John Adams
Library.

IN THE CUSTODY OF THE
BOSTON PUBLIC LIBRARY.

SHELF No
*Adams
*10.5
1.2

PLATONIS,

AVGVSTISS. PHILOSOPHI,

omnium quæ extant operum

TOMVS SECVNDVS,

Græcè & Latinè,

EX NOVA IOANNIS SERRANI interpretatione, perpetuis eiuſdem notis illuſtrata: quibus & methodus & doctrinæ ſumma breuiter & perſpicuè indicatur.

EIVSDEM Annotationes, ad tertij tomi calcem reiectæ.

+ Adams
10.5
J.2
1522/3

SERENISSIMO ILLVSTRISSIMOQVE SCOTORVM REGI, IACOBO SEXTO, AVGVSTISS.

SPEI PRINCIPI.

QVOD FELIX FAVSTVMQVE SIT, Iacobe Rex ſereniſſime, præclara primordia regno te inaugurarunt tuo. ea enim omnia quæ ad feliciſſimam dominationem Regi exoptari poſſunt, tibi puero cumulatiſſimè, ſummo Dei beneficio, obtigerunt. Eximia Maieſtatis tuæ indoles & inſtitutio, regni tui in hac minore ætate tua prudẽs & fidelis adminiſtratio, ordinum tuorum vnanimis conſenſus, Religionis pacíſque publicæ conſtitutio, quibus fulcris regna innituntur, tam opportunè tibi ſuppetũt, vt quantum è ciuilium cauſarũ effectorúmque ratiocinatione de rebus futuris fieri iudicium poteſt, beatiſſimi lætiſſimíque regni præſagia ſeſe tibi aperire atque explicare videantur. Te nimirũ egregia illa animi corporíſque indoles, non modò tuis ſed exteris etiam hominibus amabilem admirabilémq; reddit. Quum enim de ingenij tui erga pietatem, morum honeſtatem, eruditionem propẽſiſſimi, indole, magnifica à tuis audimus: & oris tui dignitatem venuſtatémque imaginibus repræſentatam conſpicimus, fit, vt in nobis quoque peregrinis maxima de te feliciſſimóque tuo regno ſpes excitetur: animíque adeo noſtri inflammẽtur ad tibi regnóque tuo fauſtiſſima exoptanda. Magnum eſt quòd in hac tua ætate procerum tuorũ ſingularis ad tuam Maieſtatẽ amandam colendámque conſenſio congruẽter conſpirat: magnũ, quòd talẽ nacta eſt hæc tua ætas Maieſtatis tuæ legatum, illuſtriſſimũ heroẽm Iacobum Duglaſium, cuius fide, prudẽtia, fortitudine regni tui res præclarè adminiſtrantur. Magna illa eſſe, magna, inquam, Dei beneficia, cæterorum regnorum calamitates luctuoſis exemplis abundè demonſtrant: in quę quoties pueri reges inciderunt, toties ingentibus turbarum tempeſtatibus ac procellis ad vltimã ſæpe vaſtitatem fuerunt conquaſſata. Quorũ exemplorũ funeſtam memoriam repetere minimè animus eſt, quum nõ ſine maximo dolore & incõmodo noſtro in ferale theatrum etiamnum deducantur. At tu puer magnis hominũ cœtibus tanta omnium concordia imperas, vt non hominis ſed Dei ipſius imperio, ita tui nominis auguſtiſſimi autoritati ſubiecti parere videantur. Hæc ſunt diuinæ erga te bonitatis, futuræque felicitatis non obſcura monumẽta. Cõpreſ-

ſis ſedatíſque ciuilibus diſcordiis, quas profligati homines in regni tui viſcera importare moliebantur, ſuperſtitionum mendacia è regni tui finibus exterminata ſunt, pura Religio cōſtituta, ſancta pax atque tranquillitas inde ſubſequuta: vt falſum eſſe cōperiretur, Euangeliū eſſe cauſam ciuilium diſcordiarum: quū ampliſſima in gemino regno Britannia veſtra, quæ veritatis imperio faſces ſubmiſit, cumulatè teſtetur, Euangelium, vt eſt veræ pacis doctrina, ita verā pacem & priuatam & publicam firmare & ſtabilire. Veræ igitur felicitatis fundamentū regno tuo ſubſtratum eſt, vera Religio, conſtantiſſimáque beatitatis certum & indubitatum argumentū. Iam verò illud maximum cenſendum eſt, cuius vi & beneficio hæc omnia & tibi & regno tuo fructuoſa eſſe poſſunt: quæ quantumuis per ſe bona, huiuſmodi tamen ſunt, vt malè vtentiū culpa, triſtiſſimū exitum aliquando ſortiātur. Pleni ſunt libri, plena eſt hiſtoriarum memoria, eorum principum qui magna ad bene beatéque viuēdum conſequuti adiumenta, ipſi & ſibi & ſuis, conuerſa harū rerum per ſe optimarum natura, deterrimi extiterunt. Sed apage luctuoſum omen à tua Maieſtate, quū omnia de te tuóque regno optima ſperare & poſſimus & debeamus. Venio igitur ad id in quo illarum omnium maximarum rerum momentum verſatur, vt & tuę & tuorum ſaluti vtilitatíque cedant: Inſtitutionē aio, quæ tantum valet ad bene & feliciter iuſtituendam vitam, quantum ædificio ſtabiliendo, fundamentū. fruſtra enim de tota vita rectè cōponenda cogitatur, niſi cōmoda inſtitutio dux ad bene viuendum præierit. Quòd ſi in priuatis perſonis id planè neceſſariū eſt, quanto magis in eo viro, quem Deus ſingulari autoritate potentiáque ornatū, voluit eſſe moderatorem hominū? eſt enim ſummus Magiſtratus, tanquam legatus omnipotētis Dei, qui licet omnibus rebus à ſe creatis humanóque potiſſimum generi inuigilet, ſingulares tamen homines è cæterorū penè maſſa exemit, qui veluti dij, hominum cœtibus regundis, inter mortales eminerent. Summū igitur virū illum hoc muneris à Deo conſequutū, vt ipſius Maieſtatis imagine illuſtris, ſocietatis humanæ corpori gubernādo, veluti caput deſtinetur: quanta præter cæteros homines ſapientia, iuſtitia, temperantia, fortitudine, omnibus denique virtutibus inſignitum atque exultū eſſe oportet, vt cæteris ipſe hominibus vtiliter prouidere queat? Quod quum ita ſit, conſtituēdum quoque eſt, ad illum diuinū virum rectè informandū atque inſtituendū, eximiam quandā prætérque communē cæterorum hominum ſortem, illuſtriorem feliciorémque diſciplinam adeſſe debere. licet enim Virtus diuinum ſit planè beneficium, neque in hominum animis vllo humano præſidio adiumentóque ingenerari poſſit: minimè tamen diſſentaneum eſt, certum verúmque diſciplinæ extare ordinē, quem Deus ipſe potentiæ ſuæ & prouidentiæ ſubſtrauerit, ad inſerendam in hominum animis virtutem: ac proinde diſciplinæ illius vim à diuini doni efficacitate pendere: id eſt, ad naturæ bonitatem omnino pertinere. Has tu dotes, Rex ſereniſſime, tantas à Deo accepiſti, vt pij illius Ioſiæ Iudæorum Regis imaginem in te maximè repræſentent: memo-

riámque adeo renouent Eduardi illius ſexti Anglorum Regis, vicini tui & conſanguinei, quem Florem generis humani ſolemus appellare. Non tamen vt illum Deus ingrato mundo oſtendit tantùm, ita optamus tibi euenire: ſed potius vt Eccleſiæ Dei diutiſſimè feliciſsiméque interſis. Præſtantiſsimæ illius naturæ tuæ bonitatem præclaræ inſtitutionis prudentia & induſtria locupletiſsimè comitatur, ſapientiſsimorum virorum, Phœnicum illorum tuorum, Georgii Buchanani & Petri Iunii, cura & labore: quos quidem tua tibi tulit Scotia, at peregrinæ regiones ita inſtituerunt, vt antequã natus eſſes, certa Dei prouidẽtia, in eum maximè finem, celebrioribus regionibus perluſtratis, virtutis doctrinæ'que cumulum collegiſſe videantur, quò maxima illa atque auguſtiſſima adiumenta ornamentáque ad tuam naturã expoliendam illuſtrandámque conferrent: atque adeo tu eo cumprimis nomine quo maxima paratur Regibus gloria, ſapientia nimirũ & virtute, verã ſolidámque gloriã reportares. Nobis ſanè peregrinis iucundiſsima eſt illa fama, quæ de te iam percrebeſcit, tantũ videlicet in te pietatis amorem, tantã ingenii vim ineſſe, vt ſacram hiſtoriã ad vnguem teneas: tam felicem memoriæ dexteritatẽ, vt Græcam, Latinã, Gallicam linguã noris. Hæc magna ſunt ingenii tui indicia: maximum verò illud, quòd pietatem amas, piam eruditionem amplecteris, & præclaris hiſce inſtitutis animũ tuum imbui atque informari deſideras. Si ſacræ hiſtoriæ monumenta rectè tenueris, non deerunt tibi luculentiſsima exempla, quæ te & ad vitium deteſtãdum & ad virtutem ſummo ſtudio perſequendam hortentur atque impellant. Oculis tuis pulcherrima imago perpetuò obuerſabitur & felicis & infelicis gubernationis: quàm nimirum verè, perſpicuè, breuiter ſacra hiſtoria ſubinde notat, Regũ Iudææ & Iſraëlis ſtatũ deſcribens, Pius fuit, & felix: cõtrà, Impius & infelix. Pietas videlicet & Iuſtitia, ſunt certiſsimæ cauſæ felicis gubernationis: Impietas & Iniuſtitia, infelicis: quæ profectò nõ modò ſubiectis noxia eſt & perniciosa: ſed ei maximè qui iniuſtè imperat, peſtem exitiúmque affert, dum piarũ iuſtarúmq; legũ ſaluberrimas voces aſpernatus, exlegi libidine impotentẽ dominationẽ molitur. Illa exiguorũ regnorum anguſtos fines longè latéque amplificat: hæc, ampliſſimorũ imperiorum ingentes moles diſturbat atque profligat. Quandoquidem eorum qui te inſtituunt cura & labore, animus tuus hac diſciplina imbuitur atque informatur, moréſque tui virtutis cultũ maturè capeſſunt: latam (mihi crede) viam, ad feliciſsimũ ſtatum tibi regnóque tuo ſtratam eſſe omnes arbitramur atque præſagimus. Verùm tantarũ rerum exitus pendet à prouidentia Dei, qui eſt Rex regum, & dominus dominantiũ, ac proinde pro ſua volũtate Regum ſolia & ſtabilit & euertit. Tuum igitur eſt, Deum ſuppliciter precari, vt quod in te opus feliciter incepit, idem feliciſſimè magis ac magis prouehat atque abſoluat. Illud ſemper habeas præ oculis, imperii tui ſublimitatẽ in eo verſari, vt Deo te ſubmittas. illius enim oraculi, DEVS SVPERBIS RESISTIT, HVMILIBVS AVTEM DAT GRATIAM, demõſtratio, non in priuatis tãtùm

perſonis cõmuniq; vitæ vſu perſpicua eſt, ſed in Regibus & Monarchis maximè qui in conſpicuo ſunt mundi vniuerſi theatro, luculẽter apparet. Hæc à prudẽtiſſimis optimíſque illis viris diligenter tibi inculcari, tuæ'que naturæ bonitatẽ hæc perſe auidiſſimè cõplecti, minimè dubito: exiſtimaui tamen neque alienum eſſe ab officio meo, neque tuæ Maieſtati inutile iniucundúmve futurum, ſi tibi tuíſque hominibus hæc egregia regni tui primordia gratularer, meúmque illud de ſecundo ſtatu veſtro gaudium, eiúſque & conformandi & amplificandi votum deſideriúmque quoquo modo teſtarer. Non quòd mearum ſit virium, aliquid afferre Regiæ tuæ Maieſtati, quod ad eam ornandam pertinere poſſit: hoc tamen qualecũque munus, cuius ego tantùm ſum auſpex & interpres, nec à tua ætate nec à tua Maieſtate alienum, à prudentiſsimis viris eſt iudicatum: quorum ego conſilium ſecutus, ad eam non dubitaui cum hoc munere accedere. quum enim de patrono huic operis mei parti tribuendo, pro more atque inſtituto ſcribentium, deliberarem, & ab eximio illo ſeruo Dei, ac optimo meo in Chriſto parente, Theodoro Beza, conſilium hac de re peterẽ: ille mihi continuò autor fuit vt hoc munus tibi dedicarem. te enim eum eſſe, in quo Deus Eccleſiis ſuis magnã ſpem defenſionis atque ornamenti excitet atque erigat. Equidem licet mea me humilitas à tua illuſtriſſ. Maieſtate reuocaret, tanti tamen viri autoritatem atque ſententiam nolui detrectare: quum & illud iam in mentem voluntatémque mihi veniſſet, arrectam laudibus tuis, quas à pio & generoſo adoleſcẽte Georgio Keith, illuſtris herois, Guilielmi Keith, Mareſcalli tui filio, compluribúſque aliis, frequenter audiebam. Illius certè nobilis adoleſcentis erga virtutem eruditionémque mirus amor & conatus perſpicuè demonſtrabat quàm ſit efficax exemplum tuum (quo nimirum, veluti claſſico, iam excitentur tui ad rerum pulcherrimarum ſtudia: vt non dubium extet Scotiæ tuæ præſagiũ clariſſimis luminibus olim illuſtrandæ) atque adeo fiebat mihi veriſimile, futurum vt hoc munus haud importunè Maieſtati tuæ ingereretur.

Iam verò, etſi bene beatéque inſtituẽdæ vitæ vera & ſolida ratio nobis cõſtet in verbo Dei, ex quo inſtitutionis tuæ regula aſſumitur: quàm tamen hæc Platonis lectio, viri poſt natos homines, exterorum optimi & ſapiẽtiſsimi, vtilis ſit futura Maieſtati tuæ, res ipſa cumulatè indicabit. Eam quoque magni operis partem tibi affero, quæ rerum ipſarum & vtilitate & magnificẽtia, tuæ ætati ſimul Maieſtatíque præclarè cõuenire videbatur. Ethica enim, ad mores informandos pulcherrimam vtiliſſimámque doctrinam complectũtur: Politicorum latifundia tam copioſam ſegetem proferunt ad omnem partem ciuilis adminiſtrationis, vt mirum ſit tantam æquitatis, iuſtitiæ, prudentiæ, moderationis, boni ordinis cognitionem in hominem veritatis imperitum cadere potuiſſe. Non caret quidem ille ſuis næuis: (neque enim è peregrinorũ hominũ doctrina, pura & integra lux expectari debet, quum humanæ cæcitatis tenebris vſqueadeo inuoluatur. ego etiam dedi operam vt næui notarentur, ne cui imponerẽt) in illo tamen huiuſmodi extant veritatis

veſtigia,vt negligi aut cōtēni,ſine ipſius veritatis opprobrio,nullo modo poſsint. Atqui iſtiuſce doctrinæ purū germanúmque vſum ex ipſa lectione illi quorum curæ tua inſtitutio demandata eſt, tibi commonſtrabunt: vnde perſpicies, Quænam ſit regnorum imperiorúmque omnium publicorum origo,quænam ſummi magiſtratus (quem cuſtodem reipublicæ vocat) in ſubiectos poteſtas,quódnam ſubiectorū in illum officium: quæ ſummi magiſtratus, quæ inferiorum magiſtratuum (quos illius ſocios appellat) diſtinctio: quæ denique vniuerſæ reipubl. apta & conſentanea conſtitutio. Neque verò illud parum vtilitatis aut voluptatis Maieſtati tuæ allaturum eſſe arbitror,quod verè & ſplendidè docet de Cuſtodis ingenio, inſtitutione, moribus: quàm ſolicitè religionem ſtatuat inſtitutionis illius caput: omnéſque opiniones quæ Dei naturam peruertunt, non modò è Cuſtodis animo ſed ex vniuerſa republ. exterminet,quàm ſeueris legibus impietatem plectat atque coerceat: denique, quàm præclarè reipublicæ caput & corpus vniuerſum inſtituat atque componat: hanc,inquam, excellentium rerum notationem atque tractationem,tam gratam fructuoſámque futurā tuæ Maieſtati exiſtimo,quàm veritas prudentis eloquētiæ melle cōdita,non poteſt non in penetralia nobilium ingeniorum efficaciter immanare. Ex ipſo igitur Platone vt hæc melius & plenius intelligas, ipſorum illorū qui te inſtituunt,prudentiæ relinquo.

Itaque vt huic de felicibus regni tui primordiis gratulationi, déque feliciſsimis eiuſdem incrementis voto meo finem imponam,non dubitabo te his ipſis verbis affari, quibus vir Dei illuſtriſsimum quendam Regem adoleſcētem compellat: Puer es. Atqui Deus, quū Reges propriū ſibi legis volumen ſcribere iuſſiſſet,ab hac claſſe pium Ioſiam non exemit: quin potius in puero nobiliſsimū extare piæ eruditionis ſpecimen voluit, quod ſenum ſocordiam coargueret. Et tuum exemplum docet quantopere interſit à teneris aſſueſcere. nam ex radice quam in te egerunt ea quæ imbibiſti religionis principia,non modò germen effloreſcit,ſed propemodum maturitatem quandam ſpirat. Ergo ad eum qui tibi propoſitus eſt ſcopum infatigabili ſtudio enitere, omnéſque corruptelarum inſidias conſtanter euita. Certè,quicquid aliunde conſilii ſuggeretur, niſi hinc ſapiendi facias exordium,euaneſcet. Supereſt itaque vt quod de ſancto rege Ezechia apud Eſaïam legitur, ſubinde tibi in mentem reuoces. præclaras enim eius dotes enumerans Propheta, hoc maximè elogio eum commendat, quòd theſaurus eius erit Dei timor. VALE Sereniſſime Rex, & SALVE. Deus te ſuo præſidio tueatur incolumem: donis ſpiritualibus magis ac magis exornet, omníque felicitatis genere locupletet. Lauſannæ, M. D. LXXVII. CALEND. OCTOBR.

TVAE REGIAE MAIESTATI
addictiſsimus, IOANNES SERRANVS.

DE PLATONE A IOANNE SERRANO ILLVSTRATO,

ANTONIVS FAIVS.

E cœlo Sophiam vocaſſe fertur
In terras Sophiæ decus, cicutæ
Quem ſuccus perimit nefandus. At quæ
(Eheu) ſorbitio tulit parentem,
Et natam Sophiam ſimul tuliſſet,
Natæ cura niſi ſui magiſtri
Pium diſcipulum Platona moſſet.
Hanc qui ſuſcipiens, alens tuénſque,
Viuat libera floreátque fecit,
Doctas creſcat & Helladis per oras:
Quas dudum decorat beátque ſolas,
Graiis ceu foret illa nata ſolis.
At non Marſilius tulit, ſed vrbi
Induxit Latiæ, vagum per orbem
Vt delata ſuas opes benignè
Cunctis funderet illa: veſte quanuis
Non ornata foret nimis decora.
Quam filo aſpiciens parum venuſto
Contextam, & veteri ſitu rigentem
Serranus, Sophiæ potens alumnus,
Prudens detrahit, induit recentem
Sarrano ſaturam liquore, pulchram,
Inſignem, Sophiæ parem pudori,
Nécnon doctiloquo Platone dignam.
Sic ſplendet Sophia intuenda paſſim,
Sic gemmis radiat ſoli Latini,
Antiquas remouens procul lacernas.

IDEM DE PLATONIS LEGIBVS.

Inciſas alii leges lignóve vel ære
Prudentum iactent ſcita recuſſa patrum:
Martius ingeminet paſſim ſua iura ſenatus,
Romaníque ſonent bis duo ſcripta fori.
Æs, lignum, leges, & ſcita, & Martia iura,
Et tabulæ cedunt, tempus, vbique tibi.
Hoc cernens magni ſolertia dîa Platonis,
Legibus æra ſuis lignáque cæſa negat.
Manſuris mauult manſuras tradere chartis,
Proſit vt haud vno tempore, more, loco.
Hæc mens hunc decuit, vixit qui natus Athenis,
Socratis auditor, doctor Ariſtotelis.

QVARTA ΣΥΖΥΓΙΑ,

COMPLECTENS

OMNIA ETHICA, ET POLITICA,

in tres claſſes diſtributa.

PRIMA CLASSIS

Continet ea quæ pertinent ad generalem Ethicorum doctrinam.

Hi verò ſunt Dialogi,

PHILEBVS, ἢ Περὶ ἡδονῆς. id eſt, Vel, De voluptate. ſiue, De ſummo bono.

MENON, ἢ Περὶ ἀρετῆς. id eſt, Vel, De virtute.

ALCIBIADES PRIMVS, ἢ Περὶ φύσεως ἀνθρώπου. id eſt, Vel, De natura hominis.

SECVNDA CLASSIS

Continet peculiarem Ethicorum explicationem.

Cuius hi ſunt Dialogi,

ALCIBIADES SECVNDVS, ἢ Περὶ προσευχῆς. id eſt, Vel, De voto, ſiue precatione.

CHARMIDES, ἢ Περὶ σωφροσύνης. id eſt, Vel, De temperantia.

LYSIS, ἢ Περὶ φιλίας. id eſt, Vel, De amicitia.

HIPPARCHVS, ἢ Φιλοκερδής. id eſt, Vel, De lucri cupiditate.

TERTIA CLASSIS

Comprehendit Politica omnia.

Hi autem ſunt Dialogi,

MENEXENVS, ἢ Ἐπιτάφιος λόγος. id eſt, Vel, Oratio funebris. Exhortatio ad patriam amandam atque defendendam.

POLITICVS, ἢ Περὶ βασιλείας. id eſt, Vel, De regno. Definitio Politices.

MINOS, ἢ Περὶ νόμου. id eſt, Vel, De lege. Εἰσαγωγὴ in libros politicos.

ΠΟΛΙΤΕΙΩ͂Ν, id eſt, De Republ. ſiue, Περὶ δικαίου, id eſt, De iuſto, Libri x.

ΝΟ'ΜΩΝ, ἢ Περὶ νομοθεσίας. id eſt, De legibus. Vel, De legumlatione, Libri XII.

Ε'ΠΙΝΟΜΙ'Σ, ἢ Φιλόσοφος. id eſt, Legum appendix & ſumma. Vel, Philoſophus.

ΦΙΛΗΒΟΣ, PHILEBVS,

Ἤ, Siue,

ΠΕΡῚ ἩΔΟΝΗ͂Σ. DE VOLVPTATE,

Siue, De ſummo bono.

Ἠθικός. Ad morum doctrinam pertinens.

IN PHILEBVM ARGVMENTVM.

COPIOSISSIMA eſt quartæ iſtius συζυγίας materia, ad quam videlicet reuocauimus Ethica & Politica: quæ planè ad vniuerſam quandam ὁμογενοῦ communíſque doctrinæ molem referuntur. Ethica verò ſunt ædificii illius fundamentum. Placuit igitur in ſummam quandam claſſem hæc omnia congerere: ita tamen vt, pro rerum ipſarum natura, proprium peculiarémque vnicuique locum tribueremus. Iſtius vniuerſæ doctrinæ ſit hæc conformatio. Diſciplina morum, eſt firmamentum non modò Reipubl. ſed vniuerſæ hominum vitæ, atque adeò humanæ ſocietatis. Ita & familiæ & Reſpublicę moribus ſingulorum hominum, & bonarum legum inſtitutis firmantur. Iam verò, vt commodis moribus homines inſtituātur, perſuaſúmque habeant virtuti omnem operam eſſe adhibendam, in primis intelligendus ab illis eſt princeps primariúſque finis ad quem vniuerſam ſuam vitam referre debeant, & in quo ſummum ipſorum bonum ſitum ſit: vt certa meta conſtituta ad quam collimient, de rationibus capeſſendis vitæ bene & feliciter traducēdæ ſeriò cogitent. Firmanda eſt ipſorum vita veris præſidiis, & ſuæ naturæ accommodatis. quam quidem naturam homo intelligere debet: Se videlicet rationis & intelligentiæ dono ornatum præter cæteras animantes, vt Deum agnoſcat, pietatem colat, precibus & votis Deum ſibi propitium reddat, illi obſequatur, pietatémque proinde honeſtæ ac felicis vitæ caput eſſe arbitretur: tum ſe muniat circumſepiátque præclaro virtutum choro atque comitatu: Sapientiam, Iuſtitiam, Temperantiam, Fortitudinem, cæteráſque virtutes, amet, colat, perſequatur: quibus quidem hominum communitas conſeruatur, Amicitia nimirum illius cuſtode ac miniſtra: quam qui tollit è vita, ſolem è mundo tollit, id eſt, peruertit fundamenta noſtræ vitæ, peſtémque atque perniciem in eam importat. Inanes enim hauddubiè eſſent optimæ alioqui leges, & omnis publicus ordo, niſi ſingulorum hominum animi ſanctiſſimis amicitiæ vinculis continerentur. Hac præclara virtutum compage creſcunt familiæ, conſtituuntur conſeruantúrque publici hominum cœtus: ipſáque Reſpubl. ciuilium cœtuū mater atque pręſes, his columnis ſanè innititur. Hinc Iuris fontes aperiuntur, ſempiternæ illius æquitatis incommutabili decreto. cuius præcepta ſunt hæc, Honeſtè viuere, Ius ſuum cuique tribuere, Neminem lædere. hęc ſunt incunabula, hęc incrementa, hęc eſt denique abſolutiſſima perfectio legum ac diſciplinæ, quibus Reſpublicæ ſtabiliuntur. Ex huius doctrinæ primordio latiſsima patet POLITICORVM tractatio, id eſt, earum rerum omnium quæ ad Rempubl. continendam ſpectant. Hinc Rerumpublicarum diſcrimina emanant, quarum vt ſint variæ atque multiplices formę, ad illum tamen omnes finem referri debent, vt ὀρθοῦ illius λόγου imperiis obtemperent. alioqui non ſunt Reſpublicæ, ſed pernicioſæ ἀταξίαι, ad exitium generis humani. Hæc videtur eſſe Ethices & Politices ὑποτύπωσις, vel certè σκιαγραφία, ſingulis deinde partibus ſuis diſtinctæ atque conſtitutæ: vt quidem primarium locum teneat Doctrina de moribus: ſecundum, Regendæ familiæ ratio: denique, Reipubl. conſtituendæ atque adminiſtrandæ ſcientia inde componatur. Ex illa igitur formula conati ſumus iſtius συζυγίας, qua Ethica & Politica traduntur, ordinem conformare: & ſingulis Dialogis, qui ad hoc argumentū pertinent, proprium locum accommodare.

Primum igitur PHILEBO dedimus locum, qui eſt de SVMMO BONO. quod quidē primum eſt Ethices caput. Summum verò illud bonum à Deo deducit Plato, & ab eo vno pendere ait, vt veræ & ſolius felicitatis autore. quanquam hîc de felicitate ciuili agit, cuius varios notat gradus. Virtutem autem viam eſſe ſtatuit, qua ad Deum peruenimus: ideo ſecundum locum tribuimus MENONI, qui eſt DE VIRTVTE. Iam verò hominis cauſa, de ſummo bono & virtute quæritur: cuius hominis natura apta eſt & ad virtutem & ad felicitatem ſuſcipiēdam. hac de cauſa tertium aſſignauimus ALCIBIADI PRIMO locum, qui agit DE NATVRA HOMINIS. Ita notatus eſt ἀρχιτεκτονικὸς finis Ethicæ doctrinæ. i. Felicitas: Efficiens, Deus nimirum, qui eſt illa felicitas: & ipſa Virtus. denique, ſubiectum eſt indicatū, Hominis videlicet natu-

ra ratione ornata præter cæteras animantes. Sequuntur virtutis vberrima latifundia. Hanc vniuerſim duobus capitibus definit Plato, Pietate & Iuſtitia, ſapiēte quidem illa. id eſt, τῷ ὁσίῳ καὶ τῷ δικαίῳ μετὰ φρονήσεως. quorum illud, ad Deum: hoc, ad homines refertur. De Pietate priore loco agendū. ideo in ſecunda iſtius Syzygiæ claſſe primum locum dedimus Alcibiadi ſecundo, qui eſt de Precatione, præſtantiſſima pietatis parte. Ad ſocietatem generis humani mutuáque inter homines officia continenda pertinent alii aliquot dialogi, de particularibus nonnullis virtutibus inſtituti: quos deinceps in hac ſecunda claſſe digeſſimus. Itaque continuo ordine conſequuntur, CHARMIDES, De Temperantia: Laches, De Fortitudine: Lyſis, De Amicitia. Vltimum in hoc ordine locum tribuimus Hipparcho, qui eſt De lucri cupiditate. Tractatio De Iuſto, quo veluti cardine vertitur humana virtus, in Politicis abſoluitur. Porro tertiam claſſem, conſtituēdæ Reipubl. totam occupauimus. Epitaphion orationem libuit ſubſternere veluti præfationem amandæ colendæque patriæ. Secundo loco definiuimus Politicen, peculiari hac de re dialogo in hunc finem comparato, qui Politicus dictus eſt. Tertio, Minoem, veluti copioſiſſimæ diſputationis εἰσαγωγὴν & ſummam, Politicis præpoſuimus. Quarto loco, decem Politicorum libros inſtruximus, quibus optimæ Reipubl. formam ſiue ideam proponere voluit Plato. & certè, pleraque ſunt (quantum in hominem ethnicum cadere potuerunt) in illis diſputationibus præclarè dicta, ex ὀρθοῦ illius λόγου & diuinæ legis luce: ſunt tamen quoque humanæ rationis παραλογιζομένης pudenda & execranda εἴδωλα, quemadmodum ſuis locis monebimus. Collocauimus quinto loco duodecim libros De Legibus, qui τὸ ὕπαρ proponunt imaginariæ illius Reipubl. id eſt, optimam quādam Reipubl. formam ex bene moratarū Rerumpubl. rationibus compoſitam atque conſtitutā, videlicet Cretēſis, Lacedæmoniç, Atheniēſis. EPINOMIS, quæ eſt copioſæ illius diſputationis appendix, ei quoque clauſulam imponit. Quæ quidem vniuerſim commonſtranda videbantur, vt inſtituti à nobis ordinis rationem erudito lectori redderemus.

IAM VERO, ſiquid lucis reliquum fuit hominibus, inter tantas peccati tenebras, in hac quidem certè doctrinæ parte remanſiſſe fatendum eſt. hactenus tamen, vt omnis excuſationis occaſio ethnicis hominibus præriperetur: imò tanto grauius condemnarentur, quòd iuſtitiā quam norant, ſuis commentis peruerterent, id eſt (vt ait ſanctus Apoſtolus) veritatem in iniuſtitia quaſi captiuam detinerent. primæuæ tamen illius lucis ſcintillas, quibus homines ad virtutem honeſtatémque informarentur vt ſeſe mutuis officiis fouerent, fuiſſe Dei dona conſeruantis ſocietatē generis humani, minimè negandum eſt. quæ vtut longè latéque differant à donis illis ἀμεταμελήτοις, quę ſunt propria & peculiaria filiis Dei (quale eſt ſingulare illud Fidei ἀξίωμα, quod caro & ſanguis minimè reuelat) verum tamen eſt, βιωτικὰ illa dona atque πολιτικὰ non aliunde quàm à patre luminum emanaſſe: qui ideo accendit illas ſcintillas in hominum ethnicorum cordibus, vt, ſi poſſent, ad ipſum veluti palpantes accederent: ſaltem ne ipſe ingratis hominibus & ſua cæcitate gaudentibus eſſet ἀμάρτυρος. Itaque in illis remanſerunt non modò communes quædam notiones boni & mali, ſed etiam præclara ἀξιώματα, de Deo colendo, virtute & honeſtate amanda atque perſequenda: accedit etiam cognitionis illius præclara πρᾶξις, in miſeris hominibus aliquando tam illuſtris, vt pudorem incutiant iis qui quidem in Dei ſchola ſolidam perfectámque bene viuēdi rationem didicerunt: in ipſis autem vitæ actionibus ſunt inerudití. Atqui nec illæ fuerunt veræ & ἐπιστημονικαὶ certæ cognitionis ἀποδείξεις in ethnicis: nec hæ veræ virtutes. Nam deerat illis fidei πληροφορία, quæ eſt vnum & certum ἀμεταπτώτου ſolidæque cognitionis firmamentum. deinde, quum fide deſtituti eſſent, non potuerūt illæ virtutes in illis eſſe veræ virtutes (nā ſine fide quicquid agūt homines, peccatum eſt) ſed tantùm fuerunt ſpectra & laruæ verarum virtutum. Quæ quidem in præfatione iam copioſius explicata hîc deinduſtria repeto, vt in hoc humanæ ſapientiæ mari, periculoſiſſimo quidem illo & maximis ſcopulis referto, verbi Dei cynoſuram nobis ob oculos ponamus, qua duce inter Scyllæ & Charybdis cautes tutò nauigemus. Omnino in hoc doctrinæ genere, Plato inter cæteros philoſophos ethnicos palmam reportauit: ſed grauius etiam quàm cæteri omnes nonnullis in locis impegit. Ex quibus erroribus maximus eſt, portentoſum illud εἴδωλον, De cōnubiorum communitate, è bono tamen principio natum: In Republ. nimirum ad communem vtilitatem omnia referri oportere: & ciues ſtatuere debere omnia inter ſe eſſe communia, vti communi illi vtilitati promouendæ ſtudium operámque impendant. Apparet igitur in pulcherrimo corpore craſſiſsimus næuus: vt quidem conſtituendum ſit non omnia temerè eſſe arripienda ex his Platonis ſcriptis, ſed in illis cautè verſandum eſſe, adhibitis opportunè è vera philoſophia, id eſt verbo Dei, remediis. Atque hæc quidem hactenus. De ſingulis autem dialogis, ſuis locis: nunc de Philebo dicendum eſt.

PRIMVM (vti dixi) Ethices caput eſt, De ſummo bono. hic enim eſt ἀρχιτεκτονικὸς & κύριος (id eſt, princeps & primarius) finis vitæ humanæ, quæ quidem fruſtra moribus inſtitueretur, niſi fine, ad quem referendæ eſſent omnes illius actiones prius ſubſtrato. De illo tamen dupliciter agit Philoſophus: nimirum καθ' αὑτὸ καὶ πρώτως, id eſt, abſolutè & primò ac per ſe: quod quidem θεωρητικὸν ἀγαθὸν dicitur: &, ἡ κατ' ἄνθρωπον, id eſt, quatenus in hominem illud bonum cadit. huiuſmodi nimirum adhibita conditione, quatenus ſummum illud atque perfectum bonum ad homines peruenire poſſit, & ex fonte riuuli quidam dimanare. quod quidem πρακτικὸν & πολιτικὸν vocatur bonū. De ſummo illo atque abſoluto, aliâs: ſicuti & notauimus iam & ſuis locis notabimus. De ciuili autem & humano, agit in hoc dialogo. ſicuti Ariſtoteles præceptoris veſtigia planè ſequutus, quanuis rem mirè diſsimulans, de ciuili agit in primo Ethicorum libro: de abſoluto illo quod in contemplatione verſatur, in decimo.

Summum igitur illud bonum Plato agnoſcit in Deo eſſe αὐταγαθῷ. quod vt perſpicuum fiat, (ne quæ in Parmenide & Phædro agit nondum explicata arceſſam) meminerimus eorum quæ in Phædone & Theæteto docuit, collocans nimirum felicitatem in ſimilitudine Dei: eámque ſimilitudinem definiens Iuſtitia & Pietate erudita atque ſapienti. Loci ſunt illuſtres, ex quibus paucula quædam delibabo, ex hypotheſi iam demonſtratæ doctrinæ, neceſſaria ad inſtitutā quæſtionē.

In Phædone ait, Τῷ μὲν θείῳ καὶ ἀθανάτῳ, καὶ νοητῷ, καὶ μονοειδεῖ, καὶ ἀδιαλύτῳ, καὶ ἀεὶ ὡσαύτως καὶ κατὰ ταὐτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ, ὁμοιότατον εἶναι ψυχήν, &c. pag. 80, B. Felicitatem igitur eſſe in eo, vt Animus, vel dum eſt in corpore, quantum fieri poteſt, à cupiditatibus corporeis ſeiungatur, & Dei cõtemplationi totum ſe tradat atque applicet: non perfectam tamen in hac peregrinatione hominibus conſtare felicitatem, ſed tum demum quum à corporis vinculis animus liberatus, in patriam euolarit, vt cum Deo planè coniungatur, nec corporis labem cõtagionémque ex neceſſaria cum eo communitate pati cogatur. Λογίζεται δέ γέ που (nimirum animus) τότε κάλλιστα, ὅταν αὐτὴν τούτων μηδὲν παραλυπῇ, μήτε ἀκοή, μήτε ὄψις, μήτε ἀλγηδών, μήτε τις ἡδονή, ἀλλ᾽ ὅτι μάλιστα αὐτὴ καθ᾽ αὑτὴν γίγνηται, ἐῶσα χαίρειν τὸ σῶμα, καὶ καθόσον δύναται μὴ κοινωνοῦσα αὐτῷ μηδ᾽ ἁπτομένη, ὀρέγηται τοῦ ὄντος. pag. 65, C. Et 66, E. concludens, Ἀλλὰ τῷ ὄντι ἡμῖν δέδεικται ὅτι εἰ μέλλομέν ποτε καθαρῶς τι εἴσεσθαι, ἀπαλλακτέον αὐτοῦ, καὶ αὐτῇ τῇ ψυχῇ θεατέον αὐτὰ τὰ πράγματα. καὶ τότε, ὡς ἔοικεν, ἡμῖν ἔσται οὗ ἐπιθυμοῦμέν τε καὶ φαμὲν ἐρασταὶ εἶναι, φρονήσεως, ἐπειδὰν τελευτήσωμεν. τότε γὰρ αὐτὴ καθ᾽ αὑτὴν ἡ ψυχὴ ἔσται χωρὶς τοῦ σώματος, πρότερον δ᾽ οὔ. Sed vbi & quomodo ſit futurus animus à corpore liberatus, & quatenus perfectam illam cognitionem ſit conſequuturus in illa ſecunda vita, poſt hanc mortalem & caducam vitam, eodem in dialogo exponit. Ἡ δὲ ψυχὴ ἄρα, τὸ ἀειδές, τὸ εἰς τοιοῦτον τόπον ἕτερον οἰχόμενον, γενναῖον καὶ καθαρὸν καὶ ἀειδῆ, εἰς ᾅδου, ὡς ἀληθῶς, παρὰ τὸν ἀγαθὸν καὶ φρόνιμον θεόν. Hæc quidem in Phædone. Quæ autem in Theæteto commemorat de illa cum Deo ſimilitudine, eo diligentius commemorabo, quò perſpicuum ſit quatenus Plato egerit de ſummo illo bono in Deo: nimirum non vt φανταστικὰς quaſdam θεωρίας obtrudat (ſicuti de illo quidam ingratus diſcipulus calumniatur, illius mentem & conſilium peruertens in nobili illa Idearum doctrina:) ſed vt omnem illam ſummi boni in Deo cognitionem ad vitæ noſtræ fructuoſam prudentémque cognitionem reuocet. Τὴν δὲ θνητὴν (inquit pag. 176. B.) φύσιν καὶ τόνδε τὸν τόπον τὸ κακὸν περιπολεῖ ἐξ ἀνάγκης. διὸ καὶ πειρᾶσθαι χρὴ ἐνθένδε ἐκεῖσε φεύγειν ὅτι τάχιστα. φυγὴ δέ, ὁμοίωσις θεῷ κατὰ τὸ δυνατόν· ὁμοίωσις δέ, δίκαιον καὶ ὅσιον μετὰ φρονήσεως γενέσθαι. Deinde addit, Cognitionem illam Dei, eſſe σοφίαν καὶ ἀληθινὴν ἀρετήν, eámque cognitionem opponit euanidis ciuilium virtutum ſpectris, quæ veram illam virtutem imitantur falſa quadam ſpecie: & Ignorationem Dei, inſcitiam & manifeſtam improbitatem vocat. Vnde perſpicuè apparet Platonis conſilium fuiſſe vt doceret, Hactenus nos accedere ad illam Dei ſimilitudinem, ſi repudiatis vitiis quibus hæc vita noſtra obnoxia eſt, virtutis ſtudio & effectioni nos totos tradamus: quum non ſit imaginaria & inanis cognitio illa, ſed efficax, iuſtitia nimirum & pietate. ita homines cum Deo coniungi, atque adeò felices eſſe. Inde enim naſcitur humanæ illius felicitatis deſcriptio, qualem Plato in hac diſputatione repræſentat: Non poteſt eſſe ſimilitudo, niſi Infiniti boni ad nos dimanent riuuli. in hoc igitur cõſiſtit illa ſimilitudo, vt abſoluti illius boni ſimus participes. quod quidem euenit, quum animus noſter (in quem illam ὁμοίωσιν cadere diximus veluti Deo ξυγγενῆ & ſimilem) bono illo informatur: id eſt, & voluntas & mens potiores animi partes, inflammantur atque illuſtrãtur: ménſque adeò cognoſcit & amplectitur illud bonum: voluntas illud amat, illo delectatur, eo perfruitur. idque fit quandiu peregrinamur in hac vita, certa pignora illius boni penes nos quidem hîc habentes, & ſolida cognitione illuſtrati, & certa voluptate animati ad bene beatéque viuendum: plenam tamen in Deo felicitatem tum conſequuturi, quum animus ex hac corporis mole, veluti carcere, in cœlum tanquã in patriam euolarit. Iſta mihi fuerunt hîc neceſſariò annotanda, vt Platonis hac de re ſentẽtia ex ipſius verbis intelligeretur. qua de re tamen ſuo loco copioſius, in meis De Plat. doctrina Comment. ſi Dominus dederit.

Verùm, vt ad propoſitũ redeam, de Humano bono, quod ex perfecto illo atque abſoluto deducit Philoſophus, ita agit in hac diſputatione, vt duabus rebus propoſitis, Voluptate videlicet atque Sapientia, in quibus homines variè collocãt felicitatem, doceat in neutra, per ſe & ſeorſim, ſummum bonum conſiſtere, ſed tertio quodam opus eſſe: cuius communione illæ felices hominibus eſſe poſſint, quatenus cum illo coniungantur. Tertium autem illud verè & ſummè bonum, id eſt, αὐτοαγαθόν, αὐτοόν, τέλειον, αὔταρκες, αὐτὸ τὸ τῆς ζωῆς εἶδος, eſt, D E V S: quem his verbis diſertè notat atque deſignat Plato. Ex illius ſummi boni συμμετοχῇ & κοινωνίᾳ, omnes res, quæcunque tandẽ ſint bonæ, bonas & eſſe & dici ait: illiúſque proinde communionis quinque ſiue σχέσις ſiue gradus deducit: ita tamen vt in illis bonis rebus quæ in vitam humanam cadant, maximam felicitatis partem tribuat Sapientiæ atque intelligentiæ: alteram, Voluptati: illarum autem duarũ commixtione, Bonum conſtitui doceat. Itaque ſimplex diſputationis S C O P V S eſt & θέσις, De Humana felicitate. quæ quidem ita definitur: In rebus humanis per ſe & ſeorſim nullo modo ineſt felicitas, ſed quatenus cum tertio quodam .i. ſummo bono, Deo videlicet, communicant: atque adeò humana felicitas in Voluptatis & Sapientiæ mixtione verſatur, quatenus duæ illæ cum ſummo illo bono communicant.

οἰκονομία autem diſputationis eſt huiuſmodi.

Proponit initio ſummam quæſtionis: An ſummũ bonum hominis ſit Voluptas, an Intelligentia & Sapientia. Deinde, futuri ſermonis ſemina iaciens ait: Nec in Sapientia ſeorſim & per ſe, nec in Voluptate ineſſe: ſed in tertio quodam: cuius beneficio mixta quædam vita exiſtat, in qua ſit felicitas, quatenus videlicet cum illo tertio res ipſæ communicant. Ita πρωτεῖα felicitatis haud dubiè auferuntur & Voluptati & Sapientiæ humanæ, id eſt, omnibus rebus humanis, inter quas hæ ſunt illuſtriſſimæ: περὶ τῶν δευτερείων tota quæſtio eſt, ad quam videlicet rerum humanarũ potius pertineant. Hæc ſit P R I M A diſputationis pars, tanquam προοίμιον.

S E C V N D A complectitur quæſtionis illius copioſiſſimam σκευωρίαν in duas particulas diſtributam. Vt enim Voluptati & Sapientiæ ſiue Intelligentiæ felicitas adimatur, & tertio illi tribuatur, & illarum & iſtius natura & vires explicantur. Prima igitur particula eſt, De Voluptatis & Sapientiæ origine & formis. vnde ipſarum natura perſpicitur. Secunda, De tertii illius vi & efficacia, magnis atque illuſtribus effectis. Hæc quidem vniuerſim. particularis tamen tractationis ſumma capita iuuat notare.

Conſtituta quæſtione, ne omnis vniuerſim Voluptas damnari videatur, ait multiplicẽ eſſe Voluptatẽ: vnam, bonam: alteram, malam & vitioſam. Hîc oritur quæſtio, quomodo Vnum ſit mul-

ta. ideo ἐπεισόδιον intexitur, DE VNO .i. quomodo Vnũ ſit multa, & multa ſint Vnũ. Docet autẽ varias ſpecies vnius cuiuſdam generis ambitu cõtineri, & hactenus illud eſſe verum. Ita accedit ad quæſtionis caput primum, de Voluptate & Scientia: in quibus negat eſſe felicitatem, explicatis nimirum Summi illius boni, quod quæritur, conditionibus. id eſt, vt ſit αὔταρκες, τέλειον, ἱκανὸν, αἱρετὸν, ἀρχιτεκτονικὸν τέλος: quæ quum minimè poſsint cadere aut in Voluptatem, aut in Scientiam, conſequitur non eſſe illud Summum bonum. Hæc eſt prima Secundæ iſtius partis particula: quæ tamen in ſecunda particula, quam diximus fuiſſe inſtitutam ad Tertii illius vim atque potentiam explicandam, illuſtratur: vbi nimirum agitur De Voluptatis & Scientiæ origine.

TERTII igitur illius naturam viréſque ita repræſentat, vt demonſtraturus ἰδέαν eſſe & αἰτίαν δημιουργοῦσαν omnis boni, ſicuti diſertis verbis ait: ac proinde illud ipſum ſemoueat è numero rerum creatarum. ideo ſtatuit quatuor genera τῶν ὄντων, Infinitum, Finitum, Res ipſas naturales quæ ex illorũ copulatione naſcũtur: id eſt (vt loquitur) μικτὴν γένεσιν: & Ipſam illã de qua loquuti ſumus, Boni ideam: & docet, illa genera, quanuis illis vtatur ad rerum generationẽ (ideo δουλεύοντα vocat τῇ αἰτίᾳ εἰς τὴν τῶν ὄντων γένεσιν) & omnes res ab hui⁹ quarti generis vi & eſſe & bene eſſe. Ipſum ergo illud Tertiũ cauſam efficientem ſtatuit felicitatis, vt ipſa quidem ſit Felicitas: cæteræ omnes res ab illa παρωνύμως felices & ſint & vocentur, quatenus cum illo Tertio communicant. Deum autem intelligere minimè dubium eſt, & ex aliis locis perſpicuum eſt. ſed agit de rebus ethicis ἠθικῶς.

Inde pergit explicare Summi illius boni vires atque effecta. Primum effectum, in ſempiterna illa Naturę prouidentia, in qua explicanda copioſè immoratur. Secundum, in rerum συμμετρίᾳ, ξυμφωνίᾳ, μετριότητι: quarum varia exempla docet. Tertium, in Mente, ſapientia, intelligentia. id eſt, illuſtri rationis dono hominibus tributo. Quartum, in Scientiarũ artiúmque facultatibus, quæ ſunt rationis illius in homine fœtus. Quintũ, in honeſta & laudabili voluptate: vt à fœda illa & belluina, quam planè exterminat ab omnis felicitatis ratione, diſtinguat atque diſcriminet. Hîc ſtudioſè agit DE SAPIENTIAE ET VOLVPTATIS origine, & earũ formis. Et quoniam dixerat Felicitatem non ineſſe per ſe & ſeorſim vel in Voluptate vel in Sapientia humana, ſed in mixtione quadam, ſiue communi vita, ideo ex ſuperi⁹ poſitis, Mixtionem illam explicat, inſtitutis imaginibus quibuſdam ad rem melius repræſentandã: & perſpicuè oſtendit diſcrimen honeſtæ voluptatis, & fœdæ atque inhoneſtæ.

ITA QVAESTIONIS κρίσις tertio loco conſtituitur, perſpicuis verbis, Nec in Voluptate nec in Sapientia humana ineſſe felicitatem: ſed in communi quadam ſiue mixta vita, Tertii illius beneficio, id eſt, ἀγαθοῦ ἰδέας, quæ eſt vera felicitas: vt ipſius vi atque efficacia, omnes res humanę ſint & dicantur bonæ: & quæ ad illam accedant propius, feliciores quoque dicãtur. ac proinde Felicitatis πρωτεῖα, Tertio illi planè tribuenda eſſe: δευτερεῖα, meliori iure Sapientię, quàm rerum humanarũ cuilibet, quippe quæ veritate, integritate, pulchritudine, αὐταρκείᾳ, potius ad illam Boni ideam accedat. Honeſtę voluptati, id eſt εὐθυμίᾳ, ex veritatis virtutíſque cognitione naſcenti, tertium quendam gradum relinqui in felicitate: belluinam autem fœdámque voluptatem, in qua hominum maxima pars collocat felicitatem, equis & bobus cæteríſque animantibus eſſe relinquendam. Ita tractatur pulcherrima quæſtio, DE SVMMO BONO: quam alioqui obſcuram & copioſam breui hac σκιαγραφίᾳ conati ſumus repræſentare.

AXIOMATA autem & THEOREMATA hæc ex hac illuſtriſſima diſputatione delibauimus, ingenti rerum ſegete eruditi & ſtudioſi lectoris ſolertiæ ſanè relicta.

ETHICA & METAPHYSICA vnà poſuimus: quoniam de ſummo bono hîc agitur θεολογικῶς.

1 *Summi boni hæ ſunt μοῖραι.i.conditiones, & hæc eius deſcriptio: ut ſit αὔταρκες, ἱκανὸν, τέλειον, καλὸν, ἀρχιτεκτονικὸν τέλος τῶν ὄντων, αἱρετόν. id eſt, omnibus numeris perfectum atque cumulatum, pulchrum & conſentaneo ordine conſtitutum, princeps & primarius omnium rerum finis, ac proinde huiuſmodi ut ab omnibus expetatur.*

2 *Vnde efficitur, nec Voluptatem nec Sapientiam humanam eſſe ſummum bonum.i. nullam rerum humanarum, inter quas hæ ſunt illuſtriſſimæ.*

3 *Quicquid fit, ab aliqua cauſa fit. Rerum quæ hoc Vniuerſi ambitu continentur, tria ſunt genera. Infinitum .i. prima materia per uniuerſum diffuſa, ex qua res omnes naſcuntur, ἕδρα uidelicet & χώρα rerum omnium. Finitum, id eſt, naturales cauſæ, diſtinctas rerum ſpecies efficaciter producentes. Ipſæ res, quæ inde reuera exiſtunt, id eſt, τὰ γιγνόμενα & ὄντα, uel οὐσία γεγενημένη τούτοιν ἀμφοῖν ἐκγόνος, ἐκ τῶν μετὰ τοῦ πέρατος ἀπειργασμένων μέτρων.*

4 *Rerum illarum omniũ cauſa efficiens, eſt Deus: qui & cauſas illas naturales, miniſtras ſibi & συνεργοὺς creauit, & quantum uult, efficaces reddit. Deus igitur opifex à rebus creatis diſtinguendus eſt. id eſt, οὐ ταὐτὸν αἰτία τ' ἐστὶ, καὶ τὸ δουλεῦον εἰς γένεσιν αἰτίᾳ. &, τὰ μὲν γιγνόμενα, τὰ ἐξ ὧν γίγνεται· τὸ δὲ πάντα ταῦτα δημιουργοῦν .i. & cauſas naturales, & quæ ex illis exiſtunt. id eſt, Deus opifex omnium rerum.*

5 *Idem ille, eſt omnis felicitatis ἰδέα, & ipſa proinde felicitatis cauſa in omnibus rebus, αὐτοάγαθος, & ipſa ἀγαθότης: quum cæteræ res ex illius ui felices dicantur.*

6 *Πρωτεῖα igitur felicitatis illi debentur: δευτερεῖα, uariè rebus humanis attribuuntur, prout ipſæ accedunt propius ad ſummi illius boni naturam.*

7 *Hæc uniuerſitas Dei prouidentia & ſapientia regitur. conſtans igitur & ſempiterna naturæ uis, eſt primum Boni illius effectum ab architectrice Dei ſapiẽtia natum.*

8 *Secundũ, mirabilis in illa Vniuerſitate proportio, id eſt, illud τὸ σύμμετρον, καλὸν, καίριον, & cætera generis eiuſdem.*

9 *Tertium, eſt ipſa Mens & ratio in homine, illi diuinæ ſapientiæ ξυγγενὴς & γενούσης, id eſt, cognata &*

efficta ad illius imaginem.

10 *Quartum, Scientiæ & artes, illius in homine* νοῦ *fœtus: adiumenta & ornamenta uitæ humanæ.*

11 *Quintum, honeſta & moderata uoluptas, omniũ perturbationum expers,* ἄλυπος, ἀπαθὴς, εἰλικρινής.

12 *Humana felicitas uerſatur in illarum rerum mixtione, Tertij illius, rerum omnium potentiſſimæ cauſæ, ui & beneficio. quæ eſt Mixta ſiue communis uita.*

13 *Quum Sapientia propius accedat ad Tertij illius naturam quàm Voluptas, ideo & potius exiſtimanda eſt cadere in rationem felicitatis: & illi tribui debẽt* δευτερεῖα *in rebus humanis.*

14 *Inſita eſt in hominibus rationis & intelligentiæ uis & efficacitas, immortalis quidem illa & nunquam ſeneſcens.*

15 *Scientia & Ars differunt inter ſe. illa, certis principijs innititur, & certas quoque nectit concluſiones: hæc,* στοχασμῷ μελέτης, *ſiue* ἐμπειρίᾳ καὶ τριβῇ, *opus ſuum perficit. Illa,* ἀμεταπτώτοις θεωρίας ἀρχαῖς *agit & in rebus certis uerſatur.*

16 *Scientiarum aliæ ſunt* δημιουργικαὶ περὶ τὰ μαθήματα, *id eſt, Theoricæ: aliæ,* περὶ παιδείαν καὶ τροφὴν. *i. Practicæ, ſuo modo.*

17 *In modo etiam agendi magnum eſt diſcrimen. Arithmetica enim aliter utitur philoſophus quàm mercator, & ita de cæteris artibus. ille, ut ueritatem tantùm aſſequatur: hic, ut ad ſuas res utatur.*

18 *Inter ipſas artes aliæ ſunt puriores, quæ ad ſcientiam magis accedunt: aliæ, impuriores &* βάναυσοι, *quæ omnem operam ſuam* ἐν χειρουργίαις *occupant.*

19 *Aliæ* ἡγούμεναι *ſunt: aliæ* ξυνεπόμεναι, *& quidem ad Muſicam nonnullæ, nonnullæ Architecturam ſpectantes.*

20 *Multiplex eſt Voluptas: una, fœda & inhoneſta, ad brutas animantes amandanda: altera, honeſta: cui* ἐν δευτερείοις *quintus tribuitur gradus: quam modò deſcripſimus.*

21 *Voluptatis nulla certa eſt eſſentia, ſed perpetua quædam generatio. Voluptatis generatio fit ex Infiniti & Finiti copulatione, ſecũdum magis & minus, ut cæteræ res naturales, id eſt, ex ſenſuum perceptione.*

22 *Corpus quidem nihil cupit, ſed cupiendi uim ab anima habet, penes quam eſt ſenſuum imperium, quamuis ipſa ſenſuum inſtrumenta ſint in corpore.*

23 *Voluptatum tamen aliæ ſunt corporis, aliæ, animæ: ex mutua quidem illa quæ inter utrunque intercedit,* συμπαθεία.

24 *Memoriæ miniſterio (quæ* αἰσθήσεων σωτηρία, *id eſt, ſenſuum conſeruatio, dicitur) fit uoluptas rerum & præteritarum & futurarum.*

25 *Voluptatum quædam ſunt puræ, quædam impuræ: quædam ueræ, quædam falſæ. Puræ ſunt uoluptates,* σύμμεικτοι *ſenſuum perceptiones, & è præclara rerum cognitione iucunditas. Impuræ, corporearum uoluptatum titillatio uehemens, &* ἀξύμφωνον πάθος.

26 *Sapientis hominis uita* ἀπαθὴς *eſt, &* ἀθορύβητος, *qualis eſt deorum uita.*

PHYSICA. quanquam & inter ſuperiora ſunt etiam, quæ propter argumenti connexionem coacti ſumus indiſcriminatim vnà ponere.

27 *Certus eſt finis rerum omnium: & omnes res propter aliquem finem ſuſcipiuntur.*

28 *In* συστάσει *omnium animantium componuntur atque miſcentur elementa. at imbecillior & minus pura elementi pars, eſt in animantibus: melior & auguſtior, in Vniuerſo.*

29 *Certæ ſunt cauſæ naturales &* ἐπήβολοι, *id eſt, certò agentes: Deus tamen eſt illarum cauſarum opifex, ut explicatum eſt, & ab illis planè diſtingui debet.*

30 *Vniuerſi eſt anima quædam, & corpus quoddam. quod docetur in Timæo.*

31 *Efficiẽs & Cauſa ſunt* συνώνυμα. *i.* τὸ ποιοῦν καὶ τὸ αἴτιον: *ac proinde id quod efficitur & quod fit (id eſt,* τὸ γιγνόμενον καὶ τὸ ποιούμενον) *ſunt quoque eiuſdem ſignificationis.*

32 *Efficiens eſt prius ſuo effecto.* τὸ ποιοῦν ἡγεῖται, τὸ δὲ ποιούμενον ἐπακολουθεῖ.

33 *Noſtra corpora ex Vniuerſi ui & efficacia pendent: Animi noſtri, à Deo,* ἀμέσως.

DIALECTICA.

34 DIALECTICA *eſt omniũ artium præſtantiſſima, quoniam rerum ueritatem ſibi proponit,* ἐπιστημονικὸς *nimirum &* ἀποδεικτικὸς *opifex. ea autem Dialecticæs forma, quæ eſt* δι' ἐνδόξων, *quidni etiam ueritatem uenetur, quum ueriſimilitudinem quærat?*

35 *Vnius generis communitate uariæ ſpecies continentur, & hactenus uerum eſt illud priſcorum philoſophorum* ἀξίωμα, Vnum multa eſſe.

36 *Non eſt temerè ſtandum etiam communium & peruulgatarum ſententiarum præiudicijs.*

37 *Non eſt prolixitas, de rebus utilibus & neceſſariis copioſè diſputare: eſt prolixitas,* τὸ παρὰ τὸ προσῆκον μῆκος.

38 *Non eſt* βαττολογία, *rem neceſſariam in docendo ſæpius inculcare.*

39 *Ex uulgaribus rebus aptæ conficiuntur demonſtrationes rerum alioqui maximarum.*

40 METHODI hæc eſt commoda ratio ad quæſtiones tractandas: *Proponatur quæſtio: Ponantur hypotheſes, tanquam ſemina diſputationis: diſtinguatur* ὁμωνυμία: *Rerum controuerſarum natura examinetur, definitione & diuiſione, & ſingula* πάθη *diligenter expendantur: diſertis capitibus colligatur diſputatio.*

AVGVST. DE CIVIT. DEI, LIB. IIII. CAP. XXIII.

Felicitas dea non eſt, ſed munus Dei. quæratur igitur ille Deus qui eam dare poſsit, & deorum falſorum turba noxia relinquatur: quam ſtultorum hominum vana ſectatur multitudo, dona Dei deos ſibi faciens, & eum cuius ea dona ſunt obſtinatione ſuperbæ voluntatis offendens. Sic enim carere non poteſt infelicitate, qui tanquam deam, Felicitatem colit, & Deum datorem felicitatis quærit: ſicut carere non poteſt fame, qui panem pictum lingit, & ab homine qui verum habet, non petit.

Et alibi,

Quanto rectius Dauid, Beatus vir cui remiſſæ ſunt iniquitates: veram felicitatem in remiſſione peccatorum collocans, id eſt, in Deo peccata remittente.

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΦΙΛΗΒΟΥ πρόσωπα,

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΠΡΩΤΑΡΧΟΣ, ΦΙΛΗΒΟΣ.

DIALOGI PHILEBI perſonæ,

SOCRATES, PROTARCHVS, PHILEBVS.

ΌΡΑ ΔΗ Πρώταρχε τίνα λόγον μέλλεις παρὰ Φιλήβου δέχεσθαι νῦν, καὶ πρὸς τίνα τὸν παρ' ἡμῖν ἀμφισβητεῖν, ἂν μή σοι κατὰ B νοῦν ᾖ λεγόμενος. βούλει συγκεφαλαιωσώμεθα ἑκάτερον; ΠΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Φίληβος μὲν τοίνυν ἀγαθὸν εἶναί φησι τὸ χαίρειν πᾶσι ζώοις, καὶ τὴν ἡδονὴν καὶ τέρψιν, καὶ ὅσα τοῦ γένους ἐστὶ τούτου σύμφωνα· τὸ δὲ παρ' ἡμῶν ἀμφισβήτημά ἐστι, μὴ ταῦτα, ἀλλὰ τὸ φρονεῖν, καὶ τὸ νοεῖν, καὶ μεμνῆσθαι, καὶ τὰ τούτων αὖ ξυγγενῆ, δόξαν τε ὀρθὴν, καὶ ἀληθεῖς λογισμούς, τῆς γε ἡδονῆς ἀμείνω καὶ λῴω C γίγνεσθαι ξύμπασιν ὅσαπερ αὐτῶν δυνατὰ μεταλαβεῖν· δυνατοῖς δὲ μετασχεῖν ὠφελιμώτατον ἁπάντων εἶναι, πᾶσι τοῖς οὖσί τε καὶ ἐσομένοις. μῶν οὐχ οὕτω πως λέγομεν, ὦ Φίληβε, ἑκάτεροι; ΦΙ. Πάντων μὲν οὖν μάλιστα, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Δέχῃ δὴ τοῦτον τὸν νῦν διδόμενον ὦ Πρώταρχε λόγον; ΠΡΩΤ. Ἀνάγκη δέχεσθαι. Φίληβος γὰρ ἡμῖν ὁ καλὸς ἀπείρηκε. ΣΩΚ. Δεῖ δὴ " περὶ αὐτῶν τρόπῳ παντὶ τἀληθές πῃ περανθῆναι. ΓΡ. D Δεῖ γὰρ οὖν. ΣΩΚ. Ἴθι δή, πρὸς τούτοις διομολογησώμεθα καὶ τόδε. ΠΡΩ. Τὸ ποῖον; ΣΩΚ. Ὡς νῦν αὐτῶν ἑκάτερος ἕξιν ψυχῆς καὶ διάθεσιν ἀποφαίνειν τινὰ ἐπιχειρήσει, τὴν δυναμένην ἀνθρώποις πᾶσι τὸν βίον εὐδαίμονα παρέχειν. ἆρ' οὐχ οὕτω; ΓΡΩ. Οὕτω μὲν οὖν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ὑμεῖς μὲν τὴν τοῦ χαίρειν, ἡμεῖς δ' αὖ τὴν τοῦ φρονεῖν. ΠΡΩ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩ. Τί δ' ἂν ἄλλη τις κρείττων τούτων φανῇ; μῶν οὐκ ἂν μὲν ἡδονῇ μᾶλλον φαίνηται ξυγγενής, ἡττώμεθα μὲν ἀμ- E φότεροι τοῦ ταῦτα ἔχοντος βεβαίως βίου, κρα-

" γρ'. περὶ τούτων γε αὐτῶν.

VIDERIS ſanè, Protarche, ecquam diſputationem cum Philebo ſis modò inſtituturus, & cũ quo noſtrûm ſis cõtro- B uerſaturus, ſi quidem illam minimè probaueris. Vin' vtriuſque ſententiæ ſummã complectamur? PRO. Peruelim. SO. Ait Philebus, Gaudium, voluptatem, oblectationem, cæteráſque huius generis res, eſſe omnibus animalibus ſũmũ bonũ. Nos verò cõtrà ſẽtimus, noſtráq; hęc eſt cõtrouerſia, Nõ hęc quidẽ, ſed ſummũ illud bonũ potius eſſe, Sapere, intelligere, meminiſſe, & quę his ſũt cognata atque affinia: nimirum Rectam opinionẽ, veráſque ratiocinationes: eáſ- C que voluptate meliores eſſe, atque præſtãtiores omnibus rebus quæ illarũ participes eſſe poſſunt: in earũ inquã facultate & vſu ſummã conſtare iis omnibus rebus, & quæ ſunt & quæ erunt, vtilitatẽ. Nunquid in hũc ferè modũ, Philebe, vterque noſtrûm hac de re ſtatuerimus? PH. Ita prorſus, Socrates. SO. Iſtámne diſputandi occaſionẽ quæ nũc tibi offertur, ſuſcipis Protarche? PR. Neceſſe eſt videlicet. pulcher enim Philebus dicendo defatigatus, munus illud detrectat. SO. Ineũda tamen ratio eſt omni opera atq; ſtudio, vt de his D certi aliquid definiamus. PRO. Ita ſanè oportet. SO. [b] Age verò, id mutuo aſſenſu ponamus. PRO. Quidnam? SOC. Illud eſſe vtriuſque noſtrûm conſiliũ atque finẽ in hac diſputatione, vt conemur demonſtrare huiuſmodi quendã animi habitum atque affectionem, quæ omnibus hominibus vitam felicem tribuere poſſit. nónne ita eſt? PRO. Eſt profectó. SOC. Nonne vos [ſtatuitis habitũ] lætandi, nos verò ſapiendi [ad vitam illam beatam efficiendam?] PRO. Sic prorſus ſe res habet. SOC. Quid ſi alius quidam habitus his vtriſque E præſtantior comperiatur? nunquid, ſi ille voluptati cognatior appareat, conſtituendum erit vtrunque noſtrûm depelli ab illa felicitate quam inueſtigamus, quòd alius ille habitus hanc beatam vitam con-

a Initio proponit ſũmã diſputationis, duabus contrariis ſentẽtiis diſertè enunciatã: quarum vna Felicitatẽ ſtatuit in voluptate: altera, in Sapientia. In neutra tamen illarum ſimpliciter & per ſe ſummum bonum ineſſe docebit Socrates. Diſputationis ergo ſubiectũ eſt, DE SVMMO BONO: quod vbínam ſit quæritur.

b Προκατασκευὴ futuræ diſputationis: ad cuius concluſionẽ ponuntur quædam, hoc modo: In Voluptatis & Sapientiæ habitibus quæritur felicitas: quid ſi tertius quidã habitus illis duobus ſit præſtantior? id eſt, (quẽadmodum poſtea diligenter oſtendet) ſi non ſatis valeãt duo illi habitus Voluptatis & Sapientiæ, ad conſtituendam felicitatem: ſed tertium quiddam ſit neceſſarium ad plenam perfectámque felicitatẽ? Omnino perſpicuum eſt, eum qui magis ad tertium illud acceſſerit, alterum ſuperare in ratione felicitatis. Hæc igitur iacit ſemi-

na futuræ diſputationis, cuius eò redibit ſumma: Nec in Voluptate ſeorſim & per ſe, nec in Sapiētia ineſſe felicitatem: ſed in illarum mixtione, vi & beneficio tertii cuiuſdam, nimirū Boni ἰδέας, quam αὐταρκῆ, αὐτοαγαθὸν, τέλειον vocat: videlicet Dei. Voluptatem tamen cum Sapientia cōparatam, longè cedere Sapientiæ, quæ ad tertium illud, ſummum bonum, propius accedit. quemadmodum ex ipſa diſputatione apparebit.

ſtanter habeat: ac proinde habitus voluptatis habitum ſapientiæ hactenus ſuperauerit? PROT. Certé. SOC. Quòd ſi ſapientiæ erit cognatior, [conſtituendúmne erit] Sapientiam vincere voluptatem, ipſámque adeo voluptatem vinci? Hæccine concedetis, nécne? PRO. Ita quidem mihi videtur. SO. Quid verò Philebo? quid ais? PHI. Mihi quidē omnino Voluptas vincere & videtur & videbitur: tute autem Protarche hac de re iudicium feres. PRO. Quandoquidem, Philebe, dicendi partes nobis tribuiſti, non amplius penes te poteſtas erit aſſentiēdi aut diſſentiēdi in hac diſputatione aduerſus Socratem inſtituta. PHI. Verum ais. at ego me religione exſoluo, & ipſam deam nunc teſtor. PRO. Et nos quoque tibi teſtes erimus, te hæc quæ modò dicis, dixiſſe. Verùm ea quæ deinceps explicanda ſunt, Socrates, ſiue Philebo volente, aut quo voluerit modo, conemur abſoluere. SO. [a]Conandum id eſt, ab ipſa illa dea quā hic dici Venerem ait, ſumpto primordio: veriſſimū autem eſt, ipſius nomen eſſe Voluptatem. PRO. Rectiſſimé. SOC. Is verò metus quo ſemper erga deorum nomina afficior, Protarche, non humani quidē eſt moris, ſed maximum ſanè timorem exuperat. Nūc itaq; Venerem quocunque tandem grato illi nomine nūcupo. Voluptatem, rem eſſe variam atq; multiplicem noui: atqui, ſicuti dicebā, quò de illa agamus, inde capiendum eſt initium, vti cogitemus atque perpendamus quam habeat naturā. Quāuis enim vnum quiddam ſimpliciter audiamus, varias tamen formas eáſque inter ſe quodāmodo diſſimiles habet. Ecce enim, Voluptate affici dicimus hominem intemperantem: voluptate quoque affici hominem temperantem, quatenus temperans eſt: voluptate quoque affici inſipientem hominem, atque inſipiētibus opinionib⁹ & expectationibus repleri: voluptate quoque affici ſapientē, quatenus ſapit. Ecquis autem, qui affirmet vtraſque illas voluptates ſimiles ſibi eſſe, non inſipiens iure videatur? PRO. E contrariis quidē ipſæ rebus, Socrates, exiſtunt: non ſunt tamen ipſæ contrariæ. Quî enim voluptas voluptati rerum omniū maximè ſimilis non ſit? SOC. Etenim, Protarche, hac quidem ratione color à colore nihil differet, quatenus color omnino: at nigrū colorem omnes nouimus, præterquam quòd differat ab albo, eſſe quoque illi maximè contrarium. ita quoque figura eodem modo genere ipſo planè vnum eſt cum figura: ipſius tamen partes cum partib⁹ collatæ, partim aliæ aliis maximè ſūt cōtrariæ, partim infinita quadā differētia

a Conſtituto hunc in modum quæſtionis fine, felicitatem Voluptati ademturus, vel certè vltimum ei tributurus gradum (intermixto obiter ioco, ne hæc de Venere voluptatis dea dici videantur) docet primùm multiplicem eſſe Voluptatem: malas quidem alias, alias, bonas: ne vel omnibus voluptatibus indiſcriminatim eripiat felicitatē, vel omnes promiſcuè voluptates aſciſcat ad quintum quendam felicitatis gradum, ſicuti faciet. Bonis enim voluptatibus, quas ἀλύπους vocat & εἰλικρινεῖς, illum quintum gradum tribuet: malas à felicitate longiſſimè remouebit. Perperā igitur dictum eſſe à Philebo, Bonum eſſe quicquid iucūdum ſit: ſed qua de voluptate agatur, adhibita diſtinctione, definiendum eſſe, ne fallamur ὁμωνυμίᾳ. Certè multiplicem eſſe voluptatē minimè dubium eſt: quarum vnam, turpē & inhoneſtam, nemo eſt, ex eorum quidem hominum numero qui verè ſunt homines, qui non fugiēdam arbitretur: alteram autem quandam non omnib⁹ votis exoptet. de qua copiosè Ariſt. lib. x. Ethic.

A πεῖ δὲ ὁ τῆς ἡδονῆς τὸν τῆς φρονήσεως; ΠΡ. Ναί. ΣΩ. Ἂν δέ γε φρονήσει, νικᾷ μὲν φρόνησις τὴν ἡδονήν, ἡ δὲ ἡττᾶται; ταῦθ' οὕτως ὁμολογούμενα φατέ; ἢ πῶς; ΠΡ. Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ. ΣΩ. Τί δὲ Φιλήβῳ; τί φῄς; ΦΙ. Ἐμοὶ μὲν πάντως νικᾶν ἡδονὴ δοκεῖ καὶ δόξει· σὺ δ' ὦ Πρώταρχε, αὐτὸς γνώσῃ. ΠΡΩΤ. Παραδοὺς, ὦ Φίληβε, ἡμῖν τὸν λόγον, οὐκ ἂν ἔτι κύριος εἴης τῆς πρὸς Σωκράτη ὁμολογίας, ἢ καὶ τοὐναντίον. ΦΙ. Ἀληθῆ λέγεις.

B ἀλλὰ γὰρ ἀφοσιοῦμαι, καὶ μαρτύρομαι νῦν αὐτὴν τὴν θεόν. ΠΡΩ. Καὶ ἡμεῖς σοι τούτων αὐτῶν συμμάρτυρες ἂν ἦμεν, ὡς ταῦτα ἔλεγες ἃ λέγεις. ἀλλὰ δὴ τὰ μετὰ ταῦτα ἑξῆς, ὦ Σώκρατες, ὅμως καὶ μετὰ Φιλήβου ἑκόντος, ἢ ὅπως ἂν ἐθέλῃ, πειρώμεθα περαίνειν. ΣΩΚ. Πειρατέον, ἀπ' αὐτῆς δὴ τῆς θεοῦ, ἣν ὅδε Ἀφροδίτην μὲν λέγεσθαί φησι, τὸ δ' ἀληθέστατον αὐτῆς ὄνομα, ἡδονὴν εἶναι. ΠΡΩΤ. Ὀρθότατα. ΣΩ. Τὸ δ' ἐμὸν δέος, ὦ Πρώ-

C ταρχε, ἀεὶ πρὸς τὰ τῶν θεῶν ὀνόματα, οὐκ ἔστι κατ' ἄνθρωπον, ἀλλὰ πέρα τοῦ μεγίστου φόβου. καὶ νῦν τὴν μὲν Ἀφροδίτην, ὅπῃ ἐκείνῃ φίλον, ταύτῃ προσαγορεύω· τὴν δὲ ἡδονὴν οἶδα ὡς ἔστι ποικίλον· καὶ, ὅπερ εἶπον, ἀπ' ἐκείνης ἡμᾶς ἀρχομένους ἐνθυμεῖσθαι δεῖ καὶ σκοπεῖν ἥντινα φύσιν ἔχει. ἔστι γὰρ ἀκούειν μὲν οὕτως ἁπλῶς ἕν τι, μορφὰς δὲ δήπου παντοίας εἴληφε, καί τινα τρόπον ἀνομοίους ἀλλήλαις. ἰδὲ γάρ· ἥδεσθαι μέν φαμεν τὸν

D ἀκολασταίνοντα ἄνθρωπον, ἥδεσθαι δὲ καὶ τὸν σωφρονοῦντα, αὐτῷ τῷ σωφρονεῖν· ἥδεσθαι δ' αὖ καὶ τὸν ἀνοηταίνοντα, καὶ ἀνοήτων δοξῶν καὶ ἐλπίδων μεστόν· ἥδεσθαι δ' αὖ καὶ τὸν φρονοῦντα, αὐτῷ τῷ φρονεῖν· καὶ τούτων τῶν ἡδονῶν ἑκατέρας πῶς ἄν τις ὁμοίας ἀλλήλαις εἶναι λέγων, οὐκ ἀνόητος φαίνοιτο ἐνδίκως; ΠΡ. Εἰσὶ μὲν γὰρ ἀπ' ἐναντίων, ὦ Σώκρατες, αὗται πραγμάτων, οὐ μὴν αὐταί γε ἀλλήλαις ἐναντίαι. πῶς γὰρ ἡδονή γε ἡδονῇ μὴ

E οὐχ ὁμοιότατον ἂν εἴη, τοῦτο αὐτὸ ἑαυτῷ, πάντων χρημάτων; ΣΩΚ. Καὶ γὰρ χρῶμα, ὦ δαιμόνιε, χρώματι κατά γε αὐτὸ τοῦτ' οὐδὲν διοίσει τὸ χρῶμα εἶναι, τό γε μὴν μέλαν τῷ λευκῷ πάντες γιγνώσκομεν ὡς πρὸς τῷ διάφορον εἶναι, καὶ ἐναντιώτατον ὂν τυγχάνει. καὶ δὴ καὶ σχῆμα σχήματι κατὰ ταὐτὸν γένει μέν ἐστι πᾶν ἕν, τὰ δὲ μέρη τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, τὰ μὲν ἐναντιώτατα ἀλλήλοις, τὰ δὲ διαφορότητα

A φορότητα ἔχοντα μυρίαν που τυγχάνει. καὶ πολλ' ἕτερα οὕτως ἔχονθ' εὑρήσομεν. ὥστε τούτῳ γε τῷ λόγῳ μὴ πίστευε, τῷ πάντα τὰ ἐναντιώτατα ἓν ποιοῦντι. φοβοῦμαι δὲ μή τινας ἡδονὰς ἡδοναῖς εὑρήσομεν ἐναντίας. ΠΡ. Ἴσως. ἀλλὰ τί τοῦθ' ἡμῖν βλάψει τὸν λόγον; ΣΩΚΡΑΤ. Ὅτι προσαγορεύεις αὐτὰ ἀνόμοια ὄντα, ἑτέρῳ φήσομεν ὀνόματι. λέγεις γὰρ ἀγαθὰ πάντα εἶναι τὰ ἡδέα. τὸ μὲν οὖν μὴ οὐχ ἡδέα εἶναι τὰ ἡδέα, λόγος οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ. κακὰ δὲ ὄντα αὐτῶν τὰ πολλὰ, καὶ ἀγαθὰ δὲ, ὡς ἡμεῖς φαμὲν, ὅμως πάντα σὺ προσαγορεύεις ἀγαθὰ, αὐτὰ ὁμολογῶν ἀνόμοια εἶναι τῷ λόγῳ, εἴ τίς σε προσαναγκάζοι. τί οὖν δὴ ταὐτὸν ἐν ταῖς κακαῖς ὁμοίως καὶ ἐν ἀγαθαῖς ἐνὸν, πάσας ἡδονὰς ἀγαθὸν εἶναι προσαγορεύεις; ΠΡΩ. Πῶς λέγεις ὦ Σώκρατες; οἴει γάρ τινα συγχωρήσεσθαι, θέμενον ἡδονὴν εἶναι τἀγαθὸν, εἶτα ἀνέξεσθαί σου λέγοντος, τὰς μὲν εἶναί τινας ἡδονὰς ἀγαθὰς, τὰς δέ τινας ἑτέρας αὐτῶν κακάς; ΣΩΚΡΑΤ. Ἀλλ' οὖν ἀνομοίους γε φήσεις αὐτὰς ἀλλήλαις εἶναι, καί τινας ἐναντίας. ΠΡΩΤ. Οὔτι, καθόσον γε ἡδοναί. ΣΩΚΡΑΤ. Πάλιν εἰς τὸν αὐτὸν φερόμεθα λόγον, ὦ Πρώταρχε. οὐδ' ἄρα ἡδονὴ ἡδονῆς διάφορον, ἀλλὰ πάσας ὁμοίας εἶναι φήσομεν. καὶ τὰ παραδείγματα ἡμᾶς δὴ τὰ νῦν λεχθέντα οὐδὲν τιτρώσκει. πειρασόμεθα δὲ καὶ ἐροῦμεν ἅπερ οἱ πάντων φαυλότατοί τε καὶ περὶ λόγους ἅμα νέοι. ΠΡΩ. Τὰ ποῖα δὴ λέγεις; ΣΩΚΡΑΤ. Ὅτι σὲ μιμούμενος ἐγὼ καὶ ἀμυνόμενος ἐὰν τολμῶ λέγειν ὡς τὸ ἀνομοιότατόν ἐστι τῷ ἀνομοιοτάτῳ πάντων ὁμοιότατον, ἕξω τὰ αὐτὰ σοὶ λέγειν· καὶ φανούμεθά γε νεώτεροι τοῦ δέοντος, καὶ ὁ λόγος ἐκπεσὼν ἡμῖν οἰχήσεται. πάλιν οὖν αὐτὸν ἀνακρουώμεθα· καὶ τάχ' ἀνιόντες εἰς τὰς ὁμοίας, ἴσως ἄν πως ἀλλήλοις συγχωρήσαιμεν. ΠΡΩΤΑΡΧ. Λέγε πῶς. ΣΩ. Ἐμὲ θὲς ὑπὸ σοῦ πάλιν ἐρωτώμενον, ὦ Πρώταρχε. ΠΡΩΤΑ. Τὸ ποῖον δή; ΣΩ. Φρόνησίς τε καὶ ἐπιστήμη καὶ νοῦς, καὶ πάνθ' ὁπόσα δὴ κατ' ἀρχὰς ἐγὼ θέμενος εἶπον ἀγαθὰ, διερωτώμενος ὅ,τι ποτὲ ἐστὶν τἀγαθὸν, ἆρ' οὐ ταὐτὸν πείσονται τοῦτο ὅπερ ὁ σὸς λόγος; ΠΡΩ. Πῶς; ΣΩΚΡ. Πολλαί τε αἱ ξυνάπασαι ἐπιστῆμαι δόξουσιν εἶναι, καὶ ἀνόμοιοί τινες αὐτῶν ἀλλήλαις. εἰ δὲ καὶ ἐναντίαι πῃ γίγνονταί τινες, ἆρα

Abundare uidetur φήσομεν, quod tamē agnoſcit Fic. qui uertit, Alio (ſic dicamus) nomine uocas.

A inter ſe diſſident: & res pleraſque hoc modo comparatas comperiemus. Quare noli fidem adhibere huic rationi, quæ efficit vt res inter ſe maximè contrariæ ſint vnum. Vereor autem ne quas voluptates voluptatibus contrarias comperiamus. PRO. Fortaſſe. ſed quid incommodi afferet huic rationi? SOC. Illud certè, quòd quum inter ſe ſint diſſimiles, alio quoque nomine appellas. Ais enim omnia iucunda eſſe bona. Illud enim, quin iucunda ſint iucunda, ne in controuerſiam quidem cadit vllam: ex illis autem, quanuis & mala & bona B multa ſint (quemadmodum dicimus) omnia tamen bona appellas, quãuis ſiquis tecum ratione agat, fateri cogat illa eſſe diſſimilia. Quid igitur quum in omnibus voluptatibus & bonis & malis idem æquè inſit, omnéſne vno quodam communíque boni nomine voluptates appellas? PR. [a] Quomodo ais Socrates? quẽquámne arbitraris, qui quidem poſuerit Voluptatem eſſe bonum, conceſſurũ deinde quod modò ais? id eſt, te toleraturum qui ſtatuis alias voluptates eſſe bonas, alias contrà, malas? SOC. Nihilominus tamen dices ipſas C inter ſe eſſe diſſimiles, & quaſdam contrarias. PRO. Non quidem, quatenus voluptates. SOC. Ad eundem ſermonem reuoluimur, Protarche. non enim voluptatem diuerſum quid eſſe à voluptate, ſed omnes voluptates ſimiles eſſe conſtituemus: & illa exempla quæ nunc protulimus, minimè nos petunt atque vulnerant: ſed perinde conabimur & contendemus ac ineptiſſimi & rerum imperiti iuuenes in diſſerendo ſolent. PRO. Ecquæ'nam verò illa? SOC. Quoniam ſi ego te imitando & D par pari referendo, dicere audeam, rem diſſimillimam rei diſſimillimę ſimillimam eſſe, potero eadem tibi opponere: & præterquam quod æquum eſt atque conſentaneum, imperitiores videbimur, & diſputatio inſtituta nobis certè excidet atque irrita euolabit. Rurſus ergo illã arceſſamus. fortaſſe enim repetito inſtauratóque curſu in earundem rerum ſententiam mutua aſſenſione concedemus. PRO. Dic verò quomodo? SOCRAT. [b] Fac me rurſus à te interrogari, Protarche. PRO. Qua de re? SOC. Si rogarer quódnam ſit bo- E num Sapientia & ſcientia & intelligentia, & omnia quæcunque initio ponebam eſſe bona, nónne idem illis continget quod tuæ illi ſententiæ de qua modò agebas? PRO. Quomodo? SOCRAT. Vniuerſæ enim ſcientiæ multæ eſſe videbuntur & quædam etiam inter ſe diſſimiles atque contrariæ. quòd ſi quæ contrariæ quodammodo extiterint, nónne cõſentaneũ

[a] Ἔνστασις aduerſus hanc diſtinctionem, videlicet Voluptatē quidem vnam eſſe: aliam tamen eſſe bonã, aliam, malam. quod vt ἀσύστατον repudiat Philebus, affirmans fieri non poſſe vt Vnum ſit multa: quaſi diceretur res diſſimilis rei diſſimili eſſe ſimilis.

[b] Ad illam obiectionem reſpondet Socrates: Rationibus, non peruicacia, agendum. Probat autem æquè dici Scientiam multiplicem: vt quidẽ nec in omni Voluptate, & per ſe & vniuerſim, nec in omni Scientia, felicitas ſit collocanda. Ita opportunè ſternit viam ad TERTIVM ILLVD, in quo collocabit veram felicitatem, Deũ videlicet, quem infinitum ait per omnes res efficaciter permeantem, & omnium rerum principium: vt quidẽ quũ ipſe vnus ſit, infinitus, ſimpliciſſimus atque æternus, efficiat tamen vt &

res multæ ſint determinatæ atque definitæ, certaque naturæ firmitate compoſitæ. eò enim certè redit quæ hic de vno Infinito agit: ita tamen vt quæ hic de illo tradit, ἐπεισοδικῶς attexi videãtur, quãuis ad rem ipſam maximè faciant. quẽ nexum ipſe poſtea ſtudioſè indicat: nimirũ vt quoniam & vnam voluptatem eſſe dixiſſet, & tamen aliã malam, aliam bonam, neceſſariò quæreretur, qui Vnum multa eſſe poſſet. i. plures ſpecies vno quodam generis ambitu cõprehendi. Primarius tamen finis eſt noui iſtius ſermonis, Omnes res ad vnum illud infinitum reuocari, vt quidem in illo ſubſiſtant: ac proinde Voluptatem, de qua quæſtio inſtituta erat, per ſe minimè conſiderandam eſſe, quum vnius illius infiniti immẽſitate cõprehẽderetur. Quæ quidem ſunt copioſioris ſermonis περὶ ποιμπᾶ.

erit me nunc diſputare, ſi idipſum veritus negem vllã ſcientiam ſcientiæ eſſe diſſimilem? deinde hæc ratio veluti inanis quædã fabula euolaret, nos verò ipſi dementia quadam cõſeruaremur. quod certè minimè par eſt fieri: niſi quidem vt cõſeruemur. Mihi igitur & in tua & in mea oratione id ſanè placet. Multæ quidẽ voluptates & diſſimiles ſunto, multæ item differẽtéſq; ſcientiæ. Differentiã igitur, Protarche, & tui & mei boni minimè abſcõdentes, ſed in mediã lucem publicámque omniũ cognitionẽ deponẽtes, toleremus ſiqui ſolido quodã argumentorũ examine demonſtrarint, Vtrum Voluptas bonũ illud quod quæritur dicenda ſit: Sapientiáne illo nomine potius ſit digna: an tertium quiddam ſit aliud. Non enim profectò hoc vnum ipſum contendimus, vt quæ ego dico, vel quæ tu, primas teneant victoriámq; reportent: ſed in eã rem ambo certatim incumbere debemus, vt ei quod veriſſimũ eſt, opẽ auxiliúmq; coniunctis animis feramus. PRO. Ita ſanè agendum eſt.

a Ἐπεισόδιον DE VNO INFINITO, cuius vis, poteſtas, ãplitudo, deſcribitur, ad quam videlicet omnes res veluti ad vnum quiddam reuocantur, in eo obſignata illarum natura. Nexum autẽ modò explicauimus, hîc minimè repetẽdum.

SOC. [a] Hunc igitur ſermonem mutuo quodã aſſenſu magis atque magis firmemus. PRO. Ecquẽ verò? SOC. Illum videlicet qui hominibus faceſſit negotiũ & volentibus & inuitis quibuſdam & aliquando. PRO. Dic magis perſpicué. SO. Illũ dico ſermonẽ qui in hanc diſputationẽ obuenit, naturæ videlicet mirabili quadam ratione: MVLTA videlicet VNVM ESSE, & VNVM MVLTA. Mirum profectò dictũ: cuius vtramlibet partẽ ponas, facilis ſternitur ad cõtrouerſiam via. PRO. Ain' igitur, quũ quis me Protarchũ, qui vnus ſum natura, eundem me multos eſſe ſtatuerit: rurſus qui me cõtrarios, grauẽ, leuẽ, paruũ, magnũ, poſuerit, idem eundẽ vnúmq; hominẽ ponat, & eiuſdẽ generis infinita? SO. Tu quidem, Protarche, ex mirabilibus illis myſteriis peruulgata & omnibus cognita cõmemoras, De vno videlicet illo & multis, quæ tamẽ ab omnibus penè dicam cõceſſa iam ſunt, hæc nimirũ minimè eſſe attingenda, quæ puerilia & expedita atque trita, & importunos quoſdam diſputationũ obices eſſe arbitrantur. quũ nec quidquam ſit cauſæ cur illa nobis mira videantur. quẽadmodum quum quis vniuſcuiuſque mẽbra & partes ratione diuiſerit, omniáque hæc vnum illud eſſe confeſſus fuerit, illud ipſum refutet derideátque, quaſi monſtra quædam coactus ſit confiteri: Vnum videlicet, multa eſſe & infinita: contrà, Multa vnum tantùm eſſe. PRO. Tu verò Socrates ecquæ'nam alia dicis, quæ nondum conceſſa de hac ipſa re communi omnium voce circunferantur?

A ἄξιος ἂν εἴην τοῦ διαλέγεσθαι νῦν, εἰ φοβηθεὶς τοῦτο αὐτό, μηδεμίαν ἂν ἀνόμοιον φαίην ἐπιστήμην ἐπιστήμῃ γίγνεσθαι, κἄπειθ' ἡμῖν οὗτος ὁ λόγος, ὥσπερ μῦθος, ἀπολόμενος οἴχοιτο· αὐτοὶ δὲ σωζοίμεθα ἐπί τινος ἀλογίας. ἀλλ' οὐ μὴν τοῦτο δεῖ γενέσθαι, πλὴν τοῦ σωθῆναι. τό γε μήν μοι ἴσον τοῦ σοῦ τε καὶ ἐμοῦ λόγου ἀρέσκει· πολλαὶ μὲν ἡδοναὶ καὶ ἀνόμοιοι γιγνέσθων, πολλαὶ δὲ ἐπιστῆμαι καὶ διάφοροι. τὴν τοίνυν διαφορότητα, ὦ Πρώ- B ταρχε, τοῦ ἀγαθοῦ τοῦ τ' ἐμοῦ καὶ τοῦ σοῦ, μὴ ἀποκρυπτόμενοι, κατατιθέντες δὲ εἰς τὸ μέσον, "τολμῶμεν ἄν πῃ ἐλεγχόμενοι μηνύσωσι, πότερον ἡδονὴν τἀγαθὸν δεῖ λέγειν, ἢ φρόνησιν, ἤ τι τρίτον ἄλλο εἶναι· νῦν γὰρ οὐ δήπου πρός γε αὐτὸ τοῦτο φιλονεικοῦμεν, ὅπως ἁγὼ τίθεμαι, ταῦτ' ἔσται τὰ νικῶντα, ἢ ταῦθ' ἃ σύ, τῷ δ' ἀληθεστάτῳ δεῖ που συμμαχεῖν ἡμᾶς ἄμφω. ΠΡ. Δεῖ γὰρ οὖν.

Locus hic deprauatus eſt: ac fortaſſe quædam deſunt. uidetur tamen & Fic. ita legiſſe, & qualemcũque potuit ſenſum ex his conatus eſſe eruere.

ΣΩ. Τοῦτον τοίνυν τὸν λόγον ἔτι μᾶλ- C λον δι' ὁμολογίας βεβαιωσώμεθα. ΠΡ. Τὸν ποῖον δή; ΣΩ. Τὸν πᾶσι παρέχοντα ἀνθρώποις πράγματα ἑκοῦσί τε καὶ ἄκουσιν ἐνίοις καὶ ἐνίοτε. ΠΡ. Λέγε σαφέστερον. ΣΩ. Τὸν νῦν δὴ παραπεσόντα λέγω, φύσει πως πεφυκότα θαυμαστόν. ἓν γὰρ δὴ τὰ πολλὰ εἶναι, καὶ τὸ ἓν πολλά, θαυμαστὸν λεχθέν, καὶ ῥᾴδιον ἀμφισβητῆσαι τῷ τούτων ὁποτερονοῦν τιθεμένῳ. ΠΡ. Ἆρ' οὖν λέγεις, ὅταν τις ἐμὲ φῇ Πρώταρχον ἕνα γεγονότα φύσει, πολλοὺς εἶναι πάλιν τοὺς ἐμὲ καὶ ἐναντίους D ἀλλήλοις, μέγαν καὶ σμικρὸν τιθέμενος, καὶ βαρὺν καὶ κοῦφον τὸν αὐτόν, καὶ ἄλλα μυρία; ΣΩΚ. Σὺ μέν, ὦ Πρώταρχε, εἴρηκας τὰ δεδημευμένα τῶν θαυμαστῶν περὶ τὸ ἓν καὶ πολλά, συγκεχωρημένα δὲ (ὡς ἔπος εἰπεῖν) ὑπὸ πάντων ἤδη, μὴ δεῖν τῶν τοιούτων ἅπτεσθαι· παιδαριώδη καὶ ῥᾴδια, καὶ σφόδρα τοῖς λόγοις ἐμπόδια ὑπολαμβανόντων γίγνεσθαι. ἐπεὶ μηδὲ τὰ τοιάδε, ὅ- E ταν τις ἑκάστου τὰ μέλη τε καὶ ἅμα μέρη διελὼν τῷ λόγῳ, πάντα ταῦτα τὸ ἓν ἐκεῖνο εἶναι "διομολογησάμενος, ἐλέγχῃ καταγελῶν ὅτι τέρατα διηνάγκασται φάναι· τό, τε ἓν ὡς πολλά ἐστι καὶ ἄπειρα, καὶ τὰ πολλά, ὡς ἓν μόνον. ΠΡΟ. Σὺ δὲ δὴ ποῖα ἕτερα ὦ Σώκρατες λέγεις, ἃ μήπω συγκεχωρημένα δεδήμευται περὶ τὸν αὐτὸν τοῦτον λόγον;

In quodam uet. διομολογησαμένῳ, ut referatur ad λόγῳ. Legitur & διομολογησάμενον. quam lectionem ſequitur Fic.

A ΣΩ. Ὁπόταν, ὦ παῖ, τὸ ἓν μὴ τῶν γιγνομένων τε καὶ ἀπολλυμένων τις τιθῆται, καθάπερ ἀρτίως ἡμεῖς εἴπομεν. ἐνταῦθα μὲν γὰρ καὶ τὸ τοιοῦτον ἕν, ὅπερ εἴπομεν νῦν δή, συγκεχώρηται, τὸ μὴ δεῖν ἐλέγχειν. ὅταν δέ τις ἕνα ἄνθρωπον ἐπιχειρῇ τίθεσθαι, καὶ βοῦν ἕνα, καὶ τὸ καλὸν ἕν, καὶ τἀγαθὸν ἕν, περὶ τούτων τῶν ἑνάδων καὶ τῶν τοιούτων ἡ πολλὴ σπουδή, μετὰ διαιρέσεως ἀμφισβήτησις γίγνεται. ΠΡΩ. Πῶς; ΣΩ. Πρῶτον μὲν εἴ τινας δεῖ τοιαύτας εἶναι μονάδας ὑπολαμβάνειν, ἀληθῶς
B οὔσας. εἶτα πῶς αὖ ταύτας, μίαν ἑκάστην, οὖσαν ἀεὶ τὴν αὐτὴν, καὶ μήτε γένεσιν μήτε ὄλεθρον προσδεχομένην, ὅμως εἶναι βεβαιότητα μίαν ταύτην. μετὰ δὲ τοῦτ᾽, ἐν τοῖς γιγνομένοις αὖ καὶ ἀπείροις εἴτε διεσπασμένην, καὶ πολλὰ γεγονυῖαν θετέον, εἴθ᾽ ὅλην αὐτὴν αὑτῆς χωρίς· ὃ δὴ πάντων ἀδυνατώτατον φαίνοιτ᾽ ἄν, ταὐτὸν καὶ ἓν ἅμα ἐν ἑνί τε καὶ πολλοῖς γίγνεσθαι. ταῦτ᾽ ἐστι τὰ περὶ τὰ τοιαῦτα ἓν καὶ πολλά, ἀλλ᾽ οὐκ ἐκεῖνα, ὦ Πρώ-
C ταρχε, ἁπάσης ἀπορίας αἴτια, μὴ καλῶς ὁμολογηθέντα, καὶ εὐπορίας ἂν αὖ καλῶς. ΠΡΩ. Οὐκοῦν χρὴ τοῦθ᾽ ἡμᾶς, ὦ Σώκρατες, ἐν τῷ νῦν πρῶτον διαπονήσασθαι. ΣΩΚΡ. Ὡς γοῦν ἐγὼ φαίην ἄν. ΠΡΩ. Καὶ πάντας τοίνυν ἡμᾶς ὑπόλαβε συγχωρεῖν σοι τούσδε τὰ τοιαῦτα· Φίληβον δ᾽ ἴσως κράτιστον ἐν τῷ νῦν ἐπερωτῶντα μὴ κινεῖν εὖ κείμενον. ΣΩ. Εἶεν. πόθεν οὖν ἄν τις ταύ-
D της ἄρξηται πολλῆς οὔσης καὶ παντοίας περὶ τὰ ἀμφισβητούμενα μάχης; ἆρ᾽ ἐνθένδε; ΠΡΩ. Πόθεν; ΣΩΚ. Φαμέν που ταὐτὸν ἓν καὶ πολλὰ ὑπὸ λόγων γιγνόμενα περιτρέχειν πάντῃ καθ᾽ ἕκαστον τῶν λεγομένων ἀεὶ καὶ πάλαι καὶ νῦν. καὶ τοῦτο οὔτε μὴ παύσηται ποτέ, οὔτε ἤρξατο νῦν· ἀλλ᾽ ἔστι τὸ τοιοῦτον (ὡς ἐμοὶ φαίνεται) τῶν λόγων αὐτῶν ἀθάνατόν τι καὶ ἀγήρων πάθος ἐν ἡμῖν. ὁ δὲ πρῶτον αὐτοῦ γευσάμενος ἑκάστοτε τῶν νέων, ἡσθεὶς
E ὥς τινα σοφίας εὑρηκὼς θησαυρόν, ὑφ᾽ ἡδονῆς ἐνθουσιᾷ τε καὶ πάντα κινεῖ λόγον ἄσμενος· τοτὲ μὲν ἐπὶ θάτερα κυκλῶν, καὶ συμφύρων εἰς ἕν, τοτὲ δὲ πάλιν ἀνειλίττων καὶ διαμερίζων· εἰς ἀπορίαν αὑτὸν μὲν πρῶτον καὶ μάλιστα καταβάλλων, δεύτερον δ᾽ ἀεὶ τὸν ἐχόμενον, ἄν τε νεώτερος, ἄν τε πρεσβύτερος, ἄν τε ἧλιξ ὢν τυγχάνῃ· φειδόμενος οὔτε πατρὸς, οὔτε

Al. διεσπαρμένην.

A soc. Quum videlicet, mi puer, Vnvm illvd minimè ex iis eſſe ſtatuit quæ oriuntur & pereunt, quemadmodum nos modò dicebamus. quanquam & huiuſmodi etiam Vnũ, de quo ſermo à nobis fuit inſtitutus, illic etiam conceſſum eſt minimè refutandum eſſe. quum verò aliquis vnum hominem ponere aggrediatur, & bouem vnum, & pulchrum vnum, & bonum vnum, de his vnitatibus & huiuſmodi rebus explicandis multum & perplexũ ſtudium, diuiſiſque ſententiis variá con-
B trouerſiam exiſtere. prot. Quomodo? soc. Primùm, exiſtimandúmne ſit huiuſmodi vnitates quaſdam reuera exiſtere: Deinde, quomodo vnaquæque earũ vna ſemper eadémque ſit, quæ tamen neque generationem neque interitum ſuſcipiat: nihilominus tamen hanc eſſe vnam firmitatem atque conſtantiam: Poſtea verò an illa ponenda ſit in his rebus quæ fiunt, & in ipſis quoque infinitis, ſeu diſperſa diſſipatáque, & quę multiplex ex vna extiterit: ſiue tota ipſa ſeorſim. quod quidem omnium minimè fieri poſſe videtur, Idem
C & Vnum ſimul in vno & multis fieri. Hæc ſunt quæ in rebus huiuſmodi ſint & dicãtur Vnum & Multa: non verò illa, Protarche, quæ omnis dubitationis ſunt cauſæ, niſi rectè fuerint conceſſa: ſin rectè, multam profectò lucem atque copiam afferent huic diſputationi. prot. Nónne igitur in hac re illuſtranda conſentaneum eſt nos prius elaborare? socrat. Mea quidem ſententia. prot. Et omnes etiam hac in re tibi aſſentiri exiſtimato. Satius tamen erit Philebũ modò minimè interrogare, ne (vt dicitur) quod bene ſi-
D tum eſt moueamus. soc. Eſto. vnde verò hanc diſputationem aggrediemur, quum in his rebus controuerſis multa & multiplex pugna verſetur? híncne? pro. Vndénam? soc. Affirmamus videlicet, Idem, Vnũ & Multa, quæ rationis vi fiunt, vndique in ſingulis rebus, quæ ſemper dicuntur, & olim & nunc circumcurrere. Id verò neque vnquam deſinet, neque nũc incepit: ſed, mea quidẽ ſententia, huiuſmodi quædã eſt in nobis inſita rationis, immortalis & nunquam ſeneſcens, vis atq; effica-
E citas. Eam qui primùm guſtauit adoleſcẽs, exultabundus quaſi quendã ſapientiæ nactus theſaurũ, præ voluptate geſtiẽs quaſi diuino quodã numine corripitur, omnémque ſermonem alacri paratóq; animo mouet pertentátq; in omnes partes vltro citróque ſe verſans, & in vnũ quoddã conciẽs atque cõmiſcens: rurſus verò euoluẽs explicánſque & in varias partes diſtribuens, ſéque ipſum in primis in difficultatum anguſtias iniiciens, illúmque continuò qui ſibi ſit propior, ſiue ſit iunior, ſiue ſenior, ſiue æqualis. nec verò parcit ſeu patri

ſeu matri ſeu audientiũ cuiquam: nec cæteris propemodum animátibus: quandoquidem nec barbarorum cuilibet peperce rit, dummodo interpretem alicunde conſequatur. PRO. Túnc verò Socrates non animaduertis noſtrã hanc quæ te circumſtipat turbam, nos nimirũ omnes eſſe iuuenes: nec pertimeſcis ne cum Philebo aduerſus te irruamus, ſi nobis conuicieris? Nihilominus tamen (id enim aſſequimur quod dicis) ſiquis modus quæ'ue machina atque ratio expediri poſſit, qua huiuſmodi tumultus ex hac noſtra diſputatione pacatè exterminari queat, viámque aliquam commodiorem ad hanc diſputationẽ inuenire valeas, tu (amabo) id alacri animo ſignifica: & nos quantum in nobis ſitum erit, te conſequemur. Non enim exigua hæc eſt diſputatio, Socrates. SO. Non ſanè, ô pueri: quo nomine vos compellat Philebus. non tamen eſt præſtantior via, neque profectò eſſe poſſit vlla quàm ea cuius ego ſemper ſtudioſus fui. illa tamen iam ſæpius mihi elapſa, deſertum inopémque conſilii effecit. PRO. Quæ'nam illa eſt? id tantùm dicatur. SOC. Ea nimirum quam explicare non eſt quidem valde difficile: illam autem ad vſum reuocare, perdifficile. Omnes autem res, quæ vnquam inuentæ ſunt affinitate quadam atque cognatione cum arte cõiunctæ, huius beneficio declarantur. quam verò dicam animaduerte. PRO. Dic veró. SO. Deorum videlicet in homines donum, vt mihi quidẽ planè videtur, à diis demiſſum eſt, Promethei cuiuſdã miniſterio, cum ſplendidiſſimo quodam igne. & harum quidem rerum diuinas voces priſci illi homines nobis meliores, & diis propius habitantes, ad nos trãſmiſerunt: Quandoquidẽ ex Vno & Multis omnia conſtent quę ſemper eſſe dicuntur, finem autem & infinitatem in ſeipſis inſitam habeant: oportere nos his eo ordine cõſtitutis, vnã ſemper ideam, [id eſt, formã ſiue notionẽ] de omni re ſingulatim inueſtigare, idque certo quodam inſtituto obſeruare. illam autem in rebus ineſſe nos hauddubiè cõperturos. quòd ſi illius compotes fuerimus, poſt primã, duas eſſe perſpiciẽdas, ſi nimirũ inſint: ſin min⁹, tres, aut alium quemlibet numerum: & vnamquanque rerum illarum quæ vnum ſunt ſingulatim, rurſus eodem modo diuidendas, donec perſpexerimus ecquid illud ſit VNUM primarium & quod ipſo principio conſtat, & non modò eſſe Vnum & multa & infinita, ſed etiam quot ſint: Infiniti autẽ formã ſiue notionẽ nõ prius ad multitudinẽ adhibere debemus, quàm omnẽ ipſius numerũ, qui inter infinitũ & vnũ medius intercedit, animo perluſtrauerimus: tunc verò iam fas eſſe rem vnamquãque ex illa omnium rerum copia, in infinitum dimittere, & ſecurè prætermittere. Dii igitur (quemadmodum dixi) hæc ita nobis conſideranda atque diſcenda tradiderunt quæ etiam alios viciſſim doceamus. Ii verò qui inter homines ſunt

A μηδενὸς, ὅτι ἄλλου τῶν ἀκουόντων οὐδενός· ὀλίγου δὲ καὶ τῶν ἄλλων ζώων, οὐ μόνον τῶν ἀνθρώπων. ἐπεὶ βαρβάρων γε οὐδενὸς ἂν φείσαιτο, εἴπερ ἑρμηνέα μόνον ποθὲν ἔχοι. ΠΡ. Ἆρ', ὦ Σώκρατες, οὐχ ὁρᾷς ἡμῶν τὸ πλῆθος, ὅτι νέοι πάντες ἐσμέν; καὶ οὐ φοβῇ μή σοι μετὰ Φιλήβου ξυνεπιθώμεθα, ἐὰν ἡμᾶς λοιδορῇς; ὅμως δὲ (μανθάνομεν γὰρ ὃ λέγεις) εἴ τις τρόπος ἐστὶ καὶ μηχανὴ, τὴν μὲν τοιαύτην ταραχὴν ἡμῖν ἔξω τοῦ λόγου εὐμενῶς πως ἀπελθεῖν, ὁδὸν δέ τινα καλ-

B λίω ταύτης ἐπὶ τὸν λόγον ἀνευρεῖν, σύ τε προθυμοῦ τοῦτο, καὶ ἡμεῖς συνακολουθήσομεν εἰς δύναμιν. οὐ γὰρ σμικρὸς ὁ παρὼν λόγος, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Οὐ γὰρ οὖν, ὦ παῖδες, ὥς φησιν ὑμᾶς προσαγορεύων Φίληβος, οὐ μὴν ἔστι καλλίων ὁδὸς, οὐδ' ἂν γένοιτο· ἧς ἐγὼ ἐραστὴς μέν εἰμι ἀεί, πολλάκις δέ με ἤδη διαφυγοῦσα, ἔρημον καὶ ἄπορον κατέστησε. ΠΡ. Τίς αὕτη; λεγέσθω μόνον. ΣΩ. Ἣν δηλῶσαι μὲν οὐ

C πάνυ χαλεπόν, χρῆσθαι δὲ παγχάλεπον. πάντα γὰρ ὅσα τέχνης ἐχόμενα ἀνευρέθη πώποτε, διὰ ταύτης φανερὰ γέγονε. σκόπει δὲ ἣν λέγω. ΠΡ. Λέγε μόνον. ΣΩ. Θεῶν μὲν εἰς ἀνθρώπους δόσις, ὥς γε καταφαίνεται ἐμοί, ποθὲν ἐκ θεῶν ἐρρίφη διά τινος Προμηθέως ἅμα φανοτάτῳ τινὶ πυρί. καὶ οἱ μὲν παλαιοί, κρείττονες ἡμῶν, καὶ ἐγγυτέρω θεῶν οἰκοῦντες, ταύτην φήμην παρέδοσαν, ὡς ἐξ ἑνὸς μὲν καὶ πολλῶν, ὄντων τῶν ἀεὶ λεγομένων εἶναι, πέρας δὲ καὶ ἀπειρίαν ἐν ἑαυτοῖς ξύμφυτον ἐχόντων. δεῖν οὖν ἡμᾶς, τούτων οὕτω διακεκοσμημένων, ἀεὶ μίαν

D ἰδέαν περὶ παντὸς ἑκάστοτε θεμένους ζητεῖν. εὑρήσειν γὰρ ἐνοῦσαν. ἐὰν οὖν καταλάβωμεν, μετὰ μίαν δύο, εἴπως εἰσί, σκοπεῖν· εἰ δὲ μή, τρεῖς, ἤ τινα ἄλλον ἀριθμόν· καὶ τῶν ἓν ἐκείνων ἕκαστον πάλιν ὡσαύτως, μέχριπερ ἂν τὸ κατ' ἀρχὰς ἓν μὴ ὅτι ἓν καὶ πολλὰ καὶ ἄπειρά ἐστι, μόνον ἴδῃ τις, ἀλλὰ καὶ ὁπόσα. τὴν δὲ τοῦ ἀπείρου ἰδέαν πρὸς τὸ πλῆθος μὴ προσφέρειν, πρὶν ἄν τις τὸν ἀριθμὸν αὐτοῦ πάντα κατίδῃ, τὸν μεταξὺ τοῦ ἀ-

E πείρου τε καὶ τοῦ ἑνός· τότε δ' ἤδη τὸ ἓν ἕκαστον τῶν πάντων εἰς τὸ ἄπειρον μεθέντα χαίρειν ἐᾶν. οἱ μὲν οὖν θεοὶ (ὅπερ εἶπον) οὕτως ἡμῖν παρέδοσαν σκοπεῖν, καὶ μανθάνειν, καὶ διδάσκειν ἀλλήλους. οἱ δὲ νῦν τῶν ἀνθρώπων σοφοὶ ἓν μὲν

Fic. quoque ita uertit, quaſi legeretur, δεῖν ἡμᾶς, poſita tantùm hypoſtigme poſt ἐχόντων.

A ὅπως ἂν τύχωσι, καὶ πολλὰ θᾶττον καὶ βραδύτερον ποιοῦσι τοῦ δέοντος, μετὰ δὲ τὸ ἕν, ἄπειρα εὐθύς· τὰ δὲ μέσα αὐτοὺς ἐκφεύγει. οἷς διακεχώρισται τό, τε διαλεκτικῶς πάλιν καὶ τὸ ἐριστικῶς ἡμᾶς ποιεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους τοὺς λόγους. ΠΡΩ. Τὰ μέν πως, ὦ Σώκρατες, δοκῶ σου μανθάνειν· τὰ δέ, ἔτι δέομαι σαφέστερον ἃ λέγεις ἀκοῦσαι. ΣΩ. Σαφὲς μήν, ὦ Πρώταρχε, ἐστὶν ἐν τοῖς "γράμμασιν, ὃ λέγω· καὶ λάμβανε αὐτὸ ἐν τούτοις οἷσπερ καὶ πεπαίδευσαι. ΠΡΩ. Πῶς; ΣΩΚ. B Φωνὴ μὲν ἡμῖν ἐστί που μία διὰ τοῦ στόματος ἰοῦσα, καὶ ἄπειρος αὖ πλήθει, πάντων τε καὶ ἑκάστου. ΠΡΩ. Τί μήν; ΣΩ. Καὶ "οὐδὲν ἑτέρων γε τούτων ἐσμέν πω σοφοί, οὔτε ὅτι τὸ ἄπειρον αὐτῆς ἴσμεν, οὔτε ὅτι τὸ ἕν· ἀλλ' ὅτι πόσα τέ ἐστι καὶ ὁποῖα, τοῦτ' ἐστὶ τὸ γραμματικὸν ἕκαστον ποιοῦν ἡμῶν. ΠΡΩ. Ἀληθέστατα. ΣΩ. Καὶ μὴν καὶ τὸ μουσικὸν ὃ τυγχάνει ποιοῦν, τοῦτ' ἐστὶ ταυτόν. ΠΡΩ. Πῶς; C ΣΩ. Φωνὴ μέν που καὶ τὸ κατ' ἐκείνην τὴν τέχνην ἐστὶ μία ἐν αὐτῇ. ΠΡΩ. Πῶς δ' οὔ; ΣΩ. Δύο δὲ θῶμεν, βαρὺ καὶ ὀξύ, καὶ τρίτον ὁμότονον. ἢ πῶς; ΠΡΩ. Οὕτως. ΣΩ. Ἀλλ' οὔπω σοφὸς ἂν εἴης τὴν μουσικήν, εἰδὼς ταῦτα μόνα· μὴ εἰδὼς δέ, ὡς γ' ἔπος εἰπεῖν, εἰς ταῦτα οὐδενὸς ἄξιος ἔσῃ. ΠΡΩ. Οὐ γὰρ οὖν. ΣΩ. Ἀλλ' ὦ φίλε, ἐπειδὰν λάβῃς τὰ διαστήματα ὁπόσα ἐστὶ τὸν ἀριθμὸν τῆς φωνῆς, ὀξύτητός τε πέρι καὶ βαρύτητος, καὶ ὁποῖα, καὶ τοὺς ὅρους D τῶν διαστημάτων, καὶ τὰ ἐκ τούτων ὅσα συστήματα γέγονεν (ἃ κατιδόντες οἱ πρόσθεν, παρέδοσαν ἡμῖν τοῖς ἑπομένοις ἐκείνοις, καλεῖν αὐτὰ ἁρμονίας, ἔν τε ταῖς κινήσεσιν αὖ τοῦ σώματος ἕτερα τοιαῦτα ἐνόντα πάθη γιγνόμενα· ἃ δὴ δι' ἀριθμῶν μετρηθέντα, δεῖν αὐτὰ φασὶ ῥυθμοὺς καὶ μέτρα ἐπονομάζειν· καὶ ἅμα ἐννοεῖν ὡς οὕτω δεῖ περὶ παντὸς ἑνὸς καὶ πολλῶν σκοπεῖν) ὅταν γὰρ ταῦτά τε λάβῃς οὕτω, τότε ἐγένου σοφός· ὅταν δὲ ἄλλο τῶν ὄντων ὁτιοῦν ταύτῃ σκοπούμενος ἕλῃς, E οὕτως ἔμφρων περὶ τοῦτο γέγονας. τὸ δ' ἄπειρόν σε ἑκάστων καὶ ἐν ἑκάστοις πλῆθος, ἄπειρον ἑκάστοτε ποιεῖ τοῦ φρονεῖν, καὶ οὐκ ἐλλόγιμον, οὐδ' ἐνάριθμον· ἅτ' οὐκ εἰς ἀριθμὸν οὐδένα ἐν οὐδενὶ πώποτε ἀπιδόντα. ΠΡΩ. Κάλλιστα, ὦ Φίληβε, ἔμοιγε τὰ νῦν λεγόμενα εἰρηκέναι φαίνεται Σωκράτης. ΦΙΛΗ. Καὶ ἐμοὶ ταῦτά γε αὐτά. ἀλλὰ τί δή ποτε

In præc. edit. πράγμασι.

For. οὐδ' ἑτέρῳ γε τ. Nam & Fic. uertit, Neutro horũ docti effi cimur. Intell. autem, Horum quæ ſequuntur.

A ſapiẽtes Vnũ quidẽ prout cõtigerit, & Multa, citius & tardius quàm par eſt faciunt: poſt Vnũ verò, ſtatim infinita: media autẽ ipſos effugiunt. Quibus ita poſitis, prouiſum ſanè eſt, vt his de rebus differentes inter nos ſolidè agamus, dialecticámq; adeò diſputandi rationem à contẽtioſa diſiungamus. PRO. Ex tuis quidẽ nonnulla, Socrates, videor mihi intelligere: nõnulla verò te clarius explicantẽ audire neceſſe habeo. SO. Illud profectò quod aio, Protarche, ex ipſis literis perſpicuè cõſtat: hoc ipſum ex illis accipe, quibus etiã inſtitutus B es. PRO. Quomodo? SO. Vox quidẽ vna nobis eſt quę per os prodit: & infinita quidem ipſa omniũ & vniuſcuiuſq; multitudine. PRO. Quídni? SOC. Horũ verò quæ quidẽ inter ſe diuerſa ſunt, neutro ſapiẽtes ſiue periti ſumus, neque quòd eius Infinitũ, neq; quòd Vnũ cognoſcamus: ſed quia & quot & quales ſumus: hoc verò eſt quod vnumquenque noſtrûm grammaticũ reddit. PRO. Veriſſimé. SO. Atqui & illud idẽ eſt quod muſicũ facit. PRO. Quomodo? SO. Vox nimirũ & in illa arte vna eſt. PR. C Quídni? SO. Duo autẽ ponamus, graue & acutũ, & tertiũ æquitonũ. i. media quadam natura inter vtraq; intercedens. aut quomodo? PRO. Ita. SO. Nondũ tamẽ peritus fueris muſices, ſi hæc tantùm noueris: ſin hæc ignoraueris, nullius eris (vt vno verbo dicã) ad hanc cognitionẽ momẽti. PR. Nequaquã. SO. Verùm dic ſodes, quũ interualla vocũ perceperis quot ſint numero, quod attinet ad acuti & grauis toni rationes, & qualia illa ſint, terminóſq; interuallorũ, & quot ex his fiant coagmẽtationes. (quæ quũ maiores noſtri perſpexiſſẽt, D nobis poſteris ſuis qui ipſorũ veſtigia conſectamur tradiderũt, & ἁρμονίας [.i. concẽtus] vocari voluerunt: in motibus prætereà geſtibúſq; corporis alias huiuſmodi ineſſe ac fieri docuerũt, quæ numerorũ articulis demẽſa, ῥυθμοὺς & μέτρα [.i. modulos ac menſuras] vocari voluerũt: ſimúlq; inſtituerũt vt de quolibet vno & multis eandem rationẽ iniremus) quũ hęc omnia ita perceperis, muſices certè peritus euaſeris, & quũ aliud quicquã eorũ quæ ad res huiuſmodi pertinẽt hoc modo cõſideraueris, ita in illis prudẽs quoq; euadis. E Singulorũ autẽ infinitas & illa in ſingulis multitudo, vagã quandã infinitámq; ſapiẽdi notionẽ inducit, nõ verò ſolida quadã numerandi peritia inſtructũ reddit, ita vt & quę ad illã rẽ pertinent nec rectè ſentire, nec quæ ſenſeris, diſertè explicare vllo modo poſſis: quippe qui in nulla re vllum vnquam numerum conſpexeris, certúmque de illo periculum feceris. PROT. Præclarè mihi quidem, Philebe, hæc à Socrate nunc dici videntur. PHI. Mihi quoq;. ſed quorſum

hæc ? & quidnam ſibi vult ? SOC. Rectè quidẽ hoc à nobis Philebus quærit, Protarche. PRO. Rectè ſané. itaque velim illi reſpondeas. SOCRAT. Faciam equidem, de hac tamen re exiguum aliquid dicendo perſequutus: Quemadmodum ſiquis vnumquodque illud acceperit, ille (vti diximus) non continuò ad infiniti naturam reſpicere, ſed in aliquem numerum oculos debet coniicere: ſic contrà, quum quis infinitum illum numerum cogitur primùm ſumere, nequaquam in Vnum continuò, ſed ad numerum quendam, qui multitudinem aliquam habeat, oculos debet intendere, & ex omnibus in Vnum tandem deſinere. Hoc autem quod dicimus, propoſito iterum literarum exemplo planum faciamus. PRO. Quomodo? SOCR. Poſtquam vocem infinitam animaduertit ſiue Deus aliquis, ſiue diuinus homo (veluti fama refert huiuſmodi hominem nomine Theuth in AEgypto extitiſſe) qui Vocales literas in infinito illo perſpexit, nec vnum quiddam eſſe, ſed plures: & alias item quæ non vocis quidem ſed ſoni cuiuſdam eſſent participes, illarúmque numerum quendam eſſe cognouit: tertiam deinde literarum ſpeciem diſtinxit, earum quidem quæ nunc à nobis Mutæ vocantur: deinceps literas ſoni expertes ac mutas ad vnam vſque ſingulatim diſcreuit, & vocales & medias eodem modo: donec ipſarũ accepto numero, & vnicuique ipſarum & vniuerſis, Elementum nuncuparet. Quum autem perſpiceret, neminẽ noſtrûm horum quicquam ſeorſim percepturum, niſi vniuerſa perciperet: hoc rurſus vinculum excogitauit, quod quidem vnũ eſſet, & hæc omnia in vnum componeret, vnúmque efficeret, omnémque illam rationem vno quodam nomine Grammaticam cognominauit. PHIL. Hæc adhuc clarius quàm illa ſuperiora, facta nimirum inter ſe cõparatione, percepi, Protarche. idem tamen quod ſuperius in hac diſputatione profectò deſidero. SOCR. Illúdne deſideras, Philebe, quorſum hæc dicantur, & quàm aptè ad rem faciant ? PHIL. Certè illud ipſum eſt quod iamdudum ego & Protarchus quęrimus. SOC. Atqui quum in hoc ipſo planè iam verſaremini, quî illud, vt ais, iampridem inueſtigabatis ? PH. Quomodo? SOC. Nónne in ipſo diſputationis initio, de prudentia & voluptate ſermo nobis erat inſtitutus, Vtra ex his duabus eligenda eſſet? PH. Quidni? SOCR. Etenim vnum vtrunque horum eſſe diximus. PHIL. Omnino. SO. Hoc ipſum igitur à nobis ſuperior ſermo efflagitat, quomodo Vnũ & Multa ipſorũ vtrunque ſit, & quomodo non ſtatim infinita, ſed vtrunq; quendã numerũ

A πρὸς ἡμᾶς ὁ λόγος οὗτος νῦν εἴρηται; καὶ τί ποτε βουλόμενος; ΣΩΚΡ. Ὀρθῶς μέντοι τοῦθ' ἡμᾶς, ὦ Πρώταρχε, ἠρώτηκε Φίληβος. ΠΡΩ. Πάνυ μὲν οὖν· καὶ ἀποκρίνου γε αὐτῷ. ΣΩΚ. Δράσω ταῦτα, διελθὼν σμικρὸν ἔτι περὶ αὐτῶν τούτων. ὥσπερ γὰρ ἓν ὁτιοῦν εἴ τίς ποτε λάβοι, τοῦτον, ὥς φαμεν, οὐκ ἐπ' ἀπείρου δεῖ φύσιν βλέπειν εὐθὺς, ἀλλ' ἐπί τινα ἀριθμόν· οὕτω καὶ τοὐναντίον, ὅταν τις τὸ ἄπειρον ἀναγκασθῇ πρῶτον λαμβάνειν, μὴ
B ἐπὶ τὸ ἓν εὐθὺς ἀλλ' ἐπ' ἀριθμὸν αὖ τινα πλῆθος ἕκαστον ἔχοντά τι κατανοεῖν, τελευτᾶν τε ἐκ πάντων εἰς ἕν. πάλιν δὲ ἐν τοῖς γράμμασι τὸ νῦν λεγόμενον λάβωμεν. ΠΡ. Πῶς; ΣΩΚ. Ἐπειδὴ φωνὴν ἄπειρον κατενόησεν εἴτε τις θεὸς, εἴτε καὶ θεῖος ἄνθρωπος, ὡς λόγος, ἐν Αἰγύπτῳ, Θεῦθ τινὰ τοῦτον γενέσθαι λέγων, ὃς πρῶτος τὰ φωνήεντα ἐν τῷ ἀπείρῳ κατενόησεν, οὐχ ἓν ὄντα, ἀλλὰ πλείω· καὶ πάλιν ἕτερα, φωνῆς μὲν οὔ, φθόγγου δὲ με-
C τέχοντά τινος· ἀριθμὸν δέ τινα καὶ τούτων εἶναι· τρίτον δὲ εἶδος γραμμάτων διεστήσατο, τὰ νῦν λεγόμενα ἄφωνα ἡμῖν· τὸ μετὰ τοῦτο διήρει τά τε ἄφθογγα καὶ ἄφωνα, μέχρις ἑνὸς ἑκάστου, καὶ τὰ φωνήεντα, καὶ τὰ μέσα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον· ἕως ἀριθμὸν αὐτῶν λαβὼν, ἑνί τε ἑκάστῳ καὶ ξύμπασι στοιχεῖον ἐπωνόμασε. καθορῶν δὲ ὡς οὐδεὶς ἡμῶν οὐδ' ἂν ἓν αὐτὸ καθ' αὑτὸ ἄνευ πάντων αὐτῶν μάθοι, τοῦτον τὸν δεσμὸν αὖ λογισάμενος, ὡς ὄντα ἕνα, καὶ ταῦτα πάντα ἕν πως ποιοῦντα, μίαν ἐπ' αὐ-
D τοῖς ὡς οὖσαν γραμματικὴν τέχνην ἐπεφθέγξατο προσειπών. ΦΙ. Ταῦτ' ἔτι σαφέστερον ἐκείνων αὐτά τε πρὸς ἄλληλα, ὦ Πρώταρχε, ἔμαθον· τὸ δ' αὐτό μοι τοῦ λόγου νῦν τε καὶ σμικρὸν ἔμπροσθεν ἐλλείπεται. ΣΩΚ. Μῶν ὦ Φίληβε τὸ, τί πρὸς ἔπος αὖ ταῦτ' ἐστί; ΦΙ. Ναί. τοῦτ' ἔστιν ὃ πάλαι ζητοῦμεν ἐγώ τε καὶ Πρώταρχος. ΣΩ. Ἦ μὴν ἐπ' αὐτῷ γε ἤδη γεγονότες, ἐζητεῖτε, ὥς φῂς,
E πάλαι; ΦΙ. Πῶς; ΣΩ. Ἆρ' οὐ περὶ φρονήσεως ἦν καὶ ἡδονῆς ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς ὁ λόγος, ὁπότερον αὐτοῖν αἱρετέον; ΦΙ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Καὶ μὴν ἕν γε ἑκάτερον αὐτοῖν εἶναι φαμέν. ΦΙ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Τοῦτ' αὐτὸ τοίνυν ἡμᾶς ὁ πρόσθεν λόγος ἀπαιτεῖ, πῶς ἐστιν ἓν καὶ πολλὰ αὐτῶν ἑκάτερον· καὶ πῶς μὴ ἄπειρα εὐθὺς, ἀλλά τινα ποτὲ ἀριθμὸν ἑκάτερον

A ἐμπροσθεν κέκτηται, τοῦ ἄπειρα αὐτῶν ἕκαστα γεγονέναι; ΠΡ. Οὐκ εἰς φαῦλόν γε ἐρώτημα, ὦ Φίληβε, οὐκ οἶδ' ὅντινα τρόπον κύκλῳ πως περιαγαγὼν ἡμᾶς ἐμβέβληκε Σωκράτης. καὶ σκόπει δὴ πότερος ἡμῶν ἀποκρινεῖται τὸ νῦν ἐρωτώμενον. ἴσως δὴ γελοῖον τὸ ἐμὲ τοῦ λόγου διάδοχον παντελῶς ὑποστάντα, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὸ νῦν ἐρωτηθὲν ἀποκρίνασθαι, σοὶ πάλιν τοῦτο προστάττειν· γελοιότερον δ' οἶμαι πολὺ τὸ μηδέτερον ἡμῶν δύνασθαι. σκόπει δὴ τί δράσομεν. B εἴδη γάρ μοι δοκεῖ νῦν ἐρωτᾶν ἡδονῆς ἡμᾶς Σωκράτης, εἴτ' ἔστιν, εἴτε μή· καὶ ὁπόσα ἐστὶ, καὶ ὁποῖα· τῆς τ' αὖ φρονήσεως πέρι κατὰ τὰ αὐτὰ ὡσαύτως. ΣΩ. Ἀληθέστατα λέγεις ὦ παῖ Καλλίου. μὴ γὰρ δυνάμενοι τοῦτο κατὰ παντὸς ἑνὸς καὶ ὁμοίου καὶ ταὐτοῦ δρᾶν, καὶ τοῦ ἐναντίου, ὡς ὁ παρελθὼν λόγος ἐμήνυσεν, οὐδεὶς εἰς οὐδὲν οὐδενὸς ἂν ἡμῶν οὐδέποτε γένοιτο ἄξιος. ΠΡ. Σχεδὸν ἔοικεν οὕτως ὦ Σώκρατες ἔχειν. C ἀλλὰ καλὸν μὲν τὸ ξύμπαντα γιγνώσκειν τῷ σώφρονι· δεύτερος δ' εἶναι πλοῦς δοκεῖ, μὴ λανθάνειν αὐτὸν αὑτόν. τί δή μοι τοῦτο εἴρηται τανῦν, ἐγώ σοι φράσω. σὺ τήνδε ἡμῖν τὴν συνουσίαν, ὦ Σώκρατες, ἐπέδωκας πᾶσι, καὶ σαυτὸν, πρὸς τὸ διελέσθαι τί τῶν ἀνθρωπίνων κτημάτων ἄριστον. Φιλήβου γὰρ εἰπόντος ἡδονὴν καὶ τέρψιν καὶ χαρὰν, καὶ πάνθ' ὁπόσα τοιαῦτ' ἐστί, σὺ πρὸς αὐτὰ ἀντεῖπες, ὡς οὐ ταῦτα, ἀλλ' ἐκεῖνά ἐστιν D ἃ πολλάκις ἡμᾶς αὐτοὺς ἀναμιμνήσκομεν ἑκόντες ὀρθῶς δρῶντες, ἵν' ἐν μνήμῃ παρακείμενα ἑκάτερα βασανίζηται. φὴς δ' ὡς ἔοικε, σὺ τὸ προσρηθησόμενον ὀρθῶς, ἄμεινον ἡδονῆς γε ἀγαθὸν εἶναι, νοῦν, ἐπιστήμην, σύνεσιν, τέχνην, καὶ πάντα αὖ τὰ τούτων ξυγγενῆ κτᾶσθαι δεῖ, ἀλλ' οὐχὶ ἐκεῖνα. τούτων δὴ μετ' ἀμφισβητήσεων ἑκατέρων λεχθέντων, ἡμεῖς σοι μετὰ παιδιᾶς ἠπειλήσαμεν, ὡς οὐκ ἀφήσομέν οἴκαδέ σε, πρὶν ἂν τούτων τῶν E λόγων πέρας ἱκανὸν γένηταί τι διορισθέντων· σὺ δὲ συνεχώρησας καὶ ἔδωκας εἰς ταῦθ' ἡμῖν σαυτόν. ἡμεῖς δὲ δὴ λέγομεν, καθάπερ οἱ παῖδες, ὅτι τῶν ὀρθῶς δοθέντων ἀφαίρεσις οὐκ ἔστι. παῦσαι δὴ τὸν τρόπον ἡμῖν ἀπαντῶν τοῦτον ἐπὶ τὰ νῦν λεγόμενα. ΣΩ. Τίνα λέγεις; ΠΡ. Εἰς ἀπορίαν ἐμβάλλων, καὶ ἀνε-

prius adipiſcatur, quàm ad infinitum cadat. PRO. Non in leuem quidē aut exigui momēti quæſtionem, Philebe, neſcio quo modo nos circulo quodam circumactos induxit Socrates. At vide vter noſtrûm ad id quod ab illo nunc dicitur, reſpondeat. Ridiculū fortaſſe eſſet, me, qui reſpondendi partes certo promiſſionis pacto ſuſceperam, quia non poſſum ad id quod à me quæritur reſpondere, id tibi rurſus imperare: longè tamen magis ridiculum arbitror futurum, neutrum noſtrûm id poſſe. quid igitur nobis agēdum ſit, perpende. Videtur enim Socrates à nobis quærere nunc ſpecies voluptatis an ſint nécne: & quot, & quales: de Prudentia quoque, eodem planè modo. SOCR. Veriſſimè loqueris, fili Calliæ. ni enim hoc præſtare poſſimus de quolibet vno, & ſimili, & eodem (quemadmodum indicauit ſuperior illa diſputatio) nemo ſanè noſtrûm ad vllam vnquam rem vllius pretii exiſtimandus eſt. PRO. Ita ferè, Socrates, res ſe habere videtur: at conſentaneum quidem fuerit virum probum omnia noſſe: ſecunda autem nauigatio eſt, Vti nequis ſeipſum ignoret. In quem autem finem iſta à me dicantur, explicabo. Tu nimirum Socrates ad hoc colloquium te omnibus modis facilem præbuiſti, vt declarares ECQVID IN REBVS HVMANIS SIT OPTIMVM. Quum autem Philebus affirmaret id eſſe delectationem & iucunditatem, & omnia huiuſmodi, tu his ſtatim contradixiſti, & in iis negaſti ſummum bonum ineſſe, ſed in iis de quibus frequentem mentionem vltro iniicimus: & rectè quidem, vt nimirum ea quæ in memoria ſæpius nobis obuerſantur, commodius atque diligentius vtraque à nobis examinentur. Tu verò ais, vt mihi quidem videtur (illud autem meritò adiiciendum puto) mentem, ſcientiam, prudentiam, artem, præſtantius eſſe bonum quàm ſit voluptas: illa verò & his cognata bona comparanda eſſe, non autem voluptatē. Quæ vtraque quum in controuerſiam vocata vltro citróque variè dicerentur, nos quidem tibi per iocum comminati ſumus, te minimè dimiſſuros, priuſquam certus definitúſque modus huic controuerſiæ imponeretur: tu autē ad hæc cōſenſiſti, & temet nobis ad hæc explicanda tradidiſti. Nos verò idē dicimus quod pueri ſolent, Ea quæ rectè data ſunt adimi non poſſe. tuum igitur illum contradicendi morem in noſtram gratiam ſanè depone, nec iis quæ modò dicuntur, repugna. SOCR. Ecquem ais? PRO. Dum nos in dubitationem coniicis, &

A interrogationes cumulas, quibus quidem plenè reſpondere nunc quidem minimè poſſemus. non enim arbitramur finē eſſe iſtius diſputationis, illam dubitationē qua nos omnes inuoluimur. quòd ſi id agendum eſt, quum nos minimè ſimus pares, illius ſanè præſtandi munus in te incumbit. ita enim pollicitus es. Tu verò ad hęc ipſe deliberaueris, An voluptatis & ſcientiæ ſpecies ſint tibi diuidēdæ, an illud prætermittendum: ſi quidem & potes & vis alio quopiam modo hanc controuerſiam componere. SOCR. Nihil igitur amplius mihi pertimeſcendum eſt: quandoquidē id ita dixiſti. nam illud quod præfatus es, Si vis, omnē de ſingulis rebus metum exſoluit: ad has verò res nobis deorum aliquis memoriam quandā videtur tribuiſſe. PRO. Quî verò, & quarum rerum?

a Perſpicuè & δογματικῶς reſpondet ad duo propoſitæ quæſtionis capita: videlicet: Neque Voluptatem neque Scientiam ad felicitatē ſatis poſſe: ſed TERTIVM quoddā requiri, quod omnes felicitatis numeros complectatur. Iſtius autem reſponſionis ſumma, hoc ſyllogiſmo concluditur: Summum bonum debet eſſe perfectum, ab omnibus optandum, omnium rerum finis. Nec Voluptas nec Scientia ſunt huiuſmodi. Non ſunt igitur ſummum illud bonū.

SOC. [a] Quum olim aliquando ſermones quoſdam ſiue dormiens ſiue vigilans audierim, nunc cogito & de Voluptate & de Prudentia, neutrum ipſorum ſummū eſſe bonum: ſed TERTIVM QVIDDAM eſſe, ab his quidem diuerſum, vtroque autem melius atque pręſtantius. quòd C ſi id verum nunc nobis apparuerit, Voluptas quidem ſuum illud amiſit imperium: Bonum enim non amplius idem quod ipſa erit. aut quomodo? PROT. Ita. SOC. Aliis igitur Voluptatis formis ad diuiſionem conſtituendam, mea quidem ſententia, non amplius indigebimus: quod ex ipſo ſermonis progreſſu clarius eluceſcet. PRO. Hæc opportunè præfatus, ad ipſam rem abſoluendā te accinge. [b] Exigua quędam prius mutuo cōſenſu ponamus. PR. Quęnam? SOC. Vtrum neceſſe ſit ſummi illius boni ſortem conditionémque perfectam eſſe, an non perfectam. PRO. Omnium videlicet perfectiſſimam, Socrates. SOC. Quid autem? ipſum illud ſummum bonū, nónne ſatis per ſe valet? PRO. Quidni? imò omnibus rebus in hoc maximè præſtat. SO. Hoc verò arbitror perneceſſarium eſſe de ipſo confiteri, Omnes res quæ ipſum cognoſcant, cōtinuò ipſum venari atque percupere, nihílque reliqui facere ipſius conſequendi inſtituto atque voluntate, & ea omnia comparandi quæ circa ipſum verſantur: nihílque adeò curare præterquam eorum quæ ad ipſum illud bonum referuntur, & cum illis cognatis bonis perficiuntur. PRO. His certè nemo refragari poſſit. SOC. [c] Perſpiciamus autem atque certo iudicio expendamus vitam eam quæ in Voluptate & Sapientia traducitur: & vtranque ſeorſim examinemus. PRO. Quomodo id ais? SOC. Neque in illa Voluptatis vita, inſit Sapiētia: neque in Prudentię vita, Voluptas. oportet enim ſiqua illarū bonū id cōplectatur, nulla alia vllo modo re indigere. quòd ſi vtrumlibet aliqua re in-

b Propoſitio illius ſyllogiſmi, explicatis Summi illius boni cōditionibus, ſiue notis.

c Aſſumptio: Illa minimè eſſe vel in Sapiētia vel in Voluptate. vnde emanat diſerta concluſio: Non eſſe illas ſummum bonum.

A ρωτῶν ὧν μὴ δυναίμεθ' ἂν ἱκανὴν ἀπόκρισιν ἐν τῷ παρόντι διδόναι σοι. μὴ γὰρ οἰώμεθα τέλος ἡμῖν εἶναι τῶν νῦν, τὴν πάντων ἡμῶν ἀπορίαν· ἀλλ' εἰ δρᾶν τοῦθ' ἡμεῖς ἀδυνατοῦμεν, σοὶ δραστέον. ὑπέσχου γάρ. βουλεύου δὴ πρὸς ταῦτα αὐτός, πότερον ἡδονῆς εἴδη σοὶ καὶ ἐπιστήμης διαιρετέον, ἢ καὶ ἐατέον, εἴπῃ καθ' ἕτερόν τινα τρόπον οἷός τ' εἶ, καὶ βούλει, δηλῶσαί πως ἄλλως τὰ νῦν ἀμφισβητούμενα παρ' ἡμῖν. ΣΩ. Δεινὸν μὲν τοίνυν ἔτι προσδοκᾶν B οὐδὲν δεῖ τὸν ἐμέ, ἐπειδὴ τοῦθ' οὕτως εἶπες. τὸ γάρ, εἰ βούλει, ῥηθέν, λύει πάντα φόβον ἑκάστων πέρι. πρὸς δὲ αὖ τούτοις μνήμην τινὰ δοκεῖ τίς μοι δεδωκέναι θεῶν ἡμῖν. ΠΡΩ. Πῶς δή; καὶ τίνων;

Artic. τὸν nullum hic uſum nec locum habet, & alius fortaſſe vocis ſedē occupat.

ΣΩΚ. Λόγων ποτέ τινων πάλαι ἀκούσας ὄναρ, ἢ καὶ ἐγρηγορώς, νῦν ἐννοῶ περί τε ἡδονῆς καὶ φρονήσεως, ὡς οὐδέτερον αὐτοῖν ἐστὶν ἀγαθόν, ἀλλ' ἄλλο τι τρίτον· ἕτερον μὲν τούτων, ἄμεινον δὲ ἀμφοῖν. καίτοι τοῦτο ἐὰν ἐναρ-
C γῶς ἡμῖν φανῇ νῦν, ἀπήλλακται μὲν ἡδονὴ τοῦ νικᾶν. τὸ γὰρ ἀγαθόν, οὐκ ἂν ἔτι ταὐτὸν αὐτῇ γίγνηται. ἢ πῶς; ΠΡΩ. Οὕτω. ΣΩ. Τῶν δέ γε εἰς τὴν διαίρεσιν εἰδῶν ἡδονῆς οὐδὲν ἔτι προσδεησόμεθα, κατ' ἐμὴν δόξαν. προϊὼν δ' ἔτι ὁ λόγος σαφέστερον δείξει. ΠΡΩ. Κάλλιστα εἰπών, οὕτω καὶ διαπέραινε. ΣΩΚ. Σμικρὰ ἄττα τοίνυν ἔμπροσθεν ἔτι διομολογησώμεθα. ΠΡΩ. Τὰ ποῖα; ΣΩ. Τὴν τἀγαθοῦ μοῖραν πότερον ἀνάγκη τέλεον ἢ
D μὴ τέλεον εἶναι; ΠΡΩ. Πάντων δή που τελεώτατον, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Τί δέ; ἱκανὸν τἀγαθόν; ΠΡΩ. Πῶς γὰρ οὔ; καὶ πάντων
I γε εἰς τοῦτο διαφέρει τῶν ὄντων. ΣΩ. Τόδε γε μήν, ὡς οἶμαι, περὶ αὐτοῦ ἀναγκαιότατον εἶναι λέγειν, ὡς πᾶν τὸ γιγνῶσκον αὐτὸ, θηρεύει καὶ ἐφίεται βουλόμενον ἑλεῖν, καὶ περὶ αὑτὸ κτήσασθαι, καὶ τῶν ἄλλων οὐδὲν φροντίζει, πλὴν τῶν ἀποτελουμένων ἅμα ἀγαθοῖς. ΠΡΩ. Οὐκ ἔστι τούτοις ἀντειπεῖν. ΣΩ. Σκο-
E πῶμεν δὴ καὶ κρίνωμεν τόν τε ἡδονῆς καὶ τὸν φρονήσεως βίον, ἰδόντες χωρίς. ΠΡΩ. Πῶς εἶπες; ΣΩΚΡ. Μήτε ἐν τῷ τῆς ἡδονῆς ἐνέστω φρόνησις, μήτε ἐν τῷ τῆς φρονήσεως, ἡδονή. δεῖ γάρ, εἴπερ πότερον αὐτῶν ἔστ' ἀγαθόν, μηδενὸς μηδὲν ἔτι προσδεῖσθαι. δεόμε-
2 νον δ' ἂν φανῇ ὁπότερον, οὐκ ἔστι που τοῦτ' ἔτι

τὸ ὄντως ἡμῖν ἀγαθόν. ΠΡ. Πῶς γὰρ ἄν; A
ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἐν σοὶ πειρώμεθα βασανί-
ζοντες ταῦτα. ΠΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ.
Ἀποκρίνου δή. ΠΡ. Λέγε. ΣΩΚ. Δέ-
ξαιο ἂν σὺ Πρώταρχε ζῆν τὸν βίον ἅπαντα
ἡδόμενος ἡδονὰς τὰς μεγίστας; ΠΡ. Τί δ'
οὔ; ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἔτι τινὸς ἄν σοι προσ-
δεῖν ἡγοῖο εἰ τοῦτ' ἔχοις παντελῶς; ΠΡ.
Οὐδαμῶς. ΣΩ. Ὅρα δή, τοῦ φρονεῖν καὶ
νοεῖν καὶ λογίζεσθαι τὰ δέοντα, καὶ ὅσα τού-
των ἀδελφά, μῶν μηδὲ ὁρᾶν τι; ΠΡ. Καὶ B
τί; πάντα γὰρ ἔχοιμ' ἄν που, τὸ χαίρειν ἔχων.
ΣΩ. Οὐκοῦν οὕτω ζῶν, ἀεὶ μὲν διὰ βίου
ταῖς μεγίσταις ἡδοναῖς χαίροις ἄν; ΠΡ. Τί
δ' οὔ; ΣΩ. Νοῦν δέ γε καὶ μνήμην, καὶ
ἐπιστήμην, καὶ δόξαν μὴ κεκτημένος; ΠΡ.
Ἀληθῆ. ΣΩ. Πρῶτον μὲν τοῦτο αὐτό, εἰ
χαίρεις, ἢ μὴ χαίρεις, ἀνάγκη δή που σε ἀ-
γνοεῖν, κενόν γε ὄντα πάσης φρονήσεως. ΠΡ.
Ἀνάγκη. ΣΩΚ. Καὶ μὴν ὡσαύτως μνή-
μην μὴ κεκτημένον, ἀνάγκη δή που μηδ' C
ὅτι ποτὲ ἔχαιρες μεμνῆσθαι, τῆς τ' ἐν τῷ
παραχρῆμα ἡδονῆς προσπιπτούσης μνή-
μην μηδ' ἡντινοῦν ὑπομένειν. δόξαν δ'
αὖ μὴ κεκτημένον ἀληθῆ, μὴ δοξάζειν χαί-
ρειν, χαίροντα· λογισμοῦ δὲ στερόμενον, μηδὲ
εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ὡς χαιρήσεις δυνατὸν
εἶναι λογίζεσθαι. ζῆν δὲ οὐκ ἀνθρώπου βίον,
ἀλλά τινος πλεύμονος, ἢ τῶν ὅσα θαλάττια
μετ' ὀστρείων ἔμψυχά ἐστι σωμάτων. ἔστι
ταῦτα; ἢ παρὰ ταῦτα ἔχομεν ἄλλως πως D
διανοηθῆναι; ΠΡ. Καὶ πῶς; ΣΩΚ.
Ἆρ' οὖν αἱρετὸς ἡμῖν βίος ὁ τοιοῦτος; ΠΡ.
Εἰς ἀφασίαν παντάπασί με, ὦ Σώκρατες,
οὗτος ὁ λόγος ἐμβέβληκε τανῦν. ΣΩΚ.
Μήπω τοίνυν μαλθακιζώμεθα, τὸν δὲ τοῦ
νοῦ μεταλαβόντες αὖ βίον ἴδωμεν. ΠΡ.
Τὸν ποῖον δὴ λέγεις; ΣΩ. Εἴ τις δέξαιτ'
ἂν αὖ ζῆν ἡμῶν, φρόνησιν μὲν καὶ νοῦν καὶ
ἐπιστήμην καὶ μνήμην πᾶσαν πάντων
κεκτημένος, ἡδονῆς δὲ μετέχων μήτε μέγα, E
μήτε σμικρόν, μηδ' αὖ λύπης, ἀλλὰ τὸ πα-
ράπαν ἀπαθὴς πάντων τῶν τοιούτων. ΠΡ.
Οὐδέτερος ὁ βίος, ὦ Σώκρατες, ἔμοιγε τού-
των αἱρετός· οὐδ' ἄλλῳ μήποτε, ὡς ἐγῷ-
μαι, φανῇ. ΣΩ. Τί δ' ὁ ξυναμφότερος,

digere comperiatur, haudquaquam illud amplius nobis erit ſummum bonũ. PRO. Quî verò? SOCR. [a] De hiſne igitur in te periculum faciemus? PRO. Eſto. SOC. Reſpõde igitur. PRO. Dic. SOC. Optarésne, Protarche, huiuſmodi vitam viuere, in qua omnibus maximarum voluptatũ generibus perfruereris? PRO. Quidni? SOC. Nullâne re inſuper tibi opus eſſe arbitrarere, ſi hoc plenè eſſes conſequutus? PRO. Nequaquam. SOC. Vide igitur, nullâne prorſus cupiditate tenereris vel ſapiẽdi, vel intelligẽdi, vel ratiocinandi, res neceſſarias, & rerum cognatarum atque ſimilium facultate valere? PRO. Cur id verò? omnia enim haberem, ſi illam voluptatem haberem. SOC. Nónne ſi ita viueres, maximis ſemper per vniuerſam vitã voluptatibus perfunderêris? PRO. Quidni? SOC. Si mentem, memoriam, ſcientiam, verámque opinionem minimè poſſideres, primùm quidẽ hoc ipſum gaudeáſne, nécne, neceſſe eſſet te ignorare, quum omni prudẽtia deſtitutus eſſes? PRO. Planè. SOC. Iam & eodem modo ſi memoria præditus non eſſes, neceſſe fuerit te minimè recordaturum an vnquam gauiſus fueris, nec voluptatis derepente incidentis memoriam vllam retinere: ſin veram opinionem penes te minimè habueris, non opinari te tunc gaudere quum gaudeas. ſin ratiocinationis beneficio deſtituerere, fieri non poſſe vt ratiocineris te in futurum tempus vllam ſenſurum voluptatem: ac proinde illud planè eſſet viuere non hominis quidem vitam, ſed ſpongiæ ſiue pulmonis marini, cæterarúmque rerum quæ in mari mediã quandam habẽt cum animatis naturam, veluti oſtrea. Itáne ex his efficitur? an aliud quidpiam præter hæc de his cogitare debemus? PRO. Quomodo aliter? SOC. Vitáne igitur huiuſmodi expetenda eſt? PRO. Me nimirum hæc ratio, Socrates, ad has anguſtias redegit, vt quid dicã nihil planè habeam, merúmque adeò mihi ſit indictum ſilentium. SOC. Ne tamen animis concidamus: quin ſermonem perſequamur, eámque vitam quæ mente & intelligentia traducitur, age perſpiciamus. PRO. [b] Ecquam verò ais? SOC. Siquis noſtrûm videlicet optaret ita viuere, vt omnem quidem omnium rerum ſapientiam, mentem, ſcientiam, memoriámque penes ſe haberet: voluptatis autem nullo modo particeps eſſet, neque multum neque parum, neque verò vllam moleſtiam ſentiret, ſed prorſus ab omnium huiuſmodi rerum affectionibus liber atq; immunis eſſet. PRO. Neutra vita, Socrates, mihi quidem optanda videretur: neque quenquam (credo) hominum in alia futurum ſententia arbitror. SOC. Quid verò, Pro-

a Ἐπεξεργασία aſſumptionis illius, adhibitis ad rem melius illuſtrandam imaginibus. & primùm de Voluptate probat, miſeram fore illam vitã, in qua voluptas ſola locum haberet.

b Idem de Scientia docet. vnde colligit, Neutram cadere in rationem felicitatis: atque adeò conſequi demonſtrat: Communem quãdam vitam, nimirum ab illis duabus tertiam, in qua ſummum illud bonũ collocemus, eſſe inueſtigandam.

tarche, ſi ex ambobus permixta, media quædam & communis vita exiſteret? PR. Ex voluptate ais, & intelligētia & prudentia? SOC. Huiuſmodi illam planè aio. PR. Quilibet nimirum hanc viuēdi rationem potius elegerit, quàm aliarum duarum alterutram: & quidem vniuerſim omnes illam eligent, non verò aliquis eam malit, alius repudiauerit. SOC. Intelligimúſne igitur quidnam ex hoc ſermone noſtro efficiatur? PROT. Intelligimus: nimirum, Tria viuendi genera eſſe propoſita: è duobus autem neutrum ſatis poteſt ad beatè viuendum: neque aut hominum aut animalium etiam cuiquam eligendum. SOC. Nunquid iam ex his perſpicuum eſt, neutri vitæ generi ſummum bonum conſtare. abundè enim atque cumulatè ſatisfaceret, & ab omnibus ſtirpibus cæteriſque rebus animatis exoptaretur, quibus videlicet hoc pacto vitæ commodè traducendæ facultas tribueretur. Siquis autem ex nobis alia eligat, præter naturam quidem eius quod reuera eligendum eſt, id acciperet inuitus, aut ignorātia, aut infelici quadam alia neceſſitate. PRO. Hæc nimirū ita videntur habere. SOC. Itaque abundè probatū eſſe videtur, minimè exiſtimandum eſſe deam illam Philebi idē eſſe cum voluptate. PHIL. [a] Neque tua quoque Mens atque intelligētia, Socrates, eſt ſummum illud bonum: ſed earundem quoq; criminationū obiectionibus inuoluetur. SOC. Mea quidem, Philebe, mens fortaſſe. non enim illam veram ſimul atque diuinam eſſe arbitror mentem, ſed illam aliter atque aliter habere, & variis mutationibus fateor eſſe obnoxiam. De principatu verò ipſo, quem in hac communi vita menti tribuam, quaſi velim mentem primas obtinere, non ſanè moueo controuerſiam: de ſecundis verò, quid cōſtituendum ſit, animaduerſione atq; diſquiſitione eſt opus. Fortaſſe enim communis huius vitæ vterque noſtrûm vnus quidem Mentem, alter Voluptatem aſſignabit: atque ſic neutrum horum erit ſummū bonum: alterutrū tamen ipſorum exiſtimauerit aliquis illius cauſam eſſe. Hac porro de re lubentius adhuc cum Philebo decertarim: In hac mixta vita, quicquid tādem illud ſit quo vita illa freta atque innixa, & optabilis & bona exiſtat: illud, inquam, non eſſe Voluptatem: ſed contrà, huic cognatam magis ſimiliorémque eſſe Mentem. ac proinde ex hac quidē ratione verè dici non poſſe, vel primas vel ſecundas Voluptatem vllo modo obtinere. imò, ſi qua fides meæ menti tribuēda eſt, longius abeſt à tertiis. PRO. Atqui mihi quidem videtur, Socrates, nunc Voluptas cecidiſſe, veluti rationum tuarum telis vulnerata atque confoſſa. quum enim de præmio contēderet, iace-

a Quæſtionis πᾶσιν expendit: Felicitatis quidem πρωτεῖα demi & voluptati & ſapientiæ, vt Tertio illi tribuantur: ad quod tamen magis accedat ſapientia quàm voluptas: atque adeò δευτερεῖα Sapientiæ tribuenda, propter cognatiorem illam, quā cum Tertio illo habet, communitatem atque naturam.

A ὦ Πρώταρχε, ὁ ἐξ ἀμφοῖν συμμιχθεὶς, κοινὸς γενόμενος; ΠΡΩ. Ἡδονῆς λέγεις, καὶ νοῦ, καὶ φρονήσεως; ΣΩΚ. Οὕτω· καὶ τὸν τοιοῦτον λέγω ἔγωγε. ΠΡΩ. Πᾶς δή που τοῦτόν γε αἱρήσεται πρότερον ἢ κείνων ὁποτερονοῦν. καὶ πρὸς τούτοις, οὐχ ὁ μὲν, ὁ δ' οὔ. ΣΩ. Μανθάνομεν οὖν ὅτι νῦν ἡμῖν ἐστι τὸ ξυμβαῖνον ἐν τοῖς παροῦσι λόγοις; ΠΡΩ. Πάνυ μὲν οὖν. ὅτι γε τρεῖς μὲν βίοι προυτέθησαν· τοῖν
B δυοῖν δ' οὐδέτερος ἱκανὸς, οὐδὲ αἱρετὸς, οὔτ' ἀνθρώπων οὔτε ζώων οὐδενί. ΣΩΚ. Μῶν οὖν οὐκ ἤδη τούτων γε πέρι δῆλον, ὡς οὐδέτερος αὐτοῖν εἶχε τἀγαθόν; ἦν γὰρ ἂν ἱκανὸς, καὶ τέλεος, καὶ πᾶσι φυτοῖς καὶ ζώοις αἱρετὸς, οἷσπερ δυνατὸν ἦν οὕτως ἀεὶ διὰ βίου ζῆν. εἰ δέ τις ἄλλα ᾑρεῖθ' ἡμῶν, παρὰ φύσιν ἂν τὴν τοῦ ἀληθοῦς αἱρετοῦ ἐλάμβανεν ἄκων ἐξ ἀγνοίας, ἤ τινος ἀνάγκης οὐκ εὐδαίμονος. ΠΡ. Ἔοικε γοῦν ταῦθ' οὕτως ἔχειν. Σ. Ὡς μὲν τοί-
C νυν τήν γε Φιλήβου θεὸν οὐ δεῖ διανοεῖσθαι ταὐτὸν καὶ τἀγαθὸν, ἱκανῶς εἰρῆσθαί μοι δοκεῖ. ΦΙΛ. Οὐδὲ γὰρ ὁ σὸς νοῦς, ὦ Σώκρατες, ἔστι τἀγαθὸν, ἀλλ' ἕξει που ταῦτα τὰ ἐγκλήματα. ΣΩΚΡ. Τάχ' ἂν, ὦ Φίληβε, ὅ γ' ἐμός. οὐ μέντοι τόν γε ἀληθινὸν ἅμα καὶ θεῖον οἶμαι νοῦν, ἀλλὰ ἄλλως πως ἔχειν. τῶν μὲν οὖν νικητηρίων πρὸς τὸν κοινὸν βίον οὐκ ἀμφισβητῶ πω ὑπὲρ νοῦ· τῶν δὲ δὴ δευτερείων ὁρᾶν καὶ σκοπεῖν χρὴ πέρι τί δράσομεν. τάχα
D γὰρ ἂν τοῦ κοινοῦ τούτου βίου αἰτιώμεθ' ἂν ἑκάτερος, ὁ μὲν, τὸν νοῦν, αἴτιον, ὁ δ' ἡδονὴν εἶναι. καὶ οὕτω τὸ μὲν ἀγαθὸν τούτων ἀμφοτέρων οὐδέτερον ἂν εἴη, τάχα δ' ἂν αἴτιόν τις ὑπολάβοι ὁπότερον αὐτῶν εἶναι. τούτου δὴ πέρι καὶ μᾶλλον ἔτι πρὸς Φίληβον διαμαχοίμην ἂν, ὡς ἐν τῷ μικτῷ τούτῳ βίῳ, ὅτι ποτ' ἐστὶ τοῦτο ὃ λαβὼν ὁ βίος οὗτος, γέγονεν αἱρετὸς ἅμα καὶ ἀγαθὸς, οὐχ ἡδονὴ, ἀλλὰ νοῦς τούτῳ ξυγγενέστερον καὶ ὁμοιότερόν ἐστι. καὶ κατὰ τοῦτον
E τὸν λόγον, οὔτ' αὖ τῶν πρωτείων, οὐδ' αὖ τῶν δευτερείων ἡδονῇ μετὸν ἀληθῶς ἄν ποτε λέγοιτο. πορρωτέρω δέ ἐστι τῶν τριτείων, εἴ τι τῷ ἐμῷ νῷ δεῖ πιστεύειν ἡμᾶς τανῦν. ΠΡΩ. Ἀλλὰ μὴν, ὦ Σώκρατες, ἔμοιγε δοκεῖ νῦν μὲν ἡδονή σοι πεπτωκέναι καθαπερεὶ πληγεῖσα ὑπὸ τῶν νῦν δὴ λόγων. τῶν γὰρ νικητηρίων πέρι μαχομένη κεῖται. τὸν δὲ νοῦν, ὡς

Poſt hæc verba οὐχ ὁ μὲν, ὁ δ' οὔ, aliquid ſubaudiēdum relinquitur. niſi quid deeſſe dicendum ſit. Fic. vertit, Neque vnus optabit quidem, alius minimè: ſed idem omnes pariter expetent.

ἔοικε, λεκτέον ὡς ἐμφρόνως οὐκ ἀντεποιεῖτο A τῶν νικητηρίων. τὰ γὰρ αὐτὰ ἔπαθεν ἄν. τῶν δὲ δὴ δευτερείων στερηθεῖσα ἡδονή, παντάπασιν ἄν τινα καὶ ἀτιμίαν σχοίη πρὸς τῶν αὑτῆς ἐραστῶν. οὐδὲ γὰρ ἐκείνοις ἔτ' ἂν ὁμοίως φαίνοιτο καλή. ΣΩ. Τί οὖν; οὐκ ἄμεινον αὐτὴν ἐᾶν ἤδη, καὶ μὴ τὴν ἀκριβεστάτην αὐτῇ προσφέροντα βάσανον καὶ ἐξελέγχοντα λυπεῖν; ΠΡ. Οὐδὲν λέγεις ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ἆρ' ὅτι τὸ ἀδύνατον εἶπον, λυπεῖν ἡδονήν; B ΠΡ. Οὐ μόνον γε, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀγνοεῖς ὡς οὐδείς πω σε ἡμῶν μεθήσει, πρὶν ἂν εἰς τέλος ἐπεξέλθῃς τούτων τῷ λόγῳ. ΣΩ. Βαβαὶ ἄρα, ὦ Πρώταρχε, συχνοῦ μὲν λόγου τοῦ λοιποῦ, σχεδὸν δὲ οὐδὲ ῥᾴδιον πάνυ τι νυνί. καὶ γὰρ δὴ φαίνεται δεῖν ἄλλης μηχανῆς ἐπὶ τὰ δευτερεῖα ὑπὲρ νοῦ πορευόμενον, οἷον βέλη ἔχειν ἕτερα τῶν ἔμπροσθεν λόγων. ἔστι δὲ ἴσως ἔνια καὶ ταὐτά. οὐκοῦν χρή. ΠΡ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Τὴν δέ γε ἀρχὴν αὐτοῦ διευλαβεῖσθαι πειρώμεθα τιθέμενοι. ΠΡ. Ποίαν C δὴ λέγεις; ΣΩΚ. Πάντα τὰ νῦν ὄντα ἐν τῷ παντὶ διχῇ διαλάβωμεν· μᾶλλον δ' εἰ βούλει τριχῇ. ΠΡ. Καθ' ὅ,τι φράζοις ἄν; ΣΩ. Λάβωμεν ἄττα τῶν νῦν δὴ λόγων. ΠΡ. Ποῖα; ΣΩ. Τὸν θεὸν ἐλέγομέν που, τὸ μὲν, ἄπειρον δεῖξαι τῶν ὄντων, τὸ δὲ, πέρας; ΠΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Τούτων δὴ τῶν εἰδῶν τὰ δύο τιθώμεθα· τὸ δὲ τρίτον, ἐξ ἀμφοῖν τούτοιν ἕν τι ξυμμισγόμενον. εἰμὶ δ' ὡς ἔοικεν, ἐγὼ γελοῖός τις ἱκανῶς D κατ' εἴδη διϊστάς, καὶ συναριθμούμενος. ΠΡ. Τί φῂς ὦγαθέ; ΣΩ. Τετάρτου μοι γένους αὖ προσδεῖν φαίνεται. ΠΡ. Λέγε τίνος. ΣΩ. Τῆς συμμίξεως τούτων πρὸς ἄλληλα τὴν αἰτίαν ὅρα, καὶ τίθει μοι πρὸς τρισὶν ἐκείνοις τέταρτον τοῦτο. ΠΡ. Μῶν οὖν σοὶ καὶ πέμπτου προσδεήσει διάκρισίν τινος δυναμένου; ΣΩ. Τάχ' ἄν. οὐ μὴν οἶμαί γε ἐν τῷ νῦν. ἐὰν δέ τι δέῃ, συγγνώσῃ πού μοι σὺ μεταδιώκοντι πέμπτον βίον. ΠΡΟ. E Τί μήν; ΣΩ. Πρῶτον μὲν δὴ τῶν τεττάρων τὰ τρία διελόμενοι, τὰ δύο τούτων πειρώμεθα πολλὰ ἑκάτερον ἐσχισμένον καὶ διεσπασμένον ἰδόντες, εἰς ἓν πάλιν ἑκάτερον συναγαγόντες, νοῆσαι πῇ ποτε ἦν αὐτῶν ἓν καὶ πολλὰ ἑκάτερον. ΠΡ. Εἴ μοι σαφέστερον ἔτι περὶ αὐτῶν εἴποις, τάχ' ἂν ἑποίμην. ΣΩ. Λέγω τοίνυν τὰ δύο ἃ προτί-

profligata. Atqui de Mente quidem mihi porrò dicendum videtur, quaſi non ſatis prudenter victoriæ præmium ſibi vendicarit. iiſdem enim quibus Voluptas incommodis, laborat. Voluptas autē ſecūdis orbata, aliquam omnino ignominiā apud ſuos amatores inibit. non enim illis æquè pulchra videbitur. SOC. Quid igitur? nónne ſatius eſt vt illam iam relinquamus, ne illi ſeuerius examen adhibendo eámque refellendo, moleſtiam ei afferamus? PRO. Nihil dicis Socrates. SOC. Nónne quia fieri non poſſit quod dixi, nimirum vt voluptati moleſtiam afferamus? PRO. Non id quidem tantùm: ſed quoniam ignoras neminē noſtrûm te dimiſſurum priuſquā hæc inſtituti ſermonis filo ad finem perduxeris. SOC. Papæ! quantā reliqui ſermonis prolixitatem, mi Protarche, nec hoc quidē tēpore facilem valde neq; expeditā! nouis enim machinis profectò opus eſſe videtur, ſi quis ad ſecundi illius præmii partes Menti aſſerendas aggrediatur: atque adeò noua illi tela eſſe cōparāda à ſuperioribus quidē argumentis diuerſa: fortaſſe etiā nōnulla eadē. nónne ita conſentaneū eſt? PRO. Quidni?

SO. AD cōſtituendū igitur illi principiū, magna cautio adhibēda eſt. PR. Ecquod verò ais? SO. Omnes videlicet res quæ nunc Vniuerſi ambitu continentur, bifariā diuidamus, vel, ſi malis, trifariam. PR. Prout ſtatueris. SO. Quædā è ſuperioribus ſermonibus aſſumamus. PRO. Quænam? SO. Dicebamus, Deū rerū alias infinitas, alias fine quodā determinatas & diſtinctas effeciſſe. PR. Omnino. SOC. Has igitur duas ſpecies ponamus: tertiam verò ex his duabus vnam quandam permixtā. Sum autem, vt perſpicuū eſt, ridiculus profectò maximè, qui hæc per ſpecies diſtingo atq; cōnumero. PR. Quid ais, bone vir? SO. Quartū quoddā genus mihi inſuper deſiderari videtur. PR. Ecquod verò? SO. Mutuæ illarū inter ſe cō mixtionis cauſam perſpice, & ad has tres quartā hanc adiūge. PR. Nūquid & quinta quadā tibi opus erit, quæ diuiſionē facere poſſit? SO. Fortaſſe: non hoc tamen (opinor) tempore. quòd ſi illius neceſſitas inciderit, dabis mihi veniā quintæ illius vitæ genus inueſtigāti. PR. Quidni? SO. Principio igitur tribus ex quatuor illis diuiſis atque diſtributis, ac vtrunque duorū in multa fiſſum diuulſúmque cōſpicati, & vtroq; rurſus in vnū collecto, conemur id animis noſtris repræſentare atq; ſubiicere, ne ipſorū vtrunque vnum & multa exiſtant. PRO. Si mihi magis perſpicuè id adhuc dixeris, fortaſſe aſſequar. SOCR. Aio igitur duo quæ nunc propono, hæc

Tertii illius amplitudinem & poteſtatem demonſtraturus, cuius vis in omnes res creatas feliciter demanet (id eſt, Deiopificis & conſeruatoris omnium rerum) illum perſpicuè ſeponit à rebus creatis. Tria ergo genera rerum ipſarum ſtatuit: Infinitum (id eſt, materiā illā primā rerum, quā χώραν & ἕδραν vocat, ex qua res omnes variè naſcuntur: de qua copioſè in Timæo) Finitum .i. diſtinctas efficacéſque rerū ſpecies, rerum naturis attributas: & Ipſas res, quæ verè inde exiſtūt, τὰ γιγνόμενα ipſa & ὄντα: ipſe μικτὴν γένεσιν ſiue οὐσίαν vocat & γεγενημένην. Duo illa genera δουλεύοντα τῇ αἰτίᾳ ait, vt ſunt cauſæ naturales Dei miniſtræ. Quartū autem genus vocat δημιουργοῦν, & à tribus illis generibus diſertè eximit: vt ſignificet Deum, & cauſas naturales creare, & illas efficaces reddere: vt ipſe ſit vera & efficiens cauſa. Quod vniuerſim indicatū, non pigebit ſingulatim notare.

eſſe, Infinitum quidem vnum: alterum, Finitum. Infinitum autem illud quodammodo multa eſſe, conabor explicare: de finito autem aliâs dicemus. PRO. Eſto. SO. Conſidera igitur. illud enim quod iubeo te perſpicere & difficile & controuerſum ſanè eſt: cum animo tamen tuo id diligentius perpende. [a] De calidiore & frigidiore primùm animaduerte an terminum aliquem animo poſſis percipere: an potius magis & minus dum in ipſis generibus inhabitant, quandiu quidem inhabitant, finem aliquē fieri minimè patiantur. nam vbi finis acceſſerit, ipſa quoque finem conſequuntur. PROT. Veriſſimè ais. SOC. Semper nimirum & in frigidiore & in calidiore magis & minus ineſt. PRO. Certè. SOC. Semper itaque ratio nobis ſignificat hæc finem non habere: quum autem à fine libera ſunt, omnino ſunt infinita. PRO. Vehementer, mi Socrates. SOC. At rectè quidem, Protarche, & rem percepiſti & in memoriam reuocaſti, nimirum illud vehementer quod modò enuntiaſti, & leniter, eandem habere vim quam habeat & magis & minus. vbi enim inſunt, non ſinunt vnumquodque eſſe quantū, ſed ſemper vehemētius remiſſiori atque tranquilliori: & dum in ſingulis actionibus inducunt contrarium, plus & minus efficiunt, quantum autem obſcurant vel delent. Etenim quod modò dictum eſt, niſi quantū vel obſcurarent vel delerent, ſed ſinerēt & ipſum & illud ipſum temperatum in ipſius Magis & Minus, & Vehemēter & Leniter [illarū videlicet affectionum quæ in res cadunt] ſede immorari, ipſa ex ſua ipſarum ſede in qua inerāt, dilabi neceſſe eſſet. non enim amplius calidiora neque frigidiora eſſent, ſi quantitatem reciperent. Progreditur enim & non manet & calidius ſemper & frigidius eodem modo. Quantū autem conſiſtit, & progreſſum definit. Hac quidem ratione, calidius fuerit infinitum, tum ſimul eius contrarium. PRO. Videtur ſanè, Socrates. hæc autem, vti dixiſti, verſatur in magna obſcuritate, vt illa quis haud facilè aſſequi poſſit. verùm ſi iterum atque iterū fuerint inculcata, efficient fortaſſe interrogantem & reſpondentē mutuò inter ſe tandem aliquando conuenire. SOC. Rectè tu quidem, & conandum eſt vt ita agamus. Nunc verò attentius perſpice, An infinitę naturæ hoc ſignū atque monumentum amplectamur, ne omnia conſectantes ſermonē noſtrum longius producamus. PRO. Quale verò illud eſt quod ais? SO. Quæcunque nobis videntur magis & minus fieri, & vehementer illud atque leniter ſuſcipiunt, & valde, & ſimiles omnes affectiones: ea omnia ad infiniti ge-

a INFINITI & FINITI explicatio in rebus naturalibus: Eſſe nimirū commune aliquod in natura, quod τοῦ ἧττον & μᾶλλον rationibus & terminis varie circūſcribatur atque deliniatur: vt quidem ex infinito finitum fiat. quod exemplis illuſtrat. Certe, Infinitā quandam eſſe vim in natura, primam communemque rerum omnium materiam: certos autem rerum terminos .i. propriam & peculiarem vniuſcuiuſque rei ſpeciem in illa rerum vniuerſitate: denique, ex illis naturæ ſeminibus res omnes exiſtere, tam eſt certum atque exploratū, quam certa eſt atque explorata Natura. Itaque ex Infinito illo & Finito naſcitur tertium quoddam genus, quod περατοειδῆ γένναν vocat, Res videlicet ipſæ quæ verè exiſtunt. Hæc eſt MIXTA ESSENTIA, quam Tertium vocat. Ita Infinitum fit vnū, Finiti vi & efficacia, τοῦ ἧττον & μᾶλλον articulis obſignatum. & ex illis naſcitur rerum proles numeroſiſſima, quicquid videlicet rerū eſt in hoc Vniuerſi theatro.

A θέμεθα ταῦτ' εἶναι ἀθρῶν νῦν δή· τὸ μὲν, ἄπειρον, τὸ δὲ, πέρας ἔχον. ὅτι δὲ τρόπον τινὰ τὸ ἄπειρον πολλά ἐστι, πειράσομαι φράζειν· τὸ δὲ πέρας ἔχον ἡμᾶς περιμενέτω. ΠΡΩΤ. Μενέτω. ΣΩ. Σκέψαι δή. χαλεπὸν μὲν γὰρ καὶ ἀμφισβητήσιμον ὃ κελεύω σε σκοπεῖν· ὅμως δὲ σκόπει. θερμοτέρου καὶ ψυχροτέρου πέρι πρῶτον ὅρα πέρας εἴποτέ τι νοήσαις ἂν, ἢ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἐν αὐτοῖς οἰκοῦντε τοῖς γένεσιν, ἕωσπερ ἂν ἐνοικεῖτον, τέλος οὐκ

B ἂν ἐπιτρεψαίτην γίγνεσθαι. γενομένης γὰρ τελευτῆς, καὶ αὐτὼ τετελευτήκατον. ΠΡΩ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΣΩ. Ἀεὶ δέ γε φαμὲν, ἔν τε τῷ ψυχροτέρῳ καὶ τῷ θερμοτέρῳ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἔνι. ΠΡΩ. Καὶ μάλα. ΣΩΚ. Ἀεὶ τοίνυν ὁ λόγος ἡμῖν σημαίνει τούτω μὴ τέλος ἔχειν· ἀτελῆ δ' ὄντε δήπου, παντάπασιν ἀπείρω γίγνεσθον. ΠΡ. Καὶ σφόδρα γε, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ἀλλ' εὖ γε, ὦ φίλε Πρώταρχε, ὑπέλαβες, καὶ ἀνέμνη-

C σας ὅτι καὶ τὸ σφόδρα τοῦτο ὃ σὺ νῦν ἐφθέγξω, καὶ τό γε ἠρέμα τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχετον τῷ τε μᾶλλον καὶ ἧττον. ὅπου γὰρ ἐνῆτον, οὐκ ἐᾶτον εἶναι ποσὸν ἕκαστον, ἀλλ' ἀεὶ σφοδρότερον ἡσυχαιτέρου καὶ τοὐναντίον ἑκάσταις πράξεσιν ἐμποιοῦντε τὸ πλέον καὶ τὸ ἔλαττον ἀπεργάζεσθον, τὸ δὲ ποσὸν ἀφανίζετον. ὃ γὰρ ἐλέχθη, νῦν δὴ μὴ ἀφανίσαντε τὸ ποσὸν, ἀλλ' ἐάσαντε αὐτό τε καὶ τὸ μέτριον ἐν τῇ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον καὶ σφόδρα καὶ ἠ-

D ρέμα ἕδρᾳ ἐγγενέσθαι, αὐτὰ ἔρρει ταῦτα ἐκ τῆς αὑτῶν χώρας ἐν ᾗ ἐνῆν. οὐ γὰρ ἔτι θερμοτέρω οὐδὲ ψυχροτέρω ἤτην ἂν, λαβόντε τὸ ποσόν. προχωρεῖ γὰρ καὶ οὐ μένει τό, τε θερμότερον ἀεὶ καὶ τὸ ψυχρότερον ὡσαύτως. τὸ δὲ ποσὸν ἔστη, καὶ προϊὸν ἐπαύσατο. κατὰ δὴ τοῦτον τὸν λόγον ἄπειρον γίγνοιτ' ἂν τὸ θερμότερον, καὶ τοὐναντίον ἅμα. ΠΡΩΤ. Φαίνεται γοῦν, ὦ Σώκρατες. ἔστι δ', ὅπερ εἶπες, οὐ ῥᾴδια ταῦτα ξυνέπεσθαι. τὸ δὲ εἰσαῦθίς τε καὶ αὖ-

E θις ἴσως λεχθέντα τόν τε ἐρωτῶντα καὶ τὸν ἐρωτώμενον ἱκανῶς ἂν συμφωνοῦντας ἀποφήναιεν. ΣΩ. Ἀλλ' εὖ μὲν λέγεις, καὶ πειρατέον οὕτω ποιεῖν. νῦν μέντοι ἄθρει τῆς τοῦ ἀπείρου φύσεως εἰ τοῦτο δεξόμεθα σημεῖον, ἵνα μὴ πάντ' ἐπεξιόντες μηκύνωμεν. ΠΡΩ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις; ΣΩ. Ὁπόσ' ἂν ἡμῖν φαίνηται μᾶλλόν τε καὶ ἧττον γιγνόμενα, καὶ τὸ σφόδρα καὶ ἠρέμα δεχόμενα, καὶ τὸ λίαν, καὶ ὅσα τοιαῦτα, πάντα

εἰς

A εἰς τὸ τοῦ ἀπείρου γένος ὡς εἰς ἓν δεῖ πάντα ταῦτα τιθέναι, κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ὃν ἔφαμεν, ὅσα διέσπασται καὶ διέσχισται συναγαγόντας χρῆναι κατὰ δύναμιν μίαν ἐπισημαίνεσθαί τινα φύσιν, εἰ μέμνησαι. ΠΡΩ. Μέμνημαι. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τὰ μὴ δεχόμενα ταῦτα, τούτων δὲ τὰ ἐναντία πάντα δεχόμενα, πρῶτον μὲν τὸ ἴσον καὶ ἰσότητα, μετὰ δὲ τὸ ἴσον, τὸ διπλάσιον, καὶ πᾶν ὅ, τιπερ ἂν πρὸς ἀριθμὸν ἀριθμὸς, ἢ μέτρον πρὸς μέτρον, B ταῦτα ξύμπαντα εἰς τὸ πέρας ἀπολογιζόμενοι, καλῶς ἂν δοκοῖμεν δρᾶν τοῦτο; ἢ πῶς σὺ φῄς; 4 ΠΡΩΤ. Κάλλιστά γε, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Εἶεν. τὸ δὲ τρίτον τὸ μικτὸν ἐκ τούτοιν ἀμφοῖν τίνα ἰδέαν φήσομεν ἔχειν; ΠΡ. Σὺ καὶ ἐμοὶ φράσεις, ὡς οἶμαι. ΣΩΚ. Θεὸς μὲν οὖν, ἄν περ γε ἐμαῖς εὐχαῖς ἐπήκοος γίγνηταί τις θεῶν. ΠΡΩΤ. Εὔχου δὴ καὶ σκόπει. ΣΩΚ. Σκοπῶ. καί μοι δοκεῖ τις, ὦ Πρώταρχε, αὐτῶν φίλος ἡμῖν νῦν δὴ γεγονέναι. ΠΡ. C Πῶς λέγεις τοῦτο, καὶ τίνι τεκμηρίῳ χρῇ; ΣΩΚΡΑΤ. Φράσω δηλονότι. σὺ δέ μοι συνακολούθησον τῷ λόγῳ. ΠΡΩ. Λέγε μόνον. ΣΩ. Θερμότερον ἐφθεγγόμεθα νῦν δή πού τι καὶ ψυχρότερον. ἦ γάρ; ΠΡΩΤ. Ναί. πρόσθες δὴ ξηρότερον καὶ ὑγρότερον αὐτοῖς, καὶ πλέον καὶ ἔλαττον, καὶ θᾶττον καὶ βραδύτερον, καὶ μεῖζον καὶ σμικρότερον, καὶ ὁπόσα ἐν τῷ πρόσθεν τῆς τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον δεχομένης ἐτίθεμεν εἰς ἓν φύσεως. ΠΡ. D Τῆς τοῦ ἀπείρου λέγεις; ΣΩ. Ναί. συμμίγνυε δέ γε εἰς αὐτὴν τὸ μετὰ ταῦτα τὴν αὖ τοῦ πέρατος γένναν. ΠΡΩ. Ποίαν; ΣΩ. Ἣν καὶ νῦν δὴ δέον ἡμᾶς, καθάπερ τὴν τοῦ ἀπείρου συνηγάγομεν εἰς ἕν, οὕτω καὶ τὴν τοῦ περατοειδοῦς συναγαγεῖν, οὐ συνηγάγομεν. ἀλλ' ἴσως καὶ νῦν ταὐτὸν δράσει. τούτων ἀμφοτέρων συναγομένων καταφανὴς κἀκείνη γενήσεται. ΠΡΩ. Ποῖ καὶ πῶς λέγεις; ΣΩ. Τὴν τοῦ ἴσου καὶ διπλασίου, καὶ ὁπόση παύει πρὸς E ἄλληλα τἀναντία διαφόρως ἔχοντα, σύμμετρα δὲ καὶ σύμφωνα ἐνθεῖσα ἀριθμὸν ἀπεργάζεται. ΠΡ. Μανθάνω. φαίνῃ γάρ μοι λέγειν, μιγνὺς ταῦτα, γενέσεις τινὰς ἐφ' ἑκάστων αὐτῶν συμβαίνειν. ΣΩ. Ὀρθῶς γὰρ φαίνομαι. ΠΡ. Λέγε τοίνυν. ΣΩ. Ἆρ' οὐκ ἐν μὲν νόσοις ἡ τούτων ὀρθὴ κοινωνία τὴν ὑγιείας φύσιν ἐγέννησε;

For. τούτων γὰρ ἀμφ. vel τούτων δὲ ἀμφ.

nus tanquam ad vnum quiddam omnino eſſe referenda: ex noſtri illius ſuperioris ſermonis ratione, nimirum: Ea omnia quæ diſſipata atque diſciſſa eſſent, quantum fieri poſſit, ad vnum quiddam colligenda, vnámque adeò quandam obſignandam eſſe naturam. an meminiſti? PROT. Memini. SOCRAT. Quæ igitur hæc non ſuſcipiunt, ſed horum contraria omnia ſuſcipiunt, primùm quidem æquale & æqualitatem: poſt verò æquale, duplum, & quicquid eſt numerus ad numerum, aut menſura ad menſurã: hæc omnia ad finitum genus ratiocinando referẽtes, recténe facere videamur? aut quænam tua eſt hac de re ſententia? PROT. Optimè id quidem congruere videtur. SOC. Eſto. [a] Iam verò tertium illud genus ex his mixtum, ecquam ideam [id eſt, formulam atque ſpeciem] habere dicemus? PROT. Tu quoque illud mihi, credo, explicabis. SOC. Deus nimirum: ſi quidem fauens propitiúſque meas preces aliquis deorum exaudierit. PROT. Precare igitur, & rem attende. SOCRAT. Attendo. & mihi quidem videtur illorum aliquis nunc mihi fauens propitiúſque affuiſſe. PROT. Quomodo id dicis, & quo tandem inniteris argumento? SOCRAT. Dicam equidem. tu verò ſermonis mei veſtigia diligenter perſequere. PROT. Dic modó. SOC. Nunc videlicet & calidius quiddam & frigidius dicebamus. nónne? PROT. Certé. SOCR. Adiunge etiam & ſiccius & humidius, & plus & minus, & citius & tardius, & maius & minus, & quæcunque in ſuperioribus aiebamus, ad naturam quæ magis & minus ſuſcipiat, pertinere. PROT. Infinitíne naturam ais? SOC. Aio. cum ipſa autem poſtea commiſce illam Finiti ſobolem. PROT. Ecqualem? SOC. Eam quam nunc collegiſſe nos oportebat (quemadmodum Infiniti progeniẽ illam in vnum collegimus) nempe Finiti progeniẽ. quod quidem nondum prẹſtitimus: ſed & nunc fortaſſe idem ages. nam ſi hæc vtraque vnà compoſita fuerint, illa quoque perſpicua extiterit. PROT. Qualem ais & quomodo? SOC. AEqualis & dupli ſobolem dico, eámque quæ illa quæ inter ſe ſunt contraria & mutuas inimicitias gerunt inter ſe conciliat, ſedata illa diſcordia, & menſuræ atque concentus proportione quadam inter ſe congruentibus rationibus inditis, numerum efficit. PROT. Intelligo. videris enim mihi dicere ex his permixtis generationes quaſdam in ſingulis ipſis contingere. SOC. Et rectè quidem tibi videor. PROT. Perge igitur. SOCR. [b] Nónne in morbis recta horum communitas, Sanitatis naturam generare ſolet?

[a] QVARTVM genus explicat, potentiſſimũ quidem illud, & cauſã vere efficiẽtem rerum omniũ. quæ quidem indit τὸ ξύμμετρον & ξύμφωνον, vel ὀρθὴν κοινωνίαν in rebus omnibus. i. mirabilem illum ordinem, quo omnes res efficaci quadam pulchritudine conſiſtunt. Quod exemplis illuſtrat, & vt in re maximi momenti, Deum inuocat, quem quarti illius generis nomine, profectò intelligit: & illum τὸ ποιοῦν γένος, & δημιουργοῦσαν αἰτίαν vocat, & eximit è numero rerum creatarum. Ἴσου autem & διπλασίου nomine, intelligit mirabilem illam in variis rerum creatarum formis proportionẽ, vt in multiplicitate illa ſit maxima concordia. De illo etiã quarto genere. i. efficiente omnium rerum cauſa, dicet poſtea, & νοῦν ἢ ψυχὴν τοῦ ὅλου vocabit.

[b] Συμμετρίας illius exemplum in ſanitate.

PRO. Omnino. SO. In acuti verò, grauis, velocis, tardi, rationibus, qui quidem toni infiniti ſunt, nónne hi dum inter ſe componuntur vnà atque coaleſcunt, hæc & finitum quendam terminum peperit, omnémque adeò muſicam quamperfectiſſimè cōſtituit? PR. Maximé. SO. [a] Iam quum ad frigus calorémq; accedit hæc cōmunitas, illud quod multum, valde, infinitū eſt, aufert: moderatū autē atque concinnū præſtat. PR. Quídni? SO. Ex his igitur anni tempeſtates atque opportunitates, & quæcunque præclarè nobis contingunt in hac communi hominū vita, infinitis illis rebus atque finitis vnà commixtis. PR. Quídni? SO. [b] Multa alia quidē ſilentio prætermitto: vt, cum ſanitate pulchritudinē, & in animis alia permulta & pulcherrima. Petulantiā nimirū vniuerſámque omniū improbitatē, hæc ipſa dea, formoſe Philebe, conſpicata, nullis certis finibus circumſcribi, & nullum eſſe cupiditatis, nullū ſatietatis modū, legē ordinémque ſanciit, quo finis illis imponeretur. At tu dixiſti me illā accidere atq; profligare, quū ego contrà affirmē me illam ſaluā incolumémque cōſeruare. [c] Tibi verò, Protarche, quídnā de his videtur? PR. Hæc quidē ex animi mei ſententia præclarè ſunt dicta. SO. Nónne tria hæc notaui, ſi meā mentē percipis? PR. At exiſtimo me percipere. Vnū enim mihi videris dicere Infinitū: Vnū autem & ſecundū in reb', Finē [.i. Finitū:] de tertio certè nōdū planè intelligo quid velis. SO. Numeroſa nimirū tertii illius proles te conſternauit. quanquā & ipſum Infinitū multa genera ſumminiſtrauit. nihilominus tamen illa ipſius Magis & contrarii genere obſignata, Vnum apparuerunt. PR. Vera cōmemoras. SO. Atqui & ipſum Finitū neque plura habebat, neque moleſtū nobis erat, ipſum non eſſe vnum natura. PRO. Ecquo enim eſſet modo? SO. Nequaquā. at noſti me tertiū ſtatuere, vnū quidē ipſum quod omne ex his naſcitur, generationem videlicet, quæ in eſſentiā quandā conformetur, è menſuris cū finito illo induſtriè conſtitutis. PRO. Intellexi. SOC. Cæterùm præter hæc tria, ecquod quartum genus eſſe dixerimus, conſiderandum eſt. cōmunis autem eſt conſideratio. Vide enim an tibi neceſſarium eſſe videatur, Omnia ea quæ fiunt, certæ cuiuſdam cauſæ vi fieri. PRO. Mihi quidem. quomodo enim ſine aliqua cauſa aliquid exiſteret? SOCR. [d] Nónne Efficientis natura, nulla alia in re præterquam nomine, à Cauſa differt: at Efficiens & Cauſa, rectè vnum diceretur? PRO. Rectè. SOCRAT. Quin & id quod efficitur &

a In anni tēporibus.

b Hæc ſcitè applicat in inſtituta quæſtione Voluptatis: cuius quidem quædam ſit ξύμμετρος, alia contrà ἄμετρος & inconcinna.

c Opportuna ἐπιμονή, & in obſcuro argumento planè neceſſaria: iis nimirū ipſis quæ modò explicauit repetitis. quæ non eſt ſuperflua βαττολογία, ſed valde accommodata ἐπεξεργασία.

d Perſpicua QVARTI illius generis explicatio, quod Cauſam & Efficientem vocat, & diſertè eximit à rerum creatarū numero, & ab ipſis etiā cauſis naturalib', quas Deus omnino creat. Aliud enim eſſe δημιουργὸν αἴτιον: aliud, τὸ δουλεῦον εἰς γένεσιν: vt ſunt cauſæ ſecundæ: nō ipſæ quidem αἰτίαι, ſed ξυναίτιαι & ξυνεργοὶ, ὡς ὑπηρετούσαις Deus vtitur: quemadmodū ait in Timæo.

A ΠΡ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΣΩ. Ἐν δὲ ὀξεῖ καὶ βαρεῖ, καὶ ταχεῖ καὶ βραδεῖ, ἀπείροις οὖσιν, ἆρ' οὐ ταὐτὰ ἐγγιγνόμενα ταῦτα ἅμα πέρας τε ἀπειργάσατο, καὶ μουσικὴν ξύμπασαν τελεώτατα συνεστήσατο; ΠΡ. Μάλιστά γε. ΣΩ. Καὶ μὴν ἔν γε χειμῶσι καὶ πνίγεσιν ἐγγενομένη, τὸ μὲν πολὺ λίαν καὶ ἄπειρον ἀφείλετο, τὸ δὲ ἔμμετρον καὶ ἅμα σύμμετρον ἀπειργάσατο. ΠΡ. Τί μήν; ΣΩ. Οὐκοῦν ἐκ τούτων ὧραί τε καὶ ὅσα καλὰ

B πάντα ἡμῖν γέγονε, τῶν τε ἀπείρων καὶ τῶν πέρας ἐχόντων συμμιχθέντων. ΠΡ. Πῶς δ' οὔ; ΣΩ. Καὶ ἄλλα γε δὴ μυρία ἐπιλείπω λέγων· οἷον μεθ' ὑγιείας κάλλος, καὶ ἰσχύν· καὶ ἐν ψυχαῖς αὖ πάμπολλα ἕτερα καὶ πάγκαλα. ὕβριν γάρ που καὶ ξύμπασαν πάντων πονηρίαν αὕτη κατιδοῦσα ἡ θεός, ὦ καλὲ Φίληβε, πέρας οὐδὲν οὔτε ἡδονῶν οὔτε πλησμονῶν ἐνὸν ἐν αὐτοῖς, νόμον καὶ τάξιν πέρας ἔχοντ' ἔθετο. καὶ σὺ μὲν ἀποκναῖσαι ἔφης αὐ- γρ. ἀποκναίειν.

C τήν, ἐγὼ δὲ τοὐναντίον ἀποσῶσαι λέγω. σοὶ δέ, ὦ Πρώταρχε, πῶς φαίνεται; ΠΡ. Καὶ μάλα, ὦ Σώκρατες, ἔμοιγε κατὰ νοῦν. ΣΩ. Οὐκοῦν τὰ μὲν τρία ταῦτα εἴρηκα, εἰ ξυννοεῖς. ΠΡ. Ἀλλ' οἶμαι κατανοεῖν. ἓν μὲν γάρ μοι δοκεῖς τὸ ἄπειρον λέγειν· ἓν δὲ καὶ δεύτερον, τὸ πέρας, ἐν τοῖς οὖσι· τρίτον δὲ οὐ σφό-

38 δρα κατέχω τί βούλει φράζειν. ΣΩ. Τὸ γὰρ πλῆθός σε, ὦ θαυμάσιε, ἐξέπληξε τῆς τοῦ τρίτου γενέσεως. καίτοι πολλά γε καὶ τὸ ἄπειρον

D παρέσχετο γένη· ὅμως δ' ἐπισφραγισθέντα τῷ τοῦ μᾶλλον καὶ ἐναντίου γένει, ἓν ἐφάνη. ΠΡ. Ἀληθῆ. ΣΩ. Καὶ μὴν τό γε πέρας οὔτε πολλὰ εἶχεν, οὔτ' ἐδυσκολαίνομεν ὡς οὐκ ἦν ἓν φύσει. ΠΡ. Πῶς γὰρ ἄν; ΣΩ. Οὐδαμῶς. ἀλλὰ τρίτον φάθι με λέγειν, ἓν τοῦ- γρ. οὐδὲ μάλιστά γε. το τιθέντα τὸ τούτων ἔκγονον ἅπαν, γένεσιν εἰς οὐσίαν ἐκ τῶν μετὰ τοῦ πέρατος ἀπειργασμένων μέτρων. ΠΡ. Ἔμαθον. ΣΩΚ.

E Ἀλλὰ δὴ πρὸς τρισὶ τέταρτόν τι ποτε ἔφαμεν εἶναι γένος σκεπτέον. κοινὴ δ' ἡ σκέψις. ὅρα γὰρ εἴ σοι δοκεῖ ἀναγκαῖον εἶναι, πάντα τὰ γιγνόμενα, διά τινα αἰτίαν γίγνεσθαι. ΠΡ. Ἔμοιγε. πῶς γὰρ ἂν χωρὶς τούτων γίγνοιτο; ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν ἡ τοῦ ποιοῦντος φύσις οὐδὲν, πλὴν ὀνόματι, τῆς αἰτίας διαφέρει. τὸ δὲ ποιοῦν καὶ τὸ αἴτιον, ὀρθῶς ἂν εἴη λεγόμενον ἕν. ΠΡΩ. Ὀρθῶς. ΣΩ. Καὶ μὴν τό γε ποιούμενον αὖ,

Interrogatiuè etiam legi hæc poſſunt.

A καὶ τὸ γιγνόμενον, οὐδὲν, πλὴν ὀνόματι, καθάπερ τὸ νῦν δὴ, διαφέρον εὑρήσομεν. ἢ πῶς; ΠΡΩ. Οὕτως. ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἡγεῖται μὲν τὸ ποιοῦν ἀεὶ κατὰ φύσιν, τὸ δὲ ποιούμενον ἐπακολουθεῖ γιγνόμενον ἐκείνῳ. ΠΡΩ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ἄλλο ἄρα, καὶ οὐ ταὐτὸν, αἰτία τ' ἐστὶ, καὶ τὸ δουλεῦον εἰς γένεσιν αἰτίᾳ. ΠΡΩ. Τί μήν; ΣΩ. Οὐκοῦν τὰ μὲν γιγνόμενα, καὶ ἐξ ὧν γίγνεται, πάντα τὰ τρία παρέσχετο ἡμῖν γένη. ΠΡΩΤ. Καὶ μάλα. ΣΩ. Τὸ δὲ δὴ πάντα ταῦτα δημιουργοῦν, λέγωμεν τέ- B
ταρτον τὴν αἰτίαν, ὡς ἱκανῶς ἕτερον ἐκείνων 4
δεδηλωμένον. ΠΡ. Λέγωμεν γὰρ οὖν. ΣΩ. Ὀρθῶς μὴν ἔχει, διωρισμένων τῶν τεττάρων, ἑνὸς ἑκάστου μνήμης ἕνεκα ἐφεξῆς αὐτὰ καταριθμήσασθαι. ΠΡΩ. Τί μήν; ΣΩΚ. Πρῶτον μὲν τοίνυν ἄπειρον λέγω· δεύτερον δὲ, πέρας· ἔπειτ' ἐκ τούτων τρίτον μικτὴν καὶ γεγενημένην οὐσίαν· τὴν δὲ τῆς μίξεως αἰτίαν καὶ γενέσεως, τετάρτην λέγω. ἆρα μὴ πλημμελοίμην ἄν τι; ΠΡΩ. Καὶ πῶς; C
ΣΩ. Φέρε δὴ, τὸ μετὰ τοῦθ' ἡμῖν τίς ὁ λόγος; καὶ τί ποτε βουληθέντες εἰς ταῦτα ἀφικόμεθα; ἆρ' οὐ τόδε ἦν; δευτερεῖα ἐζητοῦμεν πότερον 6
ἡδονῆς γίγνοιτ' ἄν, ἢ φρονήσεως. οὐχ οὕτως ἦν; ΠΡΩ. Οὕτω μὲν οὖν. ΣΩ. Ἆρ' οὖν νῦν, ἐπειδὴ ταῦτα οὕτω διειλόμεθα, κάλλιον ἂν ἴσως καὶ τὴν κρίσιν ἐπιτελεσαίμεθα πρώτου πέρι καὶ δευτέρου, περὶ ὧν δὴ τὸ πρῶτον ἠμφισβητήσαμεν; ΠΡΩ. Ἴσως. ΣΩ. Ἴθι δὴ, νικῶντα ἔθεμέν που τὸν μικτὸν βίον ἡδονῆς D
τε καὶ φρονήσεως. ἦν οὕτω; ΠΡΩ. Ἦν. ΣΩ. Οὐκοῦν τοῦτον μὲν τὸν βίον ὁρῶμέν που τίς ἐστι καὶ ὁποίου γένους. ΠΡ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Καὶ μέρος γ' αὐτὸν φήσομεν εἶναι τοῦ τρίτου, οἶμαι, γένους. οὐ γὰρ ὁ δυοῖν τινοῖν ἐστὶ μικτὸς ἐκεῖνος, ἀλλ' ὁ ξυμπάντων τῶν ἀπείρων ὑπὸ τοῦ πέρατος δεδεμένων. ὥστε ὀρθῶς ὁ νικηφόρος οὗτος βίος, μέρος ἐκείνου γίγνοιτ' ἄν. ΠΡΩΤ. Ὀρθότατα μὲν οὖν. ΣΩΚΡ. Εἶεν. τί δὲ ὁ σὸς, ὦ Φίληβε, ἡδὺς καὶ ἄμικτος ὤν, ἐν τίνι γένει τῶν E
εἰρημένων λεγόμενος, ὀρθῶς ἄν ποτε λέγοιτο; ὧδε δ' ἀπόκριναί μοι, πρὶν ἀποφήνασθαι. ΠΡΩΤ. Λέγε μόνον. ΣΩΚΡΑΤ. Ἡδονὴ καὶ λύπη πέρας ἔχετον; ἢ τῶν τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον δεχομένων ἐστίν; ΦΙΛΗ. Ναί. τῶν τὸ μᾶλλον, ὦ Σώκρατες. οὐ γὰρ ἂν ἡδονὴ πᾶν ἀγαθὸν ἦν, εἰ μὴ ἄπειρον ἐτύγχανε πεφυκὸς καὶ πλήθει καὶ τῷ μᾶλλον. ΣΩΚ.

quod fit, nulla alia in re quàm nomine, differre comperiemus: quemadmodũ id de cuius diſcrimine modò agebamus. aut quomodo ſtatuis? PRO. Ita planè. SOC. Efficiens igitur ſemper antecedit, ex naturæ quidem præſcripto: at id quod efficitur, dum fit, efficiens ſequitur. PRO. Omnino. SOC. Aliud igitur, non idem, eſt, Cauſa, & Id quod cauſæ inſeruit ad generationem. PROT. Quidni? SOC. Nónne ea quæ fiunt, & ex quibus omnia fiunt, tria genera nobis præbuerunt? PRO. Maximè. SOCR. Id igitur quod hæc omnia creat, dicamus Quartam cauſam: vt quidẽ aliud eſſe ab illis de quibus egimus, abundè ſit demonſtratum. PRO. Dicamus veró. SO. Opportunè quidem egerimus, ſi explicatis quatuor illis generibus, illorum vnumquodque memoriæ gratia deinceps connumeremus. PR. Quidni? SOC. Primum igitur, INFINITVM dico: ſecundum, FINEM [.i. finitũ] deinde tertiũ, ex illis mixtam factámque eſſentiã. illius autẽ mixtionis & generationis cauſam, ſi quartũ dicã, tibíne aliquid videar peccare? PR. Quomodo veró? SO. [a] Agedũ autem, quid modò reſtat explicandum? & quo conſilio ad hæc peruenimus? nónne hoc erat? Quærebamus ad Voluptatémne an ad Sapientiã ſecundæ dignitatis partes pertinerent. nónne ita eſt? PROT. Ita planè. SOCRAT. Verùm quandoquidem hæc ita diſtinximus, nónne præclarius iudiciũ feremus, cui primæ & ſecundæ debeantur: qua de re primùm diſceptabamus? PROT. Fortaſſe. SOC. Age verò, illi vitæ ex voluptate & ſapientia mixtæ primas attribuimus. nónne ita erat? PROT. Erat. SOCR. Hanc igitur vitam & quæ ſit & cuius generis, videmus. PRO. Quidni? SOCRAT. Et illam quidem, opinor, tertii illius generis partem eſſe ſtatuemus. non enim ex duobus quibuſdam mixta eſt illa, ſed ex omnibus infinitis à finito colligatis mixtam ſanè conſtat: vt quidem meritò victrix illa vita, illius pars extiterit. PROT. Rectiſſimè quidem. SOCR. Eſto. quid verò iucunda illa tua, Philebe, & non mixta vita, in quónam ex illis quæ commemorauimus, generibus rectè accenſeatur? Sic verò mihi hæc reſponde, antequam ſententiam tuam diſertè pronunties. PROT. Dic modó. SOCRATES. Voluptas & dolor ſúntne ex earum rerum genere, quæ finem aliquem habent, an ex earum potius quæ plus & minus ſuſcipiunt? PROT. Certè ex iis quæ magis ſuſcipiunt. non enim voluptas omne bonum eſt, niſi naturæ vi infinitum quiddam eſſet & multitudine & ipſius magis ratione. SOCRAT.

[a] Hæc commodè præfatus, ne diſputationis prolixitas offundat tenebras, diligenter dócet quo conſilio & fine hæc dixerit, & qua occaſione natus ſit hic ſermo. Quandoquidẽ nimirum iam docuit τὰ πρωτεῖα nullo modo deberi vel Voluptati vel Scientiæ, ſed Tertio illi, ex quo exiſtit communis quædã vita ex Voluptate & Scientia mixta: nunc quærendũ docet quænam ſit multiplex illa & lata Boni οἰκονομία. Ita enim ſtatuit Plato in ſolo illo Tertio omnem felicitatẽ conſtare, quod tamen ipſum rebus ipſis variè miſceatur: vt ſuo loco diſertè docebit. ac proinde in hac mixtione felicitatis non modò δευτερεῖα, ſed etiã & τριτεῖα &c. eſſent inueſtiganda. Tertii autem illius nomine Deum (vt dixi) haudubiè intelligit, qui omnibus rebus dat nõ modò eſſe, ſed etiam bene eſſe: & in illis præſtantiæ eſt cauſa: Et in ipſo quidẽ Vniuerſo, præclaram illã rerum ξυμμετρίαν, primam illius Boni formam numerat: de qua quidem & agit & poſtmodum aget: rem tamen accuratè applicat Scientiæ & Voluptati, propter quas ſolicitè inculcat hunc ſermonem fuiſſe inſtitutum. Ideo de Voluptate & Scientia ſibi accuratius agendum præfatur, & ita ſe munit ad nouum ſermonem.

Neque verò, Philebe, dolor omne eſt malum. quare aliud quidpiam nobis conſiderandum eſt, quàm illam infiniti naturam, quod partem aliquam boni voluptatibus ſumminiſtret. & illa quidē ex infinitis tibi nata ſit. At ſapiētiam & ſciētiam & mentem ad quódnam ex iis iam à nobis commemoratis generibus collocauerimus, ne ſimus impii? non enim exiguum periculum in eo mihi verſari videtur, ſiue rectè ſiue ſecus propoſitam quæſtionem expediuerimus. PHI. Tuum videlicet deum, Socrates, magnificè commendas atque effers. SO. Tu potius tuā deam. at noſtra tamen quæſtio explicanda eſt. PRO. Rectè quidem, Philebe, ait Socrates: & illi parendum. PHI. Nónne pro me dicere conſtituiſti, Protarche? PRO. Omnino. nunc tamen ferè hæreo, & vellem Socrates, te nobis vatem eſſe: ne dum in eligendo hoſte cum quo congrediamur, grauiter peccamus, diſſentaneo quodam atque abſurdo virium noſtrarum tentamento, præter rem aliquid effutiamus. PHI. [a] Parendum eſt, Protarche. nihil enim difficile imperas. SOC. Atqui ego te, quemadmodum ait Philebus, perturbaui, dum per iocū magnificè efferrem Mentem & Scientiā, & à te quærerē eccuius generis eſſent. PR. Omnino, Socrates. SOC. Et certè id facile eſt. omnes enim ſapiētes in eo cōſentiunt, ita quidē ſeipſos cōmendantes, [b] Mentē eſſe reginā atq; dominā omniū rerū quæ cœli & terræ ambitu cōtinentur. & fortaſſe rectè dicunt. Hoc de autē ipſo genere, ſi velis, copioſius agemus. PR. Dic verò tuo arbitratu: neq; aliquā nobis videri prolixitatem ſtatueris, Socrates. quippe qui odioſus futurus non ſis. SO. Præclarè ais. inde igitur hunc in modum aggrediamur nouas interrogationes hac de re inſtituere. PRO. Quomodo? SOC. Hæccine, Protarche, omnia, & hoc ipſum quod Vniuerſum vocatur, à temeraria quadam atque rationis experte potentia, prout fors tulerit, regi atque gubernari conſtituendum eſt? [c] an potius cōtrà, quemadmodū affirmauerūt maiores noſtri, Mentē & ſapientiā quādā mirabilē certo quodā cōſtitutóq; ordine hæc cōſtanter moderari? PR. Longè latéque inter ſe differunt hæ ſententiæ, obſeruande Socrates. nā quod modò aiebas ne piū quidē mihi eſſe videtur: [d] at ſtatuere Mētē hæc omnia gubernare, huius nimirū præclari theatri, ſolis, lunæ, aſtrorúmq;, omnis deniq; cœli circuitus aſpectu dignū videtur. ego verò nequaquā hac de re quicquā dixerim, ac ne ſēſerim quidē. S. Víſne igitur nos his rebus quæ apud maiores noſtros ratæ atq; exploratæ fuerūt, aſſētiamur, illáſq; ita ſe habere cōſtituamus?

a DE SCIENTIAE ORIGINE, quam & à diuina mente oriri docet: & illi magis cognatā & ſimilem quàm ſit Voluptas. quod maximè pertinet ad principem quæſtionem περὶ τῶν δευτερείων, eccui nimirum ſint tribuenda.

b Vt probet, Intelligentiam, illam ſiue mentem quæ in nobis eſt, à diuina illa mente oriri (illam autem Dei mentem eandem à ſe intelligi ait, quā modò vocabat Quartum genus, δημιουργοῦσαν αἰτίαν γενέσεως, μίξεως ſiue ὀρθῆς κοινωνίας, ſolicitè inculcat) primùm præclariſſimè docet, Mētem illam Dei reuera exiſtere, & hanc rerum omnium Vniuerſitatem ſapienter gubernare.

c A priſcorum hominum ſententia: Dei prouidentiam in hoc Vniuerſo verè dominari: non autem vagari cæcam fortunā. quod quidem exiſtimare, impiū eſſe ait.

d Secundum argumentum: Huius præclari theatri amplitudine, hócque aſpectu tantarum rerum, dignum eſſe: quandā prouidētiā eſſe, qua ſapienter gubernētur.

A Οὐδέ γ' ἄν, ὦ Φίληβε, λύπη πᾶν κακόν. ὥστ' ἄλλο τι νῷν σκεπτέον, ἢ τὴν τοῦ ἀπείρου φύσιν ὡς παρέχεταί τι μέρος ταῖς ἡδοναῖς ἀγαθοῦ. Τούτων δή σοι τῶν ἀπεράντων γεγονὸς ἔστω. Φρόνησιν δὲ καὶ ἐπιστήμην καὶ νοῦν εἰς τί ποτε τῶν προειρημένων, ὦ Πρώταρχέ τε καὶ Φίληβε, νῦν θέντες, οὐκ ἂν ἀσεβοῖμεν. οὐ γάρ μοι δοκεῖ σμικρὸς ἡμῖν ὁ κίνδυνος εἶναι καὶ κατορθώσασι καὶ μὴ περὶ τὸ νῦν ἐρωτώμενον. ΦΙ. Σεμνύνεις γὰρ ὦ Σώκρατες τὸν σαυτοῦ θεόν. B ΣΩ. Καὶ γὰρ σὺ ὦ ἑταῖρε τὴν σεαυτοῦ. τὸ δ' ἐρωτώμενον ὅμως ἡμῖν λεκτέον. ΠΡ. Ὀρθῶς τοι λέγει Σωκράτης, ὦ Φίληβε, καὶ αὐτῷ πειστέον. ΦΙ. Οὐκοῦν ὑπὲρ ἐμοῦ σὺ Πρώταρχε προῄρησαι λέγειν; ΠΡ. Πάνυ γε. νῦν μέντοι σχεδὸν ἀπορῶ, καὶ δέομαί γε, ὦ Σώκρατες, αὐτόν σε ἡμῖν γενέσθαι προφήτην, ἵνα μηδὲν ἡμεῖς σοι περὶ τὸν ἀγωνιστὴν ἐξαμαρτάνοντες, παρὰ μέλος φθεγξώμεθά τι. ΣΩ. Πειστέον ὦ Πρώταρχε. C οὐδὲ γὰρ χαλεπὸν οὐδὲν ἐπιτάττεις. ἀλλ' ὄντως σε ἐγώ, καθάπερ εἶπε Φίληβος, σεμνύνων ἐν τῷ παίζειν ἐθορύβησα, νοῦν καὶ ἐπιστήμην ἐρόμενος ὁποίου γένους εἴεν. ΠΡ. Παντάπασί γε, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν ῥάδιον. πάντες γὰρ συμφωνοῦσιν οἱ σοφοί, ἑαυτοὺς ὄντως σεμνύνοντες, ὡς νοῦς ἐστι βασιλεὺς ἡμῖν οὐρανοῦ τε καὶ γῆς. καὶ ἴσως εὖ λέγουσι. διὰ μακροτέρων δ' εἰ βούλει, τὴν σκέψιν αὐτοῦ τοῦ γένους ποιησώμεθα. D ΠΡΩ. Λέγ' ὅπως βούλει, μηδὲν μῆκος ἡμῖν ὑπολογιζόμενος, ὦ Σώκρατες, ὡς οὐκ ἀπεχθησόμενος. ΣΩ. Καλῶς εἶπες. ἀρξώμεθα δέ πως ὧδε ἐπανερωτῶντες. ΠΡ. Πῶς; ΣΩ. Πότερον, ὦ Πρώταρχε, τὰ ξύμπαντα, καὶ τόδε τὸ καλούμενον ὅλον, ἐπιτροπεύειν φῶμεν τὴν τοῦ ἀλόγου καὶ εἰκῇ δύναμιν, καὶ τὸ ὅπῃ ἔτυχεν; ἢ τἀναντία, καθάπερ οἱ πρόσθεν ἡμῶν ἔλεγον, νοῦν καὶ φρόνησίν τινα θαυμαστὴν συντάττουσαν διακυβερνᾶν. E ΠΡ. Οὐδὲν τῶν αὐτῶν, ὦ θαυμάσιε Σώκρατες. ὃ μὲν γὰρ σὺ λέγεις νῦν, οὐδ' ὅσιον εἶναί μοι φαίνεται. τὸ δὲ νοῦν πάντα διακοσμεῖν αὐτὰ φάναι, καὶ τῆς ὄψεως τοῦ κόσμου, καὶ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἀστέρων, καὶ πάσης τῆς περιφορᾶς ἄξιον. καὶ οὐκ ἄλλως ἔγωγ' ἄν ποτε περὶ αὐτῶν εἴποιμι, οὐδ' ἂν δοξάσαιμι. Σ. Βούλει δῆτα καὶ ἡμεῖς τοῖς ἔμπροσθεν ὁμολογουμένοις ξυμφήσωμεν, ὡς ταῦθ' οὕτως ἔχει;

Proœς Fic. quoque legiſſe ò uidetur.

A καὶ μὴ μόνον οἰώμεθα δεῖν τἀλλότρια ἄνευ κινδύνου λέγειν, ἀλλὰ καὶ συγκινδυνεύωμεν, καὶ μετέχωμεν τοῦ ψόγου, ὅταν ἀνὴρ δεινὸς φῇ ταῦτα μὴ οὕτως ἀλλ᾽ ἀτάκτως ἔχειν; ΠΡ. Πῶς γὰρ οὐκ ἂν βουλοίμην; ΣΩ. Ἴθι δή, τὸν ἐπιόντα περὶ τούτων νῦν ἡμῖν λόγον ἄθρει. ΠΡΩ. Λέγε μόνον. ΣΩΚ. Τὰ περὶ τὴν τῶν σωμάτων φύσιν ἁπάντων τῶν ζῴων, πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ πνεῦμα, καθορῶμέν που, καὶ γῆν, καθάπερ οἱ χειμαζόμενοι φασίν, ἐνόντα ἐν τῇ συστάσει. B ΠΡΩ. Καὶ μάλα. χειμαζόμεθα γὰρ ὄντως ὑπ᾽ ἀπορίας ἐν τοῖς νῦν λόγοις. ΣΩ. Φέρε δή, περὶ ἑκάστου τῶν παρ᾽ ἡμῖν λαβὲ τὸ τοιόνδε. ΠΡΩ. Ποῖον; ΣΩΚΡ. Ὅτι σμικρόν τε τούτων ἕκαστον παρ᾽ ἡμῖν ἔνεστι καὶ φαῦλον, καὶ οὐδαμῇ οὐδαμῶς εἰλικρινὲς ὄν, καὶ τὴν δύναμιν οὐκ ἀξίαν τῆς φύσεως ἔχον. ἐν ἑνὶ δὲ λαβών, περὶ πάντων νόει ταὐτόν. οἷον, πῦρ ἐστι μέν που παρ᾽ ἡμῖν, ἔστι δ᾽ ἐν τῷ παντί. ΠΡΩ. Τί μήν; ΣΩ. Οὐκοῦν σμικρὸν μέν τι τὸ παρ᾽ ἡμῖν καὶ ἀσθενὲς καὶ C φαῦλον· τὸ δ᾽ ἐν τῷ παντί, πλήθει τε θαυμαστὸν καὶ κάλλει καὶ πάσῃ δυνάμει τῇ περὶ τὸ πῦρ οὔσῃ. ΠΡΩ. Καὶ μάλα ἀληθὲς ὃ λέγεις. ΣΩΚ. Τί δέ; τρέφεται καὶ γίγνεται ἐκ τούτου, καὶ ἄρχεται τὸ τοῦ παντὸς πῦρ ὑπὸ τοῦ παρ᾽ ἡμῖν πυρός; ἢ τοὐναντίον ὑπ᾽ ἐκείνου τό, τ᾽ ἐμὸν καὶ τὸ σὸν καὶ τὸ τῶν ἄλλων ζῴων ἅπαντ᾽ ἴσχει ταῦτα; ΠΡΩΤ. Τοῦτο μὲν οὐδ᾽ ἀποκρίσεως ἄξιον ἐρωτᾷς. ΣΩΚ. D Ὀρθῶς. ταὐτὰ γ᾽ ἂν ἐρεῖς, οἶμαι, περί τε τῆς ἐν τοῖς ζῴοις γῆς τῆς ἐνθάδε καὶ τῆς ἐν τῷ παντί, καὶ τῶν ἄλλων δὴ ὅσων ἠρώτησα ὀλίγον ἔμπροσθεν. οὕτως ἀποκρινῇ; ΠΡ. Τίς γὰρ ἀποκρινόμενος ἄλλως, ὑγιαίνων ἄν ποτε φανείη; ΣΩΚ. Σχεδὸν οὐδ᾽ ὁστισοῦν. ἀλλὰ τὸ μετὰ τοῦτο ἑξῆς ἕπου. πάντα γὰρ ἡμεῖς ταῦτα τὰ νῦν δὴ λεχθέντα ἆρ᾽ οὐκ εἰς ἓν συγκείμενα ἰδόντες ἐπωνομάσαμεν σῶμα; ΠΡ. Τί μήν; ΣΩ. Ταὐτὸν δὴ λαβὲ καὶ περὶ τοῦδε E ὃν κόσμον λέγομεν. διὰ τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον ἂν εἴη που σῶμα σύνθετον ὂν ἐκ τῶν αὐτῶν. ΠΡ. Ὀρθότατον λέγεις. ΣΩ. Πότερον οὖν ἐκ τούτου τοῦ σώματος ὅλως τὸ παρ᾽ ἡμῖν σῶμα, ἢ ἐκ τοῦ παρ᾽ ἡμῖν τοῦτο τρέφεταί τε, καὶ ὅσα νῦν δὴ περὶ αὐτῶν εἴπομεν, εἴληφέ τε καὶ ἔχει; ΠΡΩ. Καὶ τοῦθ᾽ ἕτερον, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἄξιον ἐρωτήσεως.

Γρ. ὀρθότατα.

nec verò exiſtimemus aliena tantùm ſine periculo dicenda, ſed etiam ſtudioſè prouidendum ne cum illis communis periculi aleam ſubeamus, ac proinde opprobrii pars quod eos manet ad nos deriuetur,
7 ſi nobis ſit res cum acri & potente hoſte qui negaret hæc ita ſe habere, ſed hæc potius perturbatè dici contenderet? PROT. Quidni id vellem? SOCRAT. [a] Agedum ergo, eum qui ex his nunc conſequitur ſermonem perſpiciamus. PROT. Dic verò. SO. Quæ in corporum omnium animantium natura inſunt, certo coagmentationis vinculo conflata atque conſtituta, ignem videlicet, aquam, ſpiritum, & terrã perſpicimus: ſed veluti ii qui tempeſtate iactantur, vt eſt in prouerbio. PRO. Maximé. in hac enim diſputatione, certæ cognitionis penuria hærentes, reuera tempeſtate percellimur. SOC. Agedum de ſingulis illis rebus quæ in nobis ſunt, quidpiam huiuſmodi accipe. PROT. Quale? SOC. Illarum videlicet rerum id quod exiguum vi léque eſt, in nobis tantùm ineſſe, nec vllo planè modo ſincerum, eámque naturæ facultatẽ quæ ſit minoris momenti. at quod de vno perceperis, idem de omnibus intellige. exempli cauſa, Ignis eſt quidem apud nos, eſt quoque in Vniuerſo. PRO. Quidni? SOC. Nónne id quod in igne eſt & exiguum & imbecillum & vile, apud nos eſt: quod verò eſt multitudine mirabile, & pulchritudine & omni poteſtate quæ in igne inſit, eſt in Vniuerſo? PROT. Et veriſſimè loqueris. SOC. Quid autem? Ignísne Vniuerſi & fit & educatur & ab eo igne qui apud nos eſt, illiúſque imperio & poteſtati ſubiicitur? an contrà, & meus & tuus & omnis aliorum animantium ignis ab illo continetur, ipſiúſque vi atque ambitu omnes res comprehenduntur? PRO. Hoc quidem reſponſione minimè dignum rogas. SOC. Rectè. hæc verò eadem, opinor, dices de ea terra quæ hîc eſt penes nos homines & in cæteris animantibus; & ea quæ eſt in Vniuerſo: & de aliis quoque de quibus paulo antè interrogabam, eodem modo te reſponſurum arbitror. PROT. Ecquis enim qui aliter reſponderit, ſana mente præditus eſſe videatur? SOC. Nemo profectò. Sed quæ deinceps ſequuntur, animo conſequere. nónne hæc omnia de quibus modò loquuti ſumus, in vnum compoſita atque conſtituta conſpicati, ſolemus appellare Corpus? PRO. Quidni? SOC. Idẽ etiã accipe de eo quod Mundũ [ſiue Vniuerſum] dicimus. eadẽ enim ratione corpus eſt ex iiſdẽ compoſitũ. PR. Rectiſſimè ais. SO. Vtrũ ſtatuerimus ex illius corpore noſtrũ omnino corpus, an cõtrà illius corpus ex noſtro & ali, & omnia illa de quibus iam loquuti ſumus, ſumere & penes ſe habere? PR. Hoc itẽ, Socrates, non eſt dignũ reſponſione.

[a] Tertium argumentum, vel ſecundi illius ἐπεξεργασία, hoc modo: Corpus noſtrum ex Vniuerſi tenuioribus quibuſdam & vilioribus conſtat (ſi qui de pura ſunt Elementa in Vniuerſo, noſtra autem corpora ex vilioribus & minus ſinceris elementorũ partibus cõflantur: quam hypotheſin primò docet accuratè) Corpus tamen noſtrum indiget animo quo regatur. quàm igitur abſurdũ eſſet exiſtimare hoc tantum Vniuerſi ædificium non regi mente quadam & ſapientia! Colligit igitur, hunc mundũ certa Dei mente atque ſapientia efficaciter gubernari. Vide Annot.

SOC. Hoccine verò quod modò dicam? PRO. Quidnam? SOC. Nónne affirmabimus noſtrum corpus habere animum? PROT. Perſpicuum ſanè eſt. SOC. Vnde verò, mi Protarche, aliunde ſuſceperit, niſi illud Vniuerſi corpus animatum ſit? quippe quod hæc eadem ipſa habeat quæ corpus noſtrum, & præſtantiora etiam? PR. Aliunde nequaquam. SOCRAT. Neque enim exiſtimandum eſt, Protarche, quatuor illa, Terminũ, Infinitum, Commune ſiue mixtum, & Cauſæ genus, hoc nimirum ipſum quod in omnibus quartũ ineſt, in iis quidem quæ apud nos ſunt animam corpúſque ſumminiſtrãs, & illius quoque conſeruandi præſidium moliens atque expediens, videlicet collapſo corpori remedia accõmodãs, & in aliis alia quoque adiumenta cõponens atque applicãs, id, inquam, omnem ſuíſque omnibus numeris abſolutam Sapientiã appellari. Quũ itaque hæc eadem, & inſuper etiam pulchriora atque puriora inſint in hac Vniuerſi ſiue Cœli mole, & in magnis quidem atque illuſtribus eius partibus, [cõſtituendúmne ſit] in his pulcherrimarũ illarum pretioſiſſimarúmque rerum Naturam minimè fuiſſe conſtitutam? PRO. At nullam id quidem rationis ſpeciem haberet. SOC. Quamobrẽ ſi ab omni ratione id abhorreret, iſtius rationis veſtigia ſequẽtes, melius ſtatuerimus, illa eſſe quæ iam ſæpe diximus, Infinitum in vniuerſo hoc planè eſſe, & iuſtum terminum, & quidem non leuem obſcurámque cauſam, quæ annos & tempora & menſes ordinet, conſtituat, regat, Sapientiã videlicet & Mentem iuſtiſſimo nomine appellatam. PROT. Iuſtiſſimo ſané. SOCR. Atqui Sapientia & Mens ſine anima haudquaquam fuerint. PRO. Nullo modo. SOC. Itaque in Iouis quidem natura dixeris regium animum, regiam verò mentẽ ineſſe, propter cauſę vim atque poteſtatẽ: in aliis verò alia quoque pulchra: prout illorum ſingulis dici gratum eſt. PRO. Maximé. SOC. Hunc verò ſermonem, Protarche, ne exiſtimes fruſtra à nobis eſſe commemoratum: at illis quidem certè fauet atque aſtipulatur, qui olim pronuntiarunt, Mentẽ vniuerſo ſemper imperare. PRO. Eſt ſanè ita. SOC. [a] Meæ quidem quæſtioni reſponſionem ſuppeditat, nimirũ Mentem eſſe γενούσης, id eſt, eadem generis cõmunitate cum ea cauſa adhærentẽ, quæ omnium Cauſa dicitur. è quatuor illis quæ verè exiſtebant hoc vnũ nobis erat. Habes nunc videlicet noſtrã reſponſionẽ. PRO. Habeo & cumulatam quidẽ. quanquã & te antea reſpondiſſe nõ aduertebã. SOC. [b] Studii videlicet requies, Protarche, interdũ eſt iocus. PR. Præclarè ſané. SO. Nunc itaq; vides cuius generis

A ΣΩ. Τί δὲ τόδε ἆρα ἄξιον; ἢ πῶς ἐρεῖς; ΠΡ. Λέγε τὸ ποῖον. ΣΩ. Τὸ παρ' ἡμῖν σῶμα ἆρ' οὐ ψυχὴν φήσομεν ἔχειν; ΠΡ. Δῆλον ὅτι φήσομεν. ΣΩ. Πόθεν, ὦ φίλε Πρώταρχε, λαβόν, εἴπερ μὴ τό γε τοῦ παντὸς σῶμα ἔμψυχον ὂν ἐτύγχανε, ταὐτά γε ἔχον τούτῳ, καὶ ἔτι καλλίονα; ΠΡ. Δῆλον ὡς οὐδαμόθεν ἄλλοθεν, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Οὐ γάρ που δοκοῦμέν γε, ὦ Πρώταρχε, τὰ τέτταρα ἐκεῖνα, πέρας, καὶ ἄπειρον, καὶ κοινόν, καὶ τὸ τῆς αἰτίας γένος, ἐν
B ἅπασι τέταρτον ἐνὸν τοῦτο, ἐν μὲν τοῖς παρ' ἡμῖν ψυχήν τε παρέχον, καὶ " σῶμα σκιαὶ ἐμποιοῦν, καὶ πταίσαντος σώματος ἰατρικὴν, καὶ ἐν ἄλλοις ἄλλα συντιθὲν καὶ ἀκούμενον, πᾶσαν καὶ παντοίαν σοφίαν ἐπικαλεῖσθαι. τῶν δ' αὐτῶν τούτων ὄντων ἐν ὅλῳ τε οὐρανῷ, καὶ κατὰ μεγάλα μέρη, καὶ προσέτι καλῶν καὶ εἰλικρινῶν, ἐν τούτοις δ' οὐκ ἄρα μεμηχανῆσθαι τὴν τῶν καλλίστων καὶ τιμιωτάτων φύ-
C σιν. ΠΡΩ. Ἀλλ' οὐδαμῶς τοῦτό γ' ἂν λόγον ἔχοι. ΣΩ. Οὐκοῦν, εἰ μὴ τοῦτο, μετ' ἐκείνου τοῦ λόγου ἂν ἑπόμενοι, βέλτιον λέγοιμεν· ὡς ἔστιν, ἃ πολλάκις εἰρήκαμεν, ἄπειρόν τε ἐν τῷ παντὶ πολὺ καὶ πέρας ἱκανόν. καί τις ἐπ' αὐτοῖς αἰτία οὐ φαύλη, κοσμοῦσά τε καὶ συντάττουσα ἐνιαυτούς τε καὶ ὥρας καὶ μῆνας, σοφία καὶ νοῦς λεγομένη δικαιότατ' ἄν. ΠΡΩ. Δικαιότατα δῆτα. ΣΩ. Σοφία μὴν καὶ νοῦς ἄνευ ψυχῆς οὐκ ἄν ποτε γενοίσθην. ΠΡΩ. Οὐ γὰρ οὖν. ΣΩ. Οὐκοῦν ἐν μὲν τῇ τοῦ Διὸς
D ἐρεῖς φύσει βασιλικὴν μὲν ψυχὴν, βασιλικὸν δὲ νοῦν ἐγγίγνεσθαι, διὰ τὴν τῆς αἰτίας δύναμιν· ἐν δὲ ἄλλοις ἄλλα καλὰ, καθ' ὅτι φίλον ἑκάστοις λέγεσθαι. ΠΡΩ. Μάλα γε. ΣΩ. Τοῦτον δὴ τὸν λόγον ἡμᾶς μή τι μάτην δόξῃς ὦ Πρώταρχε εἰρηκέναι. ἀλλ' ἔστι τοῖς μὲν πάλαι ἀποφηναμένοις ὡς ἀεὶ τοῦ παν-
8 τὸς νοῦς ἄρχει, ξύμμαχος ἐκείνοις. ΠΡΩΤ. Ἔστι γὰρ οὖν. ΣΩΚΡ. Τῇ δέ γε ἐμῇ ζητήσει πεποίηκως ἀπόκρισιν, ὅτι νοῦς ἐστι γενούσης
E τοῦ πάντων αἰτίου λεχθέντος τῶν τεττάρων, ὧν ἦν ἡμῖν ἓν τοῦτο. ἔχεις γὰρ δή που νῦν ἡμῶν ἤδη τὴν ἀπόκρισιν. ΠΡΩ. Ἔχω καὶ μάλα ἱκανῶς. καίτοι με ἀποκρινάμενος ἔλαθες. ΣΩΚ. Ἀνάπαυλα γὰρ τῆς σπουδῆς, ὦ Πρώταρχε, γίνεται ἐνίοτε ἡ παιδιά. ΠΡΩ. Καλῶς εἶπες. ΣΩ. Νῦν δή που, ὦ ἑταῖρε, οὗ μὲν γένους

Legendum puto σωμασκίαν una uoce. Fic. tamẽ alteram lectionem ſequitur.

a Concluſio: Mentem & ſcientiam humanã cum Dei mente communicare. i. Tertio illo, quod quærebatur ad conſtituendam felicitatem, eſſe ξυγγενῆ: atque adeò melius illi deberi δευτερεῖα quàm Voluptati. quod ſe antea ſummatim dixiſſe ait. Genus igitur ex quo originem deducat Mens humana, ait eſſe diuinam Mentem. i. veram illam omnium cauſam. quod pertinebat ad Scientiæ originem explicandam.

b Vide Annot.

ἐστὶ, καὶ τίνα ποτὲ δύναμιν κέκτηται, σχεδὸν ἐπιεικῶς ἡμῖν τανῦν δεδήλωται. ΠΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Καὶ μὴν ἡδονῆς γε ὡσαύτως πάλαι τὸ γένος ἐφάνη. ΠΡ. Καὶ μάλα. ΣΩ. Μεμνώμεθα δὴ καὶ ταῦτα περὶ ἀμφοῖν· ὅτι νοῦς μὲν αἰτίας ἦν ξυγγενὴς, καὶ τούτου σχεδὸν τοῦ γένους. ἡδονὴ δὲ, ἄπειρός τε αὐτὴ, καὶ τοῦ μήτε ἀρχὴν, μήτε μέσα, μήτε τέλος ἀφ' ἑαυτοῦ ἐν ἑαυτῷ ἔχοντος, μηδὲ ἕξοντός ποτε γένους. ΠΡ. Μεμνησόμεθα· πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚ. Δεῖ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο, ἐν ᾧ τέ ἐστιν ἑκάτερον αὐτοῖν καὶ διὰ τί πάθος γίγνεσθον, ὁπόταν γίγνησθον, ἰδεῖν ἡμᾶς πρῶτον τὴν ἡδονήν. " ὥσπερ τὸ γένος αὐτῆς πρότερον ἐβασανίσαμεν, οὕτω καὶ ταῦτα πρότερα. λύπης δ' αὖ χωρὶς τὴν ἡδονὴν οὐκ ἄν ποτε δυναίμεθα ἱκανῶς βασανίσαι· ἀλλ' εἰ ταύτῃ χρὴ πορεύεσθαι, ταύτῃ πορευώμεθα. ἆρ' οὖν σοι, καθάπερ ἐμοὶ, φαίνεται τῆς γενέσεως αὐτῶν πέρι; ΠΡ. Τὸ ποῖον; ΣΩ. Ἐν τῷ κοινῷ μοι γένει φαίνεσθον ἅμα λύπη τε καὶ ἡδονὴ γίγνεσθαι κατὰ φύσιν. ΠΡ. Κοινὸν δέ γε, ὦ φίλε Σώκρατες, ὑπομίμνησκε ἡμᾶς τί ποτε τῶν προειρημένων βούλει δηλοῦν. ΣΩ. Ἔσται ταῦτ' εἰς δύναμιν, ὦ θαυμάσιε. ΠΡ. Καλῶς εἶπες. ΣΩΚ. Κοινὸν τοίνυν ὑπακούωμεν ὃ δὴ τῶν τεττάρων τρίτον ἐλέγομεν· ὃ μετὰ τὸ ἄπειρον καὶ πέρας ἔλεγες· ἐν ᾧ καὶ ὑγίειαν, οἶμαι δὲ καὶ ἁρμονίαν, ἐτίθεσο. ΠΡ. Κάλλιστ' εἶπες. ΣΩ. Τὸν νοῦν δὲ ὅτι μάλιστ' ἤδη πρόσεχε. ΠΡ. Λέγε μόνον. ΣΩ. Λέγω τοίνυν, τῆς ἁρμονίας μὲν λυομένης ἡμῖν ἐν τοῖς ζώοις, ἅμα λύσιν τῆς φύσεως καὶ γένεσιν ἀλγηδόνων ἐν τῷ τότε γίγνεσθαι χρόνῳ. ΠΡ. Πάνυ λέγεις εἰκός. ΣΩΚ. Πάλιν δὲ ἁρμοττομένης τε καὶ εἰς τὴν αὑτῆς φύσιν ἀπιούσης, ἡδονὴν γίγνεσθαι λεκτέον. εἰ δεῖ δι' ὀλίγων περὶ μεγίστων ὅτι τάχιστα ῥηθῆναι. ΠΡ. Οἶμαι μέν σε ὀρθῶς λέγειν, ὦ Σώκρατες· ἐμφανέστερον δὲ ἔτι τὰ αὐτὰ ταῦτα πειρώμεθα λέγειν. ΣΩ. Οὐκοῦν τὰ δημόσιά που καὶ περιφανῆ ῥᾷστον συννοεῖν. ΠΡ. Ποῖα; ΣΩ. Πείνη μέν που, λύσις καὶ λύπη; ΠΡ. Ναί. ΣΩ. Ἐδωδὴ δὲ, πλήρωσις γιγνομένη πάλιν, ἡδονή. ΠΡ. Ναί. ΣΩΚ. Δίψος δ' αὖ φθορὰ καὶ λύπη καὶ λύσις· ἡ δὲ τοῦ ὑγροῦ πάλιν τὸ ξηρανθὲν πλη

Γορ. καὶ ὥσπερ τὸ γένος. uel, ὥσπερ τὸ γένος.

A ſit, & quam habeat poteſtatem, ſatis commodè à nobis fuiſſe explicatum. PRO. Prorſus. SOC. Voluptatis eodem quoque modo genus profectò apparuit. PRO. Certé. SOC. Vtriuſque igitur meminerimus, Mentem nimirum eiuſdē generis communitate cauſæ adhærere, & penè eiuſdem eſſe generis: Voluptatem autem, & infinitam ipſam, & illius eſſe generis quod neque principium, neque medium, neq; finē à ſeipſo in ſeipſo habeat. PRO. Meminerimus ſané.

B SOC. [a] Deinceps igitur exponendum eſt in quo ipſorum vtrunque verſetur: & propter quam affectionem fiant quoties fiant, perſpiciendum eſt: & quemadmodū voluptatis genus exploráuimus, ita & hæc priori loco diſpicienda ſunt. verùm abſq; Dolore non ſatis poterimus ea explorare quæ pertinent ad Voluptatem. PRO. Si hac via progrediendum ſit, illa ſanè progrediamur. SOC. Nunquid de ipſorum generatione in eadem es mecū ſententia? PRO. Quánam veró? SO. [b] Communis eiuſdémque generis ambitu Dolo C rem & Voluptatem contineri, & naturæ quidem lege. PRO. Commune autē genus illud (amabo) Socrates, ecquódnā ex iis de quibus ſuperius egiſti, ſignificare velis, animis noſtris ſubiice. SOC. Id quidem enitar pro viribus, mi Protarche. PRO. Rectè profectó. SOC. Commune igitur intelligamus illud quod è quatuor illis tertium commemorabamus. PRO. Illúdne quod poſt infinitum & finitum commemorabas, in quo & ſanitatem, & harmoniam (arbitror) collocabas? SOC. Optimè dixiſti. nunc verò etiam atque D etiam in hanc rem animum defige. PRO. Dic veró. SOC. Dico itaque dum ſoluitur harmonia in nobis animantibus, ſimul naturæ ſolutionem & dolorum generationem in illo temporis momento fieri. PRO. Valde veriſimile narras. SOC. Rurſus autem quum conſentienter adaptatur, & ad ſuæ naturæ rationem atque temperamentum abit, ſtatuendum eſt exiſtere voluptatem. ſi modò res maximæ his pauciſſimis verbis quamcitiſ- E ſimè explicari poſſunt. PRO. Rectè quidem te loqui, Socrates, perſuaſum habeo: eadem tamen hæc dilucidius iterū conemur explicare. SOC. [c] Nónne popularia & quæ in cōmuni vitæ vſu omnib⁹ hominibus ſunt perſpicua, in intelligentiā cadere facilè poſſunt? PR. Quæ'nā? SO. Fames nimirum, ſolutio eſt & dolor. PR. Certé. SOC. Eſus autem, qui eſt cum repletione atque ſatietate, rurſus eſt voluptas. PR. Certé. SOCR. Sitis rurſus eſt corruptio & dolor & ſolutio: humidi autem facultas, quæ id quod exſiccatum eſt rurſus explet,

a Ita accedit ad copioſam tractationem DE VOLVPTATE, eius nimirum origine, & variis formis. Quoniam autem contrariorum vna eſt doctrina, ideo de Voluptate acturus, Doloris mentionem inijcit.

b Voluptatis & Doloris genus ponit γένεσιν, de qua ſuprà egit. Itaque Voluptatem definit, Συμμέτρου illius generationis ſtatum: Dolorem autem, illius ſolutionem.

c Varias enumerat Voluptatis ſpecies & Doloris: hanc videlicet primam, Voluptatis quidem, Cōſeruationem animati: Doloris autem, Corruptionē. quod prolatis exemplis docet.

Voluptas eſt: ſeparatio rurſus & diſſolutio, præter naturam, æſtus impetu facta, Dolor. Rurſus autem cōmoda quædam frigoris attributio ex naturæ temperamento, id eſt, cōſentanea quædam refrigeratio, Voluptas. PRO. Omnino. SOC. Concretio quoq; humoris pręter animalis naturam, vi frigoris, Dolor. contrà, dum illa eodem redeunt & diſcernuntur, hæc quidē naturalis via, Voluptas eſt. In ſumma animaduerte an hoc tibi opportunè dici videatur: Quādo corrumpitur animata ſpecies ex infinito & finito, ſecundū naturam (quemadmodum ſuprà dicebamus) genita, illam quidem corruptionem, Dolorem exiſtere: quum verò hæc ad ſuam eſſentiā abit, hunc rurſus omnium reditum, Voluptatem. PRO. Eſto. res enim mihi quodammodo informari ac repræſentari videtur. SOC. Vnam igitur hanc ſpeciem Doloris & Voluptatis in his vtriſque affectionibus ponamus. PRO. Ponatur ſanè ita. SOC. [a] Eiuſdem ergo animi ex harum affectionum cōſtitutione expectationem quandam pone: nimirū hactenus, id quidem quod ante res iucundas ſperatur, Iucundū & audax: id quod res moleſtas antecedit, Formidoloſum & cum dolore cōiunctum. PRO. Eſt nimirum Voluptatis & Doloris ſpecies altera, quæ abſque corpore ſolius animæ expectatione naſcitur. SOC. Rectè coniecisti. In his enim, mea quidem ſententia, doloris & voluptatis ſpeciebus, ſi vtræque ſinceræ ſint nec mixtæ, perſpicuum quidem fore exiſtimo quidnā de Voluptate ſit conſtituendum, [b] An videlicet vniuerſum voluptatis genus indiſcriminatim amplectendum ſit: an verò id eorum generum quæ commemorata ſunt alicui ſit attribuendum: Voluptati verò & Dolori, quemadmodum humido & ſicco, & omnibus eiuſmodi, concedendum ſit vt ipſa aliquando amplectamur, quaſi bona, aliquando contrà repudiemus, vt minimè bona: quędam tamen ſuſcipiant quę boni naturam ſubeāt. PRO. Rectiſſimè ais. hac enim via progrediendum eſt in eo quod perſequimur inueſtigando. SOC. Primùm igitur hoc ita diſpiciamus, an verum ſit quod dicebatur, Dum illa corrumpuntur, dolorem: dum verò conſeruantur, voluptatem exiſtere. quum in eo ſtatu fuerint vt neque corrumpantur neque conſeruentur, cogitemus ecquem habitum in ſingulis animalibus tunc ineſſe conſtituēdum ſit. Re autem attentius conſiderata, dic mihi, An neceſſariū tibi videatur in illius temporis ſtatu, animal neque dolore neque voluptate vllo modo affici. PRO. Ita planè neceſſe eſt. SO. Nónne igitur tertia quædā eſt huiuſmodi conſtitutio in nobis præter

a Altera ſpecies, Expectatio ſolius animi, abſque corpore.

b Voluptatem, aliam bonam, aliam malam eſſe.

c De eo vitæ ſtatu, qui ſit ab omni cupiditate immunis atque liber. i. qui & voluptate & dolore careat: cuius vitæ ſtatum in hominem ſapientem cadere ait, quem quidē ἀπαθῆ eſſe ait: cuiuſmodi eſt deorum vita.

A ρουσα δύναμις, ἡδονή. διάκρισις δέ γ᾽ αὖ καὶ διάλυσις, ἡ παρὰ φύσιν τοῦ πνίγους πάθη, λύπη· κατὰ φύσιν δὴ πάλιν ἀπόδοσίς τε καὶ ψύξις, ἡδονή. ΠΡΩ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Καὶ ῥίγους ἡ μὲν παρὰ φύσιν τοῦ ζώου τῆς ὑγρότητος πῆξις, λύπη· πάλιν δ᾽ εἰς ταυτὸν ἀπιόντων καὶ διακρινομένων, ἡ κατὰ φύσιν ὁδὸς, ἡδονή. καὶ ἑνὶ λόγῳ σκόπει εἴ σοι μέτριος ὁ λόγος, ὃς ἂν φῇ τὸ ἐκ τῆς ἀπείρου καὶ πέρατος κατὰ φύσιν

B ἔμψυχον γεγονὸς εἶδος, (ὅπερ ἔλεγον ἐν τῷ πρόσθεν) ὅταν μὲν τοῦτο φθείρηται, τὴν μὲν φθορὰν, λύπην εἶναι, τὴν δ᾽ εἰς τὴν αὐτῶν οὐσίαν ὁδὸν, ταύτην δ᾽ αὖ πάλιν τὴν ἀναχώρησιν πάντων, ἡδονήν. ΠΡΩΤ. Ἔστω. δοκεῖ γάρ μοι τύπον γέ τινα ἔχειν. ΣΩ. Τοῦτο μὲν τοίνυν ἓν εἶδος τιθώμεθα λύπης τε καὶ ἡδονῆς ἐν τούτοις τοῖς πάθεσιν ἑκατέροις. ΠΡΩ. Κείσθω. ΣΩ. Τίθει τοίνυν αὐτῆς τῆς ψυχῆς κατὰ τὸ τούτων τῶν παθημάτων προσδόκη-

C μα, τὸ μὲν πρὸ τῶν ἡδέων ἐλπιζόμενον, ἡδὺ καὶ θαῤῥαλέον· τὸ δὲ πρὸ τῶν λυπηρῶν, φοβερὸν καὶ ἀλγεινόν. ΠΡΩ. Ἔστι γὰρ οὖν τοῦθ᾽ ἡδονῆς καὶ λύπης ἕτερον εἶδος, τὸ χωρὶς τοῦ σώματος, αὐτῆς τῆς ψυχῆς διὰ προσδοκίαν γιγνόμενον. ΣΩ. Ὀρθῶς ὑπέλαβες. ἐν γὰρ τούτοις, οἶμαι, κατά γε τὴν ἐμὴν δόξαν εἰλικρινέσι τε ἑκατέροις γιγνομένοις, ὡς δοκεῖ, καὶ ἀμίκτοις, λύπης τε καὶ ἡδονῆς, ἐμφανὲς ἔσεσθαι τὸ περὶ τὴν ἡδονὴν, πότερον ὅλον ἐστὶ

D τὸ γένος ἀσπαστόν· ἢ τοῦτο μὲν ἑτέρῳ τινὶ τῶν προειρημένων δοτέον ἡμῖν γενῶν, ἡδονῇ τε καὶ λύπῃ καθάπερ θερμῷ καὶ ψυχρῷ καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις, ποτὲ μὲν ἀσπαστέον αὐτὰ, ποτὲ δὲ οὐκ ἀσπαστέον· ὡς ἀγαθὰ μὲν οὐκ ὄντα, ἐνίοτε δὲ καὶ ἔνια δεχόμενα τὴν τῶν ἀγαθῶν ἔστιν ὅτε φύσιν. ΠΡΩΤΑΡ. Ὀρθότατα λέγεις, ὅτι ταύτῃ πῃ δεῖ "διαθηρευθῆναι τὸ νῦν μεταδιωκόμενον. ΣΩΚ. Πρῶτον μὲν τοίνυν τόδε ξυνίδωμεν, ὡς εἴπερ ὄντως

E ἐστὶ τὸ λεγόμενον, διαφθειρομένων μὲν αὐτῶν ἀλγηδὼν, ἀνασωζομένων δὲ, ἡδονή· τῶν μήτε διαφθειρομένων, μήτε ἀνασωζομένων, ἐννοήσωμεν "περὶ τίνα ποτὲ ἕξιν δεῖ τότε ἐν ἑκάστοις εἶναι τοῖς ζώοις, ὅταν οὕτως ἴσχῃ. σφόδρα δὲ προσέχων τὸν νοῦν εἰπέ· ἆρ᾽ οὐ πᾶσα ἀνάγκη πᾶν ἐν τῷ τότε χρόνῳ ζῶον μήτε τι λυπεῖσθαι, μήτε ἥδεσθαι, μήτε μέγα, μήτε σμικρόν; ΠΡΩΤ. Ἀνάγκη μὲν οὖν. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν ἔστι τις τρίτη ἡμῖν ἡ τοιαύτη διάθεσις παρά τε τὴν τοῦ

Quidam uet. διαπορευθῆναι. Ac Fic. ita legit. Proximè autem ſequentia ſic uertit acſi legeretur, τὸν τοιαῦτα μεταδιώκοντα.

Præpoſ. περὶ nullum hic locum habere uidetur.

A χαίροντος, καὶ περὶ τὴν τοῦ λυπουμένου. ΠΡΩ. Τί μήν; ΣΩ. Ἄγε δὴ τοίνυν, ταύτης πέρι προθυμοῦ μεμνῆσθαι. πρὸς γὰρ τὴν τῆς ἡδονῆς κρίσιν οὐ σμικρὸν μεμνῆσθαι ταύτην ἔσθ' ἡμῖν, ἢ μή. βραχὺ δέ τι περὶ αὐτῆς, εἰ βούλει, διαπεράνωμεν. ΠΡΩ. Λέγε ποῖον. ΣΩ. Τῷ τὸν τοῦ φρονεῖν ἑλομένῳ βίον οἶσθ' ὡς τοῦτον τὸν τρόπον οὐδὲν ἀποκωλύει ζῆν. ΠΡΩ. Τὸν τοῦ μὴ χαίρειν, μηδὲ λυπεῖσθαι, λέγεις; ΣΩΚ. Ἐρρήθη γάρ που τότε ἐν τῇ B παραβολῇ τῶν βίων, μηδὲν δεῖν μήτε μέγα μήτε σμικρὸν χαίρειν τῷ τὸν τοῦ νοεῖν καὶ φρονεῖν βίον ἑλομένῳ. ΠΡΩ. Καὶ μάλα οὕτως ἐρρήθη. ΣΩ. Οὐκοῦν οὕτως ἂν ἐκείνῳ γε ὑπάρχοι· καὶ ἴσως οὐδὲν ἄτοπον εἰ πάντων τῶν βίων ἐστὶ θειότατος. ΠΡΩ. Οὐκοῦν εἰκός γε οὔτε χαίρειν θεοὺς, οὔτε τὸ ἐναντίον. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν οὐκ εἰκός. ἄσχημον γοῦν αὐτῶν ἑκάτερον γιγνόμενόν ἐστιν. ἀλλὰ δὴ τοῦτο μὲν ἔτι καὶ εἰσαῦθις ἐπισκεψόμεθα ἐὰν πρὸς λόγον τι ᾖ· καὶ τῷ νῷ πρὸς τὰ δευτε- C ρεῖα, ἐὰν μὴ πρὸς τὰ πρωτεῖα δυνώμεθα προσθεῖναι, προσθήσομεν. ΠΡΩ. Ὀρθότατα λέγεις. ΣΩ. Καὶ μὴν τό γε ἕτερον εἶδος τῶν ἡδονῶν, ὃ τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἔφαμεν εἶναι, διὰ μνήμης πᾶν ἐστι γεγονός. ΠΡΩΤ. Πῶς; ΣΩ. Μνήμην, ὡς ἔοικεν, ὅ,τι ποτέ ἐστι, πρότερον ἀναληπτέον· καὶ κινδυνεύει πάλιν ἔτι πρότερον αἴσθησιν μνήμης, εἰ μέλλει περὶ ταῦθ' ἡμῖν κατὰ τρόπον φανερά πη γενήσεσθαι. ΠΡΩ. Πῶς φῄς; ΣΩ. Θὲς τῶν D περὶ τὸ σῶμα ἡμῶν ἑκάστοτε παθημάτων, τὰ μὲν, ἐν τῷ σώματι κατασβεννύμενα, πρὶν ἐπὶ τὴν ψυχὴν διεξελθεῖν, ἀπαθῆ ἐκείνην ἐάσαντα· τὰ δὲ, δι' ἀμφοῖν ἰόντα, καί τινα ὥσπερ σεισμὸν ἐντιθέντα ἴδιόν τε καὶ κοινὸν ἑκατέρῳ. ΠΡΩ. Κείσθω. ΣΩ. Τὰ μὲν δὴ μὴ δι' ἀμφοῖν ἰόντα, ἐὰν τὴν ψυχὴν ἡμῶν φῶμεν λανθάνειν, τὰ δὲ, δι' ἀμφοῖν, μὴ λανθάνειν, ἆρ' ὀρθότατα ἐροῦμεν; ΠΡΩ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Τὸ τοίνυν λεληθέναι, μηδαμῶς E ὑπολάβῃς ὡς λέγω λήθης ἐνταῦθά που γένεσιν. ἔστι γὰρ λήθη, μνήμης ἔξοδος· ἡ δ' ἐν τῷ λεγομένῳ νῦν, οὔπω γέγονε. τοῦ δὲ μήτε ὄντος, μήτε γεγονότος πως, γίγνεσθαι φάναι τινὰ ἀποβολὴν, ἄτοπον. ἦ γάρ; ΠΡΩ. Τί μήν; ΣΩ. Τὰ τοίνυν ὀνόματα μετάβαλε μόνον. ΠΡΩ. Πῶς; ΣΩ. Ἀντὶ μὲν τοῦ λεληθέναι τὴν ψυχὴν, ὅταν ἀπαθὴς αὕτη γίγνηται τῶν σεισμῶν τῶν τοῦ σώματος, ἣν νῦν λήθην

γε' οὔτως ἂν ἐκ.

Rectè legitur αἴσθησιν, repetendo ἀναληπτέον, & iungendo πρότερον cum μνήμης.

gaudentis & dolentis conſtitutionẽ? PRO. Quidni? SOC. Age verè, hanc in memoriam conator reuocare. nam ad hanc de 29 Voluptate quæſtionem diiudicãdam non parum intereſt huius meminiſſe. De illa igitur, ſi vis, paucis hunc in modum agamus. PRO. Ecquóne veró? SOC. Ita nimirum habeto, eum hominem qui ſapientiæ vitam elegit, nihil impedire quominus ita viuat. PRO. Ain' vt nihil neque doleat neque gaudeat? SOC. Dictum videlicet antea eſt, in variorum vitæ generum cõparatione nihil oportere prorſus vllâve ex parte vel gaudere vel dolere eũ qui intelligendi ſapiendíque vitam elegit. PRO. Id quidem certè dictum eſt. SOC. Nónne illa viuendi ratio homini ſapienti maximè fuerit conſentanea? ac nihil abſurdi erit fortaſſe ſi cõſtituamus ex omnibus viuẽdi generibus hoc eſſe diuiniſſimũ. PRO. Conſentaneúmne igitur eſt, neque gaudio neq; dolore deos affici? SO. Cõſentaneum maximè eſt. indecorũ enim planè vtrunque eſt. verùm & hac de re quidẽ, ſi opportunum ſit, & ad inſtitutũ ſermonẽ contulerit, aliâs: dabimúſque operam vt ſi Menti primas tribuere nõ poſſimus, ſecundas tamen tribuamus. PRO. Rectiſſimè ais. SOC. Atqui altera Voluptatum ſpecies, quam ad animum diximus pertinere, tota ex memoria nata eſt, illáque conſtat. PROT. Quomodo? SOC. Prius quidẽ quid ſit Memoria expendendum videtur: & quidem explicãdum prius quídnam ſit Senſus, ſi quidem futurum eſt vt ritè hæc à nobis perſpiciantur. PRO. Quomodo ais? SOC. Pone, earum affectionum quę in corpus noſtrũ cadunt, nonnullas in corpore prius extingui quàm ad animũ penetrare poſſint: ſic quidẽ vt illum affectionum expertem immunémque reddant: quaſdam verò per vtrunque permeare, & quandam veluti concuſſionem inducere tum propriam tum communem vtrique. PR. Ita ſanè ponatur. SOC. Et quæ quidẽ minimè per ambo permeãt, eas ſi animũ noſtrum latere dicamus, alias verò minimè, an rectiſſimè ſtatuemus? PRO. Quídni? SOC. Ipſum autẽ Latere ne ita accipias, quaſi obliuionis generationem ſignificare vellem. Eſt enim Obliuio, memoriæ exitus. ea verò in eo quod modò dicebatur, minimè erat. Eius autem quod neque eſt neque fuit vnquam, dicere aliquã amiſſionem fieri, abſurdũ eſt. nónne? PR. Quídni? SOCR. Nomina igitur tantùm commuta. PRO. Quomodo? SOCRAT. Pro eo quod Latere animum dicimus, quum à corporeis concuſſionibus liber & immu-

Secũdam Voluptatis ſpeciem poſuerat, Ex pectationem. de illa nunc accuratius agit: & quoniam illa tota in animo ineſt, & in Memoria quidem, ideo de Memoria adhibet liberiorem tractationem: & nonnullis poſitis eam definit, Senſus conſeruationẽ.

nis erit, quam nunc Obliuionem dicis, Senſus carentiam nomina. PRO. Intelligo. SOC. Quod verò in vna affectione contingit in anima & corpore vt communiter moueâtur, hunc motum ſi rurſus Senſum nominaueris, haud abſurda dixeris. PRO. Veriſſimè loqueris. SOC. Nónne iã intelligimus quid Senſum appellare velimus? PRO. Quidni? SOC. Qui igitur ſenſus conſeruationem, Memoriã dicit, rectè ſanè dicit, mea quidem ſententia. PRO. Rectè nimirum. SOC. [a] Memoriámne à reminiſcẽtia differre dicimus? PRO. Fortaſſe. SOC. Nónne hac in re? PRO. Ecqua tandem? SOC. Quum quæ anima cum corpore paſſa eſt, eadem ſine corpore ipſa in ſeipſa quammaximè reſumens contẽplatur, tunc videlicet Recordari ſiue reminiſci dicimus. nónne? PRO. Omnino. SOC. Quinetiam quum amiſſa memoria ſiue ſenſus ſiue rei alicuius quã diſciplina percepit, hanc rurſus anima verſat ipſa in ſeipſa, has omnes res huiuſmodi Reminiſcẽtias & memorias vocamus. PRO. Rectè ais. SOC. Cuius verò gratia hæc omnia dicta ſunt, hoc eſt. PRO. Quídnã? SOC. Vti ne animæ voluptatẽ abſque corpore quammaximè & perſpicuè accipiamus, ſimúlque cupiditatem. his enim hæc vtraque vidẽtur declarari. PRO. [b] Quæ igitur deinceps ſequũtur, Socrates, dicamus. SO. Iis videlicet qui de voluptatis generatione & tota ipſius forma dicere inſtituũt, multa ſunt, vt apparet, explicanda. & prius quidem exponẽdum videtur de Voluptate, quídnam ipſa ſit & vnde naſcatur. PR. Conſideremus igitur. nihil enim amittemus. SOC. Amittemus verò, Protarche, poſtquam id quod nunc inueſtigamus inuenerimus, dubitationẽ illam quæ in illis ipſis rebus verſatur. PRO. Bellè profectò vicem rependiſti. at quod deinceps reliquum eſt, conemur explicare. SOC. Nónne modò & eſuritionem & ſitim & alia pleraque huiuſmodi diximus eſſe cupiditates? PRO. Diximus. SOC. In quem igitur finem hæc quæ tantis diſcriminibus diſcrepant, vno quodam nomine appellamus? PRO. Haud facile per Iouem fuerit explicare, Socrates. dicendum tamen eſt. SOC. Iſthinc ſanè nouam de iiſdem rebus tractationem inſtauremus. PROT. Vnde veró? SOC. Nónne in quotidiano ſermone dicimus, Aliquem ſitire? PRO. Quídni? SOC. Id autem ſignificat aliquẽ vacuari. PRO. Quídni? SOC. Sitis igitur éſtne cupiditas? PRO. Eſt. SOC. Potúſne? PRO. Potus. SO. Nónne repletionis

[a] Memoriæ & Reminiſcentiæ diſcrimẽ. i. τῆς μνήμης καὶ ἀναμνήσεως. Docet autem cur hæc dixerit, videlicet vix ac ne vix quidem fieri poſſe vt voluptas abſque corpore contingat.

[b] Ἐπεξεργασία de Voluptatis natura & origine. Primum πάθος eſt: Animi eſſe quaſdã voluptates, quæ quidem in animũ cadant, memoriæ miniſterio. Hæc autem omnia ſũt conferenda cum iis quæ ait Ariſt. lib. 10. Ethic. capp. prioribus.

A καλεῖς, ἀναισθησίαν ἐπονόμασον. ΠΡΩ. Ἔμαθον. ΣΩ. Τὸ δὲ ἐν ἑνὶ πάθει τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα κοινῇ γιγνόμενον, κοινῇ καὶ κινεῖσθαι, ταύτην δ᾽ αὖ τὴν κίνησιν ὀνομάζων αἴσθησιν, οὐκ ἀπὸ τρόπου φθέγγοι᾽ ἄν. ΠΡΩΤ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΣΩ. Οὐκοῦν ἤδη μανθάνομεν ὃ βουλόμεθα καλεῖν τὴν αἴσθησιν. ΠΡΩ. Τί μήν; ΣΩ. Σωτηρίαν τοίνυν αἰσθήσεως τὴν μνήμην λέγων, ὀρθῶς ἄν τις λέγοι, κατά γε τὴν ἐμὴν δόξαν. ΠΡΩΤ.
B Ὀρθῶς γὰρ οὖν. ΣΩ. Μνήμης δὲ ἀνάμνησιν ἆρ᾽ οὐ διαφέρουσαν λέγομεν; ΠΡΩ. Ἴσως. ΣΩ. Ἆρ᾽ οὖν οὐ τόδε; ΠΡΩ. Τὸ ποῖον; ΣΩ. Ὅταν ἃ μετὰ τοῦ σώματος ἔπασχέ ποθ᾽ ἡ ψυχή, ταῦτ᾽ ἄνευ τοῦ σώματος αὐτὴ ἐν ἑαυτῇ ὅ-
24 τι μάλιστα ἀναλαμβάνῃ, τότε ἀναμιμνήσκεσθαί που λέγομεν. ἦ γάρ; ΠΡΩ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Καὶ μὴν καὶ ὅταν ἀπολέσασα μνήμην εἴτε αἰσθήσεως, εἴτ᾽ αὖ μαθήματος, αὖθις ταύτην ἀναπολήσῃ πάλιν αὐτὴ ἐν ἑ-
C αυτῇ, καὶ ταῦτα ξύμπαντα ἀναμνήσεις καὶ μνήμας που λέγομεν. ΠΡΩΤ. Ὀρθῶς λέγεις. ΣΩ. Οὗ δὴ χάριν ἅπαντ᾽ εἴρηται ταῦτα, ἔστι τόδε. ΠΡΩ. Τὸ ποῖον; ΣΩ. Ἵνα μὴ τὴν ψυχῆς ἡδονὴν χωρὶς σώματος ὅτι μάλιστα καὶ ἐναργέστατα λάβοιμεν, καὶ ἅμα ἐπιθυμίαν. διὰ γὰρ τούτων πως ταῦτα ἀμφότερα ἔοικε δηλοῦσθαι. ΠΡΩ. Λέγωμεν τοίνυν, ὦ Σώκρατες, ἤδη τὸ μετὰ ταῦτα. ΣΩ. Πολλά γε περὶ γένεσιν ἡδονῆς καὶ πᾶσαν τὴν
D μορφὴν αὐτῆς, ἀναγκαῖον, ὡς ἔοικε, λέγοντας σκοπεῖν. καὶ γὰρ νῦν πρότερον ἔτι φαίνεται ληπτέον ἐπιθυμίαν εἶναι τί ποτ᾽ ἐστὶ καὶ ποῦ γίγνεται. ΠΡΩ. Σκοπῶμεν τοίνυν. οὐδὲν γὰρ ἀπολοῦμεν. ΣΩ. Ἀπολοῦμεν οὖν καὶ ταῦτά γε, ὦ Πρώταρχε, εὑρόντες ὃ νῦν ζητοῦμεν, τὴν περὶ αὐτὰ ταῦτα ἀπορίαν. ΠΡΩ. Ὀρθῶς ἠμύνω· τὸ δ᾽ ἐφεξῆς τούτοις πειρώμεθα λέγειν. ΣΩ. Οὐκοῦν νῦν δὴ πείνην τε καὶ δίψος, καὶ πόλλ᾽ ἕτερα τοιαῦτα ἔφαμεν εἶναί
E τινας ἐπιθυμίας; ΠΡΩ. Σφόδρα γε. ΣΩ. Πρὸς τί ποτε ἄρα ταὐτὸν βλέψαντες, οὕτω πολὺ διαφέροντα ταῦθ᾽ ἑνὶ προσαγορεύομεν ὀνόματι; ΠΡΩ. Μὰ Δί᾽ οὐ ῥᾴδιον ἴσως εἰπεῖν, ὦ Σώκρατες· ἀλλ᾽ ὅμως λεκτέον. ΣΩ. Ἐκεῖθεν δὴ πάλιν ἐκ τῶν αὐτῶν ἀναλάβωμεν. ΠΡΩ. Πόθεν δή; ΣΩ. Διψῆν που λέγομεν ἑκάστοτέ τι; ΠΡΩ. Πῶς δ᾽ οὔ; ΣΩ. Τοῦτο δέ γ᾽ ἐστὶ κενοῦσθαι; ΠΡΩ. Τί μήν; ΣΩ. Ἆρ᾽ οὖν τὸ δίψος ἐστὶν ἐπιθυμία; ΠΡΩΤ. Ναί. ΣΩΚΡ. Πόματός γε; ΠΡΩ. Πό-

A ματος. ΣΩΚ. Ἡ πληρώσεως πώματος; ΠΡΩ. Οἶμαι μὲν, πληρώσεως. ΣΩΚ. Ὁ κενούμενος ἡμῶν ἄρα (ὡς ἔοικεν) ἐπιθυμεῖ τῶν ἐναντίων ἢ πάσχει. κενούμενος γὰρ, ἐρᾷ πληροῦσθαι. ΠΡΩ. Σαφέστατά γε. ΣΩ. Τί οὖν; ὁ τοπρῶτον κενούμενος ἔστιν ὁπόθεν εἴτ' αἰσθήσει πληρώσεως ἐφάπτοιτ' ἂν, εἴτε μνήμῃ, τούτου ὃ μήτ' ἐν τῷ νῦν χρόνῳ πάσχει, μήτε ἐν τῷ πρόσθεν πώποτ' ἔπαθε; ΠΡ. Καὶ πῶς; ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν ὅ γ' ἐπιθυμῶν, τινὸς ἐπιθυμεῖ, φαμέν; ΠΡΩ. Πῶς γὰρ
B οὔ; ΣΩ. Οὐκ ἄρα ὅ γε πάσχει, τούτου ἐπιθυμεῖ. διψῇ γάρ. τοῦτο δὲ, κένωσις· ὁ δὲ ἐπιθυμεῖ πληρώσεως. ΠΡΩ. Ναί. ΣΩ. Πληρώσεως ἄρα πῃ τί τῶν τοῦ διψῶντος ἂν ἐφάπτοιτο. ΠΡΩ. Ἀναγκαῖον. ΣΩ. Τὸ μὲν δὴ σῶμα ἀδύνατον· κενοῦται γάρ που. ΠΡΩ. Ναί. ΣΩ. Τὴν ψυχὴν ἄρα τῆς πληρώσεως ἐφάπτεσθαι λοιπὸν τῇ μνήμῃ. ΠΡΩ. Δηλονότι. ΣΩ. Τῷ τίνι γὰρ ἂν ἄλλῳ ἐφάψαιτο; ΠΡΩ. Σχεδὸν οὐδενί. ΣΩ. Μανθάνο-
C μεν οὖν ὃ συμβέβηχ' ἡμῖν ἐκ τούτων τῶν λόγων; ΠΡΩ. Τὸ ποῖον; ΣΩ. Σώματος ἐπιθυμίαν οὔ φησιν ἡμῖν οὗτος ὁ λόγος γίγνεσθαι. ΠΡΩ. Πῶς; ΣΩ. Ὅτι τοῖς ἐκείνου παθήμασιν ἐναντίαν ἀεὶ παντὸς ζώου μηνύει τὴν ἐπιχείρησιν. ΠΡΩ. Καὶ μάλα. ΣΩ. Ἡ δ' ὁρμή γε ἐπὶ τοὐναντίον ἄγουσα ἢ τὰ παθήματα, δηλοῖ που μνήμην οὖσαν τῶν τοῖς παθήμασιν ἐναντίων. ΠΡΩ. Πάνυ γε. ΣΩ.
D Τὴν ἄρα ἐπάγουσαν ἐπὶ τὰ ἐπιθυμούμενα ἀποδείξας μνήμην ὁ λόγος, ψυχῆς ξύμπασαν τήν τε ὁρμὴν καὶ ἐπιθυμίαν, καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ζώου παντὸς ἀπέφηνεν. ΠΡΩΤ. Ὀρθότατα. ΣΩ. Διψῆν ἄρα ὃ σῶμα ἡμῶν, ἢ πεινῆν, ἤ τι τῶν τοιούτων πάσχειν, οὐδαμῇ ὁ λόγος αἱρεῖ. ΠΡΩ. Ἀληθέστατα. ΣΩ. Ἔτι δὴ καὶ τόδε περὶ τὰ αὐτὰ ταῦτα κατανοήσωμεν.
25 βίου γὰρ εἶδός τί μοι φαίνεται βουλεύεσθαι δηλοῦν ὁ λόγος ἡμῖν ἐν τούτοις αὖθις. ΠΡΩ.
E Ἐν τίσι καὶ ποίου βίου πέρι φράζεις; ΣΩ. Ἐν τῷ πληροῦσθαι καὶ κενοῦσθαι, καὶ πᾶσιν ὅσα περὶ σωτηρίαν τ' ἐστὶ τῶν ζώων καὶ τὴν φθοράν· καὶ εἴ τις τούτων ἐν ἑκατέρῳ γιγνόμενος ἡμῶν ἀλγεῖ, τοτὲ δὲ χαίρει κατὰ τὰς μεταβολάς. ΠΡΩ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩ. Τί δ' ὅταν ἐν μέσῳ τούτων γίγνηται; ΠΡΩ. Πῶς ἐν μέσῳ; ΣΩΚ. Διὰ μὲν τὸ πάθος ἀλγεῖ, μέμνηται δὲ τῶν ἡδέων γενομένων· "παύοιτ' ἂν τῆς ἀλγηδόνος, πεπλήρωται δὲ μήπω" τί τότε φαμὲν, ἢ μὴ φαμὲν αὐτὸν ἐν μέσῳ τῶν

For. καὶ παύεται μὲν τῆς ἀλγ. Et paulo poſt malim ita legere, τί ποτε; φαμὲν ἢ μὴ φῶμεν, &c.

potus? PRO. Arbitror, repletionis. SOC. Noſtrûm igitur ille qui vacuatur, contraria videtur concupiſcere iis quæ patitur. quum enim vacuus ſit, cupit repleri. PRO. Ita planè eſt. SOC. Quid igitur? qui primū vacuatur ex quacunque cauſa, ſiue ſenſu ſiue memoria, eius repletionem attingere poteſt, quod neque in præſenti tempore patitur, neque in ſuperiore vnquam paſſus eſt? PRO. Quomodo veró? SO. Atqui eū qui concupiſcit, aliquā rem concupiſcere affirmamus. PROT. Quídni? SOC. Non ergo id cōcupiſcit quod patitur. ſitit enim. hoc autem vacuatio eſt: ille verò repletionem cupit. PRO. Certé. SOC. Aliquid igitur eorum quæ in ſitiente fiunt, repletionem quodammodo attingit. PRO. Neceſſe eſt. SOC. Corpus quidem id eſſe non poteſt. vacuatur enim. PRO. Certé. SOC. Reliquum igitur eſt, animū memoriæ miniſterio attingere. PRO. Ita nimirum eſt. SOC. Quo enim alio inſtrumēto attingeret? PRO. Nullo feré. SOC. Quid igitur nobis ex hoc ſermone contingat, videmus. PRO. Quídnam? SOC. Negat hic ſermo corporis cupiditatē fieri. PRO. Quomodo? SOC. Quoniā indicat omnis animalis conatū illius affectionibus ſemper eſſe contrarium. PRO. Maximé. SO. Verùm impetus in contrarium impellens contra quàm cupiditates, & aduerſo molimine illis ſe opponens, oſtendit omnino Memoriam eſſe paſſionibus contrariam. PROT. Omnino. SOC. Quum igitur hic ſermo euicerit, Memoriam ad eas res quæ concupiſcuntur, rapere atque impellere: animæ omnem impetum & cupiditatem & in quouis animali principatum ſanè ſtatuit. PRO. Rectiſſimé. SOC. Sitire igitur vel eſurire corpus noſtrum, aut aliquid huiuſmodi pati, hæc ratio minimè admittit. PRO. Veriſſimé. SOC. [a] Præterea & hoc ipſum de iiſdem rebus cōſideremus. nam vitæ ſpeciem quandam ſignificare mihi hæc videtur oratio. PROT. In quibus & de qua vita ais? SOC. In replendo & vacuando, & omnibus quidem quæ ad ſalutem perniciémque hominum ſpectant. & ſiquis noſtrûm in horum vtroq; verſetur, dolet modò, modò lætatur pro diuerſarū mutationum viciſſitudinibus. PRO. Ita ſe res habet. SOC. Quid verò quum in medio horum conſiſtit? PRO. Quomodo in medio? SOC. Dolet nimirum, quia patitur: meminit tamen præteritarum voluptatum. ceſſat quidē in eo dolor, nondum tamen repletus eſt: ecquid tum ſtatuemus? negabimúſne eum in medio affectionum

a Aliud περὶ τῆς Voluptatis: alias eſſe veras, alias falſas voluptates: ſicuti & veræ ſunt & falſæ opiniones.

verſari? PRO. At affirmabimus potius. SOC. Vtrum dolentem, an gaudentem? PRO. Nequaquam per Iouem: ſed duplici quodam dolore diuexatum. quod ad corpus quidem attinet, ipſius affectionis ſenſu: ad animum autem, expectationis deſiderio quodam. SOC. Quî duplicem, Protarche, dolorem dixiſti? aliquíſne noſtrũ quum euacuatur, in certa ac explorata eſt ſpe, futurum vt repleatur: aliquando cõtrà planè deſperat? PRO. Maximé. SOC. Nũquid igitur dum ſperat repleri, ipſa memoriæ conſcientia tibi videtur gaudere? dum autem ſimul vacuatur, in horum temporum articulis dolet? PRO. Neceſſe eſt. SO. Tunc igitur homo & reliqua animantia vnà & dolent & gaudent. PRO. Videtur. SOC. Quum verò is qui vacuus eſt, omnẽ ſpem abiecit conſequendæ repletionis, túncne duplex eſt in dolorũ ſenſu paſſio, quam quidẽ dum tu modò cõſpicareris, duplicẽ eſſe ſimpliciter arbitrabaris? PRO. Veriſſimè, Socrates. SOC. Hac nimirum harum affectionum conſideratione, ad hanc rem vtemur. PROT. Quámnam? SO. Vtrum hos dolores & has voluptates falſas eſſe dicemus? an alias quidem veras, alias minimé? PRO. Quomodo, Socrates, fuerint falſæ voluptates, & falſi dolores? SOC. Quomodo verò, Protarche, timores veri, an falſi? an expectationes veræ, an minimè veræ? falſæ've an veræ opiniones? PRO. De opinionibus equidem conceſſerim: de cæteris autem, nequaquam. SOC. Quomodo ais? videmur enim non [a] mediocrem quandã controuerſiam excitare. PRO. Verum ais. SOC. Sed iſtáne quadrent rebus ſuprà explicatis, conſiderandum eſt, ô illius viri fili. PRO. Id fortaſſe quidem. SOC. Alias igitur ſermonum prolixitates, & quæcunque ad rem ipſam minimè faciunt, faceſſere iubeamus. PR. Rectè. SOC. Dic igitur mihi. nã me de his ipſis dubitationibus, quas modò propoſui, perpetuò cogitantem tenet admiratio. PRO. Quomodo ais? SOC. Voluptates, nónne aliæ ſunt veræ, aliæ falſæ? PRO. Quidni? SO. Itaque nec per inſomniũ neque reuera (quemadmodum ais) neque in inſania neque in deſipientia quiſquam eſt qui videatur quidem gaudere, nequaquã verò gaudeat: neque rurſus videatur dolere, nequaquam verò doleat. PRO. Hæc omnia ita ſe habere, Socrates, omnes arbitramur. SO. Nónne rectè? an cõſiderãdum eſt recténe nécne hæc dicantur? PRO. Conſiderandum, vt equidem affirmarem. SOC. Hæc

a Euthydemeam ſiue Protagoream ἀκαταληψίαν notat, de qua ſæpe diximus.

A παθημάτων εἶναι; ΠΡΩΤ. Φαίνεται μὲν οὖν.
ΣΩ. Πότερον ἀλγοῦνθ' ὅλως, ἢ χαίροντα;
ΠΡΩ. Μὰ Δί', ἀλλὰ διπλῇ τινι λύπῃ λυπούμενον· κατὰ μὲν τὸ σῶμα, ἐν τῷ παθήματι· κατὰ δὲ τὴν ψυχήν, προσδοκίας τινὶ πόθῳ. ΣΩΚ. Πῶς, ὦ Πρώταρχε, τὸ διπλοῦν τῆς λύπης εἶπες; ἆρ' οὐκ ἔστι μὲν ὅτε τὶς ἡμῶν κενούμενος, ἐν ἐλπίδι φανερᾷ τοῦ πληρωθήσεσθαι καθέστηκε; τοτὲ δὲ τοὐναντίον ἀ-
B νελπίστως ἔχει; ΠΡΩ. Καὶ μάλα γε. ΣΩ. Μῶν οὖν οὐχὶ ἐλπίζων μὲν πληρωθήσεσθαι, τῷ μεμνῆσθαι δοκεῖ σοι χαίρειν; ἅμα δὲ κενούμενος ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις ἀλγεῖ; ΠΡ. Ἀνάγκη. ΣΩΚ. Τότ' ἄρα ἄνθρωπος καὶ τἆλλα ζῶα λυπεῖταί τε ἅμα καὶ χαίρει. ΠΡ. Κινδυνεύει. ΣΩ. Τί δ' ὅταν ἀνελπίστως ἔχῃ κενούμενος τεύξεσθαι πληρώσεως; ἆρ' οὐ τότε τὸ διπλοῦν γίγνοιτ' ἂν περὶ τὰς λύπας πάθος, ὃ σὺ νῦν κατιδὼν ᾠήθης ἁπλῶς εἶναι
C διπλοῦν; ΠΡΩ. Ἀληθέστατα, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Ταύτῃ δὴ τῇ σκέψει τούτων τῶν παθημάτων τόδε χρησώμεθα. ΠΡΩΤ. Τὸ ποῖον; ΣΩΚ. Πότερον ἀληθεῖς ταύτας τὰς λύπας τε καὶ ἡδονὰς ἢ ψευδεῖς εἶναι λέξομεν; ἢ τὰς μέν τινας, ἀληθεῖς, τὰς δ' οὔ; ΠΡΩΤ. Πῶς δ', ὦ Σώκρατες, ἂν εἶεν ψευδεῖς ἡδοναὶ ἢ λῦπαι; ΣΩΚ. Πῶς δέ, ὦ Πρώταρχε, φόβοι ἂν ἀληθεῖς, ἢ ψευδεῖς, ἢ προσδοκίαι ἀληθεῖς, ἢ μή; ἢ δόξαι ἀληθεῖς, ἢ ψευδεῖς;
D ΠΡΩΤΑΡ. Δόξας μὲν ἔγωγ' ἄν που συγχωροίην, τὰ δ' ἕτερα ταῦτ' οὐκ ἄν. ΣΩ. Πῶς φῄς; λόγον μέντοι τινὰ κινδυνεύομεν οὐ πάνυ σμικρὸν ἐπεγείρειν. ΠΡΩ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Ἀλλ' εἰ πρὸς τὰ παρεληλυθότα, ὦ παῖ 'κείνου τοῦ ἀνδρός, προσήκοντα, τοῦτο σκεπτέον. ΠΡΩ. Ἴσως τοῦτό γε. ΣΩ. Χαίρειν τοίνυν δεῖ λέγειν τοῖς ἄλλοις μήκεσιν, ἢ καὶ ὁτῳοῦν τῶν παρὰ τὸ προσῆκον λεγομένων. ΠΡΩΤ. Ὀρθῶς. ΣΩ. Λέγε δή μοι. θαῦ-
E μα γάρ ἐμέ γ' ἔχει διὰ τέλους ἀεὶ περὶ τὰ αὐτὰ ἃ νῦν δὴ προεθέμεθα ἀπορήματα. ΠΡ. Πῶς δὴ φῄς; ΣΩ. Ψευδεῖς, αἱ δ' ἀληθεῖς, οὐκ εἰσὶν ἡδοναί; ΠΡΩ. Πῶς γὰρ ἄν; ΣΩ. Οὔτε δὴ ὄναρ, οὔθ' ὕπαρ (ὡς φῄς) ἐστίν, οὔτ' ἐν μανίαις, οὔτ' ἐν πάσαις ἀφροσύναις, οὐδείς ἐσθ' ὅστις ποτὲ δοκεῖ μὲν χαίρειν, χαίρει δὲ οὐδαμῶς· οὐδ' αὖ δοκεῖ μὲν λυπεῖσθαι, λυπεῖται δ' οὔ. ΠΡΩ. Πάνθ' οὕτω ταῦτα, ὦ Σώκρατες, ἔχειν πάντες ὑπειλήφαμεν. ΣΩ. Ἆρ' οὖν ὀρθῶς; ἢ σκεπτέον εἴτ' ὀρθῶς, εἴτε μή, ταῦτα λέγεται; ΠΡ. Σκεπτέον, ὡς ἐγὼ

Non uacat partic. ἂν, ſed fertur ad εἶεν, quod ex præcedẽtibus ſubauditur: ut paulo pòſt cum οὐκ ἂν repetendum συγχωροίην.

Fic. ita uertit quaſi legerit αἱ μὲν ψευδεῖς. talis tamẽ & alibi harum uocularum eſt omiſſio.

φαίην

A φαίην ἄν. ΣΩΚΡ. Διορισώμεθα δὴ σαφέστερον ἔτι τὸ νῦν δὴ λεγόμενον ἡδονῆς τε πέρι καὶ δόξης. ἔστι γάρ πού τι δοξάζειν ἡμῖν; ΠΡΩΤ. Ναί. ΣΩΚΡΑ. Καὶ ἥδεσθαι; ΠΡΩΤ. Ναί. ΣΩΚΡ. Καὶ μὴν καὶ τὸ δοξαζόμενον ἐστί τι; ΠΡΩΤ. Πῶς δ' οὔ; ΣΩΚΡ. Καὶ τό γε ᾧ τὸ ἡδόμενον ἥδεται; ΠΡΩΤ. Καὶ πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν τὸ δοξάζον, ἐάν τε ὀρθῶς ἐάν τε μὴ ὀρθῶς δοξάζῃ, τό γε δοξάζειν ὄντως οὐδέποτε ἀπόλλυσι. ΠΡΩΤ. Πῶς γὰρ ἄν; ΣΩΚΡ. B Οὐκοῦν καὶ τὸ ἡδόμενον, ἐάν τε ὀρθῶς ἐάν τε μὴ ὀρθῶς ἥδηται, τό γε ὄντως ἥδεσθαι δῆλον ὡς οὐδέποτε ἀπολεῖ. ΠΡΩΤ. Ναὶ καὶ ταῦθ' οὕτως ἔχει. ΣΩΚ. Τῷ ποτε οὖν τρόπῳ δόξα, ψευδής τε καὶ ἀληθὴς ἡμῖν φιλεῖ γίγνεσθαι, τὸ δὲ τῆς ἡδονῆς, μόνον ἀληθές; δοξάζειν δ' ὄντως καὶ χαίρειν ἀμφότερα ὁμοίως εἴληφε; ΠΡΩΤ. Σκεπτέον. ΣΩ. Ἆρα ὅτι δόξῃ μὲν ἐπιγίγνεσθον ψεῦδός τε καὶ ἀληθές; καὶ ἐγένετο οὐ μόνον δόξα διὰ ταῦτα, C ἀλλὰ καὶ ὁποία τις ἑκατέρα; σκεπτέον φῂς τοῦτ' εἶναι; ΠΡΩΤ. Ναί. ΣΩ. Πρὸς δέ γε τούτοις, εἰ καὶ τὸ παράπαν ἡμῖν, τὰ μέν ἐστι ποι' ἄττα, ἡδονὴ δὲ καὶ λύπη, μόνον ἅπερ ἐστί, ποιώ τινε δὲ οὐ γίγνεσθον, καὶ ταῦθ' ἡμῖν διομολογητέον. ΠΡΩΤ. Δῆλον. ΣΩΚΡ. Ἀλλ' οὐδὲν τοῦτό γε χαλεπὸν ἰδεῖν ὅτι καὶ ποιώ τινε. πάλαι γὰρ εἴπομεν ὅτι μεγάλαι τε καὶ σμικραὶ καὶ σφόδρα ἑκάτεραι γίγνονται, λῦπαί τε καὶ ἡδοναί. ΠΡΩ. Παντάπασι μὲν D οὖν. ΣΩ. Ἂν δέ γε πονηρία τούτων, ὦ Πρώταρχε, προσγίγνηταί τινι, πονηρὰν μὲν φήσομεν οὕτω γίγνεσθαι δόξαν, πονηρὰν δὲ καὶ ἡδονήν; ΠΡΩ. Ἀλλὰ τί μήν, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚ. Τί δ' ἂν ὀρθότης, ἢ τοὐναντίον ὀρθότητι, τινὶ τούτων προσγίγνηται; μῶν οὐκ ὀρθὴν μὲν δόξαν ἐροῦμεν, ἐὰν ὀρθότητα ἴσχῃ; ταὐτὸν δέ, ἡδονήν; ΠΡΩΤ. Ἀναγκαῖον. ΣΩΚΡ. Ἂν δέ γε ἁμαρτανόμενον τὸ δοξαζόμενον ᾖ, τὴν δόξαν τότε ἁμαρτάνουσάν γε, E οὐκ ὀρθὴν ὁμολογητέον, οὐδ' ὀρθῶς δοξάζουσαν; ΠΡΩ. Πῶς γὰρ ἄν; ΣΩ. Τί δ' ἂν αὖ λύπην ἤ τινα ἡδονὴν περὶ ὃ ἐφ' ᾧ λυπεῖται, ἢ τοὐναντίον ἁμαρτάνουσαν ἐφορῶμεν, ὀρθὴν, ἢ χρηστὴν, ἤ τι τῶν καλῶν ὀνομάτων αὐτῇ προσθήσομεν; ΠΡΩΤ. Ἀλλ' οὐχ οἷόν τε, εἴπερ ἁμαρτήσεταί γε ἡδονή. ΣΩΚ. Καὶ μὴν ἔοικέ γε ἡδονὴ πολλάκις οὐ μετὰ δόξης ὀρθῆς ἀλλὰ μετὰ ψεύδους ἡμῖν γίγνεσθαι. ΠΡΩΤ. Πῶς γὰρ οὔ; καὶ τὴν μὲν δόξαν γε, ὦ Σώκρατες,

Pro ποιὰ ἄττα, non pro ποῖα: ideóque fortaſſe rectius ſcrib. ποῖ' ἄττα. Paulo antè autem magis nouum ὁποιά τις (in præc. edit. ὁποῖά τις) pro ποιά τις.

porro quæ modò à nobis dicebantur de voluptate & opinione, dilucidius atque diſtinctius ſunt nobis explicanda. Eſtne verò aliquid apud nos Opinari? PROT. Eſt. SOC. Et Gaudere? PROT. Certè. SOC. Eſtne etiam aliquid quod opinione percipiatur? PROT. Quidni? SOC. Idipſum quoque quo delectatur id quod voluptatẽ ſentit? PRO. Omnino. SOC. Quod igitur opinatur, ſiue rectè ſiue non rectè opinetur, ipſum Opinari reuera nũquam amittit. PRO. Quidni? SO. Id igitur quod gaudet, ſiue rectè ſiue non rectè gaudeat, perſpicuum ſanè eſt ipſum illud Gaudere nunquam amittere. PRO. Hæc ita nimirũ ſe habent. SO. Quo igitur modo Opinio vera & falſa fieri ſolet, Voluptas autem tantùm vera: quum tamen opinari reuera & gaudere vtraque ſuſceperint? PRO. Conſiderandũ eſt. SO. Nũquid quòd opinioni & mẽdacium & verum accedit? & hac acceſſione non modò eſt opinio, ſed qualis quædam opinio vtraq; [.i. quadã qualitate affecta?] idne ais conſiderandum eſſe? PR. Certè. SOC. Præter hæc autem [inueſtigandum eſt] an hæc omnino nobis, qualia quædã ſint: voluptas verò & dolor ea ipſa quæ ſint, eſſe perſeuerent, qualia verò quędam, non fiant [.i. nullis qualitatibus afficiantur.] & illud quidẽ mutuo aſſenſu euincendum eſt. PROT. Perſpicuũ eſt. SO. At illud non eſt difficile cognitu, ea qualia quædam fieri. iampridem enim diximus & magnas & exiguas & vehementes & leues vtraſque fieri, videlicet & voluptates & angores. PRO. Planè ita eſt. SOC. Si verò prauitas alicui horum accedat, prauã quoque opinionem ita fieri conſtituemus, prauam quoque voluptatem. PROT. Quidni verò, Socrates? SOC. Quid verò ſi rectitudo, aut rectitudini cõtrarium, alicui horum accedat? nunquid rectam opinionẽ dicemus, ſi habeat rectitudinem? eodem quoque modo voluptatẽ? PRO. Neceſſe eſt. SO. Si verò id quod in opinionẽ cadit à vero aberret, tunc verò confitendũ eſt opinionẽ ita peccantẽ minimè rectam eſſe, nec rectè opinantẽ? PR. Quî id verò? SO. Quid autẽ ſi rurſus dolorem, aut aliquam voluptatem, hac in re in qua dolor verſatur, aut contrà, peccantem videmus, rectam aut bonã, ecquæ tandem illi ſpecioſa nomina aptabimus? PRO. Verùm id fieri non poteſt, ſi quidem voluptas aberrabit. SOCR. Atqui videtur ſæpe voluptas non cum recta opinione, ſed mendacii inuolucris ſeſe nobis ingerere. PRO. Quidni? etenim opinionem quidem, Socrates,

in huiuſmodi re & tunc falſam dicimus: voluptatē verò ipſam nemo falſam appellauerit. SO. Atqui, Protarche, Voluptatis cauſam alacri paratóque animo defendis. PROT. Neutiquam: ſed ea quæ audio, dico. SOC. Nihil ſanè differt, mihi crede, voluptas cum opinione recta & cum ſcientia coniuncta, ab ea quæ cum mendacio & dementia ſæpenumero noſtrûm vnicuique ſeſe ingerit. PR. Conſentaneum ſanè eſt, non parum differre. SOC. Itaque ad differentiæ ipſarum cognitionem deueniamus. PROT. Duc quò videbitur. SOCRAT. Quò verò ducam? PRO. Quó? SOC. Opinio, quemadmodum dicimus, aliáne eſt falſa, alia vera? PRO. Eſt. SOC. Has autem de quibus modò dicebamus, voluptas & dolor ſæpenumero conſequūtur: veram & falſam opinionē aio. PR. Omnino. SO. Nónne ex memoria & ſenſu opinio & opinari opportunè quotidie exiſtit? PRO. Maximé. SOC. Statuimúſne circa hæc nos ita neceſſariò habere? PRO. Quomodo? SOC. Sæpenumero quum aliquis eminus vidit ea quæ non ſatis perſpicuè inſpici poſſunt, ei id euenire dixeris vt ea quæ videt, iudicare velit? PR. Dixerim certé. SOC. Nónne igitur ſe ipſe deinceps hunc in modum interrogauerit? PRO. Quomodo? SOC. Quídnam illud eſt quod prope lapidem ſub quadam arbore conſpicitur? Hæccine verò quis apud ſe huiuſmodi eſſe ſtatuerit, quemadmodum in animo ſuo imaginatione quadam conceperit? PRO. Quídni? SOC. An verò deinceps vir huiuſmodi velut reſpondens ad ſeipſum diceret, Hoc eſt homo, quaſi rem aſſequutus? PROT. Prorſus. SOC. Atque etiam mox fortaſſe quum allucinatū ſe ſenſerit, commutata ſentētia, illud quod veluti hominem conſpexerat, imaginem quandam eſſe dixerit, paſtorum quorundam opus. PRO. Maximé. SOC. Siquis verò ei tunc adſit, & illa ipſa quæ apud ſeipſum cogitabundus dicebat, verbis diſertè explicata continuò commemoret, id omnino Oratio eſſet quod tunc Opinionem vocabamus. PROT. Quídni? SOCRAT. Quòd ſi fuerit ſolus, idipſum apud ſe reputans, longum aliquando tempus id in ſeipſo habens, in ea quidem ſententia perſeuerat. PROT. Omnino. SOCRAT. Quid igitur? idémne hac in re tibi quod mihi videtur? PROT. Quídnam? SOCRAT. Videtur mihi tunc noſter animus libro cuidam aſſimilis. PRO. Quomodo? SOCRA. Memoria in idem

A ἐν τῷ τοιούτῳ καὶ τότε ἐλέγομεν ψευδῆ, τὴν δ' ἡδονὴν αὐτὴν οὐδεὶς ἂν ποτε προσείποι ψευδῆ. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ προθύμως ἀμύνεις τῷ τῆς ἡδονῆς, ὦ Πρώταρχε, λόγῳ τανῦν. ΠΡΩΤ. Οὐδέν γε· ἀλλ' ἅπερ ἀκούω, λέγω. ΣΩΚΡΑΤ. Διαφέρει δ' ἡμῖν οὐδέν, ὦ ἑταῖρε, ἡ μετὰ δόξης τε ὀρθῆς καὶ μετ' ἐπιστήμης ἡδονὴ, τῆς μετὰ τοῦ ψεύδους καὶ ἀνοίας πολλάκις ἑκάστοις ἡμῶν ἐγγιγνομένης. ΠΡΩΤ. Εἰκὸς γοῦν μὴ σμικρὸν

B διαφέρειν. ΣΩΚ. Τῆς δὴ διαφορᾶς αὐτοῖν ἐπὶ θεωρίαν ἔλθωμεν. ΠΡΩΤ. Ἄγε ὅπη σοι φαίνεται. ΣΩΚΡ. Τῇδε δὴ ἄγω; ΠΡΩΤ. Πῇ; ΣΩ. Δόξα (φαμὲν) ἡμῖν ἔστι μὲν ψευδὴς, ἔστι δὲ καὶ ἀληθής; ΠΡΩΤ. Ἔστι. ΣΩΚ. Ἕπεται μὴν ταύταις (ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν) ἡδονὴ καὶ λύπη πολλάκις, ἀληθεῖ καὶ ψευδεῖ δόξῃ λέγω. ΠΡΩΤ. Πάνυ γε. ΣΩ. Οὐκοῦν ἐκ μνήμης τε καὶ αἰσθήσεως δόξα ἡμῖν καὶ " τὸ διαδοξάζειν ἐγχωρεῖν γίγνεται ἑκάστοτε; ΠΡΩ. Καὶ μάλα. ΣΩ. — " καὶ τὸ δοξάζειν.

C Ἆρ' οὖν ἡμᾶς ὧδε περὶ ταῦτα ἀναγκαῖον ἡγούμεθα ἴσχειν; ΠΡΩ. Πῶς; ΣΩΚΡΑ. Πολλάκις ἰδόντι τινὶ πόρρωθεν μὴ πάνυ σαφῶς τὰ καθορώμενα, ξυμβαίνειν βούλεσθαι κρίνειν φαίης ἂν ταῦθ' ἅπερ ὁρᾷ; ΠΡΩ. Φαίην ἄν. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν τὸ μετὰ τοῦτο αὐτὸς αὑτὸν οὗτος ἀνέροιτ' ἂν ὧδε. ΠΡΩ. Πῶς; ΣΩΚ. Τί ποτ' ἄρα ἐστὶ τὸ παρὰ τὴν πέτραν τοῦθ' ἑστάναι φανταζόμενον ὑπό τινι δένδρῳ; ταῦτ' εἰπεῖν ἄν τις πρὸς

D ἑαυτὸν δοκῇ σοι, τοιαῦτ' ἄττα κατιδὼν φαντασθέντα ἑαυτῷ ποτέ; ΠΡΩΤ. Τί μήν; ΣΩ. Ἆρ' οὖν μετὰ ταῦτα ὁ τοιοῦτος, ὡς ἀποκρινόμενος ἂν πρὸς αὑτὸν εἴποι τοῦτο, ὡς ἔστιν ἄνθρωπος, ἐπιτυχῶς εἰπών. ΠΡΩΤ. Καὶ πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Καὶ παρενεχθείς γ' αὖ τάχ' ἂν ὡς ἔστι τινῶν ποιμένων ἔργον τὸ καθορώμενον ἄγαλμα προσείποι. ΠΡΩ. Μάλιστά γε. ΣΩ. Κἂν μέν τις γ' αὐτῷ παρῇ, τά

E τε πρὸς αὑτὸν ῥηθέντα ἐντείνας εἰς φωνὴν πρὸς τὸν παρόντα, αὐτὰ ταῦτ' ἂν πάλιν φθέγξαιτο, καὶ λόγος δὴ γέγονεν οὕτως ὃ τότε δόξαν ἐκαλοῦμεν; ΠΡΩΤ. Τί μήν; ΣΩ. Ἂν δ' ἄρα μόνος ᾖ τοῦτο ταὐτὸν πρὸς αὑτὸν διανοούμενος, ἐνίοτε καὶ πλείω χρόνον ἔχων ἐν αὑτῷ πορεύεται. ΠΡΩ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Τί οὖν; ἆρά σοι φαίνεται τὸ περὶ τούτων ὅπερ ἐμοί; ΠΡ. Τὸ ποῖον; ΣΩ. Δοκεῖ μοι τότε ἡμῶν ἡ ψυχὴ βιβλίῳ τινὶ προσεοικέναι. ΠΡ. Πῶς; ΣΩ. Ἡ μνήμη ταῖς αἰσθήσεσι

A ξυμπίπτουσα εἰς ταὐτὸν, κἀκεῖνα ἃ περὶ ταῦτά ἐστι τὰ παθήματα, φαίνονταί μοι σχεδὸν οἷον γράφειν ἡμῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς τότε λόγους· καὶ ὅταν μὲν ἀληθῆ γράφῃ, τοῦτο δ' πάθημα, δόξα τε ἀληθὴς, καὶ λόγοι ἀπ' αὐτοῦ ξυμβαίνουσιν, ἀληθεῖς ἐν ἡμῖν γιγνόμενοι· ψευδῆ δ' ὅταν ὁ τοιοῦτος παρ' ἡμῖν γραμματεὺς γράφῃ, τἀναντία τοῖς ἀληθέσιν ἀπέβη. ΠΡΩ. Πάνυ μὲν οὖν δοκεῖ μοι, καὶ B ἀποδέχομαι τὰ ῥηθέντα οὕτω. ΣΩ. Ἀποδέχου δὴ καὶ ἕτερον δημιουργὸν ἡμῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἐν τῷ τότε χρόνῳ γιγνόμενον. ΠΡΩ. Τίνα; ΣΩ. Ζωγράφον, ὃς μετὰ τὸν γραμματιστὴν, τῶν λεγομένων εἰκόνας ἐν τῇ ψυχῇ τούτων γράφει. ΠΡΩΤ. Πῶς δὴ τοῦτον αὖ καὶ πότε λέγομεν; ΣΩ. Ὅταν ἀπ' ὄψεως ἤ τινος ἄλλης αἰσθήσεως τὰ τότε δοξαζόμενα καὶ λεγόμενα ἀπαγαγών τις, τὰς τῶν δοξασθέντων καὶ λεχθέντων εἰκόνας ἐν αὑτῷ ὁρᾷ C πως. ἢ τοῦτο οὐκ ἔστι γιγνόμενον παρ' ἡμῖν; ΠΡ. Σφόδρα μὲν οὖν. ΣΩ. Οὐκοῦν αἱ μὲν τῶν ἀληθῶν δοξῶν καὶ λόγων εἰκόνες, ἀληθεῖς· αἱ δὲ τῶν ψευδῶν, ψευδεῖς. ΠΡΩ. Παντάπασι. ΣΩ. Εἰ δὴ ταῦτ' ὀρθῶς εἰρήκαμεν, ἔτι καὶ τόδε ἐπὶ τούτοις σκεψώμεθα. ΠΡΩ. Τὸ ποῖον; ΣΩΚ. Εἰ περὶ μὲν τῶν ὄντων καὶ τῶν γεγονότων ταῦτα ἡμῖν οὕτω πάσχειν ἀναγκαῖον, περὶ δὲ τῶν μελλόντων, οὔ. ΠΡΩΤ. Περὶ ἁπάντων μὲν οὖν τῶν χρόνων ὡσαύτως. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν αἵ γε διὰ τῆς D ψυχῆς ἡδοναὶ καὶ λῦπαι ἐλέχθησαν ἐν τοῖς πρόσθεν ὡς πρὸ τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν καὶ λυπῶν προγίγνοιντ' ἄν; ὥσθ' ἡμῖν συμβαίνει τὸ προχαίρειν τε καὶ προλυπεῖσθαι περὶ τὸν μέλλοντα χρόνον εἶναι γιγνόμενον. ΠΡΩ. Ἀληθέστατα. ΣΩ. Πότερον οὖν τὰ γράμματά τε καὶ ζωγραφήματα, ἃ σμικρῷ πρότερον ἐτίθεμεν ἐν ἡμῖν γίγνεσθαι, περὶ μὲν τὸν γεγονότα καὶ τὸν παρόντα χρόνον ἐστί, περὶ δὲ τὸν μέλλοντα οὐκ ἔστι; ΠΡΩ. Σφόδρα E γε. ΣΩΚΡΑΤ. Ἆρα σφόδρα λέγεις, ὅτι πάντ' ἐστὶ ταῦτα ἐλπίδες εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον οὖσαι; ἡμεῖς δ' αὖ διὰ παντὸς τοῦ βίου ἀεὶ γέμομεν ἐλπίδων; ΠΡΩΤ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΣΩ. Ἄγε δὴ, πρὸς τοῖς νῦν εἰρημένοις καὶ τόδε ἀπόκριναι. ΠΡΩ. Τὸ ποῖον; ΣΩΚΡΑΤ. Δίκαιος ἀνὴρ καὶ εὐσεβὴς καὶ ἀγαθὸς πάντως, ἆρ' οὐ θεοφιλής ἐστι; ΠΡΩΤ. Τί μήν; ΣΩΚ. Τί δέ; ἄδικός τε καὶ παντάπασι κακὸς, ἆρ' οὐ τοὐναντίον

γρ. ψυχῆς αὐτῆς ἡδ.

cum ſenſibus incidens, & illæ quæ his in rebus affectiones verſantur, ſermones quoſdam in animis noſtris tunc mihi quidem veluti inſcribere videntur. & quum vera quidem ſcripſerint, hæc affectio & opinio vera eſt, & ſermones qui inde proficiſcuntur, veri in nobis exiſtunt: quòd ſi falſa ſcriba ille in nobis ſcripſerit, veris contraria contingunt. PROT. Ita mihi quidem planè videtur, & ea quæ hunc in modum ſunt dicta amplector. SOC. Amplectere quoque alium opificé, qui in noſtris animis illo ipſo tempore exiſtit. PRO. Ecquem illum? SOC. Pictorem qui poſt illum ſcribam, eorum quę dicuntur imagines in animis noſtris pingit. PROT. Quomodo verò hunc & quãdo dicemus? SOC. Quũ quis videlicet, ea quæ tũc opinabatur & dicebat vbi vel viſu vel alio quopiã ſenſu abduxerit, illorũ ipſorum imagines in ſeipſo quodammodo præſentes conſpiciat. nonne illud eſt quod in nobis ſæpenumero fieri ſolet? PROT. Illud quidem maximé. SOC. Nónne igitur verarum opinionum verorúmque ſermonum imagines ſunt veræ: falſarum falſorúmve, falſæ? PROT. Omnino. SOC. [a] Si quidem hæc rectè diximus, hoc etiam inſuper præter illa conſideremus. PROT. Quídnam? SOC. Vtrum neceſſe ſit nos iſta pati in rebus quæ ſunt & quæ fuerunt, in rebus autem futuris, minimé? PROT. De omnibus quidem temporibus idem conſtituendum eſt. SOCRAT. Nónne ſuprà dictum eſt, Eas voluptates & moleſtias quæ ex animo exiſtunt, prius in nos cadere quàm corporeas voluptates & moleſtias? Quamobrem efficitur, vt propter futurum tempus prægaudeamus & prædoleamus. PROT. Veriſſima narras. SOCRAT. Vtrum igitur ſcriptiones illæ & picturæ quas paulo antè in nobis fieri ponebamus, pertinent ad præteritum tempus & præſens, non verò ad futurum? PRO. Prorſus. SOC. Nónne certò etiam affirmaueris, Illa omnia eſſe ſpes de futuro conceptas? nos autem quandiu in hac vita verſamur, continua quadam ſpe replemur? PROT. Omnino ſané. SOCRATES. Age verò, præter ea quæ nunc ſunt à nobis commemorata, illud etiam reſponde. PROT. Quídnam? SOC. Iuſtus vir & bonus & pius omnino, nónne [b] Deo gratus eſt? PRO. Quídni? SOC. Quid verò? iniuſtus & planè malus, nónne contrà

a Aliud Voluptatis πάθος, Voluptatem & in rebus præteritis & præſentibus & futuris contingere.

b Aliud πάθος, Voluptates alias bonas, alias malas: vt quidem etiam hactenus & veræ & falſæ dicantur.

quàm ille? PROT. Quis neget? SOCR. Varia tamẽ ſpe (vti diximus) quilibet homo refertus eſt. PROT. Quis non animaduertat? SOCR. Sermones nimirum ſunt in vnoquoque noſtrûm, quas Spes nominamus. PRO. Certé. SOC. Quinímo depictæ illæ in animis noſtris imaginationes. nam quilibet in animo ſibi repræſentat copioſam auri vim penes ſe eſſe, ac proinde multas voluptates inde exiſtere. iam & ipſe ſeipſum depictum gaudio illo exultantem apud ſe contemplatur. PRO. Quidni? SOC. Vtrúmne dixerimus, illas in bonorum hominum animis depictas ſpes veras euadere: quoniam Deo ſunt grati: improborum verò, contrà ſæpiſſimé? PRO. Affirmandũ quidẽ eſt. SOC. Nec minus igitur in malorum hominum animis depictæ voluptates, adſunt illis reuera, ſed planè falſæ ſunt. PRO. Omnino. SOC. Falſis igitur voluptatibus improbi homines ſæpenumero exultãt: probi verò, veris. PRO. Rem ais prorſus neceſſariam. SOC. Ex his igitur ſermonibus efficitur, falſas eſſe in hominum animis voluptates, ridiculis tamen cõmentis imitantes veras: falſas quoque eodem modo. PRO. Sunt. SOC. Eíne qui ſemper aliquid opinabatur, fas erat has in animo ſuo opiniones concipere, earum rerum quæ nec adeſſent, nec extitiſſent, neque vnquam exiſterent? PRO. Omnino. SOC. Atque hęc quidem (credo) erant quæ opinionem falſam tunc efficiebant, & falſò opinari. nónne? PRO. Certé. SOC. Quid igitur? nónne viciſſim attribuendus eſt habitus doloribus atque voluptatibus, qui illis propriè & accommodatè reſpondeat? PRO. Quomodo? SOC. Quandoquidem ei qui quocunque modo, indiſcriminatim nullóq; adhibito cauſæ iudicio, gauderet, licebat quidem & ſemper & reuera gaudere: non tamen de iis ſemper quæ extarent aut quæ extitiſſent. ſæpenumero etiam, & fortaſſis maxima ex parte, de iis quæ euenire nullo modo poſſent. PROT. Et hæc quidem ita ſe habere neceſſe eſt. SOCRAT. Nónne eadem ratione ſtatuendum eſſet de timoribus & iræ perturbationibus, & reliquis omnibus huiuſmodi, falſa quoque eſſe illa omnia huiuſmodi nonnunquam? PROT. Omnino. SOCR. Quid autem? alitérne fieri dicere poſſumus aut bonas aut falſas opiniones? PROT. Haudquaquam aliter. SOCRAT. Neque voluptates, arbitror, alio quopiam modo conſideramus, malas eſſe,

A ἐκείνῳ; ΠΡΩΤ. Πῶς δ' οὔ; ΣΩΚ. Πολλῶν μὴν ἐλπίδων (ὡς ἐλέγομεν ἄρτι) πᾶς ἄνθρωπος γέμει; ΠΡΩΤ. Τί δ' οὔ; ΣΩΚΡΑΤ. Λόγοι μήν εἰσιν ἐν ἑκάστοις ἡμῶν, ἃς ἐλπίδας ὀνομάζομεν; ΠΡΩΤ. Ναί. ΣΩ. Καὶ δὴ καὶ τὰ φαντάσματα ἐζωγραφημένα· καί τις ὁρᾷ πολλάκις ἑαυτῷ χρυσὸν γιγνόμενον ἄφθονον, καὶ ἐπ' αὐτῷ πολλὰς ἡδονάς· καὶ δὴ καὶ ἐζωγραφημένον αὐτὸν ἐφ' ἑαυτῷ χαίροντα σφόδρα καθορᾷ. B ΠΡΩ. Τί δ' οὔ; ΣΩΚ. Τούτων οὖν πότερα φῶμεν τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ὡς τοπολὺ τὰ γεγραμμένα παρατίθεσθαι ἀληθῆ, διὰ τὸ θεοφιλεῖς εἶναι, τοῖς δὲ κακοῖς ὡς αὖ πολὺ τοὐναντίον; ἢ μὴ φῶμεν; ΠΡΩΤ. Καὶ μάλα φατέον. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν καὶ τοῖς κακοῖς ἡδοναί γε οὐδὲν ἧττον πάρεισιν ἐζωγραφημέναι, ψευδεῖς δὲ αὗταί που. ΠΡΩΤ. Τί μήν; ΣΩΚΡΑ. C Ψευδέσιν ἄρα ἡδοναῖς τὰ πολλὰ οἱ πονηροὶ χαίρουσιν, οἱ δ' ἀγαθοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀληθέσι. ΠΡΩΤ. Ἀναγκαιότατα λέγεις. ΣΩΚΡΑΤ. Εἰσὶ δὴ κατὰ τὸν νῦν λόγον ψευδεῖς ἐν ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς ἡδοναί, μεμιμημέναι μέντοι τὰς ἀληθεῖς ἐπὶ τὰ γελοιότερα· καὶ λῦπαι δὲ ὡσαύτως. ΠΡΩ. Εἰσί. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ἦν δοξάζειν μὲν ὄντως ἀεὶ τῷ τοπαράπαν δοξάζοντι, μὴ ἐποῦσι δὲ, μηδὲ ἐπιγεγονόσι, μηδ' ἐπεσομένοις ἐνίοτε. ΠΡ. Πάνυ γε. ΣΩ. Καὶ D ταῦτά γε ἦν, οἶμαι, τὰ ἀπεργαζόμενα δόξαν ψευδῆ τότε, καὶ τὸ ψευδῶς δοξάζειν. ἦ γάρ; ΠΡΩΤ. Ναί. ΣΩΚ. Τί οὖν; οὐκ ἀνταποδοτέον ταῖς λύπαις τε καὶ ἡδοναῖς τὴν τούτων ἀντίστροφον ἕξιν ἐν ἐκείνοις; ΠΡΩ. Πῶς; ΣΩΚΡ. Ὡς ἦν μὲν χαίρειν ὄντως ἀεὶ τῷ τοπαράπαν ὁπωσοῦν καὶ εἰκῇ χαίροντι, μὴ μέντοι ἐπὶ τοῖς οὖσι, μηδ' ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν ἐνίοτε· πολλάκις δὲ, καὶ ἴσως πλειστάκις, ἐπὶ τοῖς μηδὲ μέλλουσι ποτὲ γενήσε- E σθαι. ΠΡΩΤ. Καὶ ταῦθ' οὕτως, ὦ Σώκρατες, ἀναγκαῖον ἔχειν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ὁ αὐτὸς λόγος ἂν εἴη περὶ φόβων τε καὶ θυμῶν, καὶ πάντων τῶν τοιούτων, ὡς ἔστι καὶ ψευδῆ πάντα τὰ τοιαῦτα ἐνίοτε. ΠΡΩΤ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚΡΑΤ. Τί δέ; πονηρὰς δόξας καὶ χρηστὰς, ἄλλως ἢ ψευδεῖς γιγνομένας ἔχομεν εἰπεῖν; ΠΡΩΤ. Οὐκ ἄλλως. ΣΩΚΡΑ. Οὐδ' ἡδονάς δ', οἶμαι, κατανοοῦμεν ὡς ἄλλον τινὰ τρόπον εἰσὶ πονηραὶ πλὴν

Scribendum puto ἐπ' οὖσι. itémque ἐπὶ γεγονόσι & ἐπ' ἐσομένοις.

A τὰς ψευδεῖς γ' εἶναι. ΠΡΩΤ. Πᾶν μὲν οὖν τοὐναντίον, ὦ Σώκρατες, εἴρηκας. σχεδὸν γὰρ τῷ ψεύδει μὲν οὐ πάνυ πονηρὰς ἄν τις λύπας τε καὶ ἡδονὰς θείη, μεγάλῃ δὲ ἄλλῃ καὶ πολλῇ συμπιπτούσας πονηρίᾳ. ΣΩΚ. Τὰς μὲν τοίνυν πονηρὰς ἡδονὰς, καὶ διὰ πονηρίαν οὔσας τοιαύτας, ὀλίγον ὕστερον ἐροῦμεν, ἂν ἔτι δοκῇ νῷν· τὰς δὲ ψευδεῖς ἔτι κατ' ἄλλον τρόπον ἐν ἡμῖν πολλὰς καὶ πολλάκις ἐνούσας τε καὶ ἐγγιγνομένας λεκτέον. τούτῳ γὰρ ἴσως χρησόμεθα πρὸς B τὰς κρίσεις. ΠΡΩΤ. Πῶς γὰρ οὔκ; εἴπερ γε εἰσί; ΣΩΚ. Ἀλλ', ὦ Πρώταρχε, εἰσί, κατά γε τὴν ἐμήν. τοῦτο δὲ τὸ δόγμα ἕως ἂν κέηται παρ' ἡμῖν, ἀδύνατον ἀνέλεγκτον δήπου γίγνεσθαι. ΠΡΩΤ. Καλῶς. ΣΩΚΡ. Περιστώμεθα δὴ, καθάπερ ἀθληταὶ, πρὸς τοῦτον αὖ τὸν λόγον. ΠΡΩΤ. Ἴωμεν. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ μὴν εἴπομεν (εἴπερ μεμνήμεθα) ὀλίγον ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὡς αἱ λεγόμεναι ἐπιθυμίαι ἐν ἡμῖν ὦσι δί- C χα, ἄρα τότε τὸ σῶμα καὶ χωρὶς τῆς ψυχῆς τοῖς παθήμασι διείληπται. ΠΡΩΤ. Μεμνήμεθα, καὶ προεῤῥήθη ταῦτα. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν τὸ μὲν ἐπιθυμοῦν ἦν ἡ ψυχὴ τῶν τοῦ σώματος ἐναντίων ἕξεων, τὸ δὲ τὴν ἀλγηδόνα ἤ τινα διὰ πάθος ἡδονὴν, τὸ σῶμα ἦν τὸ παραδεχόμενον. ΠΡΩ. Ἦν γὰρ οὖν. ΣΩΚ. Συλλογίζου δὴ τὸ γιγνόμενον ἐν τούτοις. ΠΡ. Λέγε. ΣΩΚΡ. Γίγνεται τοίνυν, ὁπόταν ᾖ ταῦτα, ἅμα παρακεῖσθαι λύπας τε καὶ ἡ- D δονάς· καὶ τούτων αἰσθήσεις ἅμα παρ' ἀλλήλας ἐναντίων οὐσῶν γίγνεσθαι. ὃ καὶ νῦν δὴ ἐφάνη. ΠΡΩ. Φαίνεται γοῦν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ τόδε εἴρηται, καὶ συνωμολογημένον ἡμῖν ἔμπροσθεν κεῖται. ΠΡΩΤ. Τὸ ποῖον; ΣΩΚΡ. Ὡς τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἄμφω τούτω δέχεσθον λύπη τε καὶ ἡδονὴ, καὶ ὅτι τῶν ἀπείρων ἤτην. ΠΡΩΤ. Εἴρηται. τί μήν; ΣΩΚ. Τίς οὖν μηχανὴ ταῦτ' ὀρθῶς κρίνε- E σθαι. ΠΡΩ. Πῇ δὴ καὶ πῶς; ΣΩΚ. Εἰ τὸ βούλημα ἡμῖν τῆς κρίσεως τούτων ἐν τοιούτοις τισὶ διαγνῶναι βούλεται ἑκάστοτε, τίς τούτων πρὸς ἀλλήλας μείζων καὶ τίς ἐλάττων, καὶ τίς μᾶλλον καὶ τίς σφοδροτέρα λύπη τε πρὸς ἡδονὴν, καὶ λύπη πρὸς λύπην, καὶ ἡδονὴ πρὸς ἡδονήν. ΠΡΩΤ. Ἀλλ' ἔστι ταῦτά τε τοιαῦτα, καὶ ἡ βούλησις τῆς κρίσεως αὕτη. ΣΩ. Τί οὖν; ἐν μὲν ὄψει, τὸ πόρρωθεν καὶ ἐγγύθεν ὁρᾶν τὰ μεγέθη, τὴν ἀλήθειαν

niſi quatenus ſunt falſæ. PROT. Atqui, Socrates, contrarium omnino atque diſſentaneum ais. vix enim ac ne vix quidem multos dolores prauos, ſeu multas voluptates prauas, quiſquam eſſe dederit, quatenus ſunt falſæ: verùm hactenus, quòd in aliam quãdam eámque maximam prauitatem incidant. SOC. Prauas igitur voluptates, & prauitate eſſe huiuſmodi, paulo pòſt dicemus, ſi nobis ita videatur: falſas verò & multas & multoties alio quopiam modo in nobis ineſſe & innaſci, explicandum eſt. hoc enim ad quæſtionem iſtam componendam diiudicandámque fortaſſe vtemur. PROT. Quídni? ſi modò ſint. SOCR. Sunt verò, Protarche, vt mihi quidem videtur. Hæc autem ſententia, quandiu apud nos valebit, fieri non poteſt quin in varia hominum cadat examina variáſque reprehenſiones. PROT. Præclaré. SOC. [a] Ad hunc igitur ſermonem, quemadmodum athletæ, rurſus accedamus. PROT. Eſto. SOC. Atqui diximus (ſi quidem eorum meminimus quæ paulo antè ſunt à nobis explicata) Quouſque eæ quæ dicebantur à nobis cupiditates, in nobis ſeorſim extiterint, tunc verò corpus abſque anima paſſionibus illis diſtractum eſſe atque diuiſum. PROT. Meminimus iſta prius fuiſſe commemorata. SOCR. Nónne id anima erat quod cõtraria quædam cupiebat quàm cuperẽt corporei habitus? corpus autem erat id quod dolorẽ aut voluptatẽ affectione quadam natam ſuſcipiebat? PRO. Illud ipſum erat. SOC. Quid ergo ex his efficiatur, collige. PRO. At tu id expone. SOC. Id nimirum efficitur, quum hæc ſimul fuerint, & dolores & voluptates, & horum quæ vicinitate quadam inter ſe cõtraria ſunt ſenſus exiſtere. quod quidem nunc verum eſſe apparuit. PRO. Apparet omnino. SOC. Nónne & hoc dictum eſt, & confeſſum nobis hactenus fuit? PRO. Quídnam? SOC. Hæc ambo ſuſcipere magis & minus, & ad infiniti genus pertinere. PROT. Dictum eſt ſané. SOCRAT. Recta igitur de his iudicandi ratio quædam adeſt. PROT. Quatenus & quomodo? SOCRA. Nónne conſilium noſtrum de his rebus certo quodam iudicio conſtituendis hac in re perpetuò verſatur, vt dignoſcamus ecquæ ex his maior, quæ minor: qui minus vel magis intentus dolor cum voluptate collatus; & dolor cum dolore, & voluptas cum voluptate? PROT. At ita ſe res habet, & hoc eſt iudicii iſtius conſilium. SOCRATES. Quid igitur? In viſu quidem cominus aut eminus magnitudines

For. ὅτι ἄρα τότε. Alioqui ſcrib. uid. διειλῆφθαι.

Aliter legiſſe uidetur & Fic. qui uertit, Nónne propoſitũ in hoc iudicio nobis eſt, &c.

a Aliud πάθος: Voluptates alias intenſiores eſſe, alias remiſſiores: vt quidem alia ſit minus vel magis quàm alia, voluptas.

videre, veritatem obſcurat, & efficit vt falſa homines opinentur: in doloribus verò & voluptatibus hoc minimè contingit? PR. Multo magis, Socrates. Atqui hoc repugnat ei rei quam paulo antè dicebamus. PRO. Ecquam ais? SOC. Tunc quidem ex opiniones quæ falſæ & veræ ſunt, dolores ſimul & voluptates ſua internáque affectione repleuerunt. PRO. Veriſſimé. SOC. Nunc verò ipſæ, quòd & cominus & eminus quotidie commutari videantur, & ſimul inter ſe aliæ cum aliis componantur atque cōparentur: voluptates quidē doloris cōparatione maiores & vehementiores apparēt: ât moleſtiæ[ſiue dolores] voluptatum cōparatione, contrà quàm illæ. PRO. Neceſſe eſt res huiuſmodi propter eas cauſas contingere. SOC. Nónne quanto vtraque maiora vel minora quàm reuera ſint apparēt, ſi tantundem ipſe demeris, vtrunque quod apparet, ſed non eſt, neque illud rectè apparere dices: neque rurſus vnquam id quod ad hanc voluptatis & moleſtiæ partē acceſſit, rectum & verum dicere audebis? PRO. Nequaquam. SOC. Ab his itaque deinceps videamus, an hac ratione occurram*, Voluptates & moleſtias falſas magis adhuc eſſe, quàm eas quæ apparent & quæ ſunt in animalibus. PRO. Quales verò ais, & quomodo? SO. [a] Dictum eſt ſæpenumero, Dolores, angores, cruciatus, & res huiuſmodi quæ his appellationibus deſignantur, dum ſingularum rerum natura concretionibus & diſcretionibus, repletionibus & euacuationibus, incrementis & decrementis corrumpitur, planè exiſtere. PRO. Certè hæc ſæpius ſunt dicta. SOC. Quum verò in ſuam naturam reſtituuntur, huiuſmodi reſtitutionem, apud nos voluptatē admiſimus. PRO. Rectè. SOC. Quid verò, quum nihil huiuſmodi circa corpus contingit? PRO. Ecquando verò id fieri poſſit, Socrates? SOC. Nihil ad rē id facit, Protarche, quod à me quæris. PRO. Cur ita? SOC. Quoniam non obſtabit tua reſponſio quin illud ipſum à te quæram. PRO. Ecquid? SOCRAT. Si illud ipſum, Protarche, non contigerit, quídnam neceſſe eſt ex hoc nobis euenire? PROT. Dicíſne, ſi corpus in neutram partem moueatur? SOCRAT. Ita ſané. PROT. Manifeſtum id ſanè eſt, Socrates, voluptatem in huiuſmodi re contingere non poſſe, neque dolorem.

[a] Repetitis iis quæ iam poſuit de voluptate, docet dari poſſe mediam quandam vitam, à dolore & voluptate liberam atque immunē: atque adeò triplicem vitam eſſe: Iucundam, triſtem, mediā. Quod illuſtrat præclara imagine, Iucundam vitam, auro: triſtē, argento: mediā ei quod nec aurū nec argentum ſit, comparans.

A ἀφανίζει, καὶ ψευδῆ ποιεῖ δοξάζειν, ἐν λύπαις δ᾽ ἄρα καὶ ἡδοναῖς οὐκ ἔστι ταὐτὸν τοῦτο γιγνόμενον; ΠΡΩΤ. Πολὺ μὲν οὖν μᾶλλον, ὦ Σώκρατες, ἐναντίον δὴ τὸ νῦν τῷ σμικρὸν ἔμπροσθεν γέγονε. ΣΩΚΡ. Τὸ ποῖον λέγεις; ΠΡΩΤ. Τότε μὲν αἱ δόξαι ψευδεῖς τε καὶ ἀληθεῖς αὗται γιγνόμεναι τὰς λύπας τε ἅμα καὶ ἡδονὰς τοῦ παρ᾽ αὐταῖς παθήματος ἀνεπίμπλασαν. ΠΡΩ.

B Ἀληθέστατα. ΣΩΚΡΑΤ. Νῦν δέ γε αὗται, διὰ τὸ πόρρωθέν τε καὶ ἐγγύθεν ἑκάστοτε μεταβαλλόμεναι θεωρεῖσθαι, καὶ ἅμα τιθέμεναι παρ᾽ ἀλλήλας, αἱ μὲν ἡδοναί, παρὰ τὸ λυπηρὸν μείζους φαίνονται καὶ σφοδρότεραι, λῦπαι δ᾽ αὖ, διὰ τὸ παρ᾽ ἡδονάς, τοὐναντίον ἐκείναις. ΠΡΩ. Ἀνάγκη γίγνεσθαι τὰ τοιαῦτα διὰ ταῦτα. ΣΩ. Οὐκοῦν ὅσῳ μείζους τῶν οὐσῶν ἑκάτεραι καὶ ἐλάττους φαίνονται, τοῦτο ἀποτεμόμενος ἑκατέρων τὸ φαινόμενον, ἀλλ᾽ οὐκ ὄν, οὔτε αὐτὸ ὀρθῶς φαι-

C νόμενον ἐρεῖς, οὐδ᾽ αὖ ποτε τὸ ἐπὶ τοῦτο μέρος τῆς ἡδονῆς καὶ λύπης γιγνόμενον, ὀρθόν τε καὶ ἀληθὲς τολμήσεις λέγειν. ΠΡΩΤ. Οὐ γὰρ οὖν. ΣΩ. Τούτων τοίνυν ἑξῆς ὀψόμεθα ἐὰν τῇδε ἀπαντῶμεν, ἡδονὰς καὶ λύπας ψευδεῖς ἔτι μᾶλλον ἢ ταύτας φαινομένας τε καὶ οὔσας ἐν τοῖς ζώοις. ΠΡΩΤ. Ποίας δὴ καὶ πῶς λέγεις; ΣΩ. Εἴρηταί που πολλάκις ὅτι τῆς φύσεως ἑκάστων διαφθειρομένης μὲν συγκρίσεσι καὶ διακρίσεσι, καὶ πληρώσεσι καὶ κε-

D νώσεσι, καί τισιν αὔξεσι καὶ φθίσεσι, λῦπαί τε καὶ ἀλγηδόνες καὶ ὀδύναι καὶ πάνθ᾽ ὁπόσα τοιαῦτ᾽ ὀνόματ᾽ ἔχει, ξυμβαίνει γιγνόμενα.

26 ΠΡΩ. Ναὶ ταῦτα εἴρηται πολλάκις. ΣΩ. Εἰς δέ γε τὴν αὑτῶν φύσιν ὅταν καθίστηται, ταύτην αὖ τὴν κατάστασιν ἡδονὴν ἀπεδεξάμεθα παρ᾽ ἡμῶν αὐτῶν. ΠΡΩΤ. Ὀρθῶς. ΣΩ. Τί δ᾽ ὅταν περὶ τὸ σῶμα μηδὲν τούτων γιγνόμενον ἡμῶν ᾖ; ΠΡΩΤ. Πότε δὲ τοῦτ᾽ ἂν γένοιτο, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚ. Οὐδὲν

E πρὸς λόγον, ὦ Πρώταρχε, ὃ σὺ νῦν ἤρου τὸ ἐρώτημα. ΠΡΩ. Τί δή; ΣΩ. Διότι τὴν ἐμὴν ἐρώτησιν οὐ κωλύσεις με διερέσθαι σε πάλιν. ΠΡΩΤ. Ποίαν; ΣΩΚΡΑΤ. Εἰ δ᾽ οὖν μὴ γίγνοιτο, ὦ Πρώταρχε, φήσω τὸ τοιοῦτον, τί ποτε ἀναγκαῖον ἐξ αὐτοῦ συμβαίνειν ἡμῖν; ΠΡΩΤΑΡ. Μὴ κινουμένου τοῦ σώματος ἐφ᾽ ἑκάτερα φῄς; ΣΩΚΡΑΤ. Οὕτω. ΠΡΩΤΑΡ. Δῆλον δὴ τοῦτό γε, ὦ Σώκρατες, ὡς οὔτε ἡδονὴ γίγνοιτ᾽ ἂν ἐν τῷ τοιούτῳ ποτέ, οὔτ᾽ ἄν τις λύπη.

A ΣΩ. Κάλλιστ' εἶπες. ἀλλὰ γὰρ οἶμαι τόδε λέγεις, ὡς ἀεί τι τούτων ἀναγκαῖον ἡμῖν ξυμβαίνειν, ὡς οἱ σοφοί φασιν. ἀεὶ γὰρ ἅπαντα ἄνω τε καὶ κάτω ῥεῖ. ΠΡ. Λέγουσι γὰρ οὖν, καὶ δοκοῦσί γε οὐ φαύλως λέγειν. ΣΩ. Πῶς γὰρ ἄν, μὴ φαῦλοί γε ὄντες; ἀλλὰ γὰρ ὑπεκστῆναι τὸν λόγον ἐπιφερόμενον τοῦτον βούλομαι. τῇδ' οὖν διανοοῦμαι φεύγειν· καὶ σύ μοι ξύμφευγε. ΠΡ. Λέγε ὅπῃ. ΣΩ. Ταῦτα μὲν τοίνυν οὕτως ἔστω, φῶμεν πρὸς τούτους. σὺ δ' B ἀπόκριναι, πότερον ἀεὶ πάντα ὅσα πάσχει τι τῶν ἐμψύχων, ταῦτ' αἰσθάνεται τὸ πάσχον· καὶ οὔτ' αὐξανόμενοι λανθάνομεν ἡμᾶς αὐτούς, οὔτε τι τῶν τοιούτων οὐδὲν πάσχοντες; ἢ πᾶν τοὐναντίον; ὀλίγου γὰρ τά γε τοιαῦτα λέληθε πάνθ' ἡμᾶς. Π. Ἅπαν δή μου τοὐναντίον. ΣΩ. Οὐ τοίνυν καλῶς ἡμῖν εἴρηται τὸ νῦν δὴ ῥηθέν, ὡς αἱ μεταβολαὶ κάτω τε καὶ ἄνω γιγνόμεναι λύπας τε καὶ ἡδονὰς ἀπεργάζονται. ΠΡ. Τί μήν; ΣΩ. Ὧδ' ἔσται κάλλιον καὶ ἀνεπιληπτότερον τὸ λεγόμενον. ΠΡ. C Πῶς; ΣΩ. Αἱ μὲν μεγάλαι μεταβολαὶ λύπας τε καὶ ἡδονὰς ποιοῦσιν ἡμῖν, αἱ δ' αὖ μέτριαί τε καὶ σμικραί, τὸ παράπαν οὐδέτερα τούτων. ΠΡ. Ὀρθότερον οὕτως ἢ 'κείνως, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ ταῦτα οὕτω, πάλιν ὁ νῦν δὴ ῥηθεὶς βίος ἂν ἥκοι. ΠΡ. Ποῖος; ΣΩΚ. Ὃν ἄλυπόν τε καὶ ἄνευ χαρμονῶν ἔφαμεν εἶναι. ΠΡ. Ἀληθέστατα λέγεις. Σ. Ἐκ δὴ τούτων τιθῶμεν τριττοὺς ἡμῖν βίους. ἕνα μέν, ἡδύν· τὸν δ' αὖ, λυπηρόν· τὸν δ' ἕνα, D μηδέτερα. ἢ πῶς ἂν φαίης σὺ περὶ τούτων; Π. Οὐκ ἄλλως ἔγωγε ἢ ταύτῃ, τρεῖς εἶναι τοὺς βίους. Σ. Οὐκοῦν οὐκ ἂν εἴη τὸ μὴ λυπεῖσθαι ποτὲ ταὐτὸν τῷ χαίρειν. Π. Πῶς γὰρ ἄν; Σ. Ὁπόταν οὖν ἀκούσῃς ὡς ἥδιστον πάντων ἐστὶ διατελεῖν ἀλύπως τὸν βίον ἅπαντα, τί τόθ' ὑπολαμβάνεις λέγειν τὸν τοιοῦτον; Π. Ἡδὺ λέγειν φαίνεται ἔμοιγε οὗτος, τὸ μὴ λυπεῖσθαι. Σ. Τριῶν οὖν ὄντων ἡμῖν ὡντινων βούλει, τίθει (καλλίοσιν ἵνα ὀνόμασι χρώμεθα) τὸ μέν, E χρυσόν· τὸ δ', ἄργυρον· τρίτον δέ, τὸ μηδέτερα τούτων. Π. Κεῖται. Σ. Τὸ δέ, μηδέτερα τούτων, ἔσθ' ἡμῖν ὅπως θάτερα γένοιτ' ἄν, χρυσὸς ἢ ἄργυρος; ΠΡ. Καὶ πῶς ἄν; ΣΩ. Οὐδ' ἄρα ὁ μέσος βίος, ἡδὺς ἢ λυπηρὸς λεγόμενος, ὀρθῶς ἄν ποτε οὔτ' εἰ δοξάζει τις, δοξάζοιτο, οὔτ' εἰ λέγοι, λεχθείη, κατά γε τὸν ὀρθὸν λόγον. ΠΡΩ. Πῶς γὰρ ἄν; ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ μήν, ὦ ἑταῖρε, λεγόντων γε ταῦτα

Scribẽdum puto δή που, aut δήπου coniunctè.

A SOC. Optimè dixiſti. verùm hoc (credo) ais, aliquid horum nobis ſemper neceſſe fuiſſe contingere, quẽadmodũ aiunt ſapientes. Omnia enim ſus déque fluunt. PR. Aiunt ſanè: nec malè dicere videntur. SOCR. Quî enim malè dicerent, quum ipſi minimè ſint mali? Ab illo autem ſermone qui impendere videtur, volo me ſubtrahere. hâc igitur fugere cogito. tu mecũ quoq; fugam capeſſe. PRO. Quà veró? SOC. Hæc nimirum ita ſe habere concedamus illis. tu verò reſponde: Vtrũ B illa quæ animal aliquod patitur, ea ſentit id quod patitur: neque animaduertimus dum creſcimus, neque ſiquid aliud perpetimur? an res planè contrario modo ſe habet? hæc enim omnia ferè nos latent. PRO. Omnino contrá. SOC. Non igitur rectè id modò à nobis dictum eſt: Mutationes quæ vltro citróque fiunt, dolores & voluptates efficere. PRO. Quidni? SOC. Sic nimirum rectius & tutius dicatur. PR. Quomodo? SOC. Magnæ quidem mutationes, dolores & voluptates nobis afferunt: mediocres autem & exiguæ, prorſus C neutrum horum. PRO. Rectius ſic quàm illo modo, Socrates. SOC. Omnino ſi hæc ita ſe habent, vita illa de qua iam loquuti ſumus, rurſus in medium prodibit. PRO. Qualis? SOC. Illa videlicet quam à gaudiis & doloribus immunem eſſe diximus. PRO. Veriſſimè dicis. SO. Ex his igitur triplicem vitam cõſtituamus: Vnã quidem, quæ iucũda ſit: alterã, quæ triſtis: tertiam, quę neutra. an tu aliquid de his ſtatueris? PR. Non alio equidem quàm hoc modo, Triplicem nimirum eſſe vitã. SO. Nónne igitur Non dolere idem ſit quod Gaudere? PRO. Quidni? SOC. Quũ D igitur audieris, Omnium iucundiſſimum eſſe, vniuerſam vitam abſque vllo doloris ſenſu tranſigere, ecquid exiſtimas illum dicere? PRO. Hic mihi quidem iucundum ſignificare videtur, Non dolere. SOCR. [Ad triplicem illam vitam ſignificãdam] tria quędã pro arbitrio pone. Vt autẽ pulchriora vocabula adhibeamus: vna quidẽ, Aurum, altera, Argentum: tertia, quiddã quod neutrum horũ ſit. PR. Ponatur. SO. Quod neutrum horũ eſt, potéſtne alterũ ex illis fieri, aurũ aut argentũ? PR. Quo- E modo veró? SO. Neq; igitur media vita, ſi vel iucunda vel moleſta dicatur, ſiue quis id opinetur, rectè exiſtimari poterit: ſiue quis dicat, recta ratione dici poterit. PRO. Quî enim poſſet? SOC. Atqui, mi Protarche; ſentimus nonnullos ita & dicẽtes

& opinantes. PROT. Maximè. SOCR. Vtrum igitur gaudere tunc exiſtimant, quum dolore minimè afficiuntur? PRO. Aiunt ſanè. SOC. Tunc igitur ſe gaudere arbitrantur. non enim id alioqui dicerent. PRO. Videtur. SOCRAT. Falſa tamen de gaudendo opinantur: ſi quidem vtriuſque natura & non dolendi & gaudendi, ſeorſim conſtat. PRO. Et ſanè ſeorſum eſt. SOC. Vtrúmne igitur eligemus, tria hæc eſſe, (quemadmodum modò diximus) an duo ſolùm? dolorem quidem, malum hominibus, verùm à doloribus liberationem, hoc ipſum bonum eſſe, & iucundũ appellari? PRO. [a] Quomodo autem id fiat, mutuis interrogationibus exquiramus. non enim intelligo. SOC. Hoſtes enim Philebi, mi Protarche, planè non intelligis. PRO. Ecquos verò ais? SO. Eos qui in rerum naturalium cognitione eximiè dicuntur verſati, qui voluptates eſſe omnino negant. PRO. Quid igitur? SOC. Dolorum has omnes eſſe fugas, quas modò Philebus voluptates nominat. PR. Vtrũ igitur vt his pareamus nobis autor es? aut quomodo, Socrates? SOC. Nequaquam: ſed vt vatibus quibuſdam vtamur, qui vaticinantur, non arte, ſed quadã non ingeneroſæ naturæ offenſione atque indignatione, vim voluptatis infẽſis odiis proſequũtur, & nihil integri eſſe arbitrantur: adeo vt illas ipſius illecebras, maleficę artis præſtigias, quibus animi faſcinentur, non verò voluptates eſſe ducant. His ergo ad hæc vti poteris, aliis etiam animaduerſis ſcrupulis atque obiectionibus quibus eam inuoluere conantur. Poſtea verò quæ mihi veræ voluptates eſſe videantur, audies: vt ex vtraque diſputatione rei perſpecta vi atque natura, ad propoſitæ quæſtionis iudicium illam adhibeamus. PR. Rectè ais. SOC. [b] Illos igitur veluti auxiliarios inſequamur, ex obiectionum illarum ſuarum veſtigiis. arbitror enim illos, repetito altius principio, huiuſmodi quid dicere, ſi vniuſcuiuſque naturam cognoſcere velimus: vt exempli cauſa, Duri naturam, vtrum rerum duriſſimarũ habita ratione ita perſpicacius cognoſcere poſſimus, quã ad ea quæ longè minorem duritiem habent? oportet enim te, Protarche, quemadmodum & mihi, illis etiam ſpinoſis & præfractis hominibus reſpondere. PRO. Omnino: & illis quidem aio, Ad primas magnitudines [reſpiciendum.] SO. Nónne igitur, ſi Voluptatis genus ecquam tandem naturam habeat, cognoſcere velimus, non ad multo minores voluptates

a Πόρισμα ad quæſtionis de voluptate inſtitutæ amplificationem pertinẽs: aduerſus eos qui omnino negabant eſſe Voluptatem in rerum natura. quorum obiectiones diluit.

b Præfatur, ad voluptatis naturam intelligendam, non videndũ eſſe quàm ſint magnæ & multæ voluptates, ſed quàm vehemẽtes & concitatæ, etiam in malis non alioqui ita per ſe magnis. Cuius rei exemplum tradit in contrario. i. in dolore.

A καὶ δοξαζόντων αἰσθανόμεθα. ΠΡΩ. Καὶ μάλα. ΣΩ. Πότερον οὖν χαίρειν οἴονται τότε ὅταν μὴ λυπῶνται; ΠΡΩ. Φασὶ γοῦν. ΣΩ. Οὐκοῦν οἴονται τότε χαίρειν. οὐ γὰρ ἂν ἔλεγόν που. ΠΡΩΤ. Κινδυνεύει. ΣΩΚ. Ψευδῆ μὴν δοξάζουσι περὶ τοῦ χαίρειν, εἴπερ χωρὶς τοῦ μὴ λυπεῖσθαι καὶ τοῦ χαίρειν, ἡ φύσις ἑκατέρου. ΠΡΩΤ. Καὶ μὴν χωρὶς γοῦν. ΣΩ. Πότερον οὖν αἱρώμεθα παρ' ἡμῖν ταῦτ' εἶναι (καθάπερ ἄρτι) τρία, ἢ δύο
B μόνα; λύπην μὲν, κακὸν τοῖς ἀνθρώποις, τὴν δ' ἀπαλλαγὴν τῶν λυπῶν, αὐτὸ τοῦτο ἀγαθὸν ὄν, ἡδὺ προσαγορεύεσθαι; ΠΡΩ. Πῶς δὴ νῦν τοῦτο, ὦ Σώκρατες, ἐρωτώμεθα ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν; οὐ γὰρ μανθάνω. ΣΩ. Ὄντως γὰρ τοὺς πολεμίους Φιλήβου τοῦδε, ὦ Πρώταρχε, οὐ μανθάνεις. ΠΡΩ. Λέγεις δὲ αὐτοὺς τίνας; ΣΩ. Καὶ μάλα δεινοὺς λεγομένους τὰ περὶ φύσιν, οἳ τὸ παράπαν ἡδονὰς οὔ φασιν εἶναι. ΠΡΩ. Τί μήν; ΣΩΚ. Λυπῶν
C ταύτας εἶναι πάσας ἀποφυγὰς, ἃς νῦν οἱ περὶ Φίληβον ἡδονὰς ἐπονομάζουσι. ΠΡΩΤ. Τούτοις οὖν ἡμᾶς πότερα πείθεσθαι συμβουλεύεις; ἢ πῶς, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚΡ. Οὔκ· ἀλλ' ὥσπερ μάντεσι προσχρῆσθαί τισι, μαντευομένοις οὐ τέχνῃ, ἀλλά τινι δυσχερείᾳ φύσεως οὐκ ἀγεννοῦς, λίαν μεμισηκότων τὴν τῆς ἡδονῆς δύναμιν, καὶ νενομικότων οὐδὲν ὑγιές. ὥστε καὶ αὐτὸ τοῦτο αὐτῆς τὸ ἐπαγωγὸν, γοήτευμα ἀλλ' οὐχ ἡδονὴν εἶναι. τούτοις
D μὲν οὖν ταῦτα ἂν προσχρήσαιο, σκεψάμενος ἔτι καὶ τἆλλα αὐτῶν δυσχεράσματα. μετὰ δὲ ταῦτα αἵ γε μοι δοκοῦσιν ἡδοναὶ ἀληθεῖς εἶναι, πεύσῃ· ἵνα ἐξ ἀμφοῖν τοῖν λόγοιν σκεψάμενοι τὴν δύναμιν αὐτῆς παραθώμεθα πρὸς τὴν κρίσιν. ΠΡΩ. Ὀρθῶς λέγεις. ΣΩ. Μεταδιώκωμεν δὴ τούτους, ὥσπερ συμμάχους, κατὰ τὸ τῆς δυσχερείας αὐτῶν ἴχνος. οἶμαι γὰρ τοιόνδε τι λέγειν αὐτοὺς, ἀρχομένους ποθὲν ἄνωθεν ὡς, εἰ βουληθεῖμεν ὁ-
E τουοῦν εἴδους τὴν φύσιν ἰδεῖν. οἷον, τὴν τοῦ σκληροῦ· πότερον εἰς τὰ σκληρότατα ἀποβλέποντες, οὕτως ἂν μᾶλλον συννοήσαιμεν, ἢ πρὸς τὰ πολλοστὰ σκληρότητι; δεῖ δή σε, ὦ Πρώταρχε, καθάπερ ἐμοὶ, καὶ τούτοις τοῖς δυσχερέσιν ἀποκρίνεσθαι. ΠΡΩ. Πάνυ μὲν οὖν· καὶ λέγω γε αὐτοῖς ὅτι πρὸς τὰ πρῶτα μεγέθη. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν, εἰ καὶ τὸ τῆς ἡδονῆς γένος ἰδεῖν ἥντινα ποτὲ ἔχει φύσιν βουληθείημεν, οὐκ εἰς τὰς πολλοστὰς ἡδονὰς ἀποβλε-

πλέον, ἀλλ' εἰς τὰς ἀκροτάτας καὶ σφοδροτάτας λεγομένας. ΠΡ. Πᾶς ἄν σοι ταύτῃ συγχωροίη τανῦν. ΣΩ. Ἆρ' οὖν αἱ πρόχειροί γε, αἵπερ καὶ μέγισται τῶν ἡδονῶν (ὃ λέγομεν πολλάκις) αἱ περὶ τὸ σῶμα εἰσὶν αὗται; ΠΡ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Πότερον οὖν καὶ μείζους εἰσὶ καὶ γίγνονται περὶ τοὺς κάμνοντας ἐν ταῖς νόσοις, ἢ περὶ τοὺς ὑγιαίνοντας; εὐλαβηθῶμεν δὲ μὴ προπετῶς ἀποκρινόμενοι πταίσωμεν. ΠΡ. Πῇ; ΣΩΚ. Τάχα γὰρ ἴσως φαῖμεν ἂν περὶ ὑγιαίνοντας. ΠΡ. Εἰκός γε. ΣΩ. Τί δ' οὐχ αὗται τῶν ἡδονῶν ὑπερβάλλουσιν ὧν ἂν καὶ ἐπιθυμίαι μέγισται προγίγνωνται; ΠΡ. Τοῦτο μὲν ἀληθές. ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὐχὶ οἱ πυρέττοντες, καὶ ἐν τοιούτοις νοσήμασιν ἐχόμενοι, μᾶλλον διψῶσι καὶ ῥιγοῦσι, καὶ πάντα ὁπόσα διὰ τοῦ σώματος εἰώθασι πάσχειν, μᾶλλον δ' ἐνδείᾳ ξυγγίγνονται, καὶ ἀποπληρουμένων μείζους ἡδονὰς ἴσχουσιν; ἢ τοῦτο οὐ φήσομεν ἀληθὲς εἶναι; ΠΡ. Πάνυ μὲν οὖν ῥηθὲν φαίνεται. ΣΩ. Τί οὖν; ὀρθῶς ἂν φαινοίμεθα λέγοντες, ὡς εἴ τις τὰς μεγίστας ἡδονὰς ἰδεῖν βούλοιτο, οὐκ εἰς ὑγίειαν ἀλλ' εἰς νόσον ἰόντας δεῖ σκοπεῖν; ὅρα δὲ μή με ἡγῇ διανοούμενον ἐρωτᾶν σε εἰ πλείω χαίρουσιν οἱ σφόδρα νοσοῦντες τῶν ὑγιαινόντων· ἀλλ' οἴου μέγεθός με ζητεῖν ἡδονῆς, καὶ τὸ σφόδρα περὶ τοῦ τοιούτου ποῦ ποτε γίγνεται ἑκάστοτε. νοῆσαι γὰρ δεῖ φαμὲν ἥντινα φύσιν ἔχει, καὶ τίνα λέγουσιν οἱ φάσκοντες μηδ' εἶναι τὸ παράπαν αὐτήν. ΠΡ. Ἀλλὰ σχεδὸν ἕπομαι τῷ λόγῳ σου. Σ. Τάχα, ὦ Πρώταρχε, οὐχ ἧττον δείξεις. ἀποκρινῇ γάρ. ἐν ὕβρει μείζους ἡδονὰς οὐ πλείους λέγω. τῷ σφόδρα δὲ καὶ τῷ μᾶλλον ὑπερεχούσας ὁρᾷς ἢ ἐν τῷ σώφρονι βίῳ. λέγε δὲ, προσέχων τὸν νοῦν. ΠΡ. Ἀλλ' ἔμαθον ὃ λέγεις· καὶ πολὺ τὸ διάφορον ὁρῶ. τοὺς μὲν γὰρ σώφρονάς που καὶ ὁ παροιμιαζόμενος ἐπίσχει λόγος, ἑκάστοτε τὸ Μηδὲν ἄγαν παρακελευόμενος, ᾧ πείθονται. τὸ δὲ τῶν ἀφρόνων τε καὶ ὑβριστῶν μέχρι μανίας ἡ σφοδρὰ ἡδονὴ κατέχουσα περιβοήτους ἀπεργάζεται. ΣΩ. Καλῶς. καὶ εἴ γε τοῦθ' οὕτως ἔχει, δῆλον ὡς ἔν τινι πονηρίᾳ ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἀλλ' οὐκ ἀρετῇ, μέγισται μὲν ἡδοναί, μέγισται δὲ καὶ λῦπαι γίγνονται. ΠΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Οὐκοῦν τούτων τινὰς προελόμενον, δεῖ σκοπεῖσθαι τίνα ποτὲ τρόπον ἐχούσας, λέγομεν αὐτὰς εἶναι μεγίστας. ΠΡ.

Ante verbum ῥηθὲν puto deeſſe verb. ὀρθῶς. ſicut ſequitur, ὀρθῶς φαινοίμεθα λέγοντες.

Scribendum puto δεῖν. Alioqui ante & poſt φαμὲν eſt interpungendum. pro quo & Fic. legit φαμὲν. Item paulo poſt ἀποκρίνου pro ἀποκρινῇ ab eo quoque legitur.

γρ. οὐκ ἐν ἀρετῇ.

A ſtatuamus reſpiciendum, ſed ad eas quæ ſummæ ac vehementiſſimæ perhibentur? PRO. Quilibet hæc tibi hunc in modum conceſſerit modò. SOC. Nónne quæ inter voluptates ſunt expeditiſſimæ & maximæ atque potentiſſimæ (quod ſæpe dicimus) eæ ipſæ ſunt quæ circa corpus verſantur? PRO. Quidni? SOC. Vtrum igitur etiam maiores ſunt & fiunt circa ægrotos in ipſis morbis, quàm circa ſanos? caueamus autem ne feſtinantius reſpondentes impingamus. PRO. Quomodo? SO. Fortaſſe enim dixerimus circa ſanos. PR. Vi-
B detur quidem. SOC. Quid veró? nónne hæ voluptates excellunt, quarum etiam maximæ accedũt cupiditates? PRO. Hoc quidem verum. SOC. Nónne ii qui febre laborãt & huiuſmodi morbis tenentur, potius ſitiunt & algent, & quæcunque per corpus pati ſolent? maiori quippe penuria tenentur, ac proinde dum replentur, maiores habent voluptates. illúdne negauerimus verum eſſe? PRO. Omnino quidẽ dictum videtur. SOC. Quid igitur? recténe dicere videamur, eum qui maximas volu-
C ptates experiri velit, non ad ſanitatem ſed ad morbum adire debere, vt eas ibi commodius perſpiciat? At vide ne me hoc rogare putes in hanc ſententiam, quaſi qui vehemẽter ægrotant, plus gaudeãt quàm ſani: ſed exiſtima me de voluptatis magnitudine quærere, & qua in re vehementia, quæ in huiuſmodi affectionem cadit, verſetur. Cognoſcendum enim eſt, quemadmodum diximus, quam habeat naturam: & quam eſſe dicant ii qui ne ipſam quidẽ vllo modo eſſe affirmant. PRO. Atqui tuum ſermonem propè aſſequor. SO. For-
D taſſe nõ minus id quidem, Protarche, demonſtrabis. [a] reſponde modó. In contumelioſa petulantia maiores voluptates, nõ plures dico: vehementia autem & maioris ratione illas vides temperatam vitam exuperare. animum igitur attende. PRO. At & id quod ais intellexi, & longum diſcrimen animaduerto. temperantes enim tritum ſermone prouerbium cohibet, illis ſubinde inculcans, NE QVID NIMIS, cui quidem mandato parent. at inſipien-
E tes atque procaces ad inſaniam vſque vehemens voluptatis libido impotentibus quibuſdam clamoribus vrgens, cogit erũpere. SOCR. Rectè. & ſi hoc quidem ita ſe habet, perſpicuum eſt, in quadam animi & corporis prauitate, non verò in virtute, maximas & voluptates & maximos dolores verſari. PRO. Prorſus. SOC. Nónne adhibito illarum delectu perſpiciendum eſt, ecquo modo affectas atque comparatas ipſas, eſſe maximas ſtatuamus? PRO. Neceſſe eſt. SOC. Perſpice igitur quomo-

a Vehementiæ illius quæ in voluptatem cadat, exemplum oſtendit in hominibus intẽperantibus, qui minimè ſe cohibent, ſed licentioſè fræna laxãt cupiditatibus: quas morbos vocat, vt grauiſſima quædam πάθη in homine.

do ſint affectæ voluptates illæ quæ in huiuſmodi morbos cadant. PROT. Quales morbos narras? SOC. Hominum intemperantium, quas ſuperius illi ſpinoſi homines à nobis commemorati, infenſiſſimis odiis proſequuntur. PROT. [a] Quas verò voluptates? SOC. Quemadmodum ſcabiei curationes, quæ fricādo fiunt, & quæcunque huiuſmodi, quæ non aliam medicandi rationem efflagitant. hanc enim affectionem nobis contingere (deos immortales!) ecquid tandem eſſe dicemus? voluptatémne an dolorem? PROT. Mixtum hoc genus quoddam eſſe videtur. SOCR. Non enim Philebi quidem gratia hoc exemplum adieciſſem: ſed niſi hæ, Protarche, voluptates, & quæ ex his contingunt, inſpiciantur, haudquaquam poterimus inſtitutam quæſtionē certo quodam iudicio definire. PRO. Quamobrem ad his cognatas progrediendum eſt. SOC. Illáſne dicis quæ mixtione quadā cōmunicant? PRO. Illas ipſas dico. SO. Sunt itaque mixtiones aliæ quidem ſecundum corpus in ipſis corporibus: aliæ verò ipſius animæ, in anima. ſed & rurſus animi & corporis dolores voluptatibus mixtos comperiemus: & modò quidem vtrorumque commixtione, voluptates, modò autem dolores appellari. PRO. Quomodo? SOC. [Exēpli cauſa] quum quis in reſtitutione ſiue corruptione contrarias ſimul affectiones perferat, vt nunc dum friget caleſcat, dū caleſcit aliquando frigeſcat: quærens (arbitror) vt alterum quidem habeat, ab altero autem liberetur: dulce, (vt dicitur) amaro permixtum, quum videlicet adeſt ita vt difficulter remoueri poſſit, querimoniam indignationémque parit. deniq; verò ferum congreſſum affert. PRO. Et valde quidem quod modò à te dicebatur, verum comperitur. SOC. Nónne eiuſmodi mixtiones partim ex æquali dolorum & voluptatum temperamento conflantur, partim ex alterutrarum exceſſu? PROT. Quídni? SOC. Dic igitur, ex illarum numero, in quibus dolores copia voluptates ſuperant, quæ ſcabiei exemplo ſuprà oſtēdebantur, nunc has eſſe, & eas quæ titillationum vocabulo notari poſſent: quum id quod intus inflammatur feruet atque ebullit, neque frictione aut alio quopiam motu quiſquam illò poteſt penetrare, ſed quod in ſuperficie eſt, tantùm diffundit. aliquando verò hæc ipſa in ignem coniiciunt, & in contrarias ſententias, conſilii penuria, diſtrahuntur: ſéque adeò infinitis quibuſdam voluptatum libidinibus inuoluunt: aliquando contrarium præſtant, interioribus [voluptatibus] aduerſus externos dolores voluptatibus cōmixtos, in quamcunque partem vergant, obrogatis: quòd concreta per vim diffundunt, aut diſcreta cōfundunt,

[a] Inde ait apparere voluptates corporeas, inuolutas quidem atque implicatas, vehementi tamen quodam cupiditatis γαργαλισμῷ ſeſe exercentes, quo intemperātes homines impotentiſſimè percellantur.

A Ἀνάγκη. ΣΩ. Σκόπει δὴ τὰς τῶν τοιῶνδε νοσημάτων ἡδονάς, τίνα ποτὲ ἔχουσι τρόπον. ΠΡ. Ποίων; ΣΩ. Τὰς τῶν ἀσχημόνων, ἃς οὓς εἴπομεν δυσχερεῖς μισοῦσι παντελῶς. ΠΡΩ. Ποίας; ΣΩ. Οἷον τὰς τῆς ψώρας ἰάσεις, τὰς τρίψεσιν, καὶ ὅσα τοιαῦτα, οὐκ ἄλλης δεόμενα φαρμάξεως. τοῦτο γὰρ δὴ τὸ πάθος ἡμῖν, ὦ πρὸς θεῶν, τί ποτε φῶμεν ἐγγίγνεσθαι; πότερον ἡδονὴν, ἢ λύπην; ΠΡΩ. Ἔμμικτον [γρ. Σύμμικτον.] τοῦτό γε, ὦ Σώκρατες, ἔοικε γίγνεσθαί τι κα-
B κόν. ΣΩ. Οὐ μὲν δὴ Φιλήβου γε ἕνεκα παρεθέμην τὸν λόγον. ἀλλ' αἶεν τούτων, ὦ Πρώταρχε, τῶν ἡδονῶν, καὶ τῶν ταύταις ἑπομένων, ἂν μὴ κατοφθῶσι, σχεδὸν οὐκ ἄν ποτε δυναίμεθα διακρίνασθαι τὸ νῦν ζητούμενον. ΠΡ. Οὐκοῦν ἰτέον ἐπὶ τὰς τούτων συγγενεῖς. ΣΩ. Τὰς ἐν τῇ μίξει κοινωνούσας λέγεις; ΠΡΩ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚΡΑΤ. Εἰσὶ τοίνυν μίξεις, αἱ μὲν, κατὰ τὸ σῶμα, ἐν αὐτοῖς τοῖς σώμασιν· αἱ δ' αὐτῆς τῆς ψυχῆς, ἐν τῇ ψυ-
C χῇ. τὰς δ' αὐτῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἀνευρήσομεν λύπας ἡδοναῖς μιχθείσας· τοτὲ μὲν ἡδονάς, τὰ ξυναμφότερα, τοτὲ δὲ λύπας ἐπικαλουμένας. ΠΡΩΤ. Πῶς; ΣΩ. Ὁπόταν ἐν τῇ καταστάσει τις ἢ τῇ " διαφθορᾷ τἀναντία ἅμα πάθη πάσχῃ· ῥιγῶν ποτὲ θέρηται, καὶ θερμαινόμενος ἐνίοτε ψύχηται· ζητῶν (οἶμαι) τὸ μὲν ἔχειν, τοῦ δ' ἀπαλλάττεσθαι· τὸ δὴ λεγόμενον, πικρῷ γλυκὺ μεμιγμένον, μετὰ δυσαπαλλακτίας παρὸν, ἀγανάκτησιν
D καὶ ὕστερον ξύστασιν ἀγρίαν ποιεῖ. ΠΡΩΤ. Καὶ μάλ' ἀληθὲς τὸ νῦν δὴ λεγόμενον. ΣΩ. Οὐκοῦν αἱ τοιαῦται μίξεις, αἱ μὲν, ἐξ ἴσων εἰσὶ λυπῶν τε καὶ ἡδονῶν, αἱ δ' ἐκ τῶν ἑτέρων πλειόνων. ΠΡΩΤ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Λέγε δὴ, τὰς μὲν, ὅταν πλείους λῦπαι τῶν ἡδονῶν γίγνωνται, τὰς τῆς ψώρας λεγομένας, νῦν δὴ ταύτας εἶναι, καὶ τὰς τῶν γαργαλισμῶν· ὁπόταν ἐντὸς τὸ ζέον ᾖ καὶ τὸ φλεγμαῖνον, τῇ τρίψει δὲ καὶ τῇ κινήσει μὴ ἐφικνῆταί τις, τὸ δ' ἐ-
E πιπολῆς μόνον διαχέῃ. τοτὲ φέροντες εἰς πῦρ αὐτά, καὶ εἰς τοὐναντίον ἀπορίαις μεταβάλλοντες, ἐνίοτε ἀμηχάνους ἡδονάς· τοτὲ δὲ τοὐναντίον τοῖς ἐντὸς πρὸς τὰς τῶν ἔξω λύπας, ἡδοναῖς συγκερασθείσας, εἰς ὁπότερ' ἂν ῥέψῃ παρέχοντο, τῷ τὰ συγκεκριμένα βίᾳ διαχεῖν, ἢ τὰ διακεκριμένα συγχεῖν, καὶ ὁμοῦ

In præced. edit. διαφορᾷ: ſed Fic. quoque lectionē illam agnoſcit, non hanc. Vertit enim, In reſtitutione uel corruptione.

A λύπας ἡδοναῖς παρατιθέναι. ΠΡΩ. Ἀληθέστατα. ΣΩ. Οὐκοῦν, ὁπόταν αὖ πλείων ἡδονὴ κατὰ τοιαῦτα πάντα ξυμμιχθῇ, τὸ μὲν ὑπομεμιγμένον τῆς λύπης γαργαλίζει τε καὶ ἠρέμα ἀγανακτεῖν ποιεῖ, τὸ δ᾽ αὖ τῆς ἡδονῆς πολὺ πλέον ἐγκεχυμένον, συντείνει τε καὶ ἐνίοτε πηδᾶν ποιεῖ· καὶ παντοῖα μὲν χρώματα, παντοῖα δὲ σχήματα, παντοῖα δὲ πνεύματα ἀπεργαζόμενα, πᾶσαν ἔκπληξιν καὶ βοὰς μετὰ ἀφροσύνης ἐνεργάζεται. ΠΡ. Μάλα γε. ΣΩ. Καὶ λέγειν τε, ὦ ἑταῖρε, αὐτόν τε περὶ ἑαυτοῦ ποιεῖ, καὶ ἄλλον, ὡς ταύταις ταῖς ἡδοναῖς τερπόμενος, οἷον ἀποθνήσκει. καὶ ταύτας γε δὴ παντάπασιν ἀεὶ μεταδιώκει, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ ἂν ἀκολαστότερός τε καὶ ἀφρονέστερος ὢν τυγχάνῃ. καὶ καλεῖ δὴ μεγίστας ταύτας, καὶ τὸν ἐν αὐταῖς ὅτι μάλιστ᾽ ἀεὶ ζῶντα, εὐδαιμονέστατον καταριθμεῖται. ΠΡ. Πάντα, ὦ Σώκρατες, τὰ συμβαίνοντα πρὸς τῶν πολλῶν ἀνθρώπων εἰς δόξαν διεπέρανας. ΣΩ. Περί γε τῶν ἡδονῶν, ὦ C Πρώταρχε, τῶν ἐν τοῖς κοινοῖς παθήμασιν αὐτοῦ τοῦ σώματος τῶν ἐπιπολῆς τε καὶ ἐντὸς κερασθέντων· περὶ δὲ τῶν ἐν ψυχῇ, σώματι τἀναντία ξυμβάλλεται, λύπην τε ἅμα πρὸς ἡδονὴν, καὶ ἡδονὴν πρὸς λύπην, ὥστ᾽ εἰς μίαν ἀμφότερα κρᾶσιν ἰέναι. ταῦτα ἔμπροσθεν μὲν διήλθομεν, ὡς ὁπόταν αὖ κενῶται, πληρώσεως ἐπιθυμεῖ· καὶ ἐλπίζων μὲν, χαίρει, κενούμενος δὲ, ἀλγεῖ. ταῦτα δὲ τότε μὲν οὐκ ἐμαρτυράμεθα· νῦν δὲ λέγομεν D ὡς ψυχῆς πρὸς σῶμα διαφερομένης ἐν πᾶσι τούτοις πλήθει ἀμηχάνοις οὖσι, μίξις μία λύπης τε καὶ ἡδονῆς ξυμπίπτει γιγνομένη. ΠΡ. Κινδυνεύεις ὀρθότατα λέγειν. ΣΩΚ. Ἔτι τοίνυν ἡμῖν τῶν μίξεων λύπης τε καὶ ἡδονῆς λοιπὴ μία. ΠΡ. Ποία φής; ΣΩ. Ἣν αὐτὴν τὴν ψυχὴν αὑτῇ πολλάκις λαμβάνειν σύγκρισιν ἔφαμεν. ΠΡ. Πῶς οὖν τοῦτ᾽ αὐτὸ λέγομεν; ΣΩ. Ὀργὴν, ·· φόβον, καὶ πόθον, καὶ θρῆνον, καὶ ἔρωτα, καὶ ζῆλον, καὶ φθόνον, καὶ E ὅσα τοιαῦτα, ἆρ᾽ οὐκ αὐτῆς τῆς ψυχῆς τίθεσαι ταύτας λύπας τινάς; ΠΡ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Οὐκοῦν αὐτὰς ἡδονῶν μεστὰς εὑρήσομεν ἀμηχάνων; ἢ δεόμεθα ὑπομιμνήσκεσθαι τὸ -ὅστ᾽ ἐφέηκε, τοῖς θυμοῖς καὶ ταῖς ὀργαῖς, τὸ

---πολύφρονά περ χαλεπῆναι,

Ὅστε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο,

Malim λέγειν γε. γράφεται καὶ περὶ ἄλλου, ὡς.

For. ποίαν φής; γράφεται σύγκρασιν.

γράφεται Πῶς οὖν δὴ τοῦτ᾽ αὐτὸ λ.

Plat. ſcripſiſſe puto, ὑπομιμνήσκεσθαι τοῖς θυμοῖς καὶ ταῖς ὀργαῖς, τὸ-- ὅστ᾽ ἐφέηκε πολύφρονά περ χαλεπῆναι, Ὅστε πολὺ γλ. &c. Ante autem hac, -ὅστ᾽ ἐφέηκε &c. eſt apud Homerum, Καὶ χόλος, uerſus initiũ. Iliad. σ.

A & ſimul dolores voluptatibus implicant. PRO. Veriſſimé. SOC. Nónne rurſus quũ amplior voluptas ſecundum hæc omnia immixta fuerit, immixta quidem doloris pars & titillat & leuem quãdam indignationem ciet: at longè maior voluptatis pars effuſa, intendit impetum cupiditatis, & facit vt proſiliat atque erumpat, & omnigenos quidem colores, omnigenas figuras, omnigenos ſpiritus præſtet, omnémque conſternationem & abſonos cum amentia clamores excitet. PRO. Plané. SO. B Cogit quoque, mi Protarche, & ipſum de ſeipſo & de alio dicere, ſe harum voluptatum ſenſu veluti immori atque exanimari: eáſque adeò tanto ſtudioſius perſequitur, quanto & petulantior & dementior eſt. & has quidem maximas vocat, & eum qui in ipſis viuit, beatiſſimum quaſi ſubductis rationibus arbitratur. PR. Omnia illa, Socrates, quæ quamplurimorum hominum opinionibus in ſummo pretio habentur, dicendo perſequutus es. SO. De voluptatibus quidem, Protarche, quæ in communes corporis affectiones cadunt, C & tum in ſuperficie tantùm extant, tum intus etiam miſcentur. [a] De his autem quę ſunt in anima, aduerſa quadam vi corpori obnituntur, & contraria ingerunt, dolorem videlicet voluptati & voluptatem dolori immiſcent: ita vt vtraque in vnam quãdam mixtionem coeant. Et hæc quidem antea dicendo perſequuti ſumus: Vnumquemque videlicet quum euacuatur repletionem cupere, & ſperando quidem gaudere: dum verò vacuatur, dolere. His quidem illuſtrandis teſtimonia minimè adhibuimus: nunc autem affirmamus, Vnam quandam doloris & voluptatis mi- D xtionem in vnum concurrere, dum nimirum anima cum corpore diſſidet, in iis quidem omnibus quæ multitudine quadã immenſa ſunt atque infinita. PRO. Rectiſſimè dicere videris. SOC. [b] Vna adhuc reliqua nobis eſt mixtio doloris & voluptatis. PRO. Ecqualem ais? SOC. Quam ſæpenumero diximus concretionem in ſeipſa animam aſſumere. PRO. Quomodo verò id dicimus? SOC. Iram, & metum, & deſiderium, & lamentationem, & amo- E rem, & æmulationem, & inuidiam, & res omnes huiuſmodi, nónne ipſius animæ hos quoſdam dolores ſtatuis? PRO. Equidem. SOC. Nónne ipſos immenſis voluptatibus plenos comperiemus? an opus habemus illud in memoriam reuocare, irritabiles eſſe bonorum animos, id eſt, vt inquit Homerus,

-ſapiens etiam excandeſcit, at illi

Melle ſalutiferæ vis manat dulcior iræ,

[ſic aliquando contingit, vt iram emolliat

a In illa etiam inuolutarum cupiditatũ mixtione, perſpicuas eſſe, ait animi voluptates, aduerſus corpus prorſus pugnantis. vt exẽplis docet.

b Illius corporearum cupiditatum cum animi cupiditatibus pugnæ alias ſpecies cõmemorat: In bonis viris, qui ad iram concitati, ſeſe tamen ſua prudentia cohibent atque reuocant: &, In theatricis ſpectaculis, in quibus hominũ animi ad voluptatem & dolorem variè impelluntur.

atque temperet prudentia] & in lamentatione atque deſiderio voluptas dolore aliquãdo miſceatur? PRO. Quidni? imò nec aliter hæc ſolent euenire. SOC. Verùm tragicorúmne ſpectaculorũ, quum vnà gaudentes flent ſpectatores, meminiſti? PRO. Memini. SOC. In comœdiis verò, ignoráſne animos noſtros affici, & in his etiam doloris & voluptatis mixtionem ineſſe? PROT. Non ſatis intelligo. SOC. Omnino enim non facile eſt, Protarche, hac in re quotidianam quandam affectionem perſpicere? PRO. Nequaquam, vt mihi quidem videtur. SOC. [a] Ipſam igitur, quanto obſcurior eſt, tanto diligentius perueſtigemus, vt illam apprehendere poſſimus: ac proinde quilibet poſſit in aliis facilius percipere doloris & voluptatis mixtionem. PROT. Dic veró. SOC. Inuidię igitur nomen modò commemoratum, vtrum dolorem quendam animi poſueris, néc ne? PRO. Poſuero. SOC. Atqui is qui inuidet, ob vicinorũ mala gaudere comperietur. PRO. Prorſus. SOC. Malum ſanè eſt Amentia, & quem vecordem ſiue ſtolidum habitum vocamus? PRO. Quídni? SOC. Ex his itaque animaduerte ridiculum illud quam habeat naturam. PR. Dic modó. SOC. Improbitas nimirum eſt caput ſiue genus, quod habitus cuiuſdam nomine deſignatur. omnis autem improbitatis affectio cõtrario modo ſe habet quàm illud Delphicum elogium. PRO. NOSCE TEIPSVM, ſignificas, Socrates. SOC. Equidem. contrarium illi nimirum eſſet ſi præciperetur illius elogii mandato, ne quis ſe cognoſceret. PRO. Quídni? SOC. Conare igitur, Protarche, illud trifariam ſecare. PRO. Quomodo ais? neque ego enim id poſſum. SOC. Ain' mihi id modò diuidendum eſſe? PRO. Aio: & præterquam quod id neceſſarium eſſe aio, etiam obſecro. SOC. Nónne neceſſe eſt eorum qui ſeipſos ignorant, vnumquenque hanc affectionem pati ſecundum hæc tria? PRO. Quomodo? SOC. Primùm quidem, quod attinet ad diuitias, vti ſe opulentiorem eſſe arbitretur quàm reuera eſt. PR. Multi itaque ſunt hac affectione præditi. SOC. Plures autem, qui maiores & formoſiores ſe eſſe exiſtimant, & quicquid ad corpus ſpectat, eximia quadam ratione præſtare, præter ipſam rei veritatem. PR. Omnino. SOC. At plurimos eſſe arbitror qui circa tertiam ſpeciẽ in animis ſuis à virtute aberrent, dum ſe meliores quàm ſint, eſſe exiſtimant, maioribúſque ingenii dotibus quàm reuera ſint, inſtructos. PR. Id quidem maximé. SOC. Vulgus igitur, dum

[a] Alia, & accuratior quidem, mixtionis illius voluptatum & dolorum in nobis, explicatio, in Inuidia & Falſa de ſeipſo perſuaſione, quam Ignorantiam & Dementiam vocat. i. ἄνοιαν & ἄγνοιαν. quæ eſt luctuoſa commixtio in humanæ vitæ theatro, in quo & tragœdiæ & comœdiæ variè repræſentantur.

A καὶ τὰς ἐν τοῖς θρήνοις καὶ πόθοις ἡδονὰς ἐν λύπαις οὔσας ἀναμεμιγμένας; ΠΡΩΤ. Οὔκ. ἀλλ' οὕτω ταῦτά γε καὶ οὐκ ἄλλως ἂν ξυμβαίνοι γιγνόμενα. ΣΩΚ. Καὶ μὴν καὶ τάς γε τραγικὰς θεωρήσεις, ὅταν ἅμα χαίροντες κλάωσι, μέμνησαι; ΠΡΩΤ. Τί δ' οὔ; ΣΩ. Τὴν δ' ἐν ταῖς κωμῳδίαις διάθεσιν ἡμῶν τῆς ψυχῆς, ἆρ' οἶσθ' ὡς ἔστι κἀν τούτοις μῖξις λύπης τε καὶ ἡδονῆς; ΠΡΩ. Οὐ πάνυ κατανοῶ. ΣΩ. Παντάπασι γὰρ οὐ ῥᾴδιον, ὦ B Πρώταρχε, ἐν τούτῳ ξυννοεῖν τὸ τοιοῦτον ἑκάστοτε πάθος. ΠΡΩ. Οὔκουν, ὥς γ' ἔοικεν ἐμοί. ΣΩ. Λάβωμέν γε μὴν αὐτὸ τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ σκοτεινότερόν ἐστιν· ἵνα καὶ ἐν ἄλλοις ῥᾷον καταμαθεῖν τις οἷός τ' ᾖ μῖξιν λύπης τε καὶ ἡδονῆς. ΠΡΩΤ. Λέγοις ἄν. ΣΩΚ. Τὸ τοίνυν δὴ ῥηθὲν ὄνομα φθόνου, πότερα λύπην τινὰ ψυχῆς θήσεις; ἢ πῶς; ΠΡΩ. Οὕτω. ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν ὁ φθονῶν γε, ἐπὶ κακοῖς τοῖς τῶν πέλας ἡδόμενος ἀναφανήσεται. C ΠΡΩΤ. Σφόδρα γε. ΣΩΚ. Κακὸν μὴν ἄγνοια, καὶ ἣν δὴ λέγομεν ἀβελτέραν ἕξιν. ΠΡΩ. Τί μήν; ΣΩΚ. Ἐκ δὴ τούτων ἴδε τὸ γελοῖον ἥντινα φύσιν ἔχει. ΠΡΩ. Λέγε μόνον. ΣΩ. Ἔστι δὴ πονηρία μέν τις, τὸ κεφάλαιον, ἕξεώς τινος ἐπίκλην λεγομένη· τῆς δ' αὖ πάσης πονηρίας ἐστὶ τοὐναντίον πάθος ἔχον ἢ τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῶν ἐν Δελφοῖς γραμμάτων. ΠΡ. Τὸ ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟ'Ν, λέγεις, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Ἔγωγε. τοὐναντίον D μὴν ἐκείνῳ δηλονότι τὸ μηδαμῇ γιγνώσκειν αὑτὸν, λεγόμενον ὑπὸ τοῦ γράμματος ἂν εἴη. ΠΡΩ. Τί μήν; ΣΩ. Ὦ Πρώταρχε, πειρῶ δὴ αὐτὸ τοῦτο τριχῇ τέμνειν. ΠΡ. Πῇ φῄς; οὐ γὰρ μὴ δυνατὸς ὦ. ΣΩ. Λέγεις δὴ δεῖν ἐμὲ τοῦτο διελέσθαι τανῦν; ΠΡΩΤ. Καὶ δέομαί γε, πρὸς τῷ λέγειν. ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὐ τῶν ἀγνοούντων αὑτοὺς κατὰ τρία ἀνάγκη τοῦτο τὸ πάθος πάσχειν ἕκαστον; ΠΡΩ. Πῶς; ΣΩ. Πρῶτον μὲν κατὰ χρήματα δοξάζειν εἶναι E πλουσιώτερον ἢ κατὰ τὴν αὐτῶν οὐσίαν. ΠΡ. Πολλοὶ γοῦν εἰσὶ τὸ τοιοῦτον πάθος ἔχοντες. ΣΩ. Πλείους δέ γε, οἳ μείζους καὶ καλλίους αὑτοὺς δοξάζουσι, καὶ πάντα ὅσα κατὰ τὸ σῶμα, εἶναι διαφερόντως τῆς οὔσης αὐτοῖς ἀληθείας. ΠΡΩ. Πάνυ γε. ΣΩ. Πολὺ δὲ πλεῖστοί γε, οἶμαι, περὶ τὸ τρίτον εἶδος ἐν ταῖς ψυχαῖς τούτων διημαρτήκασιν ἀρετῆς, δοξάζοντες βελτίους ἑαυτούς, οὐκ ὄντες. ΠΡΩΤ. Σφόδρα μὲν οὖν. ΣΩ. Τῶν ἀρετῶν δ' ἆρ', οὐ σοφίας

γρ. λέγειν. καὶ δέομαί γε, πρ.

For. πλουσιωτέρους.

A σοφίας πέρι τὸ πλῆθος πάντως ἀντεχόμενον, μεστὸν ἐρίδων καὶ δοξοσοφίας ἐστὶ καὶ ψεύδους; ΠΡΩΤ. Πῶς δ᾽ οὔ; ΣΩΚ. Κακὸν μὲν δὴ πᾶν ἄν τις τὸ τοιοῦτον εἰπὼν, ὀρθῶς ἂν εἴποι, πάθος. ΠΡΩ. Σφόδρα γε. ΣΩ. Τοῦτο τοίνυν ἔτι διαιρετέον, ὦ Πρώταρχε, δίχα· εἰ μέλλομεν τὸν παιδικὸν ἰδόντες φθόνον, ἄτοπον ἡδονῆς καὶ λύπης ὄψεσθαι μίξιν. ΠΡ. Πῶς οὖν τέμνωμεν δίχα λέγεις; ΣΩΚ. Ναί. πάντες ὁπόσοι ταύτην τὴν ψευδῆ δόξαν περὶ ἑαυτῶν ἀνοήτως δοξάζουσι,

B καθάπερ ἁπάντων ἀνθρώπων, καὶ τούτων ἀναγκαιότατον ἕπεσθαι τοῖς μὲν, ῥώμην αὐτῶν καὶ δύναμιν, τοῖς δὲ, οἶμαι, τοὐναντίον. ΠΡΩΤ. Ἀνάγκη. ΣΩ. Ταύτῃ τοίνυν δίελε. καὶ ὅσοι μὲν αὐτῶν εἰσὶ μετ᾽ ἀσθενείας τοιοῦτοι, καὶ ἀδύνατοι, καταγελώμενοι τιμωρεῖσθαι, γελοίους τούτους φάσκων εἶναι, τἀληθῆ φθέγξῃ· τοὺς δὲ δυνατοὺς τιμωρεῖσθαι, φοβεροὺς καὶ ἰσχυροὺς καὶ ἐχθροὺς προσαγορεύων, ὀρθότατον τοῦτο σαυτῷ λόγον ἀπο-

C δώσεις. ἄγνοια γὰρ, ἡ μὲν τῶν ἰσχυρῶν, ἐχθρά τε καὶ αἰσχρά (βλαβερὰ γὰρ καὶ τοῖς πέλας, αὐτή τε καὶ ὅσαι εἰκόνες ταύτης εἰσίν) ἡ δ᾽ ἀσθενὴς ἡμῖν τὴν τῶν γελοίων εἴληχε φύσιν. ΓΡΩΤ. Ὀρθότατα λέγεις. ἀλλὰ γὰρ ἡ τῶν ἡδονῶν καὶ λυπῶν μίξις ἐν τούτοις οὔπω μοι καταφανής. ΣΩΚΡΑ. Τὴν τοίνυν τοῦ φθόνου δύναμιν λάβε πρῶτον. ΠΡΩΤ. Λέγε μόνον. ΣΩΚΡΑ.

In præc. editionibus, ἄνοια, itidémque aliquanto pòſt, ἄνοιαν bis pro ἄγνοιαν. Suprà autem in iiſdem edit. κακὸν μὴν ἀνία: ubi ἄγνοια primùm in ἄνοια mutatum, deinde in ἀνία fuit deprauatū. Nam & Fic. ubique lectionē quæ hic eſt ſequitur.

D Λύπη τις ἄδικός ἐστι καὶ ἡδονή; ΠΡΩΤ. Τοῦτο μὲν ἀνάγκη. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἐπὶ μὲν τοῖς τῶν ἐχθρῶν κακοῖς οὔτ᾽ ἄδικον οὔτε φθονερόν ἐστι τὸ χαίρειν; ΠΡΩ. Τί μήν; ΣΩΚ. Τά γε τῶν φίλων ὁρῶντας ἔστιν ὅτε κακὰ, μὴ λυπεῖσθαι, χαίρειν δὲ ἆρ᾽ οὐκ ἄδικόν ἐστι; ΓΡΩΤ. Πῶς δ᾽ οὔ; ΣΩΚ. Οὐκοῦν τὴν ἄγνοιαν εἴπομεν ὅτι κακὸν πᾶσιν; ΠΡΩΤ. Ὀρθῶς. ΣΩΚ. Τί οὖν; τὴν τῶν φίλων δοξοσοφίαν, καὶ δοξοκαλίαν, καὶ

E ὅσα νῦν διήλθομεν, ἐν τρισὶ λέγοντες εἴδεσι γίγνεσθαι, γελοῖα μὲν, ὁπόσα ἀσθενῆ, μισητὰ δ᾽ ὁπόσα μὴ ἐρρωμένα; ἢ μὴ φῶμεν ὅπερ εἶπον ἄρτι, τὴν τῶν φίλων ἕξιν ταύτην ὅταν ἔχῃ τις τὴν ἀβλαβῆ τοῖς ἄλλοις, γελοίαν εἶναι; ΓΡΩ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Κακὸν δὲ οὐχ ὁμολογοῦμεν αὐτὴν, ἄγνοιάν γε οὖσαν; ΓΡΩ. Σφόδρα γε. ΣΩΚ. Χαίρομεν δὲ ἢ λυπούμεθα, ὅταν ἐπ᾽ αὐτῇ γελῶμεν;

Legit & Fic. ὁπόσα ἢ ἐρρ.

A virtutem & ſapientiam ſibi omnino vendicat, nónne & contentionibus & falſa ſapientiæ perſuaſione ac proinde mendacio refertum eſt? PROT. Quídni eſſet? SOCR. Siquis igitur huiuſmodi affectionem omnibus malam dicat, rectè ſanè dixerit. PROT. Prorſus. SOC. Hæc igitur adhuc, Protarche, bifariam diuidenda eſt, ſi pueriili illa ridiculáque inuidia animaduerſa, abſurdam voluptatis dolorı́ſq; mixtionem videre volumus. PRO. Quomodo igitur bifariā ſecemus rogas? SOCRA. Rogo. Quicunque falſam hanc o-

B pinionem de ſeipſis ſtolidè gerunt, quemadmodum & omnibus hominibus, iis etiam omnino neceſſarium eſt accidat, vt partim robur atque potentiam habeant, partim non habeant. PROT. Neceſſe eſt. SOC. Hoc itaque modo diſtingue. quicunque ex his infirmi ſunt, neque ad ſumendam vindictam ſatis valent, atque adeò deridentur, ſi hos quoque ridiculos vocaueris, vera certè dixeris: eos autem qui & vlciſci iniurias poſſunt, ſi formidoloſos & robuſtos & hoſtes vocaueris, ap-

C poſitiſſimam hanc tibi rationem reddes. Ignorantia enim hominum potentum, eſt & hoſtilis & turpis (vicinis enim noxia eſt & ipſa, & quæcunque ipſius ſunt imagines) at infirma ignorãtia, ridiculam ſanè naturam ſortita eſt. PROT. Rectiſſimè dicis. at enim voluptatum & dolorum commixtio in his nondū mihi conſpicua eſt. SOC. Primùm igitur Inuidiæ vim accipe. PROT. Dic modò. SOCR. Nónne quidam eſt iniuſtus dolor, & voluptas quædam iniuſta? PROT. Ita qui-

D dem neceſſe eſt. SOC. Nónne inimicorum malis gaudere, neque iniuſti hominis eſt, neque inuidi? PROT. Quídni? SOC. Amicorum autem malis non quidem gaudere, ſed etiam non dolere, nónne iniuſtum eſt? PROT. Quis neget? SOC. Nónne dicemus demẽtiam omnibus hominibus vniuerſim eſſe malum? PROT. Rectè. SOC. Amicorum verò de propria ſapientia & pulchritudine perſuaſionem, & quæcunque modò recenſuimus, quæ in tribus generibus quibuſdam verſari diximus, ridicula nimirum quæcunque imbe-

E cillia, odioſa verò quæcunq; robuſta: hūc inquam amicorū habitū, quum quis nullum detrimentum aliis afferre poteſt, negabimúſne eſſe ridiculum? PR. Omnino. SOC. Malum verò ipſam eſſe nónne fatemur, quum ſit ignorantia? PROT. Prorſus. SOC. Gaudemúſne an dolemus, quū ob illam amicorum ignorãtiam ridemus?

PRO. Nos quidem gaudere perſpicuum eſt. SO. Voluptatem quidem in amicorũ malis, nónne inuidiam eſſe diximus quæ hoc præſtat? PROT. Neceſſe eſt. SOC. Ex hoc igitur ſermone patet, nos propter illa quæ in amicis ſunt ridicula ridentes, dum voluptatem inuidiæ miſcemus, dolori voluptatem cõmiſcere. nam Inuidiam dolorem eſſe animi, iamdudum dedimus: & ridere, voluptatem. ſimúlque hæc his in temporibus fieri. PRO. Verum ais. SOC. Euincit itaque ratio, nos non modò in lamentationibus & tragœdiis & cæteris fabuloſis commentis res geſtas repræſentantibus, ſed in vniuerſæ vitæ veluti tragœdia & comœdia, dolores ſimul cum voluptatibus miſcere, & in aliis innumerabilibus. PRO. Illud adeo exploratũ eſt, vt nemo tam apertam veritatem non fateri cogatur, etiamſi ad contrariam partem contentioſè inclinet. SO. Iram verò, deſiderium, lamentationẽ, timorem, amorem, æmulationẽ, inuidiã, propoſuimus, & cætera huius generis: in quibus diximus nos inuenturos ea mixta, de quibus tam ſæpe loquimur in hac diſputatione. nónne? PR. Certè. SOC. Intelligimúſne ergo explicatum omnem à nobis confectúmq; ſermonem qui eſt de Lamentatione & Inuidia & Ira. PROT. Quî non intelligeremus? SOCRAT. Nónne & multa alia reſtant explicanda? PROT. Omnino multa. SOC. [a]Qua de cauſa maximè arbitraris me tibi indicaſſe illã in comœdia mixtionem? nónne vt probarem, planóque argumento fidem facerem, In timoribus & amoribus cæteríſque rebus mixtionem illam facilius demonſtrari poſſe? Itaque conſentaneum eſt, mi Protarche, vt hoc per te capias atque intelligas, méque dimittas: vti ne ad illa rurſus ſit mihi ingrediendũ, ſermóque vlterius producẽdus. ſed rem ita ſe habere nudè & ſimpliciter accipito, & ANIMAM abſque corpore, & corpus abſque anima, & in mutua etiã illa quæ inter vtrũque intercedit, affectionum communitate, permixta cum doloribus voluptate abundare. Dic igitur vtrum me dimittas, an ad multam etiam noctem velis detinere. arbitror autem, ſi pauca adhuc his adiunxero, impetraturum me eſſe vt me dimittas. horum enim omnium craſtino die tibi rationem reddam. Iam verò ad reliqua cogito progredi, ad inſtitutæ quæſtionis iudicium atque finem, quem Philebus indicit atque mandat. PR. Rectè ais, Socrates. ſed quæ reſtant, expone vti placuerit.

SOC. [b] Ex ordine igitur naturæ, poſt mixtas illas voluptates, neceſſitate quadã ad puras immixtáſque, quantũ quidẽ in nobis ſitum erit, explicandas progrediendũ fuerit.

[a] CONCLVSIO: Quandiu animus noſter hoc corporis carcere circumcluditur, variè & animum abſque corpore ſuis cupiditatibus: & corpus quoque ſuis & planè corporeis cupiditatibus percelli: denique vtriuſque cupiditates promiſcua quadã farragine inuolui, ex mutua illa qua inter ſe colligantur, συμπάθεια. Ita abſoluit tractationem De mixtis voluptatibus: quibus certè felicitatis ἀκυρεῖα tribui nullo modo poſſunt nec debent, nec vllus quidem in felicitate locus: quum in illa cupiditatum diſtractione non poſſit non eſſe ſumma miſeria.

[b] Poſtquam de Mixtis voluptatibus ita egit, nunc de PVRIS & IMMIXTIS agit: quarum primam ſpeciem enumerat, Natu

A ΠΡ. Δῆλον ὅτι χαίρομεν. ΣΩ. Ἡδονὴν δ' ἐπὶ τοῖς τῶν φίλων κακοῖς, οὐ φθόνον ἔφαμεν εἶναι τὸν τοῦτο ἀπεργαζόμενον; ΠΡΩΤ. Ἀνάγκη. ΣΩ. Γελῶντας ἄρα ἡμᾶς ἐπὶ τοῖς τῶν φίλων γελοίοις, φησὶν ὁ λόγος, κεραννύντας ἡδονὴν φθόνῳ, λύπῃ τὴν ἡδονὴν ξυγκεραννύναι. τὸν γὰρ φθόνον ὡμολογῆσθαι λύπην ψυχῆς ἡμῖν πάλαι· τὸ δὲ γελᾶν, ἡδονήν. ἅμα δὲ γίγνεσθαι τοῦτο ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις. ΠΡΩΤ. Ἀληθῆ. ΣΩΚ. Μηνύει
B δὲ νῦν ὁ λόγος ἡμῖν ἐν θρήνοις τε καὶ ἐν τραγῳδίαις, μὴ τοῖς δράμασι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ τοῦ βίου ξυμπάσῃ τραγῳδίᾳ καὶ κωμῳδίᾳ, λύπας ἡδοναῖς ἅμα κεράννυσθαι, καὶ ἐν ἄλλοις δὴ μυρίοις. ΠΡΩΤ. Ἀδύνατον μὴ ὁμολογεῖν ταῦτα, ὦ Σώκρατες, εἰ καί τις φιλονεικοῖ ὅτι πάντη πρὸς τἀναντία. ΣΩΚ. Ὀργὴν μὴν, καὶ πόθον, καὶ θρῆνον, καὶ φόβον, καὶ ἔρωτα, καὶ ζῆλον, καὶ φθόνον προὐθέμεθα, καὶ ὁπόσα τοιαῦτα, ἐν οἷς ἔφαμεν
C εὑρήσειν μιγνύμενα τὰ νῦν πολλάκις λεγόμενα. ἦ γάρ; ΠΡΩΤ. Ναί. ΣΩΚΡ. Μανθάνομεν οὖν ὅτι θρήνου πέρι καὶ φθόνου καὶ ὀργῆς πάντα ἐστὶ τὰ νῦν δὴ διαπερανθέντα. ΠΡΩ. Πῶς γὰρ οὐ μανθάνομεν; ΣΩΚ. Οὐκοῦν πολλὰ ἔτι τὰ λοιπά. ΠΡΩΤ. Καὶ πάνυ γε. ΣΩΚ. Διὰ δὴ τί μάλισθ' ὑπολαμβάνεις με δεῖξαί σοι τὴν ἐν τῇ κωμῳδίᾳ μίξιν; ἆρ' οὐ πίστεως χάριν ὅτι τήν γε ἐν τοῖς φόβοις καὶ ἔρωσι καὶ τοῖς
D ἄλλοις ῥᾴδιον κρᾶσιν ἐπιδεῖξαι; λαβόντα δὲ τοῦτο παρὰ σαυτῷ, ἀφεῖναί με μηκέτι ἐπ' ἐκεῖνα ἰόντα δεῖν μηκύνειν τοὺς λόγους, ἀλλ' ἁπλῶς λαβεῖν τοῦτο, ὅτι καὶ σῶμα ἄνευ ψυχῆς, καὶ ψυχὴ ἄνευ σώματος, καὶ κοινῇ μετ' ἀλλήλων ἐν τοῖς παθήμασι μεστά ἐστι
23 συγκεκραμένης ἡδονῆς λύπαις. νῦν οὖν λέγε, πότερα ἀφίης με, ἢ μέσας ποιήσεις νύκτας. εἰπὼν δὲ σμικρὰ, οἶμαί σου τεύξεσθαι μεθεῖναί με. τούτων γὰρ ἁπάντων αὔριον ἐ-
E θελήσω σοὶ λόγον δοῦναι· τανῦν δὲ ἐπὶ τὰ λοιπὰ βούλομαι στέλλεσθαι, πρὸς τὴν κρίσιν ἣν Φίληβος ἐπιτάττει. ΠΡΩ. Καλῶς εἶπες ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ὅσα λοιπὰ ἡμῖν διέξελθε ὅπῃ σοι φίλον.

ΣΩΚ. Κατὰ φύσιν τοίνυν, μετὰ τὰς μιχθείσας ἡδονὰς, ὑπὸ δή τινος ἀνάγκης ἐπὶ τὰς ἀμίκτους πορευοίμεθ' ἂν ἐν τῷ μέρει.

ἴσως πάνυ.

For. μανθάνοιμεν. uel μανθάνωμεν. Præcedentia autem interrogatiuè legit & Fic.

A ΠΡΩ. Κάλλιστ' εἶπες. ΣΩ. Ἐγὼ δὴ πειράσομαι μεταβαλὼν σημαίνειν ὑμῖν αὐτάς. τοῖς γὰρ φάσκουσι λυπῶν εἶναι παῦλαν πάσας τὰς ἡδονάς, οὐ πάνυ πως πείθομαι· ἀλλ' ὅπερ εἶπον, μάρτυσι καταχρῶμαι πρὸς τὸ τινὰς ἡδονὰς εἶναι δοκούσας, οὔσας δ' οὐδαμῶς· καὶ μεγάλας ἑτέρας τινὰς ἅμα καὶ πολλὰς φαντασθείσας, εἶναι δ' αὐτὰς συμπεφυρμένας ὁμοῦ λύπαις τε καὶ ἀναπαύσεσιν ὀδυνῶν τῶν μεγίστων, περί τε σώματος καὶ ψυχῆς ἀπορίας. B ΠΡΩ. Ἀληθεῖς δ' αὖ τίνας, ὦ Σώκρατες, ὑπολαμβάνων, ὀρθῶς τις διανοοῖτ' ἄν; ΣΩ. Τὰς περί τε τὰ καλὰ λεγόμενα χρώματα, καὶ περὶ τὰ σχήματα, καὶ τῶν ὀσμῶν τὰς πλείστας, καὶ τὰς τῶν φθόγγων, καὶ ὅσα τὰς ἐνδείας ἀναισθήτους ἔχοντα καὶ ἀλύπους, τὰς πληρώσεις αἰσθητὰς καὶ ἡδείας καθαρὰς λυπῶν παραδίδωσι. ΠΡΩ. Πῶς δὴ ταῦτα, ὦ Σώκρατες, αὖ λέγομεν οὕτω; ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν οὐκ εὐθὺς δῆλά ἐστιν ἃ λέγω, πειρατέον μὴν δηλοῦν. C σχημάτων τε γὰρ κάλλοις οὐχ ὅπερ ἂν ὑπολάβοιεν οἱ πολλοί, πειρῶμαι νῦν λέγειν, οἷον ζῴων, ἤ τινων ζωγραφημάτων· ἀλλ' εὐθύ τι λέγω (φησὶν ὁ λόγος) καὶ περιφερές, καὶ ἀπὸ τούτων δὴ τά τε τοῖς τόρνοις γιγνόμενα ἐπίπεδά τε καὶ στερεά, καὶ τὰ τοῖς κανόσι καὶ γωνίαις· εἴ μου μανθάνεις. ταῦτα γὰρ οὐκ εἶναι πρός τι καλὰ λέγω, καθάπερ ἄλλα, ἀλλ' ἀεὶ καλὰ καθ' αὑτὰ πεφυκέναι, καί τινας ἡδονὰς οἰκείας ἔχειν, οὐδὲν ταῖς τῶν κινήσεων προσφερεῖς· καὶ D χρώματα δή που τοῦτον τὸν τύπον ἔχοντα, καλά, καὶ ἡδονάς. ἀλλ' ἆρα μανθάνομεν, ἢ πῶς; ΠΡΩΤ. Πειρῶμαι μέν, ὦ Σώκρατες· πειράθητι δὲ καὶ σὺ σαφέστερον ἔτι λέγειν. ΣΩ. Λέγω δὴ τὰς τῶν φθόγγων τὰς λείας καὶ λαμπράς, τὰς ἕν τι καθαρὸν ἱείσας μέλος, οὐ πρὸς ἕτερον καλάς, ἀλλ' αὐτὰς καθ' αὑτὰς εἶναι, καὶ τούτων συμφύτους ἡδονὰς ἑπομένας. ΠΡΩΤ. Ἔστι γὰρ οὖν καὶ τοῦτο. ΣΩΚΡ. E Τὸ δὲ περὶ τὰς ὀσμὰς ἧττον μὲν θεῖον γένος ἡδονῶν· τὸ δὲ μὴ συμμεμῖχθαι ἐν αὐταῖς ἀναγκαίας λύπας, καὶ ὅπῃ τοῦτο καὶ ἐν ὅτῳ τυγχάνει γεγονὸς ἡμῖν, τοῦτ' ἐκείνης τίθημι ἀντίστροφον ἅπαν. ἀλλ' εἰ κατανοεῖς, ταῦτα εἴδη δύο λεγομένων ἡδονῶν. ΠΡΩΤ. Κατανοῶ. ΣΩ. Ἔτι δὴ τοίνυν τούτοις προσ-

For. κάλλος. Alioqui κάλλους περὶ legendum uideri poſſet.

γρ. ἧττον μὲν τούτων θεῖον.

PRO. Optimè dixiſti. SOC. Equidem conabor illas vobis exponere, nonnullorū qui hac de re loquuti ſunt, commutata ſententia. Illis enim qui aiunt, omnes voluptates eſſe quietem quandam dolorum, minimè aſſentior: ſed ipſis etiam teſtibus vtor ad id quod antea dixi, probandum: Eſſe quaſdam voluptates quæ quidem huiuſmodi videantur, non autem ſint reuera. alias quoq; quæ magnæ & crebræ appareant, quaſi imaginibus quibuſdam conſpicuæ, ipſas autē vnà & doloribus, & dolorum induciis atque ſedationibus eſſe permixtas: hactenus quidem vt & corpus & anima in varias anguſtias multiplicéſq; defectus coniiciantur. PRO. Ecquæ igitur ſunt veræ voluptates, vt qui illas ita exiſtimarit, rectè illarum naturam perpēderit? SOC. Illæ nimirum ſunt veræ voluptates quæ circa pulchros colores & figuras & pleroſque odores & harmonias verſantur: & quæ circa eas quæ defectus quidem habent, ſed qui nec ſub ſenſionem cadant, nec dolorem aliquem pariant: huiuſmodi autem repletiones exhibeant, quæ & ſentiantur, & iucundos abſque doloribus immunes ſenſus ſumminiſtrent. PROT. Quomodo verò, Socrates, hæc ita dicimus? SOC. Omnino non ſtatim perſpicua ſunt quæ dico: conandum tamen erit hæc explicare. Figurarum enim pulchritudinem, non vt vulgus quidem exiſtimauerit, nunc dicere volo, quemadmodum animalium, aut picturarum quarundam: ſed rectum quid & æquabile oratio mea ſignificat: & ab iis, quæ tornis fiunt tum plana tum ſolida, & quæ ad regulæ ſiue amuſſis examen ádque angulos conformātur: ſi me intelligis. Hæc enim nō pulchra quidem dico, quemadmodum alia, ſed ſemper pulchra per ſeipſa propria quadam vi exiſtimo, nonnulláſque voluptates habere peculiares, ipſiſq; motibus nullo modo aptas atque conuenientes. ſed & colores hac forma præditos appellamus pulchros. ídne percipimus, nécne? PRO. Conamur, Socrates: conare & tu clarius adhuc id dicere. SOC. Aio ſonos perſpicuos & canoros, qui vnum quendam purum concentum edunt, non alterius quidem ratione pulchros, ſed ipſos per ſeipſos eſſe, & horum naturali quadam vi inſitas voluptates ſequi. PROT. Hoc quoque ita ſe habet. SOC. At genus illud voluptatum quæ circa odores verſantur, minus diuinum eſt. quòd autem his minimè permixti ſint neceſſarii dolores, & quomodo & qua in re id nobis fiat, hoc totum ſub eandem rationē cum proximis illis cadere arbitror. Iam verò, ſi id intelligis, duæ ſunt voluptatū ſpecies à nobis modò notatæ. PROT. Intelligo. SOC. [a] Ad has igitur ad-

rales & genuinas, ſonorum, colorum, perceptiones: guſtum & tactum minus eſſe diuinos ait. Oculi videlicet & aures ſunt rationi propiores & illius quaſi αὐτάγγελοι. Hæc ſunt conferenda cum Timæo, & iis quæ Ariſt. docet in lib. περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητῶν.

a Alia purarum voluptatū ſpecies in Scientiis, quatenus eæ ſunt naturales, non verò vt in cogitationē cadūt. Et obiter diſſoluit ἔνστασιν, quatenus Obliuio in animum cadat.

iungamus eas voluptates quæ circa diſciplinas verſantur: an videlicet & illæ diſcendi quandam famem ſiue eſuritionem habere videantur, neque propter illam diſciplinarum famem atque auiditatem dolores initio exiſtere. PRO. Verùm ita etiam videtur. SOC. Quid autem? ſiquis diſciplinarum plenam quandam copiam conſequutus, illas tamen poſtea obliuione amittat: animaduertíſne quoſdam dolores hac de cauſa excitari? PROT. Non natura quidem: ſed propter quaſdam reliquarum in animo diſciplinarum ratiocinationes: quum quis nimirũ ſe illis priuatum ſentit, atque adeò propter penuriã animo cruciatur. SOC. Atqui, mi Protarche, de iis tantùm affectionibus agimus quæ purè ſunt naturales, non verò de iis quæ in cogitationem aliquam cadunt. PROT. Verè igitur ais, In diſciplinis obliuionem quotidie induci ſine vllo dolore. SOC. Has igitur diſciplinarum voluptates, à doloribus puras liberáſque eſſe ſtatuendum eſt: ſed non id omnibus quidem hominibus commune eſſe, ſed pauciſſimis tantùm peculiare. PR. Quídni ſtatuendum ſit?

SOC. [a] Quandoquidem igitur abundè iam & puras, & eas quæ ferè impuræ recto nomine appellantur voluptates, diſtinctè ſecreuimus, iam ad ſuperiorem ſermonem adiungendũ eſt vt de illa Immoderatione agamus, quæ in vehemẽtes concitatáſque voluptates cadit: déque illa Moderatione cõtrà quæ in cõtrariis voluptatibus ineſt. denique, eas quoq; adiungamus quæ multum & vehemẽter & ſæpe & rarò, fiunt huiuſmodi [.i. quantitatem illam intenſiorẽ, remiſſiorem, frequẽter, rarò, ſuſcipiũt] ac proinde ad Infiniti illius, quod per corpus & animam ſecundum plus & minus peruadit, genus eas referamus. Quæ verò hęc minimè ſuſcipiũt, ad ea quæ menſuræ cuiuſdam modulo finitæ ſunt, referẽdæ ſunt. PR. Rectiſſimè ais, Socrates. SOC. De his quoque deinceps præter hæc quæ explicauimus modò, agendũ erit. PR. Quídnam iſtud eſt? SOC. Ecquid tandem dicendum eſt ad veritatẽ cõferre, Purúmne atque integrum, an vehemens & magnũ & multũ & copioſum? PR. In quem finem hæc rogas? SOC. Nihil equidẽ, Protarche, in hac de Voluptate & Scientia diſputatione prętermitti vellem, quod ad ſolidam illorum tractationẽ pertineat: An videlicet vtriuſque harum aliquid ſit purum, aliquid verò non purũ: vt quũ vtrunque purè in noſtrã cognitionẽ venerit, & mihi & tibi cæteriſque omnibus expeditiorem quandam faciliorémque præbeat iudicandi facultatem. PRO. Rectiſſimé. SOC. Age verò, de iis omnibus quæ pura genera eſſe diximus, in hunc modũ rationẽ ineamus: vno quodã primùm exquiſito atq; ſelecto, in quo diſpiciẽdo

[a] Noua tractatio, de MODERATIONE ſiue VERITATE, qua rerum naturæ circumſcribuntur, vt & puriores & pulchriores exiſtant, ac proinde iucundiores. Illi moderationi ſecundũ ἀξίωμα tribuit in ipſa diſputationis clauſula: Illam verò quænam ſit, modò explicat, adhibitis exemplis: & docet Voluptatem eam quæ ἐμμετρίᾳ illa & veritate conformetur, meliorẽ eſſe & præſtabiliorẽ.

A θῶμεν τὰς περὶ τὰ μαθήματα ἡδονάς· εἰ ἄρα δοκοῦσιν ἡμῖν αὗται πείνας μὲν μὴ ἔχειν τοῦ μανθάνειν, μηδὲ διὰ μαθημάτων πείνην, ἀλγηδόνας ἐξ ἀρχῆς γιγνομένας. ΠΡΩΤ. Ἀλλ᾽ οὕτω ξυνδοκεῖ. ΣΩΚ. Τί δέ; μαθημάτων πληρωθεῖσιν, ἐὰν ὕστερον ἀποβολαὶ διὰ τῆς λήθης γίγνωνται, καθορᾷς τινὰς ἐν αὐταῖς ἀλγηδόνας; ΠΡΩΤ. Οὔτι φύσει γε· ἀλλ᾽ ἔν τισι λογισμοῖς τοῦ παθήματος ὅταν τις στερηθεὶς λυπηθῇ διὰ τὴν χρείαν.

B ΣΩ. Καὶ μὴν, ὦ μακάριε, νῦν γε ἡμεῖς αὐτὰ καὶ τὰ τῆς φύσεως μόνον παθήματα χωρὶς τοῦ λογισμοῦ διαπεραινόμεθα. ΠΡΩ. Ἀληθῆ τοίνυν λέγεις, ὅτι χωρὶς λύπης ἡμῖν λήθη γίγνεται ἑκάστοτε ἐν τοῖς μαθήμασι. ΣΩ. Ταύτας τοίνυν τὰς τῶν μαθημάτων ἡδονάς, ἀμίκτους τε εἶναι λύπαις ῥητέον, καὶ οὐδαμῶς τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τῶν σφόδρα ὀλίγων. ΠΡΩΤ. Πῶς γὰρ οὐ ῥητέον;

C ΣΩΚ. Οὐκοῦν ὅτε μετρίως ἤδη διακεκρίμεθα χωρὶς τάς τε καθαρὰς ἡδονάς, καὶ τὰς σχεδὸν ἀκαθάρτους ὀρθῶς ἂν λεχθείσας, προσθῶμεν τῷ λόγῳ, ταῖς μὲν σφοδραῖς ἡδοναῖς ἀμετρίαν, ταῖς δὲ μὴ, τοὐναντίον ἐμμετρίαν· καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ σφοδρὸν αὖ, καὶ πολλάκις καὶ ὀλιγάκις γιγνομένας τοιαύτας, "τῆς τοῦ ἀπείρου τε γ᾽ ἐκείνου καὶ ἧττον καὶ μᾶλλον διά τε σώματος καὶ ψυχῆς Artic. τῆς nullũ hic locum videtur habere.
D φερομένου προσθῶμεν αὐταῖς εἶναι γένους· τὰς δὲ μὴ, τῶν ἐμμέτρων. ΠΡΩΤ. Ὀρθότατα λέγεις, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚ. Ἔτι τοίνυν πρὸς τούτοις μετὰ ταῦτα τόδε αὐτῶν διαθετέον. ΠΡΩΤ. Τὸ ποῖον; ΣΩΚ. Τί ποτε χρὴ φάναι πρὸς ἀλήθειαν εἶναι τὸ καθαρόν τε καὶ εἰλικρινές, ἢ τὸ σφόδρα τε καὶ τὸ πολὺ, καὶ τὸ μέγα, καὶ τὸ ἱκανόν; ΠΡΩ. Τί ποτ᾽ ἄρα, ὦ Σώκρατες, ἐρωτᾷς βουλόμενος; ΣΩΚ. Μηδὲν, ὦ Πρώταρχε, ἐπιλείπειν ἐλέγχων ἡδονῆς τε καὶ ἐπιστήμης· εἰ

E τὸ μὲν ἄρ᾽ αὐτῶν ἑκατέρου, καθαρόν ἐστι, τὸ δ᾽ οὐ καθαρόν. ἵνα καθαρὸν ἑκάτερον ἰὸν εἰς τὴν κρίσιν ἐμοὶ καὶ σοὶ καὶ ξυνάπασι τοῖσδε, ῥᾴω παρέχῃ τὴν κρίσιν. ΠΡΩΤ. Ὀρθότατα. ΣΩΚΡ. Ἴθι δὴ, περὶ πάντων ὅσα καθαρὰ γένη λέγομεν, οὑτωσὶ διανοηθῶμεν, " προελόμενοι πρῶτον αὐτῶν ἕν τι δια- For. καὶ προελόμενοι.

σκοπῶμεν. ΠΡΩ. Τί οὖν προελώμεθα; ΣΩ. Τὸ λευκὸν ἐν τοῖς πρώτοις, εἰ βούλει, θεασώμεθα γένος. ΠΡΩΤ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Πῶς οὖν ἂν λευκοῦ καὶ τίς καθαρότης ἡμῖν εἴη; πότερα τὸ μέγιστόν τε καὶ πλεῖστον, ἢ τὸ ἀκρατέστατον, ἐν ᾧ χρώματος μηδεμία μοῖρα ἄλλη μηδενὸς ἂν εἴη; ΠΡΩΤ. Δῆλον ὅτι τὸ μάλιστ' εἰλικρινὲς ὄν. ΣΩΚ. Ὀρθῶς. ἆρ' οὖν τοῦτο ἀληθέστατον, ὦ Πρώταρχε, καὶ ἅμα δὴ κάλλιστον τῶν λευκῶν πάντων θήσομεν, ἀλλ' οὐ τὸ πλεῖστον, οὐδὲ τὸ μέγιστον; ΠΡΩΤ. Ὀρθότατά γε. ΣΩΚ. Σμικρὸν ἄρα καθαρὸν λευκόν, μεμιγμένου πολλοῦ λευκοῦ, λευκότερον ἅμα καὶ κάλλιον καὶ ἀληθέστερον ἐὰν φῶμεν γίγνεσθαι, παντάπασιν ἐροῦμεν ὀρθῶς. ΠΡΩΤ. Ὀρθότατα μὲν οὖν. ΣΩ. Τί οὖν; οὐ δή που πολλῶν δεησόμεθα παραδειγμάτων τοιούτων ἐπὶ τὸν τῆς ἡδονῆς πέρι λόγον· ἀλλ' ἀρκεῖ νοεῖν ἡμῖν αὐτόθεν ὡς ἄρα καὶ ξύμπασα ἡδονὴ σμικρὰ μεγάλης, καὶ ὀλίγη πολλῆς καθαρὰ λύπης, ἡδίων καὶ ἀληθεστέρα καὶ καλλίων γίγνοιτ' ἄν. ΠΡΩ. Σφόδρα μὲν οὖν, καὶ τό γε παράδειγμα ἱκανόν. ΣΩΚΡΑΤ. Τί δὲ τὸ τοιόνδε; ἆρα περὶ ἡδονῆς οὐκ ἀκηκόαμεν ὡς ἀεὶ γένεσίς ἐστιν, οὐσία δὲ οὐκ ἔστι τὸ παράπαν ἡδονῆς; κομψοὶ γὰρ δή τινες αὖ τοῦτον τὸν λόγον ἐπιχειροῦσι μηνύειν ἡμῖν, οἷς δεῖ χάριν ἔχειν. ΠΡΩΤ. Τί δή; ΣΩΚΡ. Διαπερανοῦμαί σοι τοῦτ' αὐτὸ ἐπανερωτῶν, ὦ Πρώταρχε φίλε. ΠΡΩΤ. Λέγε· καὶ ἐρώτα μόνον. ΣΩΚΡΑ. Ἐστὸν δή τινε δύο, τὸ μὲν, αὐτὸ καθ' αὑτό, τὸ δέ, ἀεὶ ἐφιέμενον ἄλλου. ΠΡΩ. Πῶς τούτω καὶ τίνε λέγεις; ΣΩΚΡΑ. Τὸ μὲν, σεμνότατον ἀεὶ πεφυκός, τὸ δ' ἐλλιπὲς ἐκείνου. ΠΡΩ. Λέγε τι σαφέστερον. ΣΩ. Παιδικά που καλὰ καὶ ἀγαθὰ τεθεωρήκαμεν ἅμα καὶ ἐραστὰς ἀνδρείους αὐτῶν. ΠΡΩΤ. Σφόδρα γε. ΣΩΚΡ. Τούτοις τοίνυν ἐοικότα δυοῖν οὖσι δύ' ἄλλα ζήτει, κατὰ πάντα ὅσα λέγομεν εἶναι τὸ τρίτον ἑτέρῳ. ΠΡΩ. Λέγε σαφέστερον, ὦ Σώκρατες, ὅ,τι λέγεις. ΣΩΚ. Οὐδέν τι ποικίλον, ὦ Πρώταρχε· ἀλλ' ὁ λόγος ἐρεσχελεῖ νῷν. λέγει δ' ὅτι τὸ μὲν, ἕνεκά του τῶν ὄντων ἐστ' ἀεί, τὸ δ' οὗ χάριν ἑκάστοτε τὸ τινὸς ἕνεκα γιγνόμενον ἀεὶ γίγνεται. ΠΡΩΤ. Μόγις ἔμαθον, διὰ τὸ πολλάκις λεχθῆναι. ΣΩΚ. Τάχα δ' ἴσως, ὦ παῖ, μᾶλλον μαθησόμεθα προελθόντος

Legitur etiam ἀκρότατον. ſed Fic. alteram lectionem ſequitur, quæ etiam præſtare uidetur.

For. λέγ' ἔτι.

A verſemur. PROT. Ecquod igitur illud erit? SOC. Album genus in primis, ſi velis, conſideremus. PRO. Plané. SOCRAT. Quomodo ita erit albi ratio conſtituta, & quæ puritas nobis fuerit? Vtrum & quod maximum & plurimum, aut quod ſummum, in quo nulla alia vllius coloris pars ineſt? PROT. Perſpicuum ſanè eſt, illud eſſe quod maximè ſit purum. SOC. Rectè. nónne & id veriſſimum eſt, Protarche? & ſimul album colorum omnium pulcherrimum ponemus, non verò plurimũ aut maximum? PROT. Rectiſſimè quidem. B SOC. Exiguum itaque purum album, admixto multo albo, ſi & albius & pulchrius & verius eſſe dicamus, omnino rectè dicemus. PROT. Rectiſſimé. SOC. Quid igitur? non multis ſanè huiuſmodi exemplis opus nobis erit, ad hãc de Voluptate quæſtionem definiendam: ſed hinc ſatis hæc erit noſſe, Omnem videlicet voluptatem paruam magna, modicam multa, dummodo à dolore pura ſit atque immunis, & iucundiorem & veriorem & pulchriorem exiſtere. PROT. Illud nimirum exemplum omnino ſatis eſt. SOC. Quid verò C iſtud? nónne de Voluptate audiuimus, [a] *Voluptatis quidem perpetuam quandam eſſe generationem, nullam autem ipſius eſſe planè eſſentiam?* hunc enim ſermonem politi quidam & elegantes viri demonſtrare nobis conantur. quibus habenda eſt gratia. PROT. Quid ita? SOC. Mutuis interrogationibus pro more meo illud tibi pertractabo. PROT. Dic modò, & me interroga. SOC. Duæ quædam res nimirum ſunto. vna quidem ipſa per ſeipſam: altera, quæ aliud appetat. PROT. D Quomodo has, ecquáſve dicis? SOCRA. Vnam quidem, ſua natura auguſtiſſimam & maximè venerandam: alteram verò, quæ ab illa deficiat. PROT. Id magis perſpicuè explica. SOC. Amaſios aliquando vidimus formoſos, & bona indole: & viros fortes, qui illorum amore tenerentur. PROT. Vidimus. SOC. Quum igitur hæc duo ſint, duo quoque alia quære quæ illis ſimilia ſint & conuenietia, per omnia quæ dicimus alteri tertium eſſe. PROT. Dic illud ipſum dilucidius, mi Socrates. E SOC. Nihil hîc certè varium eſt & multiplex: ſed nobis iocabundus ſermo illudit. [b] Plana nimirum hæc eſt ſententia: Rerum aliam quandam huiuſmodi eſſe vt alicuius rei gratia ſemper exiſtat: aliam autem huiuſmodi, vt ipſius cauſa res cæteræ exiſtant, & quicquid fiat, eius cauſa fiat, & ad ipſam conſtanter referatur. PROT. Rem ipſam à te ſæpius inculcatam, ægrè tandem intelligo. SOC. Illam quoque, mi puer, ipſo ſermonis progreſſu,

[a] Proximi dicti de Voluptate, illa videlicet quæ optabilis ſit, explicatio: quatenus videlicet in felicitatis rationẽ quandam recipienda ſit: hactenus nimirum vt non per ſe optanda, ſed quatenus ad principem illum primariúmque finem refertur, reuocanda ſit. Quod vt probet primùm ponit ex eruditorum nonnullorum doctrina, Voluptatis perpetuam quandam eſſe generationem, nullam eſſentiam.

[b] Alia hypotheſis, Rerum alias propter aliquem finem inſtitui & alicuius cauſa: vnã quandam verò eſſe rerum omnium cæterarum ἀρχιτεκτονικόν. i. primarium finem, ad quem res omnes referantur.

clarius percipiemus. PRO. Quídni? SOC. Duo igitur alia quædam aſſumamus. PR. Quænam? SOC. [a] Vnum quiddam, omniũ generationem: alterum verò quiddã, eſſentiam. PR. Duo hæc ex tuis verbis excipio, Eſſentiam & Generationem. SOC. Rectiſſimé. Vtrum igitur horum vtriuſlibet gratia eſt? dicamúſne Generationem Eſſentię gratia, an Eſſentiam Generationis gratia? PR. Id quod Eſſentia nuncupatur, an Generationis gratia ſit, illúdne eſt quod me rogas? SOC. Illud ipſum plané. PR. Quid igitur per deos à me inſuper quæris? SOC. Huiuſmodi quiddam aio, Protarche, Vtrũ dicas nauium fabricationem propter naues eſſe inſtitutam, an naues propter nauium fabricationem: & omnia quæcunque ſunt huiuſmodi. illud ipſum dico, Protarche. PRO. Cur igitur non ipſe tibiipſi reſpondes, Socrates? SOC. Nihil obſtat quominus reſpondeam: tu tamen ſermonis mecum particeps eſto. PR. Sim ſané. SO. Aio igitur Generationis quidem gratia & omnia pharmaca & omnia inſtrumenta, omnémque adeò materiam omnibus apponi atque exhiberi: ſingulas verò generationes, alterius & multiplicis quidem eſſentiæ gratia exiſtere: vniuerſam autẽ generationem, vniuerſæ eſſentiæ gratia fieri. PROT. Id quidem planè conſtat. SOC. [b] Nónne Voluptas quidem, ſi quidem generatio eſt, eſſentiæ alicuius gratia neceſſariò fit? PRO. Quídni? SOC. Illud autem cuius gratia id quod alicuius gratia fit, ſemper fit, in boni ſorte collocãdum eſt: quod autem alicuius cauſa fit, ad aliam quandam ſortem, mihi crede, reuocandum eſt. PROT. Maximè neceſſarium. SOCRAT. Nónne igitur Voluptatem, ſi quidem generatio eſt, ſi ad aliam quandam quàm ad boni ſortem ponamus, rectè ponemus? PROT. Rectiſſimé. SOC. Nónne, quemadmodum ego dicebam initio iſtius diſputationis, habenda eſt gratia ei qui ad Voluptatis intelligentiam indicauit, Illius quidem generationẽ exiſtere, non verò eſſentiã vllam ipſius eſſe? nimirum ille eos deridebit qui Voluptatẽ bonũ eſſe dicunt. PR. Plané. SO. Atqui & ille continuò eos deridebit qui in illis generationibus vitæ ſuæ ſummam & caput ſuámque omnem perfectionẽ collocant. PR. Quomodo verò ais, & quos homines ſignificas? SOC. Eos nimirũ qui dum vel fami vel ſiti, vel huiuſmodi rebus quibus medetur generatio, remedia adhibent, propter illam generationem delectantur, quaſi ipſa ſit Voluptas: affirmántque ſibi vitam minimè vitalem futuram niſi ſitiant & eſuriant, & niſi iis quæ cum his coniunctæ ſunt affectionibus, afficiantur. PRO.

a Alia: Vnum quiddam eſſe, Generationem: alterum, Eſſentiam. Hanc, eſſe finem cuius cauſa generatio fiat: atque adeò generationem ad eſſentiam referri.

b Aſſumptio, Voluptatem eſſe generationem. Vnde exiſtit diſerta concluſio, Voluptatẽ propter ſe nullo modo expetendam: ac proinde peſſimè illos ſtatuere qui in Voluptate ſummam & caput vitæ ſuæ collocãt: quum & generationẽ, & corruptionem conſequenter, eligant: nõ verò eam tertiam vitam communémque ſequantur, in qua liber animus puriſſimè ſe tradit ſapientiæ.

A τοῦ λόγου. ΠΡΩ. Τί γὰρ οὔ; ΣΩΚ. Δύο δὴ τάδε ἕτερα λάβωμεν. ΠΡΩ. Ποῖα; ΣΩ. Ἓν μέν τι, γένεσιν πάντων, τὴν δὲ οὐσίαν, ἕτερον ἕν. ΠΡΩΤ. Δύο ἀποδέχομαί σου ταῦτα, οὐσίαν καὶ γένεσιν. ΣΩΚ. Ὀρθότατα. πότερον οὖν τούτων ἕνεκα ποτέρου; τὴν γένεσιν οὐσίας ἕνεκα φῶμεν, ἢ τὴν οὐσίαν εἶναι γενέσεως
21 ἕνεκα; ΠΡΩ. "Τοῦτο ὃ προσαγορεύεται οὐσία, εἰ γενέσεως ἕνεκα τοῦτ' ἔστιν ὅ, περ ἐστὶ, νῦν πυνθάνῃ; ΣΩΚ. Φαίνομαι. ΠΡΩΤ.

B "Πρὸς θεῶν ἆρ' ἂν ἐπερωτᾷς με; ΣΩΚΡ. Τοιόνδε τι λέγω, ὦ Πρώταρχέ σοι, πότερα
27 πλοίων ναυπηγίαν ἕνεκα φῂς γίγνεσθαι μᾶλλον, ἢ πλοῖα, ναυπηγίας. καὶ πάνθ' ὁπόσα τοιαῦτ' ἐστὶ, λέγω τοῦτ' αὐτὸ, ὦ Πρώταρχε. ΠΡ. Τί οὖν οὐκ αὐτὸς ἀπεκρίνω σαυτῷ, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Οὐδὲν ὅ, τι οὔ. σὺ μέντοι τοῦ λόγου μέτεχε. ΠΡΩ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Φημὶ δὴ, γενέσεως μὲν ἕνεκα, φάρμακά τε καὶ

C πάντα ὄργανα, καὶ πᾶσαν ὕλην παρατίθεσθαι πᾶσιν· ἑκάστην δὲ γένεσιν, ἄλλην ἄλλης οὐσίας τινὸς ἑκάστης ἕνεκα γίγνεσθαι· ξύμπασαν δὲ γένεσιν, οὐσίας ἕνεκα γίγνεσθαι ξυμπάσης. ΠΡΩ. Σαφέστατα μὲν οὖν. ΣΩ. Οὐκοῦν ἡδονή γε, εἴπερ γένεσίς ἐστιν, ἕνεκα τινὸς οὐσίας ἐξ ἀνάγκης γίγνοιτ' ἄν. ΠΡ. Τί μήν; ΣΩΚ. Τό γε μὴν οὗ ἕνεκα ὃ ἕνεκά του γιγνόμενον ἀεὶ γίγνοιτ' ἂν, ἐν τῇ τοῦ ἀγαθοῦ μοίρᾳ ἐκεῖνό ἐστι· τὸ δὲ τινὸς ἕνεκα γιγνόμενον, εἰς ἄλλην, ὦ ἄριστε, μοῖραν θετέον. ΠΡΩΤ. Ἀ-

D ναγκαιότατον. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν ἡδονή γε εἴπερ γένεσίς ἐστιν, εἰς ἄλλην ἢ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ μοῖραν αὐτὴν τιθέντες, ὀρθῶς θήσομεν; ΠΡΩ. Ὀρθότατα μὲν οὖν. ΣΩ. Οὐκοῦν (ὅπερ ἀρχόμενος εἶπον τούτου τοῦ λόγου) τῷ μηνύσαντι τῆς ἡδονῆς πέρι, τὸ γένεσιν μὲν, οὐσίαν δὲ μηδ' ἡντινοῦν αὐτῆς εἶναι, χάριν δεῖ ἔχειν. δῆλον γὰρ ὅτι οὗτος τῶν φασκόντων ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι "καταγελᾷ. ΠΡΩΤ. Σφόδρα γε. ΣΩ. Καὶ μὴν αὐτὸς οὗτος ἑκάστοτε καὶ τῶν

E ἐν ταῖς γενέσεσιν ἀποτελουμένων καταγελάσεται. ΠΡΩΤ. Πῶς δὴ καὶ ποίων λέγεις; ΣΩΚΡΑΤ. Τῶν ὅσοι ἐξιώμενοι ἢ πείνην ἢ δίψαν, ἤ τι τῶν τοιούτων ὅσα γένεσις ἐξιᾶται, χαίρουσι διὰ τὴν γένεσιν, ἅτε ἡδονῆς οὔσης αὐτῆς· καὶ φασὶ ζῆν οὐκ ἂν δέξασθαι, μὴ διψῶντές τε καὶ πεινῶντες, καὶ τἄλλα ἅ τις ἂν εἴποι πάντα τὰ ἑπόμενα τοῖς τοιούτοις παθήμασι μὴ πάσχοντες. ΠΡΩΤ.

Hæc quoque à Socrate dicuntur apud Fic. (*qui* νῦν πυνθάνῃ *à præcedentibus ſeiungit, & uertit, An percipis?*) *Idẽ* φαίνομαι *& ſex proximè ſequentia uocabula tribuit Protarcho. ſic autẽ ea reddit, ac ſi legiſſet,* ἀλλὰ πρὸς θεῶν τί ἐπερωτᾷς με;

Quidam uet. καταγελάσεται, *ut ſtatim pòſt legitur.*

A Ἐοίκασι γοῦν. ΣΩ. Οὐκοῦν τῷ γίγνεσθαί γε τοὐναντίον ἅπαντες τὸ φθείρεσθαι φαῖμεν ἄν. ΠΡ. Ἀναγκαῖον. ΣΩ. Τὴν δὴ φθορὰν καὶ γένεσιν αἱροῖτ' ἂν ὁ τοῦθ' αἱρούμενος, ἀλλ' οὐ τὸν τρίτον ἐκεῖνον βίον, τὸν ἐν ᾧ μήτε χαίρειν μήτε λυπεῖσθαι, φρονεῖν δ' ἦν δυνατὸν ὡς οἷόν τε καθαρώτατα. ΠΡ. Πολλή τις, ὡς ἔοικεν, ὦ Σώκρατες, ἀλογία ξυμβαίνει γίγνεσθαι, ἐάν τις τὴν ἡδονὴν ὡς ἀγαθὸν ἡμῖν τιθῆται. ΣΩ. Πολλή. ἐπεὶ καὶ τῇδε ἔτι λέγωμεν. ΠΡ. Πῇ;
B ΣΩ. Πῶς οὐκ ἄλογόν ἐστι, μηδὲν ἀγαθὸν εἶναι μηδὲ καλὸν, μήτε ἐν σώμασι, μήτ' ἐν πολλοῖς ἄλλοις, πλὴν ἐν ψυχῇ, καὶ ἐνταῦθα ἡδονὴν μόνον· ἀνδρίαν δὲ, ἢ σωφροσύνην, ἢ νοῦν, ἤ τι τῶν ἄλλων ὅσα ἀγαθὰ εἴληχε ψυχὴ, μηδὲν τοιοῦτον εἶναι; πρὸς τούτοις δὲ ἔτι, τὸν μὴ χαίροντα, ἀλγοῦντα δὲ, ἀναγκάζεσθαι φάναι κακὸν εἶναι τότε ὅταν ἀλγῇ, κἂν ᾖ ἄριστος πάντων· καὶ τὸν χαίροντα αὖ, ὅσῳ μᾶλλον χαίρει, τότε ὅταν χαίρῃ, τοσοῦτον διαφέρειν
C πρὸς ἀρετήν. ΠΡ. Πάντ' ἐστὶ ταῦτα, ὦ Σώκρατες, ὡς δυνατὸν ἀλογώτατα.

ΣΩΚ. Μὴ τοίνυν ἡδονῆς μέντοι ἐξέτασιν πᾶσαν ἐπιχειρῶμεν ποιήσασθαι, νοῦ δὲ καὶ ἐπιστήμης οἷον φειδόμενοι σφόδρα φανῶμεν. γενναίως δὲ, εἴπῃ τι σαθρὸν ἔχει, πᾶν περικρούωμεν, ἕως ὅ, τι καθαρώτατόν ἐστ' αὐτῶν φύσει, τοῦτο κατιδόντες, εἰς τὴν κρίσιν χρώμεθα τὴν κοινὴν τοῖς τε τούτων καὶ τοῖς τῆς ἡδονῆς μέρεσιν ἀληθεστάτοις. ΠΡ. Ὀρθῶς. ΣΩ. Οὐκοῦν ἡμῖν
D τὸ μὲν, οἶμαι, δημιουργικόν ἐστι τῆς περὶ τὰ μαθήματα ἐπιστήμης, τὸ δὲ, περὶ παιδείαν, ἢ τροφήν; ἢ πῶς; ΠΡ. Οὕτω. ΣΩ. Ἐν δὴ ταῖς
16 χειροτεχνικαῖς διανοηθῶμεν πρῶτα, εἰ τὸ μὲν ἐπιστήμης αὐτῶν μᾶλλον ἐχόμενον, τὸ δὲ, ἧττον ἔνι. καὶ δεῖ τὰ μὲν ὡς καθαρώτατα νομίζειν, τὰ δ' ὡς ἀκαθαρτότατα. ΠΡ. Οὐκοῦν χρή. ΣΩ. Τὰς τοίνυν ἡγεμονικὰς διαληπτέον ἑκάστων αὐτῶν χωρίς; ΠΡ. Ποίας καὶ πῶς;
E ΣΩ. Οἷον, πασῶν που τεχνῶν ἄν τις ἀριθμητικὴν χωρίζῃ, καὶ μετρητικὴν, καὶ στατικὴν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, φαῦλον τὸ καταλειπόμενον ἑκάστης ἂν γίγνοιτο. ΠΡ. Φαῦλον μέντοι. ΣΩ. Τὸ γοῦν μετὰ ταῦτ' εἰκάζειν λείποιτ' ἄν, καὶ τὰς αἰσθήσεις καταμελετᾶν ἐμπειρίᾳ καί τινι τριβῇ, ταῖς τῆς στοχαστικῆς προσχρωμένους δυνάμεσιν, ἃς πολλοὶ τέχνας ἐπονομά-

For. ἑκάστην.

Videntur illi ſanè [huiuſmodi homines deriſuri.] SOC. Nónne omnes fatebuntur Corruptionem eſſe Generationi contrariam? PRO. Neceſſe eſt. SOC. Qui igitur hoc eligit, corruptionem & generationem eligit, non verò tertiam illam vitam, in qua neque gaudere neque dolere fas eſt: ſapere autem, quantum fieri poteſt, puriſſimé. PRO. Id nimirum à ratione planè abhorrebit, ſiquis Voluptatem ſummum bonũ ponat. SOC. Abhorrebit ſané. quanquam & hac inſuper ratione oſtendamus. PRO. Quánam? SOC. [a] Quî enim nõ abſurdum ſit, Nihil neque bonum neque pulchrũ, neque in corpore, neque in multis aliis, ſed in animo illud tãtùm ineſſe: in animo tamen Voluptatẽ ſolùm agnoſcere [.i. illud bonum & pulchrum voluptate definire] fortitudinem autem & temperantiam, aut intelligentiam, aut alia quæ propria ſunt animæ bona, non eo nomine cenſeri? Præterea verò cum hominem qui non gaudeat, ſed dolore quodam cruciетur, tunc quum dolet, malum neceſſariò appellari, quanuis omnium ſit optimus: & eum contrà qui gaudeat, quanto magis gaudeat, tunc quum gaudeat, tanto magis virtute præſtare? PRO. Hæc omnia, Socrates, à ratione ſunt prorſus aliena. SO. [b] Ne itaq; in voluptatis diſquirenda natura omnem hanc diſputationem impendamus: ne de Intelligentia & Scientia parcius egiſſe videamur. Siquid putridi atque vitioſi hæc omnia habeant, diligẽter excutiamus, donec pura atque integra illarũ natura perſpiciatur: ac proinde & illarum & Voluptatis etiam veriſſimis & nitidiſſimis partibus, ad commune quoddam iudicium de hac controuerſia vtamur. PR. Rectè. SOC. [c] Nónne Scientię natura in eo verſatur vt in diſciplinarum etiam perceptione partim ad effectionem referatur, & illum habeat finem propoſitum, vt aliquid agat: partim verò, in inſtitutione atq; educatione verſetur? aut quomodo? PRO. Ita. SOC. In manuariis primùm artibus cogitemus, an aliquid ſit quod Sciẽtiæ magis cognatum ſit, aliquid verò minus. Et alia quidẽ puriſſima ſunt exiſtimanda, alia verò impuriſſima. PRO. Oportet nimirum. SOC. Principes autem atque primariæ artes ſingulatim & per ſe ſeorſim ſunt diſtinguendæ. PRO. Quales ais & quomodo? SOC. Exempli cauſa, ſiquis ab omnibus artibus numerandi artẽ & metiendi & ponderandi ſeiungeret, id quod reliquum eſſet, omnino vile quid atque tenue exiſteret. PRO. Tenue profectò atque obſcurum. SOCR. Reliquum igitur eſſet deinceps coniectura aſſequi, & ſenſus experientia quadam atque vſu exercere, artiúmque adeò illarum quæ in coniectura verſantur, facultates ad vſum reuocare:

a Amplificatio illius concluſionis, Quum non in corpore, ſed in animo tantùm bonum & pulchrum inſit, alienum eſſe à ratione, virtutem ab animo ſe mouere, vt Voluptati felicitatis in animo principat[9] tribuatur. i. vt tanto quis melior ſit & felicior, quanto magis gaudeat.

b Poſtquam de Voluptatis origine, ſpeciebus, effectis, egit: nũc de SCIENTIAE & Intelligentiæ natura & effectis nouam addit ἐπεξεργασίαν ad ſuperiorem illam, qua ſciẽtiæ originem iam copioſè explicarat. Iſta autem omnia à ſe doceri præfatur, vt quæſtioni propoſitæ certiori iudicio finis imponi poſſit. id eſt, Voluptatine an Scientiæ felicitatis δευτερεῖα ſint tribuenda.

c Scientiæ illius præclara DIVISIO, ex fine: vt ſint aliæ δημιουργικαὶ τῆς περὶ τὰ μαθήματα ἐπιστήμης: aliæ ſint περὶ παιδείαν καὶ τροφὴν, id eſt, ἐν πράξει verſentur. Iã verò τέχνης & ἐπιστήμης appellationes hic diſertè diſtinguit, quas & in Gorgia & aliis in locis confundit. Ita videmus Plat. pro rerũ argumento vocabula variè adhibuiſſe. Adiungit porro ARTIVM DIVISIONEM, ex modo agendi, & ipſo ſubiecto in quo verſantur: vt quidem aliæ ſint ſcientiis cognatiores, aliæ, minus: quædã, puriores, quædã, impuriſſimæ, in ipſis quidẽ χειρουργικαῖς: inter quas aliæ quidem ſint ἡγεμονικαὶ, aliæ βάναυσοι.

eas quidem, Artes plerique vocant, quæ tamen labore atque exercitatione omnes ſuas vires explicant & totæ in illo vſu occupantur. PROT. Prorſus ita neceſſe eſt quemadmodum ais. SOC. Nonne muſica iis referta eſt? Concentum primò temperat non menſura, ſed exercitationis atque induſtriæ coniectura: & vniuerſa tibicinum ars venatur menſuram illam vniuſcuiuſque chordæ, prout coniectura atq; vſus præit: vt quidem multam habeat obſcuritatem immixtam, exiguam verò firmitatem. PROT. Veriſſimé. SOC. Atqui & medicinam & agriculturam & nauium gubernandarum artem & imperatoriam, æquè affectas comperiemus. PRO. Omnino. SOC. Architecturam autem (arbitror) plurimis & menſuris & inſtrumentis vtẽtem, eæ ipſæ rationes quas ſibi comparat, & artificioſam magis & induſtriam atque perſpicacẽ reddunt præter cęteras ſciẽtias. PR. Quomodo? SO. In ipſa nimirũ nauiũ & ædificiorum conſtructione & in aliis multis fabrilis facultatibus. amuſſi etenim (opinor) & torno vtitur, circino, perpendiculo, & filo quodam operis auſpice atque directore, affabrè elaborato. PRO. Et rectiſſimè quidem, Socrates, loqueris. SOC. [a] Illas autem, quæ dicuntur, artes bifariã ponamus: alias quidem quæ Muſicam ſequuntur, minoris tamen in operibus diligentiæ participes: alias autẽ, quæ Architecturæ veſtigiis inſiſtant, cum maiore quadam diligentia. PRO. Ita ponatur. SOC. Harum autem exactiſſimas eſſe eas quas primas dixerimus. PRO. Arithmeticam mihi ſignificare videris, & eas artes quas cum hac recenſuiſti. SOC. Omnino ſané. ſed, Protarche, nónne has quoque duplices eſſe dicendum eſt? aut quomodo? PRO. Ecquas verò ais? SOC. Arithmeticã primùm. at nónne aliam quandam vulgi, aliam philoſophorum eſſe conſtituẽdum eſt? PRO. Ecqua verò ratione quis ita diſtinxerit vt aliam atque aliam arithmeticam ponat? SOC. Non paruum, Protarche, diſcrimen certis finibus determinandum atque diſtinguendum. Vulgus enim numerorum inæquales vnitates recenſet, veluti duos exercitus, & duos boues, & duo vel minima vel maxima: Philoſophi verò illos nunquam inſequerentur, niſi quis vnitatis vniuſcuiuſq; vnitatem ab vnaquaque partium vnitate diuerſam poſuerit. PRO. Et rectè quidem notas, non exiguum nimirum diſcrimen eorum qui circa numerum accuratius verſantur: vt quidem conſentaneum ſit duas ipſas eſſe. SOC. Quid verò Logiſtica [.i. computandi ars] & dimetiendi illa ſecundũ architecturã & mercaturam facultas, ſi cũ ea geometria cõferatur iiſq; ratiocinationib⁹que in

[a] Illius Artium diuiſionis ἐπεξεργασία: vt illud τὸ καθαρὸν & ἀκάθαρτον, de quo loquutus erat, intelligatur. quæ quidem in ipſo cõtextu ſatis perſpicuè videntur tractari. Cur autem hæc afferat, ipſe explicat, videlicet vt Scientiarum inter ſe diſcrimina animaduertantur: ſicuti in hunc finem egerat de Voluptate. Ergo aliam artis rationem attribuit philoſophis, aliam vulgo: vt illi quidẽ accuratius, hi craſſius & minus ſubtiliter agant.

A ζουσι, μελέτῃ καὶ πόνῳ τὴν ῥώμην ἀπειρ-
15 γασμένους. ΠΡΩ. Ἀναγκαιότατα λέγεις.
ΣΩ. Οὐκοῦν μεστὴ μέν που μουσική, πρῶ-
τον τὸ ξύμφωνον ἁρμόττουσα οὐ μέτρῳ, ἀλλὰ
μελέτης στοχασμῷ· καὶ ξύμπασα αὐτῆς αὐ-
λητική, τὸ μέτρον ἑκάστης χορδῆς τῷ στοχάζε-
σθαι φερομένης θηρεύουσα. ὥστε πολὺ με-
μιγμένον ἔχειν τὸ μὴ σαφές, σμικρὸν δὲ τὸ βέ-
βαιον. ΠΡ. Ἀληθέστατα. ΣΩ. Καὶ μὴν
B ἰατρικήν τε, καὶ γεωργίαν, καὶ κυβερνητικήν,
καὶ στρατηγητικήν, ὡσαύτως εὑρήσομεν ἐχού-
σας. ΠΡΩΤ. Καὶ πάνυ γε. ΣΩ. Τεκτο-
νικὴν δέ γε, οἶμαι, πλείστοις μέτροις τε καὶ ὀρ-
γάνοις χρωμένην, τὰ πολλὴν ἀκρίβειαν αὐτῇ
πορίζοντα τεχνικωτέραν τῶν πολλῶν ἐπιστη-
μῶν παρέχεται. ΠΡΩ. Πῇ; ΣΩ. Κατά
τε ναυπηγίαν καὶ κατ' οἰκοδομίαν, καὶ ἐν πολ-
λοῖς ἄλλοις τῆς ξυλουργικῆς. κανόνι γάρ, οἶμαι,
καὶ τόρνῳ χρῆται, καὶ διαβήτῃ, καὶ στάθμῃ,
C καί τινι προσαγωγίῳ κεκομψευμένῳ. ΠΡΩ.
17 Καὶ πάνυ γε, ὦ Σώκρατες, ὀρθῶς λέγεις. ΣΩ.
Θῶμεν τοίνυν διχῇ τὰς λεγομένας τέχνας,
τὰς μέν, μουσικῇ ξυνεπομένας, ἐν τοῖς ἔργοις
ἐλάττονος ἀκριβείας μετισχούσας, τὰς δὲ τεκτο-
νικῇ, πλείονος. ΠΡΩΤ. Κείσθω. ΣΩΚ.
Τούτων δὲ ταύτας ἀκριβεστάτας εἶναι τέχνας,
ἃς δὴ νῦν πρώτας εἴπομεν. ΠΡ. Ἀριθμη-
τικήν φαίνῃ μοι λέγειν, καὶ ὅσας μετὰ ταύτης
τέχνας ἐφθέγξω νῦν δή. ΣΩΚ. Πάνυ μὲν
οὖν. ἀλλ' ὦ Πρώταρχε, ἆρ' οὐ διττὰς αὖ καὶ
D ταύτας λεκτέον; ἢ πῶς; ΠΡΩ. Ποίας δὴ
λέγεις; ΣΩΚΡ. Ἀριθμητικὴν πρῶτον.
18 ἆρ' οὐκ ἄλλην μέν τινα, τὴν τῶν πολλῶν, φα-
τέον, ἄλλην δ' αὖ, τὴν τῶν φιλοσοφούντων;
ΠΡΩ. Πῇ ποτε διορισάμενος οὖν, ἄλλην,
τὴν δέ, ἄλλην θείη τις ἂν ἀριθμητικήν; ΣΩ.
Οὐ σμικρὸς ὅρος, ὦ Πρώταρχε. οἱ μὲν γάρ
που μονάδας ἀνίσους καταριθμοῦνται τῶν πε-
ρὶ ἀριθμόν· οἷον στρατόπεδα δύο, καὶ βοῦς δύο·
E καὶ δύο τὰ σμικρότατα, ἢ καὶ τὰ πάντων μέ-
γιστα· οἱ δ' οὐκ ἄν ποτε αὐτοῖς συνακο-
λουθήσειαν, εἰ μὴ μονάδα μονάδος ἑκάστης τῶν
μορίων μηδεμίαν ἄλλην ἄλλης διαφέρου-
σαν τις θήσει. ΠΡΩΤ. Καὶ μάλα εὖ λέγεις
οὐ σμικρὰν διαφορὰν τῶν περὶ ἀριθμὸν
τευταζόντων, ὥστε λόγον ἔχειν, δύο αὐτὰς εἶναι.
ΣΩΚΡ. Τί δὲ λογιστικὴ καὶ μετρητικὴ κατὰ
τεκτονικὴν καὶ κατ' ἐμπορικὴν τῆς κατὰ
φιλοσοφίαν γεωμετρίας τε καὶ λογισμῶν

For. τὴν μὲν, ἄλλην. Talis autem uidetur eſſe omiſſio cùm alibi, tum ſuprà pag. 36. ut in marg. ann.

Hi certè genitiui poſcere uidentur uerbum διαφέρει. quod fortaſſe reliquit ſubaudiendũ ex præced. nomine διαφοράν.

A κατὰ μελετωμένων; πότερον ὡς μίαν ἑκατέραν λεκτέον, ἢ δύο τιθῶμεν; Π. Τῇ πρόσθεν ἑπόμενος ἔγωγ' ἂν δύο, κατὰ τὴν ἐμὴν ψῆφον, τιθείην ἑκατέραν τούτων. ΣΩ. Ὀρθῶς· οὗ δ' ἕνεκα ταῦτα προηνεγκάμεθα εἰς τὸ μέσον, ἆρα ἐννοεῖς; ΠΡ. Ἴσως. ἀλλά σε βουλοίμην ἂν ἀποφήνασθαι τὸ νῦν ἐρωτώμενον. ΣΩ. Δοκεῖ τοίνυν ἔμοιγε οὗτος ὁ λόγος οὐχ ἧττον ἢ ὅτε λέγειν αὐτὸν ἠρχόμεθα, ταῖς ἡδοναῖς "ζητῶν ἀντίστροφον ἐνταῦθα προβεβληκέναι·

For. ζήτησιν ἀντίστροφον. ut uidelicet ἀντίστροφον ταῖς ἡδοναῖς nocet ἀντίστροφον τῇ περὶ τῶν ἡδονῶν ζητήσει.

B σκοπῶν ἆρά ἐστί τις ἑτέρας ἄλλη καθαρωτέρα ἐπιστήμης ἐπιστήμη, καθάπερ ἡδονῆς ἡδονή. Π. Καὶ μάλα σαφὲς τοῦτό γε, ὅτι ταῦθ' ἕνεκα τούτων ἐπικεχείρηκε. ΣΩ. Τί οὖν; ἆρ' οὐκ ἐν μὲν τοῖς ἔμπροσθεν ἐπ' ἄλλης ἄλλην τέχνην οὖσαν ἀνευρίσκει σαφεστέραν οὖσαν, καὶ ἀσαφεστέραν ἄλλην ἄλλης; Π. Πάνυ μὲν οὖν. Σ. Ἐν τούτοις δὲ, ἆρ' οὔ τινα τέχνην ὡς ὁμώνυμον φθεγξάμενος, εἰς δόξαν καταστήσας ὡς μιᾶς, πάλιν ὡς δυοῖν, ἐπανερωτᾷ τούτοιν αὐτοῖν τὸ σαφὲς καὶ τὸ καθαρόν τε περὶ

C ταῦτα, πότερον ἡ τῶν φιλοσοφούντων ἢ μὴ

18 φιλοσοφούντων ἀκριβέστερον ἔχει; Π. Καὶ μάλα δοκεῖ μοι τοῦτο διερωτᾶν. ΣΩ. Τίν' οὖν, ὦ Πρώταρχε, αὐτῷ δίδωμεν ἀπόκρισιν; ΠΡ. Ὦ Σώκρατες, εἰς θαυμαστὸν διαφορᾶς μέγεθος εἰς σαφήνειαν προεληλύθαμεν ἐπιστημῶν. ΣΩ. Οὐκοῦν ἀποκρινούμεθα ῥᾷον. Π. Τί μήν; ΣΩ. Καὶ εἰρήσθω γε ὅτι πολὺ μὲν αὗται τῶν ἄλλων τεχνῶν διαφέρουσι· τούτων δ' αὐτῶν αἱ περὶ τὴν τῶν

D ὄντως φιλοσοφούντων ὁρμὴν ἀμήχανον ἀκριβείᾳ καὶ ἀληθείᾳ περὶ τὰ μέτρα τε καὶ ἀριθμοὺς διαφέρουσιν. ΠΡ. Ἔστω ταῦτα κατὰ σε· καὶ σοὶ δὴ πιστεύοντες, θαρροῦντες "ἀποκρινώμεθα τοῖς δεινοῖς περὶ λόγων" ὁλκήν.

Legitur & ἀποκρινούμεθα. καὶ ἀκολω'.

ΠΡ. Τὸ ποῖον; ΣΩ. Ὡς εἰσὶ δύο ἀριθμητικαί, καὶ ταύταις ἄλλαι δύο τοιαῦται ξυνεπόμεναι συχναί, τὴν διδυμότητα ἔχουσαι ταύτην, ὀνόματος ἑνὸς κεκοινωνηκυῖαι. ΠΡ. Διδῶμεν τύχῃ ἀγαθῇ τούτοις οὓς φῂς δεινοὺς εἶναι ταύτην τὴν ἀπόκρισιν, ὦ Σώκρατες. Σ. Ταύτας οὖν λέγομεν ἐπιστήμας ἀκριβεῖς μάλιστα εἶναι; ΠΡ. Πάνυ μὲν οὖν. Σ. Ἀλλ' ἡμᾶς, ὦ Πρώταρχε, ἀναίνοιτ' ἂν ἡ τοῦ διαλέγεσθαι δύναμις, εἴ τινα πρὸ αὐτῆς ἄλλην κρίναιμεν. ΠΡ. Τίνα δὲ ταύτην αὖ δεῖ

A philoſophia certo quodam exercitationis modo occupãtur, vtrum vna quædam an duplex conſtituenda eſt? PRO. E ſuperioris illius diſtinctionis veſtigiis ac ductu, mea quidem ſententia, duas ponerem, vtranque ipſarum ſeorſim. SOC. Recté. eccuius verò de cauſa hæc in medium attulimus, intelligíſne? PRO. Fortaſſe. cuperé tamen hac de re quam à me quæris, te tuã pronuntiare ſententiam. SOC. Hæc igitur diſputatio, non minus quàm quum initio illam aggrediebamur, nunc mihi

B quidem videtur aſſequuta inſtitutã quæſtionem, quum nimirum voluptatibus æquam rationem & paribus interuallis reſpondentem inueſtigaret: nunc verò in eo verſatur, vt perſpiciat, an quædam ſcientia ſit alia ſciẽtia purior, queẽadmodũ volupta te voluptas. PRO. Perſpicuũ ſanè eſt, hæc illorum cauſa hactenus fuiſſe tractata. SO. [a] Quid igitur? nónne ex ſuperioribus quidem aliam alia clariorem eſſe, aliam alia obſcuriorem comperimus? PRO. Omnino. SOC. In iis autem, nónne vbi quis artem veluti cognominem protulerit, & in

C eam opinionem nos induxerit quaſi vna eſſet, rurſus tamen interrogat tanquã hæ ipſæ duæ eſſent: nónne de perſpicuitate aut obſcuritate in his rebus quærit, vtrum ea quæ apud philoſophos in vſu eſt, accuratior ſit, an ea quæ apud cæteros homines minimè philoſophantes? PRO. Hoc profectò mihi quidem ille quærere videtur. SOC. Ecquam ergo, Protarche, ei dabimus reſponſionem? PRO. Ad miram quandã differentiæ magnitudinem explicandam proceſſimus, mi Socrates, ad ſciẽtiarum perſpicuitatem. SOC. Nónne facilius reſpondebimus? PRO. Quidni? at ve-

D rò dicatur, Illas magno diſcrimine ab aliis differre. Iam verò & ipſarũ rationes quæ in menſuris & numeris verſantur, longè latéque differunt, quod ad veritatem exploratámque certitudinem attinet, ab eorum quidem qui verè philoſophãtur, ſtudio & accurata ſolertia. SOC. Sunto igitur iſta ex tua ſententia: vt quidem nos tuis illis ſermonibus freti, præſenti animo his vehementioribus atque refractariis diſputatoribus reſpõdeamus. PRO. Quídnam illud eſt? SOC. Duplicem nimirum eſſe Arithmeticam, aliáſque facultates harum comites plurimas, geminam illam rationem habentes, & vnius cuiuſdam appellationis communitate coniunctas. PRO. Quod felix fauſtúmque ſit, hanc reſponſionem his illis quos refractarios vocas, age, opponamus. SOC. Has igitur Scientias, mi Socrates, exploratas atque ſynceras eſſe dicemus? PRO. Omnino. SOCR. [b] At diſſerendi facultas id planè negatura eſt, ſiquam ipſi antepoſuerimus. PRO. Ecquam verò hanc eſſe dicendum eſt? SOC. Eam ni-

a Ipſarum inter ſe Scientiarum & artiũ tradit diſcrimina: vt quatenus quædam ad veritatem propius accedat, purior: quæ decedat, impurior cenſenda ſit.

b Inter omnes artes DIALECTICAE tribuit dignitatem atque prærogatiuam: quòd in Eo quod eſt (id eſt, in rerum naturis accuratè diſquirendis) verſetur. Primum igitur philoſo-

phũ ſignificant, id eſt, artificem illum ἀποδείξεως ἐπιστημονικῆς, qui de rebus ipſis iudicat ex ipſarum veris principiis, & certas atque ſempiternas concluſiones elicit.

mirum quæ omnem artem ſiue ſciẽtiam, de qua nunc ſermo inſtituebatur, nouit. nam eam quæ circa Id quod eſt & reuera eſt & ſemper eodem modo ſe habet, verſetur: omnes quidẽ exiſtimo, quibus modò vel minimum ſanæ mentis adſit, longè omnium veriſſimam certiſſimámque eſſe cognitionem conceſſuros. tuum verò, Protarche, quódnam eſt hac de re iudicium? PRO. Audiui equidem, Socrates, ſæpenumero ex Gorgia, perſuadẽdi artem cæteris artibus longè antecellere: quòd nimirum omnia, non violenter quidem ſed vltro, ſibi illa ſubiiceret: ac proinde omnium ſcientiarum eſſet optima. Nunc verò neque illi neque tibi repugnare vellem. SOCRAT. Videris dicere voluiſſe, ſed pudore impeditum, te arma abieciſſe. PRO. Hæc ita ſunto, vt tibi videbitur. SOC. Egóne in cauſa ſim, quòd minus rectè rem perceperis? PROT. Ecquam? SOCR. Hoc minimè equidem quærebã, mi Protarche, quænam Ars vel Scientia cæteris antecelleret, quatenus & maximas & optimas, & plurimas vtilitates hominib⁹ afferret: ſed [hoc quærebam] quænam tãdem perſpicuum, exploratum, veriſſimum, cõſideraret, nulla habita ratione an paruas magnáſve vtilitates hominibus afferret. hoc nimirũ eſt quod nunc quidem quærimus. ſed vide. nullum enim eſt periculum vt in Gorgiæ offenſionem incidas, ſi quum dederis, ipſius artem, quod ad vtilitatem quidem quæ ad homines redire poſſit, attinet, cæteras artes ſuperare, ei tamen rationi de qua modò loquebar, veritatis tribuas dignitatem. quemadmodũ de albo tunc dicebam, quanuis exiguum dummodo purum eſſet, multo & quod minimè huiuſmodi eſſet [id eſt, purum atque ſincerum] antecelleret, quatenus videlicet ipſum eſſet veriſſimum. Ac nunc quidem his diligenter expenſis, nulla habita ratione, quantas vel vtilitates afferãt, aut quantis laudibus aliquæ ſcientiæ celebrentur: ſed ſi qua animo noſtro ineſt veri amandi vis atque efficacitas, vt illius veritatis cauſa hactenus agat animus, hæc quænã ſciẽtia ſit, intelligentiæ ſapientiæque puritate accuratius diſcuſſa atque inueſtigata, age, dicamus: cõſtituendúmne ſit hanc [quam modò notauimus, dialecticam] ex iis quidem rebus quę cõſentaneo modo in hanc ſententiã dici poſſunt, ipſam eſſe quæ hanc dignitatem penes ſe habeat, an alia quæpiã præſtantior inueſtiganda ſit. PROT. At & ego id quidem perpendo, & difficile mihi quidem videtur concedere, aliam quampiam ſiue ſcientiam ſiue artem exiſtere, quæ veritatem potius quàm hæc, vendicare poſſit. SOCR. Nónne huiuſce rei cauſa antea dixiſti quod modò ais, Multas artes, quæcunque nimirum his in rebus elaborant, primùm

A λέγειν; ΣΩ. Δῆλον ὅτι ἡ πᾶσαν τήν γε νῦν λεγομένην γνοίη. τὴν γὰρ περὶ τὸ ὂν καὶ τὸ ὄντως, καὶ τὸ κατὰ ταυτὸν ἀεὶ πεφυκὸς, ″πάντως ἔγωγε οἶμαι ἡγεῖσθαι ξύμπαντας ὅσοις νοῦ καὶ σμικρὸν προσήρτηται, μακρῷ ἀληθεστάτην εἶναι γνῶσιν. σὺ δὲ τί πῶς, ὦ Πρώταρχε, διακρίνοις ἄν; ΠΡΩΤ. Ἤκουον μὲν ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, ἑκάστοτε Γοργίου πολλάκις ὡς ἡ τοῦ πείθειν πολὺ διαφέροι πασῶν τεχνῶν. πάντα γὰρ ὑφ᾽ αὑτῇ δοῦλα δι᾽ ἑκόντων

B ἀλλ᾽ οὐ διὰ βίας ποιοῖτο, καὶ μακρῷ πασῶν ἀρίστη εἴη τῶν τεχνῶν. νῦν δ᾽ οὔτε σοὶ, οὔτε δὴ ἐκείνῳ βουλοίμην ἂν ἐναντία τίθεσθαι. ΣΩΚ. Τὰ ὅπλα μοι δοκεῖς βουληθεὶς εἰπεῖν, αἰσχυνθεὶς ἀπολιπεῖν. ΠΡΩΤ. Ἔστω νῦν ταῦτα ταύτῃ ὅπῃ σοι δοκεῖ. ΣΩΚ. Ἆρ᾽ οὖν αἴτιος ἐγὼ τοῦ μὴ καλῶς ὑπολαβεῖν σε; ΠΡΩΤ. Τὸ ποῖον; ΣΩΚ. Οὐκ, ὦ φίλε Πρώταρχε, τοῦτο ἔγωγε ἐζήτουν πω, τίς τέχνη ἢ τίς ἐπιστήμη πασῶν διαφέρει, τῷ

C ″μεγίστη καὶ ἀρίστη καὶ πλεῖστα ὠφελοῦσα ἡμᾶς· ἀλλὰ τίς ποτε τὸ σαφὲς καὶ τὸ ἀκριβὲς καὶ τὸ ἀληθέστατον ἐπισκοπεῖ, κἂν εἰ σμικρὰ καὶ μὴ σμικρὰ ὀνίνασα. τοῦτ᾽ ἔστιν ὃ νῦν δὴ ζητοῦμεν. ἀλλ᾽ ὅρα. οὐδὲ γὰρ ἀπεχθήσῃ Γοργίᾳ, τῇ μὲν ἐκείνου ὑπάρχειν τέχνῃ διδοὺς πρὸς χρείαν τοῖς ἀνθρώποις κρατεῖν· ἡ δ᾽ εἶπον νῦν ἐγὼ πραγματεία, καθάπερ τοῦ λευκοῦ πέρι τότε ἔλεγον, κἂν εἰ σμικρὸν, καθαρὸν δὲ εἴη, τοῦ πολλοῦ καὶ μὴ τοιούτου δια-

D φέρειν, τούτῳ γ᾽ αὐτῷ τῷ ἀληθεστάτῳ. καὶ νῦν δὴ σφόδρα διανοηθέντες, καὶ ἱκανῶς διαλογισάμενοι, μήτ᾽ εἴς τινας ὠφελείας ἐπιστημῶν βλέψαντες, μήτε τινὰς εὐδοκιμίας, ἀλλ᾽ εἴ τις πέφυκε τῆς ψυχῆς ἡμῶν δύναμις ἐρᾶν τε τοῦ ἀληθοῦς, καὶ πάντα ἕνεκα τούτου πράττειν ταύτην εἴπωμεν, διεξερευνησάμενοι τὸ καθαρὸν νοῦ τε καὶ φρονήσεως, εἰ ταύτην μάλιστα ἐκ τῶν εἰκότων κεκτῆσθαι φαῖμεν ἄν, ἤ τινα ἑτέραν ταύτης κυριωτέραν ἡμῖν

E ζητητέον. ΠΡΩ. Ἀλλὰ σκοπῶ· καὶ χαλεπὸν, οἶμαι, συγχωρῆσαι, τινὰ ἄλλην ἐπιστήμην ἢ τέχνην τῆς ἀληθείας ἀντέχεσθαι μᾶλλον ἢ ταύτην. ΣΩΚ. Ἆρ᾽ οὖν ἐννοήσας, τὸ τοιόνδε εἴρηκας ὃ λέγεις νῦν, ὡς αἱ πολλαὶ τέχναι καὶ ὅσαι περὶ ταῦτα πεπόνηνται, πρῶ-

Quidam uet. τοῦτο, non πάντως, ante ἔγωγε.

Aut deeſſe aut ſubaudiendus relinqui uidetur in fin. εἶναι cum his nominatiuis. In præc. edit. μεγίστῃ καὶ ἀρίστῃ, in datiuo.

A τὸν μὲν δόξαις χρῶνται, καὶ τὰ περὶ δόξας ζητοῦσι ξυντεταμένως; εἴτε καὶ περὶ φύσεως ἡγεῖταί τις ζητεῖν, οἶσθ' ὅτι τὰ περὶ τὸν κόσμον τόνδε ὅπῃ γέγονε, καὶ ὅπῃ πάσχει τι καὶ ὅπῃ ποιεῖ, ταῦτα ζητεῖ διὰ βίου; φαῖμεν ἂν ταῦτα; ἢ πῶς; ΠΡ. Οὕτω. ΣΩ. Οὐκοῦν οὐ περὶ τὰ ὄντα ἀεί, περὶ δὲ τὰ γιγνόμενα καὶ γενησόμενα καὶ γεγονότα ἡμῶν ὁ τοιοῦτος ἀνῄρηται τὸν πόνον. ΠΡ. Ἀληθέστατα. ΣΩ. Τούτων οὖν τι σαφὲς ἂν φαῖμεν τῇ ἀκριβεστάτῃ ἀληθείᾳ

B γίγνεσθαι, ὧν μήτε ἔσχε μηδὲν πώποτε κατὰ ταὐτά, μήθ' ἕξει, μήτε εἰς τὸ νῦν παρὸν ἔχει; ΠΡ. Καὶ πῶς; ΣΩ. Περὶ οὖν τὰ μὴ κεκτημένα βεβαιότητα μηδ' ἡντινοῦν, πῶς ἄν ποτε βέβαιον γίγνοιθ' ἡμῖν καὶ ὁτιοῦν; ΠΡ. Οἶμαι μὲν οὐδαμῶς. ΣΩ. Οὐδ' ἄρα νοῦς, οὐδέ τις ἐπιστήμη περὶ αὐτά ἐστι τὸ ἀληθέστατον ἔχουσα. ΠΡ. Οὐκοῦν εἰκός γε. ΣΩ. Τὸν μὲν δὴ σὲ καὶ ἐμὲ καὶ Γοργίαν καὶ Φίληβον χρὴ συχνὰ χαίρειν ἐᾶν, τόδε δὲ διαμαρτύρασθαι τῷ λόγῳ. ΠΡ. Τὸ ποῖον; ΣΩ. Ὡς

C ἢ περὶ ἐκεῖνα ἔσθ' ἡμῖν τό,τε βέβαιον καὶ τὸ καθαρόν, καὶ ἀληθές, καὶ ὃ δὴ λέγομεν εἰλικρινές, περὶ τὰ ἀεὶ καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ ὡσαύτως ἀμικτότατα ἔχον, ἢ δεύτερος ἐκείνων, ὅτι μάλιστά ἐστι ξυγγενές· τὰ δ' ἄλλα πάντα δεύτερά τε καὶ ὕστερα λεκτέον. ΠΡ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΣΩ. Τὰ δὴ τῶν ὀνομάτων περὶ τὰ τοιαῦτα κάλλιστα ἆρ' οὐ τοῖς καλλίστοις δικαιότατον ἀπονέμειν; ΠΡ. Εἰκός γε.

D ΣΩ. Οὐκοῦν νοῦς ἐστι καὶ φρόνησις ἅ γ' ἄν τις τιμήσειε μάλιστα ὀνόματα; ΠΡ. Ναί. ΣΩ. Ταῦτ' ἄρα ἐν ταῖς περὶ τὸ ὂν ὄντως ἐννοίαις ἐστὶν ἀπηκριβωμένα ὀρθῶς κείμενα καλεῖσθαι. ΠΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Καὶ μὴν ἅ γε εἰς τὴν κρίσιν ἐγὼ τότε παρεσχόμην, οὐκ ἄλλ' ἐστὶν ἢ ταῦτα τὰ ὀνόματα. ΠΡ. Τί μήν, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Εἶεν. τὸ μὲν δὴ φρονήσεώς τε καὶ ἡδονῆς πέρι πρὸς τὴν ἀλλήλων μίξιν

E εἴ τις φαίη καθαπερεὶ δημιουργοῖς ἡμῖν, ἐξ ὧν ἢ ἐν οἷς δὴ δημιουργεῖν τι παρακεῖσθαι, καλῶς ἂν τῷ λόγῳ ἀπεικάζοι. ΠΡ. Καὶ μάλα. ΣΩ. Τὸ δὴ μετὰ ταῦτα ἆρ' οὐ μιγνύναι ἐπιχειρητέον; ΠΡ. Τί μήν; ΣΩ. Οὐκοῦν τάδε προειποῦσι καὶ ἀναμνήσασιν ἡμᾶς αὐτοὺς ὀρθότερον ἂν ἔχοι. ΠΡ. Τὰ ποῖα; ΣΩ. Ἃ καὶ πρότερον ἐμνήσθημεν. εὖ δ' ἡ παροιμία δοκεῖ ἔχειν, τὸ, δὶς καὶ τρὶς τό γε καλῶς

Aut δεύτερον ſcrib. aut aliquid cum δεύτερος deeſſe dicendum eſt. Et niſi ὅτι iungatur cum μάλιστα (in qua ſignif. cohærere etiam poteſt cũ μάλιστα) ſcribendum ὅ,τι.

For. δεῖ δημ.

quidem opinionibus quibuſdam vti, & ea quæ circa opiniones verſantur, conſtituto quodam ordine diſquirere? ſiue quis ea quæ ad naturam pertinent, ſibi arbitretur inueſtiganda, videlicet quæ ad mundũ ſiue hoc vniuerſum ſpectant: veluti quomodo creatus ſit mundus, quomodo & agat & patiatur: in his inquam perquirendis, vniuerſam vitam occupet. hæccine dicemus, nécne? PROT. Ita. SOCR. Huiuſmodi labor ſuſcipitur non in iis quidem rebus quæ ſemper ſunt, ſed in iis quæ fiunt & factæ ſunt & fient. PRO. Veriſſimé. SO. Horúmne quidpiam quæ nec vnquã eodem modo ſe habuerunt, neque habebũt, neque etiamnum habent, poteſt maximè explorata veritate exiſtere? PR. Quomodo veró? SOC. Atqui in iis quæ nullam prorſus firmitatẽ habẽt, quî poſſit tandẽ firmi & ſolidi aliquid ineſſe? PR. Nequaquam arbitror. SOC. Neque igitur Intelligentia, neque Scientia, quæ quidem ſummam obtineat veritatis autoritatem, huiuſmodi in rebus verſatur. PRO. Conſentaneum eſt videlicet. SOC. Te igitur & me & Gorgiam & Philebum ſeponamus ſecurè: & rem ratione agamus, non veſtrarum ſententiarũ pręiudiciis. PRO. Quomodo? SOC. Eam videlicet facultatem, quæ illis in rebus firmitatem, ſinceritatem, veritatem, & eam quam vocamus puritatẽ integritatémque, nobis ſuppeditat, & in iis profectò rebus quæ ſemper & eodẽ modo ſunt, ab omni commixtione liberrima verſatur: ſecundo autem poſt illam cenſeri loco, quæ ipſi maximè cognata eſt: alia autem omnia, ſecunda & vltima appellanda ſunt. PRO. Veriſſimè dicis? SOC. Nónne etiam æquiſſimum eſt vt pulcherrima nomina pulcherrimis rebus attribuantur? PRO. Conſentaneum ſanè eſt. SOC. Nónne Mens & Prudentia huiuſmodi ſunt res, quas quis in maximo habeat pretio? PRO. Sunt certé. SOC. Hæc igitur pulcherrima nomina, ex iis cogitationibus efformata, quæ in eo quod verè eſt, verſantur: rectè profectò videntur impoſita atque inſtituta, iiſque res illæ illuſtres appellari. PRO. Omnino. SOC. Atqui illa quæ ad iudicium examénque ſuprà proferebam, non alia ſunt quàm hæc nomina. PR. Quidni Socrates? SOC. [a] Eſto. Iam verò ſi quis Voluptatis & Sapientiæ mutuam quandam mixtionem, tanquam artificibus, nobis propoſitam eſſe dicat [vt inueſtigemus] ex quibus & in quibus ipſa illa effectio conſtituatur, rectè ſanè coniiciet. PR. Maximé. SO. Nónne igitur deinceps conandum eſt vt hanc mixtionem componamus? PR. Quidni? SO. At præſtiterit fortaſſe quædam in memoriam reuocare, ádque hunc ſermonem præfari. PRO. Quænam? SOC. Quæ & prius ſunt à nobis explicata. rectè enim prouerbium habere

[a] Et Scientiæ ſeorſum & Voluptati felicitatẽ ademit: felicitatẽ in mixtione quadam, Tertii cuiuſdam beneficio, collocauit. Nunc impoſiturus finem huic diſputationi, de illa MIXTIONE ſiue COMMVNIVIT accuratè agit: & primùm ſuperioris diſputationis ſummã contexit, indicato atque inculcato ſolicitè illius ſcopo.

videtur, Id quod pulchrum eſt, ſæpius eſſe repetendum & verſandum oratione. PROT. Quidni? SOC. Agedum ſanè per Iouem. exiſtimo enim illa à nobis ſuperius dicta, in hunc ferè modum dicta. PR. Quomodo? SOC. Aiebat Philebus, Voluptatem rectum primariúmque finem eſſe omnibus animantibus, omnéſque ad illum collimare debere: ac proinde ipſum illud omnibus eſſe ſummū bonum, duóque illa nomina, Bonum & Iucundum, vnam quandam vim habere atque naturā, & in eadem ſignificatione rectè poni. Socrates primùm hoc quidem eſſe negat: ſed affirmat quemadmodum duo ſunt nomina, Bonum videlicet & Iucundum, ita & differentem naturam inter ſe habere. Sapientiam autem potius quàm Voluptatem accedere ad bonum illud & cum illo communicare. nónne hæc ita ſunt, & hæc, Protarche, ſic antea dicebantur? PRO. Prorſus. SOC. Nónne & illud tunc & modò etiam mutuo inter nos aſſenſu cōceditur? PRO. Ecquale? SOC. Summi illius boni naturam hac in re ab aliis magis diſcrepare. PRO. Quánam? SOC. Quod cui animanti adſit ſemper, & omnino, & vbique, & conſtanter ad finem vſque perdurans, id nulla amplius re qualibet opus habere: id autem quod perfectè cumulatum eſt, huiuſmodi eſſe. nónne ita? PRO. Ita nimirum. SOC. Nónne & in hac diſputatione conati ſumus alterum ab altero ſeiungere atque ſeparare, & peculiarem vnicuique viuendi inſtituto tribuere rationē, vt quidem Voluptatem ſeorſim poneremus, quę nihil vel minimū quidem cum Sapiētia habeat commune, & Sapientiam eodem modo? PROT. Ita ponebantur. SO. Num vel Voluptatem vel Sapientiam per ſe ſatis ad felicitatem valere, quiſquam hactenus exiſtimauit? PROT. Quî fieri poſſet? SOC. [a] Quòd ſi aliquis noſtrûm tunc errore præteruectus fuerit, nunc pro arbitratu ſententiam reuocet, & melius aliquid dicat: nimirum, Memoriam, ſcientiam, prudentiam, veram opinionem, in eadem idea [id eſt, ſpecie, & forma] collocans, conſideret vtrum aliquis abſque his malit quidlibet eſſe vel fieri: nedum vt voluptatem ſeu plurimam ſeu vehementiſſimam eligere debeat. Alioqui videlicet [his animi dotibus deſtitutus] neque ſe verè gaudere opinabitur, neque quo pacto affectus ſit, omnino cognoſcet, neque vllā affectionis memoriā retinebit, neque illam animo notare atque deſignare poterit. Illud autē cōtrà de Sapiētia dicito: Siquis ſine vlla vniuerſim ne minima quidē & breuiſſima voluptate, ſapientiā habere malit ſolā quàm cū quibuſdā voluptatibus, quàm omnes voluptates abſq; prudētia potius quàm cū aliqua prudētia. PR. Nemo eſt, Socrates. ſed nihil neceſſe eſt ſæpius hæc inculcare. SOC.

a Repetit quod copioſe explicauit de SCIENTIA, quatenus in aliquam felicitatis rationē cadat: id eſt, illi δευτερεῖα tribui poſſint, quum πρωτεῖα non poſſint.

A ἔχον ἐπαναπολεῖν τῷ λόγῳ δεῖν. ΠΡΩ. Τί μήν; ΣΩΚ. Φέρε δὴ πρὸς Διός. οἶμαι γὰρ οὑτωσί πως τὰ τότε λεχθέντα ῥηθῆναι. ΠΡ. Πῶς; ΣΩΚ. Φίληβος φησὶ τὴν ἡδονὴν σκοπὸν ὀρθὸν πᾶσι ζώοις γεγονέναι, καὶ δεῖν πάντας τούτου στοχάζεσθαι· καὶ δὴ καὶ τἀγαθὸν τοῦτ' αὐτὸ εἶναι ξύμπασι, καὶ δύο ὀνόματα, ἀγαθὸν καὶ ἡδύ, ἑνί τινι καὶ φύσει μιᾷ τούτω ὀρθῶς τεθὲν ἔχειν. Σωκράτης δὲ πρῶτον μὲν

B οὔ φησι τοῦτ' εἶναι, δύο δὲ καθάπερ τὰ ὀνόματα,, καὶ τότε ἀγαθὸν καὶ ἡδὺ διάφορον ἀλλήλων φύσιν ἔχειν. μᾶλλον δὲ μέτοχον εἶναι τῆς τοῦ ἀγαθοῦ μοίρας τὴν φρόνησιν ἢ τὴν ἡδονήν. οὐ ταῦτ' ἐστί τε καὶ ἦν τὰ τότε

13 λεγόμενα, ὦ Πρώταρχε; ΠΡΩΤ. Σφόδρα μὲν οὖν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ τόδε καὶ τότε καὶ νῦν ἡμῖν ἂν ξυνομολογοῖτο. ΠΡΩ. Τὸ ποῖον; ΣΩΚ. Τὴν τἀγαθοῦ διαφέρειν φύσιν τῷδε μᾶλλον τῶν ἄλλων. ΠΡΩΤ.

C Τίνι; ΣΩΚ. Ὧι παρείη τοῦτ' ἀεὶ τῶν ζώων διὰ τέλους πάντως καὶ πάντῃ, μηδενὸς ἑτέρου ποτὲ ἔτι προσδεῖσθαι, τὸ δὲ ἱκανὸν τελεώτατον ἔχειν. οὐχ οὕτω; ΠΡΩΤ. Οὕτω μὲν οὖν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τῷ λόγῳ ἐπειράθημεν χωρὶς ἑκάτερον ἑκατέρου θέντες εἰς τὸν βίον ἑκάστων, ἄμικτον μὲν ἡδονὴν φρονήσει, φρόνησιν δὲ ἡδονῆς ὡσαύτως μηδὲ τὸ σμικρότατον ἔχουσαν. ΠΡΩΤ. Ἦν ταῦτα. ΣΩΚΡ. Μῶν οὖν ἡμῖν αὐτῶν τότε πότερον

D ἱκανὸν ἔδοξεν εἶναί τῳ; ΠΡΩΤ. Καὶ πῶς; ΣΩΚ. Εἰ δέ γε παρηνέχθημέν τι τότε, νῦν ὁστισοῦν ἐπαναλαβὼν ὀρθότερον εἰπάτω· μνήμην, καὶ ἐπιστήμην, καὶ φρόνησιν, καὶ ἀληθῆ δόξαν τῆς αὐτῆς ἰδέας τιθέμενος, καὶ σκοπῶν εἴ τις ἄνευ τούτων δέξαιτ' ἂν οἷ καὶ ὁτιοῦν εἶναι ἢ καὶ γίγνεσθαι, μὴ ὅτι δή γε ἡδονὴν, εἴθ' ὡς πλείστην, εἴθ' ὡς σφοδροτάτην· ἣ μήτε ἀληθῶς δοξάζοι χαίρειν, μήτε τὸ παράπαν γιγνώσκοι τί ποτε πέπονθε πάθος·

E μήτ' αὖ μνήμην τοῦ πάθους μηδ' ὁντινοῦν χρόνον ἔχοι. ταῦτα δὲ λέγε καὶ περὶ φρονήσεως, εἴ τις ἄνευ πάσης ἡδονῆς καὶ τῆς βραχυτάτης δέξαιτ' ἂν φρόνησιν ἔχειν μᾶλλον, ἢ μετά τινων ἡδονῶν, ἢ πάσας ἡδονὰς χωρὶς φρονήσεως μᾶλλον ἢ μετὰ φρονήσεως αὖ τινος. ΠΡΩΤ. Οὐκ ἔστιν, ὦ Σώκρατες. ἀλλ' οὐδὲν δεῖ ταῦτά γε πολλάκις ἐπερωτᾶν. ΣΩ.

Pro οἷ (id eſt ſibi) in edit. Ald. ſcriptum οἱ perperā. In Germ. autem mutatum fuit in ἥ. Paulo pòſt Fic. legiſſe uidetur εἰ μήτε δοξ.

Οὐκοῦν

A Οὐκοῦν τό γε τέλεον, καὶ πᾶσιν αἱρετὸν, καὶ τὸ παντάπασιν ἀγαθὸν, οὐδέτερον ἂν τούτων εἴη. ΠΡΩ. Πῶς γὰρ ἄν; ΣΩΚ. Τὸ τοίνυν ἀγαθὸν ἤτοι σαφῶς ἢ καί τινα τύπον αὐτοῦ ληπτέον ἵν', ὅπερ ἐλέγομεν, δευτερεῖα ὅτῳ δώσομεν, ἔχωμεν. ΠΡ. Ὀρθότατα λέγεις. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ὁδὸν μέν τινα ἐπὶ τἀγαθὸν εἰλήφαμεν. ΠΡ. Τίνα; ΣΩ. Καθάπερ εἴ τις τινὰ ἄνθρωπον ζητῶν, τὴν οἴκησιν πρῶτον ὀρθῶς ἵνα οἰκεῖ πύθοιτο αὐτοῦ, μέγα τί δήπου

B πρὸς τὴν εὕρεσιν ἂν ἔχοι τοῦ ζητουμένου. ΠΡ. Πῶς δ' οὔ; ΣΩ. Καὶ νῦν δή τις λόγος ἐμήνυσεν ἡμῖν, ὥσπερ καὶ κατ' ἀρχὰς, μὴ ζητεῖν ἐν τῷ ἀμίκτῳ βίῳ τἀγαθὸν, ἀλλ' ἐν τῷ μικτῷ. ΠΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ἐλπὶς μὴν πλείων ἐν τῷ μιχθέντι καλῶς τὸ ζητούμενον ἔσεσθαι φανερώτερον ἢ ἐν τῷ μή; ΠΡ. 12 Πολύ γε. ΣΩ. Τοῖς δὴ θεοῖς, ὦ Πρώταρχε, εὐχόμενοι κεραννύωμεν, εἴτε Διόνυσος, εἴτε Ἥφαιστος, εἴθ' ὅστις θεῶν ταύτην τὴν τιμὴν εἴ-

C ληχε τῆς συγκράσεως. ΠΡΩ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Καὶ μὴν, καθάπερ ἡμῖν οἰνοχόοις τισὶ παρεστᾶσι κρῆναι, μέλιτος μὲν ἂν ἀπεικάζοι τις τὴν τῆς ἡδονῆς, τὴν δὲ τῆς φρονήσεως, νηφαντικὴν καὶ ἄοινον, αὐστηροῦ καὶ ὑγιεινοῦ τινος ὕδατος· ἃς προθυμητέον ὡς κάλλιστα συμμιγνύναι. ΠΡΩ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚ. Φέρε δὴ πρότερον. ἆρα πᾶσαν ἡδονὴν πάσῃ φρονήσει μιγνύντες, τοῦ καλῶς

D ἂν μάλιστα ἐπιτύχοιμεν; ΠΡΩ. Ἴσως. ΣΩ. Ἀλλ' οὐκ ἀσφαλές. ᾗ δὲ ἀκινδυνότερον ἂν μιγνύοιμεν, δόξαν μοι δοκῶ τινὰ ἀποφήνασθαι ἄν. ΠΡ. Λέγε τίνα. ΣΩ. Ἦν ἡμῖν ἡδονή τε ἀληθῶς, ὡς οἰόμεθα, μᾶλλον ἑτέρας ἄλλη, καὶ δὴ τέχνη τέχνης ἀκριβεστέρα; ΠΡ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Καὶ ἐπιστήμη δὴ ἐπιστήμης διάφορος· ἡ μὲν, ἐπὶ τὰ γιγνόμενα καὶ ἀπολλύμενα ἀποβλέπουσα, ἡ δὲ, ἐ-

E πὶ τὰ μήτε γιγνόμενα, μήτε ἀπολλύμενα, κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ ὡσαύτως ὄντα ἀεί. ταύτην, εἰς τὸ ἀληθὲς ἐπισκοπούμενοι, ἡγησάμεθα ἐκείνης ἀληθεστέραν εἶναι. ΠΡ. Πάνυ μὲν οὖν ὀρθῶς. ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ τἀληθέστατα τμήματα ἑκατέρας ἴδοιμεν πρῶτον ξυμμίξαντες, ἆρα ἱκανὰ ταῦτα ξυγκεκραμένα τὸν ἀγαπητότατον βίον ἀπεργασάμενα παρέχειν ἡμῖν; ἤ τινος ἔτι προσδεόμεθα καὶ τῶν μὴ τοιούτων;

Horum igitur neutrum perfectum eſt, & huiuſmodi vt ab omnibus expetatur, & omnino ſit ſummum bonum. PROT. Neutrum. SOC. [a] Aut igitur bonum ipſum perſpicuè, aut quandam ipſius notionem atque formulam debemus ſumere: vt (quemadmodum dicebamus) cui ſecundæ partes tribui opportunè poſſint, habeamus. PRO. Rectiſſimè ais. SOC. Viámne igitur aliquam inueniendi ſummi boni comperimus? PRO. Ecquam? SOC. Quemadmodum ſiquis aliquem hominem inueſtigans, ſi ædes in quibus habitat rectè primùm cognouerit, magnum habet adiumentum ad illum inueniendum. PRO. Quídni? SOC. Atqui &is ſermo in quo modò verſamur, & à primordio diſputationis inſtitutus, indicauit Summum illud bonum, haudquaquam in ſimplici & minimè mixta vita, ſed in ea quæ mixta eſt, inueſtigandum eſſe. PRO. Omnino. SOC. Spes itaque maior eſt, in eo quod præclarè mixtum eſt quàm in eo quod minimè eſt mixtum, nos id quod inueſtigamus comperturos. PRO. Prorſus. SOC. Deos igitur prius ritè precati, miſceamus, ſiue Liber pater, ſiue Vulcanus, ſiue deorũ alius quiſpiam, hanc mixtionis dignitatem conſequutus eſt. PRO. Ita eſto. SOC. Atqui nobis, quemadmodum iis qui vinum præbent, adſunt fontes. & melli quidem, Voluptatis fontem comparare quis poteſt: verùm Sapientiæ fontem, ſobrium quidem illum & vino carentem, acri cuidam & ſalubri aquæ: quos quidem fontes, etiam atque etiam elaborandum eſt præclariſſimè commiſcere. PRO. Quídni? SOC. Agedum verò, ſi omnem voluptatẽ cum omni ſapientia miſcuerimus, an rectam illam miſcendi rationem fuerimus aſſequuti? PRO. Fortaſſe. SOC. Atqui id minimè tutum eſt. qua autem ratione & minore periculo miſceamus, me ſententiam dicturum confido. PRO. Ecquam verò? SO. Erátne nobis voluptas quędã alia voluptate verior (vt quidem opinabamur) & ars alia arte exploratior atque ſincerior? PRO. Quídni? SOC. Et ſcientia quidem à ſcientia erat diuerſa: vt quædam nimirum ad eas res quæ & naſcuntur & pereunt, reſpiceret: quædam, eas quæ neque fiunt neque naſcuntur, ſed iiſdem in rebus quę ſempiternam habeant naturam, eodem modo ſempérque ſunt, ſibi proponeret & in iis verſaretur. Hanc vltimam ex veritatis regula conſiderantes, illa veriorem ducebamus. PRO. Et rectiſſimè quidem. SOCR. Nónne ſi veriſſimas vtriuſque portiones inuicem permiſceamus, cõpererimus an illa abundè inter ſe permixta ſatis ſint futura ad vitã omni felicitate cumulatam, nobis efficiendã atq; præſtãdam? an aliqua adhuc re egemus, nõ autem huiuſmodi?

[a] Repetit quod de MIXTIONE illa, ſiue Comuni vita, dixerat: cuius vim in Voluptate & Scientia primùm explicat, vniuerſim. Mixtionẽ autem vocat, non tantũ quòd Voluptas cum Sapientia & viciſsim Sapiẽtia cũ Voluptate miſceatur: ſed quoniã vtraq; per ſe inualida ad felicitatẽ, cum Tertio illo efficaciter cõiungatur, vt vim potentiámque habeant. id eſt, ex illius vi, felicitatis aliquid conſequantur.

a Applicat diſertè ſuperiorem doctrinã in Scientia, quatenus in illa felicitas poſſit perſpici.

PRO. Mihi verò ſic agendum videtur. SOC. [a] Sit igitũr nobis vir quidam ſapiens, qui norit quid ſit Iuſtitia, ſuæ que illius ſententiæ ducem habeat intelligentiam: & qui adeò de rebus omnibus eadem illa ratione cogitet. PRO. Ita nimirum eſto. SOC. Nónne hic ſatis ſcientiæ habebit, ſi circuli diuinæ que ſphæræ rationem habeat, humanam autem illam ſphæram & circulos hos ignoret: quanuis in ædibus extruendis, aliis quoque eodem modo regulis & circulis vtetur? PRO. Ridicula nimirum eſſet cognitionis noſtræ conditio, ſi in diuinis tantùm ſcientiis verſaretur. SOC. Quomodo ais? nónne falſæ regulæ ſimul & circuli neque firmam neque puram artem, in vnum committere & commiſcere debemus? PRO. Neceſſe eſt nimirum, ſiquis noſtrûm vel viam quæ domum ducat, ſit comperturus. SOC. An verò & Muſicam, quam paulo antè diximus coniectura & imitatione refertam eſſe, ac puritate carere? PRO. Neceſſariũ mihi quidem videtur: ſi quidem noſtra vita, etiam quomodocunque vita ſit futura. SOC. Vin' igitur vt, tanquam ianitor qui à turba aliqua propellitur & cogitur, victus quoque ego, omnibus foribus expanſis, omnes ſcientias dimittã vt liberè effluant, & deterior vnà cum pura miſceatur? PR. Equidem ignoro, Socrates, quî lædatur ille qui omnes alias ſciẽtias apprehenderit, dũ primas habet. SOC. Permitto itaq; omnes vnà effluere in Homericæ illius & valde quidem poeticæ conuallis receptaculum. PRO. Effluant verò. SOC. Ad [b] Voluptatis fontem rurſus videtur adeundum. quandoquidẽ enim inſtituimus ipſas permiſcere, non quidem extiterunt nobis verarum voluptatũ partes: ſed quum quamlibet vniuerſim ſciẽtiam amplecteremur, in idem concurrere ſcientias permiſimus frequentes, & ante quidem ipſas voluptates. PRO. Veriſſimè loqueris. SOC. Eſt igitur tempus vt de voluptatibus etiam conſilium ineamus, vtrum & ipſæ in vnum omnes, an primæ duntaxat, quippe quæ veræ ſint, admittendæ ſint. PROT. Multum quidem refert ad ſecuritatem, primas veras dimittere. SOCRAT. Dimittantur ſané. quid verò deinceps? nónne ſiquæ neceſſariæ ſunt, quemadmodum & iſthic, permiſcendæ ſunt & hæ? PROT. Quidni? neceſſariæ nimirum. SOC. Quòd ſi etiam, quemadmodum

b Illud ipſum in Voluptate accommodat, & quatenus bonæ, quatenus malæ cenſendæ ſint, copioſè docet: inſtituta ad rem illuſtrandam præclara & illuſtri imagine, vt ex ipſarum voluptatũ quaſi ore ipſarum natura ob oculos repræſentetur.

A ΠΡΩ. Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ δρᾶν οὕτω. ΣΩ. Ἔστω δή τις ἡμῖν φρονῶν ἄνθρωπος αὐτῆς πέρι δικαιοσύνης, ὅ,τι ἐστὶ, καὶ λόγον ἔχων ἑπόμενον τῷ νοεῖν· καὶ δὴ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν ὄντων ὡσαύτως διανοούμενος. ΠΡ. Ἔστω γὰρ οὖν. ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὗτος ἱκανῶς ἐπιστήμης ἕξει, κύκλου μὲν καὶ σφαίρας αὐτῆς τῆς θείας τὸν λόγον ἔχων, τὴν δὲ ἀνθρωπίνην ταύτην σφαῖραν καὶ τοὺς κύκλους τούτους ἀγνοῶν, καὶ χρώμενος ἐν οἰκοδομίᾳ καὶ 13

B τοῖς ἄλλοις ὁμοίως κανόσι καὶ τοῖς κύκλοις; ΠΡΩ. Γελοίαν διάθεσιν ἡμῶν, ὦ Σώκρατες, ἐν ταῖς θείαις οὖσαν μόνον ἐπιστήμαις λέγομεν. ΣΩ. Πῶς φῄς; ἦ τοῦ ψευδοῦς κανόνος ἅμα καὶ τοῦ κύκλου τὴν οὐ βέβαιον οὐδὲ καθαρὰν τέχνην ἐμβλητέον κοινῇ, καὶ συγκρατέον; ΠΡΩ. Ἀναγκαῖον γὰρ, εἰ μέλλει τις ἡμῶν καὶ τὴν ὁδὸν ἑκάστοτε ἐξευρήσειν οἴκαδε. ΣΩ. Ἦ καὶ μουσικὴν, ἣν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔφαμεν, στοχάσεώς τε καὶ μιμήσεως μεστὴν οὖσαν, καθαρότητος ἐνδεῖν; ΠΡΩ. Ἀναγκαῖον φαίνεται

C ἔμοιγε, εἴπερ γε ἡμῶν ὁ βίος ἔσται καὶ ὁπωσοῦν ποτὲ βίος. ΣΩΚ. Βούλει δῆτα, ὥσπερ θυρωρὸς ὑπ' ὄχλου τινὸς ὠθούμενος καὶ βιαζόμενος, ἡττηθεὶς, ἀναπετάσας τὰς θύρας, ἀφῶ πάσας τὰς ἐπιστήμας εἰσρεῖν, καὶ μίγνυσθαι ὁμοῦ καθαρᾷ τὴν ἐνδεεστέραν; ΠΡΩ. Οὔκουν ἔγωγε οἶδα, ὦ Σώκρατες, ὅ,τι τις ἂν βλάπτοιτο, πάσας λαβὼν τὰς ἄλλας, ἐπιστήμας ἔχων τὰς πρώτας. ΣΩΚ. Μεθίω δὴ τὰς ξυμπάσας ῥεῖν

D εἰς τὴν τῆς Ὁμήρου καὶ μάλα ποιητικῆς μισγαγκείας ὑποδοχήν. ΠΡ. Πάνυ μὲν οὖν· μεθεῖνται. ΣΩΚ. Καὶ πάλιν ἐπὶ τὴν τῶν ἡδονῶν πηγὴν ἰτέον. ὡς γὰρ διενοήθημεν αὐτὰς μιγνύναι, τὰ τῶν ἀληθῶν μόρια πρῶτον οὐκ ἐξεγένεθ' ἡμῖν, ἀλλὰ διὰ τὸ πᾶσαν ἀγαπᾶν ἐπιστήμην, εἰς ταὐτὸν μεθεῖμεν ἀθρόας καὶ πρόσθεν τῶν

E ἡδονῶν. ΠΡΩ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΣΩ. Ὥρα δὴ βουλεύεσθαι νῷν καὶ περὶ τῶν ἡδονῶν, πότερα καὶ ταύτας πάσας ἀθρόας ἀφετέον, ἢ καὶ τούτων πρώτας μεθετέον ἡμῖν ὅσαι ἀληθεῖς. ΠΡΩ. Πολύ γε διαφέρει πρός γε ἀσφάλειαν πρώτας τὰς ἀληθεῖς ἀφεῖναι. ΣΩΚΡΑΤ. Μεθείσθων δή. τί δὲ μετὰ ταῦτα; ἆρ' οὐκ εἰ μέν τινες ἀναγκαῖαι, καθάπερ ἐκεῖ, συμμικτέον καὶ ταύτας; ΠΡΩΤ. Τί δ' οὔ; τάς γε ἀναγκαίας δήπουθεν. ΣΩΚ. Εἰ δέ γε καὶ καθάπερ τὰς

A τέχνας πάσας ἀβλαβές τε καὶ ὠφέλιμον ἦν ἐπίστασθαι διὰ βίου, καὶ νῦν δὴ ταυτὰ λεγομένων περὶ τῶν ἡδονῶν· εἴπερ πάσας ἡδονὰς ἥδεσθαι διὰ βίου, συμφέρον τε ἡμῖν ἐστὶ καὶ ἀβλαβὲς ἅπασι, πάσας ξυγκρατέον. ΠΡΩ. Πῶς οὖν δὴ περὶ αὐτῶν τούτων λέγωμεν; καὶ πῶς ποιῶμεν; ΣΩΚ. Οὐχ ἡμᾶς, ὦ Πρώταρχε, διερωτᾶν χρή, τὰς ἡδονὰς δὲ αὐτὰς καὶ τὰς φρονήσεις, διαπυνθανομένους τὸ τοιόνδε ἀλλήλων πέρι. ΠΡΩ. Τὸ ποῖον; ΣΩΚ.

B Ὦ φίλαι (εἴτε ἡδονὰς ὑμᾶς χρὴ προσαγορεύειν, εἴτε ἄλλῳ ὁτῳοῦν ὀνόματι) μῶν οὐκ ἂν δέξαισθε οἰκεῖν μετὰ φρονήσεως πάσης, ἢ χωρὶς τοῦ φρονεῖν; Οἶμαι μὲν πρὸς ταῦτα τόδ᾽ αὐτὰς ἀναγκαιότατον εἶναι λέγειν. ΠΡΩ. Τὸ ποῖον; ΣΩ. Ὅτι, καθάπερ ἔμπροσθεν ἐρρήθη, τὸ μόνον καὶ ἔρημον εἰλικρινὲς εἶναί τι γένος, οὔτε πάνυ τι δυνατόν, οὔτ᾽ ὠφέλιμον· πάντων γε μὴν ἡγούμεθα γενῶν ἄριστον ἓν ἀνθ᾽ ἑνὸς συνοικεῖν ἡμῖν, τὸ τοῦ γιγνώσκειν

C τά τε ἄλλα πάντα, καὶ αὖ τὴν αὐτὴν ἡμῶν, τελέως εἰς δύναμιν ἑκάστην. ΠΡ. Καὶ καλῶς γε εἰρήκατε τανῦν, φήσομεν. ΣΩΚ. Ὀρθῶς. πάλιν τοίνυν μετὰ τοῦτο τὴν φρόνησιν καὶ τὸν νοῦν ἀνερωτητέον, ἆρ᾽ ἡδονῶν τι προσδεῖσθε ἐν τῇ ξυγκράσει; φαῖμεν ἄν. ″αὖ τὸν νοῦν τε καὶ τὴν φρόνησιν ἀνερωτῶντες, ποίων (φαῖμεν ἂν ἴσως) ἡδονῶν; ΠΡΩ. Εἰκός. ΣΩΚ. Ὁ δέ γ᾽ ἡμέ-

D τερος λόγος μετὰ τοῦτ᾽ ἐστὶν ὅδε· πρὸς ταῖς ἀληθέσιν ἐκείναις ἡδοναῖς (φήσομεν) ἆρ᾽ ἔτι προσδεῖσθ᾽ ὑμῖν τὰς μεγίστας ἡδονὰς ξυνοίκους εἶναι καὶ τὰς σφοδροτάτας; καὶ πῶς, ὦ Σώκρατες; (ἴσως φαῖεν ἂν) αἵ γ᾽ ἐμποδίσματά τε μυρία ἡμῖν ἔχουσι, τὰς ψυχὰς ἐν αἷς οἰκοῦμεν, ταράττουσαι διὰ μανικὰς ἡδονάς· καὶ γίγνεσθαί τε ἡμᾶς τὴν ἀρχὴν οὐκ ἐῶσι, τά τε γιγνόμενα ἡμῶν τέκνα, ὡς τὸ πολὺ δι᾽ ἀμέλειαν λήθην

E ἐμποιοῦσαι, παντάπασι διαφθείρουσιν. ἄλλας τε ἡδονάς, ἀληθεῖς καὶ καθαράς, ἃς εἶπες σχεδόν, οἰκείας ἡμῖν νόμιζε· καὶ πρὸς ″ταύτας, τὰς μεθ᾽ ὑγιείας καὶ τοῦ σωφρονεῖν, καὶ δὴ καὶ ξυμπάσης ἀρετῆς· ὁπόσαι καθάπερ θεοῦ ὀπαδοὶ γιγνόμεναι, αὐτῇ ξυνακολουθοῦσι πάντῃ ″ταύτας μιγνύντας· τὰς δ᾽ ἀεὶ μετ᾽ ἀφροσύνης καὶ τῆς ἄλλης κακίας ἑπομένας, πολλή που ἀλογία τῷ νῷ μιγνύναι τὸν βουλόμενον ὅτι καλλίστην ἰδόντα καὶ ἀστασιαστοτάτην μῖξιν καὶ κρᾶσιν,

For. καὶ αὖ.

For. ταύταις. At hæc uerba, ταύτας μιγνύντας abundare uidentur: retineri tamē poſſit ταύτας, aliam uocem ei ſubiungendo pro μιγνύντας: (ſiquidem nec μεμιγμένας ſcribi poſſe uidetur) deinde legendo, τὰς δ᾽ ἀεὶ, etc.

artes omnes in vita noſſe, non modò poſitum eſt extra omne detrimenti periculum, ſed & vtile eſt: nunc quoque eadem de Voluptatibus dicamus, ſi quidem ita eſt vt modò dixi, omnes omnibus commiſcendas eſſe. PRO. Quomodo igitur de his ipſis dicemus? & quomodo agemus? SOC. Nos quidem interrogare minimè conſentaneum eſt, Protarche, verùm id quærere decet, quomodo voluptas & prudentia inter ſe ſint affectæ atque comparatæ, idque mutuis interrogationibus inter nos diſquirere? PRO. Quidnam? SOC. O amicæ (ſiue Voluptates appellandæ eſtis, ſiue quolibet alio nomine) vtrum velitis cum omni ſapientia habitare, an ſeorſim à ſapientia? & arbitror equidem maximè neceſſarium ipſas ad hoc reſpondere. PROT. Quidnam? SOC. Nimirum, quemadmodum ſuperius dictum eſt, vnum & ſolitariũ eſſe genus aliquod purum, neque valde fieri poteſt, neque vtile eſt: omnium verò generum optimum ducimus, vt vnum pro vno nobiſcum habitet, quo tum alia omnia tum vnamquanque noſtram, quantum fieri poſſit perfectè, cognoſcamus. PRO. Et rectè (diceremus nos) loquutæ eſtis. SOC. Rectè. [a] Rurſus igitur deinceps Sapiẽtia & Intelligentia interrogandæ ſunt, Vóſne voluptatibus, (dixerimus) indigetis in hac cõmixtione? Quibus etiam voluptatibus indigerent, eaſdem rogaremus. PRO. Conſentaneum eſſet. SOC. Noſtra poſt hæc oratio huiuſmodi fuerit, Prætérne illas veras voluptates (dixerimus) adhuc vobis opus eſt maximarum illarum vehementiſſimarúmq; voluptatum conſuetudine atque commercio? Quomodo verò (fortaſſe dicerent illæ) Socrates, quæ infinitas difficultates nobis exhibent, dum animos in quibus habitamus, perturbant furioſis cupiditatibus, & imperii libertatem nobis eripiunt: eámque ſobolem, quæ nobis naſcitur, inducta per negligentiam obliuione, perdunt deléntque? Alias nimirum voluptates & veras & puras, quas dixiſti, proprias eſſe exiſtima: & præter has, eas quæ cum ſanitate & prudentia & quidẽ cum vniuerſa virtute coniunguntur. Illas enim quæ Virtutis, tanquam deæ, ſunt comites, maximè amplector: at eas quæ deſipientiam aliámque vitioſitatẽ ſequuntur, planè eſſet à ratione alienũ cũ Mẽte miſcere, cum qui videre vellet mixtionẽ & temperaturã quãpulcherrimã & ab omni ſeditione & diſcordia alieniſſimam: & in ea

[a] Eádem ipſam imaginem inſtituit in Sapientia ſiue intelligẽtia, vt ipſius quoque natura ita poſſit dilucidius ob oculos poni.

explorare atque perdiſcere ecquid & in homine & in Vniuerſo ſit bonũ, & quam tandem illius notionẽ atque formulam diuina quadã animi vi percipere poſſimus. Nõnne ſapienter,& vt ſibi conſentaneum eſt, ſuiipſius nimirum compoti, Intelligentiam, ſuíque ipſius & memoriæ & rectæ opinionis cauſa, hæc ipſa quæ modò commemorauimus, reſponſuram dicemus? PRO. Omnino. SOC. Atqui & illud neceſſarium eſt: neque aliter vnquam fieri vllo modo poſſit. PRO. Quidnam verò? SOC. Cui enim veritatem minimè miſceamus, nunquam id verè poſſit contingere, neque vnquam contigit. PRO. Quidni? SOC. Nequaquam. at ſiquid illi mixtioni adhuc deeſt, dicite tu & Philebus. mihi enim veluti mundus quidam incorporeus, animatum corpus rectè gubernaturus, hic ſermo abſolutus eſſe videtur. PRO. Et me quidem, Socrates, ita planè ſentire habeto. SOC. Nõnne ſi dicamus nos in Boni veſtibulo modò verſari, & ad illius ædes conſiſtere, rectè dicamus? PRO. Mihi quidem videtur. SOC. Quid verò in hac cõmixtione ſimul pretioſiſſimum, & maximè in cauſa cur omnibus huiuſmodi conſtitutio ſit grata, nobis eſſe videatur? Hoc enim perſpecto, deinceps conſiderabimus Voluptatíne an Menti cognatius familiariúſve quicquam in Vniuerſo conſiſtat? PROT. Rectè. hoc enim ad iudicandum nobis eſt opportuniſſimum. SOC. Atqui vniuerſæ mixtionis cauſa non difficulter animaduerti poteſt, ob quam cuiuſlibet rei mixtio vel plurimi vel nullius ſit pretii. PR. Quid ais? SOCR. Nemo hoc mortalium ignorat. PR. Quale? SO. Omnem commixtionem, quæcunque nimirum ſit & quocunque fiat modo, menſuræ & ad menſuram conformatæ naturæ expertem: planè ea omnia quæ cum ipſa mixta ſunt, & ſeipſam quoque primam perdere atque profligare. non enim iam eſt temperies, ſed intemperata quædam atque inuoluta rerum calamitas, quæ peſtem perniciémque iis qui ipſam penes ſe habent, afferre ſolet. PRO. Veriſſimè. SOC. Nunc profectò nos ſubterfugit Boni vis atque poteſtas, & ſe in Honeſti naturam inſinuauit. moderatio etenim atque proportio, vbique nimirum pulchritudo & virtus eſſe contingit. PRO. Omnino. SOC. Atqui in hac mixtione veritatem cum ipſis miſceri affirmamus. PROT. Ita eſt. SOC. Quamobrẽ niſi vna quadam forma atque notione bonum poſſimus

A μαθεῖν ἐν ταύτῃ πειρᾶσθαι, τί ποτε ἔν τε ἀνθρώπῳ καὶ τῷ παντὶ πέφυκεν ἀγαθόν, καὶ τίνα ἰδέαν αὐτὴν εἶναί ποτε μαντευτέον. ἆρ' οὐκ ἐμφρόνως ταῦτα καὶ ἐχόντως ἑαυτὸν ὁ νοῦς φήσομεν ὑπέρ τε ἑαυτοῦ καὶ μνήμης καὶ δόξης ὀρθῆς ἀποκρίνασθαι τὰ νῦν ῥηθέντα; ΠΡ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν καὶ τόδε γε ἀναγκαῖον· καὶ οὐκ ἄλλως ἄν ποτε γένοιτο οὐδ' ἂν ἕν. ΠΡ.

B Τὸ ποῖον; ΣΩ. Ὧι μὴ μίξομεν ἀλήθειαν, οὐκ ἄν ποτε τοῦτο ἀληθῶς γίγνοιτο, οὐδ' ἂν γενόμενον εἴη. ΠΡ. Πῶς γὰρ ἄν; ΣΩ. Οὐδαμῶς. ἀλλ' εἴ τινος ἔτι προσδεῖ τῇ συγκράσει ταύτῃ, λέγετε σὺ καὶ Φίληβος. ἐμοὶ μὲν γὰρ καθαπερεὶ κόσμος τις ἀσώματος ἄρξων καλῶς ἐμψύχου σώματος, ὁ νῦν λόγος ἀπειργάσθαι φαίνεται. ΠΡ. Καὶ ἐμοὶ τοίνυν, ὦ Σώκρατες, οὕτω λέγε δεδόχθαι.

C ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν ἐπὶ μὲν τοῖς τοῦ ἀγαθοῦ νῦν ἤδη προθύροις καὶ τῆς οἰκήσεως ἐφεστάναι τῆς τοῦ τοιούτου λέγοντες, ἴσως ὀρθῶς ἄν τινα τρόπον φαῖμεν; ΠΡ. Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ. ΣΩ. Τί δῆτα ἐν τῇ ξυμμίξει τιμιώτατον ἅμα καὶ μάλιστ' αἴτιον εἶναι δόξειεν ἂν ἡμῖν τοῦ πᾶσι γεγονέναι προσφιλῆ τὴν τοιαύτην διάθεσιν; τοῦτο γὰρ ἰδόντες, μετὰ τοῦτ' ἐπισκεψόμεθα εἴθ' ἡδονῇ εἴτε νῷ προσφυέστερόν τε καὶ οἰκειότερον ἐν τῷ παντὶ συνέστηκεν. ΠΡ. Ὀρθῶς.

D τοῦτο γὰρ εἰς τὴν κρίσιν ἡμῖν ἐστὶ ξυμφορώτατον. ΣΩΚ. Καὶ μὴν ξυμπάσης γε μίξεως οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἢ παντὸς ἀξία γίγνεται ἡτισοῦν ἢ τὸ παράπαν οὐδενός. ΠΡ. Πῶς λέγεις; ΣΩΚ. Οὐδείς που τοῦτο ἀνθρώπων ἀγνοεῖ. ΠΡ. Τὸ ποῖον; ΣΩ. Ὅτι μέτρου καὶ τῆς ξυμμέτρου φύσεως μὴ τυχοῦσα ἡτισοῦν καὶ ὁπωσοῦν ξύγκρασις πᾶσα, ἐξ ἀνάγκης ἀπόλλυσι τά τε κεραννύμενα καὶ πρώτην ἑαυτήν. οὐδὲ

E γὰρ κρᾶσις, ἀλλά τις ἄκρατος ξυμπεφορημένη ἀληθῶς ἡ τοιαύτη γίγνεται ἑκάστοτε ὄντως τοῖς κεκτημένοις ξυμφορά. ΠΡ. Ἀληθέστατα. ΣΩΚ. Νῦν δὴ καταπέφευγεν ἡμᾶς ἡ τἀγαθοῦ δύναμις εἰς τὴν τοῦ καλοῦ φύσιν. μετριότης γὰρ καὶ ξυμμετρία, κάλλος δή που καὶ ἀρετὴ πανταχοῦ ξυμβαίνει γίγνεσθαι. ΠΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Καὶ μὴν ἀλήθειάν γε ἔφαμεν αὐτοῖς ἐν τῇ κράσει μεμῖχθαι. ΠΡ. Πάνυ γε. ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ μὴ μιᾷ δυνάμεθα ἰδέᾳ τὸ ἀγαθὸν

Suſpicor Plat. ſcripſiſſe νουνεχόντως, aptiſſimè utétem hoc aduerbio ex nomine νοῦς cõpoſito, quũ περὶ τοῦ νοῦ loquatur. Sed ἑαυτὸν abundare uidetur. Conatus eſt tamen & Fic. ex altera lectione aliquem ſenſum eruere, quaſi ἐχόντως dici poſſet.

παρὰ τὸ οὐδ' ἂν ἓν γένοιτο.

θηρεῦσαι, σὺν τρισὶ λαβόντες, κάλλει καὶ A
συμμετρείᾳ καὶ ἀληθείᾳ, λέγωμεν ὡς τοῦτο οἷον ἓν ὀρθότατ' ἂν αἰτιασαίμεθ' ἂν τῶν ἐν τῇ ξυμμίξει· καὶ διὰ τοῦτο, ὡς ἀγαθὸν ὄν, τοιαύτην αὐτὴν γεγονέναι. ΠΡ. Ὀρθότατα μὲν οὖν.

ΣΩ. Ἤδη τοίνυν, ὦ Πρώταρχε, ἱκανὸς ἡμῖν γένοιτ' ἂν ὁστισοῦν κριτὴς ἡδονῆς τε πέρι καὶ φρονήσεως, ὁπότερον αὐτοῖν τοῦ ἀρίστου
ξυγγενέστερόν τε καὶ τιμιώτερον ἐν ἀνθρώποις B
τέ ἐστι καὶ θεοῖς. ΠΡ. Δῆλον μέν· ὅμως δ' οὖν τῷ λόγῳ ἐπεξελθεῖν βέλτιον. ΣΩΚ. Καθ' ἓν ἕκαστον τοίνυν τῶν τριῶν πρὸς τὴν ἡδονὴν καὶ τὸν νοῦν κρίνωμεν. δεῖ γὰρ ἰδεῖν ποτέρῳ μᾶλλον ξυγγενὲς ἕκαστον αὐτῶν ἀπονεμοῦμεν. ΠΡ. Κάλλους καὶ ἀληθείας καὶ μετριότητος πέρι λέγεις; ΣΩΚ. Ναί. πρῶτον δέ γε ἀληθείας λαβοῦ, ὦ Πρώταρχε· καὶ λαβόμενος, βλέψας εἰς τρία, νοῦν καὶ
ἀλήθειαν καὶ ἡδονήν, πολὺν ἐπισχὼν χρό- C
νον, ἀπόκριναι σαυτῷ, πότερον ἡδονὴ ξυγγενέστερον, ἢ νοῦς, ἀληθείᾳ. ΠΡ. Τί δὲ χρόνου δεῖ; πολὺ γὰρ (οἶμαι) διαφέρετον. ἡδονὴ μὲν γὰρ ἁπάντων ἀλαζονέστατον. ὡς δὲ λόγος, καὶ ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ τὰ ἀφροδίσια (αἳ δὴ μέγισται δοκοῦσιν εἶναι) καὶ τὸ ἐπιορκεῖν συγγνώμην εἴληφε παρὰ θεῶν· ὡς, καθάπερ παίδων, τῶν ἡδονῶν νοῦν οὐδὲ τὸν ὀλί-
γιστον κεκτημένων. νοῦς δὲ ἤτοι ταὐτὸν καὶ ἀ- D
λήθειά ἐστιν, ἢ πάντων ὁμοιότατόν τε καὶ ἀληθέστατον. ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ μετὰ τοῦτο τὴν μετριότητα ὡς οὕτως σκέψαι· πότερον ἡδονὴ φρονήσεως, ἢ φρόνησις ἡδονῆς πλείω κέκτηται; ΠΡ. Εὔσκεπτόν γε καὶ ταύτην σκέψιν προβέβληκας. οἶμαι γάρ, ἡδονῆς μὲν καὶ περιχαρείας οὐδὲν τῶν ὄντων πεφυκὸς ἀμετρότερον εὑρεῖν ἄν τινα· νοῦ δὲ καὶ ἐπιστήμης ἐμμετρότερον οὐδ' ἂν ἕν ποτε. ΣΩ. Καλῶς
εἴρηκας. ὅμως δ' ἔτι λέγε τὸ τρίτον· νοῦς ἡμῖν E
κάλλους μετείληφε πλεῖον ἢ τὸ τῆς ἡδονῆς γένος, ὥστε εἶναι καλλίω νοῦν ἡδονῆς; ἢ τοὐναντίον; ΠΡ. Ἆρ' οὖν φρόνησιν μὲν καὶ νοῦν, ὦ Σώκρατες, οὐδεὶς πώποτε οὔθ' ὕπαρ οὔτ' ὄναρ αἰσχρὸν οὔτε εἶδεν οὔτε ἐπενόησεν οὐδαμῇ οὐδαμῶς, οὔτε γιγνόμενον, οὔτε ὄντα, οὔτε ἐσόμενον; ΣΩ. Ὀρθῶς. ΠΡ. Ἡδονάς δέ γέ που, καὶ ταύτας σχεδὸν τὰς μεγίστας, ὅταν ἴδωμεν ἡδόμενον ὁντινοῦν, ἢ τὸ γελοῖον ἐπ' αὐταῖς ἢ τὸ πάντων αἴσχιστον ἑπόμενον ὁρῶντες,

Ἆρ' οὖν Fic. legit, at nõ ſit interrogatio.

comprehendere & quaſi indagine quadam complecti: ſaltem vnà cum tribus, Pulchritudine videlicet, & Proportione, & Veritate, comprehenſum, dicamus id Vniuerſum velut vnum, cauſam reuera eſſe eorum quæ in mixtionem cadunt: ac proinde, quòd bonum ſit, hanc mixtionem huiuſmodi extitiſſe. PRO. Rectiſſimè nimirum.

SOC. [a]Iam igitur (opinor) Protarche, quiuis de Voluptate & Prudentia commodè iudicarit, vtra ipſarum Optimo illi cognatior ſit, & quidem præſtantior, & inter deos & inter homines. PRO. Perſpicuum ſanè eſt. nihilominus tamen præſtat id oratione perſequi, & disertè notare. SOC. Secundum igitur vnumquodque trium illorum, de Voluptate iudicium feramus. perſpiciendum enim eſt vtri ipſarum cognatius vnumquodq; ipſorum attribuendum ſit. PRO. De pulchritudine & veritate & moderatione loqueris? SOC. Certè. primùm igitur Veritatem apprehende, & animi oculis in hæc tria conuerſis, Mentem, Veritatem, Voluptatem, tempore ad maturè cogitandum ſumpto, tibiipſi reſponde, Vtrum Veritati ſit propinquior Mens, an Voluptas. PR. Quid tempore opus eſt? multo enim inter ſe differunt. Voluptas enim eſt omnium inſolentiſſima. vt autem perhibetur, in venereis voluptatibus (quæ tamen maximæ eſſe videntur) etiam peierare apud deos veniam conſequitur, quaſi illæ veluti pueri quidam ſint, quæ ne micam quidem mentis habeant. Mens autem vel idem eſt quod Veritas, vel omnium rerum eſt Veritati ſimillima, & veriſſima. SOCR. Deinceps igitur Moderatio ſic conſideranda reſtat. Vtrum Voluptas plus moderationis poſſidet quàm Sapientia? PRO. Expeditam ad conſiderandum quæſtionem proponis. Exiſtimo enim in vniuerſa rerum natura, nihil immoderatius, nihil magis vagum atque diſſolutum reperiri poſſe, Voluptate & exultanti gaudio: Mente autem & ſapientia, nihil moderatius atque ordinatius. SOCR. Rectè dixiſti. tertium tamen adhuc dicito: Ménſne ipſa pulchritudinis magis ſit particeps, an Voluptatis genus: id eſt, Ménſne ſit pulchrior Voluptate, an contrá. PRO. Nónne, Socrates, nemo vnquam neque reuera, neque per inſomnium, Mẽtem & ſapientiã turpem aut vidit, aut cogitauit, vnquam vſquam vllo prorſus modo, ſiue fuiſſe, ſiue eſſe, ſiue futuram? SOC. Rectè. PRO. Voluptatibus autem, iiſq; ferè maximis, ſiquẽ videmus perfruẽtẽ, vel quòd ridiculã immodeſtiã vel ſummũ aliquod facinus in iis ineſſe videmus,

a. Alia tractatio, ad idem primariæ quæſtionis iudiciũ. Explicata enim copioſè & Voluptatis & Sciẽtiæ natura, & Mixtionis etiam illius vi atque efficacia demonſtrata, quãuis ſatis appareret quid hac de re conſtituẽdum ſit: nihilominus tamen ad ἀποδεικτικωτέραν perſpicuitate, quemadmodum initio quæſtionis ſummam propoſuerat, ita & hic iudicii ſummã quandam repræſẽtat, vt vera & ſolida quæſtionis illius concluſio atque definitio intelligatur. Cuius iudicii hæc ſunt capita: Quãdoquidẽ nec Scientia nec Voluptas per ſe & ſeorſim, felicitatem illam quã quærimus, continet, Tertium illud eſt inueſtigãdum: quod quidem huiuſmodi eſt vt ſit omni perfectione cumulatũ, verum, moderatũ, pulchrum, ordinatum. Quum autem Sapientia in rebus humanis nihil ſit perfectius, verius, ordinatius, pulchrius: Voluptate cõtrà nihil turpius, inordinatius, inſolentius, imperfectius: conſtituendum ſanè eſt Sapientiam ad Tertii illius, id eſt, veræ felicitatis, naturam propius accedere: Voluptate contrà, illa quidem ita definita, nihil magis abſcedere. Ita quidem definitã dico, disertè: quoniam belluinam atque turpem voluptatẽ notat. nàm honeſtas quaſdam voluptates ex ſcientiarũ cognitione emanãtes, & a perturbationibus liberas, in quinto rerũ felicium gradu collocat.

ipſi quidem hac de cauſa erubeſcimus, & occultatas optamus, imò ad noctis tenebras amandamus: quaſi indecorum ſit lucem res huiuſmodi conſpicari. SOC. Vbique igitur, Protarche, omnibus hominibus,& miſſis nuntiis abſens,& coram ipſe, diſertè pronuntiato, Voluptatem neque primum neq; ſecundum eſſe Bonum: [a] ſed illa bona prima eſſe quæ Menſuræ,moderationis,opportunitatis,formula conſtituta ſunt,cæteráque omnia huiuſmodi, quæ cenſenda ſunt ſempiterna quadã Naturæ lege contineri. PRO. Id quidem ex his quæ ſuperius ſunt explicata, perſpicuum eſt. SOC. Secunda verò dignitas iis tribuẽda videtur quæ in Moderato,Pulchro, Perfecto, Cumulato,& quæ ad hoc genus pertinent, verſantur. PRO. Videtur ſané. SOC. Tertiam verò dignitaté(vt mea quidem fert diuinatio) ſi Menti & Sapientiæ tribueris, nõ multũ à veritate aberraueris. P.R. Fortaſſe. SOC. Nónne auté quarto ad tria iſta loco accedere ea dicemus,quæ animæ attribuimus,Sciẽtias & Artes & bonas Opiniones, quæ vocãtur? ſi quidem magis accedunt ad Boni naturam quàm Voluptas. PRO. Fortaſſe. SOC. Quintas deinde, quas Voluptates à dolore liberas definiuimus, cognominatas nimirum puras ipſius animæ ſcientias, quæ ſenſus conſequantur. PRO. Fortaſſe. SOC. At

Progenie in ſexta (inquit Orpheus) *cantus finite ſecundos.*

& videtur quidem oratio noſtra in hoc ſexto iudicio tandem aliquando quietura. Itaque nihil deinceps nobis reſtat, niſi vt caput ſermoni noſtro attribuamus. PRO. Ita ſanè conſentaneum eſt.

SOC. [b] AGE igitur, eundẽ ſermonẽ tertiò inſtauratum, Dei ſeruatoris fide prius implorata, rurſum perſequamur. PRO. Ecquẽ verò? SOC. Philebus aiebat omnẽ vniuerſim voluptatem eſſe ſummum bonum. PRO. Tertium hac de cauſa, Socrates, dicere videris, eum ſermonẽ de quo modò agebas, nunc iterum repetendum. SOC. Certé. quod igitur deinceps ſequitur, audiamus. ego enim quum & ea quæ modò dicendo ſum perſequutus, perſpexiſſem,& non Philebi tantùm,ſed & aliorum multorum ſermonem ægrè ferrem, dixi, Mentem longè eſſe meliorem atque præſtantiorem Voluptate, ad hominum vitam? PRO. Ita ſe res habet. SOC. Dũ autem ſuſpicarer alia multa eſſe, dixi, ſi his duobus quiddã melius appareret,& de ſecũdo dignitatis præmio pro Mente aduerſus Voluptatẽ cõtenderẽ: futurũ vt ſecũdo etiam illo præmio Voluptas deſtitueretur.

a Expreſſa declaratio earum rerum quæ ad felicitatem pertinent. Quinque autem habitus numerat, & quidẽ ita,vt omnes iſtos felicitatis habitus ex Boni illa ἰδέᾳ, quam δημιουργοῦσαν αἰτίαν vocauit,pendere norimus. Prima igitur ἕξις eſt, Sempiternus ille naturæ ordo, quẽ magnificè antea deſcripſit:hactenus quidem ſempiternus quatenus illius Opifex voluerit,quemadmodum explicat in Timæo. Secunda eſt, Συμμέτρου illius ἱκανοῦ, τελέου, quatenus quidem illa κατὰ συμμετοχὴν rebus creatis tribuuntur ab Opifice. Tertia eſt, Mens & Sapientia in homine,ad imaginem Dei creata, ſingulare Dei donum. Quarta, Scientiæ & artes,illius rationis & intelligentiæ progenies.Quinta, Voluptas honeſta: id eſt, εὐθυμία ἄλυπός τε καὶ ἀθορύβητος; ex rerum honeſtarũ & verarum cognitione percepta.

b CONCLVSIO generalis vniuerſæ quæſtionis: Πρωτεῖα quidẽ felicitatis Tertio illi deberi, quæ quidẽ eſt ἰδέα ſummi boni: δευτερεῖα autem Intelligentiæ & ſapientiæ, quæ nimirum naturæ communitate ad illud Tertium accedit propius quàm Voluptas: quæ quidẽ ex rerũ verarũ & honeſtarũ cognitione nata, quintum quendam gradum obtinebit in hac felicitatis amplitudine: at belluina illa ex corporeis cupiditatibus naſcens, longiſsimè à felicitate expellitur, & ad pecora amandatur.

A αὐτοί τε αἰσχυνόμεθα, καὶ ἀφανίζοντες κρύπτομεν ὅτι μάλιστα, νυκτὶ πάντα τὰ τοιαῦτα διδόντες· ὡς φῶς οὐ δέον ὁρᾶν αὐτά. ΣΩ. Παύτῃ δὴ φήσεις, ὦ Πρώταρχε, ὑπό τε ἀγγέλων πέμπων καὶ παροῦσι φράζων, ὡς ἡδονὴ κτῆμα οὐκ ἔστι πρῶτον οὐδ᾽ αὖ δεύτερον, ἀλλὰ πρῶτον μέν πῃ περὶ μέτρον καὶ τὸ μέτριον καὶ καίριον, καὶ πάντα ὁπόσα

7 τοιαῦτα χρὴ νομίζειν τὴν ἀίδιον εἰρῆσθαι φύσιν. ΠΡ. Φαίνεται γοῦν ἐκ τῶν νῦν λεγο-

B μένων. ΣΩ. Δεύτερον μὴν περὶ τὸ σύμ-

8 μετρον καὶ καλὸν καὶ τὸ τέλεον καὶ ἱκανὸν, καὶ πάνθ᾽ ὁπόσα τῆς γενεᾶς ταύτης αὖ ἐστιν. ΠΡ. Ἔοικε γοῦν. ΣΩ. Τὸ τοίνυν τρίτον,

9 (ὡς ἡ ἐμὴ μαντεία) νοῦν καὶ φρόνησιν τιθεὶς, οὐκ ἂν μέγα τι τῆς ἀληθείας παρεξέλθοις. ΠΡ. Ἴσως. ΣΩ. Ἆρ᾽ οὖν οὐ τέταρτα, ἃ

10 τῆς ψυχῆς ἔθεμεν αὐτῆς, ἐπιστήμας τε καὶ τέχνας καὶ δόξας ὀρθὰς λεχθείσας, ταῦτ᾽ εἶναι τὰ

C πρὸς τοῖς τρισὶ τέταρτα; εἴπερ τοῦ ἀγαθοῦ γέ ἐστι μᾶλλον ἢ τῆς ἡδονῆς ξυγγενῆ. ΠΡ.

11 Τάχ᾽ ἄν. ΣΩΚ. Πέμπτας τοίνυν ἃς ἡδονὰς ἔθεμεν, ἀλύπους ὁρισάμενοι, καθαρὰς ἐπονομάσαντες τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἐπιστήμας, ταῖς δὲ αἰσθήσεσιν ἑπομένας. ΠΡ. Ἴσως. ΣΩ.

Ἕκτῃ δ᾽ ἐν γενεᾷ [φησὶν Ὀρφεὺς] καταπαύσατε κόσμον ἀοιδῆς.

ἀτὰρ κινδυνεύει καὶ ὁ ἡμέτερος λόγος ἐν ἕκτῃ καταπεπαυμένος εἶναι κρίσει. τὸ δὴ μετὰ

D ταῦθ᾽ ἡμῖν οὐδὲν λοιπὸν, πλὴν ὥσπερ κεφαλὴν ἀποδοῦναι τοῖς εἰρημένοις. ΠΡ. Οὐκοῦν χρή.

ΣΩΚ. Ἴθι δὴ, τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι τὸν αὐτὸν διαμαρτυράμενοι λόγον ἐπεξέλθωμεν. ΠΡ. Ποῖον δή; ΣΩ. Φίληβος τἀγαθὸν ἐτίθετο ἡμῖν ἡδονὴν εἶναι πᾶσαν καὶ παντελῆ. ΠΡ. Τὸ τρίτον, ὦ Σώκρατες, ὡς ἔοικας, ἔλεγες ἀρτίως τὸν ἐξ ἀρχῆς ἐπαναλαβεῖν δεῖν λόγον. ΣΩ. Ναί. τὸ δέ γε μετὰ

E τοῦτο ἀκούωμεν. ἐγὼ γὰρ δὴ κατιδὼν ἅπερ νυνὶ διελήλυθα, καὶ δυσχεράνας τὸν Φιλήβου λόγον οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλων πολλάκις μυρίων, εἶπον ὡς ἡδονῆς γε νοῦς εἴη ἂν μακρῷ βέλτιόν τε καὶ ἄμεινον τῷ τῶν ἀνθρώπων βίῳ. ΠΡ. Ἦν ταῦτα. ΣΩΚ. Ὑποπτεύων δέ γε καὶ ἄλλα εἶναι πολλὰ, εἶπον, ὡς εἰ φανείη τι τούτοιν ἀμφοῖν βέλτιον, ὑπὲρ τῶν δευτερείων νῷ πρὸς ἡδονὴν ξυνδιαμαχοίμην, ἡδονὴ δὲ καὶ δευτερείων στέροιτο.

Πάντῃ uidetur Fic. legiſſe.

ΠΡΩ. Εἶπες γὰρ οὖν. ΣΩΚ. Καὶ μετὰ ταῦτά γε πάντων ἱκανώτατα τούτοιν οὐδέτερον ἱκανὸν ἐφάνη. ΠΡΩ. Ἀληθέστατα. ΣΩΚ. Οὐκοῦν παντάπασιν ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ καὶ νοῦς ἀπήλλακτο καὶ ἡδονή, μήτοι τἀγαθόν γε αὐτὸ μηδέτερον αὐτοῖν εἶναι, στερομένων αὐταρκείας, καὶ τῆς τοῦ ἱκανοῦ καὶ τελείου δυνάμεως. ΠΡΩ. Ὀρθότατα. ΣΩ. Φανέντος δέ γε ἄλλου τρίτου κρείττονος τούτοιν ἑκατέρου, μυρίῳ γ' αὖ νοῦς ἡδονῆς οἰκειότερον καὶ προσφυέστερον πέφανται νῦν τῇ τοῦ νικῶντος ἰδέᾳ. ΠΡΩ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν πέμπτον, κατὰ τὴν κρίσιν ἣν νῦν ὁ λόγος ἀπεφήνατο, γίγνοιτ' ἂν ἡ τῆς ἡδονῆς δύναμις. ΠΡΩ. Ἔοικε. ΣΩΚΡΑΤ. Πρῶτον δέ γε οὐκ ἂν οἱ πάντες βόες τε καὶ ἵπποι καὶ τἆλλα ξύμπαντα θηρία φῶσι τῷ τὸ χαίρειν διώκειν· οἷς πιστεύοντες, ὥσπερ μάντεις ὄρνισιν, οἱ πολλοί, κρίνουσι τὰς ἡδονὰς εἰς τὸ ζῆν ἡμῖν εὖ κρατίστας εἶναι· καὶ τοὺς θηρίων ἔρωτας οἴονται κυρίους εἶναι μάρτυρας μᾶλλον ἢ τοὺς τῶν ἐν Μούσῃ φιλοσόφῳ μεμαντευμένων ἑκάστοτε λόγων. ΠΡΩ. Ἀληθέστατα, ὦ Σώκρατες, εἰρῆσθαί σοι νῦν ἤδη φαμὲν ἅπαντες. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἀφίετέ με. ΠΡΩ. Σμικρὸν ἔτι λοιπόν, ὦ Σώκρατες. οὐ γὰρ δήπου σύ γε ἀπερεῖς πρότερος ἡμῶν· ὑπομνήσω δέ σε τὰ λειπόμενα.

Poſt διώκειν ponenda interrog. nota uidetur.

A

PRO. Dixiſti veró. SOC. Deinceps autem, quum huiuſmodi Bonū ſtatueretur, quod omnibus numeris abſolutiſſimum eſſet, euicimus, Neutrū horum eſſe abſolutum & omnibus numeris cumulatum. PRO. Veriſſimé. SO. Quamobrem in hac diſputatione, & Mens & Voluptas, ab hac felicitatis ſede depulſæ ſunt, vt neutrum ſeorſim ſummum bonum eſſet: quum & cumulata illa omnibus numeris abſoluta ſorte, & eius quod ſatis eſt, & perfecta illa poteſtate [quæ princeps primariúſq; finis eſt] deſtitueretur. PRO. Rectiſſimé. SOC. Quū igitur aliud tertium apparuiſſet, horum vtroque melius atque præſtantius: Mens quidem victrici illi Ideæ infinitis partibus cognatior & magis propria & familiaris, quàm Voluptas, apparuit. PRO. Quidni? SOC. Quintum igitur ex eo iudicio, quod ex hac oratione emanauit, fuerit Voluptatis vis & facultas. PRO. Videtur. SOC. Primum tamen omnes boues & equi & reliquæ brutæ animātes ei attribuerint, quòd gaudium perſequantur: quorum quidem brutorum vocibus, tanquam aruſpices auium garritu, fidem adhibens magna hominum pars, iudicat voluptates ad bene beatéque viuendum cōducere plurimum: & brutorum amores, ad hanc rem locupletiores firmioréſque teſtes eſſe arbitrantur, quàm ſermones eos quos philoſophica Muſa quotidie vaticinatur. PRO. Hæc à te veriſſimè fuiſſe cōmemorata omnes nunc affirmamus. SOC. Quin igitur me dimittitis? PRO. Exiguum quiddam adhuc reſtat, Socrates. non enim certè tu prius à nobis diſcedes, quàm illud explicaueris: ego verò quæ reliqua ſunt tibi in memoriam reuocabo.

MENO, Siue, DE VIRTVTE. Exploratorius, ſiue Tentandi cauſa inſtitutus.

ΜΕΝΩΝ, Η', ΠΕΡΙ' Α'ΡΕΤΗ͂Σ. Πειραστικός.

IN MENONEM ARGVMENTVM.

ΘΕ΄ΣΙΣ, ſiue SCOPVS diſputationis ex ipſo quidem titulo videtur apparere, in ipſa tamen diſputatione ſubobſcurior eſt, in qua πειραστικῶς omnia aguntur, nulla certæ doctrinæ ſententia conſtituta: quemadmodum videlicet characteris iſtius natura poſtulat, in qua res in vtranque partem probabiliter diſputatur. Vt tamen diſputationis fructus nobis cōſtet, iuuat definitū quoddam & perſpicuum δόγμα eruere ex vaga illa & ancipiti diſſerendi ratione, vt quidem ſit hæc θέσις, QVIDNAM SIT VIRTVS, & QVA RATIONE hominibus illa accedat. Duæ igitur partes ſunto diſputationis. Prima, Virtutis definitionem ſiue deſcriptionem: ſecunda, πάθη docet. De Virtute quidem ἠθικῆ, & ἠθικῶς agit Plato: ita tamē vt ſuo more θεολογικῶς illam conſiderandam præbeat. Negat enim Virtutem & natura nobis eſſe inſitam, & diſciplinæ inſtitutis vllis, vlliúſve laboris ſiue exercitationis induſtria, cōparari: ſed diuino numine hominibus tribui. quod in Theage idem docuit, ſicuti iam à nobis explicatum eſt. Quod tamen non eſt intelligendum ſimpliciter & abſolutè, ſed κατά τι, adhibitis quibuſdā exceptionibus. alioqui ſibi repugnantia diceret Plato, qui non vno loco ait homines ad virtutem πεφυκέναι, id eſt, igniculis naturæ ad virtutem ſuſcipiendam aptos eſſe: qui & præceptis commodáque inſtitutione, & induſtria atque exercitatione ſint excitandi, vt aptitudo illa in ἕξιν, id eſt, conſtantem firmámque quandam actionem, adoleſcat. Quod igitur hîc negat ſimpliciter, adhibitis his exceptionibus circumſcribendum eſt: Diſputare philoſophum aduerſus Sophiſtas, qui ita de Virtute agebant, quaſi vulgarem quādam artem docerent, quæ tota in præceptis & vſu verſaretur. item diſſerere eadem opera aduerſus Politicos homines, qui Virtutem exiſtimabant eſſe hereditarium quiddam, quod à patribus ad liberos naturæ cuiuſdam vi deriuaretur. Illorum opinionibus opponit Plato, &, Peſsimos liberos ex optimis parentibus ſæpe naſci, id eſt (quemadmodum ait prouerbium) Heroum filios eſſe noxas: &, Fruſtra induſtriam laborémque adhiberi ad virtutem comparandam, niſi diuini numinis efficacia acceſſerit, qua nimirum homines virtute inſtruantur. Diuinam igitur μοῖραν, eſſe veram certámque virtutis conſequendæ rationem. Porro Ciuilem virtutem hîc definit Prudentia & Recta opinione, quæ quidem ea quæ ſpectant ad hanc vitam rectè complectatur, & illius vtiliter regendæ viam rationémque præſcribat. anguſtè quidem, & (quemadmodum dixi) ex diſputationis natura: quum illa ſit plenior (de qua ſuis locis) Virtutis definitio, ἕξις τῆς ψυχῆς, διὰ τῆς φυσικῆς δυνάμεως τὸ ἄριστον ἔργον μετὰ λόγου ἀπεργαζομένη, καὶ ἐς τὸ ἄριστον τέλος συντείνουσα. Et hæc quidem ad θέσεως intelligentiā dicta ſunto.

Diſputationis autem hæc eſt οἰκονομία.

STATVM quæſtionis initio proponit Meno: An nimirū Virtus natura ſit ingenita: vel, doctrina & induſtria comparetur. Socrates ait, poſtulare legitimam diſſerendi rationem, vt priuſquā illa Virtutis πάθη explicentur, ipſius definitio conſtituatur. Accingit ergo ſe Meno ad Virtutis definitionem exponendam, veluti rem facilem & expeditam: &, vt veriſimile eſt, è Sophiſtarum doctrina. non enim videtur Plato data opera confinxiſſe ineptas definitiones: ſed vſitatas & tritas è Sophiſtarum diatribis notaſſe, quas refutaret. Tres affert definitiones, & omnes quidem ἀμεθόδους & vitioſas, quas ideo refellit, quum Genus non verè notarent (quod tamen eſt firmamentum Definitionis) ſed ex vno multa facerent, τὸ ὅλον κατακερματίζουσαι κατὰ τὰ μόρια: quum Generis vniuerſitas omnibus ſuis partibus, id eſt formis, conſtans componi debeat. Ideo adhibitis exemplis inueſtigandi Generis rationem præſcribit. quæ ſingulatim petantur ex ipſo contextu & notis noſtris aphoriſticis. In has autem anguſtias Menonem deducit Socrates, vt fateatur ſuas illas definitiones imperfectas eſſe atque vitioſas, quas tamen magna animi præſentia vt veras & perſpicuas propoſuerat: & conqueritur de Socrate, quòd res planas & exploratas dubitationum inuolucris implicet, & illum aſsimilat Torpedini marinæ, quæ torporem inducat. Huic dicterio ita reſpondet Socrates, vt doceat, Vtile eſſe & ad veram rerum cognitionem conducere, de rebus dubitare: ex qua dubitatione incitetur ſtudium ad inquirendum. Inquirendo autem comperiri eas res quas ignorabamus: quum illæ lateant in animis noſtris.

Inde ſternitur occaſio ad præclarum ἐπεισόδιον, DE REMINISCENTIA, cuius ſumma eſt, In animo noſtro, immortali quidem illo atque diuino, ineſſe rerum veritatem, id eſt, rerum ſemina latere: quæ doctrina & induſtria exſuſcitentur & in lucem emergant. eam autem veritatem quæ ἐν λόγῳ verſatur, animo ipſi cognatam eſſe: qui quum ſit æternus atque immortalis, vim quoque illam veritatis cognoſcēdæ æternam & immortalē eſſe neceſſe ſit: id eſt, quum animus hoſpes veniat in corpus, & extiterit antequam in corpus venerit, illam quoque rerum cognoſcendarum

vim & efficaciam ei tunc adfuiſſe, antequã in hunc corporis carcerem immitteretur. Quòd autem animus ergaſtulo illo incluſus propter neceſſariam illam corporis coniunctionem, & hebet ſuarũ illarum virium minimè compos, & corporeorum inſtrumentorum miniſterio, quandiu eſt in corpore, propter illam συμπάθειαν neceſſariò vtitur: ideo veritas illa (id eſt, veritatis rerum apprehendẽdæ vis & efficacia) exſuſcitãda eſt doctrina & labore: indiget etiam tempore, vt & firma ſint corporis inſtrumenta, & doctrina ſuis gradibus inducatur. Itaque Diſcere nihil aliud eſſe docet, quàm reminiſci earum rerum quas norat animus, ingenito nimirũ illo λόγῳ qui valet ad rerum veritatẽ apprehendendam. Hæc eſt ſumma Platonicæ doctrinæ de Reminiſcentia. quam illuſtri præclaróque exemplo docet Socrates: producto in medium puſione, qui licet Mathematicarum diſciplinarum nihil didiciſſet à præceptore, ita tamen Socrati peritè illum interroganti reſpondet, vt ex ipſius ore demonſtratio de dimenſione Quadrati conficiatur. vnde conſtet ingenitam eſſe rerum illarum cognitionem in animo pueri, quæ aptis interrogationibus in lucem educatur. ac proinde verum illud ſit, vnde nata erat ſermonis iſtius occaſio: Res alioqui incertas inueſtigando comperiri in animis noſtris.

Ita redit ad principem ſermonem de Virtute. docet autem illam minimè diſci poſſe, quum non ſit ſcientia, id eſt, nec natura innata ſit hominibus, quum nemo bonus natura reperiatur: nec doctrina comparetur, quum illius neque doctores neque diſcipuli inueniantur. quod copioſè docet, Sophiſticis & Politicis hominibus, id eſt, iis qui in republ. verſantur, in medium adductis, qui inter cæteros homines Virtutis ſcientiam profitẽtur. neutros autem demonſtrat idoneos eſſe Virtutis doctores, neque illorum diſcipulos idoneos exiſtere. Et de Politicorum quidem hominum filiis agit, qui aliarum rerum cognitionem ſatis conſequuti, paternas virtutes diſcere minimè potuerunt: quod hauddubiè non eſſent patres prætermiſſuri, ſi Virtus diſci potuiſſet, vel hæreditariũ donum illud fuiſſet. Ita colligit, Virtutem minimè eſſe ſciẽtiam, neque natura accedere, neque doctrina ſiue induſtria. Illam autem, ait eſſe Prudentiam & rectam Opinionem, vitæ humanæ vtilem atque fructuoſam, neque minus certam quàm ipſa ſcientia, imò idem eſſe rectam opinionem ac ſcientiã. Denique iis ſummatim repetitis quæ de propoſitæ quæſtionis ἀνασκευῇ dixerat, ſicuti modò explicauimus, tãdem docet Virtutem neque natura neque doctrina ab hominibus comparari, ſed θείᾳ μοίρᾳ, id eſt, diuino numine, totã accedere iis quibus accedit, & quidem ἄνευ νοῦ. i. nullis humanis præſidiis, ſed totã à Deo pendere: à quo etiam hac de cauſa petendam docet in Theage. Vt igitur docuerat in Philebo, felicitatem in eo verſari, vt ad Deum propius accedamus: accedere autem, per Virtutem: ita etiam docet in hac diſputatione, Virtutem totam à Deo pendere: vt & Felicitas ipſa, & Virtus quæ eſt vera ad felicitatem via, à Deo planè agnoſcatur. Quem nexum iam notauimus nos in iſtius Syzygiæ præfatione.

Axiomata & theoremata hæc pauca excerpſimus ex hac diſputatione.

Ethica.

1 *Virtus, neque natura hominibus ingenita eſt, neque doctrina comparatur, propriè & abſolutè: ſed quũ accedit, diuino beneficio accedit, ſine ullis humanis præſidiis: hactenus uidelicet, ne cauſam efficientem uirtutis, humana præſidia conſtituamus.*

2 *Omnium quidem perſonarum propria ſunt & diſtincta officia, quæ ætatum cõditionumque decoro terminantur: Virtus tamen certo quodam genere definiri debet, nec in uarias illas functiones* κατακερματίζεσθαι, *id eſt, minutim decîdi.*

3 *Nec eſt uera definitio Virtutis, Hominibus imperare poſſe.*

4 *Nec uera item, Præclaris rebus gaudere, & potentia inſtructum eſſe.*

5 *Virtus definitur prudentia & recta opinione.*

6 *Prudentia per omnes uirtutis ſpecies latè permanat atque diffunditur.*

7 *Omnis quidem uirtus per ſe & ſuo modo utilis eſt, ſed illius utilitatis dux & præſes eſt Prudentia, quippe quæ cæteras omnes uirtutes reuera utiles reddat atque fructuoſas.*

8 *Omnes res quæ in hac uita uerſantur, ſanitas, pulchritudo, diuitiæ, &c. mediam quandam habẽt naturam. id eſt, poſſunt eſſe bonæ & malæ: hactenus autem ſunt bonæ & utiles, quatenus uirtus adeſt: malæ & inutiles, quatenus abeſt.*

9 *Nemo homo idoneus eſt uirtutis præceptor, neque diſcipulus: ſi diuini numinis uis abfuerit.*

10 *Sophiſtarum inutilis & pernicioſa diſciplina.*

11 *Virtutes paternæ non deriuantur in liberos, ut hæreditarium bonum.*

12 *Recta opinio & ſciẽtia idem ſunt, quandiu recta opinio perdurat.*

13 *Ad rectam actionem non minus ualet recta opinio, quàm prudentia ſiue ſapientia.*

Physica & Metaphysica.

14 *Deus, eſt uera & efficiens cauſa uirtutis in hominibus, non mens humana.*

15 *Animus eſt immortalis, & in mortale corpus uenit hoſpes: extabat autem antequam in corpus ueniret.*

16 *Cognata eſt animi natura cum ratione, quæ rerum ueritatem ſempiternam nouit. id eſt,* ἡ ἀεὶ τῶν ὄντων ἀλήθεια ἐν ἡμῖν ἐστι.

17 *Vt immortalis eſt animus, ita & immortalis illa ratio in animo: ac proinde ſempiternam illam rerum ueritatem nouerat, antequam in hoc corpus animus ueniret hoſpes.*

18 *Latet quidem illa in animo rerum ueritas: ſed excitatur peritis interrogationibus, & cæteris diſciplinæ inſtitutis.*

19 *Illa diſciplinæ methodus efficit, ut eas res quas ignorabamus in animis noſtris latentes, in memoriam reuocemus.*

20 *Itaque Diſcere nihil aliud eſt quàm remin ſci.*

21 *Falſum eſt quod ait Plato ex Pythagorea doctrina, Animos ultro citroque commeare. unde reminiſcantur eorum quæ aliquãdo uiderint. Sed uerum eſt, Rationẽ animo cognatam eſſe, qua nimirum nota differimus à brutis animantibus.*

Dialectica.

22 *In omni diſputatione prius tenendum eſt* τὸ ὅ, τι, *quàm* τὸ ὁποῖον. *id eſt, res ipſa prius tenenda eſt, quam ipſius qualitates atque adiuncta.*

23 *Definitionis hæc eſt σκευωρία: Genus ponatur: tum ſuis propriiſque differentiis circumſcribatur.*

24 *Genus communitate ſua atque amplitudine omnes ſpecies omnéſque res ſingulares συνωνύμους debet continere.*

25 *Generis inueniendi ratio.*

26 *Definitio rei definiendæ uniuerſam naturam omnibus ſuis numeris conſtantem complecti debet.*

27 *Componi debet planis, perſpicuis, propriis: non uerò tragicis, inſolentibus, obſcuriſque uocabulis.*

28 *Illius conſtituendæ exemplum in Figuræ & Coloris definitionibus.*

29 *Methodi συλλογιστικῆς, id eſt, ueræ Dialecticæ, ἀξίωμα: Ne tantùm uera dicamus, ſed ex datarum reſponſionum ui neceſſariam conſequutionem eliciamus. id eſt, Argumentatio non tantùm uera materia conſtet, ſed commodè compoſita forma.*

30 *Vtilis & fructuoſa dubitatio eſt, ita de rebus dubitare, ut ad ipſarum ueritatem inquirēdam incitemur.*

DIALOGI MENONIS

perſonæ,

MENO, SOCRATES, PVER MENONIS, ANYTVS.

a Initio proponit ſtatum diſputationis: Virtúſne doceatur (doctrina nimirū atque exercitatione) ſiue à natura hominibus ingenita ſit, nécne. Vtrūq; negat, ſicuti ex diſputationis clauſula apparet. Ideo, quum totus ferè ſermo in confutatione verſetur, quæſiuit characterem πειραστικὸν confutationi accommodatum. Perſonas quoque prudenter inueſtigauit. quum enim docere inſtituerit, Virtutem minimè doceri, vel ſophiſtarum vel ciuilium hominum opera & induſtria: duos illuſtres homines introducit: quorum vnus, Meno videlicet, egregiam operam ſophiſtis nauarat: alter, inter ciuiles homines erat eximius, Anytus nimirum, infenſiſsimus ſophiſtarum hoſtis.

b Εἰρωνευόμενος Socrates & Menonē laudat, & ſimulat ſe propoſitæ quæſtionis imperitum eſſe, vt commodior ratio diſputationis ineatur. Docet autem poſtulare legitimam diſſerendi methodum, non vt quæratur, Virtúſne doceri poſsit, ſed quid ſit Virtus. Prius enim τὸ ὅ,τι quærēdum eſſe, quàm ὁποῖον. id eſt, prius rei naturā tenendam eſſe, quàm ipſius πάθη.

A POTE'SNE mihi demōſtrare, Socrates, An virtus doceri poſſit, nécne? an exercitatione potius comparetur? vel, neque exercitatione, neque doctrinæ diſciplinæ've inſtitutis acquiratur: ſed naturæ vi, aut alio quopiā modo hominibus inſit? SOC. [b]Hactenus, Meno, inter cæteros Græcos Theſſali, rei equeſtris diuitiarúmque nomine, gloriam laudémque reportarunt: nunc etiam ſapien-

B tiæ nomen laudémque mihi quidem videntur cōſequuturi: neceſſarii verò tui atque familiaris Ariſtippi Laryſſæi ciues maximé. Huius autem rei autor apud vos extitit Gorgias. ille enim in veſtram vrbem profectus, eruditionis cauſa ſtudioſos ſibi conciliauit, & ex Aleuadarum genere primarios (è quibus eſt tuus ille Ariſtippus) & ex aliis quoque Theſſalis pleroſque. Atqui vos ad hunc morem aſſuefecit Gorgias, vt intrepidè & magnificè reſpondeatis, ſiquis vos aliqua de re interroget, quemadmodū

C rerum peritos facere conſentaneum eſt: quippe qui & ſe ipſe Græcorum cuilibet, quicunque is ſit & quiduis velit, interrogādum exhibeat. Hîc autem, mi Meno, contrarius planè rerum obuenit ſtatus. ſiquidem eruditionis quidā ſqualor atque ſitus in noſtram hanc ciuitatē importatus, atq;

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΜΕΝΩΝΟΣ

πρόσωπα,

ΜΕΝΩΝ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΠΑΙΣ ΜΕΝΩΝΟΣ, ἌΝΥΤΟΣ.

A ἜΧΕΙΣ μοι εἰπεῖν, ὦ Σώκρατες, ἆρα διδακτὸν ἡ ἀρετή; ἢ οὐ διδακτὸν, ἀλλ᾽ ἀσκητόν; ἢ οὔτε ἀσκητὸν, οὔτε μαθητὸν, ἀλλὰ φύσει παραγίγνεται τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ; ΣΩΚ. Ὦ Μένων, πρὸ τοῦ μὲν Θετλαλοὶ εὐδόκιμοι ἦσαν ἐν τοῖς Ἕλλησι, καὶ ἐθαυμάζοντο ἐφ᾽ ἱππικῇ τε καὶ πλούτῳ, νῦν

B δὲ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ἐπὶ σοφίᾳ· καὶ οὐχ ἥκιστα οἱ τοῦ σοῦ ἑταίρου Ἀρισίππου πολῖται τοῦ Λαρισσαίου. τούτου δὲ ἡμῖν αἴτιός ἐστι Γοργίας. ἀφικόμενος γὰρ εἰς τὴν πόλιν, ἐραστὰς ἐπὶ σοφίᾳ εἴληφεν Ἀλευαδῶν τε τοὺς πρώτους (ὧν ὁ σὸς ἐραστής ἐστιν Ἀρίσιππος) καὶ τῶν ἄλλων Θετλαλῶν. καὶ δὴ καὶ τοῦτο τὸ ἔθος ὑμᾶς εἴθικεν, ἀφόβως τε καὶ μεγαλοπρεπῶς ἀποκρίνεσθαι ἐάν τις τι ἔρηται, ὥσπερ εἰκὸς τοὺς εἰδότας· ἅτε καὶ αὐτὸς παρέχων αὐτὸν ἐρωτᾶν τῶν Ἑλλήνων

C τῷ βουλομένῳ ὅ,τι ἄν τις βούληται, καὶ οὐδενὶ ὅτῳ οὐκ ἀποκρινόμενος. ἐνθάδε δὲ, ὦ φίλε Μένων, τὸ ἐναντίον περιέστηκεν· ὥσπερ αὐχμός τις τῆς σοφίας γέγονε, καὶ κιν-

A διωλύει ἐκ τῶνδε τῶν τόπων παρ' ὑμᾶς οἰ-
χεσθαι ἡ σοφία. εἰ γοῦν τινα ἐθέλεις οὕ-
τως ἐρέσθαι τῶν ἐνθάδε, οὐδεὶς ὅστις οὐ γε-
λάσεται, καὶ ἐρεῖ, Ὦ ξένε, κινδυνεύω σοὶ
δοκεῖν μακάριός τις εἶναι· ἀρετὴν γοῦν, εἴ-
τε διδακτὸν, εἴθ' ὅτῳ τρόπῳ παραγίνεται εἰ-
δέναι. ἐγὼ δὲ τοσοῦτον δέω, εἴτε διδακτὸν,
εἴτε μὴ διδακτὸν, εἰδέναι, ὡς οὐδὲ αὐτὸ
ὅ,τι ποτ' ἐστὶ τὸ παράπαν ἀρετὴ, τυγχάνω
εἰδώς. ἐγὼ οὖν καὶ αὐτὸς, ὦ Μένων, οὕτως
B ἔχω· συμπένομαι τοῖς πολίταις τούτου τοῦ
πράγματος, καὶ ἐμαυτὸν καταμέμφομαι, 22
ὡς οὐκ εἰδὼς περὶ ἀρετῆς τὸ παράπαν· ὃ
δὲ μὴ οἶδα τί ἐστι, πῶς ἂν ὁποῖόν γέ τι, εἰ-
δείην; ἢ δοκεῖ σοι οἷόν τε εἶναι, ὅστις Μένωνα
μὴ γιγνώσκῃ τὸ παράπαν ὅστις ἐστὶ, τοῦτο εἰ-
δέναι, εἴτε καλὸς, εἴτε πλούσιος, εἴτε καὶ
γενναῖός ἐστιν; εἴτε καὶ τἀναντία τούτων δο-
κεῖ σοι οἷόν τ' εἶναι; ΜΕΝ. Οὐκ ἔμοιγε. ἀλ-
λὰ σὺ, ὦ Σώκρατες, ἀληθῶς οὐδ' ὅ,τι ἀ-
C ρετή ἐστιν οἶσθα; ἀλλὰ ταῦτα περὶ σοῦ καὶ
οἴκαδε ἀπαγγέλλωμεν; ΣΩΚ. Μὴ μόνον
γε, ὦ ἑταῖρε· ἀλλὰ καὶ ὅτι οὐδ' ἄλλῳ πω
ἐνέτυχον εἰδότι, ὡς ἐμοὶ δοκῶ. ΜΕΝ. Τί
δέ; Γοργίᾳ οὐκ ἐνέτυχες ὅτε ἐνθάδε ἦν;
ΣΩΚ. Ἔγωγε. ΜΕΝ. Εἶτα οὐκ ἐδόκει
σοι εἰδέναι; ΣΩΚ. Οὐ πάνυ εἰμὶ μνήμων,
ὦ Μένων· ὥστε οὐκ ἔχω εἰπεῖν ἐν τῷ πα-
ρόντι πῶς μοι τότε ἔδοξεν. ἀλλ' ἴσως ἐκεῖνός
τε οἶδε καὶ σὺ ἃ ἐκεῖνος ἔλεγεν. ἀνάμνησον
D οὖν με πῶς ἔλεγεν· εἰ δὲ μὴ βούλει, αὐτὸς
εἰπέ. δοκεῖ γὰρ δήπου σοὶ ἅπερ ἐκείνῳ. ΜΕ.
Ἔμοιγε. ΣΩΚ. Ἐκεῖνον μὲν τοίνυν ἐῶμεν,
ἐπειδὴ καὶ ἄπεστι· σὺ δὲ αὐτὸς, ὦ πρὸς θεῶν,
2 Μένων, τί φὴς ἀρετὴν εἶναι; εἰπὸν, καὶ μὴ φθο-
νήσῃς· ἵνα εὐτυχέστατον ψεῦσμα ἐψευσμένος
ὦ, ἂν φανῇς σὺ μὲν εἰδὼς καὶ Γοργίας, ἐγὼ
δὲ εἰρηκὼς μηδενὶ πώποτε εἰδότι ἐντετυχη-
E κέναι. ΜΕΝ. Ἀλλ' οὐ χαλεπὸν, ὦ Σώκρα-
τες, εἰπεῖν. πρῶτον μὲν, εἰ βούλει, ἀνδρὸς ἀ-
ρετὴν, ῥᾴδιον· ὅτι αὕτη ἐστὶν ἀνδρὸς ἀρετὴ,
ἱκανὸν εἶναι τὰ τῆς πόλεως πράττειν, καὶ πράτ-
τοντα, τοὺς μὲν φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς δὲ ἐ-
χθροὺς, κακῶς· καὶ αὐτὸν εὐλαβεῖσθαι μηδὲν
τοιοῦτον παθεῖν. εἰ δὲ βούλει, γυναικὸς ἀρε-
τὴν οὐ χαλεπὸν διελθεῖν, ὅτι δεῖ αὐτὴν τὴν οἰ-
κίαν εὖ οἰκεῖν, σῴζουσάν τε τὰ ἔνδον καὶ κατή-
κοον οὖσαν τοῦ ἀνδρός. καὶ ἄλλη ἐστὶ παιδὸς ἀρε-
τὴ, καὶ θηλείας, καὶ ἄρρενος, καὶ πρεσβυτέρου ἀνδρός· εἰ μὲν βούλει, ἐλευθέρου· εἰ δὲ βούλει, δούλου.

ex his locis ad vos ſapientia conceſſiſſe videtur. Siquem igitur ex noſtratibus velis interrogare hoc modo, nemo ſanè eſt qui non te irrideat & dicat, Videor tibi, hoſpes, è beatorum illorum eſſe numero, & noſſe an Virtus diſci poſſit, an alio aliquo modo inſit hominibus. ego autem tantùm abeſt vt norim, doceri nécne queat, vt nec ipſum quidem illud, quídnam ſit Virtus, profectò norim. atqui & ego ipſe eiuſdem rei penuria vnà cum cæteris ciuibus meis laboro, mihíque ipſi adeò infenſus ſum, qui de Virtute nihil prorſus intelligã. At quum ignorem QVID ſit, quomodo poſſim noſſe QVALE ſit? Tibíne enim fieri poſſe videtur vt qui Menonẽ nullo planè modo norit quíſnã ſit, hoc noſſe queat, an formoſus, an diues, an nobilis ſit? an contrà fieri id nullo modo poſſe arbitraris? MEN. [a] Arbitror quidem id minimè fieri poſſe. at verúmne eſt, Socrates, te quid ſit Virtus ignorare? Iſtáne de te ad noſtrates renuntiemus? SO. Nec id ſolùm (amabo) ſed me neminẽ vnquam comperiſſe, qui, mea quidem ſententia, hæc norit. MEN. Quid veró? non conueniſti Gorgiam, quũ hîc adeſſet. SOC. Conueni. MEN. Hæccine verò tibi videbatur ignorare? SO. Non ſatis rectè memini, Meno: vt quidem in pręſentia minimè queam tibi dicere, quid mihi tunc videretur: ſed fortaſſe & ille nouit, & tu noſti quæ ille hac de re ſolet dicere. illud igitur velim mihi in memoriã reuoces quid ille diceret: vel certè tuam hac de re ſententiam exponas ipſe. eadem enim tibi quæ illi omnino videntur. MEN. Mihi quidem. SOCR. Illum igitur ſanè prætermittamus, quandoquidem etiam abeſt. tu verò ipſe dic, per deos immortales, ecquid ſtatuas Virtutem eſſe: dic inquam, & ne inuideas: vt feliciſſimi mẽdacii reus peragar, ſi quidem tu & Gorgias illud noſſe comperiamini: quum ego dixerim me neminem qui hæc norit, comperiſſe vnquam. ME. [b] Atqui minimè difficile eſt, Socrates, id exponere. & primùm, ſi ita vis, Viri virtutem facile fuerit explicare: nimirum, Illam eſſe viri virtutem, vt reipubl. adminiſtrandæ par eſſe poſſit, & dum in illa gerẽda verſatur, de amicis bene mereatur, inimicis incommoda afferat: ipſe verò caueat nequid huiuſmodi ſibi rependatur. Quòd ſi velis Mulieris virtutem intelligere, nõ difficile fuerit illam dicendo perſequi: videlicet, Conſentaneum eſſe, illam rem familiarem rectè adminiſtrare, vt quidem domeſticas res conſeruet, & obtemperet viro. Iam & alia Virtus eſt pueri, alia fœminæ & maſculi, alia ſenis: alia, ingenui, alia, ſerui,

a Meno è ſophiſtarũ ſcholis iactantior, Socratem ſubridet, fatẽtem ſe ignorare quidnam eſſet Virtus. Socrates reſpondet ſe nõ modò ingenuè fateri ſuam hac de re imperitiam, ſed & ſe neminem adhuc comperiſſe qui hæc noſſet: & petit falſæ opinionis cõuinci: quam feliciſſimum mendacium vocat, quòd videlicet dixiſſet neminem hactenus ſciuiſſe quidnam eſſet Virtus. Poſtulat igitur hac in re cõuinci mẽdacii feliciter ſibi ſucceſſuri, quòd veritatem propoſitæ quæſtionis ita percepturus eſſet.

b Ad Virtutem igitur definiendam accingit ſeſe Meno, in ſophiſtarum & præcipuè Gorgiæ diatribis diu multúmque exercitatus, veluti perfacilem atque expeditam. Definitionis caput & firmamentum eſt, Genus: quod priore loco notandum eſt. Meno autem περιεσολογῶν, res quaſdam particulares, quæ ad virtutem ſpectant, non ipſum Virtutis genus, notat: & perperã quidem atque imperitè. Has autem definitiones Virtutis veriſimile eſt ſolitas eſſe à ſophiſtis doceri: quas ideo refutat Plato, non temerè hæc alioqui confícturus.

aliæque quamplurimæ ſunt virtutis ſpecies: vt quidem in tanta illarum copia, quid ſit Virtus, minimè hæreamus. Singulis enim actionibus & ætatibus, ex vniuſcuiuſque operis ratione & natura, vnicuique noſtrûm propria quædam eſt & peculiaris virtus. Idem quoque, Socrates, de Vitio arbitror conſtituendum. SOCRATES. [a] Felicem quandam vbertatem me conſequutum arbitror, Meno, ſi vnam virtutem inueſtigans, examen quoddam virtutum apud te reconditarum comperi. Verùm, vt hanc imaginem examinum exemplo inſtitutam perſequamur, ſi mihi, Meno, qui à te quæſiiſſem quænam ſit apis eſſentia atque natura, reſponderes, Apes multas eſſe atque multiplices: ecquid mihi rurſum reſponderes quærenti à te, An multas multiplicéſque apes eſſe cenſeres, eo ipſo quòd apes ſint? an hactenus quidem nihil inter ſe differant, ſed alio quopiam modo, nimirum vel pulchritudine, vel magnitudine, aliáve quapiam ratione: ecquid, inquam, 25
ad hæc reſponderes? MEN. Illud nimirum, nihil inter ſe differre aliam ab alia, quatenus ſint apes. SOCR. Quid ſi deinceps dixero? Hoc ipſum igitur, Meno, dicito, Illud cuius ratione nihil inter ſe differunt, ſed idem planè ſunt omnes, quídnam id eſſe ais? Poſſéſne aliquid ad eam rem reſpondere? MENO. Poſſem. SOCR. Ita & de Virtute conſtituendum eſt, Quamuis multæ & multiplices ſint, vnam tamen quandam & eandem ſpeciem & formulam habere omnes, cuius vi & ratione ſint virtutes, ad quam conſentaneum eſt eum reſpicere, qui interroganti aptè reſpondere velit quid ſit Virtus. nónne intelligis quid dicam? MEN. Mihi quidem videor intelligere: non tamen id quod quæritur, vt velim, animo complector. SOCR. Vtrum de Virtute tantùm ita tibi videtur, Meno, aliam viri nimirum, aliam mulieris, & cæterorum eodem modo, virtutem eſſe: ánnon & de ſanitate & de magnitudine & de robore eodem modo tibi videatur? aliáne tibi videtur eſſe viri ſanitas, alia mulieris? an eadem vbique ſpecies eſt, ſi quidem ſanitas ſiue viro, ſiue mulieri, ſiue alii cuipiam adſit? MEN. Eadem certè & viri & mulieris ſanitas mihi quidem eſſe videtur. SOC. Nónne & magnitudo & robur? ſi quidem robuſta ſit mulier, eadem & ſpecie & eodem robore robuſta erit? Eodem autem robore intelligo, nihil differre robur à robore, quatenus ſit robur, ſiue in viro, ſiue in muliere. tibíne aliquid 23
videtur differre? MEN. Non mihi ſané.

a Refutaturus illam impropriam atque ἀμέθοδον Virtutis definitionē, docet Socrates, adhibitis ſuo more exēplis, εἶδός quoddam vnum ſiue Genus conſtituendum eſſe, cuius ambitu atque amplitudine res omnes ſingulares contineantur. id eſt, Virtutis genus, quod cæteras omnes virtutes particulares complectatur: vt quidem vna ſit atque eadē omnibus omniū ordinum, conditionū, ætatum, hominibus & mulieribus, Virtus, qua omnes peræquè cenſeantur.

A καὶ ἄλλαι πάμπολλαι ἀρεταί εἰσι· ὥστε οὐκ ἀπορία εἰπεῖν ἀρετῆς πέρι ὅ,τι ἐστί. καθ' ἑκάστην γὰρ τῶν πράξεων καὶ τῶν ἡλικιῶν, πρὸς ἕκαστον ἔργον ἑκάστῳ ἡμῶν ἡ ἀρετή ἐστι. ὡσαύτως δὲ, οἶμαι, ὦ Σώκρατες, καὶ ἡ κακία. ΣΩΚΡ. Πολλῇ γέ τινι εὐτυχίᾳ ἔοικα κεχρῆσθαι, ὦ Μένων, εἰ μίαν ζητῶν ἀρετὴν, σμῆνός τι ἀνεύρηκα ἀρετῶν παρὰ σοὶ κειμένων. ἀτὰρ, ὦ Μένων, κατὰ ταύτην τὴν εἰκόνα τὴν περὶ τὰ σμήνη, εἴ μου ἐρομένου
B μελίττης πέρι οὐσίας ὅ,τι ποτ' ἐστὶ, πολλὰς καὶ παντοδαπὰς ἔλεγες αὐτὰς εἶναι, τί ἂν ἀπεκρίνω μοι, εἴ σε ἠρόμην, ἆρα τούτῳ φῂς πολλὰς καὶ παντοδαπὰς εἶναι καὶ διαφερούσας ἀλλήλων τῷ μελίττας εἶναι; ἢ τούτῳ μὲν οὐδὲν διαφέρουσιν, ἄλλῳ δέ τῳ; οἷον, ἢ κάλλει, ἢ μεγέθει, ἢ ἄλλῳ τῳ τῶν τοιούτων; εἰπὲ τί ἂν ἀπεκρίνω, οὕτως ἐρωτηθείς; ΜΕΝ. Τοῦτ' ἔγωγε, ὅτι οὐδὲν διαφέρουσιν, ᾗ μέλιτταί εἰσιν ἡ ἑτέρα τῆς ἑτέρας. ΣΩΚΡ. Εἰ οὖν εἶπον
C μετὰ ταῦτα, τοῦτο τοίνυν μοι αὐτὸ εἰπὲ ὦ Μένων· ᾧ οὐδὲν διαφέρουσιν, ἀλλὰ ταυτόν εἰσιν ἅπασαι, τί τοῦτο φῂς εἶναι; εἶχες δή που ἄν τι μοι εἰπεῖν; ΜΕΝ. Ἔγωγε. ΣΩΚΡΑΤ. Οὕτω δὴ καὶ περὶ τῶν ἀρετῶν, κἂν εἰ πολλαὶ καὶ παντοδαπαί εἰσιν, ἕν γέ τι εἶδος ταυτὸν ἅπασαι ἔχουσι δι' ὃ εἰσὶν ἀρεταί. εἰς ὃ καλῶς που ἔχει ἀποβλέψαντα τὸν ἀποκρινούμενον τῷ ἐρωτήσαντι, ἐκεῖνο δηλῶσαι ὃ τυγχάνει οὖσα ἀρετή. ἢ οὐ
D μανθάνεις ὅ,τι λέγω; ΜΕΝ. Δοκῶ γέ μοι μανθάνειν, οὐ μέντοι ὡς βούλομαί γέ πω κατέχω τὸ ἐρωτώμενον. ΣΩΚΡΑΤ. Πότερον δὲ περὶ ἀρετῆς μόνον σοὶ οὕτω δοκεῖ, ὦ Μένων, ἄλλη μὲν ἀνδρὸς εἶναι, ἄλλη δὲ γυναικὸς, καὶ τῶν ἄλλων; ἢ καὶ περὶ ὑγιείας, καὶ περὶ μεγέθους, καὶ περὶ ἰσχύος ὡσαύτως; ἄλλη μὲν ἀνδρὸς δοκεῖ σοι εἶναι ὑγίεια, ἄλλη δὲ, γυναικός; ἢ ταυτὸν πανταχῆ εἶδός ἐστιν, ἐάνπερ ὑγίεια ᾖ, ἐάν τε ἐν ἀνδρὶ, ἐάν τε ἐν ἄλ-
E λῳ ὁτῳοῦν ᾖ; ΜΕΝ. Ἡ αὐτή μοι δοκεῖ ὑγίειά τε εἶναι καὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικός. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν καὶ μέγεθος καὶ ἰσχύς; ἐάνπερ ἰσχυρὰ γυνὴ ᾖ, τῷ αὐτῷ εἴδει καὶ τῇ αὐτῇ ἰσχύϊ ἰσχυρὰ ἔσται; τὸ γὰρ τῇ αὐτῇ, τοῦτο λέγω, οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὸ ἰσχὺς εἶναι, ἡ ἰσχὺς, ἐάν τε ἐν ἀνδρὶ ᾖ, ἐάν τε ἐν γυναικί. ἢ δοκεῖ τί σοι διαφέρειν; ΜΕΝ. Οὐκ ἔμοιγε.

In præced. edit. ἡ ἰσχύς. ſed rectius ᾗ ἰσχύς, ut hic. id eſt, quatenus robur. Fic. quoque ita uidetur legiſſe, qui uertit, Quà robur. Malim etiam οὐδὲν διαφέρειν.

ΣΩ.

A ΣΩΚΡ. Ἡ δὲ ἀρετὴ πρὸς τὸ ἀρετὴ εἶναι διοίσει τι, ἐάν τε ἐν παιδὶ ᾖ, ἐάν τε ἐν πρεσβύτῃ, ἐάν τε ἐν γυναικὶ, ἐάν τε ἐν ἀνδρί; ΜΕΝ. Ἔμοιγέ πως δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, τοῦτο οὐκέτι ὅμοιον εἶναι τοῖς ἄλλοις τούτοις. ΣΩΚΡΑΤ. Τί δέ; οὐκ ἀνδρὸς μὲν ἀρετὴν ἔλεγες, πόλιν εὖ διοικεῖν, γυναικὸς δὲ, οἰκίαν; ΜΕΝ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν οἷόν τε εὖ διοικεῖν ἢ πόλιν, ἢ οἰκίαν, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν, μὴ σωφρόνως καὶ δικαίως διοικοῦντα; ΜΕΝ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. B Οὐκοῦν ἄνπερ δικαίως καὶ σωφρόνως διοικῶσι, δικαιοσύνῃ καὶ σωφροσύνῃ διοικήσουσιν; ΜΕΝ. Ἀνάγκη. ΣΩ. Τῶν αὐτῶν ἄρα ἀμφότεροι δέονται, εἴπερ μέλλουσιν ἀγαθοὶ εἶναι, καὶ ἡ γυνὴ καὶ ὁ ἀνήρ, δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης. ΜΕΝ. Φαίνονται. ΣΩΚΡ. Τί δέ; παῖς καὶ πρεσβύτης, μῶν ἀκόλαστοι ὄντες καὶ ἄδικοι, ἀγαθοὶ ἄν ποτε γένοιντο; ΜΕΝ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚ. Ἀλλὰ σώφρονες καὶ δίκαιοι; ΜΕΝ. Ναί. ΣΩ. C Πάντες ἄρ' ἄνθρωποι τῷ αὐτῷ τρόπῳ ἀγαθοί εἰσι. τῶν αὐτῶν γὰρ τυχόντες, ἀγαθοὶ γίγνονται. ΜΕΝ. Ἔοικεν. ΣΩΚΡ. Οὐκ ἂν δήπου, εἴγε μὴ ἡ αὐτὴ ἀρετὴ ἦν 3 αὐτῶν, τῷ αὐτῷ ἂν τρόπῳ ἀγαθοὶ ἦσαν. ΜΕΝ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚΡ. Ἐπειδὴ τοίνυν ἡ αὐτὴ ἀρετὴ πάντων ἐστὶ, πειρῶ εἰπεῖν καὶ ἀναμνησθῆναι τί αὐτό φησι Γοργίας εἶναι, καὶ σὺ μετ' ἐκείνου. ΜΕΝ. Τί ἄλλο γ' ἢ ἄρχειν οἷόν τ' εἶναι τῶν ἀνθρώπων; εἴπερ ἕν γέ τι ζητεῖς κατὰ πάντων. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν D ζητῶ γε. ἀλλ' ἆρα καὶ παιδὸς ἀρετὴ ἡ αὐτὴ, ὦ Μένων; καὶ δούλου, ἄρχειν οἵω τε εἶναι τοῦ δεσπότου; καὶ δοκεῖ σοι ἔτι ἂν δοῦλος εἶναι ὁ ἄρχων; ΜΕΝ. Οὐ πάνυ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. 23 ΣΩΚΡ. Οὐ γὰρ εἰκὸς, ὦ ἄριστε. ἔτι γὰρ καὶ τόδε σκόπει· ἄρχειν φὴς οἷόν τ' εἶναι. οὐ προσθήσομεν αὐτόσε τὸ δικαίως, ἀδίκως δὲ μή; ΜΕΝ. Οἶμαι ἔγωγε. ἡ γὰρ δικαιοσύνη, ὦ Σώκρατες, ἀρετή ἐστι. ΣΩΚ. Πότερον ἀρετὴ, ὦ Μένων, ἢ ἀρετή τις; ΜΕΝ. E Πῶς τοῦτο λέγεις; ΣΩ. Ὡς περὶ ἄλλου ὁτουοῦν. οἷον, εἰ βούλει, στρογγυλότητος πέρι, εἴποιμ' ἂν ἔγωγε ὅτι σχῆμά τί ἐστιν· οὐχ οὕτως ἁπλῶς ὅτι σχῆμα. διὰ ταῦτα δὲ οὕτως ἂν εἴποιμι ὅτι καὶ ἄλλα ἐστὶ σχήματα. ΜΕ. Ὀρθῶς γε λέγων σύ. ἐπεὶ καὶ ἐγὼ λέγω οὐ μόνον δικαιοσύνην, ἀλλὰ καὶ ἄλλας εἶναι ἀρετάς. ΣΩΚΡ. Τίνας ταύτας εἰπέ· οἷον καὶ ἐγώ

Interpungi poteſt ante μὴ, ſiue iũgatur cũ προσθήσομεν, ſiue cũ οἷόν τ' εἶναι. Siue hoc ſenſu, Non [uel Nónne] addemus illuc [i. ad illud quod dixiſti] Iuſtè: at iniuſtè [nõ addemus?] Siue ita exponatur, Addemus [qui poſſit imperare] iuſtè, at iniuſtè [imperare non poſſit?] In præc. autem edit. malè αὐτό σε.

SOC. Virtus autem, quatenus Virtus eſt, aliquídne differet, ſiue in puero fuerit, ſiue in ſene, ſiue in muliere, ſiue in viro? MEN. Mihi quidem, Socrates, hoc aliis ſimile nequaquam eſſe videtur. SOCRAT. Quid verò? nónne viri virtutem eſſe dixiſti, rectè adminiſtrare rempublicam: mulieris, familiam? MEN. Dixi. SOCR. Atqui fierine poteſt vt quiſquam aut rempublicam, aut familiam, aut quidpiam aliud, rectè adminiſtret, qui non temperanter & iuſtè adminiſtret? MEN. Nequaquam. SOC. Nónne, ſi iuſtè & temperanter homines adminiſtrent, iuſtitia & temperantia adminiſtrabunt? MEN. Neceſſe eſt. SOCR. Iiſdem igitur adiumentis vtrique indigent, ſi quidem boni futuri ſint, & mulier & vir, nimirum iuſtitia & temperantia. MEN. Videntur. SOC. Num verò & pueri & ſenes, qui intemperantes & iniuſti ſint, boni eſſe poſſint? MEN. Nequaquam. SOCR. At ſi temperantes & iuſti ſint? MEN. Certè. SOC. Omnes igitur homines eodem modo ſunt boni. earundem enim rerum compotes, boni exiſtunt. MEN. Videtur. SOCR. Fierine poſſet vt eodem modo boni eſſent, niſi vna eadémque eſſet ipſorum virtus? MEN. Nequaquam. SOC. [a] Quandoquidem igitur vna omnium eſt virtus, conare dicere & in memoriam reuocare, ecquod ipſum dicat eſſe Gorgias, & tu cum illo. MEN. Ecquid aliud, quàm vt quis ea facultate valeat vt poſſit hominibus imperare? ſi quidem vnum quoddam commune genus inueſtigas. SOCR. [b] Et inueſtigo quidem. verùm eadémne eſt pueri virtus, Meno? & ſerui, vt domino ſuo poſſit imperare? & tibi adhuc ſeruus eſſe videtur is qui imperat? MEN. Haudquaquam mihi quidem. SOCRAT. Non enim profectò conſentaneum eſt. Illud autem inſuper conſidera: Dixiſti, Eum qui poſſit imperare. an adiiciemus illud, Iuſtè, vel iniuſtè? MEN. [c] Adiiciendum equidem arbitror. nam Iuſtitia, Socrates, virtus eſt. SOCR. Vtrum virtus, an aliqua virtus? MENO. Quomodo hoc ais? SOC. Quemadmodum de quouis alio. vt, exempli cauſa, de rotũditate ego dicerem, Figuram quandam eſſe: non ita ſimpliciter, Figuram eſſe. ideo autem id dicerem, quoniam & aliæ ſunt figuræ. MEN. Et tu quidem rectè. Quanquam & ego etiam dico non tantùm eſſe Iuſtitiam, ſed alias quoque virtutes. SOCRA. Ecquas verò illas, dic obſecro: quemadmodum

a Igitur quænam illa ſit vna VIRTVS, quærit Socrates. Meno illã definit ESSE huiuſmodi, vt quis poſſit hominibus imperare. Eſt igitur SECVNDA Virtutis definitio, è ſophiſtarum commentis.

b Illam definitionem reprehendit, vt nimis laxam, & imperfectã: quum & debeat imperii illius ratio definiri, Iuſtúmne ſit an iniuſtum: & ipſa Virtus etiam plenius explicari.

c Fatetur Meno, imperium illud Iuſtitia definiendum eſſe. Excipit Socrates, ne id quidem ſatis eſſe ad plenã cumulatámque definitionẽ Virtutis, quæ quæritur: quum Iuſtitia non ſit genus, ſed ſpecies tantùm Virtutis. Quærẽdum autem eſſe verum Virtutis genus, quod omnes ſpecies peræquè complectatur. Iuſtitiã autem non ſolam eſſe Virtutis ſpeciem docet, allatis quoque aliis Virtutis ſpecieb᷒, Fortitudine, Tempèrantia, Prudentia, &c Ita idẽ incommodum quod ſuperius, accidere demonſtrat, vt nimirum pro genere variæ ſpecies ſubſtituantur, &c. Deinde & in differentiis peccari, quibus generis amplitudo circumſcriberetur.

& ego tibi dicerem alias figuras, ſi iuberes: & tu quoque eodem modo alias mihi virtutes recenſe. ME. Fortitudo igitur mihi quidem virtus eſſe videtur, item Temperantia, & Sapientia, & Magnificentia, & aliæ quamplurimæ. SOC. Rurſus, Meno, idem nobis vſuuenit. multas quoque virtutes comperimus, dum vnam inueſtigaremus, ſed alio nimirum modo: at illam quæ per omnes has diffunditur, non poſſumus comperire. MEN. Nondũ ſanè poſſum, Socrates, ſicuti quæris, vnã quandam in omnibus, quemadmodum in aliis, comprehendere. SOC. Et meritò quidem. verùm ego ſedulò enitar an poſſim nos ad illius cognitionem introducere. intelligis enim ita de omnibus habere. [a] Siquis id à te quod modò dixi, rogaret, quídnam ſit Figura, ſi ei diceres, Eſſe rotunditatem: & ſi idem quod tibi dixi exciperet, Vtrum rotunditas ſit figura, an aliqua figura, reſponderes quidem aliquam eſſe figuram? ME. Reſponderem. SOC. Nónne ideo, quoniam & aliæ ſunt figuræ? ME. Certé. SOC. Quid ſi iterum te interrogaret qualéſne illæ ſint, reſponderes? MEN. Equidem. SOC. Quòd ſi ille itidem de Colore interrogaret quídnam ſit, & tu diceres albedinem eſſe: deinceps ille exciperet, An albedo ſit color, an aliquis color: dicerésne eſſe aliquem colorẽ, quoniam & alii ſunt colores? ME. Dicerem plané. SOC. Quòd ſi ille iuberet te alios colores dicendo exponere, illos quoque diſertè explicares, qui non ſunt minus colores quàm albedo? MENO. Certé. SO. Quòd ſi eodem quo ego modo ſermonem perſequeretur, &, Nos quidem (diceret) ad multa peruenimus, ſed non mihi tamen ita [ſatisfacis] ſed quandoquidem has omnes vno quodam nomine compellas, & nullam earum eſſe affirmas quæ non ſit figura, eáſque ſibi inuicem contrarias: illud verò quod non minus rotundũ quàm rectum complectitur, ipſum eſt quod figuram nominas: nec minus figuram eſſe ais ipſum rotundum, quàm ſit ipſum rectum. nónne ita dicis? MEN. Ita prorſus. SOCR. Nónne igitur quum ita dicis, tunc nihilo magis dicis rotundum eſſe rotundum, quàm rectum? neque rectũ magis rectum quàm rotundũ [ſit rotundum?] ME. Nequaquam, Socrates. SOC. Atqui nihilo magis rotundum ais eſſe figuram, quàm ſit figura ipſum rectum, neque alterum magis quàm alterum. MEN. Vera narras. SOCRAT. Ecquid tandem igitur illud ſit cui nomen Figura eſt, conator mihi exponere. Si igitur ei qui

a Inueſtigandæ illius amplitudinis quæ ὁμογενεῖς res ſecum complectatur, viam & rationem docet, adhibito exemplo è mathematicis diſciplinis petito. quæ ratio docendi erat illo tempore familiaris, vt ex Ariſtot. etiam conſtat, apud quem frequentia ſunt mathematicorum vocabula, & exempla. προμελέτην igitur his exemplis inſtituit, ad Virtutis genus inueſtigandum. Quod igitur de Figura & Colore dicit, ὑποθετικῶς dicit, propter Virtutis genus.

σοι εἴποιμι ἂν καὶ ἄλλα σχήματα, εἴ γε κελεύοις· καὶ σὺ οὖν ἐμοὶ εἰπὲ ἄλλας ἀρετάς. ΜΕ. Ἡ ἀνδρία τοίνυν ἔμοιγε δοκεῖ ἀρετὴ εἶναι, καὶ σωφροσύνη, καὶ σοφία, καὶ μεγαλοπρέπεια, καὶ ἄλλαι πάμπολλαι. ΣΩ. Πάλιν, ὦ Μένων, ταυτὸν πεπόνθαμεν. πολλὰς αὖ εὑρήκαμεν ἀρετάς, μίαν ζητοῦντες, ἄλλον τρόπον ἢ νῦν δή· τὴν δὲ μίαν, ἣ διὰ πάντων τούτων ἐστὶν, οὐ δυνάμεθα ἀνευρεῖν. ΜΕ. Οὐ γὰρ δύναμαί πω, ὦ Σώκρατες, ὡς σὺ ζητεῖς, μίαν ἀρετὴν λαβεῖν κατὰ πάντων, ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις. ΣΩΚ. Εἰκότως γε. ἀλλ' ἐγὼ προθυμήσομαι, ἐὰν οἷός τ' ὦ, ἡμᾶς προσβιβάσαι. μανθάνεις γάρ που ὅτι οὑτωσὶ ἔχει περὶ παντός. εἴ τίς σε ἀνέροιτο τοῦτο ὃ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον, τί ἐστι σχῆμα, ὦ Μένων; εἰ αὐτῷ εἶπες ὅτι στρογγυλότης, εἴ σοι εἶπεν ἅπερ ἐγώ, πότερον σχῆμα ἡ στρογγυλότης ἐστὶν, ἢ σχῆμά τι, εἶπες δήπου ἂν ὅτι σχῆμά τι; ΜΕ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡΑ. Οὐκοῦν διὰ ταῦτα ὅτι καὶ ἄλλα ἐστὶ σχήματα; ΜΕΝ. Ναί. ΣΩΚ. Καὶ εἴ γε προσηρώτα σε ὁποῖα, ἔλεγες ἄν; ΜΕΝ. Ἔγωγε. ΣΩΚΡ. Καὶ αὖ εἰ περὶ χρώματος ὡσαύτως ἀνήρετο ὅ, τι ἐστὶ, καὶ εἰπόντος σου ὅτι τὸ λευκὸν, μετὰ ταῦτα ὑπέλαβεν ὁ ἐρωτῶν, πότερον τὸ λευκὸν, χρῶμά ἐστιν, ἢ χρῶμά τι, εἶπες ἂν ὅτι χρῶμά τι, διότι καὶ ἄλλα τυγχάνει ὄντα; ΜΕΝ. Ἔγωγε. ΣΩΚΡ. Καὶ εἴ γέ σε ἐκέλευε λέγειν ἄλλα χρώματα, ἔλεγες ἂν ἄλλα, ἃ οὐδὲν ἧττον τυγχάνει ὄντα χρώματα τοῦ λευκοῦ; ΜΕΝ. Ναί. ΣΩΚΡ. Εἰ οὖν ὥσπερ ἐγὼ, μετῄει τὸν λόγον, καὶ ἔλεγεν ὅτι ἀεὶ εἰς πολλὰ ἀφικνούμεθα· ἀλλὰ μή μοι οὕτως, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ πολλὰ ταῦτα ἑνί τινι προσαγορεύεις ὀνόματι, καὶ φῂς οὐδὲν αὐτῶν ὅ, τι οὐ σχῆμα εἶναι, καὶ ταῦτα, ἐναντία ὄντα ἀλλήλοις, ὅ, τι ἐστὶ τοῦτο ὃ οὐδὲν ἧττον κατέχει τὸ στρογγύλον ἢ τὸ εὐθὺ, ὃ δὴ ὀνομάζεις σχῆμα, καὶ οὐδὲν μᾶλλον φῂς τὸ στρογγύλον σχῆμα εἶναι, ἢ τὸ εὐθύ· ἢ οὐχ οὕτω λέγεις; ΜΕ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν, ὅταν οὕτω λέγῃς, τότε οὐδὲν μᾶλλον φῂς τὸ στρογγύλον εἶναι στρογγύλον, ἢ εὐθύ; οὐδὲ τὸ εὐθὺ, εὐθὺ, ἢ στρογγύλον; ΜΕΝ. Οὐ δήπου, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν σχῆμά γε οὐδὲν μᾶλλον φῂς εἶναι τὸ στρογγύλον τοῦ εὐθέος, οὐδὲ τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου. ΜΕΝ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚΡ. Τί ποτε οὖν τοῦτο οὗ τοῦτο ὄνομά ἐστι τὸ σχῆμα, πειρῶ λέγειν. εἰ οὖν τῷ ἐρωτῶντι οὕτως ἢ περὶ

Cum μὴ uel deeſt uel ſubaudiendum relinquitur aliquod uerbum. fortaſſe ἀποκρίνου. quod repetatur & ante illa uerba ὅ,τι ἐστὶ τοῦτο. &c. Alioqui pendet oratio. Sic autem aliquanto poſt ſubauditur uerbum poſt μή: illo in loco, Μὴ ἀλλὰ σὺ ὦ Σώκρατες.

A σχήματος ἢ περὶ χρώματος, εἶπες ὅτι Ἀλλ' οὐδὲ μανθάνω ἔγωγε ὅ,τι βούλει, ὦ ἄνθρωπε, οὐδὲ οἶδα ὅ,τι λέγεις· ἴσως ἂν ἐθαύμασε, καὶ εἶπεν, Οὐ μανθάνεις ὅτι ζητῶ τὸ ἐπὶ πᾶσι τούτοις ταὐτόν; ἢ οὐδὲ ἐπὶ τούτοις, ὦ Μένων, ἔχοις ἂν εἰπεῖν, εἴ τις ἐρωτῴη τί ἐστιν ἐπὶ τῷ στρογγύλῳ καὶ εὐθεῖ, καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις, ἃ δὴ σχήματα καλεῖς, ταὐτὸν ἐπὶ πᾶσι; πειρῶ εἰπεῖν, ἵνα καὶ γένηταί σοι μελέτη πρὸς τὴν περὶ τῆς ἀρετῆς ἀπόκρισιν. ΜΕ. Μὴ ἀλλὰ σὺ ὦ Σώκρατες εἰπέ. ΣΩΚΡ. Βούλει
B σοι χαρίσωμαι; ΜΕΝ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ἐθελήσεις οὖν καὶ σὺ ἐμοὶ εἰπεῖν περὶ τῆς ἀρετῆς; ΜΕΝ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Προθυμητέον τοίνυν. ἄξιον γάρ. ΜΕΝ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚΡ. Φέρε δή, πειρώμεθά σοι εἰπεῖν τί ἐστι σχῆμα. σκόπει οὖν εἰ τόδε ἀποδέχῃ αὐτὸ εἶναι. ἔστω γὰρ δὴ ἡμῖν τοῦτο σχῆμα, ὃ
28 μόνον τῶν ὄντων τυγχάνει χρώματι ἀεὶ ἑπόμενον. ἱκανῶς σοι; ἢ ἄλλως πως ζητεῖς; ἐγὼ
C γὰρ κἂν οὕτως ἀγαπῴην εἴ μοι ἀρετὴν εἴποις. ΜΕΝ. Ἀλλὰ τοῦτό γε εὔηθες, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Πῶς λέγεις; ΜΕ. Ὅτι σχῆμά πού ἐστι, κατὰ τὸν σὸν λόγον, ὃ ἀεὶ χρόα ἕπεται. ΣΩΚ. Εἶεν. ΜΕΝ. Εἰ δὲ δὴ τὴν χρόαν τις μὴ φαίη εἰδέναι, ἀλλὰ ὡσαύτως ἀποροῖ ὥσπερ περὶ τοῦ σχήματος, τί ἂν οἴει σοι ἀποκεκρίσθαι; ΣΩΚΡ. Τἀληθῆ ἔγωγε. καὶ εἰ μέν γε τῶν σοφῶν τις εἴη καὶ ἐριστικῶν τε καὶ ἀγωνιστικῶν, ὁ ἐρόμενος, εἴποιμ' ἂν αὐτῷ,
D ὅτι ἐμοὶ μὲν εἴρηται· εἰ δὲ μὴ ὀρθῶς λέγω, σὸν ἔργον λαμβάνειν λόγον καὶ ἐλέγχειν. εἰ δὲ, ὥσπερ ἐγώ τε καὶ σὺ νυνὶ φίλοι ὄντες, βούλοιντο ἀλλήλοις διαλέγεσθαι, δεῖ δὴ πρᾳότερόν πως καὶ διαλεκτικώτερον ἀποκρίνεσθαι. ἔστι δὲ ἴσως τὸ διαλεκτικώτερον, μὴ μόνον τἀληθῆ ἀποκρίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκεί-
29 νων ὧν ἂν προσομολογῇ εἰδέναι ὁ ἐρωτώμενος. πειράσομαι δὴ καὶ ἐγώ σοι οὕτως εἰπεῖν. λέγε γάρ μοι· τελευτὴν καλεῖς τι, τοιόνδε
E λέγων οἷον πέρας καὶ ἔσχατον; πάντα ταῦτα, ταὐτόν τι λέγω. ἴσως δ' ἂν ἡμῖν Πρόδικος διαφέροιτο. ἀλλὰ σύ γέ που καλεῖς πεπεράνθαι τι καὶ τετελευτηκέναι; τὸ τοιοῦτον βούλομαι λέγειν, οὐδὲν ποικίλον. ΜΕΝ. Ἀλλὰ καλῶ· καὶ οἶμαι μανθάνειν ὃ λέγεις. ΣΩΚ. Τὸ δ' ἐπίπεδον καλεῖς τι;

In Ald. καλεῖς τι; ut τί ſit interr. & iungatur cum praeced. Ibidem interpung. poſt οἷον. ſed τί τοιόν δε pro τοιόνδε τι (quod magis uſitatum eſt) uidetur dictum. Sic autē ſtatim poſt, καλεῖς τι enclit. For. & λέγων magis conueniret, continuando interrogationem.

A ita de figura aut colore interroget, diceres, Atqui ne intelligo quidem (mihi crede) quid tibi velis: neque quid dicas noui: fortaſſe admiraretur reſponſum, & exciperet, Non intelligis quid quæram, nimirum, Id quod in his omnibus idem eſt? Túne, Meno, haberes quid ad hæc reſponderes, ſi quis interrogaret quídnam illud ſit in rotundo & recto, & aliis huiuſmodi rebus quas Figuras nominas, idem in omnibus? Conator explicare, vt hac exercitatione ſternatur tibi ad reſponſionem
B de Virtute via. MEN. [a] Ne ſanè ego id agam: ſed tu ipſe, Socrates, reſponde. SO. Vin hac in re tibi gratificer? MEN. Peruelim. SOCR. Tu quoque tuam de Virtute ſententiam mihi explicabis. MEN. Equidem. SOCR. Alacri igitur animo enitendum eſt. labore enim & conatu res ſanè digna eſt. MEN. Plané. SOCRA. Agedum ergo conemur tibi exponere Quídnam ſit Figura. perſpice an probaturus ſis illud eſſe. Illud igitur nobis ſit Figura, Quod ſolum ex omnibus iis quæ ſunt, colorem ſemper ſequitur. Itáne tibi
C ſatisfacit [hæc definitio?] an alio quopiam modo quæris figuram tibi definiri? Mihi enim abundè ſatisfactum putarem, ſi Virtutem ita mihi explicares. MEN. At hoc quidem ineptum eſt, Socrates. SOC. Quomodo dicis? MEN. Quòd, ex tuo illo ſermone, illud ſit Figura quod colorem ſemper ſequitur. SOCR. Eſto. ME. Quòd ſi quis negaret ſe noſſe quid ſit Color, ſed æquè dubitaret ac de figura: ecquid à te reſponſum eſſe arbitrareris? SOCR. Vera ſané. & ſi ille qui interrogaret, è ſapienti-
D bus quidam eſſet, contentioſis ac pugnacibus illis ſophiſtis nimirum, equidem ei dicerem, Ita à me id explicatum eſt: ſi autem minus rectè dicam, tuum eſt ſermonem aſſumere & me refellere. Quòd ſi illi amicè, quemadmodum nunc ego & tu, ea de re diſſerere vellent, pacatius videlicet & magis dialecticè reſpondere oporteret. Eſt autem illud, Magis dialecticè, non tantùm vera reſpondere, ſed & per illa ipſa reſpódere quæ is qui interrogat, ſe ſcire confiteatur, diſtinctis reſponſionum quæ aliæ ex aliis ordine naſcantur, articu-
E lis. Ita etiam ego tibi rem conabor explicare in hunc modum. dic enim ſodes, Finémne quid huiuſmodi vt terminum & extremum vocas? omnia enim hæc idem eſſe affirmo. Fortaſſe verò à nobis Prodicus diſſenſerit: tu verò dicíſne Aliquid termino & fine diſtingui? nihil enim varium & multiplex intelligo. MENO. Atqui idipſum voco, & arbitror id quod dicis me intelligere. SOCRAT. Planúmne quidpiam vocas, & aliud quid-

a Duplex Figuræ definitio. Prima, Quæ ex omnibus rebus vna colorem ſequitur. Secunda, Terminus ſolidi. Quoniam autē in priore definitione iniecta erat Coloris mentio, ideo de Colore agendum dicit, ex veris dialecticis legibus: quarum hoc eſt θεώρημα, Vti non modò vera dicantur, ſed apta partium conſtitutione concludantur.

piam Solidum, qualia ſunt huiuſmodi in geometricis rebus? MENO. Equidem voco. SOCRAT. Ex his igitur iamiam intellexeris quid figuram appellem. nam de omni figura hoc dico, Illud eſſe figuram, in quod ſolidum terminatur, id eſt, vt ſummatim & breuiter dicam, Figuram eſſe terminum ſolidi. MEN. [a] Colorem verò quid ais Socrates? SOCRAT. Iniurius es, Meno. negotioſum enim reſpondendi munus viro ſeni indicis: tu verò recuſas dicere quod tamen in animum facilè reuocare potes, quid Gorgias diceret Virtutem eſſe. MEN. At poſtquam tu mihi id quod de Colore rogaui expoſueris, dicam quoque ipſe tibi quid ſit Virtus. SOCR. Quanuis obtecta facie diſſereres, Meno, te tamen quilibet pulchrum eſſe agnoſceret, & tibi etiam nunc amatores eſſe. MEN. Quid ita? SOCR. Quoniã nihil aliud quàm imperitas in tuis ſermonibus, quemadmodum faciunt qui ſuæ formæ fiducia delicias agunt, tyrannidémque exercẽt donec ætatis vigor conſtiterit. & me fortaſſe deſpicaciter contemnis, quòd formoſis illis cedam. Gratificabor igitur tibi, & reſpondebo. MEN. Et peruelim quidem. SOCRAT. Vin' te Gorgiæ more interrogem, & quatenus quidem me poſſis maximè aſſequi? MEN. Quídni velim? SOCR. Nónne dicitis eſſe quaſdam rerum defluxiones, de ſententia Empedoclis? MENO. Dicimus. SOCR. Et meatus, in quos & per quos illæ defluxiones manent? MEN. Omnino. SOCR. E defluxionibus autem alias quidem meatuum nonnullis conuenire, alias verò maiores ſiue minores eſſe? MEN. Ita ſe res habet. SOCR. Nónne & Viſum aliquid vocas? MEN. Voco. SOC. Ex iis igitur quid velim intellige, vt ait Pindarus. [b] COLOR enim eſt defluxio figurarũ, proportione quadam viſui congrua atque conſentanea, & quæ ſub ſenſum cadit. MEN. Optimè mihi videris, Socrates, hanc reſponſionem inſtituiſſe. SOCR. Fortaſſe enim vt ſolitus es hac de re audire, ita tibi reſponſum eſt, & ſimul (arbitror) intelligis, quídnam ex hac dicere poſſis, & quid Vox ſit & quid Odor, & pleraque alia huiuſmodi. MEN. Omnino. SOCRAT. Tragica enim eſt, Meno, hæc reſponſio. qua de cauſa magis tibi arridet quàm illa Figuræ definitio. MEN. Mihi quidem. SOC. Non tamen hæc eſt melior, ô fili Alexidemi, vt quidem mihi in animum induco, ſed illa profectò: neque tibi (opinor) aliter videbitur, niſi, vt heri dicebas, neceſſariũ tibi fuerit diſcedere ante myſteria: at ſi permanſeris, initiaberis ſané. ME. Atenim permanerem,

a Nouum ἐπεισόδιον de Colore: quoniã de illo egerat in definitione prima Figuræ. In dialectica autẽ nihil debet eſſe διεσπαρμένον.

b Coloris definitio. Hæc omnia adhiberi tenendum eſt ad περιμέτρον Definitionis conſtituendam: vt norimus quæ ratio ſit adhibenda in conficienda definitione. Hîc autem docet obiter regulã definitionis: Nõ tragicis atque inſolentibus vocabulis, ſed planis & perſpicuis eſſe componendã definitionem.

A καὶ ἕτερον αὖ, στερεόν, οἷον ταῦτα τὰ ἐν γεω-
μετρείαις; ΜΕΝ. Ἔγωγε καλῶ. ΣΩΚ.
Ἤδη τοίνυν ἂν μανθάνοις μου ἐκ τούτων σχῆ-
μα ὃ λέγω. κατὰ γὰρ παντὸς σχήματος
τοῦτο λέγω, εἰς ὃ τὸ στερεὸν περαίνει, τοῦτ' εἶναι
σχῆμα· ὅπερ ἂν συλλαβὼν εἴποιμι στερεοῦ πέ-
ρας σχῆμα εἶναι. τὸ δὲ χρῶμα τί λέγεις, ὦ
Σώκρατες; ΣΩΚ. Ὑβριστής γ' εἶ, ὦ Μέ-
νων. ἀνδρὶ πρεσβύτῃ πράγματα προστά-
ττεις ἀποκρίνεσθαι· αὐτὸς δὲ οὐκ ἐθέλεις ἀ-
B ναμνησθεὶς εἰπεῖν ὅ,τι ποτὲ λέγει Γοργίας ἀ-
ρετὴν εἶναι. ΜΕΝ. Ἀλλ' ἐπειδάν μοι σὺ
τοῦτ' εἴπῃς, ὦ Σώκρατες, ἐρῶ σοι. ΣΩΚΡ.
Κἂν " κατακεκαλυμμένος τις γνοίη, ὦ Μέ-
νων, διαλεγομένου σου, ὅτι καλὸς εἶ, καὶ ἐ-
ρασταί σοι ἔτι εἰσί. ΜΕΝ. Τί δή; ΣΩΚΡ.
Ὅτι οὐδὲν ἀλλ' ἢ ἐπιτάττεις ἐν τοῖς λόγοις.
ὅπερ ποιοῦσιν οἱ τρυφῶντες, ἅτε τυραννεύον-
τες, ἕως ἂν ἐν ὥρᾳ ὦσι. καὶ ἅμα ἐμοῦ ἴσως
C κατέγνωκας ὅτι εἰμὶ ἥττων τῶν καλῶν. χαρι-
οῦμαι οὖν σοι καὶ ἀποκρινοῦμαι. ΜΕΝ. Πά-
νυ μὲν οὖν χάρισαι. ΣΩΚΡ. Βούλει οὖν
σοι κατὰ Γοργίαν ἀποκρίνωμαι, ᾗ ἂν σὺ μάλι-
στα ἀκολουθήσαις; ΜΕΝ. Βούλομαι. πῶς
γὰρ οὔ; ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν λέγετε ἀπορροάς
τινας τῶν ὄντων κατὰ Ἐμπεδοκλέα; ΜΕΝ.
Σφόδρα γε. ΣΩΚΡ. Καὶ πόρους εἰς οὓς
καὶ δι' ὧν αἱ ἀπορροαὶ πορεύονται; ΜΕ. Πά-
νυ γε. ΣΩΚΡ. Καὶ τῶν ἀπορροῶν τὰς μὲν
ἁρμόττειν ἐνίοις τῶν πόρων, τὰς δὲ, ἐλάττους
D ἢ μείζους εἶναι; ΜΕΝ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩ-
28 ΚΡΑΤ. Οὐκοῦν καὶ ὄψιν καλεῖς τι; ΜΕ.
Ἔγωγε. ΣΩΚΡ. Ἐκ τούτων δὴ σύνες ὅ,τι
λέγω, ἔφη Πίνδαρος. ἔστι γὰρ χρόα, ἀ-
πορροὴ σχημάτων ὄψει σύμμετρος καὶ αἰσθη-
τός. ΜΕΝ. Ἄριστά μοι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες,
ταύτην τὴν ἀπόκρισιν εἰρηκέναι. ΣΩ. Ἴσως γάρ
σοι κατὰ συνήθειαν εἴρηται. καὶ ἅμα (οἶμαι)
ἐννοεῖς " ὅ τι ἔχοις ἂν ἐξ αὐτῆς εἰπεῖν, καὶ φω-
27 νὴν, ὃ ἐστι, καὶ ὀσμὴν, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν
E τοιούτων. ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Τραγικὴ
γάρ ἐστιν, ὦ Μένων, ἡ ἀπόκρισις. ὥστε ἀρέ-
σκει σοὶ μᾶλλον ἢ ἡ περὶ τοῦ σχήματος. ΜΕΝ.
Ἔμοιγε. ΣΩΚ. Ἀλλ' οὐκ ἔστιν, ὦ παῖ Ἀ-
λεξιδήμου, ὡς ἐγὼ ἐμαυτὸν πείθω· ἀλλ' ἐκεί-
νη βελτίων. οἶμαι δὲ οὐδ' ἂν σοι δόξαι, εἰ μὴ
(ὥσπερ χθὲς ἔλεγες) ἀναγκαῖόν σοι ἀπιέναι
πρὸ τῶν μυστηρίων, ἀλλ' εἰ περιμείναις τε
καὶ μυηθείης. ΜΕΝ. Ἀλλὰ περιμένοιμ'

Al. κατακεκαλυμμένως. ſed alteram illam lect. ſequitur Fic.

Al. ὅ,τι. ſed ὅτι magis conuenire uidetur.

ἄν, ὦ Σώκρατες, εἴ μοι πολλὰ τοιαῦτα λέγοις. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν προθυμίας γε οὐδὲν ἀπολείψω, καὶ σοῦ ἕνεκα καὶ ἐμαυτοῦ, λέγων τοιαῦτα· ἀλλ' ὅπως μὴ οὐχ οἷός τ' ἔσομαι πολλὰ τοιαῦτα λέγειν. ἀλλ' ἴθι δὴ πειρῶ καὶ σὺ ἐμοὶ τὴν ὑπόσχεσιν ἀποδοῦναι, κατὰ ὅλου εἰπὼν ἀρετῆς πέρι, ὅ, τι ἐστί· καὶ παῦσαι πολλὰ ποιῶν ἐκ τοῦ ἑνός (ὅπερ φασὶ τοὺς συντρίβοντάς τι ἑκάστοτε οἱ σκώπτοντες) ἀλλ' ἐάσας ὅλην καὶ ὑγιῆ, εἰπὲ τί ἐστιν ἀρετή. τὰ δέ γε παραδείγματα παρ' ἐμοῦ εἴληφας. ΜΕΝ. Δοκεῖ τοίνυν μοι, ὦ Σώκρατες, ἀρετὴ εἶναι, καθάπερ ὁ ποιητὴς λέγει, χαίρειν τε καλοῖσι καὶ "δύνασθαι. καὶ ἐγὼ τοῦτο λέγω ἀρετήν, ἐπιθυμοῦντα τῶν καλῶν, δυνατὸν εἶναι πορίζεσθαι. ΣΩΚ. Ἆρα λέγεις τὸν τῶν καλῶν ἐπιθυμοῦντα, ἀγαθῶν ἐπιθυμητὴν εἶναι; ΜΕΝ. Μάλιστά γε. ΣΩΚΡ. Ἆρα ὡς ὄντων τινῶν οἳ τῶν κακῶν ἐπιθυμοῦσιν, ἑτέρων δὲ οἳ τῶν ἀγαθῶν; "οὐ πάντες, ὦ ἄριστε, δοκοῦσί σοι τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμεῖν; ΜΕΝ. Οὐκ ἔμοιγε. ΣΩ. Ἀλλά τινες τῶν κακῶν; ΜΕΝ. Ναί. ΣΩ. Οἰόμενοι τὰ κακὰ ἀγαθὰ εἶναι, λέγεις, ἢ καὶ γιγνώσκοντες ὅτι κακά ἐστιν, ὅμως ἐπιθυμοῦσιν αὐτῶν; ΜΕ. Ἀμφότερα ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Ἦ γὰρ δοκεῖ τίς σοι, ὦ Μένων, γιγνώσκων τὰ κακὰ ὅτι κακά ἐστιν, ὅμως ἐπιθυμεῖν αὐτῶν; ΜΕ. Μάλιστα. ΣΩΚ. Τί ἐπιθυμεῖν λέγεις; ἢ γενέσθαι αὐτῷ; ΜΕ. Γενέσθαι. τί γὰρ ἄλλο; ΣΩΚ. Πότερον ἡγούμενος τὰ κακὰ ὠφελεῖν ἐκεῖνον ᾧ ἂν γένηται, ἢ γιγνώσκων τὰ κακὰ ὅτι βλάπτει ᾧ ἂν παρῇ; ΜΕ. Εἰσὶ μὲν οἳ ἡγούμενοι τὰ κακὰ ὠφελεῖν, εἰσὶ δὲ καὶ οἳ γιγνώσκοντες ὅτι βλάπτει. ΣΩΚ. Ἦ καὶ δοκοῦσί σοι γιγνώσκειν τὰ κακὰ ὅτι κακά ἐστιν, οἱ ἡγούμενοι τὰ κακὰ ὠφελεῖν; ΜΕ. Οὐ πάνυ μοι δοκεῖ τοῦτό γε. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν δῆλον ὅτι οὗτοι μὲν οὐ τῶν κακῶν ἐπιθυμοῦσιν, οἱ ἀγνοοῦντες αὐτά, ἀλλὰ ἐκείνων ἃ ᾤοντο ἀγαθὰ εἶναι. ἔστι δὲ ταῦτά γε κακά. ὥστε οἱ ἀγνοοῦντες αὐτά, καὶ οἰόμενοι ἀγαθὰ εἶναι, δῆλον ὅτι τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμοῦσιν. ἢ οὔ; ΜΕ. Κινδυνεύουσιν οὗτοί γε. ΣΩ. Τί δέ; οἱ τῶν κακῶν μὲν ἐπιθυμοῦντες (ὥς φῂς σύ) ἡγούμενοι δὲ τὰ κακὰ βλάπτειν ἐκεῖνον ᾧ ἂν γίγνηται, γιγνώσκουσι δήπου ὅτι βλαβήσονται ὑπ' αὐτῶν; ΜΕ. Ἀνάγκη. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ τοὺς βλαπτομένους οὗτοι οὐκ

A Socrates, ſi multa huiuſmodi mihi commemorares. SOC. Atqui minimè committam vt in me ſtudium atque alacritas deſideretur, ad hæc & mei & tui cauſa diligenter perſequenda: ſed ad hæc vti decet diſſerenda, parem haudquaquam me futurum, mihi ſanè perſuadeo. [a] Quare agedum, id etiam quod pollicitus es da operā vt præſtes, vt de Virtute vniuerſim dicas, quidnam ipſa ſit: & deſine multa ex vno facere (quemadmodum de iis qui ſubinde moras nectūt, & aliqua in re cunctantius morantur, per iocum dici ſolet) B ſed vniuerſam ipſam integram ſuiſque omnibus membris conſtantem relinque,
26 ac mihi explica Quidnam ſit virtus. exempla autem à me accepiſti. ME. Mihi igitur, Socrates, videtur eſſe Virtus, quemadmodum ait poeta, [b] Præclaris rebus gaudere,
4 re, & potentia inſtructum eſſe. Itaque hoc Virtutē voco, Præclara quidem optantē illorum conſequendorū habere facultatē. SO. Dicíſne eum qui præclaras res cupiat, bonas quoque cupere? MEN. Maximé. SOC. Quaſi verò aliqui ſint qui mala cupiant, dum cæteri bona exoptant. C nónne omnes tibi videntur rerum bonarum ſtudio teneri? MEN. Non mihi quidem. SO. Aliquíne igitur res malas cupiunt? MEN. Certé. SOC. Fortaſſe intelligis, quòd exiſtiment bona eſſe mala: an quanuis reuera cognoſcant mala eſſe, nihilominus tamen ea expetunt? MEN. Vtrunque certè mihi videtur. SOCR. [c] Siccine tibi planè videtur, Meno, quempiam quanuis mala norit mala eſſe, tamen illa expetere? MEN. Maximé. SOCRAT. Quid ais expetere? an vt illi reuera contingant? D MENO. Idne rogas? quid verò aliud? SOCRA. Vtrum exiſtimas mala illi adiumento eſſe, cui adfuerint, an potius illi ipſi detrimento? MEN. Sunt quidem qui exiſtiment mala adiumento eſſe, ſunt & qui iudicent illa detrimento eſſe. SOCR. Tibíne videntur diiudicare mala eſſe mala, ii qui arbitrantur mala afferre aliquam vtilitatem? MENO. Non hoc mihi quidem penitus videtur. SOCRAT. Nónne illud perſpicuum eſt, eos minimè cupere mala qui ea ignorant, ſed illa quæ bona eſſe arbitrabantur: E hæc autem ſunt mala? itaque ii qui ea ignorant, & arbitrantur bona eſſe, videlicet bona expetūt. nónne? MEN. Illi quidem ita videntur. SOCRAT. Quid autem? ii qui mala cupiunt (quemadmodum tu ais) arbitrātur autem res malas illi cedere detrimento cui ipſæ adfuerint, diiudicántne videlicet futurum vt ab illis capiant detrimentum? MEN. Neceſſe eſt. SOCR. Atqui nónne

Niſi cum δύνασθαι ſubaudiatur præcedens uerbū χαίρειν (ut intelligatur δύνασθαι χαίρειν καλοῖσι is cui ea ſuppetunt) uideri poterit eſſe pro eo quod dicetur ſtatim δυνατὸν εἶ πορίζεσθαι. Sed & ſequendo priorem illam ſubaudit. dici fortaſſe poſſit δύνασθαι χαίρειν eſſe, τὸ δύνασθαι πορίζεσθαι οἷς χαίρει. Duriuſculè tamen dictum hoc fuerit.

Menonis reſponſio affirmatiua interiicitur inter ἀγαθῶν, & οὐ πάντες. apud Ficinum.

a Redit ad ſermonē inſtitutum: Vitioſam eſſe illam definitionē Menonis de Virtute: quòd multa ex vno faceret. i. μόρια εἰδικὰ pro genere conſtitueret: quum in definitione, rei definiendæ natura omnibus ſuis numeris conſtans notari deſignarique debeat. Ita ad Virtutis definitionē noua opera procurandam accingit ſe Meno, vrgente Socrate.

b TERTIA Virtutis definitio, è Sophiſtarum officina, & quidem vitioſa atque imperfecta, æquè ac prior: Præclaris videlicet rebus gaudere, & potentia inſtructum eſſe. Quam etiam reprehendit Socrates. Primùm, vt ambiguā. quum enim καλοῦ nomen omnes res illuſtres atque præclaras complectatur, non notabantur illæ definitione. Deinde, vt anguſtiorem: quum res illæ iuſtitia cōtineantur. i. res bonæ compararentur iuſtitia. Ita oſtēdit definitionem illam primo vitio inuolui, Vt vnum multa. i. non verè notari Genus, quod eſt Definitionis firmamentum.

c Primus ἔλεγχος iſtius definitionis: quòd ambigua.

eos quibus damnum infertur, arbitrantur miſeros eſſe, quatenus damnũ illis infertur? MEN. Et hoc neceſſe eſt. SOC. Si miſeros, nónne infelices? MEN. Arbitror equidem. SOC. Eſtne verò quiſquam qui velit eſſe miſer atque infelix? ME. Nequaquã mihi videtur, Socrates. SOC. Nemo igitur, Meno, mala voluerit, niſi huiuſmodi eſſe voluerit. ecquid enim aliud eſt miſerũ eſſe, quàm & mala ſapere, & illa ſibi vltro accerſere? ME. Videris mihi verum dicere, Socrates: & nemo cupit mala. SOC. Nónne verò dicebas modò, Virtutem illud eſſe, & velle bona, & illa poſſe [ſibi cõparare?] ME. Dicebam nimirũ. SOC. Nunquid ex tuis illis verbis efficitur, Velle quidẽ omnibus adeſſe: & hactenus quidem, alium alio neminem meliorem? ME. Videtur. SO. Atqui perſpicuum eſt, ſiquidem alius alio melior eſt, hactenus eſſe meliorem, quatenus potentia valuerit. ME. Omnino. SOC. Illud igitur eſt ex tuo illo ſermone, Virtus, Potentia ſiue facultas res bonas cõparandi. ME. Omnino mihi videtur, Socrates, res ita habere, quemadmodũ tu modò exiſtimas. SO. Videamus ſanè an hoc à te verè dicatur. fortaſſe enim rectè affirmas, Virtutẽ eſſe, valere facultate boni conſequendi. ME. Equidem. SOC. [a]Iſtáne bona vocas, veluti, Sanitatem, diuitias, aurum & argentum poſſidere, honoribus & imperiis in ciuitate potiri, & res huiuſmodi innumerabiles, nónne vocas Bonas? MENO. Non alias quidẽ, ſed illas ipſas quas recenſuiſti. SOC. Eſto. Virtus igitur eſt, aurum & argentum ſibi comparare, quemadmodum ait Meno, magni illius Perſarum regis patrius hoſpes. Vtrum ad hanc ipſam comparandi rationem Meno adiungis, Iuſtè & Sanctè? an nihil tibi intereſt, ſed licet aliquis has res iniuſtè compararet, nihilominus tamen tu id Virtutem appellares? ME. Nequaquã ego, Socrates, ſed improbitatem. SOC. Omnino videlicet ad hanc igitur commodi comparandi rationem iuſtitia, vel temperantia, vel ſanctitas, aut alia quæpiam virtutis pars, neceſſariò adeſſe debet: ſinminus, non erit virtus, quantunuis in exquirendis comparandíſque huiuſmodi bonis ſit ſolers atque efficax. MEN. Quomodo verò abſque his Virtus conſtare poſſit? SO. Atqui nõ cõparare aurũ & argentũ, quum minimè iuſtum fuerit neque ſibiipſi neque alii cuipiam: illáne penuria virtus quoque ipſa extiterit? MEN. Apparet. SOC. Nihilo igitur magis, illorũ bonorum comparandorum ratio & comparatorum copia atque vbertas, erit Virtus quàm penuria. Sed, vt videtur, quod cum iuſtitia fuerit, Virtus erit: quod verò his omnibus virtutibus deſtitutum fuerit,

a Secundus, quòd anguſta & impropria.

A οἴονται ἀθλίους εἶναι καθ' ὅσον βλάπτονται; ΜΕΝ. Καὶ τοῦτο ἀνάγκη. ΣΩΚ. Τοὺς δὲ ἀθλίους, οὐ κακοδαίμονας; ΜΕΝ. Οἶμαι ἔγωγε. ΣΩΚ. Ἔστιν οὖν ὅστις βούλεται ἄθλιος καὶ κακοδαίμων εἶναι; ΜΕΝ. Οὔ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Οὐκ ἄρα βούλεται, ὦ Μένων, τὰ κακὰ οὐδείς, εἴπερ μὴ βούλεται τοιοῦτος εἶναι. τί γὰρ ἄλλο ἐστὶν ἄθλιον εἶναι, ἢ ἐπιθυμεῖν τῶν κακῶν καὶ κτᾶσθαι; ΜΕ.
B Κινδυνεύεις ἀληθῆ λέγειν, ὦ Σώκρατες· καὶ οὐδεὶς βούλεται τὰ κακά. ΣΩΚ. Οὐκοῦν νῦν δὴ ἔλεγες ὅτι ἐστὶν ἡ ἀρετὴ βούλεσθαί τε τἀγαθὰ καὶ δύνασθαι; ΜΕΝ. Εἶπον γάρ. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τούτου λεχθέντος, τὸ μὲν βούλεσθαι πᾶσιν ὑπάρχει, καὶ ταύτῃ γε οὐδὲν ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου βελτίων. ΜΕ. Φαίνεται. ΣΩ. Ἀλλὰ δῆλον ὅτι εἴπερ ἐστὶ βελτίων ἄλλος ἄλλου, κατὰ τὸ δύνασθαι ἂν εἴη ἀμείνων. ΜΕ. Πάνυ γε. ΣΩ. Τοῦτ' ἔστιν ἄρα (ὡς ἔοικε) κατὰ τὸν σὸν λόγον ἀρετή, δύναμις τοῦ πο-
C ρίζεσθαι τἀγαθά. ΜΕ. Παντάπασί μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, οὕτως ἔχειν ὡς σὺ νῦν ὑπολαμβάνεις. ΣΩ. Ἴδωμεν δὴ καὶ τοῦτο εἰ ἀληθὲς λέγεις. ἴσως γὰρ ἂν εὖ λέγοις. τἀγαθὰ φὴς οἷόν τ' εἶναι πορίζεσθαι, ἀρετὴν εἶναι; ΜΕ. Ἔγωγε. ΣΩ. Ἀγαθὰ δὲ καλεῖς οὐχὶ οἷον ὑγίειάν τε καὶ πλοῦτον; καὶ χρυσίον λέγω καὶ ἀργύριον κτᾶσθαι, καὶ τιμὰς ἐν πόλει καὶ ἀρχάς; μὴ ἄλλ' ἄττα λέγεις τἀγαθὰ ἢ τὰ τοιαῦτα; ΜΕ. Οὔκ· ἀλλὰ πάντα λέγω τὰ τοιαῦτα. ΣΩΚ. Εἶεν.
D χρυσίον δὲ δὴ καὶ ἀργύριον πορίζεσθαι, ἀρετή ἐστιν, ὥς φησι Μένων, ὁ τοῦ μεγάλου βασιλέως πατρικὸς ξένος. πότερον προστίθης τι τούτω τῷ πόρῳ, ὦ Μένων, τὸ δικαίως καὶ ὁσίως; ἢ οὐδέν σοι διαφέρει; ἀλλὰ κἂν ἀδίκως τις αὐτὰ πορίζῃ, ὁμοίως σὺ αὐτὰ ἀρετὴν καλεῖς; ΜΕ. Οὐ δή που, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ κακίαν. ΣΩ. Πάντως δή που δεῖ ἄρα, ὡς ἔοικε, τούτω τῷ πόρῳ δικαιοσύνην, ἢ σωφροσύνην, ἢ ὁσιότητα προσεῖναι, ἢ ἄλλο τι μόριον
E ἀρετῆς· εἰ δὲ μή, οὐκ ἔσται ἀρετή, καίπερ ἐκπορίζουσα τἀγαθά. ΜΕ. Πῶς γὰρ ἄνευ τούτων ἀρετὴ γένοιτ' ἄν; ΣΩ. Τὸ δὲ μὴ ἐκπορίζειν χρυσίον καὶ ἀργύριον, ὅταν μὴ δίκαιον ᾖ, μήτε αὑτῷ, μήτε ἄλλῳ, οὐκ ἀρετὴ καὶ αὐτή ἐστιν ἡ ἀπορία; ΜΕ. Φαίνεται. Σ. Οὐδὲν ἄρα μᾶλλον ὁ πόρος τῶν τοιούτων ἀγαθῶν, ἢ ἡ ἀπορία, ἀρετὴ ἂν εἴη· ἀλλά, ὡς ἔοικεν, ὃ μὲν ἂν μετὰ δικαιοσύνης γίγνηται, ἀρετὴ ἔσται· ὃ δ' ἂν ἄνευ πάντων τῶν τοιού

Si uocula τι, non uacat (ut certè durus uidetur hic fore illius pleonaſmus) ſenſus erit, Vtrum addis aliquid huic comparandi rationi (uidelicet) Iuſtè &c. Perperam autem in præced. edit. τοῦτο pro τούτῳ (ſicut & Fic. legit) poſt τι ſcriptum eſt. Sic & paulo poſt legitur τούτω τῷ πόρῳ. Alioqui ſuſpicarer ſcripſiſſe Pla. τι τοιοῦτο.

λων, κακία. ΜΕ. Δοκεῖ μοι ἀναγκαῖον εἶναι ὡς λέγεις. Σ. Οὐκοῦν τούτων ἕκαστον ὀλίγον πρότερον μόριον ἀρετῆς ἔφαμεν εἶναι, τὴν δικαιοσύνην, καὶ σωφροσύνην, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. Μ. Ναί. ΣΩ. Εἶτα ὦ Μένων παίζεις πρός με. ΜΕ. Τί δή, ὦ Σώκρατες; Σ. Ὅτι ἐμοῦ ἄρτι δεηθέντος σοῦ μὴ καταγνύναι μηδὲ κερματίζειν τὴν ἀρετήν, καὶ δόντος παραδείγματα καθ' ἃ δέοι ἀποκρίνεσθαι, τούτου μὲν ἠμέλησας, λέγεις δέ μοι ὅτι ἀρετή ἐστιν οἷόν τ' εἶναι τἀγαθὰ πορίζεσθαι μετὰ δικαιοσύνης· τοῦτο δὲ φῂς μόριον ἀρετῆς εἶναι. ΜΕ. Ἔγωγε. ΣΩ. Οὐκοῦν συμβαίνει, ἐξ ὧν σὺ ὁμολογεῖς, τὸ μετὰ μορίου ἀρετῆς πράττειν ὅ, τι ἂν πράττοις, τοῦτο ἀρετὴν εἶναι. τὴν γὰρ δικαιοσύνην μόριον φῂς ἀρετῆς εἶναι, καὶ ἕκαστα τούτων. Μ. Τί οὖν δὴ τοῦτο λέγω; Σ. Ὅτι ἐμοῦ δεηθέντος ὅλην εἰπεῖν τὴν ἀρετήν, αὐτὴν μὲν πολλοῦ δεῖ σ' εἰπεῖν ὅ, τι ἐστί· πᾶσαν δὲ φῂς πρᾶξιν ἀρετὴν εἶναι, ἐάνπερ μετὰ μορίου ἀρετῆς πράττηται. ὥσπερ εἰρηκὼς ὅ, τι ἀρετή ἐστι τὸ ὅλον, καὶ ἤδη γνωσομένου ἐμοῦ, καὶ ἐὰν σὺ κατακερματίζῃς αὐτὴν κατὰ μόρια. δεῖ οὖν σοι πάλιν ἐξ ἀρχῆς, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τῆς αὐτῆς ἐρωτήσεως, ὦ φίλε Μένων, τί ἐστιν ἀρετή. ἢ μετὰ μορίου ἀρετῆς πᾶσα πρᾶξις, ἀρετὴ ἂν εἴη; τοῦτο γάρ ἐστι λέγειν, ὅταν λέγῃ τις ὅτι πᾶσα ἡ μετὰ δικαιοσύνης πρᾶξις, ἀρετή ἐστιν. ἢ οὐ δοκεῖ σοι πάλιν δεῖσθαι τῆς αὐτῆς ἐρωτήσεως; ἀλλ' οἴει τινὰ εἰδέναι μόριον ἀρετῆς ὅ, τι ἐστίν, αὐτὴν μὴ εἰδότα; ΜΕ. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩ. Εἰ γὰρ καὶ μέμνησαι, ὅτ' ἐγώ σοι ἄρτι ἀπεκρινάμην περὶ τοῦ σχήματος, ἀπεβάλλομέν που τὴν τοιαύτην ἀπόκρισιν, τὴν διὰ τῶν ἔτι ζητουμένων καὶ μήπω ὡμολογημένων ἐπιχειροῦσαν ἀποκρίνεσθαι. ΜΕ. Καὶ ὀρθῶς γε ἀπεβάλλομεν, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Μὴ τοίνυν, ὦ ἄριστε, μηδὲ σὺ ἔτι ζητουμένης ἀρετῆς ὅλης ὅ, τι ἐστί, οἴου διὰ τῶν ταύτης μορίων ἀποκρινόμενος δηλώσειν αὐτὴν ὁτῳοῦν, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν τούτῳ τῷ αὐτῷ τρόπῳ λέγων· ἀλλὰ πάλιν τῆς αὐτῆς δεήσεσθαι ἐρωτήσεως. τίνος ὄντος ἀρετῆς λέγεις ἃ λέγεις; ἢ οὐδέν σοι δοκῶ λέγειν; ΜΕ. Ἔμοιγε δοκεῖς ὀρθῶς λέγειν. ΣΩ. Ἀπόκριναι τοίνυν πάλιν ἐξ ἀρχῆς τί φῂς ἀρετὴν εἶναι καὶ σὺ καὶ ὁ ἑταῖρός σου. ΜΕ. Ὦ Σώκρατες, ἤκουον μὲν ἔγωγε πρὶν καὶ συγγενέσθαι σοί, ὅτι σὺ οὐδὲν ἄλλο ἢ αὐ-

Pro ἢ Fic. etiam legit εἰ abſque interrogatione.

A Improbitas. ME. Mihi quidem ita vt dicis neceſſarium videtur. SOC. Nónne ſingula hæc paulo antè partes Virtutis eſſe dicebamus, Iuſtitiam, temperãtiam, & omnia huiuſmodi? ME. Profectó. SOC. Deinde, Meno, ſiccine mihi illudis? ME. Cur ita, Socrates? SOC. Quoniam quum ego te modò rogarem, ne confringeres aut in minutas quaſdam partes decideres Virtutẽ, & exhibitis etiam tibi exemplis, ex quorũ præſcripto atque formula tibi eſſet reſpõdendum, id tamen neglexiſti: ais autem, Virtutem eſſe, bonorum comparandorũ B facultate valere cum iuſtitia: hanc verò ais eſſe Virtutis partem. ME. Equidem. SOC. Nónne efficitur ex iis quæ iam conceſſiſti, Virtutem eſſe, agere aliquid, (quicquid tandem illud ſit) cum virtutis parte. Iuſtitiam enim virtutis partem eſſe ais, illáſque ſingulas [quas recenſuimus.] MEN. Eccur igitur hoc dico? SOC. Quoniã pro eo quod à te poſtularam, vt vniuerſam Virtutem mihi explicares, longiſſimè profectò abeſt vt quidnam illa ſit explices: at qualibet actione Virtutẽ definis, quæ quidem C actio cum aliqua virtutis parte fiat: quaſi quid vniuerſim eſſet Virtus, expoſuiſſes prius: ac proinde etiamſi illam per partes minutim diuiſeris, diiudicaturus ego ſim quidnam ipſa ſit Virtus. [a] Eiuſdem igitur quæſtionis, mi Meno, ingruit neceſſitas, videlicet Quid ſit Virtus: ſi quidem Virtus ſit, omnis actio cum aliqua virtutis parte confecta. Idipſum enim eſt acſi quis dixerit, Omnẽ actionẽ cum virtute coniunctã eſſe virtutẽ. nónne eadẽ quæſtione opus eſſe animaduertis? an cenſes aliquem eſſe qui Virtutis partes norit, quídnã autem ipſa ſit vniuerſa ignoret? ME. Haudquaquam. D SOC. Si enim illorum etiam memineris quæ tibi ego de figura reſpondi, huiuſmodi quæſtionem ſanè repudiauimus, quæ inſtitueretur ex iis rebus quæ adhuc ſunt controuerſæ & in quæſtione verſantur, nec mutuo aſſenſu inter differentes ſunt ratæ. ME. Et rectè quidem illam repudiauimus, Socrates. SOC. Ne igitur, amabo, quandoquidem de vniuerſa virtute, quídnam ipſa ſit, quæſtio eſt, exiſtimato quempiam notatis tantùm ipſius partibus, ipſam vnquam reſpondendo demonſtraturum, aut aliam quampiam rem hoc modo definiturum: quin potius eiuſdem quęſtionis oborituram ſemper neceſſitatem, Quídnam nimirũ ſit Virtus, de qua quęſtio inſtituta eſt. an nihil tibi dicere videor? ME. Mihi quidem rectè dicere videris. SOC. [b] Rurſus igitur repetito initio reſpõde, quídnam virtutem eſſe conſtituatis & tu & ſocius ille tuus. ME. O Socrates, audiui equidem priuſquam te conuenirem,

a Superiorem illam doctrinam de Genere rectè notando, applicat inſtitutæ quæſtioni de Virtutis definitione.

b Opportuna ἐπιμονή. quoniam enim oſtenderat Socrates vitioſam eſſe vtranque illam Menonis de Virtute definitionem, conqueritur Meno de Socrate, qui effeciſſet vt ipſe de re ſibi antea planè cognita atque explorata dubitaret, & illum Torpedini comparat.

te nihil aliud quàm dubitare, & in eãdem dubitationem alios conijcere. nunc verò, vt mihi quidem videtur, me faſcinas & veneficiis inficis, méque reuera incantationibus tenes, vt quidem dubitatione planè repleãr. Et mihi certè videris (ſi iocus adhibẽdus eſt) ſimillimus eſſe, & ſpecie & reliquis notis, latæ huic Torpedini marinæ. ipſa enim ſemper efficit vt is qui propius accedat & contingat, torpore contrahatur. tu quoque profectò videris me eodem illo torpore inuoluiſſe. reuera enim ego & animo & corpore torpeſco, & nihil habeo quod tibi reſpondeam, quanuis millies de Virtute & copioſos ſermones habuerim, & apud multos quidem, &, vt exiſtimo, optimè. nunc autem, ne ipſa quidẽ quid ſit, explicare poſſum. Mihi verò tibi rectè conſulere videris, qui hinc minimè abnauiges, aut peregrè quoquã proficiſcaris. ſi enim in aliqua alia ciuitate hæc ageres peregrinus, fortaſſe tanquam præſtigiator illinc exterminareris. SOC. Veterator es, Meno, & propemodum me ſeduxiſti. MEN. Qua maximè de cauſa, Socrates? SOC. Intelligo cur de me illam imaginem inſtituiſti. MEN. Qua de cauſa? SOC. [a] Vt ego viciſſim te imagine quadam depingam atque aſſimilem. ego etiam id omnibus formoſis conuenire noui, vt gaudeant ſe quibuſdam imaginibus depingi atque repræſentari. quippe id eis eſt operæpretium atque fructuoſum. pulchræ enim (opinor) ſunt pulchrorum imagines. at minimè ego tibi vicem rependã, inſtituta de te imagine. Ego etenim, ſi Torpedo ipſa torpet, atque etiam efficit vt alii obtorpeant, planè ei ſum ſimilis: ſin minus [ipſa videlicet minimè torpet, licet aliis torporem inducat] nequaquam. non enim ego certa exploratáque rerum cognitione mihi conſto, vt ita efficiam quò alii dubitent: ſed potius ego planè dubitabundus, in eoſdem dubitationũ laqueos induco alios. Nunc certè in hac virtutis inſtituta quæſtione, quídnã ipſa ſit ignoro. tu tamẽ prius id noras quàm me vel attigiſſes: nũc verò neſciẽti prorſus ſimilis videris. nihilominus tamen cupio tecum conſiderare & vnà diſquirere quídnam ipſa ſit. [b] ME. Ecquo verò modo id diſquires, Socrates, quũ ipſum quídnã ſit, planè neſcias? eccuius enim rei quam ignoras, notis atque veſtigiis tibi ad cognitionem propoſitis, rem inueſtigabis? vel, & ſi maximè eam cõpereris, quomodo noueris eam ipſam eſſe quam ignorabas? SOC. Intelligo quid velis, Meno. [c] Vides

A τός τε ἀπορεῖς καὶ τοὺς ἄλλους ποιεῖς ἀπορεῖν· καὶ νῦν, ὥς γ' ἐμοὶ δοκεῖς, γοητεύεις με καὶ φαρμάττεις, καὶ ἀτεχνῶς κατεπᾴδεις, ὥστε μεστὸν ἀπορίας γεγονέναι. καὶ δοκεῖς μοι παντελῶς (εἰ δεῖ τι καὶ σκῶψαι) ὁμοιότατος εἶναι τό, τε εἶδος καὶ τἆλλα, ταύτῃ τῇ πλατείᾳ νάρκῃ τῇ θαλαττίᾳ. καὶ γὰρ αὕτη τὸν ἀεὶ πλησιάζοντα καὶ ἁπτόμενον ναρκᾶν ποιεῖ. καὶ σὺ δοκεῖς μοι νῦν ἐμὲ τοιοῦτόν τι πεποιηκέναι, ναρκᾶν. ἀληθῶς γὰρ ἔγωγε καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ
B σῶμα ναρκῶ, καὶ οὐκ ἔχω ὅ,τι ἀποκρίνωμαί σοι. καίτοι μυριάκις γε περὶ ἀρετῆς παμπόλλους λόγους εἴρηκα καὶ πρὸς πολλούς, καὶ πάνυ εὖ, ὥς γε ἐμαυτῷ ἐδόκουν· νῦν δὲ οὐδ' ὅ,τι ἐστὶ, τὸ παράπαν ἔχω εἰπεῖν. καί μοι δοκεῖς εὖ βουλεύεσθαι, οὐκ ἐκπλέων ἐνθένδε, οὐδ' ἀποδημῶν. εἰ γὰρ ξένος ἐν ἄλλῃ πόλει τοιαῦτα ποιοῖς, τάχ' ἂν ὡς γόης ἀπαχθείης. ΣΩ. Πανοῦργος εἶ, ὦ Μένων, καὶ ὀλίγου ἐξηπάτησάς με. ΜΕ. Τί μάλιστα, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Γι-
C γνώσκω οὗ ἕνεκα με ᾔκασας. ΜΕ. Τίνος δὴ οἴει; ΣΩ. Ἵνα σε ἀντεικάσω. ἐγὼ δὲ τόδε οἶδα περὶ πάντων τῶν καλῶν, ὅτι χαίρουσιν εἰκαζόμενοι. λυσιτελεῖ γὰρ αὐτοῖς. καλαὶ γὰρ, οἶμαι, τῶν καλῶν καὶ αἱ εἰκόνες. ἀλλ' οὐκ ἀντεικάσομαί σε. ἐγὼ δὲ εἰ μὲν ἡ νάρκη αὐτὴ ναρκῶσα, οὕτω καὶ τοὺς ἄλλους ποιεῖ ναρκᾶν, ἔοικα αὐτῇ· εἰ δὲ μή, οὔ. οὐ γὰρ εὐπορῶν αὐτὸς, τοὺς ἄλλους ποιῶ ἀπορεῖν· ἀλλὰ παντὸς μᾶλλον αὐτὸς ἀπορῶν, οὕτω καὶ τοὺς ἄλλους ποιῶ ἀπορεῖν. καὶ
D νῦν περὶ ἀρετῆς, ὅ ἐστιν, ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα· σὺ μέντοι ἴσως πρότερον μὲν ᾔδεισθα πρὶν ἐμοῦ ἅψασθαι, νῦν μέντοι ὅμοιος εἶ οὐκ εἰδότι. ὅμως δὲ ἐθέλω μετὰ σοῦ σκέψασθαι καὶ συζητῆσαι ὅ,τι ποτέ ἐστι. ΜΕ. Καὶ τίνα τρόπον ζητήσεις, ὦ Σώκρατες, τοῦτο, ὃ μὴ οἶσθα τὸ παράπαν ὅ,τι ἐστί; ποῖον γὰρ ὧν οὐκ οἶσθα προθέμενος, ζητήσεις; ἢ, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα ἐντύχοις αὐτῷ, πῶς εἴσῃ ὅ,τι τοῦτό ἐστιν ὃ σὺ οὐκ ᾔδεισθα; ΣΩ. Μανθάνω οἷον βούλει λέγειν, ὦ Μένων.
E ὁρᾷς τοῦτον ὡς ἐριστικὸν λόγον κατάγεις; ὡς οὐκ ἄρα ἐστὶ ζητεῖν ἀνθρώπῳ οὔτε ὃ οἶδεν, οὔτε ὃ μὴ οἶδεν. οὔτε γὰρ ἄν γε ὃ οἶδε ζητοῖ· (οἶδε γάρ· καὶ οὐδὲν δεῖ τῷ γε τοιούτῳ ζητήσεως) οὔτε ὃ μὴ οἶδεν. οὐδὲ γὰρ οἶδεν ὅ, τι ζητήσει.

quàm contentioſi ſermonis primordia arceſſas? Quaſi non ſit fas quenquam inueſtigare, neque quod nouit, neque quod non nouit: quoniam videlicet id minimè inueſtigauerit quod iam nouit. (id enim nouit, atque adeò huiuſmodi in re nihil eſt opus diſquiſitione) Neque verò id inueſtigauerit, quod minimè norit: nõ enim quid inueſtigaturus ſit, nouit.

a Reſpondet iocabundus Socrates ad illã Torpedinis imaginem, quam aduerſus ſe adhibuerat Meno. Docet autẽ, Fructuoſum eſſe & ad ſolidam ſcientiam pertinere, de rebus dubitare, vt in illis inueſtigandis vehementiori ſtudio & labore verſemur.

b Reſpondet Meno, Inanem planè eſſe rerum incognitarũ diſquiſitionem: hoc dilemmate vtens: Quibus enim veſtigiis rẽ incognitam inueſtigabis atque comperies? quòd ſi aliquam rem compereris, quomodo cognoueris illam ipſam eſſe quam ignorabas? Quod dilemma poſtea illuſtrat Socrates: vt ex ipſo contextu videre eſt.

c Ἐπιτόδιονè proximo ſermone naſcens. Aiebat enim Socrates, rem incognitam

A Οὐκοῦν καλῶς σοι δοκεῖ λέγεσθαι ὁ λόγος οὗτος, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Οὐκ ἔμοιγε. ΜΕ. Ἔχεις λέγειν ὅπῃ; ΣΩ. Ἔγωγε. ἀκήκοα γὰρ ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν σοφῶν περὶ τὰ θεῖα πράγματα. ΜΕ. Τίνα λόγον λεγόντων; ΣΩ. Ἀληθῆ, ἔμοιγε δοκεῖν, καὶ καλόν. ΜΕ. Τίνα τοῦτον; καὶ τίνες οἱ λέγοντες. ΣΩ. Οἱ μὲν λέγοντες εἰσὶ τῶν ἱερέων τε καὶ τῶν ἱερειῶν. ὅσοις μεμέληκε περὶ ὧν μεταχειρίζονται, λόγον οἵοις τ' εἶναι διδόναι. λέγει δὲ καὶ Πίνδαρος
B καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ποιητῶν, ὅσοι θεῖοί εἰσιν. ἃ δὲ λέγουσι, ταυτί ἐστιν. ἀλλὰ σκόπει εἴ σοι δοκοῦσιν ἀληθῆ λέγειν. φασὶ γὰρ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀθάνατον· καὶ τοτὲ μὲν τελευτᾶν (ὃ δὴ ἀποθνήσκειν καλοῦσι) τοτὲ δὲ πάλιν
16 γίγνεσθαι· ἀπόλλυσθαι δ' οὐδέποτε. δεῖν δὴ διὰ ταῦτα ὡς ὁσιώτατα διαβιῶναι τὸν βίον.
15 οἷσι γὰρ ἂν Φερσεφόνα ποινὰν παλαιοῦ πένθεος δέξεται, εἰς τὸν ὕπερθεν ἅλιον κείνων ἐνάτῳ ἔτει ἀνδιδοῖ ψυχὰν πάλιν." ἐκ τᾶν βασιλῆες ἀγαυοὶ καὶ σθένει κραιπνοὶ, σοφίᾳ τε
C μέγιστοι ἄνδρες αὔξονται· ἐς δὲ τὸν λοιπὸν χρόνον ἥρωες ἁγνοὶ πρὸς ἀνθρώπων καλεῦνται. ἅτε οὖν ἡ ψυχὴ ἀθάνατός τε οὖσα καὶ πολ-
21 λάκις γεγονυῖα, καὶ ἑωρακυῖα καὶ τὰ ἐνθάδε καὶ τὰ ἐν ᾅδου, καὶ πάντα χρήματα, οὐκ ἔστιν ὅ, τι οὐ μεμάθηκεν. ὥστε οὐδὲν θαυμαστὸν καὶ περὶ ἀρετῆς καὶ περὶ ἄλλων οἵον τε εἶναι αὐτὴν ἀναμνησθῆναι ἅ γε καὶ πρότερον ἠπίστατο. ἅτε γὰρ τῆς φύσεως ἁπάσης συγγενοῦς οὔσης, καὶ μεμαθηκυίας τῆς ψυχῆς ἅπαντα,
D οὐδὲν κωλύει ἓν μόνον ἀναμνησθέντα (ὃ δὴ μάθησιν καλοῦσιν ἄνθρωποι,) τἄλλα πάντα αὐτὸν ἀνευρεῖν, ἐάν τις ἀνδρεῖος ᾖ, καὶ μὴ ἀποκάμῃ ζητῶν. τὸ γὰρ ζητεῖν ἄρα καὶ τὸ μανθάνειν, ἀνάμνησις ὅλον ἐστίν. οὔκουν δεῖ πείθεσθαι τούτῳ τῷ ἐριστικῷ λόγῳ. οὗτος μὲν γὰρ ἂν ἡμᾶς ἀργοὺς ποιήσειε· καὶ ἔστι τοῖς μαλακοῖς τῶν ἀνθρώπων ἡδὺς ἀκοῦσαι· ὅδε δὲ ἐργαστικούς τε καὶ ζητητικοὺς ποιεῖ. ᾧ ἐγὼ πιστεύων
E ἀληθεῖ εἶναι, ἐθέλω μετὰ σοῦ ζητεῖν ἀρετὴ ὅ, τι ἐστί. ΜΕ. Ναὶ, ὦ Σώκρατες. ἀλλ' ἁπλῶς λέγεις τοῦτο, ὅτι οὐ μανθάνομεν, ἀλλὰ ἣν καλοῦμεν μάθησιν, ἀνάμνησίς ἐστιν; ἔχεις με τοῦτο διδάξαι ὡς οὕτως ἔχει; ΣΩΚ. Καὶ ἄρτι εἶπον, ὦ Μένων, ὅτι πανοῦργος εἶ, καὶ νῦν ἐρωτᾷς εἰ ἔχω σε διδάξαι· ὃς οὔ φημι δι-

In ſuperior. edit. leg. ὀκτᾶν coniunctè, adnexum præcedentibus. Fic. autem ita uertit quaſi legerit, ἔστ' ἂν, & αὔξωνται. Eſt autem ἀνδιδοῖ pro ἀναδιδοῖ.

ME. Non hoc ita igitur tibi rectè dici videtur, Socrates? SOC. Non mihi quidem profectò. ME. Poteſne dicere quatenus illud non rectè dicatur? SOC. Poſſum. ratione enim illius rei à viris & mulieribus rerum diuinarum peritis audiui. ME. Ecquæ verò ab illis ratio reddebatur? SOCR. Vera certè, vt mihi quidem videtur, & pulchra. ME. Cedò autem & quænam illa ſit, & quínam ſint qui eam proferunt. SOC. Illam quidem proferunt & ſacrifici & ſacrificæ, qui quæve dāt operam vt earū rerum in quibus verſantur, rationis reddundæ habeant facultatem. eam quoque profert & Pindarus, & aliorum poetarum plerique, qui diuini ſunt. Quæ verò dicūt, huiuſmodi ſunt: tu verò, an verum dicere videantur, etiam atque etiam aſpice.[a] Aiūt enim illi IMMORTALEM eſſe hominis animum: & modò quidem deſinere cum corpore coniungi, quod Mori appellāt: modò rurſus exiſtere & in nouam vitam emergere: nunquam verò perire. his de cauſis, neceſſarium planè eſſe quā ſanctiſſimè vitam traducere. *De quibus enim Proſerpina pœnas antiqui luctus ſumpſit, in ſupernum ſolem illorum rurſus animum nono anno reddit. ex quibus reges clari & robore vehementes, & ſapientia maximi viri propagantur: in poſterum verò tempus auguſti heroes apud homines nuncupantur.* [b] Quum enim animus ſit immortalis, & ſæpenumero rediuiuus extiterit, eáque quæ hîc ſunt & apud inferos viderit, nihil vſquam rerum eſt quas non didicerit: vt quidem minimè mirum debeat videri, ipſum & de virtute & de aliis rebus ea quæ prius viderat, in memoriam poſſe reuocare. [c] Quum enim vniuerſa Natura vno quodam cognatóque genere contineatur, & omnia animus didicerit, nihil impedit hominem, vno quodam in memoriam reuocato, quod Diſciplinam vocāt, illiúſque ſemine exſuſcitato, omnia cætera inuenire, ſiquis virili animo fuerit, nec inueſtigando defetiſcat. nam Inueſtigare & Diſcere, omnino eſt Reminiſcentia. Contentioſæ igitur illi ſententiæ fidem minimè debemus adhibere, nec ei ſanè obtemperandum eſt. nos enim illa faceret inertes. atque adeò eam homines molles & ſupini lubenter audiunt: hæc autem noſtra induſtrios atque diligentes reddit, & ad res diſquirendas ſagaces atque ſolertes. quam quidem quum ego veram eſſe perſuaſum habeam, volo tecum inueſtigare Quidnam ſit Virtus. ME. Eſto, Socrates. itáne verò ſimpliciter ſtatuis, Nos minimè diſcere: ſed eam quam vocamus, diſciplinam, reminiſcentiam eſſe? potéſne me docere rem ita eſſe? SOC. Atqui modò dicebam, Meno, te verſutum eſſe. nunc autem rogas me an poſſem docere cur negem doctri-

ſtudioſè eſſe perquirendam. id negabat Meno. Suæ igitur illius ſententiæ rationē, re altius repetita & copioſè amplificata atque illuſtrata, docet Socrates: mirabilē animi immortalis vim atque efficaciam demonſtrans: ſuámque illam adeò celebrem περὶ τῆς ἀναμνήσεως opinionem ſtudioſè oſtendēs. Eſt ergo præclarus locus, DE REMINISCENTIA. Conferendus eſt verò cum Phæd. & Theæteto. qua de re nos in Comment. de doctrina Plat. & de contraria Ariſt. ſententiæ collatione.

a Illius ſuæ περὶ τῆς ἀναμνήσεως ſententiæ fundamentum ſubſternit, Animi immortalitatem.

b Næuus in iſta ſententia, Animum vltro citróque commeare: at non hæc eſt vera cauſa τῆς ἀναμνήσεως, quē admodū proxima nota explicatur: & quidē Plato ipſe poſt modùm in hac ipſa diſputatione tam perſpicuè docet, vt ex pura illa doctrina næuus hic ſit eluendus.

c Verum principium iſtius ſententiæ: Immortalem diuinúmque animum naturæ quadam cognatione contineri (rationem autem intelligere videtur, cùm σῶμα animi ἐνέργειαν) rerúmque veritatem in ſe habere, ſicuti mox loquetur. Non tamen ratio exerit ſuas vires vbi primùm animus in corpus venit: quanuis vt animo ξυγγενῆ, ita & cum illo ſemper fuiſſe conſtituendum eſt, & quidem tunc quum in corpus venit: quandoquidem τῷ λόγῳ maximè à brutis animantibus differimus. Vtitur quidem, dum in corpore eſt, corporeis inſtrumentis, & neceſſariò quidem, quandiu eſt in illo corporis ergaſtulo: ita tamen vt ſit verè λόγος, non corporis beneficio, à cuius natura omnino abeſt, ſed ex immortalis animi diuina efficacia: qui corroboratis corporis inſtrumentis vim illam ſui λόγου exerit, non

aliquid ab illis diſcēs, ſed internā illā ſuam vim ſenſuum miniſterio exſuſcitās. alioqui omnes animantes æquè ac homo diſcerēt, quum eoſdem ſenſus eadémque ſenſuū obiecta habeant cum illis communia. Scrupuloſam illā de Origine animorum quæſtionē, quando & quomodo creētur, ſubtilioribus relinquo, mihíque placet ſancti viri conſilium, Non quomodo animus ſit ingreſſus in corpus perſpiciendū eſſe, ſed quomodo egredi poſſit à corporis contagione liber. Addo, Animum planè differre à corpore, hoſpitémque in corporis carcerem accedere.

a Ingenitam illam naturalémque vim Animi, ex qua non diſcat propriè, ſed reminiſcatur eorum quæ norat quū in corpus venit, illuſtri Exemplo docet Socrates, è mathematicis diſciplinis petito. quæ vt inter phyſicas & metaphyſicas mediæ, ita primū philoſophicæ cōtemplationis gradum ſibi vendicare videntur: tum quòd animum aſſuefaciāt ſenſim in formarum abſtractionibus contemplandis: tum quòd animis oculíſque exempla perſpicua ſubiiciant: tum maximè propter mirabilem ordinis ἀκολουθίαν atque ſeriem: vnde ex antegreſſorū vi, neceſſariæ concluſiones nectantur. μαθηματικαὶ ideo ſingulari quadam prærogatiua appellatæ. Accōmodatum autem affert exemplum DE DIMENSIONE QVADRATI: cuius licet demonſtratio ſubtilis ſit, & ad ſcitam artis cognitionē pertineat, ita tamen agit vt ipſa interrogationū ſerie, à puero qui nihil vnquam de rebus mathematicis audierat, comperiatur. Eruditè autem in hac demōſtratione, vniuerſam mathematicarum diſciplinarum naturam repræſentat, quæ ſubſtrato principiorum ſuorū firmamento in præclaram quandam molem exurgit: ita vt in hoc exemplo, principiorum .i. Definitionum, Petitionū, Communium notionum, & reliquæ deinceps ſtructuræ, quæ legitimæ demonſtrationis molem componit, diſcrimina & proprias germanáſque notas, induſtrius lector facilè poſſit animaduertere. cuius ſolertiæ hæc per ſe expedita, huius exempli commōſtratione, relinquimus: ne Diagrammatis & longa illorum explicatione marginem oneremus. De Quadrati dimenſione, copioſe Euclides ad finem primi lib. Element. geometr. & in ſecūdo penè toto.

nam eſſe, ſed reminiſcentiam: vt continuò conuincar quaſi mihiipſi dicā repugnantia. MEN. Haudquaquam per Iouem iſta hoc conſilio dixi, ſed pro more atque conſuetudine. at ſi potes oſtendere rem ita vti ais ſe habere, oſtende ſané. SOCR. Id quidem non facile: elaborandum tamen eſt tua cauſa. Cæterùm ex tuorum illorum pediſſequorum turba vnum aliquem pro arbitratu accerſe, vt in illo rem ita habere oſtendam tibi. MEN. Peruolo. eheus tu, accede huc. SOC. Eſtne Græcus, & græcè loquitur? ME. Perbellè, quippe qui domi natus.

SOCR. a ATTENTO igitur animo perſpice, vtrum ille reminiſci, an aliquid à me diſcere videatur. MEN. Perſpiciam ſané. SOC. Dic mihi igitur, Puer, noſtíne ſpatium quadrangulum huiuſmodi eſſe? PV. Noui. SOC. Nónne igitur Quadrangulum ſpatium eſt, quod has omnes quatuor lineas æquales habet? PV. Maximé. SOC. Nónne etiam has quæ per medium ducuntur, æquales habet? PV. Certé. SOCR. Nónne arbitraris huiuſmodi ſpatium & maius & minus eſſe? PV. Arbitror. SOC. Si igitur eſſet hoc latus duorū pedum, & hoc duorum, quot pedum eſſet ipſum totum? Ita verò perſpice. Si in hoc latere, duorum pedum eſſet, in illo autem vnius tantùm, hoccine ſpatium plus ſemel eſſet quàm duorum pedum? PV. Semel. SOC. Quandoquidem verò alterum quoque latus duorum pedum eſt, nónne bis duorum pedum fit ſpatium? PV. Fit ſané. SOCR. Duorum ergo pedum bis efficitur. PV. Ita. SO. Quótnam ſunt igitur bis duo pedes? ſupputa. P. Quatuor, Socrates. SO. Nónne fieri poſſet huiuſmodi quoddam ſpatium huius ratione duplum, quod omnes lineas æquè ac iſtud, habeat æquales? PV. Certé. SOC. Quot igitur pedum erit? PV. Octo. SOC. Agedum conator mihi oſtendere, quāta futura ſit vnaquæque illius linea. huius enim linea duorum pedum eſt. quanta verò eſt linea illius dupli? PV. Perſpicuum eſt illam eſſe duplā. SOC. Vides, Meno, me nihil ex his docere, ſed omnia interrogare? hic verò ſe ſcire arbitratur quanta ſit linea, à qua octo pedum ſpatium conficietur. nónne ita tibi videtur? ME. Mihi quidem. SOCR. Nouit igitur? MEN. Nequaquam. SOC. Putat verò à dupla? MEN. Certé. SOC. Vide igitur ipſum recordantem deinceps, vt recordari conſentaneum eſt. tu verò dic mihi ſodes, Ain' à dupla linea duplum

δαχὴν εἶναι) ἀλλ' ἀνάμνησιν· ἵνα δὴ εὐθὺς φαίνωμαι αὐτὸς ἐμαυτῷ τἀναντία λέγων. ΜΕ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, οὐ πρὸς τοῦτο βλέψας εἶπον, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἔθους. ἀλλ' εἴ πως μοι ἔχεις ἐνδείξασθαι ὅτι ἔχει ὥσπερ λέγεις, ἔνδειξαι. ΣΩΚΡ. Ἀλλ' ἔστι μὲν οὐ ῥάδιον, ὅμως δὲ ἐθέλω προθυμηθῆναι, σοῦ ἕνεκα. ἀλλά μοι προσκάλεσον τῶν πολλῶν ἀκολούθων τουτωνὶ τῶν σαυτοῦ ἕνα, ὅντινα βούλει· ἵνα ἐν τουτῳὶ σοὶ ἐπιδείξωμαι. ΜΕΝ. Πάνυ γε· δεῦρο πρόσελθε. ΣΩΚ. Ἕλλην μέν ἐστι, καὶ ἑλληνίζει; ΜΕ. Πάνυ γε σφόδρα, οἰκογενής.

ΣΩΚ. ΠΡΟΣΕΧΕ δὴ τὸν νοῦν, ὁπότερ' ἄν σοι φαίνηται, ἢ ἀναμιμνησκόμενος, ἢ μανθάνων παρ' ἐμοῦ. ΜΕ. Ἀλλὰ προσέξω. ΣΩ. Εἰπὲ δή μοι, ὦ παῖ, γιγνώσκεις τετράγωνον χωρίον ὅτι τοιοῦτόν ἐστι; Π. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Ἔστιν οὖν τετράγωνον χωρίον, ἴσας ἔχον τὰς γραμμὰς ταύτας πάσας, τέτταρας οὔσας; Π. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Οὐ καὶ ταυτασὶ τὰς διὰ μέσου ἐστὶν ἴσας ἔχον; Π. Ναί. ΣΩΚ. Οὐκοῦν εἴη ἂν τοιοῦτον χωρίον καὶ μεῖζον καὶ ἔλαττον; Π. Πάνυ γε. ΣΩ. Εἰ οὖν εἴη αὕτη ἡ πλευρὰ δυοῖν ποδοῖν, καὶ αὕτη δυοῖν· πόσων ἂν εἴη ποδῶν τὸ ὅλον; ὧδε δὲ σκόπει· εἰ ἐν ταύτῃ, δυοῖν ποδοῖν, ταύτῃ δέ, ἑνὸς ποδὸς μόνον, ἄλλο τι ἅπαξ ἦν ἂν δυοῖν ποδοῖν τὸ χωρίον; Π. Ναί. ΣΩΚ. Ἐπειδὴ δὲ δυοῖν ποδοῖν καὶ ταύτῃ, ἄλλο τι ἢ δὶς δυοῖν γίγνεται; Π. Γίγνεται. ΣΩΚ. Δυοῖν ἄρα δὶς γίγνεται ποδῶν. Π. Ναί. ΣΩΚ. Πόσοι οὖν εἰσὶν οἱ δὶς δύο πόδες, λογισάμενος εἰπέ. Π. Τέτταρες, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν γένοιτ' ἂν τούτου τοῦ χωρίου ἕτερον διπλάσιον, τοιοῦτον δέ, ἴσας ἔχον πάσας τὰς γραμμὰς ὥσπερ τοῦτο; Π. Ναί. ΣΩ. Πόσων οὖν ἔσται ποδῶν; Π. Ὀκτώ. ΣΩΚΡ. Φέρε δή, πειρῶ μοι εἰπεῖν πηλίκη τις ἔσται ἐκείνου ἡ γραμμὴ ἑκάστη. ἡ μὲν γὰρ τοῦδε, δυοῖν ποδοῖν· τί δὲ ἡ ἐκείνου τοῦ διπλασίου; Π. Δῆλον δή, ὦ Σώκρατες, ὅτι διπλασία. ΣΩΚ. Ὁρᾷς, ὦ Μένων, ὡς ἐγὼ τούτων οὐδὲν διδάσκω, ἀλλ' ἐρωτῶ πάντα; καὶ νῦν οὗτος οἴεται εἰδέναι ὁποία ἐστὶν, ἀφ' ἧς τὸ ὀκτώπουν χωρίον γενήσεται. ἢ οὐ δοκεῖ σοι; ΜΕ. Ἔμοιγε. ΣΩΚ. Οἶδεν οὖν; ΜΕΝ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Οἴεται δέ γε, ἀπὸ τῆς διπλασίας; ΜΕ. Ναί. ΣΩ. Θεῶ δὴ αὐτὸν ἀναμιμνησκόμενον ἐφεξῆς ὡς δεῖ ἀναμιμνήσκεσθαι. σὺ δέ μοι λέγε, ἀπὸ τῆς διπλασίας γραμμῆς φὴς τὸ διπλά-

Ante οἰκογενής uidetur F. c. legiſſe aut legendam cēſuiſſe particulam καί.

Si τοιουτονδὲ ſcribatur, talis omnino erit ſcriptura qualis & in τοιόνδε.

σιον χωρίον γίγνεσθαι; τοιόνδε λέγω· μὴ ταύτῃ μὲν, μακρὸν, τῇ δὲ, βραχύ· ἀλλ' ἴσον πανταχῇ ἔστω, ὥσπερ τουτί· διπλάσιον δὲ τούτου, ὀκτάπουν. ἀλλ' ὅρα εἰ ἔτι σοι ἀπὸ τῆς διπλασίας δοκεῖ ἔσεσθαι. Π. Ἔμοιγε. ΣΩ. Οὐκοῦν διπλασία αὕτη ταύτης γίγνεται, ἂν ἑτέραν τοσαύτην προσθῶμεν ἐνθένδε. Π. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ἀπὸ ταύτης δὴ, φὴς, ἔσται τὸ ὀκτάπουν χωρίον, ἂν τέτταρες τοσαῦται γένωνται; Π. Ναί. ΣΩΚ. Ἀναγραψώμεθα δὴ ἀπ' αὐτῆς ἴσας τέτταρας. ἄλλο τι ἢ τουτὶ ἂν εἴη ὃ φὴς τὸ ὀκτάπουν εἶναι; Π. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἐν αὐτῷ ἐστι ταυτὶ τέτταρα, ὧν ἕκαστον ἴσον τούτῳ ἐστὶ τῷ τετράποδι; Π. Ναί. ΣΩΚ. Πόσον οὖν γίνεται; οὐ τετράκις τοσοῦτον; Π. Πῶς δ' οὔ; ΣΩΚ. Διπλάσιον οὖν ἐστι τὸ τετράκις τοσοῦτον; Π. Οὐ μὰ Δία. ΣΩ. Ἀλλὰ ποσαπλάσιον; Π. Τετραπλάσιον. ΣΩΚ. Ἀπὸ τῆς διπλασίας ἄρα, ὦ παῖ, οὐ διπλάσιον, ἀλλὰ τετραπλάσιον γίγνεται χωρίον. Π. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚΡ. Τεττάρων γὰρ τετράκις, ἐστὶν ἑκκαίδεκα. οὐχί; Π. Ναί. ΣΩΚ. Ὀκτάπουν δ' ἀπὸ ποίας γραμμῆς; οὐχὶ ἀπὸ μὲν ταύτης τετραπλάσιον; Π. Φημί. ΣΩΚ. Τετράπουν δὲ ἀπὸ τῆς ἡμίσεως ταυτησὶ τουτί; Π. Ναί. ΣΩΚ. Εἶεν. τὸ δὲ ὀκτάπουν, οὐ τοῦδε μὲν διπλάσιόν ἐστι, τούτου δὲ, ἥμισυ; Π. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Οὐκ ἀπὸ μὲν μείζονος ἔσται ἢ τοσαύτης γραμμῆς, ἀπὸ ἐλάττονος δὲ ἢ τοσησδί; ἢ οὔ; Π. Ἔμοιγε δοκεῖ οὕτω. ΣΩ. Καλῶς. τὸ γάρ σοι δοκοῦν, τοῦτο ἀποκρίνου· καί μοι λέγε· οὐχ ἥδε μὲν, δυοῖν ποδοῖν ἦν, ἡ δὲ, τεττάρων; Π. Ναί. ΣΩΚ. Δεῖ ἄρα τὴν τοῦ ὀκτάποδος χωρίου γραμμὴν μείζω μὲν εἶναι τῆσδε τῆς δίποδος, ἐλάττω δὲ τῆς τετράποδος. Π. Δεῖ. ΣΩΚ. Πειρῶ δὴ λέγειν πηλίκην τινὰ φὴς αὐτὴν εἶναι. Π. Τρίποδα. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἄνπερ τρίπους ᾖ, τὸ ἥμισυ ταύτης προσληψόμεθα, καὶ ἔσται τρίπους; δύο μὲν γὰρ, οἵδε· ὁ δὲ, εἷς. καὶ ἐνθένδε ὡσαύτως. δύο μὲν, οἵδε· ὁ δὲ, εἷς. καὶ γίγνεται τοῦτο τὸ χωρίον ὃ φής. Π. Ναί. ΣΩ.

A ſpatium exiſtere? hoc autem ſic intellectū volo: Non quod hoc latere longum ſit, hoc breue: ſed æquale vndique eſto, veluti hoc: at duplum eius, octo pedum. verùm aſpice an tibi adhuc à dupla futurum videatur. PV. Mihi quidem. SOC. Nónne huius dupla hæc fit, ſi aliam æqualē huic adiiciamus? PV. Omnino. SOC. Ab hac nimirum ais ſpatium octo pedum futurū, ſi quidem quatuor tantæ fiant. id eſt, magnitudine illud æquent. PV. Certé. SOC. Deſcribamus igitur iterum ab hac æquales quatuor: aliúdne quàm hoc quod Octo B pedum vocas, exiſtet? PV. Omnino. SOC. Nónne in ipſo ſunt hæc quatuor, quorū quodlibet iſti quadrupedali æquale eſt? PV. Certé. SOC. Quantum itaque fit? nónne quater tantum? PV. Quidni? SO. Duplúmne igitur eſt id quod quater tantum eſt? PV. Nequaquam per Iouem. SOCR. Quotuplum igitur? PV. Quadruplum. SOC. A dupla ergo, puer, non duplum, ſed quadruplum fit ſpatium. PV. Verum ais. SOC. Quater enim quatuor, ſex & decem ſunt. nónne? PV. Sunt. SOC. Octo pedum C autem ſpatium à qua linea, nónne ab hac quadruplum? PV. Fateor. SOC. Quartum verò hoc ab hac dimidia? PV. Certé. SOC. Eſto. octo pedum verò ſpatium, nónne huius duplum eſt, illius verò dimidium? PV. Eſt. SOC. Nónne à maiore quidem quàm hac tanta linea, exiſtet: à minore autem quàm illa tanta? nónne? PV. Mihi quidem ita videtur. SOC. Recté. quod enim hac de re tibi videtur, reſponde: & mihi dicito, An hæc duorum pedum eſſet, illa verò linea quatuor. PV. Certé. SOC. Oportet ergo ſex pedum ſpatii lineam, maiorem quidem eſſe bipedali, minorem verò quadru- D pedali. PV. Oportet. SOC. Conator igitur dicere ecquantā ipſam exiſtimes. PV. Tripedalem. SOC. Nónne, ſi tripedalis eſt, dimidium huius aſſumemus, & erit tripedalis? hi quidem pedes duo, hic verò, vnus. & illinc eodem modo: duo quidem hi, vnus autem hic: & fit hoc quod dicis ſpatium. PVER. Fit. SOC. Nónne ſi ab hoc latere triū pedum fuerit, & ab illo trium, E totum ſpatium bis trium pedum fit? PV. Videtur. SOC. Ter autem tres quot ſunt pedes? PVER. Nouem. SOC. Duplum autem, quot pedūm eſſe ſuprà oportuit? PVER. Octo. SOC. Non ergo à tripedali ſpatium octo pedum exoritur. PV. Nequaquam. SOCR. A quánam igitur

Οὐκοῦν ἂν ᾖ τῇδε, τριῶν, καὶ τῇδε τριῶν τὸ ὅλον χωρίον, τριῶν τρὶς ποδῶν γίγνεται. Π. Φαίνεται. ΣΩΚ. Τρεῖς δὲ τρὶς πόσοι εἰσὶ πόδες; Π. Ἐννέα. ΣΩΚ. Ἔδει δὲ τὸ διπλάσιον πόσων εἶναι ποδῶν; Π. Ὀκτώ. ΣΩΚΡ. Οὐδ' ἄρα ἀπὸ τῆς τρίποδός πω τὸ ὀκτάπουν χωρίον γίγνεται. Π. Οὐ δῆτα. ΣΩΚΡ. Ἀλλ' ἀπὸ ποίας πειρῶ ἡμῖν εἰπεῖν ἀκρι-

nobis diligenter conator explicare: & ni velis numerare, è quali tamen naſcatur, indica. PV. At per Iouem, Socrates, ignoro. SOCRA. [a] Intelligiſne Meno, quónam ille ſit iam recordando progreſſus. Nam primùm quidé ignorabat quænam eſſet octopedalis ſpatii linea, quemadmodum nec adhuc illam nouit: atenim exiſtimabat ſe illam noſſe, & confidenter reſpondebat veluti is qui noſſet, & non putabat quicquam ſibi deeſſe ad expeditam illius reſponſionem: ſuam autem hac in re penuriam agnoſcit, & quemadmodum non nouit, ita nec ſe noſſe arbitratur. MEN. Vera ais. SOCR. Modóne melius ſe habet ad eam rem quam ignorabat? MENO. Hoc mihi quidem videtur. SOCRA. Dum autem effecimus vt dubitaret, &, quemadmodum torpedo, torperet, num aliquod incommodum attulimus? MEN. Non mihi quidem videtur. SOC. Operæpretium igitur quiddam fecimus, vt apparet, ad rem quomodo ſe habeat inueniendam. Nunc enim lubenter rem inueſtigauerit, quum ſciat ſe illam ignorare: tunc verò, quaſi in re facili & perſpicua, expeditè & apud multos & ſæpenumero arbitrabatur ſe bene dicere, dum dupli ſpatium duplam longitudine lineam habere oportere affirmaret. MEN. Apparet. SOCR. Num verò exiſtimas, ipſum vnquam dediſſe operam vt id vel inueniret vel diſceret, quod quũ ignoraret, ſe noſſe exiſtimabat, priuſquam in hanc dubitationem incideret, qua & ſe rem ignorare, vera ſententia perſpexit, & incepit ſciendi deſiderio teneri? ME. Non mihi videtur, Socrates. SOCR. Ille igitur torpor ei fuit vtilis. MEN. Mihi quidem videtur. SOCR. Animaduerte igitur, ex hac dubitatione, illum mecum rem inueſtigando comperturum, me quidem nihil aliud quàm interrogante, non autem docente. Obſerua autem an me quodammodo comperias & docentem & rem ipſi dicendo explicantem, non verò potius ipſius ſententiam interrogationibus eruentem. [b] Tu verò dic ſodes: nónne hoc quidem quadrupedale ſpatium eſt? intelligis? PV. Intelligo. SOCR. Alterum autem ipſi apponamus hoc æquale. PV. Eſto. SOCR. Et tertium etiam hoc æquale horum vtrique. PV. Ita. SO. Nónne inſuper explere licuerit hoc quod eſt in angulo? PV. Omnino. SOCR. Indéne igitur hæc quatuor æqualia ſpatia educerentur? PV. Certé. SOCRA. Quid igitur? totum hoc, quotuplum huius ratione exiſtit? PV. Quadruplum. SOCRA. Oportebat autem duplum nobis contingere. nónne meminiſti? PV. Memini. SO. Nónne hæc linea ab angulo in angulum aliquem porrecta, vnumquodque illorum ſpatiorum

a Opportunè & de induſtria interſerta ἐπιμονή. Puerum enim hæſitantem & dubitabundum de ea re inducit Plato, vt oſtendat verum id eſſe, vnde ἐπιπεδικοῦ ſermonis occaſio nata eſt: Dubitationem ſternere viam ad ſciẽtiam: quũ nimirum quis animaduertens ſe rem illam ignorare, quã ſe noſſe arbitrabatur, vehemẽti quodam ſtudio impellitur ad illam inueſtigandam. Torporis igitur genus quoddã, vtile & neceſſarium docet.

b Repetit interruptã de Quadrati dimenſione demonſtrationem.

A βαις· καὶ εἰ μὴ βούλει ἀριθμεῖν, ἀλλὰ δεῖξον ἀπὸ ποίας. Π. Ἀλλὰ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, ἔγωγε οὐκ οἶδα. ΣΩ. Ἐννοεῖς αὖ, ὦ Μένων, οὗ ἐστιν ἤδη βαδίζων ὅδε τοῦ ἀναμιμνήσκεσθαι; ὅτι τὸ μὲν πρῶτον, ᾔδει μὲν οὐ ἥτις ἐστὶν ἡ τοῦ ὀκτάποδος χωρίου γραμμή, ὥσπερ οὐδὲ νῦν πω οἶδεν· ἀλλ᾽ οὖν ᾤετο ταύτην τότε εἰδέναι, καὶ θαρραλέως ἀπεκρίνετο, ὡς εἰδώς, καὶ οὐχ ἡγεῖτο ἀπορεῖν· νῦν δὲ ἡγεῖται ἀπορεῖν ἤδη, καὶ ὥσπερ οὐκ οἶδεν, οὐδ᾽ οἴε-
B ται εἰδέναι. MEN. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚ. Οὐκοῦν νῦν βέλτιον ἔχει περὶ τὸ πρᾶγμα ὃ οὐκ ᾔδει; ME. Καὶ τοῦτό μοι δοκεῖ. ΣΩ. Ἀπορεῖν οὖν αὐτὸν ποιήσαντες, καὶ ναρκᾶν ὥσπερ ἡ νάρκη, μῶν τι ἐβλάψαμεν; ME. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩ. Προὔργου γοῦν τι πεποιήκαμεν (ὡς ἔοικε) πρὸς τὸ ἐξευρεῖν ὅπῃ ἔχει. νῦν μὲν γὰρ καὶ ζητήσειεν ἂν ἡδέως, οὐκ εἰδώς· τότε δὲ ῥᾳδίως ἂν καὶ πρὸς πολλοὺς καὶ πολλάκις ᾤετ᾽ ἂν εὖ λέγειν περὶ τοῦ διπλασίου
C χωρίου, ὡς δεῖ διπλασίαν τὴν γραμμὴν ἔχειν μήκει. ME. Ἔοικεν. ΣΩ. Οἴει οὖν ἂν αὐτὸν πρότερον ἐπιχειρῆσαι ζητεῖν ἢ μανθάνειν τοῦτο ὃ ᾤετο εἰδέναι, οὐκ εἰδώς, πρὶν εἰς ἀπορίαν κατέπεσεν, ἡγησάμενος μὴ εἰδέναι, καὶ ἐπόθησε τὸ εἰδέναι; MEN. Οὔ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ὤνητο ἄρα ναρκήσας. MEN. Δοκεῖ μοι. ΣΩ. Σκέψαι δὴ ἐκ ταύτης τῆς ἀπορίας ὅτι καὶ ἀνευρήσει ζητῶν μετ᾽ ἐμοῦ οὐδὲν ἀλλ᾽ ἢ ἐρωτῶντος ἐμοῦ καὶ
D μὴ διδάσκοντος. φύλαττε δὲ ἄν που εὕρῃς με διδάσκοντα καὶ διεξιόντα αὐτῷ, ἀλλὰ μὴ τὰς τούτου δόξας ἀνερωτῶντα. λέγε γάρ μοι σύ. οὐ τὸ μὲν τετράπουν τοῦτο ἡμῖν ἐστι χωρίον; μανθάνεις; Π. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Ἕτερον δὲ αὐτῷ προσθεῖμεν ἂν τουτὶ ἴσον; Π. Ναί. ΣΩ. Καὶ τρίτον τόδε ἴσον ἑκατέρῳ τούτων; Π. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν προσαναπληρωσαίμεθ᾽ ἂν τὸ ἐν τῇ γωνίᾳ τόδε. Π. Πάνυ γε. ΣΩ. Ἄλλ᾽ ὁτιοῦν γένοιτ᾽ ἂν τέτταρα ἴσα χωρία τάδε;
E Π. Ναί. ΣΩ. Τί οὖν; τὸ ὅλον τόδε ποσαπλάσιον τοῦδε γίγνεται; Π. Τετραπλάσιον. Σ. Ἔδει δὲ διπλάσιον ἡμῖν γενέσθαι. ἢ οὐ μέμνησαι; Π. Πάνυ γε. Σ. Οὐκοῦν ἔστιν αὕτη γραμμὴ ἐκ γωνίας εἰς γωνίαν τινὰ τέμνουσα δίχα

ἕκαστον

τούτων τῶν χωρίων; Π. Ναί. ΣΩΚ. Οὐκοῦν A τέτταρες αὗται γίγνονται γραμμαὶ ἴσαι, περιέχουσαι τουτὶ τὸ χωρίον. Π. Γίγνονται. ΣΩ. Σκόπει δὴ πηλίκον τί ἐστι τοῦτο τὸ χωρίον. Π. Οὐ μανθάνω. ΣΩ. Οὐχὶ τεττάρων ὄντων τούτων, ἥμισυ ἑκάστου ἑκάστη ἡ γραμμὴ ἀποτέτμηκεν ἐντός; ἢ οὔ; Π. Ναί. ΣΩ. Πόσα οὖν τηλικαῦτα ἐν τούτῳ ἔνεστι; Π. Τέτταρα. ΣΩ. Πόσα δὲ ἐν τῷδε; Π. Δύο. ΣΩ. Τὰ δὲ τέτταρα, τοῖν δυοῖν τί ἐστι; Π. Διπλάσια. ΣΩ. Τόδε οὖν ποσάπουν γίγνεται; Π. Ὀκτάπουν. ΣΩ. Ἀπὸ B ποίας γραμμῆς; Π. Ἀπὸ ταύτης. ΣΩ. Ἀπὸ τῆς ἐκ γωνίας εἰς γωνίαν τεινούσης τοῦ τετράποδος; Π. Ναί. ΣΩΚ. Καλοῦσι δέ γε ταύτην διάμετρον οἱ σοφισταί· ὥστ' εἰ ταύτῃ διάμετρος ὄνομα, ἀπὸ τῆς διαμέτρου ἄν, ὡς σὺ φῄς, ὦ παῖ Μένωνος, γίγνοιτ' ἂν τὸ διπλάσιον χωρίον. Π. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Τί σοι δοκεῖ, ὦ Μένων; ἔστιν ἥντινα δόξαν οὐχ αὑτοῦ οὗτος ἀπεκρίνατο; ΜΕΝ. Οὔκ· ἀλλ' ἑαυτοῦ. ΣΩΚ. Καὶ μὴν οὐκ ᾔδει γε, C ὡς ἔφαμεν ὀλίγον πρότερον. ΜΕ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Ἐνῆσαν δέ γε αὐτῷ αὗται αἱ δόξαι· ἢ οὔ; ΜΕ. Ναί. ΣΩ. Τῷ οὐκ εἰδότι ἄρα περὶ ὧν ἂν μὴ εἰδῇ ἔνεισιν ἀληθεῖς δόξαι περὶ τούτων ὧν οὐκ οἶδε. ΜΕ. Φαίνεται. ΣΩΚ. Καὶ νῦν μέν γε αὐτῷ ὥσπερ ὄναρ ἄρτι ἀνακεκίνηνται αἱ δόξαι αὗται. εἰ δὲ αὐτόν τις ἀνερήσεται πολλάκις τὰ αὐτὰ ταῦτα, καὶ πολλαχῇ, οἶσθ' ὅτι τελευτῶν οὐδενὸς ἧττον ἀκριβῶς ἐπιστήσεται περὶ τούτων. ΜΕΝ. Ἔοικεν. ΣΩΚΡ. D Οὐκοῦν οὐδενὸς διδάξαντος, ἀλλ' ἐρωτήσαντος, ἐπιστήσεται, ἀναλαβὼν αὐτὸς ἐξ αὑτοῦ τὴν ἐπιστήμην; ΜΕΝ. Ναί. ΣΩ. Τὸ δὲ ἀναλαμβάνειν αὐτὸν ἐν αὐτῷ ἐπιστήμην, οὐκ ἀναμιμνήσκεσθαί ἐστι; ΜΕ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὐ τὴν ἐπιστήμην ἣν νῦν οὗτος ἔχει ἤτοι ἔλαβέ ποτε, ἢ ἀεὶ εἶχε; ΜΕ. Ναί. Σ. Οὐκοῦν εἰ μὲν ἀεὶ εἶχεν, ἀεὶ καὶ ἦν ἐπιστήμων· εἰ δὲ ἔλαβέ ποτε, οὐκ ἂν ἔν γε τῷ νῦν βίῳ εἰληφὼς εἴη. ἢ δεδίδαχέ τις τοῦτον E γεωμετρεῖν; οὗτος γὰρ ποιήσει περὶ πάσης γεωμετρίας ταὐτὰ ταῦτα, καὶ τῶν ἄλλων μαθημάτων ἁπάντων. ἔστιν οὖν ὅστις τοῦτον πάντα δεδίδαχε; δίκαιος γάρ που εἶ εἰδέναι· ἄλλως τε ἐπειδὴ ἐν τῇ σῇ οἰκίᾳ γέγονε καὶ τέθραπται. ΜΕΝ. Ἀλλ' οἶδα ἔγωγε ὅτι οὐδεὶς πώποτε ἐδίδαξεν. ΣΩΚΡ. Ἔχει δὲ ταύτας τὰς δόξας, ἢ οὐχί; ΜΕΝ. Ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες, φαίνεται. ΣΩΚΡ. Εἰ δὲ μὴ ἐν τῷ νῦν βίῳ λαβὼν οὐκ ᾔδει τοῦτο,

A bifariam ſecat? PV. Plané. SOCR. Quatuor igitur hæ lineæ fiunt æquales, hoc ſpatium complectentes. PV. Fiunt. SOCR. Perſpice igitur quantum hoc ſit ſpatium. PV. Non intelligo. SOCR. Nónne quum quatuor hæc ſint, dimidium vniuſcuiuſq; vnaquæque linea intus diſſecat? nécne? PV. Certé. SOCR. Quot igitur tanta in hoc inſunt? PV. Quatuor. SO. Quot verò in hoc? PV. Duo. SOC. Quatuor autem, duûm ratione, quid ſunt? PV. Dupla. SOC. Hoc igitur quot pedum exiſtit? PV. Octo pedum. B SO. A qua linea? PV. Ab hac. SO. Ab ea quæ ex angulo in angulum quadrupedalē tendit? PV. Ita. SOC. Vocant autem hanc ſophiſtæ diametrū. quare ſi huic nomen eſt diameter, à diametro (quemadmodum tu ais, ô puer Menonis) duplum ſpatium extiterit. PV. Omnino, Socrates.

SOCR. [a]Quid tibi videtur, Meno? hícne reſpondit ex alia quapiam quàm ex ſua ipſius opinione? MEN. Minimé. ſed ex ſua. SOC. Atqui, vt diximus paulo antè, minimè nouerat. MEN. Vera ais. SOC. Illæ autem ſentētiæ erántne in ipſius animo, nécne? ME. Erant. SOC. EAE IGITVR opiniones, quas quis ignorat, in ipſius illius qui eas ignorat, animo inſunt, & veræ quidē illæ de iis ipſis rebus quas ignorat. ME. C Videtur. SOC. [b]Et nunc quidem veluti per inſomnium excitatæ ſunt ipſæ illæ opiniones. quòd ſi quis illum interrogauerit de iiſdem ipſis rebus & ſæpe & vario modo, ita habeto illum tandem nemini in accurata exquiſitáque illarum peritia ceſſurum. ME. Videtur. SOC. [c]Nónne id quidē norit, non quaſi aliquis id docuerit, ſed interrogando præiuerit tantùm, vt ille ipſe D qui nouit ipſe ex ſeipſo ſciētiam illam perceperit, reuocatam videlicet inter rogationum ductu & commonſtratione? ME. Ita eſt. SOC. [d]Hoc autem modo vti nunc diximus, Scientiam in ſeipſo recolere atque retractando aſſumere, nónne eſt REMINISCI? ME. Eſt certé. SOC. [e]Illam verò Scientiam quam nunc hic habet, nónne aut aliquando accepit, aut ſemper habuit? MEN. Ita certè neceſſe eſt. SOCR. Nónnē ſi ſemper illam ſcientiam habuit, ſemper quoque ſciens fuit? quòd ſi aliquando E eam accepit, non in hac quidem vita illam accepit, aut quis illum docuit geometriā? Hic enim faciet illa eadem de vniuerſa geometria, & aliis omnibus diſciplinis. Eſtne igitur aliquis qui hæc omnia illum docuerit? debes enim id noſſe, præſertim quum & domi tuæ natus & educatus ſit. ME. Ego verò neſcio quenquam illum vnquam huiuſmodi docuiſſe. SO. Illáſne opiniones habet, nécne? MEN. Neceſſariò cōſtat illum habere, Socrates. SO. Quòd ſi in hac vita minimè percepit hactenus vt norit,

a Superioris ἐπισυνδίκ applicatio ad quæſtionem inſtitutam: cuius capita diſertè notātur. Primum eſt, Opiniones earum rerū quas ignoramus, in animis noſtris reuera ineſſe. id eſt, rerum ipſarum ſemina.

b Secundum, Illas peritis interrogationibus exſuſcitari. id eſt; diſciplinæ inſtitutis, vt interpretatur in Theæteto.

c Tertium, Opiniones illas non doceri, ſed tantùm reuocari in memoriam eius qui illas ignorabat, quas tamen in animo ſuo habebat incluſas.

d CONCLVSIO: Ex illis ſuperioribus perſpicuum eſſe, Scientiam eſſe ἀνάμνησιν.

e Concluſionis illius ἐπεξεργασία: Ingenitam illam eſſe atque innatam cum ipſis hominibus, quemadmodum ex illo puero conſtet, qui à nemine didicerat mathematicas diſciplinas, ſed ex ſeipſo communes illas notiones circumferebat. Vnde cōſequatur, ſempiternam eſſe veritatis cognitionem in animo noſtro, immortali quidem illo atque diuino: ac proinde illā rerum cognitionē anteceſſiſſe illud tempus quo animus noſter venit in hoc corpus. Hinc igitur næuus ille à nobis ſuperius notatus eluatur.

perſpicuum eſt illum alio quopiam tempore & habuiſſe & didiciſſe. MEN. Apparet. SOCR. Nónne hoc tempus dari debet, quum non eſſet homo? MEN. Debet. SOC. Si igitur, & quo tempore eſt & quo nõ eſt homo, inerunt in ipſo veræ de rebus opiniones, quæ interrogationibus exſuſcitatæ, fiunt Scientiæ: nunquid [verum eſt] ipſius animum per omne tempus res percipere? hoc enim ex hac ratione planè conficitur: aut per omne tempus, aut minimè exiſtere hominẽ. MEN. Apparet. SO. Nónne ſi RERVM VERITAS perpetuò eſt in animo, ANIMVS quoque fuerit IMMORTALIS? [a]Itaque præſenti erectóq; animo elaborandũ eſt vt ea & inueſtiges & in memoriam reuoces, quæ nũc neſcis. id eſt, quorum minimè recordaris. ME. Rectè tu mihi quidem dicere videris, Socrates: at neſcio quo modo. SO. Et mihi hoc pacto [videtur] Meno: & quidem cùm de rebus aliis, tum verò de huius ſermonis in quo nunc verſamur, ſententia, haud magnoperè affirmarim: de hac tamen controuerſia, vnde natus eſt hic ſermo (nimirũ, Tunc nos & meliores & magis virili induſtria ad res inueſtigandas animatiores, minúſque adeò pigros fore, quũ opinabimur inquirenda illa eſſe quæ neſciamus, quàm ſi exiſtimabimus fieri nõ poſſe vt quæ neſcimus inueniamus, ſed ne inquirẽda quidem illa eſſe) hac, inquam, de re omnino contenderim, ſiquid & verbis & reipſa valeam aſſequi. MEN. Hoc etiam mihi præclarè dicere videris, Socrates.

a Doctrinæ illius applicatio in quæſtione inſtituta: Quũ hæc cognitionis ſemina ſint in animis noſtris, diſciplináque ſint exſuſcitanda, dandam eſſe omnem operam vt ad illa excolenda omni animi contentione incumbamus. Quod ait Socrates ex illa περὶ τῆς ἀναμνήσεως doctrina plane cõſequi: ac proinde nõ tam ſe hãc de Reminiſcẽtia doctrinam affirmare, quàm illam conſequutionẽ, videlicet & vtile & neceſſariũ eſſe de rebus incertis ſerio & accurato ſtudio inquirere, iſtámque doctrinã maximè facere ad diligẽtiam exacuendam.

SOC. [b]Viſne igitur, quandoquidem hac de re mutuo inter nos cõſenſu conuenit, Illud eſſe inueſtigandum quod quis ignorat, conemur communiter diſquirere, Quidnam ſit Virtus? ME. Percuperé equidem, Socrates: illud tamẽ de quo prius rogaram te, lubentiſſimè & conſiderauerim & audierim: Vtrũ in ipſius Virtutis ſtudiũ incũbere debeamus, veluti eiuſmodi quæ vel natura, vel alio quopiã modo, hominibus accedat. SO. Atqui, Meno, ſi mihi tantundẽ in te quantũ in me autoritatis eſſet, vt tibiipſi æquè ac mihi imperarẽ, nõ pri' quidẽ conſideraremus, Virtúſne diſci poſſit nécne, quàm Quidnã ipſa ſit, inueſtigaſſemus. Quandoquidẽ autẽ ne tu quidẽ tibi imperare inſtituis, vt planè tibi tua libertas cõſtet, in me autẽ & imperiũ moliris, & reuera imperas, morẽ tibi gerã. quid enim aliud agendũ eſt? videtur igitur prius conſiderãdũ Quale quid ſit, quàm nouerimus Quidnã ſit. [d]Quòd ſi id nõ das, at mihi ſaltẽ exiguũ aliquid ex tuo illo imperio remitte atq; condona, & cõcede vt propoſita hypotheſi, quaſi illuſtri quodã exẽplo, idipſum cõſiderẽ: Virtúſne doctrina an alio quopiã modo cõparetur. Illud autẽ, *Ex hypotheſi*, ita intelligo, quẽadmodũ Geometræ ſæpenumero conſiderant, quũ aliquis ab ipſis quæſierit aliquid. exempli gratia, De ſpatio, poſſitne in hoc cir-

b Redit ad primariũ ſermonem de Virtute: cuius definitionem quidem inueſtigãdam ait, licet incognitã: ſed Menonis imperioſa voluntate, Virtutis definitio prætermittitur, & repetitur princeps quæſtio, primo loco propoſita, Virtúſne doceri poſſit, nécne. Sermonis autem nexus ſtudioſe inculcatur.

c Methodum notat, qua deinceps vſurus ſit in quæſtione propoſita explicanda: Se nimirum, Geometrarũ more, illam tractaturũ ex hypotheſi. & quid ſit, Ex hypotheſi, ipſe allato exemplo docet. Hypotheſis ergo, quãtũ huc attinet, eſt ſub-

A δῆλον ὅτι ἐν ἄλλῳ τινὶ χρόνῳ εἶχε καὶ ἐμεμαθήκει. ΜΕΝ. Φαίνεται. ΣΩ. Οὐκοῦν οὗτός γέ ἐστιν ὁ χρόνος ὅτ' οὐκ ἦν ἄνθρωπος; ΜΕΝ. Ναί. ΣΩ. Εἰ οὖν ὅν τ' ἂν ᾖ χρόνον καὶ ὃν ἂν μὴ ᾖ ἄνθρωπος, ἐνέσονται αὐτῷ ἀληθεῖς δόξαι, αἳ ἐρωτήσει ἐπεγερθεῖσαι ἐπιστῆμαι γίγνονται,
16 ἆρ' οὖν τὸν ἀεὶ χρόνον μεμαθηκυῖα ἔσται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ; δῆλον γὰρ ὅτι τὸν πάντα χρόνον ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος. ΜΕ. Φαίνεται. ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ ἀεὶ ἡ ἀλήθεια ἡμῖν τῶν ὄντων ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ,
B
18 ἀθάνατος ἂν ἡ ψυχὴ εἴη. ὥστε θαῤῥοῦντα χρὴ ὃ μὴ τυγχάνεις ἐπιστάμενος νῦν (τοῦτο δ' ἐστὶν ὃ μὴ μεμνημένος) ἐπιχειρεῖν ζητεῖν καὶ ἀναμιμνήσκεσθαι. ΜΕ. Εὖ μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Σώκρατες, οὐκ οἶδ' ὅπως. Σ. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἐμοί, ὦ Μένων, καὶ τὰ μέν γε ἄλλα οὐκ ἂν πάνυ ὑπὲρ τοῦ λόγου διϊσχυρισαίμην· ὅτι δ' οἰόμενοι δεῖν ζητεῖν ἃ μή τις οἶδε, βελτίους ἂν εἶμεν καὶ ἀνδρικώτεροι καὶ ἧττον ἀργοί, ἢ εἰ οἰόμεθα, ἃ μὴ ἐπιστάμεθα, μηδὲ δυνατὸν εἶναι εὑρεῖν, μηδὲ δεῖν ζητεῖν,
C περὶ τούτου πάνυ ἂν διαμαχοίμην, εἰ οἷός
30 τε εἴην, καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ. ΜΕ. Καὶ τοῦτο μέν γε δοκεῖς μοι εὖ λέγειν, ὦ Σώκρατες.

ΣΩΚΡ. Βούλει οὖν, ἐπειδὴ ὁμονοοῦμεν ὅτι ζητητέον περὶ οὗ μή τις οἶδεν, ἐπιχειρήσωμεν κοινῇ ζητεῖν τί ποτ' ἐστὶν ἀρετή; ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν. οὐ μέντοι, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ἔγωγε ἐκεῖνο ἂν ἥδιστα, ὅπερ ἠρόμην τὸ πρῶτον, καὶ σκεψαίμην καὶ ἀκούσαιμι, πότερον ὡς διδακτῷ ὄντι αὐτῷ δεῖ ἐπιχειρεῖν, ἢ ὡς φύσει, ἢ ὡς
D τινί ποτε τρόπῳ παραγιγνομένης τοῖς ἀνθρώποις τῆς ἀρετῆς. ΣΩ. Ἀλλ' εἰ μὲν ἐγὼ ἦρχον, ὦ Μένων, μὴ μόνον ἐμαυτοῦ ἀλλὰ καὶ σοῦ, οὐκ ἂν ἐσκεψάμεθα πρότερον εἴτε διδακτὸν εἴτε οὐ διδακτὸν ἡ ἀρετή, πρὶν ὅ,τι ἐστί, πρῶτον αὐτὸ ἐζητήσαμεν. ἐπειδὴ δὲ σὺ σαυτοῦ μὲν οὐδ' ἐπιχειρεῖς ἄρχειν, ἵνα δὴ ἐλεύθερος ᾖς, ἐμοῦ δὲ ἐπιχειρεῖς τε ἄρχειν καὶ ἄρχεις, συγχωρήσομαί σοι. τί γὰρ χρὴ ποιεῖν; ἔοικεν οὖν σκεπτέον εἶναι
E ποῖόν τί ἐστιν, ὃ μήπω ἴσμεν ὅ,τι ἐστίν. εἰ μή τι οὖν, ἀλλὰ σμικρόν γέ μοι τῆς ἀρχῆς χάλασον· καὶ συγχώρησον ἐξ ὑποθέσεως αὐτὸ σκοπεῖσθαι, εἴτε διδακτόν ἐστιν, εἴτε ὁπωσοῦν. λέγω δὲ τὸ ἐξ ὑποθέσεως ὧδε, ὥσπερ οἱ γεωμέτραι πολλάκις σκοποῦνται, ἐπειδάν τις ἔρηται αὐτούς, οἷον περὶ χωρίου, εἰ οἷόν τε ἐς τόνδε τὸν κύκλον τόδε τὸ χωρίον

In ſuperiorib. edit. καὶ μέν γε ἄλλα, iungẽdo hæc præcedẽtibus. ſed rectius uet. καὶ τὰ &c. Poſt ἐμοὶ autem ſubaudio οὐ δοκῶ λέγειν, ex præcedẽtibus: (quia ſecunda perſ. δοκεῖς hic nõ itidem cõueniret) Sicut enim dixerat Meno, Rectè dicere mihi uideris, Socr. ita Socr. reſpondet, Et ipſe quidẽ mihi [rectè dicere uideor.] Paulo pòſt autem pro εἰ οἰόμεθα, legẽdum uidetur εἰ οἰοίμεθα.

τρίγωνον ἐνταθῆναι, εἴποι ἄν τις ὅτι οὔπω οἶδα εἰ ἔστι τοῦτο τοιοῦτον· ἀλλ' ὥσπερ μέν τινα ὑπόθεσιν προὔργου οἶμαι ἔχειν πρὸς τὸ πρᾶγμα τοιάνδε· εἰ μέν ἐστι τοῦτο τὸ χωρίον τοιοῦτον, οἷον παρὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτοῦ γραμμὴν παρατείναντα, ἐλλείπειν τοιούτῳ χωρίῳ οἷον ἂν αὐτὸ τὸ παρατεταμένον ᾖ, ἄλλο τι συμβαίνειν μοι δοκεῖ, καὶ ἄλλο αὖ· εἰ ἀδύνατόν ἐστι ταῦτα παθεῖν. ὑποθέμενος οὖν, ἐθέλω εἰπεῖν σοι τὸ συμβαῖνον περὶ τῆς ἐντάσεως αὐτοῦ εἰς τὸν κύκλον, εἴτε ἀδύνατον, εἴτε μή. οὕτω δὴ καὶ περὶ ἀρετῆς ἡμεῖς, ἐπειδὴ οὐκ ἴσμεν οὔθ' ὅ,τι ἐστὶν οὔθ' ὁποῖόν τι, ὑποθέμενοι αὐτὸ, σκοπῶμεν εἴτε διδακτὸν, εἴτε οὐ διδακτόν ἐστιν, ὧδε λέγοντες· εἰ ὁποῖόν τι ἐστὶ τῶν περὶ τὴν ψυχὴν ὄντων ἀρετὴ, διδακτὸν ἂν εἴη, ἢ οὐ διδακτόν. πρῶτον μὲν, εἰ ἔστιν ἀλλοῖον ἢ οἷον ἐπιστήμη, ἆρα διδακτὸν, ἢ οὔ; ἢ (ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν) ἀναμνηστόν; διαφερέτω δὲ μηδὲν ἡμῖν ὁποτέρῳ ἂν τῷ ὀνόματι χρώμεθα· ἀλλ' ἆρα διδακτόν; ἢ τοῦτό γε παντὶ δῆλον ὅτι οὐδὲν ἄλλο διδάσκεται ἄνθρωπος, ἢ ἐπιστήμην; ΜΕ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩ. Εἰ δέ γ' ἐστὶν ἐπιστήμη τις ἡ ἀρετὴ, δῆλον ὅτι διδακτὸν ἂν εἴη. ΜΕ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Τούτου μὲν ἄρα ταχὺ ἀπηλλάγμεθα, ὅτι τοιοῦδε μὲν ὄντος, διδακτόν, μὴ τοιοῦδε δ', οὔ. ΜΕ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τὸ δὴ μετὰ τοῦτο, ὡς ἔοικε, δεῖ σκέψασθαι, πότερόν ἐστιν ἐπιστήμη ἡ ἀρετὴ, ἢ ἀλλοῖον ἐπιστήμης. ΜΕ. Ἔμοιγε δοκεῖ τοῦτο μετὰ τοῦτο σκεπτέον εἶναι. ΣΩ. Τί δὲ δή; ἄλλο τι ἢ ἀγαθὸν αὐτὸ φαμὲν εἶναι τὴν ἀρετήν; καὶ αὕτη ἡ ὑπόθεσις μένει ἡμῖν, ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι; ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ μέν τι ἐστὶν ἀγαθὸν καὶ ἄλλο, χωριζόμενον ἐπιστήμης, τάχ' ἂν εἴη ἡ ἀρετὴ οὐκ ἐπιστήμη τις· εἰ δὲ μηδέν ἐστιν ἀγαθὸν ὃ οὐκ ἐπιστήμη περιέχει, ἐπιστήμην ἄν τιν' ὑποπτεύοντες αὐτὸ εἶναι, ὀρθῶς ὑποπτεύοιμεν; ΜΕ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩ. Καὶ μὴν ἀρετῇ γ' ἐσμὲν ἀγαθοί; ΜΕΝ. Ναί. ΣΩΚ. Εἰ δὲ ἀγαθοὶ, ὠφέλιμοι. πάντα γὰρ τἀγαθὰ ὠφέλιμα. οὐχί; ΜΕΝ. Ναί. ΣΩΚΡ. Καὶ ἡ ἀρετὴ δὴ ὠφέλιμόν ἐστι. ΜΕΝ. Ἀνάγκη, ἐκ τῶν ὡμολογημένων. ΣΩΚΡ. Σκεψώμεθα δὴ, καθ' ἕκαστον ἀναλαμβάνοντες, ποῖά ἐστιν ἃ ἡμᾶς ὠφελεῖ. ὑγίεια, φαμὲν, καὶ ἰσχὺς, καὶ κάλλος, καὶ πλοῦτος δή· ταῦτα λέγομεν καὶ τὰ τοιαῦτα ὠφέλιμα. οὐχί; ΜΕΝ. Ναί. ΣΩΚ. Ταὐτὰ δὴ ταῦτα φα-

A culo triquetrũ hoc ſpatium extẽdi: dixerit verò quis, Se ignorare an hoc huiuſmodi ſit: ſed veluti hypotheſin quandam adhibendam eſſe operæpretium exiſtimo, ad rei ſubiectæ naturam explicandam, hunc in modum: SI QVIDEM eſt ſpatium tale, vt ad datam ipſius lineam ei qui eam extendere inſtituerit, ab eo tãto ſpatio deſit quantum eſt ipſum illud quod extenſum eſt, aliud quid contingere mihi videtur, & rurſus aliud: ſi fieri non poſſit vt hoc eueniat. Hac igitur ſubſtrata hypotheſi, volo tibi dicere quidnam contingat, B quod attinet ad ipſam illius in circulum extenſionem, fierine poſſit nécne. Ita quoque & de Virtute nos dicamus, quandoquidem neque nouimus Quid ſit, neque Quale quid ſit, re ipſa ex hypotheſi ſubſtrata, perſpiciamus, Docerine poſſit nécne, hoc modo: [a] SI QVALE QVID VIRTVS eſt eorum quæ in animo verſantur, doceri poteſt, aut non poteſt. primùm quidem ſi aliud quidpiam eſt quàm quale eſt ſcientia, num doceri poteſt, ánnon? an illo quem nunc explicauimus, modo in memoriã reuocari? nullum ſit diſcrimen, C vtro vocabulo vtamur: Docerine poteſt? an hoc cuilibet perſpicuum eſt, Hominem nihil doceri quàm ſcientiam? MEN. Mihi quidẽ videtur. SO. Si igitur Virtus eſt ſciẽtia quædam, conſtat ſanè illam doceri poſſe. MEN. Quidni? SO. Ab illius igitur rei diſquiſitione continuò liberati ſumus. nam ſi huiuſmodi eſt, doceri profectò poteſt: ſin minus, haud poteſt. MEN. Omnino.

SOC. [b] Deinceps verò conſiderandum eſt, vt videtur, Virtúſne ſit ſcientia, an aliud quidpiam diuerſum à ſcientia. MEN. Hoc D mihi quoque idem conſiderandum videtur. SO. Ecquid verò aliud quàm bonum Virtutem eſſe conſtituemus? at apud nos rata eſt illa hypotheſis, [c] Virtutem eſſe bonum. MEN. Planè. SO. Nónne, ſi quod eſt bonum aliud, à ſcientia ſeparatum, fortaſſe Virtus minimè fuerit ſcientia quædã: ſi verò nihil ſit bonum quod non ſcientia complectatur, ſi ipſum ſcientiam quandam eſſe ſuſpicemur, recténe ſuſpicemur? ME. Ita ſe res habet. SOC. Atqui Virtuténe ſumus boni? MEN. Sumus. SOC. Si autem E boni, certè & vtiles. [d] omnia enim bona, ſunt vtilia. nónne? MEN. Sunt. SOC. Virtus igitur vtile quidpiam eſt. MEN. Neceſſe eſt ex iis quæ iam ſunt à nobis data atque conceſſa. SOC. [e] Singulatim igitur eas res quæ nobis vtiles eſſe poſſunt, repetentes, diſpiciamus quaten⁹ hoc Virtuti quadret. Inter res vtiles recenſemus, Robur, pulchritudinem, diuitias: has & ſimiles dicimus eſſe vtiles. nónne? MEN. Dicimus. SO. Has tamẽ ipſas res affirmamus nocere

iectio ſiue firmamentum ratiocinationis. Hanc reuera exiſtere non eſt neceſſarium: probabilem eſſe ſatis eſt: eámque legẽ duntaxat habet, nequid abſurdi importet. ab illa autem diſcedere, cõſtante argumentatione, non licet. Exemplum autem hypotheſeωs ſatis eſt per ſe perſpicuum: vt ex ipſis verbis apparet.

a Hypotheſis in quæſtione inſtituta: Si Virtus eſt ſcientia quædam, ſanè doceri poteſt. Sunt enim illa σύζυγα & συνώνυμα.

b Examinat illam hypotheſin. id eſt, An Virtus ſit ſcientia: ita tamen vt & Virtutem ipſam deſcribat, & hæc omnia inſtitutæ quæſtioni accommodet, hoc pacto: Si Virtus ſcientia eſſet, certè vel natura hominibus ingenita eſſet, vt cæteræ ſcientiæ; vel diſciplina compararetur. Atqui nec natura ingeneratur, nec diſciplina acquiritur: ergo minimè eſt ſcientia: ac proinde neque diſci poteſt. Videretur quidem peti principium, (quum hoc quæratur, Naturáne Virtus adſit hominibus: an diſciplina comparetur: hic verò ad probationem aſſumeretur) ſed prudenter nouum medium quæſiuit Plato, & quæſtionem primariam coniunxit: vt ex ipſa verborum ſerie conſtat.

c Aſſumptionis probatio ex Virtutis deſcriptione, quæ tota definitur Prudentia: quæ videlicet res omnes ſint nobis vtiles & bonæ. Prima hypotheſis, Virtus eſt bona.

d Secunda, Quod bonum, vtile eſt: ita & vtilis eſt Virtus.

e Illarum hypotheſεων applicatio: Omnes res, robur, diui-

tias &c. hactenus vtiles futuras, ſi ſint cum virtute coniunctæ: ipſas autẽ Virtutis partes omnes, tunc fore vtiles, quum fuerint coniunctæ cum PRVDENTIA: cuius mirabilem vim deſcribit, per omnes Virtutis partes longè lateque fuſam atque manantẽ: vt quidem ipſa Prudentia vel ſit vniuerſa virtus, vel præſtantiſſima ipſius pars.

etiã aliquãdo. túnc aliter, an hoc modo? MEN. Illo ipſo. SOC. Perſpice igitur, cecuius rei antegreſſæ vi, illa noceant, vel certè iuuent nos. nónne quum rectus vſus præit, vtilitatem illæ nobis afferunt: quum abeſt, detrimentum? MEN. Omnino. SOC. Iam verò & quæ in animum cadunt, conſideremus. Aliquídne vocas temperantiam, & iuſtitiam, & fortitudinem, & docilitatẽ, & memoriam, & liberalitatem, & omnia huiuſmodi? MEN. Equidem. SOC. Animaduerte igitur quǽnam ex iis ſcientiæ eſſe minimè tibi videantur, ſed aliud quidpiam atque diuerſum à ſcientia. Nónne aliquando nocent, aliquando iuuant? veluti Fortitudo, niſi ſit cum prudentia coniuncta, ſed tanquam audacia quædam & confidentia. quum enim quis prudentia deſtitutus confiderit, detrimentum: quum prudentiam adiunxerit ſibi comitem, capit vtilitatem. ME. Ita eſt. SOCR. Nónne & Temperantia eodem modo atque docilitas, quum prudentiæ ductu atque auſpiciis & diſcuntur & ad vſum inſtruuntur, vtiles ſunt atque fructuoſæ: quum abſque prudentia, pernicioſæ exiſtunt? MEN. Maximé. SOC. Nónne, vt ſummatim rem vno verbo complectar, omnes animi conatus atque molitiones, omnéſque enixus conſilii firmitate certi atque conſtantes, tunc demum felicem ſucceſſum cõſequuntur quum dux præiuerit prudentia: ſinminus, imprudentiæ impetu abreptæ, infelicem. MEN. Id quidem conſtat. SOC. Itaque ſi Virtus aliqua eſt earum rerum quæ in animo verſantur, & neceſſe eſt ipſam eſſe vtilem, omnino conſtituendum eſt, ipſam eſſe Prudentiam: quandoquidem eæ res quæ in animo inſunt, ipſæ quidem per ſe, neque vtiles ſunt neque pernicioſæ. at prout vel prudentia vel imprudentia acceſſerit, pernicioſæ & vtiles exiſtũt. quamobrẽ quum vtilis ſit Virtus, ex illa ipſa ratione neceſſe eſt Prudentiam quandam exiſtere. ME. Mihi quidem ita videtur. SOC. Iam verò & alias res de quibus modò loquebamur, diuitias nimirum & res huiuſmodi, modóne bonas, modò noxias eſſe, conſtituendum eſt? nónne, quemadmodum ſi prudentia reliquis animi partibus dux præierit, animi vniuerſam vim vtilem fructuoſámque reddit: ſi imprudentia, noxiam atque pernicioſam: ita quoque Animus his rectè vtens, & has regens, ipſas reddit vtiles: ſinminus, pernicioſas? MEN. Prorſus. SOC. Rectè nimirum ducet prudens animus: præpoſterè verò, imprudens. ME. Ita ſe res habet. SOC. Nónne ſic de omnibus dicere licet, Res quidem omnes quæ hominis ſunt, ad animum referri debere, & ex illo pendere: ea autem quæ ad ipſum animum propriè pertinẽt, ad prudentiam: hactenus nimi-

A μὲν ἐνίοτε καὶ βλάπτειν. ἢ σὺ ἄλλως φὴς ἢ
οὕτως; ΜΕΝ. Οὔκ· ἀλλ' οὕτως. ΣΩΚ.
Σκόπει δὴ ὅταν τί ἑκάστου τούτων ἡγῆται, ὠ-
φελεῖ ἡμᾶς, καὶ ὅταν τι, βλάπτει. ἆρ' οὐχ, ὅ-
ταν μὲν ὀρθὴ χρῆσις, ὠφελεῖ; ὅταν δὲ μή,
βλάπτει; ΜΕ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ἔτι τοίνυν
καὶ τὰ κατὰ τὴν ψυχὴν σκεψώμεθα. σωφρο-
σύνην τί καλεῖς, καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἀν-
δρίαν, καὶ εὐμαθίαν, καὶ μνήμην, καὶ μεγα-
λοπρέπειαν, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα; ΜΕΝ.
B Ἔγωγε. ΣΩΚ. Σκόπει δὴ τούτων ἅττα σοὶ
δοκεῖ μὴ ἐπιστήμη εἶναι, ἀλλ' ἄλλο ἐπιστή-
μης. ἢ, οὐχὶ ποτὲ μὲν βλάπτει, ποτὲ δὲ ὠ-
φελεῖ; οἷον ἀνδρία, εἰ μὴ ἔστι φρόνησις ἡ ἀν-
δρία, ἀλλ' οἷον θάρρος τι. οὐχ ὅταν μὲν ἄνευ
νοῦ θαρρῇ ἄνθρωπος, βλάπτεται, ὅταν δὲ
σὺν νῷ, ὠφελεῖται; ΜΕ. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν
καὶ σωφροσύνη ὡσαύτως, καὶ εὐμαθία, μετὰ μὲν
νοῦ καὶ μανθανόμενα καὶ καταρτυόμενα, ὠφέ-
λιμα, ἄνευ δὲ νοῦ, βλαβερά; ΜΕ. Πάνυ σφό-
C δρα. ΣΩ. Οὐκοῦν συλλήβδην πάντα τὰ τῆς
ψυχῆς ἐπιχειρήματα καὶ καρτερήματα, ἡγου-
μένης μὲν φρονήσεως, εἰς εὐδαιμονίαν τελευ-
τᾷ, ἀφροσύνης δ', εἰς τοὐναντίον; ΜΕ. Ἔοι-
κεν. ΣΩ. Εἰ ἄρα ἀρετὴ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ τι
7 ἐστι, καὶ ἀναγκαῖον αὐτῷ ὠφελίμῳ εἶναι, φρόνη-
σιν αὐτὸ δεῖ εἶναι; ἐπειδήπερ πάντα τὰ κατὰ τὴν
ψυχήν, αὐτὰ μὲν καθ' αὑτὰ οὔτε ὠφέλιμα
οὔτε βλαβερά ἐστι, προσγενομένης δὲ φρο-
νήσεως ἢ ἀφροσύνης, βλαβερά τε καὶ ὠφέ-
D λιμα γίγνεται. κατὰ δὴ τοῦτον τὸν λόγον, ὠφέ-
λιμόν γε οὖσαν τὴν ἀρετήν, φρόνησιν δεῖ τιν'
εἶναι. ΜΕΝ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Καὶ μὲν
δὴ καὶ τὰ ἄλλα ἃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, πλοῦ-
τόν τε καὶ τὰ τοιαῦτα, τοτὲ μὲν ἀγαθά, τοτὲ δὲ
βλαβερὰ εἶναι, ἆρ' οὐχ ὥσπερ τῇ ἄλλῃ ψυχῇ ἡ
φρόνησις ἡγουμένη, ὠφέλιμα τὰ τῆς ψυχῆς
ἐποίει, ἡ δὲ ἀφροσύνη, βλαβερά, οὕτως αὖ
E καὶ τούτοις ἡ ψυχὴ ὀρθῶς μὲν χρωμένη καὶ ἡ-
γουμένη, ὠφέλιμα αὐτὰ ποιεῖ, μὴ ὀρθῶς δέ,
βλαβερά; ΜΕΝ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ὀρθῶς δέ
γε ἡ ἔμφρων ἡγεῖται, ἡμαρτημένως δ' ἡ ἄ-
8 φρων; ΜΕΝ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩ. Οὐκοῦν οὕτω
δὴ κατὰ πάντων εἰπεῖν ἐστι, τῷ ἀνθρώπῳ τὰ
μὲν ἄλλα πάντα εἰς τὴν ψυχὴν ἀνηρτῆ-
σθαι, τὰ δὲ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, εἰς φρόνησιν· εἰ

In præced. edit. βλάπτει: & ὅταν τι utrobique enclit. ſed ſcrib. eſt βλάπτει, ut ὠφελεῖ. & τί interrog. Perinde eſt enim acſi ita loqueretur, τί ἐστιν ὅπερ ὅταν ἑκάστου τούτων ἡγῆται, ταῦτα ὠφελεῖ ἡμᾶς· καὶ τί ἐστιν ὅπερ ὅτ. ἑ. τ. ἡγ. ταῦτα βλάπτει. Sic autẽ & alibi uocula τί utitur.

Sic & Fic. uertit, Aliquid uocas? legens τι, non τί, ut in præc. edit.

A μέλλει ἀγαθὰ εἶναι. καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ φρόνησις ἂν εἴη τὸ ὠφέλιμον. φαμὲν δὲ τὴν ἀρετὴν ὠφέλιμον εἶναι; ΜΕΝΩΝ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡΑΤ. Φρόνησιν ἄρα φαμὲν ἀρετὴν εἶναι, ἤτοι ξύμπασαν, ἢ μέρος τι. 6 ΜΕΝΩΝ. Δοκεῖ μοι καλῶς λέγεσθαι, ὦ Σώκρατες, τὰ λεγόμενα. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει, οὐκ ἂν εἶεν φύσει οἱ ἀγαθοί. ΜΕΝΩΝ. Οὔ μοι δοκεῖ. ΣΩΚΡΑΤ. Καὶ γὰρ ἄν που καὶ τόδ' ἦν· εἰ φύσει οἱ ἀγαθοὶ ἐγίγνοντο, ἦσάν που B ἂν ἡμῖν οἳ ἐγίγνωσκον τῶν νέων τοὺς ἀγαθοὺς τὰς φύσεις· οὓς ἡμεῖς ἂν παραλαβόντες, ἐκείνων ἀποφηνάντων, ἐφυλάττομεν ἐν ἀκροπόλει, κατασημηνάμενοι πολὺ μᾶλλον ἢ τὸ χρυσίον· ἵνα μηδεὶς αὐτοὺς διέφθειρεν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀφίκοιντο εἰς τὴν ἡλικίαν, χρήσιμοι γίγνοιντο ταῖς πόλεσιν. ΜΕΝ. Εἰκός γέ τοι, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Ἆρ' οὖν ἐπειδὴ οὐ φύσει οἱ ἀγαθοὶ ἀγαθοὶ γίγνονται, ἆρα μαθήσει; ΜΕΝ. Δοκεῖ μοι C I ἤδη ἀναγκαῖον εἶναι· καὶ δῆλον, ὦ Σώκρατες, κατὰ τὴν ὑπόθεσιν, εἴπερ ἐπιστήμη ἐστὶν ἀρετή, ὅτι διδακτόν ἐστιν. ΣΩΚΡ. Ἴσως νὴ Δία· ἀλλὰ μὴ τοῦτο οὐ καλῶς ὡμολογήσαμεν; ΜΕΝ. Καὶ μὴν ἐδόκει γε ἄρτι καλῶς λέγεσθαι. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴ οὐκ ἐν τῷ ἄρτι μόνον δέῃ αὐτὸ δοκεῖν καλῶς λέγεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ νῦν καὶ ἐν τῷ ἔπειτα, εἰ μέλλει τι αὐτοῦ ὑγιὲς εἶναι. ΜΕΝ. Τί οὖν δή; πρὸς τί βλέπων, δυσχεραίνεις αὐτό, D καὶ ἀπιστεῖς μὴ οὐκ ἐπιστήμη ᾖ ἡ ἀρετή; ΣΩ. Ἐγώ σοι ἐρῶ, ὦ Μένων. τὸ μὲν γὰρ διδακτὸν αὐτὸ εἶναι, εἴπερ ἐπιστήμη ἐστίν, οὐκ ἀνατίθεμαι μὴ οὐ καλῶς λέγεσθαι. ὅτι δ' οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη, σκέψαι ἐάν σοι δοκῶ εἰκότως ἀπιστεῖν. τόδε γάρ μοι εἰπέ, εἰ ἔστι διδακτὸν ὁποιονοῦν πρᾶγμα, μὴ μόνον ἀρετή, οὐκ ἀναγκαῖον αὐτοῦ καὶ διδασκάλους καὶ μαθητὰς εἶναι; I ΜΕΝ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩ. Οὐκοῦν τοὐναντίον αὖ, οὗ μήτε διδάσκαλοι μήτε μαθηταὶ E εἶεν, καλῶς ἂν αὐτὸ εἰκάζοντες, εἰκάζοιμεν μὴ διδακτὸν εἶναι; ΜΕΝ. Ἔστι ταῦτα. ἀλλ' ἀρετῆς διδάσκαλοι οὐ δοκοῦσί σοι εἶναι; ΣΩΚΡΑΤ. Πολλάκις γοῦν ζητῶν εἴ τινες αὐτῆς εἶεν διδάσκαλοι, πάντα ποιῶν οὐ δύναμαι εὑρεῖν. καίτοι μετὰ πολλῶν γε ζητῶ, καὶ τούτων μάλιστα οὓς ἂν οἴωμαι ἐμπειροτάτους εἶναι τοῦ πράγματος. καὶ δὴ καὶ νῦν, ὦ Μένων, εἰς καλὸν ἡμῖν αὐτὸς ὅδε παρεκαθέζετο, ᾧ μεταδῶμεν τῆς ζητήσεως. εἰκότως δ' αὖ μεταδοῖμεν ἄν. αὐτὸς γὰρ ὅδε

rum vt bonæ ſint & cenſeantur. ac proinde ex hac ratione, Prudentia eſſet vtile illud. Atqui ſtatuimúſne Virtutem eſſe vtilem? MEN. Statuimus. SOCR. [a]Prudentiam igitur virtutem eſſe dicimus, vel certè vniuerſam ipſam, vel aliquam illius partem. MENO. Mihi quidem iſta hoc modo rectè dici videntur. SOC. [b]Nónne, ſi hæc ita ſe habent, homines non erunt natura boni? MEN. Non mihi quidem videtur. SOC. Etenim ſi natura homines eſſent boni, illud etiam videlicet eueniret vt quidam eſſent qui in ipſa tenera ætate eos dignoſcerent qui natura boni ſint: quos quidem de illorum ſententia atque iudicio aſſumptos, in arce conſeruaremus, multo diligentius obſignatos quàm aurum, ne quis ipſos corrumperet, ſed poſtquam ad iuſtam ætatem adoleuiſſent, vti ciuitatibus vtiles exiſterent. MEN. Conſentaneum videlicet, mi Socrates. SOCR. [c]Quum igitur ii qui boni ſunt, natura minimè ſint boni, ergóne diſciplina? MEN. Id mihi quidem neceſſariò conſequi videtur, Socrates, ex poſitæ hypotheſeos ratione: Si nimirum Virtus ſit ſcientia, ipſam doceri poſſe. SOC. Fortaſſe per Iouem. at ne rectè quidem hoc conceſſimus. MEN. Præclarè tamen id tunc dici videbatur. SOCR. Atqui non tantùm tunc oportuit ipſum videri rectè dici, ſed etiam nunc, & in poſterum: ſi quidem aliquid integri in ipſo ineſſe debet. MEN. Quídnam illud eſt, cuius ratio efficit vt difficulter ei dicto fidem adhibendam eſſe arbitreris, Virtutem nimirum non eſſe ſcientiam? SOCR. Ego tibi dicam, Meno. ſi Virtus ſcientia eſt, non muto equidem ſententiam, præclarè dici Ipſam doceri poſſe. Virtutem autem non eſſe ſcientiam, perſpice tibíne meritò hac de re videar ambigere. Hoc enim dic mihi ſodes: [d]Si non modò Virtus ipſa, ſed quælibet alia res doceri poſſit, nunquid neceſſe ſit eius & magiſtros & diſcipulos exiſtere. ME. Mihi quidem videtur. SOC. Contrà verò, nónne rectè coniiciemus, cuius nec magiſtri ſunt neque diſcipuli, id doceri non poſſe? MEN. Ita eſt. at tibíne non eſſe videntur Virtutis magiſtri? SOCRAT. [e]Sæpe ſanè inueſtigaui an aliqui eius eſſent magiſtri, nondum tamen potui comperire. quanquam & id cum multis, & iis maximè qui huius rei, mea quidē ſententia, peritiſſimi ſunt, inueſtigo. & nunc profectò commodùm hic ipſe nobis aſſedit, Meno, quem diſquiſitionis illius ſociū atque participē aſciſcamus. Rem igitur meritò ei cōmunicauerimus.

a Ariſt. lib. 6. cap. 13. Ethicorū Nicomach.

b Altera aſſumptionis pars: Homines nō eſſe natura bonos, neque adeò virtute præditos. ita Virtutem in hominibus minimè eſſe ingenitam inſitámque natura. adiungit εἰκόνα, ſuo more, ad rē illuſtrandam. Probata igitur eſt prior dilemmatis pars, Virtutem minimè natura eſſe ingenitā in hominibus, vt ſunt cæteræ ſcientiæ.

c Ad alteram dilemmatis partem accedit: Virtutē diſciplina cōparari non poſſe, vt ſcientiæ ſolent: ac proinde, neque ipſam eſſe ſcientiam, neque diſci vllo modo poſſe.

d Illius dicti probatio, à συζύγων natura, hoc modo: Si diſci poteſt Virtus diſciplinæ inſtitutis, certè debēt eſſe & magiſtri, qui doceant: & diſcipuli, qui diſcant. neutri ſunt, Ergo, &c.

e Inueſtigaturus quínam illi ſint Virtutis magiſtri, & demonſtraturus nullum reperiri, opportunè introducit Anytum quendam illuſtri loco natū, quē planè conſentaneum erat nihil prætermiſiſſe in illo Virtutis magiſtro conquirendo. quas ipſe circumſtantias diligenter perſequitur.

Primùm enim ille patre natus eſt & diuite & ſapiente, Anthemione: qui quidem diues euaſit, non fortuito quodam atque temerario caſu, neque alicuius largitione (quemadmodum ille qui nuper Polycratis diuitias adeptus eſt, Iſmenias Thebanus) ſed ſua ſapientia & diligentia illas comparauit. deinde & in reliquis vitæ ſuæ actionibus ita ſe gerit, vt minimè ſuperbus ciuis, faſtúve turgidus, nec cuiquam moleſtus: ſed moderatus & frugi compoſitúſque eſſe videatur. præterea & ille hunc filium ſuum bene educauit atque inſtituit, vt populo Athenienſi ſanè videtur, qui eum ſummis magiſtratibus præficit. conſentaneum itaque fuerit cum huiuſmodi hominibus inueſtigare, ſintne Virtutis magiſtri nécne, & quínam illi ſint. Hac de re igitur (amabo) mi Anyte, mecum & cum hoc tuo hoſpite Menone diſquire, [a]Ecquínam ſint Virtutis magiſtri. ſic verò illius rei conſiderationem inito. Si vellemus hunc Menonem bonum medicum euadere, ad ecquos præceptores mitteremus? nónne ad medicos? ANYTVS. Plané. SOCRAT. Quid verò, ſi bonum ſutorem eum vellemus eſſe, nónne ad ſutores? ANYT. Ita. SOCR. Et ſic de cæteris viuendi inſtitutis? ANYT. Sic plané. SOCR De iiſdem verò rebus iterum mihi hunc in modum reſpondeto. Quum dicimus hunc ad medicos mittendum eſſe, ſi illum quidem medicum fieri velimus, nónne ea eſt illius noſtri ſermonis ſententia, Hactenus nos prudenter acturos, ſi ad eos mittamus qui illius artis cognitionem inſtituto quodam ſuo ſibi vendicent, & inde mercedem quærant, ſéque illius magiſtros cuilibet qui ſe adire & depenſa pecunia diſcere voluerit, palam profiteantur? nónne harum cognitionum comparandarum conſilio, ſi liberos noſtros ad huiuſmodi præceptores miſerimus, rectè fecerimus? ANYT. Rectè. SOCR. Nónne & de tibicinum peritia & cæteris idem conſtituendum eſt? magna quippe dementia eſſet, dum quempiam vellemus tibicinem fieri, nolle eum iis commendare qui & artis cognitionem doctrinámque præ ſe ferant, & mercedem etiam eo nomine exigant: ſed aliis quibuſdam negotium exhibere hac de cauſa, qui neque ſe illius artis doctores profitentur, neque illis eſt vllus illius doctrinæ diſcipulus, quam inſtituimus eum diſcere quem mittamus. nónne, inquam, id planè careret ratione? ANY. Omnino per Iouem, & mihi quidem craſſa quædam inſcitia videretur. SOCRAT. Præclarè ais. Igitur tibíne

a Duo hominum genera enumerat, quæ Virtutis cognitionem præ ſe ferebãt, & profitebantur: ſophiſtas, & ciuiles homines. id eſt, eos qui in republ. verſantur. Vtroſque negat idoneos eſſe Virtutis magiſtros: de ſophiſtis quidem agens ex Anyti ore, vt liberior ſit ex aliena perſona ſophiſtarum reprehenſio, quos grauiſſimis verbis ab Anyto perſoſſos videtur excuſare Socrates, pro more εἰρωνευόμενος.

A πρῶτον μὲν ἐστὶ πατρὸς πλουσίου τε καὶ σοφοῦ Ἀνθεμίωνος· ὃς ἐγένετο πλούσιος, οὐκ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, οὐδὲ δόντος τινός (ὥσπερ ὁ νῦν νεωστὶ εἰληφὼς τὰ Πολυκράτους χρήματα, Ἰσμηνίας ὁ Θηβαῖος) ἀλλὰ τῇ αὑτοῦ σοφίᾳ κτησάμενος καὶ ἐπιμελείᾳ. ἔπειτα καὶ τὰ ἄλλα, οὐχ ὑπερήφανος δοκῶν εἶναι πολίτης, οὐδὲ ὀγκώδης τε καὶ ἐπαχθής, ἀλλὰ κόσμιος καὶ εὐσταλὴς ἀνήρ· B ἔπειτα τοῦτον εὖ ἔθρεψε καὶ ἐπαίδευσεν, ὡς δοκεῖ Ἀθηναίων τῷ πλήθει. αἱροῦνται γοῦν αὐτὸν ἐπὶ τὰς μεγίστας ἀρχάς. δίκαιον δὴ μετὰ τοιούτων ζητεῖν ἀρετῆς πέρι διδασκάλους, εἴτ' εἰσὶν, εἴτε μή· καὶ οἵτινες. σὺ οὖν ἡμῖν, ὦ Ἄνυτε, συζήτησον ἐμοί τε καὶ τῷ σαυτοῦ ξένῳ Μένωνι τῷδε, περὶ τούτου τοῦ πράγματος, τίνες ἂν εἶεν διδάσκαλοι. ὧδε δὲ σκέψαι· εἰ βουλοίμεθα Μένωνα τόνδε, ἀγαθὸν ἰατρὸν γενέσθαι, C παρὰ τίνας ἂν αὐτὸν πέμποιμεν διδασκάλους; ἆρ' οὐ παρὰ τοὺς ἰατρούς; ΑΝΥΤ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Τί δ' εἰ σκυτοτόμον ἀγαθὸν βουλοίμεθα γενέσθαι, ἆρ' οὐ παρὰ τοὺς σκυτοτόμους; ΑΝΥΤ. Ναί. ΣΩΚΡ. Καὶ τἆλλα οὕτως; ΑΝΥΤ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡΑΤ. Ὧδε δή μοι πάλιν περὶ τῶν αὐτῶν εἰπέ· παρὰ τοὺς ἰατρούς, φαμὲν, πέμποντες τόνδε, καλῶς ἂν ἐπέμπομεν, βουλόμενοι ἰατρὸν γενέσθαι; ἆρ' ὅταν τοῦτο λέγωμεν, τόδε λέγομεν, ὅτι παρὰ τούτους πέμ- D ποντες αὐτὸν, σωφρονοῖμεν ἄν, τοὺς ἀντιποιουμένους τε τῆς τέχνης μᾶλλον, ἢ τοὺς μή; καὶ τοὺς μισθὸν πραττομένους, ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ἀποφήναντας αὑτοὺς διδασκάλους τοῦ βουλομένου ἰέναι τε καὶ μανθάνειν; ἆρ' οὐ πρὸς ταῦτα βλέψαντες, καλῶς ἂν πέμποιμεν; ΑΝΥΤ. Ναί. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν καὶ περὶ αὐλήσεως καὶ τῶν ἄλλων τὰ αὐτὰ ταῦτα; πολλὴ ἄνοιά ἐστι, βουλομένους E αὐλητὴν τινὰ ποιῆσαι, παρὰ μὲν τοὺς ὑπισχνουμένους διδάξειν τὴν τέχνην, καὶ μισθὸν πραττομένους, μὴ ἐθέλειν πέμπειν, ἄλλοις δέ τισι πράγματα παρέχειν, ζητοῦντα μανθάνειν παρὰ τούτων οἳ μήτε προσποιοῦνται διδάσκαλοι εἶναι, μήτ' ἔστιν αὐτῶν μαθητὴς μηδεὶς τούτου τοῦ μαθήματος ὃ ἡμεῖς ἀξιοῦμεν μανθάνειν παρ' αὐτῶν ὃν ἂν πέμπωμεν. οὐ πολλή σοι δοκεῖ ἀλογία εἶναι;

ΑΝ. Ναὶ μὰ Δία ἔμοιγε, καὶ ἀμαθία γε πρός. ΣΩ. Καλῶς λέγεις. νῦν τοίνυν ἔξεστί σοι

A μετ᾽ ἐμοῦ κοινῇ βουλεύεσθαι περὶ τοῦ ξένου τουτουῒ Μένωνος; οὗτος γὰρ, ὦ Ἄνυτε, πάλαι λέγει πρός με ὅτι ἐπιθυμεῖ ταύτης τῆς σοφίας καὶ ἀρετῆς ᾗ οἱ ἄνθρωποι τάς τε οἰκίας καὶ τὰς πόλεις καλῶς διοικοῦσι καὶ τοὺς γονέας τοὺς αὑτῶν θεραπεύουσι, καὶ πολίτας καὶ ξένους ὑποδέξασθαί τε καὶ ἀποπέμψαι ἐπίστανται, ἀξίως ἀνδρὸς ἀγαθοῦ. ταύτην οὖν τὴν ἀρετὴν σκόπει παρὰ τίνας ἂν πέμποντες αὐτὸν ὀρθῶς πέμποιμεν. ἢ δῆλον δὴ, κατὰ τὸν ἄρτι λόγον, ὅτι παρὰ τούτους τοὺς ὑπισχνουμένους ἀρετῆς διδασκάλους εἶναι, καὶ ἀποφήναντας αὑτοὺς κοινοὺς τῶν Ἑλλήνων τῷ βουλομένῳ μανθάνειν; μισθὸν τούτου ταξαμένους τε καὶ πραττομένους; ΑΝ. Καὶ τίνας λέγεις τούτους, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Οἶσθα δήπου καὶ σὺ ὅτι οὗτοι εἰσὶν οὓς οἱ ἄνθρωποι καλοῦσι σοφιστάς. ΑΝ. Ἡράκλεις, εὐφήμει, ὦ Σώκρατες. μηδένα τῶν συγγενῶν, μήτε οἰκείων, μήτε φίλων, μήτε ἀστῶν, μήτε ξένων, τοιαύτη μανία λάβοι, ὥστε παρὰ τούτους ἐλθόντα λωβηθῆναι. ἐπεὶ οὗτοί γε φανερά ἐστι λώβη τε καὶ διαφθορὰ τῶν συγγιγνομένων. ΣΩ. Πῶς λέγεις, ὦ Ἄνυτε; οὗτοι ἄρα μόνοι τῶν ἀντιποιουμένων τι ἐπίστασθαι εὐεργετεῖν, τοσοῦτον τῶν ἄλλων διαφέρουσιν, ὅσον οὐ μόνον οὐκ ὠφελοῦσιν, ὥσπερ οἱ ἄλλοι, ὅ, τι ἄν τις αὐτοῖς παραδῷ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐναντίον διαφθείρουσι; καὶ τούτων φανερῶς χρήματα ἀξιοῦσι πράττεσθαι; ἐγὼ μὲν οὖν οὐκ ἔχω ὅπως σοὶ πιστεύσω. οἶδα γὰρ ἄνδρα ἕνα Πρωταγόραν πλείω χρήματα κτησάμενον ἀπὸ ταύτης τῆς σοφίας, ἢ Φειδίαν γε, ὃς οὕτω περιφανῶς καλὰ ἔργα εἰργάζετο, καὶ ἄλλους δέκα τῶν ἀνδριαντοποιῶν. καίτοι τέρας λέγεις, εἰ οἱ μὲν τὰ ὑποδήματα ἐργαζόμενοι τὰ παλαιὰ, καὶ τὰ ἱμάτια ἐξακούμενοι, οὐκ ἂν δύναιντο λαθεῖν τριάκονθ᾽ ἡμέρας μοχθηρότερα ἀποδιδόντες ἢ παρέλαβον τὰ ἱμάτιά τε καὶ ὑποδήματα· ἀλλ᾽ εἰ τοιαῦτα ποιοῖεν, ταχὺ ἂν τῷ λιμῷ ἀποθάνοιεν· Πρωταγόρας δὲ ἄρα ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἐλάνθανε διαφθείρων τοὺς συγγιγνομένους, καὶ μοχθηροτέρους ἀποπέμπων ἢ παρελάμβανε, πλέον ἢ τετταράκοντα ἔτη. οἶμαι γὰρ αὐτὸν ἀποθανεῖν ἐγγὺς ἑβδομήκοντα ἔτη γεγονότα, τετταράκοντα δὲ ἐν τῇ τέχνῃ ὄντα. καὶ ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ τούτῳ ἔτι εἰς τὴν ἡμέραν ταυτηνὶ εὐδοκιμῶν οὐδὲν πέπαυται. καὶ οὐ μόνον Πρωταγόρας, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι πάμπολλοι,

For. διὰ ταύτην. &c.

Vel οὗτοι λώβη εἰσί, pro οὗτοι εἰσὶ λώβη: uel hoc ipſum εἰσὶ reponendum eſt.

A modò licet de hoc hoſpite tuo Menone mecum cōmuniter deliberare? hic enim, Anyte, iampridē apud me dictitat, ſe illius ſapientiæ & virtutis, qua homines & familias & ciuitates rectè gubernāt, & ſuos parē tes colūt, & ciues atq; peregrinos excipere & dimittere intelligunt, prout virum bonum decet, comparādæ ſtudio teneri. Huius ergo virtutis conſequendæ gratia, vide etiam atque etiam ad ecquos ipſum miſ ſuri ſimus: an verò ex proximo ſermone B perſpicuum eſt, nos ad eos illum miſſuros, qui Virtutis ſe doctores profitentur, ſuámque operam Græcorum cuilibet, qui diſcere voluerit, communiter deferant? ſuámq; illam eſſe artem diſertè dicant, indicta ad has operas exactáque mercede? AN. Ecquos verò hos dicis, Socrates? SOC. Noſti etiam tu nimirum hos eſſe, quos vulgus hominum Sophiſtas vocat. AN. Hercle, bona verba quæſo, mi Socrates! Apage ſanè, ne aut cognatorum, aut propinquorum, aut amicorum, aut ciuiū, aut peregri- C norum quenquam tantus corripiat furor, vt ad huiuſmodi homines proficiſcatur, ſibíque vltro detrimentum accerſat. quandoquidē hi profectò ſunt illorum calamitas, peſtis, perniciéſque præſentiſſima, qui ſe ipſorum dant conſuetudini. SOC. Quomodo hæc dicis, Anyte? Iſtíne, ex eorum hominum numero qui cognitionem beneficii in cæteros collocandi præ ſe ferant, ſoli tam lato diſcrimine ab aliis diſcrepant, vt non modò non afferant vtilitatē (ſicuti alii) ei qui ipſorum fidei ſit commiſſus: ſed etiam contrà, perdant atque corrum- D pant, eóque tamen nomine palam pecunias audeant exigere? Ego verò non habeo quî tibi fidē adhibeam. ſcio enim vnū hominem Protagoram plus pecuniarum ex hac ſapientia conſequutum eſſe quàm vel Phidias, qui tam egregia edidit opera, vel alii decem ſtatuarii. Quanquam & mōſtri ſimile dicis: ſiqui nimirum ita agerēt vt veteres calceos aut veſtes, quas reſarciēdas accepiſſent, redderēt deteriores quàm quum accepiſſent, non poſſent latere vel ad triginta quidem dies: ſed ſi hæc facerēt, E confeſtim fame morerentur: Protagoras autem vniuerſam Græciam per quadraginta annorum ſpatium ita tenuit atque eluſit, vt minimè animaduerteret eum corrūpere illos atque nequiores dimittere, qui ipſius conſuetudine vterentur. Arbitror enim ipſum penè ſeptuaginta annos natū quum mortuus eſt, totos autem quadraginta in arte ſua fuiſſe verſatum. ac per omne quidem tempus illud in hunc vſque diem nunquam deſiiſſe nominis celebritatem conſequi. nec ſolus quidem Protagoras, ſed & alii quamplurimi: nonnulli

quidem, qui illum ætate anteceſſerunt, nonnulli verò, etiamnum ſuperſtites. Vtrū igitur ex tuo ſermone ſtatuamus, hos ſcientes volentes ſeducere iuuenes & grauibus incommodis inuoluere, an id agere aliud cogitantes, ita vt ſibiipſis etiam imponāt? & ita inſanire illos dicere audebimus, quos nonnulli omnium hominum ſapientiſſimos arbitrantur? AN. Multum ſanè abeſt illos inſanire, Socrates, ſed illi iuuenes inſaniunt potius qui ipſis dependunt pecunias: illi etiam magis, qui iuuenes illos ſanguine attingunt, & eos ipſis cōmittunt. ſed omnium maximè inſaniunt ciuitates, quæ ſophiſtas vltro citróque commeare permittunt, nec eum verò finibus ſuis exterminant, ſiue peregrinum ſiue ciuem, qui hoc facere aggrediatur. SOC. Téne ſophiſtarum aliquis, Anyte, affecit iniuria? quid tā illis infenſus es? AN. Nullius vnquam illorum, per Iouem, quæſiui familiaritatem: neque ſanè meorum quenquam id agere ſinerem. SOC. Illorum igitur hominū planè es inexpertus. AN. Vtinam verò poſthac ſim. SOC. Quî igitur, amabo, noſſe poſſis de ea re, an aliquid boni vel mali ſecum habeat coniunctum, cuius prorſus ſis imperitus? AN. Facilè. eos nimirum noui quales ſint, ſiue illorum periculum fecerim, ſiue non fecerim.

SOC. Vates fortaſſe es, Anyte. alioqui mirum mihi certè eſſet, qua ratione ea de quibus loqueris noſſe potuiſſes. Atqui haudquaquā eos quærebamus, ecquínam illi ſint ad quos profectus Meno, improbus ſit euaſurus. hi enim (ſi ita volueris) ſunto ſophiſtæ. ſed vtiles illos præceptores mihi expone, & hunc paternum amicum hoc beneficio demeretor: illos, inquam, ad quos profectus ipſe in tam celebri ciuitate, virtutem illam de qua modò verba feci, prout poſtulat illius amplitudo atque dignitas, conſequatur. AN. Quî verò tu ipſe ei non explicaſti? SOCR. [a] Atqui ego quos arbitrabar harum rerum præceptores expoſui: ſed nihil dixiſſe comperior, quemadmodum ais. AN. Et fortaſſe aliquid dicis. SOC. Itaque tu modò quod tuarum eſt partium, obi: & illi ſignifica ad quem Athenienſium diſcendi gratia profecturus ſit: cuiuſlibet volueris nomen profer. AN. Quid opus eſt vnius hominis nomen audire? in quemcunque enim ex Athenienſibus, bonis quidem illis & claris viris, inciderit, nemo eſt profectò illorum qui nō ipſum meliorem pręſtiterit (dummodo obtemperare voluerit) quàm ſophiſtarum quiſquam. SOCR. Vtrum verò boni illi ac clari viri, è re nata, nullius antegreſſa doctrina, huiuſmodi extiterūt: nihilominus tamen ipſi alios hæc ipſa docere poſſunt, quæ à nemine

a Ad alterum genus accedit, Ciuilium videlicet hominum: & exemplis allatis, Themiſtoclis videlicet, Ariſtidis, Periclis, Thucydidis, ſummorū virorum, docet, nec illos quoque idoneos fuiſſe Virtutis magiſtros. Primùm ab ipſis effectis: quum nimirum ipſorum filii, in quibus inſtituendis nihil reliqui fecerant, & ipſi in cæteris artibus præclarè profecerant, paternas virtutes minimè didiciſſent. Vnde duplex efficitur concluſio, ſicuti propoſita fuerat, Neq; illos, Virtutis magiſtros, neque hos diſcipulos extitiſſe.

A οἱ μὲν, πρότεροι γεγονότες ἐκείνου, οἱ δὲ, καὶ νῦν ἔτι ὄντες. πότερον δὴ οὖν φῶμεν, κατὰ τὸν σὸν λόγον, εἰδότας αὐτοὺς ἐξαπατᾶν καὶ λωβᾶσθαι τοὺς νέους, ἢ λεληθέναι καὶ ἑαυτούς; καὶ οὕτω μαίνεσθαι ἀξιώσομεν τούτους, οὓς ἔνιοι φασὶ σοφωτάτους ἀνθρώπων εἶναι; ΑΝ. Πολλοῦ γε δέουσι μαίνεσθαι, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον οἱ τούτοις διδόντες ἀργύριον τῶν νέων· τούτων δ᾽ ἔτι μᾶλλον, οἱ τούτοις ἐπιτρέποντες, οἱ προσήκοντες· B πολὺ δὲ μάλιστα πάντων αἱ πόλεις, ἐῶσαι αὐτοὺς εἰσαφικνεῖσθαι καὶ οὐκ ἐξελαύνουσαι, εἴτε τις ξένος ἐπιχειρεῖ τοιοῦτόν τι ποιεῖν, εἴτε ἀστός. ΣΩ. Πότερον δὲ, ὦ Ἄνυτε, ἠδίκηκέ τις σε τῶν σοφιστῶν; ἢ τί οὕτως αὐτοῖς χαλεπὸς εἶ; ΑΝ. Οὐδὲ μὰ Δία ἔγωγε συγγέγονα πώποτε αὐτῶν οὐδενὶ, οὐδ᾽ ἂν ἄλλον ἐάσαιμι τῶν ἐμῶν οὐδένα. ΣΩ. Ἄπειρος ἄρ᾽ εἶ παντάπασι τῶν ἀνδρῶν. ΑΝ. Καὶ εἴην γε. ΣΩ. Πῶς οὖν ἂν, ὦ δαιμόνιε, C εἰδείης περὶ τούτου τοῦ πράγματος, εἴτε τι ἀγαθὸν ἔχει ἐν ἑαυτῷ εἴτε φλαῦρον, οὗ παντάπασιν ἄπειρος εἴης; ΑΝ. Ῥαδίως. τούτους γοῦν οἶδα οἵ εἰσιν, εἴτουν ἄπειρος αὐτῶν εἰμί, εἴτε μή.

ΣΩΚ. Μάντις εἶ ἴσως, ὦ Ἄνυτε. ἐπεὶ ὅπως γε ἄλλως οἶσθα τούτων πέρι ἐξ ὧν αὐτὸς λέγεις, θαυμάζοιμ᾽ ἄν. ἀλλὰ γὰρ οὐ τούτους ἐζητοῦμεν τίνες εἰσὶ, παρ᾽ οὓς ἂν Μένων ἀφικόμενος, μοχθηρὸς γένοιτο. οὗτοι μὲν γὰρ, D εἰ σὺ βούλει, ἔστωσαν οἱ σοφισταί. ἀλλὰ δὴ ἐκείνους εἰπὲ ἡμῖν· καὶ τὸν πατρικὸν τόνδε ἑταῖρον εὐεργέτησον, φράσας αὐτῷ παρὰ τίνας ἀφικόμενος, ἐν τοσαύτῃ πόλει, τὴν ἀρετὴν ἣν νῦν δὴ ἐγὼ διῆλθον γένοιτ᾽ ἂν ἄξιος λόγου. ΑΝ. Τί δὲ αὐτῷ οὐ σὺ ἔφρασας; ΣΩΚ. Ἀλλ᾽ οὓς μὲν ἐγὼ ᾤμην διδασκάλους τούτων εἶναι εἶπον, ἀλλὰ τυγχάνω οὐδὲν λέγων, ὡς σὺ φῄς. ΑΝ. Καὶ ἴσως τὶ λέ- E γεις. ΣΩ. Ἀλλὰ σὺ δὴ ἐν τῷ μέρει αὐτῷ εἰπὲ παρὰ τίνας ἔλθῃ Ἀθηναίων. εἰπὲ ὄνομα ὅτου βούλει. ΑΝ. Τί δὲ ἑνὸς ἀνθρώπου ὄνομα δεῖ ἀκοῦσαι; ὅτῳ γὰρ ἂν ἐντύχῃ Ἀθηναίων τῶν καλῶν κἀγαθῶν, οὐδείς ἐστιν ὃς οὐ βελτίω αὐτὸν ποιήσει ἢ οἱ σοφισταί, ἐάνπερ ἐθέλῃ πείθεσθαι. ΣΩ. Πότερον δὲ οὗτοι οἱ καλοὶ κἀγαθοὶ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ἐγένοντο τοιοῦτοι, παρ᾽ οὐδενὸς μαθόντες, ὅμως μέντοι ἄλλους διδάσκειν οἷοί τε ὄντες ταῦτα ἃ αὐτοὶ

οὐκ ἔμαθον; ΑΝ. Καὶ τούτους ἔγωγε ἀξιῶ παρὰ τῶν προτέρων μαθεῖν, ὄντων καλῶν κἀγαθῶν. ἢ οὐ δοκοῦσί σοι πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ γεγονέναι ἐν τῇδε τῇ πόλει ἄνδρες; ΣΩ. Ἔμοιγε, ὦ Ἄνυτε, καὶ εἶναι δοκοῦσιν ἐνθάδε ἀγαθοὶ τὰ πολιτικά, καὶ γεγονέναι ἔτι οὐχ ἧττον ἢ εἶναι. ἀλλὰ μῶν καὶ διδάσκαλοι ἀγαθοὶ γεγόνασι τῆς αὑτῶν ἀρετῆς; τοῦτο γάρ ἐστι περὶ οὗ ὁ λόγος ἡμῖν τυγχάνει ὤν· οὐκ, εἰ εἰσὶν ἀγαθοὶ ἢ μή, ἄνδρες, ἐνθάδε, οὐδ' εἰ γεγόνασιν ἐν τῷ πρόσθεν· ἀλλ' εἰ διδακτόν ἐστιν ἀρετή, πάλαι σκοποῦμεν. τοῦτο δὲ σκοποῦντες, τόδε σκοποῦμεν, ἆρα οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες καὶ τῶν νῦν καὶ τῶν προτέρων, ταύτην τὴν ἀρετὴν ἣν αὐτοὶ ἀγαθοὶ ἦσαν, ἠπίσταντο καὶ ἄλλῳ παραδοῦναι· ἢ οὐ παραδοτὸν τοῦτο ἀνθρώπῳ, οὐδὲ παραληπτὸν ἄλλῳ παρ' ἄλλου. τοῦτ' ἐστὶν ὃ πάλαι ζητοῦμεν ἐγώ τε καὶ Μένων. ὧδε οὖν σκόπει, ἐκ τοῦ σαυτοῦ λόγου· Θεμιστοκλέα οὐκ ἀγαθὸν ἂν φαίης ἄνδρα γεγονέναι; ΑΝ. Ἔγωγε πάντων γε μάλιστα. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ διδάσκαλον ἀγαθόν, εἴπερ τις ἄλλος τῆς αὑτοῦ ἀρετῆς διδάσκαλος ἦν, κἀκεῖνον εἶναι; ΑΝ. Οἶμαι ἔγωγε, εἴπερ ἐβούλετό γε. ΣΩΚ. Ἀλλ' οἴει, οὐκ ἂν ἐβουλήθη ἄλλους τέ τινας καλοὺς κἀγαθοὺς γενέσθαι, μάλιστα δέ που τὸν υἱὸν τὸν αὑτοῦ; ἢ οἴει αὐτὸν φθονεῖν αὐτῷ, καὶ ἐξεπίτηδες οὐ παραδιδόναι τὴν ἀρετήν, ἣν αὐτὸς ἀγαθὸς ἦν; ἢ οὐκ ἀκήκοας ὅτι Θεμιστοκλῆς Κλεόφαντον τὸν υἱὸν ἱππέα μὲν ἐδιδάξατο ἀγαθόν; ἐπέμενε γοῦν ἐπὶ τῶν ἵππων ὀρθὸς ἑστηκώς, καὶ ἠκόντιζεν ἀπὸ τῶν ἵππων ὀρθός· καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ θαυμαστὰ εἰργάζετο, ἃ ἐκεῖνος αὐτὸν ἐπαιδεύσατο, καὶ ἐποίησε σοφόν, ὅσα διδασκάλων ἀγαθῶν εἴχετο. ἢ ταῦτα οὐκ ἀκήκοας τῶν πρεσβυτέρων; ΑΝ. Ἀκήκοα. ΣΩ. Οὐκ ἂν ἄρα τήν γε φύσιν τοῦ υἱέος αὐτοῦ ᾐτιάσατ' ἄν τις εἶναι κακήν. ΑΝ. Ἴσως οὐκ ἄν. ΣΩ. Τί δὲ τόδε; ὡς Κλεόφαντος ὁ Θεμιστοκλέους ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ σοφὸς ἐγένετο ἅπερ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἤδη του ἀκήκοας ἢ νεωτέρου ἢ πρεσβυτέρου; ΑΝ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Ἆρ' οὖν ταῦτα μὲν οἰόμεθα βούλεσθαι αὐτὸν τὸν αὑτοῦ υἱὸν παιδεῦσαι, ἣν δὲ αὐτὸς σοφίαν ἦν σοφός, οὐδὲν τῶν γειτόνων βελτίω ποιῆσαι, εἴπερ ἦν γε διδακτὸν ἡ ἀρετή; ΑΝ. Ἴσως μὰ Δί' οὔ. ΣΩ. Οὗτος μὲν δή σοι τοιοῦτος διδάσκαλος ἀρετῆς, ὃν καὶ σὺ ὁμολογεῖς ἐν τοῖς ἀρίστοις τῶν προτέ-

Rep. ἐπέμενε, ut ſeq. in præt. imperf. ἠκόντιζεν, item εἰργάζετο.

A didicerunt? AN. A ſenioribus noſtris, bonis quidem & eximiis viris, hæc mihi videor percepiſſe. nónne tibi videntur in hac ciuitate multi iique boni viri, hactenus vixiſſe? SOC. Mihi quidem, Anyte, etiamnum extare videntur in hac vrbe rerum ciuilium periti, & olim non minores extitiſſe quàm ſint hodierni. Num verò commodi virtutis ſuæ præceptores extiterunt? hac enim in re ſermo noſter verſatur: nō verò in eo vt quæramus, an in hac ciuitate vel fuerint ſintve hodie nécne boni viri. ſed hoc iampridē inueſtigamus, B An Virtus doceri poſſit. Quum igitur id nobis ſit propoſitum ad diſquirendum, hoc ſanè diſpiciamus, Vtrum è bonis viris, qui & prius extiterunt & hodierno die extant, quidam potuerint illam ipſam virtutem qua boni & præſtantes erant, alii etiam cuipiam tradere: an Virtus ſit huiuſmodi quæ nemini tradi poſſit, nec à quoquā percipi. Idipſum eſt quod ego & Meno iampridem inueſtigamus. ſic igitur ex tui illius ſermonis veſtigiis perpēde. Themiſtoclémne bonum virum fuiſſe dixeris? C AN. Equidem omniū maximé. SOC. Nónne & peritum pręceptorē, ſiquis vnquam, virtutis extitiſſe? AN. Arbitror certé, ſi id voluiſſet. SOC. Nunquid arbitraris illum voluiſſe alios quoſdam bonos & præclaros viros euadere, omnium verò maximè filiū ſuum? an exiſtimas illū filio ſuo hoc inuidiſſe, & de induſtria noluiſſe ei tradere virtutē, qua ipſe inſtructus erat? Annō audiuiſti Themiſtoclē cura & induſtria effeciſſe vt Cleophātus filius peritus eques euaderet? vt quidē ille rectus in equis D ſtaret, & rectus ab equis iacularetur, & præclara alia multa gereret, quæ illū docuerat Themiſtocles, adhibita inſtitutionis opera atq; ſolertia. vnde perſpicuū ſit, illū earum rerum nullam prætermiſiſſe, quæ à peritorum præceptorum labore & miniſterio penderent. nónne hæc à ſenioribus noſtris audiiſti? AN. Audiui. SOC. Non igitur quiſquam vitioſi illius filii naturam culpare poſſit. AN. Fortaſſe minimé. SOC. Hoccine autem vel à iuniore vel à ſeniore quoquam audiiſti, Cleophantum Themiſtoclis filium, bonum & ſapiētem virum, E perinde ac patrem, extitiſſe? ANY. Nequaquam. SOCR. Num igitur exiſtimamus Themiſtoclem voluiſſe cæteris artibus inſtituere filium, ea verò virtute qua ipſe inſtructus eſſet, nihilo vicinis meliorem efficere voluiſſe, ſi quidem Virtus doceri potuiſſet? AN. Nequaquam per Iouem id conſentaneum eſſet. SOCR. Hic nimirum tibi huiuſmodi Virtutis magiſter, quem & tu inter optimos ex prioribus

vnum fuiſſe fateris. Alium verò, Ariſtidem illum Lyſimachi filium, nónne bonum fuiſſe fateris? AN. Optimum equidem. SOC. Nónne & hic Lyſimachum filium ſuum, quatenus ad eas res pertineret quæ magiſtrorũ opera & induſtria perfici poſſent, Athenienſium omnium optimè inſtituit? eúmne tamen quocunque alio meliorem effeciſſe exiſtimas? nam cum illo verſatus es, & qualis ſit vides. Quinetiam, ſi velis, Periclem illum tam magnificè ſapientem virum cõſidera. noſti illum duos filios educaſſe, Paralum & Xanthippum. AN. Noui. SOC. Hos videlicet, quemadmodũ noſti, rei equeſtris peritos effecit ſtudio & diſciplina, & quidem vt hac in re Athenienſium nemini cederent: & muſicam & certaminum rationem, aliáſque res huiuſmodi, edocuit, quæcũque artis beneficio cõparari poſſent, & nemine quidem inferiores his in rebus effecit. Atqui bonóſne viros nolebat illos reddere? volebat, mea quidem ſententia: ſed illud neque doceri neque diſci ſanè poterat. Ne autem arbitreris Athenienſium paucos, eóſque viliſſimos, illius rei præſtandæ impares fuiſſe, age, cum animo tuo reputa ecquid Thucydidi contigerit. Ille duos filios educauit, Meleſiam & Stephanũ, & illos cùm cæteris rebus præclarè inſtituit, tum verò effecit vt Athenienſium optimè palæſtra decertarẽt. illũ ſiquidẽ Xanthiæ, hũc Euodoro tradiderat inſtituendos: qui quidem omniũ qui illis temporibus viuebãt, optimè lucta valere credebantur. nónne meminiſti? AN. Id quidem me audire memini. SOC. Nónne perſpicuũ eſt, hunc, ſi filios ſuos ea edocuerit, in quibus diſcendis ſumptus faciendi ſunt: Virtutem, quæ abſq; vllis ſumptibus bonos eos reddidiſſet, ſtudioſè eos edocturum, ſi quidem doceri illa potuiſſet? At fortaſſe Thucydides humilis quidam & obſcurus erat homo, neque ei quamplurimi erant & è ciuibus & è ſociis amici. quinimò & ampla illuſtríque familia natus erat, & magnam habebat in hac ciuitate & inter cæteros Græcos autoritatem. Itaq; ſi illud diſci potuiſſet, accuratè nimirum quendam, ſiue ciuiũ ſiue peregrinorum, inueniſſet qui filios illos ſuos efficeret bonos: ſi ipſũ quidem in hanc rem incumbere minimè paſſæ eſſent publicæ adminiſtrationis in qua verſabatur, occupationes. Sed certè (mihi crede) mi Anyte, conſentaneum fuerit ſtatuere, Virtutem doceri non poſſe. AN. [a] Maiori quàm decet licentia de hominibus, Socrates, malè videris loqui. ego verò tibi fuerim autor maximè, ſi mihi quidem parere vis, vti id diligenter caueas. facilè enim, & nullius incõmodi periculo in aliis ciuitatibus licet pro arbitratu damnum inferre: in hac verò, ſicubi licet, maximè. quod quidẽ te ſcire arbi-

a Ἐπιμονὴ ad decorem dialogi, propter ſuperiorem hominum ciuilium reprehenſionem.

A ρων εἶ). ἄλλον δὲ δὴ σκεψώμεθα, Ἀριστείδην τὸν Λυσιμάχου· ἢ τοῦτον οὐχ ὁμολογεῖς ἀγαθὸν γεγονέναι; AN. Ἔγωγε, πάντως δήπου. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ οὗτος τὸν ὑὸν τὸν αὑτοῦ Λυσίμαχον, ὅσα μὲν διδασκάλων εἴχετο, κάλλιστα Ἀθηναίων ἐπαίδευσεν, ἄνδρα δὲ βελτίω δοκεῖ σοι ὁτουοῦν πεποιηκέναι; τούτῳ γάρ που καὶ σὺ συγγέγονας, καὶ ὁρᾷς οἷός ἐστιν. εἰ δὲ βούλει, Περικλέα, οὕτω μεγαλοπρεπῶς σοφὸν ἄνδρα, οἶσθ᾽ ὅτι δύο ὑεῖς ἔθρεψε, Πάραλον καὶ Ξάνθιππον. AN. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Τούτους μέντοι (ὡς οἶσθα καὶ σὺ) ἱππέας μὲν ἐδίδαξεν οὐδενὸς χείρους Ἀθηναίων· καὶ μουσικὴν καὶ ἀγωνίαν καὶ τἆλλα ἐπαίδευσεν, ὅσα τέχνης ἔχεται, οὐδενὸς χείρους· ἀγαθοὺς δὲ ἄνδρας ἆρα οὐκ ἐβούλετο ποιῆσαι; δοκῶ μὲν, ἐβούλετο· ἀλλὰ μὴ οὐκ ᾖ διδακτόν. ἵνα δὲ μὴ ὀλίγους οἴῃ καὶ τοὺς φαυλοτάτους Ἀθηναίων, ἀδυνάτους γεγονέναι τοῦτο τὸ πρᾶγμα, ἐνθυμήθητι ὅτι Θουκυδίδης αὖ δύο ὑεῖς ἔθρεψε, Μελησίαν καὶ Στέφανον, καὶ τούτους ἐπαίδευσε τά τε ἄλλα εὖ, καὶ ἐπάλαισαν κάλλιστα Ἀθηναίων. τὸν μὲν γὰρ Ξανθίᾳ ἔδωκε, τὸν δὲ, Εὐδώρῳ· οὗτοι δέ που ἐδόκουν τῶν τότε κάλλιστα παλαίειν. ἢ οὐ μέμνησαι; AN. Ἔγωγε, ἀκοῇ. ΣΩΚ. Οὐκοῦν δῆλον ὅτι οὗτος οὐκ ἄν ποτε, οὗ μὲν ἔδει δαπανώμενον διδάσκειν, ταῦτα μὲν ἐδίδαξε τοὺς παῖδας τοὺς αὑτοῦ· οὗ δὲ οὐδὲν ἔδει ἀναλώσαντα, ἀγαθοὺς ἄνδρας ποιῆσαι, ταῦτα δὲ οὐκ ἐδίδαξεν, εἰ διδακτὸν ἦν. ἀλλὰ γὰρ ἴσως ὁ Θουκυδίδης φαῦλος ἦν, καὶ οὐκ ἦσαν αὐτῷ πλεῖστοι φίλοι Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων. καὶ οἰκίας μεγάλης ἦν, καὶ ἐδύνατο μέγα ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν. ὥστε, εἴπερ ἦν τοῦτο διδακτὸν, ἐξευρεῖν ἂν ὅστις ἔμελλεν αὐτοῦ τοὺς ὑεῖς ἀγαθοὺς ποιήσειν, ἢ τῶν ἐπιχωρίων τις ἢ τῶν ξένων, εἰ αὐτὸς μὴ ἐσχόλαζε, διὰ τὴν τῆς πόλεως ἐπιμέλειαν. ἀλλὰ γὰρ, ὦ ἑταῖρε Ἄνυτε, μὴ οὐκ ᾖ διδακτὸν ἀρετή. AN. Ὦ Σώκρατες, ῥᾳδίως μοι δοκεῖς κακῶς λέγειν ἀνθρώπους. ἐγὼ μὲν οὖν ἄν σοι συμβουλεύσαιμι, εἰ ἐθέλεις ἐμοὶ πείθεσθαι, εὐλαβεῖσθαι. ὡς ἴσως μὲν καὶ ἐν ἄλλῃ πόλει ῥᾴδιόν ἐστι κακῶς ποιεῖν ἀνθρώπους, ἢ εὖ, ἐν τῇδε δὲ καὶ πάνυ. οἶμαι

A δέ σε καὶ αὐτὸν εἰδέναι. ΣΩ. Ὦ Μένων, Ἄνυτος μέν μοι δοκεῖ χαλεπαίνειν· καὶ οὐδὲν θαυμάζω. οἴεται γάρ με πρῶτον μὲν κακηγορεῖν τούτους τοὺς ἄνδρας· ἔπειτα ἡγεῖται καὶ αὐτὸς εἶναι εἷς τούτων. ἀλλ' οὗτος μὲν ἐάν ποτε γνῷ οἷόν ἐστι τὸ κακῶς λέγειν, παύσεται χαλεπαίνων· νῦν δὲ ἀγνοεῖ. σὺ δέ μοι εἰπέ, οὐ καὶ παρ' ὑμῖν εἰσὶ καλοὶ κἀγαθοὶ ἄνδρες; ΜΕ. Πάνυ γε. ΣΩ. Τί οὖν, ἐθέλουσιν οὗτοι παρέχειν αὐτοὺς διδασκάλους τοῖς νέοις, καὶ ὁμολογεῖν διδάσκαλοί τε εἶναι, ἢ διδακτὸν ἀρετήν; B ΜΕ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ τοτὲ μὲν ἂν αὐτῶν ἀκούσαις ὡς διδακτόν, τοτὲ δέ, ὡς οὔ. ΣΩ. Φῶμεν οὖν τούτους διδασκάλους εἶναι τούτου τοῦ πράγματος, οἷς μηδὲ αὐτὸ τοῦτο ὁμολογεῖται; ΜΕ. Οὔ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Τί δὲ δή; οἱ σοφισταί σοι οὗτοι, οἵπερ μόνοι ἐπαγγέλλονται, δοκοῦσι διδάσκαλοι εἶναι ἀρετῆς; C ΜΕ. Καὶ Γοργίου μάλιστα, ὦ Σώκρατες, ταῦτα ἄγαμαι, ὅτι οὐκ ἄν ποτε αὐτοῦ τοῦτο ἀκούσαις ὑπισχνουμένου· ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων καταγελᾷ, ὅταν ἀκούσῃ ὑπισχνουμένων. ἀλλὰ λέγειν οἴεται δεῖν ποιεῖν δεινούς. ΣΩΚ. Οὐδ' ἄρα σοὶ δοκοῦσιν οἱ σοφισταὶ διδάσκαλοι εἶναι. ΜΕ. Οὐκ ἔχω λέγειν, ὦ Σώκρατες. καὶ γὰρ αὐτὸς ὅπερ οἱ πολλοὶ πέπονθα. τοτὲ μέν μοι δοκοῦσι, τοτὲ δὲ οὔ. ΣΩ. Οἶσθα δὲ ὅτι οὐ μόνον σοί τε καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς πολιτικοῖς D τοῦτο δοκεῖ τοτὲ μὲν εἶναι διδακτόν, τοτὲ δ' οὔ· ἀλλὰ καὶ Θέογνιν τὸν ποιητὴν οἶσθ' ὅτι ταῦτα λέγει; ΜΕ. Ἐν ποίοις ἔπεσιν; ΣΩΚ. Ἐν τοῖς ἐλεγείοις· οὗ λέγει,

γρ. ὅτι ταυτὰ ταῦτα.

Καὶ παρὰ τοῖσι πῖνε καὶ ἔσθιε· καὶ μετὰ
τοῖσιν
Ἵζε, καὶ ἅνδανε τοῖς ὧν μεγάλη δύναμις.
Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλὰ διδάξεαι· ἢν δὲ
κακοῖσι
Συμμιγῇς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐόντα νόον. E

Οἶσθ' ὅτι ἐν τούτοις μὲν ὡς διδακτοῦ οὔσης τῆς ἀρετῆς λέγει; ΜΕ. Φαίνεταί γε. ΣΩ. Ἐν ἄλλοις δέ γε ὀλίγον μεταβάς,

Εἰ δ' ἦν ποιητὸν [φησὶν] καὶ ἔνθετον ἀνδρὶ
νόημα,

λέγει πως ὅτι

Πολλοὺς ἂν μισθοὺς καὶ μεγάλους ἔφερον

οἱ δυνάμενοι τοῦτο ποιεῖν. καί,

Οὔποτ' ἂν ἐξ ἀγαθοῦ πατρὸς ἔγεντο κακός,

In præced. edit. ἐγίγνετο: ſed apud Theog. ἔγεντο, ut poſcit uerſus menſura. Hic autem proximè ſequitur illum, Εἰ δ' ἦν ποιητὸν καὶ ἔνθετον ἀνδρὶ νόημα. ſiue ποιητόν τε, ut apud illum legitur. Malè autē in quibuſdā Plat. edit. ἔνθεον pro ἔνθετον.

A tror [ne volens ſciēs tibi noxam arceſſas.] SO. Videtur mihi, Meno, ſuccenſere Anytus. nec mihi id quidem mirū eſt. Primùm enim putat me de his hominibus maledicere: deinde, & ex illis vnum ſe eſſe arbitratur. at ſi ille nouerit quid ſit Maledicere, eadem opera deſinet ſuccenſere: nunc autem ignorat. Tu verò dic mihi ſodes, nónne apud nos ſunt boni & præclari viri? ME. Sunt. SOC. Quid veró? hi-ne volunt ſeipſos Virtutis præceptores iuuenib' exhibere, & id palam profiteri, Virtutem doceri poſſe? ME. Nequaquam per Iouem, Socrates. verùm aliquando eos audires affirmantes Virtutem doceri poſſe, aliquando negantes. SOC. Dicemúſne igitur illos eius rei doctores, quam ne ipſi quidem planè confitentur? ME. Non mihi quidem videtur, Socrates. SOCR. Quid veró? Sophiſtæ ne ipſi, qui proprio quodam more ſuo hoc pollicentur, videntur eſſe Virtutis præceptores? ME. Gorgiā equidem hoc nomine admiror atque cōmendo, quòd nunquam eum audires hoc pollicētem: ſed & illos potius irridentem qui hoc præ ſe ferāt. at opinatur quidem ſe hac facultate valere, vt dicēdi peritos poſſit efficere. SOC. Neque igitur tibi videntur Sophiſtæ eſſe doctores Virtutis. ME. Nō poſſum dicere, Socrates. illud enim quod compluribus, mihi ſanè accidit. id aliquando exiſtimo, aliquādo minimé. SOC. Neſcíſne non ſolùm tuam cæterorúmq; politicorum variam multiplicémque hac de re eſſe ſententiam, ſed & Theognidē poetam eadem illa ſententiæ varietate commutari? ME. In quibus verſibus? SOC. In Elegiacis, vbi ait,

a Redit ad illos & Ciuiles & Sophiſtas: quorum etiam teſtimonio probat, Virtutem doceri non poſſe: quū vtrique id modò affirmarēt, modò negarēt. cuius etiam inconſtantiæ arguit Theognidē poetam.

Aſſiduus fueris his tu conuiua coméſ-
que,
Qui magnum magna nomen in vrbe
gerunt.
Nanque boni bona, praui ſed te praua do-
cebunt,
Mens & recta, horum moribus exci-
derit.

Nónne illum vides ita de Virtute verba facere, acſi diſci poſſet? MEN. Videtur certé. SOCR. In aliis verò paulùlum immutata ſententia,

Si (inquit) quæri imponíve animo pru-
dentia poſſit,

quantas mercedes huius rei gratia ii reportarent, qui hac valerent induſtria! vt quidē nunquam ex bono patre malus euaderet filius,

Conſilijs parens rectis. tamen improbus vnquam
Doctrinæ auſpicijs haud probus extiterit.

Animaduertiſne ipſum ſibiipſi contraria atque repugnantia dicere? ME. Videtur. SOC. Aliámne rẽ quampiam potes commemorare, cuius qui ſe doctores aiunt, ſe tamen aliorum doctores minimè profiteantur: ſed & ipſi negent ſe hoc ſcire, & hac in re prorſus eſſe nihili atque inutiles, cuius ſe tamen præceptores affirment? Itáne igitur ii qui ſe probos præclaróſque viros publicè ferunt, modò quidem dicant id doceri poſſe, modò negent? Illóſne qui ad huius rei cognitionem ita perturbati perculſique ſunt, propriè dixeris illius rei præceptores eſſe? ME. Nequaquam equidem. SOC. [a] Nónne, ſi neque ſophiſtæ, neque boni illi præſtãtéſque viri, illius rei docendæ valeant facultate, perſpicuum quoque eſt neque alios illa valere? ME. Nequaquam, mea quidem ſententia, valent. SOC. Quòd ſi nulli ſunt præceptores, neque vlli quidem diſcipuli. ME. Ita vt dicis, res eſſe videtur. SOC. Illúdne inter nos conuenit, Eam rem cuius nulli ſint præceptores, neque vlli diſcipuli, diſci nullo modo poſſe? ME. Conuenit. SOC. Itaque Virtutis præceptores nuſquam comparent. ME. Ita ſe res habet. SOC. Si verò minimè inueniuntur Virtutis præceptores, neque profectò diſcipuli. ME. Videtur ita. SOC. Virtus igitur doceri nullo modo poteſt. ME. Non videtur, ſi quidẽ rectè rem perpendimus: vt quidem id mihi, Socrates, mirum videatur, ſintne viri boni, & ſi ſint, quænam ſit illorum efficiendorum ratio & via. SOC. Periculum ſanè eſt, Meno, ne ego & tu inepti quidam & viles homines videamur: neque verò rectè te Gorgias, neq; me docuerit Prodicus. Omni igitur animi contentione noſipſi elaborare in hanc rem debemus, & omni diligentia inueſtigare aliquẽ qui nos vno quodam modo reddat meliores. [b] Hæc autem eo conſilio dico, dum ad hanc quæſtionem animum oculóſque conuerto: quandoquidem nimirum id nos ridiculè latuit, Non modò ſi Scientia dux præierit, rectè atque feliciter res ab hominibus geri, ſed (etiamſi hoc minimè dederimus) ſi non modò ſciẽtia, ſed & alia quæpiam res præceſſerit: nihilominus tamen illa cognitio nos effugerit, qua norimus, quo tandem pacto boni viri euadant. ME. Quomodo hoc ais, Socrates? SOC. Iſto. Viros bonos, vtiles eſſe oportere, rectè hoc quidem conceſſimus, rem aliter habere

[a] Perſpicua ſuperioris argumenti concluſio, Neque magiſtros neque diſcipulos Virtutis exiſtere: ac proinde, Virtutem diſciplina minimè cõparari.

[b] Ἐπεξεργασία ſuperioris doctrinæ de Prudentia, in qua ciuilis virtutis cardinem collocarat. illam nũc vocat Rectã opinionem: vt quidẽ ita rectè definiatur CIVILIS PRVDENTIA, Recta Opinio cũ ipſa rerum experientia cõiuncta. Illam non minus valere ait quàm Scientiam ipſam, imò rectam opinionem eſſe ſcientiam, quandiu huiuſmodi eſt. De ciuili autem prudentia agit in hũc finem, vt doceat inanem quandam & ἄπρακτον rerum θεωρίαν excludi à Republ. in qua præclaræ actiones, non infructuoſæ quædam & inanes ſcientiæ, dominari debent.

A Πειθόμενος μύθοισι σαόφρεσιν. ἀλλὰ διδάσκων
Οὔποτε ποιήσεις τὸν κακὸν ἄνδρ' ἀγαθόν.

Ἐννοεῖς ὅτι αὐτὸς αὑτῷ πάλιν περὶ τῶν αὐτῶν τἀναντία λέγει; ΜΕ. Φαίνεται. ΣΩ. Ἔχεις οὖν εἰπεῖν ἄλλου ὁτουοῦν πράγματος, οὗ οἱ μὲν φάσκοντες διδάσκαλοι εἶναι, οὐχ ὅπως ἄλλων διδάσκαλοι ὁμολογοῦνται, ἀλλ' οὐδὲ αὐτοὶ ἐπίστασθαι, ἀλλὰ πονηροὶ B εἶναι περὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ πρᾶγμα, οὗ φασὶ διδάσκαλοι εἶναι; οἱ δὲ ὁμολογούμενοι αὐτοὶ καλοὶ κἀγαθοὶ, τοτὲ μὲν φασὶν αὐτὸ διδακτὸν εἶναι, τοτὲ δὲ οὔ; τοὺς οὖν οὕτω τεταραγμένους περὶ ὁτουοῦν, φαίης ἂν σὺ κυρίως διδασκάλους εἶναι; ΜΕ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε. ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ μήτε οἱ σοφισταὶ, μήτε οἱ αὐτοὶ καλοὶ κἀγαθοὶ ὄντες, διδάσκαλοι εἰσὶ τοῦ πράγματος, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν ἄλλοι γε. ΜΕ. Οὔ μοι δοκεῖ. ΣΩ. Εἰ δέ C γε μὴ διδάσκαλοι, οὐδὲ μαθηταί. ΜΕ. Δοκεῖ μοι ἔχειν ὡς λέγεις. ΣΩ. Ὡμολογήκαμεν δέ γε, πράγματος οὗ μήτε διδάσκαλοι μήτε μαθηταὶ εἶεν, τοῦτο διδακτὸν μὴ εἶναι; ΜΕ. Ὡμολογήκαμεν. ΣΩ. Οὐκοῦν ἀρετῆς οὐδαμοῦ φαίνονται διδάσκαλοι. ΜΕ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩΚ. Εἰ δέ γε μὴ διδάσκαλοι, οὐδὲ μαθηταί; ΜΕ. Φαίνεται οὕτως. ΣΩ. Ἀρετὴ ἄρα οὐκ ἂν εἴη διδακτόν. ΜΕ. Οὐκ ἔοικεν, εἴπερ ὀρθῶς ἡμεῖς D ἐσκεψάμεθα. ὥστε καὶ θαυμάζω δή, ὦ Σώκρατες, πότερόν ποτε οὐδ' εἰσὶν ἀγαθοὶ ἄνδρες, ἢ τίς ἂν εἴη τρόπος τῆς γενέσεως τῶν ἀγαθῶν γιγνομένων. ΣΩ. Κινδυνεύομεν, ὦ Μένων, ἐγώ τε καὶ σύ, φαῦλοί τινες εἶναι ἄνδρες, καὶ σέ τε Γοργίας οὐχ ἱκανῶς πεπαιδευκέναι, καὶ ἐμὲ Πρόδικος. παντὸς μᾶλλον οὖν προσεκτέον τὸν νοῦν ἡμῖν αὐτοῖς, καὶ ζητητέον ὅστις ἡμᾶς ἑνί γε τῷ τρόπῳ βελτίους E ποιήσει. λέγω δὲ ταῦτα, ἀποβλέψας πρὸς τὴν ἄρτι ζήτησιν· ὡς ἡμᾶς ἔλαθε καταγελάστως ὅτι οὐ μόνον ἐπιστήμης ἡγουμένης, ὀρθῶς τε καὶ εὖ τοῖς ἀνθρώποις πράττεται τὰ πράγματα, ἢ (εἰ μὴ τοῦτο δοίημεν) ὡς οὐ μόνον ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ ἄλλου τινός, ἴσως καὶ διαφεύγειν ἡμᾶς τὸ γνῶναι τίνα ποτὲ τρόπον γίγνονται οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες. ΜΕ. Πῶς τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Ὧδε. ὅτι τοὺς μὲν ἀγαθοὺς ἄνδρας δεῖ ὠφελίμους εἶναι, ὀρθῶς ὡμολογήκαμεν τοῦτό γε, ὅτι οὐκ ἂν ἄλλως ἔχοι.

For. περὶ ἄλλου, &c.

Malim τῳ enclitice pro τινί. At Fic. uertit, Hoc uno modo.

For. διαφεύγει.

A ἔχοι· ἢ γάρ; ΜΕ. Ναί. ΣΩ. Καὶ ὅτι γε ὠφέλιμοι ἔσονται, ἂν ὀρθῶς ἡμῖν ἡγῶνται τῶν πραγμάτων, καὶ τοῦτό που καλῶς ὡμολογοῦμεν; ΜΕ. Ναί. ΣΩ. Ὅτι δ' οὐκ ἔστιν ὀρθῶς ἡγεῖσθαι, ἐὰν μὴ φρόνιμος ᾖ, τοῦτο ὅμοιοι ἐσμὲν οὐκ ὀρθῶς ὡμολογηκόσι. ΜΕ. Πῶς δὴ ὀρθῶς λέγεις; ΣΩ. Ἐγὼ ἐρῶ. εἴ τις εἰδὼς τὴν ὁδὸν τὴν εἰς Λάρισσαν, ἢ ὅποι βούλει ἄλλοσε, εἰ βαδίζοι καὶ ἄλλοις ἡγοῖτο, ἄλλο τι ἢ ὀρθῶς ἂν καὶ εὖ ἡγοῖτο; ΜΕ. Πάνυ γε. ΣΩ. Τί δ' εἴ τις ὀρθῶς μὲν δοξάζων ἥτις ἐστὶν ἡ ὁδὸς, ἐληλυθὼς

B δὲ μὴ, μηδ' ἐπιστάμενος, οὐ καὶ οὗτος ἂν ὀρθῶς ἡγοῖτο; ΜΕ. Πάνυ γε. ΣΩ. Καὶ ἕως γ' ἄν που ὀρθὴν δόξαν ἔχῃ περὶ ὧν ὁ ἕτερος ἐπιστήμην, οὐδὲν χείρων ἡγεμὼν ἔσται, οἰόμενος μὲν ἀληθῆ, φρονῶν δὲ μὴ, τοῦ τοῦτο φρονοῦντος. Μ. Οὐδὲν γάρ. ΣΩ. Δόξα ἄρα ἀληθὴς, πρὸς ὀρθότητα πράξεως οὐδὲν χείρων ἡγεμὼν φρονήσεως. καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ νῦν δὴ παρελείπομεν ἐν τῇ περὶ τῆς ἀρετῆς σκέψει, ὁποῖόν τι εἴη λέγοντες ὅτι φρόνησις μόνον ἡγεῖται τοῦ ὀρθῶς πράτ-

C τειν. τὸ δὲ ἄρα καὶ δόξα ἦν ἀληθής. ΜΕ. Ἔοικε. ΣΩ. Οὐδὲν ἄρα ἧττον ὠφέλιμόν ἐστιν ὀρθὴ δόξα ἐπιστήμης. ΜΕ. Τοσούτῳ γε, ὦ Σώκρατες, ὅτι ὁ μὲν τὴν ἐπιστήμην ἔχων, ἀεὶ ἂν ἐπιτυγχάνοι. ὁ δὲ τὴν ὀρθὴν δόξαν, τοτὲ μὲν ἂν ἐπιτυγχάνοι, τοτὲ δ' οὔ. ΣΩ. Πῶς λέγεις; ὁ ἀεὶ ἔχων ὀρθὴν δόξαν, οὐκ ἀεὶ τυγχάνοι, ἕωσπερ ἂν ὀρθὰ δοξάζοι; ΜΕ. Ἀνάγκη μοι φαίνεται. ὥστε θαυμάζω, ὦ Σώκρατες, τούτου οὕτως ἔχοντος, ὅτι δή ποτε πολὺ τιμιω-

D τέρα ἡ ἐπιστήμη τῆς ὀρθῆς δόξης· καὶ διότι ὃ μὲν, ἕτερον, τὸ δὲ, ἕτερόν ἐστιν, αὐτῶν. ΣΩΚ. Οἶσθα οὖν διότι θαυμάζεις; ἢ ἐγώ σοι εἴπω; ΜΕΝ. Πάνυ γ' εἰπέ. ΣΩ. Ὅτι τοῖς Δαιδάλου ἀγάλμασιν οὐ προσέσχηκας τὸν νοῦν· ἴσως δὲ οὐδ' ἔστι παρ' ὑμῖν. ΜΕ. Πρὸς τί δὲ δὴ τοῦτο λέγεις; ΣΩΚΡ. Ὅτι καὶ ταῦτα, ἐὰν μὲν μὴ δεδεμένα ᾖ, ἀποδιδράσκει καὶ δραπετεύει· ἐὰν δὲ δεδεμένα, παραμένει. ΜΕΝ.

E Τί οὖν δή; ΣΩΚ. Τῶν ἐκείνου ποιημάτων, λελυμένον μὲν ἐκτῆσθαι, οὐ πολλῆς τινος ἄξιόν ἐστι τιμῆς, ὥσπερ δραπέτην ἄνθρωπον (οὐ γὰρ παραμένει) δεδεμένον δὲ, πολλοῦ ἄξιον. πάνυ γὰρ καλὰ τὰ ἔργα ἐστί. πρὸς τί οὖν δὴ λέγω ταῦτα; πρὸς τὰς δόξας τὰς ἀληθεῖς. καὶ γὰρ αἱ δόξαι αἱ ἀληθεῖς, ὅσον μὲν ἂν χρόνον παραμένωσι, καλὸν τὸ χρῆμα, καὶ πάντα τἀγαθὰ ἐργάζονται· πολὺν δὲ

non poſſe. nónne? ME. Conceſſimus. SO. Tunc demum verò vtiles futuros, ſi rebus agẽdis rectè præſint: ídne quoque præclarè inter nos cõuenit? ME. Certé. SO. Rebus autẽ gerendis rectè præeſſe neminem poſſe, niſi ſit prudẽs: hanc in rem nõ videmur profectò rectè cõueniſſe. ME. Quomodo Rectè ais? SO. Equidem tibi dicã. qui iter ad Lariſſam vel aliò quouis norit, & eò ipſe proficiſcatur & aliis præeat, nónne rectè præierit & ad eum locum perduxerit eos quibus præit? ME. Omnino. SO. Quid veró? ſiquis rectè opinatur quæ via ferat Lariſſam, nunquam tamen eò profectus ſit, neque viam nouerit, nónne & ille rectè viam commonſtrarit? MEN. Rectè. SO. Et quandiu quidẽ rectam de huiuſmodi rebus opinionem habet, quarum alius quiſpiã habet ſcientiã, nihilo deterior dux fuerit (vera quidẽ opinans, quanuis viam illam non antegreſſa prudenti cognitione ſciat) & nõ minus illã tenuerit quàm is qui eam prudenti cognitione ſciat. ME. Non minus ſané. SO. Vera igitur opinio ad rectam actionẽ nihilo minus erit efficax dux quàm prudentia, ſiue ſapientia. & illud eſt quòd modò prætermiſimus in hac Virtutis diſquiſitione, quum diceremus, Prudentiam ducendi ſummam autoritatem obti-

12 nere ad rectè agendum. hoc autem nimirum erat vera Opinio. ME. Videtur. SO. Nihilo igitur minus vtilis eſt recta Opinio, quàm Scientia. ME. Hactenus videli-

13 cet [minus vtilis eſt] quòd is qui ſcientiã habet, ſemper id quod vult, aſſequitur: qui autem rectam opinionem, aliquando id quod vult aſſequitur, aliquando minimé. SOC. Quomodo dicis? Is qui rectã habet opinionem, nónne ſemper aſſequitur, donec recta opinatur? ME. Neceſſarium mihi videtur. itaque id mihi mirũ eſt, Socrates, eccur tandem Scientia in multo maiore pretio ſit quàm recta Opinio: & cur illarum vtraq; quiddã diuerſum diſiunctúmque ſit. SO. Noſtin' cur id tibi mirum videatur? egóne tibi dicam? ME. Peruelim. SO. Quia Dædali ſtatuas non ſatis attentè conſideraſti: neque verò fortaſſe apud vos extant. ME. Quorſum hoc dicis? SOCR. Quoniã hæ, niſi fuerint ligatæ, aufugiunt, & vago quodã ſinuoſóque impetu ferũtur in fugam: ſin ligatæ, permanent. ME. Quî id veró? SOC. Ex illius operibus id quod ſolutũ eſt, haud magno pretio cõparari poteſt, inſtar fugitiui hominis (nõ enim cõſiſtit atq; permanet) ligatũ verò maiore pretio vænit. præclara enim ſunt illa opera. At quorſum hæc dico? Dum ad illũ ſermonẽ de veris opinionibus reſpicio. Veræ enim opiniones quandiu conſtiterint atq; permãſerint, præclara res ſunt, & omnia bona atque laudabilia præſtant. longum autem

A tempus nolunt permanere, ſed fugitãt ex hominis animo: vt quidẽ non in magno pretio eſſe debeãt, donec quis ipſas alligarit atque conſtrixerit ratiocinatione quadam certarũ cauſarum nexu firmata. Hoc verò eſt, mi Meno, REMINISCENTIA, quemadmodũ in ſuperioribus datum atque conceſſum eſt nobis. Poſtquam verò ligatæ fuerint, primùm quidem ſcientiæ exiſtunt: deinde, ſtabiles atque firmæ. atq; adeò hac de cauſa Scientia præſtantior eſt recta opinione, & à recta opinione differt Scientia vinculo illo. MEN. Huiuſmodi

B nimirũ quodam, Socrates, videtur differre. SOC. Atenim ego id non vt ſciens dico, ſed rem ita eſſe coniicio. Rectam autẽ opinionem & Scientiã diuerſum quid eſſe inter ſe, hoc mihi quidem nõ valde videor cõiicere: ſed ſiquid aliud ſcire affirmarim (pauca autem affirmarim) vnum profectò id ex illis quæ noui, equidem ponam. MEN. Et rectè quidem ais, Socrates. SOC. Quid veró? id non rectè? Opinionem veram, ſi dux præierit, vniuſcuiuſque rei actionem non deteriorem præſtare, quàm præſtet Scientia. MEN. Et hoc mihi qui-

C dem verè dicere videris. SOC. Recta igitur opinio nec ſciẽtiæ cedit, nec minus ad res gerẽdas vtilis eſt: neque verò is qui rectam opinionẽ habet, eo qui ſcientiã, minus eſt vtilis cenſendus. ME. Ita ſe res habet. SOC. Atqui hunc virum bonũ mutuo inter nos aſſenſu conuenit, vtilem eſſe. MEN. Conuenit certé. SOCRAT. Igitur non Scientiæ ſolùm ratione boni viri fuerint, & vtiles quoque ciuitatibus, ſed rectæ etiam opinionis beneficio: horũ autem neutrum hominibus natura ineſt. id

D eſt, neque vera opinio neque Scientia: neque verò hæc extrinſecus comparari poſſunt. an iſtorum quidpiam tibi videtur natura exiſtere? MEN. Non mihi quidẽ. SO. Quamobrẽ, quandoquidẽ id minimè natura, neque certè boni natura extiterint. MEN. Nequaquam.

SOCR. [a] Quandoquidẽ verò non natura [id exiſtere comperimus] deinceps conſiderabamus an doceri Virtus poſſit. MEN. Certé. SOC. Nónne doceri poſſe videbatur, ſi Virtus eſſet ſapiẽtia, ſiue prudẽ-

E tia? ME. Videbatur. SOC. Et, ſi doceri poſſet, ſapientiã quoque ſiue prudentiam eſſe? MEN. Omnino. SOCR. Et, ſi doctores eſſent, doceri illam poſſe: quòd ſi doctores non eſſent, nec illam quoque doceri? ME. Ita. SOC. Atqui mutuo aſſenſu cõſtitit, Illius non eſſe doctores. ME. Ita ſe res habet. SOC. Itaque cõceſſimus, neque doceri ipſã poſſe, neq; verò eſſe ſapientiã. ME. Omnino. SO. At verò bonũ quoddã ipſam eſſe cõfitebamur. ME. Prorſus. SO. Vtile autẽ & bonũ eſſe, id quod rectè præit & mõſtrat viã. ME. Planè. SO. Has verò ſolas duas res rectè

A χρόνον οὐκ ἐθέλουσι παραμένειν, ἀλλὰ δραπετεύουσιν ἐκ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου· ὥστε οὐ πολλοῦ ἄξιαί εἰσιν, ἕως ἄν τις αὐτὰς δήσῃ αἰτίας λογισμῷ. τοῦτο δ᾽ ἐστί, Μένων ἑταῖρε, ἀνάμνησις, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν ἡμῖν ὡμολόγηται. ἐπειδὰν δὲ δεθῶσι, πρῶτον μὲν ἐπιστῆμαι γίγνονται, ἔπειτα μόνιμοι. καὶ διὰ ταῦτα δὴ τιμιώτερον ἐπιστήμη ὀρθῆς δόξης ἐστί· καὶ διαφέρει δεσμῷ ἐπιστήμη ὀρθῆς δόξης. ME. Νὴ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, ἔοικε τοιούτῳ τινί. ΣΩ.

B Καὶ μὴν καὶ ἐγώ, ὡς οὐκ εἰδὼς λέγω, ἀλλὰ εἰκάζω. ὅτι δὲ ἐστί τι ἀλλοῖον ὀρθὴ δόξα καὶ ἐπιστήμη, οὐ πάνυ μοι δοκῶ τοῦτο εἰκάζειν· ἀλλ᾽ εἴπερ τι ἄλλο φαίην ἂν εἰδέναι (ὀλίγα δ᾽ ἂν φαίην) ἓν δ᾽ οὖν καὶ τοῦτο ἐκείνων θείην ἂν ὧν οἶδα. ME. Καὶ ὀρθῶς γε, ὦ Σώκρατες, λέγεις. ΣΩ. Τί δέ; τόδε οὐκ ὀρθῶς; ὅτι ἀληθὴς δόξα ἡγουμένη τὸ ἔργον ἑκάστης τῆς πράξεως οὐδὲν χεῖρον ἀπεργάζεται ἢ ἐπιστήμη; MEN. Καὶ τοῦτο δοκεῖς μοι ἀληθῆ λέγειν.

C ΣΩ. Οὐδὲν ἄρα ὀρθὴ δόξα ἐπιστήμης χεῖρον οὐδὲ ἧττον ὠφελίμη ἔσται εἰς τὰς πράξεις· οὐδὲ ἀνὴρ ὁ ἔχων ὀρθὴν δόξαν, ἢ ὁ ἐπιστήμην. MEN. Ἔστι ταῦτα. ΣΩ. Καὶ μὴν ὅγε ἀγαθὸς ἀνήρ, ὠφέλιμος ἡμῖν ὡμολόγηται εἶναι. MEN. Ναί. ΣΩ. Ἐπειδὴ τοίνυν οὐ μόνον δι᾽ ἐπιστήμην ἀγαθοὶ ἄνδρες ἂν εἶεν, καὶ ὠφέλιμοι ταῖς πόλεσιν (εἴπερ εἶεν) ἀλλὰ καὶ δι᾽ ὀρθὴν δόξαν· τούτοιν δὲ οὐδέτερον φύσει ἐστὶ τοῖς ἀνθρώποις, οὔτε ἐπιστήμη, οὔτε δόξα ἀ-

D ληθής· οὔτ᾽ ἐπίκτητα. ἢ δοκεῖ σοι φύσει ὁποτερονοῦν αὐτοῖν εἶναι; ME. Οὐκ ἔμοιγε. ΣΩ. Οὐκοῦν ἐπειδὴ οὐ φύσει, οὐδὲ οἱ ἀγαθοὶ φύσει εἶεν ἄν. ME. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Ἐπειδὴ δέ γε οὐ φύσει, ἐσκοποῦμεν τὸ μετὰ τοῦτο, εἰ διδακτόν ἐστι. MEN. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν διδακτὸν ἔδοξεν εἶναι, εἰ φρόνησις ἡ ἀρετή; MEN. Ναί. ΣΩ. Καὶ εἴγε διδακτὸν εἴη, φρόνησις ἂν εἶναι; ME. Πάνυ γε. ΣΩ. Καὶ εἰ μένγε διδάσκαλοι εἶεν, διδακτὸν

E ἂν εἶναι; μὴ ὄντων δέ, οὐ διδακτόν; ME. Οὕτως. ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν ὡμολογήκαμεν μὴ εἶναι αὐτοῦ διδασκάλους. ME. Ἔστι ταῦτα. ΣΩΚ. Ὡμολογήκαμεν ἄρα μήτε διδακτὸν αὐτὸ μήτε φρόνησιν εἶναι; ME. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν ἀγαθόν γε αὐτὸ ὁμολογοῦμεν εἶναι. ME. Ναί. ΣΩ. Ὠφέλιμον δὲ καὶ ἀγαθὸν εἶναι τὸ ὀρθῶς ἡγούμενον. MEN. Πάνυ γε. ΣΩ. Ὀρθῶς δέ γε ἡγεῖσθαι δύο ὄντα ταῦτα

a VLTIMVS locus iſtius diſputationis: in quo primùm repetit ea quæ ſuperius dixit de Virtute, quam oſtendit, neque natura ingenitam eſſe hominibus, neque diſciplina ſiue induſtria comparari. Denique docet Virtutem, diuino quodam beneficio hominibus dari, qui nimirum vt vera eſt felicitas, ita virtutem dat quibus vult, viam rationémque qua ad ipſum perueniamus. Diſputationis igitur duæ ſunt partes. vna ἀνασκευαστική, Virtutem neque natura tribui hominibus, neque labore induſtriáve cõparari: altera, συσκευαστικῶς δογματική, Virtutem donum eſſe Dei: quo nimirum dono nihil eſt præſtantius in genere humano.

Suſpecta uox hæc eſſe non debet, quũ ad duo præcedentia referatur: perinde acſi dixiſſet, οὔτε δὲ ταῦτα ἐπίκτητα ἐστί.

μόνα, δόξαν τε ἀληθῆ καὶ ἐπιστήμην· ἃ ἔχων A
ἄνθρωπος, ὀρθῶς ἡγεῖται. τὰ γὰρ ἀπὸ τύχης
γιγνόμενα, οὐκ ἀνθρωπίνη ἡγεμονία γίγνε-
ται· ᾧ δὲ ἄνθρωπος ἡγεμών ἐστιν ἐπὶ τὸ ὀρ-
θὸν, δύο ταῦτα, δόξα ἀληθὴς καὶ ἐπιστήμη.
ΜΕΝ. Δοκεῖ μοι οὕτως. ΣΩΚ. Οὐκοῦν
ἐπειδὴ οὐ διδακτόν ἐστιν, οὐδ' ἐπιστήμη δὴ ἔ-
τι γίγνεται ἡ ἀρετή. ΜΕΝ. Οὐ φαίνεται.
ΣΩ. Δυοῖν ἄρα ὄντοιν ἀγαθοῖν καὶ ὠφελί-
μοιν, τὸ μὲν ἕτερον ἀπολέλυται, καὶ οὐκ ἂν B
εἴη ἐν πολιτικῇ πράξει ἐπιστήμη ἡγεμών.
ΜΕΝ. Οὔ μοι δοκεῖ. ΣΩΚΡ. Οὐκ ἄρα
σοφίᾳ τινὶ οὐδὲ σοφοὶ ὄντες οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες
ἡγοῦντο ταῖς πόλεσιν οἱ ἀμφὶ Θεμιστοκλέα
τε καὶ οὓς ἄρτι Ἄνυτος ὅδε ἔλεγε. διὸ καὶ οὐχ
οἷοί τε ἄλλους ποιεῖν τοιούτους οἷοι αὐτοί εἰσιν, ἅ-
τε οὐ δι' ἐπιστήμην ὄντες τοιοῦτοι. ΜΕΝ.
Ἔοικεν οὕτως ἔχειν, ὦ Σώκρατες, ὡς λέγεις.
ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν, εἰ μὴ ἐπιστήμη, εὐδοξία
δὴ τὸ λοιπὸν γίγνεται, ᾗ οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες
χρώμενοι, τὰς πόλεις ὀρθοῦσιν· οὐδὲν διαφε- C
ρόντως ἔχοντες πρὸς τὸ φρονεῖν, ἢ οἱ χρησμῳ-
δοί τε καὶ οἱ θεομάντεις. καὶ γὰρ οὗτοι λέγου-
σι μὲν ἀληθῆ καὶ πολλὰ, ἴσασι δὲ οὐδὲν ὧν λέ-
γουσι. ΜΕΝ. Κινδυνεύει οὕτως ἔχειν. ΣΩ.
Οὐκοῦν, ὦ Μένων, ἄξιον τούτους θείους καλεῖν
τοὺς ἄνδρας, οἵτινες νοῦν μὴ ἔχοντες, πολλὰ
καὶ μεγάλα κατορθοῦσιν ὧν πράττουσι καὶ
λέγουσι. ΜΕΝ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ὀρθῶς
ἂν καλοῖμεν θείους τε οὓς νῦν δὴ ἐλέγομεν
χρησμῳδοὺς καὶ μάντεις, καὶ τοὺς ποιητικοὺς D
ἅπαντας· καὶ τοὺς πολιτικοὺς οὐχ ἥκιστα τού-
των φαῖμεν ἂν θείους τε εἶναι καὶ ἐνθουσιάζειν,
ἐπιπνόους ὄντας καὶ κατεχομένους ἐκ τοῦ θεοῦ,
ὅταν κατορθῶσι λέγοντες πολλὰ καὶ μεγάλα
πράγματα, μηδὲν εἰδότες ὧν λέγουσι. ΜΕ.
Πάνυ γε. ΣΩ. Καὶ αἵ γε γυναῖκες δήπου,
ὦ Μένων, τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, θείους καλοῦ-
σι· καὶ οἱ Λάκωνες, ὅταν τινὰ ἐγκωμιάζω-
σιν ἀγαθὸν ἄνδρα, θεῖος ἀνὴρ, φασὶν, οὗτος.
ΜΕΝ. Καὶ φαίνονταί γε, ὦ Σώκρατες, ὀρ- E
θῶς λέγειν· καίτοι ἴσως Ἄνυτος ὅδε σοὶ ἄχθεται
λέγοντι. ΣΩ. Οὐδὲν μέλει ἔμοιγε. τούτῳ
μὲν, ὦ Μένων, καὶ αὖθις διαλεξόμεθα· εἰ δὲ
νῦν ἡμεῖς ἐν παντὶ τῷ λόγῳ τούτῳ καλῶς I
ἐζητήσαμέν τε καὶ ἐλέγομεν, ἀρετὴ ἂν εἴη οὔ-
τε φύσει, οὔτε διδακτόν· ἀλλὰ θείᾳ μοίρᾳ 14
παραγιγνομένη, ἄνευ νοῦ, οἷς ἂν παραγίγνη- 9

Pro ᾧ Fic. quoque videtur legiſſe οἷς. hoc quidem certè, non illud, interpretatur. Ferri tamen fortaſſe poteſt ᾧ, habita ratione ſequent. nominum δόξα & ἐπιστήμη ſigillatim, non illorum δύο ταῦτα. veluti ſi ita uertas, Id per quod homo eſt dux ad rectũ, eſt opinio, ſimúlque ſciẽtia.

Malim ἐπιστήμη in dandi caſu, & εὐδοξία in recto. Nã ἐπιστήμη eſt quod dixit, δι' ἐπιστήμην. quod autem ſequitur, perinde eſt ac ſi diceret, εὐδοξία δὴ λείπεται.

præire, Veram opinionem & Scientiam: quibus videlicet rectè inſtructus quilibet, rerum gerendarum rectam rationem poterit præſcribere, & dux monſtratórque operis præire. Nam quæ temerario quodã fortunæ caſu cõtingunt, nõ humani quidem imperii regimine fiunt: quibus autẽ rebus homo tanquam dux & moderator præit, & rectè illas gubernat, rectæ nimirũ & commodæ illius adminiſtrationis firmamẽta ſunt atque præſidia, Vera opinio & Scientia. MEN. Ita mihi videtur. SOC. Virtus igitur ſcientia quoque non comparatur, quandoquidem doceri non poteſt. ME. Minimé. SOC. Quum hæc ergo ſint duo bona atque vtilia, alterum quidẽ prætermiſſum eſt, nec in ciuili quidem actione dux & præſes fuerit ſcientia. ME. Non mihi quidem videtur. SO. Non igitur ſapientia quadam ſapiẽtes fuerunt illi nimirum viri, nec illius ſapientiæ auſpicio ciuitatibus præfuerunt, neque Themiſtocles, neque alii de quibus modò mentionẽ Anytus iniiciebat. vnde neque alios poterãt tales efficere quales ipſi erant: quippe qui ſcientia quadam ipſi minimè eſſent huiuſmodi. ME. Ita quidem res vti dicis, Socrates, habere videtur. SOC. Quamobrem ſi non ſcientia, illud profectò reliquum eſt, bona quadã & recta opinione Ciuiles homines vti, cuius ope & auxilio reſpubl. rectè adminiſtrent: non diuerſo quodam modo ad ſapientiam affecti atque comparati, quàm vates & diuino numine correpti. Illi enim multa verè dicunt, illorum autem nihil intelligunt quæ dicunt. ME. Res ita videtur ſe habere. SO. Nónne, Meno, conſentaneum eſt hos diuinos appellare homines, qui nulla mente præditi, multa eorum quæ & agunt & dicunt, præclarè præſtant? ME. Omnino. SOC. Rectè videlicet diuinos appellaremus eos de quibus modò loquebamur, vates & diuino numine afflatos, & quicunque poetica illa vi percelluntur: Ciuiles autem homines omniũ hominũ maximè, & diuinos vocaremus, & diuino furore corripi, & ſpiritu illo afflari, & à Deo corripi, ſtatueremus, quum multas & magnas res præclarè gerunt, eorum verò quæ dicunt, nihil intelligunt. ME. Omnino. SOC. Et mulieres quidem, Meno, bonos viros, diuinos appellant: & Lacedæmonii, quum laudibus efferre volunt bonum quendam virum, vocant diuinum. ME. Et rectè quidem, Socrates, dicere vidétur: licet fortaſſe hic Anytus hoc à te dici moleſto animo ferat. SOC. Nihil mihi curę eſt, Meno: cum illo poſtea colloquemur. Quòd ſi nos in tota hac diſputatione rectè rem inueſtigauimus, eámq; dicẽdo ſumus perſequuti, omnino VIRTVS neque natura neque diſciplinæ inſtitutis vllis atque doctrinæ extiterit: ſed diuinæ cuiuſdam ſortis numine, abſque humanæ mentis prouidentia atque induſtria, iis accedit quibus

A accedit. niſi fortaſſe ciuilium illorum hominum aliquis huiuſmodi ſit vt alium etiam quempiam ciuilium rerum peritum efficere poſſit. Si verò quis huiuſmodi extiterit, talis omnino inter viuẽtes erit, qualem ait Homerus inter mortuos eſſe Tireſiam, de quo ait,

Hic ſolus ſapit, [eorum nimirum qui ſunt apud inferos] *aſt illi volitant velut vmbræ.*

Eodem modo hic inſtructus atque ornatus his dotibus, quemadmodum vmbrarum ratione, vera quoque res erit, Virtutis
B ratione. ME. Optimè mihi dicere videris, Socrates. SOC. Ex hac igitur, Meno, ratiocinatione, diuino quodam numine Virtus iis quibus accedit, accedere videtur. Exploratam verò perſpicuámque hac de re veritatem intelligemus, quum, priuſquã quæramus qua ratione hominibus Virtus accedit, conabimur inueſtigare ecquídnã ipſa ex ſeipſa ſit. Nunc autem tempus eſt vt aliquò proficiſcar. tu verò, ea quæ in animum hac noſtra diſputatione induxiſti tuum, hæc ipſa hoſpiti tuo Anyto conator
C perſuadere, vt manſuetior euadat. quod ſi effeceris, ipſis quoque Athenienſibus fortaſſe profueris.

A ται. εἰ μή τις εἴη τοιοῦτος τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν, οἷος καὶ ἄλλον ποιῆσαι πολιτικόν. εἰ δὲ εἴη, σχεδὸν ἄν τι οὗτος λέγοιτο τοιοῦτος ἐν τοῖς ζῶσιν, οἷον ἔφη Ὅμηρος ἐν τοῖς τεθνεῶσι τὸν Τειρεσίαν εἶναι. λέγων περὶ αὐτοῦ ὅτι

Οἶος πέπνυται [τῶν ἐν ᾅδου,] τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι.

ταὐτὸν ἂν καὶ εὐθὺς οὗτος τοιοῦτος, ὥσπερ παρὰ σκιὰς, ἀληθὲς ἂν πρᾶγμα εἴη πρὸς ἀρετήν. ΜΕ. Κάλλιστα δοκεῖς μοι λέγειν, ὦ Σώ-
B κρατες. ΣΩΚΡ. Ἐκ μὲν τοίνυν τούτου τοῦ λογισμοῦ, ὦ Μένων, θείᾳ μοίρᾳ ἡμῖν φαίνεται παραγιγνομένη ἡ ἀρετὴ οἷς παραγίγνεται. τὸ δὲ σαφὲς περὶ αὐτοῦ εἰσόμεθα τότε, ὅταν πρὶν ᾧτινι τρόπῳ τοῖς ἀνθρώποις παραγίγνεται ἡ ἀρετὴ, πρότερον ἐπιχειρήσωμεν αὐτὸ καθ' αὐτὸ ζητεῖν τί ποτ' ἐστὶν ἀρετή. νῦν δ' ἐμοὶ μὲν ὥρα ποι ἰέναι. σὺ δὲ ταῦτα ἅπερ αὐτὸς πέπεισαι, πεῖθε καὶ τὸν ξένον τόνδε Ἄνυτον, ἵνα πρᾳότερος ᾖ. ὡς, ἐὰν πείσῃς
C τοῦτον, ἔστιν ὅ, τι καὶ Ἀθηναίους ὀνήσεις.

ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΠΡΩ͂ΤΟΣ, Ἤ, ΠΕΡΙ͂ ΦΥ΄ΣΕΩΣ ἀνθρώπου. Μαιευτικός.

ALCIBIADES PRIMVS, Siue, DE NATVRA humana.

Obſtetricius, ſiue Eruendæ veritatis cauſa inſtitutus.

IN ALCIBIADEM ARGVMENTVM.

DVO facit Philoſophus in hac diſputatione. Primùm enim docet, hominis naturam ita eſſe cõparatam ad virtutis cultum ſuſcipiendum, vt variis tamen vitiis obuoluatur, quæ felicem exitum impediant, in præſtantiſſimis etiam ingeniis. Vitia illa eſſe, Ignorantiam, Negligentiam, Arrogãtiam, furioſam & præcipitem ducem, quæ obſtruat luminibus animi: quem vana perſuaſione replet eius rei quam tamen ignorat, vt eam ideo negligat, quia arbitratur ſe eam noſſe: imò vt alios eam docere aggrediatur. Hoc vnum eſt. Alterum verò, vti vitiis illis opportuna remedia adhibeãtur: quò illis exterminatis, felicem exitum natura noſtra ſortiatur. Præclarum illum animi ſtatum ex Dei voluntate & arbitrio pendere ait, cuius videlicet & ipſe ſit verum & ſolidum firmamentum, & illa proinde remedia reddat in hominibus efficacia. Itaque negligentiæ illi opponit remediũ, Curam ſuiipſius: ignorantiæ, Cognitionem. hactenus tamen, vt oſtendat neminem poſſe ſeipſum vti par eſt cognoſcere, qui Deum non cognoſcat. Efficere autem illam noſtri ſeriam cognitionẽ, vt & pudeat noſtræ arrogantiæ, quum nihili ſimus, ſi bene nos norimus: &, vt maximam diligentiam adhibeamus in nobis excolendis (id eſt, animo noſtro, quem verè nos ipſos cẽſere debemus) non verò vt inutilem operam in rebus alienis impendamus. quæ eſt præpoſtera diligentia, corporis videlicet & eorum quæ ad corporis cultum pertinent: quæ quidem non ſunt nos ipſi. quum corpus ſit inſtrumentum animi. id eſt, non ipſe homo, ſed id quo homo vtatur: res autem illæ quæ ad corpus pertinent, veluti, robur, diuitiæ, &c. ſint planè extra hominem. Illius autem Noſtri cognitionis ſtatuit fundamentum cognitionem Dei: quem verè theologico vocabulo Αὐτὸ αὐτὸ & αὐτὸ ἕκαστον vocat, id eſt, eum qui verè ſit, omníſque eſſentiæ origo atque cauſa. ac proinde colligit, Honeſtæ & felicis vitæ, ſiue in priuatis perſonis, ſiue in repub. caput eſſe Pietatem. i. τὸ θεοφιλῶς πράσσειν. Ita diſputationis θέσιν verè videtur titulus oſtendere, DE NATVRA HOMINIS. id eſt, vt norimus quo pacto illa ſit conſtituendã. quod fit nimirum, ſi & illius vitia cognoſcamus, & illis ſanandis vera & præſentia remedia: vt quidem illa fugiamus, hæc amplectamur. Hæc autem eleganter explicat inſtituta hypotheſi in Alcibiadis perſona, quem conſtat è Græca hiſtoria, fuiſſe quidem præditum excellenti natura: quæ tamen & ſibi & patriæ incommodè ceſſerit. Nexum autem iſtius diſputationis cum ſuperioribus, oſtendimus initio iſtius ſyzygiæ. Quæritur enim Felicitas, quæ eſt princeps primariúſque vniuerſæ noſtræ vitæ finis. illam in Deo ineſſe docuit Plato. Virtutem autem eſſe viam ad illam felicitatem, idem quoque deinceps demonſtrauit in Menone: ita vt Dei vnius numine & beneficio virtutem homines acquirant. Idem ipſum in hoc dialogo explicatius nunc docet: Hactenus nimirum aptam eſſe naturam hominis ad virtutem ſuſcipiendam, ne vitiis excellentem ſuam indolem inficiat atque contaminet: ſed & norit ſeipſum, & vt id congruenter agat, Deum norit: quem vniuerſæ vitæ ſuæ ſtatuat ducem atque autorem. denique ſeriam in animo ſuo excolendo adhibeat diligentiam, quò piè atque religioſè viuat. ac proinde feliciter illum præclarum animi ſtatum ſibi ceſſurum ſtatuat, ſi Deus velit. Indicato ita diſputationis ſcopo, reliquum eſt vt ipſius οἰκονομίαν perſpiciamus,

QVAE EST HVIVSMODI.

QVAESITA opportunè ſermonis occaſione, Socrates cum Alcibiade feroculo iuuene & ambitioſo agens, qui iam cogitabat de Reipublicæ adminiſtratione capeſſenda: teſtatur ſe rationẽ tenere qua ille eam autoritatem potentiámque quam ſummoperè exoptabat, conſequeretur. Rationem igitur illam bene adminiſtrandæ Reipublicæ in virtute collocaturus, Alcibiadis primùm vitia docet, vt illorum ſanandorum præſcribat remedia. Ex proprio ore conuincit illius Ignorãtiam, Arrogantiam, Negligentiam: quippe qui ea ignoret quæ neque ipſe didicerat, neque inuenerat. Non autem didiciſſe oſtendit, quum idoneum nullum habuerit præceptorẽ, ne ipſum quidem populum, furioſum ducem: neque ciuilium illorum hominum quenquam. Non inueniſſe autem probat, quum nunquam inueſtigauerit, quippe quæ videlicet ſe noſſe arbitrabatur. Arrogã-

tiam prodit, quòd ea quæ ignoraret, docere vellet, coram etiam populo, frequenti teſtium corona. Arrogantiæ tamen manifeſtius traducendæ, inſtituit comparationem Alcibiadis cum Lacedæmoniorum & Perſarum regibus. id eſt, homuncionis cum illuſtriſſimis viris. quæ eſt veri ἐλέγχου ratio, ad excutiendum αὐθαδείας veternum. Negligentiam autem docet, quum id veluti ſibi cognitum contemnat, quod tamen maximè ignorabat. Ignorantiæ porro duplex genus tradit. vnum, damnoſæ & probroſæ inſcitiæ: quum ea ſe noſſe homines arbitrantur, quæ ignorant maximé. alterum ἀναμαρτήτου, id eſt, quæ minimè ſuo incommodo peccet, ſed potius ſit occaſio comparandæ ſcientiæ: quum ſuam agnoſcunt ignorantiam, vt peritorum hominum fidei ſe committant. Itaque docet Socrates, & ad rempublicam bene adminiſtrandam, & ad ſingulorum hominum vitã commodè regendam, primùm eſſe neceſſe vti ſeipſum vnuſquiſque norit, tum accuratam diligentiam adhibeat ſui curandi. Itaque indicatis morbis totidem opponit remedia. Noſtri autem cognitionem copioſè deſcribit, illámque à Dei, quem (vti diximus) αὐτὸ αὐτὸ vocat, cognitione pendere ait. Diligentiam autem & curam noſtri non in eo ſitam ait, vt corpus & quæ ad corpus pertinẽt colamus, ſed animum noſtrum, id eſt noſipſos. Animi porro cognitionem in eo ſitam eſſe, vt poſtquam Deum cognouerit, ſeipſum cognoſcat. quod præclara imagine docet. Denique, inſtituto ſuo peculiariter applicans, monet cauendum etiam atque etiam eſſe ne populi prauis conſuetudinibus inficiamur, quod minimè futurum ait, ſi in illam noſtri cognitionem ſeriò incumbamus. quæ videlicet etiam opportuna ſit ratio rei & publicæ & familiaris bene & feliciter adminiſtrandæ, vti etiam vnuſquiſque ſeipſum rectè regat. Illud denique verum eſſe imperium & verè ἐλευθεροπρεπὲς, Ex virtute viuere: contrà, peſſimæ ſeruitutis genus atque inhoneſtiſſimæ, Improbitati ſe dedere. In hoc genere viuendi, quod virtute traducitur, veram eſſe ſitam felicitatem: cuius nimirum conſequendæ rationem à Deo pendere norimus, vt ſit hæc ſermonis iſtius clauſula, Futurum vt vita noſtra ſic ex virtute conſtituatur atque feliciter, SI DEVS VELIT.

Alcibiadem his vocibus ſedatum, & ſe in meliorem frugem parantem, inducit Plato vltimis diſputationis verbis.

AXIOMATA & THEOREMATA quædam ex hac diſputatione.

ETHICA.

1 *Ignorantia, Negligentia, Arrogantia, quæ ſæpenumero ſunt ξύνοικοι, teterrimæ ſunt peſtes humanæ naturæ.*

2 *Duplex eſt ignorantiæ genus. unum, & maximorum quidem malorum cauſa, & ἐπονείδιστος ἀμαθία, Exiſtimare ea noſſe quæ neſcias. alterum, ἀναμάρτητον quidem, & commoda ad ſcientiam uia, Agnoſcere ſuam ignorantiam, & peritorum fidei ſe committere.*

3 *Non modò turpe, ſed etiam furioſum eſt, Velle docere quæ neſcias.*

4 *Imperitiæ comes eſt, Error.*

5 *Populus, eſt rerum iuſtarum malus & uecors magiſter.*

6 *Qui de re aliqua uel ipſi ſecum, uel alij cum alijs, diſcrepant, non poſſunt illius eſſe ſinceri germanique præceptores: quum una ſit & ſemper ſibi conſentiens ueritas.*

7 *Pernicioſa negligentia, Ea contemnere quæ neſcias.*

8 *Prima bene agendi θεραπεία eſt, Vt noſmet remedio indigere intelligamus: Altera eſt, Vt illud non in nobis ineſſe ſtatuamus, ſed in uno Deo.*

9 *Ethicæ diſciplinæ finis eſt, Vt bene & feliciter uiuamus.*

10 *Bene uiuendi caput eſt, Vt noſipſos norimus.*

11 *Vt nos bene cognoſcamus, Deus eſt prius cognoſcẽdus, ac proinde germanæ illius Noſtri cognitionis fundamentum eſt, Dei cognitio.*

12 *Tria hæc ſunt diſtinguenda, Noſipſi, Res noſtræ, Ea quæ ad res noſtras pertinent. &, Is qui utitur, &, Id quo ille utitur.*

13 *Animus eſt homo, id eſt, noſipſi: Corpus, res noſtra: Ea quæ ad corpus noſtrum colendum pertinent, non propriè noſtra, ſed τὰ τῶν ἡμῶν, & quidem remotiora. ut ſunt, diuitiæ, forma, robur, &c.*

14 *Vt igitur nos norimus, animum noſtrum noſſe debemus: ut noſtri curam geramus, animi noſtri curam gerere debemus, non uerò corporis: tantùm abeſt ut diuitiarum, &c.*

15 *Animus corpore utitur, tanquam inſtrumento quodam: & quidem ita ut in illud ſummum habeat imperium.*

16 *Animus ſeipſum cognoſcit, quum ſeipſum contemplatur, & meliorem ſui partem, id eſt, Sapientiam. quod præclara Spectri & Oculi imagine illuſtratur.*

17 *Illa noſtri cognitio, eſt uera ratio rei & publicæ, & familiaris, uitæ denique uniuerſæ, bene & feliciter gubernandæ.*

18 *Ignoratio contrà noſtri, eſt labes & perturbatio ſocietatis humanæ: ac proinde pernicies & reipublicæ & priuatorum hominum.*

19 *Conuincendæ hominum arrogantium αὐθαδεία, huiuſmodi ἔλεγχος eſt inſtituendus ut cum illuſtriſſimis illos contendamus, quò ita excutiatur ipſorum ueternũ.*

20 *Vnicuique planè eſt neceſſaria ad uitam bene conſtituendam, Accurata & ſolicita ſui cura.*

21 *In deliberationibus publicis Melius illud eſt cõſilium, quod iuſtius.*

22 *Honeſtum & utile ſunt uerè συνώνυμα.*

23 *Virtus eſt quidem rerumpubl. & uniuerſæ uitæ humanæ fundamentum: uirtutis autem, Pietas.*

24 *Virtutis imperium eſt uerè ἐλευθεροπρεπὲς, & uera libertas: Vitio autem ſe dedere, inhoneſta & damnoſa eſt ſeruitus.*

25 *Vt aliquid bene agamus, perita illius rei cognitio ſubſternenda eſt. id eſt, εὐπραξίας fundamẽtum, eſt Sapientia.*

26 *Εὐβουλία, id eſt, commodum & prudens conſilium, eſt ciuilis uitæ bonitas.*

27 *Illius εὐβουλίας finis & uſus eſt, Vti concorditer & amicè ciues in Republ. uiuant.*

28 *In Republ. uarij quidem ſunt & multiplices conditionum gradus atque ordines: & quidem ita ut ſuis terminis & cancellis circumſcripti atque definiti, ad communitatis conſeruationem referantur.*

29 *Illius εὐταξίας fulcrum, eſt Iuſtitia. i. ut unuſquiſque agat quod iuſtum & æquum eſt.*

30 *Etiam atque etiam prouidendum eſt ne populi τὸ ἀπρόσωπον nobis imponat: ſed danda eſt opera ut laruis illis excuſſis, eius corruptelas fugiamus.*

DIALECTICA.

31 Illius diſſerendi formæ, quæ fit δι' ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως, uis & efficacitas hac in re cernitur, ut is qui reſpondet, rem ipſe dicat. id eſt, rei ueritas ex ipſius animo eruatur διὰ λόγου μαιείαν.

32 Artis finis eſt τὸ κρεῖττον, id eſt, ut melius aliquid agatur. quæ recta agendi ratio ἐμπειρίας temeritati opponitur.

33 Vt artem norimus, id cognoſcendũ eſt, cuius cauſa ipſa ars eſt conſtituta. id eſt, ipſius ſubiectum.

34 Artium aliæ ſunt κύριαι & ſummæ: aliæ ὑπάλληλοι & famulæ, ſummarúmque inſtrumenta.

METAPHYSICA.

35 DEVS eſt αὐτὸ αὐτὸ & αὐτὸ ἕκαστον. id eſt, Vnus ipſe reuera eſt, & per ſe eſt, & ſemper eſt, αὐτὸν καὶ αὐτὸ ἀεί: & omnibus rebus, quæ uerè ſunt, ueram exiſtendi efficaciam dat.

CYPRIANVS AD DEMETRIANVM.

Vt cognoſcere Deum poſſis, te antè cognoſce. Quid in ruinam diaboli per ipſum & cum ipſo cadis? ſublimitatem ſerua qua natus es, &c.

AVGVST. LIB. IIII. DE TRINIT.

Scientiam terreſtrium cœleſtiúmque rerum magni æſtimare ſolet genus humanum: in quo profectò meliores ſunt qui huic ſcientiæ præponũt Noſſe ſemetipſos: laudabiliórque eſt animus cui nota eſt infirmitas ſua, quàm qui, ea non perſpecta vias, ſiderum ſcrutatur, ignorans ipſe qua via ingrediatur ad ſalutem & firmitatem ſuam, &c.

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ πρόσωπα,

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ.

DIALOGI ALCIBIADIS perſonæ,

SOCRATES, ALCIBIADES.

A Ὦ ΠΑΙ Κλεινίου, οἶμαί σε θαυμάζειν ὅτι πρῶτος ἐραστής σου γενόμενος, τῶν ἄλλων πεπαυμένων, μόνος οὐκ ἀπαλλάττομαι· καὶ ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι δι' ὄχλου ἐγένοντό σοι διαλεγόμενοι, ἐγὼ δὲ τοσούτων ἐτῶν οὐδὲ προσεῖπον. τούτου δὲ τὸ αἴτιον γέγονεν, οὐκ ἀνθρώπινον, ἀλλά τι δαιμόνιον ἐναντίωμα, οὗ σὺ τὴν δύναμιν καὶ ὕστερον πεύσῃ· νῦν δ' ἐπειδὴ οὐκ-
B ἔτι ἐναντιοῦται, οὕτω προσελήλυθα. εὔελπις δέ εἰμι καὶ τὸ λοιπὸν μὴ ἐναντιώσεσθαι αὐτό. σχεδὸν οὖν κατανενόηκα ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ σκοπούμενος ὡς πρὸς τοὺς ἐραστὰς ἔσχες. πολλῶν γὰρ γενομένων καὶ μεγαλοφρόνων, οὐδεὶς ὃς οὐχ ὑπερβληθεὶς τῷ φρονήματι ὑπὸ σοῦ πέφευγε. ὃν δὲ λόγον, ᾧ

Poteſt etiam ἀνθρώπινον, ſublata hypoſtigme, iungi cum ἐναντίωμα: ut dicatur non humanum ſed diuinum fuiſſe obſtaculum.

ADMIRARI te arbitror, fili Cliniæ, me, qui primus omnium te amare cœpi, quũ cæteri illum erga te amorẽ deſierint, ſolum in eo conſtanter perſeuerare: & quũ cæteri frequentiori cõſuetudine moleſti fuerint, ego per tot annos ne te compellarim quidem. Huius verò rei cauſa nõ humana quidem extitit, ſed diuinum quoddam interdictum, cuius efficaciam poſtea audies. Nunc autem quum minimè amplius illud aduerſetur, ita acceſſi: & me præclara etiam ſpes tenet futurum vt mihi non poſthac aduerſetur. Huius autem quod interceſſit temporis ſpatio, re deliberata perſpexi quomodo te erga tuos illos amatores gereres. Quanuis enim eſſent complures iique qui de ſe magnificè ſentirẽt, nullus tamen fuit qui non à te faſtu ſuperatus exceſſerit. Qua

a Demõſtraturus Plato humanæ naturæ indolem, & multiplicem illius exitum, omnémque vitæ honeſtæ atque felicis vim & efficaciam Deo tributurus: opportunũ quæſiuit exemplum, in quo & illa Naturæ vis, & contrà defectus, & infelix exitus, perſpiceretur: in Alcibiade nimirum, generoſæ naturæ homine, qui rapidiore tamẽ impetu oppreſſit bonæ alioqui indolis igniculos. Genus dicendi μαιευτικὸν rei ipſi accommodatũ eſt, quæ vberius ita tractatur in vtranque partẽ. De hoc Socratis erga Alcibiadem amore, diximus in Protagora. diſertè hic teſtatur Socrates, non fuiſſe impurum amorem, ſed ſe Alcibiadis animum, non corpus, amaſſe. Indulſit tamẽ plus æquo gentis ſuæ & ætatis vanitati, præter eius etiã honeſtatis formulam, quam ipſe præſcribit.

Occaſio ſermonis diſertè notatur, Cur Socrates in illo Alcibiadis amore conſtanter perſeuerauerit, à quo cæteri illius amatores deſciſcerent. Attexuntur circunſtantiæ de faſtu Alcibiadis & illius cauſis: ad ὑποτύπωσιν quidem grandis cuiuſdā naturæ & magnis donis ornatæ, mole tamē ſua ruentis atque infelici exitu infructuoſæ.

verò ratione illos præ te contempſeris, iuuat tibi commemorare. Affirmas te nulla in re hominū quoquam indigere: quandoquidem tanta eſt apud te rerum vbertas atque opportunitas vt nullius rei penuria labores: ſumpto nimirum à corpore ad animum vſque initio. Etenim te & pulcherrimum & maximum eſſe arbitraris. (& hac quidem in re te minimè mentiri, perſpicuum ſanè eſt cuilibet) deinde & te eſſe è florentiſſimo genere natum in tua ipſius ciuitate, quæ Græcarum ampliſſima eſt: hîc verò, ex paterno quidem genere amicos & cognatos eſſe plurimos & optimos, qui ad tuas neceſſitates præſto tibi eſſent: ex materno autem, his neque minores neque pauciores. Præ omnibus autem quos recenſui, maiorem tibi ineſſe potentiam autoritatémque in Pericle Xanthippi filio, quem pater tutorem tibi & fratri reliquit: qui non tantùm in hac ciuitate id poteſt facere quod vult, ſed & in vniuerſa Græcia, & in multis etiam & magnis barbarorum gentibus. Adderem quoque te ex diuitum eſſe numero: niſi ſcirem te hac in re minimè omniū gloriari. Itaque dum iſtarum rerum fiducia te efferres, amatores tuos ſuperaſti: illi verò te in his inferiores, à te ſuperati ſunt. neque hæc te ſanè latuerūt. vnde te valde mirari perſpectum habeo, quid mihi in mentem venerit cur ab iſto tuo amore non diſcedam, & qua alia ſpe fultus in eo perſtem, quum alii fuſa fuga iam aufugerint. ALCIB. Atqui hoc fortaſſe ignoras, Socrates, te paululum me præuertiſſe. ego enim in animo habebam te adire, & eadē ipſa ex te percontari, quídnam tibi velis, & qua ſpe mihi moleſtus venias, & vbicunque obuerſer, tu iſthic adſis diligētiſſimé. reuera enim admiror ecquid id tibi ſit rei, & id libentiſſimè audirem. SOCR. Me igitur (vt veriſimile eſt) audies parato animo: ſi quidem, vt ais, aues cauſam cognoſcere, & quid in animo habeam, cupis audire. Ego enim veluti audituro & id auidè expectanti rem commemorabo. ALCI. Omnino. verùm age, dicito. SOCR. Attende igitur. non enim mirum tibi eſſe debet, ſi, quemadmodum vix incepi, ita & vix deſierim. ALC. Dic ſodes. audiam enim. SOC. Dicendum eſt ſanè. quanquam difficile eſt, amatorē cum eo rem habere qui nullo modo amatoribus cedat, ſéque illis accommodet. audendum tamen eſt meam explicare ſententiā. Ego enim, Alcibiades, ſi te animaduertiſſem iis in rebus quas modò dicendo perſequuti ſumus, cōtento animo acquieſcentem atque inhærentem, & ſtatuentem in illis vitam eſſe tranſigendam, iampridem certè à tuo amore abſceſſiſſem: vt quidē

A ὑπερπεφρόνηκας, ἐθέλω διελθεῖν. οὐδενὸς φὴς
ἀνθρώπων ἐνδεὴς εἶναι εἰς οὐδέν. τὰ γὰρ ὑπάρ-
χοντά σοι, μεγάλα εἶναι, ὥστε μηδενὸς δεῖσθαι,
ἀπὸ τοῦ σώματος ἀρξάμενα, τελευτῶντα
εἰς τὴν ψυχήν. οἴει γὰρ δὴ εἶναι πρῶτον μὲν,
κάλλιστός τε καὶ μέγιστος· (καὶ τοῦτο μὲν δὴ παν-
τὶ δῆλον ἰδεῖν ὅτι οὐ ψεύδῃ) ἔπειτα, νεανικω-
τάτου γένους ἐν τῇ σεαυτοῦ πόλει, οὔσῃ μεγίστῃ
τῶν Ἑλληνίδων. καὶ ἐνταῦθα πρὸς πατρός
B τε σοὶ φίλους καὶ συγγενεῖς πλείστους εἶναι καὶ
ἀρίστους, οἳ εἴ τι δέοι ὑπηρετοῖεν ἄν σοι· τού-
των δὲ τοὺς πρὸς μητρὸς, οὐδὲν χείρους οὐδ'
ἐλάττους. ξυμπάντων δὲ ὧν εἶπον μείζω οἴει
σοὶ δύναμιν ὑπάρχειν, Περικλέα τὸν Ξαν-
θίππου, ὃν ὁ πατὴρ ἐπίτροπον κατέλιπε σοί τε
καὶ τῷ ἀδελφῷ· ὃς οὐ μόνον ἐν τῇδε τῇ πόλει
δύναται πράττειν ὅ,τι ἂν βούληται, ἀλλ' ἐν
πάσῃ τῇ Ἑλλάδι, καὶ τῶν βαρβάρων ἐν πολ-
λοῖς καὶ μεγάλοις γένεσι. προσθήσω δὲ, καὶ
C ὅτι τῶν πλουσίων· δοκεῖς δέ μοι ἐπὶ τούτῳ ἥκι-
στα μεγαλοφρονεῖν. κατὰ πάντα δὴ ταῦτα σύ
τε μεγαλαυχούμενος κεκράτηκας τῶν ἐρα-
στῶν, ἐκεῖνοί τε ὑποδεέστεροι ὄντες ἐκρατή-
θησαν. καί σε ταῦτ' οὐ λέληθεν. ὅθεν δὴ εὖ
οἶδα ὅτι θαυμάζοις, τί διανοούμενος ποτὲ *Malim indic. modo legere θαυμάζεις.*
οὐκ ἀπαλλάττομαι τοῦ ἔρωτος καὶ ἥντιν' ἔχων
ἐλπίδα ὑπομένω, τῶν ἄλλων πεφευγότων.
ΑΛΚ. Καὶ ἴσως γε, ὦ Σώκρατες, οὐκ οἶσθ'
ὅτι σμικρόν με ἔφθης. ἐγὼ γάρ τοι ἐν νῷ εἶχον
D πρότερός σοι προσελθὼν ταυτὰ ταῦτ' ἐ-
ρέσθαι· τί ποτε βούλει, καὶ εἰς τίνα ἐλπίδα
βλέπων ἐνοχλεῖς με, ἀεὶ ὅπου ἂν ὦ, ἐπιμε-
λέστατα παρών. τῷ ὄντι γὰρ θαυμάζω ὅ,τι
ποτ' ἐστὶ τὸ σὸν πρᾶγμα, καὶ ἥδιστ' ἂν πυθοί-
μην. ΣΩ. Ἀκούσῃ μὲν ἄρα μου (ὡς τὸ εἰ-
κὸς) προθύμως, εἴπερ, ὡς φὴς, ἐπιθυμεῖς εἰ-
δέναι καὶ ἀκούσεσθαι τί διανοοῦμαι, ὡς ἀκουσομέ- *Partic. γὰρ post ἀκουσομένῳ uidetur & Fic. legiſſe. Sed οὖν etiam locū ibi habere poſſit.*
νῳ καὶ περιμενοῦντι λέγω. ΑΛ. Πάνυ μὲν
οὖν. ἀλλὰ λέγε. ΣΩ. Ὅρα δή. οὐ γάρ τοι εἴη
E ἂν θαυμαστὸν, εἰ, ὥσπερ μόγις ἠρξάμην, οὕτω
μόγις καὶ παυσαίμην. ΑΛ. Ὠγαθὲ λέγε.
ἀκούσομαι γάρ. ΣΩ. Λεκτέον ἂν εἴη. χαλε-
πὸν μὲν οὖν πρὸς ἄνδρα οὐχ ἥττονα ἐραστῶν
προσφέρεσθαι ἐραστῇ, ὅμως δὲ τολμητέον φρά-
σαι τὴν ἐμὴν διάνοιαν. ἐγὼ γὰρ, ὦ Ἀλκιβιά-
δη, εἰ μέν σε ἑώρων ἃ νῦν δὴ διήλθομεν ἀγα-
πῶντα, καὶ οἰόμενον δεῖν ἐν τούτοις καταβιῶ-
ναι, πάλαι ἂν ἀπηλλάγμην τοῦ ἔρωτος, ὥς γε

δὴ ἐμαυτὸν πείθω. νῦν δὲ ἕτερα αὖ κατηγορήσω διανοήματα σὰ πρὸς αὐτόν σε· ᾧ καὶ γνώσῃ ὅτι προσέχων γέ σοι τὸν νοῦν διατετέλεκα. δοκεῖς γάρ μοι, εἴ τίς σοι εἴποι θεῶν, Ὦ Ἀλκιβιάδη, πότερον βούλει ζῆν ἔχων ἃ νῦν ἔχεις, ἢ αὐτίκα τεθνάναι, εἰ μή σοι ἐξέσται μείζω κτήσασθαι; δοκεῖς ἄν μοι ἑλέσθαι τεθνάναι. ἀλλὰ νῦν ἐπὶ τίνι δή ποτε ἐλπίδι ζῇς, ἐγὼ φράσω. ἡγῇ, ἐὰν θᾶττον εἰς τὸν Ἀθηναίων δῆμον παρέλθῃς (τοῦτο δὲ ἔσεσθαι μάλα ἡμερῶν ὀλίγων) παρελθὼν δ' ἐνδείξασθαι Ἀθηναίοις ὅτι ἄξιος εἶ τιμᾶσθαι ὡς οὔτε Περικλῆς, οὔτε ἄλλος οὐδεὶς τῶν πώποτε γενομένων. καὶ τοῦτο ἐνδειξάμενος, μέγιστον δυνήσεσθαι ἐν τῇ πόλει. ἐὰν δ' ἐνθάδε μέγιστος ᾖς, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις· καὶ οὐ μόνον ἐν Ἕλλησιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς βαρβάροις, ὅσοι ἐν τῇ αὐτῇ ἡμῖν οἰκοῦσιν ἠπείρῳ. καὶ εἰ αὖ σοι εἴποι ὁ αὐτὸς οὗτος θεὸς ὅτι αὐτοῦ σε δεῖ δυναστεύειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ· διαβῆναι δ' εἰς τὴν Ἀσίαν οὐκ ἐξέσται σοι, οὐδὲ ἐπιθέσθαι τοῖς ἐκεῖ πράγμασιν· οὐκ ἂν αὖ δοκεῖς μοι ἐθέλειν οὐδ' ἐπὶ τούτοις μόνοις ζῆν· εἰ μὴ ἐμπλήσεις τοῦ σοῦ ὀνόματος καὶ τῆς σῆς δυνάμεως πάντας, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀνθρώπους. καὶ οἶμαί σε πλὴν Κύρου καὶ Ξέρξου ἡγεῖσθαι οὐδένα ἄξιον λόγου γεγονέναι. ὅτι μὲν οὖν ταύτην τὴν ἐλπίδα ἔχεις, εὖ οἶδα, καὶ οὐκ εἰκάζω. ἴσως οὖν ἂν εἴποις, ἅτε εἰδὼς ὅτι ἀληθῆ λέγω, Τί δὴ οὖν ὦ Σώκρατες, τοῦτ' ἐστί σοι πρὸς λόγον ὃν ἔφησθα ἐρεῖν, διὸ ἐμοῦ οὐκ ἀπαλλάττῃ; ἐγὼ δή σοι γε ἐρῶ, ὦ φίλε παῖ Κλεινίου καὶ Δεινομάχης. τούτων γάρ σοι ἁπάντων τῶν διανοημάτων τέλος ἐπιτεθῆναι ἄνευ ἐμοῦ ἀδύνατον. τοσαύτην ἐγὼ οἶμαι δύναμιν ἔχειν εἰς τὰ σὰ πράγματα καὶ εἰς σέ. διὸ δὴ καὶ πάλαι οἶμαί με τὸν θεὸν οὐκ ἐᾶν διαλέγεσθαί σοι, ὃν ἐγὼ περιέμενον ὁπηνίκα ἐάσει. ὥσπερ γὰρ σὺ ἐλπίδας ἔχεις ἐν τῇ πόλει ἐνδείξασθαι ὅτι αὐτῇ παντὸς ἄξιος εἶ, ἐνδειξάμενος δὲ ὅτι, οὐδὲν ὅ,τι οὐ παραυτίκα δυνήσεσθαι· οὕτω κἀγὼ παρὰ σοὶ ἐλπίζω μέγιστον δυνήσεσθαι, ἐνδειξάμενος ὅτι παντὸς μᾶλλον ἄξιός εἰμι, καὶ οὔτ' ἐπίτροπος, οὔτε συγγενής, οὔτε ἄλλος οὐδείς, ἱκανὸς παραδοῦναι τὴν δύναμιν ἧς ἐπιθυμεῖς, πλὴν ἐμοῦ, μετὰ θεοῦ μέντοι. νεωτέρῳ μὲν οὖν ὄντι σοί, καὶ πρὶν τοσαύτης ἐλπίδος γέμειν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐκ εἴα ὁ θεὸς διαλέγεσθαι, ἵνα μὴ μάτην διαλεγοίμην· νῦν δ'

Fort. δοκεῖς. Iungitur enim αὖ cum ἑλέσθαι. Sic paulo post, οὐκ ἂν αὖ δοκεῖς μοι ἐθέλειν.

Vel uocula δὲ pro δὴ poſita eſt, uel potius illa locum huius malè occupat. Nec dubito quin ἐνδείξασθαι reponi debeat.

Γρ. ἄλλοις Ἕλλησι· καὶ οὐ μόνον.

A mihi perſuadeo. Nunc verò alias tuas cogitationes tibiipſi certis argumentis indicabo: vt noris qua de cauſa perrexerim tibi animum meum addicere. Mihi enim videris, ſiquis deorum tibi diceret, Vtrū, Alcibiades, malis viuere his rebus inſtructus quas modò habes penes te, an continuò mori, niſi maiorum conſequendarum tibi ſuppetat facultas? mortem profectò vitæ antepoſiturus. [a] Nunc autem ecqua tandem ſpe viuas, ego dicam. Arbitraris, quo citius ad populum Athe- B nienſem accedes (quod quidem fiet intra paucos dies) tanto etiam maturius Athenienſibus demonſtraturum te honore dignum eſſe maiore quàm vel Pericles, vel alius quiſpiam eorum qui vnquam extiterunt: atque adeò hac ratione magnā eſſe conſequuturū in Republica poteſtatem. neque verò tantùm in hac ciuitate, ſed inter alios etiam Græcos, & inter barbaros, qui hanc incolunt telluris plagam. Quòd ſi idem tibi diceret deus per ſe licere, vti Europæ imperium conſequare, hac tamē lege ne in Aſiam traiicias, neque quicquā C illic rerum moliaris: profectò videris neque in his ſolis viuere velle, niſi nominis tui potentiæque rumore omnes (vt ita dicam) homines repleueris. & arbitror quidem te neminem, Cyro & Xerxe exceptis, in numero aliquo ducere. Te igitur hanc ſpem in animo tuo circūferre probè ſcio, neque illud coniecturis tantùm colligo. Excipies fortaſſe, cōſcius nimirum me vera dixiſſe, Quorſum hæc, Socrates, ad eum ſermonem quem te dicturum pollicitus es, cur videlicet à me non abſcedas? Ego i- D gitur, ô fili Cliniæ & Dinomaches, tibi dicā. nā ſine me fieri nullo modo poteſt vt iſtis cogitationibus finē imponas. tantā equidem arbitror me in res tuas habere & in te poteſtatem. Itaque exiſtimo Deū iampridem impedire ne tecum colloquar, quem quidem expectaui donec permitteret. Quemadmodū igitur tu ſperas futurū vt huic ciuitati oſtendas te magno dignū eſſe pretio, ac proinde, poſtquam tuæ virtutis fidē feceris, nihil ſit quod continuò E non poſſis: ita & ego arbitror me magnā apud te conſequuturum poteſtatem, vbi oſtendero me omnium maximo dignum eſſe pretio. nec verò hominum quiſquam, ſiue tutor, ſiue cognat⁹, ſiue alius quilibet, ea valet facultate, vt hanc quam cupis poteſtatem tibi poſſit tribuere, me vnico excepto: & Dei id quidem beneficio & numine. Quādiu igitur eras iunior, nec tantam ſpem animo tuo infuderas, non ſinebat Deus (vt mihi quidem videtur) vt mecum colloquereris, ne fruſtra tecum colloquerer: nūc verò permiſit. nūc enim

[a] Alcibiadis igitur ingenium deſcribit φίλαρχον & rerū magnarum appetens. Vt autem ſermoni anſa præbeatur, ait Socrates ſe rationem tenere, qua Alcibiades potentiā illam atque autoritatem, quam optabat, conſequeretur.

me audies. AL. [a] Multo mihi certè abſurdior, poſtquã loqui cœpiſti, videris, Socrates, quàm dum me tacitus ſequebaris: quãquam & ipſo ſolo aſpectu, tunc quoq; mihi huiuſmodi videbare. Vtrum igitur hæc cogitarem, néc ne, vt apparet, pernouiſti: & niſi faterer, nihil mihi relinqueretur quo te ab illa ſententia demouerẽ. Eſto igitur. quòd ſi hæc in animo verſo, quàmaximè, quomodo & tuo beneficio hæc mihi aderunt, & ſine te aberunt? ídne dicere potes? SOC. [b] Rogáſne poſſim prolixum quendam ſermonem contexere, quales ſolitus es audire? non enim hoc eſt poſitũ in mea poteſtate, nec is meus eſt mos. At id quidẽ, vt arbitror, indicare valeo, me docere poſſe rem ita habere, dummodo exigua in re quapiam obſequium mihi velis præſtare. ALC. Atqui, dummodo durum obſequiũ non indicas, volo. SOC. Durúmne tibi videtur ad interrogata reſpondere? ALCI. Non durum profectò. SOCR. Reſponde igitur. AL. Interroga. SOCR. Rogémne quaſi hæc cogites quæ te dixi cogitare? AL. Eſto, ſi ita vis: vt & quæ dicturus ſis, norim. SOCR. [c] Agedum igitur, cogitas enim, vt modò dicebam, intra non ita longum tempus in medium prodire, vt Athenienſibus des conſiliũ. quòd ſi ego te iamiam in ſuggeſtum aſcenſurum interrogarem, &, Quandoquidẽ (dixerim) Alcibiades, Athenienſes cogitant aliqua de re inire conſilium, & tu ſententiã dicturus ſurrexeris: túne de iis dicturus es, quæ melius noſti quàm hi? quid reſponderes? AL. Dicerem certè, me iis de rebus dicturum ſententiam, quas melius nouerim quàm hi. SO. De iis igitur rebus quarũ peritus es, bonũ & opportunũ conſiliũ das. AL. Quidni? SOC. [d] Eáne tantùm noſti quæ ab aliis didiciſti, an quæ ipſe inueniſti? ALC. Ecquænam verò alia? SOC. [e] Eſtne aliquid quod vel didiceris vel inueneris aliquãdo, quum tamen neque diſcere velles, neque ipſe inueſtigares? ALC. Non eſt. SOCR. Quid verò? num voluiſti quærere aut diſcere quę te ſcire arbitrareris? ALC. Nequaquam. SOCR. Igitur tempus fuit quum non exiſtimabas te ea noſſe quæ nunc noſti. ALC. Planè ita eſt. SOCR. [f] Atqui ea quæ didiciſti ego propemodum noui. ſiquid autem me fugit, expone. didiciſti enim tu (ſi bene memini) literas, & cithara canere, & luctam. noluiſti enim diſcere tibiis ludere. hæc ſunt quæ tu noſti, niſi fortaſſe aliquid me latet eorum quæ didiciſti. exiſtimo autem neque noctu neque interdiu exiuiſſe te, nobis inſciis. ALC. At nullarum aliarum rerum, præterquam harum quas dixiſti, cauſa, præceptores frequentaui. SOC.

a Socratem hæc præfatum irridet Alcibiades iactantior, & illas rationes, quas penes ſe eſſe profeſſus erat, ab illo expoſcit.

b Cauetur de genere dicendi quo ſint vſuri in hac diſputatione, nimirum interrogationum & reſponſionum vicibus: vt res quidem ipſa non tam ab eo qui interrogat quàm ab eo qui reſpondet, dicta cẽſeatur. Quod eſt genus μαιείας rebus cognoſcendis accommodatiſſimum: ſicuti diſertè poſtea notabit: in eum quidem finem, vt Alcibiades ſe nõ tam à Socrate quàm à ſeipſo reprehenſum norit.

c Poſitis quibuſdam ſuo more, Socrates, primùm arguit Alcibiadem ſummæ & ignorantiæ & arrogantiæ, quippe qui ea quæ minimè noſſet, ſe publicè docturum profiteretur. Ad illas autẽ arrogantis ignorantiæ agnoſcendæ anguſtias eũ deducit, quia probat illum rerum iuſtarum atque iniuſtarum diſcrimen (quæ quidẽ verſantur in publicis deliberationibus) neque inueniſſe per ſe, neque à quoquã alio didiciſſe, illarum quidem rerũ idoneo præceptore. vnde conſequatur ipſum res illas minimè noſſe.

d Prima hypotheſis, Nos ea docere quæ nouimus: & hactenus quidem, nos bonum & commodum cõſilium dare, iis quidem in rebus quarum periti ſumus.

e Secunda, Ea nos ſcire quæ vel didicerimus, vel per nos inuenerimus.

f Illarum hypotheſεων συναγωγή, & applicatio in inſtituto argumento: nimirum, Quid Alcibiades populum docere poſſit. Remouet primùm ea quæ non ſolent proponi in publicis concionibus, literas, muſicã, gymnaſticen, &c.

A ἐφῆκε. νῦν γὰρ ἄν μου ἀκούσαις. ΑΛ. Πολύ γέ μοι, ὦ Σώκρατες, νῦν ἀτοπώτερος φαίνῃ ἐπειδὴ ἤρξω λέγειν, ἢ ὅτε σιγῶν εἵπου. καίτοι σφόδρα γε ἦσθα ἰδεῖν καὶ τότε τοιοῦτος. εἰ μὲν οὖν ἐγὼ ταῦτα διανοοῦμαι, ἢ μή, ὡς ἔοικε, διέγνωκας· καὶ ἐὰν μὴ φῶ, οὐδέν μοι ἔσται πλέον πρὸς τὸ πείθειν σε. Εἶεν. εἰ γὰρ δὴ ὅτι μάλιστα ταῦτα διανενόημαι, πῶς διὰ σοῦ μοι ἔσται, καὶ ἄνευ σοῦ οὐκ ἂν γένοιτο, ἔχεις λέγειν; ΣΩΚ. Ἆρα ἐρωτᾷς εἴ τινα ἔχω εἰπεῖν λό-
B γον μακρόν, οἵους δὴ ἀκούειν εἴθισαι; οὐ γάρ ἐστι τοιοῦτον τὸ ἐμόν. ἀλλ' ἐνδείξασθαι μέν σοι, ὡς ἐγᾦμαι, οἷός τ' ἂν εἴην ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει, ἐὰν ἓν μόνον μοι ἐθελήσῃς βραχὺ ὑπηρετῆσαι. ΑΛ. Ἀλλ' εἴ γε δὴ μὴ χαλεπόν τι λέγεις τὸ ὑπηρέτημα, ἐθέλω. ΣΩΚ. Εἰ χαλεπὸν δοκεῖ τὸ ἀποκρίνασθαι τὰ ἐρωτώμενα; ΑΛ. Οὐ χαλεπόν. ΣΩΚ. Ἀποκρίνου δή. ΑΛ. Ἐρώτα. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ὡς διανοουμένου σου ταῦτα ἐρωτῶ, ἅ φη-
C μί σε διανοεῖσθαι. ΑΛ. Ἔστω, εἰ βούλει, οὕτως ἵνα καὶ εἰδῶ ὅ, τι καὶ ἐρεῖς. ΣΩ. Φέρε δή. διανοῇ γὰρ (ὡς ἐγώ φημι) παριέναι συμβουλεύσων Ἀθηναίοις ἐντὸς οὐ πολλοῦ χρόνου. εἰ οὖν μέλλοντός σου ἰέναι ἐπὶ τὸ βῆμα, λαβόμενος ἐροίμην, ὦ Ἀλκιβιάδη, "ἐπειδὴ περί τινος Ἀθηναῖοι διανοοῦνται βουλεύεσθαι, ἀνίστασαι συμβουλεύσων; ἆρ' ἐπειδὴ περὶ ὧν σὺ ἐπίστασαι βέλτιον ἢ οὗτοι; τί ἂν ἀποκρίναιο; ΑΛ. Εἴποιμ' ἂν δήπου, περὶ ὧν
D οἶδα βέλτιον ἢ οὗτοι. ΣΩΚ. Περὶ ὧν ἄρ' εἰδὼς τυγχάνεις, ἀγαθὸς ξύμβουλος εἶ. ΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚ. Οὐκοῦν ταῦτα μόνον οἶσθα ἃ παρ' ἄλλων ἔμαθες, ἢ αὐτὸς ἐξηῦρες; ΑΛ. Ποῖα γὰρ ἄλλα; ΣΩΚ. Ἔστιν οὖν ὅπως ἄν ποτε ἔμαθές τι, ἢ ἐξηῦρες, μήτε μανθάνειν ἐθέλων, μήτε αὐτὸς ζητεῖν; ΑΛ. Οὐκ ἔστι. ΣΩΚΡ. Τί δέ; ἠθέλησας ἂν ζητῆσαι ἢ μαθεῖν ἃ ἐπίστασθαι ᾤου; ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚΡ. Ἃ ἄρ' ἃ νῦν τυγχάνεις ἐπι-
E στάμενος, ἦν χρόνος ὅτε οὐχ ἡγοῦ εἰδέναι; ΑΛ. Ἀνάγκη. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν ἅ γε μεμάθηκας, σχεδόν τι καὶ ἐγὼ οἶδα. εἰ δέ τι ἐμὲ λέληθεν, εἰπέ. ἔμαθες "γὰρ σύ γε, κατὰ μνήμην ἐμὴν, γράμματα, καὶ κιθαρίζειν, καὶ παλαίειν. οὐ γὰρ δὴ αὐλεῖν γε ἤθελες μαθεῖν. ταῦτ' ἐστὶν ἃ σὺ ἐπίστασαι, εἰ μή πού τι μανθάνων ἐμὲ λέληθας. οἶμαι δέ, οὔτε νύκτωρ, οὔτε μεθ' ἡμέραν, ἐξιὼν ἔνδοθεν. ΑΛ. Ἀλλ' οὐ πεφοίτηκα εἰς ἄλλων ἢ τούτων. ΣΩ.

For. ἐπειδὴ περὶ τίνος ſcribendum eſt: hoc ſenſu, τί ἐστι περὶ οὗ ἐπειδὴ Ἀθηναῖοι διανοοῦνται βουλεύεσθαι, ἀνίστασαι συμβουλεύσων; (ut paulo pòſt dicit ὅταν οὖν περὶ τίνος βουλεύωνται, pro τί οὖν ἐστι περὶ οὗ ὅταν βουλεύωνται.) Quòd ſi retinendo περί τινος, præfigatur καὶ uerbo ἀνίστασαι, ne ſic quidem cohærebunt ſatis quæ ſequuntur.

— γὰρ δὴ σύ γε.

Πότερον οὖν, ὅταν περὶ γραμμάτων Ἀθηναῖοι βουλεύωνται, πῶς ἂν ὀρθῶς γράφοιεν, τότε ἀναστήσῃ αὐτοῖς συμβουλεύσων; ΑΛ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε. ΣΩ. Ἀλλ' ὅταν περὶ κρουμάτων ἐν λύρᾳ; ΑΛ. Οὐδαμῶς. ΣΩΚ. Οὐδὲ μὴν οὐδὲ περὶ παλαισμάτων γε εἰώθασι βουλεύεσθαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. ΑΛ. Οὐ μέντοι. ΣΩ. Ὅταν οὖν περὶ τίνος βουλεύωνται; οὐ γάρ που ὅταν γε περὶ οἰκοδομίας. ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Οἰκοδόμος γὰρ ταῦτά γε σοῦ βέλτιον συμβουλεύσῃ; ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Οὐδὲ μὴν ὅταν περὶ μαντικῆς βουλεύωνται; ΑΛ. Οὔ. ΣΩΚ. Μάντις γὰρ αὖ ταῦτα ἄμεινον ἢ σύ. ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Ἐάν τέ γε σμικρὸς ἢ μέγας ᾖ, ἐάν τε καλὸς, ἢ αἰσχρός· ἔτι τε, γενναῖος, ἢ ἀγεννής. ΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Εἰδότος γὰρ (οἶμαι) περὶ ἑκάστου ἡ συμβουλή, καὶ οὐ πλουτοῦντος. ΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Ἀλλ' ἐάν τε πένης, ἐάν τε πλούσιος ᾖ ὁ παραινῶν, οὐδὲν διοίσει Ἀθηναίοις ὅταν περὶ τῶν ἐν τῇ πόλει βουλεύωνται, πῶς ἂν ὑγιαίνοιεν, ἀλλὰ ζητήσουσιν ἰατρὸν εἶναι τὸν σύμβουλον. ΑΛ. Εἰκότως γε. ΣΩ. Ὅταν οὖν περὶ τίνος σκοπῶνται, τότε σὺ ἀνιστάμενος ὡς συμβουλεύσων, ὀρθῶς ἀναστήσῃ; ΑΛ. Ὅταν περὶ τῶν ἑαυτῶν, ὦ Σώκρατες, πραγμάτων. ΣΩ. Τῶν περὶ ναυπηγίας λέγεις; ὁποίας τινὰς χρὴ αὐτοὺς τὰς ναῦς ναυπηγεῖσθαι; ΑΛ. Οὐκ ἔγωγε ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ναυπηγεῖν γὰρ (οἶμαι) οὐκ ἐπίστασαι. τοῦτ' αἴτιον, ἢ ἄλλο τι; ΑΛ. Οὐκ ἀλλὰ τοῦτο. ΣΩ. Ἀλλὰ περὶ ποίων τῶν ἑαυτῶν λέγεις πραγμάτων ὅταν βουλεύωνται; ΑΛ. Ὅταν περὶ πολέμου, ὦ Σώκρατες, ἢ περὶ εἰρήνης, ἢ περὶ ἄλλου του τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων. ΣΩ. Ἆρα λέγεις ὅταν βουλεύωνται πρὸς τίνας χρὴ εἰρήνην ποιεῖσθαι, καὶ τίσι πολεμεῖν, καὶ τίνα τρόπον; ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Χρὴ δ' οἷς βέλτιον; ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Καὶ τότε ὁπότε βέλτιον; ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩ. Καὶ τοσοῦτον χρόνον ὅσον ἄμεινον; ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Εἰ οὖν βουλεύοιντο Ἀθηναῖοι τίσι χρὴ προσπαλαίειν, καὶ τίσιν ἀκροχειρίζεσθαι, καὶ τίνα τρόπον, σὺ ἄμεινον ἂν συμβουλεύοις ἢ ὁ παιδοτρίβης; ΑΛ. Ὁ παιδοτρίβης δήπου. ΣΩ. Ἔχεις οὖν εἰπεῖν πρὸς τί βλέπων ὁ παιδοτρίβης συμβουλεύσειεν οἷς δεῖ προσπαλαίειν, καὶ οἷς μή, καὶ ὁπότε, καὶ ὅντινα τρόπον; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε· ἆρα τούτοις δεῖ προσπαλαίειν οἷς βέλτιον, ἢ οὔ; ΑΛ. Ναί.

A Vtrum igitur quum de literis conſilium inierint Athenienſes, quomodo videlicet rectè ſcripturi ſint, tunc in medium prodibis daturus illis hac de re conſilium? AL. Nequaquam per Iouem. SOC. Quum verò de lyræ ſonis? AL. Minimé. SO. Neq; verò de luctandi ratione ſolent deliberare in concione. AL. Haud ſané. SO. [a] Qua igitur de re deliberãtibus ipſis [tu prodieris?] neque enim quum de ædificãdo. AL. Non certé. SOC. Etenim architectus melius hac de re quàm tu conſilium dederit. B AL. Certé. SOC. Neque verò quum de diuinatione conſilium inierint? AL. Minimé. SOC. Ariolus enim melius quàm tu his de rebus. AL. Omnino. SOC. Siue paruus fuerit, ſiue magnus: ſiue pulcher, ſiue deformis: ſiue nobilis, aut ignobilis. AL. Quídni? SOC. Conſilium enim pertinet ad eum qui rei alicuius peritus eſt, non verò ad eum qui diuitiis abundat. AL. Quid ni? SOC. Verùm ſeu pauper ſeu diues is ſit qui conſilium dat, nihil intererit Atheniẽſium, dum habetur deliberatio ciuiũ cauſa, quo pacto ſani eſſe poſſint, ſed medicũ C adhibebunt in conſilium. ALC. Meritò certé. SOC. Quum igitur ciues deliberabunt de aliqua re, qua in cauſa rectè illis tuam expones ſentẽtiam? ALC. Quando de ſuis ipſorum rebus deliberabunt, Socrates. SOC. De nauibúſne apparandis ais, qua ratione conſtruendæ ſint? AL. Non equidem, Socrates. SOCR. Quoniam illam artem nauium ædificandarum ignoras. hæccine cauſa eſt, an alia quæpiam? ALCIB. Non alia, ſed hæc ipſa. SOCR. Ecquas igitur res intelligis quæ ipſorum ſint ciuium, & de quibus deliberatio inſtituatur? D ALCIB. Quum de bello, Socrates, aut de pace, aut de aliis huiuſmodi negotiis quæ ad rempublicam pertinent. SOCRAT. Illúdne ais, quum deliberant cum quibus pax ſit ineunda, cum quibus bellum, & quo pacto? ALCIB. Illud aio. SOCRAT. Illarum autem rerum hæc eſt regula, Oportere cum iis quibuſcum melius? ALCIB. Plané. SO. [b] Et tunc, quum melius? ALCIB. Omni- E no. SOCRAT. Et tandiu, quandiu melius? ALCIB. Prorſus. SOCRAT. Si igitur deliberauerint Athenienſes cum quibus ſit colluctandum, vel ſummis manibus dimicandum [quod dicitur ἀκροχειρίζεσθαι] & quo modo, túnc melius præſcripſeris quàm Exercitor? AL. Me certê melius docebit Exercitor. SO. Potéſne igitur dicere quo cõſilio & in quẽ finẽ Exercitor conſiliũ dederit, & cũ quibus luctãdũ, & quando, & quomodo? hoc nimirum dico, An luctandũ ſit aduerſus eos cũ quibus melius, nécne. ALCIB. Omnino.

a Deinde ea proponit de quibus ſolent inſtitui publicæ deliberationes: e quibus quædam exquirit quæ Alcibiades populum docere inſtituat. videlicet ea quæ ad publicũ ciuium ſtatum pertinent, vt quũ de bello & pace agitur.

b Illarum rerum naturam definit obiter, & docet in illis publicis deliberationibus hoc quæri, vt res melius conſtituatur, habita circunſtantiarum ratione. Finem ergo polítices illius ſcientiæ eſſe, quatenus aliquid melius fieri poſſit. Illud autem adhibitis ſuo more exemplis illuſtrat.

SOCR. Nónne tantum, quantum melius eſt? ALCIB. Tantum. SOCR. Nónne & tunc, quum melius? ALCIB. Omnino. SOCR. Quinetiam & is qui canit, debet aliquando pulſare citharam, & ad cantionis etiam formulam motúmque incedere? ALCI. Ita ſané. SOCR. Nónne tunc quum melius eſt? ALCI. Tunc plané. SOCR. Et tantum, quantum melius? ALCI. Aio. SOCR. Quandoquidem igitur id quod melius eſt in vtriſq; verbo indicaſti, & in cithara ad cantilenæ modulos accommodanda, & in luctando: quid appellas Melius, in recta citharæ pulſandæ ratione? quemadmodum in lucta, voco gymnaſticũ. tu verò quomodo illud vocas? ALCI. Non intelligo. SOC. Sed conare me imitari. ego enim reſponderem, Illud eſſe Melius, quod vbiq; ſe rectè habet. Rectè autem illud ſe habet, quod ex artis fit inſtituto. nónne? ALCI. Omnino. SOC. Ars autem illa, nónne eſt gymnaſtica? AL. Quídni? SOCR. Ego nimirum dicebam illud in lucta melius eſſe, quod gymnaſticum eſt. ALCI. Dicebas. SOCR. Nónne rectè? ALCIB. Mihi quidem videtur. SOCR. Agedum verò & tu (conſentaneũ enim eſt te bene diſſerere) dic primùm ecquæ ſit ars, cuius munus ſit citharam pulſare, & canere & decoro motu incedere. vniuerſa ipſa quomodo appellatur? nondúmne potes dicere? ALC. Non poſſum. SOCR. Verùm ita conare. quænam illæ ſunt deæ, quarum hæc eſt ars? ALC. Muſas, Socrates, intelligis. SOCR. Intelligo. animaduerte igitur, ecquam ex illis appellationem ars habet. ALCIB. Muſicam mihi ſignificare videris. SOC. Dico ſané. quídnam igitur eſt quod rectè fit ex illius artis inſtituto atq; formula? quemadmodum ibi, quod ſecundum artem gymnaſticam rectè fieret, gymnaſticum vocabam. tu verò hoc pacto quid hîc dicis? quomodo fieri? ALCI. Muſicè, vt mihi quidem videtur. SOC. Rectè ais. agedum verò, in bello illud Melius & pace quid vocas? quẽadmodum in ſuperioribus exemplis in vnoquoque quid Melius eſſet, dicebas: nimirum hîc, magis eſſe muſicum: illic, magis gymnaſticum: ita hîc quoque conator eo modo explicare. ALCI. Atqui profectò non poſſum. SOC. [a] Turpe tamen eſſet, ſiquis te, dum in concione ſententiam tuam explicares de cibis, meliorẽ illũ eſſe & nũc & hactenus: deinceps interrogaret, Cur meliorem vocas, Alcibiades? tu verò hîc haberes quid reſponderes, ideo eſſe meliorem quia ſalubrior: licet te medicum eſſe non profitereris: in ea verò re cuius præ te fers ſcientiam, & eo nomine

a Quídnam ſit illud Melius in rebus politicis quærit ab Alcibiade Socrates: ſuo id quidem inſtituto de induſtria applicans, vt illius ignorantiam conuincat, ac proinde vecordem arrogantiã: qui hoc docere inſtituat, quod neſciat.

A ΣΩΚΡ. Ἆρα καὶ τοσαῦτα ὅσα ἄμεινον; ΑΛ. Τοσαῦτα. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ τότε ὅτε ἄμεινον; ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν καὶ ᾄδοντα δεῖ κιθαρίζειν ποτὲ πρὸς τὴν ᾠδὴν, καὶ βαίνειν; ΑΛΚ. Δεῖ γάρ. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τότε ὁπότε βέλτιον; ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Καὶ τοσαῦτα ὅσα βέλτιον; ΑΛ. Φημί. ΣΩΚΡ. Τί οὖν; ἐπειδὴ βέλτιον μὲν ὠνόμαζες ἐπ᾽ ἀμφοτέροις, τῷ B τε κιθαρίζειν πρὸς τὴν ᾠδὴν, καὶ τῷ προσπαλαίειν, τί καλεῖς τὸ ἐν τῷ ὀρθῶς κιθαρίζειν βέλτιον; ὥσπερ ἐγὼ τὸ ἐν τῷ παλαίειν καλῶ γυμναστικόν· σὺ δ᾽ ἐκεῖνο τί καλεῖς; ΑΛ. Οὐκ ἐννοῶ. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ πειρῶ ἐμὲ μιμεῖσθαι. ἐγὼ γάρ που ἀπεκρινάμην τὸ διὰ παντὸς ὀρθῶς ἔχον. ὀρθῶς δὲ δή που ἔχει τὸ κατὰ τὴν τέχνην γιγνόμενον· ἢ οὔ; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚΡ. Ἡ δὲ τέχνη, οὐ γυμναστικὴ ἦν; ΑΛ. Πῶς δ᾽ οὔ; ΣΩΚΡ. Ἐγὼ δ᾽ C εἶπον τὸ ἐν τῷ παλαίειν βέλτιον, γυμναστικόν. ΑΛ. Εἶπες γάρ. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καλῶς; ΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩ. Ἴθι καὶ σὺ (πρέποι γὰρ ἄν που καί σοι τὸ καλῶς διαλέγεσθαι) εἰπὲ πρῶτον τίς ἡ τέχνη, ἧς τὸ κιθαρίζειν καὶ τὸ ᾄδειν καὶ τὸ ἐμβαίνειν ὀρθῶς· συνάπασα, τίς καλεῖται; οὔπω δύνασαι εἰπεῖν; ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚΡ. Ἀλλ᾽ ὧδε πειρῶ. τίνες αἱ θεαὶ ὧν ἡ τέχνη; ΑΛΚ. Τὰς Μούσας, ὦ Σώκρατες, λέγεις; ΣΩ. Ἔγωγε. D ὅρα δή· τίνα ἀπ᾽ αὐτῶν ἐπωνυμίαν ἡ τέχνη ἔχει; ΑΛΚ. Μουσικὴν μοι δοκεῖς λέγειν. ΣΩΚ. Λέγω γάρ. τί οὖν τὸ κατὰ ταύτην ὀρθῶς γιγνόμενόν ἐστιν; ὥσπερ ἐκεῖ ἐγώ σοι τὸ κατὰ τὴν τέχνην ἔλεγον ὀρθῶς, τὴν γυμναστικήν. καὶ σὺ δὴ οὖν οὕτως ἐνταῦθα τί φής; πῶς γίγνεσθαι; ΑΛ. Μουσικῶς, μοὶ δοκεῖ. ΣΩΚΡ. Εὖ λέγεις. ἴθι δὴ, καὶ τὸ ἐν τῷ πολεμεῖν βέλτιον, καὶ τὸ ἐν τῷ εἰρήνην ἄγειν, τοῦτο τὸ βέλτιον, τί ὀνομάζεις; ὥσπερ ἐκεῖ E ἐφ᾽ ἑκάστῳ ἔλεγες τῷ ἀμείνονι, ὅτι μουσικώτερον· καὶ ἐπὶ τῷ ἑτέρῳ, ὅτι γυμναστικώτερον· πειρῶ δὴ καὶ ἐνταῦθα λέγειν τὸ βέλτιον. ΑΛΚ. Ἀλλ᾽ οὐ πάνυ τι ἔχω. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ μέντοι αἰσχρόν γε, εἰ μέν τις σὲ λέγοντα καὶ συμβουλεύοντα περὶ σιτίων, ὅτι βέλτιον τόδε τοῦδε, καὶ νῦν, καὶ τοσοῦτον, ἔπειτα ἐρωτήσειε, τί τὸ ἄμεινον λέγεις, ὦ Ἀλκιβιάδη; περὶ μὲν τούτων ἔχειν εἰπεῖν ὅτι τὸ ὑγιεινότερον, καί τοι οὐ προσποιῇ γε ἰατρὸς εἶναι· περὶ δὲ οὗ προσποιῇ ἐπιστήμων εἶναι, καὶ συμβουλεύεις

Videtur & F ἀποκριναίμην legiſſe.

Al. ἴθι δὴ καὶ. Sic paulo poſt δὴ, καὶ τὸ ἐν πολ.

Vel ὅρα δὴ ii ge ſequentibus: poſt ἔχει non interr. nota.

Ante ἔχειν ... tur Fic. neg... onem οὐκ leg...

a certè, uerit (ſi eam legiſſet) tamē opus nō .Opponūtur.n. a, Poſſe de ci- dicere, licet profiteatur ſe edicum eſſe: & n poſſe de al- ra illa re dice- ,cuius ſe peritū ofiteatur. Pau- pòſt autem ai- nū malim.ut ſit rbū fut. temp. quente inter- g. nota.

λθεὶς ἀνιστάμενος, ὡς εἰδώς, τούτου δέ, ὡς ἔοι- A
κας, πέρι ἐρωτηθεὶς, ἐὰν μὴ ἔχῃς εἰπεῖν, οὐκ 3
αἰσχυνῇ; ἢ οὐκ αἰσχρὸν φανεῖται; ΑΛ. Πάνυ
γε. ΣΩΚ. Σκόπει δή, καὶ προθυμοῦ εἰπεῖν
πρὸς τί τείνει τὸ ἐν τῷ εἰρήνην τε ἄγειν ἄ-
μεινον, καὶ τὸ ἐν τῷ πολεμεῖν οἷς δεῖ. ΑΛΚ.
Ἀλλὰ σκοπῶν οὐ δύναμαι ἐννοῆσαι. ΣΩΚ.
Οὐδ᾽ οἶσθα, ἐπειδὰν πόλεμον ποιώμεθα, ὅ,τι
ἐγκαλοῦντες ἀλλήλοις πάθημα, ἐρχόμεθα
ἐπὶ τὸ πολεμεῖν; καὶ ὅ,τι αὐτὸ ὀνομάζοντες
ἐρχόμεθα; ΑΛ. Ἔγωγε, ὅτι ἐξαπατώμενοί B
τι, ἢ βιαζόμενοι, ἢ ἀποστερούμενοι. ΣΩ. Ἔχε·
πῶς ἕκαστα τούτων πάσχοντες; πειρῶ εἰπεῖν τί
διαφέρει τὸ ὧδε ἢ ὧδε. ΑΛ. Εἰ τὸ ὧδε λέ-
γεις, ὦ Σώκρατες, τὸ δικαίως ἢ ἀδίκως; ΣΩ.
Αὐτὸ τοῦτο. ΑΛΚ. Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε δια-
φέρει ὅλον τε καὶ πᾶν. ΣΩΚΡ. Τί οὖν; Ἀ-
θηναίοις σὺ πρὸς ποτέρους συμβουλεύσεις
πολεμεῖν; τοὺς ἀδικοῦντας, ἢ τοὺς τὰ δίκαια
πράττοντας; ΑΛΚ. Δεινὸν τοῦτό γε ἐρω-
τᾷς. εἰ γὰρ καὶ διανοεῖταί τις ὡς δεῖ πρὸς C
τοὺς τὰ δίκαια πράττοντας πολεμεῖν, οὐκ ἂν
ὁμολογήσειέ γε. ΣΩΚ. Οὐ γὰρ νόμιμον τοῦθ᾽,
ὡς ἔοικεν. ΑΛΚ. Οὐ δῆτα· οὐδέ γε καλὸν
δοκεῖ εἶναι. ΣΩΚΡ. Πρὸς ταῦτ᾽ ἄρα καὶ
σὺ τὸ δίκαιον τοὺς λόγους ποιήσῃ; ΑΛ. Ἀ-
νάγκη. ΣΩΚΡ. Ἄλλο τι οὖν ὃ νῦν δὴ ἐγὼ ἠ-
ρώτων βέλτιον πρὸς τὸ πολεμεῖν καὶ μή, καὶ
οἷς δεῖ καὶ οἷς μή, καὶ ὁπότε καὶ μή, ἢ τὸ δικαιότε-
ρον τυγχάνει ὄν; ἢ οὔ; ΑΛ. Φαίνεταί γε. ΣΩ- 21
ΚΡΑΤ. Πῶς, ὦ φίλε Ἀλκιβιάδη; πότε- D
ρον σαυτὸν λέληθας ὅτι οὐκ ἐπίστασαι τοῦ-
το; ἢ ἐμὲ ἔλαθες μανθάνων καὶ φοιτῶν εἰς δι-
δασκάλου, ὅς σε ἐδίδασκε διαγινώσκειν τὸ
δικαιότερόν τε καὶ ἀδικώτερον; καὶ τίς ἐστιν
οὗτος; φράσον καὶ ἐμοί, ἵνα αὐτῷ φοιτητὴν προ-
ξενήσῃς ἐμέ. ΑΛΚ. Σκώπτεις ὦ Σώκρατες.
ΣΩΚ. Μὰ τὸν φίλιον τὸν ἐμόν τε καὶ σόν, ὃν
ἐγὼ ἥκιστ᾽ ἂν ἐπιορκήσαιμι. ἀλλ᾽ εἴπερ ἔχεις,
εἰπὲ τίς ἐστι. ΑΛ. Τί δ᾽ εἰ μὴ ἔχω, οὐκ ἂν E
οἴει με ἄλλως εἰδέναι περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀ-
δίκων; ΣΩ. Ναί, εἴγε εὕροις. ΑΛ. Ἀλλ᾽ οὐκ
ἂν εὑρεῖν με ἡγῇ; ΣΩ. Καὶ μάλα γε, εἰ ζη-
τήσαις. ΑΛΚ. Εἶτα ζητῆσαι οὐκ ἂν οἴει με;
ΣΩ. Ἔγωγε εἰ οἰηθείης γε μὴ εἰδέναι. ΑΛ. Εἶ-
τα οὐκ ἦν ὅτε οὐκ εἶχον οὕτω; ΣΩ. Καλῶς
λέγεις. ἔχεις οὖν εἰπεῖν τοῦτον τὸν χρόνον ὅτε
οὐκ ᾤου εἰδέναι τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα;

epono τοῦτ᾽ ἄ- x: ut hoc prono eo iungatur cū δίκαιον: ſicque nſus, An igitur quoque ad hoc ſtum [reſpi- ns] uerba fa- s [apud illos?] eſt, An Iuſti ius rationē ha bis quum Athe enſibus conſiliū de re dabis?

A prodis ad populum, tanquam illius cogni-
3 tione inſtructus: ſi rogatus cauſam expli-
care nō potes, nónne id tibi videbitur in-
decorū? ALC. Omnino. SOCR. Euolue igi-
tur intelligentiā tuam, & conator oſtende-
re ecquis ſit finis Melioris illius, [in quo
inueſtigando verſamur] id eſt, & pacis fa-
ciendæ, & belli gerendi, cum quibus opor-
tet. ALC. At, licet id attendam, animo ta-
men minimè poſſum peruidere ſatis. SOC.
Neque verò noſti quídnā ſit illud quod iis
opponimus, eóque nomine cauſam belli
B præteximus, quibus arma inferimus, & ad
bellum gerēdum ita nos accingimus? AL.
Equidem illud eſſe exiſtimo, quòd vel de-
cipiamur, vel vim apertam ſentiamus, vel
ſpoliemur. SOC. In his examinandis, age,
immoremur. quādoquidē hæc ſingulatim
ſolēt nobis contingere, conator explicare
quídnā ſit quod hoc vel illo modo differat.
ALC. Num hoc genere dicēdi, Iuſtè vel In-
iuſtè ſignificas? SOC. Illud ipſum. AL. Hoc
verò omnino & vniuerſim differt. SOCR.
Quid igitur Athenienſibus cōſulueris, ad-
uerſus vtros bellum gerant? an eos qui in-
C iuriam inferant, an qui iuſtè agant? ALC.
Graue eſt quod rogas. ſiquis enim ratio-
nes inire vellet, bellúmne ſit inferendum
iis qui iuſtè agunt, nemo tamen ſanus id
vnquam reuera fateretur. SOC. Non enim
illud (vt apparet) legitimum eſt. ALC. Ne-
quaquā: neque honeſtū certè videtur. SOC.
Tu igitur iuſti habebis rationē, quum ha-
rum rerū ſermo inciderit. AL. Neceſſe eſt.
SOC. Aliúdne quidpiam igitur eſt illud Me
lius (de quo nunc te interrogabā) in bello
21 ſuſcipiendo nécne, & quibus & quādo de-
D cet, vel contrà, quàm Iuſtius? ALC. Perſpi-
cuū ſanè eſt. SOCR. Quomodo, mi Alcibia
des? animaduertíſne te hæc ignorare? an
me inſcio hæc didiciſti, & præceptoris o-
peram induſtriámq; adhibuiſti, qui te do-
ceret diiudicare Iuſtius & Iniuſtius? Quíſ-
nam verò ille ſit præceptor, [b]agedum mi-
hi ſignifica, vt te interprete atque interme-
dio illius diſcipulus euadam. ALC. Rides,
Socrates. SOC. Non equidē, per illū quidē
Deum qui tibi & mihi amicitiæ eſt præſes,
aduerſus cuius numē nollē peierare. Quòd
E ſi potes dicere quíſnā ille ſit, id velim expo
nas. ALC. Quídni poſſim? exiſtimáſne me
rerū iuſtarū & iniuſtarū definitionē igno-
rare? SOC. Exiſtimo certè te illam noſſe,
ſi eam compereris.[c] AL. Tún' verò arbitra-
ris me non cōperiſſe? SO. Equidē arbitror,
ſi eam inueſtigaueris. ALC. Iam méne non
inueſtigaſſe arbitraris? SOCR. Arbitror,
ſi aliquando opinatus es te illam ignorare.
AL. Præterea, fuítne tēpus quū nō ita eſſem
affectus? SOCR. Rectè dicis. poteſne igitur
dicere tempus quum non arbitrareris te noſſe iuſtarum & iniuſtarum rerum diſcrimen?

a Illi ignorantiæ opponit diſertam explicationem illius Melioris: Illud videlicet melius eſſe, quod ſit Iuſtius.

b Repetit notatū ſuperius dilemma: Ignorare Alcibiadem ciuilium illarū rerum rationem, tum quòd illas minimè inuenerit, tum quòd minimè didicerit. Priorem partem obiter oſtendit, videlicet nullum eſſe illarum rerum præceptorem.

c Poſterioris partis probatio: ad quā adhibetur elegans Sorites. Summa eſt, Non inueniſſe, quia non inueſtigarit: non inueſtigaſſe, quia exiſtimabat noſſe. Ingenitam autem eſſe in omnibus hominibus perſuaſionem quandam, qua ſibi in animo inducunt, rerum iuſtarum & iniuſtarum diſcrimen ſibi eſſe cognitū. eámq; ait fuiſſe in Alcibiade, quæ illum impedierit à rerum iuſtarum natura inueſtiganda.

A Agedum ſuperiorine anno inueſtigabas id,& te id noſſe opinabare,nécne?Vera reſponde, ne hæc mutua inter nos diſputatio nequicquam inſtituatur. ALCIB. At opinabar noſſe me. SOCR. Tertio autem, quarto & quinto abhinc anno, nónne ita? ALCIB. Prorſus. SOCR. Atqui ante illud tempus puer eras. nónne? ALCIB. Eram. SOCRAT. Exploratum habeo te tunc in ea fuiſſe ſententia vt te hæc noſſe arbitrareris. ALCIB. Quomodo id habes perſuaſum? SOCR. Sæpenumero te apud magiſtros audiui, quum adhuc eſſes puer, & in ludis literariis,& alibi: & quum aſtragalis luderes,aut alio quopiã luſus genere: te nimirum de rebus iuſtis & iniuſtis minimè hæſitantem: ſed magna voce & audacter pronuntiãtem de quocunque puero incidiſſet ſermo: illum, ſi iniuriè aliquid egiſſet, improbum eſſe atque iniuſtum. nónne verum dico? ALCI. Ecquid verò mihi faciẽdum erat,quum quis me iniuria afficeret? SOC. Tu verò ſi tum ignoraſſes an iniuria afficereris nécne, tũc diceres quid te facere oporteat? ALCIB. Non per Iouem ignorabam ego, ſed perſpicuè noram me iniuria affici. SOCR. Te igitur noſſe opinabaris etiam quum puer eſſes & iuſta & iniuſta, vt planè perſpicuũ eſt. ALCIB. Noram ſané. SOCR. Ecquo autem tempore inueneras? non profectò eo quum te noſſe opinabaris. ALCIB. Nequaquam. SOCR. Ecquando verò te noſſe exiſtimabas? perſpice. non enim inuenies illud tempus. ALCIB. Non per Iouem,Socrates,id poſſem dicere. SOC. Non ergo hæc noſti,quòd ea compereris. ALCIB. Non certè videor. SOCR. [a] Atqui paulo antè fatebaris te neque præceptoris quidem opera hæc noſſe. quòd ſi neque inueniſti ipſe, neque aliunde didiciſti, quomodo & vnde noſſes? ALCIB. [b] Verùm fortaſſe hoc tibi non rectè reſpondi, quum affirmabã me noſſe hactenus, quòd inuenerim. SO. Hoc verò quomodo ſe habet? AL. Didici & ego,quemadmodum & cæteri. SOC. Eodem redimus. à quónam igitur didiciſti? hoc mihi ediſſere. ALC. A vulgo. SOCR. Non ad commodos præceptores refugis, quum vulgus profers. AL. Quid? nónne vulgus eſt aptum ad docendum? SOCR. Nec illa quidem ipſa commodè docere poteſt, quæ ad talorum ludum pertinent: quanuis illa quidem rebus iuſtis ſunt prorſus viliora. quid verò? nónne etiam tu ita exiſtimas? ALCIB. Exiſtimo. SOCR. Itáne præterea quum viliora docere non poſſit, docebit præſtantiora? ALCIB. Arbitror equidem. alia tamen multa talorum ludo præſtãtiora docere poteſt. SOCR. Ecquænam verò hæc?

a Vtriuſque partis cõplexio: Si neque ab alio didiciſti,neque per te inueniſti, fieri non poteſt vt illas noris.

b Illius concluſionis ἔλεγξις: ne quid temerè conceſſam eſſe videatur. Excipit igitur Alcibiades: Se didiciſſe diſcrimẽ boni & mali à populo. Oſtendit Socrates, populũ eſſe imperitum præceptorem huiuſmodi rerum: ac proinde nõ poſſe illas rectè ab illo diſci.

c Primum argumentum: Populũ non poſſe docere leuiora: quî poſſit maiora?

A Φέρε, πέρυσιν ἐζήτεις τε καὶ οὐκ ᾤου εἰδέναι; ἢ ᾤου; καὶ τἀληθῆ ἀποκρίνου, ἵνα μὴ μάτην οἱ διάλογοι γίγνωνται. ΑΛ. Ἀλλ' ᾤμην εἰδέναι. ΣΩΚ. Τρίτον δὲ ἔτος καὶ τέταρτον καὶ πέμπτον, οὐχ οὕτως; ΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν τό γε πρὸ τοῦ παῖς ἦσθα. ἦ γάρ; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Τότε μὲν τοίνυν εὖ οἶδα ὅτι ᾤου εἰδέναι. ΑΛΚ. Πῶς εὖ οἶσθα; ΣΩ. Πολλάκις σου ἐν διδασκάλων ἤκουον B παιδὸς ὄντος, καὶ ἄλλοθι, καὶ ὁπότε ἀστραγαλίζοις, ἢ ἄλλην τινὰ παιδιὰν παίζοις, οὐχ ὡς ἀπορουμένου περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, ἀλλὰ μάλα μέγα καὶ θαρραλέως λέγοντος περὶ ὅτου τύχοις τῶν παίδων, ὡς πονηρός τε καὶ ἄδικος εἴη, καὶ ὡς ἀδικοῖ. ἢ οὐκ ἀληθῆ λέγω; ΑΛ. Ἀλλὰ τί ἔμελλον ποιεῖν, ὦ Σώκρατες, ὁπότε τίς με ἀδικοῖ; ΣΩΚ. Σὺ δ' εἰ τύχοις ἀγνοῶν εἴτε ἀδικοῖο, εἴτε μή, τότε λέγεις τί σε χρὴ ποιεῖν; ΑΛ. Μὰ Δί' ἀλλ' οὐκ ἠ- C γνόουν ἔγωγε, ἀλλὰ σαφῶς ἐγίγνωσκον ὅτι ἠδικούμην. ΣΩΚΡ. Ὤου ἄρα ἐπίστασθαι καὶ παῖς ὢν (ὡς ἔοικε) τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα. ΑΛΚΙΒ. Ἔγωγε· καὶ ἠπιστάμην γε. ΣΩΚΡΑΤ. Ἐν ὁποίῳ χρόνῳ ἐξευρών; οὐ γὰρ δήπου ἐν ᾧ γε ᾤου εἰδέναι. ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚΡ. Πότε οὖν ἀγνοεῖν ἡγοῦ; σκόπει. οὐ γὰρ εὑρήσεις τοῦτον τὸν χρόνον. ΑΛ. Μὰ Δί', ὦ Σώκρατες, οὐκ ἔχω ἔγωγε εἰ- D πεῖν. ΣΩΚ. Εὑρὼν μὲν ἄρα οὐκ οἶσθα αὐτά. ΑΛ. Οὐ πάνυ φαίνομαι. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ μὴν ἄρτι γε οὐδὲ μαθὼν ἔφησθα εἰδέναι. εἰ δὲ μήτε ηὗρες, μήτε ἔμαθες, πῶς οἶσθα, καὶ πόθεν; ΑΛ. Ἀλλ' ἴσως τοῦτό σοι οὐκ ὀρθῶς ἀπεκρινάμην, τὸ φάναι εἰδέναι, αὐτὸς ἐξευρών. ΣΩΚΡ. Τὸ δὲ πῶς εἶχεν; ΑΛΚ. Ἔμαθον (οἶμαι) καὶ ἐγώ, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι. ΣΩΚΡΑΤ. Πάλιν εἰς τὸν αὐτὸν ἥκομεν λόγον. παρὰ τοῦ; φράζε κἀμοί. ΑΛΚΙΒ. E Παρὰ τῶν πολλῶν. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκ εἰς σπουδαίους γε διδασκάλους καταφεύγεις, εἰς τοὺς πολλοὺς ἀναφέρων. ΑΛΚ. Τί δέ; οὐχ ἱκανοὶ διδάξαι οὗτοι; ΣΩΚΡ. Οὔκουν τὰ πεττευτικά γε, καὶ τὰ μή. καίτοι φαυλότερα αὐτὰ τῶν δικαίων οἶμαι. τί δέ; σὺ οὐχ οὕτως οἴει; ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Εἶτα τὰ μὲν φαυλότερα οὐχ οἷοί τε διδάσκειν, τὰ δὲ σπουδαιότερα; ΑΛ. Οἶμαι ἔγωγε. πολλὰ γοῦν πολλὰ οἷοί τ' εἰσὶ διδάσκειν σπουδαιότερα τοῦ πεττεύειν. ΣΩΚ. Ποῖα ταῦτα;

Poſt ἔγωγε i... ſic interpun... quòd putem ſ... audiri ᾤμην ... præced. hoc ſ... ſu, Opinabar ... nè me noſſe: norã quidẽ c... té. Q.d. Opi... bar, ac mini... opinione fall... bar.

A ΑΛ. Οἷον καὶ τὸ ἑλληνίζειν παρὰ τούτων ἔγωγε ἔμαθον· καὶ οὐκ ἂν ἔχοιμι ἐμαυτοῦ εἰπεῖν διδάσκαλον, ἀλλ' εἰς τοὺς αὐτοὺς ἀναφέρω, οἷς σὺ φῂς οὐ σπουδαίους εἶ(ναι) διδασκάλοις. ΣΩ. Ἀλλ' ὦ γενναῖε, τούτου μὲν ἀγαθοὶ διδάσκαλοι οἱ πολλοί, καὶ δικαίως ἐπαινοῖντ' ἂν αὐτῶν εἰς διδασκαλίαν. ΑΛ. Τί δή; ΣΩΚ. Ὅτι ἔχουσι περὶ αὐτὰ ἃ χρὴ τοὺς ἀγαθοὺς διδασκάλους ἔχειν. ΑΛ. Τί τοῦτο λέγεις; ΣΩ. Οὐκ οἶσθ' ὅτι χρὴ τοὺς μέλλοντας διδάσκειν ὁτιοῦν, αὐτοὺς πρῶτον εἰδέναι; ἢ οὔ;
B ΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚ. Οὐκοῦν τοὺς εἰδότας ὁμολογεῖν τε ἀλλήλοις καὶ μὴ διαφέρεσθαι; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Ἐν οἷς δ' ἂν διαφέρωνται, ταῦτα φήσεις εἰδέναι αὐτούς; ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Τούτων οὖν διδάσκαλοι πῶς ἂν εἶεν; ΑΛ. Οὐδαμῶς. ΣΩ. Τί οὖν; δοκοῦσί σοι διαφέρεσθαι οἱ πολλοὶ ποῖόν ἐστι λίθος ἢ ξύλον; κἄν τινα ἐρωτᾷς, ἆρ' οὐ ταὐτὰ ὁμολογοῦσι καὶ ἐπὶ ταὐτὰ ὁρμῶσιν, ὅταν βούλωνται λαβεῖν λίθον ἢ ξύλον;
C ὡσαύτως καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα; σχεδὸν γάρ τι μανθάνω τὸ ἑλληνίζειν ἐπίστασθαι ὅτι τοῦτο λέγεις. ἢ οὔ; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Οὐκοῦν εἰς μὲν ταῦτα (ὥσπερ εἴπομεν) ἀλλήλοις τε ὁμολογοῦσι καὶ αὐτοὶ αὑτοῖς ἰδίᾳ, καὶ δημοσίᾳ αἱ πόλεις πρὸς ἀλλήλας οὐκ ἀμφισβητοῦσιν, αἱ μὲν ταῦτα, αἱ δ' ἄλλα φάσκουσαι; ΑΛ. Οὐ γάρ. ΣΩ. Εἰκότως
D ἂν ἄρα τούτων καὶ διδάσκαλοι εἶεν ἀγαθοί. ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ μὲν βουλοίμεθ' ἂν ποιῆσαί τινα περὶ αὐτῶν εἰδέναι, ὀρθῶς ἂν αὐτὸν πέμποιμεν εἰς διδασκαλίαν τούτων τῶν πολλῶν; ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩ. Τί δ' εἰ βουληθείημεν εἰδέναι μὴ μόνον ποῖοι ἄνθρωποι εἰσὶν ἢ ποῖοι ἵπποι, ἀλλὰ καὶ τίνες αὐτῶν δρομικοί τε καὶ μή, ἆρα ἔτι οἱ πολλοὶ τοῦτο ἱκανοὶ διδάξαι; ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Ἱκανὸν δέ σοι τεκμήριον ὅτι οὐκ ἐπίστανται, οὐ-
E δὲ χρηστοὶ διδάσκαλοί εἰσι τούτων, ἐπεὶ οὐδὲν ὁμολογοῦσιν ἑαυτοῖς περὶ αὐτῶν; ΑΛ. Ἔμοιγε. ΣΩ. Τί δ' εἰ βουληθείημεν εἰδέναι μὴ μόνον ποῖοι ἄνθρωποι εἰσίν, ἀλλ' ὁποῖοι ὑγιεινοὶ ἢ νοσώδεις, ἆρα ἱκανοὶ ἂν ἡμῖν ἦσαν διδάσκαλοι οἱ πολλοί; ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Ἦν δ' ἄν σοι τεκμήριον ὅτι μοχθηροί εἰσι τούτων διδάσκαλοι, εἰ ἑώρας αὐτοὺς διαφερομένους; ΑΛ. Ἔμοιγε. ΣΩ. Τί δὲ δὴ νῦν περὶ τῶν δικαίων ἀνθρώπων καὶ πραγμάτων οἱ πολλοὶ δοκοῦσί σοι

...detur potius ...e particula en- ...ice hic poſita, ...ἐπί τινα. ...ſenſu, Ani- ...ir doctores il- ...um rerum eſ- ...aliquo modo ...int? Cui in- ...og. melius cō- ...it reſpōſio οὐ- ...ῶς.

A ALCIB. Quemadmodum ab illis didici Græcè loqui: nec poſſem meum præceptorem dicere, ſed ad ipſum illud vulgus refero, quod tu affirmas eſſe minimè opportunum præceptorem. SOCR. Atat, vir ſtrenue, [a] huius quidem rei præclarum eſt vulgi magiſterium, & hoc nomine commendari poſſit. ALCIB. Cur veró? SOCR. Quoniam ad has res inſtructus eſt populus his adiumentis, quibus præclaros præceptores ornatos eſſe cōſentaneum eſt. ALC. Quare hoc dicis? SOC. Nónne noſti oportere vt ii qui docturi ſunt
B aliquid, illud prius norint ipſi? nécne? ALCIB. Quídni? SOC. Nónne [etiam conſentaneum eſt] vt ii qui rem aliquam norunt, inter ſe conſentiant, neque vllo modo inter ſe controuertantur? ALCIB. Certé. SOC. Statuerísne eos id noſſe quod inter ipſos fuerit controuerſum atque dubium? ALC. Nequaquam. SOC. Quomodo igitur illarum rerum doctores eſſe queant? ALCI. Nullo modo. SOCR. Quid igitur? videtur tibi vulgus diſſentire his in rebus, veluti qualis ſit lapis, aut quale
C lignum, ſi illud ab eo rogaueris? nónne eadem fatentur, & ad idem eadem ſententia ferūtur omnes, quū vel lapidem vel lignum capere volūt? & eodem modo de iis rebus omnibus iudicat quæ ſunt eiuſmodi? nam illo dicendi genere, Græcè ſcire, intelligo te res tales ſignificare. ánnon? ALCIB. Certé. SOC. Nónne in his rebus (quemadmodum diximus) inter ſe conueniunt & priuatim ipſæ inter ſe ciuitates, & publicè etiam in communi ſocie-
D tate minimè ambigunt: vt quidem aliæ alia & dicant & negent? ALCIB. Minimé. SOCR. Meritò igitur res huiuſmodi præclarè docere poſſint. AL. Certé. SOC. Nónne ſi quempiam efficere vellemus his de rebus peritū, rectè illum ad iſtiuſce vulgi diſciplinam mitteremus? AL. Omnino. SOC. Quid igitur? ſi vellemus ſcire non ſolùm quales homines ſint, vel quales equi, ſed & quínam illorum ad curſum apti nécne, vulgúſne hoc docere poſſit? ALC. Nequaquam. SOCR. Idoneum autem ti-
E bi argumentum eſt vulgus hæc ignorare, neq; adeò ſincerum germanúmq; his de rebus eſſe præceptorē, quoniam minimè ſecum iiſdem de rebus conſentit? ALCI. Mihi quidem videtur. SOC. Quid veró? ſi cognoſcere vellemus non tantùm quales homines ſint, ſed qui ſani ſint, qui morbidi, huiúſne rei idoneum erit vulgi magiſterium? AL. Minimé. SOC. Illúdne fuerit argumentum, malos eſſe harū rerum præceptores, ſi ipſos inter ſe diſſentientes videris? AL. Mihi quidem. SO. Vt ad rem ipſam autē veniamus, vulgúſne tibi videtur

a Secundum, Nō poſſe populum ſincerum & idoneum præceptorem eſſe iuſtarum & iniuſtarū rerum. quoniam iiſdem de rebus minimè ſecū conſentit: quum tamē in pleriſque aliis rebus conſentiat. vnde efficiatur, iuſtarum & iniuſtarum rerum diſcrimen illum ignorare.

ſecum mutuò conſentire, de iuſtis hominibus & rebus? ALCIB. Minimè verò, Socrates. SOCR. Nónne potius maximis controuerſiis inter ſe diſcrepare? ALCIB. Permultum. SOC. Non ſanè arbitror te vnquam vidiſſe aut audiuiſſe homines ita valde diſſentientes de rebus ſalubribus & inſalubribus, vt hac de cauſa & pugnarent & ſeſe mutuò interficerent. ALCIB. Nequaquam. SOCR. [a]Sed de rebus iuſtis & iniuſtis noui id frequentiſſimum eſſe: &, niſi animaduerteris, cùm à multis aliis tum ab ipſo Homero audiiſti. Odyſſeam enim & Iliadem audiiſti. ALCIB. Omnino, Socrates. SOCR. Nónne hæc poemata in eo verſantur vt rerum iuſtarum & iniuſtarum tradant diſcrimina? ALCIB. Certé. SOCR. Et pugnæ quidem & neces propter hanc diſſenſionem & inter Achiuos & alios Troianos extiterunt, & inter procos Penelopes & Vlyſſem. ALCIB. Vera ais. SOC. Arbitror etiam & inter Athenienſes & Lacedæmonios & Bœotos, qui prius quidem ad Tanagram, deinde ad Coroneam ceciderunt (inter quos & pater tuus Clinias mortuus eſt) non verò propter alterius cuiuſpiam rei diſſenſionem quàm de iuſto & iniuſto, noſtros illos homines pugnas necéſque accumulaſſe. nónne? ALCIB. Vera narras. SOC. Hos igitur dixerimus earum rerum peritos eſſe de quibus ita vehementer inter ſe diſſentiunt, vt quidem inter ſe diſceptantes, extrema ſibi mala importent? ALCI. Non certè videtur. SOCR. Nónne ad huiuſmodi præceptores nos reuocas, quos ipſe fateris minimè eſſe peritos rerum? ALCIB. [b]Perſpicuum eſt. SOCR. Quomodo igitur veriſimile eſt te noſſe iuſta & iniuſta, de quibus ita erras, & quæ neque ab alio didiciſſe quoquam, neque ex teipſo comperiſſe videris? ALCIB. Ex iis quidem quæ dicis minimè conſentaneum eſt. SOCRAT. Vides nimirum, quomodo hoc non rectè dixeris, Alcibiades. ALC. Ecquale? SOCR. Quòd hæc me dicere affirmas. AL. Quid igitur? nónne ais me nihil noſſe de rebus iuſtis & iniuſtis? SOCR. Minimè profectò. ALC. Sed potius ego? SOC. Certé. ALCIB. Quomodo autem? SOCRAT. Ita intelliges. ſi à te quæram, Vnum & duo, vtra plura ſint: dices plura eſſe duo. ALCIB. Equidem. SOCR. Quanto? ALCIBIAD. Vno. SOCR. Vter igitur noſtrûm ait, duo vno plura eſſe? AL. Ego. SOCR. Nónne ego quidem rogabam, tu verò reſpondebas? AL. Certé.

a Diſſenſionem illam allatis argumẽtis probat, παραδειγματωδῶς.

b Concluſio iſtius loci, Alcibiadem proprio ore ignorantiæ conuictum: quum hæc videlicet ex ipſius reſponſionibus neceſſariò conſequantur: atque adeò temerarium eſſe, qui de rebus incognitis velit populo dare conſilium.

A ὁμολογεῖν αὐτοὺς ἑαυτοῖς, ἢ ἀλλήλοις; ΑΛΚΙΒ. Ἥκιστα νὴ Δί', ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Τί δαὶ μάλιστα περὶ αὐτῶν διαφέρεσθαι; ΑΛΚΙΒ. Πολύ γε. ΣΩΚΡ. Οὔκουν οἶμαί γε πώποτέ σε ἰδεῖν οὐδ' ἀκοῦσαι σφόδρα οὕτω διαφερομένους ἀνθρώπους περὶ ὑγιεινῶν, καὶ μή, ὥστε διὰ ταῦτα μάχεσθαί τε καὶ ἀποκτιννύναι ἀλλήλους. ΑΛΚΙΒ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ περὶ τῶν

B δικαίων καὶ ἀδίκων ἔγωγε οἶδ' ὅτι καὶ εἰ μὴ ἑώρακας, ἀκήκοας γοῦν ἄλλων τε πολλῶν καὶ Ὁμήρου. καὶ Ὀδυσσείας γὰρ καὶ Ἰλιάδος ἀκήκοας. ΑΛΚΙΒ. Πάντως δή που, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ταῦτα ποιήματά ἐστι περὶ διαφορᾶς δικαίων τε καὶ ἀδίκων; ΑΛΚΙΒ. Ναί. ΣΩΚΡ. Καὶ αἱ μάχαι γε καὶ οἱ θάνατοι διὰ ταύτην τὴν διαφορὰν τοῖς τε Ἀχαιοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις Τρωσὶν ἐγένοντο, καὶ τοῖς μνηστῆρσι τοῖς τῆς Πηνελόπης, καὶ τῷ Ὀδυσσεῖ.

C ΑΛΚΙΒ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚΡ. Οἶμαι δὲ καὶ τοῖς ἐν Τανάγρᾳ Ἀθηναίων τε καὶ Λακεδαιμονίων καὶ Βοιωτῶν ἀποθανοῦσι, καὶ τοῖς ὕστερον ἐν Κορωνείᾳ (ἐν οἷς καὶ ὁ σὸς πατὴρ Κλεινίας ἐτελεύτησεν) οὐδὲ περὶ ἑνὸς ἄλλου διαφορὰν ἢ περὶ τοῦ δικαίου τε καὶ ἀδίκου, τοὺς θανάτους καὶ τὰς μάχας πεποιηκέναι. ἢ γάρ; ΑΛΚ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚΡ. Τούτους οὖν φῶμεν

D ἐπίστασθαι περὶ ὧν οὕτω σφόδρα διαφέρονται, ὥστε ἀμφισβητοῦντες ἀλλήλοις, τὰ ἔσχατα σφᾶς αὐτοὺς ἐργάζονται; ΑΛΚ. Οὐ φαίνεταί γε. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν εἰς τοὺς τοιούτους διδασκάλους ἀναφέρεις οὓς ὁμολογεῖς αὐτὸς μὴ εἰδέναι; ΑΛ. Ἔοικα. ΣΩΚ. Πῶς οὖν εἰκός σε εἰδέναι τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα, περὶ ὧν οὕτω πλανᾷ, καὶ οὔτε μαθὼν φαίνῃ παρ' οὐδενός, οὔτε αὐτὸς ἐξευρών; ΑΛ. Ἐκ μὲν ὧν σὺ λέγεις οὐκ εἰκός. ΣΩΚΡ.

E Ὁρᾷς αὖ τοῦθ' ὡς οὐ καλῶς εἶπες, ὦ Ἀλκιβιάδη. ΑΛ. Τὸ ποῖον; ΣΩΚ. Ὅτι ἐμὲ φῂς ταῦτα λέγειν. ΑΛ. Τί δέ; οὐ σὺ λέγεις ὡς ἐγὼ οὐδὲν ἐπίσταμαι περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων; ΣΩ. Οὐ μέντοι. ΑΛ. Ἀλλ' ἐγώ; ΣΩ. Ναί. ΑΛ. Πῶς δή; ΣΩΚ. Ὧδε εἴσῃ. ἐάν σε ἔρωμαι, τὸ ἓν καὶ τὰ δύο, πότερα πλείω ἐστί, φήσεις ὅτι τὰ δύο. ΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩΚΡ. Πόσῳ; ΑΛ. Ἑνί. ΣΩΚΡ. Πότερος οὖν ἡμῶν ὁ λέγων ὅτι τὰ δύο τοῦ ἑνὸς ἑνὶ πλείω; ΑΛΚΙΒ. Ἐγώ. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ἐγὼ μὲν ἠρώτων, σὺ δὲ ἀπεκρίνου; ΑΛΚ. Ναί.

For. Τί δαί; μάλιστα &c.

Poſſunt hæc interrogatiuè legi.

A ΣΩΚ. Περὶ δὴ τούτων μὲν ἐγὼ φαίνομαι λέγων, ὁ ἐρωτῶν, ἢ σὺ ὁ ἀποκρινόμενος; ΑΛ. Ἐγώ. ΣΩΚ. Τί δ' ἂν ἐγὼ μὲν ἐρωτῶ καὶ ποῖα γράμματα Σωκράτους, σὺ δὲ εἴπῃς, πότερος ὁ λέγων; ΑΛ. Ἐγώ. ΣΩΚ. Ἴθι δή, ἑνὶ λόγῳ εἰπέ· ὅταν ἐρώτησίς τε καὶ ἀπόκρισις γίγνηται, πότερος ὁ λέγων; ὁ ἐρωτῶν, ἢ ὁ ἀποκρινόμενος; ΑΛ. Ὁ ἀποκρινόμενος, ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν ἄρτι διὰ παντὸς ἐγὼ μὲν ἦν ὁ ἐρωτῶν; B ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Σὺ δὲ ὁ ἀποκρινόμενος; ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Τί οὖν; τὰ λεχθέντα πότερος ἡμῶν εἴρηκε; ΑΛ. Φαίνομαι μέν, ὦ Σώκρατες, ἐκ τῶν ὡμολογημένων, ἐγώ. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἐλέχθη ὅτι περὶ δικαίων καὶ ἀδίκων Ἀλκιβιάδης ὁ καλὸς ὁ Κλεινίου οὐκ ἐπίσταιτο, οἴοιτο δέ, καὶ μέλλοι εἰς ἐκκλησίαν ἐλθὼν συμβουλεύσειν Ἀθηναίοις περὶ ὧν οὐδὲν οἶδεν; οὐ ταῦτ' ἦν; ΑΛ. Φαίνεται. ΣΩΚ. Τὸ τοῦ Εὐριπίδου C ἄρα συμβαίνει, ὦ Ἀλκιβιάδη· σοῦ τάδε κινδυνεύεις, ἀλλ' οὐκ ἐμοῦ, ἀκηκοέναι· οὐδ' ἐγώ εἰμι ὁ ταῦτα λέγων, ἀλλὰ σύ· ἐμὲ δὲ αἰτιᾷ μάτην. ΑΛ. Καὶ μέντοι εὖ λέγεις. ΣΩ. Μανικὸν γὰρ ἐν νῷ ἔχεις ἐπιχείρημα, ἐπιχειρεῖν, ὦ βέλτιστε, διδάσκειν ἃ οὐκ οἶσθα, ἀμελήσας μανθάνειν.

ΑΛ. Οἶμαι μέν, ὦ Σώκρατες, Ἀθηναίους ὀλιγάκις βουλεύεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας πότερα δικαιότερα ἢ ἀδικώτερα· τὰ D 22 μὲν γὰρ τοιαῦτα ἡγοῦνται δῆλα εἶναι. ἐάσαντες οὖν περὶ αὐτῶν, σκοποῦσιν ὁπότερα συνοίσει πράξασιν. οὐ γὰρ ταὐτὰ οἶμαι τά τε δίκαια καὶ τὰ συμφέροντα· ἀλλὰ πολλοῖς δὴ ἐλυσιτέλησεν ἀδικήσασι μεγάλα ἀδικήματα, καὶ ἑτέροις, οἶμαι, δίκαια ἐργασαμένοις, οὐ ξυνήνεγκε. ΣΩ. Τί οὖν; εἰ ὅτι μάλιστα ἕτερα μὲν τὰ δίκαια τυγχάνει ὄντα, ἕτερα δὲ E τὰ συμφέροντα, οὔτι που σὺ αὖ οἴει ταῦτα εἰδέναι ἃ συμφέρει τοῖς ἀνθρώποις; καὶ διότι; ΑΛ. Τί γὰρ κωλύει, ὦ Σώκρατες; εἰ μή με αὖ ἐρήσῃ παρ' ὅτου ἔμαθον, ἢ ὅπως αὐτὸς εὗρον. ΣΩΚΡΑΤ. Οἷον τοῦτο ποιεῖς· εἴ τι μὴ ὀρθῶς λέγεις, τυγχάνει δὲ δυνατὸν ἀποδεῖξαι δι' οὗπερ καὶ τὸν πρότερον λόγον, οἴει δὴ καινὰ ἄττα δεῖν ἀκούειν, ἀποδείξεις τε ἑτέρας· ὡς τῶν προτέρων οἷον σκευαρίων κατατετριμμένων· καὶ οὐκέτ' ἂν σὺ αὐτὰ ἀμπίσχοιο, εἰ μή τις σοὶ τεκμήριον καθαρὸν καὶ ἄχραντον οἴσει. ἐγὼ δὲ χαίρειν

SOC. De his verò rebus egóne qui interrogo dicere videor, an tu qui reſpondes? ALCIB. Ego. SOC. Quid verò? ſi ego interrogem ecquænam ſint Socratis literæ, tu verò dixeris, vter eſt qui dicit? ALCIB. Ego. SOC. Agedum verò, vno verbo expone: quum interrogatio & reſponſio fit, vter eſt qui dicit? an is qui rogat, an qui reſpondet? ALCIB. Is qui reſpondet, mea quidem ſententia, Socrates. SOCR. Nónne paulo antè perpetuo filo ego interrogabam? ALCIB. Certè. SOC. Tu autem reſpondebas? ALCIB. Omnino. SOCR. Vter igitur noſtrûm ea dixit quæ dicta ſunt? ALCIB. Ex iis quidem quæ data & conceſſa ſunt, ego. SOCR. Nónne dictum eſt, formoſum illum Alcibiadem filium Cliniæ nihil de rebus iuſtis & iniuſtis noſſe? opinari verò ſe ſcire, & in concionem progreſſurũ vt det conſilium Athenienſibus de iis rebus quas ignorat? nónne hæc erant? ALCIB. Videtur. SOCRAT. Euripideum igitur illud continget, Socrates: Abs te nimirum iſta videris audiiſſe, non à me: neque ego is ſum qui hæc dico, ſed tu. me verò temerè accuſas. AL. Rectè profectò ais. SOC. Furioſum enim in animo conatum habes: qui hæc quæ ignoras, & docere inſtituis, & ea diſcere neglexiſti.

AL. [a]Arbitror, Socrates, rarò deliberare Atheniẽſes cæteróſq; Græcos, vtrum quidpiam iuſtius ſit an iniuſtius. illa enim manifeſta & plana eſſe arbitrantur. hac enim ſubtilioris diſcriminis cura prætermiſſa, diſpiciunt vtra facturis vtilia ſint futura. non enim eadem eſſe arbitror & iuſta & vtilia. ſed grauia ſcelera autoribus aliquando profuerunt: bonis autem viris contrà, multa ab ipſis iuſtè acta, minimè ceſſerunt vtiliter. SOCR. Quid igitur, ſi quammaximè alia ſunt iuſta, alia vtilia, nunquid verò te ea noſſe arbitraris quæ hominibus cõducunt? & cur? AL. Quidni, Socrates, norim? niſi ex me rurſus quæris à quo didicerim, an quomodo ipſe inuenerim. SOCRAT. Quid aliud agis, niſi quòd perperam iſtius rei probationem inſtituas? Poteſt autem eodem modo quo ſuperius, demonſtrari. Arbitraris autem te noua quædam auditurum, aliáſque quaſdam demõſtrationes adhibẽdas: tanquam priores illæ eſſent veluti ſcruta quædam vſúq; detritæ veſtes, quas tu non amplius induas: vt quidem purum quoddam & vllo vſu minimè pollutum argumentum tibi ſit deintegro adducendum. Ego verò

[a] Alias ἐλεγχὲς ineptæ in Alcibiade ignorantiæ. Excipit enim inutiles eſſe illas diſtinctiones populo, qui quid ſit iuſtũ nõ quærit, ſed quid vtile. malum autẽ inter ſe diſferre vtile & iuſtum. Socrates affirmat contrà, Idem eſſe vtile & iuſtũ, ſiue honeſtum. Quod exemplis adhibitis docet.

ſermonis tui procurſionibus illis longis prætermiſſis,nihilo minus tamen rogabo vnde didiceris illa eſſe vtilia, & quis ſit illorum præceptor: & omnia illa ſuperiora vna quadam interrogatione percunctabor. eodem tamen reuoluêris, neque poteris docere te noſſe illa eſſe vtilia,ſiue id ipſe inueneris,ſiue ab aliis didiceris. Quandoquidem autem ita delicatus es vt non ſatis libenter hunc eundem ſermonem guſtaturus videare, hæc ſanè mitto , noris nécne, quænam ſint Athenienſibus vtilia: an verò eadem ſint iuſta & vtilia, an alia quæpiam, cur non demonſtraſti? quòd ſi velis[illius rei probationem inſtituere]me interrogans,veluti ego te:ſin malis,perpetua oratione per te ipſe dicendo perſequere. ALC. Verùm neſcio an te præſente id poſſim explicare,Socrates. SOC. Atqui,amabo,mi Alcibiades,me & concionem & populum modò eſſe exiſtima. Illic profectò apud ſingulos fides eſſet facienda.nónne? ALC. Certé. SOC. Nónne eiuſdem eſt hominis munus, & vni ſingulatim & per ſe & compluribus vnà, de iis rebus quas nouit fidem facere? quemadmodũ & grãmatiſta vnum & complures ſimul erudit. ALC. Certé. SOC. Nónne & idem de numero vnum & multos docebit? ALC. Omnino. SOCR. Ille nimirum erit peritus Arithmeticus. ALC. Plané. SOC. Nónne & tu eodem modo æquè vales vnum ac plures docere? ALC. Conſentaneum eſt. SOC. Ea videlicet ipſa quæ noſti. AL. Ipſa prorſus. SOC. Nunquid hac in re tantùm differt ab oratore cui res eſt cum frequenti populo,is qui in hoc priuato colloquio ſermonem habet: quòd ille apud confertam populi coronam, hic apud vnum quendam ſingulatim fidem facere inſtituit? AL. Videtur. SOCR. Agedum verò, quandoquidem eiuſdem eſſe videtur & multis & vni perſuadere,accommodato in mea perſona exemplo,conator docere, Iuſtum aliquando non eſſe vtile. ALC. Contumelioſus es,Socrates. SOCR. Nunc igitur per contumeliam tibi perſuadebo his contraria,de quibus mihi fidem facere detrectas. ALC. Dic modó. SOC. Tu ſolùm reſponde ad ea quæ à te quæram. ALC. Ne ſané: ſed tu ipſe loquere. SOC. Quid autem? nónne maximè vis perſuaderi? AL. Omnino ſané. SOC. Nónne ſi dixeris rem ita ſe habere, maximè fueris perſuaſus? ALC. Mihi quidem videtur. SOCRAT. Reſponde igitur.& ni te ipſe audieris dicentem iuſta eſſe vtilia, nequaquam alii cuipiam fidem habeas. AL. Non profectó. ſed reſpondendum eſt. nihil enim hîc eſſe incommodi video. SOC. Præſago enim es animo. dic

A ἐάσας τὰς σὰς περιδρομὰς τοῦ λόγου, οὐδὲν ἧττον ἐρήσομαι ὁπόθεν μαθὼν, αὐτὰ συμφέροντα ἐπίστασαι, καὶ ὅστις ἐστὶ διδάσκαλος· καὶ πάντα ἐκεῖνα τὰ πρότερον ἐρωτῶ μιᾷ ἐρωτήσει. ἀλλὰ γὰρ δῆλον ὡς εἰς ταὐτὸν ἥξεις, καὶ οὐχ ἕξεις ἀποδεῖξαι οὔθ' ὡς ἐξευρὼν οἶσθα τὰ συμφέροντα, οὔθ' ὡς μαθών. ἐπειδὴ δὲ τρυφᾷς, καὶ οὐκέτ' ἂν ἡδέως τοῦ αὐτοῦ γεύσαιο λόγου, τοῦτο μὲν ἐῶ χαίρειν, εἴτε οἶσθα, εἴτε μή, τὰ Ἀθηναίοις συμφέροντα·

B πότερον δὲ ταὐτά ἐστι δίκαιά τε καὶ συμφέροντα, ἢ ἕτερα, τί οὐκ ἀπέδειξας; εἰ μὲν βούλει, ἐρωτῶν με, ὥσπερ ἐγὼ σέ· εἰ δὲ καὶ αὐτὸς ἐπὶ σαυτοῦ λόγῳ διέξελθε. ΑΛ. Ἀλλ' οὐκ οἶδα εἰ οἷός τ' ἂν εἴην, ὦ Σώκρατες, πρὸς σὲ διελθεῖν. ΣΩΚ. Ἀλλ' ὠγαθὲ ἐμὲ ἐκκλησίαν νόμισον καὶ δῆμον· κἀκεῖ τοί σε δεήσει ἕνα ἕκαστον πείθειν. ἦ γάρ; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τοῦ αὐτοῦ ἕνα τε οἷόν τε εἶναι κατὰ μόνας πείθειν καὶ ξυμπόλλους, περὶ ὧν ἂν

C εἰδῇ, ὥσπερ ὁ γραμματιστὴς ἕνα τε πείθει που περὶ γραμμάτων καὶ πολλούς. ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Ἆρ' οὖν καὶ περὶ ἀριθμοῦ ὁ αὐτὸς ἕνα τε καὶ πολλοὺς πείσει; ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Οὗτος δ' ἔσται ὁ εἰδὼς ὁ ἀριθμητικός; ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ σὺ ἅπερ καὶ πολλοὺς οἷός τε πείθειν εἶ, ταῦτα καὶ ἕνα; ΑΛ. Εἰκός γε. ΣΩΚΡ. Ἔστι δὲ ταῦτα δηλονότι ἃ οἶσθα; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚΡ. Ἄλλο τι οὖν ἢ τοσούτῳ μόνῳ διαφέρει τοῦ ἐν τῷ δήμῳ ῥή-

D τορος ὁ ἐν τῇ τοιᾷδε ξυνουσίᾳ, ὅτι ὁ μὲν, ἀθρόους πείθει ταῦτα, ὁ δὲ καθ' ἕνα; ΑΛ. Κινδυνεύει. ΣΩ. Ἴθι δὴ νῦν, ἐπειδὴ τοῦ αὐτοῦ φαίνεται πολλούς τε καὶ ἕνα πείθειν, ἐν ἐμοὶ ἐμμελέτησον καὶ ἐπιχείρησον ἐπιδεῖξαι ὡς τὸ δίκαιον ἐνίοτε οὐ ξυμφέρει. ΑΛ. Ὑβριστὴς εἶ, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Νῦν γοῦν ὑφ' ὕβρεως μέλλω σε πείθειν τἀναντία οἷς σὺ ἐμὲ οὐκ ἐθέλεις. ΑΛ. Λέγε δή. ΣΩΚΡ. Ἀποκρίνου μόνον τὰ ἐρωτώμενα. ΑΛ. Μή· ἀλλὰ

E σὺ αὐτὸς λέγε. ΣΩ. Τί δαί; οὐχ ὅτι μάλιστα βούλει πεισθῆναι; ΑΛΚ. Πάντως δή που. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν εἰ λέγεις ὅτι αὐτὰ οὕτως ἔχει, μάλιστ' ἂν εἴης πεπεισμένος. ΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Ἀποκρίνου δή· καὶ ἂν μὴ αὐτὸς σὺ σαυτοῦ ἀκούσῃς ὅτι τὰ δίκαια συμφέροντα ἐστὶν, ἄλλῳ λέγοντι μὴ πιστεύσῃς. ΑΛ. Οὔ τοι· ἀλλ' ἀποκριτέον. καὶ γὰρ οὐδὲν οἴομαι βλαβήσεσθαι. ΣΩ. Μαντικὸς γὰρ εἶ. καὶ

Poſt εἰ δὲ forſe deeſt par. μή. alioqui ſi audiri dixer βούλει, ex pr ced. Q. d. Aut ſi mauis. Siue a hoc ſit,ſiue ill hypoſtigme o eſt poſt εἰ δέ.

μοι λέγε· τῶν δικαίων φῂς ἔνια μὲν συμφέρειν, ἔνια δ' οὔ; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Τί δέ; τὰ μὲν, καλὰ εἶναι, αὐτῶν, τὰ δ' οὔ; ΑΛ. Πῶς τοῦτο ἐρωτᾷς; ΣΩΚΡ. Εἴ τις ἤδη σοὶ ἔδοξεν αἰσχρὰ μὲν, δίκαια δὲ, πράττειν. ΑΛ. Οὐκ ἔμοιγε. ΣΩ. Ἀλλὰ πάντα τὰ δίκαια, καὶ καλά; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Τί δ' αὖ τὰ καλά; πότερον πάντα ἀγαθὰ, ἢ τὰ μὲν, τὰ δ' οὔ; ΑΛ. Οἶμαι ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, ἔνια τῶν καλῶν κακὰ εἶναι. ΣΩΚ. Ἦ καὶ αἰσχρὰ, ἀγαθά; ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Ἆρα λέγεις τὰ τοιάδε; οἷον, πολλοὶ ἐν πολέμῳ βοηθήσαντες ἑταίρῳ, ἢ οἰκείῳ, τραύματα ἔλαβον καὶ ἀπέθανον· οἱ δ' οὐ βοηθήσαντες, δέον, ὑγιεῖς ἀπῆλθον. ΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν τὴν τοιαύτην βοήθειαν, καλὴν μὲν λέγεις, κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ σῶσαι οὓς ἔδει. τοῦτο δ' ἐστὶν ἀνδρία, ἢ οὔ; ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Κακὴν δέ γε, κατὰ τοὺς θανάτους τε καὶ τὰ ἕλκη. ἦ γάρ; ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὐκ ἄλλο μὲν ἡ ἀνδρία, ἄλλο δὲ ὁ θάνατος; ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩ. Οὐκ ἄρα κατὰ ταυτόν γ' ἐστὶ καλὸν καὶ κακὸν τὸ τοῖς φίλοις βοηθεῖν; ΑΛ. Οὐ φαίνεται. ΣΩ. Ὅρα τοίνυν εἰ ᾗ γε καλὸν, καὶ ἀγαθὸν, ὥσπερ ἐνταῦθα. κατὰ τὴν ἀνδρίαν γὰρ ὡμολόγεις καλὸν εἶναι τὴν βοήθειαν. τοῦτ' οὖν αὐτὸ σκόπει τὴν ἀνδρίαν, ἀγαθὸν, ἢ κακόν. ὧδε δὲ σκόπει· σὺ πότερ' ἂν δέξαιο σοὶ εἶναι; ἀγαθὰ, ἢ κακά; ΑΛ. Ἀγαθά. ΣΩ. Οὐκοῦν τὰ μέγιστα; ΑΛ. Μάλιστα. ΣΩΚ. Καὶ ἥκιστα τῶν τοιούτων δέξαιο ἂν στέρεσθαι; ΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚ. Πῶς οὖν λέγεις περὶ ἀνδρίας; ἐπὶ πόσῳ ἂν αὐτοῦ δέξαιο στέρεσθαι; ΑΛ. Οὐδὲ ζῆν ἂν ἐγὼ δεξαίμην δειλὸς ὤν. ΣΩ. Ἔσχατον ἄρα σοὶ κακὸν εἶναι δοκεῖ ἡ δειλία. ΑΛ. Ἔμοιγε. ΣΩΚ. Ἐξ ἴσου τῷ τεθνάναι, ὡς ἔοικε. ΑΛ. Φημί. ΣΩ. Οὐκοῦν θανάτῳ τε καὶ δειλίᾳ ἐναντιώτατα ζωὴ καὶ ἀνδρία. ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Καὶ τὰ μὲν μάλιστα βούλοιό σοι, τὰ δὲ, ἥκιστα. ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Ἆρ' ὅτι τὰ μὲν, ἄριστα ἡγῇ, τὰ δὲ, κάκιστα; ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩ. Τὸ ἄρα βοηθεῖν ἐν πολέμῳ τοῖς φίλοις, ᾗ μὲν καλὸν, κατ' ἀγαθοῦ πρᾶξιν τὴν τῆς ἀνδρίας, καλὸν αὐτὸ προσεῖπας. ΑΛ. Φαίνομαί γε. ΣΩΚ. Κατὰ δέ γε κακοῦ πρᾶξιν τὴν τοῦ θανάτου, κακόν. ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν ὧδε δίκαιον προσαγορεύειν ἑκάστην τῶν πράξεων; εἴπερ ᾗ κακὸν ἐργάζεται, κακὴν καλεῖς· καὶ ᾗ ἀγα-

A verò mihi: Ain' quædam iuſta prodeſſe,
quædam obeſſe? AL. Certé. SOCR. Quid
verò? ipſorum quædam eſſe honeſta, quæ-
dam minimé? AL. Cur id rogas? SOCR.
An tibi vnquã aliquis ſit viſus turpia qui-
dem, iuſta tamen, facere. AL. Non mihi
quidem. SOCR. Sed omnia iuſta, & hone-
ſta. AL. Plané. SOC. Quid verò de hone-
ſtis rurſum ſtatuerimus? vtrum omnia bo
na, an partim bona, partim mala? AL. Ar-
bitror equidem, Socrates, quædam hone-
ſta eſſe mala. SOC. Turpiáne verò quædã
bona? AL. Profectó. SOC. Nunquid huiuſ-
B modi quidpiam dicis? perinde acſi multi
dum in bello opem auxiliúmque ferre pa-
rarent laboranti amico, ſiue propinquo,
vulneribus acceptis interierint: alii verò
qui auxilium minimè tulerint, ſalui & in-
columes è prælio exceſſerint? AL. Omni-
no. SO. Nonne & illum de auxilio ferendo
conatum vocas præclarum, conſilio ni-
mirum ſeruandi eos quos oportebat? il-
lúdne eſt fortitudo, nécne? AL. Eſt. SOC.
Malum tamẽ ac pernicioſum vocas, dum
per vulnera & neces verſatur atque tradu-
C citur. nónne? AL. Certé. SOC. Nónne a-
liud eſt fortitudo, aliud mors? AL. Omni-
no. SOC. Non igitur eadem ratione hone-
ſtum eſt & malum, Amicis opem ferre?
AL. Non videtur. SO. Vide igitur an qua-
tenus honeſtum, etiam bonum ſit, quem-
admodum hîc. nam quod ad fortitudinẽ
attinet, fatebaris præclarum quiddam eſſe
auxilium illud. perſpice igitur, illáne for-
titudo bonum ſit quidpiã, an malum. ſic
verò conſiderandi rationem inito: Tu v-
tra malles tibi euenire? bona an mala?
D AL. Bona. SOC. Nónne maxima? ALC.
Profectó. SOC. Illis verò te priuari minimè
paſſurus ſis? AL. Quamobrem? SOCR.
Quid igitur de fortitudine dicis? quanto
pretio illa priuari æſtimares? AL. Ne viue-
re quidem optem, ſi ignauus eſſem. SOC.
Extremum igitur malum eſt Ignauia.
AL. Mihi quidem. SOC. Vt quidem morti
æquiparanda ſit, quemadmodum perſpi-
cuum eſt. AL. Aio. SOCR. Nónne morti
& ignauiæ vita & fortitudo ſunt res ma-
ximè contrariæ? AL. Sunt. SOC. Et hæc
E quidem maximè optaueris tibi continge-
re, illa nullo modo. AL. Omnino. SOCR.
Idcóne quòd hæc quidẽ, optima, illa, peſ-
ſima cenſeas? AL. Prorſus. SOC. Auxiliũ
igitur amicis ferre in prelio, quatenus qui-
dem honeſtum eſt, nimirum ex boni, id
eſt fortitudinis, actione, honeſtum ipſum
appellabas. AL. Perſpicuum eſt. SOC. E
mali verò, id eſt mortis, effectione, malũ.
AL. Certé. SOC. Nónne ita æquum eſt v-
namquamq; actionem appellare? nimirũ
quatenus malè agit, malã appellare; quate-

A nus bene, bonam? ALCIB. Mihi quidem videtur. SOCR. Nónne & quatenus bonum, honeſtum eſt: quatenus verò malum, turpe? ALCIB. Plané. SOCR. Dum igitur ais, auxilium quod in bello amicis laborantibus ferimus, honeſtum eſſe, ſed malum: perinde eſt acſi dicas, bonum quidem illud eſſe, ſed tamen malum. ALC. Vera quidem dicere videris, Socrates. SOCRAT. Nihil igitur pulchrum, quatenus pulchrum, malum eſt: neque turpe quidquam, quatenus turpe, bonum. AL. Non videtur. SOCR. Iam verò & hoc modo cõſidera. Qui honeſtè agit, nónne feliciter

B agit? ALCIB. Agit. SOCR. Qui feliciter agunt, nónne felices ſunt? ALCIBIAD. Quídni? SOC. Nónne felices propter bonorum poſſeſſionem? ALCIB. Maximé. SOC. Hæccine acquirunt bene & honeſtè agendo? ALCIB. Certé. SOC. Honeſta igitur & præclara res eſt, bene rem gerere. ALCIB. Quídni? SOC. Nónne felicitas præclarum aliquid eſt? ALC. Eſt. SOC. Idem ergo nunc rurſum nobis eſſe videtur honeſtum & bonum. ALCIB. Videtur. SOC. Quicquid igitur inueneri-

C mus honeſtum & bonum, ex hoc quidem ſermone inueniemus. ALC. Neceſſe eſt. SOC. Quid veró? bonáne conducunt, an non? ALCIB. Conducunt. SOC. Meminiſti igitur quomodo de iuſtis conceſſimus? ALC. Arbitror nimirum eos qui iuſta faciunt, neceſſe eſſe honeſta facere. SO. Nónne qui honeſta, etiam bona? ALCIB. Certé. SOCR. Bona autem conducunt. ALCIB. Certé. SOCR. Iuſta igitur, Alcibiades, vtilia ſunt. ALCIB. Videtur. SOCR. Quid veró? nónne tu ille es qui hæc dicebas, ego verò interrogabam? ALC. Equi-

D dem arbitror. SOCR. [a] Siquis igitur prodeat conſilium daturus ſiue Athenienſibus, ſiue Peparethiis, exiſtimans ſe noſſe diſcrimen rerum iuſtarum & iniuſtarum, dicat autem ſe ſcire iuſta aliquando eſſe mala, nónne ipſum derideres? quandoquidem & tute ais, eadem eſſe & iuſta & vtilia? ALCIB. Verùm per Deos, Socrates, neſcio equidem quid dicam: ſed abſurdo quodam & temerario motu percellitur animus meus. nam te interrogante modò alia mihi quidem videntur, modò

E alia. SOC. Túne igitur, mi Alcibiades, quænam hæc ſit affectio, ignoras? ALCIB. Planè ignoro. SOCR. Arbitraríſne igitur, ſiquis à te quærat, duóſne an tres oculos habeas, &, duáſne manus an quatuor, vel aliud quidpiam huiuſmodi: te modò alia reſponſurum, modò alia quæpiam? an potius vno quodam ſemper modo? ALCIBIAD. De meipſo equidem perti-

[a] Θεωρήματος iſtius, Honeſtum & vtile idem eſſe, concluſioni applicationem ſubiũgit: Quandoquidem hac in re perturbatè reſpondeat Alcibiades, cõſequi, illius rei ipſum imperitũ eſſe, ac proinde abduci errore, ex illa videlicet ignorantia nato.

A θὸν, ἀγαθὴν κλητέον; ΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚΡ. Ἆρ᾽ οὖν καὶ ᾗ ἀγαθὸν, καλόν· ᾗ δὲ κακὸν, αἰσχρόν; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚΡ. Τὴν ἄρα ἐν τῷ πολέμῳ τοῖς φίλοις βοήθειαν λέγων καλὴν μὲν εἶναι, κακὴν δὲ, οὐδὲν διαφερόντως λέγεις ἢ εἰ προσεῖπες αὐτὴν, ἀγαθὴν μὲν, κακὴν δέ. ΑΛ. Ἀληθῆ μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Οὐδὲν ἄρα τῶν καλῶν, καθόσον καλὸν, κακόν· οὐδὲ τῶν αἰσχρῶν, καθόσον αἰσχρὸν, ἀγαθόν.

B ΣΩΚΡ. Οὐ φαίνεται. ΑΛ. Ἔτι τοίνυν καὶ ὧδε σκέψαι. ὅστις καλῶς πράττει, οὐχὶ καὶ εὖ πράττει; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚΡ. Οἱ δ᾽ εὖ πράττοντες, οὐκ εὐδαίμονες; ΑΛΚ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν εὐδαίμονες δι᾽ ἀγαθῶν κτῆσιν; ΑΛΚ. Μάλιστα. ΣΩΚΡ. Κτῶνται δὲ ταῦτα τῷ εὖ καὶ καλῶς πράττειν; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Τὸ εὖ ἄρα πράττειν, ἀγαθόν; ΑΛ. Πῶς δ᾽ οὔ; ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν καλὸν ἡ εὐπραγία; ΑΛ. Ναί.

C ΣΩ. Ταυτὸν ἄρα ἐφάνη ἡμῖν πάλιν αὖ καλόν τε καὶ ἀγαθόν. ΑΛ. Φαίνεται. ΣΩ. Ὅ,τι ἂν ἄρα εὕρωμεν καλόν τε καὶ ἀγαθὸν, εὑρήσομεν ἔκ γε τούτου τοῦ λόγου. ΑΛ. Ἀνάγκη. ΣΩΚΡ. Τί δέ; τὰ ἀγαθὰ συμφέρει, ἢ οὔ; ΑΛ. Συμφέρει. ΣΩΚΡ. Μνημονεύεις οὖν περὶ τῶν δικαίων πῶς ὡμολογήσαμεν; ΑΛ. Οἶμαί γε τοὺς δίκαια πράττοντας ἀναγκαῖον εἶναι καλὰ πράττειν. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν τοὺς τὰ καλὰ, ἀγαθά; ΑΛ. Ναί.

D ΣΩΚ. Τὰ δὲ ἀγαθὰ συμφέρει. ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Τὰ δίκαια ἄρα, ὦ Ἀλκιβιάδη, συμφέροντά ἐστιν; ΑΛ. Ἔοικε. ΣΩ. Τί οὖν; ταῦτα οὐ σὺ ὁ λέγων εἶ, ἐγὼ δὲ ὁ ἐρωτῶν; ΑΛ. Φαίνομαι, ὡς ἔοικα. ΣΩ. Εἰ οὖν τις ἀνίσταται συμβουλεύσων εἴτε Ἀθηναίοις, εἴτε Πεπαρηθίοις, οἰόμενος γιγνώσκειν τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα, φησὶ δὲ εἰδέναι τὰ δίκαια κακὰ ἐνίοτε, "ἄλλο τι ἢ καταγελῴης ἂν αὐτοῦ; ἐπειδήπερ τυγχάνεις καὶ σὺ λέγων ὅτι ταὐτά ἐστι

E δίκαιά τε καὶ ξυμφέροντα; ΑΛ. Ἀλλὰ μὰ τοὺς θεοὺς, ὦ Σώκρατες, οὐκ οἶδα ἔγωγε οὐδ᾽ ὅ,τι λέγω, ἀλλ᾽ ἀτεχνῶς ἔοικα ἀτόπως ἔχοντι. τοτὲ μὲν γάρ μοι ἕτερα δοκεῖ, σοῦ ἐρωτῶντος, τοτὲ δὲ ἄλλα. ΣΩ. Εἶτα τοῦτο, ὦ φίλε, ἀγνοεῖς ὃ πάθημα τί ἐστι; ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩ. Οἴει ἂν οὖν, εἴ τις ἐρωτῴη σε, δύο ὀφθαλμοὺς ἢ τρεῖς ἔχεις, καὶ δύο χεῖρας, ἢ τέτταρας; ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων· τοτὲ μὲν ἕτερα ἂν ἀποκρίνασθαι, τοτὲ δ᾽ ἄλλα; ἢ ἀεὶ τὰ αὐτά; ΑΛ. Δέδοικα μὲν

Hic, & in... huiuſmodi ... uidetur ſcri... ſe non ſolum ... λό τι, ſed ... ἄλλο τι. In ... autem edit. ... iunctim ἄλλ...

ἔγωγε ἤδη περὶ ἐμαυτοῦ, οἶμαι μέντοι τὰ αὐτά. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ὅτι οἶσθα, τοῦτ' αἴτιον; ΑΛ. Οἶμαι ἔγωγε. ΣΩΚ. Περὶ ὧν ἄρα ἄκων τὰ ἐναντία ἀποκρίνῃ, δῆλον ὅτι περὶ τούτων οὐκ οἶσθα. ΑΛ. Εἰκός γε. ΣΩ. Οὐκοῦν γε καὶ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, καὶ καλῶν καὶ αἰσχρῶν, καὶ κακῶν καὶ ἀγαθῶν, καὶ συμφερόντων καὶ μή, ἀποκρινόμενος, φὴς πλανᾶσθαι. εἶτα οὐ δῆλον ὅτι διὰ τὸ μὴ εἰδέναι περὶ αὐτῶν, διὰ ταῦτα πλανᾷ; ΑΛ. Ἔμοιγε.

ΣΩΚΡ. Ἆρ' οὖν οὕτω καὶ ἔχει; ἐπειδάν τις τι μὴ εἰδῇ, ἀναγκαῖον περὶ τούτων πλανᾶσθαι τὴν ψυχήν; ΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Τί οὖν; οἶσθα ὅντινα τρόπον ἀναβήσῃ εἰς τὸν οὐρανόν; ΣΩ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε. ΣΩΚ. Ἦ καὶ πλανᾶταί σου ἡ δόξα περὶ ταῦτα; ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚ. Τὸ δ' αἴτιον οἶσθα; ἢ ἐγὼ φράσω; ΑΛ. Φράσον. ΣΩ. Ὅτι, ὦ φίλε, οὐκ οἴει αὐτὸ ἐπίστασθαι, οὐκ ἐπιστάμενος. ΑΛ. Πῶς αὖ τοῦτο λέγεις; ΣΩΚΡ. Ὅρα καὶ σὺ κοινῇ. ἃ μὴ ἐπίστασαι, γιγνώσκεις δὲ ὅτι οὐκ ἐπίστασαι, πλανᾷ περὶ τὰ τοιαῦτα; ὥσπερ περὶ ὄψου σκευασίας, οἶσθα δή που ὅτι οὐκ οἶσθα; ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Πότερον οὖν αὐτὸς περὶ ταῦτα δοξάζεις ὅπως χρὴ σκευάζειν, καὶ πλανᾷ, ἢ τῷ ἐπισταμένῳ ἐπιτρέπεις; ΑΛ. Οὕτω. ΣΩΚΡ. Τί δ' εἰ ἐν νηῒ πλέοις, ἆρα δοξάζοις ἂν πότερον χρὴ τὸν οἴακα εἴσω ἄγειν, ἢ ἔξω; καὶ ἅτε οὐκ εἰδώς, πλανῷο ἄν; ἢ τῷ κυβερνήτῃ ἐπιτρέψας ἂν ἡσυχίαν ἄγοις; ΑΛΚ. Τῷ κυβερνήτῃ. ΣΩ. Οὐκ ἄρα περὶ ἃ μὴ οἶσθα πλανᾷ, ἄνπερ εἰδῇς ὅτι οὐκ οἶσθα; ΑΛ. Οὐκ ἔοικα. ΣΩ. Ἐννοεῖς οὖν ὅτι καὶ τὰ ἁμαρτήματα ἐν τῇ πράξει διὰ ταύτην τὴν ἄγνοιάν ἐστι, τὴν τοῦ μὴ εἰδότα οἴεσθαι εἰδέναι; ΑΛ. Πῶς αὖ λέγεις τοῦτο; ΣΩΚ. Τότε που ἐπιχειροῦμεν πράττειν, ὅταν οἰώμεθα εἰδέναι ὅ,τι πράττομεν; ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Ὅταν δέ γέ που τινὲς μὴ οἴωνται εἰδέναι, ἄλλοις παραδιδόασι; ΑΛ. Πῶς δ' οὔ; ΣΩ. Οὐκοῦν οἱ τοιοῦτοι τῶν μὴ εἰδότων, ἀναμάρτητοι ζῶσι, διὰ τὸ ἄλλοις περὶ αὐτῶν ἐπιτρέπειν; ΑΛΚ. Ναί. ΣΩΚΡ. Τίνες οὖν οἱ ἁμαρτάνοντες; οὐ γάρ που οἵ γε εἰδότες. ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Ἐπειδὴ δὲ οὔθ' οἱ εἰδότες, οὔθ' οἱ τῶν μὴ εἰδότων εἰδότες ὅτι οὐκ ἴσασιν, ἢ ἄλλοι λείπονται

A mesco, eadem tamen reſponſurum arbitror. SOC. Nónne huius conſtantiæ hæc eſt cauſa, quoniam illa noſti? ALC. Illam ipſam eſſe equidem arbitror. SOCR. Eorum igitur, de quibus nolens contraria reſpondes, perſpicuum eſt te imperitum eſſe. ALC. Conſentaneum eſt. SOC. Nónne in rerum iuſtarum & iniuſtarum, honeſtarum & turpium, bonarum & malarum, vtilium & inutilium, diſcriminibus te errare ais? deinde, nónne & illud perſpicuum eſt, te ideo errare, quia illarum es

B imperitus? ALC. Mihi quidem.

SOCR.[a] Nunquid & ita ſe res habet, vbi quis rei alicuius imperitus fuerit, neceſſe eſſe ipſius animum illius rei errore abduci? ALCIB. Quídni? SOC. Quid igitur? noſtin' ecquo modo aſcendas in cœlum? ALCIB. Non equidem. SOCR. An etiam opinio tua his de rebus aberrat? ALCIB. Nequaquam. SOCR. Cauſámne noſti? an illam ego explicabo? ALCIB. Explica ſané. SOC. Quoniam, mihi crede, non opinaris te id noſſe, quum etiam ignores. ALCIB. Quomodo hoc ais? SOC.

C Perſpice etiam tu mecum communiter: Quæ neſcis, & te ea ignorare animaduertis, in hiſne rebus erras? exempli cauſa, in opſonii confectione, noſti nimi-

2 rum te id neſcire. ALCIB. Noui. SOC. Vtrum igitur in his tu quoque opinaris quomodo ſit apparandum opſonium, & erras, an illarum rerum periti hominis fidei te committis? AL. Ita. SOCR. Quid ſi nauiges? nónne hanc tecum opinionem circumfers, vtrum intrà vel extrà clauus ſit agendus, & vt illius artis imperitus, erras? an gubernatoris fidei re omnino

D commiſſa acquieſcis? ALC. Gubernatoris nimirum fidei me permitto. SO. Non igitur erras in iis rebus quas ignoras, quũ te illas ignorare tibi fueris conſcius. ALC. Non videor ſané. SOC. Animaduertis igitur peccata in actionem cadere propter illam ignorantiam, qua nimirum quis ea ſe noſſe opinatur quæ ignorat. ALC. Quî hoc ais? SOC. Tunc videlicet ea agere inſtituimus, quum opinamur ſcire quod agimus. AL. Certé. SOC. Nónne huiuſ-

E modi homines qui rem aliquam ſe neſcire arbitrãtur, illius curam alii cuipiam tradunt? AL. Quídni? SOCR. Imperitorum igitur huiuſmodi genus extra omné peccati culpam noxámque viuit, quòd alienæ fidei ſe committit iis in rebus quas ignorat? AL. Plané. SOCR. Quínam ſunt igitur illi qui peccant? non profectò periti atque intelligentes rerum. AL. Nequaquam. SOC. Quandoquidem neque periti, neque imperitorum ii qui norũt ſe ignorare, quínam alii relinquuntur [errare] quàm ii qui

a Ἐπεξεργασία ſuperioris doctrinæ. ab hypotheſi enim tranſit ad theſin, id eſt, ex Alcibiadis ignorantia, agit vniuerſim DE IGNORANTIA: quam duplicem ſtatuit. Vnã, quum agnoſcunt homines imperitiam ſuam, vt ſe peritorum fidei committant. quam quidem ἀναμάρτητον vocat. ita enim etiam fit vt ad remedia accurramus. Alteram, maximè noxiam & ἐπονείδιστον, & maximorum malorũ cauſam; quũ id quod ignorant, putant ſe ſcire.

quum ignorent,ſe tamen ſcire opinantur? ALC.Nulli alii,ſed illi ipſi. SO. Hæc igitur ipſa IGNORANTIA, malorũ cauſa eſt, & probroſa inſcitia. ALC.Eſt. SOC.Nónne quum in rebus maximi momenti verſatur, tunc verò eſt & maximè malefica & turpiſſima? AL. Omnino. SOCR. Ecquas res maioris momenti potes commemorare, iuſtis & honeſtis,& bonis & vtilibus? ALC. Nequaquam. SOCR. Nónne ais te in illarum cognitione errare? ALC. [a]Aio. SOCR.Quòd ſi erras, ex ſuperioribus quidem perſpicuum eſt te non ſolùm res maximas ignorare, ſed & eo etiam nomine, quòd quum illas ignores, tamẽ te eas noſſe arbitraris. ALCIB. Videor. SOCR. Papæ, mi Alcibiades, quali morbo laboras! quem quidem certo nomine deſignare tædet pigétque. ſed quandoquidẽ ſoli ſumus, perſpicuè dicẽdus eſt. Cum turpiſſima ſcilicet inſcitia(mihi crede)habitas,& in ſinu illam circumfers tuo: quemadmodum & oratio tua perſpicuè indicat, & tu tibiipſi certum argumentum es: quippe qui ad res ciuiles proſilias priuſquam in his inſtitutus fueris. id autem non tibi ſoli accidit, ſed & multis aliis qui huius ciuitatis rem adminiſtrant, exceptis paucis, inter quos tutor tuus Pericles fortaſſe annumerari poteſt. ALCIB.Dicitur ille,Socrates, non temerario quodam caſu ſapiens extitiſſe:ſed & multis & ſapientibus vſus eſt familiariter, Pythoclide & Anaxagora: & nunc etiam tam prouecta ætate, Damonis conſuetudine vtitur, hac ipſa de cauſa. SOCR. Quid igitur? vllúmne vnquam hominem quapiam in re ſapienter verſatum noſti, qui non poſſit alium quempiam ſapiẽtem facere iis ipſis in rebus quas nouit? quemadmodum qui te literas docuit,& ipſe literarum peritus erat, & te aliúmque quemlibet literarum effecit peritum. nónne? ALC.Certè. SOC. Nónne & tu qui ab illo didiciſti, alium doctum facere poteris? AL. Profectò. SOC.Et cithariſta & pædotriba eodem modo. ALC.Planè. SOC.Præclarũ videlicet argumentũ eorũ qui alicuius rei cognitionẽ ſunt conſequuti, quum & aliũ eiuſdẽ illius rei peritũ efficere poſſunt. AL. Mihi quidẽ videtur. SO.Quid igitur dicere potes? Pericles ecquẽ effecit ſapientẽ? vt ab ipſius liberis initiũ ſumamus. AL. Quid verò,Socrates,ſi Periclis filii ſtolidi fuerũt? SO.At Cliniam,fratrem tuum. ALC. Quid de Clinia loqueris,furioſo homine? SOC. Quandoquidẽ igitur Clinias inſanit, Periclis verò filii ſtolidi fuerunt, ecquam tibi cauſam aſcribemus cur ille te eo ingenio præditum contemnat? AL.Me quidem in cauſa eſſe exiſtimo,qui illius diſciplinæ animũ minimè appulerim. SO. Verùm ex aliis

a Fœdæ illius ignorantiæ exemplum in Alcibiade iactabũdo, quanuis iam ignorantiæ conuictus eſſet. Eiuſdem quoque criminis ream peragit cæterorum hominum turbam qui res ciuiles adminiſtrabant: inter quos ſi qui ſint aliis commodiores (vt fuiſſe ait Periclem) non poſſint tamen cenſeri boni præceptores virtutis, quum nullos illius peritos diſcipulos efficiant.

A ἢ οἱ μὴ εἰδότες, οἰόμενοι δ' εἰδέναι; ΑΛ. Οὐκ· ἀλλ' οὗτοι. ΣΩ. Αὕτη ἄρα ἡ ἄγνοια, τῶν κακῶν αἰτία, καὶ ἡ ἐπονείδιστος ἀμαθία. ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν ὅταν ᾖ περὶ τὰ μέγιστα, τότε κακουργοτάτη καὶ αἰσχίστη; ΑΛ. Πολλή γε. ΣΩ. Τί οὖν; ἔχεις μείζω εἰπεῖν δικαίων τε καὶ καλῶν, καὶ ἀγαθῶν καὶ ξυμφερόντων; ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚ. Οὐκοῦν περὶ ταῦτα σὺ φὴς πλανᾶσθαι; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚΡ. Εἰ δὲ πλανᾷ, ἆρ' οὐ δῆλον ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ὅτι οὐ μόνον B ἀγνοεῖς τὰ μέγιστα, ἀλλὰ καὶ οὐκ εἰδὼς οἴει ταῦτα εἰδέναι; ΑΛ. Κινδυνεύω. ΣΩ. Βαβαὶ ἄρα, ὦ Ἀλκιβιάδη, οἷον πάθος πέπονθας· ὃ ἐγὼ ὀνομάζειν μὲν ὀκνῶ, ὅμως δέ, ἐπειδὴ μόνω ἐσμέν, ῥητέον. ἀμαθίᾳ γὰρ ξυνοικεῖς ὦ βέλτιστε τῇ αἰσχίστῃ, ὡς ὁ λόγος σοῦ κατηγορεῖ, καὶ σὺ σαυτοῦ. διὸ καὶ ᾄττεις ἄρα πρὸς τὰ πολιτικὰ πρὶν παιδευθῆναι. πέπονθας δὲ τοῦτο οὐ σὺ μόνος, ἀλλὰ καὶ οἱ πολλοὶ τῶν πραττόντων τὰ τῆσδε τῆς πόλεως, πλὴν ὀλίγων τε καὶ ἴσως C τοῦ σοῦ ἐπιτρόπου Περικλέους. ΑΛ. Λέγεταί γε, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἀπὸ ταὐτομάτου σοφὸς γεγονέναι, ἀλλὰ πολλοῖς καὶ σοφοῖς συγγεγονέναι, καὶ Πυθοκλείδῃ, καὶ Ἀναξαγόρᾳ· καὶ νῦν τηλικοῦτος ὤν, Δάμωνι ξύνεστιν αὐτοῦ τούτου ἕνεκα. ΣΩ. Τί οὖν; ἤδη τινὰ εἶδες σοφὸν ὁτιοῦν, ἀδυνατοῦντα ποιῆσαι ἄλλον σοφὸν ἅπερ αὐτός; ὥσπερ ὅς σε ἐδίδαξε γράμματα, αὐτός τε ἦν σοφός, καὶ σὲ ἐποίησε, τῶν τε ἄλλων ὅντινα ἐβούλετο. ἦ γάρ; ΑΛ. Ναί; D ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν καὶ σὺ ὁ παρ' ἐκείνου μαθών, ἄλλον οἷός τε ἔσῃ; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚΡ. Καὶ ὁ κιθαριστὴς δὲ καὶ ὁ παιδοτρίβης ὡσαύτως. ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Καλὸν γὰρ δή που τοῦτο τεκμήριον τῶν ἐπισταμένων ὁτιοῦν, ὅτι ἐπίστανται, ἐπειδὰν καὶ ἄλλον οἷοί τε ὦσιν ἀποδεῖξαι ἐπιστάμενον. ΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚΡ. Τί οὖν; ἔχεις εἰπεῖν Περικλῆς τινὰ ἐποίησε σοφόν; ἀπὸ τῶν υἱέων ἀρξάμενος; ΑΛ. Τί δ' εἰ τὼ Περικλέους υἱέε E ἠλιθίω ἐγενέσθην, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ Κλεινίαν, τὸν σὸν ἀδελφόν. ΑΛ. Τί δ' ἂν αὖ Κλεινίαν λέγοις, μαινόμενον ἄνθρωπον; ΣΩΚΡ. Ἐπειδὴ τοίνυν Κλεινίας μὲν μαίνεται, τὼ δὲ Περικλέους υἱέε, ἠλιθίω ἐγενέσθην, σοὶ τίνα αἰτίαν ἀναθῶμεν διότι σὲ οὕτως ἔχοντα περιορᾷ; ΑΛ. Ἐγώ, οἶμαι, αἴτιος, οὐ προσέχων τὸν νοῦν. ΣΩ. Ἀλλὰ τῶν ἄλ-

Non dubito un[de] ſcribẽdum ſi πολύ γε.

καὶ νῦν ἔτι τηλικοῦτος ὤν.

In ſuperiorib[us] ... dit. notulæ τί οὖν iungũtur cum ἔχεις εἰπεῖν: poſt εἰπεῖν, eſt ... λεία στιγμή. q[ua]ſi ἀρξάμενος Περικλῆς per... neret: quum ... ſit ſenſus, Q[uid] igitur? poteſne ... cere quem Pe[ri]cles reddiderit [ſa]pientem? idq[ue] ſumpto à filiis [ini]tio? Sic autẽ pa[u]lo antè in trib[us] locis malè hæ[re]culæ τί οὖν cu[m] ſequentibus ſu[nt] illic iunctæ.

λων Ἀθηναίων, ἢ τῶν ξένων, δοῦλον ἢ ἐλεύθερον, εἰπὲ, ὅστις αἰτίαν ἔχει διὰ τὴν Περικλέους συνουσίαν σοφώτερος γεγονέναι, ὥσπερ ἐγὼ ἔχω σοὶ εἰπεῖν, διὰ τὴν Ζήνωνος, Πυθόδωρον τὸν Ἰσολόχου, καὶ Καλλίαν τὸν Καλλιάδου. ὧν ἑκάτερος Ζήνωνι ἑκατὸν μνᾶς τελέσας, σοφός τε καὶ ἐλλόγιμος γέγονεν. Α Λ. Ἀλλὰ μὰ Δί' οὐκ ἔχω. Σ Ω. Εἶεν. τί οὖν διανοῇ περὶ σαυτοῦ; πότερον ἐᾷν ὡς νῦν ἔχεις, ἢ ἐπιμέλειάν τινα ποιεῖσθαι; Α Λ. Κοινῇ βουλῇ, ὦ Σώκρατες. καίτοι ἐννοῶ σου εἰπόντος καὶ ξυγχωρῶ. δοκοῦσι γάρ μοι οἱ τὰ τῆς πόλεως πράττοντες, ἐκτὸς ὀλίγων, ἀπαίδευτοι εἶναι.

Σ Ω. Εἶτα τί δὴ τοῦτο; Α Λ. Εἰ μέν που ἦσαν πεπαιδευμένοι, ἔδει ἂν τὸν ἐπιχειροῦντα αὐτοῖς ἀνταγωνίζεσθαι, μαθόντα καὶ ἀσκήσαντα ἰέναι ὡς ἐπ' ἀθλητάς· νῦν δ' ἐπειδὴ καὶ οὗτοι ἰδιωτικῶς ἔχοντες ἐληλύθασιν ἐπὶ τὰ τῆς πόλεως, τί δεῖ ἀσκεῖν καὶ μανθάνοντα πράγματα ἔχειν; ἐγὼ γὰρ εὖ οἶδα ὅτι τούτων τῇ γε φύσει πάνυ πολὺ περιέσομαι. Σ Ω. Βαβαί, οἷον ὦ ἄριστε, τοῦτ' εἴρηκας· ὡς ἀνάξιον τῆς ἰδέας, καὶ τῶν ἄλλων τῶν σοὶ ὑπαρχόντων. Α Λ. Τί μάλιστα, καὶ πρὸς τί τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες; Σ Ω Κ. Ἀγανακτῶ ὑπέρ τε τοῦ σοῦ καὶ τοῦ ἐμοῦ ἔρωτος. Α Λ. Τί δή; Σ Ω Κ Ρ. Εἰ ἠξίωσας τὸν ἀγῶνα σοὶ εἶναι πρὸς τοὺς ἐνθάδε ἀνθρώπους. Α Λ Κ. Ἀλλὰ πρὸς τίνας μήν; Σ Ω Κ Ρ. Ἄξιον τοῦτο καὶ ἔρεσθαι ἄνδρα οἰόμενον μεγαλόφρονα εἶναι. Α Λ Κ. Πῶς λέγεις; οὐ πρὸς τούτους μοι ὁ ἀγών; Σ Ω Κ Ρ. Ἆρα κἂν εἰ τριήρη διενοοῦ κυβερνᾶν μέλλουσαν ναυμαχεῖν, ἤρκει ἄν σοι τῶν συνναυτῶν βελτίστῳ εἶναι τὰ κυβερνητικά; ἢ ταῦτα μὲν ᾤου ἂν δεῖν ὑπάρχειν, ἀπέβλεπες δὲ εἰς τοὺς ὡς ἀληθῶς ἀνταγωνιστάς, ἀλλ' οὐχ ὡς νῦν, εἰς τοὺς συναγωνιστάς; ὧν δεῖ που περιγενέσθαι σε δεῖ τοσοῦτον, ὥστε μὴ συνανταγωνίζεσθαι, ἀλλὰ καταφρονηθέντας συναγωνίζεσθαί σοι πρὸς τοὺς πολεμίους; εἰ δὴ τῷ ὄντι γε καλόν τι ἔργον ἀποδείξασθαι διανοῇ, καὶ ἄξιον σαυτοῦ τε καὶ τῆς πόλεως. Α Λ. Ἀλλὰ μὴν διανοοῦμαί γε. Σ Ω. Πάνυ ἄρα σοὶ ἄξιον ἀγαπᾶν εἰ τῶν στρατιωτῶν βελτίων εἶ, ἀλλ' οὐ πρὸς τοὺς τῶν ἀντιπάλων ἡγεμόνας ἀποβλέπειν, ὁπότε ἐκείνων βελτίων γένοιο σκοποῦντα, καὶ ἀσκοῦντα πρὸς ἐκείνους. Α Λ Κ. Λέγεις δὲ τίνας τούτους, ὦ

[Left margin notes:] …n his datiuis …ῇ βουλῇ, ex …cedentibus ſub…iri poſſe ui…er διανοοῦ… ἐπιμέλειαν …σθαι: aut cer… aſſumendum … inſecus σκε…r. Vide in pag. 124. Ité …n aptius ſcri…i iri puto.

…errogatiuè … Fic. quoque …let.

A Athenienſibus ſiue peregrinis quempiam vel ſeruū vel liberū commemora, qui ex Periclis conſuetudine cauſam habuerit vt ſapientior euaderet: quemadmodum ego tibi dicere poſſum, Pythodorū Iſolochi filiū & Calliā Calliadis, Zenonis cõſuetudine meliores extitiſſe. quorū vterque Zenoni depenſis centū minis, ſapiens & celebris euaſit. A L. Non poſſum equidē per Iouē. S O. Eſto. tu autē ecquid de te cogitas? vtrū vis cōmittere vt in eo ſtatu in quo es, hæreas, an potius maiorem quampiā diligentiā inſtituis adhibere? A L. Cōmuni cōſilio opus eſt, Socrates. etenim tua dicta mēte percipio, & illud ſanè do atq; cōcedo. videtur enim mihi illi qui rēpubl. adminiſtrāt, paucis exceptis, rerum eſſe imperiti. B

S O C. Quid deinceps? A L. Si quidem eruditi eſſent, oporteret vt is qui ipſis repugnaturus eſſet, vbi & hanc artē & didiciſſet & exercuiſſet, ad illos veluti aduerſus athletas prodiret. [a] nunc verò, quandoquidē ad reipubl. adminiſtrationē tanquā imperiti acceſſerunt, quid exercitationis ſtudio & labore eſt opus, & in diſcendo negotiū ſibiipſi exhibere neceſſe eſt? certò enim noui, me illos naturæ bonitate longè ſuperaturū. S O C. Papæ, mi Alcibiades, ecquod verbū protuliſti! quàm indignū huius tui oris ſpecie, ac reliquis quibus ornatus es, facultatibus! A L C. Quorſum verò hæc & in quem maximè finem dicis, Socrates? S O C. [b] Propter & tuum & meū amorē ſanè indignor. A L C. Quî verò? S O C. Si dignum te ſtatueris certamen tibi aduerſus hos homines futurum. A L. Aduerſus quos verò? S O C. Hoccine quærendū eſt ab illo homine qui ſe fortē & magnanimū ferre velit? A L C I B. Quomodo ais? nónne aduerſus hos mihi eſt certamē inſtitutū? S O C. Si triremē ad naualis pugnę vſum futurā gubernare velles, tibíne ſatis eſſet vt inter eos qui in ea nauigatione tecū eſſent, artis gubernatorię cognitione maximè excelleres? an hæc potius tibi adeſſe oportere ſtatueres, in eos autē qui reuera ſunt aduerſarii, animū oculóſq; intēderes? nō verò, quemadmodū nunc facis, in eos qui tecū decertāt eiuſdē laboris ſocii atq; participes: quibus tantum ſuperiorē te eſſe æquū eſt, vt nō æquali marte aduerſus te decertēt, ſed vt neglectos potius, aduerſus legitimos hoſtes, laboris eiuſdē miniſtros opponas. ſi nimirū præclarū aliquod opus reuera edere, & te & tanta ciuitate dignū, inſtituis. A L C. At in hanc quidē curā vnicè incumbo. S O C. Téne ergo valde dignū eſt vt ſatis eſſe arbitrere, ſi inter milites gregarios præſtantior ſis, non verò tuorū aduerſariorū ducibus comparatus palmam reportes, ad hos videlicet oculos & animū intendēs, & id certo deſtinatóq; ſtudio agēs? A L. Ecquos illos ais

[Right margin notes:]
a Amplificatio ſuperioris ſermonis, noua allata circunſtantia. Alcibiades enim probat Socratis reprehēſionem aduerſus Ciuiles illos homines inſtitutam, & aduerſus illos inſurgit, quaſi facilè eos ſuperaturus naturæ bonitate. impudenter quidem, quum ipſe primus omnium fuiſſet reprehenſus à Socrate. Ita repræſentat imaginem inſanæ αὐθαδείας, quæ in aliorum vitia perſpicax, in ſuis & craſsiſſimis quidem cæcutit. E quorum ſuffenorum numero non ſolus fuit Alcibiades.

b Vecordi illi arrogantiæ ἔλεγχον opponit Socrates, opportuna εἰρωνίᾳ permixtū: videlicet, Non ſatis cōſentaneum eſſe fortitudini Alcibiadis, ſe cum tam exiguis hominibus comparare. ſed potius pertinere ad eius granditatem, cum illuſtriſsimis hoſtibus contendere: vt fuerunt Lacedæmonii & Perſarum rex. Ita inſtituit ἀντιπαράλληλον σύγκρισιν Alcibiadis cum magnis illis viris. ex qua comparatione paruitatem ſuā atque humilitatem cogitur agnoſcere Alcibiades, ſtolido rerum ſuarum ſenſu alioqui tumidus. Ita contundenda eſt ferocitas cæcæ & inſoleſcētis arrogantiæ.

[a] Alcibiadem ad illã comparationem ſponte ſequentem adducit iocabundus Socrates. Ita ſolent arrogantes homines non animaduertere ſe irrideri, quũ ipſis minimè debitæ laudes aſcribuntur. vt illud, *Augusti laudes agnoſcere poſſis?*

Socrates? SOC.[a]Neſciſne, ciuitatem noſtrã aduerſus Lacedæmonios & magnum illũ Perſarum regem continuũ penè bellũ gerere? AL. Verum ais. SOC. Nónne igitur ſi iſtius ciuitatis imperator eſſe inſtituis, ſi tibi aduerſus & Lacedæmoniorum & Perſarũ reges tibi rem eſſe ſtatueris, rectè ſtatueris? ALCI. Verum profectò dicere videris. SOCR. Ne ſanè, mi Alcibiades, [illud egeris] ſed inſpiciendus eſt potius Midias coturnicum nutritor, & alii huiuſmodi, qui reipubl. adminiſtrationem capeſſere aggrediuntur, qui ſeruilem (vt aiũt mulieres) capillum adhuc in animo præ inſcitia circumferunt, necdum illum abiecerunt, adhuc verò barbariem ſpirantes, prodeunt adulaturi ciuitati, non verum conſequuturi. ad hos igitur homines te decet inſpicere, & teipſum negligere, & in iis diſcendis quæ diſciplinæ operam efflagitant, ſtudium operámque adhibere, qui tantum videlicet certamen ingreſſurus es: neque iis quæ vel exercitatione vel apparatu quodam digna ſunt, animum tuum ornes atque inſtruas, ac proinde ita te accingas ad rempubl. adminiſtrandam. ALCIB. Verùm, Socrates, mihi quidem verum dicere videris. arbitror equidem neque Lacedæmoniorum duces, neque Perſarum regem, quicquam à cæteris hominibus differre. SOCR. Videris, mi Alcibiades, ecquam hac de re opinionem geras. ALC. Qua de re? SOC.[b]Primùm quidem vtrum tui curam maiorem ſis habiturus, ſi in metu verſeris, exiſtimans illos magna quadam præditos facultate, an non? ALC. Videlicet, ſi huiuſmodi illos eſſe ducam. SOCR. Num verò arbitraris ad te rediturum aliquod incommodum ſi tantam de te curam geſſeris? ALCIB. Nequaquam: ſed magnum potius commodum. SOCR. Itaque hoc vnum tantum malum hæc ipſa opinatio habet. ALCIB. Verum ais. SOCR. [c]Secundum verò, falſam quoque illam eſſe, conſentaneis iſtis rationibus perſpice. ALCIB. Quid ita? SOCR. Vtrum veriſimile eſt atque conſentaneum præſtantiores naturas in generoſis generibus naſci, án non? ALCI. Illud nimirum perſpicuum eſt. SOCR. Nónne eos qui bona ſunt indole, ſi bene etiam educentur, ita ad virtutem perfectè inſtructos euadere conſentaneum eſt? ALCIB. Neceſſe eſt. SOCR. [d]Diſpiciamus igitur hãc rem, cum ipſorum rebus noſtras contendentes atque cõparãtes. primùm quidẽ an vel Lacedæmoniorũ vel Perſarũ reges viliori quodã genere eſſe videantur. neſcimúſne, hos quidẽ ab Hercule, illos ab Achæmene genus ducere? at & Herculis & Achæmenis genus ad Perſeum Iouis filium refertur.

[b] Iſtius tamen doctrinæ vſum oſtendit Socrates: vti videlicet maior in nobis cura acuatur, imagines illas nobis ob oculos proponentibus.

[c] Deinde, hactenus in nobis fructuoſam eſſe illam curam, vt præſtantes naturæ maximopere excolantur, & in bonam frugem euadant: contrà, etiã præſtantiſsimæ negligentia pereant. Quæ omnia ſunt illius comparationis προτομή.

[d] Summa comparationis ὑποτύπωσις. A genere.

A Σώκρατες; ΣΩΚ. Οὐκ οἶσθα ἡμῶν τὴν πόλιν Λακεδαιμονίοις τε καὶ τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ πολεμοῦσαν ἑκάστοτε; ΑΛΚ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν, εἴπερ ἐν νῷ ἔχεις ἡγεμὼν εἶναι τῆσδε τῆς πόλεως, ὡς πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίων βασιλεῖς καὶ τοὺς Περσῶν τὸν ἀγῶνα σοὶ ἡγούμενος εἶναι, ὀρθῶς ἂν ἡγοῖο; ΑΛΚ. Κινδυνεύεις ἀληθῆ λέγειν. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκ, ὦ 'γαθέ· ἀλλὰ πρὸς Μειδίαν σε δεῖ τὸν ὀρτυγοτρόφον ἀποβλέπειν,
B καὶ ἄλλους τοιούτους, οἳ τὰ τῆς πόλεως πράττειν ἐπιχειροῦσιν, ἔτι τὴν ἀνδραποδώδη (φαῖεν ἂν αἱ γυναῖκες) τρίχα ἔχοντες ἐπὶ τῇ ψυχῇ, ὑπ' ἀμουσίας; καὶ οὔπω ἀποβεβληκότες, ἔτι δὲ βαρβαρίζοντες, ἐληλύθασι κολακεύσοντες τὴν πόλιν, ἀλλ' οὐκ ἄρξοντες. πρὸς τούτους σε δεῖ οὕσπερ λέγω "βλέποντα, σαυτοῦ δὲ ἀμελεῖν· καὶ μήτε μανθάνειν ὅσα μαθήσεως ἔχεται, μέλλοντα τοσοῦτον ἀγῶνα ἀγωνίζεσθαι, μήτε ἀσκεῖν ὅσα δεῖται ἀσκήσεως, καὶ πᾶσαν
C παρασκευὴν παρασκευασάμενον, οὕτως ἰέναι ἐπὶ τὰ τῆς πόλεως. ΑΛΚ. Ἀλλ', ὦ Σώκρατες, δοκεῖς μέν μοι ἀληθῆ λέγειν· οἶμαι μέντοι τούς τε Λακεδαιμονίων στρατηγοὺς καὶ τὸν Περσῶν βασιλέα οὐδὲν διαφέρειν τῶν ἄλλων. ΣΩΚ. Ἀλλ', ὦ ἄριστε, τὴν οἴησιν ταύτην σκόπει οἵαν ἔχεις. ΑΛΚ. Τοῦ πέρι; ΣΩΚΡ. Πρῶτον μέν, ποτέρως ἂν οἴει σαυτοῦ μᾶλλον ἐπιμεληθῆναι; φοβούμενός τε
D καὶ οἰόμενος δεινοὺς αὐτοὺς εἶναι, ἢ μή; ΑΛ. Δηλονότι καὶ εἰ δεινοὺς οἰοίμην. ΣΩΚΡ. Μῶν οὖν οἴει τι βλαβήσεσθαι, ἐπιμεληθεὶς σαυτοῦ; ΑΛ. Οὐδαμῶς· ἀλλὰ καὶ μεγάλα ὀνήσεσθαι. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ἓν μὲν τοῦτο τοσοῦτο κακὸν ἔχει ἡ οἴησις αὕτη. ΑΛ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚΡ. Τὸ δεύτερον τοίνυν ὅτι καὶ ψευδής ἐστιν, ἐκ τῶν εἰκότων σκέψαι. ΑΛ. Πῶς δή; ΣΩΚΡ. Πότερον εἰκὸς ἀμείνους γίγνεσθαι φύσεις ἐν γενναίοις
E γένεσιν, ἢ μή; ΑΛΚ. Δηλονότι ἐν τοῖς γενναίοις. ΣΩ. Οὐκοῦν τοὺς εὖ φύντας, ἐὰν καὶ εὖ τραφῶσιν, οὕτω τελέους γίγνεσθαι πρὸς ἀρετήν; ΑΛ. Ἀνάγκη. ΣΩ. Σκεψώμεθα δή, τοῖς ἐκείνων τὰ ἡμέτερα ἀντιτιθέντες, πρῶτον μέν, εἰ δοκοῦσι φαυλοτέρων γενῶν εἶναι οἱ Λακεδαιμονίων καὶ Περσῶν βασιλεῖς. ἢ οὐκ ἴσμεν ὡς οἱ μέν, Ἡρακλέους, οἱ δέ, Ἀχαιμένους ἔκγονοι; τὸ δὲ Ἡρακλέους τε γένος καὶ τὸ Ἀχαιμένους εἰς Περσέα τὸν Διὸς ἀναφέρεται.

For. βλέπειν ut expungendum δὲ post σαυτοῦ.

ΑΛ.

ΑΛΚ. Καὶ γὰρ τὸ ἡμέτερον, ὦ Σώκρατες, εἰς Εὐρυσάκη· τὸ δ' Εὐρυσάκους, εἰς Δία. ΣΩ. Καὶ γὰρ τὸ ἡμέτερον, ὦ γενναῖε Ἀλκιβιάδη, εἰς Δαίδαλον· ὁ δὲ Δαίδαλος, εἰς Ἥφαιστον, τὸν Διός. ἀλλὰ τὰ μὲν τούτων, ἀπ' αὐτῶν ἀρξάμενα, βασιλεῖς εἰσιν ἐκ βασιλέων, μέχρι Διός· οἱ μὲν, Ἄργους τε καὶ Λακεδαίμονος· οἱ δὲ, τῆς Περσίδος τὸ ἀεί· πολλάκις δὲ καὶ τῆς Ἀσίας, ὥσπερ καὶ νῦν. ἡμεῖς δὲ, αὐτοί τε ἰδιῶται καὶ οἱ πατέρες. εἰ δὲ καὶ τοὺς προγόνους σε δέοι καὶ τὴν πατρίδα Εὐρυσάκους ἐπιδεῖξαι Σαλαμῖνα, ἢ τὴν Αἰακοῦ τοῦ ἔτι προτέρου Αἴγιναν, Ἀρταξέρξῃ τῷ Ξέρξου πόσον ἂν οἴει γέλωτα ὀφλεῖν; ἀλλ' ὅρα μὴ τοῦ τε γένους ὄγκῳ ἐλαττώμεθα τῶν ἀνδρῶν, καὶ τῇ ἄλλῃ τροφῇ. ἢ οὐκ ᾔσθησαι τοῖς τε Λακεδαιμονίων βασιλεῦσιν ὡς μεγάλα τὰ ὑπάρχοντα; ὧν αἱ γυναῖκες δημοσίᾳ φυλάττονται ὑπὸ τῶν ἐφόρων, ὅπως εἰς δύναμιν μὴ λάθῃ ἐξ ἄλλου γενόμενος ὁ βασιλεὺς ἢ ἐξ Ἡρακλειδῶν. ὁ δὲ Περσῶν τοσοῦτον ὑπερβάλλει, ὥστε οὐδεὶς ὑποψίαν ἔχει ὡς ἐξ ἄλλου βασιλεὺς ἂν γένοιτο ἢ ἐξ αὐτοῦ. διὸ οὐ φρουρεῖται ἡ τοῦ βασιλέως γυνή, ἀλλ' ἢ ὑπὸ φόβου. ἐπειδὰν δὲ γένηται ὁ παῖς ὁ πρεσβύτατος, οὗπερ ἡ ἀρχή, πρῶτον μὲν ἑορτάζουσι πάντες οἱ ἐν τῇ βασιλέως, ὧν ἂν ἄρχῃ, εἶτα εἰς τὸν ἄλλον χρόνον ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ βασιλέως γενέθλια πᾶσα θύει καὶ ἑορτάζει ἡ Ἀσία· ἡμῶν δὲ γενομένων, τὸ τοῦ κωμῳδοποιοῦ, οὐδ' οἱ γείτονες σφόδρα τι αἰσθάνονται, ὦ Ἀλκιβιάδη. μετὰ τοῦτο τρέφεται ὁ παῖς, οὐχ ὑπὸ γυναικὸς τροφοῦ ὀλίγου ἀξίας, ἀλλ' ὑπ' εὐνούχων, οἳ ἂν δοκῶσι τῶν περὶ βασιλέα ἄριστοι εἶναι· οἷς τά τε ἄλλα προστέτακται ἐπιμελεῖσθαι τοῦ γενομένου, καὶ ὅπως ὅτι κάλλιστος ἔσται μηχανᾶσθαι, ἀναπλάττοντας τά τε μέλη τοῦ παιδὸς καὶ κατορθοῦντας. καὶ ταῦτα δρῶντες, ἐν μεγάλῃ τιμῇ εἰσιν. ἐπειδὰν δὲ ἑπτέτεις γένωνται οἱ παῖδες, ἐπὶ τοὺς ἵππους καὶ ἐπὶ τοὺς τούτων διδασκάλους φοιτῶσι· καὶ ἐπὶ τὰς θήρας ἄρχονται ἰέναι. δὶς ἑπτὰ δὲ γενομένων ἐτῶν, τὸν παῖδα παραλαμβάνουσιν οὓς ἐκεῖνοι βασιλείους παιδαγωγοὺς ὀνομάζουσιν. εἰσὶ δὲ ἐξειλεγμένοι Περσῶν οἱ ἄριστοι δόξαντες ἐν ἡλικίᾳ τέτταρες· ὅ, τε σοφώτατος, καὶ ὁ δικαιότατος, καὶ ὁ σωφρονέστατος, καὶ ὁ ἀνδρειότατος.

A AL. Noſtrum verò, Socrates, ad Euryſacẽ: Euryſacis autem, ad Iouem. SO. Et noſtrũ, generoſe Alcibiades, ad Dædalum: Dædali autem, ad Vulcanum Iouis filium. Iam verò in regiis ſtirpibus, vt ab iſtis ſumatur primordium, reges ex regibus naſcuntur, donec origo ad Iouem reuocetur: illi quidem, Argorum & Lacedæmonis: hi verò, Perſidis ſemper: ſæpenumero etiam, vt & nunc, Aſiæ. Nos autem ipſi & maiores noſtri, [non ex regibus genus deducimus] ſed homines priuati ſu- B mus. Quòd ſi maiorum origo tibi eſſet indicanda, & Salamin patria Euryſacis: vel ætate etiam eo ſuperioris AEaci, AEgina: quantum riſum putas Artaxerxi Xerxis filio te concitaturum? ſed vide ne & generis amplitudine illis viris cedamus, & reliqua inſuper educatione. [a] Nunquámne animaduertiſti quantæ ſint Lacedæmoniorum regum opes atque facultates: quorum vxores ab Ephoris publicè cuſtodiuntur, vti, quantum fieri poſſit, caueatur ne ex alio quopiam genere rex clam irrepat, quàm ex Heraclidarum ſan- C guine. [b] Perſarum verò rex adeo excellit, vt nemo quidem ſuſpicetur regem aliunde quàm ex rege naſci. ideo non alia de cauſa quàm propter illum metum, regis vxor cuſtoditur. poſtquam autem filius primogenitus, ad quem regni ius pertinet, natus fuerit, primùm quidem omnes Perſico regno ſubiecti, feſtiuum illum diem celebrant: deinde in reliquum tempus, hac ipſa die regis natalia ſolenni in hunc vſum feſto inſtituto ſolennibúſque ſacrificiis vniuerſa Aſia celebrat. Ve- D rùm vbi nos naſcimur, vt comici poetæ verbis vtar, ne ipſi quidem valde ſentiunt vicini, Alcibiades. Poſtea verò puer educatur, non à muliercula quadam nutrice vili & obſcura, ſed ab eunuchis iis qui in aula regia optimi cenſeantur. quibus, præter reliquam educationis curam, hoc etiam demandatur vti dent omnem operam omníque ratione prouideant quo puer quampulcherrimus euadat, atque adeò componunt atque dirigunt pueri membra: iſtíſque officiis in magno ſunt pretio. Poſtquam verò puer ſeptimum E ætatis annum attigerit, ad equos reíque equeſtris magiſtros amandatur, & incipit ire venatum. Anno autem decimoquarto, puerum ſuſcipiunt ii quos illi regios pædagogos appellant. ſunt verò ii è Perſis ſelecti quatuor, conſtantis ætatis viri, & ſapientiſſimus, & æquiſſimus, & temperantiſſimus, & fortiſſimus. quorum pri-

a Lacedæmoniorum in regum ſuorum ſtirpe, ſumma cura.

b Perſarum, in regiæ etiam progeniei generatione, & educatione, maxima ſolicitudo. quæ Alcibiadi applicantur.

mus magiam docet Zoroaſtri Horomazi filii. hac autem in re cultus deorum verſatur. docet etiam & ille regia inſtituta. Iuſtiſſimus verò puerum illum regium docet, vera dicere per vniuerſam vitam. Temperantiſſimus autẽ, vti ne vllius voluptatis imperio & libidini ſubiiciatur, vt maturè aſſueſcat eſſe liber, & reuera rex, iis primùm imperãs quæ in ipſo ſunt, non autem illis ſeruiens. Fortiſſimus verò [in eo verſatur] vt puerũ impauidũ intrepidúmq; reddat: quippe qui quũ timeat, ſeru⁹ ſit. Tibi verò, Alcibiades, Pericles cũ B è ſeruis prẹfecit pædagogum qui præ ſenio omniũ eſt inutiliſſimus, Zopyrum videlicet Thracem. Recenſerem porro omnem tuorum illorum aduerſariorum & educationem & inſtitutionem, niſi & illud operoſum eſſet, & ſimul hæc quæ modò attigi, ſatis valerent ad illa demonſtrãda, quæ his ſunt cõſentanea. Atqui tuæ neque generationis, Alcibiades, neque educationis, neq; inſtitutionis, neque cuiuſquã Athenienſiũ, neminem penè dixerim attingit cura, niſi tuorum amatorum quempiam. Quòd ſi & diuitiarũ copiam, & deliciarũ veſtiúmq; C magnificarum illecebras, & vnguẽtorum odores, & miniſtrorum turbam & apparitionem circumſtipantium ſatellitum, reliquúmque omnẽ Perſicæ mollitiei ſplendorem conſpicere velis, pudore omnino apud te ſuffundaris, quum ſenſeris quantum ab illis deficias. [a] Quòd ſi volueris oculos conijcere ad modeſtiam, temperantiam, facilitatem, mãſuetudinem, magnitudinem animi, moderati compoſitique ordinis diſciplinam, fortitudinẽ, conſtantiam, tolerantiam, honeſtum laudis victoriæque ſtudium Lacedæmoniorum: puerum ſanè te præ illis duceres omnibus. D Quòd ſi diuitiis rem æſtimandam arbitraris, illíſque ſummi honoris dignitatem terminas, atque hoc nomine aliquid eſſe arbitraris, ne hoc quidem à nobis ſilentio prætermittatur. ſiquo pacto vbinam ſis animaduertas, Lacedæmoniorúmque diuitias intuearis, cognoſces omnino nos ab illis longè ſuperari. Eam enim regionem quæ inter ipſos & Meſſenẽ intercedit, nemo dubitarit noſtrã ſuperare, & amplitudine, & bonitate, & mancipiorũ cæterorũ E ac Helotarum numeroſis ſeruitiis, & equorum quidem multitudine, & aliorum quoque pecorum quæ ad Meſſenẽ paſcuntur. Sed illa quidem conſultò prætermitto: auri autem & argenti non eſt tanta copia in vniuerſa Græcia, quanta eſt priuatim Lacedæmone. per multi enim temporis ſpatia ex omnib⁹ Græcis Lacedæmonẽ importatur, & è barbaris ſæpenumero: exportatur verò nunquã. at reuera, iuxta Æ-

a Lacedæmoniarum & virtutum & diuitiarum comparatio cũ Alcibiade.

A ὢν ὁ μὲν μαγείαν τε διδάσκει τὴν Ζωροάστρου τοῦ Ὡρομάζου (ἔστι δὲ τοῦτο θεῶν θεραπεία) διδάσκει δὲ καὶ τὰ βασιλικά· ὁ δὲ δικαιότατος, ἀληθεύειν διὰ παντὸς τοῦ βίου· ὁ δὲ σωφρονέστατος, μηδ' ὑπὸ μιᾶς ἄρχεσθαι τῶν ἡδονῶν (ἵνα ἐλεύθερος εἶναι ἐθίζηται, καὶ ὄντως βασιλεύς, ἄρχων πρῶτα τῶν ἐν αὑτῷ, ἀλλὰ μὴ δουλεύων) ὁ δὲ ἀνδρειότατος, ἄφοβον καὶ ἀδεᾶ παρασκευάζων, "ὅτι ἂν δείσῃ, δοῦλον ὄντα. σοὶ δ', ὦ Ἀλκιβιάδη, Περικλῆς ἐπέστησε παιδαγωγὸν τῶν οἰκετῶν τὸν ἀχρειότατον ὑπὸ γήρως, B Ζώπυρον τὸν Θρᾷκα. διῆλθον δὲ καὶ τὴν ἄλλην ἄν σοι τῶν ἀνταγωνιστῶν τροφήν τε καὶ παιδείαν, εἰ μὴ πολὺ ἔργον ἦν· καὶ ἅμα ταῦτα ἱκανὰ δηλῶσαι καὶ τἆλλα ὅσα τούτοις ἀκόλουθα. τῆς δὲ σῆς γενέσεως, ὦ Ἀλκιβιάδη, καὶ τροφῆς καὶ παιδείας, ἢ ἄλλου ὁτουοῦν Ἀθηναίων, (ὡς ἔπος εἰπεῖν) οὐδενὶ μέλει, εἰ μὴ εἴ τις ἐραστής σου τυγχάνει ὤν. εἰ δ' αὖ ἐθέλεις εἰς πλούτους ἀποβλέψαι καὶ τρυφὰς καὶ ἐσθῆτας, ἱματίων θ' ἕλξεις, καὶ μύρων ἀλοιφάς, καὶ θεραπόντων πλήθους ἀκολουθίας, C τήν τε ἄλλην ἁβρότητα τὴν Περσῶν, αἰσχυνθείης ἂν ἐπὶ σαυτῷ, αἰσθόμενος ὅσον αὐτῶν ἐλλείπεις. εἰ δ' αὖ ἐθελήσεις εἰς σωφροσύνην τε καὶ κοσμιότητα ἀποβλέψαι, καὶ εὐχέρειαν καὶ εὐκολίαν, καὶ μεγαλοφροσύνην, καὶ εὐταξίαν, καὶ ἀνδρίαν, καὶ καρτερίαν, καὶ φιλοπονίαν, καὶ φιλονεικίαν, καὶ φιλοτιμίας τὰς Λακεδαιμονίων, παῖδα ἂν ἡγήσαιο σαυτὸν " πᾶσι τοῖς τοιούτοις. εἰ δ' D αὖ τι καὶ πλούτῳ προσέχεις, καὶ κατὰ τοῦτο οἴει τὶ εἶναι, μηδὲ τοῦτο ἡμῖν ἄρρητον ἔστω, ἐάν πως αἴσθῃ οὗ εἶ. τοῦτο μὲν γὰρ εἰ θέλεις τοὺς Λακεδαιμονίων πλούτους ἰδεῖν, γνώσῃ ὅτι πολὺ τἀνθάδε τῶν ἐκεῖ ἐλλείπει. γῆν μὲν γὰρ ὅσην ἔχουσι τῆς θ' ἑαυτῶν καὶ " Μεσήνης, οὐδ' ἂν εἷς ἀμφισβητήσειε τῶν τῇδε πλήθει οὐδὲ ἀρετῇ, οὐδ' αὖ ἀνδραπόδων κτήσει, τῶν τε ἄλλων καὶ τῶν Εἱλωτικῶν, οὐδὲ μὴν ἵππων γε, οὐδ' "ὅσ' ἄλλα βοσκήματα E κατὰ Μεσήνην νέμεται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν πάντα ἐῶ χαίρειν· χρυσίον δὲ καὶ ἀργύριον οὐκ ἔστιν ἐν πᾶσιν Ἕλλησιν ὅσον ἐν Λακεδαίμοσιν ἰδίᾳ. πολλὰς γὰρ ἤδη γενεὰς εἰσέρχεται μὲν αὐτόσε ἐξ ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων, πολλάκις δὲ καὶ βαρβάρων, ἐξέρχεται δὲ οὐδαμόσε· ἀλλ' ἀτεχνῶς, κατὰ τὸν Αἰσώπου μῦθον,

Forſan ſcripſat Plato, ἀπὸ δὲ ὅταν δείσῃ, δοῦλον ὄντα.

For. ἐν πᾶσι.

Sic etiam [...] pòſt Μεσήν [...] nico σ. inuen[...] que & in [...] dam aliorum [...] cis hæc [...] ſcriptura. In præced[...] ὃς pro ὅσ[...] ὅσα.

ὃν ἡ ἀλώπηξ πρὸς τὸν λέοντα εἶπε, καὶ τοῦ εἰς Λακεδαίμονα νομίσματος εἰσιόντος μὲν τὰ ἴχνη τὰ ἐκεῖσε τετραμμένα δῆλα, ἐξιόντος δὲ, οὐδαμῆ ἄν τις ἴδοι. ὥστε εὖ χρὴ εἰδέναι ὅτι καὶ χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ οἱ ἐκεῖ πλουσιώτατοι εἰσὶ τῶν Ἑλλήνων, καὶ αὐτῶν ἐκείνων ὁ βασιλεύς. ἔκ τε γὰρ τῶν τοιούτων μέγισται λήψεις καὶ πλεῖσται εἰσὶ τοῖς βασιλεῦσιν. ἔτι δὲ καὶ ὁ βασιλικὸς φόρος οὐκ ὀλίγος γίνεται, ὃν τελοῦσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῖς βασιλεῦσι. καὶ τὰ μὲν Λακεδαιμονίων, ὡς πρὸς Ἑλληνικοὺς μὲν πλούτους, μεγάλα· ὡς δὲ πρὸς τοὺς Περσικοὺς, καὶ τοῦ ἐκείνων βασιλέως, οὐδέν. ἐπεί ποτ᾽ ἐγὼ ἤκουσα ἀνδρὸς ἀξιοπίστου τῶν ἀναβεβηκότων παρὰ βασιλέα, ὃς ἔφη παρελθεῖν χώραν πάνυ πολλὴν καὶ ἀγαθὴν, ἐγγὺς ἡμερησίαν ὁδόν· ἣν καλεῖν τοὺς ἐπιχωρίους ζώνην τῆς βασιλέως γυναικός. εἶναι δὲ καὶ ἄλλην, ἣν αὖ καλεῖσθαι καλύπτραν· καὶ ἄλλους πολλοὺς τόπους καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς εἰς τὸν κόσμον ἐξῃρημένους τὸν τῆς γυναικός· καὶ ὀνόματα ἔχειν ἑκάστους τῶν τόπων ἀπὸ ἑκάστου τῶν κόσμων. ὥστε οἶμαι ἐγὼ, εἴ τις εἴποι τῇ βασιλέως μητρὶ, Ξέρξου δὲ γυναικὶ, Ἀμάστριδι, ὅτι ἐν νῷ ἔχει σοῦ τῷ υἱεῖ ἀντιτάττεσθαι ὁ Δεινομάχης υἱὸς, ᾗ ἐστι κόσμος ἴσως ἄξιος μνῶν πεντήκοντα, εἰ πάνυ πολλοῦ· τῷ δὲ υἱεῖ αὐτῆς, γῆς πλέθρα Ἐρχιᾶσιν οὐδὲ τριακόσια· θαυμάσαι ἂν ὅτῳ ποτὲ πιστεύων ἐν νῷ ἔχει οὗτος ὁ Ἀλκιβιάδης τῷ Ἀρταξέρξῃ διαγωνίζεσθαι. καὶ οἶμαι ἂν αὐτὴν εἰπεῖν ὅτι οὐκ ἔσθ᾽ ὅτῳ ἄλλῳ πιστεύων οὗτος ὁ ἀνὴρ ἐπιχειρεῖ πλὴν ἐπιμελείᾳ τε καὶ σοφίᾳ. ταῦτα γὰρ μόνα ἄξια λόγου ἐν Ἕλλησιν. ἐπεὶ εἴ γε πύθοιτο ὡς Ἀλκιβιάδης οὗτος, πρῶτον μὲν ἔτη οὔπω γεγονὼς σφόδρα εἴκοσιν, ἔπειτα παντάπασιν ἀπαίδευτος, πρὸς δὲ τούτοις, τοῦ ἐραστοῦ αὐτῷ λέγοντος ὅτι χρὴ πρῶτον μαθόντα καὶ ἐπιμεληθέντα αὑτοῦ, καὶ ἀσκήσαντα, οὕτως ἰέναι διαγωνιούμενον βασιλεῖ, οὐκ ἐθέλει, ἀλλὰ φησὶν ἐξαρκεῖν καὶ ὡς ἔχει, οἶμαι ἂν θαυμάσαι τε καὶ ἐρέσθαι, τί οὖν ποτὲ ἐστὶν ὅτῳ πιστεύει τὸ μειράκιον; εἰ οὖν λέγοιμεν ὅτι κάλλει τε καὶ μεγέθει, καὶ γένει καὶ πλούτῳ, καὶ φύσει τῆς ψυχῆς, ἡγήσαιτ᾽ ἂν ἡμᾶς, ὦ Ἀλκιβιάδη, μαίνεσθαι, πρὸς τὰ παρὰ σφίσιν ἀποβλέψασα πάντα τὰ τοιαῦτα. οἶμαι δὲ, κἂν Λαμπιδὼ, τὴν Λεωτυχίδου μὲν θυγατέρα,

A ſopi fabulam, quam vulpes leoni dixit, Pecuniæ quæ Lacedæmonem ingrediatur, veſtigia illò ſpectantia apparent quidem: quæ verò Lacedæmone egrediatur, nuſquam à quoquā conſpecta. vnde profectò exploratum ac perſpectum eſſe debet, Lacedæmonios auro & argento omnium Græcorum ditiſſimos eſſe: & ex illis ditiſſimum ſanè regem. ex iis enim maximi & plurimi prouentus ad regem redeunt. [a] Atque hæ quidem Lacedæmoniorum facultates, ſi cum cæteris Græcorum rebus comparentur, magnæ: ſi cum
B Perſicis gazis, & regiis maximè, nihil planè ſunt. Audiui equidem à quodam viro fide digno, eorum qui legati ad Regem profecti erant, ſe magnum quendam fertilémque agrum vnius propè diei itinere patentem peragraſſe, quem incolæ Zonam reginæ nuncuparent. eſſe & alium quempiam, quem reginæ Calyptram: aliáque adeò loca eſſe & lata & feracia, ad mundum mulieri illi ſuppeditandum deſtinata: & ab vnaquaque mundi ſpecie loca illa appellationem eſſe ſortita. [b] Itaque
C arbitror ſiquis dicat Amaſtridi, Xerxis demortui viduæ, ſuperſtitis autem Regis matri, Dinomaches filium in animo habere bellum gerere aduerſus ipſius filium Perſarum regem: cuius tamen Dinomaches mundus ad ſummum æquet pretium quinquaginta minarum: ipſius autem filio in Erchiadibus vix trecenta ſint agri iugera: admiraturam illam eccuius rei fiducia fretus Alcibiades, cogitet de bello Artaxerxi inferendo. & illam quidem exiſtimo dicturam, te nullo alio præſidio
D quàm induſtriæ & ſapientiæ confidere. hæc enim reliqua eſſe Græcis aliquo pretio digna. Præterea, ſi intelligeret hoc moliri Alcibiadem, nondum ad ſummum viginti annos natum: deinde & rerum planè ineruditum, & tamen huiuſmodi vt homini ipſius ſtudioſo morem gerere detrectet, (qui videlicet ipſi ſit autor vt primùm diſcat, & ſuiipſius curam gerat, & ſe exerceat: itáque inſtructus prodeat, bellum geſturus aduerſus Perſarum regem: Alcibiades tamen id nolit, ſed affirmet ſa-
E tis ſupérque eſſe ſibi ita eſſe vt ſit, neque melius eſſe velle:) arbitror, inquam, admiraturam illam & rogaturam, Ecqua re, tu adoleſcens, confidis, dum hoc incœptas conſilii? Nos verò ecquid tandem reſponderimus? Si dicamus te & pulchritudine & magnitudine & genere & diuitiis & naturæ indole confidere, exiſtimauerit illa certè nos inſanire, Alcibiades, dū ſuas res cum noſtris hoc modo cōparabit. Arbitror etiā Lampidonē Leotychidæ filiā,

a Perſicæ opulentiæ deſcriptio.

b Præclara εἰκὼν ad rem illuſtrandam.

Archidami verò vxorem, & Agidis matrē, qui omnes nati ſunt reges, admiraturam, & oculos in ſuarum rerum facultates con iecturã, ſi tu adeo malè inſtructus, de bello aduerſus ipſius filium inferendo cogitares. Atqui, nónne turpe eſſe videtur, ſi hoſtiũ mulieres melius de nobis cogitent, quales nos eſſe oporteat, ſi illos adoriri inſtituamus, quàm nos de nobis ipſis? [a] Verùm, (amabo) mi Alcibiades, mihi & Delphico elogio obtẽperãs, NOSCE TEIPSVM: & ſtatue tales eſſe aduerſarios tuos, nõ autem quales opinaris: quos nulla alia re ſuperare poſſimus, niſi arte & induſtria: quibus ſi deſtitutus fueris (crede mihi) & apud Græcos & apud barbaros nominis celebritate deſtituêris: quã tamen, ſi quiſquã alius rem aliã quampiã, amare videris maximé.

AL. [b] ECQVAE verò adhibẽda ſit hac in re diligentia, potéſne mihi explicare, Socrates? mihi enim vnus præ cæteris verum dicere videris. SOC. Poſſum. cõmuni tamẽ cõſilio opus eſt, ecquo pacto optimi ſimus euaſuri. nõ enim ego illud de te tãtùm affirmo, [c] te diſciplina indigere: ſed meipſum maximé. neque enim eſt quicquã quo à te differam, vno excepto. AL. Ecquo tandẽ? SOCR. Tutor meus præſtantior eſt atque ſapientior quàm tuus, Pericles. AL. Ecquis eſt tuus ille tutor, mi Socrates? [d] SOCR. DEVS, Alcibiades, qui ad hunc vſque diẽ non ſiuit vt tecum colloquerer: cui etiam fidem adhibens palam aio, Illuſtrem nominis tui famam non per alium quempiã quàm per me emicaturam. ALC. Iocaris, Socrates. SOCR. Fortaſſe: verum tamen dico, Nobis opus eſſe diligentia: omnibus quidem vniuerſim hominibus, nobis autẽ ambobus maximé. AL. Me quidem indigere, non falſum dicis. SOC. Neque verò, quum & me indigere aio. AL. [e] Quid igitur fecerimus? SOC. Non eſt ſegnitie neque mollitie remittendus animus, mihi crede. AL. Neque ſanè conſentaneum eſt, Socrates. SOCR. Nequaquam: ſed communi opera conſiderandum eſt. dic mihi verò. [f] dicimúſne nos velle optimos eſſe, néc ne? ALCI. Dicimus. SOC. Quo genere virtutis? AL. Eo nimirum quo homines euadunt boni. SOC. Qua in re boni? AL. Ad res gerendas videlicet. SO. Ecquas res ſignificas? rémne equeſtrem? AL. Nequaquam. SOC. Alioqui ad equitum ordinem nos conferremus. AL. Certé. SOCR. De re nautica fortaſſe loqueris. ALC. Minimé. rei enim nauticæ peritos adiremus. SOC. Ecquænam igitur ſunt illa? & quínam homines illa agunt? ALCIB. Ea videlicet quæ boni & probi Athenienſium agunt. SOC. [g] Bonóſne &

a Concluſio iſtius cõparationis: eò videlicet ἐθικῶς referendam, Vti noſipſos norimus.

b Ita ſternit ſibi viã Socrates ad præclariſſimum locum in hac diſputatione συσκευαστικόν, DE REMEDIIS aduerſus inanitatem & peccata naturæ noſtræ. Docuit enim vitia, Ignorantiam, arrogantiam, cæcitatem. nunc opportuna remedia docet: vt in bonam quandam frugem euadat natura noſtra. Molli autem nexu delabitur in hũc ſermonem.

c Primum remediũ, Vti norimus nos diſciplina indigere, noſtræ naturæ intemperie agnita, quò ad remediũ ſtudioſius accurramus.

d Secundum, Vt Deũ bonorum illorum autorem conſtituamus. Qua de re copioſius poſtea aget.

e Quod breuiter indicarat, nunc accuratius ἐπεξεργάζεται. & primum quidem remedium notat.

f Copioſior explicatio ſecundi remedii, re altius repetita, & fructuoſæ iſtius diſciplinæ omnibus partibus diligẽter notatis. Ita enim docet, Deum eſſe vitæ bene & feliciter inſtituendæ fundamentum: vt quidẽ ad illud τὸ τοῦ θείου λαμπρὸν vniuerſam noſtram vitam reuocare debeamus, & ita eam ex virtute inſtituendam eſſe, vt θεοφιλῶς viuamus (hæc enim ſunt ipſius verba) ita, inquam, præcipit vt eadem quoque opera conſtituat virtutes Ethicas. Primum igitur eſt caput iſtius loci: Finem eſſe huius doctrinæ, vt optimi & quidem ad res gerendas ſimus. Adhibet autẽ ſuo more exẽpla.

g Illius διαφορᾶς firmamentum notat, Sa-

A Ἀρχιδάμου δὲ γυναῖκα, Ἄγιδος δὲ μητέρα, οἳ πάντες βασιλεῖς γεγόνασι, θαυμάσαι ἂν καὶ ταύτην, εἰς τὰ παρὰ σφίσιν ὑπάρχοντα ἀποβλέψασαν, εἰ σὺ ἐν νῷ ἔχεις τῷ υἱεῖ αὐτῆς διαγωνίζεσθαι, οὕτω κακῶς ἠγμένος. καίτοι οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ εἶναι, εἰ αἱ τῶν πολεμίων γυναῖκες βέλτιον διανοοῦνται περὶ ἡμῶν, οἵους χρὴ ὄντας σφίσιν ἐπιχειρεῖν, ἢ ἡμεῖς περὶ ἡμῶν αὐτῶν; ἀλλ', ὦ μακάριε, πειθόμενος ἐμοί τε καὶ τῷ ἐν Δελφοῖς γράμματι, ΓΝΩΘΙ
B ΣΑΥΤΟΝ, ὅτι οὗτοι ἡμῖν εἰσὶν ἀντίπαλοι, ἀλλ' οὐχ οὓς σὺ οἴει· ὧν ἄλλῳ μὲν οὐδ' ἂν ἑνὶ περιγενοίμεθα, εἰ μὴ ἐπιμελείᾳ τε ἂν καὶ τέχνῃ. ὧν σὺ εἰ ἀπολειφθήσῃ, καὶ τοῦ ὀνομαστὸς γενέσθαι ἀπολειφθήσῃ, ἐν Ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις· οὗ μοι δοκεῖς ἐρᾶν, ὡς οὐδεὶς ἄλλος ἄλλου.

ΑΛ. ΤΙΝΑ οὖν χρὴ τὴν ἐπιμέλειαν, ὦ Σώκρατες, ποιεῖσθαι, ἔχεις ἐξηγήσασθαι; παντὸς γὰρ μᾶλλον ἔοικας ἀληθῆ εἰρηκότι. Σ. Ναί. ἀλλὰ γὰρ κοινῇ βουλὴ ᾧτινι τρόπῳ ἂν
C ὅτι βέλτιστοι γενοίμεθα. ἐγὼ γάρ τοι οὐ περὶ μὲν σοῦ λέγω ὡς χρὴ παιδευθῆναι, περὶ ἐμοῦ δὲ οὔ. οὐ γάρ ἐσθ' ὅτῳ σοῦ διαφέρω, πλήν γε ἑνί. ΑΛ. Τίνι; Σ. Ὁ ἐπίτροπος ὁ ἐμὸς βελτίων ἐστὶ καὶ σοφώτερος, ἢ Περικλῆς, ὁ σός.
8 ΑΛ. Τίς οὗτος, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Θεός, ὦ Ἀλκιβιάδη· ὅσπερ σοί με οὐκ εἴα πρὸ τῆσδε τῆς ἡμέρας διαλεχθῆναι. ᾧ καὶ πιστεύων, λέγω ὅτι ἡ ἐπιφάνεια δι' οὐδενὸς ἄλλου σοὶ ἔσται ἢ δι' ἐμοῦ. ΑΛΚ. Παίζεις, ὦ
D Σώκρατες. ΣΩΚ. Ἴσως. λέγω μέντοι ἀληθῆ ὅτι ἐπιμελείας δεόμεθα· μᾶλλον μὲν
20 πάντες ἄνθρωποι, ἀτὰρ νώ γε καὶ μάλα σφόδρα. ΑΛ. Ὅτι μὲν ἐγὼ δέομαι, οὐ ψεύδῃ. ΣΩΚ. Οὐδὲ μὴν ὅτι γε ἐγώ. ΑΛΚ. Τί οὖν ἂν ποιοῖμεν; ΣΩ. Οὐκ ἀποκνητέον, οὐδὲ μαλθακιστέον, ὦ ἑταῖρε. ΑΛΚ. Οὔτοι δὴ πρέπει γε, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Οὐ γάρ· ἀλλὰ σκεπτέον κοινῇ. καί μοι λέγε. φαμὲν γὰρ ὡς ἄριστοι βούλεσθαι γενέσθαι. ἢ
E γάρ; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚΡ. Τίνα ἀρετήν; ΑΛ. Δηλονότι ἥνπερ οἱ ἄνδρες οἱ ἀγαθοί. Σ. Οἱ τί ἀγαθοί; ΑΛ. Δηλονότι οἱ πράττειν τὰ πράγματα. ΣΩ. Ὁποῖα ἄρα; τὰ ἱππικά; ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Παρὰ τοὺς ἱππικοὺς γὰρ ἂν ἦμεν. ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Ἀλλὰ τὰ ναυτικὰ λέγεις; ΑΛ. Οὔ. ΣΩ. Παρὰ τοὺς
9 ναυτικοὺς γὰρ ἂν ἦμεν. ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Ἀλλὰ ποῖα; ἃ τίνες πράττουσιν; ΑΛ. Ἅπερ Ἀθηναίων οἱ καλοὶ κἀγαθοί. ΣΩ. Κα-

Vel poſt κοινῇ βουλῇ ex præced. ſubaud. uidetur, χρὴ ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι. uel inte[illegible] σκεπτέον κοινῇ βουλῇ: ut id ſit qu[od] paulo pòſt dicit[ur] σκεπτέον κοινῇ. Alioqui magis [con]uenirent nomin[a]tiui, κοινὴ βουλὴ ſubaud. ἐστί. p[ro] προσήκει κοι[νῇ] βουλεύεσθαι.

λεῖς καλὰ γαθοὺς λέγεις τοὺς φρονίμους, ἢ τοὺς ἄ- A
φρονας; ΑΛ. Τοὺς φρονίμους. ΣΩ. Οὐκοῦν
ὁ ἕκαστος φρόνιμος, τοῦτο ἀγαθός; ΑΛ. Ναί.
ΣΩ. Ὁ δὲ ἄφρων, πονηρός; ΑΛ. Πῶς γὰρ
οὔ; ΣΩ. Ἆρ' οὖν ὁ σκυτοτόμος, φρόνιμος εἰς
ὑποδημάτων ἐργασίαν; ΑΛΚ. Πάνυ γε.
ΣΩ. Ἀγαθὸς ἄρα εἰς ταῦτα. ΑΛ. Ἀγαθός.
ΣΩΚ. Τί δέ; εἰς ἱματίων ἐργασίαν οὐκ ἄ- 25
φρων ὁ σκυτοτόμος; ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Κακὸς
ἄρα εἰς τοῦτο. ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Ὁ αὐτὸς ἄ- B
ρα, τούτῳ γε τῷ λόγῳ, κακός τε καὶ ἀγαθός.
ΑΛ. Φαίνεται. ΣΩ. Ἦ οὖν λέγεις, τοὺς ἀγα-
θοὺς ἄνδρας, εἶναι καὶ κακούς; ΑΛ. Οὐ δῆτα.
ΣΩΚ. Ἀλλὰ τίνας ποτὲ τοὺς ἀγαθοὺς λέ-
γεις; ΑΛ. Τοὺς δυναμένους ἔγωγε ἄρχειν ἐν
τῇ πόλει. ΣΩ. Οὐ δή που ἵππων γε; ΑΛ.
Οὐ δῆτα. ΣΩ. Ἀλλ' ἀνθρώπων; ΑΛ. Ναί. 26
ΣΩ. Ἆρα καμνόντων; ΑΛ. Οὔ. ΣΩ. Ἀλ-
λὰ πλεόντων; ΑΛ. Οὔ φημι. ΣΩ. Ἀλλὰ
θεριζόντων; ΑΛ. Οὔ. ΣΩΚ. Ἀλλ' οὐδὲν
ποιούντων, ἢ τι ποιούντων; ΑΛ. Ποιούντων C
λέγω. ΣΩΚ. Τίνων; πειρῶ καὶ ἐμοὶ δηλῶσαι.
ΑΛ. Οὐκοῦν τῶν καὶ συμβαλλόντων ἑαυτοῖς,
καὶ χρωμένων ἀλλήλοις; ὥσπερ ἡμεῖς ζῶμεν ἐν
ταῖς πόλεσιν. ΣΩ. Οὐκοῦν ἀνθρώπων λέ-
γεις ἄρχειν ἀνθρώποις χρωμένων; ΑΛ. Ναί.
ΣΩ. Ἆρα κελευστῶν χρωμένων ἐρέταις; ΑΛ.
Οὐ δῆτα. ΣΩ. Κυβερνητικῆς γὰρ αὕτη γε ἀ-
ρετή. ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Ἀλλ' ἀνθρώπων λέ-
γεις ἄρχειν αὐλητῶν, ἀνθρώποις ἡγουμένων ᾠ-
δῆς, καὶ χρωμένων χορευταῖς; ΑΛ. Οὐ δῆτα. D
ΣΩ. Χοροδιδασκαλικὴ γὰρ αὕτη γ' αὖ. ΑΛ.
Πάνυ γε. ΣΩ. Ἀλλὰ τί ποτε λέγεις χρω-
μένων ἀνθρώπων ἀνθρώποις οἷόν τ' εἶναι ἄρ-
χειν; ΑΛ. Κοινωνούντων ἔγωγε λέγω πολι-
τείας, καὶ συμβαλλόντων πρὸς ἀλλήλους, τού-
των ἄρχειν τῶν ἐν τῇ πόλει. ΣΩ. Τίς οὖν αὕτη
ἡ τέχνη; ὥσπερ ἂν εἴ σε ἐροίμην πάλιν τὰ νῦν
δή, κοινωνούντων ναυτιλίας ἐπίστασθαι ἄρχειν
τίς ποιεῖ τέχνη; ΑΛ. Κυβερνητική. ΣΩΚ.
Κοινωνούντων δὲ ᾠδῆς (ὡς νῦν δὴ ἐλέγετο) E
τίς ἐπιστήμη ποιεῖ ἄρχειν; ΑΛΚ. Ἥνπερ σὺ
ἄρτι ἔλεγες, ἡ χοροδιδασκαλία. ΣΩΚ. Τί
δέ; πολιτείας κοινωνούντων τίνα καλεῖς ἐ-
πιστήμην; ΑΛΚ. Εὐβουλίαν ἔγωγε, ὦ
Σώκρατες. ΣΩΚ. Τί δέ; μῶν ἀβουλία
δοκεῖ εἶναι ἡ τῶν κυβερνητῶν; ΑΛ. Οὐ δῆτα.
ΣΩΚ. Ἀλλ' εὐβουλία; ΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ,

probos vocas prudentes, an imprudentes?
ALC. Prudentes. SOC. Nónne, in qua re
quiſque ſapiens eſt, in ea etiam bonus eſt?
ALC. Eſt. SOC. Inſipiens verò, eſt impro-
bus? AL. Quídni? SO. Nónne igitur ſutor
bonus eſt ad calceos faciẽdos? AL. Omni-
no. SO. Bonus ergo in his rebus. AL. Eſt.
SOC. Quid verò, ſutor ille calcearius inſi-
piénſne eſt ad veſtes conficiendas? ALCI.
Certé. SO. Malus igitur eſt ad hanc rem.
AL. Omnino. SOC. Idem igitur eadẽ ra-
tione & probus eſt & improbus. AL. Vi-
detur. SOC. Nunquid hactenus homines
& probos & improbos appellas? AL. Ne-
quaquam. SO. [a] Verùm quos tandem bo-
nos vocas? AL. Illos equidem qui poſſunt
imperare in ciuitate. SOC. Non imperare
quidem equis. AL. Minimé. SOC. Sed ho-
minibus. ALC. Certé. SOC. AEgrotiſne?
AL. Minimé. SOC. At nauigantibus? AL.
Neque illis. SOC. At iis qui metunt? AL.
Non. SOC. Iiſne igitur qui aliquid, an iis
qui nihil agunt? AL. Iis qui aliquid agũt.
SOC. Ecquid veró? illud conator mihi ex-
plicare. AL. Nónne iis qui & ſibiipſis con-
ducunt, & mutua opera vtuntur? quo pa-
cto nos viuere ſolemus in ciuitatibus. SO.
Nónne [eos] imperare ais hominibus, qui
hominibus vtuntur? AL. Aio. SOC. An
Celeuſtis [hortatoribus videlicet] qui in
naui remigum operis præſunt, & iis vtun-
tur? AL. Nequaquam. SOC. Hæc eſt igi-
tur ipſa gubernatoriæ virtus. ALC. Certé.
SOCR. At eos imperare dicis tibicinibus,
qui cãtilenæ præſunt, & in choro ſaltantiũ
miniſterio vtuntur? AL. Nequaquã. SOC.
Hoc enim pertinet ad eam artẽ quæ quo-
niam ea dictat quæ ad chorũ moderãdum
ſpectant, χοροδιδασκαλική vocatur [quaſi
præſultoriã dicas.] AL. Omnino. SO. Quid
deniq; dicis Imperare poſſe hominib⁹ qui
hominũ miniſterio peritè & commodè v-
ti norint? AL. Iis aio qui eadem reipubl.
cõmunitate continẽtur, & mutuis cõmer
ciorum vinculis, iis inquã imperare qui in
ciuitate verſantur. SO. Ecquæ igitur hæc
eſt ars? vt ſi à te rurſus quærerẽ, Ecquæ eſt
ars quæ efficit vt iis qui nauigationis com
munitate quadã vnà ſunt, imperare nori-
mus? AL. Gubernatoria. SO. Quænã verò
ars efficit vt quis iis imperet qui cãtus cõ-
munitate quadã cõtinẽtur, quemadmodũ
modò dicebatur? AL. Ea quã nunc voca-
bas χοροδιδασκαλίαν. SO. Quid verò? eã
ſcientiã quæ homines eiuſdẽ cõmunitatis
in reipubl. participes ſimul cõponit, quo-
modo vocas? AL. Bonũ & commodũ cõ-
ſiliũ equidẽ, Socrates. SOC. Quid veró? ea
ratio quam nauiũ gubernatores ſequũtur,
tibine videtur eſſe cõſilii inopia, ſiue malũ
conſiliũ? AL. Nõ ſanè cõſilii inopia. SOC.
Eſtne igitur bonũ & cõmodũ conſiliũ? AL. Mihi quidẽ videtur: ad hoc videlicet vt ii qui

pientiam. vt enim aliquid bene agamus, prius eſt neceſſe vt illud nouerimus. Bonos igitur, ſapientes eſſe affirmat.

[a] Bonitatem illam imperio ciuili definit: quod quale ſit, docet: nimirum, Opportunũ & commodum conſilium. & quódnam illud ſit exemplis aliunde petitis, demõſtrat.

λέγεις τῶν in- ...ungo, quia τῶν iungitur cũ ...ς (ut Fic. e- ...putauit) ſed χρωμένων. ...rim eſt ſen- ... Quem uſum ...ominibus ha- ... illi homines ...us imperare ...e dicis? Perin- ...ſi ita dictum ..., τί χρῶνται ...ώποις ἀνθρω- ...ἐκείνοις ὧν λέ- ...οἷόν τ' εἶ ἄρ- ...; Sed in præ- ... χρωμένων ...it etiam ſim- ...ius exponi ...ntium. Hic ...em, τῶν ἐν τῇ ...ει accipio τῶν ...tro gen. q.d. ...τῶν, ἄρχειν ἐν ...ένοις ἐν τῇ ...ει εἶ.

a Illius εὐβουλίας.i. boni & commodi conſilii,vſum docet in eo videlicet maximè verſari, vt mutua concordia ciues contineantur. vnde vera & efficax exiſtat amicitia. Quod variis exemplis amplificat.

nauigant,incolumes euadāt. S O. Præclarè ais. At ea ratio, quam boni conſilii nomine notas,ad quem finem vtilis eſt? A L. Ad eum nimirum vt melius gubernetur ciuitas, atque conſeruetur. S O C R. [a] Eccuius rei vel præſentia vel abſentia, melius & regitur & conſeruatur ciuitas? quemadmodum ſi à me quæreres, Eccuius rei præſentia ſiue abſentia, corpus & regitur melius,& conſeruatur? dicerem equidem, quum adeſt ſanitas,& morbus abeſt.nónne tu ita eſſe arbitraris? A L C I B. Certé. S O C R. Quòd ſi me rurſus rogares, Eccuius rei [.& præſentia & abſentia] melius ſe habeant oculi: dicerem, Quum abſit cæcitas, & adſit viſus. & aures [eadem ratione] quum adſit auditus, & abſit ſurditas,melius & curari & conſeruari. A L C I. Rectè. S O C R. Quid verò Ciuitas? eccuius rei & præſentia & abſentia, melior euadit, & melius curatur & regitur? A L C I. Mihi quidem videtur, Socrates, tum quū mutua amicitia colitur, & odia atque ſeditiones abſunt. S O C R. Vtrum amicitiam vocas concordiam,an diſcordiam? A L C I B. Concordiam. S O C R. Eccuius verò artis beneficio, ciuitates inter ſe conſentiunt in numerorum ratione? A L C I. Arithmeticæ. S O C R. Quid? eiuſdémne etiam vi ſingulares homines? A L C I B. Eiuſdem certé. S O C R. Nónne & vnuſquiſque ſecum? A L C I B. Omnino. S O C R A. Eccuius autem artis præſidio atque adiumento, vnuſquiſque ſecum conſentit de palmo,de cubito, vter ſit maior? nónne per metiendi artem? A L C I B. Quídni? S O C R. Nónne & ſingulares homines inter ſe,& ciuitates? A L C I. Prorſus. S O C R. Quid verò de pondere?nónne eodem modo? A L C I. Aio. S O C R. Quam autem tu concordiam nominas,quęnam ipſa eſt, & qua de re? & quænā ars ipſam cōciliat: & quænā ipſa eſt ciuitati,& priuato homini & ſecum & cum aliis hominibus? A L C I B. Conſentaneum eſt nimirum. S O C. [b] Ecquænam igitur ipſa ſit, ne pigeat reſpondere, ſed præſenti animo expedi reſponſionem. A L C I B. Illam equidem arbitror te concordiam vocare, qua & pater & mater liberos, frater fratrem,vxor virum,& viciſſim vir vxorem, amat. S O C. Igitur,Alcibiades,exiſtimáſne virum cum vxore de lanificio conſentire poſſe? id eſt, illius rei imperitum cum perita? A L C I. Nequaquam. S O C. Neque ſanè vllo modo par eſt. eſt enim muliebris diſciplina. A L. Certé. S O. Quid verò mulier? potéſtne cum viro de armorum adminiſtrandorū ratione cōſentire,

b Cōcordiam autem illam,quænam ſit,docet: Huiuſmodi autē eſſe, vt per omnes humanæ ſocietatis gradus latè permanet: Diſtinctæ ſint tamen in illa communitatis εὐταξίᾳ, ſingulorum operæ atq; functiones, neque confundantur: Illius εὐταξίας verum & ſolidum fundamentum eſſe, Iuſtitiam: quum videlicet vnuſquiſque agit quod æquitas & iuſtitia efflagitat.

A εἴς γε τὸ σώζεσθαι πλέοντας. ΣΩ. Καλῶς λέγεις. τί δὲ, ἣν σὺ καλεῖς εὐβουλίαν, εἰς τί ἐστιν; ΑΛ. Εἰς τὸ ἄμεινον τὴν πόλιν διοικεῖν, καὶ σώζεσθαι. ΣΩΚ. Ἄμεινον δὲ διοικεῖται καὶ σώζεται, τίνος παραγιγνομένου, ἢ ἀπογιγνομένου; ὥσπερ εἰ σύ με ἔροιο, ἄμεινον διοικεῖται σῶμα καὶ σώζεται, τίνος παραγιγνομένου, ἢ ἀπογιγνομένου; εἴποιμ᾽ ἂν ὅτι ὑγείας μὲν παραγιγνομένης, νόσου δὲ ἀπογιγνομένης. οὐ καὶ σὺ οἴει οὕτω; ΑΛΚ.

B 27 Ναί. ΣΩ. Καὶ εἴ με αὖ ἔροιο, τίνος δὲ αὖ ἄμεινον ὄμματα; ὡσαύτως εἴποιμ᾽ ἂν, ὅτι ὄψεως μὲν παραγιγνομένης, τυφλότητος δὲ ἀπογιγνομένης. καὶ ὦτα δὲ, κωφότητος μὲν ἀπογιγνομένης, ἀκοῆς δὲ ἐγγιγνομένης, βελτίω τε γίγνεται, καὶ ἄμεινον θεραπεύεται. ΑΛΚ. Ὀρθῶς. ΣΩ. Τί δὲ δὴ πόλις; τίνος παραγιγνομένου καὶ ἀπογιγνομένου, βελτίων τε γίγνεται καὶ ἄμεινον θεραπεύεται καὶ διοικεῖται; ΑΛΚ. Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ὦ Σώ-

C κρατες, ὅταν φιλία μὲν ″ αὐτοῖς γίγνηται πρὸς ἀλλήλους, τὸ δὲ μισεῖν τε καὶ στασιάζειν ἀπογίγνηται. ΣΩΚΡ. Ἆρ᾽ οὖν φιλίαν λέγεις ὁμόνοιαν, ἢ διχόνοιαν; ΑΛΚ. Ὁμόνοιαν. ΣΩΚΡ. Διὰ τίνα οὖν τέχνην ὁμονοοῦσιν αἱ πόλεις περὶ ἀριθμούς; ΑΛ. Διὰ τὴν ἀριθμητικήν. ΣΩΚΡ. Τί δέ; οἱ ἰδιῶται οὐ διὰ τὴν αὐτήν; ΑΛ. Ναί. ″ΣΩΚ. Διὰ τίνα δὲ τέχνην αὐτὸς αὑτῷ ἕκαστος; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Διὰ τίνα δὲ τέχνην αὐτὸς αὑτῷ ἕκαστος ὁμονοεῖ περὶ σπιθαμῆς καὶ

D πήχεως, ὁπότερον μεῖζον; οὐ διὰ τὴν μετρητικήν; ΑΛ. Τί μήν; ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ οἱ ἰδιῶται ἀλλήλοις, καὶ αἱ πόλεις; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚΡ. Τί δὲ περὶ σταθμοῦ; οὐχ ὡσαύτως; ΑΛ. Φημί. ΣΩΚΡ. Ἣν δὲ δὴ σὺ λέγεις ὁμόνοιαν, τίς ἐστι, καὶ περὶ τοῦ; καὶ τίς αὐτὴν τέχνη παρασκευάζει; καὶ ἆρα ἥπερ πόλει, αὐτὴ καὶ ἰδιώτῃ, αὐτῷ τε πρὸς αὑτὸν καὶ πρὸς ἄλλον; ΑΛ. Εἰκός γέ τοι. ΣΩ. Τίς οὖν ἐστι, μὴ κάμῃς ἀποκρινόμενος, ἀλ-

E λὰ προθυμοῦ εἰπεῖν. ΑΛ. Ἐγὼ μὲν οἶμαι φιλίαν τε λέγειν καὶ ὁμόνοιαν, ἥνπερ πατήρ τε υἱὸν φιλῶν ὁμονοεῖ καὶ μήτηρ, καὶ ἀδελφὸς ἀδελφῷ, καὶ γυνὴ ἀνδρί. ΣΩΚΡ.

28 Οἴει ἂν οὖν, ὦ Ἀλκιβιάδη, ἄνδρα γυναικὶ περὶ ταλασιουργίας δύνασθαι ὁμονοεῖν, τὸν μὴ ἐπιστάμενον, τῇ ἐπισταμένῃ; ΑΛΚ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚΡ. Οὐδέ γε δεῖ οὐδέν. γυναικεῖον γὰρ τοῦτο μάθημα. ΑΛΚ. Ναί. ΣΩΚΡ. Τί δέ; γυνὴ ἀνδρὶ περὶ ὁπλιτικῆς

Non debet ſuſpectus eſſe dati. αὐτοῖς, quum ſequatur πρὸς ἀλλήλους: & praeced. nomi. πόλις intelligitur πολῖται.

Quidā uet. Σ Οὐκοῦν καὶ αὐτὸς αὑτῷ ἕκαστος Cum qua lectione reſponſio . . . cib. ναί, magis conuenit. Ac uide & Fic. ita legi. Alteram autem lectionem ex ſequent. irrepſiſſe puto.

δύναιτ' ἂν ὁμονοεῖν, μὴ μαθοῦσα; ΑΛ. Οὐ A
δῆτα. ΣΩ. Ἀνδρεῖον γὰρ τοῦτό γε ἴσως φαίης
ἂν εἶναι. ΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩ. Ἔστιν ἄρα τὰ μὲν,
γυναικεῖα, τὰ δὲ, ἀνδρεῖα μαθήματα, κατὰ τὸν
σὸν λόγον. ΑΛ. Πῶς δ' οὔ; ΣΩ. Οὐκ ἄρα
ἔν γε τούτοις ἐστὶν ὁμόνοια γυναιξὶ πρὸς ἄν-
δρας. ΑΛ. Οὔ. ΣΩ. Οὐδ' ἄρα φιλία' εἴ-
περ ἡ φιλία ὁμόνοια ἦν. ΑΛ. Οὐ φαίνεται.
ΣΩ. Ἧι ἄρα αἱ γυναῖκες τὰ αὐτῶν πράτ-
τουσιν, οὐ φιλοῦνται ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν. ΑΛ.
Οὐκ ἔοικεν. ΣΩΚ. Οὐδ' ἄρα οἱ ἄνδρες B
ὑπὸ τῶν γυναικῶν, ᾗ τὰ αὐτῶν. ΑΛ. Οὔ.
ΣΩ. Οὐδ' αὖ ἄρα ταύτῃ οἰκοῦνται αἱ πό-
λεις, ὅταν τὰ αὐτῶν ἕκαστοι πράττωσιν. ΑΛ.
Οἶμαι ἔγωγε, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Πῶς λέ-
γεις, φιλίας μὴ παρούσης; ἧς ἔφαμεν ἐγγι-
γνομένης, εὖ οἰκεῖσθαι τὰς πόλεις, ἄλλως δὲ
οὔ; ΑΛ. Ἀλλά μοι δοκεῖ καὶ κατὰ τοῦτο αὐ-
τοῖς φιλία ἐγγίγνεσθαι, ὅτι τὰ αὐτῶν ἑκάτε-
ροι πράττουσιν. ΣΩ. Οὐκ ἄρτι γε. νῦν δὲ C
πῶς αὖ λέγεις; ὁμονοίας ἐγγιγνομένης, φιλία
ἐγγίγνεται; ἢ οἷόν τε ὁμόνοιαν ἐγγίγνεσθαι περὶ 29
τούτων ὧν οἱ μὲν ἴσασιν, οἱ δ' οὔ; ΑΛ. Ἀδύ-
νατον. ΣΩ. Δίκαια δὲ πράττουσιν, ἢ ἄδικα,
ὅταν τὰ αὐτῶν ἕκαστοι πράττωσι; ΑΛ. Δί-
καια. πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Τὰ δίκαια οὖν πραττ-
όντων ἐν τῇ πόλει τῶν πολιτῶν, φιλία οὐκ
ἐγγίγνεται πρὸς ἀλλήλους; ΑΛ. Ἀνάγκη
αὖ μοι δοκεῖ εἶναι, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Τίνα οὖν
ποτε λέγεις τὴν φιλίαν ἢ ὁμόνοιαν, περὶ ἧς δεῖ
ἡμᾶς σοφούς τε εἶναι καὶ εὐβούλους, ἵνα ἀγαθοὶ ἄν- D
δρες ὦμεν; οὐ γὰρ δύναμαι μαθεῖν οὔθ' ἥτις, οὔτ'
ἐν οἷστισιν. τοτὲ μὲν γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς φαί-
νεται ἐνοῦσα, τοτὲ δ' οὔ ὡς ἐκ τοῦ σοῦ λόγου.
ΑΛ. Ἀλλὰ μὰ τοὺς θεοὺς, ὦ Σώκρατες, οὐδ'
αὐτὸς οἶδα ὅ, τι λέγω· κινδυνεύω δὲ καὶ πά-
λαι λεληθέναι ἐμαυτὸν αἴσχιστα ἔχων. ΣΩ.
Ἀλλὰ χρὴ θαρρεῖν. εἰ μὲν γὰρ αὐτὸ ᾔσθου πε-
πονθὼς πεντηκονταετὴς, χαλεπὸν ἂν ἦν σοι E
ἐπιμεληθῆναι σαυτοῦ· νῦν δὲ ἣν ἔχεις ἡλι-
κίαν, αὕτη ἐστὶν ἐν ᾗ δεῖ αὐτὸ αἰσθάνεσθαι. ΑΛ.
Τί οὖν τὸν αἰσθανόμενον χρὴ ποιεῖν, ὦ Σώ-
κρατες; ΣΩ. Ἀποκρίνεσθαι τὰ ἐρωτώμενα,
ὦ Ἀλκιβιάδη. καὶ ἐὰν τοῦτο ποιῇς, ἂν θεὸς ἐ-
θέλῃ (εἴ τι δεῖ καὶ τῇ ἐμῇ μαντείᾳ πιστεύειν) σύ
τε κἀγὼ βέλτιον σχήσομεν. ΑΛ. Ἔσται ταῦ-
τα, ἕνεκά γε τοῦ ἐμὲ ἀποκρίνεσθαι.

ΣΩ. Φέρε δὴ, τί ἐστι τὸ ἑαυτοῦ ἐπιμε-
λεῖσθαι; (μὴ πολλάκις λάθωμεν οὐχ ἡμῶν

...λίαν ἐγγίγνε... legatur (ut ...egit) post λέ... nota interr. ...opus erit.

quum illam minimè intelligat? AL. Non poteſt. SOC. Virile enim fortaſſe id dixeris. AL. Dixerim equidem. SOC. Sunt igitur diſciplinæ, aliæ quidem muliebres, aliæ, viriles, ex illa quidem tua ratione. AL. Quidni? SOC. Non igitur in his eſt mulieribus quædam cum viris concordia. AL. Nulla. SO. Neq; igitur amicitia: ſi quidē amicitia ſit concordia. AL. Non videtur. SOC. Mulieres igitur quatenus res ſuas agunt, à viris nō amantur. AL. Non eſt veriſimile. SOC. Neque verò à mulieribus viri, quatenus ipſi res ſuas agunt. AL. Minimé. SOC. Ita igitur non rectè incoluntur ciuitates, quum vnuſquiſque res ſuas agit. AL. Equidem arbitror, Socrates. SOC. Quomodo ais non præſente amicitia? cuius præſentia ciuitates rectè conſtitui diximus, aliter verò nequaquam? AL. At mihi videtur & hac in re ipſis accedere amicitia, quum vnuſquiſque res ſuas agit. SOC. Paulo antè id negabas: nunc verò quomodo dicis, Exiſtere amicitiā quum concordia exiſtat? Fierine poteſt vt de his rebus adſit inter eos homines concordia qui illarum rerum ſunt imperiti? an non? ALCIB. Non poteſt. SOCR. Iuſtáne an iniuſta faciunt, quum ſuas res vnuſquiſque agit? ALCIB. Iuſta profectò: ecquis hac de re dubitet? SOCR. Quum igitur ciues in ciuitate res iuſtas agunt, nónne mutua inter ipſos viget amicitia? ALCI. Neceſſe mihi quidem videtur, Socrates. SO. Ecquam verò amicitiam ſiue concordiam ais, de qua oporteat nos ſapientes eſſe & commodo vſu valere, vt boni viri ſimus? non enim intelligere poſſum & quænam ipſa ſit, & inter quos. modò enim in iiſdem videtur ineſſe, modò abeſſe: è tui quidem ſermonis ratione. ALCIB. [a] Verùm per deos neſcio ipſe quid dicam, Socrates, & iampridem hoc me videtur latuiſſe, quum in turpiſſimo ſim ſtatu. SOC. Verùm præſenti animo eſſe oportet. Si enim quinquaginta annos natus talem te eſſe ſentires, difficile quidem eſſet huiuſmodi de te curā gerere, vt opportuna remedia poſſes adhibere. ea autem ætas in qua verſaris illa ipſa eſt, in qua hæc ſentire oporteat. ALCIB. Quid verò ei, Socrates, faciendum eſt qui hoc ſentit? SOCR. Conſentaneum eſt vt ad ea reſpondeat quæ ab ipſo quæruntur. quòd ſi hæc ages, Deo ita bene volente (& ſi meæ quidem diuinationi fides adhibenda ſit) & ego & tu melius habebimus. ALCIB. Per me non ſtabit quominus hæc fiant, quantum quidem attinet ad meam in reſpondendo operam.

SOC. [b] AGEDVM igitur, Quidnam ais eſſe, Sui ipſius curam gerere? (ne ſæpe

[a] Commoda ἐπιμονὴ ad ſequentem ſermonem, in qua noua inſtituitur eiuſdem doctrinæ amplificatio. Hæret igitur Alcibiades, quaſi hæc non ſatis intelligeret, cui tamen initio omnia erant plana & expedita, excuſſo tandem temerariæ illius ἀναιδείας calore. Quæ fuit ſuperioris ἐλέγχου efficacia.

[b] Accurata ſuperioris doctrinæ illuſtratio. Negligentiæ enim

Ignorantiæ, cæcitati, quæ noſtræ naturæ vitia reprehenderat, opponit ſuiipſius curã, cognitionem, perſpicacitatem. Ἐπιμελείας igitur illius quæ exitioſæ negligentiæ opponitur, vim & efficacitatem explicat, & quænam ſit, docet: & qua in re verſetur. Primùm diſtinctionē ponit, quam poſtea applicat. Aliud eſſe Suiipſius curam gerere: aliud, ſuarum rerũ: aliud, earum quæ ad illas res ſpectãt. Tria itaque ſunt, Noſipſi: res noſtræ: ea quæ ad res noſtras pertinent. vt, Pes, calceus, ſutoria: manus, annulus, ſculptoria, &c.

fallamur, dum noſtri curam nõ habemus, quanuis id opinemur.) Ipſum verò illud quando aliquis facit, nónne vbi rerum ſuarum curã gerit, tũc etiam ſuiipſius curam gerit? ALC. Mihi quidem videtur. SOCR. Quando verò quis pedum ſuorum curam gerit, nónne illarum rerum curam gerit, quæ ad ipſos pedes pertinent? ALC. Non intelligo. SOC. Dicéſne quid ad manum pertinere? veluti annulum, ad aliámne quampiam hominis partem ſtatues pertinere quàm ad digitum? AL. Nequaquam. SOC. Nónne & calceum ad pedem, eodẽ planè modo? AL. Certé. SOC. Nónne quum calceorum curam gerimus, tunc & pedum curam gerimus? ALC. Non ſatis intelligo, Socrates. SOC. Aliquídne verò appellas, Alcibiades, alicuius rei rectè curã gerere? AL. Voco. SOC. [a] Nónne quum quis rectius aliquid facit, tunc rectam & commodam curam vocas? ALC. Voco. SOCR. Ecquæ igitur ars calceos meliores facit? ALC. Sutoria. SOC. Sutoriæ igitur adiumento, calceorum curam gerimus. AL. Ita. SOC. Nunquid & pedum ipſorum curam gerimus ſutoria, an illa potius qua pedes reddimus meliores? ALCI. Illa ipſa. SOC. Pedes autem meliores, nónne qua & reliquum corpus? AL. Mihi quidẽ videtur. SOC. [b] Nónne ipſa eſt gymnaſtice? AL. Maximé. SOC. Gymnaſtices igitur præſidio, pedis curã gerimus: ſutoriæ, eorum quæ ad pedem pertinent. ALC. Omnino. SO. Et gymnaſticæ quidem ope, manus: ſculptoriæ verò eius quã *δακτυλογλυφίαν* vocant, earum rerum quæ ad manus pertinent. AL. Certé. SOC. Et gymnaſtica quidem, corpori: textoria & aliis artibus vtentes, iis rebus quæ ad corpus pertinẽt, prouidemus. AL. Omnino. SO. Alia igitur arte vnuſquiſq; noſtrûm ſeipſũ, alia, quæ ſua ſunt, curat. AL. Videtur. SOC. Non igitur quum quis earum rerum curã gerit quæ ad ſe pertinent, perinde facit ac is qui ſuiipſius curam gerit. ALC. Nequaquam. SOC. Non enim eadem (vt apparet) ars eſt, quæ & ſuiipſius curam gerit, & earum rerum quæ ad ſe pertinent. ALCI. Non videtur. SOC. [c] Agedũ igitur, quãnam arte noſtri ipſorũ curam gerere poſſimus? AL. Non poſſum dicere. SOCR. Hactenus tamen datum & conceſſum eſt, ea id fieri, non quã rerum noſtrarũ quamlibet curamus, ſed qua noſipſos. AL. Vera ais. SOC. Nunquid nouerimus vnquam ecquæ ars calceum efficiat meliorẽ, ſi calceum non nouerimus? AL. Fieri non poteſt. SOC. Neque verò nouerimus ecquæ ars annulos efficiat meliores, ſi ignoremus quid ſit annulus. AL. Verum ais. SOCR. Quid verò? nouerimúſne ecquænam ars ipſum hominem efficiat meliorem, ſi noſipſos quidnam ſimus, ignoremus? ALCI. Non

a Alia hypotheſis, Artem eſſe, quæ nos meliores reddat.

b Alia hypotheſis, Diſcrimina eſſe inter artes. quaſdam, nobis prouidere: quaſdam, noſtris rebus. quod exemplis docet: vt quidem aliæ ſint *κυρίαι*: aliæ, *ὑπόδημα*.

c Alia hypotheſis, Vt artem rectè norimus, illud eſt cognoſcendum, cuius cauſa ars eſt inſtituta. id eſt, ipſius ſubiectum. Applicat autem ſuo ſermoni, & docet hactenus cognoſcendã eſſe artem illam quæ docet quomodo meliores reddamur, vt neceſſe primùm ſit vt noſipſos norimus. Itaque opportune meminit Delphici elogii, Noſce teipſum.

A αὑτῶν ἐπιμελούμενοι, οἰόμενοι δέ) καὶ πότε ἄρα ποιεῖ αὐτὸ ἄνθρωπος; ἆρ' ὅταν τῶν αὑτοῦ ἐπιμελῆται, τότε καὶ ἑαυτοῦ; ΑΛ. Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ. ΣΩ. Τί δέ; ποδῶν ἄνθρωπος πότε ἐπιμελεῖται; ἆρ' ὅταν ἐκείνων ἐπιμελῆται ἅ ἐστι τῶν ποδῶν; ΑΛ. Οὐ μανθάνω. ΣΩ. Καλεῖς δή τι χειρὸς, οἷ δακτύλιον, ἔστιν ὅτου ἂν ἄλλου τῶν τοῦ ἀνθρώπου φαίης ἢ δακτύλου; ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ποδὸς ὑπόδημα, τὸν αὐτὸν τρόπον; B ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Ἆρ' οὖν ὅταν ὑποδημάτων ἐπιμελώμεθα, τότε ποδῶν ἐπιμελούμεθα; ΑΛ. Οὐ πάνυ μανθάνω, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Τί δὲ, ὦ Ἀλκιβιάδη, ὀρθῶς ἐπιμελεῖσθαι καλεῖς τι ὁτουοῦν πράγματος; ΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩ. Ἆρ' οὖν ὅταν τις τι βέλτιον ποιῇ, τότε ὀρθὴν λέγεις ἐπιμέλειαν; ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Τίς οὖν τέχνη ὑποδήματα βελτίω ποιεῖ; ΑΛ. Σκυτική. ΣΩ. Σκυτικῇ ἄρα ὑποδημάτων ἐπιμελούμεθα. C ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Ἦ καὶ ποδὸς, σκυτικῇ; ἢ ἐκείνῃ ᾗ πόδας βελτίους ποιοῦμεν; ΑΛ. Ἐκείνῃ. ΣΩ. Βελτίους δὲ πόδας οὐχ ᾗπερ καὶ τὸ ἄλλο σῶμα; ΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩ. Αὕτη δ' οὐ γυμναστική; ΑΛ. Μάλιστα. ΣΩ. Γυμναστικῇ μὲν ἄρα ποδὸς ἐπιμελούμεθα, σκυτικῇ δὲ, τῶν τοῦ ποδός. ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩ. Καὶ γυμναστικῇ μὲν, χειρῶν· δακτυλιογλυφίᾳ δὲ, τῶν τῆς χειρός. ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Καὶ γυμναστικῇ μὲν, σώματος· ὑφαντικῇ δὲ, καὶ D ταῖς ἄλλαις, τῶν τοῦ σώματος. ΑΛ. Παντάπασιν. ΣΩ. Ἄλλῃ μὲν ἄρα τέχνῃ αὐτοῦ ἑκάστου ἐπιμελούμεθα, ἄλλῃ δὲ, τῶν αὐτοῦ. ΑΛ. Φαίνεται. ΣΩ. Οὐκ ἄρα, ὅταν τῶν σαυτοῦ ἐπιμελῇ, σαυτοῦ ἐπιμελῇ. ΑΛΚ. Οὐδαμῶς. ΣΩ. Οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ τέχνη, ὡς ἔοικεν, ᾗτις ἂν αὑτοῦ τε ἐπιμελοῖτο καὶ τῶν αὑτοῦ. ΑΛ. Οὐ φαίνεται. ΣΩ. Φέρε δὴ, ποίᾳ ποτ' ἂν ἡμῶν αὐτῶν ἐπιμεληθείημεν; ΑΛ. Οὐκ ἔχω λέγειν. ΣΩ. Ἀλλὰ τοσοῦτόν δέ γε E ὡμολόγηται, ὅτι οὐχ ᾗ ἂν τῶν ἡμετέρων καὶ ὁτιοῦν βέλτιον ποιοῖμεν, ἀλλ' ᾗ ἡμᾶς αὐτούς. ΑΛ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Ἦ οὖν ἔγνωμεν ἄν ποτε τίς τέχνη ὑπόδημα βέλτιον ποιῇ, μὴ εἰδότες ὑπόδημα; ΑΛ. Ἀδύνατον. ΣΩ. Οὐδέ γε, τίς τέχνη δακτυλίους βελτίους ποιεῖ, ἀγνοοῦντες δακτύλιον. ΑΛ. Ἀληθῆ. ΣΩ. Τί δέ; τίς γε τέχνη βελτίω ποιεῖ αὐτὸν, ἆρ' ἄν ποτε γνοῖμεν, ἀγνοοῦντες τί ποτ' ἐσμὲν αὐτοί;

For. genit. χειρὸς ſeparandus à ſequentibus, hoc modo, καλεῖς δή χειρός; οἷον, δακτύλιον ἐστιν ὅτ... &c. Fic. autẽ pro δακτύλιον, Alcibiadis reſponſion. ponit: hæc enim eſt illius interpretatio huius l... ci (malè in poſterioribus edit. typogr. mutata) D... ciſne eſſe aliqu... ipſius manus, q... admodum ann... lus eſt? AL. ... co equidem. S... Num alterius ... bri quàm digi... &c.

ΑΛ. Ἀδύνατον. ΣΩ. Πότερον οὖν ἂν ῥᾴδιον τυγχάνοι τὸ γνῶναι ἑαυτόν; καί τις ἦν φαῦλος ὁ τοῦτο ἀναθεὶς εἰς τὸν ἐν Πυθοῖ νεών; ἢ χαλεπόν τι, καὶ οὐχὶ παντός; ΑΛ. Ἐμοὶ μέν, ὦ Σώκρατες, πολλάκις μὲν ἔδοξε παντὸς εἶναι, πολλάκις δέ, παγχάλεπον. ΣΩΚ. Ἀλλ' ὦ Ἀλκιβιάδη, εἴτε ῥᾴδιον εἴτε μή ἐστιν, ὅμως γε ἡμῖν ὧδε ἔχει· γνόντες μὲν αὐτό, τάχ' ἂν γνοίημεν τὴν ἐπιμέλειαν ἡμῶν αὐτῶν· ἀγνοοῦντες δέ, οὐκ ἄν ποτε. ΑΛ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩ. Φέρε δή, τίν' ἂν τρόπον εὑρεθείη αὐτὸ ταὐτό; οὕτω μὲν γὰρ τάχ' ἂν εὕροιμεν τί ποτ' ἐσμὲν αὐτοί· τούτου δὲ ἔτι ὄντος ἐν ἀγνοίᾳ, ἀδύνατόν που. ΑΛ. Ὀρθῶς λέγεις. ΣΩ. Ἔχε οὖν πρὸς Διός. τῷ διαλέγῃ σὺ νῦν; ἄλλῳ τινὶ ἢ ἐμοί; ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἐγὼ σοί; ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Σωκράτης ἄρα ἐστὶν ὁ διαλεγόμενος. ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ἀλκιβιάδης δὲ ὁ ἀκούων. ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν λόγῳ διαλέγεται ὁ Σωκράτης; ΑΛ. Τί μήν; ΣΩ. Τὸ δὲ διαλέγεσθαι, καὶ τὸ λόγῳ χρῆσθαι, ταὐτόν που καλεῖς; ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ὁ δὲ χρώμενος καὶ ᾧ χρῆται, οὐκ ἄλλο; ΑΛ. Πῶς λέγεις; ΣΩ. Ὥσπερ σκυτοτόμος τέμνει που τομῇ καὶ σμίλῃ καὶ ἄλλοις ὀργάνοις. ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἄλλο μὲν ὁ τέμνων καὶ ὁ χρώμενος, ἄλλο δὲ οἷς ὁ τέμνων χρῆται; ΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὕτω καὶ οἷς ὁ κιθαριστὴς κιθαρίζει, καὶ αὐτὸς ὁ κιθαριστὴς ἄλλο ἂν εἴη; ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Τοῦτο τοίνυν ἀρτίως ἠρώτων, εἰ ὁ χρώμενός τε καὶ ᾧ χρῆται, ἀεὶ δοκεῖ ἕτερον εἶναι. ΑΛ. Δοκεῖ. ΣΩ. Τί αὖ φῶμεν τὸν σκυτοτόμον; τέμνειν ὀργάνοις μόνον, ἢ καὶ χερσίν; ΑΛ. Καὶ χερσί. ΣΩΚ. Χρῆται ἄρα καὶ ταύταις. ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Ἦ καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς χρώμενος σκυτοτομεῖ; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Τὸν δὲ χρώμενον, καὶ οἷς χρῆται, ἕτερα ὁμολογοῦμεν. ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Ἕτερον ἄρα σκυτοτόμος, καὶ κιθαριστής, χειρῶν καὶ ὀφθαλμῶν οἷς ἐργάζονται. ΑΛ. Φαίνεται. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ παντὶ τῷ σώματι χρῆται ἄνθρωπος; ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ἕτερον δὴ τό, τε χρώμενον καὶ ᾧ χρῆται· ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Ἕτερον ἄρα ὁ ἄνθρωπός ἐστι τοῦ ἑαυτοῦ σώματος. ΑΛ. Ἔοικε. ΣΩ. Τί ποτ' οὖν ὁ ἄνθρωπος; ΑΛ. Οὐκ ἔχω λέγειν. ΣΩ. Ἔχεις μὲν οὖν ὅ, τι γε τὸ τῷ σώματι χρώμενον; ΑΛ. Ναί. ΣΩ.

A potest. SO. Vtrum igitur facile fuerit SE IPSVM COGNOSCERE? & imperitus quidam erat ille & vilis homo qui hoc elogium in Delphico templo inſcripſit atque dedicauit? an difficile quidpiam eſt & non cuiuis obuium? ALC. [a] Mihi quidem, Socrates, ſæpe viſum eſt expeditam eſſe & cuiuis intellectu facilem illius elogii ſententiam: ſæpenumero etiam, prorſus difficilem atque inuolutam. SOC. Verùm, Alcibiades, ſiue facilis ſiue difficilis illa ſit, nobis tamen ita abundè fuerit, vti

B ſi hoc cognouerimus, exploratam quoque habuerimus noſtri curam: ſin ignoremus, nunquam illa nobis contigerit. ALCIB. Ita ſe res habet. SOCR. Age itaque, quónam modo poterit à nobis comperiri, illud

II IPSVM PER SE [id eſt αὐτοταυτό:] ſic enim fortaſſe compererimus, Quidnam ipſi ſimus: quandiu autem illud ignorauerimus, fieri ſanè non poteſt vt nos ipſos cognoſcamus. ALCIB. Rectè ais. SOCR. [c] Hîc igitur gradum ſiſte per Iouem, ad hanc rem prudentius examinandam. Cumquo alio nunc collo-

C queris quàm mecum? ALCIB. Tecum ſané. SOCR. Nónne & ego tecum? AL. Certé. SOC. Socrates igitur diſſerit. ALC. Plané. SOCR. Alcibiades igitur audit. ALCIB. Audit. SOC. Nónne & ſermone diſſerit Socrates? ALC. Quidni? SOC. Idémne vocas diſſerere, & ſermone vti. ALCIB. Idem voco. SOC. Qui verò vtitur, & Id quo vtitur, nónne aliud quidpiã eſt? ALCI. Quomodo ais? SOC. Quemadmodum coriarius ſecat peculiari illo ſuo cultro qui τομὴ vocatur, & ſcalpello & aliis inſtrumentis. AL. Certé. SO. Nón-

D ne aliud eſt is qui illis inſtrumentis vtitur & ſecat: aliud, hæc ipſa inſtrumenta quibus vtitur? AL. Quidni? SOC. Hoc igitur modò rogabã, An is qui vtitur, & Id quo ille vtitur, diuerſum quidpiam tibi eſſe videatur. AL. Videtur. SO. Quid igitur? dicemus ſutorẽ coriariũ inſtrumentis tantùm ſecare, an etiam manibus? AL. Manibus etiam. SOC. Illis igitur etiam vtitur. AL. Vtitur. SOC. Nónne & in arte ſua illa verſatur, oculis ſuis vtens? AL. Certé. SOCR. Eum qui vtitur, & id quo quis vtitur, diuerſa eſſe conuenit inter nos. AL. Con-

E uenit. SOC. Igitur aliud eſt coriarius ſutor & diuerſum quidpiam à ſuis & manibus & oculis, quorum inſtrumentorum præſidiis opus ſuum perficit. ALC. Videtur. SO. Nónne & toto corpore vtitur homo? AL. Vtitur. SOC. Aliud nimirũ eſt is qui vtitur, & id quo quis vtitur. AL. Eſt. SOC. [d] Aliud ergo quidpiam homo eſt à ſuo corpore. AL. Videtur. SOC. Ecquid tandem igitur homo eſt? AL. Non poſſum dicere: SOC. Poteſne verò id dicere quod corpore

a Delphici illius elogii, NOSCE TEIPSVM, docta & vera explicatio. De ſecundo igitur remedio agit, videlicet de ſeria & germana SVI COGNITIONE: quam opponit ei ignorantiæ quam ſuprà deſcripſit in perſona Alcibiadis. Hãc cognitionẽ ſui ait eſſe fulcrum eius ἐπιμελείας, de qua modò agebat.

b Primum Noſtri cognitionis caput, Vt αὐτοταυτὸ cognoſcamus .i. Deũ. Sic enim poſtea diſertè explicat, & initio poſuit. Αὐτοταυτὸ vocat, quòd reuera ipſe ſit αὐτὸν & αὐτὸ ἀεὶ: & omniũ rerũ ſit origo & fons, quæ quidem in ipſo ſunt & mouentur. Vide Annot. Dei igitur cognitionẽ eſſe rationem veram & certam, qua nos ipſos norimus, verè docet Plato.

c Secundum, Vti vnuſquiſque norit animum ſuum. id eſt verè ſeipſum. Docet autem ſuo more, exemplorũ appoſitione, Hominem nihil aliud eſſe quàm animum. Ad futuram autem diſputationem, ponit has hypotheſes: Aliud eſſe eum qui vtitur, & Id quo quis vtitur. id eſt Vtentem, & Inſtrumentum.

d Applicatio illarum hypotheſeon: Animum vti corpore, veluti inſtrumento: &, Animũ in corpus imperium obtinere. &, Hominem nihil aliud eſſe quàm animum.

vtitur? ALC. Poſſum. SOCR. Aliúdne quidpiam eſt quod vtatur corpore, quàm animus? ALC. Nullum aliud. SOCR. Nónne ita vt ſummum ipſe obtineat imperium? ALC. Ita prorſus. SOCR. Atqui neminem arbitror hoc vnquam aliter opinatum eſſe. ALC. Ecquódnam? SOC. Quin ex his tribus homo vnum quiddam ſit. ALC. Quibus? SOCR. Aut animus, aut corpus, aut hoc vnum totum ex vtriſque compoſitum. AL. Quid ita? SO. Atqui nónne inter nos conuenit, Illud quod imperat corpori, hominem eſſe? ALCI. Conuenit. SOC. Quid eſt igitur homo? num ſibiipſi corpus imperat? AL. Minimé. SOCR. Alterius nimirum cuiuſdam imperio ipſum ſubiici diximus. AL. Certé. SO. Non tamen illud erit quod quærimus. AL. Non videtur. SOCR. An vtrunque ſimul arcto illo vinculo copulatũ corpori imperat, & illud fuerit homo? AL. Fortaſſe nimirum. SOCR. Omnium minimé. nam quum horum alterum minimè imperet, nulla ratione effici poteſt vt vtrunque imperet ſimul. ALCI. Rectè. SOCR. Quandoquidem igitur neque corpus neque vtrunque ſimul homo eſt, relinquitur horum alterum, opinor: vel nihil ipſum eſſe: vel, ſi aliquid eſt, nihil aliud eſſe hominem, quàm animum. AL. Prorſus ſané. SOC. Adhúcne dilucidius tibi erit demonſtrandum, Animum eſſe hominem? AL. Non per Iouem. ſed hæc ſatis eſſe mihi quidem videntur. SOC. Quòdſi non accuratè atque exquiſitè: mediocriter tamen, vt quidem ita nobis abundè ſit. tunc verò accuratè id pernoſcemus, poſtquam id compererimus quod nunc conſultò præteriimus, quòd maiorem quandã & diligentiorem operam efflagitare videretur. AL. Quid illud eſt? SOCR. Quod paulo antè à nobis dicebatur concepta diſſertorũ horũ verborũ formula, IPSVM PER SE, id eſt, αὐτοταυτὸ, prius eſſe diſquirendum. nunc verò pro eo quòd conſiderare debebamus quídnam eſſet IPSVM illud, explorauimꝰ quid ſit Vnũquodque. & fortaſſe hactenus ſatis erit. Nullam enim rerum noſtrarum maiorem & præſtantiorem dicere poſſimus quàm animũ noſtrum. AL. Minimé. SOCR. [a] Nónne igitur ſic præclarè ſtatuerimus: Me nimirum & te mutuò inter nos commerciũ habere, ſermone vtentes, animo animum inuicem alloquente, & quaſi inter ſe conſpirante? AL. Omnino. SOCR. Illud igitur eſt quod & paulo antè diximus: Socratem cum Alcibiade diſſerere ratione vtentem: non ad tuum os videlicet ſermones ſerẽdo, ſed cum ipſo Alcibiade ſermonẽ inſtituendo. hoc verò animus eſt. AL. Mihi quidẽ ita videtur. SO. [c] Qui igitur iubet vt ſe vnuſquiſq; noſtrûm norit, illud nimirũ iubet vt ani-

A Ἢ οὖν ἄλλο τι χρῆται αὐτῷ ἢ ψυχή; ΑΛ.
13 Οὐκ ἄλλο. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἄρχουσα; ΑΛ.
Ναί. ΣΩΚ. Καὶ μὴν τόδε γε οἶμαι οὐδένα ἂν ἄλλως οἰηθῆναι. ΑΛΚ. Τὸ ποῖον;
ΣΩ. Μὴ οὐ τριῶν ἕν γέ τι εἶναι τὸν ἄνθρωπον. ΑΛ. Τίνων; ΣΩΚ. Ψυχήν, ἢ σῶμα, ἢ καὶ ξυναμφότερον, τὸ ὅλον τοῦτο. ΑΛ. Τί μήν; ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν αὐτό γε τὸ τοῦ σώματος ἄρχον ὡμολογήσαμεν ἄνθρωπον εἶναι; ΑΛ.
B Ὡμολογήσαμεν. ΣΩ. Τίς οὖν ὁ ἄνθρωπος; ἆρ' οὖν σῶμα αὐτὸ αὑτοῦ ἄρχει; ΑΛΚ. Οὐδαμῶς. ΣΩ. Ἄρχεσθαι γὰρ αὐτὸ εἴπο-
15 μεν. ΑΛΚ. Ναί. ΣΩ. Οὐκ ἂν δὴ τοῦτό γε εἴη ὃ ζητοῦμεν. ΑΛ. Οὐκ ἔοικεν. ΣΩΚΡ. Ἀλλ' ἄρα τὸ ξυναμφότερον τοῦ σώματος ἄρχει, καὶ ἔστι τοῦτό γε ἄνθρωπος; ΑΛ. Ἴσως δῆτα. ΣΩΚ. Πάντων γε ἥκιστα. μὴ γὰρ οὖν ἄρχοντος τοῦ ἑτέρου, οὐδεμία που μηχανὴ τὸ ξυναμφότερον ἄρχειν. ΑΛ. Ὀρθῶς. ΣΩ.
C Ἐπειδὴ δὲ οὔτε τὸ σῶμα, οὔτε τὸ ξυναμφότερόν ἐστιν ἄνθρωπος, λείπεται (οἶμαι) ἢ μηδὲν αὐτὸ εἶναι, ἢ, εἴπερ τί ἐστι, μηδὲν ἄλλο τὸν ἄνθρωπον συμβαίνειν ἢ ψυχήν. ΑΛ. Κομιδῆ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Ἔτι οὖν σαφέστερον δεῖ ἀποδειχθῆναί σοι ὅτι ἡ ψυχή ἐστιν ἄνθρωπος; ΑΛ. Μὰ Δία· ἀλλ' ἱκανῶς μοι δοκεῖ ἔχειν. ΣΩΚ. Εἰ δέ γε μὴ ἀκριβῶς, ἀλλὰ καὶ μετρίως, ἐξαρκεῖ ἡμῖν. ἀκριβῶς μὲν γὰρ τότε εἰσόμεθα, ὅταν εὕρωμεν ὃ νῦν δὴ παρήλθο-
D μεν, διὰ τὸ πολλῆς εἶναι σκέψεως. ΑΛ. Τί τοῦτο; ΣΩΚ. Ὃ ἄρτι οὕτω πως ἐρρήθη, ὅτι πρῶτον σκεπτέον εἴη αὐτοτοαυτό· νῦν δὲ ἀντὶ τοῦ αὐτοῦ αὐτὸ ἕκαστον ἐσκέμμεθα τί ἐστι. καὶ ἴσως ἐξαρκέσει. οὐ γάρ που κυριώτερόν γε οὐδὲν ἂν ἡμῶν αὐτῶν φήσαιμεν ἢ τὴν ψυχήν. ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Οὐκοῦν καλῶς ἔχει οὕτω
II νομίζειν, ἐμὲ καὶ σὲ προσομιλεῖν ἀλλήλοις, τοῖς λόγοις χρωμένους τῇ ψυχῇ πρὸς τὴν ψυχήν. ΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Τοῦτ' ἄρα
E ἦν ὃ καὶ ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴπομεν, ὅτι Σωκράτης Ἀλκιβιάδῃ διαλέγεται λόγῳ χρώμενος· οὐ πρὸς τὸ σὸν πρόσωπον, ὡς ἔοικεν· ἀλλὰ πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην ποιούμενος τοὺς λόγους. τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ ψυχή. ΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚΡ. Ψυχὴν ἄρα ἡμᾶς κελεύει γνωρίσαι ὁ ἐπιτάττων γνῶναι ἑαυτόν.
12

a Alia hypotheſis ſuperius notata: Illud αὐτοταυτὸ, id eſt, Deũ, prius eſſe cognoſcendum, quàm noſipſos: ad hoc vt nos verè ipſos norimus.

b Superiorum hypotheſeων accurata applicatio, quæ eſt etiã vniuerſæ diſputationis CONCLVSIO. Ait igitur hæc diſtinguenda, Noſipſos: res noſtras: ea quæ ad res noſtras pertinent. Inde peculiares elicit concluſiones.

c Prima, Qui animũ ſuum cognoſcit, ſeipſum cognoſcit.

τῇ articulo τῶν [de]lendum, uel in mutandum eſ[ſe] videtur.

ΑΛ. Ἔοικεν. ΣΩ. Ὅστις ἄρα τῶν τοῦ σώματος γινώσκει, τὰ αὑτοῦ ἀλλ' οὐχ αὑτὸν ἔγνωκεν. ΑΛ. Οὕτως. ΣΩ. Οὐδεὶς ἄρα τῶν ἰατρῶν ἑαυτὸν γινώσκει, καθ' ὅσον ἰατρός· οὐδὲ τῶν παιδοτριβῶν, καθ' ὅσον παιδοτρίβης. ΑΛ. Οὐκ ἔοικε. ΣΩ. Πολλοῦ ἄρα δέουσιν οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοὶ γινώσκειν ἑαυτούς. οὐδὲ γὰρ τὰ ἑαυτῶν οὗτοί γε, ὡς ἔοικεν, ἀλλ' ἔτι πορρωτέρω τῶν ἑαυτῶν, κατά γε τὰς τέχνας ἃς ἔχουσι. τὰ γὰρ τοῦ σώματος γιγνώσκουσιν οἷς τοῦτο θεραπεύεται. ΑΛ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Εἰ ἄρα σωφροσύνη ἐστὶ τὸ ἑαυτὸν γιγνώσκειν, οὐδεὶς τούτων σώφρων κατὰ τὴν τέχνην. ΑΛ. Οὔ μοι δοκεῖ. ΣΩ. Διὰ ταῦτα δὴ καὶ βάναυσοι αὗται αἱ τέχναι δοκοῦσιν εἶναι, καὶ οὐκ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ μαθήματα. ΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Οὐκοῦν πάλιν ὅστις αὖ σῶμα θεραπεύει, τὸ ἑαυτοῦ ἀλλ' οὐχ ἑαυτὸν θεραπεύει. ΑΛ. Κινδυνεύει. ΣΩ. Ὅστις δέ γε τὰ χρήματα, οὔθ' ἑαυτὸν, οὔτε τὰ ἑαυτοῦ· ἀλλ' ἔτι πορρωτέρω τῶν ἑαυτοῦ. ΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩ. Οὐ τὰ αὑτοῦ ἄρα ἔτι πράττει ὁ χρηματιστής. ΑΛ. Ὀρθῶς. ΣΩΚ. Εἰ ἄρα τις γέγονεν ἐραστὴς τοῦ Ἀλκιβιάδου σώματος, οὐκ Ἀλκιβιάδου ἄρα ἠράσθη, ἀλλά τινος τῶν Ἀλκιβιάδου. ΑΛ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Ὅστις δὲ σοῦ τῆς ψυχῆς ἐρᾷ; ΑΛ. Ἀνάγκη φαίνεται, ἐκ τοῦ λόγου. ΣΩ. Οὐκοῦν ὁ μὲν τοῦ σώματός σου ἐρῶν, ἐπειδὴ λήγει ἀνθοῦν, ἀπιὼν οἴχεται; ΑΛ. Φαίνεται. ΣΩ. Ὁ δέ γε τῆς ψυχῆς ἐρῶν, οὐκ ἄπεισιν, ἕως ἂν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἴῃς. ΑΛ. Εἰκός γε. ΣΩ. Οὐκοῦν ἐγώ εἰμι ὁ οὐκ ἀπιὼν, ἀλλὰ παραμένων, λήγοντος τοῦ σώματος, τῶν ἄλλων ἀπεληλυθότων. ΑΛ. Εὖ γε ποιῶν, ὦ Σώκρατες· καὶ μηδὲ ἀπέλθῃς. ΣΩ. Προθυμοῦ τοίνυν ὅτι κάλλιστος εἶναι. ΑΛ. Ἀλλὰ προθυμήσομαι. ΣΩ. Ὡς οὕτω γέ σοι ἔχει· οὔτ' ἐγένετο (ὡς ἔοικεν) Ἀλκιβιάδῃ τῷ Κλεινίου ἐραστὴς, οὔτ' ἔστιν, ἀλλ' ἢ εἷς μόνος, καὶ οὗτος ἀγαπητὸς, Σωκράτης ὁ Σωφρονίσκου καὶ Φαιναρέτης. ΑΛ. Ἀληθῆ. ΣΩ. Οὐκοῦν ἔφησθα μικρὸν φθῆναί με προσελθόντα σοί· ἐπεὶ πρότερος ἄν μοι προσελθεῖν, βουλόμενος πυθέσθαι διότι μόνος οὐκ ἀπέρχομαι. ΑΛ. Ἦν γὰρ οὕτω. ΣΩ. Τοῦτο τοίνυν αἴτιον, ὅτι μόνος ἐραστὴς ἦν σὸς, οἱ δ' ἄλλοι, τῶν σῶν· τὰ δὲ σὰ λήγει ὥρας, σὺ δ' ἄρχῃ ἀνθεῖν.

[..]ſque interr. [..]it & Fic. diſtin[..]ns poſt σοῦ, & ſubaudiens [..]

A mum ſuum norit. ALCIB. Perſpicuum eſt. SOC. [a] Quicunque igitur ea quæ ad corpus pertinent cognoſcit, ea quidẽ quæ ſua ſunt cognoſcit: non verò ſeipſum. ALCIB. Ita. SOC. Nullus nimirum medicus ſeipſum cognoſcit, quatenus medicus: neque exercitor, quatenus exercitor. ALCIB. Non videtur. SOCR. Multum verò abeſt vt vel agricolæ vel cæteri quilibet opifices norint ſeipſos. neque enim quæ [b] ſua ſunt, cognoſcunt, quemadmodum apparet, ſed adhuc remotiora iis quæ ſua

13

B ſunt, in earum quidem artium quas penes ſe habent, inſtitutis. ea enim norunt quæ ad corpus pertinent, quibus videlicet illud curetur. ALC. Verum ais. SOC. Si igitur Sapientia eſt, ſeipſum cognoſcere, nemo horum ſapiens eſt, ex illius artis inſtituto atque vi. ALC. Non mihi quidem videtur. SOC. Hac de cauſa etiam hæ artes videntur eſſe viles atque ſordidæ, neque in bonum etiam ingenuúmque virũ cadere. ALC. Omnino. SOC. Nónne rurſus quicunque corpus colit, id quod ad ſeipſum pertinet, non ſeipſum colit? ALC.

C Videtur. SOC. Quicunque autem pecunias colit, neque ſeipſum quidem, neque ea quæ ad ſeipſum pertinent: ſed adhuc ſeipſo remotiora. AL. Mihi quidem videtur. SO. Non res ſuas igitur agit is qui in pecuniis congerendis verſatur. AL. Rectè. SOC. [c] Siquis igitur Alcibiadis corpus amat, non Alcibiadem quidem propriè amat, ſed quædam quæ ad Alcibiadem pertinent. AL. Vera narras. SOC. Qui verò te amat, animum tuum amat. AL. Neceſſe videtur, ex tuo illo ſermone. SO. Nónne qui corpus tuum amabat, vbi deſiit flo-

D rere, continuò abit atque euolat? AL. Videtur. SO. Qui autem animum amat, haud quaquam diſcedit abs te, donec ad meliorem frugem peruenias. AL. Conſentaneũ eſt videlicet. SOC. Is igitur ego ſum qui nõ diſcedo, ſed permaneo, licet corporis flos deſinat, & alii tui amatores diſceſſerint. AL. Et rectè tu quidẽ, Socrates: & ne quæſo diſceſſeris. SOC. Omni ergo ſtudio da operã vt quampulcherrimus ſis. AL. Hac

E in re quidẽ omni animi contentione ſedulò enitar. SO. Ita profectò res tuæ ſe habẽt: nec fuerit (ſicuti perſpicuũ eſt) Alcibiadis filio Cliniæ amator vllus, neq; eſt, vno excepto: hic autẽ eſt nimirum dilectus Socrates Sophronici & Phænaretes filius. AL. Verum ais. SO. Nónne dixiſti me aliquantulum anteuertiſſe? quandoquidem prius in animo habebas me adire, vt cauſam percontareris quare ſolus non diſcedam? AL. Ita eſt videlicet. SOC. Hæc verò cauſa eſt, quòd ſolus ego ſim tui amator: alii verò, tuarũ rerum. tuæ porro res florẽ amittunt temporíſque lapſu decidunt: tu verò florere

a Secũda, Qui corpus cognoſcit, non quidẽ ſe, ſed res ſuas cognoſcit.

b Tertia, Qui ea quæ ad corporis cultum pertinent, nouit, is nec ſe nouit nec res ſuas, ſed adhuc remotiora. id eſt ſuarũm rerũm adiumenta. Τὰ τῶν ἑαυτῶ πορρωτέρω vocat adiumenta artium inſtitutarum ad corporis noſtri cultum. In quarum numero & omnem corporis cultum, ipſáſque maximè diuitias enumerat.

c Docet opportunè primariæ quæſtionis cauſã: id eſt, Qui ſolus Socrates permaneat in amando & colendo Alcibiade, quũ cæteri omnes diſcedant. Reſpondet, Id eo fieri quoniam ipſe amabat Alcibiadem. id eſt animum Alcibiadis: cæteri, corpus Alcibiadis: quod quum in dies florem ſuum amittat, ideo ab illis cõtemnitur.

a Commoda Socratis admonitio, & cum re ipſa cohærens: Ipſi etiam atque etiam videndum ne à populo corrumpatur.

incipis.[a] Atqui nunc, niſi ab Atheniēſi populo corrumparis, & turpior euadas, haud quaquam te reliquero. hoc autē vehementer pertimeſco, ne quum populi amoribus te dederis, corrumparis nobíſque pereas. illud enim iam multis bonis & honeſtis ciuibus euenit. ſpecioſus enim eſt noxię formæ illecebris, magnanimi populus Erechthei. illum igitur perſonata illa larua denudatum contemplandum memineris, & iſtos ſcopulos omni cautione & diligentia effugeris: vti maturè etiam atque etiam edico. ALC. Quidnam? SOC. Primùm, vt te exerceas, mi Alcibiades, & ea quæ ſunt diſcenda, diſcas, antequā ad reipubl. adminiſtrationem accedas: nec prius illam adeas quàm opportuna venenis amoliendis propulſandíſque amuleta tibi comparaueris, ne te vltro ingeras in periculum atque incommodum. AL. [a] Rectè mihi quidem dicere videris, Socrates. ſed conator ediſſerere qua ratione nos noſtri curam gerere poſſimus. SOC. [b] Nónne hac de re abundè hactenus explicatū eſt, atque perſpicuè definitus hic locus? Quid enim ſimus, ſatis commodè mutuo conſenſu expoſitum eſt. verebamur autem ne inſcii ab hoc aberraremus, & aliud quidpiam quàm noſipſos curaremus. AL. Ita ſe res habet. SO. Deinde, dictum etiam à nobis eſt, curā eſſe animi gerendam, & ad eam rem omne ſtudium eſſe conuertendum. ALCI. Perſpicuum eſt. SO. Corporum verò curandorum pecuniarúmque cumulandarum curam ad cæteros traducendam. AL. Quídni? SOC. Ecquo igitur modo hæc omnino cognoſcere poſſimus? quādoquidem, vt apparet, ſi hoc nouerimus, & nos etiam ipſos cognoſcemus. [c] vtrum verò, per deos immortales, præclaram illam Delphici elogii, cuius mētionem modò fecimus, ſententiam minimè intelligimus? ALC. Quódnam illud eſt & quo hæc ais conſilio, Socrates? SO. Equidem tibi dicam, quídnam ſuſpicer ſcriptum illud dicere atque conſulere. non enim vbique accommodatum exemplū reperiri poteſt, ad illius ſententiam illuſtrandam: ſed ex viſu petitum, opportunum ſanè videtur. AL. Quomodo hoc ais? SOC. Hoc etiam tu perſpice, & ita rationē ini: Siquis oculo noſtro, veluti homini cuidam, aliquis conſilium dare vellet, & diceret, Vide teipſum: ecquid illū monere intellexerimus? nónne vt ad id reſpiciat oculus, in quo ſeipſum ſit intuiturus? ALC. Perſpicuum eſt. SOC. Attento animo conſideremus, in quā rem intuentes, & illum & nos ſimul conſpiceremus. AL. In ſpectra nimirum & res huiuſmodi. SOC. Rectè ais. nónne & oculo, quo videmus, tale quid ineſt? ALCI. Ineſt ſanè. SOC. Animaduertiſti ergo hominis in oculum conſpicientis faciem in oppoſito oculo, veluti in

b Ἀνακεφαλαίωσις totius diſputationis, cuius vsus demonſtratur, repetitis diſertè ſermonis capitibus.

c Præclara εἰκὼν illius cognitionis quæ omnibus imperatur: Animum videlicet cognoſcere ſeipſum, & meliorem quidē ſui partem. id eſt, Sapientiā. Quod illuſtri Oculi exemplo demonſtratur.

A καὶ νῦν γε ἂν μὴ διαφθαρῇς ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίων δήμου, καὶ αἰσχίων γένῃ, οὐ μή σε ἀπολείπω. τοῦτο γὰρ δὴ μάλιστα ἐγὼ φοβοῦμαι, μὴ δημεραστὴς γενόμενος ἡμῖν διαφθαρῇς.
30 πολλοὶ γὰρ ἤδη καὶ ἀγαθοὶ αὐτὸ πεπόνθασιν Ἀθηναίων. εὐπρόσωπος γὰρ ὁ τοῦ μεγαλήτορος δῆμος Ἐρεχθέως· ἀλλ᾽ ἀποδύντα χρὴ αὐτὸν θεάσασθαι. εὐλαβοῦ οὖν τὴν εὐλάβειαν ἣν ἐγὼ λέγω. ΑΛ. Τίνα; ΣΩ. Γύμνασαι
B πρῶτον, ὦ μακάριε, καὶ μάθε ἃ δεῖ μαθόντα ἰέναι ἐπὶ τὰ τῆς πόλεως, πρότερον δὲ μή· ἵνα ἀλεξιφάρμακα ἔχων ἴῃς, καὶ μηδὲν πάθῃς δεινόν. ΑΛΚ. Εὖ μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ πειρῶ ἐξηγεῖσθαι ὅντινα τρόπον ἐπιμεληθεῖμεν ἡμῶν αὐτῶν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τοσοῦτον μὲν ἡμῖν εἰς τὸ πρόσθεν πεπέρανται· ὃ γὰρ ἐσμέν, ἐπιεικῶς ὡμολόγηται. ἐφοβούμεθα δὲ μὴ τούτου σφαλέντες, λάθωμεν ἑτέρου τινὸς ἐπιμελούμενοι, ἀλλ᾽ οὐχ ἡμῶν. ΑΛΚ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩ. Καὶ μετὰ
C τοῦτο δὲ ὅτι ψυχῆς ἐπιμελητέον, καὶ εἰς τοῦτο βλεπτέον. ΑΛ. Δῆλον. ΣΩΚ. Σωμάτων δὲ καὶ χρημάτων τὴν ἐπιμέλειαν ἑτέροις παραδοτέον. ΑΛ. Τί μήν; ΣΩ. Τίν᾽ οὖν ἂν τρόπον γνοίημεν αὐτὸ ἐναργέστατα; ἐπειδὴ τοῦτο γνόντες, ὡς ἔοικε, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς γνωσόμεθα. ἆρα πρὸς θεῶν εὖ λέγοντος οὗ δὴ νυνδὴ ἐμνήσθημεν τοῦ Δελφικοῦ γράμματος οὐ ξυνίεμεν; ΑΛΚ. Τὸ ποῖον; τί διανοούμενος λέγεις, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Ἐγώ σοι φράσω
D ὅ γε ὑποπτεύω λέγειν καὶ ξυμβουλεύειν ἡμῖν τοῦτο τὸ γράμμα. κινδυνεύει γὰρ οὐδὲ πολλαχοῦ εἶναι παράδειγμα αὐτοῦ, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὄψιν μόνον. ΑΛ. Πῶς τοῦτο λέγεις; ΣΩΚ. Σκόπει καὶ σύ· εἰ ἡμῶν τῷ ὄμματι, ὥσπερ ἀνθρώπῳ, ξυμβουλεύων, εἶπεν, ἴδε σαυτόν, πῶς ἂν ὑπελάβομεν τί παραινεῖν; ἆρα οὐχὶ εἰς τοῦτο βλέπειν, εἰς ὃ βλέπων ὀφθαλμὸς ἔμελ-
16 λεν αὑτὸν ἰδεῖν; ΑΛ. Δῆλον. ΣΩΚ. Ἐννοῶμεν δὴ εἰς τί βλέποντες τῶν ὄντων, ἐκεῖνό
E τε ὁρῷμεν ἅμα ἂν καὶ ἡμᾶς αὐτούς. ΑΛ. Δῆλον δή, ὦ Σώκρατες, ὅτι εἰς κάτοπτρά τε καὶ τὰ τοιαῦτα. ΑΛ. Ὀρθῶς λέγεις. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τῷ ὀφθαλμῷ ᾧ ὁρῶμεν ἔνεστι τῶν τοιούτων. ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ἐννενόηκας οὖν ὅτι τοῦ ἐμβλέποντος εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τὸ πρόσωπον ἐμφαίνεται ἐν τῇ τοῦ

καταντικρὺ

κατὰ μικροῦ ὄψις, ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ· ὃ δὴ A καὶ κορύφιον καλοῦμεν, εἴδωλον ὄν τι τοῦ ἐμβλέποντος. ΑΛ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Ὀφθαλμὸς ἄρα ὀφθαλμὸν θεώμενος, καὶ ἐμβλέπων εἰς τοῦτο ὅπερ βέλτιστον αὐτοῦ, καὶ ᾧ ὁρᾷ, οὕτως ἂν αὑτὸν ἴδοι. ΑΛΚ. Φαίνεται. ΣΩΚ. Εἰ δέ γε εἰς ἄλλο τῶν τοῦ ἀνθρώπου βλέποι, ἤ τι τῶν ὄντων, πλὴν εἰς ἐκεῖνο ᾧ τοῦτο τυγχάνει ὅμοιον, οὐκ ὄψεται ἑαυτόν. ΑΛΚ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚ. Ὀφθαλμὸς ἄρα εἰ B μέλλει ἰδεῖν ἑαυτὸν, εἰς ὀφθαλμὸν αὐτῷ βλεπτέον, καὶ τοῦ ὄμματος εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον ἐν ᾧ τυγχάνει ὀφθαλμοῦ ἀρετὴ ἐγγιγνομένη. ἔστι δὲ τοῦτό που ὄψις. ΑΛ. Οὕτως. ΣΩ. Ἆρ᾽ οὖν, ὦ φίλε Ἀλκιβιάδη, καὶ ψυχὴ εἰ μέλλει γνώσεσθαι αὑτὴν, εἰς ψυχὴν αὐτῇ βλεπτέον; καὶ μάλιστα εἰς τοῦτον αὐτῆς τὸν τόπον ἐν ᾧ ἐγγίγνεται ἡ ψυχῆς ἀρετὴ, σοφία, καὶ εἰς ἄλλο ᾧ τοῦτο τυγχάνει ὅμοιον ὄν; ΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ἔχομεν οὖν εἰπεῖν ὅ,τι ἐστὶ τῆς ψυχῆς θειότερον, ἢ τοῦτο περὶ ὃ τὸ εἰδέναι τε καὶ C φρονεῖν; ΑΛ. Οὐκ ἔχομεν. ΣΩΚ. Τῷ θείῳ ἄρα τοῦτ᾽ ἔοικεν αὐτῆς· καί τις εἰς τοῦτο βλέπων, καὶ πᾶν τὸ θεῖον γνοὺς, θεόν τε καὶ φρόνησιν, οὕτω καὶ ἑαυτὸν ἂν γνοίη μάλιστα. ΑΛ. Φαίνεται. ΣΩ. Τὸ δὲ γιγνώσκειν αὑτὸν, ὡμολογοῦμεν σωφροσύνην εἶναι. ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ἆρ᾽ οὖν μὴ γιγνώσκοντες ἡμᾶς αὐτοὺς, μηδὲ σώφρονες ὄντες, δυναίμεθ᾽ ἂν εἰδέναι τὰ ἡμέτερα αὐτῶν κακά τε καὶ ἀγαθά; ΑΛ. Καὶ πῶς ἂν τοῦτο γένοιτο, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Ἀδύνατον D γὰρ ἴσως φαίνεται, μὴ γιγνώσκοντα Ἀλκιβιάδην, τὰ Ἀλκιβιάδου γιγνώσκειν ὅτι Ἀλκιβιάδου ἐστίν. ΑΛ. Ἀδύνατον μέντοι, νὴ Δία. ΣΩ. Οὐδ᾽ ἄρα τὰ ἡμέτερα, ὅτι ἡμέτερα, εἰ μὴ δι᾽ ἡμᾶς αὐτούς; ΑΛ. Πῶς γάρ; ΣΩ. Εἰ δ᾽ ἄρα τὰ ἡμέτερα, οὐδὲ τὰ τῶν ἡμετέρων. ΑΛ. Οὐ φαίνεται. ΣΩ. Οὐκ ἄρα πάνυ τι ὀρθῶς ὡμολογοῦμεν, ὁμολογοῦντες ἄρτι εἶναί τινας οἳ ἑαυτοὺς μὲν οὐ γιγνώσκουσι, τὰ δὲ ἑαυτῶν· ἀλλ᾽ οὐδὲ τὰ τῶν ἑαυτῶν. ἔοικε γὰρ πάντα ταῦτα E εἶναι κατιδεῖν ἑνός τε καὶ μιᾶς τέχνης, αὑτὸν, τὰ αὑτοῦ, τὰ τῶν ἑαυτοῦ. ΑΛ. Κινδυνεύει. ΣΩ. Ὅστις δὲ τὰ αὑτοῦ ἀγνοεῖ, καὶ τὰ τῶν ἄλλων που ἂν ἀγνοοῖ κατὰ ταὐτά. ΑΛΚ. Τί μήν; ΣΩΚ. Οὐκοῦν εἰ τὰ τῶν ἄλλων, καὶ τὰ τῶν πόλεων ἀγνοήσει. ΑΛ. Ἀνάγκη. ΣΩ. Οὐκ ἄρα ἂν γένοιτο ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ πολιτικός. ΑΛ. Οὐ δῆτα. Σ. Οὐ μὴν οὐδ᾽ οἰκονομικός γε.

ſpectro apparere, in pupilla videlicet: quã quidem inſpicientis imaginem ibi apparentem, κορύφιον appellamus. ALCIB. Verum ais. SOC. Oculus igitur oculum contemplans, & quod optimum ſui eſt, & quo videt, ſic ſeipſum videbit. ALCIB. Apparet. SOC. Si verò in aliam quandam hominis partem intueatur, aut in rem aliquam, preter illam cui hæc ſimilis eſt, non videbit ſeipſum. ALC. Verum ais. SOC. Oculus igitur, vt ſeipſum videre poſſit, in oculum per ſe intueri debet, & in illum quidē oculi locum in quo ineſt oculi virtus. illud autem eſt viſio. ALC. Ita. SOC. Nónne igitur, mi Alcibiades, animus quoque, vt quidem poſſit ſeipſum cognoſcere, in animum per ſe intueri debet? & in eum maximè locum in quo ineſt animi virtus, nimirum ſapientia, & in aliam rem cui hæc aſſimilis eſt? ALC. Mihi quidem videtur ita, Socrates. SOC. [a] Poſſumúſne dicere, aliam quampiã eſſe animi partem diuiniorē quàm hæc eſt, circa quam ſcientia & ſapientia verſatur? ALC. Non poſ-
11 ſumus. SOC. Hæc ergo ipſius pars diuinitati ſimilis eſſe videtur, & ſiquis in hanc intueatur, & omnem diuinitatem Deúmque & ſapientiã perſpexerit, ita & ſeipſum maximè nouerit. ALC. Videtur. SOCR. Noſſe autem ſeipſum, dedimus eſſe Sapientiam. ALC. Omnino. SOC. [b] Nunquid ſi noſipſos minimè nouerimus, neque fuerimus ſapientes, poſſimus noſtra & bona & mala cognoſcere? ALCI. Quî verò id fieret, Socrates? SOCR. Fieri nimirum non poſſe videtur, vt is qui Alcibiadem non nouit, res Alcibiadis norit ad ipſum Alcibiadem pertinere. ALCIB. Fieri videlicet per Iouem non poteſt. SOC.
17 Noſtráne nouerimus noſtra eſſe, niſi per noſmetipſos? ALCIB. Quomodo veró? SOCR. Si igitur noſtra minimè cognoſcimus, neque ea ſanè quæ noſtrorum ſunt, ſcimus. ALCIB. Non videtur. SOCR. Non ſatis ergo rectè id concedebamus, dum daremus videlicet paulo antè, quoſdam eſſe qui ſeipſos minimè cognoſcant, & tamen ſuas res cognoſcerent. At imo neque eas res quæ ſuorum ſunt, norunt. Vnius enim eiuſdémque artis eſſe videtur, omnia hæc noſſe, & ſeipſum, & ſuas res & quæ ſuorum ſunt. ALCIB. Videtur. SOCR. [c] Qui igitur res ſuas ignorat, eadem ſanè ratione res aliorum ignorabit. ALCI. Quidni? SOCR. Porrò ſi aliorum, hominum videlicet priuatorum, res ignorat, nónne & Ciuitatum res igno-
18 rabit? ALCI. Neceſſe eſt. SOC. Rerum autem illarum imperitus, rebus ciuilibus adminiſtrandis minimè idoneus erit. AL. Nequaquã. SO. Neque verò domeſticis.

[a] Germanæ illius noſtri cognitionis fundamentum, DEI COGNITIO.

[b] Præclarum theorema, Qui ſeipſum nouit, res ſuas bene nouerit, id eſt, rebus ſuis commodè prouidebit. In noſtri igitur cognitione primordiũ ſumendum eſt, vt noſtris rebus bene conſulamus .i. Cognitio ſuiipſius eſt vera & certa ratio Rerumpublicarum bene adminiſtrandarum, regendarum familiarum, vniuerſæ denique vitæ noſtræ honeſtè & feliciter componendæ.

[c] Contrà docet, Ex noſtri ignoratione maximam oboriri confuſionem in genere humano, ſummámq; adeò infelicitatem.

AL. Minimé. SO. Neque verò quid agat, nouerit. AL. Nullo modo. SOC. Qui autem ignorat quid agat, nónne errabit? AL. Omnino. SOC. Qui huiuſmodi autem erroribus agetur, nónne malè aget & priuatim & publicè? ALC. Quídni? SOC. Qui autem malè agit, nónne infelix eſt? ALC. Eſt, & maximè quidem. SOC. Quid verò hi quibus ille agit? AL. Et hi quoque. SO. Non ergo fieri poteſt vt quis ſit felix, niſi qui ſapiens & bonus extiterit. ALC. Non poteſt. SOC. Homines igitur mali ſunt infelices. AL. Maximé. SOC. Non igitur is qui diues euaſit, ab infelicitate liberatur, ſed qui ſapiens. AL. [a] Videtur. SOC. Non itaque mœnibus, neque triremibus neque naualibus indigēt ciuitates, Alcibiades, ad hoc vt felices ſint, neque verò aut hominū multitudine, potētiæve magnitudine, abſque virtute. AL. Non ſané. SOC. Quòd ſi rempub. rectè & præclarè adminiſtrare inſtituis, ciuibus tuis virtus communicanda eſt. AL. Quídni? SO. Potéſtne id quiſquā aliis communicare quod non habet? AL. Quomodo veró? SO. In primis illud ipſū tibi comparandū eſt, & alterius gratia qui non ſingulatim tantùm ſui ſuorúmq; curam gerere velit & illis imperare, ſed & ciuitati præeſſe, & rebus ciuitatis. AL. Verū ais. SOC. Non ergo aliam poteſtatem aliúdve imperiū tibi parandū memineris, vel tibi, vel reipubl. vt pro arbitratu quidlibet agas, præter ſapientiam atque iuſtitiā. AL. Perſpicuum eſt. SO. Si enim & tu & Reſpubl. [tuis nimirum conſiliis vtens] rectè feceritis, quod Deo gratum eſt facietis. AL. Conſentaneum ſanè eſt. SOC. Et, quod antea dicebamus, ita agetis vt diuinæ maieſtatis ſplendorem vobis ob oculos proponatis. ALC. Apparet. SOC. Atque ſi illud vobis obuerſetur, & vos & res & bona veſtra diligenter & perſpicietis & cognoſcetis. ALCI. Certé. SOC. Nónne rectè & feliciter rem geretis? ALC. Certé. SOC. Ego verò hac de re præſenti animo me ſponſorem atque fideiuſſorem præſto, fore nimirum vt ii qui ita agent, felices hauddubiè ſint. AL. Aſſiduus ſanè es & idoneus fideiuſſor. SOCR. Si verò iniuſtè egeritis, impietatem & inuolutā tenebroſæ ignorantiæ caliginem intuentes, his certè ſimilia, vti par eſt, facietis, vos ipſos ignorantes. AL. Videtur. SOC. [b] Illi enim homini cui poteſtas ſuppetat quidlibet agendi pro arbitratu, mente autem & prudentia ſit deſtitutus, conſentaneum eſt huiuſmodi quiddam contingere, ſiue ſit priuata perſona, ſiue Reſpublica, quod ægrotanti, cui erit poteſtas quidlibet agendi pro arbitratu, mentem autem medicā non habuerit, & in eū tamen impotēter &

a Aliud Theorema, cum proximo optimè cohærens: Virtutem eſſe omnium Rerumpubl. firmamentū: quæ ſit videlicet ciuibus cōmunicanda. Sapientiā autem & Iuſtitiam, magnas quidem & fructuoſas eſſe virtutes: maximam autē atque præſtantiſſimam, Pietatem. quæ eſt vera veræ felicitatis via, & virtutis verum fulcrū: contrà, Impietatē patefacere aditum ad omne genus infelicitatis.

b Illius Theorematis diſerta applicatio, valde conſentanea argumento: Vti potior ſit virtutis cura, & priuatis hominibus & Reipubl. & in hanc omni animi contentione incumbant.

A ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚ. Οὐδέ γε εἴσεται ὅ, τι
πράττει. ΑΛ. Οὐ γὰρ οὖν. ΣΩ. Ὁ δὲ μὴ
εἰδὼς οὐχ ἁμαρτήσεται; ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩ.
Ἐξαμαρτάνων δὲ, οὐ κακῶς πράξει ἰδίᾳ τε
καὶ δημοσίᾳ; ΑΛ. Πῶς δ᾽ οὔ; ΣΩ. Κακῶς δὲ πράττων, οὐκ ἄθλιος; ΑΛ. Σφόδρα γε. ΣΩ. Τί δ᾽ οἷς οὗτος πράττει; ΑΛ.
Καὶ οὗτοι. ΣΩΚ. Οὐκ ἄρα οἷόν τε, ἐὰν μή
τις σώφρων καὶ ἀγαθὸς ᾖ, εὐδαίμονα εἶναι. ΑΛ.
Οὐχ οἷόν τε. ΣΩ. Οἱ ἄρα κακοὶ τῶν αν-
B θρώπων, ἄθλιοι. ΑΛ. Σφόδρα γε. ΣΩ.
Οὐκ ἄρα οὐδ᾽ ὁ πλουτήσας, ἀθλιότητος ἀπαλλάττεται, ἀλλ᾽ ὁ σωφρονήσας. ΑΛ. Φαίνεται. ΣΩ. Οὐκ ἄρα τειχῶν, οὐδὲ τριήρων οὐδὲ νεωρίων δέονται αἱ πόλεις, ὦ Ἀλκιβιάδη, εἰ μέλλουσιν εὐδαιμονήσειν, οὐδὲ πλήθους, οὐδὲ μεγέθους, ἄνευ ἀρετῆς. ΑΛ. Οὐ μέντοι. ΣΩ. Εἰ δὴ μέλλεις τὰ τῆς πόλεως πράξειν ὀρθῶς καὶ καλῶς, ἀρετῆς σοὶ μεταδοτέον
τοῖς πολίταις. ΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚΡ.
C Δύναιτο δ᾽ ἄν τις μεταδιδόναι ὃ μὴ ἔχει;
ΑΛ. Καὶ πῶς; ΣΩ. Αὐτῷ ἄρα σοὶ πρῶτον κτητέον, ἀρετὴν, καὶ ἄλλῳ, ὃς μέλλει μὴ
ἰδίᾳ μόνον αὐτοῦ τε καὶ τῶν αὐτοῦ ἄρξειν καὶ ἐ-
23 πιμελήσεσθαι, ἀλλὰ πόλεως καὶ τῶν τῆς πόλεως. ΑΛ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Οὐκ ἄρα ἐξουσίαν σοὶ οὐδ᾽ ἀρχὴν παρασκευαστέον σαυτῷ ποιεῖν ὅ, τι ἂν βούλῃ, οὐδὲ τῇ πόλει, ἀλλὰ δικαιοσύνην καὶ σωφροσύνην.
ΑΛ. Φαίνεται. ΣΩ. Δικαίως μὲν γὰρ πράτ-
D τοντες καὶ σωφρόνως σύ τε καὶ ἡ πόλις, θεοφιλῶς πράξετε. ΑΛ. Εἰκός γε. ΣΩΚ.
Καὶ, ὅπερ γε ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέγομεν, εἰς τὸ θεῖον καὶ λαμπρὸν ὁρῶντες πράξετε.
ΑΛ. Φαίνεται. ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν ἐνταῦθά γε βλέποντες, ὑμᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὰ ὑμέτερα ἀγαθὰ κατόψεσθέ τε καὶ γνώσεσθε. ΑΛ.
Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν ὀρθῶς τε καὶ εὖ πρά-
ξετε; ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν οὕτω
E γε πράττοντας ὑμᾶς ἐθέλω ἐγγυήσασθαι ἦ μὴν εὐδαιμονήσειν. ΑΛ. Ἀσφαλὴς γὰρ εἶ ἐγγυητής. ΣΩ. Ἀδίκως δέ γε πράττοντες, εἰς τὸ ἄθεον καὶ σκοτεινὸν βλέποντες, ὡς τὰ εἰκότα, ὅμοια τούτοις πράξετε, ἀγνοοῦντες ὑμᾶς αὐτούς. ΑΛ. Ἔοικεν. ΣΩ. Ὧι γὰρ, ὦ φίλε Ἀλκιβιάδη, ἐξουσία μὲν ᾖ ποιεῖν ὃ βούλεται, νοῦν δὲ μὴ ἔχῃ, τί τὸ εἰκὸς συμβαίνειν, ἰδιώτῃ ἢ καὶ πόλει; οἷον, νοσοῦντι ἐξουσίας οὔσης δρᾶν ὃ βούλεται, νοῦν ἰατρικὸν μὴ ἔχοντι,

A τυραννοῦντι δὲ, ὡς μηδὲ ἐπιπλήττοι τις αὐτῷ, τί τὸ συμβησόμενον; ἆρ' οὐχ, ὡς τὸ εἰκός, διαφθαρῆναι τὸ σῶμα; ΑΛ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚ. Τί δ' ἐν νηῒ, εἴ τῳ ἐξουσία εἴη ποιεῖν ὃ δοκεῖ, νοῦ τε καὶ ἀρετῆς κυβερνητικῆς ἐστερημένῳ, καθορᾷς ἃ ἂν ξυμβαίνη αὐτῷ τε καὶ τοῖς ξυνναύταις; ΑΛ. Ἔγωγε, ὅτι γε ἀπόλοιντο πάντες ἄν. ΣΩ. Οὐκοῦν ὡσαύτως ἐν πόλει τε, καὶ ἁπάσαις ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ἀπολειπομέναις ἀρετῆς, ἕπεται τὸ
B κακῶς πράττειν. ΑΛ. Ἀνάγκη. ΣΩΚ. Οὐκ ἄρα τυραννίδα χρὴ, ὦ ἄριστε Ἀλκιβιάδη, παρασκευάζεσθαι οὔτε ἑαυτῷ, οὔτε τῇ πόλει, εἰ μέλλετε εὐδαιμονεῖν, ἀλλ' ἀρετήν. ΑΛ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Πρὶν δέ γε ἀρετὴν ἔχειν, τὸ ἄρχεσθαι ἄμεινον ὑπὸ τοῦ βελτίονος, ἢ τὸ ἄρχειν, ἀνδρὶ, οὐ μόνον παιδί. ΑΛΚ. Φαίνεται. ΣΩ. Οὐκοῦν τό γε ἄμεινον, καὶ κάλλιον; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚΡ. Τὸ δὲ κάλλιον, πρεπωδέστερον; ΑΛ. Πῶς
C δ' οὔ; ΣΩ. Πρέπει ἄρα τῷ κακῷ δουλεύειν. ἄμεινον γάρ. ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Δουλοπρεπὲς ἄρα ἡ κακία. ΑΛΚ. Φαίνεται. ΣΩ. Ἐλευθεροπρεπὲς δὲ ἡ ἀρετή. ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Οὐκοῦν φεύγειν χρὴ, ὦ ἑταῖρε, τὴν δουλοπρέπειαν; ΑΛ. Μάλιστά γε, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Αἰσθάνῃ δὲ νῦν πῶς ἔχεις; ἐλευθεροπρεπῶς, ἢ οὔ; ΑΛ. Δοκῶ μοι καὶ μάλα σφόδρα αἰσθάνεσθαι. ΣΩ. Οἶσθα οὖν πῶς ἀποφεύξῃ τοῦτο τὸ περὶ σὲ νῦν; ἵνα μὴ ὀνομάζωμεν αὐτὸ ἐπὶ καλῷ ἀνδρί.
D ΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Πῶς; ΑΛΚ. Ἐὰν βούλῃ σύ, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Οὐ καλῶς λέγεις, ὦ Ἀλκιβιάδη. ΑΛ. Ἀλλὰ πῶς χρὴ λέγειν; ΣΩ. Ὅτι ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ. ΑΛ. Λέγω δή· καὶ πρὸς τούτοις μέντοι τόδε λέγω, ὅτι κινδυνεύσομεν μεταβαλεῖν τὸ σχῆμα, ὦ Σώκρατες, τὸ μὲν σὸν, ἐγὼ, σὺ δὲ τοὐμόν. οὐ γὰρ ἔστιν ὅπως οὐ παιδαγωγήσω σε ἀπὸ τῆσδε τῆς ἡμέρας· σὺ δ' ὑπ' ἐμοῦ παιδαγωγήσῃ.
E ΣΩ. Ὦ γενναῖε, πελαργοῦ ἄρα ὁ ἐμὸς ἔρως οὐδὲν διοίσει, εἰ παρὰ σοὶ ἐννεοττεύσας ἔρωτα ὑπόπτερον, ὑπὸ τούτου πάλιν θεραπεύεται. ΑΛ. Ἀλλ' οὕτως ἔχει· καὶ ἄρξομαί γε ἐντεῦθεν τῆς δικαιοσύνης ἐπιμελεῖσθαι. ΣΩ. Βουλοίμην ἄν σε καὶ διατελέσαι· ὀρρωδῶ δὲ, οὔτι τῇ σῇ φύσει ἀπιστῶν, ἀλλὰ τὴν τῆς πόλεως ὁρῶν ῥώμην, μὴ ἐμοῦ τε καὶ σοῦ κρατήσῃ.

A tyrannicè ſæuiat qui illũ ab intẽperie reuocare velit. ecquid verò par eſt illi ægroto contingere? nónne illud, vt planè corrũpatur atque profligetur ipſius corpus? AL. Vera ais. SOC. Quid verò in naui, ſi cui ſit poteſtas agẽdi quod ſibi videatur, ſit tamẽ mente & virtute gubernatoria deſtitutus? animaduertíſne quid & ſibi & reliquis vectoribus cõtingat? AL. Equidem: vt videlicet omnes pereant. SO. Nónne etiã conſentaneum eſt, infelicem exitum iis cõtingere eodẽ modo in ciuitatibus & reliquis
B imperiorũ cæterarúmq; publicarũ adminiſtrationum generibus, quæ virtute ſint deſtitutæ? AL. Neceſſe eſt. SO. Nõ igitur apparandæ ſunt à te rationes tyrannidis procurandæ ſiue tibi ſiue ciuitati (ſi quidẽ felices eſſe velitis) ſed virtus paranda eſt. AL. Verum ais. SO. Iam verò priuſquam virtutem habeat aliquis, non tantùm puero ſed etiam viro ſatius eſt, imperio alicuius melioris ſubiici, quàm imperiũ [præcox] obtinere. AL. Videtur. SO. [a] Nónne quod melius, eſt etiã honeſtius? AL. Eſt. SO. Illud autẽ quod honeſtius eſt, nónne
C decentius eſt? AL. Quídni? SO. Improbũ igitur decet ſeruire. vtilius enim eſt. AL.
24 Certé. SO. Improbitas enim ſeruile quidpiam eſt. AL. Conſtat. SO. Virtus contrà, liberale quiddam atque ingenuum. AL. Eſt. SOC. Nónne ſeruilis illa & inhoneſta illiberalitas fugiẽda eſt? AL. Maximè, Socrates. SOC. Nunc verò ſentíſne quomodo te habeas? liberalitérne, an non? AL. Id equidem maximè videor ſentire. SOC. Noſtín' igitur quo pacto effugere poſſis hunc animi tui inordinatum motum? ne apud clarum virum huius mentio iniiciatur. ALC. Equidem. SOC. Quomodo?
D AL. Si velis, Socrates. SOC. Non rectè ais, Alcibiades. AL. [b] At quomodo dicẽdum eſt? SO. SI DEVS VELIT. AL. [c] Id igitur dico: & præterea etiã dico, periculũ eſſe ne perſonas commutemus, vt tu quidem meam, ego tuam induam perſonam. Fieri enim aliter non poteſt quin ex hoc die pædagogi erga te fungar munere, & tu mei magiſterii mandatis obſequaris. SO. Itaque meus amor, ſtrenue Alcibiades, nõ differet à ciconia, ſi alatum amorẽ ita velUti in nido foueris, vt ab illo rurſus nutria-
E tur. AL. Verùm ita ſe res habet: & hinc quidẽ incipiã virtutis curam gerere. SO. Optarim equidẽ te hac in voluntate conſtanter perſeuerare. ne autẽ ita nõ accidat, grauiter pertimeſco: non quòd tuæ naturæ diffidam, ſed quòd huius reipubl. robur perſpiciam atque potentiam, quæ videlicet & te & me ſit ſuperatura.

a Honeſtum imperiũ Virtutis, inhoneſta Turpitudinis ſeruitus.

b DEVS, honeſtæ & felicis vitæ autor: vt quidem Ethica præcepta, ſint vtilia, SI DEVS VELIT.

c Iucunda diſputationis cataſtrophe: Alcibiades ſermonibus Socratis in meliorẽ frugem ſe parat: ſed ſeriò à Socrate rurſus monetur vt fugiat multitudinis contagionem. Vniuerſus autem diſputationis character ita eſt μαιευτικός, vt certæ & perſpicuæ doctrinæ dogmata elici poſſint.

ALCIBIADES SECVNDVS, Siue, DE PRECATIONE.

ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ, Ἢ, ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ.

IN ALCIBIADEM II, ARGVMENTVM.

VIRTVTEM τῷ ὁσίῳ καὶ τῷ δικαίῳ definit Plato, id eſt, Pietate & Iuſtitia. illa ad Dei cultum, hæc ad homines refertur: vt non modò vitæ noſtræ fundamentũ conſtituatur, ſed vniuerſa etiam illius moles exædificetur, conſtitutis rationibus humanæ ſocietatis, quibus vitam noſtram muniamus, mutuáque inter nos officia colamus, & in ſecundis & in aduerſis rebus (quibus hæc noſtra vita variè percellitur) commodo temperamento, ad vtrunque tempus videlicet pares eſſe poſſimus. Hinc exoritur inſtructiſſimus ille Virtutum comitatus: quarum peculiarem tractationem in hac ſecunda quartæ Syzygiæ claſſe inſtituere, hactenus fuit cõſilium meum (vt ſæpe ſum teſtatus) quatenus videlicet fieri poſſet, & dialogorum opportunitas pateretur. Itaque non quicquid apud Platonem de Virtutibus ſingulatim agitur, cõgeſſi in hanc claſſem, ſed quicquid exiſtimaui commodè huc poſſe reuocari. nam & copioſam tractationem de Iuſto reliqui libris Politicis: & varia variis in locis ſcio tractari, pro argumenti opportunitate, huc atque illuc diſſipata: in quibus colligendis peculiaris quædam opera neceſſariò efflagitatur, vt vniuerſa doctrinæ moles, ſuis omnibus partibus conſtans atque perfecta, cõponi poſſit. Primum igitur in hac ſecunda claſſe locum dedi ALCIBIADI SECVNDO, qui eſt de Precatione, præſtantiſſima Pietatis parte: quam Pietatem dixi eſſe reginam omnium virtutum. At illius tãtùm vmbram non veritatẽ ſectati ſunt ethnici. non defuerũt tamen ipſis illius cognitionis principia, & quidem talia vt eis omnem præripiant excuſationem, quòd Deum quem norant, minimè agnouerunt, nec vt Deum coluerunt, vt ait Apoſtolus. Apparet enim ex hac etiam diſputatione, ſuperſtitiones repugnare principiis lucis naturalis, quæ docet Deum non eſſe in commenta humana transformandum: vt verum ſit quod idem ait Apoſt. διότι γνόντες τὸν θεὸν, οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν ἢ ηὐχαρίστησαν. Deum cognoſcere, & vt Deum colere, eſt, non humano more Deum apprehendere, neque craſſum etiam illi cultum aſſignare: quemadmodum fecit ſuperſtitio, quæ commutauit ſplendorem infinitæ Dei maieſtatis in vanam quandam imaginem mortalis creaturæ, & ita Deum exhibuit hominum animis vt hominẽ mortalem. Cuius craſſæ & ſtupidæ vecordiæ argumentum apparet maximè in eo quòd homines exiſtimarent poſſe ſe ſuis beneficiis & meritis Deum ſibi demereri atque cõciliare: vt quædam ſit inter Deũ & homines ἐμπορικὴ (ſicuti dicebat Socrates in Euthyphrone) id eſt, ſit dandi & accipiẽdi mutuum quoddam commercium, ex ſtipulationis formula, *Do ut des*. quod audacis ſuperſtitionis εἴδωλον hac diſputatione diſcutitur, vt eadem quoque opera conuellantur omnia quæ eo innituntur: id eſt, vniuerſa corruat ſuperſtitio, quæ inde & nata eſt & creuit, quòd in Deo beneficiis demerendo exiſtimaret ſe vtilem fructuoſámque operam collocare poſſe. Sed mẽdacium deprehendit Socrates, non autem puram germanámque veritatem nouit: quemadmodum de ſe disertè fatetur, ſe in huius rei cognitione, cuius tamen ſtudio totus flagret, ἐν κλύδωνι διαχειμάζειν, ac proinde ardentiſſimis votis præceptorem expectare, qui hæc doceat, felicémq; illius diei lucem ſibi optet contingere.

ITA patefacta à nobis via eſt, quæ ad diſputationis iſtius θέσιν nos deducat: ex ipſo titulo perſpicuam quidem illam, DE PRECATIONE nimirum: ſed quæ ita tractetur vt non δογματικῶς ſed ἐλεγκτικῶς proponatur. Non docetur ergo quæ ſit legitima precatio, & quæ vera illius conſtituendæ regula: ſed notantur vitia quibus laborant homines, dum precantur. eò enim redit diſputationis clauſula: Abſtinendum potius à precatione, quàm vt perperam ab hominibus inſtituatur. quam tamen veram legitimámque precationem ſe ignorare fatetur Socrates, ſua confeſſione omnes cæteros homines comprehendens. Ita conuincuntur homines fœdæ in precãdo Deo ignorantiæ: non verò docetur quænam vera ſit Dei precandi ratio. quanuis & δογματικῶς elici poſſint quædam minimè negligenda, quantum quidem in profanis hominibus lux in tenebris lucet. Et hæc quidem de ipſius diſputationis θέσει, ſiue ſcopo.

Οἰκονομία autem eſt huiuſmodi.

ALCIBIADEM ad ſacrificium proficiſcentem, & cogitabundum, qui tamen ſuarum cogitationum cauſam minimè poſſet explicare, monet Socrates maximam eſſe rationem cur hac de re attentiſſimè cogitet, ne videlicet ſibi malum accerſat, dum malè & perperam Deum precatur, & ſibi exiſtimat euenturum bonum. Cur autem id ſæpe hominibus contingat, docet Socrates: Ignorantiam eſſe in hominibus huiuſmodi, vt dum arbitrantur ſe bona à Deo petere, mala petant: ſcilicet ſuarum cupiditatum intemperie obcæcati, vt vel ſcientes, vel cæcæ cuiuſdam ignorantiæ impetu, in exitium ruant. Ignorantiã igitur hanc maximè eſſe periculoſam docet: quum ea ignoramus quæ noſſe & neceſſarium eſt & vtile. Obiter tamen oſtendit aliud Ignorantiæ genus, vtilis atque fructuoſæ, quum & ea ignoramus & eorum efficiendorum facultas nobis eripitur quæ ſunt detrimento ceſſura. Itaque pernicioſæ illi atque temerariæ in precando Ignorantiæ tria opponit remedia. Primùm, Vt conſcii noſtræ illius ignorantiæ, à Dei voluntate pendeamus, & ex eius re-

gula definiamus petitiones noſtras. Secundum, Vt optimum finem nobis proponamus, & erudita illius cognitione muniamus animos noſtros, ne improuida temeritate circumueniamur. Hîc tractat copioſum locum, DE VTILI SCIENTIA, quam Optimi illius finis cognitione definit: & illius vſum variè docet. Tertium, Vt prudenter æſtimemus quid à nobis exigat Deus: non munera quidem & ſacrificia, quaſi illis ipſe, veluti improbus fœnerator, conciliari poſſit, ſed animum pietate & iuſtitia ornatum: vt ſeriò cogitemus talem animum illi exhibere: contrà, videamus vti ne Deus malis & vitioſis noſtris precibus infenſus, illas, tanquam blaſphemias, deteſtetur: ſed potius, vt εὐφημίαν noſtram habens acceptam, nobis fauens propitiúſque adſit. Denique teſtatur Socrates huius rei cognitionem eſſe maximi momenti, quæ omnibus votis ſit exoptanda: illam tamen fatetur ſe ignorare. Ita non tam docet quomodo ſit precandum, quàm (vt dixi) indicat, quæ vitia ſint in precando fugiẽda. Ignorabat enim verum Deum, ſine quo vera non poteſt eſſe neque germana inuocatio.

AXIOMATA & THEOREMATA quædam excerpſimus ex hac diſputatione, omnia ferè ETHICA.

1 *Deum precaturi maximam cautionem adhibere debemus ne malè precemur.*

2 *Malè precantur homines dum uel pernicioſa petunt, uel id quod petunt, ignorant.*

3 *Ignorantiæ illius maximum illud eſt incommodum, ut dum bona ſe petere à* Deo *arbitrantur, mala petant.*

4 *Inſipiẽtiæ uariæ ſunt ſpecies, ſtultitia, inſania, &c. quamuis ſpecioſis uirtutum nominibus obtegantur.*

5 *Illo tamen inſipientiæ morbo maxima hominum pars laborat.*

6 *Infiniti humanarum cupiditatum appetitus, maximorum malorum hominibus ſunt cauſæ.*

7 *Duplex ignorantia. una, pernicioſa, quum ea ignoramus quæ noſſe debemus: altera, utilis & fructuoſa, quum ea ignoramus quæ erant nocitura.*

8 *Optimi finis cognitio, eſt omnium ſcientiarum uerum fundamentum, & omnium quoque rerum uera & ſolida poſſeſſio: atque adeo inutilis eſt cæterarum ſcientiarum cognitio, niſi illa optimi finis cognitione firmetur atque ſtabiliatur.*

9 *In precando, etiam atque etiam uidendum eſt ut optimum finem nobis proponamus, nec temerè laxemus fræna cupiditatibus noſtris.*

10 *Veſana eſt audacia, exiſtimare,* Dei *naturam æquè ac hominum, muneribus conciliari, ac proinde obligari* Deum *ſacrificiis externiſque aliis cæremoniis, quæ ſibi ab hominibus tribuantur.*

11 *Poſitum eſt in mero* Dei *arbitrio, dare hominibus quod ipſis ſit utile futurum: non uerò ut homines id poſſint à* Deo *demereri.*

12 *Deus non ſacrificia & munera ab hominibus exigit, ſed animos puros, & pietate ac iuſtitia ornatos.*

13 *Niſi hoc ſubſternatur precibus fundamentum, hominum preces ſunt blaſphemiæ apud* Deum: *contrà, pij & iuſti animi preces, ſunt iucundæ* Deo *εὐφημίαι: licet abſint cæremoniarum apparatus.*

14 *Ignorarunt ethnici ueram precandi rationem. ſiquidem fatentur ipſi ſe hac in re* ἐν κινδύνῳ διακεῖσθαι. *Inhærebat tamen in illorum animis tam præclaræ rei cognoſcendæ maximum ſtudium.* vt nos quidẽ quàm præ illis ſimus felices, agnoſcere debeamus, qui & verum Deum & veram illius inuocãdi rationem tenemus.

DIALECTICVM AXIOMA.

Vnius generis communitate uariæ ſpecies continentur.

HIERONYM. IN EZECH. CAP. XIX.

Qui non intelligunt quid ſibi proſit, & orant frequenter contraria, expedit eis vt non exaudiantur à Domino. vnde & in oratione Dominica dicimus, Fiat voluntas tua. Non voluntas noſtra, quæ errare conſueuit: ſed voluntas tua, quæ futura cognoſcit. magnæque interdum felicitatis eſt, ad præſens miſericordiam non mereri, &c.

HILARIVS IN LIIII. PSAL.

Deſpiciuntur orationes leues, diffidentes, inutiles, ſeculi curis anxiæ, & rerum corporalium deſideriis implicatæ, bonorum operum fructibus infœcundæ. Hæ igitur deſpicabiles ſunt Deo orationes, Dei dignatione non dignæ: de quibus per prophetam ait, Et quum extenderitis, &c. Cauſam deſpiciendæ orationis continuò ſubiecit, Manus veſtræ ſanguine plenæ ſunt. Vbi ergo operatio iniquitatis extabit, illic deſpicitur oratio deprecantis, &c.

AVGVST. LIB. IIII. AD BONIF. EX AMBROSIO.

Orare Deum, gratia ſpiritalis eſt. *Et ibidem,* Quis autem tam beatus qui in corde ſuo ſemper aſcendat? ſed hoc ſine diuino auxilio quî fieri poteſt? &c.

DIALOGI ALCIBIADIS II. perſonæ,

SOCRATES, ALCIBIADES.

a Opportuna dialogi occaſio. Alcibiades ad Deum adibat precaturus. Inde commodùm naſcitur diſputatio de precatione. Et quoniã Socrates cogitabundũ videt Alcibiadẽ, inde petit ſermonis primordium: Cogitationis videlicet hanc maximam eſſe cauſam in precatione, ſiue publica ſiue priuata cauſa ſuſcipiatur, ne quis imprudens ſibi mala precetur, ac proinde exauditus à Deo, damnum ſibi arceſſat. Id autem indicat OEdipi infelicis hominis exemplo, vt ita ſibi ſternatur ad diſputationem via.

DEV'MNE, Alcibiades, precaturus adis? AL. Omnino, Socrates. SO. Deiecto in terram vultu mœſtitiam præ te ferre videris, veluti in cogitationem quandam intento animo defixus. ALC. Ecqua verò de re cogitarem, Socrates? SOCR. Maxima mihi quidem adeſſe videtur maximæ cogitationis occaſio, mi Alcibiades. Agedum enim per Iouem, dic mihi nunquid arbitreris, deos, ea quæ vel priuatim vel publicè ab illis petimus, dare aliquando, aliquando negare: & nonnullis quidem annuere, nonnullis minimè. AL. Arbitror. SOCR. Nónne igitur tibi videtur magna prouidentia opus eſſe, ne quis imprudens mala ſibi precetur, quum bona petere ſibi videatur, & pernicioſo errore malum ſibi accerſat? quum videlicet dii ita ſunt affecti, vt quæ quis ab ipſis poſtularit, largiantur. quemadmodum aiunt OEdipum precibus contendiſſe à diis, vti de regno paterno filii ferro decernerent. quum verò liceret ei præſentium malorũ auerſionem poſcere, alia tamen præter illa quæ iam aderant infeſta atque incommoda, adhibitis diris precatus eſt. hæc igitur, & ex his etiam multa alia funeſta, ſerie continuata, luctuoſo exitu illi cõtigerunt: quæ quid neceſſe eſt ſingulatim commemorare? ALCI. [b] Atqui tu furentem hominẽ, Socrates, commemoraſti, importuno ſanè exemplo. ecquis enim tibi videatur ſanus hæc optaturus? SOC. Nónne arbitraris, Inſanire & Sapere, inter ſe eſſe contraria? ALCIB. Arbitror. SOC. [c] Hominúmne alii, ſapientes, alii, inſipiẽtes tibi eſſe videntur? ACI. Videntur ſanè. SOCR. Agedũ igitur, conſideremus quínam iſti ſint. illud enim iam datum eſt, alios eſſe ſapientes, alios, inſipientes, quoſdam etiam, inſanos. ALCI. Datum eſt certè. SOC. Iam, nónne & quidam ſunt ſani? ALCIB. Sunt. SOCRA. Nónne & alii quidam, ægroti?

b Excipit Alcibiades, OEdipi exemplũ minimè valere: quippe qui furioſus fuerit, & illa mentis vertigine malum ſibiipſi fuerit imprecatus. Probaturus autem Socrates, non vnum OEdipum illo genere inſaniæ laborare, ſed hanc luem vagari longè latéque in genere humano, docet quid ſit Inſania: & quidẽ ſuo more, nonnullis poſitis, & ex contrarii.i. Sapientiæ, ἀντιπαραλλήλῳ comparatione.

c Primum theorema, Sapientiã & inſipientiam, res eſſe contrarias: &, Duabus illis affectionibus omnes homines comprehendi, vt nihil ſit mediũ. Vide Annot.

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ἈΛΚΙΒΙΑΔΟΥ δευτέρου πρόσωπα,

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ἈΛΚΙΒΙΑΔΗΣ.

A ΩἈΛΚΙΒΙΑΔΗ, ἆρά γε πρὸς τὸν θεὸν προσευξόμενος πορεύῃ; ΑΛΚ. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Φαίνῃ γέ τι ἐσκυθρωπακέναι τε καὶ εἰς γῆν βλέπειν, ὥς τις συννοούμενος. ΑΛ. Καὶ τί ἄν τις συννοοῖτο, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Τὴν μεγίστην, ὦ Ἀλκιβιάδη, σύννοιαν, ὥς γέ μοι δοκεῖ. ἐπεὶ, φέρε

B πρὸς Διὸς, οὐκ οἴει τοὺς θεοὺς, ἃ τυγχάνομεν εὐχόμενοι καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, ἐνίοτε τούτων τὰ μὲν διδόναι, τὰ δ᾽ οὔ; καὶ ἔστιν οἷς μὲν αὐτῶν, ἔστι δὲ οἷς οὔ; ΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Οὐκοῦν δοκεῖ σοι πολλῆς προμηθείας γε προσδεῖσθαι, ὅπως μὴ λήσῃ τις αὑτὸν εὐχόμενος μεγάλα κακὰ, δοκῶν δ᾽ ἀγαθά; οἱ δὲ θεοὶ τύχωσιν ἐν ταύτῃ ὄντες τῇ ἕξει ἐν ᾗ διδόασιν αὐτοὶ ἅ τις εὐχόμενος τυγχάνει; ὥσπερ τὸν Οἰδίπουν αὐτίκα φασὶν εὔξασθαι χαλ-

C κῷ διελέσθαι τοὺς υἱεῖς τὰ πατρῷα· ἐξὸν αὐτῷ τῶν παρόντων κακῶν ἀποτροπήν τινα εὔ-

I ξασθαι, ἕτερα πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι κατηρᾶτο. τοιγαροῦν ταῦτά τε ἐξετελέσθη, καὶ ἐκ τούτων ἄλλα πολλὰ καὶ δεινά· ἃ τί δεῖ καθ᾽ ἕκαστα λέγειν; ΑΛ. Ἀλλὰ σὺ μὲν, ὦ Σώκρατες, μαινόμενον ἄνθρωπον εἴρηκας. ἐπεὶ τίς ἄν σοι δοκῇ τολμῆσαι ὑγιαίνων τοιαῦτ᾽ εὔξασθαι; ΣΩ. Τὸ μαίνεσθαι ἆρά γε ὑπεναντίον σοὶ δοκεῖ τῷ σωφρονεῖν; ΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ.

D Ἄφρονες δὲ καὶ φρόνιμοι δοκοῦσιν ἄνθρωποι εἶναί τινές σοί; ΑΛ. Εἶναι μέντοι. ΣΩ. Φέρε δὴ, ἐπισκεψώμεθα τίνες ποτ᾽ εἰσὶν οὗτοι. ὅτι μὲν γὰρ εἰσί τινες, ὡμολόγηται, ἄφρονές τε καὶ φρόνιμοι, καὶ μαινόμενοι ἕτεροι. ΑΛΚ. Ὡμολόγηται γάρ. ΣΩΚ. Ἔτι δὲ ὑγιαίνοντες εἰσὶ τινές; ΑΛ. Εἰσίν. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἀσθενοῦντες ἕτεροι;

Poteſt etiã ſcribi ὥς τι. at ita legit ſ. F.

For. καὶ ἐξὸν αὐτῷ. uel, ἐξὸν δ᾽ αὐτῷ.

ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩ. Οὐκοῦν οὐχ οἱ αὐτοί. ΑΛ. Οὐ γάρ. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν καὶ ἕτεροί τινες εἰσὶν οἳ μηδέτερα τούτων πεπόνθασιν; ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἄνθρωπον ὄντα νοσεῖν ἢ μὴ νοσεῖν. ΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩ. Τί δέ; περὶ φρονήσεως καὶ ἀφροσύνης ἆρα γε τὴν αὐτὴν ἔχεις γνώμην; ΑΛ. Πῶς λέγεις; ΣΩ. Δοκεῖ σοι οἷόν τε εἶναι ἢ φρόνιμον, ἢ ἄφρονα; ἢ ἔστι τι διὰ μέσου τρίτον πάθος ὃ ἐποίει τὸν ἄνθρωπον μήτε φρόνιμον, μήτε ἄφρονα; ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Ἀνάγκη ἄρα ἐστὶ τὸ ἕτερον τούτων πεπονθέναι. B ΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩ. Οὐκοῦν μέμνησαι ὁμολογήσας ὑπεναντίον εἶναι μανίαν φρονήσει; ΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ μηδὲν εἶναι διὰ μέσου τρίτον πάθος, ὃ ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον μήτε φρόνιμον μήτε ἄφρονα εἶναι; ΑΛ. Ὡμολόγησα γάρ. ΣΩ. Καὶ μὴν δύο γε ὑπεναντία ἑνὶ πράγματι πῶς ἂν εἴη; ΑΛ. Οὐδαμῶς. ΣΩΚ. Ἀφροσύνη ἄρα καὶ μανία κινδυνεύει ταὐτὸν εἶναι. C ΣΩ. Φαίνεται. ΣΩ. Πάντας οὖν ἂν φάντες, ὦ Ἀλκιβιάδη, τοὺς ἄφρονας μαίνεσθαι, ὀρθῶς ἂν φαίημεν. ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Αὐτίκα, τῶν σῶν ἡλικιωτῶν εἴ τινες τυγχάνουσιν ἄφρονες ὄντες, ὥσπερ εἰσί, καὶ τῶν ἔτι πρεσβυτέρων. ἐπεὶ φέρε πρὸς Διός, οὐκ οἴει τῶν ἐν τῇ πόλει ὀλίγους μὲν εἶναι τοὺς φρονίμους, ἄφρονας δὲ τοὺς πολλούς; οὓς δὴ σὺ μαινομένους καλεῖς; ΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩ. Οἴει 4 ἂν οὖν χαίροντας ἡμᾶς εἶναι μετὰ τοσούτων μαινομένων πολιτευομένους; καὶ οὐκ ἂν παιομένους, D καὶ βαλλομένους, καὶ ἅπερ εἰώθασιν οἱ μαινόμενοι διαπράττεσθαι, πάλαι δίκην δεδωκέναι; ἀλλ' ὅρα ὦ μακάριε μὴ οὐχ οὕτω ταῦτ' ἔχει. ΑΛ. Πῶς ἂν οὖν ποτ' ἔχοι ὦ Σώκρατες; κινδυνεύει γὰρ οὐχ οὕτως ἔχειν ὥσπερ ᾠήθην. ΣΩ. Οὐδ' ἐμοὶ δοκεῖ. ἀλλὰ τῇδέ πῃ ἀθρητέον. ΑΛ. Πῇ ποτε λέγεις; ΣΩ. Ἐγὼ δή σοι γε ἐρῶ. ὑπολαμβανόμεν γε τινὰς εἶναι νοσοῦντας· ἢ οὔ; ΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Ἆρ' οὖν δοκεῖ σοι ἀναγκαῖον εἶναι τὸν E νοσοῦντα ποδαγρᾶν, ἢ πυρέττειν, ἢ ὀφθαλμιᾶν; ἢ οὐκ ἂν δοκῇ σοι, καὶ μηδὲν τούτων πεπονθὼς, ἑτέραν νόσον νοσεῖν; πολλαὶ γὰρ δή που γε εἰσί, καὶ οὐχ αὗται μόναι. ΑΛ. Ἔμοιγε δοκοῦσιν. ΣΩ. Ὀφθαλμία οὖν σοι δοκεῖ, πᾶσα νόσος εἶναι; ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Ἆρ' οὖν καὶ πᾶσα νόσος, ὀφθαλμία; ΑΛ. Οὐ δῆτα ἔμοιγε. ἀπορῶ μέντοι γε πῶς λέγω. ΣΩΚ. Ἀλλ' ἐὰν

AL. Certè. SOCR. Non ergo iidem ipſi ſunt. AL. Neutiquam. SOC. Súntne alii quidam qui neutrum iſtorum patiantur? ALC. Minimè. SOC. Neceſſe enim eſt omnem hominem vel ægrotare, vel nõ ægrotare. AL. Mihi quidem videtur. SOC. Quid verò? eandémne habes de ſapientia & inſipientia ſententiam? AL. Quomodo ais? SOC. Arbitraríſne hominem vel ſapientem vel inſipientem eſſe oportere? an tertiam quandam veluti intermediam affectionem ineſſe, quæ hominem neque ſapientem neque inſipientem efficiat? AL. Nequaquam. SOC. Neceſſe eſt igitur alterum iſtorum contingere. ALC. Mihi quidem videtur. SOC. [a] Nunquid recordaris te iam conceſſiſſe, Inſaniam ſapiẽtiæ quid eſſe contrarium? ALC. Recordor. SOC. Nónne & nullam eſſe affectionem cõtrariam, quæ hominem neque ſapiẽtem neque inſipientem reddat? ALC. Illud etiam dedi. SOC. Atqui, quomodo fieri poſſit vt duo ſint vni rei cõtraria? AL. Non poteſt. SO. Inſipientia igitur & inſania idẽ eſſe videtur. AL. Videtur. SO. Si igitur, Alcibiades, inſipiẽtes omnes inſanire dixerimus, recténe dixerimus? AL. Rectè. SOC. Itáne igitur ſi quidã vel ex tuis æqualibus, vel ex iis qui te ætate antecedũt, inſipientes ſint (vt ſunt) illóſne dixerimus inſanire? Agedum verò per deûm fidem, dic mihi, paucóſne eſſe in hac ciuitate exiſtimes qui ſint ſapientes, imò potius inſipientes eſſe pleroſque: quos tu tamen ais inſanire. ALC. Aio. SOC. Ecquid igitur animi nobis eſſe arbitraris, inter tantas furioſorum hominum turbas, cum quibus quotidie verſamur? quin nobis præſens impendeat periculum vt ab illis malè mulctemur: id eſt, cædamur & verberemur ab illis? imò quin iampridem omnes eas noxas ab illis accepturi ſimus quales ab hominibus inſanis inſligi ſolent? Sed vide, mi Alcibiades, an res prorſus aliter ſe habeat. AL. Quomodo verò ſe res aliter habeat, Socrates? ita enim, vti arbitrabar, ſe habere videbatur. SOC. Non mihi quidem videtur. at hac ferè ratione diſpiciendum eſt. AL. Ecqua verò ais? SOC. Equidem tibi dicam. quoſdam ægrotare exiſtimamus, nécne? ALCIB. Certè. SOCR. Nónne tibi neceſſarium eſſe videtur, ægrotantem podagra tantùm cruciari, aut febre, aut lippitudine? an potius, niſi hos morbos patiatur, poſſe alio quopiam morbi genere cruciari? multi enim alii ſunt morbi, non hi verò ſoli. AL. Mihi quidem videntur. SOC. Omníſne lippitudo morbus tibi eſſe videtur? ALC. Certè. SOC. Contrà, omníſne morbus eſt lippitudo? ALC. Non mihi quidẽ videtur: ecquid tamẽ ſtatuã dubito.

[a] Secundum theorema, à primo pendens: Inſaniam & inſipientiam συνώνυμα eſſe: ita vt Inſipientia ſit genus, Inſania ſit ſpecies. quod illuſtrat exemplis, vt doceat, Varias ſpecies vnius eiuſdam generis communitate contineri. Inſipientiæ autem has eſſe ſpecies, Stultitiã, vecordiam, inſaniam, &c. κατὰ τὸ ἧττον καὶ τὸ μᾶλλον: ita tamen vt omnes illi æquè ſint inſipientes: quanuis vulgus ſpecioſis vocabulis conetur vitia in virtutes transformare, appoſitis virtutum perſonatis nominibus.

SOCR. Sed ſi mihi operam dederis, & v-
nà rem collatis operis diſpiciamus, rem 14
fortaſſe comperiemus. AL. At, quantam
quidem poſſum, equidem do, mi Socra-
tes. SOCR. Nónne à nobis conceſſum
eſt, Omnem lippitudinem eſſe morbum:
non contrà, lippitudinem eſſe, omnẽ mor
bum? AL. Conceſſum eſt. SOCR. Et re-
ctè id quidem mihi videtur conceſſum.
etenim omnes febricitãtes ægrotant: non
verò omnes qui ægrotant, febre vel poda-
gra vel lippitudine laborant, vt quidem
arbitror. Sed illud omne huiuſmodi tamẽ
morbus eſt. at illorum vires atque effica-
ciam differre aiunt medici. non enim o-
mnes illi vel ſimiles ſunt, vel ſimiliter ſuã
vim exerũt, ſuóque agunt impetu: ſed pro
peculiari & propria vi ſinguli ſunt morbi
affecti. [Et vt nouo exemplo vtar,] Ali-
quóſne opifices eſſe arbitramur, néche?
AL. Prorſus. SOCR. Nónne & cerdones,
& fabros, & ſtatuarios, & alios penè innu-
merabiles: quos quid attinet ſingulatim
recenſere? Habent verò illi diſiunctas diſ-
cretáſque opificiorum ſuorum partes, diſ-
tributáſque operas: ſunt tamen omnes v-
niuerſim opifices: non tamen indiſcrimi-
natim omnes ſunt vel fabri, vel cerdones,
vel ſtatuarii. Omnéſne, inquam, ſunt opi-
fices? ALCIB. Nequaquam. SOCR. Ea-
dem quoque ratione homines Inſipientiã
partiũtur: & qui maximam illius partem
circumferunt, Inſanos appellamus: qui
minus habent inſipiẽtiæ, Stolidos & atto-
nitos. Qui autem ſpecioſiſſimis honeſtiſſi-
míſque vocabulis eoſdem volunt appella-
re, quoſdam, Magnanimos: quoſdã, ſim-
plices & minimè malos, & rerum imperi-
tos, & infantes, atque elingues. Multa autẽ
huiuſmodi vocabula inuenies, quibus o-
mnibus Inſipiẽtia illa deſignatur. differũt
autem, quemadmodum ſuprà perſpicie-
batur ars ab arte, & morbus à morbo dif-
ferre. itáne tibi videtur? AL. Ita mihi qui-
dem. SOCR. [a] Verùm, age, ad inſtitutum
ſermonem redeamus. Propoſitum enim
erat in ipſo diſputationis primordio, con-
ſiderandum eſſe quínam Sapientes ſint, &
quínam Inſipiẽtes. datum enim eſt, quoſ-
dam eſſe: nónne? AL. Certè datum eſt.
SOC. Hóſne Sapientes eſſe arbitraris, qui
norint quid faciendum ſit, & quid dicen-
dum? ALCI. Equidem. SOCR. Ecquos
verò Inſipientes? nónne eos qui his no-
runt contraria? ALC. Hos ipſos. SOCR.
Nónne qui hæc neſciunt, cæca quadam i-
gnorantia abducuntur? id eſt, vt quid vel
dicendum vel faciendum ſit, ignorent?
ALCI. Videtur. SOCR. Ex illorum ho-
minum eſſe genere, Alcibiades, OEdipum
illum de quo iam verba fecimus, ſtatuebã.

[a] Redit itaque ad inſtitutum ſermonem, Inſipientiæ illo morbo non vnum OEdipum, ſed maximã hominum partem laborare. Inſipientiam igitur ex cõtrario, ſapiẽtia videlicet, definit: Eſſe nimirum ipſam, quum quid dicendum vel faciendũ ſit, ignoramus. In eo autem grauiter peccari vniuerſim ab hominibus, vel quum (vt rabioſus OEdipus) damnum, quod norunt ſibi eſſe damnum, vltrò exoptent: vel quum damnũ ſibi optent, quod bonum eſſe exiſtimabant. quo pernicioſo errore inuolui ait humanæ cupiditatis intemperiem.

A ἔμοιγε προσέχῃς τὸν νοῦν, σὺν τε δύο σκε-
πτομένω, σχεδὸν εὑρήσομεν. ΑΛΚ. Ἀλλὰ
προσέχω, ὦ Σώκρατες, εἰς δύναμιν τὴν ἐ-
μήν. ΣΩ. Οὐκοῦν ὡμολογήθη ἡμῖν ὀφ-
θαλμία μὲν πᾶσα, νόσος εἶναι, νόσος μέντοι οὐκ
εἶναι πᾶσα, ὀφθαλμία; ΑΛΚ. Ὡμολογήθη.
ΣΩ. Καὶ ὀρθῶς γε μοὶ δοκεῖ ὁμολογηθῆναι.
καὶ γὰρ οἱ πυρέττοντες πάντες νοσοῦσιν, οὐ μέντοι
οἱ νοσοῦντες πάντες πυρέττουσιν, οὐδὲ ποδα-
γριῶσιν, οὐδέ γε ὀφθαλμιῶσιν, οἶμαι· ἀλλὰ νό-
B σος μὲν πᾶν τὸ τοιοῦτόν ἐστι, διαφέρειν δή φα-
σιν οὓς δὴ καλοῦμεν ἰατροὺς τὴν ἀπεργασίαν
αὐτῶν. οὐ γὰρ πᾶσαι, οὔτε ὅμοιαι, οὔτε ὁμοίως
διαπράττονται, ἀλλὰ κατὰ τὴν αὑτῆς δύναμιν
ἑκάστη· νόσοι μέντοι πᾶσαί εἰσιν. ὥσπερ δη-
μιουργούς τινας ὑπολαμβάνομεν ἢ οὔ; ΑΛ.
Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Οὐκοῦν τοὺς σκυτοτό-
μους, καὶ τέκτονας, καὶ ἀνδριαντοποιούς, καὶ ἑ-
τέρους παμπληθεῖς, οὓς τί δεῖ καθ' ἕκαστα λέ-
γειν; ἔχουσι δ' οὖν διειληφότες δημιουργίας
C μέρη, καὶ πάντες οὗτοι εἰσὶ δημιουργοί· οὐ μέν-
τοι εἰσὶ τέκτονές γε, οὐδὲ σκυτοτόμοι, οὐδὲ ἀν-
δριαντοποιοί οἱ σύμπαντες εἰσὶ δημιουργοί.
ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Οὕτω μὲν οὖν καὶ τὴν
ἀφροσύνην διειληφότες εἰσί· καὶ τοὺς μὲν
πλεῖστον μέρος αὐτῆς ἔχοντας, μαινομένους κα-
λοῦμεν· τοὺς δ' ὀλίγον ἔλαττον, ἠλιθίους τε
καὶ ἐμβροντήτους. οἱ δὲ ἐν εὐφημοτάτοις ὀνό-
μασι βουλόμενοι κατονομάζειν, οἱ μὲν, μεγα-
λοψύχους, οἱ δὲ, εὐήθεις· ἕτεροι δὲ ἀκάκους, καὶ ἀ-
D πείρους, καὶ ἐννεούς. εὑρήσεις δὲ καὶ ἕτερα πολ-
λὰ ἀναζητῶν ὀνόματα. πάντα δὲ ταῦτα ἀ-
φροσύνη ἐστί· διαφέρει δὲ, ὥσπερ τέχνη τέ-
χνης ἡμῖν κατεφαίνετο, καὶ νόσος νόσου. ἢ πῶς
σοι δοκεῖ; ΑΛΚ. Ἐμοὶ μὲν οὕτω. ΣΩΚ.
Οὐκοῦν ἀπ' ἐκείνου πάλιν ἐπανέλθωμεν.
ἦν γὰρ δήπου ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου, σκεπτέον εἶναι
τοὺς ἄφρονάς τε καὶ φρονίμους, τίνες ποτ' εἰ-
σίν. ὡμολόγητο γὰρ εἶναί τινας· ἢ γὰρ οὔ; ΑΛ.
Ναὶ ὡμολόγηται. ΣΩΚΡ. Ἆρ' οὖν τούτους
E φρονίμους ὑπολαμβάνεις οἳ ἂν εἰδῶσιν ἅ-
ττα δεῖ πράττειν καὶ λέγειν; ΑΛ. Ἔγωγε.
ΣΩΚ. Ἄφρονας δὲ ποτέρους; ἆρά γε τοὺς
μηδ' ἕτερα τούτων εἰδότας; ΑΛ. Τού-
τους. ΣΩΚ. Οὐκοῦν οἵ γε μὴ εἰδότες μηδ'
ἕτερα τούτων, λήσουσιν αὑτοὺς καὶ λέγοντες
καὶ πράττοντες ἅττα μὴ δεῖ; ΑΛ. Φαίνε-
ται. ΣΩΚ. Τούτων μέντοι ἔλεγον, ὦ Ἀλκι-
βιάδη, καὶ τὸν Οἰδίπουν εἶναι τῶν ἀνθρώπων.

For. δὲ ſcribendũ pro δή.

Non uidetur h. per interrog. dic. Sic pag. præce. circa finẽ, ὑπολαμβανόμεν τινὰς εἶναι νοσοῦντας.

For. οὐδὲ ἀνδριαντοποιοί, οἱ σύμπαντες &c. i ſenſu, Neque men ij quibus mul omnibus nerale eſt non opificum, ſunt fabri, uel cerd

For. ὡμολόγηται ut dixit Socr.

A εὑρήσεις δὲ καὶ τῶν νῦν ἔτι πολλοὺς οὐκ ὀργῇ κεχρημένους, ὥσπερ ἐκεῖνον, οὐδ' οἰομένους 2 κακὰ σφίσιν εὔχεσθαι, ἀλλ' ἀγαθά. ἐκεῖνος μὲν, ὥσπερ οὐδ' ηὔχετο, οὐδ' ᾤετο· ἕτεροι δέ 5 τινες εἰσὶν οἳ τἀναντία τούτων πεπόνθασιν. ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαί σε, εἴ σοι ἐμφανὴς γενόμενος ὁ θεὸς πρὸς ὃν τυγχάνεις πορευόμενος, ἐρωτήσειε, πρὶν ὁτιοῦν εὔξασθαί σε, εἰ ἐξαρκέσει σοὶ τύραννον γενέσθαι τῆς Ἀθηναίων πόλεως· εἰ δὲ τοῦτο φαῦλον ἡγήσαιο, καὶ μὴ μέγα τι, προσθείη, καὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων· εἰ δέ σε B ὁρῴη ἔτι ἔλαττον δοκοῦντα ἔχειν, εἰ μὴ καὶ πάσης Εὐρώπης ὑποσχοίη σοί, καὶ τοῦτο μὴ μόνον ὑποσχοίη, αὐθημερὸν σοῦ βουλομένου ὡς πάντας αἰσθέσθαι ὅτι Ἀλκιβιάδης ὁ Κλεινίου τύραννός ἐστιν· αὐτὸν οἶμαι ἄν σε ἀπιέναι περιχαρῆ γενόμενον, ὡς τῶν μεγίστων ἀγαθῶν κεκυρηκότα. ΑΛ. Ἐγὼ μὲν οἶμαι, ὦ Σώκρατες, κἂν ἄλλον ὁντινοῦν, εἴπερ τοιαῦτα συμβαίη αὐτῷ. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ μέντοι ἀντί γε τῆς σῆς ψυχῆς οὐδ' ἂν τὴν πάντων Ἑλλήνων C καὶ βαρβάρων χώραν τε καὶ τυραννίδα βουληθείης σοι γενέσθαι. ΑΛ. Οὐκ οἶμαι ἔγωγε. πῶς γὰρ ἄν; μηδέν γέ τι μέλλων αὐτοῖς χρῆσθαι. ΣΩ. Τί δ' εἰ μέλλεις κακῶς τε καὶ 3 βλαβερῶς χρῆσθαι; οὐδ' ἂν οὕτως; ΑΛΚ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Ὁρᾷς οὖν ὡς οὐκ ἀσφαλὲς 6 οὔτε τὰ διδόμενα εἰκῇ δέχεσθαί σε, οὔτε αὐτὸν εὔχεσθαι γενέσθαι· εἴ γέ τις βλάπτεσθαι μέλλει διὰ ταῦτα, ἢ τοπαράπαν τοῦ βίου ἀπαλλαγῆναι. πολλοὺς δ' ἂν ἔχοιμεν D εἰπεῖν ὅσοι τυραννίδος ἐπιθυμήσαντες ἤδη, καὶ σπουδάσαντες τοῦτ' αὐτοῖς παραγενέσθαι, ὡς ἀγαθόν τι πράξοντες, διὰ τὴν τυραννίδα ἐπιβουλευθέντες τὸν βίον ἀφῃρέθησαν. οἶμαι δέ σε οὐκ ἀνήκοον εἶναι ἔνιά γε χθιζά τε καὶ πρωϊζὰ γεγενημένα· ὅτε Ἀρχέλαον τὸν Μακεδόνων τύραννον τὰ παιδικά, ἐρασθέντα τῆς τυραννίδος οὐδὲν ἧττον ἢ ὥσπερ ἐκεῖνος τῶν παιδικῶν, ἀπέκτεινε τὸν ἐραστήν, ὡς τύραννός τε καὶ εὐδαίμων ἀνὴρ ἐσόμενος. κατασχὼν δὲ τρεῖς E ἢ τέτταρας ἡμέρας τὴν τυραννίδα, πάλιν αὐτὸς ἐπιβουλευθεὶς ὑφ' ἑτέρων τινῶν ἐτελεύτησεν. ὁρᾷς δὴ καὶ τῶν ἡμετέρων πολιτῶν (ταῦτα γὰρ οὐκ ἄλλων ἀκηκόαμεν, ἀλλ' αὐτοὶ παρόντες οἴδαμεν) ὅσοι στρατηγίας ἐπιθυμήσαν-

·οὐκ ηὔχετο.

οἶμαί σε πρῶ... εἰ σοι ἐμφ.

ἐν μέλλοις.

complures verò etiamnũ huiuſmodi comperies,qui non ira quidem,ſicuti ille,concitati ſunt,neque qui arbitrẽtur ſe ſibi mala optare,ſed potius bona. Ille etenim ſicut neque bona ſibi optabat, ita neque ſibi optare arbitrabatur: at ſunt alii nõnulli quibus contrarium planè ſolet contingere. Equidem exiſtimo [a] te primum,ſi Deus ille,ad quem precaturus adis, à te percontaretur, priuſquam quicquam ab illo peteres, an tibi ſatis futurum eſſet, ciuitatis Atheniẽſis merum imperiũ obtinere: quòd ſi illud parui penderes, veluti non magni momenti, adderet ille, an omnium Græcorum imperio contentus eſſes. & ſi rurſus à te ſciſcitaretur, numquid id exiguum tibi eſſe videretur, niſi & vniuerſæ Europæ imperium tibi ſubiiciatur. neque verò id tantùm,niſi eadem quoque die, vti velles, omnes ſentiant Alcibiadem Cliniæ filium,ſummum eſſe omnium dominum: tu, inquam, accepta hac à Deo promiſsione, exiſtimo futurum vt ſumma quadam lætitia perfundaris, quaſi maxima quædã bona ſis cõſequutus. ALCIB. Me quidem arbitror maximo gaudio exultaturum, ſi quiſquam alius cui hæc euenirent. SOCR. Atqui, mi Alcibiades, animúmne tuum, omnium & Græcorum & barbarorum ditione imperióque commutares? ALC. Nõ equidem arbitror. ecquis enim vſus illorum mihi porrò conſtaret? SOCR. Quid ſi illis malè & noxiè vſurus eſſes? itáne malles? ALCIB. Nequaquam. SOC. Vides igitur, minimè tutum eſſe, ea quæ tibi offerũtur temerè excipere: etiam vt illæ res hactenus tibi contingãt,quò id tuo fiat incõmodo,vel vitæ etiam tuæ iactura. Complures enim poſſumus commemorare, qui quum affectaſſent ſibi ſummum imperiũ, & omni ſtudio atque opera molirentur illud ſibi euenire, tanquam magnum inde emolumentum conſequuturis: hoc tamen reuera expertos, vt quum propter illam tyrãnidem ſtructæ ſibi eſſent inſidiæ, vitam cum imperio amitterent. Exiſtimo verò hæc tibi minimè eſſe incognita, ex iis rebus etiã quæ heri & nudiuſtertius (vt dicitur) contigerunt, [id eſt, ex quotidiano cõmunis vitæ vſu. Illud verò ex recenti memoria illuſtre] Archelaum Macedonum tyrannum, ab amaſio fuiſſe interfectum: qui quidem amaſius non minore imperii potiundi cupiditate flagrabat, quàm ille Archelaus amator, ſui. illum tamen amatorem ſuum interfecit amaſius, vt & ſummum imperium obtineret, felicémq; vitam proinde conſequeretur. Ille verò, quũ per triduum aut quatriduum [Archelao interfecto] tyrannidem occupaſſet, rurſus ipſe nouis inſidiis interceptus, ab aliis quibuſdam fuit interfectus. Quid item noſtris ciuibus contigerit, vides ipſe (hæc enim non ab aliis audiui, ſed ipſi vidimus) qui imperatoriam digni-

a Præclara εἰκών, ad inexplebilẽ illam humanæ cupiditatis ἀπληστίαν repræſentandã, quæ ipſis hominibus ſummo cedit incommodo. cuius infinitæ inſaniæ & externa & domeſtica profert exempla: tantum tamen & tam altis radicibus inoletam mali luem in hominibus ait, vt propriis etiam incõmodis ſapere minimè poſsint, ſed in periculum atque exitium volentes ſcientes ruant.

tatem affectarint, quum iam & ipſa potirentur, eorum nonnullos pulſos fuiſſe ciuitate, & ad hanc vſque diem etiam in exilio vagari incertis ſedibus: alios etiam inter has difficultates, vitæ feciſſe iacturam. nonnullos verò qui omnium optimè rem gerere videbantur, quum per & varia pericula & varias traducti eſſent trepidationes, nõ modò quum in imperio eſſent, ſed quum abdicato etiam magiſtratu priuati viuerent domi, quadruplatorum inſidiis circũuentos, non minores ab illis in media vrbe, quàm ab hoſtibus, inſtructa acie, ſenſiſſe iniurias: vt quidem maluiſſent priuati viuere domi, ab omni magiſtratu immunes, quàm publicis muneribus ſe immiſcere. Si ergo laborum illorum propoſitus eſſet finis huiuſmodi, vt ex his rediret ad nos vtilitas, conſentaneum ſanè rationi eſſet, illos vltrò ſubire: at nũc planè contrariũ perſpicitur. Inuenies præterea nonnullos hoc pacto optantes vti ſibi contingant liberi: quum verò ii ipſis dati fuerint, in maximas eos incidiſſe difficultates, liberorũ cauſa: quorũ alii, quũ liberi variis ſe ſceleribus contaminaſſent, & in illis obſtinatè perſeueraſſent, vitã in perpetuo quodam dolore transmiſerunt: alii verò, quũ in grauia calamitatum certamina incidiſſent, non minorẽ miſeris parentibus mœroris occaſionem præbuerũt: vt quidem ſatius fuiſſet, illos nunquã natos eſſe, quàm natos. Et quanuis plerique huiuſmodi caſus luctuoſis effectis in hac vita perſpicuè obuerſentur, nihilominus tamẽ vix ac ne vix quidem reperiatur quiſquã, qui, ſi hæc offerrẽtur, ab illis cohiberet animum: vel, ſi precibus impetraturus eſſet, à precibus abſtineret. pleriq; autẽ neque ab oblata tyrannide neque à magiſtratu abſtinerẽt, neque à quamplurimis aliis rebus, ex quibus damnum potius quàm commodum rediret: quin potius optarent illa ſibi contingere, ſi illa penes ſe minimè haberẽt. paulo pòſt tamen, ſua illa repreſſa cupiditate, & præterita ſua vota deteſtantur, & cõtraria planè optant quàm primùm optarant, & deprecantur quod precati erant. Ego verò vehementer dubito ne reuera homines temerè incuſent deos, quaſi malorum ſuorum cauſas: quum ipſi, ſiue ſuis ſceleribus, ſiue hæc inſipientia dicenda eſt, accerſant ſibi noxam.

ILLE nimirum, [a] Alcibiades, poeta prudens mihi fuiſſe videtur, qui quum (vt veriſimile eſt) amicis imprudentibus vteretur, eóſque animaduerteret ea & facere & precari quæ minimè cõducerent, quanuis ipſis aliter videretur: communem pro illis omnibus precationem concepit, hac formula,

[a] Indicato morbo, qui magna pernicie vagatur, & irritas hominum preces efficit: oſtẽdit remedium, ex cuiuſdam veteris poetæ carmine, quo bene precandi formula inſtituitur: Vti nimirum noſtræ ignorantiæ cõſcii (quæ efficit, vt & quid nobis vtile ſit ignoremus, & damnũ

A τες ἤδη, καὶ τυχόντες αὐτῆς, οἱ μὲν, ἔτι καὶ νῦν φυγάδες τῆσδε τῆς πόλεως εἰσὶν, οἱ δὲ τὸν βίον ἐτελεύτησαν· οἱ δὲ ἄριστα δοκοῦντες αὐτῶν πράττειν, διὰ πολλῶν κινδύνων ἐλθόντες καὶ φόβων, οὐ μόνον ἐν ταύτῃ τῇ στρατηγίᾳ, ἀλλ' ἐπεὶ εἰς τὴν ἑαυτῶν κατῆλθον, ὑπὸ τῶν συκοφαντῶν πολιορκούμενοι πολιορκίαν οὐδὲν ἐλάττω τῆς ὑπὸ τῶν πολεμίων διετέλεσαν· ὥστε ἐνίους αὐτῶν εὔχεσθαι ἀστρατηγήτους εἶναι μᾶλλον ἢ B ἐστρατηγηκέναι. εἰ μὲν οὖν ἦσαν οἱ κίνδυνοί τε καὶ πόνοι φέροντες εἰς ὠφέλειαν, εἶχεν ἄν τινα λόγον· νῦν δὲ καὶ πολὺ τοὐναντίον. εὑρήσεις δὲ καὶ περὶ τέκνων τὸν αὐτὸν τρόπον, εὐξαμένους τινὰς ἤδη γενέσθαι, καὶ γενομένων εἰς ξυμφοράς τε καὶ λύπας τὰς μεγίστας καταστάντας. οἱ μὲν γὰρ, μοχθηρῶν διὰ τέλους ὄντων τῶν τέκνων, ὅλον τὸν βίον λυπούμενοι διήγαγον· τῶν δὲ, χρηστῶν μὲν γενομένων, συμφοραῖς δὲ χρησαμένων, ὥσ- C τε στερηθῆναι, καὶ τούτοις οὐδὲν εἰς ἐλάττονας δυστυχίας καθεστηκότας ἤπερ ἐκείνους· καὶ βουλομένους ἂν ἀγένητα μᾶλλον εἶναι ἢ γενέσθαι. ἀλλ' ὅμως τούτων τε καὶ ἑτέρων πολλῶν ὁμοιοτρόπων τούτοις οὕτω σφόδρα καταδήλων ὄντων, σπάνιον εὑρεῖν ὅστις ἂν ἢ διδομένων ἀπόσχοιτο, ἢ μέλλων δι' εὐχῆς τεύξεσθαι, παύσαιτο ἂν εὐχόμενος. οἱ δὲ πολλοὶ οὔτε ἂν τυραννίδος διδομένης ἀπόσχοιντο ἂν, οὔτε στρατηγίας, οὐδ' ἑτέρων D πολλῶν, ἃ παρόντα βλάπτει μᾶλλον ἢ ὠφελεῖ· ἀλλὰ κἂν εὔξαιντο ἂν γενέσθαι, εἴ τῳ μὴ παρόντα τυγχάνει. ὀλίγον δὲ ἐπισχόντες, ἐνίοτε παλινῳδοῦσιν, ἀνευχόμενοι ἅττ' ἂν τὸ πρῶτον εὔξωνται. ἐγὼ μὲν οὖν ἀπορῶ μὴ ὡς ἀληθῶς "μάτην θεοὺς ἄνθρωποι αἰτιῶνται, ἐξ ἐκείνων φάμενοι κακὰ σφίσιν εἶναι· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ σφῇσιν εἴτε ἀτασθαλίαισιν, εἴτε ἀφροσύναις χρὴ εἰπεῖν,

–ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσι.

E ΚΙΝΔΥΝΕΥΕΙ γ' ἂν, ὦ Ἀλκιβιάδη, φρόνιμός τις εἶναι ἐκεῖνος ὁ ποιητὴς, ὃς (δοκεῖ μοι) φίλοις ἀνοήτοις τισὶ χρησάμενος, ὁρῶν αὐτοὺς καὶ πράττοντας καὶ εὐχομένους ἅπερ οὐ βέλτιον ἦν, ἐκείνοις δὲ ἐδόκει, κοινὴν ὑπὲρ ἁπάντων αὐτῶν εὐχὴν ποιήσασθαι. λέγει δέ πως ὡδὶ,

Eſt ἀνακόλου oratio: & fort ſe ſubauditur ρήσεις, ex præc cum accuſ. & partic. τυχ τας cum illis nitiuis. Poſſet infin. τυχεῖν audiri, ſed n participium.

Ex Hom. O lib. α.

For. κινδυνεύει.

Ζεῦ βασιλεῦ, τὰ μὲν ἐσθλὰ [φησὶ] καὶ εὐχομένοις καὶ ἀνεύκτοις
Ἄμμι δίδου, τὰ δὲ δεινὰ καὶ εὐχομένοις ἀπαλέξειν κελεύει. A

ἐμοὶ μὲν οὖν καλῶς δοκεῖ καὶ ἀσφαλῶς λέγειν ὁ ποιητής· σὺ δ' εἴ τι ἐν νῷ ἔχεις πρὸς ταῦτα, μὴ σιώπα. ΑΛ. Χαλεπὸν, ὦ Σώκρατες, ἐστὶν ἀντιλέγειν πρὸς τὰ καλῶς εἰρημένα· ἐκεῖνο δ' οὖν ἐννοῶ, ὅσων κακῶν αἰτία ἡ ἄγνοια τοῖς ἀνθρώποις· ὁπότε, ὡς ἔοικε, λελήθαμεν ἡμᾶς αὐτοὺς διὰ ταύτην καὶ πράττοντες, B καὶ, τό γε ἔσχατον, εὐχόμενοι ἡμῖν αὐτοῖς 7 τὰ κάκιστα. ὅπερ οὖν οὐδεὶς οἰηθείη, ἀλλὰ τοῦτό γε πᾶς ἂν οἴοιτο ἱκανὸς εἶναι, αὐτὸς αὑτῷ τὰ βέλτιστα εὔξασθαι, ἀλλ' οὐ τὰ κάκιστα. τοῦτο μὲν γὰρ ὡς ἀληθῶς κατάρᾳ τινὶ ἀλλ' οὐκ εὐχῇ ὅμοιον ἂν εἴη. ΣΩΚΡ. Ἀλλ' ἴσως, ὦ βέλτιστε, φαίη ἄν τις ἀνὴρ ὃς ἐμοῦ τε καὶ σοῦ σοφώτερος ὢν τυγχάνει, οὐκ ὀρθῶς ἡμᾶς λέγειν, οὕτως εἰκῇ ψέγοντας ἄγνοιαν· εἴ γε μὴ προσθείημεν τὴν ἔστιν ὧν τε ἄγνοιαν, καὶ ἔστιν C οἷς, καὶ ἔχουσί πως, ἀγαθὸν, ὥσπερ ἐκείνοις κακόν. ΑΛ. Πῶς λέγεις; ἔστι γὰρ ὁτιοῦν πρᾶγμα ὁτῳδὴ ὁπωσοῦν ἔχοντι ἄμεινον ἀγνοεῖν ἢ γιγνώσκειν; ΣΩΚ. Ἔμοιγε δοκεῖ· σοὶ δ' οὔ; ΑΛ. Οὐ μέντοι μὰ Δία. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο σοῦ καταγνώσομαι, ἐθέλειν ἄν σε πρὸς τὴν ἑαυτοῦ μητέρα διαπεπρᾶχθαι ἅπερ Ὀρέστην φασὶ καὶ τὸν Ἀλκμαίωνα, καὶ εἰ δή τινες ἄλλοι ἐκείνοις τυγχάνουσι ταῦτα διαπεπραγμένοι. ΑΛΚ. Εὐφήμει πρὸς D Διὸς, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Οὔτοι τὸν λέγοντα, ὦ Ἀλκιβιάδη, ὡς οὐκ ἂν ἐθέλοις σοὶ ταῦτα πεπρᾶχθαι, εὐφημεῖν δεῖ σε κελεύειν, ἀλλὰ μᾶλλον πολὺ εἴ τις τὰ ἐναντία λέγοι· ἐπεὶ οὕτω σοὶ δοκεῖ σφόδρα δεινὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα, ὥστ' οὐδὲ ῥητέον εἶναι οὕτως εἰκῇ. δοκῇς δ' ἂν τὸν Ὀρέστην, εἰ ἐτύγχανε φρόνιμος ὢν, καὶ εἰδὼς ὅ,τι βέλτιστον ἦν αὐτῷ πράττειν, τολμῆσαι ἄν τι τούτων διαπράξασθαι; ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Οὐδέ γε ἄλλον οἶμαι οὐδένα. ΑΛ. Οὐ μέντοι. ΣΩ. Κακὸν ἄρα (ὡς E ἔοικεν) ἐστὶν ἡ τοῦ βελτίστου ἄγνοια, καὶ τὸ ἀγνοεῖν τὸ βέλτιστον. ΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ ἐκείνῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι; ΑΛ. Φημί. ΣΩΚΡ. Ἔτι τοίνυν καὶ τόδε ἐπισκεψώμεθα· εἴ σοι αὐτίκα μάλα παρασταίη, οἰηθέντι βέλτιον εἶναι, Περικλέα, τὸν σεαυτοῦ ἐπίτροπόν τε καὶ φίλον, ἐγχειρίδιον λαβόντα, ἐλθόντα ἐπὶ τὰς θύρας, εἰπεῖν εἰ ἔνδον ἐστὶ,

Optima da nobis, vel ſi, pater, illa rogemus,
Vel non: at damnum cæco ſi errore precemur,
Tu damnum à nobis præſens auertito.

Mihi quidem præclare & tutò loqui videtur poeta ille: tu verò, ſi quid ad hæc habeas, ne celato. AL. Difficile eſt, Socrates, iis quæ rectè dicuntur refragari. [a]Illud autem cogito, Ignorantia quantorum malorum hominibus ſit cauſa: quum illius videlicet errore ita agimur tranſuerſi, vt minimè perſpiciamus nos illi⁹ culpa & facere, & (quod omnium malorum caput eſt) nobiſipſis peſſima precari. quod quidem vix quiſquã crediderit, quum omnibus hominibus inſitum ſit illud ſtudium, vt benè ſibi vnuſquiſque velit: cui quidem voto definiẽdo nemo eſt qui non abundè ſibi futurus videatur. ſibi autem malum optare, diris potius quàm precationi ſimile eſt. SOC. [b]Atqui, mi Alcibiades, etiam atque etiam perſpiciẽdum eſt quid agamus. Aliquis enim vtroque noſtrûm ſapientior dixerit nos haud rectè loqui, qui ita temerè Ignorantiam condemnemus: niſi addamus, Qua de re illa ſit, & in quibus rebus verſetur: & quibus hominibus & quo animo affectis, aliquando bona, aliquando mala. ALCI. Quid ais? eſtne quæpiam res quam præſtet ignorare quàm noſſe? & huiuſmodi hominis cuiuſdam ſtatus eſſe poſſit, vt talis in eũ cadat affectio? SOC. Mihi quidem videtur: tibi verò nõ? AL. Nequaquã per Iouẽ. SOC. Nõ enim illud de te iudicarim, te velle aduerſus matrem id perpetrare, quod Oreſtem & Alcmæonem aiunt, & ſiqui alii ſunt qui eadem quæ illi ſcelera perpetrarint. AL. Bona verba quæſo, mi Socrates. SOC. Non ille iubendus eſt fauſta de te ominari, Alcibiades, qui diſertè ait te nolle hæc committere: ſed is qui contraria de te affirmaret, ad meliora verba reuocandus eſſet. Verùm, quandoquidem tibi tam atrox videtur facinus, vt ne quidem ita temerè debeat nominari, [apage infauſta hæc nomina. alio igitur pacto id à te quæram] Cenſéſne Oreſtem, ſi prudens fuiſſet, & quid ſibi eſſet optimum agnouiſſet, auſurum vnquam hæc committere? ALC. Minimè verò. SOCR. Neque alium quenquam arbitror. AL. Nequaquam. SOCR. Optimi igitur ignoratio, vt apparet, res eſt peſſima. ALC. Mihi quidem videtur. SO. Nónne & illi & omnibus aliis? ALC. Aio. SOC. Illud etiam inſuper conſideremus. Si tibi cogitãti & in animo reputanti videatur operæpretium, Periclem & tutorem & amicum tuum interficere: & arrepto pugione ad illius ædes accedas, rogéſque an

etiam nobis vltro arceſſamus) res noſtras cõmittamus arbitrio & prouidentiæ Dei: vt quidem ea nobis donec quæ ad noſtrã ſalutem vtilitatémq; cognouerit expedire, & mala à nobis amoliatur, ſi illa imprudẽtes optauerimus.

a Præclarum ἐπεισόδιον, cum re tamen ipſa optimè cohærẽs, DE IGNORANTIA: cuius duas ſpecies ſtatuit. Vnã, perniciosã: quæ efficit vt præter inſitum naturæ ſtudium, quo vnuſquiſq; ſibi bene vult, mala nobis optemus.

b Altera Ignorantiæ ſpecies, illius quidem felicis atque fructuoſæ: qua ea ignoramus quæ eſſent nobis nocitura. Docet igitur, eſſe ſpeciem quandam vtilis ignorantiæ, vt quidem ſatius ſit aliquando quædam ignorare, quàm ea noſſe: vt contrà, non modò indoctæ ſed perniciosæ etiam ſcientiæ eſſe genus ait, qua varia incommoda in genus humanum importantur. Adhibet autem præclara exẽpla, ſuo more, ad rem illuſtrãdam. Ita proximæ iſtiuſce precationis, quæ in hoc carmine continetur, ſententia explicatur: Vt videlicet norimus Deum aliquando quædã dare hominibus, ipſis infenſum, & ſupplicii nomine, beneficium irrogare: quædam negare, propitium & fauentem, beneficii & fauoris cauſa: ac proinde non noſtro arbitrio ſed illius numine & volũtate preces noſtras eſſe definiendas atque terminandas, vt ex illis veram vtilitatem reportemus.

n Antholog. epi- ram legitur, τὰ λυγρὰ καὶ εὐ- ..ὐχομένοις ἀπεύ- ..ις. Plato autem ..taſſe legit ἀ- ..λέξοις apud ..ſũ poetã: ideò ..e dicit (tanquã ..tentiã dũtaxat ..nemorãs) ἀπα- ..ξειν κελεύει. ..infrà, de eo- ..m, τὰ δεινὰ καὶ ..χομένοις ἀπα- ..ξειν ἐκέλευ- ..ric. οὖν per ..onaſmum, ut ..ὥσπερ οὖν, ſi- ..ὥσπερ οὖν, pro ..ro. Quod qui- ..s (inquit) ne- ..putarit: ſed ..libet hanc ad ..e idoneũ eſſe ..timet, ad pre- ..lum nimirum ..ua ſibi opti- ..non quæ peſ- ..ſint. τυγχάνουσι. ..ὤν γε, ut in- ..ubi eadẽ re- ..ntur: eodém- ..modo legitur ..καὶ ἔχουσι ..quum tamẽ ..ptius ſcriptũ ..deatur ἔχου- ..ῶς, id eſt, ..ἔχουσι.

ſit domi, illius vnius tantùm, non verò cuiuſquam alterius interficiẽdi conſilio: domeſtici autem affirment, illum eſſe domi. Non hoc dico quaſi huiuſmodi voluntatem tibi adeſſe intelligam: ſed an ex hoc exemplo perſpicere queas, Nihil impedire quominus ei qui id quod optimum eſt ignoret, adeſſe poſſit aliquando opinio vt peſſimum aliquando opinetur eſſe optimum. Itáne tibi videtur? ALCIB. Videtur ſané. SOCR. Quòd ſi domum ingreſſus, & illum ipſum conſpicatus, ignoraueris, & opinatus fueris alium eſſe quempiã, adhúcne etiam illum auderes interficere? ALC. Nequaquam per Iouem, mea quidem ſententia. SOC. Non enim quemlibet obuium velles, ſed illum ipſum. nónne? ALCI. Certé. SOC. Quòd ſi ſæpius tentares, ſemper autem ignorares eſſe Periclem, quum facinus illud perpetraturus eſſes, nunquam illum adorireris. ALCIB. Neutiquam. SOC. Quid veró? nunquid exiſtimas Oreſtem nunquam manus in matrẽ illaturũ fuiſſe, ſi in eadẽ ignoratione fuiſſet verſatus? ALC. Nunquam ſanè, opinor. SOC. Non enim ille vel quãlibet mulierem, vel cuiuſlibet alterius hominis matrem, ſed ſuam ipſius, interficere cogitabat. ALC. Ita ſe res habet. SOCR. Ignorare igitur præſtat res huiuſmodi, iis nimirum qui ita ſunt affecti, & tales cupiditates in animis ſuis verſant. ALCI. Videtur. SOC. Animaduertis igitur, Ignorãtiam, adhibitis nonnullis circunſtantiis, eſſe bonam atque vtilem, videlicet & certarum rerum, & certorum hominũ quadamtenus affectorum, ratione: non verò ſemper & ſimpliciter eſſe malum, quemadmodum modò aiebas? ALCIB. Videtur. SOCR. [a] Iam verò ſi velis quod deinceps ſequitur conſiderare, mirum quidem atque inſolens tibi poſſit videri: huiuſmodi tamen vt illud tanquam verum ſis amplexurus. ALC. Ecquid rei eſt, Socrates? SOC. Cæterarum nimirum ſcientiarum poſſeſſionem facultatémque rarò prodeſſe, ſiquis eam ſine Optimo illo ſibi compararit, quin contrà, maxima etiam importare poſſidenti detrimẽta. Rem verò ſic perſpice. nónne tibi neceſſarium videtur, quum aliquid ſiue dicturi ſiue factu ri ſumus, ineſſe in nobis hanc ſententiam, vt nos primùm illa noſſe arbitremur, vel certè, vt reuera ea norimus quæ prõptius atque expeditius vel dicturi vel facturi ſumus: vt ſunt illa quæ verſantur in cõmuni vſu vitæ? AL. Mihi quidem videtur. SOC. Nonne oratores, vbi primùm vel norunt conſiliũ dare, vel ſe noſſe arbitrantur, ſubinde nobis ſua cõſilia offerunt? nonnulli quidem, de bello & pace: nonnulli verò, de mœnium conſtructione, ſiue inſtauratione, nonnulli de portuum apparatu? In ſumma, quæ-

[a] Secundum remedium, aduerſus inutilem illã precationẽ: quæ etiam eſt opportunæ vtiliſque precationis conformandæ regula: Vti nimirum bene & feliciter precaturi, optimum finẽ nobis proponamus: atque adeò temeritatem fugiamus, quæ efficit vt precati deprecemur. i. commutem[9] turpiter ſententiam. OPTIMI autem illius FINIS SCIENTIAM, (quam vtilẽ ſcientiam appellat, & opponit damnoſæ illi Ignorantiæ, de qua agit ſuprà) præclarè deſcribit. cuius ſermonis ſumma eſt, Cæteras omnes ſcientias inutiles eſſe, niſi hac Optimi finis ſcientia regãtur. Quod docet exemplis, non modò è communi vitæ vſu, ſed è Reipubl. adminiſtratione petitis.

A βουλόμενον ἀποκτεῖναι αὐτὸν ἐκεῖνον, ἄλλον δὲ μηδένα· οἱ δὲ φαῖεν ἔνδον εἶναι. καὶ οὐ λέγω ἐθέλειν ἄν σε τούτων τι πράττειν· ἀλλ' εἰ, οἶμαι, δόξει σοι ὅπερ οὐδὲν κωλύει δή που τῷ γε ἀγνοοῦντι τὸ βέλτιστον, παραστῆναι ποτὲ δόξαν ὥστε οἰηθῆναι καὶ τὸ κάκιστον ποτὲ βέλτιστον εἶναι. ἢ οὐκ ἂν δοκῇ σοι; ΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Εἰ οὖν παρελθὼν εἴσω, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐκεῖνον, ἀγνοήσαις τε καὶ οἰηθείης
B ἂν ἄλλον εἶναί τινα, ἆρ' ἔτι ἂν αὐτὸν τολμήσαις ἀποκτεῖναι; ΑΛ. Οὐ μὰ τὸν Δία οὐκ ἄν μοι δοκῶ. ΣΩ. Οὐ γὰρ δή που τὸν ἐντυχόντα, ἀλλ' αὐτὸν ἐκεῖνον ὃν ἐβούλου. ἢ γάρ; ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ εἰ πολλάκις ἐγχειρεῖς, αἰεὶ δὲ ἀγνοεῖς τὸν Περικλέα, ὁπότε μέλλεις τοῦτο πράττειν, οὔποτε ἂν ἐπίθοιο αὐτῷ. ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚ. Τί δέ; τὸν Ὀρέστην δοκεῖς ἄν ποτε τῇ μητρὶ ἐπιθέσθαι, εἴ γε ὡσαύτως ἠγνόησεν; ΑΛ. Οὐκ οἶμαι
C ἔγωγε. ΣΩΚ. Οὐ γὰρ δή που οὐδ' ἐκεῖνος τὴν προστυχοῦσαν γυναῖκα, οὐδὲ τὴν ὁτουοῦν μητέρα διενοεῖτο ἀποκτεῖναι, ἀλλὰ
I τὴν αὐτὸς αὑτοῦ. ΑΛ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩΚ. Ἀγνοεῖν ἄρα τά γε τοιαῦτα βέλτιον τοῖς οὕτω διακειμένοις, καὶ τοιαύτας δόξας ἔχουσι. ΑΛ. Φαίνεται. ΣΩΚ. Ὁρᾷς οὖν ὅτι ἡ ἔστιν ὧν γε ἄγνοια, καὶ ἔστιν οἷς, καὶ ἔχουσί πως, ἀγαθόν, ἀλλ' οὐ κακόν, ὥσπερ ἄρτι σοὶ ἐδόκει; ΑΛ. Ἔοικεν. ΣΩ. Ἔτι τοίνυν εἰ βούλει τὸ
D μετὰ τοῦτο ἐπισκοπεῖν, ἄτοπον ὄν, ἴσως ἄν σοι δόξειεν εἶναι. ΑΛ. Τί μάλιστα, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚ. Ὅτι, ὡς ἔπος εἰπεῖν, κινδυνεύει τό γε τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν κτῆμα, ἐάν τις ἄνευ τοῦ βελτίστου κεκτημένος ᾖ, ὀλιγάκις μὲν ὠφελεῖν, βλάπτειν δὲ τὰ πλείω τὸν ἔχοντα αὐτά. σκόπει δὲ ὧδε· ἆρ' οὐκ ἀναγκαῖόν σοι δοκεῖ εἶναι, ὅταν τι μέλλωμεν ἤτοι πράττειν ἢ λέγειν, οἰηθῆναι δεῖν πρῶτον ἡμᾶς εἰδέναι, ἢ τῷ ὄντι εἰδέναι τοῦτο ὃ ἂν προχειροτέρως μέλλω-
E μεν τι ἢ λέγειν ἢ πράττειν; ΑΛΚΙ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Οὐκοῦν οἱ ῥήτορες αὐτίκα, ἤτοι εἰδότες συμβουλεύειν, ἢ οἰηθέντες εἰδέναι, συμβουλεύουσιν ἡμῖν ἑκάστοτε· οἱ μέν, περὶ πολέμου τε καὶ εἰρήνης, οἱ δέ, περὶ τειχῶν οἰκοδομίας, ἢ καὶ λιμένων κατασκευῆς.
8 ἑνὶ δὲ λόγῳ, ὅσα δή ποτε ἡ πόλις πράττει

For. ὅτι περ οὐ κωλ.

For. ἐγχειροῖς, ἀγνοοῖς, ὡς μέλλοις: & post, δοκοῖς.

Vocula τι a[…]dat, & uix [...]naſmus hic [...] poſſe uidetur [...] certè infrà [...] hæc ipſa re[…]tur, non po[…] & προχείρ[…] bidem legit[…]

πρὸς ἄλλην

A πρὸς ἄλλην πόλιν, ἢ αὐτὴ καθ' αὑτήν, ἀπὸ τῆς τῶν ῥητόρων συμβουλῆς πάντα γίγνεται; ΑΛ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Ὅρα τοίνυν καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις, ἂν δυνηθῶ. καλεῖς γὰρ δή που φρονίμους τε καὶ ἄφρονας; ΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τοὺς μὲν πολλούς, ἄφρονας· τοὺς δ' ὀλίγους, φρονίμους; ΑΛΚ. Οὕτω. ΣΩ. Οὐκοῦν πρός τι ἀποβλέπων, ἀμφοτέρους; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν τὸν τοιοῦτο συμβουλεύειν εἰδότα, χωρὶς τοῦ B πότερον βέλτιον, καὶ ὅτε βέλτιον, φρόνιμον καλεῖς; ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚ. Οὐδέ γε, οἶμαι, ὅστις τὸ πολεμεῖν αὐτὸ οἶδε, χωρὶς τοῦ ὁπότε βέλτιον, καὶ τοσοῦτον χρόνον ὅσον βέλτιον. ἦ γάρ; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Οὐκοῦν, οὐδὲ εἴ τις τινὰ ἀποκτιννύναι οἶδεν, οὐδὲ χρήματα ἀφαιρεῖσθαι, καὶ φυγάδα ποιεῖν τῆς πατρίδος, χωρὶς τοῦ ὁπότε βέλτιον, καὶ ὅντινα βέλτιον. ΑΛ. Οὐ μέντοι. ΣΩΚ. Ὅστις C ἄρα τι τῶν τοιούτων οἶδεν, ἐὰν μὲν παρέπηται ἡ τοῦ βελτίστου ἐπιστήμη· "αὕτη δ' ἦν ἡ αὐτὴ δή που ἥπερ καὶ ἡ τοῦ ὠφελίμου. ἦ γάρ; ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Φρόνιμόν γε αὐτὸν φήσομεν, καὶ ἀποχρῶντα ξύμβουλον καὶ αὐτὸν αὑτῷ καὶ τῇ πόλει· τὸν δὲ μὴ τοιοῦτον, τἀναντία τούτων. ἢ πῶς δοκεῖ; ΑΛΚ. Ἐμοὶ μὲν οὕτω. ΣΩ. Τί δ' εἴ τις ἱππεύειν ἢ τοξεύειν οἶδεν; ἢ αὖ παλαίειν, ἢ πυκτεύειν; ἤ τι τῆς ἄλλης ἀγωνίας, ἢ καὶ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ὅσα τέχνῃ οἴδαμεν; τί καλεῖς ὃς ἂν εἰδῇ τὸ D κατὰ ταύτην τὴν τέχνην βέλτιον γιγνόμενον; ἆρ' οὐ τὸν κατὰ τὴν ἱππικήν, ἱππικόν; ΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩ. Τὸν δέ γε (οἶμαι) κατὰ τὴν πυκτικήν, πυκτικόν· τὸν δὲ κατ' αὐλητικήν, αὐλητικόν; καὶ κατ' ἄλλα δή που ἀνάλογον τούτοις, ἢ ἄλλως πως; ΑΛ. Οὐκ, ἀλλ' οὕτω. ΣΩΚ. Δοκεῖ οὖν σοι ἀναγκαῖον εἶναι τὸν περὶ τούτων τι ἐπιστήμονα ὄντα, ἄρα καὶ ἄνδρα φρόνιμον εἶναι; ἢ πολλοῦ φήσομεν ἐνδεῖν; ΑΛ. Πολλοῦ μέντοι, νὴ Δία. ΣΩ. E Ποίαν οὖν οἴει πολιτείαν εἶναι τοξοτῶν τε ἀγαθῶν καὶ αὐλητῶν, ἔτι δὲ καὶ ἀθλητῶν τε καὶ τῶν ἄλλων τεχνιτῶν; ἀναμεμιγμένων δ' ἐν τοιούτοις οἷς ἄρτι εἰρήκαμεν, τῶν τε αὐτὸ τὸ πολεμεῖν εἰδότων καὶ αὐτὸ τὸ ἀποκτιννύναι; πρὸς δέ, καὶ ἀνδρῶν πολιτικῶν, πολιτικὸν φύσημα φυσώντων; ἁπάντων δὲ τούτων ὄντων ἄνευ τῆς τοῦ βελτίστου ἐπιστήμης, καὶ τοῦ εἰδότος ὁπότε βέλτιον ἑνὶ ἑκάστῳ τούτων

[Left margin note:] ... αὕτη δ' ἦν &c. usque ad φρόνιμον, per parenthesin ponitur: & intelligendum, φρόνιμον φήσομεν ὅστις τι τῶν τ. οἶδεν.

A cunque tandem noſtra ciuitas cum aliis ciuitatibus rerum gerit, vel ipſa ſecum, oratorum conſilio adminiſtrantur? ALC. Verum ais. SOCR. Vide igitur quidnam inde conſequatur, ſi id quidẽ docere poſſum. Aliquóſne ſapientes & inſipientes vocas? ALC. Voco. SOC. Nónne, multos quidem, inſipientes, paucos, ſapientes? AL. Ita. SOCR. Nónne alicuius rei fine atque cõſilio vtroſque his nominibus deſignas? ALCI. Certé. SOC. Illône verò B nomine dignũ cenſes eum qui tale quoddam conſilium dederit: at vtrum melius id fuerit, vel contrà, ignorauerit? AL. Nequaquam. SO. Neque verò (arbitror) eũ, qui nouerit quidẽ bellum gerere, & tamen quando & quãdiu optimum ſit, ignorarit. nónne? AL. Certé. SOC. Neque item eũ qui nouerit quidem alium mulctare, & cæteris ſuppliciorũ generibus afficere, id eſt, vel facultatibus ſpoliare, vel in exiliũ mittere: & tamen, quãdo & cui irroganda ſint illa ſupplicia, ex Optimi illius finis formula atque præſcripto, ignoret. AL. Nequa- C quam. SOC. Illum itaque prudentem [vocabas] qui aliquid huiuſmodi nouerit, ſi quidem adſit ei Optimi illius ſcientia. hæc enim ipſa illa eſt Vtilis ſciẽtia. nónne? AL. Certé. SOC. Prudentẽ nimirum & grauẽ locupletémq; illum conſilii autorem eſſe dicemus, qui & ſibi & Reipubl. rectè cauere poſſit: eum verò qui aliter egerit, cõtrario planè nomine notabimus. an ita videtur? AL. Mihi quidẽ hoc pacto. SO. Quid verò, ſi quis nouerit vel equitare, vel iaculari, & vel lucta vel pugillatu, vel alio quouis D certaminis genere valeat, vel aliud quidpiã ſciat eorũ quæ arte cõparantur: quo nomine (inquã) illũ appellaueris, qui quidẽ ex artis illius inſtituto id intelligat quod melius fit? nónne eum qui ex equeſtris artis præceptis, Equeſtrẽ? AL. Appellarẽ. SOC. Eum verò qui pugillatus arte, Pugillarẽ: ex tibicinum arte, Tibicinarium? & de aliis eáne ipſa ratione, an alia quapiam? ALC. Minimé: ſed eadem prorſus. SOCR. Tibi igitur neceſſarium eſſe videtur, eum qui illarum rerum quampiã intelligat, hactenus ſapientẽ eſſe: an lato diſcrimine illa inter ſe E videtur differre? AL. Latiſſimo, per Iouẽ, SOC. [a] Ecqualem verò illam cenſeres eſſe Rempubl. quæ è ſagittariis & tibicinibus, aliorúmq; certaminum peritis artificibus cõſtaret? cum quibus etiã permixti eſſent ii de quibus modò diximus? qui & bellum gerere norint, & mulctã irrogare? prætereà etiã accederẽt homines ciuiles, ciuilis illius ſciẽtiæ tumore inflati? omniũ autẽ horum hominũ turba, ſine illius Optimi ſcientia, id eſt, & quando, & in quem finẽ & quibus vniuſcuiuſque rei ſit proprius & peculiaris

[a] Theorematis ſuperioris ἐπεξεργασία, imagine adhibita confuſæ & perturbatæ Reip. quæ optimi videlicet illius finis ductu & auſpicio deſtituta, temerè circumfeـratur.

vſus, agitaretur. AL. Peſſimã equidẽ illam cenſerem, Socrates. SOCR. Illud certè (opinor) diceres, quum vnumquenque illorum videres ambitioſè ſatagentem, & in varias partes in illa Republ. ſe verſantem,

Ipſe vt ſeipſo melior in dies ſiet.

Illud autem Optimum voco, vt in illa arte plurimum excellat vnuſquiſque. id eſt, ea ſapienter prouideat, quæ & ad publicã ciuitatis & priuatam ſuiipſius vtilitatem ſpectant. quibus tamen in rebus variè offenſet atq; impingat: quippe qui ſine mente & conſilio, opinionis arbitrio ſe credat. Rebus ita conſtitutis, recténe dixerimus, huiuſmodi Reipubl. formam multa perturbatione & iniquitate atque intemperie refertam? AL. Rectè nimirum, per Iouẽ. SOC. Nónne videbatur nobis ſuprà, neceſſarium eſſe vt vel opinemur primùm nos id noſſe, vel reuera etiã illud norimus quod expeditè dicturi vel facturi ſumus? ALC. Videbatur. SOC. Nónne, ſiquis id agit vel quod nouit, vel quod ſe noſſe opinatur, conſequitur vt & publica & noſtra priuata cauſa feliciter rẽ geramus? vt quis hoc quidem pacto & Reipubl. & ſibiipſi bene conſulat? AL. Quídni? SOCR. Sin verò contraria, contraria quoque effecta conſequi? id eſt, vt nec ſibi neque Reipub. vtilis ſit? AL. Nequaquam. SOC. Quid verò nunc? iſtóne an alio quopiam modo tibi videtur? AL. Iſto plané. SOC. Nónne dixiſti, Te multos quidem, inſipientes, paucos verò, ſapientes appellare poſſe? AL. Dixi. SOC. Nónne etiam diximus iterum, Multos ab optimo fine aberrare: quippe qui videlicet ſæpenumero abſque mente & intelligentia, opinionis ſe credant arbitrio? AL. Diximus veró. SOC. Multis igitur præſtat neque ſcire quicquam, neq; opinari quicquam. Ita enim imbutus eorum animus impellet eos ad res quas vel norint, vel quas ſe noſſe exiſtimarint, ſuſcipiendas. vnde ſæpius damnum ſibi accerſant, quàm vtilitatem poſſint ſibi comparare. AL. Veriſſimè loqueris. SOCR. Vides enim quorſum ſuperius dicebam, Cæterarum ſcientiarum poſſeſſionem, ſiquis ſine Optimi illius ſcientia atque cognitione habuerit, rarò prodeſſe: multa verò ſæpe incommoda poſſidentibus importare. nónne & illud rectè tum dixiſſe tibi videbar? ALC. Si tunc non videbatur, nunc ſanè videtur. SOCR. [a] Oportet igitur & Rempubl. & Animum qui rectè victurus ſit, illam ſcientiam reuera complecti, & in illa inhærere: non aliter quàm debet is qui ægrotat, medici prudentiæ acquieſcere, & periti gubernatoris induſtriæ, is qui tutò inſtituit nauigare. Quicquid verò, vehementi licet & cõcitato impetu & quaſi ſpi-

a Concluſio illius loci de vtilis ſcientiæ vſu: quam ducem ſequi debeamus, ſi vitæ noſtræ exitum velimus nobis feliciter contingere. Inutilis etiam ſcientiæ nouam adiungit explicationem, ex quodam Homeri verſu.

A χρῆσθαι, καὶ πρὸς τίνα; ΑΛΚ. Φαύλην ἔγωγε, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Φαίης γε ἄν, οἶμαι, ὁπότε ὁρῴης ἕνα ἕκαστον αὐτῶν φιλοτιμούμενόν τε, καὶ νέμοντα τὸ πλεῖστον τῆς πολιτείας τούτῳ μέρος,

Ἵν᾽ αὐτὸς αὐτοῦ τυγχάνῃ κράτιστος ὤν·

(λέγω δὲ τὸ κατ᾽ αὐτὴν τὴν τέχνην βέλτιστον γιγνόμενον) τοῦ δὲ τῇ πόλει τε καὶ αὐτὸν αὐτῷ βελτίστου ὄντος τὰ πολλὰ διημαρτηκότα, ἅτε, οἶμαι, ἄνευ νοῦ δόξῃ πεπιστευκότα. οὕτω B δὲ τούτων ἐχόντων, ἆρ᾽ οὐκ ἂν ὀρθῶς λέγοιμεν, φάντες πολλῆς ταραχῆς τε καὶ ἀνομίας μεστὴν εἶναι τὴν τοιαύτην πολιτείαν; ΑΛΚ. Ὀρθῶς μέντοι, νὴ Δία. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἀναγκαῖον ἐδόκει ἡμῖν εἶναι, οἰηθῆναι δεῖν πρότερον ἡμᾶς εἰδέναι, ἢ τῷ ὄντι εἰδέναι τοῦτο ὃ ἂν προχείρως μέλλωμεν ἢ πράττειν ἢ λέγειν. ΑΛ. Ἐδόκει. ΣΩ. Οὐκοῦν, κἂν μὲν πράττῃ ἅ τις οἶδεν, ἢ δοκεῖ εἰδέναι, παρέπεται δὴ τὸ ὠφελίμως καὶ λυσιτελούντως ἡμᾶς ἕξειν C καὶ τῇ πόλει καὶ αὐτὸν αὐτῷ; ΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Ἐὰν δέ γ᾽, οἶμαι, τἀναντία τούτων, οὔτε τῇ πόλει, οὔτ᾽ αὐτὸν αὐτῷ; ΑΛΚ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Τί δέ; νῦν ἔτι ὡσαύτως σοὶ δοκεῖ, ἢ ἄλλως πως; ΑΛ. Οὔκ· ἀλλ᾽ οὕτω. ΣΩ. Ἆρ᾽ οὖν ἔφησθα καλεῖν τοὺς μὲν πολλοὺς, ἄφρονας, τοὺς δ᾽ ὀλίγους, φρονίμους; ΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩ. Οὐκοῦν φαμὲν πάλιν τοὺς πολλοὺς διημαρτηκέναι τοῦ βελτίστου, ὡς τὰ πολλά γε (οἶμαι) ἄνευ νοῦ δόξῃ πεπιστευ-D κότας. ΑΛ. Φαμὲν γάρ. ΣΩ. Λυσιτελεῖ ἄρα τοῖς πολλοῖς μήτε εἰδέναι μηδὲν, μήτε οἴεσθαι εἰδέναι· εἴπερ γε μᾶλλον προθυμήσονται μὲν πράττειν ταῦτα ἅττ᾽ ἂν εἰδῶσιν, ἢ οἰηθῶσιν εἰδέναι· πράττοντες δὲ, βλάπτεσθαι τὰ πλείω μᾶλλον ἢ ὠφελεῖσθαι; ΑΛ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΣΩ. Ὁρᾷς οὖν, ὅτε γ᾽ ἔφην, κινδυνεύει τόγε τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν κτῆμα, ἐάν τις ἄνευ τῆς τοῦ βελτίστου ἐπιστή-E μης κεκτημένος ᾖ, ὀλιγάκις μὲν ὠφελεῖν, βλάπτειν δὲ τὰ πλείω τὸν ἔχοντα αὐτὸ, ἆρ᾽ οὐχὶ τῷ ὄντι ὀρθῶς ἐφαινόμην λέγων; ΑΛ.
9 Καὶ εἰ μὴ τότε, ἀλλὰ νῦν μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Δεῖ ἄρα καὶ πόλιν καὶ ψυχὴν τὴν μέλλουσαν ὀρθῶς βιώσεσθαι, ταύτης τῆς ἐπιστήμης ἀντέχεσθαι ἀτεχνῶς, ὥσπερ ἀσθενοῦντα ἰατροῦ, ἤ τινος κυβερνήτου τὸν ἀσφαλῶς μέλλοντα πλεῖν. ὅσῳ περ ἂν μὴ πρότερον ἐπουρείσῃ τὸ τῆς ψυχῆς. ἄνευ γὰρ ταύ-

For. αὐτοῦ αὐ.

For. ſcripſit P… to, ὡς ὦ… & quædã p… ψυχῆς, ad… dédam hæ… tentiam, … rat: ita … ſint tantũ … principium

τῆς, ἢ περὶ χρημάτων κτῆσιν, ἢ σώματος ῥώμην, ἢ καὶ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, τοσούτῳ μείζω ἁμαρτήματα ἀπ' αὐτῶν ἀναγκαῖόν ἐστιν, ὡς ἔοικε, γίγνεσθαι. ὁ δὲ δὴ τὴν καλουμένην πολυμαθίαν τε καὶ πολυτεχνίαν κεκτημένος, ὀρφανὸς δὲ ὢν ταύτης τῆς ἐπιστήμης, ἀγόμενος δὲ ὑπὸ μιᾶς ἑκάστης τῶν ἄλλων, ἆρ' οὐχὶ τῷ ὄντι δικαίως πολλῷ χειμῶνι χρήσεται; ἅτ' οἶμαι, ἄνευ κυβερνήτου διατελῶν ἐν πελάγει, χρόνον οὐ μακρὸν βίον θέων. ὥστε συμβαίνειν μοι δοκεῖ καὶ ἐνταῦθα τὸ τοῦ ποιητοῦ, ὃ λέγει κατηγορῶν πού τινος, ὡς ἄρα πολλὰ μὲν ἠπίστατο ἔργα, κακῶς δὲ (φησὶν) ἠπίστατο πάντα. ΑΛ. Καὶ τί δή ποτε συμβαίνει τὸ τοῦ ποιητοῦ, ὦ Σώκρατες; ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐδ' ὁτιοῦν δοκεῖ πρὸς λόγον εἰρηκέναι. ΣΩΚ. Καὶ μάλα γε πρὸς λόγον· ἀλλ' αἰνίττεται, ὦ βέλτιστε, καὶ οὗτος, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ ποιηταὶ σχεδόν τι πάντες. ἔστι τε φύσει ποιητικὴ ἡ σύμπασα αἰνιγματώδης, καὶ οὐ τοῦ προστυχόντος ἀνδρὸς γνωρίσαι. ἔτι δὲ πρὸς τῷ φύσει τοιαύτη εἶναι, ὅταν λάβηται ἀνδρὸς φθονεροῦ τε καὶ μὴ βουλομένου ἡμῖν ἐνδείκνυσθαι, ἀλλ' ἀποκρύπτεσθαι ὅτι μάλιστα τὴν αὑτοῦ σοφίαν, ὑπερφυῶς δὴ τὸ χρῆμα ὡς δύσγνωστον φαίνεται, ὅ, τι ποτὲ νοοῦσιν ἕκαστος αὐτῶν. οὐ γὰρ δή που Ὅμηρόν γε, τὸν σοφώτατόν τε καὶ θειότατον ποιητὴν, ἀγνοεῖν δοκεῖς ὅτι οὐχ οἷόν τε ἦν ἐπίστασθαι κακῶς. ἐκεῖνος γάρ ἐστιν ὁ λέγων τὸν Μαργίτην πολλὰ μὲν ἐπίστασθαι, κακῶς δὲ (φησὶ) πάντα ἐπίστασθαι. ἀλλ' αἰνίττεται, οἶμαι, παράγων τὸ κακῶς μὲν, ἀντὶ τοῦ κακοῦ· τὸ δὲ ἠπίστατο, ἀντὶ τοῦ ἐπίστασθαι. γίγνεται οὖν συντεθὲν ἔξω μὲν τοῦ μέτρου, ἔστι δ' ὅ, τι βούλεται, ὡς πολλὰ μὲν ἠπίστατο ἔργα, κακὸν δὲ ἦν αὐτῷ ἐπίστασθαι ταῦτα πάντα. δῆλον οὖν ὅτι εἴπερ ἦν αὐτῷ κακὸν τὸ πολλὰ εἰδέναι, φαῦλός τις ὢν ἐτύγχανεν· εἴπερ γε πιστεύειν δεῖ τοῖς προειρημένοις λόγοις. ΑΛΚΙΒ. Ἀλλ' ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. ἢ χαλεπῶς γ' ἂν ἄλλοις τισὶ πιστεύσαιμι λόγοις, εἴπερ μηδὲ τούτοις. ΣΩΚΡ. Καὶ ὀρθῶς γέ σοι δοκεῖ. ἀλλὰ φέρε πρὸς Διός. ὁρᾷς γὰρ δή που τὴν ἀπορίαν ὅση τε καὶ οἵα· ταύτης δέ μοι δοκεῖς καὶ σὺ κεκοινωνηκέναι· μεταβαλλόμενός γέ τοι ἄνω καὶ κάτω οὐδ' ὁτιοῦν παύῃ, ἀλλ' ὅτι ἂν μάλιστα σοὶ δόξῃ, τοῦτο καὶ ἐκδεδυκέναι αὖ, καὶ οὐκέτι ὡσαύτως δοκεῖν. εἰ

...r. βίου & θέων. ...et hæc duriuſ... ...ılè dictũ iri ui... ...ſatur.

...e Homeri Mar... ...te, & quidē de ...ſo Margite lo... ...entus, ut paulo ...ſt ſcribit ipſe ...sto. Videtur au... ...finis uerſus ...ſſe, -κακῶς δ' ...ſατο πάντα.

A ritu, animus conabitur, ſuáſque omnes vires in illud effundet, abſque huius ſcientiæ præſidio, ſeu ad diuitias comparandas, ſeu robur corporis, ſeu aliud quidpiam, tanto grauiora peccata his in rebus neceſſe eſt exiſtere: ſicuti perſpicuum eſt. Eum verò qui, quũ multiplicē illam & omnigenam eruditionē acquiſierit, huius ſcientiæ orbus, à cæteris ſingulis ſcientiis præceps abducatur, nónne conſentaneum eſt varia tempeſtate iactari atque circumferri? B Scilicet, quum gubernatoris deſtitutus auſpiciis in altum prouehatur, non longā conſpecturus eſt vitam. Itaque & hîc quidem poetæ illud mihi contingere videtur, qui quendam accuſans,

Multa quidem nouit (ait) *verùm malè*
is omnia nouit.

ALCIB. Ecqua verò in re illud poetæ dictum verum eſſe comperitur? non enim mihi ad rem illud facere videtur. SOCR. Imò verò ad rem maximè: ſed verborum inuolucris hic, ſicuti & cæteri omnes ferè poetæ, rei veritatem tegit. Eſt nimirum vniuerſa poetica ænigmatũ inuolucris ob- C tecta, vt quidem minimè ſit vulgaris hominis illam patefacere. & præterquā quòd etiam poetices natura huiuſmodi eſt, vniuerſim, dum illa etiam in hominem cadit inuidum, & qui non vult à nobis animaduerti, ſed hoc vnũ laborat maximè, vt ſuam celet ſapientiam: inde efficitur vt res ſit mirum in modum cognitu difficilis, ecquæ ſit poetarum ſententia. Non enim profectò diuiniſſimum illum & ſapientiſſimum poetam Homerum ignorare arbitraris, Fieri non poſſe vt quis quid malè ſciat. Hoc enim quod modò commemo- D rauimus, de Margite ait ille: ſed, vt quidem arbitror, alia quæpiam verborum inuolucris innuit: vt quidem *κακῶς* ponat pro *κακοῦ*, & *ἠπίστατο* dixerit pro *ἐπίστασθαι*: ita tamen eſt compoſitum intra verſus anguſtias. Hæc verò eſt ſententia poetæ, Illum quidem multas res ſciuiſſe: malum autem damnoſúmque ei fuiſſe, illa omnia ſcire. Vnde ſanè cõſtat, ſi damnoſa ei fuerit multarum rerum cognitio, illum fuiſſe hominem nequam: ſi quidem illis verbis fides adhibenda eſt. ALCIB. At mihi quidem E ita videtur, Socrates. difficulter autem aliis ſermonibus fidem adhiberem, niſi hæc amplecterer. SOCR. Et rectè quidem tibi videtur. ALCIB. [a] Et rurſus mihi quidem id rectè à te dici. verùm agedum per Iouem. vides enim quæ & quanta ſit dubitatio: tu autem & illius anguſtiis videris circumcludi. non enim deſinis vltrò citróque circumferri, & variis ſententiis alternare, vt modò hanc ſumas, modò deponas ſententiam. Quòd ſi igi-

[a] Superioris theorematis applicatio: Vtilem nimirum illam cognitionem in precibus maximè obtinere locũ, in quibus peſſima ſit & maximè pernicioſa huiuſmodi ignoratio.

tur Deus ille ad quem adis, tibi conſpicuus adſtaret, & à te quæreret, priuſquam illum rogares quicquam, an illorum de quibus facta eſt primùm mentio, aliquid tibi ſatis eſſet, vel tibi etiam petendi vltrò faceret poteſtatem, quid tibi maximè opportunũ videretur, vti vel illud vel id quod à Deo oblatum eſſet, acciperes? ALC. Atqui, per Iouem, Socrates, non poſſum tibi quicquam dicere huiuſmodi: ſed veſanum mihi profectò videretur: quandoquidem res eſt magna cautione digna, ſiquis tam craſſo errore inuoluatur vt precetur ſibi damnoſa, dum ſibi conſilium eſt, bona optare: tum verò ſubinde ad cõtraria (quẽadmodum aiebas) vota ſe conuertat, & retractet ſentẽtiam, deprecans ea quæ prius eſſet precatus. SOC. Nónne maiore prudentia præditus is poeta, cuius initio mentionẽ feci, iubebat mala faceſſere quæ quis optaret ſibi? AL. Mihi quidem videtur. SOC. [a] Lacedæmonii quoque, Alcibiades, ſiue hũc poetã imitati, ſiue ipſi per ſe re cogitata atque perſpecta, eandẽ voti formulam & publicè & priuatim obſeruãt: deos orantes vti ſibi pulchra bonis cumulent. nemo vnquam illos audiuit lõgiore vtentes precatione. Neque tamẽ, ad hoc quidẽ vſque tempus, minus felices quàm cæteri mortales extiterunt. quòd ſi non pari ſemper felicitatis curſu ſunt vſi, non fuit quidẽ hæc ipſorum oratio in cauſa. Quandoquidem illud eſt, opinor, in mero deorum arbitrio poſitum, vt quod voluerint, hominibus largiantur: vt quidem & aliquando quod quis poſtularit, donent, aliquando negent. Volo etiam aliud quidpiam tibi commemorare, quod aliquando audiui à viris ætate prouectis. illud autem eſt huiuſmodi: Quum inter Athenienſes & Lacedæmonios bellum variè inflammaretur, ſemper id accidiſſe noſtræ ciuitati, vt illis & terra & mari inferiores eſſent bello, neque vnquam victoriam potuiſſe aduerſus eos reportare. Rem indignãtes Athenienſes, & anxios ecquam rationem præſentiũ malorum depellendorũ cõperirent: re deliberata, ratos operæpretium ad Ammonẽ mittere oraculum, percontaturos qua de cauſa dii ad illud quidẽ vſque tempus Lacedæmoniis potius quàm ſibiipſis victoriam largirentur: Qui tamen (aiebant) omnium Græcorum ſtudioſiſſimè & plurimas & maximè opimas hoſtias diis procuremus, & donariis ipſorum fana exornemus, ſiqui omnium mortalium, magnificentiſſimis: pompáſque & ſumptuoſiſſimas & auguſtiſſimas quotannis celebremus & pendamus maiorem pecuniæ vim

[a] Tertium remediũ, aduerſus præpoſterũ illum precandi impetum. Quandoquidem videlicet non eſt huiuſmodi Dei natura vt donis concilietur: quum non dona hominum, ſed animos puros velit: dandam eſſe operam, vt pietate, iuſtitia, ſapiẽtia animos noſtros muniamus: quippe quæ virtutes ſint in pretio apud Deum: ne inſtituamus illum donis & ceremoniis demereri. Eſt igitur bene precandi regula, Ad Deũ adeamus caſtè, pietatem ſeruemus: non dona, ſed noſipſos Deo offeramus. quæ certè ſunt pura & integra principia naturalis lucis. Eadem etiam doctrina tractatur ἀνασκευαστικῶς, Summæ eſſe & infelicis audaciæ atque vecordiæ, Deum velle ſacrificiis & cæteris externis ritibus ſibi conciliare, & eo nomine gratiam illius demereri. quod Lacedæmoniorũ & Athenienſium contrariis exemplis oſtendit. quorum illi breui quidẽ precatione, nullo ceremoniarum apparatu vtẽtes, feliciter tamen rẽ gerebãt: hi verò, quũ in ceremoniis & omni diuini cultus apparatu, nihil vel ſumptui vel labori parcerent, aduerſa tamen fortunæ vtebantur. cuius rei quum cauſam ab oraculo ſciſcitarẽtur, hoc acceperunt à Deo reſponſum, Se malle εὐφημίαν Lacedæmoniorum, quàm omnium Græcorum ſacrificia. Vide Annot.

A ἐν σοί γέ τι καὶ νῦν ἐμφανὴς γενόμενος ὁ θεός, πρὸς ὃν τυγχάνεις πορευόμενος, ἐρωτήσειε, πρὶν ὁτιοῦν εὔξασθαί σε, εἰ ἐξαρκέσει σοὶ ἐκείνων τι γενέσθαι ὧνπερ καὶ ἐν ἀρχῇ ἐλέγετο, εἴτε καὶ αὐτῷ σοι ἐπιτρέψειεν εὔξασθαι, τί ποτ' ἂν οἴει ἢ τῶν παρ' ἐκείνου διδομένων λαμβάνων, ἢ αὐτὸς εὐξάμενος γενέσθαι, τοῦ καιροῦ τυχεῖν; ΑΛ. Ἀλλὰ, μὰ τοὺς θεούς, ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἂν ἔχοιμι σοὶ εἰπεῖν, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ μάργον τί μοι δοκεῖ εἶναι, καὶ ὡς B ἀληθῶς πολλῆς φυλακῆς, ὅπως μὴ λήσῃ τις αὐτὸν εὐχόμενος μὲν κακὰ, δοκῶν δὲ ἀγαθά· ἔπειτ' ὀλίγον ἐπισχὼν, (ὅπερ καὶ σὺ ἔλεγες) παλινῳδῇ, ἀνευχόμενος ἅττα τὸ πρῶτον εὔξηται. ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὐχὶ εἰδώς τι πλεῖον ἡμῶν ὁ ποιητής, οὗ καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου ἐπεμνήσθην, τὰ δεινὰ καὶ εὐχομένοις ἀπαλέξειν ἐκέλευσεν; ΑΛ. Ἐμοὶ μέντοι δοκεῖ. ΣΩΚ. Τοῦτον μὲν τοίνυν, ὦ Ἀλκιβιάδη, καὶ Λακεδαιμόνιοι τὸν ποιητὴν ἐζη- C λωκότες, εἴτε καὶ αὐτοὶ οὕτως ἐπεσκεμμένοι, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ ἑκάστοτε παραπλησίαν εὐχὴν εὔχονται, τὰ καλὰ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς τοὺς θεοὺς διδόναι κελεύοντες αὖ σφίσιν αὐτοῖς. πλεῖον δ' οὐδεὶς ἂν ἐκείνων εὐξαμένων ἀκούσειε. τοιγαροῦν εἰς τὸ παρῆκον τοῦ χρόνου καὶ οὐδένων ἧττον εὐτυχεῖς εἰσιν ἄνθρωποι. εἰ δ' ἄρα καὶ συμβέβηκεν αὐτοῖς ὥστε μὴ πάντα εὐτυχεῖν, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ἐκείνων εὐχήν· ἐπὶ τοῖς θεοῖς δ' ἐστὶν, οἶμαι, ὥστε καὶ διδόναι ἅττ' ἄν τις εὐχόμενος D τυγχάνῃ, καὶ τἀναντία τούτων. βούλομαι δέ σοι καὶ ἕτερόν τι διηγήσασθαι, ὅ ποτε ἤκουσα πρεσβυτέρων τινῶν· ὡς Ἀθηναίοις καὶ Λακεδαιμονίοις διαφορᾶς γενομένης, συνέβαινεν ἀεὶ τῇ πόλει ἡμῶν ὥστε καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, ὁπότε μάχη γένοιτο, δυστυχεῖν, καὶ μηδέποτε δύνασθαι κρατῆσαι. τοὺς οὖν Ἀθηναίους ἀγανακτοῦντας τῷ πράγματι, καὶ ἀπορουμένους τίνι χρὴ μηχανῇ τῶν παρόντων κακῶν ἀποτροπὴν εὑ- E ρεῖν, βουλευομένοις αὐτοῖς δοκεῖν κράτιστον εἶναι, πέμψαντας πρὸς Ἄμμωνα, ἐκεῖνον ἐπερωτᾶν· ἔτι δὲ πρὸς τούτοις τάδε, καὶ ἀνθ' ὅτου ποτὲ Λακεδαιμονίοις οἱ θεοὶ μᾶλλον νίκην διδόασιν ἢ σφίσιν αὐτοῖς· οἳ πλείστας (φαίαι) μὲν θυσίας καὶ καλλίστας τῶν Ἑλλήνων ἄγομεν, ἀναθήμασί τε κεκοσμήκαμεν τὰ ἱερὰ αὐτῶν, ὡς οὐδένες ἄλλοι· πομπάς τε πολυτελεστάτας καὶ σεμνοτάτας ἐδωρούμεθα τοῖς θεοῖς ἀν' ἕκαστον ἔτος, καὶ ἐτελοῦμεν χρήματα

For. σοί γ' ἔπ.

Poſt Σώκρατ quidam uet. hab. ἔτως.

ὅσα οὐδ' οἱ ἄλλοι ξύμπαντες Ἕλληνες. Λακεδαιμονίοις δὲ (φάναι) οὐδέποτ' ἐμέλησεν οὐδὲν τούτων· ἀλλ' οὕτως ὀλιγώρως διάκεινται πρὸς τοὺς θεούς, ὥστε καὶ ἀνάπηρα θύουσιν ἑκάστοτε, καὶ τἆλλα πάντα οὐκ ὀλίγως ἐνδεεστέρως τιμῶσιν ἤπερ ἡμεῖς, οὐδὲν ἐλάττω χρήματα κεκτημένοι τῆς ἡμετέρας πόλεως. ἐπειδὴ εἰρηκέναι ταῦτά τε, καὶ ἐπερωτῆσαι τί χρὴ πράττοντας αὐτοὺς τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγὴν εὑρεῖν, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἀποκριθῆναι τὸν προφήτην (τὸν B γὰρ θεὸν οὐκ ἐᾶν δηλονότι) καλέσαντα δὲ αὐτόν, Ἀθηναίοις, φάναι, τάδε λέγει Ἄμμων· φησὶν ἂν βούλεσθαι αὐτῷ τὴν Λακεδαιμονίων εὐφημίαν εἶναι μᾶλλον, ἢ τὰ σύμπαντα τῶν Ἑλλήνων ἱερά. τοσαῦτα εἰπεῖν, 12 οὐκέτι περαιτέρω. τὴν γοῦν εὐφημίαν οὐκ ἄλλην τινά μοι δοκεῖ λέγειν ὁ θεός, ἢ τὴν εὐχὴν αὐτῶν. ἔστι γὰρ τῷ ὄντι πολὺ διαφέρουσα τῶν ἄλλων. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι Ἕλληνες, οἱ μὲν χρυσόκερως βοῦς παραστησάμε- C νοι, ἕτεροι δ' ἀναθήμασι δωρούμενοι τοὺς θεούς, εὔχονται ἅττ' ἂν τύχῃ ταῦτα, ἐάν τε ἀγαθά, ἐάν τε κακά. βλασφημούντων οὖν αὐτῶν ἀκούοντες οἱ θεοί, οὐκ ἀποδέχονται τὰς πολυτελεῖς ταύτας πομπάς τε καὶ θυσίας. ἀλλὰ δοκεῖ μοι πολλῆς φυλακῆς δεῖσθαι καὶ σκέψεως, ὅ, τι ποτὲ ῥητέον ἐστὶ καὶ μή. εὑρήσεις δὲ καὶ παρ' Ὁμήρῳ ἕτερα παραπλήσια τούτοις εἰρημένα. φησὶ γὰρ τοὺς Τρῶας ἔπαυλιν ποιουμένους, D

Ἕρδειν ἀθανάτοισι τεληέσσας ἑκατόμβας·

τὴν δὲ κνίσσαν ἐκ τοῦ πεδίου τοὺς ἀνέμους φέρειν οὐρανὸν εἴσω,

Ἡδεῖαν· τῆς δ' οὔτι θεοὺς μάκαρας δατέεσθαι,
Οὐδ' ἐθέλειν. μάλα γάρ σφιν ἀπήχθετο Ἴλιος ἱρή,
Καὶ Πρίαμος, καὶ λαὸς ἐϋμμελίω Πριάμοιο.

E ὥστε οὐδὲν αὐτοῖς προὔργου ἦν θύειν τε καὶ δῶρα τελεῖν μάτην, θεοῖς ἀπηχθημένους. οὐ γὰρ 10 (οἶμαι) τοιοῦτόν ἐστι τὸ τῶν θεῶν, ὥστε ὑπὸ δώρων παράγεσθαι, οἷον κακὸν τοκιστήν. ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς εὐήθη λόγον λέγομεν, ἀξιοῦντες Λακεδαιμονίων ταύτῃ περιεῖναι. καὶ γὰρ ἂν δεινὸν εἴη εἰ πρὸς τὰ δῶρα καὶ τὰς θυ- 11 σίας ἀποβλέπουσιν ἡμῶν οἱ θεοί, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὴν ψυχήν, ἄν τις ὅσιος καὶ δίκαιος

A quàm cæteri omnes Græci: Lacedæmonii contrà nullam iſtarum rerum curam gerant, & tam negligentes ſint in diuino cultu procurando, vt mutilas etiam hoſtias quotidie offerant diis: denique, in omni reliquo ceremoniarum apparatu ſint nobis longè parciores: quum tamen opum magnitudine à nobis minimè ſuperentur. Poſtquam hæc dixiſſet legatus, à Deo ſciſcitans ecquam præſentium malorum depellendorũ rationem Athenienſes inire poſſent: nihil planè vatem tunc B reſpondiſſe aiunt: (Deum enim loquendi copiam minimè feciſſe) ſed appellato Athenienſium legato, ita poſtea fatum commemorant, Hæc ait Ammo: Lacedæmoniorum *εὐφημίαν* [id eſt, fauſtam apprecationem] ſibi iucundiorem eſſe quàm omnia Græcorum ſacrificia. Hæc tantùm nec plura Deum reſpondiſſe ferunt. Non mihi quidem aliud, *εὐφημίας* vocabulo, quàm precationem illam videtur Deus ſignificaſſe. illa enim reuera aliis multo eſt præſtantior. Alii enim Græci, auratis cornibus boues diis ſiſtũt, atque mactant: a- C lii, donariis deos proſequentes, ita precantur vti fors tulerit, & temerè precantur vel bona vel mala. quoniam autem dii illos ſæpenumero audiunt blaſphemantes, vtpote qui precantur perperam, opimas illas ſumptuoſáſque ſiue pompas ſiue hoſtias minimè ſuſcipiunt. Magna verò cautione atque animaduerſione mihi opus eſſe videtur, ecquid dicendũ ſit, & quid non. Inuenies etiam apud Homerum alia, his quæ commemorauimus ſimilia. ait enim Troianos, dum ſuburbanum ædificium D molirentur,

Magnis perfectas diuis donaſſe hecatombas.

nidorem autem ſacrificiorum à ventis ad cœlum vſque tralatum: ſuauem quidem illum,

At qui non gratus diuis fuat: Ilion ipſi,
Et Priamum, Priami populúmque odêre potentis.

vt nihil quidem ipſos Troianos vel ſacrificia vel donariorum iuuerint largitiones, quũ dii aduerſus ipſos infenſi eſſent. Ne- E que enim (arbitror) huiuſmodi eſt deorũ natura vt donis cõcilietur, veluti improbus fœnerator. ſed nos videlicet delira- 10 mus, ſi hac ratione, collatis nimirum confertim muneribus, apud deos maiorem quàm Lacedæmonii gratiam fauorémque nos conſequuturos ducamus. Graue etenim indignúmque eſſet, ſi dii ad noſtra dona atque ſacrificia reſpicerẽt, non verò 11 ad animũ, ſiquis pius & iuſtus nimirum

ſit. multo potius (arbitror) quàm ad opiparas has pompas atque hoſtias: quas nihil prohibet quominus vel priuatus homo vel etiam Reſpubl. ſi quibus ſe ſceleribus obſtrinxerint, illata innocentibus iniuria, quotannis exoluant. Verumenimuero dii munerum ſordibus minimè capiuntur, ac proinde hæc omnia ſecurè cōtemnunt, quemadmodum ait Deus ille & deorū vates. Videtur igitur & apud deos & apud homines ſana mēte præditos, IVSTITIA ET SAPIENTIA præ cæteris omnibus rebus in pretio eſſe. Sapientes verò & iuſti non alii quidē ſunt quàm illi qui intelligunt quid faciendum dicendúmque ſit, & apud deos & apud homines. [a] Vellem autem ex te audire, ecquæ ſit tua his de rebus quas modò cōmemoraui ſententia. ALCI. At mihi quidem, Socrates, non alia eſſe videtur, quàm ea quæ & tibi & Deo videtur. non enim conſentaneum eſſet me Deo refragari. SOCR. Nónne meminiſti, te tuā hac in re faſſum eſſe dubitationem, ne imprudens mala tibi preceris, quum bona te precari exiſtimares? ALC. Memini. SOCR. Vides igitur quàm non ſit tibi tutum ad Deum modò accedere precaturo, ne ita contingat vt quum te blaſphemantem Deus audierit, nec exceperit tuum ſacrificium, fortaſſe & nouum tibi quoddam arceſſas detrimentum. Mihi igitur conſultiſſimum eſſe videtur vt quietem agas. exiſtimo enim te propter animi magnitudinem (hoc enim eſt honeſtiſſimum ſpecioſiſſimúmque vocabulum, quo Inſipientia prætexitur) minimè velle vti Lacedæmoniorū precatione. [b] Neceſſarium eſt igitur expectare donec quis diſcat, quo animo & erga deos & erga homines eſſe oporteat. AL. Ecquando verò tempus illud erit, Socrates? & quis illud docturus eſt? lubētiſſimè enim viderem hūc hominem, quíſnam ipſe ſit. SOCR. Hic ille eſt nimirum qui de te curam gerit. ſed mihi videtur, quemadmodum ait Homerus Mineruam Diomedi caliginem ab oculis ſemouiſſe,

Scilicet vt rectè norit diuúmque hominémque,

ſic oportere te, excuſſa ea quæ oculis tuis nūc obuerſatur caligine, propius oculorū aciem ad eam rem admouere, vt poſſis *nouiſſe malúmque bonúmque*. nunc enim id quidem poſitum eſſe videtur extra tuam poteſtatem. ALCIB. Auferat ſiue caliginem, ſiue quid aliud voluerit. ita enim me comparaui vt nihil eorum quæ ille imperauerit, ſubterfugiā, quicunque tandē fuerit vir ille: dūmodò melior ſim euaſurus.

a Vniuerſa diſputationis CONCLVSIO, finē illius primarium notans, Deū non eſſe temerè precādum: ſed quum temerariæ precationes ſint blaſphemiæ, ex quibus non poſſit nō maximum hominibus oriri damnū: ita potius eſſe illis ſuperſedendum precatione, quàm vt malè & damnoſè precentur, donec didicerint precari.

c Ex illius præceptoris diſciplina lōgè maxima ad homines redit vtilitas, quum res agatur omnium, quæ in hac vita verſantur, grauiſſima: vt quidem huius præceptor ſit omnibus votis hominibus expetendus. Sed quíſnam ſit ille, fateturſe ignorare Socrates, & eadem qua Alcibiades dubitationis hac in re tempeſtate percelli. Ita miſeri Ethnici potuerunt ex luce naturæ animaduertere inanitatem ſuperſtitionis, lucē germanæ & ſalutaris veritatis aſpicere nō potuerunt: vt ſua etiam cognitione & cōfeſſione ſint ἀναπολόγητοι. Quod autem ait, hunc eſſe bene precādi præceptorem, qui de Alcibiade curam gerat, ſeipſum videtur innuere Socrates: illam autem ſcientiam ſe fatetur ignorare, quum & teſtetur ſibi eam diſcendam, vt ipſam alios poſſit docere: & ſe eadem tempeſtate percelli, qua cæteri homines, disertè fateatur.

A ὧν τυγχάνῃ. πολλῷ μᾶλλον, οἶμαι, ἢ πρὸς τὰς πολυτελεῖς ταύτας πομπάς τε καὶ θυσίας· ἃς οὐδὲν κωλύει πολλὰ μὲν εἰς θεούς, πολλὰ δ' εἰς ἀνθρώπους ἡμαρτηκότας, καὶ ἰδιώτην καὶ πόλιν, ἔχειν ἂν ἕκαστον ἔτος τελεῖν. οἱ δέ, ἅτε οὐ δωροδόκοι ὄντες, καταφρονοῦσιν ἁπάντων τούτων, ὥς φησιν ὁ θεὸς καὶ θεῶν προφήτης. κινδυνεύει γοῦν καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις τοῖς νοῦν ἔχουσι δικαιοσύνη τε καὶ φρόνησις διαφερόντως τετιμῆσθαι. For. ἀν' ἕκαστον

B φρόνιμοι δὲ καὶ δίκαιοι, οὐκ ἄλλοι τινές εἰσιν ἢ τῶν εἰδότων ἃ δεῖ πράττειν καὶ λέγειν, καὶ πρὸς θεοὺς καὶ πρὸς ἀνθρώπους. βουλοίμην δ' ἂν καὶ σοῦ πυθέσθαι ὅ,τι ποτὲ ἐν νῷ ἔχεις πρὸς ταῦτα. ΑΛ. Ἀλλ' ἐμοὶ μὲν, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἄλλῃ πῃ δοκεῖ ἢ ᾗπερ σοί τε καὶ τῷ θεῷ. οὐδὲ γὰρ ἂν εἰκὸς εἴη ἀντίψηφον ἐμὲ τῷ θεῷ γίγνεσθαι. ΣΩ. Οὐκοῦν μέμνησαι ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ φάσκων εἶναι, ὅπως μὴ λάθῃς σεαυτὸν εὐχόμενος κακὰ, δοκῶν δὲ ἀγαθά; ΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩ. Ὁρᾷς οὖν

For. expungenda uocula ἢ. ut οἱ ἄλλοι τινὲς τῶν εἰδότων ſint Nō[n] alii quàm qui n[ou]runt: pr[o] οὐκ ἄλλοι ἢ οἱ εἰδότες

C ὡς οὐκ ἀσφαλές σοι ἐστὶν ἐλθεῖν πρὸς τὸν θεὸν εὐξομένῳ, ἵνα μηδ' ἂν οὕτω τύχῃ, βλασφημοῦντός σου ἀκούων, οὐθὲν ἀποδέξηται τῆς θυσίας ταύτης· τυχὸν δὲ καὶ ἕτερόν τι προσαπολαύσῃς. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ κράτιστον εἶναι ἡσυχίαν ἔχειν. τῇ μὲν γὰρ Λακεδαιμονίων εὐχῇ, διὰ τὴν μεγαλοψυχίαν (τοῦτο γὰρ κάλλιστον τῶν ἐν ἀφροσύνῃ γε ὀνομάτων)

12

13 οὐκ ἂν οἶμαί σε ἐθέλειν χρῆσθαι. ἀναγκαῖον

D οὖν ἐστι περιμένειν ἕως ἄν τις μάθῃ ὡς δεῖ πρὸς θεοὺς καὶ πρὸς ἀνθρώπους διακεῖσθαι. ΑΛΚ. Πότε οὖν παρέσται ὁ χρόνος οὗτος, ὦ Σώκρατες; καὶ τίς ὁ παιδεύσων; ἥδιστα γὰρ ἂν μοι δοκῶ ἰδεῖν τοῦτον τὸν ἄνθρωπον τίς ἐστιν. ΣΩΚ. Οὗτός ἐστιν ᾧ μέλει περὶ σοῦ. ἀλλὰ δοκεῖ μοι, ὥσπερ τῷ Διομήδει φησὶ τὴν Ἀθηνᾶν Ὅμηρος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἀφελεῖν τὴν ἀχλὺν, γρ. Οὗτός τις ἐστιν.

Ὄφρ' εὖ γιγνώσκοι ἠμὲν θεὸν ἠδὲ καὶ ἄνδρα,

Iliad. lib. ε. ubi legitur γιγνώσκοις perſ. ſecūda. quia Minerua ipſa Diomedē alloquitur.

E οὕτω καὶ σοῦ δεῖν ἀπὸ τῆς ψυχῆς πρῶτον ἀφελόντα τὴν ἀχλὺν, ἣ νῦν παροῦσα τυγχάνει, τοτηνικαῦτ' ἤδη προσφέρειν δι' ὧν μέλλεις γνώσεσθαι ἠμὲν κακὸν ἠδὲ καὶ ἐσθλόν. νῦν μὲν γὰρ οὐκ ἄν μοι δοκῇς δυνηθῆναι. ΑΛ. Ἀφαιρείτω, εἴτε βούλεται, τὴν ἀχλὺν, εἴτε ἄλλο τι. ὡς ἐγὼ παρεσκεύασμαι μηδὲν ἂν φυγεῖν τῶν ὑπ' ἐκείνου προστεταγμένων, ὅστις ποτ' ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος· εἴγε μέλλοιμι βελτίων γενέσθαι.

ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνος θαυμαστὴν ὅσην περὶ σὲ προθυμίαν ἔχει. ΑΛΚ. Εἰς τότε τοίνυν καὶ τὴν θυσίαν ἀναβάλλεσθαι κράτιστον εἶναί μοι δοκεῖ. ΣΩ. Καὶ ὀρθῶς γε σοὶ δοκεῖ. ἀσφαλέστερον γάρ ἐστιν ἢ παρακινδυνεύειν τοσοῦτον κίνδυνον. ΑΛ. Ἀλλὰ πῶς, ὦ Σώκρατες; καὶ μὴν τουτονὶ τὸν στέφανον, ἐπειδή μοι δοκεῖς καλῶς συμβεβουλευκέναι, σοὶ περιθήσω· τοῖς θεοῖς δὲ καὶ στεφάνους καὶ τἆλλα πάντα τὰ νομιζόμενα τότε δώσομεν, B ὅταν ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐλθοῦσαν ἴδω. ἥξει δ' οὐ διὰ μακροῦ, τούτων θελόντων. ΣΩΚ. Ἀλλὰ δέχομαι καὶ τοῦτο, καὶ ἄλλο
…ced. edit. …α ἀντὶ τῶν pro …ν τῶν. δὲ ἄντι τῶν παρὰ σοῦ δοθέντων ἡδέως ἴδοιμι δεξάμενον ἐμαυτόν. ὥσπερ δὲ καὶ ὁ Κρέων Εὐριπίδῃ πεποίηται τὸν Τειρεσίαν ἰδὼν ἔχοντα τὰ στέφη, καὶ ἀκούσας ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀ- 13
παρχὰς αὐτὸν εἰληφέναι, διὰ τὴν τέχνην, Οἰωνὸν ἐθέμην, φησί, καλλίνικα στέφη. ἐν γὰρ κλύδωνι διακείμεθα, ὥσπερ οἶσθα σύ· οὕτω C δὲ κἀγὼ παρὰ σοῦ τὴν δόξαν ταύτην οἰωνὸν τίθεμαι. δοκῶ δέ μοι οὐκ ἐν ἐλάττονι κλύδωνι τοῦ Κρέοντος εἶναι, καὶ βουλοίμην ἂν καλλίνικος γενέσθαι τῶν σῶν ἐραστῶν.

A SOC. Atqui & ille mirifico quodã erga te eſt affectus animo. ALC. Ad illud igitur vſque tempus operæpretium fuerit differre ſacrificium. SOC. Et rectè tu quidem. ita enim tutius videtur quàm vt tanti periculi aleam ſubeas. ALC. Sed quomodo, Socrates? atqui hanc coronam, quandoquidem mihi rectum videris dediſſe conſilium, capiti tuo imponam. diis verò & omnia alia quæcunque illis rite dari ſolẽt, tunc dabimus, quum illius diei lucem conſpexero: quæ iamiam, illis volentibus, aderit. SOCR. Atqui excipio omen: & lubenter quidem aſpicio quicquid ex te proficiſcitur, iſtiſq; donis ſanè delector. quemadmodum & Creon apud Euripidem conſpicatus Tireſiam coronas geſtantem, & quum ab illo audiiſſet ſe ab hoſtibus accepiſſe primitias propter artis dignitatem, *Auguriũ*, inquit, *duxi triumphales coronas. tẽpeſtate enim, vt noſti, percellimur*: ita & egohúc honorem, quo me hac corona proſequeris, augurium duco. Puto autem me non minori quàm Creon tempeſtate percelli, & optarem ego tuorum amatorum ſolus præclaram victoriam reportare.

CHARMIDES, ΧΑΡΜΙΔΗΣ,

Siue, Ἤ,

DE TEMPERANTIA, vel Modeſtia. ΠΕΡΙ ΣΩΦΡΟΣΥΝΗΣ.

IN CHARMIDEM ARGVMENTVM.

ΘΕΣΙΣ ex ipſo titulo apparet, DE TEMPERANTIA: quæ quidem variis deſcriptionibus edifferitur, non tamē certò definitur: ideo præfigendus fuerat index πειραστικός. Eò autem redit ſumma Οἰκονομίας, vt quum quinque afferātur Temperantiæ ſiue modeſtiæ deſcriptiones, nulla tamen certis & propriis notis circumſcribatur. quanquā hæc ex illis poſsit colligi definitio, ESSE κοσμιότητα ἐπιστημόνως διδάσκουσαν τὸ ἑαυτοῦ πράττειν ἑκάστῳ, καὶ αὑτὸν γιγνώσκειν, καὶ ὠφελίμως τοῖς ἐς τὸν βίον καθήκουσι χρῆσθαι. quæ ſingulæ definitionis notæ ex ipſa diſputatione petantur. VSVS denique temperantiæ copioſè tractatur: eadem tamen vagi illius dicendi generis forma. vnde tamen ſolida elici poteſt doctrina, Temperantiam per omnes vitæ noſtræ partes latè patere: rerum cognitionem opportuno & fructuoſo iudicio munire, ne ſit inefficax quædam & inanis θεωρία: ipſam denique in actione totam verſari: colendámque ab iis qui cupiunt vitam felicem traducere. Allegoriæ porrò quas in hunc locum congerit Marſilius Ficinus, quomodo huic diſputationi, quæ tota eſt ἠθική, non θεολογική, quadrare poſsint, iudicent eruditi. Equidem iſtas μυστηριομανεῖς importunáſque ſubtilitates exiſtimo planè abhorrere à ſolido veræ & germanæ philoſophiæ vſu, tum verò maximè quum nulla vrget neceſsitas vt ad allegorias confugiamus.

AXIOMATA & THEOREMATA quædam ex hac diſputatione.

1 *Vera purgationis ratio eſt, ut animus noſter purgetur.*

2 *Generalis debet eſſe illa purgatio: & antecedere debet ἐπῳδή.*

3 *Illa in ueris & ſalubribus bene uiuendi præceptis uerſatur.*

4 *Modeſtia, non eſt inanis θεωρία, ſed efficax rerū omnium quæ in hac uita uerſantur, cognitio.*

5 *Per omnes uitæ partes latè diffunditur, & quid deceat, quid non, tradit.*

6 *Docet etiam ut noſipſos bene cognoſcamus.*

7 *Eſt igitur uitæ noſtræ utiliſſima: ac proinde in illa comparanda omni ſtudio atque opera elaborare debemus.*

DIALECTICA.

8 *Non quis dicat, ſed quid dicatur, attendēdum eſt.*

9 *Non eſt ſuperſtitioſius de uerbis contendendum, dummodo de propria illorum ſignificatione conſtet.*

10 *Artibus certa ſunt & definita ſubiecta, in quibus uerſantur.*

11 *Omnibus artibus ut certus propoſitus eſt finis, ita & certus illarum uſus conſtare debet.*

12 *Artes igitur ex ſuis & ſubiectis & finibus diiudicari debent.*

13 *Falſum eſt, dari poſſe huiuſmodi ſcientiam quæ propriè dicatur Scientia ſcientiarum. id eſt, quæ per ſe & uera omnium ſcientiarū ſubiecta & fines regat: quū unaquæque ſcientia ſuis ſe principiis tueatur.*

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΧΑΡΜΙΔΟΥ πρόσωπα,

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΧΑΙΡΕΦΩΝ, ΚΡΙΤΙΑΣ, ΧΑΡΜΙΔΗΣ.

A Ἧκον μὲν τῇ προτεραίᾳ ἑσπέρας ἐκ Ποτιδαίας ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου· οἷ δὲ διὰ χρόνου ἀφιγμένος, ἀσμένως ᾖα ἐπὶ τὰς συνήθεις διατριβάς· καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν Ταυρέου παλαίστραν, τὴν καταντικρὺ τοῦ τῆς βασιλικῆς ἱεροῦ, εἰσῆλθον· καὶ αὐτόθι κατέλαβον πάνυ πολλούς, τοὺς μὲν, καὶ ἀγνῶτας ἐμοί, τοὺς δὲ πλείστους, γνωρίμους. καί με ὡς εἶδον εἰσιόντα ἐξ ἀπροσδοκήτου, εὐθὺς πόρρωθεν B ἠσπάζοντο ἄλλος ἄλλοθεν· Χαιρεφῶν δέ, ἅτε καὶ μανικὸς ὤν, ἀναπηδήσας ἐκ μέσων, ἔθει πρός με· καί μου λαβόμενος τῆς χειρός, ὦ Σώκρατες, ἦ δ' ὅς, πῶς ἐσώθης ἐκ τῆς μάχης; ὀλίγον δὲ πρὶν ἡμᾶς ἀπιέναι, μάχη ἐγεγόνει ἐν τῇ Ποτιδαίᾳ, ἣν ἄρτι ἦσαν οἱ τῇδε πεπυσμένοι. Καὶ ἐγὼ πρὸς αὐτὸν ἀποκρινόμενος, οὑτωσί, ἔφην, ὡς σὺ ὁρᾷς. Καὶ μὴν ἤγγελταί γε δεῦρο, ἔφη, ἥ τε μάχη πάνυ ἰσχυρὰ γεγονέναι, C καὶ ἐν αὐτῇ πολλοὺς τῶν γνωρίμων τεθνάναι. Καὶ ἐπιεικῶς, ἦν δ' ἐγώ, ἀληθῆ ἀπήγγελται. Παρεγένου μὲν (ἦ δ' ὅς) τῇ μάχῃ. Παρεγενόμην. Δεῦρο δή (ἔφη) καθεζόμενος ἡμῖν διήγησαι. οὐ γάρ τοι πω πάντα σαφῶς πεπύσμεθα. Καὶ ἅμα με καθίζει ἄγων παρὰ Κριτίαν τὸν Καλλαίσχρου. παρακαθεζόμενος οὖν ἠσπαζόμην τόν τε Κριτίαν καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ διηγούμην αὐτοῖς τὰ ἀπὸ στρατοπέδου, ὅ,τι μέ τις ἀνέροιτο. ἠρώτων δὲ ἄλλος ἄλλο. ἐπειδὴ δὲ τῶν τοιούτων D ἅδην εἴχομεν, αὖθις ἐγὼ αὐτοὺς ἀνηρώτων τὰ τῇδε, περὶ φιλοσοφίας, ὅπως ἔχει τανῦν· περί τε τῶν νέων, εἴτινες ἐν αὐτοῖς διαφέροντες ἢ σοφίᾳ, ἢ κάλλει, ἢ ἀμφότερα ἐγγεγονότες εἶεν. καὶ ὁ Κριτίας ἀποβλέψας πρὸς τὴν θύραν,

…δῶ ſcriben-
…puto μὴν,
…interroga-
…garetur, ut
…legit.

…Plat. ſcri-
…οὗ γεγονό-
…τες.

DIALOGI CHARMIDIS perſonæ,

SOCRATES, CHAEREPHO, CRITIAS, CHARMIDES.

A Pridem ſub veſperam, quum Potidæa ab exercitu rediiſſem, continuò me ad conſuetos congreſſus, quippe quibus iamdiu abfuiſſem, magna animi alacritate retuli: atque adeò Taurei palæſtrã, quæ eſt è regione templi Regiæ porticus, ingreſſus ſum. Ibi multos comperi, partim ignotos mihi, partim notos, & eos quidem plurimos. Illi verò quũ me inſperatò ingredientem viderent, B confeſtim cominus alius aliunde confertim conſalutant. Chærepho autem, quum veluti inſanus de media turba proſiliuiſſet, ad me accurrit, & manu mihi apprehenſa, Quomodo verò, inquit, Socrates, è pugna incolumis euaſiſti? nam paulo antè quàm diſcederemus, apud Potidæã pugna commiſſa erat, cuius rumor ad horum locorum incolas recenter peruenerat. Ego verò, Ita, inquam, mi Chærepho, incolumis euaſi, vt me hîc vides. Atqui nuntiatum huc erat (inquit) acerrimã extitiſſe pugnam, & multos nobis notos C homines in illa fuiſſe deſideratos. Et admodum quidem, inquam, vera nuntiata ſunt. Interfuiſtíne, inquit, pugnæ? Interfui. Huc ergo adeſdum, & nobis rem ſedens enarra. non enim omnia perſpicuè intelleximus. Ita iubet me ſedere prope Critiam Callæſchri filium: cui aſſidens & illũ & cæteros ſaluto, & exercitus ſtatum commemoro: prout vnuſquiſque rẽ à me percontabatur, alius videlicet alia multifariam. Poſtquam in illo ſermone ſatis verſati eſſemus, tum & incipio ab illis quærere ecquis eſſet illic ſtudiorum philoſophi- D corum ſtatus ad illud tempus, & ex iuuentute [b] quínam excellerent, ſiue eruditione ſiue forma, ſiue vtroque inſtructi eſſent. Tum Critias, ad ianuam conuerſis oculis,

a Προοίμιον iuſtæ diſputationis: cuius hoc modo opportuna ſternitur occaſio. De modeſtia autem diſputaturus Plato, adoleſcẽtis quæſiuit perſonã, qui quidem eo nomine commendabatur. Ex illius autẽ hac de re dubitatione, docet, difficile eſſe verè definire quid ſit Modeſtia, cuius ſpecie multi circumueniãtur. Eſt enim diſputationis totius character πειραστικός (vti diximus) non δογματικός.

b Quærit Socrates, ex longa peregrinatione redux, quis ſit philoſophicorum ſtudiorũ ſtatus, & quis ex iuuenum turba excellat. Iniicitur mentio de Charmide, honeſto & formoſo adoleſcente: de cuius externa forma primùm habetur ſermo.

quum iuuenes nonnullos egredientes & inter ſe conuitiantes aſpexiſſet, & turbam aliam ponè ſequentẽ, De pulchris, inquit, mi Socrates, nunc mihi videris cogniturus. hi enim qui egrediuntur, videntur eſſe quaſi anteambulones & apparitores eius, qui hoc quidem tempore pulcherrimus cenſetur, cuius ipſi amore flagrant: mihi verò ille iamiam acceſſurus videtur. Ecquis, inquam, ille eſt, & cuius? Noſti etiam tu quoq; illum, inquit (ſed nondum ad iuſtam ætatem peruenerat antequam diſceſſiſſes) Charmidem nimirum, Glauconis auunculi noſtri filium, meum verò conſobrinum. Noui ſanè per Iouem, inquam. nec verò in hac quidem ætate puerili, ignobili natura videbatur: nunc verò arbitror illum maximè adoleuiſſe. Continuò, inquit, noueris & quàm magnus & qualis euaſerit. Interea illo ita loquente, Charmides ingreditur. Nullum, inquam, mihi crede, hac in re diſcrimen, nulla iudicii mihi eſt trutina. vniformi ſanè, & [vt aiunt] alba erga omnes formoſos vtor trutina: omnes ferè qui hoc ætatis flore vigent, formoſi mihi perinde videntur. Nihilominus tamẽ & mihi quidem ille præclara quadam mirificáque magnitudine & forma præſtare viſus eſt, & omnes alios eius amore teneri exiſtimabam. ita ſubitò, vbi primùm ingreſſus eſt, perculſi ſunt atque conſternati. multi quoque amatores illum ponè ſequebantur. Et de nobis quidẽ viris, conſtanti ætate prouectis, nihil quidem mirum videbatur: ſed & pueros animaduertebam, eorum neminem in quenquam alium oculos coniicere, ne qui quidem minimus eſſet: ſed omnes tanquam ſimulacrum quoddam illum defixis oculis intueri. Tum me meo nomine compellans Chærepho, Ecquid de adoleſcente illo iudicas, Socrates? nónne vultu eſſe ſpecioſo? Mirum in modũ, inquam. Hic tamen, inquit, ſi ſe velit exuere [& nudus hîc cõparere,] vultus profectò deformis eſſe videbitur [præ illa quæ in corpore latet pulchritudine] ita vndiquaque formoſus eſt. Hac etiam in re omnes cæteri conſenſerunt Chærephonti. Ego verò, Inſuperabilem, inquam, hominem mehercule commemoratis, ſiquid aliud exiguum ipſi adeſſet. Quidnam? inquit Critias. a Si animum habeat, inquã, bona naturæ indole ornatum. decet autẽ, Critia, huiuſmodi eſſe illum qui ex veſtra familia eſt natus. Et hactenus quidẽ ille & pulcher & bonus eſt, ait. Quid igitur, inquam, non nudamus hanc ipſius partẽ, & illius animum, priuſquam exteriorem corporis formã, cõtemplamur? quũ enim hac ſit præditus natura, iamdudũ auet diſſerere. Omnino, inquit Critias: quãdoquidẽ & phi-

a Deinde Socrates ab externa illius forma ad interiorem animi pulchritudinem conſultò delabitur. nã ſignificat Charmidem animo eſſe formoſo: id eſt, virtute ornato: vt ita primarii ſermonis occaſionem ferat: ſicuti ex ipſis verbis apparet. Adhibetur autem belliſsima techna. eſt enim autor Critias, a-

A ἰδὼν τινας νεανίσκους εἰσιόντας καὶ λοιδορουμένους ἀλλήλοις, καὶ ἄλλον ὄχλον ὄπισθεν ἑπόμενον, περὶ μὲν τῶν καλῶν, ὦ Σώκρατες, (ἔφη) αὐτίκα μοι δοκεῖς εἴσεσθαι. οὗτοι γὰρ τυγχάνουσιν οἱ εἰσιόντες, πρόδρομοί τε καὶ ἐρασταὶ ὄντες τοῦ δοκοῦντος καλλίστου εἶναι τά γε δὴ νῦν. φαίνεται δέ μοι καὶ αὐτὸς ἐγγὺς ἤδη που εἶναι προσιών. Ἔστι δὲ (ἦν δ' ἐγὼ) τίς τε, καὶ τοῦ; Οἶσθά που σύ γε, ἔφη (ἀλλ' οὔπω ἐν ἡλικίᾳ ἦν πρίν σε ἀπιέναι) Χαρμίδην τὸν

B τοῦ Γλαύκωνος τοῦ ἡμετέρου θείου ὑόν, ἐμὸν δὲ ἀνεψιόν. Οἶδα μέντοι, νὴ Δία, ἦν δ' ἐγώ. οὐ γάρ τοι φαῦλος οὐδὲ τότε ἦν, ἔτι παῖς ὤν· νῦν δ' οἶμαί που εὖ μάλα ἂν ἤδη μειράκιον εἴη. Αὐτίκα (ἔφη) εἴσῃ καὶ ἡλίκος καὶ οἷος γέγονε. καὶ ἅμα ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος, ὁ Χαρμίδης εἰσέρχεται. Ἐμοὶ μὲν οὖν, ὦ ἑταῖρε, οὐδὲν σταθμητόν. ἀτεχνῶς γὰρ λευκὴ στάθμη εἰμὶ πρὸς τοὺς καλούς. σχεδὸν γάρ τι μοι πάντες οἱ ἐν τῇ ἡλικίᾳ καλοὶ φαίνονται· ἀτὰρ οὖν

C δὴ καὶ τότε ἐκεῖνος ἐμοὶ θαυμαστὸς ἐφάνη τό, τε μέγεθος καὶ τὸ κάλλος· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι πάντες ἐρᾶν ἔμοιγε ἐδόκουν αὐτοῦ· οὕτως ἐκπεπληγμένοι τε καὶ τεθορυβημένοι ἦσαν, ἡνίκ' εἰσῄει. πολλοὶ δὲ δὴ ἄλλοι ἐρασταὶ καὶ ἐν τοῖς ὄπισθεν εἵποντο. καὶ τὸ μὲν ἡμέτερον τὸ τῶν ἀνδρῶν, ἧττον θαυμαστὸν ἦν· ἀλλ' ἐγὼ καὶ τοῖς παισὶ προσέσχον τὸν νοῦν, ὡς οὐδεὶς ἄλλον ἔβλεπεν αὐτῶν, οὐδ' ὅστις σμικρότατος ἦν, ἀλλὰ πάντες ὥσπερ ἄγαλμα ἐθεῶντο αὐτόν.

D Καὶ ὁ Χαιρεφῶν καλέσας με, τί σοι φαίνεται ὁ νεανίσκος, ἔφη, ὦ Σώκρατες; οὐκ εὐπρόσωπος; Ὑπερφυῶς, ἦν δ' ἐγώ. Οὗτος μέντοι (ἔφη) εἰ ἐθέλει ἀποδῦναι, δόξει σοι ἀπρόσωπος εἶναι· οὕτως τὸ εἶδος πάγκαλός ἐστιν. συνέφασαν οὖν καὶ οἱ ἄλλοι ταυτὰ ταῦτα τῷ Χαιρεφῶντι. Κἀγώ, Ἡράκλεις, ἔφην, ὡς ἄμαχον λέγετε τὸν ἄνδρα, εἰ ἔτι αὐτῷ ἓν μόνον τυγχάνοι προσὸν σμικρόν τι. Τί; ἔφη ὁ Κριτίας. Εἰ τὴν ψυχὴν (ἦν δ' ἐγὼ) τυγ-

E χάνοι εὖ πεφυκώς. πρέπει δέ που, ὦ Κριτία, τοιοῦτον αὐτὸν εἶναι, τῆς γε ὑμετέρας ὄντα οἰκίας. Ἀλλ', ἔφη, πάνυ καλὸς καὶ ἀγαθός ἐστι καὶ ταῦτα. Τί οὖν (ἔφην) οὐκ ἀπεδύσαμεν αὐτοῦ αὐτὸ τοῦτο, καὶ ἐθεασάμεθα, πρότερον τοῦ εἴδους; πάντως γάρ που τηλικοῦτος ὢν ἤδη ἐθέλει διαλέγεσθαι. Καὶ πάνυ γε, ἔφη ὁ Κριτίας· ἐπεί τοι καὶ ἔστι φιλόσοφός γε,

καὶ (ὡς δοκεῖ ἄλλοις τε καὶ ἑαυτῷ) πάνυ ποιητικός. Τοῦτο μὲν (ἦν δ' ἐγώ) ὦ φίλε Κριτία, πόρρωθεν τὸ καλὸν ὑμῖν ὑπάρχει ἀπὸ τῆς Σόλωνος συγγενείας. ἀλλὰ τί οὐκ ἐπέδειξάς μοι τὸν νεανίαν, καλέσας δεῦρο; οὐδὲ γὰρ ἄν που, εἰ ἐτύγχανε νεώτερος ὤν, αἰσχρὸν ἂν ἦν αὐτῷ διαλέγεσθαι ἡμῖν, ἐναντίον γε σοῦ, ἐπιτρόπου τε ἅμα καὶ ἀνεψιοῦ ὄντος. Ἀλλὰ καλῶς (ἔφη) λέγεις· καὶ καλοῦμεν αὐτόν. καὶ ἅμα πρὸς τὸν ἀκόλουθον, παῖ (ἔφη) κάλει Χαρμίδην· εἰπὼν ὅτι βούλομαι αὐτὸν ἰατρῷ συστῆσαι περὶ τῆς ἀσθενείας, ἧς πρῴην πρός με ἔλεγεν ὅτι ἀσθενεῖ. Πρὸς οὖν ἐμὲ ὁ Κριτίας, Ἔναγχός τι ἔφη βαρύνεσθαί τι τὴν κεφαλὴν, ἕωθεν ἀνιστάμενος. ἀλλὰ τί σε κωλύει προσποιήσασθαι πρὸς αὐτὸν ἐπίστασθαί τι κεφαλῆς φάρμακον; Οὐδέν, ἦν δ' ἐγώ· μόνον ἐλθέτω. Ἀλλ' ἥξει, ἔφη. ὅπερ οὖν καὶ ἐγένετο. ἧκε γάρ, καὶ ἐποίησε γέλωτα πολύν. ἕκαστος γὰρ ἡμῶν τῶν καθημένων ξυγχωρῶν τὸν πλησίον ὤθει σπουδῇ, ἵνα παρ' αὑτῷ καθέζοιτο· ἕως τῶν ἐπ' ἐσχάτῳ καθημένων τὸν μὲν ἀνεστήσαμεν, τὸν δὲ πλάγιον κατεβάλομεν. ὁ δ' ἐλθὼν, μεταξὺ ἐμοῦ τε καὶ τοῦ Κριτίου ἐκαθέζετο. ἐνταῦθα μέντοι, ὦ φίλε, ἐγὼ ἤδη ἠπόρουν καί μου ἡ πρόσθεν θρασύτης ἐξεκέκοπτο, ἣν εἶχον ἐγώ, ὡς πάνυ ῥᾳδίως αὐτῷ διαλεξόμενος. ἐπειδὴ δὲ, φράσαντος τοῦ Κριτίου ὅτι ἐγὼ εἴην ὁ τὸ φάρμακον ἐπιστάμενος, ἀνέβλεψέ τέ μοι τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀμήχανόν τι οἷον, καὶ ἀνήγετο ὡς ἐρωτήσων· καὶ οἱ ἐν τῇ παλαίστρᾳ ἅπαντες περιέρρεον ἡμᾶς κύκλῳ κομιδῇ· τότε δή, ὦ γεννάδα, εἶδόν τε τὰ ἐντὸς τοῦ ἱματίου, καὶ ἐφλεγόμην, καὶ οὐκ ἔτ' ἐν ἐμαυτῷ ἦν· καὶ ἐνόμισα σοφώτατον εἶναι τὸν Κριτίαν τὰ ἐρωτικά· ὃς εἶπεν, ἐπὶ τοῦ καλοῦ λέγων παιδὸς, ἄλλῳ ὑποτιθέμενος, εὐλαβεῖσθαι μὴ κατέναντι λέοντος νεβρὸν ἐλθόντα μοῖραν αἱρεῖσθαι κρεῶν. αὐτὸς γάρ μοι ἐδόκουν ὑπὸ τοῦ τοιούτου θρέμματος ἑαλωκέναι. ὅμως δὲ αὐτοῦ ἐρωτήσαντος εἰ ἐπισταίμην τὸ τῆς κεφαλῆς φάρμακον, μόγις πως ἀπεκρινάμην ὅτι ἐπισταίμην. Τί οὖν (ἦ δ' ὅς) ἐστί; Καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι αὐτὸ μὲν εἴη φύλλον τι, ἐπῳδὴ δέ τις ἐπὶ τῷ φαρμάκῳ εἴη· ἣν εἰ μέν τις ἐπᾴδοι ἅμα καὶ χρῷτο αὐτῷ, παντάπασιν ὑγιᾶ ποιοῖ τὸ φάρμακον· ἄνευ δὲ τῆς ἐπῳδῆς οὐδὲν ὄφελος εἴη τοῦ φύλλου. Καὶ ὅς, Ἀπο-

Al. ἐκέκοπτο.

A loſophico eſt ingenio, & ad poeſin etiam nato, vt & aliis & ſibiipſi etiã videtur. Hæ nimirũ præclaræ dotes, Critia, auitæ ſunt vobis, è Solonis retrò cognatione deductæ. Quin verò adoleſcẽtem hunc & præſentem ſiſtis & mihi oſtendis? quanuis enim ſit iunior, non tamen turpe ei fuerit nobiſcum diſſerere, coram te maximè, qui illius es & tutor & conſobrinus. Præclarè tu quidem, inquit. age, ipſum accerſamus. Ita ad pediſſequum conuerſus, Accerſe, inquit, Charmidem: & dic illi me velle eum B medico cõmendare ſanitatis cauſa: quandoquidem nuper conquerebatur ſe ægrotare. Mihi enim non ita dudum dicebat (inquit Critias) ſibi caput grauedine dolere, tempore matutino, dum ſurgeret. Verùm quid impedit quomin9 ſimules apud eum te aduerſus capitis dolorem præſens noſſe remedium? Nihil eſt incommodi, inquam: tantùm accedito. Atqui veniet, inquit. [a] Quod etiam contigit: & magni cœtui riſus occaſionem continuò excitauit. nam vnuſquiſq; noſtrûm, dum illi locũ vellet cedere, feſtinantiori ſtudio pro- C ximum pellebat, vt ſibi ille aſſideret: donec ſeſſitantium ordine propulſo, vnum ex vltimis loco moueremus, alterũ etiam in latus deturbaremus. at Charmides inter me & Critiam ſedit. Hîc verò, mihi crede, hærebam, & priſtina illa animi mei præſentia elanguerat: qua fretus arbitrabar perfacile futurũ vt cum illo colloquerer. Poſtquam autem dixiſſet Critias me eum eſſe qui medelã noſſem, tum me neſcio quo modo, quem explicare vix ac ne vix quidem poſſim, contuetur Charmides, D os ſuum componens quaſi reſponſurus. qui autem in palæſtra erant, omnes circa nos confertim circumfundebãtur. [b] Tunc ego, vir generoſe, vidi ea quæ veſtibus operiebãtur, & ardebam, neque amplius apud me ipſe eram: & exiſtimaui Critiam rerũ amatoriarum peritiſſimũ eſſe, qui quum de pulchro puero loqueretur, dixit, alii cuidam conſilium dans, Etiam atque etiam prouidendum eſſe ne coram leone hinnulus progreſſus, partem carnium abripiat. ego enim ab huiuſmodi belua mihi captus videbar. Nihilominus tamen quum à me E quæſiiſſet vtrum noſſem remedium capiti ſanando, ægrè tandem me noſſe reſpondi. Ecquod igitur (inquit) illud eſt? Ego reſpondi illud folio quodam conſtare. [c] Quandã etiam eſſe præter medicamentum illud incantationem, quam ſiquis adhibuerit, & cum medicamento coniunxerit, omnino futurum vt ſanitatem conſequatur. ſed abſque illa incantatione nullum eſſe illius medicamenti præſidiũ neque adiumentum. Tum ille, Exſcribam,

doleſcentis tutor, vt Socrates fingat ſe eſſe medicum, vt eum de capitis grauedine conquerentem ſanet. Apage verò cætera allegoriarum plauſtra, quæ in hunc locum importunè effunduntur.

a Venit Charmides ille, cuius abſentis forma laudata fuerat. attexuntur ἐπεισόδια, circumſtantiæ ad venuſtatem colloquii.

b Vel fœdiſſimus in Socrate næuus, impuriſſimum ardorẽ παιδεραστίας confitente: vel ineptiſſima & graui bonoque viro indigna εἰρωνεία: licet tẽporis corruptela ſpurcum ſermonem dictaret.

c Compoſitò igitur fingit ſe medicum Socrates: & teſtatur irritum eſſe ſuum medicamentum, niſi prius ἐπῳδή quædam præceſſerit, cuius vocibus quibuſdã depelli poſſit morbus. quod præclaro ſimili illuſtrat è re medica petito: quæ docet, Generales θεραπείας particularibus anteponi debere.

inquit, ex tuo ore illam incantationem. Vtrum verò, ſiue eam à me impetraueris, ſiue non? Si (inquit ſubridens) eam à te impetrauero, Socrates. Eſto, inquã. tu etiam meum nomen tenes? Alioqui grauiter peccarem, inquit. non enim infrequens eſt de te inter æquales meos ſermo. memini etiam, quum puer eſſem, te cum hoc Critia verſari ſolitum. Præclarè tu quidẽ, inquam. liberius enim tecum agam de illius incantationis natura, quænam ipſa ſit. modò autem dubitabam ecqua ratione tibi illam demonſtraturus eſſem. Eſt enim huiuſmodi, mi Charmides, vt non ſolùm caput ſanum poſſit efficere. perinde enim eſt ac id quod tu quoq; fortaſſe à peritis medicis audiiſti, quũ quis ab illis aduerſus oculorũ dolores quærit remedia: nimirum, fieri non poſſe vt ſoli oculi ſanentur, ſed neceſſe eſſe vt vniuerſo capiti medela adhibeatur, ad hoc vt bene habeant oculi. rurſus verò magnæ eſſe dementiæ, arbitrari poſſe curari caput ſine vniuerſo corpore. Ex hac ratione, præceptorum quorundam præſcripto ad vniuerſi corporis curationẽ ſe conuertunt, & cum toto partem conantur curare, & illi medicamenta adhibere. Nónne animaduertiſti illos hæc dicere, & rem ita habere? Planè, inquit. Nónne hoc rectè tibi dici videtur, & hunc ſermonẽ probas? Omnium maximè, inquit. Quum ego illum mea dicta approbantẽ audiuiſſem, cœpi egomet me ex illa mea conſternatione colligere, & priſtinam animi præſentiam recuperare, & quaſi conſepultam exuſcitare: ita vt me nouis viribus refocillarem atque ſuſtinerem. Tum ego, Huiuſmodi eſt, Charmides, huius incantationis natura. ipſam autem didici ibi in exercitu à quodam Thrace, qui vnus erat è medicis Zamolxidis, qui dicuntur homines immortales reddere. dicebat autẽ Thrax ille, medicos Græcos hæc quæ nunc dixi de curationis modo, rectè dicere. At Zamolxis (aiebat) rex noſter, qui deus eſt, hoc dicit: Quemadmodum non eſt conandum oculos ſanare ſine capite, neque caput ſine corpore: ita neque corpus ſine animo. & illam eſſe etiam cauſam cur Græcorum multorum cognitionem fugiant plerique morbi, quòd totum ipſum, cuius maxima cura gerenda erat, negligant: quod quum non rectè habeat, minimè item fieri poſſe vt pars ipſius rectè habeat. Omnia enim affirmabat ex animo proficiſci, & bona & mala, in corpus: & quemlibet quidẽ mortalem ita affectum eſſe: & illinc, veluti è capite ad oculos influere. Primùm igitur

a Ἐπῳδῆς illius deſcriptio: Ea eſt animi & corporis coniunctio, vt mutua ſit inter vtrunque συμπάθεια: ita tamen vt ſumma poteſtas ſit penes animum, vel ad bonã vel ad malã corporis cõſtitutionem. Neceſſe igitur eſſe expurgari animum, vt corpus ritè expurgari poſſit. Illa autẽ ἐπῳδὴ, ſunt præclara & ſalubria præcepta, quæ ad bene viuendum conducant. Vide Annot.

A γράψομαι πάνυ (ἔφη) παρὰ σοῦ τὴν ἐπῳδήν. Πότερον (ἦν δ' ἐγώ) ἐάν με πείθῃς, ἢ κἂν μή; Γελάσας οὖν, ἐάν σε πείθω, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ. καὶ τοὔνομά μου σὺ ἀκριβοῖς; Εἰ μὴ ἀδικῶ γε, ἔφη. οὐ γάρ τι σοῦ ὀλίγος λόγος ἐστὶν ἐν τοῖς ἡμετέροις ἡλικιώταις. μέμνημαι δὲ ἔγωγε καὶ παῖς ὢν Κριτίᾳ τῷδε ξυνόντα σε. Καλῶς δὲ σύ (ἦν δ' ἐγώ) ποιῶν. μᾶλλον γάρ σοι παρρησιάσομαι περὶ τῆς ἐπῳδῆς, οἵα τυγ-
B χάνει οὖσα· ἄρτι δ' ἠπόρουν τίνι τρόπῳ σοὶ ἐνδειξαίμην τὴν δύναμιν αὐτῆς. ἔστι γὰρ, ὦ Χαρμίδη, τοιαύτη οἵα μὴ δύνασθαι τὴν κεφαλὴν μόνον ὑγιᾶ ποιεῖν· ἀλλ' ὥσπερ ἴσως ἤδη καὶ σὺ ἀκήκοας τῶν ἀγαθῶν ἰατρῶν, ἐπειδάν τις αὐτοῖς προσέλθῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀλγῶν, λέγουσί που ὅτι οὐχ οἷόν τε αὐτοὺς μόνους ἐπιχειρεῖν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἰᾶσθαι, ἀλλ' ἀναγκαῖον εἴη ἅμα καὶ τὴν κεφαλὴν θεραπεύειν, εἰ μέλλοι καὶ τὰ τῶν ὀμμάτων εὖ
C ἔχειν· καὶ αὖ τὸ τὴν κεφαλὴν οἴεσθαι ἄν ποτε θεραπεῦσαι, αὐτὴν ἐφ' ἑαυτῆς, ἄνευ ὅλου τοῦ σώματος, πολλὴν ἄνοιαν εἶναι. ἐκ δὴ τούτου τοῦ λόγου διαίταις ἐπὶ πᾶν τὸ σῶμα τρεπόμενοι, μετὰ τοῦ ὅλου τὸ μέρος ἐπιχειροῦσι θεραπεύειν τε καὶ ἰᾶσθαι. ἢ οὐκ ᾔσθησαι ὅτι ταῦτα οὕτω λέγουσί τε καὶ ἔχει; Πάνυ γε, ἔφη. Οὐκοῦν καλῶς σοι δοκεῖ λέγεσθαι, καὶ ἀποδέχῃ τὸν λόγον; Πάντων μάλιστα, ἔφη. Κἀγὼ ἀκούσας αὐτοῦ ἐπαινέσαν-
D τος, ἀνεθάρρησά τε, καί μοι κατὰ σμικρὸν πάλιν ἡ θρασύτης ξυνηγείρετο, καὶ ἀνεζωπυρούμην· καὶ εἶπον, Τοιοῦτον τοίνυν ἐστὶν, ὦ Χαρμίδη, καὶ τὸ ταύτης τῆς ἐπῳδῆς. ἔμαθον δ' αὐτὴν ἐγὼ ἐκεῖ ἐπὶ στρατιᾶς παρά τινος τῶν Θρᾳκῶν τῶν Ζαμόλξιδος ἰατρῶν, οἳ λέγονται καὶ ἀπαθανατίζειν. ἔλεγε δὲ ὁ Θρᾷξ οὗτος ὅτι ταῦτα μὲν ἰατροὶ οἱ Ἕλληνες, ἃ δὴ νῦν ἐγὼ ἔλεγον, καλῶς λέγοιεν· ἀλλὰ Ζάμολξις (ἔφη) λέγει ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς, θεὸς ὢν, ὅτι
E ὥσπερ ὀφθαλμοὺς ἄνευ κεφαλῆς οὐ δεῖ ἐπιχειρεῖν ἰᾶσθαι, οὐδὲ κεφαλὴν ἄνευ σώματος, οὕτως οὐδὲ σῶμα ἄνευ ψυχῆς· ἀλλὰ τοῦτο καὶ αἴτιον εἴη τοῦ διαφεύγειν τοὺς παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἰατροὺς τὰ πολλὰ νοσήματα, ὅτι τὸ ὅλον ἀγνοοῖεν, οὗ δέοι τὴν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι· οὗ μὴ καλῶς ἔχοντος, ἀδύνατον εἴη τὸ μέρος εὖ ἔχειν. πάντα γὰρ ἔφη ἐκ τῆς ψυχῆς ὡρμῆσθαι, καὶ τὰ κακὰ καὶ τὰ ἀγαθὰ τῷ σώματι, καὶ παντὶ τῷ ἀνθρώπῳ· καὶ ἐκεῖθεν ἐπιρρεῖν, ὥσπερ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἐπὶ τὰ ὄμματα. δεῖν

οὖν

A οὖν ἐκεῖνο καὶ πρῶτον καὶ μάλιστα θεραπεύειν, εἰ μέλλει καὶ τὰ τῆς κεφαλῆς καὶ τὰ τοῦ ὅλου σώματος καλῶς ἔχειν. θεραπεύεσθαι δὲ τὴν ψυχὴν ἔφη, ὦ μακάριε, ἐπῳδαῖς τισι. τὰς δ' ἐπῳδὰς ταύτας, τοὺς λόγους εἶναι τοὺς καλούς. ἐκ δὲ τῶν τοιούτων λόγων ἐν ταῖς ψυχαῖς σωφροσύνην ἐγγίγνεσθαι· ἧς ἐγγενομένης καὶ παρούσης, ῥᾴδιον ἤδη εἶναι τὴν ὑγίειαν καὶ τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι πορίζειν. διδάσκων οὖν με
B τό, τε φάρμακον καὶ τὰς ἐπῳδάς, ὅπως, ἔφη, τῷ φαρμάκῳ τούτῳ μηδείς σε πείσῃ τὴν αὑτοῦ κεφαλὴν θεραπεύειν, ὃς ἂν μὴ τὴν ψυχὴν πρῶτον παράσχῃ τῇ ἐπῳδῇ ὑπὸ σοῦ θεραπευθῆναι. καὶ γὰρ νῦν (ἔφη) τοῦτ' ἔστι τὸ ἁμάρτημα περὶ τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι χωρὶς ἑκατέρου, σωφροσύνης τε καὶ ὑγιείας, ἰατροί τινες ἐπιχειροῦσιν εἶναι. καί μοι πάνυ σφόδρα ἐνετέλλετο, μήτε πλούσιον οὕτω μηδένα εἶναι, μήτε γενναῖον, μήτε καλόν, ὃς ἐμὲ πείσει ἄλλως ποιεῖν. ἐγὼ οὖν ὀμώμοκα
C γὰρ αὐτῷ, καί μοι ἀνάγκη πείθεσθαι· πείσομαι οὖν. καὶ σὺ ἐὰν μὲν βούλῃ, κατὰ τὰς τοῦ ξένου ἐντολάς, τὴν ψυχὴν πρῶτον παρασχεῖν " ἐπᾶσαι ταῖς τοῦ Θρᾳκὸς ἐπῳδαῖς, προσοίσω τὸ φάρμακον τῇ κεφαλῇ· εἰ δὲ μή, οὐκ ἂν ἔχοιμεν ὅ,τι ποιοῖμέν σοι, ὦ φίλε Χαρμίδη. Ἀκούσας οὖν μου ὁ Κριτίας ταῦτα εἰπόντος, Ἕρμαιον, ἔφη, ὦ Σώκρατες, γεγονὸς ἂν εἴη ἡ τῆς κεφαλῆς ἀσθένεια τῷ νεανίσκῳ, εἰ ἀναγκασθήσεται καὶ τὴν διάνοιαν διὰ τὴν κεφαλὴν βελτίων γενέσθαι. λέγω μέντοι
D σοι ὅτι Χαρμίδης τῶν ἡλικιωτῶν οὐ μόνον τῇ ἰδέᾳ ἐδόκει διαφέρειν, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τούτῳ οὗ σὺ φῂς τὴν ἐπῳδὴν ἔχειν. φῂς δὲ σωφροσύνης. ἦ γάρ; Πάνυ γε, ἦν δ' ἐγώ. Εὖ τοίνυν ἴσθι (ἔφη) ὅτι πάνυ πολὺ δοκεῖ σωφρονέστατος εἶναι τῶν νυνί, καὶ τἆλλα πάντα, εἰς ὅσον ἡλικίας ἥκει, οὐδενὸς χείρων ὤν. Καὶ γὰρ (ἦν δ' ἐγώ) καὶ δίκαιον, ὦ Χαρμίδη, διαφέρειν σε τῶν ἄλλων πᾶσι τοῖς τοιούτοις. οὐ γὰρ
E οἶμαι ἄλλον οὐδένα τῶν ἐνθάδε ῥᾳδίως ἂν ἔχειν ἐπιδεῖξαι, ποῖαι δύο οἰκίαι συνελθοῦσαι εἰς ταὐτὸν τῶν Ἀθήνησιν, ἐκ τῶν εἰκότων, κάλλιω ἂν καὶ ἀμείνω γεννήσειαν, ἢ ἐξ ὧν σὺ γέγονας. ἥ τε γὰρ πατρῴα ὑμῖν οἰκία ἡ Κριτίου τοῦ Δρωπίδου, καὶ ὑπὸ Ἀνακρέοντος, καὶ ὑπὸ Σόλωνος, καὶ ὑπ' ἄλλων πολλῶν ποιητῶν ἐγκεκωμιασμένη παραδέδοται ἡμῖν, ὡς διαφέρουσα κάλλει τε καὶ ἀρετῇ, καὶ

[o πᾶσαι le- t, Ficinus ἀ- ἰς: ſed mihi e illa lectio n placet.]

& maximè neceſſe eſſe vt curetur animus, ad hoc vt non modò caput, ſed vniuerſum etiam corpus rectè habeat. Animum verò certis quibuſdam incantationum vocibus curari dicebat. Illas autem incantationes, eſſe, præclaros ſermones. Ex huiuſmodi ſermonibus Temperantiam in animis noſtris ingenerari, quæ quum ingenerata adfuerit, facile iam eſſe ſanitatem & capiti & vniuerſo etiam corpori cōparare. Dum me verò ille & medicamētum illud & incātationes doceret, interdixit ne quiſquam à me id impetraret vt capiti curando medicamentū adhibeam, qui nō prius animum ſuum illi incātationi curandum committat. Etenim, inquiebat, hac in re hodie ab hominibus peccatur grauiſſimè, quòd abſque vtroque, id eſt, temperantia & ſanitate, nonnulli conātur eſſe medici. Illud verò grauiſſimis mandatis vetabat, ne à quoquā, ſiue diuite, ſiue nobili, ſiue pulchro, exorari & abduci me ſinerem vt aliter agerem: & me quidem aſtrinxit iureiurando, vt non mihi quidem fas ſit aliter agere. & mihi adeò eſt obtemperandi animus. Quòd ſi volueris, de hoſpitis illius mandato, animum tuum omnibus Thracis illius incantationibus primùm præbere, capiti tuo medicamentum adhibebo: ſinminus, nihil eſt in noſtra poteſtate quo te iuuare poſſimus, mi Charmides. Quum me hæc ita diſſerentem audiiſſet Critias, [a] Opportunum ſanè emolumentum, Socrates, adoleſcenti afferres ad capitis morbum ſanandum, ſi propter caput animo quoque melior euadere cogeretur. Aio autem Charmidem non ſolùm forma, ſed illo ipſo quod incantationis iſtius tuæ beneficio comparatur, æqualibus ſuis antecellere. Temperantiámne intelligis, nécne? Omnino, inquam. Ita igitur habeto, omnium qui nunc viuunt illum temperantiſſimum videri, & aliis animi dotibus, quantum quidem ætas patitur, nemini cedere. Et certè, inquam, conſentaneū erat, Charmides, te aliis antecellere his in rebus. non enim arbitror alium quempiā eorum qui hîc ſunt, poſſe facilè demōſtrare, ecquæ duæ familiæ in hac ampliſſima Athenienſium ciuitate in vnum connubiis coire ac coniungi poſſint, ex quibus quidem magis ſit veriſimile meliorem ac præſtantiorem progeniem naſci, quàm illæ ſunt ex quibus originem duxiſti. Nam paternum quidem genus, quod cum iſto Critia commune habes, à Dropida & Anacreonte & Solone & aliis multis celeberrimis poetis deducitur, & vobis traditur, veluti & robore & virtute & alio omni

[a] Commodæ ἐπῳδαί, & in hoc vago genere dicendi, πειραστικοῦ videlicet χαρακτῆρος, minimè indecoræ. Adhibentur autem ad animum adoleſcentis permouēdum aculei, ex generis ſui domeſtico exemplo petiti. Indecorum nimirum eſſe à parentum claritate deſciſcere atque degenerare.

genere felicitatis inſtructiſſimum. maternum etiam eodem modo. nam hoc Pyrilampe auunculo tuo nemo eorum qui in hac vniuerſa continente habitant melior & maior vir cenſetur, ex variis quidem legationibus quas ad magnum Perſarum regem frequētius quàm noſtratium quiſquam obiit. vniuerſa verò deinceps familia nulli alii cedit familiæ. [a] Quum his ortus ſis parētibus, veriſimile eſt te ad omnia primarium eſſe. quantum autem ex ipſo aſpectu coniicere poſſum, fili Glauconis, mihi quidem videris illam auorum tuorū gloriam minimè deturpaturus. Quòd ſi, vt Critias ait, ad temperantiam aliáſque virtutes cōmodè natus ſis, beatum te nimirum, mi Charmides, peperit mater. ita porro ſe res habet. Si iam id quod ait hic Critias, temperantia nimirum, tibi adeſt, & abundè es temperans, non amplius opus tibi eſt aut Zamolxide aut Abaridis Hyperborei incantationibus: ſed ipſum illud iam dandum tibi fuerit capitis medicamētum. quòd ſi his rebus deſtitutus videaris, adhibēdæ erunt incantationes, antequam medicamentum illud detur. Tu verò mihi ipſe reſponde, Vtrū huius Critiæ teſtimonio te commendantis temperantiæ nomine, aſſentiris, & illa te ſatis inſtructum affirmas, an aliquid tibi deeſſe arbitrare. Hîc quum erubuiſſet Charmides, primùm quidem pulchrior apparuit (verecundia enim illa ipſius ætatem decebat) deinde, nec ignobiliter reſpondit. dixit enim, Minimè facile in præſentia eſſe rem vel fateri, vel negare. Si enim, inquit, me temperantem eſſe negem, periculum erit ne aduerſus me videar importunè loqui, & ſimul Critiam mendacii conuincere, & alios multos quibus videor huiuſmodi, ſicuti ex huius verbis apparet: ſi contrà affirmē, & meipſum commendē, odioſum fortaſſe videatur. vt quidem minimè hîc habeam, quod reſpondeam. Ego verò, Conſentanea, inquā, mihi dicere videris, Charmides: ac proinde in ea ſum ſententia, vt communiter rem diſpiciamus, an id quod à te quæro tibi adſit, néc ne: ne vel tu quæ nolis, dicere cogare: neque ego re non benè circumſpecta atque explorata, ad medicinam me accingam. Si igitur iucundū tibi eſt, id tecum lubenter conſiderarem: ſin nolis, age, rem prætermittamus. Atqui, inquit, omnium iucundiſſimum eſt. Itaque quod ad hāc quidem rem attinet, quo modo tibi melius videbitur, ita rem conſidera.

[b] Hoc igitur modo, inquā, mihi commodiſſima conſiderandi ratio hac de re videatur. perſpicuum ſanè eſt, ſi tibi adſit

a Ex domeſtica laude ad ipſum Charmidem venit, qui Temperantiæ nomine commendabatur. de qua quum differere inſtituerit Socrates, ita agit vt ipſo ſermonis filo, occaſio de illa diſputandi opportunè præbeatur: & mira certè ἀβιασία, quemadmodum ex ipſo contextu videre eſt.

b Poſt longam præfationem ad rem ipſam tandem accedit, & diſputationis τὸ κρινόμενον proponit, DE TEMPERANTIA, ſiue MODESTIA, agi: quid ſit & quale quid ſit .i. τί ἐστι καὶ ὁποῖόν τι.

A τῇ ἄλλῃ λεγομένῃ εὐδαιμονίᾳ, καὶ αὖ ἡ πρὸς μητρὸς ὡσαύτως. Πυριλάμπους γὰρ τοῦ σοῦ θείου, οὐδεὶς τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ λέγεται καλλίων καὶ μείζων ἀνὴρ δόξαι εἶναι, ὁσάκις ἐκεῖνος ἢ παρὰ μέγαν βασιλέα, ἢ παρὰ ἄλλον τινὰ τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ πρεσβεύων ἀφίκετο. σύμπασα δὲ αὕτη ἡ οἰκία, οὐδὲν τῆς ἑτέρας ὑποδεεστέρα. ἐκ δὴ τοιούτων γεγονότα εἰκός σε εἰς πάντα πρῶτον εἶναι. τὰ μὲν οὖν ὁρώμενα τῆς ἰδέας, ὦ φίλε παῖ Γλαύ-
B κωνος, δοκεῖς μοι οὐδένα τῶν προγόνων καταισχύνειν. εἰ δὲ δὴ καὶ πρὸς σωφροσύνην, καὶ πρὸς τἆλλα, κατὰ τὸν τοῦδε λόγον, ἱκανῶς πέφυκας, μακάριόν σε (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ φίλε Χαρμίδη, ἡ μήτηρ ἔτικτεν. ἔχει δ' οὖν οὕτως. εἰ μέν σοι ἤδη πάρεστιν ὃ λέγει Κριτίας ὅδε, σωφροσύνη, καὶ εἶ σώφρων ἱκανῶς, οὐδὲν ἔτι σοι ἔδει οὔτε τῶν Ζαμόλξιδος, οὔτε τῶν Ἀβάριδος τοῦ Ὑπερβορέου ἐπῳδῶν. ἀλλ' αὐτό σοι ἂν ἤδη δοτέον εἴη τὸ τῆς κεφαλῆς φάρ-
C μακον. εἰ δ' ἔτι τούτων ἐπιδεὴς εἶναι δοκεῖς, ἐπᾳστέον πρὸ τῆς τοῦ φαρμάκου δόσεως. αὐτὸς οὖν μοι εἰπὲ πότερον ὁμολογεῖς τῷδε, καὶ φῂς ἱκανῶς ἤδη σωφροσύνης μετέχειν, ἢ ἐνδεὴς εἶναι. Ἀνερυθριάσας οὖν ὁ Χαρμίδης, πρῶτον μὲν ἔτι καλλίων ἐφάνη (καὶ γὰρ τὸ αἰσχυντηλὸν αὐτοῦ τῇ ἡλικίᾳ ἔπρεψεν) ἔπειτα καὶ οὐκ ἀγεννῶς ἀπεκρίνατο. εἶπε γὰρ ὅτι οὐ ῥᾴδιον εἴη ἐν τῷ παρόντι οὔθ' ὁμολογεῖν, οὔτε ἐξάρνῳ εἶναι τὰ ἐρωτώμενα. ἐὰν μὲν
D γὰρ (ἦ δ' ὅς) μὴ φῶ εἶναι σώφρων, ἅμα μὲν ἄτοπον αὐτὸν καθ' ἑαυτοῦ τοιαῦτα λέγειν, ἅμα δὲ καὶ Κριτίαν τόνδε ψευδῆ ἐπιδείξω, καὶ ἄλλους πολλούς, οἷς δοκῶ εἶναι σώφρων, ὡς ὁ τούτου λόγος· ἐὰν δ' αὖ φῶ, καὶ ἐμαυτὸν ἐπαινῶ, ἴσως ἐπαχθὲς φανεῖται. ὥστε οὐκ ἔχω ὅ,τι σοι ἀποκρίνωμαι. Καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι μοι εἰκότα φαίνῃ λέγειν, ὦ Χαρμίδη. καί μοι δοκεῖ (ἦν δ' ἐγὼ) κοινῇ εἴη ἂν εἶναι σκεπτέον, εἴτε κέκτησαι, εἴτε μή, ὃ πυνθάνομαι· ἵνα μήτε σὺ
E ἀναγκάζῃ λέγειν ἃ μὴ βούλει, μήτ' αὖ ἐγὼ ἀσκέπτως ἐπὶ τὴν ἰατρικὴν τρέπωμαι. εἰ οὖν σοι φίλον, ἐθέλω σκοπεῖν μετὰ σοῦ· εἰ δὲ μή, ἐᾶν. Ἀλλὰ πάντων μάλιστα (ἔφη) φίλον. ὥστε τούτου γε ἕνεκα ὅπῃ αὐτὸς οἴει βέλτιον σκέψασθαι, ταύτῃ σκόπει.

Τῇδε τοίνυν (ἔφην ἐγὼ) δοκεῖ μοι βελτίστη εἶναι ἡ σκέψις περὶ αὐτοῦ. δῆλον γὰρ ὅτι εἴ σοι πάρεστι σωφροσύνη, ἔχεις τι περὶ

Infin. εἶναι hîc haberi videtur.

A αὐτῆς δοξάζειν. ἀνάγκη γάρ που ἐνοῦσαν αὐτὴν, εἴπερ ἔνεστιν, αἴσθησίν τινα παρέχειν, ἐξ ἧς δόξα ἄν τίς σοι περὶ αὐτῆς εἴη, ὅ,τι ἐστὶ καὶ ὁποῖόν τι ἡ σωφροσύνη. ἢ οὐκ οἴει; Ἔγωγε (ἔφη) οἶμαι. Οὐκοῦν τοῦτό γε (ἔφην) ὃ οἴει, ἐπειδήπερ ἑλληνίζειν ἐπίστασαι, κἂν εἴποις δή που αὐτὸ ὅ,τι σοι φαίνεται; Ἴσως, ἔφη. Ἵνα τοίνυν τοπάσωμεν εἴτε σοι ἔνεστιν, εἴτε μή, εἰπὲ (ἦν δ᾽ ἐγώ) τί φὴς εἶναι σωφροσύνην, κατὰ τὴν σὴν δόξαν. Καὶ
B ὃς τὸ μὲν πρῶτον ὤκνει τε, καὶ οὐ πάνυ ἤθελεν ἀποκρίνασθαι· ἔπειτα μέντοι εἶπεν ὅτι ⓐ δοκεῖ σωφροσύνη εἶναι, τὸ κοσμίως πάντα πράττειν, καὶ ἡσυχῇ ἔν τε ταῖς ὁδοῖς βαδίζειν, καὶ διαλέγεσθαι, καὶ τἄλλα πάντα ὡσαύτως ποιεῖν. καί μοι δοκεῖ (ἔφη) συλλήβδην ἡσυχιότης τις εἶναι ὃ ἐρωτᾷς. ἆρ᾽ οὖν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) εὖ λέγεις. φασί γέ τοι, ὦ Χαρμίδη, τοὺς ἡσυχίους, σώφρονας εἶναι. ἴδωμεν δὴ εἴ τι λέγουσιν. εἰπὲ γάρ μοι, οὐ τῶν καλῶν μέντοι ἡ σωφροσύνη ἐστί; Πάνυ γε, ἔφη. Πό-
C τερον οὖν, κάλλιστον ἐν γραμματιστοῦ τὰ ὅμοια γράμματα γράφειν ταχὺ, ἢ ἡσυχῇ; Ταχύ. Τί δ᾽ ἀναγινώσκειν; ταχέως, ἢ βραδέως; Ταχέως; Καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ κιθαρίζειν ταχέως, καὶ τὸ παλαίειν ὀξέως, πολὺ κάλλιον τοῦ ἡσυχῇ τε καὶ βραδέως; Ναί. Τί δέ πυκτεύειν τε καὶ παγκρατιάζειν, οὐχ ὡσαύτως; Πάνυ γε. Θεῖν δὲ καὶ ἅλλεσθαι, καὶ τὰ τοῦ σώματος ἅπαντα ἔργα, οὐ τὰ μὲν ὀξέως καὶ ταχὺ γιγνόμενα, τὰ τοῦ καλοῦ ἐστι; τὰ
D δὲ βραδέως, μόγις τε καὶ ἡσυχῇ, τὰ τοῦ αἰσχροῦ; Φαίνεται. Φαίνεται ἄρα ἡμῖν (ἔφην ἐγὼ) κατά γε τὸ σῶμα, οὐ τὸ ἡσύχιον, ἀλλὰ τὸ τάχιστον καὶ ὀξύτατον, κάλλιστον ὄν. ἢ γάρ; Πάνυ γε. Ἡ δέ γε σωφροσύνη καλόν τι ἦν; Ναί. Οὐ τοίνυν κατά γε τὸ σῶμα ἡ ἡσυχιότης ἂν ἀλλ᾽ ἡ ταχυτὴς σωφρονέστερον εἴη, ἐπειδὴ καλὸν ἡ σωφροσύνη. Ἔοικεν, ἔφη. Τί δέ; (ἦν δ᾽ ἐγὼ) εὐμαθία κάλλιον ἢ δυσμαθία; Εὐμαθία. Ἔστι δέ γ᾽ (ἔ-
E φην) ἡ μὲν εὐμαθία, ταχέως μανθάνειν· ἡ δὲ δυσμαθία, ἡσυχῇ καὶ βραδέως; Ναί. Διδάσκειν δὲ ἄλλον, οὐ ταχέως καὶ κάλλιον καὶ σφόδρα, μᾶλλον ἢ ἡσυχῇ τε καὶ βραδέως; Ναί. Τί δέ; ἀναμιμνήσκεσθαι καὶ μεμνῆσθαι ἡσυχῇ τε καὶ βραδέως, κάλλιον ἢ σφόδρα καὶ ταχέως; Σφόδρ᾽, ἔφη, καὶ ταχέως.

A Temperantia, te poſſe aliquid de ea opinari. neceſſe eſt enim ipſam, ſi adſit, ſenſum quendam præbere, ex quo quædam opinio de ea exiſtat, nimirum & QVID SIT & QVALE QVID SIT Temperantia. nónne ita cenſes? Equidem, inquit, ita cenſeo. Nónne illud ipſum quod in animo habes, quandoquidem Græcè ſcis, potes dicere, tuámque hac de re explicare ſententiam? Fortaſſe, inquit. Vt igitur, inquam, coniectura faciamus periculum, an illud tibi
B inſit, nécne: age, dic mihi quid Temperantiam eſſe ſtatuas, ex tua illa opinione. [a]Ille primùm cunctantior detrectabat reſpondere. deinde tamen dixit, Temperãtiam ſibi videri, omnia moderatè & decorè agere: quietè videlicet per viam incedere, & colloqui, & alia omnia eodem modo agere. Mihi in ſumma, inquit, Temperantia videtur eſſe quieta quædam & ſedata tarditas. Rectè nimirum loqueris, inquam. aiunt enim, Charmides, homines huiuſmodi, quietos & pacatos, eſſe temperantes. Videamus autem an aliquid dicãt.
C Dic enim mihi, Temperantia, réſne pulchra tibi eſſe videtur? Videtur, inquit. [b]Vtrum igitur pulcherrimũ eſt apud literatorem, æquas ſimiléſque literas ſcribere citò an lenté? Citó. Quid verò, legere citò an tardé? Citó. Atqui an citharam pulſare citò, & in palæſtra mouere ſe expeditè, multo pulchrius eſt quàm quietè & tardé? Eſt. Quid veró? de pugillatu & de pancratiaſmo, nónne eodem modo? Plané. Currere autem & ſaltare, aliáque corporis munera omnia obire, nónne quæ expeditè & citò fiunt, pulchra ſunt? ea ve-
D rò quæ tardè, ægrè, quietè & pedetentim fiunt, turpia? Videtur. In iis igitur operis quæ ad corpus ſpectant, nõ id quod quietum & pacatum eſt, ſed quod concitatum & expeditum, pulcherrimum videtur. nónne? Omnino. Temperãtia verò nónne res pulchra eſt? Certé. Non igitur, ſecundum quidem corpus, quieta illa & pacata Tarditas, ſed Celeritas ad Temperantiam magis pertinebit: quandoquidem temperãtia res eſt pulchra. Videtur, inquit. Quid verò, inquam? Vtra pulchrior tibi
E videtur, Docilitas an indocilitas? Docilitas. Eſtne docilitas, celeriter aliquid diſcere: indocilitas, lentè & tardè? Certé. Docere autem alium expeditè & celeriter, nónne multo pulchrius eſt, quàm vel quietè vel lenté? Eſt. Quid verò & in memoriam reuocare & meminiſſe quietè & tardè, pulchriúſne eſt quàm expeditè & celeriter? Vltimum ſanè pulchrius eſt.

a PRIMA Temperantiæ deſcriptio, imperfecta quidem ipſa: Eſſe tarditatem quandam. id eſt, ἡσυχιότητα & βραδυτῆτα. Illam igitur vt nõ ſatis conſtantem reprehẽdit. quanquam & illa κοσμιότης bene definita, eſt maximũ πάθος Temperantiæ. Eſt autem non modò μείουρον, ſed ridiculũ etiam, exiguis quibuſdam effectis vniuerſam vim vberrimæ virtutis velle alligare. Κοσμιότης itaque hæc, eſt vna Temperantiæ differentia. Iſtius autẽ deſcriptionis ἔλεγχος, huiuſmodi eſt: Temperantiam eſſe aliquid pulchrũ.

b Aſſumptio variis exemplis illuſtrata: Multa eſſe pulchra, quæ celeriter & concitatè fiunt: turpia cõtrà pleraque, quæ ſedatè & lentè fiunt.

...um οἴει Fic. ...rat à ſequẽ... : ſed uidetur ... cũ illus iũ... um: hoc ſen... Nónne dicere ... cuiuſmodi ... uideatur id ... cenſes? A... iſta uerba, ... ὅ,τι σοὶ φαί... uelut repe... quædam e... q.d. id in... quod tibi ... ur.

...το κάλλιον ... uetibus. A... ...πο post ta... ...ecte καλ... ...ὄν.

Ingenii autem dexteritas, nónne quædam eſt animi concitata vehementia, non verò quieta & lenta tarditas? Verum ais. Nónne & dicta percipere, & apud literatorem & apud citharœdum, & alibi vbique, non quidem tardiſſimè, ſed quamcelerrimè, pulcherrimum eſt? Certé. [a] Atqui & in animi diſquiſitionibus & conſilio capiendo, non is qui quietiſſimè, vt quidem arbitror, & ægrè conſilium init, rationéſque expedit rerum agendarum, mihi videtur commendatione dignus: ſed qui & facillimè & celerrimè id agit. Res ita ſe habet, ait. Nónne ea omnia, inquam, Charmides, & quæ ad animũ & ad corpus ſpectant, quæ celeritatem vehementiámque habent, pulchriora nobis videntur, quàm quæ pacatè & tardè adminiſtrantur? Videtur, inquit. Non igitur Temperãtia erit quieta quædam & lenta tarditas: neque temperans & modeſta vita, erit quieta: ex hoc quidem ſermone: quum ſit conſentaneum, eum qui ſit temperãs, pulchrum & decorum eſſe. E duobus enim alterum eſſe neceſſe eſt: vel nuſquam, vel perraró, quietas actiones in hac vita pulchriores apparuiſſe velocibus & robuſtis. quòd ſi, mi Charmides, quietæ illæ tardǽq; actiones pulchriores ſunt vehementibus & cõcitatis, [b] neque hactenus quidem Temperantia potius fuerit aliquid quietè & lentè agere, quàm vehementer & celeriter, neque in ipſo inceſſu neque in ipſo ſermone, neque vſquam alibi. nihilo verò quieta illa & lenta vita, inquieta & concitata vita decentior temperãtiórque videtur. quãdoquidem in hoc ſermone poſitum eſt, Temperãtiam eſſe aliquid pulchrum: pulchra verò non minus velocia eſſe conſtiterunt, quàm ipſa quieta & tarda. Rectè tu quidem mihi, Socrates, dixiſſe videris.

[a] Illam corporeis effectis comprobatam aſſumptionem applicat quæſtioni inſtitutæ, Animi videlicet actionibus.

[b] Cõcluſio, Inde perſpicuum eſſe, non veram illam Temperãtiæ eſſe definitionem.

Rvrsvs igitur, inquam, animum diligentius intendens, & re tecum accuratè circumſpecta, conuerſáque in teipſum animi tui acie: & qualem te efficiat temperantia ea qua modò ornatus es, & qualis ipſa ſit talem te efficiat, hæc omnia, inquam, ratiocinatus, dic viriliter & conſtanti animo, Ecquæ tibi illa eſſe videatur. Tum ille, quum paulùm moratus eſſet, & virili excelſóque animo hæc omnia ſecum reputaſſet, Videtur igitur, inquit, Temperantia ad verecundiam homines componere, & verecundum hominem reddere: ac proinde ipſa nihil aliud eſſe quàm verecundia ſiue pudor. Eſto, inquam. nónne modò fatebaris Temperantiam pulchrum aliquid eſſe? Fatebar, inquit. Nónne & temperantes ſunt boni viri? Sunt. Erítne illud bonum, quod bonos minimè efficit? Nequaquam. Non ſolùm igitur pulchrũ, ſed etiam bonum eſt.

[c] Secvnda Modeſtiæ ſiue temperantiæ deſcriptio: Eſſe pudorẽ. quam vt imperfectam reprehendit, quum pudor non tantùm ſit bonus, ſed etiam malus: modeſtia autem ſemper ſit bona. Debet autẽ definitio cum ſuo definito retrò cómeare.

A Ἡ δὲ ἀγχίνοια, οὐχὶ ὀξύτης τίς ἐστι τῆς ψυχῆς, ἀλλ' οὐχὶ ἡσυχία; Ἀληθῆ. Οὐκοῦν καὶ τὸ ξυνιέναι τὰ λεγόμενα, καὶ ἐν γραμματιστοῦ καὶ κιθαριστοῦ, καὶ ἄλλοθι πανταχοῦ, οὐχ ὡς ἡσυχαίτατα ἀλλ' ὡς τάχιστα ἐστὶ κάλλιστα; Ναί. Ἀλλὰ μὴν ἔν γε ταῖς ζητήσεσι τῆς ψυχῆς καὶ τῷ βουλεύεσθαι, οὐχ ὁ ἡσυχώτατος (ὡς ἐγὼ οἶμαι) καὶ μόλις βουλευόμενός τε καὶ ἀνευρίσκων, ἐπαίνου δοκεῖ ἄξιος

B εἶναι, ἀλλ' ὁ ῥᾷστά τε καὶ τάχιστα τοῦτο δρῶν. Ἔστι ταῦτα, ἔφη. Οὐκοῦν πάντα (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Χαρμίδη, ἡμῖν καὶ τὰ περὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα, τὰ τοῦ τάχους τε καὶ τῆς ὀξύτητος, καλλίω φαίνεται ἢ τὰ τῆς βραδυτῆτός τε καὶ ἡσυχιότητος. Κινδυνεύει, ἔφη. Οὐκ ἄρα ἡσυχιότης τις ἡ σωφροσύνη ἂν εἴη, οὐδ' ἡσύχιος ὁ σώφρων βίος, ἔκ γε τούτου τοῦ λόγου· ἐπειδὴ καλὸν αὐτὸν δεῖ εἶναι, σώφρονα ὄντα. δυοῖν γὰρ δὴ τὰ ἕτερα, ἢ οὐδα-

C μῇ ἡμῖν ἢ πάνυ που ὀλιγαχοῦ αἱ ἡσύχιοι πράξεις ἐν τῷ βίῳ καλλίους ἐφάνησαν ἢ αἱ ταχεῖαί τε καὶ ἰσχυραί. εἰ δ' οὖν, ὦ φίλε, ὅτι μάλιστα μηδὲν ἐλάττους αἱ ἡσύχιοι τῶν σφοδρῶν τε καὶ ταχειῶν πράξεων τυγχάνουσι καλλίους οὖσαι, οὐδὲ ταύτῃ σωφροσύνη ἂν εἴη μᾶλλόν τι τὸ ἡσυχῇ πράττειν, ἢ τὸ σφόδρα τε καὶ ταχέως, οὐ τὸ ἐν βαδισμῷ, οὐ τὸ ἐν λέξει, οὔτε ἄλλοθι οὐδαμοῦ· οὐδὲν ὁ ἡσύχιος βίος κό-

D σμιος, τοῦ μὴ ἡσυχίου σωφρονέστερος ἂν εἴη, ἐπειδὴ ἐν τῷ λόγῳ τῶν καλῶν τι ἡμῖν ἡ σωφροσύνη ὑπετέθη. καλὰ δὲ οὐχ ἧττον τὰ ταχέα τῶν ἡσυχίων πέφανται. Ὀρθῶς μοι δοκεῖς (ἔφη) ὦ Σώκρατες, εἰρηκέναι.

Πάλιν τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Χαρμίδη, μᾶλλον προσέχων τὸν νοῦν, καὶ εἰς σεαυτὸν ἀποβλέψας, ἐννοήσας ὁποῖόν τινα σε ποιεῖ ἡ σωφροσύνη παροῦσα, καὶ ποία τις οὖσα τοιοῦ-

E τον ἀπεργάζοιτο ἂν πάντα ταῦτα συλλογισάμενος, εἰπὲ εὖ καὶ ἀνδρείως τί σοι φαίνεται εἶναι. Καὶ ὃς ἐπισχὼν, καὶ πάνυ ἀνδρικῶς πρὸς ἑαυτὸν διασκεψάμενος, Δοκεῖ τοίνυν μοι, ἔφη, αἰσχύνεσθαι ποιεῖν ἡ σωφροσύνη, καὶ αἰσχυντηλὸν τὸν ἄνθρωπον καὶ εἶναι ὅπερ αἰδὼς ἡ σωφροσύνη. Εἶεν (ἦν δ' ἐγὼ) οὐ καλὸν ἄρτι ὡμολόγεις τὴν σωφροσύνην εἶναι; Πάνυ γ', ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ἀγαθοὶ ἄνδρες οἱ σώφρονες; Ναί. Ἆρ' οὖν ἂν εἴη ἀγαθὸν, ὃ μὴ ἀγαθοὺς ἀπεργάζεται; Οὐ δῆτα. Οὐ μόνον οὖν ἄρα καλὸν, ἀλλὰ καὶ ἀγαθόν ἐστιν

Ἔμοιγε δοκεῖ. Τί οὖν (ἦν δ' ἐγώ) Ὁμήρῳ οὐ πιστεύεις, καλῶς λέγειν, λέγοντι ὅτι,

"Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ παρεῖναι.

Ἔγωγ', ἔφη. Ἔστιν ἄρα, ὡς ἔοικεν, αἰδὼς οὐκ ἀγαθόν, καὶ ἀγαθόν. Φαίνεται. Σωφροσύνη δέ γε, ἀγαθόν· εἴπερ ἀγαθοὺς ποιεῖ οἷς ἂν παρῇ, κακοὺς δέ, μή. Ἀλλὰ μὴν οὕτω γε δοκεῖ μοι ἔχειν ὡς σὺ λέγεις. Οὐκ ἄρα σωφροσύνη ἂν εἴη αἰδώς· εἴπερ ἡ μὲν, ἀγαθὸν τυγχάνει ὄν· αἰδὼς δέ, μηδὲν μᾶλλον ἀγαθὸν ἢ καὶ κακόν.

dit hic uerſus d Homerum ſſ. p. Similis m huic legi- apud Heſio- in Ergois, ὡς δ' οὐκ ἀ- ἢ κεχρημένον ρα κομίζει.

Ἀλλ' ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τοῦτο μὲν ὀρθῶς λέγεσθαι. τόδε δὲ σκέψαι τί σοι δοκεῖ εἶναι, περὶ σωφροσύνης. ἄρτι γὰρ ἀνεμνήσθην ὃ ἤδη του ἤκουσα λέγοντος, ὅτι σωφροσύνη ἂν εἴη τὸ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν. σκόπει οὖν τοῦτο εἰ ὀρθῶς σοι δοκεῖ λέγειν ὁ λέγων. Καὶ ἐγώ, ὦ μιαρέ, ἔφην, Κριτίου τοῦδε ἀκήκοας αὐτό, ἢ ἄλλου του τῶν σοφῶν. Ἔοικεν (ἔφη ὁ Κριτίας) ἄλλου. οὐ γὰρ δὴ ἐμοῦ γε. Ἀλλὰ τί διαφέρει (ἦ δ' ὃς ὁ Χαρμίδης) ὦ Σώκρατες, ὅτου ἤκουσα; Οὐδέν, ἦν δ' ἐγώ. πάντως γὰρ οὐ τοῦτο σκεπτέον, ὅστις αὐτὸ εἶπεν, ἀλλὰ πότερον ἀληθὲς λέγεται, ἢ οὔ. Νῦν ὀρθῶς λέγεις, ἦ δ' ὅς. Νὴ Δία, ἦν δ' ἐγώ. ἀλλ' εἰ καὶ εὑρήσομεν αὐτὸ ὅπῃ ἔχει, θαυμάζοιμ' ἄν. αἰνίγματι γάρ τινι ἔοικεν. Ὅτι δὴ τί γε; ἔφη. Ὅτι οὐ δήπου (ἦν δ' ἐγώ) ᾗ τὰ ῥήματα ἐφθέγξατο, ταύτῃ καὶ ἐνόει, λέγων σωφροσύνην εἶναι τὸ τὰ αὑτοῦ πράττειν. ἢ σὺ οὐδὲν ἡγῇ πράττειν τὸν γραμματιστήν, ὅταν γράφῃ, ἢ ἀναγιγνώσκῃ; Ἔγωγε ἡγοῦμαι μὲν οὖν, ἔφη. Δοκεῖ οὖν σοι τὸ αὑτοῦ ὄνομα μόνον γράφειν ὁ γραμματιστής, καὶ ἀναγιγνώσκειν, ἢ ὑμᾶς τοὺς παῖδας διδάσκειν; ἢ οὐδὲν ἧττον τὰ τῶν ἐχθρῶν ἐγράφετε ἢ τὰ ὑμέτερα καὶ τὰ τῶν φίλων ὀνόματα; Οὐδὲν ἧττον. Ἦ οὖν ἐπολυπραγμονεῖτε, καὶ οὐκ ἐσωφρονεῖτε τοῦτο δρῶντες; Οὐδαμῶς. Καὶ μὴν οὐ τὰ ὑμέτερά γε αὐτῶν ἐπράττετε, εἴπερ τὸ γράφειν, πράττειν τί ἐστι, καὶ τὸ ἀναγιγνώσκειν. Ἀλλὰ μὴν ἐστί. Καὶ γὰρ τὸ ἰᾶσθαι, ὦ ἑταῖρε, καὶ τὸ οἰκοδομεῖν, καὶ τὸ ὑφαίνειν, καὶ τὸ ἡτινιοῦν τέχνῃ ὁτιοῦν τῶν τέχνης ἔργων ἀπεργάζεσθαι, πράττειν δή πού τι ἐστί; Πάνυ γε. Τί οὖν (ἦν δ' ἐγώ) δοκῇ ἄν σοι πόλις εὖ οἰκεῖσθαι ὑπὸ τούτου τοῦ νόμου τοῦ κελεύοντος τὸ ἑαυτοῦ ἱμάτιον ἕκαστον ὑφαίνειν καὶ πλύνειν, καὶ ὑποδήματα σκυτοτομεῖν, καὶ λήκυθον, καὶ στλεγγίδα, καὶ τἆλλα πάντα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον;

A Mihi quidem videtur. Quid verò, inquã, Homero nõ adhibes fidem, quaſi non rectè diceret? quum ait,

Vſque hominem pudor infelix comitatur egentem.

Equidem, inquit. Eſt igitur, vt videtur, Pudor & bonum, & non bonum. Videtur. Modeſtia autem eſt bonum quidem ipſa: ſi quidem bonos efficiat eos quibus ineſt, malos autem, minimè. Atqui ita quidem, vt ais, res ſe habere videtur. Nõ igitur Modeſtia Pudor eſſe poſſit: ſi quidem illa, bonum quiddam eſt: hic, non magis bonum quàm malum.

B [a] Atqui mihi quidem, Socrates, hoc rectè dici videtur. Hoc verò conſidera quid de Temperãtia dici videatur. modò enim in mentem venit quiddam, quod à quodã audiui, Temperantiam eſſe res ſuas agere. perpende igitur an rectè ita dici tibi videatur. Ego verò, Ipſúmne, inquam, à Critia aliquando audiiſti, an ab alio quopiam ſapientum? Ab alio quopiam nimirum (reſpondit Critias) non enim à me. Sed quid refert (inquit Charmides) à quónam audierim? Nihil, inquam. omnino enim, non C quis dixerit, ſed quàm rectè dicatur, conſiderandum videtur. Rectè tu quidem, inquit ille. Per Iouem, inquam. at ſi inueniemus quænam ſit illius dicti ſententia, permirum ſanè mihi erit. illud enim ænigmati potius videtur ſimile. Eccur verò, inquit? Quoniam videlicet non in eum ſenſum verba illa protulit, quaſi id intelligere debeas quod verba ipſa ſonant, Temperantiam eſſe ſuas res agere. Túne exiſtimas literatorem aliquid agere, quum ſcribit, aut legit? Equidem exi- D ſtimo, inquit. Videtúrne igitur ſolum ſuum nomen ſcribere & legere literator ille, an vos pueros docere? an minus hoſtium nomina ſcriberetis, quàm veſtra & amicorum nomina? Nihilo minus. Nunquid, dum hoc agitis, alienas res geritis, nec temperantiam ſeruatis? Nequaquam. Atqui nec veſtras quidem res agitis, ſi quidem ſcribere & legere, eſt aliquid facere. Eſt tamen illud ipſum. Et medicinam facere, mi Charmides, & ædificare, & texere, & aliud quodlibet E cuiuſlibet artis opus efficere, éſtne aliquid agere? Omnino. Quid igitur? (inquam) rectè tibi videtur adminiſtrari ciuitas ab hac lege quæ iubeat vti vnuſquiſque ſuam ipſius veſtem texat & lauet, & calceos faciat, & vas vnguẽtarium, & ſtrigilem, & omnia alia eadem ratione?

a TERTIA deſcriptio Temperãtiæ, ſiue modeſtiæ: Eſſe res ſuas agere. Illam vt obſcuram reprehendit, quum quid ſit illud, Res ſuas agere, nõ perſpicuè ſatis definiatur. quum varia ſint munera in communitate vitæ humanæ, quibus non ſibi quiſque res ſuas agat, ſed aliis inſeruiat: illa tamen opportunè ad εὐταξίαν referantur. ſicuti prolatis exemplis docet.

nequis verò res alienas attingat, ſed in ſuis rebus agendis totus verſetur? Non mihi quidem videtur, inquit. Nihilominus tamen (dixi ego) dum modeſtè regitur, bene quoque regitur. Quî verò non ita regeretur, inquit? Nō igitur, inquam, modeſtia fuerit, res huiuſmodi & eo modo res ſuas agere. Non videtur. AEnigmaticè igitur, verborum inuolucris aliam ſignificationem obtegens, ille loquebatur, vt apparet (quemadmodum modò dicebam) qui temperantiam aiebat eſſe, Res ſuas agere. nō enim ita erat ſtolidus. Quin quenquámne ſtolidum ita loquentem audiuiſti, Charmides? Minimè verò, inquit. quinetiam & ille maximè ſapiens eſſe videbatur. Potius igitur hoc cōſilio (vt mihi quidem videtur) hoc ænigma propoſuit, quoniam videlicet difficile erat cognoſcere atque definire, quídnam ſit Res ſuas agere. Fortaſſe, inquit. Quídnam igitur ſit Res ſuas gerere, potéſne explicare? Neſcio equidem per Iouem, ait. At neque fortaſſe impedit quicquam, eum qui hæc dixerit ignorare quid ſibi velit: & ſimul quum hoc diceret, ſubridebat, & Critiam intuebatur. Critias enim iamdudum certandi cupiditate flagrare, illámque laudē coram Charmide & reliquo cœtu affectare videbatur. Quum vix autem ſeſe in ſuperiori ſermone continuiſſet, tum verò amplius non potuit ſibiipſi temperare. & verum id maximè eſſe conſtitit, quod ego de Critia ſuſpicatus eram, ab illo nimirum audiuiſſe Charmidem hanc temperantiæ definitionem. Charmides igitur dum nollet dicti illius defenſionem ſuſcipere, ſed in Critiam reſponſionis munus referre vellet, incitabat eum, & ſe conuictū eſſe demonſtrabat. Critias tamen non hæc accipiebat æquo animo, ſed ipſi penè ſuccēſere videbatur: quemadmodum ſolet poeta mimo non rectè ſua poemata ſine motu & geſtu exponenti. Itaque in illum intuitus, Itáne, inquit, Charmides, arbitraris ſi tu ignoras quid ſibi velit ille qui temperantiam definiit, Eſſe res ſuas agere, illum qui hoc te docuit, dicti illius rationē minimè tenere? [a] Atqui, amabo, mi Critia (inquam) nihil certè mirum fuerit iſtum adoleſcentem hac ætate hæc ignorare: te verò ſcire conſentaneum eſt, & ætatis & ſtudii ratione. Si igitur das hoc ipſum eſſe Temperantiam, quod hic dicit, & dicendi partes in te ſuſcipis, equidem id libentius tecum conſiderauerim, verúmne illud ſit nécne. Ego verò, inquit, & do maximè illud, & dicendi partes in me recipio. Rectè tu igitur, inquam, facis. dic verò, Illúdne quod modò quærebam cōcedis, Omnes opifices aliquid agere? Equidem. Tibíne illi videntur res ſuas tantùm

a Ἐπεξεργασία proximæ deſcriptionis: trāſlatis differēdi partib' è Charmide in Critiam, notatis venuſtè circunſtantiis.

A τῶν μὲν ἀλλοτρίων μὴ ἅπτεσθαι, τὰ δὲ ἑαυτοῦ ἕκαστον ἐργάζεσθαί τε καὶ πράττειν; Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ, ἦ δ' ὅς. Ἀλλὰ μέντοι (ἔφην ἐγώ) σωφρόνως γε οἰκοῦσα, εὖ ἂν οἰκοῖτο. Πῶς δ' οὔκ; ἔφη. Οὐκ ἄρα (ἦν δ' ἐγώ) ὃ τὰ τοιαῦτά τε καὶ οὕτω τὰ αὑτοῦ πράττειν, σωφροσύνη ἂν εἴη. Οὐ φαίνεται. ἠνίττετο ἄρα (ὡς ἔοικεν) ὅπερ ἄρτι ἐγὼ ἔλεγον, ὁ λέγων, τὸ τὰ αὑτοῦ πράττειν, σωφροσύνην εἶναι. οὐ γάρ που οὕτω γε ἦν εὐήθης. ἤ τινος ἠλιθίου

B ἤκουσας τουτὶ λέγοντος, ὦ Χαρμίδη; Ἥκιστά γε, ἔφη. ἐπεί τοι καὶ πάνυ ἐδόκει σοφὸς εἶναι. Παντὸς τοίνυν μᾶλλον (ὡς ἐμοὶ δοκεῖ) αἴνιγμα αὐτὸ προὔβαλεν, ὡς ὂν χαλεπὸν, τὸ τὰ αὑτοῦ πράττειν, γνῶναι ὅ, τι ποτέ ἐστιν. Ἴσως, ἔφη. Τί οὖν ἂν εἴη ποτὲ ὃ τὰ αὑτοῦ πράττειν, ἔχεις εἰπεῖν; Οὐκ οἶδα μὰ Δία ἔγωγε, ἦ δ' ὅς. Ἀλλ' ἴσως οὐδὲν κωλύει μηδὲ τὸν λέγοντα μηδὲν εἰδέναι ὅ, τι ἐνόει. Καὶ ἅμα ταῦτα λέγων, ὑπεγέλασέ τε, καὶ εἰς τὸν Κρι-

C τίαν ἀπέβλεπε. καὶ ὁ Κριτίας δῆλος μὲν ἦν καὶ πάλαι ἀγωνιῶν, καὶ φιλοτίμως πρός τε τὸν Χαρμίδην καὶ πρὸς τοὺς παρόντας ἔχων· μόγις δὲ ἑαυτὸν ἐν τῷ πρόσθεν κατέχων, τότε οὐχ οἷός τε ἐγένετο. δοκεῖ γάρ μοι παντὸς μᾶλλον ἀληθὲς εἶναι, ὃ ἐγὼ ὑπέλαβον, τοῦ Κριτίου ἀκηκοέναι τὸν Χαρμίδην ταύτην τὴν ἀπόκρισιν περὶ τῆς σωφροσύνης. ὁ μὲν οὖν Χαρμίδης βουλόμενος μὴ αὐτὸς ὑπέχειν λόγον, ἀλλ' ἐκεῖνον, τῆς ἀποκρίσεως,

D ὑπεκίνει αὐτὸν ἐκεῖνον, καὶ ἀνεδείκνυτο ὡς ἐξεληλεγμένος εἴη. ὁ δ' οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλά μοι ἔδοξεν ὀργισθῆναι αὐτῷ, ὥσπερ ποιητὴς ὑποκριτῇ κακῶς διατιθέντι τὰ ἑαυτοῦ ποιήματα. ὥστ' ἐμβλέψας αὐτῷ, εἶπεν, Οὕτως οἴει, ὦ Χαρμίδη, εἰ σὺ μὴ οἶσθα ὅ, τι ποτὲ νοεῖ ὃς ἔφη σωφροσύνην εἶναι τὸ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν, οὐδὲ δὴ ἐκεῖνον εἰδέναι; Ἀλλ' ὦ βέλτιστε (ἔφην ἐγὼ) Κριτία, τοῦτον μὲν θαυμαστὸν οὐδὲν ἀγνοεῖν, τηλικοῦτον ὄντα· σὲ δέ που εἰ-

E κὸς εἰδέναι, καὶ ἡλικίας ἕνεκα καὶ ἐπιμελείας. εἰ οὖν ξυγχωρεῖς τοῦτ' εἶναι σωφροσύνην ὅπερ οὑτοσὶ λέγει, καὶ παραδέχῃ τὸν λόγον, ἔγωγε πολὺ ἂν ἥδιον μετὰ σοῦ σκοποίμην εἴτ' ἀληθὲς, εἴτε μὴ, τὸ λεχθέν. Ἀλλὰ πάνυ ξυγχωρῶ, ἔφη, καὶ παραδέχομαι. Καλῶς γε σὺ τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) ποιῶν. καί μοι λέγε, Ἦ καὶ ἃ νῦν δὴ ἠρώτων ἐγὼ ξυγχωρεῖς, τοὺς δημιουργοὺς πάντας ποιεῖν τι. Ἔγωγε. Ἦ οὖν δοκοῦσί σοι τὰ ἑαυτῶν μόνον ποιεῖν, ἢ

καὶ τὰ τῶν ἄλλων; Καὶ τὰ τῶν ἄλλων. Σωφρονοῦσιν οὖν οἱ μὴ τὰ ἑαυτῶν μόνον ποιοῦντες. Τί γὰρ κωλύει; ἔφη. Οὐδὲν ἐμέ γε, ἦν δ' ἐγώ· ἀλλ' ὅρα μὴ ἐκεῖνον κωλύῃ, ὃς ὑποθέμενος σωφροσύνην εἶναι τὸ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν, ἔπειτα οὐδὲν φησὶ κωλύειν καὶ τοὺς τὰ τῶν ἄλλων πράττοντας, σωφρονεῖν. Ἐγὼ γάρ που (ἦ δ' ὅς) τοῦθ' ὡμολόγηκα, ὡς οἱ τὰ τῶν ἄλλων πράττοντες σωφρονοῦσιν. ἢ τοὺς ποιοῦντας ὡμολόγησα; Εἰπέ μοι (ἦν δ' ἐγώ) οὐ ταυτὸν σὺ καλεῖς τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πράττειν; Οὐ μέντοι, ἔφη. οὐδέ γε τὸ ἐργάζεσθαι καὶ τὸ ποιεῖν. ἔμαθον γὰρ παρ' Ἡσιόδου, ὃς ἔφη, ἔργον δ' οὐδὲν εἶναι ὄνειδος. οἴει οὖν αὐτόν, εἰ τὰ τοιαῦτα ἔργα ἐκάλει καὶ ἐργάζεσθαι καὶ πράττειν, οἷα νῦν δὴ σὺ ἔλεγες, οὐδενὶ ἂν ὄνειδος φάναι εἶναι σκυτοτομοῦντι, ἢ ταριχοπωλοῦντι, ἢ ἐπ' οἰκήματος καθημένῳ; Οὐκ οἴεσθαί γε χρή, ὦ Σώκρατες. ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος (οἶμαι) ποίησιν πράξεως καὶ ἐργασίας ἄλλο ἐνόμιζε· καὶ ποίημα μὲν γίγνεσθαι ὄνειδος ἐνίοτε, ὅταν μὴ μετὰ τοῦ καλοῦ γίγνηται· ἔργον δὲ οὐδέποτε οὐδέν, ὄνειδος. τὰ γὰρ καλῶς τε καὶ ὠφελίμως ποιούμενα, ἔργα ἐκάλει, καὶ ἐργασίας τε καὶ πράξεις, τὰς τοιαύτας ποιήσεις. φάναι δέ γε χρὴ καὶ οἰκεῖα μόνα τὰ τοιαῦτα ἡγεῖσθαι αὐτόν, τὰ δὲ βλαβερὰ πάντα, ἀλλότρια. ὥστε καὶ Ἡσίοδον χρὴ οἴεσθαι, καὶ ἄλλον ὅστις φρόνιμος, τὸν τὰ αὑτοῦ πράττοντα, τοῦτον σώφρονα καλεῖν. Ὦ Κριτία (ἦν δ' ἐγώ) καὶ εὐθὺς ἀρχομένου σου σχεδὸν ἐμάνθανον τὸν λόγον, ὅτι τὰ οἰκεῖά τε καὶ τὰ αὑτοῦ, ἀγαθὰ καλοίης, καὶ τὰς τῶν ἀγαθῶν ποιήσεις, πράξεις. καὶ γὰρ Προδίκου μυρία τινὰ ἀκήκοα περὶ ὀνομάτων διαιροῦντος. ἀλλ' ἐγώ σοι τίθεσθαι μὲν τῶν ὀνομάτων δίδωμι ὅπῃ ἂν βούλῃ ἕκαστον· δήλου δὲ μόνον ἐφ' ὅ,τι ἂν φέροις τοὔνομα ὅ,τι ἂν λέγοις. νῦν οὖν πάλιν ἐξ ἀρχῆς σαφέστερον ὅρισαι· ἆρα τὴν τῶν ἀγαθῶν πρᾶξιν, ἢ ποίησιν, ἢ ὅπως σὺ βούλει ὀνομάζειν, ταύτην λέγεις σὺ σωφροσύνην εἶναι; Ἔγωγε, ἔφη. Οὐκ ἄρα σωφρονεῖ ὁ τὰ κακὰ πράττων, ἀλλ' ὁ τὰ ἀγαθά. Σοὶ δέ (ἦ δ' ὅς) ὦ βέλτιστε, οὐχ οὕτω δοκεῖ; Ἔα, ἦν δ' ἐγώ. μὴ γάρ πω τὸ ἐμοὶ δοκοῦν σκοπῶμεν, ἀλλ' ὃ σὺ λέγεις νῦν. Ἀλλὰ μέντοι ἔγωγε (ἔφη) τὸν μὴ ἀγαθὰ ἀλλὰ κακὰ ποιοῦντα οὔ φημι σωφρονεῖν· τὸν δὲ ἀγαθὰ, ἀλλὰ μὴ κακά, σωφρονεῖν. τὴν γὰρ τῶν ἀγαθῶν πρᾶξιν, σωφροσύνην εἶναι, σαφῶς σοι διορί-

Expunge partic. aduerſatiuā poſt ἔργον: uel infin. εἶναι, ut ſit ipſum Heſiodi hemiſtichium, ſine ulla dictione.

A agere, non verò etiam aliorum? Et aliorũ quoque. Temperantes igitur illi etiã ſunt qui non ſolùm ſuas res agunt. Quid enim impedit? inquit. Non me quidem, inquã: ſed vide ne illum impediat qui quum poſuerit, Temperantiam eſſe res ſuas agere, deinde nihil impedire ait quominus illi qui aliorum res agunt, modeſtè agant. [a]Ego verò, inquit, faſſus ſum, Eos qui res alienas agunt. i. πράττουσι, modeſtos eſſe: at de iiſne conceſſi, qui faciunt. i. ποιοῦσι? Dic ſodes, inquam, non idem vocas τὸ ποιεῖν. i. B facere: & τὸ πράττειν. i. agere? Non ſanè, inquit. neque etiam τὸ ἐργάζεσθαι. i. operari, & τὸ ποιεῖν. i. facere? didici enim ab Heſiodo, ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος [i. non eſſe probroſum operari.] Cenſéſne igitur, ſi huiuſmodi opera vocauerit & operari & agere, de quibus tu nũc loqueris, nulli probro ceſſurum, affirmare, ſiue coriariam exercenti, ſiue ſalſamenta vendenti, vel in taberna ſeſſitanti? Nõ arbitrari quidem oportet, Socrates: ſed ille, opinor, aliam actionis effectionem & operationis [i. ποίησιν πράξεως καὶ ἐργασίας] exiſtimabat: & C effectionem aliquãdo cedere probro, quũ ab honeſtate abfuerit, opus verò nunquã probro cuiquam cedere. nam quæ præclarè efficiuntur opera, ἐργασίας & πράξεως nominibus deſignauit. Huiuſmodi verò eſſe propria, ipſum exiſtimare dicẽdũ eſt: noxia verò omnia, planè contraria. Quocirca exiſtimandum eſt, & Heſiodum, & alium quemlibet prudentia præditum, Eum vocare modeſtũ qui res ſuas agat. Tum ego, Continuò, inquam, mi Critia, ſermonem tuum percepi, te proprias & ſuas vnicuique res, appellare bo- D nas: & bonorum effectiones. i. ποιήσεις, appellare actiones [i. πράξεις] nã innumerabiles huiuſmodi verborum diſtinctiones à Prodico audiui: ſed illum verborum vſum arbitrio tuo iudicióque relinquo. tantùm declara, in qua ſignificatione vocabulum vnumquodque accipias. Nunc verò, repetito initio expone atque defini, An bonorum ſiue actionem, ſiue effectionem [i. πρᾶξιν ἢ ποίησιν] ſeu quo volueris alio vocabulo, hanc tu ſtatuas eſſe tempe- E rantiã. Equidẽ, inquit. Non igitur modeſtus eſt is qui malè agit, ſed qui bene. Nõn ne ita tibi videtur, mi Socrates? Eſto, inquam. ſed non quæ mea quidem ſit hac de re ſententia, ſed id quod à te modò dicitur, age, diſpiciamus. Ego verò, inquit, non eum qui bene egerit, ſed eum qui malè, nego modeſtum eſſe: ſed eum qui non malè egerit, modeſtum eſſe aio. perſpicuè enim & diſertè affirmo, Temperantiam

a Nonnullas verborum diſtinctiunculas profert Critias, quas vt exigui momenti paruipẽdit Socrates, docétque in quo verus vocabulorum vſus verſetur. Eſt igitur regula ἑρμηνείας, Non eſſe curioſius vocabulis inhærendum: ſed illorum ſignificationes diligenter eſſe diſtinguendas, ne fallamur ὁμωνυμίᾳ.

eſſe bonam actionem. Et nihil fortaſſe impedit quominus verè dicas.

a QVARTA deſcriptio Temperãtiæ: Eſſe Seipſum cognoſcere. quam vt obſcuram & inuolutam reprehendit Socrates: quum ars ipſa ſiue facultas cum ſuo ſubiecto cõfundatur. quod tamẽ minimè vel debet vel poteſt: ſicuti exemplis docet. Quænam ergo ſit illa ſuiipſius cognitio, & quatenus quadret Temperantiæ, diſtinguendum eſſe, ad hoc vt illa ipſi conueniat deſcriptio. deinde, & quænã ex illa ad nos redeat vtilitas. quod eſt in omni arte caput & primarium opus.

ᵃIllud verò, inquam, miror, an cenſeas temperantes homines ignorare ſe temperantes eſſe. Non arbitror, inquit. Nónne paulo antè dicebatur, nihil impedire quominus opifices, & qui res alienas agunt, temperantes ſint? Dicebatur ſanè, inquit. Quorſum verò aut cur iſtud? Nihil. ſed dic mihi an tibi videatur medicus, qui aliquem ſanum facit, vtilia & ſibi & ei cui medetur facere. Mihi quidem. Nónne is qui hæc agit, ea quæ decent, agit? Certé. Qui verò agit ea quæ decent, nónne modeſtus eſt? Eſt ſané. Eſtne etiam neceſſe vt cognoſcat medicus, quum vtiliter medicinam adhibere inſtituit, vel contrà? & ſingulis artificibus eodem modo, quum cupiunt ex ſuis operibus fructum vtilitatémque reportare? Fortaſſe minimé. Aliquando igitur, inquam, quũ vel vtiliter vel inutiliter egit medicus, nõ cognoſcit ſeipſum, nimirum ſe feciſſe. quanquam, vt tua fert oratio, vtiliter egerit, quatenus temperanter & modeſté. Hoccine dicebas? Equidem. Nónne, vt videtur, is qui vtiliter egit, & modeſtè agit, & modeſtus eſt, ignorat autem ſe talem eſſe? Atqui hoc, inquit, mi Socrates, fieri nullo modo poteſt. At ſiquid à nobis ſuprà conceſſum eſt vnde hoc neceſſariò conſequatur, illud libẽter reuocabo, neq; me pudebit fateri me quiduis non rectè potius dixiſſe, quàm vt conceſſerim, eum qui minimè ſe nouerit, eſſe temperantem. illud enim equidem aio Temperantiam eſſe, Seipſum cognoſcere: & ei qui huiuſmodi elogium templo Delphico conſecrauit, planè aſſentior. Et mihi quidem illa inſcriptio in hunc vſum videtur conſtituta, tanquam dei ſalutatio eſſet ingredietibus, vt ferè ſolent homines ſuum illud χαῖρε præfari. Quæ tamen ſalutandi forma minimè conueniret, quum minimè conſentaneum ſit homines ſe ad mutuum gaudium exhortari, ſed potius ad modeſtiam impellere atque incitare. Ita deus compellat eos qui in templum ingrediuntur, diuerſo quodam quàm homines modo. & id quidem conſultò factum eſſe arbitror ab eo qui elogium illud conſecrauit: quaſi id perpetuis vocibus inculcaret, templum ingredienti, In hanc vnam curam vniuerſa tua vita incumbe, & nihil aliud age, quàm modeſtè & temperãter viuere. Obſcuriore id quidem ſermone innuens, vt vatem decebat. nam illa, Noſce teipſum, &, Modeſtè te gere, idem planè ſignificant: quemadmodum ſcriptum illud ſignificat, & ego in-

A ζομαι. Καὶ οὐδέν γε ἴσως κωλύει σε ἀληθῆ λέγειν.

Τόδε γε μέντοι (ἦν δ' ἐγὼ) θαυμάζω, εἰ σωφρονοῦντας ἀνθρώπους ἡγῇ σὺ ἀγνοεῖν ὅτι σωφρονοῦσιν. Ἀλλ' οὐχ ἡγοῦμαι, ἔφη. Οὐκ ὀλίγον πρότερον (ἔφην ἐγὼ) ἐλέγετο ὑπὸ σοῦ, ὅτι τοὺς δημιουργοὺς οὐδὲν κωλύει καὶ αὖ τὰ τῶν ἄλλων ποιοῦντας, σωφρονεῖν; Ἐλέγετο γὰρ, ἔφη. ἀλλὰ τί τοῦτο; Οὐδέν. ἀλλὰ λέγε εἰ δοκεῖ τι σοὶ ἰατρὸς, ὑγιᾶ τινὰ ποιῶν, ὠφέλιμα καὶ ἑαυτῷ B ποιεῖν καὶ ἐκείνῳ ὃν ἰῷτο. Ἔμοιγε. Οὐκοῦν τὰ δέοντα πράττει ὅ γε ταῦτα πράττων; Ναί. Ὁ τὰ δέοντα πράττων, οὐ σωφρονεῖ; Σωφρονεῖ μὲν οὖν. Ἦ οὖν καὶ γιγνώσκειν ἀνάγκη τῷ ἰατρῷ, ὅταν τε ὠφελίμως ἰᾶται καὶ ὅταν μή; καὶ ἑκάστῳ τῶν δημιουργῶν, ὅταν τε μέλλῃ ὀνήσεσθαι ἀπὸ τοῦ ἔργου, οὗ ἂν πράττῃ, καὶ ὅταν μή; Ἴσως οὔ. Ἐνίοτε ἄρα (ἦν δ' ἐγὼ) ὠφελίμως πράξας ἢ βλαβερῶς C ὁ ἰατρὸς, οὐ γιγνώσκει ἑαυτὸν ὡς ἔπραξε· καίτοι ὠφελίμως πράξας (ὡς ὁ σὸς λόγος) σωφρόνως ἔπραξεν. ἢ οὐχ οὕτως ἔλεγες; Ἔγωγε. Οὐκοῦν (ὡς ἔοικεν) ἐνίοτε ὠφελίμως πράξας, πράττει μὲν σωφρόνως καὶ σωφρονεῖ, ἀγνοεῖ δ' ἑαυτὸν ὅτι σωφρονεῖ; Ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἄν ποτε γένοιτο. ἀλλ' εἴ τι σὺ οἴει ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ὑπ' ἐμοῦ ὡμολογημένων, εἰς τοῦτο ἀναγκαῖον εἶναι συμβαίνειν, ἐκείνων ἄν τι ἔγωγε D μᾶλλον ἀναθείμην, καὶ οὐκ ἂν αἰσχυνθείην ὅτι μὴ οὐχὶ ὀρθῶς φαίην εἰρηκέναι μᾶλλον, ἤ ποτε συγχωρήσαιμ' ἂν ἀγνοοῦντα αὐτὸν ἑαυτὸν ἄνθρωπον σωφρονεῖν. σχεδὸν γάρ τι ἔγωγε αὐτὸ τοῦτό φημι εἶναι σωφροσύνην, τὸ γιγνώσκειν ἑαυτόν· καὶ ξυμφέρομαι τῷ ἐν Δελφοῖς ἀναθέντι τὸ τοιοῦτον γράμμα. καὶ γὰρ τοῦτο οὕτω μοι δοκεῖ τὸ γράμμα ἀνακεῖσθαι, ὡς δὴ πρόσρησις οὖσα τοῦ θεοῦ τῶν εἰσιόντων, ἀντὶ τοῦ χαῖρε. ὡς τούτου μὲν οὐκ ὀρθοῦ ὄντος E τοῦ προσρήματος, τὸ χαίρειν, οὐδὲ δεῖν τοῦτο παρακελεύεσθαι ἀλλήλοις, ἀλλὰ σωφρονεῖν. οὕτω μὲν δὴ ὁ θεὸς προσαγορεύει τοὺς εἰσιόντας εἰς τὸ ἱερόν. διαφέρον τι ἢ οἱ ἄνθρωποι, ὡς διανοούμενος ἀνέθηκεν ὁ ἀναθεὶς, ὥς μοι δοκεῖ· καὶ λέγει πρὸς τὸν ἀεὶ εἰσιόντα, οὐκ ἄλλο τι ἢ σωφρόνει, φησί. αἰνιγματωδέστερον δὲ δὴ, ὡς μάντις, λέγει. τὸ γὰρ Γνῶθι σαυτὸν, καὶ τὸ Σωφρόνει, ἔστι μὲν ταυτὸν, ὡς τὰ γράμματα φησὶ, καὶ ἐγώ.

Legitur eti[…] pus hic ἀνα[…] ſed eſt uoce […] na, quum […] tractãdo ag[…] Sequentia […] tem ſic inte[…] οὐκ ἂν αἰ[…] θείην φαί[…] οὐχὶ ὀρθῶς […] κέναι: ut ſit […] naſmus uoc[…] πι.

A τάχα δ' ἄν τις οἰηθείη ἄλλο εἶναι. ὃ δή μοι δοκοῦσι παθεῖν καὶ οἱ τὰ ὕστερον γράμματα ἀναθέντες, τό, τε Μηδὲν ἄγαν, καὶ τό, Ἐγγύα, πάρα δ' ἄτα. καὶ γὰρ οὗτοι συμβουλὴν ᾠήθησαν εἶναι τὸ Γνῶθι σαυτόν, ἀλλ' οὐ τῶν εἰσιόντων ἕνεκεν ὑπὸ τοῦ θεοῦ πρόσρησιν. εἶθ' ἵνα δὴ καὶ σφᾶς μηδὲν ἧττον χρησίμους συμβουλὰς ἀναθεῖεν, ταῦτα γράψαντες ἀνέθεσαν. οὗ δὴ οὖν ἕνεκα λέγω, ὦ Σώκρατες, ταῦτα πάντα, τόδ' ἐστί. τὰ μὲν ἔμπροσθεν σοὶ πάντα ἀφίημι. ἴσως μὲν γάρ τι σὺ ἔλεγες περὶ αὐτῶν ὀρθότερον, ἴσως δ' ἐγώ· σαφὲς δ' οὐδὲν πάνυ ἦν
B ὧν ἐλέγομεν· νῦν δ' ἐθέλω τούτου σοὶ διδόναι λόγον, εἰ μὴ ὁμολογεῖς σωφροσύνην εἶναι τὸ γιγνώσκειν αὐτὸν ἑαυτόν. Ἀλλ' (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Κριτία, σὺ μὲν ὡς φάσκοντος ἐμοῦ εἰδέναι περὶ ὧν ἐρωτῶ, προσφέρῃ πρός με, καὶ ἐὰν δὴ βούλωμαι, ὁμολογήσαντός σου· τὸ δ' οὐχ οὕτως ἔχει· ἀλλὰ ζητῶ γὰρ μετὰ σοῦ ἀεὶ τὸ προτιθέμενον, διὰ τὸ μὴ αὐτὸς εἰδέναι. σκεψάμε-
C νος οὖν, ἐθέλω εἰπεῖν εἴτε ὁμολογῶ, εἴτε μή· ἀλλ' ἐπίσχες ἕως ἂν σκέψωμαι. Σκόπει δή, ἦ δ' ὅς. Καὶ γὰρ (ἦν δ' ἐγὼ) σκοπῶ. εἰ γὰρ δή που γιγνώσκειν γέ τι ἐστὶν ἡ σωφροσύνη, δῆλον ὅτι ἐπιστήμη τις ἂν εἴη, καὶ τινός. ἢ οὔ; Ἔστιν, ὡς ἔφη, ἑαυτοῦ γε. Οὐκοῦν καὶ ἰατρική, (ἔφην) ἐπιστήμη ἐστὶ τοῦ ὑγιεινοῦ; Πάνυ γε. Εἰ τοίνυν με (ἔφην) σὺ ἔροιο, ἰατρικὴ ὑγιεινοῦ ἐπιστήμη οὖσα, τί ἡμῖν χρησίμη ἐστί, καὶ τί ἀπεργάζεται,
D εἴποιμ' ἂν ὅτι οὐ σμικρὰν ὠφέλειαν. τὴν γὰρ ὑγίειαν καλὸν ἡμῖν ἔργον ἀπεργάζεται, εἰ ἀποδέχῃ τοῦτο. Ἀποδέχομαι. Καὶ εἰ τοίνυν με ἔροιο, τὴν οἰκοδομικήν, ἐπιστήμην οὖσαν τοῦ οἰκοδομεῖν, τί φημι ἔργον ἀπεργάζεσθαι, εἴποιμ' ἂν ὅτι οἰκήσεις. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν. χρὴ οὖν καὶ σὲ ὑπὲρ τῆς σωφροσύνης, ἐπεὶ φῂς αὐτὴν ἑαυτοῦ ἐπιστήμην εἶναι, ἔχειν εἰπεῖν ἐρωτηθέντα, ὦ Κριτία, σωφροσύνη, ἐπιστήμη οὖσα ἑαυτοῦ, τί καλὸν ἡμῖν ἔρ-
E γον ἀπεργάζεται, καὶ ἄξιον τοῦ ὀνόματος; ἴθι οὖν εἰπέ. Ἀλλ' ὦ Σώκρατες (ἔφη) οὐκ ὀρθῶς ζητεῖς. οὐ γὰρ ὁμοία αὕτη πέφυκε ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις, οὐδέ γε αἱ ἄλλαι ἀλλήλαις· σὺ δ' ὡς ὁμοίων οὐσῶν τὴν ζήτησιν ποιῇ. ἐπεὶ λέγε μοι (ἔφη) τῆς λογιστικῆς τέχνης, ἢ τῆς γεωμετρικῆς τί ἐστι τοιοῦτον ἔργον οἷον οἰκία, οἰκοδομικῆς, ἢ ἱμάτιον, ὑφαντικῆς, ἢ ἄλλα τοιαῦτα ἔργα, ἃ πολλὰ ἄν τις ἔχοι πολλῶν τεχνῶν δεῖξαι. ἔχεις

A terpretor. quanquam & variæ ſententiæ huius elogii eſſe poſſint. cui interpretationum diuerſitati obnoxia quoq; ſunt alia elogia ab aliis poſtea inſcripta, NE QVID NIMIS: &, SPONDE, PRAESTO NOXA EST. Illud enim NOSCE TE-IPSVM, conſilium quoddam eſſe exiſtimarunt, non verò ſimpliciter dei ſalutationem ingredientium cauſa inſtitutam. Deinde, vt ipſi nihilo deteriora conſilia darent, hoc publicum monumentum eſſe voluerunt. Quorſum verò hæc omnia dicam, Socrates, hoc nimirum eſt. ſupe-
B riora enim omnia tibi cõcedam. tu enim fortaſſe de his rectius dixeris, fortaſſe etiã ego. nihil autem eorum quæ diximus certi ferè eſt. huius autem rei rationem tibi volo reddere, hanc videlicet, niſi fatearis, Noſſe ſeipſum, eſſe temperantiam. Verùm (inquam ego) Critia, tu mecum ita agis, quaſi ego affirmem me ea noſſe quæ interrogo ipſe, & ſi velim etiam, te mihi cõceſſurum polliceris. Res tamen haud ita ſe habet: ſed tecum inueſtigo id quod in
C quæſtionem adducitur, quia ego illud ignoro. Re igitur inter nos perpenſa velim dicere, aſſentiar nécne: ſed conſiſte donec rem perpendero. Ita eſto, inquit ille. Et rem, inquam, equidem attendo. Si Temperantia in aliquam cognitionem cadit, perſpicuum eſt & ipſam eſſe ſciẽtiam, & alicuius quidem rei ſcientiam. nónne? Eſt, inquit, & ſui quidem ipſius. Nónne & Medicina eſt rei ſalubris ſciẽtia? Omnino. Si igitur à me quæreres, quum Medicina ſit rei ſalubris ſcientia, ad quam rem ſit v-
D tilis, & quídnam efficiat ipſa, reſponderem, non minimam quidem afferre vtilitatem. in nobis enim ſanitatem efficit, præclarum ſanè opus. an hoc amplecteris? Amplector. Si quoque à me quæreres, quum domuum ædificandarum ſcientia in domibus cõſtruendis verſetur, ecquod opus dicam illam efficere, dicerẽ, Domicilia. & de cæteris artibus eodem modo. Hoc pacto de temperantia quærẽdum eſt à te. Quum dixeris ipſam eſſe Suiipſius ſcientiam, poſsíſne interrogatus reſpondere, mi Critia: quum temperantia ſit ſui-
E ipſius ſcientia, ecquod præclarum opus nobis afferat, & illo nomine dignum. Agedum, reſponde. Atqui, inquit, non rectè interrogas, Socrates. non enim eodẽ quo cæteræ ſcientiæ affecta eſt modo, neque aliæ inter ſe eodem. tu verò illarum inis diſquiſitionem, quaſi eædem eſſent. Scilicet dic mihi ecquódnã ſit Computatoriæ artis vel Geometriæ aliquod huiuſmodi opus, quemadmodum Domus eſt architectricis, aut Veſtis, textoriæ, aliáque huiuſmodi opera, quorum magnum numerum in pleriſque artibus poſſit quis recẽſere. poteſne

& tu illarum huiuſmodi quoddam opus indicare? at profectò non poteris. Tum ego, Vera tu ſanè dicis: ſed hoc tibi poſſum demonſtrare, cuius rei ſcientia ſit vnaquæque harum ſcientia, illam ab ipſa ſcientia diuerſam eſſe. vt, Computandi ars in pari & impari numero verſatur, quomodo nimirum alius ad alium affectus ſit, & mutua quadam ratione reſpódeat. nónne? Omnino, inquit. Nónne, quum par & impar aliud ſint quàm ipſa illa computandi ars? Quidni? Iam & ponderandi ars nónne illud nomen hactenus ſortitur, quòd in ponderibus, grauiore videlicet & leuiore, verſatur? & tamen aliud eſſe pondus graue ſiue leue, quàm ſit illa ponderandi ars, fateris? Fateor. Dic igitur, eccuius rei ſcientia ſit Temperantia, quæ aliud quidpiam ſit à ſeipſa. Hoc nimirum, inquit, mi Socrates, quod modò inueſtigas, illud eſt quo temperantia à cæteris ſcientiis differt. tu verò eius ad alias ſimilitudinem quandam diſquiris. at hoc minimè ita ſe habet: ſed aliæ quidem omnes alterius cuiuſdam ſunt ſcientiæ, ſuiipſarum autem minimé.

a Quinta deſcriptio, è quarta molli nexu deducta: Eſſe ſui cæterarumq; ſcietiarum ſcientiam, Temperantiam. quam vt impropriam variè refutat & quoniam iam multas deſcriptiones Modeſtiæ repudiarat Socrates, docet ſe non contentionis ſtudio id facere, ſed veritatis indagandæ.

Sola hæc, & aliarū ſcientiarū & ſuiipſius ſcientia eſt. ac permultū abeſt te hæc ignorare. verùm (arbitror) quod te paulo antè efficere affirmabas, hoc agis. me enim conaris refutare, primario ſermone prætermiſſo. Quid agis, inquam? an exiſtimas, ſi te redarguero, alterius gratia me id facturum, quàm cuius gratia ipſum, ſiquid dicam, examinarem? metuens ne dum ſcire exiſtimo quod neſcio, proprio me errore circumueniam? Et nunc quidem me id ſtudio facere affirmo, vt nimirum meiipſius cauſa in hoc ſermone verſer, & meorum quidem nonnullorum neceſſariorum gratia. Nunquid commune eſſe hoc omnibus hominibus bonum arbitraris, vt rerum ſingularum natura atque conditio ab illis perſpiciatur? Maximè verò (inquit) arbitror, Socrates. Præſenti itaque animo (inquam) mi Critia, reſponde ad ea quæ à te quæruntur: & nullam habeto rationem ſeu Critias ſeu Socrates is ſit qui refellatur, ſed ipſam rem perpende, quínam videlicet illius futurus ſit exitus, dum hoc genere examinis exploratur. Atqui, inquit, ita agam. opportunè enim mihi loqui videris. Quídnam igitur de tēperantia dicas, age, repete. Hoc nimirū dico, Ipſam eſſe ex aliis ſcientiis ſolam, ſuiipſius & aliarū ſcietiarū ſcientiam. Nónne & Inſcitiæ ſcientia eſt, ſi quidem & ſcientiæ eſt ſcientia? Omnino, inquit. Solus igitur temperās & ſe ipſe cognoſcet,

A οἷω μοι καὶ σὺ τούτων τοιοῦτόν τι ἔργον δεῖξαι; ἀλλ' οὐχ ἕξεις. Καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι, Ἀληθῆ λέγεις· ἀλλὰ τόδε σοὶ ἔχω δεῖξαι, τίνος ἐστὶν ἐπιστήμη ἑκάστη τούτων τῶν ἐπιστημῶν, ὃ τυγχάνει ὂν ἄλλο αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης. οἷον, ἡ λογιστική, ἐστί που τοῦ ἀρτίου καὶ τοῦ περιττοῦ πλήθους, ὅπως ἔχει πρὸς αὐτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα. ἢ γάρ; Πάνυ γε, ἔφη. Οὐκοῦν ἑτέρου ὄντος τοῦ περιττοῦ καὶ ἀρτίου αὐτῆς τῆς λογιστικῆς; Πῶς δ' οὔ; Καὶ μὴν αὖ ἡ στατική, τοῦ βαρυτέρου τε καὶ κουφοτέρου σταθμοῦ ἐστὶ στατική· ἕτερον δέ ἐστι τὸ βαρύ τε καὶ τὸ κοῦφον τῆς στατικῆς αὐτῆς. ξυγχωρεῖς; Ἔγωγε. Λέγε δή, καὶ ἡ σωφροσύνη τίνος ἐστὶν ἐπιστήμη, ὃ τυγχάνει ἕτερον ὂν αὐτῆς τῆς σωφροσύνης. Τοῦτό ἐστιν ἐκεῖνο, ἔφη, ὦ Σώκρατες· ἐπ' αὐτὸ ἥκεις ἐρευνῶν, τῷ διαφέρει πασῶν τῶν ἐπιστημῶν ἡ σωφροσύνη· σὺ δὲ ὁμοιότητά τινα ζητεῖς αὐτῆς ταῖς ἄλλαις. τὸ δ' οὐκ ἔστιν οὕτως· ἀλλ' αἱ μὲν ἄλλαι πᾶσαι, ἄλλου εἰσὶν ἐπιστῆμαι, ἑαυτῶν δ' οὔ· Ἡ δὲ μόνη, τῶν τε ἄλλων ἐπιστημῶν ἐπιστήμη ἐστί, καὶ αὐτὴ ἑαυτῆς. καὶ ταῦτα σὲ πολλοῦ δεῖ λεληθέναι. ἀλλὰ γάρ, οἶμαι, ὃ ἄρτι οὐκ ἔφησθα ποιεῖν, τοῦτο ποιεῖς. ἐμὲ γὰρ ἐπιχειρεῖς ἐλέγχειν, ἐάσας περὶ οὗ ὁ λόγος ἐστίν. Οἷον (ἦν δ' ἐγὼ) ποιεῖς; ἡγούμενος, εἰ ὅτι μάλιστα σὲ ἐλέγχω, ἄλλου τινὸς ἕνεκα ἐλέγχειν ἢ οὗπερ ἕνεκα κἂν ἐμαυτὸν διερευνῴην τί λέγω, φοβούμενος μήποτε λάθω οἰόμενος μέν τι εἰδέναι, εἰδὼς δὲ μή. καὶ νῦν δὴ οὖν ἔγωγέ φημι τοῦτο ποιεῖν, τὸν λόγον σκοπεῖν, μάλιστα μὲν ἐμαυτοῦ ἕνεκα, ἴσως δὲ δὴ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων. ἢ οὐ κοινὸν οἴει ἀγαθὸν εἶναι, σχεδόν τι πᾶσιν ἀνθρώποις γίγνεσθαι καταφανὲς ἕκαστον τῶν ὄντων ὅπῃ ἔχει; Καὶ μάλα (ἦ δ' ὅς) ἔγωγε, ὦ Σώκρατες. Θαρρῶν τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ μακάριε, ἀποκρινόμενος τὸ ἐρωτώμενον ὅπῃ σοὶ φαίνεται, ἔα χαίρειν, εἴτε Κριτίας ἐστίν, εἴτε Σωκράτης, ὁ ἐλεγχόμενος· ἀλλ' αὐτῷ προσέχων τὸν νοῦν τῷ λόγῳ, σκόπει ὅπῃ ποτὲ ἐκβήσεται ἐλεγχόμενος. Ἀλλὰ (ἔφη) οὕτω ποιήσω. δοκεῖς γάρ μοι μέτρια λέγειν. Λέγε τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) περὶ τῆς σωφροσύνης πῶς λέγεις. Λέγω τοίνυν (ἦ δ' ὅς) ὅτι μόνη τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, αὐτὴ τε αὑτῆς ἐστὶ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ἐπιστήμη. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ ἀνεπιστημοσύνης ἐπιστήμη ἂν εἴη, εἴπερ καὶ ἐπιστήμης; Πάνυ γε, ἔφη. Ὁ ἄρα σώφρων, μόνος αὐτός τε ἑαυτὸν γνώσεται

For. οὔπινος σ... τυγχάνει. uel. etiam legiſſe deitur. Paulo... tamen rectè τ... σ ὃ τυγχάνει

Verbum ξυγχωρεῖς ita Fic... ſeparat à præcedentibus: alic... legendum eſt... ἔπειτα δεῖ...

καὶ οἷός τε ἔσται ἐξετάσαι τί τε τυγχάνει εἰδὼς καὶ τί μή· καὶ τοὺς ἄλλους ὡσαύτως δυνατὸς ἔσται ἐπισκοπεῖν, τί τις οἶδε καὶ οἴεται, εἴπερ οἶδε· καὶ τί αὖ οἴεται μὲν εἰδέναι, οἶδε δ' οὔ, τῶν δὲ ἄλλων οὐδείς. καὶ ἔστι δὴ τοῦτο τὸ σωφρονεῖν τε καὶ σωφροσύνη, καὶ τὸ ἑαυτὸν αὐτὸν γιγνώσκειν, τὸ εἰδέναι ἅ τε οἶδε καὶ ἃ μὴ οἶδεν. ἆρα ταῦτά ἐστιν ἃ λέγεις; Ἔγωγ', ἔφη. Πάλιν τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι, ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς ἐπισκεψώμεθα. πρῶτον μὲν, εἰ δυνατόν ἐστι τοῦτο εἶναι, ἢ οὔ, τὸ, ἃ οἶδε, καὶ ἃ μὴ οἶδεν, εἰδέναι ὅτι οἶδε καὶ ὅτι οὐκ οἶδεν· ἔπειτα εἰ ὅτι μάλιστα δυνατὸν, τίς ἂν εἴη ἡμῖν ὠφέλεια εἰδόσιν αὐτό. Ἀλλὰ χρὴ, ἔφη, σκοπεῖν. Ἴθι δὴ (ἔφην ἐγώ) ὦ Κριτία, σκέψαι, ἐάν τι περὶ αὐτῶν εὐπορώτερος φανῇς ἐμοῦ. ἐγὼ μὲν γὰρ ἀπορῶ. ᾗ δὲ ἀπορῶ, φράσω σοι. Πάνυ γ', ἔφη. Ἄλλο τι οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) πάντα ταῦτα ἂν εἴη (εἰ ἔστιν ὅπερ σὺ νῦν δὴ ἔλεγες) μία τις ἐπιστήμη, ἣ οὐκ ἄλλου τινός ἐστιν ἢ ἑαυτῆς τε καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ἐπιστήμη; καὶ δὴ καὶ ἀνεπιστημοσύνης ἡ αὐτὴ αὕτη; Πάνυ γε. Ἴδε δὴ ὡς ἄτοπον ἐπιχειροῦμεν, ὦ ἑταῖρε, λέγειν. ἐν ἄλλοις γάρ που τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐὰν σκοπῇς, δόξει σοι (ὡς ἐγῷμαι) ἀδύνατον εἶναι. Πῶς δὴ, καὶ ποῦ; Ἐν τοῖσδε. ἐννόει γὰρ εἴ σοι δοκεῖ ὄψις τις εἶναι, ἣ ὧν μὲν αἱ ἄλλαι ὄψεις εἰσὶν, οὐκ ἔστι τούτων ὄψις· ἑαυτῆς δὲ καὶ τῶν ἄλλων ὄψεων ὄψις ἐστὶ, καὶ μὴ ὄψεων. ὡσαύτως καὶ χρῶμα μὲν ὁρᾷ οὐδὲν, ὄψις οὖσα, αὑτὴν δὲ καὶ τὰς ἄλλας ὄψεις. δοκεῖ τίς σοι εἶναι τοιαύτη; Μὰ Δί' οὐκ ἔμοιγε. Τί δέ; ἀκοὴν, ἣ φωνῆς μὲν οὐδεμιᾶς ἀκούει, αὑτῆς δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀκοῶν ἀκούει, καὶ τῶν μὴ ἀκοῶν; Οὐδὲ τοῦτο. Συλλήβδην δὴ σκόπει περὶ πασῶν τῶν αἰσθήσεων, εἴ τίς σοι δοκεῖ εἶναι αἰσθήσεων μὲν αἴσθησις καὶ αὑτῆς, ὧν δὲ δὴ αἱ ἄλλαι αἰσθήσεις αἰσθάνονται, μηδενὸς αἰσθανομένη. Οὐκ ἔμοιγε. Ἀλλ' ἐπιθυμία τίς σοι δοκεῖ εἶναι, ἥτις ἡδονῆς μὲν οὐδεμιᾶς ἐστὶν ἐπιθυμία, αὑτῆς δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιθυμιῶν; Οὐ δῆτα. Οὐδὲ μὴν βούλησις (ὡς ἐγῷμαι) ἣ ἀγαθὸν μὲν οὐδὲν βούλεται, αὑτὴν δὲ καὶ τὰς ἄλλας βουλήσεις βούλεται. Οὐ γὰρ οὖν. Ἔρωτα δὲ φαίης ἄν τινα εἶναι τοιοῦτον, ὃς τυγχάνει ὢν ἔρως καλοῦ μὲν οὐδενὸς, αὑτοῦ δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐρώτων; Οὐκ (ἔφη) ἔγωγε. Φόβον δὲ ἤδη τινὰ κατανενόηκας, ὃς ἑαυτὸν

[margin: αὐτὸν γιγνώσκειν.]

A & poterit exquirere quid norit ipſe, & quid nō: & alios etiam explorare poteſt, & quid quis nouerit, & arbitretur, ſi nouit: & quidnā ipſe quidē arbitratur ſcire, neſcit: aliorum autem nemo hoc queat. & illud quidem eſt modeſtè ſe gerere, & modeſtia, & ſeipſum noſſe, & noſſe quæ nouit, & quæ non. Hæccine ſunt vt ais? Equidem, inquit. [a] Rurſus igitur, inquā, hunc ſermonem tertiò inſtauratum, Dei ſeruatoris fide prius implorata, veluti repetito principio diſpiciamus. Primùm quidem,
B Idne fieri poſſit, nécne, vti quæ quiſque nouit & quæ non nouit, ſe noſſe & non noſſe norit. Deinde, ſi fieri id maximè poſſit, ecquæ ad nos redeat ex illa cognitione vtilitas. Verùm id quidem diſpiciendum eſt. Agedum igitur, inquam, Critia, conſidera, an vberius aliquid certiúſque hac in re noueris. ego enim dubito. quatenus verò dubitem, tibi explicabo. Omnino, inquit. Nunquid hæc omnia, inquā, vera erunt, ſi verum eſt quod mihi modò dicebas, Vnam quandam eſſe
C ſcientiam, quæ non alterius cuiuſpiam eſt quàm ſuiipſius & aliarum ſcientiarū ſcientia: adeóque & ipſa etiam Inſcitiæ ſcientia. Omnino. [b] Age verò, mi Critia, quàm importunum ſermonem aggredimur! in aliis enim idem ipſum ſi perpendes, tibi, vt quidem arbitror, videbitur huiuſmodi vt fieri nullo modo poſſit. Quomodo & vbi? In his nimirum. cum animo enim tuo cogita, Vtrum tibi viſio quædam eſſe videatur, quæ non ſit earum rerum viſio, quarum cæteræ viſiones: ſuiipſius autem & cæterarum viſionum ſit
D viſio, & eius etiam quæ non eſt viſio. Eodem modo & nullum colorē videat, quū viſio ſit, ſeipſam verò dūtaxat & alias viſiones inſpiciat. tibíne huiuſmodi videtur? Non mihi quidem. Quid verò auditū, qui nullam vocem audiat: ſeipſum verò & alios auditus & non auditus audiat? Neque hoc. Rem igitur in pauca cōtrahe, & idem de omnibus ſenſibus ſtatue, An ſenſus tibi videatur & cæterorū ſenſuū & ſuiipſius ſenſus: [id eſt, qui & ſeipſum & cæ-
E teros ſenſus percipiat] nihil tamen eorum ſentiat quæ cæteri ſenſus percipiunt. Non mihi quidem. Sed cupiditáſne aliqua tibi eſſe videtur, quæ quidē nullius voluptatis ſit cupiditas, ſed & ſuiipſius & aliarū cupiditatū? Nequaquā. neq; verò, vt quidem arbitror, voluntas, quæ boni quidem nihil vult, ſeipſam verò & alias vult voluntates. Minimè verò. Amorē autem huiuſmodi quendā dixeris qui nullius quidē pulchræ rei ſit amor, ſed & ſuiipſi' & aliorū amorū? Non equidem, inquit. Metúmne etiam aliquem perſpexiſti, qui & ſeipſum quidem

a Diſputat aduerſus illam definitionem, vt nimis latam, quippe quæ in aliarum ſcientiarum fines inuadat.

b Docet porro Sciētiam ipſam à ſuo ſubiecto differre, réſque eſſe diſtinctas, Scientiam, & Scientiæ ſubiectum: quæ tamē mutua quadam χέσει inter ſe contineantur: quemadmodum exemplis demonſtrat. Deinde, abſurdè id dici oſtendit, Scientiā ſuiipſius eſſe ſcientiam: quum ſcientiis omnibus ſubiecta, ſint planè neceſſaria. Vide Annot.

& alios metus metuat, nihil tamen graue & formidabile metuat? Non perſpexi, inquit. Opinionem præterea huiuſmodi, vt opinionum aliarum & ſuiipſius ſit opinio, nihil autem eorum quæ aliæ opinãtur, opinetur ipſa? Nequaquam. Atqui ſcientiam quandam talem eſſe dicimus, quæ nullius diſciplinæ ſit ſcientia, ſed & ſuiipſius & aliarum ſcientiarum ſit ipſa ſcientia. Affirmamus nimirum. Nónne & inſolens illud fuerit atque nouum, ſiquid huiuſmodi exiſtat? non enim valde affirmandum eſt non eſſe: at ſi ſit, diſpiciamus. Rectè ais. Quare age, dic mihi: Hæccine ſcientia eſt alicuius ſciẽtia, & tali quadam eſt prædita facultate, vt alicuius rei ſit? Eſt nimirum. Nónne id quod maius eſt, dicimus ea præditum eſſe facultate vt aliquo ſit maius? Eſt, inquit. Nónne minore quodã, ſi quidẽ ſit maius? Neceſſe eſt. Si igitur aliquid maius compererimus, quod maioribus aliis & ſeipſo maius exiſtat, neque tamen maius ſit aliquo eorum quibus cætera ſunt maiora, omnino illud ei proprium & peculiare extiterit, ſi quidem ſeipſo ſit maius, & minus ſeipſo eſſe. nónne? Prorſus ita neceſſe eſt, Socrates. Nónne etiam ſiquod ſit duplum aliorum duplorum ratione, & ſuiipſius dimidiati, certè ad ſeipſum dimidium erit duplum, & aliorum quoque duplorum ratione, duplum. nimirum non poteſt eſſe duplum alterius cuiuſquam ratione, præterquam dimidii. Vera narras. Quod autem ſeipſo plus eſt, nónne & minus? & quod grauius eſt, leuius? & quod antiquius, iunius? & omnia alia eodem modo, quicquid ſuam ipſius potentiam ad ſeipſum habet, nónne & illam habebit ſcientiam, ad quam eius potentia referatur? Huiuſmodi verò quiddam dico. Auditum non alterius cuiuſquam eſſe dicimus quàm vocis. nónne? Eſt. Nónne ſi ſeipſum audiet, ſeipſum ideo audiet, quia vocem habet? Non enim vtique aliter audiret. Planè neceſſe eſt. Et viſus ſi ipſe ſeipſum viderit, nónne neceſſe eſt ipſum colore quodam eſſe præditum? nam viſus colore deſtitutus, nunquam certè quicquam videre poteſt. Nequaquam. Vides igitur, Critia, eorum quę commemorauimus [a] nonnulla huiuſmodi eſſe vt fieri nullo modo poſſit ſuam vti ipſa vim in ſeipſa habeant, nonnulla in quæ hæc facultas cadere vix ac ne vix quidem poſſit, omnémque adeò fidem exſuperet. Magnitudines quidem & multitudines & quæ ſunt huiuſmodi naturæ, in primo ſunt genere. nónne? Prorſus. Quòd auditus igitur & viſus & præterea motus ipſe ſeipſum moueat, & caliditas calefaciat, & omnia huiuſmodi, quibuſdam præter fidem dici videtur, quibuſ-

[a] Vide Annot. de hac varia ſciẽtiarum natura.

A μὲν καὶ τοὺς ἄλλους φόβους φοβεῖται, τῶν δεινῶν δ᾽ οὐδὲ ἓν φοβεῖται; Οὐ κατανενόηκα, ἔφη. Δόξαν δέ, δοξῶν δόξαν καὶ αὑτῆς, ὧν δὲ αἱ ἄλλαι δοξάζουσι, μηδὲν δοξάζουσαν; Οὐδαμῶς. Ἀλλ᾽ ἐπιστήμην, ὡς ἔοικε, φαμὲν τινὰ εἶναι τοιαύτην, ἥτις μαθήματος μὲν οὐδενός ἐστιν ἐπιστήμη, αὑτῆς δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ἐπιστήμη. Φαμὲν γάρ. Οὐκοῦν ἄτοπον, εἰ ἄρα καὶ ἔστι. μηδὲν γάρ πω διισχυριζώμεθα ὡς οὐκ ἔστιν· ἀλλ᾽ εἰ ἔστιν ἐπισκο-

B πῶμεν. Ὀρθῶς λέγεις. Φέρε δή, ἔστι μὲν αὕτη ἡ ἐπιστήμη, τινὸς ἐπιστήμη; καὶ ἔχει τινὰ τοιαύτην δύναμιν ὥστε τινὸς εἶναι; ἢ γάρ; Πάνυ γε. Καὶ γὰρ τὸ μεῖζον φαμὲν τοιαύτην τινὰ ἔχειν δύναμιν, ὥστε τινὸς εἶναι μεῖζον; Ἔχει γάρ. Οὐκοῦν ἐλάττονος τινός, εἴπερ ἔσται μεῖζον; Ἀνάγκη. Εἰ οὖν τι εὕροιμεν μεῖζον, ὃ τῶν μὲν μειζόνων ἐστὶ μεῖζον, καὶ ἑαυτοῦ, ὧν δὲ τἆλλα μείζω ἐστί, μηδενὸς μεῖζον, πάντως δὴ ἄν που ἐκεῖνό γ᾽ αὐτῷ ὑπάρχοι, εί-

C περ ἑαυτοῦ μεῖζον εἴη, καὶ ἔλαττον ἑαυτοῦ εἶναι. ἢ οὔ; Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Οὐκοῦν καὶ εἴ τι διπλάσιόν ἐστι, τῶν τε ἄλλων διπλασίων, καὶ ἑαυτοῦ ἡμίσεος δή που ὄντος, ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων διπλάσιον ἂν εἴη. οὐ γὰρ ἐστί που ἄλλου διπλάσιον ἢ ἡμίσεος. Ἀληθῆ. Πλεῖον δὲ ὂν αὑτοῦ, οὐ καὶ ἔλαττον ἔσται; καὶ βαρύτερον ὄν, κουφότερον; καὶ πρεσβύτερον ὄν, νεώτερον; καὶ τἆλλα πάντα ὡσαύ-

D τως, ὅ,τι περ ἂν τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν πρὸς ἑαυτὸ ἔχῃ, οὐ καὶ ἐκείνην ἕξει τὴν οὐσίαν πρὸς ἣν ἡ δύναμις αὐτοῦ ἦν; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε· οἷον ἡ ἀκοή, φαμέν, οὐκ ἄλλου τινὸς ἦν ἀκοή, ἢ φωνῆς. ἢ γάρ; Ναί. Οὐκοῦν εἴπερ αὐτὴ αὑτῆς ἀκούσεται, φωνὴν ἐχούσης ἑαυτῆς ἀκούσεται; οὐ γὰρ ἂν ἄλλως ἀκούσειε. Πολλὴ ἀνάγκη. Καὶ ἡ ὄψις γέ που, ὦ ἄριστε, εἴπερ ὄψεται αὐτὴ ἑαυτήν, χρῶμά τι αὐτὴν ἀνάγκη ἔχειν. ἄχρων γὰρ ὄψις οὐδὲν ἂν

E μή ποτε ἴδῃ. Οὐ γὰρ οὖν. Ὁρᾷς οὖν, ὦ Κριτία, ὅτι ὅσα διεληλύθαμεν, τὰ μὲν αὐτῶν ἀδύνατα παντάπασι φαίνεται ἡμῖν, τὰ δ᾽ ἀπιστεῖται σφόδρα μήποτ᾽ ἂν τὴν ἑαυτῶν δύναμιν πρὸς ἑαυτὰ σχεῖν. μεγέθη μὲν γὰρ καὶ πλήθη καὶ τὰ τοιαῦτα παντάπασιν ἀδύνατον. ἢ οὐχί; Πάνυ γε. Ἀκοὴ δ᾽ αὖ καὶ ὄψις, καὶ ἔτι γε κίνησις, αὐτὴ ἑαυτὴν κινεῖν, καὶ θερμότης κάειν, καὶ πάντα αὖ τὰ τοιαῦτα, τοῖς μὲν ἀπι-

στίαν

σίαν προσφέροι, ἴσως δὲ τισὶν οὔ. μεγάλου δή τινος, ὦ φίλε, ἀνδρὸς δεῖ, ὅστις τοῦτο κατὰ πάντων ἱκανῶς διαιρήσεται, πότερον οὐδὲν τῶν ὄντων τὴν αὑτοῦ δύναμιν αὐτὸ πρὸς ἑαυτὸ πέφυκεν ἔχειν, πλὴν ἐπιστήμης, ἀλλὰ πρὸς ἄλλο· ἢ τὰ μὲν, τὰ δ᾽ οὔ· καὶ εἰ ἔστιν αὖ ἅτινα αὐτὰ πρὸς ἑαυτὰ ἔχει, ἆρ᾽ ἐν τούτοις ἐστὶν ἐπιστήμη, ἣν δὴ ἡμεῖς σωφροσύνην φαμὲν εἶναι. ἐγὼ μὲν οὐ πιστεύω ἐμαυτῷ ἱκανὸς εἶναι ταῦτα διελέσθαι· διὸ καὶ οὔτ᾽ εἰ δυνατόν ἐστι τοῦτο γενέσθαι, ἐπιστήμης ἐπιστήμην εἶναι, ἔχω διϊσχυρίσασθαι· οὔτ᾽ εἰ ὅτι μάλιστα ἔστι, σωφροσύνην ἀποδέχομαι αὐτὸ εἶναι, πρὶν ἂν ἐπισκέψωμαι εἴτε τι ἂν ἡμᾶς ὠφελοῖ, τοιοῦτον ὂν, εἴτε μή. τὴν γὰρ οὖν δὴ σωφροσύνην ὠφέλιμόν τι καὶ ἀγαθὸν μαντεύομαι εἶναι. σὺ οὖν ὦ παῖ Καλλαίσχρου (τίθεσαι γὰρ σωφροσύνην τοῦτ᾽ εἶναι, ἐπιστήμην ἐπιστήμης, καὶ δὴ καὶ ἀνεπιστημοσύνης) πρῶτον μὲν τοῦτο ἔνδειξαι, ὅτι δυνατὸν ἀποδεῖξαί σε ὃ νῦν δὴ ἔλεγον· ἔπειτα πρὸς τῷ δυνατῷ, ὅτι καὶ ὠφέλιμον. κἀμὲ τάχ᾽ ἂν ἀποπληρώσαις ὡς ὀρθῶς λέγεις περὶ σωφροσύνης, ὃ ἔστι. Καὶ ὁ Κριτίας, ἀκούσας ταῦτα, καὶ ἰδών με ἀποροῦντα, ὥσπερ οἱ τοὺς χασμωμένους καταντικρὺ ὁρῶντες, ταὐτὸν τοῦτο ξυμπάσχουσι, κἀκεῖνος ἔδοξέ μοι ὑπ᾽ ἐμοῦ ἀποροῦντος ἀναγκασθῆναι καὶ αὐτὸς ἁλῶναι ὑπὸ ἀπορείας. ἅτε οὖν εὐδοκιμῶν ἑκάστοτε, ᾐσχύνετο τοὺς παρόντας· καὶ οὔτε ξυγχωρῆσαί μοι ἤθελεν, ἀδύνατος εἶναι διελέσθαι ἃ προὐκαλούμην αὐτὸν, ἔλεγέ τε οὐδὲν σαφὲς, ἐπικαλύπτων τὴν ἀπορείαν. κἀγὼ, ἡμῖν ἵνα ὁ λόγος προΐοι, εἶπον, Ἀλλ᾽ εἰ δοκεῖ, ὦ Κριτία, νῦν μὲν τοῦτο ξυγχωρήσωμεν, δυνατὸν εἶναι γενέσθαι ἐπιστήμην ἐπιστήμης· αὖθις δὲ ἐπισκεψόμεθα εἴτε οὕτως ἔχει, εἴτε μή. ἴθι δὴ οὖν, εἰ ὅτι μάλιστα δυνατὸν τοῦτο, τί μᾶλλον οἷόν τε ἐστὶν εἰδέναι ἅ τε τις οἶδε καὶ ἃ μή; τοῦτο γὰρ δή που ἔφαμεν εἶναι τὸ γιγνώσκειν αὑτὸν, καὶ σωφρονεῖν. ἦ γάρ; Πάνυ γε, ἦ δ᾽ ὅς, καὶ ξυμβαίνει γέ που, ὦ Σώκρατες. εἰ γάρ τις ἔχει ἐπιστήμην, ἣ αὐτὴ αὑτὴν γιγνώσκει, τοιοῦτος ἂν αὐτὸς εἴη οἷόνπερ ἐστὶν ὃ ἔχει. ὥσπερ ὅταν τάχος τις ἔχῃ, ταχὺς· καὶ ὅταν κάλλος, καλὸς· καὶ ὅταν γνῶσιν, γιγνώσκων. ὅταν δὲ δὴ γνῶσιν αὐτὴν αὑτῆς τις ἔχῃ, γιγνώσκων που αὐτὸς ἑαυτὸν τότε ἔσται. Οὐ τοῦτο (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἀμφισβητῶ, ὡς οὐχ ὅταν τὸ αὐτὸ γιγνῶσκον τις ἔχῃ, αὐτὸς αὑτὸν γνώσεται, ἀλλ᾽ ἔχοντι τοῦτο, τίς ἀνάγκη εἰδέναι ἅ τε οἶδε καὶ ἅ τε μὴ

A dam minimè. Magni verò (mihi crede) viri eſt de his omnibus rebus abundè definire atque explicare, Nullâne ſit res quæ huiuſmodi ſit natura vt ſuam vim ad ſeipſam habeat, præter ſcientiã, ſed ad aliud quidpiam: an quædã id poſſint, quædã nõ poſſint. & ſi quædã ſint, quæ hanc vim ad ſeipſas habeãt, vtrum in illarũ numero ſit ea ſcientia, quam Temperantiã eſſe dicimus. non enim tantum de meipſo perſuadeo vt huic rei præſtãdę par eſſe poſſim, ac proinde fierine id queat, nécne, id eſt, ſcientiam B ſciẽtiæ eſſe, certò cõfirmare nõ poſſum: neque verò maximè, an illud temperantiam eſſe comprobẽ, priuſquã rem attẽtius perſpexero [a] ſiquã vtilitatẽ nobis afferat, nécne, ipſum illud quod huiuſmodi eſt, vti dixi. Tẽperantiã porro vtile aliquid eſſe auguror. Tu verò fili Callæſchri, (quãdoquidẽ illud tẽperantiæ tribuiſti, vt nimirũ ſit ſciẽtia ſcientiæ, & quidẽ inſcitiæ) primùm hoc doceto, Fierine id quod modò dicebã poſſit: & præter illud, an vtile etiam ſit atq; cõmodũ. & meæ quidẽ cupiditati forſan cumulatè ſatis feceris, rectè explicato C hoc de Modeſtia ſermone, illius natura, nimirũ quid ipſa ſit, certis notis deſignata. [b] Critias autẽ his auditis, quũ me dubitabundũ cõſpiceret, quemadmodũ qui pandiculãtes è regione videt, eodẽ ipſi modo afficiũtur, ita & viſus eſt ipſe mihi à me dubitãte in has anguſtias cogi, vt iiſdẽ quibus ego dubitationis laqueis inuolueretur. Ille igitur, quippe qui aſſidua quadã gloria hactenus celebris fuerat, præſentiũ cauſa verecũdia perfundebatur, neq; verò rẽ mihi volebat cõcedere, quũ tamẽ nec expedire D poſſet eas exceptiones quas ipſius ſentẽtiæ oppoſuerã, nec quicquam certi diceret: ſed ſuã illã dubitationẽ mirè diſſimulabat. Tũ ego, vt nobis ſermo progrederetur, dixi: Atqui, Critia, ſi videtur nũc hoc ſanè concedamus, Fieri poſſe vt ſciẽtia ſit ſciẽtiæ. aliâs verò conſiderabimus, itáne ſe res habeat, nécne. Agedũ verò, ſi id vel maximè fieri poſſit, quî verò inde magis euincitur, Fieri poſſe vt quis norit ea & quæ nouit & quæ minimè nouit? id enim diximus eſſe, Seipſum cognoſcere, & Temperantẽ eſſe. nónne? Omnino, inquit: & quidẽ id pręclarè efficitur, Socrates. ſiquis enim ea ſciẽ E tia præditꝰ eſt, quæ ipſa ſeipſam cognoſcat, huiuſmodi nimirũ erit ipſe, quale illud eſt quod penes ſe habet. exẽpli cauſa, quũ quis celeritate præditus eſt, celer: quũ pulchritudine, pulcher: quũ cognitione, cognoſcẽs eſt: atque adeo quũ eã cognitionẽ quis habeat, quæ ſeipſa cognoſcat, omnino & ipſe ſeipſum cognoſcẽs hactenus erit. Nõ hoc mihi, inquã, dubium eſt, ſiquis in ſe habeat quid huiuſmodi vt ſeipſũ cognoſcat, quin ſe ipſe cognoſcat: ſed ecquæ neceſſitas eſt ei qui hoc penes ſe habeat, noſſe & ea quæ nouit &

a Acturus de vſu Temperantiæ, illius ſermonis ſpargit ſemina.

b Copioſus, locus, DE VSV TEMPERANTIAE. ita autem agit, vt non tam δογματικῶς hoc argumentum tractet quàm πειραστικῶς. Summa eſt, Non cõfundi ſciẽtiarum fines: neque verò temperantiam, licet latiſſimè vim exerat, & vberi cognitione conſtet, ius habere in reliquas ſcientias, quæ nimirum ſuis & propriis terminis circumſcribantur. Ineptiſſimam igitur eſſe illam deſcriptionem, Temperantiæ, Eſſe ſcientiarum ſciẽtiam. Hoc tamen veriſſimũ eſſe, copioſum eſſe & latè manantem temperantiæ vſum, ſine qua vita noſtra nullo modo poſſit conſiſtere. nec verò illã eſſe inanem θεωρίαν, ſed totã eſſe in πράξει, vt quidem iis rebus quæ ſũt in noſtra poteſtate prudenter & decorè vtamur. quæ modeſtia eſt firmamentum vniuerſæ noſtræ vitæ, ac proinde rei & familiaris & publicæ: vt videlicet vir temperans ſolido iudicio, & certa rerum humanarum cognitione, ſtatuat quidnam facto opus ſit, & ita vti decet & opportunum eſt, vniuerſam vitam ſuam conſtituat atq; moderetur. Hæc videtur eſſe ſumma pulcherrimi iſtius loci: ne arbitremur ex hoc dicendi genere non poſſe quicquam certi colligi.

quæ non nouit? Quoniã, Socrates, idẽ eſt & illud. Fortaſſe, inquam ego: ſed ego ſemper ſimilis eſſe videor. neque rurſus intelligo quomodo idem ſit, Cognoſcere quod quis nouit & non nouit. Quomodo dicis, inquit? Ita, inquã. quum ſcientia ſit ſcientiæ, vtrum aliquid amplius diſcernere poterit, quàm quòd ex his illud eſt ſcientia, illud verò minimé? Nequaquã. ſed illud tantùm. [a] Idémne igitur eſt ſcientia & inſcitia quid ſalubre, & ſcientia & inſcitia quid iuſtum? Minimé. ſed illud quidem, arbitror, Medicina: hoc, Politica conſiderat. Idipſum verò nihil aliud eſt quàm ſcientia. Quídni? Nónne, niſi quis illud & ſalubris & iuſti diſcrimen prius didicerit, ſed ſcientiam tantùm cognoſcat, quippe qui ſolam huius habeat ſcientiam, nihilominus ſcit & ſe ſcientiam habere, meritò nouerit & de ſe & de aliis? nónne? Certé. Se verò hac ſcientia cognoſcere, quomodo nouerit? cognoſcit enim ſalubre, medicinæ beneficio, non verò modeſtiæ: id autem quod concentu quodam decorum eſt, muſicæ, non modeſtiæ: & quod ad ædificia pertinet, architecturæ, non temperantiæ, auſpiciis. & ſic de cæteris omnibus. nónne? Videtur. Temperantia igitur, ſi tantùm eſt ſcientiarum ſcientia, quomodo nouerit quòd ſalubre cognoſcit, vel quòd id quod ſpectat ad ædificia? Nequaquam. Non igitur nouerit quod nouit qui hoc ignorat, ſed tantùm quòd nouit. Videtur. Non igitur hoc eſſet, Temperantem eſſe, neque id temperantia, Scire quæ quis nouit & non nouit: ſed, vt apparet, quòd nouit & quòd non nouit ſolùm. Videtur. Neque alium igitur hic poterit explorare, qui dicat ſe aliquid ſcire, vtrum id norit quod ſe ſcire affirmat, aut neſcire. ſed hactenus tantùm, vt apparet, nouerit ſe ſciẽtia quadam præditũ eſſe: cuius verò rei, Temperantia non efficiet vt ipſe cognoſcat. Non videtur. Neque verò eum qui affirmet ſe medicum eſſe, & qui tamen minimè ſit medicus: & eum qui poteſt diiudicare quiſnam ſit reuera medicus, & imperitum à perito & intelligente diſtinguere. Conſideremus verò ex his, an vel temperans vel quilibet alius diiudicare poſſit eum qui ſit verè medicus, & qui minimé. nunquid ſic faciet? de medicina quidem haudquaquam diſſeret. nihil enim aliud medicus intelligit, quatenus medicus, quàm ſalubris & inſalubris diſcrimina. ánnon? Certè ita eſt. De ſcientia verò nihil nouit: ſed id ſoli temperantiæ attribuimus. Sané. Neque igitur medicinæ res quiſquam nouit alius præter medicum: quandoquidem

A
οἶδεν; Ὅτι, ὦ Σώκρατες, ταὐτόν ἐστι τὸ αὐτὸ ἐκείνῳ. Ἴσως (ἔφην) ἀλλ' ἐγὼ κινδυνεύω ἀεὶ ὅμοιος εἶναι. οὐ γὰρ αὖ μανθάνω ὡς ἔστι τὸ αὐτὸ, ἃ οἶδεν εἰδέναι, καὶ ἅ τις μὴ οἶδεν εἰδέναι. Πῶς λέγεις; ἔφη; Ὧδε, ἦν δ' ἐγώ. ἐπιστήμη που ἐπιστήμης οὖσα, ἆρα πλεῖόν τι οἵα τ' ἔσται διαιρεῖν, ἢ ὅτι τούτων τὸ μὲν ἐπιστήμη, τὸ δ' οὐκ ἐπιστήμη; Οὔκ· ἀλλὰ τοσοῦτον. Ταὐτὸν οὖν ἐστιν ἐπιστήμη τε καὶ ἀνεπιστημοσύνη ὑγιεινοῦ, καὶ ἐπιστήμη

B
τε καὶ ἀνεπιστημοσύνη δικαίου; Οὐδαμῶς. ἀλλὰ τὸ μὲν, οἶμαι, ἰατρική, τὸ δὲ, πολιτική· τὸ δὲ, οὐδὲν ἄλλο ἢ ἐπιστήμη. Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκοῦν ἐὰν μὴ προσεπίστηταί τις τὸ ὑγιεινὸν καὶ τὸ δίκαιον, ἀλλὰ ἐπιστήμην μόνον γιγνώσκῃ, ἅτε τούτου μόνον ἔχων ἐπιστήμην, ὅτι μέν τι ἐπίσταται, καὶ ὅτι ἐπιστήμην τινὰ ἔχει, εἰκότως ἂν γιγνώσκοι καὶ περὶ αὑτοῦ καὶ περὶ τῶν ἄλλων. ἦ γάρ; Ναί. Ὅτι δὲ γιγνώσκει ταύτῃ τῇ ἐπιστήμῃ, ὅπως εἴσε-

C
ται; γιγνώσκει γὰρ δὴ τὸ μὲν ὑγιεινὸν τῇ ἰατρικῇ, ἀλλ' οὐ σωφροσύνῃ· τὸ δ' ἁρμονικὸν, μουσικῇ, ἀλλ' οὐ σωφροσύνῃ· τὸ δ' οἰκοδομικὸν, οἰκοδομικῇ, ἀλλ' οὐ σωφροσύνῃ· καὶ οὕτω πάντα. ἢ οὔ; Φαίνεται. Σωφροσύνη δὲ εἴπερ μόνον ἐστὶν ἐπιστημῶν ἐπιστήμη, πῶς εἴσεται ὅτι τὸ ὑγιεινὸν γιγνώσκει, ἢ ὅτι τὸ οἰκοδομικόν; Οὐδαμῶς. Οὐκ ἄρα εἴσεται ὃ οἶδεν ὁ τοῦτο ἀγνοῶν, ἀλλ' ὅτι οἶδε μόνον. Ἔοικεν. Οὐκ ἄρα σωφρονεῖν τοῦτ'

D
ἂν εἴη, οὐδὲ σωφροσύνη, εἰδέναι ἅ τε οἶδε καὶ ἃ μὴ οἶδεν, ἀλλ', ὡς ἔοικεν, ὅτι οἶδε καὶ ὅτι οὐκ οἶδε μόνον. Κινδυνεύει. Οὐδὲ ἄλλον ἄρα οἷός τε ἔσται οὗτος ἐξετάσαι, φάσκοντα τι ἐπίστασθαι, πότερον ἐπίσταται ὅ φησιν ἐπίστασθαι, ἢ οὐκ ἐπίσταται· ἀλλὰ τοσοῦτο μόνον, ὡς ἔοικε, γνώσεται, ὅτι ἔχει τινὰ ἐπιστήμην· ὅτου δέ γε, ἡ σωφροσύνη οὐ ποιήσει αὐτὸν γιγνώσκειν. Οὐ φαίνεται. Οὔτε ἄρα

E
τὸν προσποιούμενον ἰατρὸν εἶναι, ὄντα δὲ μὴ, καὶ τὸν ὡς ἀληθῶς ὄντα οἷός τε ἔσται διακρίνειν, οὔτε ἄλλον οὐδένα τῶν ἐπιστημόνων, καὶ μή. σκεψώμεθα δὲ ἐκ τῶνδε εἰ μέλλει ὁ σώφρων, ἢ ὁστισοῦν ἄλλος, τὸν ὡς ἀληθῶς ἰατρὸν διαγνώσεσθαι, καὶ τὸν μή. ἆρ' οὐχ ὧδε ποιήσει; περὶ μὲν ἰατρικῆς δή που αὐτῷ οὐ διαλέξεται. οὐδὲν γὰρ ἐπαΐει (ὡς ἔφαμεν) ὁ ἰατρὸς, ἀλλ' ἢ τὸ ὑγιεινὸν καὶ τὸ νοσῶδες. ἢ οὔ; Ναὶ οὕτω. Περὶ δέ γε ἐπιστήμης οὐδὲν οἶδεν, ἀλλὰ τοῦτο δὴ τῇ σωφροσύνῃ μόνῃ ἀπέδομεν. Ναί. Οὐδὲ περὶ ἰατρικῆς ἄρα οἶδεν ὁ ἰατρικὸς, ἐπειδή-

a Ἀξίωμα, Vnaquæq; ſciẽtia in ſuo quodam & certo ſubiecto verſatur. ac proinde Temperantia non omnes ſciẽtias complectitur.

A περὶ ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη οὖσα τυγχάνει. Ἀληθῆ. Ὅτι μὲν δὴ ἐπιστήμην τινὰ ἔχει, γνώσεται ὁ σώφρων τὸν ἰατρόν· δεῖ δὲ πεῖραν λαβεῖν ἥτις ἐστίν, ἀλλ' ὅτι σκέψεται ὧντινων. ἢ οὐ τούτῳ ὥρισται ἑκάστη ἐπιστήμη, μὴ μόνον ἐπιστήμη εἶναι, ἀλλὰ καὶ τίς, τῷ τινῶν εἶναι; τούτῳ μὲν οὖν. καὶ ἡ ἰατρικὴ δή, ἑτέρα εἶναι τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ὡρίσθη, τῷ τοῦ ὑγιεινοῦ εἶναι καὶ νοσώδους ἐπιστήμη. Ναί. Οὐκοῦν ἐν τούτοις ἀναγκαῖον σκοπεῖν τὸν βουλόμενον ἰατρικὴν σκοπεῖν, ἐν οἷς ποτ' ἔστιν; οὐ γὰρ δή που ἔν γε B τοῖς ἔξω, ἐν οἷς οὐκ ἔστιν. Οὐ δῆτα. Ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς ἄρα καὶ νοσώδεσιν ἐπισκέψεται τὸν ἰατρόν, ᾗ ἰατρικός ἐστιν, ὁ ὀρθῶς σκοπούμενος. Ἔοικεν. Οὐκοῦν ἐν τοῖς οὕτως ἢ λεγομένοις ἢ πραττομένοις, τὰ μὲν λεγόμενα, εἰ ἀληθῆ λέγεται, σκοπούμενος, τὰ δὲ πραττόμενα, εἰ ὀρθῶς πράττεται; Ἀνάγκη. Ἦ οὖν ἄνευ ἰατρικῆς δύναιτ' ἄν τις τούτων ποτέροις ἐπακολουθῆσαι; Οὐ δῆτα. Οὐδέ γε ἄλλος οὐδείς, ὡς ἔοικε, πλὴν ἰατρός, οὔτε δὴ ὁ C σώφρων. ἰατρὸς γὰρ ἂν εἴη πρὸς τῇ σωφροσύνῃ. Ἔστι ταῦτα. Παντὸς ἄρα μᾶλλον, εἰ ἡ σωφροσύνη ἐπιστήμης ἐπιστήμη μόνον ἐστί, καὶ ἀνεπιστημοσύνης ἐπιστήμη, οὔτε ἰατρὸν διακρῖναι οἵα τε ἔσται, ἐπιστάμενον τὰ τῆς τέχνης, ἢ μὴ ἐπιστάμενον, προσποιούμενον δὲ ἢ οἰόμενον· οὔτε ἄλλον οὐδένα τῶν ἐπισταμένων καὶ ὁτιοῦν· πλήν γε τὸν αὑτοῦ ὁμότεχνον, ὥσπερ οἱ ἄλλοι δημιουργοί. Φαίνεται, ἔφη. Τίς D οὖν (ἦν δ' ἐγώ) ὦ Κριτία, ὠφέλεια ἡμῖν ἔτι ἂν εἴη ἀπὸ τῆς σωφροσύνης, τοιαύτης οὔσης; εἰ μὲν γὰρ (ὃ ἐξ ἀρχῆς ὑπετιθέμεθα) ᾔδει ὁ σώφρων ἅ τε ᾔδει καὶ ἃ μὴ ᾔδει, τὰ μὲν, ὅτι οἶδε, τὰ δ' ὅτι οὐκ οἶδε, καὶ ἄλλον ταὐτὸ τοῦτο πεπονθότα ἐπισκέψασθαι οἷός τε ἦν, μεγάλως τι ἂν ἡμῖν, φαμέν, ὠφέλιμον ἦν σώφροσιν εἶναι. ἀναμάρτητοι γὰρ ἂν τὸν βίον διεζῶμεν αὐτοί τε οἱ τὴν σωφροσύνην ἔχοντες, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ὅσοι ὑφ' ἡμῶν ἤρχοντο. οὔτε γὰρ ἂν αὐτοὶ ἐπε- E χειροῦμεν πράττειν ἃ μὴ ἐπιστάμεθα, ἀλλ' ἐξευρίσκοντες τοὺς ἐπισταμένους, ἐκείνοις ἂν παρεδίδομεν, οὔτε τοῖς ἄλλοις ἐπετρέπομεν, ὧν ἤρχομεν, ἄλλο τι πράττειν ἢ ὅ, τι πράττοντες, ὀρθῶς ἔμελλον πράξειν. τοῦτο δ' ἦν ἂν οὗ ἐπιστήμην εἶχον. καὶ οὕτω δὴ ὑπὸ σωφροσύνης οἰκία τε οἰκουμένη, καλῶς ἔμελλεν οἰκεῖσθαι, πόλις τε πολιτευομένη, καὶ ἄλλο πᾶν οὗ σωφροσύνη ἄρχοι. ἁμαρτίας γὰρ ἐξῃρη

r. μεγαλωστὶ coniunctè melius.

medicina ſcientia eſt. Vera cõmemoras. Temperans igitur cognoſcet ſe ſcientiam quandam habere: Medicum autem decet capere experimentum, ecquænam ipſa ſit & de quib⁹, medicina, in qua ipſe verſatur. Illud autē definitè atque determinatè tum cognoſcitur, non tãtùm quum cognoſcimus vnamquãque ſcientiam eſſe ſcientiã, ſed & quódnam ſit vnicuique ſciẽtiæ proprium & peculiare ſubiectũ, in quo verſetur. Hactenus nimirũ medicina à cæteris ſcientiis diſterminatur hac nota, quòd ſit ſalubris & inſalubris ſciẽtia. Certè. Nónne hæc prorſus neceſſe eſt ab illo conſiderari qui medicinæ naturã vult cognoſcere, vt perſpiciat in quibus ipſa verſetur? nõ enim profectò in extraneis quibuſdã reb⁹ operã ſuã abutitur. Minimè verò. In ſalubribus igitur & inſalubribus conſiderabit medicũ, quatenus videlicet medicãdi valeat facultate, is qui hac in re diſpiciẽda rectè verſabitur. Apparet. Nónne hoc ordine, dum & ſermones & actiones ita inſtituentur, de ipſis & ſermonibus & actionibus rectum feretur iudiciũ? id eſt, An & rectè illa vel dicãtur vel agãtur? Neceſſe eſt. Poteríine quiſquã ſine medicina harũ rerũ quãlibet aſſequi? Nequaquã. Neque alius, vt apparet, quiſquã præter medicũ, ne ipſe quidē Temperãs. hactenus enim medicus eſſet, præterquam quòd tẽperantia ornatus eſt. Ita ſe res habet. Omnino igitur ſi Temperãtia tãtùm eſt ſciẽtiæ ſciẽtia, & inſcitiæ ſciẽtia, neque poterit de medico iudiciũ ferre qui vel artem nouerit, vel ignorauerit, vel ſimulet, vel opinetur ſe eam ſcire, neque aliũ quenquã eorũ qui quidlibet aliud ſciunt, præter ipſum eiuſdē artis profeſſorē, ſicuti alii artifices. Videtur, inquit. [a] Ecquæ igitur ad nos, Critia, redibit vtilitas è Temperãtia, quũ huiuſmodi ſit qualem modò notauimus? Si enim quod initio poſuimus, noſſet vir tẽperans quæ nouit & quæ minimè nouit: illa quidē, ſe noſſe: hæc verò, ignorare: & aliũ ſic affectum diiudicare poſſet, planè ſtatueremus, nobis fore vtiliſſimũ modeſtis eſſe. ſine enim vllo errore vitã traduceremus, & noſipſi modeſtia ornati, & alii omnes qui noſtro imperio ſubiicerẽtur. Non enim ipſi vel conaremur ea agere quæ minimè ſciremus, ſed earũ rerũ peritos exquirẽdo inueniremus, vt noſmet illorũ traderemus diſciplinæ: neque verò alios qui noſtræ forẽt poteſtatis, aliter agere permitteremus, quàm eo quem deceret & conſentaneum eſſet, modo. illius autem modi regula, ex ea ſcientia quam noſſemus ipſi, definiretur. Quocirca, his tẽperantiæ inſtitutis, & familiæ rectè regerẽtur, & reſpubl. adminiſtraretur, & quælibet alia res cui tẽperãtia præeſſet. quũ enim peccati erroriſq; periculũ

a Hæc quidē πειραστικῶς dicuntur, quaſi non certus vſus conſtaret Temperantiæ: ſed quod δόγμα elici poſſet, vide in ſuperiore Annot.

A præreptum fuerit, & dux præfuerit in o-
mni actione RECTA RATIO, planè
neceſſe eſt, eos qui ita ſint affecti atque cō-
parati, rectè & præclarè rem gerere: præ-
clarè autē rem gerētes, felices eſſe. Nónne
ita (inquā) Critia, de temperantia ſtatue-
bamus, quum diceremus quāta vtilitas eſ-
ſet, ſcire ea & quæ aliquis ſcit & ea quæ ne-
ſcit? Omnino, inquit, ita eſt. Nunc au-
tem, inquam, vides, Nuſquam compa-
ruiſſe huiuſmodi ſcientiam. Video, in-
quit. Nunquid hanc habet vtilitatem ea
B quam nunc inuenimus, Temperantia, vt
nimirum norit & ſcientiam & inſcitiam?
& qui hac ornat⁹ ſit, quidlibet aliud quod
diſcendum ſuſceperit, expeditius perci-
piat, & omnia ipſi dilucidiora ſint futura,
& ad diſcendum expeditiora, in quibus
videlicet ipſam ſcientiæ veritatem perſpi-
ciet: & alios etiam melius explorabit in
iis rebus quas ipſe diſcet? Illi autem qui
abſque huius rei præſidio aliquid exami-
nabunt, id quidem & languidius & infe-
licius factitabunt? Hæccine ſunt, amabo,
ea commoda quæ ex temperantia repor-
C tabimus? an verò nos maius quiddam in-
tuemur & inueſtigamus quàm id quod
modò explicauimus? Fortè, inquit, ita
ſe res habet. Fortaſſe, inquam. & forſan
etiam nō rectè hoc à nobis inueſtigatum
eſt. quod quidem inde coniicio, quoniam
ſi ita eſt [vt modò diximus] abſurda quæ-
dam conſequi videntur de Modeſtia, ſi i-
pſa huiuſmodi ſit. Videamus igitur, ſi
placet, hoc etiam dato atque conceſſo, Fie-
ri poſſe vt ſcientia aliquid cognoſcat. &
quod initio poſuimus, Temperantiam eſ-
ſe, ſcire ea quæ quis nouit & ignorat. illud
inquam, ne decidamus, ſed liberaliter de-
D mus. quibus ſanè conceſſis, melius conſi-
derabimus an quædam inde ad nos ſit re-
ditura vtilitas. quæ enim modò diceba-
mus, futurum vt Temperantia magnam
afferret vtilitatem, ſi huiuſmodi eſſet, quip-
pe quæ & rei familiari & publicæ præclarè
adminiſtrandæ præſit, non videmur, Cri-
tia, rectè conceſſiſſe. Quomodo verò, in-
quit? Quoniam, inquam, facilè conceſ-
ſimus, magnum quoddam bonum eſſe ho
minibus, ſi vnuſquiſque noſtrûm quæ no-
rit, faciat: quæ verò ignorauerit, aliis re-
E linquat rei illius peritis. Nónne, inquit,
rectè id conceſſimus? Non mea qui-
dem, inquam, ſententia. Abſurda reue-
ra loqueris, Socrates. Per Canem, in-
quam, & mihi quidem videtur ita. & mo-
dò quidem in hoc ſermone, quum abſur-
dæ quædam conſequutiones à me ani-
maduerterentur, pertimeſcebam ne rem
non rectè perpenderemus. omnino enim
ſi huiuſmodi eſt temperantia, haud ſanè

μένης, ὀρθότητος δὲ ἡγουμένης ἐν πάσῃ πρά-
ξει, ἀναγκαῖον καλῶς καὶ εὖ πράττειν τοὺς
οὕτω διακειμένους· τοὺς δὲ εὖ πράττοντας,
εὐδαίμονας εἶναι. ἆρ' οὐχ οὕτως (ἦν δ' ἐγὼ)
ὦ Κριτία, ἐλέγομεν περὶ σωφροσύνης; λέ-
γοντες ὅσον ἀγαθὸν εἴη τὸ εἰδέναι ἅ τε οἶδέ τις
καὶ ἃ μὴ οἶδε; Πάνυ μὲν οὖν (ἔφη) οὕτω. Νῦν
δὲ (ἦν δ' ἐγὼ) ὁρᾷς ὅτι οὐδαμοῦ ἐπιστήμη
οὐδεμία τοιαύτη οὖσα πέφανται; Ὁρῶ, ἔ-
φη. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) τοῦτ' ἔχει τὸ ἀγα-
θὸν ἣν νῦν εὑρίσκομεν σωφροσύνην οὖσαν,
τὸ ἐπιστήμην ἐπίστασθαι καὶ ἀνεπιστημοσύ-
νην, ὅτι ὁ ταύτην ἔχων, ὅ, τι ἂν ἄλλο μανθάνοι,
ῥᾷόν τε μαθήσεται, καὶ ἐναργέστερα πάντα αὐ-
τῷ φανεῖται; ἅτε πρὸς ἑκάστῳ ᾧ ἂν μανθά-
νοι, προσκαθορῶντι τὴν ἐπιστήμην; καὶ τοὺς
ἄλλους δὴ κάλλιον ἐξετάσει περὶ ὧν ἂν καὶ αὐ-
τὸς μάθοι; οἱ δὲ ἄνευ τούτου ἐξετάζοντες, ἀ-
σθενέστερον καὶ φαυλότερον τοῦτο δράσουσιν; ἆρ'
ὦ φίλε, τοιαῦτ' ἄττα ἐστὶν ἃ ἀπολαυσόμεθα
τῆς σωφροσύνης; ἡμεῖς δὲ μεῖζόν τι βλέπο-
μεν, καὶ ζητοῦμεν αὐτὸ μεῖζόν τι εἶναι ἢ ὅσον ἐστί;
Τάχα δ' ἄν, ἔφη, οὕτως ἔχοι. Ἴσως, ἦν δ'
ἐγώ. ἴσως δέ γε ἡμεῖς οὐδὲ χρηστὸν ἐζητήσα-
μεν. τεκμαίρομαι δέ, ὅτι μοι ἄτοπ' ἄττα κα-
ταφαίνεται περὶ σωφροσύνης, εἰ τοιοῦτόν ἐστιν.
ἴδωμεν γάρ, εἰ βούλει, συγχωρήσαντες, καὶ ἐπί-
στασθαι ἐπιστήμην, δυνατὸν εἶναι εἰδέναι· καὶ
ὅ γε ἐξ ἀρχῆς ἐτιθέμεθα σωφροσύνην εἶναι,
τὸ εἰδέναι ἅ τε οἶδε καὶ ἃ μὴ οἶδε, μὴ ἀποστε-
ρήσωμεν, ἀλλὰ δῶμεν. καὶ ταῦτα ἅπαντα
δόντες, ἔτι βέλτιον σκεψώμεθα εἰ ἄρτι καὶ ἡ-
μᾶς ὀνήσει τοσοῦτον ὄν. ἃ γὰρ νῦν δὴ ἐλέγομεν,
ὡς μέγα ἂν εἴη ἀγαθὸν ἡ σωφροσύνη, εἰ τοιοῦ-
τον εἴη, ἡγουμένη διοικήσεως καὶ οἰκίας καὶ πό-
λεως, οὔ μοι δοκοῦμεν, ὦ Κριτία, καλῶς ὡ-
μολογηκέναι. Πῶς δή; ἦ δ' ὅς. Ὅτι, ἦν δ'
ἐγώ, ῥᾳδίως ὡμολογήσαμεν, μέγα τι ἀγα-
θὸν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις, εἰ ἕκαστοι ἡμῶν ἃ μὲν
ἴσασι, πράττοιεν ταῦτα· ἃ δὲ μὴ ἐπίσταιν-
το, ἄλλοις παραδιδοῖεν τοῖς ἐπισταμένοις.
Οὐκοῦν, ἔφη, καλῶς ὡμολογήσαμεν; Οὔ
μοι δοκοῦμεν, ἦν δ' ἐγώ. Ἄτοπα λέγεις ὡς
ἀληθῶς, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Νὴ τὸν κύνα,
ἔφην· καὶ ἐμοί τοι δοκεῖ οὕτως. κἀνταῦθα καὶ
ἄρτι ἀποβλέψας, ἄτοπά γ' ἔφην μοι προ-
φαίνεσθαι, καὶ ὅτι φοβοίμην μὴ οὐκ ὀρθῶς
σκοποῖμεν. ὡς ἀληθῶς γάρ, εἰ ὅτι μάλιστα τοι-
οῦτόν ἐστιν ἡ σωφροσύνη, οὐδέν μοι δῆλον εἶναι

For. οὐδὲ χρη-
στόν. Alius
deri poſſe
bédum, οὐ. χρη-
στόν τι.

A δοκεῖ ὅ,τι ἀγαθὸν ἡμᾶς ἀπεργάζεται. Πῶς δή; (ἦ δ᾽ ὅς) λέγε· ἵνα καὶ ἡμεῖς εἰδῶμεν ὅ,τι λέγεις. Οἶμαι μὲν (ἦν δ᾽ ἐγώ) ληρεῖν με· ὅμως τό γε προφαινόμενον ἀναγκαῖον σκοπεῖν, καὶ μὴ εἰκῇ παριέναι, εἴ τίς γε αὑτοῦ καὶ σμικρὸν κήδεται. Καλῶς γὰρ (ἔφη) λέγεις. Ἄκουε δὴ (ἔφην) τὸ ἐμὸν ὄναρ, εἴτε διὰ κεράτων εἴτε δι᾽ ἐλέφαντος ἐλήλυθεν. εἰ γὰρ ὅτι μάλιστα ἡμῶν ἄρχοι ἡ σωφροσύνη, οὖσα οἵαν νῦν ὁριζόμεθα, ἄλλο τι κατὰ τὰς ἐπιστήμας ἂν πράττοιτο; καὶ οὔτε τις, κυβερνήτης φάσκων εἶναι, ὢν δὲ οὔ, ἐξαπατῴη ἂν ἡμᾶς· οὔτε ἰατρὸς, οὔτε στρατηγὸς, οὔτ᾽ ἄλλος οὐδεὶς, προσποιούμενός τι εἰδέναι ὃ μὴ οἶδε, λανθάνοι ἄν. ἐκ δὴ τούτων οὕτως ἐχόντων, ἄλλο ἂν ἡμῖν τι συμβαίνοι, ὑγιέσι τε τὰ σώματα εἶναι μᾶλλον ἢ νῦν, καὶ ἐν τῇ θαλάττῃ κινδυνεύοντας καὶ ἐν πολέμῳ, σώζεσθαι· καὶ τὰ σκεύη, καὶ τὴν ἀμπεχόνην, καὶ ὑπόδεσιν πᾶσαν, καὶ τὰ χρήματα πάντα τεχνικῶς ἡμῖν εἰργασμένα εἶναι, καὶ ἄλλα πολλὰ, διὰ τὸ ἀληθινοῖς δημιουργοῖς χρῆσθαι. εἰ δὲ βούλοιό γε, καὶ τὴν μαντικὴν εἶναι ξυγχωρήσωμεν ἐπιστήμην τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι· καὶ τὴν σωφροσύνην, αὐτῆς ἐπιστατοῦσαν, τοὺς μὲν ἀλαζόνας ἀποτρέπειν, τοὺς δὲ ὡς ἀληθῶς μάντεις καθιστάναι ἡμῖν προφήτας τῶν μελλόντων. κατεσκευασμένον δὴ οὕτω τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὅτι μὲν ἐπιστημόνως ἂν πράττοι καὶ ζῴη, ἕπομαι. ἡ γὰρ σωφροσύνη φυλάττουσα, οὐκ ἂν ἐῴη παρεμπίπτουσαν τὴν ἀνεπιστημοσύνην ξυνεργὸν ἡμῖν εἶναι. ὅτι δ᾽ ἐπιστημόνως ἂν πράττοντες, εὖ ἂν πράττοιμεν καὶ εὐδαιμονοῖμεν, τοῦτο δὲ οὔπω δυνάμεθα μαθεῖν, ὦ φίλε Κριτία. Ἀλλὰ μέντοι (ἦ δ᾽ ὅς) οὐ ῥαδίως εὑρήσεις ἄλλο τι τέλος τοῦ εὖ πράττειν, ἐὰν τὸ ἐπιστημόνως ἀτιμάσῃς. Σμικρὸν τοίνυν με (ἦν δ᾽ ἐγώ) ἔτι προσδίδαξον τίνος ἐπιστημόνως λέγεις. ἢ σκυτῶν τομῆς; Μὰ Δί᾽ οὐκ ἔγωγε. Ἀλλὰ χαλκοῦ ἐργασίας; Οὐδαμῶς. Ἀλλὰ ἐρίων; ἢ ξύλων; ἢ ἄλλου του τῶν τοιούτων; Οὐ δῆτα. Οὐκ ἄρα (ἦν δ᾽ ἐγώ) ἔτι ἐμμένομεν τῷ λόγῳ, τῷ, εὐδαίμονα εἶναι τὸν ἐπιστημόνως ζῶντα. οὗτοι γὰρ ἐπιστημόνως ζῶντες, οὐχ ὁμολογοῦνται παρὰ σοῦ εὐδαίμονες εἶναι. ἀλλὰ περί τινων ἐπιστημόνως ζώντων σὺ [A] δοκεῖ μοι ἀφορίζεσθαι τὸν εὐδαίμονα. καὶ ἴσως λέγεις ὃν νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον, τὸν εἰδότα τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι πάντα,

c ὡριζόμεθα. in fine huius. a νυνὶ cū præt. profecto ἔλε-

A δοκεῖς. ſed alteram lectionem ſequitur.

A video ecquid nobis apportet boni. Quomodo veró? inquit, dic ſodes, vt & norimus ipſi quid dicas. Me quidem, inquam, delirare arbitror: nihilominus tamen ille ſcrupulus diſcutiendus eſt, nec temerè prætermittendus, ſiqua vel exigua de illo cura nos attingat. Præclarè, inquit, ais. [a] Audi igitur (inquam) inſomnium meum, ſiue illud è cornea ſiue eburnea porta egreſſum eſt. Si enim maximè nobis dominaretur Tẽperantia, quæ ſit huiuſmodi qualem modò definimus, quidpiam præter communem ſcientiarum re- B gulam ſanè ageret. Alioqui neque is qui ſe gubernatorem profiteretur, nec tamen eſſet, nos falleret, neque medicus, neque imperator, neque alius quiſquam, ſimulans ſe quidpiam noſſe quod minimè nouit, nos circumueniret. Rebus ita conſtitutis, aliud quiddam etiam efficeretur: vti nimirum melius quàm nunc corporibus valeremus, & in maritimis militaribúſque periculis tutiores euaderemus, vaſorum item & veſtis, omníſque ſupellectilis vſus, artis beneficio nobis oppor- C tunius expeditiúſque conſtaret, aliarum denique rerum plerarumque: quòd veris artificibus vteremur. Demus quoque, ſi placet, Vaticinandi peritiam, eſſe rerum futurarum ſcientiam: & temperantiam ei præeſſe, vt remoueat vanos & futiles oſtentatores, eos verò qui verè ſunt vates, nobis rerum futurarum prophetas & quaſi præcones ſtabiliat atque confirmet. Ita profectò genus humanum factum & subornatum eſſe, vt ſcienter & agat & viuat, do atque concedo. Temperantia enim, vitæ humanæ cuſtos, Inſcitiam ſubrepe- D re & ſuam nobis ingerere operam haudquaquam permitteret: ſed potius id maximè prouideret, vt & ſcienter vitam inſtitueremus & præclarè rem gereremus, ac proinde felicem vitam viueremus. Hoc nondum intelligere potuimus, mi Critia. Atqui (inquit) non alium finem rei bene gerendæ inuenies, ſi ſcientiæ auſpicia neglexeris. Inſuper verò accuratius expone, eccuius ſcientiæ intelligas. an eius quæ docet ſecare corium? Nequaquam, per Iouem. Fabrilíſne ærariæ? Minimé. At E lanificii, lignorum, & ſimilium? Neutiquam. Haud vlterius itaque in hoc ſermone videtur immorandum, quo affirmabatur, Felicem eſſe illum qui ſcienter viueret. hi enim qui ſcienter viuunt, non abs te conceduntur felices eſſe. Atqui mihi quidem præclarè videris de his qui ſcienter viuunt, quendam felicem ſeligere: & eum fortaſſe intelligis, qui res omnes futuras

a Ciuilis cognitionis præclara deſcriptio, cum vero vſu coniunctæ: de qua etiã ſuprà.

nouit: húncne vatem, an aliũ quempiã dicis? Et hũc equidem & alium. Ecquẽ verò, inquam. Talémne hominem qui præter rerum futurarum cognitionem, res quoq; præteritas nouit omnes, & eas quæ etiamnum ſunt: nihil denique ignorat. Ipſum enim aliquem ponamus. Nullum enim (arbitror) mortalium dixeris feliciorem. Nequaquam. Hoc enim inſuper a-ueo cognoſcere, Ecquæ ſcientiarum vna, an omnes æquè felicem faciant. Nequaquam æquè, inquit. Sed quænam maximè? Ea quæ res nouit & pręſentes, & præteritas, & futuras. Nunquid quemadmodum talorum ludus componatur? Quales talos cõmemoras? At quo pacto computandi ars? Nequaquam. At quatenus ſalubre? Hoc quidem magis. Illam dico maximè, inquam, qua quid norim? Bonúmne, inquit, & malum? Impure, inquam, iamdudum me circulo circumducis tuis his inuolucris, tuíſque latebris me inuoluis, vt euincas ſcilicet, Scienter viuere, non eſſe bene & fœliciter viuendi rationem: non vniuerſim quidem omniũ ſciẽtiarum opus, ſed vnius tantùm quæ in boni & mali diſcrimine verſatur. Quanquã ſi velis, Critia, hanc ſcientiam ex aliarum numero eximere, minus quodammodo ipſa medicina ſanos efficiet, & coriaria calceos minus ſuppeditabit, minúſque textoria veſtes: gubernatoria, lethale diſcrimen in mari: imperatoria, in bello depellet minus. Nihil minus, inquit. Verùm, mi Critia, ſi hæc nobis deſit [boni & mali ſcientia] nihil horum bene vtiliterve agetur. Vera commemoras. Haudquaquã hæc, vt apparet, eſt Temperantia, ſed ea cuius hoc eſt vnum & primarium opus, vt nobis ſit vtilis. non enim ſcientiarum & inſcitiarum ſcientia eſt, ſed boni & mali. quocirca ſi ipſa vtilis eſt temperantia, alia in re vtilis eſt nobis. Quid verò? nónne & ipſa vtilis eſt? nimirum ſi temperantia ipſa eſt ſcientiarum ſcientia, & aliis ſcientiis præeſt, ac proinde illi ſcientiæ quæ in boni cognitione verſatur, præſidet, nobis ſanè vtilis eſt. An verò efficit vt ſani ſimus, inquã, ipſa, non Medicina? & ſic aliarum ſcientiarum operas & miniſteria moderatur, non verò ſingulæ artes proprias & peculiares operas ſuas tuentur, & ſua obeũt efficaciter miniſteria? ánnon iamdudũ teſtabamur illã tantùm eſſe ſcientiæ & inſcitiæ ſcientiam, nullius autem alterius? nónne ita? Videtur ſané. Non igitur opifex erit ſanitatis. Nequaquam. Sanitas enim

A τὸν μάντιν. τοῦτον, ἢ ἄλλον τινὰ λέγεις; Καὶ
τοῦτον ἔγωγε, ἔφη, καὶ ἄλλον. Τίνα; τὸν δὴ
ἐγώ· ἆρα μὴ τὸν τοιόνδε, εἴ τις πρὸς τοῖς μέλ-
λουσι καὶ τὰ γεγονότα πάντα εἰδείη, καὶ τὰ
νῦν ὄντα, καὶ μηδὲν ἀγνοοῖ; θῶμεν γάρ τι-
νὰ εἶναι αὐτόν. οὐ γὰρ (οἶμαι) τούτου γε ἔτι ἂν
εἴποις οὐδένα ἐπιστημονέστερον ζῶντα εἶναι. Οὐ
δῆτα. Τόδε δὴ ἔτι προσποθῶ, τίς αὐτὸν τῶν
ἐπιστημῶν ποιεῖ εὐδαίμονα. ἢ ἅπασαι ὁμοίως;
B Οὐδαμῶς ὁμοίως, ἔφη. Ἀλλὰ ποία μά-
λιστα; ἧ τί οἶδε καὶ τῶν ὄντων, καὶ τῶν γεγο-
νότων, καὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι; ἆρά γε
ᾗ τὸ πεττευτικόν; Ποῖον (ἦ δ' ὅς) πεττευτι-
κόν; Ἀλλ' ᾗ τὸ λογιστικόν; Οὐδαμῶς. Ἀλλ'
ᾗ τὸ ὑγιεινόν; Μᾶλλον, ἔφη. Ἐκείνην δὴ ἣν
λέγω μάλιστα (ἦν δ' ἐγώ) ᾗ τί; Ἧ τὸ ἀ-
γαθόν, ἔφη, καὶ τὸ κακόν. Ὦ μιαρέ (ἔφην
ἐγώ) πάλαι με περιέλκεις κύκλῳ, ἀποκρυ-
πτόμενος ὅτι οὐ τὸ ἐπιστημόνως ἦν ζῆν, τὸ εὖ
πράττειν τε καὶ εὐδαιμονεῖν ποιοῦν, οὐδὲ
C ξυμπασῶν τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, ἀλλὰ μιᾶς
οὔσης ταύτης μόνον τῆς περὶ τὸ ἀγαθόν τε καὶ
κακόν. ' καὶ ἐπεί, ὦ Κριτία, εἰ ἐθέλεις ἐξελεῖν For. καὶ Κριτία.
ταύτην τὴν ἐπιστήμην ἐκ τῶν ἄλλων ἐπι-
στημῶν, ἧττόν τι ἡ μὲν ἰατρικὴ ὑγιαίνειν ποιή-
σει; ἡ δὲ σκυτική, ὑποδεδέσθαι; ἡ δὲ ὑφαν-
τική, ἠμφιέσθαι; ἡ δὲ κυβερνητικὴ κωλύσει
ἐν τῇ θαλάττῃ ἀποθνήσκειν, καὶ ἡ στρατη-
γική, ἐν πολέμῳ; Οὐδὲν ἧττον, ἔφη. Ἀλλ'
ὦ φίλε Κριτία, τὸ εὖ γε τούτων ἕκαστα γίγνε-
D σθαι καὶ ὠφελίμως, ἀπολελοιπὸς ἡμᾶς ἔ-
σται, ταύτης ἀπούσης. Ἀληθῆ λέγεις. Οὐχ
αὕτη δέ γε (ὡς ἔοικεν) ἐστὶν ἡ σωφροσύνη,
ἀλλ' ἧς ἔργον ἐστὶ τὸ ὠφελεῖν ἡμᾶς. οὐ γὰρ ἐπι-
στημῶν γε καὶ ἀνεπιστημοσυνῶν ἡ ἐπιστήμη
ἐστίν, ἀλλὰ ἀγαθοῦ τε καὶ κακοῦ. ὥστε εἰ αὕ-
τη ἐστὶν ὠφέλιμος ἡ σωφροσύνη, ἄλλο τι ἂν
εἴη ὠφελίμη ἡμῖν. Τί δ' (ἦ δ' ὅς) οὐκ ἂν
αὕτη ὠφελοῖ; εἰ γὰρ ὅτι μάλιστα τῶν ἐπιστη-
μῶν ἐπιστήμη ἐστὶν ἡ σωφροσύνη, ἐπιστατεῖ
E δὲ καὶ ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις, καὶ ταύτης δή
που ἂν ἄρχουσα τῆς περὶ τἀγαθὸν ἐπιστή-
μης, ὠφελοῖ ἂν ἡμᾶς. Ἦ καὶ ὑγιαίνειν ποιεῖ
(ἦν δ' ἐγώ) αὕτη, ἀλλ' οὐχ ἡ ἰατρική; καὶ
τἄλλα τὰ τῶν τεχνῶν αὕτη ἂν ποιοῖ, καὶ οὐχ
αἱ ἄλλαι, τὸ αὑτῆς ἔργον ἑκάστη; ἢ οὐ πάλαι
διεμαρτυρόμεθα ὅτι ἐπιστήμης μόνον ἐστὶ καὶ ἀνεπιστημοσύνης ἐπιστήμη, ἄλλου δὲ οὐδενός;
οὐχ οὕτω; Φαίνεταί γε. Οὐκ ἄρα ὑγιείας ἔσται δημιουργός. Οὐ δῆτα. ἄλλης γὰρ ἦν τέ-

χνης ὑγίεια. ἢ οὔ; Ἄλλης. Οὐδ' ἄρα ὠφελείας, ὦ ἑταῖρε. ἄλλῃ γὰρ αὖ ἀπέδομεν τοῦτο τὸ ἔργον τέχνῃ νῦν δή. ἦ γάρ; Πάνυ γε. Πῶς οὖν ὠφέλιμος ἔσται ἡ σωφροσύνη, οὐδεμιᾶς ὠφελείας οὖσα δημιουργός; Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες, ἔοικέ γε. Ὁρᾷς οὖν ὦ Κριτία, ὡς ἐγὼ πάλαι εἰκότως ἐδεδοίκειν, καὶ δικαίως ἐμαυτὸν ᾐτιώμην, ὅτι οὐδὲν χρηστὸν περὶ σωφροσύνης σκοπῶ; οὐ γὰρ ἄν που ὅ γε κάλλιστον πάντων ὁμολογεῖται εἶναι, τοῦτο ἡμῖν ἀνωφελὲς ἐφάνη, εἴ τι ἐμοῦ ὄφελος ἦν πρὸς τὸ καλῶς ζητεῖν. νῦν δὲ πανταχῇ γὰρ ἡττώμεθα, καὶ οὐδαμῇ δυνάμεθα εὑρεῖν ἐφ' ὅτῳ ποτὲ τῶν ὄντων ὁ νομοθέτης τοῦτο τοὔνομα ἔθετο, τὴν σωφροσύνην. καίτοι πολλά γε συγκεχωρήκαμεν οὐ συμβαίνονθ' ἡμῖν ἐν τῷ λόγῳ. καὶ γὰρ ἐπιστήμην ἐπιστήμης εἶναι συνεχωρήσαμεν, οὐκ ἐῶντος τοῦ λόγου οὐδὲ φάσκοντος εἶναι. καὶ ταύτῃ αὖ τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ἔργα γιγνώσκειν συνεχωρήσαμεν, οὐδὲ τοῦτ' ἐῶντος τοῦ λόγου, ἵνα δὴ ἡμῖν γένοιτο ὁ σώφρων, ἐπιστήμων ὧν τε οἶδεν, ὅτι οἶδε· καὶ ὧν μὴ οἶδεν, ὅτι οὐκ οἶδε. τοῦτο μὲν δὴ καὶ παντάπασι μεγαλοπρεπῶς συνεχωρήσαμεν, οὐδ' ἐπισκεψάμενοι τὸ ἀδύνατον εἶναι, ἅ τις μὴ οἶδε μηδαμῇ ταῦτα, εἰδέναι ἁμῶς γέ πως. ὅτι γὰρ οὐκ οἶδε φησὶν αὐτὰ εἰδέναι ἡ ἡμετέρα ὁμολογία· καίτοι, ὡς ἐγᾦμαι, οὐδενὸς ὅτου οὐχὶ ἀλογώτερον τοῦτ' ἂν φανείη. ἀλλ' ὅμως οὕτως ἡμῶν εὐηθικῶν τυχοῦσα ἡ ζήτησις, καὶ οὐ σκληρῶν, οὐδέν τι μᾶλλον εὑρεῖν δύναται τὴν ἀλήθειαν· ἀλλὰ τοσοῦτον κατεγέλασεν αὐτῆς, ὥστε ὃ ἡμεῖς πάλαι συνομολογοῦντες καὶ συμπλάττοντες ἐτιθέμεθα σωφροσύνην εἶναι, τοῦτο ἡμῖν ὑβριστικῶς πάνυ ἀνωφελὲς ὂν ἀπέφαινε. τὸ μὲν οὖν ἐμὸν καὶ ἧττον ἀγανακτῶ· ὑπὲρ δὲ σοῦ (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Χαρμίδη, πάνυ ἀγανακτῶ, εἰ σὺ τοιοῦτος ὢν τὴν ἰδέαν, καὶ πρὸς τούτῳ τὴν ψυχὴν σωφρονέστατος, μηδὲν ὀνήσῃ ἀπὸ ταύτης τῆς σωφροσύνης, μηδέ τι σ' ὠφελήσει ἐν τῷ βίῳ παροῦσα. ἔτι δὲ μᾶλλον ἀγανακτῶ ὑπὲρ τῆς ἐπῳδῆς, ἣν παρὰ τοῦ Θρᾳκὸς ἔμαθον, εἰ μηδενὸς ἀξίου πράγματος οὖσαν αὐτὴν, μετὰ πολλῆς σπουδῆς ἐμάνθανον. ταῦτ' οὖν πάνυ μὲν οὖν οὐκ οἴομαι οὕτως ἔχειν, ἀλλ' ἐμὲ φαῦλον εἶναι ζητητήν· ἐπεὶ τήν γε σωφροσύνην μέγα τι ἀγαθὸν εἶναι, καὶ εἴπερ γε ἔχεις αὐτὸ, μακάριον εἶναί σε. ἀλλ'

[...]etur φησὶν ad [i]nfinitiuum εἰδέναι [ὁμο]λογία tendere & legendum αὐτὰ. ut ſit [ſenſ]us, Ex noſtra [..]o confeſſione [..]citur, aliquē quidpiam nō [..]t, poſſe tamen [...]ſſe illud ſibi [...]m non eſſe.

A ad aliam quandam ſciētiam ſpectat. nónne? Ad aliam. Neque igitur eadem vtilitate continetur. Illud enim opus alteri cuidam ſcientiæ modò attribuimus. nónne? Omnino. Quomodo igitur vtilis erit Temperantia, quum nullius ſit artifex vtilitatis? Nequaquam, Socrates, vt quidem videtur. Vides igitur Critia, me iamdudū meritò veritum fuiſſe, & iuſtè meipſum incuſaſſe, quòd nihil vtile & ſolidū de illa perpēderem. non enim id quod omnium pulcherrimum omnium conſenſu habe- B tur, id, inquā, profectò inutile eſſet: ſiquo pacto ad rem præclarè diſquirendam ipſe vtilis eſſem. Nunc verò vbique vincimur, & nuſquam comperire poſſumus, cui rei ſignificandæ legiſlator hoc nomen impoſuerit, TEMPERANTIAM: licet pleraque cōceſſerimus, quæ tamen ad rationis amuſſim exacta, minimè efficiuntur. Etenim ſcientiæ ſcientiam eſſe dedimus, refragante penitus & reluctante ratione. Quinetiam huic quoq; ſcientiæ conceſſimus vt aliarum ſciētiarum operas cogno- C ſcat, quum nullo modo id ratio patiatur: vt ſit nobis vir temperans, intelligēs quidam atque ſciens earum rerum & quas nouit & quas non nouit. Hoc ſcilicet nimis magnificè & liberaliter dedimus: neque circumſpeximus fieri illud nullo modo poſſe vt quod quis nullo modo ſciat, id quodammodo ſciat. Eò enim redit cōſenſus ille noſter, Ea noſſe quempiam quæ minimè norit. quanquam illa ſententia nihil magis à ratione alienum mihi quidem eſſe videtur. Verùm quum iſtius rei inueſtigatio nos ſimplices potius & minimè malos quàm duros & præfractos nacta eſſet, D nihilo tamen magis veritatem potuit cōperire: ſed tantùm ipſam irriſit, vt quod nos iamdiu communi conſenſu cōfingimus, dum temperantiam tentamus variis deſcriptionibus definire, illud ipſum, & noſtro quidem maximo opprobrio, inutile comperiatur. Mea quidem cauſa minus indignor: tua verò, inquam, mi Charmides, permultúm: ſi quidem tu qui tanta formæ bonitate præditus, inſuper etiam animo modeſtiſſimus es, nullā inde repor- E taturus es vtilitatem ab hac modeſtia, neque quandiu vixeris, vllam allatura eſt tibi ipſa vtilitatem. Maximè verò ego propter incantationem illam indignor, quam à Thrace didici, ſi in re nullius pretii tantum ſtudii atque operæ poſuerim. [a]Hæc igitur non planè arbitror ita ſe habere: ſed me futilem eſſe & ineptum inueſtigatorē duco: quandoquidem illud ratum fixúmque apud me eſt, Temperantiā, magnum quoddam eſſe bonum: ac proinde reſtat tibi ratio quædam qua felix euadas. Sed

a Elegans & ſcita ſuperioris diſputationis concluſio: Non cōſtitiſſe quidem quiſnam ſit Temperantiæ vſus: qui tamen non nuda quadam & inani cognitione abſoluatur, ſed vniuerſæ noſtræ vitæ ſeria & con-

ſtanti actione: in hac tamen cogitationem incumbendum omni ſtudio & diligentia, vt modeſtiam illam diſcamus, prauaſque noſtras cupiditates cõpeſcamus illo fræno, quæ eſt vera ἐπῳδή, de qua initio.

vide an illa penes te ſit, & incãtatione indigeas. nam ſi habeas, equidem tibi ſum autor maximè vt me pro deliro ducas, & tali qui nihil poſſit ratione inueſtigare, te verò eo futurum beatiorẽ, quo modeſtior fueris. Tum Charmides, Atqui equidem, Socrates, per Iouem neſcio an illa ſim præditus. quî enim id noſſem quod minimè poſſumus inuenire quidnam ſit, quemadmodum tu ais? Ego verò non magnoperè tibi fidem adhibeo: & meipſum, Socrates, affirmo incantatione valde indigere: &, quod ad me quidẽ attinet, nihil obeſt quominus mihi adhibitis incãtationibus quotidie medearis, donec ſtatueris me abundè iſtarum incantationum habere. Eſto, ſed (inquit Critias) ſi hoc agas, Charmides, magnum mihi erit argumentum te temperantem eſſe, ſi te incantandum præbueris Socrati, & hac in re ne tantillum quidẽ defueris. Ita habeto, excipit Charmides, me illum ſedulò ſequuturũ, & ab illius latere diſceſſurum nunquã. grauiter enim peccarem, ſi tibi tutori meo minimè parerem, nec tuis mandatis ſtarem. Atqui, inquit Critias, quantum poſſum id mando atque impero. Faciã igitur, inquit, & hodie incipiam. Hi verò, inquam, quid facere cogitant? Nihil ſanè certi quicquã eſt, ſed conſilium capiemus. Mihi certè vim inferes, inquã, neque cogitãdi ſpatiũ dabis. Ita igitur eſto, inquit: quandoquidem ſic ille imperat. tu verò quid facto opus ſit, cogitaueris. Atqui nullum relinquitur deliberãdi tempus. tibi enim rem ſeriò aggredienti, & vim inferenti, ecquis mortalium repugnare poſſit? Ne igitur, inquit, tu quoque in animum inducas vim vi opponere. Non igitur, inquam, repugnabo.

A ὅρα εἰ ἔχεις γε, καὶ μηδὲν δέῃ τῆς ἐπῳδῆς. εἰ γὰρ ἔχεις, μᾶλλον ἂν ἔγωγε σοὶ συμβουλεύσαιμι ἐμὲ μὲν λῆρον ἡγεῖσθαι εἶναι, καὶ ἀδύνατον λόγῳ ὁτιοῦν ζητεῖν, σεαυτὸν δὲ, ὅσῳπερ σωφρονέστερος εἶ, τοσούτῳ εἶναι καὶ εὐδαιμονέστερον. Καὶ ὁ Χαρμίδης, Ἀλλὰ μὰ Δί' (ἦ δ' ὅς) ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, οὐκ οἶδα οὔτ' εἰ ἔχω, οὔτ' εἰ μὴ ἔχω. πῶς γὰρ ἂν εἰδείην ὅ γε μηδ' ὑμεῖς οἷοί τε ἐστὲ ἐξευρεῖν ὅ, τι ποτ' ἐ-
B στὶν, ὡς σὺ φῄς; ἐγὼ μέντοι οὐ πάνυ σοὶ πείθομαι· καὶ ἐμαυτὸν, ὦ Σώκρατες, πάνυ οἶμαι δεῖσθαι τῆς ἐπῳδῆς. καὶ τό γ' ἐμὸν οὐδὲν κωλύει ἐπᾴδεσθαι ὑπὸ σοῦ ὅσαι ἡμέραι, ἕως ἂν σὺ φῄς ἱκανῶς ἔχειν. Εἶεν. ἀλλ' (ἔφη ὁ Κριτίας) ὦ Χαρμίδη, εἰ δρᾷς τοῦτο, ἔμοιγ' ἔσται τοῦτο τεκμήριον ὅτι σωφρονεῖς, ἢν ἐπᾴδειν παρέχῃς Σωκράτει, καὶ μὴ ἀπολείπῃ τούτου μήτε μέγα μήτε σμικρόν. Ὡς ἀκολουθήσοντος (ἔφη) καὶ μὴ ἀπολειψομένου. δει-
C νὰ γὰρ ἂν ποιοίην, εἰ μὴ πειθοίμην σοὶ τῷ ἐπιτρόπῳ, καὶ μὴ ποιοίην ἃ κελεύεις. Ἀλλὰ μὴν, ἔφη, κελεύω ἔγωγε. Ποιήσω τοίνυν, ἔφη, ἀπὸ ταυτησὶ τῆς ἡμέρας ἀρξάμενος. Οὗτοι (ἦν δ' ἐγὼ) τί βουλεύεσθον ποιεῖν; Οὐδὲν, ἔφη ὁ Χαρμίδης· ἀλλὰ βεβουλεύμεθα. Βιάσῃ ἄρα, (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ οὐδ' ἀνάκρισιν μοι δώσεις. Ὡς βιασομένου, ἔφη, ἐπειδήπερ ὅδε γε ἐπιτάττει. πρὸς ταῦτα σὺ αὖ βουλεύου ὅ, τι ποιήσεις. Ἀλλ' οὐ-
D δεμία, ἔφην ἐγὼ, λείπεται βουλή. σοὶ γὰρ ἐπιχειροῦντι πράττειν ὁτιοῦν καὶ βιαζομένῳ οὐδεὶς οἷός τ' ἔσται ἐναντιοῦσθαι ἀνθρώπων. Μὴ τοίνυν, ἦ δ' ὅς, μηδὲ σὺ ἐναντιοῦ. Οὐ τοίνυν, ἦν δ' ἐγὼ, ἐναντιώσομαι.

Al. βούλεσθ… ſed in βεβου… μεθα uidetur … peti alterũ … uerbum à C… qui dicat nih… pus eſſe βουλ… σθαι, quum i… clũ iam ſit. … uerba ita in… pr. Fic. quaſi … interrogantis

ΛΑΧΗΣ, Ἤ, ΠΕΡΙ ἈΝΔΡΙΑΣ, Μαιευτικός.

LACHES, Siue, DE FORTITVDINE, Obſtetricius.

[id eſt, Explorandæ eruendæque veritatis cauſa inſtitutus.]

IN LACHETEM ARGVMENTVM.

RESPONDET quidem aliquatenus ipſi tractationi titulus περὶ ἀνδρίας. agitur enim de Fortitudine. non tamen primarius hic eſt dialogi iſtius finis, quemadmodum ex diſputationis & primordio & clauſula, vniuerſa denique ſerie, perſpicuum eſt. Propoſitum enim eſt Platoni oſtendere, Ciuiles illos homines, quos vocat, & cum quibus non minus erat ipſi certamen quàm cum Sophiſtis, ignorare veram rationem inſtituendæ iuuentutis: quam externis & aduentitiis tãtùm exercitationibus, veluti armorum tractandorum, rei equeſtris, & huiuſmodi rerum, peritiis circumſcribebant: Virtutem autem, quæ fons eſt & caput veræ inſtitutionis, & ad quam omnes illæ peritiæ reuocari debent, ſecurè prætermittebant. Inconſultam autem ciuilium hominum de liberis inſtituendis curam, commoda ἠθοποιία repræſentat, in duorum ſenum Lyſimachi & Meleſiæ perſonis, de filiorum inſtitutione ſolicitorum, & ab amicis petentium hac de re conſilium. Inter quos vnus, Nicias, ex peruulgata illorum ciuilium hominum ſententia, inflatus (id eſt, vt loquitur alibi, τὸ πολιτικὸν φύσημα φυσῶν) quaſi omnium hominum optimè veram inſtituendæ & informandæ iuuentutis rationem intelligeret, multa effundit importunè: quanuis & ipſe de Socratis eruditione præclarè ſentiret, ex conſueta tamen illa ſibi opinione loqueretur. Alter verò, Laches nimirum (ex cuius nomine appellationem habuit hic Dialogus) ciuili quidem illo morbo laborans, ſed tamen Nicia prudentior paulo: ac proinde Socrati plus tribuens. vnde ex ignorantiæ ſuæ conſcientia, Socratis conſilium adeundum eſſe affirmat, & in eo acquieſcendum. id eſt, depromendam eſſe veræ παιδείας cognitionem è philoſophiæ penu: non tamen temerè atque indiſcriminatim. ſed ex prudentum ſanorúmque præceptorum ore, quorum vita verbis reſpondeat, verè muſica harmonia: non autem eorum qui virtutem ore profitentes, turpiter & diſſolutè viuant.. Videndum itaque eſſe etiam atque etiam vt periti præceptores informandæ iuuentuti adhibeantur. Porro teſtatur idem, vix ac ne vix quidem fieri poſſe vt quiſquam ex Ciuilium hominum diſciplina, in bonam frugem euadat: quum & illi negotiis publicis occupati, inſtituendis ſuis ſeriã operam dare non poſſint, tum quòd neque opportuna ſit neque vtilis ea ratio quam in liberis inſtituendis ipſi ſequantur. Ita que colligit nihil conſultius futurum, quàm vt hac in re Socratis conſilium ſequantur ii omnes qui liberis ſuis bene cupiunt prouiſum. Et re ipſa tandem conuictus Nicias, in Lachetis ſententiam venit in pedes. Socrates tamen ſe tantæ rei idoneum eſſe præceptorem negat, argumentum hoc adducens, Non ſe potuiſſe certò definire quidnam eſſet Fortitudo, de qua nimirum copioſè cum Nicia diſputarat. Quod quidem ideo facit vt oſtẽdat, huiuſmodi inſtitutionem eſſe rem maximi momenti: in qua explicanda non vmbratilis ſermonum concertatio ſit adhibenda, ſed prudens & ſobria cõſideratio cum vitæ actione coniuncta, vt ſit verè actuoſa virtutis cognitio. Illam enim docendi rationem in Ethicis ſequitur Plato, vt non θετικῶς & vniuerſim, ſed ὑποθετικῶς, id eſt, adhibitis facti cuiuſdã circunſtantiis, de illis agat: ſicuti ex ipſis diſputationibus apparet. Hæc igitur eſt θέσις, & hæc eſt diſputationis iſtius οἰκονομία, ſummatim notata. Θέσις ita duplex eſt, DE INSTITVENDORVM LIBERORVM RATIONE: &, DE FORTITVDINE. Diſtinctior οἰκονομίας tractatio, ex noſtris notis margini adiunctis petatur. Hoc tantùm dicam, diſputari quidem in vtranque partem, id eſt, μαιευτικῶς (quæ dicendi ratio maximè appoſita eſt atque propria deliberationibus repræſentandis) ac proinde in ipſius diſputationis clauſula, videri rem incertam & indefinitam relinqui: poſſe tamen δογματικῶς colligi definitionem Fortitudinis: Eſſe nimirum καρτερίαν μετὰ φρονήσεως καλῶν κἀγαθῶν, δεινῶν καὶ θαρραλέων ἐπιστήμην. quemadmodum ex ipſa diſputatione animaduertet diligens & eruditus lector.

AXIOMATA & THEOREMATA quædam ex hac diſputatione.

ETHICA.

1 *Puerorum inſtitutio res eſt maximi momenti, & in re familiari & publica bene conſtituenda.*

2 *Prima de bonis præceptoribus cura gerenda eſt: ne, dum negligenter & nullo adhibito iudicio imperitos præceptores arceſſimus, & nos vltro ingeramus in perniciem, & infelicis illius ſucceſſus inuidia ad verã doctrinam immeritò deriuetur.*

3 *Præceptor ille eſt bonus, qui non leuiter & perfunctoriè docet, ſed adhibito examine diſcipulorum ingenia explorat, & illis oſtendit quibus in rebus peccent, ut meliorem uiam ſequantur.*

4 *Boni præceptoris altera nota eſt, Vti ipſius uita uerbis reſpondeat: & ut præclarè de uirtute loquatur, ita præclarè ex uirtute uiuat.*

5 *Alia quoque, Vti commodo ordine, quod docere inſtituit, diſcipulis tradat.*

6 *Nulla ætas importuna cenſeri debet ad res præclaras docendas.*

7 *Non ætas aut conditio præceptoris conſideranda eſt, ſed illæ notæ quas notauimus, animaduertẽdæ ſunt in præceptore.*

8 *Fortitudo non eſt uecors & inſana tolerantia, ſed prudens & ſobria.*

9 *In omnes quoque uitæ noſtræ partes permanat.*

10 *Viri de ſeipſis inſtituendis primam curam gerere debent: tum de pueris inſtituendis rationes inire.*

11 *Veræ* MVSICES *deſcriptio, in uita ex uirtutis formula bene temperata.*

DIALECTICA.

12 *Scientia eſt rerum uniuerſarum, ac proinde omnes temporis* διαιρέσεις *comprehendit. id eſt, præteritum, præſens, futurum.*

13 *Definitio debet eſſe certis notis determinata, nõ uaga & incerta.*

14 *Debet quoque omnibus ſuis differentiis plenè conſtare.*

15 *In definitione* Genus *notari debet primùm, tum differentiæ.*

16 *Nihil debet eſſe* ὁμώνυμον, *aut quolibet modo obſcurum.*

17 *Vnicuique arti peculiare & proprium ſubiectũ attribui debet.*

18 *Aliena debet eſſe à diſputatione philoſophica & graui, omnis* λογομαχία.

19 *Alienus quoque eſſe debet ineptus uerborum ornatus.*

20 *Magna eſt utilitas* ἐλέγχου, *in rerum diſquiſitione.*

DIALOGI LACHETIS perſonæ,

LYSIMACHVS, MELESIAS, NICIAS, LACHES, Filii NICIAE, ET LACHETIS, SOCRATES.

ΤᾺ ΤΟΥ͂ ΔΙΑΛΌΓΟΥ ΛΆΧΗΤΟΣ πρόσωπα,

ΛΥΣΊΜΑΧΟΣ, ΜΕΛΗΣΊΑΣ, ΝΙΚΊΑΣ, ΛΆΧΗΣ, Παῖδες ΝΙΚΊΟΥ καὶ ΛΆΧΗΤΟΣ, ΣΩΚΡΆΤΗΣ.

a PRIMA, pars iſtius diſputationis, & præcipua quidem illa, DE IVVENTVTIS INSTITVENDAE RATIONE. Opportunè autem quæritur ſermonis occaſio. Boni duo ſenes Lyſimachus & Meleſias de filiorum ſuorum inſtitutione ſoliciti, & ſuopte quidẽ periculo, ex anteactæ vitæ ſuæ recordatione, admoniti, conueniunt vnà vt hac de re capiant conſilium, adhibent ad hanc deliberationem Niciam & Lachetem, ciuiles viros. quorum ille, ſuam hac in re operã prolixè pollicetur: hic, ciuilium hominũ in liberis ſuis inſtituẽdis ſocordiam damnans, autor eſt ſenibus Lyſimacho & Meleſiæ, vt Socratem ad hoc conſilium adhibeant, qui omnium maximè vtilem ſententiam hac de re ſit

A HVNC virum in armis pugnantẽ ſpectaſtis, Nicia & Laches, qua verò de cauſa ego & Meleſias hic vos ſpectare iuſſerimus, tunc quidem minimè diximus, nunc verò dicemus. vobiſcum enim liberè agere operæpretium eſſe arbitramur. Sunt nimirum nonnulli qui hos irrident, & ſiquis ipſos in conſilium adhibeat, non quidem dixerint ea diſertè quæ ſentiunt, ſed illius qui conſilium capit, mentem ac ſententiam obſeruantes, alia quædam præter illa quæ ipſi ſentiunt, B pronuntiant. Vos autem rati, & ad rem cognoſcendam pares, & vbi eam cognoueritis ſimpliciter & candidè explicaturos ſententiam veſtram, ita ad conſilium vos aſſumpſimus, iis in reb⁹ quas vobis ſumus cõmunicaturi. Ipſum autem illud de quo iamdudum præfamur, huiuſmodi eſt. Hi

A ΤΕΘΕΆΣΘΕ μὲν τὸν ἄνδρα μαχόμενον ἐν ὅπλοις, ὦ Νικία τε καὶ Λάχης· οὗ δ' ἕνεκα ὑμᾶς ἐκελεύσαμεν συντεθεᾶσθαι ἐγώ τε καὶ Μελησίας ὅδε, τότε μὲν οὐκ εἴπομεν, νῦν δ' ἐροῦμεν. ἡγούμεθα γὰρ χρῆναι πρός γε ὑμᾶς παρρησιάζεσθαι. εἰσὶ γάρ τινες οἳ τῶν τοιούτων καταγελῶσι· καὶ ἐάν τις αὐτοῖς συμβουλεύσηται, οὐκ ἂν εἴποιεν ἃ νοοῦσιν· ἀλλὰ στοχαζόμενοι τοῦ συμβουλευο- B μένου, ἄλλα λέγουσι παρὰ τὴν ἑαυτῶν δόξαν. ὑμᾶς δὲ ἡμεῖς ἡγησάμενοι καὶ ἱκανοὺς γνῶναι, καὶ γνόντας, ἁπλῶς ἂν εἰπεῖν ἃ δοκεῖ ὑμῖν, οὕτω παρελάβομεν ἐπὶ τὴν συμβουλὴν περὶ ὧν ἐμέλλομεν ἀνακοινοῦσθαι. ἔστιν οὖν τοῦτο περὶ οὗ πάλαι τοσαῦτα προοιμιά-

γρ. συνθεᾶσθαι.

παππῷ lega mutato accē- ne ſic quidem ...s orationis ...ſtura ſtare ...ſt, ſed aliqua ...ſe uidentur. ...ἔχειν autem ...nendū fuerit ...: niſi infini- ...s ille ex qui- ...'am præcedē- ...t uerbis (qua ...Ta ſint) pen-

ζομαι, τόδε ἡμῖν εἰσὶν ὑεῖς οὗτοι· ὅδε μὲν τοῦδε, πάππου ἔχων ὄνομα, Θουκυδίδης· ἐμὸς δὲ αὖ ὅδε παππῷ ὄντε καὶ τοὔνομ' ἔχειν τοὐμοῦ πατρός. Ἀριστείδην γὰρ αὐτὸν καλοῦμεν. ἡμῖν οὖν τούτων δέδοκται ἐπιμεληθῆναι ὡς οἷόν τε μάλιστα, καὶ μὴ ποιῆσαι ὅπερ οἱ πολλοί, ἐπειδὴ μειράκια γέγονεν, ἀνεῖναι αὐτοὺς ὅ,τι βούλονται ποιεῖν· ἀλλὰ νῦν δὴ καὶ ἄρχεσθαι αὐτῶν ἐπιμελεῖσθαι καθόσον οἷοί τ' ἐσμέν. εἰδότες οὖν καὶ ὑμῖν ὑεῖς ὄντας, ἡγησάμεθα μεμεληκέναι περὶ αὐτῶν, εἴπερ τισὶν ἄλλοις, πῶς ἂν θεραπευθέντες γένοιντο ἄριστοι. εἰ δ' ἄρα πολλάκις μὴ προσεσχήκατε τὸν νοῦν τῷ τοιούτῳ, ὑπομνήσοντες ὅτι οὐ χρὴ αὐτοῦ ἀμελεῖν, καὶ παρακαλοῦντες ὑμᾶς ἐπὶ τὸ ἐπιμέλειάν τινα ποιήσασθαι τῶν ὑέων κοινῇ μεθ' ἡμῶν. ὅθεν δὲ ἡμῖν ταῦτ' ἔδοξεν, ὦ Νικία τε καὶ Λάχης, χρὴ ἀκοῦσαι, κἂν ᾖ ὀλίγῳ μακρότερα. συσσιτοῦμεν γὰρ δὴ ἐγώ τε καὶ Μελησίας ὅδε, καὶ ἡμῖν τὰ μειράκια παρασιτεῖ. ὅπερ οὖν καὶ ἀρχόμενος εἶπον τοῦ λόγου, παρρησιασόμεθα πρὸς ὑμᾶς. ἡμῶν γὰρ ἑκάτερος περὶ τοῦ ἑαυτοῦ πατρὸς πολλὰ καὶ καλὰ ἔργα ἔχει λέγειν πρὸς τοὺς νεανίσκους, καὶ ὅσα ἐν πολέμῳ εἰργάσαντο, καὶ ὅσα ἐν εἰρήνῃ, διοικοῦντες τά τε τῶν συμμάχων καὶ τὰ τῆς πόλεως· ἡμέτερα δ' αὐτῶν ἔργα οὐδέτερος ἔχει λέγειν. ταῦτα δὴ ὑπαισχυνόμεθά τε τούσδε, καὶ αἰτιώμεθα τοὺς πατέρας ἡμῶν, ὅτι ἡμᾶς μὲν εἴων τρυφᾶν, ἐπειδὴ μειράκια ἐγενόμεθα, τὰ δὲ τῶν ἄλλων πράγματα ἔπραττον. καὶ τοῖσδε τοῖς νεανίσκοις αὐτὰ ταῦτα ἐνδεικνύμεθα, λέγοντες ὅτι εἰ μὲν ἀμελήσουσιν ἑαυτῶν, καὶ μὴ πείσονται ἡμῖν, ἀκλεεῖς γενήσονται· εἰ δ' ἐπιμελήσονται, τάχ' ἂν τῶν ὀνομάτων ἄξιοι γένοιντο ἃ ἔχουσι. οὗτοι μὲν οὖν φασὶ πείσεσθαι. ἡμεῖς δὲ τοῦτο σκοποῦμεν τί ἂν οὗτοι μαθόντες, ἢ ἐπιτηδεύσαντες, ὅτι ἄριστοι γένοιντο. εἰσηγήσατο οὖν τις ἡμῖν καὶ τοῦτο τὸ μάθημα, ὅτι καλὸν εἴη τῷ νέῳ μαθεῖν ἐν ὅπλοις μάχεσθαι· καὶ ἐπήνει τοῦτον ὃν νῦν ὑμεῖς ἐθεάσασθε ἐπιδεικνύμενον. κᾆτ' ἐκέλευε θεάσασθαι. ἔδοξε δὴ χρῆναι αὐτούς τε ἐλθεῖν ἐπὶ θέαν τἀνδρός, καὶ ὑμᾶς συμπαραλαβεῖν, ἅμα μὲν συνθεατάς, ἅμα δὲ συμβούλους τε καὶ κοινωνούς, ἐὰν βούλησθε, περὶ τῆς τῶν ὑέων ἐπιμελείας. ταῦτ'

A ſunt nobis filii, hic quidem huius filius, ex aui nomine, Thucydides nuncupatur. meus etiam hic, aui ſui patris mei nomen habet. Ariſtidem enim ipſum vocamus. Conſtituimus igitur de his quammaximā curam gerere, neq; id facere quod pleriq;: qui filiis ſuis, vbi primùm adoleuerint, omnem licentiam condonant, cóſque ſinunt viuere pro arbitratu: at illud conſentaneum ſanè eſt, hinc primordium ducere ineundi maximam de iis curam, quantacunque quidem à nobis poſſit. Quum i-
B gitur & filios vobis eſſe norimus, duximus vos, ſiqui alii, de hac re curam geſſiſſe maximam, qua ratione videlicet inſtituendi ſint, vt optimi euadant. quòd ſi ad hanc rem animum non ſæpe appuleritis, autores ſumus vobis & hortatores maximè, vt in hanc de filiis inſtituendis curam nobiſcum omni ſtudio & diligentia incūbatis. nec verò hac in re remiſſè & negligenter vobis agendum conſtituatis. quam verò ob cauſam, Nicia & Laches, hæc animis noſtris ſederit ſententia, operæpre-
C tium eſt audire. licet fortaſſe prolixior hæc mea videatur oratio. Eiſdem enim epulis ego & hic Meleſias diſcūbimus, & hi quoque adoleſcentes eadem nobiſcum menſa aſſident. Quod igitur initio dixeram, vobiſcum libere agemus. nam vterque noſtrûm de patre ſuo multa & præclara facinora poteſt commemorare, coram his adoleſcentibus: quæ & ab illis bello & pace geſta ſunt, dum res & ſociorum & ciuitatis noſtræ adminiſtrarēt: à nobis verò memorabile quicquam neuter noſtrûm poteſt referre. Quocirca & horum adoleſcē-
D tium cauſa, pudore quodammodo ſuffundebamur, & iſtius rei culpam in patres noſtros deriuabamus, quòd nos permiſerint licentioſius molliúſque viuere, poſtquam ad ætatem adultiorem peruenimus: quum in alienis ipſi rebus procurandis multam interea curam ponerent. His autem adoleſcentibus eadem ipſa edicimus, nimirū, Si ſui ipſorum curam abiecerint, nec nobis obtemperarint, futurū vt inglorii vitam traducant: ſin de ſe geſſerint curam, omnino ſe illis nominibus quæ habeant,
E dignos præſtituros. hi verò ſe obtemperaturos affirmāt. [a] Dum nos in eo verſamur vt comperiamus ecqua ſit ratio aut inſtitutum cuius ope & præſidio optimi illi exiſtant, quiſpiam nobis illud conſiliū ſuggeſſit: Honeſtum eſſe iuueni vt armis dimicare diſcat: & illum laudabat quem vos nunc ſpectaſtis ſuæ artis ſpecimen edentem. deinceps nos iuſſit ſpectare. Viſum eſt itaque operæpretium, vt & nos hunc hominem inuiſeremus, & vos ſocios aſſumeremus & ſpectaculi, & conſilii quod de iuuenum iſtorū inſtitutione inimus, ſi quidē vultis ad hanc ſocietatē voſmet nobiſcū cōiungere. hæc

pronuntiaturus. Ita huic colloquio immiſcetur Socrates.

a Factum, de quo deliberatio erat inſtituta, notat Lyſimachus: An cōſentaneum ſit, adoleſcentem diſcere ὁπλιτικήν. id eſt, armorum tractādorum rationem.

ſunt quæ vobis volumus communicare. Iam veſtræ ſunt partes dare nobis conſilium, tum de huius diſciplinæ ratione, tum de cæteris ſtudiorum generibus, quatenus & quibus diſcendis honeſtum ſit atque laudabile adoleſcentem curam adhibere, vel à quibus debeat abhorrere: tum de communi hoc conſilio quid acturi ſitis. NIC. Equidem, Lyſimache & Meleſia, laudo veſtram ſententiam, & illius conſilii ſocium me lubenter adiungo, & hunc quoque Lachetem acceſſurum arbitror. LACH. Rectè quidem arbitraris, Nicia. nam quod modò Lyſimachus dicebat de ſuo & Meleſiæ patre, admodũ rectè videtur dictum aduerſus illos, & aduerſus nos, & eos omnes qui in rerumpubl. adminiſtrationibus verſantur. illis enim ea ſæpenumero contingunt, quæ modò hic conquerebatur, Illos videlicet, & liberos & omnẽ rem familiarem negligere. hæc igitur præclarè à te dicũtur, Lyſimache. Quòd autem nos ad inſtitutionem horum adoleſcentũ ſocios adiungis, non verò hunc Socratem, mirum ſanè mihi videtur: primùm quòd ſit popularis tuus, deinde quòd in hoc genere ſtudii totus verſatur, quod pertinet ad liberorum inſtitutionem, quam tu modò inueſtigas, ſiquid proprium ſit atque accõmodatum iuuentuti præclarè erudiendæ. LYSIMA. Quid ais, Laches? Socratéſne hoc ſtudiorum genus quoddam ſequitur? LACH. Omnino, Lyſimache. NIC. Hoc quidẽ ego nõ minus dicere poſſum quàm Laches, Nam & nuper mihi ipſi conciliauit hominẽ qui filio meo præceptor muſices eſſet, Damonem nimirum Agathoclis diſcipulum, omnium hominum non in muſica modò, ſed in cæteris etiam facultatibus elegantiſſimum atque excultiſſimum, quæ quidem exoptari poſſunt vt iuuentuti erudiendæ eius conſuetudo commoda atque vtilis eſſe cenſeatur. LYSIM. Non ſanè, Socrates, Nicia, Laches, ego & æquales mei amplius iuniores cognoſcimus, quippe qui domi nos frequẽtius propter ætatem contineamus. verùm, ſiquid etiam tu, Sophroniſci fili, habes vtile atque commodum quod huic tuo populari cõſulas, æquum eſt profectò te conſulere. id enim ei iure quodam debes. es enim paternus amicus. ego enim & pater tuus ſemper amici fuimus, & noſtra illa amicitia vſque ad patris illius tui obitum, cui ego ſuperſui, conſtanter perdurauit ſine vlla animi læſione. Mihi verò quodammodo aures etiamnum Socratis nomen circumſonãt, quod adoleſcentes hi inter ſe diſſertantes, frequentes in ore habent, & vehementer commendant. mihi tamen nunquã ſubiit ab illis quærere, an de filio Sophroniſci

A ἐστὶν ἃ ἐβουλόμεθα ὑμῖν ἀνακοινώσασθαι. ἤδη οὖν ὑμέτερον μέρος, συμβουλεύειν καὶ περὶ τούτου τοῦ μαθήματος, εἴτε δοκεῖ χρῆναι μανθάνειν, εἴτε μή· καὶ περὶ τῶν ἄλλων, εἴ τι ἔχετε ἐπαινέσαι μάθημα νέῳ ἀνδρὶ, ἢ ἐπιτήδευμα, καὶ περὶ τῆς κοινωνίας λέγειν ὁποῖόν τι ποιήσετε. ΝΙ. Ἐγὼ μὲν, ὦ Λυσίμαχε, καὶ Μελησία, ἐπαινῶ τε ὑμῶν τὴν διάνοιαν, καὶ κοινωνεῖν ἕτοιμος· οἶμαι δὲ καὶ Λάχητα τόνδε. ΛΑ. Ἀληθῆ γὰρ οἴει, ὦ Νικία. ὡς ὅ γε ἔ- B λεγεν ὁ Λυσίμαχος ἄρτι περὶ τοῦ πατρὸς αὑτοῦ τε καὶ τοῦ Μελησίου, πάνυ μοι δοκεῖ εὖ εἰρῆσθαι, καὶ εἰς ἐκείνους, καὶ εἰς ἡμᾶς, καὶ εἰς ἅπαντας ὅσοι τὰ τῶν πόλεων πράττουσιν· ὅτι αὐτοῖς σχεδόν τι ταῦτα συμβαίνει ἃ οὗτος λέγει καὶ περὶ παῖδας καὶ περὶ τἆλλα ἴδια, ὀλιγωρεῖσθαί τε καὶ ἀμελῶς διατίθεσθαι. ταῦτα μὲν οὖν καλῶς λέγεις, ὦ Λυσίμαχε. ὅτι δ᾽ ἡμᾶς μὲν συμβούλους παρακαλεῖς ἐπὶ τὴν τῶν νεανίσκων παιδείαν, Σωκράτη δὲ τόνδε οὐ C παρακαλεῖς, θαυμάζω· πρῶτον μὲν, ὄντα δημότην· ἔπειτα, ἐνταῦθα ἀεὶ τὰς διατριβὰς ποιούμενον, ὅπου τί ἐστι τῶν τοιούτων ὧν σὺ ζητεῖς περὶ τοὺς νέους ἢ μάθημα ἢ ἐπιτήδευμα καλόν. ΛΥ. Πῶς λέγεις, ὦ Λάχης; Σωκράτης γὰρ ὅδε τινὸς τῶν τοιούτων ἐπιμέλειαν πεποίηται; ΛΑ. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Λυσίμαχε. ΝΙ. Τοῦτο μέντοι κἂν ἐγὼ ἔχοιμι εἰπεῖν οὐ χεῖρον Λάχητος. καὶ γὰρ αὐτῷ μοι ἔναγχος ἄνδρα προυξένησε τῷ ὑεῖ διδάσκαλον μουσικῆς, Ἀγαθοκλέους μαθητὴν Δά- D μωνα, ἀνδρῶν χαριέστατον οὐ μόνον τὴν μουσικὴν, ἀλλὰ καὶ τἆλλα ὁπόσα βούλει ἄξιον συνδιατρίβειν τηλικούτοις νεανίσκοις. ΛΥ. Οὔτοι τι, ὦ Σώκρατές τε καὶ Νικία καὶ Λάχης, οἱ ἥλικες ἐγὼ ἔτι γιγνώσκομεν τοὺς νεωτέρους, ἅτε τὰ πολλὰ κατ᾽ οἰκίαν διατρίβοντες, ὑπὸ τῆς ἡλικίας· ἀλλ᾽ εἴ τι καὶ σὺ ὦ παῖ Σωφρονίσκου ἔχεις τῷδε τῷ σαυτοῦ δημότῃ ἀγαθὸν συμβουλεῦσαι, χρὴ συμβουλεύειν. E δίκαιος δ᾽ εἶ. καὶ γὰρ πατρικὸς ἡμῖν φίλος τυγχάνεις ὤν. ἀεὶ γὰρ ἐγὼ καὶ ὁ σὸς πατὴρ ἑταίρω τε καὶ φίλω ἦμεν· καὶ πρότερον ἐκεῖνος ἐτελεύτησε πρίν τι ἐμοὶ διενεχθῆναι. περιφέρει δέ τίς με καὶ μνήμη ἄρτι τῶνδε λεγόντων. τὰ γὰρ μειράκια τάδε πρὸς ἀλλήλους οἴκοι διαλεγόμενα, θαμὰ ἐπιμέμνηνται Σωκράτους, καὶ σφόδρα ἐπαινοῦσιν· οὐ μέντοι πώποτε αὐτοὺς ἀνηρώτησα εἰ τὸν Σωφρονίσκου λέγοιεν.

λέγοιεν. ἀλλ' ὦ παῖδες λέγετέ μοι, ὅδ' ἐστὶ Σωκράτης περὶ οὗ ἑκάστοτε ἐμέμνησθε; ΠΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ πάτερ, οὗτος. ΛΥ. Εὖ γε, νὴ τὴν Ἥραν, ὦ Σώκρατες, ὅτι ὀρθοῖς τὸν πατέρα, ἄριστον ἀνδρῶν ὄντα καὶ ἄλλως· καὶ δὴ καὶ ὅτι οἰκεῖα τά γε σὰ ἡμῖν ὑπάρξει, καὶ σοὶ τὰ ἡμέτερα. ΛΑ. Καὶ μήν, ὦ Λυσίμαχε, μὴ ἀφίεσό γε τοῦ ἀνδρός. ὡς ἐγὼ καὶ ἄλλοθί γε αὐτὸν ἐθεασάμην οὐ μόνον τὸν πατέρα ἀλλὰ καὶ τὴν πατρίδα ὀρθοῦντα. ἐν γὰρ τῇ ἀπὸ Δηλίου φυγῇ, μετ' ἐμοῦ συνανεχώρει. κἀγώ σοι λέγω, ὅτι εἰ ἄλλοι ἤθελον τοιοῦτοι εἶναι, ὀρθὴ ἂν ἡμῶν ἡ πόλις ἦν, καὶ οὐκ ἂν ἔπεσε τότε τοιοῦτον πτῶμα. ΛΥ. Ὦ Σώκρατες, οὗτος μέντοι ὁ ἔπαινός ἐστι καλός, ὃν σὺ νῦν ἐπαινῇ, ὑπ' ἀνδρῶν ἀξίων πιστεύεσθαι, καὶ εἰς ταῦτα εἰς ἃ οὗτοι ἐπαινοῦσιν. εὖ οὖν ἴσθι ὅτι ἐγὼ ταῦτα ἀκούων, χαίρω ὅτι εὐδοκιμεῖς. κἀμὲ δ' ἡγοῦμαι ἐν τοῖς
προθυμότ- εὐνουστάτοις σοὶ εἶναι. χρῆν μὲν οὖν καὶ πρότερόν γε φοιτᾶν αὐτὸν παρ' ἡμᾶς, καὶ οἰκείους ἡγεῖσθαι, ὥσπερ τὸ δίκαιον· νῦν δ' οὖν ἀπὸ τῆσδε τῆς ἡμέρας, ἐπειδὴ ἀνεγνωρίσαμεν ἀλλήλους, μὴ ἄλλως ποίει· ἀλλὰ σύνισθί τε καὶ γνώριζε καὶ ἡμᾶς καὶ τούσδε τοὺς νεωτέρους, ὅπως ἂν διασώζητε καὶ ὑμεῖς τὴν ἡμετέραν φιλίαν. ταῦτα μὲν οὖν καὶ σὺ ποιήσεις, καὶ ἡμεῖς σε καὶ αὖθις ὑπομνήσομεν. περὶ δὲ ὧν ἠρξάμεθα, τί φατέ; τί δοκεῖ; τὸ μάθημα τοῖς μειρακίοις ἐπιτήδειον εἶναι, ἢ οὔ, τὸ μαθεῖν ἐν ὅπλοις μάχεσθαι; ΣΩ. Ἀλλὰ καὶ τούτων πέρι, ὦ Λυσίμαχε, ἔγωγε πειράσομαι συμβουλεύειν ἄν τι δύνωμαι, καὶ αὖ ἃ προκαλῇ πάντα ποιεῖν. δικαιότατον μέντοι μοὶ δοκεῖ εἶναι, ἐμὲ νεώτερον ὄντα τούτων καὶ ἀπειρότερον, τῶνδε ἀκούειν πρότερον τί λέγουσι, καὶ μανθάνειν παρ' αὐτῶν. ἐὰν δ' ἔχω τι ἄλλο παρὰ τὰ ὑπὸ τούτων λεγόμενα, τότ' ἤδη διδάσκειν, καὶ πείθειν καί σε καὶ τούτους. ἀλλ' ὦ Νικία, τί οὐ λέγεις πρότερος ἡμῶν; ΝΙ. Ἀλλ' οὐδὲν κωλύει, ὦ Σώκρατες. δοκεῖ γὰρ ἐμοὶ καὶ τοῦτο τὸ μάθημα τοῖς νέοις ὠφέλιμον εἶναι ἐπίστασθαι πολλαχῇ. καὶ γὰρ τὸ μὴ ἄλλοθι διατρίβειν, ἐν οἷς δὴ φιλοῦσιν οἱ νέοι τὰς διατριβὰς ποιεῖσθαι, ὅταν σχολὴν ἄγωσιν, ἀλλ' ἐν τούτῳ, εὖ ἔχει, ὅθεν καὶ τὸ σῶμα βέλτιον ἴσχειν ἀνάγκη. οὐδενὸς γὰρ τῶν γυμνασίων φαυλότε-

A loquerētur. at, pueri, dicite verò, Eſtne hic Socrates de quo quotidie facitis mētionē? PVERI. Is ipſe profectò eſt, pater. LYS. Pręclarè tu quidē per Iunonem, Socrates, qui patris tui optimi viri memoriā ſuſcitas, & felici etiā fama euehis. ita ſanè habeto, paternā illam neceſſitudinē in te perduraturā, vt mutuis quidē officiis noſmet alii alios demereamur, & noſtra ſint tua, & tua quoque noſtra. LA. [a] Atqui, Lyſimache, ne hunc virū dimittas. Illū nimirū ali-
B quādo cōſpexi, non ſolùm erga patrem, ſed erga patriā recto & ſincero officio fungētem. mecū enim ex Deliana clade euaſit. Hoc verò profectò aio, ſi ita ſe geſſiſſent omnes vt ille, haudquaquā futurū vt tantam cladem ſentiret ciuitas. LY. O Socrates, præclara illa laus eſt, à bonis viris laudari, omni exceptione maioribus, & quidē propter has cauſas ob quas hi te commendant. Equidem, mihi crede, dum hæc audio, mirificè oblector, quòd bonā hāc exiſtimationē referas apud bonos: mēq; inter eos ſanè accēſeo qui te maximè beneuolē-
C tia cōplectūtur. Conſentaneū eſt igitur te vltro nos inuiſere, & nos (ſicuti par eſt) neceſſariorum loco ducere. Quocirca, quod felix fauſtúmque ſit, quandoquidem hodie euenit vt nos agnoſceremus, noli cōmittere vt in colenda amicitia noſtra atque familiaritate vllo modo deſis: ſed & nos frequēter adito, & cum his adoleſcentibus aſſueſcito, vt priſtinā illam amicitiā noſtrā vos diligēter cōſeruetis. Te autē, vt hac in re omnē adhibeas operā, etiā atque etiā rogo: ego verò non deſinā hoc ſæpius tibi in memoriā reuocare. Verùm, vt vnde
D deflexit eò redeat oratio, [b] Quid, obſecro, hac de re ſtatuitis, de qua initio noſter natus ſermo eſt? ecquod ſtudii diſciplinæ've genus adoleſcētibus his aptū atq; idoneū videtur? illúdne de quo modò, Vt diſcāt in armis pugnare? SO. Ego verò his de rebus, Lyſimache, conabor quoq; quantū in me ſitū erit, conſiliū dare: & ea omnia ad quæ me impellis, præſtare. Æquiſſimū tamen mihi eſſe videtur, me, qui & ætate & rerū cognitione lōgè ſum his inferior, prius illos audire quid dicant: vt videā an aliquid
E habeā pręter illa quæ ab ipſis in mediū afferētur, ac proinde tūc me accingā ad meā ſententiā explicandā, cuius itē ego fidē & apud te & apud illos faciam. Quin igitur prior loqueris, Nicia? NI. [c] At nihil impedit, Socrates. Multis verò de cauſis vtile adoleſcentibus videtur hoc ſtudii genus, dignúmq; adeò in quo perdiſcēdo elaborēt. In omnibus enim exercitationum generibus in quibus verſari ſolēt adoleſcētes, & dum per ætatē licet honeſtū otiū agere: primum illud ſanè eſt, ne cui certaminis generi dent operā, ex quo corpus firmius & ad obeūda munera aptius nō effici poſſit neceſſariò. mollia igitur certamina, ex quibus effœminetur corpus, repudiāda: hoc autē quo robur corpori cōparatur, laudabile eſt. Iam verò illa armorū exercitatio nulli certaminū generi cedit, ſeu firmi-

a Lachetis igitur indicatione, Socrates agnoſcitur à Lyſimacho, qui ipſius patris fuerat amicus: & boni ſenis erga amicorum veterum liberos, & iuniores quidē illos, humanitas & clementia, mira ἠθοποιΐᾳ oculis obiicitur.

b Socrati tribuuntur oquendi partes: quas tamen modeſtè in Niciam & Lachetem tranſmittit. nimirum vt pro more & inſtituto Platonis, Quid nō ſit, prius doceatur, quàm Quid ſit. id eſt ciuilium opinionum hac de re ἔλεγχος inſtituatur.

c Conatur docere Nicias, illam ὁπλιτικὴν, vel τὴν ἐν ὅπλοις μάχην, maximè decere adoleſcentes: ac proinde debere illos in ea perdiſcenda ſtudiū operámque impēdere. Adhibet autē frigida & inepta argumenta, qualia hominē philoſophiæ imperitum decebant.

A tate ſeu labore. & ſimul illa virũ ingenuũ decet maximè, quemadmodũ & equeſtris. nam in his certaminib⁹ quorum apud nos vſus eſt, & quib⁹ præmiũ nobis proponi ſolet, illi ſoli exercẽtur qui bellica hæc inſtrumẽta norunt exercitatione & vſu tractare. Deinde, & hęc armorũ diſciplina proderit etiã in ipſa pugna, quũ in cõferta acie inter numeroſa agmina decertandũ erit. maximo quoque illa erit adiumẽto, quum perturbati erũt ordines, & res in eas anguſtias deducta fuerit, vt vel collato pede cõferendæ erũt manus, & vni cũ vno dimicandũ, B vel fuga palatus hoſtis, dũ tamẽ defenſionẽ parat, vi adoriẽdus, ſeu repellẽdus is qui in hac fugæ perturbatione nos adoritur. hac verò arte inſtructus, nõ modò ſolus à ſolo in his diſcriminibus tutus erit, ſed & multorum etiã in ſe vnũ irruentiũ vim auertet: omnibus in locis denique artis illius beneficio ſuperior euadet. Præterea & huiuſmodi armorũ cognitio, ad alterius cuiuſpiam diſciplinæ cupiditatem nos accẽdet. quicunque enim illã nouerit, cõtinuò etiã optabit aciei inſtruẽdæ rationẽ tenere. & hæc cõſequutus, & in his vehemẽtiori ſtu- C dio quodam prouectus, in cæteras omnes militaris imperatoriæque diſciplinæ partes, quæ cum illa cohærẽt, præclaras quidẽ illas & magno pretio dignas, animũ conuertet, quibus videlicet hæc armorũ diſciplina veluti dux præeſt. Adiungemus porro non exiguã acceſſionẽ: hactenus etiam valere illam artẽ, vt hominẽ quemlibet in bello & fortiorẽ & audentiorẽ efficiat, nec parum quidẽ. Nec verò illud dicere neglexerimus (quãuis exigui momẽti eſſe videatur) illam etiã artẽ efficere ibi hominẽ decentiorẽ, vbi decorũ illud maximè quadrat: vt ſimul etiã hoſtibus terribilior ap- D pareat, propter illius decori venuſtatem ac ſplendorẽ. Hæc nimirũ, Lyſimache, ſicuti dico, adoleſcẽtib⁹ diſcẽda exiſtimo, & quibus de cauſis expoſui. Lachetẽ autẽ, ſiquid præter hæc dicat, lubẽter quoq; audierim.

LA. [a] Durum ſanè atque importunũ videretur, ſiquis diceret aliquã diſciplinã nõ eſſe diſcendã. omnia enim noſſe, bonum eſſe videtur atque vtile. & hæc quidẽ armorum tractandorum peritia, ſi diſciplina eſt, (quemadmodũ aiunt illi qui eam docent, & affirmat Nicias) diſcenda profectò eſt: E quòd ſi minimè eſt diſciplina, ſed nobis imponũt ii qui eam profitẽtur: vel ſi diſciplina quidẽ, ſed exigui momenti, quid neceſſe eſt illã diſcere? Cur hoc dicã, hæc cauſa eſt. etenim arbitror, ſi alicuius eſſet pretii hæc armorũ peritia, nõ latuiſſet illa Lacedæmonios, quib⁹ nihil aliud curæ eſt in omni vita, quàm vt inueſtigando eas res certis quibuſdam inſtitutis aſſequantur,

[a] Laches prudentior contrà ſentit: & Niciæ rationibus nouas obrogat atque opponit: & in ſumma ait, Vel nullam eſſe illam armorũ diſciplinam: vel ſi ſit quædã diſciplina, aut nihil, aut parũ omnino prodeſſe.

A ρον, οὐδ' ἐλάττω πόνον ἔχει· καὶ ἅμα προσήκει μάλιστ' ἐλευθέρῳ τοῦτό γε τὸ γυμνάσιον, καὶ ἡ ἱππική. οὗ γὰρ ἀγῶνος ἀθληταί ἐσμεν, καὶ ἐν οἷς ἡμῖν ὁ ἀγὼν πρόκειται), μόνοι οὗτοι γυμνάζονται οἱ ἐν τούτοις τοῖς περὶ τὸν πόλεμον ὀργάνοις γυμναζόμενοι. ἔπειτα ὀνήσει μὲν τοῦτο τὸ μάθημα καὶ ἐν τῇ μάχῃ αὐτῇ, ὅταν ἐν τάξει δέῃ μάχεσθαι μετὰ πολλῶν ἄλλων. μέγιστον μέντοι αὐτοῦ ὄφελος ὅταν λυθῶσιν αἱ τάξεις, καὶ ἤδη τι δέῃ μόνον πρὸς μόνον, ἢ διώκοντα ἀμυνο- B μένῳ τινὶ ἐπιθέσθαι, ἢ καὶ ἐν φυγῇ ἐπιτιθεμένου ἄλλου, ἀμύνασθαι αὐτόν. οὔτ' ἂν ὑπό γε ἑνὸς εἷς ὁ τοῦτ' ἐπιστάμενος οὐδὲν ἂν πάθοι, ἴσως δὲ οὐδὲ ὑπὸ πλειόνων, ἀλλὰ πανταχῇ ἂν ταύτῃ πλεονεκτοῖ. ἔτι δὲ καὶ εἰς ἄλλου καλοῦ μαθήματος ἐπιθυμίαν παρακαλεῖ τὸ τοιοῦτον. πᾶς γὰρ ἂν μαθὼν ἐν ὅπλοις μάχεσθαι, ἐπιθυμήσειε καὶ τοῦ ἑξῆς μαθήματος τοῦ περὶ τὰς τάξεις· καὶ ταῦτα λαβὼν, καὶ φιλοτιμηθεὶς ἐν αὐτοῖς, ἐπὶ πᾶν ἂν τὸ περὶ τὰς στρατηγίας C ὁρμήσειε. καὶ ἤδη δῆλον ὅτι τὰ τούτων ἐχόμενα καὶ μαθήματα καὶ ἐπιτηδεύματα, καὶ καλὰ, καὶ πολλοῦ ἄξια ἀνδρὶ μαθεῖν τε καὶ ἐπιτηδεῦσαι, ὧν καθηγήσαιτ' ἂν τοῦτο τὸ μάθημα. προσθήσομεν δ' αὐτῷ οὐ σμικρὰν προσθήκην, ὅτι πάντα ἄνδρα ἐν πολέμῳ καὶ θαρραλεώτερον καὶ ἀνδρειότερον ἂν ποιήσειεν αὐτὸν αὐτοῦ οὐκ ὀλίγῳ αὕτη ἡ ἐπιστήμη. μὴ ἀτιμάσωμεν δὲ εἰπεῖν (εἰ καί τῳ σμικρότερον δοκεῖ εἶναι) ὅτι καὶ εὐσχημονέστερον ἐνταῦθα οὗ χρὴ τὸν ἄνδρα εὐσχη- D μονέστερον φαίνεσθαι· οὗ ἅμα καὶ δεινότερος τοῖς ἐχθροῖς φανεῖται, διὰ τὴν εὐσχημοσύνην. ἐμοὶ μὲν οὖν, ὦ Λυσίμαχε, ὥσπερ λέγω, δοκεῖ τε χρῆναι διδάσκειν τοὺς νεανίσκους ταῦτα, καὶ δι' ἃ δοκεῖ εἴρηκα. Λάχητος δ' εἴ τι παρὰ ταῦτα λέγει, κἂν αὐτὸς ἡδέως ἀκούσαιμι. ΛΑ. Ἀλλ' ἔστι μὲν, ὦ Νικία, χαλεπὸν λέγειν περὶ ὁτουοῦν μαθήματος, ὡς οὐ χρὴ μανθάνειν. πάντα γὰρ ἐπίστασθαι, ἀγαθὸν δοκεῖ εἶναι· καὶ δὴ καὶ τὸ ὁπλιτικὸν τοῦτο, E εἰ μὲν ἐστὶ μάθημα (ὅπερ φασὶν οἱ διδάσκοντες, καὶ οἷον Νικίας λέγει) χρὴ αὐτὸ μανθάνειν· εἰ δ' ἔστι μὲν μὴ μάθημα, ἀλλ' ἐξαπατῶσιν οἱ ὑπισχνούμενοι· ἢ μάθημα μὲν τυγχάνει ὂν, μὴ μέντοι πάνυ σπουδαῖον, τί καὶ δέοι ἂν αὐτὸ μανθάνειν; λέγω δὲ ταῦτα περὶ αὐτοῦ, εἰς τάδε ἀποβλέψας, ὅτι οἶμαι ἐγὼ, τοῦτο εἴ τι ἦν, οὐκ ἂν λεληθέναι Λακεδαιμονίους· οἷς οὐδὲν ἄλλο μέλει ἐν τῷ βίῳ, ἢ τοῦτο ζητεῖν καὶ ἐπιτηδεύειν ὅ,τι ἂν μαθόντες καὶ

Malim δοκ[...] peram au[...] præc. edit. [...] pro καί τῳ [...] καί τινι. For. ſcripſe[...] το, οὐ ἅμα [...] ιότερον, δι[...] ρος τοῖς ἐχ[...] ut poſt δεῖ [...] ſubaud. ex [...] ced. χρὴ [...] σθαι.

A ἐπιτηδεύοντες, πλεονεκτοῖεν τῶν ἄλλων περὶ τὸν πόλεμον. εἰ δ᾽ ἐκείνους ἐλελήθει, ἀλλ᾽ οὐ τούτους γε τοὺς διδασκάλους αὐτοῦ λέληθεν αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ἐκεῖνοι μάλιστα τῶν Ἑλλήνων σπουδάζουσιν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, καὶ ὅτι παρ᾽ ἐκείνοις ἄν τις τιμηθεὶς εἰς ταῦτα, καὶ παρὰ τῶν ἄλλων πλεῖστ᾽ ἂν ἐργάζοιτο χρήματα· ὥσπερ γε καὶ τραγῳδίας ποιητὴς παρ᾽ ἡμῖν τιμηθείς. τοιγάρτοι ὃς ἂν οἴηται τραγῳδίαν καλῶς ποιεῖν, οὐκ ἔξωθεν κύκλῳ περὶ τὴν Ἀττικὴν
B κατὰ τὰς ἄλλας πόλεις ἐπιδεικνύμενος περιέρχεται, ἀλλ᾽ εὐθὺς δεῦρο φέρεται, καὶ τοῖσδ᾽ ἐπιδείκνυσιν εἰκότως. τοὺς δὲ ἐν ὅπλοις μαχομένους ἐγὼ τούτους ὁρῶ τὴν μὲν Λακεδαίμονα ἡγουμένους εἶναι ἄβατον ἱερὸν, καὶ οὐδὲ ἄκρῳ ποδὶ ἐπιβαίνοντας, κύκλῳ δὲ περιιόντας αὐτὴν, καὶ πᾶσι μᾶλλον ἐπιδεικνυμένους, καὶ μάλιστα τούτοις οἳ κἂν αὐτοὶ ὁμολογήσειαν πολλοὺς σφῶν προτέρους εἶναι πρὸς τὰ τοῦ πολέμου. ἔπειτα, ὦ Λυσίμαχε, οὐ πάνυ ὀλίγοις ἐγὼ τούτων παραγέγονα ἐν αὐτῷ
C τῷ ἔργῳ, καὶ ὁρῶ οἷοί εἰσιν. ἔξεστι δὲ καὶ αὐτόθεν ἡμῖν σκέψασθαι. ὥσπερ γὰρ ἐπίτηδες οὐδεὶς πώποτ᾽ εὐδόκιμος γέγονεν ἐν τῷ πολέμῳ ἀνὴρ τῶν τὰ ὁπλιτικὰ ἐπιτηδευόντων. καίτοι εἴς γε τἆλλα πάντα ἐκ τούτων οἱ ὀνομαστοὶ γίγνονται, ἐκ τῶν ἐπιτηδευόντων ἕκαστα· οὗτοι δ᾽ ὡς ἔοικε, παρὰ τοὺς ἄλλους οὕτω σφόδρα εἰς τοῦτο δεδυστυχήκασιν. ἐπεὶ καὶ τοῦτον τὸν Στησίλεων, ὃν ὑμεῖς μετ᾽ ἐμοῦ ἐν τοσούτῳ ὄχλῳ ἐθεάσασθε ἐπι-
D δεικνύμενον, καὶ τὰ μεγάλα περὶ αὑτοῦ λέγοντα ἃ ἔλεγεν, ἑτέρωθι ἐγὼ κάλλιον ἐθεασάμην ἐν τῇ ἀληθείᾳ ὡς ἀληθῶς ἐπιδεικνύμενον, οὐχ ἑκόντα. προσβαλούσης γὰρ τῆς νεὼς ἐφ᾽ ἧς ἐπεβάτευε, πρὸς ὁλκάδα τινὰ, ἐμάχετο ἔχων δορυδρέπανον, διαφέρον δὴ ὅπλον, ἅτε καὶ αὐτὸς τῶν ἄλλων διαφέρων. τὰ μὲν οὖν ἄλλα οὐκ ἄξια λέγειν περὶ τἀνδρός· τὸ δὲ σόφισμα τὸ τοῦ δρεπάνου πρὸς τῇ λόγχῃ οἷον ἀπέβη. μαχομένου γὰρ αὐ-
E τοῦ ἐνέσχετό που ἐν τοῖς τῆς νεὼς σκεύεσι, καὶ ἀντελάβετο. εἷλκεν οὖν ὁ Στησίλεως, βουλόμενος ἀπολῦσαι, καὶ οὐχ οἷός τ᾽ ἦν· ἡ δὲ ναῦς τὴν ναῦν παρῄει. τέως μὲν οὖν παρέθει ἐν τῇ νηὶ ἀντεχόμενος τοῦ δόρατος· ἐπειδὴ δὲ παρημείβετο ἡ ναῦς τὴν ναῦν, καὶ ἐπέσπα αὐτὸν τοῦ δόρατος ἐχόμενον, ἐφίει τὸ δόρυ διὰ τῆς χειρὸς, ἕως ἄκρου τοῦ

quarum beneficio cæteris mortalibus bello ſuperiores exiſtant. quæ res ſi fortè illos lateret, non certè huius magiſtris incognitum eſſet, Lacedæmonios inter cæteros Græcos in hac re maximè elaborare. Iam is qui vel apud illos vel apud cæteros Græcos eo nomine haberetur in pretio, multas pecunias cumularet: quemadmodũ & apud nos tragœdiarum poeta in maximo eſt pretio: ac proinde is qui hac in re egregiam ſe operam nauare poſſe arbitratur, haud peregrè in aliis ciuitatibus extra Atticã oberrat, ſua carmina oſtẽtans, ſed huc rectà fertur: & ſua quidem iis non immeritò oſtendit. Eos verò qui illam armorum peritiam veluti artem factitant, animaduerto exiſtimare Lacedæmonem tanquam inacceſſum quoddam templum, vt ne illam quidem vel ſummo pede contingant, ſed circum illam oberrent, & omnibus aliis potius artem ſuam oſtentent, & iis maximè qui multos alios in bellicis adminiſtrationibus ſe ſuperiores eſſe fateantur. Præterea, Lyſimache, non paucos ego vidi hoc ipſum illud armorum opus tractantes: & quínam ſint video. Et ex hoc etiam argumento quaſi è re nata licet coniicere quídnam hac de re ſit conſtituẽdum. nam veluti data opera ſemper ita euenit vt nemo vnquam eorum qui illam armorum tractandorum peritiam factitant, in bello celebris euaderet rebus bene geſtis: quãuis in cæteris omnibus artibus ſoleãt opifices gloriam nomẽque reportare ex iis quidem rebus quas inſtituto agunt ſuo. hi verò præter alios peculiari quadam infelicitate vrgentur. Etenim hunc Steſileũ, quẽ vos mecũ in hac tanta corona ſe oſtentantem ſpectaſtis, & magnifica de ſe profitentem, alibi ego conſpexi melius reuera rem gerentem, quum tamẽ id minimè affectaret. Quum enim nauis in qua vehebatur, in nauem quandã onerariam impetu deferretur, pugnabat ille falce cuſpidata armatus, maxima quadã atque eximia, maximus ipſe & eximius. Alia igitur iſtius viri facinora memoria non ita digna prætermitto: illud autem ſilẽtio minimè prætereundũ eſt, quàm peritè videlicet falcẽ haſtæ implicuerit, & quínam fuerit illius artis & commenti exitus. dum enim pugnaret ille, nauis inſtrumentis falx inuoluta firmius inhærebat. Hanc Steſileus quantis poterat viribus attrahebat, nec tamen valebat illam extricare. quandiu autem nauis nauem allegeret, eodem etiam impetu haſtam ille complectens, cum naue deferebatur. Poſtquam verò penitus nauis nauem præteriiſſet, & attraheret ipſum haſtæ inhærẽtem, ſenſim per manũ haſtã ipſe dimittebat, donec extremũ teli

manu apprehenderet. Riſus itaque & applauſus ab iis qui ex oneraria iaculabâtur, excitatus eſt, propter huiuſmodi Steſilei habitum. & quum proiecto lapide ad pedes ipſius in tabulatū, haſtam dimitteret, tunc etiam ii qui in triremi erant, non poterant riſum continere, quum falcatam illam haſtam ex oneraria ſublimem animaduerterent. Hæc alicuius ſunt fortaſſe pretii, vt Nicias ait: at illa quib⁹ ego interfui, huiuſmodi ferè ſunt, vt (quemadmodum initio dixi) ſiue diſciplina hæc eſt, parum profit: ſiue non eſt, ſed ſimulant qui hanc profitentur, haudquaquam res digna videatur in qua diſcenda ſtudium operámque iuuenes adhibeant. Ita enim ſtatuo: ſiquis timidus arbitretur iſtius rei cognitionē ad ſe pertinere, & eoipſo audacior extiterit, illuſtriórne ipſe quàm fuerit, euadat? Sin vir fortis, quum in illum oculi omnium coniecti ſint, ſi vel minimū offenderit, in magnas continuò hominum reprehenſiones incurret. huiuſmodi enim ſcientiæ profeſſio inuidiæ obnoxia eſt, vt niſi ingentibus quibuſdā interuallis is qui hanc ſcientiam præ ſe fert, cæteris hominibus antecellat, vix ac ne vix quidē fieri poſſit quin hominum ſannis ludibriíſque obiiciatur. Eiuſmodi quoddam mihi quidem eſſe videtur, Lyſimache, iſtius diſciplinæ ſtudiū. Hic autem, Socrates (quemadmodum initio dixi) minimè eſt prætermittendus: ſed rogandus vt in commune cōſilium ſuam quoque de re propoſita ſententiam pronuntiet. [a] LYSIMACH. Atqui ego te etiam atque etiam rogo, mi Socrates. Iudicis enim arbitrio opus eſſe videtur, qui hâc deliberationem noſtram vltima ſententia componat. nimirum ſi inter hos conueniſſet, minus hîc fuiſſet laborādum: nunc verò vides contrarias repugnantéſque Lachetis & Niciæ ſententias. quocirca conſentaneum fuerit te quoque audire, vtrius horum ſententiæ aſtipuleris. SOCRAT. Quid verò, Lyſimache, iſtorúmne ſequuturus es ſententiam, ſi plerique illam comprobarint? LYSIM. Ecquid verò aliud quilibet agat, Socrates? SOC. Túne etiam id egeris, Meleſia? ſi de ratione filii tui in aliquo certaminis genere exercendi agatur, compluriúmne an illius potius qui magiſtri opera & exercitatione artem illam perdidicerit, ſententiam amplectare? MEL. Illius profectò, Socrates. SOCR. Itaque vni potius quàm quatuor aliis obtemperares. MEL. Fortaſſe. SOCRA. Etenim arbitror non multitudine ſed ſcientia rectè componi iudicium debere. MEL. Quídni? SOC. Itaque & primùm illud ipſum conſiderandū eſt, an noſtrûm aliquis eius rei de qua conſilium inimus,

[a] Diſſentientibus itaque Niciæ & Lachetis ſententiis, ad Socratem venitur, vt tanquam iudex, de hac controuerſia ſtatuat vltima ſentētia. Ita autem à Lyſimacho rogatus ſententiam Socrates, vt perſpiceretur ecquam ipſe ſequeretur: ab illo rurſus quærit an putet eſſe opportunā rationem diiudicandæ controuerſiæ, quū maior pars ita ſtatuerit. ideo agit ἐπεισοδικῶς, quatenus ſit multitudini tribuēdū. Cuius digreſſionis ſumma eſt, Nō quàm multis, ſed quàm bonis vtamur. Ita parat ſibi aditum ad legitimam diſputationē: cum qua nimirum bene cohæret illud ἐπεισόδιον, In puerorū videlicet inſtitutione maximi eſſe momenti quales præceptores adhibeantur: non quidem vt multos cumulemus præceptores, ſed vt vnum bonum & commodum nobis aſciſcamus.

A στύρακος ἀντελάβετο. ἦν δὲ γέλως καὶ κρότος ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς ὁλκάδος, ἐπί τε τῷ σχήματι αὐτοῦ, καὶ ἐπειδὴ βαλόντος τινὸς λίθῳ παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐπὶ τὸ κατάστρωμα, ἀφίεται τοῦ δόρατος. τότ' ἤδη καὶ οἱ ἐκ τῆς τριήρεως οὐκέτι οἷοί τ' ἦσαν τὸν γέλωτα κατέχειν, ὁρῶντες αἰωρούμενον ἐκ τῆς ὁλκάδος τὸ δορυδρέπανον ἐκεῖνο. ἴσως μὲν οὖν εἴη ἄν τι ταῦτα, ὥσπερ Νικίας λέγει· οἷς δ' οὖν ἐγὼ ἐντετύχηκα, τοιαῦτα ἄττα εἰσίν. ὃ οὖν καὶ ἐξ

B ἀρχῆς εἶπον, ὅτι εἴτε οὕτω σμικρὰς ὠφελείας ἔχει, μάθημα ὄν, εἴτε μὴ ὄν φασὶ καὶ προσποιοῦνται αὐτὸ εἶναι μάθημα, οὐκ ἄξιον ἐπιχειρεῖν μανθάνειν. καὶ γὰρ οὖν μοι δοκεῖ, εἰ μὲν δειλός τις ὢν οἴοιτο δεῖν αὐτὸ ἐπίστασθαι, θρασύτερος ἂν δι' αὐτὸ γενόμενος, ἐπιφανέστερος γένοιτο ἢ οἷος ἦν· εἰ δὲ ἀνδρεῖος, φυλαττόμενος ἂν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, εἰ καὶ σμικρὸν ἐξαμάρτοι, μεγάλας ἂν διαβολὰς ἴσχειν. ἐπίφθονος γὰρ ἡ προσποίησις τῆς τοιαύ-

C της ἐπιστήμης. ὥστ' εἰ μή τι θαυμαστὸν ὅσον διαφέρει τῇ ἀρετῇ τῶν ἄλλων, οὐκ ἔσθ' ὅπως ἄν τις φύγοι τὸ καταγέλαστος γενέσθαι, φάσκων ἔχειν ταύτην τὴν ἐπιστήμην. τοιαύτη τις ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Λυσίμαχε, ἡ περὶ τὸ μάθημα εἶναι σπουδή. χρὴ δ' ὅπερ σοι ἐξ ἀρχῆς ἔλεγον, καὶ Σωκράτη τόνδε μὴ ἀφιέναι, ἀλλὰ δεῖσθαι συμβουλεύειν ὅπη δοκεῖ αὐτῷ περὶ τοῦ προκειμένου. ΛΥ. Ἀλλὰ δέομαι ἔγωγε, ὦ Σώκρατες. καὶ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τοῦ διακρινοῦντος δοκεῖ

D μοι δεῖν ἡμῖν ἡ βουλή. εἰ μὲν γὰρ συνεφερέσθην τώδε, ἧττον ἂν τοῦ τοιούτου ἔδει· νῦν δὲ (τὴν ἐναντίαν γάρ, ὡς ὁρᾷς, Λάχης Νικίᾳ ἔθετο) εὖ δὴ ἔχει καὶ σοῦ ἀκοῦσαι, ποτέρῳ τοῖν ἀνδροῖν σύμψηφος εἶ. ΣΩ. Τί δέ, ὦ Λυσίμαχε; ὁπότε ἂν οἱ πλείους ἐπαινῶσιν ἡμῶν, τούτοις μέλλεις χρῆσθαι; ΛΥ. Τί γὰρ ἄν τις καὶ ποιοῖ, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Ἦ καὶ σύ, ὦ Μελησία, οὕτως ἂν ποιοῖς; κἂν εἴ τις περὶ ἀγωνίας τοῦ

E ὑέος σοὶ βουλὴ εἴη τί χρὴ ἀσκεῖν, ἆρα τοῖς πλείοσιν ἂν ἡμῶν πείθοιο, ἢ 'κείνῳ ὅστις τυγχάνει ὑπὸ παιδοτρίβῃ ἀγαθῷ πεπαιδευμένος, ἢ καὶ ἠσκηκώς; ΜΕ. Ἐκείνῳ εἰκός γε, ὦ Σώκρατες. Σ. Αὐτῷ ἄρ' ἂν μᾶλλον πείθοιο, ἢ τέτταρσιν οὖσιν ἡμῖν. ΜΕ. Ἴσως. ΣΩ. Ἐπιστήμῃ γὰρ (οἶμαι) δεῖ κρίνεσθαι ἀλλ' οὐ πλήθει, τὸ μέλλον καλῶς κρίνεσθαι. ΜΕΝ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ νῦν χρὴ πρῶτον αὐτὸ τοῦτο σκέψασθαι, εἰ ἔστι τις ἡμῶν τεχνικὸς περὶ οὗ

A βουλευόμεθα, ἢ οὔ. καὶ εἰ μὲν ἔστιν, ἐκείνῳ πείθεσθαι, ἑνὶ ὄντι, τοὺς δ' ἄλλους ἐᾶν· εἰ δὲ μή, ἄλλον τινὰ ζητεῖν. ἢ περὶ σμικροῦ οἴεσθε νυνὶ κινδυνεύειν καὶ σὺ καὶ Λυσίμαχος, ἀλλ' οὐ περὶ τούτου τοῦ κτήματος ὃ τῶν ἡμετέρων μέγιστον ὂν τυγχάνει; υἱέων γάρ που ἢ χρηστῶν ἢ τἀναντία γιγνομένων, καὶ πᾶς ὁ οἶκος ὁ τοῦ πατρὸς οὕτως οἰκήσεται ὁποῖοι ἄν τινες οἱ παῖδες γένωνται. ΜΕ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Πολλὴν ἄρα δεῖ προμηθίαν αὐτοῦ ἔχειν. ΜΕ. Πάνυ γε. ΣΩ. Πῶς οὖν ὃ ἐγὼ ἄρτι ἔλεγον ἐσκοποῦμεν ἄν, εἰ ἐβουλόμεθα σκέψασθαι τίς ἡμῶν περὶ ἀγωνίαν τεχνικώτατος; ἆρ' οὐχ ὁ μαθὼν καὶ ἐπιτηδεύσας, ᾧ καὶ διδάσκαλοι ἀγαθοὶ γεγονότες ἦσαν αὐτοῦ τούτου; ΜΕ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩ. Οὐκοῦν ἔτι πρότερον, τίνος ὄντος τούτου ζητοῦμεν τοὺς διδασκάλους; ΜΕ. Πῶς λέγεις; ΣΩ. Ὧδε ἴσως μᾶλλον κατάδηλον ἔσται. οὔ μοι δοκεῖ ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν ὡμολογῆσθαι τί ποτ' ἔστι περὶ οὗ βουλευόμεθα καὶ σκεπτόμεθα, ὅστις ἡμῶν τεχνικός, καὶ τούτου ἕνεκα διδασκάλους ἐκτήσατο, καὶ ὅστις μή. ΝΙ. Οὐ γάρ, ὦ Σώκρατες, περὶ τοῦ ἐν ὅπλοις μάχεσθαι σκοποῦμεν, εἴτε χρὴ αὐτὸ τοὺς νεανίσκους μανθάνειν, εἴτε μή; ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Νικία. ἀλλ' ὅταν περὶ φαρμάκου τίς του πρὸς ὀφθαλμοὺς σκοπῆται, εἴτε χρὴ αὐτὸ ὑπαλείφεσθαι, εἴτε μή, πότερον οἴει τότε εἶναι τὴν βουλὴν περὶ τοῦ φαρμάκου, ἢ περὶ τῶν ὀφθαλμῶν; ΝΙ. Περὶ τῶν ὀφθαλμῶν. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ὅταν ἵππῳ χαλινὸν σκοπῆταί τις εἰ προσοιστέον, ἢ μή, καὶ ὁπότε, τότε που περὶ τοῦ ἵππου βουλεύεται, ἀλλ' οὐ περὶ τοῦ χαλινοῦ; ΝΙ. Ἀληθῆ. ΣΩ. Οὐκοῦν, ἑνὶ λόγῳ, ὅταν τίς τι ἕνεκά του σκοπῇ, περὶ ἐκείνου ἡ βουλὴ τυγχάνει οὖσα οὗ ἕνεκα ἐσκόπει, ἀλλ' οὐ περὶ τοῦ οὗ ἕνεκα ἄλλο ἐζήτει. ΝΙ. Ἀνάγκη. ΣΩ. Δεῖ ἄρα καὶ τὸν σύμβουλον σκοπεῖν ἆρα τεχνικός ἐστιν εἰς ἐκείνου θεραπείαν οὗ ἕνεκα σκοπούμενοι σκοποῦμεν. ΜΕ. Πάνυ γε. ΣΩ. Οὐκοῦν νῦν φαμεν περὶ μαθήματος σκοπεῖν τῆς ψυχῆς ἕνεκα τῆς τῶν νεανίσκων. ΝΙ. Ναί. ΣΩ. Εἴ τις ἄρα ἡμῶν τεχνικὸς περὶ ψυχῆς θεραπείαν, καὶ οἷός τε καλῶς τοῦτο θεραπεῦσαι, καὶ ὅτῳ διδάσκαλοι ἀγαθοὶ γεγόνασι, τοῦτον σκεπτέον. ΛΑ. Τί δέ, ὦ Σώκρατες, οὔπω ἑώρακας ἄνευ διδασκάλων τεχνικωτέρους γεγονότας εἰς ἔνια, ἢ μετὰ διδασκάλων; ΣΩΚ. Ἔγωγε, ὦ Λάχης· οἷς γε σὺ οὐκ ἂν ἐθέλοις πιστεῦσαι, εἰ φαῖεν ἀγαθοὶ εἶναι δημιουργοί· εἰ μή τι σοὶ τῆς αὐτῶν τέχνης ἔργον ἔχοιεν ἐπιδεῖξαι εὖ εἰργασμένον,

arte valeat. qui ſi reperiatur, illi ne vni obtemperandũ ſit, alii verò prætermittendi: ſin minus, aliúſne aliquis inueſtigãdus ſit. [a] Cenſeatíſne tu & Lyſimachus, agi modò rem parui momenti, non verò eam cuius poſſeſſio omnium quæ ad nos pertinet rerum, maximè noſtra interſit. Prout enim filii boni vel mali fuerint, inſtitutionis nimirũ vi, ita & vniuerſa patris adminiſtrabitur familia. ME. Verum ais. SO. Omni igitur cura & cogitatione in eam rem incumbere debemus. ME. Omnino. SOC. B [b] Ecquam igitur conſiderandi rationem iniremus, ſi nobis eſſet propoſitum ecquis in quodam certaminis genere maximè valeret arte atque induſtria: illéne qui & illud didiciſſet, & inſtituto quodã ſuo exercuiſſet, & bonorũ præceptorũ vſus eſſet miniſterio atque induſtria. ME. Mihi quidem videtur. SO. Nonne etiã prius, quídnam illud ſit, cuius præceptores inueſtigaremus? ME. Quomodo ais? SOC. Inde etiam illud fiet magis perſpicuũ. non videtur initio inter nos cõſtitiſſe quídnam illud ſit de quo à nobis inſtituta eſt quæſtio, ecquis C noſtrûm in ea arte præſtet, & hac de cauſa præceptores ſibi cõparauerit, & quis non. NI. Nónne, Socrates, quærebamus de ratione in armis dimicãdi, illa adoleſcẽtibus diſcẽda ſit, néc ne? SO. Omnino, Nicia. ſed quũ de oculorũ remediis quæritur, illáne ſublini oporteat, néc ne: vtrum arbitraris conſiliũ tũc inſtitui de ipſo remedio, an de oculis? NIC. De oculis. SO. Nonne quũ quis de freno quærit, illúdne equo adhibẽdum ſit, prius de equo quàm de fræno cõſiliũ init? NIC. Verum eſt. SO. Vt igitur D rem vno verbo cõplectar, quũ quis aliqua de re conſiliũ init, hac de re cõſultatio eſt, cuius cauſa aliud quæritur, nõ de eo quod quæritur alterius gratia. NIC. Neceſſe eſt. SOC. Oportet igitur diſpicere vtrũ is qui conſilium dat, artis cognitione inſtructus ſit, ad eam rẽ curandã cuius inſtituta diſquiſitio à nobis eſt. NIC. Omnino. SOC. Si igitur noſtrûm aliquis curandorum animorum arte valeat, & poſſit illud præclarè præſtare, & qui peritorum præceptorum opera ſit vſus, hic nimirum à nobis perquirendus eſt. LACH. Nunquámne E vidiſti quoſdam, Socrates, ſine præceptoribus in re quapiam peritiores, quàm adhibitis præceptoribus, euaſiſſe? SOCRATES. Equidem, Laches: quibus tamen nolles fidem adhibere, ſi ſe bonos artifices affirmarent: niſi artis opus quoddam poſſent exhibere rectè elaboratum,

[a] Præfatio, vt ſermonis iſtius momentum intelligatur, liberorũ inſtitutionem eſſe familiarum firmamentum; ac proinde reipubl. quæ ex familiis conſtituitur, & cuius ſeminarium eſt iuuentus.

[b] Deinde, ad commodam inſtitutionis illius rationem, peritos præceptores eſſe perquirẽdos, qui quid hac in re poſſint, oſtẽdant veris effectis. Primùm igitur etiam atque etiam videndum eſſe, quínam illi ſint quorũ diſciplinæ nos committamus: nec vel diligẽtiæ, vel ſumptui, vel cuiquã rei, parcamus. alioqui futurum vt importunorum hominũ, qui ſe præceptores rei incognitæ profiteantur, culpa, & nos pereamus, & ignominia ad bonam alioqui inſtitutionem deriuetur.

…letur intelligẽ
ἆρ' οὐχὶ τίς ἐ-
…μαθὼν &c.
…qui, ἆρ' οὐκ
…μεν ἂν ὅτι
…αθὼν &c.
breuius, ἆρ'
…ὁ μαθών.

vel vnum vel plura. NIC. Hoc verè etiam dicis. SOC. Nos igitur, Laches & Nicia, conſentaneum eſt, quandoquidem Lyſimachus & Meleſias ad conſilium nos hortati ſunt de filiis ſuis, hoc vnum peroptantes vt ipſorum animi euadant optimi, ſi id affirmamus eſſe in noſtra poteſtate: præceptores quoque ipſis commõſtremus, quorum etiam opera nos hactenus fructuoſè vſi fuerimus, & illi in plerorumque etiam aliorum animis excolendis, artis illius ſuæ experimẽtum dederint: deinde, nos etiam ipſos docuiſſe videantur. vel ſiquis noſtrũ præceptorem habuiſſe neget, ſaltem is opera ſua proferat, & oſtendat ecqui Atheniẽſium vel peregrinorum, ſiue liberi ſint ſiue ingenui, illorũ opera boni euaſerint, omnium conſenſu. Quòd ſi nihil horum nobis adſit, illis debemus eſſe autores vt alios ſibi in conſilium adhibeant, neque in aliorum hominum liberis faciant periculum, ac proinde dum eos corrumpunt, maximam nobis conflent inuidiam apud amiciſſimos noſtros. Equidẽ, Lyſimache & Meleſia, primùm de meipſo teſtabor, mihi nunquam huius rei præceptorem extitiſſe, licet à tenera ætate id ſemper concupierim. at ſophiſtis nec poſſum mercedem dare, qui tamen ſoli hac ſe valere facultate teſtabantur, vt me bonũ virum efficerent: nec etiam poſſum id proprio Marte comperire. Si Nicias & Laches illud vel inuenerint, vel didicerint, nihil ſanè mihi mirum eſt, quandoquidem me ſunt locupletiores, vt aliorum operas adhibere queant: & ſimul ætate prouectiores, vt iam id potuerint inuenire. Quare vidẽtur mihi hac erudiendi valere facultate. non enim tam intrepidè de ſtudiis quę ſint iuueni vel inutilia vel vtilia, dixiſſent ſententiã, niſi perſuaſi eſſent ſe illa exploratè tenere. In cęteris verò rebus equidem illis fidem adhibeo. id autem demiratus ſum, eos inter ſe diſſentire. Hoc igitur viciſſim à te flagito, Lyſimache, quemadmodũ modò Laches hortabatur te ne me dimitteres, ſed percõtareris: ita & ego te nũc hortor ne Lachetem Niciámque dimittas, ſed rem ab ipſis quæras. illos enim ita affari potes, Negat Socrates ſe quicquam hac de re intelligere, neque rei diiudicandæ parem eſſe ſe, vter videlicet veſtrûm dicat verum: quippe qui nec ex ſeipſo inueniſſe, neque à quoquam didiciſſe, teſtetur. Tu verò, Laches & Nicia, dicite vtrique nobis, ecquem conueneritis inſtituendæ iuuentutis peritiſſimum hominem: an vel ab alio hæc didiceritis, an inueneritis ipſi: &, ſi didiceritis, ecquis vtriuſque ſit præceptor, & quinã alii eandem artem profiteantur: vt ſi minus

A καὶ ἓν καὶ πλείω. ΝΙΚ. Τοῦτο μὲν ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚ. Καὶ ἡμᾶς ἄρα δεῖ, ὦ Λάχης τε καὶ Νικία, ἐπειδὴ Λυσίμαχος καὶ Μελησίας εἰς συμβουλὴν παρεκαλεσάτην ἡμᾶς περὶ τοῖν υἱέοιν, προθυμούμενοι αὐτοῖν ὅτι ἀρίστας γενέσθαι τὰς ψυχάς, εἰ μὲν φαμὲν ἔχειν, ἐπιδεῖξαι αὐτοῖς καὶ διδασκάλους οἵτινες ἡμῶν γεγόνασιν, αὐτοὶ πρῶτοι ἀγαθοὶ ὄντες, καὶ πολλῶν νέων τεθεραπευκότες ψυχάς· ἔπειτα καὶ ἡμᾶς διδάξαντες φαίνονται.
B ἤ, εἴ τις ἡμῶν αὐτῶν ἑαυτῷ διδάσκαλον μὲν οὔ φησι γεγονέναι, ἀλλ' οὖν ἔργα αὐτὸς αὑτοῦ ἔχειν εἰπεῖν, καὶ ἐπιδεῖξαι τίνες Ἀθηναίων ἢ τῶν ξένων, ἢ δοῦλοι ἢ ἐλεύθεροι, δι' ἐκεῖνον ὁμολογουμένως ἀγαθοὶ γεγόνασιν. εἰ δὲ μηδὲν τούτων ἡμῖν ὑπάρχει, ἄλλους κελεύειν ζητεῖν, καὶ μὴ ἐν ἑτέρων ἀνδρῶν υἱέσι κινδυνεύειν διαφθείροντας, τὴν μεγίστην αἰτίαν ἔχειν ὑπὸ τῶν οἰκειοτάτων. ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Λυσίμαχε καὶ Μελησία, πρῶτος περὶ ἐμαυτοῦ λέγω ὅτι δι-
C δάσκαλός μοι οὐ γέγονε τούτου πέρι· καίτοι ἐπιθυμῶ γε τοῦ πράγματος, ἐκ νέου ἀρξάμενος. ἀλλὰ τοῖς μὲν σοφισταῖς οὐκ ἔχω τελεῖν μισθούς· οἵπερ μόνοι ἐπηγγέλλοντό με οἷοί τ' εἶναι ποιῆσαι καλόν τε κἀγαθόν· αὐτὸς δ' αὖ εὑρεῖν τὴν τέχνην ἀδυνατῶ ἔτι νυνί. εἰ δὲ Νικίας ἢ Λάχης εὕρηκεν, ἢ μεμάθηκεν, οὐκ ἂν θαυμάσαιμι. καὶ γὰρ χρήμασιν ἐμοῦ δυνατώτεροι, ὥστε μαθεῖν παρ' ἄλλων· καὶ ἅμα πρεσβύτεροι, ὥστε ἤδη εὑρηκέναι. δοκοῦσι δή μοι δυνατοὶ εἶναι παιδεῦσαι ἄν-
D θρωπον. οὐ γὰρ ἄν ποτε ἀδεῶς ἀπεφαίνοντο περὶ ἐπιτηδευμάτων νέῳ χρηστῶν τε καὶ πονηρῶν, εἰ μὴ αὑτοῖς ἐπίστευον ἱκανῶς εἰδέναι. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ἔγωγε τούτοις πιστεύω· ὅτι δὲ διαφέρεσθον ἀλλήλοιν, ἐθαύμασα. τοῦτο οὖν σου ἐγὼ ἀντιδέομαι, ὦ Λυσίμαχε, καθάπερ ἄρτι Λάχης μὴ ἀφίεσθαί σε ἐμοῦ διεκελεύετο, ἀλλὰ ἐρωτᾶν· καὶ ἐγὼ νῦν παρακελεύομαί σοι μὴ ἀφίεσθαι Λάχητος, μηδὲ Νικίου, ἀλλ' ἐρωτᾶν· λέγοντα ὅτι ὁ μὲν Σωκράτης
E οὔ φησιν ἐπαΐειν περὶ τοῦ πράγματος, οὐδ' ἱκανὸς εἶναι διακρῖναι ὁπότερος ὑμῶν ἀληθῆ λέγει. οὔτε γὰρ εὑρετὴς οὔτε μαθητὴς οὐδενὸς περὶ τῶν τοιούτων γεγονέναι. σὺ δ', ὦ Λάχης, καὶ Νικία, εἴπατον ἡμῖν ἑκάτερος, τίνι δὴ δεινοτάτῳ συγγεγόνατον περὶ τῆς τῶν νέων τροφῆς· καὶ πότερα μαθόντε παρά του ἐπίστασθον, ἢ αὐτὼ ἐξευρόντε· καὶ εἰ μὲν μαθόντε, τίς ὁ διδάσκαλος ἑκατέρῳ καὶ τίνες ἄλλοι ὁμό-

Vel τοῦτο μ ἀ- ληθὲς, uel τὸ μὲν ἀληθῆ, τι- bendum eſſe ui- detur.

For. πρῶτοι ... ſequatur εἶ...

τεχνοι αὖθις, ἵν' ἂν μὴ ὑμῖν σχολὴ εἴη ἀπὸ τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων, ἐπ' ἐκείνους ἴωμεν, καὶ πείθωμεν ἢ δώροις, ἢ χάρισιν, ἢ ἀμφότερα, ἐπιμεληθῆναι καὶ τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν ὑμετέρων παίδων· ὅπως μὴ καταισχύνωσι τοὺς αὑτῶν προγόνους φαῦλοι γενόμενοι. εἰ δ' αὐτοὶ εὑρεταὶ γεγόνατε τούτου, δότε παραδείγματα τίνων ἤδη ἄλλων ἐπιμεληθέντες, ἐκ φαύλων καλούς τε καὶ ἀγαθοὺς ἐποιήσατε. εἰ γὰρ νῦν ἄρξεσθε πρῶτον παιδεύειν, σκοπεῖν χρὴ μὴ οὐκ ἐν τῷ Καρὶ ὑμῖν ὁ κίνδυνος κινδυνεύεται, ἀλλ' ἐν τοῖς ὑέσι τε καὶ ἐν τοῖς τῶν φίλων παισί· καὶ ἀτεχνῶς τὸ λεγόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν ὑμῖν συμβαίνῃ, ἐν πίθῳ ἡ κεραμία γιγνομένη. λέγετε οὖν τί τούτων ἢ φατὲ ὑμῖν ὑπάρχειν τε καὶ προσήκειν, ἢ οὔ φατε. ταῦτ', ὦ Λυσίμαχε, παρ' αὐτῶν πυνθάνου τε, καὶ μὴ μεθίει τοὺς ἄνδρας.

ΛΥ. Καλῶς μὲν ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ ἄνδρες, Σωκράτης λέγειν. εἰ δὲ βουλομένοις ὑμῖν ἐστὶ περὶ τῶν τοιούτων ἐρωτᾶσθαί τε καὶ διδόναι λόγον, αὐτοὺς δὴ χρὴ γιγνώσκειν, ὦ Νικία τε καὶ Λάχης. ἐμοὶ μὲν γὰρ καὶ Μελησίᾳ τῷδε δῆλον ὅτι ἡδομένοις ἂν εἴη εἰ πάντα ἃ Σωκράτης ἐρωτᾷ ἐθέλοιτε λόγῳ διεξιέναι. καὶ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἠρχόμην ἐντεῦθεν λέγων, ὅτι εἰς συμβουλὴν διὰ ταῦτα ὑμᾶς παρακαλέσαιμεν, ὅτι μεμεληκέναι ὑμῖν ἡγούμεθα, ὡς εἰκός, περὶ τῶν τοιούτων, καὶ ἄλλως, καὶ ἐπειδὴ οἱ παῖδες ὑμῖν ὀλίγου, ὥσπερ οἱ ἡμέτεροι, ἡλικίαν ἔχουσι παιδεύεσθαι. εἰ οὖν ὑμῖν μή τι διαφέρει, εἴπατε, καὶ κοινῇ μετὰ Σωκράτους σκέψασθε, διδόντες τε καὶ δεχόμενοι λόγον παρ' ἀλλήλων. εὖ γὰρ καὶ τοῦτο λέγει ὅδε, ὅτι περὶ τοῦ μεγίστου νῦν βουλευόμεθα τῶν ἡμετέρων. ἀλλ' ὁρᾶτε εἰ δοκεῖ χρῆναι οὕτω ποιεῖν.

ΝΙ. Ὦ Λυσίμαχε, δοκεῖς μοι ὡς ἀληθῶς Σωκράτη πατρόθεν γιγνώσκειν μόνον, αὐτῷ δ' οὐ συγγεγονέναι, ἀλλ' ἢ παιδὶ ὄντι, εἴ που ἐν τοῖς δημόταις μετὰ τοῦ πατρὸς ἀκολουθῶν ἐπλησίασέ σοι, ἢ ἐν ἱερῷ, ἢ ἐν ἄλλῳ τῳ συλλόγῳ τῶν δημοτῶν· ἐπειδὴ δὲ πρεσβύτερος γέγονεν, οὐκ ἐντετυχηκὼς τῷ ἀνδρὶ δῆλος ἔτι εἶ. ΛΥ. Τί μάλιστα, ὦ Νικία; ΝΙ. Οὔ μοι δοκεῖς εἰδέναι ὅτι ὃς ἂν ἐγγύτατα Σωκράτους ᾖ λόγῳ, ὥσπερ γένει, καὶ πλησιάζῃ διαλεγόμενος, ἀνάγκη αὐτῷ, ἐὰν ἄρα καὶ περὶ ἄλλου του πρότερον ἄρξηται διαλέγεσθαι, μὴ παύεσθαι ὑπὸ τούτου περιαγόμενον τῷ λόγῳ, πρὶν ἐμπέσῃ εἰς τὸ διδόναι περὶ αὑτοῦ λόγον, ὅντινα τρόπον νῦν τε ζῇ, καὶ ὅντινα τὸν

A vobis à reip. negotiis ſuperſit otii, ipſi illos adeamus, & vel donis, vel gratia, vel vtroque, ipſis perſuadeamus vt & noſtrorum & veſtrorũ liberorum curam gerant, ne à maioribus degenerent turpémque illam ſibi generíque ſuo ignominiæ notam inurant. quòd ſi vos artem illam per vos inuenistis, adducite in medium eos quos veſtra cura atque diligentia ex perdita atque profligata vita ad bonam frugem reuocaueritis. Etenim ſi nunc primùm docere incipitis, prouidẽdum eſt ne (vt eſt in pro-B uerbio) non in Caris capite, ſed in rebus lõgè pretioſiſſimis, filiis nimirum veſtris & amicorum liberis, fiat periculum: & reuera (vt veteri verbo circumfertur) cõtingat vobis, In dolio figulariam fieri. Ecquid igitur horum affirmatis? idne vobis & adeſſe & competere aſſeritis, an verò negatis? Hoc nimirum, Lyſimache, ab illis percontator, neque eos dimitte. LYS. [a] Præclarè quidem, ô viri, dicere mihi videtur Socrates. An verò vobis iucundum fuerit de his interrogari & rationem reddere, vos ipſi videritis, Nicia & Laches. Mihi ſanè & huic Meleſiæ iucundum fuerit, C ſi omnia quæ Socrates percontatur, dicẽdo velitis explicare. nam & ab initio hinc dicere incepi, idcirco ad conſultandũ vos adhibitos fuiſſe, quòd hæc iampridem vobis curæ fuiſſe arbitraremur, vt conſentaneum eſt, vel eo maximè nomine quòd liberi veſtri, ſicuti & noſtri, ad eam ætatem peruenerint in qua de illis inſtituendis ſit maximè cogitandum. Si igitur nihil veſtra intereſt, dicite, & rem cum Socrate cõmuniter perpendite, expenſis vtrinque rationum momentis. hic enim rectè dicit, D de rerum omnium noſtrarum maxima inſtitutam eſſe deliberationem. ſed videte an ita ſit agendum. NIC. Videris nimirũ, mi Lyſimache, Socratem ex patre tantùm cognoſcere, nullam autem cum ipſo cõſuetudinem habuiſſe vnquam: niſi fortaſſe quum eſſet puer, inter populares patrem ſequutus, vel in templo, vel in alio quopiam populari conuentu, ad te propius acceſſerit: poſtquã autem prouectior factus fuerit, apparet te nunquam cum illo fuiſſe verſatum. LYS. Cur id ais, Nicia? E NIC. [b] Non mihi videris noſſe, eũ eſſe Socratis morem, vt quicunque ſermone tãquam genere ei fuerit proximus, & propius ad eum diſſerendo acceſſerit, neceſſariò deducatur eò, vt quanuis de alio quolibet prius inceperit loqui, non deſinat tamen ab illo ita circumagi ſermonum ambagibus, priuſquam de ſeipſo rationem reddat, & quo pacto nunc viuat, & quo

a Mirè felici ſermonum ſerie & nexu, aliæ quoque notæ boni illius præceptoris quẽ nobis præficiamus, præclarè deſcribuntur: Socrati tamen ὑποθετικῶς re accommodata. Hortatur primùm Lyſimachus ſuo & Meleſiæ nomine, Niciam & Lachetẽ, vt in hanc deliberationem ſeriò incumbant, quippe quæ ſit longè maximi momẽti: quemadmodum teſtatus fuerat Socrates, cum quo vult rem diligenter communicari.

b Nicias ex illo Lyſimachi ſermone occaſionem capit loquẽdi de Socratis more ἐλεγκτικῷ. id eſt, quo res omnes propoſitas diligenter examinabat. quem morem probat ipſe tanquam vtilem & fructuoſum. Erit itaque θεώρημα: Boni præceptoris officium eſſe, diſcipulos non frigidè docere, ſed adhibito examine, illorum animos explorare.

anteacto vitæ tẽpore vixerit modo: poſtquam, inquam, in eum ſtatum inciderit, non prius illum dimiſſurus eſt Socrates, quin omnia hæc diligenter explorarit. ego verò pro ea familiaritate quæ mihi cũ illo interceſſit, ſcio hæc illius opera neceſſariò contingere, & mihi quidẽ etiam hæc euentura, habeo perſuaſum. Illius enim, Lyſimache, conſuetudine delector, & nihil incommodi eſſe arbitror ipſius opera nos admoneri non rectè vel facere vel feciſſe. imò neceſſe eſt eum qui huiuſmodi examen non detrectat, in poſterum prudentiorẽ reddi, qui quidem & velit & conſentaneum eſſe cenſeat, de Solonis ſententia, diſcere quandiu viuit, & non exiſtimare ſenectutem intelligentem per ſe accedere. Mihi itaque neque inſuetũ neque inſuaue fuerit ſi à Socrate ad illud examen explorer. & quidem iamdudũ penè norã non de adoleſcentibus his, ſed de nobis ipſis, præſente Socrate, futurum ſermonẽ. Quocirca, vti modò dicebam, quod ad me quidem attinet, nihil prohibet quominus cum Socrate diſſeram, prout ipſe voluerit. ſed quínam ſit hac de re Lachetis animus prius vellem intelligere. LACH. [a] Vna quadã & ſimplici ratione, Nicia, erga huiuſmodi diſputationes, quæ de ſtudiorum doctrina habentur, equidem afficior: vel certè, ſi velis, non ſimplici, ſed duplici. Videar enim cuipiam huiuſmodi ſermonũ ſtudio, & contrà odio etiam, teneri. quum enim aliquem audio de Virtute aut de alicuius rei ſcientia diſſerentem, & pro rerum de quibus agit dignitate, ſermonem inſtituẽtem, mirum in modum gaudeo, dum decoro quodam & conſentaneo conſenſu, & res & eum qui loquitur, inter ſe conſpirantes contemplor. Atque hic profectò vir MVSICVS mihi videtur pulcherrima quadam harmonia compoſitus atque temperatus, non ad lyræ quidem & ludicrorum inſtrumentorum concentum, ſed ad veræ vitæ modulos conformatus. idem igitur ille ſuam vitam ita componit, vt planè ſit ipſa ſibi congrua atque conſentiens. id eſt, verba actionibus reſpõdeãt, Dorica videlicet non Ionica harmonia: neque verò, arbitror, vel Phrygia, vel Lydia, ſed illa harmonia, quæ ſola Græca eſt. Talis itaque vir mirificè ſuis me verbis delectat, atque efficit vt huiuſmodi ſermonum ſtudioſus eſſe videar. adeo vehementer illius dicta amplector. Qui verò contrà agit, offenſionem ac indignationem parit in animo meo: & quo videtur loqui elegantius, eo magis efficit vt ab illius ſermone videar abhorrere. Socratis quidem verba nondum expertus ſum; ſed ex illius operibus eum prius cognoui, vt quidem mihi videtur: in quibus eum cõperi dignum eſſe qui in magnis ſermonibus verſetur, & magnã obtineat lo-

[a] Laches, Socratis in docendo rationem cõmendans, oſtendit, Illum eſſe bonum & cõmodum præceptorẽ, cuius vita cum verbis concinnè reſpondet. id eſt, qui non modò ore virtutẽ docet, ſed veris vitæ effectis ſimul repræſentat. quæ eſt vera & germana MVSICA: cuius præclara ὑποτύπωσις hic ponitur.

A παρεληλυθότα βίον βεβίωκεν· ἐπειδὰν δ' ἐμπέσῃ, ὅτι οὐ πρότερον αὐτὸν ἀφήσει Σωκράτης πρὶν ἂν βασανίσῃ ταῦτα εὖ τε καὶ καλῶς ἅπαντα. ἐγὼ δὲ συνήθης τέ εἰμι τῷδε, καὶ οἶδ' ὅτι ἀνάγκη ὑπὸ τούτου πάσχειν ταῦτα· καὶ ἔτι γε αὐτὸς ὅτι πείσομαι ταῦτα εὖ οἶδα. χαίρω γὰρ, ὦ Λυσίμαχε, τῷ ἀνδρὶ πλησιάζων· καὶ οὐδὲν οἶμαι κακὸν εἶναι τὸ ὑπομιμνήσκεσθαι ὅτι μὴ καλῶς ἢ πεποιήκαμεν, B ἢ ποιοῦμεν· ἀλλ' εἰς τὸν ἔπειτα βίον προμηθέστερον ἀνάγκη εἶναι τὸν ταῦτα μὴ φεύγοντα, ἀλλ' ἐθέλοντα κατὰ "τοὺς Σόλωνος καὶ ἀξιοῦντα μανθάνειν ἕωσπερ ἂν ζῇ, καὶ μὴ οἰόμενον αὐτῷ τὸ γῆρας νοῦν ἔχον προσιέναι. ἐμοὶ μὲν οὖν οὐδὲν ἄηθες, οὐδ' αὖ ἀηδὲς, ὑπὸ Σωκράτους βασανίζεσθαι· ἀλλὰ καὶ πάλαι σχεδόν τι ἠπιστάμην ὅτι οὐ περὶ τῶν μειρακίων ἡμῖν ὁ λόγος ἔσοιτο, Σωκράτους παρόντος, ἀλλὰ περὶ ἡμῶν αὐτῶν. ὅπερ οὖν λέγω, C τὸ μὲν ἐμὸν οὐδὲν κωλύει Σωκράτει συνδιατρίβειν ὅπως οὗτος βούλεται· Λάχητα δὲ τόνδε ὅρα πῶς ἔχει περὶ τοῦ τοιούτου. ΛΑ. Ἁπλοῦν τό γ' ἐμὸν, ὦ Νικία, περὶ λόγων ἐστίν· εἰ δὲ βούλει, οὐχ ἁπλοῦν, ἀλλὰ διπλοῦν. καὶ γὰρ ἂν δόξαιμί τῳ φιλόλογος εἶναι, καὶ αὖ μισόλογος. ὅταν μὲν γὰρ ἀκούω ἀνδρὸς περὶ ἀρετῆς διαλεγομένου, ἢ περί τινος σοφίας, ὡς ἀληθῶς ὄντος ἀνδρὸς, καὶ ἀξίου τῶν λόγων ὧν λέγει, χαίρω ὑπερφυῶς, θεώμενος ἅμα D τόν τε λέγοντα, καὶ τὰ λεγόμενα ὅτι πρέποντα ἀλλήλοις καὶ ἁρμόττοντά ἐστι· καὶ κομιδῇ μοι δοκεῖ μουσικὸς ὁ τοιοῦτος εἶναι, ἁρμονίαν καλλίστην ἡρμοσμένος· οὐ λύραν, οὐδὲ παιδιᾶς ὄργανα· ἀλλὰ τῷ ὄντι ζῆν ἡρμοσμένος· οὗ αὐτὸς αὑτοῦ τὸν βίον σύμφωνον τοῖς λόγοις πρὸς τὰ ἔργα, ἀτεχνῶς δωριστὶ, ἀλλ' οὐκ ἰαστί· οἴομαι δὲ οὐδὲ φρυγιστὶ, οὐδὲ λυδιστὶ, ἀλλ' ἥπερ μόνη Ἑλληνική ἐστιν ἁρμονία. ὁ μὲν οὖν τοιοῦτος χαίρειν με ποιεῖ φθεγγόμενος, καὶ δοκεῖν E ὁτῳοῦν φιλόλογον εἶναι· οὕτω σφόδρα ἀποδέχομαι παρ' αὐτοῦ τὰ λεγόμενα. ὁ δὲ τἀναντία τούτου πράττων, λυπεῖ με "ὅσῳ ἂν δοκῇ ἄμεινον λέγειν, τοσούτῳ μᾶλλον καὶ ποιεῖ αὖ δοκεῖν εἶναι μισόλογον. Σωκράτους δ' ἐγὼ τῶν μὲν λόγων οὐκ ἔμπειρός εἰμι· ἀλλὰ πρότερον, ὡς ἔοικε, τῶν ἔργων ἐπειράθην· καὶ ἐκεῖ αὐτὸν εὗρον ἄξιον ὄντα λόγων καλῶν, καὶ πα-

For. κατὰ τὸ Σόλωνος, vel potiùs κατὰ τὸ τοῦ Σόλωνος. Alioqui e articulo τοὺς ſ. audiretur aliq accuſatiuus (fortaſſe νόμους) duriuſculè ta

For. καὶ ὅσῳ δοκῇ &c. interpung. poſiti με.

A τῆς παρρησίας. εἰ οὖν καὶ τοῦτο ἔχει, συμβούλομαι τἀνδρί· καὶ ἥδιστ' ἂν ἐξεταζοίμην ὑπὸ τοῦ τοιούτου, καὶ οὐκ ἂν ἀχθοίμην μανθάνων. ἀλλὰ καὶ ἐγὼ τῷ Σόλωνι, ἓν μόνον προσλαβών, ξυγχωρῶ. γηράσκων γὰρ πολλὰ διδάσκεσθαι ἐθέλω ὑπὸ χρηστῶν μόνον. τοῦτο γάρ μοι συγχωρείτω, ἀγαθὸν καὶ αὐτὸν εἶναι τὸν διδάσκαλον· ἵνα μὴ δυσμαθὴς φαίνωμαι, ἀηδῶς μανθάνων. εἰ δὲ νεώτερος ὁ διδάσκων ἔσται, ἢ μήπω ἐν δόξῃ ὤν, ἤ τι ἄλλο τῶν τοιούτων ἔχων, B οὐδέν μοι μελήσει. σοὶ οὖν ἐγώ, ὦ Σώκρατες, ἐπαγγέλλομαι καὶ ἐλέγχειν καὶ διδάσκειν ἐμὲ ὅ,τι ἂν βούλῃ· καὶ μανθάνειν γε ὅ,τι αὖ ἐγὼ οἶδα. οὕτω σὺ παρ' ἐμοὶ διάκεισαι ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας, ᾗ μετ' ἐμοῦ συνδιεκινδύνευσας, καὶ ἔδωκας σαυτοῦ πεῖραν τῆς ἀρετῆς, ἣν χρὴ διδόναι τὸν μέλλοντα δικαίως δώσειν. λέγ' οὖν ὅ,τι σοὶ φίλον, μηδὲν τὴν ἡμετέραν ἡλικίαν ὑπόλογον ποιούμενος. ΣΩΚΡ. Οὐ τὰ ὑμέτερα, ὡς ἔοικεν, C αἰτιασόμεθα μὴ οὐχ ἕτοιμα εἶναι καὶ συμβουλεύειν καὶ συσκοπεῖν. ΛΥ. Ἀλλ' ἡμέτερον δὴ ἔργον, ὦ Σώκρατες. ἕνα γάρ σε ἔγωγε ἡμῶν τίθημι. σκόπει οὖν ἀντ' ἐμοῦ ὑπὲρ τῶν νεανίσκων ὅ,τι δεόμεθα παρὰ τῶνδε πυνθάνεσθαι· καὶ συμβούλευε διαλεγόμενος τούτοις. ἐγὼ μὲν γὰρ καὶ ἐπιλανθάνομαι ἤδη τὰ πολλά, διὰ τὴν ἡλικίαν, ὧν ἂν διανοηθῶ ἐρέσθαι, καὶ αὖ ἃ ἂν ἀκούσω· ἐὰν δὲ μεταξὺ ἄλλοι λόγοι γίγνωνται, οὐ πάνυ μέμνημαι. ὑμεῖς οὖν λέγετε καὶ διέξιτε πρὸς ὑμᾶς αὐ- D τοὺς περὶ ὧν προὐθέμεθα. ἐγὼ δ' ἀκούσομαι, καὶ ἀκούσας αὖ μετὰ Μελησίου τοῦδε ποιήσω τοῦτο ὅ,τι ἂν ὑμῖν δοκῇ.

ΣΩΚ. Πειστέον, ὦ Νικία τε καὶ Λάχης, Λυσιμάχῳ καὶ Μελησίᾳ. ἃ μὲν οὖν νυνδὴ ἐπεχειρήσαμεν σκοπεῖν, τίνες οἱ διδάσκαλοι ἡμῖν τῆς τοιαύτης παιδείας γεγόνασιν, ἢ τίνας ἄλλους βελτίους πεποιήκαμεν, ἴσως μὲν οὐ κακῶς ἔχει ἐξετάζειν καὶ τὰ τοιαῦτα ἡ- E μᾶς αὐτούς· ἀλλ' οἶμαι, καὶ ἡ τοιάδε σκέψις εἰς ταὐτὸν φέρει. σχεδὸν δέ τι καὶ μᾶλλον ἐξ ἀρχῆς εἴη ἄν. εἰ γὰρ ἐτυγχάνομεν ἐπιστάμενοι ὁτουοῦν πέρι, ὅ,τι παραγενόμενόν τῳ, βέλτιον ποιεῖ ἐκεῖνο ᾧ παρεγένετο, καὶ προσέτι οἷοί τε ἐσμὲν αὐτὸ ποιεῖν παραγίγνεσθαι ἐκείνῳ, δῆλον ὅτι αὐτό γε ἴσμεν τοῦτο οὗ πέρι σύμβουλοι ἂν γενοίμεθα, ὡς ἄν τις αὐτὸ ῥᾷστα καὶ ἄριστ' ἂν κτήσαιτο. ἴσως οὖν οὐ μανθάνετέ μου ὅ,τι λέγω, ἀλλ' ὧδε ῥᾷον μαθήσεσθε. εἰ τυγχάνομεν ἐπιστάμενοι ὅτι ὄψις παραγι-

τυγχαίο- uũ ſequã- aſ. itidem verba: & poſt in ſi- co lectio illa extet.

quendi libertatem. Si igitur etiam hoc habet, in eadem ſum cum illo voluntate: & lubentiſſimè ab eo examinarer, neq; moleſtum mihi eſſet ab illo aliquid diſcere. Atqui & Soloni, vbi vnum adiecero, aſſentior. dum enim ſeneſco, diſcere plurima cupio: hac addita exceptione, A bonis tantùm. hoc enim etiam mihi concedat, Se & bonum quoq; eſſe præceptorem: ne & ego ſtupidus indociliſque videar, ſi inuito animo diſcã. An verò is qui docet, vel iunior ſit, vel nondum adeò nominatus, vel aliarum huiuſmodi rerum adiumentis deſtitutus, nihil ſanè laboro. Tibi igitur Socrates, hanc tibi teſtor & polliceor mihi eſſe voluntatem, vt me prout volueris & arguas & doceas: & rurſus diſcas quod ipſe nouerim. Sic certè erga te affectus ſum ex quo die mecum periculũ feciſti, tuãque etiam virtutis dediſti experimentum, eo quo decet modo. Dic igitur ſodes: neque ætatem noſtram grãdiorem vllatenus reuereare. SOC. Nihil eſt (vt apparet) cauſæ cur vos accuſemus, veluti ad vnã conſulendum rémque diſpiciendam minus paratos. LYS. At cõmune omniũ noſtrûm opus eſt, Socrates. te enim vnum è nobis equidem pono. Videris igitur mea cauſa, quid ab iſtis adoleſcentibus in ipſorum gratiam percontari debeamus, & re cum iſtis communicata, conſilium expedi. ego enim iam propter ætatem memoria minus valeo, & in iis quidẽ rebus quas vel ipſe cogito vel ab aliis audio. quòd ſi noui quidã ſermones interciderint, non admodum ſuccurrunt memoriæ. Itaque vos de iis rebus quas propoſuimus, colloquimini & diſſerite inter vos: ego verò & audiam, & de iis quæ audiero, cum hoc Meleſia ita ſtatuã vti vobis commodum videbitur.

[a]SOCR. Parendum eſt, Nicia & Laches, Lyſimacho & Meleſiæ. Quæ verò iam aggreſſi ſumus diſquirere, Quínã videlicet huius diſciplinæ præceptores nobis extiterint, an aliquos alios meliores effecerimus, nõ diſſentaneum ſanè fuerit in hoc ſermone explorando accuratius verſari. quæ quidem diſquiſitio eò videtur referri, quemadmodum initio notauimus. Si enim cuiuſpiam rei cognitionẽ fuerimus conſequuti, quæ quũ alicui inſit, eum reddat meliorem: & præterea poſſimus efficere vt ipſa res ei homini inſit: perſpicuũ profectò eſſet, nos illud ipſum ſcire de quo modò deliberamus, & veram etiam expeditámque illius conſequendi rationem. Fortaſſe quid dicã non intelligitis, ſed hoc exẽplo facilius intelligetis: videlicet, Viſũ

a Alia boni præceptoris nota, Vt i rem quã docere inſtituit, commodo ordine doceat. poſtulare autem legitimum ordinẽ vt primùm, Res ipſa: tũ ipſius conſequendæ ratio intelligatur. Et ita venit ad ſecundam partem, DE FORTITVDINE. de qua primùm ex illius methodi auſpiciis inquirendum ait, Quidnam ipſa ſit: ſecundùm, Qua ratione iuuenibus accedat. Ad fortitudinẽ enim reuocandam eſſe illã armorum tractandorum diſciplinam.

qui oculis ineſt, ſi ſciremus meliores efficere oculos quib⁹ ineſt: & ſi præterea efficere poſſemus vt ipſe oculis ineſſet, perſpicuum eſſet nos & quid ſit Viſus intelligere, de quo deliberaremus, & expeditā verámq; illius cōſequendi rationem. Si enim illud ipſum minimè noſſemus, Quid ſit viſus, quid auditus, vix ac ne vix quidem opportunum cōſilium dare poſſemus in re medica, dum de oculis ſiue auribus ſermo haberetur, qua ratione videlicet liberum auditus ſiue viſus vſum quis habere poſſit. LYS. Vera, Socrates, commemoras. SOC. Nónne, Laches, hi nos modò in conſilium adhibent, vt videamus qua ratione Virtus & ipſorum liberorū animis inſit, & eos reddat meliores? LACH. Planè. SOC. Nónne verò illud prius ſubſternendum eſt, vt norimus quidnā ſit Virtus? ſi enim quidnam ipſa ſit Virtus, penitus ignoraremus, ecquo modo conſilium dare poſſemus de illius comparandæ ratione? LACH. Nullo, vt mihi quidem videtur, Socrates. SOC. Affirmamus igitur prius eſſe tenendum quidnam ipſa ſit. LA. Affirmamus certè. SOC. Nónne ſi id intellexerimus, ipſius naturam planè poterimus explicare? LAC. Quidni? SO. At ne ſanè, mihi crede, de vniuerſa virtute continuò diſpiciamus. id enim maioris fuerit nec neceſſariæ operæ, ſed quādam ipſius partem primùm videamus, an illā ſatis perſpicere poſſimus. hoc enim ordine, vt apparet, facilior nobis fuerit inueſtigatio. LA. Verùm ita vt vis, Socrates, agamus. SO. Ecquam verò Virtutis partem aſſumemus in hac diſquiſitione? nónne perſpicuum eſt illam eſſe aſſumendam, ad quam illa armorum tractandorum diſciplina referatur? hanc autem, FORTITVDINEM eſſe, vulgus arbitratur. nónne? LA. Et maximè quidem ita videtur. SOC. Hoc igitur primùm, Laches, dicere aggrediamur, Quidnam ſit Fortitudo: deinde conſiderabimus etiam ecqua ratione iuuenibus accedat, quantū quidem diſciplinarum inſtitutorúmq; rationibus poteſt. ſed id quod quæro, conator explicare, Quid ſit fortitudo. LA. [a] Nō ſanè per Iouem id dictu difficile eſt. ſi quis enim velit in acie ſtans hoſtes propulſare, nec fugiat, omnino ille fuerit fortis. SOC. Rectè tu quidem, Laches: ſed ego fortaſſe in cauſa ſum te non id reſpondiſſe quod in animo habebam, quum id à te rogarem, ſed aliud quidpiam præter meam ſententiam: quòd videlicet ego obſcurè ſim loquutus. LACH. Quomodo hoc ais, Socrates? SOCRA. Equidem dicam, ſi

a PRIMA & craſſa quidem Fortitudinis deſcriptio: Eſſe fortitudinem, eam vim quā quis in acie ſtans fortiter pugnat. Quam vt μείουρον reprehendit Socrates, quum fortitudo in alias res pleraſque cadat, quas tamen minimè complectatur illa deſcriptio: in eo etiam imperfecta, quòd certis verbis minimè deſignetur.

A νομένη ὀφθαλμοῖς, βελτίους ποιεῖ ἐκείνους οἷς παρεγένετο, καὶ προσέτι οἷοί τε ἐσμὲν ποιεῖν αὐτὴν παραγίνεσθαι ὄμμασι, δῆλον ὅτι ὄψιν γε ἴσμεν αὐτὴν ὅ,τι ποτ' ἐστὶν, ἧς πέρι σύμβουλοι ἂν γενοίμεθα, ὡς ἄν τις αὐτὴν ῥᾷστα καὶ ἄριστα κτήσαιτο. εἰ γὰρ μηδ' αὐτὸ τοῦτο εἰδείημεν ὅ,τι ποτ' ἐστὶν ὄψις, ἢ ὅ,τι ἐστὶν ἀκοὴ, σχολῇ ἄν γε σύμβουλοι ἄξιοι λόγου γενοίμεθα, καὶ ἰατροὶ ἢ περὶ ὀφθαλμῶν, ἢ περὶ ὤτων, ὅντινα τρόπον ἢ ἀκοὴν ἢ ὄψιν B κάλλιστ' ἂν κτήσαιτό τις. ΛΑ. Ἀληθῆ λέγεις, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν, ὦ Λάχης, καὶ νῦν ἡμᾶς τώδε παρακαλεῖτον εἰς συμβουλὴν, τίν' ἂν τρόπον τοῖς ὑέσιν αὐτῶν ἀρετὴ παραγενομένη ταῖς ψυχαῖς ἀμείνους ποιήσειε; ΛΑ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Ἆρ' οὖν τοῦτό γ' ὑπάρχειν δεῖ, τὸ εἰδέναι ὅ,τι ποτ' ἐστὶν ἀρετή; εἰ γάρ που μηδ' ἀρετὴν εἰδείημεν τοπαράπαν ὅ,τι τυγχάνει ὂν, τίνα τρόπον τούτου σύμβουλοι γενοίμεθα ὁτῳοῦν, C ὅπως ἂν αὐτὸ κάλλιστα κτήσαιτο; ΛΑ. Οὐδένα, ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Φαμὲν ἄρα, ὦ Λάχης, εἰδέναι αὐτὸ ὅ,τι ἐστί. ΛΑ. Φαμὲν μέντοι. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ὅ,γε ἴσμεν, κἂν εἴποιμεν δή που τί ἐστι; ΛΑ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚΡ. Μὴ τοίνυν, ὦ ἄριστε, περὶ ὅλης ἀρετῆς σκοπώμεθα εὐθέως (πλέον γὰρ ἴσως ἔργον) ἀλλὰ μέρους τινὸς πέρι πρῶτον ἴδωμεν, εἰ ἱκανῶς ἔχομεν πρὸς τὸ εἰδέναι· καὶ ἡμῖν, ὡς τὸ εἰκὸς, D ῥάων ἡ σκέψις ἔσται. ΛΑ. Ἀλλ' οὕτω ποιῶμεν, ὦ Σώκρατες, ὡς σὺ βούλει. ΣΩΚΡ. Τί οὖν ἂν προελοίμεθα τῶν τῆς ἀρετῆς μερῶν; ἢ δῆλον δὴ ὅτι τοῦτο εἰς ὃ τείνειν δοκεῖ ἡ ἐν τοῖς ὅπλοις μάθησις; δοκεῖ δέ που τοῖς πολλοῖς εἰς ἀνδρίαν. ἢ γάρ; ΛΑ. Καὶ μάλα δὴ οὕτω δοκεῖ. ΣΩΚΡ. Τοῦτο τοίνυν πρῶτον ἐπιχειρήσωμεν, ὦ Λάχης, εἰπεῖν, ἀνδρία τί ποτ' ἐστίν· ἔπειτα μετὰ τοῦτο σκεψώμεθα καὶ ὅτῳ ἂν τρόπῳ τοῖς νεανίσκοις πα- E ραγένοιτο, καθ' ὅσον οἷόν τε ἐξ ἐπιτηδευμάτων τε καὶ μαθημάτων παραγενέσθαι. ἀλλὰ πειρῶ εἰπεῖν ὃ λέγω, τί ἐστιν ἀνδρία. ΛΑ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, οὐ χαλεπὸν εἰπεῖν. εἰ γάρ τις ἐθέλοι ἐν τῇ τάξει μένων ἀμύνεσθαι τοὺς πολεμίους, καὶ μὴ φεύγοι, εὖ ἴσθ' ὅτι ἀνδρεῖος ἂν εἴη. ΣΩΚ. Εὖ μὲν λέγεις, ὦ Λάχης· ἀλλ' ἴσως ἐγὼ αἴτιος, οὐ σαφῶς εἰπὼν, τὸ σὲ ἀποκρίνεσθαι μὴ τοῦτο ὃ διανοούμενος ἠρόμην, ἀλλ' ἕτερον. ΛΑ. Πῶς τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Ἐγὼ φράσω,

ἐὰν οἷός τε γένωμαι. ἀνδρεῖος που οὗτος ὃν καὶ σὺ λέγεις, ὃς ἐν τῇ τάξει μένων μάχεται τοῖς πολεμίοις. ΛΑΧ. Ἔγωγ᾽ οὖν φημί. ΣΩΚΡΑΤ. Καὶ γὰρ ἐγώ. ἀλλὰ τί αὖ ὅδε, ὃς ἂν φεύγων μάχηται τοῖς πολεμίοις, ἀλλὰ μὴ μένων; ΛΑΧ. Πῶς, φεύγων; ΣΩΚΡ. Ὥσπερ που καὶ Σκύθαι λέγονται οὐχ ἧττον φεύγοντες ἢ διώκοντες μάχεσθαι. καὶ Ὅμηρός που ἐπαινῶν τοὺς τοῦ Αἰνείου ἵππους, -Κραιπνὰ μάλ᾽ ἔνθα καὶ ἔνθα- ἔφη αὐτοὺς ἐπίστασθαι -διώκειν ἠδὲ φέβεσθαι: καὶ αὐτὸν τὸν Αἰνείαν κατὰ τοῦτ᾽ ἐνεκωμίασε, κατὰ τὴν τοῦ φόβου ἐπιστήμην· καὶ εἶπεν αὐτὸν εἶναι μήστωρα φόβοιο. ΛΑ. Καὶ καλῶς γε, ὦ Σώκρατες. περὶ ἁρμάτων γὰρ ἔλεγε. καὶ σὺ τὸ τῶν Σκυθῶν, ἱππέων πέρι λέγεις. τὸ μὲν γὰρ ἱππικὸν τὸ ἐκείνων οὕτω μάχεται· τὸ δὲ ὁπλιτικόν τό γε τῶν Ἑλλήνων, ὡς ἐγὼ λέγω. ΣΩΚΡ. Πλήν γ᾽ ἴσως, ὦ Λάχης, τὸ Λακεδαιμονίων. Λακεδαιμονίους γάρ φασιν ἐν Πλαταιαῖς, ἐπειδὴ πρὸς τοῖς γερροφόροις ἐγένοντο, οὐκ ἐθέλειν μένοντας πρὸς αὐτοὺς μάχεσθαι, ἀλλὰ φεύγειν· ἐπειδὴ δ᾽ ἐλύθησαν αἱ τάξεις τῶν Περσῶν, ἀναστρεφομένους ὥσπερ ἱππέας μάχεσθαι, καὶ οὕτω νικῆσαι τὴν ἐκεῖ μάχην. ΛΑΧ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚΡ. Τοῦτο τοίνυν αἴτιον ἔλεγον ὅτι ἐγὼ αἴτιος μὴ καλῶς σε ἀποκρίνασθαι, ὅτι οὐ καλῶς ἠρόμην. βουλόμενος γάρ σου πυθέσθαι μὴ μόνον τοὺς ἐν τῷ ὁπλιτικῷ ἀνδρείους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν τῷ ἱππικῷ, καὶ ἐν ξύμπαντι τῷ πολεμικῷ εἴδει, καὶ μὴ μόνον τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν τοῖς πρὸς τὴν θάλατταν κινδύνοις ἀνδρείους ὄντας, καὶ ὅσοι γε πρὸς νόσους, καὶ ὅσοι πρὸς πενίας, ἢ καὶ πρὸς τὰ πολιτικά, ἀνδρεῖοί εἰσι· καὶ ἔτι αὖ μὴ μόνον ὅσοι πρὸς λύπας ἀνδρεῖοί εἰσιν, ἢ φόβους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐπιθυμίας ἢ ἡδονὰς δεινοὶ μάχεσθαι, καὶ μένοντες ἢ ἀναστρέφοντες. εἰσὶ γάρ που τινές, ὦ Λάχης, καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀνδρεῖοι. ΛΑ. Καὶ σφόδρα, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ἀνδρεῖοι μὲν πάντες οὗτοι εἰσίν· ἀλλ᾽ οἱ μὲν, ἐν ἡδοναῖς, οἱ δ᾽, ἐν λύπαις, οἱ δ᾽, ἐν ἐπιθυμίαις, οἱ δ᾽ ἐν φόβοις, τὴν ἀνδρίαν κέκτηνται· οἱ δέ γ᾽ οἶμαι, δειλίαν ἐν τοῖς αὐτοῖς τούτοις. ΛΑ. Πάνυ γε. ΣΩ. Τί ποτε ὂν ἑκάτερον τοῦτο ἦν, τοῦτο ἐπυνθανόμην. πάλιν οὖν πειρῶ εἰπεῖν, ἀνδρίαν πρῶτον, τί ὂν ἐν πᾶσι τούτοις ταὐτόν ἐστιν. ἢ οὔπω καταμανθάνεις ὃ λέγω; ΛΑ. Οὐ πάνυ τοι. ΣΩ. Ἀλλ᾽ ὧδε λέγω,

τῶν Σκυθῶν iniungo, ut τὸ abundet. hoc ſenſu, τὸ τῶν Σκυθῶν λέγεις περὶ ἱππέων ἐκείνων. id eſt, Quod dixiſti de Scythis, id de illorum equitibus intelligis.

Οὐ πάνυ τοι.

A poſſim. Fortis igitur hic eſt, quem tu deſcribis, qui videlicet in acie ſtans cum hoſtibus decertat. LACH. Equidē illum eſſe aio. SOC. Et ego. ecquid verò de eo dicemus, qui fugiens non ſtans, cum hoſtibus pugnat? LACH. Quomodo, fugiens? SO. Quemadmodum etiam dicuntur Scythæ, non minus fugiendo quàm perſequendo pugnare. & Homerus alicubi Æneæ equos commendans, *Hinc atque hinc illos* ait noſſe *rapidè pugnare vagarique*: ipſúmque adeò Æneam eo nomine commen- B dauit, ex fugiendi videlicet peritia, illúmque dixit eſſe *fugiendi ritè peritum*. LACH. Rectè tu quidem, Socrates: & quod de curribus dixit ille, tu de Scythis equitibus. illorum enim equites ita pugnant: at leuis armaturæ equites apud Græcos quidem, quemadmodum ego dico. SOCR. Exceptis fortaſſe Lacedæmoniis. Hos enim aiunt ad Platæas, quum in ſcutiferos inciſſent, non ſuſtinuiſſe primum impetum, ſed fuſa fuga ſeſe dediſſe in pedes: at quum palantes Perſicæ aciei ordines perturbaſſent, è fuga recreatos ora côuer- C tiſſe veluti equites, & pugnaſſe, atque hoc modo in illa pugna victoriam adeptos. LACH. Vera commemoras. SOC. Illud nimirum eſt quod modò dicebā, me in cauſa fuiſſe cur minus rectè reſpōderes, quòd videlicet non rectè reſponſionem accommodaſſem. Conſilium enim meum erat, non tantùm de his interrogare qui in leuis armaturæ pugnis fortes ſunt, ſed etiā in ipſo equitatu, & in vniuerſa militaris rei forma. nec verò in bellicis illis admini ſtrationibus, ſed & qui in maritimis peri- D culis ſunt fortes: & qui vel in morbis, vel in paupertate, & in ciuilibus diſcriminibus, ſunt fortes. præterea & illi qui in doloris, metus, omniúmque aliarum cupiditatum, etiam voluptatū certaminibus, fortiter depugnant, & ſtantes & ſeſe è fuga conuertentes. in huiuſmodi rebus enim verſatur etiam Fortitudo. LACH. Et maximè quidem, Socrates. SOCR. Nónne omnes hi ſunt fortes? ſed partim in voluptatibus, partim in doloribus, partim vel in cupiditatibus vel in metu variè cerni- E tur illorum fortitudo. & in eaſdē affectiones, opinor, cadit Ignauia. LACH. Omnino. SOC. Hoc nimirum rogabam, vtrum ex his illud eſſet. Rurſum igitur conator explicare Fortitudinis ipſius naturam, & primùm quidnā ſit, quū in his omnibus idem reperiatur. nondúmne ea quæ dico, intelligis? LACH. Non admodum profectó. SOCRAT. Atqui hoc ſanè dico:

quemadmodum ſi quærerem quidnam ſit celeritas, quæ & in currendo cernitur, & in citharæ pulſu, & in ſermone, & in diſcendo, & in aliis multis. illam autem poſſidemus (quod quidem obſeruatione dignum eſt) vel in manuū operationibus, vel crurū, vel oris & vocis, vel cogitationis. nónne ita etiam tu ſtatuis? LACH. Omnino. SO. Siquis igitur à me quærat, Ecquid illud eſſe dicis, Socrates, quod in omnibus celeritatem appellas? illi reſpōderim, Me vocare celeritatem, facultatem illam [ſiue potentiā] quæ exiguo tempore multa perficit & in voce & in curſu, & in aliis omnibus. LA. Rectè tu quidem dicis. SO. Conator quoque eodem modo, Laches, Fortitudinem definire, ecquæ ſit facultas [ſiue potentia] quæ eadem verſatur in voluptate & dolore, & in omnibus iis in quibus eam ineſſe diximus: tum verò Fortitudo nuncupatur. LACH. [a] Videtur igitur eſſe quædam animi tolerātia, ſi id quidē quod per omnia vniuerſim ita aptū eſt natura, de Fortitudine peculiariter dicendum eſt. SOC. Atqui oportet, ſi quidem propriè & accommodatè reſpondere velimus. illud enim mihi profectò videtur, non omnem tolerātiam te arbitrari eſſe fortitudinem. inde autem coniicio, quòd exiſtimem te inter res præclariſſimas Fortitudinem recenſere. LA. Hæc planè mea eſt ſententia. SOC. Nónne huiuſmodi tolerantiam eſſe arbitraris, quæ ſit cum prudentia coniuncta, ac proinde honeſta atque laudabilis? LA. Omnino. SOC. Quid verò? tolerantia quædam deſipiens atque vecors, nónne noxia eſt atque malefica? LA. Eſt. SOCR. Túne igitur illud huiuſmodi quod maleficum eſt atque noxium, cenſebis eſſe honeſtum? LA. Nequaquam æquum eſſet ita cenſere. SOC. Non igitur huiuſmodi tolerantiam fateberis eſſe fortitudinem. quandoquidem inter res honeſtas cenſeri non poteſt: fortitudo autem, honeſta eſt. LACH. Verum ais. SOCR. Prudens igitur tolerantia, ex illo tuo ſermone, eſt fortitudo. LACH. Videtur. SOC. Videamus ſanè, an alicuius rei ratione tantùm ſit illa prudens: an omniū rerum vniuerſim & magnarum & paruarum. exempli cauſa, ſiquis toleret, dum prudenter inſumit pecuniam, perſuaſus futurum vt poſtquam pecuniæ ſumptum fecerit eámque repræſentarit, emolumentum conſequatur: húncne fortem vocaueris? LACH. Non equidem per Iouem. SOCR. At veluti ſiquis medicus, dum vel filium vel alium quemlibet pulmonis difficultate laborantem viderit, & rogantem vt potum vel cibum det, non tamen flectatur, ſed

a SECVNDA Fortitudinis deſcriptio, Eſſe tolerantiam: & quidē huiuſmodi quæ ſit cum prudentia cōiuncta. ſicuti variorū exemplorum inductione probat, ſuo more.

A ὥσπερ ἂν εἰ τάχος ἠρώτων τί ποτ' ἐστὶν, ὃ καὶ ἐν τῷ τρέχειν τυγχάνει ὂν ἡμῖν, καὶ ἐν τῷ κιθαρίζειν, καὶ ἐν τῷ λέγειν, καὶ ἐν τῷ μανθάνειν, καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς. καὶ σχεδόν τι αὐτὸ κεκτήμεθα, οὗ καὶ πέρι ἄξιον λέγειν, ἢ ἐν ταῖς τῶν χειρῶν πράξεσιν, ἢ σκελῶν, ἢ στόματός τε καὶ φωνῆς, ἢ διανοίας. ἢ οὐχ οὕτω καὶ σὺ λέγεις; ΛΑ. Πάνυ γε. ΣΩ. Εἰ τοίνυν τίς με ἔροιτο, ὦ Σώκρατες, τί λέγεις τοῦτο ὃ ἐν πᾶσιν ὀνομάζεις ταχυτῆτα εἶναι, εἴποιμ' ἂν B αὐτῷ ὅτι τὴν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολλὰ διαπραττομένην δύναμιν, ταχυτῆτα ἔγωγε καλῶ καὶ περὶ φωνὴν, καὶ περὶ δρόμον, καὶ περὶ τἆλλα πάντα. ΛΑ. Ὀρθῶς γε σὺ λέγων. ΣΩ. Πειρῶ δὴ καὶ σὺ, ὦ Λάχης, τὴν ἀνδρίαν οὕτως εἰπεῖν, τίς οὖσα δύναμις, ἡ αὐτὴ ἐν ἡδονῇ καὶ ἐν λύπῃ, καὶ ἐν ἅπασιν οἷς δὴ νῦν ἐλέγομεν αὐτὴν εἶναι, ἔπειτα ἀνδρία κέκληται. ΛΑ. Δοκεῖ τοίνυν μοι καρτερία τις εἶναι τῆς ψυχῆς, εἰ τό γε διὰ πάντων περὶ C ἀνδρίας πεφυκὸς δεῖ εἰπεῖν. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν δεῖ, εἴ γε τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρινούμεθα ἡμῖν αὐτοῖς. τοῦτο τοίνυν ἔμοιγε φαίνεται ὅτι οὐ πᾶσά γε (ὡς ἐγᾦμαι) καρτερία, ἀνδρία σοὶ φαίνεται. τεκμαίρομαι δὲ ἐνθένδε. σχεδὸν γάρ τι οἶδα, ὦ Λάχης, ὅτι τῶν πάνυ καλῶν πραγμάτων ἡγῇ σὺ ἀνδρίαν εἶναι. ΛΑ. Εὖ μὲν οὖν ἴσθι ὅτι τῶν καλλίστων. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ἡ μὲν μετὰ φρονήσεως καρτερία, καλὴ κἀγαθή. ΛΑ. Πάνυ γε. ΣΩ. Τί δ' D ἡ μετ' ἀφροσύνης; οὐ τοὐναντίον ταύτῃ βλαβερὰ καὶ κακοῦργος; ΛΑ. Ναί. ΣΩ. Καλὸν οὖν τι φήσεις σὺ εἶναι τὸ τοιοῦτον ὂν κακοῦργόν τε καὶ βλαβερόν; ΛΑ. Οὔκουν δίκαιόν γε, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Οὐκ ἄρα τήν γε τοιαύτην καρτερίαν, ἀνδρίαν ὁμολογήσεις εἶναι, ἐπειδήπερ οὐ καλή ἐστιν· ἡ δὲ ἀνδρία καλόν ἐστιν. ΛΑ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚ. Ἡ φρόνιμος ἄρα καρτερία, κατὰ τὸν σὸν λόγον, ἀνδρία ἂν εἴη. ΛΑ. Ἔοικεν. ΣΩΚ. Ἴδωμεν δὴ, ἡ εἰς τί φρόνιμος· ἢ ἡ εἰς ἅπαντα καὶ E τὰ μεγάλα καὶ τὰ σμικρά. οἷον, εἴ τις καρτερεῖ ἀναλίσκων ἀργύρειον φρονίμως, εἰδὼς ὅτι ἀναλώσας πλεονεκτήσεται, τοῦτον, ἀνδρεῖον καλοῖς ἄν; ΛΑ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε. ΣΩ. Ἀλλ' οἷον, εἴ τις ἰατρὸς ὢν, περιπνευμονίᾳ τοῦ υἱέος ἐχομένου, ἢ ἄλλου τινὸς, καὶ δεομένου πιεῖν ἢ φαγεῖν δοῦναι, μὴ κάμπτοιτο, ἀλλὰ καρτεροῖ;

Hæc uerb… tiam ſepa… per pareſ… uidetur t… ad αὐτὸ … re: hoc ſe… que adeò … quo nos … operæpret. habemus … &c.

Scribo γὰρ uiciſſim π… pro πάνυ … nendum p… fine pag. … dētis, ut al… ſim legitur.

καρτεροῖ; ΛΑ. Οὐδ' ὁπωστιοῦν οὐδ' αὕτη. ΣΩΚ. Ἀλλ' ἐν πολέμῳ καρτεροῦντα ἄνδρα, καὶ ἐθέλοντα μάχεσθαι, φρονίμως λογιζόμενον· εἰδότα μὲν ὅτι βοηθήσουσιν ἄλλοι αὐτῷ, πρὸς ἐλάττους δὲ καὶ φαυλοτέρους μαχεῖται ἢ μεθ' ὧν αὐτός ἐστιν, ἔτι δὲ χωρία ἔχει κρείττω· τοῦτον τὸν μετὰ τῆς τοιαύτης φρονήσεως καὶ παρασκευῆς καρτεροῦντα, ἀνδρειότερον ἂν φαίης ἢ τὸν ἐν τῷ ἐναντίῳ στρατοπέδῳ ἐθέλοντα ὑπομένειν τε καὶ καρτερεῖν; ΛΑ. Τὸν ἐν τῷ ἐναντίῳ ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν ἀφρονεστέρα γε ἡ τούτου ἢ ἡ τοῦ ἑτέρου καρτερία. ΛΑ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Καὶ τὸν μετ' ἐπιστήμης ἄρ' ἱππικῆς καρτεροῦντα ἐν ἱππομαχίᾳ, ἧττον φήσεις ἀνδρεῖον εἶναι, ἢ τὸν ἄνευ ἐπιστήμης; ΛΑ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩ. Καὶ τὸν μὲν μετὰ σφενδονητικῆς, ἢ τοξικῆς, ἢ ἄλλης τινὸς τέχνης καρτεροῦντα; ΛΑ. Πάνυ γε. ΣΩ. Καὶ ὅσοι ἐὰν ἐθέλωσιν εἰς φρέαρ καταβαίνοντες καὶ κολυμβῶντες καρτερεῖν, ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ μὴ ὄντες δεινοὶ, ἢ ἔν τινι ἄλλῳ τοιούτῳ, ἀνδρειοτέρους φήσεις τῶν ταῦτα δεινῶν; ΛΑ. Τί γὰρ ἄν τις ἄλλο φαίη, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Οὐδὲν, εἴπερ οἴοιτό γε οὕτως. ΛΑ. Ἀλλὰ μὴν οἶμαί γε. ΣΩ. Καὶ μήν που ἀφρονεστέρως γε, ὦ Λάχης, οἱ τοιοῦτοι κινδυνεύουσί τε καὶ καρτεροῦσιν, ἢ οἱ μετὰ τέχνης αὐτὸ πράττοντες. ΛΑ. Φαίνονται. ΣΩ. Οὐκοῦν αἰσχρὰ ἡ ἄφρων τόλμα τε καὶ καρτέρησις ἐν τῷ πρόσθεν ἐφάνη ἡμῖν οὖσα καὶ βλαβερά. ΛΑ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ἡ δέ γε ἀνδρία ὡμολόγητο καλόν τι εἶναι. ΛΑ. Ὡμολόγητο γάρ. ΣΩ. Νῦν δ' αὖ πάλιν φαμὲν, ἐκεῖνο τὸ αἰσχρὸν, τὴν ἄφρονα καρτέρησιν, ἀνδρίαν εἶναι. ΛΑ. Ἐοίκαμεν. ΣΩ. Καλῶς οὖν σοι δοκοῦμεν λέγειν; ΛΑ. Μὰ τὸν Δί', ὦ Σώκρατες, ἐμοὶ μὲν οὔ. ΣΩ. Οὐκ ἄρα που, κατὰ τὸν σὸν λόγον, δωριστὶ ἡρμόσμεθα ἐγώ τε καὶ σὺ ὦ Λάχης· τὰ γὰρ ἔργα οὐ ξυμφωνεῖ ἡμῖν τοῖς λόγοις. ἔργῳ μὲν γὰρ, ὡς ἔοικε, φαίη ἄν τις ἡμᾶς ἀνδρίας μετέχειν· λόγῳ δ', ὡς ἐγᾦμαι, οὐκ ἄν, εἰ νῦν ἡμῶν ἀκούσειε διαλεγομένων. ΛΑ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΣΩΚ. Τί οὖν; δοκεῖ καλὸν εἶναι, οὕτως ἡμᾶς διακεῖσθαι; ΛΑ. Οὐδ' ὁπωστιοῦν. ΣΩ. Βούλει οὖν ᾧ λέγομεν πειθώμεθα, τό γε τοσοῦτον; ΛΑ. Τὸ ποῖον δὴ τοῦτο; καὶ τίνι τούτῳ; ΣΩΚ. Τῷ λόγῳ ὃς καρτερεῖν κελεύει.

A ſed toleret? LACH. Neque hæc vllo modo. SOC. At in bello tolerantem virum, & prudenter ſubductis rationibus pugnæ cupiditate inflammatum, de auxilio nimirum planè perſuaſum, ſibíque etiam cũ infirmioribus rem fore, & æquiori loco pugnam futuram: nónne hunc huiuſmodi cautione & prudentia tolerantem, fortiorem appellaueris, quàm cum qui in alio exercitu nullis his præſidiis munitus paret ſe ad tolerantiam? LACH. Equidem illum qui in cõtrario exercitu ſit, dignum
B eſſe Fortis appellatione exiſtimarem. SO. Atqui imprudentior eſt huius quàm alterius tolerantia. LACH. Verum ais. SOC. Eúmne qui in equeſtri certamine cum aliqua equeſtri peritia, tolerans eſt, minus dices fortem, quàm eum qui ſine vlla ſciẽtia? LACH. Mihi quidem videtur. SOC. Eúmne etiam qui tolerans eſt, ſine vel funditoriæ, vel iaculatoriæ, vel cuiuſlibet alterius ſcientiæ, cognitione antegreſſa? LA. Omnino. SOCR. Et qui vellent ſeſe in puteum præcipites dare, & ibi natando tolerare, quũ tamen id præſtare non poſ
C ſent, vel aliud aliquid aggredi vellent ſine vlla artis peritia, hóſne fortiores appellares, quàm eos qui horũ eſſent periti? LA. Ecquid aliud affirmaret quiſquam? SOCR. Nihil: ſi id ſentiret. LACH. Atqui hoc quidem ſentio. SOC. Sed & imprudentius etiam, Laches, periclitantur illi & tolerant, quàm ii qui cum arte aliqua hoc agunt. LACH. Videntur. SOC. Nónne inſipiẽs illa atque vecors audacia & tolerantia, turpis & pernicioſa, ex iis quæ ſuperius ſunt explicata, apparuit? LACH. Omnino.
D SOCR. Atqui dedimus, fortitudinem honeſtum quiddam eſſe. LACH. Ita dedimus. SOCR. Nunc tamen affirmamus, turpem illam vecordémque tolerantiam, eſſe fortitudinem. LACH. Videmur id affirmare. SOCR. Arbitraríſne nos ita rectè loqui? LACH. Non ego quidem per Iouem, Socrates. SOCR. Non igitur ego & tu, Laches, Dorico concentu temperati ſumus, ſicuti modò dicebas. res enim verbis minimè reſpondet. diceret enim quiſpiam nos reipſa fortitudine or-
E natos eſſe: verbo autem (vt quidem arbitror) non item, ſi nos modò diſſerentes audiret. LACH. Veriſſimè dicis. SOCR. Quid igitur? pulchrúmne arbitraris nos ita affectos eſſe? LACH. Nequaquam profectò. SOCRAT. Vin' igitur ei quod dicimus pareamus, & hoc tantillum ei cõdonemus? LA. Quale illud eſt? & cui verò? SO. Sermoni qui docet nos tolerantes eſſe.

Si igitur velis, in huius rei inueſtigatione perſeueremus, & toleranter in ea inhæreamus: ne ipſa nos fortitudo derideat, quòd eam non ſatis fortiter viriliterque inueſtigemus: ſi quidem verum eſt quod ſæpe inculcauimus, Fortitudinem eſſe tolerantiam. LACH. Ego verò ita ſum animo comparatus vt minimè prius deſiſtendum ſtatuam [quàm res ad exitum fuerit perducta] licet in hoc genere ſermonis ſim planè peregrinus. Sed me quidam contentionis ardor aduerſus ea inſtigat quæ iam ſunt à nobis commemorata: & reuera indignor ſi animi mei ſenſa commodè explicare non poſſum. Mihi enim complecti mente atque intelligẽtia videor quídnam ſit Fortitudo: neſcio tamen quo pacto hæc me modò ſubterfugerit cognitio, vt eam quidem verbis comprehendere non poſſim. SOC. Nónne, mi Laches, boni eſt atque induſtrii venatoris, feræ quæ effugerit veſtigiis inſiſtere concitato etiam curſu, neque illã dimittere? LACH. Omnino. SOC. Vin' ergo hunc Niciam ad hanc venationem impellamus, ſiqua in re nobis maiori ſagacitate præſtat atq; induſtria? LACH. Quídni velim? SO. Agedum igitur, mi Nicia, viris amicis qui hac verborum tempeſtate percelluntur, & ſe ex hac difficultate expedire nõ poſſunt, opem auxiliúmq; ferto, ſiquo modo potes. in quas enim anguſtias cõiecti ſimus, vides. Tu verò diſertè expone quid ſentias eſſe fortitudinẽ, & nos ex hoc dubitationis æſtu libera, tuámque ſententiam ratione confirma.

TERTIA deſcriptio ſiue nota Fortitudinis: Eſſe δεινῶν & θαρραλέων ſcientiã. Sciẽtiæ tamẽ appellationẽ latius extendit Nicias: & meritò reprehenditur à Lachete, quòd indefinitè & laxè eam notet, & ad alias res effundat quæ fortitudini quadrare nullo modo poſsint.

NIC. Videmini igitur, Socrates, iamdudum non rectè Fortitudinẽ definire. Illud enim quod ex te ſæpenumero audiui, modò prætermiſſum eſt à vobis. SO. Ecquódnam verò, Nicia? NIC. Sæpenumero te dicentem audiui, Hactenus vnumquemque noſtrum his in rebus bonum eſſe, quatenus illarum ſit ſapiens atque intelligens: quarum verò imperitus ſit, in illis nequam [id eſt, inutilem atque ineptũ.] SOC. Vera profectò ais, Nicia. NIC. Nónne ſi vir Fortis eſt bonus, etiam peritus eſt atque intelligens? SO. Audiſtin' Laches? LA. Equidem. non tamẽ ſatis quod ille ait intelligo. SO. Ego verò videor mihi intelligere: & mihi quidem videtur ille Fortitudinem arbitrari eſſe quandam ſapientiam atque ſcientiã. LA. Ecquã, Socrates, ſapientiam? SO. Nónne id ab hoc quæris? LA. Equidem. SO. Agedum ergo, Nicia, dic ecquam ſapientiam Fortitudini tribuas. non enim eam quæ in tibicinum arte verſatur. NIC. Nequaquam. SO. Neq; verò citharistarũ. NIC. Neutiquam. SOCR. Ecquæ verò ipſa illa eſt ſcientia? & qua in re verſatur? LACH. Rectiſſimè eum ſanè rogas, Socrates. dicat verò ecquam illam eſſe ſentiat. NIC. Hanc equidem, Laches, arbitror eſſe formidabilium, & eorum quæ firma animi audacia & fiducia geri debẽt,

A εἰ οὖν βούλει, καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τῇ ζητήσει ἐπιμείνωμέν τε καὶ καρτερήσωμεν· ἵνα μὴ καὶ αὐτὴ ἡμῶν αὐτὴ ἡ ἀνδρία καταγελάσῃ, ὅτι οὐκ ἀνδρείως αὐτὴν ζητοῦμεν· εἰ ἄρα πολλάκις αὐτὴ ἡ καρτέρησις ἐστὶν ἀνδρία. ΛΑ. Ἐγὼ μὲν ἕτοιμος, ὦ Σώκρατες, μὴ προαφίστασθαι· καίτοι ἀήθης γ' εἰμὶ τῶν τοιούτων λόγων· ἀλλά τίς με καὶ φιλονεικία εἴληφε πρὸς τὰ εἰρημένα, καὶ ὡς ἀληθῶς ἀγανακτῶ εἰ οὑτωσὶ

B ἃ νοῶ μὴ οἷός τ' εἰμὶ εἰπεῖν. νοεῖν μὲν γὰρ ἔμοιγε δοκῶ περὶ ἀνδρίας ὅ,τι ἐστίν· οὐκ οἶδα δ' ὅπῃ με ἄρτι διέφυγεν, ὥστε μὴ ξυλλαβεῖν τῷ λόγῳ αὐτὴν, καὶ εἰπεῖν ὅ,τι ἐστίν. ΣΩ. Οὐκοῦν ὦ φίλε τὸν ἀγαθὸν κυνηγέτην μεταθεῖν χρὴ, καὶ μὴ ἀνιέναι. ΛΑ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΣΩ. Βούλει οὖν καὶ Νικίαν τόνδε παρακαλῶμεν ἐπὶ τὸ κυνηγέσιον, εἴ τι ἡμῶν εὐπορώτερός ἐστι; ΛΑ. Βούλομαι. πῶς γὰρ

C οὔ; ΣΩ. Ἴθι δὴ ὦ Νικία, ἀνδράσι φίλοις χειμαζομένοις ἐν λόγῳ καὶ ἀποροῦσι βοήθησον, εἴ τινα ἔχεις δύναμιν. τὰ μὲν γὰρ δὴ ἡμέτερα ὁρᾷς ὡς ἄπορα. σὺ δ' εἰπὼν ὅ,τι ἡγῇ ἀνδρίαν εἶναι, ἡμᾶς τε τῆς ἀπορίας ἔκλυσαι, καὶ αὐτὸς ἃ νοεῖς τῷ λόγῳ βεβαίωσαι.

ΝΙ. Δοκεῖτε τοίνυν μοι πάλαι οὐ καλῶς, ὦ Σώκρατες, ὁρίζεσθαι τὴν ἀνδρίαν. ὃ γὰρ ἐγὼ σοῦ ἤδη καλῶς λέγοντος ἀκήκοα, τούτῳ οὐ χρῆσθε. ΣΩ. Ποίῳ δὴ, ὦ Νικία;

D ΝΙ. Πολλάκις ἀκήκοα σοῦ λέγοντος, ὅτι ταῦτα ἀγαθὸς ἕκαστος ἡμῶν, ἅπερ σοφός· ἃ δὲ ἀμαθὴς, ταῦτα δὲ κακός. ΣΩ. Ἀληθῆ μέντοι νὴ Δία λέγεις ὦ Νικία. ΝΙ. Οὐκοῦν εἴπερ ὁ ἀνδρεῖος ἀγαθὸς, δῆλον ὅτι σοφός ἐστιν. ΣΩ. Ἤκουσας ὦ Λάχης; ΛΑ. Ἔγωγε· καὶ οὐ σφόδρα γε μανθάνω ὃ λέγει. ΣΩ. Ἀλλ' ἐγὼ δοκῶ μανθάνειν· καί μοι δοκεῖ ὁ ἀνὴρ σοφίαν τινὰ τὴν ἀνδρίαν λέγειν. ΛΑ. Ποίαν, ὦ Σώκρατες, σοφίαν; ΣΩ. Οὐκοῦν τόνδε

E τοῦτο ἐρωτᾷς; ΛΑ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Ἴθι δὴ, αὐτῷ εἰπὲ ὦ Νικία, ποία σοφία ἀνδρία ἂν εἴη, κατὰ τὸν σὸν λόγον. οὐ γάρ που ἥ γε αὐλητική. ΝΙ. Οὐδαμῶς. ΣΩ. Οὐδὲ μὴν ἡ κιθαριστική. ΝΙ. Οὐδῆτα. ΣΩ. Ἀλλὰ τίς δὴ αὕτη, ἢ τίνος ἐπιστήμη; ΛΑ. Πάνυ μὲν οὖν ὀρθῶς αὐτὸν ἐρωτᾷς. ὦ Σώκρατες· καὶ εἰπέτω γε τίνα φησὶν αὐτὴν εἶναι. ΝΙ. Ταύτην ἔγωγε, ὦ Λάχης, τὴν τῶν δεινῶν καὶ θαρραλέων ἐπιστήμην,

A καὶ ἐν πολέμῳ, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. ΛΑ. Ὡς ἄτοπα λέγει, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Πρὸς τί τοῦτ' εἶπες βλέψας, ὦ Λάχης; ΛΑ. Πρὸς τί; χωρὶς δή που σοφία ἐστὶν ἀνδρίας. ΣΩ. Οὔκουν φησί γε Νικίας. ΛΑ. Οὐ μέντοι μὰ Δία· ταῦτά τοι καὶ ληρεῖ. ΣΩ. Οὐκοῦν διδάσκωμεν αὐτὸν, ἀλλὰ μὴ λοιδορῶμεν. ΝΙ. Οὐκ· ἀλλά μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, Λάχης ἐπιθυμεῖν κἀμὲ φανῆναι μηδὲν λέγοντα, ὅτι καὶ αὐτὸς ἄρτι τοιοῦτός τις ἐφαίνη. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Νικία· καὶ πειράσομαί γε ἀποφῆναι. οὐδὲν γὰρ λέγεις. ἐπεὶ αὐτίκα ἐν ταῖς νόσοις οὐχὶ οἱ ἰατροὶ τὰ δεινὰ ἐπίστανται; ἢ οἱ ἀνδρεῖοι δοκοῦσί σοι ἐπίστασθαι; ἢ τοὺς ἰατροὺς σὺ ἀνδρείους καλεῖς; ΝΙ. Οὐδ' ὁπωστιοῦν. ΛΑ. Οὐδέ γε τοὺς γεωργοὺς οἶμαι. καίτοι τά γε ἐν τῇ γεωργίᾳ δεινὰ οὗτοι δή που ἐπίστανται, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοὶ ἅπαντες τὰ ἐν ταῖς αὑτῶν τέχναις δεινά τε καὶ θαῤῥαλέα ἴσασιν· ἀλλ' οὐδέν τι μᾶλλον οὗτοι ἀνδρεῖοί εἰσιν. ΣΩ. Τί δοκεῖ Λάχης λέγειν, ὦ Νικία; ἔοικε μέντοι λέγειν τι. ΝΙ. Καὶ γὰρ λέγει γέ τι, οὐ μέντοι ἀληθές γε. ΣΩ. Πῶς δή; ΝΙ. Ὅτι οἴεται τοὺς ἰατροὺς πλέον τι εἰδέναι περὶ τοὺς κάμνοντας, ἢ τὸ ὑγιεινὸν εἰπεῖν οἷόν τε καὶ νοσῶδες· οἱ δὲ δή τοι τοσοῦτον μόνον ἴσασιν. εἰ δὲ δεινόν τῳ τοῦτό ἐστι τὸ ὑγιαίνειν, μᾶλλον ἢ τὸ κάμνειν, ἡγῇ σὺ τουτὶ, ὦ Λάχης, τοὺς ἰατροὺς ἐπίστασθαι; ἢ οὐ πολλοῖς οἴει ἐκ τῆς νόσου ἄμεινον εἶναι μὴ ἀναστῆναι, ἢ ἀναστῆναι; τοῦτο γὰρ εἰπέ· σὺ πᾶσι φῂς ἄμεινον εἶναι ζῆν; καὶ οὐ πολλοῖς κρεῖττόν γε τεθνάναι; ΛΑ. Ἔγωγε τοῦτό γε. ΝΙ. Οἷς οὖν τεθνάναι λυσιτελεῖ, ταὐτὰ οἴει δεινὰ εἶναι καὶ οἷς ζῆν; ΛΑ. Οὐκ ἔγωγε. ΝΙ. Ἀλλὰ τοῦτο δὴ σὺ δίδως τοῖς ἰατροῖς γιγνώσκειν, ἢ ἄλλῳ τινὶ δημιουργῷ, πλὴν τῷ τῶν δεινῶν ἐπιστήμονι; οἷον ἐγὼ ἀνδρεῖον καλῶ. ΣΩ. Κατανοεῖς, ὦ Λάχης, ὅ,τι λέγει. ΛΑ. Ἔγωγε, ὅτι γε τοὺς μάντεις καλεῖ τοὺς ἀνδρείους. τίς γὰρ δὴ ἄλλος εἴσεται ὅτῳ ἄμεινον ζῆν ἢ τεθνάναι; καίτοι σὺ, ὦ Νικία, πότερον ὁμολογεῖς μάντις εἶναι, ἢ οὔτε μάντις, οὔτε ἀνδρεῖος; ΝΙ. Τί δέ; μάντει αὖ οἴει προσήκειν, τὰ δεινὰ γιγνώσκειν καὶ τὰ θαῤῥαλέα; ΛΑ. Ἔγωγε. τίνι γὰρ ἄλλῳ; ΝΙ. Ὧι ἐγὼ λέγω, πολὺ μᾶλλον, ὦ βέλτιστε. ἐπεὶ μάντιν γε τὰ σημεῖα μόνον δεῖ γιγνώσκειν τῶν ἐσομένων, εἴτε τῳ θάνατος, εἴτε νόσος, εἴτε ἀποβολὴ χρημάτων ἔσται, εἴτε νίκη,

...r. οἷόν τι, κακά- particula τι, ut in τοῦτό τι: sensu, Quàm ...ere qualia ſint ...ubria & mor...a. At terti...io particulam ſcribendum ...t, ut opinor, ...τι εἶναι.

& in bello & in aliis omnibus. LACH. Quàm abſurda ait, Socrates. SOC. Quorſum hoc dicis, Laches? LACH. Quorſum verò? ſapientia enim à fortitudine ſciungitur. SOC. Nequaquam hoc dicit Nicias. LACH. Non certè per Iouem: & hactenus delirat. SOCR. Itaque ipſum doceamus, non autem cõuitiis proſcindamus. NIC. Non ſanè illum conuitiari exiſtimo. ſed mihi videtur Laches hoc cupere vt ego nihil dicere videar, æquè ac ipſe huiuſmodi apparuit modò. LACH. Ita nimirum, Nicia: & conabor quidem efficere vt talis videaris. nihil enim dicis. Ex hoc enim exemplo continuò animaduerte, Nónne medici in morbis formidabilia norunt? an fortes videntur tibi id noſſe? an medicos appellas fortes? NIC. Nequaquam. LACH. Neque verò arbitror agricolas: quanquam illi nimirum ſciunt formidabilia, quæ in agricolationem cadunt: & omnes adeò alii artifices in ſuis artibus formidabilia ipſa norunt, nihilominus tamen fortes minimè ſunt. SOC. Quid tibi videtur Laches dicere, mi Nicia? aliquid profectò mihi dicere videtur. NIC. Et certè aliquid dicit, non tamen verum. SOC. Quomodo autem? NIC. Quoniam exiſtimat medicos amplius aliquid noſſe circa ægrotos, quàm vt tãtùm poſſint dicere quid ſit ſalubre & quid morboſum. at illi tantùm videlicet hoc norunt: vtrum verò formidabile alicui hoc ſit, vt vel ſanus ſit, vel ægrotet, cẽſéſne horum quicquam medicum intelligere? annon multis arbitraris melius eſſe è morbo non conualeſcere, quàm cõualeſcere? hoc enim dicito, Túne omnibus melius eſſe arbitraris, viuere? & non potius melius eſſe, mori? LACH. Hoc equidem. NIC. Quibus verò præſtat mori, eadémne formidabilia eſſe exiſtimas, quæ & illis quibus mori? LACH. Non equidem. NIC. Huiúſne igitur rei cognitionem medico tribuis, aut alii cuipiam opifici, præterquam ei qui rerum formidabilium ſciens atque peritus eſt? quem ego Fortem voco. SOCR. Animaduertíſne Laches, quid dicat Nicias? LACH. Equidem: illum videlicet Fortes appellare vates. ecquis enim alius cognouerit eccui præſtet viuere quàm mori? Atqui Nicia, vtrum fateris vatem eſſe te, vel neque vatem neque fortem? NIC. Nunquid vatem decere exiſtimas, formidabilia illa & quaſi læta cognoſcere? LACH. Equidem. ecquénam enim alium? NIC. Eum, mihi crede, de quo ego nunc verba facio. quandoquidem ad vatem tantùm pertinet ſigna rerum futurarum noſſe, ſiue mors cuipiam immineat, ſiue morbus, ſiue bonorum amiſſio, ſiue victoria,

ſiue clades vel belli, vel alterius cujuſpiam certaminis. Ecquid autem ex his cuique vel pati vel non pati præſtet, cur ad vatem potius ſpectat de his iudicium ferre, quàm ad alium quemlibet? LACH. At ego profectò quid illa ſibi velint minimè intelligo, Socrates. neq; enim vatem, neque medicum neque alium quenquam diſertè notat, quem Fortem vocet: niſi deum quempiā illum eſſe ſtatuat. Mihi quidē videtur Nicias nolle ingenuè fateri, ſe nihil dicere: ſed vltro citróq; circumfertur, ſuā illam dubitationem occultans. Quanquā poteramus quoque modò ego & tu, mi Socrates, eodem modo tergiuerſari, ſi vellemus minimè videri nobis loqui repugnātia. Equidē ſi in foro res nobis eſſet, aliqua id niti ratione videretur: nunc autē quid opus eſt in hoc familiari colloquio fruſtra ſe verbis inanibus ornare? SOC. Nihil quidem, mea ſententia, Laches. ſed videamus ne Nicias aliquid dicere ſibi videatur, neque verborum ornandorum gratia hoc dicat. ipſum igitur dilucidius ſuam ſententiam explicantem audiamus: & ſiquid dicere videatur, cedamus ei: ſinminus, eum doceamus. LACH. Tu igitur Socrates, ſi percontari velis, percontare: ego verò ſatis ſupérque eum percontatus ſum. SOC. At nihil prohibet me porrò aliquid amplius ab eo ſciſcitari. communis enim erit & meo & tuo nomine percontatio. LA. Omnino.

SOC. [a]Dic igitur mihi, Nicia, vel potius nobis (nam mihi & Lacheti communis eſt oratio) Fortitudinémne eſſe ais ſcientiam rerum formidabiliū & earum quæ audacter geri debent? NIC. Equidem. SO. Hac autem de re iudicium ferre, non cuiuſlibet eſſe hominis: quandoquidem neque medicus neque vates hac de re iudicauerit: neque fortis erit, niſi hanc eandem ſcientiam fuerit conſequutus. nónne ita dixiſti? NIC. Ita ſané. SOCR. Quocirca, vt prouerbio dicitur, Haud quælibet ſus hoc nouerit, neque adeò fortis fuerit. NI. Non mihi videtur. SOCRAT. Inde perſpicuum eſt, Nicia, te minimè credere Crommyoniam ſuem fortem fuiſſe. hoc autem dico, non ioco quidem: verùm arbitror, eum qui ita loquatur, nullius bruti animantis admittere fortitudinem: neque concedere, brutum quoddam ita ſapiens eſſe, vt quæ pauci homines propter magnam difficultatem vix cognoſcant, ea affirmet à leone, ſeu pardo, ſeu apro, cognoſci. Sed neceſſe eſſe eum qui ita vt tu Fortitudinē definierit, dicere, leonem & ceruum & taurum & ſimiam, ad fortitudinem æquè natura eſſe comparata. NICIAS.

a Ἐπεξεργασία ſuperioris deſcriptionis: Illud videlicet τὸ δεινὸν & θαρραλέον diſtinguendum eſſe, ne feris animantibus aliiſque rebus huiuſmodi importunè quadret. ſicuti copioſe docet.

A εἴτε ἧττα ἢ πολέμου, ἢ ἄλλης τινὸς ἀγωνίας. ὅ,τι δέ τῳ ἄμεινον τούτων ἢ παθεῖν ἢ μὴ παθεῖν, τί μᾶλλον μάντει προσήκει κρῖναι, ἢ ἄλλῳ ὁτῳοῦν; ΛΑΧ. Ἀλλ' ἐγὼ τοῦτο οὐ μανθάνω, ὦ Σώκρατες, ὅ,τι βούλεται λέγειν. οὔτε γὰρ μάντιν, οὔτε ἰατρὸν, οὔτε ἄλλον οὐδένα δηλοῖ ὄντινα λέγει τὸν ἀνδρεῖον, εἰ μὴ εἰ θεόν τινα λέγει αὐτὸν εἶναι. ἐμοὶ μὲν οὖν φαίνεται Νικίας οὐκ ἐθέλειν γενναίως ὁμολογεῖν ὅτι οὐδὲν λέγει, ἀλλὰ στρέφεται B ἄνω καὶ κάτω, ἐπικρυπτόμενος τὴν αὑτοῦ ἀπορίαν. καίτοι κἂν ἡμεῖς οἷοί τε ἦμεν ἄρτι ἐγώ τε καὶ σὺ τοιαῦτα στρέφεσθαι, εἰ ἐβουλόμεθα μὴ δοκεῖν ἐναντία ἡμῖν αὐτοῖς λέγειν. εἰ μὲν οὖν ἐν δικαστηρίῳ ἡμῖν οἱ λόγοι ἦσαν, εἶχεν ἄν τινα λόγον ταῦτα ποιεῖν· νῦν δὲ τί ἄν τις ἐν ξυνουσίᾳ τοιᾷδε μάτην κενοῖς λόγοις αὐτὸς ἂν αὑτὸν κοσμοῖ; ΣΩ. Οὐδὲν οὐδ' ἐμοὶ δοκεῖ, ὦ Λάχης· ἀλλ' ὁρῶμεν C μὴ Νικίας οἴεταί τι λέγειν, καὶ οὐ λόγου ἕνεκα ταῦτα λέγει. αὐτοῦ οὖν σαφέστερον πυθώμεθα τί ποτε νοεῖ· καὶ ἐάν τι φαίνηται λέγων, ξυγχωρησόμεθα· εἰ δὲ μὴ, διδάξομεν. ΛΑ. Σὺ τοίνυν, ὦ Σώκρατες, εἰ βούλει πυνθάνεσθαι, πυνθάνου· ἐγὼ δ' ἴσως ἱκανῶς πέπυσμαι. ΣΩ. Ἀλλ' οὐδέν με κωλύει. κοινὴ γὰρ ἔσται ἡ πύστις ὑπὲρ ἐμοῦ τε καὶ σοῦ. ΛΑ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Λέγε δή μοι ὦ Νικία, μᾶλλον δ' ἡμῖν (κοινούμεθα γὰρ ἐγώ τε καὶ Λάχης τὸν λόγον) τὴν ἀνδρίαν, ἐπιστήμην φὴς D δεινῶν τε καὶ θαρραλέων εἶναι; ΝΙΚ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Τοῦτο δὲ οὐ παντὸς δὴ εἶναι ἀνδρὸς γνῶναι, ὁπότε γε μήτε ἰατρὸς μήτε μάντις αὐτὸ γνώσεται· μηδὲ ἀνδρεῖος ἔσται, ἐὰν μὴ αὐτὴν ταύτην τὴν ἐπιστήμην προσλάβῃ. οὐχ οὕτως ἔλεγες; ΝΙΚ. Οὕτω μὲν οὖν. ΣΩ. Κατὰ τὴν παροιμίαν ἄρα τῷ ὄντι οὐκ ἂν πᾶσα ὗς γνοίη, οὐδ' ἂν ἀνδρεία γένοιτο. ΝΙ. Οὔ μοι δοκεῖ. ΣΩ. Δῆλον δὴ, ὦ Νικία, ὅτι οὐ- E δὲ τὴν Κρομμυωνίαν ὗν πιστεύεις σύ γε ἀνδρείαν γεγονέναι. τοῦτο δὲ λέγω, οὐ παίζων, ἀλλ' ἀναγκαῖον οἶμαι τῷ ταῦτα λέγοντι, μηδενὸς θηρίου ἀποδέχεσθαι ἀνδρίαν, ἢ ξυγχωρεῖν, θηρίον τι οὕτω σοφὸν εἶναι, ὥστε ἃ ὀλίγοι ἀνθρώπων ἴσασι, διὰ τὸ χαλεπὰ εἶναι γνῶναι, ταῦτα λέοντα, ἢ πάρδαλιν, ἤ τινα κάπρον φάναι εἰδέναι. ἀλλ' ἀνάγκη ὁμοίως λέοντα καὶ ἔλαφον καὶ ταῦρον καὶ πίθηκον πρὸς ἀνδρίαν φάναι πεφυκέναι, τὸν τιθέμενον ἀνδρίαν τοῦθ' ὅπερ σὺ τίθεσαι. ΝΙΚΙΑΣ.

Νὴ τοὺς θεοὺς καὶ εὖ λέγεις, ὦ Σώκρατες. ΛΑ. Καὶ ἡμῖν ὡς ἀληθῶς τοῦτο ἀπόκριναι, ὦ Νικία, πότερον σοφώτερα φῂς ἡμῶν ταῦτα εἶναι τὰ θηρία, ἃ πάντες ὁμολογοῦμεν ἀνδρεῖα εἶναι, ἢ πᾶσιν ἐναντιούμενος, τολμᾷς μηδὲ ἀνδρεῖα αὐτὰ καλεῖν. ΝΙ. Οὐ γάρ τι, ὦ Λάχης, ἔγωγε ἀνδρεῖα καλῶ, οὔτε θηρία, οὔτε ἄλλο οὐδὲν τὸ τὰ δεινὰ ὑπὸ ἀνοίας μὴ φοβούμενον, ἀλλ' ἄφοβον καὶ μωρόν. ἢ καὶ τὰ παιδία πάντα οἴει με ἀνδρεῖα καλεῖν, ἃ δι' ἄνοιαν οὐδὲν δέδοικεν; ἀλλ' οἶμαι, τὸ ἄφοβον καὶ τὸ ἀνδρεῖον οὐ ταυτόν ἐστιν. ἐγὼ δὲ ἀνδρείας μὲν καὶ προμηθείας πάνυ τισὶν ὀλίγοις οἶμαι μετεῖναι· θρασύτητος δὲ καὶ τόλμης καὶ τοῦ ἀφόβου μετὰ ἀπρομηθείας, πάνυ πολλοῖς καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ παίδων καὶ θηρίων. ταῦτ' οὖν ἃ σὺ καλεῖς ἀνδρεῖα καὶ οἱ πολλοὶ, ἐγὼ θρασέα καλῶ· ἀνδρεῖα δὲ, τὰ φρόνιμα, περὶ ὧν λέγω. ΛΑΧ. Θέασαι ὦ Σώκρατες, ὡς εὖ ὅδε ἑαυτὸν δὴ, ὡς οἴεται, κοσμεῖ τῷ λόγῳ· οὓς δὲ πάντες ὁμολογοῦσιν ἀνδρείους εἶναι, τούτους ἀποστερεῖν ἐπιχειρεῖ ταύτης τῆς τιμῆς. ΝΙΚ. Οὔκουν ἔγωγε, ὦ Λάχης· ἀλλὰ θάρρει. φημὶ γάρ σε εἶναι σοφὸν, καὶ Λάμαχόν γε, εἴπερ ἐστὲ ἀνδρεῖοι· καὶ ἄλλους γε συχνοὺς Ἀθηναίων. ΛΑΧ. Οὐδὲν ἐρῶ πρὸς ταῦτα, ἔχων εἰπεῖν, ἵνα μή με φῇς ὡς ἀληθῶς Αἰξωνέα εἶναι. ΣΩ. Μηδέ γε εἴπῃς ὦ Λάχης. καὶ γάρ μοι δοκεῖς οὐδὲ ᾐσθῆσθαι ὅτι ὅδε ταύτην τὴν σοφίαν παρὰ Δάμωνος τοῦ ἡμετέρου ἑταίρου παρείληφεν· ὁ δὲ Δάμων τῷ Προδίκῳ πολλὰ πλησιάζει, ὃς δὴ δοκεῖ τῶν σοφιστῶν κάλλιστα τὰ τοιαῦτα ὀνόματα διαιρεῖν. ΛΑΧΗΣ. Καὶ γὰρ πρέπει, ὦ Σώκρατες, σοφιστῇ τὰ τοιαῦτα μᾶλλον κομψεύεσθαι, ἢ ἀνδρὶ ὃν ἡ πόλις ἀξιοῖ αὐτῆς προεστάναι. ΣΩΚΡΑΤ. Πρέπει μέντοι, ὦ μακάριε, τῶν μεγίστων προεστατοῦντι, μεγίστης φρονήσεως μετέχειν· δοκεῖ δέ μοι Νικίας ἄξιος εἶναι ἐπισκέψεως, ὅποι ποτὲ βλέπων τοὔνομα τοῦτο τίθησι τὴν ἀνδρείαν. ΛΑΧ. Αὐτὸς τοίνυν σκόπει, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Τοῦτο μέλλω ποιεῖν, ὦ ἄριστε. μὴ μέντοι με οἴου ἀφήσειν σε τῆς κοινωνίας τοῦ λόγου, ἀλλὰ πρόσεχε τὸν νοῦν, καὶ σὺ σκόπει τὰ λεγόμενα. ΛΑΧ. Ταῦτα δὴ ἔστω, εἰ δοκεῖ χρῆναι. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ δοκεῖ. σὺ δὲ Νικία λέγε ἡμῖν πάλιν

...m γάρ τι. annot. in 192.

...ur etiam ά- ...,itidémque ...ur, paulo ...Quá lectio- ...equitur Fic. inſcitiam in- ...

A Præclarè tu quidem per deos loqueris, mi Socrates. LACH. Nobis verò reuera expone, Nicia, vtrum has feras nobis hominibus ſapientiores eſſe exiſtimes, quas omnes vno ore fortes eſſe fatemur: vel cōtra omnium opinionē, audeas negare illas eſſe fortes. NIC. Nequaquam ego, Laches, fortes appello brutas animantes: neque verò illud nomen cuiquam tribuo quod mentis penuria non reformidat res formidabiles, ſed timoris expers & ſtupidum voco. Fortéſne me vocare pueros exiſtimas, qui nihil timent propter re-
B rum imperitiam? At mea quidem ſententia, non idem ſunt Forte & Timoris expers. ego verò fortitudinem & prouidentiam in paucos quoſdam cadere exiſtimo: audaciam verò, timoris expertem, & inconſultam quandam ferocitatem, in multis & viris & mulieribus & pueris, & brutis etiam animantibus, perſpici. Itaque hæc quæ tu Fortia ex vulgi vſu appellas, ego Audacia voco: Fortia verò, prudentia eſſe aio, de quibus hæc mea oratio eſt inſtituta. LACH. Vide Socrates
C quàm bellè Nicias ſeipſum verbis ornare exiſtimet: quos tamen omnes fortes eſſe fatentur, eos hoc honore conatur defraudare. NIC. Non equidem, Laches. ſed bono animo eſto. Te enim & Lamachum, multóſque alios Athenienſes, ſi quidem fortes eſtis, ſapientes eſſe aio. LACH. Nihil ad hæc reſpondebo, quanuis non mihi deſit quod dicam: ne me reuera AExonenſem [id eſt calumniatorem] dicas. SOCR. Neque hoc quidem dicas, Laches. non enim videris animad-
D uertiſſe hunc à Damone amico noſtro atque familiari tantam ſapientiam accepiſſe: Damo autem cum Prodico frequenter verſatur, qui cæteris ſophiſtis antecellere videtur, in huiuſmodi nominum pulcherrimis diſtinctionibus. LACH. Has elegantias, Socrates, conſectari potius ſophiſtam decet, quàm virum illum quem ciuitas ſuis rebus vult præeſſe. SOC. Decet nimirum, mi Laches, eum qui res maximas gerit, maxima quoque prudentia ornatum eſſe. at mihi quidem illud conſi-
E deratione dignum eſſe videtur, ecquo tandem conſilio hoc nomen Fortitudinis impoſuerit. LACH. Tu ipſe, Socrates, rem perpendito. SOCRAT. Faciam id quidem, vir optime. ne tamen arbitreris te ab hac ſermonis ſocietate dimitti, ſed tu animum aduerte, & quæ dicuntur perſpice. LACH. Ita eſto, ſi neceſſarium hoc modo videatur. SOCRAT. Atqui videtur. tu verò Nicia dic rurſus nobis

a Altera pars iſtius ἐπεξεργασίας, & illa quidem συσκευαστική. Primùm igitur docet in illa deſcriptione, Genus eſſe notādum. id eſt, Virtutem. quæ quidem ſuo ambitu multas ſub ſe ſpecies ſiue partes complecta tur.

repetito initio. [a]noſti enim Fortitudinem initio iſtius diſputationis veluti Virtutis partem à nobis fuiſſe conſideratam. NIC. Omnino. SOC. Nónne & tu ita reſpondiſti, vt quemadmodū Fortitudo vna pars eſt, ita & aliæ ſint Virtutis partes, quæ ad communem quandam Virtutis vniuerſitatem reuocatæ, ipſæ etiam communi Virtutis nomine nuncupétur? NIC. Quídni? SOC. Túne eaſdem quas ego partes nominas? ego verò præter Fortitudinem, voco etiam virtutes alias: nimirum, Temperātiam, Iuſtitiam, & alia huiuſmodi. nónne & tu? NI. Omnino. SO. Agedum ergo. hæc enim mutuo conſenſu inter nos cōſtant. Itaque de formidabilibus & iis quæ audenti animo ſuſcipere debemus, diſpiciamus: ne tu alia quædam, nos contrà alia diſquiri arbitremur. quæ verò nos exiſtimamus, tibi exponemus. tu verò niſi nobiſcum conſenſeris, docebis. [b]Ea nos [Δεινά, id eſt, FORMIDABILIA] eſſe opinamur, quæ δέος, [id eſt, formidinē] afferūt. Θαῤῥαλέα verò [.i. quæ audacter ſuſcipi debent] quædam huiuſmodi quæ formidinem afferunt nullam: non quidem illa quæ vel præterita ſunt vel adſunt mala, ſed quæ impendent & quaſi expectantur. δέος enim [.i. formidinem] eſſe futuri mali expectationem atque metū. nónne etiam tibi ita videtur, Laches? LACH. Ita prorſus, Socrates. SOCR. Noſtram igitur hac de re ſententiam, Nicia, audis, nimirum δεινά [.i. formidabilia] eſſe futura mala: θαῤῥαλέα verò [.i. huiuſmodi quæ præſenti animo geri debent] bona futura, vel certè non mala. túne ita an aliter ſentis? NIC. Ita prorſus. SOC. Harúmne rerum ſcientiam appellas Fortitudinem? NIC. Hanc ipſam omnino. SOC. [c]Inſuper verò an in hoc tertio nobiſcum ſentias, ſanè videamus. NIC. Ecquódnam illud eſt? SOC. Equidem tibi exponam. Mihi enim & huic videtur, quorumcunque ſciētia quæpiam eſt, non aliam eſſe ſcientiam præteritorū quatenus cōtigerūt: aliā præſentiū, quatenus fiunt: aliam futurorū, quatenus optimè fieri poſſint, ſed eiuſdem eſſe ſciētiæ hæc omnia cognoſcere & de his ferre iudicium. quemadmodū de ſalubri, in omnes temporis articulos, non alia quæpiā ars quàm Medicina quæ vna eſt, proſpicit & ea quæ fiunt, & facta & futura ſunt, quatenus videlicet fiant. Et in iis diiudicādis quoque quæ è terra naſcuntur, Agricultura eodem modo verſatur. De bello etiā vos ipſi teſtimonium perhibetis, Militarē diſciplinā vt de omnibus quidē rebus quę ad bellum ſpectant, ita de iis quæ ad futurū pertinēt, pulcherrimè prouidere. neque illā vaticinii imperio ſubiiciendā cenſetis, ſed principatū potius obtinere: quippe quæ cognoſcat ea quæ ad bellum ſpectāt & quæ ſunt & quæ

b Deinde, illam differentiam eſſe commoda explicatione determinandam: vt videlicet notimus quid ſit δεινόν, quid θαῤῥαλέον. ſicuti ipſe diſertè explicat.

c Nouus ἔλεγχος illius differentiæ δεινῶν & θαῤῥαλέων: quæ quidem ita definita erat, vt ad futurum referrentur. quod oſtendit repugnare Scientiæ, quæ vt eſt vniuerſalium, ita omnes temporis διορισμοὺς id eſt articulos, complectitur. id eſt, præteritum, præſens, futurū.

A ἐξ ἀρχῆς, οἶσθ' ὅτι τὴν ἀνδρίαν κατ' ἀρχὰς τοῦ λόγου ἐσκοποῦμεν, ὡς μέρος ἀρετῆς σκοποιῶτες. ΝΙΚ. Πάνυ γε. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ σὺ τοῦτο ἀπεκρίνω ὡς μόριον, ὄντων δὴ καὶ ἄλλων μερῶν, ἃ ξύμπαντα ἀρετὴ κέκληται; ΝΙΚ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἅπερ ἐγώ, καὶ σὺ ταῦτα λέγεις; ἐγὼ δὲ καλῶ πρὸς ἀνδρίᾳ σωφροσύνην, καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἄλλ' ἄττα τοιαῦτα. οὐ καὶ σύ; ΝΙΚ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Ἔχε δή. ταῦτα μὲν γὰρ ὁμολογοῦμεν. B περὶ δὲ τῶν δεινῶν καὶ θαῤῥαλέων σκεψώμεθα, ὅπως μὴ σὺ μὲν ἄλλ' ἄττα ἡγῇ, ἡμεῖς δὲ ἄλλα. ἃ μὲν οὖν ἡμεῖς ἡγούμεθα, φράσομέν σοι· σὺ δὲ ἂν μὴ ὁμολογῇς, διδάξεις. ἡγούμεθα δ' ἡμεῖς δεινὰ μὲν εἶναι ἃ καὶ δέος παρέχει· θαῤῥαλέα δέ, ἃ μὴ δέος παρέχει. δέος δὲ παρέχει οὐ τὰ γεγονότα οὐδὲ τὰ παρόντα τῶν κακῶν, ἀλλὰ τὰ προσδοκώμενα. δέος γὰρ εἶναι προσδοκίαν μέλλοντος κακοῦ. ἢ οὐχ οὕτω δοκεῖ καί σοι, ὦ Λάχης; ΛΑ. Πάνυ C γε σφόδρα, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Τὰ μὲν ἡμέτερα τοίνυν, ὦ Νικία, ἀκούεις, ὅτι δεινὰ μὲν τὰ μέλλοντα κακά φαμεν εἶναι· θαῤῥαλέα δέ, τὰ μὴ κακὰ ἢ ἀγαθὰ μέλλοντα. σὺ δὲ ταύτῃ ἢ ἄλλῃ περὶ τούτων λέγεις; ΝΙΚ. Ταύτῃ ἔγωγε. ΣΩΚΡ. Τούτων δέ γε τὴν ἐπιστήμην, ἀνδρίαν προσαγορεύεις; ΝΙΚ. Κομιδῆ γε. ΣΩΚΡ. Ἔτι δὴ τὸ τρίτον σκεψώμεθα εἰ ξυνδοκεῖ σοί τε καὶ ἡμῖν. ΝΙΚ. Τὸ ποῖον δὴ τοῦτο; ΣΩΚ. Ἐγὼ D δὴ φράσω. δοκεῖ γὰρ δὴ ἐμοί τε καὶ τῷδε, περὶ ὅσων ἐστὶν ἐπιστήμη, οὐκ ἄλλη μὲν εἶναι περὶ γεγονότος, εἰδέναι ὅπῃ γέγονεν· ἄλλη δὲ περὶ γιγνομένων, ὅπῃ γίγνεται· ἄλλη δέ, ὅπῃ ἂν κάλλιστα γένοιτο καὶ γενήσεται τὸ μήπω γεγονός· ἀλλ' ἡ αὐτή. οἷον περὶ τὸ ὑγιεινὸν εἰς ἅπαντας τοὺς χρόνους, οὐκ ἄλλη τις ἢ ἰατρική, μία οὖσα, ἐφορᾷ καὶ γιγνόμενα καὶ γεγονότα, καὶ γενησόμενα, ὅπῃ γενήσεται. καὶ περὶ τὰ E ἐκ τῆς γῆς αὖ φυόμενα ἡ γεωργία ὡσαύτως ἔχει. καὶ δή που τὰ περὶ τὸν πόλεμον αὐτοὶ ἂν μαρτυρήσαιτε ὅτι ἡ στρατηγία κάλλιστα προμηθεῖται, τά τε ἄλλα καὶ περὶ τὸ μέλλον ἔσεσθαι. οὐδὲ τῇ μαντικῇ οἴεται δεῖν ὑπηρετεῖν, ἀλλὰ ἄρχειν, ὡς εἰδυῖα κάλλιον τὰ περὶ τὸν πόλεμον καὶ γιγνόμενα καὶ γενησό-

μένα· καὶ ὁ νόμος οὕτω τάττει, μὴ τὸν μάντιν τοῦ στρατηγοῦ ἄρχειν, ἀλλὰ τὸν στρατηγὸν τοῦ μάντεως. φήσομεν ταῦτα, ὦ Λάχης; ΛΑ. Φήσομεν. ΣΩΚΡ. Τί δέ; σὺ ἡμῖν, ὦ Νικία, ξυμφῄς; περὶ τῶν αὐτῶν τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην καὶ ἐσομένων καὶ γιγνομένων καὶ γεγονότων ἐπαΐειν; ΝΙΚ. Ἔγωγε. δοκεῖ γάρ μοι οὕτως, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν, ὦ ἄριστε, καὶ ἡ ἀνδρία, τῶν δεινῶν ἐπιστήμη ἐστὶ καὶ θαρραλέων, ὡς φῄς. ἢ γάρ; ΝΙΚ. Ναί. ΣΩΚΡ. Τὰ δὲ δεινὰ ὡμολόγηται, καὶ τὰ θαρραλέα, τὰ μὲν, μέλλοντα ἀγαθὰ, τὰ δὲ, μέλλοντα κακὰ εἶναι. ΝΙΚ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Ἡ δέ γ' αὐτὴ ἐπιστήμη τῶν αὐτῶν καὶ μελλόντων καὶ πάντως ἐχόντων εἶναι. ΝΙ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩΚΡ. Οὐ μόνον ἄρα τῶν δεινῶν καὶ θαρραλέων ἡ ἀνδρία ἐπιστήμη ἐστίν. οὐ γὰρ μελλόντων μόνον περὶ τῶν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν ἐπαΐει, ἀλλὰ καὶ γιγνομένων καὶ γεγονότων, καὶ πάντως ἐχόντων, ὥσπερ αἱ ἄλλαι ἐπιστῆμαι. ΝΙΚ. Ἔοικε. ΣΩΚΡ. Μέρος ἄρα ἀνδρίας ἡμῖν, ὦ Νικία, ἀπεκρίνω σχεδόν τι τρίτον· καίτοι ἡμεῖς ἠρωτῶμεν ὅλην ἀνδρίαν ὅ,τι εἴη. καὶ νῦν δὲ, ὡς ἔοικε, κατὰ τὸν σὸν λόγον, οὐ μόνον δεινῶν τε καὶ θαρραλέων ἐπιστήμη ἡ ἀνδρία ἐστὶν, ἀλλὰ σχεδόν τι ἡ περὶ πάντων ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν, καὶ πάντως ἐχόντων (ὡς νῦν αὖ ὁ σὸς λόγος) ἀνδρία ἂν εἴη. οὕτως αὖ μετατίθεσαι; ἢ πῶς λέγεις, ὦ Νικία; ΝΙΚ. Ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Δοκεῖ οὖν σοι, ὦ δαιμόνιε, ἀπολείπειν ἄν τι ὁ τοιοῦτος ἀρετῆς, εἴπερ εἰδείη τά τε ἀγαθὰ πάντα καὶ παντάπασιν ὡς γίγνεται, καὶ γενήσεται, καὶ γέγονε, καὶ τὰ κακὰ ὡσαύτως; καὶ τοῦτον οἴει σὺ ἐνδεᾶ εἶναι σωφροσύνης, ἢ δικαιοσύνης τε καὶ ὁσιότητος, ᾧ γε μόνῳ προσήκει καὶ περὶ θεοὺς καὶ περὶ ἀνθρώπους ἐξευλαβεῖσθαί τε τὰ δεινὰ καὶ τὰ μὴ, καὶ τἀγαθὰ πορίζεσθαι, ἐπισταμένῳ ὀρθῶς προσομιλεῖν; ΝΙΚ. Λέγειν τὶ, ὦ Σώκρατες, μοὶ δοκεῖς. ΣΩΚΡ. Οὐκ ἄρα, ὦ Νικία, μόριον ἀρετῆς ἂν εἴη τὸ νῦν σοὶ λεγόμενον, ἀλλὰ σύμπασα ἀρετή. ΝΙΚ. Ἔοικε. ΣΩΚΡ. Καὶ μὴν ἔφαμέν γε τὴν ἀνδρίαν μόριον εἶναι ἓν τῶν τῆς ἀρετῆς. ΝΙΚ. Ἔφαμεν γάρ. ΣΩΚΡ. Τὸ δέ γε νῦν λεγόμενον οὐ φαίνεται. ΝΙΚ. Οὐκ ἔοικεν. ΛΑ. Οὐκ ἄρα εὑρήκαμεν, ὦ Νικία, ἀνδρία ὅ,τι ἐστίν. ΝΙΚ. Οὐ φαινόμεθα. ΣΩΚΡ. Καὶ μὴν ἔγωγε, ὦ φίλε Νικία, ᾤμην σε εὑρήσειν,

A futura ſunt: & de his lex diſertè canat, VTI NE VATES IMPERATORI imperet, ſed imperator vati. iſtáne Laches affirmabimus? LA. Certé. SO. Túne conſentis nobiſcum Nicia, Ad eiuſdem ſcientiæ efficaciam pertinere, vt & de præſentibus & præteritis & futuris cognoſcat? NIC. Equidem aſſentior. ita enim mihi videtur, Socrates. SOCR. Nónne, mi Nicia, Fortitudo etiam erit rerum formidabilium ſcientia & earum quæ præſenti a-
B nimo geri debent, quemadmodum ais? nónne? NIC. Certé. SOCR. Δεινὰ igitur illa & θαρραλέα, mutuo conſenſu definita ſunt, eſſe, hæc quidem futura bona: illa autem, futura mala. NIC. Omnino. SOCR. Eadem verò eſt ſcientia earundem rerum præteritarum, præſentium & futurarum, & quæ denique quolibet modo poſſunt exiſtere. NIC. Ita ſe res habet. SOC. [a]Non igitur Fortitudo ſcientia tãtùm eſt rerum δεινῶν & θαρραλέων [.i. formidabilium & quæ præſenti animo geri debent. non enim futura duntaxat bona maláve intel-
C ligit: ſed & præſentia & præterita, & quæ quouis alio modo eſſe poſſunt, ſicuti aliæ ſcientiæ, perſpicit. NIC. Videtur. SOC. Partem igitur quãdam Fortitudinis reſpondiſti, Nicia: quanuis vniuerſam fortitudinem quæreremus, quænam ipſa eſſet. & nunc quidem, vt ex tuo ſermone perſpicitur, non tantùm Fortitudo erit δεινῶν illorum & θαρραλέων ſcientia, ſed omnium bonorum & malorum, & quæ quouis modo ſe habent (ſicuti ipſis verbis dixiſti) For-
D titudo certè eſſet. mutáſne ſententiam tuã, an ita omnino ſtatuis, Nicia? NIC. Ita mihi planè videtur. SOCR. Aliquem igitur, vir diuine, arbitraris deſiderari huiuſmodi hominẽ, qui omnia bona quæ ad virtutem ſpectant, animo norit. id eſt, & vt ſint & vt fuerint & vt futura ſint: & mala eodem modo? cúmque virum indigere tẽperãtia, ſiue iuſtitia & ſanctitate: ad quem etiam pertineat de rebus & diuinis & humanis definitè cauere, & bonorum malorúmque diſcrimina in illis norit, ratio-
E némq; proinde præſcribat bonorum conſequendorum? NIC. Aliquid profectò, Socrates, mihi quidem dicere videris. SOC. Nõ Virtutis partem, mihi crede, commemoras, ſed vniuerſam virtutem. NIC. Videtur. SOC. Diximus tamen Fortitudinẽ eſſe vnam Virtutis partem. NIC. Diximus veró. SOCR. Quod igitur tunc dicebatur, non apparet verum eſſe. NIC. Nõ videtur. LACH. Non igitur comperimus, Nicia, quídnam ſit Fortitudo. NIC. Non ſanè videmur. SOCR. Atqui ego te comperturum arbitrabar, Nicia: quandoqui-

a CONCLVSIO; Non rectè neque plenè Fortitudinis naturam iſtis deſcriptionibus definiri. Vnde & μαιευτικὸς vocatur hic dialogus. quid tamen δογματικὸν inde poſſit colligi, diximus in Argumento.

dem me contemnebas, quòd ita Socrati reſponderam. magna autem me tenebat ſpes futurum vt Damonis illius ſapientia hanc inuenires. NIC. Præclarè quidem, Laches, agis, qui nihil eſſe arbitraris te modò huius artis planè imperitum apparuiſſe: illud autem tibi tãtùm propoſitum eſt, vt tuæ iſtius imperitiæ ſocius perſpiciar. neque verò quicquam intereſſe cenſes, dũmodo vterque noſtrûm nihil illarum rerum intelligamus, quas tamen cõſentaneum eſt quemlibet noſſe qui aliquo numero cenſeri velit. Tu verò rem præclara quadam humanitate dignam mihi quidẽ facere videris, qui nimirum non tui ſed aliorum habeas rationem. Ego autem exiſtimo à me de iis in quibus hæc noſtra verſata eſt oratio, cõmodè fuiſſe dictum. ſiquid tamen explicandum reſtet, accuratiori opera inſtaurabitur, & cum Damone (quem tu inſtituis deridere, ídque etiã, quum illum nunquam videris) & cum aliis. vbi verò harum rerum cognitionem melius confirmauero, te etiam docebo liberaliter, nec inuidè & malignè rem celabo. videris enim maximè rei illius ſolida cognitione indigere. LACH. [a] Sapiens nimirum es, Nicia: ego tamen Lyſimacho & Meleſiæ autor ſum, vt & meum & tuũ conſilium quod ad iuuenum inſtitutionem pertinet, ſecurè prætermittant: hunc verò Socratem, quemadmodum initio dixi, ne dimittant. ſi enim liberi mei ad iuſtam ſuſcipiendæque diſciplinæ propriam ætatem perueniſſent, ita ſanè agerem. NI. Et Socrati equidem cedo locum, ſi quidem voluerit iuuentutis inſtituendæ curam gerere, vt nullum quidem alium quæramus: & Niceratum ei quoque lubentiſſimè cõmitterem, ſi vellet ipſe. at quum hac de re cum illo verba facio, ad alios me amandat, ipſe negat. Tu verò Lyſimache vide an tibi potius ſit obtemperaturus Socrates. LYS. Conſentaneum eſt, Nicia: & ego illi potius quàm multis aliis largiora cõferre vellẽ, ſi liberis meis inſtituendis operã ſuam tribuere vellet. Quid igitur ais, Socrates? nobíſne hac in re morem geres, & præclaram hanc nobis nauabis operã, vt adoleſcentes quamoptimi euadãt? SO. Graue nimirum id eſſet, ſiquis nollet in hanc rem omni ſtudio animíque alacritate incumbere, vt quis optimus euadat. Si igitur in ſuperiori diſputatione peritus apparuiſſem, hi autem imperiti, æquum profectò eſſet vt ad hanc operam me impelleres: at quum omnes in eadem difficultate hæſerimus, ecquis noſtrûm quempiã eligat? mihi quidem nullus videtur eligẽdus. quum igitur res ita ſe habeant, per-

a Primarii ſermonis opportuna indicatio, De vera inſtitutionis ratione: cuius munus Socrati demandatur: quod tamẽ detrectat ipſe, quaſi illi minimè ſe parem ſentiret. Hanc verò commodam eſſe puerorũ inſtituendorum viam, ſi ipſi viri de ſeipſis rectè inſtituendis primùm curam gerant, vt deinde fructuoſiorem in iunioribus operam impendãt. quî enim imperitus vir pueros opportunè docuerit?

A ἐπεί μου κατεφρόνησας, Σωκράτει ἀποκριναμένου. πάνυ δὴ μεγάλην ἐλπίδα εἶχον ὡς τῇ παρὰ τοῦ Δάμωνος σοφίᾳ αὐτὴν ἀνευρήσεις. ΝΙΚ. Εὖ γε, ὦ Λάχης, ὅτι οὐδὲν οἴει σὺ ἔτι πρᾶγμα εἶναι, ὅτι αὐτὸς ἄρτι ἐφάνης ἀνδρίας πέρι οὐδὲν εἰδώς· ἀλλ᾽ εἰ καὶ ἐγὼ ἕτερος τοιοῦτος ἀναφανήσομαι, πρὸς τοῦτο βλέπεις. καὶ οὐδὲν ἔτι διοίσει (ὡς ἔοικε) σοὶ μετ᾽ ἐμοῦ μηδὲν εἰδέναι ὧν προσήκει ἐπιστήμην ἔχειν ἀνδρὶ οἰομένῳ τι εἶναι. σὺ μὲν οὖν μοι δοκεῖς ὡς ἀληθῶς ἀνθρώπειον πρᾶγμα B ἐργάζεσθαι, οὐδὲν πρὸς αὑτὸν βλέπειν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἄλλους. ἐγὼ δ᾽ οἶμαι ἐμοὶ περὶ ὧν ἐλέγομεν νῦν τε ἐπιεικῶς εἰρῆσθαι, καὶ εἴ τι αὐτῶν μὴ ἱκανῶς εἴρηται, ὕστερον ἐπανορθώσεσθαι, καὶ μετὰ Δάμωνος (οὗ σύ που οἴει καταγελᾶν· καὶ ταῦτα, οὐδὲ ἰδὼν πώποτε τὸν Δάμωνα) καὶ μετ᾽ ἄλλων· καὶ ἐπειδὰν βεβαιώσωμαι αὐτά, διδάξω καί σε, καὶ οὐ φθονήσω. δοκεῖς γάρ μοι καὶ μάλα C σφόδρα δεῖσθαι μαθεῖν. ΛΑΧ. Σοφὸς γάρ τοι σύ, ὦ Νικία· ἀλλ᾽ ὅμως ἐγὼ Λυσιμάχῳ τῷδε καὶ Μελησίᾳ συμβουλεύω, σὲ μὲν καὶ ἐμὲ περὶ τῆς παιδείας τῶν νεανίσκων χαίρειν ἐᾶν, Σωκράτη δὲ τουτονὶ (ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἔλεγον) μὴ ἀφιέναι. εἰ γὰρ καὶ ἐμοὶ ἐν ἡλικίᾳ ἦσαν οἱ παῖδες, ταὐτὰ ἂν ταῦτα ἐποίουν. ΝΙΚ. Ταῦτα μὲν κἀγὼ ξυγχωρῶ, ἐάνπερ ἐθέλῃ Σωκράτης τῶν μειρακίων ἐπιμελεῖσθαι, μηδένα ἄλλον ζητεῖν. ἐπεὶ κἂν ἐγὼ D τὸν Νικήρατον τούτῳ ἥδιστα ἐπιτρέποιμι, εἰ ἐθέλοι οὗτος· ἀλλὰ γὰρ ἄλλους μοι ἑκάστοτε ξυνίστησιν, ὅταν τι αὐτῷ περὶ τούτου μνησθῶ· αὐτὸς δὲ οὐκ ἐθέλει. ἀλλ᾽ ὅρα ὦ Λυσίμαχε, εἴ τι σοῦ ἂν μᾶλλον ὑπακούοι Σωκράτης. ΛΥ. Δίκαιόν γέ τοι, ὦ Νικία· ἐπεὶ καὶ ἐγὼ τούτῳ πολλὰ ἂν ἐθελήσαιμι ποιεῖν, ἃ οὐκ ἂν ἄλλοις πάνυ πολλοῖς ἐθέλοιμι. πῶς οὖν φής ὦ Σώκρατες; ὑπακούσῃ τι, καὶ ξυμπροθυμήσῃ ὡς βελτίστοις γενέσθαι τοῖς μειρα-E κίοις; ΣΩΚΡΑΤ. Καὶ γὰρ ἂν δεινὸν εἴη, ὦ Λυσίμαχε, τοῦτό γε, μὴ ἐθέλειν τῳ ξυμπροθυμεῖσθαι ὡς βελτίστῳ γενέσθαι. εἰ μὲν οὖν ἐν τοῖς διαλόγοις τοῖς ἄρτι ἐγὼ μὲν ἐφάνην εἰδώς, τώδε δὲ μὴ εἰδότε, δίκαιον ἂν ἦν ἐμὲ μάλιστα ἐπὶ τοῦτο τὸ ἔργον παρακαλεῖν· νῦν δ᾽ ὁμοίως γὰρ πάντες ἐν ἀπορίᾳ ἐγενόμεθα. τί οὖν ἄν τις ἡμῶν τινα προαιροῖτο; ἐμοὶ μὲν οὖν δὴ αὐτῷ δοκεῖ οὐδένα. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ταῦτα οὕτως ἔχει, σκέ-

For. καὶ ποι δὴ μεγ.

Scribo τῷ ſi ac-cẽtu, ut ſit ... vi. hoc ſenſu ... le ſtudio ... quẽ ad hoc ... ut optimus ... dat. Sic pra... ξυμπροθυμ... quod depr... fuerat in ... προθυμηθήσ...

A ψασθε ἄν τι δόξω συμβουλεύειν ὑμῖν. ἐγὼ γὰρ φημὶ χρῆναι, ὦ ἄνδρες (οὐδεὶς γὰρ ἔκφορος λόγος) κοινῇ πάντας ἡμᾶς ζητεῖν, μάλιστα μὲν ἡμῖν αὐτοῖς διδάσκαλον ὡς ἄριστον (δεόμεθα γάρ)" ἔπειτα καὶ τοῖς μειρακίοις· μήτε χρημάτων φειδομένους, μήτε ἄλλου μηδενός· ἐᾶν δὲ ἡμᾶς αὐτοὺς ἔχειν ὡς νῦν ἔχομεν, οὐ ξυμβουλεύω. εἰ δέ τις ἡμῶν καταγελάσεται, ὅτι τηλικοίδε ὄντες εἰς διδασκάλων ἀξιοῦμεν φοιτᾶν, B τὸν Ὅμηρον δοκεῖ μοι χρῆναι προβάλλεσθαι· ὃς ἔφη, οὐκ ἀγαθὴν εἶναι αἰδῶ κεχρημένῳ ἀνδρὶ παρεῖναι· καὶ ἡμεῖς οὖν ἐάσαντες χαίρειν εἴ τις τι ἐρεῖ, κοινῇ ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν μειρακίων ἐπιμέλειαν ποιησόμεθα. ΛΥ. Ἐμοὶ μὲν ἀρέσκει, ὦ Σώκρατες, ἃ λέγεις· καὶ ἐθέλω, ὅσῳπερ γεραίτατός εἰμι, τοσούτῳ προθυμότατα μανθάνειν μετὰ τῶν νεανίσκων. ἀλλά μοι οὑτωσὶ ποίησον· αὔριον ἕωθεν ἀφίκου οἴκαδε, καὶ μὴ ἄλλως ποιήσῃς· C ἵνα βουλευσώμεθα περὶ αὐτῶν τούτων. τὸ δὲ νῦν εἶναι τὴν συνουσίαν διαλύσωμεν. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ ποιήσω, ὦ Λυσίμαχε, ταῦτα· καὶ ἥξω παρά σε αὔριον, ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ.

ſpicite an opportunum conſilium vobis videar dare. Ita enim, ô viri, ſtatuo (nec tamen iſta in vulgus efferri atque emanare vellem) oportere vt nos omnes [viri] communiter, maximè verò nobis ipſis optimum præceptorem inueſtigemus (illo enim profectò indigemus) deinde & adoleſcentibus quæramus. Nec verò vel pecuniis vel cuiquam alii rei parcendum fuerit. Vt nos autem quales nunc ſumus ſinamus, nullo modo ſum autor. Quòd ſi quis nos deriſerit quòd tã prouecta ætate præceptores adire inſtituamus, opponendus mihi videtur Homerus, qui ait, Inutilem pudorem viro indigenti aſſidere. Quocirca huiuſmodi hominum ſuſurra ſecurè iubeamus faceſſere, communémque & de nobis & de adoleſcentibus iſtis curam geramus. LACH. Perplacent mihi ea quæ dicis, Socrates. itaque mihi in animum induco, vt quo ſenior ſum, eo alacrius cũ iuuenibus diſcã. Verùm tu ſic age: craſtino die matutino veni domũ: nec id ſanè prætermittas: vt his de rebus conſilium ineamus. hodiernus enim dimittendus eſt cœtus. SOC. Atque hæc agam, Lyſimache: téque craſtino die adibo, SI DEVS VELIT.

…i poſſet o… uocula δὲ, …πειτα, quũ …dat μάλι… …ψ: ſed in a… …uoque huius …ſcriptoris …ἔπειτα pro …τα δὲ inue…

L Y S I S, Siue, DE AMICITIA. Obſtetricius.

Λ Υ Σ Ι Σ, Ἤ, ΠΕΡΙ' ΦΙΛΙ'ΑΣ. Μαιευτικός.

[id eſt, Indagandæ eruendǽque veritatis cauſa inſtitutus.]

IN LYSIDEM

ARGVMENTVM.

ΘΕ'ΣΙΣ ſiue SCOPVS huius diſputationis, eſt, DE AMICITIA: quæ ipſa maximi eſt momenti in ſocietate generis humani, ſicuti notauimus in iſtius Syzygiæ præfatione. Falſam autem amicitiam, qualis eſt ſpurcus ille atque impurus puerorum amor, verè & prudenter diſcriminat à vera & germana amicitia, qualem hîc deſcribit: ESSE nimirum veram & ἀδιάσκαλον κοινωνίαν omnium rerum, quæ in hac vita vſúque communi verſantur, vt quidem prima communitas ſit, animorum ſtudiorúmque conſenſio, quæ morum ſimilitudine innixa, & vitæ vſu mutuíſque officiis firmata, permánet in varios multiplicéſque vſus ſocietatis humanæ. Illius cauſam duplicẽ notat: Deum, & Cognationem affinitatémque animorum. id eſt, ὁμοιότητα & οἰκειότητα. Ad illas adiungit, Depellendorum incommodorum quibus hæc vita obſeſſa eſt, neceſsitatem: quæ cogit vt alii cum aliis aſſueſcant, & mutuam ſocietatem colant. Deum tamen affirmat eſſe principem primariámque amicitiæ cauſam, id eſt, αὐτόφιλον, vel πρῶτον τὸ φίλον: cæteras, tantùm ſecundas & nobis proximas: ac proinde, cætera omnia quæ concordiæ ſiue amicitiæ nomen & vires habent, παρωνύμως ab illo ſummo φίλῳ, id eſt Deo, deduci. Explicat porro, duarum illarum proximarum cauſarum, quibus amicitia conſtituitur, vim & efficaciam maximam, nimirum vt animorum ſimilitudine atque cognatione, vitæ etiam neceſsitate, contineantur homines in officio ad mutuam amicitiam colẽdam. ſed vltimam illam à duabus cæteris, Neceſsitatem videlicet à ſimilitudine & cognatione, lõgè latéque differre docet. Duas enim priores, bonis viris tantùm proprias eſſe atque peculiares: vltimam, improbis etiam communem, qui coguntur externam quandam concordiæ ſpeciem colere, etiamſi ipſorum animi diſcordiis exæſtuent. Denique, ſummam amicitiæ vtilitatem demonſtrat, omnibus videlicet rebus quæ in hanc vitam cadunt, antecellentem: vt quidem ſit πλημμελὲς ſummúmque ſcelus, Non habere rationem amicitiæ. Ita deſcripta à nobis eſt huius diſputationis οἰκονομία, iſtis capitibus conſtans. traditur enim Diſcrimen veræ amicitiæ à falſa: Veræ amicitiæ definitio, cauſis ipſius notatis: Vſus denique ipſius.

AXIOMATA & THEOREMATA ex hac diſputatione.

ETHICA.

1 *Vera amicitia à fœdo ſpurcóque amore latè differt.*

2 *Fœdus ille amor, mera eſt inſania.*

3 *Amicitiæ, quæ à teneris annis coaleſcunt, ſæpenumero firmæ ſunt.*

4 *Amicitia firmam & animorum ſtudiorúmque conſenſionem, & omnium aliarum rerum communitatem, ab omni inuidia liberam & immunem complectitur.*

5 *Amici primarium munus eſt, ut amici uitia liberè reprehendat, non uerò ut illis indulgeat.*

6 *Mutua debet eſſe inter amicos* συμπάθεια *: nec eſt amicitia, quum unus tantùm amat.*

7 *Amicitiæ uera & efficiens cauſa, eſt* Deus*: animorum efficax* προξενέτης *, & autor cuſtóſque ſocietatis humanæ.*

8 *Amicitiæ* ξυνάιτια*, & quidem ſuo modo, potentiſſima, ſunt,* Τὸ ὅμοιον *&* τὸ οἰκεῖον*. id eſt, morum ſimilitudo atque cognatio. unde exiſtit animorum ac ſtudiorum ſumma conſenſio.*

9 Τὸ ὅμοιον *&* οἰκεῖον *illud in bonis uiris tantùm ineſt, quibus omnis uita eſt* ἐνάρμοστος *& ſecum præclarè conſentiens.*

10 *Contrà improbi ſunt* ἔμπληκτοι, ἀστάθμητοι, ἀνόμοιοι*, ut ſecum etiam maximè diſcrepent, nulla rationis regula temperati.*

11 *Inde efficitur, Veram amicitiam in bonos tantùm cadere poſſe: in improbos, nullo modo.*

12 *Deus tamen, iniecta neceſſitate, id eſt,* κακοῦ παρουσίᾳ*, homines inter ſe mutuo quodam uinculo continet, ut mutuam ſocietatem uelint nolint colere cogantur.*

13 *Maximè conducit ad amicitiæ conſtantiam atque firmitatem, ut amici amicos colant, & mutuis officiis demereantur.*

14 *Amicitiæ maximus eſt & præſtantiſſimus uſus, in uita humana: ac proinde* πλημμελὲς *eſt,* Negare *illam eſſe utilem.*

15 *Prudenti rerum cognitioni debetur autoritas & imperium.*

16 *Ea eſt inutilis libertas, quum impunè adeſt malè agendi licentia: utilis contrà eſt & uerè libera ſeruitus, parere bene imperanti.*

DIALECTICA.

17 *Accidens, aliud* χωριστὸν*, aliud* ἀχώριστον*. id eſt,* Ἔνια, οἷον αἰεὶ τὸ παρὸν, τοιαῦτά ἐστι καὶ αὐτά· ἔνια δὲ οὔ.

18 *Ignorantiæ conſciẽtia, eſt commoda* προσκευὴ *ad diſcendum.*

19 Πειραστικοῦ λόγου *leges efflagitant, ut quod in utranque partem diſputatum eſt, relinquatur in medio*

ἀδιάφορον, uniuſcuiuſque iudicio liberum.

20 *Abſolutæ diſputationis capita δεῖ ἀνακεφαλαιῶσαι. id eſt, ſummatim recenſere.*

PHYSICA.

21 *Contrariorum mutuum quoddam eſt alimentum. id eſt,* τὸ ἐναντίον τροφή ἐστι τοῦ ἐναντίου.

22 *Sublata cauſa tollitur effectum. id eſt,* αἰτίας ἀπολομένης ἀδύνατόν που ἦν ἔτ' ἐκεῖνο εἶναι οὗ ἦν αὕτη ἡ αἰτία.

METAPHYSICA.

3 *Deus, eſt uerum ueræ amicitiæ fundamentum, & uera cauſa.* τὸ φίλον ὡς ἀληθῶς, τῷ ὄντι, αὐτὸ φίλον, εἰς ὃ πᾶσαι αὗται αἱ λεγόμεναι φιλίαι τελευτῶσι. *id eſt, & ab illo ortum & originem habent, & ad illum, tanquã principem & primarium finem, referuntur.* Quæ eſt ſententia antiqui illius dicti, Τὸ καλὸν φίλον εἶναι.

AVGVST. DE TRIN. LIB. VIII. CAP. VIII.

Ex vna igitur eadémque charitate, Deum proximúmque diligimus: ſed Deum, propter Deum, nos autem & proximum, propter Deum.

LACTANT. LIB. VI. CAP. XI, DE VERO DEI CVLTV.

Diſcordia & diſſenſio non eſt ſecũdum hominis rationem: verúmque eſt illud Ciceronis, Hominem homini obedientem homini nocere non poſſe. ergo, ſi nocere homini, cõtra naturam eſt, prodeſſe certè homini, ſecundum naturam ſit neceſſe eſt. quod qui non facit, hominis ſe appellatione diſpoliat. &c.

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΛΥΣΙΔΟΣ πρόσωπα,

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΙΠΠΟΘΑΛΗΣ, ΚΤΗΣΙΠΠΟΣ, ΜΕΝΕΞΕΝΟΣ, ΛΥΣΙΣ.

Ε'ΠΟΡΕΥΟΜΗΝ μὲν ἐξ Ἀκαδημίας εὐθὺ Λυκείου τὴν ἔξω τείχους, ὑπ' αὐτὸ τὸ τεῖχος· ἐπεὶ δ' ἐγενόμην κατὰ τὴν πυλίδα ᾗ ἡ Πάνοπος κρήνη, ἐνταῦθα συνέτυχον Ἱπποθάλει τε τῷ Ἱερωνύμου καὶ Κτησίππῳ τῷ Παιανιεῖ, καὶ ἄλλοις μετὰ τούτων νεανίσκοις ἀθρόοις συνεστῶσι. καί με προσιόντα ὁ Ἱπποθάλης ἰδών, Ὦ Σώκρατες, ἔφη, ποῖ δὴ πορεύῃ, καὶ πόθεν; Ἐξ Ἀκαδημίας (ἦν δ' ἐγώ) B πορεύομαι εὐθὺ Λυκείου. Δεῦρο δὴ (ἦ δ' ὅς) εὐθὺς ἡμῶν· οὐ παραβάλλεις; ἄξιον μέντοι. Ποῖ (ἔφην ἐγώ) λέγεις; καὶ παρὰ τίνας τοὺς ὑμᾶς; Δεῦρο, ἔφη, δείξας μοὶ ἐν τῷ καταντικρὺ τοῦ τείχους περίβολόν τε τινὰ καὶ θύραν ἀνεῳγμένην. διατρίβομεν δὲ (ἦ δ' ὅς) αὐτόθι ἡμεῖς τε αὐτοὶ καὶ ἄλλοι πάνυ πολλοὶ καὶ καλοί.

DIALOGI LYSIDIS perſonæ,

SOCRATES, HIPPOTHALES, CTESIPPVS, MENEXENVS, LYSIS.

IBAM ex Academia in Lyceum rectà, per pomœrium, ſub ipſa mœnia. quum verò ad eam portam in qua eſt Panopis fons, perueniſſem, ibi obuius mihi factus eſt Hippothales Hieronymi filius, & Cteſippus Pæanienſis, & aliorum quorundam adoleſcentũ qui eos ſequebantur, comitatus. At quũ Hippothales me accedentem conſpexiſſet, Vnde, & quónam, mi Socrates? ait. Ex Academia, inquam, in Lyceum rectá. Adéſdum, inquit. quin verò ad nos diuertis? conſentaneum eſt enim. Quónam verò, inquam, & ad quos veſtrûm vis me conferam? Et quum indicaſſet è mœnium regione ſeptum quoddam & ianuam apertam, Huc, ait, [velim te accedere] ibi enim & noſipſi, & alii permulti, & quidem formoſi, exer-

a Hæc præfatio variis quidẽ circunſtantiis, ad dialogi decorem & venuſtatẽ, amplificata, propriè tamẽ pertinet ad primarium ſermonem, De amicitia: cuius contrarium .i. falſa & ementita amicitia, ſpurcus nimirum & inhoneſtus amor, primùm demonſtratur: vt intelligamus quantum differat à vera amicitia. Prudenter autẽ ſunt quæſitæ perſonæ. Hippothalis quidem, inepti cuiuſdam nominis, ad ineptum illum amorẽ oſtendendum: Lyſidis & Menexeni adoleſcentum, ad ſanctam germanámque amicitiam.

citationis cauſa ſolemus verſari. Ecquod verò illud eſt? inquã. & quænã eſt illa exercitatio? Palæſtra, inquit, eſt recenter ædificata: exercitatio verò illa eſt ſæpenumero in ſermonibus, quos tibi lubenter communicaremus. Præclarè, inquam, facitis. Ecquis verò ibi docet? Familiaris, inquit, & laudator tuus Miccus. Non ſanè, ignobilis vir, inquam, ſed eximius ſophiſta. Vin' igitur ſequi me (inquit) vt & ibi illos noris? Primùm equidem lubenter audirem cur eò ſim ingreſſurus, & quis ibi ſit pulcher. Alius, inquit, alii noſtrûm videtur, Socrates. tibi verò quis, Hippothales? hoc mihi ſodes dicito. At is vbi ad hæc mea verba erubuiſſet, [a] Ne, inquam, Hippothales, Hieronymi fili, hoc dixeris, ſiue quem ames, ſiue non. noui enim te non ſolùm amare, ſed in amore penitus iam eſſe prouectum. Sum equidem aliâs homo nihili & planè inutilis, verùm hoc mihi diuino beneficio conceſſum eſt, vt primo conſpectu eum & qui amat & qui amatur, dignoſcã. Quibus ille auditis, vehementius adhuc erubuit. Tum Cteſippus, Vrbanum nimirum eſt atque venuſtum quòd erubeſcis, & amaſii tui nomen cunctaris proferre: ſi tamen hîc vel tantillum tempus commoratus fuerit Socrates, planè enecabitur frequenti nominis illius repetitione, quod tu ſubinde in ore habes. noſtras enim, Socrates, aures ille iã obtudit Lyſidis nomine, & planè oppleuit. Quòd ſi & paululum vino indulſerit, tum verò facile eſt, & vix è ſomno expergiſcentibus, opinari nos Lyſidis nomẽ audire. Nec verò moleſtum eſſet, quantumuis per ſe moleſtum ſit, ea audire quæ ſoluta oratione nobis de illo ſuo amaſio cõmemorat: niſi quoque nos poematibus ſuis prolixiſque ſcriptis exhaurire conaretur: & quod grauius eſt, quum mirifica voce quadam in ſui amaſii gratiam illa decantitat, ea tamen nobis ſunt patienter auſcultanda. Nunc verò dum à te hac de re interrogatur, erubeſcit. Eſt, inquam, iuuenis quidam (vt videtur) Lyſis ille. hoc tantùm coniectura dico. non etenim illum noui. Nec ſanè admodum, inquit, peruulgatum eſt illius nomen. ſed adhuc appellatur ex ſui patris nomine, quòd ipſius pater vulgo ſit notiſſimus. & perſuaſum quoque mihi eſt, tibi non poſſe eſſe incognitã pueri illius faciem. hoc enim vno inſigni facilè cognoſci poteſt. Dic igitur, ſodes, (inquam) eccuius ſit ille filius. Democratis, inquit, AExonenſis filius maior natu. Eſto, inquam, Hippothales, ſic generoſum & iuuenilem illum amorem perpetuum compereris. Agedũ verò, & mihi quoque

[a] Εἰκὼν impuri illius & inſani amoris, cuius etiam ſtoliditas & cæca vecordia elegãter repræſentatur.

A Ἔστι δὲ δὴ τί τοῦτο; καὶ τίς ἡ διατριβή; Παλαίστρα (ἔφη) νεωστὶ ᾠκοδομημένη· ἡ δὲ διατριβὴ τὰ πολλὰ ἐν λόγοις, ὧν ἡδέως ἄν σοι μεταδιδοῖμεν. Καλῶς (ἦν δ' ἐγὼ) ποιοῦντες. Διδάσκει δὲ τίς αὐτόθι; Σὸς ἑταῖρός γε (ἦ δ' ὅς) καὶ ἐπαινέτης, Μίκκος. Μὰ Δία, ἦν δ' ἐγώ, οὐ φαῦλός γε ἀνήρ, ἀλλ' ἱκανὸς σοφιστής. Βούλει οὖν ἕπεσθαι (ἔφη) ἵνα καὶ εἰδῇς τοὺς ὄντας αὐτόθι; Αὐτοῦ πρότερον
B ἡδέως ἀκούσαιμ' ἄν, ἐπὶ τῷ καὶ εἴσειμι, καὶ τίς ὁ καλός. Ἄλλος (ἔφη) ἄλλῳ ἡμῶν δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. Σοὶ δὲ δὴ τίς, ὦ Ἱππόθαλες; τοῦτό μοι εἰπέ. καὶ ὃς ἐρωτηθεὶς ἠρυθρίασε, καὶ ἐγὼ εἶπον, Ὦ παῖ Ἱερωνύμου Ἱππόθαλες, τοῦτο μὲν μηκέτι εἴπῃς, εἴτε ἐρᾷς του, εἴτε μή. οἶδα γὰρ ὅτι οὐ μόνον ἐρᾷς, ἀλλὰ καὶ πόρρω ἤδη εἶ πορευόμενος τοῦ ἔρωτος. εἰμὶ δ' ἐγὼ τὰ μὲν ἄλλα φαῦλος καὶ ἄχρηστος, τοῦτο δέ μοί πως ἐκ θεοῦ δέδο-
C ται, ταχὺ οἵῳ τ' εἶναι γνῶναι ἐρῶντά τε καὶ ἐρώμενον. Καὶ ὃς ἀκούσας, πολὺ ἔτι μᾶλλον ἠρυθρίασεν. ὁ οὖν Κτήσιππος, Ἀστεῖόν γε, ἦ δ' ὅς, ὅτι ἐρυθριᾷς, ὦ Ἱππόθαλες, καὶ ὀκνεῖς εἰπεῖν Σωκράτει τοὔνομα· ἐὰν δ' οὗτος καὶ σμικρὸν χρόνον συνδιατρίψῃ σοι, παραταθήσεται ὑπὸ σοῦ ἀκούων θαμὰ λέγοντος. ἡμῶν γοῦν, ὦ Σώκρατες, ἐκκεκώφωκε τὰ ὦτα, καὶ ἐμπέπληκε Λύσιδος· ἂν μὲν δὴ
D καὶ ὑποπίῃ, εὐμάρεια ἡμῖν ἐστι, καὶ ἐξ ὕπνου ἐγρομένοις, Λύσιδος οἴεσθαι τοὔνομα ἀκούειν. καὶ ἃ μὲν καταλογάδην διηγεῖται δεινὰ ὄντα, οὐ πάνυ τοι δεινά ἐστιν· ἀλλ' ἐπειδὰν τὰ ποιήματα ἡμῶν ἐπιχειρήσῃ καταντλεῖν, καὶ συγγράμματα· καὶ ὃ ἔστι τούτων δεινότερον, ὅτι καὶ ᾄδει εἰς τὰ παιδικὰ φωνῇ θαυμασίᾳ, ἣν ἡμᾶς δεῖ ἀκούοντας ἀνέχεσθαι. νῦν δ' ἐρωτώμενος ὑπὸ σοῦ ἐρυθριᾷ. Ἔστι δὲ (ἦν δ' ἐγὼ) ὁ Λύσις, νέος τις, ὡς ἔοικε·
E τεκμαίρομαι δέ, ὅτι ἀκούσας τοὔνομα, οὐκ ἔγνων. Οὐ γὰρ πάνυ, ἔφη, τι αὐτοῦ τοὔνομα λέγουσιν, ἀλλ' ἔτι πατρόθεν ἐπονομάζεται, διὰ τὸ σφόδρα τὸν πατέρα γιγνώσκεσθαι αὐτοῦ. ἐπεὶ εὖ οἶδ' ὅτι πολλοῦ δεῖ σε τὸ εἶδος ἀγνοεῖν τοῦ παιδός. ἱκανὸς γὰρ καὶ ἀπὸ μόνου τούτου γιγνώσκεσθαι. λεγέσθω (ἦν δ' ἐγὼ) οὗ τινός ἐστι. Δημοκράτους (ἔφη) τοῦ Αἰξωνέως ὁ πρεσβύτατος υἱός. Εἶεν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Ἱππόθαλες, ὡς γενναῖον καὶ νεανικὸν τοῦτον τὸν ἔρωτα πανταχῇ ἀνηῦρες. καί μοι ἴθι ἐπίδειξαι ἃ καὶ τοῖσδε ἐπιδείκνυσαι·

Alibi … π, ἀρυ… tiam ſ… ut mor… prà, pa…

Vel loci … habet … uel per … nem po… pro οὐ … π, ἔφη.

ἵνα

ἵνα εἰδῶ εἰ ἐπίστασαι ἃ χρὴ ἐραστὴν περὶ παιδικῶν πρὸς αὐτὸν ἢ πρὸς ἄλλους λέγειν. Τούτων δέ τι (ἔφη) σταθμᾷ, ὦ Σώκρατες, ὧν ὅδε λέγει; Πότερον (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ τὸ ἐρᾶν ἔξαρνος εἶ οὗ λέγει ὅδε; Οὐκ ἔγωγε, ἔφη. ἀλλὰ μὴ ποιεῖν εἰς τὰ παιδικὰ, μηδὲ συγγράφειν. Οὐχ ὑγιαίνει (ἔφη ὁ Κτήσιππος) ἀλλὰ ληρεῖ τε καὶ μαίνεται. Καὶ ἐγὼ εἶπον, Ὦ Ἱππόθαλες, οὔτι τῶν μέτρων δέομαι ἀκοῦσαι, οὐδὲ μέλος εἴτι πεποίηκας εἰς τὸν νεανίσκον· ἀλλὰ τῆς διανοίας· ἵνα εἰδῶ τίνα τρόπον προσφέρῃ πρὸς τὰ παιδικά. Ὅδε δήπου σοὶ (ἔφη) ἐρεῖ. ἀκριβῶς γὰρ ἐπίσταται καὶ μέμνηται, εἴπερ, ὡς λέγει, ὑπ' ἐμοῦ ἀεὶ ἀκούων διατεθρύληται. Νὴ τοὺς θεοὺς (ἔφη ὁ Κτήσιππος) πάνυ γε. καὶ γάρ ἐστι καταγέλαστα, ὦ Σώκρατες. τὸ γὰρ ἐραστὴν ὄντα, καὶ διαφερόντως τῶν ἄλλων τὸν νοῦν προσέχοντα τῷ παιδὶ, ἴδιον μὲν μηδὲν ἔχειν λέγειν, ὃ οὐχὶ κἂν παῖς εἴποι, πῶς οὐχὶ καταγέλαστον; ἃ δὲ ἡ πόλις ὅλη ᾄδει περὶ Δημοκράτους, καὶ Λύσιδος, τοῦ πάππου τοῦ παιδὸς, καὶ πάντων πέρι τῶν προγόνων, πλούτους τε καὶ ἱπποτροφίας, καὶ νίκας Πυθοῖ καὶ Ἰσθμοῖ καὶ Νεμέᾳ, τεθρίπποις τε καὶ κέλησι, ταῦτα ποιεῖ τε καὶ λέγει. πρὸς δὲ τούτοις ἔτι τούτων κρονικώτερα. τὸν γὰρ τοῦ Ἡρακλέους ξενισμὸν πρῴην ἡμῖν ἐν ποιήματί τινι διῄει, ὡς διὰ τὴν τοῦ Ἡρακλέους ξυγγένειαν ὁ πρόγονος αὐτῶν ὑποδέξαιτο τὸν Ἡρακλέα, γεγονὼς αὐτὸς ἐκ Διός τε καὶ τῆς τοῦ δήμου ἀρχηγέτου θυγατρὸς· ἅπερ αἱ γραῖαι ᾄδουσι· καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα, ὦ Σώκρατες. ταῦτ' ἐστὶν ἃ οὗτος λέγων τε καὶ ᾄδων ἀναγκάζει καὶ ἡμᾶς ἀκροᾶσθαι. Καὶ ἐγὼ ἀκούσας εἶπον, Ὦ καταγέλαστε Ἱππόθαλες, πρὶν νενικηκέναι ποιεῖς τε καὶ ᾄδεις εἰς αὐτὸν ἐγκώμιον; Ἀλλ' οὐκ εἰς ἐμαυτὸν (ἔφη) ὦ Σώκρατες, οὔτε ποιῶ, οὔτε ᾄδω. Οὐκ οἴει γε, ἦν δ' ἐγώ. Τὸ δὲ πῶς ἔχει; ἔφη. Πάντων μάλιστα (εἶπον) εἰς σὲ τείνουσιν αὗται αἱ ᾠδαί. ἐὰν μὲν γὰρ ἕλῃς τὰ παιδικὰ τοιαῦτα ὄντα, κόσμος σοὶ ἔσται τὰ λεχθέντα καὶ ᾀσθέντα, καὶ τῷ ὄντι ἐγκώμια, ὥσπερ νενικηκότι, ὅτι τοιούτων παιδικῶν ἔτυχες· ἐὰν δέ σε διαφύγῃ, ὅσῳ ἂν μείζω σοὶ εἰρημένα ᾖ ἐγκώμια περὶ τῶν παιδικῶν, τοσούτῳ μειζόνων δόξεις καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἐστερημένος, καταγέλαστος εἶναι. ὅστις οὖν τὰ ἐρωτικὰ,

...τὸν (idem ...et quod ἑαυ...) vel σαυτὸν ...de (ſenſu) ſcri... ...d eſſe, oſtē... ...ıs Hippo... ...li reſponſio. ... quoque ...

A demonſtra, vt norim an ſcias ea quæ conſentaneum eſt amatorem de amaſio vel apud ipſum vel apud alios dicere. An tu horum quicquam (inquit) ponderas & in aliquo ducis pretio, Socrates, quæ hic ait? Vtrum verò, inquam, negaueris te illum amare quem hic ait? Non equidem, inquit. ſed me vel verſus facere, vel aliud quidpiam ſcripti genus componere, id verò pernego. Non ſanæ mentis eſt (inquit Cteſippus) ſed delirat & inſanit. Tum ego, Nec carmina neque cantile- B nam, ſiquam in iuuenem illum compoſueris, Hippothales, audire volo, ſed mentem & cogitationem tuam: vt norim quomodo te geras erga amores illos tuos. Hic nimirum, inquit, hoc tibi commemorabit. optimè enim & nouit & meminit. quandoquidem, vt ipſe ait, meis iſtis vocibus ipſius aures quotidie circumſonant. Equidem per deos optimé. ridiculum enim eſt, Socrates, eum qui pueri amore teneatur, quíque adeò præter cæteros ſingulari quadam ratione illius animo contemplando ſtudium operámque impen- C dit, nihil poſſe proprium & peculiare de illo referre, quod quidem vel pueris ipſis nõ ſit notum. quî, inquam, id ridiculum in primis non cenſeatur? Quæ verò vniuerſa canit ciuitas de Democrate & Lyſide, illius pueri auo, & omnibus illius maioribus, celebrans illorũ diuitias, equorum copiam, victorias, Pythone, Iſthmo, Nemea, quadrigis & celete, illa ipſa hic verbis amplificat & verſibus commendat. atque his etiam antiquiora. Exceptum enim hoſpitio à maiorum ſuorum quodam Herculẽ, D nuper nobis in verſibus ſuis commemorabat, propter Herculis cognationẽ: quippe quũ proauus ille ſuus natus eſſet ex quadam filia Iouis & principis cuiuſdam mulieris, quæ dominatum in populo obtinebat. quæ quidem ſunt aniles cantiunculæ. & huiuſmodi alia permulta, Socrates. hęc ſunt quæ dum ipſe dicit & canit, cogit nos etiam audire. Tum ego, O ridicule Hippothales, antequam victoriã reportaueris, & componis & canis de te encomium. At nec mihi ipſi, Socrates, vel cõpono vel cano. Non id fortaſſe arbitraris, E inquam. Quomodo igitur hoc habet? inquit. Omnium maximè, inquam, in te referuntur hæ cantilenæ. [a] nam ſi talem amaſiũ cõſequi poteris, ornamẽto tibi cedent ea quę à te vel dicta ſunt vel cantata, & reuera encomia veluti victori, quòd tales amores ſis cõſequutus. quòd ſi ille te fugerit, quanto maiora fuerint encomia illa à te celebrata de tuis amoribus, tanto maioribus bonis videberis deſtitutus, ac proinde maiori riſui expoſitus. Qui igitur in

a Opportuna occaſio ad legitimum ſermonem, propter quẽ contrarii illius deſcriptio erat inſtituta. Neceſſarium igitur eſſe ait Socrates amatori, vt norit amaſii ſui naturam. Vt Lyſis amaſius cognoſcatur, ad Socratem deducitur. attexuntur porro παιδικαὶ circũſtantiæ, ad narrationis venuſtatẽ, & ἠθοποιΐαν repræſentandam.

amore ſapit, non prius amaſium laudat quàm ipſius familiaritatem fuerit aſſequutus, rei nimirum exitũ prudenter pertimeſcens: ne vbi amaſius ſe amari ſenſerit, continuò animos ſumat & faſtu repleatur. nónne ita arbitraris? Equidem, inquit. Nónne quo ſuperbiores ſunt, eo difficilius capiuntur? Veriſimile eſt. Qualis verò tibi venator ille eſſe videretur, ſi venando prædam abigeret, eámque redderet captu difficiliorem? nimirum planè imperitus & inutilis. enimuero ſermonibus & cantilenis non mulcere, ſed efferare, magna eſt & vecors imperitia. nónne? Videtur mihi. Vide igitur Hippothales, ne ob illud tuum poetices ſtudium, teipſum his omnibus reum intrudas. quã quam arbitror ego te haudquaquam faſſurum, eum eſſe bonum poetam qui ſibiipſi nocuerit. Non per Iouem, inquit. illud enim prorſus à ratione abhorreret. Hac de cauſa, Socrates, mentem tibi meam communico: & ſiquid aliud habes, velim vt in commune conſilium conferas, ecqua ratione quis, ſiue agendo ſiue loquendo, amaſii voluntatem & ſtudium ſibi poſſit conciliare. Non facile, inquam, dictu eſt. Sed ſi velles efficere vt mecum ille veniret in colloquium, fortaſſe tibi poſſem oſtendere quæ ipſi eſſent dicenda, pro iis quæ illi aiunt te & dicere & canere. Atqui, inquit, minimè eſt difficile. ſi enim cum hoc Cteſippo ingrediaris & ſedens colloquaris, ille (opinor) ad te quoque accedet. mirum in modum enim audiendi ſtudioſus eſt. & ſimul, vt Hermæa celebrent, permixti ſunt eodem adoleſcentes & pueri. ad te igitur vltro accedet. ſin minus, Cteſippo familiaris eſt, propter huius conſobrinum Menexenũ. Menexeno enim omnium maximè familiariter vtitur. Hunc igitur iſte accerſat, niſi ipſe vltro acceſſerit. Ita, inquam, agendum eſt. & ſimul vbi Cteſippum manu apprehendiſſem, ad palæſtram contendebam. & nos quoque alii ponè ſequebantur. quò vbi ingreſſi eſſemus, comperimus ibi pueros qui ſacrificauerant, ſacriſque peractis, coronis ornati omnes, ludo aſtragalorum animum relaxabant: & nonnulli quidem in aula extrà, nonnulli in angulo apodyterii [locus eſt vbi luctaturi veſtes deponunt] ludo paris & imparis ſeſe oblectabant, ſelectis compluribus talis è ſuis calathulis. hos circumſtabant alii, ſpectandi cauſa: è quibus erat Lyſis, & inter pueros & adole-

A ὦ φίλε, σοφὸς, οὐκ ἐπαινεῖ τὸν ἐρώμενον, πρὶν ἂν ἕλῃ, δεδιὼς τὸ μέλλον ὅπῃ ἀποβήσεται. καὶ ἅμα οἱ καλοὶ, ἐπειδάν τις αὐτοὺς ἐπαινῇ καὶ αὔξῃ, φρονήματος ἐμπίπλανται καὶ μεγαλαυχίας. ἢ οὐκ οἴει; Ἔγωγε, ἔφη. Οὐκοῦν ὅσῳ ἂν μεγαλαυχότεροι ὦσι, δυσαλωτότεροι γίγνονται; Εἰκός γε. Ποῖός τις οὖν ἄν σοι δοκῇ θηρευτὴς εἶναι, εἰ ἀνασοβοῖ θηρεύων, καὶ δυσαλωτοτέραν τὴν ἄγραν ποιοῖ; Δηλονότι
B φαῦλος. καὶ μὲν δὴ λόγοις τε καὶ ᾠδαῖς μὴ κηλεῖν, ἀλλ' ἐξαγριαίνειν, πολλὴ ἀμουσία. ἢ γάρ; Δοκεῖ μοι. Σκόπει δὴ ὦ Ἱππόθαλες, ὅπως μὴ πᾶσι τούτοις ἔνοχον σαυτὸν ποιήσῃς διὰ τὴν ποίησιν. καίτοι οἶμαι ἐγὼ, ἄνδρα ποιήσει βλάπτοντα ἑαυτὸν, οὐκ ἄν σε ἐθέλειν ὁμολογῆσαι ὡς ἀγαθός ποτ' ἐστὶ ποιητὴς, βλαβερὸς ὢν ἑαυτῷ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ἔφη. πολλὴ γὰρ ἂν ἀλογία εἴη. ἀλλὰ διὰ ταῦτα δή σοι, ὦ Σώκρατες, ἀνα-
C κοινοῦμαι· καὶ εἴ τι ἄλλο ἔχεις συμβούλευε, τίνα ἄν τις λόγον διαλεγόμενος ἢ τί πράττων, προσφιλὴς παιδικοῖς γένοιτο. Οὐ ῥᾴδιον (ἦν δ' ἐγώ) εἰπεῖν· ἀλλ' εἴ μοι ἐθελήσαις αὐτὸν ποιῆσαι εἰς λόγους ἐλθεῖν, ἴσως ἂν δυναίμην σοι ἐπιδεῖξαι ἃ χρὴ αὐτῷ διαλέγεσθαι, ἀντὶ τούτων ὧν λέγειν οὗτοι καὶ ᾄδειν φασί σε. Ἀλλ' οὐδὲν (ἔφη) χαλεπόν. ἂν γὰρ εἰσέλθῃς μετὰ Κτησίππου τοῦδε, καὶ καθεζόμενος διαλέγῃ, οἶμαι μὲν καὶ αὐτὸς προσεῖσι (φιλήκοος γὰρ, ὦ Σώκρατες, δια-
D φερόντως ἐστί) καὶ ἅμα ὡς Ἑρμαῖα ἄγουσιν ἀναμεμιγμένοι, ἐν ταὐτῷ εἰσιν οἵ τε νεανίσκοι καὶ οἱ παῖδες. προσεῖσιν οὖν σοι. εἰ δὲ μὴ, Κτησίππῳ συνήθης ἐστὶ, διὰ τὸν τούτου ἀνεψιὸν Μενέξενον. Μενεξένῳ γὰρ δὴ πάντων μάλιστα ἑταῖρος ὢν τυγχάνει. καλεσάτω οὖν οὗτος αὐτὸν, ἐὰν ἄρα μὴ προσίῃ αὐτός. Ταῦτα (ἦν δ' ἐγὼ) χρὴ ποιεῖν. Καὶ ἅμα λαβὼν τὸν Κτήσιππον, προσῄειν εἰς
E τὴν παλαίστραν. οἱ δ' ἄλλοι ὕστεροι ἡμῶν ᾔεσαν. εἰσελθόντες δὲ κατελάβομεν αὐτόθι τεθυκότας τε τοὺς παῖδας, καὶ τὰ περὶ τὰ ἱερεῖα σχεδόν τι ἤδη πεποιημένα· ἀστραγαλίζοντάς τε δὴ καὶ κεκοσμημένους ἅπαντας. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ ἐν τῇ αὐλῇ ἔπαιζον ἔξω· οἱ δέ τινες τοῦ ἀποδυτηρίου ἐν γωνίᾳ ἠρτίαζον ἀστραγάλοις παμπόλλοις, ἐκ φορμίσκων τινῶν προαιρούμενοι. τούτους δὲ περιέστασαν ἄλλοι θεωροῦντες· ὧν δὴ καὶ ὁ Λύσις ἦν, καὶ εἱστήκει ἐν τοῖς παισί τε καὶ νεανί-

σκοις ἐστεφανωμένος, καὶ τὴν ὄψιν διαφέρων· οὐ τὸ καλὸς εἶναι μόνον, ἄξιος ἀκοῦσαι, ἀλλ᾽ ὅτι καλός τε κἀγαθός. καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ καταντικρὺ ἀποχωρήσαντες ἐκαθεζόμεθα. ἦν γὰρ αὐτόθι ἡσυχία, καί τι ἀλλήλοις διελεγόμεθα. περιστρεφόμενος οὖν ὁ Λύσις θαμὰ ἐπεσκοπεῖτο ἡμᾶς, καὶ δῆλος ἦν ἐπιθυμῶν προσελθεῖν. τέως μὲν οὖν ἠπόρει τε καὶ ὤκνει μόνος προσιέναι· ἔπειτα ὁ Μενέξενος ἐκ τῆς αὐλῆς μεταξὺ παίζων εἰσέρχεται· καὶ ὡς εἶδεν ἐμέ τε καὶ τὸν Κτήσιππον, ᾔει B παρακαθιζησόμενος. ἰδὼν οὖν αὐτὸν ὁ Λύσις εἵπετο καὶ συμπαρεκαθέζετο μετὰ τοῦ Μενεξένου. προσῆλθον δὴ καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ δὴ καὶ ὁ Ἱπποθάλης, ἐπειδὴ πλείους ἑώρα ἐφισταμένους, τούτοις ἐπηλυγασάμενος, προσέστη ᾗ μὴ ᾤετο κατόψεσθαι τὸν Λύσιν, δεδιὼς μὴ αὐτῷ ἀπεχθάνοιτο· καὶ οὕτω προσεστὼς ἠκροᾶτο. καὶ ἐγὼ πρὸς τὸν Μενέξενον ἀποβλέψας, Ὦ παῖ Δημοφῶντος, ἦν δ᾽ ἐγώ, πότερος ὑμῶν πρεσβύτερος; Ἀμφισβητοῦ- C μεν, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ὁπότερος γενναιότερος, ἐρίζοιτ᾽ ἄν, ἦν δ᾽ ἐγώ. Πάνυ γε, ἔφη. Καὶ μὴν ὁπότερός γε καλλίων, ὡσαύτως. ἐγελασάτην οὖν ἄμφω. Οὐ μὴν ὁπότερός γε (ἔφην) πλουσιώτερος ὑμῶν, οὐκ ἐρήσομαι. φίλω γὰρ ἐστόν. ἦ γάρ; Πάνυ γ᾽, ἐφάτην. Οὐκοῦν κοινὰ τά γε φίλων λέγεται. ὥστε τούτῳ γε οὐδὲν διοίσετον, εἴπερ ἀληθῆ περὶ τῆς φιλίας λέγετον. Συνεφάτην. Ἐπεχείρουν δὴ μετὰ τοῦτο ἐρωτᾶν ὁπό- D τερος δικαιότερος καὶ σοφώτερος αὐτῶν εἴη. μεταξὺ οὖν τις προσελθὼν ἀνέστησε τὸν Μενέξενον, φάσκων καλεῖν τὸν παιδοτρίβην. ἐδόκει γάρ μοι ἱεροποιῶν τυγχάνειν. ἐκεῖνος μὲν οὖν ᾤχετο· ἐγὼ δὲ τὸν Λύσιν ἠρόμην, Ἦ που, ἦν δ᾽ ἐγώ, ὦ Λύσι, σφόδρα φιλεῖ σε ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ; Πάνυ γε, ἦ δ᾽ ὅς. Οὐκοῦν βούλοιντο ἄν σε ὡς εὐδαιμονέστατον εἶναι; Πῶς γὰρ οὔ; Δοκεῖ δέ σοι εὐδαίμων εἶναι ἄνθρωπος δουλεύων τε, καὶ ᾧ μη- E δὲν ἐξείη ποιεῖν ὧν ἐπιθυμεῖ; Μὰ Δί᾽ οὐκ ἔμοιγε, ἔφη. Οὐκοῦν εἴ σε φιλεῖ ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ, καὶ εὐδαίμονά σε ἐπιθυμοῦσι γενέσθαι, τοῦτο παντὶ τρόπῳ δηλονότι προθυμοῦνται ὅπως ἂν εὐδαιμονοίης. Πῶς γὰρ οὐχί; ἔφη. Ἐῶσιν ἄρα σε ἃ βούλει ποιεῖν, καὶ οὐδὲν ἐπιπλήττουσιν οὐδὲ κωλύουσι ποιεῖν ὧν ἂν ἐπιθυμῇς; Ναὶ μὰ Δία, ἐμέ γε, ὦ Σώκρατες, καὶ μάλα γε πολλά, κωλύουσι. Πῶς λέγεις; (ἦν δ᾽ ἐγώ) βουλόμενοί σε μακάριον εἶναι, διακω-

A ſcentes coronatus ſtabat, eximia quadam facie præſtans, non pulcher tantùm conſpectu, ſed præclara etiā animi indole ornatus. nos verò quum eregione ſeceſſiſſemus, ibi ſedimus vbi minus erat ſuſurri, & mutuò inter nos diſſerebamus. Lyſis autē, quum ſubinde hinc atque hinc oculos circumferret, nos aſpectabat, adeundíque cupiditate teneri videbatur. tamdiu verò dubitabat atque cunctabatur ad nos accedere, donec Menexenus ex aula cum pueris egreditur: & vbi me Cteſippúmque aſpe- B xit, tum verò propè ſeſſurus venit. quū illū vidiſſet Lyſis, continuò ſequitur, & Menexeno aſſedit. acceſſerunt & alii. Iam verò Hippothales quū multos ſubſtitiſſe vidiſſet, hos tanquā vmbraculū ſibi opponens atque prætexēs, ponè quos lateret, ea ſeceſſit, qua exiſtimaret ſe videri non poſſe à Lyſide, veritus ne importunè cōparens, ei odioſus eſſet. & ita paulo remotior audiebat. [a] Ego verò, cōuerſis ad Menexenum oculis, Vter veſtrûm, inquā, fili Demophontis, ætate prouectior eſt? Non cōſtat inter nos, inquit. Ambigitíſne etiam, C inquā, vter veſtrū generoſior? Omnino, inquit. Et vter veſtrûm formoſior, eodem modo? Ambo tunc arriſerunt. Vter veſtrûm ditior ſit, haudquaquā interrogabo. eſtis enim amici. nónne? Sumus verò, inquiunt. [b] Nónne cōmunia hæc amicorū dicuntur. quocirca, hac quidē ratione, nulla inter vos cōtrouerſia eſt, ſi vera quidem ea ſunt quæ de amicitia veſtra teſtamini. Aſſenſerunt. Deinceps autem quum inſtituerē interrogare, vter ipſorum eſſet & iuſtior & ſapientior, quidam interuenit qui D Menexenum à pædotriba vocari dixit. ille verò ſacrificulusquidam eſſe mihi videbatur. Diſceſſit ita Menexenus, & ego perrexi Lyſim interrogare, [c] Nónne Lyſi, inquam, valde te & pater & mater amant? Maximè, inquit. Nónne vellent te fortunatiſſimum eſſe? Quídni? Is qui ſeruit, videtúrne eſſe felix, is inquam, cui nihil quicquam licet facere eorum quæ cupit? Non mihi quidem, inquit. Nónne ſi & pater & mater te amant, & te felicem cupiunt euadere, hoc nimirum omni ratione peroptāt, vt feliciſſimus euadas? Quíd- E ni? inquit. Sinúntne igitur te facere quæcunque volueris, & nihil increpant, neque vllo modo impediunt quominus quíduis facias eorum quæ concupiſcas? Me verò per Iouē & maximè quidē impediūt. Quomodo ais, inquā. quū velint te beatū eſſe, quî ſodes, impediunt te quominus quod

a VERAE amicitiæ luculentā ὑποτύπωσιν inſtituit, & illius componendæ ſtabiliendæque tradit certas leges: ſed ita vt omnia ferè ὑποθετικῶς tractentur. vnde poſſūt tamen diſtincta elici Theoremata. PRIMVM, Amicitiæ firmiter contrahendæ tempus opportunum eſſe ætatem puerilem: ſicuti ex Lyſidis & Menexeni puerorum exemplo docet.

b SECVNDVM, Magnam eſſe rerum omnium in amicitia ſocietatem atque cōmunitatem, ab omni inuidia liberam atque immunem, voluntatū videlicet ſtudiorum, ſententiarum ſummā conſenſionem.

c TERTIVM, Vtilem & neceſſariam amicitiæ operam in eo verſari, vti amicos officii moneamus, non autem vt ad illorū vitia vltro cæcutiamus, illíſq; indulgeamus. Quam germanæ amicitiæ legem oſtendit Socrates in Lyſidis hypotheſi, cui quidē Socrates habita puerilis eius ætatis ratione, accommodat præcepta: Illi videlicet demi omnem & ſe & alias omnes res regēdi autoritatem, non tam propter ætatem, quàm propter rerum ignorationem & vſus imperitiam: quæ efficiat vt nihil poſſit ipſius poteſtati credi atque committi. ſicuti varia exemplorum inductione docet.

QVARTVM igitur ex his eſto theorema, Prudētiam peritiámque rerum cognitionem, ad rerum adminiſtrationem tantùm eſſe idoneam, illíque adeò autoritatem meritò competere. quæ omnia imprudentiæ, in quauis ætate, demantur.

volueris agas pro arbitrio? Sic verò mihi dicito: Si cuperes aliquo patris tui curru inuehi, & frænum ipſe moderari, quum certat, ſinerétne ipſe, nec tuam voluntatem impediret? Non per Iouem ſineret. Eccui verò hanc poteſtatem daret? Eſt auriga domi, hac de cauſa mercenarius. Quomodo ais? Mercenarióne potiꝰ quàm tibi permittunt in equos poteſtatem, vt de illis quicquid voluerit, agat? inſuper etiam hoc nomine pendunt pecuniam? Quídni verò, inquit? At mularis vehiculi merum imperium fortaſſe permittent, vt pro arbitratu verbera infligas. Cur mihi, inquit, conceſſerint? Quid verò? inquam: ipſóſne verberare licet nemini? Licet profectò mulioni. Seruóne, an libero? Seruo, inquit. Seruum igitur pluris faciunt quàm te filium: & ei res ſuas committunt potius quàm tibi, eíque ſinunt omnia agere pro arbitratu, te verò impediunt. Mihi autem adhuc hoc dicito, Tibíne relinquunt liberam tui regendi poteſtatem? Quomodo enim, inquit, permitterent? Verùm tibíne aliquis dominatur? Pædagogus, inquit. Nunquid ſeruus? Sanè, & noſter quidem. Nónne autem graue eſt, inquam, eum qui liber ſit, ſerui imperio ſubiici? Quid verò agit pædagogus ille, dum in te imperium habet? Ducit me nimirum, inquit, ad ludimagiſtros. Nunquid & illi ludimagiſtri in te imperium habent? Omnino, inquit. Plurimos igitur dominos volens pater tibi præficit: ſed poſtquam domum rediiſti ad matrem, illa ſinit te quidlibet agere pro arbitratu, vt ipſe beatus ſis, vel in lanificio, vel in telæ textura. non enim impedit te quominus vel forcipem, vel pectinem, vel quæuis inſtrumenta quæ ad lanificium adhibent, liberè tractes. Ille verò ſubridens, Non modò (inquit) per Iouem, non permittit, ſed etiam vapularem, ſi vel illa attingerem. Mehercule, inquit, matrémne ſiue patrem quapiam in re offendiſti? Non equidem, inquit. Sed qua de cauſa tam grauiter te impediunt ne ſis felix, & facias quidlibet pro arbitratu? & aſſiduò ita te educant atque inſtituunt, vt ſemper alicui ſeruias: denique (vt ſummatim rem complectar) ne minimum quidem eorum quæ cupis facias: ac proinde nulla ad te redeat vtilitas earum diuitiarũ quibus tantopere abundas, ſed in illas imperium alii potius obtineát quàm tu? neque verò vllum ſentis è tuo illo generoſo

A λύουσι τοῦτο ποιεῖν ὅ,τι ἂν βούλῃ; ὧδε δέ μοι λέγε. ἐὰν ἐπιθυμήσῃς ἐπί τινος τῶν τοῦ πατρὸς ἁρμάτων ὀχεῖσθαι, λαβὼν τὰς ἡνίας ὅταν ἁμιλλᾶται, οὐκ ἂν ἐῷέν σε, ἀλλὰ διακωλύοιεν; Μὰ Δί' οὐ μέντοι ἂν (ἔφη) ἐῷεν. Ἀλλὰ τίνα μήν; Ἔστι τις ἡνίοχος παρὰ τοῦ πατρὸς μισθὸν φέρων. Πῶς λέγεις; μισθωτῷ μᾶλλον ἐπιτρέπουσιν ἢ σοὶ ποιεῖν ὅ,τι ἂν βούληται περὶ τοὺς ἵππους, καὶ προσέτι αὐτοῦ τούτου ἀργύριον τελοῦσιν; Ἀλλὰ
B τί μήν; ἔφη. Ἀλλὰ τοῦ ὀρικοῦ ζεύγους (οἶμαι) ἐπιτρέπουσί σοι ἄρχειν· κἂν εἰ βούλοιο λαβὼν τὴν μάστιγα τύπτειν, ἐῷεν ἄν. Πόθεν (ἦ δ' ὅς) ἐῷεν; Τί δέ; ἦν δ' ἐγώ. οὐδενὶ ἔξεστιν αὐτοὺς τύπτειν; Καὶ μάλα (ἔφη) τῷ ὀρεοκόμῳ. Δούλῳ ὄντι, ἢ ἐλευθέρῳ; Δούλῳ, ἔφη. Καὶ δοῦλον, ὡς ἔοικεν, ἡγοῦνται περὶ πλείονος ἢ σὲ τὸν υἱὸν καὶ ἐπιτρέπουσι τὰ ἑαυτῶν μᾶλλον ἢ σοί· καὶ ἐῶσι ποιεῖν ὅ,τι βούλεται, σὲ δὲ διακωλύ-
C ουσι. καί μοι ἔτι τόδε εἰπέ, σὲ αὐτὸν ἐῶσιν ἄρχειν σεαυτοῦ; ἢ οὐδὲ τοῦτο ἐπιτρέπουσί σοι; Πῶς γὰρ (ἔφη) ἐπιτρέπουσιν; Ἀλλ' ἄρχει τίς σου; Ὅδε παιδαγωγός, ἔφη. Μῶν δοῦλος ὤν; Ἀλλὰ τί μήν; ἡμέτερός γε, ἔφη. Ἦ δεινὸν (ἦν δ' ἐγὼ) ἐλεύθερον ὄντα ὑπὸ δούλου ἄρχεσθαι; τί δὲ ποιῶν αὖ οὗτος ὁ παιδαγωγός σου ἄρχει; Ἄγων δή που (ἔφη) εἰς διδασκάλου. Μῶν μὴ καὶ οὗτοι σοῦ ἄρχουσιν οἱ διδάσκαλοι; Πάντως δή
D που. Παμπόλλους ἄρα σοι δεσπότας καὶ ἄρχοντας ἑκὼν ὁ πατὴρ ἐφίστησιν. ἀλλ' ἄρα, ἐπειδὰν οἴκαδε ἔλθῃς παρὰ τὴν μητέρα, ἐκείνη σε ἐᾷ ποιεῖν ὅ,τι ἂν βούλῃ, ἵν' αὐτῇ μακάριος ᾖς, ἢ περὶ τὰ ἔρια, ἢ περὶ τὸν ἱστόν, ὅταν ὑφαίνῃ. οὔτι γάρ που διακωλύει σε ἢ τῆς σπάθης, ἢ τῆς κερκίδος, ἢ ἄλλου του τῶν περὶ ταλασιουργίαν ὀργάνων ἅπτεσθαι. Καὶ ὃς γελάσας, Μὰ Δία, ἔφη, ὦ Σώκρα-
E τες, οὐ μόνον γε διακωλύει, ἀλλὰ καὶ τυπτοίμην ἂν εἰ ἁπτοίμην. Ἡράκλεις, ἦν δ' ἐγώ. μῶν μή τι ἠδίκηκας τὸν πατέρα, ἢ τὴν μητέρα; Μὰ Δί', οὐκ ἔγωγε, ἔφη. Ἀλλ' ἀντὶ τίνος μὴν οὕτω σε δεινῶς διακωλύουσιν εὐδαίμονα εἶναι, καὶ ποιεῖν ὅ,τι ἂν βούλοιο; καὶ δι' ἡμέρας ὅλης τρέφουσί σε ἀεί τῳ δουλεύοντα, καὶ ἑνὶ λόγῳ, ὀλίγου ὧν ἐπιθυμεῖς οὐδὲν ποιοῦντα; ὥστε σοι, ὡς ἔοικεν, οὔτε τῶν χρημάτων τοσούτων ὄντων οὐδὲν ὄφελος (ἀλλὰ πάντες αὐτῶν μᾶλλον ἄρχουσιν ἢ σύ) οὔτε

A τοῦ σώματος, οὕτω γυναίου ὄντος· ἀλλὰ καὶ
τοῦτο ἄλλος ποιμαίνει καὶ θεραπεύει· σὺ δὲ
ἄρχεις οὐδενός, ὦ Λύσι, οὐδὲ ποιεῖς οὐδὲν ὧν
ἐπιθυμεῖς. Οὐ γάρ πω (ἔφη) ἡλικίαν ἔ-
χω, ὦ Σώκρατες. Μὴ οὐ τοῦτό σε, ὦ παῖ Δη-
μοκράτους, κωλύῃ. ἐπεὶ τό γε τοσόνδε, ὡς ἐγῷ-
μαι, καὶ ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ σοι ἐπιτρέπου-
σι· καὶ οὐκ ἀναμένουσιν ἕως ἂν ἡλικίαν ἔ-
χῃς. ὅταν γὰρ βούλωνται αὐτοῖς τινὰ ἀναγνω-
σθῆναι, ἢ γραφῆναι, σὲ (ὡς ἐγῷμαι) πρῶ-
B τον τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐπὶ τοῦτο τάττουσιν. ἢ γάρ;
Πάνυ γ', ἔφη. Οὐκοῦν ἔξεστί σοι ἐνταῦθ'
ὅ,τι ἂν βούλῃ πρῶτον τῶν γραμμάτων γρά-
φειν, καὶ ὅ,τι ἂν δεύτερον; καὶ ἀναγιγνώσκειν
ὡσαύτως ἔξεστι; καὶ ἐπειδὰν (ὡς ἐγῷμαι)
τὴν λύραν λάβῃς, οὐ διακωλύουσί σε οὔ-
τε ὁ πατὴρ οὔτε ἡ μήτηρ ἐπιτεῖναί τε καὶ ἀ-
νεῖναι ἣν ἂν βούλῃ τῶν χορδῶν, καὶ ψῆλαι, καὶ
κρούειν τῷ πλήκτρῳ. ἢ διακωλύουσιν; Οὐ
δῆτα. Τί ποτ' ἂν οὖν εἴη, ὦ Λύσι, τὸ αἴτιον ὅτι
C ἐνταῦθα μὲν οὐ διακωλύουσιν, ἐν οἷς δὲ
ἄρτι ἐλέγομεν διακωλύουσιν; Ὅτι, οἶμαι,
(ἔφη) ταῦτα μὲν ἐπίσταμαι, ἐκεῖνα δ' οὔ.
Εἶεν, (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ ἄριστε. οὐκ ἄρα τὴν
ἡλικίαν σου περιμένει ὁ πατὴρ ἐπιτρέπειν
πάντα· ἀλλ' ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἡγήσηταί σε βέλτιον
αὐτοῦ φρονεῖν, ταύτῃ ἐπιτρέψει σοι καὶ αὐτὸν
καὶ τὰ αὐτοῦ. Οἶμαι ἔγωγε, ἔφη. Εἶεν, ἦν δ'
ἐγώ. τί δέ; τῷ γείτονι ἆρ' οὐχ ὁ αὐτὸς ὅρος
ὅσπερ τῷ πατρί, περὶ σοῦ; πότερον οἴει αὐτὸν
D ἐπιτρέψειν σοι τὴν αὐτοῦ οἰκίαν οἰκονομεῖν, ὅ-
ταν σε ἡγήσηται βέλτιον περὶ οἰκονομίας ἑ-
αυτοῦ φρονεῖν, ἢ αὐτὸν ἐπιστατήσειν; Ἐμοὶ ἐπι-
τρέψειν, οἶμαι. Τί δ' Ἀθηναίους οἴει σοι οὐκ
ἐπιτρέψειν τὰ αὐτῶν, ὅταν αἰσθάνωνται ὅτι
ἱκανῶς φρονεῖς; Ἔγωγε. Πρὸς Διὸς (ἦν δ'
ἐγὼ) τί ἄρα ὁ μέγας βασιλεύς; πότερον τῷ
πρεσβυτάτῳ ὑεῖ, οὗ ἡ τῆς Ἀσίας ἀρχὴ γίγνε-
ται, μᾶλλον ἂν ἐπιτρέψειεν ἑψομένων κρεῶν
ἐμβάλλειν ὅ,τι ἂν βούληται ἐμβαλεῖν εἰς τὸν ζω-
E μόν, ἢ ἡμῖν, εἰ ἀφικόμενοι παρ' ἐκεῖνον ἐνδει-
ξαίμεθα αὐτῷ ὅτι ἡμεῖς κάλλιον φρονοῦμεν ἢ
ὁ ὑὸς αὐτοῦ περὶ ὄψου σκευασίας; Ἡμῖν δη-
λονότι, ἔφη. Καὶ τὸν μέν γε οὐδ' ἂν σμικρὸν
ἐάσειεν ἐμβαλεῖν· ἡμᾶς δέ, κἂν εἰ βουλοίμεθα
δραξάμενοι τῶν ἁλῶν, ἐῴη ἂν ἐμβαλεῖν. Πῶς
γὰρ οὔ; Τί δ' εἰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ ὑὸς αὐ-
τοῦ ἀσθενοῖ; ἆρα ἐῴη ἂν αὐτὸν ἅπτεσθαι τῶν
ἑαυτοῦ ὀφθαλμῶν, μὴ ἰατρὸν ἡγούμενος, ἢ

corpore emolumentum, ſed alius quiſpiã illi & nutriendo & colendo præeſt. tu verò, Lyſi, in nullam planè rem imperiũ obtines, neque quicquam eorum quæ vis facis. Neque enim, inquit, per ætatem licet, Socrates. Vide ne minus idipſũ ſit quod te impedit [poteſtate tua vti frui] Democratis fili. nam quod ad ætatem attinet, vt quidem arbitror, & pater & mater tibi liberam poteſtatem relinquerent. nec illas moræ cauſas habent vt prouectiorem ætatem expectent. etenim quum volunt aliquid ſibi vel legi vel ſcribi, te (vt arbitror) primum eorum omnium qui ſunt domi, illis operis præficiunt. nónne? Omnino, inquit. Nónne hîc tibi licet quãlibet volueris literarum, primam ſcribere, & quam volueris, ſecundam? & eodem modo, legere? & poſtquam, opinor, lyram ſumis, minimè prohibent vel pater vel mater, ſeu intendere ſeu remittere quam volueris chordarum, & quam volueris cantionem vſurpare, & quatere plectro? Nequaquam. Ecquæ fuerit, Lyſi, cauſa, cur in his te non impediant, in illis autem quæ ſuprà commemorauimus, maximè impediant? Quoniam, inquit, hæc ſcio, illa neſcio. Eſto, inquit. non igitur, mi Lyſi, pater ætatem prouectiorem expectat hactenus vt omnia permittat tibi: ſed quum exiſtimabit te res melius ſe adminiſtraturum, tum verò omnia permittet tuæ poteſtati, & ſeipſum & omnes res ſuas. Arbitror equidem, inquit. Nimirum, inquam. quid porro? vicino nónne eadem agendi eſt ratio, quę & patri erga te? Vtrum arbitraris tibi permiſſurum familiæ ſuæ adminiſtrationẽ, quum exiſtimauerit te ad rei familiaris curam maiore prudentia valere, an ipſum per ſe adminiſtraturum? Mihi quidem permiſſurum arbitror. Quid verò? nónne arbitraris Athenienſes res ſuas tibi permiſſuros, quum ſenſerint te perfecta quadam ſapientia ornatum? Equidem. Quid magnus ille Perſarum rex? vtrum & filio ſuo, natu maiori, ad quem Aſiani regni ius pertinet, potius permitteret vti in condimentum elixarum carnium quiduis pro arbitratu conijceret, quàm nobis, ſi illi veris argumentis fidem faceremus, nos condimenti conficiendi peritiores eſſe quàm filium? Nobis videlicet, inquit. & illum ne minimum quidem permitteret ſalis immittere: nos verò, etiamſi ſalem copioſius arriperemus, iniicere quidlibet permitteret. Quidni? Quid verò? ſi ipſius filius oculorum morbo teneretur, pateretúrne ipſum ſuos oculos attrectare, an verò impediret, ſi aliter ferret medici

ſententia? Impediret. Nos autem ſi exiſtimaret medicinæ facultate valere, etiamſi, penè dixerim, vellemus cinerem in oculos illius iniicere, quaſi ea eſſet commoda collyrii ratio, minimè tamen impediret, ſi ratum apud eum eſſet, nos rei medicæ prudētia valere. Verum ais. Quinetiam nobis cætera omnia potius permitteret, quàm ſibi ipſi vel filio: in iis quidem rebus, in quibus nos ſe ſapiētiores arbitraretur. Neceſſe eſt, Socrates. Ita ſe res habet, inquit, mi Lyſi: Eorum quorū valemus cognitione atque facultate, gubernādorum poteſtatem facient & Græci & barbari, & viri & mulieres, vt in iis quidlibet pro arbitratu agamus: nec vllus nobis vltro obſiſtet, ſed ipſi liberā plenámq; in hæc autoritatem conſequemur, & mero imperio hæc adminiſtrabimus, quippe quæ noſtra ſint, atque adeò illis vtemur fruemur. Contrà, nemo permiſerit nobis, eas res in quib⁹ nulla nobis fuerit prudentia, eſſe in noſtra poteſtate, vt pro ſententia & arbitrio quidlibet de his ſtatuamus: ſed omnes impedient quantum poterunt, non tantùm extranei, ſed & pater & mater, & ſiquid his cognatius excogitari poteſt: & in iis etiam rebus ipſi aliorum imperio ſubiiciemur, & vt ex alienis nullam reportabimus vtilitatem. dáſne ita eſſe? Do. Alicuíne amici erimus hactenus, & nos in iis rebus amabit aliquis in quibus inutiles erimus? Nequaquam, inquit. Quocirca neque pater neque alius quiſpiā alium amat, quatenus ille inutilis eſt. Non videtur, inquit. Si igitur, mi puer, ſapiens fueris, omnes tibi amici & neceſſarii erunt. eris enim bonus atque vtilis: ſinminus, neque alius quiſquam neque pater quidem tibi amicus erit, neque mater, neque propinqui tui. Potéſtne quiſquam, Lyſi, iis in rebus magnificè de ſe ſentire, de quibus nihil ipſe ſentiat? Et quomodo, inquit? Si præceptoris adhuc indiges opera, nondum ſatis rectè, mihi crede, ſentis. Verū ais. Neque verò magnificè de te ſentire potes, ſi nihil adhuc ſentias. Non mihi quidem per Ioue videtur. A quo quum hæc audiiſſem, ad Hippothalem conuerſis oculis, parum abfuit quin grauiter peccarem. ſic enim ſubiit dicere, [a] Ita conſentaneum eſt, Hippothales, cum amaſiis colloqui, eos ad animi demiſſionem reuocando, & maiores ſpiritus comprimendo, nō verò, quemadmodum tu, in inanem quandam ſuperbiam laxando, & in delicias frangendo. Quum autem ego illum ſermonibus illis meis conſternatum anxiúmque vidiſſem, arbitratus ſum illum hactenus voluiſſe latitare, ne Lyſidi innoteſceret. meipſum igitur reuocaui atque compreſſi.

[a] QVINTVM, Ita cum amicis agendum, ne illorum vitiis indulgendo, illos inani quodam & ampulloſo ſenſu repleamus: ſed vt ad modeſtiam reuocemus. quod quidem refertur ad tertium à nobis notatū theorema, & hic peculiariter applicatur Hippothali & Lyſidi.

A κωλύοι ἄν; Κωλύοι ἄν. Ἡμᾶς δέ γε εἰ ὑπολαμβάνοι ἰατρικοὺς εἶναι, κἂν εἰ βουλοίμεθα διανοίγοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐμπάσαι τῆς τέφρας, οἶμαι, οὐκ ἂν κωλύσειεν, ἡγούμενος ὀρθῶς φρονεῖν. Ἀληθῆ λέγεις. Ἆρ' οὖν καὶ τἆλλα πάντα ἡμῖν ἐπιτρέποι ἂν μᾶλλον ἢ ἑαυτῷ καὶ τῷ υἱεῖ, περὶ ὅσων ἂν δόξωμεν αὐτῷ σοφώτεροι ἐκείνων εἶναι; Ἀνάγκη, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Οὕτως ἄρα ἔχει (ἦν δ' ἐγώ) ὦ φίλε Λύσι. εἰς μὲν ταῦτα ἃ ἂν φρόνιμοι

B γενώμεθα, ἅπαντες ἡμῖν ἐπιτρέψουσιν, Ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες· ποιήσομέν τε ἐν τούτοις ὅ,τι ἂν βουλώμεθα, καὶ οὐδεὶς ἡμᾶς ἑκὼν εἶναι ἐμποδιεῖ. ἀλλ' αὐτοί τε ἐλεύθεροι ἐσόμεθα ἐν αὐτοῖς, καὶ ἄλλων ἄρχοντες· ἡμέτερά τε ταῦτα ἔσται. ὀνησόμεθα γὰρ ἀπ' αὐτῶν· εἰς ἃ δ' ἂν νοῦν μὴ κτησώμεθα, οὔτε τις ἡμῖν ἐπιτρέψει περὶ αὐτὰ ποιεῖν τὰ ἡμῖν δοκοῦντα, ἀλλ' ἐμποδιοῦσι πάντες καθ' ὅ,τι ἂν δύνωνται, οὐ μόνον οἱ

C ἀλλότριοι, ἀλλὰ καὶ ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ, καὶ εἴ τι τούτων οἰκειότερόν ἐστιν· αὐτοί τε ἐν αὐτοῖς ἐσόμεθα ἄλλων ὑπήκοοι, καὶ ἡμῖν ἔσται ἀλλότρια. οὐδὲν γὰρ ἀπ' αὐτῶν ὀνησόμεθα. συγχωρεῖς οὕτως ἔχειν; Συγχωρῶ. Ἆρ' οὖν τῳ φίλοι ἐσόμεθα; καί τις ἡμᾶς φιλήσει ἐν τούτοις, ἐν οἷς ἂν ὦμεν ἀνωφελεῖς; Οὐ δῆτα, ἔφη. Νῦν ἄρα οὐδὲ σὲ ὁ πατήρ, οὐδὲ ἄλλος ἄλλον οὐδένα φιλεῖ, καθ' ὅσον ἂν ᾖ ἄχρηστος. Οὐκ ἔοικεν, ἔφη. Ἐὰν μὲν ἄρα σοφὸς γένῃ ὦ παῖ, πάντες σοι φίλοι καὶ πάντες σοι οἰκεῖοι

D ἔσονται. χρήσιμος γὰρ καὶ ἀγαθὸς ἔσῃ· εἰ δὲ μή, σοὶ οὔτε ἄλλος οὐδεὶς οὔτε ὁ πατὴρ φίλος ἔσται, οὔτε ἡ μήτηρ, οὔτε οἱ οἰκεῖοι. οἷόν τε οὖν ἐπὶ τούτοις, ὦ Λύσι, μέγα φρονεῖν, ἐν οἷς τις μήπω φρονεῖ; Καὶ πῶς ἄν; ἔφη. Εἰ δ' ἄρα σὺ διδασκάλου δέῃ, οὔπω φρονεῖς. Ἀληθῆ. Οὐδ' ἄρα μεγαλόφρων εἶ, εἴπερ ἄφρων ἔτι. Μὰ Δία, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὔ μοι δοκεῖ. Καὶ ἐγὼ ἀκούσας αὐτοῦ, ἀπέβλεψα πρὸς τὸν

E Ἱπποθάλη, καὶ ὀλίγου ἐξήμαρτον. ἐπῆλθε γάρ μοι εἰπεῖν ὅτι Οὕτω χρή, ὦ Ἱππόθαλες, τοῖς παιδικοῖς διαλέγεσθαι, ταπεινοῦντα καὶ συστέλλοντα, ἀλλὰ μή, ὥσπερ σύ, χαυνοῦντα καὶ διαθρύπτοντα. κατιδὼν οὖν αὐτὸν ἀγωνιῶντα καὶ τεθορυβημένον ὑπὸ τῶν λεγομένων, ἀνεμνήσθην ὅτι καὶ προσεστὼς λανθάνειν τὸν Λύσιν ἐβούλετο. ἀνέλαβον οὖν ἐμαυτόν, καὶ ἐπέσχον τοῦ λόγου.

Καὶ ἐν τούτῳ ὁ Μενέξενος πάλιν ἧκε, καὶ ἐκαθέζετο παρὰ τὸν Λύσιν, ὅθεν καὶ ἐξανέστη. ὁ οὖν Λύσις μάλα παιδικῶς καὶ φιλικῶς, λάθρα τοῦ Μενεξένου, σμικρὸν πρός με λέγων, ἔφη, Ὦ Σώκρατες, ἅπερ καὶ ἐμοὶ λέγεις, εἰπὲ καὶ Μενεξένῳ. Καὶ ἐγὼ εἶπον, Ταῦτα μὲν σὺ αὐτῷ ἐρεῖς ὦ Λύσι. πάντως γὰρ προσεῖχες τὸν νοῦν. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Πειρῶ τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) ἀπομνημονεῦσαι αὐτὰ ὅτι μάλιστα, ἵνα τούτῳ σαφῶς πάντα εἴπῃς· ἐὰν δέ τι αὐτῶν ἐπιλάθῃ, αὖθίς με ἀνερέσθαι ὅταν ἐντύχῃς πρῶτον. Ἀλλὰ ποιήσω ταῦτα (ἔφη) ὦ Σώκρατες, πάνυ σφόδρα, εὖ ἴσθι. Ἀλλά τι αὐτῷ ἄλλο λέγε, ἵνα καὶ ἐγὼ ἀκούω, ἕως ἂν οἴκαδε ὥρα ᾖ ἀπιέναι. Ἀλλὰ χρὴ ποιεῖν ταῦτα (ἦν δ' ἐγὼ) ἐπειδή γε καὶ σὺ κελεύεις. ἀλλ' ὅρα ὅπως ἐπικουρήσῃς μοι, ἐάν με ἐλέγχειν ἐπιχειρῇ ὁ Μενέξενος. ἢ οὐκ οἶσθα ὅτι ἐριστικός ἐστι; Ναὶ μὰ Δία, ἔφη, σφόδρα γε. διὰ ταῦτά τοι καὶ βούλομαί σε αὐτῷ διαλέγεσθαι. Ἵνα (ἦν δ' ἐγὼ) καταγέλαστος γένωμαι; Οὐ μὰ Δία (ἔφη) ἀλλ' ἵνα αὐτὸν κολάσῃς. Πόθεν; (ἦν δ' ἐγὼ) οὐ ῥᾴδιον. δεινὸς γὰρ ὁ ἄνθρωπος, Κτησίππου μαθητής. πάρεστι δέ τοι αὐτὸς (οὐχ ὁρᾷς;) Κτήσιππος. Μηδενός σοι (ἔφη) μελέτω, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ἴθι διαλέγου αὐτῷ. Διαλεκτέον, ἦν δ' ἐγώ. Ταῦτα οὖν ἡμῶν λεγόντων πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, Τί ὑμεῖς (ἔφη ὁ Κτήσιππος) αὐτὼ μόνω ἑστιᾶσθον, ἡμῖν δὲ οὐ μεταδίδοτον τῶν λόγων; Ἀλλὰ μὴν (ἦν δ' ἐγὼ) μεταδοτέον. ὅδε γάρ τι ὧν λέγω οὐ μανθάνει, ἀλλά φησιν οἴεσθαι Μενέξενον εἰδέναι, καὶ κελεύει τοῦτον ἐρωτᾶν. Τί οὖν (ἦ δ' ὅς) οὐκ ἐρωτᾷς; Ἀλλ' ἐρήσομαι, ἦν δ' ἐγώ. καί μοι εἰπὲ, ὦ Μενέξενε, ὃ ἄν σε ἔρωμαι. τυγχάνω γὰρ ἐκ παιδὸς ἐπιθυμῶν κτήματός του, ὥσπερ ἄλλος ἄλλου. ὁ μὲν γάρ τις ἵππους ἐπιθυμεῖ κτᾶσθαι, ὁ δὲ, κύνας, ὁ δὲ, χρυσίον, ὁ δὲ, τιμάς· ἐγὼ δὲ πρὸς μὲν ταῦτα πράως ἔχω, πρὸς δὲ τὴν τῶν φίλων κτῆσιν, πάνυ ἐρωτικῶς· καὶ βουλοίμην ἄν μοι φίλον ἀγαθὸν γενέσθαι μᾶλλον, ἢ τὸν ἄριστον ἐν ἀνθρώποις ὄρτυγα, ἢ ἀλεκτρυόνα· καὶ ναὶ μὰ Δία ἔγωγε μᾶλλον ἢ ἵππον τε καὶ κύνα· οἶμαι δὲ, νὴ τὸν κύνα, μᾶλλον ἢ τὸ Δαρείου χρυσίον κτήσασθαι δεξαίμην πολὺ πρότερον ἑταῖρον, μᾶλλον ἢ αὐτὸν Δαρεῖον. οὕτως ἐγὼ φιλέταιρός τις εἰμί. ὑμᾶς οὖν ὁρῶν, σέ τε καὶ

A [a] Hic verò rediit Menexenus, & prope Lyſim aſſedit, in eo ipſo loco vnde ſurrexerat. Lyſis igitur blandè & amicè admodum collato capite ne exaudiret Menexenus, ſummiſſa voce ait, Idé, Socrates, quod mihi, velim dicas Menexeno. Ego verò dixi, Quin potius, Lyſi, hæc ipſi illi refer. animum enim ſermoni meo ſtudioſè attendiſti. Omnino, inquit. Conare igitur, inquam, in memoriam apud te reuocare, vt illi perſpicuè omnia poſſis dicere. quòd ſi quid te fortè ſubterfugerit, rurſus à
B me quæres, quum me primùm conueneris. Verùm (inquit) faciam, Socrates: me verò ſtudio diligentiáque hac in re minimè defuturũ, perſuaſum habeto. verùm aliud quidpiam ei dicito, donec domum redeundi tempus fuerit. Eſto: ita igitur agendum eſt, quandoquidem iubes. ſed videris vt mihi opem auxiliúmque feras, ſi me redarguere Menexenus conetur. nónne noſti illum eſſe contentioſum? Noui, inquit, & maximè quidem. idcirco velim vt cum illo diſſeras. Vt nimirum, inquam, ridicu-
C lus euadam? Non per Iouem, ſed vt ipſum caſtiges. Vnde verò? inquã. haud facile eſt. magna enim animi vehementia rerúmq; cognitione valet, quippe qui Cteſippi ſit diſcipulus. adeſt verò ipſe (quemadmodũ vides) Cteſippus. Nihil, inquit, ſit tibi curę, Socrates: verùm, age, cum illo diſſere. Diſſerendum eſt, inquam. Quum hæc ita inter nos diceremus, Cur, inquit, vos ſoli has dapes depaſcitis, neque nos ad ſermonum ſocietatem aſſumitis? Atqui peruolo, inquam. hic enim minimè intelligit ea quæ dico, ſed ait Menexenum in ea eſſe ſen-
D tentia vt ſe id noſſe arbitretur, ac proinde hunc interrogare iubet. Cur igitur, inquit, non interrogas? At interrogabo, inquam. [b] dic verò mihi, Menexene, id quod à te quæram. ingenita enim mihi à puero eſt cuiuſdam rei comparandæ cupiditas: quemadmodum & ſinguli homines propria quadam cupiditate tenentur, vt alius alia cupiat. Quidam enim cupit equos ſibi comparare, quidam canes, nonnulli aurũ, nõnulli honores: ego verò exigua illarum
E rerum cupiditate profectò titillor: de amicis autem comparandis vehementi quadam cupiditate flagro. Itaque bonum amicum mihi mallem contingere, quàm pretioſiſſimam coturnicem vel gallum: & certè per Iouem potius quàm equum atque canem: ac opinor, per Canẽ illum, [AEgyptiorum deum] potius quàm Darii gazas, vel ipſum etiam Darium, mallem multo magis amicum comparare. adeo ego amicorum copia & conſuetudine delector. Quum igitur & te & Lyſim video, cõſter-

a Noua de Amicitia diſputatio, ad quam apta conquiritur occaſio, notatis prudenter & commodè circunſtantiis, vt ſermo è re ipſa natus eſſe videatur.

b Opportuna præfatio, ante diſquiſitionem legitimam DE CAVSIS AMICITIAE, efficiente nimirum & finali: id eſt, vnde naſcatur amicitia, & quænam ſit illius origo: qui deniq; finis & vſus. Subſternitur autem huic copioſæ tractationi hoc theorema: Amicitiã, omnium rerum quæ in hac vita verſantur, pretioſiſsimam eſſe. qua de re & copioſius aget poſtea.

nor equidem,& vos felices iudico, qui in hac iuuenili veſtra ætate tantum beneficium tanta celeritate & tam facili ratione conſequuti ſitis. id eſt, tu in tuam familiaritatem hũc tam citò & facilè aſciueris, & hic te viciſſim in ſuam. Me verò tãtum abeſt hæc eſſe conſequutũ,vt neque, [a] quo modo alter alteri amicus fiat,norim: ſed à te quærere velim,quippe perito: cupióque vt tuam hac de re dicas ſentẽtiam, Quum aliquis aliquem amat, vter vtrius amicus ſit: an is qui amat, eius qui amatur: an is qui amatur, eius qui amat: an nullum ſit diſcrimen. Nullum mihi quidem eſſe videtur. Quomodo aís? inquam. vtrique igitur mutuò ſe amãt, ſi alter tantùm amet alterum? Mihi quidem (inquit) videtur. Quid veró? nunquid licet,eum qui amat, ab eo quem amat, mutuò amari? Licet. Quid veró? nónne ſæpe vſuuenit vt is qui amat,odio habeatur? certè amatores aliquando ab amaſiis id pati videmus. quanuis enim quam vehemẽtiſſimè ament, arbitrantur tamen ſe minimè redamari, alii etiam odio haberi. nónne hoc tibi etiam verum eſſe videtur? Veriſſimum, inquit. Nónne in his, inquam,hic quidem amat, ille verò amatur? Certé. Vter igitur vtrius amicus eſt? iſne qui amat, eius qui amatur, ſiue redametur, ſiue odio habeatur: an is qui amatur,eius ratione qui amat? an neuter neutrius in his amicus eſt, niſi vtrique viciſſim ament? Videtur nimirum ita ſe res habere. Aliter nimirũ nunc ſentimus, quàm ſuprá. tunc enim [exiſtimabamus] ſi alter [ſolùm diligat] ambos amicos eſſe: nunc cõtrà, niſi vterque ſimul viciſſim diligat, neutrum amicum eſſe. Videtur, inquit. Nihil igitur illi amicum eſt quod amat, quod mutuum amorem non reddit. Non videtur. Quocirca neque equorum amici ſunt,quos equi non viciſſim amant: neque amici coturnicum,neque canum,neque vini,neque exercitationis: neque ſapientiæ, niſi ſapientia illos viciſſim amet. vel certè ſtatuendũ eſt,illos quidem ſingulos hæc amare, hæc tamẽ minimè amica eſſe. at mentitúrne poeta? qui dicit,

Felix,cui dulces nati,cui copia equorum,
Cuique canum & ſancti cui fauor hoſpitii.

Non mihi,inquit, videtur. Verúmne igitur tibi dicere videtur? Certé. Igitur id quod amatur, ei quod amat, amicum eſt, quemadmodum apparet, Menexene, ſiue amet ſiue oderit: quemadmodum & pueri in teneriore ætate, [quæ rationis capax

[a] Prima pars iſtius tractationis, De origine amicitiæ: quibus nimirum in rebus illa verſetur, & quomodo conſiſtat. Proponitur autem problema; quod diſputatur in vtranque partem: Vtrum amicitia eſſe poſſit in vno tantùm, in eo videlicet qui amat: vel potius mutua debeat eſſe amicitia, & inter eũ qui amat & eum qui amatur, συμπάθεια quædam amoris, vt ambo ſeſe viciſſim ament. Vtranque partem problematis tractat πειραστικῶς: & oſtendit Requiri mutuam illam in amicitia conſenſionem: &, Fieri etiam poſſe vt quis amet, nec tamen ametur, imò etiam odio habeatur: ſicuti prolatis exemplis docet, innuẽs tamen claudam illam eſſe & imperfectam amicitiam, quum vna tantùm ſit pars quæ amet.

A Λύσιν, ἐκπέπληγμαι καὶ εὐδαιμονίζω, ὅτι οὕτω νέοι ὄντες οἷοί τ' ἐστὸν τοῦτο τὸ κτῆμα ταχὺ καὶ ῥᾳδίως κτᾶσθαι· καὶ σὺ δὲ τοῦτον οὕτω φίλον ἐκτήσω ταχύ τε καὶ σφόδρα, καὶ αὖ οὗτός σε· ἐγὼ δὲ οὕτω πόῤῥω εἰμὶ τοῦ κτήματος, ὥστε οὐδ' ὅντινα τρόπον γίγνεται φίλος ἕτερος ἑτέρου, οἶδα· ἀλλὰ ταῦτα δὴ αὐτά σε βούλομαι ἐρέσθαι, ἅτε ἔμπειρον. καί μοι εἰπέ, ἐπειδάν τις τινὰ φιλῇ, πότερος ποτέρου γίγνεται· ὁ φιλῶν, τοῦ φιλουμένου· ἢ ὁ φιλού- B μενος, τοῦ φιλοῦντος· ἢ οὐδὲν διαφέρει. Οὐδέν, ἔφη, ἔμοιγε δοκεῖ διαφέρειν. Πῶς λέγεις, ἦν δ' ἐγώ. ἀμφότεροι ἄρα ἀλλήλων φίλοι γίγνονται, ἐὰν μόνον ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον φιλῇ; Ἔμοιγε (ἔφη) δοκεῖ. Τί δέ; οὐκ ἔστι φιλοῦντα μὴ ἀντιφιλεῖσθαι ὑπὸ τούτου ὃν ἂν φιλῇ; Ἔστι. Τί δέ; ἆρα ἔστι καὶ μισεῖσθαι φιλοῦντα; οἷόν που ἐνίοτε δοκοῦσι καὶ οἱ ἐρασταὶ πάσχειν πρὸς τὰ παιδικά. φιλοῦντες γὰρ ὡς οἷόν τε μάλιστα, οἱ μὲν οἴονται οὐκ ἀντιφι- C λεῖσθαι· οἱ δέ, καὶ μισεῖσθαι. ἢ οὐκ ἀληθὲς δοκεῖ σοι τοῦτο; Σφόδρα γε (ἔφη) ἀληθές. Οὐκοῦν ἐν τῷ τοιούτῳ (ἦν δ' ἐγὼ) ὁ μὲν φιλεῖ, ὁ δὲ φιλεῖται; Ναί. Ὁπότερος οὖν αὐτῶν ποτέρου φίλος ἐστίν; ὁ φιλῶν, τοῦ φιλουμένου, ἐάν τε καὶ ἀντιφιλῆται, ἐάν τε καὶ μισῆται· ἢ ὁ φιλούμενος, τοῦ φιλοῦντος; ἢ οὐδέτερος αὖ ἐν τῷ τοιούτῳ οὐδετέρου φίλος ἐστίν, ἂν μὴ ἀμφότεροι ἀλλήλους φιλῶσιν; Ἔοικε γοῦν οὕτως ἔχειν. Ἀλλοίως ἄρα νῦν D ἡμῖν δοκεῖ ἢ πρότερον ἔδοξε. τότε μὲν γάρ, εἰ ὁ ἕτερος φιλεῖ, φίλω εἶναι ἄμφω· νῦν δέ, ἂν μὴ ἀμφότεροι ἀλλήλους φιλῶσιν, οὐδέτερος φίλος. Κινδυνεύει, ἔφη. Οὐκ ἄρα ἐστὶ φίλον τῷ φιλοῦντι οὐδέν, μὴ οὐκ ἀντιφιλοῦν. Οὐκ ἔοικεν. Οὐδ' ἄρα φίλιπποι εἰσὶν οὓς ἂν οἱ ἵπποι μὴ ἀντιφιλῶσιν· οὐδὲ φιλόρτυγες, οὐδ' αὖ φιλόκυνές γε, καὶ φίλοινοι, καὶ φιλογυμνασταὶ καὶ φιλόσοφοι, ἂν μὴ ἡ σοφία αὐτοὺς ἀντιφιλῇ. ἢ φιλοῦσι μὲν ταῦ- E τα ἕκαστοι, οὐ μέντοι φίλα ὄντα· ἀλλὰ ψεύδεθ' ὁ ποιητής; ὃς ἔφη,

Ὄλβιος ᾧ παῖδές τε φίλοι, καὶ μώνυχες ἵπποι,
Καὶ κύνες ἀγρευταί, καὶ ξένος ἀλλοδαπός.

Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ, ἦ δ' ὅς. Ἀλλ' ἀληθῆ δοκεῖ λέγειν σοί; Ναί. Τὸ φιλούμενον ἄρα τῷ φιλοῦντι φίλον ἐστὶν (ὡς ἔοικεν) ὦ Μενέξενε, ἐάν τε φιλῇ, ἐάν τε καὶ μισῇ· οἷον καὶ τὰ νεωστὶ γεγονότα παιδία, τὰ μέν, οὐδέπω φιλοῦντα, τὰ

Particip. οἰόμ abundare a tror: & δοκ paulo antè, quod hic d οἴονται, non a accipi pro Vid tur.

A δὲ, καὶ μισοῦνται, ὅταν κολάζηται ὑπὸ τῆς μητρὸς, ἢ ὑπὸ τοῦ πατρὸς· ὅμως καὶ μισοῦντα ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, πάντων μάλιστά ἐστι τοῖς γονεῦσι φίλτατα. Ἔμοιγε δοκεῖ (ἔφη) οὕτως ἔχειν. Οὐκ ἄρα ὁ φιλῶν, φίλος, ἐκ τούτου τοῦ λόγου, ἀλλ' ὁ φιλούμενος. Ἔοικε. Καὶ ὁ μισούμενος, ἐχθρὸς ἄρα, ἀλλ' οὐχ ὁ μισῶν. Φαίνεται. Πολλοὶ ἄρα ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν φιλοῦνται, ὑπὸ δὲ τῶν φίλων μισοῦνται· καὶ τοῖς μὲν ἐχθροῖς φίλοι εἰσὶν, τοῖς δὲ φίλοις ἐχθροί· B εἰ τὸ φιλούμενον φίλον ἐστὶν, ἀλλὰ μὴ τὸ φιλοῦν. καίτοι πολλὴ ἀλογία, ὦ φίλε ἑταῖρε, μᾶλλον δὲ, οἶμαι, καὶ ἀδύνατον, τῷ τε φίλῳ ἐχθρὸν καὶ τῷ ἐχθρῷ φίλον εἶναι. Ἀληθῆ (ἔφη) ἔοικας λέγειν, ὦ Σώκρατες. Οὐκοῦν εἰ τοῦτ' ἀδύνατον, τὸ φιλοῦν ἂν εἴη φίλον τοῦ φιλουμένου. Φαίνεται. Τὸ μισοῦν ἄρα πάλιν ἐχθρὸν τοῦ μισουμένου. Ἀνάγκη. Οὐκοῦν ταὐτὰ ἡμῖν συμβήσεται, ἀναγκαῖον εἶναι ὁμολογεῖν ἅπερ ἐπὶ τῶν πρότερον, πολλάκις φίλον εἶναι μὴ φίλου, πολλάκις δὲ καὶ ἐχθροῦ· C ὅταν ἢ μὴ φιλοῦν τις φιλῇ, ἢ καὶ μισοῦν φιλῇ. πολλάκις δ' ἐχθρὸν εἶναι μὴ ἐχθροῦ, ἢ καὶ φίλου· ὅταν ἢ μισοῦν τις φιλῇ, ἢ καὶ φιλοῦν μισῇ. Κινδυνεύει, ἔφη. Τί οὖν δὴ χρησόμεθα, ἦν δ' ἐγώ· εἰ μήτε οἱ φιλοῦντες, φίλοι ἔσονται, μήτε οἱ φιλούμενοι; μήτε οἱ φιλοῦντές τε καὶ φιλούμενοι; ἀλλὰ καὶ παρὰ ταῦτα ἄλλους τινὰς ἔτι φήσομεν εἶναι φίλους ἀλλήλοις γιγνομένους; Οὐ μὰ τὸν Δία, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐ πάνυ εὐπορῶ ἔγωγε.

D Ἆρα μὴ (ἦν δ' ἐγώ) ὦ Μενέξενε, τοπαράπαν οὐκ ὀρθῶς ἐζητοῦμεν; Ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ὁ Λύσις. καὶ ἅμα εἰπὼν ἠρυθρίασεν. ἐδόκει γάρ μοι ἄκοντ' αὐτὸν ἐκφυγεῖν τὸ λεχθὲν, διὰ τὸ σφόδρα προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς λεγομένοις· δῆλος δ' ἦν καὶ ὅτε ἠκροᾶτο οὐχ οὕτως ἔχων. Ἐγὼ οὖν βουλόμενος τόν τε Μενέξενον ἀναπαῦσαι, καὶ ἐκείνου ἡσθεὶς τῇ φιλοσοφίᾳ, οὕτω μεταβαλὼν, πρὸς τὸν Λύσιν ἐποιούμην τοὺς λόγους· E καὶ εἶπον, Ὦ Λύσι, ἀληθῆ μοι δοκεῖς λέγειν, ὅτι εἰ ὀρθῶς ἡμεῖς ἐσκοποῦμεν, οὐκ ἄν ποτε οὕτως ἐπλανώμεθα. ἀλλὰ ταύτῃ μὲν μηκέτι ἴωμεν· (καὶ γάρ χαλεπή τις μοι φαίνεται, ὥσπερ ὁδὸς, ἡ σκέψις) ᾗ δὲ ἐτράπημεν, δοκεῖ μοι χρῆναι ἰέναι, σκοποῦντα τὰ κατὰ τοὺς ποιη

A minimè eſt] partim & amant, & oderunt partim, quum vel à matre vel à patre caſtigantur: & illo tamen tempore quo maximè in illis flagrat odium, à parentibus amantur maximé. Mihi quidem, inquit, videtur ita. Is igitur qui amat, non eſt amicus, ex illa tua ratione, ſed is qui amatur. Videtur. Et is qui odio habetur, hoſtis igitur eſt, non verò is qui odit. Videtur. Multi ergo ab hoſtibus amantur, ab amicis verò habétur odio. & nonnullis quidem hoſtibus amici ſunt, quibuſdam amicis hoſtes: B ſi quidem id quod amatur, amicũ eſt, non verò id quod amat. Quanquam à ratione eſſet planè diſſentaneum, mihi crede, imò potius fieri nullo modo poſſet, Vt quis hoſti amicus ſit, & amico hoſtis. Verum, inquit, dicere videris, Socrates. Nónne, ſi ita eſt, verum quoque eſt, fieri non poſſe Vt id quod amat, amicum ſit ei quod amatur? Videtur. Rurſum, id quod odit, inimicum ei ſit quod odio eſt? Neceſſe eſt. Nónne quoque neceſſarium eſt confiteri, futurum vt eadem nobis contingant, quę & ſuperius? Sæpenumero aliquid eſſe a- C micum eius quod minimè amicum ſit, imò etiam planè inimicum: quum aliquis vel amat id quod minimè amat, [.i. amoris minimè capax eſt] vel etiã id amat quod ſe odit. ſæpe quoque inimicum eſſe minimè inimici, vel etiam amici: quum videlicet aliquis vel id amat quod ſe odio proſequitur, vel odit id à quo amatur. Videtur, inquit. Quídnam ergo hac de re conſtituerimus, inquam, ſi neque illi qui amant, amici erunt, neque qui amantur? neque ii qui & amant & amantur? ſed & præter hæc alios quoſdã inſuper dicemus mutuò alios aliis amicos eſſe? Non per Io- D uem, inquit, Socrates, id equidem bene poſſum expedire.

* Nunquid verò, inquam, Menexene, hæc omnino à nobis non rectè ſunt inueſtigata? Mihi quidem, inquit Lyſis, videtur, Socrates. & ſimul erubuit. Videbatur enim id quod dixeram eum inuitum effugiſſe, quòd animum iis ſermonibus vehementer admoueret: & certè perſpicuum erat eum nõ ita affectum eſſe quum auſcultabat. Ego autem, quum vellem & Menexenum quietem agere, & Lyſidis philo- E ſophico illo ſtudio delectarer, ſic conuerſo ſermone illum alloquebar: &, Verum, inquam, mi Lyſi, dicere mihi videris: quia ſi rectè ſuperiora conſideraſſemus, haudquaquã ita fuiſſemus euagati. Sed ne hâc pregrediamur ſanè vlterius. (hæc enim conſideratio, difficilis quædam & inuoluta via mihi eſſe videtur) ſed quemadmodũ iam inſtituimus eam capeſſere, ita ad eã abſoluendam, neceſſarium arbitror poetarum veſtigia

a Hæc velitatus, pergit in hac de Amicitiæ origine, explicatione, & affert neruoſiora. Interſeritur ἐπιμονὴ ad noui ſermonis venuſtam diſtinctionem.

ſequi. hi enim nobis ſunt veluti patres & duces ſapientiæ. nec verò perperam dicunt, dum ſuam de amicis ſuis ſententiam pronuntiãt: ſed Deum [a] ipſum amicitiæ autorem eſſe aiunt: quippe qui & amicos efficiat, & amicos vnà deducat eodem vinculo aptos atque copulatos. ſic enim, vt exiſtimo, loquuntur,

Adducit ſimilem ad ſimilem Deus ordine certo,

& notum efficit. nónne in hos verſus aliquando incidiſti? Equidem, inquit. [b] Nónne & in ſapientiſſimorum ſcripta, in quibus hæc eadem affirmant, Neceſſe eſſe vt ſimilis ſimili ſit amicus ſemper. ſunt verò hi qui de Naturæ vniuerſitate & verbis & ſcriptis copioſè diſſeruerunt. Verũ, inquit, ais. Nunquid, inquam, verũ aiunt? Fortè, inquit. Fortaſſe, inquam, ex dimidio verũ illud eſt, fortè etiam totum. ſed nos non intelligimus. nobis enim videtur improbus improbo, quo propius accedit & frequentius cum eo verſatur, eo magis odioſus fieri. iniuriam enim infert. at minimè fieri poteſt vt inter eos qui iniuriam faciũt & patiũtur, amicitia colatur. nónne ita eſt? Eſt, inquit. Hactenus igitur illius dicti pars dimidia non erit vera, ſi quidem improbis improbi ſint ſimiles inter ſe. Verum ais. Atqui mihi quidem dicere videntur bonos ſibiipſis mutuò ſimiles eſſe & amicos: malos verò & profligatos homines (quod & de illis communi verbo circumfertur) nequaquam ſibiipſis eſſe ſimiles: ſed perculſos eſſe homines & nulla amuſſi ſiue regula temperatos, nec ſibi conſtantes, ſed ſtolidos & vecordes homines. quod verò ſecum diſcrepat, & varium eſt atque diſſimile, haudquaquam alteri ſimile eſſe poſſit aut amicum. nónne & ita tibi videtur? Mihi quidem, inquit. Hoc mihi videtur obſcurè ſignificare ii qui ſimilem ſimili amicum eſſe voluerunt, nimirũ bonum ſolum bono ſoli amicum eſſe: improbum verò hominem neque bono neque malo vnquam in veram amicitiam venire. itáne quoque tibi videtur? Annuit. Habemus igitur, quales ſint amici. hæc enim oratio ſignificat, illos eſſe bonos. Omnino, inquit, mihi videtur. [c] Mihi quoque inquam. ſed me quoque hic habet ſcrupulus. agedum verò per Iouem, videamus quid ſuſpicer. Similis ſimili amicus eſt, quatenus ſimilis, & talis tali vtilis eſt. Verùm huius rei rationem ſic potius ineamus. Simile quodcunque ſimili cuilibet ecquam vtilitatem habet? vel ecquod detrimentum afferre poſſit, quod non ipſum ſibi ipſi inferat? vel quid pati poſſit quod nõ ex ſeipſo patiatur? Hæc verò quum huiuſ-

a Primum theorema, ex Homeri quodam verſu: DEVM eſſe veram & efficientem cauſam amicitiæ, qui nimirum hominum animos conciliet & componat, vt eadem animorum ſimilitudine inter ſe conſpirent, in qua vera amicitia ſita eſt.

b Secundum, ex verſus quoque illius verbis collectum, Ecquos videlicet ſimiles vocet poeta. Similitudinem autem in virtute conſiſtere docet, quæ eſt ὁμοφροσύνη: quũ contrà improbitas nullo modo ſibi conſtet, ſed variè ſecum ipſa diſſentiat. Secundum igitur docet theorema, Inter bonos tãtùm amicitiam verſari: nullam inter improbos veram amicitiã poſſe componi. Proximam igitur amicitiæ cauſã eſſe ait, Animorum ſimilitudinem ex virtute proficiſcẽtem, quã tamẽ Deus efficacem reddat, vt princeps nimirum amicitiæ cauſa. Empedoclis autem opinionem videtur ſignificare, qui quamlibet ſimilitudinem ad amicitiã ſufficere volebat.

c Secundi illius theorematis ἔλεγχος, allatis probabilibus argumentis, quatenus id nõ aptè dici videatur, ſicuti ferunt leges τοῦ ἐρωτηματικοῦ χαρακτῆρος. Oſtendit autem, amicitiam non conſiſtere in illa ſimilitudine: quum potius inter ſimiles vigeant ſæpenumero diſſẽſiones: (ſicuti ex Heſiodi verbis docet) & ex rebus contrariis concordia coaleſcat. quod probat ex illo phyſico axiomate, Τὸ ἐναντίον εἶναι ἐχθρὸν τῷ ἐναντίῳ.

A τάς. οὗτοι γὰρ ἡμῖν ὥσπερ πατέρες τῆς σοφίας
εἰσὶ καὶ ἡγεμόνες. λέγουσι δὲ δή που, οὐ φαύ-
7 λως ἀποφαινόμενοι περὶ τῶν φίλων, οἵ τυγ-
χάνουσιν ὄντες· ἀλλὰ τὸν θεὸν αὐτὸν φασὶ
ποιεῖν φίλους αὐτούς, ἄγοντα παρ' ἀλλήλους.
λέγουσι δέ πως ταῦτα, ὡς ἐγῷμαι, ὡδί,

Αἰεί τοι τὸν ὁμοῖον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὁμοῖον, (Ὀδυσσ. ρ, ὡς τὸν ὁμ. ὡς.)

καὶ ποιεῖ γνώριμον. ἢ οὐκ ἐντετύχηκας τούτοις
B τοῖς ἔπεσιν; Ἔγωγε, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ τοῖς τῶν
8 σοφωτάτων συγγράμμασιν ἐντετύχηκας, ταῦ-
τα αὐτὰ λέγουσιν, ὅτι τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ
ἀνάγκη ἀεὶ φίλον εἶναι; εἰσὶ δέ που οὗτοι οἱ πε-
ρὶ φύσεώς τε καὶ τοῦ ὅλου διαλεγόμενοι καὶ
γράφοντες. Ἀληθῆ (ἔφη) λέγεις. Ἆρ' οὖν
(ἦν δ' ἐγώ) εὖ λέγουσιν; Ἴσως, ἔφη. Ἴσως
(ἦν δ' ἐγώ) τὸ ἥμισυ αὐτοῦ· ἴσως δὲ καὶ πᾶν.
ἀλλ' ἡμεῖς οὐ συνίεμεν. δοκεῖ γὰρ ἡμῖν ὅ γε
πονηρὸς, τῷ πονηρῷ, ὅσῳ ἂν ἐγγυτέρω προσ-
C ίῃ, καὶ μᾶλλον ὁμιλῇ, τοσούτῳ ἐχθίων γίνεσθαι.
ἀδικεῖ γάρ. ἀδικοῦντας δὲ καὶ ἀδικουμένους
ἀδύνατόν που φίλους εἶναι. οὐχ οὕτω; Ναί,
ἦ δ' ὅς. Ταύτῃ μὲν ἂν τοίνυν τοῦ λεγομένου
τὸ ἥμισυ οὐκ ἀληθὲς εἴη, εἴπερ οἱ πονηροὶ
10 ἀλλήλοις ὅμοιοι. Ἀληθῆ λέγεις. Ἀλλά μοι
δοκοῦσι λέγειν τοὺς ἀγαθοὺς ὁμοίους εἶναι ἀλλή-
λοις καὶ φίλους· τοὺς δὲ κακοὺς (ὅπερ καὶ λέ-
γεται περὶ αὐτῶν) μηδέποτε ὁμοίους μηδ' (For: μηδὲ αὐτούς.)
αὐτοὺς αὑτοῖς εἶναι, ἀλλ' ἐμπλήκτους τε καὶ ἀ-
D σταθμήτους. ὃ δὲ αὐτὸ αὑτῷ ἀνόμοιον εἴη καὶ
διάφορον, σχολῇ γέ τῳ ἄλλῳ ὅμοιον ἢ φίλον
γένοιτο. ἢ οὐ καί σοι δοκεῖ οὕτως; Ἔμοιγε, ἔ-
φη. Τοῦτο τοίνυν αἰνίττονται, ὡς ἐμοὶ δοκοῦ-
σιν, ὦ ἑταῖρε, οἱ τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ φίλον λέ-
9 γοντες· ὡς ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ μόνος μόνῳ φί-
λος, ὁ δὲ κακὸς οὔτε ἀγαθῷ οὔτε κακῷ οὐδέ-
ποτε εἰς ἀληθῆ φιλίαν ἔρχεται. συνδοκεῖ
σοι; Κατένευσεν. Ἔχομεν ἄρα ἤδη, τίνες εἰ-
σὶν οἱ φίλοι. ὁ γὰρ λόγος ἡμῖν σημαίνει ὅτι οἳ
E ἂν ὦσιν ἀγαθοί. Πάνυ γε (ἔφη) δοκεῖ. Καὶ
ἐμοί, ἦν δ' ἐγώ. καίτοι δυσχεραίνω τί γε ἐν
αὐτῷ. φέρε οὖν, ὦ πρὸς Διός, ἴδωμεν τί καὶ
ὑποπτεύω. ὁ ὅμοιος τῷ ὁμοίῳ καθ' ὅσον ὅ-
μοιος, φίλος, καὶ ἔστι χρήσιμος ὁ τοιοῦτος τῷ
τοιούτῳ. μᾶλλον δὲ ὧδε· ὁτιοῦν ὅμοιον ὁτῳοῦν
ὁμοίῳ τίνα ὠφέλειαν ἔχει; ἢ τίνα βλάβην ἂν
ποιῆσαι δύναιτο, ὃ μὴ καὶ αὐτὸ αὑτῷ; ἢ τί
ἂν πάθοι, ὃ μὴ καὶ ὑφ' αὑτοῦ πάθοι; τὰ δὴ

τοιαῦτα πῶς ἂν ὑπ' ἀλλήλων ἀγαπηθείη, μηδεμίαν ἐπικουρίαν ἀλλήλοις ἔχοντα; ἔστιν ὅπως; Οὐκ ἔστιν. Ὃ δὲ μὴ ἀγαπῷτο, πῶς φίλον; Οὐδαμῶς. Ἀλλὰ δὴ ὁ μὲν ὅμοιος τῷ ὁμοίῳ οὐ φίλος· ὁ δὲ ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ, καθ' ὅσον ἀγαθός, οὐ καθ' ὅσον ὅμοιος, φίλος ἂν εἴη; Ἴσως. Τί δέ; οὐχ ὁ ἀγαθός, καθ' ὅσον ἀγαθός, κατὰ τοσοῦτον ἱκανὸς ἂν εἴη αὑτῷ; Ναί. Ὁ δέ γε ἱκανός, οὐδενὸς δεόμενος κατὰ τὴν ἱκανότητα. Πῶς γὰρ οὔ; Ὁ δὲ μή του δεόμενος, οὐδέ τι ἀγαπῴη ἄν. Οὐ γὰρ οὖν. Ὃ δὲ μὴ ἀγαπῴη, οὐδ' ἂν φιλοῖ. Οὐ δῆτα. Ὁ δὲ μὴ φιλῶν γε, οὐ φίλος; Οὐ φαίνεται. Πῶς οὖν οἱ ἀγαθοὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἡμῖν φίλοι ἔσονται τὴν ἀρχήν, οἳ μήτε ἀπόντες, ποθεινοὶ ἀλλήλοις· (ἱκανοὶ γὰρ ἑαυτοῖς, καὶ χωρὶς ὄντες) μήτε παρόντες χρείαν αὐτῶν ἔχουσι; τοὺς δὴ τοιούτους τίς μηχανὴ περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι ἀλλήλους; Οὐδεμία, ἔφη. Φίλοι δέ γε οὐκ ἂν εἶεν, μὴ περὶ πολλοῦ ποιούμενοι ἑαυτούς. Ἀληθῆ. Ἄθρει δή, ὦ Λύσι, πῇ παρακρουόμεθα. ἆρά γε ὅλῳ τινὶ ἐξαπατώμεθα; Πῶς δή; ἔφη. Ἤδη ποτέ του ἤκουσα λέγοντος, καὶ ἄρτι ἀναμιμνήσκομαι, ὅτι τὸ μὲν ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ, καὶ οἱ ἀγαθοὶ τοῖς ἀγαθοῖς πολεμιώτατοι εἶεν. καὶ δὴ καὶ τὸν Ἡσίοδον ἐπήγετο μάρτυρα, λέγων ὡς ἄρα

Καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει, καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ,
Καὶ πτωχὸς πτωχῷ.

καὶ τἆλλα δὴ πάντα οὕτως ἔφη ἀναγκαῖον εἶναι μάλιστα τὰ ὁμοιότατα " ἄλληλα φθόνου τε καὶ φιλονεικίας καὶ ἔχθρας ἐμπίπλασθαι· τὰ δ' ἀνομοιότατα, φιλίας. τὸν γὰρ πένητα τῷ πλουσίῳ ἀναγκάζεσθαι φίλον εἶναι, καὶ τὸν ἀσθενῆ, τῷ ἰσχυρῷ, τῆς ἐπικουρίας ἕνεκα· καὶ τὸν κάμνοντα, τῷ ἰατρῷ· καὶ πάντα δὴ τὸν μὴ εἰδότα, ἀγαπᾶν τὸν εἰδότα καὶ φιλεῖν. καὶ δὴ καὶ ἔτι ἐπεξῄει τῷ λόγῳ, μεγαλοπρεπέστερον λέγων, ὡς ἄρα παντὸς δέοι τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ φίλον εἶναι· ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἐναντίον εἴη τούτου. τὸ γὰρ ἐναντιώτατον τῷ ἐναντιωτάτῳ εἶναι μάλιστα φίλον. ἐπιθυμεῖν γὰρ τοῦ τοιούτου ἕκαστον, ἀλλ' οὐ τοῦ ὁμοίου. τὸ μὲν γὰρ ξηρόν, ὑγροῦ· τὸ δὲ ψυχρόν, θερμοῦ· τὸ δὲ πικρόν, γλυκέος· τὸ δὲ ὀξύ, ἀμβλέος· τὸ δὲ κενόν, πληρώσεως, καὶ τὸ πλῆρες δέ, κενώσεως· καὶ τἆλλα οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. τροφὴν γὰρ εἶναι τὸ ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ. τὸ γὰρ ὅμοιον τοῦ ὁμοίου οὐδὲν ἂν ἀπολαῦσαι. καὶ μέντοι, ὦ ἑται-

...ἀλλήλοις. ...qui ἐμπι-πλᾶσθαι actiuã ...ificationem ...ret: quod ...t durum, tũ ...d ad sermonis ...etudinem, tũ ...d ad sensum ...net.

A modi ſint vt nullũ mutuò adiumentũ habeãt, quomodo fieri poſſit vt mutua ſe charitate cõplectantur? Nõ poteſt. Quod verò non ita diligatur, quomodo amicum eſſe poſſit? Nequaquam. Atqui ſimilis ſimili nõ amicus fuerit? atque bonus bono, quatenus bonus, nõ quatenus ſimilis, amicus fuerit? Fortaſſe. Quid veró? nónne bonus, quatenus bonus, ſibiipſi cumulatè conſtabit? Certé. Qui verò cumulatè ſibi conſtat, nulla re indiget, quatenus quidem cumulatè ſibi conſtat. Quídni? Id verò quod

B nulla re indiget, nihil erit cauſę cur aliquid amplius expetat. Nequaquam ſané. Quod verò nõ expetit, ne amauerit quidem. Minimé. Qui verò non amat, non eſt amicus. Non videtur. Quomodo igitur boni nobis bonis amici erunt initio, qui neque dum abſunt, alii ab aliis viciſſim deſiderantur (ſibi enim ſatis valent, etiam dum ſeiuncti ſunt atque ſeparati) neque dum adſunt, alii aliis indigent? Ecqua verò ratione fieri poteſt vt ſeſe illi mutuò magni faciant? Nulla. Non igitur amici fuerint,

C qui non ſeſe mutuò magni faciant. Verũ ais. Perſpice igitur Lyſi quò præteruehamur: nunquid omnino decipimur? Quomodo? inquit. Iam dicentem audiui quendam, & adhuc memini, Simile à ſimili & bonos à bonis maximè diſſidere. & Heſiodum quidem dicti illius laudabat autorem,

Et figulus figulo, vates vati inuidet, atq;
Mendico mendicus.

D & in aliis quoque omnibus neceſſarium illud eſſe animaduertebatur, Vti quæ inter ſe ſimillima eſſent, inuidia & contentione & ſimultate repleantur: quæ diſſimillima, charitate atque amicitia. Inopem porro cogi neceſſitate vt diuiti ſit amicus, & infirmũ robuſto, auxilii cauſa: & ægrotum, vt medici gratiam ſibi conciliet: & imperitũ, vt periti fauorẽ amet & ſtudioſè perſequatur. Deinceps verò ſermonem ſuum magnificentius amplificabat, Tantum abeſſe vt amicum ſimile ſimili eſſet, vt contrariũ omnino perſpiceretur. etenim id quod

E maximè contrarium eſſet, ei quod huiuſmodi eſſet, planè amicum exiſtere. vnumquodque enim appetere non ſimile, ſed cõtrarium: veluti ſiccum appetere humidum, frigidum verò, calidum: amarum, dulce: acutum, obtuſum: vacuum, repletionem, plenum contrà, vacuitatem: & alia quoque eodem modo. contrarium enim contrario alimentum præbere: ſimile autem ſimili haudquaquam frui. & ſanè, mi Lyſi, eleganter & ſcitè admodum hæc mi-

quod prolatis exemplis illuſtrat. vnde vult effici, Amicitiã in contrarietate potius quàm in ſimilitudine verſari. quæ quidem omnia (vti dixi) afferuntur in vtranque partem, diſputando, non docẽdo.

hi dici videntur, & præclarè quidem. vobis autem ecquo tandem modo? Rectè, inquit Menexenus, quantum quidem audire potui. Dicamus igitur, contrarium contrario maximè amicum eſſe. Omnino. Eſto, inquam, nónne tamen peregrinè & alieno quodam dicuntur modo? & in nos proinde ſapientiſſimi illi viri inſultabũt, contentionis artem inſtituto quodam ſuo factitantes: quòd ſi dixerint illi, Amicitiã minimè eſſe inimicitiæ cõtrariam, ecquid reſpondebimus? nónne neceſſariò confitendum eſt, illos vera dicere? Neceſſe eſt. Dixerintne, Inimicum amico amicum, & amico inimicum? Neutrũ, inquit. At iuſtúmne iniuſto, & intemperans diſſoluto, & bonum malo? Non mihi res ita habere videtur. Verùm enimuero, inquam, ſi nimirum è contrarietatis ratione aliquid eſt amicum amico, neceſſe eſt & hæc amica eſſe. Neceſſe eſt, inquit. Neque igitur ſimile ſimili, neque contrarium cõtrario amicum. Non videtur. [a] Hoc verò præterea cõſideremus, ne Amici definitio nos fugiat, quum nihil horum ſit, ſed neque bonum neque malum hoc pacto boni amicum efficiatur. Quomodo, inquit, ais? Equidem per Iouem, inquam, neſcio: ſed reuera ipſe & rei dubitatione exæſtuo & planè percellor: mihíque adeò videtur ex antiquo prouerbio, Pulchrum eſſe amicum. Videtur enim molle & læue & lubricum quodammodo eſſe: quocirca & facilè elabitur, & ſenſim præteruolat cognitionem noſtram, quum huiuſmodi ſit. Aio enim bonum eſſe pulchrum: tu verò nónne arbitraris? Equidem. Nunc igitur quaſi diuinans aio, Pulchri & boni amicũ eſſe, quod neque bonum eſt neque malũ. Quorſum autem hæc vaticiner, audi: videntur mihi tria quædam genera eſſe: Vnum quidem, bonum: alterum, malum: tertium, neque bonum neque malum. ecquid verò tibi? Mihi quidem, inquit. neque verò bonum bono, neque malum malo, neque bonum malo, amicum eſſe: quemadmodum nec ſuperior ille noſter patitur ſermo. relinquitur autem, ſicui quid amicum eſt, vti neq; bonum neque malum ſit amicum, neque bono, neq; tali alicui quale ipſum eſt. nihil enim malo amicum eſt. Verum ais. Neque verò ſimile ſimili, ſicuti modò dicebamus. nónne? Non igitur erit neque bono neque malo quidpiam huiuſmodi amicum quale ipſum. Non videtur. Bono ergo neque bonum neque malum ſolum ſoli amicum euenire poteſt. Neceſſe eſt, vt videtur. Nónne igitur, inquam, præclarè id nunc à nobis, ô pueri, explicatum eſt? quocirca ſi velimus ſanum corpus cõſiderare,

[a] Aliud theorema de Amicitiæ origine, quæ nimirum propter vitæ neceſſitates nata eſt, & permanat in varios vſus, ad continendam ſocietatẽ generis humani: ita tamẽ vt non propriè conſtet ipſa in rebus humanis, ſed in Deo tantùm. qua de re copioſè aget mox. Nunc præponit illud ἀξίωμα ex veteri quodam prouerbio, Τὸ καλὸν φίλον: illius certè τοῦ καλοῦ nomine Deũ intelligens. Itaque demonſtraturus, Deũ eſſe illud ὡς ἀληθῶς φίλον, inter homines tantùm εἴδωλα ἄττα illius φίλου (ſicuti diſertis verbis ait) quædã ſuo more primùm ſubſternit. nimirum, In hac vita, hominum tria quædam eſſe genera: Bonum, malum, neutrum. id eſt, quod nec bonum nec malũ ſit per ſe. Iſta autem dicuntur inſtitutæ hypotheſeως ratione, quatenus videlicet amicitia cadat in vitã humanam. Ergo οὐδετέρου illius nomine ipſam hominum vitam ſiue ſocietatem humanam intelligit, quæ amicitiam ſuſcipit: quum tamen ipſa per ſe neque bona ſit neque mala. homines enim, quatenus ſunt homines, nullo alio modo affecti, conſiderat. Tria igitur ſunto illa genera, Bonum, malum, neutrum. Quærit Socrates, quomodo in illa genera cadat amicitia. Reſpondet, Neque bonis neque malis propriè cõpetere amicitiam, quũ boni nõ indigeãt: (ſicuti poſtea explicabit) mali minimè ſint illius capaces. reſtare igitur vt in Neutrũ cadat, ob mali præſentiã.

A ρε, καὶ κομψὸς ἐδόκει εἶναι ταῦτα λέγων. εὖ γὰρ ἔλεγεν. ὑμῖν δὲ (ἦν δ᾽ ἐγὼ) πῶς δοκεῖ λέγειν; Εὖ γε (ἔφη ὁ Μενέξενος) ὥς γε οὑτωσὶ ἀκοῦσαι. Φαμὲν ἄρα τὸ ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ μάλιστα φίλον εἶναι. Πάνυ γε. Εἶεν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) οὐκ ἀλλοκότως, ὦ Μενέξενε; καὶ ἡμῖν εὐθὺς ἄσμενοι ἐπιπηδήσονται οὗτοι οἱ πάσσοφοι ἄνδρες οἱ ἀντιλογικοὶ, καὶ ἐρήσονται εἰ οὐκ ἐναντιώτατον ἔχθρα φιλία; οἷς τί ἀποκρινούμεθα; B ἢ οὐκ ἀνάγκη ὁμολογεῖν ὅτι ἀληθῆ λέγουσιν; Ἀνάγκη. Ἆρ᾽ οὖν φήσουσι τὸ ἐχθρὸν τῷ φίλῳ φίλον, ἢ τὸ φίλον τῷ ἐχθρῷ; Οὐδέτερα, ἔφη. Ἀλλὰ τὸ δίκαιον τῷ ἀδίκῳ, ἢ τὸ σῶφρον τῷ ἀκολάστῳ, ἢ τὸ ἀγαθὸν τῷ κακῷ; Οὐκ ἄν μοι δοκῇ οὕτως ἔχειν. Ἀλλὰ μέντοι, ἦν δ᾽ ἐγὼ, εἴπερ γε κατὰ τὴν ἐναντιότητά τι τῷ φίλῳ φίλον ἐστὶν, ἀνάγκη καὶ ταῦτα φίλα εἶναι. Ἀνάγκη. Οὔτε ἄρα τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ, οὔτε τὸ ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ φίλον. Οὐκ ἔοικεν. Ἔτι δὲ καὶ τόδε σκεψώμεθα, C μὴ ἔτι μᾶλλον ἡμᾶς λανθάνῃ τὸ φίλον ὡς ἀληθῶς, οὐδὲν τούτων ὂν, ἀλλὰ τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακὸν, φίλον οὕτω ποτὲ γιγνόμενον τοῦ ἀγαθοῦ. Πῶς (ἦ δ᾽ ὅς) λέγεις; Ἀλλὰ μὰ Δία (ἦν δ᾽ ἐγὼ) οὐκ οἶδα· ἀλλὰ τῷ ὄντι αὐτὸς ἰλιγγιῶ ὑπὸ τῆς τοῦ λόγου ἀπορίας· καὶ κινδυνεύει, κατὰ τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν, τὸ καλὸν φίλον εἶναι. Ἔοικε γοῦν μαλακῷ τινι καὶ λείῳ καὶ λιπαρῷ. διὸ καὶ ἴσως ῥᾳδίως διολισθαίνει καὶ διαδύεται ἡμᾶς, ἅτε τοιοῦτον ὄν. D λέγω γὰρ τἀγαθὸν καλὸν εἶναι. σὺ δ᾽ οὐκ οἴει; Ἔγωγε. Λέγω τοίνυν, ἀπομαντευόμενος τοῦ καλοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ, φίλον εἶναι τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακόν. πρὸς ἃ δὲ λέγων μαντεύομαι, ἄκουσον. δοκεῖ μοι ὥσπερ εἰ τρία ἄττα εἶναι γένη, τὸ μὲν, ἀγαθὸν, τὸ δὲ, κακὸν· τὸ δ᾽ οὔτ᾽ ἀγαθὸν, οὔτε κακόν. τί δὲ σοί; Καὶ ἐμοὶ, ἔφη· καὶ οὔτε τἀγαθὸν τἀγαθῷ, οὔτε τὸ κακὸν τῷ κακῷ, οὔτε τἀγαθὸν τῷ κακῷ φίλον εἶναι· ὥσπερ οὐδ᾽ E ὁ ἔμπροσθεν λόγος ἐᾷ. λείπεται δὴ, εἴπερ τῷ τί ἐστι φίλον, τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακὸν φίλον εἶναι ἢ τοῦ ἀγαθοῦ, ἢ οὐ τοῦ τοιούτου οἷον αὐτό ἐστιν. οὐ γὰρ ἄν που τῷ κακῷ φίλον ἄν τι γένοιτο. Ἀληθῆ. Οὐδὲ μὴν τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ ἔφαμεν ἄρτι. ἦ γάρ; Ναί. Οὐκ ἄρα ἔσται τῷ μήτε ἀγαθῷ μήτε κακῷ τὸ τοιοῦτον φίλον οἷον αὐτό. Οὐ φαίνεται. Τῷ ἀγαθῷ ἄρα τὸ μήτε ἀγαθὸν, μήτε κακὸν, μόνον μόνῳ συμβαίνει

Hanc negati[…] particulam l. quoque hoc n[…] co minimè a[…] ſcit.

A συμβαίνει γίγνεσθαι φίλον. Ἀνάγκη, ὡς ἔοικεν. Ἆρ' οὖν καὶ καλῶς (ἦν δ' ἐγώ) ὦ παῖδες, ὑφηγεῖται ἡμῖν τὸ νῦν λεγόμενον; εἰ γοῦν θέλοιμεν ἐννοῆσαι, τὸ ὑγιαῖνον σῶμα οὐδὲν ἰατρικῆς δεῖται, οὐδὲ ὠφελείας· ἱκανῶς γὰρ ἔχει. ὥστε ὑγιαίνων οὐδεὶς ἰατρῷ φίλος διὰ τὴν ὑγίειαν. ἦ γάρ; Οὐδείς. Ἀλλ' ὁ κάμνων, οἶμαι, διὰ τὴν νόσον. Πῶς γὰρ οὔ; νόσος μὲν δὴ, κακόν· ἰατρικὴ δὲ, ὠφέλιμον καὶ ἀγαθόν; Ναί. B Σῶμα δέ γέ που, κατὰ τὸ σῶμα εἶναι, οὔτε ἀγαθὸν, οὔτε κακόν. Οὕτως. Ἀναγκάζεται δέ γε σῶμα διὰ νόσον ἰατρικὴν ἀσπάζεσθαι καὶ φιλεῖν. Δοκεῖ μοι. Τὸ μήτε κακὸν ἄρα, μήτε ἀγαθὸν, φίλον γίγνεται τοῦ ἀγαθοῦ, διὰ κακοῦ παρουσίαν. Ἔοικε. Δῆλον δέ γε ὅτι πρὶν γενέσθαι αὐτὸ κακὸν ὑπὸ τοῦ κακοῦ οὗ ἔχει. οὐ γὰρ δή γε κακὸν γεγονός ἐστιν αὐτὶ τοῦ ἀγαθοῦ, οὗ ἐπιθυμεῖ, καὶ φίλον εἴη. C ἀδύνατον γὰρ ἔφαμεν κακὸν ἀγαθῷ φίλον εἶναι. Ἀδύνατον γάρ. Σκέψασθε δὴ ὃ λέγω. λέγω γὰρ ὅτι ἔνια μὲν, οἷον ἂν ᾖ τὸ παρὸν, τοιαῦτά ἐστιν καὶ αὐτά· ἔνια δὲ οὔ. ὥσπερ εἰ ἐθέλοι τις χρώματί τῳ ὁτιοῦν ἀλεῖψαι, πάρεστί που τῷ ἀλειφθέντι τὸ ἐπαλειφθέν. Πάνυ γε. Ἆρ' οὖν καὶ ἔστι τότε τοιοῦτον τὴν χρόαν τὸ ἐπαλειφθὲν, οἷον τὸ ἐπὶ ὄν; Οὐ μανθάνω, ἦ δ' ὅς. Ἀλλ' D ὧδε, ἦν δ' ἐγώ. εἴ τις σοῦ ξανθὰς οὔσας τὰς τρίχας ψιμμυθίῳ ἀλείψειε, πότερόν ποτε λευκαὶ εἶεν, ἢ φαίνοιντ' ἄν; Φαίνοιντ' ἂν, ἦ δ' ὅς. Καὶ μὴν παρείη γ' ἂν αὐταῖς λευκότης. Ναί. Ἀλλ' ὅμως οὐδέν τι μᾶλλον ἂν εἶεν λευκαί πω· ἀλλὰ παρούσης λευκότητος οὔτε τι λευκαὶ οὔτε μέλαιναί εἰσιν. Ἀληθῆ. Ἀλλ' ὅταν δὴ, ὦ φίλε, τὸ γῆρας αὐταῖς ταὐτὸν τοῦτο τὸ χρῶμα ἐπαγάγῃ, τότε ἐγένοντο οἷόνπερ τὸ παρὸν, λευκοῦ παρουσίᾳ λευκαί. Πῶς γὰρ οὔ; E Τοῦτο τοίνυν ἐρωτῶ νῦν δὴ, εἰ ᾧ ἄν τι παρῇ, τοιοῦτον ἔσται τὸ ἔχον οἷον τὸ παρόν· ἢ ἐὰν μὲν κατά τινα τρόπον παρῇ, ἔσται· ἐὰν δὲ μὴ, οὔ. Οὕτω μᾶλλον, ἔφη. Καὶ τὸ μήτε κακὸν ἄρα, μήτε ἀγαθὸν, ἐνίοτε κακοῦ παρόντος, οὔπω κακόν ἐστιν. ἔστι δ' ὅτε ἤδη τὸ τοιοῦτον γέγονε. Πάνυ γε. Οὐκοῦν ὅταν μήπω κακὸν ᾖ κακοῦ παρόντος, αὕτη μὲν ἡ παρουσία, ἀγαθοῦ αὐτὸ ποιεῖ ἐπιθυμεῖν· ἡ δὲ κακὸν ποιοῦσα, ἀποστερεῖ αὐτὸ τῆς τε ἐπιθυμίας ἅμα καὶ τῆς φιλίας τοῦ ἀγαθοῦ. οὐ γὰρ ἔτι ἐστὶν οὔτε κακὸν, οὔτε

…ἐπιθυμοῖ, …nueniat cum

…raced. edit. …ram αἴτιον …τι ὄν.

A nihil indiget medendi arte, neque vllo alio adiumento (ſatis enim per ſe poteſt) vt quidem is qui ſanus eſt, ſanitatis ratione, medico haudquaquam amicus ſit. nonne? Minimé. Sed ægrotus, opinor, propter morbum. Quidni? Morbus igitur, malum: medicina autem, vtile & bonum eſt. Eſt. Corpus autem, quatenus corpus, neque bonum neque malum eſt. Ita. Cogitur verò corpus propter morbum, amplecti & amare medi- B cinam. Videtur mihi. Illud ergo quod neque bonum neque malum eſt, fit boni amicum propter mali præſentiam. Videtur. Perſpicuum autem eſt id fieri, prius quàm illud ob mali præſentiam afficiatur. neque enim malum factum eſt pro bono, quod appetit & cuius amicum eſt. Fieri enim minimè poſſe affirmauimus, vti malus bono ſit amicus. Non poteſt certé. [a] Perpendite ſanè quæ dico. nonnulla enim affirmo huiuſmodi fieri, quale fuerit id quod adeſt, nonnulla minimé. exempli cauſa, ſiquis vellet colore C quodam aliquid intingere, illud nimirum quod intingeretur ipſi illi adeſſet. Omnino. Nónne igitur & tunc talis perdurat color qui intingitur, qualis per ſe eſſe ſolet? Non intelligo, inquit. Sed ita, inquam, melius fortaſſe rem percipies. Siquis comas tuas, quæ flauæ ſunt, ceruſſa intingeret, vtrum reuera albæ eſſent, an viderentur tantúm? Viderentur, inquit. Atqui in ipſis adeſſet albedo. Certé. Nihilo magis tamen albæ adhuc fue- D rint: & præſente albedine neque albæ ſunt neque nigræ. Vera commemoras. At poſtquam, mi Menexene, ſenectus eundem in ipſas colorem importauerit, tunc veluti id quod reuera adeſt, extiterint, albedinis præſentia albæ. Quídni? Hoc igitur nunc abs te quæro, An id cui tale aliquid adeſt, continuò tale extiterit quale illud eſt quod adeſt: an potius, ſi certo quodam modo adeſt, huiuſmodi ſit: ſecus verò, nequaquam. Hoc pacto potius. Ita quoque id quod nec E bonum eſt nec malum, quandoque præſente malo, nondum malum eſt. Eſt autem reuera, quum iam huiuſmodi factum eſt. Omnino. Nónne, quum nondum malum eſt, præſente malo, hæc ipſa quidem præſentia efficit vt bonum appetat: ea verò quæ malum ingenerat, ipſum & ea cupiditate priuat, & boni illius amore. non enim amplius neutrum eſt,

id eſt, ad neceſsitatiſ incommoda euitãda. In ſumma docet, Amicitiam idcirco in vita dominari, vt cõmuni illo vinculo ſocietas generis humani contineatur. Illud autem illuſtrat ſimili ex Medicina petito. Tria enim ponit, vt ſuprá: Sanitatẽ morbum, corpus. quod videlicet quatenus corpus, non eſt vel bonũ vel malum. Sani propriè non amant medicum. illo enim nõ indigẽt: ſed amatur medicus, morbi præſentia, ad illum videlicet depellendum. In corpus autem cadit medicinæ vtilitas. Ita quoque nec boni propriè indigent amicitia, quum ipſi ſatis ſibi eſſe poſſint, nec alieno præſidio opus habeant. nec cum malis boni amicitiam cõtrahere poſſunt. Relinquitur igitur, amicitiam eſſe inſtitutam propter ipſum neutrum. i. propter homines, non quatenus vel boni vel mali, ſed quatenus homines ſimpliciter: vt nimirum contineatur ſocietas generis humani neceſſario illo vinculo, quandoquidem permixti ſunt bonis mali. vnde certa pernicies exiſteret, niſi neceſſariæ κοινωνίας vinculũDe⁹, amicitiæ beneficio, hominibus tribuiſſet: vt neceſſitatis nexu quodam cogerentur mutuam concordiam retinere.

a Ἐπεξεργασία ſuperioris dicti. Dixerat amicitiã in Neutrum illud cadere. i. in homines ſimpliciter, nõ in bonos vel malos hõmines. Excipere igitur aliquis poſſet, Statuendúmne ſit nullã eſſe vel in bonis vel in malis hominibus amicitiam. quód certè abſurdum eſſet. quia perſpicuum eſt, amicitiã quandam eſſe & inter bonos & inter malos. Idcirco docet Socrates, quatenus ex primo illo & verè φίλῳ, cætera in hominibus φίλα dicantur παρωνύμως. Ponit igitur ipſũ αὐτόφιλον in Deo eſſe: φίλα in hominibus tantùm, κατὰ συμβεβηκός. Accidentis autem variam noat ὕπαρξιν, hac regula: Accidentium nonnulla eſſe veluti τὸ παρόν: nonnulla, non item. quod diſcrimen exemplis explicat, albedinis aſcititiæ, & naturaliter ingenitæ. Ita ſignificat illo dicendi genere, Accidentium quoddã eſſe ἀχώριστον, quoddam χωριστόν. Amicitiam ergo docet in bonis viris eſſe ἀχώριστον, in quibus nimirũ inſint conſtantis amicitiæ στοργαί: in malis autem, χωριστόν, quæ videlicet non firmo fun

ſed malum. Amicum autem bonum malo eſſe non poteſt. Nequaquam. [a]Hunc in modum nimirum dixerimus, iis qui iam ſapientes ſunt, ſiue dii ſint, ſiue homines, nullo modo conſentaneum eſſe philoſophiæ ſtudium operámque adhibere: neque verò illos qui ita ignorantia occupantur vt mali ſint ipſi atque profligati. dedecet enim malum & indocilem quemlibet philoſophari. Reliquum igitur eſt, eos ad philoſophiam capeſſendam idoneos eſſe, quorum quidem animi hoc malo, id eſt ignorantia, occupantur: non tamen inde planè ſunt vecordes atque indociles, ſed exiſtimāt ſe ignorare quod ignorant: ac proinde philoſophantur, quum neq; boni ſint ipſi, neque mali. nunquam enim mali philoſophantur, neque verò qui perfectè ſunt boni. nam neque contrarium contrario, neque ſimile ſimili amicum eſſe, euicimus ſuperiori ſermone. nónne meminiſtis? Omnino, dixerunt illi. [b]Quamobrem, inquam, Lyſi & Menexene, prorſus comperimus ecquidnam amicum ſit, & quid non ſit. diximus enim ipſum & in animo & in corpore verſari: & vbique, quod nec malum nec bonum fuerit, ex mali præſentia amicum bono eſſe. Planè ita rem habere reſponderunt: atque adeò magna lætitia perfuſus ſum, vt venator quiſpiam, eam quam cepiſſem prædam, læto animo complectens. [c]Deinde verò neſcio vnde importuniſſima quędam in me incidit ſuſpicio, quaſi id quod conceſſum à nobis eſſet, minus verum foret. Ita continuò indignatior ego, Papæ! inquam, Lyſi & Menexene, ſomnio quodam ditati eſſe videmur. Cur id maximé? inquit Menexenus. Vereor, inquam, ne in hunc ſermonem à nobis de Amici definitione falſò inſtitutum, veluti in iactabundum quendam hominem inciderimus. Quomodo veró? inquit. Sic, inquam, perpendamus. Vtrum amicus alicuius eſt amicus, nécne? Neceſſe eſt, inquit. Vtrum igitur, nullius rei cauſa, & propter nihil? an alicuius rei cauſa, & propter aliquid? Alicuius rei cauſa, & propter aliquid. Nunquid quòd illa res, cuius cauſa amicus eſt quidam amico, amica ipſa ſit, vel non amica, neque contrà inimica? Non ſatis hæc aſſequor. Et meritò quidem, excepi ego. ſed fortaſſe hac ratione aſſequéris: vel potius ego melius id quod dico intelligam. [d]AEgrotum medici amicum eſſe diximus. nónne ita eſt? Ita. Nónne propter morbum, & ſanitatis cauſa, medici amicus ille eſt? Eſt. Morbus autem éſtne malum? Quídni? Quid verò ſanitas? inquam. éſtne malum, an bonum? an neutrum?

damento innixa, huc atque illuc varie circumferatur, ἄστοργος & ἄσπονδος.

a Hanc doctrinam illuſtrat collatione philoſophiæ, quæ nō eſt illorum hominū cauſa inſtituta qui ſummam quādam perfectámque ſapientiam ſunt conſequuti: nec cōtra eorum qui planè ſunt ἀγνώμονες & ἀμαθεῖς: ſed eorum qui rerum quidē ſunt imperiti, ſunt tamen apti ad illas percipiēdas: quarum etiam amore inflāmantur, imperitiæ ſuæ conſcientia. Ita ſi perfectè boni eſſent, nullus eſſet amicitiæ vſus in vita humana. Improbi autē ſunt amicitiæ prorſus incapaces. Reſtat igitur vt in hac bonorum & malorū permixtione, amicitiæ vis dominetur, ad eos vnà continendos.

b CONCLVSIO iſtius loci, latiſsimā eſſe amicitiæ vtilitatem: & propter neceſſitatem (quam παρουσίαν κακοῦ vocat) fuiſſe inſtitutam. quæ quidem doctrina pertinet ad FINEM ET VSVM humanæ amicitiæ: additis his exceptionibus quas iam notauimus.

c Noua eiuſdem doctrinæ explicatio, DE SVMMO ILLO AMICO, ad quod cætera reuocantur. i. de Deo amicitiæ principe & primaria cauſa. πρῶτον ergo illud τὸ φίλον diſtinguit à cæteris illis φίλοις, quæ εἴδωλα ἄττα vocat illius ſummi: vt doceat Deum eſſe autorem & cauſam ſocietatis humanæ: vt quidem ea amicitiæ, quæ ad illam continēdam apta eſt atque accommodata, illum ſibi proponat finem.

d Docet, in hac ſocietatis humanæ οἰκονομίᾳ, amicitiam quidē comparatam eſſe neceſſitatis cauſa; & proinde hac de cauſa eſſe amandam & colendam.

A ἀγαθὸν, ἀλλὰ κακόν. φίλον δὲ ἀγαθὸν κακῷ οὐκ ἦν. Οὐ γὰρ οὖν. Διὰ ταῦτα δὴ φαῖμεν ἂν καὶ τοὺς ἤδη σοφοὺς μηκέτι φιλοσοφεῖν, εἴτε θεοὶ, εἴτε ἄνθρωποι εἰσὶν οὗτοι· οὐδ᾽ αὖ ἐκείνους φιλοσοφεῖν, τοὺς οὕτως ἄγνοιαν ἔχοντας ὥστε κακοὺς εἶναι. κακὸν γὰρ καὶ ἀμαθῆ οὐδένα φιλοσοφεῖν. λείπονται δὴ οἱ ἔχοντες μὲν τὸ κακὸν τοῦτο, τὴν ἄγνοιαν, μήπω δὲ ὑπ᾽ αὐτοῦ ὄντες ἀγνώμονες, μηδὲ ἀμαθεῖς, ἀλλ᾽ ἔτι ἡγούμενοι μὴ εἰδέναι ἃ μὴ ἴσασι. διὸ δὴ καὶ φιλοσοφοῦσιν οἱ οὔτε ἀγαθοὶ,

B οὔτε κακοί πω ὄντες. ὅσοι δὲ κακοὶ οὐ φιλοσοφοῦσιν, οὐδὲ οἱ ἀγαθοί. οὔτε γὰρ τὸ ἐναντίον, τοῦ ἐναντίου, οὔτε τὸ ὅμοιον, τοῦ ὁμοίου φίλον ἡμῖν ἐφάνη, ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις. ἢ οὐ μέμνησθε; Πάνυ γε, ἐφάτην. Ἆρα (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὦ Λύσι τε καὶ Μενέξενε, παντὸς μᾶλλον ἐξευρήκαμεν ὅ ἐστι τὸ φίλον καὶ οὔ; φαμὲν γὰρ αὐτὸ, καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ πανταχοῦ, τὸ μήτε κακὸν μήτε ἀ-

C γαθὸν, διὰ κακοῦ παρουσίαν, τοῦ ἀγαθοῦ φίλον εἶναι. Παντάπασιν ἐφάτην τε καὶ συνεχωρείτην οὕτω τοῦτ᾽ ἔχειν. καὶ δὴ καὶ αὐτὸς ἐγὼ πάνυ ἔχαιρον, ὥσπερ θηρευτής τις, ἔχων ἀγαπητῶς ὃ ἐθηρευόμην. κἄπειτ᾽ οὐκ οἶδ᾽ ὁπόθεν μοι ἀτοπωτάτη τις ὑποψία εἰσῆλθεν, ὡς οὐκ ἀληθῆ εἴη τὰ ὡμολογημένα ἡμῖν. καὶ εὐθὺς ἀχθεσθεὶς εἶπον, Βαβαὶ, ὦ Λύσι τε καὶ Μενέξενε, κινδυνεύομεν ὄναρ πεπλουτηκέναι. Τί μάλιστα; ἔφη ὁ Μενέ-

D ξενος. Φοβοῦμαι (ἦν δ᾽ ἐγὼ) μὴ ὥσπερ ἀνθρώποις ἀλαζόσι, λόγοις τισὶ τοιούτοις ψευδέσιν ἐντετυχήκαμεν περὶ τοῦ φίλου. Πῶς δή; ἔφη. Ὧδε (ἦν δ᾽ ἐγὼ) σκοπῶμεν. φίλος ὅς ἂν εἴη, πότερον ἐστί τῳ φίλος, ἢ οὔ; Ἀνάγκη, ἔφη. Πότερον οὖν οὐδενὸς ἕνεκα, καὶ δι᾽ οὐδέν; ἢ ἕνεκά του, καὶ διά τι; Ἕνεκά του, καὶ διά τι. Πότερον φίλου ὄντος ἐκείνου τοῦ πράγματος, οὗ ἕνεκα φίλος ὁ φίλος τῷ φίλῳ, ἢ οὔτε φί-

E λου, οὔτε ἐχθροῦ; Οὐ πάνυ (ἔφη) ἕπομαι. Εἰκότως γε, ἦν δ᾽ ἐγώ· ἀλλ᾽ ὧδε ἴσως ἀκολουθήσεις, οἶμαι δὲ καὶ ἐγὼ μᾶλλον εἴσομαι ὅ, τι λέγω. ὁ κάμνων νῦν δὴ φαμὲν τοῦ ἰατροῦ φίλος. οὐχ οὕτω; Ναί. Οὐκοῦν διὰ νόσον, ἕνεκα ὑγιείας, τοῦ ἰατροῦ φίλος; Ναί. Ἡ δέ γε νόσος, κακόν; Πῶς δ᾽ οὔ; Τί δὲ ὑγίεια; (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἀγαθὸν, ἢ κακόν; ἢ οὐδέτερα;

Ἀγαθόν, ἔφη. Ἐλέγομεν δὴ ἄρα, ὡς ἔοικεν, ὅτι τὸ σῶμα, οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακόν, διὰ τὴν νόσον. τοῦτο δέ, διὰ τὸ κακόν, τῆς ἰατρικῆς φίλον ἐστίν. ἀγαθὸν δέ, ἰατρική. ἕνεκα δὲ τῆς ὑγιείας τὴν φιλίαν ἡ ἰατρικὴ ἐπανῄρηται· ἡ δὲ ὑγίεια, ἀγαθόν. ἦ γάρ; Ναί. Φίλον δέ, ἢ οὐ φίλον, ἡ ὑγίεια; Φίλον. Ἡ δὲ νόσος, ἐχθρόν; Πάνυ γε. Τὸ οὔτε κακὸν οὔτε ἀγαθὸν ἄρα, διὰ τὸ κακὸν καὶ τὸ ἐχθρόν, τοῦ ἀγαθοῦ φίλον ἐστίν, ἕνεκα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φίλου. Φαίνεται. Ἕνεκα ἄρα τοῦ φίλου, τὸ φίλον, φίλον, διὰ τὸ ἐχθρόν. Ἔοικεν. Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ. ἐπεὶ ἐνταῦθα ἥκομεν, ὦ παῖδες, προσέχωμεν τὸν νοῦν μὴ ἐξαπατηθῶμεν. ὅτι μὲν γὰρ φίλον τοῦ φίλου τὸ φίλον γέγονεν, ἐῶ χαίρειν, καὶ τοῦ ὁμοίου γε τὸ ὅμοιον φίλον γίγνεται· ὅ ἔφαμεν ἀδύνατον εἶναι. ἀλλ' ὅμως τόδε σκεψώμεθα, μὴ ἡμᾶς ἐξαπατήσῃ τὸ νῦν λεγόμενον. ἡ ἰατρική (φαμέν) ἕνεκα τῆς ὑγιείας φίλον; Ναί. Οὐκοῦν καὶ ὑγίεια, φίλον. Πάνυ γε. Εἰ ἄρα φίλον, ἕνεκά του. Ναί. Φίλον γέ τινος δή, εἴπερ ἀκολουθήσει τῇ πρόσθεν ὁμολογίᾳ. Πάνυ γε. Οὐκοῦν καὶ ἐκεῖνο φίλον αὖ ἔσται, ἕνεκα φίλου; Ναί. Ἆρ' οὖν οὐκ ἀνάγκη ἀπειπεῖν ἡμᾶς οὕτως ἰόντας, καὶ ἀφικέσθαι ἐπί τινα ἀρχήν, ἣ οὐκ ἔτ' ἐπανοίσει ἐπ' ἄλλο φίλον, ἀλλ' ἥξει ἐπ' ἐκεῖνο ὅ ἐστι πρῶτον φίλον, οὗ ἕνεκα καὶ τὰ ἄλλα φαμὲν πάντα φίλα εἶναι; Ἀνάγκη. Τοῦτο δή ἐστιν ὃ λέγω, μὴ ἡμᾶς τἄλλα πάντα ἃ εἴπομεν ἐκείνου ἕνεκα φίλα εἶναι, ὥσπερ εἴδωλα ἄττα ὄντα αὐτοῦ, ἐξαπατᾷ· ἢ δ' ἐκεῖνο τὸ πρῶτον, ὃ ὡς ἀληθῶς ἐστι φίλον. ἐννοήσωμεν γὰρ οὑτωσί· ὅ αὖ τις τι περὶ πολλοῦ ποιῆται (οἷόνπερ ἐνίοτε πατὴρ υἱὸν) ἀντὶ πάντων τῶν ἄλλων χρημάτων προτιμᾷ. ὁ δὴ τοιοῦτος ἕνεκα τοῦ τὸν υἱὸν περὶ παντὸς ἡγεῖσθαι, ἆρα καὶ ἄλλο τι ἂν περὶ πολλοῦ ποιοῖτο; οἷον, εἰ αἰσθάνοιτο αὐτὸν κώνειον πεπωκότα, ἆρα περὶ πολλοῦ ποιοῖτ' ἂν οἶνον, εἴπερ τοῦτο ἡγοῖτο τὸν υἱὸν σώσειν; Τί μήν; ἔφη. Οὐκοῦν καὶ τὸ ἀγγεῖον ἐν ᾧ ὁ οἶνος ἐνείη; Πάνυ γε. Ἆρ' οὖν τότε οὐδὲν περὶ πλείονος ποιεῖται κύλικα κεραμέαν, ἢ τὸν υἱὸν τὸν αὑτοῦ; οὐδὲ τρεῖς κοτύλας οἴνου, ἢ τὸν υἱόν; ἢ ὧδέ πως ἔχει; πᾶσα ἡ τοιαύτη σπουδὴ οὐκ ἐπὶ τούτοις ἐστὶν ἐσπουδασμένη, ἐπὶ τοῖς ἕνεκά του παρασκευαζομένοις, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνῳ οὗ ἕνεκα πάντα

γρ. ὅταί τις τι π. Alioqui uocula τι abeſſe debere uidetur.

A Bonum, inquit. Dicebamus verò (vt apparet) corpus, neque bonum neque malum, propter morbum. Hoc autem, propter malum, medicinæ amicum eſt. bonum autem, medicina. Sanitatis autem cauſa medicina amatur atque colitur. Sanitas autem, bonum eſt. nónne? Certé. Sanitas igitur, éſtne amicum an inimicum quidpiam? Amicum. Morbus verò, nónne inimicum? Eſt. Quod igitur neque malum neque bonum eſt, propter malum & inimicum, boni amicum B eſt, boni illius & amici cauſa. Videtur. Igitur amicum, propter & amicum & inimicum, amicum eſt. Videtur. Eſto, inquam. quandoquidem autem, ô pueri, hucuſque peruenimus, animum diligenter adiiciamus ne errore abripiamur. Ex ſuperiori ſermone illud confectum, Amicum amico amicum eſſe, &, Simile ſimili amicum nullo modo eſſe poſſe, prætermitto ſané. Illud verò perpendamus, ne id quod nunc à nobis dicitur, nos circumueniat. Medicinam di- C ximus propter ſanitatem amari. Diximus. Nónne & ſanitas ipſa amica res eſt? Omnino. Si amica, alicuius ſanè cauſa. Certé. Et quidem alicuius amica, ſi ſuperiorem illum conſenſum probas. Plané. Nónne & illud amicum erit, amici cauſa? Erit. [a]Nónne neceſſe eſt nos, qui in hoc ſermone ita progredimur, animum deſpondere, & ad principium quoddam venire, quod non ſe referet ad aliud amicum, ſed ad illud veniet quod primum eſt amicum, cuius cauſa affirmamus alia omnia amica eſſe? Neceſſe D eſt. Hoc nimirum eſt quod dico, ne reliqua omnia quæ illius cauſa dicebamus eſſe amica, tanquam ſimulacra quædam ipſius nobis imponant, quod quidem primum illud verè eſt amicum. Sic enim conſideremus: Quod quis magni facit (veluti aliquando pater filium) omnibus facultatibus anteponit: ac proinde vir ille propter filium, aliud quoque magni fecerit. Exempli cauſa, ſi ſenſerit illum cicutam bibiſſe, vinum plurimi faciet, ſi quidem depellendæ vene- E ni illius iniuriæ vinum exiſtimauerit opportunum. Quídni? inquit. Nónne & vas in quo vinum fuerit? Omnino. Nunquid tunc pluris faciet calicem fictilem, quàm filium ſuum, vel tres vini cotylas, quàm filium? Vel ita quod volo accipe: Omne illud ſtudium haudquaquam his in rebus verſatur quæ alicuius cauſa comparantur, ſed in illo propter quod omnia

a Ex proximis autem cauſis vult nos recurrere ad ſupremam illam & primariā cauſam amicitiæ, nempe Deum: ad quem cætera omnia φίλα referuntur. quod exemplorū inductione docet.

huiuſmodi comparantur. Neque enim verum eſt id quod iam ſæpe inculcauimus, Nos aurum & argentum plurimum æſtimare ſuiipſius cauſa: ſed illud potius magni æſtimamus, quod id eſſe conſtiterit, cuius cauſa & aurum & cætera omnia comparamus. nónne ita dicemus? Omnino. Nónne & de Amico eadem eſt ratio? Quæcunque enim amica eſſe dicimus, alicuius amici cauſa amica eſſe dicimus: quod quidem alio quopiam vocabulo ſignificamus. Illud enim AMICVM reuera eſſe videtur, ad quod omnes eæ quæ amicitiæ vocantur, tanquam ad ſuum finem referuntur. Ita vt dicis, inquit, eſſe videtur. Nónne quod reuera amicum eſt, non ſuperioris alicuius amici cauſa amicum eſt? Verum ais. Illud igitur exploſum eſt, Amicum amici cauſa amicum eſſe. ſed nónne Bonum eſt amicum? Mihi quidem videtur. Nunquid propter malum, amatur bonum? & hoc quidem modo ſe res habet. [a] ſi ex tribus quæ diximus, Bonum, Malum, Neutrum (id eſt, quod nec bonũ nec malum ſit) duo ſumantur, Malum autẽ euolet, neque cõtingat quicquam, nimirum neque corpus neque animum, neque rerum aliarum quampiam quas diximus ipſas per ſeipſas neque bonas neque malas eſſe: nónne tunc nihil nobis vtile erit Bonum, ſed planè fuerit infructuoſum? Si nihil enim nos læderet, nulla profectò vtilitate indigeremus. & ſic omnino tunc manifeſtum fuerit, nos bonum amplecti atque amare propter malum, tanquam bonum eſſet mali remedium: malum verò, morbus. quum autem abeſt morbus, nihil opus eſt remedio. Itáne natura comparatum eſt, & ipſum Bonum propter malum amatur à nobis qui inter bonum & malum medii ſumus? ipſum autem per ſe nullam affert vtilitatem? Ita, inquit, res ſe habere videtur. Illud igitur AMICVM, ad quod veluti finem cætera omnia referuntur, (quemadmodum diximus ſuprà, amica illa alterius cuiuſpiam amici cauſa eſſe) cum illis nullam habet ſimilitudinem. Hæc enim amici cuiuſdam cauſa appellantur amica. Illud autem reuera Amicum, planè contraria eſt natura. inimici enim cauſa amicum nobis conſtitit. quòd ſi inimicum illud abſceſſerit, non amplius, vt videtur, nobis eſt amicum. Non mihi quidem, inquit, videtur: quemadmodum quidem modò dicitur. At, inquam, dic ſodes, ſi malũ de medio tolleretur, vtrũ fames vel ſitis

a Addit nouum theorema, Etiamſi illa neceſsitas humana ceſſaret (παρουσίαν κακοῦ vocat) quæ quidẽ nobis proxima cauſa eſt conciliandæ amicitiæ: nihilominus tamẽ cõſtanter perduraret illud τὸ πρῶτον φίλον.

A τὰ τοιαῦτα παρασκευάζεται. οὐχ ὅ,τι πολλάκις λέγομεν, ὡς περὶ πολλοῦ ποιούμεθα χρυσίον καὶ ἀργύριον· ἀλλὰ μὴ οὐδέν τι μᾶλλον οὕτω τό γε ἀληθὲς ἔχῃ. ἀλλ' ἐκεῖνό ἐστιν ὃ περὶ παντὸς ποιούμεθα, ὃ ἂν φανῇ ὄν, ὅτου ἕνεκα καὶ χρυσίον καὶ πάντα τὰ παρασκευαζόμενα παρασκευάζεται. ἆρ' οὕτω φήσομεν; Πάνυ γε. Οὐκοῦν καὶ περὶ τοῦ φίλου ὁ αὐτὸς λόγος. ὅσα γὰρ φαμὲν φίλα εἶναι ἡμῖν, ἕνεκα φίλου B τινὸς ἑτέρῳ ῥήματι φαινόμεθα λέγοντες αὐτό. φίλον δὲ τῷ ὄντι κινδυνεύει ἐκεῖνο αὐτὸ εἶναι εἰς ὃ πᾶσαι αὗται αἱ λεγόμεναι φιλίαι τελευτῶσι. Κινδυνεύει οὕτως (ἔφη) ἔχειν. Οὐκοῦν τό γε τῷ ὄντι φίλον, οὐ φίλου τινὸς ἕνεκα φίλον ἐστίν. Ἀληθῆ. Τοῦτο μὲν δὴ ἀπήλλακται, μὴ φίλου τινὸς ἕνεκα τὸ φίλον φίλον εἶναι. ἀλλ' ἆρα τὸ ἀγαθόν ἐστι φίλον; Ἔμοιγε δοκεῖ. Ἆρ' οὖν διὰ τὸ κακὸν, τὸ ἀγαθὸν φιλεῖται; καὶ C ἔχει ὧδε· εἰ τριῶν ὄντων ὧν νῦν δὴ ἐλέγομεν, ἀγαθοῦ, καὶ κακοῦ, καὶ μήτε ἀγαθοῦ μήτε κακοῦ, τὰ δύο λειφθείη, τὸ δὲ κακὸν ἐκποδὼν ἀπέλθοι, καὶ μηδενὸς ἐφάπτοιτο, μήτε σώματος, μήτε ψυχῆς, μήτε τῶν ἄλλων ἃ δὴ φαμὲν αὐτὰ καθ' αὑτὰ οὔτε κακὰ εἶναι οὔτε ἀγαθὰ, ἆρα τότε οὐδὲν ἂν ἡμῖν χρήσιμον εἴη τὸ ἀγαθόν; ἀλλ' ἄχρηστον ἂν γεγονὸς εἴη; εἰ γὰρ μηδὲν ἡμᾶς ἔτι βλάπτοι, οὐδὲν ἂν οὐδεμιᾶς ὠφελείας D δεοίμεθα. καὶ οὕτω δὴ ἂν τότε γένοιτο κατάδηλον ὅτι διὰ τὸ κακὸν τἀγαθὸν ἠγαπῶμεν καὶ ἐφιλοῦμεν, ὡς φάρμακον ὂν τοῦ κακοῦ τὸ ἀγαθόν· τὸ δὲ κακὸν, νόσημα. νοσήματος δὲ μὴ ὄντος, οὐδὲν δεῖ φαρμάκου. ἆρ' οὕτω πέφυκέ τε καὶ φιλεῖται τἀγαθὸν διὰ τὸ κακὸν, ὑφ' ἡμῶν, τῶν μεταξὺ ὄντων τοῦ κακοῦ τε καὶ τἀγαθοῦ; αὐτὸ δὲ αὑτοῦ ἕνεκα οὐδεμίαν χρείαν ἔχει; Ἔοικεν (ἦ δ' ὅς) οὕτως ἔχειν. Τὸ ἄρα φίλον ἡμῖν ἐκεῖνο εἰς ὃ E ἐτελεύτα πάντα τὰ ἄλλα, ἕνεκα ἑτέρου φίλου φίλα ἔφαμεν εἶναι ἐκεῖνα. οὐδὲν δὲ τούτοις ἔοικεν. ταῦτα μὲν γὰρ φίλου ἕνεκα, φίλα κέκληται· τὸ δὲ τῷ ὄντι φίλον, πᾶν τοὐναντίον τούτου φαίνεται πεφυκός. φίλον γὰρ ἡμῖν ἀνεφάνη ὂν ἐχθροῦ ἕνεκα. εἰ δὲ τὸ ἐχθρὸν ἀπέλθοι, οὐκέτι, ὡς ἔοικ', ἔσθ' ἡμῖν φίλον. Οὔ μοι δοκεῖ, ἔφη, ὥς γε νῦν λέγεται. Πότερον (ἦν δ' ἐγώ) πρὸς Διός, ἐὰν τὸ κακὸν ἀπόληται, οὐδὲ πεινῆν ἔτι ἔσται, οὐδὲ διψῆν,

A οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν τῶν τοιούτων; ἢ πείνη μὲν ἔσται, ἐάνπερ ἄνθρωποί τε καὶ τἆλλα ζῷα ᾖ, οὐ μέντοι βλαβερά γε; καὶ δίψα δή, καὶ αἱ ἄλλαι ἐπιθυμίαι, ἀλλ' οὐ κακαί, ἅτε τοῦ κακοῦ ἀπολωλότος; ἢ γελοῖον τὸ ἐρώτημα, ὅ,τι ποτ' ἔσται τότε, ἢ μὴ ἔσται, τίς γὰρ οἶδεν; ἀλλ' οὖν τόδε γε ἴσμεν, ὅτι καὶ νῦν ἔστι πεινῶντα βλάπτεσθαι, ἔστι δὲ καὶ ὠφελεῖσθαι. ἦ γάρ; Πάνυ γε. Οὐκοῦν, καὶ διψῶντα, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων πάντων ἐπιθυμοῦντα, ἔστιν
B ἐνίοτε μὲν ὠφελίμως ἐπιθυμεῖν, ἐνίοτε δέ, βλαβερῶς; ἐνίοτε δέ, μηδέτερα; Σφόδρα γε. Οὐκοῦν, ἐὰν ἀπολλύηται τὰ κακά, ἅ γε μὴ τυγχάνῃ ὄντα κακά, τί προσήκει τοῖς κακοῖς συναπόλλυσθαι; Οὐδέν. Ἔσονται ἄρα αἱ μήτε ἀγαθαὶ μήτε κακαὶ ἐπιθυμίαι, καὶ ἐὰν ἀπόληται τὰ κακά. Φαίνεται. Οἷόν τε οὖν ἐστιν, ἐπιθυμοῦντα καὶ ἐρῶντα, τούτου οὗ ἐπιθυμεῖ καὶ ἐρᾷ, μὴ φιλεῖν; Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ. Ἔσται ἄρα καὶ τῶν κακῶν ἀπο-
C λομένων, ὡς ἔοικε, φίλ' ἄττα. Ναί. Οὐκ ἄν, εἴγε τὸ κακὸν αἴτιον ἦν τοῦ φίλον τι εἶναι. Οὐκ ἂν ἦν, τούτου ἀπολομένου, φίλον ἕτερον ἑτέρῳ. αἰτίας γὰρ ἀπολομένης, ἀδύνατόν που ἦν ἔτ' ἐκεῖνο εἶναι οὗ ἦν αὕτη ἡ αἰτία. Ὀρθῶς λέγεις. Οὐκοῦν ὡμολόγηται ἡμῖν τὸ φίλον φιλεῖν τι, καὶ διά τι; καὶ ᾠήθημεν τότε γε διὰ τὸ κακόν, τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακόν, τὸ ἀγαθὸν φιλεῖν; Ἀληθῆ. Νῦν δέ γε (ὡς ἔοικε) φαίνεται ἄλλη τις αἰτία τοῦ
D φιλεῖν τε καὶ φιλεῖσθαι. Ἔοικεν. Ἆρ' οὖν τῷ ὄντι, ὥσπερ ἄρα ἐλέγομεν, ἡ ἐπιθυμία, τῆς φιλίας αἰτία; καὶ τὸ ἐπιθυμοῦν, φίλον ἐστὶ τούτου οὗ ἐπιθυμεῖ, καὶ τό τε ὅταν ἐπιθυμῇ; ὃ δὲ τὸ πρότερον ἐλέγομεν φίλον εἶναι, ὕθλος τις ἦν, ὥσπερ ποίημα μακρὸν συγκείμενον; Κινδυνεύει, ἔφη. Ἀλλὰ μέντοι (ἦν δ' ἐγώ) τό γε ἐπιθυμοῦν, οὗ ἂν ἐνδεὲς ᾖ, τούτου ἐπιθυμεῖ. ἦ γάρ; Ναί. Τὸ δ' ἐν-
E δεὲς ἄρα φίλον ἐκείνου οὗ ἂν ἐνδεὲς ᾖ; Δοκεῖ μοι. Ἐνδεὲς δὲ γίγνεται οὗ ἄν τις ἀφαιρῆται; Πῶς δ' οὔ; Τοῦ οἰκείου δή (ὡς ἔοικεν) ὅ,τε ἔρως καὶ ἡ φιλία καὶ ἡ ἐπιθυμία τυγχάνει οὖσα. Ὡς φαίνεται, ὦ Μενέξενέ τε καὶ Λύσι. Συνεφάτην. Ὑμεῖς ἄρα, εἰ φίλοι ἐστὸν ἀλλήλοις, φύσει πῃ οἰκεῖοί ἐσθ' ὑμῖν αὐτοῖς. Κομιδῆ, ἐφάτην. Καὶ εἰ ἄρα τις ἕτερος ἑτέρου ἐπιθυμεῖ (ἦν δ' ἐγώ) ὦ παῖδες,

For. ἔστ' ἂν πρ. ut dicantur hæc futura eſſe quãtiſper homines & cætera animãtia fuerint.

Scripſerim τοῦτο.

l ſcribendum ...δεὴς, ut con...niat cum τις: ... potius repo...ndum τι, reti...ndo ἐνδεές.

aliúdve huiuſmodi incommodum ſupereſſet? an fortaſſe fames quæpiam relinqueretur, ſi quidem & homines & cæteræ extarent animantes, neque tamen noxia? & ſitis aliæ'que adeò cupiditates, non autem malæ, quum videlicet malum de medio eſſet ſublatum? an ridiculum eſt hoc quærere, futurúmne ſit néene? ecquis enim nouit? hoc tamen nouimus, Nunc quidem eum qui ſitiat, vel lædi vel iuuari. nónne? Omnino. Nónne & ſitientem & alia multa cupientem videre eſt aliquãdo vtiliter cupere, aliquando inutiliter? aliquando neutro modo? Plané. Itaque, ſi mala de medio ſublata ſint, quid decet quæ minimè ſint mala, vnà cum malis perire? Nihil. Erunt igitur cupiditates neque bonæ neque malæ, etiamſi de medio fuerint ſublata mala. Videtur. Fierine poteſt vt qui appetit & amat aliquid, non id amet quod appetit & amore proſequitur? Nequaquam, mea quidem ſententia. Quamobrem de medio ſublatis malis, nõnulla, vt videtur, amica reſtant. Certé. [a] Quòd ſi malum cauſa eſſet cur aliquid amicum eſſet, hoc ſublato, haudquaquam alterũ alteri amicũ relinqueretur. Sublata enim cauſa, fieri nõ poteſt vt illud cuius ipſa erat cauſa [i. effectum] permaneat. Rectè dicis. Nónne inter nos conuenit, id quod amicum eſt, & aliquid amare, & propter aliquid? & propter malũ, id quod nec malum eſt nec bonum, ipſum bonũ amare? Vera narras. Nunc verò alia quæpiam cauſa eſſe videtur cur quis & amet & ametur. Apparet. Nónne reuera, quẽadmodum modò dicebamus, Cupiditas eſt amicitiæ cauſa? & id quod cupit, amicum eſt huius quod cupit, & tunc quum cupit? quod verò ſuprà diximus de illa Amici definitione, meræ ſunt nugæ, veluti prolixi cuiuſdã poematis farrago? Videtur, inquit. Atenim, inquam, id quod cupit, illud ſanè cupit quo indiget. nónne? Certé. Id autem quod indiget, illiúſne amicum eſt quo indiget? Mihi videtur. Indiget verò quid ea re qua fuerit ſpoliatum. Quídni? Amor igitur & amicitia & cupiditas illis in rebus verſantur quæ propinquæ ſint atque cognatæ, quemadmodum perſpicuum eſt, Menexene & Lyſi. Aſſenſerunt. Vos igitur ſi mutuò vos amatis, natura eſtis propinqui atque cognati quodãmodo. Vehementer affirmarunt. Siquis verò, inquam, alius alium expetit (mihi credite)

[a] Repetit tamen quod iam docuit, Amicitiã inſtitutam eſſe, mali illius. i. neceſſitatis, euitandi cauſa: & hanc quidem eſſe proximam & magis notam cauſam amicitiæ. ideo ex hypotheſi (ſicuti eius diſputandi formæ quæ res tractat in vtranq; partem, fert ratio) ὕθλον vocat ſublimiorem illam abſtruſiorémque doctrinam περὶ τοῦ πρώτου φίλου, de quo egerat modò: quanuis nõ ſit ὕθλος, ſed ſolidũ myſterium, certæ veritatis firmamento innixum. Proximæ autem illius cauſæ, quæ amicitiam inter homines parit, rationẽ docet: τὸ οἰκεῖον nimirum & ὅμοιον. Nihil enim eſt quod magis amicitiã conciliet, quàm morũ cognatio atque ſimilitudo. Eſt quidẽ vna omnibus hominibus communíſque natura: ſunt tamen peculiares quidam igniculi in ſingulis hominibus ad amicitias copulandas.

atque amat, non certè vel expeteret, vel amaret, vel charitate & amicitia complecteretur, niſi propinquus atque cognatus eſſet ei qui amatur, vel vniuerſa ipſa animi natura, vel quadã animi propenſione, vel moribus ipſis, vel forma alia quapiã. Omnino, inquit Menexenus. at Lyſis cõticuit. Eſto, inquam.

a CONCLVSIO vniuerſæ diſputationis, ſumma illius capita repetens (.i. vt ipſe ait, ἀναπεμπαζομένη) Eſſe mutuam inter amicos συμπάθειαν, vt alter alterũ mutuò amet.

IGITVR illud nobis apparuit, amare neceſſariò quod natura propinquum eſt atque cognatum. Videtur, inquit. Neceſſe igitur eſt, illum qui germanus nec minimè fictitius ſit amator, amari viciſſim à ſuo amaſio. Lyſis verò & Menexenus vix annuerunt: Hippothales autẽ, præ lætitia in multiplices colores vultum efformabat. Tum ego, dum attentius vellem cõſiderare hunc ſermonem, [b]Si, inquam, propinquum illud atque cognatum à ſimili differt, nos quidem (vt mihi videtur) Lyſi & Menexene, Amici naturam deſcripſerimus. quòd ſi idem eſt ſimile & cognatum, haud facile eſt ſuperiorem illum ſermonem repudiare, Simile ſimili, ex ſimilitudinis illius vi atque ratione, inutile eſſe atque infructuoſum: at ſcelus eſt, confiteri, [c]Amicum eſſe inutile. Vultíſne igitur, inquam, quandoquidem hoc ſermonis æſtu veluti ebrii ſumus, concedamus differre cognatũ à ſimili? Planè. [d]Vtrum igitur ponemus, Bonum eſſe cuilibet rei propinquum atque cognatum, malum verò, alienum eſſe? an & malum quidem malo cognatum, & bonum bono: neutro denique neutrum? Ita dixerunt videri ſibi, Vnumquodque vnicuique propinquum eſſe atque cognatum. Rurſus igitur, belli pueri, in eum ipſum ſermonẽ quem initiò de Amicitia à nobis tactum repudiauimus, reuoluti ſumus. nam non minus amicus eſt improbus improbo, quàm bonus bono. Apparet, inquit. Quid verò? inquam. idémne an aliud quidpiam eſſe ſtatuemus Bonum atque Cognatum? an amicitia in bonos viros tantùm cadit? Prorſus. Atqui & iſtud quidem nos ipſos iamdudum refutaſſe arbitrabamur. nónne meminiſtis? Meminimus. [e]Quid verò hac de re certò tandem ſtatuerimus? nónne perſpicuum, nihil certò effici? Obſecro igitur, quemadmodum ſagaces illi in foro, vt rerum omnium hactenus à nobis explicatarũ ſumma capita recenſeamus. Nimirum, ſi neque ii qui amantur, neque ii qui amant, neque ſimiles, neque diſſimiles, neque boni, neque ii qui cognata ſunt natura, neque alia omnia quæ dicendo perſequuti ſumus (non enim memini præ multitudine) ſed ſi nihil horum amicum eſt, equidem quid dicam non habeo. Poſtquam hæc dixiſſem, habebam in animo ſenio-

b Morum cognationem atque ſimilitudinem, eſſe illius amicitiæ verum & germanum firmamentum.

c Omnium rerũ quæ ad hanc vitam pertineant, vtiliſsimam eſſe amicitiam: & πλημμελὲς eſſe hoc negare.

d Illam cognationẽ, quæ nimirum eſt ὁμότροπος & ὁμοία (ſicuti ſuprà explicatum eſt) in bonos tantùm cadere, non verò in improbos, qui nullo modo ſibi conſtant, ſed moribus ſunt planè inter ſe diſcrepantibus atq; diſſimilibus. Vnde colligit, Amicitiã in bonis tantùm eſſe: ſicuti initio dixerat.

e Monet diſputatum eſſe de Amicitia non δογματικῶς, ſed πειραστικῶς. id eſt, in vtranque partem. Ita claudit hanc diſputationẽ ἀπορίαν, notatis ad ſermonis illius formam venuſtè circunſtantiis.

A ἢ ἐρᾷ, οὐκ ἄν ποτε ἐπεθύμει, οὐδὲ ἤρα, οὐδὲ ἐφίλει, εἰ μὴ οἰκεῖός πῃ τῷ ἐρωμένῳ ἐτύγχανεν ὤν, ἢ κατὰ τὴν ψυχὴν, ἢ κατά τι τῆς ψυχῆς ἦθος, ἢ τρόπους, ἢ εἶδος. Πάνυ γε, ἔφη ὁ Μενέξενος· ὁ δὲ Λύσις ἐσίγησεν. Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ.

ΤΟ' ΜΕ'Ν δὴ φύσει οἰκεῖον ἀναγκαῖον ἡμῖν πέφανται φιλεῖν. Ἔοικεν, ἔφη. Ἀναγκαῖον ἄρα τῷ γνησίῳ ἐραστῇ καὶ μὴ προσποιήτῳ φιλεῖσθαι ὑπὸ τῶν παιδικῶν. Ὁ μὲν

B οὖν Λύσις καὶ ὁ Μενέξενος μόγις πως ἐπενευσάτην· ὁ δὲ Ἱπποθάλης ὑπὸ τῆς ἡδονῆς παντοδαπὰ ἠφίει χρώματα. καὶ ἐγὼ εἶπον, βουλόμενος τὸν λόγον ἐπισκέψασθαι, Εἰ μέντοι τὸ οἰκεῖον τοῦ ὁμοίου διαφέρει, λέγοιμεν ἄν τι (ὡς ἐμοὶ δοκεῖ) ὦ Λύσι τε καὶ Μενέξενε, περὶ φίλου, ὃ ἔστιν· εἰ δὲ ταυτὸν τυγχάνει ὂν ὅμοιόν τε καὶ οἰκεῖον, οὐ ῥᾴδιον ἀποβαλεῖν τὸν πρόσθεν λόγον, ὡς οὐ τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ κατὰ τὴν ὁμοιότητα ἄχρηστον· τὸ δὲ ἄχρηστον φίλον ὁ-

C μολογεῖν, πλημμελές. βούλεσθ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ἐπειδὴ ὥσπερ μεθύομεν ὑπὸ τοῦ λόγου, συγχωρήσωμεν καὶ φῶμεν ἕτερόν τι εἶναι τὸ οἰκεῖον τοῦ ὁμοίου; Πάνυ γε. Πότερον οὖν καὶ τἀγαθὸν οἰκεῖον θήσομεν παντί; τὸ δὲ κακὸν, ἀλλότριον εἶναι; ἢ τὸ μὲν κακὸν, τῷ κακῷ οἰκεῖον, τῷ δὲ ἀγαθῷ τὸ ἀγαθόν; τῷ δὲ μήτε ἀγαθῷ μήτε κακῷ, τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακόν; Οὕτως ἐφάτην δοκεῖν σφίσιν, ἕκαστον ἑκάστῳ οἰκεῖον εἶναι. Πάλιν ἄρα (ἦν

D δ' ἐγὼ) ὦ παῖδες, οὓς τὸ πρῶτον λόγους ἀπεβαλόμεθα περὶ φιλίας, εἰς τούτους πεπτώκαμεν. ὁ γὰρ ἄδικος τῷ ἀδίκῳ, καὶ ὁ κακὸς τῷ κακῷ οὐδὲν ἧττον φίλος ἔσται, ἢ ὁ ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ. Ἔοικεν, ἔφη. Τί δέ; τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ οἰκεῖον ἂν ταυτὸν φῶμεν εἶναι, ἄλλο τι ἢ ὁ ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ μόνον φίλος; Πάνυ γε. Ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦτό γε ᾠόμεθα ἐξελέγξαι ἡμᾶς αὐτούς. ἢ οὐ μέμνησθε; Μεμνήμεθα. Τί οὖν ἂν ἔτι χρησαίμεθα τῷ

E λόγῳ; ἢ δῆλον ὅτι οὐδέν. δέομαι οὖν, ὥσπερ οἱ σοφοὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, τὰ εἰρημένα ἅπαντα ἀναπεμπάσασθαι. εἰ γὰρ μήτε οἱ φιλούμενοι, μήτε οἱ φιλοῦντες, μήτε οἱ ὅμοιοι, μήτε οἱ ἀνόμοιοι, μήτε οἱ ἀγαθοὶ, μήτε οἱ οἰκεῖοι, μήτε τὰ ἄλλα ὅσα διεληλύθαμεν (οὐ γὰρ ἔγωγε ἔτι μέμνημαι ὑπὸ τοῦ πλήθους) ἀλλ' εἰ μηδὲν τούτων φίλον ἐστὶν, ἐγὼ μὲν οὐκέτι ἔχω τί λέγω. ταῦτα δ' εἰπὼν, ἐν νῷ εἶχον ἄλ-

n ὑποπεπω- ἰκς ſed ὑπο- πωκότες Pla- ...m ſcripſiſſe ...io. quanuis & ... lectionem il- ...n (quòd altera in mentem nō ...uret) ſequens, uerterit, Vi- ...itur enim no ..., quia feſto ſuc ...uiſſent, nihil ...bere quod in ...diū afferrent. ...l & uerbum ...οσφέρεσθαι a- ...r interpretor: ...ſit ſenſus hu- ... loci, Atque a- ... uidebātur no ..., quòd pluſcu- ...n poti forent, ...ſmodi eſſe ut ...n iis negotium ...is eſſe nō poſ- ... Videtur au- ...s uocula οὖν ... pleonaſmum ...ita eſſe poſt ἡτ- τηθέντες.

A χον ἤδη τινὰ τῶν πρεσβυτέρων κινεῖν. κᾆτα, ὥσπερ δαίμονές τινες, προσελθόντες οἱ παιδαγωγοί, ὅ,τε τοῦ Μενεξένου καὶ ὁ τοῦ Λύσιδος, ἔχοντες αὐτῶν τοὺς ἀδελφούς, παρεκάλουν καὶ ἐκέλευον αὐτοὺς οἴκαδε ἀπιέναι. ἤδη γὰρ ἦν ὀψέ. τὸ μὲν οὖν πρῶτον καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ περιεστῶτες αὐτοὺς ἀπηλαύνομεν· ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν ἐφρόντιζον ἡμῶν, ἀλλ' ὑποβαρβαρίζοντες ἠγανάκτουν τε καὶ οὐδὲν ἧττον ἐκάλουν, ἀλλ' ἐδόκουν ἡμῖν "ὑποπεπω- B κότες ἐν τοῖς Ἑρμαίοις, ἄποροι εἶναι προσφέρεσθαι· ἡττηθέντες οὖν αὐτῶν, διελύσαμεν τὴν συνουσίαν. ὅμως ἔγωγε ἤδη ἀπιόντων αὐτῶν, Νῦν δέ, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Λύσι τε καὶ Μενέξενε, καταγέλαστοι γεγόναμεν, ἐγώ τε, γέρων ἀνήρ, καὶ ὑμεῖς. ἐροῦσι γὰρ οἵδε ἀπιόντες ὡς οἰόμεθα ἡμεῖς ἀλλήλων φίλοι εἶναι (καὶ ἐμὲ γὰρ ἐν ὑμῖν τίθημι) οὔπω δέ, ὅ,τι ἐστὶν ὁ φίλος, οἷοί τε ἐγενόμεθα ἐξευρεῖν.

A rum aliorum quempiam ad dicendum prouocare. ſed continuò, tanquam dæmones quidam, interueniunt Menexeni & Lyſidis pædagogi, ipſorum fratres ſecum ducentes: eóſque accerſunt & iubent domum abire. iam enim nox inſtabat. Illos quidem præceptores nos primùm expellebamus verbis: at quum nihil illis mouerentur, ſed ſubbarbara voce indignarentur, nec minus pueros vocarent, ipſi verò nihil habere viderētur quod feſtis Mer- B curialibus offerrent, & idcirco cogerentur cedere, nos quoque dimiſimus cœtū. Nihilominus tamen dum illi diſcederent, Nunc, inquam, Lyſi & Menexene, & ego ſenex & vos pueri, ridiculi euaſimus. dicent enim ii qui diſcedunt, Nos quidem exiſtimare mutuam inter nos eſſe amicitiam (me enim vobis annumero) necdum tamen, quid ſit amicus, à nobis potuiſſe comperiri.

HIPPARCHVS, ΙΠΠΑΡΧΟΣ,

Siue, Ἤ,

LVCRI CVPIDVS. ΦΙΛΟΚΕΡΔΗΣ.

Ad mores pertinens. Ἠθικός.

IN HIPPARCHVM

ARGVMENTVM.

IN OFFICIIS vitæ humanæ conſtituendis, maximam habet vim vtilitatis ratio. quum enim ita comparata ſit hominum natura, vt ſibi vnuſquiſque bene velit, omnéſque homines expetant vtilitatem, ad eámque quodam naturæ impetu rapiãtur, fit vt in vita hominum moribus cõformanda, neceſſaria ſit vtilitatis cognitio. At vtilitatis multiplex deſcriptio eſt. quædam enim honeſta eſt, quædã inhoneſta. Plato autẽ hîc agit περὶ τῆς φιλοκερδείας, quæ eſt τοῦ ὠφελίμου ſpecies vna, vt ſuo more ab hypotheſi veniat ad θέσιν. quanuis & φιλοκέρδειαν videtur quodammodo ſtatuere συνώνυμον τῷ ὠφελίμῳ. Nonnullas porro illius lucri-cupiditatis ſiue definitiones, ſiue potius deſcriptiones, proponit, quas ex noſtris notis petat ſtudioſus lector. Eò autem illæ referuntur, vt intelligamus, non omne lucrum, id eſt, non quamlibet vtilitatem, vniuerſim & ſimpliciter eſſe damnãdam, ſed quódnam illud ſit lucrum, diligenter eſſe definiendum. Hoc θεώρημα, Non quodlibet lucrum per ſe eſſe damnandum, hîc tantùm notat: de illius autem lucri ſiue vtilitatis definitione agit alibi copioſé. id eſt, quænam huiuſmodi ſit Vtilitas, quæ vel amplectenda ſit, vel fugienda: ſicuti ſuis locis notabimus. Hic ſit huius diſputationis SCOPVS.

ΟἸΚΟΝΟΜΊΑΝ ex noſtris notis animaduertat lector.

AXIOMATA & THEOREMATA ex hac diſputatione.

ETHICA.

1 *Omnes homines ſuapte natura utilitatem quærunt.*

2 *Omnis utilitas uniuerſim minimè damnanda eſt, ſed qualis ipſa ſit, bònáne an mala, diſpiciendum eſt.*

3 *Tres uitioſas* φιλοκερδείας *deſcriptiones ex ipſa diſputatione petat lector.*

DIALECTICA.

4 *Definitio* ὁμώνυμος *&* ἀπεριόριστος, *eſt uitioſa. debet enim definitio propriè circumſcribere rei naturam.*

5 *Non debet eſſe inſidioſa & malefica philoſophi libertas, ſed candida & ſimplex.*

6 Τὸ αὐτὸ, *id eſt, rei ſubſtantia, minimè ſecum diſcrepat, ſed qualitates aduentitiæ illam diſcrepantiam efficiunt. id eſt, Subſtantiæ nihil eſt contrarium: recipit tamen magis & minus.*

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΙΠΠΑΡΧΟΥ πρόσωπα,

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΙΠΠΑΡΧΟΣ.

Τί γὰρ τὸ φιλοκερδές, τί ποτέ ἐστι; καὶ τίνες οἱ φιλοκερδεῖς; ΙΠ. Ἐμοὶ μὲν δοκοῦσιν, οἳ ἂν κερδαίνειν ἀξιώσωσιν ἀπὸ τῶν μηδενὸς ἀξίων. ΣΩ. Πότερον οὖν σοι δοκοῦσι, γιγνώσκοντες ὅτι οὐδενός ἐστιν ἄξια, ἢ ἀγνοοῦντες; εἰ γὰρ ἀγνοοῦντες, ἀνοήτους λέγεις τοὺς φιλοκερδεῖς. ΙΠ. Ἀλλ' οὐκ ἀνοήτους λέγω, ἀλλὰ πανούργους καὶ πονηρούς, καὶ ἥττους τοῦ κέρδους, γιγνώσκοντας ὅτι οὐδενὸς ἄξιά ἐστιν ἀφ' ὧν τολμῶσι κερδαίνειν, ὅμως τολμᾶν φιλοκερδεῖν δι' ἀναισχυντίαν. ΣΩ. Ἆρ' οὖν τοιόνδε λέγεις τὸν φιλοκερδῆ, οἷον, ἐὰν φυτεύων γεωργὸς ἀνήρ, καὶ γιγνώσκων ὅτι οὐδενὸς ἄξιον τὸ φυτόν, ἀξιοῖ ἀπὸ τούτου ἐκτραφέντος κερδαίνειν; ἆρα τοιοῦτον αὐτὸν λέγεις; ΙΠ. Ἀπὸ παντός γε ὁ φιλοκερδής, ὦ Σώκρατες, οἴεται δεῖν κερδαίνειν. ΣΩ. Μή μοι οὕτως εἰκῇ, ὥσπερ τι ἠδικημένος ὑπό τινος, ἀλλὰ προσέχων ἐμοὶ τὸν νοῦν ἀπόκριναι, ὥσπερ ἂν εἰ ἐξ ἀρχῆς πάλιν ἠρώτων. οὐχὶ ὁμολογεῖς τὸν φιλοκερδῆ ἐπιστήμονα εἶναι περὶ τῆς ἀξίας τούτου ὅθεν κερδαίνειν ἀξιοῖ; ΙΠ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Τίς οὖν ἐπιστήμων περὶ φυτῶν τῆς ἀξίας, ἐν ὁποίᾳ ἄξια φυτευθῆναι καὶ χώρᾳ καὶ ὥρᾳ; ἵνα τι καὶ ἡμεῖς τῶν σοφῶν ῥημάτων ἐκβαλώμεθα, ὧν οἱ δεξιοὶ περὶ τὰς δίκας καλλιεποῦνται. ΙΠΠΑΡ. Ἐγὼ μὲν οἶμαι γεωργόν. ΣΩΚΡΑΤ. Τὸ οὖν ἄξιον κερδαίνειν ἄλλο τι λέγεις ἢ οἴεσθαι δεῖν κερδαίνειν; ΙΠΠΑΡ. Τοῦτο λέγω. ΣΩΚ. Μὴ τοίνυν ἐπιχείρει με ἐξαπατᾶν, ἄνδρα πρεσβύτερον ἤδη, οὕτω

Τί γὰρ τὸ φιλοκερδές; ut geritur interrogatio, ad uehemē... Q.d. p ſte... loco, Quid, ...ná, eſt? Alio... uideri poſſit ...endū Τοι γὰρ, ... Τί γάρ.

A

B

C

D

DIALOGI HIPPARCHI perſonæ,

SOCRATES, HIPPARCHVS.

ECQVID [a] verò eſt, Lucri cupiditas? & quínam ſunt lucri cupidi? HIP. [b] Illi mihi quidem eſſe videntur, qui ex rebus nihili lucrum captant, neque illud à ſe alienum arbitrantur. SO. [c] Vtrum ea cupiditate tibi videntur duci, dum etiam cognoſcunt reuera res illas nihili eſſe, nullóque pretio dignas, vel dum id ignorant? ſi enim id ignorent, dementes vocaueris lucri cupidos. HIP. Ego verò dementes haudquaquam illos voco, ſed vafros, verſipelles, improbos, lucri cupiditate domitos, pecuniæ ſeruos: quippe qui norunt ea eſſe nullius pretii, ex quibus tamē audent lucri occaſionem venari, nec illa lucri turpitudine abſterrētur, ad cæcam impudentiā obfirmati. SO. Nunquid hominem huiuſmodi lucri cupidum vocas, veluti ſi agricola ſerendis arboribus operam dans, norit plantam illam in qua excolenda verſatur, nihili eſſe: velit tamen ex illa adulta emolumentum capere? híccine tibi eſt lucri cupidus? HIP. Hic quem lucri cupidum voco, in ea eſt ſententia, vt ex qualibet re lucrandum eſſe arbitretur. SOC. Ne ita temerè & vniuerſim loquaris, quaſi ab aliquo iniuriam acceperis: ſed attento animo me audi, & reſponde, quaſi rem ab initio planè rogarem. Nónne fateris lucri cupidum illius rei pretium intelligere, ex qua lucrum colligere inſtituit? HIP. Equidem. SOCR. Nónne igitur is qui plantarum dignitatem & pretium nouit, intelligit quoque qua & regione & tempeſtate eas plantare conueniat? vt nos etiam quædā exquiſitorum illorū verborū vſurpemus, quibus dextri illi fori artifices ſe ſolent exornare. HIP. Equidē exiſtimo agricolæ cognitionē eò pertinere. SO. Aliúdne lucro dignum appellas, quàm arbitrari lucrū eſſe faciendū? HIP. Hoc dico. SO. Ne igitur coneris me ſeducere, virū iā ætate prouectū, tu ita

Diſputationis θέσις diſertis verbis enunciata, Quínam ſint LVCRI CVPIDI. cuius variæ afferuntur ὑπογραφαί.

b PRIMA, Qui ex rebus nihili lucrum captant.

c Ἔλεγχος illius deſcriptionis: quòd ἀπερίεργος & confuſa. debuit enim explicare, quænam eſſent illæ res nihili, & quomodo cuperentur ab hominibus. alioqui ex hac deſcriptione conſequeretur neminem mortalium eſſe lucri cupidum. quod varia exemplorū inductione docet.

iuuenis, dum reſpondes, quemadmodum nunc, ea quæ nec ipſe arbitrere: ſed reuera & planè reſponde: Illúmne agricolam eſſe cenſes, qui licet norit ſe nullius pretii plãtam ſerere, ex ea tamen ſe lucrum arbitratur collecturum? HIP. Non equidem. SOC. Quid verò? hominem eum qui vtatur equo, & norit ſe nullius pretii alimenta equo præbere, ipſúmne ignorare cenſes ſe equum corrumpere? HIP. Non equidem. SOC. Non igitur arbitratur ex illis nullius pretii cibis ſe lucrum reportare. HIP. Minimè. SOCR. Quid item de eo gubernatore ſtatueris, qui temone & velis nullius pretii munierit nauem? illúmne ignorare, futurum vt damnum capiat, & in vitæ etiam diſcrimen ipſe veniat, & nauis & rerum cæterarum omnium faciat iacturam? HIP. Non equidem. SOC. Non igitur exiſtimat, ſe ex illo apparatu ſuo lucrum reportaturũ. HIP. Minimè profectó. SOC. Verùm imperator qui nouit exercitum ſuum nullius pretii armis inſtructum eſſe, cenſétne futurum vt ex his lucrum colligat, & illud etiam à ſua dignitate minimè alienum arbitratur? HIP. Nequaquam. SO. At ſi vel tibicen malas tibias, & citharœdus lyram, ſagittarius arcum, aut alius quilibet (vt vno verbo complectar) artifex vel vir ſagax atque peritus, nullius pretii habeat inſtrumenta, aut alium quemlibet apparatum, ab hiſce ſperet ſe lucrũ reportaturum? HIP. Non ſanè videtur. SOC. Ecquos igitur tandem ais eſſe Lucri cupidos? non enim nimirum eos ſignificas quos modò ſumus dicendo perſequuti, qui licet norint res eſſe nullius pretii, ex his tamen oportere arbitrantur vt lucrum colligant. at hoc certè modo quem notas, nemo (mihi crede) mortaliũ lucri cupidus eſt futurus. HIP. [a] Atqui equidem, Socrates, eos lucri cupidos eſſe aio, qui quotidie inexplebili cupiditate quadam & exiguas planè nulliúſque res pretii mirificè auent, & ex his lucrum captant. SOC. Non tamen, mi Hipparche, hactenus vt norint illas eſſe nullius pretii. hoc enim iam adhibita ratione euicimus fieri nullo modo poſſe. HIP. Mihi quidem videtur. SO. Si non cognoſcunt, ignorant videlicet: dum exiſtimant res nullius pretii, magni eſſe æſtimandas. HIPPAR. Videtur. SOCRAT. Nunquid lucri cupidi, lucrum amant? HIP. Amant. SOCR. Nónne lucrum ais, quod contrarium ſit damno?

[a] SECVNDA deſcriptio, ἀπειρόερως, vt ſuperior. nõ .n. explicatur qua in re verſetur illud lucrum, & quatenus homines ſint illius ſtudioſi: quũ omnibus ſit ingenitũ vtilitatem amare. Definitè igitur notandũ erit lucri vocabulo in hac diſputatione τὸ ὠφέλιμον intelligi. i. vtilitatem: quæ bonáne ſit an mala, poſtea erit diſpiciendũ. alioqui vocis ὁμωνυμία offundet tenebras veritati.

A νέος ὤν, ἀποκρινόμενος, ὥσπερ νῦν δή, ἃ οὐδ' αὐτὸς οἴει· ἀλλ' ὡς ἀληθῶς, "εἴπερ ἐστὶν ὅντινα οἴει γεωργικὸν ἄνδρα γιγνόμενον, καὶ γιγνώσκοντα ὅτι οὐδενὸς ἄξιον φυτεύει τὸ φυτόν, οἴεσθαι ἀπὸ τούτου κερδαίνειν. ΙΠ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε. ΣΩ. Τί δέ; ἱππικὸν ἄνδρα, γιγνώσκοντα ὅτι οὐδενὸς ἄξια σιτία τῷ ἵππῳ παρέχει, ἀγνοεῖν αὐτὸν οἴει ὅτι τὸν ἵππον διαφθείρει; ΙΠΠΑΡ. Οὐκ ἔγωγε.

B ΣΩΚ. Οὐκ ἄρα οἴεταί γε ἀπὸ τούτων κερδαίνειν τῶν σιτίων τῶν μηδενὸς ἀξίων. ΙΠΠΑΡ. Οὐχί. ΣΩ. Τί δέ; κυβερνήτην, μηδενὸς ἄξια πηδάλια καὶ ἱστία τῇ νηῒ παρασκευασάμενον, ἀγνοεῖν οἴει ὅτι ζημιωθήσεται, καὶ κινδυνεύσει καὶ αὐτὸς ἀπολέσθαι, καὶ τὴν ναῦν ἀπολέσαι, καὶ ἃ ἂν ἄγῃ πάντα; ΙΠ. Οὐκ ἔγωγε. ΣΩΚΡ. Οὐκ ἄρα οἴεταί γε κερδαίνειν ἀπὸ τῶν σκευῶν τῶν

C μηδενὸς ἀξίων. ΙΠ. Οὐ γάρ. ΣΩ. Ἀλλὰ στρατηγός, γινώσκων ὅτι ἡ στρατιὰ αὐτῷ οὐδενὸς ἄξια ὅπλα ἔχει, οἴεται ἀπὸ τούτων κερδαίνειν, καὶ ἀξιοῖ κερδαίνειν; ΙΠ. Οὐδαμῶς. ΣΩ. Ἀλλ' αὐλητής, αὐλοὺς οὐδενὸς ἀξίους ἔχων, ἢ κιθαριστὴς λύραν, ἢ τοξότης τόξον, ἢ ἄλλος ὁστισοῦν συλλήβδην τῶν δημιουργῶν, ἢ τῶν ἄλλων τῶν ἐμφρόνων ἀνδρῶν, μηδενὸς ἄξια ὄργανα ἢ ἄλλην παρασκευὴν ἡντιναοῦν ἔχων, ἀπὸ τούτων οἴεται κερδαί-

D νειν; ΙΠ. Οὔκουν φαίνεταί γε. ΣΩΚΡ. Τίνας οὖν ποτε λέγεις τοὺς φιλοκερδεῖς; οὐ γὰρ δήπου τούτους γε οὓς διεληλύθαμεν, οἵτινες γιγνώσκοντες τὰ οὐδενὸς ἄξια, ἀπὸ τούτων οἴονται δεῖν κερδαίνειν· ἀλλ' οὕτω μέν, ὦ θαυμάσιε, ὡς σὺ λέγεις, οὐκ ἔστ' ἀνθρώπων οὐδεὶς φιλοκερδής. ΙΠ. Ἀλλ' ἐγώ, ὦ Σώκρατες, βούλομαι λέγειν τούτους φιλοκερδεῖς εἶναι, οἳ ἑκάστοτε ὑπὸ ἀπληστίας καὶ πάνυ σμικρὰ καὶ ὀλίγου ἄξια καὶ οὐδενὸς γλί-

E χονται ὑπερφυῶς, καὶ φιλοκερδοῦσιν. ΣΩ. Οὐ δή που, ὦ βέλτιστε, γιγνώσκοντες ὅτι οὐδενὸς ἄξιά ἐστι. τοῦτο μὲν γὰρ ἤδη ἡμᾶς αὐτοὺς τῷ λόγῳ ἐξηλέγξαμεν ὅτι ἀδύνατον. ΙΠΠΑΡ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚΡΑ. Οὐκοῦν εἰ μὴ γιγνώσκοντες, δῆλον ὅτι ἀγνοοῦντες· οἰόμενοι δὲ τὰ μηδενὸς ἄξια, πολλοῦ ἄξια εἶναι. ΙΠ. Φαίνεται. ΣΩΚ. Ἄλλο τι οὖν οἵ γε φιλοκερδεῖς φιλοῦσι τὸ κέρδος; ΙΠΠΑΡ. Ναί. ΣΩΚΡΑΤ. Κέρδος δὲ λέγεις ἐναντίον τῇ ζημίᾳ;

For. εἴπερ ἔστιν ἔ[…] τινα οἴει. ut pro εἴπερ τινὰ […]ει. ut pro τις di[…]tur ἔστιν ὅστις. Alioqui uideri poſſent ita ac[…]pieda hæc, ac ſi[…] ctum eſſet, εἰ[…] ἐστὶ γεωργικὸς ἀνὴρ ὅντινα οἰ[…]

ΙΠ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Ἔστιν οὖν ὅτῳ ἀγαθόν ἐστι ζημιοῦσθαι; ΙΠ. Οὐδενί. ΣΩΚ. Ἀλλὰ κακόν; ΙΠ. Ναί. ΣΩΚ. Βλάπτονται ἄρα ὑπὸ τῆς ζημίας ἄνθρωποι; ΙΠΠΑΡ. Βλάπτονται. ΣΩ. Κακὸν ἄρα ἡ ζημία; ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Ἐναντίον δὲ τῇ ζημίᾳ τὸ κέρδος; ΙΠ. Ἐναντίον. ΣΩ. Ἀγαθὸν ἄρα τὸ κέρδος; ΙΠΠΑΡ. Ναί. ΣΩΚ. Τοὺς οὖν τὸ ἀγαθὸν φιλοῦντας, φιλοκερδεῖς καλεῖς; ΙΠ. Ἔοικεν. ΣΩΚ. Οὐ μανικούς δὲ ὦ ἑταῖρε λέγεις τοὺς φιλοκερδεῖς. ἀλλὰ σὺ αὐτὸς πότερον φιλεῖς ὃ ἂν ἀγαθὸν ᾖ, ἢ οὐ φιλεῖς; ΙΠ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Ἔστι δέ τι ἀγαθὸν ὃ οὐ φιλεῖς, ἀλλὰ κακόν; ΙΠ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε. ΣΩΚ. Ἀλλὰ πάντα ἀγαθὰ ἴσως φιλεῖς. ΙΠ. Ναί. ΣΩΚ. Ἔρου δὴ καὶ ἐμὲ εἰ οὐ καὶ ἐγώ. ὁμολογήσω γὰρ καὶ ἐγώ σοι φιλεῖν τὰ ἀγαθά· ἀλλὰ πρὸς ἐμοὶ καὶ σοί, οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι πάντες οὐ δοκοῦσί σοι τἀγαθὰ φιλεῖν, τὰ δὲ κακὰ μισεῖν; ΙΠ. Ἔμοιγε φαίνεται. ΣΩ. Τὸ δὲ κέρδος, ἀγαθὸν ὡμολογήσαμεν; ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Πάντες αὖ φιλοκερδεῖς φαίνονται τοῦτον τὸν τρόπον. ὃν δὲ τὸ πρότερον ἐλέγομεν, οὐδεὶς ἦν φιλοκερδής. ποτέρῳ οὖν ἄν τις τῷ λόγῳ χρώμενος, οὐκ ἂν ἐξαμαρτάνοι; ΙΠ. Εἴ τις, ὦ Σώκρατες, οἶμαι, ὀρθῶς λαμβάνοι τὸν φιλοκερδῆ. ὀρθῶς δ' ἐστὶ τὸν ὑπονήγεισθαι φιλοκερδῆ, ὃς ἂν σπουδάζοι ἐπὶ τούτοις, καὶ ἀξιοῖ κερδαίνειν ἀπ' αὐτῶν, ἀφ' ὧν οἱ χρηστοὶ οὐ τολμῶσι κερδαίνειν. ΣΩΚ. Ἀλλ' ὁρᾷς ὦ γλυκύτατε, τὸ κερδαίνειν ἄρτι ὡμολογήσαμεν εἶναι ὠφελεῖσθαι. ΙΠΠΑΡ. Τί οὖν δὴ τοῦτο; ΣΩΚ. Ὅτι καὶ τόδε αὐτῷ προσωμολογήσαμεν, βούλεσθαι τὰ ἀγαθὰ ἅπαντας καὶ ἀεί. ΙΠ. Ναί. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ οἱ ἀγαθοὶ πάντα τὰ κέρδη βούλονται ἔχειν, εἴπερ ἀγαθά γέ ἐστιν. ΙΠ. Οὐκ, ἀφ' ὧν γε μέλλουσιν, ὦ Σώκρατες, βλαβήσεσθαι τῶν κερδῶν. ΣΩΚ. Βλαβήσεσθαι δὲ λέγεις ζημιώσεσθαι, ἢ ἄλλο τι; ΙΠ. Οὐκ· ἀλλὰ ζημιωθήσεσθαι λέγω. ΣΩ. Ὑπὸ τοῦ κέρδους οὖν ζημιοῦνται ἢ ὑπὸ τῆς ζημίας ἄνθρωποι; ΙΠ. Ὑπὸ ἀμφοτέρων. καὶ γὰρ ὑπὸ τῆς ζημίας ζημιοῦνται, καὶ ὑπὸ τοῦ κέρδους τοῦ πονηροῦ. ΣΩΚ. Εἰ δοκεῖ οὖν τί σοι χρηστὸν καὶ ἀγαθὸν πρᾶγμα πονηρὸν εἶναι; ΙΠ. Οὐκ ἔμοιγε.

[H]unc locum & [seq]uentes etiam [...] quoque inter[rog]atiuè legit. Sic [i]tem & alibi [...]ga quoque in [int]errogatione in[...]nitur.

[...] uertit etiam [...] quaſi legerit [...] τὸ κερδαίνειν: [...] cum interrog.

A 4 HIP. Equidem. SOCR. Eſtne aliquis cui bonum ſit atque vtile, capere damnũ? HIP. Nemo. SOCR. Sed omnibus malum eſt atque inutile, capere damnũ? HIP. Eſt. SOCR. A damno igitur lædi homines ſolent. HIP. Certè. SOCR. Malum igitur eſt damnum ipſum. HIP. Eſt. SOCRAT. Lucrum igitur eſt damno contrarium. HIP. Omnino. SOC. Lucrum igitur eſt bonum. HIP. Planè. SOCR. Eóſne ergo qui bonum amant, lucri cupidos appellas? HIP. Apparet.

B SOCRAT. Non igitur, mi Hipparche, lucri cupidos eſſe dementes ais. ſed tu ipſe vtrum amas an non amas id quod bonum eſt? HIP. Equidem amo. SOC. Eſt ne aliquid bonum, quod non amas, ſed malum? HIP. Non per Iouem. SOCR. Sed omnia fortaſſe bona amas. HIP. Amo. SOC. Idem à me quære. equidem

I tibi fatebor me omnia bona amare: & præter me quidem & te, nónne omnes cæteri mortales eodem illo ſtudio videntur teneri? HIP. Mihi quidem videntur. SOC. Nónne inter nos conuenit, lucrum eſſe

C bonum? HIP. Videtur. SOC. Omnes rurſus eodem modo videntur eſſe lucri cupidi. ſuprà autem dum hac de re ageremus, [1]nullus apparuit eſſe lucri cupidus. Vtra tibi tutior & verior videtur eſſe ſententia? HIP. Si quis (opinor) Socrates, rectè perpenderit illius naturam, cuius definitionem inueſtigamus. Rectè autem illa hoc modo notari deſignaríque videtur, quum quis his in rebus operam collocat, éque his etiam lucrum quærere inſtituit, vnde boni viri minimè quærere

D auderent. SOC. At vides, lepidiſſimum caput, nos modò dediſſe, Lucrari, eſſe vtilitatem capere. HIPP. [a] Quorſum hoc? SOC. Quoniam & hoc ipſum etiam inſuper dedimus, omnes bonum optare, & ſemper quidem. HIP. Certè. SOCR. Nónne & boni viri omnia lucri genera indiſcriminatim volunt, ſi quidem illa ſint bona? HIP. Non ab illis quidem, Socrates, ex quibus capturi ſunt detrimentum. id eſt βλαβήσεσθαι. SOCR. Detrimentúmne capere, damno multa-

E ri vocas? [id eſt, βλαβήσεσθαι appellas ζημιωθήσεσθαι.] an aliud quidpiam? HIP. Nequaquam aliud, ſed illud ipſum. SOC. A lucróne an à damno detrimentum capiunt homines? HIP. Ab vtroq;. etenim & à damno & à malo lucro capiunt detrimentum. SOC. Res vtilis & bona, tibíne mala videtur? HIPP. Non mihi quidem.

[a] Superiorum deſcriptionum applicatio, Lucrum & Vtile eſſe συνώνυμα, in hoc quidem genere dicendi: ac proinde videndũ eſſe quatenus illa vtilitas ſit bona vel mala. Ex nominis autem notatione iacit ſemina futuræ diſputationis.

SOCR. Nónne paulo antè dedimus, Lucrum contrarium eſſe damno, quod quidem per ſe malum eſt? HIP. Aio. SOC. Id autem eſſe bonum quod ſit malo contrarium? HIP. Dedimus nimirum. SO. Vidéſne quomodo me in errorem conijcere coneris, quippe qui de induſtria contraria dicas iis quæ ſuprà conceſſimus? HIP. Nequaquam per Iouem, Socrates, ſed contrà tu me in errorem inducis, & neſcio quo pacto in tuis ſermonibus vltro citróque circunferris. SOC. Bona verba quæſo: non enim rectè facerem ſi viro bono & ſapienti minimè obtemperarem. HIP. Eccui verò illi, & quorſum? SOC. Ciui quidem & meo & tuo, Piſiſtrati filio, Hipparcho, ex Philædone, qui filiorum Piſiſtrati natu erat maior, & ſapientiſſimus quidem ipſe. qui alia quidem multa & præclara ſapientiæ opera edidit, illud verò maximè, quòd primus in hanc regionem Homeri poemata intulit: & effecit vt Rapſodi feſtis Panathenæis alternis carmina recitarent, & alius alium ordine exciperet: quod etiamnum factitant. & Anacreontem Teium naue quinquaginta remorum miſſa, in vrbem acciuit. Simonidem verò Ceum apud ſe habuit ſemper, magna mercede & muneribus conciliatum. Hæc autem agebat eo conſilio, vt ciues ſibi conciliaret, ac proin de illis optimis imperaret: ſibi conſentaneum eſſe ratus, nullius ſapiētiæ inuidere, quippe qui vir eſſet probus. Poſtquā autē ipſius conſilio & induſtria effectum eſt, vt ciues qui in ipſa vrbe erant, eruditione & doctrina abundè exculti eſſent, eiúſque ſapientiam admirarentur: tum verò compoſitò moliens eos ciues qui in agris habitarent, eiuſdem eruditionis inſtitutis informare, in ipſorum gratiam erexit Mercurios [id eſt lapideas ſtatuas] in ſingulis triuiis, in mediáque vrbe, & in ſingulis etiam populi Athenienſis gentibus. Deinde, quum ex ſuæ ſapientiæ vi, quam & didicit ipſe & inuenit, exemiſſet ea quæ ſapientiſſimè dicta arbitrabatur, ipſa etiam verſibus reddidit, & elegis incluſit, & poemata ſapientiǽque demonſtrationes titulum dedit illi ſcripto ſuo, vt nimirum ciues præclara illa Delphici fani elogia deſinerent admirari, Noſce teipſum: &, Nequid nimis, & alia huiuſmodi: ſed Hipparchi dicta ſapientiora ducerent. Deinde, vti hâc & illâc prætereuntes, & legentes, guſtúmque ipſius ſapientiæ capientes, ex agris ad cætera doctrinæ inſtituta diſcenda pergerent. Erant autem duo epigrammata: alterum, in ſiniſtra: alterum, in dextra vtriuſ-

Ἐπισόδιον, de illa ratione in vtranque partem diſputandi: in qua quidem videtur eſſe quidam conatus aduerſarium inducēdi in errorem. quod tamen minimè eſt ita, quum debeat eſſe integra & candida philoſophi in diſputādo libertas, & ab omni dolo aliena. In hanc ſententiam adducit ἀπόφθεγμα Hipparchi filii Piſiſtrati, De amico minimè fallēdo: vt ſignificet Inter bonos bene agi oportere. ideo obiter facit mentionē illius Hipparchi, qui tyrannidē Athenis occupauit, & recti ſpecie interuertit libertatem Atheniēſiū. Ita ad principem ſermonem id poteſt commodè applicari, vt intelligatur, Honeſtum & Vtile indiuiduo quodā vinculo cohærere, vt aliud ab alio ſeiungi nullo modo poſſit: ac proinde non eſſe illud vtile quod fit ad perniciem cæterorū hominum, ſiue priuatam, ſiue publicam. ſicut ex turpi illorum tyrannorum exitu apparuit.

A ΣΩΚ. Οὐκοῦν ὡμολογήσαμεν ὀλίγον πρότερον τὸ κέρδος τῇ ζημίᾳ κακῷ ὄντι ἐναντίον εἶναι; ΙΠ. Φημί. ΣΩ. Ἐναντίον δὲ ὂν κακῷ, ἀγαθὸν εἶναι. ΙΠ. Ὡμολογήσαμεν γάρ. ΣΩ. Ὁρᾷς οὖν, ἐπιχειρεῖς με ἐξαπατᾷν, ἐπίτηδες ἐναντία λέγων οἷς ἄρτι ὡμολογήσαμεν. ΙΠ. Οὐ μὰ Δία, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ τοὐναντίον σὺ ἐμὲ ἐξαπατᾷς, καὶ οὐκ οἶδα ὅπῃ ἐν τοῖς λόγοις ἄνω καὶ κάτω στρέφεις. ΣΩ. Εὐφήμει. οὐ μέντ' ἂν
B καλῶς ποιοίην, οὐ πειθόμενος ἀνδρὶ ἀγαθῷ καὶ σοφῷ. ΙΠ. Τίνι τούτῳ; καὶ τί μάλιστα; ΣΩ. Πολίτῃ μὲν ἐμῷ τε καὶ σῷ, Πεισιστράτου δὲ υἱεῖ τοῦ ἐκ Φιλαϊδῶν, Ἱππάρχῳ, ὃς τῶν Πεισιστράτου παίδων ἦν πρεσβύτατος καὶ σοφώτατος. ὃς ἄλλα τε πολλὰ καὶ καλὰ ἔργα σοφίας ἀπεδείξατο, καὶ τὰ Ὁμήρου πρῶτος ἐκόμισεν εἰς τὴν γῆν ταυτηνί· καὶ ἠνάγκασε τοὺς ῥαψῳδοὺς Παναθηναίοις ἐξ ὑπολήψεως ἐφεξῆς αὐτὰ διιέναι, ὥσπερ
C νῦν ἔτι οἵδε ποιοῦσι. καὶ ἐπ' Ἀνακρέοντα τὸν Τήιον πεντηκόντορον στείλας, ἐκόμισεν εἰς τὴν πόλιν. Σιμωνίδην δὲ τὸν Κεῖον περὶ αὑτὸν ἀεὶ εἶχε, μεγάλοις μισθοῖς καὶ δώροις πείθων. ταῦτα δ' ἐποίει βουλόμενος παιδεύειν τοὺς πολίτας ἵνα ὡς βελτίστων ὄντων αὐτῶν ἄρχοι· οὐκ οἰόμενος δεῖν οὐδενὶ σοφίας φθονεῖν, ἅτε ὢν καλός τε κἀγαθός. ἐπειδὴ δὲ αὐτῷ οἱ περὶ τὸ ἄστυ τῶν πολιτῶν πεπαιδευμένοι ἦσαν, καὶ ἐθαύμαζον αὐτὸν ἐπὶ σο-
D φίᾳ, ἐπιβουλεύων αὖ τοὺς ἐν τοῖς ἀγροῖς παιδεῦσαι, ἔστησεν αὐτοῖς Ἑρμᾶς κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐν μέσῳ τοῦ ἄστεος, καὶ τῶν δήμων ἑκάστων. κἄπειτα ὑπὸ σοφίας τῆς αὑτοῦ, ἥν τ' ἔμαθε καὶ ἣν αὐτὸς ἐξεῦρεν, ἐκλεξάμενος ἃ ἡγεῖτο σοφώτατα εἶναι, ταῦτα αὐτὸς ἐντείνας εἰς ἐλεγεῖον, αὐτοῦ ποιήματα καὶ ἐπιδείγματα τῆς σοφίας ἐπέγραψεν. ἵνα πρῶτον μὲν τὰ ἐν Δελφοῖς γράμματα τὰ σοφὰ
E ταῦτα μὴ θαυμάζοιεν οἱ πολῖται αὐτοῦ, τό, τε Γνῶθι σαυτὸν καὶ τὸ Μηδὲν ἄγαν, καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα· ἀλλὰ τὰ Ἱππάρχου ῥήματα μᾶλλον σοφὰ ἡγοῖντο. ἔπειτα παριόντες ἄνω καὶ κάτω, καὶ ἀναγιγνώσκοντες, καὶ γεῦμα λαμβάνοντες αὐτοῦ τῆς σοφίας, φοιτῷεν ἐκ τῶν ἀγρῶν καὶ ἐπὶ τὰ λοιπὰ παιδευθησόμενοι. ἐστὸν δὲ δύο τοὐπιγράμματε· ἐν μὲν τοῖς ἐπ' ἀριστερᾷ τοῦ Ἑρμοῦ ἑκάστου, ὁ ἐπι-

Malim ἐπιδεί- τα, quod uerb huiuſmodi lo adhiberi poti let. Atq; ade liquanto pòſt ipſo dicit itid ἐπιδείγματα σοφίας.

vulo ὁ ſtructu- rationis impe cetū afferre ui dur. At Fic. uer t in quo Mercu rs lectoré (ſic e- inſcribebatur) nebat. Quaſi ſcilicet iſta, ὁ ἐπιγέγραπται, parentheſin interijciatur. quū me ſi de iſta ap latione ali- d interijcere ntouoluiſſet, id ius paulo an- facturus fuerit primum fit ἑρμῶν mentio.

ὁ ἐπιγέγραπται λέγων ὁ Ἑρμῆς ὅτι ἐν μέσῳ τοῦ ἄστεος καὶ τοῦ δήμου ἕστηκεν· ἐν δὲ τοῖς ἐπὶ δεξιᾷ, A

Μνῆμα τόδ' Ἱππάρχου, στεῖχε δίκαια φρονῶν,

φησί. ἔστι δὲ τῶν ποιημάτων καὶ ἄλλα ἐν ἄλλοις Ἑρμαῖς πολλὰ καὶ καλὰ ἐπιγεγραμμένα· ἔστι δὲ δὴ καὶ τοῦτο ἐπὶ τῇ Στειριακῇ ὁδῷ, ἐν ᾧ λέγει,

Μνῆμα τόδ' Ἱππάρχου, μὴ φίλον ἐξαπάτα. B

ἐγὼ οὖν σε ἐμοὶ ὄντα φίλον οὐ δή που τολμῴην ἂν ἐξαπατᾶν, καὶ ἐκείνῳ τοιούτῳ ὄντι ἀπιστεῖν, οὗ καὶ ἀποθανόντος τρία ἔτη ἐτυραννεύθησαν Ἀθηναῖοι ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἱππίου. καὶ πάντων ἂν τῶν παλαιῶν ἤκουσας ὅτι ταῦτα μόνα τὰ ἔτη τυραννὶς ἐγένετο ἐν Ἀθήναις, τὸν δ' ἄλλον χρόνον ἐγγύς τι ἔζων Ἀθηναῖοι ὥσπερ ἐπὶ Κρόνου βασιλεύοντος. λέγεται δὲ ὑπὸ τῶν χαριεστέρων ἀνθρώπων καὶ ὁ θάνατος αὐτοῦ γενέσθαι οὐ δι' ἃ οἱ πολλοὶ ᾠήθησαν, διὰ τὴν τῆς ἀδελφῆς ἀτιμίαν, τῆς κανηφορίας (ἐπεὶ τοῦτό γε εὔηθες) C ἀλλὰ τὸν μὲν Ἁρμόδιον γεγονέναι παιδικὰ τοῦ Ἀριστογείτονος, καὶ πεπαιδεῦσθαι ὑπ' ἐκείνου. μέγα δ' ἐφρόνει ἄρα καὶ ὁ Ἀριστογείτων ἐπὶ τῷ παιδεῦσαι ἄνθρωπον, καὶ ἀνταγωνιστὴν ἡγεῖτο εἶναι τὸν Ἵππαρχον. ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ χρόνῳ αὐτὸν τὸν Ἁρμόδιον τυγχάνειν ἐρῶντά τινος τῶν νέων τε καὶ γενναίων καὶ καλῶν, τῶν τότε· καὶ λέγουσι τοὔνομα αὐτοῦ, ἐγὼ δὲ οὐ μέμνημαι. D τὸν οὖν νεανίσκον τοῦτον τέως μὲν θαυμάζειν τόν τε Ἁρμόδιον καὶ τὸν Ἀριστογείτονα, ὡς σοφούς, ἔπειτα συγγενόμενον τῷ Ἱππάρχῳ, καταφρονῆσαι ἐκείνων· καὶ τούς, περιαλγήσαντας ταύτῃ τῇ ἀτιμίᾳ, οὕτως ἀποκτεῖναι τὸν Ἵππαρχον. ΙΠ. Κινδυνεύεις τοίνυν, ὦ Σώκρατες, ἢ οὐ φίλον με ἡγεῖσθαι, ἤ, εἰ ἡγῇ φίλον, οὐ πείθεσθαι Ἱππάρχῳ. ἐγὼ γὰρ ὅπως οὐ σύ με ἐξαπατᾷς, οὐκ οἶδ' ὅντινα τρόπον ἐν τοῖς λόγοις οὐ δύναμαι πεισθῆναι. ΣΩ. E Ἀλλὰ μὴν καὶ ὥσπερ πεττεύων, ἐθέλω σοι ἐν τοῖς λόγοις ἀναθέσθαι ὅ,τι βούλει τῶν εἰρημένων, ἵνα μὴ οἴῃ ἐξαπατᾶσθαι. πότερον γὰρ τοῦτό σοι ἀναθῶμαι, ὡς οὐχὶ τῶν ἀγαθῶν πάντες ἐπιθυμοῦσιν ἄνθρωποι; ΙΠ. Μή μοι γε. ΣΩ. Ἀλλ' ὡς τὸ ζημιοῦσθαι καὶ ἡ ζημία οὐ κακόν; ΙΠ. Μή μοι γε. ΣΩΚΡ. Ἀλλ' ὡς οὐ τῇ ζημίᾳ καὶ τῷ ζημιοῦσθαι τὸ κέρδος καὶ τὸ κερδαίνειν ἐναντίον; ΙΠ. Μηδὲ

r. κανηφόρου, eſt, caniſtrum entis. At κανη ία fuerit ip- caniſtri latio.

que ſtatuæ. Mercurius verò ille (ſic enim effictum erat epigramma, vt Mercurius loquens induceretur) monebat viatorem eccur ipſe in medio vrbis ſtaret. in dextra autem erat,

Præceptum Hipparchi, Iuſta tuere animo.

ſunt & alia præclara *elogia variè in variis Mercuriis inſcripta: in Stiriaca via illud eſt,

Ne ius ſacratæ fallito amicitiæ.

Quocirca non auſim equidem te amicum meum circumuenire, & Hipparcho tanto viro minimè obtemperare: quo etiam mortuo, Athenienſes tres annos paſſi ſunt tyrannidis iugum, Hippia ipſius fratre imperium obtinente. Ipſe verò è ſenioribus audiiſti, Athenis tres tantùm illos annos tyrannidē graſſatam fuiſſe: alio verò tempore viuebant Atheniēſes veluti Saturno regnante. Politiores etiam aiunt aliam fuiſſe Hipparchi mortis cauſam, quàm illam quæ communi ſermone circumfertur: non quidem ſororis Canephoriæ opprobrium (illud enim planè eſt inſulſum) ſed Harmodiū quidem amatum fuiſſe ab Ariſtogitone, & ab illo eruditione excultū fuiſſe. ſibi autem mirum in modum placebat Ariſtogiton quòd illum inſtitueret, & Hipparchum ſibi aduerſari ſuſpicabatur. Sub hoc tempus Harmodium illum ferunt, iuuenem nobilem atque illuſtrem amaſſe: illiúſque nomen commemorant, ſed minimè ſubit. huic igitur iuueni & Harmodium & Ariſtogitonem vt ſapientes admirationi fuiſſe: quum tamen Hipparchi conſuetudini ſe addixiſſet, tandem eos contempſiſſe: ac proinde illos, quum hunc ſui contemptum ferre non poſſent, ita Hipparchum interfeciſſe. HIP. Videris igitur Socrates, vel me amicū non cenſere: vel ſi cēſeas, nolle parere Hipparcho. ego enim mihi in animum inducere aliter non poſſum, quin tu me circumuenias tuorum illorum ſermonum ambagibus. SOCR. [a] Atqui volo, æquè acſi talis luderemus, reponere quicquid volueris eorum quæ ſunt à nobis explicata: ne te à me circumueniri arbitreris. Vín' illud reponi atque immutari, quod diximus, Omnes homines bona appetere? HIPP. Non illud ſané. SO. An damnū & dāno affici, malū eſſe? HIP. Neque illud. SO. Iam Damno & Affici damno, Lucrū & Capere lucrum, non eſſe contraria? HIP. Neque

a Redit ad primariū ſermonem de Lucri ſiue vtilitatis definitione: docétque Vtilitatem per ſe & ſimpliciter minimè eſſe damnandam: ſed videndū eſſe quænam ſit mala, quænam bona.

illud. SOC. At fortaſſe illud, lucrum capere, vt malo contrarium, eſſe bonum? HIP. 2 Neque omnino id reuoces. SOCR. Videtur igitur, vt apparet, aliud eſſe bonum lucrum, aliud malum. HIP. Videtur. SOCR. Hoc igitur in tuam gratiam commuto atque reuoco. Eſto enim aliud lucrum bonum, & aliud quoddã lucrum malum. nihilo tamen magis aliud eſt lucrum alio lucro magis vel bonum vel malum. nónne? HIP. Quídnam à me rogas? SOC. Ego dicam. [a] Nónne aliquis eſt cibus & bonus & malus? HIP. Eſt. SOCR. Aliquíſne cibus alio cibo magis eſt cibus? an omnes cibi æquè ſunt cibi? & hactenus minimè differt alter ab altero, quatenus cibus: ſed hactenus, quòd alter quidem, bonus, alter malus ſit? HIP. Certé. SOCR. Nónne & potui, & reliquis omnibus, quæcunque eiuſdem naturæ communitate continentur, eodem modo contingit vt alia ſint bona, alia mala: neque verò hactenus alterum ab altero differt, quatenus idem ſunt? quemadmodum homo quidem alius, probus, alius, improbus? HIP. Eſt. SOCR. Neuter tamẽ (opinor) homo altero magis aut minus eſt, quatenus homo: ſiue improbus probo, ſiue probus improbo. HIP. Vera commemoras. SOC. Nónne & idem ſtatuerimus de lucro? lucrum videlicet aliud eſſe bonum, aliud malum? HIP. Neceſſe eſt. SOC. Nihilo igitur magis lucratur is qui bonum lucrum conſequitur quàm is qui malum: neque verò illorum quidpiã maius lucrum apparet, vt inter nos conuenit. HIP. Certé. SOC. In neutrum enim hac ratione neque magis neque minus cadit. HIP. Minimè veró. SOCR. Huiuſmodi autem re, cui neutrum horum ineſt, quomodo quis magis vel minus aliquid vel faceret vel pateretur? HIP. Fieri non poteſt. SOCR. Quandoquidem igitur perſpicuum eſt, omnia lucra communi quadam ratione peræquè definiri, hoc deinceps nobis conſiderãdum eſt, ecqua tandem de cauſa vtraque lucri nomine deſignes, ecquam communem in ipſis naturam perſpiciens. quemadmodum & à me rogabas nuper, Ecqua de cauſa & bonus cibus & malus, peræquè tamen vtrunque appellem cibum. Hanc autem attuli rationem, quoniam vterque ſit ſiccum corporis alimentum. hac de cauſa nimirum cibum eſſe. nónne & mihi quoque aſſentiris? HIP. Aſſentior. SOCR. Et de potu idem planè conſtituendus eſt reſponſionis modus, Humido videlicet corporis alimento, ſiue bonum ſiue malũ ſit,

[a] Hypotheſis, Res ipſæ, quatenus eiuſdẽ rei natura cõtinentur, minimè ſunt ſibiipſis contrariæ: ſed quatenus in ſe recipiunt aduentitias qualitates. id eſt, ſubſtantiæ nihil eſt contrarium. Αὐτοῦ enim vocabulo τὴν οὐσίαν ſignificat: τοῦ μᾶλλον καὶ τοῦ ἧττον, & τοῦ ἑτέρου, aduentitias qualitates. Itaque diſtinguendum eſſe docet, rerũ aliarum prolatis exemplis, τὸ αὐτὸ & τὸ προστυχὸν, vel τὸ συμβεβηκὸς, in diſpicienda rerum natura.

A τοῦτο. ΣΩ. Ἀλλ᾽ ὡς ἐναντίον ὂν τῷ κακῷ,
2 οὐκ ἀγαθόν ἐστι τὸ κερδαίνειν; ΙΠ. Οὔτι πάνυ γε τουτί μοι ἀνάθου. ΣΩΚ. Δοκεῖ ἄρα σοί, ὡς ἔοικε, τοῦ κέρδους τὸ μέν τι, ἀγαθὸν εἶναι, τὸ δέ τι, κακόν. ΙΠ. Ἔμοιγε. ΣΩ. Ἀνατίθεμαι τοίνυν σοὶ τοῦτο. ἔστω γὰρ δὴ κέρδος τι, ἀγαθὸν, καὶ ἕτερον κέρδος τι, κακόν. κέρδος δέ γε οὐδὲν μᾶλλον ἐστὶν αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸ κακόν. ἢ γάρ; ΙΠ. Πῶς με ἐρωτᾷς; ΣΩΚ. Ἐγὼ φράσω. σιτίον ἐστί τι ἀγαθόν τε καὶ κακόν;
B ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Ἆρ᾽ οὖν μᾶλλόν τι αὐτῶν ἐστὶ τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου σιτίον; ἢ ὁμοίως τοῦτό γε σιτία ἐστὸν ἀμφότερα; καὶ ταύτῃ γε οὐδὲν διαφέρει τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου, κατὰ τὸ σιτίον εἶναι· ἀλλ᾽ ᾗ τὸ μὲν αὐτῶν, ἀγαθὸν, τὸ δὲ, κακόν; ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ποτὸν, καὶ τἆλλα πάντα ὅσα τῶν ὄντων τὰ αὐτὰ ὄντα, τὰ μὲν πέπονθεν, ἀγαθὰ εἶναι, τὰ δὲ, κακὰ, οὐδὲν ἐκείνῃ γε διαφέρει τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου, ᾗ τὸ αὐτό ἐστιν; ὥσπερ ἄνθρωπος δή που, ὁ μὲν, χρη-
C στός ἐστιν, ὁ δὲ, πονηρός. ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Ἀλλ᾽ ἄνθρωπός γε (οἶμαι) οὐδέτερος οὐδετέρου οὔτε
6 μᾶλλον οὔτε ἧττόν ἐστιν, οὔτε ὁ χρηστὸς, τοῦ πονηροῦ, οὔτε ὁ πονηρὸς, τοῦ χρηστοῦ. ΙΠ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚ. Οὐκοῦν οὕτω καὶ περὶ τοῦ κέρδους διανοώμεθα, ὡς κέρδος γε ὁμοίως ἐστὶ καὶ τὸ χρηστὸν καὶ τὸ πονηρόν. ΙΠ. Ἀνάγκη. ΣΩΚ. Οὐδὲν ἄρα μᾶλλον κερδαίνει ὁ τὸ χρηστὸν κέρδος ἔχων, " ἢ τὸ πονηρόν. οὐκοῦν μᾶλλόν γε κέρδος φαίνεται οὐδέτερον
D ὂν, ὡς ὁμολογοῦμεν. ΙΠ. Ναί. ΣΩΚΡ. Οὐδετέρῳ γὰρ αὐτῶν οὐδὲ τὸ μᾶλλον οὐδὲ τὸ ἧττον πρόσεστιν. ΙΠ. Οὐ γὰρ δή. ΣΩΚ. Τῷ δὴ τοιούτῳ πράγματι πῶς ἄν τις μᾶλλον ἢ ἧττον ὁτιοῦν ἂν ποιοῖ ἢ πάσχοι, ᾧ μηδέτερον τούτων προσείη; ΙΠ. Ἀδύνατον. ΣΩ. Ἐπειδὴ τοίνυν κέρδη μὲν ὁμοίως ἐστὶν ἀμφότερα καὶ κερδαλέα, τοῦτ᾽ ἔτι δὴ δεῖ ἡμᾶς ἐπισκέψασθαι, διὰ τί ποτε ἀμφότερα αὐτὰ κέρδος καλεῖς, τί τὸ αὐτὸ ἐν ἀμφοτέροις ὁ-
E ρῶν. ὥσπερ ἂν εἰ ἅ σύ με ἠρώτας τὰ νῦν δὴ, διὰ τί ποτε καὶ τὸ ἀγαθὸν σιτίον καὶ τὸ κακὸν σιτίον, ὁμοίως ἀμφότερα, σιτία καλῶ· εἶπον ἄν σοι, διότι ἀμφότερα, ξηρὰ τροφὴ σώματός ἐστι, διὰ τοῦτο ἔγωγε. τοῦτο γὰρ εἶναι σιτίον, κἂν σύ που ἡμῖν ὁμολογοῖς. ἢ γάρ; ΙΠ. Ἔγωγε. ΣΩ. Καὶ περὶ ποτοῦ οὖν ὁ αὐτὸς ἂν τρόπος εἴη τῆς ἀποκρίσεως, ὅτι τῇ τοῦ σώματος ὑγρᾷ τροφῇ, ἐάν τε χρηστῇ ἐάν τε πονηρᾷ

For. ἢ ὁ τὸ πονηρόν. Talis autem omiſsionis exempla alibi etiã extant.

A ἤ, τοῦτο τὸ ὄνομά ἐστι ποτόν· καὶ τοῖς ἄλλοις ὡσαύτως. πειρῶ οὖν καὶ σὺ ἐμὲ μιμεῖσθαι, οὕτως ἀποκρινόμενον. τὸ χρηστὸν κέρδος καὶ τὸ πονηρὸν κέρδος, κέρδος φῂς ἀμφότερον εἶναι· τί τὸ αὐτὸ ἐν τοῖς αὐτοῖς ὁρῶν, ὅτι δὴ καὶ τοῦτο κέρδος ἐστίν; εἰ δ᾽ αὖ μὴ αὐτὸς ἔχεις ἀποκρίνασθαι, ἀλλ᾽ ἐμοῦ λέγοντος σκόπει· ἆρα κέρδος λέγεις πᾶν κτῆμα ὃ ἄν τις κτήσηται, ἢ μηδὲν ἀναλώσας, ἢ ἔλαττον ἀναλώσας, πλέον λάβῃ; ΙΠ. Ἔμοιγε δοκῶ τοῦτο καλεῖν κέρδος. ΣΩ. Ἆρα καὶ τὰ τοιάδε λέγεις; ἐάν τις ἑστιαθεὶς, μηδὲν ἀναλώσας, ἀλλ᾽ εὐωχηθεὶς, νόσον κτήσηται; ΙΠ. Μὰ Δί᾽ οὐκ ἔγωγε. ΣΩ. Ὑγίειαν δὲ κτησάμενος ἀπὸ ἑστιάσεως, κέρδος ἂν κτήσαιτο, ἢ ζημίαν; ΙΠ. Κέρδος. ΣΩ. Οὐκ ἄρα τοῦτό ἐστι κέρδος, τὸ ὁποιονοῦν κτῆμα κτήσασθαι. ΙΠ. Οὐ μέντοι. ΣΩ. Πότερον οὐκ ἐὰν κακόν, ἢ οὐδ᾽ ἂν ἀγαθὸν ὁποιονοῦν κτήσηται, οὐ κέρδος κτήσηται; ΙΠ. Φαίνεται, ἐάν γε ἀγαθόν. ΣΩ. Ἐὰν δὲ κακόν, οὐ ζημίαν κτήσεται; ΙΠ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩ. Ὁρᾷς οὖν ὡς πάλιν αὖ περιτρέχεις εἰς τὸ αὐτό; τὸ μὲν κέρδος, ἀγαθὸν φαίνεται, ἡ δὲ ζημία, κακόν. ΙΠ. Ἀπορῶ ἔγωγε ὅ, τι εἴπω. ΣΩ. Οὐκ ἀδίκως γε σὺ ἀπορῶν. ἔτι δὲ καὶ τόδε ἀπόκριναι· ἐάν τις ἔλαττον ἀναλώσας, πλέον κτήσηται, φῂς κέρδος εἶναι; ΙΠ. Οὔτι κακόν γε λέγω· ἀλλ᾽ ἐὰν χρυσίον ἢ ἀργύριον ἔλαττον ἀναλώσας, πλέον λάβῃ. ΣΩ. Καὶ ἐγὼ μέλλω τοῦτο ἐρήσεσθαι. φέρε γάρ, ἐάν τις χρυσίου σταθμὸν ἥμισυ ἀναλώσας, διπλάσιον λάβῃ ἀργυρίου, κέρδος ἢ ζημίαν εἴληφεν; ΙΠ. Ζημίαν δή που, ὦ Σώκρατες. ἀντὶ δωδεκαστασίου γὰρ διστάσιον αὐτῷ καθίσταται τὸ χρυσίον. ΣΩ. Καὶ μὴν πλέον γ᾽ εἴληφεν. ἢ οὐ πλέον ἐστὶ τὸ διπλάσιον τοῦ ἡμίσεως; ΙΠ. Οὔτι τῇ ἀξίᾳ γε ἀργύριον χρυσίου. ΣΩ. Δεῖ ἄρα, ὡς ἔοικε, τῷ κέρδει τοῦτο προσεῖναι τὴν ἀξίαν. νῦν γοῦν τὸ μὲν ἀργύριον πλέον ὂν τοῦ χρυσίου, οὐ φῂς ἄξιον εἶναι· τὸ δὲ χρυσίον, ἔλαττον ὄν, ἄξιον φῂς εἶναι. ΙΠ. Σφόδρα. ἔχει γὰρ οὕτω. ΣΩ. Τὸ μὲν ἄξιον ἄρα, κερδαλέον ἐστίν, ἐάν τε σμικρὸν ᾖ, ἐάν τε μέγα· τὸ δὲ ἀνάξιον, ἀκερδές. ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Τὸ δὲ ἄξιον λέγεις, ἄξιον εἶναι ἄλλο τι ἢ κεκτῆσθαι; ΙΠ. Ναί, κεκτῆσθαι. ΣΩ. Τί δὲ ἄξιον αὖ λέγεις κεκτῆσθαι; τὸ ἀνωφελές, ἢ τὸ ὠφέλιμον; ΙΠ. Τὸ ὠφέλιμον δή που.

Suſpicor οὖν pro οὐ reponendum eſſe, item κτήσεται, in poſteriore loco: & eſſe hunc ſenſum, Vtrum igitur lucrum nō adipiſcetur, quũ bonum, aut ne tũ quidẽ quũ quodlibet bonum adeptus fuerit?

Interpūg. antiquus: ſed interrogo, οὔτι τῇ ἀξίᾳ γε, ἀργύρεον διπλάσιον, ἐστὶ ἄξιον χρυσίου ἡμίσεος.

In præced. edit. erat ὅτι perperã. Explicandum autem erit ἄλλό τι, ac ſi aduerbialiter poneretur: hoc ſenſu, Dignum illud, alitérne intelligis quàm acquiſitu dignum? illud, adeptu dignum.

huic nomen eſt poculento; & aliis eodem modo. Conare igitur etiã tu imitari me ita reſpondentẽ. Ain' & bonum & malum lucrum, vtrunque eſſe lucrum? ecquam communem in ipſis naturam aſpiciens, quæ & ipſa lucro planè definiatur? quòd ſi nec ipſe ita potes reſpondere, me tamen dicentem attende: Lucrúmne vocas id omne quod quis habuerit in [a] ſua poteſtate, ſeu quum vel nihil impenderit vel parum? ex qua parſimonia maior illi extiterit rerum B copia? HIP. Equidem arbitror me id vocare lucrum. SOC. Nónne & quædam huiuſmodi dicis, veluti ſiquis opiparè epulatus fuerit, & egregiè genio indulſerit, alienis non ſuis ſumptibus, inde tamen morbum contraxerit? HIP. Non equidem. SO. Qui verò ex epulis illis bonam valetudinẽ fuerit conſequutus, emolumentum an detrimentum adipiſcatur? HIP. Emolumentum. SOC. Non igitur illud eſt lucrum, quidlibet indiſcriminatim poſſidere. HIP. Nequaquam. SOCR. Nónne lucrum conſequetur is ſemper, quicquid conſequutus C ſit? ſiue bonum illud ſit, ſiue malum? HIP. Hactenus nimirum videtur lucrum conſequuturus, ſi bonum illud ſit. SOC. Sin malum, nónne detrimentum conſequetur? HIP. Mihi quidem videtur. SOC. Nónne vides ſermonem noſtrum eodem reuolui? nam lucrum, apparuit bonum eſſe: detrimentum, malum. HIP. Dubitò ſanè quid dicam. SOCR. Nec immeritò tu quidem. illud autem adhuc reſponde: Siquis minori quadam impenſa pecunia maiorem compararit, hoccine ais eſſe lucrum? HIP. Non malum videlicet illum impendiſſe diſertè dico, ſed aurum D & argentum: vnde maiorem ſummam reportarit. SOC. Illud etiam dicturus eram. agedum enim, ſiquis dimidiam auri libram erogauerit, duas argenti receperit, lucrúmne an detrimentum ceperit? HIPP. Detrimentum videlicet. nam pro duodecuplo pretio duplum tantummodo recepit. SOC. Plus tamen accepit. ánnon plus eſt duplum dimidio? HIP. Non pari quidẽ pretio ſiue dignitate argẽtum eſt quàm aurum. SOC. Igitur lucro apponendum E eſt pretium, vt ex illius nimirum ratione, definiatur lucrum. nunc igitur quum aurũ ſit maioris pretii quàm argentum, pluris quidem quàm aurum æſtimandum eſſe, idcirco affirmas. HIP. Ita ſe res prorſus habet. SOC. Quod igitur pretioſum eſt, lucrum cenſendum eſt, ſeu magnum ſit ſiue paruum: quod minimè pretioſum, contrà exiſtimandum eſt. HIP. Certé. SOC. Illud pretioſum alitérne definis quàm vt ſit in noſtra poteſtate? HIP. Hactenus nimirum. SOCR. Ecquid igitur dignum eſſe dicis quod à nobis comparetur? illúdne quod vtile eſt, an quod inutile? HIP. Vtile nimirum.

[a] Applicatio ſuperioris theorematis ad inſtitutam quæſtionem: Quum vna quædam ſit lucri ſiue vtilitatis ratio, perſpiciendum eſſe, quatenus bona ſit & quatenus mala. adhibet autẽ TERTIAM lucri definitionem: Id quod quis acquiſierit parſimonia, ita vt quod comparauerit, copioſius ſit atque vberius eo quod primùm impenderit.

Conclvsio, quæ & quæſtionem *πειραστικῶς* tractatam notat: & Omne lucrũ indiſcriminatim minimè eſſe damnandum, ſed illius naturam prudenter eſſe expẽdendam, bonúmne videlicet ſit an malum.

SOC. Nónne vtile, eſt bonum? HIP. Eſt. SOC. Nónne vides hominũ ſtrenuiſſime, hoc noſtro ſermone effectum eſſe, vt iam vel tertia vel quarta quædam lucri definitio à nobis concedatur? HIP. Videtur. SOC. Meminiſtíne igitur vnde nata fuerit hæc oratio noſtra? HIPP. Exiſtimo ſané. SOCR. Alioqui equidem illam tibi in memoriam reuocarem: ex eo nimirum quòd dubitares, An boni viri quæuis lucra velint accipere, an bona tantùm, nõ mala & vitioſa. HIP. Omnino. SOCR. Nónne hæc oratio euicit, Omnia lucra, ſiue parua ſiue mala, bona eſſe? HIP. Euicit potius à me, quàm fidem fecit. SOCR. Atqui fortaſſe poſtea fidem fecerit. nũc verò, ſiue perſuaſus ſis, ſiue non, illúdne mecũ tibi ratum eſt atque fixum, Omnia lucra, ſiue magna ſiue parua, bona eſſe? HIPP. Do ſané. SOC. Verùm, nunquid dicebas improbos & parua & magna lucra amare? HIP. Dicebam. SOC. Probos autem bona lucra amare, & quidem omnes omnia? HIP. Aio. SOC. Ex illo igitur ſermone, nónne omnes homines ſunt lucri cupidi, ſiue boni ſiue mali? HIP. Videtur. SOC. Non rectè igitur quis cuiquam vitio verterit, quòd ſit lucri cupidus. quandoquidẽ & ipſe ille qui exprobrat, eadem quoque cupiditate tenetur, & eodem idcirco nomine deſignandus eſt.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ ὠφέλιμον, ἀγαθόν ἐστιν. ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν, ὦ ἀνδρειότατε πάντων, οὗ τὸ κερδαλέον, ἀγαθὸν αὖ πάλιν τρίτον ἢ τέταρτον ἥκει ἡμῖν ὁμολογούμενον; ΙΠΠ. Ἔοικεν. ΣΩΚ. Μνημονεύεις οὖν ὅθεν ἡμῖν οὗτος ὁ λόγος γέγονεν; ΙΠ. Οἶμαί γε. ΣΩ. Εἰ δὲ μή, ἐγώ σε ὑπομνήσω. ἠμφισβήτησάς μοι, τοὺς ἀγαθοὺς μὴ πάντα τὰ κέρδη βούλεσθαι κερδαίνειν, ἀλλὰ τῶν κερδῶν τἀγαθά; τὰ δὲ πονηρά, μή; ΙΠΠ. Ναίχι. ΣΩΚ. Οὐκοῦν πάντα τὰ κέρδη ὁ λόγος ἡμᾶς ἠνάγκασε καὶ σμικρὰ καὶ μεγάλα ὁμολογεῖν ἀγαθὰ εἶναι; ΙΓ. Ἠνάγκακε γάρ, ὦ Σώκρατες, μᾶλλον ἐμέ γε, ἢ πέπεικεν. ΣΩΚ. Ἀλλ' ἴσως μετὰ τοῦτο καὶ πείσειεν ἄν. νῦν δ' οὖν, εἴτε πέπεισαι, εἴτε ὁπωσδὴ ἔχεις, σύμφης οὖν ἡμῖν, πάντα τὰ κέρδη, ἀγαθὰ εἶναι, καὶ σμικρὰ καὶ μεγάλα; ΙΓ. Ὁμολογῶ γὰρ οὖν. ΣΩΚ. Τοὺς δὲ χρηστοὺς ἀνθρώπους βούλεσθαι τὰ ἀγαθὰ ὁμολογεῖς ἅπαντα ἅπαντας, ἢ οὔ; ΙΠ. Ὁμολογῶ. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν δὴ τούς γε πονηροὺς εἶπες ὅτι καὶ σμικρὰ καὶ μεγάλα κέρδη φιλοῦσιν. ΙΠ. Εἶπον. ΣΩ. Οὐκοῦν, κατὰ τὸν σὸν λόγον, ἅπαντες ἂν ἄνθρωποι φιλοκερδεῖς ἂν εἶεν, καὶ οἱ χρηστοὶ καὶ οἱ πονηροί. ΙΓ. Φαίνεται. ΣΩΚ. Οὐκ ἄρα ὀρθῶς ὀνειδίζει εἴ τις τῷ ὀνειδίζει, φιλοκερδεῖ εἶναι. τυγχάνει γὰρ καὶ ὁ ταῦτα ὀνειδίζων, αὐτὸς τοιοῦτος ὤν.

ΜΕΝΕΞΕΝΟΣ, MENEXENVS,

Ἠ', Siue,

ΕʼΠΙΤΑΦΙΟΣ ΛΟΓΟΣ. FVNEBRIS ORATIO.

[Exhortatio ad patriam amandam atque defendendam.]

IN MENEXENVM ARGVMENTVM.

TERTIAE claſsi huius quartæ Syzygiæ attribuimus POLITICA, quorum copioſiſsima quidem eſt tractatio: in illis autem ita explicat Plato ea quæ pertinent ad perfectam quandam abſolutámque Reipubl. formam, eámque etiam quæ reuera extabat ipſius tempore, & legibus illam munit, vt Ethices vberem quoque ſegetem variè effundat: ſicuti ſuo loco oſtendemus. Hunc verò Menexenum ideo huic claſsi præfecimus, quia continet Exhortationẽ ad patriam amandã atque colendam. qua προπαιδεία debent inſtructi eſſe illorum animi qui Rempubl. commodè ſunt adminiſtraturi. afferri enim οἴκοθεν debet à bono ciue ad Reipubl. munera hæc στοργὴ atque charitas in patriam. In hunc finem Plato commemorat funebrem illam orationem, quæ pro more atque inſtituto Reipubl. Athenienſis quotannis ſolebat recitari Athenis, in feſtis februariis. id eſt, publico eorum funere qui pro Republ. cecidiſſent. Illorum virorũ laudes hîc copioſè deſcribuntur, & quibus Athenienſium temporibus illi pro patriæ ſalute atque libertate ſanguinem profundere minimè dubitarint. Hac de cauſa Athenienſis hiſtoriæ doctam ſanè & elegãtem ſummam colligit, ſicuti ex ipſius orationis verbis apparet. denique, inſtitutis imaginibus mortuorum illorum manes introducit, qui & liberos & parentes compellent, & commoda præcepta vtriſque dictent. Eò autem redit ſermonis ſumma, Vti vnuſquiſque patriæ ſuæ ſalutem atque incolumitatem omnibus rebus ſuis ſuæque adeò vitæ lubenter anteponat, eóſque beatos exiſtimet qui huiuſmodi rerum cauſa ſanguinem profuderint, quos & laus & merces maneat ſempiterna. Hæc igitur & θέσις & οἰκονομία eſto iſtius dialogi.

AXIOMATA ET THEOREMATA Ethica & Politica.

1 *Rebus præclarè geſtis ut laus debetur, ita & redditur in bene morata* Republ.

2 *Honeſta laus, eſt uirtutis fax, ſiue cos, ad eam ſiue inflammandam ſiue exacuendam.*

3 *Turpes tamen ſunt & damnandæ adulatrices laudum illecebræ.*

4 Πολιτεία *eſt cuſtos & nutrix eorum morum, quibus homines uariè informantur, ſiue ad honeſtam ſiue turpem uitam: ut, ſi bona fuerit reipubl. forma, boni homines ſint futuri: ſin contra, mali. danda itaque eſt opera ut bene illa inſtituatur.*

5 *Democraticæ* πολιτείας *ratio minimè poſtulat ut omnia de populi arbitrio & uoluntate agantur: ſed ut ita ſit ſumma penes populum poteſtas, ut ſumma quoque ſit penes* Optimates, *id eſt* Senatum, *autoritas. ſicuti ex* Athenienſis *reipubl. more apparet, quæ tamen fuit merè* Democratica: *in qua fuit quidem* τὸ πλῆθος τῆς πόλεως ἐγκρατὲς, *ita tamen ut illius potentia eſſet* τῇ ἀληθείᾳ μετ᾽ εὐδοξίας πλήθους ἀριστοκρατία.

6 *Non cenſus, non generis, nõ roboris & rerum huiuſmodi externarum, habenda ratio eſt, in tribuendis reipubl. muneribus, ſed uirtutis.*

7 *Turpis uita,* ἀβίωτος *eſt: ac proinde honeſta mors illi planè antecellit.*

8 *Omnia huius uitæ præſidia, id eſt, diuitiæ, honores, forma, & res ſimiles, ſi uirtute deſtituantur, non modò omnem laudem amittunt, ſed ſummo etiam cedũt opprobrio: ut quidem uitiorum næui inſigniores atque turpiores in illis appareant qui huiuſmodi dotibus fuerint ornati.*

9 *Eſt quidem per ſe laudabilis ſplendor generis, ſed inanis eſt illorum gloria qui uera uirtutis nobilitate deſtituti, inde laudem captant.*

10 *Scientia quæ caret iuſtitia, non ſapientia eſt, ſed calliditas & uerſutia.*

11 *Turpitudinis non modò in hac uita luctuoſa eſt merces, ſed in ſecunda etiam uita illam manet ſupplicium.*

12 *Poſtulat parentum in liberos* στοργὴ *uti optent ſe à ſuis liberis uirtute ſuperari.*

13 *Luctus moderandi hæc ſunt opportuna remedia, Vti eorum qui præclarè mortem obierunt, conditionem ſtatuamus eſſe felicem: ac proinde non illos eſſe deflendos, ſed potius illorum memoriam eſſe commendandam. &,*

14 *Plenè eſſe ſatisfactum noſtris uotis, ſi liberi noſtri honeſtè obierint: quum id quod poſſumus à* Deo *optare, fuerimus conſequuti. non enim immortales optamus liberos, ſed huiuſmodi ut boni & illuſtres eſſe poſſint. &,*

15 *Quandoquidem hæc uita tot tantíſque miſeriis obnoxia ſit, caſus humanos forti animo eſſe ferendos.*

16 *Animi fortitudo quæ in rebus aduerſis emicat, magna eſt pars eius felicitatis quæ uirtutem manet: ut quidem eo ipſo quòd fortes ſunt, maximæ felicitatis nomine ſint commendandi.*

17 *Huic homini uita feliciter cõparata eſt, qui nõ ex uago hominum arbitrio incertóque rerum euentu pendet, ſed qui totus aptus eſt ex ſeſe. id eſt, ſuam uitam ex uirtutis formula metitur atque temperat.*

18 *Quicquid rerum externarum nobis uel accedit uel decedit, tenendum eſt illud ἀξίωμα, Nequid nimis. id eſt, nec nimis gaudeamus proſpero rerum ſucceſſu, neque nimis doleamus aduerſo.*

19 *Quandoquidem feliciſſimus eſt bonorum uirorum exitus, eis fit ſanè iniuria quum ipſorum mortem acerbius ferimus, quaſi illorum felicitati inuidentes.*

20 *Bene morata Reſpubl. eorum qui pro ipſius ſalute occubuerint, & parentes & liberos omnéſque qui illos attingunt, ſumma cura complecti debet.*

Athenienſis Reipubl. antiquus ſtatus, mutationes, & viciſſitudines.

DIALOGI MENEXENI perſonæ,

SOCRATES, MENEXENVS.

a Occaſio dialogi. Iniicitur mentio opportunè de illo more, qui in republ. Athenienſi vigebat, eorum publicè laudandorum qui pro patria occubuerant. Eum morem primùm laudat Plato, & intermixto aduerſus ciuilium hominũ è rhetorica laudẽ captantium inanitatem ioco, ita ſibi munit viã ad illam funebrem orationem commemorandam.

EFORO'NE, aut vnde Menexenus? ME. E foro, Socrates, & è ſenatu. SOCR. Quid tu ad ſenatum? ideóne videlicet quòd ad perfectam quandam eruditionis atque philoſophiæ cognitionem perueniſſe te arbitrere? ac proinde quum ſatis te illis præſidiis inſtructum ſentias, iam de maioribus rebus capeſſendis cogites, & tu hac ætate adeo iuuenis, nobis ſenibus coneris imperare? ne deſinat familia veſtra aliquem ſemper nobis præbere, qui rerum curam gerat. ME. Si ſinas me, Socrates, & autor ſis vt ad huiuſmodi imperium animum conuertam, omni ſtudio ac opera in hoc elaborabo: ſin minus, id ſanè prætermittam. Nunc verò ad ſenatum idcirco veneram, quòd intellexeram decreturum ſenatum, eum qui de mortuorum laudibus eſſet dicturus. illorum enim manibus, vt noſti, inferias ſunt curaturi. SOCR. Omnino. ecquem verò elegerunt? ME. Neminem: ſed hanc deliberationem in craſtinum diem reiecerunt. Archinum autem aut Dionem exiſtimo electum iri. SOCR. Atqui, Menexene, apud plurimos homines præclarum videtur in bello mori. etenim qui hoc lethi genere occumbit, præclarũ magnificúmque funus conſequitur. & ſiue pauper ſit, ſiue humilis & vilis, laudem habet, & quidem à ſapientibus hominibus, qui has laudationes non temerè effundũt, ſed ex multo tempore ad has orationes ſeſe cogitatò compararunt: ac proinde ita præclarè laudant, & de ſingulis rebus quæ ipſis inſunt,

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΜΕΝΕΞΕΝΟΥ πρόσωπα,

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΜΕΝΕΞΕΝΟΣ.

ΕΞ ἈΓΟΡΑΣ, ἢ πόθεν Μενέξενος; ΜΕ. Ἐξ ἀγορᾶς, ὦ Σώκρατες, καὶ ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου. ΣΩ. Τί μάλιστα σὺ πρὸς βουλευτήριον; ἢ δῆλα δὴ ὅτι παιδεύσεως καὶ φιλοσοφίας ἐπὶ τέλει ἡγῇ εἶναι; καὶ ὡς ἱκανῶς ἤδη ἔχων, ἐπὶ τὰ μείζω ἐπινοεῖς τρέπεσθαι; καὶ ἄρχειν ἡμῶν, ὦ θαυμάσιε, ἐπιχειρεῖς τῶν πρεσβυτέρων, τηλικοῦτος ὤν; ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ὑμῶν ἡ οἰκία ἀεί τινα ἡμῶν ἐπιμελητὴν παρεχομένη; ΜΕ. Ἐὰν σύ γε, ὦ Σώκρατες, ἐᾷς καὶ συμβουλεύῃς ἄρχειν, προθυμήσομαι· εἰ δὲ μή, οὔ. νῦν μέντοι ἀφικόμην πρὸς τὸ βουλευτήριον, πυθόμενος ὅτι ἡ βουλὴ μέλλει αἱρεῖσθαι ὅστις ἐρεῖ ἐπὶ τοῖς ἀποθανοῦσι. ταφὰς γὰρ οἶσθ᾽ ὅτι μέλλουσι ποιεῖν. ΣΩΚ. Πάνυ γε. ἀλλὰ τίνα εἵλοντο; ΜΕ. Οὐδένα· ἀλλὰ ἀνεβάλοντο εἰς τὴν αὔριον. οἶμαι μέντοι Ἀρχῖνον ἢ Δίωνα αἱρεθήσεσθαι. ΣΩΚ. Καὶ μήν, ὦ Μενέξενε, πολλαχοῦ κινδυνεύει καλὸν εἶναι τὸ ἐν πολέμῳ ἀποθνήσκειν. καὶ γὰρ ταφῆς καλῆς τε καὶ μεγαλοπρεποῦς τυγχάνει· καὶ ἐὰν πένης τις ὢν τελευτήσῃ, καὶ ἐπαίνου αὖ ἔτυχε· καὶ ἐὰν φαῦλος ᾖ, ὑπ᾽ ἀνδρῶν σοφῶν τε καὶ οὐκ εἰκῇ ἐπαινούντων, ἀλλὰ ἐκ πολλοῦ χρόνου λόγους παρεσκευασμένων· οἳ οὕτω καλῶς ἐπαινοῦσιν, ὥστε καὶ τὰ προσόντα καὶ τὰ μὴ περὶ ἑκάστου

For. ἢ δῆλα ὅτι &c. quæ le[…] annotata fui[…] in Protagoræ p[…]cipio, atque ex [Ci]cerone confirm[a]ta. ſic autem i[…]ne pag. ſeq. ἢ δῆ[…]λον ὅτι pro ἢ δῆ[…]λον ὅτι.

A λέγοντες, κάλλιστά πως τοῖς ὀνόμασι ποικίλλοντες, γοητεύουσιν ἡμῶν τὰς ψυχάς, καὶ τὴν πόλιν ἐγκωμιάζοντες κατὰ πάντας τρόπους καὶ τοὺς τετελευτηκότας ἐν τῷ πολέμῳ καὶ τοὺς προγόνους ἡμῶν ἅπαντας τοὺς ἔμπροσθεν, καὶ αὐτοὺς ἡμᾶς τοὺς ἔτι ζῶντας ἐπαινοῦντες. ὥστ᾽ ἔγωγε, ὦ Μενέξενε, γενναίως πάνυ διατίθεμαι, ἐπαινούμενος ὑπ᾽ αὐτῶν· καὶ ἑκάστοτε ἕστηκα ἀκροώμενος καὶ κηλούμενος, ἡγούμενος ἐν τῷ παραχρῆμα μείζων καὶ B γενναιότερος καὶ καλλίων γεγονέναι: καὶ οἷα δὴ τὰ πολλὰ ἀεὶ μετ᾽ ἐμοῦ ξένοι τινὲς ἕπονται καὶ ξυνακροῶνται· πρὸς οὓς ἐγὼ σεμνότερος ἐν τῷ παραχρῆμα γίνομαι. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ταὐτὰ ταῦτα δοκοῦσί μοι πάσχειν καὶ πρὸς ἐμὲ καὶ πρὸς τὴν ἄλλην πόλιν, θαυμασιωτέραν αὐτὴν ἡγεῖσθαι εἶναι ἢ πρότερον, ὑπὸ τοῦ 2 λέγοντος ἀναπειθόμενοι. καί μοι αὕτη ἡ σεμνότης παραμένει ἡμέρας πλείω ἢ τρεῖς· οὕτως ἔναυλος ὁ λόγος τε καὶ ὁ φθόγγος παρὰ τοῦ C λέγοντος ἐνδύεται εἰς τὰ ὦτα, ὥστε μόγις τετάρτῃ ἢ πέμπτῃ ἡμέρᾳ ἀναμιμνήσκομαι ἐμαυτοῦ, καὶ αἰσθάνομαι οὗ γῆς εἰμι· τέως δὲ οἶμαι μονονοὐκ ἐν μακάρων νήσοις οἰκεῖν. οὕτως ἡμῖν οἱ ῥήτορες δεξιοί εἰσιν. ΜΕ. Ἀεὶ σὺ προσπαίζεις, ὦ Σώκρατες, τοὺς ῥήτορας· νῦν μέντοι οἶμαι ἐγὼ τὸν αἱρεθέντα οὐ πάνυ εὐπορήσειν. ἐξ ὑπογυίου γὰρ παντάπασιν ἡ αἵρεσις γέγονεν· ὥστε ἴσως ἀναγκασθήσεται ὁ λέγων ὥσπερ αὐτοσχεδιάζειν. Σ. Πόθεν, ὠγαθέ; D εἰσὶν ἑκάστοις τούτων λόγοι παρεσκευασμένοι· καὶ ἅμα οὐδὲ αὐτοσχεδιάζειν τά γε τοιαῦτα χαλεπόν. εἰ μὲν γὰρ δέοι Ἀθηναίους ἐν Πελοποννησίοις εὖ λέγειν, ἢ Πελοποννησίους ἐν Ἀθηναίοις, ἀγαθοῦ ἂν ῥήτορος δέοι τοῦ πείσοντος, καὶ εὐδοκιμήσοντος· ὅταν δέ τις ἐν τούτοις ἀγωνίζηται οὕσπερ καὶ ἐπαινεῖ, οὐδὲν μέγα δοκεῖν εὖ λέγειν. ΜΕ. Οὐκ οἴει, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Οὐ μέντοι, μὰ Δία. ΜΕ. Ἡ οἴει οἷός τ᾽ E ἂν εἶναι αὐτὸς εἰπεῖν, εἰ δέοι, καὶ ἕλοιτό σε ἡ βουλή; ΣΩΚ. Καὶ ἐμοὶ μέν γε, ὦ Μενέξενε, οὐδὲν θαυμαστὸν οἵῳ τ᾽ εἶναι εἰπεῖν, ᾧ τυγχάνει διδάσκαλος οὖσα οὐ πάνυ φαύλη περὶ ῥητορικῆς, ἀλλ᾽ ἥπερ καὶ ἄλλους πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἐποίησε ῥήτορας, ἕνα δὲ καὶ διαφέροντα τῶν Ἑλλήνων, Περικλέα τὸν Ξανθίππου. ΜΕ. Τίς αὕτη; ἢ δηλονότι Ἀσπασίαν λέγεις; ΣΩ. Λέγω γάρ· καὶ Κόννον γε τὸν Μητροβίου. οὗτοι γάρ μοι δύο εἰσὶ διδάσκαλοι· ὁ

F. ἢ δῆλον ὅτι. V: quod annotatum eſt in princ. huius dialogi hæc uerba, ἢ δ᾽ ἀδή. Legitur aliqui & ἤ, non ἢ, ut ἢ δῆλον ὅτι, et alibi, tum pag. 22, circa finem.

A & quæ minimè, copioſè dicunt: & oratione pulcherrimis vocabulis variegata ita animos noſtros demulcent atque tenent, quaſi faſcinare videantur. Ita & hanc ciuitatem laudant, vt nihil hac in re faciant reliqui, cóſque qui in bello occubuerunt, & noſtros omnes maiores longa ſerie repetitos commendant, & nos etiam ſuperſtites ad illarum laudum ſocietatem aſciſcunt. Itaque equidem, Menexene, dum ab illis laudor, generoſa quadam & maſcula cogitatione afficior: & ſubinde aures illis præ- B beo, & mirificè demulceor, in illóque temporis articulo & maior & generoſior & pulchrior mihi eſſe videor. ſæpe autē me peregrini nonnulli comitantur, & vnà audiūt, apud quos ego grauior & venerabilior continuò videor. etenim & illis idem quod mihi videtur euenire, & mei & reipubl. ratione, vt ab oratore perſuaſi, mirabiliorem ipſam quàm antea arbitrentur. Et hæc ipſa quidem veneratio in me plus quàm triduū perdurat. tam ſonora & efficaci voce illorū oratio in aures noſtras immanat, vt vix tādem quarta vel quinta pòſt die meiipſius C reminiſcar, nec ſentiam vbínam ſim gentium. me verò arbitror in Beatorum inſulis propemodum habitare. adeò dextri ſunt atque felices huiuſmodi oratores. MEN. Oratoribus ſemper illudis Socrates. nunc verò vereor ne is qui ad hoc dicendi munus eligitur, huic obeundo impar ſit futurus. deinſperato enim prorſus extitit illa electio, vt is quidem qui dicturus eſt, cogatur verba facere extempore. SOCR. Vnde hoc cōtingeret, mi Menexene? ſunt enim his hac de re paratæ orationes: & ſi- D mul minimè difficile eſt his de rebus dicere extempore. Si enim oporteret vel Athenieſes apud Pelopōneſios, vel Peloponneſios apud Athenienſes rectè dicere, bono opus eſſet oratore, qui fidem faceret, & nominis celebritate haberet autoritatem: qui autem apud illos oratione certat quos laudat, ipſi haud ſanè difficile eſt vt benè dicere videatur. ME. Non difficile id eſſe arbitraris, Socrates? SOCR. Haudquaquam per Iouem arbitror eſſe difficile. ME. Exiſtimáſne ipſe te hac præditum eſſe fa- E cultate, vt hac de re dicere poſſis, ſi te ſenatus ad hoc munus elegerit? SOC. Quid mirum, Menexene, me ad dicēdum ſatis poſſe, qui magiſtram haud leuem ſanè atque imperitam in Rhetorica nactus ſum? & quæ multos alios oratores effecit, vnū verò inter cæteros Græcos maximè eximiū, Periclem, Xanthippi filium? MEN. Quænā illa eſt? an videlicet Aſpaſiam ſignificas? SOCR. Illam ipſam, & Connum Metrobii filium. hos enim duos habeo præcepto

res: hunc, Muſices: illam, Rhetorices. his artibus inſtitutus vir nihil mirum ſi dicendi valeat facultate. Quinetiam vel ſi quiſpiam alius deterius me fuerit inſtitutus, & Muſicam à Lampro, Rhetoricā ab Antiphonte Rhamnuſio didicerit, nihilominus tamen poterit ille, Athenienſes inter Athenienſes laudando, nomē famámque reportare. ME. Ecquid verò dicere poſſes, ſi te dicere oporteret? SOCR. Ipſe quidem per me fortaſſe nihil: ſed heri Aſpaſiā audiui funebrem orationem de his ipſis explicantem. audierat enim id de quo tu modò loquebaris, Athenienſes facturos decretum de eo qui hac de re habiturus eſſet ſermonem coram populo. tum verò partim mihi quædam extempore expoſuit quæ dicenda eſſent, partim etiam ea recenſuit quæ cogitatò in hūc vſum parauerat: quū, vt mihi quidem videtur, funebrem illam orationem componebat, quam Pericles recitauit, quaſdam ex illa reliquias compingens atque aptans. ME. Meminiſtin' eorum quæ dicebat Aſpaſia? SOCR. Equidē: niſi prorſus officio deſim meo. ab ea enim didici, & penè vapulaui quòd ea mihi exciderant. MEN. Quid igitur obſtat quominus illa nunc mihi commemores? SOCR. Hoc fortaſſe, ne mihi mea magiſtra ſuccenſeat ſi ipſius orationem eliminauero. ME. Neutiquam, mi Socrates. verùm age, hoc mihi gratificare, ſiue illam Aſpaſiæ orationem, ſiue aliam quampiam commemorare malis: dic modó. SOC. At fortaſſe me irridebis ſi ego ætate grandis tibi videar iocari. ME. Minimè verò, Socrates. ſed dic plané. SOC. Igitur mos tibi gerendus eſt. tibi enim propemodum obtemperarem, ſi vel me nudum ſaltare iuberes: quandoquidem ſoli ſumus. verùm audi. Hunc enim in modū dicebat, ſumpto (arbitror) ex ipſis mortuis primordio.

[a]HI QVIDEM reuera habent à nobis præmia ſibiipſis conſentanea (quę aſſequuti fatale iter peragunt, tam publicè à ciuitate, quàm priuatim à ſuis magnificè dimiſſi) reliqua autē ornamēta ipſis reddi diſertè lex iubet. & conſentaneum quidem ita eſt. Etenim rebus bene geſtis, ex præclara quadam oratione, ſempiterna prorſus memoria & nominis ſplendor iis qui hæc geſſerunt perdurat apud cæteros mortales. Ea autem oratione opus eſt, quæ mortuos quidem ſatis commendet, & ſuperſtites blandè moneat vt fratres atque nepotes ad idem virtutis ſtudium capeſſendum impellat: patres & matres, & auos ſi ſuperſint, conſoletur. Ecquæ igitur ſimilis in mediū prodibit oratio? aut vnde

a EXORDIVM (vel exordii vicem præ ferens. non enim exordiis licebat vti, quemadmodum ex interdicto apparet, μὴ προοιμιάζου, μηδ' ἐπίλεγε) ex inſtitutionis illius funebris cauſa & fine ſumptum: Vti videlicet debita laus rebus præclarè geſtis tribuatur, & mortuorum memoria ita honeſtetur, vt ſuperſtites ad virtutem illis exemplis inflammentur.

A μὲν, μουσικῆς· ἡ δὲ, ῥητορικῆς. οὕτω μὲν οὖν τρεφόμενον ἄνδρα οὐδὲν θαυμαστὸν δεινὸν εἶναι λέγειν. ἀλλὰ καὶ ὅστις ἐμοῦ κάκιον ἐπαιδεύθη, μουσικὴν μὲν ὑπὸ Λάμπρου παιδευθεὶς, ῥητορικὴν δὲ ὑπ' Ἀντιφῶντος τοῦ Ῥαμνουσίου, ὅμως κἂν οὗτος οἷός τ' εἴη Ἀθηναίους γε ἐν Ἀθηναίοις ἐπαινῶν εὐδοκιμεῖν. ΜΕ. Καὶ τί ἂν ἔχοις εἰπεῖν, εἰ δέοι σε λέγειν; ΣΩΚ. Αὐτὸς μὲν παρ' ἐμαυτοῦ ἴσως οὐδέν· Ἀσπασίας δὲ καὶ χθὲς ἠκροώμην, B περαινούσης ἐπιτάφιον λόγον περὶ αὐτῶν τούτων. ἤκουσε γὰρ ἅπερ σὺ λέγεις, ὅτι μέλλοιεν Ἀθηναῖοι αἱρεῖσθαι τὸν ἐροῦντα. ἔπειτα τὰ μὲν ἐκ τοῦ παραχρῆμα μοι διῄει, οἷα δέοι λέγειν, τὰ δὲ, πρότερον ἐσκεμμένη· ὅτε, μοι δοκεῖ, συνετίθει τὸν ἐπιτάφιον λόγον ὃν Περικλῆς εἶπε, περιλείμματ' ἄττα ἐξ ἐκείνου συγκολλῶσα. ΜΕ. Ἦ καὶ μνημονεύσαις ἂν ἃ ἔλεγεν Ἀσπασία; ΣΩ. Εἰ μὴ ἀδικῶ γε. ἐμάνθανόν γέ τοι παρ' αὐτῆς· καὶ ὀλίγου πλη- C γὰς ἔλαβον ὅτι ἐπελανθανόμην. ΜΕ. Τί οὖν οὐ διῆλθες; ΣΩ. Ἀλλ' ὅπως μή μοι χαλεπανεῖ ἡ διδάσκαλος, ἂν ἐξενέγκω αὐτῆς τὸν λόγον. ΜΕ. Μηδαμῶς, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' εἰπέ, καὶ πάνυ μοι χαριῇ, εἴτε Ἀσπασίας βούλει λέγειν, εἴτε ὁτουοῦν· ἀλλὰ μόνον εἰπέ. ΣΩΚ. Ἀλλ' ἴσως μου καταγελάσῃ, ἄν σοι δόξω, πρεσβύτης ὢν, ἔτι παίζειν. ΜΕ. Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' εἰπὲ παντὶ τρόπῳ. ΣΩ. Ἀλλὰ μέντοι σοί γε δεῖ χαρίζεσθαι· ὥστε κἂν ὀλίγου, εἴ με κελεύοις ἀ- D ποδύντα ὀρχήσασθαι, χαρισαίμην ἄν· ἐπειδή γε μόνω ἐσμέν. ἀλλ' ἄκουε. ἔλεγε γὰρ, ὡς ἐγῷμαι, ἀρξαμένη λέγειν ἀπ' αὐτῶν τῶν τεθνεώτων, οὑτωσί.

ΕΡΓΩ μὲν ἡμῖν οἵδ' ἢ ἔχουσι τὰ προσήκοντα σφίσιν αὐτοῖς (ὧν τυχόντες πορεύονται τὴν εἱμαρμένην πορείαν, προπεμφθέντες κοινῇ μὲν ὑπὸ τῆς πόλεως, ἰδίᾳ δὲ ὑπὸ τῶν οἰκείων) λόγῳ δὲ δὴ τὸν λειπόμενον κόσμον ὅ, τε νόμος προστάττει ἀποδοῦναι τοῖς ἀνδρά- E σι, καὶ χρή. ἔργων γὰρ εὖ πραχθέντων, λόγῳ καλῶς ῥηθέντι μνήμη καὶ κόσμος τοῖς πράξασι γίγνεται παρὰ τῶν ἀκουσάντων. δεῖ δὴ τοιούτου τινὸς λόγου, ὅστις τοὺς μὲν τετελευτηκότας ἱκανῶς ἐπαινέσεται, τοῖς δὲ ζῶσιν εὐ- I μενῶς παραινέσεται· ἐκγόνοις μὲν καὶ ἀδελφοῖς μιμεῖσθαι τὴν τῶνδε ἀρετὴν παρακελευόμενος· πατέρας δὲ καὶ μητέρας, καὶ εἴτινες τῶν ἄνωθεν ἔτι προγόνων λείπονται, τούτους δὲ παραμυθούμενος. τίς οὖν ἂν ἡμῖν τοιου-

For. οἵδ' ἤδη ἔχουσι. Alioqui eſſe potius debet particula ἤ.

τοὺς λόγους φανείη; ἢ πόθεν ἂν ὀρθῶς ἀρξαίμεθα ἄνδρας ἀγαθοὺς ἐπαινοῦντες; οἳ ζῶντές τε τοὺς ἑαυτῶν εὔφραινον, δι' ἀρετήν, καὶ τὴν τελευτὴν ἀντὶ τῆς τῶν ζώντων σωτηρίας ἠλλάξαντο;

Δοκεῖ μοι χρῆναι, κατὰ φύσιν, ὥσπερ ἀγαθοὶ ἐγένοντο, οὕτω καὶ ἐπαινεῖν αὐτούς. ἀγαθοὶ δὲ ἐγένοντο διὰ τὸ φῦναι ἐξ ἀγαθῶν. τὴν εὐγένειαν οὖν πρῶτον αὐτῶν ἐγκωμιάζωμεν· δεύτερον δέ, τροφήν τε καὶ παιδείαν· ἐπὶ δὲ τούτοις, τὴν τῶν ἔργων πρᾶξιν ἐπιδείξωμεν, ὡς καλὴν καὶ ἀξίαν τούτων ἀπεφήναντο. τῆς δ' εὐγενείας πρῶτον ὑπῆρξε τοῖσδε ἡ τῶν προγόνων γένεσις, οὐκ ἔπηλυς οὖσα, οὐδὲ τοὺς ἐκγόνους τούτους ἀποφηναμένη μετοικοῦντας ἐν τῇ χώρᾳ, ἄλλοθεν σφῶν ἡκόντων, ἀλλ' αὐτόχθονας, καὶ τῷ ὄντι ἐν πατρίδι οἰκοῦντας καὶ ζῶντας· καὶ τρεφομένους οὐχ ὑπὸ μητρυιᾶς, ὡς ἄλλοι, ἀλλ' ὑπὸ μητρός, τῆς χώρας ἐν ᾗ ᾤκουν· καὶ νῦν κεῖσθαι τελευτήσαντας ἐν οἰκείοις τόποις τῆς τεκούσης καὶ θρεψάσης καὶ ὑποδεξαμένης. δικαιότατον δὴ κοσμῆσαι πρῶτον τὴν μητέρα αὐτήν. οὕτω γὰρ συμβαίνει ἅμα καὶ ἡ τῶνδε εὐγένεια κοσμουμένη. ἔστι δὲ ἀξία ἡ χώρα καὶ ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ἐπαινεῖσθαι, οὐ μόνον ὑφ' ἡμῶν· πολλαχῇ μὲν καὶ ἄλλῃ, πρῶτον δὲ καὶ μέγιστον, ὅτι τυγχάνει οὖσα θεοφιλής. μαρτυρεῖ δὲ ἡμῶν τῷ λόγῳ ἡ τῶν ἀμφισβητησάντων περὶ αὐτῆς θεῶν ἔρις τε καὶ κρίσις. ἣν δὴ θεοὶ ἐπῄνεσαν, πῶς οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων γε συμπάντων δικαία ἐπαινεῖσθαι; δεύτερος δὲ ἔπαινος δικαίως ἂν αὐτῆς εἴη, ὅτι ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ἐν ᾧ ἡ πᾶσα γῆ ἀνεδίδου καὶ ἔφυε ζῷα παντοδαπά, θηρία τε καὶ βοτά, ἐν τούτῳ ἡ ἡμετέρα, θηρίων μὲν ἀγρίων ἄγονος καὶ καθαρὰ ἐφάνη, ἐξελέξατο δὲ τῶν ζῴων καὶ ἐγέννησεν ἄνθρωπον, ὃ συνέσει τε ὑπερέχει τῶν ἄλλων, καὶ δίκην καὶ θεοὺς μόνον νομίζει. μέγα δὲ τεκμήριον τούτῳ τῷ λόγῳ ὅτι ἥδε ἔτεκεν ἡ γῆ τοὺς τῶνδέ τε καὶ ἡμετέρους προγόνους. πᾶν γὰρ τὸ τεκὸν τροφὴν ἔχει ἐπιτηδείαν ᾧ ἂν τέκῃ. ᾧ καὶ γυνὴ δήλη τεκοῦσά τε ἀληθῶς, καὶ μή, ἀλλ' ὑποβαλλομένη, ἐὰν μὴ ἔχῃ πηγὰς τροφῆς τῷ γιγνομένῳ. ὃ δὴ καὶ ἡ ἡμετέρα γῆ τε καὶ μήτηρ ἱκανὸν τεκμήριον παρέχεται ὡς ἀνθρώπους γεννησαμένη. μόνη γὰρ ἐν τῷ τότε καὶ πρώτη τροφὴν ἀνθρωπείαν ἤνεγκε

In Ald. γινομένῳ, pro γιγνομένῳ, non pro γεννωμένῳ, ut in Ge. Potius enim γεννωμένῳ vel γεννηθέντι dicendum fuiſſet.

A commodum initium ſumemus, vt bonos viros celebremus? qui dum viuerent, ſuos virtute maximopere oblectarunt, & honeſtam mortem ad viuentium ſalutem obire minimè dubitarunt?

[a] Mihi verò conſentaneum eſſe videtur, ſicuti naturæ vi & beneficio boni extiterunt, inde etiam illos laudare. Boni autem extiterunt quòd ex bonis viris ſint nati. quocirca generoſam ipſorum originem primùm commendemus: deinde, educationem & inſtitutionem. præter hæc verò oſtendamus quàm præclara & ſe maximè

a NARRATIO, qua illorum virorũ illuſtriũ genus, educatio, res præclarè geſtæ deſcribuntur: ſic tamen vt ad cõmunem patriæ laudẽ peculiares illorum laudes referantur.

B digna facinora ediderint.[b] Atqui primùm ipſis nobile conſtat generis fundamẽtum, primáque adeò illius laus eſt quòd maiorum origo haud aduentitia fuit atque peregrina: quippe quæ hos ſucceſſores minimè dederit veluti inquilinos nouóſque homines, qui vltro citróque in alienas ſedes commigrarent: ſed indigenas, & reuera in patria habitantes, qui & viuerent & educarentur non à nouerca, ſicuti alii homines, ſed à matre. id eſt, ea ipſa regione in qua habitarunt: in qua & nunc vita functi, in pro

b A genere: Ex nobili nimirũ ciuitate natos, cuius ciues ſint verè indigenæ, non peregrini. Quam Athenienſiũ nobilitatem hîc copioſè perſequitur: & de hac diximus alibi.

C priis ſedibus cõduntur, in viſceribus videlicet illius quæ ipſos & peperit & nutriuit & excepit. Æquiſſimum igitur eſt matrẽ ipſam primùm verbis ornare. nam ita maximè cõtingit vt ipſorum genus ornetur. Hęc autem regio digna eſt vt non tantùm à nobis, ſed ab omnibus etiam hominibus celebretur: cùm multis aliâs de cauſis, tum verò hac primùm & maximè, quia diis chara eſt. Illud autem teſtatur deorum de hac inter ſe contentio & iudicium. Ea verò quam dii commendant, cur non omnium mortalium laudes & commendatio

D nem mereatur? Altera eius merita laus erit, quòd eo tempore quũ vniuerſa tellus multiplicia animalia producebat atque ſumminiſtrabat, fera & veſcorum animãtium armẽta omnia, tunc noſtra hęc regio ab his feris animantibus immunis & pura extitit. ex omnibus autem animantibus hominem & elegit & generauit, qui & prudentia cæteris antecellit, ſolúſque & ius & deos certa ſententia & ritibus inſtitutis colit. Hãc autem regionem, & horum [quos modò laudamus] & noſtros maiores genuiſſe,

E hinc perſpicuo argumento apparet. omne ſiquidem quod gignit, propriũ habet accommodatúmque alimentum ei quod gignit. Qua etiam nota ea mulier quæ verè mater eſt, ab ea quæ minimè, ſed infantem ſuppoſuit, manifeſtè diſcriminatur. quæ enim peperit, lacte abũdat, ad eius quod genitum eſt, nutritionem: [altera verò minimé.] Regio igitur hæc noſtra matérque idoneum argumentum prębet, ſe homines procreaſſe. nam & ſola & prima tunc temporis alimentum humanum produxit,

tritici nimirum hordeique fruges, quibus optimè & opportunè genus humanũ alitur, vtpote quæ verè hoc animal ipſa produxerit. Potius autem de terra quàm de muliere fidem faciunt hæc argumenta. neque enim terra mulierem conceptu partúque, ſed mulier terram imitatur. Huiuſmodi autem fructum non malignè & parcè ſed copioſè & liberaliter aliis hominibus ſuppeditauit. Poſt verò olei genus, laborũ ſubſidium atque adiumentum, natis ſuis ſummiſit: quos poſtquam educauit & ad adultiorem ætatem prouexit, iis deos & ſummos dominos & præceptores induxit atque præfecit: quorum nomina nunc pręſtat prætermittere. Neque enim nos latet, quínam illi ſint deorum qui vitam noſtrã munierint, & ad communem vitæ vſum artes primi inſtituerint, & regioni tuendæ defendendæq́ue armorũ rationem vſúmque tradiderint. Hoc pacto eorum maiores & geniti & educati rempubl. inſtituerunt, de qua cõſentaneum fuerit paucis facere mentionem. [a] Reſpublica enim hominum eſt nutrix: bona quidem & præclara, bonorum: malorum verò, contraria. Noſtros autem maiores in præſtanti Reipubl. forma educatos fuiſſe, explicandum eſt: cuius beneficio, & illi qui nunc ſunt ſuperſtites, boni euaſerunt, & ipſi adeò illi qui honeſtam mortem obierũt. eadem enim Reipubl. forma erat tunc temporis quæ nunc eſt, Optimatum videlicet adminiſtratio, in qua nunc verſamur, & ex his temporibus ſæpenumero eam gubernationis formam tenemus. quidam verò Democratiã, aut alio quopiam quod magis arriſerit, vocabulo appellarit. Eſt autem re uera optimatum, cum bona populi volũtate, gubernatio. nobis enim olim erant reges: & hi quidem aliquando, ex hereditario regni genere imperium obtinentes: aliquando liberis ciuium ſuffragiis ad regnũ electi. Nunc verò quum penes populum ſit rerum ſumma, imperia & poteſtatem iis tribuit quos optimos iudicarit: & neque ob infirmitatẽ, neque paupertatem, neque humilitatem parentum, quiſquam ſummouetur atque expellitur: neque ſi contrariæ dotes adſint, idcirco quis in honore eſt: quemadmodum in cæteris ciuitatibus: ſed vna hæc eſt regula ad munerum rationem definiendam, Qui ſapiens & bonus vir iudicatus fuerit, ille ſuperior eſt & imperat. Huius autem adminiſtrationis cauſa nobis eſt, AEqualis generis vniformis ratio. Etenim aliæ ciuitates ex variis & inæqualibus planè hominibus cõpoſitæ ſunt atque conflatæ, vt quidem conſentaneum ſit varias & inæquales adminiſtrationis formas exiſtere, Tyrannidas nimirum & paucorũ dominatus. Ita enim aliqui viuunt vt alii alios cenſeant ſeruos, alii dominos: nos autem

a Ab educatione: In præclara republ. præclarè fuiſſe inſtitutos. Athenienſis autẽ reipubl. ſtatum rationémque deſcribit. Qui locus notãdus eſt, vt norimus quænam ſit bene temperatæ Δημοκρατίας ratio. nõ enim exiſtimandum eſt huiuſmodi eſſe vt populus omnia agat pro arbitrio: quæ certè eſt ὀχλοκρατία potius: ſed vt ſummam quidem potentiam habeat populus, Senatus tamen ſententia atque autoritate regatur. quale temperamentum in republ. Romana emicuit. Illud autem τὸ ἐξ ἴσου, ita intelligendũ eſt, non vt omnes homines parem habeãt æquámque poteſtatẽ (illa enim æqualitas eſt maximè ἀνώμαλος, & peſtis reipublicæ) ſed vt omnes ciues ex æquo ius idem habeant ad capeſſenda reipubl. munera, pro legum inſtituto, & liberis ciuium ſuffragiis. quod non fit in monarchia, in qua rerũ ſumma eſt penes regem & proceres, & in publicorum munerum procuratione eſt maxima πλεονεξία.

A τὸν τῶν πυρῶν καὶ κριθῶν καρπόν, ᾧ κάλλιστα καὶ ἄριστα τρέφεται τὸ ἀνθρώπειον γένος, ὡς τῷ ὄντι τοῦτο τὸ ζῷον αὐτὴ γεννησαμένη. μᾶλλον δὲ ὑπὲρ γῆς ἢ γυναικὸς προσήκει δέχεσθαι τοιαῦτα τεκμήρια. οὐ γὰρ γῆ γυναῖκα μεμίμηται κυήσει καὶ γεννήσει, ἀλλὰ γυνὴ γῆν. τούτου δὲ τοῦ καρποῦ οὐκ ἐφθόνησεν, ἀλλ᾽ ἔνειμε καὶ τοῖς ἄλλοις. μετὰ δὲ τοῦτο ἐλαίου γένεσιν, πόνων ἀρωγήν, ἀνῆκε τοῖς ἐκγόνοις. θρεψαμένη δὲ καὶ αὐξήσασα πρὸς

B ἥβην, ἄρχοντας καὶ διδασκάλους αὐτῶν θεοὺς ἐπηγάγετο· ὧν τὰ μὲν ὀνόματα πρέπει ἐν τῷ τοιῷδε ἐᾶν. ἴσμεν γὰρ οἳ τὸν βίον ἡμῶν κατεσκεύασαν, πρός τε τὴν καθ᾽ ἡμέραν δίαιταν τέχνας πρώτους παιδευσάμενοι, καὶ πρὸς τὴν ὑπὲρ τῆς χώρας φυλακὴν ὅπλων κτῆσίν τε καὶ χρῆσιν διδαξάμενοι. γεννηθέντες δὲ καὶ παιδευθέντες οὕτως οἱ τῶνδε πρόγονοι, ᾤκουν πολιτείαν κατασκευασάμενοι, ἧς ὀρθῶς ἔχει διὰ βραχέων ἐπι-

C μνησθῆναι. πολιτεία γὰρ, τροφὴ ἀνθρώπων ἐστί· καλὴ μὲν, ἀγαθῶν· ἡ δὲ ἐναντία, κα-

4 κῶν. ὡς οὖν ἐν καλῇ πολιτείᾳ ἐτράφησαν οἱ πρόσθεν ἡμῶν, ἀναγκαῖον δηλῶσαι, δι᾽ ἣν δὴ κἀκεῖνοι ἀγαθοὶ καὶ οἱ νῦν εἰσιν, ὧν οἵδε τυγχάνουσιν ὄντες οἱ τετελευτηκότες. ἡ γὰρ αὐτὴ πολιτεία καὶ τότε ἦν καὶ νῦν ἀριστοκρατία, ἐν ᾗ νῦν τε πολιτευόμεθα, καὶ τὸν ἀεὶ χρόνον ἐξ ἐκείνου ὡς τὰ πολλά. καλεῖ δὲ ὁ μὲν αὐτὴν, δημοκρατίαν, ὁ δὲ, ἄλλο, ᾧ ἂν χαίρῃ· ἔστι δὲ

D τῇ ἀληθείᾳ, μετ᾽ εὐδοξίας πλήθους ἀριστοκρατία. βασιλεῖς μὲν γὰρ ἀεὶ ἡμῖν εἰσιν· οὗτοι δὲ, τοτὲ μὲν ἐκ γένους, τοτὲ δὲ αἱρετοί. ἐγκρατὲς δὲ τῆς πόλεως τὰ πολλὰ τὸ πλῆθος· τὰς δὲ ἀρχὰς δίδωσι καὶ κράτος τοῖς ἀεὶ δόξασιν ἀ-

5 ρίστοις εἶναι· καὶ οὔτε ἀσθενείᾳ, οὔτε πενίᾳ, οὔτ᾽ ἀγνωσίᾳ πατέρων, ἀπελήλαται οὐδεὶς, οὐ-

6 δὲ τοῖς ἐναντίοις τετίμηται, ὥσπερ ἐν ἄλλαις πόλεσιν· ἀλλὰ εἷς ὅρος, ὁ δόξας σοφὸς ἢ ἀγαθὸς εἶναι, κρατεῖ καὶ ἄρχει. αἰτία δὲ ἡμῖν τῆς

E πολιτείας ταύτης, ἡ ἐξ ἴσου γένεσις. αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι πόλεις ἐκ παντοδαπῶν κατεσκευασμέναι ἀνθρώπων εἰσὶ καὶ ἀνωμάλων· ὥστε αὐτῶν ἀνώμαλοι καὶ αἱ πολιτεῖαι, τυραννίδες τε καὶ ὀλιγαρχίαι. οἰκοῦσιν οὖν, ἔνιοι μὲν δούλους, οἱ δὲ, δεσπότας ἀλλήλους νομίζοντες· ἡμεῖς δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι, μιᾶς μητρὸς

πάντες ἀδελφοὶ φύντες, οὐκ ἀξιοῦμεν δοῦλοι οὐδὲ δεσπόται ἀλλήλων εἶναι· ἀλλ' ἡ ἰσογονία ἡμᾶς ἡ κατὰ φύσιν ἰσονομίαν ἀναγκάζει ζητεῖν κατὰ νόμον, καὶ μηδενὶ ἄλλῳ ὑπείκειν ἀλλήλοις, ἢ ἀρετῆς δόξῃ καὶ φρονήσεως. ὅθεν δὴ ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ τεθραμμένοι οἱ τῶνδε πατέρες, καὶ οἱ ἡμέτεροι, καὶ αὐτοὶ οὗτοι, καὶ καλῶς φύντες, πολλὰ δὴ καὶ καλὰ ἔργα ἀπεφήναντο εἰς πάντας ἀνθρώπους καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ· οἰόμενοι δεῖν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ Ἕλλησιν ὑπὲρ Ἑλλήνων μάχεσθαι, καὶ βαρβάροις ὑπὲρ ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων. Εὐμόλπου μὲν οὖν καὶ Ἀμαζόνων ἐπιστρατευσάντων ἐπὶ τὴν χώραν, καὶ τῶν ἔτι προτέρων, ὡς ἠμύναντο, καὶ ὡς ἤμυναν Ἀργείοις πρὸς Καδμείους, καὶ Ἡρακλείδαις πρὸς Ἀργείους, ὅ, τε χρόνος βραχὺς ἀξίως διηγήσασθαι, ποιηταί τε αὐτῶν ἤδη καλῶς τὴν ἀρετὴν ἐν μουσικῇ ὑμνήσαντες, εἰς πάντας μεμηνύκασιν. ἐὰν οὖν ἡμεῖς ἐπιχειρῶμεν τὰ αὐτὰ λόγῳ ψιλῷ κοσμεῖν, τάχ' ἂν δεύτεροι φαινοίμεθα. ταῦτα μὲν οὖν διὰ ταῦτα δοκεῖ μοι ἐᾶν, ἐπειδὴ καὶ ἔχει τὴν ἀξίαν. ὧν δὲ οὔτε ποιητής πω δόξαν ἀξίαν ἐπ' ἀξίοις λαβὼν ἔχει, ἔτι τέ ἐστιν ἐν ἀμνηστίᾳ, τούτων πέρι μοι δοκεῖ χρῆναι ἐπιμνησθῆναι, ἐπαινοῦντά τε καὶ προμνώμενον τοῖς ἄλλοις, ἐς ᾠδάς τε καὶ τὴν ἄλλην ποίησιν αὐτὰ θεῖναι, πρεπόντως τῶν πραξάντων. ἔστι δὲ τούτων ὧν λέγω πρῶτα, Πέρσας ἡγουμένους τῆς Ἀσίας, καὶ δουλουμένους τὴν Εὐρώπην, ἔσχον οἱ τῆσδε τῆς χώρας ἔκγονοι, γονεῖς δὲ ἡμέτεροι. ὧν καὶ δίκαιον καὶ χρὴ πρῶτον μεμνημένους, ἐπαινέσαι αὐτῶν τὴν ἀρετήν. δεῖ δὴ αὐτὴν ἰδεῖν, εἰ μέλλει τὶς καλῶς [c] ἐπαινεῖν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ γενόμενον λόγῳ, ὅτε πᾶσα μὲν ἡ Ἀσία ἐδούλευε τρίτῳ ἤδη βασιλεῖ· ὧν ὁ μὲν πρῶτος, Κῦρος, ἐλευθερώσας Πέρσας τοὺς αὑτοῦ πολίτας τῷ αὑτοῦ φρονήματι, ἅμα καὶ τοὺς δεσπότας Μήδους ἐδουλώσατο, καὶ τῆς ἄλλης Ἀσίας μέχρις Αἰγύπτου ἦρξεν· ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ, Αἰγύπτου τε καὶ Λιβύης ὅσον οἷόν τε ἦν ἐπιβαίνειν· τρίτος δὲ, Δαρεῖος, πεζῇ μὲν μέχρι Σκυθῶν τὴν ἀρχὴν ὡρίσατο, ναυσὶ δὲ, τῆς τε θαλάττης ἐκράτησε καὶ τῶν νήσων· ὥστε μηδὲ ἀξιοῦν

A & noſtri ex vna matre fratres nati, haud conſentaneum eſſe arbitramur vt alii alio rũ ſimus vel domini vel ſerui: ſed illa eiuſdem generis æqualitas efficit vt æqualis eiuſdémque iuris rationem è naturæ præſcripto inueſtigemus, & nemini alii præterquam ſapientiæ & reliquæ virtutis opinioni cedamus. [a] Quocirca & in omni libertate educati illorum patres & noſtri, & ipſi illi, & præclarè geniti, multa quoque & præclara facinora ad omnium mortalium vtilitatem, & publicè & priuatim geſ-
B ſerunt: rati videlicet oportere, pro libertate & aduerſus Græcos pro Grę̨cis, & aduerſus barbaros pro vniuerſis Græcis dimicare. [b] Quum itaque Eumolpus & Amazones in hanc regionem hoſtili exercitu irruiſſent, & aliâs quoque maior vis extitiſſet, quomodo vim maiores illi noſtri depulerint: & quomodo Argiuis aduerſus Cadmeos, & Heraclidis aduerſus Argiuos opem auxiliúmque tulerint, ſi vellemus pro dignitate commemorare, præterquã quòd tẽpus & dies deficeret, illorum quoque virtus poetarum carminibus ad om-
C nem hominum memoriam illuſtrata eſt atque celebrata. Quòd ſi nos quoque tenui quodam ſermone conemur eadem ornare, ſecundi profectò hac in re videamur. Hæc igitur his de cauſis videtur nobis prætermittenda, quandoquidem meritam cõmendationem ſunt conſequuta. Quas verò res, vt rei dignitas poſtulat, poetarum nullus meritam è meritis hominibus laudis occaſionem nactus, adhuc celebrauit, eæque adeò obliuione conſepultæ penè ignorantur, eæ mihi videntur in me-
D moriam reuocandæ, vt & nos quantum in nobis ſitum erit, eas celebremus, & aliis noſtro quoque exemplo præeamus, vt carminibus cæteríſque commendationis generibus præclara illuſtrium illorum hominum facinora honeſtent atque celebrent. Illorum autem facinorum hoc fuerit primum: Iſtius regionis homines, parentes noſtri, Perſas, quum in Aſia latè dominarentur & Europam ad ſeruitutem penè compuliſſent, viriliter repreſſerunt: quorum & ę̨quum & neceſſariũ eſt virtutem primùm
E commendare. quæ vt è ſuis laudibus verè repręſententur, cõuertenda eſt animorum noſtrorum acies ad ea tempora, quum vniuerſa Aſia Perſarum imperio ſubiecta, tertio iam regi ſeruiebat: quorum primus eſt Cyrus, qui Perſas ciues ſuos ingenita animi magnitudine in libertatem vindicarat, dominóſque Medos in ſeruitutem redegerat, & reliquæ Aſiæ ad AEgyptum vſque imperitabat. Ipſius autem filius in AEgyptum & Libyam, quantum acceſſus ad eas oras patuit, imperium propagauit. Tertius verò Darius, pedeſtri pugna vſque ad Scythas imperii limites extendit, claſſe autem & mari & inſulis potit⁹ eſt, vt nemo illi prorſus aude-

a A rebus geſtis illorũ, qui variis reipubl. Athenienſis temporibus, pro patria fortiter pugnantes occubuerint. Altius autem repetito principio, antiquiorem ſtatum Athenienſiũ deſcribit, & illuſtriora cætera bella, quibus fuerant exagitati, perſequitur. Quæ quidẽ ex ipſis hiſtoriæ Græcæ au toribus ſunt petenda: nec videtur ad hoc noſtrum inſtitutũ pertinere, hæc ἱστορικὰ pertractare, quæ minimè faciunt ad principem ſermonem: tũ de iis quoque nos aliàs. Primùm igitur externa bella cum Perſis geſta commemorat, quæ peſtem perniciémque Græciæ vniuerſæ importatura videbãtur: tum ciuilia & inter ipſos Græcos aduerſus Athenięẽſes, & Athenienſium inter ſe bella recenſet: in quibus illorũ qui hic laudantur, virtus emicuerit, ad patriæ libertatẽ ſalutémque defendendam. Vide Annot.

c ἐπαινεῖν ...eungendũ ...to, deinde ...ndum, ἐν τῷ χρόνῳ ...μένην λέ... &c. hoc ...Videndum ...eſt an ali... bene lau... ſit. Lo... autem de il... tum exti... Aſia &c. d Videndum ...man quiſ... urus ſit q... o dignita... re poſſit: ...quam quæ ...itit. &c.

ret obſiſtere: omniũ verò mortaliũ mentes ſeruili formidine conſtrictæ ita tenebantur, vt multæ & numeroſæ & bellicoſæ nationes, Perſarum imperio, veluti ſub iugum adactæ, continerentur. Cauſatus autem Darius, & illius criminis ſpecie belli occaſionem captans, nos & Eretrienſes Sardibus inſidiari, quingenta hominum millia in naues induxit, nauéſque trecentas inſtruxit, huiúſque expeditionis Datim ducem dixit, cum ſeueriſſimis mandatis, Vti Eretrienſes & Athenienſes expugnaret, ſi ſuum ipſius caput ſaluum eſſe vellet. Ille, quum Eretriam nauibus perueniſſet, ad homines nimirum omnium Græcorum qui tunc viuebant, bellica virtute florentiſſimos, nec paucos, hos tamen intra triduum expugnauit. deinde omnem illorum regionem perluſtrauit, nequis elaberetur, hunc in modum. Ad fines enim agri Eretrienſis profecti illius milites, ex vna maris ora ad aliam diſſito interuallo, continuata ſerie iunctis inuicem manibus, vniuerſam regionem perluſtrarunt, vt regi poſſent dicere, neminem ex ipſorum manibus euaſiſſe. Eodem illo conſilio ex Eretria in Marathonem deſcenderunt, quaſi in facili ipſis eſſet, Athenienſes quoque ipſos in eiuſdem neceſſitatis anguſtias adductos, eodem iugo ſubactos exportare. Rebus ita geſtis, & miſeris Eretrienſibus in Perſarum manus ita ſubditis, nullus Græcorum ſuccurrit illis & Athenienſibus, præter Lacedæmonios. Illi ſequenti poſt pugnam die venerunt: alii verò omnes Græci conſternati, quum ſibi præclarè conſultum exiſtimarent, ſi ad eas neceſſitates ſaluti ſuæ prouiderent, quieuerunt. Ex his verò cuilibet attentius perpendenti perſpicuum eſſe poſſit, quanta virtute inſtructi eſſent illi qui barbarorum vim ad Marathonem ſuſtinuerunt, & vniuerſæ Aſiæ ſuperbiam iniecto ſupplicio repreſſerunt. qui primi de barbaris trophæa ſtatuerunt: præclaróque exemplo, quaſi duces, cæteris hominibus demonſtrarunt, minimè eſſe inexpugnabiles Perſarum vires: imò & omnem hominum multitudinẽ & omnes diuitiarum copias virtuti cedere. Ego igitur hos viros affirmo, non tantùm corporum noſtrorum patres eſſe, ſed & noſtræ libertatis, eorúmque omnium qui hanc continentem habitant. Græci enim quum in illud factum oculos coniicerent, poſterioribus quoque temporibus pugnas pro ſalute ſuſtinere haudquaquam dubitarunt, Marathoniæ huius pugnæ ſucceſſu edocti. Prima igitur præmia optima ratione illis debent conſecrari: ſecunda,

A ἀντίπαλον αὐτῷ μηδένα εἶναι. αἱ δὲ γνῶμαι δεδουλωμέναι ἁπάντων ἀνθρώπων ἦσαν. οὕτω πολλὰ καὶ μεγάλα καὶ μάχιμα γένη καταδεδουλωμένη ἦν ἡ Περσῶν ἀρχή. αἰτιασάμενος δὲ Δαρεῖος ἡμᾶς τε καὶ Ἐρετριέας, Σάρδεσιν ἐπιβουλεῦσαι προφασιζόμενος, πέμψας μυριάδας μὲν πεντήκοντα ἔν τε πλοίοις καὶ ναυσί, ναῦς δὲ τριακοσίας, Δᾶτιν δὲ ἄρχοντα, εἶπεν ἥκειν ἄγοντα Ἐρετριέας καὶ Ἀθηναίους, εἰ βούλοιτο τὴν ἑαυτοῦ κε-

B φαλὴν ἔχειν. ὁ δὲ πλεύσας εἰς Ἐρέτριαν ἐπ' ἄνδρας οἳ τῶν τότε Ἑλλήνων ἐν τοῖς εὐδοκιμωτάτοις ἦσαν τὰ πρὸς τὸν πόλεμον, καὶ οὐκ ὀλίγοι, τούτους ἐχειρώσατο μὲν ἐν τρισὶν ἡμέραις· διηρευνήσατο δὲ αὐτῶν πᾶσαν τὴν χώραν, ἵνα μηδεὶς ἀποφύγοι, τοιούτῳ τρόπῳ· ἐπὶ τὰ ὅρια ἐλθόντες τῆς Ἐρετρικῆς οἱ στρατιῶται αὐτοῦ, ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν διαστάντες, συνάψαντες τὰς χεῖρας, διῆλθον ἅπασαν τὴν χώραν, ἵν' ἔ-

C χοιεν τῷ βασιλεῖ εἰπεῖν ὅτι οὐδεὶς σφᾶς ἀποπεφευγὼς εἴη. τῇ δ' αὐτῇ διανοίᾳ κατηγάγοντο ἐξ Ἐρετρίας εἰς Μαραθῶνα, ὡς ἕτοιμον σφίσιν ὂν, καὶ Ἀθηναίους ἐν τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἀνάγκῃ ζεύξαντας Ἐρετριεῦσιν, ἄγειν. τούτων δὲ, τῶν μὲν, πραχθέντων, τῶν δ' ἐπιχειρουμένων, οὔτ' Ἐρετριεῦσιν ἐβοήθησεν Ἑλλήνων οὐδεὶς, οὔτε Ἀθηναίοις, πλὴν Λακεδαιμονίων. οὗτοι δὲ τῇ ὑστεραίᾳ τῆς μάχης ἀφίκοντο· οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἐκπεπληγμένοι, ἀγαπῶντες τὴν ἐν τῷ

D παρόντι σωτηρίαν, ἡσυχίαν ἦγον. ἐν τούτῳ δὴ ἄν τις γενόμενος γνοίη οἷοι ἄρα ἐτύγχανον ὄντες τὴν ἀρετὴν οἱ Μαραθῶνι δεξάμενοι τὴν τῶν βαρβάρων δύναμιν, καὶ κολασάμενοι τὴν ὑπερηφανίαν ὅλης τῆς Ἀσίας· καὶ πρῶτοι στήσαντες τρόπαια τῶν βαρβάρων ἡγεμόνες καὶ διδάσκαλοι τοῖς ἄλλοις γενόμενοι ὅτι οὐκ ἄμαχος εἴη ἡ Περσῶν δύναμις, ἀλλὰ πᾶν πλῆθος καὶ πᾶς πλοῦτος ἀρετῇ ὑπείκει. ἐγὼ μὲν οὖν ἐκείνους τοὺς ἄν-

E δρας φημὶ οὐ μόνον τῶν σωμάτων τῶν ἡμετέρων πατέρας εἶναι, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς τε ἡμετέρας καὶ ξυμπάντων τῶν ἐν τῇδε τῇ ἠπείρῳ. εἰς ἐκεῖνο γὰρ τὸ ἔργον ἀποβλέψαντες καὶ τὰς ὑστέρας μάχας ἐτόλμησαν διακινδυνεύειν οἱ Ἕλληνες ὑπὲρ τῆς σωτηρίας, μαθηταὶ τῶν Μαραθῶνι γενόμενοι. τὰ μὲν οὖν ἀριστεῖα τῷ λόγῳ ἐκείνοις ἀναθετέον, τὰ δὲ δευτερεῖα, τοῖς περὶ

Σαλαμῖ-

A Σαλαμῖνα καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ναυμαχήσασι καὶ νικήσασι. καὶ γὰρ τούτων τῶν ἀνδρῶν πολλὰ μὲν ἄν τις ἔχοι διελθεῖν, καὶ οἷα ἐπιόντα ὑπέμειναν κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ ὡς ἠμύναντο ταῦτα. ὃ δέ μοι δοκεῖ καὶ ἐκείνων κάλλιστον εἶναι, τούτου μνησθήσομαι, ὅτι τὸ ἑξῆς ἔργον τοῖς Μαραθῶνι διεπράξαντο. οἱ μὲν γὰρ Μαραθῶνι τοσοῦτον μόνον ἐπεδείξαντο τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι κατὰ γῆν οἷόν τε ἀμύνασθαι τοὺς

B βαρβάρους ὀλίγοις πολλούς· ναυσὶ δὲ ἔτι ἦν ἄδηλον. καὶ δόξαν εἶχον Πέρσαι ἄμαχοι εἶναι κατὰ θάλατταν, καὶ πλήθει καὶ πλούτῳ, καὶ τέχνῃ καὶ ῥώμῃ. τοῦτο δὴ ἄξιον ἐπαινεῖν τῶν ἀνδρῶν τῶν τότε ναυμαχησάντων, ὅτι τὸν ἐχόμενον φόβον διέλυσαν τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἔπαυσαν φοβουμένους πλῆθος νεῶν τε καὶ ἀνδρῶν. ὑπ' ἀμφοτέρων δὴ ξυμβαίνει, τῶν τε Μαραθῶνι μαχεσαμένων καὶ τῶν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχησάν-

C των παιδευθῆναι τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ὑπὸ μὲν τῶν, κατὰ γῆν, ὑπὸ δὲ τῶν, κατὰ θάλατταν, μαθόντας καὶ ἐθισθέντας μὴ φοβεῖσθαι τοὺς βαρβάρους. τρίτον δὲ λέγω τὸ ἐν Πλαταιαῖς ἔργον καὶ ἀριθμῷ καὶ ἀρετῇ γενέσθαι τῆς Ἑλληνικῆς σωτηρίας, κοινὸν ἤδη τοῦτο Λακεδαιμονίων τε καὶ Ἀθηναίων. τὸ μὲν οὖν μέγιστον καὶ χαλεπώτατον οὗτοι πάντες ἤμυναν, καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀρετὴν νῦν τε ὑφ' ἡμῶν ἐγκωμιάζονται, καὶ

D εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ὑπὸ τῶν ὕστερον. μετὰ δὲ τοῦτο, πολλαὶ μὲν πόλεις τῶν Ἑλλήνων ἔτι ἦσαν μετὰ τοῦ βαρβάρου, αὐτὸς δὲ ἠγγέλλετο βασιλεὺς διανοεῖσθαι ὡς ἐπιχειρήσων πάλιν ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας. δίκαιον δὴ καὶ τούτων ἡμᾶς ἐπιμνησθῆναι, οἳ τοῖς τῶν προτέρων ἔργοις τέλος τῆς σωτηρίας ἐπέθεσαν, ἀνακαθηράμενοι καὶ ἐξελάσαντες πᾶν τὸ βάρβαρον ἐκ τῆς θαλάττης. ἦσαν δὲ οὗτοι οἵ τε ἐπ' Εὐρυμέδοντι

E ναυμαχήσαντες, καὶ οἱ εἰς Κύπρον στρατεύσαντες, καὶ οἱ εἰς Αἴγυπτον πλεύσαντες, καὶ ἄλλοσε πολλαχόσε· ὧν χρὴ μεμνῆσθαι, καὶ χάριν αὐτοῖς εἰδέναι ὅτι βασιλέα ἐποίησαν, δείσαντα, τῇ ἑαυτοῦ σωτηρίᾳ τὸν νοῦν προσέχειν, ἀλλὰ μὴ τῇ τῶν Ἑλλήνων ἐπιβουλεύειν φθορᾷ. καὶ οὗτος μὲν δὴ πάσῃ τῇ πόλει διηντλήθη ὁ πόλεμος, ὑπὲρ

iis qui ad Salaminem & Artemiſium, pugnam naualem commiſerunt, & victoriam reportarunt. Multa ſiquidem præclarè ab illis viris geſta poſſet quis cõmemorare, & quantos caſus ſuſtinuerũt & mari & terra, quámq; forti animo eos propulſarũt. Illud verò quod omniũ quæ geſſerunt, pulcherrimum videtur, cõmemorabo: eos ab eo quod ad Marathonem geſtum eſt, facinus ſecundum edidiſſe. Illi ſiquidẽ qui ad Marathonem pugnarũt, Gręcis oſtẽderant fieri poſſe vt terreſtri pugna pauci Græci multos barbaros depellerent: adhuc autem incertum erat quid Græci poſſent nauali prælio: & exiſtimabãtur Perſæ inexpugnabiles eſſe mari, & pugnantium numero, & diuitiarum vbertate, & arte, & robore. Hoc itaque laude dignum agnoſcendum eſt in his hominibus qui eam naualem pugnã commiſerunt, quòd mordicus hærentem Græcorum animis metum auulſerunt atque diſſiparunt, ab illóque timore eos liberarunt, ne nauium & hominum multitudinem pertimeſcerent. Vtroque autem, Marathoniæ nimirum & Salaminiæ pugnæ ſucceſſu, euenit vt alii Græcorum inſtituerentur, & mari quidem & terra (quum hæc quidem mari, illa terra fuerit geſta) diſcerent atque aſſueſcerent, barbaros minimè reformidare. Tertium dico ad Platæas facinus geſtum, & numero & virtute, Græcæ conſeruationis cauſam extitiſſe. Commune verò id iam eſt Lacedæmoniis & Athenienſibus. maximum verò & difficillimum facinus hi omnes geſſerunt, & ob eam virtutem nunc à nobis commendantur, & in futurum tempus apud poſteros prædicabuntur. Poſt hoc autem multę Græcorum ciuitates adhuc cum barbaro faciebant, & rurſus certis nuntiis referebatur, Regem de Gręcis denuo adoriendis cogitare. AEquum autem eſt & hos commemorare, qui ſuperiorum facinoribus pręclarum ſalutis finem impoſuerunt, omni barbarorum peſte è mari planè exterminata atque expurgata. hi autem fuerunt qui ad Eurymedontem claſſe pugnarunt, & qui in Cyprum ſuſceperunt expeditionem, & in AEgyptum nauigarunt, & pleriſque aliis locis: quę in memoriam ſunt reuocanda, & his gratia habenda qui effecerunt vt Rex de ſua ſalute deinceps ſolicitus, non de inſidiis ad Gręcos perdendos ſtruendis, ſed de ſeipſo conſeruando iniret rationem. Atque ciuitatis noſtrę ope & beneficio omne exhauſtum eſt bellum, & ſui ipſorum & reliquorum hominum, cum qui-

bus communis erat eiuſdem linguę vſus, aduerſus barbaros. Conſtituta hunc in modum pace, quum noſtra hæc ciuitas in maximo eſſet honore, id ei obuenit, quod è cæteris hominibus in eos qui rem feliciter gerunt incidere ſolet. primùm quidem æmulatio, ex æmulatione inuidia, quæ noſtram hanc ciuitatem, inuitam quidem atque reluctantem, luctuoſo aduerſus cæteros Græcos implicuit bello. Poſt hæc igitur inflammato bello, pugnam commiſerunt ad Tanagram, pro Bœotorum libertate aduerſus Lacedæmonios dimicantes. quum autem hîc æquo Marte res geſta eſſet, vltimum opus controuerſiam diiudicauit. quidam enim diſceſſerunt, Bœotis relictis, quibus opem ferebant: noſtri autem quum tertio die in OEnophytis victoriam reportaſſent, iniuſtè fugientes iuſtè reuocarunt. Hi ſcilicet primi poſt Perſicum bellum, Græcis iam pro libertate opem ferentes, quũ viri ſtrenui extitiſſent, eóſque quibus opem ferebãt liberaſſent, in hoc monumẽto collocati ſunt primi, ciuitatis mandato. Poſt hæc verò, quum varium multipléxque bellum geſtum eſſet, & omnes Græci expeditionem ſuſcepiſſent, & regionem vaſtaſſent, indebitámque gratiã ciuitati retuliſſent: illos quum maiores noſtri nauali pugna ſuperaſſent, & Lacedæmonios ipſorum duces in hac clade intercepiſſent, erat quidem in ipſorum poteſtate eos delere internecione: pepercerunt tamen, & iniuriam condonarunt, & pacem fecerunt: rati quidem hactenus licere cum eiuſdem gentis hominibus bellum gerere vt victoriam adipiſcantur, non verò ad priuatam ciuitatis iram atque vindictam, communem Græcorum ſtatum perdere: cum barbaris contrà, ad internecionem vſque. Quocirca conſentaneum eſt vt hos viros canamus, qui hoc bello præclarè obito, hîc iacent: qui omnem eorum dubitationem ademerunt, qui ambigunt an alii quidam Græcorum fuerint Athenienſibus præſtãtiores in priori aduerſus barbaros bello: vt quidem qui contrà ſentiat, nihil planè ſentiat. Hi enim hîc, quum Græcia variis ſeditionibus conflictaretur, è belli diſcrimine ſuperſtites, redactis in ſuam poteſtatem cæterorum Græcorum ducibus, cum quibus communiter barbaros ſuperarant, hos priuatim vincentes, demonſtrarunt quidnam ipſi valerẽt. Tertiũ verò bellũ poſt hanc pacem, & inſperatum & graue fuit, in quo multi & boni viri mortui hîc iacent. quum enim in Sicilia pro

A ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ὁμοφώνων πρὸς τοὺς βαρβάρους. εἰρήνης δὲ γενομένης, καὶ τῆς πόλεως τιμωμένης, ἦλθεν ἐπ' αὐτήν, ὃ δὴ φιλεῖ ἐκ τῶν ἀνθρώπων τοῖς εὖ πράττουσι προσπίπτειν, πρῶτον μὲν, ζῆλος, ἀπὸ ζήλου δὲ, φθόνος. ὃ καὶ τήνδε τὴν πόλιν ἄκουσαν ἐν πολέμῳ τοῖς Ἕλλησι κατέστησε. μετὰ δὲ τοῦτο γενομένου πολέμου, συνέβαλον μὲν ἐν Τανάγρᾳ, ὑπὲρ τῆς Βοιωτῶν ἐλευθερίας Λακεδαιμονίοις B μαχόμενοι· ἀμφισβητησίμου δὲ τῆς μάχης γενομένης, διέκρινε τὸ ὕστερον ἔργον. οἱ μὲν γὰρ ᾤχοντο ἀπιόντες, καταλιπόντες Βοιωτοὺς, οἷς ἐβοήθουν· οἱ δ' ἡμέτεροι, τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐν Οἰνοφύτοις νικήσαντες, τοὺς ἀδίκως φεύγοντας, δικαίως κατήγαγον. οὗτοι δὴ πρῶτοι μετὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον, Ἕλλησιν ἤδη ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας βοηθοῦντες πρὸς Ἕλληνας, ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι, καὶ ἐλευθερώσαντες οἷς C ἐβοήθουν, ἐν τῷδε τῷ μνήματι τιμηθέντες ὑπὸ τῆς πόλεως πρῶτοι ἐτέθησαν. μετὰ δὲ ταῦτα, πολλοῦ πολέμου γενομένου, καὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἐπιστρατευσάντων, καὶ τεμόντων τὴν χώραν, καὶ ἀναξίαν χάριν ἐκτινόντων τῇ πόλει, νικήσαντες αὐτοὺς ναυμαχίᾳ οἱ ἡμέτεροι, καὶ λαβόντες αὐτῶν τοὺς ἡγεμόνας Λακεδαιμονίους ἐν τῇ Σφαγίᾳ, ἐξὸν αὐτοῖς διαφθεῖραι, ἐφείσαντο, καὶ ἀπέδοσαν, καὶ εἰρήνην ἐποιήσαντο· ἡγούμενοι πρὸς μὲν τὸ D ὁμόφυλον μέχρι νίκης δεῖν πολεμεῖν, καὶ μὴ δι' ὀργὴν ἰδίαν πόλεως, τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων διολλύναι· πρὸς δὲ τοὺς βαρβάρους, μέχρι διαφθορᾶς. τούτους δὴ ἄξιον ἐπαινέσαι τοὺς ἄνδρας, οἳ τοῦτον τὸν πόλεμον πολεμήσαντες, ἐνθάδε κεῖνται, ὅτι ἐπέδειξαν, εἴ τις ἄρα ἠμφισβήτει, ὡς ἐν τῷ προτέρῳ πολέμῳ τῷ πρὸς τοὺς βαρβάρους ἄλλοι τινὲς εἶεν ἀμείνους Ἀθηναίων, ὅτι οὐκ ἀληθῆ E ἀμφισβητοῖεν. οὗτοι γὰρ ἐνταῦθα ἔδειξαν, στασιασάσης τῆς Ἑλλάδος περιγενόμενοι τῷ πολέμῳ, τοὺς προεστῶτας τῶν ἄλλων Ἑλλήνων χειρωσάμενοι, μεθ' ὧν τότε τοὺς βαρβάρους ἐνίκων κοινῇ, τούτους νικῶντες ἰδίᾳ. τρίτος δὲ πόλεμος μετὰ ταύτην τὴν εἰρήνην ἀνέλπιστός τε καὶ δεινὸς ἐγένετο· ἐν ᾧ πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ τελευτήσαντες, ἐνθάδε κεῖνται. πολλοὶ μὲν ἀμφὶ Σικελίαν πλεῖστα τρόπαια στήσαντες, ὑπὲρ

τῆς Λεοντίνων ἐλευθερίας, οἷς βοηθοῦντες διὰ τοὺς ὅρκους, ἔπλευσαν εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους. διὰ δὲ μῆκος τοῦ πλοῦ εἰς ἀπορίαν τῆς πόλεως καταστάσης, καὶ οὐ δυναμένης αὐτοῖς ὑπηρετεῖν, τούτῳ ἀπειπόντες ἐδυστύχησαν. ὧν οἱ ἐχθροὶ καὶ προσπολεμήσαντες πλείω ἔπαινον ἔχουσι σωφροσύνης καὶ ἀρετῆς, ἢ τῶν ἄλλων οἱ φίλοι· πολλοὶ δ' ἐν ταῖς ναυμαχίαις ταῖς καθ' Ἑλλήσποντον, μιᾷ μὲν ἡμέρᾳ πάσας τὰς τῶν πολεμίων ἑλόντες ναῦς, πολλὰς δὲ καὶ ἄλλας νικήσαντες. ὃ δ' εἶπον δεινὸν καὶ ἀνέλπιστον τοῦ πολέμου γενέσθαι, τόδε λέγω, τὸ εἰς τοσοῦτον φιλονεικίας ἐλθεῖν πρὸς τὴν πόλιν τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ὥστε τολμῆσαι τῷ ἐχθίστῳ ἐπικηρυκεύσασθαι βασιλεῖ, ὃν κοινῇ ἐξέβαλον μεθ' ἡμῶν, ἰδίᾳ τοῦτον πάλιν ἐπάγεσθαι βάρβαρον ἐφ' Ἕλληνας, καὶ συναθροῖσαι ἐπὶ τὴν πόλιν πάντας Ἕλληνάς τε καὶ βαρβάρους. οὗ δὴ καὶ ἐκφανὴς ἐγένετο ἡ τῆς πόλεως ῥώμη τε καὶ ἀρετή. οἰομένων γὰρ ἤδη αὐτὴν καταπεπολεμῆσθαι, καὶ ἀπειλημμένων ἐν Μυτιλήνῃ τῶν νεῶν, βοηθήσαντες ἑξήκοντα ναυσίν, αὐτοὶ ἐμβάντες εἰς τὰς ναῦς, καὶ ἄνδρες γενόμενοι ὁμολογουμένως ἄριστοι, νικήσαντες μὲν τοὺς πολεμίους, λυσάμενοι δὲ τοὺς φιλίους, ἀναξίου τύχης τυχόντες, οὐκ ἀναιρεθέντες ἐκ τῆς θαλάττης, κεῖνται ἐνθάδε. ὧν χρὴ ἀεὶ μεμνῆσθαί τε καὶ ἐπαινεῖν. τῇ μὲν γὰρ ἐκείνων ἀρετῇ ἐνικήσαμεν οὐ μόνον τὴν τότε ναυμαχίαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄλλον πόλεμον. δόξαν γὰρ δι' αὐτοὺς ἡ πόλις ἔσχε, μήποτ' ἂν καταπολεμηθῆναι μηδ' ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων. καὶ ἀληθῆ ἔδοξε. τῇ δὲ ἡμετέρᾳ αὐτῶν διαφορᾷ ἐκρατήθημεν, οὐχ ὑπὸ τῶν ἄλλων. ἀήττητοι γὰρ ἔτι καὶ νῦν ὑπό γε ἐκείνων ἐσμέν· ἡμεῖς δὲ αὐτοὶ ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ ἐνικήσαμεν, καὶ ἡττήθημεν. μετὰ δὲ ταῦτα ἡσυχίας γενομένης, καὶ εἰρήνης πρὸς τοὺς ἄλλους, ὁ οἰκεῖος ἡμῖν πόλεμος οὕτως ἐπολεμήθη, ὥστε εἴπερ εἱμαρμένον εἴη ἀνθρώποις στασιάσαι, μὴ ἂν ἄλλως εὔξασθαι μηδένα πόλιν ἑαυτοῦ νοσῆσαι. ἔκ τε γὰρ τοῦ Πειραιέως καὶ τοῦ ἄστεος ὡς ἀσμένως καὶ οἰκείως ἀλλήλοις συνέμιξαν οἱ πολῖται, καὶ παρ' ἐλπίδα τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι, τόν τε πρὸς τοὺς ἐν Ἐλευσῖνι πόλεμον ὡς μετρίως ἔθεν-

A Leontinorum libertate plurima trophæa ſtatuiſſent, quibus de iureiurando opem ferentes, ad ea loca nauigarant: & propter nauigationem diuturniorem, ciuitas rerum penuria premeretur, nec poſſet tamen ſuis peregrè agentibus ſuccurrere: auxilio negato res non ſatis proſperè geſta eſt. quorum hoſtes aperto Marte infeſti, maiorem moderationis & virtutis laudem quàm ipſi amici, reportarunt. Multi præterea nauali per Helleſpontum bello, omnes hoſtium naues intra vnum diem ceperunt, plurimáſque
B alias ſuperarunt. Bellum verò inſperatum & graue idcirco vocaui: quia [præter fidē eſſe videbatur] reliquos Græcos tanto contentionis odio inflammari aduerſus noſtram ciuitatem, vt infenſiſſimum nobis regem, quem communiter nobiſcum expulerant, rurſus per legatos ad bellum contra Græcos gerendum impellere conarentur, omnéſque Græcos & barbaros aduerſus hanc ciuitatem conflare. qua in re ciuitatis & robur & virtus maximè emicuit. quum enim ciuitatem
C iam expugnatam eſſe arbitrarentur, & naues ad Mitylenen interceptæ eſſent, auxilii ſexaginta nauibus ferendi conſilio, quum ipſi naues conſcendiſſent, optimi viri haud dubiè extiterunt, hoſtibúſque ſuperatis, liberatíſque amicis, indignam fortunam conſequuti, non quidem à mari abſorpti, hîc iacent: quorum & memoria & laus debet eſſe ſempiterna. Illorum enim virtute, non naualem tantùm victoriam illam, ſed aliorum quoque bellorum retulimus. etenim illorum beneficio
D tantam eſt noſtra ciuitas gloriam conſequuta, vt nunquam expugnari poſſe, nec ab omnibus quidem hominibus, crederetur. & ſanè id verum eſſe compertum fuit. neque enim aliorum viribus, ſed noſtris diſſidiis oppreſſi ſumus. nam quod ad illos quidem attinet, ad hunc vſque diem inuicti perſtamus: at noſipſi noſipſos & vicimus, & noſtris viribus cecidimus. Poſt hæc igitur quum ab externo hoſte pax & quies eſſet, tum verò domeſticum inter nos bellum exarſit, & ita quidem geſtum eſt, vt ſi fato decretum eſſet ho-
E minibus vt ſeditionibus conflictarentur, nemo videatur aliter optaturus patriam ſuam ſeditionibus laborare. Nam ex Piræo & vrbe ipſa quàm benignè & familiariter inter ſe ciues conflixerunt, & præter etiam cæterorum Græcorum expectationem, bellum aduerſus eos qui Eleuſine erant, quàm moderatè depoſuerunt!

Horum profectò omnium nulla alia eſt cauſa, præter verã generis communitatẽ, quæ non verbo, ſed reipſa firmam germanóque fœdere conſentientem amicitiam ſanciuit atque firmauit.

Oportet etiam eorum qui in hoc ciuili bello mutuis vulneribus cõciderunt, memoriam colere, & quãtum poſſumus illorum manes reconciliare precationibus & ſacrificiis, quibus & ipſi cum iis qui vicerunt accenſeantur, quandoquidem & nos reconciliati ſumus. non enim vel malitia vel odio, ſed infelicitate quadam, manus inter ſe conſeruerunt. Horum verò teſtes ſumus ipſi ſuperſtites. quum enim generis communitate cum illis coniungamur, mutuò veniam damus earum rerum quas & geſſimus & paſſi ſumus. Pòſt autem, quum vniuerſa quædam & integra pax nobis extitiſſet, & plena quiete ciuitas frueretur, barbaris quidem ignoſcebat, quòd quum ab ipſa magna incommoda accepiſſent, de rependenda tamen iniuria parcius conatum adhiberent: Græcis autem indignabatur, quòd accepto ab ipſa beneficio non parem gratiam referrent, aſcitis in ſocietatem barbaris, & direptis iis nauibus quibus fuerant ſeruati ipſi, & dirutis mœnibus, quorũ obtentu impedieramus nos ne ipſorum mœnia collaberentur. Quum autem ciuitas in ea eſſet ſententia, vti ne amplius Græcorum libertatem & à barbarorum & à ciuili etiam vi tueretur, in eo erat ſtatu. Quocirca hæc nobis agitantibus, rati Lacedæmonii nos libertatis vindices concidiſſe, ſuúmque adeò iam opus in eo verſari vt alios Gręcos in ſeruitutem redigerent, hæc agebant. Quid multis opus eſt? neque enim vetera neque multis retrò ſeculis geſta commemorarem, quæ deinceps ſequuntur. Nos etenim nouimus, conſternatos Græcorum primos, Argiuos & Bœotos & Corinthios, huius ciuitatis auxilium implorauiſſe: & quod omnium eſt diuiniſſimum, Regem in tantas rerum difficultates fuiſſe coniectum, vt non aliunde quàm ex hac ciuitate ſalutem ſperaret, quam tamen omnibus viribus perdere conatus fuerat. Nimirum ſiquis iuſtè ciuitatem velit accuſare, hanc vnam accuſationis veram cauſam comperiet, quòd nimia quadam miſericordia afficiatur, & calamitate afflictum colat atque ſubleuet. Ad hoc videlicet tempus nõ potuit in eo conſtanter perſeuerare, quod ſibi fore operæpretium exiſtimarat, Ne cuiquam illorum à quibus iniuriam accepiſſet ipſa, opem laboranti ferret: ſed precibus afflictorum flexa eſt atque ſuccubuit, opémque tulit. Græcos itaque

A το. καὶ τούτων ἁπάντων οὐδὲν ἄλλ' αἴτιον, ἢ ἡ τῷ ὄντι ξυγγένεια, φιλίαν βέβαιον καὶ ὁμόφυλον οὐ λόγῳ ἀλλ' ἔργῳ παρεχομένη.

Χρὴ δὲ καὶ τῶν ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ τελευτησάντων ὑπ' ἀλλήλων μνείαν ἔχειν, καὶ διαλλάττειν αὐτοὺς ᾧ δυνάμεθα, εὐχαῖς καὶ θυσίαις ἐν τοῖς τοιοῖσδε τοῖς κρατοῦσιν αὐτῶν εὐχομένους, ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς διηλλάγμεθα. οὐ γὰρ κακίᾳ ἀλλήλων ἥψαν-
B το, οὐδ' ἔχθρᾳ, ἀλλὰ δυστυχίᾳ. μάρτυρες δὲ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐσμὲν τούτων, οἱ ζῶντες. οἱ αὐτοὶ γὰρ ὄντες ἐκείνοις γένει, συγγνώμην ἀλλήλοις ἔχομεν ὧν τ' ἐποιήσαμεν, ὧν τ' ἐπάθομεν. μετὰ δὲ τοῦτο παντελοῦς εἰρήνης ἡμῖν γενομένης, ἡσυχίαν ἦγεν ἡ πόλις, τοῖς μὲν βαρβάροις συγγιγνώσκουσα, ὅτι παθόντες ὑπ' αὐτῆς κακῶς ἱκανῶς, οὐκ ἐνδεῶς ἠμύνοντο· τοῖς δὲ Ἕλλησιν ἀγανακτοῦσα, μεμνημένη ὡς εὖ παθόντες ὑπ' αὐτῆς, οἵαν
C χάριν ἀπέδοσαν, κοινωσάμενοι τοῖς βαρβάροις, τάς τε ναῦς περιελόμενοι, αἵ ποτ' ἐκείνους ἔσωσαν, καὶ τείχη καθελόντες, ἀνθ' ὧν ἡμεῖς τἀκείνων ἐκωλύσαμεν πεσεῖν. διανοουμένη δὲ ἡ πόλις μὴ ἂν ἔτι ἀμῦναι μήτε Ἕλλησι πρὸς ἀλλήλων δουλουμένοις, μήτε ὑπὸ βαρβάρων, οὕτως ᾤκει. ἡμῶν οὖν ἐν τοιαύτῃ διανοίᾳ ὄντων, ἡγησάμενοι Λακεδαιμόνιοι τοὺς μὲν τῆς ἐλευθερίας ἐπικούρους πεπτωκέναι ἡμᾶς, σφέτερον δὲ ἤδη ἔργον εἶναι καταδουλοῦσθαι τοὺς ἄλλους, ταῦτ'
D ἔπραττον. καὶ μηκύνειν μὲν τί δεῖ; οὐ γὰρ πάλαι οὐδὲ πολλῶν ἀνθρώπων γεγονότα λέγοιμ' ἂν τὰ μετὰ ταῦτα. αὐτοὶ γὰρ ἴσμεν ὡς ἐκπεπληγμένοι ἀφίκοντο εἰς χρείαν τῆς πόλεως τῶν τε Ἑλλήνων οἱ πρῶτοι, Ἀργεῖοι, καὶ Βοιωτοὶ, καὶ Κορίνθιοι· καὶ τό γε θειότατον πάντων, τὸ καὶ βασιλέα εἰς τοῦτο ἀπορίας ἀφικέσθαι, ὥστε περιστῆναι αὐτῷ μηδαμόθεν ἄλλοθεν τὴν σωτηρίαν γενέσθαι ἀλλ' ἢ ἐκ ταύτης τῆς πόλεως, ἣν προθύ-
E μως ἀπώλλυ. καὶ δὴ καὶ εἴ τις βούλοιτο τῆς πόλεως κατηγορῆσαι δικαίως, τοῦτ' ἂν μόνον λέγων ὀρθῶς ἂν κατηγοροῖ, ὡς ἀεὶ λίαν φιλοικτίρμων ἐστὶ, καὶ τοῦ ἥττονος θεραπίς. καὶ δὴ καὶ ἐν τῷ τότε χρόνῳ οὐχ οἵα τε ἐγένετο καρτερῆσαι, οὐδὲ διαφυλάξαι ἃ ἐδέδοκτο αὐτῇ, τὸ μηδενὶ δουλουμένῳ βοηθεῖν τῶν σφᾶς ἀδικησάντων· ἀλλὰ ἐκάμφθη,

καὶ ἐβοήθησε, καὶ τοὺς μὲν Ἕλληνας αὐτὴ βοηθήσασα ἀπελύσατο δουλείας, ὥστ' ἐλευθέρους εἶναι, μέχρις οὗ πάλιν αὐτοὶ αὑτοὺς κατεδουλώσαντο. βασιλεῖ δὲ αὐτὴ μὲν οὐκ ἐτόλμησε βοηθῆσαι, αἰσχυνομένη τὰ τρόπαια τά τε Μαραθῶνι καὶ Σαλαμῖνι καὶ Πλαταιαῖς. φυγάδας δὲ καὶ ἐθελοντὰς ἐάσασα μόνον βοηθῆσαι, ὁμολογουμένως ἔσωσε. τειχισαμένη δὲ καὶ ναυπηγησαμένη, ἐκδεξαμένη τὸν πόλεμον, ἐπειδὴ ἠναγκάσθη πολεμεῖν, ὑπὲρ Παρίων ἐπολέμει Λακεδαιμονίοις. φοβηθεὶς δὲ βασιλεὺς τὴν πόλιν, ἐπειδὴ ἑώρα Λακεδαιμονίους τῷ κατὰ θάλατταν πολέμῳ ἀπαγορεύοντας, ἀποστῆναι βουλόμενος ἐξῄτει τοὺς Ἕλληνας τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ (οὕσπερ πρότερον Λακεδαιμόνιοι αὐτῷ ἐξέδοσαν, εἰ μέλλοι συμμαχήσειν ἡμῖν τε καὶ τοῖς ἄλλοις συμμάχοις) ἡγούμενος οὐκ ἐθελήσειν, ἵν' αὐτῷ πρόφασις εἴη τῆς ἀποστάσεως. καὶ τῶν μὲν ἄλλων συμμάχων ἐψεύσθη (ἠθέλησαν γὰρ αὐτῷ ἐκδιδόναι, καὶ ξυνέθεντο καὶ ὤμοσαν, Κορίνθιοι, καὶ Ἀργεῖοι, καὶ Βοιωτοὶ, καὶ ἄλλοι σύμμαχοι, εἰ μέλλοι χρήματα παρέξειν, ἐκδώσειν τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ Ἕλληνας) μόνοι δὲ ἡμεῖς οὐκ ἐτολμήσαμεν οὔτε ἐκδοῦναι, οὔτε ὀμόσαι. οὕτω δή τοι τό γε τῆς πόλεως γενναῖον καὶ ἐλεύθερον, βέβαιόν τε καὶ ὑγιές ἐστι, καὶ φύσει μισοβάρβαρον, διὰ τὸ εἰλικρινῶς εἶναι Ἕλληνες καὶ ἀμιγεῖς βαρβάρων. οὐ γὰρ Πέλοπες, οὐδὲ Κάδμοι, οὐδὲ Αἴγυπτοί τε καὶ Δαναοὶ, οὐδὲ ἄλλοι πολλοὶ, φύσει μὲν βάρβαροι ὄντες, νόμῳ δὲ Ἕλληνες, συνοικοῦσιν ἡμῖν, ἀλλ' αὐτοὶ Ἕλληνες, οὐ μιξοβάρβαροι, οἰκοῦμεν. ὅθεν καθαρὸν τὸ μῖσος ἐντέτηκε τῇ πόλει τῆς ἀλλοτρίας φύσεως. ὅμως δ' οὖν ἐμονώθημεν πάλιν, διὰ τὸ μὴ ἐθέλειν αἰσχρὸν καὶ ἀνόσιον ἔργον ἐργάσασθαι, Ἕλληνας βαρβάροις ἐκδόντες. ἐλθόντες δ' εἰς ταὐτὰ ἐξ ὧν καὶ τὸ πρότερον κατεπολεμήθημεν, σὺν θεῷ ἄμεινον ἢ τότε ἐθέμεθα τὸν πόλεμον. καὶ γὰρ ναῦς καὶ τείχη ἔχοντες, καὶ τὰς ἡμετέρας αὐτῶν ἀποικίας, ἀπηλλάγημεν τοῦ πολέμου. οὕτως ἀγαπητῶς ἀπηλλάττοντο καὶ οἱ πολέμιοι. ἀνδρῶν μέντοι ἀγαθῶν καὶ ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ ἐστερήθημεν, τῶν τε ἐν Κορίνθῳ χρησαμένων δυσχωρίᾳ, καὶ ἐν Λεχαίῳ προδοσίᾳ. ἀγαθοὶ

A ipſa ſuo iuuit auxilio, & in libertatem vindicauit, ita vt liberi perſtiterint, donec ipſi ſeipſos in nouam ſeruitutem reiicerent. Regi autem ipſa non auſa eſt ciuitas opem ferre, quòd trophæa quæ ad Marathonē & Salaminem & Platæas erecta fuerant, reuereretur: quum autem ſineret fugitiuos & volones opem ferre, hauddubiè regem conſeruauit. Mœnibus verò ſtructis, & nauibus compactis, bellóque ſuſcepto, poſtquam coacta eſt bellum gere-
B re, pro Pariis aduerſus Lacedæmonios geſſit bellum. Rex autem quum ciuitatem noſtram metueret, videretque Lacedæmonios maritimo bello renuntiare, velletq; ipſe deficere, expopoſcit Græcos qui erant in mediterranea regione (quos antea Lacedæmonii in ipſius poteſtatē condonarant, ſi vires nobiſcum & cum cæteris ſociis coniuncturus ipſe eſſet) ratus quidem futurum vt hoc nollemus, cámque adeò defectionis cauſam prætexens. ſed ab aliis ſociis deluſus eſt: (vltro enim eos quos ipſe expoſcebat, condonare vo-
C luerunt, & aſſenſerūt adhibito iureiurando, Corinthii, Argiui, Bœoti, & alii ſocii, dummodo pecunias dare vellet, ſe Græcos qui in mediterranea regione habitarent, condonaturos in illius poteſtatem) nos ſoli neque ad condonandos illos, neque ad præſtandum hac de re iuſiurandum potuimus adduci. Ita videlicet viguit ciuitatis noſtræ granditas atque celſitudo generoſa, libera, conſtans, integra, & naturæ quodam impetu barbarorum inimica, quòd è germanis ſit genuiníſque Græcis, qui ſint à barbaris impermixti planè, ni-
D hílque cum illis habeant commune. non enim vel Pelopes, vel Cadmi, vel AEgypti, vel Danai, vel alii multi, natura quidem barbari, lege & inſtituto Græci, nobiſcum habitant: ſed nos germanè Græci, non verò hibridæ, patriam noſtram incolimus. vnde naturale quoddam odium aduerſus alienos peregrinóſque mores ciuitati inoleuit. Denuo tamen ſoli relicti ſumus, quòd ad impiū & turpe facinus perpetrandum, Vti nimirum Græci Græcos in barbarorū manus condonaremus, ad-
E duci minimè potuerimus. Quum igitur ad hæc è quibus bello depulſi fueramus, rediiſſemus, diuino beneficio meli' quàm antea bellum cōſtituimus. quum enim & naues & mœnia haberemus, noſtráſque etiam colonias, bello defuncti ſumus. adeò libenter hoſtes etiam inceptis ſuis deſtiterunt. Bonos tamē viros & in hoc bello amiſimus, partim quidem eos qui ad Corinthum, loci iniquitate, & ad Lechæum proditione, fuerunt oppreſſi. Boni

verò illi atque illuſtres viri, qui & Regem liberarunt, & Lacedæmonios mari depulerunt. quorum quidem ego vobis refricabo memoriam: conſentaneum verò eſt illos homines veſtris laudibus ornari.

Confirmatio, præclaris εἰκονοποιΐαις illuſtrata, quæ vſum iſtius inſtituti oſtendit. Mortuorum itaque manes inducuntur qui & liberos ſuos & parentes alloquantur: vt illos quidē ad virtutem impellant, hos verò conſolentur. Paternarum autē admonitionum ratio mira ἠθοποιΐᾳ repræſentatur, vtiliſſimis præceptis ornata atque amplificata.

Hactenvs igitur ea commemorauimus quæ ab iis qui in his ſepulcris iacēt, aliíſque geſta ſunt, qui pro hac ciuitate ceciderunt: multa quidem & præclara illa, at longè plura & pulchriora reſtant explicanda. multa enim & dierum & noctium interualla haud ſatis ſunt futura illis pro merito copioſè ediſſerendis. Iam verò rerum iſtarum tam præclarè geſtarum recordatione, hoc præceptum ciuiū auribus circumſonare debet, vti æquè ac in bello acies minimè deſerēda eſt, ita nec à pręclaris maiorum exemplis degenerēt, nec reſiliant animi paruitate. Equidem, ô præſtantium virorum filii, ipſe vos modò hortor, & nullum tempus prætermittam quo non hoc vobis ſuggeram & aſſiduò horter, vt omni ope & ratione elaboretis quo in viros bonos euadatis. Nunc quoq; me vobis dicere par eſt ea quæ patres nobis mandarunt renuntiāda poſteris, ſi reipubl. ſtatus in aliquod diſcrimen coniiceretur. Commemorabo autem vobis ea quæ & ego ab illis audiui, & quæ lubenter nunc vobis dicerent, ſi facultas ipſis tribueretur. quod quidem cōiicio ex iis quæ tum dicebant. Illos igitur vobis repræſentate, & exiſtimatote ab illis ea ipſa audire quę nunc vobis denuntio. illi igitur hunc in modum vos compellarent, Vos è bonis parentibus ortos eſſe, ô filii, hoc ipſum teſtatur. quum enim liceret non honeſtè viuere, honeſtè emori maluimus, quàm vobis reliquíſque poſteris noſtris fœdā ignominiæ notā inurere, noſtríſque patribus & omni noſtro generi turpitudinis maculam aſpergere: rati videlicet, vitam huiuſmodi homini minimè eſſe vitalem, neque ei deorum hominúmve quenquam amicū eſſe, neque in hac terra ſuperſtiti, neque ſub terram mortuo. Decet itaque vos noſtrorum ſermonum eſſe memores, vti ſi qua in re alia quapiam elaboretis, cum virtute elaboretis: illúdque adeò ſit vobis ratū fixúmque, cætera omnia virtutis ſtudio auſpicióque deſtituta, turpia eſſe & mala. neque enim diuitiæ cum ignauia afferunt pulchritudinem poſſidenti (alii enim non ſibi hic diues eſt) neque corporis vel pulchritudo vel robur, ſi in malo & ignauo homine habitarint, illum decent, ſed planè turpiori neuō hęc indecora apparēt, ignauiámque produnt. omníſque adeò ſcientia ſi à iuſtitia & reliqua virtute ſeiungatur,

A δὲ καὶ τὸν βασιλέα ἐλευθερώσαντες, καὶ ἐκβαλόντες ἐκ τῆς θαλάττης Λακεδαιμονίους. ὧν ἐγὼ μὲν ὑμᾶς ἀναμιμνήσκω, ὑμᾶς δὲ πρέπει ξυνεπαινεῖν τε καὶ κοσμεῖν τοιούτους ἄνδρας.

Καὶ τὰ μὲν δὴ ἔργα ταῦτα τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐνθάδε κειμένων, καὶ τῶν ἄλλων, ὅσοι ὑπὲρ τῆς πόλεως τετελευτήκασι, πολλὰ μὲν τὰ εἰρημένα καὶ καλά, πολὺ δ᾽ ἔτι πλείω καὶ καλλίω τὰ ὑπολειπόμενα· πολ-
B λαὶ γὰρ ἂν ἡμέραι καὶ νύκτες οὐχ ἱκαναὶ γένοιντο τῷ τὰ πάντα μέλλοντι περαίνειν. τούτων οὖν χρὴ μεμνημένους, τοῖς τούτων ἐκγόνοις πάντ᾽ ἄνδρα παρακελεύεσθαι, ὥσπερ ἐν πολέμῳ μὴ λείπειν τὴν τάξιν τὴν τῶν προγόνων, μηδ᾽ εἰς τοὐπίσω ἀναχωρεῖν, εἴκοντας κάκῃ. Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ αὐτός, ὦ παῖδες ἀνδρῶν ἀγαθῶν, νῦν τε παρακελεύομαι, καὶ ἐν τῷ λοιπῷ χρόνῳ, ὅπου ἄν τῳ ἐντυγχάνω ὑμῶν, καὶ ἀναμνήσω καὶ διακελεύσομαι προθυμεῖσθαι εἶναι ὡς ἀρίστους. ἐν
C δὲ τῷ παρόντι δίκαιός εἰμι εἰπεῖν ἃ οἱ πατέρες ἡμῖν ἐπέσκηπτον ἀπαγγέλλειν τοῖς λειπομένοις, εἴ τι πάσχοιεν, ἡνίκα κινδυνεύσειν ἔμελλον. φράσω δὲ ὑμῖν ἅ τε αὐτῶν ἤκουσα ἐκείνων, καὶ οἷα νῦν ἡδέως ἂν εἴποιεν ὑμῖν, λαβόντες δύναμιν· τεκμαιρόμενος ἐξ ὧν τότε ἔλεγον. ἀλλὰ νομίζειν χρὴ αὐτῶν ἀκούειν ἐκείνων ἃ ἂν ἀπαγγέλλω. ἔλεγον δὲ τάδε, Ὦ παῖδες, ὅτι μέν ἐστε πατέρων ἀ-
D γαθῶν, αὐτὸ μηνύει τὸ νῦν παρόν· ἡμῖν δὲ ἐξὸν ζῆν μὴ καλῶς, καλῶς αἱρούμεθα μᾶλλον τελευτᾶν, πρὶν ὑμᾶς τε καὶ τοὺς ἔπειτα εἰς ὀνείδη καταστῆσαι, καὶ πρὶν τοὺς ἡμετέρους πατέρας καὶ πᾶν τὸ πρόσθεν γένος αἰσχῦναι· ἡγούμενοι τῷ τοὺς αὑτοῦ αἰσχύνοντι ἀβίωτον εἶναι, καὶ τῷ τοιούτῳ οὔτε τινὰ ἀνθρώπων οὔτε θεῶν φίλον εἶναι, οὔτ᾽ ἐπὶ γῆς, οὔθ᾽ ὑπὸ γῆς, τελευτήσαντι. χρὴ οὖν, με-
8 μνημένους τῶν ἡμετέρων λόγων, ἐάν τι καὶ ἄλ-
E λο ἀσκῆτε, ἀσκεῖν μετ᾽ ἀρετῆς· εἰδότας ὅτι τούτου λειπόμενα πάντα καὶ κτήματα καὶ ἐπιτηδεύματα, αἰσχρὰ καὶ κακά. οὔτε γὰρ
9 πλοῦτος κάλλος φέρει τῷ κεκτημένῳ, μετ᾽ ἀνανδρίας (ἄλλῳ γὰρ ὁ τοιοῦτος πλουτεῖ, καὶ οὐχ ἑαυτῷ) οὔτε σώματος κάλλος καὶ ἰσχὺς δειλῷ καὶ κακῷ ξυνοικοῦντα, πρέποντα φαίνεται, ἀλλ᾽ ἀπρεπῆ καὶ ἐπιφανέστερον ποιεῖ τὸν ἔχοντα, καὶ ἐκφαίνει τὴν δειλίαν. πᾶσά τε ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης

Scripſiſſe Platonem εἴκοντας κάκῃ, quod loquendi genus eſt ποιητικώτερον, & quidem nominat ἐμμελικώτερον, præſertim quum ad hunc verbi κάκην uſū attin-

καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, πανουργία, οὐ σοφία φαίνεται. ὧν ἕνεκα καὶ πρῶτον καὶ ὕστατον καὶ διαπαντὸς πᾶσαν πάντως προθυμίαν πειρᾶσθε ἔχειν, ὅπως μάλιστα μὲν ὑπερβαλεῖσθε καὶ ἡμᾶς καὶ τοὺς πρόσθεν εὐκλείᾳ· εἰ δὲ μή, ἴστε ὡς ἡμῖν, ἂν μὲν νικῶμεν ὑμᾶς ἀρετῇ, ἡ νίκη αἰσχύνην φέρει, ἡ δὲ ἧττα, ἐὰν ἡττώμεθα, εὐδαιμονίαν. μάλιστα δ' ἂν νικῴμεθα, καὶ ὑμεῖς "νικῶντες, εἰ παρασκευάσαισθε τῇ τῶν προγόνων δόξῃ μὴ καταχρησάμενοι, μηδ' ἀναλώσαντες αὐτήν· γνόντες ὅτι ἀνδρὶ οἰομένῳ τὶ εἶναι, οὐκ ἔστιν αἴσχιον ἢ παρέχειν ἑαυτὸν τιμώμενον μὴ δι' ἑαυτόν, ἀλλὰ διὰ δόξαν προγόνων. εἶναι μὲν γὰρ τιμὰς γονέων ἐκγόνοις, καλὸς θησαυρὸς καὶ μεγαλοπρεπής· χρῆσθαι δὲ καὶ χρημάτων καὶ τιμῶν θησαυρῷ, καὶ μὴ τοῖς ἐκγόνοις παραδιδόναι, αἰσχρὸν καὶ ἄνανδρον, ἀπορείᾳ ἰδίων αὐτοῦ κτημάτων τε καὶ εὐδοξιῶν. καὶ ἐὰν μὲν ταῦτα ἐπιτηδεύσητε, φίλοι παρὰ φίλους ἡμᾶς ἀφίξεσθε, ὅταν δὴ ὑμᾶς ἡ προσήκουσα μοῖρα κομίσῃ· ἀμελήσαντας δὲ ὑμᾶς καὶ κακισθέντας οὐδεὶς εὐμενῶς ὑποδέξεται. τοῖς μὲν οὖν παισὶ ταῦτ' εἰρήσθω.

Πατέρας δὲ ἡμῶν, οἷς εἰσι, καὶ μητέρας "ἀεὶ χρὴ παραμυθεῖσθαι, ὡς χρὴ ῥᾷστα φέρειν τὴν συμφοράν, ἐὰν ἄρα ξυμβῇ γενέσθαι, καὶ μὴ ξυνοδύρεσθαι· (οὐ γὰρ τοῦ λυπήσοντος προσδεήσονται· ἱκανὴ γὰρ ἔσται καὶ ἡ γενομένη τύχη τοῦτο πορίζεσθαι) ἀλλ' ἰωμένους καὶ πραΰνοντας, ἀναμιμνήσκειν αὐτοὺς ὅτι ὧν "εὔχονται, τὰ μέγιστα αὐτοῖς οἱ θεοὶ ἐπήκοοι γεγόνασιν. οὐ γὰρ ἀθανάτους σφίσι παῖδας ηὔχοντο γενέσθαι, ἀλλ' ἀγαθοὺς καὶ εὐκλεεῖς· ὧν ἔτυχον, μεγίστων ἀγαθῶν ὄντων. πάντα δὲ οὐ ῥᾴδιον θνητῷ ἀνδρὶ κατὰ νοῦν ἐν τῷ ἑαυτοῦ βίῳ ἐκβαίνειν. καὶ φέροντες μὲν ἀνδρείως τὰς συμφοράς, δόξουσι τῷ ὄντι ἀνδρείων παίδων πατέρες εἶναι, καὶ αὐτοὶ τοιοῦτοι· ὑπείκοντες δέ, ὑποψίαν παρέξουσιν ἢ μὴ ἡμέτεροι εἶναι, ἢ ἡμῶν τοὺς ἐπαινοῦντας καταψεύδεσθαι. χρὴ δὲ οὐδέτερα τούτων· ἀλλ' ἐκείνους μάλιστα πάντων, ἡμῶν ἐπαινέτας εἶναι, ἔργῳ παρέχοντας αὐτοὺς φαινομένους τῷ ὄντι πατέρας ὄντας ἄνδρας ἀνδρῶν. πάλαι γὰρ δὴ τὸ Μηδὲν ἄγαν λεγόμενον, καλῶς δοκεῖ λέγεσθαι. τῷ γὰρ ὄντι εὖ λέγεται. ὅτῳ γὰρ ἀνδρὶ εἰς ἑαυτὸν ἀνήρτηται πάντα τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν φέροντα, ἢ ἐγγὺς

...νικῶπ, uel ...όνπ. Et in ijs ... proximè se... ...ntur, malim ...αχρησάμενοι ...ἀναλώσοντες, ... iungatur cũ ...ασκευάσαι- ... quum hic sit ...istius sensus, ...autem potissi...n nos supera-...uos superare ...tis, si eo ani-...itis ut maio-... uestrorũ glo-...minimè abuti ...is. Vel, mini-...iti. Cæterùm ... quæ proxi-...equũtur, post ...ον, desiderari ... οὐδέν. Huc ...m pertinet il-...satyrici poe-...-miserum est ...rum incumbe...ræ.

... ei non dubito ... scribendum ...ει.

...nendum ...χοντι, ut se-...tur.

A calliditas & verſutia, non ſapiĉtia eſt. Quocirca in hanc primam & ſummam curam incumbite, & in hac re omni animi contẽtione aſſiduò verſamini, vt & nos & maiores noſtros omni gloria & laude ſuperetis:
12 & certò ſtatuitote, ſi vos virtute ſuperemus, victoriam illam nobis opprobrio ceſſuram: ſin à vobis vincamur, vinci nobis felix futurum. Sic verò nos maximè à vobis ſuperabimur, & vos ſuperabitis, ſi ita vos comparetis ne maiorum veſtrorum gloria abutamini, neque eã quaſi dilapidetis: illúdque ſtatuatis, nihil turpius eſſe ei
B qui aliquid eſſe opinatur, laudémque affectat, quàm occaſionem laudis quęrere nõ ex ſeipſo, ſed ex maiorum gloria. Parẽtum ſiquidem gloria præclarus eſt liberis magnificúſque theſaurus: pecuniarum verò honorúmque theſauro vti, nec illum ad
7 poſteros tranſmittere, propriæ poſſeſſionis laudíſque penuria, turpe & ignauũ eſt. Quòd ſi in has res incumbatis, amici ad nos amicos acceſſeritis: contrà, ſi hæc neglexeritis & improbitate vos dilabi paſſi fueritis, quum debito fato cõceſſeritis, ne-
C mo vos lubenter excipiet. Vobis igitur pueris hæc dicta ſunto.

Patres autem noſtri & matres, ſicui noſtrûm ſuperſunt & conſolatione indigent, ita accipiant: Calamitatem æquo animo ferendam eſſe, & ſiquid humanitus cõtigerit, non eſſe impatientius lugendum. (non enim deerit qui lugeat. præſens e-
13 nim caſus ſatis afferet mœſtitiæ) quin potius remedium adhibendum eſt, & calamitas lenienda: illúdque adeò in mentem ve-
14 nire debet, Deos illorum vota maximè ex audiiſſe. non enim ab illis fuerant precati,
D vt liberos ſuos facerẽt immortales, ſed bonos & laudabiles: cuius quidem voti compotes effecti ſunt. id eſt, maximas ac præſtãtiſſimas res ſunt conſequuti. Mortali porro homini haud facile eſt omnia de animi ſententia ſuccedere, dum in hac vita verſatur. dum autem viriliter calamitates pertulerint, virilium liberorum patres reue-
16 ra videbuntur, & ipſi huiuſmodi eſſe quales filii extiterint: ſin dolori & impatientiæ ſuccubuerint, ſuſpicionem iniicient vel non noſtros eſſe patres, aut falſas no-
E bis laudes affingere. Neutrum verò decet: ſed illos omnium maximè noſcommẽdare, qui reipſa oſtendant ſe eſſe optimorũ filiorũ optimos parentes. Vetus enim illud prouerbiũ, NE QVID NIMIS, huic loco optimè quadrare videtur: & rectè quidem dicitur. Nã cui verè ex ſeipſo apta ſunt omnia quæ ad bene viuendũ faciunt, aut propius ad illam felicitatem accedunt: neque

Parentes ſeorſim con pellat, & opportuna illis conſolandis adhibet remedia.

XX.iiii.

ex aliis hominibus pendet, è quorum vel felici vel infelici caſu ſuæ etiam res temerè vagari cogantur, huic optima vitæ ratio comparata atque conſtituta eſt: hic nimirum eſt temperans, hic fortis, hic prudens, hic, ſeu res cæteræ liberíve accedant, ſiue decedant, maximè obtemperabit veteris illius prouerbii præcepto. neque enim nimis vel gaudebit vel mœrebit qui in ſeipſo omnem ſpem reponet ſui. Tales eſſe noſtros patres optamus, & huiuſmodi pro patribus habemus. nos verò ipſos tales nos exhibemus, qui neque ſortem noſtram doleamus nimis, neque nimio metu conſternemur, ſi modò ſit moriendum. Noſtros quoque parentes obſecramus vt hac eadem nobiſcum cogitatione fulti, reliquam vitam traducant: nórintque non facturos noſtris manibus rem gratam, ſi lamentationibus & eiulationibus indulgeant: ſed, ſiquis eſt in mortuis ſenſus viuentium, planè rem ingratam: qui ita ſe affligant dum grauiter calamitates ferunt: ſi verò leniter & moderatè, rem nobis haud dubiè facturi ſunt gratiſſimam. nos enim eum ſtatum iam ſumus conſequuti qui inter homines pulcherrimus eſt: ac proinde decet potius noſtram ſortem laudare quàm deflere. Si verò de vxoribus liberiſque noſtris curam gerant, & in illis educandis ſtudium operámque impendant, hos noſtros caſus facilius mandabunt obliuioni, rectius, & præclarius, & nobis gratius, vitam traducent. Hæc igitur abundè ſunto quæ noſtris denuntiemus. [a] Ciuitatem verò hortaremur, vt in noſtram gratiam, & parentum & liberorum curam gerat, hos quidem decorè inſtituendo: illos, vt ſenectutis ratio poſtulat, nutriendo: ſed minimè dubitamus quin licet hæc minimè ſummonuerimus, his de rebus curam cumulatè ſit habitura.

a Reipubl. & liberos & parentes eorũ modeſtè commendat: & optimum morem Reipubl. Athenienſis docet, vti eorum qui reipubl. cauſa mortui eſſent in bello, & liberos & parentes ciuitas ſolicitè amplecteretur.

[b] HAEC igitur, ô parentes & liberi mortuorum, edixerunt illi vt vobis renuntiaremus, & ego quanta poſſum animi alacritate edico atque denuntio: & illorum nomine etiam atque etiam obſecro atque obteſtor, iuniores quidem, vt illorum facta imitentur: ſeniores, vt illorum cauſa bono ſint animo. ſiquidem ſenectutem veſtram & priuatim & publicè alemus, & quatenus quiſque illos ſanguine attigerit, ſumma ſolicitudine complectemur. Ciuitatis verò prouidentiam ipſi minimè ignoratis, quæ inſtitutis legibus, parentes & filios eorum qui in bello ceciderunt, in ſuam cu-

b EPILOGVS, quo Reipubl. nomine hortatur demortuorum & parentes & liberos bene in futurum ſperare, de quibus nimirum ſtudioſè ſit ciuitas curam geſtura.

A τούτου, καὶ μὴ ἐν ἄλλοις ἀνθρώποις αἰωρεῖται, ἐξ ὧν ἢ εὖ ἢ κακῶς πραξάντων πλανᾶσθαι ἠνάγκασται καὶ τὰ ἐκείνου, τούτῳ ἄριστα παρεσκεύασται ζῆν. οὗτός ἐστιν ὁ σώφρων, καὶ οὗτος ὁ ἀνδρεῖος καὶ φρόνιμος. οὗτος, γιγνομένων χρημάτων καὶ παίδων, καὶ διαφθειρομένων, μάλιστα πείσεται τῇ παροιμίᾳ. οὔτε γὰρ χαίρων οὔτε λυπούμενος ἄγαν φανήσεται, διὰ τὸ αὑτῷ πεποιθέναι. τοιούτους δὲ ἡμεῖς γε ἀξιοῦμεν καὶ B τοὺς ἡμετέρους εἶναι, καὶ βουλόμεθα, καὶ φαμέν· καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς νῦν παρέχομεν τοιούτους, οὐκ ἀγανακτοῦντας, οὐδὲ φοβουμένους ἄγαν, εἰ δεῖ τελευτᾶν ἐν τῷ παρόντι. δεόμεθα δὴ καὶ πατέρων καὶ μητέρων, τῇ αὐτῇ ταύτῃ διανοίᾳ χρωμένους τὸν ἐπίλοιπον βίον διάγειν· καὶ εἰδέναι ὅτι οὐ θρηνοῦντες οὐδὲ ὀλοφυρόμενοι ἡμᾶς, ἡμῖν μάλιστα χαριοῦνται· ἀλλ᾽ εἴ τις ἐστὶ τοῖς τετελευτηκόσιν αἴσθησις τῶν ζώντων, οὕτως C ἀχάριστοι εἶεν ἂν μάλιστα, ἑαυτούς τε κακοῦντες, καὶ βαρέως φέροντες τὰς ξυμφο-
18 ράς· κούφως δὲ καὶ μετρίως, μάλιστ᾽ ἂν χαρίζοιντο. τὰ μὲν γὰρ ἡμέτερα τελευτὴν ἤδη ἕξει, ἥπερ καλλίστη γίγνεται ἀνθρώποις· ὥστε πρέπει αὐτὰ μᾶλλον κοσμεῖν ἢ θρηνεῖν. γυναικῶν δὲ τῶν ἡμετέρων καὶ παίδων ἐπιμελούμενοι, καὶ τρέφοντες, καὶ ἐνταῦθα τὸν νοῦν τρέποντες, τῆς τε τύχης μάλιστ᾽ ἂν εἶεν ἐν λήθῃ, καὶ ζῷεν κάλλιον D καὶ ὀρθότερον, καὶ ἡμῖν προσφιλέστερον. ταῦτα δὴ ἱκανὰ τοῖς ἡμετέροις παρ᾽ ἡμῶν ἀγγέλλειν. τῇ δὲ πόλει παρακελευοίμεθ᾽ ἂν ὅπως ἡμῖν καὶ πατέρων καὶ νέων ἐπιμελήσονται, τοὺς μὲν παιδεύοντες κοσμίως, τοὺς δὲ
20 γηροτροφοῦντες ἀξίως· νῦν δὲ ἴσμεν ὅτι καὶ ἐὰν μὴ ἡμεῖς παρακελευώμεθα, ἱκανῶς ἐπιμελήσεται.

Quidam uet. cod. πείσεται. ſed aliam lect. ſequitur Cicero, uertens Hic & naſcentibus & cadentibus cùm reliquis commodis, tum maximè liberis, parebit & obediet præcepto illi ueteri

ΤΑΥΤΑ οὖν, ὦ παῖδες καὶ γονεῖς τῶν τελευτησάντων, ἐκεῖνοί τε ἐπέσκηπτον E ἡμῖν ἀπαγγέλλειν, καὶ ἐγὼ ὡς δύναμαι προθυμότατα ἀπαγγέλλω· καὶ αὐτὸς δέομαι ὑπὲρ ἐκείνων, τῶν μὲν, μιμεῖσθαι τοὺς αὐτῶν· τῶν δὲ, θαρρεῖν ὑπὲρ αὐτῶν· ὡς ἡμῶν καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ γηροτροφησόντων ὑμᾶς καὶ ἐπιμελησομένων, ὅπου ἂν ἕκαστος ἑκάστῳ ἐντυγχάνῃ ὁπῃοῦν τῶν ἐκείνων. τῆς δὲ πόλεως ἴστε που καὶ αὐτοὶ τὴν ἐπιμέλειαν, ὅτι νόμους θεμένη περὶ τοὺς τῶν ἐν τῷ πολέμῳ τελευτησάντων παῖδάς τε καὶ γεννήτορας, ἐπιμελεῖται, καὶ διαφερόντως τῶν ἄλλων πολιτῶν

Hic & in proximè ſequente l… Fic. ita uertit q… ſi legerit αὐτῶν ſeu ἑαυτῶν.

o nominatiuo ἀρχὴ reponendus e uidetur da- ...ius ἀρχῇ.

A προστέτακται φυλάττειν ἀρχὴ ἥπερ μεγίστη ἐστὶν, ὅπως ἂν οἱ τούτων μὴ ἀδικῶνται πατέρες τε καὶ μητέρες. τοὺς δὲ παῖδας συνεκτρέφει αὐτὴ, προθυμουμένη ὅτι μάλιστ' ἄδηλον αὐτοῖς τὴν ὀρφανίαν γενέσθαι· ἐν πατρὸς σχήματι καταστᾶσα αὐτοῖς αὐτὴ, ἔτι τε παισὶν οὖσι, καὶ ἐπειδὰν εἰς ἀνδρὸς τέλος ἴωσιν, ἀποπέμπει ἐπὶ τὰ σφέτερ' αὐτῶν, πανοπλίᾳ κοσμήσασα· ἐνδεικνυμένη καὶ ἀναμιμνήσκουσα τὰ τοῦ πατρὸς ἐπιτηδεύματα, ὄργανα τῆς πατρῴας

P participio ἀποπέμπουσα pro ... ἀνακολούθως ...h ἀποπέμπει.

B ἀρετῆς διδοῦσα· καὶ ἅμα οἰωνοῦ χάριν ἄρχεσθαι ἰέναι ἐπὶ τὴν πατρῴαν ἑστίαν, ἄρξοντα μετ' ἰσχύος ὅπλοις κεκοσμημένον. αὐτοὺς δὲ τοὺς τελευτήσαντας τιμῶσα οὐδέποτε ἐκλείπει καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν, αὐτὴ τὰ νομιζόμενα ποιοῦσα κοινῇ πᾶσιν ἅπερ ἰδίᾳ ἑκάστῳ ἰδίᾳ γίγνεται. πρὸς δὲ τούτοις ἀγῶνας γυμνικοὺς καὶ ἱππικοὺς τιθεῖσα, καὶ μουσικῆς πάσης, καὶ ἀτεχνῶς τῶν μὲν τελευτησάντων, ἐν κληρονόμου καὶ ὑέος μοίρᾳ καθεστηκυῖα, τῶν δὲ ὑέων, ἐν πατρὸς· γονέων δὲ καὶ τῶν τοιούτων, ἐν

C ἐπιτρόπου· πᾶσαν πάντων παρὰ πάντα χρόνον ἐπιμέλειαν ποιουμένη. ὧν χρὴ ἐνθυμουμένους, πρᾳότερον φέρειν τὴν ξυμφοράν. τοῖς γὰρ τελευτήσασι καὶ τοῖς ζῶσιν οὕτως ἂν προσφιλέστατοι εἴητε, καὶ ῥᾷστοι θεραπεύειν τε καὶ θεραπεύεσθαι. νῦν δὴ ἤδη ὑμεῖς τε καὶ ἄλλοι πάντες, κοινῇ κατὰ τὸν νόμον τοὺς τετελευτηκότας ἀπολοφυράμενοι, ἄπιτε.

Οὗτός σοι ὁ λόγος, ὦ Μενέξενε, Ἀσπασίας τῆς Μιλησίας ἐστί. ΜΕ. Νὴ Δία, ὦ Σώκρα-

D τες, μακαρίαν γε λέγεις τὴν Ἀσπασίαν, εἰ γυνὴ οὖσα τοιούτους λόγους οἵα τ' ἐστὶ συντιθέναι. ΣΩ. Ἀλλ' εἰ μὴ πιστεύεις, ἀκολούθει μετ' ἐμοῦ, καὶ ἀκούσῃ αὐτῆς λεγούσης. ΜΕ. Πολλάκις, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ ἐντετύχηκα Ἀσπασίᾳ, καὶ οἶδα οἵα ἐστί. ΣΩ. Τί οὖν; οὐκ ἄγασαι αὐτὴν, καὶ νῦν χάριν ἔχεις τοῦ λόγου αὐτῇ; ΜΕ. Καὶ πολλήν γε, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ χάριν ἔχω τούτου τοῦ λόγου ἐκείνῃ, ἢ ἐκείνῳ ὅς-

E τις σοι ὁ εἰπών ἐστιν αὐτόν· καὶ πρός γε ἄλλων πολλὴν χάριν ἔχω τῷ εἰπόντι. ΣΩΚ. Εὖ ἂν ἔχοι. ἀλλ' ὅπως μου μὴ κατερεῖς, ἵνα καὶ αὖθις σοι πολλοὺς καὶ καλοὺς λόγους παρ' αὐτῆς πολιτικοὺς ἀπαγγέλλω. ΜΕ. Θάρρει, οὐ κατερῶ· μόνον ἀπάγγελλε. ΣΩΚ. Ἀλλὰ ταῦτ' ἔσται.

A ram ſuſcipit: & ſummo magiſtratui demandat, vt illorum, præter cæteros ciues, habeat rationem, ne cuiuſquam iniuriæ exponātur. Liberos autem demortuorum educat ipſa, ne pupillaris vitæ difficultates ſentiant. ipſa nimirum parentis obit vicem, quandiu pueri ſunt: & quum ad cōſtantem ætatem peruenerunt, ad ſua munera dimittit, & omni armorum genere inſtruit: & paternorū ſtudiorum rationes in memoriam reuocat & oculis ſubiicit, paternæ virtutis inſtrumenta ſumminiſtrās:

B & ſimul felicis auſpicii cauſa, iubet tum primùm filium domum paternam ingredi, armis cum robore inſtructum. Quotannis verò celebritatē agit ciuitas in demortuorum honorē, decretóſque ritus publicè facit, quo modo ſinguli priuatim ſuis parentare ſolent. Præter hæc verò, gymnica & equeſtria, & vniuerſæ Muſices certamina inſtituit: & reuera demortuorum illorum filiis, hæredis & filii ſtatuit conditionem: quod ad filios, patris: quod ad parentes & huiuſmodi attinet, curatoris: omni diligentia aſſiduò in hanc rem incumbens. quarū

C rerum recordatione calamitatis acerbitas lenienda eſt. nam hoc pacto & mortuis & viuentibus hunc in modum eritis gratiſſimi, & ad dandam recipiendámque curationem expediti eritis. Nunc verò & vos & alii omnes poſtquam de legū inſtituto funus demortuorum communibus ſtudiis perfeceritis, diſceditote.

[a] HAEC, Menexene, oratio eſt Aſpaſiæ Mileſiæ. MEN. Felicem per Iouem, mi Socrates, Aſpaſiam, prædicas: quæ licet mulier ſit, potuit tamen hunc ſermonem ita

D componere. SOC. Atqui niſi credis, me ſequere, & ipſam dicentem audies. MEN. Sæpenumero, Socrates, conueni Aſpaſiam, & quænam ipſa ſit, noui. SOC. Quid igitur? non eam admiraris, & agis illi gratias propter hunc ſermonem? MEN. Magnas equidem, mi Socrates, ago gratias ei qui quæve hunc ſermonem tibi commemorauit: tibi verò qui nunc nobis retuliſti, ingentes. SOC. Rectè ſanè. ſed ne me prodas. alioqui præclaros & copioſos ſermones de rebus ciuilibus inſtitutos quos ab illa accepi,

E haudquaquam renuntiabo. MEN. Bono animo eſto. non per me emanabit hic ſermo. ne in illis explicādis operam tuam nobis deneges. SOCR. Ita fiet.

[a] Concluſio dialogi, ioco quidem condita aduerſus κωμῳδητικὴν Rhetoricam: noluit tamen Socrates damnare verum veræ Rhetorices vſum, ſicuti in Gorgia docuimus, ſed nimium rhetoricādi ſtudium.

POLITICVS, ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ,

Siue, | Ἤ,

DE REGNO, ΠΕΡῚ ΒΑΣΙΛΕΊΑΣ.

Ad orationem ſpectans. | Λογικός.

[Complectitur enim definitionem Politices.]

IN POLITICVM

ARGVMENTVM.

ILLA patriæ charitas ciuium animis inſita, de quâ in Menexeno, optima eſt προπαρασκευὴ ad veram Politices doctrinam percipiendam. ſtrata igitur via eſt ad copioſam Politices explicationē quæ in libris de Repub. & de Legibus vberrimè traditur. Iam verò primum hoc videtur eſſe ad certam illius cognitionem caput, noſſe eius definitionem: quandoquidem recta docendi ratio poſtulat vt eius rei quam docere inſtituimus, naturam definitione primùm omnium intelligamus: ne ea ignorata, ſit incerta & vaga diſputatio. Hunc igitur dialogum hoc ordine diſpoſuimus, vt Politices definitio cognoſceretur, quam hîc eruditè diſquirit Plato, eius etiam ὑπόθεσιν πᾶσαν explicās, originem, cauſas, modum, formam optimam, & illius temperamētum. quæ huius diſputationis videlicet ΘΕΣΙΣ eſt, vt ciuilium cœtuum, legúmque, quibus illi componi & ſtabiliri ſolent, vera incunabula & incrementa legentium oculis ſubiicerentur. ſed hac de re aliâs plenius.

Οἰκονομία autem ex præcipuorum capitum deſcriptione, tripertita eſt. Primùm enim Politices definitionē, tum illius originem & veras cauſas: deinde modum optimæ πολιτείας in optima forma, nimirum Regno: denique, illius modi rationem & temperamentum docet. Interſeruntur διέξοδοι quædam, quas ſuis locis notabimus.

Diuiſionis igitur auſpiciis, Politices definitionem variè indagat, quam tādem ita colligit: ESSE ſcientiam ἀγελαιοτροφικὴν, κοινοτροφικὴν, ξυννομικήν. Tribus illis differētiis ciuilis ſcientiæ genus circumſcribitur. ad hoc enim inſtituta eſt ciuilis diſciplina, vt regat cœtum & frequentiam hominum, qui inter cæteras animantes maximè ſunt ἀγελαῖοι. imò, quandoquidem brutorum animantium naturæ ad hominis vſum referuntur, dictat quoque Politice legitimum illorum animantium vſum. Iam, amat homo cœtus atque frequentiam, propter κοινωνίαν: cuius ipſe eſt ζωότροφος atque alumnus. hactenus enim ſunt vtiles huiuſmodi cœtus, vt contineatur communitas atque ſocietas generis humani. communis igitur illa hominum vtilitas hac ſecunda nota ſignificatur. Verùm, vt Deus peculiarem naturam homini tribuit quam illuſtri rationis dono ornauit, ita quoque neceſſe eſt, communem illam vtilitatis notionem quæ eſt in hominibus naturaliter inſita, legibus circumſcribi atque definiri. Ideo adiungitur ξυννομικῆς differenti a tertia, vt norimus ſocietatem illam communiſque vtilitatis rationem legibus firmari atque conſtitui: vt primarium ſit Politices opus, ſanctis commodiſque legibus ſocietatem generis humani ſtabilire. Et hæc quidem prima pars eſt huius diſputationis. id eſt, Politices DEFINITIO. Porro, illius ſcientiæ cuſtodem eſſe ait Regem: qui nimirum eſt ποιμὴν λαῶν, vt ait Homerus. id eſt, νομεὺς καὶ τροφὸς ἀγέλης ἀνθρωπίνης. & Regem verè illum eſſe docet, qui ſit ingenio ad imperandum apto, legéſque prudenter accommodandas.

Secunda pars, Ciuilis illius ſcientiæ veram originem cauſámque docet: Deum nimirū, qui ſingulari ſua prouidentia hominibus inuigilat, tribuiſſe illis hæc adiumenta atque præſidia aduerſus eas difficultates quibus hæc vita circumſeſſa eſt. Itaque, re paulo altius repetita, hominem à Deo creatum eſſe docet è terra, & primùm feliciſſima & verè aurea conditione: quæ tamen ex optimo ſtatu in deteriorem prolapſa fuerit: ac proinde hominem, quum in has anguſtias deciderit, adiumentis opus habere ad illa ἀναρμοστίας (qua ipſius animus inuoluatur, & vniuerſa vita referta ſit) incommoda propulſanda. à qua perturbatione quum immunis eſſet atque libera prior vita, neque illis vllo modo indigebat præſidiis. Incommodorum illorum cauſam eſſe, mutationem atque viciſſitudinem eam qua res omnes variè percelluntur: cui tamen mutationi omnium rerum opifex Deus prouidentia ſua efficaciter præeſt. (id eſt, vt ipſis verbis diſertè ait, τὸ πᾶν τόδε αὐτὸς ὁ θεὸς ξυμποδηγεῖ πορευόμενον καὶ συγκυκλεῖ. &, ἡγεῖται τῶν κινουμένων πάντων, & αὐτῆς τῆς κυκλήσεως ἄρχει ἐπιμελούμενος ὅλης ὁ θεός, &c.) ac proinde, quum ſingularem curam gerat de genere humano, opportunis præſidiis illud munit, & aduerſus ἀναρμοστίαν illam, incommodorum fontem & cauſam, & aduerſus externa incommoda.

Iam verò, & prioris illius vitæ verè aureæ atque felicis, & miſeræ iſtius vitæ in qua genus humanum hodie hæret, deſcriptionem (quam ex fabula quadam commemorat) iuuabit liberius expendere: vt & primæuę veritatis veſtigia quædam animaduertantur, & quomodo ex illius corruptione nati fuerint peregrini errores, perſpiciatur.

VT autem ſe hæc aliunde deſumpſiſſe teſtetur Plato, hanc narrationem μῦθον vocat; cuius expectetur commodus interpres: vnde perſpicuum ſanè ſit ipſum hæc aliunde accepiſſe, & ex aliorum hypotheſi, non ex ſua ſententia, hęc dicere: quum ait Antiquiſſimam eſſe hanc primorum hominum doctrinam, cuius ipſi præcones extiterint: quanuis hodie à pleriſque, vt præter fidem dicta, reiiciatur. ſunt enim illius verba, Ἀπομνημονεύεται δ᾽ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων προγόνων. &c. itē, τούτων γὰρ οὗτοι κήρυκες ἐγένονθ᾽ ἡμῖν τῶν λόγων, οἳ νῦν ὑπὸ πολλῶν οὐκ ὀρθῶς ἀπιστοῦνται. traditam igitur à primæuis temporibus harum rerum veritatem ſignificat: ſed non fruſtra illius interpretem quærere, res ipſa oſtendit: quum illæ veritatis ſcintillæ tot ineptiſsimorum errorum tenebris ſint offuſæ: ex quibus tamē inſtituto illius fabuloſi myſterii ἐλέγχῳ ſe conatur expedire. Ergo, vt & aureæ illius ætatis, quam Saturni tempore traductam fuiſſe ait: & ferreæ iſtius & miſeræ, quam ſub Ioue nunc viuimus, rationē & diſcrimina demonſtret, hæc ponit: Vniuerſitatis iſtius, quam Deus condiderit, maximam eſſe & quaſi αὐτοκράτορα in res inferiores autoritatem, quibus regendis atque gubernandis fuerit à Deo creata, quippe quas ſuo ambitu complectatur. Deinde, Duplicem eſſe Vniuerſi motum, Ταὐτοῦ & θατέρου. .i. vniformem, vnum, & quidem ἰσορροπώτατον: alterum, varium & multiplicem. Illum ex ea analogia exiſtere, quam φρόνησιν vocat, & quidem ἐκ τοῦ συναρμόσαντος αὐτὸ κατ᾽ ἀρχάς .i. ex peculiari Dei opificis dono, ac proinde ex temperato illo motu & ſe & cæteras res ſuo imperio ſubiectas conſeruare, vt ipſum conſtantiſsima quadam natura ſit præditum: & habeat ἐπισκευαστὴν ἀθανασίαν παρὰ δημιουργοῦ: ſicuti copioſius explicatur in Timæo. Hunc verò .i. θατέρου motum, ex neceſſitate corporeæ materiæ, qui & ipſum Vniuerſum variè rapiat & afficiat, & in res inferiores importet magnas & periculoſas viciſſitudines. Diſertè tamen dicit illas Vniuerſi παραλλάξεις ſiue περιαγωγὰς non aliunde regi quàm à Deo. i. ξυμποδηγεῖσθαι ὑπὸ τῆς θείας αἰτίας: ne alia quæ in hanc ſententiā de Dei prouidentia retuli, hîc repetam. Iam verò, duplicem illum motum in animantibus maximè dominari: in quibus tum demum eſt ἡλικία vel ἡ καθεστηκυῖα φύσις .i. conſtans & optimus ſtatus, quum viget in illis vniformis illius motus ἀναλογία: crebræ verò mutationes contingunt, quū dominantur illæ cœli παραλλάξεις in rebus inferioribus. His poſitis, ad quæſtionis à nobis commemoratæ explicationem accedit, de aurea nimirum ætate, & hac noſtra miſera atque profligata. Saturno igitur imperante ait extitiſſe generis humani ἀκμὴν ſiue ἡλικίαν .i. vigorem & perfectum quendam ſtatum: quum homines è terra crearentur, & mortui inque terram conditi, rurſus emergerent atque rediuiui exſuſcitarentur in nouam vitam. id eſt, κείμενοι ἐν γῇ, πάλιν ἐκεῖ ξυνίσταιντό τε καὶ ἀναβιώσκοιντο. Auream tum fuiſſe reuera ætatem, quum γηγενεῖς illi homines nudi ſub dio viuerent, nec adiumentis ad vitam tuendā neceſſariis indigerent, mutuam communitatem colerent, cum omnibus etiam animantibus colloquerentur &c. nec verò magiſtratibus indigerent, quum Deus ipſis eſſet magiſtratus, ipſiſque ſingulari quadam prouidentia inuigilaret: cæteri Dii iuniores, ſingulis mundi membris præeſſent. Denique, ſumma quædam eſſet felicitas omnibus numeris plenè cumulata. quod quidem tandiu duraſſe ait, quādiu vigeret illa vniformis motus ἀναλογία in cœlo. Poſtquam verò tempus illud abſolutum eſt, .i. ἀκμὴ illa generis humani præteriit: tum verò ſummum Deum dereliquiſſe clauum & gubernaculum mundi, qui diſſimili motu quodam ſeſe vellet regere, nec vniformi amplius obtemperaret. Ex illa ἀναρμοστία, hauddubiè exoriturum erat mundo exitium, niſi Deus prouidiſſet, quem ait πάλιν ἔφεδρον αὐτοῦ πηδαλίων γιγνόμενον. id eſt, quū penè exceſsiſſet è mundi gubernatione, & impotenter graſſaretur ἀταξίας lues: de illo tamen mundo curam geſſiſſe, ne inter tantas tempeſtates periret: ac proinde generi humano tribuiſſe neceſſariæ ſciētiæ & diſciplinæ dona. id eſt, ciuilem εὐταξίαν, quæ aduerſus illos inordinatos intemperatóſque motus ſuppeditaret remedia. Illius autē ordinis cuſtodem & largitorem eſſe Magiſtratum .i. Regem ſiue Politicum. quo nomine generalius ſumpto ſignificat quemlibet magiſtratum. Hæc eſt illius fabulæ ſumma: cuius ἐπιμύθιον à nobis eſt notandum, vt veritatis ſcintillæ in illis tenebris perſpiciantur, & à tenebris diſtinguantur eadem opera. Vniuerſum à Deo creatum fuiſſe primùm ſignificat, & precariam habere in res omnes ſingulares autoritatem. quod quidem verum eſt. & illud quoque: Deum vniuerſim & ſingulatim rebus omnibus inuigilare. Ineptum eſt & planè ἀκυρόλογον (ſicuti in Timæo docemus) nomen Dei cauſis ſecundis tribuere: quæ quidem diuinas quaſdam habent vires, ipſæ tamen minimè ſunt dii. Deorum enim .i. δαιμόνων appellatione, cauſas ſecundas intelligit, quarum miniſterio Deus vtitur efficaciter ad res naturales gubernandas. ideo δαίμονας συνάρχοντας τῷ μεγίστῳ θεῷ vocat: quas alibi ξυνεργοὺς & ὑπηρέτας magis proprio vocabulo appellarat. Ad puram igitur veritatis ſcintillam recurrendum eſt, qua Deus dicitur τὸ πᾶν ξυμποδηγεῖν, καὶ ὅλης κυκλήσεως ἄρχειν: vt quidem quod de conſtanti cauſarum illarum rerúmque omnium ſuperiorum natura dixit (quam ἐπισκευαστῆς ἀθανασίας voce deſignauit) idem quoque de hac autoritate quam habent in res inferiores (αὐτοκρατορίαν vocat) conſtituamus: Eſſe nimirum ἐπισκευαστὴν totam atque precariam, vt ſecundas quidem cauſas primæ .i. Deo, hactenus ſubordinemus, ne mero imperio quicquam ipſæ poſſint, ſed miniſtræ ſint Dei omnipotentis. hac ſignificatione dicamus cauſas ſecundas συνάρχειν θεῷ. id eſt, vnà cum Deo obtinere imperium, non vt Deo ἰσοδυνάμους, ſed vt ξυνεργοὺς & ὑπηρέτας, ſicuti diximus. Iam, verum quoque eſt, Vnum quendam fuiſſe primum hominis ſtatum, feliciſsimum quidem illum & omni bonorum genere cumulatiſsimum, aureā verè ætatem: quam quidem nos ex verbo Dei nouimus tum extitiſſe, quum creati fuerunt primi homines Adam & Eua à Deo, & omnibus donis animi & corporis perfectiſsimè cumulati. Verum quoque eſt, genus humanum decidiſſe ex illa prima perfectione, & grauiſſima animi & corporis ἀναρμοστίᾳ inquinatum fuiſſe atque inuolutum. Sed falſum eſt, Cœli motum vniformem, fuiſſe cauſam aureæ illius felicitatis, qua primi parentes noſtri ornati fuerunt. & falſum quoque eſt, Diſſimilem quempiam motum cœli, fuiſſe cauſam miſeræ illius ἀναρμοστίας, in quam præcipitatum fuit genus humanum, & in qua infeliciter adhuc hæret. Nam Deus fuit illius aureæ felicitatis autor: homo autem ſeſe ſua culpa in illam perniciē præcipitauit ſuo peccato: ne culpam in creaturas bonas deriuemus, quæ noſtri peccati pœnas luunt, & vanitati propter nos ſubiectæ ſunt. Præterea, quod ait, Deum cæteróſque deos inferiores poſt illam peccati intemperiem introductam, dereliquiſſe mundi adminiſtrationem, dextrè intelligendū

eſt.Non enim ſignificat,Deum abieciſſe penitus mundi curam. nam diſertè poſtea ſubiungit Plato,Deum curã geſſiſſe humani generis,ne hac tempeſtate abſorberetur,& ἔφεδρον πάλιν αὐτοῦ τῶν πηδαλίων γιγνόμενον. id eſt,rurſus ipſius mundi clauo aſſediſſe vt ei præeſſet: laborantique ſuccurriſſe opportunis & commodis remediis. Significat igitur tantam inceſſiſſe motionis illius ἀναρμόστου (nos peccatum vocamus) luem,vt Deus quaſi pertæſus mundi,curã illius prorſus abiecerit. id eſt (ſicuti ex Veritate ipſa perſpicuè docemur in eccleſia Dei) Deum pœnituerit creaſſe hominẽ, qui totus quantus eſt, corruptus erat. Dei igitur iram ita excanduiſſe aduerſus illã peccati luem,vt quẽadmodum mundum crearat propter hominis vtilitatem, ita etiam ob illius noxam iuſtè ei infenſus, fulcra ipſa quibus ſuſtinebat mundum,ſubduceret,vt mundus periret,atque adeò homo in vltimum exitium præcipitaretur. cuius horribilis perturbationis effecta apparuerunt in diluuio, quũ feneſtris cœli diſruptis,compagibúſque mundi effractis,laxato aquis ad omnem impetum fræno, Natura planè peſſundaretur. Ita reuera Deus clauum nauis deſtituerat,& inferiores dii, id eſt cauſæ ſecundæ, officium reliquerant, ἀφεῖσαι τὰ μέρη τοῦ κόσμου τῆς αὐτῶν ἐπιμελείας. In hac perturbatione, ait Plato,Deum collabenti generi humano ſuccurriſſe: & præter aliarum ſcientiarum ad humanæ vitæ vſum neceſſariarum dona, Scientiæ quoque ciuilis rationes homines docuiſſe: cuius beneficio,in tanta vaſtitate atque diſſipatione conſeruarentur. Etenim ſocietas generis humani, ἀταξία continetur boni & moderati magiſtratus,qui veluti deus quidam, homines regit atque gubernat,alioqui miſera pernicie perituros,ſi vnuſquiſque pro libidine quiduis faceret. Imperandi igitur poteſtas, quam Deus quibuſdam hominibus eximiè præter cæteros tribuit homines, vt è communi illorum numero exempti, obtineant in cæteros autoritatem, eſt profectò vinculum humanæ ſocietatis,quæ inter vagas ἀναρχίας intemperies haudquaquam aliter conſtare poſſet. Itaque videtur rectè hunc in modum explicata origo POLITICES, notatis veris illius cauſis: Deum videlicet in hac vaſtitate generis humani, ἀταξίαν legum atque imperiorum hominibus tribuiſſe, ad ipſorum ſocietatem continendam,& amoliendas difficultates quæ ex illa ἀναρμοστία proficiſcuntur,certum eis exitium allatura,niſi legum & imperiorum obex opponeretur. Hanc eſſe veram huius μύθου ſiue φάσματος ſententiam arbitror, cum bona eruditorum pace, quorum iudiciis meã omnia lubẽter ſubmitto. Quædam porro alia veritatis εἴδωλα animaduertat lector. veluti,Quòd Plato ait homines è terra primùm natos: vt & in Protagora. Sed quàm ineptè deflectat à veritate perſpicuum nobis eſt,qui hiſtoriam illam è Moſe tenemus,purè & integré. Quòd etiam ait, Nudos & ἀστρώτους vixiſſe primos homines,eſt veſtigium veritatis. Quòd cum animalibus colloqui ſolitos dicit,eſt εἴδωλον veritatis. non enim ita intelligendũ eſt quod refert Moſes de ſerpente, qui cũ primis hominibus colloqueretur,quaſi res communis & ordinaria commemoraretur: quum planè extraordinaria notetur,quæ Euæ etiam animum rapuerit miraculo quodam nouitatis, & cupiditatem ingenerarit curioſius rem diſpiciendi: vt exponunt eruditi interpretes. Hæc ſint myſteria cæcæ ſapientiæ,quam ex AEgyptiis didicit Plato,è pura germanáque veritate deflexam, vt eius tantùm ſimulacrum in his tenebris appareat.

Explicata hunc in modum Politices ſiue Regiæ dignitatis (has enim vult eſſe συνωνύμους) origine,& indicata illius vtilitate,auguſtis his titulis, Regẽ eſſe deum quendã in hac ferrea mundi ætate: illud à ſe dictũ durè & impropriè fatetur Plato,quippe qui θεὸν ἀντὶ θνητοῦ poſuerit. melius igitur, Regem eſſe σχῆμα θείου νομέως,quum Dei quaſi legatus ſit, iuris & ſocietatis cuſtos: vt illa quidem ſit commodiſſima atque manſuetiſſima imperii ratio, qua Deus homines per hominem gubernat. Porro,neceſſe eſſe imperii illius modum definiri, vt quódnam & quale ipſum ſit, & qua in re verſetur,intelligamus.

Ita naſcitur TERTIA pars,quæ longæ diuiſionis indagine, illius imperii modũ & rationem præſcribit,Politices molem quandam omnibus ſuis membris contextã componit, & certo quodam ſubſtrato fundamento πολιτείας temperamentum in diſſimilibus moribus docet. Ponit autẽ initio, ἀναλυτικῶς, ſummam illius ſermonis: Non eſſe infinitum Regis ſiue Politici imperium, vt pro arbitratu quíduis agat, ſed voluntariis hominibus regem ſiue politicũ dominari: quum contrà tyrannus nolentibus imperet,& cogat ad inuitum obſequium eos qui ſunt in ſua poteſtate, & ſine legibus & præter leges. Rex autem ſiue politicus & certas ſibi leges ponit, & ex illarum præſcripto ſuos regit,cóſque in eam communitatem contexit atque componit,vt mutua inter ſe concordia quaſi temperatura è variis hominũ generibus conſtituta coagmẽtati, felicẽ vitam viuant; quantum quidem felicitas illa in homines cadere poteſt: Tyranni autem impiam & iniuſtã dominationem,efficere hanc vitam, ſatis per ſe alioqui amaram atque variis difficultatibus refertã, prorſus ἀβίωτον. Felicis igitur illius imperii modum definit, Vti is qui imperii poteſtatẽ habet, piè, iuſtè,ſapienter,imperet,ex legum præſcripto: non vt ſummo ſtrictóque iure agat,& eodem modo peræquè leges omnes omnibus accommodet: ſed vt habita rerum,perſonarum,locorum, temporum,ratione,ex circunſtantiis ἰδιοσυγκρίτων,legum mentem ſinémque moderetur. Hoc nimirũ eſſe τὸ προσηγυὲς, ſiue ἀτηγυὲς, vel ἰδέαν rectæ dominationis, ad cuius formulam omnes dominationum ſpecies debeant reuocari,quocunque nomine deſignentur, & Vnius,& Optimatum,& Populi,dominationem. id eſt, μοναρχίαν, ἀριστοκρατίαν, δημοκρατίαν. quæ quidem ſuo modo hactenus ſint optimæ, ſi rectæ illius dominationis normam ſequantur: contrà, ſi ab illa abſcedant, grauiſſimæ exiſtant ἀταξίαι,peſtis atque pernicies generis humani. Tria igitur dicit, &, Rectam quandam eſſe abſolutiſſimámque imperii ciuilis formulam: &,Illam certis quibuſdam definitíſque legibus conſtare: &, Illam prudentem eſſe commodámque legum interpretem. Hæc videtur eſſe ſumma pulcherrimæ iſtius diſputationis: in qua explicanda quum locupleti quadam diligentia multipliciter verſetur Plato,& pleraque etiam doceat cognitu vtiliſſima,non pigebit ordinem & præcipua doctrinæ capita ſtudioſo lectori commonſtrare, vberrimam præſtantiſſimarum rerum copiam haud dubiè hinc percepturo.

CIVILIS igitur ſcientiæ naturam & quaſi ἐντελέχειαν inueſtigaturus Plato, non ex tabularũ experientiis hauſtam,ſed ex vero veræ philoſophiæ penu depromptam, quæ vna ὀρθὸν λόγον omniũ

rerum

rerum demonſtrat:illuſtriorem quoque diſſerendi rationem adhibet, quàm eam quæ in vulgarium iuriſperitorum ſcholis vſurpatur, ἐπιπόλαια quædam & leuia conſectantium, non veras ſolidáſque rerum cauſas & firmamenta demonſtrantium. quod eſt certè ἐπιστήμονος ἀποδεικτικοῦ opus. Diuiſionis ergo auſpiciis & ductu (qua nulla alia eſt magis propria ad artes inueniendas, & ἔγκαιρον rerum definitionem conſtiuendam, via & ratio) ad politices naturam indagandam progreditur. Sed vt in hac re per ſe obſcura & maximi momēti tutius verſari poſſit & fructuoſius, adhibet illam regulam qua in Sophiſtæ etiam natura inueſtiganda vſus eſt hactenus: Vti nos rerum obſcuriorum naturas inueſtigaturi, magis cognitarum προμελέτας ſiue παραγυμνάσματα ſubiiciamus: vt & facilior & expeditior ſit illarum inueſtigatio, atque adeo commoda methodo ea comperiamus atque addiſcamus quæ arbitrabamur nos ignorare. Longior autem eſt & prolixiore ſermone circumducitur hæc methodi ratio: idcirco ne verboſitatis crimen, philoſopho maximè (qui ὄντα demonſtrare debet, non in παρέργοις ineptè immorari) indecorum, ſibi impingatur, cauſam affert Plato cur in has ſermonis ambages deflexerit: & nouum locum ex illis verbis opportunè natum tractat, περὶ τοῦ μετρίου ἐν λόγοις, quænam videlicet commoda ſit ratio breuitatis & prolixitatis, & quatenus vtraque laudanda ſit, vel contrá. Duæ igitur hæ ſunt διέξοδοι, DE DIVISIONIS VSV, &, DE MODO ORATIONIS ἀναλόγως & συμμέτρως conſtituendæ: ne vel prolixior ſit, vel breuior. Quarum digreſſionum cauſam ſolicitè inculcat, ne aduentitii illi ſermones, primarii ſermonis luminibus obſtruant. Hinc equidem arbitror iudicautros eruditos, Platone accuratius perlecto, imperitiſſimæ eſſe inanitatis, prudentiſſimum philoſophum, &, ſiquis vnquam mortalium, magno iudicio loquentem, ἀμετροεπίας condemnare: ſicuti faciunt nonnulli, in hoc ipſi profectò (vt parciſſimè loquar) ἀμετροεπεῖς, qui vel nunquam lectum vel certè nunquam bene intellectum philoſophorū maximum, condemnant, præiudicio quodam futili atque inani. Sed de his hactenus.

Digreſſionum autem illarum hæc eſt ferè ſumma. Quandoquidem in hac infirmitate ingenii humani periculum eſt ne res alioqui diuerſas inter ſe atque multiplices, externarum tamen notarū communitate quadam inter ſe affectas, commiſceamus: docet, magno iudicio opus eſſe in illis naturarum ſimilitudinibus diſcriminandis atque diſtinguendis: ne ὄναρ ἀντὶ τοῦ ὕπαρ, id eſt, falſum veritatis loco arripiamus. Iudicii autem bene temperati nouercam eſſe feſtinationem, atque adeo neceſſe eſſe cum otio res perpendere. Iam, expeditam eſſe illam tutámque inueſtigandi rationem, vt rerum nobis cognitarum veſtigia ſequamur, quorum commonſtratione ad obſcurarum rerum adyta perueniamus. idcirco in rerum magnarum naturis diſpiciendis, minimarum exempla eſſe adhibenda. Hæc enim eſt apud illum regula: προμελέτην rerum magnarum, in paruis eſſe & vtilem & expeditam: illam autem diuiſionis beneficio fieri. Diuiſionis porrò hunc tradit vſum, Vt is qui aliquid rectè docere inſtituit, communem rerum naturam, id eſt τῶν ὄντων κοινωνίαν, eouſque perſequatur, κατ' εἴδη ſingulis diſtributis, & multiplices in illis ὁμοιότητας & ἀνομοιότητας cōſideret: donec propriam quandam definitámque rei naturam compererit, vniúſque cuiuſdā generis vinculo cōſtrinxerit. id eſt, Ὅταν τις τὴν τῶν πολλῶν κοινωνίαν αἴσθηται, μὴ προαφίστασθαι, πρὶν ἂν ἐν αὐτῇ τὰς διαφορὰς ἴδῃ πάσας, ὁπόσαι ἐν εἴδεσι κεῖνται. τὰς δ' αὖ παντοδαπὰς ἀνομοιότητας, ὅταν ἐν πλήθεσιν ὀφθῶσι, μὴ δυνατὸν εἶναι δυσωπούμενον παύεσθαι, πρὶν ἂν σύμπαντα τὰ οἰκεῖα ἐντὸς μιᾶς ὁμοιότητος ἕρξας γένους τινὸς οὐσίᾳ περιβάλλῃ. Diuiſionem enim eſſe certiſſimam viam ad ἔγκαιρον definitionem. id eſt, veram & opportunam, nō vagam & incertam σημείωσιν, qua non rerum veritatem, ſed εἴδωλον tantùm & ὄναρ rerum, animis hominum ſophiſtæ ingerunt. Quum autem vera definitio certo genere quopiam conſtet, ſuis differentiis definito, ideo inueniēdi generis viam commonſtrat: qúumque in formis quæ eiuſdem generis communitate continentur diſtinguendis diuiſio verſetur, rationem quoque Plato accuratius explicat formarum per ſuas differentias diuidendarum τῇ διὰ μέσου τομῇ. id eſt, per intermedias differentias.

Alteram quoque à nobis notatam διέξοδον diligenter perſequitur, De modo rectè conformandæ orationis: vt nimirum obſeruetur τὸ μέτριον: quod quidem ὑπεροχῆς & ἐλλείψεως ratione definitur, ne quid deſit, ne quid ſuperfluat: ſed tum explorata rei cognitione, & maioris & minoris communitate quadam & proportione, oratio conſtituatur. In ſumma, non eſſe damnādam illam prolixitatem, cuius ope εὑρετικώτεροι reddamur ad res ipſas, & διαλεκτικώτεροι. id eſt, aptiores ſimus & ad inueniendum, & ad animorum noſtrorum ſenſa commodius explicanda. Hæ ſunt ferè διεξόδων ſummæ: quarum occaſiones diligenter notat Plato, & ordinis ſui rationem inculcat, & primarium ſermonem, quomodo & ab illo deflectat, & ad illum reuertatur: ſuperfluæ verò loquacitatis ignominiā à ſe ſolicitè amolitur. Ideo ergo λογικὸς vocatur hic dialogus, quòd præterquā quòd Politices definitionem complectitur, multa etiam docet ad diſſerendi cognitionem perneceſſaria, De genere & differentiis, definitione, diuiſione, methodo, &c. Verùm (vt ad ipſam rē veniamus) ex methodi ſuperius à nobis indicatæ formula, exemplum προμελέτης ſibi proponit in arte Textoria: Duo videlicet eſſe capita perueſtiganda, τὰ οἰκεῖα nimirum, id eſt, quæ propriè ad rei propoſitæ naturam pertinent, & τὰ ξυγγενῆ, quæ cum ipſa coniuncta ſunt, & accedūt extrinſecus. Illa ſunt verè αἴτια: hęc, ξυναίτια, quæ quidem miniſteriis ſuis arti inſeruiūt: ſicuti copioſè exponit exemplis. Ex multiplici diuiſione tandē colligit Textoriæ definitionem: quæ quidē eſt diuiſionis vſus, ſicuti notauimus. Tum accōmodat ſuo inſtituto, & Politices οἰκεῖα atque ξυγγενῆ diſquirit: & quoniā διχοτόμον diuiſionem (vt ſolet) adhibere non poteſt, varia membra ξυγγενῶν in medium affert: quæ ex contextu commodius petet lector. Illa autem ait in cœtu hominum variè eſſe vtilia, & multipliciter Politicę inſeruire: quæ ſuo quoque loco diſponit Plato, & proprium cuique attribuit gradum. Venit deinceps ad οἰκεῖα, quæ ad Politicen conſtituendam propriè pertinent: & primùm quódnam ſit τὸ προσηκὲς καὶ ἀξιωθὲν εἶδος Politices, docet: tum de variis illius σχήμασιν agit. non enim vno modo regi tam variorum populorum cœtus, ſed variis hominum ingeniis varias quoque adminiſtrationum formas fuiſſe attributas. ita natas eſſe tres πολιτείας formas, Μοναρχίαν, ἀριστοκρατίαν, δημοκρατίαν: quæ & ſuas habeāt παραβολάς. nam vnius dominationem, in tyrannidem: optimatum, in paucorū, id eſt ὀλιγαρχίαν: populi, in ὀχλοκρατίαν. Iam verò omnibus illis præeſſe προσηκὲς illud politices

εἶδος, & quidẽ ita vt illud ſit omnium legitimarum gubernationum fundamentum. Primariam autem ſpeciem illam, eſſe ὀρθὸν λόγον πολιτείας: Vti videlicet vel cum legibus vel ſine legibus, is qui imperandi poteſtatem habet, in qualibet reip. forma, iuſtè volentibus hominibus imperet, vnicuique tribuens quod ſuum eſt, nulla perſonarum habita ratione, ſiue pauper ſit ſiue diues, &c. ſed ex æquo omnibus ſuum reddat. Hoc vnum eſſe verum & certum omnis πολιτείας fundamentum: vt quidem omnis publica adminiſtratio huius ὀρθότητος expers, indigna ſit auguſto illo nomine, quamuis adſit poteſtas, adſint leges, vigeat imperium, præſtetur obſequium, quum non dignitatis poteſtatiſque ſplendor πολιτείαν faciat, ſed commoda & honeſta adminiſtratio, qua conſeruatur genus humanum. Firmandam quidem eſſe legibus rempub. & Magiſtratus officium eſſe ex legibus dominari. poſtulari tamen in primis vt Politicus ille prudenter & cum æquitate imperet. Ita non tam leges poſtulari, quàm eum qui rectè legibus vtatur. id eſt, τὴν ἀρχόντων ὀρθότητα καὶ ἄνδρα νέμων, eſſe reipublicæ bene conſtituendæ caput. quod ne durius videretur, diſertius exponit, inſtituta cum legibus ipſis & legum arbitro & moderatore, comparatione. Quum enim tam variæ & multiplices circunſtantiæ in ſingulos homines cadant, leges autem non ſingulis hominibus, ſed vniuerſim omnibus præſcribantur: rationem poſtulare vt in legibus rectè applicandis circunſtantiarum ratio habeatur, neque τὸ ἁπλοῦν quiddam perpetuò ſtatuatur πρὸς τὰ μηδέποτε ἁπλᾶ: ſed prudenter diſpiciantur ἀνομοιότητες hominum, actionum, temporum, &c. quæ nunquam ſinunt res humanas quieſcere. Inde colligit, quum iuris dicundi autoritas ad Magiſtratum maximè pertineat, prouidendum ei eſſe etiam atque etiam, cœtibus ſibi ſubditis ita præſit, ex legum præſcripto τῶν πρὸς ἀλλήλους ξυμβολαίων, id eſt, quas ipſi ſibi ex conuentu & libero conſenſu conſtituerint, aut ſtatutas confirmarint, vt ex æquo & bono leges accommodet, & ἀκριβῶς ἑνὶ ἑκάστῳ τὸ προσῆκον ἀποδιδοῖ. id eſt, circunſtantiis prudenter & accuratè expenſis, ex æquo & bono vnicuique reddat quod ſuum eſt: quęcunq; tandẽ vigeat legũ forma, ſiue legibus ſcriptis, ſiue nõ ſcriptis, inſtitutis, moribus. ſunt enim hæc ipſius verba, καὶ ἐν ἀγράμμάτοις πατρίοις ἔθεσι, καὶ ἐν γράμμασι. Niſi Lex hac magiſtratus prudentia & æquitate temperetur, illam eſſe veluti hominem ἀμαθῆ & αὐθάδη, qui improuido quodam impetu, nihil collimans, ſed temerè ſeſe effundens, rapiatur: ac proinde multa hoc pacto agat παρὰ τὴν ἑαυτῆς τάξιν, id eſt, præter ſuum ipſius ordinem & finem: quum ſummum ius, ſumma ſit iniuria. Igitur in rep. optimũ eſſe, non vt leges vigeant ſimpliciter, ſed vt is qui ex legibus prudenter iudicat, dominetur. τὸ δ᾽ ἄριστον οὐ τοὺς νόμους ἐστὶν ἰσχύειν, ἀλλ᾽ ἄνδρα τὸν μετὰ φρονήσεως βασιλικόν. Varia enim remedia pro variis cauſis, quæ in vitam humanam cadunt, eſſe accommodanda: atque adeò bonum magiſtratũ ſubditis μετὰ νοῦ imperare debere, vt vbi res inciderint, legũ afferat opportunè remedia. Ita cõcludit hunc locum: Illam eſſe ὀρθὴν πολιτείαν, quæ non ex verborum quorundam formula præciſè agat, ſed ex artis vi ac robore: & ex legum mandatis, ſtatuat quod æquum & iuſtum eſt, ad ſalutem ſubditorum. Illud igitur eſſe πρωτογενὲς εἶδος ciuilis adminiſtrationis: omnes cæteras formas eſſe μιμήματα & εἰκόνας illius, & quanto ad illam propius acceſſerint, tanto meliores eſſe atque præſtantiores: quanto receſſerint, deteriores. Ex politia hunc in modum conſtituta, felicem vitam hominibus dari: è contraria, vitam humanam, multis miſeriis alioqui obnoxiam, nouis inuolui atque implicari. Hoc deinde applicat tribus illis Reipublicæ adminiſtrationibus à nobis iam commemoratis, μοναρχίᾳ, ἀριστοκρατίᾳ, δημοκρατίᾳ, inter quas inſtituit comparationem: VNIVS DOMINATIONEM cæteris anteponens, quatenus videlicet bonarum legum vinculis conſtricta, bonum quoque illarum interpretem & moderatorem ſit conſequuta. contrà, peſſimam omnium futuram ait, ſi tyrannus imperium obtineat. ſunt enim illius verba, Μοναρχία ζευχθεῖσα ἐν γράμμασιν ἀγαθοῖς, οὓς νόμους λέγομεν, ἀρίστη πασῶν, ἄνομος δὲ, καὶ χαλεπὴ, καὶ βαρυτάτη ξυνοικῆσαι. De Monarchiæ autem natura, dicemus copioſius ſuo loco. hîc tantùm obiter, quod ad iſtius loci intelligentiam pertinet. Perſpicuum inde eſſe, Regiam gubernandi rationem cæteris præſtare, quòd cogantur cæteræ, in quibus penes plures imperium eſt, ſiue optimates, ſiue populus, μοναρχίας ſimulacrum quoddam repræſentare in rerum adminiſtratione. Inter enim optimates Vnus debet eſſe πρεσβύς, vt res ordinatè gerantur: & ipſa etiam Democratia in Menexeno definita eſt ἀριστοκρατία ex populi conſenſu rata & firma: ſicuti ex omnium Rerumpublicarum, Romanæ verò perſpicuè (quæ in extremis temporibus, Dictatorem ſibi præficiebat, verè μοναρχοῦντα) exemplis apparet, &c. Et hæc quidem ad οἰκεῖα Politices commonſtranda, ſatis dicta ſunto. Adiungit tamen Plato nouam earum rerum quas Politices ξυγγενεῖς vocat explicationem. dixerat de variis munerum gradibus, qui inſunt in bene morata republica: nunc de iis adiumentis & præſidiis quibus ſe reſpublica tuetur, nimirum De eloquentia, rei militaris peritia, iuris dicũdi facultate, &c. quæ omnes res ſunt adminiſtræ Politices, quæ rerum ἐγκαιρίας & ἀκαιρίας nouit, opportunè ſingula accommodans, ipſa verè domina.

Porro, vt alia quoque Politices ἐπωδὴν πάθη perſequatur, docet Plato ex multiplici illa variarum rerum copia, Politicen contexere aptam quandam & concinnam ξυμπλοκήν: quò nomine ex ſuperiore illo Texturæ exemplo, intelligit in reipubl. communitate ἁρμονίαν ſiue συναρμολογίαν, quaſi temperaturam quandam ex variis circunſtantiis conſtitutam. Virtutem igitur reipublicæ fundamentum eſſe docet, quæ aptè etiam ſingulis reipublicæ partibus conſtituendis accommodatur. Quum enim morum diſſimilitudo in hanc vitam cadat, & maximè verſetur in tam diſcrepantibus hominum cœtibus, ipſa etiam virtus contrarias quodammodo partes habet, ex quibus ξυμπλοκὴ quædam ſiue ξύγκρασις exiſtit. Quocirca vt pietas & iuſtitia maximas habent vires ad rempublicam continendam, ita & modeſtia & fortitudo: vt & cum bonis, pacatè, cum malis & profligatis hominibus viriliter & præciſè agat magiſtratus. Hoc nimirum eſt ὕφασμα Reipubl. συμπλοκία quadam contextum modeſtarum & virilium actionum, quo hominum communitas ex omnium hominum generibus conflata, moderati imperii autoritate contineatur: atque hunc in modum euitata rerum intemperie (quæ eſt ſocietatis peſtis præſentiſſima) homines felicem vitam

quantum fieri poteſt, viuant, eáſque quibus tãtopere obnoxia eſt, fugiãt difficultates. Ita vniuerſæ diſputationis ἀνακεφαλαίωσιν, notato illius vero vſu, colligit Philoſophus in hoc dialogo, qui eſt veſtibulum, vti dixi, ampliſſimæ doctrinæ librorum inſequentium ambitu comprehenſæ.

Axiomata quaedam et theoremata decerpta ex hac diſputatione.

Ethica.

1 *Scientiæ ciuilis ὀρθός quidam eſt λόγος, omnium legum firmamentum, προσηγνὲς, ἀμερὲς, ἴδια rectæ adminiſtrationis.*

2 *Omnis ſeu priuata ſeu publica adminiſtratio hoc fundamento innixa, bona eſt atque commoda: quæ illo caret, mala & pernicioſa.*

3 *Illius ὀρθῆς πολιτείας tres ſunt formæ quædam, ſiue μιμήματα: Monarchia, Ariſtocratia, Democratia. quæ ſuos habent exceſſus, Tyrannidem, Paucorum, & Confuſam inordinatamque plebis dominationem.*

4 *Monarchia, omnium illarum præſtantiſſima eſt, ſi bonis legibus temperata, bene & prudenter ex illarum formula regatur: ſi illis careat, omnium peſſima. atque adeo bonus rex, eſt οἷον θεὸς ἐξ ἀνθρώπων.*

5 *Democratiæ deſcriptio, & cum Monarchia cõparatio.*

6 *Auguſtum quid atque firmum eſt, ſocietas generis humani. ad illam tamen uel ſtabiliendam uel euertendam, maximum habet momentum Magiſtratus.*

7 *In hac perturbatione generis humani, ſua ἀναρμοστίᾳ perituri, Deus publicum magiſtratus ordinem dedit, quo illud conſeruetur: ac proinde ſingulare Dei beneficium eſt, ordinis publici autoritas.*

8 *Conſtituendæ ſunt leges in omni hominum communitate, & ex illarum præſcripto componendum eſt legitimum imperium: leges tamen ſine moribus nihil proficiunt. idcirco neceſſe eſt, legem μετὰ νοῦ καὶ ἐπιεικείας ad uſum reuocari à magiſtratu.*

9 *Inde quoque efficitur, Magiſtratum κατὰ νόμους καὶ ἄρχειν καὶ παρανομεῖν.*

10 *Illa ex legibus παρανομία fit dupliciter, Imperantis malitia & imperitia, quum uel non intellecta legis mente, imperitus magiſtratus aliquid agit: uel quum maleficæ ſuæ atque tyrãnicæ libidinis cauſam prætexit legem, iniuſtè & profligatè imperans.*

11 *Ita Lex eſt ueluti αὐθάδης & ἀμαθὴς homo, quum omnibus uno modo applicatur: ac proinde ex illius etiam formula ſæpenumero peccatur, & præter equidem eius τάξιν & mentem.*

12 *Non igitur ſatis eſt extare bonas leges, niſi illarum adſit commodus interpres atque arbiter: qui expenſis rerum, factorum, perſonarum, temporũ, circunſtantiis, τὸ προσῆκον unicuique tribuat, opportuna rerum ſingularum ἰδιοσυγκρισίᾳ.*

13 *Bonus magiſtratus, uolentibus imperat: malus, nolentibus.*

14 *In bene morata republica debet uigere ἐγχειρία ſuppliciorum & præmiorum: ut illis, mali homines coerceantur: his, boni & in officio retineantur, & ad uirtutis alacrius ſtudium impellantur.*

15 *Ex multiplicibus hominum ordinibus & moribus, fit optimum in republica temperamentum, modeſtiæ & fortitudinis uinculo quodam aptè ξυναγωγῆς: ex quo fit ὕφασμα ſiue ξυμπλοκὴ in republica omnium hominum in huiuſmodi communitate ſuo modo concinnè coaleſcentium.*

16 *Bonus magiſtratus efficit ut uitam fœlicem homines uiuant, quantum poteſt aliquid in hac uita ineſſe felicitatis: malus contrà, uitam per ſe miſeram planè reddit ἀβίωτον.*

17 *Politices ξυγγενῆ ſunt, Eloquentia, rei militaris cognitio, iuriſprudentia, &c. quas tamen ſummo quodam iure regit atque gubernat Ciuilis illa ſciẽtia, rerum opportunitates dictans.*

Metaphysica.

18 *Hoc Vniuerſum hactenus creatum eſt à Deo: ut rebus inferioribus præſit, & hoc pacto ἐπισκευασὴν habeat ἀθανασίαν ab Opifice.*

19 *Variæ Vniuerſi παραλλάξεις ſiue περιαγωγαὶ uariè res inferiores afficiunt: res omnes creatas uidelicet & ſocietatem generis humani.*

20 *Deus tamen ξυμποδηγεῖ conſtanter illas mutationes, ut quidem ſummus ſit omnium dominus, ſed peculiarem curam gerat de genere humano.*

21 *Fuit primùm quædam ἀκμὴ ſiue ἡλικία generis humani, uerè aurea ætas: quæ defecit in miſeram & uerè ferream ætatem.*

22 *Prioris illius felicis ætatis cauſam attribuit Plato motui uniformi: miſeræ autem, contrario cœli motui. quod falſum eſt, quum nec uniformis cœli motus ſit illius felicitatis cauſa (cuius nimirum uera eſt & certa cauſa, Deus opifex) nec infelicitatis, contrarius motus: quum illius infelicitatis culpa in hominibus reſideat.*

23 *Ἀναρμοστία illa quæ in homine uiget, tanta eſt, ut Deus mundi gubernationem, homini infenſus, penè dereliquerit. non tamen reuera dereliquit, quum inter illas ἀταξίας generis humani, ἔφεδρος πηδαλίων, rebus inuigilet efficaci ſua prouidentia.*

24 *Εἴδωλα primæuæ ueritatis, Hominem creatum eſſe è terra: nudum, ἄστρωτον: uerè felici & aurea conditione: cum animantibus colloqui ſolitum: rerum omnium fuiſſe φιλοσοφώτατον: non indiguiſſe externis adiumentis, quibus hodie indigemus.*

Dialectica.

25 *Conſtituendæ* DEFINITIONIS *σκευωρία: Genus primùm ſubſternendum, id eſt κοινωνία τοῦ πράγματος: tum adiungendæ differentiæ, quas ἀνομοιότητας & ὁμοιότητας uocat, ἐκτροπὰς ſiue διαφυγὰς, propter uim illam διαιρετικὴν, id eſt, diſpeſcendi communitatem generis: & εἰδοποιὸν, certis nimirum notis conſtituendi uel deſignandi. quod ἐπισφραγίζεσθαι μίαν ἰδέαν & ἐπισημαίνεσθαι εἶδος uocat Plato. Ita fit ἔγκαιρος definitio*

26 DIVISIO, *eſt recta & opportuna ratio conſtituendæ definitionis.*

27 *Diuiſionis opus eſt, communia & περιεχόμενα, ad unam quandam generis οὐσίαν ſiue ἰδέαν reuocare, id eſt ἕρξαι καὶ περιβάλλειν: donec ad προσηγνὲς & οἰκεῖον deueniatur.*

28 *Debet igitur diſquiri definitio per intermedias differentias, diuiſionis auſpicio: & peccatur quum minuta ſcrupuloſius perueſtigantur.*

29 *Optima diuiſio debet eſſe διχοτόμος, ſi rei ſubiectæ patiatur natura: ſin minus, conſtituenda eſt ut rei poſtulabit natura: & plures etiam illius partes conſtituendæ.*

30 *Partis & ſpeciei diſcrimen, ſi ullum uerè eſt.*

31 *Ex commoda diſſerendi methodo, recta comparatur ſcientia, ut τὸ ὕπαρ ſit ἀντὶ τοῦ ὄναρ: quod quidem*

proprium eſt Sophiſtarum τὸ ὄντως μὴ ὄν, id eſt τοῦ ὄντος εἴδωλον, conſectantium.

32 Περίεργος prolixitas philoſopho maximè indecora eſt: non tamen quælibet prolixitas condemnanda, quemadmodum nec omnis breuitas laudanda.

33 Orationis rectè componendæ regula eſt τὸ μέτριον. Illud autem eſt μέτριον, quod eſt πρέπον: ut quidem in rebus inueniendis, εὑρετικώτεροι: in explicandis, διαλεκτικώτεροι euadamus.

34 Feſtinatio eſt ſolidæ ſciētiæ nouerca, ac proinde otium philoſopho neceſſarium eſt.

35 Poſtulat recta methodi ratio ut rem παχυμερῶς doceas, tum accuratius retractes. quod eſt, εἰσαῦθις ταῦτα μετιέναι καθάπερ ἰχνεύοντα.

36 In διεξόδοις diligenter oſtendendum eſt τὸ τῆς ἀποπλανήσεως ὁπόθεν ἡμᾶς δεῦρ' ἤγαγεν, id eſt, digreſſionis occaſio: & quum ad primariū ſermonē redimus, ſolicitè monendum eſt.

37 Turpe eſt philoſopho in uocabulis curioſius immorari.

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ πρόσωπα,

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ΞΕΝΟΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ ὁ νεώτερος.

Ἦ ΠΟΛΛΗΝ χάριν ὀφείλω σοὶ τῆς Θεαιτήτου γνωρίσεως, ὦ Θεόδωρε, ἅμα καὶ τῆς τοῦ ξένου. ΘΕ. Τάχα δέ γε ὦ Σώκρατες ὀφειλήσεις ταύτης τριπλασίαν, ἐπειδὰν τόν τε πολιτικὸν ἀπεργάσωνταί σοι καὶ τὸν φιλόσοφον. ΣΩ. Εἶεν οὕτω. τοῦτο, ὦ φίλε Θεόδωρε, φήσομεν ἀκηκοότες εἶναι τοῦ περὶ λογισμοὺς καὶ τὰ γεωμετρικὰ κρατίστου; ΘΕ. B Πῶς, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Τῶν ἀνδρῶν ἕκαστον θέντες τῆς ἴσης ἀξίας, οἳ τῇ τιμῇ πλέον ἀλλήλων ἀφεστᾶσιν ἢ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τὴν τῆς ὑμετέρας τέχνης. ΘΕ. Εὖγε νὴ τὸν ἡμέτερον θεόν, ὦ Σώκρατες, τὸν Ἄμμωνα, καὶ δικαίως, καὶ πάνυ μὲν οὖν μνημονικῶς ἐπίπληξάς μοι τὸ περὶ τοὺς λογισμοὺς ἁμάρτημα. καὶ σὲ μὲν ἀντὶ τούτων εἰσαῦθις μέτειμι· σὺ δ' ἡμῖν ὦ ξένε μηδαμῶς ἀποκάμῃς χαριζόμενος· ἀλλ' ἑξῆς, εἴτε τὸν πολιτικὸν ἄνδρα πρότερον, C εἴτε τὸν φιλόσοφον προαιρῇ, προελόμενος διέξελθε. ΞΕ. Ταῦτ' ὦ Θεόδωρε ποιητέον, ἐπείπερ ἅπαξ γε ἐνεχειρήσαμεν· καὶ οὐκ ἀποστατέον, πρὶν ἂν αὐτῶν πρὸς τὸ τέλος ἔλθωμεν. ἀλλὰ γὰρ περὶ Θεαιτήτου τοῦδε τί χρὴ δρᾶν με; ΘΕ. Τοῦ πέρι; ΞΕ. Διαναπαύσωμεν αὐτόν, μεταλαβόντες αὐτοῦ τὸν συγγυμναστὴν τόνδε Σωκράτην; ἢ πῶς συμβουλεύεις; ΘΕ. Καθάπερ εἶπες. ΞΕ. Μεταλάμβανε. νέω γὰρ ὄντε, ῥᾷον οἴσετον πάντα πόνον ἀναπαυομένω. D ΣΩ. Καὶ μὴν κινδυνεύετον, ὦ ξένε, ἄμφω ποθὲν ἐμοὶ συγγένειαν ἔχειν τινά. τὸν μὲν γε οὖν ὑμεῖς κατὰ τὴν τοῦ προσώπου φύσιν ὅμοιον ἐμοὶ φαίνεσθαι φατέ· τοῦ δ' ἡμῖν ἡ κλῆσις ὁμώνυμος οὖσα, καὶ ἡ

DIALOGI POLITICI perſonæ,

SOCRATES, THEODORVS, HOSPES, SOCRATES Iunior.

A MAGNAM profectò gratiā debeo tibi, Theodore, quòd me in Theæteti & hoſpitis huius notitiā adduxeris. THEO. Huius fortaſſe triplam debebis, Socrates, poſtquā illi & Ciuilem & Philoſophū in tuā gratiam abſoluerint, illorúmq; naturas repræſentarint. SOCR. Eſto. ſiccine verò, mi Theodore, dicemus nos hoc audiuiſſe ab homine rerum arithmeticarū & geometricarū peritiſſimo? B TH. Quid iſtuc, Socrates? SOC. Quoniā videlicet virorū illorū ſingulos [Sophiſtam nimirū iam explicatū, Ciuilē & Philoſophū] in eodem quaſi honoris gradu collocauimus, qui tamen inter ſe hoc nomine tam longè latéque diſcrepant, vt explicari illa veſtræ artis proportione illorū diſcrimen nullo modo poſſit. THE. Rectè tu quidē, Socrates, per noſtrū deū Ammonē, atque optimo iure feliciq́ue memoriæ perſpicacitate hūc errorē meū in numerorū rationib⁹ opportunè notaſti, cúmq; obieciſti mihi. verùm hac de re tecū aliâs. C Te verò, Hoſpes, ne pigeat in nobis demerēdis perſequi: at deinceps ſiue virū ciuilē priori loco, ſiue philoſophū malis explicare, pro arbitratu & iudicio tuo vtrumuis malueris dicendo expone. HOSP. Hæc, Theodore, agenda ſunt, quandoquidē ſemel rem aggreſſi ſumus, nequeeſt incepto deſiſtēdū, donec ipſam ad finē perduxerimus. Verùm de hoc Theęteto quid faciendū eſt? THE. Qua de re? HOS. Nūquid illū quieſcere ſinemus, aſſumpto in eius locū Socrate, earundē exercitationū ſocio? D vel quid ſuades? THE. Illum, vti dixiſti, aſſume. quū enim iuuenes ſint, omnem laborē interquieſcēdo facilius ferent. SOC. Atqui mihi ambo quidem videntur, Hoſpes, cognatione quadam mecum conjungi. hūc enim Theætetū dicitis mihi facie ſimilē: at quū cōmunis mihi & illi Socrati ap-

Præfatio indicat nexum huius dialogi cū Theæteto & Sophiſta: quorū ille de Philoſopho, hic de Sophiſta egit. Hoſpitē autem introducit illū Eleatem qui in Sophiſta loquebatur, fortaſſe ideo vt ſe aliorum ſententias referre oſtendat. Socratem quendam iuniorem in Theæteti locum ſufficit, vt ſeruetur decorum in differendo. debēt enim eſſe ἐν διατριβαῖς ἀνάπαυλαι λόγων, ſicuti dixit alibi.

pellatio ſit, hactenus etiam proprium & peculiare quiddam cum illo mihi eſſe videtur. quocirca conſentaneũ eſt me hanc in rem alacriter incumbere, vt cognatos colloquio & cõſuetudine notos mihi reddam. Theætetũ quidẽ ipſe heſterno die alloquutus ſum, hodierno, reſpondentẽ audiui: cum Socrate neutrũ interceſſit. hic igitur conſiderandus eſt. mihi verò aliâs, nunc tibi ille reſpondeat. HOS. Ita eſto, Socrates. audin' verò Socratẽ? Iunior SO. Audio. HOS. Iiſne quæ ille ait aſſentiris? Iunior SOCR. Aſſentior. HOS. Quantũ igitur ad te attinet, nihil prohibere videtur quominus diſſeramus: per me autem vel minus ſtare debet, vt inſtituatur à nobis diſputatio. Atqui mihi quidẽ videtur cõſequẽs eſſe neceſſariò, vt poſt Sophiſtã de Ciuili viro inueſtigemus. [a] Dic verò mihi, An illum in eorũ numero reponendũ cenſeas, qui ſcientes appellãtur: aut quo modo. Iun. SOC. In ſcientũ equidẽ numero. HOS. Diuidẽdæ ſunt igitur à nobis ſcientiæ, quemadmodũ prius quũ Sophiſtæ naturã diuiſione cõſideraremus. Iun. SO. Fortaſſe. HOS. Non tamen eadẽ, Socrates, mihi quidem videtur diuidendi ratio. Iun. SOC. Cur verò? HOS. Magnũ etenim eſt inter vtrunque diſcrimẽ. SOC. Videtur ſanè. HOS. Viã igitur ciuilis iſtius ſentẽtiæ indagãdæ vbinã quis cõpererit? ea quippe inueniẽda eſt, eiq; adeò ab aliis ſeparatæ vna quædã & definita notio obſignanda eſt, & cæteris etiã deflexionibus [i. differentiis, quæ ſuam habent ſeorſim naturam] vna altera ſpecies attribuenda eſt propriis notis diſterminata, vt omnes ſciẽtias in duas quaſdã ſpecies diſtributas animis noſtris repræſentemus. Iun. SOC. Hoc profectò, Hoſpes, ad te nõ ad me pertinet. HOS. Et ad te quoque tum demum debuerit pertinere, quũ id nobis fuerit explicatũ. Iun. SOC. Rectè dixiſti. HOS. [b] Nũquid Arithmetica & cæteræ quædã huic cognatæ ſcientiæ, ab actione liberæ ſunt atque immunes, & totæ in cognitione verſantur? Iun. SOC. Ita eſt. HOSP. Quæ verò pertinent ad architecturã & cæteras omnes artes quæ manuũ cõſtãt opificio, ſcientiã habent actionib⁹ innatam, & corpora quæ ſuo oriũtur miniſterio, vnà perficiunt atq; abſoluunt, quũ antea minimè extarent. Iun. SOC. Quidni? HOS. Hactenus igitur omnes ſcientias diuide: vt vnã quidẽ Agentẽ, alterã Cognoſcentẽ appellemus. Iun. SOC. Hæ duæ ſunto ſcientię ſpecies, quũ vna ſit ſcientia tota. HOS. [c] Vtrũ ciuilẽ, regẽ, dominũ, & patrẽfamiliâs, vnũ quiddã eſſe ſtatuemus, & cõmuni nomine appellemus? an totidẽ artes eſſe ſtatuemus, quot ſunt hîc nomina? At me potius hâc inſequere. Iun. SOCR. Quâ?

a Summa diſputationis propoſitio, Quænam ſit IVRIS CIVILIS DEFINITIO: cuius conſtituẽdæ σκιαγραφίαν primùm indicat. Ponit ergo illum ciuilem virum, eſſe in ſcientum numero, ac proinde cuius ſcientiæ ſit ſciens, videndum eſſe. Genus quoddam diſquirendum, illudque ſuis differentiis ita circũſcribendum: vt verè propria quædã illius exiſtat definitio, rebus omnibus communibus prorſus ſublatis.

b Diuiſio primaria ſcientiarum, & quidẽ διχοτόμος: vt aliæ quidem ſint γνωστικαὶ, quæ totæ in cognitione verſantur: aliæ πρακτικαί. Vtrunque caput commodis exẽplis illuſtrat.

c Commoda & neceſſaria ad diſputationẽ admonitio, ne vocabulorum ὁμωνυμία offũdat tenebras: ciuilẽ, regem, dominũ, idem eſſe & planè συνώνυμα: ac quãuis magnitudine ſiue paruitate inter ſe differant, eundẽ eſſe communem illis λόγον οὐσίας. Quæri enim eum artificem, qui peritè & vtiliter poſſit gubernare ſocietatem generis humani: quacunq; forma, quóve nomine deſignetur.

A προσρησις παρέχεταί τινα οἰκειότητα. δεῖ δὴ τούς τε συγγενεῖς ἡμᾶς ἀεὶ προθύμως διὰ λόγων ἀναγνωρίζειν. Θεαιτήτῳ μὲν οὖν αὐτός τε συνέμιξα χθὲς διὰ λόγων, καὶ νῦν ἀκήκοα ἀποκρινομένου· Σωκράτους δὲ οὐδέτερα. δεῖ δὲ σκέψασθαι καὶ τοῦτον. ἐμοὶ μὲν οὖν εἰσαῦθις, σοὶ δὲ νῦν ἀποκρινέσθω. ΞΕ. Ταῦτ' ἔσται, ὦ Σώκρατες. ἀκούεις δὴ Σωκράτους; Νέος ΣΩ. Ναί. ΞΕ. Συγχωρεῖς οὖν οἷς λέγει; Νέος ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. Οὐ

Fort. τούς γε.

B τὰ σὰ κωλύειν φαίνεται· δεῖ δὲ ἴσως ἔτι ἧττον τἀμὰ διακωλύειν. ἀλλὰ δὴ μετὰ τὸν σοφιστὴν, ἀναγκαῖον (ὡς ἐμοὶ φαίνεται) τὸν πολιτικὸν ἄνδρα διαζητεῖν νῷν. καί μοι λέγε πότερον τῶν ἐπιστημόνων τιν' ἡμῖν καὶ τοῦτον θετέον ἢ πῶς. Νέος ΣΩ. Οὕτω. ΞΕ. Τὰς ἐπιστήμας ἄρα διαληπτέον, ὥσπερ ἡνίκα τὸν πρότερον ἐσκοποῦμεν. Νέος ΣΩ. Τάχ' ἄν. ΞΕ. Οὐ μὲν δὴ κατὰ ταὐτόν γε, ὦ Σώκρατες, φαίνεταί μοι τμῆμα. Νέος ΣΩ. Τί μήν;

C ΞΕ. Κατ' ἄλλο. Νέος ΣΩ. Ἔοικέ γε. ΞΕ. Τὴν οὖν πολιτικὴν ἀτραπὸν πῇ τις ἂν εὑρήσοι; δεῖ γὰρ αὐτὴν ἀνευρεῖν, καὶ χωρὶς ἀφελόντας ἀπὸ τῶν ἄλλων, ἰδέαν αὐτῇ μίαν ἐπισφραγίσασθαι, καὶ ταῖς ἄλλαις ἐκτροπαῖς ἓν ἄλλο εἶδος ἐπισημηναμένους, ἁπάσας τὰς ἐπιστήμας, ὡς οὔσας δύο εἴδη διανοηθῆναι τὴν ψυχὴν ἡμῶν ποιῆσαι. Νέος ΣΩ. Τοῦτ' ἤδη σὸν, οἶμαι, τὸ ἔργον, ὦ ξένε, ἀλλ' οὐκ ἐμὸν γίγνεται. ΞΕ. Δεῖ γε μὴν, ὦ Σώκρατες, αὐτὸ

D εἶναι καὶ σὸν, ὅταν ἐμφανὲς ἡμῖν γένηται. Νέος ΣΩ. Καλῶς εἶπες. ΞΕ. Ἆρ' οὖν οὐκ ἀριθμητικὴ μὲν, καί τινες ἕτεραι ταύτῃ συγγενεῖς τέχναι, ψιλαὶ τῶν πράξεών εἰσι, τὸ δὲ γνῶναι παρέχονται μόνον; Νέος ΣΩ. Ἔστιν οὕτω. ΞΕ. Αἱ δέ γε περὶ τεκτονικὴν αὖ καὶ σύμπασαν χειρουργίαν, ὥσπερ ἐν ταῖς πράξεσιν ἐνοῦσαν σύμφυτον τὴν ἐπιστήμην

E κέκτηνται, καὶ συναποτελοῦσι τὰ γιγνόμενα ὑπ' αὐτῶν σώματα, πρότερον οὐκ ὄντα. Νέος ΣΩ. Τί μήν; ΞΕ. Ταύτῃ τοίνυν συμπάσας ἐπιστήμας διαίρει. τὴν μὲν, πρακτικὴν προσειπών· τὴν δὲ, μόνον γνωστικήν. Νέος ΣΩ. Ἔστω σοι ταῦθ', ὡς μιᾶς ἐπιστήμης τῆς ὅλης εἴδη δύο. ΞΕ. Πότερον οὖν τὸν πολιτικὸν, καὶ βασιλέα, καὶ δεσπότην, καὶ ἔτ' οἰκονόμον θήσομεν, ὡς ἓν πάντα ταῦτα προσαγορεύοντες; ἢ τοσαύτας τέχνας αὐτὰς εἶναι φῶμεν, ὅσαπερ ὀνόματα ἐρρήθη; μᾶλλον δέ μοι δεῦρο ἕπου. Νέος ΣΩ. Πῇ;

Ξ Ε Ν. Τῇδε. εἴ τῳ τις τῶν δημοσιευόντων ἰατρῶν ἱκανὸς ξυμβουλεύειν, ἰδιωτεύων αὐτὸς, ἆρ' οὐκ ἀναγκαῖον αὐτῷ προσαγορεύεσθαι τοὔνομα τῆς τέχνης ταὐτὸν ὅπερ ᾧ συμβουλεύει; Νέος Σ Ω Κ Ρ. Ναί. Ξ Ε Ν. Τί δ'; ὅστις βασιλεύοντι χώρας ἀνδρὶ παραινεῖν δεινὸς, ἰδιώτης ὢν αὐτὸς, ἆρ' οὐ φήσομεν ἔχειν αὐτὸν τὴν ἐπιστήμην ἣν ἔδει τὸν ἄρχοντα αὐτὸν κεκτῆσθαι; Νέος Σ Ω Κ Ρ. Φήσομεν. Ξ Ε Ν. Ἀλλὰ μὴν ἥ γε ἀληθινοῦ βασιλέως, βασιλική; Νέος Σ Ω. Ναί. Ξ Ε Ν. B Ταύτην δὲ ὁ κεκτημένος, οὐκ, ἄν τε ἄρχων ἄν τ' ἰδιώτης ὢν τυγχάνῃ, πάντως, κατά γε τὴν τέχνην αὐτὴν, βασιλικὸς ὀρθῶς προσρηθήσεται; Νέος Σ Ω Κ Ρ. Δίκαιον γοῦν. Ξ Ε Ν. Καὶ μὴν οἰκονόμος γε καὶ δεσπότης, ταὐτόν. Νέος Σ Ω. Τί μήν; Ξ Ε. Τί δέ; μεγάλης σχῆμα οἰκήσεως, ἢ σμικρᾶς αὖ πόλεως ὄγκος, μῶν δὴ πρὸς ἀρχὴν διοίσετον; Νέος Σ Ω. Οὐδέν. Ξ Ε. Οὐκοῦν, ὃ νῦν δὴ διεσκοπούμεθα, φανερὸν ὡς ἐπιστήμη μία περὶ C πάντ' ἐστὶ ταῦτα. ταύτην δ' εἴτε βασιλικὴν, εἴτε πολιτικὴν, εἴτε οἰκονομικήν τις ὀνομάζει, μηδὲν αὐτῷ διαφερώμεθα. Σ Ω Κ Ρ. Τί γάρ; Ξ Ε Ν. Ἀλλὰ μὴν τόδε γε δῆλον, ὡς βασιλεὺς ἅπας χερσὶ καὶ ξύμπαντι τῷ σώματι σμίκρ' ἄττα εἰς τὸ κατέχειν τὴν ἀρχὴν δύναται πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς σύνεσιν καὶ ῥώμην. Σ Ω. Δῆλον. Ξ Ε Ν. Τῆς δὴ γνωστικῆς μᾶλλον ἢ τῆς χειροτεχνικῆς καὶ ὅλως πρακτικῆς βούλει τὸν βασιλέα φῶμεν οἰκειότερον εἶναι; Σ Ω Κ Ρ. Τί μήν; Ξ Ε Ν. Τὴν D ἄρα πολιτικὴν καὶ πολιτικὸν, καὶ βασιλικὴν καὶ βασιλικὸν, εἰς ταὐτὸν ὡς ἓν ταῦτα πάντα ξυνθήσομεν. Σ Ω Κ. Δῆλον. Ξ Ε. Οὐκοῦν πορευοίμεθ' ἂν ἑξῆς, εἰ μετὰ ταῦτα τὴν γνωστικὴν διαιροίμεθα. Σ Ω. Πάνυ γε. Ξ Ε. Πρόσεχε δὴ τὸν νοῦν, ἂν ἄρα ἐν αὐτῇ τινὰ διαφυὴν κατανοήσωμεν. Σ Ω Κ Ρ. Φράζε ποίαν. Ξ Ε Ν. Τοιάνδε. λογιστική πού τις ἡμῖν ἦν τέχνη. Σ Ω Κ. Ναί. Ξ Ε Ν. Τῶν γνωστικῶν E γε, οἶμαι, παντάπασι τεχνῶν. Σ Ω. Πῶς δ' οὔ; Ξ Ε. Γνούσῃ δὴ λογιστικῇ τὴν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς διαφορὰν, μῶν τι πλέον ἔργον δώσομεν ἢ τὰ γνωσθέντα κρῖναι; Σ Ω. Τί μήν; Ξ Ε. Καὶ γὰρ ἀρχιτέκτων γε πᾶς, οὐκ αὐτὸς ἐργατικὸς, ἀλλ' ἐργατῶν ἄρχων. Σ Ω. Ναί. Ξ Ε. Παρεχόμενός γέ που γνῶσιν, ἀλλ' οὐ χειρουργίαν. Σ Ω. Οὕτω. Ξ Ε. Δικαίως δὴ μετέχειν

…an. ei uidetur …gij. Fic. post …ubi aptiſſi…ũ lum habet.

A HOSP. Hâc,inquam. Siquis priuatus publico medico idoneum conſilium dare poteſt,nónne neceſſe eſt eiuſdem artis nomine hunc nuncupari,quo ſolet is qui cõſilium dat? Iun. SOC. Certè. HOSP. Siquis priuatus Regem regioni cuipiam imperantem admonere valeat, nónne dicemus illum eam ſcientiam habere, qua is qui imperandi habet autoritatem, inſtructus eſſe debet? Iun. SOCR. Dicemus. HOSP. Nónne veri Regis ſcientia, Regia eſt? Iun. SO. Certè. HOSP. Is verò qui hac præditus fuerit, nónne ſiue magiſtratus B fuerit ſiue priuata perſona,omnino ſecundum hanc ſcientiam Regius rectè vocabitur? Iun. SOCR. Conſentaneum ſanè eſt. HOSP. Atqui paterfamiliâs & dominus idem eſt. Iun. SOCR. Quidni? HOS. Aliquídne ad imperandi rationem conſtituendam refert, magnǽne ſit ditionis amplitudo, an paruæ ciuitatis anguſtus terminus? Iun. SO. Nihil. HOSP. Nónne id quod modò diſquirebamus, perſpicuum eſt,Vnam in his omnibus ſciẽtiam verſari? Hanc ſiue quis regiam, ſiue ciui- C lem, ſiue familiæ regendæ poteſtatem, vocet, nulla erit nobis cum illo controuerſia, [quum nihil intereſſe arbitremur?] SOC. Quid enim [intereſſet?] HOSP. [a] Atqui hoc quidem perſpicuum eſt, Quemlibet regem & manibus & omni reliquo corpore ad regni ſalutem incolumitatẽmque parum valere: intelligentia verò & animi robore, plurimum. SOC. Perſpicuũ eſt. HOSP. Vin' ergo dicamus, Regem ad Cognoſcẽtem illam ſcientiam, quàm ad eam quæ manuũ fit miniſterio omnémque vniuerſim actuoſam, accedere pro- D pius? SOC. Quidni? HOSP. Ciuilem igitur ſcientiam & ciuilem hominem, & regiam & regium, veluti hæc omnia vnum quiddam ſint vnà componemus. SO. Apparet. HOSP. [b] Deinceps igitur progrediamur ad ea quæ reſtant, dummodo hanc Cognoſcentem diſtinguamus. SOCR. Omnino. HOSP. Animaduerte igitur, aliquódne in hac effugium perſpicere poſſimus. SOC. Cedo quale? HOSP. Hoc nimirum. éſtne aliqua computandi ars? SOCR. Eſt. HOSP. Illa (opinor) ex earum numero E eſt, quæ in cognoſcendo verſantur. SOC. Quidni? HOSP. Computandi nimirum ars cognouerit numerorum differẽtiam. Aliúdne huic opus attribuemus, quàm vt de rebus ſibi cognitis iudicium ferat? SO. Quidni? HOSP. Etenim architectus, non ipſe quidem manuum miniſterio vtitur, ſed operis ipſis præeſt. SOC. Certè. HOS. Dum nimirum cognitionem iudiciúmque adhibet, non miniſterium. SOC. Ita. HOSP. Meritò igitur dici poteſt particeps

a Applicatio inſtitutæ quæſtionis ad poſitam Scientiæ diuiſionẽ. Docet igitur Hoſpes Politicum, regẽ, dominum (quæ planè idem eſſe ſtatuit) ad eam Scientiæ partem quam γνωστικὴν vocauit, i. ad cognitionem, planè pertinere. & rationem reddit: Quoniam non manibus ſiue reliquo corpore, ſed animo & intelligentia Politicus vtitur, ad munus ſuũ obeundum.

b Collocata in γνωστικῇ Politica, γνωστικῆς illius naturam pergit diſquirere, eámque ſubdiuidit, In κριτικὴν, i. eam quæ mero iudicio conſtat, & tantũ hactenus valet vt ſit ſimpliciter θεωρητικὴ: &, In ἐπιτακτικὴν, quæ videlicet præter iudicium, habet quoque imperãdi poteſtatẽ. quod ſuo more adhibitis exemplis illuſtrat.

eſſe Cognoſcentis illius ſcientiæ. SOCR. Omnino. HOSP. Hoc verò (opinor) ei conuenit qui iudicandi munere fungitur, non vt finem contingat, neque vt diſcedat eo modo quo diſcedere ſolet cõputator: ſed vt operarum vnicuique imperet quod commodum eſt atque opportunum, donec mandata obierint. SOCR. Rectè. HOSP. Nónne omnes huiuſmodi ſcientiæ in cognitione verſantur, & quotcunque computandi ſcientiam ſequūtur? iudicio autem & imperio hæc duo inter ſe differunt genera? SOC. Videntur. HOS. Si verò omnē illā Cognoſcentem artem in duas partes diſtribuerimus, Imperantē vnam, alteram Iudicantem, apténe & congruenter facere videamur? SOCR. Rectè, mea quidem ſententia. HOS. Iam verò ii quibuſcum aliquid commune intercedit, ſatiſfactum ſibi eſſe arbitrantur ſi tandem inter ſe conſentiant. SOC. Quídni? HOSP. Hactenus igitur donec in hac re inter nos conuenerit, cæterorum opiniones ſunt ſecurè prætermittendæ. SO. Quídni? HOSP. [a]Age verò, vtra in arte harum duarum Regium ſtatuemus? in eáne quæ in iudicio verſatur, vt ſit tanquam ſpectator & arbiter? an potius in ea quæ in imperādo occupatur, & quidem cum dominio atque poteſtate? THE. Quídni verò [in illa vltima?] HOSP. [b]Perſpicienda erit rurſus imperandi ars, ſiquam admittat diſtinctionem. & mihi quidem admittere quodam modo videtur: quemadmodum cauponum ſiue inſtitorum ars, qui ab eorum mercatorum genere differunt qui res à ſe paratas vendunt, & Regium genus à præconum genere differre videtur. SOCR. Quomodo? HOSP. Caupones nimirum emptas prius ab aliis res aſſumūt, quas ſecunda opera ipſi diſtrahant. SOC. Omnino. HOSP. Nónne & præconum genus obſequiis addictum, vbi alienā ſententiam acceperit, eandem quoque rurſus cæteris indicit? SOC. Veriſſimé. HOSP. Quid igitur? Regiámne dignitatem vnà commiſcebimus cum interpretū, fœcialium, vatum, legatorum, & multis aliis cognatis artibus, quæ vnà imperandi autoritatem habent? an vis potius ad exemplū nominis illius à nobis inſtituti, nūc quoque nomen quoddam accommodemus? quandoquidem & penè caret nomine genus illorum qui per ſe aliquid præcipiunt. & hactenus quidem hæc diſtinxerimus, Regum quidem genus in *αὐτεπιτακτικὴν*: [i. eam dignitatem quæ per ſe imperat] alia verò quæuis nomina prætermittamus, vt illa pro arbitrio imponāt. nam de principe, non de contrario [i. ſubdito] ſermo à

a Porro, τῆς γνωστικῆς partē eam quā ἐπιτακτικὴν vocauit, Politico attribuit.

b Illam deinde ἐπιτακτικὴν, noua ſubdiuiſione illuſtrat. quandā enim purè & ſimpliciter eſſe ἐπιτακτικήν: quandam, αὐτεπιτακτικήν, quæ mero & ſummo imperio præeſt: in quo genere Politicum ponit: quippe qui cæteris omnibus qui in Republ. imperandi quādam habēt poteſtatem, anteſtat, & inferiora illa imperia definit. Quod proprium ſummi magiſtratus munus vt demonſtret, nouum vocabulum adhibet, αὐτεπιτακτικὴν vocans illam ſummi magiſtratus autoritatem. quæ tertia eſt diuiſionis nota, vt ſit Politice αὐτεπιτακτική. oppoſitā illius prætermittit, vt ad ſuum inſtitutū minimè pertinentem.

A ἂν λέγοιτο τῆς γνωστικῆς ἐπιστήμης. ΣΩΚ. Πάνυ γε. ΞΕ. Τοῦτο δέ γε (οἶμαι) προσήκει κρίναντι, μὴ τέλος ἔχειν, μηδ' ἀπηλλάχθαι, καθάπερ ὁ λογιστὴς ἀπήλλακτο· προστάττειν δὲ ἑκάστοις τῶν ἐργατῶν τό γε πρόσφορον, ἕως ἂν ἀπεργάσωνται τὸ προσταχθέν. ΣΩΚΡ. Ὀρθῶς. ΞΕΝ. Οὐκοῦν γνωστικαὶ μὲν αἵ τε τοιαῦται σύμπασαι, καὶ ὁπόσαι συνέπονται τῇ λογιστικῇ; κρίσει δὲ καὶ ἐπιτάξει B διαφέρετον ἀλλήλοιν τούτω τὼ γένεε; ΣΩ. Φαίνεσθον. ΞΕ. Ἆρ' οὖν συμπάσης τῆς γνωστικῆς, εἰ τὸ μὲν, ἐπιτακτικὸν μέρος, τὸ δὲ, κριτικὸν διαιρούμενοι προσείποιμεν, ἐμμελῶς ἂν φαῖμεν διῃρῆσθαι; ΣΩ. Κατά γε τὴν ἐμὴν δόξαν. ΞΕΝ. Ἀλλὰ μὴν τοῖς γε κοινῇ τι πράττουσιν ἀγαπητὸν ὁμονοεῖν. ΣΩΚ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕΝ. Τούτου τοίνυν μέχρι περ ἂν αὐτοὶ κοινωνῶμεν, ἐατέον τά γε τῶν ἄλλων δοξάσματα χαίρειν. ΣΩΚΡ. Τί μήν; ΞΕ. C Φέρε δὴ, τούταιν ταῖν τέχναιν ἡμῖν τὸν βασιλικὸν ἐν ποτέρᾳ θετέον; ἆρ' ἐν τῇ κριτικῇ, καθάπερ τινὰ θεατήν; ἢ μᾶλλον τῆς ἐπιτακτικῆς ὡς ὄντα αὐτὸν τέχνης θήσομεν, δεσπόζοντά γε; ΣΩΚΡ. Πῶς γὰρ οὐ μᾶλλον; ΞΕΝ. Τὴν ἐπιτακτικὴν δὴ τέχνην πάλιν ἂν εἴη θεατέον εἴ πῃ διέστηκε. καί μοι δοκεῖ τῇδέ πῃ, καθάπερ ἡ τῶν καπήλων τέχνη τῆς τῶν αὐτοπωλῶν διώρισται τέχνης, καὶ τὸ βα- D σιλικὸν γένος ἔοικεν ἀπὸ τοῦ τῶν κηρύκων γένους ἀφωρίσθαι. ΣΩΚ. Πῶς; ΞΕΝ. Πωληθέντα που πρότερον ἔργα ἀλλότρια παραδεχόμενοι, δεύτερον πωλοῦσι πάλιν οἱ κάπηλοι. ΣΩΚΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕΝ. Οὐκοῦν καὶ τὸ κηρυκικὸν φῦλον ἐπιταχθὲν, τἀλλότρια νοήματα παραδεχόμενον, αὐτὸ δεύτερον ἐπιτάττει πάλιν ἑτέροις. ΣΩ. Ἀληθέστατα. ΞΕ. Τί οὖν; εἰς ταὐτὸν μίξομεν βασιλικὴν ἑρμηνευτικῇ, κελευστικῇ, μαντικῇ, E κηρυκικῇ, καὶ πολλαῖς ἑτέραις τούτων τέχναις συγγενέσιν, αἳ σύμπασαι τοῦτ' ἐπιτάττειν ἔχουσιν; ἢ βούλει, καθάπερ εἰκάζομεν νῦν δὴ, καὶ τοὔνομα παρεικάσωμεν; ἐπειδὴ καὶ σχεδὸν ἀνώνυμον ὂν τυγχάνει τὸ τῶν αὐτεπιτακτῶν γένος. καὶ ταύτῃ ταῦτα διελώμεθα, τὸ μὲν τῶν βασιλέων γένος, εἰς τὴν αὐτεπιτακτικὴν θέντες, τοῦ δὲ ἄλλου παντὸς ἀμελήσαντες, ὄνομα ἕτερον αὖθις παραχωρήσαντες θέσθαι τινά. τοῦ γὰρ ἄρχοντος ἕνεκα ἡμῖν ἡ μέθοδος ἦν, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ

For. τό γ' ἐπιτάττειν. ut paulò pòſt, τά τε pro γε perperā ſcriptū eſſe uidetur.

A ἐναντίου. ΣΩΚΡΑΤ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. Οὐκοῦν, ἐπείπερ τοῦτο μετρίως ἀφέστηκεν ἀπ' ἐκείνων, ἀλλοτριότητι διαιρεθὲν πρὸς οἰκειότητα, τοῦτο αὐτὸ πάλιν αὖ διαιρεῖν ἀναγκαῖον, εἴ τινα τομὴν ἔτι ἔχομεν ὑπείκουσαν ἐν τούτῳ. ΣΩΚΡ. Πάνυ γε. ΞΕΝ. Καὶ μὴν φαινόμεθα ἔχειν· ἀλλ' ἐπακολουθῶν συντέμνε. ΣΩΚΡ. Πῆ; ΞΕΝ. Πάντας ὁπόσους ἂν ἄρχοντας διανοηθῶμεν ἐπιτάξει προσχρωμένους, ἆρ' οὐχ εὑρήσομεν γενέσεώς τινος ἕνεκα προστάττοντας; ΣΩΚΡ. Πῶς δ' οὔ;
B ΞΕ. Καὶ μὴν τά τε γιγνόμενα πάντα δίχα διαλαβεῖν οὐ παντάπασι χαλεπόν. ΣΩ. Πῆ; ΞΕΝ. Τὰ μὲν, ἔμψυχα αὐτῶν ἐστί που ξυμπάντων, τὰ δ' ἄψυχα. ΣΩΚΡ. Ναί. ΞΕΝ. Τούτοις δέ γε αὐτοῖς τὸ τοῦ γνωστικοῦ μέρους ἐπιτακτικὸν ὄν, εἴπερ βουλόμεθα τέμνειν, τεμοῦμεν. ΣΩΚ. Κατὰ τί; ΞΕΝ. Τὸ μὲν, ἐπὶ ταῖς τῶν ἀψύχων γενέσεσιν αὐτοῦ τάσσοντες, τὸ δ' ἐπὶ ταῖς τῶν ἐμψύχων. καὶ πᾶν οὕτως ἤδη διαιρήσεται δίχα. ΣΩΚΡ.
C Παντάπασί γε. ΞΕΝ. Τὸ μὲν τοίνυν αὐτῶν παραλίπωμεν, τὸ δ' ἀναλάβωμεν· ἀναλαβόντες δὲ μερισώμεθα εἰς δύο τὸ σύμπαν. ΣΩΚΡ. Λέγεις δ' αὐτοῖν ἀναληπτέον εἶναι πότερον; ΞΕΝ. Πάντως που τὸ περὶ τὰ ζῶα ἐπιτακτικόν. οὐ γὰρ δή τό γε τῆς βασιλικῆς ἐπιστήμης ἐστί ποτε τῶν ἀψύχων ἐπιστατοῦν, οἷον ἀρχιτεκτονικόν· ἀλλὰ γενναιότερον ἐν τοῖς ζώοις, καὶ περὶ αὐτὰ ταῦτα τὴν δύναμιν ἀεὶ κεκτημένον. ΣΩΚΡ. Ὀρθῶς.
D ΞΕΝ. Τήν γε μὴν τῶν ζώων γένεσιν καὶ τροφὴν, τὴν μέν τις ἂν ἴδοι μονοτροφίαν οὖσαν, τὴν δὲ, κοινὴν τῶν ἐν ταῖς ἀγέλαις θρεμμάτων ἐπιμέλειαν. ΣΩΚΡ. Ὀρθῶς. ΞΕ. Ἀλλ' οὐ μὴν τόν γε πολιτικὸν εὑρήσομεν ἰδιότροφον, ὥσπερ βοηλάτην, ἤ τινα ἱπποκόμον, ἀλλ' ἱπποφορβῷ τε καὶ βουφορβῷ μᾶλλον προσεοικότα. ΣΩΚΡ. Φαίνεταί γε δὴ ῥηθὲν νῦν. ΞΕΝ. Πότερον οὖν τῆς ζωοτροφίας τὴν τῶν ξυμπόλλων κοινὴν τροφὴν, ἀγελαιοτρο-
E φίαν ἢ κοινοτροφικήν τινα ὀνομάζομεν; ΣΩ. Ὁπότερον ἂν ἐν τῷ λόγῳ συμβαίνοι. ΞΕΝ. Καλῶς γε, ὦ Σώκρατες. κἂν διαφυλάξῃς τὸ μὴ σπουδάζειν ἐπὶ τοῖς ὀνόμασι, πλουσιώτερος εἰς τὸ γῆρας ἀναφανήσῃ φρονήσεως. νῦν δὲ τοῦτο μὲν καθάπερ διακελεύῃ ποιητέον· τὴν δὲ ἀγελαιοτροφικὴν ἆρ' ἐννοεῖς πῆ τις δίδυμον ἀποφήνας, τὸ ζητούμενον ἐν δι-

Γ. τά γε. Vide tum errorē annotatum & pag. proximè præcedente.

Γ. ἰδιοτρόφον legiſſe potius uidetur F. quod conuenientiam cum eo quod modò uocauit μονοτροφίαν: perinde ac ſi dictū eſſet ἰδιοτρόφον, & hic μονότροφον.

nobis eſt inſtitutus. SOC. [a]Omnino. HOS. Nónne, quandoquidem hoc ſatis ab illis diſtinctum eſt, & ab aliena & peregrina ad propriam peculiarémque ſedem reuocatum, ſuíſque finibus circumſcriptum, idipſum rurſus neceſſariò diuidendum eſt, ſiquam comperire poſſumus partitionem quæ in ipſum commodè cadat? SOCR. Omnino. HOSP. Atqui inueniri poſſe videtur: ſed meis his veſtigiis diuidendi adhibe rationem. SOCR. Ecquibus? HOSP. Nónne animo complecti poſſumus, eos omnes qui imperāt, hactenus imperii autoritatē adhibere, vt propter aliquid imperent? [id eſt, vt aliquid fiat?] SOC. Quidni? HOSP. Atqui ea omnia quæ fiunt, non omnino difficile eſt bifariam diſtribuere. SOC. Quomodo? HOSP. Illorum omniū quædā animata ſunt, quædam, inanimata. SOC. Certé. HOSP. Si in hæc membra Cognoſcentis facultatis partem ſecare inſtituimus, age, ſecemus. SOC. Ecqua verò ratione? HOSP. Partem eius in generationibus inanimatorum ponamus, partem in eorum quæ ſunt animata: & omne hoc pacto bifariam diuidetur. SOC. Omnino quidem. HOSP. Partem igitur illorum vnam prætermittamus, alteram aſſumamus: quā vbi aſſumpſerimus, vniuerſum ipſum in duas partes diſtribuamus. SOC. Vtram ex ipſis aſſumendam cenſes? HOS. Eam omnino quæ in animalia imperandi obtinet autoritatem. neque enim princeps primariáque regiæ ſcientiæ opera in inanimatis regēdis verſatur: ſed nobilius quoddam & generoſius imperium in animantes habet, ſuáſq; vires in illis ipſis maximè explicat. SOC. Rectè. HOS. Circa igitur generationem nutritionémque animantium, duplex cura impenditur: animalis cuiuſdā vnius, hæc [.i. μονοτροφία:] gregis totius, illa [.i. κοινοτροφία.] SOC. Rectè. HOSP. Atqui ciuilem hominem minimè comperiemus vni rei cuipiam ſingulatim operam ſuam conferre, veluti cū qui bouem agitat, vel qui equum ſternit: ſed ei magis ſimilē eſſe qui equos vel boues alit. SOC. Hoc quidem ita videtur nunc verè dici. HOSP. Vtrum igitur eam ſpeciem animalium nutriendorum, quæ cōmunem præbet nutritionē, [b]ἀγελαιοτροφίαν [.i. gregariam nutritionem] vel κοινοτροφικὴν [id eſt, communem nutritionis rationem] appellabimus? SOC. Vtriuſque vocabuli vſus æquè inualuit. HOSP. Præclarè quidem, Socrates. quòd ſi caueris verborum curioſitatem, longè locupletior ſapientia in ſenectute euades. nunc autem id quod iubes faciendum eſt. At nunquid vides, quum geminam quis ἀγελαιοτροφικὴν illam ſtatuerit quodammodo, effici

a Quarta ſubdiuiſionis pars, Politicū ſuæ illius adminiſtrationis quaſi ſubiectū habere Animalia: & id quidem animal quod maximè aptum eſt ad ſocietatem .i. hominē. Huius porro ordinis cauſam reddit, hac regula, Quicquid fit, alicuius cauſa fit. γενέσεως enim appellatione τὸ γιγνόμενον ſiue ὑποκείμενον intelligit. Ergo quarta Politices differentia eſt, Vt ſit ἀγελαιοτροφική. id eſt, cœtibus regendis atq; gubernādis præſit.

b Quartam illam notā, ἀγελαιοτροφίαν nimirum, tribuens Politicæ, hactenus vt de ſolo homine dicatur: de induſtria oppoſitā partem à Socrate iuniore rogat: qui feſtinabūdus imperitè reſpondet, ἀγελαιοτροφίαν eſſe Hominum & brutorum animantiū. quæ tamē diuiſio prætermittitur, quippe quæ minimè pertineat ad inſtitutum. hominum enim nō bru-

torum cœtus regit Politice. Tradit ergo regulam dialecticæ: Diuiſionẽ per medias differẽtias eſſe faciẽdam, non verò minutula quæque conſectanda: ſed veris rerum veſtigiis ἰδέας .i. ſpecies eſſe inueniendas. qui eſt diuiſionis finis. Quod exemplis illuſtrat.

vt quod in duplicibus nunc quæritur, tũc [ſecunda opera] in illis dimidiis quæratur? [.i. vtriuſq; ſpeciei ratio & natura peruestigetur] SOCR. Hac in re diligenter elaborabo. ac mihi quidem videtur illius ἀγελαιοτροφικῆς ſpecies vna quædam ad homines, altera ad brutas animantes pertinere, quæ quidem propriam quandam educationem habent. HOSP. Summa nimirum & alacritate & animi præſentia vtrunque diſcreuiſti. cauendum tamen pro viribus eſt ne nobis id accidat. SOC. Quidnam? HOSP. Ne exiguam partem vnam multarum & magnarum ratione ſecernamus, neq; illam abſque ſpecie [ſumamus.] at pars illa ſpeciem quoque ſuam vnà habeto. pulcherrimum enim eſt, quod quæritur continuò ab aliis ſecernere, ſi modò rectè id fiat: ſicuti tu paulo antè quum te diuiſionem nactum exiſtimares, ad diuidendi operam properantius acceſſiſti, quum videres illam diuiſionis partem, De hominib', rectè progredi. atqui (mihi crede) haudquaquam tutum eſt nimis tenuiter & minutè omnia perſequi: tutius ſanè eſt per medias differentias ſecãdo progredi. ſic enim potius ſpecies comperiemus. hoc verò in omni diſquiſitione caput eſt atque primarium. SOC. Quomodo autem hoc ais, hoſpes? HOSP. Conandum eſt adhuc dilucidius explicare, in ingenii tui gratiam, Socrates. In præſentia autẽ, quod propoſitum eſt, ita explicare dicendo vt ei nihil deſit, fieri nullo modo poteſt: re tamẽ paulo altius repetita, conandum erit perſpicuitatis lucẽ rei quæ quæritur præferre. SOC. Ecqua igitur in re ais nos in diuidendo peccaſſe? HOSP. Hac in re videlicet, veluti ſiquis humanum genus bifariam ſecare inſtituens, perinde partiatur ac multi noſtrûm diſtribuere ſolent. Græcum enim genus tanquam vnum à cæteris omnibus ſeparant: cæterorum verò hominum genera, quæ & penè infinita ſunt, & nulla inter ſe morum ſermoniſque cõmunione deuincta, Barbarorum nomine deſignant, & propter illam appellationem varias nationes vnius generis ambitu cõplectuntur. Perinde autem eſſet veluti ſiquis numerũ in duas ſpecies diuidere volẽs, decem millia ab illis ſeorſim ſumeret, vt ſpeciem vnam: reliquos verò numeros omnes vno quodam nomine appellaret, ac proinde exiſtimaret vnum quoddam fieri genus propter illam appellationem. Expeditius verò & rectius per ſpecies bifariam fieret diuiſio, ſiquis numerũ per par & impar diuideret: hominum verò genus, per marem & fœminam: Lydos autem & Phrygas aut alios quoſdam tunc à cunctis aliis ſegregaret, quum nulla ſpes eſſet neque facultas genus & partem, prout vnumquodq;

A πλασίοις τὰ νῦν, ἐν τοῖς ἡμίσεσιν εἰς τότε ποιήσει ζητεῖσθαι; ΣΩΚΡ. Προθυμήσομαι. καί μοι δοκεῖ τὴν μὲν ἀνθρώπων ἑτέρα τις εἶναι, τὴν δὲ αὖ θηρίων ἄλλη τροφή. ΞΕΝ. Παντάπασί γε προθυμότατα καὶ ἀνδρειότατα διήρησαι. μὴ μέντοι τοῦτό γε εἰσαῦθις κατὰ δύναμιν πάσχωμεν. ΣΩΚΡ. Τὸ ποῖον; ΞΕΝ. Μὴ σμικρὸν μόριον ἓν πρὸς πολλὰ καὶ μεγάλα ἀφαιρῶμεν, μηδὲ εἴδους χωρίς·
B ἀλλὰ τὸ μέρος, ἅμα εἶδος ἐχέτω. κάλλιστον μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν ἄλλων εὐθὺς διαχωρίζειν τὸ ζητούμενον, ἂν ὀρθῶς ἔχῃ, καθάπερ ὀλίγον σὺ πρότερον οἰηθεὶς ἔχειν τὴν διαίρεσιν, ἐπέσπευσας τὸν λόγον, ἰδὼν ἐπ' ἀνθρώπους πορευόμενον. ἀλλὰ γὰρ, ὦ φίλε, λεπτουργεῖν οὐκ ἀσφαλές· διὰ μέσων δὲ ἀσφαλέστερον ἰέναι τέμνοντας· καὶ μᾶλλον ἰδέαις ἄν τις προστυγχάνοι. τοῦτο δὲ διαφέρει τὸ πᾶν πρὸς τὰς ζητήσεις. ΣΩ. Πῶς, ὦ ξένε, λέγεις τοῦ-
C το; ΞΕΝ. Πειρατέον ἔτι σαφέστερον φράζειν, εὐνοίᾳ τῆς σῆς φύσεως, ὦ Σώκρατες. ἐν τῷ μὲν οὖν παρεστηκότι τὰ νῦν δηλῶσαι μηδὲν ἐνδεῶς, ἀδύνατον· ἐπιχειρητέον δέ τι καὶ σμικρῷ πλέον αὐτὸ προσαγαγεῖν εἰς τὸ πρόσθεν, σαφηνείας ἕνεκα. ΣΩΚΡ. Ποῖον οὖν φράζεις διαιρουμένους ἡμᾶς οὐκ ὀρθῶς ἄρτι δρᾶν; ΞΕΝ. Τοιόνδε, οἷον εἴ τις τἀνθρώπινον ἐπιχειρήσας δίχα διελέσθαι γένος,
D διαιροῖ καθάπερ οἱ πολλοὶ τῶν ἐνθάδε διανέμουσι, τὸ μὲν Ἑλληνικὸν ὡς ἓν ἀπὸ πάντων ἀφαιροῦντες χωρίς· σύμπασι δὲ τοῖς ἄλλοις γένεσιν ἀπείροις οὖσι καὶ ἀμίκτοις καὶ ἀσυμφώνοις πρὸς ἄλληλα, βάρβαρον μιᾷ κλήσει προσειπόντες αὐτὸ, διὰ ταύτην τὴν μίαν κλῆσιν, καὶ γένος ἓν αὐτὸ εἶναι προσδοκῶσιν. ἢ τὸν ἀριθμόν τις αὖ νομίζοι κατ' εἴδη δύο διαιρεῖν, μυριάδα ἀποτεμνόμενος ἀπὸ πάντων, ὡς ἓν εἶδος ἀποχωρίζων, καὶ τῷ λοι-
E πῷ δὴ παντὶ θέμενος ἓν ὄνομα, διὰ τὴν κλῆσιν αὖ καὶ τοῦτ' ἀξιοῖ γένος ἐκείνου χωρὶς ἕτερον ἓν γίγνεσθαι. κάλλιον δέ που καὶ μᾶλλον κατ' εἴδη καὶ δίχα διαιροῖτ' ἄν, εἰ τὸν μὲν ἀριθμὸν ἀρτίῳ καὶ περιττῷ τις τέμνοι, τὸ δὲ αὖ τῶν ἀνθρώπων γένος, ἄρρενι καὶ θήλει· Λυδοὺς δὲ, ἢ Φρύγας, ἤ τινας ἑτέρους πρὸς ἅπαντας τάττων ἀποσχίζοι τότε, ἡνίκα ἀποροῖ γένος ἅμα καὶ μέρος εὑρίσκειν ἑκά-

τερον τῶν ῥηθέντων. ΣΩΚΡ. Ὀρθότατα. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο αὐτό, ὦ ξένε, πῶς ἄν τις γένος καὶ μέρος ἐναργέστερον γνοίη ὡς οὐ ταὐτόν ἐστιν, ἀλλ' ἕτερον ἀλλήλοιν. ΞΕΝ. Ὦ βέλτιστε ἀνδρῶν, οὐ φαῦλον προστάττεις Σώκρατες. ἡμεῖς μὲν καὶ νῦν μακρότερον τοῦ δέοντος ἀπὸ τοῦ προτεθέντος λόγου πεπλανήμεθα, σὺ δὲ ἔτι πλέον ἡμᾶς κελεύεις πλανηθῆναι. νῦν μὲν οὖν, ὥσπερ εἰκός, ἐπανίωμεν πάλιν· ταῦτα δὲ εἰσαῦθις κατὰ σχολὴν καθάπερ ἰχνεύοντες μέτιμεν. οὐ μὴν ἀλλὰ τοῦτό γε αὖ παντάπασι φύλαξαι, μή ποτε παρ' ἐμοῦ δόξῃς αὐτὸ ἐναργῶς διωρισμένον ἀκηκοέναι. ΣΩΚ. Τὸ ποῖον; ΞΕΝ. Εἶδός τε καὶ μέρος, ἕτερον ἀλλήλων εἶναι. ΣΩΚ. Τί μήν; ΞΕ. Ὡς εἶδος μὲν ὅταν ᾖ του, καὶ μέρος ἀναγκαῖον αὐτὸ εἶναι τοῦ πράγματος ὅτουπερ ἂν εἶδος λέγηται· μέρος δὲ, εἶδος, οὐδεμία ἀνάγκη. ταύτῃ με ἢ 'κείνῃ μᾶλλον, ὦ Σώκρατες, ἀεὶ φάθι λέγειν. ΣΩΚΡ. Ταῦτ' ἔσται. ΞΕΝ. Φράσον δή μοι τὸ μετὰ τοῦτο. ΣΩΚ. Ποῖον; ΞΕΝ. Τὸ τῆς ἀποπλανήσεως ὁπόθεν ἡμᾶς δεῦρ' ἤγαγεν. οἶμαι μὲν γὰρ μάλιστα, ὅθεν, ἐρωτηθεὶς σὺ τὴν ἀγελαιοτροφίαν ὅπῃ διαιρετέον, εἶπες μάλα προθύμως δύ' εἶναι ζῴων γένη· τὸ μὲν, ἀνθρώπινον· ἕτερον δὲ, τῶν ἄλλων ξυμπάντων θηρίων ἕν. ΣΩ. Ἀληθῆ. ΞΕΝ. Καὶ ἔμοιγε δὴ τότ' ἐφάνης, μέρος ἀφαιρῶν, ἡγεῖσθαι καταλιπεῖν τὸ λοιπὸν αὖ πάντων γένος ἓν ὅτι πᾶσι ταὐτὸν ἐπονομάζειν ἔσχες ὄνομα, θηρία καλέσας. ΣΩΚΡ. Ἦν καὶ ταῦτα οὕτω. ΞΕΝ. Τὸ δέ γε, ὦ πάντων ἀνδρειότατε, τάχ' ἄν, εἴ που φρόνιμόν ἐστί τι ζῷον ἕτερον, οἷον δοκεῖ τὸ τῶν γεράνων, ἤ τι τοιοῦτον ἄλλο, ὃ κατὰ ταὐτὰ ἴσως διονομάζει, καθάπερ καὶ σύ, γεράνους μὲν ἓν γένος ἀντιτιθὲν τοῖς ἄλλοις ζῴοις, καὶ σεμνῦνον αὐτὸ ἑαυτό· τὰ δὲ ἄλλα μετὰ τῶν ἀνθρώπων ξυλλαβὸν εἰς ταὐτό, οὐδὲν ἄλλο πλὴν ἴσως θηρία προσείποι. πειραθῶμεν οὖν ἡμεῖς ἐξευλαβεῖσθαι πάνθ' ὁπόσα τοιαῦτα. ΣΩΚ. Πῶς; ΞΕΝ. Μὴ πᾶν τὸ ζῴων γένος διαιρούμενοι, ἵνα ἧττον αὐτὰ πάσχωμεν. ΣΩΚ. Οὐδὲν γὰρ δεῖ. ΞΕΝ. Καὶ γὰρ οὖν καὶ τότε ἡμαρτάνετο ταύτῃ. ΣΩΚΡ. Τί δή; ΞΕ. Τῆς γνωστικῆς ὅσον ἐπιτακτικὸν ἡμῖν μέρος, ἦν που τοῦ ζῳοτροφικοῦ γένους, ἀγελαίων μὴν ζῴων. ἦ γάρ; ΣΩΚΡ. Ναί. ΞΕΝ. Διῄρητο τοίνυν ἤδη καὶ τότε ξύμπαν τὸ ζῷον

...ταὐτόν ἐστι.

...ἀλλήλοιν, ut ...antè dictũ fuit. ...o pòſt autẽ ...in prior. e-ditione, pro ἢ ...τι d eſt ἤ τινος.

M...s integram le...nem uidetur ...quutus hic ...icinus, & κατὰ ταὐτὰ inter ...giſſe.

A que diſſectum eſt, inueniendi. SOC. Optimé. [a] verumenimuero quomodo hoc ipſum, hoſpes, genus & partem magis perſpicuè cognouerit, non idem eſſe, ſed aliud quidpiam & diuerſum inter ſe [.i. Generis & Speciei diſcrimen?] HOSP. Haud leue quid poſtulas (mihi crede) Socrates. lõgius enim modò quàm deceret ab inſtituto digreſſi ſumus: tu verò penitius etiã peruagari iubes. nunc itaque, vt conſentaneum eſt, ad primarium ſermonem redeamus: hæc autem aliâs otium nacti quaſi per rerum veſtigia accuratius perſequemur. at
B velim te etiam atque etiam cauere ne exiſtimes te certum aliquid atque definitum ex me audiiſſe. SOCR. Ecqua verò de re? HOSP. Speciem & Partem inter ſe differre. SOCR. Cur verò? HOSP. Quicquid eſt alicuius ſpecies, eiuſdem pars quoque ſit neceſſe eſt, cuius ſpecies eſſe dicitur: Partẽ verò eſſe ſpeciem vel ſpeciei partem, non eſt neceſſe. hoc modo potius quàm illo me dicere affirma. SOCR. Ita fiet. HOSP. Quod igitur deinceps ſequitur, dicito. SO. Ecquid verò? HOSP. Hoc, inquam, quod
C digreſſionis anſam præbuit, & ex quo huc deflexímus. id verò equidem eſſe arbitror, quòd quum rogatus à me eſſes quo pacto ἀγελαιοτροφία diuidenda eſſet, expeditè & alacriter admodum reſpondiſti, Duo quędam eſſe animantium genera: humanum vnum, alterum verò, brutorum omnium ſimul vnum. SOC. Verum eſt. HOSP. Et mihi quidem tunc viſus es, parte quadam ablata, reliquum omne animantium genus idcirco exiſtimaſſe ponendum, quòd brutorum vocabulo veluti genere quodã omnia huiuſmodi bruta animantia deſi-
D gnarentur. SOC. Hoc pacto res ſe habuit. HOSP. Id verò, ſtrenuiſſime Socrates, perinde eſſet acſi quis aliud quod animal prudentiæ particeps, quale tibi eſſe videtur gruum, aut aliud huiuſmodi animalium genus, eodem quo tu nomine appellet, vnúmque quoddam genus aliis animantibus opponat, & in eo etiam iactãtius exultet: cætera verò cum hominibus animalia eiuſdem generis vinculo comprehenſa, eodem quoque brutorum deſignet vocabulo. conemur itaque nos errorum iſtorũ ſcopulos cauere. SOC. Quomodo? HOSP.
E Ne dum omne animantium genus diuidemus, id minus noſipſi patiamur. SOC. Neque verò oportet. HOSP. Atqui hoc modo ſuprà deliquimus. SOC. Cur verò? HOS. Partem illam eius ſcientiæ Cognoſcentis, quæ ad imperandum ſpectat, eius generis eſſe conſtitit quod in animalibus nutriẽdis verſatur, & quidem iis quæ ſunt gregabilia. nónne? SOC. Certè. HOSP. Diſtinctum eſt igitur omne animaliũ genus

a Διέξοδος; De ſpeciei & partis diſcrimine. quod, ſi quod eſt, leuiſsimũ eſſe docet. Illius autem διεξόδου cauſam reddit, & ad principem ſermonem reuertitur.

In cicurum & ferū. quæ enim huiuſmodi habēt naturā vt cicurari poſſint, cicura appellata ſunt: quæ nō item, fera. SO. Præclaré. HOS. Scientia verò illa quā quærimus, in cicuris erat & etiamnum eſt, & in animantium gregabilium genere inueſtigāda eſt. SOC. Certé. HOSP. Ne igitur in ſingulis minutim diſpiciendis curioſius immoremur, neque in partiendo nimium properemus, vt ad ciuilem ſcientiam con feſtim perueniamus. Nam nimia feſtinatio effecit vt illud quod prouerbio circūfertur, nobis accideret. SOC. Quidnam? HOSP. Vt quum nimis in diuidendo feſtinaremus, tardius abſoluamus. SOC. Et opportunè quidem id egit. HOS. Ita eſto. rurſus verò ab initio illam Politices notā, quam κοινοτροφικῆς vocabulo cōperimus, conemur diuidere. Fortaſſe id quod cupis, ſermo ipſe, ex ſeſe ad ſuum finem ſenſim deductus, commodius indicabit. dic mihi verò. SOC. Quidnam? HOSP. Hoc è multis forſan audiiſti. neque enim te his locis interfuiſſe exiſtimo, in quibus Nili accolæ piſces ipſos cicurant, aut circa regios lacus. Sed quod in fontibus ſolet fieri, tu fortaſſe animaduertiſti. SOC. Et hæc ſæpe vidi, & illa à multis audiui. HOSP. Quinetiam quòd quidā anſerum greges & gruū paſcant, licet in Theſſalicis agris nunquā ſis verſatus, audiſti tamē & credis eſſe vera. SOCR. Quidni? HOSP. Hæc abs te ideo ſciſcitatus ſum, quoniā illa animalia quæ ad illam ἀγελαιοτροφικὴν pertinēt, vel ſunt aquatilia vel in ſicco habitantia [id eſt, terrena.] SO. Sunt profectò. HOSP. Aſſentiris igitur, illam κοινοτροφικὴν [.i. communis cœtus ſcientiam] eſſe bifariam ſecandam, vt harum parti vtrunque attribuas: vnúmque ſit ὑγροτροφικὸν [.i. id quod in humido nutriatur] alterum, ξηροτροφικόν. [.i. quod in ſicco.] SOCR. Mihi quidem. HOSP. Ad vtram verò artem munus regium pertineat, non quæremus. cuilibet enim perſpicuum eſt. SOC. Quidni? HOS. Quilibet verò hanc ἀγελαιοτροφίας [quam vt ſpeciem ſtatuimus] differentiam, ξηροτροφικὸν nimirum [.i. animalium quæ in ſicco aluntur] rurſus diuiſerit. SOC. Quomodo? HOSP. In πτηνὸν καὶ πεζὸν [.i. volatile & pedeſtre.] SOCR. Veriſſimé. HOS. Quid verò? an πολιτικὸν [ſpeciem] eodem ordine inueſtigare debemus, ſicut & τὸ πεζὸν [ſpeciem aliam?] nunquid arbitraris vel dementiſſimum, vt ita dicam, in hac futurum ſententia? SOC. Equidem. HOS. At ſpeciem illam πεζονομικὴν, eodem modo quo parem numerum, bimembri diuiſione partiri oportet. SOCR. Perſpicuū eſt. HOSP. [b] Atqui in hac quidem partis [.i. ſpeciei] diſquirendæ ratione, ad quam

a Noua illius ſpeciei, quam Politicæ, vt generi, attribuit, diuiſio: in ὑγροτροφικὴν & ξηροτροφικήν.

b Duplex inueniendarum ſpecierū via: vna quidem, per intermedias differētias, (quod μεσοτομεῖν vo-

A τῶν τιθασῶν καὶ ἀγρίων. τὰ μὲν γὰρ ἔχοντα τιθασεύεσθαι φύσιν, ἥμερα προσείρηται· τὰ δὲ μὴ ἔχοντα, ἄγρια. ΣΩΚΡ. Καλῶς. ΞΕΝ. Ἣν δέ γε θηρεύομεν ἐπιστήμην, ἐν τοῖς ἡμέροις ἦν τε καὶ ἔστιν ἐπὶ τοῖς ἀγελαίοις μὴν ζητητέα θρέμμασι. ΣΩΚ. Ναί. ΞΕ. Μὴ τοίνυν διαιρώμεθα, ὥσπερ τότε, πρὸς ἅπαντα ἀποβλέψαντες, μηδὲ σπεύσαντες, ἵνα δὴ ταχὺ γενώμεθα πρὸς τῇ πολιτικῇ. B πεποίηκε γὰρ ἡμᾶς καὶ νῦν παθεῖν τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν πάθος. ΣΩΚΡ. Ποῖον; ΞΕ. Οὐχ ἡσυχῇ διαιροῦντας, ἠνυκέναι βραδύτερον. ΣΩΚ. Καὶ καλῶς γε, ὦ ξένε, πεποίηκε. ΞΕΝ. Ταῦτ᾽ ἔστω. πάλιν δ᾽ οὖν ἐξ ἀρχῆς τὴν κοινοτροφικὴν πειρώμεθα διαιρεῖν. ἴσως γὰρ καὶ τοῦτο ὃ σὺ προθυμῇ διαπεραινόμενος ὁ λόγος αὐτός σοι κάλλιον μηνύσει. καί μοι φράζε. ΣΩΚΡ. Ποῖον δή; ΞΕ. Τόδε τινῶν πολλάκις ἄρα διακήκοας. οὐ γὰρ δὴ C προστυχής γε αὐτὸς οἶδ᾽ ὅτι γέγονας ταῖς ἐν τῷ Νείλῳ τιθασείαις τῶν ἰχθύων, καὶ τῶν ἐν ταῖς βασιλικαῖς λίμναις. ἐν μὲν γὰρ κρήναις τάχ᾽ ἂν ἴσως εἴης ᾐσθημένος. ΣΩΚΡ. Πάνυ μὲν οὖν καὶ ταῦτα τεθέαμαι, κἀκεῖνα πολλῶν ἀκήκοα. ΞΕ. Καὶ μὴν χηνοβοτίας γε καὶ γερανοβοτίας, εἰ καὶ μὴ πεπλάνησαι περὶ τὰ Θετταλικὰ πεδία, πέπυσαι γοῦν καὶ πιστεύεις εἶναι. ΣΩΚ. Τί μήν; ΞΕ. Τοῦδ᾽ D ἕνεκά τι πάντα ἠρώτησα ταῦτα, διότι τῆς τῶν ἀγελαίων τροφῆς ἔστι μὲν ἔνυδρον, ἔστι δὲ καὶ ξηροβατικόν. ΣΩ. Ἔστι γὰρ οὖν. ΞΕΝ. Ἆρ᾽ οὖν καί σοι συνδοκεῖ ταύτῃ δεῖν διχάζειν τὴν κοινοτροφικὴν ἐπιστήμην, ἐφ᾽ ἑκατέρῳ τούτων τὸ μέρος αὐτῆς ἐπινέμοντας ἑκάτερον; τὸ μὲν ἕτερον, ὑγροτροφικὸν ὀνομάζοντας, τὸ δ᾽ ἕτερον, ξηροτροφικόν; ΣΩΚΡ. Ἔμοιγε. Καὶ μὴν καὶ τὸ βασιλικὸν οὕτως οὐ ζητήσομεν ὁποτέρας ἐστὶ τῆς τέχνης. δῆλον δὴ γὰρ E παντί. ΣΩΚ. Πῶς δ᾽ οὔ; ΞΕΝ. Πᾶς μὲν δὴ τό γε ξηροτροφικὸν τῆς ἀγελαιοτροφίας διέλοιτ᾽ ἂν φῦλον. ΣΩΚΡ. Πῶς; ΞΕΝ. Τῷ πτηνῷ τε καὶ πεζῷ διορισάμενος. ΣΩ. Ἀληθέστατα. ΞΕΝ. Τί δέ; τὸ πολιτικὸν, ὥσπερ τὸ πεζὸν, ζητητέον; ἢ οὐκ οἴει καὶ τὸν ἀφρονέστατον, ὡς ἔπος εἰπεῖν, δοξάζειν οὕτω; ΣΩΚ. Ἔγωγε. ΞΕΝ. Τὴν δὲ πεζονομικὴν, καθάπερ ἄρτιον ἀριθμὸν, δεῖ τεμνομένην δίχα ἀποφαίνειν. ΣΩΚΡ. Δῆλον. ΞΕ. Καὶ μὴν ἐφ᾽ ὅ γε μέρος ὥρμηκεν ἡμῖν ὁ λόγος,

Malim ἕνεκα

Scribendum p ξηροβοτικόν. Legitur etiā χαρίζειν. Eſt tem fortaſſe poſitio illius u bi, quæ ex ma ne irrepſit.

ὁ λόγος, ἔπειτ' ἐκεῖνο δύο τινὲ καθορᾶν ὁδὼ τεταμένα φαίνεται· τὴν μὲν, θάττω, πρὸς μέγα μέρος σμικρὸν διαιρουμένην· τὴν δὲ, ὅπερ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέγομεν, ὅτι δεῖ μεσοτομεῖν, ὡς μάλιστα τοῦτ' ἔχουσαν μᾶλλον· μακροτέραν γε μήν. ἔξεστιν οὖν, ὁποτέραν ἂν βουληθῶμεν, ταύτην πορευθῆναι. ΣΩ. Τί δ'; ἀμφοτέρας ἀδύνατον; ΞΕ. Ἅμα γ', ὦ θαυμαστέ· ἐν μέρει γε μὴν δῆλον ὅτι δυνατόν. ΣΩ. Ἐν μέρει τοίνυν ἔγωγε ἀμφοτέρας αἱροῦμαι. ΞΕΝ. Ῥᾴδιον· ἐπειδὴ τὸ λοιπὸν βραχύ. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν καὶ μεσοῦσιν ἅμα τῆς πορείας, χαλεπὸν ἂν ἦν ἡμῖν τὸ πρόσταγμα· νῦν δ' ἐπειδὴ δοκεῖ ταύτῃ, τὴν μακροτέραν πρότερον ἴωμεν. νεαλέστεροι γὰρ ὄντες, ῥᾷον αὐτὴν πορευσόμεθα. τὴν δὲ δὴ διαίρεσιν ὅρα. ΣΩ. Λέγε. ΞΕ. Τὰ πεζὰ ἡμῖν τῶν ἡμέρων, ὅσα περ ἀγελαῖα, διῃρημένα ἐστὶ φύσει. ΣΩ. Τίσι; ΞΕΝ. Τῷ τῶν μὲν τὴν γένεσιν ἀκέρων εἶναι, τῶν δὲ, κερασφόρον. ΣΩ. Φαίνεται. ΞΕ. Τὴν δὴ πεζονομικὴν διελὼν, ἀπόδος ἑκατέρῳ τῷ μέρει, λόγῳ χρώμενος. ἂν γὰρ ὀνομάζειν αὐτὰ βουληθῇς, ἔσται σοι περιπεπλεγμένον μᾶλλον τοῦ δέοντος. ΣΩ. Πῶς οὖν χρὴ λέγειν; ΞΕ. Ὧδε. τῆς πεζονομικῆς ἐπιστήμης δίχα διαιρεθείσης, τὸ μόριον θάτερον ἐπὶ τῷ κερασφόρῳ μέρει τῷ τῆς ἀγέλης ἐπιτετάχθαι, τὸ δὲ ἕτερον ἐπὶ τῷ τῆς ἀκεράτου. ΣΩ. Ταῦτ' ἔστω ταύτῃ λεχθέντα. πάντως γὰρ ἱκανῶς δεδήλωται. ΞΕ. Καὶ μὴν ὅγε βασιλεὺς ἡμῖν αὖ καταφανὴς ὅτι κολοβῶν τινὰ ἀγέλην ἀκεράτων νομεύει. ΣΩ. Πῶς γὰρ οὐ δῆλος; ΞΕ. Ταύτην τοίνυν καταθραύσαντες, τὸ γιγνόμενον αὐτῷ πειρώμεθα ἀποδοῦναι. ΣΩ. Πάνυ γε. ΞΕ. Πότερον οὖν βούλει τῷ σχιστῷ τε καὶ τῷ καλουμένῳ μώνυχι διαιρεῖν αὐτὴν, ἢ τῇ κοινογονίᾳ τε καὶ ἰδιογονίᾳ; μανθάνεις γάρ που. ΣΩΚ. Τὸ ποῖον; ΞΕ. Ὅτι τὸ μὲν τῶν ἵππων καὶ ὄνων πέφυκεν ἐξ ἀλλήλων γεννᾶν. ΣΩΚ. Ναί. ΞΕ. Τὸ δέ γε λοιπὸν ἔτι τῆς μιᾶς ἀγέλης τῶν ἡμέρων, ἀμιγὲς γένει πρὸς ἄλληλα. ΣΩ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕ. Τί δ'; ὁ πολιτικὸς ἆρ' ἐπιμέλειαν ἔχειν φαίνεται, πότερα κοινογενοῦς φύσεως, ἤ τινος ἰδιογενοῦς; ΣΩΚ. Δῆλον ὅτι τῆς ἀμίκτου. ΞΕ. Ταύτην δὴ δεῖ καθάπερ τὰ ἔμπροσθεν (ὡς ἔοικεν) ἡμᾶς δίχα διαστέλλειν. ΣΩ. Δεῖ γὰρ οὖν. ΞΕΝ.

noſtra proceſſit oratio, duæ quædam viæ mihi videntur ſtratæ. vna quidē, celerior, quæ ad magnæ partis comparationē, diuidit paruam: altera verò, de qua ſuperiùs dicebamus, quū per medias differentias diuiſio inſtituenda eſt: quæ quidem rem melius aſſequitur, eſt tamen longior. qua verò melius videbitur nobis, hac licet progredi. S O. Cur verò non licet vtranque diuiſionis formā adhibere? H O. Vnà quidem, mi Socrates, perſpicuū eſt non licere, in parte tamen atque ſeorſim, licet. S O. In parte igitur & ſeorſim vtraſque capiam. H O. Facile eſt: quandoquidem exiguum eſt quod reſtat. Initio videlicet & in media via, difficile fuiſſet mandatū: nunc verò quum hoc modo videatur, longiorem prius ineamus viam. quoniam enim non ita pridem rem ſumus aggreſſi, expeditius ipſam peragrabimus. Diſtinctionē igitur hāc attēde. S O. Dic modò. H O. [a]Cicurarū animantiū ex quæ greſſiles ſunt [.i. πεζὰ ζῶα] & quidem gregabiles, natura ſunt diſtinctæ. S O. In quam bimembrem diuiſionem? H O. In eas quæ cornibus carent, & eas quæ cornua habent [id eſt, in ἀκέρων & κερασφόρον.] S O. Videtur. H O. Illam autem greſſilium animantium ſpeciē [id eſt πεζονομικὴν] vbi diuiſeris, vtriuſque partis naturam oratione liberiùs explicato. ſi enim vnicuique certa quædam vocabula volueris aſſignare, rem potiùs inuolues. S O. Quomodo autem id dicendum eſt? H O. Ita. vbi πεζονομικὴν [id eſt, greſſilium regendorū] ſcientiam diuiſeris bifariam, alterā partem in ea parte quam κερασφόρον ἀγελαίαν vocauimus, colloca: alteram, in altera, quam ἀκέρων vocauimus. S O. Ita eſto. hactenus enim cumulatè res explicata eſt. H O. Atqui hic nobis Rex apparet, qui animalibus quibuſdam cornibus deſtitutis præſit paſcendis. S O. Quidni? H O. Verùm vbi hanc in ſuas particulas comminuerimus, id conemur reddere quod commune eſt. S O C. Omnino. H O. [b]Vtrum igitur velis illam partem diuidere in σχιστὸν & μώνυχα [id eſt, fiſſilem, & eam quæ ſolidam habet vnitámque vngulam:] an communi quadam vel propria natura? [id eſt, κοινογονοῖς vel ἰδιογονοῖς] Intelligis nimirū. S O. Quidnam? H O. Quòd ex equis & aſinis animal quoddam promiſcua naſcitur natura. S O. Certè. H O. Reliqua verò animātia quæ ad illam ἡμέρων ἀγελαίων ſpeciem pertinent, nulla generis mixtione inter ſe coniungūtur. S O. Quidni? H O. Quid verò Ciuilis? curámne illius rei gerere videtur, vtra animalia ad communem quandam naturam referantur, an peculiari quadam cenſeantur? S O. Eius videlicet quæ nullo modo miſcetur. H O. Hæc igitur, ſicuti ſuperiores (vt quidē videtur) ſeorſim diſtinguēda eſt. S O. Eſt certè.

cat) quæ quidem accuratior eſt: altera, quū proximas tantùm ſpecies ſumimus diuidendo quæ expeditior eſt & breuior.

a Noua diuiſio πεζονομικῆς in ἀκέρων & κερασφόρον.

b Tum & πεζοὶ, in σχιστὸν & μώνυχα. Præterea & in κοινογονὲς & ἰδιογονές.

HO. Atqui totum hoc animalis genus cicuri & gregalis, generib⁹ duobus exceptis, iam diſtinximus. nam genus canum videtur indignum quod inter gregalia animalia numeretur. SO. Indignum ſanè eſt. ſed quo pacto hęc duo diuidemus? HO. [a]Quēadmodum & te & Theætetum diſtribuere æquum eſt: quandoquidē in geometricis verſati eſtis. SOC. Ecquo verò? HO. Diametro videlicet, & rurſus diametri diametro. SO. Quomodo dicis? HO. Nunquid natura genus humanum alio quodam modo ad greſſum inſtitutū eſt, quàm vt diametrus potētia bipes? SO. Non alio. HO. Atqui reliqui generis cōditio rurſus ſecundū potentiā noſtræ potentię eſt diametrus: ſi quidē duobus bis pedibus ſit conſtituta. SO. Quidni ſit? penè enim quod vis intelligo. HO. Præter hæc aliud quidpiā apud eos qui in hoc genere excellunt, peccatum à nobis eſſe animaduerto, in ſuperiori diuiſione. SO. Ecquid illud eſt? HO. [b]Genus humanū vnà interceptū, & cū generoſiſſimo & expeditiſſimo rerū genere cōmixtū. SO. Video, & importuniſſimè quidē contingere. HOSP. Quid enim non conſentaneum ſit, tardiſſima, vltima peruenire? SO. Certè hoc ipſum eſt. HO. Hoc autem non animaduertimus, Regem magis ridiculum adhuc apparere, cum grege currentem, & pari etiam curſu ambulantē, cum eo homine qui ad facilē vitam optimè eſt exercitatus. SO. Omnino ſanè. HO. Nūc enim, Socrates, illud magis perſpicuum, quod dictum eſt à nobis quum de Sophiſta ſuperius inueſtigabamus. SOC. Quidnam? HO. In hac diſputandi ratione non tam id curari quod venuſtum eſt aut inuenuſtū, nec quàm prolixus ſit aut breuis ſermo: ſed finem diſquiſitionis eſſe, vt veriſſimum inueniatur. SOC. Videtur. HOSP. Quocirca ne poſtea mecum expoſtules breuiorem viam percontando, quæ tunc erat ad Regis definitionem inueniendam ſtrata, ipſa prior tibi venit obuia. SOCR. Prorſus. HOSP. Dico igitur, illud *τὸ πεζὸν* [id eſt, greſſile animal] in bipes & quadrupes diuidendum: & quandoquidem homo ſolo cum volatili comprehenderet bipes, rurſus in implume & pennigerum diuidere. hac facta diſtributione, & arte ea quæ in regendis hominibus verſatur, (quam *ἀνθρωπονομικὴν* vocant) common ſtrata, Ciuilem iam & regium veluti aurigam præficiamus, & ciuitatis habenas tribuamus, vt proprias & peculiares, & quæ ad ipſam illam pertineant ſcientiam.

a Τὸ ἰδιογενὲς, nec μικτῆς γενέσεως, attribuens Politico, illud rurſus in *δίποδα* & *τετράποδα* animātia diuidit: cámque diuiſionem geometrico exemplo illuſtrat, ſuo more.

b Excuſat prolixitatem ſuarum diuiſionū, alioqui putidam & odioſam, philoſopho præſertim: niſi legitima cauſa quæpiā intercederet.

c Vltimam illam Πεζονομικὴν rurſum diuidens, tandē ad propriam quam quærebat, differentiam, venit, Ἀνθρωπονομικὴν, quæ eſt vera & εἰδοποιός.

A ΞΕ. Καὶ μὴν τό γε ζῷον, ὅσον ἥμερον καὶ ἀγελαῖον, σχεδὸν, πλὴν γενοῖν δυοῖν, πᾶν ἤδη κατακεκερμάτισται. τὸ γὰρ τῶν κυνῶν οὐκ ἐπάξιον καταριθμεῖν γένος ὡς ἐν ἀγελαίοις θρέμμασι. ΣΩ. Οὐ γὰρ οὖν· ἀλλὰ τίνι δὴ τὼ δύο διαιροῦμεν; ΞΕ. Ὧπερ καὶ δίκαιόν γε Θεαίτητόν τε καὶ σὲ διανέμειν, ἐπειδὴ γεωμετρίας ἅπτεσθον. ΣΩ. Τῷ; ΞΕ. Τῇ διαμέτρῳ δήπου, καὶ πάλιν τῇ τῆς διαμέτρου διαμέτρῳ. ΣΩ. Πῶς εἶπες; ΞΕ. Ἡ φύσις ἣν τὸ γένος ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων κέκτηται, μῶν ἄλλως πως εἰς τὴν πορείαν πέφυκεν ἢ καθάπερ ἡ διάμετρος ἡ δυνάμει δίποις; ΣΩ. Οὐκ ἄλλως. ΞΕΝ. Καὶ μὴν ἥ γε τοῦ λοιποῦ γένους πάλιν ἐστὶ κατὰ δύναμιν αὖ τῆς ἡμετέρας δυνάμεως διάμετρος· εἴπερ δυοῖν γέ ἐστι ποδοῖν δὶς πεφυκυῖα. ΣΩ. Πῶς δ' οὐκ ἔστι; καὶ δὴ καὶ σχεδὸν ὃ βούλει δηλοῦν, μανθάνω. ΞΕ. Πρὸς δὴ τούτοις, ἕτερον αὖ τι τῶν πρὸς γέλωτα εὐδοκιμησάντων αὖ, ὦ Σώκρατες, ἆρα καθορῶμεν ἡμῖν γεγονὸς ἐν τοῖς διῃρημένοις; ΣΩ. Τὸ ποῖον; ΞΕ. Τἀνθρώπινον ἡμῶν ἅμα γένος ξυνειληχὸς καὶ ξυνδεδραμηκὸς γένει τῷ τῶν ὄντων γενναιοτάτῳ καὶ ἅμα εὐχερεστάτῳ. ΣΩ. Καθορῶ καὶ μάλ' ἀτόπως ξυμβαῖνον. ΞΕ. Τί δ'; οὐκ εἰκὸς ὕστατα ἀφικνεῖσθαι τὰ βραδύτατα; ΣΩ. Ναὶ, τοῦτό γε. ΞΕ. Τόδε δὲ οὐκ ἐννοοῦμεν, ὡς ἔτι γελοιότερος φαίνεται ὁ βασιλεὺς, μετὰ τῆς ἀγέλης ξυνδιαθέων, καὶ ξύνδρομα πεπορευμένος, τῷ τῶν ἀνδρῶν αὖ πρὸς τὸν εὐχερῆ βίον ἄριστα γεγυμνασμένῳ. ΣΩ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΞΕ. Νῦν γὰρ, ὦ Σώκρατες, ἐκεῖνό ἐστι καταφανὲς μᾶλλον τὸ ῥηθὲν τότ' ἐν τῇ περὶ τὸν σοφιστὴν ζητήσει. ΣΩ. Τὸ ποῖον; ΞΕ. Ὅτι τῇ τοιᾷδε μεθόδῳ τῶν λόγων οὔτε σεμνοτέρου μᾶλλον ἐμέλησεν, ἢ μὴ, τόν τε σμικρότερον οὐδὲν ἠτίμακε πρὸ τοῦ μείζονος· ἀεὶ δὲ καθ' αὑτὴν περαίνει τἀληθέστατον. ΣΩ. Ἔοικε. ΞΕ. Οὐκοῦν μετὰ τοῦτο, ἵνα μὴ μεμφῇς, ἐρωτήσας τὴν βραχυτέραν ὁδὸν ἥτις τότε ἦν, ἐπὶ τὸν τοῦ βασιλέως ὅρον αὐτός σοι πρότερον ἔλθω. ΣΩ. Σφόδρα γε. ΞΕ. Λέγω δὴ δεῖν τότε εὐθὺς τὸ πεζὸν τῷ δίποδι πρὸς τὸ τετράπουν γένος διανεῖμαι· καταδόντα δὲ τἀνθρώπινον ἔτι μόνῳ τῷ πτηνῷ ξυνειληχὸς, τὴν δίποδα ἀγέλην, πάλιν τῷ ψιλῷ καὶ τῷ πτεροφυεῖ τέμνειν. τμηθείσης δὲ αὐτῆς, καὶ τότ' ἤδη τῆς ἀνθρωπονομικῆς δηλωθείσης τέχνης, φέροντα τὸν πολιτικὸν καὶ βασιλικὸν, οἷον ἡνίοχον, εἰς αὐτὴν ἐνστήσαντα παραδιδόναι τὰς τῆς πόλεως ἡνίας, ὡς οἰκείας αὐτῷ ταύτης οὔσης τῆς ἐπιστήμης.

B C D E

Si emendanda hæc lectio, μεμφθῇς mihi danda fuerit.

ΣΩΚ. Καλῶς, καὶ καθαπερεὶ χρέος ἀποδέδωκάς μοι τὸν λόγον, προσθεὶς τὴν ἐκτροπὴν, οἷον τόκον, καὶ ἀναπληρώσας αὐτόν. ΞΕ. Φέρε δὴ, καὶ ξυνείρωμεν, ἐπανελθόντες ἐπὶ τὴν ἀρχὴν μέχρι τῆς τελευτῆς, τὸν λόγον τοῦ ὀνόματος τῆς τοῦ πολιτικοῦ τέχνης. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕΝ. Τῆς γνωστικῆς τοίνυν ἐπιστήμης ἡμῖν ἦν κατ' ἀρχὰς μέρος, ἐπιτακτικόν· τούτου δὲ ἀπεικασθὲν τὸ μόριον, αὐτεπίτακτον ἐρρήθη. ζωοτροφικὴ δὲ πάλιν αὐτεπιτακτικῆς, οὐ τὸ σμικρότατον τῶν B γενῶν, ἀπεσχίζετο· καὶ ζωοτροφικῆς εἶδος, ἀγελαιοτροφικόν· ἀγελαιοτροφικοῦ δ' αὖ, πεζονομικόν. τοῦ δὲ πεζονομικοῦ μάλιστα ἀπετέμνετο τέχνη τῆς ἀκεράτου φύσεως θρεπτική. ταύτης δ' αὖ τὸ μέρος, οὐκ ἔλαττον τριπλοῦ, συμπλέκειν ἀναγκαῖον, ἂν εἰς ἕν τις αὐτὸ ὄνομα ξυνάγειν βουληθῇ, γενέσεως οὐ μικτοῦ νομευτικὴν ἐπιστήμην προσαγορεύων. τὸ δ' ἀπὸ τούτου τμῆμα, ἐπὶ ποίμνῃ δίποδι μέρος ἀνθρωπονομικὸν, ἔτι λειφθὲν C μόνον, τοῦτ' αὐτό ἐστιν ἤδη τὸ ζητηθὲν, ἅμα βασιλικὸν ταὐτὸν κληθὲν καὶ πολιτικόν. ΣΩΚ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΞΕ. Ἆρά γ' ὦ Σώκρατες, ἀληθῶς ἡμῖν τοῦτο, καθάπερ σὺ νῦν εἴρηκας, οὕτως ἐστὶ καὶ πεπραγμένον; ΣΩ. Τὸ ποῖον δή; ΞΕ. Τὸ παντάπασι καὶ ἱκανῶς εἰρῆσθαι τὸ προτεθέν. ἢ τοῦτ' αὐτὸ καὶ μάλιστα ἡ ζήτησις ἐλλείπει, τὸ τὸν λόγον εἰρῆσθαι μέν πως, οὐ μὴν παντάπασί γε τελέως ἀπειργάσθαι; ΣΩΚΡ. Πῶς εἶπες; D ΞΕΝ. Ἐγὼ νῷν πειράσομαι τοῦτ' αὐτὸ ὃ διανοοῦμαι, νῦν ἔτι μᾶλλον δηλῶσαι. ΣΩ. Λέγοις ἄν. ΞΕΝ. Οὐκοῦν τῶν νομευτικῶν ἡμῖν πολλῶν φανεισῶν ἄρτι τεχνῶν, μία τις ἦν ἡ πολιτικὴ, καὶ μιᾶς τινος ἀγέλης ἐπιμέλεια. ΣΩ. Ναί. ΞΕΝ. Ταύτην δέ γε διώριζεν ὁ λόγος οὐχ ἵππων εἶναι τροφὸν, οὐδ' ἄλλων θηρίων, ἀλλ' ἀνθρώπων κοινοτροφικὴν ἐπιστήμην. ΣΩ. Οὕτω. ΞΕ. Τὸ δὴ τῶν νομέων πάντων διάφορον καὶ τὸ τῶν E βασιλέων θεασώμεθα. ΣΩ. Τὸ ποῖον; ΞΕ. Εἴ τις τῶν ἄλλων τῷ τέχνης ἄλλης ὄνομα ἔχων, κοινῇ τῆς ἀγέλης ξύντροφος εἶναι φησὶ καὶ προσποιεῖται. ΣΩ. Πῶς φῄς; ΞΕ. Οἷον οἱ ἔμποροι, καὶ γεωργοὶ, καὶ σιτουργοὶ πάντες, καὶ πρὸς τούτοις γυμνασταὶ, καὶ τὸ τῶν ἰατρῶν γένος, οἶσθ' ὅτι τοῖς περὶ τὰ ἀνθρώπινα νομεῦσιν, οὓς πολιτικοὺς ἐκαλέσαμεν, παντάπασι τῷ λόγῳ

...isi posset no-... γενέσεως ...ndũ in γέ-... nisi talis u-... minis illius ...xiaret: ſed ... pro μι-... ſuſpectum ... meritò for... uerit.

A s o c. Præclarè, & veluti debitũ hunc ſermonem tribuiſti, adiuncta hac digreſſione [id eſt, differentia quæ ex generis amplitudine digreditur] veluti fœnore, eáque expleta. H o s. [a] Agedum igitur, à principio ad finẽ vſque ea quæ de Ciuilis artis nomine diximus, in ſummam colligamus. s o. Omnino. H o s p. Sciẽtiæ illius quæ in cognoſcendo verſatur, pars vna nobis erat initio ἐπιτακτική, [id eſt, imperãdi peritia] huic ſubiecta eſt altera ſpecies, quæ αὐτεπιτακτική [.i. mero imperio regẽdi ars] à nobis eſt nuncupata. huic rerũ ſubordinaba- B tur non minima ſpecies, quã ζωοτροφικὴν [.i. animaliũ alendorum facultatẽ] appellauimus: & illius alia ſpecies quædã, quam ἀγελαιοτροφικὴν [.i. animalium gregabilium peritiã] vocauimus. illius porrò erat ſpecies noua πεζονομική [.i. greſſilium animantiũ ars] quæ & ipſa deinceps in eãque præeſt animãtibꝰ ἀκεράτοις [.i. cornibꝰ deſtitutis] diuidebatur. Eius partẽ vt minimũ triplicẽ cõplecti neceſſe eſſet, ſiquis eã vno nomine cõprehendere inſtitueret, γενέσεως οὐ μικτοῦ νομευτικῆς [.i. impermixti generis paſcẽdi] ſcientiã appellãs. Illius deniq; C portio ex bipedũ grege, ἀνθρωπονομική [.i. hominũ paſcendorũ ratio] appellabatur, & quidẽ vt ipſa ſolitaria relinqueretur. Hæc ipſa eſt ſpecies quæſita, quę Regia vel Ciuilis à nobis appelletur, vocabulis idẽ ſignificãtibus. s o c. Omnino. H o. Itáne verò, mi Socrates, rem vti nunc dixiſti, ita confectã eſſe ſtatuendũ eſt? s o c r. Ecquã ais? H o [b] Id quod à nobis fuerat propoſitũ, ſatíſne ad plenã cognitionẽ pertractatũ fuit? an in quæſtione inſtituta hoc deſideratur, Rẽ quidẽ quodãmodo fuiſſe deſcriptã, nõ D tamẽ perfectè & cumulatè abſolutã? s o c. Quomodo dicis? H o. Equidẽ vobis quod ſentio conabor planius explicare. s o. Dic modó. H o. Quũ multas paſtorũ artes eſſe modò cõſtiterit, vna quædã ipſarũ quæ vnius gregis curã gereret, Ciuilis eſt viſa. s o. Certé. H o. Hãc nõ equorũ eſſe nutricem, neque aliarũ brutarũ animantiũ, ſed hominũ κοινοτροφικὴν [.i. quæ hominũ cœtibus regẽdis præeſſet] ſcientiã, euicit oratio noſtra. s o. Ita. H o. Paſtorũ itaque omniũ & Regũ diſcrimẽ certis propriiſque notis diſtinctũ perſpeximus. s o. Ecquod E veró? H o. Siquis fortè alterius artis nomẽ habens, gregis humani nutriẽdi curam in cõmune ſibi & verbis vendicet, & re ipſa prę ſe ferat illiꝰ adminiſtrationis induſtriã. s o c. Quomodo ais? H o. Nimirum mercatores & agricolæ & omnes ii qui in cibis inſtruendis verſantur, & præter illos Gymnaſtę [.i. qui corpori exercẽdo præſunt] & omnis Medicorũ natio, aduerſus eos hominũ paſtores, quos modò Politicos appellauimꝰ, omnino verbis cõtende-

a Συναγωγὴ ſuperiorum omnium diuiſionum, ex quibus hæc colligitur definitio, Politicen eſſe κοινοτροφικὴν, ἀνθρωπονομικήν. &c.

b Opportunè monet, Regis ſiue Politici definitionem non ſatis perfectè ex ſuperiori diuiſione conſtitiſſe: ſed tantùm fuiſſe παχυμερῆ ὑπογραφήν. oſtendit enim illam & communitatis & humani generis curam non ad vnũ Regẽ ſiue Politicum pertinere, ſed ad alios artifices: ac proinde non eſſe hãc veram definitionem, quæ rei ἀμιγὲς & προσπεφυκὸς demonſtrare debet, communibus omnibus planè amputatis. Inde igitur ſibi viam ſternit ad accuratiorem definitionem.

rent, affirmaréntq; ſe eſſe illos hominũ paſtores: quippe qui non gregariorũ tantùm [id eſt, vulgarium hominum] curam gererent, ſed ipſis Regibus & Magiſtratibus prouiderent. SOCR. Nónne verum dicerent? HOSP. Fortaſſe. atenim hoc ſanè conſideremus. nouimus enim quàm cum bubulco nemo de his contendit. ipſe enim ſine vlla controuerſia armenti paſtor eſt bubulcus, ipſe medicus, ipſe veluti auſpex, ipſe fœtus & educendi & educandi vnus peritus. Iam verò in ludo & muſice, quantũ in brutas animãtes vſus illorũ cadit, nullus alius hoc præſtantiór, & vt oblectet, & demulceat & alliciat: quũ & muſicis inſtrumentis & aſſa voce, armenti ſui muſicen peritiſſimè tractet. Et de cæteris quoque paſtoribus hoc modo ſtatuendum eſt. nónne? SOC. Rectiſſimé. HOS. Quomodo igitur illa de Rege definitio recta & accurata videbitur, quum illum ſeorſim ab aliis ſtatuimus eſſe humani gregis paſtorem & nutritorem, quum hoc de munere plerique alii contendant? SOC. Nequaquam. HOSP. Recténe paulo antea dubitauimus, quum ſuſpicaremur ne perſonam quidem Regis quandam induceremus, nondum tamen Politicum illum, cuius naturam inueſtigamus, abſolutè definiremus: donec eos qui cum ipſo effundunt ſe atque inuoluunt, & hanc *συννομικῆς* [id eſt, vnà paſcendi] curam arrogant, ſecerneremus atque ſeiungeremus, vt ab illis omnibus purum ipſum præſtaremus ſolum? SOC. Rectiſſimè nimirum. HOS. Hoc igitur à nobis, Socrates, agendũ eſt: niſi tandem huic diſputationi noſtræ turpem ignominiæ notam inurere velimus. SOCR. Atqui iſtud nequaquam decet.

HOSP. [a]Rurſus igitur ab alio principio quodam alia quædam inſiſtenda eſt via. SOCR. Ecquæ verò? HOSP. Vt iocum quendam his immiſceamus, magnámque partẽ prolixæ fabulæ adhibeamus, & quod reliquum eſt, ſicut ſuprà fecimus, exequamur: atque partem ſemper partis ſubtrahendo, ita ad ſummum, id quod eſt à nobis in quæſtione propoſitum, deducamus. nónne decet? SOCR. Sané. HOSP. Sed iam fabellam, vt pueri ſolent, percipe attento animo. neque enim à puerilibus annis procul abes. SOCR. Dic verò. HO. Erat olim & adhuc erit multa vetuſtarum rerũ memoria, & inter cætera memorabile prodigium, quod de Atrei Thyeſtíſque lite commemoratur. Audiſti enim ac meminiſti quod tunc eueniſſe aiunt. SOCR. Nunquid aureæ agnæ oſtentum dicis?

A διαμάχοιντ' ἂν οὗτοι σύμπαντες, ὡς σφεῖς τῆς τροφῆς ἐπιμελοῦνται τῆς ἀνθρωπίνης, οὐ μόνον ἀγελαίων ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἀρχόντων αὐτῶν. ΣΩ. Οὐκοῦν ὀρθῶς ἂν λέγοιεν; ΞΕ. Ἴσως. καὶ τοῦτο μὲν ἐπισκεψόμεθα. τόδε δὲ ἴσμεν, ὅτι τῷ βουκόλῳ γε οὐδεὶς ἀμφισβητεῖται περὶ τούτων οὐδενός· ἀλλ' αὐτὸς τῆς ἀγέλης τροφὸς ὁ βουφορβὸς, αὐτὸς ἰατρὸς, αὐτὸς οἷον νυμφευτής· καὶ περὶ τοὺς τῶν γιγνομένων τόκους καὶ λοχείας
B μόνος ἐπιστήμων τῆς μαιευτικῆς. ἔτι τοίνυν παιδιᾶς καὶ μουσικῆς ἐφ' ὅσον αὐτοῦ τὰ θρέμματα φύσει μετείληφεν, οὐκ ἄλλος κρείττων παραμυθεῖσθαι καὶ κηλῶν πραΰνειν, μετά γε ὀργάνων καὶ ψιλῷ τῷ στόματι τὴν τῆς αὐτοῦ ποίμνης ἄριστα μεταχειριζόμενος μουσικήν. καὶ δὴ καὶ τῶν ἄλλων πέρι νομέων ὁ αὐτὸς τρόπος. ἢ γάρ; ΣΩ. Ὀρθότατα. ΞΕ. Πῶς οὖν ἡμῖν ὁ λόγος ὀρθὸς φανεῖται καὶ ἀκέραιος ὁ περὶ τοῦ βασιλέως, ὅταν αὐτὸν νομέα καὶ τροφὸν
C ἀγέλης ἀνθρωπίνης φῶμεν, μόνον ἐκκρίνοντες, μυρίων ἄλλων ἀμφισβητούντων; ΣΩ. Οὐδαμῶς. ΞΕ. Οὐκοῦν ὀρθῶς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐφοβήθημεν, ὑποπτεύσαντες μὴ λέγοντες μέν τι τυγχάνοιμεν σχῆμα βασιλικὸν, οὐ μὴν ἀπειργασμένοι γε εἶμεν πω δι' ἀκριβείας τὸν πολιτικὸν, ἕως ἂν τοὺς περικεχυμένους αὐτῷ, καὶ τῆς συννομικῆς αὐτῷ ἀντιποιουμένους, περιελόντες καὶ χωρίσαντες ἀπ' ἐκείνων, καθαρὸν μόνον αὐτὸν ἀποφήνωμεν.
D ΣΩ. Ὀρθότατα μὲν οὖν. ΞΕ. Τοῦτο τοίνυν ὦ Σώκρατες ἡμῖν ποιητέον, εἰ μὴ μέλλοιμεν ἐπὶ τῷ τέλει καταισχῦναι τὸν λόγον. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν οὐδαμῶς τοῦτό γε δραστέον.

ΞΕ. Πάλιν τοίνυν ἐξ ἄλλης ἀρχῆς δεῖ καθ' ἑτέραν ὁδὸν πορευθῆναι τινά. ΣΩΚ. Ποίαν δή; ΞΕ. Σχεδὸν παιδιὰν ἐγκερασαμένους. συχνῷ γὰρ μέρει δεῖ μεγάλου μύθου προσχρήσασθαι, καὶ τὸ λοιπὸν δὴ, καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν, μέρος ἀεὶ μέρους ἀφαιρουμένους,
E ἐπ' ἄκρον ἀφικνεῖσθαι τὸ ζητούμενον. οὐκοῦν χρή; ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕΝ. Ἀλλὰ δὴ τῷ μύθῳ μου πάνυ πρόσεχε τὸν νοῦν, καθάπερ οἱ παῖδες. πάντως οὐ πολλὰ ἐκφεύγεις παιδιᾶς ἔτη. ΣΩΚ. Λέγοις ἄν. ΞΕΝ. Ἦν τοίνυν καὶ ἔτι ἔσται τῶν πάλαι λεχθέντων πολλά τε ἄλλα, καὶ δὴ καὶ τὸ περὶ τὴν Ἀτρέως τε καὶ Θυέστου λεχθεῖσαν ἔριν φάσμα. ἀκήκοας γάρ που καὶ ἀπομνημονεύεις ὅ φασι γενέσθαι τότε. ΣΩΚΡ. Τὸ περὶ τῆς χρυσῆς ἀρνὸς ἴσως σημεῖον φράζεις.

a Accuratiorem Politici definitionem inſtituens, qua illius origo & cauſæ notarentur, rem paulo altius repetit, allata quadã, vt ipſe vocat, fabula. cuius finis eſt docere, à quo & in quem finẽ inſtituta ſit Magiſtratus ἐπιταξία in genere humano. Itaque Vniuerſi, quod à Deo & creatum eſſe & ab eodem gubernari agnoſcit, naturã, mutationéſque ita deſcribit: & docet auream fuiſſe quandam ætatẽ, quaſi ἀκμὴν & ἡλικίαν rerum, in qua non opus eſſet Magiſtratu: in hac autem miſera & profligata ætate, Magiſtratus ordinẽ prorſus eſſe neceſſariũ: quũ idcirco à Deo hominibus tributus ſit, vt vaſtæ & diſſolutæ vitæ intemperies (quæ peſtis eſt & pernicies præſentiſſima) euitaretur. Hic autẽ multa ſunt primæuæ veritatis veſtigia: ſicuti notauimus in argumẽto. Primum igitur huius fabulæ θεώρημα eſt, Vniuerſum varios habet motus, qui tamen à Deo gubernãtur: ex illis motibus variæ exiſtunt mutationes, non ſolùm in natura, ſed etiam in genere humano.

Aliàs ἀμφισβητῶν: quod ma[...] aut certè ἀμφισβητεῖ.

Legitur etiam κρίσεως.

Eſt & alia lect[io] θῶμεν. quam [ſe]quitur Fic. eod[em] manente ſen[ſu]. Sic autem di[...] θήσομεν, pag. 258, circa fine[m].

Repono εἶμεν quod ſit per ſ[yn]copen dictum [pro] εἴημεν: & conu[e]niat cum τυγχάνοιμεν.

Videri poſſit [a]eſſe particula [...] poſt πάντως. tamen ut ferri [e]tiam lectio ill[a] poſſit nulla [in]tercepta partic[u]la. Omnino a[...] παιδιᾶς (qu[o] de pueritia ſ[i]ue puerili ætate [in]telligatur) [...] παιδιᾶς ſcri[ben]dum e[ſ]t, ut hab[et] præced. edition[.]

A ΞΕ. Οὐδαμῶς· ἀλλὰ τὸ περὶ τῆς μεταβολῆς δύσεώς τε καὶ ἀνατολῆς ἡλίου καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων· ὡς ἄρα ὅθεν μὲν ἀνατέλλει νῦν, εἰς τοῦτον τότε τὸν τόπον ἐδύετο, ἀνέτελλε δ' ἐκ τοῦ ἐναντίου. τότε δὲ δὴ μαρτυρήσας ἄρα ὁ θεὸς Ἀτρεῖ, μετέβαλεν αὐτὸ ἐπὶ τὸ νῦν σχῆμα. ΣΩΚ. Λέγεται γὰρ οὖν δὴ καὶ τοῦτο. ΞΕ. Καὶ μὴν αὖ καὶ τήν γε βασιλείαν ἣν ἦρξε Κρόνος, πολλῶν ἀκηκόαμεν. ΣΩΚΡ. B Πλείστων μὲν οὖν. ΞΕΝ. Τί δέ, τὸ τοὺς ἔμπροσθεν, φύεσθαι γηγενεῖς, καὶ μὴ ἐξ ἀλλήλων γεννᾶσθαι; ΣΩ. Καὶ τοῦτο, ἓν τῶν πάλαι λεχθέντων. ΞΕ. Ταῦτα τοίνυν ἔστι μὲν ξύμπαντα ἐκ ταὐτοῦ πάθους, καὶ πρὸς τούτοις ἕτερα μυρία, καὶ τούτων ἔτι θαυμαστότερα· διὰ δὲ χρόνου πλῆθος, τὰ μὲν αὐτῶν ἀπέσβηκε, τὰ δέ, διεσπαρμένα εἴρηται χωρὶς ἕκαστα ἀπ' ἀλλήλων. ὃ δ' ἐστὶ πᾶσι τού- C τοις αἴτιον τὸ πάθος, οὐδεὶς εἴρηκε· νῦν δὲ δὴ λεκτέον. εἰς γὰρ τὴν τοῦ βασιλέως ἀπόδειξιν πρέψει ῥηθέν. ΣΩ. Κάλλιστ' εἶπες· καὶ λέγε, μηδὲν ἐλλείπων. ΞΕ. Ἀκούοις ἄν. τὸ γὰρ πᾶν τόδε τοτὲ μὲν αὐτὸς ὁ θεὸς ξυμποδηγεῖ πορευόμενον καὶ συγκυκλεῖ· τοτὲ δ' ἀνῆκεν, ὅταν αἱ περίοδοι τοῦ προσήκοντος αὐτῷ μέτρον εἰλήφασιν ἤδη χρόνου. τὸ δέ, πάλιν αὐτόματον εἰς τἀναντία περιάγεται, ζῶον ὄν, καὶ φρόνησιν εἰληχὸς ἐκ τοῦ συναρμό- D σαντος αὐτὸ κατ' ἀρχάς. τοῦτο δὲ αὐτῷ τὸ ἀνάπαλιν ἰέναι, διὰ τόδ' ἐξ ἀνάγκης ἔμφυτον γέγονε. ΣΩΚ. Διὰ τὸ ποῖον δή; ΞΕ. Τὸ κατὰ ταὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχειν ἀεί, καὶ ταὐτὸν εἶναι, τοῖς πάντων θειοτάτοις προσήκει μόνοις· σώματος δὲ φύσις, οὐ ταύτης τῆς τάξεως. ὃν δὲ οὐρανὸν καὶ κόσμον ἐπωνομάκαμεν, πολλῶν μὲν καὶ μακαρίων παρὰ τοῦ γεννήσαντος μετείληφεν, ἀτὰρ οὖν δὴ κεκοινώνηκέ γε καὶ σώματος. ὅθεν αὐτῷ μεταβολῆς E ἀμοίρῳ γίγνεσθαι διὰ παντὸς ἀδύνατον. κατὰ δύναμιν γε μὴν ὅτι μάλιστα ἐν τῷ αὐτῷ κατὰ ταὐτὰ μίαν φορὰν κινεῖται. διὸ τὴν ἀνακύκλησιν εἴληχεν, ὅτι σμικροτάτην τῆς αὐτοῦ κινήσεως παράλλαξιν. αὐτὸ δὲ ἑαυτὸ στρέφειν ἀεί, σχεδὸν οὐδενὶ δυνατόν, πλὴν τῷ τῶν κινουμένων πάντων ἡγουμένῳ. κινεῖν δὲ τούτῳ τοτὲ μὲν ἄλλως, αὖθις δὲ ἐναντίως, οὐ θέμις. ἐκ πάντων δὴ τούτων, τὸν κόσμον μήτε αὐτὸν χρὴ φάναι στρέφειν ἑαυτὸν ἀεί, μήτ' αὖ ὅλον ἀεὶ ὑπὸ θεοῦ στρέφεσθαι, διττὰς καὶ ἐναντίας περιαγωγάς· μήτ' αὖ δύο τινὲ θεώ,

HOS. Nequaquam: ſed de ortus occaſúſque ſolis, & aliarum ſtellarum, mutatione. vnde enim nunc exoriuntur, tunc occidebant, & contrà exoriebantur. Tunc verò Deus apud Atreum hac de re teſtatus, in hanc quæ nunc eſt figuram eum mutauit. SOC. Nimirum & illud dicitur. HO. Quinetiam è multis de Saturni regno audiuimus. SOC. Ex multis certè. HOSP. Quid verò? nónne & priſcos illos è terra procreari ſolitos, haud verò ex ſe inuicē? SO. Hoc quoque inter priſcas res commemoratur. HO. Cuncta hæc ab eiuſdem rei quaſi fonte promanant, & alia præter hæc permulta, his lōgè mirabiliora: verùm longitudine tēporis, partim exoleta eſt atque extincta memoria, partim diſperſa atq; diſſipata perturbatè dicuntur. Horū autē omniū cauſā nemo vnquā indicauit: nunc autē indicanda illa eſt. nā ad hanc de Regis natura definitionem demonſtrandā cōferet. SO. Præclarè profectò. dic verò, neque quicquam prætermittas. HO. Audi iam. Vniuerſum hoc aliquādo Deus quaſi ipſis veſtigiis dirigit, atque omnes illius motus contorquet atque agitat: aliquando dimittit, quum ipſius circumuolutiones iuſtum temporis modum ſunt conſecutæ. Mundus verò proprio ac libero tum motu contrà reflectitur: quippe qui & animal ſit, & ſapientiam ab eo qui ab initio ipſum condidit, atque ordine conſtituit, ſit conſequutus. Circuitus autem neceſſariò ipſi hanc ob cauſam innatus eſt. SO. Quam ob cauſam inquis? HO. Idem eſſe ſemper, & ſecundum eadem & eodem ſe modo habere, ſolis omnium diuiniſſimis quadrat: corporis autem natura hoc ordine haudquaquā conſtat. Cæterùm id omne quod Cœlum mundúmque vocamus, multas quidem & felices dotes à parente ſuo accepit, corporis tamen particeps, expers omninò mutationis cuiuſlibet eſſe non poteſt: nihilominus tamen, quatenus poteſt, in eodem, & ſecundū eadem, & vno motu mouetur. quocirca huiuſmodi circuitum eſt nactus in quo minima agitationis ſuæ ſit permutatio. Seipſum autem cōuertere ſemper, ferme nihil poteſt, præter eum qui motum iis quæ mouentur omnibus præſtat, illiſque etiam præeſt. Mouere autem illum aliâs aliter, rurſúſque contrario modo, nefas eſt exiſtimare. Ex his omnibus conſtituendū eſt Mundū neque ſeipſum conuertere ſemper, neque totum ſemper gemino contrarióque circuitu ab ipſo Deo reflecti: neque rurſus duos deos

contrariis ſententiis diſſidentes, ipſum cõtorquere. Id ſolum verò quod nuper diximus, reſtat: aliâs ab alia quadã diuina vi duci atq; regi, vitámq; rurſus haurire extrinſecus, & immortalitatẽ ab Opifice ſuo aſcititiam precariò accipere: quando autẽ dimiſſus ſit ab Opifice, ex ſeipſo ire: ac proinde quum hoc tempore permiſſus ſit arbitrio ſuo, ferri contrario quodam motu in reuolutionum ambages: quum & maximus & vndique planè ſit æquilibris, & minimo quodam pede ac momento progrediatur. SOCR. Hæc congruenter valde à te dici videntur. HOSP. Ex his quæ dicta ſunt rem eam quam omnium eſſe diximus mirabilium cauſam, animaduertemus. Eſt autem hæc ipſa. SOCR. Ecquá nam? HOSP. Vniuerſitatem hanc, ita vt nunc, volui aliquando, aliquando in contrarium. SOCR. Quo pacto? HOS. Mutationem hanc exiſtimare oportet omniũ cæleſtium alternationum maximam extremámque eſſe. SOCR. Videtur. HOSP. Quocirca conſentaneum eſt tunc maximas circa nos, qui intra ipſum mundum habitamus, mutationes contingere. SOC. Conſentaneum id quoque eſt. SOCR. Ignoramúſne verò quàm ægrè & difficulter animantium natura magnas, multas, multipliciter incitatas mutationes patiatur? SOCR. Quidni? HOSP. Ergo cùm animalium cæterorum magnæ tunc exiſtunt deletiones, tum hominum genus exiguũ ſupereſt. Sic verò multi, noui, mirabiles in illos ingruunt caſus. Id autem contingit omnium maximum, ſequitúrque continuò reuolutionem illam, quando cęlum contrà quàm nunc reflectitur. SOCR. Quidnam? HOSP. Vbi nimirum ad ætatis florem quoduis animal peruenerit, tum deſinit quicquid mortale eſt, & ad ſenium vadit: tum in figuram tranſit contrariam, iunioremque quodammodo & molliorem habitum induit. ſeniorúmque cani capilli nigreſcunt: & quibus genæ molli lanugine veſtiebãtur, iam barba depoſita, in priorem ſpeciem reſtituũtur. Pubeſcentium quoque corpora pilis poſitis molleſcunt, ſenſímq; ſingulos dies & noctes decreſcentia in tenelli pueri naturam reuertuntur: atque in his tam animæ quàm corpora habitum ſubeunt puerorum: tum demum tabeſcentia, deficiũt & intereunt. Cadauera præterea illorum ſub illud tempus ſubitò idem ipſum patiũtur, & intra paucos dies putredine ob-

A φρονοῦντε ἑαυτοῖς ἐναντία, στρέφειν αὐτόν· ἀλλ' ὅπερ ἄρτι ἐρρήθη, καὶ μόνον λοιπόν· τοτὲ μὲν ὑπ' ἄλλης συμποδηγεῖσθαι θείας αἰτίας, τὸ ζῆν πάλιν ἐπικτώμενον, καὶ λαμβάνοντα ἀθανασίαν ἐπισκευαστὴν παρὰ τοῦ δημιουργοῦ· τοτὲ δ' ὅταν ἀνεθῇ, δι' ἑαυτοῦ αὐτὸν ἰέναι, κατὰ καιρὸν ἀφεθέντα, τοιοῦτον ὥστε ἀνάπαλιν πορεύεσθαι πολλὰς περιόδων μυριάδας, διὰ τὸ, μέγιστον ὂν καὶ ἰσορροπώτατον, ἐπὶ σμικροτάτου βαῖνον ποδὸς ἰέναι. ΣΩΚ.

B Φαίνεταί γ' οὖν δὴ καὶ μάλα εἰκότως εἰρῆσθαι πάνθ' ὅσα διελήλυθας. ΞΕΝ. Λογισάμενοι δὴ ξυννοήσωμεν τὸ πάθος ἐκ τῶν νῦν λεχθέντων, ὃ πάντων ἔφαμεν εἶναι τῶν θαυμαστῶν αἴτιον. ἔστι γὰρ οὖν δὴ τοῦτ' αὐτό. ΣΩ. Τὸ ποῖον; ΞΕΝ. Τὸ τὴν τοῦ παντὸς φορὰν τοτὲ μὲν, ἐφ' ἃ νῦν κυκλεῖται, φέρεσθαι, τοτὲ δ' ἐπὶ τἀναντία. ΣΩΚΡ. Πῶς δή; ΞΕΝ. Ταύτην τὴν μεταβολὴν ἡγεῖσθαι δεῖ τῶν περὶ τὸν οὐρανὸν γιγνομένων τροπῶν πασῶν εἶναι μεγίστην καὶ τελειοτάτην τροπήν. ΣΩΚΡ.

C Ἔοικε γοῦν. μεγίστας τοίνυν καὶ μεταβολὰς χρὴ νομίζειν γίγνεσθαι τότε τοῖς ἐντὸς ἡμῖν οἰκοῦσιν αὐτοῦ. ΣΩΚΡΑΤ. Καὶ τοῦτο εἰκός. ΞΕΝ. Μεταβολὰς δὲ μεγάλας καὶ πολλὰς καὶ παντοίας συμφερομένας ἆρ' οὐκ ἴσμεν τὴν τῶν ζώων φύσιν ὅτι χαλεπῶς ἀνέχεται; ΣΩΚΡ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕΝ. Φθοραὶ τοίνυν ἐξ ἀνάγκης τότε μέγισται συμβαίνουσι τῶν τε ἄλλων ζώων, καὶ δὴ καὶ τὸ τῶν ἀν-

D θρώπων γένος ὀλίγον τι περιλείπεται. περὶ δὲ τούτους ἄλλα τε παθήματα πολλὰ καὶ θαυμαστὰ καὶ καινὰ συμπίπτει, μέγιστον δὲ τόδε, καὶ συνεπόμενον τῇ τοῦ παντὸς ἀνειλίξει, τότε ὅταν ἡ τῆς νῦν καθεστηκυίας ἐναντία γίγνηται τροπή. ΣΩΚ. Τὸ ποῖον; ΞΕ. Ἣν ἡλικίαν ἕκαστον εἶχε τῶν ζώων, αὕτη πρῶτον μὲν ἔστη πάντων, καὶ ἐπαύσατο πᾶν ὅσον ἦν θνητὸν, ἐπὶ τὸ γεραίτερον ἰδεῖν πορευόμενον· μεταβάλλον δὲ πάλιν ἐπὶ τοὐναν-

E τίον, οἷον νεώτερον καὶ ἁπαλώτερον ἐφύετο. καὶ τῶν μὲν πρεσβυτέρων αἱ λευκαὶ τρίχες ἐμελαίνοντο, τῶν δ' αὖ γενειώντων αἱ παρειαὶ λεαινόμεναι, πάλιν ἐπὶ τὴν παρελθοῦσαν ὥραν ἕκαστον καθέστασαν. τῶν τε ἡβώντων τὰ σώματα λεαινόμενα, καὶ σμικρότερα καθ' ἡμέραν ἑκάστην καὶ νύκτα γιγνόμενα, πάλιν εἰς τὴν τοῦ νεογενοῦς παιδὸς φύσιν ἀπῄει, κατά τε τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα ἀφομοιούμενα. τὸ δ' ἐντεῦθεν ἤδη μαραινόμενα κομιδῇ, τὸ πάμπαν ἐξηφανίζετο. τῶν δ' αὖ βιαίως τελευτώντων ἐν τῷ τότε χρόνῳ, τὸ τοῦ νεκροῦ σῶμα ταὐτὰ ταῦτα πάσχον παθήματα διὰ τέλους, ἄδηλον ἐν ὀλί-

Vel ἑκάστου po-nendum uid[...], uel καθέστα[...] mutandũ in [...]θεσασαν, ut [...]ctiua signi[...]tio.

Legitur etiā [...] τάχους pro [...]τέλους.

γαις ἡμέραις διεφθείρετο. ΣΩΚ. Γένεσις δὲ A
δὴ τίς τότ᾽ ἦν, ὦ ξένε, ζώων; καὶ τίνα τρόπον
ἐξ ἀλλήλων ἐγεννῶντο; ΞΕ. Δῆλον, ὦ Σώ-
κρατες, ὅτι τὸ μὲν ἐξ ἀλλήλων οὐκ ἦν ἐν
τῇ τότε φύσει γεννώμενον· τὸ δὲ γηγενὲς εἶναί
ποτε γένος λεχθὲν, τοῦτ᾽ ἦν τὸ κατ᾽ ἐκεῖνον
τὸν χρόνον ἐκ γῆς πάλιν ἀναστρεφόμενον.
ἀπεμνημονεύετο δὲ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων προ-
γόνων τῶν πρώτων, οἳ τελευτώσῃ μὲν τῇ προ-
τέρᾳ περιφορᾷ τὸν ἑξῆς χρόνον ἐγειτόνουν,
τῆσδε δὲ κατ᾽ ἀρχὰς ἐφύοντο. τούτων γὰρ οὗ- B
τοι κήρυκες ἐγένονθ᾽ ἡμῖν τῶν λόγων, οἳ νῦν ὑ-
πὸ πολλῶν οὐκ ὀρθῶς ἀπιστοῦνται. τὸ γὰρ ἐν-
τεῦθεν (οἶμαι) χρὴ ξυννοεῖν. ἑπόμενον γάρ ἐστι
τῷ τοὺς πρεσβύτας ἐπὶ τὴν τοῦ παιδὸς ἰέναι
φύσιν, ἐκ τῶν τετελευτηκότων αὖ, κειμένων
δὲ ἐν γῇ, πάλιν ἐκεῖ ξυνισταμένους, καὶ ἀνα-
βιωσκομένους, ἕπεσθαι τῇ τροπῇ, συνανακυ-
κλουμένης εἰς τἀναντία τῆς γενέσεως· καὶ γη-
γενεῖς δὴ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἐξ ἀνάγκης φυο-
μένους, οὕτως ἔχειν τοὔνομα καὶ τὸν λόγον, C
ὅσους μὴ θεὸς αὐτῶν εἰς ἄλλην μοῖραν ἐκό-
μισε. ΣΩΚΡ. Κομιδῇ μὲν οὖν τοῦτό γε
ἕπεται τοῖς ἔμπροσθεν. ἀλλὰ δὴ τὸν βίον, ὃν
ἐπὶ τῆς Κρόνου φῂς εἶναι δυνάμεως, πότερον
ἐν ἐκείναις ἦν ταῖς τροπαῖς, ἢ ἐν ταῖσδε; τὴν
μὲν γὰρ τῶν ἄστρων τε καὶ ἡλίου μεταβολὴν
δῆλον ὡς ἐν ἑκατέραις συμπίπτει ταῖς τρο-
παῖς γίγνεσθαι. ΞΕΝ. Καλῶς τῷ λόγῳ
συμπαρηκολούθηκας. ὃ δ᾽ ἤρου περὶ τοῦ
πάντα αὐτόματα γίγνεσθαι τοῖς ἀνθρώ- D
ποις, ἥκιστα τῆς νῦν ἐστὶ καθεστηκυίας φορᾶς,
ἀλλ᾽ ἦν καὶ τοῦτο τῆς ἔμπροσθεν. τότε γὰρ
αὐτῆς πρῶτον τῆς κυκλήσεως ἦρχεν ἐπιμε-
λούμενος ὅλης ὁ θεὸς, ὡς νῦν κατὰ τόπους ταὐ-
τὸν τοῦτο ὑπὸ θεῶν ἀρχόντων πάντῃ τὰ τοῦ
κόσμου μέρη διειλημμένα. καὶ δὴ καὶ τὰ ζῶα
κατὰ γένη καὶ ἀγέλας οἷον νομεῖς θεῖοι διειλή-
φεσαν δαίμονες, αὐτάρκης εἰς πάντα ἕκα-
στος ἑκάστοις ὢν οἷς αὐτὸς ἔνεμεν. ὥστε οὔτ᾽ ἄ-
γριον ἦν οὐδὲν, οὔτε ἀλλήλων ἐδωδαί. πό- E
λεμός τε οὐκ ἐνῆν, οὐδὲ στάσις τοπαράπαν·
ἄλλα θ᾽ ὅσα τῆς τοιαύτης ἐστὶ κατακοσμή-
σεως ἑπόμενα, μυρία ἂν εἴη λέγειν. τὸ δ᾽
οὖν τῶν ἀνθρώπων λεχθὲν αὐτομάτου πέρι
βίου, διὰ τὸ τοιόνδε εἴρηται· θεὸς ἔνεμεν αὐ-
τοὺς, αὐτὸς ἐπιστατῶν· καθάπερ νῦν ἄνθρω-
ποι, ζῶον ὂν ἕτερον θειότερον, ἄλλα γένη φαυ-
λότερα αὐτῶν νομεύουσι. νέμοντος δὲ ἐκείνου, πολιτεῖαί τε οὐκ ἦσαν, οὐδὲ κτήσεις

[Left margin notes:] ... κατὰ τὸν λό-... / ...dā uet. ἐκόμι... / ...Ficini inter-... / ...tatio utrāque ... / ...ionem comple-... / ...ir, Quoscun-... / ...Deus ipſorū ... / ...iliam formā ... / ...trāſtulit ex-... / ...suitque. / ...llo post pro ... / ...αμεως legi-... / ...etiam δυνα-... / ...s, si quod malo. / ... κατὰ ταὐτὸν ... / ...o, nisi ταὐτὸ ... / ...alia uoce ir-... / ...it. / ...raſſe θεῖοι iū-... / ...tiam poteſt ... / ...δαίμονες. / ...ſibendum po-... / ...ti πολιτεῖαί γε.

ſoleta euaneſcunt. SOCR. [a] Ecquæ verò
tunc erat, hoſpes, animalium generatio?
quóve modo ex ſe inuicem generabãtur?
HOSP. Conſtat, Socrates, illis tempori-
bus genus hoc nihil ex ſeſe procreare ſo-
litum. Quod autem dicitur quandoque
genus ortum ex terra fuiſſe, ea tempeſtate
id ex terra rediuiuum emergebat. Tradi-
derunt hæc nobis primi illi maiorum no-
ſtrorum, qui ſtatim poſt primam reuolu-
tionem orti ſunt. hi ſanè teſtes horum ſer-
monum præconéſque extiterunt, quibus
minimè vulgò quidem nunc habetur fi-
des: nec rectè profectò, [quum ſint teſtes
omni exceptione digni.] Quid verò hinc
ſequatur, perſpiciendum cẽſeo. huic enim
quod dicitur, Senes in naturam abire pue-
rorum, congruit illud: Ex mortuis nimi-
rum, ſed terra conditis, illos iterum tum
reſtitutos, & in nouam vitam reſtauratos,
quoſdam ſequi rotationem, generatione
in contrarium reuoluta: ac proinde terri-
genas hac ratione neceſſariò natos, ſic &
re & verbo eos appellari, quoſcunq; Deus
ipſorum in aliam ſortem non traduxit.
SOCRAT. Hoc profectò cum ſuperiori-
bus maximè cohæret. At ea vita quam
ſub Saturni regno tum fuiſſe dicis, vtrum
ſub illis cæli conuerſionibus, an ſub his
extitit? Mutationem quippe ſolis reliqua-
rúmque ſtellarum in vtriſque reuolutio-
nibus contingere certum eſt. HOSP. O-
ptimè ſermonem aſſequutus es. Quod au-
tem rogas de eo quòd ſponte omnia ho-
minibus naſcebantur, ei quæ nunc eſt cõ-
uerſioni minimè quadrat, ſed ſuperiori
potius conueniebat. Tunc ſanè toti illi cir
cuitui princeps inuigilabat ſumma cura
Deus: vt nunc per varias mundi plagas
ſingulæ ipſius partes à diis principib⁹ diſ-
tributæ ſunt. Animalium quoque genera
gregatim diſtincta, Dæmones quidam, tã-
quam diuini paſtores, ſortiti ſunt: quorũ
quiſque muneri ſuo obeundo quum ſatis
valeret, ſinguli ſingulis, ſicuti ille voluit,
præficiebantur, quibus præerat ipſe. Quo-
circa nihil erat ferum, neque aliæ alias ſe
vorabant animantes: aberat bellum pe-
nitus atque ſeditio: cætera inſuper quæ cõ
ditionem temporum illorum ſequeban-
tur, infinitum eſſet recenſere. Quod verò
de humanæ vitæ facilitate fertur, ob id cõ-
memoratur: Deus nimirum eos paſcebat,
ipſe erat illorum paſtor & cuſtos: quem-
admodum homines nunc, quorum na-
tura diuinior, cæterarum animantium,
quæ ipſis inferiores ſunt, genera paſcunt.
Deo igitur homines regente, ciuitatum
conſtitutiones nullæ erant, neq; marium

a Secũdum θεώρημα Primam hominis ætatem fuiſſe verè auream atque felicem. (quæ hic graphicè depingitur, & a fabulis ad veritatẽ reuocatur) Ex illa felici vita homines in miſerã conditionem decidiſſe, & quidem ſua culpa. verum eſt enim illud ἀξίωμα, quod ex luce naturali hic inculcatur, Nõ ab Opifice, ſed ἐκ τοῦ πάθους, quod homo ex corporea labe contraxerit, miſeriam eſſe ortam: quum nimirum homo ipſe à ſuo Opifice ſeiunctus eſſet atque ſeparatus.

fœminarúmque ad filios procreãdos coniugia. Omnes enim ex terra rediuiui naſcebãtur, rerum præteritarum immemores. aberant videlicet eiuſmodi omnia. fructus verò illis & poma & fruges abundè arbores & fertile ſolum ſponte ſua abſque agriculturæ opera ſuppeditabat. Nudi quinetiam & expediti, nullis ſtragulis operti, ſub dio vtplurimum paſcebant. Temperies illis montium innoxia, mollia quoque paſſim parata cubilia, copioſè ex terra herba enaſcente. Ac vitam, Socrates, hominum qui ſub Saturno viuebant, audis: noſtram verò hanc, quam Iouis eſſe aiunt, præſens ipſe ſentis. vtra verò ſit felicior, iudicare num velis queáſve? SOC. Minimè omnium. HO. Vin' igitur illius diiudicandæ rationem præſcribam? SOC. Equidem. HO. Si Saturni igitur alumni tanto ocio & tanta facultate vitæ fruebantur, vt non ſolum inter ſe, ſed etiam cum beſtiis colloquendo, his omnibus adiumentis ad philoſophiam vterentur, atque in hunc finem & ſecum alii cum aliis & cum beſtiis verſarentur, réſque ab omni natura perſcrutarentur, ſiquam ipſæ haberent propriam peculiarémque poteſtatem, cuius efficaci perceptione & ſingulari quodam diſcrimine ad ſapientiam comparandam ratio adeſſet: facilè iudicari poteſt illos homines longo quodã interuallo ad felicem vitam nobis antecelluiſſe. Sin autem epulis & poculis ſeſe ingurgitarẽt, & cum beſtiis tales fabulas conferrent, quales de illis nunc circumferuntur, quid de his ſtatuendum ſit, non mea quidem ſententia videtur obſcurũ. Sed hæc omittamus, donec aliquis horum idoneus appareat nuncius, qui nobis referat vtrum homines illi ſcientiis & confabulationibus operam dederint. At cuius gratia fabulam hanc ingreſſi ſumus, iam exponendum eſt: vt quod deinceps ſequitur, ad primarium noſtrum ſermonem referamus. Poſtquã omnium illorum tempus eſſet expletum, mutatióque circuitus appeteret, & terrenum genus conſumptum eſſet: quum videlicet quælibet anima generationes omnes ſibi tributas impleſſet, & prout mandatum erat cuique, totidem vnaquæque in terram ſemina proieciſſet: tunc vniuerſi gubernator Deus, quaſi gubernaculi dimiſſis habenis, in ſuã ipſius rediit ſpeculam. Mundũ verò deinceps Fatum reuoluit iterum, & cupiditas innata. Omnes quinetiam dii ſummi dæmonis collegæ, ſinguli præpoſiti regionibus, quum quod mũdo contigerat cognouiſſent, mundi partes deſti-

A γυναικῶν καὶ παίδων. ἐκ γῆς γὰρ ἀνεβιώσκοντο πάντες, οὐδὲν μεμνημένοι τῶν πρόσθεν. ἀλλὰ τὰ μὲν τοιαῦτα ἀπῆν πάντα· καρποὺς δὲ ἀφθόνους εἶχον ἀπό τε δρυῶν καὶ πολλῆς ὕλης ἄλλης, οὐχ ὑπὸ γεωργίας φυομένους, ἀλλ᾽ αὐτομάτης ἀναδιδούσης τῆς γῆς. γυμνοὶ δὲ καὶ ἄστρωτοι θυραυλοῦντες τὰ πολλὰ ἐνέμοντο. τὸ γὰρ τῶν ὡρῶν αὐτοῖς ἄλυπον ἐκέκρατο. μαλακὰς δὲ εὐνὰς εἶχον, ἀναφυομένης ἐκ γῆς πόας ἀφθόνου. τὸν δὴ βίον, ὦ B Σώκρατες, ἀκούεις μὲν τὸν τῶν ἐπὶ Κρόνου· τόνδε δ᾽ ὡς λόγος ἐπὶ Διὸς εἶναι τὸν νυνὶ, παρὼν αὐτὸς ᾔσθησαι. κρῖναι δ᾽ αὐτοῖν τὸν εὐδαιμονέστερον ἆρ᾽ ἂν δύναιό τε καὶ ἐθελήσαις; ΣΩ. Οὐδαμῶς. ΞΕ. Βούλει δῆτα ἐγώ σοι τρόπον τινὰ διακρίνω; ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. Εἰ μὲν τοίνυν οἱ τρόφιμοι τοῦ Κρόνου, παρούσης αὐτοῖς οὕτω πολλῆς σχολῆς καὶ δυνάμεως πρὸς τὸ μὴ μόνον ἀνθρώποις ἀλλὰ καὶ θηρείοις διὰ λόγων δύνασθαι συγγίγνεσθαι, C κατεχρῶντο τούτοις σύμπασιν ἐπὶ φιλοσοφίαν, μετά τε θηρείων καὶ μετ᾽ ἀλλήλων ὁμιλοῦντες, καὶ πυνθανόμενοι παρὰ πάσης "φύσεως εἴ τινά τις ἰδίαν δύναμιν ἔχουσα ᾔσθετό τι διάφορον τῶν ἄλλων εἰς συναγυρμὸν φρονήσεως· εὔκριτον ὅτι τῶν νῦν οἱ τότε μυρίῳ πρὸς εὐδαιμονίαν διέφερον. εἰ δὲ ἐμπιπλάμενοι σίτων ἄδην καὶ ποτῶν, διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους καὶ τὰ θηρεία μύθους οἷοι δὴ καὶ τανῦν περὶ αὐτῶν λέγονται, D καὶ τοῦτο, ὥστε κατὰ τὴν ἐμὴν δόξαν ἀποφήνασθαι, καὶ μάλ᾽ εὔκριτον. ὅμως δ᾽ οὖν ταῦτα μὲν ἀφῶμεν, ἕως ἂν ἡμῖν μηνυτής τις ἱκανὸς φανῇ, ποτέρως οἱ τότε τὰς ἐπιθυμίας εἶχον περί τε ἐπιστημῶν καὶ τῆς τῶν λόγων χρείας. οὗ δ᾽ ἕνεκα τὸν μῦθον ἠγείραμεν, τοῦτο λεκτέον· ἵνα τὸ μετὰ τοῦτο εἰς τὸ πρόσθεν περαίνωμεν. Ἐπειδὴ γὰρ πάντων τούτων χρόνος ἐτελειώθη, καὶ μεταβολὴν ἔδει γίγνεσθαι, καὶ δὴ καὶ τὸ γήινον ἤδη πᾶν ἀνήλωτο γένος, E πάσας ἑκάστης τῆς ψυχῆς τὰς γενέσεις ἀποδεδωκυίας, καὶ ὅσα ἦν ἑκάστῃ προσταχθέντα, τοσαῦτα εἰς γῆν σπέρματα "πεσούσης, τότε δὴ τοῦ παντὸς ὁ μὲν κυβερνήτης, οἷον πηδαλίων οἴακος ἀφέμενος, εἰς τὴν αὑτοῦ περιωπὴν ἀπέστη. τὸν δὲ δὴ κόσμον πάλιν ἀνέστρεφεν εἱμαρμένη τε καὶ ξύμφυτος ἐπιθυμία. πάντες οὖν οἱ κατὰ τοὺς τόπους συνάρχοντες τῷ μεγίστῳ δαίμονι θεοὶ, γνόντες ἤδη τὸ γιγνόμενον, ἀφίεσαν αὖ τὰ μέρη τοῦ κόσμου τῆς αὑτῶν ἐπι-

Al. τῆς φύσ

Sic & Fic. ... Semina pro... ſet: tanqua... gens σπέρμ... βαλούσης. S... lia affertu... ctio, διδούσ... quum tame... pus præſen... non conuen... idcóque d... aptius eſſe ... Illud quide... tè particip... ons nullo hi... ri modo poſ...

μελείας. ὁ δὲ, μεταστρεφόμενος καὶ συμβάλλων, ἀρχῆς τε καὶ τελευτῆς ἐναντίαν ὁρμὴν ὁρμηθεὶς, σεισμὸν πολὺν ἐν ἑαυτῷ ποιῶν, ἄλλην αὖ φθορὰν ζώων παντοίων ἀπειργάσατο. μετὰ δὲ ταῦτα προελθόντος ἱκανοῦ χρόνου, θορύβων τε καὶ ταραχῆς ἤδη παυόμενος καὶ τῶν σεισμῶν, γαλήνης ἐπιλαβόμενος, εἴς τε τὸν εἰωθότα δρόμον τὸν ἑαυτοῦ κατακοσμούμενος ἤει, ἐπιμέλειαν καὶ κράτος ἔχων αὐτὸς τῶν ἐν αὐτῷ τε καὶ ἑαυτοῦ, τὴν τοῦ δημιουργοῦ καὶ πατρὸς ἀπομνημονεύων διδαχὴν εἰς δύναμιν. κατ᾽ ἀρχὰς μὲν οὖν ἀκριβέστερον ἀπετέλει· τελευτῶν δὲ, ἀμβλύτερον. τούτων δὲ αὐτῷ τὸ σωματοειδὲς τῆς συγκράσεως αἴτιον, τὸ τῆς πάλαι ποτὲ φύσεως ξύντροφον, ὅτι πολλῆς ἦν μέτοχον ἀταξίας, πρὶν εἰς τὸν νῦν κόσμον ἀφικέσθαι. παρὰ μὲν γὰρ τοῦ συνθέντος πάντα καλὰ κέκτηται· παρὰ δὲ τῆς ἔμπροσθεν ἕξεως ὅσα χαλεπὰ καὶ ἄδικα ἐν οὐρανῷ γίγνεται, ταῦτα ἐξ ἐκείνης αὐτός τε ἔχει καὶ τοῖς ζώοις ἐναπεργάζεται. μετὰ μὲν οὖν τοῦ κυβερνήτου τὰ ζῶα τρέφων ἐν αὐτῷ, μικρὰ μὲν φλαῦρα, μεγάλα δὲ ἐνέτικτεν ἀγαθά· χωριζόμενος δὲ ἐκείνου, τὸν ἐγγύτατα χρόνον ἀεὶ τῆς ἀφέσεως κάλλιστα πάντα διάγει. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, καὶ λήθης ἐγγιγνομένης ἐν αὐτῷ, μᾶλλον καὶ δυναστεύει τὸ τῆς παλαιᾶς ἀναρμοσίας πάθος, τελευτῶντος δὲ ἐξανθεῖ τοῦ χρόνου· καὶ σμικρὰ μὲν τἀγαθὰ, πολλὴν δὲ τὴν τῶν ἐναντίων κρᾶσιν ἐπεγκεραννύμενος, ἐπὶ διαφθορᾶς κίνδυνον αὐτοῦ τε ἀφικνεῖται καὶ τῶν ἐν αὐτῷ. διὸ δὴ καὶ τότ᾽ ἤδη θεὸς ὁ κοσμήσας αὐτὸν, καθορῶν ἐν ἀπορίαις ὄντα, κηδόμενος ἵνα μὴ χειμασθεὶς, ὑπὸ ταραχῆς διαλυθεὶς, εἰς τὸν τῆς ἀνομοιότητος ἄπειρον ὄντα τόπον δύῃ, πάλιν ἔφεδρος αὐτοῦ τῶν πηδαλίων γιγνόμενος, τὰ νοσήσαντα καὶ λυθέντα ἐν τῇ καθ᾽ αὐτὸν προτέρᾳ περιόδῳ στρέψας, κοσμεῖ τε, καὶ ἐπανορθῶν, ἀθάνατον αὐτὸν καὶ ἀγήρω ἀπεργάζεται. τοῦτο μὲν οὖν τέλος ἁπάντων εἴρηται. τὸ δ᾽ ἐπὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἀπόδειξιν ἱκανὸν ἐκ τοῦ πρόσθεν ἀπτομένοις τοῦ λόγου. στραφέντος γὰρ αὖ τοῦ κόσμου τὴν ἐπὶ τὴν νῦν γένεσιν ὁδὸν, τὸ τῆς ἡλικίας αὖ πάλιν ἵστατο, καὶ καινὰ τἀναντία ἀπεδίδου τοῖς τότε. τὰ μὲν γὰρ ὑπὸ σμικρότητος ὀλίγου δέοντα ἠφανίσθαι τῶν ζώων, ηὐξαίνετο· τὰ δ᾽ ἐκ γῆς νεογενῆ σώματα πολιὰ φύντα, πάλιν ἀποθνήσκοντα εἰς γῆν κατῄει. καὶ τἆλλα τε πάντα μετέβαλλεν, ἀπομιμούμενα καὶ

x. & alia lelic ινσεως pro φ ως.

A tuerunt. Mundus deinde contraria principii finiſque agitatione ſeſe reflectens, terræ motu ingenti interiora concutiens, animalia rurſus cuiuſque generis vtplurimum perdidit. At verò certis temporum exactis curriculis concuſſio perturbatióque ceſſauit, & mundus à turbulento fragore deſiſtens, ad ſolitum iuſti ordinis rediit curriculum: ac proinde autoritatem adminiſtrationémque & ſuiipſius & eorũ quæ in ſe ſunt, ſuſcepit, autoris patriſque B ſui gubernationis pro viribus memor. Principio igitur hanc rem accuratius meliúſque exequebatur: tandem ſegnius & obtuſius. Cuius quidem defectus cauſa eſt natura corporea, priſcæ naturæ fomes. Nam quondam valde deforme erat, & ordinis expers, antequam hoc ſplendore & ornatu honeſtaretur. Ab eo ſanè qui ipſũ conſtruxit, bona omnia poſſidet: à priori autem deformitate, incõmoda & iniuſta omnia quæ intra cœlum naſcũtur, & mũdus ipſe ſuſtinet, & viuẽtibus inſerit. Dum igitur animalia ſua vnà cum gubernatore C nutrit, mala quidem parua, bona verò ingentia parit: quum autem ſeiungitur, in proximo diſceſſus tempore, pulcherrima omnia ducit: verùm progreſſu temporis, obliuione iam occupatur: quapropter intemperantiæ & deformitatis lues grauius in eo euagatur. Longo tandem exacto tẽpore, defloreſcit, ac bona quidem exigua, malorum verò vim his inſuper plurimam immiſcens, in diſcrimen venit ne & ipſe & quæ in ſe ſunt, omnia diſſoluantur.[a] Itaque D Deus ille huius ordinis parens & autor, cernens mundum in tantas anguſtias coniectum, ſolicitus ne tumultu tam turbulento fluctuans diſſolueretur, & in locum diſſimilitudinis infinitũ mergeretur: rurſum mundi gubernacula repetit, & iis ſolicitè inſidet, ægrotáſque atque diſſolutas mundi partes & quaſi luxatas, ad priſtinum circuitum reuocatas, ornat atque emendat: ipſúmque proinde à ſenii & mortis iniuria vendicat. Atque de his quidem hactenus. Iam verò ea quæ diximus, ad ſermonem de Rege inſtitutũ cumulatè explicã- E dum videntur pertinere. Quum enim conuerſus eſſet mundus ad eius generationis quæ nunc viget viam, ætatis ſuæ vigor iterum eum deſtituit: & noua, his quæ erãt tunc contraria reddidit. Animalia porrò morti ob ipſam tenuitatem proxima, ſunt amplificata: quæ verò nuper ex terra, cana ſurrexerant, iterum in terram morientia reciderunt. Cætera item omnia transmutata ſunt, dum mundi totius affectionem

a Tertium θεώρημα. Deum in media peccati intemperie non dereliquiſſe gubernaculum mundi, ſed illi inuigilare conſtanter efficaci ſua prouidentia.

hanc ſequerentur. Generationis quippe & cõceptionis & alimẽti imitatio Vniuerſum ipſum neceſſariò ſequebatur. Neque enim licebat amplius in terra mutuis cauſarum adiumentis animal fieri: ſed quemadmodum inſtitutũ fuit vt mundus motionis ſuæ merum imperium obtineret, ita iiſdem ductus auſpiciis præceptum eſt ab opifice ipſis mundi partibus, vti quantum poſſint, naturæ legibus generent, ſuóſque fœtus nutriant. Iam verò ad eum finem ad quem properabat noſtra peruenit oratio. De reliquis enim animantibus multa & magna commemorari poſſent, ex quibus quæque & quas ob cauſas commutata fuerint. Quæ verò de hominibus contigerunt, & breuiora ſunt, & magis inſtituto noſtro conueniunt. Quum eius enim dæmonis, cuius veluti paſtoris & domini præſidio, homines tenebantur, prouidentia deſtituti, & animalia multa quæ ſuapte natura immania fuerant, efferata iterum eſſent, infirmi homines & cuſtodia orbati, ab illis beluis paſſim dilaniabatur. Accedebat inertia & imperitia ſuperiorũ temporum. à laboribus enim & curis immunes vixerant. Atqui tellus haud vltrà victũ ſponte ſuppeditabat: parãdi verò induſtria nondũ inuenta, quia nulla neceſſitas illos ante coegerat. Propter has cauſas in ſummũ diſcrimẽ atque penuriã illorũ redactæ res ſunt. Quocirca dona illa quæ olim à diis tributa hominibus commemorãtur, ob neceſſariam quandã diſciplinam & inſtitutionem data fuerunt. A Prometheo quidẽ, ignis: artes autem à Vulcano, ipſiúſque coniuge, eiuſdem artis ſocia: ſemina quoque & terræ cultus ab aliis. omnia ſummatim vitæ hominũ adminicula tunc deorum beneficio ſunt comparata, quum homines deorum prouidentia deſeruiſſet, & iam ipſos oporteret ſui & alendi & propagandi curã gerere, mundi totius inſtar: cuius imitatione & veſtigiis per omne tempus ita vitam noſtram inſtituimus, vt nunc hoc, nunc illo & naſcamur & viuamus modo. [a]Sed fabulæ iam imponatur modus. ea verò vtilis nobis erit in eum finem vt perſpiciamus quantum ſuperius in Regis ciuiliſque definitione errauerimus. SO. Qua in re & quantum erraſſe nos dicis? HO. Partim minus, partim generoſius, & multo etiam amplius quàm tunc. SO. Quomodo verò? HO. Dum nimirum à nobis quæreretur quídnam Rex & Ciuilis eſſet, ex eo circuitu eáve generatione quæ nunc viget, paſtorem ex contraria conuerſione adduximus, & pro mor-

a Peculiaris σκέψεως ſuperioris fabulæ, ad ſermonem inſtitutum accommodata, De origine Politices: Quòd nimirum cõmutata eſſet in peiùs hominum conditio, & grauiſſimæ intemperi.s graſſarentur in genere humano: homines idcirco aliquo præſidio atque adiumento indiguiſſe, aduerſus illa incõmoda: ac proinde, præter artium ad huius vitæ vſus neceſſariarum adminicula, Deum politici ordinis ὑποταξίαν illis tribuiſſe, ſingulare & eximium profectò donum, ad ipſorum ſalutem atque conſeruationem.

b Superioris doctrinæ ἐπεξεργασία: vt Politici ordinis modus & ratio, vires & effecta melius intelligantur. Proximæ autem deſcriptionis errata quædam emendat: quòd Regem in Dei quaſi locũ ſufficere videretur. id eſt, θεὸν ἀντὶ θνητοῦ poſuerit: quum Deus vnus ſit verè Rex hominum atque cuſtos: licet hominum veluti legatorum opera & miniſterio vtatur. Deinde, hac in re à ſe peccatũ fatetur, quòd ciuilis illius ſcientiæ modum minimè explicarit. Illum ergo modum definit, Ἐπιμέλειαν communitatis humanæ, & quidem huiuſmodi,

A ξυνακολουθοῦντα τῷ τοῦ παντὸς παθήματι, καὶ δὴ καὶ τὸ τῆς κυήσεως καὶ γεννήσεως καὶ τροφῆς μίμημα συνείπετο τοῖς πᾶσιν ὑπ' ἀνάγκης. οὐ γὰρ ἐξῆν ἔτ' ἐν γῇ δι' ἑτέρων συνιστάντων φύεσθαι ζῷον, ἀλλὰ καθάπερ τῷ κόσμῳ προσετέτακτο, αὐτοκράτορα εἶναι τῆς αὑτοῦ πορείας, οὕτω δὴ κατὰ ταὐτὰ καὶ τοῖς μέρεσιν αὖθις, δι' αὑτῶν, καθόσον οἷόν τ' ἦν, φύειν τε καὶ γεννᾶν καὶ τρέφειν προσετάττετο ὑπὸ τῆς ὁμοίας ἀγωγῆς. οὗ δὲ ἕνεκα ὁ λόγος ὥρ-
B μηκε πᾶς, ἐπ' αὐτῷ νῦν ἐσμὲν ἤδη. περὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων θηρίων πολλὰ ἂν καὶ μακρὰ διεξελθεῖν γίγνοιτο, ἐξ ὧν ἕκαστα καὶ δι' ἃς αἰτίας μεταβέβληκε· περὶ δὲ ἀνθρώπων, βραχύτερα καὶ μᾶλλον προσήκοντα. τῆς γὰρ τοῦ κεκτημένου καὶ νέμοντος ἡμᾶς δαίμονος ἀφημεληθέντες ἐπιμελείας, τῶν πολλῶν αὖ θηρίων, ὅσα χαλεπὰ τὰς φύσεις ἦν, ἀπαγριωθέντων, αὐτοὶ δὲ ἀσθενεῖς ἄνθρωποι καὶ ἀφύλακτοι γεγονότες, διηρπάζοντο ὑπ' αὐτῶν, Vocula δὲ pungenda alicubi πα κουσα etia ueniatur) δὴ mutanc uidetur.
C καὶ ἔτ' ἀμήχανοι καὶ ἄτεχνοι κατὰ τοὺς πρώτους ἦσαν χρόνους, ἅτε τῆς μὲν αὐτομάτης τροφῆς ἐπιλελοιπυίας· πορίζεσθαι δὲ οὐκ ἐπιστάμενοί πω, διὰ τὸ μηδεμίαν αὐτοὺς χρείαν πρότερον ἀναγκάζειν. ἐκ τούτων πάντων ἐν μεγάλαις ἀπορίαις ἦσαν. ὅθεν δὴ τὰ πάλαι λεχθέντα παρὰ θεῶν δῶρα ἡμῖν δεδώρηται μετ' ἀναγκαίας διδαχῆς καὶ παιδεύσεως· πῦρ μὲν παρὰ Προμηθέως, τέχναι δὲ παρ' Ἡφαίστου, καὶ τῆς συντέχνου·
D σπέρματα δὲ αὖ καὶ φυτὰ παρ' ἄλλων· καὶ πάνθ' ὁπόσα τὸν ἀνθρώπινον βίον συγκατεσκεύακεν, ἐκ τούτων γέγονεν· ἐπειδὴ τὸ μὲν ἐκ θεῶν (ὅπερ ἐρρήθη νῦν δὴ) τῆς ἐπιμελείας ἐπέλιπεν ἀνθρώπους, δι' ἑαυτῶν τε ἔδει τήν τε διαγωγὴν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν αὐτοὺς αὑτῶν ἔχειν, καθάπερ ὅλος ὁ κόσμος. ᾧ συμμιμούμενοι καὶ ξυνεπόμενοι τὸν ἀεὶ χρόνον, νῦν μὲν οὕτω, τότε δὴ ἐκείνως ζῶμέν τε καὶ φυόμεθα. καὶ τὸ μὲν δὴ τοῦ μύθου, τέ- For. τὸ δὲ ιως.
E λος ἐχέτω. χρήσιμον δὲ αὐτὸν ποιησόμεθα πρὸς τὸ κατιδεῖν ὅσον ἡμάρτομεν, ἀποφηνάμενοι τὸν βασιλικόν τε καὶ πολιτικὸν ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ. ΣΩ. Πῶς οὖν καὶ πόσον ἁμάρτημα φῂς εἶναι γεγονὸς ἡμῖν; ΞΕΝ. Τῇ μὲν, βραχύτερον· τῇ δὲ, μάλα γενναῖον· καὶ πολλῷ μεῖζον καὶ πλέον ἢ τότε. ΣΩΚ. Πῶς; ΞΕΝ. Ὅτι μὲν ἐρωτώμενοι τὸν ἐκ τῆς νῦν περιφορᾶς καὶ γενέσεως βασιλέα καὶ πολιτικόν, τὸν ἐκ τῆς ἐναντίας περιόδου ποιμένα τῆς τότε ἀνθρωπίνης ἀγέλης εἴπομεν,

καὶ ταύτῃ, θεὸν ἀντὶ θνητοῦ, ταύτῃ μὲν πάμπολυ παρηνέχθημεν· ὅτι δὲ ξυμπάσης τῆς πόλεως ἄρχοντα αὐτὸν ἀπεφήναμεν, ὅντινα δὲ τρόπον, οὐ διείπομεν. ταύτῃ δ' αὖ, τὸ μὲν λεχθὲν, ἀληθὲς, οὐ μὴν ὅλον γε οὐδὲ σαφὲς ἐρρήθη. διὸ καὶ βραχύτερον ἢ κατ' ἐκεῖνο ἡμαρτήκαμεν. ΣΩ. Ἀληθῆ. ΞΕ. Δεῖ τοίνυν τὸν τρόπον (ὡς ἔοικε) διορισαμένους τῆς ἀρχῆς τῆς πόλεως, οὕτω τελέως τὸν πολιτικὸν ἡμῖν εἰρῆσθαι προσδοκᾶν. ΣΩ. Καλῶς. ΞΕΝ. Διὰ ταῦτα μὴν καὶ τὸν μῦθον παρεθέμεθα ἵνα ἐνδείξαιτο περὶ τῆς ἀγελαιοτροφίας, μὴ μόνον ὡς πάντες αὐτῆς ἀμφισβητοῦσι τῷ ζητουμένῳ τανῦν, ἀλλὰ κἀκεῖνον αὐτὸν ἐναργέστερον ἴδοιμεν, ὃν προσήκει κατὰ τὸ παράδειγμα μόνον ποιμένων τε καὶ βουκόλων, τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιμέλειαν ἔχοντα τροφῆς, τοῦτου μόνον ἀξιωθῆναι τοῦ προσρήματος. ΣΩ. Ὀρθῶς. ΞΕ. Οἶμαι δή ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, τοῦτο μὲν ἔτι μεῖζον ἢ κατὰ βασιλέα εἶναι τὸ σχῆμα τὸ τοῦ θείου νομέως· τοὺς δ' ἐνθάδε νῦν ὄντας πολιτικοὺς, τοῖς ἀρχομένοις ὁμοίους τε εἶναι πολὺ μᾶλλον τὰς φύσεις, καὶ παραπλησιαίτερον παιδείας μετειληφέναι καὶ τροφῆς. ΣΩ. Πάντως που. ΞΕΝ. Ζητητέον γε μὴν οὐδὲν ἂν εἰ ἧσσον οὐθ' ἧττον οὔτε μᾶλλον, εἴθ' οὕτως εἴτ' ἐκείνως πεφύκασι. ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕ. Τῇδε δὴ πάλιν ἐπανέλθωμεν. ἣν γὰρ ἔφαμεν αὐτεπιτακτικὴν μὲν εἶναι τέχνην ἐπὶ ζῴοις, οὐ μὴν ἰδίᾳ γε ἀλλὰ κοινῇ τὴν ἐπιμέλειαν ἔχουσαν, καὶ προσείπομεν δὴ τότε γε εὐθὺς ἀγελαιοτροφικήν. μέμνησαι γάρ; ΣΩ. Ναί. ΞΕ. Ταύτης τοίνυν πῃ διημαρτάνομεν. τὸν γὰρ πολιτικὸν οὐδαμῇ συνελάβομεν, οὐδ' ὠνομάσαμεν· ἀλλ' ἡμᾶς ἔλαθε κατὰ τὴν ὀνομασίαν ἐκφυγών. ΣΩ. Πῶς; ΞΕ. Τοῦ τὰς ἀγέλας ἑκάστας τρέφειν, τοῖς μὲν ἄλλοις που πᾶσι μέτεστι νομεῦσι, τῷ πολιτικῷ δὲ οὐ μετὸν, ἐπηνέγκαμεν τοὔνομα, δέον τι τῶν κοινῶν ἐπενεγκεῖν τι σύμπασι. ΣΩ. Ἀληθῆ λέγεις, εἴπερ ἐτύγχανέ γε ὄν. ΞΕ. Πῶς δ' οὐκ ἦν τό γε θεραπεύειν που πᾶσι κοινὸν, μηδὲν διορισθείσης τροφῆς, μηδέ τινος ἄλλης πραγματείας; καὶ ἄλλην δέ τινα ἀγελαιοκομικὴν, ἢ θεραπευτικὴν, ἢ καί τινα ἐπιμελητικὴν αὐτὴν ὀνομάσασιν, ὡς κατὰ πάντων, ἐξῆν περικαλύπτειν καὶ τὸν πολιτικὸν ἅμα τοῖς ἄλλοις, ἐπειδὴ δεῖν τοῦτ' ἐσήμαινεν ὁ λόγος. ΣΩΚ. Ὀρθῶς. ἀλλ' ἡ μετὰ τοῦτο διαίρεσις αὖ

n uoculam εἰ ſ… or deeſſe …r εἴη. Pau… p pro τῇδε …(am ſcriptu… gnoſcit & …s) malè in …æ l.edit. τι δὲ … itur.

id… ſcriben… ἐον, abſque …n paulo poſt … cula expũ… …ab, unde διο… ης. Paulo … ſt tẽ in præ… … edit. poſt … ποαγματείας le… ἄλλην π… … omiſsis … lis καὶ & …

A tali gregis humani paſtore Deum diximus, longius ſanè à vero præteruecti. Vt autem ciuitatis vniuerſæ principem illum ſignificauerimus, quónam tamen modo princeps eſſet, non declarauimus. hactenus ergo verè, non tamen plenè neque perſpicuè ſatis explicatum eſt. Quocirca minus in hoc quàm in illo videmur peccaſſe. SO. Vera loqueris. HO. Exiſtimare ergo debemus, tũc demum nos ciuilem virum cumulatè definiiſſe, quum gubernãdæ ciuitatis modũ abundè diſtinxerimus. SO. Præclarè. HO. Ob hanc nimirum cauſam B eam fabulam in medium adduximus, vt non ſolùm perſpiceretur quatenus omnes illi de ea cum Rege certant, quum illam videlicet cõmunem nutritionem ſibi vendicant: verùm vt dilucidius eum intueremur, qui illo nomine tantùm dignus ſit, quum ſicut paſtor, boum ouiúmque, ita ille humani generis paſcendi curam gerat. SO. Rectè. HO. Reor equidem, mi Socrates, paſtoris illius diuini figuram maiorem eſſe quàm vt Regi conueniat. Ciuiles autem hos viros ſubiectis ſimiles eſſe C magis, ſiue naturam, ſiue educationem, ſiue diſciplinas ſpectemus. SO. Omnino quidem. HO. Neque verò inueſtigandum eſt vtrũ magis minúſve fuerint, vel vtrum ita ſint an aliter nati. SO. Quídni? HO. Sic porrò iterũ rem perſequamur. Quã enim artẽ dicimus αὐτεπιτακτικὴν [id eſt, mero imperio præditam] & in animalibus quidem, non priuatim ſed publicè prouidentem, meminiſtin' nos illam in ipſo diſputationis primordio appellaſſe ἀγελαιοτροφικὴν [id eſt, huiuſmodi quæ animalium D gregibus regendis præeſſet?] SO. Memini. HO. In hoc verò eſt peccatum. Nam ciuilem virum neque aſſequuti ſumus adhuc, neque certo nomine deſignauimus, ſed eius nos adhuc nomen fugit. SO. Qui verò? HOSP. Quoniam videlicet ſingulos greges paſcere, aliis omnibus paſtoribus quadrat: Ciuili autem proprium nomen non dedimus, quum eſſet conſentaneum, commune cunctis aliquid adhiberi. SO. Vera narras, ſi modò aderat eius rei facultas. HO. Quídni verò id liceat, communẽ curationis operam attribuere, neque nu- E tritionis, neque alterius negotii opera definita atque diſtincta? & aliam quandam appellationem inferre communem, ſiue gregis ductionem, ſiue curationem, ſiue aliam procurationem appellantes, atque ita ciuilem vnà cum aliis complecti, poſtquam ſic conſentaneum eſſe ratio dictauerat? SOC. Optimè. ecqua verò ratione

vt volentibus imperet, & communi omnium conſulat vtilitati. ἀγελαιοτροφίας igitur, ſiue κοινοτροφίας ... modum, definiri à ſocietate hominũ, quibus regendis deſtinatus eſt à Deo magiſtratus. Eò primariũ Regis opus referri.

definienda erat atque explicanda illa modi diſtinctio? H O. Quemadmodum gregis nutritionem [id eſt κοινοτροφίαν] diuiſimus ſecundum greſſibilium volatiliúmque ſpeciē, immixtorúmque & eorum quę cornibus carerēt: ita & ἀγελαιοτροφίαν ex iiſdem illis veſtigiis partiri licebat: atque ita & Saturni regnum & hoc noſtrum eadem ratione fuiſſet determinatum. S O C. Videtur: ſed quid tum? H O. Si ita impoſitum facultati illi nomen fuiſſet, vt ἀγελαιοτροφίαν vocauiſſemus eam quam gregis nutritionem vocauimus, conſtat neminem aduerſus nos depugnaturū fuiſſe, quaſi curatio omnino non eſſet: quemadmodum & hoc non abſurdè in controuerſiam adducatur, Artem in nobis nullam eſſe quæ θρεπτικὴ ſit appellāda: &, ſiqua ſit, multis aliis potius quàm Regiæ id nomen quadrare. S O C. Rectè. H O. Nulla verò ars alia de hoc controuertitur, quaſi totius humanæ communionis curationē maiorē quampiam Regia ſtatuamus. S O. Rectè loqueris. H O. Poſt hæc, nunquid aduertimus, Socrates, quàm grauiter ad finē deliquimus? S O. Vbinā verò? H O. In hoc inquam, quòd etſi artē quampiā bipedis gregis nutricē eſſe exiſtimauerimus, non tamen continuò regiam illam atque ciuilem tanquam abſolutam appellare debuimus. S O C. Cur ita? H O S P. Primùm quidem id quod dicebamus nomen, oportebat ad curam magis quàm ad nutritionem, ſolerter accommodare: poſtea curā diuidere. nam diuiſiones inſuper non exiguas admittit. S O C. Ecquas verò? H O S P. In diuinum paſtorem, & humanum curatorem. S O C. Scitè. H O S. Curationē item humanam in duas partes. S O C. Quáſnam? H O S. In eam quæ inuitis, & eam quæ volentibus imperat. S O C. Quid ergo? H O S. In hoc ſanè peccātes, ineptius quàm decebat regem tyrannúmque in idem deduximus, quū & ipſi inter ſe diſſimillimi ſint, & gubernandi modus longè ſit diuerſus. S O. Vera refers. H O S. Nunc igitur iterū accuratius re inſtaurata, ſicuti ſuprà dicebam, humanam curationem bifariā partiamur, in violentam & voluntariā. S O C. Profectò. H O S. Violentā quidem, tyrannicā: voluntariam autem volentiúmque bipedū gregis adminiſtrationem, Ciuilem artem denominemus: atque eum qui hac facultate eſt præditus, omnino Ciuilem regémque dixerimus.

A τίνα τρόπον ἐγίγνετ᾽ ἄν; ΞΕ. Κατὰ ταῦτα καθάπερ ἔμπροσθεν διῃρούμεθα τὴν ἀγελαιοτροφικὴν πεζοῖς τε καὶ ἀπτῆσι, καὶ ἀμίκτοις τε καὶ ἀκεράτοις, τοῖς αὐτοῖς ἄν που τούτοις διαιρούμενοι καὶ τὴν ἀγελαιοκομικήν, τήν τε νῦν καὶ τὴν ἐπὶ Κρόνου βασιλείαν περιειληφότες ἂν ἦμεν ὁμοίως ἐν τῷ λόγῳ. ΣΩ. Φαίνεται. ζητῶ δὲ αὖ τί τὸ μετὰ τοῦτο. ΞΕ. Δῆλον ὅτι λεχθέντος οὕτω τοῦ τῆς ἀγελαιοκομικῆς ὀνόματος, οὐκ ἄν ποτ᾽ ἐγένετο ἡμῖν τὸ τινὰς ἀμφισβητεῖν ὡς οὐδ᾽ ἐπιμέλεια τοπαράπαν ἐστίν· ὥσπερ τότε καὶ δικαίως ἠμφισβητήθη, μηδεμίαν εἶναι τέχνην ἐν ἡμῖν ἀξίαν τούτου τοῦ θρεπτικοῦ προσρήματος· εἰ δ᾽ οὖν τις εἴη, πολλοῖς πρότερον αὐτῆς καὶ μᾶλλον προσήκειν ἤ τινι τῶν βασιλέων. ΣΩ. Ὀρθῶς. ΞΕ. Ἐπιμέλεια δέ γε ἀνθρωπίνης συμπάσης κοινωνίας οὐδεμία ἂν ἐθελήσειε μᾶλλον ἑτέρα καὶ πρᾳοτέρα τῆς βασιλικῆς φάναι καὶ κατὰ πάντων ἀνθρώπων ἀρχῆς εἶναι τέχνη. ΣΩ. Λέγεις ὀρθῶς. ΞΕ. Μετὰ ταῦτα δέ γε, ὦ Σώκρατες, ἆρ᾽ ἐννοοῦμεν ὅτι πρὸς αὐτῷ δὴ τῷ τέλει συχνὸν αὖ διημαρτάνετο; ΣΩ. Τὸ ποῖον; ΞΕ. Τόδε· ὡς ἄρ᾽ εἰ καὶ διενοήθημεν ὅτι μάλιστα τῆς δίποδος ἀγέλης εἶναί τινα θρεπτικὴν τέχνην, οὐδέν τι μᾶλλον ἡμᾶς ἔδει βασιλικὴν εὐθὺς αὐτὴν καὶ πολιτικήν, ὡς ἀποτετελεσμένην, προσαγορεύειν. ΣΩ. Τί μήν; ΞΕ. Πρῶτον μὲν ὃ ἐλέγομεν τοὔνομα μετασκευωρήσασθαι, πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν μᾶλλον ἐπαγαγόντας, ἢ τὴν τροφήν· ἔπειτα ταύτην τέμνειν. οὐ γὰρ σμικρὰς ἂν ἔχοι τμήσεις ἔτι. ΣΩ. Ποίας; ΞΕΝ. Ἧι τε τὸν θεῖον ἄν που διειλόμεθα νομέα χωρὶς καὶ τὸν ἀνθρώπινον ἐπιμελητήν. ΣΩΚ. Ὀρθῶς. ΞΕ. Αὖθις δέ γε τὴν ἀπονεμηθεῖσαν ἐπιμελητικὴν δίχα τέμνειν ἀναγκαῖον ἦν. ΣΩ. Τίνι; ΞΕΝ. Τῷ βιαίῳ τε καὶ ἑκουσίῳ. ΣΩ. Τί δή; ΞΕ. Καὶ ταύτῃ που τοπρότερον ἁμαρτάνοντες, εὐηθέστερα τοῦ δέοντος εἰς ταὐτὸν βασιλέα καὶ τύραννον συνέθεμεν, ἀνομοιοτάτους ὄντας, αὐτούς τε, καὶ τὸν τῆς ἀρχῆς ἑκατέρου τρόπον. ΣΩ. Ἀληθῆ. ΞΕ. Νῦν δέ γε πάλιν ἐπανορθούμενοι (καθάπερ εἶπον) τὴν ἀνθρωπίνην ἐπιμελητικὴν δίχα διαιρώμεθά γε, τῷ βιαίῳ τε καὶ ἑκουσίῳ. ΣΩΚΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕΝ. Καὶ τὴν μέν γέ που τῶν βιαίων, τυραννικὴν· τὴν δὲ ἑκούσιον καὶ ἑκουσίων διπόδων ἀγελαιοκομικὴν ζῴων, προσειπόντες πολιτικήν, τὸν ἔχοντα οὖν τὴν τέχνην ταύτην καὶ ἐπιμέλειαν, ὄντως ὄντα βασιλέα καὶ πολιτικὸν ἀποφαινώμεθα.

Commodè eti[am] ſcriberetur h[...] co (atque a[...] commodius) κ[...] ἀπτ, quum [...] duæ uoces re[...] deant duabus [...] lis, κατὰ ταῦτα. Pro ἀπτῆσι a[...] reponitur ἀπ[...] ſicut Fic. inte[...] Volatilium.

Alia lectio a[...] tur. μᾶλλον ἑ[...] ερα. Locum [...] nullū haber[e] poſſe uidetur [...] ερα. Fic. uer[...] Curatio m[...] mitiórque.

B

C

D

E

ΣΩΚ.

A ΣΩΚΡ. Καὶ κινδυνεύει γε, ὦ ξένε, τελέως ἂν ἡμῖν οὕτως ἔχειν ἡ περὶ τὸν πολιτικὸν ἀπόδειξις. ΞΕΝ. Καλῶς ἄν, ὦ Σώκρατες, ἡμῖν ἔχοι. δεῖ δὲ μή σοι μόνῳ ταῦτα, ἀλλὰ κἀμοὶ μετὰ σοῦ, κοινῇ συνδοκεῖν. νῦν δὲ, κατά γε τὴν ἐμὴν οὔπω φαίνεται τέλεον ὁ βασιλεὺς ἡμῖν σχῆμα ἔχειν· ἀλλὰ καθάπερ ἀνδριαντοποιοὶ, παρὰ καιρὸν ἐνίοτε σπεύδοντες, πλείω καὶ μείζω τοῦ δέοντος ἕκαστα τῶν ἔργων ἐπεμβαλλόμενοι βραδύνουσι· καὶ νῦν ἡμεῖς, ἵνα δὴ πρὸς
B τῷ ταχὺ καὶ μεγαλοπρεπῶς δηλώσαιμεν τὸ τῆς ἔμπροσθεν ἁμάρτημα διεξόδου, τῷ βασιλεῖ νομίσαντες πρέπειν μεγάλα παραδείγματα ποιεῖσθαι, θαυμαστὸν ὄγκον ἀράμενοι τοῦ μύθου, μείζονι τοῦ δέοντος ἠναγκάσθημεν αὐτοῦ μέρει προσχρήσασθαι. διὸ μακροτέραν τὴν ἀπόδειξιν πεποιήκαμεν, καὶ πάντως τῷ μύθῳ τέλος οὐκ ἐπέθεμεν· ἀλλ' ἀτεχνῶς ὁ λόγος ἡμῖν, ὥσπερ ζῷον, τὴν ἔξωθεν μὲν περιγραφὴν
C ἔοικεν ἱκανῶς ἔχειν, τὴν δὲ οἷον τοῖς φαρμάκοις καὶ τῇ συγκράσει τῶν χρωμάτων ἐνάργειαν οὐκ ἀπειληφέναι πω. γραφῆς δὲ καὶ συμπάσης χειρουργίας λέξει καὶ λόγῳ δηλοῦν πᾶν ζῷον μᾶλλον πρέπει τοῖς δυναμένοις ἕπεσθαι· τοῖς δ' ἄλλοις, διὰ χειρουργιῶν. ΣΩΚΡ. Τοῦτο μὲν ὀρθῶς· ὅπῃ δὲ ἡμῖν οὔπω φῂς ἱκανῶς εἰρῆσθαι, δήλωσον. ΞΕΝ. Χαλεπὸν, ὦ δαιμόνιε,
D μὴ παραδείγμασι χρώμενον, ἱκανῶς ἐνδείκνυσθαί τι τῶν μειζόνων. κινδυνεύει γὰρ ἡμῶν ἕκαστος, οἷον ὄναρ, εἰδὼς ἅπαντα, πάντ' αὖ πάλιν ὥσπερ ὕπαρ ἀγνοεῖν. ΣΩΚΡΑ. Πῶς τοῦτ' εἶπες; ΞΕΝ. Καὶ μάλα ἀτόπως γ' ἐοίκαμεν ἐν τῷ παρόντι κινῆσαι τὸ περὶ τῆς ἐπιστήμης πάθος ἐν ἡμῖν. ΣΩ. Τί δή; ΞΕΝ. Παραδείγματος, ὦ μακάριε, αὖ μοι καὶ τὸ παράδειγμα αὐτὸ δεδέηκε. ΣΩΚΡ. Τί οὖν; λέγε, μηδὲν ἐμοῦ γε ἕνεκα ἀποκνῶν. ΞΕΝ. Λεκτέον,
E ἐπειδὴ καὶ σύ γε ἕτοιμος ἀκολουθεῖν. ἴσμεν γάρ που παῖδας, ὅταν ἄρτι γραμμάτων ἔμπειροι γίγνωνται. ΣΩΚΡΑΤ. Τὸ ποῖον; ΞΕΝ. Ὅτι τῶν στοιχείων ἕκαστον ἐν ταῖς βραχυτάταις καὶ ῥάσταις τῶν συλλαβῶν, ἱκανῶς διαισθάνονται, καὶ τἀληθῆ φράζειν περὶ ἐκεῖνα δυνατοὶ γίγνον-

SOC. [a] Videtur nimirum, Hoſpes, rerũ ciuilium demonſtratio nobis ita demum penitus abſoluta atque perfecta. HOSP. Præclarè nobiſcum eſſet actum, Socrates. Oportet autem non tibi ſolùm id, ſed mihi quoque tecũ vnà videri. Et nunc quidẽ Rex mihi nondum perfectam videtur habere formam: ſed quemadmodum ſtatuarii interdum non ſatis tempeſtiuè feſtinantes, dum plura & maiora quàm oporteat ornamenta congerunt, ſeriùs perficiunt opus: ſic & nos, eo conſilio vt non modò celeriter, ſed etiam præterea magnificè prioris explicationis de rege errata oſtẽderemus, operæprecium eſſe rati magna illius exempla adhibere, ingentem fabulæ molem exaggerauimus, maiorique quàm oportebat, illius parte vti coacti ſumus. quapropter prolixiorem diſputationem induximus, & fabulæ finem haud penitus impoſuimus. Ac ſermo nobis reuera, tanquam animal, exteriorem quidem circumſcriptionem abſolutam habere videtur, ſed pigmentorum colorúmque mixtione nondum planè cumulatam. Conſentaneum autem eſt, verborum & ſententiarum compoſitione magis quàm pictura aut manuum opificio, vnumquodque animal deſcribere, & illorum ita animis repræſentare, qui aſſequi ratione poſſint: cæteris verò [qui tanta ingenii acie minimè valent] manuum opificio, oculis exhibere. SOCRA. De hoc quidem rectè. quam verò ob cauſam à nobis nondum ſatis dictum eſſe ais, expone. HOSP. Arduum eſt, mihi crede, non adhibita exemplorum appoſitione, res magnas perſpicuè demõſtrare. videtur enim vnuſquiſq; noſtrûm tanquã per ſomniũ noſſe omnia, reuera autem rurſus omnia ignorare. SO. Quo pacto? HOSP. Importunè admodum, Socrates, dum in rebus ſingulis mouendis, prout ſermoni noſtro occurrebant, immoramur diutius, factum ſanè eſt vt in rei primariæ cognitionem minus incumberemus, & pauca ad ſolidam ſcientiam deſumeremus: licet in minimis nobis cordati eſſe videamur. SOCRAT. Quorſum hæc? HOSP. Exemplo rurſus exemplum profectò indiget. SOCR. Quî verò? dic quæſo, nihil mei cauſa veritus. HOSP. Dicendum, poſtquam ipſe ad audiendum paratus es. Nouimus quid agant pueri, quum primùm literas norunt. SOCR. Quidnam? HOSP. Quòd videlicet vnamquanque literarum in breuiſſimis facillimíſque ſyllabis, ſatis perſentiſcunt, & vera de illis eloqui

[a] Contexturus accuratã Politices definitionem, & illius originem dilucidius demõſtraturus, præclaris exemplorum ex aliis rebus petitorum imaginibus inſtitutis: de illa docendi ratione, διὰ παραδειγμάτων, ἢ δι' εἰκόνων, primùm obiter agit, illiúſque methodi vim & efficaciam explicat: Efficere nimirum exempla vt res ipſas clarius & certius intelligamus: In minoribus & nobis cognitis rebus, rerum maiorum & nobis incognitarũ προμελέτας eſſe inſtituendas, vt efficacius illæ oculis noſtris repræſentẽtur. Vtilem denique eſſe hanc docendi rationem rudiũ ingeniis: quanquam & ſolidam eſſe illam docendi viam, quæ ratione & intelligentia potius quàm externis picturis innitatur.

poſſunt. SOCRA. Quidni? HOSP. Atqui dum de literarum ſonis in aliis vocabulis ambigunt, rurſum & opinione & ſermone falluntur. SOCR. Prorſus. HO. Annon itaque facillimè atque optimè ad ignota perduci poſſunt? SOCR. Quo pacto? HOSP. Reducendi ſunt illi primùm ad ea in quibus hæc eadem rectè opinati fuerant, eíſque illa offerenda quæ nondum norunt: & ea inuicem comparando, oſtendendum eſt eandem ſimilitudinem atque naturam in vtriſque complexionibus eſſe: donec cum omnibus quæ ignorantur comparata ea quæ vera opinione concepta ſunt, oſtendantur: exemplis verò commonſtrata, efficiant tandem vt ex omnibus cuiuſlibet ſyllabæ elementis, id quod diuerſum eſt, ab aliis diuerſum: quod verò idem eſt, idem ſemper ſecundum eadem cum ſeipſo appellent. SOCR. Sic omnino. HOSP. Nónne ſatis hoc animis complexi ſumus? tunc Exempli eſſe generationem, quum quod idem eſt in alterutro ſeiuncto, recta opinione conceptum & vtrique accommodatum, vnam amborum communiter opinionem parit? SOCR. Videtur. HOSP. Quid mirum ſi idem natura animus noſter in rerum omnium elementis paſſus, nunc veritate ipſa circa vnumquodque in quibuſdam conſtituitur, nunc autem circa omnia rurſus in aliis fluctuat: qúmque in quibuſdam copulationibus rectè quodammodo opinetur, tranſlata in magnas ac difficiles rerum ſyllabas, hæc eadem rurſus ignorat? SOCR. Nihil ſanè mirum videri debet. HOSP. Ecqua enim ratione (quæſo) quis poſſit, ab opinione falſa initio ſumpto, ad aliquam veritatis vel minimam partem ita peruenire vt ſapientiam adipiſcatur? SOCR. Haudquaquam vllo penè modo. HOSP. Si hæc ita natura ſe habent, nequaquam ego ac tu aberraremus, ſi primò totius exempli naturam introſpicere conaremur in quodam paruo alio ſeorſim exemplo: deinde maximum illud aggreſſi Regis exemplum, illud ipſum alicunde à minoribus traducentes, per exemplum rurſus moliremur rerum ciuilium curationem arte dignoſcere, & ipſam illam pro ſomnio veritatem conſequi.
SOCRA. Rectè admodum. HOSP.

A ται. ΣΩΚΡΑ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕΝ. Ταυτὰ δέ γε ταῦτα ἐν ἄλλαις ἀμφιγνοοῦντες πάλιν, δόξῃ τε ψεύδονται καὶ λόγῳ. ΣΩΚΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕΝ. Ἆρ' οὖν οὐχ ὧδε ῥᾷστον καὶ κάλλιστον ἐπάγειν αὐτοὺς ἐπὶ τὰ μήπω γιγνωσκόμενα; ΣΩΚΡ. Πῶς; ΞΕΝ. Ἀναγαγεῖν πρῶτον ἐπ' ἐκεῖνα, ἐν οἷς ταὐτὰ ταῦτα ὀρθῶς ἐδόξαζον· ἀναγαγόντας δέ, τιθέναι παρὰ τὰ μήπω γι-
B γνωσκόμενα· καὶ παραβάλλοντας, ἐνδεικνύναι τὴν αὐτὴν ὁμοιότητα καὶ φύσιν ἐν ἀμφοτέραις οὖσαν συμπλοκαῖς· μέχριπερ ἂν πᾶσι τοῖς ἀγνοουμένοις τὰ δοξαζόμενα ἀληθῶς παρατιθέμενα δειχθῇ. δειχθέντα δέ, παραδείγμαθ' οὕτως γιγνόμενα, ποιήσῃ τῶν στοιχείων ἕκαστον πάντων ἐν πάσαις ταῖς συλλαβαῖς, ὃ μὲν ἕτερον, ὡς τῶν ἄλλων ἕτερον ὄν· ὃ δὲ ταὐτόν, ὡς ταὐτὸν ἀεὶ
C κατὰ ταὐτὰ ἑαυτῷ προσαγορεύεσθαι.
ΣΩΚΡ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΞΕΝ. Οὐκοῦν τοῦτο μὲν ἱκανῶς συνειλήφαμεν, ὅτι παραδείγματός γ' ἐστὶ τότε γένεσις, ὁπόταν ὂν ταὐτὸν ἐν ἑτέρῳ διεσπασμένῳ δοξαζόμενον ὀρθῶς, καὶ συναχθὲν περὶ ἑκάτερον, ὡς συνάμφω μίαν ἀληθῆ δόξαν ἀποτελῇ. ΣΩΚΡ. Φαίνεται. ΞΕΝ. Θαυμάζοιμ' ἂν οὖν εἰ ταὐτὸν τοῦτο ἡμῶν ἡ ψυχὴ φύσει περὶ τὰ τῶν πάντων στοιχεῖα πε-
D πονθυῖα, τοτὲ μὲν ὑπ' ἀληθείας περὶ ἓν ἕκαστον ἔν τισι συνίσταται, τοτὲ δὲ περὶ πάντων ἐν ἑτέραις αὖ φέρεται· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἁμηγέπῃ τῶν συγκράσεων ὀρθῶς δοξάζει, μετατιθέμενα δ' εἰς τὰς τῶν πραγμάτων μακρὰς καὶ μὴ ῥᾳδίους συλλαβάς, ταὐτὰ ταῦτα πάλιν ἀγνοεῖ. ΣΩΚΡ. Καὶ θαυμαστόν γε οὐδέν. ΞΕΝ. Πῶς γάρ, ὦ φίλε, δύναιτο ἄν τις, ἀρχόμενος ἀπὸ δόξης ψευδοῦς, ἐπί τι τῆς ἀληθείας καὶ μικρὸν
E μέρος ἀφικόμενος, κτήσασθαι φρόνησιν;
ΣΩΚΡ. Σχεδὸν οὐδαμῶς. ΞΕΝ. Οὐκοῦν ταῦτα εἰ ταύτῃ πέφυκεν, οὐδὲν δὴ πλημμελοῖμεν ἂν ἐγώ τε καὶ σύ, πρῶτον μὲν ἐπιχειρήσαντες ὅλου παραδείγματος ἰδεῖν τὴν φύσιν ἐν σμικρῷ κατὰ μέρος ἄλλῳ παραδείγματι, μετὰ δὲ ταῦτα μεταβάλλοντες ἐπὶ τὸ τοῦ βασιλέως, μέγιστον ὄν, ταὐτὸν εἶδος ἀπ' ἐλαττόνων φέροντες ποθέν, διὰ παραδείγματος ἐπιχειρεῖν αὖ τὴν τῶν κατὰ πόλιν θεραπείαν τέχνῃ γνωρίζειν, ἵνα ὕπαρ ἀντ' ὀνείρατος ἡμῖν γίγνηται. ΣΩΚΡΑ. Πάνυ μὲν οὖν ὀρθῶς. ΞΕΝ.

Legitur et ... προν, pro ... ρον, & ... melius. ... pòſt, Μὴ ... ζοιμ' ἂν, ſe ... interrogai ... gendo ... ζοιμ' ἂν ... fueris ſen...

A Πάλιν δὴ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ἀναληπτέον· ὡς ἐπειδὴ τῷ βασιλικῷ γένει τῆς περὶ τὰς πόλεις ἐπιμελείας ἀμφισβητοῦσι μυρίοι, δεῖ δὴ πάντας ἀποχωρίζειν τούτους, καὶ μόνον ἐκεῖνον λιπεῖν. καὶ πρὸς τοῦτο δὴ παραδείγματος ἔφαμεν δεῖν ἡμῖν τινός. ΣΩΚΡ. Καὶ μάλα.

ΞΕ. Τί δῆτα παράδειγμα τὶς ἂν, ἔχον τὴν αὐτὴν πολιτικῇ πραγματείαν, σμικρότατον παραθέμενος, ἱκανῶς ἂν εὕροι τὸ ζητούμενον; βούλει πρὸς Διὸς, ὦ Σώκρατες, B εἰ μή τι πρόχειρον ἕτερον ἔχομεν, ἀλλ' οὖν τήν γε ὑφαντικὴν προελώμεθα; καὶ ταύτην, εἰ δοκεῖ, μὴ πᾶσαν. ἀποχρήσει γὰρ ἴσως ἡ περὶ τὰ ἐκ τῶν ἐρίων ὑφάσματα. τάχα γὰρ ἂν ἡμῖν καὶ τοῦτο τὸ μέρος αὐτῆς μαρτυρήσειε προαιρεθὲν ὃ βουλόμεθα. ΣΩΚ. Τί γὰρ οὔ; ΞΕΝ. Τί δῆτα οὐ, καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, τέμνοντες μέρη μερῶν, ἕκαστον διῃροῦμεν, καὶ νῦν περὶ ὑφαντικὴν ταὐτὸν τοῦτ' ἐδράσαμεν; καὶ κατὰ δύναμιν ὅτι C μάλιστα διὰ βραχέων ταχὺ πάντ' ἐπελθόντες, πάλιν ἤλθομεν ἐπὶ τὸ νῦν χρήσιμον; ΣΩΚΡ. Πῶς λέγεις; ΞΕΝ. Αὐτὴν τὴν διέξοδον ἀπόκρισίν σοι ποιήσομαι. ΣΩΚΡ. Κάλλιστ' εἶπες. ΞΕΝ. Ἔστι τοίνυν πάντα ἡμῖν ὁπόσα δημιουργοῦμεν καὶ κτώμεθα, τὰ μὲν, ἕνεκα τοῦ ποιεῖν τι, τὰ δὲ, τοῦ μὴ πάσχειν ἀμυντήρια. καὶ τῶν ἀμυντηρίων, τὰ μὲν, ἀλεξιφάρμακα, καὶ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα· τὰ δὲ, προβλήματα. τῶν δ' αὖ γε προβλημά- D των, τὰ μὲν, πρὸς τὸν πόλεμον ὁπλίσματα· τὰ δὲ, φράγματα. καὶ τῶν φραγμάτων, τὰ μὲν, παραπετάσματα· τὰ δὲ, πρὸς χειμῶνας καὶ καύματα ἀλεξιτήρια. τῶν δὲ ἀλεξιτηρίων τὰ μὲν, στεγάσματα· τὰ δὲ, σκεπάσματα. καὶ τῶν σκεπασμάτων, ὑποπετάσματα μὲν, ἄλλα, περικαλύμματα δὲ, ἕτερα. τῶν περικαλυμμάτων δὲ, τὰ μὲν, ὁλόσχιστα· σύνθετα δὲ, ἕτερα. τῶν δὲ συνθέτων τὰ μὲν, τρητά· τὰ δὲ, ἄνευ τρήσεως E ξυνδετά. καὶ τῶν ἀτρήτων τὰ μὲν, νεύρινα, φυτῶν ἐκ γῆς· τὰ δὲ, τρίχινα. τῶν δὲ τριχίνων, τὰ μὲν ὕδασι καὶ γῇ κολλητά· τὰ δὲ, αὐτὰ αὑτοῖς συνδετά. τούτοις δὴ τοῖς ἐκ τῶν αὐτῶν συνδουμένοις ἐργαθεῖσιν ἀμυντηρίοις καὶ σκεπάσμασι, τὸ μὲν ὄνομα ἱμάτια ἐκαλέσαμεν· τὴν δὲ τῶν ἱματίων μάλιστα ἐπιμελουμένην τέχνην, ὥσπερ τότε τὴν τῆς

A Rurſus ſuperior oratio illa repetenda, nimirum vt, Quandoquidem permulti cum regio genere de ciuitatis gubernatione diſceptant, ſibíque illam regendi autoritatem vendicant: eos omnes ab illo eſſe ſeiungendos, ipſúmque ſolum per ſe relinquendũ. atque adeò ad hanc rem demonſtrandam, exemplo quodam opus eſſe diximus. SOC. Prorſus.

HOS. [a] Quódnã potiſſimũ exemplum, exiguum quidem illud, & quod eandem ciuilem repræſentet facultatem, ſiquis in medium adduxerit, quod inueſtigatur B comperiet? Viſne per Iouem, Socrates (niſi quid aliud expeditius habemus) ipſam texendi artem eligamus? non vniuerſam quidem ipſam: ſatis enim, vt arbitror, fuerit lanificiũ. etenim pars hæc ad id quod inſtituimus confirmandum valebit ſatis. SOCR. Quidni? HOSP. Cur non, vt ſuperius ſingula in partium partes ſecando, diuiſionem iniuimus, ita modò circa texendi artem molimur? qua via futurum videtur vt quampauciſſimis omnia perluſtremus, ac proinde ad id quod ma- C ximè vtile eſt ad inſtitutum noſtrum explicandum, reuertamur. SOCR. Quomodo inquis? HOSP. Ipſam illius rei explicationem reſponſi loco apponam. SOCR. Præclarè tu quidem. HOSP. Eorum quę facimus, qu æque ſunt penes nos & in noſtra poteſtate, alia, gratia aliquid agendi, alia, nequid incommodi patiamur, velut propugnacula, parantur. Propugnaculorum autem, alia, remedia ſunt, tam diuina quàm humana: alia verò, obſtacula. Obſtaculorum autem alia, militis armatura, alia, circumuallatio. Circumualla- D tionum verò aliæ velamina, aliæ aduerſus æſtum frigúſque munitiones. Munitionum aliæ tegmenta & retinacula, aliæ operimenta. Operimentorum quædam ſuffulciunt, quædam amiciunt. Eorum quæ amiciunt, alia, ſimplicia, alia verò, duplicia atque compoſita. Compoſitorum alia perforata, alia, ſine perforatione connexa. Horum verò quædam neruea ſunt, ex his quæ terra naſcuntur, quædam, pilea. Pilea verò partim aqua & terra conglutinata, partim ſibimet E inuicem ſunt connexa. His profectò propugnaculis fulcimentíſque quæ ex iiſdem rebus colligatis confecta ſunt, Veſtes nomẽ impoſuimus. Artem verò quæ maximè circa veſtes verſatur, ab ipſa *ἱματίων* [.i. veſtiũ] effectione [*ἱματουργικὴν*] id eſt, veſtium effectricem, appellemus, quemadmodum diſciplinam ciuitatis procuratri-

[a] POLITICES ſtrictè diuidendæ illuſtre exemplum, in Textoria arte. vnde & cæterarum ſcientiarum rectè diuidendarũ methodus peti poteſt: nimirum Vt τὸ προτογενὲς εἶδος ex rerum omnium cæterarum communitate diſtinctum habeatur. ex hac enim principe ſpecie vera & ἔγχειρος definitio cõponitur. Quæri autem ita, vt τὰ οἰκεῖα primum, tũ συγγενῆ inueſtigentur. deinde ipſorum οἰκείων natura συνωνύμως ita diſpeſcatur, vt illa tãdem principis ſpeciei conſtet οἰκειότης, ab omnibus cæterarũ rerum communitatibus diſcluſa atque ſegregata. quod accommodatis exemplis docet.

cem ab ipſa ciuitate Ciuilem denominauimus: dicamúſque textoriam facultatem, quatenus maxima ex parte veſtes cõtexit, nulla alia re niſi nomine differre ab iſta quam *ἱματουργικὴν* nominauimus: quemadmodum ſuprà Regiam diximus à Ciuili hactenus diſcriminari. SOC. Rectè admodum. HOSP. Poſt hæc ita colligamus: Veſtium textricem artem ita ſatis explicatam nõnullis videri, qui non animaduerterint, eam ab his qui propius ipſi mutuas operas conferunt, nondum diſtinctã eſſe: quanquam à multis aliis ſibi cognatis diſcreta fuerit. SOC. Quibus cognatis, exponas peruelim. HOS. Videris tu mihi quidem iis quæ à nobis ſuperius ſunt cõmemorata, mentẽ haud ſatis adhibuiſſe. Quare iterum (vt videtur) a fine ad principium redeundũ eſt. Si enim propriam peculiaremque notam intelligis, hanc nimirũ ab ipſa diſcreuimus, dum ſtragulorum compoſitionem ab amictu & ſuffulcimento ſepararemus. SOC. Intelligo. HO. Quinetiam artificiũ omne quod in lino & chordis virgultiſq; verſatur, ac ſummatim his quæ terra naſcuntur, quæ paulo antè Neruea vocauimus, iam ſeiunximus. imò & pileorũ compoſitionẽ, cãmque quæ perforando & ſuendo operatur, quæ vtplurimũ ad coriariã pertinet facultatẽ. SOC. Omnino quidẽ. HO. Seiunximus præterea operimentorum ſimplicium opificium, quod pellibus vtitur: item tegmẽtorum retinaculorúmque machinamenta, quotcunque in ædificando fiunt: & in aliis artibus quibuſcunque, ad aquas continẽdas repellendáſque, & quæcunque ad plicandas & violenter res arcẽdas, operas ſumminiſtrant, ſepéſque & maceriam opponunt, & cumulos quoſcunque obiiciunt, & operiunt aliquid. item valuarum cancellorúmque affixiones, quæ ad clauorum artificium pertinent. Quinetiam armaturam ſegregauimus, quæ portio eſt amplæ facultatis illius quæ propugnacula & obſtacula obiicit: quam *προβληματουργικὴν* vocamus. Præterea coquinariã, quæ remedia præbere ſe vitæ hominum profitetur, ab initio ſeparauimus. Reliquimus autem artem quandam, quæ noſtra quidem ſententia, ipſa illa fuit quam inueſtigamus, nimirum ea quæ hyemis & tempeſtatum propulſat incommoda (quam *ἀμυντικὴν χειμώνων* vocauerimus) idque, veſtium ex lana confectarum obiectu: vnde generali appellatione *ὑφαντικὴ* eſt vocata. SOCRAT. Videtur nimirum. HOSP. Atqui nondum, mi puer, rem ſatis expediuimus. Nã is qui primus veſtium artificium tractat,

A πόλεως, πολιτικὴν εἴπομεν, οὕτω καὶ νῦν ταύτην προσείπωμεν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἱματουργικήν. φῶμεν δὲ καὶ ὑφαντικὴν, ὅσον ἐπὶ τῇ τῶν ἱματίων ἐργασίᾳ μέγιστον ἦν μόριον, μηδὲν διαφέρειν, πλὴν ὀνόματι, ταύτης τῆς ἱματουργικῆς· καθάπερ κἀκεῖ τότε τὴν βασιλικὴν, τῆς πολιτικῆς. ΣΩΚ. Ὀρθότατά γε. ΞΕΝ. Τὸ μετὰ τοῦτο δὴ συλλογισώμεθα· ὅτι τὴν τῶν ἱματίων ὑφαντικὴν οὕτω ῥηθεῖσαν τὶς τάχ' ἂν ἱκανῶς

B εἰρῆσθαι δόξειε, μὴ δυνάμενος συννοεῖν ὅτι τῶν μὲν ἐγγὺς συνεργῶν οὔπω διώρισται, πολλῶν δὲ ἑτέρων συγγενῶν ἀπεμερίσθη. ΣΩ. Ποίων εἰπὲ συγγενῶν. ΞΕΝ. Οὐχ ἕσπου τοῖς λεχθεῖσιν, ὡς φαίνῃ· πάλιν οὖν ἔοικεν ἐπανιτέον, ἀρχόμενον ἀπὸ τελευτῆς. εἰ γὰρ συννοεῖς τὴν οἰκειότητα, τὴν μὲν διετέμομεν ἀπ' αὐτῆς νῦν δὴ, τὴν τῶν στρωμάτων σύνθεσιν περιβολῇ χωρίζοντες καὶ ὑποβολῇ. ΣΩΚ. Μανθάνω. ΞΕΝ. Καὶ μὴν

C τὴν ἐκ τῶν λίνων καὶ σπάρτων, καὶ πάντων ὅσα φυτῶν ἄρτι νεῦρα κατὰ λόγον εἴπομεν, δημιουργίαν, πᾶσαν ἀφείλομεν· τήν τ' αὖ πιλητικὴν ἀφωρισάμεθα, καὶ τὴν τρήσει καὶ ῥαφῇ χρωμένην σύνθεσιν, ἧς ἡ πλείστη σκυτοτομική. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕΝ. Καὶ τοίνυν τὴν τῶν ὁλοσχίστων σκεπασμάτων θεραπείαν δερματουργικὴν, καὶ τὰς τῶν στεγασμάτων, ὅσαι τε ἐν οἰκοδομικῇ καὶ ὅλῃ τεκτονικῇ, καὶ ἐν ἄλλαις τέχναις, ῥευμάτων

D στεκτικαὶ γίγνονται, συμπάσας ἀφείλομεν· ὅσαι τε περὶ τὰς πλοκὰς καὶ τὰς βίᾳ πράξεις διακωλυτικὰ ἔργα παρέχονται τέχναι φραγμάτων· περί τε γένεσιν ἐπιθηματουργίας οὔσας, καὶ τὰς τῶν θυρωμάτων πήξεις, γομφωτικῆς ἀπονεμηθείσας μόρια τέχνης. τήν τε ὁπλοποιητικὴν ἀπετεμόμεθα, μεγάλης καὶ παντοίας τῆς προβληματουργικῆς τμῆμα οὖσαν δυνάμεως· καὶ δὴ καὶ τὴν μαγευτικὴν τὴν περὶ τὰ ἀλε-

E ξιφάρμακα κατ' ἀρχὰς εὐθὺς διωρισάμεθα ξύμπασαν· καὶ λελοίπαμεν, ὡς δόξαιμεν ἂν, αὐτὴν τὴν ζητηθεῖσαν ἀμυντικὴν χειμώνων, ἐρέου προβλήματος ἐργαστικὴν, ὄνομα δὲ ὑφαντικὴν λεχθεῖσαν. ΣΩ. Ἔοικε γὰρ οὖν. ΞΕΝ. Ἀλλ' οὐκ ἔστι που τέλεον, ὦ παῖ, τοῦτο λελεγμένον. ὁ γὰρ ἐν ἀρχῇ τῆς τῶν ἱματίων ἐργασίας ἁπτόμενος, τοὐναν-

In præc. ec…
gno errore…
prum eſt π…
κὴν pro π…
κην.

Vocem μα…
τικὴν confu…
Fic. cũ μα…
τικὴν: inte…
tãs & ipſe c…
nariam: qu…
men quod d…
xipharmaci b…
iungitur, ad…
γοις & μα…
ειν, non ad…
γείρ… & μ…
ρεύει perti…
& coquina…
uocem potiu…
γειρικὴν.

τοὐναντίον ὑφῇ δρᾶν φαίνεται. ΣΩ. Πῶς; ΞΕ. Τὸ A μὲν τῆς ὑφῆς, συμπλοκή τις ἐστί που. ΣΩ. Ναί. ΞΕ. Τὸ δέ γε, τῶν συνεστώτων καὶ συμπεπιλημένων διαλυτική. ΣΩΚ. Τὸ ποῖον δή; ΞΕ. Τὸ τῆς τοῦ ξαίνοντος τέχνης ἔργον. ἢ τὴν ξαντικὴν τολμήσομεν ὑφαντικὴν, καὶ τὸν ξάντην ὡς ὄντα ὑφάντην καλεῖν; ΣΩ. Οὐδαμῶς. ΞΕ. Καὶ μὴν τήν γε αὖ στήμονος ἐργαστικὴν καὶ κρόκης εἴ τις ὑφαντικὴν προσαγορεύῃ, παράδοξόν τε καὶ ψεῦδος ὄνομα λέγει. ΣΩΚ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕ. Τί δ'; B κναφευτικὴν σύμπασαν, καὶ τὴν ἀκεστικὴν, πότερα μηδεμίαν ἐπιμέλειαν μηδέ τινα θεραπείαν ἐσθῆτος θῶμεν; ἢ καὶ ταύτας πάσας ὡς ὑφαντικὰς λέξομεν; ΣΩ. Οὐδαμῶς. ΞΕΝ. Ἀλλὰ μὴν τῆς γε θεραπείας ἀμφισβητήσουσιν αὗται ξύμπασαι, καὶ τῆς γενέσεως τῆς τῶν ἱματίων, τῇ τῆς ὑφαντικῆς δυνάμει· μέγιστον μὲν μέρος ἐκείνῃ διδοῦσαι, μεγάλα δὲ καὶ σφίσιν αὐταῖς ἀπονέμουσαι. ΣΩ. Πάνυ γε. ΞΕ. Πρὸς τοίνυν C ταύταις, ἔτι τὰς τῶν ἐργαλείων δημιουργοὺς τέχνας, δι' ὧν ἀποτελεῖται τὰ τῆς ὑφῆς ἔργα, δοκεῖν χρὴ τότε συναιτίας εἶναι προσποιήσασθαι παντὸς ὑφάσματος. ΣΩ. Ὀρθότατα. ΞΕ. Πότερον οὖν ἡμῖν ὁ περὶ τῆς ὑφαντικῆς λόγος, οὗ προειλόμεθα μέρους ἱκανῶς ἔσται διωρισμένος, ἐὰν ἄρ' αὐτὴν τῶν ἐπιμελειῶν ὁπόσαι περὶ τὴν ἐρεᾶν ἐσθῆτα εἰς τὴν καλλίστην καὶ μεγίστην πασῶν τιθῶμεν; ἢ λέγοιμεν μὲν ἄν τι ἀληθὲς, οὐ μὴν σαφές γε D οὐδὲ τέλεον, πρὶν ἂν καὶ ταύτας αὐτῆς πάσας περιέλωμεν; ΣΩ. Ὀρθῶς. ΞΕ. Οὐκοῦν μετὰ ταῦτα ποιητέον ὃ λέγομεν, ἵν' ἐφεξῆς ἡμῖν ὁ λόγος ἴῃ. ΣΩ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕ. Πρῶτον μὲν τοίνυν δύο τέχνας οὔσας περὶ πάντα τὰ δρώμενα θεασώμεθα. ΣΩ. Τίνας; ΞΕΝ. Τὴν μὲν, γενέσεως οὖσαν συναίτιον, τὴν δ', αὐτὴν αἰτίαν. ΣΩ. Πῶς; ΞΕΝ. Ὅσαι μὲν τὸ πρᾶγμα αὐτὸ μὴ δημιουργοῦσι, ταῖς δὲ δημιουργούσαις ὄργανα παρα- E σκευάζουσιν, ὧν μὴ παραγενομένων, οὐκ ἄν ποτε ἐργασθείη τὸ προστεταγμένον ἑκάστῃ τῶν τεχνῶν· ταύτας μὲν, ξυναιτίους· τὰς δὲ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἀπεργαζομένας, αἰτίας. ΣΩ. Ἔχει γοῦν λόγον. ΞΕΝ. Μετὰ τοῦτο δὴ τὰς μὲν περί τε ἀτράκτους καὶ κερκίδας, καὶ ὁπόσα ἄλλα ὄργανα τῆς περὶ τὰ ἀμφιέσματα γενέσεως κοινωνεῖ, πάσας συναιτίους εἴπωμεν· τὰς δ' αὐτὰ θεραπευούσας καὶ δημιουργούσας, αἰτίας. ΣΩΚ. Ὀρθότατα. ΞΕΝ. Τῶν αἰ-

contrà quàm textor agere videtur. SOC. Quamobrem? HOSP. Textor enim quodammodo complicat & connectit. SOC. Certé. HOSP. Ille verò quæ ſimul inſerta & implicita ſunt, diſſoluit. HOS. Quid iſtud? HOSP. Opus eius qui carminat & diſcernit. Nunquid enim carminatoriam & diſcretoriam operam, eandem cum textoria vocemus, carminatorémque & diſcretoré, eundem cum textore dicamus? SOCR. Nequaquá. HOSP. Siquis autem eam induſtriá quæ ſtamina & ſubtegmina præparat, textoriam vocet, procul & ab opinione hominú & à veritate, iſta appellatione, diſcedet. SOCR. Quidni? HOSP. Fullonum præterea ſutorúmque operam vtrum nihil conducere ad veſtimentorum confectioné dicimus? an & has textorias appellamus? SOCR. Nequaquam. HOS. Atqui omnéſne de veſtium curatione cum textoris arte contendent? ac plurimum quidem illis huius operis dabunt, multum quoque ſibi eiuſdem operis vendicabunt? SOCR. Sic eſt omnino. HOS. Præter has exiſtimare inſuper oportet artes inſtruméntorú quibus textor vtitur effectrices, partem ſibi in efficienda tela vſurpaturas. SO. Rectiſſimé. HOS. Vtrum textoriæ facultatis ratio, quam vt parté elegimus, ſatis diſtincta erit, ſi ipſam aliarum omnium facultatum quæ circa laneam veſtem verſantur, maximam pulcherrimámque dixerimus? an ita verum quidem dicetur, cumulatè autem & perſpicuè nequaquam, priuſquam ab iſta reliquas ſecreuerimus? SOCR. Ita certé. HO. Annon ita deinceps agendum eſt, vt conſentaneo ordine nobis oratio progrediatur? SOCR. Nihil prohibet. HOS. In primis artes geminas circa omnia quæ fiunt conſideremus. SOCR. Ecquas veró? HOS. Vnam quidem, generationis, vt ita loquar, Concauſá, alteram verò, Cauſá ipſam. SOC. Quomodo? HO. Quæcunque rem ipſam non fabricant, ſed fabricantibus inſtruméta ſuppeditát, quibus abſentibus inſtitutú opus nequaquam perficeretur, eas, Cócauſas, vt ita dixerim, nominamus: eas autem ipſas quæ principem primariámque in agendo operam præſtant, Cauſas appellamus. SOC. Conſentaneum id quidé. HOS. Poſt hæc artes quæ colum fuſúmque, radium pectinémque efficiunt, & alia circa veſtium operam inſtruméta præparant, omnes, Concauſas nuncupemus: illas autem quæ veſtimenta curant & efficiunt, Cauſas. SOCR. Recté. HOSP. Ex cauſis verò partem eam quæ

lauat, atque eam quæ medetur, & alias huius generis quæ curam adhibent, quandoquidem cum multa ornandi diligentia eſt coniūcta, generatim colligere decet, & fullonū artem cognominare. SOC. Probé. HOS. Eam autem partem quæ carminat, diſcernit, & net, & omnes circa veſtium effectionem, Ars vna complectitur, quæ cōmuniter lanificium nominatur. SOC. Quidni? HOS. Lanificii porro partitiones ſunt duæ, & vtræque duarum artium ſimul partes ſunt. SOCR. Quo pacto? HO. Facultas illa quæ carminat, & quæ pectine quodam vtitur, ac omnino quæcunq; ſunt coniuncta diſiungit, pars lanificii dicitur. cuius maximè partes duæ ſunt, Diſcernēs vna, altera Componens. SOCR. Sic eſt omnino. HOSP. In ea quæ diſcernit, carminatoria, & aliæ quas modò diximus facultates inſunt. Nam quæ lanas & ſtamina diuidit, vel pectine quodā vel manibus, aliter atque aliter, nomina cuncta quæ modò diximus, eſt conſequuta. SOC. Ita prorſus. HOSP. Rurſus componentis partem ſimul & lanificii eam quæ in ipſa continetur, aſſumamus: quæcūque autem ibidem diſcernentis erant, transeamus, lanificium omne bifariam partientes, in componentem partem & diſcernentem. SOCR. Partiamur. HOSP. Partem itaque componentem ſimul, & lanificium, mi Socrates, diuidere cōſentaneum eſt: ſi modò propoſitam nobis texēdi artem ſatis voluerimus complecti. SOC. Oportet ſané. HOSP. Prorſus oportet. Idcirco dicamus partem eius vnam in voluendo flectendóque, alteram in complicando verſari. SOC. Nunquid hæc teneo? videris enim mihi ſtaminis operam in torquendo ponere. HOS. Non huius tantùm, ſed & ſubtegminis. an ſine retortione generationē huius eſſe comperiemus? SOCR. Nequaquam. HOSP. Deſcribe horum vtrunque. fortè nanque deſcriptio talis opportuna videbitur. SOC. Qualis? HOSP. Ecce: opus carminatoris, quum in longum latúmque protrahitur, deductionem eſſe dicimus. SOCR. Certé. HOSP. Id illius huiuſmodi quod fuſo retortum eſt, ſolidúmque effectū filum, ſtamen appellant: artem autem ipſam quæ hoc dirigit & protrahit, ſtaminariam. SO. Recté. HO. Quæcunque verò contortionem mollem accipiunt, & ſtaminis implicatione ad reflexionis attractum moderatam mollitiem nanciſcuntur, ea vtique filo deducta, ſubtegmina, artē autē ipſam,

A τὴν δὴ, πλυντικὴν μὲν, καὶ ἀκεστικὴν, καὶ πᾶ-
σαν τὴν περὶ ταῦτα θεραπευτικὴν, πολλῆς
οὔσης τῆς κοσμητικῆς, τοὐνταῦθα αὐτῆς μό-
ριον, εἰκὸς μάλιστα περιλαμβάνειν, ὀνομά-
ζοντας πᾶν τῇ τέχνῃ τῇ κναφευτικῇ. ΣΩΚ.
Καλῶς. ΞΕ. Καὶ μὴν ξαντική γε καὶ νη-
στική, καὶ πάντα αὖ τὰ περὶ τὴν ποίησιν αὐ-
τὴν τῆς ἐσθῆτος ἧς λέγομεν μέρη. μία τίς ἐστὶ
τέχνη τῶν ὑπὸ πάντων λεγομένων ἡ ταλα-
σιουργική. ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕ. Τῆς δὴ
B ταλασιουργικῆς δύο τμήματα ἐστόν· καὶ τού-
τοιν ἑκάτερον ἅμα δυοῖν πεφύκατον τέχναιν
μέρη. ΣΩ. Πῶς; ΞΕ. Τὸ μὲν ξαντικὸν, καὶ
τὸ τῆς κερκιστικῆς ἥμισυ, καὶ ὅσα τὰ συγκεί-
μενα ἀπ᾽ ἀλλήλων ἀφίστησι, πᾶν τοῦτο, ὡς
ἓν φράζειν, τῆς τε ταλασιουργίας αὐτῆς ἐστί
που, καὶ μεγάλα τινὲ κατὰ πάντα ἡμῖν ἤστην τέ-
χνα, ἡ συγκριτική τε καὶ διακριτική. ΣΩ.
Ναί. ΞΕ. Τῆς τοίνυν διακριτικῆς ἥ τε ξαν
τικὴ καὶ τὰ νῦν δὴ ῥηθέντα ἅπαντα ἐστίν. ἡ γὰρ
C ἐν ἐρίοις τε καὶ στήμοσι διακριτικὴ, κερκίδι
μὲν ἄλλον τρόπον γιγνομένη, χερσὶ δὲ ἕτερον,
ἔσχεν ὅσα ἀρτίως ὀνόματα ἐρρήθη. Σ. Πάνυ
μὲν οὖν. ΞΕ. Αὖθις δὴ πάλιν συγκριτικῆς μό-
ριον ἅμα καὶ ταλασιουργίας ἐν αὐτῇ γιγνό-
μενον λάβωμεν· ὅσα δὲ τῆς διακριτικῆς ἦν
αὐτόθι μεθιῶμεν σύμπαντα, δίχα τέμνοντες
τὴν ταλασιουργίαν, διακριτικῷ τε καὶ συγ-
κριτικῷ τμήματι. ΣΩ. Διῃρήσθω. ΞΕΝ.
Τὸ συγκριτικὸν τοίνυν αὖ σοι καὶ ταλασιουρ-
D γικὸν ἅμα μόριον, ὦ Σώκρατες, διαιρετέον,
εἴπερ ἱκανῶς μέλλομεν τὴν προρρηθεῖσαν
ὑφαντικὴν αἱρήσειν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν χρή.
ΞΕΝ. Χρὴ μὲν οὖν· καὶ λέγωμέν γε αὐτῆς
τὸ μὲν, εἶναι στρεπτικόν· τὸ δὲ, συμπλεκτικόν.
Ἆρ᾽ οὖν μανθάνω; δοκεῖς γάρ μοι τὸ περὶ τὴν Fort. ἆρ᾽ οὐ μανθάνω;
τοῦ στήμονος ἐργασίαν λέγειν στρεπτικόν. ΣΩ.
Οὐ μόνον γε, ἀλλὰ καὶ κρόκης. ἢ γένεσιν ἄστρο
φόν τινα αὐτῆς εὑρήσομεν; ΣΩ. Οὐδαμῶς.
ΞΕ. Διόρισαι δὴ καὶ τούτοιν ἑκάτερον. ἴσως
E γὰρ ὁ διορισμὸς ἐγκαίρως ἄν σοι γένοιτο. ΣΩ.
Πῇ; ΞΕ. Τῇδε. τῶν περὶ ξαντικὴν ἔργων
μηκυνθέν τε καὶ σχὸν πλάτος λέγομεν εἶναι
κάτασμά τι. ΣΩ. Ναί. ΞΕ. Τούτου δὴ
τὸ μὲν ἀτράκτῳ τε στραφὲν καὶ στερεὸν νῆμα
γενόμενον, στήμονα μὲν φάσι τὸ νῆμα· τὴν δ᾽ ἀπευθύνουσαν αὐτὸ τέχνην, εἶναι στημονικήν.
ΣΩΚΡ. Ὀρθῶς. ΞΕΝ. Ὅσα δέ γε αὖ τὴν μὲν συστροφὴν χαύνην λαμβάνει, τῇ δὲ τοῦ
στήμονος ἐμπλέξει πρὸς τὴν τῆς γνάψεως ὁλκὴν ἐμμέτρως τὴν μαλακότητα ἴσχει, ταῦτ᾽
ἄρα κρόκην μὲν, τὰ νηθέντα· τὴν δὲ ἐπιτεταγμένην αὐτοῖς εἶναι τέχνην κροκονητι-

κηται φῶμεν. ΣΩ. Ὀρθότατα. ΞΕΝ. Καὶ μὴν τό γε τῆς ὑφαντικῆς μέρος ὃ προὐθέμεθα, παντί που δῆλον ἤδη. τὸ γὰρ συγκριτικῆς τῆς ἐν ταλασιουργίᾳ μόριον, ὅταν εὐθυπλοκίᾳ κρόκης καὶ στήμονος ἀπεργάζηται πλέγμα, τὸ μὲν πλεχθὲν σύμπαν, ἐσθῆτα ἐρεᾶν· τὴν δ' ἐπὶ τούτῳ τέχνην οὖσαν, προσαγορεύομεν ὑφαντικήν. ΣΩΚΡ. Ὀρθότατα. A

ΞΕ. Εἶεν. τί δή ποτε οὖν οὐκ εὐθὺς ἀπεκρινάμεθα πλεκτικὴν εἶναι κρόκης καὶ στήμονος ὑφαντικήν, ἀλλὰ περιήλθομεν ἐν κύκλῳ πάμπολλα διοριζόμενοι μάτην. ΣΩΚ. Οὔκουν ἔμοιγε, ὦ ξένε, μάτην οὐδὲν τῶν ῥηθέντων ἔδοξε ῥηθῆναι. ΞΕΝ. Καὶ θαυμαστόν γε οὐδέν. ἀλλὰ τάχ' ἄν, ὦ μακάριε, "δόξειε. πρὸς δὴ τὸ νόσημα τὸ τοιοῦτον, ἂν ἄρα πολλάκις ὕστερον ἐπίῃ, θαυμαστὸν γὰρ οὐδέν, λόγον ἄκουσον τινὰ προσήκοντα περὶ πάντων τῶν τοιούτων ῥηθῆναι. ΣΩΚ. Λέγε μόνον. ΞΕ. Πρῶτον τοίνυν εἴδωμεν πᾶσαν τήν τε ὑπερβολὴν καὶ τὴν ἔλλειψιν, ἵνα κατὰ λόγον ἐπαινῶμεν καὶ ψέγωμεν τὰ μακρότερα τοῦ δέοντος ἑκάστοτε λεγόμενα, καὶ τἀναντία περὶ τὰς τοιαύτας διατριβάς. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν χρή. ΞΕΝ. Περὶ δὴ τούτων αὐτῶν ὁ λόγος ἡμῖν (οἶμαι) γιγνόμενος, ὀρθῶς ἂν γίγνοιτο. ΣΩ. Τίνων; ΞΕΝ. Μήκους τε πέρι καὶ βραχύτητος, καὶ πάσης ὑπεροχῆς καὶ ἐλλείψεως. ἡ γάρ που μετρητικὴ περὶ πάντ' ἐστὶ ταῦτα. ΣΩ. Ναί. ΞΕ. Διέλωμεν τοίνυν αὐτὴν "δύο μέρη. δεῖ γὰρ δὴ πρὸς ὃ νῦν σπεύδομεν. ΣΩΚ. Λέγοις ἂν τὴν διαίρεσιν ὅπῃ. ΞΕΝ. Τῇδε. τὸ μὲν, κατὰ τὴν πρὸς ἄλληλα μεγέθους καὶ σμικρότητος κοινωνίαν· τὸ δέ, τὸ κατὰ τὴν τῆς γενέσεως ἀναγκαίαν οὐσίαν. ΣΩΚ. Πῶς λέγεις; ΞΕ. Ἆρ' οὐ κατὰ φύσιν δοκεῖ σοι τὸ μεῖζον μηδενὸς ἑτέρου δεῖν μεῖζον λέγειν, ἢ τοῦ ἐλάττονος; καὶ τοὔλαττον αὖ, τοῦ μείζονος ἔλαττον, ἄλλου δὲ μηδενός; ΣΩ. Ἔμοιγε. ΞΕΝ. Τί δέ; τὸ τὴν τοῦ μετρίου φύσιν ὑπερβάλλον, καὶ ὑπερβαλλόμενον ὑπ' αὐτῆς ἐν λόγοις, εἴτε καὶ ἐν ἔργοις, ἆρ' οὐκ αὖ λέξομεν ὡς ὄντως γιγνόμενον, ἐν ᾧ καὶ διαφέρουσι μάλιστα ἡμῶν οἵ τε κακοὶ καὶ ἀγαθοί; ΣΩ. Φαίνεται. ΞΕ. Διττὰς ἄρα ταύτας οὐσίας καὶ κρίσεις τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ σμικροῦ θετέον· ἀλλ' οὐχ ὡς ἔφαμεν ἄρτι, πρὸς ἄλληλα μόνον δεῖν. ἀλλ' ὥσπερ νῦν εἴρηται, μᾶλλον, τὴν μὲν, πρὸς ἄλληλα λεκτέον, τὴν δ' αὖ, πρὸς τὸ μέτριον. οὗ δὲ ἕνεκα, μαθεῖν ἆρ' ἂν βουλοίμεθα; ΣΩ. Τί μήν; ΞΕ. Εἰ πρὸς μηδὲν ἕτερον τὴν τοῦ μεί-

...rbo δόξειε ...lam puto o... ...tem: & il... ...υμαστὸν γὰρ ...d perperam ...e legenda.

...id r deesse ...εἰς ante ...δύο quæ tamen ...i apud hūc ...rem in fi... ...co omiſſa ...

ſubtegminariam. SOC. Probé. HO. Atq; pars illa textoriæ quam propoſuimus, iam cuiuis patet. Nam pars componẽtis facultatis in lanificio, quum recta protractione ſubtegminis atque ſtaminis implicationẽ contextúmque efficit, totũ quidem ipſum implicitum & cõtextum, veſtem laneam: artem verò huiuſmodi, textoriam appellamus. SOC. Rectè admodum.

HOSP. [a] At cur non ſtatim reſpõdimus, Textoriam artem eſſe quæ ſubtegmen & ſtamen implicat, ſed per longas ambages fruſtra vagati ſumus? SOCR. Nihil mihi quidem, hoſpes, eorum quę dicta ſunt, fruſtra dictum videtur. HOSP. Nihil mirũ. ſed forſitan videbitur, mihi crede, ſi frequenter in hunc morbum in poſterũ incidas. Quid enim mirũ? audi eum ſermonem qui de huiuſmodi omnib⁹ rebus opportunè dici videtur. SO. Dic modó. HO. Exceſſus in primis defectúſq; naturam inſpiciamus, vt ſecundum rationem quandã laudemus quæ modo quodã & tẽperamen to cõſtãt, vituperemúſq; in ſingulis ea quæ modũ ſermonis nõ ſeruãt, dum in talibus quibuſdam diſputationibus aut prolixius quod decet aut breuius dicũt. SO. Oportet ſané. HO. De his nimirum iure habẽda oratio eſt. SO. De quibus? HO. De prolixitate, inquam, & breuitate, déque omni exceſſu atque defectu. nam dimetiendi facultas ad hæc omnia pertinet. SOC. Profectó. HOS. Eam itaque bifariam diſtinguamus. conducit enim ad id quod inſtituimus. SOC. Expone verò quomodo ſit diſtinguendum. HOS. Ita nimirum. Pars vna, ſecundum mutuam magnitudinis paruitatíſque communionem: altera, ſecundum neceſſariã generationis eſſentiã. SOC. Quî iſtuc ais? HOS. Annon ſecundum naturam tibi videtur, quod maius eſt, nullo alio quàm minore maius eſſe dicendum? quódve minus, ſolo maiore minus? SOC. Mihi veró. HO. Quid porró? Quod excedit mediocritatem & quod exceditur, ſeu dicendo ſiue agendo, nónne eſſe dicemus id quo boni homines à malis differunt? SOC. Apparet. HOS. Has ergo eſſẽtias geminas iudiciáq; magni & parui ponere decet: nec (vt paulo antè dicebamus) inuicem ſolùm iſta referri debent: imò (vt nunc dictum eſt) potius inuicem partim, partim ad mediocritatem comparanda videntur. Huius autem rationem nũquid intelligere volumus? SOC. Quidni velimus? HOS. Siquis enim maioris naturam ad minus duntaxat referat, ad

[a] Noua διέξοδος, De modo rectè conſtituendæ orationis, ſiue prolixa ſit, ſiue breuis. Inde autẽ eſt nata hæc digreſſio, quòd quum hactenus variis ſermonum ambagibus euagatus ſit Plato, periculum erat ne loquacitatis crimen, philoſopho maximè turpiſſimum, ipſi opponeretur. ideò περὶ τοῦ μετρίου orationis agit copioſé: & docet quatenus damnanda ſit vel laudanda prolixitas ſiue breuitas orationis: & modi illius rationem eruditè explicat: vt ex ipſis verbis lectori perſpicuũ erit.

mediocre non ipſum referet. quid ais? soc. Id ipſum. hos. Annon artes ipſas earúmque operas omnes hac ratione ſecernemus? eámque quam quærimus ciuilem & textoriam facultatem è medio tollemus? hæ ſiquidè omnes quod mediocri maius eſt aut minus, non quaſi non ſit, ſed vt difficile quiddam in actionibus, effugiunt, atque ita mediocritatem ſeruant, & bona omnia & commoda efficiunt. so. Haud dubié. hos. Nónne ſi Ciuilem peritiam ſuſtulerimus, imperfecta nobis & dubia erit Regiæ ſcientiæ diſquiſitio? soc. Certè. hos. Vtrum igitur, quemadmodũ in diſputatione de Sophiſta, non ens eſſe euicimus, poſtquam illatenus nos deſtituebat oratio: ita nunc plus ipſum & minus euincere debemus cõmẽſurabilia eſſe, non inuicem ſolùm, ſed ad mediocris quoque generationem collata? Neque enim ciuilis diſciplinæ quiſpiam, neque alterius humanæ facultatis, niſi hoc detur, hauddubiè poteſt eſſe peritus. soc. Hoc igitur ſummopere nunc eſt agendum. hos. Maius hoc opus, mi Socrates, eſt quàm illud. iam verò & quàm prolixum illud quoque fuerit, meminerim*. verùm huiuſmodi quiddam, & æquo quidem iure, de his conſtituendum eſt. soc. Quídnam? hos. Illud nimirũ quod nunc eſt dictum, neceſſariò efflagitari ad illius ipſius in quo ſermo noſter modò verſatur, naturam accuratè explicandam. Rem autem illam præclarè & cumulatè fuiſſe demonſtratam, ſplendidè profectò & liberaliter hic ſermo videtur conferre: ac proinde exiſtimandum eſſe, omnes ſimiliter artes, ſecundum maius ſimul & minus, commẽſurari, nõ inuicem tantùm, ſed etiam ad mediocris ipſius generationẽ. quum enim hoc eſt, illa ſunt: & quum illa ſunt, hoc eſt: alterutróque horum ſublato, vtrunque tollitur. socra. Hoc quidem rectè: verùm quid deinceps? ho. Diſtinguere decet artẽ dimetiẽdi, bifariã, quemadmodũ ſuprà diximus: vnámque illius partẽ ponere artes omnes quæcunque numerũ, longitudinẽ, latitudinẽ, profunditatem & velocitatẽ ad contrariũ metiuntur: alteram verò, artes illas quæ ad mediocre moderatúmque reſpiciunt, conſentaneum, decens, opportunũ, iuſtum: & (vt rem ſummatim complectar) ad omnia ea quæ euitatis extremis mediam ſedem inuenerunt. soc. Ampla quidem vtraque ſectio eſt, & altera longè ab altera diſcrepat. hosp. Quod ſæpenumero ferunt, Socrates, politi viri illi, qui magnum ali-

A ζονος ἐάσει τῆς φύσιν ἢ πρὸς τοὔλαττον, οὐκ ἔσται ποτὲ πρὸς τὸ μέτριον. ἢ γάρ; ΣΩΚΡ. Οὕτω. ΞΕΝ. Οὐκοῦν τὰς τέχνας τε αὐτὰς καὶ τἆργα αὐτῶν σύμπαντα διελοῦμεν τούτῳ τῷ λόγῳ; καὶ δὴ καὶ τὴν νῦν ζητουμένην πολιτικὴν καὶ τὴν ῥηθεῖσαν ὑφαντικὴν ἀφανιοῦμεν; ἅπασαι γὰρ αἱ τοιαῦταί που τὸ τοῦ μετρίου πλέον καὶ ἔλαττον, οὐχ ὡς οὐκ ὂν ἀλλ' ὡς ὂν χαλεπὸν περὶ τὰς πράξεις παραφυλάττουσι. καὶ τούτῳ δὴ τῷ τρόπῳ τὸ B μέτριον σῴζουσαι, πάντα ἀγαθὰ καὶ καλὰ ἀπεργάζονται. ΣΩ. Τί μήν; ΞΕ. Οὐκοῦν ἂν τὴν πολιτικὴν ἀφανίσωμεν, ἄπορος ἡμῖν ἡ μετὰ τοῦτο ἔσται ζήτησις τῆς βασιλικῆς ἐπιστήμης. ΣΩ. Καὶ μάλα. ΞΕ. Πότερον οὖν, καθάπερ ἐν τῷ σοφιστῇ προσηναγκάσαμεν εἶναι τὸ μὴ ὄν, ἐπειδὴ κατὰ τοῦτο διέφυγεν ἡμᾶς ὁ λόγος, οὕτω καὶ νῦν τὸ πλέον αὖ καὶ ἔλαττον μετρητὰ προσαναγκαστέον γίγνεσθαι, μὴ πρὸς ἄλληλα μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς C τὴν τοῦ μετρίου γένεσιν; οὐ γὰρ δὴ δυνατόν γε οὔτε πολιτικόν γε οὔτ' ἄλλον τινὰ τῶν περὶ τὰς πράξεις ἐπιστήμονα ἀναμφισβητήτως γεγονέναι, τούτου μὴ συνομολογηθέντος. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ νῦν ὅτι μάλιστα χρὴ ταὐτὸν ποιεῖν. ΞΕ. Πλέον, ὦ Σώκρατες, ἔτι τοῦτο τὸ ἔργον ἢ 'κεῖνο. καίτοι κἀκείνου γε μεμνήμεθα τὸ μῆκος ὅσον ἦν· ἀλλ' ὑποτίθεσθαι μὲν τὸ τοιόνδε περὶ αὐτῶν καὶ μάλα δίκαιον. ΣΩΚ. Τὸ ποῖον; ΞΕ. Ὡς ποτὲ δεήσει τοῦ νῦν λεχθέν- D τος πρὸς τὴν περὶ αὐτὸ τἀκριβὲς ἀπόδειξιν. ἔτι δὲ πρὸς τὰ νῦν καλῶς καὶ ἱκανῶς δείκνυσθαι δοκεῖ μοι βοηθεῖν μεγαλοπρεπῶς ἡμῖν οὗτος ὁ λόγος, ὡς ἄρα ἡγητέον ὁμοίως τὰς τέχνας πάσας εἶναι μεῖζόν τι ἅμα καὶ ἔλαττον μετρεῖσθαι, μὴ πρὸς ἄλληλα μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν τοῦ μετρίου γένεσιν. τούτου τε γὰρ ὄντος, ἐκεῖνά ἐστι· κἀκείνων ὄντων, ἔστι καὶ τοῦτο. μηδὲ ὄντος ποτέρου τούτων, οὐδέτερον αὐτῶν ἔσται ποτέ. ΣΩΚ. Τοῦτο μὲν E ὀρθῶς· ἀλλὰ τί δὴ τὸ μετὰ τοῦτο; ΞΕ. Δηλονότι διαιροῖμεν ἂν τὴν μετρητικὴν (καθάπερ ἐρρήθη) ταύτῃ, δίχα τέμνοντες. ἓν μὲν τιθέντες αὐτῆς μόριον συμπάσας τέχνας, ὁπόσαι τὸν ἀριθμόν, καὶ μήκη καὶ βάθη καὶ πλάτη, καὶ ταχυτῆτας πρὸς τοὐναντίον μετροῦσι· τὸ δὲ ἕτερον, ὁπόσαι πρὸς τὸ μέτριον καὶ τὸ πρέπον καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὸ δέον, καὶ πάνθ' ὁπόσα εἰς τὸ μέσον ἀπῳκίσθη τῶν ἐσχάτων. ΣΩ. Καὶ μέγα γ' ἑκάτερον τμῆμα εἶπες, καὶ πολὺ διαφέρον ἀλλήλοιν. ΞΕΝ. Ὃ γὰρ ἐνίοτε, ὦ Σώκρατες, οἰόμενοι δή τι σοφὸν φράζειν

In praeced... perperam ἐπὶ ἔπι, & δεῖ pro δείκνυ... Sed & τὰ ... deeſſe hic ...tur: ut ita ...mus, ἔτι δὲ ... τὸ τὰ νῦν ... Quinetiam ...ticula καὶ ... ante μεῖζό... detur. Paulo poſt, malè ...dem ἔστι κα...τα, pro ἔσ... τοῦ. Rectius dis... ſcribetur ... ὅτι.

Al. παχυτ...

A πολλοὶ τῶν κομψῶν λέγουσιν, ὡς ἄρα μετρητικὴ περὶ πάντ' ἐστὶ τὰ γιγνόμενα, τοῦτ' αὐτὸ τὸ νῦν λεχθὲν ὂν τυγχάνει. μετρήσεως μὲν γὰρ δή τινα τρόπον πάνθ' ὁπόσα ἔντεχνα μετείληφε· διὰ δὲ τὸ μὴ κατ' εἴδη συνειθίσθαι σκοπεῖν διαιρουμένους, ταῦτά τε τοσοῦτον διαφέροντα συμβάλλουσιν εὐθὺς εἰς ταὐτὸν, ὅμοια νομίσαντες· καὶ τοὐναντίον αὖ τούτου δρῶσιν, ἕτερα οὐ κατὰ μέρη διαιροῦντες· δέον, ὅταν μὲν τὴν τῶν πολλῶν τις πρότερον αἴσθηται κοινωνίαν, μὴ προαφίστασθαι πρὶν ἂν B ἐν αὐτῇ τὰς διαφορὰς ἴδῃ πάσας, ὁπόσαι περ ἐν εἴδεσι κεῖνται· τὰς δὲ αὖ παντοδαπὰς ἀνομοιότητας, ὅταν ἐν πλήθεσιν ὀφθῶσι, μὴ δυνατὸν εἶναι δυσωπούμενον παύεσθαι, πρὶν ἂν σύμπαντα τὰ οἰκεῖα ἐντὸς μιᾶς ὁμοιότητος ἕρξας, γένους τινὸς οὐσίᾳ περιβάληται. ταῦτα μὲν οὖν ἱκανῶς περί τε τούτων καὶ περὶ τῶν ἐλλείψεων καὶ ὑπερβολῶν εἰρήσθω. φυλάττωμεν δὲ μόνον, ὅτι δύο γένη περὶ αὐτὰ ἐξηύρηται τῆς μετρητικῆς· καὶ ἅ φαμεν C αὐτ' εἶναι μεμνώμεθα. ΣΩ. Μεμνησόμεθα. ΞΕ. Μετὰ τοῦτον δὴ τὸν λόγον, ἕτερον προσδεξώμεθα περὶ αὐτῶν τε τῶν ζητουμένων, καὶ περὶ πάσης τῆς ἐν τοῖς τοιοῖσδε λόγοις διατριβῆς. ΣΩ. Τὸ ποῖον; ΞΕΝ. Εἴ τις ἀνέροιτο ἡμᾶς τὴν περὶ γράμματα συνουσίαν τῶν μανθανόντων, ὁπόταν τις ὁτιοῦν ὄνομα ἐρωτηθῇ τίνων ἐστὶ γραμμάτων, πότερον αὐτῷ τότε φῶμεν γίγνεσθαι τὴν ζήτησιν, ἑνὸς ἕνεκα μᾶλλον τοῦ προβληθέντος, ἢ τοῦ περὶ πάν- D τα τὰ προβαλλόμενα γραμματικωτέρῳ γίγνεσθαι; ΣΩ. Δῆλον ὅτι τοῦ περὶ ἅπαντα. ΞΕ. Τί δ' αὖ; νῦν ἡμῖν ἡ περὶ τοῦ πολιτικοῦ ζήτησις ἕνεκα αὐτοῦ τούτου προβέβληται μᾶλλον, ἢ τοῦ περὶ πάντα διαλεκτικωτέροις γίγνεσθαι; ΣΩ. Καὶ τοῦτο δῆλον ὅτι τοῦ περὶ πάντα. ΞΕ. Ἦ που τόν τῆς ὑφαντικῆς γε λόγον αὐτῆς ταύτης ἕνεκα θηρεύειν οὐδεὶς ἂν ἐθελήσειε νοῦν ἔχων. ἀλλ' οἶμαι, τοὺς πλείστους λέληθεν ὅτι τοῖς μὲν τῶν ὄντων ῥᾳδίως κα- E ταμαθεῖν αἰσθηταί τινες ὁμοιότητες πεφύκασιν, ἃς οὐδὲν χαλεπὸν δηλοῦν, ὅταν αὐτῶν τις βουληθῇ τῷ λόγον αἰτοῦντι περί του, μὴ μετὰ πραγμάτων, ἀλλὰ χωρὶς λόγου ῥᾳδίως ἐνδείξασθαι. τοῖς δ' αὖ μεγίστοις οὖσι καὶ τιμιωτάτοις οὐκ ἔστιν εἴδωλον οὐδὲν

L tur etiam βάλῃ.

quid ac eruditione magnificum afferre ſe arbitrantur, dum prædicant dimetiendi facultatem circa omnia quæ fiunt verſari, modò eſt explicatum. Quicquid enim artificioſum eſt, menſuræ quodámodo particeps eſſe apparuit: quoniã verò quædam conſiderare nequaquã per ſingula genera, diuiſionis ductu & auſpiciis, ſolét, hęc tam longè inter ſe diſcrepantia continuò conferunt in vnũ, ſimilia eſſe rati. Sed & contrarium huius faciunt, qui ea quæ diuerſa ſunt, per partes minimè diſtingunt: quum oporteat, vbi quis primò multarũ rerum & ſentit & deſignat communionem, non prius deſiſtere, quàm differentias omnes quæ in ſpecierũ amplitudine verſantur, inſpexerit: atq; iterũ quũ diſſimilitudines plurimas in multitudine perſpexerit, nõ prius ab hac aſpectus moleſtia deſiſtere, quàm cuncta quæ cognata ſunt, intra cognationem vnam proprietatémque concluſerit, vniúſque generis eſſentia & communitate circumſepſerit. De his igitur, déque exceſſibus atque defectibus, hæc dicta ſatis ſunto: id autem duntaxat ſeruandum, Duo hîc videlicet menſuræ genera adinuenta fuiſſe: & quæ ea ſint, memoria tenendum eſt. SOC. Meminerimus. HOS. Poſt hunc ſermonem, alium quempiam aſſumamus: de his videlicet quæ modò quærebantur, déque omni huiuſcemodi ſermonũ tractatione. SOCRA. Quid iſtud? HOSP. Siquis forte à nobis quærat de puerorum in literis exercitatione, quibus nimirum ex literis nomen aliquod conſtet: an arbitramur tunc ab illis quæri, vniúſne duntaxat nominis illius explicandi cauſa, an potius vt in omni grãmatica eruditiores euadant? SOC. Vt in omni grammatica. HOS. Quid porrò? ciuilis viri indagatio, ipſiúſne gratia magis propoſita nobis eſt, quàm vt in omni diſputatione acutiores efficiamur? SOCR. Conſtat id quoque, omnium nimirum gratia inſtitui. HOSP. Quid igitur? quæſtio hæc ipſa de Ciuili nũc à nobis inſtituta, potiúſne hac de cauſa propoſita eſt, quàm vt in omnibus rebus diſſerendi facultatem nobis comparemus? SOC. Atqui hoc quidem arbitror ideo inſtitutũ potius vt de omnibus. HOS. Nemo ſanè mentis compos textoriæ facultatis rationem ipſius duntaxat cauſa venari affirmarit. Verùm plurimos latet (vt arbitror) rerum quarundam cognitu facilium ſenſiles nonnullas imagines eſſe, quas declarare nequaquam difficile eſt, quoties ipſorum aliquis vult alicui de aliqua re inueſtiganti, non cum ipſis rebus, ſed abſque ratione expeditè demonſtrare. Rerũ porrò illarum, quarum maxima & grauiſſima ſunt momenta, nulla eſt tam efficaciter expreſſa

imago, ad hominũ ſenſum captúmq; efformata, quin ſiquis conetur ita demonſtrare vt ſenſui cuidam externo eam tantùm affigat atque applicet, eo modo ſciſcitantis animo cumulatè queat ſatiſfacere. Quocirca cogitandum eſt vt rei cuiuſlibet rationem reddere & recipere poſſimus. Incorporea enim quum maxima & pulcherrima ſint, ratione ſola, alio quouis modo haud commodè ſatis explicari poſſunt. Atque hactenus quidẽ horum cauſa hæc omnia ſint à nobis explicata. cuiuſlibet autem rei conſideratio in minoribus facilior quàm in maioribus eſt. SOC. Præclarè loqueris. HOS. Quorſum denique dicta de his ſint omnia, in memoriam reuocemus. SOC. Quorſum verò? HOSP. Ad inuolutam illius textoriæ artis explicationem expediendam: tum & ad illam vniuerſi reuolutionem & viciſſitudinem perſpicuè ediſſerendam: denique, ad illum Sophiſtæ ſermonem de non entis eſſentia. [id eſt, quatenus id quod non eſt, dicatur eſſe] in quibus rebus exponendis animaduertimus maiorẽ quàm deceret prolixitatem incidiſſe. Atque in his omnibus noſmetipſos increpuimus, veriti ne fortè in ſuperuacaneis diutius ĩmoraremur. Ergò ne deinceps iterum tale nobis aliquid eueniat, horum gratia hæc omnia à nobis dicta exiſtimato. SOC. Fiet. verùm ea quæ reſtant, deinceps exponito. HOSP. Dico igitur oportere, & me & te eorũ quæ diximus, ſemper memores eſſe, quotieſcunque vel breuitas vel prolixitas ſermonis vituperatur: ita vt non ipſas inter ſe prolixitatis formas conferamus, ſed ad eius facultatis quæ de modo conſtituendo eſt, partem, quam ſupra diximus, ſeruata decori formula, eſſe referendam. SO. Scitè. HOS. Sed nec ad hanc omnia referenda videntur. neque enim prolixitas quæ vix ac ne vix quidem ad voluptatem facit, erit adhibenda, niſi obiter. Nec quod quæritur vt facillimè celerriméque inueniamus, non primo loco, ſed ſecundo, atque iterata opera, vt diſquiramus, poſtulat legitima docendi ratio. Primas verò huic methodo tribuẽdas eſſe ſtatuamus, quæ rei alicuius naturam [non vniuerſim & confuſè, ſed] per ſpecies & partes [id eſt, propriè & diſtinctè] poſſit explicare. ac proinde minimè nobis ſit iniucunda illa oratio, quantumuis longa & prolixa, quæ effecerit vt is qui audit, aptior ſit ad inueniendum: imò illã etiam de induſtria vſurpemus. Deniq; minimè indignandum eſſe ſtatuamus vel ob breuitatẽ, vel ob prolixitatẽ, dummodo illa conducat ad rem eam, quã inſtituimus, commodè explicandam. Decet item eum qui lõgiores ſermones damnat, illáſq; ambages diſputationum nõ admittit, haud ita leuiter & temere iudicio ſuo fræna laxare vt

A πρὸς τοῖς ἀνθρώποις εἰργασμένον ἐναρ-
γῶς, οὗ δειχθέντος, τὴν τοῦ πυνθανομένου
ψυχὴν ὁ βουλόμενος ἀποπληρῶσαι, πρὸς
τῶν αἰσθήσεων τινὰ προσαρμόττων, ἱκανῶς πλη-
ρώσει. διὸ δεῖ μελετᾶν, λόγον ἑκάστου δυνα-
τὸν εἶναι δοῦναι καὶ δέξασθαι. τὰ γὰρ ἀσώμα-
τα, κάλλιστα ὄντα καὶ μέγιστα, λόγῳ μόνον, ἄλ-
λῳ δὲ οὐδενὶ σαφῶς δείκνυται. τούτων δὲ ἕ-
νεκα πάντ' ἐστὶ τὰ νῦν λεγόμενα. ῥᾴων δ'
ἐν τοῖς ἐλάττοσιν ἡ μελέτη παντὸς πέρι μᾶλ-
B λον ἢ περὶ τὰ μείζω. ΣΩ. Κάλλιστ' εἶπες.
ΞΕΝ. Ὧν τοίνυν χάριν ἅπανθ' ἡμῖν ταῦτ'
ἐρρήθη, τούτων μνησθῶμεν. ΣΩΚΡ. Τίνων;
ΞΕ. Ταύτης τε οὐχ ἥκιστα αὐτῆς ἕνεκα τῆς
δυσχερείας, ἣν περὶ τὴν μακρολογίαν τὴν
περὶ τὴν ὑφαντικὴν ἀπεδεξάμεθα δυσχε-
ρῶς, καὶ τὴν περὶ τοῦ παντὸς ἀνείλιξιν, καὶ τὴν
τοῦ σοφιστοῦ περὶ τῆς τοῦ μὴ ὄντος οὐσίας, ἐν-
νοοῦντες ὡς ἔσχε μῆκος πλέον· καὶ ἐπὶ τού-
τοις δὴ πᾶσιν ἐπεπλήξαμεν ἡμῖν αὐτοῖς, δεί-
C σαντες μὴ περίεργα ἅμα καὶ μακρὰ λέ-
γοιμεν. ἵν' οὖν εἰσαῦθις μηδὲν πάσχωμεν τοι-
οῦτον, τούτων ἕνεκα πάντων τὰ πρόσθεν νῷν
εἰρῆσθαι φάθι. ΣΩ. Ταῦτ' ἔσται. λέγε ἑξῆς
μόνον. ΞΕ. Λέγω τοίνυν ὅτι χρὴ δὴ μεμνη-
μένους ἐμέ καί σε τῶν νῦν εἰρημένων, τόν τε ψό-
γον ἑκάστοτε καὶ ἔπαινον ποιεῖσθαι βραχύτη-
τος ἅμα καὶ μήκους ὧν ἂν ἀεὶ πέρι λέγω-
μεν, μὴ πρὸς ἄλληλα τὰ μήκη κρίνοντες,
ἀλλὰ κατὰ τὸ τῆς μετρητικῆς μέρος, ὃ τότε ἔφα-
D μεν δεῖν μεμνῆσθαι πρὸς τὸ πρέπον. ΣΩ.
Ὀρθῶς. ΞΕΝ. Οὐ τοίνυν οὐδὲ πρὸς τοῦτο
πάντα. οὔτε γὰρ πρὸς τὴν ἡδονὴν μήκους
ἁρμόττοντος οὐδὲν προσδεησόμεθα, πλὴν εἰ
μὴ πάρεργόν τι· ʺ οὔτε αὖ πρὸς τὴν τοῦ προβλη-
θέντος ζήτησιν, ὡς ἂν ῥᾷστα καὶ τάχιστα εὕροι-
μεν, δεύτερον ἀλλ' οὐ πρῶτον ὁ λόγος ἀγα-
πᾶν παραγγέλλει· πολὺ δὲ μάλιστα καὶ πρῶ-
τον τὴν μέθοδον αὐτὴν τιμᾶν, τοῦ κατ' εἴδη
δυνατὸν εἶναι διαιρεῖν. καὶ δὴ καὶ λόγον, ἄν τε
E παμμήκης λεχθεὶς, τὸν ἀκούσαντα εὑρετικώ-
τερον ἀπεργάζηται, τοῦτον σπουδάζειν, καὶ τῷ
μήκει μηδὲν ἀγανακτεῖν· ἄν τ' αὖ βραχύτε-
ρος, ὡσαύτως. ἔτι δ' αὖ πρὸς τούτοις τὸν περὶ
τὰς τοιάσδε συνουσίας ψέγοντα λόγων μήκη,
καὶ τὰς ἐν κύκλῳ περιόδους οὐκ ἀποδεχό-
μενον, ὅτι χρὴ τὸν τοιοῦτον μὴ πάνυ ταχὺ μηδ'
εὐθὺς οὕτω μεθιέναι, ψέξαντα μόνον ὡς μα-

In super... edit. malè ... οὔτι, quod ... deat præci...

καὶ τὰ πρόσθεν ταῦτα τὰ λεχθέντα· ἀλλὰ καὶ προσαποφαίνειν οἴεσθαι δεῖν ὡς βραχύτερα ἂν γιγνόμενα τοὺς συνόντας ἀπειργάζετο διαλεκτικωτέρους, καὶ τῆς τῶν ὄντων λόγῳ δηλώσεως εὑρετικωτέρους· τῶν δὲ ἄλλων καὶ πρὸς ἄλλ' ἄττα ψόγων καὶ ἐπαίνων μηδὲν φροντίζειν, μηδὲ τὸ παράπαν ἀκούειν δοκεῖν τῶν τοιούτων λόγων.

A

Καὶ τούτων μὲν ἅλις, εἰ καὶ σοὶ ταύτῃ ξυνδοκεῖ. πρὸς δὲ δὴ τὸν πολιτικὸν ἴωμεν πάλιν, τῆς προρρηθείσης ὑφαντικῆς αὐτῷ φέροντες τὸ παράδειγμα. ΣΩΚ. Καλῶς εἶπες· καὶ ποιῶμεν ἃ λέγεις. ΞΕΝ. Οὐκοῦν ἀπό γε τῶν πολλῶν ὁ βασιλεὺς ὅσαι ξυνόμοι, μᾶλλον δὲ ἀπὸ πασῶν τῶν περὶ τὰς ἀγέλας διακεχώρισται. λοιπαὶ δέ, φαμέν, αἱ κατὰ πόλιν αὐτὴν τῶν τε ξυναιτίων καὶ τῶν αἰτίων, ἃς πρώτας ἀπ' ἀλλήλων διαιρετέον. ΣΩ. Ὀρθῶς. ΞΕΝ. Οἶσθ' οὖν ὅτι χαλεπὸν τεμεῖν αὐτὰς δίχα. τὸ δ' αἴτιον, ὡς οἶμαι, προϊοῦσιν οὐχ ἧττον ἔσται καταφανές. ΣΩ. Οὐκοῦν χρὴ δρᾶν οὕτω. ΞΕ. Κατὰ μέλη τοίνυν αὐτὰς, οἷον ἱερεῖον, διαιρώμεθα, ἐπειδὴ δίχα ἀδυνατοῦμεν. δεῖ γὰρ εἰς τὸν ἐγγύτατα ὅτι μάλιστα τέμνειν ἀριθμὸν ἀεί. ΣΩΚ. Πῶς οὖν ποιῶμεν τὰ νῦν; ΞΕ. Ὥσπερ ἔμπροσθεν, ὁπόσαι παρείχοντο ὄργανα περὶ τὴν ὑφαντικήν, πάσας δή που τότε ἐτίθεμεν ὡς συναιτίους. ΣΩΚ. Ναί. ΞΕ. Καὶ νῦν δὴ ταὐτὸν μὲν τοῦτο, ἔτι δὲ μᾶλλον ἢ τόθ' ἡμῖν ποιητέον. ὅσαι γὰρ σμικρὸν ἢ μέγα τι δημιουργοῦσι κατὰ πόλιν ὄργανον, θετέον ἁπάσας ταύτας ὡς οὔσας συναιτίους. ἄνευ γὰρ τούτων οὐκ ἄν ποτε γένοιτο πόλις, οὐδὲ πολιτική. τούτων δ' αὖ βασιλικῆς ἔργον τέχνης οὐδέν που θήσομεν. ΣΩ. Οὐ γάρ. ΞΕ. Καὶ μὴν δὴ χαλεπὸν ἐπιχειροῦμεν δρᾶν, ἀποχωρίζοντες τοῦτο ἀπὸ τῶν ἄλλων τὸ γένος. ὅτι γὰρ οὖν τῶν ὄντων ὡς ἔστιν ἑνός γε τινὸς ὄργανον εἰπόντα, δοκεῖν εἰρηκέναι τι πιθανόν· ὅμως δὲ ἕτερον οὖν τῶν ἐν πόλει κτημάτων εἴπωμεν τόδε. ΣΩ. Τὸ ποῖον; ΞΕΝ. Ὡς οὐκ ἔστι ταύτην τὴν δύναμιν ἔχον. ΣΩ. Οὐ γὰρ ἐπὶ γενέσεως αἰτίᾳ πήγνυται, καθάπερ ὄργανον, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ δημιουργηθέντος σωτηρίας. ΣΩΚ. Τὸ ποῖον; ΞΕ. Τοῦτο ὃ δὴ ξηροῖς καὶ ὑγροῖς, καὶ ἐμπύροις καὶ ἀπύροις παντοδαπὸν εἶδος ἐργασθὲν ἀγγεῖον ὃ δὴ μιᾷ κλήσει προσφθεγγόμεθα, καὶ μάλα γε συχνὸν εἶδος, καὶ τῇ ζητουμένῃ γε, ὡς οἶμαι, προσῆκον οὐδὲν

B C D E

r etiā αὐ- delicet τῶ κῶ.

letur ita gi hic lo lo pōſt in ditione ei eſt ἐπ- alis le- ως δεύ- ἐν πό- ὤτης τοῦ δη δέντες.

culpet noſtram orationē, tanquam prolixam: ſed arbitretur illud inſuper eſſe demonſtrandū, breuiore illo & contractiore diſſerendi genere, aptiores ad diſputādum, & ad ea quæ rerum naturam ſolida ratione repræſentant, inuenienda, ſagaciores nos reddi: alias autem & aliò tendētes ſiue increpationes, ſiue laudationes prolixitatis, quæ alium quendam finem ſibi proponunt, non curandas, ſed ne prorſus quidē audiendas ſtatuamus.

[a] AC DE his quidem hactenus ſatis, ſi tibi quoque ita videtur. Ad Ciuilem igitur facultatem iterum redeamus, & Textoris exemplum, quod ſuprà poſuimus, cum illo conferamus. SO. Egregiè ſanè: atque ita vt iubes agamus. HOSP. Nónne ita Rex à multis paſtorum officiis, imò ab omnibus armentorum cuſtodibus eſt diſtinctus? Reſtant vrbanæ facultates concauſarum pariter & cauſarum, quas primùm alias ab aliis ſeiungere debemus. SOC. Rectè. HOS. Has partiri bifariam difficile eſt. Cuius difficultatis cauſa ex ſequenti ſermone apparebit. SOCR. Sic prorſus agendum. HOSP. Per membra itaque ſua ipſas inſtar victimæ diſpeſcamus, poſtquam in gemina ſecare non eſt nobis integrum. oportet enim in proximum ſemper numerum diſtribuere. SO. Ecqua verò ratione nunc agamus? HOS. Quemadmodum in ſuperioribus, omnes qui inſtrumenta texturæ parabant, veluti concauſas poſuimus. SOCR. Nempe. HO. Idem quoque in præſentia, & multo magis agendum. quæcunque enim magnum aliquod aut paruum in vrbe fabricant inſtrumentum, tanquam concauſæ ponendæ ſunt. nam ſine his ciuitas neque ciuilis diſciplina conſtare vllo modo poteſt. Nullum tamen horum regiæ artis opus eſſe ponemus. SOC. Nullum prorſus. HOS. Atqui difficile quiddam aggredimur, dum genus hoc ab aliis diſtinguimus. Qui enim dicit, vnius cuiuſdam eorum quæ ſunt inſtrumentum eſſe, vt veriſimile quiddam loqui videtur: ita alterum tamen eorum quæ poſſidentur in ciuitate, neutiquam dicendum eſt. SOC. Quidnam? HOSP. Quod hanc vim non habet. neque enim cauſæ ſic conglutinantur generationi vt inſtrumentum, ſed ad eius quod genitum eſt, ſalutem. SOC. Ecquale iſtud? HOSP. Quod ſiccis & humidis, igne calefactis & frigidis varium genus effectum: quod vna appellatione Vas nominamus, quanuis ſpecies multiplex ſit. hoc autem, ſcientiæ illius quam

a Redit ad inſtitutū ſermonē, reddita prius cauſa & vnde & cur deflexerit. Illius autē Textoriæ exemplum applicat POLITICAE, propter quam adhibitum fuerat hoc exemplū. Illius autē ipſius methodi quam indicarat, veſtigia accuratè perſequitur, in contexenda Politices definitione. Prima igitur diuiſionis iſtius σκέψεως eſt, In Politice, alia eſſe αἴτια, alia ξυναίτια. id eſt, cauſas adiuuantes, ſiue Cōcauſas: quarum ſex ſpecies exponit. quod ex ipſius contextus lectione animaduertatur. Agit autem περὶ τῶν ξυναιτίων, primo loco.

inueſtigamus, non eſt opus. SOC. Non certè. HOS. Tertia poſſeſſionum ſpecies multiformis apparet, terreſtris nimirum atque aquatica, multiuaga & non errans, pretioſa & vilis: vno ſignificata nomine, quia vniuerſum hoc ſemper alicui ſedes efficitur, ſeſſionis gratia. SOCR. Ecquid illud eſt? HOSP. Vehiculum appellamus, haud ſanè multum peritiæ ciuilis opus, imò architecturæ, & figulariæ & ærariæ facultatis magis. SOC. Intelligo equidem. HOS. Nunquid quartum præter iſta dicendum, in quo plurima ex iis quæ ſuprà commemorauimus, continentur? Veſtimenta, arma multa, muri, terreníque & lapidei ambitus, aliáque permulta. Quúmque omnia muniendi obiiciendíque gratia fiant, rectè munimenta & obſtacula communi vocabulo appellari poſſũt, multóque magis architectorum textorúmq; quàm ciuilis, ſunt opera. SOC. Sic eſt omnino. HOS. Nónne quinto loco, ornandi, pingendi, canẽdi artes locabimus? & quæcunque his vtuntur, & ab his fiunt imitationes quædam, oblectationis gratia dũtaxat excogitatæ, quæ meritò vno quodam nomine comprehenduntur? SOC. Quónam? HOS. Vniuerſum hoc, ludicrum quoddam appellatur. SOC. Quidni? HOS. Vnum hoc nomen omnibus his quadrabit. neque enim illorum quicquam ſtudii ſed ludi gratia ſẽper efficitur. SOC. Hoc quoque penè intelligo. HOS. Facultatem verò illam quæ his omnibus preparat corpora, ex quibus & in quibus conficiuntur artium quas modò commemorauimus opera, nónne ſextam ponemus ſpeciem, multiplicem quidem illam, & quæ ex variis artibus veluti fœtus producatur? SOCR. Ecquam dicis? HOSP. Eam quæ aurum & argentum cæteráque metalla terræ eruta viſceribus præparat. item quæ ſyluas incĩdit, quæ tondet, quæ ex his conſtruit aliquid, quæ plicat atque contexit, ſeu quæ cortices arborum, ſiue quæ animalium pelles circumcĩdit & expolit: & quæcunque artes circa huiuſmodi quædam verſantur. rurſus illæ quarum miniſteriis ſuber, liber, codex, vinculáque parantur, vt fiant compoſitæ ſpecies ex generibus non compoſitis. vniuerſum hoc appellamus Primigenam hominibus poſſeſſionem, incompoſitam atque ſimplicem: quod Regiæ artis nequaquam eſt opus. SOC. Optimè. HOSP. Septimũ habet locum nutrimenti poſſeſſio, & quæcunque commixta corpori, partibus ſuis partes corporis alere poſſunt atque curare. quod totum, alimentum dici debet, niſi

A ἀπεχαὶς ἐπιστήμη. ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕ. Τούτων δὴ τρίτον ἕτερον εἶδος κτημάτων πάμπολυ κατοπτέον πεζὸν καὶ ἔνυδρον, καὶ πολυπλανὲς καὶ ἀπλανές, καὶ τίμιον καὶ ἄτιμον· ἓν δὲ ὄνομα ἔχον, διότι πᾶν ἕνεκά τινος ἐφέδρας ἐστί, θᾶκος ἀεί τινι γιγνόμενον. ΣΩ. Τὸ ποῖον; ΞΕ. Ὄχημα αὐτό που λεγόμενον, οὐ πάνυ πολιτικῆς ἔργον, ἀλλὰ μᾶλλον πολὺ τεκτονικῆς καὶ κεραμικῆς καὶ χαλκοτυπικῆς. ΣΩΚΡ. Μανθάνω. ΞΕ. Τί δέ; B τέταρτον ἆρ' ἕτερον εἶναι τούτων λεκτέον, ἐν ᾧ τὰ πλεῖστά ἐστι τῶν πάλαι ῥηθέντων; ἐσθής τε ξύμπασα, καὶ τῶν ὅπλων τὸ πολύ, καὶ τείχη, πάντα θ' ὅσα γήινα περιβλήματα καὶ λίθινα, καὶ μυρία ἕτερα; προβολῆς δὲ ἕνεκα ξυμπάντων αὐτῶν εἰργασμένων, δικαιότατ' ἂν ὅλον προσαγορεύοιτο πρόβλημα, καὶ πολλῷ μᾶλλον τέχνης οἰκοδομικῆς ἔργον καὶ ὑφαντικῆς τὸ πλεῖστον νομίζοιτ' ἂν ὀρθότερον ἢ πολιτικῆς. ΣΩΚ. Πάνυ μὲν οὖν. C ΞΕΝ. Πέμπτον δὲ ἆρ' ἂν ἐθέλοιμεν τὸ περὶ τὸν κόσμον καὶ γραφικὴν θεῖναι, καὶ ὅσα ταύτῃ προσχρώμενα καὶ μουσικῇ μιμήματα τελεῖται, πρὸς τὰς ἡδονὰς μόνον ἡμῶν ἀπειργασμένα; δικαίως δ' ἂν ὀνόματι περιληφθέντα ἑνί. ΣΩ. Ποίῳ; ΞΕ. Παίγνιόν τί που λέγεται. ΣΩΚ. Τί μήν; ΞΕ. Τοῦτο τοίνυν τούτοις ἓν ὄνομα ἅπασι πρέψει προσαγορευθέν. οὐ γὰρ σπουδῆς οὐδὲν αὐτῶν χάριν ἀλλὰ παιδιᾶς ἕνεκα πάντα δρᾶται. D ΣΩ. Καὶ τοῦτο σχεδὸν μανθάνω. ΞΕΝ. Τὸ δὲ πᾶσι τούτοις σώματα παρέχον, ἐξ ὧν καὶ ἐν οἷς δημιουργοῦσιν ὁπόσαι τῶν τεχνῶν νῦν εἴρηνται, παντοδαπὸν εἶδος πολλῶν ἑτέρων τεχνῶν ἔκγονον ὄν, ἆρ' οὐχ ἕκτον θήσομεν; ΣΩ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις; ΞΕΝ. Χρυσόν τε καὶ ἄργυρον, καὶ πάνθ' ὁπόσα μεταλλεύεται, καὶ ὅσα δρυοτομικὴ καὶ κουρὰ ξύμπαντα τέμνουσα παρέχει τεκτονικῇ, καὶ πλεκτικῇ, καὶ ἔτι φλοιστική, φυτῶν τε καὶ ἐμψύχων δέρματα E σωμάτων περιαιροῦσα σκυτοτομική, καὶ ὅσαι περὶ τὰ τοιαῦτ' εἰσὶ τέχναι, καὶ φελλῶν καὶ βίβλων καὶ δεσμῶν ἐργαστικαί, παρέχουσι δημιουργεῖν σύνθετα ἐκ μὴ συντιθεμένων εἴδη γενῶν. ἓν δὲ αὐτὸ προσαγορεύομεν πᾶν τὸ πρωτογενὲς ἀνθρώποις κτῆμα καὶ ἀξύνθετον, καὶ βασιλικῆς ἐπιστήμης οὐδαμῶς ἔργον ὄν. ΣΩΚ. Καλῶς. ΞΕΝ. Τὴν δὴ τῆς τροφῆς κτῆσιν, καὶ ὅσα εἰς τὸ σῶμα ξυγκαταμιγνύμενα ἑαυτῶν μέρεσι μέρη σώματος, εἰς τὸ θεραπεῦσαί τινα δύναμιν εἴληχε, λεκτέον ἕβδομον·

Legitur ... ξύμπασα. Scribendu[m] ... πλεκτική ... φλοιστική, ... minãdi ca[su] ... τεκτονική ... caſu male ... quoque ... & paulo ... ουσαι τεχ...

ἕβδομον ὀνομάσαντας αὐτὸ ξύμπαν ἡμῶν εἶναι τροφόν· εἰ μή τι κάλλιον ἔχομεν ἄλλο θέσθαι. γεωργικῇ δὲ, καὶ θηρευτικῇ, καὶ γυμναστικῇ, καὶ ἰατρικῇ, καὶ μαγειρικῇ πᾶν ὑποθέντες, ὀρθότερον ἀποδώσομεν ἢ τῇ πολιτικῇ. ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕ. Σχεδὸν τοίνυν ὅσα ἔχεται κτήσεως, πλὴν τῶν ἡμέρων ζώων, ἐν τούτοις ἑπτὰ οἶμαι γένεσιν εὑρῆσθαι. σκόπει δέ· ἦν γὰρ δικαιότατα μὲν ἂν τεθὲν κατ' ἀρχὰς τὸ πρωτογενὲς εἶδος· μετὰ δὲ τοῦτο, ὄργανον, ἀγγεῖον, ὄχημα, πρόβλημα, παίγνιον, θρέμμα. παραλειπόμεθα δὲ εἰ μή τι μέγα λέληθεν εἴς τι τούτων μέγα δυνατὸν ἁρμόττειν· οἷον ἡ τοῦ νομίσματος ἰδέα, καὶ σφραγίδων καὶ παντὸς χαρακτῆρος. γένος τε γὰρ ἐν αὐτοῖς ταῦτα οὐδὲν ἔχει μέγα ξυνόμον· ἀλλὰ τὰ μὲν, εἰς κόσμον, τὰ δὲ, εἰς ὄργανα, βίᾳ μὲν, ὅμως δὲ πάντως ἑλκόμενα συμφωνήσει. τὰ δὲ περὶ ζώων κτῆσιν τῶν ἡμέρων, πλὴν δούλων, ἡ πρότερον ἀγελαιοτροφικὴ διαμερισθεῖσα, πάντα εἰληφυῖα ἀναφανεῖται. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕΝ. Τὸ δὲ δὴ δούλων καὶ πάντων ὑπηρετῶν λοιπόν, ἐν οἷς που καὶ μαντεύομαι τοὺς περὶ αὐτὸ τὸ πλέγμα ἀμφισβητοῦντας τῷ βασιλεῖ, καταφανεῖς γενήσεσθαι· καθάπερ τοῖς ὑφάνταις τότε τοὺς περὶ τὸ νήθειν τε καὶ ξαίνειν, καὶ ὅσα ἄλλα εἴπομεν. οἱ δ' ἄλλοι πάντες, ὡς συναίτιοι λεχθέντες, ἅμα τοῖς ἔργοις τοῖς νῦν δὴ ῥηθεῖσιν ἀνήλωνται, καὶ ἀπεχωρίσθησαν ἀπὸ βασιλικῆς τε καὶ πολιτικῆς πράξεως. ΣΩΚ. Ἐοίκασι γοῦν. ΞΕΝ. Ἴθι δὴ σκεψώμεθα τοὺς λοιπούς, προσελθόντες ἐγγύθεν, ἵν' αὐτοὺς εἰδῶμεν βεβαιότερον. ΣΩΚ. Οὐκοῦν χρή. ΞΕ. Τοὺς μὲν δὴ μεγίστους ὑπηρέτας, ὡς ἐνθένδε ἰδεῖν, τοὐναντίον ἔχοντας εὑρήσομεν οἷς ὑπωπτεύσαμεν ἐπιτήδευμα καὶ πάθος. ΣΩ. Τίνας; ΞΕ. Τοὺς ὠνητούς τε καὶ τῷ τρόπῳ τούτῳ κτητούς· οὓς ἀναμφισβητήτως δούλους ἔχομεν εἰπεῖν, ἥκιστα βασιλικῆς μεταποιουμένους τέχνης. ΣΩ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕΝ. Τί δαί; τῶν ἐλευθέρων ὅσοι τοῖς νῦν δὴ ῥηθεῖσιν εἰς ὑπηρετικὴν ἑκόντες αὐτοὺς τάττουσι, τάς τε γεωργίας καὶ τὰ τῶν ἄλλων τεχνῶν ἔργα διακομίζοντες ἐπ' ἀλλήλους, καὶ ἀνισοῦντες, οἱ μὲν, κατ' ἀγορὰς, οἱ δὲ, πόλιν ἐκ πόλεως ἀλλάττοντες κατὰ θάλατταν καὶ πεζῇ, νόμισμά τε πρὸς τἄλλα καὶ αὐτὸ πρὸς αὐτὸ διαμείβοντες (οὓς ἀργυραμοιβούς τε καὶ

A quid fortè pulchrius reperiamus. Agriculturæ autem, venationi, gymnaſticæ, medicinæ, coquinariæ vniuerſum hoc rectius quàm ciuili tribuitur. SOCRA. Rectius ſanè. HO. Omnia penè quæ poſſidentur, præter domeſticorũ animalium ſpecies, in his ſepté (arbitror) ſunt numerata. Sic autem ſtatue: Par erat primigeniam illam, quam vocamus, ſpecié, primum inducere inſtrumentum: deinde, vas, vehiculum, munimẽtum, oblectamentum, nutrimentum. Prætermittimus autem ſi
B quid non magnũ latuit, quod alicui iſtorũ accommodari poſſit: qualis eſt nummorum forma, ſigillorúmque, & omnis characteris. Genus enim hæc in illis non admodum cognatum habuit, ſed partim ad ornatum, partim ad inſtrumenta, violentius quidem fortaſſe, ſed ſi penitus trahantur, quodammodo congruunt. Poſſeſſionem verò animalium domeſticorũ, ſeruis exceptis, ea gregis nutritio primò diſtincta, quam *ἀγελαιοτροφίαν* vocauimus, cõprehendiſſe videtur. SOCR. Et maximè quidem. HO. Reſtat ſeruorum miniſtro-
C rúmque omnium genus, vbi auguror atque perſentio eos palam reclamaturos eſſe, qui de hac parte ſic cum rege contendunt, queádmodũ cum textore qui carminant & nent, quique alia de quibus diximus faciunt. Ceteri verò omnes, tãquam concauſæ dicti, vnà cum iis quæ nunc diximus operibus, à regia ciuilique actione ſeiuncti ſunt atque diſcreti. SOCR. Apparuit. HOSP. Conſideremus reliquos qui quamproximè acceſſerunt, vt certius rem intelligamus. SOCR. Oportet o-
D mnino. HOSP. Maximos porrò miniſtros, quantum hinc intueri licet, contrariam eius quam ſuſpicati ſumus exercitationem paſſionémque habere comperiemus. SOCR. Quos tandem? HOS. Empta mancipia & ſimili quodam modo in ſeruitutem adactos homines: quos ſine cõtrouerſia ſeruos cognominare poſſumus, longè latéque à regia dignitate diſſitos. SOCR. Quidni? HOSP. Quid dicemus de liberis, quicunque ſponte quæ ſuprà diximus miniſteria obeunt, & agriculturæ aliarúmque artium opera expe-
E diunt in ipſius vrbis commercio atque ſocietate: partim cum rebus aliis nummos, partim ſimile quiddam ſimili commutantes (quos nummularios, mercatores, nau-

ticos, vectores, caupones appellauimus) nunquid iſti ciuilem ſibi peritiam vendicabunt? SOCR. Fortè mercatorũ artem. HOS. Non tamen illi, quos, vt pote mercenarios, cernimus paſſim omnibus ad ſeruiendum expoſitos, Regiam vſurpare dignitatẽ comperientur. SOC. Eſt vt dicis. HOSP. Quid verò de his qui talia quædã nobis vbique ſuppeditant? SOC. Ecquos ais, quarúmve rerum miniſtros? HOSP. Genus præconum inquam, & eorum qui peritè in publicarum literarum cura ſuas operas præbent: nonnullóſque alios ſolertes & induſtrios rerũ ad publici ſtatus miniſteria pertinentium apparitores & miniſtros. Quid de his ſtatuendum, Socrates? SOCR. Idem quod & ipſe iam, Miniſtros nimirum eſſe, non principes ciuitatum. HO. Atqui inſomniũ non eſt & res inanis planè, opinor, quod in ſuperiorib' dixi: Inuenturos nos hac ratione pleroſque qui de ciuili curatione vehementer contendant: quanuis abſurdum alicui videri poſſit, eos in miniſtrorũ numero inueſtigare. SOC. Prorſus ſanè. HOS. Accedamus præterea propiùs ad eos qui nondũ explorati ſunt in hac noſtra diſquiſitione. hi verò ſunt qui in vaticiniis exquirẽdis miniſtræ illius ſcientiæ particulam quandam habent. Interpretes enim apud deos diuinarũ rerum ab hominibus hi cenſentur. SOC. Certè. HOS. [a]Quinetiam Sacerdotum genus, vt lege habetur, intelligit docétque quo pacto donaria diis & ſacra ſint offerenda. Item qua ratione vouendum ſit, quídve boni ſit à diis petendum. Hæc autem ambo, miniſtratoriæ artis partes ſunt. SOC. Videtur. HOSP. Iam igitur veluti vicinum quoddam eius quod inquirimus veſtigium attingere videmur. nam illa Sacerdotum & vatum natio, magnanimitate, intelligentiáque & claritate abundat, ob earũ rerum in quibus verſantur, amplitudinem & dignitatẽ. Quapropter apud AEgyptios non licet Regem abſque ſacerdotio imperare. quinimo, ſi ex alio genere quiſpiam per vim regnum vſurpet, cogitur tandem ſacris initiari. Præterea in plurimis Græcorũ ciuitatibus, & apud vos præſertim [Athenienſes] reperies præcipua ſacra à magiſtratibus ſummis inſtitui. nam & apud vos aiunt creati Regis fidei auguſtiſſima ſacra & maximè patrios antiquiſſimarum religionum ritus tribui atque demandari. SOCR. Et maximè quidem. HOSP. Hos

a Sacerdotum auguſtiſſimum munus Regio proximum. Quod autem de AEgyptiorum more dicit, eſt ἀξιομνημόνευτον. In lege tamẽ Moſis, Regium & ſacerdotale munus diſtinctũ fuit, ne res tanti momenti confunderentur, ſicuti nec debent. idcirco rectè vicinum non vnum vocat Plato.

A ἐμπόρους καὶ ναυκλήρους καὶ καπήλους ἐπωνομάκαμεν) μῶν τῆς πολιτικῆς ἀμφισβητήσουσί τι; ΣΩΚ. Τάχ' ἂν ἴσως τῆς γε τῶν ἐμπορευτικῶν. ΞΕΝ. Ἀλλ' οὐ μὴν, οὕς γε ὁρῶμεν μισθωτοὺς καὶ θῆτας πᾶσιν "ἑτοίμους ὑπηρετοῦντας, μή ποτε βασιλικῆς μεταποιουμένους εὕρωμεν. ΣΩΚΡ. Πῶς γάρ; ΞΕΝ. Τί δὲ ἄρα τοὺς τὰ τοιάδε διακονοῦντας ἡμῖν ἑκάστοτε; ΣΩΚΡ. Τὰ ποῖα εἶπες, καὶ τίνας; ΞΕΝ. Ὧν τὸ κηρυκικὸν
B ἔθνος, ὅσοι τε περὶ γράμματα σοφοὶ γίγνονται, πολλάκις ὑπηρετήσαντες, καὶ πόλλ' ἄλλα ἕτερα περὶ τὰς ἀρχὰς διαπονεῖσθαί τινες ἕτεροι πάνδεινοι, τί τούτους αὖ λέξομεν; ΣΩΚΡ. Ὅπερ εἶπες νῦν, ὑπηρέτας, ἀλλ' οὐκ αὐτοὺς ἐν ταῖς πόλεσιν ἄρχοντας. ΞΕΝ. Ἀλλ' οὐ μὴν οἶμαί γε ἐνύπνιον ἰδὼν εἶπον ταύτῃ πῃ φανήσεσθαι τοὺς διαφερόντως ἀμφισβητοῦντας τῆς πολιτικῆς. καίτοι σφόδρα γε ἄτοπον ἂν εἶναι δόξειε τὸ ζητεῖν τούτους ἐν ὑπηρετικῇ μοίρᾳ τινί. ΣΩΚ. Κομιδῇ
C μὲν οὖν. ΞΕΝ. Ἔτι δὴ προσμίξωμεν ἐγγύτερον ἐπὶ τοὺς μήπω βεβασανισμένους. εἰσὶ δὲ οἵ τε περὶ μαντικὴν ἔχοντες τινὸς ἐπιστήμης διακόνου μόριον. ἑρμηνευταὶ γάρ που νομίζονται παρὰ θεῶν ἀνθρώποις. ΣΩΚΡ. Ναί. ΞΕΝ. Καὶ μὴν καὶ τὸ τῶν ἱερέων αὖ γένος, ὡς τὸ νόμιμόν φησι, παρὰ μὲν ἡμῶν δωρεὰς θεοῖς διὰ θυσιῶν ἐπιστήμον ἐστι, κατὰ νοῦν ἐκείνοις, δωρεῖσθαι, παρὰ
D δὲ ἐκείνων ἡμῖν εὐχαῖς κτῆσιν ἀγαθῶν αἰτήσασθαι. ταῦτα δὲ διακόνου τέχνης ἐστί που μόρια ἀμφότερα. ΣΩΚΡ. Φαίνεται γοῦν. ΞΕΝ. Ἤδη τοίνυν μοι δοκοῦμεν "οἷόν γέ τινος ἴχνους ἐφ' ὃ πορευόμεθα προσάπτεσθαι. τὸ γὰρ δὴ τῶν ἱερέων σχῆμα καὶ τὸ τῶν μάντεων εὖ μάλα φρονήματος πληροῦται, καὶ δόξαν σεμνὴν λαμβάνει, διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἐγχειρημάτων. ὥστε περὶ μὲν Αἴγυπτον οὐδ' ἔξεστι βασιλέα χωρὶς ἱερα-
E τικῆς ἄρχειν· ἀλλ' ἐὰν ἄρα καὶ τύχῃ πρότερον ἐξ ἄλλου γένους βιασάμενος, ὕστερον ἀναγκαῖον εἰς τοῦτο εἰστελεῖσθαι αὐτὸν τὸ γένος. ἔτι δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων πολλαχοῦ ταῖς μεγίσταις ἀρχαῖς τὰ μέγιστα τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα θύματα εὕροι τις ἂν προσταττόμενα θύειν. καὶ δὴ καὶ παρ' ὑμῖν οὐχ ἥκιστα δῆλον ὃ λέγω. τῷ γὰρ λαχόντι βασιλεῖ φασὶ τῇδε τὰ σεμνότατα καὶ μάλιστα πάτρια τῶν ἀρχαίων θυσιῶν ἀποδεδόσθαι. ΣΩΚΡ. Καὶ πάνυ γε. ΞΕΝ. Τούτοις τε

Malim ἑτ[...]

Legitur ei[...] γείτονος [...] quæ lectio [...] displicet, li[...] alteram [...]tur.

πᾶσιν τοὺς κληρωτοὺς βασιλέας ἅμα καὶ ἱερέας, καὶ ὑπηρέτας αὐτῶν, καί τινα ἕτερον πάμπολυν ὄχλον σκεπτέον, ὃς ἄρτι κατάδηλος νῦν ἡμῖν γέγονεν, ἀποχωρισθέντων τῶν ἔμπροσθεν. ΣΩΚΡ. Τίνας δ' αὐτοὺς καὶ λέγεις; ΞΕΝ. Καὶ μάλα τινὰς ἀτόπους. ΣΩΚΡΑ. Τί δή; ΞΕΝ. Πάμφυλόν τι γένος αὐτῶν, ὥς γε ἀρτίως σκοπουμένῳ φαίνεται. πολλοὶ μὲν γὰρ λέουσι τῶν ἀνδρῶν εἴξασι καὶ κενταύροις, καὶ τοιούτοισιν ἑτέροις· πάμπολλοι δὲ σατύροις, καὶ τοῖς ἀσθενέσι καὶ πολυτρόποις θηρίοις. ταχὺ δὲ μεταβάλλουσι τάς τε ἰδέας καὶ τὴν δύναμιν εἰς ἀλλήλους. καὶ μέντοι μοι νῦν ὦ Σώκρατες ἄρτι δοκῶ κατανενοηκέναι τοὺς ἄνδρας. ΣΩΚΡ. Λέγοις ἄν. ΞΕΝ. Ἔοικας γὰρ ἄτοπόν τι καθορᾶν. ΣΩΚΡ. Ναί. ΞΕΝ. Τὸ γὰρ ἄτοπον ἐξ ἀγνοίας πᾶσι συμβαίνει. καὶ γὰρ δὴ καὶ νῦν αὐτὸς τοῦτο ἔπαθον ἐξαίφνης. ἠμφεγνόησα κατιδὼν τὸν περὶ τὰ τῶν πόλεων πράγματα χορόν. ΣΩΚΡ. Ποῖον; ΞΕΝ. Τὸν πάντων τῶν σοφιστῶν μέγιστον γόητα, καὶ ταύτης τῆς τέχνης ἐμπειρότατον· ὃν ἀπὸ τῶν ὄντως ὄντων πολιτικῶν καὶ βασιλικῶν καίπερ παγχάλεπον ὄντα ἀφαιρεῖν, ἀφαιρετέον, εἰ μέλλομεν ἰδεῖν ἐναργῶς τὸ ζητούμενον. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε οὐκ ἀνετέον. ΞΕΝ. Οὔκουν δή, κατά γε τὴν ἐμήν. καί μοι φράζε τόδε. ΣΩΚΡ. Τὸ ποῖον; ΞΕΝ. Ἆρ' οὐ μοναρχία τῶν πολιτικῶν ἡμῖν ἀρχῶν ἐστὶ μία; ΣΩΚ. Ναί. ΞΕΝ. Καὶ μετὰ μοναρχίαν εἴποι τις ἄν, οἶμαι, τὴν ὑπὸ τῶν ὀλίγων δυναστείαν. ΣΩΚΡ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕΝ. Τρίτον δὲ σχῆμα πολιτείας, οὐχ ἡ τοῦ πλήθους ἀρχή, δημοκρατία τοὔνομα κληθεῖσα; ΣΩΚΡ. Καὶ πάνυ γε. ΞΕΝ. Τρεῖς δ' οὖσαι μὲν οὐ πέντε τρόπον τινὰ γίγνονται, δύο ἐξ ἑαυτῶν ἄλλα πρὸς αὐταῖς ὀνόματα τίκτουσαι; ΣΩΚΡ. Ποῖα δή; ΞΕΝ. Πρὸς τὸ βίαιόν που καὶ ἑκούσιον ἀποσκοποῦντες νῦν, καὶ πενίαν καὶ πλοῦτον, καὶ νόμον καὶ ἀνομίαν, ἐν αὐταῖς γιγνόμενα, διπλῆν ἑκατέραν τοῖν δυοῖν διαιροῦντες, μοναρχίαν μὲν προσαγορεύουσιν ὡς δύο παρεχομένην εἴδη δυοῖν ὀνόμασι, τὸ μὲν, τυραννίδι, τὸ δὲ, βασιλικῇ. ΣΩΚ. Τί μήν; ΞΕΝ. Τὴν δὲ ὑπὸ ὀλίγων γε ἑκάστοτε κρατηθεῖσαν πόλιν, ἀριστοκρατίᾳ καὶ ὀλιγαρχίᾳ. ΣΩΚ. Καὶ πάνυ γε. ΞΕΝ. Δημοκρατίας γε μήν, ἐάν τ' οὖν βιαίως ἐάν τε ἑκουσίως τῶν τὰς οὐσίας

ι εἰκάσ- | οἱ μα-

A itaque ſorte creatos reges, & ſacerdotes, eorúmque miniſtros, necnon aliam quandam frequentem turbam conſiderare debemus, quæ paulo antè ſemotis ſuperioribus in lucem prodiit. SOCR. Ecquos ais? HOSP. Miros quoſdam atque inſolentes. SOC. Quamobrem? HOSP. Iam enim cogitanti mihi multiforme horum genus apparet. Multi enim homines leonum ſimiles fiunt, centaurorúmque, aliorúmque huiuſmodi: plurimi etiam ſatyrorum, imbecilliúmque & multiformium beſtiarũ: ac ſubinde cõmutãtur, & in varias formas
B ſe induũt atq; efformãt, alternántq; inuicẽ formas & vim. Equidem nunc primùm eiuſmodi viros, Socrates, mihi videor animaduertiſſe. SOCR. Dic obſecro. videris enim mirum quiddam nunc perſpexiſſe. HOS. Profectò. Nam vt mirum ſemper aliquid nobis cõtingat, ignoratio efficit. Ac mihi modò idem contigit. repentè ſiquidem euenit vt dubitabundus hærerem, vbi primùm in negotiorum ciuilium chorum oculos conuerti. SOC. Quænam verò? HOS. [a] Maximum ſophiſtarũ omniũ
C præſtigiatorem, huiúſque artis præ cæteris peritiſſimum: quem ſemouere decet à viris reuera regiis atque ciuilibus (quanuis difficile id ſit) ſi modò quod quærimus, perſpicuè cognoſcere volumus. SO. Nullo modo hoc intermittendum. HOS. [b] Nõ certè, vt arbitror. Hoc verò mihi expone. SOC. Quid? HO. Μοναρχίαne [.i. principatꝰ vnius] vna quædã ſit prima gubernationum ciuilium forma. SO. Eſt. HO. Poſt hanc, paucorum potentiam ponere poſſumus. SOC. Sanè. HO. Tertiam, multitudinis gubernationem, quam Δημοκρατίαν
D [.i. popularem] vocant. SO. Prorſus. HO. Nónne tres hæ quodãmodo quinque fiũt, quum duo nomina ex ſe inſuper illæ pariant? SOC. Quænam? HOS. Qui ita ſibi proponunt, & inuitis & volentibus, item & cum lege & ſine lege ſolo nutu & arbitrio ſuo imperare poſſe, tũ & pauperes eſſe poſſe eos qui rerum ſummã habituri ſunt, vel diuitiis ad imperiũ valere, duas in ſpecies tam vnius quàm paucorum diuidũt principatũ. Et vnius quidẽ principatum in regnum & tyrannidem partiuntur. SOCR.
E Omnino. HOSP. Gubernationem verò eam quæ penes paucos eſt, in paucorum potentiã, & potentiã optimatum. [.i. ἀριστοκρατίαν & ὀλιγαρχίαν.] SOCR. Omnino. HOSP. Popularis verò gubernationis nomẽ nullus quidẽ mutare aliquãdo cõſueuit, ſiue ſpõte ſeu vi populus diuitibus qui-

a Sophiſtas à Repub. expellit.

b Agit modò περὶ τῶν αἰτιῶν Politices, de Vnius videlicet, Paucorũ & Populidominatione quæ ſunt legitimæ ſpecies publicæ gubernationis. Has diſtinctè explicat: earum legitimas conſtitutiones & παρεκβολὰς docet: & illas inter ſe comparat, vt doceat ecquænam ſit recta & vera πολιτείας ratio. Regiam autem ita cæteris anteponit, vt demõſtret in omni forma reipublicæ illam eſſe rectã dominandi rationem, quum Magiſtratus perite ſapienterque imperat, & iuſtè: vt ſit ipſe legis non modò cuſtos, ſed etiam animus. ac proinde tum demum felicem eſſe Rempubl. quũ is qui imperat, ex virtutis formula imperiũ ſuũ componit. quæ nimirum, nõ dignitas, Regem facit, ſiue ſcriptæ ſint leges, ſiue nõ ſcriptæ. Magiſtratus ergo recto imperio docet rectã πολιτείαν definiri.

buſdam præſideat, ſiue lege ſeu mero arbitrio regat. SOCR. Vera narras. HOSP. Nunquid exiſtimamus aliquā harum gubernationum ciuilium rectam eſſe, finibus his diſtinctionibúſque determinatam, atque diſcluſam, videlicet Vno, Paucis, Multis: paupertate, diuitiis: violentia, voluntate: legibus & arbitrio? SO. Quid enim vetat? HOS. Attentius conſidera, & hac me ſequere. SO. Quâ? HO. Stabimúſne in eo quod in principio dictum eſt, nécne? SO. In quónam? HOSP. Regiam dignitatem, vnam quādam ſcientiarum eſſe diximus. SO. Diximus certè. HO. Neque in quouis ſcientiæ genere illam locauimus. E multis quippe facultatem illam quæ iudicat ſimul præcipítque ſelegimus. SOCR. Sané. HOSP. Ex ea deinde quam ἐπιστατικὴν vocauimus [id eſt, quæ imperandi rationem præſcribit] partim rebus inanimatis, partim animatis. & eodem ordine diuiſionem inſtituentes, huc vſque ſumus progreſſi, vt à ſciētiæ nomine haudquaquam abſtineremus: at quænam ipſa ſcientia ſit, nondum potuimus diſertè explicare. SOC. Rectè loqueris. HO. Nunquid igitur videmus, deſcriptionē eorum neque ſecundū Inuitum & voluntarium, neque ſecundum Paucos ac multos, neque per Inopiam & opulentiam fieri oportere, ſed per ſcientiam quandam, ſi ſuperioris doctrinæ veſtigiis inſiſtamus? SOC. Atqui id quidem aliter fieri non poteſt. HO. Neceſſariò igitur hoc nunc ita cōſiderare debemus, eccuínam horum maximè Imperatoriæ illius facultatis ſcientia inſit, quæ & ſumma cum difficultate comparari poteſt, & maximi tamen eſt alioqui momenti. diſpicienda enim ipſa eſt, vt videamus quínam à ſapiente Rege ſegregandi ſint, qui ſibi ciuilem peritiam vendicant: idque plurimis perſuadēt, quum nihil planè ſint huiuſmodi. SOC. Sic prorſus agendum, vt ratio ſuperior ſignificauit. HO. Nunquid igitur multitudo in ciuitate huius ſcientiæ compos tibi eſſe videtur? SOC. Quónam modo? HO. An in ciuitate quæ mille hominibus conſtat, fieri poteſt vt centum vel quinquaginta viri ea ſint cumulatè inſtructi?. SOC. Facillima omnium artium hæc eſſet. ſcimus enim, in mille hominum numero totidē viros qui talorū ludo cæteros Græcos exuperent, nequaquā reperiri, nedū Reges. Atqui virum illum quicūque regia peritia inſtructus eſt, Regem vocare, ſiue dominetur, ſiue priuatus viuat, ex illa

A ἐχόντων ἢ πλῆθος ἄρχῃ, καὶ ἐάν τε τοὺς νόμους ἀκριβῶς φυλάττον, ἐάν τε μή, πάντως τοὔνομα οὐδεὶς αὐτῆς εἴωθε μεταλλάττειν. ΣΩΚΡ. Ἀληθῆ. ΞΕΝ. Τί οὖν; οἰόμεθα τινὰ τούτων τῶν πολιτειῶν ὀρθὴν εἶναι, τούτοις τοῖς ὅροις ὁρισθεῖσαν, ἑνὶ καὶ ὀλίγοις, καὶ πολλοῖς, καὶ πλούτῳ καὶ πενίᾳ, καὶ τῷ βιαίῳ καὶ ἑκουσίῳ, καὶ μετὰ γραμμάτων καὶ ἄνευ νόμων ξυμβαίνουσαν γίγνεσθαι; ΣΩ. Τί γὰρ δὴ καὶ κωλύει; ΞΕ. Σκόπει δὴ B σαφέστερον, τῇδε ἑπόμενος. ΣΩΚΡΑ. Πῇ; ΞΕΝ. Τῷ ῥηθέντι κατὰ πρώτας, πότερον ἐμμενοῦμεν, ἢ διαφωνήσομεν; ΣΩΚ. Τῷ δὴ ποίῳ λέγεις; ΞΕΝ. Τὴν βασιλικὴν ἀρχὴν, τῶν ἐπιστημῶν εἶναι τινὰ ἔφαμεν, οἶμαι. ΣΩΚΡ. Ναί. ΞΕΝ. Καὶ τούτων γε οὐχ ἁπασῶν· ἀλλὰ κριτικὴν δή που τινὰ καὶ ἐπιστατικὴν ἐκ τῶν ἄλλων προειλόμεθα. ΣΩΚ. Ναί. ΞΕΝ. Κἀκ τῆς ἐπιστατικῆς, τὴν μὲν ἐπ' ἀψύχοις ἔργοις, C τὴν δὲ, ἐπὶ ζώοις. καὶ κατὰ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον μερίζοντες, δεῦρ' ἀεὶ προεληλύθαμεν, ἐπιστήμης οὐκ ἐπιλανθανόμενοι, τὸ δ' ἥτις, οὐχ ἱκανῶς που δυνάμενοι διακριβώσασθαι. ΣΩΚ. Λέγεις ὀρθῶς. ΞΕΝ. Τοῦτο τοίνυν ἆρ' ἐννοοῦμεν, ὅτι τὸν ὅρον, οὐκ ὀλίγους, οὐδὲ πολλούς· οὐδὲ τὸ ἑκούσιον, οὐδὲ τὸ ἀκούσιον· οὐδὲ πενίαν, οὐδὲ πλοῦτον γίγνεσθαι περὶ αὐτῶν χρεών· ἀλλά τινα ἐπιστήμην· εἴπερ ἀκολουθήσομεν τοῖς ἔμπροσ- D θεν. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε ἀδύνατον μὴ ποιεῖν. ΞΕΝ. Ἐξ ἀνάγκης δὴ νῦν τοῦτο οὕτω σκεπτέον, ἐν τίνι ποτὲ τούτων ἐπιστήμην ξυμβαίνει γίγνεσθαι περὶ ἀνθρώπων ἀρχῆς, σχεδὸν τῆς χαλεπωτάτης καὶ μεγίστης κτήσασθαι. δεῖ γὰρ ἰδεῖν αὐτήν· ἵνα θεασώμεθα τίνας ἀφαιρετέον ἀπὸ τοῦ φρονίμου βασιλέως, οἳ προσποιοῦνται μὲν εἶναι πολιτικοί, καὶ πείθουσι πολλούς, εἰσὶ δὲ οὐδαμῶς. ΣΩΚ. Δεῖ γὰρ δὴ ποιεῖν τοῦτο, ὡς ὁ λόγος ἡμῖν προ- E είρηκε. ΞΕΝ. Μῶν οὖν δοκεῖ πλῆθός γε ἐν πόλει ταύτην τὴν ἐπιστήμην δυνατὸν εἶναι κτήσασθαι; ΣΩ. Καὶ πῶς; ΞΕΝ. Ἀλλ' ἆρα ἐν χιλιάνδρῳ πόλει δυνατὸν ἑκατόν τινας ἢ καὶ πεντήκοντα αὐτῶν ἱκανῶς κτήσασθαι; ΣΩΚ. Ῥᾴστη μὲν τ' ἂν οὕτω γ' εἴη πασῶν τῶν τεχνῶν. ἴσμεν γὰρ ὅτι χιλίων ἀνδρῶν ἄκροι πεττευταὶ τοσοῦτοι πρὸς τοὺς ἐν τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν οὐκ ἂν γένοιντό ποτε· μήτι δὴ βασιλεῖς γε. δεῖ γὰρ δὴ τόν γε τὴν βασιλικὴν ἔχοντα ἐπιστήμην, ἄν τ' ἄρχῃ καὶ ἐὰν μή, κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ὅμως

A βασιλικὴν προσαγορεύεσθαι. ΞΕΝ. Καλῶς ἀπεμνημόνευσας. ἑπόμενον δὲ οἶμαι τούτῳ, τὴν μὲν ὀρθὴν ἀρχὴν περὶ ἕνα τινὰ, καὶ δύο, καὶ παντάπασιν ὀλίγους, δεῖν ζητεῖν, ὅταν ὀρθὴ γίγνηται. ΣΩ. Τί μήν; ΞΕΝ. Τούτους δέ γε, ἐάν τε ἑκόντων ἐάν τε ἀκόντων ἄρχωσιν· ἄν τε κατὰ γράμματα, ἄν τε ἄνευ γραμμάτων· καὶ ἐὰν πλουτοῦντες, ἢ πενόμενοι· νομιστέον, ὥσπερ νῦν ἡγούμεθα, κατὰ τέχνην ἡντινοῦν ἀρχὴν ἄρχοντας. τοὺς ἰατροὺς δὲ οὐχ ἥκιστα νενομίκαμεν, ἐάν τε ἑκόντας
B ἐάν τε ἄκοντας ἡμᾶς ἰῶνται, τέμνοντες, ἢ κάοντες, ἢ τινα ἄλλην ἀλγηδόνα προσάπτοντες. καὶ ἐὰν κατὰ γράμματα, ἢ χωρὶς γραμμάτων· καὶ ἐὰν πένητες ὄντες, ἢ πλούσιοι· πάντως οὐδὲν ἧττον ἰατρούς φαμεν, ἕωσπερ ἂν ἐπιστατοῦντες τέχνῃ, καθαίροντες, εἴτε ἄλλως ἰσχναίνοντες, εἴτε καὶ αὐξαίνοντες· ἂν μόνον ἐπ᾽ ἀγαθῷ τῷ τῶν σωμάτων, βελτίω ποιοῦντες ἐκ χειρόνων, σώζωσιν οἱ θεραπεύοντες ἕκαστοι τὰ θεραπευόμενα. ταύτῃ
C θήσομεν (ὡς οἶμαι) καὶ οὐκ ἄλλῃ, τοῦτον ὅρον ὀρθὸν εἶναι μόνον ἰατρικῆς, καὶ ἄλλης ἡστινοσοῦν ἀρχῆς. ΣΩ. Κομιδῆ μὲν οὖν. ΞΕ. Ἀναγκαῖον δὴ καὶ πολιτειῶν, ὡς ἔοικε, ταύτην διαφερόντως ὀρθὴν εἶναι καὶ μόνην πολιτείαν, ἐν ᾗ τις ἂν εὑρίσκοι τοὺς ἄρχοντας ἀληθῶς ἐπιστήμονας, καὶ οὐ δοκοῦντας μόνον· ἐάν τε κατὰ νόμους, ἐάν τε ἄνευ νόμων ἄρχωσι· καὶ ἑκόντων, ἢ ἀκόντων· ἢ πενόμενοι, ἢ πλουτοῦντες· τούτων ὑπολογιστέον οὐδὲν οὐδαμῶς
D εἶναι κατ᾽ οὐδεμίαν ὀρθότητα. ΣΩ. Καλῶς. ΞΕΝ. Καὶ ἐάν τέ γε ἀποκτιννύντες τινὰς ἢ καὶ ἐκβάλλοντες, καθαίρωσιν ἐπ᾽ ἀγαθῷ τὴν πόλιν, εἴτε καὶ ἀποικίας οἷον σμήνη μελιττῶν, ἐκπέμποντές ποι, σμικροτέραν ποιῶσιν· ἢ τινας ἐπεισαγόμενοι ποθὲν ἄλλους ἔξωθεν, πολίτας ποιοῦντες, αὐτὴν αὔξωσιν· ἕωσπερ ἂν ἐπιστήμῃ καὶ τῷ δικαίῳ προσχρώμενοι, σώζοντες, ἐκ χείρονος βελτίω ποιῶσι κατὰ δύναμιν ταύτην· τότε καὶ κατὰ τοὺς τοιούτους ὅρους
E ἡμῖν μόνην ὀρθὴν πολιτείαν εἶναι ῥητέον. ὅσας δὲ ἄλλας λέγομεν, οὐ γνησίως οὐδ᾽ ὄντως οὔσας λεκτέον· ἀλλὰ μεμιμημένας ταύτην, ἃς μὲν ὡς εὐνόμους λέγομεν, ἐπὶ τὰ καλλίω, τὰς δὲ ἄλλας ἐπὶ τὰ αἰσχίονα μεμιμῆσθαι. ΣΩΚ. Τὰ μὲν ἄλλα, ὦ ξένε, μετρίως ἔοικεν εἰρῆσθαι· τὸ δὲ καὶ ἄνευ νόμων δεῖν ἄρχειν, χαλεπώτερον ἀκούειν ἐρρήθη. ΞΕΝ. Σμικρόν γε ἔφθης με ἐρόμενος, ὦ Σώκρατες. ἔμελλον γάρ σε διερωτήσειν ταῦτα.

[Left margin: …ἐκπύοντες … edit. per- … legitur θε- … τες. — …ταῦτα ἰὐ- … quentibus.]

ratione ſuperiore oportet. HOS. Præclarè monuiſti. arbitror autem ex hoc ſermone rectã gubernationẽ, ſiqua recta ſit, in vno quodam, vel duobus, vel paucis eſſe inueſtigandam. SOC. Quidni? HOS. Exiſtimare verò eos ciuiles ac Regios homines oportet, qui arte quadam imperant, volentibus an nolentibus, ex ſcripto an abſque ſcriptis, inſtitutíſque & legib⁹, pauperes an diuites ipſi imperitent, nihil intereſt. nam & medicos nihilominus ſic appellamus, ſiue inuitis ſiue volentibus, ſecando, aut vrendo, vel alium dolorem infligant: ſiue ex ſcriptis, ſiue ſine ſcriptis, ſiue pauperes ipſi ſiue diuites medicinam adhibeant: modò arte quadam curandorum corporum, vel purgando, vel extenuãdo, vel replendo augẽdóque vtantur. Æquè enim medicos nominamus, dummodo qui curant, corporis vtilitatem ſibi proponentes, ex deteriori habitudine in meliorem reſtituant, atque conſeruent. hoc modo, inquam, duntaxat, (arbitror) rectam eſſe dicemus medicinæ vel cuiuſvis alterius principatus definitionem, alio verò nequaquam. SOC. Planè ita eſt. HO. [a] Neceſſe eſt igitur eam maximè ac ſolã rectam exiſtimare Rempub. in qua Magiſtratus vera ſint imperandi ſcientia inſtructi: ſiue legibus ſeu abſque legibus dominentur, ſiue volentibus, ſiue inuitis, vel etiam ſi pauperes ſint, vel diuites. nihil enim ex his quicquam ſtatuendum eſt ad rectam gubernandi rationem pertinere. SOCR. Præclaré. HOS. Neq; verò quicquã intereſt, ſiue capitalibus pœnis & exiliis quibuſdam, communis boni gratia, ciuitatem purgent, ſeu colonias, tanquam apum examina, emittant, populúmque comminuant, ſiue aliunde homines, futuros ciues, aduocent, ciuitatémq; amplificent. quatenus enim ſcientiæ & iuſtitiæ ductu & auſpiciis, ex deteriori meliorem pro viribus ciuitatem efficere inſtituunt, atque conſeruare, hactenus rectã appellare Rempub. volumus: & in eo ipſo duntaxat definitionem rectæ gubernationis conſtare. cæteras verò omnes neque legitimè neque verè dici ſtatuendum eſt. Sed eas quæ hanc imitantur, libenter laudamus, quippe quæ bono fine propoſito ad illius imitationem aſpirent: alias contrà vituperamus, tanquam imitatione malorum ad deteriora inclinent. SOCR. [b] Cætera quidem, hoſpes, probè dicta videntur: iſtuc verò quod ais, gubernationem ſine legibus rectam eſſe poſſe, haud facilè admitti poteſt. HOSP. Me ſanè, Socrates, anteuertiſti paululum, hac tua

[a] Perſpicua explicãtio ὀρθῆς illius πολιτείας. Illam ſapientiã & iuſtitia definit, quibus vniuerſum Magiſtratus officium determinari docet, & omnes legitimas Rerumpublicarum imperiorúmq; formas ea formula inſtitui debere, & omnes leges hoc fundamento ſtabiliri. Hic eſt ille ὅρος ἀρχῆς πόλεως, quẽ ſe inueſtigare teſtabatur initio SECVNDAE iſtius partis: cuius hæc eſt primaria concluſio, Verum Politices modum ſapientia & iuſtitia conſtare.

[b] Illius MODI quò publicæ omnes adminiſtrationes determinari debent, πάθη copioſè examinat: noui ſermonis occaſione opportunè ſumpta è ſuis ipſius verbis. dixerat enim illam rectam adminiſtrationẽ ſine legibus conſtare poſſe: quod vt inſo-

[illegible] explicat, & præclaram doctrinam inde tradit: Hactenus nimirū hoc intelligendum, vt ſi lex ſummo iure apud quaſvis perſonas in quibuſvis rebus agat, futura ſit ſumma iniuria. Legis igitur talem debere eſſe [illegible], vt quum rebus tam variis & multiplicibus non poſſit vniformis quædam ratio adhiberi, ſic quoque conſentaneum eſſe ſtatuamus, in tantis perſonarum & actionum [illegible] intercedere debere: vt quid ex peculiaribus circunſtātiis opus ſit, ex bono & æquo prudenter æſtimet Magiſtratus, legis cuſtos & moderator: atque hactenus & ſine legibus & præter leges, rebus prudenter & iuſtè examinatis, iudicia cō ponat. Rem autē ſuo more illuſtrat exemplis.

rogatione. eram enim percontaturus vtrū hæc admittas omnia, an quicquam aliter ſtatuas: nunc autem conſtat nos velle de iis qui rectè ſine legibus præſunt, diſſerere. SOC. Quidni? HOSP. Conſtat autem quodammodo legumlationem ad dignitatem Regiam pertinere: illud verò etiam eſſe optimum, non leges quidem autoritatem omnem obtinere, ſed hominem prudentem & regium. huiúſne dicti rationem intelligis? SOCR. Quatenus id ais? HOSP. Quoniam videlicet LEX NON POTEST id quod optimum omnibus eſt & iuſtiſſimum ita accuratè complecti, vt id quod operæprecium eſt conſtanter indicat. perſonarum enim actionúmque diſſimilitudines, & quòd (vt ita dicam) rerum humanarum conditio nunquam certo loco conſiſtat, non patitur ſimplex quicquam, in re quaquam, de omnibus vniuerſim, quod per omne tempus æquè valeat, artem quamlibet conſtituere poſſe. Iſtánc damus? SOCRA. Plané. HOSP. Legem verò cernimus ad hoc ipſum niti, quaſi hominem quendam pertinacem & imperitum, qui nihil quàm quod ipſe conſtituerit, fieri permittat: ſed nec rogari etiam, ſiquid noui præter illius ordinem melius alicui videatur. SOC. Vera loqueris. ita enim vt aiebas lex homines cogit. HO. At fieri nō poteſt vt ſimplex quædam & vniformis ratio valeat in his rebus quæ variæ ſemper ſunt atq; multiplices, vniuſmodi verò nunquam. SO. Videtur. HOS. Inuenienda igitur cauſa eſt cur leges ferre neceſſe ſit, quandoquidē lex ipſa optimum atque rectiſſimum non ſit. SOC. Quidni? HOSP. Nónne & apud nos & apud alios quoſvis mortales ſunt quædam ſimul omnium exercitationes communes, ſiue curſu, ſiue alio quocunque genere decertare velis? SOC. Permultæ ſané. HO. Memoria (ſi placet) repetamus illorū præcepta qui arte quadam his exercitationib⁹ præſunt. SOC. Quænam? HOSP. Exiſtimant illi quidem fieri minimè licere vti quæ ſingulatim vnicuiq; corpori quadrēt, præcipiantur: ſed quod craſſius & communius eſt, & plurimis & plurimum cōducat, præſcribendum arbitrantur. SOC. Præclaré. HOS. Itaque dum hodie cuncti perequè hominibus pares exercitationes præſcribunt, fit vt vel nimis impellant, vel eneruent, & ad curſum palæſtrámque & alia certamina reddant inepta corpora. SO. Solet ita euenire. HOS. Legum quoque latorem, qui rectè ſuis gregibus præeſſe inſtituat, & ex boni & æqui formula de rebus iis quæ in multis commerciis verſan-

A πότερον ἀποδέχῃ πάντα, ἤ τι καὶ δυσχεραίνεις τῶν λεχθέντων· νῦν δὲ ἤδη φανερὸν ὅτι τοῦτο βουλησόμεθα, τὸ περὶ τῆς τῶν ἄνευ νόμων ἀρχόντων ὀρθότητος διελθεῖν ἡμᾶς. ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕΝ. Τρόπον μέντοι τινὰ δῆλον ὅτι τῆς βασιλικῆς ἐστὶν ἡ νομοθετική· τὸ δ' ἄριστον, οὐ τοὺς νόμους ἐστὶν ἰσχύειν, ἀλλὰ ἄνδρα τὸν μετὰ φρονήσεως βασιλικόν. οἶσθ' ὅπῃ; ΣΩ. Πῇ δὴ λέγεις; ΞΕΝ. Ὅτι νόμος οὐκ ἄν ποτε δύναιτο τό, τε ἄριστον καὶ τὸ δικαιότατον ἀκριβῶς ἅμα πᾶσι περιλαβὼν, τὸ βέλ-
B τιστον ἐπιτάττειν. αἱ γὰρ ἀνομοιότητες τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πράξεων, καὶ τὸ μηδέποτε μηδὲν, ὡς εἰπεῖν ἔπος, ἡσυχίαν ἄγειν τῶν ἀνθρωπίνων, οὐδὲν ἐῶσιν ἁπλοῦν ἐν οὐδενὶ περὶ ἁπάντων καὶ ἐπὶ πάντα τὸν χρόνον ἀποφαίνεσθαι τέχνην οὐδ' ἡντινοῦν. ταῦτα δὴ συγχωροῦμέν που; ΣΩ. Τί μήν; ΞΕ. Τὸν δέ γε νόμον ὁρῶμεν σχεδὸν ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ξυντείνοντα, ὥσπερ τινὰ ἄνθρωπον αὐθάδη
C καὶ ἀμαθῆ, καὶ μηδὲν ἐῶντα ποιεῖν παρὰ τὴν ἑαυτοῦ τάξιν· μηδ' ἐπερωτᾶν μηδένα, μηδ' ἄν τι νέον ἄρα τῳ ξυμβαίνῃ βέλτιον, παρὰ τὸν λόγον ὃν αὐτὸς ἐπέταξε. ΣΩ. Ἀληθῆ. ποιεῖ γὰρ ἀτεχνῶς, καθάπερ εἴρηκας νῦν, ὁ νόμος ἡμῖν ἑκάστοις. ΞΕ. Οὐκοῦν ἀδύνατον εὖ ἔχειν πρὸς τὰ μηδέποτε ἁπλᾶ τὸ διὰ παντὸς γιγνόμενον ἁπλοῦν. ΣΩ. Κινδυνεύει. ΞΕ. Διὰ τί δή ποτ' οὖν ἀναγκαῖον νομοθετεῖν, ἐπειδήπερ οὐκ ὀρθότατον ὁ νόμος, ἀ-
D νευρετέον τούτου τὴν αἰτίαν. ΣΩ. Τί μήν; ΞΕ. Οὐκοῦν καὶ παρ' ἡμῖν εἰσί τινες, οἷαι καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσιν, ἀθρόων ἀνθρώπων ἀσκήσεις, εἴτε πρὸς δρόμον, εἴτε πρὸς ἄλλο τι, φιλονεικίας ἕνεκα; ΣΩΚ. Καὶ πάνυ γε πολλαί. ΞΕ. Φέρε νῦν, ἀναλάβωμεν πάλιν μνήμῃ τὰς τῶν τέχνῃ γυμναζόντων ἐπιτάξεις ἐν ταῖς τοιαύταις ἀρχαῖς. ΣΩΚ. Τὸ ποῖον; ΞΕ. Ὅτι λεπτουργεῖν οὐκ ἐγχωρεῖν ἡγοῦνται καθ' ἕνα ἕκαστον, τῷ σώματι τὸ προσῆκον ἑκάστῳ προστάττοντες· ἀλλὰ
E παχύτερον οἴονται δεῖν ὡς ἐπιτοπολὺ καὶ ἐπὶ πολλοὺς τὴν τοῦ λυσιτελοῦντος τοῖς σώμασι ποιεῖσθαι τάξιν. ΣΩΚ. Καλῶς. ΞΕ. Διό δή γε τοὺς ἴσους πόνους νῦν διδόντες ἀθρόοις, ἅμα μὲν ἐξορμῶσιν, ἅμα δὲ καταπαύουσι δρόμου καὶ πάλης, καὶ πάντων τῶν κατὰ τὰ σώματα πόνων. ΣΩΚ. Ἔστι ταῦτα. ΞΕΝ. Καὶ τὸν νομοθέτην τοίνυν ἡγώμεθα, τὸν ταῖς ἀγέλαις ἐπιστατήσοντα τοῦ δικαίου πέρι καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους ξυμβολαίων, μήποθ'

In quodam cod. μαχαῖς. [illegible] ἀρχαῖς. [illegible] tur alioqui [illegible] tiuus ἀσκ[illegible] post [illegible].

A ἱκανὸν γενήσεσθαι, πᾶσιν ἀθρόοις προστάττοντα, ἀκριβῶς ἑνὶ ἑκάστῳ τὸ προσῆκον ἀποδιδόναι. ΣΩ. Τὸ γοῦν εἰκός. ΞΕ. Ἀλλὰ τὸ τοῖς πολλοῖς γε, οἶμαι, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καί πως οὑτωσὶ παχυτέρως ἑκάστοις τὸν νόμον θήσει, καὶ ἐν γράμμασιν ἀποδιδοὺς, καὶ ἐν ἀγραμμάτοις, πατρίοις δὲ ἔθεσι, νομοθετῶν. ΣΩ. Ὀρθῶς. ΞΕ. Ὀρθῶς μέντοι. πῶς γὰρ ἄν τις ἱκανὸς γένοιτ᾽ ἄν ποτε, ὦ Σώκρατες, ὥστε ἀεὶ διὰ βίου παρακαθήμενος ἑκάστῳ, δι᾽ ἀκριβείας προστάττειν τὸ

B προσῆκον; ἐπεὶ τοῦτ᾽ ἂν, δυνατὸς ὢν, ὡς οἶμαι, τῶν τὴν βασιλικὴν ὁστισοῦν ὄντως ἐπιστήμην εἰληφότων, σχολῇ ποτ᾽ ἂν ἑαυτῷ θεῖτ᾽ ἐμποδίσματα, γράφων τοὺς λεχθέντας τούτους νόμους. ΣΩΚΡ. Ἐκ τῶν νῦν γοῦν, ὦ ξένε, εἰρημένων. ΞΕΝ. Μᾶλλον δέ γε, ὦ βέλτιστε, ἐκ τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι. ΣΩΚ. Τίνων δή; ΞΕ. Τῶν τοιῶνδε. εἴπωμεν γὰρ δὴ πρὸς γε ἡμᾶς αὐτοὺς, ἰατρὸν μέλλοντα ἢ καί τινα γυμναστικὸν ἀποδημεῖν, καὶ ἀπέσε-

C σθαι τῶν θεραπευομένων συχνὸν, ὡς οἴοιτο, χρόνον, μὴ μνημονεύσειν οἰηθέντα τὰ προσταχθέντα τοὺς γυμναζομένους ἢ τοὺς κάμνοντας, ὑπομνήματα γράφειν ἂν ἐθέλειν αὐτοῖς. ἢ πῶς; ΣΩ. Οὕτω. ΞΕΝ. Τί δέ; εἰ παρὰ δόξαν, ἐλάττω χρόνον ἀποδημήσας, ἔλθοι πάλιν, ἆρ᾽ οὐκ ἂν, παρ᾽ ἐκεῖνα τὰ γράμματα τολμήσειεν ἄλλα ὑποθέσθαι, ξυμβαινόντων ἄλλων βελτιόνων τοῖς κάμνουσι,

D διὰ πνεύματα, ἤ τι καὶ ἄλλο, παρὰ τὴν ἐλπίδα τῶν ἐκ Διὸς ἑτέρως πως τῶν εἰωθότων γιγνόμενα; καρτερῶν δ᾽ ἂν ἡγοῖτο δεῖν μὴ ἐκβαίνειν τὰ ἀρχαῖά ποτε νομοθετηθέντα, μήτε αὐτὸν προστάττοντα ἄλλα, μήτε τὸν κάμνοντα ἕτερα τολμῶντα παρὰ τὰ γραφέντα δρᾶν· ὡς ταῦτα, ὄντα ἰατρικὰ καὶ ὑγιεινά· τὰ δὲ ἑτέρως γιγνόμενα, νοσώδη τε καὶ οὐκ ἔντεχνα; ἢ πᾶν τὸ τοιοῦτον ἔν γε ἐπιστήμῃ ξυμβαῖνον καὶ ἀληθεῖ τέχνῃ περὶ ἅπαντα,

E πάντα πάσι γέλως ἂν ὁ μέγιστος γίγνοιτο τῶν νομοθετημάτων; ΣΩ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΞΕ. Τῷ δὲ τὰ δίκαια καὶ ἄδικα, καὶ καλὰ καὶ αἰσχρὰ, καὶ ἀγαθὰ καὶ κακὰ γράψαντι, καὶ ἄγραφα νομοθετήσαντι ταῖς τῶν ἀνθρώπων ἀγέλαις, ὁπόσαι κατὰ πόλιν ἐν ἑκάσταις νέμονται κατὰ τοὺς τῶν γραψάντων νόμους, ἂν ὁ μετὰ τέχνης γράψας, ἤ τις ἕτερος ὅμοιος ἀφίκηται, μὴ ἐξέστω δὴ παρὰ ταῦτα ἕτερα

A tur, iura dare velit, ſtatuamus non ſatis ſuo functurum officio, niſi dum legem vniuerſim præſcribit, in eam curam accuratè etiam incumbat, vt vnicuique quod ſuum eſt, prudenter attribuat. SOC. Conſentaneum eſt. HOS. [a] Atqui (vt arbitror) quod & plurimis & plurimum conducit, communiter inſtituet, ac huiuſmodi leges & ſcriptis & non ſcriptis, ex patriorum verò morum inſtitutis introducet. SOC. Rectè. HOS. Rectè admodum. ecquo enim quis modo ei labori par eſſe poſſet, vt per omnem vitam ad ſingulos circunſpiceret,

B ſedulúſque aſſideret cuique, & ei quod vnicuique proprium eſt atque opportunum, prouideret? quanquam ſiquis eorum qui hanc Regiam ciuilémve ſcientiam ſolidè amplexi ſunt, ſingularum circunſtantiarũ rationem habere poſſet, haudquaquam ſibi tot & tantas exceptionum moras poneret, quibus leges quæ ab illis quotidie ſcribuntur, ſunt refertæ. SOC. Ita prorſus, ex his quæ dicta ſunt, videtur. HOS. Imò magis, Socrates, ex his quæ dicentur. SOCR. Ecquibus verò? HOSP. Hiſce, inquam. Si medicus quidam, aut exercitor, dum

C ſuſcepturus eſt longam peregrinationem, procul ab iis quos curat abfuturum diu ſe putet, diffidátque illorum memoriæ, nónne rationem valetudinis, veluti commentarium quendam rerum agendarũ, illis præſcribet? SOCR. Sané. HOS. Quid ſi præter opinionem citiùs reuertatur? verebitúrne alia illis præcipere præter illa quæ quondam præſcripſerat: ſiqua potiora ægrotantibus adhiberi poſſint, propter varium temporis ſtatum, ventos, aut alium quempiam maiorem caſum,

D qui præter ſpem ſolet aliter atque aliter incidere? an obſtinatè permanebit in priori ſententia, neque primas inſtitutiones tranſilire quenquam vllo modo patietur: nec ipſe mandare alia, nec ab ægrotante alia præter ſolita obſeruari? quaſi ea & medicinæ artis propria ſint, & ſaluberrima: quæ verò aliter fiant, præter artem ſint, & noxia? an potius quicquid eiuſmodi circa ſcientiam artémque veram accidit, omnino riſum autoribus iſtis plurimum concitabit? SOC. Et maximè

E quidem. HOS. Ei verò qui iuſta & iniuſta, honeſta & turpia, bona & mala, ſiue ſcriptis legibus, ſiue non ſcriptis moribus, hominum gregibus, quicunque in ciuitate ad legum ſcriptarum normam viuunt, tulit, non fas fuerit alia quæpiam præter ea quæ ſcripta ſunt agere? neque ſi ipſe idem qui antè conſcripſit reuertatur, neque ſiquis alius eius ſimilis ve-

a Obiectio. Quid? peculiaréne illæ circunſtantiæ ita ſunt perſequendæ, vt leges vniuerſim non perſcribantur? Reſpõdet Plato, leges quidē generatim eſſe condendas, & ſic planè eſſe neceſſe: ita tamen vt in legibus applicãdis maxima habeatur circunſtantiarum ratio. non vt quidē pro libidine Magiſtratus figat aut refigat leges, quæ non debent temere commutari: ſed hoc pacto, vt dum legem imperitè & acerbè vrget, in legem maximè peccet. id eſt, aduerſus legis mentem agat, cuius is maximè finis eſt, vt omnia iuſtè fiant.

niat? an potius ſuperioris legis abrogatio huiuſmodi, non minus quàm illa ſuperior, reuera ridicula videretur? SOCR. ᵃ Nihil prohibet. HOS. Noſti ergo quid hac de re vulgò dicatur? SOC. In præſentia non commemini. HOS. Atqui pulchra dicunt: aiunt enim, ſiquis leges quaſdam prioribus meliores inuenerit, & eas ciuibus perſuaſerit, eum oportere leges ferre: ſi non perſuaſerit, nō oportere. Nūquid rectè? SOCR. Fortaſſe. HOSP. Sin autem quiſpiam non perſuaſione, ſed vi, quod rectius eſt induxerit: ecquod fuerit potiſſimum ei violentiæ nomen? reſponde. Imò nondum ad iſta, ſed ad ſuperiora prius à nobis notata. SOC. Ecquæ verò commemoras? HOSP. Siquis arte medica rectè præditus, non fidem faciat apud eum cui medetur ipſe, ſed cogat eum, vel puerum, vel virum, vel mulierem, præter ſcripta aliquid melius agere: ecquódnam erit ei violentiæ nomē? nónne aliud quoduis potius quàm artis tranſgreſſio, & peccatum huiuſmodi quo inferatur morbus? ac proinde omnia potius dicenda ſint ei qui ita fuerit coactus, quàm vt illis medicis qui huiuſmodi violentiam ipſi intulerint, imperitiæ & violatæ artis crimen impingat, cóſve accuſet quaſi morboſum quidpiam ipſis importarint? SOC. Vera loqueris. HOSP. Ecquod autem contra ciuilem artem peccatum dicebatur? nónne quod turpe eſt, & malum, & iniuſtum? SOCR. Iſtuc ipſum. HO. Agedum verò, ſiquis cogeretur præter patrias leges moréſque facere huiuſmodi quædam, quæ iuſtiora, meliora honeſtioráque ſint, nónne omniū maximè ridiculus eſſet quicunque vim eam vituperaret? quum potius hoc eſſet iniuriæ & violentiæ nomine damnandum, ſiquis ad turpia, & iniuſta, & denique aliquo modo mala vi adactus eſſet? SOCR. Omnino. HOSP. Igitur huiuſmodi hominum exemplum, qui præter ſcriptas & patrias leges cogerentur aliquid facere & melius & iuſtius & pulchrius, oculis ſubiiciatur. Agedum verò ſiquis hoc violentiæ genus damnauerit, nónne maximè ridiculus meritò videatur? & omnia potius vſurpāda ei fuerint vocabula quàm vt illos, veluti rerum turpium, iniuſtarum & malarum autores, accuſet? SOCRA. Veriſſimè loqueris? HOS. Nunquid ſi diues eſt qui cogit, iuſtæ coactiones ſunt: ſi pauper autem, iniuſtæ? An potius, ſiue perſuaſerit, ſiue nō perſuaſerit, ſiue pauper ſit, ſeu diues, & ſecundum ſcripta, vel præter ſcripta, modò vtilia inducat, dicendum eſt hanc verā eſſe rectæ gubernationis ciuilis definitionē? qua ratione vir ſapiens & bonus gubernabit ſemper, ita ad ſubditorū ſalutē reſpiciēs, vt ad nautarū nauiſq; incolumitatē re-

ᵃ Superioris theorematis de legum vniuerſim ferendarum neceſſitate, explicatio diſertis theorematis diſtincta, Magiſtratū temerè pro ſuo arbitrio conſuetas leges commutare minimè debere: ſed, ſi doceat neceſſitas commutandas eſſe, illas nonniſi liberis ciuium ſuffragiis debere commutare. Tum adiungit illius theorematis explicationē: Non eſſe iniquā & iniuſtā vim, ſiquid præter conſuetas leges iuſtius fiat: imò id legis menti optimè quadrare, ſi legis appellatione digna eſt.

A περιστάττειν; ἢ καὶ τοῦτο τὸ ἀπόρρημα, οὐδὲν ἧττον ἂν ἐκείνου τῇ ἀληθείᾳ γελοῖον φαίνοιτο; ΣΩΚ. Τί μήν; ΞΕΝ. Οἶσθ' οὖν ἐπὶ τῷ τοιούτῳ λόγον τὸν παρὰ τῶν πολλῶν λεγόμενον; ΣΩΚ. Οὐκ ἐννοῶ νῦν γ' οὕτω. ΞΕ. " Ἀλλὰ μὴν εὐπρεπής. Φασὶ γὰρ δὴ δεῖν, εἴ τις γιγνώσκει παρὰ τοὺς τῶν ἔμπροσθεν βελτίους νόμους, νομοθετεῖν, τὴν ἑαυτοῦ πόλιν ἕκαστον πείσαντα· ἄλλως δὲ μή. ΣΩΚ. Τί οὖν οὐκ ὀρθῶς. ΞΕΝ. Ἴσως. ἂν δ' οὖν τις

D μὴ πείθων βιάζηται τὸ βέλτιον, ἀπόκριναι τί τοὔνομα τῆς βίας ἔσται. μὴ μέντοι πω· περὶ δὲ τῶν ἔμπροσθεν, πρότερον. ΣΩΚ. Ποῖον δὴ λέγεις; ΞΕΝ. Ἄν τις ἄρα μὴ πείθων τὸν ἰατρευόμενον, ἔχων δὲ ὀρθῶς τὴν τέχνην, παρὰ τὰ γεγραμμένα τὸ βέλτιον ἀναγκάζῃ δρᾶν παῖδα, ἤ τινα ἄνδρα, ἢ καὶ γυναῖκα, τί τοὔνομα τῆς βίας ἔσται ταύτης; ἆρ' οὐ πάντων μᾶλλον ἢ τὸ παρὰ τὴν τέχνην " λεγόμενον ἁμάρτημα τὸ νοσῶδες; καὶ πάντα ὀρθῶς εἰ-

C πεῖν ἐστι πρότερον τῷ βιασθέντι περὶ τὸ τοιοῦτον, πλὴν ὅτι νοσώδη καὶ ἄτεχνα πέπονθεν ὑπὸ τῶν βιασαμένων ἰατρῶν; ΣΩΚ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΞΕΝ. Τί δὲ ἡμῖν δὴ τὸ παρὰ τὴν πολιτικὴν τέχνην ἁμάρτημα λεγόμενον ἐστίν; ἆρ' οὐ τὸ αἰσχρὸν, καὶ τὸ κακὸν, καὶ ἄδικον; ΣΩΚ. Παντάπασί γε. ΞΕ. Τῶν δὴ βιασθέντων παρὰ τὰ γεγραμμένα καὶ πάτρια, δρᾶν ἕτερα δικαιότερα καὶ ἀμείνω καὶ καλλίω τῶν ἔμπροσθεν, φέρε, ὁ

D τῶν τοιούτων αὖ ψόγος περὶ τῆς τοιαύτης βίας, ἆρ', εἰ μέλλει μὴ καταγελαστότατος εἶναι πάντων, πάντα αὐτῷ μᾶλλον λεκτέον ἑκάστοτε, πλὴν ὡς αἰσχρὰ καὶ ἄδικα καὶ κακὰ πεπόνθασιν οἱ βιασθέντες ὑπὸ τῶν βιασαμένων; ΣΩΚΡ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΞΕΝ. Ἀλλ' ἆρα, ἐὰν μὲν πλούσιος ὁ βιασάμενος ᾖ, δίκαια· ἂν δ' ἄρα πένης, ἄδικα τὰ βιασθέντα ἐστίν; ἢ, κἂν πείσας κἂν μὴ πείσας τις, πλούσιος ἢ πένης, ἢ κατὰ γράμματα ἢ παρὰ γράμ-

E ματα, δρᾷ τὰ ξύμφορα, τοῦτον δεῖ καὶ περὶ ταῦτα τὸν ὅρον εἶναι, τόν γε ἀληθινώτατον ὀρθῆς πόλεως διοικήσεως, ὃν ὁ σοφὸς καὶ ἀγαθὸς ἀνὴρ διοικήσει τὸ τῶν ἀρχομένων. " ὥσπερ ὁ κυβερνήτης, τὸ τῆς νεὼς καὶ ναυτῶν ἀεὶ ξυμ-

Legitur etiā, μὴν εὐπρε-

Malim, τί οὖν οὐκ ὀρθῶς;

For. ſcriben- λεγόμενον, in- terpungas p τέχνην. Item μαρτημα τ

Agnoſcit & hanc lectionem, δρᾷ τὰ ξύμφο- ρα, τοῦτον δεῖ &c. quum in ſuperioribus malè ſcriptū, δρᾷ μὴ ξύμφο- ρα, ἢ ἀξύμφο- item δὴ pro For. καὶ ὥσπ &c. Intell. αὐ ὁ, in praeced. καθ' ὅν.

A φέρον περιφυλάττων, οὐ γράμματα τιθεὶς, ἀλλὰ τὴν τέχνην νόμον παρεχόμενος, σώζει τοὺς συνναύτας· οὕτω καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτον παρὰ τῶν οὕτως ἄρχειν δυναμένων ὀρθὴ γίγνοιτ' ἂν πολιτεία, τὴν τῆς τέχνης ῥώμην τῶν νόμων παρεχομένων κρείττω. καὶ πάντα ποιοῦσι τοῖς ἔμφροσιν ἄρχουσιν οὐκ ἔστιν ἁμάρτημα, μέχριπερ ἂν ἓν μέγα φυλάττωσι, τὸ μετὰ νοῦ καὶ τέχνης δικαιότατον ἀεὶ διανέμοντες τοῖς ἐν τῇ πόλει·
B σώζειν τε αὐτοὺς οἷοί τε ὦσι, καὶ ἀμείνους ἐκ χειρόνων ἀποτελεῖν κατὰ τὸ δυνατόν. ΣΩΚ. Οὐκ ἔστ' ἀντειπεῖν περί γε ἃ νῦν εἴρηται. ΞΕ. Καὶ μὴν καὶ πρὸς ἐκεῖνα "οὐδὲ ἀντιρρητέον. ΣΩΚ. Τὰ ποῖα εἶπες; ΞΕΝ. Ὡς οὐκ ἄν ποτε πλῆθος οὐδ' ὡντινωνοῦν, τὴν τοιαύτην λαβὸν ἐπιστήμην, οἷόν τ' ἂν γένοιτο μετὰ νοῦ διοικεῖν πόλιν· ἀλλὰ περὶ σμικρόν τε καὶ ὀλίγον καὶ τὸ ἕν ἐστι ζητητέον τὴν μίαν
C ἐκείνην πολιτείαν τὴν ὀρθήν, τὰς δ' ἄλλας μιμήματα θετέον, ὥσπερ καὶ ὀλίγον πρότερον ἐρρήθη· τὰς μὲν, ἐπὶ τὰ καλλίονα, τὰς δὲ, ἐπὶ τὰ αἰσχίω μιμουμένας ταύτην. ΣΩ. "Πῶς τί τοῦτ' εἴρηκας; οὐδὲ γὰρ ἄρτι δῆθεν κατέμαθον περὶ τῶν μιμημάτων. ΞΕ. Καὶ μὴν οὐ φαῦλόν γε, ἂν κινήσας τις τοιοῦτον τὸν λόγον αὐτοῦ καταβάλῃ, καὶ μὴ διελθὼν ἐνδείξηται τὸ νῦν γιγνόμενον ἁμάρτημα περὶ αὐτό. ΣΩ. Ποῖον δή;
D ΞΕΝ. Τοιόνδε τι δεῖ γε ζητεῖν, οὐ πάνυ ξυνήθες, οὐδὲ ῥᾴδιον ἰδεῖν· ὅμως μὴν πειρώμεθα λαβεῖν αὐτό. φέρε γάρ· ὀρθῆς ἡμῖν μόνης οὔσης ταύτης τῆς πολιτείας ἣν εἰρήκαμεν, οἶσθ' ὅτι τὰς ἄλλας δεῖ τοῖς ταύτης συγγράμμασι χρωμένας, οὕτω σώζεσθαι, δρώσας τὸ νῦν ἐπαινούμενον, καίπερ οὐκ ὀρθότατον ὄν; ΣΩ. Τὸ ποῖον; ΞΕΝ. Τὸ παρὰ τοὺς νόμους μηδὲν μηδένα τολμᾶν ποιεῖν τῶν ἐν τῇ πόλει· τὸν τολμῶντα δὲ, θανάτῳ ζημιοῦσθαι καὶ πᾶσι τοῖς ἐσχάτοις.
E καὶ τοῦτ' ἔστιν ὀρθότατα καὶ κάλλιστ' ἔχον, ὡς δεύτερον, ἐπειδὰν τὸ πρῶτόν τις μεταθῇ τὸ νῦν δὴ ῥηθέν. ᾧ δὲ τρόπῳ γεγονός ἐστι τοῦτο ὃ δὴ δεύτερον ἐφήσαμεν, διαπερανώμεθα. ἦ γάρ; ΣΩΚ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕΝ. Εἰς δὴ τὰς εἰκόνας ἐπανίωμεν πάλιν, αἷς ἀναγκαῖον ἀπεικάζειν ἀεὶ τοὺς βασιλικοὺς ἄρχοντας. ΣΩ. Ποίας; ΞΕΝ. Τὸν γενναῖον κυβερνήτην, καὶ τὸν ἑτέρων πολλῶν ἀντάξιον ἰατρόν. κατίδωμεν γὰρ δή τι σχῆμα ἐν τούτοις αὐτοῖς πλασάμενοι. ΣΩΚΡ. Ποῖον τι; ΞΕ. Τοιόνδε, οἷον

...m οὐδέν.

...ς aduerb. πῶς ... tam pato... a nem. Sic au... n'y alibi lo... s eſt. Pau... alia etiam ...lio, τὸ περὶ ...μιμημάτων.

ſpicit gubernator. Nam vt ille non ſcriptis ſed arte, quaſi lege quadam, ſeruat, ita & vir ille verè ciuilis: & apud eos qui ita dominari poſſunt, recta eſt rerum ciuilium adminiſtratio, vim artis legibus potiorem adhibens. Denique, vt rem in pauca contraham, quicquid prudentes magiſtratus agunt, haudquaquam peccant, quandiu vnum hoc potiſſimum obſeruant, vt mente & arte quod iuſtiſſimũ eſt, ciuibus ſemper diſtribuant atque præſcribant: atque adeò poſſint eos conſeruare, melioréſque ex deterioribus, quoad fieri poteſt, præſtare. SOC. His quæ modò dicta ſunt, repugnare nõ licet. HO. Neque illis inſuper. SO. Quibus verò? HO. [a]Nullam nimirũ multitudinẽ quorumlibet hominum (quippe quæ nequeat hãc ſcientiã adipiſci, vnquam poſſe ciuitatem prudenter per ſe adminiſtrare: ſed rectam illam ciuitatis adminiſtrationem, vel apud vnum vel apud pauciſſimos certè eſſe inueſtigandam: cæteras verò, tanquam imitationes quaſdam ponendas, & quidem vt hanc modò in meliorem partem, modò in deteriorem imitentur. SOCR. Quomodò iſtud dicebas? neque enim quod de imitãdo paulo antè dixiſti, ſatis tum intellexi. HO. Haud malè is fecerit, qui licet huius ſermonis iniecerit mẽtionẽ, illũ potius planè iuſſerit faceſſere, quàm vt, dum errorem qui in illum incidit vult demonſtrare, nouo errore ſe ipſe inuoluat. SOC. Quem errorem ais? HOSP. Huiuſmodi quiddã neceſſe eſt inueſtigare, quod quanquam neque conſuetum, neque facile cognitu eſt, ipſũ tamen cõprehendere moliamur. Quum ſola hæc de qua mẽtionem fecimus, recta ſit ciuilis gubernatio, nónne cæteras quæ huius inſtitutis vtãtur, ſeruari neceſſe eſt, dum agunt quod modò cõmendabamus, quanuis rectiſſimum id non ſit? SOCR. Quid illud? HOS. Vti ciuium nemo præter leges quicquam audeat committere: & quiſquis audet, morte extremíſque omnibus ſuppliciis mulctetur. Id autem eſt ſecundo loco rectiſſimum atque honeſtiſſimum. primo nanq; in loco ponẽdum quod nunc eſt dictum. Quo autem modo eueniat quod modò ſecundum eſſe diximus, enucleatius exponamus. itáne? SOC. Et maximè quidem. HOS. [b]Redeamus igitur ad imagines, quibus Regios illos magiſtratus ſemper aſſimilare neceſſe eſt. SOCR. Quas imagines ais? HOS. Generoſum nimirum nauis gubernatorem, multíſque (vt ille dicebat) aliis æquiparandum medicum, conſideremus inquam, & imaginẽ eius rei aliquam fingamus. SOCR. Qualem? HOS. Talem

a Aliud θεώρημα cum ſuperiore doctrina cohærens: Multitudinẽ minimè eſſe idoneam legum iudicem: quippe quæ ſcientia & iudicio ſit deſtituta. Adiungitur & aliud, cum primario ſermone prorſus coniunctum. Ὀρθὴ quidem illi πολιτεία (id eſt, vt omnia peritè & iuſtè agãtur, examinatis circumſtantiis) conſtare primum gradum: ſecundum, legibus ſcriptis: aduerſus quas nihil eſt temerè committendum: quum alioqui collapſura eſſet generis humani ſocietas, ſi cuilibet fas eſſet pro libidine leges cõuellere.

b Superior em doctrinam εἰκονοποιΐαις ſuo more illuſtrat: & primùm illud theorema, Multitudinem nõ rectè poſſe de rebus iudicare: imò oborituram rerum omnium ſummam ἀταξίαν, ſi populi iudicio rerum iudicia permitterentur.

quandam, vt ſi omnes ita de illis rationem ineamus, nos grauia quædam ab illis pati: vtputa qui quos noſtrûm ſeruare velint, ſeruent: quos contrà perdere inſtituant, eoſdem perdant, & ſecando & vrendo: ex quibus operis mercedem, veluti tributum quoddam, reportent: vnde tamen vel exiguũ vel planè nihil impendant ægrotantis cauſa, reliquis verò rebus & ipſi & ipſorum familiares vtantur: denique acceptis pecuniis vel à cognatis vel ab inimicis ægroti, eum necent. Nauium porrò gubernatores innumera huius generis patrare: quippe qui vectores, dum oram ſoluunt, in locis inhoſpitis & deſertis ſolos ex compoſito prodant atque deſtituant: vel deinduſtria in freta naues intrudãt, vt per naufragiũ in mare vectores illi coniiciantur. Si, dum hæc cogitamus, inire conſilium velimus ecqua ratione huiuſmodi hominum artibus fræna iniiciamus, ne mero imperio vlterius aut ſeruis aut liberis dominetur: & idcirco concionem conuocemus, cui & ipſi interſimus, & ad quam vel omnis populus, vel diuites tantùm conueniant: vbi & imperitorum hominum & aliorum artificum de nauigio morbiſque ſententiæ conferantur, quónã pacto medicamentis inſtrumentíſque ſuis medicos apud ægrotos vti oporteat: item gubernatores nauibus & earum inſtrumentis, ad nauigationem, ad procellarum & fluctuum diſcrimina piratarúmque inſidias euitandas: atque etiam, ſi mari longis nauibus aduerſus ſimiles ſit pugnandum, qua ratione his vti ſit conſentaneum: ea inquam ponamus nobis ob oculos quæ hiſce de rebus quæ ad medicos & gubernatores pertinent, in hominum rudium deliberationem cadant: vnde fiant decreta, quæ partim publicarum ſiue tabularum ſiue columnarum monumentis inſcribantur, partim ſine vllis ſcriptis mores quidam ritúſque patrii hiſce de rebus conſtituantur: ſic vt reliquũ tempus omne ad horum decretorum normam atque præſcriptum ſit nauigandũ atque medicina faciẽda. SOC. Vehementer abſurda cõmemoraſti. HOS. Præterea quotãnis populi magiſtratus cõſtitui, ſiue ex diuitibus, ſiue ex omni populo ſorte delectos, qui iuxta ſcriptas illas inſtitutiones & gubernent naues, & ægrotantibus medeantur. SOC. Hæc ſuperioribus quoque duriora videntur. HOS. Videamus præterea quídnã hinc conſequatur. Quum annui magiſtratus cuiuſque tempus exactum fuerit, neceſſe erit, iudicio aut ex delectis diuitibus aut ex vni-

A εἰ πάντες περὶ αὐτῶν διανοηθείημεν ὅτι δεινότατα ὑπ' αὐτῶν πάσχομεν. ὃν μὲν γὰρ ἂν ἐθελήσωσιν ἡμῶν τούτων ἑκάτεροι σώζειν, ὁμοίως δὴ σώζουσιν· ὃν δ' ἂν λωβᾶσθαι βουληθῶσι, λωβῶνται, τέμνοντες καὶ κάοντες· καὶ προστάττοντες ἀναλώματα φέρειν παρ' ἑαυτούς, οἷον φόρους· ὧν σμικρὰ μὲν εἰς τὸν κάμνοντα καὶ οὐδὲν ἀναλίσκουσι, τοῖς δ' ἄλλοις αὐτοί τε καὶ οἱ οἰκέται χρῶνται. καὶ δὴ
B καὶ τελευτῶντες, ἢ παρὰ ξυγγενῶν, ἢ παρά τινων ἐχθρῶν τοῦ κάμνοντος χρήματα μισθὸν λαμβάνοντες ἀποκτιννύασιν. οἵ τ' αὖ κυβερνῆται μυρία ἕτερα τοιαῦτα ἐργάζονται· καταλιπόντες τε ἔκ τινος ἐπιβουλῆς ἐν ταῖς ἀναγωγαῖς ἐρήμους, καὶ σφάλματα ποιοῦντες ἐν τοῖς πελάγεσιν, ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν θάλατταν, καὶ ἕτερα κακουργοῦσιν. εἰ δὴ ταῦτα διανοηθέντες, βουλευσαίμεθα περὶ αὐτῶν βουλήν τινα· τούτων τῶν τεχνῶν μηκέτι
C ἐπιτρέπειν ἄρχειν αὐτοκράτορι μηδετέρᾳ, μήτ' οὖν δούλων, μήτ' ἐλευθέρων· ξυλλέξαι δὲ ἐκκλησίαν ἡμῶν αὐτῶν, ἢ ξύμπαντα τὸν δῆμον, ἢ τοὺς πλουσίους μόνον· ἐξεῖναι δὲ καὶ ἰδιωτῶν καὶ τῶν ἄλλων δημιουργῶν περί τε πλοῦ καὶ περὶ νόσων γνώμην ξυμβάλλεσθαι, καθότι χρὴ τοῖς φαρμάκοις ἡμᾶς καὶ τοῖς ἰατρικοῖς ὀργάνοις πρὸς τοὺς κάμνοντας χρῆσθαι· καὶ δὴ καὶ τοῖς πλοίοις τε αὐτοῖς καὶ
D τοῖς ναυτικοῖς ὀργάνοις εἰς τὴν τῶν πλοίων χρείαν, καὶ περὶ τοὺς κινδύνους τούς τε πρὸς αὐτὸν τὸν πλοῦν, ἀνέμων καὶ θαλάττης πέρι, καὶ πρὸς τὰς τοῖς λῃσταῖς ἐντεύξεις· καὶ ἐὰν ναυμαχεῖν ἄρα δέῃ που μακροῖς πλοίοις πρὸς ἕτερα τοιαῦτα. τὰ δὲ τῷ πλήθει δόξαντα περὶ τούτων, εἴτε τινῶν ἰατρῶν καὶ κυβερνητῶν, εἴτ' ἄλλων ἰδιωτῶν ξυμβουλευόντων, γράψαντας ἐν κύρβεσί τισι καὶ στήλαις, τὰ δὲ καὶ ἄγραφα πάτρια θεμένους ἔθη, κατὰ
E ταῦτ' ἤδη τὸν ἔπειτα χρόνον ναυτίλλεσθαι, καὶ τὰς τῶν καμνόντων θεραπείας ποιεῖσθαι. ΣΩ. Κομιδῇ γε εἴρηκας ἄτοπα. ΞΕ. Κατ' ἐνιαυτὸν δέ γε ἄρχοντας καθίστασθαι τοῦ πλήθους, εἴτε ἐκ τῶν πλουσίων, εἴτε ἐκ τοῦ δήμου παντός, ὃς ἂν κληρούμενος λαγχάνῃ. τοὺς δὲ καταστάντας ἄρχοντας, ἄρχειν κατὰ τὰ γράμματα, κυβερνῶντας τὰς ναῦς, καὶ τοὺς κάμνοντας ἰωμένους. ΣΩΚ. Ταῦτ' ἔτι χαλεπώτερα. ΞΕ. Θεῶ δὴ καὶ τὸ μετὰ ταῦτα ἑπόμενον. ἐπειδὰν γὰρ δὴ τῶν ἀρχόντων ἑκάστοις ὁ ἐνιαυτὸς ἐξέλθῃ, δεήσει, δικαστήρια καθίσαντας ἀνδρῶν, ἢ τῶν πλουσίων ἐκ προκρίσεως, ἢ

Hos genitiuo... go potius ſec... tibus quàm... ced. interpu... do poſt τινά. αὐτῶν puto ferri ad illa, τα διανοηθέ... & hanc pr... βουλήν, ut... tri harum permittatur χειν αὐτοκ... τορι. &c.

Melius for... uerba hæc κα... γράμματα... gentur ſequ... bus.

A ξύμπαντος αὐτοῦ δήμου, τοὺς λαχόντας εἰς τούτους εἰσάγειν τοὺς ἄρξαντας, καὶ εὐθύνειν· κατηγορεῖν δὲ τὸν βουλόμενον, ὡς οὐ κατὰ τὰ γράμματα τὸν ἐνιαυτὸν ἐκυβέρνησε τὰς ναῦς, οὐδὲ κατὰ τὰ παλαιὰ τῶν προγόνων ἔθη. τὰ αὐτὰ δὲ ταῦτα καὶ περὶ τῶν τοὺς κάμνοντας ἰωμένων. ὧν δ᾽ ἂν καταψηφισθῇ, τιμᾶν ὅ,τι χρὴ παθεῖν αὐτῶν τινὰς, ἢ ἀποτίνειν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ὅ γε θέλων καὶ ἑκὼν ἐν τοῖς τοιούτοις ἄρχειν, δικαιότατ᾽ ἂν ὁποιοῦν πάσχοι καὶ ἀποτίνοι. ΞΕ. Καὶ τοίνυν ἔτι δεήσει θέσθαι νόμον ἐπὶ πᾶσι τούτοις, ἄν τις κυβερνητικὴν καὶ τὸ ναυτικὸν, ἢ τὸ ὑγιεινὸν καὶ ἰατρικῆς ἀλήθειαν περὶ πνεύματά τε καὶ θερμὰ καὶ ψυχρὰ ζητῶν φαίνηται, παρὰ τὰ γράμματα, καὶ σοφιζόμενος ὁποιοῦν περὶ τὰ τοιαῦτα· πρῶτον μὲν, μήτε ἰατρικὸν αὐτὸν μήτε κυβερνητικὸν ὀνομάζειν, ἀλλὰ ″μετεωρολόγον ἀδολέσχην τινὰ σοφιστήν· εἶθ᾽ ὡς διαφθείροντα ἄλλους νεωτέρους, καὶ ἀναπείθοντα ἐπιτίθεσθαι κυβερνητικῇ καὶ ἰατρικῇ, μὴ κατὰ C νόμους, ἀλλ᾽ αὐτοκράτορας ἄρχειν τῶν πλοίων καὶ τῶν νοσούντων, γραψάμενον εἰσάγειν τὸν βουλόμενον, οἷς ἔξεστιν, εἴς δή τι δικαστήριον. ἂν δὲ παρὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ γεγραμμένα δόξῃ πείθειν εἴτε νέους, εἴτε πρεσβύτας, κολάζειν τοῖς ἐσχάτοις. οὐδὲν γὰρ δεῖν τῶν νόμων εἶναι σοφώτερον. οὐδένα γὰρ ἀγνοεῖν τό,τε ἰατρικὸν καὶ τὸ ὑγιεινὸν, οὐδὲ τὸ κυβερνητικὸν καὶ ναυτικόν. ἐξεῖναι γὰρ τῷ βουλομένῳ, μανθάνειν γεγραμμένα καὶ πάτρια ἔθη κείμενα. D ταῦτα δὴ περί τε ταύτας τὰς ἐπιστήμας εἰ γίγνοιτο οὕτως ὡς λέγομεν, ὦ Σώκρατες, καὶ στρατηγικῆς, καὶ ξυμπάσης ἡστινοσοῦν θηρευτικῆς, καὶ γραφικῆς ξυμπάσης ὁποιοῦν μέρος, μιμητικῆς, καὶ τεκτονικῆς, καὶ ξυνόλης ὁποιασοῦν σκευουργίας, ἢ καὶ γεωργίας, καὶ τῆς περὶ τὰ φυτὰ ξυνόλης τέχνης· ἢ καί τινα ἱπποφορβίαν αὖ κατὰ συγγράμματα θεασαίμεθα γιγνομένην, ἢ σύμπασαν ἀγελαιοκομικὴν, ἢ μαντικὴν, ἢ πᾶν ὅ,τι μέρος διακονικὴ περιείληφεν, E ἢ πεττείαν, ἢ ξύμπασαν ἀριθμητικὴν ψιλὴν, εἴτε ἐπίπεδον, εἴτε ἐν βάθεσιν, εἴτε ἐν ″τάχεσιν οὖσάν που· περὶ ἅπαντα ταῦτα οὕτω πραττόμενα, τί ποτ᾽ ἂν φανείη, κατὰ τὰ συγγράμματα γιγνόμενα καὶ μὴ κατὰ τέχνην; ΣΩΚ. Δῆλον ὅτι πᾶσαί τε αἱ τέχναι παντελῶς ἂν ἀπόλοινθ᾽ ἡμῖν, καὶ οὐδὲ εἰσαῦθις γένοιτ᾽ ἄν ποτε διὰ τὸν ἀποκωλύοντα τοῦτον ζητεῖν νόμον. ὥστε ὁ βίος, ὢν καὶ νῦν χαλεπὸς, εἰς τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἀβίωτος γίγνοιτ᾽ ἂν

...πωρολό-... ἀδολέ-... altem in-... duo in-... endū eſſe ...

it. Fic. τά-... ὁ τὰ χε-... ſ addit & ... poſitum. ...tim, A-... m eam quæ ... a locitatem ... diſémque

A uerſo populo ſorte creato iſtic ſiſtere viros illos publicis muneribꝰ functos, eóſq; corrigere, ita vt liceat pro arbitratu cuilibet litē aduerſus eos cōteſtari, quòd aliter quàm leges iubeant, & patria conſuetudo præſcribat, aut naues gubernauerint, aut ægros curauerint: & qui aliter feciſſe deprehendentur, lata ſententia, vel ſupplicio vel alio quodā incommodo à iudicibus afficiantur. SOC. Nónne quicūque magiſtratum inter huiuſmodi homines ſpōte obit, meritò quodvis ſupplicium damnúmve patietur? HOS. Ferre inſuper oportebit: ſi B quis præter ſcriptas conſtitutiones nauigandi rationem aliquam nouam introducat, aut ſanitatis tuendæ verā illam & legibus traditam rationem, ad ventos & calores & frigora transferens, perſcrutetur, & circa hæc ex ingenio ſuo ſubtiliter agat: doceátque, primò quidem hūc neque gubernatorem eſſe, neque medicum nominandum, ſed curioſum quendam delirúmque ſophiſtam: deinde à quolibet in iudicium trahi poſſe: quippe qui iuniores alios corrumpat, & ſit autor vti gubernatoria & medicina contra legū inſtituta pro cuiuſque arbitratu tractetur, eodem pacto naues morbíque curentur. quòd ſi illi præter leges iuuenibus aut ſenibus perſuadere quicquam comperiatur, extremis ſuppliciis mulctētur. neque enim oportere quicquam legibus ſapientius eſſe. neque verò cuiquam aut medicinæ ſanitatíſque naturā aut gubernandi nauigandíque optimam rationem obſcuram eſſe poſſe, qui quidem ſcripta moréſque patrios perdiſcere voluerit. Si hæc itaque contingant circa eas ſciētias quas commemorauimus, aliáſque permultas, vt ſecūdum præſcripta potius quàm ſecundum artem agatur, ecquid ſtatuemus, Socrates? nimirum ſi idem circa rem militarem, omnémque venationem, circa picturam quoque, & vniuerſam imitationem, circa architecturam, & omnem inſtrumentorum ſupellectiliúmque effectionem, circa agriculturam & omnem plantandi rationem, equorúmque & armentorum omnium cuſtodiam, circa vaticinium, & varium miniſtrorum obſequium, circa talorum ludum, arithmeticā ſimplicem, vel eam quæ circa planum, aut profundum, aut velocitatem tarditatémq; eſt, conſtituatur? SOC. Certum eſt [ſi ita res ſe habeat,] artes omnes funditus perituras, neque deinceps vnquam inſtauratū iri ob hanc ipſam legem, quæ rerum nouarum indagationem vetat. Itaque vita quæ nunc difficilis quidē eſt per ſe, ad illud tempus prorſus non vitalis futura & pla-

a Theorema illud de neceſſitate legum, iterum quoque explicat: Non licere nimirum vel priuatæ perſonæ vel publicæ, leges pro arbitratu mutare, aut tranſgredi: ſed illas eſſe religioſe ſeruandas. Niſi autem acceſſerit ὀρθοῦ illius λόγου ratio in legum applicatione, tanto grauiorem futuram ex legum etiam formula iniuriam, quanto is qui & legis erit cuſtos, imperitior erit & profligatior, ſuáque illa autoritate licẽtioſius abutetur. Illũ autem legum abuſum in quauis Reipubl. forma pertimeſcendum eſſe: vnde grauiſſimæ calamitates in vitam humanam incidunt.

nè intoleranda videretur. HOSP. [a]Quid verò ſtatuẽdum eſſet, ſi ex legũ præſcriptarũ formula, ſingula fieri cogeremus, legibúſque ipſis præficeremus virum quendã, vel conſenſu populi deſignatum, vel ſorte creatũ, qui ſpretis legibus, aut lucri cauſa, aut propriæ libidinis gratia, alia quædam, præter hæc quæ ſunt inſtituta, imperitus rerum, agere moliretur? nónne hoc priori malo deterius? SOCR. Maximé. HOS. Etenim, opinor, is qui præter eas leges agere audet, quæ quidem longo rerum vſu latæ ſunt, eorum hominum conſilio & induſtria qui opportunè & commodè ſingula expenderunt, & populum eò perduxerunt vt eas poneret: is, inquam, ſcelus committit ſuperiori ſcelere longè deterius? ac multo magis quàm ſcriptæ leges, officia vitæ confundit atque peruertit. SOCR. Quidni grauius peccaret? HOS. Quapropter legibus conſtitutis, altera iam præter hæc inſtituenda nauigatio eſt, vt nemini cuiquam quicquam vnquam præter illas facere fas ſit, ſiue ſingulares homines ſiue vniuerſus populus hoc moliatur. SOCR. Rectè. HOSP. Nónne imitamenta quædam veritatis de rebus ſingulis erunt, quæ ab intelligentibus, quantum fieri poterit, ſint perſcripta? SOCR. Quidni? HOSP. Atqui (ſi meminimus) ciuilem reuera hominem atque eius artis cognitione cumulatum diximus ſuprà multa ſæpe ex arte facturum, nulla habita ſcriptorum ratione, quoties præſtantius quiddam præter ea quæ ſcriptis mandarit, & abſẽtibus quibuſdam reliquerit, ſe inueniſſe arbitretur. SOC. Diximus proculdubio. HOS. Nónne ſi vel ſinguli, vel populus ipſe, cui leges præſcriptæ ſunt, præterquam quod illis legibus traditum ſit, aliud quiddã tanquam melius aggreditur, idem pro viribus quod verus ille ciuilis vir agit? SOCR. Omnino. HOS. Siqui igitur imperiti id agerent, imitari quidem verum ipſum anniterentur, peruerſè tamẽ imitarentur. Siqui autem artis cognitione inſtructi idem conentur, non hoc iam eſt imitatio, ſed illud ipſum veriſſimum erit. SOCR. Omnino. HOS. Enimuero illud iam ante inter nos conuenit, Multitudinem arti percipiendæ minimè parem eſſe. SOCR. Conuénit certé. HOSP. Ergo ſi quædam Regia ars eſt, turba diuitũ & populus vniuerſus ſcientiam hanc ciuilem nunquã complectetur. SOC. Nunquam. HOSP. Oportet itaque illas reſpub. quæ veram illam gubernationem vnius viri arte imperantis pro viribus in-

A παραβαίνειν. ΞΕ. Τί δὲ τόδε; εἰ κατὰ συγγράμματα μὲν ἀναγκάζοιμεν ἕκαστον γίγνεσθαι τῶν εἰρημένων, καὶ τοῖς συγγράμμασιν ἐπιστατεῖν ἡμῶν τὸν χειροτονηθέντα, ἢ λαχόντα ἐκ τύχης· οὗτος δὲ, μηδὲν φροντίζων τῶν γραμμάτων, ἢ κέρδους ἕνεκα τινὸς, ἢ χάριτος ἰδίας, παρὰ ταῦτα ἐπιχειροῖ δρᾶν ἕτερα, μηδὲν γινώσκων; ἆρα οὐ τοῦ κακοῦ τοῦ πρόσθεν μεῖζον ἂν ἔτι τοῦτο γίγνοιτο κακόν; ΣΩΚ. Ἀληθέστατά γε. ΞΕΝ. Παρὰ γὰρ

B (οἶμαι) τοὺς νόμους τοὺς ἐκ πείρας πολλῆς κειμένους, καὶ τινων ξυμβούλων ἕκαστα χαριέντως ξυμβουλευσάντων καὶ ξυμπεισάντων θέσθαι τὸ πλῆθος, ὁ παρὰ ταῦτα τολμῶν δρᾶν, ἁμαρτήματος ἁμάρτημα πολλαπλάσιον ἀπεργαζόμενος, ἀνατρέποι πᾶσαν ἂν πρᾶξιν ἔτι μειζόνως τῶν ξυγγραμμάτων. ΣΩΚ. Πῶς δ' οὐ μέλλει; ΞΕ. Διὰ ταῦτα δὴ τοῖς περὶ ὁτουοῦν νόμους καὶ ξυγγράμματα τιθεμένοις, δεύτερος πλοῦς, τὸ

C παρὰ ταῦτα μήτε ἕνα μήτε πλῆθος μηδὲν μηδέποτε ἐᾶν δρᾶν μηδ' ὁτιοῦν. ΣΩΚ. Ὀρθῶς. ΞΕ. Οὐκοῦν μιμήματα μὲν ἂν ἑκάστων ταῦτα εἴη τῆς ἀληθείας, τὰ παρὰ τῶν εἰδότων εἰς δύναμιν εἶναι γεγραμμένα. ΣΩ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕ. Καὶ μὴν τόν γε εἰδότα ἔφαμεν, τὸν ὄντως πολιτικὸν (εἰ μεμνήμεθα) ποιήσειν τῇ τέχνῃ πολλὰ εἰς τὴν αὐτοῦ πρᾶξιν, τῶν γραμμάτων οὐδὲν φροντίζοντα, ὁπόταν ἄλλ' αὐτῷ βελτίω δόξῃ παρὰ τὰ

D γεγραμμένα ὑφ' αὐτοῦ καὶ ἐπεσταλμένα ἀποδσι τιάν. ΣΩΚ. Ἔφαμεν γάρ. ΞΕΝ. Οὐκοῦν ἀνὴρ ὁστισοῦν εἷς, ἢ πλῆθος ὁτιοῦν, οἷς ἂν νόμοι κείμενοι τυγχάνωσι, παρὰ ταῦτα ὅ, τι ἂν ἐπιχειρήσωσι ποιεῖν ὡς βέλτιον, ἕτερον ὂν, ταυτὸν δρῶσι κατὰ δύναμιν ὅπερ ὁ ἀληθινὸς ἐκεῖνος. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. Ἆρ' οὖν εἰ μὲν ἀνεπιστήμονες ὄντες τὸ τοιοῦτον δρῷεν, μιμεῖσθαι μὲν ἂν ἐπιχειροῖμεν τὸ ἀληθὲς, μιμοῖντ' ἂν μέντοι πάνυ κακῶς· εἰ δ'

E ἔντεχνοι, τοῦτο οὐκ ἔστιν ἔτι μίμημα, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἀληθέστατον ἐκεῖνο. ΣΩΚΡ. Πάντως που. ΞΕΝ. Καὶ μὴν ἔμπροσθέν γε ὡμολογημένον ἡμῖν κεῖται, μηδὲν πλῆθος μηδ' ὡντινουῶν λαβεῖν δυνατὸν εἶναι τέχνην. ΣΩ. Κεῖται γὰρ οὖν. ΞΕ. Οὐκοῦν εἰ μέν ἐστι βασιλική τις τέχνη, τὸ τῶν πλουσίων πλῆθος καὶ ὁ ξύμπας δῆμος οὐκ ἄν ποτε λάβοι τὴν πολιτικὴν ταύτην ἐπιστήμην. ΣΩΚ. Πῶς γὰρ ἄν; ΞΕΝ. Δεῖ δὴ τὰς τοιαύτας γε (ὡς ἔοικε) πολιτείας, εἰ μέλλουσι καλῶς τὴν ἀληθινὴν ἐκείνην τὴν τοῦ ἑνὸς μετὰ τέχνης ἄρχοντος

πολιτείαν

A πολιτείαν εἰς δύναμιν μιμήσεσθαι, μηδέποτε, κειμένων αὖθις τῶν νόμων, μηδὲν ποιεῖν παρὰ τὰ γεγραμμένα καὶ πάτρια ἔθη. ΣΩΚ. Κάλλιστα εἴρηκας. ΞΕΝ. Ὅταν ἄρα οἱ πλούσιοι ταύτην μιμῶνται, τότε ἀριστοκρατίαν καλοῦμεν τὴν τοιαύτην πολιτείαν· ὁπόταν δὲ τῶν νόμων μὴ φροντίζωσιν, ὀλιγαρχίαν. ΣΩΚ. Κινδυνεύει. ΞΕΝ. Καὶ μὴν ὁπόταν αὖθις εἷς ἄρχῃ κατὰ νόμους, μιμούμενος τὸν ἐπιστήμονα, βασιλέα καλοῦμεν, οὐ διορίζοντες ὀνόματι τὸν μετ' ἐ-

B πιστήμης ἢ δόξης κατὰ νόμους μοναρχοῦντα. ΣΩ. Κινδυνεύομεν. ΞΕΝ. Οὐκοῦν κἄν τις ἄρα ἐπιστήμων ὄντως ὢν εἷς ἄρχῃ, πάντως τό γε ὄνομα ταὐτὸν βασιλεὺς, καὶ οὐδὲν ἕτερον, προσρηθήσεται· δι' ἃ δὴ τὰ πέντε ὀνόματα τῶν νῦν λεγομένων πολιτειῶν, ἓν μόνον γέγονεν. ΣΩ. Ἔοικε γοῦν. ΞΕ. Τί δ' ὅταν μήτε κατὰ νόμους μήτε κατὰ ἔθη πράττῃ τις εἷς ἄρχων, προσποιῆται δὲ, ὥσπερ ὁ ἐ-

C πιστήμων, ὡς ἄρα παρὰ τὰ γεγραμμένα τόδε βέλτιστον ποιητέον, ἡ δέ τις ἐπιθυμία καὶ ἄγνοια τούτου τοῦ μιμήματος ἡγουμένη· μῶν οὐ τότε τὸν τοιοῦτον ἕκαστον τύραννον κλητέον; ΣΩ. Τί μήν; ΞΕ. Οὕτω δὴ τύραννός τε γέγονε, φαμὲν, καὶ βασιλεὺς καὶ ὀλιγαρχία, καὶ ἀριστοκρατία, καὶ δημοκρατία· δυσχερανάντων τῶν ἀνθρώπων τὸν ἕνα ἐκεῖνον μόναρχον, καὶ ἀπιστησάντων μηδένα τῆς τοιαύτης ἀρχῆς ἄξιον ἂν γενέσθαι ποτέ, ὥστε

D ἐθέλειν καὶ δυνατὸν εἶναι, μετ' ἀρετῆς καὶ ἐπιστήμης ἄρχοντα, τὰ δίκαια καὶ ὅσια διανέμειν ὀρθῶς πᾶσι, λωβᾶσθαι δὲ καὶ ἀποκτιννύναι καὶ κακοῦν ὃν ἂν βουληθῇ ἑκάστοτε ἡμῶν. ἐπεὶ γενόμενόν γ' ἂν οἷον λέγομεν, ἀγαπᾶσθαί τε ἂν, καὶ οἰκεῖν διακυβερνῶντα εὐδαιμόνως ὀρθὴν ἀκριβῶς μόνον πολιτείαν. ΣΩΚ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕΝ. Νῦν δέ γε ὅτε οὐκ ἔστι γιγνόμενος, ὡς δή φαμεν, ἐν ταῖς πόλεσι βασιλεὺς, οἷος ἐν σμήνεσιν

E ἐμφύεται, τό, τε σῶμα εὐθὺς καὶ τὴν ψυχὴν διαφέρων εἷς, δεῖ δὴ συνελθόντας ξυγγράμματα γράφειν, ὡς ἔοικε, μεταθέοντας τὰ τῆς ἀληθεστάτης πολιτείας ἴχνη. ΣΩΚΡ. Κινδυνεύει. ΞΕΝ. Θαυμάζομεν δῆτα, ὦ Σώκρατες, ἐν ταῖς τοιαύταις πολιτείαις ὅσα ξυμβαίνει γίγνεσθαι κακὰ, καὶ ὅσα ξυμβήσεται, τοιαύτης τῆς κρηπῖδος ὑποκειμένης αὐταῖς, τῆς κατὰ γράμματα καὶ ἔθη, μὴ μετὰ ἐπιστήμης, πραττούσης τὰς πράξεις; ἑτέρα προσχρωμένη, παντὶ κατάδηλος

[Margin notes, partly cut off: ". ἃ δὴ in- / ro." — "placeret / ...ιτων." — "...τον legi- / ...m ciui- / ...'malo." — "...τέρα ui- / ...ric. legisse / ...l referat / ...τ."]

stituunt imitari, vt illam imitationē conſequantur, nunquam quicquam præter ſcriptas leges moreſque patrios facere. SO. Præclarè dixiſti. HOS. Eandem illā quam diuites imitantur, Reipub. formam, Optimatum gubernationē vocamus: quando verò leges pro nihilo habent, Paucorum potentiam. SOC. Apparet. HO. Quinetiam quoties vnus ſecūdum leges dominatur, ſcientem illum imitatus, Regem vocamus, non diſtinguētes nomine illum qui ſciētia ſolus imperat ab eo qui opinione ſecūdum leges ſolus etiam dominatur. SOC. Ita videtur. HOS. Nónne igitur ſi vnus vera illa ſcientia præditus imperat, idem nomē, hoc eſt Regiū, habet, nec alio cognomento appellatur? Nam ex quinq; nominibus gubernationū ciuilium, quas narrauimus, vnum ſolum hoc erat. SOC. Videtur. HOSP. Quid porro? quoties neque ex lege neque ex more quiſpiam dominatur, ſimulátque ſcire ſe, & præter leges rectius hoc ita fieri oportere, ineſt autem libido & ignorantia quædam quæ ad imitationem eiuſmodi inducit, nunquid vir ille Tyrannus eſt appellandus? SOCR. Et maximè quidem. HOS. Hac ratione Rex extitit, vt diximus, & Tyrannus, paucorū potentia, optimatum gubernatio, necnon popularis adminiſtratio. [id eſt, *βασιλεύς, τύραννος, ὀλιγαρχία καὶ ἀριστοκρατία καὶ δημοκρατία*] Quum igitur moleſtè ferrent homines illius vnius imperium, diffideréntque talem virum reperiri aliquando poſſe tanto imperio dignum, qui & poſſet & vellet virtute & ſciētia imperādo ſanctè & iuſtè ſuum cuique ius tribuere: ſed potius pertimeſcerent ne vir vnus licentiam nactus, quemlibet pro libidine violaret, & opprimeret atque necaret: idcirco aliam quandam Reipub. formam moliti ſunt. quoniam ſi talis quidam qualem deſcripſimus, exiſteret, amaretur profectò eius adminiſtratio, quæ ſola omnium rectiſſima eſt, conducítque ad bene beatéque viuendum. SOC. Sané. HOSP. Nunc autem, poſtquam non naſcitur Rex talis in ciuitatibus, qualis inter apum examina, ſtatim à principio tam corporis quàm animi habitu cæteros antecellēs: neceſſe eſt homines in vnum conuenire, & communi conſilio inſtituta conſcribere, veſtigiáque veriſſimæ Reipub. illius exquirere. SOC. Sic apparet. HOSP. Et miramur, Socrates, in gubernationib⁹ huiuſcemodi, mala quæ videmus euenire, & tot tantáque oboritura? illo nimirum ſubſtrato fundamento, Non ſciētia rerum & intelligentia, ſed quibuſdam ſcriptis moribúſque niti tantùm ad res agendas. quod ſi alia quædam in rerum adminiſtratione ciuitas adhibuerit,

certum eſt illam ſua omnia funditus euerſuram. Aut illud fortaſſe mirum magis videri debet, quàm firma res natura Ciuitas ſit. nunc enim ciuitates nonnullæ infinito quodam tempore ſic affectæ, hiſque incōmodis exagitatæ, permanēt nihilominus, neque corruunt. Multæ tamen nauium inſtar ſubmerſæ perierunt, pereunt, & peribunt, ob gubernatorum nautarúmque improbitatem, qui in rebus maximis extrema quadam ignorātia detinentur: quippe qui quum rerum ciuiliū prorſus ignari ſint, in iis tamen plurimum ſibi ſapere videntur. SOC. Vera loqueris. HOS. [a]Quum igitur omnes non rectæ ſint ad communem vitam Reipub. formæ, videndum eſt & quænam ſit non grauiſſima & quæ grauiſſima: [id eſt, quæ cōmodior, & quæ cōtra importunior] Quæ res etſi minus ad id de quo nunc agimus, pertinere videtur, tamē in vniuerſum fortaſſe omnes omnē huius rei gratia hunc ſermonem inſtituimus. SOCR. Ita prorſus agendum. HOS. E tribus vnam atque eandem, facillimam ſimul & difficillimam ferunt. SOC. Quî iſtuc ais? HO. Non aliter quàm ſuprà: tres ſcilicet eſſe gubernationis formas, Vnius, paucorum, atque multorum: re nimirum ita confuſè primùm indicata. SOCR. Ita planè. HOSP. Singulis autem in duas diuiſis, ſex efficiamus, rectámque ipſam velut ſeptimam ab aliis ſecernamus. SOCR. Quo pacto? HOSP. Vnius principatum in Regnum & Tyrannidem diſtribuimus. Dominationē verò quæ non multis competit, in ſpeciem vnam quæ commoda eſt atque laudabilis, Optimatum ſcilicet gubernationem [.i. ἀριστοκρατίαν] alterā quæ vituperanda, Paucorum potentiā [.i. ὀλιγαρχίαν]. At multorum adminiſtrationem tunc ſimplicem poſuimus, δημοκρατίαν [.i. popularem gubernationē] denominantes: nūc verò & hāc duplicē eſſe dicamus. SO. Qua igitur illam ratione diuidemus? HOS. Non alia quàm reliquas: etiamſi nomē huius ſit geminū. Verùm tā huic quàm aliis cōmune hoc eſt, vt leges vel ſeruēt vel trāſgrediantur. SOCR. Eſt nimirum. HOSP. Tunc ſanè rectam gubernationē quærētibus partitio hæc nihil cōducebat, vt ſuprà monſtrabamus: poſtquā verò illam ſegregauimus, cæteras verò neceſſarias duximꝰ, in his iam legū vel cuſtodia vel trāſgreſſio ſingulas bifariā partiūtur. SOC. Ex eo qui nunc expoſitus eſt ſermone, ita effici videtur. HO. Vnius igitur dominatio, bonis copulata cōſtitutionibꝰ, quas leges vocauimꝰ, ſex illarū omniū optima eſt: legū expers, dura eſt, & ſubiectis omniū moleſtiſſima.

[a] Explicat obiter quænam ſit optima Reipub. forma: Regnum autem cæteris anteponit, adhibitis iis diſtinctionibus, quas ex ipſo contextu petat eruditus lector.

A ὡς πολύτ' ἂν διαλέσειε τὰ ταύτῃ γιγνόμενα. ἢ ἐκεῖνο ἡμῖν θαυμαστέον μᾶλλον, ὡς ἰσχυρόν τι πόλις ἐστὶ φύσει; πάσχουσαι γὰρ δὴ τοιαῦτα αἱ πόλεις νῦν χρόνον ἀπέραντον, ὅμως ἔνιαί τινες αὐτῶν μόνιμαί τε εἰσὶ καὶ οὐκ ἀνατρέπονται· πολλαὶ μὴν ἐνίοτε, καθάπερ πλοῖα καταδυόμενα, διόλλυνται, καὶ διολώλασι, καὶ ἔτι διολοῦνται, διὰ τὴν τῶν κυβερνητῶν καὶ ναυτῶν μοχθηρίαν, τῶν περὶ τὰ μέγιστα μεγίστην ἄγνοιαν εἰληφότων, οἳ περὶ B τὰ πολιτικὰ κατ' οὐδὲν γιγνώσκοντες, ἡγοῦνται κατὰ πάντα σαφέστατα πασῶν ἐπιστημῶν ταύτην εἰληφέναι. ΣΩΚ. Ἀληθέστατα. ΞΕΝ. Τίς οὖν δὴ τῶν οὐκ ὀρθῶν πολιτειῶν τούτων, ἥκιστα χαλεπὴ συζῆν, πασῶν χαλεπῶν οὐσῶν, καὶ τίς βαρυτάτη, δεῖ τι κατιδεῖν ἡμᾶς. καίπερ πρός γε τὸ νῦν προτεθὲν ἡμῖν, πάρεργον λεγόμενον, οὐ μὴν ἀλλ' εἴς γε τὸ ὅλον, ἴσως ἅπανθ' ἕνεκα τοῦ τοιούτου πάντες δρῶμεν χάριν. ΣΩΚΡ. Δεῖ. πῶς δ' οὔ; C ΞΕΝ. Τὴν αὐτὴν τοίνυν φασὶ, τριῶν οὐσῶν, χαλεπὴν διαφερόντως ἅμα καὶ ῥᾴστην γίγνεσθαι. ΣΩΚ. Πῶς φής; ΞΕ. Οὐκ ἄλλως, πλὴν μοναρχίαν φημὶ, καὶ ὀλίγων ἀρχὴν καὶ πολλῶν, εἶναι τρεῖς ταύτας ἡμῖν λεγομένας τοῦ νῦν ἐπικεχυμένου λόγου κατ' ἀρχάς. ΣΩΚ. Ἦσαν γὰρ οὖν. ΞΕ. Ταύτας τοίνυν δίχα τέμνοντες μίαν ἑκάστην, ἓξ ποιῶμεν, τὴν ὀρθὴν χωρὶς ἀποκρίναντες τούτων ἑβδόμην. ΣΩΚΡ. Πῶς οὖν; D ΞΕΝ. Ἐκ μὲν τῆς μοναρχίας, βασιλικὴν καὶ τυραννικήν· ἐκ δ' αὖ τῶν μὴ πολλῶν, τήν τε εὐώνυμον ἔφαμεν ἀριστοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν. ἐκ δ' αὖ τῶν πολλῶν, τότε μὲν ἁπλῆν ἐπονομάζοντες ἐτίθεμεν δημοκρατίαν, νῦν δὲ αὖ καὶ ταύτην ἡμῖν θετέον ἐστὶ διπλῆν. ΣΩΚΡ. Πῶς δή; καὶ τίνι διαιροῦντες ταύτην; ΞΕΝ. Οὐδὲν διαφέροντι τῶν ἄλλων, οὐδ' εἰ τοὔνομα ἤδη διπλοῦν ἐστὶ ταύτης· ἀλλὰ τό γε κατὰ νόμους E ἄρχειν καὶ παρανομεῖν, ἔστι καὶ ταύτῃ καὶ ταῖς ἄλλαις. ΣΩ. Ἔστι γὰρ οὖν. ΞΕ. Τότε μὲν τοίνυν τὴν ὀρθὴν ζητοῦσι, τοῦτο τὸ τμῆμα οὐκ ἦν χρήσιμον, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν ἀπεδείξαμεν· ἐπειδὴ δὲ ἐξείλομεν ἐκείνην, τὰς δ' ἄλλας ἔθεμεν ἀναγκαίας, ἐν ταύταις δὴ τὸ παράνομον καὶ ἔννομον ἑκάστην διχοτομεῖ τούτων. ΣΩ. Ἔοικε τούτου νῦν ῥηθέντος τοῦ λόγου. ΞΕ. Μοναρχία τοίνυν ζευχθεῖσα μὲν ἐν γράμμασιν ἀγαθοῖς, οὓς νόμους λέγομεν, ἀρίστη πασῶν τῶν ἕξ· ἄνομος δὲ, χαλεπὴ, καὶ βαρυτάτη ξυνοικῆσαι.

Deeſſe vide[…] præpoſitio ἐν […] te hunc geni[…] Poſſis anter[…] etiam, ἐκ τ[…] ῥηθέντος λό[…]

ΣΩΚΡ. Κινδυνεύει. ΞΕΝ. Τὴν δέ γε τὴν μὴ πολλῶν, ὥσπερ ἑνὸς καὶ πλήθους τὸ ὀλίγον μέσον, οὕτως ἡγησώμεθα μέσην ἐπ' ἀμφότερα. τὴν δ' αὖ τοῦ πλήθους, κατὰ πάντα ἀσθενῆ, καὶ μηδὲν μήτε ἀγαθὸν μήτε κακὸν μέγα δυναμένην, ὡς πρὸς τὰς ἄλλας· διὰ τὸ τὰς ἀρχὰς ἐν ταύτῃ διανενεμῆσθαι κατὰ σμικρὰ εἰς πολλούς. διὸ γέγονε πασῶν μὲν νομίμων τῶν πολιτειῶν οὐσῶν τούτων χειρίστη, παρανόμων δ' οὐσῶν ξυμπασῶν, βελτίστη. καὶ ἀκολάστων μὲν πασῶν οὐσῶν, ἐν δημοκρατίᾳ νικᾷ ζῆν· κοσμίων δ' οὐσῶν, ἥκιστα ἐν ταύτῃ βιωτέον. ἐν τῇ πρώτῃ δέ, πολὺ πρῶτόν τε καὶ ἄριστον· πλὴν τῆς ἑβδόμης. πασῶν γὰρ ἐκείνην γε ἐκκριτέον, οἷον θεὸν ἐξ ἀνθρώπων, ἐκ τῶν ἄλλων πολιτειῶν. ΣΩ. Φαίνεται ταῦθ' οὕτω γίγνεσθαί τε καὶ ξυμβαίνειν· καὶ ποιητέον ᾗπερ λέγεις. ΞΕ. Οὐκοῦν δὴ καὶ τοὺς κοινωνοὺς τούτων τῶν πολιτειῶν πασῶν, πλὴν τῆς ἐπιστήμονος, ἀφαιρετέον, ὡς οὐκ ὄντας πολιτικούς, ἀλλὰ στασιαστικούς. καὶ εἰδώλων μεγίστων προστάτας ὄντας, καὶ αὐτοὺς "εἶναι τοιούτους· μεγίστους δὲ ὄντας μιμητὰς καὶ γόητας, μεγίστους γίγνεσθαι τῶν σοφιστῶν σοφιστάς. ΣΩΚ. Κινδυνεύει τοῦτο εἰς τοὺς πολιτικοὺς λεγομένους περιεστράφθαι τὸ ῥῆμα ὀρθότατα. ΞΕΝ. Εἶεν. τοῦτο μὲν ἀτεχνῶς ἡμῖν, ὥσπερ δρᾶμα· καθάπερ ἐρρέθη νῦν δή, κενταυρικὸν ὁρᾶσθαι καὶ σατυρικόν τινα θίασον, ὃν δὴ χωριστέον ἀπὸ πολιτικῆς εἴη τέχνης· νῦν δ' οὕτω πάνυ μόγις ἐχωρίσθη. ΣΩΚ. Φαίνεται. ΞΕΝ. Τούτου δ' ἕτερον ἔτι χαλεπώτερον λείπεται τῷ ξυγγενές τε ὁμοῦ τ' εἶναι μᾶλλον τῷ βασιλικῷ γένει καὶ δυσκαταμαθητότερον. καί μοι φαινόμεθα τοῖς τὸν χρυσὸν καθαίρουσι πάθος ὅμοιον πεπονθέναι. ΣΩΚ. Πῶς; ΞΕΝ. Γῆν που καὶ λίθους καὶ πόλλ' ἄττα ἕτερα ἀποκρίνουσι κἀκεῖνοι πρῶτον οἱ δημιουργοί· μετὰ δὲ τοῦτο λείπεται ξυμμεμιγμένα τὰ ξυγγενῆ τοῦ χρυσοῦ, τίμια, καὶ πυρὶ μόνον ἀφαιρετά, χαλκὸς καὶ ἄργυρος· ἔστι δ' ὅτε καὶ ἀδάμας. "μετὰ βασάνων ταῖς ἑψήσεσι μόγις ἀφαιρεθέντα, τὸν λεγόμενον ἀκήρατον χρυσὸν εἴασεν ἡμᾶς ἰδεῖν αὐτὸν μόνον ἐφ' ἑαυτοῦ. ΣΩ. Λέγεται γὰρ οὖν ταῦτα οὕτω γίγνεσθαι. ΞΕ. Κατὰ τὸν αὐτὸν τοίνυν λόγον ἔοικε καὶ νῦν ἡμῖν τὰ μὲν ἕτερα καὶ ὁπόσα ἀλλότρια, καὶ τὰ μὴ φίλα, πολιτικῆς ἐπιστήμης ἀποκεχωρίσθαι, λείπεσθαι δὲ τὰ τίμια καὶ ξυγγενῆ. τούτων δ' ἐστί που στρατηγία καὶ δικαστική, ὅση

...) ὁ γίγνε- ...endent ab ... uerbo hic ...

...τὰ βα- ...v vocculam ...u deesse. In ...d. verba hæc, ...ὅτι καὶ ἀ- ...ς, necnon ...p. ἀφαιρε- ...v, perperam ...ntur cum ...ibus. ...καὶ deesse ...tem.

SO. Apparet. HOSP. Gubernationem verò eam in qua non multi imperitant, mediā cenſere debemus: quemadmodū quod paucum eſt, inter vnum multáve medium locum obtinet: cæterùm multorum adminiſtrationem omnibus in rebus debilē atque infirmam: vtpote quæ ad alias comparata, nihil magnificum, ſiue bonum ſiue malum efficere poſſit: propterea quòd imperandi autoritas atque poteſtas exiguis cancellis circumſcribitur, quū in multos quaſi fruſtatim diuiſa eſt atque cōminuta. Quapropter legitimarum omnium rerumpub. hæc deterrima eſt: iniquarum, optima. Ac, ſi omnes intēperatæ ſint, in populari præſtat viuere: ſi temperatæ omnes, minimè omnium in iſta viuendū. In prima verò vitam agere potiſſimum eſt atque optimū, excepta ſeptima. Illam enim ab omnibus aliis gubernationū formis, nō aliter quàm ab hominibus deum, ſecernere debemus. SO. Videtur hæc ita fieri, & hic eſſe cōmunis vitæ iſtius vſus: ac proinde ita vt ais agendū eſt. HO. [a] Nónne igitur omnes eos qui ciuiliū iſtarum adminiſtrationū participes ſunt (ea tantùm excepta quæ verè eſt ſapiens atque erudita) ſemouendos cenſes atque repudiandos? quippe qui non reuera ciuiles, ſed ſeditioſi potius, & maximarum laruarum domini & præſides, imò potius ipſi laruæ & ſpectra hominū, ſimiæ maximę, & inepti rerū imitatores, maximi præſtigiatores, & ſophiſtarū ſophiſtæ. SO. Hi profectò tituli his qui Politici appellātur, optimè vidētur quadrare. HO. Iā tandē aliquādo ab arte Ciuili, Centaurorum illam Satyrorúmque colluuiem vix ſeparauimus, quam perſpiciendam dicebamus ſuprà, & à ciuili ſeiungendam arbitrabamur. SOC. Videtur. HO. Durius præterea quiddā his reſtat, quòd eo difficilius à Rege diſcernitur, quòd illi eſt natura coniunctius, ideóque idem nobis quod aurum expurgantibus cōtigiſſe videtur. SO. Quomodo? HO. Terram & lapides aliáque permulta ab illo primùm artifices ſeparant: ſuperſunt autem poſt hæc cognatiora quædam auro pretioſioráque commixta, igni ſolo ab auro ſecernenda, æs, argentum: aliquādo etiam adamas. quæ vix tandem accurato ad ignem examine explorata, aurúmque purum putum, per ſe ſimpliciſſimum oculis ſubiiciunt. SO. Ita de iis fertur. HOSP. [b] Eadem ratione & nos videmur à Ciuili ſcientia res planè alienas & prorſus inimicas ſeiūxiſſe: cognatæ verò & pretioſæ videntur relinqui. Harum de numero eſt Imperatoria, Iudi-

a CONCLVSIO iſtius loci, De optimo modo conſtituendæ Reipublicæ: quem à cæteris commētis ſeiunxit: & aduerſus pſeudopoliticos grauiter inuehitur.

b Nouus locus, ex ſuperiori doctrina DE COGNATIS Politices, nimirum Eloquentia, Militaris diſciplinæ peritia, Iuris dicundi facultate: quæ ſunt neceſſaria præſidia ciuitatis adminiſtrandæ. Illis omnibus præficit Politicen, vt dominam.

ciaria, Oratoria dignitas cum regia autoritate coniuncta, dum quod iuſtum eſt perſuadet, & cum illa publicas res gubernat: quæ ſi quis modo quopiam facilè ſegreget, nudum iam ac ſolum illum quem quærimus Ciuilem nobis exhibebit. SOCRAT. Haud dubium eſt hoc omni ſtudio conandum. HOSP. Experientiæ quidem cauſa, patefiet: per muſicam verò conandum eſt eum illuſtrare. dic mihi verò? SOCR. Quid vis dicam? HOSP. An eſt diſciplina nobis aliqua muſicæ artiúmve quæ manuũ miniſterio peraguntur? SOCR. Eſt. HOSP. Quid igitur? nunquid & his in rebus ſcientiam eſſe aliquam ſtatuemus, quæ doceat quænam artium diſcenda ſit, & quæ non? SOC. Eſſe planè dixerimus. HOSP. Nónne hanc ab aliis eſſe diuerſam? SOC. Et hoc quidem certé. HOSP. Deinde, nullámne earum, aut alteram alteri dominari, aut huic illas, aut illis hanc omnibus, velut antiſtitem, præeſſe dicemus? SOCR. Eam quæ de ſingulis artib⁹, quænam diſcendæ ſunt, & quæ minus, diiudicat. HOSP. Et docenti igitur & diſcenti imperare illam aſſeris? SOCR. Prorſus. HOSP. [a] Et eam quæ iudicat perſuadendúmne ſit, ánnon, illi quæ perſuadere poteſt? SOC. Quídni? HOSP. Perſuaſionem illam quæ ad turbam fit per verborum commercia, & hortationes quaſdam, potius quàm doctrinam, cui potiſſimum ſcientiæ tribuemus? SOCR. Conſtat oratoriæ tribuendam eſſe. HOSP. Eccuius artis officium dicimus, iudicare vtrum vi an perſuaſione vti, & in quibus & contra quos vti deceat? SOCRA. Eius quæ perſuadendi dicendíque peritia denominatur. HOSP. Nulla nimirum, opinor, quæpiam eſt alia præter illam ciuilis hominis facultatem. SOC. Præclaré. HOSP. Sic igitur protinus oratoria à ciuili facultate diſtincta videtur, vt ſpecies quædam alia, ciuili iſti ſubiecta. SOCR. Certé. HOSP. Quid inſuper de hac facultate cogitandum? SOC. Ecqua veró? HOS. [b] Qua pugnamus aduerſus eos quibus bellum indiximus. artificioſámne hanc potius an artis expertem eſſe dicemus? SOC. Ecquis verò arte carere dicat ea omnia quæ militaris diſciplinæ ſũt? HOS. Facultatem verò illam quæ conſultando prudenter deliberare poteſt quibuſcum bellum gerendum ſit, vel pax ineunda, nunquid ab ea diuerſam, an eandem cũm illa arbitrabimur? SOCRAT. Diuerſam: ſi quidem ſuperius datis ſtamus.

a De Rhetorica, & vero illius vſu in republ. Quæ prudens lector conferat cum iis quæ docet in Gorgia: & colligat non omnẽ Rhetoricam à Platone fuiſſe damnatam.

b De militaris diſciplinæ peritia, & vero illius in Repub. vſu.

A βασιλικῇ κοινωνοῦσα ῥητορεία, καὶ πείθουσα τὸ δίκαιον, ξυνδιακυβερνᾷ τὰς ἐν ταῖς πόλεσι πράξεις. ἃ δή τινι τρόπῳ ῥᾷστα τὶς ἀπομερίζων, δείξει γυμνὸν καὶ μόνον ἐκεῖνον καθ' αὐτὸν τὸν ζητούμενον ὑφ' ἡμῶν. ΣΩΚ. Δῆλον ὅτι τοῦτό πῃ δρᾶν πειρατέον. ΞΕ. Πείρας μὲν τοίνυν ἕνεκα φανερὸς ἔσται· διὰ δὲ μουσικῆς αὐτὸν ἐγχειρητέον δηλῶσαι. καί μοι λέγε. ΣΩΚ. Τὸ ποῖον; ΞΕΝ. Μουσικῆς
B ἔστι πού τις ἡμῖν μάθησις, καὶ ὅλως τῶν περὶ χειροτεχνίας ἐπιστημῶν; ΣΩΚ. Ἔστι. ΞΕΝ. Τί δέ; τὸ δ' αὖ, τούτων ἡντινοῦν εἴτε δεῖ μανθάνειν ἡμᾶς, εἴτε μή, πότερα φήσομεν ἐπιστήμην αὖ καὶ ταύτην εἶναί τινα περὶ αὐτὰ ταῦτα; ἢ πῶς; ΣΩΚ. Οὕτως εἶναι φήσομεν. ΞΕ. Οὐκοῦν ἑτέραν ὁμολογήσομεν ἐκείνων εἶναι ταύτην; ΣΩΚ. Ναί. ΞΕΝ. Πότερα δ' αὐτῶν οὐδεμίαν ἄρχειν δεῖν ἄλλην ἄλλης; ἢ ἐκείνας ταύτης; ἢ ταύτην δεῖν ἐπιτροπεύουσαν ἄρχειν ξυμπασῶν τῶν
C ἄλλων; ΣΩΚ. Ταύτην ἐκείνων, τὴν, εἰ δεῖ μανθάνειν ἢ μή. ΞΕΝ. Τῆς μανθανομένης καὶ διδασκούσης ἄρα σύ γ' ἀποφαίνῃ δεῖν ἡμῖν ἄρχειν. ΣΩ. Σφόδρα γε. ΞΕ. Καὶ τὴν, εἰ δεῖ πείθειν ἄρα, ἢ μή, τῆς δυναμένης πείθειν. ΣΩΚ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕΝ. Εἶεν. τίνι τὸ πειστικὸν οὖν ἀποδώσομεν ἐπιστήμῃ πλήθους τε καὶ ὄχλου, διὰ μυθολογίας,
D ἀλλὰ μὴ διὰ διδαχῆς; ΣΩ. Φανερὸν οἶμαι καὶ τοῦτο ῥητορικῇ δοτέον ὄν. ΞΕΝ. Τὸ δ', εἴτε διὰ πειθοῦς, εἴτε διά τινος βίας δεῖ πράττειν πρός τινας ὁτιοῦν, ἢ καὶ τὸ παράπαν ἔχειν, τοῦτ' αὖ ποίᾳ προσθήσομεν ἐπιστήμῃ; ΣΩΚΡ. Τῇ τῆς πειστικῆς ἀρχούσῃ καὶ λεκτικῆς. ΞΕΝ. Εἴη δὲ οὐκ ἂν ἄλλη τις, ὡς οἶμαι, πλὴν ἡ τοῦ πολιτικοῦ δύναμις. ΣΩΚΡ. Κάλλιστ' εἴρηκας. καὶ τοῦτο μὲν ἔοικε ταχὺ κεχωρίσθαι πολιτικῆς τὸ
E ῥητορικόν, ὡς ἕτερον εἶδος ὄν, ὑπηρετοῦν μὴν ταύτῃ. ΣΩΚΡ. Ναί. ΞΕΝ. Τί δὲ περὶ τῆς τοιᾶσδ' αὖ δυνάμεως διανοητέον; ΣΩΚΡ. Ποίας; ΞΕΝ. Τῆς, ὡς πολεμητέον ἑκάστοις οἷς ἂν προελώμεθα πολεμεῖν· εἴτε αὐτὴν ἄτεχνον, εἴτε ἔντεχνον ἐροῦμεν; ΣΩΚΡ. Καὶ πῶς ἂν ἄτεχνον διανοηθεῖμεν, ἥν γε ἡ στρατηγικὴ καὶ πᾶσα ἡ πολεμικὴ πρᾶξις πράττει; ΞΕΝ. Τὴν δ' εἴτε πολεμητέον, εἴτε διὰ φιλίας ἀπαλλακτέον, οἵαν τε καὶ ἐπιστήμονα διαβουλεύσασθαι, ταύτης ἑτέραν ὑπολάβωμεν, ἢ τὴν αὐτὴν ταύτῃ; ΣΩΚΡ. Τοῖς πρόσθεν ἀναγκαῖον " ἑπομένοισιν, ἑτέραν.

Suſpecta e… ſcriptura, … πομένοις: … διούτοισιν … tur ſupra … 291.

ΞΕ. Οὐκοῦν ἄρχουσαν ταύτην αὐτῆς ἀποφανούμεθα, εἴπερ τοῖς ἔμπροσθέν γε ὑποληψόμεθα ὁμοίως. ΣΩ. Φημί. ΞΕ. Τίν' οὖν ποτε καὶ ἐπιχειρήσομεν οὕτω δεινῆς καὶ μεγάλης τέχνης ξυμπάσης τῆς πολεμικῆς δέσποτιν ἀποφαίνεσθαι, πλήν γε δὴ τὴν ὄντως οὖσαν βασιλικήν; ΣΩΚ. Οὐδεμίαν ἄλλην. ΞΕΝ. Οὐκ ἄρα πολιτικὴν θήσομεν, ὑπηρετικήν γε οὖσαν, τὴν τῶν στρατηγῶν ἐπιστήμην. ΣΩΚ. Οὐκ εἰκός. ΞΕΝ. Ἴθι δή, καὶ τὴν τῶν δικαστῶν τῶν ὀρθῶς δικαζόντων θεασώμεθα δύναμιν. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. Ἆρ' οὖν ἐπὶ πλέον τι δύναται τοῦ περὶ τὰ ξυμβόλαια, πάνθ' ὁπόσα κεῖται νόμιμα παρὰ νομοθέτου βασιλέως παραλαβοῦσα, κρίνειν, εἰς ἐκεῖνα σκοποῦσα, τά τε δίκαια ταχθέντα εἶναι καὶ ἄδικα; τὴν αὐτῆς ἰδίαν ἀρετὴν παρεχομένη, τοῦ μήθ' ὑπό τινων δώρων, μήθ' ὑπὸ φόβων, μήτε οἴκτων, μήθ' ὑπό τινος ἄλλης ἔχθρας μηδὲ φιλίας ἡττηθεῖσα, παρὰ τὴν τοῦ νομοθέτου τάξιν ἐθέλειν ἂν τὰ ἀλλήλων ἐγκλήματα διαιρεῖν; ΣΩ. Οὔκ· ἀλλὰ σχεδὸν ὅσον εἴρηκας, ταύτης ἐστὶ τῆς δυνάμεως ἔργον. ΞΕ. Καὶ τὴν τῶν δικαστῶν ἄρα ῥώμην ἀνευρίσκομεν οὐ βασιλικὴν οὖσαν, ἀλλὰ νόμων φύλακα, καὶ ὑπηρέτιν ἐκείνης. ΣΩ. Ἔοικέ γε. ΞΕ. Τόγε δὴ κατανοητέον, ἰδόντι ξυμπάσας τὰς εἰρημένας ἐπιστήμας, ὅτι πολιτική τις αὐτῶν οὐδεμία ἐφάνη. τὴν γὰρ ὄντως οὖσαν βασιλικήν, οὐκ αὐτὴν δεῖ πράττειν, ἀλλ' ἄρχειν τῶν δυναμένων πράττειν, γιγνώσκουσαν τὴν ἀρχήν τε καὶ ὁρμὴν τῶν μεγίστων ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐγκαιρίας τε πέρι καὶ ἀκαιρίας· τὰς δ' ἄλλας τὰ προσταχθέντα δρᾶν. ΣΩΚΡ. Ὀρθῶς. ΞΕ. Διὰ ταῦτα ἄρα, ἃς μὲν ἄρτι διεληλύθαμεν, οὔτε ἀλλήλων οὔθ' αὑτῶν ἄρχουσαι, περὶ δέ τινα ἰδίαν αὐτῆς οὖσα ἑκάστη πρᾶξιν, κατὰ τὴν ἰδιότητα τῶν πράξεων τοὔνομα δικαίως εἴληφεν ἴδιον. ΣΩΚ. Εἴξασι γοῦν. ΞΕ. Τὴν δὲ ἁπασῶν τε τούτων ἄρχουσαν, καὶ τῶν νόμων καὶ ξυμπάντων τῶν κατὰ πόλιν ἐπιμελουμένην, καὶ πάντα ξυνυφαίνουσαν ὀρθότατα "τῷ κοινοῦ τῇ κλήσει περιλαβόντες τὴν δύναμιν αὐτῆς, προσαγορεύοιμεν δικαιότατ' ἄν, ὡς ἔοικε, πολιτικήν. ΣΩΚΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕΝ. Οὐκοῦν δὴ καὶ κατὰ τὸ τῆς ὑφαντικῆς παράδειγμα βουλοίμεθ' ἂν ἐπεξελθεῖν αὐτὴν νῦν, ὅτε καὶ πάντα τὰ γένη τὰ κατὰ πόλιν δῆλα ἡμῖν γέγονε; ΣΩ. Καὶ σφόδρα γε. ΞΕΝ. Τὴν δὴ βασιλικὴν συμπλοκήν, ὡς ἔοικε,

A HOSP. Nónne, ſi ſuperiorum rationem ſequimur, hanc quæ de bello conſultat, illi quæ bellum gerit, dominari dicemus? SOC. Id ipſum. HOS. Ecquam verò facultatem, præter Regiam illam ciuilium rerum diſciplinam, magnæ alioqui & efficaciſſimæ totius rei militaris arti præeſſe ſtatuemus? SOCR. Nullam prorſus aliam. HOS. Scientiam igitur eorum qui exercitus ducunt, quia paret & ſeruit alteri, haudquaquam ipſam ciuilem facultatem ponemus eſſe. SOC. Haud ſanè conſentaneum eſt. B HOSP. [a] Age verò, Iudicum qui iuſtè iudicant, munus vímque animo contemplemur. SOCR. Omnino. HOS. Nunquid longius patet quàm vt circa contractus omnis generis, quid iuſtum, quid nō, conſideret, & ad normā legum quas Rex ipſe cōdidit, reſpiciens, de ſingulis iudicet? propria virtute ſemper adhibita, per quam neque muneribus, neque minis, neque miſericordia, neque odio, neque amore victa, præter legiſlatoris ordinem mutuas accuſationes diſſoluat? SOC. Nequaquā: ſed nō aliud certè quàm nunc abs te dictū, C Iudicis eſt officiū. HOSP. Comperimus igitur vim illam Iudicū non eſſe Regiam illam maieſtatem, ſed legum cuſtodē, Regíæque miniſtram. SO. Apparet. HOSP. Quiſquis artes quas commemorauimus, cunctas perſpexerit, cogitare debet, earum nullam, eſſe ciuilem quam quærimus diſciplinā. [b] quippe quum Regiæ maieſtatis officium in eo verſetur, vt non ipſa quidē agat, ſed vt iis qui agere poſſunt imperet, cognoſcátque imperium & vim eorum quæ in ciuitate maximam habent autoritatem, quid decorum, quid opportunū ſit, D quid cōtra: cæteras verò facultates mādata obire oporteat. SO. Optimè. HO. Quāobrem artes illæ quas modò receſuimus, quū neque ſuiipſarum neque inuicem dominæ ſint, ſed ſingulæ in propriis quibuſdam operis verſentur, meritò ex muneribus illis ſibi peculiaribus & propriis propria ſortitæ ſunt quoque nomina. SOCR. Apparet. HOS. Eam verò quæ cunctis his præſidet, legúmque & omnium quę in ciuitate ſunt curam habet, omniáque contexit, meritò communi appellatione complexi, E CIVILEM SCIENTIAM nuncupamus. SOC. Omnino. HOS. [c] Nunquid in præſentia ſecundum Textoriæ facultatis exemplum percurrere hanc conſentaneum eſt, poſtquam omnia quæ in ciuitate ſunt genera, expoſuimus? SOCR. Maximè. HOSP. Exponendum eſt denique (vt videtur) qui-

a De Iuriſprudentia, & illius germano vſu in Republica.

b Ciuilis illius ſcientiæ, vt dominæ & reginæ, ſummum & merum imperium: quæ cognatas illas omnes regit atque cōponit.

c CIVILIS SCIENTIAE εἰκονογραφία, ex ſuperiori illo Textoriæ exemplo deſcripta: Ex variis nimirum diuerſiſque fortitudinis videlicet & modeſtiæ, moribus, præclarum quoddam temperamentum conformari: ac proinde vniuerſæ Reipublicæ cōtextū, ciuium animis coaleſcentibus & concordia quadam diſcordi in vnum conſenſum

...e, genitiuus ...κοινοῦ ad op... referri, ...c ſequentē ...τῇ κλήσει: ...ulit Fic. A autem e... terpungi... τῇ περιλα... ut accuſ. ...uv iun... ſequenti-

aptatis, ita componi vt bene beatéque viuēdi ratio in hac quidem mortali & caduca vita hominibus cōſtet. qui princeps eſt & primarius finis Politices: & ſumma iſtius diſputationis CONCLVSIO, ſicuti diſertis verbis notatur, ad dialogi clauſulam.

nam ſit CONTEXTVS ILLE REGIVS, & quaſi concinnatio regiæ iſtius ſcientiæ: ecqua ratione contexens ipſa, ecqualem nobis texturam efficiat. SOC. Sic eſt. HO. Res quidem demonſtratu difficilis: ſed quoniam neceſſaria viſa eſt, danda omnis erit opera vt eam perſpicuè explicemus. SOC. Omnino ita facto opus eſt. HOS. Quū enim Virtutis pars à ſpecie virtutis differat, de multorum hominum ſententia habebimus quod commodè opponamus contétioſorum hominum ſermonibus. SOC. Haud intelligo. HO. Sic fortè intelliges. Fortitudinem arbitrari te puto partem aliquam virtutis eſſe. SOC. Penitus. HOSP. Temperantiam autem à fortitudine eſſe diuerſam, eſſe tamen eiuſdem partē cuius eſt fortitudo. SO. Ita. HO. Mirū quiddā de his ſtatuere audendum eſt. SOC. Quídnam? HO. Nimirū hæc duo quodāmodo multis in rebus ſibi inuicem plurimū aduerſari. SO. Ecqua id ratione dicis? HO. Inauditā hactenus rem cōmemoras. ſiquidē partes virtutis omnes mutua inuicē charitate & neceſſitudine dicūtur vinciri. SOC. Certé. HO. Conſideremus itaq; diligenter, vtrū hoc ita ſimplex ſit, an differentiam horū maximā in cognatis quodammodo habeat. SOC. Planè. ſed quatenus conſiderādum ſit exponas velim. HO. In omnibus quæcūque pulchra vocamus: & ad duas inter ſe contrarias ſpecies ea referimus. SOC. Dic magis perſpicuè. HOS. Velocitatem vel corporum vel animorū, vel vocum, ſiue horum ipſorum, ſeu etiam ſimulacrorum, quæcunque vel muſica vel pictura exprimit imitādo: horum tu quicquam vnquā vel ipſe laudaſti, vel laudantem alium audiuiſti? SOC. Quidni audierim? HOSP. Recordaris quomodo illa in vnoquoque iſtorum laudantur? SOC. Minimé. HOS. Poſsímne igitur ego hoc ita vt mihi videtur explicare verbis? SOCR. Quid prohibet? HOS. Facile hoc, vt video, eſſe cenſes: quare ipſum in generibus ſubcontrariis conſideremus. Quoties miramur actionum multarū velocitatem, vehementiam, acumen ſiue cogitationis ſiue corporis, ſiue etiam vocis, vna quadā Fortitudinis appellatione ſolemus vti laudando. SOC. Quo pacto? HOS. Acutum dicimus & forte, velox & forte, vehemens & forte: háſque naturas communi fortitudinis nomine commendare ſolemus. SOC. Profectó. HOSP. Nónne etiam quū quid

A λεκτέον ποῖά τ' ἐστὶ, καὶ τίνι τρόπῳ συμπλέκουσα, ποῖον ἡμῖν ὕφασμα ἀποδίδωσι. ΣΩ. Δῆλον. ΞΕΝ. Ἦ χαλεπὸν ἐνδείξασθαι πρᾶγμα, ἀναγκαῖον ἄρα γέγονεν, ὡς φαίνεται. ΣΩ. Πάντως γε μὴν ῥητέον. ΞΕΝ. Τὸ γὰρ ἀρετῆς μέρος, ἀρετῆς εἴδει διάφορον εἶναί τινα τρόπον, τοῖς περὶ λόγους ἀμφισβητικοῖς καὶ μάλ' εὐεπίθετον πρὸς τὰς τῶν πολλῶν δόξας. ΣΩ. Οὐκ ἔμαθον. ΞΕ. Ἀλλ' ὧδε πάλιν. ἀνδρίαν γὰρ οἶμαί σε ἡγεῖσθαι μέ-
B ρος ἓν ἀρετῆς ἡμῖν εἶναι. ΣΩΚΡ. Πάνυ γε. ΞΕ. Καὶ μὴν σωφροσύνην γε, ἀνδρίας μὲν ἕτερον, ἓν δ' οὖν καὶ τοῦτο μόριον ἧς κἀκεῖνο. ΣΩ. Ναί. ΞΕ. Τούτων δὴ πέρι θαυμαστόν τινα λόγον ἀποφαίνεσθαι τολμητέον. ΣΩ. Ποῖον; ΞΕΝ. Ὡς ἐστὸν κατά δή τινα τρόπον εὖ μάλα πρὸς ἀλλήλας ἔχθραν καὶ στάσιν ἐναντίαν ἔχοντε ἐν πολλοῖς τῶν ὄντων. ΣΩΚ. Πῶς λέγεις; ΞΕ. Οὐκ εἰωθότα λόγον οὐδαμῶς. πάντα γὰρ οὖν δὴ ἀλλήλοις τά γε τῆς
C ἀρετῆς μόρια λέγεταί που φίλια. ΣΩΚ. Ναί. ΞΕ. Σκοπῶμεν δὴ, προσχόντες τὸν νοῦν εὖ μάλα, πότερον οὕτως ἁπλοῦν ἐστὶ τοῦτο, ἢ πάντως μᾶλλον αὐτῶν ἔχον διαφορὰν τοῖς ξυγγενέσιν ἐστί. ΣΩ. Ναί, λέγοις ἂν πῇ σκεπτέον. ΞΕ. Ἐν τοῖς ξύμπασι χρὴ ζητεῖν ὅσα καλὰ μὲν λέγομεν, εἰς δύο δ' αὐτὰ τίθεμεν ἐναντία ἀλλήλων εἴδη. ΣΩ. Λέγε ˝τὶ σαφέστερον. ΞΕ. Ὀξύτητα καὶ τάχος, εἴτε κατὰ σώματα, εἴτε ἐν ψυχαῖς, εἴτε κατὰ φω-
D νῆς φοράν, εἴτε αὐτῶν τούτων, εἴτ' ἐν εἰδώλοις ὄντων, ὁπόσα μουσικὴ μιμουμένη καὶ ἔτι γραφικὴ μιμήματα παρέχεται· τούτων τινὸς ἐπαινέτης εἴτε αὐτὸς πώποτε γέγονας, εἴτε ἄλλου παρὼν ἐπαινοῦντος ᾔσθησαι; ΣΩ. Τί μήν; ΞΕΝ. Ἦ καὶ μνήμην ἔχεις ὅντινα τρόπον αὐτὸ δρῶσιν ἐν ἑκάστοις τούτων; ΣΩΚ. Οὐδαμῶς. ΞΕΝ. Ἆρ' οὖν δυνατὸς αὐτὸ ἂν γενοίμην, ὥσπερ καὶ διανοοῦμαι, διὰ λόγων ἐνδείξασθαί σοι; ΣΩ. Τί δ'
E οὔ; ΞΕΝ. Ῥᾴδιον ἔοικας ἡγεῖσθαι τὸ τοιοῦτον· σκοπώμεθα δ' οὖν αὐτὸ ἐν τοῖς ὑπεναντίοις γένεσι. τῶν γὰρ δὴ πράξεων ἐν πολλαῖς καὶ πολλάκις ἑκάστοτε τάχος καὶ σφοδρότητα καὶ ὀξύτητα διανοήσεώς τε καὶ σώματος, ἔτι δὲ καὶ φωνῆς, ὅταν ἀγασθῶμεν, λέγομεν αὐτὸ ἐπαινοῦντες, μιᾷ χρώμενοι προσρήσει τῇ τῆς ἀνδρίας. ΣΩΚΡ. Πῶς; ΞΕΝ. Ὀξὺ καὶ ἀνδρεῖον πρῶτόν που φαμὲν, καὶ ταχὺ καὶ ἀνδρικόν, καὶ σφοδρὸν ὡσαύτως· καὶ πάντως ἐπιφέροντες τοὔνομα ὃ λέγω κοινὸν πάσαις ταῖς φύσεσι ταύταις, ἐπαινοῦμεν αὐτάς. ΣΩΚ. Ναί. ΞΕΝ. Τί δέ; τὸ τῆς ἠρεμαίας αὖ γενέσεως εἶδος ἆρ'

Sic & pag. ... re, καὶ μὴν ... παν αὖ γε α... τεοα γίγ... Alioqui ... poſsit legen... καὶ μὴν ... παν. &c.

Non τί, ſed videtur & ... legiſſe, aut ... legendum e... maſſe. Sic a... paulo pòſt, ... ἔτι pro κα... malè in pr... edit.

præced. edit. [...]έγκαμεν.

οὐ πολλάκις "ἐπῄνεσαμεν ἐν πολλαῖς τῶν A
πράξεων; ΣΩ. Καὶ σφόδρα γε. ΞΕΝ.
Μῶν οὖν τἀναντία λέγοντες ἢ περὶ ἐκείνων,
τοῦτο φθεγγόμεθα; ΣΩΚ. Πῶς; ΞΕΝ.
Ὡς ἡσυχαῖά που φαμὲν ἑκάστοτε καὶ σωφρο-
νικὰ, περί τε διάνοιαν πραττόμενα ἀγασθέν-
τες, καὶ κατὰ τὰς πράξεις αὖ βραδέα καὶ μα-
λακὰ, καὶ ἔτι περὶ φωνὰς γιγνόμενα λεῖα
καὶ βαρέα, καὶ πᾶσαν ῥυθμικὴν κίνησιν, καὶ
ὅλην μοῦσαν ἐν καιρῷ βραδυτῆτι προσ-
χρωμένην" οὐ τὸ τῆς ἀνδρίας ἀλλὰ τὸ τῆς B
κοσμιότητος ὄνομα ἐπιφέρομεν αὐτοῖς ξύμ-
πασιν. ΣΩΚ. Ἀληθέστατα. ΞΕΝ. Καὶ
μὴν ὁπόταν αὖ γε ἀμφότερα γίγνηται ταῦ-
τα ἡμῖν ἄκαιρα, μεταβάλλοντες ἑκάτερα
αὐτῶν ψέγομεν, ἐπὶ τἀναντία πάλιν ἀπο-
νέμοντες τοῖς ὀνόμασι. ΣΩΚ. Πῶς; ΞΕΝ.
Ὀξύτερα μὲν αὐτὰ γιγνόμενα τοῦ καιροῦ καὶ
θάττω, καὶ σκληρότερα φαινόμενα, ὑβριστι-
κὰ καὶ μανικὰ λέγοντες· τὰ δὲ βαρύτερα
καὶ βραδύτερα, καὶ μαλακώτερα, δειλὰ καὶ C
βλακικά. καὶ σχεδὸν ὡς τὸ πολὺ ταῦτά τε καὶ
τὴν σώφρονα φύσιν, καὶ τὴν ἀνδρίαν τὴν τῶν
ἐναντίων, οἷον πολεμίας διαλαχούσας στά-
σιν ἰδέας, οὔτ᾽ ἀλλήλαις μιγνυμένας ἐφευ-
ρίσκομεν ἐν ταῖς περὶ τὰ τοιαῦτα πράξε-
σιν, ἔτι τε τοὺς ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτὰς ἴσχοντας,
διαφερομένους ἀλλήλοις ὀψόμεθα, ἐὰν με-
ταδιώκωμεν. ΣΩ. Ποῦ δὴ λέγεις; ΞΕΝ.
Ἐν πᾶσί τε δὴ τούτοις οἷς νῦν εἴπομεν, ὡς εἰκός
γε, καὶ ἐν ἑτέροις πολλοῖς. κατὰ γὰρ (οἶμαι) τὴν D
αὐτῶν ἑκατέροις ξυγγένειαν, τὰ μὲν ἐπαινοῦν-
τες, ὡς "οἰκεῖα σφέτερα, τὰ δὲ τῶν διαφό-
ρων ψέγοντες, ὡς ἀλλότρια, πολλὴν εἰς ἔ-
χθραν ἀλλήλοις καὶ πολλῶν πέρι καθίσταν-
ται. ΣΩΚ. Κινδυνεύουσι. ΞΕ. Παιδιὰ
τοίνυν αὕτη γέ τις ἡ διαφορὰ τούτων ἐστὶ τῶν
εἰδῶν· περὶ δὲ τὰ μέγιστα νόσος ξυμβαίνει πα-
σῶν ἐχθίστη γίγνεσθαι ταῖς πόλεσι. ΣΩ. Πε-
ρὶ δὴ ποῖα φής; ΞΕΝ. Περὶ ὅλην, ὥς γε
εἰκός, τὴν τοῦ ζῆν παρασκευήν. οἱ μὲν γὰρ δὴ E
διαφερόντως ὄντες κόσμιοι, τὸν ἡσύχιον ἀεὶ
βίον ἕτοιμοι ζῆν, αὐτοὶ καθ᾽ αὑτοὺς μόνοι τὰ
σφέτερα αὐτῶν πράττοντες, οἴκοι τε αὖ
πρὸς ἅπαντας οὕτως ὁμιλοῦντες, καὶ πρὸς τὰς ἔξωθεν πόλεις ὡσαύτως ἕτοιμοι ὄντες τρόπον
τινὰ ἄγειν εἰρήνην. καὶ διὰ τὸν ἔρωτα δὴ τοῦτον, ἀκαιρέστερον ὄντα ἢ χρὴ, ὅταν ἃ βούλονται
πράττωσιν, ἔλαθεν αὐτοί τε ἀπολέμους ἴσχοντες, καὶ τοὺς νέους ὡσαύτως διατιθέντες· ὄντες
τε ἀεὶ τῶν ἐπιτιθεμένων. ἐξ ὧν οὐκ ἐν πολλοῖς ἔτεσιν αὐτοὶ καὶ παῖδες καὶ ξύμπασα ἡ πόλις

deeſſe καὶ οὐ.

οἰκεῖα καὶ σφέτερα.

ſenſim leuitérque fit, illud ipſum in multis
actionibus ſæpe laudamus? SOC. Omni-
no. HOSP. Nónne quum contraria his
quæpiam dicimus, iiſdem tamen vtimur
vocabulis? SOCRA. Quomodo? HOSP.
Quieta hæc ſæpe dicimus, & temperata,
& hæc circa cogitationem amamus & cō-
mēdamus: circa actiones, tarda & mollia:
circa voces, leuia atque grauia, & omnem
rhythmicum numeroſúmque motum, o-
mnémque muſā opportuna tarditate vtē-
tem: híſq; omnibus moderationis nomē,
non fortitudinis, adhibemus. SOC. Vera
loqueris. HOS. At quoties opportunitatē
iſta non ſeruant, contrà mutatis nomi-
nibus vituperamus. SOC. Quî? HOSP.
Quum acutiora fiunt & velociora, & aſ-
periora ſiue duriora quàm opportunitas
exigit, dicimus contumelioſa, petulantia,
furioſa: quum verò grauiora & tardiora &
molliora fiunt, timida ineptáque dicimus,
& ignaua: ac propemodum & hæc & tem-
perantiæ fortitudiníſque naturam, con-
trarias eſſe, velut hoſtiles formas, & inter
ſe ſeditionem agitantes, comperiemus: ne-
que vnquam in actionibus quæ circa has
verſantur commiſceri: neque eos inſuper
quorum in animis hæc inſūt, inter ſe con-
ſentire, ſed diſcrepare potius, ſi modum
diligenter inueſtigemus. SOC. Vbínam
inquis? HOSP. In iis (inquam) omnibus
quæ retulimus: quin & in aliis, vti conſen-
taneum eſt, permultis. nam quum vtrique
pro naturæ ſuæ affinitate, partim res vt
proprias ſuáſque laudent, partim vt alie-
nas & extraneas, reprobent, in multis eos
ſibi vehementer aduerſari contingit. SOC.
Videntur. HOSP. Altercatio hæc ſpecie-
rum talium, in quibuſdam ludus quidam
eſt, in maximis autem rebus, morbus fit
omnium ciuitati grauiſſimus. SOC. Ec-
quibus in rebus ais? HOSP. In omni (vt
conſentaneum eſt) conſtitutione viuendi.
Nam qui cæteris modeſtia præſtant, vitæ
tranquillitati ſtudent, ſua ſemper priuatim
agentes, pacis auidi concordiǽque, tam er-
ga exteros quàm erga ſuos ciues. Atq; hu-
ius amoris exceſſu fit vt dum ſuis priua-
tim incumbunt rebus, clàm & ipſi imbel-
les eneruatíque reddantur, & iuniores ſuo
exemplo emolliant & effœminent. vnde
hoſtis cuiuſlibet vim inferentis iniuriis ſūt
obnoxii: ac proinde intra breuis temporis
ſpatium & ipſi & liberi, patria denique o-

mnis, amiſſa paulatim libertate, extinguitur. SOC. Durum valde caſum & grauem notaſti. HOSP. Quid veró? Ii qui ad fortitudinem magis quàm oporteat declinãt, bellicoſámque vitam vehementius quàm par ſit affectant, hi ſæpenumero patriam ſuam ad bellũ impellunt atque intrudunt: vnde apud gentes & plurimas & potentes ciuitati ſuæ odia & inimicitias conflant: atque adeò vel funditus patrias ſuas euertunt, vel captiuas in hoſtium redigunt manum atque poteſtatem. SOC. Ita planè ſæpenumero ſolet accidere. HOSP. Ergo quis neget in his hæc vtraque ſibi inuicem plurimum aduerſari? SOC. Nemo planè. HOS. Annon quod ab initio quærebamus, nunc inuenimus? partes nimirum virtutis quaſdam non paruas, natura & ipſas ſecum pugnare, & eos qui ipſis ſunt præditi efficere vt inter ſe diſſideant? SOCRA. Apparet. HOS. Hoc itidem videamus. SOC. Quídnam? HOS. Num ſcientia aliqua ſit ex his quarum actio in componendo verſatur, quæ opus aliquod ſuum vel viliſſimum etiam, ſponte ex malis ſimul & bonis conſtruat: an potius omnis ſcientia ſemper ea abiiciat quæ praua ſunt atque improba, apta verò & vtilia captet. ex his autem, partim ſimilibus, partim diſſimilibus, omnibus in vnum collatis, vnam quandam vim formámque creet & componat. SOC. Iſtud potius. HOS. Nunquã igitur vera ſecundum naturam Ciuilium rerum cognitio ex malis boníſve hominibus ciuitatem vllam ſponte conſtituet. ſed perſpicuum eſt planè diſciplinam atque inſtitutionem primùm facturã periculum, vbi rem explorauerit: tum verò idem illud iis traditurã qui & docere alios & ipſi norunt obtemperare, ipſam nimirũ ſummo imperio mandantẽ quæ facto ſunt opus: peræque ac Textoria ars carminatoribus cęteríſque lanificii artificibus pręeſt, & ea certis mandatis dictat quæ ad texturã ſuam conducere arbitratur. SO. Ita prorſus. HOS. Eadem ratione Regiæ ſcientiæ maieſtas mihi videtur omnibus iis qui ex legum præſcriptis inſtituendi educãdíque munus gerunt, ita ſummo quodam meróque imperio præeſſe, vt nihil ſinat ipſos exercere quod ad ipſius temperamentum non aptè pertineat, atque adeò mores hominum decoros efficiat. hæc nimirum ſola præſcribere videtur atque mandare quæ inſtitutione & diſciplina perdiſcãtur. Eos porrò qui fortitudinis temperantiæve aut cæterarum virtutum vim aſſequi non

A ἀντ' ἐλευθέρων πολλάκις ἔλαθον αὐτοὺς γενόμενοι δοῦλοι. ΣΩΚΡ. Χαλεπὸν εἶπες καὶ δεινὸν πάθος. ΞΕ. Τί δ' οἱ πρὸς τὴν ἀνδρίαν μᾶλλον ῥέποντες, ἆρ' οὐκ ἐπὶ πόλεμον ἀεί τινα τὰς αὑτῶν ξυντείνοντες πόλεις, διὰ τὴν τοῦ τοιούτου βίου σφοδροτέραν τοῦ δέοντος ἐπιθυμίαν, εἰς ἔχθραν πολλοῖς καὶ δυνατοῖς καταστάντες, ἢ πάμπαν διώλεσαν ἢ δούλας αὖ καὶ ὑποχειρίους τοῖς ἐχθροῖς ὑπέθεσαν τὰς αὑτῶν πατρίδας;

B ΣΩΚ. Ἔστι καὶ ταῦτα. ΞΕΝ. Πῶς οὖν μὴ φῶμεν ἐν τούτοις" ἀμφότερα τὰ γένη πολλὴν πρὸς ἄλληλα ἀεὶ καὶ τὴν μεγίστην ἴσχειν ἔχθραν καὶ στάσιν; ΣΩ. Οὐδαμῶς ὡς οὐ φήσομεν. ΞΕΝ. Οὐκοῦν ὅπερ ἐσκοποῦμεν κατ' ἀρχάς, ἀνευρήκαμεν, ὅτι μόρια ἀρετῆς οὐ σμικρὰ ἀλλήλοις διαφέρεσθον φύσει, καὶ δὴ καὶ τοὺς ἴσχοντας δρᾶτον τὸ αὐτὸ τοῦτο. ΣΩΚ. Κινδυνεύετον. ΞΕΝ. Τόδε τοίνυν αὖ λάβωμεν. ΣΩ. Τὸ ποῖον; ΞΕΝ.

ταῦτα, ἀμφότερα ταῦτα τὰ γέν

C Εἴ τις που τῶν συνθετικῶν ἐπιστημῶν πρᾶγμα ὁτιοῦν τῶν αὑτῆς ἔργων, κἂν ᾖ τὸ φαυλότατον, ἑκοῦσα ἐκ μοχθηρῶν καὶ χρηστῶν τινων ξυνίστησιν· ἢ πᾶσα ἐπιστήμη πανταχοῦ τὰ μὲν μοχθηρὰ εἰς δύναμιν ἀποβάλλει, τὰ δ' ἐπιτήδεια καὶ τὰ χρηστὰ ἔλαβεν. ἐκ τούτων δέ, καὶ ὁμοίων καὶ ἀνομοίων ὄντων, πάντ' εἰς ἓν αὐτὰ ξυνάγουσα, μίαν τινὰ δύναμιν καὶ ἰδέαν δημιουργεῖ. ΣΩΚ. Τί μήν; ΞΕ. Οὐδ' ἄρα ἡ κατὰ φύσιν ἀληθῶς οὖσα ἡμῖν

D πολιτικὴ μηδέποτε ἐκ χρηστῶν καὶ κακῶν ἀνθρώπων ἑκοῦσα εἶναι συστήσηται τινὰ πόλιν· ἀλλ' εὔδηλον ὅτι παιδείᾳ πρῶτον βασανιεῖ· μετὰ δὲ τὴν βάσανον αὖ τοῖς δυναμένοις παιδεύειν καὶ ὑπηρετεῖν πρὸς τοῦτο αὐτὸ παραδώσει, προστάττουσα καὶ ἐπιστατοῦσα αὐτή· καθάπερ ὑφαντικὴ τοῖς τε ξαίνουσι καὶ τοῖς τἆλλα προπαρασκευάζουσιν ὅσα πρὸς τὴν πλέξιν αὐτῆς, ξυμπαρακολουθοῦσα προστάττει καὶ ἐπιστατεῖ· τοιαῦτα δὴ

E ἑκάστοις ἐνδεικνῦσα τὰ ἔργα ἀποτελεῖν, οἷα ἂν ἐπιτήδεια ἡγῆται πρὸς τὴν αὑτῆς εἶναι συμπλοκήν. ΣΩΚ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. Ταυτὸν δή μοι τοῦθ' ἡ βασιλικὴ φαίνεται, πᾶσι τοῖς κατὰ νόμον παιδευταῖς καὶ τροφεῦσι, τὴν τῆς ἐπιστατικῆς" αὕτη δύναμιν ἔχουσα, οὐκ ἐπιτρέπειν ἀσκεῖν ὅ,τι μή τις πρὸς τὴν αὑτῆς ξύγκρασιν ἀπεργαζόμενος, ἦθός τι πρέπον ἀποτελεῖ. ταῦτα δὲ μόνα παρακελεύεσθαι παιδεύειν, καὶ τοὺς μὲν μὴ δυναμένους κοινωνεῖν ἤθους ἀνδρείου καὶ σώφρονος, ὅσα τε ἄλλα ἐστὶ τείνοντα πρὸς ἀρετήν, ἀλλ' εἰς ἀθεότητα καὶ

Malim αὐτὴ ... bere.

ὕβριν καὶ ἀδικίαν ὑπὸ κακῆς βίᾳ φύσεως ἀπωθούμενα, θανάτοις τε ἐκβάλλει καὶ φυγαῖς καὶ ταῖς μεγίσταις κολάζουσα ἀτιμίαις. ΣΩΚ. Λέγεται γοῦν πως οὕτω. ΞΕΝ. Τοὺς δ' ἐν ἀμαθίᾳ τ' αὖ καὶ ταπεινότητι πολλῇ κυλινδουμένους, εἰς τὸ δουλικὸν ὑποζεύγνυσι γένος. ΣΩΚ. Ὀρθότατα. ΞΕΝ. Τοὺς λοιποὺς τοίνυν ὅσων αἱ φύσεις ἐπὶ τὸ γενναῖον ἱκαναὶ, παιδείας τυγχάνουσαι, καθίστασθαι, καὶ δέξασθαι μετὰ τέχνης ξύμμιξιν πρὸς ἀλλήλας, τούτων τὰς μὲν ἐπὶ τὴν ἀνδρίαν μᾶλλον ξυντεινούσας, οἷον στημονοφυὲς νομίσασα αὐτῶν εἶναι τὸ στερεὸν ἦθος, τὰς δὲ ἐπὶ τὸ κόσμιον, πίονί τε καὶ μαλακῷ καὶ κατὰ τὴν εἰκόνα κροκώδει διανήματι προσχρωμένας, "ἐναντία δὲ τεινούσας ἀλλήλαις, πειρᾶται τοιόνδε τινὰ τρόπον ξυνδεῖν καὶ ξυμπλέκειν. ΣΩ. Ποῖον δή; ΞΕ. Πρῶτον μὲν κατὰ τὸ ξυγγενὲς, τὸ ἀειγενὲς ὂν τῆς ψυχῆς αὐτῶν μέρος θείῳ ξυναρμοσαμένη δεσμῷ· μετὰ δὲ τὸ θεῖον, τὸ ζῳογενὲς αὐτῶν αὖθις ἀνθρωπίνοις. ΣΩ. Πῶς τοῦτ' εἶπες αὖ; ΞΕ. Τὴν τῶν καλῶν καὶ δικαίων πέρι καὶ ἀγαθῶν, καὶ τῶν τούτοις ἐναντίων ὄντως οὖσαν ἀληθῆ δόξαν μετὰ βεβαιώσεως, ὁπόταν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἐγγίγνηται, θείαν φημὶ ἐν δαιμονίῳ γίγνεσθαι γένει. ΣΩΚ. Πρέπει γοῦν οὕτω. ΞΕΝ. Τὸν δὴ πολιτικὸν καὶ τὸν ἀγαθὸν νομοθέτην ἆρ' ἴσμεν ὅτι προσήκει μόνον δυνατὸν εἶναι τῇ τῆς βασιλικῆς μούσῃ τοῦτο αὐτὸ ἐμποιεῖν τοῖς ὀρθῶς μεταλαβοῦσι παιδείας, οὓς ἐλέγομεν νῦν δή; ΣΩΚΡ. Τὸ γοῦν εἰκός. ΞΕΝ. Ὃς δ' ἂν δρᾶν γε, ὦ Σώκρατες, ἀδυνατῇ τὸ τοιοῦτον, μηδέποτε τοῖς νῦν ζητουμένοις ὀνόμασιν αὐτὸν προσαγορεύωμεν. ΣΩΚ. Ὀρθότατα. ΞΕΝ. Τί οὖν; ἀνδρεία ψυχὴ λαμβανομένη τῆς τοιαύτης ἀληθείας, ἆρ' οὐχ ἡμεροῦται, καὶ τῶν δικαίων μάλιστα οὕτω κοινωνεῖν ἂν ἐθελήσειε; μὴ μεταλαβοῦσα δὲ, ἀποκλίνει μᾶλλον πρὸς θηριώδη τινὰ φύσιν; ΣΩΚ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕΝ. Τί δέ; τὸ τῆς κοσμίας φύσεως, ἆρ' οὐ τούτων μὲν μεταλαβὸν τῶν δοξῶν, ὄντως σῶφρον καὶ κόσμιον, ὥς γε ἐν πολιτείᾳ, γίγνεται; μὴ κοινωνῆσαν δὲ ὧν λέγομεν, ἐπονείδιστόν τινα εὐηθείας δικαιότατα λαμβάνει φήμην; ΣΩΚ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕΝ. Οὐκοῦν ξυμπλοκὴν καὶ ξύνδεσμον τοῦτον τοῖς μὲν κακοῖς πρὸς σφᾶς αὐτοὺς, καὶ τοῖς ἀγαθοῖς πρὸς τοὺς κακοὺς μηδέποτε φῶμεν γίγνεσθαι μόνιμον, μηδέ τινα ἐπιστήμην αὐτῷ δὴ σπουδῇ πρὸς τοὺς τοιούτους ἂν χρῆσθαί ποτε; ΣΩ. Πῶς γάρ; ΞΕ.

[...]r deeſſe ἐναντία.

A poſſunt, ſed prauitate naturæ ad impietatẽ, petulãtiam, iniuſtitiámque per vim trahũtur, è cœtu ciuium exterminat, exilióque & morte & extremo plectit opprobrio. SOC. Hunc nimirum in modũ ferè dicitur. HO. Eos autẽ qui ignorantia & paruitate animi inuoluũtur, ignobiles homunculos, ſeruilibus miniſteriis addicit. SOC. Scitè admodum. HOS. Cæteros autem quorum ingenia ad generoſum habitum per diſciplinam euehi poſſunt, artéque inter ſe contemperari patiuntur, ſeruat atque tuetur. B Ex his verò quæ ad fortitudinem magis vergũt, ſtaminis vice propter ſolidos mores eſſe cenſet: qui verò vel ad modeſtiam, molli teneræque materiæ ſimiles, imaginem habere ſubtegminis crocei coloris. Ea denique quæ in cõtrarium diuerſúmq; natura redduntur, hoc modo vincire inuicem & contexere nititur. SOC. Ecquo tandem? HOS. Primò quidem, iuxta cognationis rationem, partem animæ ſempiternam diuino vinculo nectit: poſt diuinam autem, illam quæ animalis naturæ C eſt, humanis. SOC. Quî iſtud ais? HOSP. Quoties in animis vera ſtabiliſque de pulchro, iuſto, bono, horúmve contrariis rebus, opinio fit, diuinam illam in genere diuino [id eſt, auguſto & verè felici] fieri affirmo. SOC. Ita nimirum decet. HOS. Scimúſne oportere ciuilem virum, ac bonum latorem legum, Regiæ muſæ beneficio poſſe hoc ipſum illis inſerere, qui rectæ diſciplinæ, vt par eſt, participes ſunt? quos quidem modò commemorauimus? SOC. D Conſentaneum id quoque. HO. Qui verò id facere, Socrates, nequit, nominibus iis quæ iam quærebamus appellari non debet. SOC. Non certè. HOS. Annon fortis animus, ſi veritatis huiuſmodi ſit particeps, manſueſcit? atque ita optauerit maximè inter alios iuſtè viuere: ſin autem omnino ſit expers, ad ferinam naturam præceps delabitur? SOC. Procul dubio. HOS. Atqui & modeſtus natura animus, opinionibus illis imbutus, reuera temperans, & moderatus hactenus vt reipublicæ vtilis ſit, efficitur: vacuus autem, turpem ſtoliditatis ignauiæq; reportat infamiam. SO. E Prorſus. HOS. Nónne dicendum eſt complicationem vinculúmque huiuſmodi, & malis ipſis inter ſe, & bonis erga malos, ſtabile nunquam eſſe? neque ſcientiam vllam hoc ad eiuſmodi homines vinciendos de induſtria vti? SOC. Planè. HOSP. Illis

autem quos generoſis moribus Natura donauit, & ad Naturæ normam educauit conſuetudo, ſolis id vinculum per leges inditur: éſtque in his Ars illa ciuilis velut remedium, & hac ratione illa ipſa quam ſuprà diximus, partiũ virtutis natura cõtrariarum pugnantiúmque conciliatio diuina quædã fit. SOC. Vera hæc ſunt. HOS. Vbi diuinum hoc vinculum conſtat, facile eſt & inuenire & inuenta perficere vincula humana. SOC. Qua ratione? & quæ vincula narras? HO. Affinitatum illarum quæ cõnubiorum commerciis fiunt, liberorúmque neceſſitudines illas, quæque in elocationibus nuptiíſque fiunt. plurimi enim circa hæc non rectè ad procreandũ liberos copulantur. SOC. Quamobrem? HOSP. Diuitias enim potẽtiámque in his rebus quàm cupidè perſequãtur, quid attinet diligentius oratione percenſere? SOC. Nihil. HOSP. De illis autem quibus genus curæ eſt, loqui præſtat, ſiquid fortè præter modum agant. SOC. Æquum eſt. HOS. Agunt autem nulla quidem ratione recta, præſentem voluptatem ſequuti, & ex eo quòd ſimilibus tantùm delectantur, diſſimilibus verò minimè, difficultatis plurimum excitant. SOCR. Quo pacto? HOS. Modeſti ſiquidem homines ſimiles ſui mores inueſtigant, & quos poſſunt ex huiuſmodi & ipſi ducunt, & elocant ſuas talibus. eodem pacto forte illud genus ſimiles ſibi adſciſcit: quum oporteret cõtrà omnino ab vtroque genere fieri. SOCR. Quomodo? & quam ob cauſam? HOSP. Quoniam fortis naturæ hæc eſt conditio, vt ſi per multas ſucceſſiones expers temperantiæ permaneat, principio fiat robuſtior, tãdem verò in furorem verſa defloreſcat atque degeneret. SO. Veriſimile eſt. HOSP. Rurſus anima pudore abundans, audacia verò fortitudinis vndique carens, ſi per multas ſimiliter generationes trãſeat, ſegnior fit quàm decet, ac demũ extremo quodam torpore mergitur. SOC. Id quoque ita contingere veriſimile eſt. HOSP. His, vt diximus, ligamentis vincire vtraq; hominum genera facilè poſſumus, ſi opinionem de bonis & pulchris vtraque habeant eandem. Hoc autem vnum & integrum Regiæ texturæ opus eſt, vt nunquã moderatos mores ſeorſim à fortibus eſſe patiatur: ſed vtraque ingenia inuicem per opinionis eiuſdem conſenſionem, per honores vituperationéſque, per alterna coniugia contexens, telam ex his leuem

A Τοῖς δ' εὖ γενέσει γε ἐξ ἀρχῆς γενομένοις ἤθεσι, "θρεφθεῖσί τε κατὰ φύσιν, μόνοις διὰ νόμων ἐμφύεσθαι· καὶ ἐπὶ τούτοις δὴ τοῦτ' οὕτω τέχνῃ φάρμακον, καὶ καθάπερ εἴπομεν τοῦτον θειότερον εἶναι τὸν ξύνδεσμον ἀρετῆς μερῶν φύσεως ἀνομοίων καὶ ἐπὶ τἀναντία φερομένων. ΣΩΚ. Ἀληθέστατα. ΞΕΝ. Τοὺς μὴν λοιποὺς ὄντας ἀνθρωπίνους δεσμοὺς, ὑπάρχοντος τούτου τοῦ θείου, σχεδὸν οὐδὲν χαλεπὸν οὔτε ἐννοεῖν, οὔτε ἐννοήσαντα ἀποτελεῖν.

B ΣΩ. Πῶς δή; καὶ τίνας; ΞΕ. Τοὺς τῶν ἐπιγαμιῶν καὶ παίδων κοινωνήσεων, καὶ τῶν περὶ τὰς ἰδίας ἐκδόσεις καὶ γάμους. οἱ γὰρ πολλοὶ τὰ περὶ ταῦτα οὐκ ὀρθῶς ξυνδοῦνται πρὸς τὴν τῶν παίδων γένησιν. ΣΩ. Τί δή; ΞΕΝ. Τὰ μὲν πλούτου καὶ δυνάμεων ἐν τοῖς τοιούτοις διώγματα τί καί τις ἂν, ὡς ἄξια λόγου, σπουδάζοι μεμφόμενος; ΣΩΚ. Οὐδέν. ΞΕΝ. Μᾶλλον δέ γε δίκαιον τῶν περὶ τὰ γένη ποιουμένων ἐπιμέλειαν, τούτων πέρι λέγειν, εἴ τι μὴ κατὰ τρόπον πράττουσιν.

C ΣΩΚ. Εἰκὸς γὰρ οὖν. ΞΕΝ. Πράττουσι μὲν οὐδὲ ἐξ ἑνὸς ὀρθοῦ λόγου, τὴν ἐν τῷ παραχρῆμα διώκοντες ῥᾳστώνην, καὶ τῷ τοὺς μὲν προσομοίους ἀσπάζεσθαι, τοὺς δ' ἀνομοίους μὴ στέργειν, πλεῖστον τῇ δυσχερείᾳ μέρος ἀπονέμοντες. ΣΩ. Πῶς; ΞΕ. Οἱ μέν που κόσμιοι τὸ σφέτερον αὐτῶν ἦθος ζητοῦσι, καὶ κατὰ δύναμιν γαμοῦσί τε παρὰ τούτων, καὶ τὰς ἐκδιδομένας παρ' αὐτῶν εἰς τοιούτους ἐκπέμπουσι πάλιν· ὡς δ' αὔτως τὸ

D περὶ τὴν ἀνδρίαν γένος δρᾷ, τὴν αὑτοῦ μεταδιώκον φύσιν· δέον ποιεῖν ἀμφότερα τὰ γένη τούτων τοὐναντίον ἅπαν. ΣΩΚ. Πῶς; καὶ διὰ τί; ΞΕΝ. Διότι πέφυκεν ἀνδρία τε ἐν "πολλοῖς γένεσιν ἄμικτος γεννωμένη σώφρονι φύσει, κατὰ μὲν ἀρχὰς, ἀκμάζειν ῥώμῃ, τελευτῶσα δὲ, ἐξανθεῖν παντάπασι μανίαις. ΣΩ. Ἔοικός. ΞΕΝ. Ἡ δὲ αἰδοῦς γε αὖ λίαν πλήρης ψυχὴ, καὶ ἀκέραστος τόλμης

E ἀνδρείας, ἐπὶ γενεὰς πολλὰς οὕτω γεννηθεῖσα, νωθεστέρα φύεσθαι τοῦ καιροῦ, καὶ ἀποτελευτῶσα δὴ παντάπασιν ἀναπηροῦσθαι. ΣΩΚ. Καὶ τοῦτο εἰκὸς οὕτω ξυμβαίνειν. ΞΕ. Τούτους δὴ τοὺς δεσμοὺς ἔλεγον ὅτι χαλεπὸν οὐδὲν ξυνδεῖν, ὑπάρξαντος τοῦ περὶ τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ μίαν ἔχειν ἀμφότερα τὰ γένη δόξαν. τοῦτο γὰρ ἓν καὶ ὅλον ἐστὶ βασιλικῆς ξυνυφάνσεως ἔργον, μηδέποτε ἐᾶν ἀφίστασθαι σώφρονα ἀπὸ τῶν ἀνδρείων ἤθη· ξυγκερκίζοντα δὲ ὁμοδοξίαις, καὶ τιμαῖς καὶ ἀτιμίαις, καὶ δόξαις, καὶ ὁμηρειῶν ἐκδόσεσιν εἰς ἀλλήλους, λεῖον καὶ τὸ λεγόμενον εὐήτριον ὕφασμα ξυνά-

Videtur ἐμφύεσθαι pendere [a] præcedente u[er]bo ζῶσιν. M[…] tamen conue[ni]ret ἐμφύεται [cum] iis quæ prox[imè] ſequuntur. […]rùm & καὶ […] ſatis aptum locum haber[e non vide]tur: niſi præce[deret] aliqua partic[ula] cuiuſmodi ſi[t] ὥστε.

Legitur eti[am] πολλαῖς γέ[νε]σιν.

ἔχοντα ἐξ αὐτῶν, τὰς ἐν ταῖς πόλεσιν ἀρχὰς ἀεὶ κοινῇ τούτοις ἐπιτρέπειν. ΣΩΚΡ. Πῶς; ΞΕΝ. Οὗ μὲν ἂν ἑνὸς ἄρχοντος χρεία συμβαίνῃ, τὸν ταῦτα ἀμφότερα ἔχοντα αἱρούμενον ἐπιστάτην· οὗ δ' ἂν πλειόνων, τούτων μέρος ἑκατέρων ξυμμιγνύντα. τὰ μὲν γὰρ σωφρόνων ἀρχόντων ἤθη, σφόδρα μὲν εὐλαβῆ καὶ δίκαια καὶ σωτήρια, δριμύτητος δὲ καί τινος ἰταμότητος ὀξείας καὶ πρακτικῆς ἐνδεῖται. ΣΩ. Δοκεῖ γοῦν μοι καὶ τάδε. ΞΕΝ. Ἀνδρία γε αὖ, πρὸς μὲν τὸ δίκαιον καὶ εὐλαβὲς, ἐκείνων ἐπιδεεστέρα· τὰ δ' ἐν ταῖς πράξεσι, τὸ μὲν διαφερόντως ἴσχει. πάντα δὲ καλῶς γίγνεσθαι τὰ περὶ τὰς πόλεις ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, τούτοιν μὴ καὶ παραγενομένοιν ἀμφοῖν, ἀδύνατον. ΣΩΚ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕΝ. Τοῦτο δὴ τέλος ὑφάσματος εὐθυπλοκίᾳ ″ξυμπλακὲν γίγνεσθαι φῶμεν πολιτικῆς πράξεως, τὸ τῶν ἀνδρείων καὶ σωφρόνων ἀνθρώπων ἦθος, ὁπόταν ὁμονοίᾳ καὶ φιλίᾳ κοινὸν ξυναγαγοῦσα αὐτῶν τὸν βίον ἡ βασιλικὴ τέχνη, πάντων μεγαλοπρεπέστατον ὑφασμάτων καὶ ἄριστον ἀποτελέσασα, ὥστ' εἶναι κοινόν, τούς τ' ἄλλους ἐν ταῖς πόλεσι πάντας δούλους καὶ ἐλευθέρους ἀμπίσχουσα, συνέχῃ τούτῳ τῷ πλέγματι, καὶ καθ' ὅσον εὐδαίμονι προσήκει γίγνεσθαι πόλει, τούτου μηδαμῇ μηδὲν ἐλλείπουσα, ἄρχῃ τε καὶ ἐπιστατῇ. ΣΩ. Κάλλιστα αὖ τὸν βασιλικὸν ἀπετέλεσας ἄνδρα ἡμῖν, ὦ ξένε, καὶ τὸν πολιτικόν.

…iũr etiam …υλακέντος. …r autem di…tur ὑφά-…ος ξυμ-…λος, quàm …ξυμπλα-… vide initiũ …16.

A optiméque cohærentem efficiat, híſque communiter ſemper ciuiles magiſtratus muneráque committat. SOC. Quo pacto? HOS. Vbi vnius ſatis erit gubernatio, hominem præditum moribus vtriſque præficiet: vbi pluribus opus erit, vtriuſque generis partes aliquas commiſcebit. Temperatorum enim principum mores cauti admodum & iuſti, & ſalutares, acri promptitudine & vehementia quadam ad agédum idonea indigent. SOC. Ita de his quoque videtur. SOCR. Fortitudo autem in cautione & iuſtitia illis cedit, in rebus agé- B dis plurimũ antecellit. Neq; verò poſſunt in ciuitate omnia bene agi priuatim & publicè, niſi ambo hæc adſint. SO. Nõ certé. HOS. Finem igitur CIVILIS ACTIONIS recta plicatione contextum tunc extare dicamus, quando fortium & temperantium ingenia concordia amicitiáque concilians, communem illorum efficit vitam, qui ſanè contextus, præclariſſimus omnium eſt & optimus, alióſque inſuper omnes in ciuitate tam ſeruos quàm liberos protegens & complectens, hac textu- C ra ſerieque comprehendit. Atque ita dominatur & præſidet ciuitati, vt nihil prætermittat eorum, quæ, quoad fieri poteſt, beatam efficiunt ciuitaté. SOC. Profectò nobis, hoſpes, Regii ipſius ciuiliſque viri naturam præclara definitione abſoluiſti atque repræſentaſti.

MINOS, Siue, DE LEGE.

ΜΙΝΩΣ, Ἤ, ΠΕΡΙ' ΝΟ'ΜΟΥ.

IN MINOEM ARGVMENTVM.

Est fragmentum copioſiſſimæ diſputationis, ſicuti ex his pauculis apparet. Hanc autem vt Politicorum εἰσαγωγὴν videtur Plato inſtituere voluiſſe, de legis definitione, incunabulis & origine, fine, vſu. Ideo Minoem inſcripſit hunc dialogum, vt auguſta memoria iniiceretur grauiſſimi legiſlatoris: quem licet hîc non inducat loquentem, ſed cognominem quendam: ſola tamen nominis appellatione voluit parare autoritatem ſanctiſſimæ doctrinæ rudimentis.

Porro, quatuor definitiones LEGIS affert, & ſuo quidem more, πειραστικῶς: quanuis ex varia illa & multiplici variarum rerum, quæ ad legis naturā ſpectant, explicatione, colligi poſſint δογματικαὶ φάσεις ad veram legis definitionem conſtituendam: ſicuti & ipſe diſertè ait, μὴ ταὐτὸ ἡ δοκῶμεν ταῦτα, ταὐτὰ εἶναι. id eſt, eodem referri omnes has legis deſcriptiones, quæ totidem differentias indicent ἐγκαίρου definitionis. PRIMA deſcriptio eſt legis, Eſſe τὰ νομιζόμενα. id eſt, quæ pro more atque inſtituto fiunt vtentium. nimirum Conſuetudinem: quæ legis habet valorem, & apud multas nationes pro lege omnino habetur. qualia ſunt Inſtituta, id eſt ἔθιμα, vel ἄγραφοι νόμοι. Sed quoniam illæ conſuetudines conſenſu vtentium vel decreto fiunt, ideo opportunè adiunxit SECVNDAM legis deſcriptionem: Eſſe δόγμα πόλεως, id eſt, quod hominum in communem ſocietatem congregatorum conſenſus ſtatuit atque decreuit. non quidem quaſi quodlibet decretum ſit habendum pro lege (quid enim magis repugnare τῷ νόμῳ quàm ἀνομίαν, id eſt, improbitatem atque iniuſtitiam, dicendum eſt?) ſed δόξαν illam, χρηστὴν ait eſſe oportere: & ita ſibi viam patefacit ad TERTIAM legis deſcriptionem, Eſſe τοῦ ὄντος ἐξεύρεσιν. id eſt, inuentionem eius quod reuera exiſtit. Illud autem τὸ ὄν, eſt æquum atque honeſtum illud quod ſempiterno quodam atque incommutabili naturæ fundamento innititur: licet variæ & ætates & nationes dictent varias multiplicéſque leges: quæ ſi hoc τῷ ὄντι innitantur, leges ſunt dicendæ: alioqui ſunt ἀνομίαι: vt ſunt pleraque hominum commenta, quæ vtvt populorū ſiue Regum autoritate firmentur, non leges, ſed exleges & inordinatæ inſaniæ habendæ ſunt. Τὸ ὂν igitur vocat ὀρθὸν illum λόγον ſempiternæ legis: cuius præcepta ſunt hæc, Honeſtè viuere, Alterum non lædere, Ius ſuum cuique tribuere, &c. Ad hāc amuſſim κοινῶν naturæ ἐννοιῶν exigendæ ſunt omnes leges: ad hoc vt eo nomine dignæ cenſeri & debeant & poſſint. Cæterùm, in hac perturbatione generis humani, & cupiditatum ἀναρμοσία, exitioſum eſſet vnumquenque hominem pro arbitratu figere ſibi & refigere leges. Idcirco non modò vtile eſt, ſed etiam planè neceſſarium (ſicuti in ſuperiori diſputatione docuit) extare certas leges, quæ omnium officia circumſcribant. hac de cauſa ad hanc τοῦ ὄντος deſcriptionē adiungit QVARTAM: Eſſe videlicet πολιτικὰ ξυγγράμματα. id eſt, Regum, optimatum, populorum conſtitutiones ſcripto mandatas: ne quis poſſit prætexere excuſationem. cuiuſmodi ſunt principum edicta, ſenatuſconſulta, plebiſcita, & huius generis conſtitutiones, pro varia reipubl. forma: dummodo illarū legum ſcriptarum fundamentum ſit τὸ ὀρθόν, atque adeò ſint illæ leges ὀρθαὶ διανομαὶ rerum, actionū, perſonarum, officiorū in Republ. Vnde & νόμου nomen ſit natum, παρὰ τὸ νέμειν vnicuique rei quod ſuum eſt. Hic eſt εἱρμὸς atque hæc ſeries iſtarum deſcriptionum, quas ſimul cōnexas eſſe nemo non videt. vt ex his plena poſſit confici legis definitio: ESSE ſempiternum & verè conſtans naturæ edictum, vtentium ſiue conſenſu ſiue decreto receptum, conſuetudine ſcriptóve firmatum, ex æqui & boni formula inſtitutum, ad continendam ſocietatem generis humani. Inde docet, auguſtam eſſe & planè diuinam legum conſcribendarum inuentionem: eóſque homines qui bonas & vtiles leges hominibus dictent, omnium optimè mereri de genere humano. Quod quidem ait occaſionem captans (ſicuti veriſimile eſt) agendi de origine iuris. ob eámque rem de Minoe legiſlatore nobiliſſimo interſerit quædam, illuſtria ſanè & memoria bene digna. Iuſtam autem huius præclari ſermonis explicationem inuidit nobis ſuperiorum temporum barbaries atque vaſtitas. De origine iuris agit copioſè in III. de Republ. ex quo loco hæ lacunæ expleantur. Hactenus autem à nobis laceræ iſtius diſputationis & θέσις & οἰκονομία ita eſto explicata.

AXIOMATA ET THEOREMATA QVAEDAM ex hac diſputatione.

POLITICA.

1 *Conſuetudo quidem maximi eſt momenti, & legis etiam ſæpe habet ualorem: non paucorum tamen hominum conſuetudo eam autoritatem habere debet, ſed ea tantùm quæ uel utentium diuturno conſenſu, ſiue decreto ciuitatis, licet* ἀγράφῳ, *autoritatem obtinuit.*

2 *Decretum ciuitatis, lex quidem eſt: non tamen quodlibet ciuitatis decretum, eo nomine cēſendum eſt: ſed bona & moderata decreta, quæ naturali æquitate innixa faciunt ad utilitatem generis humani.*

3 *Illa ergo naturæ æquitas, eſt fundamentum omnium bonarum legum: quippe quæ ipſa ſempiterna*

eſt atque

eſt atque incommutabilis .i. reuera exiſtit: dum hominum mores atque leges pro uariarum nationum temporúmque diſcriminibus uariæ, uariè quoque ſubinde commutantur. Ita æquitas illa τὸ ὂν dici debet κατ' ἐξοχὴν, in tanta legum humanarum uarietate & mutatione.

4 *Illa nimirum æquitas apud omnes mortales una eſt, uerè ſibi ſemper conſtans. iuſtum enim & honeſtum, & contrà, omnium gentium, hominum, ætatum iudiciis unum habetur.*

5 *Vtile tamen eſt atque neceſſarium perſcribi certas leges, liberis utentium ſuffragiis & imperantium autoritate: ut uidelicet ὀρθὸς illius legis naturalis λόγος perſpicuè ab omnibus intelligatur, neque pro improborum hominum libidinibus ultrò citróque commutetur.*

6 *Legum ferendarum inſtitutum utiliſſimum eſt generi humano: iique adeo omnium hominum optimè merentur de genere humano, qui optimis legibus eius ſocietatem muniunt atque circumſepiunt.*

7 *Cretenſes leges apud Græcos fuerunt antiquiſſimæ, Minois auſpiciis & dictatu.*

ETHICA.

8 *Ineptum eſt exiſtimare ſacros eſſe lapides, ſacra ligna, aues & ſerpentes ſacros, homines autem nullos, eſſe ſacros: quum omnium ſanctiſſimum ſit uir bonus: impuriſſimum contrà, improbus. Ita uir bonus diuini nomen uidetur mereri.*

9 *In laudando & uituperando maxima adhibenda eſt cautio, ne eum uituperemus qui Deo eſt ſimilis: id eſt diuinus (quod impium eſt atque piaculare) eum contrà laudemus qui ei contrarius eſt.*

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΜΙΝΩΟΣ

πρόσωπα,

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΜΙΝΩΣ.

Ὁ ΝΟΜΟΣ ἡμῖν τί ἐστιν; ΜΙ. Ὁποῖον καὶ ἐρωτᾷς τὸν νόμον; ΣΩ. Τί δέ ἐστιν ὅ,τι διαφέρει νόμος νόμου κατ' αὐτὸ τοῦτο, κατὰ τὸ νόμος εἶναι; σκόπει γὰρ δὴ ὃ τυγχάνω ἐρωτῶν σε. ἐρωτῶ γὰρ, ὥσπερ εἰ ἀνηρόμην τί ἐστι χρυσὸς, εἴ με ὡσαύτως ἀνήρου ὁποῖον καὶ λέγω χρυσὸν, οἶμαί σε οὐκ ἂν ὀρθῶς ἐρέσθαι. οὐδὲν γάρ που διαφέρει οὔτε χρυσὸς χρυσοῦ, οὔτε λίθος λίθου, κατά γε τὸ λίθος εἶναι, καὶ κατὰ τὸ χρυσός. οὕτω δὲ οὐδὲ νόμος που νόμου οὐδὲν διαφέρει, ἀλλὰ πάντες εἰσὶ ταὐτόν. νόμος γὰρ ἕκαστος αὐτῶν ἐστὶν ὁμοίως· οὐχ ὁ μὲν μᾶλλον, ὁ δὲ ἧττον. τοῦτο δὴ αὐτὸ ἐρωτῶ τὸ πᾶν τί ἐστι νόμος, εἰ οὖν σοι πρόχειρον εἰπεῖν. ΜΙ. Τί οὖν ἄλλο νόμος εἴη ἂν, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ἢ τὰ νομιζόμενα; Σ. Ἦ καὶ λόγος σοὶ δοκεῖ εἶναι τὰ λεγόμενα; ἢ ὄψις, τὰ ὁρώμενα; ἢ ἀκοὴ, τὰ ἀκουόμενα; ἢ ἄλλο μὲν λόγος, ἄλλα δὲ, τὰ λεγόμενα; καὶ ἄλλο μὲν ὄψις, ἄλλα δὲ, τὰ ὁρώμενα; καὶ ἄλλο μὲν ἀκοὴ, ἄλλα δὲ, τὰ ἀκουόμενα; καὶ ἄλλο δὴ νόμος, ἄλλα δὲ τὰ νομιζόμενα; οὕτως, ἢ πῶς σοι δοκεῖ; Μ. Ἀλλ' ὅμοιον νῦν ἔφάνη. Σ. Οὐκ ἄρα νόμος ἐστὶ τὰ νομιζόμενα. ΜΙ. Οὔ μοι δοκεῖ. ΣΩ. Τί δῆτ' ἂν εἴη νόμος, ἐπισκεψώμεθα αὐτὸ ὧδε. εἴ τις ἡμᾶς τὰ νῦν δὴ λεγόμενα ἀνήρετο, ἐπειδὴ ὄψει φατὲ τὰ ὁρώμενα

...im, Τί δέ; ...ς, τί διαφέρει. Id eſt Quid? ...aliquid quo ...rat lex, &c. ...ra autē lectio ...t, Quid autē ...uo differat.

...εἰπεῖν, ſed ...ἐ, legit Fic. ...rpungēs poſt πρόχειρον. Re...ndo autē εἰ...,uacabit οὖν. ...itur etiam, ...ο δὲ, τὰ λεγ. ...émque in iis ...q. ſeq.

...ο μοὶ νῦν ἐ...ιν, eſt fortaſſe ...a lectio.

DIALOGI MINOIS

perſonæ,

SOCRATES, MINOS.

A ECQVID legē eſſe cēſemus? MI. Ecqualē legem rogas? SOC. Eſtne aliquid in quo lex à lege differat, eo ipſo quòd lex eſt? Vide enim quidnā à te quæram. hoc enim quæro, æquè acſi à te quæſiſſē, quídnā eſſet aurū: ſi me peræque rogaſſes, quale aurū ſignificarē, non arbitror te rectè hoc rogaturū. neque enim quicquam aurum ab auro, neque lapis à lapide differt, quatenus illud, aurum eſt, & hic, lapis. ita neque lex à lege quicquā differt hactenus, ſed omnes leges idem ſunt. B ſingulæ enim leges ea ratione ſunt ſimiles, neque illa minus, hæc magis eſt lex. Hoc igitur ipſum à te quæro vniuerſim, Quid videlicet ſit LEX. ſi id igitur tibi eſt in procinctu, velim mihi exponas. MI. [b]Ecquid verò aliud lex eſſet, Socrates, quàm EA QVAE PRO MORE & inſtituto legis fiūt? SO. An oratio tibi videtur id eſſe quod oratione circūfertur? vel viſus, quæ videntur? vel auditus, quæ audiūtur? an aliud quidem eſt oratio, aliud quod oratione circūfertur? & aliud viſus, aliud, ea quæ vidētur? C & aliud auditus, aliud ea quæ audiuntur? ac proinde aliud lex, aliud ea quæ legis fiunt inſtituto? ſiccine an aliter videtur? MIN. Atqui nunc idem videtur. SO. Non igitur lex eſt id quod pro more & inſtituto fit legis. MI. Non mihi quidem videtur. SOC. Quid igitur ſit lex, age, in hunc ferè modū diſpiciamus. ſiquis de illis ipſis de quibus nunc egimus, inſuper rogaret, Quādoqui-

a Initio proponitur quæſtio diſertis verbis enuntiata προβληματικῶς, QVID SIT LEX. Obiter autem notatur, de qualibet lege καθόλου inſtitutam eſſe quæſtionem, nō de peculiari quadā lege: ne quid incertū in diſputatione relinquatur.

b PRIMA legis deſcriptio, eſſe τὸ νομιζόμενον .i. conſuetudinem. Oſtenditur non ſatis eſſe plena definitio: quoniā non explicatur illius νομιζομένου ratio. conſuetudines enim vtentium conſenſu, vel decreto fiunt. Ita deeſt in ea deſcriptione ὁ λόγος αἰτίας.

dem dicitis, ea quæ videntur, viſu videri, ecquid eſt Viſus, quo illa videntur? reſponderemus quidem ipſi, Viſum eſſe ſenſum illũ qui per oculos agit. & de auditu eodẽ modo reſponderemus, Sẽſum eſſe qui per aures nobis indicet voces. Ita igitur & ſi à nobis rurſum quæreret, Quandoquidem ea quæ pro legum inſtituto fiunt, lege cenſentur, Vtrum ſenſu quodam, aut ſignificatione: quemadmodum ea quæ diſcũtur, ſcientiæ beneficio diſcuntur: ſicuti & ea quæ inueniũtur, inuẽtionis alicuius veſtigiis inueniuntur. quemadmodum ea quæ ad ſanitatem & morbos ſpectant, Medicinæ inſtitutis atque adiumentis: quæ verò cogitant dii, vaticinandi arte, ſicuti aiunt vates. vaticinãdi enim ars nobis eſt via atque ratio rerum inueniendarum. nónne? MI. Omnino. SOC. Ecquam verò harum rerum arbitrabimur legem eſſe? illáne decreta & ſcita? MI. Mihi quidem videtur. ecquid enim aliud dixerit aliquis legẽ eſſe? quocirca id quod rogas, totum id eſſe videtur, [a] legem eſſe decretum ciuitatis. SOC. Legem, vt apparet, ais eſſe ſententiam ſiue opinionem ciuilem? MI. Equidem. SOC. Et fortaſſe rectè dicis. fortaſſe verò melius nouerimus hoc pacto. Aliquóſne ais eſſe ſapientes? MI. Aio. SOC. Igitur ſapientes, ſunt ſapientes ſapientiæ ratione. MIN. Certé. SOC. Quid? nónne & iuſti, ſũt iuſti ratione iuſtitiæ? MIN. Sunt. SOC. Nónne & legitimi, ſunt legis ratione legitimi? MI. Prorſus. SOC. At ex leges, nónne iniuſti? MI. Sané. SOC. Nónne & Iuſtitia & lex ſunt res pulcherrimæ? M. Ita. SO. Iniuſtitia igitur & iniquitas [.i. legis derelictio] ſunt turpiſſimæ. MI. Plané. SOC. Et illud quidem ciuitates aliáſque omnes res ſeruat, hoc autem & perdit & euertit. MIN. Ita. SO. Itaque de lege vt de re præclara aliqua cogitandum eſt, & vt bonum inueſtiganda eſt. M. Quídni? SO. Nónne diximus legem eſſe decretum ciuitatis? MI. Diximus ſané. SO. Quid? nónne ſunt bona quædam ciuitatis decreta, quædam improba? MI. Sunt certé. SO. Atqui lex minimè erat mala. MI. Nequaquam. SOCR. Non igitur rectè ita ſimpliciter reſpondetur, Legem eſſe ciuitatis decretum. MIN. Nõ mihi quidẽ videtur. SO. Non profectò conſentaneum eſſet, legem eſſe improbum decretum. M. Nequaquam. SO. Atqui lex mihi quidem eſſe videtur quædam ſententia, ſiue opinio: quanquam non quidem mala & peruerſa opinio: non tamen illud perſpicuum eſt, illã eſſe bonã, ſi quidem lex eſt ſententia. M. Omnino. SO. Bona verò opinio quid aliud eſt præter verã? M. Certé.

[a] Ita adiũgitur SECVNDA deſcriptio legis, Eſſe δόγμα πόλεως .i. decretum ciuitatis. quæ etiam deſcriptio, vt ἀδιόριστος & indefinita, reprehenditur. quandoquidem non quodlibet hominum decretum habendum eſt pro lege. non enim improbæ leges pro legibus ſunt agnoſcendæ .i. ἀνομία non eſt νόμος. quocirca ad eam deſcriptionẽ adiungẽda erat differentia noua χρηστῆς δόξης, vt ſignificetur Legis nomen bonis tantùm decretis quadrare.

A ὁρᾶσθαι, τίνι ὄντι τῇ ὄψει ὁρᾶται; ἀπεκρινάμεθ' ἂν αὐτῷ, ὅτι αἰσθήσει ταύτῃ τῇ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν δηλούσῃ ἡμῖν τὰ χρώματα. εἰ δὲ αὖθις ἀνήρετο, τίνι ὄντι τῇ ἀκοῇ τὰ ἀκουόμενα ἀκούεται; ἀπεκρινάμεθ' ἂν αὐτῷ, ὅτι αἰσθήσει τῇ διὰ τῶν ὤτων δηλούσῃ ἡμῖν τὰς φωνάς. οὕτω τοίνυν καὶ εἰ ἀνέροιτο ἡμᾶς, ἐπειδὴ νόμῳ τὰ νομιζόμενα νομίζεται, τίνι ὄντι νόμῳ νομίζεται; πότερον αἰσθήσει τινὶ, ἢ δηλώσει; ὥσπερ τὰ
B μανθανόμενα μανθάνεται δηλούσῃ τῇ ἐπιστήμῃ. ἢ εὑρέσει τινί; ὥσπερ τὰ εὑρισκόμενα εὑρίσκεται· οἷον, τὰ μὲν ὑγιεινά καὶ τὰ νοσώδη, ἰατρικῇ· ἃ δὲ οἱ θεοὶ διανοοῦνται, ὡς φασὶν οἱ μάντεις, μαντικῇ. μαντικὴ γάρ που τέχνη ἡμῖν, εὕρεσίς ἐστι τῶν πραγμάτων. ἢ γάρ; Μ. Πάνυ γε. ΣΩ. Τί οὖν ἂν τούτων ὑπολάβοιμεν μάλιστα τὸν νόμον εἶναι; τὰ δόγματα ταῦτα καὶ ψηφίσματα; Μ. Ἔμοιγε δοκεῖ. τί γὰρ ἂν ἄλλο τις φαίη νόμον εἶναι; ὥστε κινδυνεύει, ὃ σὺ ἐρωτᾷς, τὸ ὅλον
C τοῦτο, νόμος δόγμα πόλεως εἶναι. ΣΩ. Δόξαν, ὡς ἔοικε, λέγεις πολιτικὴν τὸν νόμον. Μ. Ἔγωγε. ΣΩ. Καὶ ἴσως καλῶς λέγεις· τάχα δὲ ἄμεινον εἰσόμεθα ὧδε. λέγεις τινὰς σοφούς; ΜΙ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Οὐκοῦν οἱ σοφοὶ, εἰσὶ σοφίᾳ σοφοί; ΜΙΝ. Ναί. ΣΩ. Τί δέ; οἱ δίκαιοι, δικαιοσύνῃ δίκαιοι; ΜΙΝ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ οἱ νόμιμοι, νόμῳ νόμιμοι; ΜΙ. Ναί. ΣΩΚ. Οἱ δὲ ἄνομοι, ἀνομίᾳ ἄνο-
D μοι; ΜΙΝ. Ναί. ΣΩ. Οἱ δὲ νόμιμοι, δίκαιοι; Μ. Ναί. ΣΩ. Οἱ δὲ ἄνομοι, ἄδικοι; Μ. Ἄδικοι. Σ. Οὐκοῦν κάλλιστον ἡ δικαιοσύνη τε καὶ ὁ νόμος; Μ. Οὕτως. Σ. Αἴσχιστον δὲ ἡ ἀδικία καὶ ἀνομία; Μ. Ναί. ΣΩ. Καὶ τὸ μὲν σώζει τὰς πόλεις καὶ τἆλλα πάντα, τὸ δὲ ἀπόλλυσι καὶ ἀνατρέπει; Μ. Ναί. Σ. Ὡς περὶ καλοῦ ἄρα τινὸς ὄντος δεῖ τοῦ νόμου διανοεῖσθαι, καὶ ὡς ἀγαθὸν αὐτὸ ζητεῖν. Μ. Πῶς δ' οὔ; ΣΩ. Οὐκοῦν δόγμα ἔφαμεν εἶναι πόλεως τὸν νό-
E μον; Μ. Ἔφαμεν γάρ. ΣΩ. Τί οὖν; οὐκ ἔστι τὰ μὲν, χρηστὰ δόγματα, τὰ δὲ, πονηρά; Μ. Ἔστι μὲν οὖν. Σ. Καὶ μὴν νόμος γε οὐκ ἦν πονηρός. Μ. Οὐ γάρ. Σ. Οὐκ ἄρα ὀρθῶς ἔχει ἀποκρίνεσθαι οὕτως ἁπλῶς, ὅτι νόμος ἐστὶ δόγμα πόλεως. Μ. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ. Σ. Οὐκ ἄρα ἁρμόττοι ἂν τὸ πονηρὸν δόγμα νόμος εἶναι. Μ. Οὐ δῆτα. Σ. Ἀλλὰ μὴν δόξα γέ τις καὶ αὐτός μοι καταφαίνεται ὁ νόμος εἶναι. ἐπειδὴ δὲ οὐχ ἡ πονηρὰ δόξα, ἆρα οὐκ ἤδη τοῦτο κατάδηλον ὡς ἡ χρηστή; εἴπερ δόξα νόμος ἐστί; Μ. Ναί. ΣΩ. Δόξα δὲ χρηστὴ τίς ἐστιν; οὐχ ἡ ἀληθής; Μ. Ναί.

Vel αὐτός μ[…] uel αὐτῷ μοι, […]bendum eſt. […]que hoc poſte[…] malim. Totũ […]tem locum ſic […]terpretor: At lex mihi quo[…] ipſi opinio qu[…] eſſe uidetur. C[…] autem mala o[…]nio non ſit, n[…]ne bonã eſſe p[…]ſpicuũ eſt? ſi q[…]dẽ lex ſit opin[…]

A ΣΩ. Οὐκοῦν ἡ ἀληθὴς δόξα, τοῦ ὄντος ἐστὶν ἐξεύρεσις; ΜΙ. Ἔστι γάρ. ΣΩ. Ὁ νόμος οὖν, τοῦ ὄντος ἐστὶν ἐξεύρεσις. ΜΙΝ. Πῶς οὖν, ὦ Σώκρατες, εἰ ὁ νόμος τοῦ ὄντος ἐστὶν ἐξεύρεσις, οὐκ ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις χρώμεθα περὶ τῶν αὐτῶν, εἰ τὰ ὄντα γε ἡμῖν ἐξεύρηται; ΣΩΚ. Βούλεται μὲν οὐδὲν ἧττον ὁ νόμος εἶναι τοῦ ὄντος εὕρεσις· οἱ δὴ ἄρα μὴ τοῖς αὐτοῖς ἀεὶ νόμοις χρώμενοι ἄνθρωποι, ὡς δοκοῦμεν, οὐκ ἀεὶ δύνανται ἐξευρίσκειν ὃ βούλεται ὁ νόμος τὸ B ὄν. ἐπεὶ φέρε ἴδωμεν ἐὰν ἄρα ἡμῖν ἐνθένδε καταδῆλον γένηται εἴτε τοῖς αὐτοῖς ἀεὶ νόμοις χρώμεθα, ἢ ἄλλοτε ἄλλοις· καὶ εἰ ἅπαντες τοῖς αὐτοῖς, ἢ ἄλλοι ἄλλοις. ΜΙ. Ἀλλὰ τοῦτό γε, ὦ Σώκρατες, οὐ χαλεπὸν γνῶναι, ὅτι οὔτε οἱ αὐτοὶ ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις χρῶνται, οὔτε οἱ ἄλλοι γε ἄλλοις. ἐπεὶ αὐτίκα ἡμῖν μὲν οὐ νόμος ἐστὶν ἀνθρώπους θύειν, ἀλλ' ἀνόσιον· Καρχηδόνιοι δὲ θύουσιν, ὡς ὅσιον ὂν καὶ νόμιμον αὐ- C τοῖς· καὶ ταῦτα, ἔνιοι αὐτῶν υἱεῖς τῷ Κρόνῳ, ὡς ἴσως καὶ ἀκήκοας. καὶ μὴ ὅτι βάρβαροι ἄνθρωποι ἡμῶν ἄλλοις νόμοις χρῶνται, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῇ Λυκίᾳ οὗτοι, καὶ οἱ τοῦ Ἀθάμαντος ἔκγονοι, οἵας θυσίας θύουσιν Ἕλληνες ὄντες; ὥσπερ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς οἶσθά που καὶ αὐτὸς ἀκούων, οἵοις νόμοις ἐχρώμεθα πρὸ τοῦ περὶ τοὺς ἀποθανόντας, ἱερεῖά τε προσφάττοντες πρὸ τῆς ἐκφορᾶς τοῦ νεκροῦ, καὶ ἐγχυτριστρίας μεταπεμπόμενοι. οἱ δ' αὖ ἐκεί- D νων πρότεροι αὐτοῦ καὶ ἔθαπτον ἐν τῇ οἰκίᾳ τοὺς ἀποθανόντας· ἡμεῖς δὲ τούτων οὐδὲν ποιοῦμεν. μυρία δ' ἄν τις ἔχοι τοιαῦτα εἰπεῖν. πολλὴ γὰρ εὐρυχωρία τῆς ἀποδείξεως, ὡς οὔτε ἡμεῖς ἡμῖν αὐτοῖς ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ νομίζομεν, οὔτε ἀλλήλοις οἱ ἄνθρωποι. ΣΩΚΡ. Οὐδέν τι θαυμαστόν ἐστιν ὦ βέλτιστε, εἰ σὺ μὲν ὀρθῶς λέγεις, ἐμὲ δὲ τοῦτο λέληθεν. ἀλλ' ἕως ἂν σύ τε κατὰ σαυτὸν λέγῃς ἅ σοι δοκεῖ μακρῷ λόγῳ, καὶ πάλιν ἐγώ, οὐδέν μή ποτε ξυμ- E βῶμεν, ὡς ἔγωγ' οἶμαι· ἐὰν δὲ κοινὸν τεθῇ τὸ σκέμμα, τάχ' ἂν ὁμολογήσαιμεν. εἰ μὲν οὖν βούλει, πυθόμενός τι παρ' ἐμοῦ, κοινῇ μετ' ἐμοῦ σκόπει· εἰ δ' αὖ βούλει, ἀποκρινόμενος. ΜΙ. Ἀλλ' ἐθέλω, ὦ Σώκρατες, ἀποκρίνεσθαι ὅ,τι ἂν βούλῃ. ΣΩΚ. Φέρε δή. σὺ πότερον νομίζεις τὰ δίκαια, ἄδικα εἶναι, καὶ τὰ ἄδικα, δίκαια; ἢ τὰ μὲν δίκαια, δίκαια, καὶ τὰ ἄδικα, ἄδικα; ΜΙ. Ἐγὼ μὲν, τά τε δίκαια, δίκαια, καὶ τὰ ἄδικα, ἄδικα. ΜΙ. Οὐκοῦν

...nutatur ci- ...ῦτι, ſenſu ...rio alteri, ...ugnãte ſẽ- ...ſius Plat. ...rit enim & ...ion iiſdem ... legibus, ...s aliis uti, ...gionum di...te. eadém- ...ſtea uerbis ...epetit, al- ...rius utri- ... exemplis.

A SOC. Nónne vera opinio eſt inuentio eius quod eſt? MIN. Eſt. SOC. [a] LEX igitur ESTEIVS QVOD VERE EST, INVENTIO. MIN. Quomodo igitur Socrates, ſi lex eſt inuentio eius quod eſt, non ſemper iiſdem legibus vtimur iiſdem de rebus, ſi nobis ea quæ verè exiſtunt, inuenta ſunt? SO. Nullum aliud Legis conſilium eſt neque inſtitutum, quàm vt id quod verè eſt, inueniat. Illi autem homines qui iiſdem legibus non ſemper vtun- B tur, non ſemper poſſunt illud quod lex inſtituit Ens comperire. Quanquam agedum videamus an nobis inde futurum ſit perſpicuum, iiſdémne nos ſemper legibus an aliquádo aliis: & omnéſne homines iiſdem, an alii aliis variè vtantur. MI. Atqui, Socrates, haud difficile eſt id intelligere, Eoſdem nimirum homines non iiſdem ſemper legibus vti, neque alios aliis. Etenim nequaquam Lex apud nos eſt, homines mactare ad ſacrificiorum ritus peragendos: ſed illud à nobis habetur profanũ C atque impiũ: cõtrà Carthaginenſes id ſolét, qui ppe quod ipſis ſit ſanctũ atq; legitimũ. illud autem apud ipſos ſolenne eſt vt ipſorum nonnulli filios ſuos Saturno ſacrificent: quemadmodũ tibi non arbitror incognitum. Quinetiã non modò ii homines qui nobis ſunt barbari, diuerſis quàm nos legibus vtũtur: ſed etiam ii Græci qui in Lycia habitãt, & ex Athamãte oriundi, ecquales hoſtias ſacrificãt? Quẽadmodum etiam exiſtimo te audiſſe quibus legibus vteremur ſuperioribus ſæculis, in mortuorum parẽtationibus: in quorum gratiam, D quum efferretur cadauer, victimas mactabant maiores noſtri, & præficas mulieres, quæ libationes eſſẽt effuſuræ & mortuũ deploraturæ, immittebãt: & iis etiã antiquiores domi mortuũ ſepeliebãt. nos verò nihil horũ facimus. ſed innumerabilia exẽpla in hãc ſentẽtiã cõmemorari poſſunt: atque adeò latiſſimè patet dicti illius demõſtratio, Neq; nos in earũdẽ legũ vſu & obſeruatione ſẽper nobis conſtamus, neque cæteri homines eodẽ modo. SO. Nihil ſanè mirum eſt, mihi crede, ſi quidẽ tu rectè loqueris. hoc ve- E rò me latet. ſed priuſquã tu prolixiùs explicaueris ſententiã tuam, & ego rurſus meã, fieri non poterit vt inter nos hac de re cõueniat, vt quidẽ arbitror. quòd ſi huius rei conſideratio in medium ponatur cõmuni opera diſpicienda, fortaſſe inter nos ita hac de re cõueniet. Igitur ſi vis hæc mecũ cõmuniter expendere, age, vel me interroga vel mihi reſpõde. do optionẽ: vtrũlibet volueris elige pro arbitratu tuo. MI. Atqui malim, Socrates, reſpõdere. SO. Agedũ igitur, exiſtimáſne iuſta eſſe iniuſta, & iniuſta iuſta: vel potius & iuſta, iuſta eſſe, & iniuſta, iniuſta? MI. Ego verò arbitror & iuſta eſſe iuſta, & iniuſta, iniuſta. SO. Nónne apud

[a] Quoniam ergo τὸ χρηστὸν, eſt fundamentum & quaſi ἐντελέχεια legis: idcirco TERTIAM adiũgit eiuſdem deſcriptionem, Eſſe τοῦ ὄντος ἐξεύρεσιν. id eſt, eius quod verè eſt inuentionem. Ὄντος autem appellatione intelligit (vt iam dixi) ſempiternam legem naturæ, quæ inter varias nationum omniũ leges, earúmque multiplices mutationes, eademque vniformis perdurat, ac proinde verè eſt.

omnes homines eodẽ vt hîc cẽſetur modo? MI. Certé. SO. Nónne etiam apud Perſas? MI. Apud Perſas nimirum. SOR. Sempérne verò? MI. Semper. SO. Vtrũ ea quæ plura trahunt, cẽſentur hîc grauiora: quæ minus, leuiora? an contra? MIN. Nequaquã: ſed ea quæ plura trahunt, grauiora: quæ minus, leuiora. SO. Nónne & Carthagine & in Lycia? MI. Plané. SOR. Honeſta igitur, vt apparet, vbiq; cẽſentur honeſta, & turpia cenſentur turpia: ſed non cenſentur turpia, pulchra, neque pulchra, turpia. MI. Ita. SO. Nónne vniuerſim res eæ quæ reuera exiſtunt, huiuſmodi cenſentur: non verò eæ quæ nullo modo ſunt in rerum natura? idq; & apud nos & apud cæteros omnes mortales? MIN. Mihi quidẽ videtur. SO. Qui igitur ab ea re quæ exiſtit, aberrat, à legitimo aberrat. MI. Ita, Socrates, vt tu ais, eadẽ & nobis & aliis omnibus legitima videntur. at quum animaduertam nos non deſinere hanc legis definitionem vltro citróque verſare, haud poſſũ perſuaderi. SO. Fortaſſe enim non animaduertis, etiãſi hæc variè quaſi talorũ in morem traducãtur, nihilominus tamen eadẽ eſſe. [a] Verùm ſic mecũ eadem perſpice. Aliquãdóne incidiſti in ſcriptum illud quod de ſanitate ægrotis reſtituenda circumfertur. MI. Equidem. SO. Noſtín' igitur eccuius artis ſit ſcriptũ illud? MIN. Noui ad medicinã pertinere. SO. Nónne medicos vocas illos qui harũ rerũ ſũt ſciẽtes? M. Illos ipſos. SOC. Vtrũ qui ſcientes ſunt eadẽ de iiſdem cẽſent, an alii alia? MI. Eadem, vt mihi videtur. SOC. Vtrũ Græci ſoli Græcis, & barbari ſibiipſis & Græcis de iis rebus quas norunt, eadẽ cenſẽt? MI. Eadem neceſſe eſt harũ rerum ſciẽtes eadẽ omnes ſentẽtia cenſere, & Græcos & barbaros. SOC. Præclarè profectò reſpõdiſti. nónne & ſemper? MI. Certè etiã ſemper. SO. Nónne & medici de ſanitate cõſcribũt ea quæ eſſe cenſent? MI. Quídni? SO. Igitur ſũt leges medicæ, medica hæc ſcripta medicorũ. MI. Sunt profectò. SO. Geometrica quoq; ſcripta ſũt, geometricę leges. M. Sũt. Ecquorũ ſũt igitur & ſcripta & ritus de colẽdis hortis? M. Hortulanorũ. SO. Sũt igitur hortẽſes hæ leges. M. Certé. SO. Eorúmne qui norũt hortis præeſſe? MI. Quídni? SO. Id autẽ norũt hortulani. MI. Norũt. SO. Ecquorũ verò ſunt ſcripta & ritus de cibis apparandis? MI. Coquorum. SO. Hæ igitur ſunt coquinariæ leges. MIN. Illæ ipſæ. SOCR. Eorum videlicet (vt apparet) qui norũt ciborum apparatui præeſſe.

[a] Cæterùm, in hac generis humani intẽperie, periculoſum eſſet vnumquenque pro arbitratu legem condere (ſicuti oſtendit in Politico.) naturalis illius legis prætextu & ſpecie. hac de cauſa, neceſſaria eſt imperiorum autoritas in ſocietate generis humani, ad certas leges perſcribendas: quæ illius τοῦ ὄντος vi & efficacia innixæ, præſcribant hominibus quid agendum ſit, eóſque contineant intra ſui officii metas. Ita adiũgit QVARTAM legis deſcriptionem, Eſſe πολιτικὰ συγγράμματα .i. ciuiles conſtitutiones: quas vel Rex, vel cõſul, vel tribunus, vel quilibet legitimus magiſtratus in regno vel ariſtocratia vel democratia, rogarit, ſciuerit, pertulerit, perſcripſerit: vt ſit rata firmáque illarum autoritas. quas leges diſertè perſcribi debere & concepta verborum formula, docet ἐπαγωγικῶς, allatis exemplis.

A καὶ παρὰ πᾶσιν οὕτως ὡς ἐνθάδε νομίζεται. MI. Ναί. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ ἐν Πέρσαις; MI. Καὶ ἐν Πέρσαις. ΣΩ. Ἀλλ' ἀεὶ δήπου; MI. Ἀεί. ΣΩ. Πότερον τὰ "πλείονα ἕλκοντα, βαρύτερα νομίζεται ἐνθάδε, τὰ δὲ ἔλαττον, κουφότερα; ἢ τοὐναντίον; M. Οὔκ· ἀλλὰ τὰ πλείονα ἕλκοντα, βαρύτερα· τὰ δὲ ἔλαττον, κουφότερα. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἐν Καρχηδόνι καὶ ἐν Λυκίᾳ; MI. Ναί. ΣΩ. Τὰ μὲν καλά, ὡς ἔοικε, πανταχοῦ νομίζεται B καλά· καὶ τὰ αἰσχρά, αἰσχρά· ἀλλ' οὐ τὰ αἰσχρά, καλά, οὐδὲ τὰ καλά, αἰσχρά. M. Οὕτως. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ὡς "κατὰ πάντα εἰπεῖν, τὰ ὄντα νομίζεται εἶναι, οὐ τὰ μὴ ὄντα, καὶ παρ' ἡμῖν, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. MI. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Ὃς ἂν ἄρα τοῦ ὄντος ἁμαρτάνῃ, τοῦ νομίμου ἁμαρτάνει. MI. Οὕτω μὲν, ὦ Σώκρατες, ὡς σὺ λέγεις, ταῦτα φαίνεται νόμιμα καὶ ἡμῖν ἀεὶ καὶ τοῖς ἄλλοις. ἐπειδὰν δ' ἐννοήσω ὅτι οὐδὲν παυόμεθα ἄνω C κάτω μετατιθέμενοι τοὺς νόμους, οὐ δύναμαι πεισθῆναι. ΣΩΚ. Ἴσως γὰρ οὐκ ἐννοεῖς, ταῦτα μεταπεττευόμενα, ὅτι ταὐτά ἐστιν. ἀλλ' ὧδε μετ' ἐμοῦ αὐτὰ ἄθρει. ἤδη ποτὲ ἐνέτυχες συγγράμματι περὶ ὑγιείας τῶν καμνόντων; MI. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Οἶσθα οὖν τίνος τέχνης τοῦτό ἐστι τὸ σύγγραμμα; MI. Οἶδα ὅτι ἰατρικῆς. ΣΩ. Οὐκοῦν ἰατροὺς καλεῖς τοὺς ἐπιστήμονας περὶ τούτων; MIN. Φημί. ΣΩΚ. Πότερον οὖν οἱ ἐπιστήμονες D ταὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν νομίζουσιν, ἢ ἄλλα ἄλλοι; MI. Ταὐτὰ ἔμοιγε δοκοῦσι. ΣΩΚ. Πότερον οἱ Ἕλληνες μόνοι τοῖς Ἕλλησιν, ἢ καὶ οἱ βάρβαροι αὑτοῖς τε καὶ τοῖς Ἕλλησι, περὶ ὧν ἂν εἰδῶσι, ταὐτὰ νομίζουσι; MI. Ταὐτὰ δήπου πολλὴ ἀνάγκη ἐστὶ τοὺς εἰδότας αὐτοὺς αὑτοῖς συννομίζειν καὶ Ἕλληνας καὶ βαρβάρους. ΣΩ. Καλῶς γε ἀπεκρίνω. οὐκοῦν καὶ ἀεί; MI. Ναὶ καὶ ἀεί. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ ἰατροὶ συγγράφουσι περὶ ὑγιείας ἅπερ καὶ νο- E μίζουσιν εἶναι; MI. Τί μήν; ΣΩ. Ἰατρικὰ ἄρα καὶ ἰατρικοὶ νόμοι, ταῦτα τὰ συγγράμματά ἐστι τὰ τῶν ἰατρῶν. M. Ἰατρικὰ μέντοι. ΣΩ. Ἆρ' οὖν καὶ τὰ γεωμετρικὰ συγγράμματα, γεωμετρικοὶ νόμοι εἰσί; M. Ναί. Σ. Τίνων οὖν ἐστι τὰ περὶ κήπων ἐργασίας συγγράμματα καὶ νόμιμα; M. Κηπωρῶν. Σ. Κηπουρικοὶ ἄρα οἱ νόμοι εἰσὶν οὗτοι. M. Ναί. Σ. Τῶν ἐπισταμένων κήπων ἄρχειν; M. Πῶς δ' οὔ; Σ. Ἐπίστανται δὲ οἱ κηπουροί; M. Ναί. Σ. Τίνων δὲ τὰ περὶ ὄψου σκευασίας συγγράμματά τε καὶ νόμιμα; M. Μαγείρων. Σ. Μαγειρικοὶ ἄρα οὗτοι νόμοι εἰσί. M. Μαγειρικοί. Σ. Τῶν ἐπισταμένων, ὡς ἔοικεν, ὄψου σκευασίας ἄρχειν.

Malim & in loco ſec. πλεῖον, qu. ueniat cum ἔλαττον.

Potius κατὰ ταῦτα ſcribendum eſſe uidetur.

A ΜΙ. Ναί. ΣΩ. Ἐπίστανται δ᾽ ὥς φασιν, οἱ μάγειροι; ΜΙ. Ἐπίστανται γάρ. ΣΩ. Εἶεν. τίνων δὲ δὴ τὰ περὶ πόλεως διοικήσεως συγγράμματά τε καὶ νόμιμα ἐστίν; ἆρ᾽ οὐ τῶν ἐπισταμένων ἄρχειν πόλεων; ΜΙ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Ἐπίστανται δὲ ἄλλοι τινὲς ἢ οἱ πολιτικοὶ καὶ οἱ βασιλικοί; ΜΙΝ. Οὗτοι μὲν οὖν. ΣΩ. Πολιτικὰ ἄρα τὰ συγγράμματα ταῦτά ἐστιν, ἃ οἱ ἄνθρωποι καλοῦσι βασιλέων τε καὶ ἀνδρῶν ἀγαθῶν συγγράμματα. ΜΙ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. B Ἄλλο τι οὖν οἵ γε ἐπιστάμενοι, οὐκ ἄλλοτε ἄλλα συγγράφουσι περὶ τῶν αὐτῶν, ἕτερα καὶ ἕτερα νόμιμα; ΜΙ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚ. Ἐὰν οὖν ὁρῶμεν τινὰς τοῦτο ποιοῦντας, πότερα φήσομεν ἐπιστήμονας εἶναι ἢ ἀνεπιστήμονας τοὺς τοῦτο ποιοῦντας; ΜΙ. Ἀνεπιστήμονας. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ ὃ μὲν ἂν ὀρθὸν ᾖ, νόμιμον αὐτὸ φήσομεν ἑκάστῳ εἶναι; ἢ τὸ ἰατρικόν, ἢ τὸ μαγειρικόν, ἢ τὸ κηπουρικόν; ΜΙ. Ναί. ΣΩΚΡ. C Ὃ δ᾽ ἂν μὴ ὀρθὸν ᾖ, οὐκέτι φήσομεν τοῦτο νόμιμον εἶναι; ΜΙ. Οὐκέτι. ΣΩΚ. Ἄνομον ἄρα γίγνεται. ΜΙ. Ἀνάγκη. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῖς περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, καὶ ὅλως περὶ πόλεως διακοσμήσεώς τε, καὶ περὶ τοῦ ὡς χρὴ πόλιν διοικεῖν, τὸ μὲν ὀρθόν, νόμος ἐστὶ βασιλικός· ὃ δὲ μὴ ὀρθόν, οὐ δοκεῖ νόμος εἶναι βασιλικὸς τοῖς μὴ εἰδόσιν. ἔστι γὰρ ἄνομον. ΜΙΝ. Ναί. ΣΩ. Ὀρθῶς ἄρα ὡμολογήσαμεν νόμον εἶναι τοῦ ὄντος εὕρεσιν. ΜΙ. Φαίνεται. ΣΩ. D Ἔτι δὲ καὶ τόδε ἐν αὐτῷ θεασώμεθα· τίς ἐπιστήμων διανεῖμαι τῇ γῇ τὰ σπέρματα; ΜΙΝ. Γεωργός. ΣΩ. Οὗτος δὲ τὰ ἄξια σπέρματα ἑκάστῃ γῇ διανέμει; ΜΙ. Ναί. ΣΩΚ. Ὁ γεωργὸς ἄρα, νομεὺς ἀγαθὸς τούτων· καὶ οἱ τούτου νόμοι, καὶ διανομαὶ ἐπὶ ταῦτα, ὀρθαί εἰσι. ΜΙ. Ναί. ΣΩ. Τίς δὲ κρουμάτων ἐπὶ τὰ μέλη ἀγαθὸς νομεύς, καὶ τὰ ἄξια νεῖμαι; καὶ "εἴτινες νόμοι ὀρθοί εἰσιν; ΜΙ. Οἱ τοῦ αὐλητοῦ καὶ οἱ τοῦ κιθαριστοῦ. ΣΩΚ. E Ὁ νομικώτατος ἄρα ἐν τούτοις, οὗτος αὐλητικώτατος; ΜΙ. Ναί. ΣΩ. Τίς δὴ τὴν τροφὴν ἐπὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα διανεῖμαι ἄριστος; οὐχ ὅσπερ τὴν ἀξίαν; ΜΙ. Ναί. ΣΩ. Αἱ τούτου ἄρα διανομαὶ καὶ οἱ νόμοι βέλτιστοι· καὶ ὅστις περὶ ταῦτα νομικώτατος, καὶ νομεὺς ἄριστος. ΜΙ. Πάνυ γε. ΣΩ. Τίς οὗτος; ΜΙ. Παιδοτρίβης. ΣΩ. Οὗτος τὴν

...tè nō inter-...quum po-...ſenſus, No...alii quàm ...regii?

...οἵτινες, ut ...interroga-...io. conueniat ...ſenſum.

MI. Certé. SO. Norunt autē id, vt aiunt, coqui? MI. Norūt nimirū. SO. Eſto. ecquorū verò hominū ſunt ſcripta illa & illi ritus qui in ciuitatis adminiſtratione verſantur? nónne eorū qui norūt ciuitatibus præeſſe? MI. Illorū ſanè, mea quidē ſententia. SO. Norūt & alii: an ciuiles, an Regii? MI. Hi omnino. SOC. Sunt hæc igitur CIVILIA SCRIPTA, quæ vulgus vocat Regum & virorum optimatum præſcripta. MIN. Verum ais. SOC. Nunquid illi qui norunt, non alibi alia de iiſdē conſcribunt, alia & alia legitima? MIN. Nequaquam. SOCR. Si igitur videamus nonnullos homines hoc facientes, vtrum dicemus eſſe ſcientes an inſciētes illos qui hoc agunt? MIN. Inſciētes. SOC. [a]Nonne & quod rectum fuerit, idipſum ſtatuemus vnicuique eſſe legitimū, ſiue ad medicinam pertineat, ſiue ad rem culinariā, ſiue hortenſem? MIN. Omnino. SOCR. Quod verò minimè rectum eſt, minimè hoc dicemus eſſe legitimum? MI. Minimè. SOC. Eſt ergo illegitimum. MIN. Neceſſe eſt. SOC. In his igitur ſcriptis quæ ſunt de rebus iuſtis & iniuſtis, & vniuerſim de ciuitatis commoda diſpoſitione, & illius adminiſtrādæ ratione, ID QVIDEM QVOD RECTVM EST, lex Regia eſt: quod minimè rectū, non videtur imperitis eſſe lex regia. eſt enim illegitimum atque iniquum. MIN. Eſt. SOC. Rectè igitur dedimus, legem, eſſe illius quod reuera eſt inuentionem. MIN. Videtur. SO. Iam verò & illud in ipſo adhuc perſpiciamus: ecquis eſt peritus mandandi ſemina telluri? MIN. Agricola. SOC. Hic vero nónne debita ſemina vnicuique diſtribuit ſolo? MIN. Certé. SOC. Agricola igitur eſt bonus *νομεὺς* [.i. diſtributor] ſeminum: ac proinde illius hi ſunt *νόμοι* [.i. hæ leges] & rectæ ſunt hactenus *διανομαὶ* [.i. commodæ & legitimæ diſtributiones.] MIN. Planè. SOCR. Ecquis verò ſonorum in cantibus bonus *νομεὺς* [.i. commodus diſtributor] & qui debita nouit *νεῖμαι* [.i. tribuere cuique] atque adeò quínam recti ſunt illius *νόμοι* [.i. cōmodæ leges?] MIN. Tibicinis nimirum atque citharœdi. SOC. Ille igitur qui accuratiorem legis adhibet rationem his in rebus, ille eſt tibiarum peritiſſimus. MIN. Eſt. SOC. Quiſnam igitur omnium optimè nouit cibum hominum corporibus diſtribuere? nónne is eſt qui id nouit efficere vti par eſt & conſentaneum? MIN. Planè. SOCR. Huius igitur *διανομαὶ* [.i. diſtribuendi ratio] & *νόμοι* [.i. leges] optimæ: & qui in his rebus legū accuratiſſimā rationem obſeruat, peritiſſimus eſt legis, & optimus eſt diſtributor. MI. Omnino. SO. Ecquis ille eſt? MI. Pædotriba. SO. Illéne

a Addit huic deſcriptioni neceſſarium προδιορισμὸν, Non omnes ciuiles conſtitutiones legis nomine cenſeri: ſed quod τῷ ὀρθῷ innitantur, ſintque veræ rerum officiorúmque διανομαί. vnde & νόμου nomen ſit natum: quòd vnicuiq; diſtribuat quod ſuum eſt. Hæc igitur deſcriptio quarta ex tertia illuſtrari debet, qua τοῦ ὄντος ἐξεύρεσις lex deſcribitur. quod nimirum eſt ὀρθὸς ille λόγος, de quo hoc loco. Quatuor denique hæ deſcriptiones debent vnà componi, ad ἔγκαιρον perfectamq; definitionem conſtituendam, vt iam annotauimus.

hominum cœtui præſcribere res huiuſmodi poteſt quæ commodiſſimæ ſunt ad corpus bene conſtituẽdum? MI. Poteſt. SOC. Ille verò qui ouium cœtibus opportuna tribuere nouit commodiſſimè, quomodo vocatur? MIN. Paſtor. SOC. Leges igitur paſtoris ſunt ouibus optimæ. MIN. Sunt. SOC. Bubulci autem, bubus. MIN. Certé. SOC. Nonne alicuius leges optimæ ſunt animis hominũ? illáne ſunt leges Regis? reſponde. MI. Id verò maximè affirmo. SOC. [a] Præclarè ais profectò. poteſne igitur dicere, ecquis veterum fuerit optimus legiſlator in re tibicinaria? fortaſſe non me intelligis: at ſi velis, tibi id in memoriam reuocabo. MI. Peruelim. SOC. Nónne Marſyas dicitur, & ipſius amores, Olympus Phrygius? MI. Verum ais. SOC. Horum enim tibicinarii cantus diuiniſſimi ſunt, & ſoli hominũ animos mouent: ac huiuſmodi homines qui tantas generi humano afferunt vtilitates, in deorum numerum collocandos eſſe demonſtrãt. & hæc quidem inuenta, vt diuina, etiamnum ſuperſunt. MI. Ita ſe res habet. SOC. Ecquis verò priſcorum Regum dicitur bonus legiſlator extitiſſe, cuius leges adhuc ſuperſint, veluti diuinæ? MI. Non intelligo. SOC. Nunquid noſti ecqui Græcorũ antiquiſſimis vtantur legibus? MI. Lacedæmonióſne intelligis & Lycurgum legiſlatorem? SOC. Atqui hæc quidem euenerũt, nondũ elapſi ſunt anni trecenti, aut paulo amplius. at noſtin' vnde illius optimæ ſint profectæ leges? MI. Aiunt ex Creta. SOC. Nónne ii inter cæteros Græcos antiquiſſimis vtuntur legibus? MI. Certé. SOC. Noſti igitur ecquínã ex his boni Reges fuerint? Minos videlicet & Rhadamanthus, Iouis & Europæ filii, quorum hæ extant leges. MIN. Rhadamanthũ nimirum aiunt, Socrates, iuſtum virum extitiſſe: Minoem verò, ferum quendam, difficilem & iniuſtum. SO. Atticam (mihi crede) fabulam, & tragicam quidem illam commemoras. MI. Nónne hæc de Minoe commemorantur? SOC. Non profectò ab Homero & Heſiodo: quanuis illis ſit potius adhibenda fides quàm omnibus tragicis, è quibus hæc accepta, refers. MI. Sed cur hæc illi de Minoe aiunt? SOC. Equidem tibi dicam: ne, ſicuti faciũt complures, hac in re agas impié. nihil enim profectò aut magis impiũ eſt atque piaculare, & à quo videlicet magis ſolicitè abhorrere debeamus, quàm ne in deos vel ſermone vel re peccemus: deinde, in diuinos homines. ſed omnis ſemper adhibenda cautio eſt, quum quempiã vel laudare vel vituperare inſtituis, ne perpe-

[a] Nouus locus, temporum tamen iniuria mutilus & imperfectus, DE ORIGINE IVRIS. id eſt, quando inceperint leges ſcribi. Antiquiſſimam autẽ illius inſtituti originem reuocat ad Minoem Cretenſem: de quo agit ἱστορικῶς, ad eluẽdam ignominiam, qua vt crudelis quidã atque ferus homo ab Athenienſibus traducebatur. illum contrà Socrates, repetita ex antiquiſſimæ hiſtoriæ monumentis memoria, optimum virum fuiſſe docet. Νομοθεσίας autem inſtitutũ planè diuinum eſſe ait: eóſque proinde qui optimarum legũ conſtitutiones dictẽt, omnium mortalium optimè mereri de genere humano.

A ἀνθρωπείαν ἀγέλην τοῦ σώματος νέμειν κράτιστος; ΜΙ. Ναί. ΣΩΚ. Τίς δὲ ὁ τὴν τῶν προβάτων ἀγέλην κράτιστος νέμειν; τί ὄνομα αὐτῷ; ΜΙ. Ποιμήν. ΣΩΚ. Οἱ τοῦ ποιμένος ἄρα νόμοι ἄριστοι τοῖς προβάτοις. ΜΙ. Ναί. ΣΩΚ. Οἱ δὲ τοῦ βουκόλου τοῖς βουσί. ΜΙ. Ναί. ΣΩ. Οἱ δὲ τοῦ τίνος νόμοι, ἄριστοι ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων; οὐχὶ τοῦ βασιλέως; φάθι. ΜΙ. Φημὶ δή. ΣΩ. Καλῶς
B τοίνυν λέγεις. ἔχοις ἂν οὖν εἰπεῖν, τίς τῶν παλαιῶν ἀγαθὸς γέγονεν ἐν τοῖς αὐλητικοῖς νόμοις νομοθέτης; ἴσως οὐκ ἐννοεῖς· ἀλλ' ἐγὼ βούλει σε ὑπομνήσω; ΜΙ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν ὁ Μαρσύας λέγεται, καὶ τὰ παιδικὰ αὐτοῦ Ὄλυμπος ὁ Φρύξ; ΜΙ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Τούτων δὴ καὶ τὰ αὐλήματα, θειότατά ἐστι, καὶ μόνα κινεῖ, καὶ ἐκφαίνει τοὺς τῶν θεῶν ἐν χρείᾳ ὄντας· καὶ ἔτι καὶ νῦν μόνα λοιπά ἐστιν, ὡς θεῖα ὄντα. ΜΙΝ. Ἔστι
C ταῦτα. ΣΩΚ. Τίς δὲ λέγεται τῶν παλαιῶν βασιλέων ἀγαθὸς νομοθέτης γεγονέναι, οὗ ἔτι καὶ νῦν τὰ νόμιμα μένει ὡς θεῖα ὄντα; ΜΙ. Οὐκ ἐννοῶ. ΣΩ. Οὐκ οἶσθα τίνες παλαιοτάτοις νόμοις χρῶνται τῶν Ἑλλήνων; ΜΙ. Ἆρα Λακεδαιμονίους λέγεις, καὶ Λυκοῦργον τὸν νομοθέτην; ΣΩ. Ἀλλὰ ταῦτά γε οὐδέπω ἴσως ἔτη τριακόσια, ἢ ὀλίγῳ τούτων πλείω. ἀλλὰ τούτων τῶν νομίμων τὰ βέλτιστα πόθεν
D ἥκει, οἶσθα; ΜΙ. Φασί γ' ἐκ Κρήτης. ΣΩ. Οὐκοῦν οὗτοι παλαιοτάτοις νόμοις χρῶνται τῶν Ἑλλήνων; ΜΙ. Ναί. ΣΩ. Οἶσθα οὖν τίνες τούτων ἀγαθοὶ βασιλεῖς ἦσαν; Μίνως τε καὶ Ῥαδάμανθυς, οἱ Διὸς καὶ Εὐρώπης παῖδες, ὧν οἵδε εἰσὶν οἱ νόμοι. ΜΙ. Ῥαδάμανθύν γε φασίν, ὦ Σώκρατες, δίκαιον ἄνδρα· τὸν δὲ Μίνω, ἄγριόν τινα καὶ χαλεπὸν καὶ ἄδικον. ΣΩ. Ἀττικόν, ὦ βέλτιστε, λέγεις μῦθον καὶ τραγικόν. ΜΙ. Οὐ ταῦτα ἢ δέ τι
E λέγεται περὶ Μίνω; ΣΩ. Οὔκουν ὑπό γε Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου· καίτοι γε πιθανώτεροί εἰσιν ἢ σύμπαντες οἱ τραγῳδοποιοί· ὧν σὺ ἀκούων, ταῦτα λέγεις. ΜΙΝ. Ἀλλὰ τί μὴν οὗτοι περὶ Μίνω λέγουσιν; ΣΩ. Ἐγὼ δή σοι ἐρῶ· ἵνα μὴ καὶ σύ, ὥσπερ οἱ πολλοί, ἀσεβῇς. οὐ γὰρ ἔσθ' ὅ,τι τούτου ἀσεβέστερόν ἐστιν, οὐδ' ὅ οὕτω χρὴ μᾶλλον εὐλαβεῖσθαι, πλὴν εἰς θεοὺς καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἐξαμαρτάνειν· δεύτερον δέ, εἰς τοὺς θείους ἀνθρώπους. ἀλλὰ πάνυ πολλὴν χρὴ προμήθειαν ποιεῖσθαι ἀεί, ὅταν μέλλῃς ἄνδρα ψέξαι ἢ

Scriptura hic mendoſa eſſe videtur.

Puto ſcribẽd., οὐδ' ὅ,τι χρὴ μᾶλλον εὐλ.

ἐπαινέσαι, μὴ οὐκ ὀρθῶς εἴπῃς. τούτου καὶ ἕνεκα χρὴ μανθάνειν διαγιγνώσκειν χρηστοὺς καὶ πονηροὺς ἄνδρας. νεμεσᾷ γὰρ ὁ θεὸς ὅταν τὶς ψέγῃ τὸν ἑαυτῷ ὅμοιον, ἢ ἐπαινῇ τὸν ἑαυτῷ ἐναντίως ἔχοντα. ἔστι δὴ οὗτος ὁ ἀγαθός. μὴ γάρ τοι οἴου, λίθους μὲν εἶναι ἱερούς, καὶ ξύλα, καὶ ὄρνεα, καὶ ὄφεις· ἀνθρώπους δέ, μή. ἀλλὰ πάντων ἱερώτατόν ἐστιν ἄνθρωπος ἀγαθός· καὶ μιαρώτατον, ὁ πονηρός. ἤδη οὖν καὶ "περὶ Μίνωος, αὐτὸν Ὅμηρός τε καὶ Ἡσίοδος ἐγκωμιάζουσι. τούτου δὴ ἕνεκα φράσω, ἵνα μὴ ἄνθρωπος ὤν, ἀνθρώπου, εἰς ἥρω Διὸς υἱὸν λόγῳ ἐξαμαρτάνῃς. Ὅμηρος γὰρ περὶ Κρήτης λέγων, ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι εἰσὶν ἐν αὐτῇ, καὶ ἐννενήκοντα πόλεις,

> Τοῖσι δὲ (φησὶν) ἐνὶ Κνωσός, μεγάλη πόλις, ἔνθα τε Μίνως
> Ἐννέωρος βασίλευε, Διὸς μεγάλου ὀαριστής.

Ἔστιν οὖν τοῦτο Ὁμήρου ἐγκώμιον εἰς Μίνω διὰ βραχέων εἰρημένον, οἷον οὐδὲ εἰς ἕνα τῶν ἡρώων ἐποίησεν Ὅμηρος. ὅτι μὲν γὰρ ὁ Ζεὺς σοφιστής ἐστι, καὶ ἡ τέχνη αὕτη παγκαλής ἐστι, πολλαχοῦ καὶ ἄλλοθι δηλοῖ, ἀτὰρ καὶ ἐνταῦθα. λέγει γὰρ τὸν Μίνω συγγενέσθαι ἐνάτῳ ἔτει τῷ Διὶ ἐν λόγοις, καὶ φοιτᾶν παιδευθησόμενον ὡς ὑπὸ σοφιστοῦ ὄντος τοῦ Διός. ὅτι οὖν τοῦτο τὸ γέρας οὐκ ἔστιν ὅτῳ ἀπένειμεν Ὅμηρος τῶν ἡρώων, ὑπὸ Διὸς πεπαιδεῦσθαι, ἀλλῳ ἢ "μόνῳ, τοῦτ' ἔστιν ἔπαινος θαυμαστός. καὶ Ὀδυσσείας ἐν νεκυίᾳ, δικάζοντα χρυσοῦν σκῆπτρον ἔχοντα πεποίηκε τὸν Μίνω. οὐ τὸν Ῥαδάμανθυν δὲ οὔτ' ἐνταῦθα πεποίηκε δικάζοντα, οὔτε συγγινόμενον τῷ Διὶ οὐδαμοῦ. διὰ ταῦτα φημ' ἐγὼ Μίνω πάντων μάλιστα ὑπὸ Ὁμήρου ἐγκωμιάζεσθαι. τὸ γάρ, Διὸς ὄντα παῖδα, μόνον ὑπὸ Διὸς πεπαιδεῦσθαι, οὐκ ἔχει ὑπερβολὴν ἐπαίνου. τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ἔπος τό,

> Ἐννέωρος βασίλευε, Διὸς μεγάλου ὀαριστής,

συνουσιαστὴν τοῦ Διὸς εἶναι τὸν Μίνω. οἱ γὰρ ὄαροι, λόγοι εἰσί· καὶ ὀαριστής, συνουσιαστής ἐστιν ἐν λόγοις. ἐφοίτα οὖν δι' ἐνάτου ἔτους εἰς τὸ τοῦ Διὸς ἄντρον ὁ Μίνως, τὰ μὲν μαθησόμενος, τὰ δὲ ἀποδειξόμενος, ἃ τῇ προτέρᾳ ἐνναετηρίδι " παρὰ τοῦ Διός. εἰσὶ δὲ οἱ ὑπολαμβάνουσι τὸν ὀαριστήν, συμπότην καὶ συμπαιστὴν εἶναι τοῦ Διός. ἀλλὰ τῷδε ἄν τις τεκμηρίῳ χρῷτο ὅτι οὐδὲν λέγουσιν οἱ οὕτως

ram de illo loquare. id enim idcirco fit vt inter bonos & improbos verum diſcrimē ſtatuamus. Indignatur enim Deus quum quis eum vituperauerit qui ſibi ſit ſimilis: aut contrà eum laudauerit qui planè contrario ſit affectus modo. hic autem eſt bonus. Quocirca ne exiſtimes ſacros eſſe lapides & ſacra ligna, & aues & ſerpentes: homines autem nullos eſſe ſanctos. ſed omnium ſanctiſſimum eſt, vir bonus: impuriſſimum contrà, improbus. Hoc verò in hunc finem dixi, quoniam Homerus & Heſiodus Minoem hoc probitatis nomine commendant: ne tu homo ex homine natus aduerſus heroem Iouis filium verbo pecces. Homerus ſiquidē de Creta loquēs, multos nimirum in ea eſſe homines & nonaginta vrbes refert: &,

> *Cnoſſus* (inquit) *adeſt, vrbs ampla, tenétque feracia Minos*
> *Regna, nouem annorum ſpatio, quem maximus olim*
> *Iuppiter alloquio eſt dignatus.*

Eſt illa igitur Homeri commendatio de Minoe, paucis quidem comprehenſa, ſed qualem nunquam vlli heroum Homerus attribuerit. Iouē enim, eſſe ſophiſtā quēdam, eiúſque præclaram eſſe artem, cùm alibi ſæpe tum hoc loco perſpicuè ſignificauit. ait enim Minoem cum Ioue verſatum, & ſecreto illius alloquio vſum nouē annos: & ad Iouem, veluti ad ſophiſtam quendam, diſcendi cauſa adiiſſe. Hunc autem honorem heroum vni tātùm Minoi ab Homero tributum, vti à Ioue tāquam præceptore edoctus ſit, hæc verò laus eſt prorſus mirabilis. Iam & in Odyſſea, vbi maniū ſtatus deſcribitur, Minoem finxit aureum ſceptrū habentē: Rhadamāthum verò nuſquam finxit iudicantem, neque cum Ioue congreſſum vnquam. Idcirco aio, Minoem omnium maximè ab Homero fuiſſe commēdatum. nam eum qui Iouis ſit filius, à Ioue tātùm fuiſſe inſtitutū, non eſt quòd exiſtimemus nimiam quādam eſſe laudē, temerè affictam. hoc enim illius verba diſertè teſtantur, ***nouem annorum ſpatio Iouis*** fuiſſe ὀαριστήν. i. συνουσιαστήν. id eſt, Iouem ſuo illum dignatū fuiſſe alloquio. nā ὄαροι idē eſt quod λόγοι [.i. ſermones] & ὀαριστής, eſt συνουσιαστὴς ἐν λόγοις. [.i. qui colloquio alicuius vtitur.] Frequētabat igitur per nouem annos Iouis antrū Minos, vt à Ioue ea diſceret quæ poſt nouenne illud ſpatium cæteros doceret ipſe. Sunt tamen qui exiſtimant, ὀαριστὴν ſignificare συμπότην & συμπαιστήν .i. compotorem & colluſorē Iouis. At illam non eſſe germanam illius vocis interpretatio-

...ἔστι δ' ὅμοιος ...γαθός.
...περὶ Μίνω, ...αὐτὸν, &c.
...Odyſſ. τ, Τοῖ-...ι ἐνὶ Κνωσός, ...e Κνωσός) ...ob interiectū ...ū φησὶ ſcri-...dé. Iungit ...m Plato ὀα-...ς cum ἐννέω-... non interpū-... poſt βασί-...
...cor ſcriptum ... Μίνῳ: ſed ...atiuū hunc ...auerint, & ...ſ tātùm dici ...ſennt, in ...mutauiſſe: ...rium quum ...tiam lectio ...m eundem ...it, ſubau-...ο ἐκείνῳ.
Poſt hæc uerba, vel μεμαθήκοι (ſi μεμαθή-κοι) παρεληλ-...] tale quod-

nem, vel hinc apparet, quòd quum multi ſint homines Græci & barbari, nulli ſunt qui conuiuiis & ludo abſtineant atque compotationibus: Cretéſibus & Lacedæmoniis exceptis, qui illud inſtitutum à Cretenſibus acceperunt. nam & inter cæteras Minois leges illa eſt maximè illuſtris, Vti ne alii cum aliis compotationibus indulgeāt ad ebrietatē. Vnde profectò conſtat illum, quòd hæc præclara eſſe exiſtimaret, hæc ideo vt leges ſuis ciuibus præſcripſiſſe. non enim, vt nequam homo, Minos alia quædam exiſtimauit, alia egit præter illa quæ exiſtimabat: ſed ipſa illa erat conſuetudinis ratio, quemadmodum dico, colloquiorum cōmerciis, ad virtutis rerúmque honeſtarum inſtitutionem, vti. Itaque eas leges ſuis ciuibus poſuit, quarum beneficio & Creta perpetua quadam vtitur felicitate, & Lacedæmon, ex quo his legib⁹ vt diuinis incepit vti. Rhadamāthus autem erat bonus vir. à Minoe enim fuerat inſtitutus: nō quidē in omnibus Regiæ artis partibus, ſed in eo Regio obſequio quod in foro verſatur, iuri dicūdo, moderandíſque iudiciis. idcirco bonus etiā iudex dictus eſt. illo enim legum cuſtode Minos in primaria vrbe vtebatur: in cætera Cretæ ditione, Talo. Talus enim ter quotannis vicos regionis perluſtrabat, ex legum præſcripto agens quæ in æneis tabulis inſculptæ conſeruabātur: vnde & AEneus cognominatus eſt. Heſiodus quoque de Minoe eadem commemorauit. de eo enim hæc ille,

Mortales inter reges is maximus olim
Extitit, atque hominum multorum millia rexit,
Sceptra Iouis geſtans, queis vrbibus imperitabat.

Iouis autem ſceptrum nihil aliud vocat quàm Iouis diſciplinam, qua Cretam regeret ille æquis & moderatis iudiciis. MI. Qua de cauſa igitur, Socrates, hæc fama de Minoe ſparſa eſt atque diſſeminata, imperitum & durum hominem quendam extitiſſe? SOC. Ideo mihi crede, (ſi ſapis) etiam atque etiam videris, aliúſque quilibet, cui curæ eſt commodam nominis famam cōſeruare, ne poetæ cuiquam ſis vnquam infenſus. poetæ enim maximè poſſunt in vtramuis partem, ſiue ad laudem ſiue ad vituperationem. qua in re grauiter peccauit Minos, illato in hanc vrbem bello: quæ vt omni alio eruditionis genere, tū verò poetices & tragicæ, maximè abundabat. Tragœdia enim antiquū eſt iſtius ciui-

A ἀπολαμβάνοντες. πολλῶν γὰρ ὄντων ἀνθρώπων καὶ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, οὐκ ἔστιν οἵτινες ἀπέχονται συμποσίων καὶ ταύτης τῆς παιδιᾶς οὗ ἔστιν οἶνος, ἄλλοι ἢ Κρῆτες καὶ Λακεδαιμόνιοι, δεύτεροι μαθόντες παρὰ Κρητῶν. ἐν Κρήτῃ δὲ εἷς οὗτός ἐστι τῶν ἄλλων νόμων, οὓς Μίνως ἔθηκε, μὴ συμπίνειν ἀλλήλοις εἰς μέθην. καίτοι δῆλον ὅτι ἃ ἐνόμιζε καλὰ εἶναι, ταῦτα νόμιμα ἔθηκε καὶ τοῖς αὑτοῦ πολίταις. οὐ γάρ που, ὥσπερ γε φαῦ-

B λος ἄνθρωπος, ὁ Μίνως ἐνόμιζε μὲν ἕτερα, ἐποίει δὲ ἄλλα παρ᾽ ἃ ἐνόμιζεν· ἀλλ᾽ ἦν αὕτη ἡ συνουσία ὥσπερ λέγω, διὰ λόγων ἐπὶ παιδείᾳ εἰς ἀρετήν. ὅθεν δὴ καὶ τοὺς νόμους τούτους ἔθηκε τοῖς αὑτοῦ πολίταις, δι᾽ οὓς ἥ τε Κρήτη τὸν πάντα χρόνον εὐδαιμονεῖ, καὶ Λακεδαίμων, ἀφ᾽ οὗ ἤρξατο τούτοις χρῆσθαι, ἅτε θείοις οὖσι. Ῥαδάμανθυς δὲ, ἀγαθὸς μὲν ἦν ἀνήρ· ἐπεπαίδευτο γὰρ ὑπὸ τοῦ Μίνω· ἐπεπαίδευτο μέντοι οὐχ ὅλην τὴν

C βασιλικὴν τέχνην, ἀλλ᾽ ὑπηρεσίᾳ τῇ βασιλικῇ, ὅσον ἐπιστατεῖν ἐν τοῖς δικαστηρίοις. ὅθεν καὶ δικαστὴς ἀγαθὸς ἐλέχθη εἶναι. νομοφύλακι γὰρ αὐτῷ ἐχρῆτο ὁ Μίνως κατὰ τὸ ἄστυ· τὰ δὲ κατὰ τὴν ἄλλην Κρήτην, τῷ Τάλῳ. ὁ γὰρ Τάλως τρὶς περιῄει τοῦ ἐνιαυτοῦ κατὰ τὰς κώμας, φυλάττων τοὺς νόμους ἐν αὐταῖς, ἐν χαλκοῖς γραμματείοις ἔχων γεγραμμένους τοὺς νόμους· ὅθεν χαλκοῦς ἐκλήθη. εἴρηκε δὲ καὶ Ἡσίοδος ἀδελφὰ τούτων εἰς τὸν Μίνω. μνη-

D σθεὶς γὰρ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος, φησὶν ὡς βασιλεύτατος γένοιτο θνητῶν βασιλήων·

Καὶ πλείστων ἤνασσε περικτιόνων ἀνθρώπων,
Ζηνὸς ἔχων σκῆπτρον, τῷ καὶ πόλεων βασίλευε.

καὶ οὗτος λέγει τὸ τοῦ Διὸς σκῆπτρον οὐδὲν ἄλλο ἢ τὴν παιδείαν τὴν τοῦ Διός, ᾗ εὔθυνε τὴν Κρήτην. ΝΙ. Διὰ τί οὖν ποτε, ὦ Σώκρατες, αὕτη ἡ φήμη κατεσκέδασται τοῦ Μίνω ὡς ἀπαιδεύτου τινὸς καὶ χαλεποῦ ὄντος;

E ΣΩΚ. Διὸ καὶ σὺ ὦ βέλτιστε, ἐὰν σωφρονῇς, εὐλαβὴς εἴης, καὶ ἄλλος πᾶς ἀνὴρ ὅτῳ μέλει τοῦ εὐδόκιμον εἶναι, μηδέποτε ἀπεχθάνεσθαι ἀνδρὶ ποιητικῷ μηδενί. οἱ γὰρ ποιηταὶ μέγα δύνανται εἰς δόξαν, ἐφ᾽ ὁπότερ᾽ ἂν ποιῶσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, εὐλογοῦντες ἢ κατηγοροῦντες. ὃ δὴ καὶ ἐξήμαρτεν ὁ Μίνως, πολεμήσας τῇδε τῇ πόλει, ἐν ᾗ ἄλλη τε πολλὴ σοφία ἐστὶ καὶ ποιηταὶ παντοδαποὶ τῆς τε ἄλλης ποιήσεως καὶ τραγῳδίας. ἡ δὲ τραγῳδία ἐστὶ παλαιὸν ἐνθάδε,

piam uerbum est. Illic au… uerba δι᾽ ἐνε… ἐπις (ſiue ἐ… του) non ſig… ſpatio nouem… norum (ut… tauit etiam I… ſed nono quo… anno.

Fort. ὑπηρ… τὴν βασιλ…

Scr. b. δι᾽ ὅ, … διὰ τί apte… d autem δι᾽ ὅ… δι᾽ ἐκεῖνο δι…

A οὐχ ὡς οἴονται, ἀπὸ Θέσπιδος ἀρξαμένη, οὐδ' ἀπὸ Φρυνίχου· ἀλλ' εἰ θέλεις ἐννοῆσαι, πάνυ παλαιὸν αὐτὸ εὑρήσεις ὂν τῆσδε τῆς πόλεως εὕρημα. ἔστι δὲ τῆς ποιήσεως δημοτερπέστατόν τε καὶ ψυχαγωγικώτατον ἡ τραγῳδία· ἐν ᾗ δὴ καὶ ἐντείνοντες ἡμεῖς τὸν Μίνω τιμωρούμεθα ἀνθ' ὧν ἡμᾶς ἠνάγκασε τοὺς δασμοὺς τελεῖν ἐκείνους. τοῦτο οὖν ἐξήμαρτεν ὁ Μίνως, ἀπεχθόμενος ἡμῖν· ὅθεν δὴ σὺ ὃ ἐρωτᾷς, κακοδοξώτερος γέγονεν. ἐπεὶ ὅτι γε ἀγαθὸς ἦν καὶ νόμιμος, ὅπερ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέγομεν, νομεὺς ἀγαθός, τοῦτο μέγιστον σημεῖον, ὅτι ἀκίνητοι αὐτοῦ οἱ νόμοι εἰσίν· ἅτε τοῦ ὄντος περὶ πόλεως οἰκήσεως ἐξευρόντος εὖ τὴν ἀλήθειαν. Μ. Δοκεῖς μοι, ὦ Σώκρατες, εἰκότα τὸν λόγον εὑρηκέναι. ΣΩ. Οὐκοῦν, εἰ ἐγὼ ἀληθῆ λέγω, δοκοῦσί σοι παλαιοτάτοις Κρῆτες οἱ Μίνωος καὶ Ῥαδαμάνθυος πολῖται νόμοις χρῆσθαι; ΜΙ. Φαίνονται. ΣΩ. Οὗτοι ἄρα τῶν παλαιῶν ἄριστοι νομοθέται γεγόνασι, νομεῖς τε καὶ ποιμένες ἀνδρῶν· ὥσπερ καὶ Ὅμηρος ἔφη ποιμένα λαῶν εἶναι τὸν ἀγαθὸν στρατηγόν. ΜΙ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Φέρε δὴ πρὸς Διὸς φιλίου, εἴ τις ἡμᾶς ἔροιτο ὁ τῷ σώματι νομοθέτης ἀγαθός τε καὶ νομεύς, τί ἐστι ταῦτα ἃ διανέμων ἐπὶ τὸ σῶμα, βέλτιον αὐτὸ ποιεῖ· εἴποιμεν ἄν, καλῶς τε καὶ διὰ βραχέων ἀποκρινόμενοι, ὅτι τροφήν τε καὶ πόνους· τῇ μὲν, αὔξων, τοῖς δὲ, γυμνάζων καὶ συνιστὰς τὸ σῶμα αὐτῶν. Μ. Ὀρθῶς γε. ΣΩ. Εἰ οὖν δὴ μετὰ τοῦτο ἔροιτο ἡμᾶς, τί δὲ δή ποτε ἐκεῖνά ἐστιν ἃ ὁ ἀγαθὸς νομοθέτης καὶ νομεὺς, διανέμων ἐπὶ τὴν ψυχὴν βελτίω αὐτὴν ποιεῖ; τί ἂν ἀποκρινάμενοι οὐκ ἂν ᾐσχυνθείημεν καὶ ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν, καὶ ὑπὲρ τῆς ἡλικίας αὐτῶν; Μ. Οὐκέτι τοῦτ' ἔχω εἰπεῖν. ΣΩ. Ἀλλὰ μέντοι αἰσχρόν γε τῇ ψυχῇ ἡμῶν ἐστιν ἑκατέρου, τὰ μὲν ἑαυταῖς φαίνεσθαι μὴ εἰδυίας, ἐν οἷς αὐταῖς ἔνεστι καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ φλαῦρον· τὰ δὲ τοῦ σώματος καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἐσκέφθαι.

...m ὃ σὺ ἐρω-...ᾷ quæ uerba ...nthesews no...ſ includantur.

...ὥσπερ deeſſe ...ur uocula ...cuius omiſ-...n & alibi ...oι) per pa-...eſin autẽ po ...int illa, ὅ-... τοῖς πρ. ...Alioqui ...νομεὺς illã ...pam deſide-...r dicendum ...

...ἔροιτο inter-..., ut traie-...t uerba.

A tatis inſtitutum: non verò, ſicuti arbitrantur, à Theſpide vel à Phrynicho originem habuit: ſed priſcum eſſe comperies huius ciuitatis inuentum, ſi rem attentius volueris conſiderare. Eſt autem Tragœdia poeticæ genus ad populi gratiam, permouendíſque animis maximè accommodatum. quas veluti ſagittas aduerſus Minoem intendimus, vt de ipſo pœnas ſumeremus, quòd coegiſſet nos vectigalia pẽdere. hactenus igitur peccauit Minos, quòd conflauit in ſeſe noſtrorũ hominũ odiũ. Atque ex hoc quidẽ fonte (quod quærebas modò) B ſiniſtra opinio illa quæ de eo ſparſa eſt, promanauit: licet bonus eſſet vir & legitimus, ſicuti diximus, & legiſlator bonus. Cuius rei hoc maximum eſt argumẽtum, quòd ab ipſo latæ leges, immobiles etiãnũ perdurãt: quippe qui verã ſolidámq; reipub. conſtituendæ rationem inueniſſet. MIN. Mihi quidem accommodatè hæc dicere videris, Socrates. SO. Nónne, ſi verùm dico, Minos & Rhadamanthus antiquiſſimi videntur eſſe legiſlatores, quorum leges quidem fuerint obſeruatæ? MI Videntur. C SOC. Hi igitur antiquorum legiſlatorum optimi extiterunt paſtores populorum: quo nomine etiam Homerus bonum imperatorem deſignat. MI. Omnino. SOC. Agedum per Iouem amicitiæ præſidem, ſi quis corporis bene conſtituẽdi peritus legiſlator à nobis quærat, ecquid illud ſit cuius ratione corpus rectè conſtituatur: reſponderemus & rectè & paucis, victus & laboris rationem: vt illo corpus augeat, hoc exerceat, confirmet, cõponat. MI. Rectè quidẽ. SO. Quòd ſi inſuper roget Ecquid adhibeat bonus legiſlator vt animos no- D ſtros reddat meliores: quidnã ei reſpondebimus, vt & nobis ipſis & noſtræ ætati conſulamus? MI. Non habeo quod reſpõdeam. SO. Atqui & meo & tuo animo fuerit indecorum, ſi ea quidem ignorarit quæ ad ipſius ſiue incolumitatem pertinent, ſiue perniciem: tantam autem & corporis & cæterarum rerum externarum habeat rationem. &c.

Multa deſiderantur, magna quidem certè iactura: quæ tamen reſarcienda erit ex diuite penu inſequentium Politicorum.

PLATONIS, DE REPVBLICA, Siue, DE IVSTO,

ΠΛΑΤΩΝΟΣ, ΠΟΛΙΤΕΙΩ͂Ν, Ἤ, ΠΕΡΙ᾽ ΔΙΚΑΙ´ΟΥ, τῶν δέκα ὁ πρῶτος.

E decem liber primus. IVSTITIAE DEFINITIO: quod verum eſt Reipubl. fundamentum.

IN LIBROS DE REPVBLICA ARGVMENTVM.

QVAE in copioſiſſimam hanc diſputationem operæpretium erat præfari, De nexu nimirum ethicorum cum politicis, de politices origine, modo, temperamento, expoſuimus ſuprà ſuis locis. commonſtrauimus quoque ἀλεξιφάρμακον. id eſt, monuimus pium lectorem quàm cautè & ſolicitè in his ſcriptis verſari debeat, & quæ amuleta remediáque adhibere, euitandis venenis quæ hauddubiè ſub hoc melle latent. Sic enim de ethnicorum doctrina ſtatuendũ videtur, ne omnia indiſcriminatim vel laudemus, & mordicus retineamus (quæ ridicula eſt ἀπειροκαλία hominum maleſanorum, qui præpoſtero iudicio quæuis & arripiunt & tuentur) vel condẽnemus: vt ſolent moroſi quidam cenſores, qui propter næuum aliquem vniuerſum corpus nullo iudicio repudiant. Media via tutiſſima eſt, Vti adhibito examine cognitæ nobis veritatis, ſtatuamus diſcrimẽ inter verum & falſum: & perſpiciamus quatenus lux in his tenebris ethnicorum hominum emicuerit, & quod verũ & commodum compererimus, illud ad noſtrum vſum prudẽter reuocemus: veritatis εἴδωλα, id eſt, κενὴν illam ἀπάτην, quam monet Apoſtolus vt caueamus, diligenter repudiemus.

His ſubſtratis, Politicorum latifundia modò ſunt adeũda, ampliſſima quidem illa atque vberrima. quum enim reſpubl. ſit ſocietatis humanæ, ac proinde priuatorum hominum, mater atque nutrix: idcirco in illius natura conſiderãda opus eſt longa & accurata diſputatione. hæc verò partim decẽ his DE REPVBLICA, partim duodecim DE LEGVM INSTITVTIONE libris abſoluitur. Porro in illius diſputationis explicatione hunc ordinem ſequemur. Θέσιν ſiue ὑποκείμενον primùm indicabimus: οἰκονομίαν ſingulatim commonſtrabimus: doctrinæ ὑποτύπωσιν denique repræſentabimus, pro more id quidem atque inſtituto noſtro. hoc verò peculiariter ſubiungemus ad hãc legum tractationem, vt in ſingulis diſputationibus leges ipſas ſeorſim eruamus: & quidem ita vt primùm ὀρθὸν λόγον legum .i. κοινὰς ἐννοίας, ſubſternamus: tum ipſas leges politicas ex illis fontibus natas & latè emanantes annotemus. Illas autẽ ipſas leges reuocabimus ad duo ſumma capita, Religionem, & AEquitatem quæ ad vſum vitæ humanæ ſpectat: ac proinde duas legũ ſpecies ſtatuemus, Religioſarum ſiue diuinarum, & Humanarum .i. earum quæ pertinẽt ad vſum & neceſſitatem cõmunis vitæ. In ſingulis dialogis conabimur legum deſcriptionem quandam è ſuis locis propriè conformare. Ex his porrò omnibus componemus vniuerſum quoddã διάγραμμα ad calcem omnium politicorum: quod nimirum legum huic Reipubl. deſtinatarum corpus, duobus his quaſi membris, diuinarum videlicet & humanarum, compoſitum atque coagmentatum, legẽtium oculis ſubiiciat. Diuiſionẽ autem hanc & ſimpliciſſimam & veriſſimam exiſtimauimus, & Platonis menti ac doctrinæ accommodatiſſimam: qui nimirum vniuerſam bene viuendi rationem atque ſcientiam diſtribuit in Εὐσεβὲς ſiue ὅσιον, & Τὸ περὶ τὴν ἀνθρώπων θεραπείαν: vt quidem τὸ δίκαιον ſit vtriuſque ſpeciei genus. Nam vt iuſtum eſt ſuum vnicuique tribuere, ita iuſtitiæ pars vel maxima eſt, debitum honorem Deo tribuere: altera, vnicuique homini quod ſuum eſt reddere, ex boni æquíque formula. Itaque duabus illis columnis innititur ſocietas generis humani: ſic quidẽ vt Religio ſit fundamentum, æquitas autem illa quæ dictat rationem officiorum ſpectantium ad communis vitæ vſum, neceſſarium ſit vinculum illius continendæ atque conſeruandæ. Vtroque conſtat hominum ſocietas. neque enim hominum cõmunitas ſine religione poteſt conſiſtere, nec humanæ illius æquitatis præſidiis atque adiumentis vllo modo carere. Itaque religio primarium locum obtinet in Republica, ac proinde purum eſt atque integrum primææ veritatis ἀξίωμα, Religio eſt reipubl. fundamentum. Quem quidem ſuæ Reipub. primum τύπον ſtatuit Plato: & ex eadem puræ naturæ luce, in legibus duodecim tabularum adhibitũ eſt primordium, *Ad deos adeunto caſtè, pietatem ſeruanto.* ne prætermittam legis naturalis atque ſempiternæ, à Deo auguſtius deſcriptæ, & miniſterio Moſis traditæ, hanc eſſe diuiſionẽ, vt duabus tabulis vniuerſa contineatur: quarum prima ad Deum, ſecunda ad homines refertur. Conſtituendum eſt enim, legem illam eſſe verum naturalis legis typum: ob eámque rem eã veluti regulã adhibebimus, ad has leges quas explicandas ſuſcepimus, examinandas: vt earum vel veritas vel falſitas ex hac amuſſis commonſtratione perſpiciatur. Hæc igitur ſimplex ſit & germana noſtrarum legum deſcriptio, vt ſint aliæ diuinæ, aliæ humanæ .i. τῶν νόμων οἱ μὲν θεῖοι, οἱ δὲ ξυμβολαῖοι. Humanas autẽ potius dixi quàm Sociales, vt poſſint duæ ſpecies commodius ἀποδιαιρεῖσθαι diſtinctis & incõfuſis notis & planè ἰδιοπεριοχαῖς: ne quis

exiſtimaret nos religionem à ſocietate generis humani velle ſeiungere: quum potius ſignificare velimus, duobus illis fulcris omnem legitimam hominum communitatem ſtare. Iam verò ad Diuinas ſiue religioſas leges reuocabimus ea quæ pertinent ad cognitionem & cultum Dei, qualis eſſe potuit in ethnicis: vt ſunt illa ἀξιώματα de Deo: tum decreta de ritibus religionis. &c. Sed hæ ſiue notiones ſiue leges in Platone ſunt potius ἐλεγκτικαὶ quàm δογματικαί. non enim quæ vera eſſet religio cognouit, ſed falſam aliquatenus deprehendit atque conuicit veris rationibus Plato. Ad humanas autem leges referemus ea quæ ſunt de fide erga homines colenda, mutuis officiis, contractibus omnibus qui pacis ſiue belli tempore fiunt: magiſtratus & ciuium variis officiis, déque munerum publicorum diſcriminibus, &c. vt certa quædam ſanctáque ſocietas ita cõponatur, & conſtituatur Reipub. corpus omnibus ſuis membris ἀναλόγως & decorè compoſitum. Et hæc quidem hactenus. His ita conſtitutis, reſtaret, opinor, ad plenam ſolidámque ciuilis huius diſciplinæ cõformationem, adhibere exempla ex ipſis rebuſpubl. reuera conſtantibus, vt verba ad rem reuocarentur, conſtánſque adeò ὕπαρξις Reipub. oculis ſubiiceretur. quod neceſſarium planè eſſe monet Socrates in Timæo, poſt politicorum doctrinam explicatam. Deinde, & comparãdæ inter ſe eſſent leges, quæ reipſa in regnis vel rebuſpublicis olim extiterunt, vel etiamnum exiſtunt. Ad hanc & πολιτειῶν & legum collationem, ſeligendæ nobis eſſent illuſtriores quædam & celebriores, in quibus conſideraremus exemplaris illius ad perfectam rempub. exprimendam inſtituti vim atque naturã: atque adeò perſpiceremus quantum eæ ab illo abſcedant, quantum ad illud accedant. E notioribus ergo & celebrioribus rebuſpublicis & regnis eramus modò ſelecturi quædam, in quibus hanc ὀρθῆς πολιτείας, & legum, quibus illa circumſcribitur, σύγκρισιν inſtitueremus: vt in illis exemplaris illius effigiem quãdam exprimeremus, illiúſque ὁμοιότητας & ἀνομοιότητας notaremus. Nihilominus tamen vt in eo ordine quem hactenus ſequuti ſumus in noſtri autoris doctrina explicanda, no bis conſtaremus, maluimus (doctorum amicorum autoritatem ſententiámque ſequuti) eam comparationem differre ad eam ſcriptionem quam peculiari opere molimur De doctrina Plat. niſi nos quidem vrgeat aliquando neceſſitas obiter quædam annotare opportunis & commodis locis. Atque de his quidem hactenus προοιμίου vice dictum eſto.

Ad rem ipſam igitur veniamus. Propoſitũ eſt Platoni in his omnibus politicis libris docere, Qua ratione opportunè atque fructuoſe conſtituenda ſit Reſpub. & quibus eam legibus munire conſentaneum ſit: vt hominibus conſtet vera ratio ſocietatis continẽdæ. quod eſt maximum in vita hominum, quæ ordine illo conſeruatur: vt contrà ordinis politici perturbatione vita planè peſſumdatur atque peruertitur, & redditur ἀβίωτος, quemadmodum dictum eſt in Politico. Hic eſt princeps primariúſque finis præclariſſimæ iſtius diſputationis, decem, πολιτειῶν, & tredecim νομοθεσίας libris comprehenſæ.

In illis autẽ hunc ordinẽ vniuerſim ſequitur Plato. Acturus de certa ratione cõſtituendæ Reip. & bonis legibus firmãdæ, perfectiſſimũ quoddam perfectiſſimæ Reipubl. exemplar ſibi proponit, ad quod videlicet, veluti ad regulã & amuſſim, cæteras omnes Rerumpub. verè ὑπαρχουσῶν formas exigat atque expendat. non quaſi illud poſſit reuera extare inter homines: ſed quòd doctrinæ cauſa, vt de verè conſtantibus rebuſpub. ſolidum ferri iudicium queat, neceſſe ſit extare abſolutiſſimum quendam typum animi cogitatione deſcriptum & oratione conformatum: ex quo de illarũ ſiue næuis ſiue virtutibus iudicetur, quantum videlicet ab illo exemplari vel abfuerint, vel ad illud acceſſerint. cuius conſilii ſui rationem reddit diligenter in quinto. παραδείγματος, inquit, ἕνεκα ἐζητοῦμεν αὐτό τε δικαιοσύνην οἷόν ἐστι, καὶ ἄνδρα τὸν δίκαιον εἰ γένοιτο, καὶ οἷος ἂν εἴη γενόμενος· καὶ ἀδικίαν αὖ καὶ τὸν ἀδικώτατον· ἵνα εἰς ἐκείνους ἀποβλέποντες, οἷοι ἂν ἡμῖν φαίνωνται εὐδαιμονίας τε πέρι καὶ τοῦ ἐναντίου, ἀναγκαζώμεθα καὶ περὶ ἡμῶν αὐτῶν ὁμολογεῖν, ὃς ἂν ἐκείνοις ὅτι ὁμοιότατος ᾖ, τὴν ἐκείνου μοῖραν ὁμοιοτάτην ἕξειν. ἀλλ' οὐ τούτου ἕνεκα ἵν' ἀποδείξωμεν ὡς δυνατὰ ταῦτα γίγνεσθαι. Ideo in nono ait illam formam Reipubl. ἐν λόγοις κεῖσθαι tantùm, ac proinde nullibi extare in terris, ſed potius in cœlo. Hanc igitur abſolutiſſimam Reipub. formã proponit Plato decem his libris de Iuſto. at Platonẽ id quod exquirebat, minimè inueniſſe, imò turpiſſimis næuis pulcherrimum alioqui corpus commaculaſſe, ex ſuis locis perſpicuum erit. Porro, propoſita hac abſolutiſſimæ Reipub. forma, in duodecim Νομοθεσίας libris ita inſtituit Rempub. illam legibus munire, vt ex potioribus atque celebrioribus Rebuſpublicis, quæ extabant ſuo tempore, nimirum Cretenſi, Lacedæmonia, Athenienſi, componat quandam Reipub. formam, quæ reuera extet, & ex ſuperioris exemplaris regula atque commonſtratione, illarum & virtutes & vitia oſtendat: ſicuti exponemus ſuis locis. Epinomis, pulcherrimæ diſputationis pulcherrimus eſt colophon: quo oſtenditur non modò Reipub. conſtituendæ, ſed vniuerſæ etiam vitæ noſtræ, ἀρχιτεκτονικὸς finis: videlicet vt religioſa ſapientia ad felicitatem contẽdamus: quam non in hac vita, ſed in altera, immortali quidem illa, cõperiemus, idq; Dei beneficio & munere: qui Virtutẽ nobis dedit auſpicem atque ducem, vt ad perfectiſſimam illam omnibúſque numeris cumulatam felicitatem perueniamus: cuius hîc habemus pignora tantùm quædam, plenam poſſeſſionem conſequuturi in cœlis. Ita notauit verè οἰονωδὲς πάθος iſtius diſputationis. Atque hæc quidem eſt ὑποτύπωσις politicorum omnium iſtorum librorum XXIII. quã vniuerſim explicata, conſequens eſt vt librorum De Republica peculiarem contextum & ſeriem legentium oculis ſubiiciamus.

Ad illam Reipub. συναρμολογὴν atque conſtitutionem cognoſcẽdam, opportunè cauit Plato ipſis titulis. περὶ πολιτείας enim inſcripſit, vt ſe de Repub. acturum ſignificet: περὶ δικαίου, vt doceat ſuum eſſe conſilium, vniuerſam illam Rempub. ſinguláſque ipſius partes ita inſtituere vt vnius Iuſtitiæ veluti regula atque norma dirigatur, illiúſque adeò maximam habeat rationem in Repub. conſtituenda. non igitur de omni Republica, ſed de iuſta Repub. agere inſtituit. id eſt, de perfectiſſimo quodam Iuſtitiæ exemplari. ita Iuſtitia eſt σκοπιμώτατον τέλος (vt Procli verbis vtar) iſtius Reipub. ac proinde ipſa per & vniuerſum Reipub. corpus & per ſingula membra latè diffunditur, vt ex illius formula agantur omnia ἀναλόγως & decorè. Iuſtitiae enim nomen latius ſumitur, non eam Virtutẽ peculiariter quam Iuſtitiam vocamus, innuẽs: ſed illud τὸ ὀρθὸν & ἀπαραίτητον, quod ſunt tum demum res omnes conſequutæ, quum ſibi congruentem aptúmque modum ſunt conſequutæ:

quem δικαίου vocabulo deſignauit, expreſſo quidem illo atque efficaci, vt illud verè congruum atque conſentaneum eſſe ſtatuamus, quod ad ſempiternam illam Iuſtitiæ regulam exigatur. Vniuerſæ igitur diſputationis hæc eſt σύνοψις. Proponit Rempub. Plato, vt corpus capite cæteríſque membris decorè conſtitutum atque coagmentatum. Illi corpori veluti ἐντελέχειαν atque animã tribuit Iuſtitiam: cuius hæc eſt vis, vt Rempub. variis membris conſtitutam non modò conſeruet, ſed etiam regat atque gubernet. PRIMO igitur LIBRO diſquirit Iuſtitiæ definitionem & vſum: ſummámque vniuerſæ illius doctrinæ initio ponit ſuo more: quam ἀναλυτικῶς poſtea tractet accuratius. illum enim nexum ipſe notat diſertè in fine quarti libri, ὡς ἄρα εὐθὺς ἀρχόμενοι τὴν πόλιν οἰκίζειν, κατὰ θεόν τινα εἰς ἀρχήν τε καὶ τύπον τινὰ τῆς δικαιοσύνης κινδυνεύομεν ἐμβεβηκέναι. & ἐν τύπῳ μὴ δι᾽ ἀκριβείας εἰρῆσθαι. &c. Iuſtitiam autem ait eſſe οἰκείου καὶ προσήκοντος ἕξιν καὶ πρᾶξιν, & in ſingularibus hominibus & in vniuerſa Republica: iniuſtitiam verò, πολυπραγμοσύνην, & ἀλλοτριοπραγμοσύνην, omniúmque adeò officiorum ἀταξίαν & ἐπανάστασιν. Iuſtitiam porro docet eſſe eius in qua ineſt ὑγίειαν, εὐεξίαν, κάλλος, ac proinde ſalutarem & maximis vtilitatibus refertam: iniuſtitiam contrà, κακουργίαν, νόσον, αἶσχος, & idcirco peſtem perniciémque eius in quo ineſt. Ex illius igitur doctrinæ veſtigiis, in primo libro de Iuſtitię & Iniuſtiæ vi & natura agit, & quatenus vtraque ſit vtilis docet, de his in vtranque partem diſputans, earúmque τύπους quoſdã repræſentans παχυμερῶς. At quum ex hac diſputatione, non tam quídnam ipſæ eſſent, quàm quid non eſſent, appareret, ideo ſe accingit ad accuratam eiuſdem doctrinę ἐπεξεργασίαν: & IN SECVNDO inſtituit comparationem Iuſtitiæ cum iniuſtitia, vt ex oppoſito eius doctrina melius eluceſcat. vtque illius vis clarius perſpiciatur in ſingulis hominibus, vbi in Reipub. communitate explorata fuerit, ita opportuniſſimam ſibi ſternit viam ad vniuerſę Reipublicæ πλήρωμα: in quo varia quidem membra ordinatè coagmentata notat, ſic tamen vt caput .i. Magiſtratus (quem ἄρχοντα vocat, & φύλακα, molliſſimo vocabulo) ſit maximi momenti. Itaque deſcriptis vniuerſim ciuium officiis, de Cuſtodis inſtitutione agit: cuius primarios τύπους tradit, Μουσικῆς nimirum & γυμναστικῆς: illius appellatione ſignificans quicquid ad animum inſtituendum pertinet: huius, quicquid ad corpus. Animi verò bene informandi primarium caput ait eſſe Religionem: de qua etiam certas leges tradit, vſque ad finem ſecundi libri. IN TERTIO eundem ſermonẽ perſequens, reliquas de Cuſtodis inſtitutione leges exponit, quę quidem ad vniuerſam vitæ rectè conformandæ rationem pertineant. Inde redit ad vniuerſæ Reipub. inſtitutionem, quę & ipſa, ęquè ac Cuſtos, debet eſſe optimè conſtituta: vt diſtinctis κατὰ φύσιν imperandi & parendi diſcriminibus, & ſuo cuique tributo, ſancta amicitia coaleſcat, ad vniuerſi corporis ſalutem, certámque adeò felicitatem. Quærit optimam & perfectiſſimam πολιτείαν: & hanc in ξυμφώνῳ quadam κράσει .i. ἁρμονίᾳ, illius Muſices & Gymnaſtices, quas deſcripſerat, ineſſe docet. in cuius tamen amplitudine diſertè notat peculiares ὅρους illius concentus, Sapientiam nimirum, Fortitudinem, Temperantiam, Iuſtitiam: ſic tamen vt omnis ille concentus ad Iuſtitiam referatur, tanquam ad vnum quoddã & commune genus. Ita τελέως ἀγαθῆς & ὀρθῆς Ciuitatis exemplar conſtare docet: & eadem illa regula perſpici quíſnam ſit optimus & præſtantiſſimus homo. Hæc in QVARTO libro: qui (vt rem ſummatim dicam) Vniuerſæ Reipub. quaſi corpus ſuis omnibus membris coagmentatum, eiúſque vniuerſæ atque ſingularum partium officia deſcribit. Naſcitur ſermo ex Cuſtodis inſtitutione, & in vniuerſam Rempub. deſinit: vt ἀρχόντων & ἀρχομένων .i. capitis & membrorum in Repub. ſumma cõmunitas perſpiciatur: eámque adeò eſſe Reipub. incolumitatem & ſalutem, τὰ ἐν τῷ σώματι κατὰ φύσιν καθιστάναι, κρατεῖν τε καὶ κρατεῖσθαι ὑπ᾽ ἀλλήλων. Itaque quũ ille ſit princeps ſummúſque Reipub. conſtituendæ finis, vt omnia ad communem ciuium vtilitatem referãtur (ſicuti diſertè dixerat, In Repub. omnia debere eſſe, vt eſt in veteri prouerbio, inter amicos cõmunia) ideo IN QVINTO diſſerit de communitate Reipub. (ex bonis tamen principiis παραδόξους monſtroſáſque opiniones ingerens, De vxorum, liberorum bonorúmque communitate. quæ ſanè non eſt communitas, ſed maximè ἀκοινώνητος ἀταξία: quicquid ille prætexat, vt cum ratione inſanire videatur. Explicata hunc in modum Reipub. natura, eandem illam doctrinam ſuo more repetit atque illuſtrat .i. contexit accuratam eruditámque ἐπεξεργασίαν. idcirco in SEXTO & SEPTIMO Magiſtratus .i. Cuſtodis Reipub. naturam copioſè deſcribit, & de illius inſtitutione accuratè agit. & quoniam Cuſtodem voluerat eſſe philoſophum, ideo de philoſophia agit liberius. Porro, vt optimæ illius Reipublicæ exemplar melius perſpiciatur, plures alias Reipub. formas cum illo comparat: vt ex earum mutationibus, viciſſitudinibus, incommodis, hæ, vitioſæ: illa, optima & abſolutiſſima animaduertatur. Ita OCTAVVS & NONVS, libri, optimæ Reipub. cum vitioſis comparationem complectuntur. Quoniam autem vtilitatis vis maxima eſt ad res ſuſcipiendas, hac de cauſa in DECIMO docet quanta vtilitas virtutem conſequatur, ex cuius formula ſuam Rempub. inſtituerat: ídque non tantùm in hac vita (quæ tamen vberrimos fructus virtutis ſentit) ſed in futura maximé. Quocirca de præmiis & ſuppliciis copioſè agit, quæ homines, prout vixerint, variè manent: vt præmiorum ſpe ad virtutem impellantur: ſuppliciorum metu, à ſceleribus reuocentur. Atque hæc quidem horum decem librorum ὑποτύπωσις eſſe videtur: quæ vniuerſim ita indicata, ex ſingulis dialogis diſtinctius & copioſius animaduertetur.

IN PRIMVM autem LIBRVM hæc ſingulatim.

Θέσις illius ſiue ὑποκείμενον eſt (vti diximus) IVSTITIAE DEFINITIO: quæ ita proponitur, vt potius doceatur Quid non ſit iuſtitia, quàm quid ſit reuera. Hac autem quaſi velitaria opera, ſerit occaſionem ſuo more legitimæ diſputationis, quam copioſè perſequitur inſequentibus libris. Duas autem Iuſtitiæ deſcriptiones ſelegit de induſtria, quas ita refutaret vt ſpargeret tamẽ ſemina plenæ definitionis, quæ rei ſubiectæ naturam repręſentaret. Reſpub. enim conſtat Magiſtratu, & iis qui eius imperio ſubiiciuntur .i. ἄρχουσι καὶ ἀρχομένοις. in illos tyrannis, in hos promiſcua quædam & indecora ἀταξία cauenda eſt. idcirco ex oppoſito tyrannicæ illius deſcriptionis, quæ ſtatuit, *Ius illud eſſe quod principi placuit*, docet, Magiſtratum (vt tanto nomine ſit dignus) non priuatæ vtilitatis, ſed ſubditorum ſalutis & commodi rationem habere debere. inter ſubiectos autem conſentaneum eſſe vigere τὸ προσῆκον, vt quod magiſtratui, & quod mutuò alii aliis debent, ex honeſtatis for-

mula

mula, reddant. Hæ autem deſcriptiones proponuntur πειραστικῶς, nec perſpicua doctrina docentur: poteſt tamen & debet certum & diſtinctum δόγμα inde elici: Iuſtum id eſſe inter Reipub. ciues, quum congruo & conſentaneo modo tribuuntur officia, & vnicuique redditur quod ſuum eſt: abeſtque confuſio & perturbatio officiorum: &, Iuſtum eſſe, Magiſtratum ſubiectorum habere rationem: quibus nimirum conſeruandis conſtitutus ſit à Deo in ſocietate generis humani. Hæc eſt προπαρασκευὴ legitimæ diſputationis, ex tenui primordio latè ſeſe effundentis.

Οἰκονομία verò eſt huiuſmodi.

Subſternuntur opportunæ præfationes, & rei primariæ accommodatæ. Senex religioſus & prudens, die ſacro quum ſacrificaſſet, præbet occaſionē diſputationi de Repub. quæ duabus colūnis, Religione & prudentia, innititur: quarum moles eſt & ædificium Iuſtitia. Obiter iniicitur mentio de diuitiarum vſu: cuius cognitio ad rei familiaris artem maximè pertinet: quod verum eſt Rerumpub. primordium. ita notantur πολιτείας incunabula, & ſternunt viam ad adultiorem plenámque eiuſdem tractationem. Duæ proponūtur Iuſtitiæ ὑπογραφαί, ad velitationem potius quàm ad legitimam pugnam: ſicuti iam explicauimus. Reliqua ex notis petantur.

AXIOMATA ET THEOREMATA QVAEDAM
decerpta ex hac diſputatione: vt cætera ſtudioſi lectoris
diligentiæ relinquantur.

ETHICA.

1 *Non anni neque rugæ, ſed anteactæ uitæ mores importuni atque difficiles, ſenectutē importunam atque difficilem reddunt: uitam contrà ex uirtute traductam felix conſequitur ſenectus.*

2 *Integra conſcientia, eſt bonæ ſenectutis nutrix, quam uidelicet immortalis quædam maneat quies.*

3 *Laudabilis eſt cura rei familiaris: ſed uidendū eſt etiam atque etiam ne malis artibus rem faciamus. unde oritur conſcientiæ labes, omnium incommodorum maximum: quippe quod futurum quoddam ſuppliciū intentet.*

4 *Præſtantiſſimus eſt diuitiarum uſus, ſed probo uiro atque prudenti: quum improbo atque imprudēti non modò inutiles, ſed prorſus pernicioſæ ſint diuitiæ.*

5 *Nuſquam nunquam licet uiolare quenquam. eſt igitur Periandreum atque tyrannicum, ſtatuere, Hoſtē aliquo modo eſſe uiolandum.*

POLITICA.

6 *Maximi momenti eſt quæſtio de Iuſtitia: utpote quæ pertineat ad uitam bene inſtituendam.*

7 *Omne imperium, ut rectè hoc nomine cenſeatur, eius rei quæ ſibi ſubiecta eſt rationem habet, ſiue priuatim, ſiue publicé.*

8 *Eſt igitur tyrannicum, dicere, Subiectos, ueluti pecudes, Principis utilitati deſtinatos eſſe. Et falſa eſt illa Iuſtitiæ deſcriptio, Illud eſſe iuſtum quod ad potentioris utilitatem pertinet. Quandoquidem non ſuæ priuatæ utilitatis, ſed ſubiectorum, propter quos publico fungitur munere, rationem debet habere Magiſtratus.*

9 *Falſum quoque eſt & tyrannicum, & Turcicæ immanitatis, Magiſtratus utilitatem eſſe regulam iuſtitiæ, ut ipſe ſit ab omnibus legibus ſolutus atque immunis. quum tantum abſit magiſtratum eſſe ἀναμάρτητον, ut grauiſſimè etiam peccet ſæpenumero: atque adeò planè ſit neceſſe ipſius uoluntatem bonarum quarundam legum cancellis circumſcribi atque coerceri.*

10 *Boni magiſtratus uel maxima merces, eſt publica utilitas, ſubiectorúmque conſeruatio, non uerò priuatum quoddam emolumentum: ac proinde uariæ difficultates manent rectè imperantem, & uti decet officio fungentem ſuo.*

11 *Ita fit ut bonus uir ab omni φιλαρχίᾳ ſit alienus: & quidem ſi ex bonis uiris conſtaret ciuitas, in ea ciues ita certatim incumberent ne imperarent, ueluti hodie pugnant ut imperent.*

12 *Iuſtitia, eſt fundamentum uniuerſæ noſtræ uitæ, atque adeò omnis ſocietatis: ſic quidem ut profligati ipſi atque malefici homines quadam ſpecie & ueluti umbra opus habeāt iuſtitiæ, ad ſeipſos conſeruandos. Iniuſtitia contrà, eſt peſtis atque pernicies generis humani.*

13 *Falſum eſt, Iniuſtitiam eſſe ἀβουλίαν: Iuſtitiā uerò, γενναίαν εὐήθειαν. iniuſtitiam, eſſe utilem, rebúſque feliciter agendis opportunam & commodam: iuſtitiam uerò, ad res agendas prorſus inutilem.*

14 *Iuſtitia enim eſt ueræ εὐπραγίας ratio, ut animæ noſtræ uirtus: contrà Iniuſtitia omnem rectam actionem interturbat, & peſſundat uitā atque perdit.*

15 *Iuſtum quidem eſt, reddere unicuique quod ſuum eſt: ſed illud ὀφειλόμενον ex æqui & boni formula definiendum eſt: ut illud fiat quod utile eſt atque expedit.*

16 *Veritas, id eſt fidei candor & integritas, eſt omnium commerciorum quæ in hac uita uerſantur, uerum fundamentum. qua ueritate idcirco definitur Iuſtitia.*

DIALECTICA.

17 *Methodi ratio diligenter indicanda eſt, & in πειραστικῷ quidem charactere maximè, in quo omnia tractantur in utranque partem, uago quodam genere dicendi. In diſputationum uerò clauſulis opportunum eſt & neceſſarium monere, quo ordine diſputatio fuerit pertractata.*

18 *Thraſymachea in diſputando inſolentia atque immanitas, putida planè eſt atque odioſa uerè & ſolidè eruditis.*

19 *Omnis ars rei ſibi ſubiectæ utilitatem ſpectare debet.*

20 *Omni actioni rectè efficiendæ certa quædam atque definita inſtrumenta accommodata ſunt: quæ diligenter obſeruanda ſunt.*

LEGVM EX HAC DISPVTATIONE DESCRIPTIO.

Ὀρθὸς λόγος legis, id eſt, κοιναὶ ἔννοιαι, ex incommutabili & ſempiterna naturæ lege.

VTI PERSVASVM SIT CIVIB. NOSTRIS,

1 FIDEM ESSE SERVANDAM: IMO ADVERSVS HOSTEM SEMPITERNAM FIDEI AVTORITATEM CONSTARE DEBERE.

2 IVSTITIAM COLENDAM.

3 INIVSTITIAM OMNIBVS DIRIS DETESTANDAM.

4 EX ILLA FELICITATEM, EX HAC INFELICITATEM EXISTERE.

5 IVS SVVM CVIQVE TRIBVENDVM, ITA VT VNICVIQVE ERIT BONO.

6 NEMINEM LAEDENDVM, NE HOSTEM QVIDEM.

7 QVI SECVS FAXIT, DEVS IPSE VINDEX ERIT.

POLITICAE LEGES.

8 MAGISTRATVS, SVBIECTORVM CVRAM GERITO, ET PVBLICAE VTILITATIS SINGVLAREM RATIONEM HABETO.

9 QVI PRIVATVM EMOLVMENTVM IN PVBLICI MVNERIS ADMINISTRATIONE PVBLICAE ANTEPOSVERIT VTILITATI, DAMNAS ESTO, ET PECVLATVS POENAS LVITO.

10 QVI IN REPVBL. MAGISTRATVM AMBIERIT, DAMNAS ESTO, ET AMBITVS POENAS LVITO.

AVGVST. DE CIVIT. DEI LIB. II. CAP. XXI,

Ex Cic. in lib. 2. de Repub.

Vt in fidibus ac tibiis, atque cantu ipſo ac vocibus, concentus eſt quidam tenẽdus ex diſtinctis ſonis: quem immutatum ac diſcrepantem aures eruditæ ferre non poſſunt, iſque concentus ex diſſimillimarum vocum moderatione concors tamen efficitur & congruens: ſic ex ſummis & mediis & infimis ordinibus, vt ſonis, moderata ratione ciuitatem conſenſu diſſimillimorum concinere: & quæ harmonia à Muſicis dicitur in cantu, eam eſſe in ciuitate concordiam, arctiſſimum atque optimum omni in repub. vinculum columitatis, eámque ſine Iuſtitia nullo pacto eſſe poſſe.

IDEM IBIDEM,

Vera autem iuſtitia non eſt niſi in ea repub. cuius conditor rectórque Chriſtus eſt: ſi & ipſam rempub. placet dicere. quoniam eam rem populi eſſe negare non poſſumus. In ea certè ciuitate eſt vera Iuſtitia, de qua dicitur, Glorioſa de te dicta ſunt, ciuitas Dei.

De vtriuſque ciuitatis diſcrimine, cap. 28. lib. 14. De ciuit. Dei.

ΤΑ' ἘΝ ΤΟΙ͂Σ ΔΙΑΛΟ'ΓΟΙΣ ΠΟΛΙΤΕΙΩ͂Ν πρόσωπα,

ΣΩΚΡΑ'ΤΗΣ, ΓΛΑΥ'ΚΩΝ, ΠΟΛΕ'ΜΑΡΧΟΣ, ΘΡΑΣΥ'ΜΑΧΟΣ, Α'ΔΕΙ'ΜΑΝΤΟΣ, ΚΕ'ΦΑΛΟΣ.

DIALOGORVM DE REPVBLICA, perſonæ,

SOCRATES, GLAVCO, POLEMARCHVS, THRASYMACHVS, ADIMANTVS, CEPHALVS.

ΚΑΤΈΒΗΝ χθὲς εἰς Πειραιᾶ μετὰ Γλαύκωνος τοῦ Ἀρίστωνος, προσευξόμενός τε τῇ θεῷ, καὶ ἅμα τὴν ἑορτὴν βουλόμενος θεάσασθαι τίνα τρόπον ποιήσουσιν, ἅτε νῦν πρῶτον ἄγοντες. καλὴ μὲν οὖν μοι καὶ ἡ τῶν ἐπιχωρίων πομπὴ ἔδοξεν εἶ(ναι), οὐ μέντοι ἧττον ἐφαίνετο πρέπειν ἣν οἱ Θρᾷκες ἔπεμπον. προσευξάμενοι δὲ καὶ θεωρήσαντες, ἀπῇμεν πρὸς τὸ ἄστυ. κατιδὼν οὖν πόῤῥωθεν ἡμᾶς οἴκαδε ὡρμημένους Πολέμαρχος ὁ Κεφάλου, ἐκέλευσε δραμόντα τὸν παῖδα περιμεῖναί ἑ κελεῦσαι. καί μου ὄπισθεν ὁ παῖς λαβόμενος τοῦ ἱματίου, Κελεύει ὑμᾶς (ἔφη) Πολέμαρχος περιμεῖναι. Καὶ ἐγὼ μετεστράφην τε καὶ ἠρόμην ὅπου αὐτὸς εἴη. Οὗτος (ἔφη) ὄπισθεν προσέρχεται. ἀλλὰ περιμένετε. Ἀλλὰ περιμενοῦμεν, ἦ δ' ὃς ὁ Γλαύκων. Καὶ ὀλίγῳ ὕστερον ὅ,τε Πολέμαρχος ἧκε, καὶ Ἀδείμαντος ὁ τοῦ Γλαύκωνος ἀδελφὸς, καὶ Νικήρατος ὁ Νικίου, καὶ ἄλλοι τινὲς, ὡς ἀπὸ τῆς πομπῆς. ὁ οὖν Πολέμαρχος ἔφη, Ὦ Σώκρατες, δοκεῖτέ μοι πρὸς ἄστυ ὡρμῆσθαι ὡς ἀπιόντες. Οὐ γὰρ κακῶς δοξάζεις, ἦν δ' ἐγώ. Ὁρᾷς οὖν ἡμᾶς (ἔφη) ὅσοι ἐσμέν; Πῶς γὰρ οὔ; Ἢ τοίνυν τούτων (ἔφη) κρείττους γένεσθε, ἢ μένετ' αὐτοῦ. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) ἔτι ἓν λείπεται, τὸ, ἢν πείσωμεν ὑμᾶς ὡς χρὴ ἡμᾶς ἀφεῖναι. Ἦ καὶ δύναισθ' ἂν (ἦ δ' ὃς) πεῖσαι μὴ ἀκούοντας; Οὐδαμῶς, ἔφη ὁ Γλαύκων. Ὡς τοίνυν μὴ ἀκουσομένων, οὕτω διανοεῖσθε. Καὶ ὁ Ἀδείμαντος, Ἆρά γε

A DESCENDERAM heri in Piræũ cum Glaucone Ariſtonis filio, vt & deã precarer, & feſti celebritaté ſpectarem: écquo illã noſtrates acturi eſſét modo: quippe qui tunc primùm eam agere inſtituerent. Pulchra ſanè indigetũ mihi pompa viſa eſt: nec mihi tamen minus decora videbatur ea quam Thraces ſuo & vernaculo modo actitabant. Vbi verò precati eſſemus, & ſpectauiſſemus, vrbem repetebamus: quum Polemarchus B Cephali filius nos eminus domum contendentes conſpicatus, iubet puerum ad nos accurrere, & ſuo nos orare nomine vt ſe expectaremus. quum itaque puer ponè veſtem meam apprehendiſſet, Iubet vos (inquit) Polemarchus expectare. Tum ego ad eum conuerſus, rogo vbínam ipſe eſſet. Atqui (inquit puer,) ad te ponè accedit. at, amabo, expectate. Expectabimus verò, inquit Glauco. Ita paulo pòſt venit Polemarchus, & Adimantus Glauconis frater, & Niceratus Niciæ filius, & alii quidam, veluti è pompa. Tum Pole- C marchus, Videmini, inquit, Socrates ad vrbem contendere. Nec malè, inquam, coniectas. Vidén' verò, inquit, quótnam adſimus? Quidni? Aut igitur (inquit) validiores eſtote, aut hîc manete. Atqui, inquam, hoc vnum reliquum eſt, vt ſi vi minus profecerimus, apud vos fidem faciamus, oportere nos à vobis veniam diſcedendi impetrare. Idne etiam, inquit, poteritis, licet minimè vos audiamus? Nequaquam, inquit Glauco. Perinde igitur acſi nõ audituri ſimus, ita conſilium inite. Tum Adimantus, Neſcitis,

a Opportunum tam augusto & copioſo ſermoni inuenit primordium Plato, è tenui initio vberẽ illuſtrémque rerum ſegetẽ depromens. Religioſò & prudenti animo opus eſt ad Reipub. cõſtituendæ doctrinam. idcirco & à ſene ſermonis originem deducit, propter maturã ætatem pio atque prudente, & quidem eo tum ſacris operante. quæ quidem duæ circunſtantiæ non μυσταγωγικῶς finguntur: (ſicuti plæraque apud hunc autorem myſteriorum ſimulacra ſomniant interpretes) ſed ex ipſa re perſpicuè eruuntur. In Panathenæis igitur feſtis inuiſit Socrates, cum nonnullis ſociis, Cephalum, bonũ & prudentem ſenem. hic, de commodæ Senectutis ratione, vt ſenem decebat: & idem diues, de vero diuitiarum vſu loquutus, ita ſternit viam ad ſermonẽ DE IVSTO, cuius definitio hîc exquiritur: vt inuenta illius formula, ad optimã Reipub. formam accommodetur. qui eſt longæ iſtius diſputationis princeps primariúſque finis: propter quẽ quæritur illa Iuſtitia, vt reipub. videlicet ἐπιπλέκηται.

(inquit,) lampadē futuram ſub veſperam ab equis, in honorem deæ? Ab equis, inquam? hoc quidem nouum eſt. Faculáſne alii aliis viciſſim ab equis decertantes ſibi tradent? aut quomodo ais? Ita, inquit Polemarchus: & præterea etiam nocturna ſacra peragent, quæ ſanè ſpectatu ſunt digna. itaque poſt cœnam ſurgemus, & peruigilio illi intererimus: neque defuturi ſunt nobis iuuenes permulti, cū quibus colloquemur. verùm quæſo manete, neque aliter agatis. Tum Glauco, Videtur, inquit, manendum. [a] Atqui ſi ita videtur, (inquam) eſto, maneamus. Profecti igitur ſumus in ædes Polemarchi, & ibi Lyſiam offendimus & Euthydemum, Polemarchi fratres: tum & Thraſymachum Carthaginenſem, & Charmantidem Pæanienſem, & Clitophontem Ariſtonymi filium. erat quoque domi Cephalus Polemarchi pater: & valde quidem ſenex mihi videbatur, quòd illum iampridem non vidiſſem. Seſſitabat autem coronatus, ceruicali ad ſedile appoſito (in aula enim ſacrificarat.) nos verò prope illum aſſedimus, in ſedilibus quæ ibi erant in orbem diſpoſita. Continuò vbi me vidit Cephalus, & ſalutauit, & Rarò, ait, admodum nos inuiſis mi Socrates, & piget ad hunc Piræum deſcendere. te tamen nos inuiſere conſentaneum eſt. ſi equidem iis eſſem viribus vt facilè ad vrbem poſſem accedere, nihil eſſet opus te huc venire, ſed nos ad te iremus. atqui oportet vt ad nos frequentius accedas, & hoc ætati meæ condones. etenim, mihi crede, quantum in me aliæ corporis voluptates emarceſcunt, tanto augetur colloquendi & cupiditas & voluptas. ne igitur committas vt hac in re officium tuum à me deſideretur. quin & hos adoleſcentes tecum adducas velim, & huc ad nos frequenter ventites, vt ad amicos & valde quidem familiares. Atqui, inquam, Cephale, gaudeo maximopere dum eos alloquor qui ſunt valde prouecti ætate. operæpretium enim mihi videtur ab illis audire, veluti iis qui viam eam peregerint priores, quæ neceſſario à nobis eſt ineunda, ecquænam ipſa ſit nimirum, aſperáne & difficilis, an facilis & expedita. [b] Atqui ex te lubenter audirem ecquid rei tibi illa eſſe videatur: quandoquidē eò ætatis progreſſus es, quod poetæ *In limine ſenectutis* vocāt: vtrū eam ſummā vitæ ſtatuas eſſe difficultatē, aut qualē illius ætatis ſtatū ex tua experiētia pronūties. Ego verò, inquit, per Iouem, Socrates,

a Notatæ circunſtantiæ, ad decorem dialogi, & ad neceſſitatem etiam diſputationis. eorum enim nomina qui huius diſputationis partes fuerūt, exprimuntur, Glauconis, Adimanti, Polemarchi, Thraſymachi. Repræſentantur boni ſenis ſermones, commoda ἠθοποιΐα.

b Opportuna διέξοδος, DE SENECTVTIS bene traducendæ ratione.

A (ἦ δ' ὅς) οὐδ' ἴστε ὅτι λαμπὰς ἔσται πρὸς ἑσπέραν ἀφ' ἵππων τῇ θεῷ; Ἀφ' ἵππων, ἦν δ' ἐγώ; καινόν γε τοῦτο. λαμπάδια ἔχοντες διαδώσουσιν ἀλλήλοις, ἁμιλλώμενοι τοῖς ἵπποις; ἢ πῶς λέγεις; Οὕτως, ἔφη ὁ Πολέμαρχος. καὶ πρός γε, παννυχίδα ποιήσουσιν, ἣν ἄξιον θεάσασθαι. ἐξαναστησόμεθα γὰρ μετὰ τὸ δεῖπνον, καὶ τὴν παννυχίδα θεασόμεθα, καὶ ξυνεσόμεθά τε πολλοῖς τῶν νέων αὐτόθι καὶ διαλεξόμεθα. ἀλλὰ μένετε, καὶ μὴ ἄλ-

B λως ποιεῖτε. Καὶ ὁ Γλαύκων, Ἔοικεν (ἔφη) μενετέον εἶναι. Ἀλλ' εἰ δοκεῖ (ἦν δ' ἐγώ) οὕτω χρὴ ποιεῖν. Ἦιμεν οὖν οἴκαδε εἰς τοῦ Πολεμάρχου, καὶ Λυσίαν τε αὐτόθι κατελάβομεν καὶ Εὐθύδημον, τοὺς τοῦ Πολεμάρχου ἀδελφούς· καὶ δὴ καὶ Θρασύμαχον τὸν Χαλκηδόνιον, καὶ Χαρμαντίδην τὸν Παιανιέα, καὶ Κλειτοφῶντα τὸν Ἀριστωνύμου. ἦν δ' ἔνδον καὶ ὁ πατὴρ ὁ τοῦ Πολεμάρχου Κέφαλος. καὶ μάλα πρεσβύτης μοι ἔδοξεν εἶναι. διὰ χρόνου

C γὰρ καὶ ἑωράκειν αὐτόν. καθῆστο δὲ ἐστεφανωμένος ἐπί τινος προσκεφαλαίου τε καὶ δίφρου. τεθυκὼς γὰρ ἐτύγχανεν ἐν τῇ αὐλῇ. ἐκαθεζόμεθα οὖν παρ' αὐτόν. ἔκειντο γὰρ δίφροι τινὲς αὐτόθι κύκλῳ. εὐθὺς οὖν με ἰδὼν ὁ Κέφαλος, ἠσπάζετό τε, καὶ εἶπεν, ὦ Σώκρατες, οὐδὲ θαμίζεις ἡμῖν καταβαίνων εἰς τὸν Πειραιᾶ. χρῆν μέντοι. εἰ μὲν γὰρ ἐγὼ ἔτι ἐν δυνάμει ἦν τοῦ ῥᾳδίως πορεύεσθαι πρὸς τὸ ἄστυ, οὐδὲν ἄν σε ἔδει δεῦρο ἰέναι,

D ἀλλ' ἡμεῖς ἂν παρὰ σὲ ᾖμεν. νῦν δέ σε χρὴ πυκνότερον δεῦρο ἰέναι. ὡς εὖ ἴσθι ὅτι ἔμοιγε ὅσον αἱ ἄλλαι αἱ κατὰ τὸ σῶμα ἡδοναὶ ἀπομαραίνονται, τοσοῦτον αὔξονται αἱ περὶ τοὺς λόγους ἐπιθυμίαι τε καὶ ἡδοναί. μὴ οὖν ἄλλως ποίει· ἀλλὰ τοῖσδέ τε τοῖς νεανίαις ξύνισθι, καὶ δεῦρο παρ' ἡμᾶς φοίτα, ὡς παρὰ φίλους τε καὶ πάνυ οἰκείους. Καὶ μὴν (ἦν δ' ἐγώ) ὦ Κέφαλε, χαίρω διαλεγόμενος τοῖς σφόδρα πρεσβύταις. δοκεῖ γάρ

E μοι χρῆναι παρ' αὐτῶν πυνθάνεσθαι, ὥσπερ τινὰ ὁδὸν προεληλυθότων, ἣν καὶ ἡμᾶς ἴσως δεήσει πορεύεσθαι, ποία τίς ἐστι, τραχεῖα καὶ χαλεπή, ἢ ῥᾳδία καὶ εὔπορος. καὶ δὴ καὶ σοῦ ἡδέως ἂν πυθοίμην ὅ,τι σοι φαίνεται τοῦτο (ἐπειδὴ ἐνταῦθα ἤδη εἶ τῆς ἡλικίας, ὃ δὴ ἐπὶ γήραος οὐδῷ φασὶν εἶναι οἱ ποιηταί) πότερον χαλεπὸν τοῦ βίου, ἢ πῶς σὺ αὐτὸ ἐξαγγέλλεις. Ἐγώ σοι (ἔφη) νὴ τὸν Δία ἐρῶ, ὦ Σώκρατες,

σιν γέ μοι φαίνεται. πολλάκις γὰρ συνερχόμεθά τινες εἰς ταὐτὸ παραπλησίαν ἡλικίαν ἔχοντες, διασῴζοντες τὴν παλαιὰν παροιμίαν. οἱ οὖν πλεῖστοι ἡμῶν ὀλοφύρονται ξυνιόντες, τὰς ἐν τῇ νεότητι ἡδονὰς ποθοῦντες καὶ ἀναμιμνησκόμενοι, περί τε τἀφροδίσια, καὶ περὶ πότους καὶ εὐωχίας, καὶ ἄλλ' ἄττα ἃ τῶν τοιούτων ἔχεται. καὶ ἀγανακτοῦσιν ὡς μεγάλων τινῶν ἀπεστερημένοι· καὶ τότε μὲν, εὖ ζῶντες· νῦν δέ, οὐδὲ ζῶντες. ἔνιοι δὲ καὶ τὰς τῶν οἰκείων προπηλακίσεις τοῦ γήρως ὀδύρονται· καὶ ἐπὶ τούτῳ δὴ τὸ γῆρας ὑμνοῦσιν, ὅσων κακῶν σφίσιν αἴτιον. ἐμοὶ δὲ δοκοῦσιν, ὦ Σώκρατες, οὗτοι οὐ τὸ αἴτιον αἰτιᾶσθαι. εἰ γὰρ ἦν τοῦτο αἴτιον, κἂν ἐγὼ τὰ αὐτὰ ταῦτα ἐπεπόνθη, ἕνεκά γε γήρως, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ὅσοι ἐνταῦθα ἦλθον ἡλικίας. νῦν δ' ἔγωγ' ἤδη ἐντετύχηκα οὐχ οὕτως ἔχουσι καὶ ἄλλοις· καὶ δὴ καὶ Σοφοκλεῖ ποτε τῷ ποιητῇ παρεγενόμην ἐρωτωμένῳ ὑπό τινος, Πῶς (ἔφη) ὦ Σοφόκλεις ἔχεις πρὸς τἀφροδίσια; ἔτι οἷός τ' εἶ γυναικὶ συγγίγνεσθαι; Καὶ ὅς, εὐφήμει (ἔφη) ὦ ἄνθρωπε. ἁσμενέστατα μέντοι αὐτὸ ἀπέφυγον, ὥσπερ λυττῶντά τινα καὶ ἄγριον δεσπότην ἀποφυγών. εὖ οὖν μοι καὶ τότε ἔδοξεν ἐκεῖνος εἰπεῖν, καὶ νῦν οὐχ ἧττον. παντάπασι γὰρ τῶν γε τοιούτων ἐν τῷ γήρᾳ πολλὴ εἰρήνη γίνεται καὶ ἐλευθερία. ἐπειδὰν γὰρ αἱ ἐπιθυμίαι παύσωνται κατατείνουσαι καὶ χαλάσωσι, παντάπασι τὸ τοῦ Σοφοκλέους γίνεται, δεσποτῶν πάνυ πολλῶν ἐστι καὶ μαινομένων ἀπηλλάχθαι. ἀλλὰ καὶ τούτων πέρι, καὶ τῶν γε πρὸς τοὺς οἰκείους, μία τις αἰτία ἐστίν, οὐ τὸ γῆρας, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ὁ τρόπος τῶν ἀνθρώπων. ἂν μὲν γὰρ κόσμιοι καὶ εὔκολοι ὦσι, καὶ τὸ γῆρας μετρίως ἐστὶν ἐπίπονον· εἰ δὲ μή, καὶ γῆρας, ὦ Σώκρατες, καὶ νεότης χαλεπὴ τῷ τοιούτῳ ξυμβαίνει. Καὶ ἐγὼ ἀγασθεὶς αὐτοῦ εἰπόντος ταῦτα, βουλόμενος ἔτι λέγειν αὐτὸν, ἐκίνουν καὶ εἶπον, ὦ Κέφαλε, οἶμαί σου τοὺς πολλούς, ὅταν ταῦτα λέγῃς, οὐκ ἀποδέχεσθαι· ἀλλ' ἡγεῖσθαί σε ῥᾳδίως τὸ γῆρας φέρειν, οὐ διὰ τὸν τρόπον, ἀλλὰ διὰ τὸ πολλὴν οὐσίαν κεκτῆσθαι. τοῖς γὰρ πλουσίοις πολλὰ παραμύθιά φασιν εἶναι. Ἀληθῆ (ἔφη) λέγεις. οὐ γὰρ ἀποδέχονται· καὶ λέγουσι μέν τι, οὐ μέντοι γε ὅσον οἴονται. ἀλλὰ τὸ τοῦ Θεμιστοκλέους εὖ ἔχει, ὃς τῷ Σεριφίῳ λοιδορουμένῳ, καὶ λέγοντι ὅτι οὐ δι' αὐ-

A quidnam hac de re ſentiam, liberè explicabo. ſæpenumero enim quidam eadem ferè ætate ſolemus conuenire, vt vetus prouerbium comprobemus, [pares enim cum paribus facillimè congregantur.] illorum complures ſæpe conqueruntur quòd voluptatibus, quibus in iuuentute abũdarent, deſtituantur: & venereas voluptates & eas quæ in compotationibus & conuiuiis rebúſque huiuſmodi verſantur, in memoriam reuocant: & indignantur, quaſi maximis bonis orbati, ſine quibus vitã nullam putarent: atque adeò tunc quidem ſe bene
B vixiſſe affirmant, nunc autẽ ne viuere quidem. Nonnulli verò domeſticorum conuicia contumeliáſque à ſenectute natas deplorant, atque hoc nomine ſenectutem, vt tantorum malorum ſibi cauſam, frequentibus vocibus condemnant. Qui mihi quidem non id vidétur accuſare quod eſſet accuſandum. nam ſi id culpa ſenectutis accideret, eadem mihi vſuuenirent, reliquíſque omnibus maioribus natu: quorum ego multorum cognoui ſenectutem ſine querela, qui ſe libidinum vinculis laxatos non
C moleſtè ferrẽt. Cum Sophocle verò poeta aliquando ſum verſatus, qui, quum ex eo quidam iam affecto ætate quæreret, vtertúrne rebus venereis, Dii meliora, inquit. libẽter verò iſthinc, ſicuti à domino agreſti ac furioſo, profugi. Præclarè tunc quidẽ ille mihi viſus eſt loqui, nũc verò, non minus. rerũ enim huiuſmodi nõ eſt quaſi titillatio in ſenectute, ſed ſũma quies atque immunitas. Poſtquã enim voluptatũ ardor deferbuit, & à cõſueta cõtentione ceſſauit, omnino illud Sophocleũ verum eſſe comperitur, Homines à multis & furioſis domi-
D nis liberari. Sed & huius querelæ, & quòd à ſuis ſe deſpici dictitẽt, communis quædã & vna cauſa eſt, mihi crede: non ſenectus quidem ipſa, ſed anteactæ vitæ mores. moderati enim, nec difficiles neq; inhumani ſenes tolerabilem ſenectutem agunt: importunitas autem & inhumanitas omni ætati moleſta eſt. Tum ego, quum mirum in modum eo ſermone oblectarer, & cuperem illum in eo diutius verſari, occaſionem quærẽs qua eum ad hoc impellerem, Atqui, inquam, noui complures tuũ hunc
E ſermonem minimè probare: ſed exiſtimare tibi propter opes & copias & dignitatem tuam, nõ propter commodos mores, tolerabilem eſſe ſenectutem. hæc enim diuitibus præſidia ad conſolandos recreãdóſq; ſenum animos aiunt eſſe accommodata. Verum, inquit, dicis. & eſt iſtud quidem, Socrates, aliquid: ſed nequaquam in iſto ſunt omnia. vt Themiſtocles fertur Seriphio cuidam in iurgio reſpondiſſe: quum ille dixiſſet non eum ſua ſed patriæ gloria

ſplendorem aſſequutum: Nec hercle, inquit, ſi ego Seriphius, nobilis: nec tu, ſi Athenienſis eſſes, clarus vnquã fuiſſes. Quod eodem modo de ſenectute dici poteſt. nec enim in ſumma inopia leuis eſſe ſenectus poteſt, ne ſapienti quidem: nec inſipienti, etiam in ſumma copia, leuis eſſe vllo modo poteſt. Vtrum verò, inquam, Cephale, [a] ampliores facultates à parente tuo accepiſti, quàm labore tuo comparaueris? Nonnihil, inquit, acquiſiui, Socrates. medius quodammodo fui in re facienda, inter auum meum & patrẽ. auus enim meus, cui ego ſum cognominis, quum eaſdem penè quas ego accepiſſet facultates, ãpliores multo effecit: Lyſanias verò pater multo etiam minores quàm nunc ſunt, effecit. mihi verò cumulatè fuerit ſatisfactum, ſi non minores illis reliquero, ſed paulo ampliores quàm à patre acceperim. Hac de cauſa quærebam à te, inquam, quoniam mihi videbaris non ita addictus rei faciendæ. quod ii ſæpenumero faciunt qui diuitias eas quas habent, minimè compararunt ipſi: at ii qui ſua induſtria & labore eas pepererunt, maiori cupiditate & ſtudio illarũ tenentur. Quemadmodũ enim poetæ ſua poemata, & parentes amant ſuos liberos: ita etiam & ii qui diuitias compararunt, illarum amore, vt ſui operis, ſiue fœtus, impenſè afficiũtur, eáſque non ad neceſſarios vſus conſeruant, ſicuti alii. Itaque vix ac ne vix quidem cum illis verſari poſſis, quin diuitiarum mentionem ſubinde iniiciant, & in iis laudandis haudquaquam ſibi ſatiſfaciãt. Verum (inquit) ais. Omnino, inquam. hoc autem mihi, quæſo, dicas, Ecquod tantum eſt bonum, amplas diuitias penes ſe habere? Nõ id quidẽ multis, inquit, probauero: ita tamẽ habeto Socrates, Ei qui exiſtimauerit ſe ad mortis terminũ propiùs accedere, ſubire metum & ſolicitudinem de iis rebus de quibus nunquam anteacta vita cogitarat. Illa enim quæ fabularum nomine circumferũtur de iis rebus quæ apud inferos fiunt, pœnas videlicet in iis locis manere eum qui in vita peccarit, pro eo quòd antea ridebantur, tunc incipiunt exagitare illius animum, ne fortè ſint veræ. ipſe verò qui præ ſenectutis infirmitate propiùs ad illius vitæ ſtatũ accedit, eas res ſuis oculis magis repræſentat. tunc nimirum ingruũt ſuſpiciones & metus: & cum animo ſuo reputat, & vltrò citróque verſat, aliquémne violarit. quũ autem multa à ſe peccata deprehẽdat, conſcientiæ labes eum non patiuntur quieſcere: ſed in ſomnis, veluti pueri ſolent, exterretur ipſe atque percellitur, & cum mala ſpe vitam tolerat. Contrà eum qui nul-

[a] Cur ſenectutis incommoda æquo animo ferret Cephalus, cauſam opponebat Socrates, diuitias, quibus abundabat ille: at dum his multi ſenes indigerent, fieri vt cũ variis miſeriis conflictarẽtur. ita nona διέξοδος naſcitur, DE VERO DIVITIARVM VSV. Summa eſt, Malis hominibus malas & noxias diuitias: bonis, bonas & commodas eſſe. Nec verò è re primaria abſcedit longius hæc digreſſio. inſperguntur enim ſemina οἰκονομικῆς, quæ eſt primordium Reipublicæ. è familiis enim ciuitates conſtituuntur. ita πολιτικῆς incunabula notantur.

A τὸν, ἀλλὰ διὰ τὴν πόλιν εὐδοκιμοῖ, ἀπεκρίνατο ὅτι, Οὔτ' ἂν αὐτὸς, Σερίφιος ὢν, ὀνομαστὸς ἐγένετο, οὔτ' ἐκεῖνος, Ἀθηναῖος. καὶ τοῖς δὴ μὴ πλουσίοις, χαλεπῶς δὲ τὸ γῆρας φέρουσιν, εὖ ἔχει ὁ αὐτὸς λόγος· ὅτι οὔτ' ἂν ὁ ἐπιεικὴς πάνυ τι ῥᾳδίως γῆρας μετὰ πενίας ἐνέγκοι, οὔθ' ὁ μὴ ἐπιεικὴς, πλουτήσας, εὔκολός ποτ' ἂν ἑαυτῷ γένοιτο. Πότερον δὲ (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Κέφαλε, ὧν κέκτησαι τὰ πλείω παρέλαβες, ἢ ἐπεκτήσω; Ποῖ' ἐπεκτησάμην, B ἔφη, ὦ Σώκρατες; μέσος τις γέγονα χρηματιστὴς τοῦ τε πάππου καὶ τοῦ πατρός. ὁ μὲν γὰρ πάππος τε καὶ ὁμώνυμός ἐμοὶ, σχεδόν τι ὅσην ἐγὼ νῦν οὐσίαν κέκτημαι παραλαβὼν, πολλάκις τοσαύτην ἐποίησε· Λυσανίας δὲ ὁ πατὴρ ἔτι ἐλάττω αὐτὴν ἐποίησε τῆς νῦν οὔσης· ἐγὼ δὲ ἀγαπῶ ἐὰν μὴ ἐλάττω καταλίπω τουτοισὶν, ἀλλὰ βραχεῖ γέ τινι πλείω ἢ παρέλαβον. Τούτου ἕνεκα ἠρόμην (ἦν δ' ἐγὼ) ὅτι μοι ἔδοξας οὐ σφόδρα ἀγαπᾶν τὰ C χρήματα. τοῦτο δὲ ποιοῦσιν ὡς τὸ πολὺ οἳ ἂν μὴ αὐτοὶ κτήσωνται· οἱ δὲ κτησάμενοι, διπλῇ ἢ οἱ ἄλλοι ἀσπάζονται αὐτά. ὥσπερ γὰρ οἱ ποιηταὶ τὰ αὐτῶν ποιήματα καὶ οἱ πατέρες τοὺς παῖδας ἀγαπῶσι, ταύτῃ τε δὴ καὶ οἱ χρηματισάμενοι, περὶ τὰ χρήματα σπουδάζουσιν, ὡς ἔργον ἑαυτῶν, καὶ κατὰ τὴν χρείαν, ᾗπερ οἱ ἄλλοι. χαλεποὶ οὖν καὶ ξυγγενέσθαι εἰσὶν, οὐδὲν ἐθέλοντες ἐπαινεῖν ἀλλ' ἢ τὸν πλοῦτον. Ἀληθῆ (ἔφη) λέγεις. Πάνυ μὲν οὖν D (ἦν δ' ἐγώ·) ἀλλά μοι ἔτι τοσόνδε εἰπὲ, Τί μέγιστον οἴει ἀγαθὸν ἀπολελαυκέναι τοῦ πολλὴν οὐσίαν κεκτῆσθαι; Ὃ (ἦ δ' ὃς) ἴσως οὐκ ἂν πολλοὺς πείσαιμι λέγων. εὖ γὰρ ἴσθι (ἔφη) ὦ Σώκρατες, ὅτι ἐπειδάν τις ἐγγὺς ᾖ τοῦ οἴεσθαι τελευτήσειν, εἰσέρχεται αὐτῷ δέος καὶ φροντὶς περὶ ὧν ἔμπροσθεν οὐκ εἰσῄει. οἵ τε γὰρ λεγόμενοι μῦθοι περὶ τῶν ἐν ᾅδου, ὡς τὸν ἐνθάδε ἀδικήσαντα δεῖ ἐκεῖ διδόναι δίκην, καταγελώμενοι τέως, τότε δὴ στρέφουσιν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, μὴ ἀληθεῖς ὦσι. καὶ αὐ- E τὸς, ἤτοι ὑπὸ τῆς τοῦ γήρως ἀσθενείας, ἢ καὶ ὥσπερ ἤδη ἐγγυτέρω ὢν τῶν ἐκεῖ, μᾶλλόν τι καθορᾷ αὐτά. ὑποψίας δ' οὖν καὶ δείματος μεστὸς γίνεται· καὶ ἀναλογίζεται ἤδη καὶ σκοπεῖ εἴ τινά τι ἠδίκηκεν. ὁ μὲν οὖν εὑρίσκων ἑαυτοῦ ἐν τῷ βίῳ πολλὰ ἀδικήματα, καὶ ἐκ τῶν ὕπνων, ὥσπερ οἱ παῖδες, θαμὰ ἐγειρόμενος, δειμαίνει, καὶ ζῇ μετὰ κακῆς ἐλπίδος· τῷ

For. ταύτῃ δή, &c.

Particulam ... post καὶ, ... καὶ, legit a... gendam p... Fic. quoque ... pe qui ue... Non ad uſu... ceſſitatémq... alii. Sed m... ceſſaria mi... uidetur: q... tius exiſtim... eos quibus ... parta labor... relicta, (co... illud epigr... matographi... tum) dici ... que de cauſ... amare. Ac... cedens ad... bium διπλῇ ... hac ſententi... cit. Eodem... tem ſenſu d... tuiſſet, καὶ ... νον κατὰ τὴν χ... uel poſito ... bio μόνον ... χρείαν. Illi... nim aduerb... bauditio du... hic fuiſſet.

δὲ μηδὲν ἑαυτῷ ἄδικον ξυνειδότι ἡδεῖα ἐλπὶς ἀεὶ πάρεστι, καὶ ἀγαθὴ γηροτρόφος, ὡς καὶ Πίνδαρος λέγει. χαριέντως γάρ τοι, ὦ Σώκρατες, τοῦτ᾽ ἐκεῖνος εἶπεν, ὅτι ὃς ἂν δικαίως καὶ ὁσίως τὸν βίον διαγάγῃ, γλυκεῖά οἱ καρδίαν ἀτάλλοισα γηροτρόφος συναορεῖ ἐλπίς, ἃ μάλιστα θνατῶν πολύστροφον γνώμαν κυβερνᾷ. εὖ οὖν λέγει, θαυμαστῶς ὡς σφόδρα. πρὸς δὴ τοῦτ᾽ ἔγωγε τίθημι τὴν τῶν χρημάτων κτῆσιν, πλείστου ἀξίαν εἶναι, οὔτοι παντὶ ἀνδρί, ἀλλὰ τῷ ἐπιεικεῖ. τὸ γὰρ μηδὲ ἄκοντά τινα ἐξαπατῆσαι, ἢ ψεύσασθαι, μηδ᾽ αὖ ὀφείλοντα ἢ θεῷ θυσίας τινάς, ἢ ἀνθρώπῳ χρήματα, ἔπειτα ἀπιέναι ἐκεῖσε δεδιότα, μέγα μέρος εἰς τοῦτο ἡ τῶν χρημάτων κτῆσις συμβάλλεται. ἔχει δὲ καὶ ἄλλας χρείας πολλάς. ἀλλά γε, ἓν ἀνθ᾽ ἑνός, οὐκ ἐλάχιστον ἔγωγε θείην ἂν εἰς τοῦτο, ἀνδρὶ νοῦν ἔχοντι, ὦ Σώκρατες, πλοῦτον χρησιμώτατον εἶναι.

Παγκάλως, ἦν δ᾽ ἐγώ, λέγεις ὦ Κέφαλε. τοῦτο δ᾽ αὐτὸ τὴν δικαιοσύνην, πότερα τὴν ἀλήθειαν αὐτὸ φήσομεν εἶναι ἁπλῶς οὕτω, καὶ τὸ ἀποδιδόναι ἄν τίς τι παρά του λάβῃ; ἢ καὶ αὐτὰ ταῦτα ἔστιν ἐνίοτε μὲν δικαίως, ἐνίοτε δὲ ἀδίκως ποιεῖν; οἷον τοιόνδε λέγω· πᾶς ἄν που εἴποι, εἴ τις λάβοι παρὰ φίλου ἀνδρὸς σωφρονοῦντος ὅπλα, εἰ μανεὶς ἀπαιτοῖ, ὅτι οὔτε χρὴ τὰ τοιαῦτα ἀποδιδόναι, οὔτε δίκαιος ἂν εἴη ὁ ἀποδιδούς· οὐδ᾽ αὖ πρὸς τὸν οὕτως ἔχοντα πάντα ἐθέλων τἀληθῆ λέγειν. Ὀρθῶς (ἔφη) λέγεις. Οὐκ ἄρα οὗτος ὅρος ἐστὶ δικαιοσύνης, ἀληθῆ τε λέγειν, καὶ ἃ ἂν λάβοι τις, ἀποδιδόναι. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὑπολαβὼν ὁ Πολέμαρχος· εἴπερ γέ τι χρὴ Σιμωνίδῃ πείθεσθαι. Καὶ μέντοι, ἔφη ὁ Κέφαλος, καὶ παραδίδωμι ὑμῖν τὸν λόγον. δεῖ γάρ με ἤδη τῶν ἱερῶν ἐπιμεληθῆναι. Οὐκοῦν, ἔφην ἐγώ, ὁ Πολέμαρχος τῶν γε σῶν κληρονόμος; Πάνυ γε, ἦ δ᾽ ὅς, γελάσας· καὶ ἅμα ᾔει πρὸς τὰ ἱερά. Λέγε δὴ (εἶπον ἐγώ) σὺ ὁ τοῦ λόγου κληρονόμος, τί φῂς τὸν Σιμωνίδην λέγοντα, ὀρθῶς λέγειν περὶ δικαιοσύνης; Ὅτι (ἦ δ᾽ ὅς) τὸ τὰ ὀφειλόμενα ἑκάστῳ ἀποδιδόναι, δίκαιόν ἐστι· τοῦτο λέγων, δοκεῖ ἐμοὶ καλῶς λέγειν. Ἀλλὰ μέντοι (ἦν δ᾽ ἐγώ) Σιμωνίδῃ γε οὐ ῥᾴδιον ἀπιστεῖν (σοφὸς γὰρ καὶ θεῖος ὁ ἀνήρ) τοῦτο μέντοι ὅ, τί ποτε λέγει, σὺ μὲν ὦ Πολέμαρχε ἴσως γιγνώσκεις, ἐγὼ δὲ ἀγνοῶ. δῆλον γὰρ ὅτι οὐ τοῦτο λέγει ὅπερ ἄρτι ἐλέγομεν, τὸ, τινὸς παρακαταθεμένου τι ὁτῳοῦν, μὴ σωφρόνως ἀπαιτοῦντι, ἀποδιδόναι. καίτοιγε ὀφει-

…οι ἀτάλλοισα … p. quo legitur … ἀπιτάλλοισα. quod idē va… … perperam in … …a. edit. parisi… … positum est.

A lius ſceleris ſibi eſt conſcius, iucunda ſpes perpetuò comitatur, *Bona ſenectutis nutrix*, vt inquit Pindarus. Id enim, Socrates, eleganter ille ait, *Quicunque iuſtè & piè vitam traduxerit, iucunda ſpes cor eius fouens, ad felix ſenium quoddam comitatur: quæ maximè multiplices mortalium animos gubernat.* Præclare profectò: mirè quidem certé. Præterea verò diuitiarum poſſeſſionem plurimi facendam eſſe cenſeo, non cuilibet quidem homini, ſed tantùm probo. Plurimùm videlicet hactenus confert diuitiarum poſſeſſio, vt quis illuc intrepi- B dus proficiſcatur, quum neque volens quẽquam fefellerit, neque vllo pacto egerit dolo malo, neque Deo ſacrificium ex voto debuerit, aut homini pecunias. Habent & alios complures vſus diuitiæ: ſed, ſi libuerit ſingulatim omnes illos ſecum comparare, non minimũ equidem hac in re vſum ſtatuerem, quatenus viro prudenti eas eſſe vtiliſſimas exiſtimarem.

[a] Præclarè omnino, inquam, ais mi Cephale. Vtrũ dicemus illud eſſe ſimpliciter & vniuerſim IVSTITIAM, nimirum C Veritatem, & Reddere vnicuique quod ſuũ eſt? an hæc eadem facere, aliquando iuſtè, aliquando iniuſtè licet? Exempli cauſa: Siquis ab amico ſanæ mentis arma acceperit, & idem furioſus repetat, nemo non dixerit arma minimè eſſe reddẽda: & eũ qui reddat, minimè iuſtum eſſe: neq; qui apud eum qui ita ſit affectus, omnia velit verè & apertè dicere. Rectè, inquit, ais. Non eſt ergo hæc Iuſtitiæ definitio, Verum dicere, & quæ quis ab aliquo acceperit, reddere? Omnino, Socrates: excepit Polemarchus: ſi fides eſt habẽda Simonidi. Atqui, inquit D Cephalus, loquendi partes tibi trado. ſacrorum enim mihi cura gerẽda eſt. Nunquid (inquam) Polemarchus eſt tuarum facultatũ hæres? Eſt ſanè, inquit, ſubridẽs: & ita ad ſacra adit. Tum ego, Dic tu modò, inquam, ſermonis iſtius hæres, Ecquid ais Simonidẽ rectè dixiſſe de Iuſtitia? Iuſtum videlicet eſſe, Reddere vnicuiq; quod debetur. ita ſanè mihi rectè dicere videtur. Atqui, inquam, vix ac ne vix quidem Simonidi fides eſt deneganda: (erat enim ſapiens & diuinus vir) quænam autem ſit dicti illius ſententia, tu fortaſſe intelligis, Polemarche, ego verò ignoro. Conſtat certè illum hoc nõ intelligere, Quũ aliquis apud aliquẽ quidpiã depoſuerit, neq; repetat ſano & ſobrio animo, id reddere: & tamen id legitimè debetur quod fuerit depoſitum.

a Maximum diuitiarum vſum in eo collocabat Cephalus, vt homines pares eſſe poſſint iis quæ Deo & hominibus debent, reddendis: vt quum moriantur, bona & læta conſcientia ad alteram vitam cõmigrẽt. Illud *Vnicuique ſuum reddere*, quærit Socrates nunquid ſit Iuſtum. inde molliſſimo nexu naſcitur diſputatio DE IVSTO: cuius duas deſcriptiones ſiue definitiones affert in hoc libro, eáſque refutat: ita tamẽ vt tum ὁμωνυμία ſublata, tum etiam ex oppoſito, poſſit & debeat elici δόγμα ad veram ſolidámque iuſtitiæ definitionem conſtituendam. Magno autem iudicio vtranque attulit, primario ſermoni bene conuenientem. De Repub. enim acturus, tũ eius, πλήρωμα & veluti corpus .i. omnes ciues notare debuit, tum ipſius caput, nimirum Magiſtratum. ex qua Magiſtratus ciuium iuſtè & decorè conſtituta συναρμολογηθεῖ exiſtit recta Reipub. ratio. Prima igitur deſcriptio ita ad vniuerſam Rempub. refertur, vt maximam habeat ciuium rationem: ſecunda, ita ad ipſos ciues, vt potiſſimum ad magiſtratum referatur: ſicuti ex ipſis locis perſpicuum eſt. Cauendum enim fuit ipſi Reipub. & in illa imperantis & parentium συμμετρία, vtrorumque bono prouidendum, quod videlicet maximum eſt in Reipub. communitate Iuſtitiæ opus. Plato igitur ſuo more hæc velitatur, ante legitimã copioſiſſimæ diſputationis explicationem: & potius docet, Quid non ſit Iu-

ſtitia, quàm quid ſit reuera: vt plenam illius tandem inſtituat definitionem, quæ abſolutè eius naturam repræſentet. PRIMA iuſtitiæ deſcriptio ex verbis Simonidis, Τὸ τὰ ὀφειλόμενα ἑκάστῳ ἀποδιδόναι. id eſt, reddere vnicuique quod ei debetur. Ὀφειλομένου autē vocis (quæ quidem primaria eſt differentia in ea definitione) ὁμωνυμίαν primùm explicat: Non ſignificari illa voce ſimpliciter id quod debetur, (addita nimirum ἐνστάσει: Quum inſano reddenda minimè ſint arma quæ apud te depoſuerit, imò fuerit iniuſtum ea reddere: & tamen id debeatur quod fuerit depoſitū) ſed τὸ προσῆκον. id eſt, vnicuique ita ſuū reddendum, vt eius bono cedat, atque expediat, ita rebus prudenter expēſis. Hanc eſſe illius Iuſti ὑπογραφῆς ſententiam apud Simonidem. Iam verò Veritatis notam addit in Iuſtitiæ definitione: quoniā fides eſt omnium contractuum vinculum, & Iuſtitiæ perpetua comes, veríque adeò iuris & germanæ iuſtitiæ ſolida & expreſſa effigies: cuius nimirū vis latiſſimè manat, in iis rebus quibus vitæ ſocietas continetur. vnde illa aurea, *Inter bonos bene agier, & ſine fraudatione.* Veritatis enim appellatione, fidem intelligit: quæ omnem dolum & verſutiam remouet, peſtem & perniciem vitæ humanæ.

[a] Illud autē Τὸ προσῆκον adiunctis προσδιορισμοῖς definiendum eſſe ait: Primam nimirū notā eſſe qua determinari debeat, Vtilem eſſe debere iuſtitiam (cui illud τὸ προσῆκον tribuitur) & erga amicos, & aduerſus hoſtes: habita videlicet vtrorūque natura. illis iuuandis, his violandis: vt ſunt cognita vtrorumque diſcrimina. Quod aliarum rerum inductione probat.

[b] Secundus προσδιορισμὸς iuſtitiæ, Illam eſſe vtilem ad vtrumque tempus, belli & pacis: & id potiſſimum docere, quod expediat & vtile ſit vnicuique: quando aliquid ſit opportunè adhibendū, quādo non. Quod itē exēplis illuſtrat.

nónne? Certé. Nullóne prorſus modo reddēdum eſt, quum quis non ſana mente repetat? Verū ais, inquit ille. Aliud igitur quidpiam dicit Simonides, quū ait iuſtum eſſe reddere id quod vnicuiq; debetur. Aliud nimirum, inquit, per Iouem. amicos enim amicis id debere arbitratur, vt bonum conferāt, à malo autem prorſus abſtineant. Intelligo, inquā, Eum non reddere debitum qui aurum aliúdve depoſitū reddiderit: ſi & ei qui reddit & ei qui accipit, illud cedat incommodo: & ſint amici tum is qui reddit, tum is qui accipit. Illámne eſſe Simonidis ſententiā affirmas? Affirmo. Quid? hoſtibúſne reddendū erit quod fuerit debitum? Prorſus, inquit, id quidem quod ipſis debetur. hoſti autem ab hoſte id quod conſentaneum eſt debetur, videlicet malum atque incommodum. Obſcuris igitur inuolucris, inquam, poetico more ſignificauit Simonides quidnā ſit iuſtū. fortaſſe enim ratiocinabatur, hoc eſſe iuſtum, Reddere vnicuique quod conſentaneum eſt [.i. τὸ προσῆκον.] hoc vocabat debitum [.i. τὸ ὀφειλόμενον] [a]Atqui, oro te per Iouem (inquam) ecquid illum reſpōſurum arbitraris, ſiquis ab eo quærat, Ecquæ ars, Simonides, & quibus ita debitum & conſētaneum tribuat, vt Medicinæ nomen adipiſcatur? Ea nimirum, inquit, quæ corporibus præſcribit medicamentorum, ciborum & potuū rationem. Ecquæ verò ea eſt ars quæ res huiuſmodi & quibus tribuēdo quod conſentaneū eſt, Culinariæ nomen inuenit? Quæ cibis condimenta. Eſto. Ecquæ verò eſt ars & quibus huiuſmodi res tribuit, vt inde IVSTITIA nuncupetur? Si inſtitutæ modò à te reſponſionis veſtigiis inſiſtendum eſt, ea eſt quæ amicis & inimicis, vtilitatis & incommodorum rationem dictat. Vocat igitur Iuſtitiam, amicis benefacere, & inimicis malé. Mihi videtur. Ecquis verò maximè poteſt & ægrotos amicos iuuare, & inimicos lædere? ſiue ad morbum ſiue ad ſanitatem? Medicus. Ecquis verò nauigantes, ad maris diſcrimina? Gubernator. Quid verò? Iuſtus in quánam actione & cuius operis gratia maximè poteſt amicos iuuare, & hoſtes violare? Auxilio ad bellū afferendo, & bello aduerſus eos inferendo, mea quidem ſententia. Eſto. [b]Nónne medicus eſt inutilis, Polemarche, iis qui ſani ſunt & incolumes? Eſt. Et gubernator iis qui non nauigant? Certé. Iíſne igitur qui non bellum gerunt, Iuſtus eſt inutilis? Nequaquam hoc mihi quidem videtur. Vtile eſt igitur pacis etiam tempore Iuſtitia.

A λόμενόν που τοῦτό ἐστιν ὃ παρακατέθετο. ἦ γάρ; Ναί. Ἀποδοτέον δέ γε οὐδ' ὁπωστιοῦν τότε ὁπότε τις μὴ σωφρόνως ἀπαιτοῖ; Ἀληθῆ, ἦ δ' ὅς. Ἄλλο δή τι ἢ τὸ τοιοῦτον, ὡς ἔοικε, λέγει Σιμωνίδης, τὸ τὰ ὀφειλόμενα δίκαιον εἶναι ἀποδιδόναι. Ἄλλο μέν τι, νὴ Δία, ἔφη. τοῖς γὰρ φίλοις οἴεται ὀφείλειν τοὺς φίλους ἀγαθὸν μέν τι δρᾶν, κακὸν δὲ μηδέν. Μανθάνω, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι οὐ τὰ ὀφειλόμενα ἀποδίδωσιν, ὃς ἄν τῳ χρυσίον ἀποδῷ παρακαταθεμένῳ, B ἐάνπερ ἡ ἀπόδοσις καὶ ἡ λῆψις βλαβερὰ γίγνηται, φίλοι δὲ ὦσιν ὅ,τε ἀπολαμβάνων καὶ ὁ ἀποδιδούς. οὐχ οὕτω λέγειν φὴς τὸν Σιμωνίδην; Πάνυ μὲν οὖν. Τί δέ; τοῖς ἐχθροῖς ἀποδοτέον ὅ,τι ἂν τύχῃ ὀφειλόμενον; Παντάπασι μὲν οὖν (ἔφη) ὅ γε ὀφείλε[ται] αὐτοῖς. ὀφείλεται δέ, οἶμαι, παρά γε τοῦ ἐχθροῦ τῷ ἐχθρῷ ὅπερ καὶ προσήκει, κακόν τι. Ἠινίξατο ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, ὡς ἔοικεν, ὁ Σιμωνίδης ποιητικῶς τὸ δίκαιον ὃ εἴη. διενοεῖτο μὲν γάρ, ὡς C φαίνεται, ὅτι τοῦτ' εἴη δίκαιον, τὸ προσῆκον ἑκάστῳ ἀποδιδόναι. τοῦτο δὲ ὠνόμασεν ὀφειλόμενον. Ἀλλὰ τί οἴει; ἔφη. Πρὸς Διός, ἦν δ' ἐγώ, εἰ οὖν τις αὐτὸν ἤρετο, ὦ Σιμωνίδη, ἡ τίσιν οὖν "τί ἀποδιδοῦσα ὀφειλόμενον καὶ προσῆκον τέχνη, ἰατρικὴ καλεῖται; τί ἂν οἴει ἡμῖν αὐτὸν ἀποκρίνασθαι; Δῆλον ὅτι, ἔφη, ἡ σώμασι φάρμακά τε καὶ σιτία καὶ ποτά. Ἡ δὲ τίσι τί ἀποδιδοῦσα ὀφειλόμενον καὶ προσῆκον τέχνη, μαγειρικὴ καλεῖται; Ἡ τοῖς D ὄψοις τὰ ἡδύσματα. Εἶεν. Ἡ οὖν δὴ τίσι τί ἀποδιδοῦσα τέχνη, δικαιοσύνη ἂν καλοῖτο; Εἰ μέν τι (ἔφη) δεῖ ἀκολουθεῖν, ὦ Σώκρατες, τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις, ἡ τοῖς φίλοις τε καὶ ἐχθροῖς ὠφελείας τε καὶ βλάβας ἀποδιδοῦσα. Τὸ τοὺς φίλους ἄρα εὖ ποιεῖν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς, δικαιοσύνην λέγει. Δοκεῖ μοι. Τίς οὖν δυνατώτατος κάμνοντας φίλους εὖ ποιεῖν, καὶ ἐχθροὺς κακῶς, πρὸς νόσον καὶ ὑγίειαν; Ἰατρός. Τίς δὲ πλέοντας, E πρὸς τὸν τῆς θαλάττης κίνδυνον; Κυβερνήτης. Τί δὲ ὁ δίκαιος; ἐν τίνι πράξει καὶ πρὸς τί ἔργον δυνατώτατος φίλους ὠφελεῖν, καὶ ἐχθροὺς βλάπτειν; Ἐν τῷ" προσπολεμεῖν καὶ ξυμμαχεῖν, ἔμοιγε δοκεῖ. Εἶεν. Μὴ κάμνουσί γε μήν, ὦ φίλε Πολέμαρχε, ἰατρὸς ἄχρηστος. Ἀληθῆ. Καὶ μὴ πλέουσι δὴ κυβερνήτης. Ναί. Ἆρα καὶ τοῖς μὴ πολεμοῦσιν ὁ δίκαιος ἄχρηστος; Οὐ πάνυ μοι δοκεῖ τοῦτο. Χρήσιμον ἄρα καὶ ἐν εἰρήνῃ δικαιο-

Hic, & in ſ[...] tibus etiam huic ſimili ſcribi τί po[...] quam lecti[...] & Fic. agi[...]

Malim προ[σ]πολεμεῖν.

σύνη. Χρήσιμον. Καὶ γὰρ γεωργία· ἢ οὔ; Ναί. Πρός γε καρποῦ κτῆσιν. Ναί. Καὶ μὴν καὶ σκυτοτομική; Ναί. Πρός γε ὑποδημάτων ἂν (οἶμαι) φαίης κτῆσιν. Πάνυ γε. Τί δὲ δή; τὴν δικαιοσύνην πρὸς τίνος χρείαν ἢ κτῆσιν ἐν εἰρήνῃ φαίης ἂν χρήσιμον εἶναι; Πρὸς τὰ ξυμβόλαια, ὦ Σώκρατες. Ξυμβόλαια δὲ λέγεις κοινωνήματα, ἤ τι ἄλλο; Κοινωνήματα δῆτα. Ἆρ' οὖν ὁ δίκαιος, ἀγαθὸς καὶ χρήσιμος κοινωνὸς εἰς πεττῶν θέσιν, ἢ ὁ πεττευτικός; Ὁ πεττευτικός. Ἀλλ' εἰς πλίνθων καὶ λίθων θέσιν ὁ δίκαιος χρησιμώτερός τε καὶ ἀμείνων κοινωνὸς τοῦ οἰκοδομικοῦ; Οὐδαμῶς. Ἀλλ' εἰς τίνα δὴ κοινωνίαν ὁ δίκαιος ἀμείνων κοινωνὸς τοῦ κιθαριστικοῦ; ὥσπερ ὁ κιθαριστικὸς τοῦ δικαίου, εἰς κρουμάτων; Εἰς ἀργυρίου, ἔμοιγε δοκεῖ. Πλήν γ' ἴσως, ὦ Πολέμαρχε, πρὸς τὸ χρῆσθαι ἀργυρίῳ, ὅταν δέῃ ἀργυρίου κοινῇ πρίασθαι ἢ ἀποδόσθαι ἵππον, τότε δ' ὡς ἐγὼ οἶμαι, ὁ ἱππικός. ἢ γάρ; Φαίνεται. Καὶ μὴν ὅταν γε πλοῖον, ὁ ναυπηγός, ἢ ὁ κυβερνήτης. Ἔοικεν. Ὅταν οὖν τί δέῃ ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ κοινῇ χρῆσθαι, ὁ δίκαιος χρησιμώτερος τῶν ἄλλων; Ὅταν παρακαταθέσθαι, καὶ σῶν εἶναι, ὦ Σώκρατες. Οὐκοῦν λέγεις ὅταν μηδὲν δέῃ αὐτῷ χρῆσθαι, ἀλλὰ κεῖσθαι; Πάνυ γε. Ὅταν ἄρα ἄχρηστον ᾖ ἀργύριον, τότε χρήσιμος ἐπ' αὐτῷ ἡ δικαιοσύνη; Κινδυνεύει. Καὶ ὅταν δὴ δρέπανον δέῃ φυλάττειν, ἡ δικαιοσύνη χρήσιμος, καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ; ὅταν δὲ χρῆσθαι, ἡ ἀμπελουργική; Φαίνεται. Φήσεις δὲ καὶ ἀσπίδα καὶ λύραν, ὅταν δέῃ φυλάττειν καὶ μηδὲν χρῆσθαι, χρήσιμον εἶναι τὴν δικαιοσύνην; ὅταν δὲ χρῆσθαι, τὴν ὁπλιτικὴν καὶ τὴν μουσικήν; Ἀνάγκη. Καὶ περὶ τἆλλα δὴ πάντα ἡ δικαιοσύνη ἑκάστου, ἐν μὲν χρήσει, ἄχρηστος· ἐν δὲ ἀχρηστίᾳ, χρήσιμος. Κινδυνεύει. Οὐκοῦν, ὦ φίλε, πάνυ γέ τι σπουδαῖον εἴη ἡ δικαιοσύνη, εἰ πρὸς τὰ ἄχρηστα χρήσιμον ὂν τυγχάνει. τόδε δὲ σκεψώμεθα· ἆρ' οὐχ ὁ πατάξαι δεινότατος ἐν μάχῃ, εἴτε πυκτικῇ, εἴτε τινὶ καὶ ἄλλῃ, οὗτος καὶ φυλάξασθαι; Πάνυ γε. Ἆρ' οὖν καὶ νόσον ὅστις δεινὸς φυλάξασθαι καὶ λαθεῖν, οὗτος δεινότατος καὶ ἐμποιῆσαι; Ἔμοιγε δοκεῖ. Ἀλλὰ μὴν στρατοπέ-

[...]οὔκουν in [...] edit. legi-[...] οὐκοῦν, ſen-[...] contrario, & [...]nante huic [...]tationi.

A Vtile. Agricultura etiam nónne eſt vtilis, necne? Omnino. Nónne ad fructuũ perceptionem? Certé. Et ſutoria quoq;. Eſt. Ad calceamenta nimirum comparanda. Quid verò de iuſtitia dixeris? ad cuius rei vſum, vel ad quam rem comparãdam, eam eſſe vtilem exiſtimares? Ad commercia, Socrates. Commerciorum verò nomine intelligiſne ea omnia quibus hominũ ſocietas & communicatio conſtat, an aliquid aliud? Illud ipſum profectò. An vir iuſtus B vtilis eſt & commodus ad illius communitatis rationem præſcribendam in talorũ ludo? an is potius qui peritus eſt ludi talaris? Peritus certè illius ludi. Atqui in laterum & lapidum cæterorúmque cæmentorũ diſpoſitione, Iuſtus éſtne vtilior & commodior ad illius communitatis rationé præſcribendam, quàm is qui ædificandi eſt peritus, eámque artem actitat? nequaquam. Verùm ad quod cõmunitatis ſiue ſocietatis genus Iuſtus cõmodior eſt atque vtilior ad illius rationé præſcribẽdã quàm citharista? vt ipſe citharista cõmodior eſt ad ſonorũ C rationé? In pecuniæ, opinor, commerciis. Non tamen, Polemarche, hactenus quum vtendum fuerit argento. veluti quum cõmuni pecunia emendus erit vel vendendus equus: tunc enim id pertinere exiſtimo ad rei equeſtris peritum. nónne? Videtur. & quidem quum nauigium, ad gubernatorem vel nauium fabrum pertinebit. Videtur. Quum verò oportuerit aliqua in re argento vel auro cõmuniter vti, Iuſtúſne erit aliis vtilior? Túncne verò Socrates, D quum ſeponenda erit pecunia, & ſalua & incolumis conſeruãda? Nónne ſignificas, quum nihil erit neceſſe illa vti, ſed otioſa erit recondenda? Omnino. Quum igitur inutilis erit pecunia, erítne tũ vtilis Iuſtitia? Videtur. Quum verò falx cuſtodiẽda erit, Iuſtitiáne erit vtilis & publicè & priuatim? at quũ ad vſum adhibenda, rationem vtendi præſcribet ea ars quæ vinearũ cultum docet? Videtur. Dixeris verò, quum clypeum & lyram oportuerit conſeruare & ad vſum minimè conferre, hactenus vtilem E eſſe Iuſtitiam: quũm vſus erit neceſſarius, diſciplinam armorum & muſicam eſſe vtilem? Neceſſe eſt. Atque in aliis quidem omnibus Iuſtitia vniuſcuiuſque rei, in vſu quidem inutilis: quum nullus autem vſus adeſt, vtilis? Videtur. Non magnopere igitur optabilis eſſet Iuſtitia, ſi in rebus inutilibus tantùm vtilis ipſa eſſet. [a] Hoc verò perſpiciamus. Nónne is qui ad percutiendum aptiſſimus eſt in pugna, ſiue pugillaris ſiue alterius cuiuſpiã artis beneficio, ille & ad cauendũ erit accõmodatus? Omnino. Idémne igitur qui aptus erit ad morbũ cauẽdũ & celandũ, idémne erit ad inferẽdũ aptiſſimus? Mihi quidẽ videtur. Atqui exercit[9] is opti-

[a] Diſertior explicatio illius dicti, quatenus ad iuſtitiã pertineat hoſtibus nocere. Rem autẽ πειραστικῶς tractat. hactenus enim violare hoſtem iuſtum eſſe, vt hoſtis appellatione intelligatur vir improbus, quum alioqui erga hoſtem ſit ſempiterna autoritas. Tan-

dem tamen ait iniquã eſſe illam atque tyrannicam vocem, Cuiquã facere iniuriam, etiãſi ſit nobis infenſus: quãdoquidem æternũ eſt illud decretum, Nefas eſſe cuilibet vnquã facere iniuriam. atque adeò ne hoſtis quidem ſit à bono & iuſto viro violandus. quod etiam docuit in Critone, Gorgia, &c. Ita opportuna occaſione delabitur ad nouam Iuſtitiæ deſcriptionem planè tyrannicam: quam refutabit.

A mus eſt cuſtos, qui hoſtium cõſilia & alias actiones perſẽtiſcere & quaſi furari poteſt. Prorſus. Is nimirũ qui alicuius rei peritus eſt cuſtos, is eiuſdẽ eſt peritus fur. Videtur. Si igitur Iuſtus eſt peritus conſeruãdæ pecuniæ, is & furandæ profectò erit. Vt quidem ex hac oratione conſequitur. Itaque hinc effici videtur, Iuſtũ, eſſe peritum furem. Et ex Homero quidem hæc videris didiciſſe. ille enim Autolycum Vlyſſis auũ maternum in magno habet pretio, & illũ ait cæteros mortales *ſuperaſſe furandi arte, & iuriſiurãdi ſpecie.* Videtur igitur iuſtitia, de tua & Homeri & Simonidis ſententia, eſſe ars quædam furandi: iuuandorum quidem amicorum cauſa, violandorum hoſtium verò gratia inſtituta. nonne ita intelligebas? Haudquaquã per Ioue, inquit. ſed nondum ſcio perſpicuè quídnam dixerim. Hoc tamẽ mihi rurſus videtur eſſe, Amicos iuuare & hoſtes violare. Ecquos verò amicos intelligis? vtrum illos qui vnicuique videntur eſſe vtiles & commodi, an eos qui reuera ſunt, etiamſi minimè videantur? & hoſtes eodem modo complecteris? Conſentaneum eſt, inquit, eos amare quos quis probos exiſtimarit: quos improbos, odiſſe. Nónne homines hac in re peccant, vt multos arbitrentur probos eſſe, quum tamen non ſint, multos verò, contrà? Peccant. His igitur boni quidem, ſunt hoſtes: improbi verò, amici. Omnino. Nihilominus tamẽ Iuſtũ tunc ipſis eſt, improbos quidem iuuare, bonos autẽ violare. Videtur. Atqui & boni & iuſti homines neminem violare poſſunt. Ita eſt. Ex hoc tuo ſermone iuſtum eſſet violare illos qui nullam inferunt iniuriam. Nequaquã, inquit, Socrates. nefarius enim ſermo ille videretur. Iuſtũ igitur eſt, inquam, iniuſtis hominibus nocere, iuſtos iuuare. Hic quidem ſermo ſuperiore videtur eſſe præſtantior. Multis igitur, Polemarche, continget qui in amicorum delectu peccauerunt, iuſtum eſſe amicos quidem violare (hi enim ſunt improbi) hoſtes verò iuuare. ſunt enim boni. Quocirca hæc quidem quæ dicimus, Simonidis ſententiæ, quam modò referebamus, penitus repugnarent. Planè ita conſequeretur. itaque retractemus ſententiam. videmur enim non rectè definiiſſe Amicum & Inimicum. Quomodò verò definiimus, mi Polemarche? Eum amicum eſſe, qui probus videretur. Nunc verò quomodo, inquam, hanc definitionem commutauerimus? Eum, inquit, qui & appareat & ſit reuera probus, amicum: qui autem appareat quidem, non autem ſit

A ὅδ' οὖν γε ὁ αὐτὸς φύλαξ ἀγαθός, ὅσπερ καὶ τὰ τῶν πολεμίων κλέψαι καὶ βουλεύματα καὶ τὰς ἄλλας πράξεις. Πάνυ γε. Ὅτου τις ἄρα δεινὸς φύλαξ, τούτου καὶ φὼρ δεινός. Ἔοικεν. Εἰ ἄρα ὁ δίκαιος ἀργύριον δεινὸς φυλάττειν, καὶ κλέπτειν δεινός. Ὡς γοῦν ὁ λόγος (ἔφη) σημαίνει. Κλέπτης ἄρα τις ὁ δίκαιος, ὡς ἔοικεν, ἀναπέφανται. καὶ κινδυνεύεις παρ' Ὁμήρου μεμαθηκέναι αὐτό. καὶ γὰρ ἐκεῖνος τὸν τοῦ Ὀδυσσέως πρὸς μητρὸς πάππον Αὐτό-

B λυκον ἀγαπᾷ τε, καὶ φησὶν αὐτὸν ὑπὲρ πάντας ἀνθρώπους κεκάσθαι κλεπτοσύνῃ θ' ὅρκῳ τε. ἔοικεν οὖν ἡ δικαιοσύνη, καὶ κατὰ σὲ καὶ καθ' Ὅμηρον καὶ κατὰ Σιμωνίδην, κλεπτική τις εἶναι· ἐπ' ὠφελείᾳ μέντοι τῶν φίλων, καὶ ἐπὶ βλάβῃ τῶν ἐχθρῶν. οὐχ οὕτως ἔλεγες; Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη. ἀλλ' οὐκέτ' οἶδα ἔγωγε ὅ,τι ἔλεγον. τοῦτο μέντοι ἔμοιγε δοκεῖ ἔτι, ὠφελεῖν μὲν τοὺς φίλους ἡ δικαιοσύνη, βλάπτειν δὲ τοὺς ἐχθρούς. Φίλους δὲ λέγεις

C εἶναι, πότερον τοὺς δοκοῦντας ἑκάστῳ χρηστοὺς εἶναι, ἢ τοὺς ὄντας, κἂν μὴ δοκῶσι; καὶ ἐχθροὺς ὡσαύτως; Εἰκὸς μὲν (ἔφη) οὓς ἄν τις ἡγῆται χρηστούς, φιλεῖν· οὓς δ' ἂν πονηρούς, μισεῖν. ἆρ' οὖν οὐχ ἁμαρτάνουσιν οἱ ἄνθρωποι περὶ τοῦτο, ὥστε δοκεῖν αὐτοῖς πολλοὺς μὲν χρηστοὺς εἶναι, μὴ ὄντας, πολλοὺς δὲ τοὐναντίον; Ἁμαρτάνουσι. Τούτοις ἄρα οἱ μὲν ἀγαθοὶ, ἐχθροί· οἱ δὲ κακοὶ, φίλοι. Πάνυ γε. Ἀλλ' ὅμως δίκαιον τότε τούτοις, τοὺς μὲν πονηροὺς ὠφελεῖν,

D τοὺς δ' ἀγαθοὺς βλάπτειν. Φαίνεται. Ἀλλὰ μὴν οἵ γε ἀγαθοὶ, δίκαιοί τε καὶ οἷοι μὴ ἀδικεῖν. Ἀληθῆ. Κατὰ δὴ τὸν σὸν λόγον, τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας δίκαιον κακῶς ποιεῖν. Μηδαμῶς, ἔφη, ὦ Σώκρατες. πονηρὸς γὰρ ἔοικεν εἶναι ὁ λόγος. Τοὺς ἀδίκους ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, δίκαιον βλάπτειν, τοὺς δὲ δικαίους ὠφελεῖν. Οὗτος ἐκείνου καλλίων φαίνεται. Πολλοῖς ἄρα, ὦ Πολέμαρχε, ξυμβήσεται, ὅσοι διημαρτήκασι τῶν ἀνθρώπων, δίκαιον εἶναι,

E τοὺς μὲν φίλους βλάπτειν (πονηροὶ γὰρ αὐτοῖς εἰσι) τοὺς δ' ἐχθροὺς ὠφελεῖν. ἀγαθοὶ γάρ. καὶ οὕτως ἐροῦμεν αὐτὸ τοὐναντίον ἢ τὸν Σιμωνίδην ἔφαμεν λέγειν. Καὶ μάλα (ἔφη) οὕτω ξυμβαίνει. ἀλλὰ μεταθώμεθα. κινδυνεύομεν γὰρ οὐκ ὀρθῶς τὸν φίλον καὶ ἐχθρὸν θέσθαι. Πῶς θέμενοι, ὦ Πολέμαρχε; Τὸν δοκοῦντα χρηστόν, τοῦτον φίλον εἶναι. Νῦν δὲ πῶς (ἦν δ' ἐγώ) μεταθώμεθα; Τὸν δοκοῦντά τε (ἦν δ' ὅς) καὶ τὸν ὄντα χρηστόν, φίλον· τὸν δὲ δοκοῦντα

μὲν, ὄντα δὲ μὴ, δοκεῖν ἀλλὰ μὴ εἶναι φίλον. καὶ περὶ τοῦ ἐχθροῦ δὲ ἡ αὐτὴ θέσις. Φίλος μὲν δὴ (ὡς ἔοικε) τούτῳ τῷ λόγῳ, ὁ ἀγαθὸς ἔσται, ἐχθρὸς δὲ, ὁ πονηρός. Ναί. Κελεύεις δὴ ἡμᾶς προσθεῖναι τῷ δικαίῳ, ἢ ὡς τὸ πρότερον ἐλέγομεν; λέγοντες δίκαιον εἶναι, τὸν μὲν φίλον εὖ ποιεῖν, τὸν δὲ ἐχθρὸν, κακῶς; νῦν πρὸς τούτῳ ὧδε λέγειν, ὅτι ἔστι δίκαιον, τὸν μὲν φίλον, ἀγαθὸν ὄντα, εὖ ποιεῖν, τὸν δ' ἐχθρὸν, κακὸν ὄντα, βλάπτειν; Πάνυ μὲν οὖν (ἔφη) οὕτως ἄν μοι δοκῇ καλῶς λέγεσθαι. Ἔστιν ἄρα, ἦν δ' ἐγὼ, δικαίου ἀνδρὸς βλάπτειν καὶ ὁντινοῦν ἀνθρώπων; Καὶ πάνυ γε, ἔφη, τούς γε πονηρούς τε καὶ ἐχθροὺς δεῖ βλάπτειν. Βλαπτόμενοι δ' ἵπποι, βελτίους ἢ χείρους γίνονται; Χείρους. Ἆρα εἰς τὴν τῶν κυνῶν ἀρετὴν, ἢ εἰς τὴν τῶν ἵππων; Εἰς τὴν τῶν ἵππων. Ἆρ' οὖν καὶ κύνες βλαπτόμενοι, χείρους γίγνονται εἰς τὴν τῶν κυνῶν ἀλλ' οὐκ εἰς τὴν τῶν ἵππων ἀρετήν; Ἀνάγκη. Ἀνθρώπους δὲ, ὦ ἑταῖρε, μὴ οὕτω φῶμεν βλαπτομένους, εἰς τὴν ἀνθρωπείαν ἀρετὴν χείρους γίγνεσθαι; Πάνυ μὲν οὖν. Ἀλλ' ἡ δικαιοσύνη, οὐκ ἀνθρωπεία ἀρετή; Καὶ τοῦτ' ἀνάγκη. Καὶ τοὺς βλαπτομένους ἄρα, ὦ φίλε, τῶν ἀνθρώπων, ἀνάγκη ἀδικωτέρους γίνεσθαι. Ἔοικεν. Ἆρ' οὖν τῇ μουσικῇ οἱ μουσικοὶ ἀμούσους δύνανται ποιεῖν; Ἀδύνατον. Ἀλλὰ τῇ ἱππικῇ οἱ ἱππικοὶ ἀφίππους; Οὐκ ἔστιν. Ἀλλὰ τῇ δικαιοσύνῃ δὴ οἱ δίκαιοι ἀδίκους; ἢ καὶ ξυλλήβδην ἀρετῇ οἱ ἀγαθοὶ κακούς; Ἀλλὰ ἀδύνατον. Οὐ γὰρ θερμότητος, οἶμαι, ἔργον, ψύχειν ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου. Ναί. Οὐδὲ ξηρότητος, ὑγραίνειν ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου. Πάνυ γε. Οὐδὲ δὴ τοῦ ἀγαθοῦ, βλάπτειν ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου. Φαίνεται. Ὁ δέ γε δίκαιος, ἀγαθός; Πάνυ γε. Οὐκ ἄρα τοῦ δικαίου ἔργον βλάπτειν, ὦ Πολέμαρχε, οὔτε φίλον, οὔτ' ἄλλον οὐδένα, ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου, τοῦ ἀδίκου. Παντάπασι μοι δοκεῖς ἀληθῆ λέγειν, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Εἰ ἄρα τὰ ὀφειλόμενα ἑκάστῳ ἀποδιδόναι φησί τις δίκαιον εἶναι· τοῦτο δὲ δὴ νοεῖ αὐτῷ, τοῖς μὲν ἐχθροῖς βλάβην ὀφείλεσθαι παρὰ τοῦ δικαίου ἀνδρὸς, τοῖς δὲ φίλοις ὠφέλειαν· οὐκ ἦν σοφὸς ὁ ταῦτα εἰπών. οὐ γὰρ ἀληθῆ ἔλεγεν. οὐδαμοῦ γὰρ δίκαιον οὐδένα ἡμῖν ἐφάνη ὂν βλάπτειν. Συγχωρῶ, ἦ δ' ὅς. Μαχούμεθα ἄρα, ἦν δ' ἐγὼ, κοινῇ ἐγώ τε καὶ σὺ, ἐάν τις αὐτὸ φῇ ἢ Σιμωνίδην, ἢ Βίαντα, ἢ Πιττακὸν εἰρηκέναι, ἤ τιν' ἄλλον τῶν σοφῶν τε καὶ μακαρίων ἀνδρῶν. Ἔγωγ' οὖν (ἔφη) ἕτοιμος εἰμὶ κοινωνεῖν τῆς μάχης. Ἀλλ' οἶσθα, ἦν δ' ἐγὼ,

...ſſe ſcriben- ...dum eſt, προσ- ...π τῷ δι- ...ἄλλως νῦν ...Aptiorem ...n hac quo- ...ſtionem de- ...

...ἀνθρώπων.

A reuera, apparere quidem ſed non eſſe amicum. De amico autem eadẽ planè eſt conſtituendi ratio. Amicus igitur (vt videtur) hac ratione bonus vir fuerit: inimicus verò, improbus. Certè. Iubes igitur nos aliquid adiungere ad ſuperiorem Iuſti definitionem? nimirum Iuſtum eſſe, amicum iuuare, inimicum violare? nunc verò, addita noua nota, ſic illuſtrare hãc definitionem, Iuſtum eſſe, amicum quidem huiuſmodi qui bonus ſit, iuuare: inimicum qui malus ſit, violare? Omnino, inquit, ita mihi illud præclarè videtur dici. Cadit ergo in B virum bonum cuiquam mortalium facere iniuriam? Atqui, inquit, conſentaneum eſt vel maximè improbos & inimicos violare. Equi verò qui violantur, melioréſne an peiores redduntur? Peiores. Ad virtutémne canum, an ad equorũ? Ad equorum. Nónne & canes, dum violantur, deteriores fiunt, ad canum non ad equorum virtutem? Neceſſe eſt. Itáne, ſodes, ſtatuẽdum fuerit, homines, dum violantur, ad humanam virtutem peiores reddi? Omnino. Atqui Iuſtitia nónne eſt humana virtus? Et hoc quidem neceſſe eſt. Eos itaque C homines, mi Polemarche, qui violantur, neceſſe eſt iniuſtiores fieri. Videtur. Iam, fierine poteſt vt Muſici, expertes muſices efficiãt, ex Muſices etiam præſcripto? Fieri non poteſt. Et artis equeſtris præſcripto, ii qui illius ſunt periti, efficiant homines ad equitandum peritos? Non poteſt. At Iuſtitiæ præſcripto & vi iniuſtos poſſint iuſti efficere? vel (vt ſummatim comprehendã) boni per virtutem malos efficere poſſunt? Atqui id fieri nullo modo poteſt. Nõ enim (opinor) caliditatis opus eſt, frigidũ aliquid D reddere: ſed contrarii. Videtur. Iuſtus verò eſt bonus. Eſt. Nõ igitur iuſti opus eſt, Polemarche, violare vel amicũ vel alium quempiam: ſed id potius pertinet ad contrarium, videlicet ad iniuſtum. Omnino mihi, inquit, verum dicere videris, Socrates. Siquis ergo iuſtum eſſe dixerit, debita cuique tribuere: hoc autem intellexerit, Deberi inimicis damnũ à iuſto viro, amicis verò vtilitatem: non ſatis prudenter ita dixerit. non enim verè loqueretur. nuſquã enim iuſtum eſt viſum, violare quẽquam. E Concedo, inquit. Pugnabimus igitur, inquam, ego & tu communiter, ſiquis dixerit vel Simonidem, vel Biantem vel Pittacum, aliúmve quemlibet ſapientũ illorum & beatorum virorum ita pronuntiaſſe. Equidem, inquit, ad pugnæ illius ſocietatẽ vltrò me aſciſco. Verum noſtín', inquam,

a SECVNDA Iuſtitiæ deſcriptio, tyrannica planè & iniqua: Τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον .i. id quod pertinet ad potentioris, nimirum magiſtratus, vtilitatē. Iuſtitiæ regulā ſtatuit eſſe principis volūtatem hæc definitio: quam Turcicus furor, iuſto Dei iudicio, longè latéque dominans, inuexit, ad perniciem generis humani. Illis furoribus opponenda eſt ſanctiſſima lex ex pura naturæ luce, *Digna vox eſt maieſtate regnantis, legibus alligatum ſe principem profiteri. adeò de autoritate iuris, imperantis pendet autoritas. Et reuera maius Imperio eſt, ſummittere legibus principatum.* C. de leg. & Conſt. princip. & edict. §. digna. Ad illius tyrannicæ legis demōſtrationē, deinduſtria magnificam quādam inducit pompam, vt tyrannica ſuperbia & inanitas repræſentetur. Thraſymachus enim inducitur, inſolens quidam & furioſus homo, ampullas proiiciens & ſeſquipedalia verba, & ſummo quodam iure, velut i αὐτοκράτωρ quidā, in aliorum ſententias conſtituens. Quæ omnia compoſitò proponuntur, ad tyrannicæ arrogantiæ ὑποτύπωσιν.

eccuius dictum illud, iuſtum eſſe amicos iuuare, & inimicos violare, eſſe videatur? Eccuius? inquit. Periandri, opinor, vel Perdiccæ, vel Xerxis, vel Iſmeniæ Thebani, aut ali cuius alterius locupletis viri, magnā potentiam affectantis. Veriſſimè, inquit, loqueris. [a]Eſto, inquam. quandoquidem autem neque hoc Iuſtitia eſſe apparuit, neque iuſtum illud, ecquid aliud ipſum eſſe quis dixerit?

TVM verò Thraſymachus, qui interea dum loqueremur, ſubinde molitus erat ſermonem noſtrum interpellare, dum à præſentibus cohiberetur, cupiētibus nos audire: vbi primùm dicēdi finem fecimus, & ego in hæc verba deſii, nec mora, ſeipſū vt ferā conuertit ad nos, quaſi illaturus necem. Ego verò & Polemarchus, metu perculſi hærebamus. ille verò in medium prodit, &, Ecquæ vos, inquit, tandem nugæ occupant, Socrates? & quid alii cum aliis nugamini, dum vobis mutuò ceditis ad obſequium? At ſi reuera velis intelligere quidnam ſit iuſtū, ne tantùm interroges, neque in reprehendendo gloriam ambitioſè captes, vbi quid fuerit reſponſum: (quū illud debeas intelligere, Facilius eſſe interrogare quàm reſpondere:) ſed ipſe reſpondeto: atque dic modò, Ecquid ais eſſe Iuſtum? Neque verò mihi reſponderis eſſe id quod decet, neque vtile, neque fructuoſum, neque lucroſum, neque id quod conducit: ſed perſpicuè mihi dicito quid iuſtū eſſe ſtatuas. Alioqui haudquaquam te admittam ſi has nugas mihi obtruſeris. His auditis, planè ſum animo conſternatus: & in illum oculos conieci, metu attonitus. & niſi quidem priorem illum aſpexiſſem quàm ille, futurū exiſtimo vt mutus continuò hæſiſſem: at vbi primùm cœpit verbis ita efferari, priùs ipſum aſpexeram: itaque reſpondendi facultas mihi conſtitit, & ſubtremiſcens dixi, Ne mihi ſuccenſeto Thraſymache. ſi enim ego & hic, dum de his rebus vnà diſpiceremus, aberrauimus, crede mihi, præter animi ſentētiam, neque volentes aberrauimus. Si enim aurum perſcrutaremur, ne exiſtimato futurum vt alii aliis ita cederemus in hac diſquirendi opera, vt inueniendi viam & rationem impediremus. At dum Iuſtitiam inueſtigamus, rem ſanè omni auro longè pretioſiorem, ne cenſeas nos ita dementes eſſe, vt ignauè noſmet alii aliis ſubmittamus, nec in re tanti momēti ſeriò agamus, vt nobis tandem aliquando rei veritas quoquomodo eluceſcat. ſed, mihi crede, id aſſequi minimè poſſumus. Itaque conſentaneū eſt nos

A οὗ μοι δοκεῖ εἶναι τὸ ῥῆμα, τὸ φάναι, δίκαιον εἶναι τοῖς μὲν φίλοις ὠφελεῖν, τοῖς δ' ἐχθροῖς βλάπτειν; Τίνος; ἔφη. Οἶμαι αὐτὸ Περιάνδρου εἶναι, ἢ Περδίκκου, ἢ Ξέρξου, ἢ Ἰσμηνίου τοῦ Θηβαίου, ἢ τινος ἄλλου, μέγα οἰομένου δύνασθαι, πλουσίου ἀνδρός. Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις. Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ. ἐπειδὴ δὲ οὐδὲ τοῦτο ἐφάνη ἡ δικαιοσύνη ὄν, οὐδὲ τὸ δίκαιον, τί ἂν ἄλλο τις αὐτὸ φαίη εἶναι;

B ΚΑῚ ὁ Θρασύμαχος, πολλάκις μὲν καὶ διαλεγομένων ἡμῶν μεταξὺ ὥρμα ἀντιλαμβάνεσθαι τοῦ λόγου, ἔπειτα ὑπὸ τῶν παρακαθημένων διεκωλύετο, βουλομένων διακοῦσαι τὸν λόγον. ὡς δὲ διεπαυσάμεθα, καὶ ἐγὼ ταῦτ' εἶπον, οὐκέτι ἡσυχίαν ἦγεν, ἀλλὰ συστρέψας ἑαυτόν, ὥσπερ θηρίον, ἧκεν ἐφ' ἡμᾶς ὡς διαρπασόμενος. καὶ ἐγώ τε καὶ ὁ Πολέμαρχος δείσαντες διεπτοήθημεν. ὁ δ' εἰς τὸ μέσον φθεγξάμενος, τίς (ἔφη) ὑμᾶς πάλαι
C φλυαρία ἔχει, ὦ Σώκρατες; καὶ τί εὐηθίζεσθε πρὸς ἀλλήλους, ὑποκατακλινόμενοι ὑμῖν αὐτοῖς; ἀλλ' εἴπερ ὡς ἀληθῶς βούλει εἰδέναι τὸ δίκαιον ὅ, τι ἐστί, μὴ μόνον ἐρώτα, μηδὲ φιλοτιμοῦ ἐλέγχων, ἐπειδάν τις τι ἀποκρίνηται (ἐγνωκὼς τοῦτο, ὅτι ῥᾷον ἐρωτᾶν ἢ ἀποκρίνεσθαι) ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀπόκριναι, καὶ εἰπὲ τί φῄς εἶναι τὸ δίκαιον. καὶ ὅπως μοι
18 μὴ ἐρεῖς ὅτι τὸ δέον ἐστί, μηδ' ὅτι τὸ ὠφέλι-
D μον, μηδ' ὅτι τὸ λυσιτελοῦν, μηδ' ὅτι τὸ κερδαλέον, μηδ' ὅτι τὸ συμφέρον· ἀλλὰ σαφῶς μοι καὶ ἀκριβῶς λέγε ὅ, τι ἂν λέγῃς. ὡς ἐγὼ οὐκ ἀποδέξομαι ἐὰν ὕθλους τοιούτους λέγῃς. Καὶ ἐγὼ ἀκούσας ἐξεπλάγην, καὶ προσβλέπων αὐτὸν ἐφοβούμην· καί μοι δοκῶ, εἰ μὴ πρότερος ἑωράκειν αὐτὸν ἢ ἐκεῖνος ἐμέ, ἄφωνος ἂν γενέσθαι. νῦν δὲ ἡνίκα ὑπὸ τοῦ λόγου ἤρχετο ἐξαγριαίνεσθαι, προσέβλεψα αὐτὸν πρότερος· ὥστε αὐτῷ οἷός τ'
E ἐγενόμην ἀποκρίνεσθαι, καὶ εἶπον ὑποτρέμων, Ὦ Θρασύμαχε, μὴ χαλεπὸς ἡμῖν ἴσθι. εἰ γὰρ ἐξαμαρτάνομεν ἐν τῇ τῶν λόγων σκέψει ἐγώ τε καὶ ὅδε, εὖ ἴσθι ὅτι ἄκοντες ἁμαρτάνομεν. μὴ γὰρ δὴ οἴου, εἰ μὲν χρυσίον ἐζητοῦμεν, οὐκ ἄν ποτε ἡμᾶς ἑκόντας εἶναι ὑποκατακλίνεσθαι ἀλλήλοις ἐν τῇ ζητήσει, καὶ διαφθείρειν τὴν εὕρεσιν αὐτοῦ· δικαιοσύνην δὲ ζητοῦντας, πρᾶγμα πολλῶν χρυσίων τιμιώτερον, ἔπειθ' οὕτως ἀνοήτως ὑπείκειν ἀλλήλοις, καὶ οὐ σπουδάζειν ὅτι μάλιστα φανῆναι αὐτὸ οἷόν γε ἐστίν, ὦ φίλε. ἀλλ' οἶμαι, οὐ δυνάμεθα. ἐλεεῖσθαι οὖν ἡμᾶς πολὺ μᾶλλον εἰκός

ἐστὶ

A

ὑπὸ ὑμῶν τῶν δεινῶν, ἢ χαλεπαίνεσθαι. Καὶ ὅς, ἀκούσας ἀνεκάγχασέ τε μάλα σαρδόνιον, καὶ εἶπεν, Ὦ Ἡράκλεις, ἔφη, αὕτη ἐκείνη ἡ εἰωθυῖα εἰρωνεία Σωκράτους. καὶ ταῦτ' ἐγὼ ᾔδειν τε καὶ τούτοις προὔλεγον· ὅτι σὺ ἀποκρίνασθαι μὲν οὐκ ἐθελήσοις, εἰρωνεύσοιο δέ, καὶ πάντα μᾶλλον ποιήσοις ἢ ἀποκρίνοιο, εἴ τίς τί σε ἐρωτᾷ. Σοφὸς γὰρ εἶ (ἦν δ' ἐγώ) ὦ Θρασύμαχε. εὖ οὖν ᾔδησθα ὅτι εἴ τινα ἔροιο ὁπόσα ἐστὶ τὰ δώδεκα, καὶ ἐρόμενος προείποις αὐτῷ, ὅπως μοι ὦ ἄνθρωπε μὴ ἐρεῖς ὅτι ἐστὶ τὰ δώδεκα δὶς ἕξ, μηδ' ὅτι τρὶς τέτταρα, μηδ' ὅτι ἑξάκις δύο, μηδ' ὅτι τετράκις τρία· ὡς οὐκ ἀποδέξομαί σου, ἐὰν τοιαῦτα φλυαρῇς· δῆλον, οἶμαι, σοὶ ἦν ὅτι οὐδεὶς ἀποκρίνοιτο τῷ οὕτω πυνθανομένῳ. ἀλλ' εἴ σοι εἶπεν, Ὦ Θρασύμαχε, πῶς λέγεις μὴ ἀποκρίνωμαι ὧν προεῖπες μηδέν; πότερον, ὦ θαυμάσιε, μηδ' εἰ τούτων τυγχάνει ὄν, ἀλλ' ἕτερον εἴπω τι τοῦ ἀληθοῦς; ἢ πῶς λέγεις; τί ἂν αὐτῷ εἶπες πρὸς ταῦτα; Εἶεν, ἔφη· ὡς δὴ ὅμοιον τοῦτο ἐκείνῳ; Οὐδέν γε κωλύει, ἦν δ' ἐγώ. εἰ δ' οὖν καὶ μὴ ἔστιν ὅμοιον, φαίνεται δὲ τῷ ἐρωτηθέντι τοιοῦτον, ἧττόν τι αὐτὸν οἴει ἀποκρινεῖσθαι τὸ φαινόμενον ἑαυτῷ, ἐάν τε ἡμεῖς ἀπαγορεύωμεν, ἐάν τε μή; Ἄλλο τι οὖν (ἔφη) καὶ σὺ οὕτω ποιήσεις; ὧν ἐγὼ ἀπεῖπον, τούτων τι ἀποκρινῇ; Οὐκ ἂν θαυμάσαιμι (ἦν δ' ἐγώ) εἴ μοι σκεψαμένῳ οὕτω δόξειε. Τί οὖν; (ἔφη) ἂν ἐγὼ δείξω ἑτέραν ἀπόκρισιν παρὰ πάσας ταύτας περὶ δικαιοσύνης, βελτίω τούτων, τί ἀξιοῖς παθεῖν; Τί ἄλλο (ἦν δ' ἐγώ) ἢ ὅπερ προσήκει πάσχειν τῷ μὴ εἰδότι; προσήκει δέ που μαθεῖν παρὰ τοῦ εἰδότος. καὶ ἐγὼ οὖν τοῦτο ἀξιῶ παθεῖν. Ἡδὺς γὰρ εἶ, ἔφη. ἀλλὰ πρὸς τῷ μαθεῖν, καὶ ἀπότισον ἀργύριον. Οὐκοῦν ἐπειδάν μοι γένηται, εἶπον. Ἀλλ' ἔστιν, ἔφη ὁ Γλαύκων. ἀλλ' ἕνεκα ἀργυρίου, ὦ Θρασύμαχε, λέγε. πάντες γὰρ ἡμεῖς Σωκράτει εἰσοίσομεν. Πάνυ γε οἶμαι, ἦ δ' ὅς· ἵνα Σωκράτης τὸ εἰωθὸς διαπράξηται· αὐτὸς μὲν μὴ ἀποκρίνηται, ἄλλου δ' ἀποκρινομένου λαμβάνῃ λόγον καὶ ἐλέγχῃ. Πῶς γὰρ ἄν (ἔφην ἐγώ) ὦ βέλτιστε τίς ἀποκρίναιτο; πρῶτον μὲν μὴ εἰδώς, μηδὲ φάσκων εἰδέναι; ἔπειτα, εἴ τι καὶ οἴεται περὶ τούτων, ἀπειρημένον αὐτῷ εἴη ὅπως μηδὲν ἐρεῖ ὧν ἡγεῖται, ὑπ' ἀνδρὸς οὐ φαύλου. ἀλλὰ σὲ δὴ μᾶλλον εἰκὸς λέγειν. σὺ γὰρ δὴ

...τι. uertit, ...ante ὧν ...eſſet per ...καί. quæ ...mihi ne-...a non ui-...

...κἄν γε ἀρ-...

tantis anguſtiis conſtrictos miſericordia potius proſequi, quàm nobiſcum acerbè & præciſè agere. Vbi hoc audiuit Thraſymachus, in effuſum cachinnum, &, vt aiunt, ſardonium, ſolutus eſt: &, Mehercule, inquit, hæc eſt aſſueta Socratis diſſimulatio. & hoc quidem noram, & his prædicebam futurū vt nolles reſpondere: omni autem opera & induſtria diſſimulares, & omnem potius moueres lapidem, quàm vt alii cuipiam interroganti reſponderes. Sapiens, inquam, es Thraſymache. rectè nimirū noſti, ſi ab aliquo quæreres quot ſint

B

duodecim, & vbi quæſiiſſes, ei prædiceres, Ne, ſodes, dixeris duodecim eſſe bisſex, neque ter quatuor, neque ſexies duo, neque quater tria: alioqui tuas illas nugas haudquaquam admiſerim: ita habeto, neminem tibi reſponſurum, qui ita interrogares. At ſi is dixerit tibi, Quomodo ais, Thraſymache? nihilne eorum quæ præfatus es, reſpondero? vtrum, vir magnifice, neque ſi horum aliquid eſt, ſed aliud, dixero aliquid verum? aut quid ais? ecquid ei ad hæc reſponderes? Eſto, inquit: ſimile

C

porrò illi fuerit. Nihil ſanè prohibet, inquam. quòd ſi nec fuerit ſimile, ſi tamen ei quod rogatum eſt ſimile videatur, exiſtimáſne illum minus ex hoc quod ſibi videtur reſponſurum? ſiue nos vetemus, ſiue non? Nunquid igitur (inquit) ita tu faceres? illorúmne quæ ego vetueram, quidpiam reſpondebis? Non equidem mirarer, inquam, ſi re perpenſa mihi hunc in modum videretur. Quid igitur, inquit, ſi ego aliam quampiam reſponſionem de Iuſtitia, præter eas omnes quæ à te ſunt indicatæ, his meliorem, afferrem? ecqua te

D

pœna dignum faterêre? Ecqua verò alia, quàm ea quæ ignoranti quadrat? Conſentaneum autem eſt vt is qui neſcit, diſcat ab illo qui ſcit. ego verò lubenter has pœnas ſubierim. Suauis nimirum es, inquit. at præter eas pœnas, tibi quoque pendēda eſt pecunia. Quum videlicet, inquam, penes me fuerit. Imo verò adeſt, inquit Glauco. ſed quod attinet ad pecuniam, Thraſymache, ſecurus eſto: & tuam illā meliorē ſententiam explica. nos omnes hanc Socratis cauſa perſoluemus. Hactenus ſcilicet, in-

E

quit, vt conſuetudinē ſuā Socrates tueatur: id eſt, non ipſe quidem reſpondeat, ſed alio quopiam reſpondente, ſermonē ipſe moderetur, & refutationē inſtituat. Quomodo enim, inquā, optime Thraſymache, quis reſpōderit, primùm quidē qui neque ſciat, neque ſcire ſe affirmet? deinde, etiamſi aliquod horum opinetur, tamen à viro minimè obſcuro & humili interdictum fuit, ne ea quæ ſentiat explicet? Sed conſentaneum potius eſt te loqui. affirmas enim

te ſcire, & tuam illam ſententiam commodè explicare poſſe. Gere igitur mihi morē, neque reſpondēdi partes detrectes, aut renuas hunc Glauconem & cæteros qui hîc adſunt, docere. Hæc quum ego dicerem, Glauco cæteriq; ab illo precibus idem obnixè contendebant. Thraſymachus verò non obſcurè videbatur ita ſe ad dicendum parare, vt ex magnifica reſponſione maximæ cuiuſdam felicitatis gloriam captaret. ſimulabat enim ſe in hoc cōtentioſius incumbere, vt ego reſponderem: tandem tamen conceſſit petitioni meæ. Tum verò, Eſt hæc, inquit, Socratis ſapientia, vt ipſe nihil docere velit, ſed ab aliis diſcere, quaſi aliud agens: atque adeò nullam hinc gratiā referre. Me, inquam, ab aliis diſcere, hoc profectò Thraſymache verè dixiſti: me autem non referre gratiam, nō verè: quantā enim poſſum, tantam refero. poſſum autē laudare ſolùm. mihi enim deſunt pecuniæ. Me autem id alacri animo præſtare ei qui mihi aliquid rectè dixiſſe ſit viſus, poſtmodum noueris, vbi primùm reſponderis. te enim rectè dicturū arbitror. Audi igitur, inquit. aio enim IVSTVM nihil aliud eſſe QVAM κρείττονος συμφέρον [id eſt, id quod meliori cōducit.] [a] Quædámne in hac definitione probas, quædam improbas? Id quidem certè: ſi modò prius dicero quid velis. nondum enim intelligo. Ais Iuſtum eſſe, Id quod meliori conducat. ecquæ verò eſt verborum illorum tuorū ſentētia, Thraſymache? neque enim hoc ais: Quū Polydamas pancratiaſtes ſit nobis κρείττων [id eſt robuſtior] & ipſi bouillæ carnes ad corpus ξυμφέρωσι [id eſt, cōducant] hunc cibum eſſe nobis, qui illo ſumus inferiores, & conducibilem & iuſtum. Impurus planè es (inquit) Socrates: & ita meum dictum arripis vt ſententiæ magnam facias iniuriam. Nequaquā, mihi crede, inquam. expone igitur magis perſpicuè quid dicas. Nunquid noſti, inquit, ciuitates nonnullas tyrannicæ adminiſtrationis forma [.i. Regio dominatu] nōnullas Populari, nonnullas Optimatum imperio regi? Quídni? Nónne illud quod imperiū habet in vnaquaque ciuitate, potentius eſt? Omnino. Vnumquodque igitur imperium leges ponit, prout ſibi maximè conducit: nimirum Popularis adminiſtrationis ratio, populares: tyrannis ſiue Regia, tyrānicas, ſiue Regias: & cæteræ eodem modo. Vbi autē eas leges poſuerunt, perſpicuè declarant, illud eſſe ſubiectis Iuſtum, quod tamen ita factum erat vt ſibi conduceret. eum verò qui hoc præſcriptum tranſgreditur, puniunt, vt aduerſus leges peccantem, & iniuſtè agentem. Hoc nimirum eſt, mi Socrates, quod dico, In omnibus publicis adminiſtrationibus illud eſſe Iuſtum, quod ei imperio quo Reſpublica

a Poſita diſertis verbis definitione illa, *Iuſtum eſſe* τὸ τοῦ κρείττονος ξυμφέρον, nunc ad illam refutandam accedit: explicato prius ξυμφέροντος vocabulo: quo nimirum Magiſtratus ſignificetur: vt quidem huiuſmodi ſit deſcriptionis illius ſententia, Illud eſſe iuſtum quod ſpectet ad vtilitatem & commodum magiſtratus: contrà, iniuſtum, quod ab illius vtilitate abhorreat.

A φῂς εἰδέναι, καὶ ἔχειν εἰπεῖν. μὴ οὖν ἄλλως ποίει, ἀλλ' ἐμοίγε χαρίζου ἀποκρινόμενος· καὶ μὴ φθονήσῃς καὶ Γλαύκωνα τόνδε διδάξαι, καὶ τοὺς ἄλλους. Εἰπόντος δέ μου ταῦτα, ὅ,τε Γλαύκων καὶ οἱ ἄλλοι ἐδέοντο αὐτοῦ μὴ ἄλλως ποιεῖν. καὶ ὁ Θρασύμαχος, φανερὸς μὲν ἦν ἐπιθυμῶν εἰπεῖν, ἵν' εὐδοκιμήσειεν, ἡγούμενος ἔχειν ἀπόκρισιν παγκάλην· προσεποιεῖτο δὲ φιλονεικεῖν πρὸς τὸ ἐμὲ εἶναι τὸν ἀποκρινόμενον. τελευτῶν δὲ συνεχώρησε· κἄπειτα,
B Αὕτη δὴ, ἔφη, ἡ Σωκράτους σοφία, αὐτὸν μὲν μὴ ἐθέλειν διδάσκειν, παρὰ δὲ τῶν ἄλλων περιιόντα μανθάνειν, καὶ τούτων μηδὲ χάριν ἀποδιδόναι. Ὅτι μὲν (ἦν δ' ἐγὼ) μανθάνω παρὰ τῶν ἄλλων, ἀληθῆ εἶπες, ὦ Θρασύμαχε· ὅτι δὲ οὔ με φῂς χάριν ἐκτίνειν, ψεύδη. ἐκτίνω γὰρ ὅσην δύναμαι. δύναμαι δὲ ἐπαινεῖν μόνον. χρήματα γὰρ οὐκ ἔχω. ὡς δὲ προθύμως τοῦτο δρῶ, ἐάν τις μοὶ δοκῇ εὖ λέγειν, εὖ εἴσῃ αὐτίκα δὴ μάλα, ἐπειδὰν ἀποκρίνῃ. οἶμαι γάρ
C σε εὖ ἐρεῖν. Ἄκουε δὴ, ἦ δ' ὅς. Φημὶ γὰρ ἐγὼ εἶναι τὸ δίκαιον οὐκ ἄλλό τι ἢ τὸ τοῦ κρείττονος ξυμφέρον. ἀλλὰ τί οὐκ ἐπαινεῖς; ἀλλ' οὐκ ἐθελήσεις. Ἐὰν μάθω γε πρῶτον (ἔφην) τί λέγεις. νῦν γὰρ οὔπω οἶδα. τὸ τοῦ κρείττονος φῂς ξυμφέρον δίκαιον εἶναι. καὶ τοῦτο, ὦ Θρασύμαχε, τί ποτε λέγεις; οὐ γάρ που τόγε τοιόνδε φῄς· εἰ Πολυδάμας ἡμῶν κρείττων ὁ παγκρατιαστὴς, καὶ αὐτῷ ξυμφέρει τὰ βόεια κρέα πρὸς τὸ σῶμα, τοῦτο τὸ σιτίον εἶ-
D ναι καὶ ἡμῖν τοῖς ἥττοσιν ἐκείνου ξυμφέρον ἅμα καὶ δίκαιον. Βδελυρὸς γὰρ εἶ, ἔφη, ὦ Σώκρατες· καὶ ταύτῃ ὑπολαμβάνεις ᾗ ἂν κακουργήσαις μάλιστα τὸν λόγον. Οὐδαμῶς, ὦ ἄριστε, ἦν δ' ἐγώ. ἀλλὰ σαφέστερον εἰπὲ τί λέγεις. Εἶτ' οὐκ οἶσθα (ἔφη) ὅτι τῶν πόλεων αἱ μὲν τυραννοῦνται, αἱ δὲ δημοκρατοῦνται, αἱ δὲ ἀριστοκρατοῦνται; Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκοῦν τοῦτο κρατεῖ ἐν ἑκάστῃ πόλει τὸ ἄρχον; Πάνυ γε. Τίθεται δέ γε τοὺς
E νόμους ἑκάστη ἡ ἀρχὴ πρὸς τὸ αὑτῇ ξυμφέρον. δημοκρατία μὲν, δημοκρατικοὺς· τυραννὶς δὲ, τυραννικούς· καὶ ἄλλαι οὕτω. θέμεναι δὲ, ἀπέφηναν τοῦτο δίκαιον τοῖς ἀρχομένοις εἶναι τὸ σφίσι ξυμφέρον. καὶ τὸν τοῦτο ἐκβαίνοντα κολάζουσιν, ὡς παρανομοῦντά τε καὶ ἀδικοῦντα. τοῦτ' οὖν ἐστιν, ὦ βέλτιστε, ὃ λέγω, ἐν ἁπάσαις ταῖς

Aut ψευδο… bendum, … ueniat cu… cedere a… aut ψευ… ſit uerbu…

πόλεσι ταὐτὸν εἶναι δίκαιον, τὸ τῆς καθεστηκυίας ἀρχῆς ξυμφέρον. αὕτη δέ που κρατεῖ. ὥστε ξυμβαίνει τῷ ὀρθῶς λογιζομένῳ, πανταχοῦ εἶναι τὸ αὐτὸ δίκαιον, τὸ τοῦ κρείττονος ξυμφέρον. Νῦν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἔμαθον ὃ λέγεις. εἰ δὲ ἀληθὲς, ἢ μὴ, πειράσομαι μαθεῖν. τὸ ξυμφέρον μὲν οὖν, ὦ Θρασύμαχε, καὶ σὺ ἀπεκρίνω δίκαιον εἶναι· καίτοι ἔμοιγε ἀπηγόρευες ὅπως μὴ τοῦτο ἀποκρινοίμην. πρόσεστι δὲ δὴ αὐτόθι τὸ τοῦ κρείττονος. Σμικρά γε ἴσως, ἔφη, προσθήκη. Οὔπω δῆλον οὐδ᾽ εἰ μεγάλη. ἀλλ᾽ ὅτι μὲν τοῦτο σκεπτέον εἰ ἀληθῆ λέγεις, δῆλον. ἐπειδὴ γὰρ ξυμφέρον γέ τι εἶναι καὶ ἐγὼ ὁμολογῶ τὸ δίκαιον· σὺ δὲ προστίθης, καὶ αὐτὸ φῂς εἶναι τὸ τοῦ κρείττονος, ἐγὼ δὲ ἀγνοῶ· σκεπτέον δή. Σκόπει, ἔφη. Ταῦτ᾽ ἔσται, ἦν δ᾽ ἐγώ. καί μοι εἰπὲ, Οὐ καὶ πείθεσθαι μέντοι τοῖς ἄρχουσι φῂς δίκαιον εἶναι; Ἔγωγε. Πότερον δὲ ἀναμάρτητοι εἰσὶν οἱ ἄρχοντες ἐν ταῖς πόλεσιν ἑκάσταις, ἢ οἷοί τε καὶ ἁμαρτεῖν; Πάντως που, ἔφη. Οὐκοῦν ἐπιχειροῦντες νόμους τιθέναι, τοὺς μὲν ὀρθῶς τιθέασι, τοὺς δέ τινας οὐκ ὀρθῶς; Οἶμαι ἔγωγε. Τὸ δὲ ὀρθῶς ἄρα, τὸ τὰ ξυμφέροντά ἐστι τίθεσθαι ἑαυτοῖς· τὸ δὲ μὴ ὀρθῶς, ἀξύμφορα. ἢ πῶς λέγεις; Οὕτως. Ἃ δ᾽ ἂν θῶνται, ποιητέον τοῖς ἀρχομένοις; καὶ τοῦτό ἐστι τὸ δίκαιον; Πῶς γὰρ οὔ; Οὐ μόνον ἄρα δίκαιόν ἐστι, κατὰ τὸν σὸν λόγον, τὸ τοῦ κρείττονος ξυμφέρον ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον, τὸ μὴ ξυμφέρον. Τί λέγεις; ἔφη. Ἃ σὺ λέγεις, ἔμοιγε δοκῶ. σκοπῶμεν δὴ βέλτιον. οὐχ ὡμολόγηται, τοὺς ἄρχοντας τοῖς ἀρχομένοις προστάττοντας ποιεῖν ἄττα, ἐνίοτε διαμαρτάνειν τοῦ ἑαυτοῖς βελτίστου; ἃ δ᾽ ἂν προστάττωσιν οἱ ἄρχοντες, δίκαιον εἶναι τοῖς ἀρχομένοις ποιεῖν; ταῦτ᾽ οὐχ ὡμολόγηται; Οἶμαι ἔγωγε, ἔφη. Οἴου τοίνυν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) καὶ τὸ ἀξύμφορα ποιεῖν τοῖς ἄρχουσί τε καὶ κρείττοσι δίκαιον εἶναι, ὡμολογῆσθαί σοι, ὅταν οἱ μὲν ἄρχοντες κακὰ αὑτοῖς προστάττωσιν ἄκοντες, τοῖς δὲ δίκαιον εἶναι φῂς ταῦτα ποιεῖν ἃ ἐκεῖνοι προσέταξαν. ἆρα τότε, ὦ σοφώτατε Θρασύμαχε, οὐκ ἀναγκαῖον ξυμβαίνειν αὐτὸ οὑτωσὶ δίκαιον εἶναι ποιεῖν, τοὐναντίον ἢ ὃ σὺ λέγεις; τὸ γὰρ τοῦ κρείττονος ἀξύμφορον δή που προστάττεται τοῖς ἥττοσι ποιεῖν. Ναὶ

A continetur, conducit: quum penes ipſum illud imperium ſit rerum autoritas atque poteſtas. Quocirca rectè ratiocinanti cõſtat profectò, Vbique hoc ipſum eſſe iuſtum, τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον [id eſt, quod potentiori vtile eſt.] Nunc, inquam, intelligo quid velis. ſin verum nécne, conabor percipere. Illud igitur τὸ ξυμφέρον [id eſt, vtile potentioris] ais eſſe Iuſtum. quanquam ne id reſponderem interdixeras. nam in illa tui interdicti formula, *Vtilis* nomen adeſt: ſed hîc accedit *potentioris* nomen. Exiguam, inquit, acceſſionem B narras. Nondum conſtat an ſit magna: ſed illud tamen conſtat, perſpiciendum eſſe an verum dicas. Quandoquidem enim & ego quoque fateor Iuſtum eſſe vtile: tu verò adiungis, illud *Vtile* ad potentiorem referri: [a] ego verò quatenus id dicatur, ignoro: illud omnino conſiderandum eſt. Eſto, inquit. Peruolo, inquam. dic verò, Nónne ais Iuſtum eſſe imperantibus parere? Aio. Vtrum ii qui ſummam rerum habent in ciuitatibus, ſunt huiuſmodi vt peccare nullo modo poſſint? an con- C trà peccare poſſunt? Omnino, inquit, peccare poſſunt. Igitur dum inſtituunt leges ponere, nónne alias rectè ponunt, alias non rectè? Arbitror, inquit. Recténe hactenus ponunt, quum illæ ad ſuam ipſorum vtilitatem referuntur: non rectè verò, quum ſibi ſunt inutiles? aut quomodo dicis? Ita. Eæ verò leges quas ipſi tulerint, obſeruandæ ſunt atque præſtandæ à ſubiectis? & illud eſt IVSTVM? Quidni? Iuſtum itaque ex hoc illo tuo ſermone, eſt, *Potentioris vtilitatem præſtare*: & Iniuſtum eſt, aduerſus potentioris vtilita- D tem peccare. Quid ais? inquit. Idipſum quod tu, vt mihi quidem videtur. At rem attentius diſpiciamus. Nónne datum eſt, Principes aliquando ea ſubiectis mandare quæ à ſua ipſorum vtilitate aberrant? & tamen quæcunque ipſi principes imperẽt, iuſtũ eſſe à ſubiectis præſtari? nónne hæc conceſſa ſunt? Arbitror, inquit. Arbitrare igitur, inquam, & illud quoque à te datum eſſe, Iuſtum peræquè eſſe, quædam facere quæ principum potentiorúmque vtilitati repugnẽt: quum videlicet principes E ſibiipſis malum acceſſunt, & præter quidem ſuam voluntatem: tunc verò Iuſtum eſſe affirmas ea facere quæ ipſi imperarint. Nónne tunc, ſapientiſſime Thraſymache, illud ita effici neceſſe eſt, Iuſtum eſſe, contrariũ facere eius quod tu notabas modó? quod enim potentioribus inutile eſt, ſubiectis quodammodo imperatur. Hæc,

a Sublata vocabuli ὁμωνυμία, videlicet adiuncta eius perſpicua explicatione, ad rem ipſam accedit: & falſam eſſe & ἀπεριχείρητον illam Iuſti notationem docet: nimirum Iuſtum id eſſe indiſcriminatim atque vniuerſim quod princeps imperauerit. quandoquidem ſtatui non poſſet, ἀναμαρτήτους eſſe principes: quũ tamen ſæpenumero peccent: ac proinde cõſequeretur illos ſæpe decernere ſibi inutilia: quibus nõ eſſet parendum, ſi Iuſtum quidem ſit hactenus, quum illorum vtilitas promouetur. ita cuinceretur, non ſemper eſſe obtemperandum magiſtratui: & ita in illa Iuſti explicatione ineſſet ἀσύστατον, Obtemperare videlicet principis voluntati, & non obtemperare.

per Iouem, ait Polemarchus, prorſus ita ſunt vt dicis: & quidem maximè perſpicuè, ſi tu ad eius ſententiam, Clitopho, teſtis acceſſeris. Quid, inquit, opus eſt teſtibus? ipſe enim fatetur Thraſymachus, Principes ipſos ſibi aliquando malum imperare: & tamen iuſtum eſſe, ſubiectos illa mandata obire. nam Thraſymachus ita definiebat Iuſtum, Facere ea quæ Principes imperauerint. nam ponebat Clitopho, Iuſtum eſſe id facere quod ad potentioris vtilitatem pertinet. At poſtquam vtrunque poſuiſſet, illud etiam dabat, Potentiores ſibi inutilia aliquando imperare: quibus mandatis inferiores, id eſt ſubditi, ſubiicerentur, ac obnoxii eſſent illorum præſtandorum. Ex harum rerum aſſenſu efficitur, Non magis id quod potentiori vtile eſt, iuſtum eſſe, quàm id quod inutile eſt. Atqui, inquit Clitopho, aiebat Principis vtilitatem id eſſe quod exiſtimaret ſibi conducere, quod nimirum faciendum eſſet inferiori: & hoc ponebat iuſtum eſſe. At non ita (ait Polemarchus) dicebatur. Nihil, inquam, intereſt Polemarche. ſed ſi nunc ita dicit Thraſymachus, ita illius ſententiam amplectamur. Dic verò mihi, Thraſymache, hoc videlicet erat quod iuſtū eſſe ſtatuebas: Quod ſibi conducere Princeps exiſtimauerit, ſiue conducat, nécne. itáne affirmemus te dicere? Minimè verò, inquit. [a] At méne arbitraris vocare eum κρείττω [id eſt, meliorem ſiue potentiorem] peccantem, quum peccat? Equidem, inquam, opinabar te hoc dicere, quum fatebaris Principes eſſe huiuſmodi vt non planè carerent peccato, ſed aliquādo etiam peccare. Verbis me, Socrates, circūuenis, & decipulas nectis. quādoquidem eū cōtinuò vocas medicū qui in ægrotis curādis peccet, eo ipſo quòd peccat: aut cōputatorē, in rationibus cōputandis tunc peccare, quū peccat, in eo ipſo quòd peccat. ſed nos arbitror ita loqui ſolere, Medicum erraſſe, & computatorem & literatorem. hoc nimirum vnuſquiſque horum, quatenus id eſt quod illum appellamus, nunquā peccat: atque adeò, vt propriè & accuratè loquamur (quādoquidem tu exquiſitum dicendi genus conſectaris) nemo artifex peccat. nam quatenus deſideratur ſcientia, hactenus peccat qui peccat: cuius rei ratione non eſt artifex. Itaque neque artifex, neque ſapiēs nec magiſtratus vllus peccat, quatenus eſt magiſtratus: ſed quilibet dixerit, & peccaſſe medicum, & magiſtratum peccaſſe. huiuſmodi igitur quidpiā me nūc reſpōdere exiſtimato. Hoc verò accuratiſſimū eſt atq; exactiſſimū, Magiſtratū, qua-

[a] Ἔνστασις, ad ſuperiorem reſponſionē: vnde & nouus illius de Iuſto deſcriptionis ἔλεγχος naſcitur: Magiſtratum, quatenus eſt magiſtratus, minimè peccare: & hactenus optimam eſſe ſemper magiſtratus voluntatem: quippe quæ reſpiciat non priuatā vtilitatem, ſed ſubiectorum commodum atque emolumentum. Quod variorū exemplorum inductione demonſtrat, Omnes artifices rerum ſibi ſubiectarum vtilitati prouidere.

A μὰ Δί', ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁ Πολέμαρχος, σαφέστατά γε. Ἐάν σύ γ', ἔφη, αὐτῷ μαρτυρήσῃς, ὁ Κλειτοφῶν ὑπολαβών. Καὶ τί, ἔφη, δεῖται μάρτυρος; αὐτὸς γὰρ Θρασύμαχος ὁμολογεῖ, τοὺς μὲν ἄρχοντας ἐνίοτε ἑαυτοῖς κακὰ προστάττειν, τοῖς δὲ ἀρχομένοις δίκαιον εἶναι ταῦτα ποιεῖν. τὸ γὰρ τὰ κελευόμενα ποιεῖν, ὦ Πολέμαρχε, ὑπὸ τῶν ἀρχόντων, δίκαιον εἶναι ἔθετο ὁ Θρασύμαχος. καὶ γὰρ τὸ τοῦ κρείττονος, ὦ Κλειτοφῶν, συμφέρον δίκαιον εἶναι ἔθετο.
B ταῦτα δὲ ἀμφότερα θέμενος, ὡμολόγησεν αὖ, ἐνίοτε τοὺς κρείττους τὰ αὑτοῖς ἀξύμφορα κελεύειν τοὺς ἥττους τε καὶ ἀρχομένους ποιεῖν. ἐκ δὲ τούτων τῶν ὁμολογιῶν, οὐδὲν μᾶλλον τὸ τοῦ κρείττονος ξυμφέρον δίκαιον ἂν εἴη ἢ τὸ μὴ ξυμφέρον. Ἀλλ', ἔφη ὁ Κλειτοφῶν, τὸ τοῦ κρείττονος ξυμφέρον ἔλεγεν· ὃ ἡγεῖτο ὁ κρείττων αὑτῷ ξυμφέρειν, τοῦτο ποιητέον εἶναι τῷ ἥττονι· καὶ τὸ δίκαιον τοῦτο ἐτίθετο. Ἀλλ' οὐχ οὕτως (ἦ δ' ὃς ὁ Πολέμαρχος) ἐλέγετο. Οὐδὲν (ἦν
C δ' ἐγώ) ὦ Πολέμαρχε διαφέρει. ἀλλ' εἰ νῦν
9 οὕτω λέγει Θρασύμαχος, οὕτως αὐτοῦ ἀποδεχώμεθα. καί μοι εἰπὲ ὦ Θρασύμαχε, Τοῦτο ἦν ὃ ἐβούλου λέγειν τὸ δίκαιον; τὸ τοῦ κρείττονος ξυμφέρον δοκοῦν εἶναι τῷ κρείττονι; ἐάν τε ξυμφέρῃ, ἐάν τε μή; οὕτω σε φῶμεν λέγειν; Ἥκιστά γ', ἔφη. Ἀλλὰ κρείττω με οἴει καλεῖν τὸν ἐξαμαρτάνοντα, ὅταν ἐξαμαρτάνῃ; Ἔγωγε (εἶπον) ᾤμην σε τοῦτο λέγειν, ὅτε τοὺς ἄρχοντας ὡμολόγεις οὐκ ἀναμαρτήτους
D εἶναι, ἀλλά τι καὶ ἐξαμαρτάνειν. Συκοφάντης γὰρ εἶ (ἔφη) ὦ Σώκρατες ἐν τοῖς λόγοις. ἐπεὶ αὐτίκα ἰατρὸν καλεῖς σὺ τὸν ἐξαμαρτάνοντα περὶ τοὺς κάμνοντας, καὶ αὐτὸ τοῦτο ὃ ἐξαμαρτάνει; ἢ λογιστικόν, ὃς ἂν ἐν λογισμῷ ἁμαρτάνῃ, τότε ὅταν ἁμαρτάνῃ, κατὰ ταύτην τὴν ἁμαρτίαν; ἀλλ' οἶμαι, λέγομεν τῷ ῥήματι οὕτως, ὅτι ὁ ἰατρὸς ἐξήμαρτε, καὶ ὁ λογιστὴς ἐξήμαρτε, καὶ ὁ γραμματιστής. τὸ δ' οἶμαι ἕκαστος τούτων, καθ' ὅσον τοῦτ' ἔστιν ὃ προσαγο-
E ρεύομεν αὐτόν, οὐδέποτε ἁμαρτάνει. ὥστε κατὰ τὸν ἀκριβῆ λόγον (ἐπειδὴ καὶ σὺ ἀκριβολογῇ) οὐδεὶς τῶν δημιουργῶν ἁμαρτάνει. ἐπιλειπούσης γὰρ ἐπιστήμης ὁ ἁμαρτάνων ἁμαρτάνει ἐν ᾧ οὐκ ἔστι δημιουργός. ὥστε δημιουργός, ἢ σοφός, ἢ ἄρχων οὐδεὶς ἁμαρτάνει τότε ὅταν ἄρχων ᾖ. ἀλλὰ πᾶς γ' ἂν εἴποι ὅτι ὁ ἰατρὸς ἥμαρτε, καὶ ὁ ἄρχων ἥμαρτε. τοιοῦτον οὖν δή σοι καὶ ἐμὲ ὑπόλαβε νῦν γε ἀποκρίνεσθαι. τὸ δὲ ἀκριβέστατον ἐκεῖνο τυγχάνει ὄν, τὸν ἄρχοντα, καθ' ὅσον

Poſt ἀμ... ſuſpender... puto ora... idéoque a p... ſitum iri... rogationi... ut intell. ... inquam ... quum pec...

A ἄρχων ἐστί, μὴ ἁμαρτάνειν· μὴ ἁμαρτάνοντα δὲ, τὸ αὑτῷ βέλτιστον τίθεσθαι. τοῦτο δὲ τῷ ἀρχομένῳ ποιητέον. ὥστε, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἔλεγον, δίκαιον λέγω, τὸ τοῦ κρείττονος ποιεῖν συμφέρον. Εἶεν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Θρασύμαχε. δοκῶ σοι συκοφαντεῖν; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Οἴει γάρ μ' ἐξ ἐπιβουλῆς ἐν τοῖς λόγοις κακουργοῦντά σε ἐρέσθαι ὡς ἠρόμην; Εὖ μὲν οὖν οἶδα (ἔφη) καὶ οὐδέν γέ σοι πλέον ἔσται. οὔτε γὰρ ἄν με λάθοις κακουργῶν, οὔτε, μὴ λαθὼν, βιάσασθαι τῷ λόγῳ δύναιο. B Οὐδέ γ' ἂν ἐπιχειρήσαιμι (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ μακάριε. ἀλλ' ἵνα μὴ αὖθις ἡμῖν τοιοῦτον ἐγγένηται, διόρισαι ποτέρως λέγεις τὸν ἄρχοντά τε καὶ τὸν κρείττονα· τὸν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἢ τὸν ἀκριβεῖ λόγῳ, ὃν νῦν δὴ ἔλεγες· οὗ τὸ ξυμφέρον κρείττονος ὄντος, δίκαιον ἔσται τῷ ἥττονι ποιεῖν. Τὸν τῷ ἀκριβεστάτῳ (ἔφη) λόγῳ ἄρχοντα ὄντα. πρὸς ταῦτα κακούργει καὶ συκοφάντει, εἴ τι δύνασαι. οὐδέν σου παρίεμαι. ἀλλ' οὐ μὴ οἷός τ' ἦς. C Οἴει γὰρ ἄν με (εἶπον) οὕτω μανῆναι, ὥστε ξυρεῖν ἐπιχειρεῖν λέοντα, καὶ συκοφαντεῖν Θρασύμαχον; Νῦν γοῦν (ἔφη) ἐπεχείρησας, οὐδὲν ὢν καὶ ταῦτα. Ἅδην (ἦν δ' ἐγὼ) τῶν τοιούτων. ἀλλ' εἰπέ μοι· ὁ τῷ ἀκριβεῖ λόγῳ ἰατρὸς, ὃν ἄρτι ἔλεγες, πότερον χρηματιστής ἐστιν, ἢ τῶν καμνόντων θεραπευτής; καὶ λέγε τὸν τῷ ὄντι ἰατρὸν ὄντα. Τῶν καμνόντων (ἔφη) θεραπευτής. Τί δέ; κυβερνήτης, ὁ ὀρθῶς κυβερνήτης, ναυτῶν ἄρχων ἐστὶν, ἢ ναύτης; Ναυτῶν 19 ἄρχων. Οὐδὲν, οἶμαι, τοῦτο ὑπολογιστέον, ὅτι D πλεῖ ἐν τῇ νηΐ. οὐδ' ἐστὶ κλητέος ναύτης. οὐ γὰρ κατὰ τὸ πλεῖν κυβερνήτης καλεῖται, ἀλλὰ κατὰ τὴν τέχνην καὶ τὴν τῶν ναυτῶν ἀρχήν. Ἀληθῆ, ἔφη. Οὐκοῦν ἑκάστῳ τούτων ἔστι τι ξυμφέρον; Πάνυ γε. Οὐ καὶ ἡ τέχνη (ἦν δ' ἐγὼ) 7 ἐπὶ τούτῳ πέφυκεν, ἐπὶ τῷ τὸ ξυμφέρον ἑκάστῳ ζητεῖν τε καὶ ἐκπορίζειν; Ἐπὶ τούτῳ, ἔφη. Ἆρ' οὖν καὶ ἑκάστῃ τῶν τεχνῶν ἐστί τι ξυμφέρον ἄλλο, ἢ ὅτι μάλιστα τελέαν εἶναι; Πῶς τοῦτο ἐρωτᾷς; E Ὥσπερ (ἔφην ἐγὼ) εἴ με ἔροιο εἰ ἐξαρκεῖ σώματι, εἶναι σώματι, ἢ προσδεῖταί τινος· εἴποιμ' ἂν ὅτι παντάπασι μὲν οὖν προσδεῖται. διὰ ταῦτα καὶ ἡ τέχνη ἐστὶν ἰατρικὴ νῦν εὑρημένη, ὅτι σῶμά ἐστι πονηρὸν, καὶ οὐκ ἐξαρκεῖ αὐτῷ τοιούτῳ εἶναι. τούτῳ οὖν ὅπως ἐκπορίζῃ τὰ ξυμφέροντα, ἐπὶ τούτῳ παρεσκευάσθη ἡ τέχνη. ἢ ὀρθῶς σοι δοκῶ (ἔφην) ἂν εἰπεῖν, οὕτω λέγων, ἢ οὔ; Ὀρθῶς,

…endum pu- …o π…μὼ λα- …

tenus magiſtratus eſt, minimè peccare: ac proinde hactenus quòd nō peccet, ſibiipſi vtiliſſimū ponere: ipſum autem ſubiecto faciendum eſt. Quocirca quemadmodum ab initio dixi, Iuſtū eſſe dico facere ea quæ pertinent ad potentioris vtilitatem. Eſto, inquam ego: videórne tibi Thraſymache calumniari? Omnino, inquit. Arbitraríſne me, tui circumueniendi conſilio, hāc reſponſionem inſidioſè inieciſſe? Ita equidem prorſus noui. nihil tamen tibi proderunt inſidiæ tuæ: quarum quidem maleficæ artes non me latent, atque adeò non me poterunt incautum opprimere. Neque id quidē aggrediar, mihi crede. Sed ne rurſus huius rei ſuſpicio oboriatur, age, diſertè diſtinguito an magiſtratum & potentiorem [id eſt, τὸν ἄρχοντα καὶ τὸν κρείττονα] appelles ex peruulgato dicendi genere, an accurato quodam modo, quem nunc indicaſti: cuius nimirum vtilitatem promouere, iuſtū fuerit ſubiecto. Accuratiore videlicet illo dicēdi genere appello magiſtratū. Ad hæc, ſi potes, maleficas illas calumniarum tuarum adhibe machinas. nulla in re me poteris ſuperare. An me ita exiſtimas inſanire, vt coner leonem radere, & decipulis circumuenire Thraſymachum? Nunc tamē (inquit) aggreſſus es, ſed irrito conatu. Atqui de his ſatis ſupérque. verùm dic modò, Ille accurata ratione medicus, quem nunc dixiſti, vtrum rei faciēdæ artem actitat, an morborum curandorum rationem profitetur? Atque eum quidem ſignificato qui reuera ſit medicus. Qui ægrotorū, inquit, curandorū rationē teneat. Quid verò? gubernator nauis, qui rectè ſit gubernator, nautíſne præeſt, an eſt nauta? Nautis ſanè præeſt. Neque enim illud ad rem facere arbitror, quòd in naui nauiget: neque nauta vocandus eſt. neque enim ob nauigādi actum gubernator vocatur, ſed propter artem & in nautas imperium. Verum ais, inquit. Nónne aliqua eſt vtilitas vniuſcuiuſque, horum ratione? Omnino. An ad hoc, inquam, nata eſt atque inſtituta ars, vt quod vnicuique commodum eſt atque vtile, inueſtiget atque ſuppeditet? Ad hoc ipſum, inquit. Nunquid & vnaquæque ars aliā quampiā vtilitatē habet propoſitam, quàm vt maximè ſit abſoluta ipſa, & omnibus ſuis numeris perfecta? Quomodo hoc rogas? Quemadmodū, inquā, ſi à me quæreres an ſatis ſit corpori vt ſit corp⁹, an alia quapiā re indigeat: reſpōderem, omnino indigere. atque hac quidē de cauſa medicinæ ars nūc eſt inuenta, quoniam corpus per ſe profligatum eſt, neque ipſi ſatis eſt vt ſit huiuſmodi. & in hunc quidem finem comparata eſt ars vt illi tuēdo adiumenta vtilia ſubminiſtret. tibíne videor ſatis rectè loqui, dū ita loquor, nécne?

Recte, inquit. Quid verò? ipſáne Medicina mala eſt & noxia? an alia quæpiam ars, vt alterius cuiuſdam facultatis vi atque efficacia indigeat, quemadmodum oculi viſu, & aures auditu? & idcirco indiget ad hæc ipſa artis cuiuſpiã præſidio, quæ perſpiciat atque ſuppeditet ea quæ vtiliter ad hæc præſtanda adhiberi poſſunt? In ipſáne arte ineſt vitioſitas quædam atque improbitas? & vnicuique arti alia quapiã arte opus eſt, quæ ipſius perſpiciat vtilitatẽ? & ei qui eam perſpexerit, alia quapiam huiuſmodi? vt hæc ſeries in infinitum progrediatur? an ipſa ſibiipſi ars vtilitatem perſpiciet? vel neque ſeipſa neque alia quapiã indiget ad id perſpiciendum quod vtile eſt explẽdæ ipſius vitioſitati? Neque enim vlla vitioſitas neque peccatum vllum vlli arti ineſt: neque conſentaneum eſt alio quolibet inſtrumento id inueſtigare quod arti conducit, quàm illo ipſo cuius ipſa eſt ars. Ipſa autem quum recta ſit, innocua eſt & integra, quandiu vnaquæque ipſa tota eſt perfecta in ſeſe. Hæc verò accurata illa tua ratione perſpexeris an ita ſe habeant, nécne. Ita, inquit, videtur. Non igitur, inquam, Medicina id perſpicit quod medicinæ cõducit, ſed quod corpori. Certè, inquit. Nec verò rei equeſtris peritia ſibi, ſed equis. Neque verò vlla alia ars ſibi (neque enim indiget) ſed ei conducit cuius ipſa eſt ars. Ita (inquit) videtur. Atqui Thraſymache, artes illi rei, cuius artes ſũt, præſunt. Hîc & ægrè tandem conceſſit. Non igitur vlla ars potentioris vtilitatem ſpectat, neque indicit, ſed inferioris & ſibi ſubditi. Tandem & hæc vnà confeſſus eſt, quanuis fruſtra diu multúmque depugnaſſet. Poſtquam faſſus eſt, Nũquid, inquam, neque medicus vllus, quatenus medicus, medici ſpectat vtilitatem, neque eam indicit, ſed ægroti? Datum enim eſt, Accuratum medicũ corporibus præeſſe, non verò eũ qui rei faciendæ artem factitet. nónne illud conceſſum eſt? Aſſenſit. Nónne & accuratum gubernatorem nautis præeſſe, non verò ipſum nautam gubernatori? Datum eſt. Nõ igitur huiuſmodi gubernator, & qui imperandi habet poteſtatem, ea perſpiciet & imperabit quæ gubernatori conducunt, ſed ea quæ nautæ atque ſubdito. Vix tandem aſſenſit. Nónne, inquam, Thraſymache, neque alius quiſpiam in vllo imperii genere, quatenus magiſtratus eſt, imperandíque habet poteſtatem, id ſpectat quod ſibi eſt vtile, neque id indicit, ſed quod ſuo ſubiecto, & in cuius gratiam ipſe publico fungitur munere? & ad illum finem refert quicquid & dicit & facit, vt quod ſubiecto ſuo vtile fuerit atque conſentaneum, prouideat?

A ἔφη. Τί δὲ δή; αὐτὴ ἡ ἰατρικὴ ἐστὶ πονηρά, ἢ ἄλλη τις τέχνη, ἔσθ' ὅ,τι προσδεῖ) τινὸς ἀρετῆς; ὥσπερ ὀφθαλμοὶ, ὄψεως, καὶ ὦτα, ἀκοῆς; καὶ διὰ ταῦτα ἐπ' αὐτοῖς δεῖ τινὸς τέχνης τῆς τὸ ξυμφέρον εἰς ταῦτα σκεψομένης τε καὶ ἐκποριούσης; Ἆρα καὶ ἐν αὐτῇ τῇ τέχνῃ ἔνι τις πονηρία, καὶ δεῖ ἑκάστῃ τέχνῃ ἄλλης τέχνης, ἥτις αὐτῇ τὸ ξυμφέρον σκέψεται; καὶ τῇ σκοπουμένῃ, ἑτέρας αὖ τοιαύτης; καὶ τοῦτ' ἐστὶν ἀπέραντον; ἢ αὐτὴ αὑτῇ τὸ ξυμφέρον σκέψεται; ἢ οὔτε αὑτῆς οὔτε ἄλλης
B προσδεῖται ἐπὶ τὴν αὑτῆς πονηρίαν τὸ ξυμφέρον σκοπεῖν; οὔτε γὰρ πονηρία οὔτε ἁμαρτία οὐδεμία οὐδεμιᾷ τέχνῃ πάρεστιν. οὐδὲ προσήκει τέχνῃ ἄλλῳ τὸ ξυμφέρον ζητεῖν, ἢ ἐκείνῳ οὗ τέχνη ἐστίν. αὐτὴ δὲ, ἀβλαβὴς καὶ ἀκέραιός ἐστιν, ὀρθὴ οὖσα· ἕωσπερ ἂν ᾖ ἑκάστη ἀκριβὴς ὅλη ἥπερ ἐστί. καὶ σκόπει ἐκείνῳ τῷ ἀκριβεῖ λόγῳ, οὕτως ἢ ἄλλως ἔχει. Οὕτως (ἔφη) φαίνεται. Οὐκ ἄρα (ἦν δ' ἐγὼ) ἰατρικὴ ἰατρικῇ τὸ ξυμφέρον σκοπεῖ, ἀλλὰ σώματι.
C Ναί, ἔφη. Οὐδὲ ἱππικὴ ἱππικῇ, ἀλλ' ἵπποις· οὐδὲ ἄλλη τέχνη οὐδεμία ἑαυτῇ (οὐδὲ γὰρ προσδεῖται) ἀλλ' ἐκείνῳ οὗ τέχνη ἐστί. Φαίνεται (ἔφη) οὕτως. Ἀλλὰ μὴν, ὦ Θρασύμαχε, ἄρχουσί γε αἱ τέχναι καὶ κρατοῦσιν ἐκείνου οὗπερ εἰσὶ τέχναι. Συνεχώρησεν ἐνταῦθα καὶ μάλα μόγις. Οὐκ ἄρα ἐπιστήμη γε οὐδεμία τὸ τοῦ κρείττονος ξυμφέρον σκοπεῖ, οὐδ' ἐπιτάττει, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἥττονός
D τε καὶ ἀρχομένου ὑπὸ ἑαυτῆς. Ξυνωμολόγησε μὲν καὶ ταῦτα τελευτῶν, ἐπεχείρει δὲ περὶ αὐτὰ μάχεσθαι. ἐπειδὴ δὲ ὡμολόγησεν, Ἄλλο τι οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) οὐδὲ ἰατρὸς οὐδεὶς, καθόσον ἰατρὸς, τὸ τῷ ἰατρῷ ξυμφέρον σκοπεῖ, οὐδ' ἐπιτάττει, ἀλλὰ τὸ τῷ κάμνοντι; ὡμολόγηται γὰρ ὁ ἀκριβὴς ἰατρὸς, σωμάτων εἶναι ἄρχων, ἀλλ' οὐ χρηματιστής. ἢ οὐχ ὡμολόγηται; Ξυνέφη. Οὐκοῦν καὶ ὁ κυβερνήτης ὁ ἀκριβὴς, ναυτῶν εἶναι ἄρχων, ἀλλ' οὐ
E ναύτης; Ὡμολόγηται. Οὐκ ἄρα ὅ γε τοιοῦτος κυβερνήτης τε καὶ ἄρχων τὸ τῷ κυβερνήτῃ ξυμφέρον σκέψεταί τε καὶ προστάξει, ἀλλὰ τὸ τῷ ναύτῃ τε καὶ ἀρχομένῳ. Ξυνέφησε μόγις. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Θρασύμαχε, οὐδ' ἄλλος οὐδεὶς ἐν οὐδεμιᾷ ἀρχῇ, καθόσον ἄρχων ἐστὶ, τὸ αὑτῷ ξυμφέρον σκοπεῖ, οὐδ' ἐπιτάττει, ἀλλὰ τὸ τῷ ἀρχομένῳ, καὶ ᾧ ἂν αὐτὸς δημιουργῇ· καὶ πρὸς ἐκεῖνο βλέπων καὶ τὸ ἐκείνῳ ξυμφέρον καὶ πρέπον, καὶ λέγει ἃ λέγει, καὶ ποιεῖ ἃ ποιεῖ ἅπαντα.

Post τέχνη ponendam puto interrogationis notam & unculam ante ἔσθ' ὅ,τι.

Ἐπειδὴ οὖν ἐνταῦθα ἦμεν τοῦ λόγου, καὶ πᾶσι καταφανὲς ἦν ὅτι ὁ τοῦ δικαίου λόγος εἰς τοὐναντίον περιειστήκει, ὁ Θρασύμαχος ἀντὶ τοῦ ἀποκρίνεσθαι, εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τίτθη σοι ἐστί; Τί δέ; (ἦν δ' ἐγώ) οὐκ ἀποκρίνεσθαι χρὴ μᾶλλον, ἢ τοιαῦτα ἐρωτᾶν; Ὅτι τοί σε (ἔφη) κορυζῶντα περιορᾷ, καὶ οὐκ ἀπομύττει δεόμενον· ὅς γε αὐτῇ οὐδὲ πρόβατα οὐδὲ ποιμένα γινώσκεις. Ὅτι δὴ τί μάλιστα; (ἦν δ' ἐγώ.) Ὅτι οἴει τοὺς ποιμένας ἢ τοὺς βουκόλους τὸ τῶν προβάτων ἢ B τὸ τῶν βοῶν ἀγαθὸν σκοπεῖν, καὶ παχύνειν αὐτοὺς καὶ θεραπεύειν, πρὸς ἄλλο τι βλέποντας ἢ τὸ τῶν δεσποτῶν ἀγαθὸν καὶ τὸ αὑτῶν. καὶ δὴ καὶ τοὺς ἐν ταῖς πόλεσιν ἄρχοντας, οἱ ὡς ἀληθῶς ἄρχουσιν, ἄλλως πως ἡγῇ διανοεῖσθαι πρὸς τοὺς ἀρχομένους, ἢ ὥσπερ ἄν τις πρὸς πρόβατα διατεθείη· καὶ ἄλλο τι σκοπεῖν αὐτοὺς διὰ νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἢ τοῦτο ὅθεν αὐτοὶ ὠφεληθήσονται. καὶ οὕτω πόρρω εἶ περί τε τοῦ δικαίου καὶ δικαιοσύνης, καὶ ἀδίκου τε καὶ ἀδικίας, C ὥστε ἀγνοεῖς ὅτι ἡ μὲν δικαιοσύνη τε καὶ τὸ δίκαιον, ἀλλότριον ἀγαθὸν τῷ ὄντι, τοῦ κρείττονός τε καὶ ἄρχοντος ξυμφέρον, οἰκεία δὲ τοῦ πειθομένου τε καὶ ὑπηρετοῦντος βλάβη. ἡ δὲ ἀδικία τοὐναντίον καὶ ἄρχει τῶν ὡς ἀληθῶς εὐηθικῶν τε καὶ δικαίων· οἱ δ' ἀρχόμενοι ποιοῦσι τὸ ἐκείνου ξυμφέρον, κρείττονος ὄντος· καὶ εὐδαίμονα ἐκεῖνον ποιοῦσιν, ὑπηρετοῦντες αὐτῷ, ἑαυτοὺς δὲ οὐδ' ὁπωστιοῦν. σκοπεῖσθαι δέ, ὦ εὐηθέστατε Σώκρατες, οὑτωσὶ χρή· ὅτι δίκαιος ἀνὴρ D ἀδίκου πανταχοῦ ἔλαττον ἔχει. πρῶτον μέν, ἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλους ξυμβολαίοις, ὅπου ἂν ὁ τοιοῦτος τῷ τοιούτῳ κοινωνήσῃ, οὐδαμοῦ ἂν εὕροις ἐν τῇ διαλύσει τῆς κοινωνίας πλέον ἔχοντα τὸν δίκαιον τοῦ ἀδίκου, ἀλλ' ἔλαττον· ἔπειτα ἐν τοῖς πρὸς τὴν πόλιν, ὅταν τινὲς εἰσφοραὶ ὦσιν, ὁ μὲν δίκαιος ἀπὸ τῶν ἴσων πλέον εἰσφέρει, ὁ δ' ἔλαττον. ὅταν τε λήψεις, ὁ μὲν οὐδέν, ὁ δὲ πολλὰ κερδαίνει. E καὶ γὰρ ὅταν ἀρχήν τινα ἄρχῃ ἑκάτερος, τῷ μὲν δικαίῳ ὑπάρχει κἀκεῖ εἰ μηδεμία ἄλλη ζημία, τά γε οἰκεῖα δι' ἀμέλειαν μοχθηροτέρως ἔχειν· ἐκ δὲ τοῦ δημοσίου μηδὲν ὠφελεῖσθαι, διὰ τὸ δίκαιον εἶναι. πρὸς δὲ τούτοις, ἀπεχθέσθαι τοῖς οἰκείοις καὶ τοῖς γνωρίμοις, ὅταν μηδὲν ἐθέλῃ αὐτοῖς ὑπηρετεῖν παρὰ τὸ δίκαιον. τῷ δὲ ἀδίκῳ πάντα τούτων τἀναντία ὑπάρχει. Λέγω γὰρ ὅνπερ νῦν δὴ ἔλεγον, τὸν μεγά-

[a] Quum igitur eò deueniſſet ſermo, & omnibus perſpicuum eſſet, Iuſti veram definitionem in contrariam partem potius ſtetiſſe, tum Thraſymachus, pro eo quod debuit reſpondere: Dic mihi, inquit, Socrates, éſtne tibi nutrix? Quid? inquam: nónne tuum erat potius reſpondere quàm hæc à me quærere? Quoniam, inquit, te mucoſum negligit, & minimè te emungit, licet ea re maximè indigeas: quippe qui neque oues neque paſtorem agnoſcas. Qua de cauſa verò? inquam. Quoniam arbitraris vel paſtores vel bubulcos ouium & boum vtilitatem ſpectare, & eos ſaginare & colere in alium quempiam finem, quàm vt dominorum & ſuam vtilitatem promoueāt. atque eos qui in vrbibus imperium tenēt, qui quidem eo nomine verè ſint digni, alio quopiā animo affectos eſſe erga ſubditos, quàm quis erga oues ſuas: & aliud quidpiā ſibi proponere noctes & dies, quàm quo pacto vtilitatem inde conſequātur. Et tam longè abes à vera Iuſti & Iuſtitiæ, Iniuſti & Iniuſtitiæ cognitione, vt ignores Iuſtitiam & Iuſtum alienum quoddam eſſe bonum, & reuera ad potentioris cuiuſque adeò, penes quem eſt imperandi autoritas, vtilitatem pertinere: ſed ad eum cuius eſt parere & operam ſuam atque miniſterium obire, detrimentū, vt proprium & peculiare, ſpectare: Iniuſtitiam contrà in eos dominari qui verè ſūt homines minimè mali & iuſti. Subditos verò in hoc elaborare vt principis ſui vtilitatem promoueāt, & omnibus neruis contēdere vt eum felicem reddant, dum & ſe & ſuas operas eis conſecrant. [b] Hæc nimirum, ſimpliciſſime Socrates, ita ſunt conſideranda, Iuſtum hominem iniuſto vbique cedere. Primùm quidem in mutuis contractibus atque cōmerciis, quū aliquid rerum inter ipſos intercedit, nunquam comperies in illa ſocietate diiudicāda atque finienda, iuſtum habere amplius quiddam quàm iniuſtum. Præterea quum tributa ſunt pendēda in vrbe, ex iiſdē cenſibus plus contribuet iuſtus, iniuſtus minus. at in emolumentis percipiendis, ille nihil, hic multum lucratur. Deinde, ſi eodē magiſtratu vterque fungitur, hoc quidē iuſto euenit vt ſi nullum aliud ei obtingat incommodum, ſaltem hoc, vt dum res ſuas negligentiùs tractat, eæ dilabantur: nullum autem ex publico munere percipiat commodum: quoniam videlicet iuſtus eſt. Ad hæc verò & illud incommodum accedit, vt neceſſarios & notos ſibi reddat infenſos, quum præter bonum & æquum nolit illis gratificari. at homini iniuſto omnia hæc contraria profectò contingunt. Hoc enim affirmo, eum qui magnam in

[a] Tyrannicæ iſtius deſcriptionis ἐπεξεργασία, ad ſecundi vſque libri medium, inſtituta Iniuſtitiæ cōmēdatione. Ad ſuperiorem igitur Socratis ἔνστασιν, Thraſymachus, deſcriptionis illius tyrannicæ patronus, nouam ſtrophani opponit: & hanc reſponſionem Socratis irridet, vt puerilem & ineptam: Tantum videlicet abeſſe vt domini rationem habeant ſubiectorū, eorúmque coſulant vtilitati: vt contrà, ſtatuāt ſubiectos ſua cauſa eſſe natos, ob eámque rem ita ſubiectis vtantur vt paſtor ſuæ bubulcus ouibus & bubus: qui eos idcirco ſaginant vt iis ad priuatā dominorum vtilitatē pro arbitratu vtantur. Hæc autem Iniuſtitiæ commēdatio ideo inſtituitur, vt ex oppoſito ſuo Iuſtitia meliùs eluceſcat: cuius copioſa & luculenta deſcriptio poſtea proponetur.

[b] Iniuſtitiam iuſtitia ſuperiorem docet, allatis commodiſquæ vir iniuſtus capit potentiam conſequutus: cui nimirum his in rebus latè cedat vir iniuſtus. Tyrannum autem iniuſtitiæ architectū, nullo ſuo incōmodo aut periculo, ſed publica potius omniū hominū cōmēdatione, latè dominari, iniuſtitiæ illius ſuæ auſpiciis & ductu: vt quidem ſubiecti ad eius vtilitatem promouendam ſe penitus componant: quē tamen iniuſtum eſſe norint. Ex hac amplificatione poſitæ definitionis naſcitur nouus locus, Iniuſtitiam iuſtitia eſſe potiorem atque præſtantiorem.

Republ. potentiam ſit conſequutus, maiorem quàm cæteri vtilitatem ſibi comparare. In hunc igitur animi aciem intende, ſi iudicium ferre velis quanto magis conducat vti quis priuatim ſibi ſit iniuſtus, quàm iuſtus. Hoc verò omnium facillimè intelliges, ſi ad perfectiſſimam quādam iniuſtitiam veneris, quæ eum qui iniuſtè egit, reddat feliciſſimū: eos verò qui iniuria affecti ſunt, & nolint cuiquam facere iniuriā, miſerrimos. Id autem eſt Tyrannis, quæ non paulatim, neque clam, ſed per apertam vim aliena abripit, & ſacra & ſancta, & priuata & publica. ſiquis verò in aliqua iſtorū parte deliquerit, (vt vno verbo dicam,) & ipſius culpa in lucē conſpectúmque hominū prodierit, magnis afficitur detrimentis, & maximis opprobriis inuoluitur. Etenim ſacrilegi, & plagiarii, & domuū effoſſores, & ii qui malis artibus aliquid intercipiunt, & fures, & qui ſingulatim his ſe ſceleribus commaculant, illis etiam nominibus inſigniuntur. At quum aliquis, præter iſtas pecuniarum rapinas, ipſos etiam ciues veluti mancipia in ſeruitutem redegerit, pro eo quòd cæteri infamibus illis appellationibus notantur, ii contrà felices & beati non tantùm à ciuibus, ſed & ab aliis omnibus cognominantur: qui tamen perſpectum exploratúmque habēt, illum omnium illorum ſcelerum eſſe reum. non enim idcircò iniuſtitiam opprobrio habent, quòd iniuſta perpetrent, ſed quòd ſe paſſuros iniuriā vereātur: eóque ſanè nomine exprobrant iniuſtitiam. Ita, Socrates, iniuſtitia omnibus ſuis numeris abſoluta atque perfecta, robuſtius quiddam eſt & liberalius, & dominatu quodam auguſtius quàm iuſtitia. &, quod initio dicebam, Iuſtum nihil aliud eſt quàm id quod ad potentioris vtilitatem conducit: Iniuſtum verò, quod ſibi ipſi vtile eſt atque fructuoſum.

[a] Vbi hoc dixit Thraſymachus, apud ſe videbatur cogitare de diſceſſu, poſtquam nimirum tanquam balneator in aures noſtras longū & copioſum ſermonē infudiſſet: non tamen eum ſiuerūt diſcedere ii qui aderant, ſed & remanere, & earum rerum quas in medium protuliſſet, rationem reddere coegerunt. Ego verò obnixè precibus ab eo id efflagitabam: &, Quanto, inquam, iniecto ſermone, præſtantiſſime Thraſymache, cogitas de diſceſſu: antequā vel docueris vel didiceris an ita ſe res habeat nécne. Rémne exiguam te aggreſſum eſſe arbitraris, quam definias? nónne huiuſmodi vitæ inſtitutum, quo vnuſquiſque ſit vitam feliciſſimè traducturus? Egóne, inquit Thraſymachus, rem aliter habere cenſeam? Videris, inquam, nullam de nobis curam gerere, neque cogitare vtrum meliùs vitā traducturi ſimus, an tutius ſit id ignorare cuius præ te fers cognitionē. Verùm,

A λα δυνάμενον πλεονεκτεῖν. τοῦτον οὖν σκόπει, εἴπερ βούλει κρίνειν ὅσῳ μᾶλλον ξυμφέρει ἰδίᾳ αὐτῷ ἄδικον εἶναι, ἢ τὸ δίκαιον. πάντων δὲ ῥᾷστα μαθήσῃ, ἐὰν ἐπὶ τὴν τελεωτάτην ἀδικίαν ἔλθῃς, ἣ τὸν μὲν ἀδικήσαντα εὐδαιμονέστατον ποιεῖ, τοὺς δὲ ἀδικηθέντας, καὶ ἀδικῆσαι οὐκ ἂν ἐθέλοντας, ἀθλιωτάτους. ἔστι δὲ τοῦτο τυραννὶς, ἣ οὐ κατὰ σμικρὸν τἀλλότρια καὶ λάθρα καὶ βίᾳ ἀφαιρεῖται, καὶ ἱερὰ καὶ ὅσια, καὶ ἴδια καὶ δημόσια· ἀλλὰ ξυλ-

B λήβδην. ὧν ἐφ' ἑκάστῳ μέρει ὅταν τις ἀδικήσας μὴ λάθῃ, ζημιοῦταί τε καὶ ὀνείδη ἔχει τὰ μέγιστα. καὶ γὰρ ἱερόσυλοι, καὶ ἀνδραποδισταὶ, καὶ τοιχωρύχοι, καὶ ἀποστερηταὶ, καὶ κλέπται, οἱ κατὰ μέρη ἀδικοῦντες τῶν τοιούτων κακουργημάτων, καλοῦνται. ἐπειδὰν δέ τις πρὸς τοῖς τῶν πολιτῶν χρήμασι, καὶ αὐτοὺς ἀνδραποδισάμενος δουλώσηται, ἀντὶ τούτων τῶν αἰσχρῶν ὀνομάτων, εὐδαίμονες καὶ μακάριοι κέκληνται, οὐ μόνον ὑπὸ τῶν πολιτῶν,

C ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων, ὅσοι ἂν πύθωνται αὐτὸν τὴν ὅλην ἀδικίαν ἠδικηκότα. οὐ γὰρ τὸ ποιεῖν τὰ ἄδικα ἀλλὰ τὸ πάσχειν φοβούμενοι, ὀνειδίζουσιν οἱ ὀνειδίζοντες τὴν ἀδικίαν. οὕτως, ὦ Σώκρατες, ἰσχυρότερον καὶ ἐλευθεριώτερον καὶ δεσποτικώτερον ἀδικία δικαιοσύνης ἐστὶν, ἱκανῶς γιγνομένη· καὶ (ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἔλεγον) τὸ μὲν τοῦ κρείττονος ξυμφέρον, τὸ δίκαιον τυγχάνει ὄν· τὸ δ' ἄδικον, ἑαυτῷ λυσιτελοῦν τε καὶ ξυμφέρον. Ταῦτα εἰπὼν ὁ

D Θρασύμαχος ἐν νῷ εἶχεν ἀπιέναι, ὥσπερ βαλανεὺς ἡμῶν καταντλήσας κατὰ τῶν ὤτων ἀθρόον καὶ πολὺν τὸν λόγον. οὐ μὴν εἴασάν γε αὐτὸν οἱ παρόντες, ἀλλ' ἠνάγκασαν ὑπομεῖναί τε καὶ παρασχεῖν τῶν εἰρημένων λόγον. καὶ δὴ ἔγωγε καὶ αὐτὸς πάνυ ἐδεόμην τε, καὶ εἶπον, Ὦ δαιμόνιε Θρασύμαχε, οἷον ἐμβαλὼν λόγον, ἐν νῷ ἔχεις ἀπιέναι· πρὶν διδάξαι ἱκανῶς ἢ μαθεῖν εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἔχει. ἢ σμικρὸν οἴει ἐπιχειρεῖν πρᾶ-

5 γμα διορίζεσθαι; ἀλλ' οὐ βίου διαγωγὴν, ἣ ἂν διαγόμενος ἕκαστος ἡμῶν, λυσιτελεστάτην ζωὴν ζῴη; ἐγὼ γὰρ οἶμαι (ἔφη ὁ Θρασύμαχος) τουτὶ ἄλλως ἔχειν. Ἔοικας, ἦν δ' ἐγὼ, ἤτοι ἡμῶν οὐδὲν κήδεσθαι, οὐδέ τι φροντίζειν εἴτε χεῖρον εἴτε βέλτιον βιωσόμεθα ἀγνοοῦντες ὃ σὺ φῂς εἰδέναι. ἀλλ' ὠγαθὲ προθυμοῦ καὶ ἡμῖν ἐνδείξασθαι. οὔτοι κα-

[a] Refellit Socrates has Thraſymachi rationes, quibus moliebatur iniuſtitiā defendere. Prima illius machina erat in imagine illa paſtoris ſiue bubulci, qui oues & boues ſagināt, non propter ipſas pecudes, ſed vt dominorū ſuorum vtilitatem promoueant. Oſtēdit Socrates exemplum illud perperam accommodari Ciuili adminiſtrationi, quaſi Magiſtratus ſit ille primarius finis vt lucrum & mercedem è ſuis ſubiectis captet, tanquā è pecoribus quibuſdā. quod planè abſurdū eſt. Duo igitur dicit, latiſſimum eſſe inter ipſa artium inſtituta diſcrimen. quandoquidē eæ quæ ad corporis cultū pertinent, βάναυσοι quidem & mercenariæ, mercedē ſibi proponant: at Ciuilis illa ratio homi-

κῶς σοὶ κείσεται ὅ,τι ἂν ἡμᾶς τοσούσδε ὄντας εὐεργετήσῃς. ἐγὼ γὰρ δή σοι λέγω τό γε ἐμόν, ὅτι οὐ πείθομαι, οὐδ᾽ οἶμαι ἀδικίαν δικαιοσύνης κερδαλεώτερον εἶναι, οὐδ᾽ ἂν ἐᾷ τις αὐτὴν καὶ μὴ διακωλύῃ πράττειν ἃ βούλεται. ἀλλ᾽ ὠγαθέ, ἔστω μὲν ἄδικος, δυνάσθω δὲ ἀδικεῖν, ἢ τῷ λανθάνειν, ἢ τῷ διαμάχεσθαι. ὅμως ἐμέ γε οὐ πείθει ὡς ἔστι τῆς δικαιοσύνης κερδαλεώτερον. ταῦτ᾽ οὖν καὶ ἕτερος ἴσως τις ἡμῶν πέπονθεν, οὐ μόνος ἐγώ. πεῖσον οὖν ὦ μακάριε ἱκανῶς ἡμᾶς ὅτι οὐκ ὀρθῶς βουλευόμεθα, δικαιοσύνην ἀδικίας περὶ πλείονος ποιούμενοι. Καὶ πῶς (ἔφη) σὲ πείσω; εἰ γὰρ οἷς νῦν δὴ ἔλεγον μὴ πέπεισαι, τί σοι ἔτι ποιήσω; ἢ εἰς τὴν ψυχὴν φέρων ἐνθῶ τὸν λόγον; Μὰ Δί᾽, ἦν δ᾽ ἐγώ, μὴ σύ γε· ἀλλὰ πρῶτον μέν, ἃ ἂν εἴποις, ἔμμενε τούτοις· ἢ, ἐὰν μετατιθῇ, φανερῶς μετατίθεσο, καὶ ἡμᾶς μὴ ἐξαπάτα. νῦν δὲ ὁρᾷς ὦ Θρασύμαχε (ἔτι γὰρ τὰ ἔμπροσθεν ἐπισκεψώμεθα) ὅτι τὸν ὡς ἀληθῶς ἰατρὸν τὸ πρῶτον ὁριζόμενος τὸν ὡς ἀληθῶς ποιμένα, οὐκέτι ᾤου δεῖν ὕστερον ἀκριβῶς φυλάξαι· ἀλλὰ ποιμαίνειν οἴει αὐτὸν τὰ πρόβατα καθόσον ποιμήν ἐστιν, οὐ πρὸς τὸ τῶν προβάτων βέλτιστον βλέποντα, ἀλλ᾽ ὥσπερ δαιτυμόνα τινά, καὶ μέλλοντα ἑστιάσεσθαι, πρὸς τὴν εὐωχίαν· ἢ αὖ πρὸς τὸ ἀποδόσθαι, ὥσπερ χρηματιστήν, ἀλλ᾽ οὐ ποιμένα. τῇ δὲ ποιμενικῇ οὐ δήπου ἄλλου του μέλει, ἢ ἐφ᾽ ᾧ τέτακται, ὅπως τούτῳ τὸ βέλτιστον ἐκποριεῖ. ἐπεὶ τά γε αὐτῆς ὥστε εἶναι βελτίστη, ἱκανῶς δή που ἐκπεπόρισται· ἕως γ᾽ ἂν μηδὲν ἐνδέῃ τοῦ ποιμενικὴ εἶναι. οὕτω δὲ ᾤμην ἔγωγε νῦν δὴ ἀναγκαῖον εἶναι ἡμῖν ὁμολογεῖν, πᾶσαν ἀρχήν, καθόσον ἀρχή, μηδενὶ ἄλλῳ τὸ βέλτιστον σκοπεῖσθαι, ἢ ἐκείνῳ τῷ ἀρχομένῳ τε καὶ θεραπευομένῳ, ἔν τε πολιτικῇ καὶ ἰδιωτικῇ ἀρχῇ. σὺ δὲ τοὺς ἄρχοντας ἐν ταῖς πόλεσι, τοὺς ὡς ἀληθῶς ἄρχοντας, ἑκόντας οἴει ἄρχειν; Μὰ Δί᾽ οὔκ (ἔφη) ἀλλ᾽ εὖ οἶδα. Τί δέ; ἦν δ᾽ ἐγώ, ὦ Θρασύμαχε, τὰς ἄλλας ἀρχὰς οὐκ ἐννοεῖς ὅτι οὐδεὶς ἐθέλει ἄρχειν ἑκών; ἀλλὰ μισθὸν αἰτοῦσιν; ὡς οὐχὶ αὐτοῖσιν ὠφέλειαν ἐσομένην ἐκ τοῦ ἄρχειν, ἀλλὰ τοῖς ἀρχο-

A mihi crede, animũ hac in re adhibe, vt etiam nobis enucleatiùs exponas. neque malè collocatum erit beneficium, ſi in nos qui tales ſumus, illud contuleris. Equidem hoc ingenuè profiteor, me nullo pacto tibi aſſentiri, affirmanti Iniuſtitiam iuſtitia eſſe vtiliorem: ne ſi quidem ſinat quis eam pro arbitrio agere, eámque nullo modo impedire inſtituat. Verùm profectò ſit quidem Iniuſtus, poſſit verò iniuſtè agere: aut dum clam dolo malo agit, aut per vim apertam
B graſſatur: mihi tamen nũquam probabit, Iniuſtitiam iuſtitia eſſe vtiliorem. nec verò ipſe ſolus ita afficior, fortaſſe & veſtrûm aliquis hoc modo afficitur. Fidem igitur, quæſo, facito ſolidis argumentis, nos minimè rectè ſentire, quaſi Iuſtitiam pluris quàm par ſit æſtimemus. Quomodo verò, inquit, illud tibi in animum inducam? Si enim iis quæ iam commemoraui non adhibes fidem, ecquid ego efficiam præterea? niſi quidem ipſe poſſim in animum verba indere, vel infundere. Non hoc quidem, inquam, à te poſtulo. ſed hoc primùm velim vt dictis maneas: vel, ſi ſententiã mu-
C tes, perſpicuè id te facere teſteris, nec verò nobis vllo modo imponas. Iam igitur vides mi Traſymache (vt ad ſuperiora illa retractanda accedamus) te, quum verè primùm definiiſſes medicum, Eum qui verè paſtor eſſet, non arbitrari illum id poſtea accuratè cauere: ſed eũ arbitraris oues paſcere quatenus paſtor eſt: non vt ouiũ vtilitatem reſpiciat, ſed vt conuiuatoré quendam, qui eas oues adhibiturus eſſet ad epu-
D las parandas: vel vt eas diſtrahat, rei faciendæ cauſa, ſed non vt paſtorem decet. Paſtoritiæ nimirum arti nihil aliud profectò curæ eſt, quàm vt id quod ſuæ curæ commiſſum eſt, diligẽter curet, vt quæ ad illud conſeruandum neceſſaria ſunt, ſumminiſtret. quãquã ipſi, vt munus ſuũ perfectiſſimè obeat, nihil ad abſolutam rationem profectò deſideratur: quandoquidem ipſa ſibi quidquid opus eſt, abundè queat ſumminiſtrare, quatenus quidẽ paſtoritiæ nomine digna eſt. Nunc verò exiſtimabam
E nobis neceſſe eſſe confiteri, Omne imperi-
7 um, quatenus imperium, nullius alterius cuiuſpiam ratione vtilitatem perſpicere, quàm illius qui imperio ſuo ſubiectus eſt, & curæ ſuæ demandatus, & in publico & in priuato familiarique imperio. Tu autem eóſne qui in ciuitatibus imperant, & quidem verè imperant, opinaris volentes imperare? Nequaquam, inquit, opinor, ſed illud certum & exploratum apud me eſt. Quid verò? (inquam,) Thraſymache, aliáne imperiorum genera non animaduertis, neminem velle vltrò & volentem imperare, ſed mercedem petere? tanquam videlicet non ad ſe reditura eſſet vtilitas ex illa imperandi dignitate, ſed ad ipſos ſubiectos. Illud etiam in-

nibus regendis deſtinata non mercedem ſibi proponat, ſed humani generis conſeruationem, etiam proprio labore & incommodo: cuius tamen vberrimus ſit ille fructus, quod maximam dignitatem & auguſtiſſimũ ἀξίωμα quoddam conſequatur hominum regendorum. quo honore nihil poteſt maius atque excellentius excogitari. Itaque bonum virum, niſi publicam vtilitatem ſibi proponat, à muneribus publicis omnino abhorrere: quum rectè fungendo ſuo munere non poſſit non maximas difficultates experiri. vnde conſequatur, Eum qui priuatam vtilitatem captat in publicorum munerum adminiſtratione, planè abduci à recto fine Ciuilis adminiſtrationis: qui nimirum eſt, Subiectorũ ſalus, vtilitas, dignitas: ampliſſima quidem boni magiſtratus merces.

ſuper dicito, Nónne quaſlibet inter ſe artes diuerſas hactenus dicimus, quòd diuerſas habeant vires? Neque verò mihi, ſódes, præter opinionem reſpondeas: vt aliquid communi conſenſu efficiamus. Atqui, inquit, ars eatenus ab alia arte diuerſa eſt. Nónne & harũ vnaquæque propriã quandam nobis præbet vtilitatem, non autem communem? veluti Medicina, ſanitatem: gubernatoria, vectorum in nauigando incolumitatẽ: & aliæ eodem modo. Omnino. Nónne & mercenaria, mercedem? hæc enim eſt ipſius vis atque potentia. An tu medicinã & gubernatoriã, eandem vocas? vel, ſi quidem velis, ſicuti ſtatuiſti, accuratiùs definire, Etiamſi quis nauẽ gubernando ſanus efficiatur, nihilo magis tamẽ propterea Gubernatoriam, ipſam medicinam vocabis? Nequaquam, inquit. Neque verò mercenariam, etiamſi quis mercenarius ipſo miniſterio ſanus efficiatur. Nequaquam.. Quid verò? Medicinámne mercenariam, ſiquis medicandi illam artẽ mercede exerceat? Minimè, inquit. Nónne vni uſcuiuſque artis vtilitatẽ conceſſimus eſſe propriam atque peculiarem? Eſto, inquit. Si quã, inquã, vtilitatem omnes artifices cõmuniter percipiũt, perſpicuũ ſanè eſt id inde proficiſci, quòd communem quandam vnámque rationem omnes adhibeant, vnde ipſi quoque omnes percipiãt vtilitatem. Apparet, inquit. Affirmamus verò artifices omnes hactenus percipere vtilitatẽ, quòd mercedem accipiant: quæ quidem ad eos idcirco redeat, quòd mercenaria arte abutãtur. AEgrè aſſenſit. Non igitur ex ſua arte ad vnumquenque ipſa illa redit vtilitas, mercedis videlicet perceptio: ſed, ſi res accuratè perſpicienda eſt, Medicina quidem ſanitatem efficit: Mercenaria, mercedem: & ædificandi ars, domum. Mercenaria verò quæ ipſam conſequitur, mercedem: & omnes aliæ artes eodem modo ſuum vnaquæque opus efficit, & illi conducit cuius cauſa ipſa eſt conſtituta. quòd ſi nulla ipſi adſit merces, ab ipſáne arte vtilitatem conſequitur artifex? Nõ videtur, inquit. Nónne etiam tum prodeſt quum gratis operatur? Arbitror equidem. Nónne iam perſpicuum eſt, Thraſymache, nullam artem nullúmve imperium ſibi vtilitatem comparare? ſed (quod iamdudum dicebamus) ſubiecto & parare & imperare, ac proinde non potentioris ſed inferioris illius vtilitatem ſpectare? Quocirca, mi Thraſymache, & ego nuper dicebam, Neminem vltrò & ſpõte imperare velle, & aliena mala tractare vt illa cõponat atque reſtituat, ſed mercedem hoc nomine petere: quoniam is qui

A μένοις; ἐπεὶ τοσόνδε εἰπέ· οὐχὶ ἑκάστην μέντοι φαμὲν ἑκάστοτε τῶν τεχνῶν, τούτῳ ἑτέραν εἶναι, τῷ ἑτέραν τὴν δύναμιν ἔχειν; καὶ, ὦ μακάριε, μὴ παρὰ δόξαν ἀποκρίνου· ἵνα τι καὶ περαίνωμεν. Ἀλλὰ τούτῳ (ἔφη) ἑτέρα. Οὐκοῦν καὶ ὠφέλειαν ἑκάστη τούτων ἰδίαν τινὰ ἡμῖν παρέχεται, ἀλλ' οὐ κοινήν, οἷον ἰατρικὴ μὲν ὑγίειαν, κυβερνητικὴ δὲ σωτηρίαν ἐν τῷ πλεῖν· καὶ αἱ ἄλλαι οὕτω. Πάνυ γε. Οὐκοῦν καὶ μισθωτικὴ μισθόν; αὕτη γὰρ αὐτῆς ἡ δύναμις. ἢ τὴν ἰατρικὴν σὺ καὶ τὴν
B κυβερνητικὴν, τὴν αὐτὴν καλεῖς; ἢ, ἐάνπερ βούλῃ ἀκριβῶς διορίζειν, ὥσπερ ὑπέθου, οὐδέν τι μᾶλλον, ἐάν τις κυβερνῶν ὑγιὴς γίγνηται, διὰ τὸ ξυμφέρειν αὐτῷ πλεῖν ἐν τῇ θαλάττῃ, ἕνεκα τούτου καλεῖς μᾶλλον αὐτὴν ἰατρικήν; Οὐ δῆτα, ἔφη. Οὐδέ γ' οἶμαι τὴν μισθωτικὴν, ἐὰν ὑγιαίνῃ τις μισθαρνῶν. Οὐ δῆτα. Τί δέ; τὴν ἰατρικὴν, μισθαρνητικὴν; ἐὰν ἰώμενός τις μισθαρνῇ;
C Οὐκ, ἔφη. Οὐκοῦν τήν γε ὠφέλειαν ἑκάστης τῆς τέχνης, ἰδίαν ὡμολογήσαμεν εἶναι; Ἔστω, ἔφη. Ἥντινα ἄρα ὠφέλειαν κοινῇ ὠφελοῦνται πάντες οἱ δημιουργοὶ, δῆλον ὅτι κοινῇ τινὶ τῷ αὐτῷ προσχρώμενοι, ἀπ' ἐκείνου ὠφελοῦνται. Ἔοικεν, ἔφη. Φαμὲν δέ γε τὸν μισθὸν ἀρνυμένους ὠφελεῖσθαι τοὺς δημιουργοὺς, ἀπὸ τοῦ προσχρῆσθαι τῇ μισθωτικῇ τέχνῃ, προσγίγνεσθαι αὐτοῖς. Ξυνέφη μόγις. Οὐκ ἄρα ἀπὸ τῆς αὑτοῦ τέχνης ἑκάστῳ
D αὕτη ἡ ὠφέλεια ἐστὶν, ἡ τοῦ μισθοῦ λῆψις· ἀλλ', εἰ δεῖ ἀκριβῶς σκοπεῖσθαι, ἡ μὲν ἰατρικὴ ὑγίειαν ποιεῖ, ἡ δὲ μισθαρνητικὴ, μισθόν· καὶ ἡ μὲν οἰκοδομητικὴ, οἰκίαν, ἡ δὲ μισθαρνητικὴ αὐτῇ ἑπομένη, μισθόν. καὶ αἱ ἄλλαι πᾶσαι οὕτω τὸ αὑτῆς ἑκάστη ἔργον ἐργάζεται, καὶ ὠφελεῖ ἐκεῖνο ἐφ' ᾧ τέτακται. ἐὰν δὲ μὴ μισθὸς αὐτῇ προσγίγνηται, ἔσθ' ὅ,τι ὠφελεῖται ὁ δημιουργὸς ἀπὸ τῆς τέχνης; Οὐ φαίνεται, ἔφη. Ἆρ' οὖν οὐδ' ὠφελεῖ τότε ὅταν
E προῖκα ἐργάζηται; Οἶμαι ἔγωγε. Οὐκοῦν, ὦ Θρασύμαχε, τοῦτο ἤδη δῆλον, ὅτι οὐδεμία τέχνη οὐδ' ἀρχὴ τὸ αὑτῇ ὠφέλιμον παρασκευάζει· ἀλλ' ὅπερ πάλαι ἐλέγομεν, τὸ τῷ ἀρχομένῳ καὶ παρασκευάζει καὶ ἐπιτάττει, τὸ ἐκείνου ξυμφέρον ἥττονος ὄντος σκοποῦσα, ἀλλ' οὐ τὸ τοῦ κρείττονος. διὰ δὴ ταῦτα ἔγωγε, ὦ φίλε Θρασύμαχε, καὶ ἄρτι ἔλεγον, μηδένα ἐθέλειν ἑκόντα ἄρχειν, καὶ τὰ ἀλλότρια κακὰ μεταχειρίζεσθαι ἀνορθοῦντα, ἀλλὰ μισθὸν αἰτεῖν· ὅτι ὁ μέλλων καλῶς τῇ τέχνῃ

A πράξειν, οὐδέποτε αὐτῷ τὸ βέλτιστον πράττει, κατὰ τὴν τέχνην ἐπιτάττων, ἀλλὰ τῷ ἀρχομένῳ. οὗ δὴ ἕνεκα, ὡς ἔοικε, μισθὸν δεῖν ὑπάρχειν τοῖς μέλλουσιν ἐθελήσειν ἄρχειν, ἢ ἀργύριον, ἢ τιμὴν· ἢ ζημίαν, ἐὰν μὴ ἄρχωσι. Πῶς τοῦτο λέγεις ὦ Σώκρατες; ἔφη ὁ Γλαύκων. τοὺς μὲν γὰρ δύο μισθοὺς γιγνώσκω· τὴν δὲ ζημίαν ἥντινα λέγεις, καὶ ὡς ἐν μισθοῦ μέρει εἴρηκας, οὐ ξυνῆκα. Τὸν τῶν βελτίστων ἄρα μισθὸν (ἔφην) οὐ ξυνίης, δι' ὃν ἄρχουσιν οἱ ἐπιεικέστατοι, ὅταν ἐθέλωσιν B ἄρχειν. ἢ οὐκ οἶσθα ὅτι τὸ φιλότιμόν τε καὶ φιλάργυρον εἶναι, ὄνειδος λέγεταί τε καὶ ἔστιν; Ἔγωγε, ἔφη. Διὰ ταῦτα τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) οὔτε χρημάτων ἕνεκα ἐθέλουσιν ἄρχειν οἱ ἀγαθοὶ, οὔτε τιμῆς. οὔτε γὰρ φανερῶς πραττόμενοι τῆς ἀρχῆς ἕνεκα μισθὸν, μισθωτοὶ βούλονται κεκλῆσθαι· οὔτε λάθρα αὐτοὶ ἐκ 10 τῆς ἀρχῆς λαμβάνοντες, κλέπται. οὐδ' αὖ τιμῆς ἕνεκα· οὐ γάρ εἰσι φιλότιμοι. δεῖ δὴ C αὐτοῖς ἀνάγκην προσεῖναι καὶ ζημίαν, εἰ μέλλουσιν ἐθέλειν ἄρχειν. ὅθεν κινδυνεύει, τὸ ἑκόντα ἐπὶ τὸ ἄρχειν ἰέναι, ἀλλὰ μὴ ἀνάγκην, αἰσχρὸν νενομίσθαι. τῆς δὲ ζημίας μεγίστη, τὸ ὑπὸ πονηροτέρου ἄρχεσθαι, ἐὰν μὴ αὐτὸς ἐθέλῃ ἄρχειν· ἣν δείσαντές μοι φαίνονται ἄρχειν, ὅταν ἄρχωσιν, οἱ ἐπιεικεῖς. καὶ τότε ἔρχονται ἐπὶ τὸ ἄρχειν, οὐχ ὡς ἐπ' ἀγαθόν τι ἰόντες, οὐδ' ὡς εὐπαθήσοντες ἐν αὐτῷ, ἀλλ' ὡς ἐπ' ἀναγκαῖον, καὶ οὐκ ἔχοντες ἑαυτῶν βελ- D τίοσιν ἐπιτρέψαι τὴν ἀρχὴν, οὐδὲ ὁμοίοις. ἐπεὶ κινδυνεύει, πόλις ἀνδρῶν ἀγαθῶν εἰ γένοιτο, περιμάχητον ἂν εἶναι τὸ μὴ ἄρχειν, ὥσ- 11 περ νυνὶ τὸ ἄρχειν· καὶ ἐνταῦθα ἂν καταφανὲς γενέσθαι ὅτι ὁ τῷ ὄντι ἀληθινὸς ἄρχων, οὐ πέφυκε τὸ αὐτῷ συμφέρον σκοπεῖσθαι, ἀλλὰ τὸ τῷ ἀρχομένῳ. ὥστε πᾶς ἂν ὁ γιγνώσκων, τὸ ὠφελεῖσθαι μᾶλλον ἕλοιτο ὑπ' ἄλλου, ἢ ἄλλον ὠφελῶν, πράγματα ἔχειν.

Τοῦτο μὲν οὖν ἔγωγε οὐδαμῇ συγχωρῶ E Θρασυμάχῳ, ὡς τὸ δίκαιόν ἐστι, τὸ τοῦ κρείττονος ξυμφέρον. ἀλλὰ τοῦτο μὲν δὴ καὶ εἰσαῦθις σκεψόμεθα. πολὺ δέ μοι δοκεῖ μεῖζον εἶναι ὃ νῦν λέγει Θρασύμαχος, τὸν τοῦ ἀδίκου βίον φάσκων εἶναι κρείττω ἢ τὸν τοῦ δικαίου. σὺ οὖν ποτέρως (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Γλαύκων αἱρῇ; καὶ πότερον ὡς ἀληθεστέρως δοκεῖ σοι λέγεσθαι; Τὸν τοῦ δικαίου ἔγωγε (ἔφη) λυσιτελέστερον βίον εἶναι. Ἤκουσας (ἦν δ' ἐγὼ)

arte ſua feliciter eſt vſurus, nunquã in ſuam vtilitatem reſpicit, dum ex artis ſuæ præſcripto aliquid imperat, ſed ſubiecto ſuo cauet atque prouidet. Itaque cõſentaneum eſt adeſſe ſiue pecuniam ſiue honorem ei qui vult imperare: mulctam verò atque ſuppliciũ, ſi detrectet imperio illo ſuo fungi. Quomodo hoc ais, Socrates? inquit Glauco. Equidẽ duo præmia noui: ecquã verò voces mulctam, & quomodo eam mercedis loco conſtituas, non ſanè intelligo. Optimorũ igitur mercedem, inquam, non intelligis, cuius beneficio moderatiſſimi quique imperant, quum volunt imperare. an ignoras, probro ſummo duci atq; eſſe, ambitioſum & pecuniæ amantem eſſe? Equidem, inquit. Hac igitur de cauſa, inquam, neque pecuniarum neque honoris ſtudio boni imperium affectant. neque enim ſi palã imperii cauſa mercedẽ exigãt, mercenarii voluerint vocari: neq;, ſi clam ex ſuo illo imperio mercedem acceperint, fures. neque verò de honore ſunt ſoliciti. nõ enim ſunt ãbitioſi. Imponẽda eſt igitur ei mulcta, tanquam neceſſitas, vt ad imperandum adigantur. Quamobrem videtur turpe, aliquẽ vltrò ad imperãdũ accedere. at maxima eſt illa mulcta, deterioris imperio ſubiici, niſi ipſe imperandi autoritatem capeſſat. quam quidem mulctam mihi videntur vereri boni viri, dum imperant: atque adeò tunc ad imperãdum accedere, non boni alicuius cauſa quod ex illo imperio ſperent ſe reportaturos: neque quòd voluptatis quodam impetu ad id proni ferantur, ſed propter neceſſariam cauſam: quum ſe melioribus imperium cõmittere non poſſint, neque ſimilibus. Enimuerò ſi ex bonis viris conſtaret ciuitas, in ea ita certatim eò ciues incumberent ne imperarent, veluti hodie pugnant vt imperent. Inde igitur perſpicuis argumentis appareret, Verè verum germanúmq; magiſtratũ non ita eſſe comparatum vt propriam vtilitatem perſpiciat, ſed vt ſubiecti ſui emolumentum quærat, cúmque vnum in imperando ſibi proponat finem. Quocirca quicunque id prudẽter cognoſcit, potiùs malit alium quempiam ſibi prodeſſe, quàm vt, dum ipſe alienã vtilitatem ſtudet promouere, negotium ſibi faceſſat.

[a] Hoc igitur nequaquam concedo Thraſymacho, Iuſtum, eſſe potẽtioris vtilitatem. ſed hac de re aliâs accuratiùs. multo autem maius mihi illud eſſe videtur quod nunc ait Thraſymachus, Meliorem eſſe atque præſtantiorem iniuſti hominis vitam iuſti hominis vita. Tibi verò, inquam, Glauco, vtrum placet? & vtrum tibi verius dici videtur? Equidem, inquit, exiſtimo potiorem vtiliorémq; eſſe iuſti hominis vitam. Audiſtin' verò, inquam, quænam bona

[a] Secunda Thraſymacheæ pro iniuſtitia defenſionis machina erat, Iniuſtitiam eſſe vtiliorẽ & potiorem iuſtitia. Hanc quoque expugnat Socrates validis rationibus. Ἐλέγχου quoque ratio & via primum notatur: vti vtriuſque cõmoda & incommoda recenſeantur, & vtrorumque inſtituatur catalogus, abrogatis vtrinque commodis & incommodis. quæ συγκρίσεως forma opportuniſſima eſt ad veritatis inueſtigationem, & certum ſolidúmque iudicium.

Thraſymachus recenſebat iniuſto homini ſolere euenire? Audiui, inquit: ſed minimè fidem habeo. Vin' igitur illi perſuadeamus (ſi quo pacto rationem poſſumus inire) illũ non vera loqui? Quidni, inquit, velim? Si contrariam quãdam orationem illius orationi opponamus, & contentione facta atque comparatione, enumeremus quot bona in ſe complectatur Iuſti hominis vita: ille contrà inſtituat cẽſum eorum bonorum quæ in iniuſti hominis vitam cadunt: neceſſe fuerit accedere arbitrum noſtræ controuerſiæ, qui ea quæ vterque noſtrûm in vtroq; enumerarit bona percenſeat, & lata ſententia diiudicet. Quòd ſi mutuũ inter nos aſſenſum explicuerimus, & cõmunibus ſentẽtiis rem diſpexerimus, nos vnà & iudices erimus atque patroni cauſæ noſtræ. Omnino, inquit. Vtro modo tibi placet? inquam. Ita, inquit. [a] Agedum igitur, inquam, Thraſymache, reſpõde nobis ab initio: Ain' perfectam quãdam iniuſtitiam perfecta iuſtitia eſſe vtiliorem? Aio, inquit: & quibus de cauſis, iam explicaui. Ecquid, quæſo, ad hæc ais? nunquid iſtorum vnum, Virtutẽ, alterum, Vitium appellas? Quidni? Igitur iuſtitiam, virtutem: iniuſtitiam, vitium vocas? Conſentaneum eſt, lepidum caput. nimirum aio, Iniuſtitiam quidem prodeſſe, Iuſtitiã, non item. Quid ergo? Contrariũ, inquit. An fortaſſe Iuſtitiam appellabis vitium? Nequaquam: ſed planè ſtrenuam quandam generoſámque ſtoliditatem. Iniuſtitiam igitur malignitatem vocas? Minimè: ſed boni & opportuni conſilii rationem. Nunquid iniuſti, Thraſymache, tibi videntur eſſe prudentes & boni? Quicunque nimirum (inquit) ea penitus facultate ſunt prædití vt ciuitates iniuria poſſint afficere, & gentes ſibi ſubiicere: tu autem fortaſſe me arbitraris de his loqui qui crumenas clanculum ſecent. Proſunt & hæc quidem, ſi lateant: nullius tamen ſunt momenti. ſed ea de quib' nũc loquebar, magni ſunt æſtimanda. Equidem, inquit, non me latet quid velis: at illud demiratus ſum, Iniuſtitiámne in virtutis & ſapientiæ parte quadã ſtatuas, Iuſtitiam verò contrario quodam modo definias. Atqui eodem (inquit) planè modo ſtatuo. Hoc inquam, mihi crede, obſtinatius vt quid quis dicat, haudquaquã amplius ſit facile. nam ſi poneres, Iniuſtitiã eſſe vtilem, vitium nimirum dares turpe eſſe, quemadmodum alii quidam, haberemus ſanè quod pro more atque inſtituto reſpõderemus: nunc verò palã videris illã & pulchrum & robuſtũ quid eſſe affirmare. & alia omnia ei adiunxeris quæ nos iu-

[a] Secunda Thraſymacheæ pro Iniuſtitia defenſionis machina erat, Iniuſtitiã eſſe vtiliorem & potiorẽ iuſtitia. Hanc quoque expugnat Socrates validis rationibus. Ἐλέγχου quoque ratio & via primum notatur: Vti vtriuſque commoda & incommoda recenſeantur: & vtrorũque inſtituatur catalogus, abrogatis vtrinque commodis & incõmodis. quæ συγκρίσεως forma opportuniſſima eſt ad veritatis inueſtigationem, & certũ ſolidúmque iudicium.

A ὅσα ἄρτι Θρασύμαχος ἀγαθὰ διῆλθε τῷ τοῦ ἀδίκου; Ἤκουσα, (ἔφη) ἀλλ' οὐ πείθομαι. Βούλει οὖν αὐτὸν πείθωμεν (ἂν δυνώμεθά πῃ ἐξευρεῖν) ὡς οὐκ ἀληθῆ λέγει; Πῶς γὰρ οὐ βούλομαι; ἦ δ' ὅς. Ἂν μὲν τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) ἀντικατατείναντες λέγωμεν αὐτῷ λόγον παρὰ λόγον, ὅσα αὖ ἀγαθὰ ἔχει τὸ δίκαιον εἶναι, καὶ αὖθις οὗτος, καὶ ἄλλον ἡμεῖς, ἀριθμεῖν δεήσει τἀγαθὰ καὶ μετρεῖν ὅσα ἑ-
B κάτεροι ἐν ἑκατέρῳ λέγομεν· καὶ ἤδη δικαστῶν τινῶν τῶν διακρινούντων δεησόμεθα. ἂν δέ, ὥσπερ ἄρτι, ἀνομολογούμενοι πρὸς ἀλλήλους σκοπῶμεν, ἅμα αὐτοί τε δικασταὶ καὶ ῥήτορες ἐσόμεθα. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Ὁποτέρως οὖν σοὶ (ἦν δ' ἐγὼ) ἀρέσκει; Οὕτως, ἔφη. Ἴθι δή (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Θρασύμαχε, ἀπόκριναι ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς. τὴν τελέαν ἀδικίαν τελέας οὔσης δικαιοσύνης λυσιτελεστέραν φὴς εἶναι; Πάνυ μὲν οὖν καὶ φημί
C (ἔφη) καὶ δι' ἅ, εἴρηκα. Φέρε δή, τὸ τοιόνδε περὶ αὐτῶν πῶς λέγεις; τὸ μέν που ἀρετὴν αὐτοῖν καλεῖς, τὸ δέ, κακίαν; Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκοῦν τὴν μὲν δικαιοσύνην, ἀρετήν, τὴν δὲ ἀδικίαν, κακίαν; Εἰκός γ', ἔφη, ὦ ἥδιστε. ἐπειδὴ καὶ λέγω ἀδικίαν μὲν λυσιτελεῖν, δικαιοσύνην δὲ οὔ. Ἀλλὰ τί μήν; Τοὐναντίον, ἦ δ' ὅς. Ἦ τὴν δικαιοσύνην, κακίαν; Οὔκ· ἀλλὰ πάνυ γενναίαν εὐήθειαν. Τὴν
D ἀδικίαν ἄρα κακοήθειαν καλεῖς; Οὔκ· ἀλλ'
13 εὐβουλίαν, ἔφη. Ἦ καὶ φρόνιμοι σοί, ὦ Θρασύμαχε, δοκοῦσιν εἶναι καὶ ἀγαθοὶ (4) ἄδικοι; Οἵ γε τελέως (ἔφη) οἷοί τε ἀδικεῖν· πόλεις τε καὶ ἔθνη δυνάμενοι ἀνθρώπων ὑφ' ἑαυτοὺς ποιεῖσθαι. σὺ δὲ οἴει με ἴσως τοὺς τὰ βαλλάντια ἀποτέμνοντας λέγειν. λυσιτελεῖ μὲν οὖν (ἦ δ' ὅς) καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐάνπερ λανθάνῃ· ἔστι δὲ οὐκ ἄξια λόγου, ἀλλ' ἃ νῦν δὴ ἔλεγον. Τοῦτο μέντοι (ἔφην) οὐκ ἀγνοῶ ὅ, τι
E βούλει λέγειν. ἀλλὰ τόδε ἐθαύμασα, εἰ ἐν ἀρετῆς καὶ σοφίας τίθης μέρει τὴν ἀδικίαν, τὴν δὲ δικαιοσύνην, ἐν τοῖς ἐναντίοις. Ἀλλὰ πάνυ οὕτω τίθημι. Τοῦτο (ἦν δ' ἐγὼ) ἤδη στερεώτερον, ὦ ἑταῖρε, καὶ οὐκέτι ῥᾴδιον ἔχειν ὅ, τι τις εἴποι. εἰ γὰρ λυσιτελεῖν μὲν τὴν ἀδικίαν ἐτίθεσο, κακίαν μέντοι ἢ αἰσχρὸν αὐτὸ ὡμολόγεις εἶναι, ὥσπερ ἄλλοι τινές, εἴχομεν ἄν τι λέγειν, κατὰ τὰ νομιζόμενα λέγοντες· νῦν δὲ δῆλος εἶ ὅτι φήσεις αὐτὸ καὶ καλὸν καὶ ἰσχυρὸν εἶναι, καὶ τἄλλα αὐτῷ πάντα προσθήσεις ἃ ἡμεῖς

Scribēdum παρὰ λόγο[ν] λόγον παρὰ λό[γον] γον perinde [ac]cipiamus ac[ſi] retur ῥῆμα [παρὰ] ῥῆμα. Paul[lò post] uidetur etiã [scribe]ndũ ἡμε[ῖς] ἡμῖν, ſublat[a in]terpunctione.

A ἃ ἡμεῖς τῷ δικαίῳ προσετίθεμεν· ἐπειδή γε καὶ ἐν ἀρετῇ αὐτὸ καὶ σοφίᾳ ἐτόλμησας θεῖναι. Ἀληθέστατα (ἔφη) μαντεύῃ. Ἀλλ' οὐ μέντοι (ἦν δ' ἐγώ) ἀποκνητέον γε τῷ λόγῳ ἐπεξελθεῖν σκοπούμενον, ἕως ἄν σε ὑπολαμβάνω λέγειν ἅπερ διανοῇ. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖς σύ, ὦ Θρασύμαχε, ἀτεχνῶς νῦν οὐ σκώπτειν, ἀλλὰ τὰ δοκοῦντα περὶ τῆς ἀληθείας λέγειν. Τί δέ σοι (ἔφη) τοῦτο διαφέρει, εἴτε μοι δοκεῖ εἴτε μή; ἀλλ' οὐ τὸν λόγον ἐλέγχεις; Οὐδέν, ἦν δ' ἐγώ. ἀλλὰ τόδε μοι πειρῶ ἔτι
B πρὸς τούτοις ἀποκρίνασθαι· ὁ δίκαιος τοῦ δικαίου δοκεῖ τί σοι ἂν ἐθέλειν πλέον ἔχειν; Οὐδαμῶς, ἔφη. οὐ γὰρ ἂν ἦν ἀστεῖος, ὥσπερ νῦν, καὶ εὐήθης. Τί δέ; τῆς δικαίας πράξεως; Οὐδὲ τῆς δικαίας, ἔφη. Τοῦ δὲ ἀδίκου πότερον ἀξιοῖ ἂν πλεονεκτεῖν, καὶ ἡγοῖτο δίκαιον εἶναι, ἢ οὐκ ἂν ἡγοῖτο δίκαιον; Ἡγοῖτ' ἄν (ἦ δ' ὅς) καὶ ἀξιοῖ· ἀλλ' οὐκ ἂν δύναιτο. Ἀλλ' οὐ τοῦτο (ἦν δ' ἐγώ) ἐρωτῶ· ἀλλ' εἰ τοῦ μὲν δικαίου μὴ ἀξιοῖ πλέον ἔχειν μηδὲ βούλοιτο ὁ
C δίκαιος, τοῦ δὲ ἀδίκου. Ἀλλ' οὕτως (ἔφη) ἔχει. Τί δὲ δὴ ὁ ἄδικος; ἆρα ἀξιοῖ τοῦ δικαίου πλεονεκτεῖν καὶ τῆς δικαίας πράξεως; Πῶς γὰρ οὐκ; ἔφη· ὅς γε πάντων ἔχειν πλέον ἀξιοῖ; Οὐκοῦν καὶ ἀδίκου ἀνθρώπου τε καὶ πράξεως ὁ ἄδικος πλεονεκτήσει, καὶ ἁμιλλήσεται ὡς ἁπάντων πλεῖστον αὐτὸς λάβῃ; Ἔστι ταῦτα. Ὧδε δὴ λέγωμεν, ἔφην. ὁ δίκαιος τοῦ μὲν ὁμοίου οὐ πλεονεκτεῖ, τοῦ δὲ ἀνομοίου· ὁ δὲ ἄδικος, τοῦ τε ὁμοίου καὶ τοῦ ἀνομοίου. Ἄριστα (ἔφη) εἴρηκας.
D Ἔστι δέ γε, ἔφην, φρόνιμός τε καὶ ἀγαθός, ὁ ἄδικος· ὁ δὲ δίκαιος, οὐδέτερα. Καὶ τοῦτ' (ἔφη) εὖ. Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ἔοικε τῷ φρονίμῳ καὶ τῷ ἀγαθῷ ὁ ἄδικος· ὁ δὲ δίκαιος οὐκ ἔοικε. Πῶς γὰρ οὐ μέλλει (ἔφη) ὁ τοιοῦτος ὤν, καὶ ἐοικέναι τοῖς τοιούτοις; ὁ δὲ μή, μὴ ἐοικέναι; Καλῶς. Τοιοῦτος ἄρα ἐστὶν ἑκάτερος αὐτῶν οἷσπερ ἔοικεν. Ἀλλὰ τί μέλλει; ἔφη. Εἶεν, ὦ Θρασύμαχε. μουσικὸν δέ τινα λέγεις, ἕτερον δὲ ἄμουσον; Ἔγωγε. Πότερον φρόνιμον, καὶ
E πότερον ἄφρονα; Τὸν μὲν μουσικὸν δήπου, 13
φρόνιμον· τὸν δὲ ἄμουσον, ἄφρονα. Οὐκοῦν ἅπερ φρόνιμον, ἀγαθόν; ἃ δὲ ἄφρονα, κακόν; Ναί. Τί δὲ ἰατρικόν; οὐχ οὕτως; Οὕτω. Δοκεῖ ἂν οὖν τίς σοι, ὦ ἄριστε, μουσικὸς ἀνήρ, ἁρμοττόμενος λύραν, ἐθέλειν μουσικοῦ ἀνδρὸς ἐν τῇ ἐπιτάσει καὶ ἀνέσει τῶν χορδῶν, πλεονεκτεῖν, ἢ ἀξιοῦν πλέον ἔχειν; Οὐκ ἔμοιγε. Τί δὲ ἀμούσου; Ἀνάγκη, ἔφη. Τί δὲ ἰατρικός;

ſto attribuimus: quandoquidem & in virtute & in ſapiētia ponere illud minimè dubitaſti. Veriſſimè profectò, inquit, vaticinaris. [a] Nec tamen cunctandum eſt, inquā, ratione hæc inueſtigare quæ oratione perſequamur: quoad exiſtimē te ea quę animo complexus es, exponere. mihi enim modò videris, Thraſymache, minimè cauillari, ſed ea quę vera eſſe arbitraris ſignificare. Quid tua, inquit, refert, ſiue id mihi videatur, nécne? quū id quod dico, minimè refutes? Nihil, inquit. verùm & hoc mihi quoq; præter hæc conator reſpondere. [b] Iuſtúſne tibi videtur habere aliquid velle amplius, quàm iniuſtus? Nequaquā, inquit. nō enim vrbanus eſſet, vt nūc, & ſimplex. Quid veró? Iuſtáne actione amplius? Ne actione quidem iuſta, inquit. Iniuſto autē plus habere arbitraretur, & iuſtum eſſe duceret, vel cōtrá? Exiſtimaret nimirum, dignúmque ſe arbitraretur: at nō poſſet. At hoc quidem non rogo: ſed vtrum iuſto quidē plus habere neque dignum cenſeat neque velit iuſtus, iniuſto autē contrá. Ita eſt profectò. Quid verò iniuſtus? æquúmne eſſe exiſtimat & iuſto homine & iuſta actione amplius quidpiā habere? Quídni? inquit: quū omnibus plus ſe habere dignum exiſtimet? Nónne & iniuſto homine & iniuſta actione iniuſtus plus habebit, & certatim contendet vt omniū plurimū ipſe cōſequatur? Ita ſe res habet. Ita videlicet ſtatuimus, inquit: Iuſtum quidē ſimili non plus habere velle, plus autem diſſimili: iniuſtū autem, & ſimili & diſſimili amplius. Optimè (inquit) dixiſti. Eſt verò Iniuſtus, & prudens & bonus: Iuſtus verò, neutrū. Et hoc quidem, inquit, rectè. Nónne, inquam, iniuſtus prudenti & bono ſimilis eſt, iuſtus verò, non item? Quídni verò is qui huiuſmodi eſt, non his quoque ſimilis videatur? is verò, minimé? Præclaré. Huiuſmodi ergo eſt vterque ipſorum, quales hi quibus ſimilis eſt. Quid verò, inquit, eueniet? [c] Eſto, Thraſymache: aliquémne muſicum eſſe ais, alium verò quempiam, muſices expertem? Equidem. Vtrum prudentem, an imprudentem? Muſicum quidem, prudentem: muſices verò expertem, imprudentem. Nónne quatenus prudens eſt, bonum: quatenus imprudens, malum? Certé. Medicinæ igitur peritum nónne eodem modo? Eodem. Videtúrne igitur, quæſo, is vir múſicus, dum lyram cōmodo concētu temperat, velle muſicū virum in fidium & intentione & remiſſione ſuperare, aut velle amplius quidpiam obtinere? Non mihi quidem. Quid verò muſices expertē? Neceſſe eſt, inquit. Quid medicinæ

a Aduerſus illā Thraſymachi ſententiam diſputat Socrates, & docet Iniuſtitiam eſſe & vitium & inſcitiā: quam ille virtutis & ſapientiæ nominibus inſignierat.

b Argumentum Socratis ſtatuentis iniuſtitiam eſſe vitium: vt opponatur Thraſymacheæ deſcriptioni; quæ iniuſtitiam καλόν τι καὶ ἰσχυρὸν ſtatuebat.

c Secundū argumentum; quod ſtatuit iniuſtitiam eſſe inſcitiam: vt opponatur Thraſymachi ſententiæ, quæ iniuſtitiam σοφίας nomine honeſtabat.

peritus? in cibo vel potu velitne vel virum medicum vel rem medicã ſuperare? Nequaquam. An medicinæ imperitũ? Certé. Vniuerſas denique ſcientias,ſiue inſcitias,animo perueſtiga,aliquíſne tibi ſciens eſſe videatur, qui plura velit ſibi aſſumere quàm quæ alius ſciens vel faciat vel dicat: non autem eadem ad eandem actionẽ quæ & ille qui ipſi ſimilis eſt. Atqui,inquit,neceſſe eſt fortaſſe rem ita habere. Quid verò imperitus? nónne plus ſciente ſibi velit aſſumere,& plus inſciente? Fortaſſe. Sciẽs verò nónne ſapiens eſt? Aio. Sapiens autem,nónne bonus? Affirmo. Qui igitur bonus & ſapiens eſt,noluerit in ſimilẽ amplius aliquid aſſumere, ſed in diſſimilem & contrarium. Videtur,inquit. Is igitur qui & malus & imperitus eſt,in ſimilem & cõtrarium? Videtur. Nónne,inquam,Thraſymache,nobis iniuſtus in diſſimilem & ſimilem amplius quidpiam vſurpabit?nónne ita dicebas? Equidẽ,inquit. Iuſtus verò nónne in ſimilem vſurpabit aliquid,nõ verò in diſſimilem? Certé. Similis igitur, inquam,eſt iuſtus ſapienti & bono:iniuſtus verò,malo & imperito. Videtur. Atqui fatebamur talem vtrũque eſſe,qualis ſit is cui ſimilis eſt vterque. Cõceſſimus plané. Iuſtus itaque nobis bonus & ſapiẽs eſſe apparuit: iniuſt⁹ autẽ,indoctus & malus. Thraſymachus hæc omnia quidẽ conceſſit:non tam facilè tamen quemadmodũ ego nunc refero,ſed per vim,vix ac ne vix quidẽ perductus,cum maximè anxio & perplexo ſudore: quãdoquidem etiam tunc erat æſtas. tunc ego primùm Thraſymachum erubeſcentem conſpexi,quum nunquam id antea conſpexiſſem. [a] Poſtquam igitur inter nos conuenit, Iuſtitiam & ſapientiam eſſe virtutem: iniuſtitiam verò,& vitium & imperitiam: Eſto,inquam,id ita ponatur. dicebamus quoque Iniuſtitiam firmũ quidpiam eſſe atque robuſtum. nónne meminiſti,Thraſymache? Memini,inquit. at mihi quidẽ ea quæ nunc dicis,minimè placẽt, & aliquid habeo quod ad ea dicam: quæ ſi afferã, minimè dubito quin dicas me concionari. Aut igitur permitte me dicere quod volo:aut,ſi velis interrogare,interroga. ego autẽ tibi,velut aniculis fabellas narrantibus,dicam,Eſto:& annuam & abnuã. Nequaquam,aio, præter tuam ſententiam dicas. Vt ego tibi in omnibus gratificer, quandoquidem non ſinis me loqui. quanquam ecquid aliud vis? Nihil per Iouem, inquam. ſed ſi hoc agere inſtituis, age ſanè pro arbitrio: ego interrogabo. Interrogato igitur. Hoc igitur quæro quod nuper (vt deinceps in illo ſermone accuratiùs

a His poſitis, Socrates Thraſymachi ſententiam euertit,Iniuſtitiam eſſe vtiliorem iuſtitia:& docet,Iniuſtitiam per ſe ineptã planè eſſe ad res gerẽdas,atque adeò planè inutilem. Iuſtitiã contrà, ad res gerendas planè eſſe neceſſariam & opportunam: & vniuerſæ humanæ vitæ verum & ſolidum fundamentum .i. hominũ inter ſe continendorum,familiarum ipſarúmque Rerumpub. certum vinculum atque præſidium. Hæc autem explicaturus Socrates, cum Thraſymacho cauet, ſe interrogaturum, illum reſponſurum:& ſuperiores hypotheſes iepetit,ad commodiorẽ methodum.

A ἐν τῇ ἐδωδῇ ἢ πόσει ἐθέλειν ἄν τι ἰατρικοῦ πλεονεκτεῖν ἢ ἀνδρὸς ἢ πράγματος; Οὐ δῆτα. Μὴ ἰατρικοῦ δέ; Ναί. Περὶ πάσης δὲ ὅρα ἐπιστήμης τε καὶ ἀνεπιστημοσύνης, εἴ τίς σοι δοκεῖ ἐπιστήμων ὁστισοῦν πλείω ἂν ἐθέλειν αἱρεῖσθαι ἢ ὅσα ἄλλος ἐπιστήμων, ἢ πράττειν, ἢ λέγειν, καὶ οὐ ταὐτὰ τῷ ὁμοίῳ ἑαυτῷ εἰς τὴν αὐτὴν πρᾶξιν. Ἀλλ᾽ ἴσως (ἔφη) ἀνάγκη τοῦτό γε οὕτως ἔχειν. Τί δέ; ὁ ἀνεπιστήμων οὐχὶ ὁμοίως μὲν ἐπιστήμονος πλεονεκτήσειεν ἄν, ὁμοίως δὲ ἀνεπιστήμονος; Ἴσως. B Ὁ δὲ ἐπιστήμων, σοφός; Φημί. Ὁ δὲ σοφὸς, ἀγαθός; Φημί. Ὁ ἄρα ἀγαθός τε καὶ σοφὸς τοῦ μὲν ὁμοίου οὐκ ἐθελήσει πλεονεκτεῖν, τοῦ δὲ ἀνομοίου τε καὶ ἐναντίου. Ἔοικεν, ἔφη. Ὁ δὲ κακός τε καὶ ἀμαθὴς, τοῦ τε ὁμοίου καὶ τοῦ ἐναντίου. Φαίνεται. Οὐκοῦν, ὦ Θρασύμαχε (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὁ ἄδικος ἡμῖν τοῦ ἀνομοίου τε καὶ ὁμοίου πλεονεκτεῖ; ἢ οὐχ οὕτως ἔλεγες; Ἔγωγε, ἔφη. Ὁ δέ γε δίκαιος τοῦ μὲν ὁμοίου οὐ C πλεονεκτήσει, τοῦ δὲ ἀνομοίου; Ναί. Ἔοικεν ἄρα (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὁ μὲν δίκαιος τῷ σοφῷ καὶ ἀγαθῷ· ὁ δὲ ἄδικος, τῷ κακῷ καὶ ἀμαθεῖ. Κινδυνεύει. Ἀλλὰ μὴν ὡμολογοῦμεν, ᾧ γε ὅμοιος ἑκάτερος εἴη, τοιοῦτον καὶ ἑκάτερον εἶναι. Ὡμολογοῦμεν γάρ. Ὁ μὲν ἄρα δίκαιος ἡμῖν ἀναπέφανται ὢν ἀγαθός τε καὶ σοφός· ὁ δὲ ἄδικος, ἀμαθής τε καὶ κακός. Ὁ δὴ Θρασύμαχος ὡμολόγησε μὲν πάντα ταῦτα· οὐχ ὡς ἐγὼ νῦν ῥᾳδίως λέγω, ἀλλ᾽ D ἑλκόμενος, καὶ μόγις, μετ᾽ ἱδρῶτος θαυμαστοῦ ὅσου, ἅτε καὶ θέρους ὄντος. τότε καὶ εἶδον ἐγὼ, πρότερον δὲ οὔπω, Θρασύμαχον ἐρυθριῶντα. ἐπειδὴ δὲ οὖν διωμολογησάμεθα, τὴν δικαιοσύνην ἀρετὴν εἶναι καὶ σοφίαν, τὴν δὲ ἀδικίαν, κακίαν τε καὶ ἀμαθίαν· Εἶεν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) τοῦτο μὲν οὕτω κείσθω· ἔφαμεν δὲ δὴ καὶ ἰσχυρὸν εἶναι τὴν ἀδικίαν. ἢ οὐ μέμνησαι ὦ Θρασύμαχε; Μέμνημαι, ἔφη. ἀλλ᾽ ἔμοιγε οὐδὲ ἃ νῦν λέγεις ἀρέσκει, καὶ ἔχω περὶ αὐτῶν λέγειν. εἰ οὖν λέγοιμι, εὖ οἶδ᾽ ὅτι δημιουργεῖν ἄν με φαίης. E ἢ οὖν ἔα με εἰπεῖν ὅσα βούλομαι, ἢ, εἰ βούλει ἐρωτᾶν, ἐρώτα. ἐγὼ δέ σοι, ὥσπερ ταῖς γραυσὶ ταῖς τοὺς μύθους λεγούσαις, εἶεν, ἐρῶ, καὶ κατανεύσομαι καὶ ἀνανεύσομαι. Μηδαμῶς (ἦν δ᾽ ἐγὼ) παρά γε τὴν σαυτοῦ δόξαν. Ὥστε σοι, ἔφη, ἀρέσκειν· ἐπειδήπερ οὐκ ἐᾷς λέγειν. καίτοι τί ἄλλο βούλει; Οὐδὲν μὰ Δία, ἦν δ᾽ ἐγώ. ἀλλ᾽ εἴπερ τοῦτο ποιήσεις, ποίει. ἐγὼ δὲ ἐρωτήσω. Ἐρώτα δή. Τοῦτο τοίνυν ἐρωτῶ ὅπερ ἄρτι (ἵνα καὶ ἑξῆς διασκεψώμεθα

In Ald. e[...] ουργεῖν, [...] in ſecund[...] ſyllaba. [...] ſcriptura [...] feſtè alio[...] doſa, ne[...] uere lecti[...] pereſſe [...] uidelicet [...] δημιουργ[...] Fic. etiam [...]

τὸν λόγον) ὁποῖόν τι τυγχάνει ὂν δικαιοσύνη πρὸς ἀδικίαν. ἐλέχθη γάρ πού ὅτι καὶ δυνατώτερον καὶ ἰσχυρότερον εἴη ἀδικία δικαιοσύνης. Νῦν δέ γε, ἔφη. Εἴπερ σοφία τε καὶ ἀρετή ἐστι δικαιοσύνη, ῥᾳδίως, οἶμαι, φανήσεται καὶ ἰσχυρότερον ἀδικίας· ἐπειδήπερ ἐστὶν ἀμαθία ἡ ἀδικία. οὐδεὶς ἂν ἔτι τοῦτο ἀγνοήσειεν. ἀλλ' οὔτι οὕτως ἁπλῶς ὦ Θρασύμαχε ἔγωγε ἐπιθυμῶ, ἀλλὰ τῇδέ πῃ σκέψασθαι· πόλιν φαίης ἂν ἄδικον εἶναι, καὶ ἄλλας πόλεις ἐπιχειρεῖν δουλοῦσθαι ἀδίκως, καὶ καταδεδουλῶσθαι; πολλὰς δὲ καὶ ὑφ' ἑαυτῇ ἔχειν δουλωσαμένην; Πῶς γὰρ οὔκ; ἔφη. καὶ τοῦτό γε ἡ ἀρίστη μάλιστα ποιήσει, καὶ τελεώτατα οὖσα ἄδικος. Μανθάνω (ἔφην) ὅτι σὸς οὗτος ἦν ὁ λόγος. ἀλλὰ τόδε περὶ αὐτοῦ σκοπῶ, πότερον ἡ κρείττων γιγνομένη πόλις πόλεως, ἄνευ δικαιοσύνης τὴν δύναμιν ταύτην ἕξει, ἢ ἀνάγκη αὐτῇ μετὰ δικαιοσύνης. Εἰ μὲν (ἔφη) ὃ σὺ ἄρτι ἔλεγες, ἔστιν ἡ δικαιοσύνη σοφία, μετὰ δικαιοσύνης· εἰ δ' ὡς ἐγὼ ἔλεγον, μετὰ ἀδικίας. Πάνυ ἄγαμαι (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Θρασύμαχε ὅτι οὐκ ἐπινεύεις μόνον καὶ ἀνανεύεις, ἀλλὰ καὶ ἀποκρίνῃ πάνυ καλῶς. Σοὶ γὰρ, ἔφη, χαρίζομαι. Εὖ γε σὺ ποιῶν. ἀλλὰ δὴ καὶ τόδε μοι χάρισαι, καὶ λέγε· δοκεῖς ἂν ἢ πόλιν, ἢ στρατόπεδον, ἢ λῃστάς, ἢ κλέπτας, ἢ ἄλλο τι ἔθνος, ὅσα κοινῇ ἐπί τι ἔρχεται ἀδίκως, πρᾶξαι ἄν τι δύνασθαι, εἰ ἀδικοῖεν ἀλλήλοις; Οὐ δῆτα, ἦ δ' ὅς. Τί δ' εἰ μὴ ἀδικοῖεν; οὐ μᾶλλον; Πάνυ γε. στάσεις γάρ που, ὦ Θρασύμαχε, ἥ γε ἀδικία, καὶ μίση καὶ μάχας ἐν ἀλλήλοις παρέχει· ἡ δὲ δικαιοσύνη, ὁμόνοιαν καὶ φιλίαν. ἢ γάρ; Ἔστω, ἦ δ' ὅς ἵνα σοι μὴ διαφέρωμαι. Ἀλλ' εὖ γε σὺ ποιῶν, ὦ ἄριστε. τόδε δέ μοι λέγε· ἆρα, εἰ τοῦτο ἔργον ἀδικίας, μῖσος ἐμποιεῖν ὅπου ἂν ἐνῇ, οὐ καὶ ἐν ἐλευθέροις τε καὶ δούλοις ἐγγιγνομένη, μισεῖν ποιήσει ἀλλήλους καὶ στασιάζειν, καὶ ἀδυνάτους εἶναι κοινῇ μετ' ἀλλήλων πράττειν; Πάνυ γε. Τί δέ; ἂν ἐν δυοῖν ἐγγένηται, οὐ διοίσονται, καὶ μισήσουσι, καὶ ἐχθροὶ ἔσονται ἀλλήλοις τε καὶ τοῖς δικαίοις; Ἔσονται, ἔφη. Ἐὰν δὲ δή, ὦ θαυμάσιε, ἐν ἑνὶ ἐγγένηται ἀδικία, μῶν μὴ ἀπολεῖ τὴν αὐτῆς δύναμιν; ἢ οὐδὲν ἧττον ἕξει; Μηδὲν ἧττον ἐχέτω, ἔφη. Οὐκοῦν τοιάνδε τινὰ φαίνεται ἔχουσα τὴν δύναμιν, οἵαν, ᾧ ἂν ἐγγένηται, εἴτε πόλει τινί, εἴτε γένει, εἴτε στρατοπέδῳ, εἴτε ἄλλῳ ὁτῳοῦν, πρῶτον μὲν ἀδύνατον

A verſemur) [a] Ecquale ſit Iuſtitia cum iniuſtitia comparata. dictum eſt enim, Iniuſtitiam eſſe validius & potentius quidpiam quàm iuſtitia. Nunc quidem, inquit. Si Iuſtitia eſt ſapientia & virtus, facilè, opinor, perſpicietur iniuſtitia validior. quãdoquidem Iniuſtitia eſt imperitia. nemo autem hoc adhuc ignorauerit. verùm non ita ſimpliciter agere cupio, ſed hac ratione conſiderare: Affirmaréſne aliquã ciuitatem eſſe iniuſtã, & alias ciuitates velle iniuſtè in ſeruitutẽ redigere, & multas ſub manu & poteſtate ſua habere? Quidni? & hoc quidẽ

B faciet optima, quæ perfectiſſimè ſit iniuſta. Intelligo, inquit, tuam hanc fuiſſe orationem. ſed idipſum hac in re conſidero: Vtrum hæc quæ præſtantior eſſet ciuitas ciuitate, ſine iuſtitia hãc potentiã obtinuerit, vel neceſſe ipſi ſit vt habeat cum iuſtitia. Si, inquit, vt tu paulo antè dicebas, Iuſtitia ipſa ſit ſapientia, illã cum iuſtitia eſſe neceſſe eſt: ſin autem vt ego dicebã, ſine iuſtitia. Tuas illas reſponſiones Thraſymache valde admiror: quoniam non modò annuis & abnuis, ſed & valde diſertè reſpondes. Tibi

C gratificandi, inquit, conſilio hæc profectò ago. Rectè tu quidem, inquam. Sed hoc mihi etiam gratificare, & reſpondeto, Cenſeáſne ciuitatem aliquam, vel exercitũ, etiã quemlibet alium cœtum, veluti latrones & fures, aliúdve hominum genus, qui idcirco conueniunt vt aliquid agant maleficè, perficere aliquid poſſe, ſi iniuria inuicem ſe af-

12 fecerint? Nequaquam, inquit. Quid autẽ ſi ab iniuria abſtinuerint? nónne magis? Omnino. Seditiones igitur, Thraſymache, & odia & mutuas pugnas parit Iniuſtitia, Iuſtitia verò concordiam & amicitiã

D conciliat. nónne? Eſto, inquit: ne à te diſſentiam. Rectè tu quidem, mi Thraſymache. at hoc mihi dicito, Si nimirum eſt illud Iniuſtitiæ opus, odium, vbi inſit, ingenerare: nónne inter liberos & ſeruos ſi extiterit, efficiet vt mutuis & odiis & ſeditionibus inter ſe conflictentur, hactenus vt alii cũ aliis publicè verſari nullo modo poſſint? Omnino. Quid veró? ſi inter duos hæc inſit, nónne diſſentient inter ſe, & mutua odia ac ſimultates & aduerſus iuſtos homines exercebũt? Ita erit prorſus. Sin

E autem in vno quodam, vir præſtantiſſime, inſit Iniuſtitia, nónne omnem ſuam vim amittet? aut nihil minus habebit? Nihil minus habeto, inquit. Nónne has huiuſmodi vires habere videtur, quæ in quocunque inſint, ſiue ciuitate qualibet, ſiue genere, ſiue exercitu, ſiue in alio quolibet cœtu, primùm quidem eum omni-

a Primum argumentum Socratis: Si iniuſtitia virtus eſſet & ſapientia, verum eſſet quod ais, Thraſymache: Illam videlicet præſtantiorem eſſe iuſtitia. At aliter ſe habet. Iniuſtitia enim ſummum eſt vitium. Vt hoc probet, affert verè τεκμηριώδες argumentum, ab effectis iniuſtitiæ: qua nimirũ peſſundetur omnis ſocietas generis humani, euertantur ciuitates, ipſi inter ſe homines &c. contrà docet, Nullam ſocietatem vel ciuium vel paucorum hominum ſine iuſtitia conſeruari poſſe. imo illius tantam eſſe vim, vt ne illi quidem qui maleficio & ſcelere paſcũtur, poſſint ſine vlla particula iuſtitiæ viuere. quod piratarum cæterorúmque latronum exemplo docet: apud quos debet valere opinio quædam iuſtitiæ, vti ne ipſi inter ſe ſæuiant iniuriis, & æquabilis ſit prædæ partitio. Vnde duo colligit, &, Iniuſtitiã planè eſſe incommodam atque inutilem, imo vitæ humanæ prorſus repugnare: &, Iuſtitiam omnino eſſe vtilem atque neceſſariã ad vitam continendã atque conſeruandam. Ita corruit ſuperior illa Iuſti deſcriptio, ex Thraſymachi ore cõformata.

bus viribus deſtituit, vt nihil ſecum agere poſſit, quòd inter ſe mutuis ſeditionibus diſſideat atque diſſipetur: deinde & ſibiipſi cum diſcordem & inimicum reddit, & apud contrarium .i. iuſtorũ hominum genus, odia & inuidiã conflat. nónne ita? Omnino. Atque ſi in vno tantùm etiam fuerit, has omnes intemperies excitabit, quæ cum ipſius natura prorſus cohærent, & ſolent ab illa exiſtere. Primùm quidem huiuſmodi hominẽ incertis motibus fluctuãtem ſecum, & quaſi ſeditionibus exagitatum, reddet planè ineptum atque inutilem ad res gerendas, nec ſecum vllo modo conſentientem: deinde & ſibi & iuſtis hoſtem. nónne? Certé. Dii nimirum ſunt iuſti. Sunto, inquit. Diis itaq; iniuſtus vir hoſtis erit, Thraſymache: iuſtus verò, amicus. Iſtis ſermonis dapibus indulgeto, inquit, pro arbitratu tuo. non enim tibi repugnabo, ne in horum offenſionẽ incurram. Agedum, inquam, cæteras conuiuii partes expleto, ſicuti nũc videlicet reſpondendo. Perſpicuũ eſt nimirum Iuſtos quidem, & ſapientiores & meliores & potẽtiores eſſe: iniuſtos verò, nihil prorſus valere ſecum agere. neque enim quod diximus, Iniuſtos homines efficaciſſimè poſſe aliquid communiter aliquando agere, eſt planè verum. non enim alii ab aliis abſtinerẽt, quum eſſent vehementer iniuſti. ſed tamen conſtat in illis eſſe particulam quãdam Iuſtitiæ: quæ efficit ne alii in alios irruant, ſed coniunctis viribus & concorditer iniuriam faciant: & quicquid agunt, illius quaſi beneficio & efficacia agunt. Itaque ad res iniuſtas impelluntur iniuſtitia, quũ tamen dimidia parte quodãmodo ſint mali. quandoquidem ii qui planè & perfectè ſunt ſcelerati, omnino inepti ſunt ad res gerendas. Ita videlicet rem habere intelligo: ſed non quemadmodum tu initio ponebas. An verò [a] iniuſti melius commodiúſque viuant quàm boni, ac proinde feliciores ſint, (quod vltimo loco conſiderandum propoſueramus) age, conſideremus. Ex his autem quæ diximus, perſpicuum eſt, opinor: accuratiùs tamen adhuc eſt conſiderandũ. non enim de re vulgari atque humili ſermo hic eſt inſtitutus, ſed de re maximi momenti, De ratione nimirum inſtituendæ vitæ. Illud igitur, inquit, conſidera. Et quidem facio, inquam. dic mihi verò, Aliquódne equi opus tibi eſſe videtur? Mihi ſanè. Illúdne & equi & alterius cuiuſlibet animalis opus eſſe ſtatueres, quo ſolo quis præſtantiſſimè aliquid faceret? Non intelligo, inquit. Ita fortaſſe [intelliges.] Aliáne quapiam re quàm oculis videre poſſis? Nequaquam. Quid? aliáne quapiam audires, quàm auribus? Minimè. Nónne hæc horum eſſe opera meritò affirmaremus? Omnino. Quid verò?

A αὐτό, ποιεῖν πράττειν μεθ' αὑτοῦ, διὰ τὸ στασιάζειν καὶ διαφέρεσθαι· ἔτι δ' ἐχθρὸν εἶναι ἑαυτῷ τε καὶ τῷ ἐναντίῳ παντί, καὶ τῷ δικαίῳ. Οὐχ οὕτως; Πάνυ γε. Καὶ ἐν ἑνὶ δή, οἶμαι, ἐνοῦσα, ταῦτα πάντα ποιήσει ἅπερ πέφυκεν ἐργάζεσθαι. πρῶτον μὲν ἀδύνατον αὐτὸν πράττειν ποιήσει, στασιάζοντα, καὶ οὐχ ὁμονοοῦντα αὐτὸν ἑαυτῷ· ἔπειτα ἐχθρὸν
12 καὶ ἑαυτῷ καὶ τοῖς δικαίοις. Ἦ γάρ; Ναί. Δίκαιοι δέ γ' εἰσίν, ὦ φίλε, καὶ οἱ θεοί; Ἔστω-
B σαν, ἔφη. Καὶ θεοῖς ἄρα ἐχθρὸς ἔσται ὁ ἄδικος, ὦ Θρασύμαχε· ὁ δὲ δίκαιος, φίλος. Εὐωχοῦ τοῦ λόγου (ἔφη) θαρρῶν. οὐ γὰρ ἔγωγέ σοι ἐναντιώσομαι, ἵνα μὴ τοῖσδε ἀπέχθωμαι. Ἴθι δή, ἦν δ' ἐγώ, καὶ τὰ λοιπά μοι τῆς ἑστιάσεως ἀποπλήρωσιν, ἀποκρινόμενος ὥσπερ καὶ νῦν. ὅτι μὲν γὰρ καὶ σοφώτεροι, καὶ ἀμείνους, καὶ δυνατώτεροι πράττειν οἱ δίκαιοι φαίνονται· οἱ δὲ ἄδικοι, οὐδὲν πράττειν μετ' ἀλλήλων οἷοί τε. ἀλλὰ δὴ καὶ οὕς
C φαμεν ἐρρωμένως πώποτέ τι μετ' ἀλλήλων κοινῇ πρᾶξαι, ἀδίκους ὄντας, τοῦτο οὐ παντάπασιν ἀληθὲς ἐλέγομεν. οὐ γὰρ ἂν ἀπείχοντο ἀλλήλων, κομιδῇ ὄντες ἄδικοι· ἀλλὰ δῆλον ὅτι ἐνῆν τις αὐτοῖς δικαιοσύνη, ἣ αὐτοὺς ἐποίει, μή τι καὶ ἀλλήλους γε, καὶ ἐφ' οὓς ᾔεσαν, ἅμα ἀδικεῖν· δι' ἣν ἔπραξαν ἃ ἔπραξαν. ὥρμησαν δὲ ἐπὶ τὰ ἄδικα, ἀδικίᾳ, ἡμιμόχθηροι ὄντες. ἐπεὶ οἵ γε παμπόνηροι, καὶ τελέως ἄδικοι,
12 τελέως εἰσὶ καὶ πράττειν ἀδύνατοι. Ταῦτα
D μὲν οὖν ὅτι οὕτως ἔχει μανθάνω, ἀλλ' οὐχ ὡς σὺ τὸ πρῶτον ἐτίθεσο. εἰ δὲ καὶ ἄμεινον ζῶσιν οἱ δίκαιοι τῶν ἀδίκων, καὶ εὐδαιμονέστεροί εἰσιν (ὅπερ τὸ ὕστερον προυθέμεθα σκέψασθαι) σκεπτέον. Φαίνονται μὲν οὖν καὶ νῦν, ὥς γέ μοι δοκεῖ, ἐξ ὧν εἰρήκαμεν· ὅμως ″δέ τι βέλτιον σκεπτέον. οὐ γὰρ περὶ τοῦ ἐπιτυχόντος ὁ λόγος, ἀλλὰ περὶ τοῦ, ὅντινα τρόπον χρὴ ζῆν. Σκόπει δή, ἔφη. Σκοπῶ, ἦν δ' ἐγώ· καί μοι λέγε. δοκεῖ τί σοι εἶναι ἵππου ἔρ-
E γον; Ἔμοιγε. Ἆρ' οὖν τοῦτο ἂν θείης καὶ ἵππου καὶ ἄλλου ὁτουοῦν ἔργον, ὃ ἂν ἢ μόνῳ ἐκείνῳ ποιῇ τις, ἢ ἄριστα; Οὐ μανθάνω, ἔφη. Ἀλλ' ὧδε. ἔσθ' ὅτῳ ἂν ἄλλῳ ἴδοις ἢ ὀφθαλμοῖς; Οὐ δῆτα. Τί δέ; ἀκούσαις ἄλλῳ ἢ ὠσίν; Οὐδαμῶς. Οὐκοῦν δικαίως ἂν ταῦτα τούτων φαμὲν ἔργα εἶναι; Πάνυ γε. Τί δέ;

[a] Refutata illa Iuſti Thraſymachia deſcriptione, nunc δογματικῶς ſubiungit nouam explicationem cõtrariæ ſententiæ, Iuſtitiam nimirum valere ad vitam feliciter inſtituendam. Quod præfatur maximi eſſe momenti, ac proinde magna conſideratione dignum. Σκευωρία argumentationis eſt huiuſmodi, Vnicuique rei ſua actio definita eſt, & ad eam actionem propria ſunt atque accommodata inſtrumẽta. (quod ἐπαγωγικῶς probat) Animi autem propria & accommodata actio eſt, Virtus: ſine cuius præſidio nõ poteſt quicquam bene & feliciter agere. Illa autem virtus animæ eſt iuſtitia: ac proinde Iuſtus felix eſt. quod erat demonſtrandum. Adhibetur contrariũ ἀντιπαράλληλον, ad amplificationem: Qui iniuſtè viuit, infelix eſt.

Si pro ὅτι reponendu[m] eſt, intell[igen]dum uidetu[r] νονται μὲν δίκαιοι ὅτι σοφώτεροι, καὶ ἀμείν[ους] &c.

Repono δ' βέλτιον.

μαχαίρᾳ ἀμπέλου κλῆμα ἀποτέμνοις, καὶ σμίλῃ, καὶ ἄλλοις πολλοῖς; Πῶς γὰρ οὔ; Ἀλλ' οὐδενί γ' ἂν οἶμαι οὕτω καλῶς, ὡς δρεπάνῳ, τῷ ἐπὶ τούτῳ ἐργασθέντι. Ἆρ' οὖν οὐ τοῦτο τούτου ἔργον θήσομεν; Θήσομεν μὲν οὖν. Νῦν δὴ οἶμαι ἄμεινον ἂν μάθοις ὃ ἄρτι ἠρώτων, πυνθανόμενος εἰ οὐ τοῦτο ἑκάστου εἴη ἔργον, ὃ ἂν ἢ μόνον τι ἢ κάλλιστα τῶν ἄλλων ἀπεργάζηται. Ἀλλά (ἔφη) μανθάνω τε, καί μοι δοκεῖ τοῦτο ἑκάστου πράγματος ἔργον εἶναι. Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ. Οὐκοῦν καὶ ἀρετὴ δοκεῖ σοι εἶναι ἑκάστῳ ᾧπερ καὶ ἔργον τι προστέτακται; ἴωμεν δὲ ἐπὶ τὰ αὐτὰ πάλιν. ὀφθαλμῶν, φαμέν, ἔστιν ἔργον; Ἔστιν. Ἆρ' οὖν καὶ ἀρετὴ ὀφθαλμῶν ἔστι; Καὶ ἀρετή. Τί δέ; ὤτων ἦν τι ἔργον; Ναί. Οὐκοῦν καὶ ἀρετή; Καὶ ἀρετή. Τί δὲ πάντων πέρι τῶν ἄλλων; οὐχ οὕτω; Οὕτως. Ἔχε δή. ἆρ' ἄν ποτε ὄμματα τὸ αὑτῶν ἔργον καλῶς ἀπεργάσαιντο, μὴ ἔχοντα τὴν αὑτῶν οἰκείαν ἀρετήν, ἀλλ' ἀντὶ τῆς ἀρετῆς κακίαν; Καὶ πῶς ἄν; ἔφη. τυφλότητα γὰρ ἴσως λέγεις ἀντὶ τῆς ὄψεως. Ἥτις (ἦν δ' ἐγώ) αὐτῶν ἡ ἀρετή. οὐ γάρ πω τοῦτο ἐρωτῶ· ἀλλ' εἰ τῇ οἰκείᾳ μὲν ἀρετῇ τὸ αὑτῶν ἔργον εὖ ἐργάσεται τὰ ἐργαζόμενα, κακίᾳ δέ, κακῶς. Ἀληθές (ἔφη) τοῦτό γε λέγεις. Οὐκοῦν καὶ ὦτα στερόμενα τῆς αὑτῶν ἀρετῆς, κακῶς τὸ αὑτῶν ἔργον ἀπεργάσεται; Πάνυ γε. Τίθεμεν οὖν καὶ τἄλλα πάντα εἰς τὸν αὐτὸν λόγον; Ἔμοιγε δοκεῖ. Ἴθι δή, μετὰ ταῦτα τόδε σκέψαι. ψυχῆς ἔστι τι ἔργον, ὃ ἄλλῳ τῶν ὄντων οὐδ' ἂν ἑνὶ πράξαις; οἷον τὸ τοιόνδε· τὸ ἐπιμελεῖσθαι καὶ ἄρχειν καὶ βουλεύεσθαι, καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, ἔσθ' ὅτῳ ἄλλῳ ἢ ψυχῇ δικαίως ἂν αὐτὰ ἀποδοῖμεν, καὶ φαῖμεν ἴδια ἐκείνου εἶναι; Οὐδενὶ ἄλλῳ. Τί δ' αὖ τὸ ζῆν; ψυχῆς φήσομεν ἔργον εἶναι; Μάλιστά γ', ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ἀρετήν φαμέν τινα ψυχῆς εἶναι; Φαμέν. Ἆρ' οὖν ποτε, ὦ Θρασύμαχε, ψυχὴ τὰ αὑτῆς ἔργα εὖ ἀπεργάσεται, στερομένη τῆς οἰκείας ἀρετῆς; ἢ ἀδύνατον; Ἀδύνατον. Ἀνάγκη ἄρα κακῇ ψυχῇ, κακῶς ἄρχειν καὶ ἐπιμελεῖσθαι· τῇ δὲ ἀγαθῇ, πάντα ταῦτα εὖ πράττειν. Ἀνάγκη. Οὐκοῦν ἀρετήν γε συνεχωρήσαμεν ψυχῆς εἶναι, δικαιοσύνην· κακίαν δέ, ἀδικίαν; Συνεχωρήσαμεν γάρ. Ἡ μὲν ἄρα δικαία ψυχὴ καὶ ὁ δίκαιος ἀνήρ, εὖ βιώσεται· κακῶς δέ, ὁ ἄδικος. Φαίνεται, ἔφη, κατὰ τὸν σὸν λόγον.

A Poſſéſne & cultro & ſcalpello & aliis multis inſtrumentis vitis palmitem amputare?
6 Quidni? Non tamen arbitror ita commodè, vt falce ad hunc vſum fabricata. Verũ ais. Nónne igitur huius opus eſſe ſtatuemus? Prorſus. Nunc igitur (arbitror) melius intelligis quæ paulo antè quærebam: an id ſcilicet cuiuſque opus eſſet, quod vel ſolo illo vel melius quàm cæteris efficitur. Atqui (inquit) intelligo, & hoc mihi videtur proprium & peculiare vniuſcuiuſque rei opus eſſe. Eſto, inquam. Nónne
B & Virtus tibi illud eſſe vnicuique videtur, cui aliquod opus attribuitur? Ad eadẽ verò redeamus. Eſtne quoddam oculorum opus? Eſt. Nónne & quædam eſt oculorũ virtus? Et virtus. Quid veró? aliquódne eſt aurium opus? Eſt. Nónne & virtus? Et virtus. Quid porrò de omnibus aliis rebus? nónne eodem modo? Eodem. Audi igitur: Oculíne ſuum opus rectè abſoluerint, niſi propria & peculiari virtute ſint præditi, ſed virtutis illius loco, vitio quodam ſint inuoluti? Quomodo autem? inquit. cæcitatem fortaſſe ſignificas, viſus
C loco. Quæcunque, inquam, fuerit oculorum virtus. nondum enim hoc rogo: ſed vtrum ſua propriáque virtute opus ſuum exerceant: vitio verò, non rectè. Hoc verè, (inquit) ais. Nónne & aures virtute ſua deſtitutæ, male ſuum opus edunt? Omnino. Eadem ratione de cæteris rebus conſtituimus? Mihi quidem videtur. Agedum verò hoc deinceps conſidera: Eſtne aliquod animi opus, & quidem huiuſmodi vt nullo planè alio hæc agere poſſis? veluti, Curare, imperare, conſilium inire, & res omnes
D huiuſmodi: aliíne cuipiam rei quàm animo res iſtas tribueremus? atque adeò ſtatueremus has eſſe proprias atq; peculiares illius facultates? Nulli alii rei profectò. Quid verò? Ipſum viuere, an animæ opus eſſe ſtatuemus? Maximè, inquit. Nónne & dicimus aliquam eſſe animæ virtutem?
14 Affirmamus. Fieríne vnquã poteſt, Thraſymache, vt anima ſua opera rectè perficiat, propria illa ſua virtute deſtituta? an non poteſt? Non poteſt. Eſt igitur neceſſe malam animam & malè curare & malè imperare: bonam contrà animam, hæc omnia
E rectè agere. Neceſſe eſt. Nónne dedimus, Iuſtitiam eſſe virtutem animę, iniuſtitiam, eſſe vitium? Dedimus ſanè. Iuſta igitur anima & vir iuſtus, bene viuet: mala, malè. Ex tuo quidem ſermone id perſpicuũ eſt.

A Atqui qui bene viuit, felix eſt atque beatus: qui malè, contrà. Quídni? IVSTVS igitur eſt FELIX: iniuſtus contrà, miſer. Sunto, inquit. Atqui minimè vtile eſt, miſerum eſſe: ſed felicem eſſe conducit. Quidni verò? Nunquam igitur, auguſtiſſime Thraſymache, Iniuſtitia eſt iuſtitia vtilior. His igitur epulis, Socrates, perfruaris in his Bendideis feſtis. [a] Tua nimirum opera, Thraſymache, tuóque beneficio. quandoquidem priore illa tua acerbitate depoſita, manſuetus mihi euaſiſti. Non tamen abũdè ſum epulatus: non tua quidem culpa, ſed mea. nam quemadmodum guloſi rapiunt id & vorãt quod mẽſæ ſemper offertur, priuſquam prioribus dapibus moderatè veſcantur, de me quidem idem mihi videtur conſtituẽdum: antequam id quod initio propoſitũ erat quod diſquireremus, videlicet Ecquid ſit Iuſtum, cõperiimus: illo prætermiſſo ad aliud cõſiderandũ acceſſimus, An vitiũ ſit & imperitia, an ſapiẽtia & virtus. Et quũ nouus etiam ſermo incidiſſet, Iniuſtitiam eſſe vtiliorẽ iuſtitia, non potui me temperare quin à primario ſermone ad noui illius ſermonis digreſſionẽ excurrerem. Atque adeò ex hoc colloquio noſtro illud nobis accidit, Vt nihil ſciremus. quum enim minimè norim quídnã ſit Iuſtitia, vix ac ne vix quidem nouero quídnam ſit Virtus: ac proinde an ille qui ea ſit præditus, felix ſit an infelix.

[a] Ordinem ſuperioris diſputationis explicat, & ſemina ſpargit futuri ſermonis: Rem nimirum πειραστικῶς eſſe indicatam. .i. non tam conſtituiſſe quid ſit Iuſtitia, quàm quid non ſit.

A Ἀλλὰ μὴν ὅγε εὖ ζῶν, μακάριός τε καὶ εὐδαίμων· ὁ δὲ μή, τἀναντία. Πῶς γὰρ οὔ; Ὁ μὲν δίκαιος ἄρα, εὐδαίμων· ὁ δ᾽ ἄδικος, ἄθλιος. Ἔστωσαν, ἔφη. Ἀλλὰ μὴν ἄθλιόν γε εἶναι οὐ λυσιτελεῖ, εὐδαίμονα δέ. Πῶς γὰρ οὔ; Οὐδέποτ᾽ ἄρα, ὦ μακάριε Θρασύμαχε, λυσιτελέστερον ἀδικία δικαιοσύνης. Ταῦτα δή σοι (ἔφη) ὦ Σώκρατες, εἱστιάσθω ἐν τοῖς Βενδιδείοις. Ὑπὸ σοῦ γε, ἦν δ᾽ ἐγώ, ὦ Θρασύμαχε· ἐπειδή μοι πρᾶος ἐγένου, καὶ χαλεπαίνων ἐπαύσω. οὐ μέντοι καλῶς γε εἱστίαμαι· δι᾽ ἐμαυτόν, ἀλλ᾽ οὐ διά σε. B ἀλλ᾽ ὥσπερ οἱ λίχνοι, τοῦ ἀεὶ παραφερομένου ἀπογεύονται ἁρπάζοντες, πρὶν τοῦ προτέρου μετρίως ἀπολαῦσαι, καὶ ἐγώ μοι δοκῶ οὕτω, πρὶν ὃ τὸ πρῶτον ἐσκοποῦμεν εὑρεῖν, τὸ δίκαιον ὅ,τι ποτ᾽ ἐστὶν, ἀφέμενος ἐκείνου, ὁρμῆσαι ἐπὶ τὸ σκέψασθαι περὶ αὐτοῦ, εἴτε κακία ἐστὶ καὶ ἀμαθία, εἴτε σοφία καὶ ἀρετή· καὶ ἐμπεσόντος αὖ ὕστερον λόγου ὅτι λυσιτελέστερον ἡ ἀδικία τῆς δικαιοσύνης, οὐκ ἀπεσχόμην τοῦ μὴ οὐκ ἐπὶ τοῦτο ἐλθεῖν ἀπ᾽ ἐκείνου. ὥστε μοι νυνὶ γέγονεν ἐκ τοῦ διαλόγου μηδὲν εἰδέναι. C ὁπότε γὰρ τὸ δίκαιον μὴ οἶδα ὅ ἐστι, σχολῇ εἴσομαι εἴτε ἀρετή τις οὖσα τυγχάνει, εἴτε καὶ οὔ· καὶ πότερον ὁ ἔχων αὐτὸ, οὐκ εὐδαίμων ἐστὶν, ἢ εὐδαίμων.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

PLATONIS DE REPVBLICA, DIALOGVS SECVNDVS.

ARGVMENTVM.

PRIMO libro poſuit Plato fundamentũ diſputationis, & illius iecit ſemina: vniuerſæque doctrinæ ſummam repræſentauit, ſed tamen ὡς ἐν τύπῳ καὶ παχυμερῶς. ideò illius ἐπεξεργασίαν nunc incipit moliri. quem nexum ipſe notat. Iuſtitia autem eſt fundamentum reipublicæ. Reſpublica verò, illud quod præcipuè quæritur in hac diſputatione. Ita duæ ſunt partes huius ſecũdi libri. PRIMA illuſtrat definitionem Iuſtitiæ ex ſuo contrario, nimirum Iniuſtitia. contraria enim contrariis elucеſcunt. SECVNDA, eſt pulcherrimum primordium vberrimæ diſputationis de Republica: cuius ὑποτύπωσιν quandam ὁλομερῆ proponit, omnes videlicet illius partes componens: ita quidem vt ἐκ τῶν συνθέτων pedetentim & gradatim perueniat ad ipſum τὸ ἀσύνθετον. id eſt, ex ſingulis reipub. partibus ad vniuerſam ipſius κοινωνίαν verè conſtantem. Et vt Reipublicæ πλήρωμα eſt veluti corpus, ac proinde membris & capite conſtat, idcirco de vtroque agit diſtinctè, ſubiectis nimirum & Magiſtratu. Primùm de membris agit, ex quibus componitur reſpublica: & Iuſtitiæ, id eſt πολιτικῆς διαξίας, vim in illius conſtitutione oſtẽdit: ſiue ſanæ, ſiue φλεγμαινούσης & morbidæ: id eſt, moderatæ, vel opibus deliciiſque tumidæ. Inde venit ad Magiſtratũ, quem ἄρχοντος & φύλακος nominibus deſignat: & cur, petatur ex ipſo loco. Cuſtodis illius naturam ita deſcribit, Vt ſit iracundus & ſagax: ac proinde valeat ad vim hoſtium propulſandam, improbiſque ciuibus infligendum ſupplicium magna quadam animi vehementia: & poſſit rerum actionúmque εὐτεχνείας & ἀτεχνείας prudenter perſpicere: ita vt quod è reipub. vſu fuerit, agat opportunè: ſuos ſub legum præſidio pacatè contineat, boniſque etiam præmia ſtatuat pro meritis. Deſcripta hunc in modum Cuſtodis natura, incipit agere de illius inſtitutione: quam accuratè perſequitur vſque ad IIII. librũ. Illius autẽ inſtitutionis duas partes facit, Μουσικὴν & Γυμναστικήν. Quid huius nomine ſignificet, dicemus ſuo loco: illius autem appellatione innuit virtutes θεωρητικάς, quæ totæ in animo excolendo verſantur. harum regina & domina eſt Religio: de qua primam curã gerendam eſſe vult in Cuſtodis inſtitutione. Religionis porro conſtituendæ certos quoſdã tradit τύπους, veluti leges: poetarúmque μυθολογίας, quibus Dei ἀμεταβλήτου, ἀψευδοῦς, ἀγαθῶν αἰτίου, ἀγαθουργοῦ, natura peruertitur, & in vana εἴδωλα transformatur, grauiſſimis argumentis damnat, atque exterminat è republica. Idcirco autem hanc θεωρητικὴν παιδείαν vocat μουσικήν, quoniam ex priſco more poetæ erant antiſtites religionis, eorúmque adeò ſcriptis continebatur illius ethnicæ religionis cognitio: quos idcirco vocat παῖδας θεῶν. poetica enim διὰ τὸ ψυχαγωγόν, vt alibi diximus, fortius efficaciúſque immanat in animos hominum, & ſymbolorum etiam ſiue myſteriorum inuolucris quibuſdam eos percellit. Illam autem fabuloſam θεολογίαν hactenus damnat Socrates, vt ſui temporis religionem ſiue potius ſuperſtitionem eo obelo confodiat, quæ hoc quidem vno fundamento innitebatur: & ideo maiorum fabularum, quas Homeri & Heſiodi coryphæorum poetarum officina ſuggerebat, mentionem iniicit. Idcirco tandem ab Athenienſibus ἀσεβείας damnatus, & capite mulctatus eſt, quòd falſam illorum religionem refelleret. at miſer ethnicus falſam quidem religionem peruidit & refutauit: veram ignorauit, ignorato Chriſto: qui eſt via, veritas & vita. Iuuerit tamen has ſcintillas in mediis tenebris emicantes perſpicere: vt norimus, & Deum nunquam ſe ἀμάρτυρον reliquiſſe mundo, & quantum nos præ illis hominibus ἀξίωμα, in tanta veritatis luce, à Deo ſimus conſequuti.

Huius ergo dialogi & θέσις & οἰκονομία ita notetur: cætera ex noſtris notis.

QVAEDAM EX HAC DISPVTATIONE.

ETHICA.

1 *Falſæ & perſonatæ Iuſtitiæ deſcriptio (id eſt, πρόθυρον, σχῆμα, σκιαγραφία) eſt, Illam eſſe hominum commentum, qui leges ideo condiderint ut obices eſſent aduerſus potentiorum uiolentiam, à qua ſarti tectique defenderentur infirmiores: eámque adeò eſſe illius γένεσιν & οὐσίαν. &c.*

2 *Iuſtum uideri, licet non ſis: iniquè agere, dummodo lateas, aut impunè agas: & rem bene agas: applaudant tibi homines, ita ex animi ſententia proſperè rem gerenti.*

3 *Iuſtitia & iniuſtitia non ἐκ τῶν ἀποβαινόντων .i. ex commodis uel incommodis, quæ ex utraque uariè cõſequuntur: ſed καθ' αὐτάς ſimpliciter, id eſt, ex ſuis naturis, æſtimari ac definiri debent.*

4 *Itaque licet uir probus in maximas calamitates cadat, non deſinit tamen eſſe felix: contrà, uir improbus, utut triumphet proſpero rerum ſucceſſu, non deſinit tamen eſſe infelix.*

5 *Veræ eſt Iuſtitiæ, ut ſis reuera iuſtus, nõ ut uidearis: etſi nemo ſciturus, nemo ne ſuſpicaturus quidẽ ſit, quum aliquid diuitiarum, potentiæ, dominationis, libidinis cauſa feceris, ſi id Deo hominibúſque futurũ ſit ſemper ignotum, ſis ne facturus quidem.*

6 *Non eſt κατὰ φύσιν, Vt qui poteſt, faciat iniuriam: etſi id ſuo commodo cedere uideatur. imo detrahere ſui commodi cauſa, magis eſt contra naturam, quàm mors, quàm dolor, quàm cætera generis eiuſdem.*

7 *Puerilis inſtitutio, maximi eſt momenti ad uniuerſam uitam rectè inſtituendam.*

8 *Nihil eſt turpius mendacio, & homini indecorum magis.*

METAPHYSICA: quia de Deo. vel potius ἠθικῶς metaphyſica.

9 *Deus pura & ſancta uita maximè colitur. itaque irreligioſum eſt atque impium, religionem obtendere ad ſcelera, religioſarúmque ceremoniarum prætextu arripere anſam peccandi: quaſi ſcelera facilè eluantur apud Deum exhibitis ei ſacrificiis, & uiuorum & mortuorum nomine.*

10 *Falſæ religionis nota eſt, quũ abſurda & diſſentanea attribuuntur Dei naturæ.*

11 *Deus, unus eſt & idem. eſt ergo irreligioſæ ſuperſtitionis, exiſtimare Deum multiplicibus formis apparere hominibus: quum ſit ipſe* ἀμετάβλητος, ἀναλλοίωτος.

12 *Deus eſt* ἀπαθής. *quocirca impiæ eſt uanitatis, Deum facere obnoxium humanis cupiditatibus.*

13 *Deus eſt omnis boni cauſa & autor. eſt ergo ſcelerati mendacij, ſtatuere Deum quocunque modo autorem peccati.*

14 *Deus eſt* ἀψευδής, *& in illum mendacium cadere nullo modo poteſt. illi igitur mentiũtur qui aiunt Deum, ueluti* γόητα, *inanibus ſpectris hominũ animos circumuenire, ut in illis auguſtiorem quendam religionis ſenſum ingerat.* quæ ſunt ethnicarum ſuperſtitionum myſteria.

15 *De Deo reuerenter loquendum eſt, & in ipſis religionis myſteriis magna cautio adhibenda eſt.*

16 *Calamitas ipſa, quatenus mali quidpiam in ſe habet, non eſt à Deo: ſed ab illo eſſe agnoſcenda eſt, quatenus eſt* κόλασις. *id eſt, animaduerſio & pœna, & quidem utilis* τῶν κολαζομένων. quod tamen dictum non intellexit Plato.

POLITICA.

17 *Leges ciuiles tollunt aſtutias: debéntque adeò multæ actiones in bene morata repub. terminari iudicio bonæ fidei atque æquitate. [ſed tamen aliter leges, aliter philoſophi tollunt aſtutias. leges, quatenus manu tenere poſſunt: philoſophi, quatenus ratione & intelligentia.]*

18 CIVITATIS *origo, eſt* χρεία *.i. uſus & neceſſitas uitæ: quæ multos homines haudquaquã per ſe & ſingulatim* αὐτάρκεις *futuros, in unam* ξυνοικίαν *conciuit: ut alij alios iuuarent mutua* κοινωνίᾳ, *quæ quidem in dando & accipiendo uerſatur.*

19 *Illa* κοινωνία, *non eſt* ἀταξία, *ſed apta & conſtans* τάξις, *quam Iuſtitiæ appellatione deſignat Plato: ut iniuſtitiæ,* ἀταξίαν.

20 *Illius ordinis uis latè manat, & in ſingulorum hominum moribus componendis & in conſtituenda republica.*

21 *Illa iuſtitia poſtulat ut quandoquidem in repub. pluribus rebus opus eſt, ad earum quoque* παρασκευαὶ *atque effectiones conueniant complures.* πλήρωμα *igitur reipub. conſtat è diuerſis muneribus, quæ tamen in unam quandam* ἁρμονίαν *conſpirãt omnia, & ad unam unius Reipub. utilitatem.*

22 *In illa uel maximum eſt, ut diſtincta ſint atque definita* ἀρχόντων & ἀρχομένων *diſcrimina.*

23 *Vnicuique debet eſſe attributum certum aliquod opus, in quo uerſetur: & cauendum eſt à* πολυπραγμοσύνη & ἀλλοτριοπραγμοσύνη: *ſicuti copioſius & diſtinctius explicabit infra.*

24 Ξυμβόλαια *.i. commercia, debent eſſe libera ex æquis legibus.*

25 *Cuſtodis .i. magiſtratus natura debet eſſe* θυμοειδὴς & φιλόσοφος. *.i. iracunda & ſagax, hoſtibus arcendis, ciuibus tutandis.*

26 *Maxima debet adhiberi cura de Cuſtodis* παιδείᾳ.

27 *Illius* παιδείας *primum caput eſt, Vti ſyncerae religionis cognitione imbuatur animus iuuenis Cuſtodis, & à* μυθολογίας *commentis arceatur.*

28 DIALECTICA *hæc notari poſſunt ad methodi leges pertinentia: Ordo diſputationis diligenter notetur.*

29 *Qũum in utranque partem aliquando diſputandum eſt & aduerſus ueritatem aliquid eſt proferendum, adhibendæ ſunt commodæ præfationes, ut conſtet quo animo ea dicamus.*

LEGVM EX HAC DISPVTATIONE DESCRIPTIO.

Ὀρθὸς λόγος æquitatis naturalis, ſiue κοιναὶ ἔννοιαι.

1 NEMINI, VEL COMMODI ETIAM TVI CAVSA, FACIENDA EST INIVRIA.

2 NE QVID FALLACITER MALO'VE DOLO FIAT.

3 DEVS EST VNVS ATQVE IDEM, IMMVTABILIS, OMNIVM BONORVM AVTOR: VERAX, CVPIDITATIBVS HVMANIS NVLLO MODO OBNOXIVS: OPTIMVS, PERFECTISSIMVS.

Τύποι ſiue νόμοι πολιτικοί, ex his fontibus deducti.

4 DE RELIGIONE PRIMA ESTO CVRA IN REPVB. ET DE EA CERTIS LEGIBVS CAVETOR.

5 NE EA RELIGIO ADMITTITOR, QVAE FABVLOSIS COMMENTIS DEI NATVRAM PERVERTIT: ET SIQVA IRREPSERIT, MATVRE EXTERMINATOR.

6 EAE OPINIONES QVAE DEVM MVTABILEM, MALI AVTOREM, MENDACEM ET PRAESTIGIATOREM FACIVNT, ILLIVS NATVRAM PERVERTERE CENSENTOR.

7 EX AEQVO ET BONO IVDEX LEGES MODERATOR.

ARIST. POLITIC. PRIMO LIB. CAP. PRIMO.

Ὥσπερ καὶ τελεωθὲν, βέλτιστον τῶν ζώων ἄνθρωπός ἐστιν· οὕτω καὶ χωρισθὲν νόμου καὶ δίκης, χείριστον πάντων. χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὅπλα. ὁ δ' ἄνθρωπος ὅπλα ἔχων φύεται, φρονήσει καὶ ἀρετῇ, οἷς ἐπὶ τἀναντία ἐστὶ χρῆσθαι μάλιστα. διὸ ἀνοσιώτατον καὶ ἀγριώτατον ἄνευ ἀρετῆς. &c.

CIC. LIB. III. OFFIC.

Nos veri iuris germanæque iuſtitiæ ſolidam & expreſſam effigiem nullam tenemus: vmbra & imaginibus vtimur: eáſque ipſas vtinam ſequeremur. feruntur enim ex optimis naturæ principiis, & veritatis exemplis. nam quâti verba illa, *Vti ne propter te fidémue tuam captus fraudatúſue ſim:* quàm illa aurea! *Vti inter bonos bene agier oportet, & ſine fraudatione.*

ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ ΔΙΑΛΟΓΟΣ δεύτερος.

A

Ἐγὼ μὲν οὖν, ταῦτα εἰπὼν, ᾤμην λόγου ἀπηλλάχθαι· τὸ δ' ἦν ἄρα, ὡς ἔοικε, προοίμιον. ὁ γὰρ Γλαύκων ἀεί τε ἀνδρειότατος ὢν τυγχάνει πρὸς ἅπαντα, καὶ δὴ καὶ τότε τοῦ Θρασυμάχου τὴν ἀπόρρησιν οὐκ ἀπεδέξατο, ἀλλ' ἔφη, Ὦ Σώκρατες, πότερον ἡμᾶς βούλει δοκεῖν πεπεικέναι, ἢ ὡς ἀληθῶς
πεῖσαι, ὅτι παντὶ τρόπῳ ἄμεινόν ἐστι δίκαιον B
εἶναι ἢ ἄδικον; Ὡς ἀληθῶς (εἶπον) ἔγωγ' ἂν ἑλοίμην, εἰ ἐπ' ἐμοὶ εἴη. Οὐ τοίνυν (ἔφη) ποιεῖς ὃ βούλει. λέγε γάρ μοι, ἆρά σοι δοκεῖ τοιόνδε τι εἶναι ἀγαθὸν, ὃ δεξαίμεθ' ἂν ἔχειν, οὐ τῶν ἀποβαινόντων ἐφιέμενοι, ἀλλ' αὐτὸ αὑτοῦ ἕνεκα ἀσπαζόμενοι; οἷον τὸ χαίρειν; καὶ αἱ ἡδοναὶ ὅσαι ἀβλαβεῖς· κἂν μηδὲν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον διὰ ταύτας γίγνηται ἄλλο, ἢ χαίρειν ἔχοντα. Ἔμοιγε (ἦν δ' ἐγὼ) δοκεῖ τι εἶ-
ναι τοιοῦτον. Τί δέ; ὃ αὐτό τε αὑτοῦ χάριν ἀ- C
γαπῶμεν, καὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ γιγνομένων; οἷον αὖ τὸ φρονεῖν, καὶ τὸ ὁρᾶν, καὶ τὸ ὑγιαίνειν. τὰ γὰρ τοιαῦτά που δι' ἀμφότερα ἀσπαζόμεθα. Ναὶ, εἶπον. Τρίτον δὲ ὁρᾷς τι (ἔφη) εἶδος ἀγαθοῦ, ἐν ᾧ τὸ γυμνάζεσθαι, καὶ τὸ κάμνοντα ἰατρεύεσθαι; καὶ ἰάτρευσίς τε, καὶ ὁ ἄλλος χρηματισμός; ταῦτα γὰρ, ἐπίπονα φαῖμεν ἂν, ὠφελεῖν δὲ ἡμᾶς. καὶ αὐτὰ μὲν ἑαυτῶν ἕνεκα οὐκ ἂν δεξαίμεθα ἔχειν, τῶν δὲ μι-
σθῶν τε χάριν καὶ τῶν ἄλλων ὅσα γίγνεται ἀπ' D
αὐτῶν. Ἔστι γὰρ οὖν (ἔφην) καὶ τοῦτο τρίτον. ἀλλὰ τί δή; ἐν ποίῳ (ἔφη) τούτων τὴν δικαιοσύνην τίθης; Ἐγὼ μὲν οἶμαι (ἦν δ' ἐ-

DE REPVBLICA DIALOGVS ſecundus.

HAEC quum dixiſſem, me quidem illo ſermone defunctum eſſe poſthac arbitrabar: at profectò (vt exitu ipſo apparuit) hæc tantùm præfatio fuit longioris diſputationis. Glauco enim cùm aliâs ad omnia ſemper ſuo quodam inſtituto fortiſſimus, tum verò minimè omnium ferendum eſſe exiſtimauit Thraſymachi ſilentium: quaſi profligata diſputatio eſſe videretur. At, inquit, Socrates vin' videri tuæ ſententiæ fidem prorſus feciſſe modò apud nos? vt ratum ſit illud, Omni ratione Iuſtum iniuſto antecellere? Reuera id mallem (dixi ego) ſi id quidem in mea poteſtate foret. Nõ igitur facis (inquit) quod vis. at dic ſodes, [b] Aliquídne huiuſmodi bonũ tibi eſſe videtur, quod hactenus amplectamur, non propter ipſas res quæ ex ipſo cõſequũtur, ſed quòd ipſũ propter ſeipſum amemus? vt Gaudere, omnéſque innocuæ voluptates: etiamſi deinceps nihil aliud conſequatur ex ipſis, quàm vt is qui iis eſt præditus, lætetur. Mihi quidẽ, inquam, huiuſmodi quidpiam eſſe videtur. Quid verò? éſtne aliquid quòd & ipſius gratia amemus, & eorum quæ ex ipſo exiſtunt? veluti ſapere, & videre, & ſanum eſſe? huiuſmodi enim videlicet propter vtraque amplectimur. Certè, inquam. Tertiam autẽ quandã vides bonorũ ſpeciem, in qua eſt Exerceri, ægroto mederi, & medicinæ faciendæ omniſque reliqua agendi ratio, cum opportunitate quadã cõiuncta? hæc nimirum laborioſa eſſe fatemur, nos tamen iuuare: & hæc quidem propter ſe nunquã expeteremus, ſed quæſtus & aliarum rerum quæ ab illis proficiſcũtur, gratia. Eſt quidem & illud tertium bonorum genus. Quid verò? In quónam horum Iuſtitiam collocas? Equidem, inquã, in pul-

[a] Inſtituturus ἐπεξεργασίαν ſuperioris doctrinæ de Iuſtitiæ definitione (& quidem facta cũ Iniuſtitia cõparatione) opportunã præfationem ſubſternit: qua & occaſio diſputationis & ordo diſertè notatur. Solidis autem argumentis demonſtraturus Iuſtitiam eſſe fundamentũ ſocietatis humanæ, & vniuerſæ adeò vitæ, omnia diligenter conquirit quæ aduerſus hanc doctrinam dici poſſunt: ne res ἐπιπολαίως inducta, ſed firmis veríſque rationibus perſuaſa videatur.

[b] Occaſio diſputationis eſt: Tria ſunt bonorum genera ſiue εἴδη. vnum, quod per ſe expetitur. i. τὸ αὐτὸ δι' αὑτοῦ ἐφιέμενον. Secundum, quod propter aliud quidpiam ex ipſo conſequens. id eſt, mercedis aliarúmve rerum cauſa: τῶν ἀποβαινόντων, ἢ ὅσα γίγνεται ἀπ' αὐτῶν. Tertium, quod & per ſe & propter aliud. In quo tandem bonorum genere ſtatues Iuſtitiam? quod quidẽ, inquit, idcirco dico, quoniam Thraſymachus ſuprà ita damnabat iuſtitiam tanquam inutilem: vt tu cõtrà, Socrates, illam laudare videbaris tanquam vtilẽ, ac proinde mercedis cauſa expetendam. Quod quidem mihi cum primis eſt dubium, & hac de re cupio audire copioſiorem explicationẽ. vellem enim audire quídnam ſit vtraque ſeorſim, quas vires habeat ἑκάτερον αὐτὸ καθ' αὑτό, non verò ἐκ τῶν ἀποβαινόντων. &c.

cherrimo: quod & per ſe & propter ea quæ ab ipſo conſequuntur, amplectẽdum eſt ab eo qui felix ſit futurus. Non profectò multis hoc videtur, ſed ad laborioſum illud pertinere, quod totum verſatur in mercede & gloria comparanda, & omnes ſuas rationes eò refert: ex ſeipſo verò, quòd magnas habeat ſecum coniunctas difficultates, fugiendum eſt. Noui, inquam, compluribus ita videri. idcirco à Thraſymacho iampridem damnatur: iniuſtitia verò commendatur. ego autem ſum imperitus quidam & ſtupidus. Agedum igitur, inquit, audi me, an ita tibi videatur. Mihi enim videtur Thraſymachus, maturiùs quàm oporteret à te tanquam ſerpens delinitus. mihi verò nondum ex animi ſententia ceſſit vtriuſque rei demonſtratio. aueo enim audire ecquid ſit vtrunque, & quas vires habeat ipſum ex ſeſe quod in animo inſit. mercedes verò & quæ ex illis conſequuntur, ſecurè ſeponam atque prætermittam. Ita igitur faciam, ſi in ea es mecum ſententia: [a]Inſtaurabo Thraſymachi ſermonem: & primùm docebo communem peruulgatámq; de Iuſtitia ſentẽtiam, & quǽnam ipſa ſit & vnde illius origo. Secundo loco oſtendam, eos omnes qui in Iuſtitiæ ſtudium cultúmque incumbunt, id facere inuitos, vt neceſſarium quiddam, non vt bonum. Tertio loco demonſtrabo eos meritò id agere, quandoquidem Iniuſta vita ſit iuſta potior: quemadmodũ affirmant ipſi. quanquam, mihi crede, Socrates, non ſum in ea ſententia. hæreo tamen dubitabundus, dum meæ aures non Thraſymachi modo, ſed aliorum complurium talibus ſermonibus circumſonant. Illum autem ſermonem qui Iuſtitiam iniuſtitia eſſe potiorem ſtatuit, nondum vt vellem à quoquam explicatũ audiui. cuperem autẽ ipſam ex ſeipſa ſuíſque veris dotibus ornatam commendari, & ex te quidem maximè id optarem audire. Itaque copioſius huic ſermoni indulgebo, vt iniuſtã vitam commendem: vbi verò id dixero, exponã quoque quo ordine auerẽ à te ſermonem hunc inſtitui. id eſt, vt Iniuſtitiam vituperes, & Iuſtitiam laudes. videris tamẽ an hæc quæ dico, tibi placeant. Omniũ maximè, inquam. ecqua enim de re vir ſana mente præditus lubẽtius & audiat & dicat? Optimè, inquit. [b]De quo igitur me priori loco dicturum præfatus ſum, idipſum audi, Ecquid videlicet ſit & vnde exiſtat Iuſtitia. Aiunt quidem natura ita eſſe cõparatum, vt bonum ſit iniuriã facere: malum, pati. ſed longè plus mali eſſe in patiendo iniuriam, quàm in inferẽdo boni. quocirca, poſtquam homines viciſſim iniuriam & intulerint & paſſi fuerint, & vtraque guſtarint: iis quidem qui hæc incõmoda non poſſunt

a ORDO huius diſputationis: Commendatur iniuſtitia, vt ex illius comparatione Iuſtitiæ natura illuſtretur. Popularem tamẽ & falſam iuſtitiæ deſcriptionem notat, ad illius vituperationem: commodam tamen præfationem ſubſternens, Non quòd profligatis his & nefariis opinionibus fidẽ ipſe adhibeat, ſed diſputandi cauſa & illuſtrãdæ veritatis, hæc proponat. Illius autẽ iuſtitiæ, deſcriptionis tria capita diſerte notat: quæ ſingulatim etiam perſequutur.

b Primũ caput propoſitæ [illegible], quæ ſit ORIGO .i. φύσις, γένεσις, οὐσία Iuſtitiæ. hæc autem accuratè explicat ex iudicio vulgi, adhibita etiam præclara imagine, ad iuſtitiæ & iniuſtitiæ naturas repræſentandas. Summa eſt, Iuſtitiam eſſe commentum humanum ad vim potentiorum ab infirmiorum capitibus depellendam: ac proinde ab hominibus idcirco coli, quòd non poſſint inferre iniuriã: cúm-

A γὰρ) ἐν τῷ καλλίστῳ· ὃ καὶ δι' αὐτὸ καὶ διὰ τὰ γιγνόμενα ἀπ' αὐτοῦ, ἀγαπητέον τῷ μέλλοντι μακαρίῳ ἔσεσθαι. Οὔ τι ἐμοὶ δοκεῖ (ἔφη) τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ τοῦ ἐπιπόνου εἴδους, ὃ μισθῶν ἕνεκα καὶ εὐδοκιμήσεων διὰ δόξαν ἐπιτηδευτέον· αὐτὸ δὲ δι' αὑτὸ φευκτέον, ὡς ὂν χαλεπόν. Οἶδα (ἦν δ' ἐγὼ) ὅτι οὕτω δοκεῖ· καὶ πάλαι ὑπὸ Θρασυμάχου ὡς τοιοῦτον ὂν ψέγεται, ἀδικία δ' ἐπαινεῖται· ἀλλ' ἐγώ τις, ὡς ἔοικε, δυσμαθής. Ἴθι

B δὴ (ἔφη) ἄκουσον καὶ ἐμοῦ, ἐάν σοι ταὐτὰ δοκῇ. Θρασύμαχος γάρ μοι φαίνεται πρῳαίτερον τοῦ δέοντος ὑπὸ σοῦ ὥσπερ ὄφις κηληθῆναι. ἐμοὶ δὲ οὔπω κατὰ νοῦν ἡ ἀπόδειξις γέγονε περὶ ἑκατέρου. ἐπιθυμῶ γὰρ ἀκοῦσαι τί τ' ἐστὶν ἑκάτερον, καὶ τίνα ἔχει δύναμιν αὐτὸ καθ' αὑτὸ ἐνὸν ἐν τῇ ψυχῇ· τοὺς δὲ μισθοὺς καὶ τὰ γιγνόμενα ἀπ' αὐτῶν ἐᾶσαι χαίρειν. οὑτωσὶ οὖν ποιήσω, ἐὰν καὶ σοὶ δοκῇ· ἐπανανεώσομαι τὸν Θρασυμάχου λόγον· καὶ

C πρῶτον μὲν ἐρῶ, δικαιοσύνην οἷον εἶναί φασι καὶ ὅθεν γεγονέναι· δεύτερον δέ, ὅτι πάντες αὐτὸ οἱ ἐπιτηδεύοντες, ἄκοντες ἐπιτηδεύουσιν, ὡς ἀναγκαῖον, ἀλλ' οὐχ ὡς ἀγαθόν· τρίτον δέ, ὅτι εἰκότως αὐτὸ δρῶσι. πολὺ γὰρ ἀμείνων ἄρα ὁ τοῦ ἀδίκου ἢ ὁ τοῦ δικαίου βίος, ὡς λέγουσιν. ἐπεὶ ἔμοιγε, ὦ Σώκρατες, ἔτι οὐ δοκεῖ οὕτως. ἀπορῶ μέντοι, διατεθρυλημένος τὰ ὦτα, ἀκούων Θρασυμάχου καὶ μυρίων ἄλλων. τὸν δὲ ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης λόγον,

D ὡς ἄμεινον ἀδικίας, οὐδενός πω ἀκήκοα ὡς βούλομαι. βούλομαι δὲ αὐτὸ καθ' αὑτὸ ἐγκωμιαζόμενον ἀκοῦσαι. μάλιστα δ' οἶμαι ἂν σοῦ πυθέσθαι. διὸ κατατείνας ἐρῶ, τὸν ἄδικον βίον ἐπαινῶν. εἰπὼν δέ, ἐνδείξομαί σοι ὃν τρόπον αὖ βούλομαι καὶ σοῦ ἀκούειν ἀδικίαν μὲν ψέγοντος, δικαιοσύνην δὲ ἐπαινοῦντος. ἀλλ' ὅρα εἴ σοι βουλομένῳ εἴη ἃ λέγω. Πάντων μάλιστα, ἦν δ' ἐγώ. περὶ γὰρ τίνος ἂν μᾶλλον πολλάκις τις νοῦν ἔχων χαίροι λέ-

E γων καὶ ἀκούων; Κάλλιστα (ἔφη) λέγεις· καὶ ὃ πρῶτον ἔφην ἐρεῖν, περὶ τούτου ἄκουε, τί τε ὂν τυγχάνει καὶ ὅθεν γέγονε δικαιοσύνη. πεφυκέναι γὰρ δή φασι, τὸ μὲν ἀδικεῖν, ἀγαθόν· τὸ δὲ ἀδικεῖσθαι, κακόν. πλέονι δὲ κακῷ ὑπερβάλλειν τὸ ἀδικεῖσθαι, ἢ ἀγαθῷ τὸ ἀδικεῖν. ὥστ' ἐπειδὰν ἀλλήλους ἀδικῶσί τε καὶ ἀδικῶνται, καὶ ἀμφοτέρων γεύωνται, τοῖς μὴ δυναμένοις τὸ μὲν ἐκφεύγειν,

A τὸ δὲ αἱρεῖν, δοκεῖ λυσιτελεῖν ξυνθέσθαι ἀλλήλοις, μήτ' ἀδικεῖν μήτ' ἀδικεῖσθαι· καὶ ἐντεῦθεν δὴ ἄρξασθαι νόμους τίθεσθαι, καὶ ξυνθήκας αὐτῶν· καὶ ὀνομάσαι τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπίταγμα, νόμιμόν τε καὶ δίκαιον. καὶ εἶναι δὴ ταύτην γένεσίν τε καὶ οὐσίαν δικαιοσύνης, μεταξὺ οὖσαν τοῦ μὲν ἀρίστου ὄντος, ἐὰν ἀδικῶν μὴ διδῷ δίκην· τοῦ δὲ κακίστου, ἐὰν ἀδικούμενος τιμωρεῖσθαι ἀδύνατος ᾖ. τὸ δὲ δίκαιον ἐν μέσῳ ὂν τούτων ἀμφοτέρων, ἀγαπᾶσθαι, οὐχ ὡς ἀγαθὸν, ἀλλ' ὡς ἀρρωστίᾳ τοῦ ἀδικεῖν
B τιμώμενον. ἐπεὶ τὸν δυνάμενον αὐτὸ ποιεῖν, καὶ ὡς ἀληθῶς ἄνδρα, οὐδ' ἂν ἑνί ποτε ξυνθέσθαι τὸ μήτε ἀδικεῖν, μήτε ἀδικεῖσθαι. μαίνεσθαι γὰρ ἄν. ἡ μὲν γ' οὖν δὴ φύσις δικαιοσύνης, ὦ Σώκρατες, αὕτη τε καὶ τοιαύτη· καὶ ἐξ ὧν πέφυκε, τοιαῦτα, ὡς ὁ λόγος. ὡς δὲ καὶ οἱ ἐπιτηδεύοντες, ἀδυναμίᾳ τοῦ ἀδικεῖν, ἄκοντες αὐτὸ ἐπιτηδεύουσι, μάλιστ' ἂν αἰσθοίμεθα, εἰ τοιόνδε ποιήσαιμεν τῇ διανοίᾳ·
C δόντες ἐξουσίαν ἑκατέρῳ ποιεῖν ὅ, τι ἂν βούληται, τῷ τε δικαίῳ καὶ τῷ ἀδίκῳ, εἶτ' ἐπακολουθήσαιμεν θεώμενοι ποῖ ἡ ἐπιθυμία ἑκάτερον ἄξει. ἐπ' αὐτοφώρῳ οὖν λάβοιμεν ἂν τὸν δίκαιον τῷ ἀδίκῳ εἰς ταυτὸν ἰόντα, διὰ τὴν πλεονεξίαν· ὃ πᾶσα φύσις διώκειν πέφυκεν ὡς ἀγαθὸν, νόμῳ δὲ βίᾳ παράγεται ἐπὶ τὴν τοῦ ἴσου τιμήν. εἴη δ' ἂν ἡ ἐξουσία ἣν λέγω, τοιάδε μάλιστα, εἰ αὐτοῖς γένοιτο οἵαν ποτέ φασι δύναμιν τῷ Γύγου
D τοῦ Λυδοῦ προγόνῳ γενέσθαι. εἶναι μὲν γὰρ αὐτὸν ποιμένα θητεύοντα παρὰ τῷ τότε Λυδίας ἄρχοντι· ὄμβρου δὲ πολλοῦ γενομένου καὶ σεισμοῦ, ῥαγῆναί τι τῆς γῆς, καὶ γενέσθαι χάσμα κατὰ τὸν τόπον ᾗ ἔνεμεν. ἰδόντα δὲ καὶ θαυμάσαντα, καταβῆναι, καὶ ἰδεῖν ἄλλα τε δὴ ἃ μυθολογοῦσι θαυμαστὰ, καὶ ἵππον χαλκοῦν κοῖλον, θυρίδας ἔχοντα· καθ' ἃς ἐγκύψαντα, ἰδεῖν ἐνόντα νεκρὸν, ὡς φαίνεσθαι, μείζω ἢ κατ' ἄνθρωπον. τοῦτον δὲ ἄλλο μὲν οὐδὲν,
E περὶ δὲ τῇ χειρὶ χρυσοῦν δακτύλιον φέρειν· ὃν περιελόμενον ἐκβῆναι. συλλόγου δὲ γενομένου τοῖς ποιμέσιν εἰωθότος, ἵν' ἐξαγγέλλοιεν κατὰ μῆνα τῷ βασιλεῖ τὰ περὶ τὰ ποίμνια, ἀφικέσθαι καὶ ἐκεῖνον, ἔχοντα τὸν δακτύλιον. καθήμενον οὖν μετὰ τῶν ἄλλων, τυχεῖν τὴν σφενδόνην τοῦ δακτυλίου περιαγαγόντα πρὸς ἑαυτὸν εἰς τὸ εἴσω τῆς χειρός. τούτου δὲ γενομένου, ἀφανῆ αὐτὸν γενέ-

vitare, id conſequi videtur, Operæpretium futurum ſi pactis conuentis ſibi inuicem caueant, vti nequis facere neque pati poſſit iniuriam. Hoc videlicet primordio natas legum conſtitutiones, ortámque legitimi & iuſti appellationem, qua nimirum legum illarum præcepta inſigniretur: hanc extitiſſe legum originem, hæc illarum incunabula, hanc exiſtendi cauſam: quæ videlicet media quodammodo ſint natura inter optimũ & peſſimũ. eſt enim optimũ, inferre iniuriã, nec dare pœnas: peſſimũ verò, pati, nec vlciſci poſſe. Iuſtũ ergo in medio ipſorum conſtitutũ, amari non tanquã bonum, ſed ex imbecillitate inferendæ iniuriæ, tanquam obicem ad depellendam iniuriam: colique eo nomine ab hominibus. quãdo quidẽ cũ qui hoc efficere poſſit, & reuera virum, nunquã cum alio paciſci ne inferatur vltro citróque iniuria. quod quidem diſſentaneum eſſet à ratione, imò planè furioſum. Hæc eſt natura Iuſtitiæ, Socrates, atque eo ex fonte dicitur illa promanaſſe: quòd ſcilicet ii qui iuſtitiã colũt, id faciãt inuiti: quoniã nõ poſſũt inferre iniuriã. Quod perſpicuè verũ eſſe agnoſceremus, ſi quidpiam huiuſmodi fingeremus animo: ſi vtrique daremus licentiam faciendi pro arbitrio quod libuerit, & iuſto & iniuſto: deinde per veſtigia quaſi cõſectantes, exploraremus quònam vtrũque abducat cupiditas. re ipſa autem comperiremus, iuſtum hominem eodem quo iniuſtum impetu cupiditatis tranſuerſum abripi. quod quidem vniuerſa Natura vt bonum perſequitur, lege & violentia ad æqualitatis quendam honorem abducitur. Huiuſmodi autem illis cedit potentia, qualem aiunt Gygæ Lydi auo extitiſſe. illum enim fuiſſe perhibent paſtorem, eíque regi qui tũc Lydiã obtinebat, mercede ſeruientem. quum autem terra magnis quibuſdam imbribus diſceſſiſſet, & hiatus inde ad eum locum extitiſſet, Gygem, rei miraculo commotum in illum hiatum deſcendiſſe fabulãtur, ibíque illum alia mirabilia quædam conſpexiſſe, æneúmque equũ, cuius in lateribus fores eſſent. quibus apertis quum iniecto capite aſpectaſſet, hominis mortui vidiſſe corpus magnitudine inuſitata: qui quidem nihil aliud ferret quàm anulum aureum in digito. quem vbi detraxit Gyges, inde egreditur. quum verò concilium paſtorum haberetur pro more, vt ſingulis menſibus ouilium ſtatum Regi renunciarent, eò & ipſe venit, anulum illum geſtans. Iam quum in cætera turba ſeſſitaret, eueniſſe vt vbi palam anuli ad ſeipſum introrſum conuerteret, continuò à nemine videretur: ac quidem de ipſo vt de abſente ii qui aderant loque-

que adeò legum obicem opponere potentiorum vi atque iniuriæ. Contrà ita comparatam eſſe omnium hominum naturam, vt quicunque iniuriã facere poſſit, faciat magno animi impetu. Certè (vt infrà copioſè explicabit) Iuſtitia eſt ſempiternum & diuinum quiddam: ex qua homines deſcribunt ſibi æquas & vtiles leges, non ipſius quidem illius Iuſti autores, ſed interpretes: vt quidem (ſicut Ariſt. ait ex præceptoris doctrina) δίκη i. ſcriptarum legum ius & poteſtas, ſit πολιτικῆς κοινωνίας τάξις: & ipſius illius ſempiterni τοῦ δικαίου κρίσις: vt & in Minoe docuit.

rétur. cuius rei nouitas quũ eius animum maximopere perculiſſet, rurſus in lucem anulum inuertiſſe, & continuò conſpicuũ extitiſſe. quod quum caſu ei innotuiſſet, tum feciſſe certius experimentum de anulo, an eaſdem haberet vires: & ſubinde idẽ experientia fuiſſe comprobatum, eodem quem diximus modo. Itaq; dediſſe operam vt è Regiis nuntiis vnus ipſe eſſet: & ita huius anuli opportunitate vſum vt ſtuprũ Reginæ intulerit, eáque adiutrice Regem aggreſſus ſit atque interemerit, & regnum occuparit. [a]Si duo igitur huiuſmodi eſſent anuli, & vnũ quidem indueret vir Iuſtus, alium Iniuſtus: nullus, vt videtur, adeò fuerit adamantinus & durus, qui in Iuſtitia permaneret, & auderet à bonis alienis abſtinere, & ea nullo modo attingere: quũ ei liceret & ex foro quicquid voluerit impunè accipere, & in ædes ingredi, & ad quemlibet accedere, & eum interimere, & ex vinculis quos voluerit liberare: & alia facere è quibus ſemidei famam noménque inter homines conſequatur. Hac facultate vterque præditus nequaquam alter ab altero in agendo differret, ſed ambo eodem aſpirarẽt atque cõtenderẽt. Quod quidẽ maximo apud omnes poteſt eſſe argumento, neminem ſpõte eſſe iuſtum, ſed inuitũ atq; coactum: quaſi priuatim & ſuo arbitrio minimè ſit bonus. quandoquidem vbi vnuſquiſque arbitratur fore in ſua poteſtate vt iniuſtè agat, iniuſtè profectò agit. quilibet enim exiſtimat iniuſtitiã longè eſſe iuſtitia potiorem atque vtiliorem. & rectè quidem ſentit, quemadmodum perhibent iſtius ſententiæ autores. Quòd ſi quis huiuſmodi facultatem nactus, vellet ab iniuſtitia abſtinere, neque aliena tangeret, infeliciſſimus planè & ſtolidiſſimus haberetur ab iis qui hoc animaduerterent: licet eum in os laudarent, dum ſeſe alii alios interea deciperent, quòd pertimeſcerent ne ipſis inferretur iniuria. Et hæc quidem ita à nobis ſint explicata. [b]Vitam porro hominis vtriuſque, Iuſti videlicet & Iniuſti, ita planè diiudicabimus, ſi iuſtiſſimum virum & iniuſtiſſimum ſeorſim ſeiunxerimus atque diſtinxerimus: aliter verò nequaquam. Hæc autem ſit diſtinctionis ratio, Vti ne iniuſti quicquam ab iniuſtitia auferamus, neque iuſti à iuſtitia, ſed perfectum vtrũque in proprio & ſuo inſtituto ponamus. Primùm igitur Iniuſtus id agat quod periti artifices agere ſolent: nimirum veluti ſummus quidam gubernator, ſiue medicus, ea quæ in arte fieri vel non fieri poſſunt, perſentit: & illa quidem aggreditur, hæc præ-

[a] SECVNDVM & TERTIVM caput molliſſimo nexu deducit ex inſtituta imagine: nimirum, Homines inuitos colere iuſtitiam, vt rem ad quã adigantur neceſſitate (illud enim ἀναγκάζειν vocat) non vt bonum ament atque amplectantur: ob eámque rem iniuſtè tum agere, cùm malè agendi facultas eſt. &, Idcirco iniuſtè agere, quòd certam ſibi conſtare vtilitatem inde arbitrentur: contrà, infeliciſſimum & ſtolidiſſimum exiſtiment, abſtinere eum ab iniuria qui facere poſſit iniuriam: licet aliter dictitẽt, & ore tenus prædicent commendéntque iuſtitiam.

[b] Superioris ſermonis noua explicatio, huiuſmodi, Vti Iuſtitiæ & Iniuſtitiæ οἰκεῖα & verè propria ſeorſim conſiderentur: videlicet vt Iniuſtus agat quod ſuum eſt .i. iniuſtè: dummodo lateat: imò tantis artibus vtatur vt iuſtus appareat: contrà, vt vir Iuſtus reuera ſit iuſtus & ab omni opinione abhorreat iuſtitiæ, περὶ τοῦ ὕπαρ tantùm ſolicitus. illud illius ſit οἰκεῖον, hoc huius. Vter horũ erit felicior, ſi (vt ferè fit) iuſtus variis calamitatibus per cellatur, iniuſtus contrà triumphet?

A σθαι τοῖς παρακαθημένοις, καὶ διαλέγεσθαι ὡς περὶ οἰχομένου. καὶ τὸν θαυμάζειν τε, καὶ πάλιν ἐπιψηλαφῶντα τὸν δακτύλιον, στρέψαι ἔξω τὴν σφενδόνην· καὶ στρέψαντα, φανερὸν γενέσθαι. καὶ τοῦτο ἐννοήσαντα, ἀποπειρᾶσθαι τοῦ δακτυλίου εἰ ταύτην ἔχοι τὴν δύναμιν· καὶ αὐτῷ οὕτω συμβαίνειν, στρέφοντι μὲν εἴσω τὴν σφενδόνην, ἀδήλῳ γίγνεσθαι· ἔξω δὲ, δήλῳ. αἰσθόμενον δὲ, εὐθὺς διαπράξασθαι τῶν ἀγγέλων γενέσθαι τῶν περὶ τὸν βα-
B σιλέα. ἐλθόντα δὲ, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ μοιχεύσαντα, μετ' ἐκείνης ἐπιθέμενον τῷ βασιλεῖ, ἀποκτεῖναι, καὶ τὴν ἀρχὴν κατασχεῖν. εἰ οὖν δύο τοιούτω δακτυλίω γενοίσθην, καὶ τὸν μὲν ὁ δίκαιος περιθεῖτο, τὸν δὲ ὁ ἄδικος, οὐδεὶς ἂν γένοιτο, ὡς δόξειεν, οὕτως ἀδαμάντινος, ὃς ἂν μείνειεν ἐν τῇ δικαιοσύνῃ, καὶ τολμήσειεν ἀπέχεσθαι τῶν ἀλλοτρίων, καὶ μὴ ἅπτεσθαι· ἐξὸν αὐτῷ καὶ ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἀδεῶς ὅ,τι βούλοιτο λαμβάνειν, καὶ εἰσιόντι εἰς
C τὰς οἰκίας, συγγίνεσθαι ὅτῳ βούλοιτο, καὶ ἀποκτιννύναι καὶ ἐκ δεσμῶν λύειν οὕστινας βούλοιτο· καὶ τἄλλα πράττειν, ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἰσόθεον ὄντα. οὕτω δὲ δρῶν, οὐδὲν ἂν διάφορον τοῦ ἑτέρου ποιοῖ, ἀλλ' ἐπὶ ταὐτὸν ἴοιεν ἀμφότεροι. καίτοι μέγα τοῦτο τεκμήριον ἂν φαίη τις ὅτι οὐδεὶς ἑκὼν δίκαιος, ἀλλ' ἀναγκαζόμενος· ὡς οὐκ ἀγαθοῦ ἰδίᾳ ὄντος. ἐπεὶ ὅπου γ' ἂν οἴηται ἕκαστος οἷός τ' ἔσεσθαι ἀδικεῖν, ἀδικεῖ. λυσιτελεῖν γὰρ δὴ οἴε-
D ται πᾶς ἀνὴρ πολὺ μᾶλλον ἰδίᾳ τὴν ἀδικίαν τῆς δικαιοσύνης· ἀληθῆ οἰόμενος, ὥς φησιν ὁ περὶ τοῦ τοιούτου λόγου λέγων. ἐπεὶ εἴ τις τοιαύτης ἐξουσίας ἐπιλαβόμενος, μηδέν ποτε ἐθέλοι ἀδικῆσαι, μηδὲ ἅψαιτο τῶν ἀλλοτρίων, ἀθλιώτατος μὲν ἂν δόξειεν εἶναι τοῖς αἰσθανομένοις καὶ ἀνοητότατος, ἐπαινοῖεν δ' ἂν αὐτὸν ἀλλήλων ἐναντίον, ἐξαπατῶντες ἀλλήλους, διὰ τὸν τοῦ ἀδικεῖσθαι φόβον. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω. τὴν δὲ κρίσιν αὐτὴν τοῦ βίου περὶ ὧν
E λέγομεν, ἐὰν διαστησώμεθα τόν τε δικαιότατον καὶ τὸν ἀδικώτατον, οἷοί τ' ἐσόμεθα κρῖναι ὀρθῶς· εἰ δὲ μή, οὔ. τίς οὖν δὴ ἡ διάστασις ἥδε; μηδὲν ἀφαιρῶμεν μήτε τοῦ ἀδίκου, ἀπὸ τῆς ἀδικίας, μήτε τοῦ δικαίου, ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης, ἀλλὰ τέλεον ἑκάτερον εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἐπιτήδευμα τιθῶμεν. πρῶτον μὲν οὖν ὁ ἄδικος, ὥσπερ οἱ δεινοὶ δημιουργοί, ποιείτω. οἷον, κυβερνήτης ἄκρος, ἢ ἰατρὸς, τά τε ἀδύνατα ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τὰ δυνατὰ διαισθάνεται, καὶ

τὰ

A τοῖς μὲν ἐπιχειρεῖ, τὰ δὲ ἐᾷ. ἔτι δὲ ἐὰν ἄρα πῃ σφαλῇ, ἱκανὸς ἐπανορθοῦσθαι. οὕτω καὶ ὁ ἄδικος, ἐπιχειρῶν ὀρθῶς τοῖς ἀδικήμασι, λανθανέτω, εἰ μέλλει σφόδρα ἄδικος εἶναι. τὸν ἁλισκόμενον δὲ, φαῦλον ἡγητέον. ἐσχάτη γὰρ ἀδικία, δοκεῖν δίκαιον εἶναι, μὴ ὄντα. δοτέον οὖν τῷ τελέως ἀδίκῳ τὴν τελεωτάτην ἀδικίαν, καὶ οὐκ ἀφαιρετέον· ἀλλ᾽ ἐατέον, τὰ μέγιστα ἀδικοῦντα τὴν μεγίστην δόξαν αὑτῷ παρεσκευακέναι εἰς δικαιοσύνην· B καὶ ἐὰν ἄρα σφαλῇ καί τι, ἐπανορθοῦσθαι 2 δυνατῷ εἶναι· λέγειν τε ἱκανῷ ὄντι πρὸς τὸ πείθειν, ἐάν τι μηνύηται τῶν ἀδικημάτων, καὶ βιάσασθαι ὅσα ἂν βίας δέηται, διά τε ἀνδρείαν καὶ ῥώμην, καὶ διὰ παρασκευὴν φίλων καὶ οὐσίας. τοῦτον δὲ τοιοῦτον θέντες, τὸν δίκαιον παρ᾽ αὐτὸν ἱστῶμεν τῷ λόγῳ, ἄνδρα ἁπλοῦν καὶ γενναῖον, κατ᾽ Αἰσχύλον, οὐ δοκεῖν ἀλλ᾽ εἶναι ἀγαθὸν ἐθέλοντα. ἀφαιρετέον δὴ τὸ δοκεῖν. εἰ γὰρ δόξει δίκαιος εἶναι, ἔσονται αὐτῷ τιμαὶ καὶ δωρεαὶ, δοκοῦν- C τι τοιούτῳ εἶναι. ἄδηλον οὖν, εἴτε τοῦ δικαίου, εἴτε τῶν δωρεῶν τε καὶ τιμῶν ἕνεκα, τοιοῦτος εἴη. γυμνωτέος δὴ πάντων, πλὴν δικαιοσύνης, καὶ ποιητέος ἐναντίως διακείμενος τῷ προτέρῳ. μηδὲν γὰρ ἀδικῶν, δόξαν ἐχέτω τὴν μεγίστην ἀδικίας· ἵν᾽ ᾖ βεβασανισμένος εἰς δικαιοσύνην, τῷ μὴ τέγγεσθαι ὑπὸ κακοδοξίας, καὶ τῶν ὑπ᾽ αὐτῆς γιγνομένων. ἀλλ᾽ ἴτω ἀμετάστατος μέχρι θανάτου· δοκῶν μὲν εἶναι ἄδικος διὰ βίου, ὢν D δὲ δίκαιος. ἵν᾽ ἀμφότεροι εἰς τὸ ἔσχατον ἐληλυθότες, ὁ μὲν, δικαιοσύνης, ὁ δὲ, ἀδικίας, κρίνωνται ὁπότερος αὐτοῖν εὐδαιμονέστερος. Βαβαὶ (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὦ φίλε Γλαύκων, ὡς ἐρρωμένως ἑκάτερον, ὥσπερ ἀνδριάντα, εἰς τὴν κρίσιν ἐκκαθαίρεις τοῖν ἀνδροῖν. Ὡς μάλιστ᾽, ἔφη, δύναμαι. ὄντοιν δὴ τοιούτοιν, οὐδὲν ἔτι, ὡς ἐγῷμαι, χαλεπὸν ἐπεξελθεῖν τῷ λόγῳ οἷος ἑκάτερον βίος ἐπιμένει. λεκτέον οὖν. καὶ δὴ κἂν ἀγροικοτέρως λέγηται, μὴ E ἐμὲ οἴου λέγειν, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ τοὺς ἐπαινοῦντας πρὸ δικαιοσύνης ἀδικίαν. ἐροῦσι δὲ τάδε· ὅτι οὕτω διακείμενος ὁ δίκαιος μαστιγώσεται, στρεβλώσεται, δεδήσεται, ἐκκαυθήσεται τὠφθαλμώ. τελευτῶν,

termittit: ſi qua verò in re quodammodo aberrauerit, emendare poteſt commodè. ita & Iniuſtus, vt rectè aliquid perpetret, det operam vt latere poſſit, quò magnos fructus ex ſuis ſceleribus queat reportare: eum verò qui in ſcelere deprehendatur, inertis & ignaui ingenii ignominia inurendum mulctandúmque ſtatuat. ſummum enim eſt ſcelus, videri eum iuſtum qui non ſit. Attribuenda eſt igitur ei qui cumulatè ſit Iniuſtus, cumulata quædam iniuſtitia, neque quicquam auferendum: ſed ſinendus eſt is qui maximis ſceleribus ſe obſtrinxit, vt maximam ſibi opinionẽ comparet ad iuſtitiæ nomen & ſpeciem: & ſiqua in re peccauerit, adhibendum remedium, vti ſcilicet aptus ſit ad dicendum, & fidem faciendam oratione, ſi quod ex ipſius ſceleribus emanet, eóque nomine ſibi creetur periculum. & ita omnibus modis enitendum, vt ad vim vbi opus fuerit adhibendam, expediantur conſtantiæ & roboris machinæ, amicorũ apparatus, pecuniarum tela. Hunc verò quum talem poſuerimus, vicinum ei viciſſim apponamus, quem oratione quoque ita repræſentemus: Hominem ſimplicem & ingenuum, qui (vt ait AEſchylus) *malit eſſe reuera bonus quàm videri*. ſpecies illa remoueatur. ſi enim Iuſtus eſſe videtur, aderunt ei honores & dona. quum igitur talis videbitur, incertum erit Iuſtitiæne potius an munerum honorúmque cauſa ſit iuſtus. Nudandus igitur omnibus rebus cæteris, præterquam iuſtitia, atque ita conſtituendus vt priori prorſus opponatur: vt quum nihil agat iniuſtè, exiſtimetur iniuſtiſſimè agere, vt ad verũ germanúmque iuſtitiæ examen ſit penitus exploratus: ac proinde neque infamia, neque omnibus caſibus, qui varii & multiplices in hanc vitam cadunt, immergatur: neque à propoſito tamen vllo modo dimoueatur, ſed in eo ad mortem vſque immotus cõſtánſque perduret: licet habitus fuerit iniuſtus dum viueret, eſſet tamen iuſtus. [Hac itaque forma hominem Iuſtum & Iniuſtum conſtituendum cenſerem,] vt quum vterque ad ſummum quoddam faſtigium peruenerit, hic iuſtitiæ, ille iniuſtitiæ, ſynceris iudiciis æſtimetur vter ipſorum ſit felicior. Papæ, inquam, mi Glauco, quàm rigidè atque prę̨ciſè vtrunque virum veluti ſtatuam erigis, vt de eo liberum vnuſquiſque ferat iudicium. Quantum, inquit, poſſum. quũ igitur vterque ſit huiuſmodi, non eſt (opinor) difficile ſtatuere quænam vtrunque vita maneat. dicẽdum eſt itaque, etiãſi id agreſtius paulo dicatur. at ne me, Socrates, ex mea ſententia loqui arbitrere, ſed eorũ qui Iniuſtitiam iuſtitiæ anteponunt. Aiunt igitur, licet Iuſtus (qui quidem ita affectus ſit quemadmodum expoſuimus) flagris cædatur, tormentis adhibeatur, in vincula coniiciatur, oculi ei eruantur: denique omnia moleſtiarum genera paſſus in crucem tollatur, vel in fruſta decidatur:

nihilominus tamen in eo perſeuerabit, vt norit ſe minimè iuſtum eſſe, ſed iuſtum videri. AEſchyli verò carmen rectius de iniuſto intelligi poterat. reuera enim de iniuſto homine id dicere aliquis poſſit: quippe qui id cõſectetur quod cum veritate planè eſt conſentaneum, nec verò ad hominũ opinionem viuat: nimirum, non videri cum quidẽ iniuſtum, ſed eſſe reuera velle,

Sulcum profundum mente fructus vberes
Summiniſtrantem, ex qua propago illuſtrium
Egerminare conſiliorum nunc ſolet.

primùm quidem Iuſti nomen affectet, magiſtratus obeũdo in ſua ciuitate: tum contrahendis matrimoniis, & ex quibus voluerit locis vxorem capiendo, ſuáſque filias iis quos voluerit elocando, & cum quibus voluerit familiariter verſando, & cum iis communicando: & præter hæc omnia ex omnibus iis lucrum captando: (quippe qui nihil reuereatur iniuſtè agere) publica certamina etiam adeundo, vt & publicè & priuatim hoſtibus ſuis ſit ſuperior, & plus emolumẽti quàm illi percipiat inde: atque adeò cumulet ſibi diuitias & opes, vti & iuuandorum amicorum, & violandorum hoſtium facultatem penes ſe habeat. Deos autẽ donariis & ſacrificiis magnificè proſequatur, & poſſit melius quàm iuſtus, deos & homines quos voluerit, demereri. Ex quo conſentaneum eſſe aiunt, diis eſſe chariorem iniuſtum, quàm ſit iuſtus. Ita aiunt, Socrates, & à diis & ab hominibus iniuſto viro vitam melius quàm iuſto eſſe comparatam.

Hæc poſtquã dixiſſet Glauco, mihi quidem in animo erat quædam ad illa reſpondere: ſed continuò eius frater Adimantus, Necdum verò, inquit, arbitrere Socrates, cumulatè omnia eſſe in hanc ſententiam explicata. Cur verò? inquam. Idipſum nondum eſt dictum quod omnium maximè debuit explicari. Igitur verum eſt illud, Fratrem fratri adeſſe. quare ſi quid ab illo deſideratur explicatum, tu opem & auxilium fer. Quanquam ea quæ ab illo ſunt modò commemorata, huiuſmodi ſunt vt expugnari nullo modo poſſe videantur: exiſtimémque adeò poſitum extra meam poteſtatem vt iuſtitiæ defenſionem comparem. Et ille, Nihil (inquit) dicis. verùm audi. contrarii enim ſermones iis quos cõmemorauit ille, ſunt opponendi, quibus quidem Iuſtitia commendetur, vituperetur Iniuſtitia: vt Glauconis conſilium melius à me intelligatur. [b]Præcipiunt profectò patres filiis, & tutores pupillis, & cæteri omnes qui aliquorũ curã gerunt, iuſtũ eſſe eum oportere [qui in ipſorũ eſt poteſtate:]

a Adiungit & aliam eiuſdem ſermonis illuſtrationem, commutata tantùm perſona ad dialogi decorẽ. in quo λόγου κύρος euitãdus eſt. Docet igitur Adimantus, fratris Glauconis ſermonem excipiens, ita eſſe inſtituendam defenſionem Iuſtitiæ aduerſus Iniuſtitiam, & Iniuſtitiæ contra Iuſtitiam, non ὑπὲρ ἀποβαινόντων ratio habeatur .i. conſiderentur præmia & mercedes, quæ exiſtimantur ex vtraque conſequi: ſed vt ipſæ ex ſeſe & ſui natura ſimpliciter exiſtimentur .i. τί ποιοῦσα ἑκατέρα τὸν ἔχοντα, αὐτὴ δι' αὑτήν, ſiue lateat deos & homines, ſiue cognoſcatur. ac proinde vtriuſque natura purè & integrè commonſtrata, euincatur illud, Iuſtitiam per ſe meliorem eſſe Iniuſtitia: quòd illa iuuet habentem, hæc lædat. Hortatur igitur Socratem vt ita ſe accingat ad ἀπόδειξιν Iuſtitiæ, vt ſublatis omnibus iis quæ illi adhærent, oſtendat ipſam per ſe Iuſtitiã valere ad bene beatéque viuendũ: Iniuſtitiam contrà, ex ſeſe reddere hominẽ infelicẽ. Cæteras porrò de iuſtitia & iniuſtitia demõſtrationes, quæ in mercedis præmiorumque opinione verſantur, repudiat tanquam inanes atque falſas: quæ nõ veram germanámque iuſtitiã exhibeant, ſed σκιαγραφίαν tantùm, ſiue πρόθυρον & σχῆμα iuſtitiæ .i. ſpeciẽ & laruam quandam. Hæc ſumma eſt iſtius ſermonis.

a Popularis iuſtitiæ deſcriptio, quòd nimirũ ſit coniuncta cũ

A πάντα κακὰ παθών, ἀνασχινδυλευθήσεται, καὶ γνώσεται ὅτι οὐκ εἶναι δίκαιον ἀλλὰ δοκεῖν δεῖ ἐθέλειν. τὸ δὲ τοῦ Αἰσχύλου πολὺ ἦν ἄρα ὀρθότερον λέγειν κατὰ τοῦ ἀδίκου. τῷ ὄντι γὰρ φήσουσι τὸν ἄδικον, ἅτε ἐπιτηδεύοντα πρᾶγμα ἀληθείας ἐχόμενον, καὶ οὐ πρὸς δόξαν ζῶντα, οὐ δοκεῖν ἄδικον ἀλλ' εἶναι ἐθέλειν,

Βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενον, Ex AEſchy. ... nis.

B Ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα.

πρῶτον μὲν ἄρχειν ἐν τῇ πόλει, δοκοῦντι δικαίῳ εἶναι, ἔπειτα γαμεῖν ὁπόθεν ἂν βούλοιτο, ἐκδιδόναι εἰς οὓς ἂν βούληται, ξυμβάλλειν, κοινωνεῖν οἷς ἂν ἐθέλοι· καὶ παρὰ ταῦτα πάντα, ὠφελεῖσθαι κερδαίνοντα τῷ μὴ δυσχεραίνειν τὸ ἀδικεῖν. εἰς ἀγῶνας τοίνυν ἰόντα, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ περιγίγνεσθαι καὶ πλεονεκτεῖν τῶν ἐχθρῶν. πλεονεκτοῦντα δὲ, πλουτεῖν, καὶ τούς τε φίλους εὖ ποιεῖν, καὶ τοὺς C ἐχθροὺς βλάπτειν· καὶ θεοῖς θυσίας καὶ ἀναθήματα ἱκανῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς θύειν τε καὶ ἀνατιθέναι, καὶ θεραπεύειν τοῦ δικαίου πολὺ ἄμεινον τοὺς θεοὺς, καὶ τῶν ἀνθρώπων οὓς ἂν βούληται. ὥστε καὶ θεοφιλέστερον αὐτὸν εἶναι μᾶλλον προσήκειν ἐκ τῶν εἰκότων, ἢ τὸν δίκαιον. οὕτω φασὶν, ὦ Σώκρατες, παρὰ θεῶν καὶ παρ' ἀνθρώπων τῷ ἀδίκῳ παρεσκευάσθαι τὸν βίον ἄμεινον ἢ τῷ δικαίῳ.

Ταῦτ' εἰπόντος τοῦ Γλαύκωνος, ἐγὼ μὲν D ἐν νῷ εἶχόν τι λέγειν πρὸς ταῦτα· ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀδείμαντος, Οὔτι πω οἴει, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἱκανῶς εἰρῆσθαι περὶ τοῦ λόγου; Ἀλλὰ τί μήν; εἶπον. Αὐτὸ (ἦ δ' ὅς) οὐκ εἴρηται ὃ μάλιστα ἔδει ῥηθῆναι. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) τὸ λεγόμενον, ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρείη. ὥστε καὶ σὺ, εἴ τι ὅδε ἐλλείπει, ἐπάμυνε. καίτοι ἐμέ γε ἱκανὰ καὶ τὰ ὑπὸ τούτου ῥηθέντα καταπαλαῖσαι, καὶ ἀδύνατον ποιῆσαι βοηθεῖν δικαιο-E σύνῃ. Καὶ ὅς, Οὐδὲν, ἔφη, λέγεις. ἀλλ' ἔτι καὶ τάδε ἄκουε. δεῖ γὰρ διελθεῖν ἡμᾶς καὶ τοὺς ἐναντίους λόγους ὧν ὅδε εἶπεν· οἳ δικαιοσύνην μὲν ἐπαινοῦσιν, ἀδικίαν δὲ ψέγουσιν. ἵν' ᾖ σαφέστερον ὅ μοι δοκεῖ βούλεσθαι Γλαύκων. λέγουσι δέ που καὶ παρακελεύονται πατέρες τε υἱέσι, καὶ πάντες οἱ τινῶν κηδόμενοι, ὡς χρὴ δίκαιον

εἶναι· οὐκ αὐτὸ δικαιοσύνην ἐπαινοῦντες, ἀλλὰ τὰς ἀπ' αὐτῆς εὐδοκιμήσεις· ἵνα δοκοῦντι δικαίῳ εἶναι γίγνηται ἀπὸ τῆς δόξης, ἀρχαί τε καὶ γάμοι, καὶ ὅσα περ Γλαύκων διῆλθεν ἄρτι, ἀπὸ τοῦ εὐδοκιμεῖν ὄντα τῷ δικαίῳ. ἐπιπλέον δὲ οὗτοι τὰ τῶν δοξῶν λέγουσι. τὰς γὰρ παρὰ θεῶν εὐδοκιμήσεις ἐμβάλλοντες, ἄφθονα ἔχουσι λέγειν ἀγαθὰ τοῖς ὁσίοις, ἅ φασι θεοὺς διδόναι· ὥσπερ ὁ γενναῖος Ἡσίοδός τε καὶ Ὅμηρός φασιν· ὁ μὲν, τὰς δρῦς τοῖς δικαίοις τοὺς θεοὺς ποιεῖν,

A

Ἄκρας μέν τε, φέρειν βαλάνους· μέσσας δὲ, μελίσσας.

B

1 Εἰροπόκοι δ' ὄιες μαλλοῖς καταβεβρίθασι.

2

καὶ ἄλλα δὴ πολλὰ ἀγαθὰ τούτων ἐχόμενα. παραπλήσια δὲ καὶ ὁ ἕτερος,

Ὥστε τευ (γάρ φησιν) ἢ βασιλῆος ἀμύμονος, ὅστε θεουδὴς
Εὐδικίας ἀνέχῃσι. φέρῃσι δὲ γαῖα μέλαινα
Πυροὺς καὶ κριθὰς, βρίθῃσι δὲ δένδρεα καρπῷ·
Τίκτῃ δ' ἔμπεδα μῆλα, θάλασσα δὲ παρέχῃ ἰχθῦς.

C

...phior hic lo-... ! Homeri, ...r. ubi in-... m uerſum ...c primus, ... cum qui ...us, inter-... eſt unus.

Μουσαῖος δὲ τούτων νεανικώτερα τἀγαθὰ, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, παρὰ θεῶν διδόασι τοῖς δικαίοις. εἰς ᾅδου γὰρ ἀγαγόντες τῷ λόγῳ, καὶ κατακλίναντες, καὶ συμπόσιον τῶν ὁσίων κατασκευάσαντες, ἐστεφανωμένους ποιοῦσι τὸν ἅπαντα χρόνον ἤδη διάγειν μεθύοντας· ἡγησάμενοι κάλλιστον ἀρετῆς μισθὸν μέθην αἰώνιον. οἱ δ' ἔτι τούτων μακροτέρους ἀποτείνουσι μισθοὺς παρὰ θεῶν. παῖδας γὰρ παίδων φασὶ καὶ γένος κατόπισθεν λείπεσθαι τοῦ ὁσίου καὶ εὐόρκου. ταῦτα δὴ καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐγκωμιάζουσι δικαιοσύνην. τοὺς δὲ ἀνοσίους αὖ καὶ ἀδίκους εἰς πηλόν τινα κατορύττουσιν ἐν ᾅδου, καὶ κοσκίνῳ ὕδωρ ἀναγκάζουσι φέρειν· ἔτι τε ζῶντας εἰς κακὰς δόξας ἄγοντες, ἅπερ Γλαύκων περὶ τῶν δικαίων, δοξαζομένων δὲ ἀδίκων, διῆλθε τιμωρήματα, ταῦτα περὶ τῶν ἀδίκων λέγουσιν, ἄλλα δὲ οὐκ ἔχουσιν. ὁ μὲν οὖν ἔπαινος καὶ ὁ ψόγος, οὗτος ἑκατέρων. πρὸς δὲ τούτοις, σκέψαι ὦ Σώκρατες ἄλλο αὖ εἶδος λόγων, περὶ δικαιοσύνης τε καὶ ἀδικίας ἰδίᾳ τε λεγόμενον καὶ ὑπὸ ποιητῶν.

D

E

non hoc ipſo quidẽ vt iuſtitiam cõmendẽt, ſed propter gloriam eam atque opportunitatem quæ ex illa iuſtitiæ opinione conſequitur, quandoquidem ei qui iuſtus eſſe videatur, accedunt & imperia & connubia, & cætera omnia cõmoda quæ Glauco modò recenſuit: quæ nimirũ omnia parit illa iuſtitiæ exiſtimatio hominibus. Gloriam illi præmium ſibi ſtatuunt, & conatuum laborúmque mercedem. dum enim gloriam quæ ex pietate in deos collata exiſtit, commemorant, poſſunt in illam ſententiã referre multa bona, quæ piis contigerunt, deorum liberalitate & munificẽtia: quemadmodum generoſus Heſiodus & Homerus aiunt: quorum ille deos hoc iuſtis dare pronuntiat, vt

emolumentis & commodis, quaſi ἐμπορικὰ quædam & mercenaria: vt bene idcirco agamus, quò nobis ſit bene. Huius bellæ iuſtitiæ autores citat, poetas, ſacrificos, & cæteros id genus homines.

Summa quidẽ glandes quercus, tum dulcia mella
Det media: atque onerentur oues felicibus amplè
Velleribus. -

& alia multa bona, quæ hos homines ſolẽt comitari. Conſimilia autem refert alter,

Cuncta bono regi, qui maieſtate veredus
Diuina det iura ſuis, felicia cedant:
Libera prouentus largos huic terra miniſtret,
Arbori & incumbant fructus, armenta ſecundis
Fœtibus exultent, effundat æquora piſces.

Muſæus his etiam iuueniliora, vt ita dicã, & præſtantiora bona, ipſiúſque filius, deorum liberalitate attribuunt iuſtis. quum enim illos ad inferos adduxerint oratione, & in menſa ſtatuerint, ſanctorúmque conuiuia apparauerint, coronatos & perpetua quadam ebrietate lætabundos introducũt vitam agere, ratos æternam ebrietatem eſſe pulcherrimam virtutis mercedem. Quidam præterea his prolixiores à diis mercedes protendunt atque propag[illegible]t, aiúntque Iuſti & religioſi viri filios filiorum longa propagine innumerabilibus ſeculis permanere: & his ſimilibúſque laudibus iuſtitiam commendant. Impios autem atque iniuſtos in cœnum quoddam ad inferos præcipitant atque demergunt, & aquam cribro ferre cogunt: & quandiu etiam ſunt in hac vita ſuperſtites, prauis opinionibus inuoluunt. ac denique quæcunque ſupplicia commemorabat Glauco eorum qui iuſti ſunt & iniuſti tamen exiſtimantur, de iniuſtis ipſi recenſent, nec alia quæ referant habent. Atque hæc quidẽ & laus & vituperatio vtrorũque hũc in modũ eſto. Iam verò, Socrates, aliud quodpiã orationis genꝰ perſpice de Iuſtitia & Iniuſtitia inſtitutum, quod etiã poetæ ſingulatim commemorẽt.

A omnes enim vno ore commendant & Iuſtitiam & temperantiam, veluti rem præclaram, quæ tamẽ ſit cum ſumma difficultate & labore coniuncta: Iniuſtitiam contrà & intemperantiam, eſſe rem comparatu quidem facilem atque iucundã, opinione verò & lege tantùm turpem. Iniuſtas nimirũ actiones iuſtis eſſe vtiliores, ex peruagata apud vulgus opinione, aiunt: & improbos quidem, qui diuites ſint & aliis facultatibus inſtructi, felices eſſe prædicant, & facilè adducuntur vt illos omni honoris genere & publicè & priuatim proſequãtur: eos contrà contẽnunt atque aſpernantur, qui vt ferè ſunt infirmi atque pauperes, eos tamen fatentur aliis eſſe meliores.

a Iniuſtitiæ commendatio, eodem illo popularis auræ iudicio, poetis iiſdem, ſacrificiis & cæteris hominibus autoribus: qui religionis obtentu, qua peccantium ſcelera eluantur, laxent hominibus fræna ad effuſã iniuſtitiam, probitatis tamen & religionis ſpecie deliteſcentem. Eſt igitur verus & grauis ἔλεγχος aduerſus omnes ſuperſtitiones, quæ ita prædicant ſe poſſe miſericordiam Dei demereri, vt veram iuſtitiam profligent, & latam aperiãt feneſtram hominum libidini ad peccandũ. Quibus portẽtoſis cõmẽtis tam longo tempore obſtinatè graſſãtibus opponendũ eſt Veritatis oraculum: *Miſericordiam uolo, nõ ſacrificium: & cognitionem Dei pr[æ] holocauſtis* .i. religionis cultus inutilis eſt & inanis, ſi abſit pia & innocens vita.

a Porro, his de omnibus maximè admirandi de diis & de virtute ſermones circumferuntur, deos nimirum plurimis probis hominibus tribuiſſe infelicem incõmodámque vitam: improbis verò, contrariũ planè vitæ genus. Circulatores verò & vates, diuitum domos frequentantes, affirmant penes ſe eſſe vim quandam, quæ deorum numine ſibi tribuatur, Sacrificiorum & incantationum ritibus nonnullis expiare C quoduis ſcelus vel ab ipſis vel à maioribus perpetratum, ita vt & voluptas & feſtiuitas conſequatur. quòd ſi quis velit vindictam de hoſte ſumere, id futurum exiguo ſumptu in iuſti & iniuſti poteſtate. Se enim deos ita ad ſe allicere & demereri incantationibus & vinculis quibuſdam, vt ſibi etiam obſequantur. Ad hæc ſermonum commenta adducunt poetarum teſtimonia, qui docent quàm facilis ſit ad vitia lapſus. quippe,

Mortales vitium prono occupat impete mentes
D *Confertim. æqua via eſt, & vicinior illis.* At
Virtutem ante ipſam dij præpoſuere laborem,

longámque & accliuem quandam viam. Deos autem ab hominibus flecti & in contrariam ſententiam pertrahi, teſtem adducunt Homerum, qui dixerit,

-flectuntur numina diuûm.
Scilicet hos vota atque preces & victima placat,
E *Quum qui peccarit, ſupplex operetur.-*

Magnam autem librorum turbam è Muſæo & Orpheo, qui è Luna & Muſis oriundi ſunt (ſicuti aiunt) excitant: ex quorum mandatis ſacra peragunt, & non modò priuatis hominibus, ſed & ciuitatibus etiam perſuadent, Expiationes liberationéſque ſcelerum, ſacrificiis & ludicrorum ſpectaculorum feſtiuitatibus fieri,

A πάντες γὰρ ἐξ ἑνὸς στόματος ὑμνοῦσιν, ὡς καλὸν μὲν ἡ σωφροσύνη τε καὶ δικαιοσύνη, χαλεπὸν μέντοι καὶ ἐπίπονον· ἀκολασία δὲ καὶ ἀδικία, ἡδὺ μὲν, καὶ εὐπετὲς κτήσασθαι, δόξῃ δὲ μόνον καὶ νόμῳ αἰσχρόν. λυσιτελέστερα δὲ τῶν δικαίων τὰ ἄδικα ὡς ἐπὶ τὸ πλῆθος λέγουσι. καὶ πονηροὺς πλουσίους, καὶ ἄλλας δυνάμεις ἔχοντας, εὐδαιμονίζειν καὶ τιμᾶν εὐχερῶς ἐθέλουσι, δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ· τοὺς δὲ ἀτιμάζειν τε καὶ ὑπερορᾶν οἵ ἄν πη B ἀσθενεῖς τε καὶ πένητες ὦσιν· ὁμολογοῦντες αὐτοὺς ἀμείνους εἶναι τῶν ἑτέρων. τούτων δὴ πάντων οἱ περὶ θεῶν τε λόγοι καὶ ἀρετῆς, θαυμασιώτατοι λέγονται· ὡς ἄρα καὶ θεοὶ πολλοῖς μὲν ἀγαθοῖς δυστυχίας τε καὶ βίον κακὸν ἔνειμαν, τοῖς δὲ ἐναντίοις ἐναντίαν μοῖραν. ἀγύρται δὲ καὶ μάντεις ἐπὶ πλουσίων θύρας ἰόντες, πείθουσιν ὡς ἔστι παρὰ σφίσι δύναμις ἐκ θεῶν ποριζομένη, θυσίαις τε καὶ ἐπῳδαῖς, εἴτε τι ἀδίκημά του C γέγονεν αὐτοῦ ἢ προγόνων, ἀκεῖσθαι μεθ' ἡδονῶν τε καὶ ἑορτῶν· καὶ ἐάν τιν' ἐχθρὸν πημῆναι ἐθέλῃ, μετὰ σμικρῶν δαπανῶν ὁμοίως δίκαιον ἀδίκῳ βλάψει· ἐπαγωγαῖς τισὶ καὶ καταδέσμοις τοὺς θεούς (ὥς φασι) πείθοντες σφίσιν ὑπηρετεῖν. τούτοις δὲ πᾶσι τοῖς λόγοις μάρτυρας ποιητὰς ἐπάγονται οἱ μὲν, κακίας πέρι εὐπετείας διδόντες,

Ὡς τὴν μὲν κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἑλέσθαι — Ex Heſiod. Ἔργοις.
Ῥηϊδίως· λείη μὲν ὁδὸς, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει·
Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν,

καί τινα ὁδὸν μακράν τε καὶ ἀνάντη. οἱ δὲ τῆς τῶν θεῶν ὑπ' ἀνθρώπων παραγωγῆς τὸν Ὅμηρον μαρτύρονται· ὅτι καὶ ἐκεῖνος εἶπε,

Στρεπτοὶ δέ γε καὶ θεοὶ αὐτοί. — Ex Homer. Il... ad. lib. 1. ... unus eſt ... inter prim... & ſecunda...
Καὶ τοὺς μὲν θυσίαισι καὶ εὐχωλαῖς ἀγανῇσι,
Λοιβῇ τε κνίσῃ τε παρατρωπῶσ' ἄνθρωποι,
Λισσόμενοι, ὅτε κέν τις ὑπερβήῃ καὶ ἁμάρτῃ.

Βίβλων δὲ ὅμαδον παρέχονται Μουσαίου καὶ Ὀρφέως, Σελήνης τε καὶ Μουσῶν ἐγγόνων, ὥς φασι· καθ' ἃς θυηπολοῦσι, πείθοντες οὐ μόνον ἰδιώτας ἀλλὰ καὶ πόλεις, ὡς ἄρα λύσεις τε καὶ καθαρμοὶ ἀδικημάτων, διὰ θυσιῶν καὶ παιδιᾶς ἡδονῶν, εἰσὶ μὲν ἔτι

ζῶσιν, εἰσὶ δὲ καὶ τελευτήσασιν· ἃς δή, τελετὰς καλοῦσιν, αἳ τῶν ἐκεῖ κακῶν ἀπολύουσιν ἡμᾶς· μὴ θύσαντας δέ, δεινὰ περιμένει. Ταῦτα πάντα, ἔφη, ὦ φίλε Σώκρατες, τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα λεγόμενα ἀρετῆς πέρι καὶ κακίας, ὡς ἄνθρωποι καὶ θεοὶ περὶ αὐτὰ ἔχουσι τιμῆς, τί οἰόμεθα ἀκουούσας νέων ψυχὰς ποιεῖν, ὅσοι εὐφυεῖς, καὶ ἱκανοὶ ἐπὶ πάντα τὰ λεγόμενα ὥσπερ ἐπιπτόμενοι, συλλογίσασθαι ἐξ αὐτῶν ποῖός τις ἂν ὢν, καὶ πῇ πορευθεὶς, τὸν βίον ὡς ἄριστα διέλθοι; λέγοι γὰρ ἂν ἐκ τῶν εἰκότων πρὸς αὑτὸν, κατὰ Πίνδαρον, ἐκεῖνο, τό, Πότερον δίκας τεῖχος ὕψιον, ἢ σκολιαῖς ἀπάταις, ἀναβὰς, καὶ ἐμαυτὸν οὕτω περιφράξας διαβιῶ; Τὰ μὲν γὰρ λεγόμενα, δικαίῳ μὲν ὄντι μοι, ἐὰν καὶ μὴ δοκῶ, ὄφελος φασὶν οὐδὲν εἶναι, πόνους δὲ καὶ ζημίας φανεράς. ἀδίκῳ δέ, δόξαν δικαιοσύνης παρεσκευασμένῳ, θεσπέσιος βίος λέγεται. Οὐκοῦν ἐπειδὴ τὸ δοκεῖν, ὡς δηλοῦσί μοι οἱ σοφοὶ, καὶ τὴν ἀλήθειαν βιᾶται, καὶ κύριον εὐδαιμονίας, ἐπὶ τοῦτο δὴ τρεπτέον ὅλως; πρόθυρα μὲν καὶ σχῆμα κύκλῳ περὶ ἐμαυτὸν σκιαγραφίαν ἀρετῆς περιγραπτέον, τὴν δὲ τοῦ σοφωτάτου Ἀρχιλόχου ἀλώπεκα ἑλκτέον ἐξόπισθεν κερδαλέαν καὶ ποικίλην. Ἀλλὰ γὰρ (φησί τις) οὐ ῥᾴδιον ἀεὶ λανθάνειν κακὸν ὄντα. Οὐδὲ γὰρ ἄλλο οὐδὲν εὐπετὲς (φήσομεν) τῶν μεγάλων· ἀλλ᾽ ὅμως, εἰ μέλλομεν εὐδαιμονήσειν, ταύτῃ ἰτέον, ὡς τὰ ἴχνη τῶν λόγων φέρει. ἐπὶ γὰρ τὸ λανθάνειν, ξυνωμοσίας τε καὶ ἑταιρείας συνάξομεν. εἰσί τε πειθοῦς διδάσκαλοι, σοφίαν δημηγορικήν τε καὶ δικανικὴν διδόντες· ἐξ ὧν τὰ μὲν πείσομεν, τὰ δὲ βιασόμεθα, ὡς πλεονεκτοῦντες δίκην μὴ διδόναι. Ἀλλὰ δὴ θεοὺς οὔτε λανθάνειν οὔτε βιάσασθαι δυνατόν. Οὐκοῦν εἰ μὲν μὴ εἰσὶν, ἢ μηδὲν αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπίνων μέλει, καὶ ἡμῖν οὐ μελητέον τοῦ λανθάνειν· εἰ δὲ εἰσί τε καὶ ἐπιμελοῦνται, οὐκ ἄλλοθέν τοι αὐτοὺς ἴσμεν ἢ ἀκηκόαμεν, ἢ ἔκ τε τῶν λόγων καὶ τῶν γενεαλογησάντων ποιητῶν. οἱ δὲ αὐτοὶ οὗτοι λέγουσιν ὡς εἰσὶν οἷοι θυσίαις τε καὶ εὐχωλαῖς ἀγανῇσι καὶ ἀναθήμασι παράγεσθαι ἀναπειθόμενοι. οἷς ἢ ἀμφότερα ἢ οὐδέτερα πειστέον. εἰ δ᾽ οὖν πειστέον, ἀδικητέον, καὶ θυτέον ἀπὸ τῶν ἀδικημάτων.

A in ſuperſtitum mortuorúmque gratiam: quas manium expiationes τελετὰς vocãt, quæ nimirum eorum malorum ἐν πέλει, [id eſt, in morte] homines liberent. contrà, eos qui minimè ſacrificauerint, graues pœnas manere. Hæc omnia, inquit, mi Socrates, huiuſmodi ſunt quæ de virtute & vitio dicuntur, quanto illa in pretio ſint & apud deos & apud homines. Ecquid verò arbitramur iuuenum animos qui hæc audiant facturos, qui bono ingenio præditi & ad omnia quæ dicuntur percipiẽda apti, colligere poſſunt quídnam ex B illis conſequatur? id eſt, ecqua ſit via optimæ & feliciſſimæ vitæ conſequendæ? Apud ſe enim ea voluet quæ congruenter ab illis efficiuntur. quale eſt illud quod ait Pindarus, *Vtrum Iuſtitiæ alta mœnia conſcendam, an obliqui erroris viam ingrediar? ibíque ita circumuallatus vitam ſim traducturus?* Ea enim quæ dicuntur, ſi iuſtus ſim, ſi nõ talis habear, nulli ceſſura vtilitati aiũt, ſed potius & labores & incommoda palam inde euentura. Iniuſto autem opinionem iuſtitiæ aſſequuto vita diuina adeſſe dici- C tur. Nónne igitur, quandoquidem hæc exiſtimatio iuſtitiæ (vt ſapientes ſignificant) & veritatem cogit, & eum qui felicitatis eſt compos: ad eam exiſtimationẽ conſentaneũ eſt vti omni cõtentione noſmet referamus? [a] Veſtibulũ igitur quoddam & imago atque adumbratio Iuſtitiæ erit mihi circumquaque induenda, & ſapientiſſimi Archilochi vulpes, aſtuta quidem illa atque multiplex, à tergo extrahenda erit. At dixerit fortaſſe quiſpiam, Haud facile eſt eum qui malus ſit, latere ſemper. nam id quod facile eſt, in magnis & ſingu- D laribus rebus minimè numerandum affirmamus. Nihilominus tamen, ſi beati eſſe volumus, hac inſiſtendum eſt via, qua rationum veſtigia ducunt. Quò enim noſtra improbitas latere poſſit, ſocietates interpoſito iureiurando inibimus. Adſunt porro perſuaſionis magiſtri, qui ſapiẽtiam illam eloquentiæ & iudiciorum forenſium tradunt: quibus præſidiis inſtructi partim fidem faciemus, partim cogemus: tantáque nobis arrogabimus, vt pœnas effugere poſſimus. Atqui deos nec latere neque cogere poſſumus. nam ſi vel non ſunt dii, neque i- E pſis humanæ res ſunt curæ, nihil eſt quòd laboremus vt illos lateamus. quòd ſi & ſunt dii, & rerum humanarum curam gerunt, non aliunde quidem id vel nouimus vel audimus, quàm ex quotidiano ſermone, & ex poetis qui ipſorum origines conſcripſerunt. Iidem verò ipſi perhibent poſſe deos ſacrificiis & precibus & donariis flecti. Quibus vel vtroque vel neutro modo fides eſt adhibenda. Quòd ſi fides iis adhibenda eſt, facienda eſt profectò iniuria, & ex ſceleribus atque rapinis ſacrificandum eſt.

a Concluſio iſtius ſermonis de populari & vmbratili Iuſtitia: quã inanem & caducã eſſe docens, diluit quoque ſtrophas, quibus irreligioſa illa religionis larua ſe tuetur: ex qua oſtendit oriri maximã perniciem in vitã hominum: qui arripiunt nimirum licentiam ad omne ſcelus, quum exiſtiment ſacrificiis omnes pœnas auerti poſſe. Quam opinionem ait inducere omnium officiorũ perturbationem, vniuerſæque adeò vitæ peſtem atque exitiũ moliri. ac proinde ex hominum animis exterminandam, ſolida certáque Iuſtitiæ cognitione.

...τι πρόθυρα ...εἰ puto καὶ ...in pungendũ ...t iua. Præ... ...de autem ſen... ...ar non legi- ...ri τrογαsικè

...A eſt inter- ...ι ε poſt δυ- ...π icut paulo ...ἀ alteracb- ...ἰν ἀλλὰ γὰρ ...ἀ &c. poſt ...ιν poſita

Si enim iuſti ſumus, nihil quidem erit cauſæ cur mulctam aliquam apud deos ſubeamus, ob cámque rem illa iniuſtitiæ emolumenta expellemus: ſin iniuſti, lucrum faciemus: & licet variè peccauerimus atque officium deſeruerimus, nihilominus tamē precibus atque votis omnem noxam effugiemus. Verùm excipiet aliquis, At pœnas pēdemus apud inferos, eorum ſcelerū quę in hac vita perpetrauerimus, vel nosipſi vel liberi liberorū. Cui exceptioni hæc ſit parata reſponſio, Efficaces ſunt expiationes pro manibus, & exorabiles ſunt dii: quemadmodum affirmant maximæ ciuitates, & deorum filii poetæ, & vates, qui rem ita ſe habere perhibent. Ecqua autem præterea ratione Iuſtitiam maximæ iniuſtitiæ anteponemus? ſi illā cum perſonata quadam atque fucata honeſtatis ſpecie, & apud deos & apud homines cōparemus, ac proinde nobis omnia de animi ſententia ſuccedant, & ſuperſtitibus & mortuis, vt & vulgi & ſummorum virorum dictat oratio? Ex his omnibus quæ iam ſunt commemorata, ecquid cauſæ erit, Socrates, cur is cui vis aliqua atq; copia fortunæ adſit, qui corporis nimirum vel generis adiumentis ſit inſtructus, in colenda iuſtitia ſtudium operámque velit adhibere? ac non potius rideat, dum eam laudari audit? Quinetiā ſi quis poſſit oſtendere falſa illa eſſe quæ diximus, & rectè nouerit optimum quiddam eſſe Iuſtitiam, multam tamen tribuet veniam iniuſtitiæ, neque iniuſtis iraſcetur: quum intelligat videlicet, niſi quis diuina quadam natura iniuſtitiam oderit, vel doctrinæ inſtitutis ab ea abſtinuerit, haudquaquam vltrò iuſtum futurum: ſed præ timiditate, vel ſenio, vel alia quapiam infirmitate, iniuſtitiam ſanè vituperabit, quum in illa efficienda planè ſit impar atque ineptus futurus. [a] Illud autem inde perſpicuū eſt, quòd qui primus potentiam aſſequutus eſt, primus quoque iniuriam facit, quantū quidem poteſt: & harum rerum omnium nulla alia cauſa eſt, quàm illa vnde vniuerſi ſermonis, quem & ego & hic, Socrates, habuimus, occaſio emanauit. quandoquidē ex vobis, præſtantiſſime Socrates, quicunque vos Iuſtitiæ laudatores perhibetis (ſumpto à priſcis illis heroibus primordio, quorum ſermonum extant nonnullæ ad hanc noſtram memoriam reliquiæ) nullus profectò vnquam Iniuſtitiam vituperauit, neque laudauit Iuſtitiam, aliter quàm habita honoris & mercedis, quæ ex ea proficiſcitur, ratione. Ipſum autem vtrunque, quatenus ſua vi in hominū animis ineſt, clam diis & hominibus, nullus vnquam vel verſibus vel ſoluta oratione commendauit ſatis: Iniuſtitiam videlicet, malorū eſſe maximū quæcunque in hominem cadant: Iuſtitiam verò, maximum bonum. Si enim

A δίκαιοι μὲν γὰρ ὄντες, ἀζήμιοι ὑπὸ θεῶν ἐσόμεθα, τὰ δ᾽ ἐξ ἀδικίας κέρδη ἀπωσόμεθα· ἄδικοι δέ, κερδανοῦμέν τε, καὶ λισσόμενοι, ὑπερβαίνοντες καὶ ἁμαρτάνοντες, πείθοντες αὐτούς, ἀζήμιοι ἀπαλλάξομεν. ἀλλὰ γὰρ ἐν ἅδου δίκην δώσομεν ὧν ἂν ἐνθάδε ἀδικήσωμεν, ἢ αὐτοὶ ἢ παῖδες παίδων. ἀλλ᾽ ὦ φίλε (φήσει λογιζόμενος) αἱ τελεταὶ αὖ μέγα δύνανται, καὶ οἱ λύσιοι θεοί, ὡς αἱ μέ-
B γισται πόλεις λέγουσι, καὶ οἱ θεῶν παῖδες ποιηταὶ καὶ προφῆται τῶν θεῶν γενόμενοι· οἳ ταῦθ᾽ οὕτως ἔχειν μηνύουσιν. κατὰ τίνα οὖν ἔτι λόγον, δικαιοσύνην ἂν πρὸ μεγίστης ἀδικίας αἱροίμεθ᾽ ἄν; ἣν ἐὰν μετ᾽ εὐσχημοσύνης κιβδήλου κτησώμεθα, καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ᾽ ἀνθρώποις πραξόμεν κατὰ νοῦν, ζῶντές τε καὶ τελευτήσαντες, ὡς ὁ τῶν πολλῶν τε καὶ ἄκρων λεγόμενος λόγος. ἐκ δὴ πάντων τῶν εἰρημένων, τίς μηχανή, ὦ Σώκρατες, δικαιο-
C σύνην τιμᾶν ἐθέλειν, ᾧ τις δύναμις ὑπάρχει ψυχῆς, ἢ χρημάτων, ἢ σώματος, ἢ γένους, ἀλλὰ μὴ γελᾶν ἐπαινουμένης ἀκούοντα; ὡς δή τοι εἴ τις ἔχει ψευδῆ μὲν ἀποφῆναι ἃ εἰρήκαμεν, ἱκανῶς δ᾽ ἔγνωκεν ὅτι ἄριστον δικαιοσύνη, πολλήν που συγγνώμην ἔχει καὶ οὐκ ὀργίζεται τοῖς ἀδίκοις· ἀλλ᾽ οἶδεν ὅτι πλὴν εἴ τις θείᾳ φύσει δυσχεραίνων τὸ ἀδικεῖν, ἢ ἐπιστήμην λαβών, ἀπέχεται αὐτοῦ, τῶν γε ἄλ-
D λων οὐδεὶς ἑκὼν δίκαιος· ἀλλ᾽ ὑπὸ ἀνανδρίας, ἢ γήρως, ἤ τινος ἄλλης ἀσθενείας, ψέγει τὸ ἀδικεῖν, ἀδυνατῶν αὐτὸ δρᾶν. ὡς δέ, δῆλον. ὁ γὰρ πρῶτος τῶν τοιούτων εἰς δύναμιν ἐλθών, πρῶτος ἀδικεῖ, καθόσον ἂν οἷός τ᾽ ᾖ. καὶ τούτων ἁπάντων οὐδὲν ἄλλο αἴτιον ἢ ἐκεῖνο, ὅθεν περ ἅπας ὁ λόγος οὗτος ὥρμησε καὶ τῷδε καὶ ἐμοὶ πρὸς σέ, ὦ Σώκρατες, εἰπεῖν· ὅτι, ὦ θαυμάσιε, πάντων ὑμῶν, ὅσοι ἐπαινέται φατὲ δικαιοσύνης εἶναι, ἀπὸ τῶν
E ἐξ ἀρχῆς ἡρώων ἀρξάμενοι, ὅσων λόγοι λελειμμένοι μέχρι τῶν νῦν ἀνθρώπων, οὐδεὶς πώποτε ἔψεξεν ἀδικίαν, οὐδ᾽ ἐπήνεσε δικαιοσύνην, ἄλλως ἢ δόξας τε καὶ τιμὰς καὶ δωρεὰς τὰς ἀπ᾽ αὐτῶν γιγνομένας· αὐτὸ δ᾽ ἑκάτερον, τῇ αὑτοῦ δυνάμει ἐν τῇ τοῦ ἔχοντος ψυχῇ ἐνόν, καὶ λανθάνον θεούς τε καὶ ἀνθρώπους, οὐδεὶς πώποτε οὔτ᾽ ἐν ποιήσει οὔτ᾽ ἐν ἰδίοις λόγοις ἐπεξῆλθεν ἱκανῶς τῷ λόγῳ· ὡς τὸ μέν, μέγιστον κακῶν ὅσα ἴσχει ψυχὴ ἐν αὑτῇ· δικαιοσύνη δέ, μέγιστον ἀγαθόν. εἰ

a Itaque Adimantus hæc omnia inſtituto ſuo applicans, petit à Socrate, vt prætermiſſa præmiorum & mercedum opinione, quæ vel iuſtitiæ vel iniuſtitiæ inhærere exiſtimantur, de vtraque diſſerat, καθ᾽ αὑτὰς χωρίως καὶ ἁπλῶς: vt norimus quænam ſit vera vtriuſque natura, & vtra felicem aut infelicem hominem efficiat.

A γὰρ οὕτως ἐλέγετο ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ πάντων ὑμῶν, καὶ ἐκ νέων ἡμᾶς ἐπείθετε, οὐκ ἂν ἀλλήλους ἐφυλάττομεν μὴ ἀδικεῖν· ἀλλ' αὐτὸς αὑτοῦ ἦν ἕκαστος ἄριστος φύλαξ, δεδιὼς μή, ἀδικῶν, τῷ μεγίστῳ κακῷ ξυνοικῇ. ταῦτα ὦ Σώκρατες, ἴσως δὲ καὶ ἔτι τούτων πλείω, Θρασύμαχός τε καὶ ἄλλος πού τις, ὑπὲρ δικαιοσύνης τε καὶ ἀδικίας λέγοιεν ἄν, μεταστρέφοντες αὐτοῖν τὴν δύναμιν φορτικῶς, ὥς γέ μοι δοκεῖ. ἀλλ' ἐγὼ (οὐδὲν γάρ σε δέομαι ἀποκρύπτεσθαι) σοῦ ἐπιθυμῶν ἀκοῦσαι B τἀναντία, ὡς δύναμαι μάλιστα κατατείνας λέγω. μὴ οὖν ἡμῖν μόνον ἐνδείξῃ τῷ λόγῳ ὅτι δικαιοσύνη ἀδικίας κρείττων, ἀλλὰ τί ποιοῦσα ἑκατέρα τὸν ἔχοντα, αὐτὴ δι' αὑτήν, ἡ μέν, κακόν, ἡ δέ, ἀγαθόν ἐστι. τὰς δὲ δόξας ἀφαίρει, ὥσπερ Γλαύκων διεκελεύσατο. εἰ γὰρ μὴ ἀφαιρήσεις ἑκατέρωθεν τὰς ψευδεῖς, τὰς δὲ ἀληθεῖς προσθήσεις, οὐ τὸ δίκαιον φήσομεν ἐπαινεῖν σε, ἀλλὰ τὸ δοκεῖν· οὐδὲ τὸ ἄδικον εἶναι ψέγειν, ἀλλὰ τὸ δοκεῖν· καὶ παρακελεύεσθαι, C ἄδικον ὄντα λανθάνειν· καὶ ὁμολογεῖν Θρασυμάχῳ, ὅτι τὸ μὲν δίκαιον, ἀλλότριον ἀγαθόν, ξυμφέρον τοῦ κρείττονος· τὸ δὲ ἄδικον, αὑτῷ μὲν ξυμφέρον καὶ λυσιτελοῦν, τῷ δὲ ἥττονι ἀξύμφορον. ἐπειδὴ οὖν ὡμολόγησας τῶν μεγίστων ἀγαθῶν εἶναι δικαιοσύνην, ἃ τῶν τε ἀποβαινόντων ἀπ' αὐτῶν ἕνεκα ἄξια κεκτῆσθαι, πολὺ δὲ μᾶλλον αὐτὰ αὑτῶν· οἷον ὁρᾶν, ἀκούειν, φρονεῖν, καὶ ὑγιαίνειν δή, καὶ ὅσα ἄλλα ἀγαθὰ γόνιμα τῇ αὑτῶν φύσει ἀλλ' οὐ δόξῃ ἐστί, τοῦτ' οὖν αὐτὸ D ἐπαίνεσον δικαιοσύνης, ὃ αὐτὴ δι' αὑτὴν τὸν ἔχοντα ὀνίνησι· καὶ ἀδικίαν, ὃ βλάπτει. μισθοὺς δὲ καὶ δόξας πάρες ἄλλοις ἐπαινεῖν. ὡς ἐγὼ τῶν μὲν ἄλλων ἀνασχοίμην ἂν οὕτως ἐπαινούντων δικαιοσύνην, καὶ ψεγόντων ἀδικίαν, δόξας τε περὶ αὐτῶν καὶ μισθοὺς ἐγκωμιαζόντων καὶ λοιδορούντων· σοῦ δὲ οὐκ ἄν (εἰ μὴ σὺ κελεύεις) διότι πάντα τὸν βίον οὐδὲν ἄλλο σκοπῶν διελήλυθας ἢ τοῦτο. μὴ E οὖν ἡμῖν ἐνδείξῃ μόνον τῷ λόγῳ, ὅτι δικαιοσύνη ἀδικίας κρεῖττον· ἀλλὰ τί ποιοῦσα ἑκατέρα, τὸν ἔχοντα, αὐτὴ δι' αὑτήν, ἐάν τε λανθάνῃ ἐάν τε μὴ θεούς τε καὶ ἀνθρώπους, ἡ μέν, ἀγαθόν, ἡ δέ, κακόν ἐστι.

Καὶ ἐγὼ ἀκούσας, ἀεὶ μὲν δὴ τὴν φύσιν τοῦ τε Γλαύκωνος καὶ τοῦ Ἀδειμάντου ἠγάμην, ἀτὰρ οὖν καὶ τότε πάνυ γε ἥσθην,

[Margin: ξυνοικὸς ᾖ.]

[Margin: ...q ur Fic. le-... qua eſt in ... edit. in ... ἀληθεῖς prio-... , ψευδεῖς ... ore poni-... r.]

hoc modo à vobis omnibus initio dictum fuiſſet, & à pueris id in animos veſtros induxiſſetis, haudquaquam alii ab aliis caueremus, ne inferretur iniuria: ſed ſibi vnuſquiſque optimus eſſet cuſtos, veritus nimirum ne, dum peccaret, in maximo malo verſaretur. Hæc, Socrates, & longè fortaſſe plura Thraſymachus, & alius quilibet ad Iuſtitiæ & Iniuſtitiæ defenſionem afferret: ipſarum (vt mihi quidem videtur) vim naturámque importunè peruertens. Equidem (ne quid te celem) quoniam cupio audire te contrariam ſententiam explicantem, idcirco de induſtria hunc ſermonem prolixiùs ſum perſequutus. Ne igitur nobis tantùm demonſtraueris, Iuſtitiam iniuſtitia eſſe potiorem: ſed qua efficacitate vtraq; ipſa per ſe hominē ſiue malū ſiue bonū præſtet. Eas autem opiniones, ſicut indixit Glauco, velim iubeas longiùs faceſſere. ſi enim non remoueris vtrinque falſas, veras autem appoſueris, dicemus te non laudare id quod reuera iuſtum eſt, ſed id quod iuſtū tantùm eſſe videatur: & viciſſim te non vituperare id quod reuera eſt iniuſtum, ſed quod huiuſmodi tantùm eſſe appareat: & iubere vti is qui iniuſtus ſit, lateat & homines fallat: ac proinde ſic aſſentiaris Thraſymacho, qui affirmat Iuſtum illud eſſe quod ad alium quendam pertineat, potentioris videlicet vtilitatē: Iniuſtum autem eſſe id quod vnuſquiſque ſibi ad ſuam vtilitatem reuocat, & potentiori eſt inutile. Quandoquidem igitur dediſti, Iuſtitiam in illo maximorum bonorum genere eſſe, quæ & propter ea quæ conſequuntur, & multo magis propter ſe expetantur: (vt, Videre, Audire, Sapere, Incolumem eſſe, & quæcunque alia ſuapte natura non opinione, fœcunda ſunt) hoc profectò nomine laudanda Iuſtitia eſt, quòd ipſa ex ſeipſa, eum qui ipſius compos eſt, iuuet: Iniuſtitia contrà vituperanda, quòd lædat. Mercedes autem & opiniones aliis commēdandas relinque. Equidem cæteros tolerādos exiſtimarem, quoties ita iuſtitiam laudarent & iniuſtitiā vituperarēt, vt opiniones & præmia commendarent vel vituperarent. te verò nequaquam, niſi ita iuſſeris: quoniam in vniuerſa tua vita nihil aliud egiſti, quàm vt iſtarū rerum naturam explorares. Ne igitur nobis tantùm demonſtres, Iuſtitiam iniuſtitia eſſe potiorem: ſed quomodo vtraque ipſa per ſeipſam homines efficiat, ſiue id deos hominésve lateat, ſiue nōn: bonúmve illud ſit, ſiue malum.

[a]Postqvam hæc ego audiiſſem, cū alâs Glauconis & Adimanti naturam admiratus eſſem, tum verò maximè eo tempore: atque adeò illos ita lætabundus com-

[Margin: Hactenus παχυμερῶς καὶ ὡς ἐν τύπῳ vniuerſæ diſputationis ſummā propoſuit: hanc ipſam accuratius incipit retexere, & vberiorem ἐπεξεργασίαν, eadem de re molitur: vſitato id]

quidem ſibi more. quē ordinem à ſe ita inſtitutū ſæpe repetit infrà. Et hæc quidem vniuerſim. Nexus autem peculiaris eſt huiuſmodi: Glauco & Adimantus docuerūt quàm perperā ex vulgi opinione Iuſtitiæ definitio inſtituatur, ſuæque dubitationis rationes copioſè indicarūt: nunc Socrates, laudato illorū ſtudio, & rei obſcuritate cōmonſtrata, accingit ſe ad illius legitimā explicationem .i. ad Iuſtitiæ definitionē. qui quidem diſputationis iſtius finis eſt primarius, hactenus tamen vt tota illa Iuſtitiæ ratio cōſideretur in Republica. quod quidē σκεπτικώτατον τέλος vniuerſi ſermonis eſſe diximus. eum tamen ita contexit, vt ſermo de Repub. è re nata quodammodo videatur obtigiſſe, hunc in modum: Propoſitū eſt nobis exponere quid ſit Iuſtitia. quod vt à nobis melius exploretur, videamus prius in maiori re: in qua videlicet propter granditatem res commodius notari poſſint .i. quid ſit Iuſtitia in Repub. vt in ſingularibus hominibus quænā ſit ipſa, animaduertam⁹. Et certè ita debuit de Reipub. iuſtitia agere, vt quatenus illa pertineat ad ſingulares homines, ex quibus conſtat Reſpub. peruideremus. Hic eſt ſimpliciſſimus iſtius diſputationis NEXUS: vt norimus illam Iuſtitiæ vim & in vniuerſā rempub. & in ſingulares homines peruadere. Eſt enim, vt dixi in argumēto, τὸ δίκαιον, Iuſtum, τὸ προσῆκον, ſiue ὑπὸ προσῆκον, latius ſumpto vocabulo. vel τάξις, ſiue εὐταξία πολιτική.

pellaui: Non malè, quidem (ô vos illuſtriſſimi viri filii) quidam amator Glauconis tale initium elegiis ſuis dedit, facta de vobis mentione: quippe qui in Megarenſi pugna re præclarè & fortiter geſta, nomen gloriámque retuliſſetis. hæc enim illius ſunt verba,

Vos ô Ariſtonis præclari dia propago.

hoc mihi credite ſic habere videtur. diuino enim modo quodam affecti eſtis, ſi hoc vobis in animos veſtros minimè induxeritis, Iniuſtitiam iuſtitia eſſe potiorem: & hac de re tam diſertè etiam poteſtis dicere. At mihi quidem videmini reuera hoc nequaquam credere. quod quidem ex cæteris moribus veſtris, certis argumentis colligo. alioqui ex ipſa illa oratione veſtra vobis certè fidem denegaſſem. Quo autem magis credo, tanto maiori dubitatione hæreo: vt quid agam prorſus ignorem. neque enim quomodo opem vobis feram, habeo. illud enim extra meam facultatē poſitum profectò videtur. cuius meæ imbecillitatis hoc eſt mihi argumētum, quoniam ea quæ aduerſus Thraſymachū dixeram, Iuſtitiam nimirū iniuſtitia meliorem eſſe, minimè admiſiſtis: nunc verò, qua ratione huic meo dicto ſuccurram, penes me eſt nihil. vereor enim ne fortaſſe impiū ſit eum qui coràm audiat Iuſtitiam vituperari, ad eius defenſionem ſuam ei opem denegare: quandiu quidē ſpirare & loqui licuerit, operæpretiū eſt igitur me ad eius patrocinium omnes vires adhibere. Itaq; quū Glauco & cæteri orarent vt omni ratione Iuſtitiam defenderem, neque hanc diſputationem dimitterē, ſed & quænā ſit Iuſtitiæ & Iniuſtitiæ natura, & quínam illarum vſus, verè & ſyncerè explorarem: tū verò dixi quod mihi videbatur, Diſputationem videlicet illam quam inſtitueremus, non eſſe leuem & parui momenti: ſed ad hominem perſpicacem atque acutum prorſus pertinere. Quandoquidem, inquam, non eſt poſitum in noſtra facultate ſic illā inueſtigare. ac ſiquis iuberet homini non ſatis perſpicaci vt exiguas literas & eminus diſtantes legeret: deinde quis animaduertiſſet eaſdē literas alibi eſſe, & in maiori quodam loco illuſtriores, atque inde opportunū cenſuiſſet, vt eas primò legendo, ita demum minores, ſi eædem ſint, conſideraret: ita in hoc argumento mihi planè videtur vſuuenire. Omnino, inquit Adimantus. écquid verò ſimile, Socrates, perſpicis, in hac de IVSTO inquiſitione? Ego, inquit, tibi dicam. Dicimúſne Iuſtitiam vnius hominis eſſe? nónne & vniuerſæ eſt ciuitatis? Eſt, inquit. Atqui Ciuitas nónne vno maior eſt viro? Maior, inquit. Fortaſſe igitur amplior Iuſtitia in maiori ineſt, & cognitu facilior eſt. Quocirca ſi per vos licet, priùs

A καὶ εἶπον, Οὐ κακῶς εἰς ὑμᾶς, ὦ παῖδες ἐκείνου τοῦ ἀνδρός, τὴν ἀρχὴν τῶν ἐλεγείων ἐποίησεν ὁ Γλαύκωνος ἐραστής, εὐδοκιμήσαντας περὶ τὴν Μεγαροῖ μάχην εἰπών,

Παῖδες Ἀρίστωνος, κλεινοῦ θεῖον γένος ἀνδρός.

τοῦτό μοι, ὦ φίλοι, εὖ δοκεῖ ἔχειν. πάνυ γὰρ θεῖον πεπόνθατε, εἰ μὴ πέπεισθε, ἀδικίαν δικαιοσύνης ἄμεινον εἶναι, οὕτω δυνάμενοι εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ. δοκεῖτε δή μοι ὡς ἀληθῶς οὐ πε-

B πεῖσθαι. τεκμαίρομαι δὲ ἐκ τοῦ ἄλλου τοῦ ὑμετέρου τρόπου. ἐπεὶ κατά γε αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἠπίστουν ἂν ὑμῖν· ὅσῳ δὲ μᾶλλον πιστεύω, τοσούτῳ μᾶλλον ἀπορῶ ὅ, τι χρήσωμαι. οὔτε γὰρ ὅπως βοηθῶ ἔχω· (δοκῶ γάρ μοι ἀδύνατος εἶναι· σημεῖον δέ μοι, ὅτι ἃ πρὸς Θρασύμαχον λέγων, ᾤμην ἀποφαίνειν ὡς ἄμεινον δικαιοσύνη ἀδικίας, οὐκ ἀπεδέξασθέ μου) οὔτ᾽ αὖ ὅπως μὴ βοηθήσω ἔχω. δέδοικα γὰρ μὴ οὐδ᾽ ὅσιον ᾖ, παραγενόμενον δικαιο-

C σύνῃ κακηγορουμένῃ, ἀπαγορεύειν, καὶ μὴ βοηθεῖν, ἔτι ἐμπνέοντα, καὶ δυνάμενον φθέγγεσθαι. κράτιστον οὖν οὕτως ὅπως δύναμαι ἐπικουρεῖν αὐτῇ. Ὅ, τε οὖν Γλαύκων καὶ οἱ ἄλλοι ἐδέοντο παντὶ τρόπῳ βοηθῆσαι, καὶ μὴ ἀνεῖναι τὸν λόγον, ἀλλὰ διερευνήσασθαι τί τ᾽ ἐστὶν ἑκάτερον, καὶ περὶ τῆς ὠφελείας αὐτοῖν τἀληθὲς ποτέρως ἔχει. εἶπον οὖν ὅπερ ἐμοὶ ἔδοξεν, ὅτι τὸ ζήτημα ᾧ ἐπιχειροῦμεν, οὐ φαῦλον, ἀλλ᾽ ὀξὺ βλέποντος, ὡς ἐμοὶ φαίνεται.

D Ἐπειδὴ οὖν ἡμεῖς οὐ δεινοί, δοκεῖ μοι (ἦν δ᾽ ἐγώ) τοιαύτην ποιήσασθαι ζήτησιν αὐτοῦ, οἵανπερ ἂν εἰ προσέταξέ τις γράμματα σμικρὰ πόῤῥωθεν ἀναγνῶναι μὴ πάνυ ὀξὺ βλέπουσιν· ἔπειτά τις ἐνενόησεν ὅτι τὰ αὐτὰ γράμματα ἔστι που καὶ ἄλλοθι μείζω τε καὶ ἐν μείζονι, ἕρμαιον ἂν ἐφάνη, οἶμαι, ἐκεῖνα πρῶτον ἀναγνόντας, οὕτως ἐπισκοπεῖν τὰ ἐλάττω, εἰ τὰ αὐτὰ ὄντα τυγχάνει. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Ἀδείμαντος. ἀλλὰ τί τοιοῦτον ὦ Σώκρατες

E ἐν τῇ περὶ τὸ δίκαιον ζητήσει καθορᾷς; Ἐγώ σοι (ἔφην) ἐρῶ. Δικαιοσύνη, φαμέν, ἔστι μὲν ἀνδρὸς ἑνός, ἔστι δέ που καὶ ὅλης πόλεως; Πάνυ γε, ἦ δ᾽ ὅς. Οὐκοῦν μεῖζον πόλις ἑνὸς ἀνδρός; Μεῖζον, ἔφη. Ἴσως τοίνυν πλείων ἂν δικαιοσύνη ἐν τῷ μείζονι ἐνείη, καὶ ῥάων καταμαθεῖν. εἰ οὖν βούλεσθε, πρῶτον ἐν

ταῖς πόλεσι ζητήσωμεν ποῖόν τί ἐστιν, ἔπειτα οὕτως ἐπισκεψώμεθα καὶ ἐν ἑνὶ ἑκάστῳ, τὴν τοῦ μείζονος ὁμοιότητα ἐν τῇ τοῦ ἐλάττονος ἰδέᾳ ἐπισκοποῦντες. Ἀλλά μοι δοκεῖς (ἔφη) καλῶς λέγειν. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγώ) εἰ γιγνομένην πόλιν θεασαίμεθα λόγῳ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτῆς ἴδοιμεν ἂν γιγνομένην καὶ τὴν ἀδικίαν; Τάχ' ἄν, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν γινομένου αὐτοῦ ἐλπὶς εὐπετέστερον ἰδεῖν ὃ ζητοῦμεν; Πολύ γε. Δοκεῖ οὖν χρῆναι ἐπιχειρῆσαι περαίνειν. οἶμαι μὲν γὰρ οὐκ ὀλίγον ἔργον αὐτὸ εἶναι. Σκοπεῖτε οὖν. Ἔσκεπται (ἔφη ὁ Ἀδείμαντος) ἀλλὰ μὴ ἄλλως ποίει. Γίγνεται τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) πόλις, ὡς ἐγῷμαι, ἐπειδὴ τυγχάνει ἡμῶν ἕκαστος οὐκ αὐτάρκης, ἀλλὰ πολλῶν ἐνδεής. ἢ τίν' οἴει ἀρχὴν ἄλλην, πόλιν οἰκίζειν; Οὐδεμίαν, ἦ δ' ὅς. Οὕτω δὴ ἄρα παραλαμβάνων ἄλλος ἄλλον ἐπ' ἄλλου, τὸν δ' ἐπ' ἄλλου χρεία, πολλῶν δεόμενοι, πολλοὺς εἰς μίαν οἴκησιν ἀγείραντες κοινωνούς τε καὶ βοηθούς, ταύτῃ τῇ ξυνοικίᾳ ἐθέμεθα πόλιν ὄνομα. ἦ γάρ; Πάνυ μὲν οὖν. Μεταδίδωσι δὴ ἄλλος ἄλλῳ, εἴ τι μεταδίδωσιν, ἢ μεταλαμβάνει, οἰόμενος αὑτῷ ἄμεινον εἶναι. Πάνυ γε. Ἴθι δή (ἦν δ' ἐγώ) τῷ λόγῳ ἐξ ἀρχῆς ποιῶμεν πόλιν. ποιήσει δὲ αὐτήν, ὡς ἔοικεν, ἡ ἡμετέρα χρεία. Πῶς δ' οὔ; Ἀλλὰ μὴν πρώτη γε καὶ μεγίστη τῶν χρειῶν, ἡ τῆς τροφῆς παρασκευή, τοῦ εἶναί τε καὶ ζῆν ἕνεκα. Παντάπασί γε. Δευτέρα δή, οἰκήσεως· τρίτη, ἐσθῆτος καὶ τῶν τοιούτων. Ἔστι ταῦτα. Φέρε δή (ἦν δ' ἐγώ) πῶς ἡ πόλις ἀρκέσει ἐπὶ τοσαύτην παρασκευήν; ἄλλο τι γεωργὸς μέν, εἷς, ὁ δέ, οἰκοδόμος, ἄλλος δέ τις, ὑφάντης; ἢ καὶ σκυτοτόμον αὐτόσε προσθήσομεν, ἤ τιν' ἄλλον τῶν περὶ τὸ σῶμα θεραπευτήν; Πάνυ γε. Εἴη δ' ἂν ἥ γε ἀναγκαιοτάτη πόλις ἐκ τεττάρων ἢ πέντε ἀνδρῶν. Φαίνεται. Τί δὴ οὖν; ἕκαστον τούτων δεῖ τὸ αὑτοῦ ἔργον ἅπασι κοινὸν κατατιθέναι; οἷον, τὸν γεωργόν, ἕνα ὄντα, παρασκευάζειν σιτία τέτταρσι, καὶ τετραπλάσιον χρόνον τε καὶ πόνον ἀναλίσκειν ἐπὶ σίτου παρασκευῇ, καὶ ἄλλοις κοινωνεῖν; ἢ ἀμελήσαντα, ἑαυτῷ μόνῳ τέταρτον μέρος ποιεῖν τούτου τοῦ

A in ciuitatibus inueſtigemus, ecquale illud
ſit: deinde, hoc ordine conſiderabimus in
vnoquoque homine, maioris ſimilitudi-
nem in minoris natura & forma perſpici-
entes. At mihi quidem præclarè loqui vi-
deris. Si ciuitatem, inquam, ratione quadã
informatam contemplaremur, iuſtitiam
quoque eius atque iniuſtitiam ſanè perſpi-
ceremus. Fortaſſe, inquit. Igitur re hunc
in modum conſtituta, ſpes erit, futurum, vt
quod quærimus, faciliùs conſequamur.
B Planè, inquit. Conandum igitur eſſe vide-
tur hanc rem definire, & illius naturã abſo-
lutè explicare: quod quidem non exiguum
opus eſſe videtur. quocirca hanc in rem
attentis animis incumbite. Id quidem nos
agemus ſeriò, inquit Adimantus: tu verò
quod pollicitus es, etiam atque etiam vide-
ris vt præſtes. [a]CIVITAS, inquam,
mea quidem ſententia, inde fit quòd ne-
mo noſtrûm ſit, qui per ſe ſingulatim ſa-
tis valeat, quum potius multis rebus ei ſit
opus. arbitrariſne aliud extitiſſe ciuitatibus
C conſtituendis initium? Nullum aliud, in-
quit. In hunc igitur modum, dum alius
alium inſuper aſſumeret, quum multis vi-
delicet ad eam rem opus eſſet, VSVS ſiue
NECESSITAS effecit vt primi illi homi-
nes, multos in vnam quandam ſedem at-
que habitationem congregarent, ſocios ni-
mirum atque adiutores futuros. Hunc ho-
minum cœtum Ciuitatẽ appellamus. nòn-
ne? Prorſus. Atqui alius alii viciſſim ſua
impertit, aut à ſocio accipit, mutuò ita &
dans ſua & aliena accipiens: hanc commu-
D nicandi rationẽ ratus meliorẽ eſſe. Omni-
no. Agedum, inquam: Ciuitatem, quam
inueſtigamus, ratione cõformemus priùs,
& oratione deſcribamus. Noſtræ autem
neceſſitatis ratio & vſus hãc efficiet, vt qui-
21 dem videtur. Quidni? [b]Atqui primum eſt
& maximum Vſus ſiue Neceſſitatis genus,
victus apparatio, vt vnà & ſimus & viua-
mus. Prorſus ita eſt. Secundum, vt habi-
tationẽ & domiciliũ nobis paremus. Ter-
tium, vt veſtitũ & res huiuſmodi. Ita ſe res
habet. Agedum, inquam: quomodo Ciui-
tas par erit ad huiuſmodi apparatum ſuffi-
E ciendum? nunquid vnus quidem erit agri-
cola, alter, ædium effector, alius, textor?
nónne & coriarium illis annumerabimus,
aut alium quempiã opificem, eorum qui
in corpore colendo verſantur? Certè. Fue-
rit itaque Ciuitas, & quidem maximè ne-
ceſſaria, huiuſmodi, vt è quatuor vel quin-
que viris conſtet. Videtur. Quid igitur?
[c]vnumquemque iſtorum conſentaneum
eſt ſuum ipſius opus omnibus his in com-
mune deponere? vt, agricolam, qui vnus eſt, quatuor aliis parare cibum, & quartam tem-
poris laboriſque partem in hoc cibi apparatu inſumere, & quidem idcirco vt cum aliis com-
municet? an potiùs aliorum cura repudiata, quartam huius cibi partem in quarta tempo-

a DE REPVBLICA acturus, veram ipſius γένεσιν prius docet: tum & vniuerſum eiuſdem πλήρωμα conſtituit: variis quidem membris conſtans, ex quo vnum corpus componatur. Ita, ſicuti ferunt veræ demõſtrationis leges, ex συνθέτοις, partibus nimirum ipſis & quidem ἐξ ἀρχῆς φυομέναις, tandem veniat ad ipſum τὸ ἀσύνθετον .i. ciuilem ipſam κοινωνίαν, quæ nihil aliud eſt quàm Reſp. Ergo indicata prius Ciuitatis origine, illius deinde ὕφασμα molitur. & quoniam in omni ciuili ſocietate, κυριώτατος & verè princeps finis eſt τὸ δοκοῦν ἀγαθόν, idcirco illud primum notat: deinde, quia τὸ ἄρχον & ἀρχόμενον, & quidem φύσει, omnino ineſt in Repub. ideo primùm agit περὶ τοῦ ἀρχομένου (quod quidem prius in republ. conſiderari debet, & ad ipſam remp. conſtituendam, quæ hominibus conſtat, & vt ſit ἄρχον: quod non poteſt imperare, niſi aliqui ſint quibus imperet) tum περὶ τοῦ ἄρχοντος .i. de Magiſtratu: de cuius, vt capitis (ac proinde eius ex quo conſtat Reipub. ſalus) inſtitutione, agit ſolicitè. quæ quidem eſt ὑφηγημένης μεθόδου deſcriptio. Quænam eſt igitur REIPVBLICAE ORIGO? Χρεία, inquit. .i. Vſus, ſiue neceſſitas. quod enim χρείαν vocat modò, tum ἀνάγκην & ἀναγκαίαν χρείαν appellat. Illius neceſſitatis cauſam notat, quòd nemo homo per ſe ſatis valeat ad viuendum: ſed multis rebus indigeat, quas ab aliis petat. Ita congregatos eſſe homines in vnam quandã communitatem, vt ſe alii alios, & dando & accipiendo, mutuò ſubleuarent. Inde primùm extitiſſe ciuitatem, quum (vt inquit Ariſt. ex præceptoris doctrina) neceſſe eſſet συνδυάζεσθαι τοὺς ἄνευ ἀλλήλων μὴ δυναμένους εἶναι. Extat verò edictum Dei de generis humani ſocietate, *Non eſt bonum homini eſſe ſoli*: quod licet de matrimonio ſingulatim dicatur, pertinet tamen ad vniuerſam hominum κοινωνίαν, quæ hoc Dei decreto profectò innititur. Ponit etiam Plato ex ſuperiori doctrina copioſè explicata in Politic. Hominem eſſe animal κοινωνικὸν ἀγελαῖον. Itaque neminem hominem carere poſſe hac ſocietate.

b Illius χρείας rationem definit adhibitis notis ſiue προσδιορισμοῖς. Prima nota eſt, Homines victu, habitatione, veſtitu maximè indigent. ad earum rerum itaque παρασκευὰς artifices plures exiſtere debent.

c Secundus neceſſitatis illius ciuilis προσδιορισμός, Nequis ar-

tiſicum ſua opera ſibi priuatim accõmodet, ſed vt aliis inſtituto quodã ſuo impertiat. Cauſam illius dicti affert, quoniam non omnia omnes poſſunt: ſed omnino ſunt multiplices & variæ naturæ hominum, ac proinde vnuſquiſque ex ſuæ naturæ propria facultate agere debet, & ex ſuo iuuare alios.

a Ex multiplici illa hominũ natura, duos προσδιορισμοὺς illius ciuilis Vſus ponit. TERTIVS ergo eſt, Vti vnuſquiſque in repub. vnam rem agat, & in eam, cæteris prætermiſſis, κατὰ φύσιν & ἐν καιρῷ, incumbat. nam πολυπραγμοσύνην & ἀλλοτριοπραγμοσύνην ait eſſe peſtem perniciémque reipub quarto libro. vbi iſtius loci facit mentionem.

ris parte paret ſibi ſoli? reliquarũ autẽ partiũ temporis vnam in conſtruenda domo, alteram in veſtitu, alteram in calceis conficiendis inſumat? neque aliis res ſuas deinduſtria communicet, ſed ipſe ſibi ſine alterius auxilio prouideat? Hoc fortaſſe modo, Socrates, (inquit Adimantus) facilius eſſet quàm illo. Id verò (inquam) per Iouem importunum eſſet. ipſe enim te loquẽte animaduerto, [a] primùm quidem vnumquemque vnicuique minimè naſci ſimilem, ſed natura valdè diuerſos: ſic vt alius in alio opere multiplici quodam naturæ impetu valeat. nónne ita tibi videtur? Mihi quidem. Quid verò? vtrúmne vnus quiſpiam omnes artes meliùs exequeretur, quàm vnam tantùm vnus? Vnus, inquit, vnam profectò melius. Atqui, inquit, & hoc perſpicuum eſt, Nobis in aliquo opere verſantibus ſi rei opportunitas præterierit, ipſum quoque rei ſucceſſum perire. Prorſus ita eſt. Non enim, arbitror, id quod agitur, eius qui agit otium & commoditatem expectare poteſt: ſed cogit neceſſitas eum qui agit, ſequi eius quod agitur veſtigia: ita quidẽ vt in eo efficiendo haud perfunctoriè verſetur. Neceſſe eſt. Ex his verò cõſtat, ſingulas res & copioſius & præclarius & facilius euenire, quũ vnus vnã rẽ, & ex ſua natura & opportunè, rerũ cæterarũ ſtudio planè abdicato, egerit. [b] Omnino. Pluribus igitur, Adimante, opus eſt ciuibus quàm quatuor ad eas res apparandas de quibus loquuti ſumus. non enim agricola, vt videtur, ſibi conficiet aratrum, ſi commodũ operi futurum eſt, aut vomerẽ, & cætera ruſtica inſtrumenta: non ædium ſtructor ſua inſtrumenta. multis enim & hic opus habet eodem modo, & textor, & coriarius. nónne? Verum ais. Architecti autem & fabri, & huiuſmodi quidam complures artifices, oppiduli noſtri ciues, frequentius ipſum efficient. Prorſus. At non valde magnum profectò eſſet ſi ipſis bubulcos & huiuſmodi paſtores adiungeremus, vt & agricolæ ad arandum haberent boues, & ædium ſtructores iumentis ad conuectandam materiam vterentur: textores autem & coriarii, pellibus & lanis. Haud certè exigua eſſet ciuitas, quæ omnia hæc haberet. Atqui, inquam, in eo loco ciuitatem conſtituere, in qua nihil planè eſſet opus rebus aduectitiis, vix ac ne vix quidẽ fieri poteſt. Nõ poteſt quidem vllo modo. Indigebit igitur etiã aliis, qui ex alia vrbe importent quibus hæc indigeat. Indigebit. Atqui inanis eſſet atque inutilis miniſter, qui nihil adduceret eorũ quibus illi indigeant ad quos res neceſſarias inſti-

b QVARTVS. Ad reipub. πλήρωμα conſtituendum opus eſt pluribus & variis quidem artificibus: quorum tamen miniſteria & operæ ad vnius reipub. vtilitatem referuntur. Ita nõ tantùm eſt opus αὐτουργοῖς opificibus, qui domi parent neceſſaria, ſed etiam Mercatoribus, qui aliunde merces exportent, & aliò eas comportent. Illarum duas ſpecies ſtatuit, ἐμπόρους & καπήλους. deinde etiam docet opus eſſe Mercenariis, qui corporum ſuorum robore viliora obeunt miniſteria. &c.

A σιτίου, ἐν τετάρτῳ μέρει τοῦ χρόνου; τὰ δὲ τρία, τὸ μὲν, ἐπὶ τῇ τῆς οἰκίας παρασκευῇ διατρίβειν, τὸ δὲ, ἱματίου, τὸ δὲ, ὑποδημάτων; καὶ μὴ, ἄλλοις κοινωνοῦντα, πράγματα ἔχειν, ἀλλ' αὐτὸν δι' αὑτὸν τὰ αὑτοῦ πράττειν; Καὶ ὁ Ἀδείμαντος ἔφη, Ἀλλ' ἴσως, ὦ Σώκρατες, οὕτω ῥᾷον ἢ 'κείνως. Οὐδὲ (ἦν δ' ἐγὼ) μὰ Δί' ἄτοπον. ἐννοῶ γὰρ καὶ αὐτὸς εἰπόντος σοῦ ὅτι πρῶτον μὲν φύεται ἕκαστος οὐ πάνυ
B ὅμοιος ἑκάστῳ, ἀλλὰ διαφέρων τὴν φύσιν, ἄλλος ἐπ' ἄλλου ἔργου πράξει. ἢ οὐ δοκεῖ σοι; Ἔμοιγε. Τί δέ; πότερον κάλλιον πράττοι ἄν τις, εἷς ὢν, πολλὰς τέχνας ἐργαζόμενος, ἢ ὅταν μίαν εἷς; Ὅταν (ἦ δ' ὅς) εἷς μίαν. Ἀλλὰ μὴν, οἶμαι, καὶ τοῦτο δῆλον, ὡς ἐάν τις τινὸς παρῇ ἔργου καιρὸν, διόλλυται. Δῆλον γάρ. Οὐ γὰρ (οἶμαι) ἐθέλει τὸ πραττόμενον τὴν τοῦ πράττοντος σχολὴν περι-
23 μένειν· ἀλλ' ἀνάγκη τὸν πράττοντα τῷ πρα-
C ττομένῳ ἐπακολουθεῖν, μὴ ἐν παρέργου μέρει. Ἀνάγκη. Ἐκ δὴ τούτων, πλείω τε ἕκαστα γίγνεται, καὶ κάλλιον καὶ ῥᾷον, ὅταν εἷς ἓν, ἢ κατὰ φύσιν καὶ ἐν καιρῷ, σχολὴν τῶν ἄλλων ἄγων, πράττῃ. Παντάπασι μὲν οὖν. Πλειόνων δὴ, ὦ Ἀδείμαντε, δεῖ πολιτῶν ἢ τεττάρων, ἐπὶ τὰς παρασκευὰς ὧν ἐλέγομεν. ὁ γὰρ γεωργὸς (ὡς ἔοικεν) οὐκ αὐτὸς ποιήσεται ἑαυτῷ τὸ ἄροτρον, εἰ μέλλοι κάλλιον εἶναι· οὐ-
D δὲ σμινύην, οὐδὲ τἆλλα ὄργανα ὅσα περὶ γεωργίαν. οὐδ' αὖ ὁ οἰκοδόμος· πολλῶν δὲ καὶ τούτῳ δεῖ. ὡσαύτως δὲ ὁ ὑφάντης τε καὶ ὁ σκυτοτόμος. ἢ οὔ; Ἀληθῆ. Τέκτονες δὲ καὶ χαλκεῖς, καὶ τοιοῦτοι τινὲς πολλοὶ δημιουργοὶ, κοινωνοὶ ἡμῖν τοῦ πολιχνίου γιγνόμενοι συχνὸν αὐτὸ ποιοῦσι. Πάνυ μὲν οὖν. Ἀλλ' οὐκ ἄν πω πάνυ γε μέγα τι εἴη, εἰ αὐτοῖς βουκόλους τε καὶ ποιμένας τούς τε ἄλλους νομέας προσθεῖμεν·
E ἵνα οἵ τε γεωργοὶ ἐπὶ τὸ ἀροῦν ἔχοιεν βοῦς, οἵ τε οἰκοδόμοι, πρὸς τὰς ἀγωγὰς μετὰ τῶν γεωργῶν χρῆσθαι ὑποζυγίοις· ὑφάνται δὲ καὶ σκυτοτόμοι, δέρμασί τε καὶ ἐρίοις. Οὐδέ γε (ἦ δ' ὅς) σμικρὰ πόλις ἂν εἴη, ἔχουσα πάντα ταῦτα. Ἀλλὰ μὴν (ἦν δ' ἐγὼ) κατοικίσαι γε αὐτὴν τὴν πόλιν εἰς τοιοῦτον τόπον οὗ ἐπεισαγωγίμων μὴ δεήσεται, σχεδόν τι ἀδύνατον. Ἀδύνατον γάρ. Προσδεήσει ἄρα ἔτι καὶ ἄλλων, οἳ ἐξ ἄλλης πόλεως αὐτῇ κομίσουσιν ὧν δεῖται. Δεήσει. Καὶ μὴν κενὸς ἂν εἴη ὁ διάκονος, μηδὲν ἄγων ὧν ἐκεῖνοι δέονται παρ' ὧν ἂν κομίζωνται ὧν ἂν αὐτοῖς

c nomen.

χρεία, κενὸς ἄπεισιν. ἦ γάρ; Δοκεῖ μοι. Δεῖ δὴ τὰ οἴκοι μὴ μόνον ἑαυτοῖς ποιεῖν ἱκανά, ἀλλὰ καὶ οἷα καὶ ὅσα ἐκείνοις ὧν ἂν δέωνται. Δεῖ γάρ. Πλειόνων δὴ γεωργῶν τε καὶ τῶν ἄλλων δημιουργῶν δεῖ ἡμῖν τῇ πόλει. Πλειόνων γάρ. Καὶ δὴ καὶ τῶν ἄλλων διακόνων που, τῶν τε εἰσαξόντων καὶ ἐξαξόντων ἕκαστα. οὗτοι δέ εἰσιν ἔμποροι. ἦ γάρ; Ναί. Καὶ ἐμπόρων δὴ δεησόμεθα. Πάνυ γε. Καὶ ἐὰν μέν γε κατὰ θάλατταν ἡ ἐμπορεία γίγνηται, συχνῶν καὶ ἄλλων προσδεήσεται τῶν ἐπιστημόνων τῆς περὶ τὴν θάλασσαν ἐργασίας. Συχνῶν μέντοι. Τί δὲ δὴ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει; πῶς ἀλλήλοις μεταδώσουσιν ὧν ἂν ἕκαστοι ἐργάζωνται; ὧν δὴ ἕνεκα καὶ κοινωνίαν ποιησάμενοι πόλιν ᾠκίσαμεν; Δῆλον δὴ (ἦ δ' ὅς) ὅτι πωλοῦντες καὶ ὠνούμενοι. Ἀγορὰ δὴ ἡμῖν καὶ νόμισμα ξύμβολον τῆς ἀλλαγῆς ἕνεκα γενήσεται ἐκ τούτου. Πάνυ μὲν οὖν. Ἂν οὖν κομίσας ὁ γεωργὸς εἰς τὴν ἀγοράν τι ὧν ποιεῖ, ἤ τις ἄλλος τῶν δημιουργῶν, μὴ εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον ἥκῃ τοῖς δεομένοις τὰ παρ' αὐτοῦ ἀλλάξασθαι, ἀργήσει τῆς αὐτοῦ δημιουργίας, καθήμενος ἐν ἀγορᾷ; Οὐδαμῶς, ἦ δ' ὅς. ἀλλ' εἰσὶν οἳ, τοῦτο ὁρῶντες, ἑαυτοὺς ἐπὶ τὴν διακονίαν τάττουσι ταύτην· ἐν μὲν ταῖς ὀρθῶς οἰκουμέναις πόλεσι, σχεδόν τι (a) ἀσθενέστατοι τὰ σώματα, καὶ ἀχρεῖοι ἄλλο ἔργον πράττειν. αὐτοῦ γὰρ δεῖ μένοντας αὐτοὺς περὶ τὴν ἀγορὰν, τὰ μὲν ἀντ' ἀργυρίου ἀλλάξασθαι τοῖς τι δεομένοις ἀποδόσθαι· τοῖς δὲ ἀντὶ αὖ ἀργυρίου διαλλάττειν ὅσοι τι δέονται πρίασθαι. Αὕτη ἄρα (ἦν δ' ἐγώ) ἡ χρεία, καπήλων ἡμῖν γένεσιν ἐμποιεῖ τῇ πόλει. ἢ οὐ καπήλους καλοῦμεν τοὺς πρὸς ὠνήν τε καὶ πρᾶσιν διακονοῦντας, ἱδρυμένους ἐν ἀγορᾷ; τοὺς δὲ πλανήτας ἐπὶ τὰς πόλεις, ἐμπόρους; Πάνυ μὲν οὖν. Ἔτι δή τινες, ὡς ἐγῷμαι, εἰσὶ καὶ ἄλλοι διάκονοι, οἳ ἂν τὰ μὲν τῆς διανοίας μὴ πάνυ ἀξιοκοινώνητοι ὦσι, τὴν δὲ τοῦ σώματος ἰσχὺν, ἱκανὴν ἐπὶ τοὺς πόνους ἔχωσιν· οἳ δὴ πωλοῦντες τὴν τῆς ἰσχύος χρείαν, τὴν τιμὴν ταύτην μισθὸν καλοῦντες, κέκληνται, ὡς ἐγῷμαι, μισθωτοί. ἦ γάρ; Πάνυ μὲν οὖν. Πλήρωμα δὴ πόλεως εἰσὶν, ὡς ἔοικε, καὶ μισθωτοί. Δοκεῖ μοι. Ἆρ' οὖν, ὦ Ἀδείμαντε, ἤδη ἡμῖν ηὔξηται ἡ πόλις, ὥστ' εἶναι τελέα; Ἴσως. Ποῦ οὖν ἄν ποτε ἐν αὐτῇ εἴη ἥ, τε δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀδικία; καὶ τίνι ἅμα ἐγγενομένη ὧν ἐσκέμμεθα; Ἐγὼ μὲν (ἔφη)

A tuat comportare. alioqui inanis rediret. nónne? Mihi videtur. Oportet igitur non ſolùm ea confici quæ domi ſint opus, & ſibi ſint propria & accommodata: ſed & qualia & quot iis qui illis indigent. Oportet nimirum. Compluribus igitur & agricolis & cæteris artificibus indiget noſtra ciuitas. Compluribus ſanè. Aliis quoque miniſtris, qui & importent & exportent res ſingulas. hi autē ſunt Mercatores. nónne? Certè. Mercatoribus igitur indigebimus. Prorſus. Quòd ſi maritima fuerit illius mercaturæ ratio, multis etiam opus

B erit maritimæ mercaturæ peritis. Permultis profectò. Quid autem in ipſa ciuitate? quomodo inter ſe diſtribuent ea quæ ſinguli artifices ſolent efficere? quibus de cauſis, [a]vt liberum ſit videlicet commercium, ſocietatē ciuitatis induximus. Perſpicuum ſanè eſt, inquit, emēdo & vendendo. Forū igitur nobis & nūm[9] in cōmerciis ex hoc permutationis gratia inſtituetur. Prorſus. Nunquid igitur Agricola, ſi in forum aliquid eorum quæ facit detulerit, vel ali-

24 quis alius artifex, ſi non eodem tempore

C veniat quo & illi quibuscum hæc eſt permutaturus, ceſſabit à ſuo oper e in foro ſeſſitans? Nequaquam, inquit. ſed ſunt qui quum hoc animaduertant, ſeipſos ad hoc miniſteriū parent. in ciuitatib[9] enim rectè conſtitutis id agunt homines quidē infirmi corpore, & alioqui inutiles, qui in aliis operib[9] verſari nō poſſūt. illos enim oportet in foro manētes, partim quædā pecunia commutare iis qui aliquid ſunt diſtracturi, partim verò pro pecunia merces dare iis qui aliquid ſunt empturi. Hæc nimirū inquam, neceſſitas, Cauponū genus in ci-

D uitate nobis facit. Nónne eos vocamus Caupones qui in emptione & venditione operam ſuam & miniſterium præbent, in foro ſeſſitantes? eos autem qui vltrò citróque per ciuitates commeant, Mercatores? Omnino. Præterea & alii quidā, arbitror, ſunt miniſtri, qui quum in hac ciuitatis communitate ad animum excolendum parum conferre poſſint, corporis robur ad labores perferendos idoneum efficiunt. Hi ergo qui corporis robur vendūt, quoniam ipſum illum honorem, ſiue ho-

E noris præmium, mercedem appellant, appellātur opinor, Mercenarii. nónne? Prorſus. Ad ciuitatem ergo cumulatè conſtituendam pertinent hi quoque mercenarii. Videntur. Adeóne hucvſque, Adimante, excreuit ciuitas, vt ſit perfecta? Fortaſſe. [a]Vbinam tandem in ipſa erit & iuſtitia & iniuſtitia, & cui ſimul innata & inſita earū rerum quas conſiderauimus? Equidem

QVINTVS. Vt liberum ſit commercium, quod in vendendo & emendo verſatur: ac proinde æquis legibus caueatur περὶ τῶν ξυμβολαίων: quorū maximè neceſſaria pars eſt, Nummus.

a His ita conſtitutis, propoſitam de Iuſtitia doctrinā applicat ſuo inſtituto, & docet quatenus in hac πολυτεχνίᾳ cōmunitate Reipub. inter tot & tanta variorum opificiorum miniſteria, Iuſtitia dominetur. & primùm in ſimplici & moderata repub. oſtendit: deinde, in lautiore & co- [illegible] ſanam: hanc, morbis intumeſcentem: quippe quæ abundet opibus & deliciis: quales ſunt iam olim ὑπερχρυσοι. Docet autem vim illam iuſtitiæ ita in cuiuſlibet reipub. communitate elucere, vt omnia agantur μετ' εὐταξίας. i. ea quæ pertinent & ad neceſſitatem opportunitatémque vitæ, & ad voluptatem. Eandem igitur iuſtitiam omnibus rebus ordinē conſtituere præſcriptis legibus. Agit porro de BELLI gerendi ratione: quod quoniam incidit neceſſariò in Rempub. idcirco & illius quoque leges præſcribit, illud τὸ εὔτακτον, quod Iuſtitiæ nomine deſignat.

non intelligo, Socrates: niſi fortè conſiſtat in MVTVO quodā harum RERVM VSV. At fortaſſe, inquam, præclarè dicis. ad illam igitur rem conſiderandā nihil erit cunctandum. Primùm igitur videamus ecquo modo vitam ſint inſtituturi illi qui ita ſe parant ad ciuitatis ſocietatem. [b]Nónne cibos parabunt & vinum, & veſtes & calceamenta? & conſtruent ædificia? æſtate quidem vtplurimum ſine veſte & ſine calceis erunt: hyeme autem & veſtibus & calceamentis ſatis ſe munient: ex hordeo & frumento farinam conficient: & partim pinſendo tantùm, partim etiam addito fermento ſubigendo, egregias placentas & panes ſuper calamis aut puris foliis imponentes, lectis ſmilace atque myrto conſtratis, conuiuia agitabunt & ipſi & ipſorum liberi, vino indulgentes, coronati, & in deorum honorem hymnos canentes, & alii cum aliis vnà conſueſcentes. nec verò præter fortunarū cenſuúmque rationem liberis operam dabunt, veriti ſiue paupertatis ſiue belli incommoda. Tum Glauco, Homines, inquit, videris ſine obſonio conuiuantes inducere. Vera, inquam, commemoras. hoc etiam mihi exciderat, futurum vt illis adſit obſonium. Sal videlicet & oleas & caſeum & porrum, & cætera olera, quaſi agrorum pulmenta, ſibi apparabunt. bellaria autem ipſis apponemus, ficuum, cicerum, & fabarum: tum baccas myrti & faginas glandes prunis torrebunt, moderatè bibentes: & ita traducent vitam pacatè & ſalubriter: ac proinde, vt conſentaneum eſt, extremæ ſenectutis metas attingent: & ipſi vitam cum morte commutātes, tale vitæ genus ad poſteros ſuos tranſmittent. Atqui (excepit ille) ſi ſuibus, Socrates, vrbē parares, ecquod aliud pabulū illis appoſuiſſes? Quid igitur agendum eſt, inquam, mi Glauco? Pro more qui paſſim inoleuit, toris (inquit) accumbendum erit, ſi nolimus miſerā vitam tolerare: & è menſa epulis veſcendum, & obſoniis, bellariis, cæteríſque huiuſmodi rebus quæ nūc ſunt in hominum poteſtate, indulgendum fuerit. Eſto, inquit: ita intelligo. non enim vrbem conſideramus ſolùm quomodo ſit nata, ſed & deliciis abundantem. Fortaſſe igitur non ſic malè habebit. Quum enim eam intuebimur, forſan deprehendemus quomodo Iuſtitia & iniuſtitia ciuitatibus innaſcantur. Hæc igitur vera ciuitas mihi eſſe videtur, quam deſcripſimus, tanquam ſana. [b]Quòd ſi volueritis morbis quoque tumeſcentem ciuitatem conſideremus, nihil ſanè prohibet. Hæc enim, vt videtur,

b CIVITATIS MORBOS AE. i. opibus & deliciis φλεγμαινούσης, deſcriptio.

A οὐκ ἐννοῶ, ὦ Σώκρατες· εἰ μή που ἐν αὐτῶν τούτων χρείᾳ τινὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους. Ἀλλ' ἴσως (ἦν δ' ἐγώ) καλῶς λέγεις· καὶ σκεπτέον γε, καὶ οὐκ ἀποκνητέον. πρῶτον μὲν οὖν σκεψώμεθα τίνα τρόπον διαιτήσονται οὕτω παρεσκευασμένοι. ἄλλο τι ἢ σῖτόν τε ποιοῦντες καὶ οἶνον, καὶ ἱμάτια καὶ ὑποδήματα, καὶ οἰκοδομησάμενοι οἰκίας, θέρους μὲν, τὰ πολλὰ γυμνοί τε καὶ ἀνυπόδητοι ἐργάσονται, τοῦ δὲ χειμῶνος, ἠμφιεσμένοι τε καὶ
B ὑποδεδεμένοι ἱκανῶς; θρέψονται δὲ, ἐκ μὲν τῶν κριθῶν, ἄλφιτα σκευαζόμενοι, ἐκ δὲ τῶν πυρῶν, ἄλευρα; τὰ μὲν πέψαντες, τὰ δὲ μάξαντες; μάζας γενναίας καὶ ἄρτους ἐπὶ κάλαμόν τινα παραβαλλόμενοι, ἢ φύλλα καθαρὰ, κατακλινέντες ἐπὶ στιβάδων ἐστρωμένων μίλακί τε καὶ μυῤῥίναις, εὐωχήσονται αὐτοί τε καὶ τὰ παιδία; ἐπιπίνοντες τοῦ οἴνου, ἐστεφανωμένοι καὶ ὑμνοῦντες τοὺς θεοὺς, ἡδέως ξυνόντες ἀλλήλοις; οὐχ ὑπὲρ τὴν οὐσίαν
C ποιούμενοι τοὺς παῖδας, εὐλαβούμενοι πενίαν, ἢ πόλεμον. Καὶ ὁ Γλαύκων ὑπολαβὼν, Ἄνευ ὄψου (ἔφη) ὡς ἔοικας, ποιεῖς τοὺς ἄνδρας ἑστιωμένους. Ἀληθῆ (ἦν δ' ἐγὼ) λέγεις. ἐπελαθόμην ὅτι καὶ ὄψον ἕξουσιν, ἅλας τε δηλονότι καὶ ἐλάας, καὶ τυρὸν καὶ βολβοὺς, καὶ λάχανα, οἷα δὴ ἐν ἀγροῖς ἑψήματα, ἑψήσονται. καὶ τραγήματά που παραθήσομεν αὐτοῖς, τῶν τε σύκων καὶ ἐρεβίνθων, καὶ κυάμων. καὶ μύρτα καὶ φηγοὺς σποδιοῦσι
D πρὸς τὸ πῦρ, μετρίως ὑποπίνοντες. καὶ οὕτω διάγοντες τὸν βίον ἐν εἰρήνῃ μετ' ὑγιείας, ὡς εἰκὸς, γηραιοὶ τελευτῶντες, ἄλλον τοιοῦτον βίον τοῖς ἐκγόνοις παραδώσουσιν. Καὶ ὅς, Εἰ δὲ ὑῶν πόλιν, ὦ Σώκρατες, ἔφη, κατεσκεύαζες, τί ἂν αὐτοὺς ἄλλο ἢ ταῦτα ἐχόρταζες; Ἀλλὰ πῶς χρὴ (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Γλαύκων; Ἅπερ νομίζεται, ἔφη. ἐπί τε κλινῶν κατακεῖσθαι, οἶμαι, τοὺς μέλλοντας μὴ ταλαιπωρεῖσθαι, καὶ ἀπὸ τραπεζῶν
E δειπνεῖν καὶ ὄψα, ἅπερ καὶ νῦν ἔχουσι, καὶ τραγήματα. Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ· μανθάνω. Οὐ πόλιν (ὡς ἔοικε) σκοποῦμεν μόνον ὅπως γίγνεται, ἀλλὰ καὶ τρυφῶσαν πόλιν. ἴσως οὖν οὐδὲ κακῶς ἔχει. σκοποῦντες γὰρ καὶ τοιαύτην, τάχ' ἂν κατίδοιμεν τήν τε δικαιοσύνην καὶ ἀδικίαν, ὅπῃ ποτὲ ταῖς πόλεσιν ἐμφύονται. ἡ μὲν οὖν ἀληθινὴ πόλις δοκεῖ μοι εἶναι ἣν διεληλύθαμεν, ὥσπερ ὑγιής τις. εἰ δ' αὖ βούλεσθε καὶ φλεγμαίνουσαν πόλιν θεωρήσωμεν, οὐδὲν ἀποκωλύει. ταῦτα γὰρ δή τισιν, ὡς δοκεῖ,

A οὐκ ἐξαρκέσει. οὐδ' αὕτη ἡ δίαιτα· ἀλλὰ κλῖναί τε προσέσονται, καὶ τράπεζαι, καὶ τἆλλα σκεύη· καὶ ὄψα δή, καὶ μύρα, καὶ θυμιάματα· καὶ ἑταῖραι, καὶ πέμματα· ἕκαστα τούτων παντοδαπά. καὶ δὴ καὶ ἃ τὸ πρότερον ἐλέγομεν, οὐκέτι τὰ ἀναγκαῖα θετέον, οἰκίας τε καὶ ἱμάτια καὶ ὑποδήματα· ἀλλὰ τήν τε ζωγραφίαν κινητέον καὶ τὴν ποικιλίαν, καὶ χρυσὸν καὶ ἐλέφαντα, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα κτητέον. ἢ γάρ; Ναί, ἔφη. B Οὐκοῦν μείζονά τε αὖ τὴν πόλιν δεῖ ποιεῖν; ἐκείνη γὰρ ἡ ὑγιεινὴ οὐκέτι ἱκανή· ἀλλ' ἤδη ὄγκου ἐμπληστέα καὶ πλήθους, ἃ οὐκέτι τοῦ ἀναγκαίου ἕνεκά ἐστιν ἐν ταῖς πόλεσιν· οἷον οἵ τε θηρευταὶ πάντες, οἵ τε μιμηταί· πολλοὶ μὲν οἱ περὶ τὰ σχήματά τε καὶ χρώματα· πολλοὶ δέ, οἱ περὶ μουσικήν, ποιηταί τε καὶ τούτων ὑπηρέται, ῥαψῳδοί, ὑποκριταί, χορευταί, ἐργολάβοι· σκευῶν τε παντοδαπῶν δημιουργοί, τῶν τε ἄλλων καὶ τῶν περὶ τὸν γυναικεῖον κόσμον. C καὶ δὴ καὶ διακόνων πλειόνων δεησόμεθα. ἢ οὐ δοκεῖ σοι δεήσειν παιδαγωγῶν, τιτθῶν, τροφῶν, κομμωτριῶν, κουρέων, καὶ αὖ ὀψοποιῶν τε καὶ μαγείρων; ἔτι δὲ καὶ συβωτῶν προσδεησόμεθα. τοῦτο γὰρ ἡμῖν ἐν τῇ προτέρᾳ πόλει οὐκ ἐνῆν (ἔδει γὰρ οὐδέν) ἐν δὲ ταύτῃ, καὶ τούτου προσδεήσει. δεήσει δὲ καὶ τῶν ἄλλων βοσκημάτων παμπόλλων, εἴ τις αὐτὰ ἔδεται. ἢ γάρ; Πῶς γὰρ οὔ; D Οὐκοῦν καὶ ἰατρῶν ἐν χρείαις ἐσόμεθα πολὺ μᾶλλον, οὕτω διαιτώμενοι, ἢ ὡς τὸ πρότερον; Πολύ γε. Καὶ ἡ χώρα που ἡ τότε ἱκανὴ τρέφειν τοὺς τότε, σμικρὰ δὴ ἐξ ἱκανῆς ἔσται. ἢ πῶς λέγωμεν; Οὕτως, ἔφη. Οὐκοῦν τῆς τῶν πλησίον χώρας ἡμῖν ἀποτμητέον, εἰ μέλλομεν ἱκανὴν ἕξειν νέμειν τε καὶ ἀροῦν; καὶ ἐκείνοις αὖ τῆς ἡμετέρας, ἐὰν καὶ ἐκεῖνοι ἀφῶσιν αὑτοὺς ἐπὶ χρημάτων κτῆσιν ἄπειρον, ὑπερβάντες τὸν τῶν ἀναγκαίων ὅρον; E Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Πολεμήσομεν τὸ μετὰ τοῦτο, ὦ Γλαύκων; ἢ πῶς ἔσται; Οὕτως, ἔφη. Καὶ μηδέν γέ πω λέγωμεν (ἦν δ' ἐγώ) μήτ' εἴ τι κακόν, μήτ' εἰ ἀγαθὸν ὁ πόλεμος ἐργάζεται· ἀλλὰ τοσοῦτον μόνον, ὅτι πολέμου αὖ γένεσιν εὑρήκαμεν· ἐξ ὧν μάλιστα ταῖς πόλεσι καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ κακὰ γίγνεται, ὅταν γίγνηται. Πάνυ μὲν οὖν. Ἔτι δὴ ὦ φίλε, μείζονος τῆς πόλεως δεῖ, οὔτι σμικρῷ ἀλλ' ὅλῳ στρατο-

haudquaquam ſatis erunt nõnullis: neque hæc quidem viuendi ratio ſuffecerit: ſed & tori accedent, & menſæ, & huiuſmodi vaſa, obſonia, vnguenta, ſuffitus, ſcorta, delicatiora panificii genera: & huiuſmodi innumerabilia. neque ſolùm ea de quibus ſuperiùs egimus, neceſſaria fuerint ponenda, domus, veſtes, & calcei: ſed & excitanda eſt pictura, aurum, argentum, ebur, & cætera omnia eiuſdem generis comparanda. nónne? Certè, inquit. Nónne amplificanda quoq; fuerit Ciuitas? illa enim ſalubris nõ ſatis eſt capax, ſed mole quadã & multitudine eorum hominum eſt implenda, qui nondum in ciuitatibus inſunt neceſſitatis cauſa. veluti ſunt venatores omnis generis, & imitatores multiplices: quorũ multi in figuris vel in coloribus, multi in muſica verſantur: poetæ nimirum, & illorum miniſtri, rapſodi, mimi, ſaltatores, redẽptores, variorum vaſorum artifices. & cùm alii complures, tum illi qui muliebrẽ cultum procurabunt: quibus & aliis plurimis miniſtris opus nobis fuerit. nónne enim & opus tibi eſſe videbitur pædagogis, nutricibus, comptricibus, tonſoribus? deinde & coquis condimentorúmque ſtructoribus? tum & ſubulcis? illud enim non erat in altera ciuitate, in qua nihil erat opus. in hac verò & ſuibus opus fuerit, & aliis quoque pecorum generibus, ſi iis veſcantur illius ciuitatis ciues. nónne? Quidni? Annon & medicis indigebimus, tũ verò multo magis quũ ingruet neceſſitas ex variis morbis hoc viuẽdi genere cõtractis, & magis etiã quàm antea? Proríus. Hæc autẽ regio quæ tũc à nobis deſcribebatur, idonea ſuis incolis alendis, exiguáne quibuſdam terminis à nobis definietur? an quomodo dicemus? Ita, inquit. Nunquid igitur de finitimorum regione aliquid fuerit decidendum, vt ſatis agri habeamus ad paſcendũ atque arandum? & finitimi quoque ipſi idem iuris in noſtram viciſſim ſibi vendicabunt, ſi neceſſariarum rerum modum prætergreſſi, cupiditatibus ſuis fræna laxarint ad infinitã quandam diuitiarum poſſeſſionem? Planè neceſſe fuerit, Socrates. Bellum inde naſcetur, Glauco? aut quomodo? Ita, inquit. Nondum ſanè dicam[a], inquã, ecquod ſeu cõmodũ ſiue incõmodũ afferat bellũ. hoc tantùm notetur, Belli originem & cauſam à nobis fuiſſe compertam: quibus videlicet de cauſis bellum exiſtat, ex quo & inter priuatos & publicè tot incommoda vagantur, quæ in ipſam rempublicam maximè redundant. Omnino. Iam verò, mi Glauco, maiore ciuitate opus fuerit ad iuſtum exercitum conflandum, non ad ſubitariam quãdam

a BELLI origo: ad cuius adminiſtrationem εὐταξία dictat leges.

militum manum excitandã, ſed vt aduerſus hoſtes inuadentes, de re ſumma, iiſque etiam de rebus de quibus modò verba fecimus, fortiter contendat. Iſtíne de quibus egimus, ad has dimicationes futuri ſunt pares? Nequaquam, inquam: ſi quidem & tu & nos omnes rectè ſuperiora conceſſimus, quum efformabamus Ciuitatem. concedebamus nimirum, ſi meminiſti, fieri non poſſe vt vnus multas artes bene exerceret. Vera narras, inquit. Quid igitur? inquam: certamẽ illud quod in bello verſatur, nónne tibi videtur artificio quodam conſtare? Maximè, inquit. Nunquid igitur de re coriaria maior cura ineunda eſt, quàm de bellica? Nequaquam. Atqui interdiximus ne coriarius, vel agricolæ, vel textoris, vel architecti opera ſimul aggrederetur: & vt illa rectè efficeretur, mandauimus vt in ſua arte verſaretur: atque adeò ſingulis artificibus vnum quidpiam atque definitum ſubiectum tribuimus, in quo excolendo operas ſuas conferrent, quatenus videlicet vniuſcuiuſque rei natura poſtularet: & cæterarum quidem cura interdiximus, vt per vniuerſam vitam in muneribus ſuis ſinguli elaborarent, neque rerum gerendarũ opportunitates prætermitterent, & ita res ſuas accuratè agerent. Quod autem pertinet ad rem bellicã, parúmne intereſt vt rectè peragatur? an fortaſſe vſqueadeò facile eſt atque expeditũ huius inſtituti genus, vt poſſit quis bellicoſus eſſe, & coriariam aliámve quamlibet artem exercere? Non ſanè vel in talorum ludo, vel quouis aleæ genere excellere quis poteſt, qui non hoc à puero exercuerit de induſtria, ſed tanquam aliud agens factitarit tantúm. Nec qui ſcutum aliúdve bellicum inſtrumentum tractarit ſemel, ipſo illo die aut armorum tractãdorum aut alterius cuiuſpiam artis, earũ quidem quæ ad bellum ſpectant, eſſe poteſt idoneus miles. neque aliorum inſtrumentorum quidpiam, ſi tantùm ſemel in manus ſumptum fuerit, quenquã poteſt artificem eò reddere, neque pugnãdi peritum: neque vtile erit illud inſtrumentum ei qui ſcientiã non habuerit illius tractãdi, neque in eo ſtudioſe ſe hactenus exercuerit. Alioqui, inquit, inſtrumenta huiuſmodi eſſent magni facienda.

[a] Nónne, inquã, quanto maximum eſt CVSTODVM munus, tanto & maiore quàm alii otio, ac proinde maxima & arte & diligẽtia indiget? Opinor, inquit. Nónne & natura opus eſt ad illud inſtitutum apta atque idonea? Quidni? Noſtrum igitur eſt, vt apparet (ſi quidem poſſumus) eligere & quænam & quales naturæ ſint aptæ ad ciuitatis cuſtodiã. Noſtrũ eſt ſané. Non leue profectò neq; humile opus ſuſcepimus: non tamen idcirco deſpondendus eſt animus, quantũ videlicet nobis ſuppetẽt vires.

a Explicatis Reipub. partibus inferioribus, id eſt, ἀρχομένων origine indicata, & Iuſtitiæ vi demonſtrata in illis regendis: nunc accedit ad MAGISTRATVM, qui caput eſt reipub. de cuius quidem vſu atque vtilitate copioſè egit peculiari libro, nimirum in Politico: hîc qualis eſſe debeat vberrimè docet: atque adeò longiſſimum ſermonem contexit de illius inſtitutione, ab hoc loco vſque ad IIII lib. penè medium. Hunc autẽ Magiſtratum vocat ἄρχοντα .i. imperantem, quòd nimirum in legitima reipub. cõmunitate, Naturæ ſiue potius Dei, qui verus eſt autor ſocietatis humanæ, vi & efficacia, di-

A πέδῳ ὃ ἐξελθὸν, ὑπὲρ τῆς οὐσίας ἁπάσης καὶ ὑπὲρ ὧν νῦν δὴ ἐλέγομεν, διαμαχεῖται τοῖς ἐπιοῦσι. Τί δέ; (ἦ δ' ὅς) αὐτοὶ οὐχ ἱκανοὶ διαμάχεσθαι; Οὔκ· εἰ σύ γε (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ ἡμεῖς ἅπαντες ὡμολογήσαμεν καλῶς, ἡνίκα ἐπλάττομεν τὴν πόλιν. ὡμολογοῦμεν δή που, εἰ μέμνησαι, ἀδύνατον, ἕνα πολλὰς καλῶς ἐργάζεσθαι τέχνας. Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. Τί οὖν; (ἦν δ' ἐγὼ) ἡ περὶ τὸν πόλεμον ἀγωνία, οὐ τεχνικὴ δοκεῖ εἶναι; Καὶ μάλα, ἔφη. Ἦ οὖν τι σκυτικῆς δεῖ μᾶλλον κήδεσθαι ἢ πολεμικῆς; Οὐδαμῶς. Ἀλλ' ἄρα τὸν μὲν σκυτοτόμον διεκωλύομεν, μήτε γεωργὸν ἐπιχειρεῖν εἶναι ἅμα, μήτε ὑφάντην, μήτε οἰκοδόμον· ἀλλὰ σκυτοτόμον, ἵνα δὴ ἡμῖν τὸ τῆς σκυτικῆς ἔργον καλῶς γίγνοιτο· καὶ τῶν ἄλλων ἑνὶ ἑκάστῳ ὡσαύτως ἓν ἀπεδίδομεν, πρὸς ὃ πεφύκει ἕκαστος, καὶ ἐφ' ᾧ ἔμελλε, τῶν ἄλλων σχολὴν ἄγων, διὰ βίου αὐτὸ ἐργαζόμενος, οὐ παριεὶς τοὺς καιρούς, καλῶς ἀπεργάζεσθαι. τὰ δὲ δὴ περὶ τὸν πόλεμον, πότερον οὐ περὶ πλείστου ἐστὶν εὖ ἀπεργασθέντα; ἢ οὕτω ῥᾴδιον, ὥστε καὶ γεωργός τις, ἅμα πολεμικὸς ἔσται, καὶ σκυτοτομῶν, καὶ ἄλλην τέχνην ἡντινοῦν ἐργαζόμενος; πεττευτικὸς δέ, ἢ κυβευτικός, ἱκανῶς οὐδ' ἂν εἷς γένοιτο, μὴ αὐτὸ τοῦτο ἐκ παιδὸς ἐπιτηδεύων, ἀλλὰ παρέργῳ χρώμενος; καὶ ἀσπίδα μὲν λαβών, D ἤ τι ἄλλο τῶν πολεμικῶν ὅπλων τε καὶ ὀργάνων, αὐθημερὸν ὁπλιτικῆς ἤ τινος ἄλλης μάχης τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἱκανὸς ἔσται ἀγωνιστής; τῶν δὲ ἄλλων ὀργάνων οὐδὲν οὐδένα δημιουργὸν οὐδὲ ἀθλητὴν ληφθὲν ποιήσει; οὐδ' ἔσται χρήσιμον τῷ μήτε τὴν ἐπιστήμην ἑκάστου λαβόντι, μήτε τὴν μελέτην ἱκανὴν παρασχομένῳ; Πολλοῦ γὰρ ἂν (ἦ δ' ὅς) τὰ ὄργανα ἦν ἄξια.

E Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) ὅσῳ μέγιστον τὸ τῶν φυλάκων ἔργον, τοσούτῳ σχολῆς τε τῶν ἄλλων πλείστης ἂν εἴη, καὶ αὖ τέχνης τε καὶ ἐπιμελείας μεγίστης δεόμενον. Οἶμαι ἔγωγε, ἦ δ' ὅς.

22 Ἆρ' οὖν οὐ καὶ φύσεως ἐπιτηδείας εἰς αὐτὸ τὸ ἐπιτήδευμα; Πῶς δ' οὔ; Ἡμέτερον δὴ ἔργον ἂν εἴη, ὡς ἔοικεν, εἴπερ οἷοί τ' ἐσμὲν ἐκλέξασθαι τίνες τε καὶ ποῖαι φύσεις ἐπιτήδειαι εἰς πόλεως φυλακήν. Ἡμέτερον μέντοι. Μὰ Δία, ἦν δ' ἐγώ, οὐκ ἄρα φαῦλον πρᾶγμα ἠράμεθα· ὅμως δὲ οὐκ ἀποδειλιατέον, ὅσον γ' ἂν δύναμις παρείκῃ.

A Οὐ γὰρ οὖν, ἔφη. Οἴει οὖν τι (ἦν δ' ἐγὼ) διαφέρειν φύσιν γενναίου σκύλακος, εἰς φυλακὴν, νεανίσκου εὐγενοῦς; Τὸ ποῖον λέγεις; Οἷον· ὀξύν τέ που δεῖ αὐτοῖν ἑκάτερον εἶναι πρὸς αἴσθησιν, καὶ ἐλαφρὸν, πρὸς τὸ αἰσθανόμενον διώκειν· καὶ ἰσχυρὸν αὖ, ἐὰν δέῃ ἑλόντα διαμάχεσθαι. Δεῖ γὰρ οὖν, ἔφη, πάντων τούτων. Καὶ μὴν ἀνδρεῖόν γε, εἴπερ εὖ μαχεῖται. Πῶς δ' οὔ; Ἀνδρεῖος δ' εἶναι ἆρα ἐθελήσει ὁ μὴ θυμοειδὴς, εἴτε ἵππος, εἴτε κύων, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν ζῶον; ἢ οὐκ ἐννενόηκας ὡς ἄμαχόν τε καὶ ἀνίκητον

B θυμός; οὗ παρόντος, ψυχὴ πᾶσα πρὸς πάντα ἄφοβός τε καὶ ἀήττητος; Ἐννενόηκα. Τὰ μὲν τοίνυν τοῦ σώματος οἷον δεῖ τὸν φύλακα εἶναι, δῆλα. Ναί. Καὶ μὴν καὶ τὰ τῆς ψυχῆς· ὅτι γε θυμοειδῆ. Καὶ τοῦτο. Πῶς οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Γλαύκων, οὐκ ἄγριοι ἀλλήλοις ἔσονται, καὶ τοῖς ἀλλοτρίοις πολίταις, ὄντες τοιοῦτοι τὰς φύσεις. Μὰ Δία (ἦ δ' ὅς) οὐ ῥᾳδίως. Ἀλλὰ μέντοι δεῖ γε πρὸς

C μὲν τοὺς οἰκείους, πρᾴους αὐτοὺς εἶναι· πρὸς δὲ τοὺς πολεμίους, χαλεπούς. εἰ δὲ μή γε, οὐ περιμενοῦσιν ἄλλους σφᾶς διολέσαι, ἀλλ'

25 αὐτοὶ φθήσονται αὐτὸ δράσαντες. Ἀληθῆ, ἔφη. Τί οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ποιήσομεν; πόθεν ἅμα πρᾷον καὶ μεγαλόθυμον ἦθος εὑρήσομεν; ἐναντία γάρ που θυμοειδεῖ πρᾳεῖα φύσις. Φαίνεται. Ἀλλὰ μέντοι τούτων ὁποτέρου ἂν στέρηται, φύλαξ ἀγαθὸς οὐ μὴ γένηται. ταῦτα δὲ ἀδυνάτοις ἔοικε· καὶ οὕτω δὴ ξυμβαίνει, ἀγαθὸν φύλακα, ἀδύνατον

D γενέσθαι. Κινδυνεύει, ἔφη. Καὶ ἐγὼ ἀπορήσας τε καὶ ἐπισκεψάμενος τὰ ἔμπροσθεν, Δικαίως γε, ἦν δ' ἐγὼ, ὦ φίλε, ἀποροῦμεν. ἧς γὰρ προὐθέμεθα εἰκόνος ἀπελείφθημεν. Πῶς λέγεις; Οὐκ ἐνοήσαμεν ὅτι εἰσὶν ἄρα τοιαῦται φύσεις οἵας ἡμεῖς οὐκ ᾠήθημεν, ἔχουσαι τἀναντία ταῦτα; Ποῦ δή; Ἴδοι μὲν ἄν τις καὶ ἐν ἄλλοις ζώοις, οὐ μέντ' ἂν ἥκιστα ἐν ᾧ ἡμεῖς παρεβάλλομεν τῷ φύλακι. οἶσθα γάρ που τῶν γενναίων κυνῶν ὅτι τοῦτο

E φύσει αὐτῶν τὸ ἦθος· πρὸς μὲν τοὺς συνήθεις τε καὶ γνωρίμους ὡς οἷόντε πρᾳοτάτους εἶναι, πρὸς δὲ τοὺς ἀγνῶτας, τοὐναντίον. Οἶδα μέντοι. Τοῦτο μὲν ἄρα (ἦν δ' ἐγὼ) δυνατόν· καὶ οὐ παρὰ φύσιν ζητοῦμεν τοιοῦτον εἶναι τὸν φύλακα. Οὐκ ἔοικεν. Ἆρ' οὖν σοι δοκεῖ ἔτι τοῦδε προσδεῖσθαι ὁ φυλακικὸς ἐσόμενος, πρὸς τῷ θυμοειδεῖ ἔτι προσγενέσθαι φιλόσοφος τὴν φύσιν. Πῶς δή; ἔφη. οὐ γὰρ

Nequaquam, inquit. Exiſtimáſne igitur generoſi catuli & nobilis adoleſcentis naturam aliquid differre ad cuſtodiam? Quid ais? Conſentaneúmne ſit videlicet naturam vtriuſque valere, & ad ſenſum eſſe ſagacem, & velocem atque expeditam ad id quod ſentitur perſequẽdum? & tamen robuſtam, ſi adhibenda fuerit vis ad dimicationem? His ſanè omnibus eſt opus cuſtodi: & quidem fortem eſſe decet, ſi feliciter ceſſura ſit pugna. Quidni? Fortíſne erit & audax, qui iracundus non ſit, ſiue equus, ſiue canis, ſiue aliquod aliud animal? nónne animaduertiſti inexpugnabilem eſſe indomitámque iram? quæ quum adeſt, omnis animus ad omnia intrepidus eſt & vinci neſcius? Animaduerti. Perſpicuum ſanè eſt qualis debeat eſſe Cuſtos, quantum ad corpus ſpectat. Certé. Quinetiam qualem & animo eſſe oporteat, Iracundum nimirum. Et hoc. Quomodo igitur, inquã, Glauco, non feri erunt inter ſe, & peregrini ciuibus, ſi huiuſmodi ſint præditi natura? Nequaquam, inquit, per Iouem, facilé. Atenim oportet ipſos mites eſſe atque manſuetos erga ſuos: aduerſus autem hoſtes, graues & acerbos. alioqui minimè expectabunt donec alii quidam ipſos perdant, ſed ipſi ſibi exitium accerſent. Verum ais. Quid igitur, inquam, faciemus? vnde vnà & manſuetos & iracundos illorum mores comperiemus? manſueta enim natura, eſt iracundæ contraria. Videtur. Atqui is qui horum alterutro carebit, deſinétne eſſe bonus cuſtos? hoc verò videtur fieri nullo modo poſſe: ac proinde effici, Bonum cuſtodem nullibi reperiri. Videtur, inquit. Ego verò hæſitabundus, vt qui ad ſuperiora reſpicerem, Et meritò quidem, inquam, hac de re dubitarem, mihi crede. nam ab ea imagine quam propoſuimus, abſceſſimus. Quomodo ais? Nónne animaduertimus eſſe tales naturas, quales minimè exiſtimaueramus, quippe quæ res cõtrarias in ſe haberẽt? Vbinã verò? In aliis quoque animantibus perſpexerimus, non minimè verò in eo cum quo noſtrum cuſtodem comparabamus. noſti enim generoſorum canum illos eſſe mores, vt erga notos & familiares ſint permanſueti: erga ignotos contrà feri. Noui profectó. Hoc igitur, inquam, huiuſmodi eſt vt fieri poſſit commodè: neque præter naturam, talem cuſtodẽ inueſtigamus. Nõ videtur. Nónne & inſuper hoc videtur indigere is qui Cuſtodis dignitatem conſequuturus eſt, vt præterquã quòd iracundus eſſe debeat, ſit quoque natura ſagaci, & ad philoſophiam accõmodata? Quomodo? inquit. nõ enim

ſtingui debeãt, τοῦ ἄρχειν καὶ τοῦ ἄρχεσθαι. ac proinde κρατεῖν καὶ κρατεῖσθαι, diſcrimina: quum αἰσχία ſit peſtis atque pernicies generis humani. Vocat quoque φύλακα molliſſimo vocabulo aptiſſimóque, quo oſtendat non eſſe infinitam magiſtratus poteſtatem, ſed certis legibus circumſcribi: videlicet vt cuſtodiat rempub. ac proinde ſit χρῆμα θείου νομέως. id eſt, Dei omnipotẽtis ſummíq; omnium rerum domini legatus, eiúſque vicem in his terris repræſẽtet: ſicuti dixit in Polit. Iam verò, ἄρχοντος ſiue φύλακος appellatione intelligit quemlibet ſummum magiſtratum in qualibet πολιτείας forma: videlicet Monarchia, Ariſtocratia, Democratia: licet Regiam gubernationem magis probet; & vniuerſam hanc magiſtratus inſtitutionem regiæ gubernationi accommodet. Primùm autem agit DE NATVRA ſiue INGENIO CVSTODIS: & inſtituta Canis imagine, qui quidem inter cæteros animantes aptiſſimus eſt ad cuſtodiã, docet, Cuſtodem debere eſſe natura Iracundum & philoſophum. id eſt, ſagacẽ atque prudentem: vt nimirum & hoſtes præfracta quadam vehementia arcere, ſuppliciũ improbis ſtatuere, ſuos cõtra ſub legum præſidio tueri, bonis præmia dare, rerum denique & actionũ ἐγκρατείας & ἀκρατείας perſpicere poſſit.

a Copioſiſſimus locus DE MAGISTRATVS ſiue CVSTODIS INSTITVTIONE. Suæ autem methodi rationem reddit .i. & cur hunc ſermonem aggrediatur,& quo ordine in poſterum ſit vſurus.

b Diſciplinæ illius qua informandus ſit Magiſtratus,duas partes facit, Γυμναστικὴν & Μουσικήν: Illius nomine ſignificãs eas virtutes quæ ad vitæ πρᾶξιν ſpectãt, Temperantiam,Fortitudinem,Iuſtitiam: huius verò appellatione eas virtutes intelligens quæ ἐν θεωρίᾳ verſantur. nimirum Religionem,quæ in hoc genere princeps eſt atque primaria: eruditionẽ, ſapientiam humanã, quæ ad orationem vitamque vniuerſam cõformandam pertinet. & de eius quoque partis, quæ Muſices nomine deſignatur, ſpeciebus,& ratione,modo,vſu,agit accuratè. De MVSICA primo loco: quia priùs eſt animus informandus. Muſicam porro ipſam oratione definit. cuius duplex genus ſtatuit, Falſæ, & veræ. Falſæ autẽ nomine fabulas intelligit .i. doctrinã poetarum, qui erant religionis interpretes atque antiſtites. Itaque dum fabuloſa cõmenta poetarum dãnat, ethnicorum vniuerſi ἐθελοθρησκείαν dãnat, ſicuti diximus, quæ hoc maximè fundamẽto innitebatur. Duabus autẽ de cauſis illã fabuloſam muſicã repudiat, quòd hominũ animos inficiant prauis de religione opinionibus. id eſt, peruertant Dei naturam: quem ſubiiciunt humanis cupiditatibus, malorum autorẽ ſtatuunt, mutabilem faciunt atque mendacẽ. aduerſus quos furores opponit veros τύπους ex primigeniæ veritatis ſcintillis natos: & colligit,vel illos, quibus hæc attribuũtur,non eſſe deos,vel poetas eis hæc falſò attribuere. quæ omnia,vt in tenebricoſo homine ἀξιομνημόνευτα, diligenter ſunt notanda. Sit igitur hic PRIMVS huius inſtitutionis τύπος: In magiſtratus inſtitutione prima ſit cura de religione.

SECVNDVS, In ea religionis forma quæ à noſtris hominibus traditur, magna eſt cautio adhibenda, ne teneri iuuenum animi falſitatem veritatis loco amplectantur.

intelligo. Et hoc quoque(inquit)in canibus videre eſt: qua in re quoque animalis illius natura admiratione profectò digna eſt. Quale iſtud? In eum enim quẽ incognitũ videt, excãdeſcit, etiamſi nihil antea mali perpeſſus ab eo eſſet:ſin cognitũ conſpicatur,ei adblanditur,quáuis ab eo boni quicquã prius minimè perceperit.nõdúmne hoc demiratus es? Nõ magnopere quidẽ,inquit,id hactenus animaduerti:ita autẽ ſe habere perſpicuũ eſt. Atqui genuinus eſt atque expeditus naturæ impetus,& verè ſagax. Quomodò verò? Quoniã amicũ & inimicũ aſpectu,nõ alia re,diſcernit:id eſt, quòd hunc quidẽ nouit,alium verò minimé. quî igitur non diſcẽdi ſtudium id erit quòd peritia & imperitia domeſticũ ab alieno diſcriminat? Nihil eſt hîc incõmodi. Atqui,inquã, ille ad diſcẽdi & philoſophiæ ſtudiũ impetus [.i. τὸ φιλομαθὲς & φιλόσοφον] idẽ ſunt? Idem nimirũ,inquit. Cur igitur nõ audeamus idẽ & in homine agnoſcere, vt quidẽ apud notos & familiares ſit mitis natura?atque hactenus & diſcẽdi ſtudioſus ſit & philoſophus? Agnoſcamus,inquit. Philoſophus igitur & iracũdus & velox,& robuſtus natura erit ille,qui bonus & commodus ciuitatis Cuſtos ſit futurus. Omnino,inquit. Hic igitur, inquã,his ſit moribus præditus, quẽ ciuitatis cuſtodiæ inſtituimus præficere. [a] Verùm ecquo illi & nutriẽtur à nobis & inſtituẽtur modo? Núquid & illius rei cognitio cõducet ad id cuius cauſa vniuerſus hic ſermo inſtitutus eſt,melius conſiderandũ? iuſtitiã videlicet, atque iniuſtitiã, ecqua ratione in ciuitatis adminiſtrationẽ cadat? Hæc vtiq; notãda erũt,ne vel res neceſſarias prætermittamus: vel, ſi hoc agamus, in ſuperuacaneis atque prolixis immoremur. Tum Glauconis frater,Omnino,inquit, arbitror hanc conſiderationẽ ad primariũ illũ ſcopũ opportunè pertinere. Non in alia equidẽ, mi Adimãte,ſum ſentẽtia. nõ igitur dimittẽdus eſt hic ſermo, ne ſiquidẽ maior prolixitas fuerit adhibẽda. Nequaquã. Agedũ igitur, inquã, quemadmodũ ii qui fabulas cõmemorãt, id ſolẽt per otiũ actitare, ita & mihi ſunt hi homines oratione inſtituẽdi atque efformãdi,vt ſingulatim omnia pertractẽ. At decet id quidẽ. [b] Ecquæ igitur erit hęc diſciplina? nónne difficile eſt meliorẽ quãdã inuenire ea quæ hactenus lõgo abhinc tẽpore eſt inuẽta? Eſt autẽ hæc huiuſmodi: ea quidẽ quæ ad corpus pertinet, Γυμναστική,[.i. corpori exercẽdo apta atque accõmodata:] quæ ad animũ,Μουσική [.i. animo inſtituẽdo atque erudiẽdo.] Eſt ſané. Nónne à Muſica primordiũ illi' inſtitutionis ducem'? Quidni? Quũ Muſicã dicis,orationémne ponis,nécne? Pono. Orationis autẽ duæ ſũt ſpecies:vna,falſa:altera,vera. Certé. In vtriſq; igitur inſtituẽdus eſt[ciuitatis cuſtos]

A ἐννοῶ. Καὶ τοῦτο (ἦν δ' ἐγὼ) ἐν τοῖς κυσὶ κατόψει, ὃ καὶ ἄξιον θαυμάσαι τοῦ θηρίου. Τὸ ποῖον; Ὃν μὲν ἂν ἴδῃ ἀγνῶτα, χαλεπαίνει, οὐδὲν δὴ κακὸν προπεπονθώς· ὃν δ' ἂν γνώριμον, ἀσπάζεται, κἂν μηδὲν πώποτε ὑπ' αὐτοῦ ἀγαθὸν πεπόνθοι. ἢ οὔπω τοῦτο ἐθαύμασας; Οὐ πάνυ (ἔφη) μέχρι τούτου προσέσχον τὸν νοῦν· ὅτι δέ που δρᾷ ταῦτα, δῆλον. Ἀλλὰ μὴν κομψόν γε φαίνεται τὸ πάθος αὐτοῦ τῆς φύ-
B σεως, καὶ ὡς ἀληθῶς φιλόσοφον. Πῇ δή; Ἧι (ἦν δ' ἐγὼ) ὄψιν οὐδενὶ ἄλλῳ φίλην καὶ ἐχθρὰν διακρίνει, ἢ τῷ τὴν μὲν καταμαθεῖν, τὴν δὲ ἀγνοῆσαι. καίτοι πῶς οὐκ ἂν φιλομαθὲς εἴη, συνέσει τε καὶ ἀγνοίᾳ ὁριζόμενον τό, τε οἰκεῖον καὶ τὸ ἀλλότριον; Οὐδαμῶς (ἦ δ' ὅς) ὅπως οὔ. Ἀλλὰ μέντοι (εἶπον ἐγὼ) τό γε φιλομαθὲς καὶ φιλόσοφον, ταυτόν; Ταυτὸν γάρ, ἔφη. Οὐκοῦν θαρροῦντες τιθῶμεν καὶ ἐν ἀνθρώπῳ,
23 εἰ μέλλει πρὸς τοὺς οἰκείους καὶ γνωρίμους
C πρᾶός τις ἔσεσθαι φύσει, φιλόσοφον καὶ φιλομαθῆ αὐτὸν δεῖν εἶναι; Τιθῶμεν, ἔφη. Φιλόσοφος δὴ καὶ θυμοειδὴς καὶ ταχὺς καὶ ἰσχυρὸς ἡμῖν τὴν φύσιν ἔσται, ὁ μέλλων καλὸς κἀγαθὸς ἔσεσθαι φύλαξ πόλεως. Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη. Οὗτος μὲν δὴ ἂν οὕτως ὑπάρχοι. θρέψονται δὲ δὴ ἡμῖν οὗτοι καὶ παιδευθήσονται τίνα τρόπον; καὶ ἆρά τι προὔργου ἡμῖν ἐστιν αὐτὸ σκοποῦσι πρὸς τὸ κατιδεῖν οὗπερ ἕνεκα πάντα σκοποῦμεν;
D δικαιοσύνην τε καὶ ἀδικίαν, τίνα τρόπον ἐν πόλει γίγνεται; ἵνα μὴ ἐῶμεν ἱκανὸν λόγον, ἢ συχνὸν διεξίωμεν. Καὶ ὁ τοῦ Γλαύκωνος ἀδελφός, Πάνυ μὲν οὖν (ἔφη) ἔγωγε προσδοκῶ προὔργου εἶναι εἰς τοῦτο ταύτην τὴν σκέψιν. Μὰ Δία (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ φίλε Ἀδείμαντε, οὐκ ἄρα ἀφετέον, οὐδ' εἰ μακροτέρα τυγχάνει οὖσα. Οὐ γὰρ οὖν. Ἴθι οὖν, ὥσπερ ἐν μύθῳ μυθολογοῦντές τε καὶ σχολὴν ἄγοντες, λόγῳ παιδεύωμεν τοὺς ἄνδρας. Ἀλλὰ χρή. Τίς οὖν ἡ
E παιδεία; ἢ χαλεπὸν εὑρεῖν βελτίω τῆς ὑπὸ τοῦ πολλοῦ χρόνου εὑρημένης; ἔστι δέ που, ἡ μὲν ἐπὶ σώμασι, γυμναστική· ἡ δ' ἐπὶ ψυχῇ, μουσική. Ἔστι γάρ. Ἆρ' οὖν οὐ μουσικῇ πρότερον ἀρξόμεθα παιδεύοντες ἢ γυμναστικῇ; Πῶς δ' οὔ; Μουσικῆς δ' εἰπών, τίθης λόγους, ἢ οὔ; Ἔγωγε. Λόγων δὲ διττὸν εἶδος· τὸ μὲν, ἀληθές· ψεῦδος δ' ἕτερον. Ναί. Παιδευτέον δ'

ἐν ἀμφοτέροις. πρότερον δ᾽ ἐν τοῖς ψευδέσιν. Οὐ μανθάνω (ἔφη) πῶς λέγεις. Οὐ μανθάνεις (ἦν δ᾽ ἐγώ) ὅτι πρῶτον τοῖς παιδίοις μύθους λέγομεν; τοῦτο δέ που, ὡς τὸ ὅλον εἰπεῖν, ψεῦδος· ἔνι δὲ καὶ ἀληθῆ. πρότερον δὲ μύθοις πρὸς τὰ παιδία ἢ γυμνασίοις χρώμεθα. Ἔστι ταῦτα. Τοῦτο δὴ ἔλεγον, ὅτι μουσικῆς πρότερον ἁπτέον ἢ γυμναστικῆς. Ὀρθῶς, ἔφη. Οὐκοῦν οἶσθα ὅτι ἀρχὴ παντὸς ἔργου, μέγιστον, ἄλλως τε καὶ νέῳ καὶ ἁπαλῷ ὁτῳοῦν; μάλιστα γὰρ δὴ τότε πλάττεται καὶ ἐνδύεται τύπος ὃν ἄν τις βούληται ἐνσημήνασθαι ἑκάστῳ. Κομιδῇ μὲν οὖν. Ἆρ᾽ οὖν ῥᾳδίως οὕτω παρήσομεν τοὺς ἐπιτυχόντας ὑπὸ τῶν ἐπιτυχόντων μύθους πλασθέντας ἀκούειν τοὺς παῖδας, καὶ λαμβάνειν ἐν ταῖς ψυχαῖς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐναντίας δόξας ἐκείναις ἅς, ἐπειδὰν τελεωθῶσιν, ἔχειν οἰησόμεθα δεῖν αὐτούς; Οὐδ᾽ ὁπωστιοῦν παρήσομεν. Πρῶτον δὴ ἡμῖν, ὡς ἔοικεν, ἐπιστατητέον τοῖς μυθοποιοῖς· καὶ ὃν μὲν ἂν καλὸν μῦθον ποιήσωσιν, ἐγκριτέον· ὃν δ᾽ ἂν μή, ἀποκριτέον. τοὺς δ᾽ ἐγκριθέντας πείσομεν τὰς τροφούς τε καὶ μητέρας λέγειν τοῖς παισί, καὶ πλάττειν τὰς ψυχὰς αὐτῶν τοῖς μύθοις πολὺ μᾶλλον ἢ τὰ σώματα ταῖς χερσίν. ὧν δὲ νῦν λέγουσι τοὺς πολλοὺς ἐκβλητέον. Ποίους δή; ἔφη. Ἐν τοῖς μείζοσιν (ἦν δ᾽ ἐγώ) μύθοις ὀψόμεθα καὶ τοὺς ἐλάττους. δεῖ γὰρ δὴ τὸν αὐτὸν τύπον εἶναι, καὶ ταὐτὸν δύνασθαι τούς τε μείζους καὶ τοὺς ἐλάττους. ἢ οὐκ οἴει; Ἔγωγε, ἔφη. ἀλλ᾽ οὐκ ἐννοῶ οὐδὲ τοὺς μείζους τίνας λέγεις. Οὓς Ἡσίοδός τε (εἶπον) καὶ Ὅμηρος ἡμῖν ἐλεγέτην, καὶ οἱ ἄλλοι ποιηταί. οὗτοι γάρ που μύθους τοῖς ἀνθρώποις ψευδεῖς συντιθέντες ἔλεγόν τε καὶ λέγουσι. Ποίους δὴ (ἦ δ᾽ ὅς) καὶ τί αὐτῶν μεμφόμενος λέγεις; Ὅπερ (ἦν δ᾽ ἐγώ) χρὴ καὶ πρῶτον καὶ μάλιστα μέμφεσθαι, ἄλλως τε καὶ ἐάν τις μὴ καλῶς ψεύδηται. Τί τοῦτο; Ὅταν εἰκάζῃ τις κακῶς οὐσίας τῷ λόγῳ περὶ θεῶν τε καὶ ἡρώων, οἷοί εἰσιν· ὥσπερ γραφεὺς μηδὲν ἐοικότα γράφων οἷς ἂν ὅμοια βουληθῇ γράψαι. Καὶ γὰρ (ἔφη) ὀρθῶς ἔχει τά γε τοιαῦτα μέμφεσθαι. ἀλλὰ πῶς δὴ λέγομεν; καὶ ποῖα; Πρῶτον μὲν (ἦν δ᾽ ἐγώ) τὸ μέγιστον καὶ περὶ τῶν μεγίστων ψεῦδος ὁ εἰπὼν οὐ καλῶς ἐψεύσατο, ὡς Οὐρανός τε εἰργάσατο ἅ φησι δρᾶσαι αὐτὸν Ἡσίοδος, ὅ τε αὖ Κρόνος ὡς ἐτιμωρήσατο αὐτόν. τὰ δὲ δὴ

A & primùm in illis mendaciis. Non intelligo quid dicas. Non intelligis (inquit) noſtrum eſſe morẽ illum, vt primùm pueris fabulas narremus? hoc verò (vt rem vniuerſim & ſimpliciter dicã) mendacium eſt, licet quædam inſint vera. prius autem liberos noſtros ad literarios ludos, in quibus diſcant illas fabulas, quàm ad gymnaſia corporum exercendorum gratia, ſolemus mittere. Ita ſe res habet. Hoc nimirũ volebam, Muſicam prius capeſſendam quàm gymnaſticam. Recte, inquit. Nónne noſti in vnaquaque re maximum eſſe atque
B præſtantiſſimum, primordium? potiſſimũ verò iuueni & tenero cuilibet? tunc enim maximè formatur & induitur figura eius rei quam quis vnicuique imprimere atque obſignare velit. Prorſus ſané. Adeóne fa-
26 cilè permittemus quaſlibet fabulas à quibuſlibet pro arbitratu inuentas audire pueros, eáſque animis ſuſcipere opiniones, quæ vtplurimùm ſunt iis cõtrariæ quas, vbi ad conſtantem ætatem peruenerint, habere illos debere arbitramur? Nullo id quidem modo permittemus. Primùm quidem cõ-
C ſtituendi ſunt fabulatoribus illis cenſores: qui, ſiquam illi bonam fabulã fecerint, excernant atque ſeligant, malas autem repudient eodem illo iudicio atque examine. [a] Quas verò fabulas è cæterarum numero exemerimus, dabimus operam vt & nutrices & matres pueris eas commemorent: vt illis fabulis potius informentur atque inſtituantur eorũ animi, quàm corpora manibus curẽtur. At ex iis quas nunc commemorãt, multæ erunt repudiãdæ. Ecquæ verò, inquit? In maioribus, inquã, fabulis & minores videbimus. oportet enim eandem
D eſſe figurã, & perinde valere maiores & minores. nónne ita exiſtimas? Equidem, inquit. ſed non intelligo quáſnam maiores fabulas appelles. Eas quas & Heſiodus &
27 Homerus & cæteri poetæ nobis cõmemorarunt. hi enim falſas quaſdã fabulas effinxerunt quas hominibus proponerẽt, & quę iam olim inualuerũt, atque etiamnum obtinẽt. Quas verò, inquit, fabulas narras, & quid in ipſis reprehẽdis? Quod & primum & maximè reprehendendũ eſt: & præſertim quidem quum aliquis non veriſimili-
E ter mentiatur. Quid iſtud eſt? [b] Quando
10 aliquis naturas deorum & heroum importunè & perperam fingit atque repræſentat, nec bene deſcribit quales ipſi ſint: veluti pictor qui nulla veriſimilitudine ea pingit quæ inſtituit imitari. Et hæc quidẽ meritò ſunt reprehẽdenda. ſed quomodo dicimus & qualia? Primùm quidẽ, inquam, maximũ mendaciũ in maximis rebus verſatur: cuius cõmenti autor perperã & ineptè mentitus eſt: Heſiodus videlicet, quũ illa cõmemorat quæ Cœlo attribuit, vt ab eo geſta: & quéadmodũ Saturnus de eo ſũpſit pœnas.

a Explicatio ſecundi typi, Ecquæ nimirum ſint illæ fabulæ, in quibus tantum ſit erroris periculum. In maioribus autẽ & minoribus fabulis illud verſari ait, minorum appellatione, minorũ poetarum commenta intelligens: maiorum autem nominibus, celebriorum: vt Homeri & Heſiodi, in quorum ſcriptis ſitus erat ethnicæ ſuperſtitionis cardo.

b Ratio cur illæ fabulæ in errorem inducãt homines: quoniã Deũ humanis inuoluunt cũpiditatibus: quum fingunt deos mœchari, furtis, odiis & cæteris omnibus ſceleribus indulgere. vnde anſã arripiunt homines ad omnem ſcelerum intemperiẽ, quum tam illuſtria deorum exẽpla illorum oculis obuerſentur.

& quid ipſe viciſſim & fecerit & à filio paſſus ſit. Quæ etiamſi vera eſſent, non tamen exiſtimarem adeò facilè eſſe cõmemoranda apud iuuenes & imperitos, ſed potius premẽda ſilentio. quòd ſi illa neceſſe eſſet efferri, ea à pauciſſimis audienda, arcanis & verbis & locis, ab iis non qui ſuem ſacrificaſſent, ſed pretioſam quãdam victimam, inuentúque difficilem: vt ad ea arcana pauciſſimis pateret aditus. Illi nimirum ſermones ſunt duri atque periculoſi. Nec verò, inquam, mi Adimante, hi in noſtra ciuitate dicendi ſunt: neque illud in iuuenis aures inſtillandum, Nihil nouum aut mirum facere eum qui maximis quibuſdam ſceleribus ſe contaminet, neque verò qui iniuſtè aliquid committentem patrem omni ſupplicii genere perſequatur: quandoquidem id egerint deorum & primi & maximi. Nequaquam, inquit, per Iouem: neque illa mihi ſanè videntur opportunè dici. Neque verò vllo modo illud: deos alios aduerſus alios & bellum gerere, & inſidiis & aperta vi agere. Non enim vera ſunt. ſiquidem operæpretium eſſe arbitramur, ciuitatis cuſtodes in ea eſſe ſententia, vt à diſſidiis abhorreant, turpiſſimúmque eſſe ducant mutuis diſcordiis inter ſe diſſidere. Quocirca neque narranda erit Gigantum fabula, neque commentorum coloribus variegãda: neque verò cæteræ fabulæ quæ de multis & magnis deorũ & heroum inter cognatos atq; familiares odiis commemorantur. ſed ſi volumus perſuaſum ciuibus noſtris, vti ne quis aliũ odio proſequatur, & illas odiorũ intemperies impias eſſe atque profanas, huiuſmodi quædam potius ſunt recitanda ipſis pueris ab initio: & ſenes & aniculæ ad tales ſermones adigendi, ipſique adeò poetæ cogendi ſunt vt vero propiores fabulas effingant. Iunonis autem à filio vincula, & Vulcanum cœlo deturbatum à patre, quum Vulcanus matri ſubuenire vellet, quam pater verberabat: cæteræque deorum pugnæ quas finxit Homerus, minimè ſunt in ciuitatem recipiendæ, ſiue obſcuræ cuiuſdam & latentis ſententiæ inuolucro obtegantur, vt aliud quidem intelligatur quàm dicatur, ſiue ſimpliciter & planè ita vt dicuntur, intelligendæ ſint. iuuenis enim minimè poteſt diiudicare ſítne aliquod veritatis inuolucrum, nécne: ſed quæ in ea ætate ipſius animo hæſerunt opiniones, elui atque dimoueri difficulter ſolent. Quibus de cauſis, etiam atque etiã elaborandum eſt vt fabulæ quas primùm audiunt pueri, ſint ad virtutis formulam quandam commodè deſignatæ atque effictæ. Id ratione, inquit, quadam videtur inniti. Verùm, ſi quis rurſus à nobis quærat, quænã ſint illæ fabulæ, & quas eſſe illas ſtatuamus, quid reſpondebimus? [a] Tum ego, Non ſumus, inquã, mi Adimãte, neque ego, neque

[a] Aduerſus illa mendacia muniendos eſſe

A τοῦ Κρόνου ἔργα καὶ πάθη ὑπὸ τοῦ υἱέως, οὐδ᾽ ἂν εἰ ἦν ἀληθῆ, ᾤμην δεῖν ῥᾳδίως οὕτω λέγεσθαι πρὸς ἄφρονάς τε καὶ νέους· ἀλ-
15 λὰ μάλιστα μὲν σιγᾶσθαι· εἰ δὲ ἀνάγκη τις ἦν λέγειν, δι᾽ ἀπορρήτων ἀκούειν ὡς ὀλιγίστους, θυσαμένους οὐ χοῖρον, ἀλλά τι μέγα καὶ ἄπορον θῦμα, ὅ,τι ὅπως ἐλαχίστοις συνέβη ἀκοῦσαι. Καὶ γὰρ (ἦ δ᾽ ὅς) οὗτοί γε οἱ λόγοι χαλεποί. Καὶ οὐ λεκτέοι γ᾽, ἔφην, ὦ Ἀδείμαντε, ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει. B οὐδὲ λεκτέον νέῳ ἀκούοντι, ὡς ἀδικῶν τὰ ἔσχατα, οὐδὲν ἂν θαυμαστὸν ποιῆ, οὐδ᾽ αὖ ἀδικοῦντα πατέρα κολάζων παντὶ τρόπῳ· ἀλλὰ δρῴη ἂν ὅπερ θεῶν οἱ πρῶτοί τε καὶ μέγιστοι. Οὐ μὰ τὸν Δία (ἦ δ᾽ ὅς) οὐδὲ αὐτῷ μοι δοκεῖ ἐπιτήδεια εἶναι λέγειν. Οὐδέ γε (ἦν δ᾽ ἐγώ) παράπαν, ὡς θεοὶ θεοῖς πολεμοῦσί τε καὶ ἐπιβουλεύουσι καὶ μάχονται. οὐδὲ γὰρ ἀληθῆ. C εἴ γε δεῖ ἡμῖν τοὺς μέλλοντας τὴν πόλιν φυλάξειν, αἴσχιστον νομίζειν τὸ ῥᾳδίως ἀλλήλοις ἀπεχθάνεσθαι. Πολλοῦ δεῖ γιγαντομαχίας
12 τε μυθολογητέον αὐτοῖς καὶ ποικιλτέον, καὶ ἄλλας ἔχθρας πολλὰς καὶ παντοδαπὰς θεῶν τε καὶ ἡρώων πρὸς συγγενεῖς τε καὶ οἰκείους αὐτῶν. ἀλλ᾽ εἴ πως μέλλομεν πείσειν ὡς οὐδεὶς πώποτε πολίτης ἕτερος ἑτέρῳ ἀπήχθετο, οὐδ᾽ ἔστι τοῦτο ὅσιον, τοιαῦτα λεκτέα μᾶλλον πρὸς τὰ παιδία εὐθὺς, καὶ γέρουσι καὶ γραυσί, καὶ πρεσβυτέροις γιγνομένοις. καὶ D τοὺς ποιητὰς ἐγγὺς τούτων ἀναγκαστέον λογοποιεῖν. Ἥρας δὲ δεσμοὺς ὑπὸ υἱέος, καὶ Ἡφαίστου ῥίψεις ὑπὸ πατρὸς, μέλλοντος τῇ μητρὶ τυπτομένῃ ἀμύνειν, καὶ θεομαχίας ὅσας Ὅμηρος πεποίηκεν, οὐ παραδεκτέον εἰς τὴν πόλιν, οὔτ᾽ ἐν ὑπονοίαις πεποιημένας, οὔτ᾽ ἄνευ ὑπονοιῶν. ὁ γὰρ νέος, οὐχ οἷός τε κρίνειν ὅ,τι τε ὑπόνοια καὶ ὃ μή· ἀλλ᾽ ἃ ἂν τηλικοῦτος ὢν λάβῃ ἐν ταῖς δόξαις, δυσέκνιπτά τε καὶ ἀμετάστατα φιλεῖ γίγνεσθαι. ὧν δὴ καὶ E ἴσως ἕνεκα, περὶ παντὸς ποιητέον, ἃ πρῶτα ἀκούουσιν, ὅτι κάλλιστα μεμυθολογημένα πρὸς ἀρετὴν ἀκούειν. Ἔχει γὰρ (ἔφη) λόγον. ἀλλ᾽ εἴ τις αὖ καὶ ταῦτα ἐρωτῴη ἡμᾶς, αὐτὰ ἅττα ἐστὶ, καὶ τίνες οἱ μῦθοι, τίνας ἂν φαῖμεν; Καὶ ἐγὼ εἶπον, Ὦ Ἀδείμαντε, οὐκ ἐσμὲν ποιηταὶ ἔγωγε καὶ σὺ ἐν τῷ παρόντι,

A ἀλλ' οἰκισταὶ πόλεως. οἰκισταῖς δὲ τοὺς μὲν τύπους προσήκει εἰδέναι, ἐν οἷς δεῖ μυθολογεῖν τοὺς ποιητάς· παρ' οὓς ἐὰν ποιῶσιν, οὐκ ἐπιτρεπτέον· οὐ μὴν αὐτοῖς γε ποιητέον μύθους. Ὀρθῶς, ἔφη. Ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο οἱ τύποι περὶ θεολογίας, τίνες ἂν εἶεν; Τοιοίδε πού τινες. (ἦν δ' ἐγώ) οἷος τυγχάνει ὁ θεὸς ὤν, ἀεὶ δή που ἀποδοτέον, ἐάν τέ τις αὐτὸν ἐν ἔπεσι ποιῇ, ἐάν τε ἐν μέλεσιν, ἐάν τε ἐν τραγῳδίᾳ. Δεῖ γάρ. Οὐκοῦν ἀγαθὸς ὅ γε θεὸς τῷ ὄντι τε, καὶ λεκτέον οὕτω; Τί μήν; Ἀλλὰ μὴν
B οὐδέν γε τῶν ἀγαθῶν βλαβερόν· ἢ γάρ; Οὔ μοι δοκεῖ. Ἆρ' οὖν, ὃ μὴ βλαβερὸν, βλάπτει; Οὐδαμῶς. Ὃ δὲ μὴ βλάπτει, κακόν τι
13 ποιεῖ; Οὐδὲ τοῦτο. Ὃ δέ γε μηδὲν κακὸν ποιεῖ, οὐδ' ἄν τινος εἴη κακοῦ αἴτιον. Πῶς γάρ; Τί δέ; ὠφέλιμον τὸ ἀγαθόν; Ναί. Αἴτιον ἄρα εὐπραγίας. Ναί. Οὐκ ἄρα πάντων γε αἴτιον τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ τῶν μὲν εὖ ἐχόντων αἴτιον, τῶν δὲ κακῶν ἀναίτιον. Παντελῶς γε, ἔφη. Οὐδ' ἄρα (ἦν δ' ἐγώ) ὁ
C θεὸς, ἐπειδὴ ἀγαθὸς, πάντων ἂν εἴη αἴτιος, ὡς οἱ πολλοὶ λέγουσιν· ἀλλ' ὀλίγων μὲν τοῖς ἀνθρώποις αἴτιος, πολλῶν δὲ ἀναίτιος. πολὺ γὰρ ἐλάττω τἀγαθὰ τῶν κακῶν ἡμῖν. καὶ τῶν μὲν ἀγαθῶν οὐδένα ἄλλον αἰτιατέον· τῶν δὲ κακῶν ἄλλ' ἄττα δεῖ ζητεῖν τὰ αἴτια, ἀλλ' οὐ τὸν θεόν. Ἀληθέστατα (ἔφη) δοκεῖς μοι λέγειν. Οὐκ ἄρα (ἦν δ' ἐγώ) ἀποδεκτέον οὔτε Ὁμήρου, οὔτ' ἄλλου ποιητοῦ ταύτην τὴν ἁμαρτίαν περὶ τοὺς θεοὺς ἀνοήτως ἁμαρ-
D τάνοντος, καὶ λέγοντος ὡς δοιοὶ πίθοι

-- κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει,
Κηρῶν ἔμπλειοι. ὁ μὲν, ἐσθλῶν, αὐτὰρ ὃ, δειλῶν.

...om. Iliad. ... ſed uerſus ...'us aliter ... ritur.

καὶ ᾧ μὲν καμμίξας ὁ Ζεὺς δῷ ἀμφοτέρων,
Ἄλλοτε μέν τε κακῷ ὅγε κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ.
ᾧ δ' ἂν μή, ἀλλ' ἄκρατα τὰ ἕτερα, τὸν δὲ
-- κακὴ βούβρωστις ἐπὶ χθόνα δῖαν ἐλαύνει.

E οὐδ' ὡς ταμίας ἡμῖν Ζεὺς ἀγαθῶν τε κακῶν τε τέτυκται. τὴν δὲ τῶν ὅρκων καὶ σπονδῶν σύγχυσιν, ἣν ὁ Πάνδαρος συνέχεεν, ἐάν τις φῇ δι' Ἀθηνᾶς τε καὶ Διὸς γεγονέναι, οὐκ ἐπαινεσόμεθα· οὐδὲ θεῶν ἔριν τε καὶ κρί-

tu in præſentia poetæ, neque eam profectò perſonam gerimus: ſed in eo verſamur vt conſtituendæ ciuitatis rationem ineamus. Eos autem qui hoc munus ſuſceperunt, conſentaneum eſt noſſe modulos quoſdã figurarum, ad quas debeant poetæ fabulas ſuas efformare. quam formulam ſi exceſſerint, minimè admittendæ ſunt huiuſmodi fabulæ. Rectè, inquit. Atqui illi ipſi moduli in re theologica, ecquínam fuerint? Huiuſmodi nimirum, inquam, qui ad Dei naturam propius accedant, & qualis ſit Deus commonſtrent. ita conſtanter attribuenda ſunt conſentanea Dei naturæ: ſiue in heroico carmine, ſiue in lyrico, ſiue in tragœdia inducatur. Cõſentaneũ eſt ſané. Nónne conſtituendum eſt, DEVM REVERA ESSE BONVM, & ita conſtanter dicendũ eſt? Quidni? Atqui nullũ bonum, noxium eſt. nónne? Non mihi videtur. Quod minimè nocuum eſt, nocétne? Nequaquam. Quod verò minimè nocet, aliquídne facit mali? Neque iſtud quidem. Quod autem nihil mali facit, nullius mali cauſa eſt. Quomodo verò eſſet? Quid? bonum, éſtne vtile? Eſt. Bene ergo felicitérque agendi cauſa eſt. Certé. Non igitur bonum, cauſa eſt omnium: ſed eorum quæ bene ſe habent, cauſa eſt: malorũ verò nequaquam cauſa eſt. Prorſus ita eſt. Neque igitur, inquam, Deus, quandoquidẽ bonus eſt, omnium rerum cauſa fuerit, quemadmodum aiunt multi: ſed paucarum quidem rerum hominibus cauſa eſt, multarũ verò nequaquam. multo enim pauciora ſunt bona quàm mala nobis hominibus. Bonarum quidem rerum nulla alia cauſa ſtatuenda eſt præter Deum: malarum autem aliæ quæpiam cauſæ inueſtigandæ ſunt, ſed nullo modo Deus mali autor exiſtimandus eſt. Veriſſimè, inquit, mihi loqui videris. Non igitur, inquam, ſiue Homeri ſiue alterius cuiuſpiã poetæ craſſus ille error admittẽdus eſt, qui in explicanda deorum natura tanta dementia abripitur, vt planè diſſentanea iis attribuat: vt quum nimirum ait,

Eſſe duo dolia in Iouis alto limine, plena
Fatorum, aſt vnúmque bonorum, vnúmque malorum:

quúmque ex his Iuppiter rebus variè commixtis ex vtroque in homines effuderit,

Nunc mala contingant, bona nunc mortalibus ægris.

cui verò mortalium ex vtroque ſimul minimè miſcuerit, ſed pura ex altero tantùm dederit,

Hunc fames inſano temeraria concitat œſtro.

Neque verò ſic Iuppiter nobis fuerit

-- *bonique malique Largitor.* Iuriſiurandi autem & fœderũ conturbationem, quam cõmiſcuit Pandarus, ſiquis per Iouem & Mineruam factam eſſe dicat, minimè laudabimus.

iuuenum, (& quidem eorum qui adminiſtraturi ſunt remp.) animos docet verarũ legum τύπους. Illis igitur mendaciis quæ faciunt Deum maleficũ, opponẽdus eſt hic TERTIVS typus: Deum omnis boni eſſe autorem & cauſã: nullius mali vllo modo eſſe autorem. itaque ſcelus eſſe, Deo malum quouis modo attribuere. ac proinde exterminandæ ſunt è Republ. eæ fabulæ quæ Dei naturæ huiuſmodi εἴδωλα affingũt.

a Explicatio dicti proximi, quo Deus negatur eſſe cauſa omnium rerum: quum omnium rerum quæ in huius vniuerſitatis amplitudine verſantur, certiſſimã cauſam ſæpe dixerit Plato. Reſpondet autem, Deũ, earum calamitatum quæ hominibus cõtingunt, quatenus ſunt malæ, minimè eſſe cauſam, ſed quatenus ſũt κολάσεις: & quidẽ iis quibus infliguntur ὠφέλιμοι. Exempli cauſa: Oritur bellum: multa in bello peccantur perfidia, rapinis, crudelitate, ira, libidine: Deus non autor eſt illorum ſcelerum: & impium eſt aliquid huiuſmodi Deo attribuere. ac proinde hactenus Deus non eſt cauſa belli: ſed quòd regis cuiuſpiam vel populi arrogantia, vel aliquod aliud peccatum punitur illo belli flagro, eáque caſtigatio cedit in vtilitatẽ eorum qui caſtigãtur, hactenus ait Deũ eſſe belli αἴτιον & ποιητήν. quatenus, inquit, ὁ μὲν θεὸς δίκαιά τε καὶ ἀγαθὰ εἰργάζετο, οἱ δὲ ὠνίναντο κολαζόμενοι. Sed Deum autorẽ eſſe mali, falſiſſimum eſt, & omni pacto eſt repudiandum quum ſit ἀγαθῶν αἴτιον μόνων. Inde rectè colligit Proclus ex hoc loco, Nullam eſſe ἰδέαν κακῶν: alioqui ſequeretur, Deum eſſe cauſam & autorem mali. quod impuriſſimi eſt mendacii. Hoc verò obiter notaui, vt perſpiciatur quàm impudenter abuſi ſint olim Valentiniani, Manichæi, & cæteri fanatici, atque etiamnum abutantur eiuſdem inſaniæ ſocii complures, nomine & autoritate Platonis ad ſua mendacia ſtabilienda: quũ ſi cum hoc Ethnico errarent, cum illo ipſo eſſent repudiandi: at quandoquidem falſa illi affingunt, duplici nomine ſunt condemnãdi: tum verò maximè, quòd primæuæ veritatis ſcintillis, quæ in eo emicãt, grauiſſimam faciant iniuriam. Sit igitur illud ratum, Deum eſſe ἀναίτιον κακοῦ, & omnis boni παντελῶς αἴτιον.

b Alia poetarum εἴδωλα in Dei naturam conficta refellit Plato. fingunt enim poetæ deos ſeſe in varias formas commutare, & mendaciorum præſtigiis homines fallere. quod prorſus repugnat Dei naturæ, qui eſt ἀμετάβλητος, ἄτρεπτος, ἀναλλοίωτος, & quidem ἀψευδής, imo ipſa Veritas.

b Vera & ſolida demonſtratio illius dicti, Deum nullo modo mutari. Ponit autem ἀξίωμα, Quicquid mutatur vel à ſe vel ab a-

neque deorum cõtẽtionem & iudicium per Iouem & Themidem. Neque quod ait AEſchylus permittẽdum eſt vt iuuenes audiant: quòd

- Deus mortalibus cauſam ſerit,

Dum vult domum radicitus conuellere. 19

Sed ſi quis huiuſmodi verſus componat, in quibus funeſtæ Niobes calamitates vel Pelopidarum inducantur, aut res Troianæ, aut aliæ quæpiam res huiuſmodi: [a]vel minimè ſinendum eſt ea Deo attribui, vel certè, ſi Dei eſſe dicantur, talis quædam oratio quam modò inueſtigabamus, comperienda eſt. id eſt, dicendũeſt, Deum benè & iuſtè egiſſe, atque eas illis pœnas inflixiſſe vt ex iis aliquam vtilitatem reportarent. verùm & eos miſeros eſſe qui dent pœnas, & Deum, illum eſſe qui hæc agat: hoc verò minimè poetæ concedendum eſt vt dicat. ſed ſi diceret malos homines, vtpote per ſe miſeros, ſuppliciis indigere: dum autem pœnas dant, à Deo iuuari, illud quidem permittendũ eſt ab illis hactenus dici. Deum autem, quippe qui bonus eſt, cuiquam autorem cauſámque extitiſſe mali, hoc verò omni contentione refutandum eſt, neque concedendum vt quiſquam hæc vel dicat vel audiat in ciuitate, (ſi illam benè conſtitutam optamus:) neque iuniorum videlicet, neque ſeniorũ, neque verſu, neque ſoluta oratione: vtpote quæ dictu neque pia ſunt, neque vtilia, neque ipſa ſibiipſis conſentanea atque congruentia. Equidem, inquit, in hac lege ferenda tibi ſuffragor: & hæc mihi valdè placent. Hæc igitur VNA LEX ſanciatur, & formula RELIGIONIS conſtituẽdæ, Vti nimirum ratum hoc fixúmque ſit ciuibus noſtris, & ita dicatur & agatur in Republica, DEVM BONARVM RERVM ESSE CAVSAM: non omnium indifferenter, vt malarum: quæ ab illo planè remoueãtur. Hoc autem, inquit, ſatis eſto. Quid autẽ hæc[b] SECVNDA LEX? exiſtimáſne Deum eſſe præſtigiatorem, & veluti ex inſidiis aliâs alia ſub ſpecie apparere? & aliquando quidem alium fieri, ſuámque ſpeciem in multas formas commutare? aliquando autem non fallere, inanéſque de ſe ſpecies nobis ingerere? Vel ſimplicem potius, & omnium rerum minimè ſua ex forma excedere? Non habeo nunc quidem quod tibi his de rebus dicam. Ecquid verò rei iſtud eſt? [b]Nónne neceſſe eſt, ſi quid à ſua ſpecie diſcedat, vel ipſum à ſe mutari vel ab alio? Neceſſe. Non certè alterantur aut quouis modo commutantur à quoquam ea quæ optimè ſunt conſtituta. exempli cauſa, Corpus neque à cibis, potionibus, laboribus, neque vlla planta ab æſtu & ventis aut huiuſmodi externis caſibus, profectò commutatur: hactenus quidem ſi id quod integerrimum & validiſſimum

A σιν διὰ Θέμιτός τε καὶ Διός· οὐδ᾽ αὖ ὡς Αἰσχύλος λέγει, ἐατέον ἀκούειν τοὺς νέους, ὅτι

- θεὸς μὲν αἰτίαν φύει βροτοῖς,

Ὅταν κακῶσαι δῶμα παμπήδην θέλῃ.

ἀλλ᾽ ἐάν τις ποιῇ ἐν οἷς ταῦτα τὰ ἰαμβεῖα ἔνεστι, τὰ τῆς Νιόβης πάθη, ἢ τὰ Πελοπιδῶν, ἢ τὰ Τρωϊκά, ἤ τι ἄλλο τῶν τοιούτων· ἢ οὐ θεοῦ ἔργα ἐατέον αὐτὰ λέγειν, ἤ, εἰ θεοῦ, ἐξευρετέον αὐτοῖς σχεδὸν ὃν νῦν ἡμεῖς λόγον ζητοῦμεν· καὶ λεκτέον ὡς ὁ μὲν θεὸς δίκαιά τε καὶ ἀγαθὰ B εἰργάζετο, οἱ δὲ ὠνίναντο κολαζόμενοι. ὡς δὲ ἄθλιοι μὲν οἱ δίκην διδόντες, ἦν δὲ ὁ δρῶν ταῦτα θεός, οὐκ ἐατέον λέγειν τὸν ποιητήν. ἀλλ᾽ εἰ μὲν ὅτι ἐδεήθησαν κολάσεως λέγοιεν, ὡς ἄθλιοι, οἱ κακοί, διδόντες δὲ δίκην ὠφελοῦντο ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἐατέον. κακῶν δὲ αἴτιον φάναι θεόν τινι γίγνεσθαι, ἀγαθὸν ὄντα, διαμαχετέον παντὶ τρόπῳ, μήτε τινὰ ταῦτα λέγειν ἐν τῇ αὑτοῦ πόλει, εἰ μέλλει εὐνομήσεσθαι, μήτε τινὰ ἀκούειν, μήτε νεώτερον, C μήτε πρεσβύτερον, μήτε ἐν μέτρῳ μήτε ἄνευ μέτρου μυθολογοῦντα· ὡς οὔθ᾽ ὅσια ἂν λεγόμενα, εἰ λέγοιτο, οὔτε ξύμφορα ἡμῖν, οὔτε ξύμφωνα αὐτὰ αὑτοῖς. Σύμψηφός σοι εἰμὶ (ἔφη) τούτου τοῦ νόμου· καί μοι ἀρέσκει. Οὗτος μὲν τοίνυν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) εἷς ἂν εἴη τῶν περὶ θεοὺς νόμων τε καὶ τύπων· ἐν ᾧ δεήσει τοὺς λέγοντας, λέγειν, καὶ τοὺς ποιοῦντας, ποιεῖν, μὴ πάντων αἴτιον τὸν θεόν, ἀλλὰ τῶν ἀγαθῶν. Καὶ μάλ᾽, ἔφη, ἀπόχρη. Τί δὲ δὴ ὁ D δεύτερος ὅδε; ἆρα γόητα τὸν θεὸν οἴει εἶναι, καὶ οἷον ἐξ ἐπιβουλῆς φαντάζεσθαι ἄλλοτε ἐν ἄλλαις ἰδέαις; τοτὲ μὲν αὐτὸν γιγνόμενον, καὶ ἀλλάττοντα τὸ αὑτοῦ εἶδος εἰς πολλὰς μορφάς, τοτὲ δ᾽ ἡμᾶς ἀπατῶντα, καὶ ποιοῦντα περὶ αὑτοῦ τοιαῦτα δοκεῖν; ἢ ἁπλοῦν τε εἶναι, καὶ πάντων ἥκιστα τῆς ἑαυτοῦ ἰδέας ἐκβαίνειν; Οὐκ ἔχω (ἔφη) νῦν γε οὕτως εἰπεῖν. Τί δὲ τόδε; οὐκ ἀνάγκη, εἴπερ τι ἐξίσταιτο τῆς αὑτοῦ ἰδέας, ἢ αὐτὸ ὑφ᾽ ἑαυτοῦ μεθίστασθαι, E ἢ ὑπ᾽ ἄλλου; Ἀνάγκη. Οὐκοῦν ὑπὸ μὲν ἄλλου τὰ ἄριστα ἔχοντα, ἥκιστα ἀλλοιοῦταί τε καὶ κινεῖται. οἷον, σῶμα ὑπὸ σιτίων τε καὶ ποτῶν, καὶ πόνων, καὶ πᾶν φυτόν, ὑπὸ εἱλήσεών τε καὶ ἀνέμων, καὶ τῶν τοιούτων παθημάτων, οὐ τὸ ὑγιέστατον καὶ ἰσχυρότατον ἥκιστα

ἀλλοιοῦται; Πῶς δ' οὔ; Ψυχὴν δὲ αὐτὴν οὐ τὴν ἀνδρειοτάτην καὶ φρονιμωτάτην ἥκιστ' ἄν τι ἔξωθεν πάθος ταράξειέ τε καὶ ἀλλοιώσειε; Ναί. Καὶ μὴν που καὶ τά γε ξύνθετα πάντα σκεύη τε καὶ οἰκοδομήματα, καὶ ἀμφιέσματα, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, τὰ εὖ εἰργασμένα καὶ εὖ ἔχοντα, ὑπὸ χρόνου τε καὶ τῶν ἄλλων παθημάτων ἥκιστα ἀλλοιοῦται. Ἔστι δὴ ταῦτα. Πᾶν δὴ τὸ καλῶς ἔχον, ἢ φύσει, ἢ τέχνῃ, ἢ ἀμφοτέροις, ἐλαχίστην μεταβολὴν ὑπ' ἄλλου ἐνδέχεται. Ἔοικεν. Ἀλλὰ μὴν ὁ θεός τε καὶ τὰ τοῦ θεοῦ πάντῃ ἄριστα ἔχει. Πῶς δ' οὔ; Ταύτῃ μὲν δὴ ἥκιστα ἂν πολλὰς μορφὰς ἴσχοι ὁ θεός. Ἥκιστα δῆτα. Ἀλλ' ἆρα αὐτὸς αὑτὸν μεταβάλλοι ἂν καὶ ἀλλοιοῖ; Δῆλον (ἔφη) ὅτι, εἴπερ ἀλλοιοῦται. Πότερον οὖν ἐπὶ τὸ βέλτιόν τε καὶ κάλλιον μεταβάλλει ἑαυτόν, ἢ ἐπὶ τὸ χεῖρον καὶ τὸ αἴσχιον ἑαυτοῦ; Ἀνάγκη (ἔφη) ἐπὶ τὸ χεῖρον, εἴπερ ἀλλοιοῦται. οὐ γάρ που ἐνδεᾶ γε φήσομεν τὸν θεὸν κάλλους ἢ ἀρετῆς εἶναι. Ὀρθότατα (ἦν δ' ἐγὼ) λέγεις. καὶ οὕτως ἔχοντος, δοκεῖ ἄν τίς σοι, ὦ Ἀδείμαντε, ἑκὼν αὑτὸν χείρω ποιεῖν ὁπῃοῦν, ἢ θεῶν ἢ ἀνθρώπων; Ἀδύνατον, ἔφη. Ἀδύνατον ἄρα (ἔφην) καὶ θεῷ ἐθέλειν αὑτὸν ἀλλοιοῦν· ἀλλ' ὡς ἔοικε, κάλλιστος καὶ ἄριστος ὢν εἰς τὸ δυνατὸν ἕκαστος αὐτῶν μένει ἀεὶ ἁπλῶς ἐν τῇ αὑτοῦ μορφῇ. Ἅπασα (ἔφη) ἀνάγκη ἔμοιγε δοκεῖ. Μηδεὶς ἄρα (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ ἄριστε, λεγέτω ἡμῖν τῶν ποιητῶν ὡς

-- θεοὶ ξείνοισιν ἐοικότες ἀλλοδαποῖσι,
Παντοῖοι τελέθοντες, ἐπιστρωφῶσι πόληας.

μηδὲ Πρωτέως καὶ Θέτιδος καταψευδέσθω μηδείς· μηδ' ἐν τραγῳδίαις, μηδ' ἐν τοῖς ἄλλοις ποιήμασιν εἰσαγέτω Ἥραν ἠλλοιωμένην ὡς ἱέρειαν, ἀγείρουσαν Ἰνάχου Ἀργείου ποταμοῦ παισὶ βιοδώροις· καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλὰ μὴ ἡμῖν ψευδέσθωσαν. μηδ' αὖ ὑπὸ τούτων ἀναπειθόμεναι αἱ μητέρες τὰ παιδία ἐκδειματούντων, λέγουσαι τοὺς μύθους κακῶς, ὡς ἄρα θεοί τινες περιέρχονται νύκτωρ, πολλοῖς ξένοις καὶ παντοδαποῖς ἰνδαλλόμενοι· ἵνα μὴ ἅμα μὲν εἰς θεοὺς βλασφημῶσιν, ἅμα δὲ τοὺς παῖδας ἀπεργάζωνται δειλοτέρους. Μὴ γάρ, ἔφη. Ἀλλ' ἆρα (ἦν δ' ἐγὼ) αὐτοὶ μὲν οἱ θεοί εἰσιν οἷοι μὴ μεταβάλλειν, ἡμῖν δὲ ποιοῦσι δοκεῖν σφᾶς παντοδαποὺς φαίνεσθαι, ἐξαπατῶντες καὶ γοητεύοντες; Ἴσως, ἔφη. Τί δέ; (ἦν δ' ἐγὼ) ψεύδεσθαι

A in ipſis eſt, perſpiciamus. Quidni? Statuendúmne verò ſit ipſum animum & fortiſſimum & ſapientiſſimum ab externo quopiam minimè perturbari atque cõmutari? Certè. Quinetiam compoſita, omnia & vaſa & ædificia & veſtimenta eadẽ illa ratione, ſi quidẽ benè ſint conſtituta, temporis cæterorúmq; externorũ caſuũ vi minimè cõmutãtur. Ita ſe res habet. Quicquid igitur benè ſe habet vel natura vel arte, vel vtriſque, minimam mutationem ab alio capit. Videtur. Atqui & DEVS & ea quæ
B Dei ſunt, omnino optimè ſe habẽt. Quidni? Hactenus igitur nulla mutatio in Deũ cadet. Nulla profectò. At ipſéne ſeipſum commutat & alterat? Cõſtat ſanè, inquit: ſi quidem vllatenus alteretur. Vtrum in melius & pulchrius ſeipſum commutat, an verò in deterius quidpiam atque turpius? Neceſſe eſt, inquit, in deterius: ſi quidem alteratur. non enim dicemus, Deum vel pulchritudine vel virtute vllo modo carere. Rectiſſimè, inquam, loqueris. Verùm quum hæc ita ſe habeant, exiſtimáſne
C quenquam eſſe, Adimante, qui ſponte ſeipſum quocunque modo faciat deteriorem, aut deorum aut hominum? Fieri non poteſt, inquit. Fieri nimirum nullo modo poteſt, inquit, vt Deus velit ſeipſum commutare, ſed, vt conſentaneum eſt, quandoquidem & pulcherrimus & optimus eſt illorum deorum vnuſquiſque, manet *ſemper idem vnus & ſimpliciter in ſua ipſius forma*. Omnino ita (inquit) neceſſe eſt. Ne quiſquam itaque poetarum, inquam, nobis dicat,

Hoſpitibus diuos ſimiles vultúmque ſonúmque,
Per varias vrbes vltrò citróque meare.

D neq; de Proteo & Thetide ſimilia falſo cõminiſcatur quilibet: neque in tragœdiis neque in aliis poematum generibus quiſquam introducat Iunonem in ſacerdotis vultum commutatã, Inachi Argiui fluuii liberis viuificis dona colligentem: nec ſimilibus commentis indulgeat: neque verò his opinionibus imbutæ matres pueros terrificent, iniectis perperam fabulis: De-
E os quoſdam noctu euagari, peregrinis & variè transformatis aſſimilatos: ne, dum hæc dicunt, blaſphemis cõmẽtis iniuriam Diis faciant, ſimul verò pueros efficiãt ignauiores. Ne ſanè, inquit. Verùm, inquam, nunquid ipſi quidem Dii mutari nullo modo poſſunt, ſed quibuſdam præſtigiis nos ita tenent atque ſeducunt, vt multiplices nobis videantur? Fortaſſe, inquit. [a]Quid verò? inquam: Deúſne vult

lio mutatur. Ab alio autem Deum minimè mutari probat hoc diſerto ſyllogiſmo: Quicquid optimè ſe habet, non mutatur: Deus, & omnia quæ Dei ſunt, optimè ſe habent: Ergo in Deũ nulla cadit mutatio. A ſe autem non mutari ita probat: Vel in deterius vel in melius. vtrunque abſurdũ eſt. quî enim in deterius vellet commutari? deinde, nihil eſt Deo melius, nihil præſtantius: quum Deus ſit optimus & præſtantiſſimus. relinquitur igitur, Deum nullo modo mutari, ſed ſẽper vnũ eundémque in ſua forma ſimpliciter permanere. i. κάλλιστον καὶ ἄριστον μένειν ἁπλῶς ἐν τῇ ἑαυτοῦ μορφῇ. Addit Proclus, quũ Deus ſit ἀσώματος, hactenus quoque eſſe ἀμόρφωτον (nam de viſibili forma agit, quæ in hominũ oculos incurrat) ac proin de ἀναλλοίωτον. &, mutationem omnem eſſe ἀσθενείας (nam in qualibet mutatione eſt ὕφεσις) illud autẽ planè repugnare omnipotenti Dei naturæ. Idem quoque addit, inde conſequi, Vnum eſſe Deum, non plures deos: ſicuti & difertè ait Timæus πολυθεΐαν ſtatui & ſine neceſſaria ratione & ſine veriſimili. & in his theologicis typis non dixit *deos* ſed *deum*. quæ omnia notanda ſunt in miſero ethnico, vt primæuæ veritatis ſcintillæ.

a Probat etiã ſceleratiſſimum eſſe εἴδωλον, Deum multiplicẽ hominibus apparere, eóſque ita ſedu-

cere præſtigiis .i. mẽdacem eſſe. nam γοητεῖαι illæ ſunt mendacia. Mendacium autẽ, vt turpiſſimum πάθος, à Deo penitus abhorret: ac proinde furioſum eſt, huiuſmodi μυθολογίας Deo aſſingere.

mentiri aut verbis aut re ipſa, dum hæc ſimulacra obiicit? Neſcio, inquit. Neſciſne, inquam, & Deos & homines, mendaciũ, ſi id dicere quodammodo poſſumus, reuera odiſſe? Quomodo, inquit, ais? Ita ſané: quoniam nemo eius rei, quæ ſibi maxima eſt atque præſtantiſſima, & in iis rebus quæ maximæ ſunt ſibi atque precioſiſſimæ, nemo, inquam, vltrò mentiri velit: ſed ſummopere metuit huiuſmodi mendacii genus ſibi contingere. Neque verò intelligo (inquit) hoc modo, quídnam tibi velis. Arbitraris nimirum, inquam, me aliquid magni & auguſti moliri: ego verò hoc intelligo, Neminem eſſe mortaliũ qui velit animo, in rebus ipſis, & fallere & falli, & rerum imperitus eſſe, & mendacii tenebris obuolui: ſed illud mendacium hac in re maximis odiis deteſtari. Prorſus, inquit. Atqui hoc reuera, ſicuti modò rectiſſimè dicebam, Mendacium vocaretur, ignorantia in animo eius qui mentitur. quãquam & in verbis quædam eſt imitatio eius affectionis quæ eſt in animo, & poſtea fit ſimulacrum, non valde purum mendacium. nónne ita? Omnino. Mendaciũ igitur non tantùm à diis, ſed etiam ab hominibus odio haberetur. Videtur mihi. Quid igitur? mendacium illud quod in verbis verſatur, quando & quatenus vtile eſt, vt odio minimè ſit dignum? nónne aduerſus hoſtes, & eos qui amici vocãtur, quum vel furore, vel alio quopiam dementiæ genere correpti, facinus aliquod aggrediuntur, vt eos inde auertamus, vtili remedio ita exhibito? & in iis de quibus modò loquebamur fabularum commentis, quoniam ignoramus quæ'nam ſit priſcorum illorum vera & germana ſententia. Si ita mendaciũ effingamus vt ad veritatẽ propiùs accedat, tum demum mendacium vtile efficiemus. Ita nimirum, inquit, res ſe habet. Ex vtra verò iſtarum diſtinctionũ, mendacium Deo vtile eſt? idcircóne quòd res veteres minimè intelligat, ſed dũ veritatis imaginẽ effingit, mẽtiatur? Illud planè ridiculum eſt. Poeta igitur mendax in Deo non eſt. Non mihi videtur. At metúne hoſtium mentietur? Multum abeſt. An ex ſuorum dementia & furore? At nullus ſtultus & inſanus, Deo amicus eſt. Nihil eſt cauſæ igitur cur Deus mentiatur. Igitur dæmonum deorúmque natura à mendacio planè aliena eſt. Omninò, inquit. Quocirca & ſimplex & VERAX EST DEVS & opere & verbis: & neque mutatur ipſe, neq; alios decipit, neque ſimulacrorum obiectis, neq; ſermonibus, neq; ſignis immiſſis, neq; peruigilio, neq; inſonio. Ita, inquit, mihi quidẽ ex his tuis

A θεὸς ἐθέλοι ἂν, ἢ λόγῳ ἢ ἔργῳ φάντασμα προτείνων; Οὐκ οἶδα, ἦ δ' ὅς. Οὐκ οἶσθα (ἦν δ' ἐγώ) ὅτι τό γε ὡς ἀληθῶς ψεῦδος (εἰ οἷόν τε τοῦτο εἰπεῖν) πάντες θεοί τε καὶ ἄνθρωποι μισοῦσιν; Πῶς (ἔφη) λέγεις; Οὕτως (ἦν δ' ἐγώ) ὅτι τῷ κυριωτάτῳ που ἑαυτῶν ψεύδεσθαι, καὶ περὶ τὰ κυριώτατα, οὐδεὶς ἑκὼν ἐθέλει, ἀλλὰ πάντων μάλιστα φοβεῖται ἐκεῖ αὐτὸ κεκτῆσθαι. Οὐδὲ νῦν πω (ἦ δ' ὅς) μανθάνω. Οἴει γάρ τί με (ἔφην) σεμνὸν λέγειν· ἐγὼ δὲ λέγω, ὅτι τῇ ψυχῇ
B περὶ τὰ ὄντα ψεύδεσθαί τε καὶ ἐψεῦσθαι, καὶ ἀμαθῆ εἶναι, καὶ ἐνταῦθα ἔχειν τε καὶ κεκτῆσθαι τὸ ψεῦδος, πάντες ἥκιστα ἂν δέξαιντο· καὶ μισοῦσι μάλιστα αὐτὸ ἐν τῷ τοιούτῳ. Πολύ γε, ἔφη. Ἀλλὰ μὴν ὀρθότατά γ' ἄν, ὃ νῦν δὴ ἔλεγον, τοῦτο ὡς ἀληθῶς ψεῦδος καλοῖτο, ἡ ἐν τῇ ψυχῇ ἄγνοια, ἡ τοῦ ἐψευσμένου. ἐπεὶ τό γε ἐν τοῖς λόγοις, μίμημά τι τοῦ ἐν τῇ ψυχῇ ἐστὶ παθήματος· καὶ ὕστερον γε-
C γονὸς εἴδωλον, οὐ πάνυ ἄκρατον ψεῦδος. ἢ οὐχ οὕτω; Πάνυ μὲν οὖν. Τὸ μὲν δὴ τῷ ὄντι ψεῦδος οὐ μόνον ὑπὸ θεῶν ἀλλὰ καὶ ὑπ' ἀνθρώπων μισεῖται. Δοκεῖ μοι. Τί δὲ δή; τὸ ἐν τοῖς λόγοις ψεῦδος, πότε καὶ τί χρήσιμον, ὥστε μὴ ἄξιον εἶναι μίσους; ἆρ' οὐ πρός τε τοὺς πολεμίους, καὶ τῶν καλουμένων φίλων, ὅταν διὰ μανίαν, ἤ τινα ἄνοιαν, κακόν τι ἐπιχειρῶσι πράττειν, τότε ἀποτροπῆς ἕνεκα, ὡς φάρμακον, χρήσιμον γίνεται; καὶ ἐν αἷς νῦν
D δὴ ἐλέγομεν μυθολογίαις, διὰ τὸ μὴ εἰδέναι ὅπῃ τἀληθὲς ἔχει περὶ τῶν παλαιῶν, ἀφομοιοῦντες τῷ ἀληθεῖ τὸ ψεῦδος, ὅτι μάλιστα οὕτω χρήσιμον ποιοῦμεν; Καὶ μάλα (ἦ δ' ὅς) οὕτως ἔχει. Κατὰ τί δὴ οὖν τούτων, τῷ θεῷ τὸ ψεῦδος χρήσιμον; πότερον, διὰ τὸ μὴ εἰδέναι τὰ παλαιά, ἀφομοιῶν ἂν ψεύδοιτο; Γελοῖον μέντ' ἂν εἴη, ἔφη. Ποιητὴς μὲν ἄρα ψευδὴς ἐν θεῷ οὐκ ἔνι. Οὔ μοι δοκεῖ. Ἀλλὰ δεδιὼς τοὺς ἐχθροὺς ψεύδοιτο;
E Πολλοῦ γε δεῖ. Ἀλλὰ δι' οἰκείων ἄνοιαν, ἢ μανίαν; Ἀλλ' οὐδεὶς (ἔφη) τῶν ἀνοήτων καὶ μαινομένων θεοφιλής. Οὐκ ἄρ' ἔστιν οὗ ἕνεκα ἂν θεὸς ψεύδοιτο. Οὐκ ἔστι. Πάντῃ ἄρα ἀψευδὲς τὸ δαιμόνιόν τε καὶ τὸ θεῖον. Παντάπασι
14 μὲν οὖν, ἔφη. Κομιδῇ ἄρα ὁ θεὸς ἁπλοῦν καὶ ἀληθὲς ἔν τε ἔργῳ καὶ ἐν λόγῳ. καὶ οὔτε αὐτὸς μεθίσταται, οὔτε ἄλλους ἐξαπατᾷ, οὔτε κατὰ φαντασίας, οὔτε κατὰ λόγους, οὔτε κατὰ σημείων πομπάς, οὔθ' ὕπαρ οὐδ' ὄναρ.

A Οὕτως (ἔφη) ἔμοιγε καὶ αὐτῷ φαίνεται, σοῦ λέγοντος. Συγχωρεῖς ἄρα (ἔφην) τοῦτον τύπον δεύτερον εἶναι, ἐν ᾧ δεῖ περὶ θεῶν καὶ λέγειν καὶ ποιεῖν, ὡς μήτε αὐτοὺς γόητας ὄντας μεταβάλλειν ἑαυτούς, μήτε ἡμᾶς ψεύδεσι παράγειν ἐν λόγῳ ἢ ἔργῳ; Συγχωρῶ. Πολλὰ ἄρα Ὁμήρου ἐπαινοῦντες ἄλλα, τοῦτο οὐκ ἐπαινεσόμεθα, τὴν τοῦ ἐνυπνίου πομπὴν ὑπὸ Διὸς τῷ Ἀγαμέμνονι· οὐδ' Αἰσχύλου, ὅταν φῇ ἡ Θέτις τὸν Ἀπόλλω ἐν τοῖς αὑτῆς γάμοις ᾄδοντα,

B

Ἐνδατεῖσθαι τὰς ἑὰς εὐπαιδίας,
Νόσων τ' ἀπείρους, καὶ μακραίωνας βίους.
Ξύμπαντά τ' εἰπών, θεοφιλεῖς ἐμὰς τύχας
Παιῶν' ἐπευφήμησεν, εὐθυμῶν ἐμέ.
Κἀγὼ τὸ Φοίβου θεῖον ἀψευδὲς στόμα
Ἤλπιζον εἶναι, μαντικῇ βρύον τέχνῃ.
Ὁ δ', αὐτὸς ὑμνῶν, αὐτὸς ἐν θοίνῃ παρών,
Αὐτὸς τάδ' εἰπών, αὐτός ἐστιν ὁ κτανὼν
Τὸν παῖδα τὸν ἐμόν.

C ὅταν τις τοιαῦτα λέγῃ περὶ θεῶν, χαλεπανοῦμέν τε, καὶ χορὸν οὐ δώσομεν· οὐδὲ τοὺς διδασκάλους ἐάσομεν ἐπὶ παιδείᾳ χρῆσθαι τῶν νέων, εἰ μέλλουσιν ἡμῖν οἱ φύλακες, θεοσεβεῖς τε καὶ θεῖοι γίγνεσθαι, καθόσον ἀνθρώπῳ ἐπιπλεῖστον οἷόν τε. Παντάπασιν (ἔφη) ἔγωγε τοὺς τύπους τούτους συγχωρῶ, καὶ ὡς νόμοις ἂν χρῴμην.

verbis videtur. Concedis igitur hanc eſſe SECVNDAM LEGIS FORMVLAM Religionis conſtituendæ, quatenus de diis dicere & audire debeamus, Vti dii neque præſtigiatores ſint, quò vel ſeipſos cōmutent, vel homines aut reuera, aut verbis ſeducant iniecto mendacio. Concedo. Quū igitur multa Homeri laudemus, hoc certè minimè laudamus, quum fingit immiſſum eſſe Agamemnoni à Ioue inſomnium: neque AEſchyli, quum Thetis apud illum ait, Apollinem, qui tamen in ipſius nuptiis cecinerat, interemiſſe eius filium, &

-- *dixerit meam* (inquit) *licet*

Prolem beatam, liberam morbi lue,
Longíſque fauſto ſeculis ſuperſtitem
Nutu deorum, ſic animum vt perfunderet
Matris beatæ laudibus. Phœbi aſt ego
Os rebar eſſe neſcium mendacii,
Oraculorum origo quippe qui ſiet.
At ipſe qui iſta perſpicuè in conuiuio
Deprædicauit, ille filium meum
Ille ipſe necauit.

Quum igitur huiuſmodi de diis dicētur, indignemur, & exſibilemus poetas: neque verò permittamus vt literarum magiſtri ad iuuentutē erudiendam iſtis fabulatoribus vtātur: ſi quidem Ciuitatis CVSTODES nobis futuri ſunt RELIGIOSI & diuini, quantum quidem in hominem cadere poteſt. Amplector omnino has legum formulas, & vt LEGIBVS vtar poſthac.

Concluſio duorum iſtorum ἐλέγχων, vnde naſcuntur duo τύποι, .i. TERTIVS & QVARTVS, ex noſtra diſtributione. & Deum nullo modo commutari, &, Deum eſſe ἀψευδῆ, neminémque ſeducere. Ex eadem luce dixit quoque Balaamus, ethnicus homo, & hoſtis populi Dei: *Deus non eſt ſicuti homo, vt mentiatur: neque vt filius hominis, vt eum pœniteat.* His itaque typis veluti legibus Plato vult definiri eam religionem, in qua inſtituendus ſit ciuitatis cuſtos.

PLATONIS DE REPVBLICA, Siue, DE IVSTO, DIALOGVS TERTIVS.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ, Η, ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

ARGVMENTVM.

Pergit in eodem ſermone de Magiſtratus inſtitutione Plato: cuius (ſicuti diximus) duas fecerat partes, Μουσικὴν & γυμναστικήν. de illa iam multa egit: nunc reliqua quæ ad eam pertinent, perſequitur. Tum de Gymnaſtica. Illum porrò παιδείας ſermonem concludens, docet, ad certam germanámque inſtitutionem, coniungendam neceſſariò eſſe in Cuſtode μουσικῆς & γυμναστικῆς diſciplinã: vt ἐνάρμοστος quædam morum ξυμφωνία exiſtat, ſagáxque illa & philoſophica, tum & grandis & vehemens Cuſtodis natura excolatur: atque adeò opportunè norit & poſſit *Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos.*

Agit tum de inferiorum magiſtratuum, quos Summi magiſtratus ἐπικούρους καὶ βοηθοὺς vocat, ingenio, moribus, inſtitutione, explorandi modo, quo publicis muneribus præficiantur. Denique, ex Phœniciæ cuiuſdam fabulæ, quam vocat, explicatione, attexit πέισμα, De ciuium quaſi ὁμογνίων & verè fratrum in eadem repub. communitate & ſumma conſenſione: Variorum hominũ diſtincta & bene ordinata διάταξια: vt quidẽ alii ſint aurum, alii argentum, alii ferrum & æs: ita tamen vt omnia conferantur ad vniuerſam rempublicam conſtituendam. Et ſuperiorem illam de Cuſtodum inſtitutione doctrinam illuſtrãs, agit peculiariter de illorum cuſtodum frugalitate ab omnibus auaritiæ ſordibus aliena: vt Cuſtodiæ mercede quam ſibi ſubiecti tribuant, contenti, cum illis in commune viuant, nihil peculiare & proprium poſſidentes, ſed de communi Reipub. vtilitate vnicè elaborantes: non aurum amantes, ſed aureos mores: quum ipſi ſint verè aurei. Hæc eſt & θέσις & ἀνάλυσις iſtius diſputationis.

IAM VERO, quoniam poetarum doctrina maximæ erat apud ſuos homines autoritatis, vt non modò religioſarum ceremoniarum ratio, ſed & vniuerſæ vitæ rectè conformandæ modus tum ex ea peteretur: (ſicuti & diſertè ait Proclus illam fuiſſe εὐδοκιμοῦσαν ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις, & ex Græca hiſtoria nemo neſcit) idcirco poeticam quoque ἐν πρακτικῇ μουσικῇ exagitat, ſicuti hactenus fecerat ἐν θεολογικῇ vel θεωρητικῇ. Docet autem illam, clariſſimorum virorum propoſitis exemplis, peſtẽ perniciémque inferre hominum moribus, quibus fræna laxat ad omnem vitiorum intemperiẽ: eo prætextu, quòd vel dii vel heroes ita egerint. quæ quidem exempla, hominũm & iuuenum quidem animis ſunt ἀντίτυπα. Ita quum legant apud poetas deos libidinibus deditos, eo exemplo fræna libidinibus ſuis laxare licentioſiùs, ſcortationibus, vindictis, &c. quum heroas auaritiæ deditos, ſuperbiæ & cæteris cupiditatibus, ad eaſdem quoque cupiditates quaſi ſublato ſigno rapi. Accedit eò, quòd poetice, veluti blanda ſiren, in hominum animos molliter influat, διὰ τὸ ἐπαγωγὸν, quod in eo dicendi genere ineſt, ſicuti explicauimus in Ione. eſt enim poetica tota μιμητική. homines autẽ imitationibus delectantur, quæ & ornatu ipſo alliciunt, & ἠθοποιΐα rapiunt ánimos atque percellunt: eóſque ipſa rerum εἰκασία in medias res adducunt expreſſis vocibus repræſentatas: vt fieri non poſſit non efficaciſſimè res ita explicatas ipſis χαρακτηρίζεσθαι atque infigi penitus. Igitur Plato poetas è ſua Republica exterminat, vt bonorum morum corruptores. nec quicquam cauſæ fuit cur Proclus illorum defenſionem inſtituerit tam prolixo ſcripto. maluiſſem in rebus neceſſariis operã adhibuiſſet, quas tamen ſecurè præteragit, veluti in pacata regione. Non ergo Homerum cæteróſque poetas damnat ſimpliciter Philoſophus, ſed his tantùm de cauſis quas commemorauimus. alioqui Homeri autoritatem ſæpenumero laudat, vt ſapientiſſimi viri & de omni eruditione optimè meriti. In poetis autem tria reprehendit, Subiectum ipſum .i. res ipſas: Formã orationis, & τρόπον ᾠδῆς, ſiue μελῳδίαν. Suorum igitur poetarũ ſubiectum ait eſſe, non veram germanámque rerum veritatẽ, ſed rerum εἴδωλα tantùm: ſicuti in religione docuit hactenus, & in moribus docet hoc libro. Ipſam autem poeſeωs διήγησιν ſiue λόγον (ſic enim formam orationis generatim vocat) & μελῳδίαν, eadem quoque peccare labe, quòd mores hominum corrumpant atque profligent. Porrò διηγήσεως illius poeticæ tres ſtatuit ſpecies, Διηγηματικὴν peculiari vocabulo, eam quæ in narratione tota verſatur, quam & ἁπλῆν & ἄκρατον vocat (eſt enim ſimplex rerũ vel naturaliũ vel geſtarũ cõmemoratio) Μιμητικὴν, quæ tota occupatur in imitatione: ſublatis τοῖς τοῦ ποιητοῦ τοῖς μεταξὺ τῶν ῥήσεων (.i. quæ interſerit poeta rem cõmemorans) ἀμοιβαῖα ipſa relinquuntur, & αὐτοπρόσωπος eſt rei quæ quaſi in præſentia gereretur, expreſſio atque repræſentatio: ſicuti eſt Tragœdia & Comœdia, & Dithyrambus, vbi loquitur poeta δι' ἐπαγγελίαν, affectato quodã inflatóque dicendi genere. Tertia ſpecies eſt δι' ἀμφοτέρων: quũ adſunt quidẽ ſimplices narrationes, ſed variegatæ rerũ εἰκασίαις: vt in Heroico carmine. Duas illas vltimas planè improbat, quippe quæ reddant homines planè φιληδόνους & φιλολύπους, improbitatis & mollitiei imaginibus. primam, quæ ſimpliciſſima eſt & prorſus ἰσοελκή, permittit. eſt enim tota διδασκαλική. Reſtat τρόπος ille ᾠδῆς ſiue μελῳδία, cui ſuas attribuit ſpecies, ἁρμονίαν, & ῥυθμὸν, illius vocabulo intelligens modos cantionũ, nimirũ Phrygium, Lydium, Ionicũ, Doricum, &c. huius autẽ appellatione, cantionis articulationẽ: quam fuſiſſimè explicat ex Damonis nobiliſſimi muſici doctrina. At ne hîc multa repetã, in ſumma poetas arcet à communitate Reipub. quatenus bonos mores

corrumpunt

corrumpunt malis exemplis:& ita SENATVSCONSVLTVM facit de illis è republica expellendis: honorificè tamen, vt eruditioni ſuus honos tribueretur: poetices denique vſum custodibus tantùm tribuit, παιδιᾶς χάριν, relaxandis nimirum animis, quò ad Reipub. munera accedant paratiores. Et hæc quidem de Poetica hactenus. cætera ex ipſis locis.

AXIOMATA ET THEOREMATA quædam ex hac diſputatione.

ETHICA.

1 *Maxima eſt animi & corporis coniunctio atque συμπάθεια, ut quidem neceſſe ſit utrunque una excoli: ac proinde Muſices & Gymnaſtices inſtituta nullo modo ſeparari poſſunt aut debent.*

2 *Animi παιδεία tamen eſt fundamētum Gymnaſtices .i. corporearum omnium exercitationum.*

3 *Etiam atque etiam prouidendū eſt ne inanibus rerū formidoloſarū opinionibus animi noſtri frangātur: quū mortis contemptu ſint accuratè muniendi.*

4 *Eſt indecorū τὸ φιλόθρηνον: quum rerum etiam chariſſimarum amiſſionem moderatè ferre debeat uir ſapiens & bonus.*

5 *Eſt item indecorum τὸ φιλόγελων: quum nimius riſus ſit ſignum ſtultitiæ.*

6 *Vniuerſa uiri boni uita, ξυμφωνίᾳ ſiue μουσικῇ εὐρυθμίᾳ cōſtare debet: ut ipſe ſibi ipſi & uerba factis præclarè reſpōdeant: neque quicquā ſit uel intra uel extra hominem, quod eum concentum interturbet.*

7 *Ebrietas eſt animi & corporis peſtis atq; pernicies, atque adeò omnis officij.*

8 *Nefas eſt mētiri, aut doloſè quicquam agere, niſi adhibita diſtinctione, magiſtratui. de qua eſt propoſitū.*

9 *Ea omnia ſunt diligenter fugienda quæ obeſſe poſſunt bonis moribus: omnéſque adeò noſtri ſenſus ad uirtutem aſſueſcendi, bonorum uirorū imitationibus, in oratione, habitu, uniuerſa denique uita. quod quidem in iuuene etiā atque etiā cauendū eſt, cuius animus & ætas eſt omnium formarum facillimè capax.*

POLITICA.

10 *In bene morata repub. omnia debent ξυμφώνως fieri: & uniuerſus etiā ciuiliū actionū apparatus ita cōponi atque inſtrui, ut retineatur ubique illa temperantia, In puerili inſtitutione, ueſtibus, pictura, ædiū ſtructionibus, &c.*

11 *Sumptuariæ leges diligenter ſunt condendæ in bene morata Repub. de conuiuiis, de ueſtibus, de ædiū ſtructura, &c.*

12 *Omnes eiuſdem reipub. ciues, ὁμόγονοι ſunt & fratres: atque adeò de Reipub. ut communis matris, ſalute curam gerere peræquè debent.*

13 *Poſtulat ἀταξία reipub. ne quid fiat promiſcuè, nec alij in aliorū fines inuadāt: ſed ut unuſquiſque ex ſua natura & conditione agat quod ſuum eſt,* οὐχ ἀλλοτριοπραγμονῶν, ſicuti exponit primo libro, & in quarto docebit.

14 *Summi magiſtratus conditio è communi hominum ſorte exempta, eſt ueluti aurum: ac proinde aureis moribus eſſe debet: & quum ipſe ſit diuinū quoddam atque auguſtum aurum, idcirco à terreni auri cupiditate abhorrere debet.*

15 *Inferiores magiſtratus, qui ſunt ſummo magiſtratui attributi ἐπίκουροι & βοηθοί, de ciuitatis ſalute unicè debent eſſe ſoliciti, & eam ſumma manſuetudine & æquitate ſibi & cæteris ciuibus ſalutari, diligenter conſeruare.*

16 *Vt bene officiū faciat magiſtratus ad cuſtodiendā conſeruādámq; ciuitatē, perſuaſum habere debet, ſuam priuatam ſalutē è cōmuni reip. ſalute pendere.*

17 *Nec luxui, nec ſuperſtitioſæ uiuēdi rationi, ueluti ἀδηφαγία, addicendus eſt Cuſtos reipub. ita Ebrietas turpiſſimus eſt næuus in magiſtratu, & athletica quoque δίαιτα, inepta eſt & damnanda curioſitas.*

18 *Muſicæ & Gymnaſticæ inſtitutis expoliri debet atque inſtrui Cuſtos, ut ad omnes officij ſui partes par eſſe poſſit, domi & foris: & mitis, ferox, uariè eſſe poſſit, prout cum uariis hominibus ei res fuerit.*

19 *Ad munus publicum nemo admitti debet, niſi exploratus.*

20 *Licet magiſtratui mendaciū aliquando adhibere perſuadendis ciuibus, eludendis hoſtibus.*

21 *Profligatæ proſtitutæque in repub. diſciplinæ argumentum eſt, Iuriſperitorum & Medicorū copia.*

22 *Rabulariæ forenſis ὑποτύπωσις, & Boni contrà iudicis.*

23 *De Medicinæ & Iuriſprudentiæ faciendæ ratione, condendæ ſunt leges: ne impoſtorum imperitiæ & uecordi audaciæ, uel dolo malo & uerſutiis aperiatur feneſtra.*

24 *Ἰατρεία, quāto ſimplicior, tanto melior & cōmodior: medicus enim tātùm eſſe debet φύσιος ὑποδρηστήρ.*

25 *Multiplicitas medicandi nata eſt ex hominū intemperie.*

26 De Poetices λόγῳ, ἁρμονίᾳ, ῥυθμῷ: & quatenus damnanda ſit illa, & quatenus probanda, multa fuſè per vniuerſum dialogum.

27 *Honeſti amoris deſcriptio.*

28 *Noxiarum opinionum uarij modi.*

LEGES EX HAC DISPVTATIONE.

1 POETIS, QVOD SIMPLICITATI ET GRAVITATI MORVM NOCEANT, IN REPVB. NVLLVS LOCVS TRIBVITOR: EXTRA IMPERII FINES, CORONATI TAMEN ET VNGVENTIS DELIBVTI, (VT ERVDITIONI ALIQVIS HONOR DETVR) AMANDANTOR.

2 FABVLATORES, QVOD MENDACIVM CIVIVM ANIMIS INGENERENT, E REPVB. LONGE FACESSERE IVBENTOR.

3 VESTIVM, AEDIVM, PICTVRAE ET EIVSCEMODI RERVM MODVS, EX TEMPERANTIAE FORMVLA DEFINITOR.

4 IVRISPERITIS ET MEDICIS, NISI EX ORDINE EXPLORATIS, EXERCERE ARTES FAS NEVTIQVAM ESTO.

5 MAGISTRATVS, SVAM SALVTEM, REIPVB. SALVTE, OPES, VTILITATE TERMINATO: NEQVE AB ILLA SENTENTIA VNQVAM VSQVAM ABSCEDITO.

6 AB AVARITIAE SORDIBVS ANIMVM PRORSVS AVERTITO: OMNIA SVA IN COMMVNE DEPONITO, NIHIL PROPRIVM POSSIDETO.

DE REPVBLICA
DIALOGVS
tertius.

a Prima Μουσικῆς (id eſt, inſtitutionis quæ ad animum excolendum pertinet) pars, eſt Religio. cuius itẽ rectè conſtituẽdæ τύπους notauit ſuprà, quatenus videlicet animus ad θεωρίαν rerum debeat informari. Secunda, eſt ἀρετῆς, de qua nunc agit: cuius virtutes enumerat, Fortitudinẽ, Temperantiam: quæ ad vniuerſam vitam conformandam pertinẽt. Ita autem his de rebus tractat, vt quoniã ipſius tempore (vt diximus) ex poetarũ libris tota παιδείας ratio ferè petebatur, oſtendat quoque totam illam inſtitutionis formam eſſe reiiciendã: ac proinde nõ eſſe inſtituendos iuuenum Cuſtodum animos ex poeticis commentis, quæ non poſſent non peſſimis moribus illos imbuere. Eſt enim poetica omnino μιμητικὴ (vt diximus) & quidem παντοδαπῶν ἠθῶν, quæ in humanam naturã cadũt. Virtus autem eſt aliquid ἀπλούστατον, quod ad Dei ſimpliciſſimam naturam proximè accedat: qui nimirum vnus eſt, & cui eximiè conueniat τὸ ἕν, vt aiunt interpretes. τὸ πολυποίκιλον igitur morũ prorſus abhorret ab illa cãdida & genuina ſimplicitate virtutis: atque adeò omnis multiplicitas illa, qualem iuuenum animis imprimit poetica, eſt inimica bonæ inſtitutionĩ. Hactenus damnat poeticen Plato. Homeri autẽ, vt poetarũ coryphæi, profert teſtimonia: quò illius autoritate ſublata, cæterorum quoque poetarum planè corruat autoritas. DE FORTITVDINE agit, quæ virtus eſt maxima & præſtantiſſima: cuius ſubiectum & rationem notat: Mortis contemptum, omniúmque cæterarum rerum, quæ huius miſeræ vitæ cõditionem conſequuntur. Ita igitur docet componendã eſſe vitam noſtrã, vt domito mortis metu, cæteras quoque difficultates moderatiùs feramus. nec verò exultantiùs indulgẽdum vitæ delicijs. Idcirco reprehendandam eſſe poeticam illam παιδείαν, quæ homines efficiat φιλοψύχους, atque adeò ex doloris illo ſen-

A HAEC igitur (inquam) fuerint, mea quidem ſententia, audienda & nõ audienda ab iis qui legitimum honorẽ diis & parentibus ſunt tributuri, communémque amicitiam vt par eſt ornaturi. Et rectè quidem ita nos ſentire exiſtimo. Quid verò? ſi fortes futuri ſunt, nónne & ea ſunt explicãda quæ eos à mortis metu vindicent? an cenſes quenquã eſſe fortem qui illo metu occupetur? Non arbitror, inquit. Quid? exiſtimáſne fieri poſſe vt is qui ea credat eſſe vera quæ apud B inferos eſſe perhibẽtur, formidabilia quidẽ illa & terroris plena, ſit immunis à mortis metu? ita vt in pugna, mortem cladi & ſeruituti anteponat? Nequaquam. Conſentaneum igitur eſſe videtur pręcepta hac de re tradere, & aduerſus harum fabularum deliramenta adhibere commoda remedia: eóſque precari ne ea quæ apud inferos fiunt, ita præciſè damnent, ſed potius laudent atque commendent, quaſi neque vera dicant, neque vtilia iis qui bellicoſi ſint futuri. Ita ſanè, inquit, decet. C Omnia igitur vna litura deleamus, vt ab hoc verſu ſumamus initium,

Mallem inopi prorſus famularier ipſe colono,
Atque humiles habitare caſas & figere ceruos,
Infandum cunctis quàm manibus imperitare.

&,

Omnibus inuiſa apparent Acherontia templa,
Squalida, quæ infenſis animis dij odêre hominéſque.

D &,

Hei mihi, apud manes varia obſeruatur imago:
Multi adſunt animi, at queis mens nulla ſuperſit.

&,

Hic ſapit vnus, vt vmbræ alij volitant nequicquam.

&,

Sic animus abit, atque Orci petit horrida teſqua,
Multo cum gemitu iuuenilia robora deflens.

ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ
ΔΙΑΛΟΓΟΣ
τρίτος.

ΤΑ ΜΕΝ δὴ περὶ θεοὺς (ἦν δ᾽ ἐγὼ) τοιαῦτ᾽ ἄττα ὡς ἔοικεν ἀκουστέον τε καὶ οὐκ ἀκουστέον εὐθὺς ἐκ παίδων, τοῖς θεούς τε τιμήσουσι καὶ γονέας, τήν τε ἀλλήλων φιλίαν μὴ περὶ σμικροῦ ποιησομένοις. Καὶ οἶμαί γ᾽, ἔφη, ὀρθῶς ἡμῖν φαίνεσθαι. Τί δὲ δή; εἰ μέλλουσιν εἶναι ἀνδρεῖοι, ἆρ᾽ οὐ ταῦτά τε λεκτέον, καὶ οἷα αὐτοὺς ποιῆσαι ἥκιστα τὸν θάνατον δεδιέναι; ἢ ἡγῇ τινά ποτ᾽ ἂν γενέσθαι ἀνδρεῖον, ἔχοντα ἐν αὑτῷ τοῦτο τὸ δεῖμα; Μὰ Δία (ἦ δ᾽ ὅς) οὐκ ἔγωγε. Τί δέ; τὰν ᾅδου ἡγούμενον εἶναί τε, καὶ δεινὰ εἶναι, οἴει τινὰ θανάτου ἀδεῆ ἔσεσθαι; καὶ ἐν ταῖς μάχαις αἱρήσεσθαι πρὸ ἥττης τε καὶ δουλείας θάνατον; Οὐδαμῶς. Δεῖ δή (ὡς ἔοικεν) ἡμᾶς ἐπιστατεῖν καὶ περὶ τούτων τῶν μύθων τοῖς ἐπιχειροῦσι λέγειν· καὶ δεῖσθαι μὴ λοιδορεῖν ἁπλῶς οὕτω τὰ ἐν ᾅδου, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπαινεῖν, ὡς οὔτ᾽ ἀληθῆ λέγοντας, οὔτ᾽ ὠφέλιμα τοῖς μέλλουσι μαχίμοις ἔσεσθαι. Δεῖ μέντοι, ἔφη. Ἐξαλείψομεν ἄρα (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἀπὸ τοῦδε τοῦ ἔπους ἀρξάμενοι, πάντα τὰ τοιαῦτα,

Βουλοίμην κ᾽ ἐπάρουρος ἐὼν θητευέμεν ἄλλῳ
Ἀνδρὶ παρ᾽ ἀκλήρῳ, ᾧ μὴ βίοτος πολὺς εἴη,
Ἢ πᾶσι νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν. καὶ τό,
Οἰκία δὲ θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισι φανείη
Σμερδαλέ᾽, εὐρώεντα, τά τε στυγέουσι θεοί περ. καὶ,
Ὢ πόποι, ἦ ῥά τίς ἐστι καὶ εἰν ᾅδαο δόμοισι
Ψυχὴ καὶ εἴδωλον, ἀτὰρ φρένες οὐκ ἔνι πάμπαν. καὶ τό,
Οἴῳ πεπνῦσθαι, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι.

καὶ,

Ψυχὴ δ᾽ ἐκ ῥεθέων πταμένη, ᾅδόσδε βεβήκει,
Ὃν πότμον γοόωσα, λιποῦσ᾽ ἀνδροτῆτα καὶ ἥβην.

A

καί,

—ψυχὴ δὲ κατὰ χθονός, ἠΰτε καπνός,

Ὤιχετο τετριγυῖα.

καί

Ὡς δ' ὅτε νυκτερίδες μυχῷ ἄντρου θεσπεσίοιο (πέσῃσι

Τρίζουσαι ποτέονται, ἐπεί κέ τις ἀπο-

Ὁρμαθοῦ ἐκ πέτρης, ἀνά τ' ἀλλήλῃσιν ἔχονται·

Ὣς αἱ τετριγυῖαι ἅμ' ἤεσαν.

&,

Vt fumus, volat hinc anima indignata ſub umbras.

&,

Ac veluti obſcuris volitare receſſibus antri

Noctua confertim, & lapſu cecidêre ſiniſtro

Infames turmæ: ſic illæ vlulatibus ibant

Stridentes animæ.

B Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα παραιτησόμεθα Ὅμηρόν τε καὶ τοὺς ἄλλους ποιητὰς μὴ χαλεπαίνειν ἂν διαγράφωμεν· οὐχ ὡς οὐ ποιητικὰ καὶ ἡδέα τοῖς πολλοῖς ἀκούειν, ἀλλ' ὅσῳ ποιητικώτερα, τοσούτῳ ἧττον ἀκουστέον παισὶ καὶ ἀνδράσιν, οὓς δεῖ ἐλευθέρους εἶναι, δουλείαν θανάτου μᾶλλον πεφοβημένους. Παντάπασι μὲν οὖν. Οὐκοῦν ἔτι καὶ τὰ περὶ ταῦτα ὀνόματα πάντα δεινά τε καὶ φοβερὰ ἀποβλητέα, Κωκυτούς τε, καὶ Στύγας, καὶ ἐνέρους, καὶ ἀλίβαντας, καὶ ὅσα ἄλλα τούτου τοῦ τύπου ὀνομαζόμενα, φρίττειν δὴ ποιεῖ ὡς οἷόν τε πάντας τοὺς ἀκούοντας. καὶ ἴσως εὖ ἔχει πρὸς ἄλλο τι· ἡμεῖς δὲ ὑπὲρ τῶν φυλάκων φοβούμεθα, μὴ ἐκ τῆς τοιαύτης φρίκης, θερμότεροι καὶ μαλακώτεροι τοῦ δέοντος γένωνται ἡμῖν. Καὶ ὀρθῶς γ' ἔφη, φοβούμεθα. Ἀφαιρετέα ἄρα. Ναί. Τὸν δὲ ἐναντίον τύπον τούτοις λεκτέον τε καὶ ποιητέον. Δῆλα δή. Καὶ τοὺς ὀδυρμοὺς ἄρα ἐξαιρήσομεν καὶ τοὺς οἴκτους τοὺς τῶν ἐλλογίμων ἀνδρῶν. Ἀνάγκη (ἔφη) εἴπερ καὶ τὰ πρότερα. Σκόπει δὴ (ἦν δ' ἐγὼ) εἰ ὀρθῶς ἐξαιρήσομεν, ἢ οὔ. φαμὲν δὲ δὴ ὅτι ὁ ἐπιεικὴς ἀνὴρ τῷ ἐπιεικεῖ, οὗπερ καὶ ἑταῖρός ἐστιν, τὸ τεθνάναι οὐ δεινὸν ἡγήσεται; Φαμὲν γάρ. Οὐκ ἄρα ὑπέρ γ' ἐκείνου, ὡς δεινόν τι πεπονθότος, ὀδύροιτ' ἄν. Οὐ δῆτα. Ἀλλὰ μὴν καὶ τόδε λέγομεν, ὡς ὁ τοιοῦτος μάλιστα αὐτὸς αὑτῷ αὐτάρκης πρὸς τὸ εὖ ζῆν, καὶ διαφερόντως τῶν ἄλλων ἥκιστα ἑτέρου προσδεῖται. Ἀληθῆ, ἔφη. Ἥκιστ' ἄρα αὐτῷ δεινὸν στερηθῆναι υἱέος, ἢ ἀδελφοῦ, ἢ χρημάτων, ἢ ἄλλου του τῶν τοιούτων. Ἥκιστα μέντοι. Ἥκιστ' ἄρα καὶ ὀδύρεσθαι, φέρειν δὲ ὡς πρᾳότατα, ὅταν τις αὐτὸν τοιαύτη ξυμφορὰ καταλάβῃ. Πολύ γε. Ὀρθῶς ἄρα ἐξαιροῖμεν τοὺς θρήνους τῶν ὀνομαστῶν ἀνδρῶν, γυναιξὶ δὲ ἀποδιδοῖμεν, καὶ οὐδὲ ταύταις σπουδαίαις· καὶ

…τον ſcriben- …ſſe ἀθερ- …οι.

Hæc omnia & ſimilia ſi vna litura deleamus, ab Homero cæteríſque poetis, ne aduerſus nos excandeſcant, veniam impetremus: non quaſi poetica non ſint & apud multos auditu iucunda, ſed quoniã quanto magis poetica, tanto minus audienda pueris atque viris, qui verè futuri ſunt liberi, ac proinde ſeruitutem magis quàm mortem reformident. Omnino, inquit. Nónne inſuper immania illa his de rebus nomina & formidoloſa, repudiare debemus, Cocytos & Stygas, & manes, & inferos, & alia huiuſmodi generis ac formæ nomina? efficiunt enim illa vt omnes qui audiunt, cohorreſcant. & fortaſſe quidem ad aliud quidpiam conducunt: nos tamen noſtris cuſtodibus metuere debemus, ne iſtorum nominum formidine molliores effœminatioréſque reddantur. Iuſta quidem eſt metuendi cauſa. Sunt igitur auferenda. Sunt certè. His ergo contraria quædam legis formula & dicenda & reuera inducẽda eſt. Prorſus. Lamentationes itaque & planctus celebrium virorum ſemouebimus. Neceſſe eſt, inquit, ſi & ſuperiora ſemouimus. Perſpice igitur, inquam, an rectè ſemouerimus, nécne. Atqui dixerimúſne nos, moderatum virum moderato viro & quidẽ amico orbari morte, nõ acer

4 bum ducere debere? Prorſus. Non igitur propter illius mortem lamentetur, quaſi grauia quædam fuerit paſſus. Nequaquã. Atqui & hoc affirmamus, hominem huiuſmodi ad bene beatéque viuendum ſatis eſſe poſſe, & eximio quidem præter cæteros homines modo, atque adeò aliis minimè indigere. Verum ais, inquit. Non ergo moleſtè feret priuari liberis, aut fratribus, aut diuitiis, reliquíſque huiuſmodi adiumentis. Nequaquam. Quocirca neque lamentabitur, ſed æquiſſimo animo feret huiuſmodi caſus, quum ipſi inciderint. Planè. Rectè igitur è medio tolleremus omnes illos clarorum virorum ploratus, eóſq; mulieribus relinqueremus. neque his quidem mulieribus quæ præclara quadã & maſcula naturæ indole ſũt præditæ. eúmq; proinde cõplorãdi morẽ relinquem᷒ ignauis hominib᷒, qui ſũt etiã mu-

C D E

ſu nimio, φιλοθρήνους: & contrà, ex nimia exultantis lætitiæ licentia, φιλογέλωτας: ſicuti prolatis exemplis docet. Harũ autẽ virtutum notatio pertinet ad eam Iuſtitiã quam inueſtigat: plenam videlicet ſuiſq; omnibus numeris cumulatam vitæ rectè conſtitutæ rationem.

lieribus deteriores: vt illi quidem quos regioni cuſtodiendæ præfecimus, illorum hominum exemplis ab huiuſmodi rebus reuocentur. Rectè, inquit. Iam & Homerum alióſque poetas rogemus, ne Achillẽ deæ filium inducant,

Nunc lateri innixum, nunc pronũ, núncque ſupinum,
Nunc exſurgentem, & palantem littore toto,
Mœſtum animo, atque caput perfuſum puluere denſo:

nunc flentem, nunc eiulantem: & quocunque alio eum fingant modo. Neque verò Priamum, quũ ad deos propiùs acceſſit, & deprecabundum & verſantem ſeſe per fimum, & *Vnumquenque ſuo appellãtem nomine.* Hoc verò cumprimis ab illis deprecabimur, ne fingant deos eiulantes, & his verbis vtentes,

O me infelicem, nec fauſta prole beatam.

ne verò quoſlibet deos, tantùm abeſt deorum maximum, tam diſſentaneo commento audeat imitari, & loquentem inducere:

Conſpiciámne virum mihi charum compita circum
Hoſtiles gladios fugitantem? & me angor adurat?

&,

Hei mihi, quum cunctorum hominũ chariſſimus olim
Sarpedon cecidit Patrocli vulnere ſæuo.

Si enim, mi Adimante, iuuentus noſtra hæc ſeriò audierit, neq; vt res indignè prolatas irriſerit: omnino quum ſe hominem vnuſquiſque norit, haud illa profectò à ſe aliena exiſtimabit, neque adeò ab huiuſmodi cupiditatibus animum reuocabit, neque ſi quid tale vel dixerit vel fecerit, reprehendet quenquam: quinimo ſine vllo pudore vel tolerantia, in minimis etiam caſibus in huiuſmodi ploratus ambitioſe erumpet. Veriſſimè ais, inquit. Neque verò id conſentaneum eſt, quemadmodum ſuperior illa ratio monebat: cui quidem, niſi quid melius afferatur, fides eſt adhibenda. Neque ſanè id decet. Atqui neque id profectò, Vt effuſo riſui indulgeamus. ita enim vſuuenit vt quum quis ingenti riſui fræna laxarit, ingens quoque mutatio quædam conſequatur. Ita mihi videtur, inquit. Non igitur admittendum vllo modo eſt, clariſſimos viros introducere nimio quodam riſu occupari ſolitos: minus verò conſentaneum

A ὅσοι καὶ τῶν ἀνδρῶν· ἵνα ἡμῖν δυσχεραίνωσιν ὅμοια τούτοις ποιεῖν οὓς δὴ φαμὲν ἐπὶ φυλακῇ τῆς χώρας τρέφειν. Ὀρθῶς, ἔφη. Πάλιν δὴ Ὁμήρου τε δεησόμεθα καὶ τῶν ἄλλων ποιητῶν, μὴ ποιεῖν, Ἀχιλλέα θεᾶς παῖδα,

Ἄλλοτ' ἐπὶ πλευρᾶς κατακείμενον, ἄλλοτε δ' αὖτε
Ὕπτιον, ἄλλοτε δὲ πρηνῆ. τοτὲ δ' ὀρθὸν ἀναστάντα,
Πλωΐζοντ' ἀλύοντ' ἐπὶ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο.

B μηδὲ ἀμφοτέρῃσι χερσὶν ἑλόντα κόνιν αἰθαλόεσσαν, χευάμενον κακκεφαλῆς. μηδὲ ἄλλα κλαίοντά τε καὶ ὀδυρόμενον ὅσα καὶ οἷα ἐκεῖνος ἐποίησε. μηδὲ Πρίαμον ἐγγὺς θεῶν γεγονότα, λιτανεύοντά τε καὶ κυλινδούμενον κατὰ κόπρον, Ἐξονομακλήδην ὀνομάζοντ' ἄνδρα ἕκαστον. πολὺ δ' ἔτι τούτων μᾶλλον δεησόμεθα μήτοι θεούς γε ποιεῖν ὀδυρομένους καὶ λέγοντας,

C Ὤμοι ἐγὼ δειλή, ὤμοι δυσαριστοτόκεια.

εἰ δ' οὖν θεούς, μήτοι τόν γε μέγιστον τῶν θεῶν τολμῆσαι οὕτως ἀνομοίως μιμήσασθαι, ὥστε,

Ὢ πόποι (φάναι) ἦ φίλον ἄνδρα διωκόμενον περὶ ἄστυ
Ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι· ἐμὸν δ' ὀλοφύρεται ἦτορ.

καί,

Αἲ αἲ ἐγών, ὅτε μοὶ Σαρπηδόνα φίλτατον ἀνδρῶν
D Μοῖρ' ὑπὸ Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο δαμῆναι.

Εἰ γάρ, ὦ φίλε Ἀδείμαντε, τὰ τοιαῦθ' ἡμῖν οἱ νέοι σπουδῇ ἀκούοιεν, καὶ μὴ καταγελῷεν ὡς ἀναξίως λεγομένων, σχολῇ ἂν ἑαυτόν γέ τις, αὐτὸν ἄνθρωπον ὄντα, ἀνάξιον ἡγήσαιτο τούτων, καὶ ἐπιπλήξειεν, εἰ καὶ ἐπίοι αὐτῷ τοιοῦτον ἢ λέγειν ἢ ποιεῖν· ἀλλ' οὐδὲν αἰσχυνόμενος, οὐδὲ καρτερῶν, πολλοὺς ἐπὶ σμικροῖς παθήμασι θρήνους ἂν ᾄδοι καὶ ὀδυρμούς. Ἀληθέστατα (ἔφη) λέγεις. Δεῖ δέ γε οὔχ, ὡς
E ἄρτι ἡμῖν ὁ λόγος ἐσήμαινεν· ᾧ πειστέον, ἕως ἄν τις ἡμᾶς ἄλλῳ καλλίονι πείσῃ. Οὐ γὰρ οὖν δεῖ. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ φιλογέλωτάς γε δεῖ εἶναι). σχεδὸν γὰρ ὅταν τις ἐφίῃ ἰσχυρῷ γέλωτι, ἰσχυρὰν καὶ μεταβολὴν ζητεῖ τὸ τοιοῦτον. Δοκεῖ μοι, ἔφη. Οὔτε ἄρα ἀνθρώπους ἀξίους λόγου κρατουμένους ὑπὸ γέλωτος ἄν τις ποιῇ,

ἀποδεκτέον· πολὺ δὲ ἧττον, ἐὰν θεούς. Πολὺ μέντοι, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν Ὁμήρου οὐδὲ τὰ τοιαῦτα ἀποδεξόμεθα περὶ θεῶν,

Ἄσβεστος δ' ἄρ' ἐνῶρτο γέλως μακάρεσσι θεοῖσιν,
Ὡς ἴδον Ἥφαιστον διὰ δώματα ποιπνύοντα.

Οὐκ ἀποδεκτέον, κατὰ τὸν σὸν λόγον. Εἰ σὺ βούλει (ἔφη) ἐμὸν [illegible] λέγειν τιθέναι, οὐ γὰρ οὖν δὴ ἀποδεκτέον. ἀλλὰ μὴν καὶ ἀλήθειάν γε περὶ πολλοῦ ποιητέον. εἰ γὰρ ὀρθῶς ἐλέγομεν ἄρτι, καὶ τῷ ὄντι θεοῖς μὲν ἄχρηστον ψεῦδος, ἀνθρώποις δὲ χρήσιμον, ὡς ἐν φαρμάκου εἴδει, δῆλον ὅτι τό γε τοιοῦτον ἰατροῖς δοτέον, ἰδιώταις δὲ οὐχ ἁπτέον. Δῆλον, ἔφη.

Τοῖς ἄρχουσι δὴ τῆς πόλεως, εἴπερ τισὶν ἄλλοις, προσήκει ψεύδεσθαι ἢ πολεμίων ἢ πολιτῶν ἕνεκα, ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς πόλεως· τοῖς δὲ ἄλλοις πᾶσιν οὐχ ἁπτέον τοῦ τοιούτου. ἀλλὰ πρός γε δὴ τοὺς τοιούτους ἄρχοντας ἰδιώτῃ ψεύσασθαι, ταὐτὸν καὶ μεῖζον ἁμάρτημα φήσομεν, ἢ κάμνοντι πρὸς ἰατρὸν, ἢ ἀσκοῦντι πρὸς παιδοτρίβην, περὶ τῶν τοῦ αὐτοῦ σώματος παθημάτων μὴ τἀληθῆ λέγειν, ἢ πρὸς κυβερνήτην περὶ τῆς νεώς τε καὶ τῶν ναυτῶν μὴ τὰ ὄντα λέγοντι, ὅπως ἢ αὐτὸς ἢ τις τῶν ξυνναυτῶν πράξεως ἔχει. Ἀληθέστατα, ἔφη. Ἂν ἄρ' ἄλλον τινὰ λαμβάνῃ ψευδόμενον ἐν τῇ πόλει,

-- τῶν οἳ δημιοεργοὶ ἔασι,
Μάντιν, ἢ ἰητῆρα κακῶν, ἢ τέκτονα δούρων,

κολάσει, ὡς ἐπιτήδευμα εἰσάγοντα, πόλεως, ὥσπερ νεὼς, ἀνατρεπτικόν τε καὶ ὀλέθριον. Ἐάν γε (ἦ δ' ὅς) ἐπί γε λόγῳ ἔργα τελῆται.

Τί δέ; σωφροσύνης ἆρα οὐ δεήσει ἡμῖν τοῖς νεανίαις; Πῶς δ' οὔ; σωφροσύνης δὲ ὡς πλήθει οὐ τὰ τοιάδε μέγιστα; ἀρχόντων μὲν ὑπηκόους εἶναι, αὐτοὺς δὲ ἄρχοντας τῶν περὶ πότους καὶ ἀφροδίσια καὶ περὶ ἐδωδὰς ἡδονῶν; Ἔμοιγε δοκεῖ. Τὰ δὴ τοιάδε φήσομεν (οἶμαι) καλῶς λέγεσθαι, οἷα καὶ παρ' Ὁμήρῳ Διομήδης λέγει,

Τέττα σιωπῇ ἧσο, ἐμῷ δ' ἐπιπείθεο μύθῳ.

καὶ τὰ τούτων ἐχόμενα, τὰ,

--ἴσαν μένεα πνείοντες Ἀχαιοί.
Σιγῇ δειδιότες σημάντορας.

καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. Καλῶς. Τί δέ; τὰ τοιάδε,

Οἰνοβαρές, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο,

A erit, ſi deos ita affectos inducat. Ita profectò eſt, inquit. Non ergo vel Homeri vel quorumlibet poetarum dicta de diis huiuſmodi amplectemur,

Tunc verò effuſè diuis eſt riſus obortus,
Vulcanum quum ægrè ſe conſpexêre ferentem.

[a]Non ſanè id admittendũ eſt, inquit, ex tuo illo ſermone. Si illũ quidẽ, inquã, amplecteris, nullo modo: at pluris ſanè faciẽda eſt veritas. B Si enim rectè paulo antè diximus diis reuera inutile eſſe mẽdacium, hominibus autem medelæ loco vtile eſt, illius videlicet vſus concedendus eſt medicis, priuatis hominibus adimẽdus. Conſtat, inquit. Magiſtratui autem, ſi cuiquam alii, mentiri fas eſt, hoſtium ciuiúmve ratione, ad communem ciuitatis vtilitatem: aliis verò nullo modo id indulgendum eſt. Sed apud Magiſtratum mẽtiri hominem priuatum, idem & maius etiam peccatum affirmabimus, quàm ægrotum mentiri erga medi- C cum, aut ei qui ſe vult exercere apud pædotribam, de vitiis corporis ſui: vel non verũ dicere apud nauis gubernatorem, de naue & nautis: neque dicere verè & ſimpliciter quid rerum vel ipſe habeat, vel cæteri vectores. Veriſſimè, inquit. Siquem igitur deprehenderis alium in ciuitate mentientem ex eorum genere qui artifices ſunt, vatem videlicet, vel medicum, vel fabrum lignarium, eum coerceto: quippe qui rem huiuſmodi in ciuitatem importet, vnde il- D lius euerſio atque exitium cõſequatur. Sic prorſus agendum eſt, ſi quidem verba ad rem conferantur.

[b]Quid verò de TEMPERANTIA ſtatueris? nónne ea iuuenibus noſtris erit neceſſaria? Quidni? Inter alias autẽ temperantiæ vtilitates, & multiplices quidem illas, nónne illa maxima eſt atque præſtãtiſſima, vt pareant magiſtratibus ipſi ciues? ipſi autem magiſtratus contineant ſe atque temperent ab iis voluptatibus quæ in cibo & potu & re venerea verſantur? E Mihi quidem videtur. Illáne igitur rectè dici ſtatuemus, quæ apud Homerum ait Diomedes,

At verbis pareto meis -.

& cætera quæ ſequuntur. Et illa,

-hæc norant trepida formidine Graij.

& quæcunque in hanc ſententiam dicuntur. Rectè. Quid verò eiuſmodi?

Cor cerui, atque oculos geſtans temulente caninos.

a Poetarum commentis repudiatis, cur id facit, docet, ἐλέγχου illius cauſam reddẽs: Quòd nimirum falſa attribuerent deorum & heroũ naturæ, mendacium autẽ nullo modo eſſe admittendũ, vt turpiſſimum. Hoc autem dicit, quoniam ad illorum commentorũ excuſationẽ, quæ nemo non videbat conficta eſſe, prætexebãt poetarum interpretes, illas μυθοποιίας eſſe veritatis προσχήματα atque σύμβολα: vt ea hominum animis efficaciùs inhæreret: quippe qui imitationibus maximè afficiantur. Negat Socrates vllum eſſe mẽdacio locum, in hominum inſtitutione: quibus videlicet non poteſt non eſſe exitioſũ. Si mendacio vllus vſus permitti poſſit, magiſtratibus tãtum eſſe concedendum, ad hoſtes ludificandos. qua de re dictum eſt primo libro.

b Quatenus poetica illa παιδεία peccet aduerſus TEMPERANTIAM, docet hic Socrates. quũ enim duæ ſint maximæ vtilitates temperantiæ, Vti nimirũ ſit bene ordinata ſubiectorum in magiſtratus πειθαρχία: &, Ne ipſi magiſtratus temerè laxent fræna cupiditatibus: ex qua diſſolutione præbeant peſſimum exemplum ſuis ſubiectis: fieri cõtrà, vt ex poetarum ſcriptis vtrinque importetur grauiſſima labes in hominum mores. Deſcribunt enim poetæ ſubiectorum in magiſtratus inſolentiã & procacitatem. deinde, & ipſorum clariſſimorum virorũ potus & cibos rerũ venerearum turpem ἀκρασίαν, et γαστριμαργίαν, barbarum quendam deûm hominúmque contemptum, & cæteras infames imẽperies. Ex quibus narrationibus non poſſit non maximum damnũ infligi hominum moribus: qui vt proni sũt ad improbitatem, ita procliuius ad eam feruntur, quum arripere poſſunt illuſtrium perſonarum exempla, vt anſam ad peccãdum.

& quæ ſequũtur. nũquid rectè & alia quoque quæ referũtur à ſubiectis in magiſtratus dicta, ſiue verſu ſiue ſoluta oratione cõmemorẽtur? Non rectè. neq; verò arbitror hæc cõmodè à iuuenibus audiri poſſe, quantũ quidem pertineat ad eorũ mores tẽperanter cõponendos. quòd ſi hæc licẽtia nonnullis ſit iucunda, nihil mirũ. vel quid hac de re ſentis? Ita, inquit, ſentio. Quid verò? illúdne tibi iuueni idoneum videtur exemplum temperantiæ, quum apud poetam is qui ſapientiſſimus habeatur, prædicet ſibi omnium id præſtantiſſimum videri, quum

Sunt menſæ cumulatæ epulis, quum vina coronat
Pincerna, & cyatho demanat diuite Bacchus.

Tibíne etiam ad temperantiã cõmodum videtur, iuuenem audire,

O crudele famis telum, & miſeri via lethi!

vel Iouem, cæteris tum diis tum hominibus dormientibus, eorum quæ vigilando voluerat animo, omnium oblitum eſſe, propter rei venereæ cupiditatem? & tanta amoris libidine inflammatũ Iunone conſpecta, vt noluerit cubiculũ adire, ſed ibidẽ humi cum ea congredi? affirmans ſe eadẽ illa cupiditate flagrare, qua olim quũprimùm clàm nolẽtibus parẽtibus congreſſi fuerant? Neque verò commenta de Marte & Venere Vulcani artibus irretitis, & ſimilia, admittenda cenſeam. Nequaquam per Iouem, inquit, vtile id mihi videtur, neq; opportunum. Verùm ſi virorum clariſſimorum facta vel dicta fortiter & temperanter commemorantur, ea & inſpiciẽda & audienda. quemadmodum eſt illud,

Hîc pectus tundens cor ſic affatur, At iſta
Nunc perfer. quondam tu etenim grauiora tuliſti.

Omnino, inquit. Neque verò huiuſmodi illuſtres perſonæ inducendæ ſunt ita vt & muneribus capiantur & pecuniæ cupiditate. Nequaquã. Non ipſis igitur canendum,

Munera, crede mihi, placant hominéſque deóſque.

neque laudandus eſt Phœnix Achillis pædagogus, quaſi opportunè loquutus, dum Achilli autor eſſet vt acceptis muneribus opem Græcis ferret: ſin munera minimè darentur, ne ab ira abſtineret. Neque verò Achillem laude dignũ cenſebimus, ſi eum ita pecuniæ cupidum fateamur, vt ab Agamemnone pecuniam acceperit: & accepto pretio cadauer Hectoris reddidiſſe: alio-

A καὶ τὰ τούτων ἑξῆς, ἆρα καλῶς, καὶ ὅσα ἄλλα τὶς ἐν λόγῳ ἢ ἐν ποιήσει εἴρηκε νεανιεύματα ἰδιωτῶν εἰς ἄρχοντας; Οὐ καλῶς. οὐ γὰρ οἶμαι εἴς γε σωφροσύνην νέοις ἐπιτήδεια ἀκούειν. εἰ δέ τινα ἄλλην ἡδονὴν παρέχεται, θαυμαστὸν οὐδέν. ἢ πῶς σοι φαίνεται; Οὕτως, ἔφη. Τί δέ; ποιεῖν ἄνδρα τὸν σοφώτατον, λέγοντα ὡς δοκεῖ αὐτῷ κάλλιστον εἶναι πάντων, ὅταν

--παρὰ πλεῖαι ὦσι τράπεζαι
B Σίτου καὶ κρειῶν, μέθυ δ' ἐκ κρητῆρος ἀφύσσων
Οἰνοχόος φορέῃσι, καὶ ἐγχείῃ δεπάεσσι,

δοκεῖ σοι ἐπιτήδειον εἶναι πρὸς ἐγκράτειαν ἑαυτοῦ ἀκούειν νέῳ; ἢ τὸ,

Λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν;

ἢ Δία, καθευδόντων τῶν ἄλλων θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων, ὡς μόνος ἐγρηγορὼς ἃ ἐβουλεύσατο, τούτων πάντων ῥᾳδίως ἐπιλανθανόμενον, διὰ τὴν τῶν ἀφροδισίων ἐπιθυμίαν;
C καὶ οὕτως ἐκπλαγέντα, ἰδόντα τὴν Ἥραν, ὥστε μηδ' εἰς τὸ δωμάτιον ἐθέλειν ἐλθεῖν, ἀλλ' αὐτοῦ βουλόμενον χαμαὶ ξυγγίγνεσθαι; καὶ λέγοντα ὡς οὕτως ὑπὸ ἐπιθυμίας ἔχεται, ὡς οὐδ' ὅτε τὸ πρῶτον ἐφοίτων πρὸς ἀλλήλους --φίλους λήθοντε τοκῆας; οὐδ' Ἄρεώς τε καὶ Ἀφροδίτης ὑπὸ Ἡφαίστου δεσμόν, οὐδ' ἕτερα τοιαῦτα. Οὐ μὰ τὸν Δία (ἦ δ' ὅς) οὔ μοι φαίνεται ἐπιτήδεια. Ἀλλ' εἴπου τινὲς (ἦν δ' ἐγώ) καρτερίαι πρὸς ἅπαντα καὶ λέγονται καὶ πράττονται ὑπὸ
D ἐλλογίμων ἀνδρῶν, θεατέον τε καὶ ἀκουστέον. οἷον καὶ τό,

Στῆθος δὲ πλήξας, κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ·
Τέτλαθι κραδίη, καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης.

Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη. Οὐ μὲν δὴ δωροδόκους γε ἐατέον εἶναι τοὺς ἄνδρας, οὐδὲ φιλοχρημάτους.
E Οὐδαμῶς. Οὐδ' ᾀστέον αὐτοῖς ὅτι

Δῶρα θεοὺς πείθει, δῶρ' αἰδοίους βασιλῆας.

οὐδὲ τὸν τοῦ Ἀχιλλέως παιδαγωγὸν Φοίνικα ἐπαινετέον, ὡς μετρίως ἔλεγε, συμβουλεύων αὐτῷ, δῶρα μὲν λαβόντι, ἐπαμύνειν τοῖς Ἀχαιοῖς· ἄνευ δὲ δώρων, μὴ ἀπαλλάττεσθαι τῆς μήνιδος. οὐδ' αὐτὸν τὸν Ἀχιλλέα ἀξιώσομεν οὐδ' ὁμολογήσομεν οὕτω φιλοχρήματον εἶναι, ὥστε παρὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος δῶρα λαβεῖν, καὶ τιμὴν αὖ λαβόντα νεκροῦ ἀπολύειν·

ἄλλως δὲ, μὴ θέλειν. Οὔκουν δίκαιόν γε (ἔφη) ἐπαινεῖν τὰ τοιαῦτα. Ὀκνῶ δέ γε (ἦν δ' ἐγὼ) δι' Ὅμηρον λέγειν, ὅτι οὐδ' ὅσιον ταῦτά γε κατ' Ἀχιλλέως φάναι, καὶ ἄλλων λεγόντων πείθεσθαι. καὶ αὖ ὡς πρὸς τὸν Ἀπόλλω εἶπεν,

Ἔβλαψάς μ' ἑκάεργε, θεῶν ὀλοώτατε πάντων.
Ἦ σ' ἂν τισαίμην, εἴ μοι δύναμίς γε παρείη.

Καὶ ὡς πρὸς τὸν ποταμὸν θεὸν ὄντα ἀπειθῶς εἶχε, καὶ μάχεσθαι ἕτοιμος ἦν. καὶ αὖ τὰς τοῦ ἑτέρου ποταμοῦ Σπερχειοῦ ἱερὰς τρίχας

Πατρόκλῳ ἥρωϊ (ἔφη) κόμην ὀπάσαιμι φέρεσθαι,

νεκρῷ ὄντι. καὶ ὡς ἔδρασε τοῦτο οὐ πιστέον. τάς τε αὖ Ἕκτορος ἕλξεις περὶ τὸ σῆμα τὸ Πατρόκλου, καὶ τὰς τῶν ζωγρηθέντων σφαγὰς εἰς τὴν πυρὰν, ξύμπαντα ταῦτα οὐ φήσομεν ἀληθῆ εἰρῆσθαι· οὐδ' ἐάσομεν πείθεσθαι τοὺς ἡμετέρους ὡς Ἀχιλλεὺς, θεᾶς ὢν παῖς καὶ Πηλέως, σωφρονεστάτου τε καὶ τρίτου ἀπὸ Διὸς, καὶ ὑπὸ τῷ σοφωτάτῳ Χείρωνι τεθραμμένος, τοσαύτης ἦν ταραχῆς πλέως, ὥστ' ἔχειν ἐν αὑτῷ νοσήματέ τε δύο ἐναντίω ἀλλήλοιν, ἀνελευθερίαν μετὰ φιλοχρηματίας, καὶ αὖ ὑπερηφανίαν θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων. Ὀρθῶς (ἔφη) λέγεις. Μὴ τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) μηδὲ τάδε πειθώμεθα, μηδ' ἐῶμεν λέγειν, ὡς Θησεὺς Ποσειδῶνος υἱὸς, Πειρίθους τε Διὸς, ὥρμησαν οὕτως ἐπὶ δεινὰς ἁρπαγάς· μηδέ τιν' ἄλλον θεοῦ παῖδά τε καὶ ἥρω τολμῆσαι ἂν δεινὰ καὶ ἀσεβῆ ἐργάσασθαι, οἷα νῦν καταψεύδονται αὐτῶν. ἀλλὰ προσαναγκάζωμεν τοὺς ποιητὰς ἢ μὴ τούτων αὐτὰ ἔργα φάναι, ἢ τούτους μὴ εἶναι θεῶν παῖδας. ἀμφότερα δὲ μὴ λέγειν· μηδὲ ἡμῖν ἐπιχειρεῖν πείθειν τοὺς νέους ὡς οἱ θεοὶ κακὰ γεννῶσι, καὶ ἥρωες ἀνθρώπων οὐδὲν βελτίους. ὅπερ γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, οὔθ' ὅσια ταῦτα, οὔτ' ἀληθῆ. ἐπεδείξαμεν γάρ που ὅτι ἐκ θεῶν κακὰ γίγνεσθαι ἀδύνατον. Πῶς γὰρ οὔ; Καὶ μὴν τοῖς γε ἀκούουσι βλαβερά. πᾶς γὰρ ἑαυτῷ συγγνώμην ἕξει κακῷ ὄντι, πεισθεὶς ὡς ἄρα τοιαῦτα πράττουσί τε καὶ ἔπραττον καὶ οἱ θεῶν ἀγχίσποροι, Ζηνὸς ἐγγὺς, ὧν

-- κατ' Ἰδαῖον πάγον Διὸς πατρῴου βωμός ἐστ' ἐν αἰθέρι. καὶ, Οὔπω σφιν ἐξίτηλον αἷμα δαιμόνων. ὧν ἕνεκα παυστέον τοὺς τοιούτους μύθους, μὴ ἡμῖν πολλὴν εὐχέρειαν

A qui ſe minimè redditurum. Non ſanè hæc vllam commẽdationem merentur. Vereor equidem, inquam, propter Homerum hæc dicere, Nefas fuiſſe hæc de Achille aſſerere, & huiuſmodi commentis fidem adhibere. Quum etiam de Apolline ait,

At tu me Titan violaſti peſſime diuûm.
Tu mihi, ſi vires adſint, dabis improbe pœnas.

& quàm peruicaciter ſe geſſerit cum fluuio deo, cum quo paratus erat pugnare. Rurſus alterius fluuii Sperchei ſacratis comis,

B *Patroclo ſacrabo comam.*

qui tamẽ mortuus erat. Nec verò credendum eſt hoc illum egiſſe, neque ſanè Hectoris cadauer circa Patrocli ſepulcrum traxiſſe, & captiuorum ſtragem ad rogum feciſſe. hæc omnia negabimus verè dici: neque ſinemus noſtris ciuibus perſuaderi, Achillem deæ & Pelei filiũ, viri moderatiſſimi & à Ioue tertii, & à ſapientiſſimo Chirone educatum, tanta perturbatione refertum, vt duobus his contrariis morbis laboraret, Illiberalitate quadã ſordida cum
C inſana pecuniæ cupiditate coniuncta, & deûm hominúmque contemptu. Rectè, inquit, ais. Ne igitur, ne ſanè (inquam) hęc patiamur in ciuium noſtrorũ animos induci, & huiuſmodi ſermones ſinamus faceſſere, Theſeum videlicet Neptuni filium, & Pirithoum Iouis filiũ, ad tam inhoneſtas rapinas irruiſſe. neque verò quẽquam cuiuſuis dei filium & heroem auſum eſſe tã impia & atrocia ſcelera perpetrare, qualia nunc eis falsò attribuũtur: verùm poetas eò adigamus, vt fateantur vel non hæc ab illis fuiſſe geſta, vel hos ſanè deorum fi-
D lios minimè fuiſſe: vtrunque verò minimè affirmare: neque operã dare vt noſtris iuuenibus perſuadeatur, è diis mala oriri, & heroas hominibus nihilo eſſe meliores. quandoquidem hæc, vt ſuperiùs diximus, neque piè dicuntur neque veré. docuimus enim allatis rationibus, Mala ex diis oriri nullo modo poſſe. Quídni? Et hæc quidem audientibus nocent. omnes quippe improbitatis ſuæ dabunt veniã, ſi ipſis fuerit perſuaſum talia facere & feciſſe deorũ etiam conſanguineos, qui Iouem gene-
E re proximè attingunt: quorum ad Idæum verticem

Eſt ara patrij Iouis in alto æthere:
Necdum deorum ſanguis ipſis marcuit.

quorum cauſa his fabulis ſilentium eſt imponendum, ne facilem viam ad improbi-

tatem iuuenibus aperiant, cúmque ſenſum ſceleris ipſorum animis inſerant atque ingenerent. Prorſus ita eſt vt ais.

a Docuit quàm perperam res alienas & pernicioſas poetæ inueherent in ſuas μυθολογίας: ac proinde quàm turpiter in ipſo ſubiecto fallerentur: nūc in ipſa FORMA quàm grauiter peccent, exponit. Primùm huic nouo ſermoni addit cōmodū προοίμιον, & quid dixerit & quid dicturus ſit, & in quē finem.

[a] Ecqua igitur Orationis ratio atque forma reſtat explicanda nobis, qui inſtituimus definire, quænam fabulæ dicēdæ ſint, & quæ non? Hactenus enim quid de diis ſtatuendum ſit, expoſitum eſt à nobis, & de dæmonibus, & de heroibus, déque his qui ſunt apud inferos. Omnino. Nónne & de hominibus ſermo deinceps inſtituēdus eſt? Prorſus. Hæc nimirum, mi Adimāte, fieri non poteſt vt in commodum quendā ordinē in præſentia componamus. Quomodo? Quoniam exiſtimo nos dicturos, Poetas & oratores de hominibus malè loqui in rebus maximis, quū aiunt ex iniuſtis & profligatis hominibus multos eſſe felices: è iuſtis, miſeros complures. & vtile eſſe cuilibet iniuſtè agere, dūmodò latere poſſit: Iuſtitiam autem alienum quidem eſſe & peregrinum emolumentum, priuatum verò atque domeſticum detrimentū: & interdicturos quidem ipſos ne talia dicamus: at contrà imperaturos vt contraria & canamus, & ex iis fabularū occaſionē depromamus. nónne arbitraris? Rectè quidem, inquit, noui. Nónne, ſi fatearis me id rectè dicere, dicā te conceſſiſſe quod iampridem inueſtigamus? Rectè, inquit, conieciſti. Nónne de hominibus eoſdem ſermones dici oportere, tunc perſpicuè fatebimur, vbi compererimus quídnam ſit Iuſtitia? Eam verò illi prodeſſe ſuapte natura qui eius ſit compos, ſiue videatur eſſe iuſtus, ſiue non videatur? Veriſſimè ais.

b Teſtatur ergo ſe de Poetices ſubiecto dixiſſe. i. ἃ λεκτέον: nunc DE FORMA ORATIONIS POETICAE dicturum. .i. ὡς λεκτέον. Inde poſtquam notauit, omnem illam poeticam orationem eſſe διήγησιν, in tres ſpecies diſtribuit: quarum vnam ait eſſe ἁπλῆν διήγησιν, quum res nudè & ſimpliciter narratur: alteram, διὰ μιμήσεως γιγνομένην, quum adhibentur perſonæ quædam quæ rem repræſentēt quaſi ageretur. Tertiam, quam δι' ἀμφοτέρων περαίνεσθαι ait. id eſt, & ſimplici narratione & imitatione. Tres illas ſpecies diligenter examinat.

[b] De his igitur quæ dicēda ſunt, quæ've nō, [.i. de orationis ſubiecto, & quid ab ea remouendum] ſatis eſt à nobis diſputatum hactenus: deinceps de orationis illius ratione & forma, vt arbitror, diſſerēdum eſt: & quidem ita vt & quæ dicenda ſunt, quóve modo, & quæ non item, planè à nobis cōſideretur. Tum Adimantus, Equidem, inquit, quídnam dicas ignoro. AEquum tamen eſt, inquit, id à te intelligi: hac verò ratione meliùs intelliges. Nónne quæcūq; à poetis cæteríſque fabularum fictoribus dicuntur, narrationem [.i. διήγησιν] eſſe dicimus earum rerum, vel quæ fuerunt, vel quæ ſunt, vel quæ erunt? Ecquid enim, inquit, eſſent aliud? Nunquid ergo vel ſimplici narratione, [.i. ἁπλῇ διηγήσει] vel per imitationē efformata, [.i. διὰ μιμήσεως γιγνομένῃ] vel etiā vtroque modo [.i. δι' ἀμφοτέρων] quod volunt, præſtant? Et hoc quoque cupio mihi magis perſpicuè explicari. Ridiculus, inquam, & obſcurus quidam magiſter mihi eſſe videor. quemadmodum igitur illi qui dicendi facultate non valent, ſic [c] ego non rem quidem vniuerſam, ſed partem quandam ex ingenti illa copia delibatam atque decerptam conabor tibi oſtendere. Dic mihi verò, noſtin' Iliados principium,

c Διηγηματικῆς & μιμητικῆς orationis formam adhibitis exemplis oſtendit. Διηγη-

A ἐντίκτωσι τοῖς νέοις πονηρίας. Κομιδῇ μὲν οὖν, ἔφη. Τί οὖν ἡμῖν (ἦν δ' ἐγὼ) ἔτι λοιπὸν εἶδος λόγων, πέρι ὁριζομένοις οἵοις τε λεκτέον καὶ οἷς μή; περὶ γὰρ θεῶν ὡς δεῖ λέγεσθαι εἴρηται, καὶ περὶ δαιμόνων τε καὶ ἡρώων, καὶ τῶν ἐν ᾅδου. Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν καὶ περὶ ἀνθρώπων τὸ λοιπὸν εἴη ἄν; Δηλαδή. Ἀδύνατον δή, ὦ φίλε, ἡμῖν τοῦτό γε ἐν τῷ παρόντι τάξαι. Πῶς; Ὅτι οἶμαι ἡμᾶς ἐρεῖν ὡς ἄρα καὶ ποιηταὶ καὶ λογοποιοὶ κακῶς λέ- B γουσι περὶ ἀνθρώπων τὰ μέγιστα, ὅτι εἰσὶν ἄδικοι μὲν, εὐδαίμονες δὲ, πολλοί· δίκαιοι δὲ, ἄθλιοι. καὶ ὡς λυσιτελεῖ τὸ ἀδικεῖν, ἐὰν λανθάνῃ· ἡ δὲ δικαιοσύνη, ἀλλότριον μὲν ἀγαθὸν, οἰκεία δὲ ζημία. καὶ τὰ μὲν τοιαῦτα ἀπερεῖν λέγειν, τὰ δ' ἐναντία τούτων προστάξειν ᾄδειν τε καὶ μυθολογεῖν. ἢ οὐκ οἴει; Εὖ μὲν οὖν (ἔφη) οἶδα. Οὐκοῦν ἐὰν ὁμολογῇς ὀρθῶς με λέγειν, φήσω σε ὡμολογηκέναι ἃ πάλαι ἐζητοῦμεν; Ὀρθῶς (ἔφη) ὑπέ- C λαβες. Οὐκοῦν περὶ ἀνθρώπων ὅτι τοιούτους δεῖ λόγους λέγεσθαι, τότε διομολογησόμεθα ὅταν εὕρωμεν οἷόν ἐστι δικαιοσύνη, καὶ ὡς φύσει λυσιτελοῦν τῷ ἔχοντι, ἐάν τε δοκῇ, ἐάν τε μὴ, τοιοῦτος εἶναι; Ἀληθέστατα, ἔφη. Τὰ μὲν δὴ λόγων πέρι ἐχέτω τέλος. τὸ δὲ λέξεως (ὡς ἐγᾦμαι) μετὰ τοῦτο σκεπτέον· καὶ ἡμῖν ἅ τε λεκτέον καὶ ὡς λεκτέον, παντελῶς ἐσκέψεται. καὶ ὁ Ἀδείμαντος, Τοῦτο (ἦ δ' ὅς) οὐ μανθάνω ὅ,τι λέγεις. Ἀλλὰ μέντοι D (ἦν δ' ἐγὼ) δεῖ γε. ἴσως οὖν τῇδε μᾶλλον εἴσῃ. ἆρ' οὐ πάντα ὅσα ὑπὸ μυθολόγων ἢ ποιητῶν λέγεται, διήγησις οὖσα τυγχάνει ἢ γεγονότων, ἢ ὄντων, ἢ μελλόντων; Τί γὰρ (ἔφη) ἄλλο; Ἆρ' οὖν οὐχὶ ἤτοι ἁπλῇ διηγήσει, ἢ διὰ μιμήσεως γιγνομένῃ, ἢ δι' ἀμφοτέρων, περαίνουσι; Καὶ τοῦτο (ἦ δ' ὅς) ἔτι δέομαι σαφέστερον μαθεῖν. Γελοῖος (ἦν δ' ἐγὼ) ἔοικα διδάσκαλος εἶναι καὶ ἀσαφής. ὥσπερ οὖν οἱ ἀδύνατοι λέγειν, οὐ κατὰ ὅλον, ἀλλ' E ἀπολαβὼν μέρος τι, πειράσομαί σοι ἐν τούτῳ δηλῶσαι ὃ βούλομαι. καί μοι εἰπέ· ἐπίστασαι τῆς Ἰλιάδος τὰ πρῶτα, ἐν οἷς ὁ ποιητής φησι τὸν μὲν Χρύσην δεῖσθαι τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἀπολῦσαι τὴν θυγατέρα, τὸν δὲ χαλεπαίνειν· τὸν δὲ, ἐπειδὴ οὐκ ἐτύγχανε,

A κατεύχεσθαι τῶν Ἀχαιῶν πρὸς τὸν θεόν; Ἔγωγε. Οἶσθ' οὖν ὅτι μέχρι μὲν τούτων τῶν ἐπῶν,

-- καὶ ἐλίσετο πάντας Ἀχαιούς,
Ἀτρείδα δὲ μάλιστα, δύω κοσμήτορε λαῶν,

λέγει τε αὐτὸς ὁ ποιητὴς, καὶ οὐδ' ἐπιχειρεῖ ἡμῶν τὴν διάνοιαν ἄλλοσε τρέπειν, ὡς ἄλλος τις ὁ λέγων ἢ αὐτός· τὰ δὲ μετὰ ταῦτα, ὥσπερ αὐτὸς ὢν ὁ Χρύσης, λέγει, καὶ πειρᾶται ἡμᾶς ὅτι μάλιστα ποιῆσαι μὴ Ὅμηρον δοκεῖν εἶναι τὸν λέγοντα, ἀλλὰ τὸν ἱερέα, πρεσβύτην ὄντα. καὶ τὴν ἄλλην δὴ πᾶσαν σχεδόν τι οὕτω πεποίηται διήγησιν περί τε τῶν ἐν Ἰλίῳ καὶ περὶ τῶν ἐν Ἰθάκῃ καὶ ὅλῃ Ὀδυσσείᾳ παθημάτων. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν διήγησις μέν ἐστι, καὶ ὅταν τὰς ῥήσεις ἑκάστοτε λέγῃ, καὶ ὅταν τὰ μεταξὺ τῶν ῥήσεων. Πῶς γὰρ οὔ; Ἀλλ' ὅταν γέ τινα λέγῃ ῥῆσιν ὥς τις ἄλλος ὤν, ἆρ' οὐ τότε ὁμοιοῦν αὐτὸν φήσομεν ὅτι μάλιστα τὴν αὑτοῦ λέξιν ἑκάστῳ ὃν ἂν προείπῃ ὡς ἐροῦντα; Φήσομεν. τί γὰρ οὔ; Οὐκοῦν τό γε ὁμοιοῦν ἑαυτὸν ἄλλῳ, ἢ κατὰ φωνὴν, ἢ κατὰ σχῆμα, μιμεῖσθαί ἐστιν ἐκεῖνον ᾧ ἄν τις ὁμοιοῖ; Τί μήν; Ἐν δὴ τῷ τοιούτῳ (ὡς ἔοικεν) οὗτός τε καὶ οἱ ἄλλοι ποιηταὶ διὰ μιμήσεως τὴν διήγησιν ποιοῦνται. Πάνυ μὲν οὖν. Εἰ δέ γε μηδαμοῦ ἑαυτὸν ἀποκρύπτοιτο ὁ ποιητής, πᾶσα ἂν αὐτῷ ἄνευ μιμήσεως ἡ ποίησίς τε καὶ ἡ διήγησις γεγονυῖα εἴη. ἵνα δὲ μὴ εἴπῃς ὅτι οὐκ αὖ μανθάνεις ὅπως ἂν τοῦτο γένοιτο, ἐγὼ φράσω. εἰ γὰρ Ὅμηρος εἰπὼν ὅτι ἦλθεν ὁ Χρύσης τῆς τε θυγατρὸς λύτρα φέρων, καὶ ἱκέτης τῶν Ἀχαιῶν, μάλιστα δὲ τῶν βασιλέων, μετὰ τοῦτο μὴ ὡς Χρύσης γενόμενος ἔλεγεν, ἀλλ' ἔτι ὡς Ὅμηρος, οἶσθ' ὅτι οὐκ ἂν μίμησις ἦν, ἀλλ' ἁπλῆ διήγησις· εἶχε δ' ἂν ὧδέ πως· (φράσω δὲ ἄνευ μέτρου· οὐ γὰρ εἰμὶ ποιητικός) Ἐλθὼν ὁ ἱερεὺς ηὔχετο ἐκείνοις μὲν τοὺς θεοὺς δοῦναι, ἑλόντας τὴν Τροίαν, αὐτοὺς δὲ σωθῆναι. τὴν δὲ θυγατέρα οἱ αὐτῷ λῦσαι, δεξαμένους ἄποινα, καὶ τὸν θεὸν αἰδεσθέντας. ταῦτα δὲ εἰπόντος αὐτοῦ, οἱ μὲν ἄλλοι ἐσέβοντο καὶ συνῄνουν· ὁ δὲ Ἀγαμέμνων ἠγρίαινεν, ἐντελλόμενος νῦν τε ἀπιέναι, καὶ αὖθις μὴ ἐλθεῖν, μὴ αὐτῷ τό, τε σκῆπτρον καὶ τὰ τοῦ θεοῦ στέμματα οὐκ ἐπαρκέσοι. πρὶν δὲ λυθῆναι αὐτοῦ τὴν θυγατέρα, ἐν Ἄργει ἔφη γηράσειν μετ' οὗ. ἀπιέναι δὲ ἐκέλευε, καὶ μὴ ἐρεθίζειν, ἵνα σῶς οἴκαδε

vbi ait poeta, Chryſem precibus ab Agamemnone contendiſſe vt filiam liberaret. Agamemnonem quidem grauiter indignatum: Chryſem verò, poſtquam minimè id ab eo impetraſſet, Dei opem aduerſus Græcos imploraſſe. Equidem commemini. Noſtín' igitur ad hos vſq; verſus,

--omnes orabat Achiuos,
Maximè at Atridis inſtabat regibus ille,

B poetam loqui, neque aliò velle conuertere animum noſtrum, quaſi alius quidam loqueretur: deinceps verò ita ſermonẽ componere, quaſi ipſe Chryſes loqueretur? & ita quidẽ rem conari repræſentare, non quaſi Homerus, ſed ſacerdos ipſe ſenex loqueretur? & reliquam quidem poeſeos rationẽ ita componit, in vniuerſa & Iliade & Odyſſea. Omnino, inquit. Nónne igitur narratio [.i. διήγησις] eſt & quando cõtinuũ quoddã orationis filũ cõtexit, & ea quæ in mediã orationẽ intercidere ſolẽt? Quidni? Verùm, quãdo orationẽ ita inſtituit quaſi alius quidam ſit, nónne dicemus ipſum orationẽ ei quamſimillimã reddere, quem

C loquentẽ introduxerat? Quidni dicamus? Annón alteri ſe ſimilem reddere vel figura vel voce, eſt illum imitari, cui ſe aliquis reddit ſimilem? Quidni? In hoc igitur, vt videtur, & ipſi & reliqui poetæ per imitationem narrant [.i. διὰ μιμήσεως.] Omnino. Vbi autẽ nequaquam ſe occultat poeta, planè vniuerſa illa poeſis & narratio ſine imitatione eſt [.i. ἁπλῆ διήγησις.] Ne autem dicas te hoc minimè intelligere, quomodo hæc ſe res habeat, ego ipſe explicabò. Si enim Homerus, quũ dixiſſet Chryſem acceſſiſſe ad Græcorum caſtra filiæ re-

D dimendæ gratia, & ſupplicem Achiuis & maximè regibus fuiſſe: deinceps non tanquam Chryſes, ſed Homerus, eſſet loquutus, non obſcurum eſſe poteſt, minimè futuram ibi imitationem, ſed ſimplicem narrationem. ſic verò res ſe habuiſſet. dicam enim ſine verſu, quum poetices facultate nõ valeã. Profectus ſacerdos precabatur deos in illorũ gratiã, vt ipſi capta Troia incolumes ſuperſint. ipſi verò accepta redemptionis mecede filiam ſibi reddant reſtituántque, Deum reueriti. Hæc quum di-

E xiſſet, alii quidem Græci & ſacerdotem colebant, & eius petitionẽ probabãt: at Agamemnon ira inflammatus & indignatione, iubet continuò ſacerdotẽ diſcedere, neque ampliùs eò reuerti. neque enim ſceptrũ & Dei coronã ſatis ad defenſionem adiumenti allatura: affirmauit verò, priùs futurũ vt filia Argis ſecũ cõſeneſceret, quàm eam illi reddat. atque adeò iubet illum diſcedere, neque contẽtionem vllam poſt-

μιμητικὴν ergo vocat, ſimplicem rei alicuius narrationem: quomodo poetica ad hiſtoriã proximè accedit. Huius dictionis exempla ſunt in φιλοσόφῳ ποιήσει Emped. Nicãdri, Arati, Dionyſii: & item in heroico carmine; quod tamen nõ eſt purè διηγηματικόν. Μιμητικὴν, quum ablatis τοῖς τοῦ ποιητοῦ τοῖς μεταξὺ τῶν ῥήσεων, (id eſt, quæ interſerit poeta res commemorãs) ἀμοιβαῖα ipſa relinquuntur, vt ipſæ perſonæ quaſi in rem præſentem ſiſtantur: non quaſi res narretur, ſed reuera geratur. ſicuti in Tragœdia & Comœdia. Illius quoque μιμητικῆς altera quædã ſpecies cernitur in Dithyrambis: in quibus poeta quidẽ ipſe loquatur, ſed δι' ἐπαγγελίας .i. non ſimplici, ſed elata quadam & ampulloſa oratione. Tertia ſpecies quæ eſt δι' ἀμφοτέρων, propriè verſatur ἐν τῇ τῶν ἐπῶν ποιήσει .i. in heroico carmine. partim enim poeta loquitur rem ἱστορικῶς narrans: partim perſonas ipſas inducit loquentes, μιμητικῶς: ſicuti diſertè explicat Plato.

hac mouere hac de re:ne irritatis animis ſaluti via præcludatur, nec ſaluus atq; incolumis domum redeat. Senex, his auditis, metu perculſus domum ſilentio repetit. E caſtris porrò domum redux, multa apud Apollinem precatur, & commemoratis Dei titulis, ſuáque merita recenſens, efflagitat, Vti ſi vnquam, vel in templis conſtruẽdis, vel in ſacrificiis obeundis gratam operam ipſi præſtiterit, ea ita rata ſunto, vti Achiuos malo letho duat, ſuáſque lacrymas ſuis telis expiet. Ita, inquam, mi Adimante, ſine imitatione ſimplex eſt narratio. Intelligo, inquit. Illud quoque habeto, contrariam huic eſſe, quum remotis iis quæ poeta ait, rem vti euénit cõmemorans, ea tantùm reliquerit quæ perſonæ ipſæ alternatim inter ſe loquũtur. Et hoc quidẽ intelligo, Huiuſmodi poetices genus efficere TRAGOEDIAM. Rectiſſimè, inquam, coniecisti. Et arbirror quidem, inquam, declarare id quod antea non poterã: Poeſin videlicet & fabularum figmenta vel vniuerſim in imitatione verſari, ſicuti de tragœdia & comœdia modò refers: partim verò ita componi vt poeta rem magnificentiùs & quaſi ampullatiùs efferat (quod poeſeos genus in dithyrambis maximè perſpicitur) vel vtroque modo effici, quemadmodum in heroico carmine, & variis etiam aliis ſcriptionum generibus. niſi quidem id intelligis. At intelligo, inquit, quídnam tunc ſignificares. [a]Atque etiam ante hoc memineris nos dixiſſe, Ea à nobis expoſita eſſe quæ erant dicẽda [.i. ipſius orationis ſubiectũ] quomodo autẽ dicẽda, hoc verò cõſiderãdũ à nobis eſſe. At commemini. Hoc igitur erat quod dicebã, inter nos cõſtare debere, vtrũ ſinamus poetas imitatione vti perpetua, an partim imitari, partim minimè: & qualia vtraque ſint: An nihil penitus imitari. Auguror nimirum, inquit, cõſideraturũ te an admiſſuri ſimus TRAGOEDIAM & COMOEDIAM in noſtram ciuitatem, nécne. Fortaſſe, inquam, & his plura. nõ enim id quidẽ noui, ſed quò ratio nos, vt vétus, feret, cò eundum erit. Præclarè tu quidem, inquit. Hoc ergo Adimante perſpice, vtrum habere nos oporteat huiuſmodi Cuſtodes, qui ſuapte natura ingeniũ habeant factum ad imitationes, eáſque inſtituto quodam ſuo perſequantur, nécne. nónne verò hoc ex ſuperioribus ratũ ſit, Vnumquéque in vnum quoddam & peculiare inſtitutũ incumbere debere, quò rectè illud obeat: non verò conſentaneum eſſe vt ſeſe pluribus inſtitutis dedat? Quòd ſi aggrediatur plura tractare, ex omnibus ita infeliciter rem aget, vt nullam laudem celebritatémque nominis inde conſequatur. Quídni verò? Nónne & de imitatione eadem eſt ratio, Vnũ eundémque plura æquè ac vnum rectè imitari nullo modo poſſe? Nequa-

[a] Superioris doctrinæ applicatio in argumento inſtituto, de cuſtode erudiendo: Ecquã videlicet poeticæ orationis formã noſſe debeat Cuſtos, ad hoc vt rectè inſtituatur. Quædam autẽ ponit ſuo more, vt certior & mollior concluſio conſequatur. & Μιμητικὸν quidẽ debere eſſe cuſtodẽ: ſed vidẽdum eſſe quid & quatenus debeat imitari. Et repetit ex ſuperiori doctrina iam data & conceſſa, Vnũquenque in ciuitate certum quoddam vnúmque inſtitutum tractare: & in eo tantùm vno verſari debere: μὴ πολυπραγμονεῖν. Hinc concludit, Cuſtodis omne ſtudium ad id referendum quod ſuum eſt & peculiare: videlicet ad cuſtodiam & ſalutem ciuitatis: vt ipſe ſit verè δημιουργὸς ἐλευθερίας & quum tanta ſit muneris ſui difficultas atque amplitudo, vt aliis in rebus operã minimè poſſit impẽdere: inutile eſſe ſtudium quod in rebus poeticis impenderetur. quòd ſi quid hac in re ei condonandum eſſet, tolerabiliorem eam eſſe poetices formam quæ ſit ſimpliciſſima: peiorem eſſe πολυποίκιλον. ita non

A ἔλθοι. ὁ δὲ πρεσβύτης ἀκούσας ἔδεισέ τε καὶ ἀπήει σιγῇ. ἀποχωρήσας δ' ἐκ τοῦ στρατοπέδου, πολλὰ τῷ Ἀπόλλωνι εὔχετο, τάς τε ἐπωνυμίας τοῦ θεοῦ ἀνακαλῶν, καὶ ὑπομιμνήσκων καὶ ἀπαιτῶν εἴ τι πώποτε ἢ ἐν ναῶν οἰκοδομήσεσιν ἢ ἐν ἱερῶν θυσίαις κεχαρισμένον δωρήσαιτο· ὧν δὴ χάριν κατεύχετο τίσαι τοὺς Ἀχαιοὺς τὰ ἃ δάκρυα τοῖς ἐκείνου βέλεσιν. οὕτως (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ ἑταῖρε, ἄνευ
B μιμήσεως ἁπλῆ διήγησις γίνεται. Μανθάνω, ἔφη. Μάνθανε τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) ὅτι ταύτης αὖ ἐναντία γίγνεται, ὅταν τις τὰ τοῦ ποιητοῦ τὰ μεταξὺ τῶν ῥήσεων ἐξαιρῶν, τὰ ἀμοιβαῖα καταλίπῃ. Καὶ τοῦτο, ἔφη, μανθάνω, ὅτι ἐστὶ τὸ περὶ τὰς τραγῳδίας τοιοῦτον. Ὀρθότατα (ἔφην) ὑπέλαβες. Καὶ οἶμαί σοι ἤδη δηλοῦν ὃ ἔμπροσθεν οὐχ οἷός τ' ἦν· ὅτι τῆς ποιήσεώς τε καὶ μυθολογίας, ἡ μὲν, διὰ μι-
C μήσεως ὅλη ἐστὶν, ὥσπερ σὺ λέγεις, τραγῳδία τε καὶ κωμῳδία· ἡ δὲ, δι' ἀπαγγελίας αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ. εὕροις δ' ἂν αὐτὴν μάλιστά που ἐν διθυράμβοις. ἡ δ' αὖ δι' ἀμφοτέρων, ἔν τε τῇ τῶν ἐπῶν ποιήσει, πολλαχοῦ δὲ καὶ ἄλλοθι, εἴ μοι μανθάνεις. Ἀλλὰ ξυνίημι, ἔφη, ὃ τότε ἐβούλου λέγειν. Καὶ τὸ πρὸ τούτου δὴ ἀναμνήσθητι, ὅτι ἔφαμεν, ἃ μὲν λεκτέον, ἤδη εἰρῆσθαι· ὡς δὲ λεκτέον, ἔτι σκεπτέον εἶναι. Ἀλλὰ μέμνημαι. Τοῦτο τοίνυν αὐτὸ ἦν ὃ ἔ-
D λεγον, ὅτι χρείη διομολογήσασθαι πότερον ἐάσομεν τοὺς ποιητὰς μιμουμένους ἡμῖν τὰς διηγήσεις ποιεῖσθαι, ἢ τὰ μὲν μιμουμένους, τὰ δὲ μή· καὶ ὁποῖα ἑκάτερα. ἢ οὐδὲ μιμεῖσθαι. Μαντεύομαι (ἔφη) σκοπεῖσθαί σε εἴτε παραδεξόμεθα τραγῳδίαν τε καὶ κωμῳδίαν εἰς τὴν πόλιν, εἴτε καὶ οὔ. Ἴσως (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ πλείω ἔτι τούτων. οὐ γὰρ δὴ ἔγωγέ πω οἶδα· ἀλλ' ὅπῃ ἂν ὁ λόγος, ὥσπερ πνεῦμα, φέρῃ, ταύτῃ ἰτέον. Καὶ καλῶς γ', ἔφη, λέγεις.
E Τόδε τοίνυν ὦ Ἀδείμαντε ἄθρει, πότερον μιμητικοὺς ἡμῖν δεῖ εἶναι τοὺς φύλακας, ἢ οὔ. ἢ καὶ τοῦτο τοῖς ἔμπροσθεν ἕπεται, ὅτι εἷς ἕκαστος ἓν μὲν ἂν ἐπιτήδευμα καλῶς ἐπιτηδεύοι, πολλὰ δ' οὔ· ἀλλ' εἰ τοῦτο ἐπιχειροῖ, πολλῶν ἐφαπτόμενος, πάντων ἀποτυγχάνοι ἄν, ὥστ' εἶναί που ἐλλόγιμος. Τί δ' οὐ μέλλει; Οὐκοῦν καὶ περὶ μιμήσεως ὁ αὐτὸς λό-
26 γος, ὅτι πολλὰ ὁ αὐτὸς μιμεῖσθαι εὖ, ὥσπερ
9 ἕν, οὐ δυνατός. Οὐ γὰρ οὖν. Σχολῇ ἄρα ἔ-

ἐπιτηδεύσει γέ τι ἅμα τῶν ἀξίων λόγου ἐπιτηδευμάτων, καὶ πολλὰ μιμήσεται, καὶ ἔσται μιμητικός. ἐπεί που οὐδὲ τὰ δοκοῦντα ἐγγὺς ἀλλήλων εἶναι δύο μιμήματα δύνανται οἱ αὐτοὶ ἅμα εὖ μιμεῖσθαι· οἷον, κωμῳδίαν καὶ τραγῳδίαν ποιοῦντες. ἢ οὐ μιμήματα ἄρτι τούτω ἐκάλεις; Ἔγωγε. καὶ ἀληθῆ λέγεις, ὅτι οὐ δύνανται οἱ αὐτοί. Οὐδὲ μὴν ῥαψῳδοί γε καὶ ὑποκριταὶ ἅμα. Ἀληθῆ. Ἀλλ' οὐδέ τοι ὑποκριταὶ κωμῳδοῖς τε καὶ τραγῳδοῖς οἱ αὐτοί. πάντα δὲ ταῦτα μιμήματα· ἢ οὔ; Μιμήματα. Καὶ ἔτι γε τούτων, ὦ Ἀδείμαντε, φαίνεταί μοι εἰς μικρότερα κατακεκερματίσθαι ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις· ὥστ' ἀδύνατος εἶναι πολλὰ καλῶς μιμεῖσθαι, ἢ αὐτὰ ἐκεῖνα πράττειν ὧν δὴ καὶ τὰ μιμήματα ἐστὶν ἀφομοιώματα. Ἀληθέστατα, ἦ δ' ὅς. Εἰ ἄρα τὸν πρῶτον λόγον διασώσομεν, τοὺς φύλακας ἡμῖν τῶν ἄλλων πασῶν δημιουργιῶν ἀφειμένους, δεῖν εἶναι δημιουργοὺς ἐλευθερίας τῆς πόλεως πάνυ ἀκριβεῖς, καὶ μηδὲν ἄλλο ἐπιτηδεύειν ὅ,τι μὴ εἰς τοῦτο φέρει· οὐδὲν δὴ δέοι ἂν αὐτοὺς ἄλλο πράττειν οὐδὲ μιμεῖσθαι· ἐὰν δὲ μιμῶνται, μιμεῖσθαι τὰ τούτοις προσήκοντα εὐθὺς ἐκ παίδων, ἀνδρείους, σώφρονας, ὁσίους, ἐλευθέρους, καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα· τὰ δ' ἀνελεύθερα μήτε ποιεῖν, μήτε δεινοὺς εἶναι μιμήσασθαι, μηδ' ἄλλο μηδὲν τῶν αἰσχρῶν· ἵνα μὴ ἐκ τῆς μιμήσεως, τοῦ εἶναι ἀπολαύσωσιν. ἢ οὐκ ᾔσθησαι ὅτι αἱ μιμήσεις, ἐὰν ἐκ νέων πόρρω διατελέσωσιν, εἰς ἔθη τε καὶ φύσιν καθίστανται, καὶ κατὰ σῶμα καὶ φωνάς, καὶ κατὰ τὴν διάνοιαν; Καὶ μάλα, ἦ δ' ὅς. Οὐ δὴ ἐπιτρέψομεν (ἦν δ' ἐγώ) ὧν φαμὲν κήδεσθαι, καὶ δεῖν αὐτοὺς ἄνδρας ἀγαθοὺς γενέσθαι, γυναῖκα μιμεῖσθαι, ἄνδρας ὄντας, ἢ νέαν, ἢ πρεσβυτέραν, ἢ ἀνδρὶ λοιδορουμένην, ἢ πρὸς θεοὺς ἐρίζουσάν τε καὶ μεγαλαυχουμένην, οἰομένην εὐδαίμονα εἶναι, ἢ ἐν ξυμφοραῖς τε καὶ πένθεσι καὶ θρήνοις ἐχομένην· κάμνουσαν δέ, ἢ ἐρῶσαν, ἢ ὠδίνουσαν, πολλοῦ καὶ δεήσομεν. Παντάπασι μὲν, ἦ δ' ὅς. Οὐδέ γε δούλας τε καὶ δούλους πράττοντας ὅσα δούλων. Οὐδὲ τοῦτο. Οὐδέ γε ἄνδρας κακούς, ὡς ἔοικε, δειλούς τε καὶ τὰ ἐναντία πράττοντας ὧν νῦν δὴ εἴπομεν· κακηγοροῦντάς τε καὶ κωμῳδοῦντας ἀλλήλους, καὶ αἰσχρολογοῦντας, μεθύοντας ἢ καὶ

A quam. Vix igitur ac ne vix quidem vnus in res plures ſimul feliciter incũbet, id eſt, res plures imitabitur, caſque commodè exprimet: quandoquidem ne duas quidem imitationes, quæ propiùs cò accedere videntur, iidem homines bene ſimul tractare poſſunt: vt, Comœdiam ſimul & Tragœdiã. nónne imitationes iſtas paulo ante dicebas? Equidem. & verè quidem ais, eoſdem varias res vnà tractare rectè non poſſe. Neque verò Rapſodi [.i. heroicorum verſuum actores] & hiſtriones ſimul eſſe. Vera narras. At neque tragœdis
B aut comœdis hiſtriones iidem. hæc autem omnia imitationes quædã ſunt: nécne? Sũt certé. Quanquã & natura hominis, Adimante, in his etiam minora mihi videtur diſtributa: vt quidẽ minimè poſſit plura rectè imitari, vel etiã ea facere quorũ imitationes ipſæ quædã ſimilitudines ſiue expreſſæ imagines exiſtãt. Veriſſimè, inquit. Si ergo ſuperiorẽ rationẽ ratã habere volumus, Cuſtodes noſtros ab omnibus cæteris artificiis ſeiunctos atque ſeparatos, in hoc vno elaborare debere ſtatuemus, vt
C ſuo quodam & peculiari artificio, omni cura atque induſtria Ciuitatis libertatẽ tueantur: & nihil aliud quicquam ſuſcipiãt aut inſtituãt, quod non eò referatur: nihil aliud denique agãt, nihil imitẽtur. quòd ſi quid imitentur, ea imitẽtur quæ his ſunt conſentanea ſtatim à pueritia, Fortes nimirum viros, temperantes, ſanctos, liberales, & huiſmodi dotibus ornatos. illiberalia verò neque facere neque imitari poſſe, neque aliud quicquam turpe: ne ex ipſa imitatione tales efficiantur, quale illud eſt quod imitatione conſequi inſtituũt. Nun-
D quid animaduertis, imitationes, ſi à teneris annis initiũ ſumpſerint, & vlteriùs progreſſæ inhæſerint, in mores naturámque abire, & quantum ad corpus pertinet ipſámque vocis conformationem, & ad animi ipſiusdeniq; conſtitutionem? Maximè, inquit. Non permittemus igitur, inquam, eos de quorũ inſtitutione affirmamus nos ſolicitos eſſe, illúdque cumprimis curare vt boni viri euadãt, mulierem imitari (quandoquidem ipſi ſint viri) ſiue iuuenem, ſiue ætate prouectam: quæ marito
E conuitietur, vel aduerſus deos contendat, vel, quum ſe felicem exiſtimet, ſuperbè ſe efferat: ſiue in calamitatibus impẽſiùs eiulet, ſiue morbo, ſiue amore, ſiue puerperii doloribus detineatur. Multum abeſt vt illud agamus. Omnino, inquit. Neque ſeruos & ſeruas, qui quæve ſeruiles res agãt. Neque viros item prauos, atque ignauos, & contraria iis quæ diximus facientes, qui iurgiis & contumeliis inter ſe certent, & modò ebrii modò ieiuni infamia verba iactitent: & alia omnia quæcunque huiuſ-

obſcurè dãnat & Tragœdiam & Comœdiam: ſed & ipſius Homeri carmina quæ ex tertio illo charactere conſtant. Sed quatenus damnet, diximus in argum. Imitationis autem illius quã Cuſtodi attribuit, modum ita definit Plato, vt non quiduis, nec quanuis orationem imitetur, ſed viri boni & ſapientis orationẽ vniuerſãm. que vitam: & illius imitationis veſtigia diligenter perſequatur. Hactenus illum verè eſſe μιμητικὸν, ſi & bene loquatur & bene viuat, vt virum bonum decet. illi hãc in rem omnibus viribus incumbendum, vt vbique præ ſe ferat τύπον integri animi. Si poeticam velit cognoſcere, παιδιᾶς tãtùm χάριν id eum facere debere: eíque prouidendum ne ἐκ παρέργου faciat ἔργον. Non omnem igitur Muſicæ vſum damnat Plato, quum aliquid tribuat cuſtodi ad animi relaxationem, qui vnus eſt muſices vſus maximus. & ipſa etiam ſale condita εὐτραπελία non eſt viro graui & prudenti indigna.

modi homines & verbis & reipſa & in ſeſe & in alios peccant. neque enim, opinor, debent cuſtodes noſtri liberaliter nati, vel verbis vel actionibus homines dementes atque improbos, ſiue mulieres eodem illo dementiæ atque improbitatis œſtro percitas imitari, & illis ſe ſimiles reddere. Nihil itaque horum agendũ eſt, vel imitandum. Ita prorſus eſt vti ais. Quid verò? eóſne imitari decet, qui vel ære aliquid fabricantur, vel aliud quidpiã operis moliũtur, aut nauigia impellũt, iíſve imperãt? aliúdve quidpiam huiuſmodi rerum? Et quomodo? inquit: quum neque rebus huiuſmodi mentẽ adhibere liceat? Quid verò? equos hinnientes, vel boues mugientes, aut fragorẽ murmúrque fluuiorum, aut maris fremitũ, vel tonitrua, vel cætera huius generis imitabũtur? Atqui interdictũ eſt illis, inquit, hactenus inſanire, aut inſanientes imitari. Si igitur, inquam, ea benè intelligo quæ dicis, eſt quædã dictionis & narrationis forma, qua vtitur is qui reuera probus eſt, quum debet loqui: & aliud quoddã orationis genus, quod mordicus retinet ille qui cõtrario quodam quàm ille natus eſt & educatus modo. Ecquas orationis formas narras? Videtur mihi quidem vir moderatus, vbi primùm ad narrationem venerit, ad aliquid commemorãdum quod vir bonus vel dixerit vel fecerit, ita ſe comparare acſi illud ipſe pronuntiaturus eſſet: & quidem vt propter illam imitationem nullo pudore afficiatur, maximè verò bonum virum imitando, ſecurè & prudenter agẽtem: rariùs verò minúſve, ſiue morbo ſiue amore, ſiue ebrietate alióve quopiam maiori caſu labantẽ. Quando autem ad aliquem hominem ſe indignum peruenerit, nolet, vt arbitror, dedita opera ſimilẽ ſe deteriori præbere, niſi quidem obiter, & quum boni aliquid agere inſtituet: ſed potiùs erubeſcet: quandoquidem ad hos imitandos rudis ſit atque inexpertus, & ſimul ægrè ferat deteriorũ formas ſibi imprimere, illorúmque veſtigiis inſiſtere: ac proinde eas imagines contemnet, niſi fortaſſe ioci oblectamentíque cauſa. Et quidem ita conſentaneum eſt. Nónne & huiuſmodi narratione vtetur, qualẽ ſuprà in Homeri verſibus commemorabam? erítque ipſa oratio vtriuſq; particeps, & imitationis, & alterius narrationis? exigua verò pars quædam in multa imitationis oratione erit? vel certè nihil dico. Et maximè quidem, inquit, notas atq; deſignas eã figuram conformationémque orationis, quali hic noſter orator, quẽ deſcribimus, ornatus eſſe debet. Nónne qui

A νήφοντας, ἢ καὶ ἄλλα ὅσα οἱ τοιοῦτοι καὶ ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις ἁμαρτάνουσιν εἰς αὑτούς τε καὶ εἰς ἀλλήλους. οἶμαι δ' οὐδὲ μαινομένοις ἐθιστέον ἀφομοιοῦν αὑτοὺς ἐν λόγοις, οὐδ' ἐν ἔργοις. γνωστέον μὲν γὰρ καὶ μαινομένους καὶ πονηροὺς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, ποιητέον δ' οὐδὲν τούτων, οὐδὲ μιμητέον. Ἀληθέστατα, ἔφη. Τί δ' (ἦν δ' ἐγώ) χαλκεύοντας, ἢ τι ἄλλο δημιουργοῦντας, ἢ ἐλαύνοντας τριήρεις, ἢ κελεύοντας τούτοις, ἤ τι ἄλλο τῶν περὶ B ταῦτα, μιμητέον; Καὶ πῶς; (ἔφη) οἷς γε οὐδὲ προσέχειν τὸν νοῦν τούτων οὐδενὶ ἐξέσται; Τί δέ; ἵππους χρεμετίζοντας, καὶ ταύρους μυκωμένους, καὶ ποταμοὺς ψοφοῦντας, καὶ θάλατταν κτυποῦσαν, καὶ βροντάς, καὶ πάντα αὖ τὰ τοιαῦτα ἦ μιμήσονται; Ἀλλ' ἀπείρηται αὐτοῖς (ἔφη) μήτε μαίνεσθαι, μήτε μαινομένοις ἀφομοιοῦσθαι. Εἰ ἄρ', ἦν δ' ἐγώ, μανθάνω ἃ σὺ λέγεις, ἔστι τι εἶδος λέξεώς τε καὶ διηγήσεως, ἐν ᾧ ἂν διηγοῖτο ὁ τῷ ὄντι κα- C λὸς κἀγαθός, ὁπότε τι δέοι αὐτὸν λέγειν· καὶ ἕτερον αὖ ἀνόμοιον τούτων εἶδος, οὗ ἂν ἔχοιτο ἀεὶ καὶ ἐν ᾧ διηγοῖτο ὁ ἐναντίως ἐκείνῳ φύς τε καὶ τραφείς. Ποῖα δή (ἔφη) ταῦτα; Ὁ μέν μοι δοκεῖ (ἦν δ' ἐγώ) μέτριος ἀνήρ, ἐπειδὰν ἀφίκηται ἐν τῇ διηγήσει ἐπὶ λέξιν τινὰ ἢ πρᾶξιν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, ἐθελήσειν, ὡς αὐτὸς ὢν ἐκεῖνος, ἀπαγγέλλειν, καὶ οὐκ αἰσχυνεῖσθαι ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ μιμήσει μάλιστα μέν, μιμούμενος τὸν ἀγαθὸν ἀσφαλῶς τε καὶ ἐμ- D φρόνως πράττοντα· ἐλάττω δὲ καὶ ἧττον, ἢ ὑπὸ νόσων ἢ ὑπὸ ἐρώτων ἐσφαλμένον, ἢ καὶ ὑπὸ μέθης ἤ τινος ἄλλης συμφορᾶς. ὅταν δὲ γίγνηται κατά τινα ἑαυτοῦ ἀνάξιον, οὐκ ἐθελήσειν σπουδῇ ἀπεικάζειν ἑαυτὸν τῷ χείρονι· εἰ μὴ ἄρα κατὰ βραχύ, ὅταν τι χρηστὸν ποιῇ· ἀλλ' αἰσχυνεῖσθαι, ἅμα μέν, ἀγύμναστος ὢν τοῦ μιμεῖσθαι τοὺς τοιούτους, ἅμα δὲ καὶ δυσχεραίνων αὐτὸν ἐκμάττειν τε καὶ ἐνιστάναι εἰς τοὺς τῶν κακιόνων τύπους· καὶ ἀ- E τιμάζων τῇ διανοίᾳ, ὅτι μὴ παιδιᾶς χάριν. Εἰκός, ἔφη. Οὐκοῦν διηγήσει χρήσεται οἵαν ἡμεῖς ὀλίγον πρότερον διήλθομεν περὶ τὰ τοῦ Ὁμήρου ἔπη; καὶ ἔσται αὐτοῦ ἡ λέξις μετέχουσα μὲν ἀμφοτέρων, μιμήσεώς τε καὶ τῆς ἄλλης διηγήσεως, σμικρὸν δέ τι μέρος ἐν πολλῷ λόγῳ τῆς μιμήσεως; ἢ οὐδὲν λέγω;

Καὶ μάλα, ἔφη, οἷόν γε ἀνάγκη τὸν τύπον εἶναι τοῦ τοιούτου ῥήτορος. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγώ) ὁ μὴ

τοιοῦτος

τοιοῦτος αὖ, ὅσῳ ἂν φαυλότερος ᾖ, πάντα τε μᾶλλον διηγήσεται, καὶ οὐδὲν ἀνάξιον ἑαυτοῦ οἰήσεται εἶναι· ὥστε πάντα ἐπιχειρήσει μιμεῖσθαι σπουδῇ τε καὶ ἐναντίον πολλῶν, καὶ ἃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, βροντάς τε, καὶ ψόφους ἀνέμων τε καὶ χαλαζῶν, καὶ ἀξόνων, καὶ τροχιλίων, καὶ σαλπίγγων, καὶ αὐλῶν, καὶ συρίγγων, καὶ πάντων ὀργάνων φωνάς, καὶ ἔτι κυνῶν καὶ προβάτων καὶ ὀρνέων φθόγγους. καὶ ἔσται τούτων δὴ ἡ λέξις ἅπασα διὰ μιμήσεως φωναῖς τε καὶ σχήμασιν, ἢ σμικρόν τι διηγήσεως ἔχουσα. Ἀνάγκη, ἔφη, καὶ τοῦτο. Ταῦτα τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) ἔλεγον τὰ δύο εἴδη τῆς λέξεως. Καὶ γὰρ ἔστιν, ἔφη. Οὐκοῦν αὐτοῖν τὸ μὲν σμικρὰς τὰς μεταβολὰς ἔχει· καὶ ἐάν τις ἀποδιδῷ πρέπουσαν ἁρμονίαν καὶ ῥυθμὸν τῇ λέξει, ὀλίγου πρὸς τὴν αὐτὴν γίγνεται λέγειν τῷ ὀρθῶς λέγοντι, καὶ ἐν μιᾷ ἁρμονίᾳ. σμικραὶ γὰρ αἱ μεταβολαί, καὶ δὴ καὶ ἐν ῥυθμῷ ὡσαύτως παραπλησίῳ τινί. Κομιδῇ μὲν οὖν (ἔφη) οὕτως ἔχει. Τί δέ; τὸ τοῦ ἑτέρου εἶδος οὐ τῶν ἐναντίων δεῖται, πασῶν μὲν ἁρμονιῶν, πάντων δὲ ῥυθμῶν, εἰ μέλλοι αὖ οἰκείως λέγεσθαι, διὰ τὸ παντοδαπὰς μορφὰς τῶν μεταβολῶν ἔχειν; Σφόδρα γε οὕτως ἔχει. Ἆρ' οὖν πάντες οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ τι λέγοντες, ἢ τῷ ἑτέρῳ τούτων ἐπιτυγχάνουσι τύπῳ τῆς λέξεως, ἢ τῷ ἑτέρῳ, ἢ ἐξ ἀμφοτέρων τινὶ ξυγκεραννύντες; Ἀνάγκη, ἔφη. Τί οὖν ποιήσομεν; ἦν δ' ἐγώ. Πότερον εἰς τὴν πόλιν πάντας τούτους παραδεξόμεθα, ἢ τῶν ἀκράτων τὸν ἕτερον, ἢ τὸν κεκραμένον; Ἐὰν ἡ ἐμὴ (ἔφη) νικᾷ, τὸν τοῦ ἐπιεικοῦς μιμητὴν, τὸν ἄκρατον. Ἀλλὰ μὴν, ὦ Ἀδείμαντε, ἡδύς γε καὶ ὁ κεκραμένος· πολὺ δὲ ἥδιστος παισί τε καὶ παιδαγωγοῖς ὁ ἐναντίος οὗ σὺ αἱρῇ, καὶ τῷ πλείστῳ ὄχλῳ. Ἥδιστος γάρ. Ἀλλ' ἴσως (ἦν δ' ἐγώ) οὐκ ἂν αὐτὸν ἁρμόττειν φαίης τῇ ἡμετέρᾳ πολιτείᾳ, ὅτι οὐκ ἔστι διπλοῦς ἀνὴρ παρ' ἡμῖν, οὐδὲ πολλαπλοῦς· ἐπειδὴ ἕκαστος ἓν πράττει. Οὐ γὰρ οὖν ἁρμόττει. Οὐκοῦν διὰ ταῦτα ἐν μόνῃ τῇ τοιαύτῃ πόλει, τόν τε σκυτοτόμον, σκυτοτόμον εὑρήσομεν, καὶ οὐ κυβερνήτην, πρὸς τῇ σκυτοτομίᾳ; καὶ τὸν γεωργὸν, γεωργὸν, καὶ οὐ δικαστὴν, πρὸς τῇ γεωργίᾳ; καὶ τὸν πολεμικὸν, πολεμικὸν, καὶ οὐ χρηματιστὴν, πρὸς τῇ πολεμικῇ; καὶ πάντας οὕτως; Ἀληθῆ, ἔφη. Ἄνδρα δὴ (ὡς ἔοικε) δυνάμενον

A talis erit, quo erit ineptior atque indoctior, eo plura effundet dicendo, nihílque ſe indignum eſſe exiſtimabit? Quocirca omnia conabitur imitari, ídque deinduſtria aget vt multos adhibeat teſtes: ea nimirũ de quibus nunc loquebamur, tonitrua, ventorum ſtrepitus & grandinũ,& axiũ, rotarum,tubarũ,tibiarum, fiſtularũ, & omnium inſtrumentorum ſtrepitus: & canum,ouium, auiúmque voces. horúmque oratio vniuerſa ſonorum figurarúmque conformatione occupabitur,& exiguum quidpiam narrationis habebit. Et hoc
B quidem,inquit, neceſſe eſt. [a] Has igitur,inquam, duas dictionis formas commemorabam. Sunt planè,inquit. nónne ipſarum vna exiguum quid mutationis habet? & ſiquis conuenientem concẽtum tribuerit modulúmque dictioni, fit vt is qui rectè loquatur ad eandem orationis formam ſemper cadat, & in vnius cuiuſdam cõcentus rationem? exiguæ enim ſunt mutationes, & in conſimili quoque rythmo eadẽ ratione ſolet vſuuenire. Planè nimirum, inquit, ita ſe res habet. Quid verò de alia
C ſpecie conſtituendum eſt? nónne contrariis indiget concentibus, omnibus autem modulis,ſi quidẽ propriè ſit dicenda,quòd multiplices mutationum formas complectatur? Res omnino ita eſt. Nónne omnes poetæ,& quicunque aliquid dicunt, vel alteram harum dicendi formarum vſurpant, vel alteram: vel certè ex vtriſque tertiam quandam cõmiſcent? Neceſſe eſt, inquit. Quid igitur faciemus? inquam. vtrum omnes hos in ciuitatem admittemus, aut alteram ex iis quas puras meráſque diximus,aut permixtã illam,ex vtriſq;
D conſtantem? Si mea quidẽ vicerit ſententia,Mixtam illam quæ media quadam via commodè atque opportunè videtur conſtituta. Atqui iucũda quoque eſt,Adimãte, mixta illa: longè autem iucundiſſima & pueris & pædagogis, & frequenti populi multitudini, ei videlicet, quam tu eligis, contraria. Iucundiſſima vero. [a] Atqui fortaſſe, inquam, Reipubl. noſtræ illam minimè cõuenire exiſtimabis: quoniã nimirum apud nos minimè eſt duplex neque multiplex homo: quandoquidem vnuſ-
E quiſque vna in re verſatur,neque certè aliter conuenit. Nónne in hac ciuitate tantùm comperiemus coriarium eſſe coriarium, neque gubernatorem, præter artem illam ſuã coriariã?& agricolã,agricolã,neq; verò iudicem, præter illam agriculturæ operam? & militem,militem, neque verò præter bellicæ rei operã mercaturæ negotia tractãtem? atque omnes eodem modo? Verum ais. Si quis igitur in noſtram ciuitatem venerit, qui tanta polleat ſa-

a Triplicis illius poetici χαρακτῆρος cõparatio. ἄκρατον autem, id eſt purum & impermixtum, cæteris anteponit.

b Concluſio ſuperioris ſermonis. id eſt, SENATVSCONSVLTVM de poetis exterminãdis è Republ. Quandoquidem in noſtra republ. vnuſquiſque rem ſuã agere debet, neque pluribus rebus quenquam noſtrûm volumus occupari: noſtri autem cuſtodis munus eſt,ciuitatem cuſtodire,ac proinde neceſſe eſt eum forti & militari eſſe animo: volumus ac iubemus nullum poetis in noſtra Republ. tribui locum. quãdoquidem illorum vocibus effœminantur animi, & varios multiplicéſque induunt mores. Vt tamen eruditioni ſuus honor tribuatur, poetæ lanea corona redimiti, & perfuſo in caput vnguento, extra imperii noſtri fines exterminantor.

pientia rerúmque exquiſita cognitione, vt in omnes ſe queat formas conuertere, & omnes res imitari, ſuáque illa poemata voluerit exhibere, illum, vt ſacrũ, mirabilem, auguſtum, iucundum, venerabimur. diſertè tamen ſignificabimus, tali homini apud nos aditum patere nullum in noſtra ciuitate, neque vllo modo fas eſſe vt nobiſcum verſetur: ac proinde illum in aliam ciuitatem dimittemus, perfuſo in caput vnguẽto, & lanea corona cum ornabimus. nos porro ſeueriorem iniucundiorémque adhibebimus poetam & fabularum artificem, vtilitatis cauſa: qui eius quod decorum atque commodum eſt, dictionem imitetur: & ex formula atq; præſcripto earũ legũ quas ſuprà poſuimus, quod dicere inſtituit dicat, quum milites voluerimus erudire. Ita prorſus, ſi in nobis ſitum eſſet, efficeremus. Hactenus igitur, inquam, mi Adimante, de ea Muſicæ parte, quæ in orationis fabuloſæ rationibus verſatur, cumulatè à nobis expoſitũ videtur: nimirũ &, Quid dicendum: &, Quomodo dicendum. Et mihi quidem videtur ita.

[a] Nónne deinceps reſtat, inquam, vt de cantionis & melodiæ modo atque ratione diſſeramus? Nimirum id reſtat. At nónne quilibet inuenerit, quídnam de ipſis conſtituendum ſit, & quænam ipſa eſſe oporteat: ſi iis quæ priùs à nobis ſunt expoſita, congruẽter velimus aſſentiri? Tum Glauco, vbi arriſiſſet, Ego verò, Socrates, ex omnium horum numero videor eſſe ſepoſitus. non enim in præſentia ſatis coniicere poſſum, quæ ſint à nobis dicenda. [b] Suſpicor tamen, inquam, primùm quidem te poſſe commodè dicere, Melodiam ex tribus conſtare, λόγῳ .i. [oratione,] ἁρμονίᾳ [.i. concentu] ῥυθμῷ [.i. modulo.] Hoc equidem poſſum. Nónne quantum ipſius melodiæ pars eſt Oratio, nihilo differt ab ea oratione quæ ſine cantu eſt, quatenus oporteat iiſdem cantus formis eam efferri, de quibus paulo ante dicebamus & eodem modo? Vera, inquit. Atqui harmonia & rythmus orationem ſequi debent. Quídni? Atenim dicebamus in oratione nihil opus eſſe lamentatione & planctu. Nequaquam. [c] Ecquænam ſunt funebres harmoniæ? tu enim peritus es muſicæ. Lydiæ-mixtæ, & Lydiæ intenſæ atque acutæ, & huiuſmodi quædam. Illæ'ne igitur remouendæ? Sunt enim planè inutiles etiam ipſis mulieribus, quæ quidem commodis ſint moribus: nedum viris. Omnino. Atqui ciuitatis cuſtodes maximè omniũ dedecet ebrietas, & mollities & inertia. Quídni? Ecquænam ſunt molles & temulentæ harmoniæ? Ionicæ & Lydiæ, quas χαλαρὰς [effœminatas] vocant.

a Muſica ſubiecto, forma, modo definitur. dixit de ſubiecto & modo illius .i. ἅ τε λεκτέον, καὶ πῶς: nunc DE MODO eiuſdẽ. id eſt, περὶ τρόπου ᾠδῆς καὶ μελῶν. Modum autem cantionis ſiue μελῳδίαν vocat ipſum concentum vocum: & docet quatenus ad Cuſtodis mores informãdos pertineat. Illam autem in animum efficaciter immanare, & in eo varia effecta edere, minimè dubium eſt. ideo accommodatè hac de re agit Philoſophus.

b Demonſtraturus ecquæ melodiæ ratio huic παιδείᾳ conuenire poſſit, melodiæ ipſius formas primùm notat. Tres autem illius ſpecies ſtatuit, λόγον, ἁρμονίαν, ῥυθμόν. Igitur μελῳδία illi eſt generis nomẽ: λόγος eſt ipſa poeſis: Ἁρμονία, concentus ipſius forma: (vocabulo quidem anguſtiùs ſumpto; quum generis ſit nomen ſæpius, ipſam ſonorum ἀναλογίαν ſignificans.) Ῥυθμὸς, eſt ipſa cantionis articulatio atque diſtinctio. Quia dixit hactenus de oratione, idcirco ad duas reliquas ſpecies explicandas accedit.

c Variæ ſunt harmoniæ ſpecies: de quibus vide Annot. Φιλοθρήνους omnéſq; molles & effœminatas, quas χαλαρὰς vocat, primũm damnat, Lydiam mixtam & acutam, Ionicam, Phrygiam, &c.

A ὑπὸ σοφίας παντοδαπὸν γίγνεσθαι, καὶ μιμεῖσθαι πάντα χρήματα, εἰ ἡμῖν ἀφίκοιτο εἰς τὴν πόλιν αὐτός τε καὶ τὰ ποιήματα βουλόμενος ἐπιδείξασθαι, προσκυνοῖμεν ἂν αὐτὸν, ὡς ἱερὸν, καὶ θαυμαστὸν, καὶ ἡδύν. εἴποιμεν δ' ἂν ὅτι οὐκ ἔστι τοιοῦτος ἀνὴρ ἐν τῇ πόλει παρ' ἡμῖν, οὔτε θέμις ἐγγενέσθαι· ἀποπέμποιμέν τε ἂν εἰς ἄλλην πόλιν, μύρον κατὰ τῆς κεφαλῆς καταχέαντες, καὶ ἐρίῳ στέψαντες· αὐτοὶ δ' ἂν τῷ αὐστηροτέρῳ καὶ ἀηδεστέρῳ ποιητῇ χρῴμεθα

B καὶ μυθολόγῳ, ὠφελείας ἕνεκα, ὃς ἡμῖν τὴν τοῦ ἐπιεικοῦς λέξιν μιμοῖτο, καὶ τὰ λεγόμενα λέγοι ἐν ἐκείνοις τοῖς τύποις οἷς κατ' ἀρχὰς ἐνομοθετησάμεθα, ὅτε τοὺς στρατιώτας ἐπεχειροῦμεν παιδεύειν. Καὶ μάλ', ἔφη, οὕτως ἂν ποιοῖμεν, εἰ ἐφ' ἡμῖν εἴη. Νῦν δὲ (εἶπον ἐγώ) ὦ φίλε, κινδυνεύει ἡμῖν τῆς μουσικῆς τὸ περὶ λόγους τε καὶ μύθους παντελῶς διαπεπεράνθαι. ἅ, τε γὰρ λεκτέον καὶ ὡς λεκτέον εἴρηται. Καὶ αὐτῷ μοι δοκεῖ, ἔφη. Οὐκοῦν μετὰ

C τοῦτο (ἦν δ' ἐγώ) τὸ περὶ ᾠδῆς τρόπου καὶ μελῶν, λοιπόν. Δῆλα δή. Ἆρ' οὖν οὐ πᾶς ἤδη ἂν εὕροι ἃ ἡμῖν λεκτέον περὶ αὐτῶν, καὶ οἷα δεῖ εἶναι, εἴπερ μέλλομεν τοῖς προειρημένοις συμφωνήσειν; Καὶ ὁ Γλαύκων ἐπιγελάσας, Ἐγὼ τοίνυν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, κινδυνεύω ἐκτὸς τούτων τῶν πάντων εἶναι. οὔκουν ἱκανῶς γε ἔχω ἐν τῷ παρόντι ξυμβαλέσθαι ποῖα ἄττα δεῖ ἡμᾶς λέγειν· ὑποπτεύω μέντοι. Πάντως δήπου (ἦν δ' ἐγώ) πρῶτον μὲν τόδε ἱκανῶς ἔχεις λέγειν,

D ὅτι τὸ μέλος ἐκ τριῶν ἐστὶ συγκείμενον, λόγου τε, καὶ ἁρμονίας, καὶ ῥυθμοῦ. Ναί, ἔφη, τοῦτό γε. Οὐκοῦν ὅσον γε αὐτοῦ λόγος ἐστίν, οὐδὲν δή που διαφέρει τοῦ μὴ ᾀδομένου λόγου, πρὸς τὸ ἐν τοῖς αὐτοῖς δεῖν τύποις λέγεσθαι οἷς ἄρτι προείπομεν, καὶ ὡσαύτως; Ἀληθῆ, ἔφη. Καὶ μὴν τήν γε ἁρμονίαν καὶ ῥυθμὸν ἀκολουθεῖν δεῖ τῷ λόγῳ. Πῶς δ' οὔ; Ἀλλὰ μέντοι θρήνων τε καὶ ὀδυρμῶν ἔφαμεν ἐν λόγοις οὐδὲν προσδεῖσθαι. Οὐ γὰρ οὖν. Τίνες οὖν θρηνώδεις

E ἁρμονίαι, λέγε μοι. σὺ γὰρ μουσικός. Μιξολυδιστί, ἔφη, καὶ συντονολυδιστί, καὶ τοιαῦταί τινες. Οὐκοῦν αὗται (ἦν δ' ἐγώ) ἀφαιρετέαι. ἄχρηστοι γὰρ καὶ γυναιξὶν ἃς δεῖ ἐπιεικεῖς εἶναι, μὴ ὅτι ἀνδράσι. Πάνυ γε. Ἀλλὰ μὴν μέθη γε φύλαξιν ἀπρεπέστατον, καὶ μαλακία καὶ ἀργία. Πῶς γὰρ οὔ; Τίνες οὖν μαλακαί τε καὶ συμποτικαὶ τῶν ἁρμονιῶν; Ἰαστί (ἦ δ' ὅς) καὶ λυδιστὶ αἵτινες χαλαραὶ καλοῦνται.

A Ταύταις οὖν, ὦ φίλε, ἐπὶ πολεμικῶν ἀνδρῶν ἔσθ᾽ ὅ,τι χρήσῃ; Οὐδαμῶς, ἔφη. Ἀλλὰ κινδυνεύει σοὶ δωριστὶ λείπεσθαι καὶ φρυγιστί. Οὐκ οἶδα (ἔφην ἐγὼ) τὰς ἁρμονίας· ἀλλὰ κατάλειπε ἐκείνην τὴν ἁρμονίαν ἣ ἔν τε πολεμικῇ πράξει ὄντος ἀνδρείου καὶ ἐν πάσῃ βιαίῳ ἐργασίᾳ, πρεπόντως ἂν μιμήσαιτο φθόγγους τε καὶ προσῳδίας, καὶ ἀποτυχόντος, ἢ εἰς τραύματα ἢ θανάτους ἰόντος, ἢ εἴς τινα ἄλλην ξυμφορὰν πεσόντος, ἐν πᾶσι τούτοις παρατεταγμένως καὶ καρτερούντως ἀμυνομένου τὴν τύχην. B καὶ ἄλλην αὖ, ἐν εἰρηνικῇ τε καὶ μὴ βιαίῳ ἀλλ᾽ ἐν ἑκουσίῳ πράξει ὄντος, ἢ τινά τι πείθοντός τε καὶ δεομένου, ἢ εὐχῇ θεὸν, ἢ διδαχῇ καὶ νουθετήσει ἄνθρωπον· ἢ τοὐναντίον, ἄλλῳ δεομένῳ ἢ διδάσκοντι ἢ μεταπείθοντι ἑαυτὸν ὑπέχοντα· καὶ ἐκ τούτων πράξαντα κατὰ νοῦν, καὶ μὴ ὑπερηφάνως ἔχοντα, ἀλλὰ σωφρόνως τε καὶ μετρίως ἐν πᾶσι τούτοις πράττοντά τε, καὶ τὰ ἀποβαίνοντα ἀγαπῶντα. C ταύτας δύο ἁρμονίας, βίαιον, ἑκούσιον· δυστυχούντων, εὐτυχούντων· σωφρόνων, ἀνδρείων, αἵτινες φθόγγους μιμήσονται κάλλιστα, ταύτας λεῖπε. Ἀλλ᾽ (ἦ δ᾽ ὅς) οὐκ ἄλλας αἰτεῖς λείπειν, ἢ ἃς δὴ νῦν ἔλεγον. Οὐκ ἄρα (ἦν δ᾽ ἐγὼ) πολυχορδίας γε, οὐδὲ παναρμονίου ἡμῖν δεήσει ἐν ταῖς ᾠδαῖς τε καὶ μέλεσιν. Οὔ μοι, ἔφη, φαίνεται. Τριγώνων ἄρα καὶ πηκτίδων, καὶ πάντων ὀργάνων ὅσα πολύχορδα καὶ πολυαρμόνια, δημιουργοὺς οὐ θρέψομεν; D Οὐ φαινόμεθα. Τί δέ; αὐλοποιοὺς ἢ αὐλητὰς παραδέξῃ εἰς τὴν πόλιν; ἢ οὐ τοῦτο πολυχορδότατον, καὶ αὐτὰ τὰ παναρμόνια, αὐλοῦ τυγχάνει ὄντα μιμήματα; Δῆλα δή, ἦ δ᾽ ὅς. Λύρα δή σοι (ἦν δ᾽ ἐγὼ) καὶ κιθάρα λείπεται, καὶ κατὰ πόλιν χρήσιμα· καὶ αὖ κατ᾽ ἀγροὺς τοῖς νομεῦσι σῦριγξ ἄν τις εἴη. Ὡς γοῦν, ἔφη, ὁ λόγος ἡμῖν σημαίνει. E Οὐδέν γε (ἦν δ᾽ ἐγὼ) δεινὸν ποιοῦμεν, ὦ φίλε, κρίνοντες τὸν Ἀπόλλω καὶ τὰ τοῦ Ἀπόλλωνος ὄργανα πρὸ Μαρσύου τε καὶ τῶν ἐκείνου ὀργάνων. Μὰ Δί᾽ (ἦ δ᾽ ὅς) οὔ μοι φαινόμεθα. Καὶ νὴ τὸν κύνα (εἶπον) λελήθαμέν γε διακαθαίροντες πάλιν ἣν ἄρτι τρυφᾶν ἔφαμεν πόλιν. Σωφρονοῦντές γε ἡμεῖς, ἦ δ᾽ ὅς. Ἴθι δὴ (ἔφην) καὶ τὰ λοιπὰ καθαίρωμεν. ἑπόμενον γὰρ δὴ ταῖς ἁρμονίαις ἂν ἡμῖν εἴη τὸ περὶ ῥυθμοὺς, μὴ ποικίλους αὐτοὺς διώκειν, μηδὲ παντοδαπὰς βάσεις, ἀλλὰ βίου ῥυθμοὺς ἰδεῖν κοσμίου τε καὶ ἀνδρείου τίνες εἰσίν· οὓς ἰδόντας,

Híſne igitur, mi Adimante, apud homines bellicoſos aliquando vtêris? Minimè, inquit. ſed videris Ionicam, & Phrygiam prætermiſiſſe. [c] Ignoro, inquam, harmonias. ſed illud harmoniæ genus prætermitte, quod cum imitatur qui in bellico conflictu viriliter ſe gerit, in omni denique violenta actione robur viréſque exerit: voces atque verborum conformationẽ, eius cui res malè cedit, aut in vulnera mortémque ipſam cadit, aliámve quamlibet calamitatem: in quibus tamen acerrimis caſibus ordinatè & patienter ſe gerit. Alteram porro, eius qui in pacata actione, & in qua nulla vis ineſt, ſed quam ſponte ſuſcipit, verſatur: vel qui aliquid alicui perſuadet, aut ſupplicat, vel precibus deum vel hortatione hominem impellit: vel eius cõtrà qui ſupplicanti, aut aliquid docenti, vel ab aliqua re reuocanti faciles præbet aures: & ex iis rem de animi ſententia gerit, nec tamen idcirco effertur ſuperbia: ſed moderatè & ſapienter in his omnibus verſatur, &, quicquid euenerit, æquo & pacato animo eſt. Has duas itaque Harmonias ſcitè temperat, Violenti, voluntarii: Infelicium, felicium: Temperantium, fortium: quæ quidẽ vitæ noſtræ ſonos pulcherrimè imitátur. Has itaque in Ciuitatis noſtræ vſum ſepone. At, inquit, nullóſne alios cõcentus iubes me Ciuitati noſtrę relinquere, quàm quos modò dicebam? [b] Non igitur, inquam, opus nobis erit in cantibus & melodiis harmonia, quæ multis conſtet chordis omnibúſque cõcẽtibus. Non mihi (inquit) videtur. Non igitur nutriemus opifices trigonorũ & pectidarum, & omnium muſicorũ inſtrumentorũ, quæ multis & chordis & harmoniis conſtant. Non profectò videmur. Quid verò? tibiarum opifices, & tibicines ipſos nunquid admittes in ciuitatẽ? nónne tibia omniũ muſicorũ inſtrumẽtorũ maximè chordis conſtat, vt ipſa illa inſtrumẽta quæ omnes concentus habẽt, ipſius tibiæ ſint imitationes? Apparet, inquit. Lyra nimirum, inquam, & cithara ad hos vſus ciuitatis relinquitur: & fiſtula paſtoribus eſt commoda. Ita videlicet hæc nobis euincit oratio. Nihil, inquam, profectò alienum facimus, mi Adimante, qui Apollinem & Apollinis inſtrumenta Marſyæ & illius inſtrumẽtis ãteponimus. Nequaquã, inquit, mea quidẽ ſentẽtia. At per Canẽ, inquã, ſenſim & quaſi aliud agẽtes cœpimus Ciuitatẽ expurgare, quã modò nimiis deliciis deditã dicebamus. Id verò agimus, inquit, quoniã ex hoc tẽperãtiæ ſermone tẽperãter agimus. Agedũ verò, inquit, & ad alia expurgãda accedamus. cõſequẽs eſt enim nobis ad hãc cõcẽtuũ tractationẽ, vt quod ad Rythmorũ rationẽ ſpectat, ita perſequamur, ne per varios illorũ ãfractus, multiplicéſve pedes ſiue clauſulas, oberremus: ſed quinã ſunt tẽperãtis & fortis vitæ moduli, perſpiciamus. quibus exploratis atq; cognitis,

c Vitioſæ harmoniæ generibus repudiatis, ea nunc recenſet quæ ad rectè conformandos cuſtodum mores aptiſſima videantur. Et quoniam ciuitatis cuſtos ad vtrunque tempus belli & pacis par eſſe debet, debellandis ferociter hoſtibus, continendis humaniter ciuibus: duplicem idcirco ἁρμονίαν ei accommodat, Πολεμικὴν, ſiue ἐνόπλιον & βίαιον, vnam: εἰρηνικὴν & μὴ βίαιον, alterã: & vtriuſq; rationẽ explicat.

b Muſica aſſa voce .i. ſimplici, & ἐναρμονίοις inſtrumẽtis cõſtat: de quibus modò agit peculiariter: & πολυχορδίοις repudiatis, Trigonis, pectidibus, &c. ſimpliciora retinet, Lyram, citharã, fiſtulam. &c.

a Agit de Rythmo: quatenus videlicet accommodari poſſit ad mores hominum informandos: quem in finem ſatis oſtendit ſe

hunc εὐμούσου ἁρμονίας ſermonem iniecisse. Ipſius autem rythmi ſiue modulorum aptitudinẽ obiter notat, ex cuiuſdã Damonis doctrina. qua de re vide Annot. In ſumma, docet in Muſica harmonia eſſe vitæ noſtræ μιμήματα quædam: vt quidem, ſicuti ex rythmorum articulatione naſcitur Harmonia: ita ex vitæ contemperatione naſcatur item harmonia auguſta quædã atque mirabilis: vt cõtra, ex intemperie, τὸ ἀνάρμοστον ſiue τὸ ἀσύμφωνον. qua de re magnificè agit in Timæo. & Muſicum deſcripſit iam in Lachete, εὖ αὐτὸς αὑτοῦ (quũ Ratio videlicet ſummo imperio dominatur, et obtemperant inferiores animi partes) καὶ πρὸς τὰ ἔργα σύμφωνοι λόγοι. &c. Illius [illegible] εὐρυθμίας, [illegible] συμφωνίας vim hic præclarè deſcribit in animo, in oratione, in vniuerſa denique vita: ac proinde vult ita conformari vniuerſum illius apparatum, vt nihil ſit quod hanc ξυμφωνίαν interturbare poſſit. Ita de pictura, veſtibus, ædificiis, & cæteris rebus huius generis, prouidendum, vt vbique retineatur conſtanter illa temperantia.

pedem concentúmq; cogamus huius orationis ſequi veſtigia, nõ verò orationem, pedis concentúſq; rationẽ & modũ. Quínã verò ſint tales moduli, tuũ eſt exponere, ſicuti hactenus harmonias expoſuiſti. Atqui, inquam, per Iouem, non equidẽ poſſum. quoniam enim tres quędã ſunt ſpecies, ex quibus concentuũ clauſulæ quaſi cõplicãtur atq; texũtur, quemadmodũ in ſonis, quatuor vnde omnes harmonię ſiue cõcentus exiſtũt, re perpẽſa dicere poſſem: quales autẽ cuiuſlibet vitę ſint imitationes, dicere haudquaquã poſſũ. Atq; de his quidẽ cũ Damone deliberabimus, quínam pedũ motus clauſularúmve rationes ſint propriæ atq; accõmodatę illiberalitati, contumeliæ, furori, & aliis vitioſitatis generibus: quíve moduli contrariis congruant. Arbitror autẽ me audire, quanuis non ſatis perſpicuè, quum bellicoſum quendã concentum, qualis deceret eum qui arma tractaret [ἐνόπλιον vocant] compoſitũ ex ipſo, & dactylũ & heroicũ: quem quidẽ neſcio quo pacto digerebat atq; cõponebat, & æqualem efficiebat ſuperioris & inferioris moduli rationibus quibuſdam, vt quidẽ breuis & longus euaderet: &, vt quidem arbitror, iambum, vnum: alterum quendã, trochæum nominabat. Longitudines autẽ & breuitates accõmodabat. & in horũ nonnullis arbitror eum non minus damnare & cõmendare pedum componendorũ flexus, quàm modulos ipſos, aut aliquid ex vtroque cõpoſitum. non enim ego hæc poſſum explicare: ſed, vti dixi, copioſam horũ explicationem ad Damonẽ reiicio. nõ enim pauco ſermone exponi hæc cõmodè poſſunt. nónne ita arbitraris? Equidẽ, inquit. Illud verò quod ad venuſtatẽ & inuenuſtatẽ moduli pertinet .i. quàm decorè & opportunè modul⁹ aptetur, & cõtrà, illud, inquã, potéſne explicare? Quídni poſſim? Atqui opportunæ modulationis vel importunæ cõformatio [.i. τὸ εὔρυθμον καὶ ἄρρυθμον] huiuſmodi vires habet, vt illa quidẽ pulchrã, hæc cõtrà turpẽ & indecorã efficiat orationẽ. quinetiã conſonũ atque diſſonũ [id eſt, εὐάρμοστον καὶ ἀνάρμοστον] eodẽ modo. quãdoquidẽ modulus [.i. ῥυθμὸς] & concẽtus [.i. ἁρμονία] orationẽ, nõ cõtrà oratio hos cõſequitur: quemadmodũ modò explicabamus. Atqui, inquit, hæc orationẽ ſequi debẽt. Quid verò loquẽdi modus, ipſáque oratio? (inquã) nónne animi affectionẽ ſequitur? Quidni? Orationem verò cætera quoque ſequũtur. Certè. Orationis itaque decor, conſonantia, venuſtas, congruẽtia, ſimplicẽ genuinámq; animi affectionẽ ſequuntur: quã εὐήθειαν vocãt, quaſi rectã cõmodámque morũ conſtitutionẽ: non eã quidẽ quam fatuitatem appellamus, declinatione quadam vocis: hominis videlicet minimè mali mores, quaſi ipſa illa ſit vera morum integritas atque ſimplicitas: ſed modò deſignamus εὐηθείας vocabulo animi ſtatum huiuſmodi qui verè & præclarè moribus ſit conſtitutus. Omnino, inquit. Nónne igitur hæc vbique iuuenes perſequi debent, ſi velint officiũ facere? Debuerint profectò. Eſt autem ars pingendi vniuerſa ipſa his referta, atque omne adeò

τὸν πόδα τῷ τοιούτου λόγῳ ἀναγκάζειν ἕπεσθαι καὶ τὸ μέλος, ἀλλὰ μὴ λόγον ποδί τε καὶ μέλει. οἵτινες δ' ἂν εἶεν οὗτοι οἱ ῥυθμοί, σὸν ἔργον, ὥσπερ τὰς ἁρμονίας, φράσαι. Ἀλλὰ μὰ Δί' (ἔφη) οὐκ ἔχω λέγειν. ὅτι μὲν γὰρ τρία ἄττα ἐστὶν εἴδη, ἐξ ὧν αἱ βάσεις πλέκονται, ὥσπερ ἐν τοῖς φθόγγοις τέτταρα ὅθεν αἱ πᾶσαι ἁρμονίαι, τεθεαμένος ἂν εἴποιμι· ποῖα δ' ὁποίου βίου μιμήματα, λέγειν οὐκ ἔχω. Ἀλλὰ
B ταῦτα μὲν (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ μετὰ Δάμωνος βουλευσόμεθα, τίνες τε ἀνελευθερίας καὶ ὕβρεως, ἢ μανίας καὶ ἄλλης κακίας πρέπουσαι βάσεις· καὶ τίνας τοῖς ἐναντίοις λειπτέον ῥυθμούς. οἶμαι δέ γε ἀκηκοέναι οὐ σαφῶς ἐνόπλιόν τε τινὰ ὀνομάζοντος αὐτοῦ ξύνθετον, καὶ δάκτυλον, καὶ ἡρῷόν γε, οὐκ οἶδα ὅπως διακοσμοῦντος, καὶ ἴσον ἄνω καὶ κάτω τιθέντος, εἰς βραχύ τε καὶ μακρὸν γιγνόμενον· καί, ὡς ἐγᾦμαι, ἴαμβον, καί τιν' ἄλλον, τροχαῖον ὠνόμαζε. μήκη δὲ καὶ βρα-
C χύτητας προσῆπτε. καὶ τούτων τισὶν οἶμαι τὰς ἀγωγὰς τοῦ ποδὸς αὐτὸν οὐχ ἧττον ψέγειν τε καὶ ἐπαινεῖν, ἢ τοὺς ῥυθμοὺς αὐτούς, ἤτοι ξυναμφότερόν τι. οὐ γὰρ ἔγωγε ἔχω λέγειν. ἀλλὰ ταῦτα μέν, ὥσπερ εἶπον, εἰς Δάμωνα ἀναβεβλήσθω. διελέσθαι γάρ, οὐ σμικροῦ λόγου. ἢ σὺ οἴει; Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε. Ἀλλὰ τόδε γε, ὅτι τὸ τῆς εὐσχημοσύνης τε καὶ ἀσχημοσύνης τῷ εὐρύθμῳ τε καὶ ἀρρύθμῳ ἀκολουθεῖ, δύνασαι διελέσθαι; Πῶς δ' οὔ; Ἀλλὰ μὴν τὸ εὔ-
D ρυθμόν τε καὶ ἄρρυθμον, τὸ μὲν τῇ καλῇ λέξει ἕπεται ὁμοιούμενον, τὸ δέ, τῇ ἐναντίᾳ· καὶ τὸ εὐάρμοστον καὶ ἀνάρμοστον, ὡσαύτως· εἴπερ ῥυθμός γε καὶ ἁρμονία λόγῳ, ὥσπερ ἄρτι ἐλέγετο, ἀλλὰ μὴ λόγος τούτοις. Ἀλλὰ μὴν (ἦ δ' ὅς) ταῦτά γε λόγῳ ἀκολουθητέον. Τί δ' ὁ τρόπος τῆς λέξεως (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ ὁ λόγος; οὐ τῷ τῆς ψυχῆς ἤθει ἕπεται; Πῶς γὰρ οὔ; Τῇ δὲ λέξει τἆλλα; Ναί. Εὐλογία ἄρα, καὶ εὐαρμοστία, καὶ εὐσχημοσύνη, καὶ εὐρυθμία,
E εὐηθείᾳ ἀκολουθεῖ. οὐχ ἣν ἄνοιαν οὖσαν ὑποκοριζόμενοι καλοῦμεν ὡς εὐήθειαν, ἀλλὰ τὴν ὡς ἀληθῶς εὖ τε καὶ καλῶς τὸ ἦθος κατεσκευασμένην διάνοιαν. Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη. Ἆρ' οὖν οὐ πανταχοῦ ταῦτα διωκτέα τοῖς νέοις, εἰ μέλλουσι τὸ αὐτῶν πράττειν; Διωκτέα μὲν οὖν. Ἔστι δέ γε που πλήρης μὲν γρα

φικὴ αὐτῶν, καὶ πᾶσα ἡ τοιαύτη δημιουργία·
A πλήρης δέ που ὑφαντική, καὶ ποικιλία, καὶ οἰκοδομία, καὶ πᾶσα αὖ ἡ τῶν ἄλλων σκευῶν ἐργασία· ἔτι δὲ ἡ τῶν σωμάτων φύσις, καὶ ἡ τῶν ἄλλων φυτῶν. ἐν πᾶσι γὰρ τούτοις ἔνεστιν εὐσχημοσύνη, ἢ ἀσχημοσύνη. καὶ ἡ μὲν ἀσχημοσύνη, καὶ ἀρρυθμία, καὶ ἀναρμοστία, κακολογίας καὶ κακοηθείας ἀδελφά· τὰ δ' ἐναντία, τοῦ ἐναντίου, σώφρονός τε καὶ ἀγαθοῦ ἤθους, ἀδελφά τε καὶ μιμήματα. Παντελῶς μὲν οὖν, ἔφη. Ἆρ' οὖν τοῖς ποιηταῖς ἡμῖν μόνον ἐπιστατητέον; καὶ προσαναγκαστέον τὴν τοῦ
B ἀγαθοῦ εἰκόνα ἤθους ἐμποιεῖν τοῖς ποιήμασιν, ἢ μὴ παρ' ἡμῖν ποιεῖν; ἢ καὶ τοῖς ἄλλοις δημιουργοῖς ἐπιστατητέον, καὶ διακωλυτέον τὸ κακόηθες τοῦτο, καὶ ἀκόλαστον, καὶ ἀνελεύθερον, καὶ ἄσχημον, μήτε ἐν εἰκόσι ζώων, μήτε ἐν οἰκοδομήμασι, μήτε ἐν ἄλλῳ μηδενὶ δημιουργουμένῳ ἐμποιεῖν; ἢ ὁ μὴ οἷός τε ὤν, οὐκ ἐατέος παρ' ἡμῖν δημιουργεῖν; ἵνα μὴ ἐν κακίας εἰκόσι τρεφόμενοι ἡμῖν οἱ φύλακες, ὥσπερ ἐν κακῇ βοτάνῃ, πολλὰ ἑκάστης ἡμέρας κατὰ σμικρὸν ἀπὸ
C πολλῶν δρεπόμενοί τε καὶ νεμόμενοι, ἕν τι ξυνιστάντες λανθάνωσι κακὸν μέγα ἐν τῇ αὐτῶν ψυχῇ. ἀλλ' ἐκείνους ζητητέον τοὺς δημιουργοὺς, τοὺς εὐφυῶς δυναμένους ἰχνεύειν τὴν τοῦ καλοῦ τε καὶ εὐσχήμονος φύσιν. ἵν' ὥσπερ ἐν ὑγιεινῷ τόπῳ οἰκοῦντες οἱ νέοι ὠφελῶνται ἀπὸ παντὸς, ὁπόθεν ἂν αὐτοῖς ἀπὸ τῶν καλῶν ἔργων ἢ πρὸς ὄψιν ἢ πρὸς ἀκοήν τι προσβάλλῃ, ὥσπερ αὔρα φέρουσα ἀπὸ χρηστῶν τόπων ὑγίειαν, καὶ εὐθὺς ἐκ παίδων λανθάνῃ εἰς ὁμοιότητά τε καὶ φι-
D λίαν καὶ ξυμφωνίαν τῷ καλῷ λόγῳ ἄγουσα. Πολὺ γὰρ ἂν (ἔφη) κάλλιστα οὕτω τραφεῖεν. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Γλαύκων, τούτων ἕνεκα κυριωτάτη ἐν μουσικῇ τροφὴ, ὅτι μάλιστα καταδύεται εἰς τὸ ἐντὸς τῆς ψυχῆς ὅ, τε ῥυθμὸς καὶ ἁρμονία, καὶ ἐρρωμενέστατα ἅπτεται αὐτῆς, φέροντα τὴν εὐσχημοσύνην; καὶ ποιεῖ εὐσχήμονα, ἐάν τις ὀρθῶς τραφῇ; εἰ δὲ μὴ, τοὐναντίον; καὶ ὅτι αὖ τῶν παραλειπομένων καὶ μὴ κα-
E λῶς δημιουργηθέντων, ἢ μὴ καλῶς φύντων, ὀξύτατ' ἂν αἰσθάνοιτο ὁ ἐκεῖ τραφεὶς ὡς ἔδει, καὶ
9 ὀρθῶς δὴ δυσχεραίνων, τὰ μὲν καλὰ ἐπαινοῖ, καὶ χαίρων καὶ καταδεχόμενος εἰς τὴν ψυχὴν, τρέφοιτ' ἂν ἀπ' αὐτῶν, καὶ γίγνοιτο καλός τε κἀγαθός·

huiuſmodi opificium. his nimirum referta eſt texendi ars, his & ars illa phrygionica operum variegandorum, & ædificandi, & omne aliud inſtrumentorũ apparandorũ opificium: quin & corporũ plantarúmque natura. in his enim omnibus ineſt venuſtas quædam atque inuenuſtas. at inuenuſtas, & inconcinnitas, & abſurditas orationis, improborum morum ſunt germanæ: & contrariæ, contrariorum morum, temperantium nimirũ & commodorum morum, expreſſæ imitationes atque imagines. Omnino, inquit. Soliſne poetis præſcribenda erunt hæc mandata, & cogendi ipſi vt bonorum morum imaginem in ſuis carminibus exprimant, vel certè nobis ſcriptiones illas ſuas ne offerant? vel idem etiam erit cæteris artificibus mandandum? atque prouidendum ne artifices cęteri malorum morum & diſſolutorum, illiberalium, & importunorum atque indecentium, intemperiem aliquam, quaſi veſtigium, imprimant in animalium imaginibus effingendis, neque in ædificiorum ſtructuris, ſiue etiam in alio quolibet ſuo opere? quòd ſi ab huiuſmodi rebus abſtinere non poſſit, non erit ſinendus quicquam è ſuo illo artificio apud nos agere? ne Cuſtodes noſtri tanquam in vitioſitatis imaginibus innutriantur, & veluti in noxio quodã gramine, multa ſingulis diebus paulatim è multis decerpentes atq; paſcentes, magnã aliquam noxã in animis ſuis incogitantes contrahant. [a] At contrà, illi opifices erunt inueſtigandi, qui naturali quadã induſtria, honeſti & decori naturam effigiémq; veluti per veſtigia conſequi poſſint, eámque opportunè repræſentare. vt iuuenes tanquam in ſalubri loco habitantes, comparent ſibi ab omnibus rebus adiumenta quædam ad virtutis cultum capeſſendũ, ex quocunque tandem loco petantur: ſiue in oculos ſiue in aures aliquid deferatur, veluti ſuauis aura quædam è ſalubribus locis ſanitatem afferens. quę quidem dum à teneris annis incipit afflare, ſenſim ita immanat vt animos hominum ad ſimilitudinem & amicitiã & concordiã, præclarę orationis ductu & auſpiciis, adducat. Optimè nimirum ita educarentur. His igitur de cauſis, Glauco, nónne princeps & primaria illa in muſica educatio, quæ in modulorum concentuúmq; rationibus verſatur, efficaciſſimè in interiores animi partes influit, & venuſtate quadam animũ vehementiſſimè tangit, cúmq; adeò eodẽ venuſtatis decore afficit, ſi in ea accuratè elaboret, & à teneris annis inſtituatur? ſin minus, contrá? Et quoniam is qui in eo vitæ inſtituto fuerit educatus, ea perſpicaciſſimè perſentiet quę vel deſiderantur, vel non rectè ſunt effecta: atque optimo iudicio res non rectè factas condemnat, præclarè verò conſtitutas commendat, & iis delectabitur, atque animo complectetur: vt hoc pacto educatus in bonum virum euadat: contrà,

[a] Generalis doctrina de hac muſica inſtitutione: Quandoquidẽ puerilis ætas qualcunque ſiue boni ſiue mali imagines ſuſcipit, dãdam eſſe operã vt omnes & corporis & animi partes rectæ inſtitutionis τύποις inſigniãtur: vt animus omnéſque corporis ſenſus maturè rebus honeſtis aſſuefiãt: ac proinde Temperantiæ venuſtas atque concentus vbique eluceat, in omnib. noſtri partib᷒ ἐκτυπουμένη ſiue χαρακτηριζομένη. Hanc deniq; eſſe veram Muſicam, quam inueſtiget. & ita finem imponit huic ſermoni De Muſica. i. de ea parte inſtitutionis quæ pertinet ad animum inſtituendum.

res turpes rectè condemnet & odio proſequatur in hac tenera ætate, in qua nõdum ipſi conſtiterit rationis vſus: quæ quum acceſſerit, eam alacri animo amabit atq; cõplectetur, vtpote quam ex huiuſmodi educationis habitu agnoſcat. Mihi profectò propter has cauſas in Muſica nutriendi videtur cuſtodes. Quemadmodũ profectò, inquam, tunc literarum idoneam cognitionem habemus, quum elementa minimè nos fugiunt, licet exigua ſint in iis omnibus in quibus circumferuntur: neque in rebus magnis vel paruis eas contemnere ſolemus, quaſi non ea oporteret intelligere, ſed in hoc maximè elaboramus vt ea perſpicuè dignoſcamus: quum non prius grammatici ſimus futuri, quàm huiuſmodi cognitione fuerimus imbuti. Vera cõmemoras. Imagines præterea literarũ, ſicubi vel in aquis vel in ſpeculis appareant, non prius cognoſcemus quàm ipſas literas nouerimus: ſed exiſtimaueris ad eiuſdẽ artis ſtudiũ illud pertinere. Omnino. Itáne igitur eſt, per Deos immortales, quẽadmodũ dico? Nos haud prius futuros muſicos, neque noſipſos, neq; eos cuſtodes in quibus inſtituendis noſtra verſatur oratio, quàm temperantiæ, fortitudinis, liberalitatis, magnificentiæ, & cæterarum virtutum quæ his ſunt germanæ atque affines, formam effigiémque ſuſceperimus? & his res contrarias, quocunque tandem obuerſentur, agnoſcamus, & in iis in quibus inſint ſentiamus ineſſe, & ipſas & ipſarum imagines? neque verò in paruis neque in magnis rebus contemnamus, ſed arbitremur pertinere ad eandem artem idémque ſtudium de his ferre iudicium? Prorſus eſt neceſſe. ª Siquo igitur in homine hæc cõcurrãt, vt nimirum in animo pulchri mores inſint, & eandem formam congruenti quadam & conſentienti ratione præ ſe ferant, & quaſi eiuſdem rationis effigiem deprędicent: illud planè ſpectaculum ei erit iucundiſſimum, qui ea valebit animi perſpicacia vt hæc contemplari poſſit. Prorſus. At pulcherrimum illud, erit quoq; iucundiſſimũ. Quidni? Enimuerò huiuſmodi homines vir Muſicus maximo amore complecteretur: ſin diſcors atque diſcrepans, non item. Non certè, inquit: ſi aliquo animi defectu diſcreparet: ſi quid verò duntaxat deeſſet corpori, illũ animi perfectum ſtatum tanti æſtimaret, vt amore etiam dignum eſſe arbitraretur. Intelligo, inquã, quid velis. Si talis tibi adſit amaſius [animo pulcherrimus, etiãſi adſit aliquis corpori næuus] id ſanè concedo. Verùm dic mihi: eſtne vllum temperantiæ cũ diſſoluta nimiáque voluptate commercium? Quomodo verò eſſet? inquit. Quandoquidem voluptas illa effrænis, non minus quàm dolor, mentem è ſuo ſtatu dimouet. At cum aliiſne virtutibus illi conuenire poteſt? Nequaquam.

ª Illius μουσικῆς ξυμφωνίας vim applicat in amore honeſto & laudabili: nã gratior eſt virtus veniens è corpore pulchro.

A τὰ δ' αἰσχρὰ ψέγοι τ' ἂν ὀρθῶς καὶ μισοῖ, ἔτι νέος ὤν, πρὶν καὶ λόγον δυνατὸς εἶναι λαβεῖν· ἐλθόντος δὲ τοῦ λόγου, ἀσπάζοιτ' ἂν αὐτὸν, γνωρίζων δι' οἰκειότητα μάλιστα, ὁ οὕτω τραφείς. Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ (ἔφη) τῶν τοιούτων ἕνεκα ἐν μουσικῇ εἶναι ἡ τροφή. Ὥσπερ ἄρα (ἦν δ' ἐγώ) γραμμάτων πέρι τότε ἱκανῶς εἴχομεν, ὅτε τὰ στοιχεῖα μὴ λανθάνῃ ἡμᾶς ὀλίγα ὄντα ἐν ἅπασιν οἷς ἔστι περιφερόμενα· καὶ οὔτ' ἐν σμικρῷ οὔτ' ἐν μεγάλῳ ἠτιμάζομεν αὐτά, ὡς οὐ δέοι αἰσθάνεσθαι, ἀλλὰ πανταχοῦ
B προυθυμούμεθα διαγιγνώσκειν· ὡς οὐ πρότερον ἐσόμενοι γραμματικοὶ πρὶν οὕτως ἔχοιμεν. Ἀληθῆ. Οὐκοῦν καὶ εἰκόνας γραμμάτων, εἴ που ἢ ἐν ὕδασιν ἢ ἐν κατόπτροις ἐμφαίνοιντο, οὐ πρότερον γνωσόμεθα πρὶν ἂν αὐτὰ γνῶμεν; ἀλλ' ἔστι τῆς αὐτῆς τέχνης τε καὶ μελέτης; Παντάπασι μὲν οὖν. Ἆρ' οὖν ὃ λέγω, πρὸς θεῶν, οὕτως; οὐδὲ μουσικοὶ πρότερον ἐσόμεθα, οὔτε αὐτοὶ, οὔτε οὓς φαμὲν ἡμῖν παιδευτέον εἶναι τοὺς φύλακας,
C πρὶν ἂν τὰ τῆς σωφροσύνης εἴδη, καὶ ἀνδρείας, καὶ ἐλευθεριότητος, καὶ μεγαλοπρεπείας, καὶ ὅσα τούτων ἀδελφὰ, καὶ τὰ τούτων αὖ ἐναντία, πανταχοῦ περιφερόμενα, γνωρίζωμεν, καὶ ἐνόντα ἐν οἷς ἔνεστιν αἰσθανώμεθα, καὶ αὐτὰ καὶ εἰκόνας αὐτῶν; καὶ μήτε ἐν σμικροῖς μήτε ἐν μεγάλοις ἀτιμάζωμεν, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς οἰώμεθα τέχνης εἶναι καὶ μελέτης; Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγώ)
D ὅτου ἂν ξυμπίπτῃ ἔν τε τῇ ψυχῇ καλὰ ἤθη ἐνόντα, καὶ ἐν τῷ εἴδει ὁμολογοῦντα ἐκείνοις καὶ ξυμφωνοῦντα, τοῦ αὐτοῦ μετέχοντα τύπου, τοῦτ' ἂν εἴη κάλλιστον θέαμα τῷ δυναμένῳ θεᾶσθαι; Πολύ γε. Καὶ μὴν τό γε κάλλιστον, ἐρασμιώτατον. Πῶς δ' οὔ; Τῶν
27 δὴ ὅτι μάλιστα τοιούτων ἀνθρώπων ὅ γε μουσικὸς ἐρῴη ἄν· εἰ δὲ ἀξύμφωνος εἴη, οὐκ ἂν ἐρῴη. Οὐκ, εἴ γέ τι (ἔφη) κατὰ τὴν ψυχὴν ἐλλείποι· εἰ μέντοι τι κατὰ τὸ σῶμα, ὑπομείνειεν ἂν, ὥστ' ἐθέλειν ἀσπάζεσθαι. Μανθάνω (ἦν
E δ' ἐγώ) ὅτι ἔστι σοι ἢ γέγονε παιδικὰ τοιαῦτα· καὶ συγχωρῶ. ἀλλὰ τόδε μοι εἰπέ, σωφροσύνῃ καὶ ἡδονῇ ὑπερβαλλούσῃ ἔστι τις κοινωνία; Καὶ πῶς; (ἔφη) ἥ γε ἔκφρονα ποιεῖ οὐχ ἧττον ἢ λύπη. Ἀλλὰ τῇ ἄλλῃ ἀρετῇ;

A Οὐδαμῶς. Τί δέ; ὕβρει τε καὶ ἀκολασίᾳ; Πάντων μάλιστα. Μείζω δέ τινα καὶ ὀξυτέραν ἔχεις εἰπεῖν ἡδονὴν τῆς περὶ τὰ ἀφροδίσια; Οὐκ ἔχω, (ἦ δ' ὅς) οὐδέ γε μανικωτέραν. Ὁ δὲ ὀρθὸς ἔρως πέφυκε, κοσμίου τε καὶ καλοῦ σωφρόνως τε καὶ μουσικῶς ἐρᾶν. Καὶ μάλα, ἦ δ' ὅς. Οὐδὲν ἄρα προσοιστέον μανικὸν, οὐδὲ ξυγγενὲς ἀκολασίας, τῷ ὀρθῷ ἔρωτι. Οὐ προσοιστέον. Οὐ προσοιστέον ἄρα

B αὐτῷ ἡδονὴν, οὐδὲ κοινωνητέον αὐτῆς ἐραστῇ τε καὶ παιδικοῖς, ὀρθῶς ἐρῶσί τε καὶ ἐρωμένοις. Οὐ μέντοι μὰ Δί', ἔφη, ὦ Σώκρατες, προσοιστέον. Οὕτω δὴ, ὡς ἔοικε, νομοθετήσεις ἐν τῇ οἰκιζομένῃ πόλει, φιλεῖν μὲν καὶ ξυνεῖναι καὶ ἅπτεσθαι, ὥσπερ υἱέος, παιδικῶν, ἐραστὴν, τῶν καλῶν χάριν, ἐὰν πείθῃ· τὰ δ' ἄλλα οὕτως ὁμιλεῖν πρὸς ὅν τις σπουδάζοι, ὅπως μηδέποτε δόξῃ μακρότερα τούτων ξυγγίγνεσθαι· εἰ δὲ μὴ, ψόγον ἀμουσίας καὶ ἀπειρο-

C καλίας ὑφέξοντα. Οὕτως, ἔφη. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) καί σοι φαίνεται τέλος ἡμῖν ἔχειν ὁ περὶ μουσικῆς λόγος; Οἷ γοῦν δεῖ τελευτᾶν, τετελεύτηκε. Δεῖ δέ που τελευτᾶν τὰ μουσικὰ εἰς τὰ τοῦ καλοῦ ἐρωτικά. Ξύμφημι, ἦ δ' ὅς.

Μετὰ δὴ μουσικὴν, γυμναστικῇ θρεπτέοι ^a^ νεανίαι. Τί μήν; Δεῖ μὲν δὴ καὶ ταύτῃ ἀκριβῶς τρέφεσθαι ἐκ παίδων διὰ βίου. ἔχει δέ πως, ὡς ἐγῷμαι, ὧδε.

D σκόπει δὲ καὶ σύ. ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐ φαίνεται, ὃ ἂν χρηστὸν ᾖ σῶμα, τοῦτο τῇ αὑτοῦ ἀρετῇ ψυχὴν ἀγαθὴν ποιεῖν, ἀλλὰ τοὐναντίον, ψυχὴ ἀγαθὴ τῇ αὑτῆς ἀρετῇ σῶμα παρέχειν ὡς οἷόν τε βέλτιστον. σοὶ δὲ πῶς φαίνεται; Καὶ ἐμοὶ (ἔφη) οὕτως. Οὐκοῦν, εἰ τὴν διάνοιαν ἱκανῶς θεραπεύσαντες, παραδοῖμεν αὐτῇ τὰ περὶ τὸ σῶμα ἀκριβολογεῖσθαι, ἡμεῖς δὲ ὅσον τοὺς τύπους ὑφηγησαίμεθα, (ἵνα μὴ μα-

E κρολογῶμεν) ὀρθῶς ἂν ποιοῖμεν; Πάνυ μὲν οὖν. Μέθης μὲν δὴ εἴπομεν ὅτι ἀφεκτέον αὐτοῖς. παντὶ γάρ που μᾶλλον ἐγχωρεῖ, ἢ φύλακι, μεθυσθέντι, μὴ εἰδέναι ὅπῃ γῆς ἐστί. Γελοῖον γὰρ (ἦ δ' ὅς) τόν γε φύλακα φύλακος δεῖσθαι. Τί δὲ δὴ σίτων πέρι; ἀθληταὶ μὲν γὰρ οἱ ἄνδρες τοῦ μεγίστου ἀγῶνος. ἢ οὐχί; Ναί. Ἆρ' οὖν ἡ τῶνδε τῶν ἀσκητῶν ἕξις προσήκουσ'

7

Quid verò cum contumelia atque petulantia? Omnium minimè. Poteſne aliam quampiam maiorem & vehementiorem voluptatem commemorare, quàm eam quæ in rebus venereis verſatur? Non poſſum equidem, neque dementiorem. Rectus autem amor ita eſt natura comparatus, vt quod pulchrum & moderatum eſt, ex temperantiæ & muſicæ [i. decori] legibus, amet. Maxime verò, inquit. Nihil ergo furioſum, neq; quod ad petulantem intemperãtiam accedat, admouendum eſt recto amori. Minimè profectò. Non admouenda igitur eſt Voluptas, neque quicquam eſt cauſæ cur honeſti amatores & amaſii quicquam habeant cum ea commune. Quocirca hanc LEGEM feres in hac ciuitate quam cõſtituimus, VTI AMATOR amaſiũ ſuum æquè ac filium caſto amore complectatur, & cum illo honeſtè verſetur: ſiquo modo poſſit ei in animum inducere vt ſe honeſtati dedat. ita verò vniuerſam illam ſuã conſuetudinem cum amaſio ſuo componat, vt vnius honeſtatis rationem habere, neq; quicquam aliud ab illo efflagitare videatur: ſin aliter agat, notam opprobriúmque indecoræ & abſonæ ſtoliditatis ſit ſubiturus: itáq; dãnas eſto. Sic eſt, inquit. Nunquid verò, inquam, hic de Muſica inſtitutus ſermo, finẽ tibi habere videtur? Si finis hîc eſt imponendus, age, imponatur. Et opportunus quidem finis tribui videtur rebus muſicis, rerum amatoriarum commemoratione. Aſſentior, inquit.

^a^ Poſt Muſicã verò, GYMNASTICIS inſtitutis educandi erunt iuuenes. Quidni? Oportet nimirũ hoc illis dare tyrociniũ à pueritia, vt per vniuerſam vitã in hoc exercitationis genere dilígẽter elaborent. Res autem, vt quidem arbitror, ita ſe habet. tu autem hanc rem attento animo conſidera. Mihi quidem non videtur bene affectum corpus propria ſua virtute bonum animũ efficere, ſed contrà bonus animus propria ſua virtute corpus optimum & commodiſſimum reddere. tibi verò quomodo videtur? Mihi quidẽ ita, inquit. Nõnne, vbi mentẽ cumulatè excoluerimus, trademus ei res quæ ad corpus pertinent, accuratè inueſtigandas, vt ei legitima munia præſcribat? ac proinde nos operæpretium facturi videamur (ne longa præfatione ſermonem producamus) ſi legum formulam de corporis exercitatione ei præſcribamus? Omnino. ^b^ Diximus hoc eſſe Cuſtodibus præcipiẽdũ, vt prorſus ab ebrietate abhorreãt: cuilibet enim homini priùs fas eſſet ebrium eſſe, quàm cuſtodi: quippe qui, quum ebrius eſt, ignorat vbinam terrarum ſit. Ridiculum ſanè eſt, inquit, Cuſtodem cuſtode indigere. Quid verò de cibis conſtituendũ? ^b^ Nam illuſtres hæ perſonæ, veluti athletæ quidã, in maximo certamine verſantur. Certè. Nunquid aliorum athletarum habitudo, qui hoc penſi habent vt ſolicita

Dixit de Muſica, prima παιδείας partes: nũc tractat DE GYMNASTICA .i. de ea inſtitutione quæ ad θεραπευτικὰς virtutes pertinet. illæ enim ad corporis cultum ſpectant, cuius maxima eſt cũ animo συμπάθεια. qua de re in Timæo. hîc verò πολιτικῶς acturus de cõmoda Gymnaſtices ratione, hoc ſubſternit ἀξίωμα, Maximã eſſe animi & corporis cõiunctionẽ, vt quidẽ vtriuſque maximam curam is gerere debeat, qui aptè ſit adminiſtraturus Rempub. Docet autem, quoniã animus præſtantior eſt corpore, quippe qui corpus regat, ſuũ videlicet inſtrumentum: idcirco de animo priorẽ curam ineundam: & illud Gymnaſticæ fundamentum ſubſternẽdum eſſe.

b Primum præceptũ Gymnaſtices, vti cuſtodes ciuitatis ab ebrietate abhorreant, quæ & mẽtem & corpus violat ac profligat. quod Cuſtodis officio planè contrarium eſt: qui & prudentia conſilium in-

exercitatione corpus corroborēt, illis quadrabit? Fortaſſe. [a] At verò ſomnolēta hęc eſt, & ad firmā valetudinem dubia atq; periculoſa. Nónne vides illos vitā quaſi edormire, &, ſi vel latum quidē vnguem victus præſcriptum exceſſerint, in magnos & periculoſos morbos incidere? Video. Athletæ igitur illi bellici meliore quadā atque exquiſitiore exercitatione opus habent: quos veluti vigiles canes eſſe conſentaneū eſt, & maxima viſus & auditus perſpicacitate valere: quippe qui in bellicis expeditionibus aquarum ciborúmque incommoda ſint perpeſſuri, & æſtus frigoríſque iniurias ſubituri: ac proinde minimè deceat eos eſſe lubrica incertáque valetudine. Videtur mihi. [b] Nónne optima Gymnaſtice, germana eſt atq; affinis ſimplicis illius muſices, quam paulo antè deſcribebamus? Quomodo ais? Simplex nimirum illa & cōmoda Gymnaſtice, & ea maximè quæ in rebus bellicis verſatur. Quî verò? Et ab Homero, inquam, quilibet hæc didicerit. noſti enim Homerum in ipſo exercitu, ad heroum conuiuia non piſces adducere, quanuis in ipſo maris Helleſponti littore eſſent Græci, neque elixas carnes, neque exquiſitis aliis cibis eorum menſas inſtruere: ſed aſſas carnes tantùm illis exhibere: quæ quidem militibus paratu eſſent facillimæ]. Vbique enim, vt ita dicam, expeditius eſt igne vti, quàm vaſa quædam circumuectare. Maximè. Neque verò condimentorum, arbitror, vllum apud Homerum verbum. & hoc etiam norunt quicunque corpori firmando ſeſe exercent, abſtinendum eſſe ab huiuſmodi omnibus his: ſi quidem futurum eſt vt corpus validius reddatur. Et rectè quidem norunt, inquit, & conſultò abſtinent. Syracuſias verò, mi Adimante, dapes & Siculam in dapibus varietatem non commendas, ſi quidem arbitraris illam victus rationem eſſe rectam. Non mihi quidem videtur probanda. Damnas quoque Corinthiam ſatietatem, quæ tamen veluti puella adblanditur [.i. κόρος ſit veluti κόρη] quippe quæ ſit iis hominibus infenſa atque noxia qui optimam corporis habitudinem cupiunt ſibi conſtare. Prorſus. Quinetiam Attica bellaria, quæ videntur magna iucunditate animum perfundere. Neceſſe eſt. Omnem enim huiuſmodi victus modum ſi ſimilem eſſe ſtatuamus ei cantioni & concentui qui omnes harmoniæ formas complectitur, & ad omnes modulos efformatus aſt, rectè aſſimilaturi videamur. Quidni? Nónne varietas illa intemperantiam parere ſolet? hæc verò morbum? ſimplicitas autem ex muſices regula, in animis temperantiam, ex gymnaſtices verò lege, in corporibus ſanitatem. Veriſſimè, inquit. Quum autem in ciui-

A ἂν εἴη τούτοις; Ἴσως. Ἀλλ' (ἦν δ' ἐγώ) ὑπνώδης αὕτη γέ τις καὶ σφαλερὰ πρὸς ὑγίειαν. ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅτι καθεύδουσί τε τὸν βίον, καὶ ἐὰν σμικρὰ ἐκβῶσι τῆς τεταγμένης διαίτης, μεγάλα καὶ σφόδρα νοσοῦσιν οὗτοι οἱ ἀσκηταί;
17 Ὁρῶ. Κομψοτέρας δέ τινος (ἦν δ' ἐγώ) ἀσκήσεως δεῖ τοῖς πολεμικοῖς ἀθληταῖς. οὕς γε, ὥσπερ κύνας, ἀγρύπνους τε ἀνάγκη εἶναι, καὶ ὅτι μάλιστα ὀξὺ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν, καὶ πολλὰς μεταβολὰς ἐν ταῖς στρατείαις μεταβάλλοντας
B ὑδάτων τε καὶ τῶν ἄλλων σίτων, καὶ εἱλήσεων καὶ χειμώνων, μὴ ἀκροσφαλεῖς εἶναι πρὸς ὑγίειαν. Φαίνεταί μοι. Ἆρ' οὖν ἡ βελτίστη γυμναστική, ἀδελφή τις ἂν εἴη τῆς ἁπλῆς μουσικῆς, ἣν ὀλίγον πρότερον διῇμεν; Πῶς λέγεις; Ἁπλῆ που καὶ ἐπιεικὴς γυμναστική, καὶ μάλιστα ἡ τῶν περὶ τὸν πόλεμον. Πῇ δή; Καὶ παρ' Ὁμήρου (ἦν δ' ἐγώ) τά γε τοιαῦτα μάθοι ἄν τις. οἶσθα γὰρ ὅτι ἐπὶ στρατιᾶς ἐν ταῖς τῶν ἡρώων ἑστιάσεσιν, οὔτε ἰχθύσιν αὐτοὺς ἑστιᾷ, καὶ ταῦτα
C ἐπὶ θαλάττῃ ἐν Ἑλλησπόντῳ ὄντας, οὔτε ἑφθοῖς κρέασιν, ἀλλὰ μόνον ὀπτοῖς· ἃ δὴ μάλιστα ἂν εἴη στρατιώταις εὔπορα. πανταχοῦ γάρ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, αὐτῷ τῷ πυρὶ χρῆσθαι εὐπορώτερον, ἢ ἀγγεῖα ξυμπεριφέρειν. Καὶ μάλα. Οὐδὲ μὴν ἡδυσμάτων, ὡς ἐγᾦμαι, Ὅμηρος πώποτε ἐμνήσθη. ἢ τοῦτο μὲν καὶ οἱ ἄλλοι ἀσκηταὶ ἴσασιν, ὅτι τῷ μέλλοντι σώματι εὖ ἕξειν ἀφεκτέον τῶν τοιούτων ἁπάντων. Καὶ ὀρθῶς γ', ἔφη, ἴσασί τε καὶ ἀπέχονται.
D Συρακουσίαν δέ, ὦ φίλε, τράπεζαν, καὶ Σικελικὴν ποικιλίαν ὄψων, ὡς ἔοικας, οὐκ αἰνεῖς· εἴπερ σοι ταῦτα δοκεῖ ὀρθῶς ἔχειν. Οὔ μοι δοκῶ. Ψέγεις ἄρα καὶ Κορινθίαν κόρην φίλην εἶναι ἀνδράσι μέλλουσιν εὖ σώματος ἕξειν. Παντάπασι μὲν οὖν. Οὐκοῦν καὶ Ἀττικῶν πεμμάτων τὰς δοκούσας εἶναι εὐπαθείας; Ἀνάγκη. Ὅλην γάρ, οἶμαι, τὴν τοιαύτην σίτησιν καὶ δίαιταν τῇ μελοποιίᾳ τε καὶ ᾠδῇ, τῇ ἐν τῷ παναρμονίῳ καὶ ἐν πᾶσι ῥυθμοῖς
E πεποιημένῃ, ἀπεικάζοντες, ὀρθῶς ἂν ἀπεικάζοιμεν. Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκοῦν ἐκεῖ μὲν ἀκολασίαν ἡ ποικιλία ἐνέτικτεν, ἐνταῦθα δὲ νόσον· ἡ δὲ ἁπλότης κατὰ μὲν μουσικήν, ἐν ψυχαῖς σωφροσύνην, κατὰ δὲ γυμναστικήν, ἐν σώμασιν ὑγίειαν. Ἀληθέστατα, ἔφη. Ἀκολασίας δὲ καὶ νόσων

uenire, & diligentia & robore conſiliū exequi debent. Quàm ergo eſt importunum cuſtodem cuſtode indigere, in quo nec mens nec manus officium faciat? Ita ἐλεγκτικῶς docet quid Cuſtodi fugiendum ſit.

a Secundum præceptū, item ἐλεγκτικὸν, quo huic intemperantiæ oppoſitum extremum vetatur: nimia videlicet in victu ſuperſtitio, qualis erat athletarum ἀναγκαιοφαγία: quā docet eſſe Cuſtodi planè incōmodam, qui ad varios laborum & difficultatum caſus paratus eſſe debet.

b Indicatis vitiis, veram victus in Gymnaſtica formam notat: vti nimirum ſit ἁπλῆ non πολυποίκιλος δίαιτα, quæ ſanitati maximè aduerſatur: & quidem accommodata rerum bellicarū adminiſtrationi: in qua debet maximè verſari ciuitatis cuſtos. quod teſtimonio Homeri probat. ποικιλίαν autem morbos ex intemperie parere docet: ἁπλότητα autem illam τὴν κατὰ τὴν μουσικὴν .i. aptam & concinnam ſimplicitatē, ex temperantia, ſanitatem ad res obeundas accommodatam.

πληθυουσῶν ἐν πόλει, ἆρ' οὐ δικαστήριά τε καὶ ἰατρεῖα πολλὰ ἀνοίγεται, καὶ δικανική τε καὶ ἰατρικὴ σεμνύνονται, ὅταν δὴ καὶ ἐλεύθεροι πολλοὶ καὶ σφόδρα περὶ αὐτὰ σπουδάζωσι; Τί γὰρ οὐ μέλλει; Τῆς δὲ κακῆς τε καὶ αἰσχρᾶς παιδείας ἐν πόλει ἆρα μή τι μεῖζον ἕξεις λαβεῖν τεκμήριον, ἢ τὸ δεῖσθαι ἰατρῶν καὶ δικαστῶν ἄκρων μὴ μόνον τοὺς φαύλους τε καὶ χειροτέχνας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν ἐλευθέρῳ σχήματι προσποιουμένους τετράφθαι; ἢ οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ, καὶ ἀπαιδευσίας μέγα τεκμήριον, τὸ ἐπακτῷ παρ' ἄλλων, ὡς δεσποτῶν τε καὶ κριτῶν, τῷ δικαίῳ ἀναγκάζεσθαι χρῆσθαι, καὶ ἀπορίᾳ οἰκείων; Πάντων μὲν οὖν, ἔφη, αἴσχιστον. Ἦ δοκεῖ σοι (ἦν δ' ἐγὼ) τούτου αἴσχιον εἶναι τοῦτο, ὅταν τις μὴ μόνον τὸ πολὺ τοῦ βίου ἐν δικαστηρίοις φεύγων τε καὶ διώκων κατατρίβηται, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἀπειροκαλίας ἐπ' αὐτῷ δὴ τούτῳ πείθηται καλλωπίζεσθαι, ὡς δεινὸς ὢν περὶ τὸ ἀδικεῖν, καὶ ἱκανὸς πάσας μὲν στροφὰς στρέφεσθαι, πάσας δὲ διεξόδους διεξελθὼν ἀποστραφῆναι λυγιζόμενος, ὥστε μὴ παρασχεῖν δίκας, καὶ ταῦτα, σμικρῶν τε καὶ οὐδενὸς ἀξίων ἕνεκα; ἀγνοῶν ὅσῳ κάλλιον καὶ ἄμεινον, τὸ παρασκευάζειν τὸν βίον αὑτῷ μηδὲν δεῖσθαι νυστάζοντος δικαστοῦ. Οὔκ. ἀλλὰ τοῦτ', ἔφη, ἐκείνου ἔτι αἴσχιον. Τὸ δὲ ἰατρικῆς (ἦν δ' ἐγὼ) δεῖσθαι, ὅτι μὴ τραυμάτων ἕνεκα, ἤ τινων ἐπετείων νοσημάτων περιπεσόντων, ἀλλὰ δι' ἀργίαν τε καὶ δίαιταν οἵαν διήλθομεν, ῥευμάτων τε καὶ πνευμάτων, ὥσπερ λίμνας, ἐμπιπλαμένους, φύσας τε καὶ κατάρρους νοσήμασιν ὀνόματα τίθεσθαι ἀναγκάζειν τοὺς κομψοὺς Ἀσκληπιάδας, οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ; Καὶ μάλ', ἔφην, ὡς ἀληθῶς καινὰ ταῦτα καὶ ἄτοπα νοσημάτων ὀνόματα. Οἷα (ἦν δ' ἐγὼ) ὡς οἶμαι, οὐκ ἦν ἐπ' Ἀσκληπιοῦ. τεκμαίρομαι δὲ, ὅτι αὐτοῦ οἱ ὑεῖς ἐν Τροίᾳ Εὐρυπύλῳ τετρωμένῳ, ἐπ' οἶνον Πράμνειον ἄλφιτα πολλὰ ἐπιπλασθέντα, καὶ τυρὸν ἐ-

A B C D E

tate intemperies illa bacchatur, ac proinde graſſantur morbi: [a] nónne tam Iuriſperitorum quàm Medicorū officinæ aperiuntur, & propter neceſſitatem Iudiciaria & Medicina ſe efferunt atque venditant? quum videlicet complures ingenui homines omni animi intentione in eas artes inſtituto quodam ſuo incumbunt? Quídni verò? Profligatæ igitur turpíſque educationis, id eſt, proſtitutæ diſciplinæ in ciuitate, poſsíſne maius capere argumentum, quàm quum in eo ſtatu eſt Ciuitas, vt non modò humiles & obſcuri homines, ſed & illi qui in liberali quodam habitu educatos ſe eſſe gloriantur, medicorum ſummorúmque iudicum opera indigeant? Nónne turpe videtur, & magnum imperitiæ argumentū, homines in eas adduci anguſtias, vt aduectitio quodā iure & mutuatitio ab aliis, veluti dominis & iudicibus, cogātur vti, proprii iuris penuria? Omniū, inquit, turpiſſimū eſt. An, inquam, hoc illo videtur eſſe turpius, quū quis non tantùm magnam vitæ partem in foro detriuerit atque conſumpſerit, modò accuſator, modò reus, ſed ſtolida quadam & vecordi imperitia ita in animum inducat ſuum, vt inde gloriæ auram captet, tanquam inſtructus ſit ea vi atque facultate, vt facere poſſit iniuriam, & in omnes ſe vertat artes, omnes decipularum flexus atque ambages conſectetur, in omnes denique verſutiarum formas ſe contorqueat, ne ſcelerum ſuorum det pœnas? ídque ſæpenumero exiguarum viliſſimarúmque rerum cauſa? ignorans quanto melius ac præclarius eſſet ita ſe comparare, vt quanuis dormitet iudex, [nihilominus tamen boni & æqui conſcientia,] vitam ſuam ad omnem integritatis regulam exigat atque componat, nec perſpicacis ſeueríque iudicis animaduerſione indigeat, vt ſupplicii tantùm metu à ſcelere abſterreatur? Nequaquam. at illo, inquit, hoc profectò turpius eſt. Illud quoque abſurdum exiſtimandum eſt, inquam, homines medicina indigere, non vulnerum ſanandorum populariúmque morborum cauſa duntaxat, qui intemperie aeris pro anni conſtitutione ſolent naſci, ſed eorum morborum cauſa, qui propter deſidiam, diſſolutúmq; illum victum qualem ſupra deſcripſimus, oriuntur: vt quidem ex nimia potus & cibi ingluuie, exuberantium humorum fluxus, atq; flatus, lacunarum inſtar, in hominum corporibus exundent atque reſtagnent: atque adeò varia morborum genera ingenerent, nimirum φύσας [.i. inflationes] κατάρρους [.i. defluxiones, ſiue deſtillationes] quibus morbis ſignificandis cogantur eruditi Aſclepiadæ noua nomina quotidie comminiſci. Quídni turpe videretur? Et noua quidem hæc, inquit, & portentoſa morborum nomina, illius turpitudinis ſunt notæ. Hæc nimirum, inquā, vt quidem arbitror, non extabant AEſculapii tempore. quod hinc planè coniicio, quòd eius filii apud Troiam poculum Patrocli iuſſu Eurypylo vulnerato oblatum minimè damnarunt: quum tamen in eo mixta eſſet Pramneo vino farina, & attritus caſeus: quæ

a Ex hac intemperie ait naſci morbos & lites: vnde Iuriſperitorum & Medicorum officinæ aperiūtur. Ita è re ipſa naſcitur præclarum ἐπεισόδιον, DE IVRISPRVDENTIA & MEDICINA: quarum origines, vſus & abuſus notat. Originem deducit ex neceſſitate: Vſum ſimplicitate & ξυμμετρίᾳ definit, Abuſum ex contrario notat: vniuerſum ſermonē ex eruditæ vetuſtatis monumentis eruditè illuſtrans. Turpis autem & profligatæ in republica diſciplinæ argumentum eſſe ait Medicorum & Iuriſperitorum copiam: vt contrà, bene moderatæ reipubl. eorundem miniſter[illegible] πρᾶξιν ξύμμετρον quam accuratè deſcribit: vti ex ipſo contextu animaduertet diligens lector.

omnia videntur eſſe pituitoſa. At abſurdum, inquit, poculum, & ei qui ita affectus eſſet, minimè conueniens commemoraſti. Non ſanè abſurdum, ſi quidem temporum circumſtantiam attendis. nam hac veluti pædagogica morborum curandorum medicina, Aſclepiadæ priſcis illis temporibus minimè vtebantur, nec quidem ante Herodicum. ille enim Herodicus, quum eſſet pædotriba [.i. corporum exercitor] & valetudinarius, commixta cum gymnaſtice medicina, primùm quidem ſeipſum, tum verò poſteritatem omnem multùm fatigauit. Quomodo veró? inquit. Quum longam mortem nimirum ſibi effecerit. nam dum morbo ſuo, qui lethalis erat, accuratè inuigilaret, neque ſibi tamen poſſet commoda & opportuna remedia adhibere, & omne tamen tempus in medendo conſumeret, cæteris omnibus rebus prætermiſſis: vitam ita miſerè tolerauit, ſeipſum excrucians, & in nouos ſubinde caſus incidens, ſi vel tantillum à conſueto victu declinaſſet: ac proinde hoc pacto ægrè moribundus illa ſua ſe ſapientia ſuſtinuit, & ad ſenectutem peruenit. Præclaram certè (inquit) artis mercedem reportauit. Nempe quam decebat reportare illum qui neſciebat, AEſculapium non ignoratione aut imperitia huius medicinæ, eam poſteris minimè explicaſſe: ſed quum animaduerteret, in ciuitatibus benè conſtitutis ſuum cuique opus aſſignatum eſſe, in quo neceſſariò ſit elaborandum: neque vlli otium adeò ſupereſſe vt per omnē vitam valetudinarius in corpore curando occupetur. quod quidem ridiculo quodam modo in vilibus hominibus, quales ſunt ii qui opificiis vitam quęrunt, perſpicitur, [ſi medicamentis ſumendis indulgeant:] in diuitibus & beatulis illis, non item. Quomodo? ait. Faber, ſi quando in morbum incidit, breuem à medico curandi rationem efflagitat, vt vel per vomitum vel per defluxum ventris, vel vſtionem vel inciſionem, morbus expellatur. quòd ſi longam quandam & diuturnam diætam medicus præſcripſerit, & pileolis caput circumſepſerit, & huiuſmodi quædam imperarit: acclamat continuò vilis ille homo, ſibi non licere per otium eſſe ægroto: neque vtilem ſibi vitam futuram, ſi animus his ad morbum exterminandum curationibus ſemper eſſet occupandus, opificio ſuo prætermiſſo. dein, medico longùm valere iuſſo, ad conſuetum viuendi modum redux, ſi priſtinam ſanitatē recuperat, incolumis viuit, ſuas res agens: ſin autem corpus ſuſtinēdo morbo minimè par eſt, vita functus ipſe defungitur porro omnibus negotiis. Et ita quidē cōuenire videtur opifici vt medicina vtatur. Atq; idcirco propoſitū opus eſſe dixi, quod niſi pera-

A πιξυσθέντα (ἃ δὴ δοκεῖ φλεγματώδη εἶναι)
οὐκ ἐμέμψαντο τῇ δούσῃ πιεῖν, οὐδὲ Πα-
τρόκλῳ τῷ ἰωμένῳ ἐπετίμησαν. Καὶ μὲν δὴ
(ἔφη) ἄτοπόν γε τὸ πόμα οὕτως ἔχοντι. Οὔκ·
εἴγ' ἐννοεῖς (εἶπον) ὅτι τῇ παιδαγωγικῇ τῶν
νοσημάτων ταύτῃ τῇ νῦν ἰατρικῇ πρὸ τοῦ
Ἀσκληπιάδαι οὐκ ἐχρῶντο, ὥς φασι, πρὶν
Ἡρόδικον γενέσθαι. Ἡρόδικος γὰρ, παιδο-
τρίβης ὢν, καὶ νοσώδης γενόμενος, μίξας γυ-
μναστικὴν ἰατρικῇ, ἀπέκναισε πρῶτον μὲν
B καὶ μάλιστα ἑαυτὸν, ἔπειτ' ἄλλους ὕστερον πολ-
λούς. Πῇ δή; ἔφη. Μακρὸν (ἦν δ' ἐγὼ) τὸν
θάνατον αὑτῷ ποιήσας. παρακολουθῶν γὰρ
τῷ νοσήματι θανασίμῳ ὄντι, οὔτε ἰάσασθαι,
οἶμαι, οἷός τ' ἦν ἑαυτὸν, ἐν ἀσχολίᾳ τε πάν-
των ἰατρευόμενος, διὰ βίου ἔζη ἀποκναιό-
μενος, εἴ τι τῆς εἰωθυίας διαίτης ἐκβαίη.
δυσθανατῶν δὲ ὑπὸ σοφίας, εἰς γῆρας ἀ-
φίκετο. Καλὸν ἄρα τὸ γέρας (ἔφη) τῆς τέ-
χνης ἠνέγκατο. Οἷον εἰκὸς (ἦν δ' ἐγὼ) τὸν
C μὴ εἰδότα ὅτι Ἀσκληπιὸς οὐκ ἀγνοίᾳ οὐδὲ
ἀπειρίᾳ τούτου τοῦ εἴδους τῆς ἰατρικῆς, τοῖς
ἐκγόνοις οὐ κατέδειξεν αὐτὸ, ἀλλ' εἰδὼς ὅτι
πᾶσι τοῖς εὐνομουμένοις ἔργον τι ἑκάστῳ ἐν
τῇ πόλει προστέτακται, ὃ ἀναγκαῖον ἐργά-
ζεσθαι· καὶ οὐδενὶ σχολὴ διὰ βίου κάμνειν
ἰατρευομένῳ. ὃ ἡμεῖς γελοίως ἐπὶ μὲν τῶν
δημιουργῶν αἰσθανόμεθα, ἐπὶ δὲ τῶν πλου-
σίων τε καὶ εὐδαιμόνων δοκούντων εἶναι, οὐκ
αἰσθανόμεθα. Πῶς; ἔφη. Τέκτων (ἦν δ'
D ἐγὼ) κάμνων, ἀξιοῖ παρὰ τοῦ ἰατροῦ φάρ-
μακον πιὼν ἐξεμέσαι τὸ νόσημα· ἢ κάτω κα-
θαρθεὶς, ἢ καύσει ἢ τομῇ χρησάμενος, ἀ-
πηλλάχθαι. ἐὰν δέ τις αὐτῷ μακρὰν δίαιταν
προστάττῃ, πιλίδιά τε περὶ τὴν κεφαλὴν
περιτιθεὶς καὶ τὰ τούτοις ἑπόμενα; ταχὺ εἶ-
πεν ὅτι οὐ σχολὴ κάμνειν, οὐδὲ λυσιτελεῖ οὕ-
τω ζῆν, νοσήματι τὸν νοῦν προσέχοντα, τῆς
δὲ προκειμένης ἐργασίας ἀμελοῦντα. καὶ
μετὰ ταῦτα χαίρειν εἰπὼν τῷ τοιούτῳ ἰατρῷ,
E εἰς τὴν εἰωθυῖαν δίαιταν ἐμβὰς, ὑγιὴς γενό-
μενος, ζῇ τὰ ἑαυτοῦ πράττων. ἐὰν δὲ μὴ
ἱκανὸν ᾖ τὸ σῶμα ὑπενεγκεῖν, τελευτήσας,
πραγμάτων ἀπηλλάγη. καὶ τῷ τοιούτῳ
μέν γ', ἔφη, δοκεῖ πρέπειν, οὕτω ἰατρικῇ χρῆ-
σθαι. Ἆρ' (ἦν δ' ἐγὼ) ὅτι ἦν τι αὐτῷ ἔργον,

A ὃ εἰ μὴ πράττοι, οὐκ ἐλυσιτέλει ζῆν; Δῆλον, ἔφη. Ὁ δὲ δὴ πλούσιος, ὥς φαμεν, οὐδὲν ἔχει τοιοῦτον ἔργον προκείμενον, οὗ ἀναγκαζομένῳ ἀπέχεσθαι, ἀβίωτον. Οὔκουν δὴ λέγεταί γε. Φωκυλίδου γὰρ (ἦν δ' ἐγὼ) οὐκ ἀκούεις πῶς φησι, δεῖν ὅταν τῳ ἤδη βίος ᾖ, ἀρετὴν ἀσκεῖν. Οἶμαι γ', ἔφη, καὶ πρότερον. Μηδὲν (εἶπον) περὶ τούτου αὐτῷ μαχώμεθα· ἀλλ' ἡμᾶς αὐτοὺς διδάξωμεν, πότερον μελετητέον τοῦτο τῷ πλουσίῳ, καὶ ἀβίωτον τῷ μὴ μελετῶντι, ἢ νοσοτροφία. τεκτονικῇ μὲν γὰρ καὶ B ταῖς ἄλλαις τέχναις ἐμπόδιον τῇ προσέξει τοῦ νοῦ· τὸ δὲ Φωκυλίδου παρακέλευμα, οὐδὲν ἐμποδίζει. Ναὶ μὰ τὸν Δία, ἦ δ' ὅς, σχεδὸν δέ τι πάντων μάλιστα, εἴ γε περαιτέρω γυμναστικῆς ἡ περιττὴ αὕτη ἐπιμέλεια τοῦ σώματος. καὶ γὰρ καὶ πρὸς οἰκονομίας, καὶ πρὸς στρατείας, καὶ πρὸς ἑδραίους ἐν πόλει ἀρχὰς δύσκολος. τὸ δὲ δὴ μέγιστον, ὅτι καὶ πρὸς μαθήσεις ἁστινασοῦν, καὶ ἐννοήσεις τε καὶ μελέτας πρὸς ἑαυτὸν, χαλεπὴ, κεφαλῆς τινας C ἀεὶ διατάσεις καὶ ἰλίγγους ὑποπτεύουσα, καὶ αἰτιωμένη ἐκ φιλοσοφίας ἐγγίγνεσθαι. ὥστε ὅπη αὕτη, ἀρετῇ ἀσκεῖσθαι καὶ δοκιμάζεσθαι πάντη ἐμπόδιος. κάμνειν γὰρ οἴεσθαι ποιεῖ ἀεὶ, καὶ ὀδυνώμενον μή ποτε λήγειν περὶ τοῦ σώματος. Εἰκός γ', ἔφη. Οὐκοῦν ταῦτα γιγνώσκοντα φῶμεν καὶ Ἀσκληπιὸν, τοὺς μὲν φύσει τε καὶ διαίτῃ ὑγιεινῶς ἔχοντας τὰ σώματα, νόσημα δέ τι ἀποκεκριμένον ἴσχοντας ἐν αὐτοῖς, τούτοις μὲν καὶ ταύ- D τῃ τῇ ἕξει καταδεῖξαι ἰατρικὴν· φαρμάκοις τε καὶ τομαῖς τὰ νοσήματα ἐκβάλλοντα αὐτῶν, τὴν εἰωθυῖαν προστάττειν δίαιταν, ἵνα μὴ τὰ πολιτικὰ βλάπτοιτο· τὰ δ' εἴσω διὰ παντὸς νενοσηκότα σώματα οὐκ ἐπιχειρεῖν διαίταις κατὰ μικρὸν ἀπαντλοῦντα καὶ ἐπιχέοντα, μακρὸν καὶ κακὸν βίον ἀνθρώπῳ ποιεῖν, καὶ ἔκγονα αὐτῶν, ὡς τὸ εἰκὸς, ἕτερα τοιαῦτα φυτεύειν. ἀλλὰ τὸν μὴ δυνάμενον ἐν τῇ καθεστηκυίᾳ περιόδῳ ζῆν, μὴ E οἴεσθαι δεῖν θεραπεύειν, ὡς οὔτε αὑτῷ, οὔτε πόλει λυσιτελεῖ. Πολιτικὸν (ἔφη) λέγεις Ἀσκληπιόν. Δῆλον, ἦν δ' ἐγὼ· καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ δεικνύοιεν ἂν ὅτι τοιοῦτος ἦν. ἢ οὐχ ὁρᾷς ὡς καὶ ἐν Τροίᾳ ἀγαθοὶ πρὸς τὸν πό-

A gat, haudquaquam ſit ipſi vita vtilis futura. Cõſtat, inquit. At diues, inquit (ſicuti diximus) nõ habet huiuſmodi opus propoſitum, à quo ſi abſcedere cogatur, non ſuppetat illi vnde viuat. Minimè ſanè, vt dicitur. Phocylidem enim, inquam, non audis, *Virtutem exercendam eſſe atque colendam, quandiu adeſt vita.* Arbitror, inquit, & prius. Nihil, inquam, hac in re ei aduerſemur: ſed nos ipſos doceamus, vtrum hac de re ſeriò debeat diues cogitare: atque adeò ſi de morbis alendis minus accuratè cogitet, ne ſit ipſi vita vitalis futura. B Fabrili enim & cæteris artibus hæc ſolicitudo ſolet eſſe impedimento. nam ab opere mentem reuocat. præceptum autem Phocylidis nullum affert impedimentum. Per Iouem, inquit, ferè omnium maximè, ſi hæc quidem ſolicitudo corporis curandi, gymnaſtices fines tranſilierit, vlterius progreſſa quàm legitimæ exercendi colendíque corporis leges patiantur. etenim & in rei familiari adminiſtratione, in bellicis expeditionibus, & publicorũ munerum, quibus in ciuitate ſtataria quædam C ſedes deſtinata eſt, procurationibus obeundis, hæc nimia cura incommoda eſt atque importuna: &, quod maximum eſt, diſcendi ſtudium & omnem intelligendi meditandíque diligentiam impedit, dum capitis dolores quoſdam & vertigines ſuſpicatur, & in ſtudium literarum cauſam deriuat cur iſte intemperies naſcãtur. quocirca ad virtutem exercendam explorandámque omninò eſt impedimento. efficit enim vt ſemper ægrotare arbitremur, neque deſinamus vnquam de corporis habitu conqueri. Id certè quod ais apparet, in- D quit, quotidiana experientia. Dixerimúſne igitur AEſculapium, quum hæc animaduerteret, eos qui ipſa naturæ conſtitutione, & victus modo, ſalubri eſſent vegetóque corpore, aduentitio tamen morbo laborarent, his inquam hominibus & ita affectis oſtendiſſe ſimplicem medicandi rationem, idoneam atque aptam ei morbo qui ipſis hæreret expellendo? per medicamenta nimirum & inciſiones, conſuetáque viuendi ratione præſcripta atque imperata, ne ciuilium negotiorum admini- E ſtratio interturbaretur. at corpora interiori corruptione morboſa nequaquam aggreſſum victus ratione ſenſim exhaurire & exonerare intemperatis humoribus, ne longam & anxiam vitam ei homini moliretur, ac proinde ne valetudinarii ipſi, ſimiles ſibi liberos, vt conſequens eſſet, generarent. Itaque non cenſuiſſe eum eſſe curandum qui non poſſet ex corporis ſui conſtitutione præſcriptum à natura tempus viuere: quũ neque ſibi neque ciuitati vtilis ſit vita. Ciuilem, inquit, AEſculapiũ cõmemoras. Cõſtat planè, inquã: filiíque eius talẽ fuiſſe teſtãtur. ignoráſne eos apud Troiã rebus bellicis

egregiam operam nauaſſe? quum tamen interea, vt equidem affirmo, medicinam facerent? Neque verò meminiſti, eos Menelao ex vulnere, quod à Pandaro accepiſſet, ſanguinem

Demiſſe, vnguentis & mitibus obleuiſſe?

legem verò certam circa cibos & potus nihilo magis quàm Eurypylo præſcripſerũt, quaſi pharmaca ſatis valerent ad homines ſanandos, qui ante accepta vulnera & firmo corporis habitu & in victu moderati fuiſſent atque compoſiti. quanuis ad præſentem neceſſitatem poculum ebibiſſent. homines autem ipſo naturæ habitu & victus incontinentia, neque ſibi neque aliis exiſtimabant vtile eſſe viuere: neque circa illos artis operam adhiberi, cóſque eſſe curandos: ne ſi quidem Mida ditiores eſſent. Scitos admodum & perſpicaces, inquit, AEſculapii filios narras. Ita conſentaneum eſt exiſtimare. quanquam repugnant tragici, & Pindarus. AEſculapium enim ferunt Apollinis filium extitiſſe, atque auro inductum vt opulentum quendam virum lethali morbo laborantem & animam agentem curaret: & idcirco ipſum fulmine fuiſſe ictum. Sed nos propter illa quæ ſuperiùs fuerunt à nobis commemorata, illis hæc vtraque non concedimus: imò, ſi dei filius fuit, cum turpi lucro deditum fuiſſe negabimus: & ſi turpi lucro deditus fuit, non fuiſſe filium dei. Et hæc quidem tu rectiſſimè, inquit. Sed hac de re quid ais Socrates? Annon in noſtra hac Republ. prouidendum eſt vt bonis medicis ſit inſtructa? illi verò huiuſmodi eſſent, qui & ſalubri habitu plurimos, & morboſos item plurimos tractarint? Illi quoq; periti iudices, qui varias hominũ naturas inſpexerint? Et optimos equidem ſignifico. At noſtin' ecquales illos eſſe exiſtimem? Nouero, inquit, ſi eos mihi declaraueris. At conabor, inquam. tu tamen non ſimilem rem eodem ſermone ſignificabas. Quomodo? inquit. Medici nimirum peritiſſimi, inquam, & ad artem præſtandam aptiſſimi euaderent, ſi ab ineunte ætate, præter quam quòd artis cognitionem ex præceptoris ore diſcerẽt, vſum quoque illius maturè adhiberent, & plurima & peſſimè affecta corpora inſpicerent atque tractarent, & ipſi in ſeſe omnia morborum genera experiãtur, neque ſint natura parum ſana atque incolumi. neque enim (arbitror) corpus corpore curant, ſed animi induſtria & perſpicacitate. non enim fieri poſſet vt eadem mala vel vnquam extiterint vel futura ſint vnquam. nónne fieri poteſt vt is animus qui & fuerit & ſit malus, bona & opportuna remedia aliquando adhibeat? Rectè, inquit. IVDEX VERO, mi Adimante, ipſius animi viribus ipſi animo dominatur.

A λεμον ἐφαίνοντο, καὶ τῇ ἰατρικῇ ὡς ἐγὼ λέγω ἐχρῶντο; ἢ οὐ μέμνησαι ὅτι καὶ τῷ Μενέλεῳ, ἐκ τοῦ τραύματος οὗ ὁ Πάνδαρος ἔβαλεν, Αἷμ' ἐκμυζήσαντ' ἐπί τ' ἤπια φάρμακ' ἔπασσον; ὅ,τι δ' ἐχρῆν μετὰ τοῦτο ἢ πιεῖν ἢ φαγεῖν, οὐδὲν μᾶλλον ἢ τῷ Εὐρυπύλῳ προσέταττον· ὡς ἱκανῶν ὄντων τῶν φαρμάκων ἰάσασθαι ἄνδρας πρὸ τῶν τραυμάτων ὑγιεινούς τε καὶ κοσμίους ἐν διαίτῃ, B κἂν εἰ τύχοιεν ἐν τῷ παραχρῆμα κυκεῶνα πιόντες. νοσώδη δὲ φύσει τε καὶ ἀκόλαστον, οὔτε αὐτοῖς οὔτε τοῖς ἄλλοις ᾤοντο λυσιτελεῖν ζῆν· οὐδ' ἐπὶ τούτοις τὴν τέχνην δεῖν εἶναι, οὐδὲ θεραπευτέον αὐτούς· οὐδ' εἰ Μίδου πλουσιώτεροι εἶεν. Πάνυ κομψοὺς (ἔφη) λέγεις Ἀσκληπιοῦ παῖδας. Πρέπει, ἦν δ' ἐγώ. καίτοι ἀπειθοῦντές γε ἡμῖν οἱ τραγῳδοποιοὶ, καὶ Πίνδαρος, Ἀπόλλωνος μέν φασιν Ἀσκληπιὸν εἶναι, ὑπὸ δὲ χρυσοῦ πεισθῆναι, πλούσιον ἄνδρα θανάσιμον ἤδη ὄντα C ἰάσασθαι· ὅθεν δὴ καὶ κεραυνωθῆναι αὐτόν. ἡμεῖς δὲ, κατὰ τὰ προειρημένα, οὐ πειθόμεθα αὐτοῖς ἀμφότερα. ἀλλ' εἰ μὲν θεοῦ ἦν, οὐκ ἦν (φήσομεν) αἰσχροκερδής· εἰ δ' αἰσχροκερδής, οὐκ ἦν θεοῦ. Ὀρθότατά γε (ἦ δ' ὅς) ταῦτά γε. ἀλλὰ περὶ τοῦδε τί λέγεις ὦ Σώκρατες; ἆρ' οὐκ ἀγαθοὺς δεῖ ἐν τῇ πόλει κεκτῆσθαι ἰατρούς; εἶεν δ' ἄν που μάλιστα τοιοῦτοι, ὅσοι πλείστους μὲν ὑγιεινούς, πλείστους δὲ νοσώδεις μετεχειρίσαντο· καὶ δικασταὶ αὖ D ὡσαύτως, οἱ παντοδαπαῖς φύσεσιν ὡμιληκότες; Καὶ μάλα (εἶπον) ἀγαθοὺς λέγω. ἀλλ' οἶσθα οὓς ἡγοῦμαι τοιούτους; Ἂν εἴπῃς, ἔφη. Ἀλλὰ πειράσομαι, ἦν δ' ἐγώ. σὺ μέντοι οὐχ ὅμοιον πρᾶγμα τῷ αὐτῷ λόγῳ ἤρου. Πῶς; ἔφη. Ἰατροὶ μὲν (εἶπον) δεινότατοι ἂν γένοιντο, εἰ ἐκ παίδων ἀρξάμενοι, πρὸς τῷ μανθάνειν τὴν τέχνην, ὡς πλείστοις τε καὶ πονηροτάτοις σώμασιν ὁμιλήσειαν, E καὶ αὐτοὶ πάσας νόσους κάμνοιεν, καὶ εἶεν μὴ πάνυ ὑγιεινοὶ φύσει. οὐ γὰρ, οἶμαι, σώματι σῶμα θεραπεύουσιν (οὐ γὰρ ἂν αὐτὰ ἐνεχώρει κακὰ εἶναι ποτὲ καὶ γενέσθαι) ἀλλὰ ψυχῇ σῶμα, ᾗ οὐκ ἐγχωρεῖ κακὴν γενομένην τε καὶ οὖσαν, εὖ τι θεραπεύειν. Ὀρθῶς, ἔφη. Δικαστὴς δέ γε, ὦ φίλε, ψυχῇ ψυχῆς ἄρχει· ᾗ

οὐκ ἐγχωρεῖ

A οὐκ ἐγχωρεῖ ἐκ νέας ἐν πονηραῖς ψυχαῖς τε-
θράφθαι τε καὶ ὡμιληκέναι, καὶ πάντα ἀδική-
ματα αὐτὴν ἠδικηκυῖαν διεξεληλυθέναι, ὥστε
ὀξέως ἀφ' αὑτῆς τεκμαίρεσθαι τὰ τῶν ἄλ-
λων ἀδικήματα, οἷον κατὰ σῶμα νόσους· ἀλλ'
ἄπειρον αὐτὴν καὶ ἀκέραιον δεῖ κακῶν ἠθῶν
νέαν οὖσαν γεγονέναι, εἰ μέλλει, καλὴ κἀγα-
θὴ οὖσα, κρινεῖν ὑγιῶς τὰ δίκαια. διὸ δὴ καὶ
εὐήθεις νέοι ὄντες, οἱ ἐπιεικεῖς φαίνονται, καὶ
εὐεξαπάτητοι ὑπὸ τῶν ἀδίκων, ἅτε οὐκ ἔ-
B χοντες ἐν ἑαυτοῖς παραδείγματα ὁμοιοπα-
θῆ τοῖς πονηροῖς. Καὶ μὲν δὴ (ἔφη) σφόδρα
γε αὐτὸ πάσχουσι. Τοιγάρτοι (ἦν δ' ἐγὼ) οὐ
νέον ἀλλὰ γέροντα δεῖ τὸν ἀγαθὸν δικαστὴν
εἶναι, ὀψιμαθῆ γεγονότα τῆς ἀδικίας, οἷόν ἐ-
στιν· οὐκ οἰκείαν ἐν τῇ αὑτοῦ ψυχῇ ἐνοῦσαν
ᾐσθημένον, ἀλλ' ἀλλοτρίαν ἐν ἀλλοτρίαις
μεμελετηκότα ἐν πολλῷ χρόνῳ, διαισθάνε-
σθαι οἷον πέφυκε κακόν, ἐπιστήμῃ, οὐκ ἐμ-
C πειρίᾳ οἰκείᾳ κεχρημένον. Γενναιότατος γοῦν
(ἔφη) ἔοικεν εἶναι ὁ τοιοῦτος δικαστής. Καὶ ἀ-
γαθός γε (ἦν δ' ἐγὼ) ὃ σὺ ἠρώτας. ὁ γὰρ ἔ-
χων ψυχὴν ἀγαθὴν, ἀγαθός. ὁ δὲ δεινὸς ἐ-
κεῖνος καὶ καχύποπτος, ὁ πολλὰ αὐτὸς ἠδι-
κηκὼς, καὶ πανοῦργός τε καὶ σοφὸς οἰόμενος
εἶναι, ὅταν μὲν ὁμοίοις ὁμιλῇ, δεινὸς φαίνεται,
ἐξευλαβούμενος, πρὸς τὰ ἐν αὑτῷ παρα-
δείγματα ἀποσκοπῶν· ὅταν δὲ ἀγαθοῖς καὶ
πρεσβυτέροις ἤδη πλησιάσῃ, ἀβέλτερος αὖ
D φαίνεται, ἀπιστῶν παρὰ καιρὸν, καὶ ἀγνοῶν
ὑγιὲς ἦθος, ἅτε οὐκ ἔχων παραδείγματα τοῦ
τοιούτου. πλεονάκις δὲ πονηροῖς ἢ σοφοῖς ἐν-
τυγχάνων, σοφώτερος ἢ ἀμαθέστερος δοκεῖ εἶναι
αὑτῷ τε καὶ ἄλλοις. Παντάπασι μὲν οὖν (ἔ-
φη) ἀληθῆ. Οὐ τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) τοιοῦτον
χρὴ τὸν δικαστὴν ζητεῖν τὸν ἀγαθόν τε καὶ σο-
φὸν, ἀλλὰ τὸν πρότερον. πονηρία μὲν γὰρ ἀ-
ρετήν τε καὶ αὑτὴν οὔποτ' ἂν γνοίη, ἀρετὴ δὲ
φύσεως παιδευομένης χρόνῳ, ἅμα αὑτῆς τε
E καὶ πονηρίας ἐπιστήμην λήψεται. σοφὸς οὖν
οὗτος, ὥς μοι δοκεῖ, ἀλλ' οὐχ ὁ κακὸς γίγνεται.
Καὶ ἐμοί, ἔφη, ξυνδοκεῖ. Οὐκοῦν καὶ ἰα-
τρικὴν οἵαν εἴπομεν, μετὰ τῆς τοιαύτης δι-
καστικῆς κατὰ πόλιν νομοθετήσεις, αἳ τῶν πο-
λιτῶν σοι τοὺς μὲν εὐφυεῖς τὰ σώματα καὶ

Fierínę poteſt vt quis à teneris annis cum malis animis educatus fuerit, & conſuetudinem cum illis habuerit: & omnia ſcelerum genera ipſa perpetrarit, & per omnes eorum formas quaſi peruaſerit: vt quidem perſpicaciter ex ſeipſa coniicere poſſit aliorum ſcelera, quemadmodum medicus in corpore morbos notat atque perſpicit: ita tamen ſcelera ipſa cognouerit vt illorum ſit expers ipſe, & purus atque integer ab omnibus prauis moribus in hac tenera ætate? ſi quidem ſit futurum vt de rebus iuſtis ſanum iudicium ferat. idcirco iuuenes cōmodis & modeſtis moribus, qui nimirum frugi ſunt euaſuri, ſolent eſſe ſimplices & minimè mali, & improborum hominum verſutiis facilè circumueniuntur: quippe qui earundem affectionum exempla in ſe minimè habeant. Et ita quidem (inquit) prorſus ſunt affecti atque comparati. Quãobrem, inquam, conſentaneum eſt, Iudicem non eſſe iuuenem, ſed ſenem & ætate prouectum, qui quidem ſerò quæ & qualis ſit iniuſtitia didicerit: non quidem qui propriam iniuſtitiam in ſeipſo perſenſerit, ſed qui alienã in alienis animis longo tempore explorarit, attenta animi cogitatione: atque adeò intelligat qualis ſit mali natura, ſcientia potius & cognitione quadam, quàm propria experientia diiudicans. Nobiliſſimus nimirũ, inquit, iudex ille (vt apparet) fuerit. Et bonus quidē, inquit: quod quidem ipſum eſt quod quærebas. nam qui bono animo præditus eſt, bonus eſt. At verſutus ille & ſuſpicax, qui & multa iniuſtè agit ipſe, & qui ſapiens vel verſipellis potius & vafer habetur, quando cum ſui ſimilibus hominibus verſatur, ingenii quadam vi valere videtur. & quum ex ſuo ingenio de cæteris iudicat, & ex ſeipſo malè agendi exempla deſumit, ab aliis hominibus ſibi cauet ſolicitè: quum autem cum bonis & ſenioribus res illi eſt, fatuus prorſus apparet, importunè & præter rem diffidens ipſe, & candidam morum ſimplicitatem ignorans, quippe cuius nulla in ſeſe habeat exempla. at quum frequentiùs improborum quàm proborum conſuetudine vtatur, ſapientior nimirum quàm inſipientior ſibi & aliis videtur. Omnino, inquit, eſt vt dicis. Non igitur, inquam, huiuſmodi Iudex inueſtigandus eſt bonus & ſapiens, ſed qualem paulo antè deſcribebam. improbitas enim neque virtutem neque ſeipſam alioqui cognoſceret. at Virtus, quum natura inſtituetur atque informabitur temporis beneficio, vnà & ſuiipſius & improbitatis cognitionem conſequetur. non igitur hic, mea quidem ſententia, malus, ſed ſapiens euadit. Et mihi quoque ita (inquit) videtur. Nónne igitur & medicinam qualem diximus, vnà cum huiuſmodi Iudiciaria in noſtra Republica lege ſanciemus? vt quidem ambæ, ciuium bona indole præditorum & ad virtutis cultum capeſſendum idoneorum,

& corpora & animos inſtituant atque excolant: contrà, eos qui alieni ſunt à laude & honeſtate, auxilio ſuo minimè dignentur: atque adeò eos qui profligatæ perditęque ſunt valetudinis, vt non poſſint ipſorum corpora obeundis reipub. muneribus vllo modo apta eſſe, mori ſinant: eos verò qui perdita etiam ſunt & inſanabili natura, quantum ad animum attinet, ipſi morte mulctent. Hoc nimirum & iis qui hæc patiuntur, & ipſi ciuitati hunc in modum conducere videbitur. Inde etiam perſpicuum eſt, prouiſuros iuuenes ne in illū Iudiciariæ neceſſarium vſum deſcendere cogantur, ſimplici illa muſica vtētes, quam diximus temperantiam in animis hominū ingenerare. Quidni? inquit. Annon per eadē hæc veſtigia Muſicus gymnaſticam ſequens, ſi voluerit, ita vitam inſtituet vt medicina nihil ſit opus, niſi neceſſitas cogat? Mihi quidem videtur. Et ita in Gymnaſiis elaborabit & omni corporis exercitatione, vt granditatem illam animi quam dictat natura, potius reſpiciat atque excitet, quàm vt corporis robur cōparet: neque verò, ſicuti cæterorum athletarum vulgus, roboris cauſa, ciborum laborúmque rationem quādam adhibebit. Rectiſſimè, inquit. [a]Qui ergo, inquā, cōpoſitò inſtituūt, Glauco, Muſica & Gymnaſtica homines erudire, non ea cauſa qua cōplures cēſent, hæc ſtudia ſuſcipiūt, vt hac quidem corpus, illa animum curent. Cur non? inquit. Videntur, inquam, vtraque animi gratia plurimùm exercere. Quo pacto? Nónne animaduertis, inquam, vt animum afficiant qui gymnaſticā per omnē vitam exercent, muſicam non attingunt, vel qui contrà faciunt? Qua de re, inquit, loqueris? De feritate, inquam, & ruſtica quadam duritie, & contrà, mollitie & comitate. Noui equidem eos, inquit, qui mera ſimplicíque vtuntur muſica, plus æquo agreſtiores euadere: qui contrà muſica dūtaxat, molliores quàm quod illis ſit decorū. Atqui vis ipſa agreſtis ad iracundæ naturæ animoſitatē granditatémque pertinet: quæ ſi recta educatione inſtituitur, in fortitudinem abit: ſin autem præter id quod decet extenditur atque excreſcit, ferox, vt conſentaneum eſt, ac dura. Mihi quidem ita videtur, inquit. Quid verò? nónne philoſophica natura vim habet quādam mitem atque comem, quæ ſi nimiū remiſſa fuerit, plus æquo mollior redditur: ſin præclarè educata atque inſtituta, præclarū aliquod modeſtiæ & comitatis exemplū ſolet exiſtere. Ita ſe res habet. Affirmamus igitur, Cuſtodē noſtræ reipub. vtraque illa natura inſtructū eſſe oportere. Et cōſentaneū ſanè eſt. Nónne igitur oportet illas inter ſe aptas conſpirare atque conſentire? Quídni? Eiúſque animus qui hoc temperamento aptatus eſt atque affectus, temperans eſt

A τὰς ψυχὰς θεραπεύσουσι, τοὺς δὲ μή, ὅσοι μὲν κατὰ σῶμα τοιοῦτοι, ἀποθνήσκειν ἐάσουσι, τοὺς δὲ κατὰ τὴν ψυχὴν κακοφυεῖς καὶ ἀνιάτους αὐτοὶ ἀποκτενοῦσι. Τὸ γοῦν ἄριστον (ἔφη) αὐτοῖς τε τοῖς πάσχουσι καὶ τῇ πόλει οὕτω πέφανται. Οἱ δὲ δὴ νέοι (ἦν δ᾽ ἐγώ) δῆλον ὅτι εὐλαβήσονταί σοι δικαστικῆς εἰς χρείαν ἰέναι, τῇ ἁπλῇ ἐκείνῃ μουσικῇ χρώμενοι ἣν δὴ ἔφαμεν σωφροσύνην ἐντίκτειν. Τί μήν; ἔφη. Ἆρ᾽ οὖν οὐ κατὰ ταῦτα

B τὰ ἴχνη ταῦτα ὁ μουσικὸς γυμναστικὴν διώκων, ἐὰν ἐθέλῃ αἱρήσει, ὥστε μηδὲν ἰατρικῆς δεῖσθαι, ὅτι μὴ ἀνάγκη; Ἔμοιγε δοκεῖ. Αὐτά γε μὴν τὰ γυμνάσια καὶ τοὺς πόνους, πρὸς τὸ θυμοειδὲς τῆς φύσεως βλέπων, κἀκεῖνο ἐγείρων, πονήσει μᾶλλον ἢ πρὸς ἰσχύν· οὐχ, ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἀθληταί, ῥώμης ἕνεκα σιτία καὶ πόνους μεταχειριεῖται. Ὀρθότατα, ἦ δ᾽ ὅς. Ἆρ᾽ οὖν (ἦν δ᾽ ἐγώ) ὦ Γλαύκων, καὶ οἱ καθιστάντες μουσικῇ καὶ γυμνα-

C στικῇ παιδεύειν, οὐχ οὗ ἕνεκα τινὲς οἴονται καθιστᾶσιν, ἵνα τῇ μὲν τὸ σῶμα θεραπεύοιντο, τῇ δὲ τὴν ψυχήν. Ἀλλὰ τί μήν; ἔφη.

1 Κινδυνεύουσιν (ἦν δ᾽ ἐγώ) ἀμφότερα τῆς ψυχῆς ἕνεκα τὸ μέγιστον καθιστάναι. Πῶς δή; Οὐκ ἐννοεῖς (εἶπον) ὡς διατίθενται αὐτὴν τὴν διάνοιαν, οἳ ἂν γυμναστικῇ μὲν διὰ βίου ὁμιλήσωσι, μουσικῆς δὲ μὴ ἅψωνται; ἢ ὅσοι ἂν τοὐναντίον διατεθῶσι; Τίνος δὲ (ἦ δ᾽ ὅς) πέρι λέγεις; Ἀγριότητός τε καὶ σκληρότητος,

D καὶ αὖ μαλακίας τε καὶ ἡμερότητος, ἦν δ᾽ ἐγώ. Ἔγωγε (ἔφη) ὅτι οἱ μὲν γυμναστικῇ ἀκράτῳ χρησάμενοι, ἀγριώτεροι τοῦ δέοντος ἀποβαίνουσιν· οἱ δὲ μουσικῇ, μαλακώτεροι αὖ γίγνονται ἢ ὡς κάλλιον αὐτοῖς. Καὶ μὴν (ἦν δ᾽ ἐγώ) τό γε ἄγριον, τὸ θυμοειδὲς ἂν τῆς φύσεως παρέχοιτο· καὶ ὀρθῶς μὲν τραφέν, ἀνδρεῖον ἂν εἴη· μᾶλλον δ᾽ ἐπιταθὲν τοῦ δέοντος, σκληρότερόν τε καὶ χαλεπὸν γίγνοιτ᾽ ἄν, ὡς τὸ εἰκός. Δοκεῖ μοι, ἔφη. Τί δέ; τὸ ἥ-

E μερον οὐχ ἡ φιλόσοφος ἂν ἔχοι φύσις; καὶ

18 μᾶλλον μὲν ἀνεθέντος αὐτοῦ, μαλακώτερον ἂν εἴη τοῦ δέοντος, καλῶς δὲ τραφέντος, ἥμερόν τε καὶ κόσμιον; Ἔστι ταῦτα. Δεῖν δέ γε φαμὲν τοὺς φύλακας ἀμφοτέρα ἔχειν τούτω τὼ φύσεε. Δεῖ γάρ. Οὐκοῦν ἡρμόσθαι δεῖ αὐτὰς πρὸς ἀλλήλας. Πῶς δ᾽ οὔ; Καὶ

2 τοῦ μὲν ἡρμοσμένου σώφρων τε καὶ ἀνδρεία ἡ

[a] Copioſiſſimi ſermonis, hactenus explicati à primi libri ſine vſque ad hunc locum, applicatio: De cuſtodis nimirum inſtitutione. quam Muſicæ & Gymnaſticæ rationibus ita conſtare ait, vt ipſæ inuicē ſeiungi nullo modo poſſint. id autem docet ex eius indolis ſiue naturæ notis atque veſtigiis, quam in Cuſtode requirit, vt ſit ſagax, mitis, vehemens, ferox: variè quidem, quatenus res eſt cum ciuibus, vel cum hoſtibus. Eos igitur qui totos ſe dedunt Muſicæ (.i. literarum & politioris humanitatis ſtudiis) plerūque molliores eſſe atque ignauiores: atque adeò ineptos ad reipub. negotia gerenda, in quibus elucere debet grauis & rigida quædam granditas. Eos cōtrà qui ea ſtudia abiiciūt, eſſe ſæpiùs ἀναρμόστους, agreſtes, feros, ἀκροχόλους. Hæc quidem ſint vitioſa & damnoſa extrema: Optimum eſſe medium, quò naturæ illius ad rempub. gerendam aptæ extent τύποι, vt nimirum ſeruetur τὸ ἥμερον καὶ κόσμιον ſagacis illius & philoſophicæ naturæ: & τὸ θυμοειδὲς καὶ ἀνδρεῖον, fortis & conſtantis: ac inde exiſtat ſanctiſſima harmonia: qua qui præditi ſint, φυλακικώτατοι euadant. quod quæritur in hac diſputatione: cui ita imponit aptiſſimam concluſionem Plato.

ψυχή. Πάνυ γε. Τοῦ δὲ ἀναρμόστου, δειλὴ καὶ ἄγροικος. Καὶ μάλα. Οὐκοῦν, ὅταν μέν τις μουσικῇ παρέχῃ καταυλεῖν καὶ καταχεῖν τῆς ψυχῆς διὰ τῶν ὤτων, ὥσπερ διὰ χώνης (ἃς δὴ νῦν ἡμεῖς ἐλέγομεν τὰς γλυκείας τε καὶ μαλακὰς καὶ θρηνώδεις ἁρμονίας) καὶ μινυρίζων τε καὶ γεγανωμένος ὑπὸ τῆς ᾠδῆς διατελῇ τὸν βίον ὅλον, οὗτος τὸ μὲν πρῶτον, εἴ τι θυμοειδὲς εἶχεν, ὥσπερ σίδηρον ἐμάλαξε, καὶ χρήσιμον ἐξ ἀχρήστου καὶ σκληροῦ ἐποίησεν· ὅταν δ' ἐπέχων μὴ ἀνίῃ, ἀλλὰ κηλῇ, τὸ μετὰ τοῦτο ἤδη τήκει καὶ λείβει, ἕως ἂν ἐκτήξῃ τὸν θυμόν, καὶ ἐκτέμῃ, ὥσπερ νεῦρα ἐκ τῆς ψυχῆς, καὶ ποιήσῃ μαλθακὸν αἰχμητήν. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Καὶ ἐὰν μέν γε (ἦν δ' ἐγώ) ἐξ ἀρχῆς φύσιν ἄθυμον λάβῃ, ταχὺ τοῦτο διεπράξατο· ἐὰν δὲ θυμοειδῆ, ἀσθενῆ ποιήσας τὸν θυμόν, ὀξύρροπον ἀπειργάσατο, ἀπὸ σμικρῶν ταχὺ ἐρεθιζόμενόν τε καὶ κατασβεννύμενον. ἀκρόχολοι οὖν καὶ ὀργίλοι ἀντὶ θυμοειδοῦς γεγένηνται, δυσκολίας ἔμπλεῳ. Κομιδῇ μὲν οὖν. Τί δὲ ἂν αὖ γυμναστικῇ πολλὰ πονῇ καὶ εὐωχῆται εὖ μάλα, μουσικῆς δὲ καὶ φιλοσοφίας μὴ ἅπτηται, οὐ πρῶτον μὲν εὖ ἴσχων τὸ σῶμα, φρονήματός τε καὶ θυμοῦ ἐμπίπλαται, καὶ ἀνδρειότερος γίνεται αὐτὸς αὑτοῦ; Καὶ μάλα γε. Τί δαί; ἐπειδὰν ἄλλο μηδὲν πράττῃ, μηδὲ κοινωνῇ μούσης μηδαμῇ, οὐκ, εἴ τι καὶ ἐνῆν αὐτοῦ φιλομαθὲς ἐν τῇ ψυχῇ, ἅτε οὔτε μαθήματος γευόμενον οὐδενός, οὐ ζητήματος, οὔτε λόγου μετίσχον, οὔτε τῆς ἄλλης μουσικῆς, ἀσθενές τε καὶ κωφὸν καὶ τυφλὸν γίγνεται, ἅτε οὐκ ἐγειρόμενον, οὐδὲ τρεφόμενον, οὐδὲ διακαθαιρομένων τῶν αἰσθήσεων αὐτοῦ; Οὕτως ἔχει. Μισόλογος δή, οἶμαι, ὁ τοιοῦτος γίγνεται καὶ ἄμουσος· καὶ πειθοῖ μὲν διὰ λόγων οὐδὲν ἔτι χρῆται, βίᾳ δὲ καὶ ἀγριότητι, ὥσπερ θηρίον, πρὸς πάντα διαπράττεται, καὶ ἐν ἀμαθίᾳ καὶ σκαιότητι, μετὰ ἀρρυθμίας τε καὶ ἀχαριστίας, ζῇ. Παντάπασιν (ἦ δ' ὅς) οὕτως ἔχει. ἐπὶ δὴ δύο ὄντε τούτω, ὡς ἔοικε, δύο τέχνα θεὸν ἔγωγ' ἄν τινα φαίην δεδωκέναι τοῖς ἀνθρώποις, μουσικήν τε καὶ γυμναστικήν, ἐπὶ τὸ θυμοειδὲς καὶ τὸ φιλόσοφον· οὐκ ἐπὶ ψυχὴν καὶ σῶμα, εἰ μὴ εἴη πάρεργον· ἀλλ' ἐπ' ἐκεῖνο, ὅπως ἂν ἀλλήλοιν συναρμοσθῆτον,

A atque fortis. Omnino. Eius contrà qui hoc virtutum temperamento caret, ignauus & agreſtis. Certé. Quicunque igitur ſinit muſicæ cantus perpetuò circumſonare animo ſuo, cúmque per aures, veluti per infundibulum, concentibus illis quos ſuprà dulces, molles, flebiles appellauimus, perfundit: ætatémque ſuam cantuum illorum titillationibus atque oble&amentis traducit: is primùm quidem, ſiquid grande habet atque animoſum, veluti ferrum emollit, & vtile ex inutili duróque efficit, B & quum ſtudioſiùs animum his adhibet, magis ac magis demulcet: tandémque liquat & diſſoluit animum, donec omnis illa animoſitas contabuerit penitus, eámq; veluti neruos ex animo exciderit, ſegnémque bellatorē effecerit. Omnino, inquit. Quòd ſi à principio nacta ſit naturam languidam & animoſitate illa deſtitutam, ſtatim hoc perficit: ſin animoſam, eneruem atque infirmā reddit, ita vt vires illas animi frangens ad iram reddat præcipitem, vt minimis quidem offenſiunculis irritetur, C & facilè quoque deferueſcat atque extinguatur. Vnde ex animoſis iracundi & bilioſi fiunt, & moroſitate & faſtidio pleni. Vehementer ſané. Quòd ſi quis Gymnaſtices victui ſe totum tradat, & conuiuetur opiparè, Muſicæ & philoſophiæ ſtudiis neglectis: primò quidem firmum corporis habitum cōſequutus, animos ſumit & grāditate quadam ſeipſum replet, ipſéque ſeipſo fortior euadit. Maximè quidē. Quid verò, quandoquidem nihil aliud agit, neque illi quicquam cum Muſis eſt commune, neque vllum diſcendi ſtudium in ipſius D animo ineſt? quippe qui ne ſupremis quidem labris vllam diſciplinam guſtarit, nec vllam vel quæſtionē vel integru m ſermonem perceperit, neque vllam aliam muſicæ partem, infirmitas quædam, & viſus & auditus hebetudo dominatur: quum ipſius ſenſus neque exſuſcitentur, neque nutriantur, neque vllo modo expurgentur. Ita ſe res habet. Hiſpidus quidā & importunus homo, omnis eruditionis & comitatis expers mihi eſſe videtur: qui nullis rationū momentis inducatur ad aliquid credendū, E & veluti fera ad omnia indiſcriminatim feratur, & in imperitiæ, ſiniſtræ importunæque ruditatis, inconcinnitatis, inuenuſtatis, ſitu & ſqualore verſatur. Omnino, inquit, ita ſe res habet. Quandoquidē igitur, vt apparet, duæ hæ res exiſtunt, equidem affirmarem quēdam deum duas artes hominibus tribuiſſe, Muſicā & Gymnaſticā, ad vim illā animi excelſi atque philoſophici: non verò ad animū & corpus: niſi id quidē obiter & præter rem acciderit: ſed ad illud potiſſimū vt inter ſe cōuenirēt, dū modò intēdūtur, modò remittūtur, ad legiti-

mi concentus modulum atque regulam. Et ita quidem videtur, inquit. Eum igitur qui gymnaſticam cum muſica pulcherrimè miſcet, & moderatiſſimè hæc animo adhibet, hunc rectiſſimè perfectiſſimum quendam muſicum diceremus, & omnibus harmoniæ numeris abſolutum, potius quàm eum qui fides vnà contemperat. Meritò nimirum, inquit, mi Socrates. Nónne ergo huiuſmodi quopiam præſide in ciuitate nobis opus erit, ſi quidem futurum ſit vt noſtra Reſpub. ſalua ſit atque incolumis? Erit nimirũ etiam atque etiã. Inſtitutionis igitur atq; educationis iſtius leges huiuſmodi ferè ſunto. Ecquis enim ſingulatim ea perſequatur quæ pertinẽt ad choreas, venationes, gymnica certamina & equeſtria? hæc enim ſingula ad ea referuntur quæ ſuprà ſunt à nobis commemorata, ex quibus videlicet iſta cõſequuntur: vt non difficulter quidẽ à nobis comperiantur. Non fortaſſe illa inuentu ſunt difficilia. [a] QVID VERO, inquam, deinceps explicandum eſt à nobis? de iſne agendũ fuerit qui imperare & qui parere debent? Quídni? Nónne conſtituendum eſt, vti penes ſeniores ſit imperandi poteſtas, iuniores verò pareant? Perſpicuũ eſt. Nunquid inter ſeniores optimi imperare debent? Et id verum eſt. At agricolarum optimi nónne illi ſunt qui maximã habent agrorum colendorum peritiam? Certé. Igitur, quum è cuſtodibus optimos eligi oporteat, nónne ii ſunt præficiendi cuſtodiæ ciuitatis, qui ad eam cuſtodiam ſunt maximè idonei? Certé. Nónne prudentes, & qui rerum agendarũ facultate valeant, & reipub. vnicè curam gerant? Ita ſe res habet. Illius rei quilibet curam geſſerit quã amauerit. Neceſſe eſt. Atqui hoc maximè amauerit, cui conducere eadem ac ſibi exiſtimat: & ex cuius felicitate vel infelicitate ſuam arbitratur felicitatem pendere. Ita eſt, inquit. Ex aliis igitur cuſtodibus huiuſmodi homines erunt ſeligendi, qui nobis conſiderantibus videantur per omnem vitam ea ſummo ſtudio facere quæ è repub. eſſe arbitrantur: quæ verò contrà, cauere. Opportuniſſimi nimirum hi fuerint. [b] Obſeruandi itaq; ſunt (arbitror) in ſingulis ætatibus, vtrum præceptum hoc ſeruent, neque tanquam præſtigiis quibuſdam decepti, neque vi vlla compulſi, ſuíque ipſorum obliti, eam opinionem ex animis ſuis expellant. Vti ne ea facienda cenſeant quæ ad reipub. pertineant vtilitatem. Ecquam expulſionem narras? Ego tibi, inquam, explicabo. Videtur mihi opinio mente excedere, vel ſponte vel inuitò. ſponte quidem, falſa,

A ἐπιτεινομένην καὶ ἀνιεμένην μέχρι τοῦ προσήκοντος. Καὶ γὰρ ἔοικεν, ἔφη. Τὸν κάλλιστ᾽ ἄρα μουσικῇ γυμναστικὴν κεραννύντα, καὶ μετριώτατα τῇ ψυχῇ προσφέροντα, τοῦτον ὀρθότατ᾽ ἂν φαῖμεν εἶναι τελέως μουσικώτατον καὶ εὐαρμοστότατον, πολὺ μᾶλλον ἢ τὸν τὰς χορδὰς ἀλλήλαις ξυνιστάντα. Εἰκότως γ᾽, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Οὐκοῦν καὶ ἐν τῇ πόλει ἡμῖν, ὦ Γλαύκων, δεήσει τοιούτου τινὸς ἀεὶ ἐπιστάτου, εἰ μέλλει ἡ πολιτεία σώ-
B ζεσθαι; Δεήσει μέντοι ὡς οἷόν τέ γε μάλιστα. Οἱ μὲν δὴ τύποι τῆς παιδείας τε καὶ τροφῆς οὗτοι ἂν εἶεν. χορείας γὰρ τί ἄν τις διεξίοι τῶν τοιούτων, καὶ θήρας τε καὶ κυνηγέσια, καὶ γυμνικοὺς ἀγῶνας καὶ ἱππικούς; σχεδὸν γάρ τι δῆλα δὴ ὅτι τούτοις ἑπόμενα δεῖ αὐτὰ εἶναι· καὶ οὐκέτι χαλεπὰ εὑρεῖν. Ἴσως (ἦ δ᾽ ὅς) οὐ χαλεπά. Εἶεν, ἦν δ᾽ ἐγώ. τὸ δὴ μετὰ τοῦτο, τί ἂν ἡμῖν διαιρετέον εἴη; ἆρ᾽ οὐκ αὐτῶν τούτων οἵτινες ἄρξουσί τε καὶ ἄρ-
C ξονται; Τί μήν; Οὐκοῦν ὅτι μὲν πρεσβυτέρους τοὺς ἄρχοντας δεῖ εἶναι, νεωτέρους δὲ τοὺς ἀρχομένους, δῆλον; Δῆλον. Καὶ ὅτι γε τοὺς ἀρίστους αὐτῶν; Καὶ τοῦτο. Οἱ δὲ γεωργῶν ἄριστοι ἆρ᾽ οὐ γεωργικώτατοι γίνονται; Ναί. Νῦν δ᾽ ἐπειδὴ φυλάκων αὐτοὺς ἀρίστους δεῖ εἶναι, ἆρ᾽ οὐ φυλακικωτάτους προσήκει εἶναι πόλεως; Ναί. Οὐκοῦν φρονίμους τε εἰς τοῦτο δεῖ ὑπάρχειν καὶ δυνατούς, καὶ ἔτι κηδεμόνας τῆς πόλεως;
D Ἔστι ταῦτα. Κήδοιτο δέ γ᾽ ἄν τις μάλιστα τούτου ὃ τυγχάνοι φιλῶν. Ἀνάγκη. Καὶ μὴν τοῦτό γ᾽ ἂν μάλιστα φιλοῖ, ᾧ ξυμφέρειν ἡγοῖτο τὰ αὐτὰ καὶ ἑαυτῷ· καὶ ὅταν μάλιστα ἐκείνου μὲν εὖ πράττοντος, οἴηται ξυμβαίνειν καὶ ἑαυτῷ εὖ πράττειν, εἰ δὲ μή, τοὐναντίον. Οὕτως, ἔφη. Ἐκλεκτέον ἄρ᾽ ἐκ τῶν ἄλλων φυλάκων τοιούτους ἄνδρας, οἳ ἂν σκοποῦσιν ἡμῖν μάλιστα φαίνωνται παρὰ πάντα τὸν βίον, ὃ μὲν ἂν τῇ πόλει ἡγήσωνται
E ξυμφέρειν, πάσῃ προθυμίᾳ ποιεῖν· ὃ δ᾽ ἂν μή, μηδενὶ τρόπῳ πρᾶξαι ἂν ἐθέλειν. Ἐπιτήδειοι γάρ, ἔφη. Δοκεῖ δή μοι τηρητέον αὐτοὺς εἶναι ἐν ἁπάσαις ταῖς ἡλικίαις, εἰ φυλακικοί εἰσι τούτου τοῦ δόγματος· καὶ μήτε γοητευόμενοι μήτε βιαζόμενοι ἐκβάλλουσιν ἐπιλανθανόμενοι δόξαν τὴν τοῦ ποιεῖν δεῖν ἃ τῇ πόλει βέλτιστα. Τίνα (ἔφη) λέγεις τὴν ἐκβολήν; Ἐγώ σοι (ἔφην) ἐρῶ. Φαίνεταί μοι δόξα ἐξιέναι ἐκ διανοίας, ἢ ἑκουσίως ἢ ἀκουσίως· ἑκουσίως μέν, ἡ ψευ-

a Explicata vniuerſim παιδείας πολιτικῆς doctrina, repetit in quem finem hæc docuerit, vt videlicet eius vis atque efficacitas ad vniuerſæ reipublicæ inſtitutionẽ redundet. Vniuerſæ autem reipublicæ πλήρωμα (ſicuti dixit primo libro) imperantibus & parentibus conſtat. vtriſque ergo applicari debet, & peritè diſtinguenda ſunt ἀρχόντων & ἀρχομένων diſcrimina. Ἄρχοντες potiores & præſtantiores. ideo de his priore loco: & quidem primùm de ſummo magiſtratu, qui eſt caput vniuerſæ reipub. nunc de inferioribus quoque agit, quos ſũmi magiſtratus ἐπικούρους & βοηθοὺς vocat: quorum quoque vitã inſtituit, ex ſuperioris doctrinæ veſtigiis: Eos nimirum eſſe ciuitatis cuſtodiæ præficiendos, qui ad eam aptiſſimi ſint. eos autem aptiſſimos futuros qui prudentia & rerum gerendarũ facultate inſtructi, in reipub adminiſtrationem omni cura incumbant. eum illius rei ſummam curam geſturum, quam vnice amauerit. eum rem illam amaturum, in qua exiſtimauerit ſitam eſſe ſuam felicitatem. Ita ex earum notarum εἱρμῷ elicit concluſionem: Cuſtodi perſuaſum eſſe debere, omnẽ ſuam vtilitatem cum Reipub. vtilitate eſſe coniunctam, ſuámque ſalutem à publica ſalute pendere omnino: vt ita ad eius cuſtodiã omnibus viribus inuigilet.

b Illius doctrinæ præclara ἐπεξεργασία, illã de publicæ vtilitatis cum priuata coniunctione opinionem cuſtodum maximè animis diligenter infigẽdam: omnéſque alias opiniones contrarias remouendas atque exterminandas. Inde commoda διεξόδῳ agit De noxiarum opinionum variis modis: quos diligenter hîc explicatos notet lector. In ſumma ait, Pertinere ad conſtantiam & grauitatẽ magiſtratus, ne ſuſceptã de publica vtilitate opinionem deponat: ſed in ea conſtanter perſeueret, vt inde etiam fiat periculum atque examen ſuæ naturæ.

δὴς τοῦ μεταμανθάνοντος· ἀκουσίως δέ, πᾶσα ἡ ἀληθής. Τὸ μὲν τῆς ἑκουσίου, ἔφη, μανθάνω· τὸ δὲ τῆς ἀκουσίου δέομαι μαθεῖν. Τί δέ; οὐ καὶ σὺ ἡγῇ (ἔφην ἐγὼ) τῶν μὲν ἀγαθῶν ἀκουσίως στέρεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, τῶν δὲ κακῶν, ἑκουσίως; ἢ οὐ τὸ μὲν ἐψεῦσθαι τῆς ἀληθείας, κακόν, τὸ δὲ ἀληθεύειν, ἀγαθόν; οὐ τὸ τὰ ὄντα δοξάζειν, ἀληθεύειν δοκεῖ σοι εἶναι; Ἀλλ' (ἦ δ' ὅς) ὀρθῶς λέγεις· καί μοι δοκοῦσιν ἄκοντες ἀληθοῦς δόξης στερίσκεσθαι. Οὐκοῦν κλαπέντες, ἢ γοητευθέντες, ἢ βιασθέντες τοῦτο πάσχουσιν. Οὐδὲ νῦν (ἔφη) μανθάνω. Τραγικῶς (ἦν δ' ἐγὼ) κινδυνεύω λέγειν. κλαπέντας μὲν γάρ, τοὺς μεταπεισθέντας λέγω καὶ τοὺς ἐπιλανθανομένους· ὅτι τῶν μέν, χρόνος, τῶν δέ, λόγος ἐξαιρούμενος λανθάνει. νῦν γάρ που μανθάνεις; Ναί. Τοὺς τοίνυν βιασθέντας λέγω, οὓς ἂν ὀδύνη τις ἢ ἀλγηδὼν μεταδοξάσαι ποιήσῃ. Καὶ τοῦτ', ἔφη, ἔμαθον· καὶ ὀρθῶς λέγεις. Τούς γε μὴν γοητευθέντας (ὡς ἐγῷμαι) κἂν σὺ φαίης εἶναι οἳ ἂν μεταδοξάσωσιν, ἢ ὑφ' ἡδονῆς κηληθέντες, ἢ ὑπὸ φόβου τι δείσαντες. Ἔοικε γάρ, ἦ δ' ὅς, γοητεύειν πάντα ὅσα ἀπατᾷ. Ὃ τοίνυν ἄρτι ἔλεγον, ζητητέον, τίνες ἄριστοι φύλακες τοῦ παρ' αὑτοῖς δόγματος, ποιητέον τοῦτο ὃ ἂν τῇ πόλει δοκῶσι βέλτιστον εἶναι. τηρητέον δή, εὐθὺς ἐκ παίδων προθεμένοις ἔργα ἐν οἷς ἂν τοῦ τοιούτου μάλιστα ἐπιλανθάνοιτο καὶ ἐξαπατῷτο· καὶ τὸν μὲν μνήμονα καὶ δυσεξαπάτητον, ἐγκριτέον, τὸν δὲ μή, ἀποκριτέον. ἢ γάρ; Ναί. Καὶ πόνων γε αὖ καὶ ἀλγηδόνων ἀγῶνας αὐτοῖς θετέον ἐν οἷς ταὐτὰ ταῦτα τηρητέον. Ὀρθῶς, ἔφη. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ τρίτου εἴδους τοῦ τῆς γοητείας ἅμιλλαν ποιητέον, καὶ θεατέον, ὥσπερ τοὺς πώλους ἐπὶ τοὺς ψόφους τε καὶ θορύβους ἄγοντες σκοποῦσιν εἰ φοβεροί, οὕτω νέους ὄντας εἰς δείματ' ἄττα κομιστέον, καὶ εἰς ἡδονὰς αὖ μεταβλητέον βασανίζοντας πολὺ μᾶλλον ἢ χρυσὸν ἐν πυρί, εἰ δυσγοήτευτος καὶ εὐσχήμων ἐν πᾶσι φαίνεται, φύλαξ αὑτοῦ ὢν ἀγαθὸς, καὶ μουσικῆς ἧς ἐμάνθανεν, εὔρυθμόν τε καὶ εὐάρμοστον ἑαυτὸν ἐν πᾶσι τούτοις παρέχων· οἷος δὴ ἂν ὢν, καὶ ἑαυτῷ καὶ πόλει χρησιμώτατος εἴη. καὶ τὸν ἀεὶ ἔν τε παισὶ καὶ νεανίσκοις καὶ ἐν ἀνδράσι βασανιζόμενον, καὶ ἀκήρατον ἐκβαίνοντα,

A in eo qui falſa dedidicit: voluntariè verò, omnis ea quæ vera eſt. Quod de voluntario ais intelligo: at quod de inuoluntario illo ſiue inuito, id cupio intelligere. Quid
16 veró? nónne exiſtimas homines bonis inuitò priuari: malis verò, ſponte? At veritatis cognitione defraudari & mentiri, malum eſt, verum dicere, bonum? nónne opinari ea quæ reuera ſunt, arbitraris verũ
28 eſſe? At rectè, inquit, dicis: & mihi quidem homines videntur inuiti vera opinione priuari. Annon id contingit quòd ipſorũ animi quaſi furto interuertantur atque ab-
B ripiantur, aut faſcinentur, vel per vim adigantur? Non ſanè intelligo. Tragicè nimirum, inquã, loqui videor. *Eorum* enim *animos furto interuerti* dico, qui à ſententia abducuntur, vel eorum quæ norant, obliuiſcuntur: obliterata nimirum cognitione, vel longo temporis interuallo vel contrariis rationibus commutata. nunc verò intelligiſne quid velim? Intelligo. *Per vim* autem *adactos* dico, quos vel dolor vel cruciatus aliter cogunt ſentire. Illud quidem, inquit, intelligo: & rectè dicis. *Subdu-*
C *ci* autem *quaſi præſtigiis* (inquam) eos, vt opinor, dixeris qui ſententiam mutant, vel voluptate deliniti, vel metu quodam perterriti. Videntur enim, inquit, ea omnia quæ homines fallunt, veluti præſtigiis eos ſeducere. [a] Quod igitur modò dicebam, inueſtigandum eſt, Ecquinã videlicet cuſtodum ſententiam quam fuerint amplexi, conſtanter tueantur. Illud autẽ in primis elaborandum eſt, vt id ſentiãt quod ad reipub. vtilitatẽ cõducere arbitrẽtur. Obſeruãdi ſunt ergo ſtatim à pueritia, eáque illis opera proponẽda, in quibus illius præcepti
D memoria facilè poſſit excidere, & ipſe ille qui opinatur in errorem induci. Ita in illo examine, is qui memoria maximè valet, & in errorẽ induci facilè non poſſit, ſeligẽdus ad ciuitatis cuſtodiã: qui cõtrà, abiiciẽdus.
19 nónne? Certé. Et labores ipſis & dolores & certamina opponẽda, in quibus hæc ea-
7 dem obſeruẽtur. Rectè, inquit. Nónne & ſecũdæ illius ſpeciei, quã in eo errore verſari diximus, qui quaſi fit præſtigiis, certamen conſtituendũ erit? & quemadmodũ ii qui periculum facere volunt an pulli ſint
E pauidi, ad ſtrepitus & tumultus adducunt: ita & iuniores per formidines quaſdã & rerum terribilium obiecta traducendi, & voluptates quædã offerendæ, quibus meliùs quàm aurum in igne explorentur: vt periculum fiat an aliquis illorum extet, qui ad ſolidã quandã modeſtiã compoſitus, errorum incantationibus minimè irretiatur: ac proinde ſuiipſius ſit bonus cuſtos, & ad eius muſices quam didicit, modulos ſeipſum opportunè cõponat atque cõformet. qui ſi huiuſmodi fuerit, & ſibi & reipub. vtiliſſimus fuerit. Atq; is qui per ſingularũ ętatũ gradus, pueritiæ, adoleſcẽtiæ, & virilis ætatis, exploratus eſt, & integer atque purus ex illo examine euaſit,

a. Illius ἐλέγχου, quo hominum φυλακικῶν natura explorari debeat, copioſa explicatio: Homines leues & inconſtantes ad tantum munus admitti nullo modo debere, imo planè eſſe neceſſe vt cuſtodum naturæ longo & accurato examine explorentur: ne ſi inexploratis imponeretur tantum onus, turpis eueniret defectio atque deſertio. Ita per ætatum quaſi gradus admittendos eſſe ad reipub. munera.

conſtituēdus eſt princeps & cuſtos ciuitatis: eique & viuenti decernēdi honores, & mortuo ſepulchrorū aliorúmq; monumētorū maxima ornamenta tribuēda: is autē qui huiuſmodi minimè fuerit, repellendus erit ab imperio. Huiuſmodi mihi videtur eſſe delectus & inſtitutio Magiſtratuum & cuſtodum: vt rem ſummatim atque vniuerſim, non verò accuratè & exquiſita opera commonſtrem. Et mihi quidem, inquit, ferè videtur ita. Quocirca planè conſentaneum fuerit illos appellare CVSTODES, & externorum hoſtium, & internorum ciuium gratia: vt hi quidem nolint, illi non poſſint iniuriā inferre Reipub. Iuuenes autem quos paulo antè cuſtodes vocabamus, ſocios & adiutores iis cōſtitutionibus tuendis quas Magiſtratus imperarit atque præſcripſerit. Mihi item ſic videtur, inquit.

a In eodem ſermone pergens, eandem illā doctrinam De Magiſtratuum inſtitutione illuſtrat, vſque ad penè medium tertii lib. Suo autem more interſerit fabulam, quaſi σύμβολον veritatis: & obiter ait mendacii illum eſſe verū vſum: vt quibuſdam inuolucris veritas proponatur. Hanc autem fabulam φοινικικόν τι vocat: quòd Phœnices è terra ortos ſe eſſe aiebant, vt eiuſdē generis communitate cōcordiam pacémque mutuam ſanctiùs tuerentur. De hac γηγενῶν hominum fabula, aliàs ſæpe. quæ certè videtur eſſe veſtigium primæuæ veritatis: vt quidem Φοινικικοῦ τινος appellatione, Iudaica doctrina obliquè notetur. vide Annotationes. FABVLAE autem hæc eſt ſumma: Omnes reipub. ciues ὁμογενεῖς eſſe: ac proinde in reipub. ſalutem, veluti matris, vno quodam & communi ſtudio incumbere debere. poſtulare autē διατάξιαν reipublicæ (ſicuti etiam docuit primo libro) non vt omnes ciues ſint iidem atque æquales, ſed varia & diuerſa natura. alios igitur eſſe aurū, alios argentum, alios ferrum & æs. Auri nomine ſignificat ſummum magiſtratū: Argenti, inferiores magiſtratus: Ferri & auri, ἀρχομένους: & quidem pro variis ordinibus, varios. Hæc ergo in ὁμογόνῳ ciuitate διάταξις atque diſtinctio notanda eſt, vt perſpiciamus quàm turpiter à ſuis principiis poſtmodum diſſentiat Plato, παραλογιζόμενος.

a Ecqua igitur, inquit, iniri ratio poſſit, qua eorum mendaciorum quæ opportunè aliquando adhiberi poſſe diximus, quidpiam, nobile quidem illud atque generoſum, perſuadeamus, principibus ipſis maximè, ſaltē reliquæ ciuitati? Ecquale mendacium narras? inquit. Nihil noui, inquā, ſed PHOENICIVM quidpiā, quod quidem variis in locis hactenus factum eſt, quemadmodum commemorant poetæ, & quidem ita vt illorum commentorum fides ſit facta olim apud homines. illud verò noſtra hac tempeſtate minimè factitatū eſt, neque profectò noui an in poſterū longa etiam perſuaſione id fieri poſſit. Quàm pigrè ad dicendum videris accedere. Videbor equidem, vbi rem tibi expoſuero, non abs re ad tam inuolutæ rei explicationem cunctanter accedere. Dic modò, nec quidpiam reformida. Dicam igitur. qua tamen audacia & quibus verbis dicam, neſcio. Ipſos autem magiſtratus & milites primùm compellabo, & conabor apud eos fidem facere, deinde & apud reliquam ciuitatem, qui ea omnia quæ in ipſis educandis inſtituendíſque præſcripſimus, exiſtimarunt eſſe veluti inſomnia, quæ in ipſos vix vnquam cadant. Erant autem tunc reuera ſub terra, & ipſi in terræ viſceribus tūc efformabantur, atque etiam educabantur, ipſorúmque arma & omnis ſupellex. poſtquam autem omnino perfecti fuerunt, tūc terra ipſos vt mater eduxit in lucē. ac proinde nūc cōſentaneū eſt eos, vt matri & nutrici, huic regioni in qua nati ſūt, prouidere, eiq; etiā quū opus fuerit, opē auxiliúmq; afferre: & reliquorum item ciuium, veluti fratrum & eadem tellure genitorum, ſaluti & incolumitati conſulere. Non abs re nimirum pudebat antè hoc mendacium dicere. Et meritò id quidem præfabar. ſed

A καταστατέον ἄρχοντα τῆς πόλεως καὶ φύλακα, καὶ τιμὰς δοτέον καὶ ζῶντι καὶ τελευτήσαντι, τάφων τε καὶ τῶν ἄλλων μνημείων μέγιστα γέρα λαγχάνοντα· τὸν δὲ μὴ τοιοῦτον ἀποκριτέον. τοιαύτη τις (ἦν δ' ἐγὼ) δοκεῖ μοι, ὦ Γλαύκων, ἡ ἐκλογὴ εἶναι καὶ κατάστασις τῶν ἀρχόντων τε καὶ φυλάκων, ὡς ἐν τύπῳ, μὴ δι' ἀκριβείας, εἰρῆσθαι. Καὶ ἐμοὶ (ἦ δ' ὅς) οὕτω πῃ φαίνεται. Ἆρ' οὖν ὡς ἀληθῶς ὀρθότατον καλεῖν B τούτους μὲν, φύλακας παντελεῖς τῶν τε ἔξωθεν πολεμίων, τῶν τε ἐντὸς φίλων, ὅπως οἱ μὲν μὴ βουλήσονται, οἱ δὲ μὴ δυνήσονται κακουργεῖν· τοὺς δὲ νέους (οὓς δὴ νῦν φύλακας ἐκαλοῦμεν) ἐπικούρους τε καὶ βοηθοὺς τοῖς τῶν ἀρχόντων δόγμασιν. Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη.

Τίς ἂν οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) μηχανὴ γένοιτο τῶν ψευδῶν τῶν ἐν δέοντι γιγνομένων; ὧν δὴ νῦν ἐλέγομεν γενναῖόν τι ἓν ψευδομένους C πεῖσαι, μάλιστα μὲν καὶ αὐτοὺς τοὺς ἄρχοντας, εἰ δὲ μὴ, τὴν ἄλλην πόλιν; Ποῖόν τι; ἔφη. Μηδὲν καινὸν (ἦν δ' ἐγὼ) ἀλλὰ Φοινικικόν τι, πρότερον μὲν ἤδη πολλαχοῦ γεγονὸς, ὥς φασιν οἱ ποιηταὶ, καὶ πεπείκασιν· ἐφ' ἡμῶν δὲ οὐ γεγονὸς, οὐδ' οἶδα εἰ γενόμενον ἄν. πεῖσαι δὲ, συχνῆς πειθοῦς. Ὡς ἔοικας (ἔφη) ὀκνοῦντι λέγειν. Δόξω δέ σοι (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ μάλα εἰκότως ὀκνεῖν, ἐπειδὰν εἴπω. Λέγ', ἔφη, καὶ μὴ φοβοῦ. Λέγω δή. D καίτοι οὐκ οἶδα ὁποίᾳ τόλμῃ, ἢ ποίοις λόγοις χρώμενος ἐρῶ· καὶ ἐπιχειρήσω πρῶτον μὲν αὐτοὺς τοὺς ἄρχοντας πείθειν καὶ τοὺς στρατιώτας, ἔπειτα δὲ καὶ τὴν ἄλλην πόλιν, ὡς ἄρ' ἃ ἡμεῖς αὐτοὺς ἐτρέφομέν τε καὶ ἐπαιδεύομεν, ὥσπερ ὀνείρατα ἐδόκουν ταῦτα πάντα πάσχειν τε καὶ γίγνεσθαι περὶ αὐτούς· ἦσαν δὲ τότε τῇ ἀληθείᾳ ὑπὸ γῆς ἐντὸς πλαττόμενοι καὶ τρεφόμενοι, καὶ αὐτοὶ, καὶ τὰ ὅπλα αὐτῶν, καὶ ἡ ἄλλη σκευὴ, δημιουργούμενα. ἐπειδὴ δὲ παντελῶς ἐξειργασμένοι E ἦσαν, καὶ ἡ γῆ αὐτοὺς μήτηρ οὖσα ἀνῆκε, καὶ νῦν δεῖ ὡς περὶ μητρὸς καὶ τροφοῦ τῆς χώρας ἐν ᾗ εἰσὶ βουλεύεσθαί τε καὶ ἀμύνειν αὐτοὺς, ἐάν τις ἐπ' αὐτὴν ἴῃ, καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων πολιτῶν, ὡς ἀδελφῶν ὄντων καὶ γηγενῶν, διανοεῖσθαι. Οὐκ ἐτὸς (ἔφη) πάλαι ᾐσχύνου τὸ ψεῦδος λέγειν. Πάνυ (ἦν δ' ἐγὼ)

εἰκότως· ἀλλ' ὅμως ἄκουε καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ μύθου. ἐστὲ μὲν γὰρ δὴ πάντες οἱ ἐν τῇ πόλει, ἀδελφοὶ (ὡς φήσομεν πρὸς αὐτοὺς μυθολογοῦντες·) ἀλλ' ὁ θεὸς πλάττων, ὅσοι μὲν ὑμῶν ἱκανοὶ ἄρχειν, χρυσὸν ἐν τῇ γενέσει συνέμιξεν αὐτοῖς, διὸ τιμιώτατοί εἰσιν· ὅσοι δ' ἐπίκουροι, ἄργυρον· σίδηρον δὲ καὶ χαλκὸν τοῖς τε γεωργοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις δημιουργοῖς. ἅτε οὖν ξυγγενεῖς ὄντες πάντες, τὸ μὲν πολὺ, ὁμοίους ἂν ὑμῖν αὐτοῖς γεννῷτε· ἔστι δ' ὅτε ἐκ χρυσοῦ γεννηθείη ἂν ἀργυροῦν, καὶ ἐξ ἀργυροῦ χρυσοῦν ἔκγονον· καὶ τἆλλα πάντα οὕτως ἐξ ἀλλήλων. τοῖς οὖν ἄρχουσι καὶ πρῶτον καὶ μάλιστα παραγγέλλει ὁ θεὸς, ὅπως μηδενὸς οὕτω φύλακες ἀγαθοὶ ἔσονται, μηδ' οὕτω σφόδρα φυλάξουσι μηδὲν ὡς τοὺς ἐκγόνους, ὅ,τι αὐτοῖς τούτων ἐν ταῖς ψυχαῖς παραμέμικται· καὶ ἐάν τε σφέτερος ἔκγονος ὑπόχαλκος ἢ ὑποσίδηρος γένηται, μηδενὶ τρόπῳ κατελεήσουσιν, ἀλλὰ τὴν τῇ φύσει προσήκουσαν τιμὴν ἀποδόντες, ὤσουσιν εἰς δημιουργοὺς, ἢ εἰς γεωργούς· καὶ ἂν αὖ ἐκ τούτων τις ὑπόχρυσος ἢ ὑπάργυρος φυῇ, τιμήσαντες ἀνάξουσι, τοὺς μὲν, εἰς φυλακὴν, τοὺς δὲ, εἰς ἐπικουρίαν· ὡς χρησμοῦ ὄντος τότε τὴν πόλιν διαφθαρῆναι ὅταν αὐτὴν ὁ σίδηρος ἢ ὁ χαλκὸς φυλάξῃ. τοῦτον οὖν τὸν μῦθον ὅπως ἂν πεισθεῖεν, ἔχεις τινὰ μηχανήν; Οὐδαμῶς, ἔφη, ὅπως γ' ἂν αὐτοὶ οὗτοι· ὅπως μέντ' ἂν οἱ τούτων υἱεῖς καὶ οἱ ἔπειτα, οἵ τ' ἄλλοι ἄνθρωποι οἱ ὕστερον. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο (ἦν δ' ἐγώ) εὖ ἂν ἔχοι πρὸς τὸ μᾶλλον αὐτοὺς τῆς πόλεώς τε καὶ ἀλλήλων κήδεσθαι. σχεδὸν γάρ τι μανθάνω ὃ λέγεις. καὶ τοῦτο μὲν δὴ ἕξει ὅπῃ ἂν αὐτὸ ἡ φήμη ἀγάγῃ· ἡμεῖς δὲ τούτους γηγενεῖς ὁπλίσαντες, προάγωμεν ἡγουμένων τῶν ἀρχόντων. ἐλθόντες δὲ θεασάσθων τῆς πόλεως ὅπου κάλλιστον στρατοπεδεύσασθαι, ὅθεν τούς τε ἔνδον μάλιστ' ἂν κατέχοιεν, εἴ τις μὴ ἐθέλει τοῖς νόμοις πείθεσθαι, τούς τε ἔξωθεν ἀπαμύνοιεν, εἰ πολέμιος, ὥσπερ λύκος, ἐπὶ ποίμνην τις ἴοι. στρατοπεδευσάμενοι δὲ, θύσαντες οἷς χρὴ, εὐνὰς ποιησάσθων. ἢ πῶς; Οὕτως, ἔφη. Οὐκοῦν τοιαύτας οἵας χειμῶνός τε στέγειν καὶ θέρους ἱκανὰς εἶναι; Πῶς γὰρ οὐχί; οἰκήσεις γὰρ (ἔφη) δοκεῖς μοι λέγειν. Ναί (ἦν δ' ἐγώ) στρατιωτικάς γε, ἀλλ' οὐ χρηματιστικάς.

A reliquam fabulæ partem audias velim. Eſtis nimirum omnes qui in ciuitate verſamini, tanquam fratres (ſic enim fabulæ iſtius autores cõpellemus) ſed quum Deus formaret eos, veſtrûm qui ad imperãdum idonei ſunt, aurum in eorum generatione ipſis admiſcuit: idcirco precioſiſſimi ſunt: iis autem qui ad auxilium imperantibus ferendum idonei eſſent futuri, argentum: at agricolis & cæteris opificibus ferrum & æs. quãdoquidem igitur omnes commu nem quandam habetis generis originem. B [a] Fit igitur aliquando vt ex aureo naſcatur argenteus, & ex argenteo aureus fœtus, & alia omnia hoc pacto ex aliis viciſſim naſcantur. Quamobrem principibus ipſis &
13 primùm & maximè præcipit Deus vt nullius rei maiorem curam gerant, aut tam ſolicita cura inuigilent quàm de natis, vt diiudicent ecquod ex his quatuor illorum animis ſit immixtum. &, ſi fœtus ipſorum æneus ſit ſiue ferreus, nullo pacto illius miſereantur, ſed legitimum atque conuenientem ei naturæ gradum tribuentes, ad o- C pifices & agricolas detrudant. Quòd ſi ex his humilibus perſonis aureus quidam & argenteus naſcatur, inde illum ſegregent, & in debitum honorem euehant, nonnullos quidem ad cuſtodum, nonnullos verò ad auxiliatorum munus: quaſi huiuſmodi oraculum exiſtat, TVNC PERITVRAM REMPVB. quum ferrum vel æs cuſtodiæ autoritatẽ obtinebit. Huic verò fabulæ quomodo ciues fidem habeant, aliquámne habes rationẽ? Non quidem habeo quomodo apud noſtræ tem- D peſtatis homines probem: ſed quomodo apud eorum liberos & nepotes, reliquámque poſteritatẽ, habeo. Atqui id quidem maximi eſſet momenti, vt & vniuerſæ ciuitatis & ſui inter ſe maiorẽ curam gererẽt. Propemodum intelligo, inquit, quod ais. Et illud quidem talem exitum conſequetur, qualem fauſtus hominum applauſus tribuerit. [b] Nos verò hos terra ſatos homines armemus, & magiſtratuum ductu & auſpiciis in lucem & conſpectum producamus. vbi verò prodierint, explorẽt vbi ſit opportuniſſimũ caſtra ponere, vnde eos E qui in reipub. ſinu & communitate verſantur cohibeant, ſi quis nolit legibus obtemperare: externos verò propellãt, ſi quis hoſtili animo accedat infenſus aduerſus rẽpub. æquè ac lupus in ouile. vbi verò caſtra metati fuerint, & ſacrificauerint, ſtruãt tentoria. aut quomodo? Ita, inquit. Nón-
15 ne huiuſmodi tẽtoria quæ poſſint hyemis & æſtatis iniurias arcere? Quídni?, inquit. domicilia enim mihi dicere videris. Equidem, inquam, militaria quidem, non magnifica quædam, qualia eſſe ſolent ea quæ

[a] Tertia ἐπιθυμίου nota, Ne quid promiſcuè fiat in repub. ſed certa quædam munera conuenientibus perſonis tribuãtur: vt illa nimirum πολυπραγμοσύνη (quam ſæpe inculcat eſſe peſtem reipub.) caueatur.

[b] Ex fabuloſi illius inuolucri doctrina, tũ ipſorum Ἐπικούρων, i. inferiorum Magiſtratuum, tum etiam ſummi officium deſcribit. Inferiorum igitur magiſtratuum hoc eſſe munus, Vti manſuetudine atque æquitate, & ſibi & cæteris ciuibus bene conſulãt: ſociáſque operas ſummo magiſtratui conferant, ad cuſtodiam & conſeruationem reipublicæ.

merċimoniis actitandis accommodantur. Ecquod inter illa, inquit, diſcrimē ſtatuis? Ego quidem, inquam, tibi conabor explicare. Grauiſſimū quippe omnium & turpiſſimum eſſet paſtoribus, ſi huiuſmodi canes nutrirent auxilio futuros ad gregis cuſtodiam, vt intemperātia famis aut prauæ cuiuſpiam conſuetudinis, gregibus moliantur iniuriam, & pro eo quòd vt canes gregum ſaluti inuigilare debeant, immaniter ſæuiant, vt lupi. Graue nimirum illud eſſet, inquit. quídni? Nónne omni ratione prouidendum eſt ne ſummorum magiſtratuum ſocii, quibus id tributum eſt muneris vt magiſtratus adiuuent, idem agant aduerſus ciues, quos nimirum viribus & autoritate ſuperant? ne, quum benigni ſocii eſſe debeant, immanibus & feris dominis aſſimilentur? Prouidendū ſanè eſt. Nónne maxima eſſet adhibita cautio & opportuna ad eam intemperiē euitandā, ſi reuera præclarè eſſent inſtituti? Sunt nimirū, inquit. Atqui, inquam, mi Glauco, minimè conſentaneum eſt hoc affirmare: quod autem nuper dicebamus, oportere videlicet eos rectam inſtitutionem conſequi, quæcunque tandem illa ſit: hactenus quidem vt id quod in ipſis maximū eſt, conſequantur: nimirum vt manſuetudine atque humanitate, & ſibiipſis & cæteris qui ipſorum cuſtodiæ ſubiecti ſunt, bene conſulant. [a] Et rectè quidem, inquit. Ad illam autem diſciplinam atque inſtitutionem, dixerit quilibet ſano iudicio præditus, habitationem reliquámve omnem vitæ traducendæ rationem, Opes videlicet atque diuitias, accedere debere, ita comparatas, ne optimi cuſtodes eſſe deſinant: id eſt, nimia copia inebriati, inſoleſcant & fiant deteriores, ad publicum ciuium incommodum. Et verè quidem dixerit. [b] Animaduerte igitur an oporteat eos ſic inſtructos eſſe debere in omni vitæ & habitationis ratione, vt nihil proprium & peculiare poſſideāt, niſi ſumma vrgeat neceſſitas. deinde, neque domum neque penu habeant huiuſmodi, quò non omnibus pateat aditus. Eorum verò quæ ad victum pertinent, tanta ſit apud eos copia, quanta homines militares, & quidem temperātes atque fortes, indigent. ab aliis verò ciuibus ex pactis conuentis tantam accipiant cuſtodiæ mercedem, quanta ad annum neq; deſit neque ſuperfluat. Iam verò, vti ſe ad communia conuiuia quæ *συσίτια* vocantur, conferant, & perinde ac in caſtris cōmuniter cum ſuis viuant. Ipſis verò hoc inculcandum, Se aurum & argentum, & quidem diuinum atque auguſtum, in ſuis animis habere: vt humano auro vel argento minimè indigeant: neq; ſanctum eſſe piúmve, diuini illius auri poſſeſſionem humani iſtius admixtione contaminare. quandoquidē

a Summus verò magiſtratus hactenus opibus inſtructus ſit, ne nimia opum copia inebriatus, deſinat eſſe bonus cuſtos.

b Illius poſſeſſionis modum notat, Vti ne quid proprium & peculiare habeat magiſtratus: Tantum capiat à ſuis ſubiectis mercedis, quantum ſatis eſſe poteſt ad victum. Ipſe planè *κοινωνικὸς* cum ſuis viuat: opes ædiúmque ſtructuras magnificas minimè poſſideat. quam vult eſſe LEGEM de Frugalitate magiſtratus: quæ ſordidæ auaritiæ opponitur. hæc tamen optima alioqui principia ſunt ſanè *πρόσπομπα* infandiſſimi *εἰδώλου*, De bonorum communitate: de qua aget in quinto. quod quidem idcirco moneo, vt maturè muniamus animos noſtros aduerſus deliramenta cæcitatis humanæ, ex bonis principiis peſſimas concluſiones colligentis.

A Πῶς (ἔφη) αὖ τοῦτο λέγεις διαφέρειν ἐκείνου; Ἐγώ σοι (ἦν δ' ἐγὼ) πειράσομαι εἰπεῖν. δεινότατον γάρ που πάντων καὶ αἴσχιστον ποιμέσι, τοιούτους γε καὶ οὕτω τρέφειν κύνας ἐπικούρους ποιμνίων, ὥστε ὑπὸ ἀκολασίας, ἢ λιμοῦ, ἤ τινος ἄλλου κακοῦ ἔθους, αὐτοὺς τοὺς κύνας ἐπιχειρῆσαι τοῖς προβάτοις κακουργεῖν, καὶ ἀντὶ κυνῶν, λύκοις ὁμοιωθῆναι. Δεινόν, ἦ δ' ὅς. πῶς δ' οὔ; Οὐκοῦν φυλακτέον
B παντὶ τρόπῳ, μὴ τοιοῦτον ἡμῖν οἱ ἐπίκουροι ποιήσωσι πρὸς τοὺς πολίτας, ἐπειδὴ αὐτῶν κρείττους εἰσὶ, καὶ ἀντὶ ξυμμάχων εὐμενῶν, δεσπόταις ἀγρίοις ἀφομοιωθῶσι. Φυλακτέον, ἔφη. Οὐκοῦν τὴν μεγίστην τῆς εὐλαβείας παρεσκευασμένοι ἂν εἶεν, εἰ τῷ ὄντι καλῶς πεπαιδευμένοι εἰσίν; Ἀλλὰ μὴν εἰσί γ', ἔφη. Καὶ ἐγὼ γ' εἶπον, Τοῦτο μὲν οὐκ ἄξιον διϊσχυρίζεσθαι, ὦ φίλε Γλαύκων· ὃ μέντοι ἄρτι ἐλέγομεν, ἄξιον, ὅτι δεῖ αὐτοὺς τῆς ὀρ-
C θῆς τυχεῖν παιδείας, ἥτις ποτέ ἐστιν, εἰ μέλλουσι τὸ μέγιστον ἔχειν, πρὸς τὸ ἥμεροι εἶναι αὑτοῖς τε καὶ τοῖς φυλαττομένοις ὑπ' αὐτῶν. Καὶ ὀρθῶς γε, ἦ δ' ὅς. Πρὸς τοίνυν τῇ παιδείᾳ ταύτῃ, φαίη ἄν τις νοῦν ἔχων δεῖν καὶ τὰς οἰκήσεις καὶ τὴν ἄλλην οὐσίαν
6 τοιαύτην αὐτοῖς παρεσκευάσθαι, ἥτις μήτε τοὺς φύλακας ὡς ἀρίστους εἶναι παύσει αὐτοὺς, κακουργεῖν τε μὴ ἐπαρῇ περὶ τοὺς ἄλ-
D λους πολίτας. Καὶ ἀληθῶς γε φήσει. Ὅρα δὴ (εἶπον ἐγὼ) εἰ τοιόνδε τινὰ τρόπον δεῖ αὐτοὺς ζῆν τε καὶ οἰκεῖν, εἰ μέλλουσι τοιοῦτοι ἔσεσθαι. πρῶτον μὲν, οὐσίαν κεκτημένον μηδεμίαν μηδένα ἰδίαν, ἂν μὴ πᾶσα ἀνάγκη· ἔπειτα οἴκησιν καὶ ταμιεῖον μηδενὶ εἶναι μηδὲν τοιοῦτον, εἰς ὃ οὐ πᾶς ὁ βουλόμενος] εἴσεισι· τὰ δ' ἐπιτήδεια, ὅσων δέονται ἄνδρες ἀθληταὶ πολέμου σώφρονές τε καὶ ἀνδρεῖοι, ταξαμένους παρὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν, δέχε-
E σθαι μισθὸν τῆς φυλακῆς τοσοῦτον, ὅσον μήτε περιεῖναι αὐτοῖς εἰς τὸν ἐνιαυτὸν, μήτε ἐνδεῖν. φοιτῶντας δὲ εἰς ξυσίτια, ὥσπερ ἐστρατοπεδευμένους, κοινῇ ζῆν. χρυσίον δὲ καὶ ἀργύριον εἰπεῖν αὐτοῖς ὅτι θεῖον παρὰ θεῶν ἀεὶ ἐν τῇ ψυχῇ ἔχουσι, καὶ οὐδὲν προσδέονται τοῦ ἀνθρωπείου· οὐδὲ ὅσια τὴν ἐκείνου κτῆσιν τῇ τοῦ θνητοῦ χρυσοῦ κτήσει ξυμμιγνύν-
6 τας μιαίνειν· διότι πολλὰ καὶ ἀνόσια παρὰ τὸ

πολλῶν νόμισμα γέγονε, τὸ παρ' ἐκείνοις δὲ A ἀκήρατον· ἀλλὰ μόνοις αὐτοῖς τῶν ἐν τῇ πόλει μεταχειρίζεσθαι, καὶ ἅπτεσθαι χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, οὐ θέμις· οὐδ' ὑπὸ τὸν αὐτὸν ὄροφον ἰέναι, οὐδὲ περιάψασθαι, οὐδὲ πίνειν ἐξ ἀργύρου ἢ χρυσοῦ. καὶ οὕτω μὲν σώζοιντ' αὖ καὶ σώζοιεν τὴν πόλιν· ὁπότε δ' αὐτοὶ γῆν τε ἰδίαν καὶ οἰκίας καὶ νομίσματα κτήσονται, οἰκονόμοι μὲν καὶ γεωργοὶ ἀντὶ φυλάκων ἔσονται, δεσπόται δ' ἐχθροὶ, ἀντὶ συμμάχων, τῶν ἄλλων πολιτῶν γενήσονται. μισοῦντες δὲ B δὴ καὶ μισούμενοι, καὶ ἐπιβουλεύοντες καὶ ἐπιβουλευόμενοι, διάξουσι πάντα τὸν βίον, πολὺ πλείω καὶ μᾶλλον δεδιότες τοὺς ἔνδον ἢ τοὺς ἔξωθεν πολεμίους, θέοντες ἤδη τότε ἐγγύτατα ὀλέθρου, αὐτοί τε καὶ ἡ ἄλλη πόλις. Τούτων οὖν πάντων ἕνεκα (ἦν δ' ἐγώ) φῶμεν οὕτω δεῖν κατεσκευάσθαι τούς τε φύλακας, οἰκήσεώς τε πέρι καὶ τῶν ἄλλων. καὶ 6 ταῦτα νομοθετήσομεν, ἢ μή; Πάνυ γε, ἦ δ' ὃς ὁ Γλαύκων. C

ex humano illo & vulgari auro multa nefaria contigerunt: at auguſtum illud & diuinum aurum, quod in illis eſt, planè eſt incorruptum. Itaque conſtituendum eſſe ſolis magiſtratibus inter eos omnes qui in ciuitate verſantur, nefas eſſe aurũ vel argentum tangere & tractare, aut ſub tectum ſuũ comportare, aut ad veſtitus ornamentum circumferre ſecum, aut ex auro vel argento bibere. ita verò & ſibi & ciuitati ſalutares fore. At quum vel agrum propriũ vel domos vel pecunias poſſidebunt, erunt nimirum ipſi tanquam œconomi vel coloni, pro eo quòd cuſtodes reipub. eſſe debuerant: domini verò & hoſtes, pro ſociis, erũt cæteris ciuibus: & alios odio proſequẽtur, & ipſi erunt odio cæteris: & inſidias aliis ſtruent, & ipſi viciſſim inſidiis impetentur, intérque iſtas perturbationes vitam miſeram tolerabunt, non minus domeſticos quàm externum hoſtem pertimeſcentes. atque in eas anguſtias redacti, & ipſi perniciem ſibi accerſent, vniuerſáque ciuitas eodem impetu præceps in exitium ruet. His igitur omnibus de cauſis, inquam, conſtituamus, Reipub. cuſtodes ita comparatos eſſe oportere, VTI NE OPIBVS neque ædificiorum ſtructuris abundent, quemadmodum explicauimus. Hánccine verò LEGEM perferemus, nécne? Omnino, inquit Glauco.

PLATONIS DE REPVBLICA, Siue, DE IVSTO, DIALOGVS QVARTVS.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ, Ἢ, ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ.

ARGVMENTVM.

POST accuratam diſputationem de Cuſtodis inſtitutione, ad finem tertii incepit agere de vniuerſæ Ciuitatis inſtitutione: quam hoc libro diligenter pergit explicare. Quarti igitur huius libri θέσις eſt, DE VNIVERSAE CIVITATIS INSTITVTIONE. Et nimirum id poſtulabat inſtituti ordinis ratio. quum enim de Republica velit agere, eius inſtitutionem non debuit prætermittere. Primo igitur loco egit de Magiſtratu, vt Reipublicæ capite: nunc conſequenter de vniuerſæ Reipublicæ corpore: quod veris & propriis notis ita inſignit, vt in eo eluceat illud τὸ δίκαιον, quod quæritur: quemadmodum in ipſa diſputationis clauſula monet. Porrò vniuerſam ipſam illius δικαίου molem & ξυμμετρίαν, qua Ciuitas πλέως ἀγαθὴ & eſt & dicitur, diſtinctè componit Sapientia, Temperãtia, Fortitudine, Iuſtitia: vt earum vi & efficacia, Reſpublica ſit ſapiens, temperans, fortis, iuſta. Illarum multipliciũ virtutum ξυνύφανσιν (de qua etiam in Politico, qui locus eſt cũ hoc conferẽdus) accuratiſſimè hîc tractat, ex multiplicibus ANIMI FACVLTATIBVS: quas copioſè explicat, vt ex illarum informatione, & παιδείας & πολιτείας varii modi componantur: & quidem ita vt in vnam harmoniam congruenter coaleſcant. Ex illa conſtare ait illud τὸ Δίκαιον, quod eſt fundamentum reipublicæ: non aliquid quidem φανταστικὸν, ſed quod certis officiis conſtet in ſocietate generis humani: vt ex eius efficacia homines agant ſapienter, temperanter, fortiter, iuſté. Illud ergo ipſum eſſe quod quæreret, & eius magnam eſſe vim in bene conſtituenda repub. & ciuium moribus conformandis. Illi opponit Iniuſtitiam, cuius detrimenta quoque commemorat. atque adeò ita videbatur imponere finem primæ diſputationis parti (Quænam videlicet eſſet Iuſtitia reipub. id eſt, optima & perfectiſſima illius forma: & quænam illius vtilitas, Eam nimirum efficere Ciuitatem felicem) vt inde oppoſitum .i. Iniuſtitiam copioſiùs explicaret. quod facit octauo & nono. ſerit tamen ſemina prolixi ἐπεισοδίου, quod quinto, ſexto, & ſeptimo tractat: ſicuti ex ipſis locis apparebit. Ita ergo vniuerſim notetur οἰκονομία huius libri. cætera ex noſtris notis. Hoc tantùm obiter moneo: Iuſtitiæ nomẽ hîc variè ſumi, & pro genere ipſo (de quo ſæpe) & pro ſpecie quadam in illa generis communitate: pro ea videlicet virtute quæ rerum διανομὰς ex rectæ rationis formula definit. Non tamen idcirco quicquam cauſæ eſt cur ἀπαιδευσίας damnetur Plato, quaſi terminos artis confundat: non minus quàm Ariſtoteles, qui πολιτείας nomen, quod generatim dicitur de omni ciuili adminiſtratione, facit nomen ſpeciei: eius videlicet formæ, quum penes populum ſumma eſt autoritas, & cuius παρέκβασις appellatur δημοκρατία .i. ὀχλοκρατία: vt dicemus ſuo loco.

AXIOMATA ET THEOREMATA QVAEDAM ex hac diſputatione.

ETHICA & POLITICA ſimul.

1 *Poſtulant decori leges, ut unicuique τὰ προσήκοντα tribuamus.*

2 *Magiſtratus τὸ προσῆκον eſt, gubernare & tueri rempublicam. ita non eſt προσῆκον uel meram & infinitam potentiam attribuere magiſtratui, uel nimias diuitias: ſed huiuſmodi & potentiam & facultates, quæ aptæ ſint ad rempublicam tuendam & conſeruandã.*

3 *Τὸ μέτριον conſeruat rempublicam. id eſt, uti neque ſuperfluant diuitiæ, neque deſint. nam ut nimia diuitiarum copia pernicioſa eſt, ita importuna tenuitas. Optima igitur eſt mediocritas.*

4 *Diuitiæ & ſocordem & diſſentientem efficiunt ciuitatem, inuidiǽque uicinorum exponunt.*

5 *Non opibus, ſed animis & induſtria bellum geritur. itaque danda eſt opera ut conſtatura reſpub. nõ tam diuitiis quàm uiris inſtruatur.*

6 *Puerilis educatio permaximi eſt momenti in republica in utranque partem: ſiue ad felicem, ſiue infelicem ſtatum.*

7 *Religio eſt fundamentum reipublicæ, & potiſſima pars publici magiſtratuum, & uerè arx atque propugnaculum conſtituẽdæ reipublicæ. τὸ γὰρ φυλακτήριον οἰκοδομητέον τοῖς φύλαξιν ἐν μουσικῇ.*

8 *Non poteſt immutari religionis ſtatus ſine maximarum legum immutatione: ac proinde non eſt temerè importanda in rempublicam noua religionis forma.*

9 *Huiuſmodi eſt efficacia puerilis inſtitutionis, ut ſine etiam legibus, externorum morum σχηματισμὸν hominibus indant: ac proinde prouidere debent Magiſtratus ut in iuuenum animis honeſtatis & modeſtiæ ἀποτυπώσεις maturè imprimatur.*

10 *Leges quæ de uictu & ueſtitu ſunt, cæteræque ſumptuariæ, ſæpenumero ſunt infructuoſæ, & in uitioſa & in bene morata republica: in hac, quoniã non mutant inoletos mores: in illa, quoniam non indigent his remediis ij qui per ſe ſapiunt ſatis.*

11 *Non tamen ſunt planè inutiles: cauendum tamẽ ne ad popularem auram inanémque oſtentationem ferantur: ſed potius de ſanctæ diſciplinæ obſeruatione cura geratur maxima.*

12 *Rectæ* πολιτείας *ratio, Sapientiæ, Temperantiæ, Fortitudinis, Iuſtitiæ* ἁρμονίᾳ & ἀκροάσει *conſtat.*

13 *Maxima reipublicæ ſapientia eſt* εὐβουλία: *& ea quidem cum opportuna actione coniuncta, ad rempublicam bene gerendam.*

14 *Ciuilis quoque hæc eſt fortitudo, Ne publicorum conſiliorum temerariæ ſint mutationes: ſed ſuſcepta ſententia conſtanter retineatur.*

15 *Ad illam conſtantiam opus eſt rigidæ cuiuſdam diſciplinæ aſſuetudine, & à teneris quidem annis* δευσοποιῷ.

16 *In Repub. quoque ineſſe debet ea temperantia quæ in omnibus publicis actionibus eluceat,* τὸ ἀπρόσεδρον *uidelicet* τῆς ἀταξίας.

17 IVSTITIAE *illius uniuerſæ, quam* σκοπιμώτατον τέλος *huius diſputationis uocauimus, luculenta deſcriptio,* Τὸ ἑαυτοῦ πράττειν .i. οἰκείου τε καὶ ἑαυτοῦ ἕξις καὶ πρᾶξις.

18 *Illa iuſtitia & in ſingulis hominibus, & in uniuerſa repub. eadem ratione apparet. ciuium enim & ciuitatis mores ſunt* ἀντίστροφοι: *ſicuti in octauo docet.*

19 *Iuſtitia ciuitatis, eſt, ut inter* ἄρχοντας & ἀρχομένους *ſit concors & temperata* ὁμοδοξία: *& omnia gerantur cum conſtanti quadam* εὐταξίᾳ.

20 *Iuſtitia ſingulorum hominum, eſt, ut ſibi ipſi ſit unuſquiſque concors atque conſentiens, agat quod ſuum eſt, eámque officiorum ſeruet conſtantiam.*

21 *Hæc iuſtitia & in ciuibus & in ciuitate, eſt* ἀρετή, κάλλος & σωτηρία.

22 *Contrà,* INIVSTITIAE *huius uniuerſæ præclara deſcriptio inſtituitur. eſt autem Iniuſtitia nihil aliud quàm officiorum perturbatio, & in repub. & in hominibus ſingularibus, nimirum uel* πολυπραγμοσύνη, *uel* ἀλλοτριοπραγμοσύνη.

23 *Hæc uerò, eſt* κακία, αἶσχος, νόσος, & ὄλεθρος *reipublicæ & in ſingularibus hominibus.*

24 *In uno animo tres ſunt diſtinctæ partes ſiue ſpecies, quibus animus agat:* Λογιστική, Θυμητική, Ἐπιθυμητική. *quæ quidẽ uocantur* εἴδη ἕτερα ἀλλήλων: *quia in animo eſt* ἄλλο καὶ ἄλλο *(ut explicabitur in Timæo) uidelicet* τὸ ἀθάνατον & τὸ θνητόν.

25 *Nec tamen idcirco permiſcetur aut diſcerpitur animi* Οὐσία. *quia uera animi* ἐντελέχεια, *eſt illud* τὸ ἀθάνατον & ἀξιώθετον, *uidelicet* ὁ νοῦς, *ſiue* λόγος: *quemadmodum explicatum eſt in Phædone: & ibi explicabitur.* Θυμὸς *autem &* ἐπιθυμία *ſunt corporeæ, è ſenſibus nimirum corporis totæ aptæ: ac proinde* ὀργανικαὶ *ſunt animi* μονοειδοῦς *facultates.*

26 *Illi animi* τόποι, *licet per ſe* ἄλογοι, *dum parẽt* τοῦ λόγου *imperio, præclarè conducunt ad uirtutum* ξυμφωνίαν, *ſicuti etiam* ἐν ὀρθῇ πολιτείᾳ, *uariæ officiorum perſonarúmque* τάξεις, *ex iuſtitiæ, id eſt* εὐταξίας, *regula, efficiunt præclaram* ἁρμονίαν *in repub.*

27 *Illius* ὀρθῆς πολιτείας *tres ſunt* τόποι, *quos* μιμήματα *uocauit in Politico. uel enim unus imperat, & uocatur* Μοναρχία *ſiue* βασιλεία: *uel plures. ſi Optimates,* ἀριστοκρατία: *ſi populus,* Πολιτεία: *generis nomine (uti diximus) ſpeciei applicato. quanquam &* δημοκρατίαν *aliquando uocat: cuius tamen nomine (uti annotauimus) intelligit popularis ſtatus exceſſum.*

Hîc πολιτείας non fecit diſertam mentionem, de qua tamen in Politico egit: quoniam illi formæ minus fauebat, Regiæ (vt apparet) ſtudioſior: fortaſſe ſuorum hominum moribus infenſus, quos in octauo graphicè deſcribet. at idem in Sicilia ſenſit ſuo exemplo quanta peſtis eſſet tyrannus.

ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ ΔΙΑΛΟΓΟΣ τέταρτος.

ΚΑΙ' Ο' Ἀδείμαντος ὑπολαβών, Τί οὖν (ἔφη) ὦ Σώκρατες ἀπολογήσῃ, ἐάν τις σε φῇ μὴ πάνυ τι εὐδαίμονας ποιεῖν τούτους τοὺς ἄνδρας, καὶ ταῦτα δι' ἑαυτούς, ὧν ἐστι μὲν ἡ πόλις τῇ ἀληθείᾳ, (a) οἱ δέ, μηδὲν ἀπολαύουσιν ἀγαθὸν τῆς πόλεως; οἷον οἱ ἄλλοι, ἀγρούς τε κεκτημένοι, καὶ οἰκίας οἰκοδομούμενοι καλὰς καὶ μεγάλας, καὶ ταύταις πρέπουσαν κατασκευὴν κτώμενοι· καὶ θυσίας θεοῖς ἰδίας θύοντες, καὶ ξενοδοκοῦντες, καὶ δὴ καί, ἃ νῦν δὴ σὺ ἔλεγες, χρυσόν τε καὶ ἄργυρον κεκτημένοι, καὶ πάντα ὅσα νομίζεται τοῖς μέλλουσι μακαρίοις εἶναι. ἀλλ' ἀτεχνῶς, φαίη ἄν, ὥσπερ ἐπίκουροι μισθωτοὶ ἐν τῇ πόλει φαίνονται

DE REPVBLICA DIALOGVS quartus.

ILLVM ſermonẽ excepit Adimantus: &, Ecquid, inquit, mi Socrates, reſpõdebis, ſiquis dicat te non valde felices hos viros efficere, licet illi ipſi ſint quorum beneficio reuera cõſtet ciuitas? Quid enim, obſecro, illud erit, ſi ex opibus Reipub. nullum ad cuſtodes redeat emolumentũ? cæteri verò ciues agros poſſideant, præclaras magnáſque ædes conſtruant: has congruente ſupellectile exornent: diis priuata ſacrificia peragant: hoſpites excipiãt: auri & argenti, de quibus modò agebas, cæterarum denique rerum omnium, quæ ad felicitatem conferre exiſtimantur, copia & vbertate abundent: iſti verò, tanquam auxiliarii quidam mercede conducti, in reipub. communitate nihil aliud habeant quàm vt ſeſſitantes cuſtodiæ

a Obiectio ad ſuperiorem concluſionem, Cuſtodem opibus abundare minimè debere, neque quicquã priuatim poſſidere. Excipit Adimantus, id eſſe valde incommodum: & ἐνστάσεως cauſas reddit, Deteriorem videlicet futuram Cuſtodis cõditionem reliquis ſubiectis.

ciuitatis inuigilẽt? Adde quoque, inquam, noua hæc incommoda, Vti cuſtodes ſolo victu contenti ſint, & mercedis cauſa præter victum nihil aliud exigant, quemadmodum cæteri artifices ſolent: neque verò eis liceat, ſi velint, priuatorũ negotiorum cauſa peregrè proficiſci: neque quicquam largiri cuiquam, neque in alios vſus impendere pecuniam, quemadmodum aliis diuitibus qui beati cenſentur, vſuuenit. quæ tu, inquam, aliáque huiuſmodi reprehenſione digna prætermittis. Atqui, inquit, hæc quoque in accuſationem cadant. [a]Quæris igitur, inquã, qua ratione defendamus ſuperiora? Quæro. Eandem, inquam, inſiſtentes viam, inueniemus (opinor) quæ ſunt dicẽda. Dicemus enim nihil eſſe mirum ſi iſti hoc pacto feliciſſimi exiſtãt. non tamẽ in hunc finẽ ciuitatẽ cõſtituimus, vt vna nobis aliqua gens ciuiũ ſeparatim ſit felix, ſed vt maximè vniuerſa ciuitas. Exiſtimamus enim futurum vt in hac ciuitate Iuſtitia maximè inueniatur: vt contrà in ea ciuitate quæ peſſimè regitur, Iniuſtitia. Quum igitur ſit nobis propoſitum, id rebus prudenter expenſis, definire, in quo inueſtigando iampridẽ verſamur: operæpretium videtur ita proponere Rempub. vt felicem quandam fingamus, non vt quidem paucos in ea beatos oſtendamus, ſed vt vniuerſã ipſam. inde, cõtrariæ reipub. formã opponemus. quẽadmodũ enim ſiquis ad nos accederet dũ ſtatuas quaſdam depingeremus, & idcirco nos reprehẽderet quòd pulcherrimis animalis partibus non pulcherrimos colores adhibeamus (oculos enim pulcherrimã eſſe corporis partem, quos tamen non minio ſed atramento illinamus) opportunè huic nos ita reſpõſuros eſſe arbitramur: Exiſtimáſne, quæſo, nos hactenus oculos pulchrè depicturos, ſi oculi minimè eſſe appareant, ac neque cætera quidem membra? Sed videris potius an vniuerſum corpus futurum ſit pulcherrimum, ſi cõſentanea ſingulis mẽbris tribuamus. Itaque ne nos nunc cogas huiuſmodi felicitatem cuſtodibus attribuere, quæ illos quiduis potius quàm Cuſtodes reipub. efficiat. Poſſemus enim & agricolas hortari vt trabea vel alio quopiam molliſſimi & precioſiſſimi veſtimenti genere auróque ornati, animi tamẽ oblectandi gratia terram colerent: & figulos, vt ſeorſim à fornace recubantes, calore ignis inflammati affatim bibant & genio indulgeant, & tantum ſeponant maſſæ figulinæ, quãtum pro arbitratu voluerint operi adhibere: & eodem modo cæteros omnes opifices efficiamus beatos, quò vniuerſa ciuitas ſit felix. Sed ne nos ita, obſecro, moneas. quandoquidem ſi tibi ita dicenti obtẽperaremus, neque agricola fue-

[a] Reſponſio, Nihil inde decedere cuſtodis felicitati: imò in hac frugalitate eius felicitatem conſtare. cuius reſponſionis hanc reddit cauſã: ſe vniuerſæ reipub. nõ priuatorum, felicitatem quærere: quæ quidẽ in eo verſetur, quum τὰ προσήκοντα vnicuique tribuuntur: illámque ipſam eſſe δικαιοσύνην, quæ quæritur. Hanc autem aſſumptionem variè probat à ſimili & diſſimili: hoc modo, Vniuerſũ corpus futurum eſt pulcherrimũ, ſi conſentanea vnicuique membro tribuantur: vt ſi oculus atramento illineretur, pro eo quòd cætera membra depingãtur minio. &, Quàm abſurdum eſſet ſi tribuerẽtur diſſentanea ſingulis artificibus: nec vnus quidam finis eſſet propoſitus, quò referãt ſuas actiones.

A κεκτῆσθαι, οὐδὲν ἄλλο ἢ φρουροῦντες. Ναί (ἦν δ' ἐγώ) καὶ ταῦτά γε ἐπισίτιοι, καὶ οὐδὲ μισθὸν πρὸς τοῖς σιτίοις λαμβάνοντες, ὥσπερ οἱ ἄλλοι. ὥστε οὐδ' ἂν ἀποδημῆσαι βούλωνται ἰδίᾳ, ἐξέσται αὐτοῖς· οὐδὲ ἄλλοις διδόναι, οὐδ' ἀναλίσκειν ἄν πῃ βούλωνται ἄλλοσε, οἷα δὴ οἱ εὐδαίμονες δοκοῦντες εἶναι ἀναλίσκουσι. ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα συχνὰ τῆς κατηγορίας ἀπολείπεις. Ἀλλ', ἦ δ' ὅς, ἔστω καὶ ταῦτα κατηγορημένα. Τί οὖν δὴ B ἀπολογησόμεθα, φῄς; Ναί. Τὸν αὐτὸν οἶμον (ἦν δ' ἐγώ) πορευόμενοι, εὑρήσομεν, ὡς ἐγῷμαι, ἃ λεκτέα. ἐροῦμεν γὰρ ὅτι θαυμαστὸν μὲν οὐδὲν ἂν εἴη, εἰ καὶ οὗτοι οὕτως εὐδαιμονέστατοι εἰσίν. οὐ μὴν πρὸς τοῦτο βλέποντες τὴν πόλιν οἰκίζομεν, ὅπως ἕν τι ἡμῖν ἔθνος ἔσται διαφερόντως εὔδαιμον, ἀλλ' ὅπως I ὅτι μάλιστα ὅλη ἡ πόλις. ᾠήθημεν γὰρ ἐν τῇ τοιαύτῃ μάλιστα ἂν εὑρεῖν δικαιοσύνην, καὶ αὖ ἐν τῇ κάκιστα οἰκουμένῃ ἀδικίαν. κατιδόντες δέ, κρῖναι ἂν ὃ πάλαι ζητοῦμεν. νῦν C μὲν οὖν, ὡς οἰόμεθα, τὴν εὐδαίμονα πλάττομεν, οὐκ ἀπολαβόντες ὀλίγους ἐν αὐτῇ τοιούτους τινὰς θέντες, ἀλλ' ὅλην. αὐτίκα δὲ τὴν ἐναντίαν σκεψόμεθα. ὥσπερ οὖν ἂν εἰ ἡμᾶς ἀνδριάντας γράφοντας προσελθών ἄν τις ἔψεγε, λέγων ὅτι οὐ τοῖς καλλίστοις τοῦ ζώου τὰ κάλλιστα φάρμακα προστίθεμεν. οἱ γὰρ ὀφθαλμοί, κάλλιστον ὄν, οὐκ ὀστρείῳ ἐναληλιμμένοι εἶεν, ἀλλὰ μέλανι· μετρίως ἂν ἐ D δοκοῦμεν πρὸς αὐτὸν ἀπολογεῖσθαι, λέγοντες, ὦ θαυμάσιε, μὴ οἴου δεῖν ἡμᾶς οὕτω καλοὺς ὀφθαλμοὺς γράφειν, ὥστε μηδὲ ὀφθαλμοὺς φαίνεσθαι, μηδ' αὖ τἆλλα μέρη· ἀλλ' ἄθρει εἰ τὰ προσήκοντα ἑκάστοις ἀποδιδόντες, τὸ ὅλον καλὸν ποιοῦμεν. καὶ δὴ καὶ νῦν μὴ ἀνάγκαζε ἡμᾶς τοιαύτην εὐδαιμονίαν τοῖς φύλαξι προσάπτειν, ἣ ἐκείνους πᾶν μᾶλλον ἀπεργάσεται ἢ φύλακας. ἐπιστάμε E θα γὰρ καὶ τοὺς γεωργοὺς ξυστίδας ἀμφιέσαντες, καὶ χρυσὸν περιθέντες, πρὸς ἡδονὴν ἐργάζεσθαι κελεύειν τὴν γῆν· καὶ τοὺς κεραμέας κατακλίναντες ἐπὶ δεξιὰ πρὸς τὸ πῦρ, διαπίνοντάς τε καὶ εὐωχουμένους, τὸν τροχὸν παραθεμένους, ὅσον ἂν ἐπιθυμήσωσι κεραμεύειν· καὶ τοὺς ἄλλους πάντας τοιούτῳ τρόπῳ μακαρίους ποιεῖν, ἵνα δὴ ὅλη ἡ πόλις εὐδαιμονῇ. ἀλλ' ἡμᾶς μὴ οὕτω νουθέτει· ὡς, ἂν σοὶ πειθώμεθα, οὔτε ὁ γεωργὸς, γεωργὸς ἔσται, οὔτε ὁ κεραμεὺς,

A ὁ κεραμεὺς, κεραμεύς· οὔτε ἄλλος οὐδεὶς οὐδὲν ἔχων σχῆμα, ἐξ ὧν πόλις γίγνεται. ἀλλὰ τῶν μὲν ἄλλων ἐλάττων λόγος. νευρορράφοι γὰρ φαῦλοι γενόμενοι, καὶ διαφθαρέντες, καὶ προσποιησάμενοι εἶναι, μὴ ὄντες, πόλει οὐδὲν δεινόν· φύλακες δὲ νόμων τε καὶ πόλεως, μὴ ὄντες, ἀλλὰ δοκοῦντες, ὁρᾷς δὴ ὅτι πᾶσαν ἄρδην πόλιν ἀπολλύουσιν, αὖ τοῦ εὖ οἰκεῖν καὶ εὐδαιμονεῖν μόνοι τὸν καιρὸν ἔχωσιν. εἰ μὲν οὖν ἡμεῖς μὲν φύλακας ὡς ἀληθῶς ποιοῦμεν ἥκιστα 2 B κακούργους τῆς πόλεως· ὁ δ' ἐκεῖνο λέγων, γεωργούς τινας, καὶ ὥσπερ ἐν πανηγύρει ἀλλ' οὐκ ἐν πόλει ἑστιάτορας καὶ εὐδαίμονας, ἄλλο ἄν τι ἢ πόλιν λέγοι; σκεπτέον οὖν πότερον πρὸς τοῦτο βλέποντες τοὺς φύλακας καθιστῶμεν, ὅπως ὅτι πλείστη αὐτοῖς εὐδαιμονία ἐγγενήσεται· ἢ τοῦτο μὲν εἰς τὴν πόλιν ὅλην βλέποντας θεατέον εἰ ἐκείνῃ ἐγγίγνεται· τοὺς δ' ἐπικούρους τούτους καὶ τοὺς φύλακας ἐκεῖνο ἀναγκαστέον ποιεῖν, καὶ πειστέον ὅπως ὅτι ἄρι- C στοι δημιουργοὶ τοῦ ἑαυτῶν ἔργου ἔσονται, καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας ὡσαύτως. καὶ οὕτω ξυμπάσης τῆς πόλεως αὐξανομένης καὶ καλῶς οἰκιζομένης, ἐατέον ὅπως ἑκάστοις τοῖς ἔθνεσιν ἡ φύσις ἀποδίδωσι τοῦ μεταλαμβάνειν εὐδαιμονίας. Ἀλλ', ἦ δ' ὅς, καλῶς μοι δοκεῖς λέγειν. Ἆρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ τὸ τούτου ἀδελφὸν δόξω σοι μετρίως λέγειν; Τί μάλιστα; Τοὺς ἄλλους αὖ δημιουργοὺς σκόπει εἰ τάδε διαφθείρει, ὥστε καὶ κακοὺς γίνεσθαι. D Τὰ ποῖα δὴ ταῦτα; Πλοῦτος, ἦν δ' ἐγώ, καὶ πενία. Πῶς δή; Ὧδε. πλουτήσας χυτρεὺς δοκεῖ σοι ἔτι θελήσειν ἐπιμελεῖσθαι τῆς τέχνης; Οὐδαμῶς, ἔφη. Ἀργὸς δὲ καὶ ἀμελὴς γενήσεται μᾶλλον αὐτὸς αὑτοῦ; Πολύ γε. Οὐκοῦν κακίων χυτρεὺς γίγνεται; Καὶ τοῦτο, ἔφη, πολύ. Καὶ μὴν καὶ ὄργανά γε μὴ ἔχων παρέχεσθαι ὑπὸ πενίας, ἤ τι ἄλλο τῶν εἰς τὴν τέχνην, τά τε ἔργα πονηρότερα ἐργάσεται, καὶ τοὺς υἱεῖς ἢ ἄλλους οὓς ἂν E διδάξῃ, χείρους δημιουργοὺς διδάξεται. Πῶς δ' οὔ; Ὑπ' ἀμφοτέρων δή, πενίας τε καὶ πλούτου, χείρω μὲν τὰ τῶν τεχνῶν ἔργα, χείρους δὲ αὐτοί. Φαίνεται. Ἕτερα δή, ὡς ἔοικε, τοῖς φύλαξιν εὑρήκαμεν, ἃ παντὶ τρόπῳ φυλακτέον ὅπως μήποτε αὐτοὺς λήσει εἰς τὴν πόλιν παραδύντα. Τὰ ποῖα ταῦτα; Πλοῦτός τε (ἦν δ' ἐγώ) καὶ πενία.

rit agricola, neque figulus, figulus, neque alius quiſpiam artifex vllam habebit formam eorum ex quibus conſtabit ciuitas. [a]Sed aliorum quidē hominum præpoſterus atque profligatus in repub. ſtatus minoris eſt momenti. nam ſutores ſi deteriores euaſerint & corrupti fuerint, ſimularíntque id eſſe quod nō ſint reuera, nullum inde in rempub. redundat maius detrimētum: at ſi non reuera extent reipub. Cuſtodes & legū, ſed tantùm appareāt: nónne vides eos peſtē perniciémq; moliri vniuerſæ reipublicæ? Cōtrà, iidē illi Cuſtodes, omnium mortaliū ſoli, reipub. præclarè conſtituendæ firmandǽque opportunitatē habēt quammaximā. Quocirca ſi veros reipùb. Cuſtodes inueſtigamus, eos minimè eligere debemus, qui noceāt reipub. qui verò illud dicit, & agricolas non tanquam in reipub. cōmunitate, ſed in feſta quadā celebritate conuiuantes felices facit, aliud quiduis præterquā ciuitatē facit. Illud igitur conſiderandum eſt, vtrum in hunc finem cōſtituamus ciuitatē, vt illis cuſtodibus maxima quædā conſtet priuatim felicitas, an potius vniuerſæ reipub. habeamus rationē, vt ipſa ſit felix: auxiliarios autem iſtos & Cuſtodes illud cogam⁹ agere, & ita illis in animos inducamus, vt ſua miniſteria præclarè obeāt: omnéſque etiā alios ad idem præſtandū hortemur. atq; adeò quū ita creſcat ciuitas & præclarè conſtituatur, concedendū quoque eſt vt ſingula ciuium genera & quaſi gentes, pro vniuſcuiuſque ſtatu & cōditione, quatenus quidē vniuſcuiuſque natura id ferre poteſt, illius felicitatis ſit particeps. [b]Preclarè quidē, inquit, mihi loqui videris. Nunquid etiā hoc illi proximū atque affine (inquā) tibi opportunè dicere videbor? Quídnam veró? Animaduerte etiam, nunquid hæc cæteros artifices ita corrumpāt, vt planè profligati euadāt. Ecquæ verò hæc commemoras? Diuitias, inquam, & paupertatē. Quomodo veró? Hoc nimirum. Figulus qui diues euaſerit, volueritne amplius figulinam exercere? Nequaquam, inquit. Pigrior nimirum atque negligentior ſeipſō euadet. Omnino. Nónne ergo peior fit figulus? Prorſus, inquit. Rurſus autē ſi propter inopiam, inſtrumentis & reliquis ad artē efficiendam neceſſariis indigeat, & deteriora quidem opera, & liberos, & quoſcunque docebit, deteriores artifices reddet. Quidní? Ex vtriſq; igitur, tam opulētia quàm paupertate, & praua artificum opera & praui artifices euadunt. Videtur. Alia igitur quædam inuénimus noſtris Cuſtodibus obſeruanda, quæ etiam atque etiam cauere debent ne ipſis perniciem afferant, ſi clàm in ciuitatem irrepſerint. Ecquænam illa ſunt? Diuitiæ, inquam, & paupertas: ne

[a] Applicatio aſſumptionis: Cuſtodis munus ad publicam ciuitatis vtilitatem prorſus pertinere: & niſi hactenus faceret τὰ προσήκοντα, grauius incommodum futurū, quanto excellentius ſit ipſorum munus.

[b] Altera applicationis pars: Diuitias & inopiam, vt omnibus artificibus impedimento ſint ne ſua miniſteria præclarè obeant: cuſtodibus verò maximè obeſſe: ac proinde mediocritatem illā aptiſſimam eſſe ad hoc vt muneribus ſuis obeundis pares eſſe poſſint, id eſt, nec magnis diuitiis abundent, neque inopia affligantur: quæ duo ſint periculoſa extrema. Ita igitur comparatos eſſe debere, vt ipſis ſuppetat vnde viuant, munus ſuum ſumma cura & diligentia obeuntibus.

quidem illæ mollitiem, inertiam & rerum nouarum ſtudia ingenerent: hæc verò illiberalitatem & maleficiorum faces accendat, & rerum nouandarum libidini hos ſtimulos adiungat. Omnino, inquit.

a Noua obiectio, quî fieri poſsit, vt Ciuitas par ſit futura bello gerendo, ſi diuitiis nō abundet: præſertim ſi bellū ipſi ſit cum magna & opulenta ciuitate.

[a] Cæterùm, Socrates, hoc velim quoque attendas, Ecqua ratione noſtra Reſpublica par ſit futura ad bellum gerendum, ſi diuitiarum copia non abundet: præſertim ſiquando in has difficultates veniat, vt cū magna & opulenta ciuitate bellum gerere cogatur. [b] Perſpicuum ſanè eſt, inquam, id difficilius futurum aduerſus vnam: aduerſus duas, facilius. Quomodo id ais? inquit. Primùm quidem, inquam, ſi cōmittenda ſit pugna, nónne hi bellicis rebus exercitati, aduerſus diuites pugnabunt? Certè, inquit. Quid igitur, inquam, Adimante? Vnus pugil optimè ad hoc exercitatus, nónne contra duos huius induſtriæ rudes atque imperitos, diuites quidem illos atque obeſos, videtur facilè pugnaturus? Minimè, vt mihi quidem videtur, fortaſſe aduerſus duos. Neque verò, inquam, ſi licuerit ictū ſubterfugere, cúmque qui prior deferre ictum moliatur, eueſtigio cædere, ſeipſum conuertendo: quin ſi ſæpius caloris & frigoris incommoda variè perpetiés id egerit, nónne vir his artibus inſtructus, ſegnes illos compluresfacilè vincet? Nihil mirum ſanè quidem. Annon arbitraris diuites pugilatus arte & experientia plus valere, quàm bellicæ? Equidem, inquit. Expeditè tamen noſtri athletæ cum duplis triplíſve ipſorum certabunt. Concedam tibi, inquit. mihi enim rectè dicere videris. [c] Quid ſi miſſa in aliam quampiam ciuitatem legatione, ita vera dixerint? Nobis quidem auro atque argento vti minimè fas eſt: vobis contrà licet, at ſi nobiſcum bellum geſſeritis, aliorū bona vobis cedēt: cenſéſne, his auditis, futuros qui malint pugnare aduerſus canes firmo & gracili corpore, potius quàm cum canibus, aduerſus pingues & teneras oues? Non mihi quidē videtur. Nihilominus tamen ſiquis in vnā quampiā ciuitatē aliorum facultates comportarit, vide ne aduerſus minimè diuitem ciuitatē periculū creet. Bona verba quæſo, mi Adimante. quaſi verò conſentaneum eſſe ſtatuas, aliam quampiam, quæ non ſit talis qualē modò conſtituimus, Ciuitatem appellare. [d] Quidni verò? inquit. Ampliorem quandam appellationem exigūt aliæ. nam vnaquæque illarū multæ ſunt ciuitates, nō vna tantū Ciuitas: quēadmodū prouerbio dicitur eorū qui ludunt. [quorū nimirū vt plures ſunt & multiplices greges, ita & illorū plures ciuitates eſſe dicuntur, aliæ ab aliis diſtinctæ.] Duæ videlicet fuerint ciuitates, quocunque tandē modo ſibi inuicem hoſtili quadā diſcordia diſſitæ: vna quidem, pauperū, altera, diuitum. rurſus in

b Reſponſio, Facillimum id futurum. eſt enim iocus, Id futurū facilius aduerſus duas, quàm aduerſus vnam. id eſt, non modò vni ſed diuitibus pluribus parem futuram pauperem Rempubl. vt ex Perſarum & Romanorum incrementis perſpicuum eſt. Illius autē dicti hanc reddit cauſam, Non opibus, ſed animis & peritia bellū geri. quod perſpicuo exemplo oſtendit, Tantùm opus eſſe, vt pauper ciuitas bellicoſis hominib. abūdet. quod ita neceſſe ſit, quū hominum animi aliis negotiis minimè diſtrahantur.

c Secunda, Non tantum periculi in paupere, quàm in diuite ciuitate impendere, ne bellum oriatur: quoniam videlicet paupertatē nemo optet, vt diuitias, quæ ſunt faces belli inflammandi.

d Tertia reſponſio, Certiùs conſtaturā ciuitatem, quæ fuerit in tenui re, quàm opulentam: quum efficiant diuitiæ vt inter ciues oriantur factiones, ac proinde vna ciuitas in multas diſcerpatur. quæ quidem ciuium diuulſio planè eſt exitioſa. ita non poſsit diues ciuitas dici maxima. quod vocabulum Pauperi ciuitati propriè quadret, etiamſi paucos habeat ciues: quū in concordia ſit maxima reipubl. firmitas atque amplitudo. Hac vna igitur in re Cuſtodē elaborare debere, vt concors ſit ſibique conſentiens Reſpublica: vt ſit reuera Vna ciuitas, non plures ciuitates: nec pauper nec diues, ſed ἱκανή. In hoc τοῦ ἱκανοῦ ineſſe τὸ μέγα Ciuitatis. eſt enim illud verum, οὐκ ἐν τῷ μεγάλῳ τὸ εὖ, ἀλλ' ἐν τῷ εὖ τὸ μέγα: ſicut in re diſsimili verè dictum eſt. Mediocris igitur ſit ciuitas.

A ὡς τοῦ μὲν, τρυφήν τε καὶ ἀργίαν καὶ νεωτερισμὸν ἐμποιοῦντος· τοῦ δὲ, ἀνελευθερίαν καὶ κακοεργίαν, πρὸς τῷ νεωτερισμῷ. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

Τόδε μέντοι ὦ Σώκρατες σκόπει, πῶς ἡμῖν ἡ πόλις οἵα τ' ἔσται πολεμεῖν, ἐπειδὰν χρήματα μὴ κεκτημένη ᾖ· ἄλλως τε κἂν πρὸς μεγάλην τε καὶ πλουσίαν ἀναγκασθῇ πολεμεῖν. Δῆλον, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι πρὸς μὲν μίαν, χαλεπώτερον, πρὸς δὲ δύο τοιαύτας, ῥᾷον. Πῶς εἶπες; ἦ δ' ὅς. Πρῶτον μὲν
B που (εἶπον) ἐὰν δέῃ μάχεσθαι, ἆρ' οὐ πλουσίοις ἀνδράσι μαχοῦνται αὐτοὶ ὄντες πολέμου ἀθληταί; Ναὶ τοῦτό γε, ἔφη. Τί οὖν (ἦν δ' ἐγώ) ὦ Ἀδείμαντε; εἷς πύκτης, ὡς οἷόν τε κάλλιστα ἐπὶ τούτῳ παρεσκευασμένος, δυοῖν μὴ πύκταιν, πλουσίοιν δὲ καὶ πιόνοιν, οὐκ ἂν δοκῇ σοι ῥᾳδίως μάχεσθαι; Οὐκ ἂν ἴσως (ἔφη) ἅμα γε. Οὐδ' εἰ ἐξείη (ἦν δ' ἐγώ) ὑποφεύγοντι, τὸν πρότερον ἀεὶ προσφε-
C ρόμενον, ἀναστρέφοντα κρούειν, καὶ τοῦτο ποιοῖ πολλάκις ἐν ἡλίῳ τε καὶ πνίγει, ἆρά γε οὐ καὶ πλείους χειρώσαιτ' ἂν τοιούτους ὁ τοιοῦτος; Ἀμέλει (ἔφη) οὐδὲν ἂν γένοιτο θαυμαστόν.
3 Ἀλλ' οὐκ οἴει πυκτικῆς πλέον μετέχειν τοὺς πλουσίους ἐπιστήμῃ τε καὶ ἐμπειρίᾳ, ἢ πολεμικῆς; Ἔγωγ', ἔφη. Ῥᾳδίως ἄρα ἡμῖν οἱ ἀθληταὶ, ἐκ τῶν εἰκότων, διπλασίοις τε καὶ τριπλασίοις αὐτῶν μαχοῦνται. Συγχωρήσομαί σοι, ἔφη. δοκεῖς γάρ μοι ὀρθῶς λέ-
D γειν. Τί δ' ἂν πρεσβείαν πέμψαντες εἰς τὴν ἑτέραν πόλιν, τἀληθῆ εἴπωσιν; ὅτι ἡμεῖς μὲν οὐδὲν χρυσίῳ οὐδ' ἀργυρίῳ χρώμεθα, οὐδ' ἡμῖν θέμις, ὑμῖν δέ. συμπολεμήσαντες οὖν μεθ' ἡμῶν, ἔχετε τὰ τῶν ἑτέρων· οἴει τινὰς ἀκούσαντας ταῦτα αἱρήσεσθαι κυσὶ πολεμεῖν στερεοῖς τε καὶ ἰσχνοῖς μᾶλλον, ἢ μετὰ κυνῶν προβάτοις πίοσί τε καὶ ἁπαλοῖς; Οὔ μοι δοκεῖ. ἀλλ' ἐὰν εἰς μίαν (ἔφη) πόλιν συναθροισθῇ τὰ τῶν ἄλλων χρήματα, ὅρα μὴ κίνδυνον φέρῃ τῇ μὴ πλουτούσῃ. Εὐδαίμων
E εἶ (ἦν δ' ἐγώ) ὅτι οἴει ἄξιον εἶναι ἄλλην τινὰ προσειπεῖν πόλιν, ἢ τὴν τοιαύτην οἵαν ἡμεῖς κατεσκευάζομεν. Ἀλλὰ τί μήν; ἔφη. Μειζόνως (ἦν δ' ἐγώ) χρὴ προσαγορεύειν τὰς ἄλλας. ἑκάστη γὰρ αὐτῶν, πόλεις εἰσὶ πάμπολλαι, ἀλλ' οὐ πόλις, τὸ τῶν παιζόντων. δύο μὲν γὰρ κἂν ὁτιοῦν ᾖ, πολεμία ἀλλήλαιν, ἡ μὲν, πενήτων, ἡ δὲ, πλουσίων. τούτων δ'

ἐν ἑκατέρᾳ πάνυ πολλαί· αἷς ἐὰν μὲν ὡς μιᾷ προσφέρῃ, πάντως ἂν ἁμάρτοις· ἐὰν δὲ ὡς πολλαῖς, διδοὺς τὰ τῶν ἑτέρων ταῖς ἑτέραις χρήματά τε καὶ δυνάμεις, ἢ καὶ αὐτούς, ξυμμάχοις μὲν ἀεὶ πολλοῖς χρήσῃ, πολεμίοις δ' ὀλίγοις. καὶ ὡς ἂν ἡ πόλις σοὶ οἰκῇ σωφρόνως, ὡς ἄρτι ἐτάχθη, μεγίστη ἔσται· οὐ τῷ εὐδοκιμεῖν λέγω, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς μεγίστη, καὶ ἐὰν μόνον ᾖ χιλίων τῶν προπολεμούντων. οὕτω γὰρ μεγάλην πόλιν μίαν οὐ ῥᾳδίως οὔτ' ἐν Ἕλλησιν οὔτε ἐν βαρβάροις εὑρήσεις, δοκούσας δὲ πολλὰς καὶ πολλαπλασίας τῆς τηλικαύτης. ἢ ἄλλως οἴει; Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγώ) οὗτος ἂν εἴη κάλλιστος ὅρος τοῖς ἡμετέροις ἄρχουσιν, ὅσην δεῖ τὸ μέγεθος τὴν πόλιν ποιεῖσθαι, καὶ ἡλίκῃ οὔσῃ ὅσην χώραν ἀφορισαμένους, τὴν ἄλλην χαίρειν. Τίς, ἔφη, ὅρος; Οἶμαι μὲν (ἦν δ' ἐγώ) τόνδε· μέχρις οὗ ἂν ἐθέλοι αὐξανομένη εἶναι μία, μέχρι τούτου αὔξειν, πέρα δὲ μή. Καὶ καλῶς γ', ἔφη. Οὐκοῦν καὶ τοῦτο αὖ ἄλλο πρόσταγμα τοῖς φύλαξι προστάξομεν, φυλάττειν παντὶ τρόπῳ ὅπως μήτε σμικρὰ ἡ πόλις ἔσται μήτε μεγάλη δοκοῦσα, ἀλλά τις ἱκανὴ καὶ μία. Καὶ φαῦλόν γ', ἔφη, ἴσως αὐτοῖς προστάξομεν. Καὶ τούτου γε, ἦν δ' ἐγώ, ἔτι φαυλότερον τόδε, οὗ καὶ ἐν τῷ πρόσθεν ἐπεμνήσθημεν λέγοντες ὡς δέοι, ἐάν τε τῶν φυλάκων τις φαῦλος ἔκγονος γένηται, εἰς τοὺς ἄλλους αὐτὸν ἀποπέμπεσθαι, ἐάν τ' ἐκ τῶν ἄλλων σπουδαῖος, εἰς τοὺς φύλακας. τοῦτο δ' ἐβούλετο δηλοῦν, ὅτι καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας, πρὸς ὅ τις πέφυκε, πρὸς τοῦτο ἕνα πρὸς ἓν ἕκαστον ἔργον δεῖ κομίζειν, ὅπως ἂν ἓν τὸ αὑτοῦ ἐπιτηδεύων ἕκαστος, μὴ πολλοί, ἀλλ' εἷς γίγνηται· καὶ οὕτω δὴ ξύμπασα ἡ πόλις μία φύηται, ἀλλὰ μὴ πολλαί. Ἔστι γὰρ (ἔφη) τοῦτο ἐκείνου σμικρότερον. Οὔτοι (ἦν δ' ἐγώ) ὦ γαθὲ Ἀδείμαντε, ὡς δόξειεν ἄν τις, ταῦτα πολλὰ καὶ μεγάλα αὐτοῖς προστάττομεν, ἀλλὰ πάντα φαῦλα, ἐὰν τὸ λεγόμενον ἓν μέγα φυλάττωσι, μᾶλλον δὲ ἀντὶ μεγάλου ἱκανόν. Τί τοῦτο; ἔφη. Τὴν παιδείαν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ τροφήν. ἐὰν γὰρ εὖ παιδευόμενοι, μέτριοι ἄνδρες γίγνωνται, πάντα ταῦτα ῥᾳδίως διόψονται, καὶ ἄλλα γε ὅσα νῦν ἡμεῖς παραλείπομεν, τήν τε τῶν γυναικῶν κτῆσιν, καὶ γάμων, καὶ παιδοποιίας· ὅτι

A vnaquaque iſtarum permultæ, [tot ſcilicet quot inſunt factiones] de quibus ſi vt de vna ſtatuas, omnino hallucinaris: ſin vt de multis, tribuens ea quæ alterarũ ſunt alteris, ſiue opes, ſiue imperia atque poteſtates, aut ipſos inſuper: ſocios quidẽ multos habebis, hoſtes verò paucos. Quòd ſi Ciuitas ita vt modò à nobis cõſtituta eſt incolatur, & legibus moribúſq; definiatur, Maxima profectò erit. nec verò hactenus vt opinione tantùm videatur, ſed reuera maxima: etiamſi mille tantùm habeat ciues, qui ad ipſius defenſionem pares eſſe poſſint. ita enim magnã Ciuitatẽ vnam haud facilè vel
4
B inter Græcos vel inter barbaros inuenies: quæ autẽ huiuſmodi ciuitate maiores videantur, innumerabiles cõperies. aliterne opinaris? Non equidem per Iouem, inquit. [a]Nónne, inquã, hic pulcherrimus erit noſtris principib[9] amplificãdæ ciuitatis terminus: cui ciuitati, quum tanta fuerit, tantam quoque regionẽ conſentaneũ erit attribuere [quæ ei alendæ par eſſe poterit] de alia verò quapiã latiore acquirenda nulla prorſus cura gerenda fuerit. Ecquẽ terminum ais?
C Illum, opinor, ſtatuerimus (inquã) ad quem vſque ita creſcat Ciuitas, vt vna eadémque permaneat: hactenus nimirum creſcat, nõ verò vlterius. Præclarè verò, inquit. Illud igitur vnum, inquam, non aliud quidpiam Cuſtodibus mãdabimus, Vti omnem cautionem adhibeant, ne vel exigua ſit ciuitas neque magna: ſed vna, & omnibus ſuis partibus conſtans atque abſoluta. At leue id quidẽ, inquit, videretur. At hoc adhuc, inquam, leuius & minoris momenti, cuius & antea meminimus: nimirũ, Oportere ſi quis è cuſtodum genere fœtus ignobilis & igna-
D uus naſcatur, ad aliorum hominum cœtũ amandare: ſin verò ex aliorum hominum genere bonus atq; frugi, ad cuſtodes. Illius autem dicti hæc erat ſententia: Conſentaneum eſſe vnumquẽque ciuem ad id opus ſingulatim tranſmittendum, qui natura aptus fuerit atque idoneus, vt in eo vnicè ſuóque peculiari quodam inſtituto elaboret: ac proinde vnuſquiſque non varius atque multiplex, quaſi in vno homine multi, ſed vnus homo exiſtat. & ita quidem vna
5
E ciuitas naturæ quadã vi fit, non plures. Eſt enim, inquit, hoc illo longè minus. [b] Non tamen, mihi crede, mi Adimante, hæc tam magna ſunt quæ ipſis imperamus, quanta aliquis arbitrari poſſit. ſed omnia ſunt exigua, ſi, vt dici ſolet, vnum magnum ſeruant: imo verò non magnum quidem, ſed idoneum. Quid hoc rei eſt? inquit. Educationem, inquam, & inſtitutionem. nam ſi inſtitutione frugi & commodis moribus euaſerint, omnia hæc facilè diſcernẽt atque diiudicabunt, & alia omnia quæcunq; nunc prætermittimus, matrimonii nimirũ liberorúmq; ſuſcipiendorũ vniuerſam rationem: in

a Molli nexu, quaſi è re nata, ſenſim delabitur ad Reipublicæ inſtitutionem: ſicuti ad tertii finem diſertè dixerat, ſuùm eſſe conſiliũ agere περὶ τῶν ἀρχομένων. priùs tamẽ dixit περὶ ἀρχόντων, quibus etiam relinquit curam inſtituendæ ciuitatis: & illis certa hac de re idcirco tradit præcepta: Vti ciuitatis terminos norint & metiãtur: ne vel magna vel parua ſit ciuitas. Vti & iuuenum ſeligendorum magna adhibeatur diligentia, quò nimirum ii qui apti ſunt ad cuſtodiam ciuitatis ſeponantur: ac proinde vnuſquiſque in iis rebus elaborãs, in quibus natura eſt idoneus, vna ſit non multiplex reſpublica. in qua vnitate ſitam eſſe arbitretur reipublicæ ſalutẽ. Adiungit & alia præcepta ad illius ciuilis inſtitutionis informationem: cuius hoc ſibi ponit ἀξίωμα: Vt inter amicos omnia debent eſſe cõmunia, ita & in republ. inter ciues, qui veluti fratres ſumma amicitia & cõſenſione debẽt eſſe cõiuncti. inde elicit furores de matrimonii, liberorum inſtituendorum, bonorum communitate. quorum portẽtorum hîc iacit ſemina obiter, mox amplificabit: bona principia ponens, vt cum ratione inſanire videatur. Hæc igitur diligenter notentur προευλακτικὰ ad proximam inſaniam.

b Acturus accuratè de CIVITATIS INSTITVTIONE ſicuti egit de cuſtodis, προοίμιον ſubſternit vtilibus quidem monitionibus opportunum atque commodum. Prima προπαρασκευὴ eſt, Nihil in republica futur[illegible] difficile, dum[illegible] commoda inſtitutio anteceſſerit: cuius tanta vis eſt, vt vel tacentibus legibus iis qui bene fuerit inſtitutus, rebus honeſtis vltrò ſe dedat. & hoc iacto fundamento, reliquum reipublicæ ædificium præclarè ſuperſtructum iri: vt quidẽ ex bona inſtitutione, bonæ quoque naturæ fiant atque commodæ &c.

quib⁹ videlicet, de veteri prouerbio, debeāt amicorum omnia eſſe communia. Rectiſſimè ſanè, inquit, hoc pacto res ita ſe haberet. Etenim, inquā, Reſpub. ſi ſemel occœperit bene, progreditur ſemper, tanquā circulus, creſcendo. nam commoda atque opportuna quædam inſtitutionis educationíſque ratio, ſi vno tenore conſtanter ſeruetur, bonas naturas præſtat. Bonæ quoque indolis homines dum huiuſmodi inſtitutionis cultum capiunt, adhuc etiam ſeipſis meliores euadunt, cùm in aliis rebus tum in liberorum generatione: ſicuti in aliis animantibus videre eſt. Conſentaneū eſt, inquit. Vt igitur, inquam, rem breuiter complectar, [a] Cuſtodes in hanc curam ſolicitè debent incumbere, nequid vitii & corruptelæ in eam inſtitutionē clàm incidat: ſed in omnibus vitæ partibus exactam diligentémque illius formulam obſeruēt, ne quid noui in Gymnaſtices & Muſicæ leges importetur, ſed ex omni ſtudio & induſtria obſeruentur: ac proinde pertimeſcant, quū quis dixerit,

-cantus fuerit iucundior ille,

Qui nouus inſuetis circumſonet auribus:

nequis ſæpenumero poetam, non nouos cantus, ſed nouū quēdam cantilenæ modū dicentē ſe audire arbitretur, eúmq; etiā cōmendet. At huiuſmodi quidem educationis modus tantum abeſt vt ſit commendādus, vt ne vel vlla quidem ſuſpicione in animos noſtros admittendus ſit. Videndum enim eſt etiam atque etiam ne nouam quādam Muſices ſpeciem ſuſcipiamus, quum vniuerſæ noſtræ ciuitatis ſtatus hoc pacto in periculum diſcriménque vocetur. nuſquam enim Muſices modi immutantur, ſine ciuilium legum & maximarum quidē immutatione: vt & Damon ait, & equidem exiſtimo. Et me quidem, inquit Adimantus, in illorum numero recenſe qui hæc ita ſe habere arbitrātur. Arx igitur, inquā, veluti quædam in qua ſitū ſit cuſtodū munus, vt apparet, hîc cōſtituenda eſt, in Muſicæ nimirū diſciplina atque inſtitutione. [b] Nempe huiuſmodi præuaricatio clàm & facilè irrepit atque influit in hominū animos. Certè, inquit, ioci cuiuſdam inſtar, atque ita vt nihil lædere videatur. Nihil, inquam, aliud efficit quàm quòd domeſtica quadā familiaritate nobiſcū conſueſcens, ſenſim in mores & ſtudia immanat: ex his deinde, ad cætera vitæ commercia emergit amplior: & ad legū rerumpublicarúmque rationes peruadit, mi Socrates, cum magna quadam & inſolenti intemperie atque procacia: quouſq; tandē omnia & priuatim & publicè peruerterit atque profligarit. Eſto, inquit, ita res ſe habeat. Mihi quidem videtur, inquit. Igitur quemadmodum initio dicebamus, danda erit opera vt liberi noſtri ſtatim à primis annis legitimā quadā diſciplinæ rationē capeſſant. nam ſi improbæ cuipiam & diſſolutæ educationi aſſueuerint, vix ac ne vix

a Secunda: Quū tantum ſit diſciplinæ momentum ... hac in re quā ſolicitè elaborare debere, nequid in diſciplinā irrepat labis: quandoquidem id non poteſt fieri, ſine certa Reipublicæ pernicie. Muſices ergo & Gymnaſtices (quas παιδείας ſpecies ſtatuit) leges ſanctè obſeruandas eſſe: Muſices maximè (quo nomine Religionem potiſſimum ſignificauit) inſtituta ſarcta tectáque eſſe tuenda: quæ ſine legum & reipub. immutatione, immutari nullo modo poſſint. In tuenda igitur religione ſummū Cuſtodis opus ſitum eſſe, & quaſi arcem & præſidium, quo etiam ipſorum munus ſtabilitur .i. φυλακτήριον οἰκοδομητέον φύλαξιν ἐν μουσικῇ. eſt enim elegans paronomaſia in voce φυλακτηρίου, qua & Cuſtodum munus, illiúſque præcipua pars, & arx ſiue præſidiū ſignificatur.

b Tertia προπαρασκευή: Diſciplinæ deprauationem tanto diligentiùs cauendam, quanto efficacius in iuuenum animos influat & ſeſe inſinuet quaſi κατὰ σμικρὸν εἰσοικισαμένη improbitas & legum peruerſio. ex qua domeſtica conſuetudine ad ... vitæ partes ... euagetur. vnde familiarum & rerumpub. exitia hauddubiè exiſtunt. Magnam igitur eſſe vim atque efficaciam puerilis inſtitutionis in vtrāque partem .i. ſiue ad bene ſiue ad malè agendum.

A δεῖ ταῦτα, κατὰ τὴν παροιμίαν, πάντα ὅτι μάλιστα κοινὰ τὰ τῶν φίλων ποιεῖσθαι. Ὀρθότατα γὰρ (ἔφη) γίγνοιτ' ἄν. Καὶ μὴν (εἶπον) πολιτεία ἐάνπερ ἅπαξ ὁρμήσῃ, εὖ ἔρχεται, ὥσπερ κύκλος αὐξανομένη. Τροφὴ γὰρ καὶ παί-
6 δευσις χρηστὴ σωζομένη, φύσεις ἀγαθὰς ἐμποιεῖ· καὶ αὖ φύσεις χρησταὶ, τοιαύτης παιδείας ἀντιλαμβανόμεναι, ἔτι βελτίους τῶν προτέρων φύονται, εἴς τε τἆλλα καὶ εἰς τὸ γεννᾶν, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις. Εἰκός γ', ἔ-
B φη. Ὡς τοίνυν διὰ βραχέων εἰπεῖν, τούτου ἀνθεκτέον τοῖς ἐπιμεληταῖς τῆς πόλεως, ὅπως ἂν αὐτοὺς μὴ λάθῃ διαφθαρέν, ἀλλὰ παρὰ πάντα αὐτὸ φυλάττωσι, τὸ μὴ νεωτερίζειν περὶ γυμναστικήν τε καὶ μουσικὴν παρὰ τὴν τάξιν, ἀλλ' ὡς οἷόν τε μάλιστα φυλάττειν· φοβουμένους ὅταν τις λέγῃ ὡς τὴν ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπιφρονέουσιν ἄνθρωποι

Ἥτις ἀειδόντεσι νεωτάτη ἀμφιπέληται,

C μὴ πολλάκις τὸν ποιητήν τις οἴηται λέγειν οὐκ ᾄσματα νέα, ἀλλὰ τρόπον ᾠδῆς νέον, καὶ τοῦτο ἐπαινῇ. δεῖ δ' οὔτ' ἐπαινεῖν τὸ τοιοῦτον, οὔτε ὑπολαμβάνειν. εἶδος γὰρ καινὸν μουσικῆς μεταβάλλειν, εὐλαβητέον, ὡς ἐν ὅλῳ κινδυνεύοντα. οὐδαμοῦ γὰρ κινοῦνται μουσι-
7 κῆς τρόποι ἄνευ πολιτικῶν νόμων τῶν μεγίστων, ὥς φησί τε Δάμων, καὶ ἐγὼ πείθομαι. Καὶ ἐμὲ τοίνυν (ἔφη ὁ Ἀδείμαντος) θὲς τῶν πεπεισμένων. Τὸ δὴ φυλακτήριον (ἦν δ' ἐγώ) ὡς ἔοικεν, ἐνταῦθά που οἰκοδομητέον
D τοῖς φύλαξιν ἐν μουσικῇ. Ἡ γοῦν παρανομία αὕτη ῥᾳδίως (ἔφη) λανθάνει παραδυο-
8 μένη. Ναί, ἔφην, ὡς ἐν παιδιᾶς γε μέρει, καὶ ὡς κακὸν οὐδὲν ἐργαζομένη. Οὐδὲ γὰρ ἐργάζεται, ἔφη, ἄλλο γε, ἢ κατὰ σμικρὸν εἰσοικισαμένη, ἠρέμα ὑπορρεῖ πρὸς τὰ ἤθη τε καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα. ἐκ δὲ τούτων, εἰς τὰ πρὸς ἀλλήλους ξυμβόλαια μείζων ἐκβαίνει. ἐκ δὲ δὴ τῶν ξυμβολαίων ἔρχεται ἐ-
E πὶ τοὺς νόμους καὶ πολιτείας, σὺν πολλῇ, ὦ Σώκρατες, ἀσελγείᾳ· ἕως ἂν τελευτῶσα πάντα ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ ἀνατρέψῃ. Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ· οὕτω τοῦτ' ἔχει; Δοκεῖ μοι, ἔφη. Οὐκοῦν, ὃ ἐξ ἀρχῆς ἐλέγομεν, τοῖς ἡμετέροις παισὶν ἐννομωτέρου εὐθὺς παιδείας μεθεκτέον· ὡς, παρανόμου γιγνομένης αὐτῆς, καὶ παίδων τοιούτων, ἐννόμους τε καὶ σπουδαίους ἐξ

αὐτῶν ἄνδρας αὐξάνεσθαι ἀδύνατον ὄν. A
Πῶς δ' οὐχί; ἔφη. Ὅταν δὴ ἄρα καλῶς
ἀρξάμενοι παῖδες παίζειν, εὐνομίαν διὰ
τῆς μουσικῆς εἰσδέξωνται, πάλιν τοὐναντίον ἢ
ἐκείνοις εἰς πάντα ξυνέπεταί τε καὶ αὔξει, ἐ-
πανορθοῦσα εἴ τι καὶ πρότερον τῆς πόλεως
ἔκειτο. Ἀληθῆ μέντοι, ἔφη. Καὶ τὰ σμικρὰ
ἄρα (εἶπον) δοκοῦντα εἶναι νόμιμα, ἐξευρί-
σκουσιν οὗτοι, ἃ οἱ πρότερον ἀπώλλυσαν
πάντα. Ποῖα; Τὰ τοιάδε· σιγάς τε τῶν νεω-
τέρων παρὰ πρεσβυτέροις, ὡς πρέπει, καὶ κα- B
τακλίσεις, καὶ ὑπαναστάσεις, καὶ γονέων θε-
ραπείας, καὶ κουράς γε καὶ ἀμπεχόνας, καὶ
ὑποδέσεις, καὶ ὅλον τὸν τοῦ σώματος σχημα-
τισμόν, καὶ τἆλλα ὅσα τοιαῦτα. ἢ οὐκ οἴει;
Ἔγωγε. Νομοθετεῖν δ' αὐτὰ οἶμαι εὔηθες.
οὔτε γάρ που γίγνεται, οὔτ' ἂν μείνειε, λόγῳ
τε καὶ γράμμασι νομοθετηθέντα. Πῶς γάρ;
Κινδυνεύει γοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Ἀδείμαν-
τε, ἐκ τῆς παιδείας ὅποι ἄν τις ὁρμήσῃ, τοι-
αῦτα καὶ τὰ ἑπόμενα εἶναι. ἢ οὐκ ἀεὶ τὸ ὅμοιον C
ὂν ὅμοιον παρακαλεῖ; Τί μήν; Καὶ τε-
λευτῶν δή, οἶμαι, φαῖμεν ἂν εἰς ἕν τι τέλεον
καὶ νεανικὸν ἀποβαίνειν αὐτό, ἢ ἀγαθόν, ἢ καὶ
τοὐναντίον. τί γάρ; Οὐκ, ἦ δ' ὅς. Ἐγὼ μὲν
τοίνυν (εἶπον) διὰ ταῦτα οὐκ ἂν ἔτι τὰ τοι-
αῦτα ἐπιχειρήσαιμι νομοθετεῖν. Εἰκότως
γ', ἔφη. Τί δέ; ὦ πρὸς θεῶν, ἔφην, τάδε τὰ
ἀγοραῖα ξυμβολαίων τε πέρι κατ' ἀγορὰν
ἕκαστοι ἃ πρὸς ἀλλήλους συμβάλλουσιν· εἰ
δὲ βούλει, καὶ χειροτεχνικῶν πέρι ξυμβο- D
λαίων, καὶ λοιδοριῶν, καὶ αἰκίας, καὶ δικῶν λή-
ξεις, καὶ δικαστῶν καταστάσεις, καὶ εἴ που τε-
λῶν τινὲς ἢ πράξεις ἢ θέσεις ἀναγκαῖοί εἰ-
σιν, ἢ κατ' ἀγοράς, ἢ λιμένας, ἢ καὶ τὸ παρά-
παν ἀγορανομικὰ ἄττα, ἢ ἀστυνομικά, ἢ ἐλ-
λιμενικά, ἢ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, τούτων τολ-
μήσομέν τι νομοθετεῖν; Ἀλλ' οὐκ ἄξιον, ἔ-
φη, ἀνδράσι καλοῖς κἀγαθοῖς ἐπιτάττειν.
τὰ πολλὰ γὰρ αὐτῶν ὅσα δεῖ νομοθετήσα-
σθαι, ῥᾳδίως που εὑρήσουσι. Ναί, ὦ φίλε, E
εἶπον, ἐάν γε θεὸς αὐτοῖς διδῷ σωτηρίαν τῶν
νόμων ὧν ἔμπροσθεν διήλθομεν. Εἰ δὲ
μή γε (ἦ δ' ὅς) πολλὰ τοιαῦτα τιθέμενοι
ἀεὶ καὶ ἐπανορθούμενοι, τὸν βίον διατελέ-
σουσιν, οἰόμενοι ἐπιλήψεσθαι τοῦ βελτίστου;
Λέγεις (ἔφην ἐγὼ) βιώσεσθαι τοὺς τοιού-
τους, ὥσπερ τοὺς κάμνοντάς τε, καὶ οὐκ ἐ-
θέλοντας, ὑπὸ ἀκολασίας, ἐκβῆναι πονηρᾶς διαίτης. Πάνυ μὲν οὖν. Καὶ μὴν

quidem fieri poterit vt in bonos viros eua-
dăt vnquam. Quidni? inquit. Quum igi-
tur hoc quaſi legitimo ludo pueri incepe-
rint, congruentem quandam legitimámq;
vitæ rationem in animos ſuos ſuſcipient.
hæc porro in cōtrariam partem obnitetur
atque contendet, ipſis quaſi veſtigiis inſi-
ſtēs, & ſiquid in moribus ciuitatis vitioſum
adeſſet, emendans atque corrigens. Vera
nimirum, inquit, commemoras. [a] Quæ i-
gitur exigua, inquam, videbantur eſſe ciui-
tatis inſtituta, comperient hi: quæ quidem
omnia ii qui eos ætate anteceſſerant, planè
corruperant atque profligarant. Quænam
ſunt illa? Hæc videlicet, Quemadmodum
ſilere debent coram ſenioribus iuniores: &
cedere illis locum, & aſſurgere, & parentes
colere: quis tonſuræ modus ſeruandus cui-
que, quibus veſtibus calceíſve vtendum, &
omnino quis corporis ornatus conſenta-
neus ſit: & cætera generis eiuſdem. nónne
ita arbitraris? Equidē. Atqui hæc legibus,
opinor, circumſcribere, ineptū videretur.
nam neque id vſquam fit, neque conſtarēt
hæc verbis literíſque commendata. Quíd-
ni? Videtur igitur, inquam, Adimāte, futu-
rum vt quale quis educationis primordiū
ſumpſerit, talia & exiſtant quæ deinceps ſūt
conſequutura. Nónne ſimile ſemper pro-
9 uocat ſimile? Quídni? Ac tandē dicēdum
eſt, opinor, ipſum vel bonum vel malū in
ſummum quodpiā atque perfectū abiturū.
quid enim impediret? Nihil, inquit. His i-
gitur de cauſis, inquā, nunquā aggrederer
leges conſtituere. Meritò quidem, inquā.
[b] Quid igitur per deos immortales, inquā,
nunquid negotia ipſa forenſia, mutuáque
cōmercia, & pacta cōuenta (exēpli cauſa)
in artibus manuariis: item actionē de vi, de
poſtulādo, de iudicū conſtitutione, & ſiqua
in foro vel imponēda vel exigenda ſunt ve-
ctigalia, vel in ipſo portu agitandū: vel o-
mnino iura huiuſmodi quæ ad forū merca
10 túmq; pertinent, aut ad rem vrbanā conſti-
tuendā, & naualia, réſque huiuſmodi: hǽc-
cine, inquā, vel horū quicquā audebimus le
ge cōſtituere? [c] Hæc nimirū bonis & hone
ſtis viris minimè erunt præcipiēda: quippe
qui ipſi per ſe huiuſmodi leges facilè ſint cō
perturi. Profectò, inquit, ſi Deus eas leges
quas ſuprà cōmemorauimus, ratas incolu-
méſque eſſe voluerit. Sinminus, inquit, ita
vitam traducent, vt multa huiuſmodi legi-
bus definiant, vt optimum præſtantiſſi-
múmque conſequantur. Dicis nempe iſtos
perinde victuros ac illos, qui licet ægrotēt,
nolint tamen propter intemperantiam, ex
tricare ſe atque expedire è vitioſa viuēdi ra-
11 tione. Omnino, inquit. Atqui, inquam,

a Quarta, Eam eſſe vim illius inſtitutionis, vt etiam ſine legibus vniuerſum corporis σχηματισμὸν decorè cōformet atque conſtituat. Ita bene ſtabilita puerili diſciplina, negat eſſe neceſſe de ſingulis reb9 leges cōdi: de habitu, veſtitu, cibo, &c. quum id futurum ſit planè infinitū: & illæ quoque peculiarium inſtitutorum ἰδιοσυγκρισίαι, omnibus accommodari tēporibus, locis, perſonis nec debeant nec poſſint Satis eſſe vt Cuſtodis diligentia atque prudentia, ciuium animis infigatur: & quidem maturè, vt altas radices agere poſſit ὀρθὸς ille παιδείας λόγος: Omnia decorè & honeſtè fiant in republica.

b Exceptio, Quid ergo? nullæne leges de rebus priuatis, quæ in cōmuni vitæ vſu verſantur, in repub. conſtituentur?

c Prima reſponſio, Inutiles quidem eſſe leges huiuſmodi bonis viris: quippe qui illis minimè indigeāt, ſintque eas per ſe facilè comperturi. Fruſtrà autem eas vitioſis hominibus adhiberi, qui intemperantiæ fomitem in animis ſuis circūferunt, eúmque conſultò enutriunt. ita enim *vanas eſſe leges ſine moribus*: quum ſint *prauæ cupidinis eradenda elementa*, vt inquit ille, vitam rectè inſtituturo. Inde irridet legū ciuiliū phaleras, quibus profligatæ valetudinis ciuitas ſibi applaudit: eos amat qui ſuis morbis gratulabundi indulgent, ſeriis & veracibus φαρμάκοις indignantur.

ſcitè quidē illi & dedita opera videntur cauſam quærere cur in morbis ſuis pergant. dum enim curantur, nihil aliud perficiunt profectò, quàm vt & morbos adaugeant & magis ac magis implicent atque inuoluant: & tamen eam ſpem retineant, futurum vt cuiuſlibet medicamenti beneficio ſani & incolumes euadant. Omnino huiuſmodi affectiones in ægrotos cadunt. Quid verò? (inquam) nónne illud indecorū eſt atque importunum, quòd eis maximè is ſit odioſus, qui vera moneat? dum videlicet dictitat, non potiones, non vſtiones, nō inciſiones, non incantationes, non amuleta, non alias denique res quaſpiam profuturas, priuſquam ille deſinat & ebrietati & gulæ & veneri & inertiæ ſe dare? Non certè decorum, inquit, fuerit, rectè monenti indignari. Nec quidē (inquam) ſat ſcio, huiuſmodi hominem commendabis. Nequaquam equidem, inquit. Neque etiam, ſi Ciuitas tota id agat quod modò commemorabamus, non commendabis. Atqui, nónne idem tibi facere videntur, quod de illis nūc recenſebamus, Ciuitates eæ, quæ licet ipſæ in peſſimo ſint ſtatu, ciuibus tamen interdicunt ne quid in Repub. moueant: alioqui eum capitis pœnas daturum qui id moliatur? contrà, quicunque profligatam hanc adminiſtrationem iucundiſſimè colit, ei impenſiùs gratulatur, primariorum voluntates præſentiſcens atque aucupans, totum ſe illis aſſentando ſubmittit, ad illorum nutus ita ſe componit, vt ad ſatietatem vſque illorum libidinibus indulgeat: hic ſcilicet bonus vir, hic ſapiens cumprimis, hic in magno pretio habebitur? Idem mihi quidem, inquit, facere videntur: illud verò nequaquam approbo. a Quid verò? nónne eos homines fortis & excelſi animi ſinguláriſque ſolertiæ nomine commendas, qui ciuitates huiuſmodi morbis laborantes inſtituunt curare? Equidem, inquit: commendo ſanè: iis exceptis qui obcæcati illis laudibus, arbitrantur ſe ideo rerum ciuiliū egregiè peritos, quòd à vulgo laudentur. Quomodo ais? nónne illis hominibus, inquam, das veniam? exiſtimáſne, eum qui metiēdi ſit imperitus, ſi qui hac arte inſtructi prædicent ipſum eſſe quadricubitū, non ſe hæc de ſeipſo opinaturum? Non, inquit, idipſum quidem. Ne igitur indignator. ſunt enim illi neſcio quomodo omnium belliſſimi, qui his in rebus quas modò cōmemorauimus, leges condunt & noua ſubinde remedia conquirunt, rati futurum ſe flagitiis illis atque maleficiis quæ in hominum commerciis verſantur, iiſque de quibus nunc agebam, modum aliquem impoſituros, vt extinguantur penitus: quum tamen ignorent, ſe reuera Hydrā amputare: vt quidē vno reſecto capite plura ſubinde repul-

a Secunda reſponſio, Non inutilem quidē eſſe legum illarū conſtitutionem (de quibus etiam multa in libris de legibus.) ſed videndum etiam atque etiam illi legislatori ne populari aura abreptus, ἐπιπολαῖα conſectetur, & fumos venditet. cuiuſmodi ſæpe ſolent eſſe illi ciuiles ἀγύρται, qui venales habent leges, & eas pro arbitratu figunt atque refigunt.

A οὗτοί γε χαριέντως διατελοῦσιν. ἰατρευόμενοι γὰρ, οὐδὲν περαίνουσι, πλήν γε ποικιλώτερα καὶ μείζω ποιοῦσι τὰ νοσήματα, καὶ ἀεὶ ἐλπίζοντες, ἐάν τις φάρμακον συμβουλεύσῃ, ὑπὸ τούτου ἔσεσθαι ὑγιεῖς. Πάνυ γὰρ (ἔφη) τῶν οὕτω καμνόντων τὰ τοιάδε πάθη. Τί δέ; (ἦν δ' ἐγώ) τόδε αὐτῶν οὐ χαρίεν, τὸ πάντων ἔχθιστον ἡγεῖσθαι τὸν τἀληθῆ λέγοντα; ὅτι πρὶν ἂν μεθύων, καὶ ἐμπιπλάμενος, καὶ ἀφροδισιάζων, καὶ ἀργῶν παύσηται, B οὔτε φάρμακα, οὔτε καύσεις, οὔτε τομαὶ, οὐδ' αὖ ἐπῳδαὶ αὐτὸν, οὐδὲ περίαπτα, οὐδὲ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδὲν ὀνήσει; Οὐ πάνυ χαρίεν, ἔφη. τὸ γὰρ τῷ εὖ λέγοντι χαλεπαίνειν, οὐκ ἔχει χάριν. Οὐκ ἐπαινέτης εἶ (ἔφην ἐγώ) ὡς ἔοικας, τῶν τοιούτων ἀνδρῶν. Οὐ μέντοι, μὰ Δία. Οὐδ' ἂν ἡ πόλις ἄρα (ὅπερ ἄρτι ἐλέγομεν) ὅλη τοιοῦτον ποιῇ, οὐκ ἐπαινέσει. ἢ οὐ φαίνονταί σοι ταὐτὸν ἐργάζεσθαι τούτοις, τῶν πόλεων ὅσαι κακῶς πολι- C τευόμεναι προαγορεύουσι τοῖς πολίταις, τὴν μὲν κατάστασιν τῆς πόλεως ὅλην μὴ κινεῖν, ὡς ἀποθανούμενον ὃς ἂν τοῦτο δρᾷ· ὃς δ' ἂν σφᾶς οὕτω πολιτευομένους ἥδιστα θεραπεύῃ, καὶ χαρίζηται ὑποτρέχων, καὶ προγινώσκων τὰς σφετέρας βουλήσεις, καὶ ταύτας δεινὸς ᾖ ἀποπληροῦν, οὗτος ἄρα ἀγαθός τε ἔσται ἀνὴρ καὶ σοφὸς τὰ μεγάλα, καὶ τιμήσεται ὑπὸ σφῶν. Ταὐτὸν μὲν οὖν (ἔφη) ἔμοιγε δοκοῦσι δρᾶν· καὶ οὐδ' ὁπωστιοῦν ἐ- D παινῶ. Τί δ' αὖ, τοὺς ἐθέλοντας θεραπεύειν τὰς τοιαύτας πόλεις καὶ προθυμουμένους, οὐκ ἄγασαι τῆς ἀνδρείας τε καὶ εὐχερείας; Ἔγωγε, ἔφη. πλήν γ' ὅσοι ἐξηπάτηνται ὑπ' αὐτῶν, καὶ οἴονται τῇ ἀληθείᾳ πολιτικοὶ εἶναι, ὅτι ἐπαινοῦνται ὑπὸ τῶν πολλῶν. Πῶς λέγεις; οὐ συγγινώσκεις (ἦν δ' ἐγώ) τοῖς ἀνδράσιν; ἢ οἴει οἷόν τ' εἶναι ἀνδρὶ μὴ ἐπισταμένῳ μετρεῖν, ἑτέρων τοιούτων πολλῶν λεγόντων ὅτι τετράπηχύς ἐστιν, αὐτὸν ταῦ- E τα μὴ ἡγεῖσθαι περὶ αὑτοῦ; Οὐκ αὖ (ἔφη) τοῦτό γε. Μὴ τοίνυν χαλέπαινε. καὶ γάρ που εἰσὶ πάντων χαριέστατοι οἱ τοιοῦτοι, νομοθετοῦντές τε οἷα ἄρτι διήλθομεν, καὶ ἐπανορθοῦντες ἀεὶ, οἰόμενοί τε πέρας εὑρήσειν περὶ τὰ ἐν τοῖς ξυμβολαίοις κακουργήματα, καὶ περὶ ἃ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον· ἀγνοοῦντες ὅτι τῷ ὄντι ὥσπερ Ὕδραν τέμνουσι. Καὶ μὴν,

ἔφη, οὐκ ἄλλό τι γε ποιοῦσιν. Ἐγὼ μὲν τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) τὸ τοιοῦτον εἶδος νόμων πέρι καὶ πολιτείας, οὔτ' ἐν κακῶς οὔτ' ἐν εὖ πολιτευομένῃ πόλει ὤμην ἂν δεῖν τὸν ἀληθινὸν νομοθέτην πραγματεύεσθαι. ἐν τῇ μὲν, ὅτι ἀνωφελὲς, καὶ πλέον οὐδέν· ἐν δὲ τῇ, ὅτι τὰ μὲν αὐτῶν κἂν ὁστισοῦν εὕροι· τὰ δὲ, ὅτι αὐτόματα ἔπεισιν ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ἐπιτηδευμάτων.

Τί οὖν (ἔφη) ἔτι ἂν ἡμῖν λοιπὸν τῆς νομοθεσίας εἴη; Καὶ ἐγὼ εἶπον, ὅτι ἡμῖν μὲν οὐδέν· τῷ μέντοι Ἀπόλλωνι τῷ ἐν Δελφοῖς τά τε μέγιστα καὶ κάλλιστα καὶ πρῶτα τῶν νομοθετημάτων. Τὰ ποῖα; ἦ δ' ὅς. Ἱερῶν τε ἱδρύσεις καὶ θυσίαι, καὶ ἄλλαι θεῶν τε καὶ δαιμόνων καὶ ἡρώων θεραπεῖαι· τελευτησάντων τε αὖ θῆκαι, καὶ ὅσα τοῖς ἐκεῖ δεῖ ὑπηρετοῦντας, ἵλεως αὐτοὺς ἔχειν. τὰ γὰρ δὴ τοιαῦτα οὔτ' ἐπιστάμεθα ἡμεῖς, οἰκίζοντές τε πόλιν, οὐδενὶ ἄλλῳ πεισόμεθα, ἐὰν νοῦν ἔχωμεν, οὐδὲ χρησόμεθα ἐξηγητῇ, ἀλλ' ἢ τῷ πατρίῳ. Οὗτος γὰρ δή που ὁ θεὸς περὶ τὰ τοιαῦτα πᾶσιν ἀνθρώποις πάτριος ἐξηγητής, ἐν μέσῳ τῆς γῆς ἐπὶ τοῦ ὀμφαλοῦ καθήμενος ἐξηγεῖται. Καὶ καλῶς γ', ἔφη, λέγεις· καὶ ποιητέον οὕτως.

Ὠ κ ι σ μ έ ν η μὲν τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) ἤδη ἄν σοι εἴη, ὦ παῖ Ἀρίστωνος, ἡ πόλις. Ὃ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο σκόπει ἐν αὐτῇ, φῶς ποθὲν πορισάμενος ἱκανόν, αὐτός τε, καὶ τὸν ἀδελφὸν παρακάλει, καὶ Πολέμαρχον, καὶ τοὺς ἄλλους, ἐάν πως ἴδωμεν πού ποτ' ἂν εἴη ἡ δικαιοσύνη, καὶ ποῦ ἡ ἀδικία· καὶ τί ἀλλήλοιν διαφέρετον· καὶ πότερον δεῖ κεκτῆσθαι τὸν μέλλοντα εὐδαίμονα εἶναι, ἐάν τε λανθάνῃ, ἐάν τε μή, πάντας θεούς τε καὶ ἀνθρώπους. Οὐδὲν λέγεις, ἔφη ὁ Γλαύκων. σὺ γὰρ ὑπέσχου ζητήσειν· ὡς οὐχ ὅσιόν σοι ὂν μὴ βοηθεῖν δικαιοσύνῃ εἰς δύναμιν παντὶ τρόπῳ. Ἀληθῆ (ἔφην ἐγὼ) ὑπομιμνήσκεις· καὶ ποιητέον μέν γε οὕτω. χρὴ δὲ καὶ ὑμᾶς ξυλλαμβάνειν. Ἀλλ', ἔφη, ποιήσομεν οὕτως. Ἐλπίζω τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) εὑρήσειν αὐτὸ ὧδε. οἶμαι ἡμῖν τὴν πόλιν, εἴπερ ὀρθῶς γε ᾤκισται, τελέως ἀγαθὴν εἶναι. Ἀνάγκη, ἔφη. Δῆλον δὴ ὅτι σοφή τ' ἐστὶ καὶ ἀνδρεία, καὶ σώφρων, καὶ δικαία. Δῆλον. Οὐκοῦν ὅ,τι ἂν αὐτῶν εὕρωμεν ἐν αὐτῇ, τὸ ὑπόλοιπον ἔσται τὸ οὐχ εὑ-

A iulēt. Prorſus nihil aliud agũt, inquit. [a] Equidē arbitror, inquam, verũ prudentém que legiſlatorem neque in vitioſa neque in ſana ciuitate, in hoc ciuilium legum genere curioſiùs tractãdo immorari debere: in illa quidem, quoniã inutiles ſunt prorſus huiuſmodi leges, neque proficiunt hilũ: in hac verò, quoniam vel vnuſquiſque ex ſeſe partim comperiet quid facto opus ſit, partim verò ſe offerunt vltrò ex ſuperioribus vitæ inſtitutis.

a Ita concludit, Verũ legiſlatorem in hoc legum genere curioſius immorari minimè debere: ſed generalem illam Muſices & Gymnaſtices παιδείαν ciuium animis inſculpere. ex qua conformatione, omnis externi habitus ratio per ſe exiſtet.

B [b]Quid igitur (inquit) reſtat nobis deinceps, quod de legum inſtitutione exponamus? Nobis quidem nihil: at Delphico Apollini, maxima, præſtantiſſima, prima legum inſtituta. Quænam? inquit. Templorum extructiones & ſacrificia, cæterique dæmonum atque heroum cultus, mortuorum præterea ſepulcra & parentationes, & omnes huiuſmodi exequiæ, quibus illorum manes placare æquum eſt. talia enim neque nos ipſi nouimus, neque, ſi ſapimus, in conſtituenda ciuitate alium interpretem adhibebimus quàm patrium C illum deum. hic nimirum deus, rerum huiuſmodi patrius omnibus mortalibus interpres, in media terra, ipſo vmbilico, ſedens edit oracula. Et præclarè quidem ais, inquit: & ita agendum eſt.

b Hæc præfatus, ad ipſam rem accedit .i. Reipublicæ inſtitutionem: quam quidem copioſiùs pertractet. Repetit autem principem primariumque finem iſtius diſputationis: In qua videlicet forma reipub. ſit ſita Iuſtitia .i. perfectum quoddam atque abſolutum exemplar: ſicuti ſæpe explicauimus. Firmamentũ quoque reipub. repetit, Religionem: de qua egerat primo loco, ſuas ἐθελοθρησκείας nõ obſcurè damnans: ad eas tamen redit cæcus gẽtilis, religionis ſummã deceptori Apollini attribuens. Inſtitutionis itaque iſtius prima hæc ſit LEX, *Vt de Deo colendo primùm caueatur.*

CONSTITVTA iam tibi eſto Ciuitas, inquam, fili Ariſtonis: deinceps verò rem ipſam attento animo circumſpice, vnde idoneam lucem ſumminiſtres, qua poſſis faces præferre veritati: & ad hanc rẽ præſtandam fratrem tuum in auxilium D aduoca, & Polemarchum ipſum atque alios: vt experiamur ſiquo pacto perſpicere queamus vbinam ſit Iuſtitia, vbi Iniuſtitia, & quomodo inter ſe differant: & qua re inſtructus eſſe debeat is qui felicem ſit victurus vitam: ſiue omnes deos & homines lateat, ſiue non. Nihil ais, inquit Glauco. te enim inueſtigaturum pollicitus es: quaſi videlicet impiũ ſit non omnes neruos animi adhibere ad iuſtitiæ defenſionẽ. Rectè, inquam, in memoriam reuocas: & minimè committendum eſt vt hac in re E deſimus officio noſtro. veſtrum etiam eſt nobis hac in re opem ferre. At, inquit, agemus ita. Me igitur, inquam, rem hoc pacto comperturũ confido. [c]Arbitror verò Ciuitatem, ſi rectè fuerit conſtituta, perfectè bonam futuram. Neceſſe eſt, inquit. Illud verò ratum fixúmque eſto, CIVITATEM illam, & SAPIENTEM, & FORTEM, & TEMPERANTEM, & IVSTAM eſſe. Perſpicuum eſt. [Rebus ita conſtitutis, illud à nobis reſtat diſquirendum quod nondum à nobis inuẽtum eſt.] Quidni? Si è quatuor illis rebus quas cõmemorauimus, vnam quampiam in qua-

c Iacto hoc fundamẽto, ad reliquam ciuilis illius inſtitutionis molem ædificandam venit, reliquæque ſupellectilis apparatum: quem ita generatim deſignat, Vt ciuitas perfectè ſit bona, eam eſſe debere Sapientẽ, Fortem, Temperantem, Iuſtam. Docet porrò, licet ſibi ſit propoſitum agere de Iuſtitia, cuius nomine omnem virtutum comitatum intelligit: ſe tamen, vt hac de re agat diſtinctiùs & enucleatiùs, Iuſtititiæque illius diuitem vbertatem explicet, quatuor virtutes propoſuiſſe, quæ neceſſario quodã inter ſe vinculo contineantur, & ad vnitatẽ referantur .i. ad perfectum illum Virtutis typum.

libet re inueſtigaremus, vbi primùm illa nobis cognita atque perſpecta fuerit, abũdè id quidem nobis eſſet. quòd ſi tres priùs cognoſceremus, hoc ipſo nimirum, id quod nunc quæritur à nobis intelligeretur: quum perſpicuũ foret nihil aliud eſſe quàm quod reſtaret. Rectè, inquit, ais. Nónne & de his, quandoquidem quatuor ſunt, eodem modo inueſtigandi ratio inſtituenda eſt? Conſtat. Atqui ex his omnibus, mea quidem ſententia, primũ locum obtinere videtur SAPIENTIA in ipſius Ciuitatis communitate: & mirum quidpiam apparet in ipſius natura conſideranda. Quídnam illud eſt? Sapiens mihi reuera ciuitas illa eſſe videtur, quam deſcripſimus. nam prouida eſt atque circumſpecta. nónne? Eſt ſané. Ipſa nimirũ conſilii inueniendi perſpicacitas, ſcientia quædã eſt. non enim inſcitia ſed ſcientia homines bene conſulunt. Certé. Multæ verò atque variæ ſcientiæ in ciuitatem cadunt. Quídni? Nunquid propter ipſam fabrorum ſcientiam, ſapiens & bené conſulta ciuitas appellanda eſt? Nequaquam propter hanc: ſed fabrilis ipſa. Non igitur ſapiens appellanda eſt Ciuitas, quòd de his rebus deliberet quæ ad perfectam quandam ligneorum vaſorum confectionem pertinent, vt quãaptiſſimè confici poſſint. Non ſané. An fortè propter ſciẽtiam quæ æneа opera fingit, aut aliam quandam huiuſmodi? Non propter quampiam talem, inquit. Neque verò quòd fructuum è terra producendorum colligendorúmque rationem tradat: ſed agricultura. Mihi videtur ita. Quid igitur? (inquam) éſtne quædam ſcientia in hac ciuitate modò à nobis conſtituta, apud ciues vllos, quæ non de eorum vllo qui ſit in ciuitate, ſed de ſeipſa vniuerſim deliberet, qua ratione & ipſa cũ ſeipſa & cum aliis ciuitatibus optimè ſe gerat? Eſt nimirum. Ecquæ ipſa eſt, & in quibus verſatur? Ipſa ſcilicet CVSTODIAE autoritas atque poteſtas, & in iis quidẽ magiſtratibus, quos modò ſummos & quaſi perfectos cuſtodes appellabamus. Propter hanc igitur ſcientiam ecquo nomine ciuitatem appellabis? Prouidam nimirum & reuera ſapientem. Vtrum plures in ciuitate fabros ærarios ineſſe arbitraris, quàm hos veros & germanos cuſtodes? Multo certè plures ærarios fabros. Annon & reliquorum omnium artificũ, quicunque hoc nomine cenſentur, hi erunt pauciſſimi? Multo ſané. Ergo ex minima gẽte ſuíque parte, & in ea ſcientia quæ in principe illa & primaria parte conſiſtit, vniuerſa Ciuitas naturæ vi conſtituta atque conformata, Sapiens erit. Atque hoc quidem, vt videtur, minimum eſt hominum

a DE SAPIENTIA primùm agit: quã ait eſſe εὐβουλίαν, præſtãntiſſimum quidẽ ſcientiæ genus in Repub. Illam autem εὐβουλίαν docet non eſſe cuiuſuis rei peritiam (ſicuti ex variarum artium inſtitutis, quæ ad reipubl. neceſſitatem pertinent, ἐπαγωγικῶς oſtendit) ſed adminiſtrandæ Reipubl. quæ ad ipſos cuſtodes pertinet: qui pauci ingentem ciuium numerum norunt regere. quæ eſt auguſtiſſima ſcientia.

A ευρημένον. Τί μήν; Ὥσπερ τοίνυν ἄλλων τινῶν τεττάρων εἰ ἕν τι ἐζητοῦμεν αὐτῶν ἐν ὁτῳοῦν, ὁπότε πρῶτον ἐκεῖνο ἔγνωμεν, ἱκανῶς ἂν εἶχεν ἡμῖν· εἰ δὲ τὰ τρία πρότερον ἐγνωρίσαμεν, αὐτῷ ἂν τούτῳ ἐγνώριστο τὸ ζητούμενον. δῆλον γὰρ ὅτι οὐκ ἄλλο τι ἦν ἢ τὸ ὑπολειφθέν. Ὀρθῶς (ἔφη) λέγεις. Οὐκοῦν καὶ περὶ τούτων, ἐπειδὴ τέτταρα ὄντα τυγχάνει, ὡσαύτως ζητητέον. Δῆλα δή. Καὶ μὴν δὴ πρῶτόν γέ μοι δοκεῖ ἐν αὐτῷ κατάδηλον εἶναι ἡ σοφία· καί τι ἄτοπον περὶ αὐτὴν

B φαίνεται. Τί; ἦ δ' ὅς. Σοφὴ μέντοι δοκεῖ μοι ἡ πόλις εἶναι ἣν διήλθομεν. εὔβουλος γάρ. οὐχί; Ναί. Καὶ μὴν τοῦτό γε αὐτὸ ἡ εὐβουλία δηλονότι ἐπιστήμη τίς ἐστιν. οὐ γάρ που ἀμαθίᾳ γε ἀλλ' ἐπιστήμῃ εὖ βουλεύονται. Δῆλον. Πολλαὶ δέ γε καὶ παντοδαπαὶ ἐπιστῆμαι ἐν τῇ πόλει εἰσί. Πῶς γὰρ οὔ; Ἆρ' οὖν διὰ τὴν τῶν τεκτόνων ἐπιστήμην σοφὴ καὶ εὔβουλος ἡ πόλις προσρητέα; Οὐδα-

C μῶς (ἔφη) διά γε ταύτην, ἀλλὰ τεκτονική. Οὐκ ἄρα διὰ τὴν ὑπὲρ τῶν ξυλίνων σκευῶν ἐπιστήμην βουλευομένη ὡς ἂν ἔχοι βέλτιστα, σοφὴ κλητέα ἡ πόλις. Οὐ μέντοι. Τί δέ;

13 τὴν ὑπὲρ τῶν ἐκ τοῦ χαλκοῦ, ἤ τινα ἄλλην τῶν τοιούτων; Οὐδ' ἡντινοῦν, ἔφη. Οὐδὲ τὴν ὑπὲρ τοῦ καρποῦ τῆς γενέσεως ἐκ τῆς γῆς· ἀλλὰ γεωργικήν. Δοκεῖ μοι. Τί δ' (ἦν δ' ἐγώ) ἔστι τις ἐπιστήμη ἐν τῇ ἄρτι ὑφ' ἡμῶν οἰκισθείσῃ, παρά τισι τῶν πολιτῶν, ἣ οὐχ ὑ-

D πὲρ τῶν ἐν τῇ πόλει τινὸς βουλεύεται, ἀλλ' ὑπὲρ ἑαυτῆς ὅλης, ὅντινα τρόπον αὐτή τε πρὸς αὐτὴν καὶ πρὸς τὰς ἄλλας πόλεις ἄριστα ὁμιλοίη; Ἔστι μέντοι. Τίς (ἔφην ἐγώ) καὶ ἐν τίσιν; Αὕτη (ἦ δ' ὅς) ἡ φυλακική· καὶ ἐν τούτοις τοῖς ἄρχουσιν οὓς νῦν δὴ τελέως φύλακας ὠνομάζομεν. Διὰ ταύτην οὖν τὴν ἐπιστήμην, τί τὴν πόλιν προσαγορεύεις; Εὔβουλον (ἔφη) καὶ τῷ ὄντι σοφήν. Πότερον οὖν (ἦν δ' ἐγώ) ἐν τῇ πόλει ἡμῖν οἴει χαλκέας πλείους ἐνέσεσθαι, ἢ τοὺς ἀληθινοὺς φύ-

E λακας τούτους; Πολύ, ἔφη, χαλκέας. Οὐκοῦν (ἔφην) καὶ τῶν ἄλλων, ὅσοι ἐπιστήμας ἔχοντες ὀνομάζονταί τινες εἶναι, πάντων τούτων οὗτοι ἂν εἶεν ὀλίγιστοι. Πολύ. Τῷ σμικροτάτῳ ἄρα ἔθνει καὶ μέρει ἑαυτῆς, καὶ τῇ ἐν τούτῳ ἐπιστήμῃ, τῷ προεστῶτι καὶ ἄρχοντι ὅλη σοφὴ ἂν εἴη κατὰ φύσιν οἰκισθεῖσα πόλις. καὶ τοῦτο, ὡς ἔοικε, φύσει ὀλίγιστον γίγνεται

γένος, ᾧ προσήκει ταύτης τῆς ἐπιστήμης μεταλαγχάνειν· ἣν μόνην δεῖ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, σοφίαν καλεῖσθαι. Ἀληθέστατα (ἔφη) λέγεις. Τοῦτο μὲν δὴ ἓν τῶν τεττάρων οὐκ οἶδα ὄντινα τρόπον εὑρήκαμεν, αὐτό τε καὶ ὅπου τῆς πόλεως ἵδρυται. Καὶ ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ (ἔφη) ἀποχρώντως εἰρῆσθαι. Ἀλλὰ μὴν ἀνδρεία γε, αὐτή τε καὶ ἐν ᾧ κεῖται τῆς πόλεως, δι' ὃ τοιαύτη κλητέα ἡ πόλις, οὐ πάνυ χαλεπὸν ἰδεῖν. Πῶς δή; Τίς ἂν (ἦν δ' ἐγώ) εἰς ἄλλο τι ἀποβλέψας, ἢ δειλὴν ἢ ἀνδρείαν πόλιν εἴποι, ἀλλ' ἢ εἰς τοῦτο τὸ μέρος ὃ προπολεμεῖ τε καὶ στρατεύεται ὑπὲρ αὐτῆς; Οὐδ' ἂν εἷς (ἔφη) εἰς ἄλλο τι. Οὐ γὰρ οἶμαι (εἶπον) οἵ γε ἄλλοι ἐν αὐτῇ ἢ δειλοὶ ἢ ἀνδρεῖοι ὄντες, κύριοι ἂν εἶεν ἢ τοίαν αὐτὴν εἶναι, ἢ τοίαν. Οὐ γάρ. Καὶ ἀνδρεία ἄρα πόλις μέρει τινὶ ἑαυτῆς ἐστι· διὰ τὸ ἐν ἐκείνῳ ἔχειν δύναμιν τοιαύτην ἣ διὰ παντὸς σώσει τὴν περὶ τῶν δεινῶν δόξαν, ταῦτά τε αὐτὰ εἶναι καὶ τοιαῦτα, ἅ τε καὶ οἷα ὁ νομοθέτης παρήγγελλεν ἐν τῇ παιδείᾳ. ἢ οὐ τοῦτο ἀνδρείαν καλεῖς; Οὐ πάνυ (ἔφη) ἔμαθον ὃ εἶπες· ἀλλ' αὖθις εἰπέ. Σωτηρίαν ἔγωγ' (εἶπον) λέγω τινὰ εἶναι τὴν ἀνδρείαν. Ποίαν δὴ σωτηρίαν; Τὴν τῆς δόξης τῆς ὑπὸ νόμου διὰ τῆς παιδείας γεγονυίαν, περὶ τῶν δεινῶν, ἅ τέ ἐστι καὶ οἷα. διὰ παντὸς δὲ ἔλεγον αὐτὴν σωτηρίαν, τὸ ἔν τε λύπαις ὄντα διασῴζεσθαι αὐτήν, καὶ ἐν ἡδοναῖς, καὶ ἐν ἐπιθυμίαις, καὶ ἐν φόβοις καὶ μὴ ἐκβάλλειν. ᾧ δέ μοι δοκεῖ ὅμοιον εἶναι, ἐθέλω ἀπεικάσαι, εἰ βούλει. Ἀλλὰ βούλομαι. Οὐκοῦν οἶσθα (ἦν δ' ἐγώ) ὅτι οἱ βαφεῖς, ἐπειδὰν βουληθῶσι βάψαι ἔρια ὥστ' εἶναι ἁλουργά, πρῶτον μὲν ἐκλέγονται ἐκ τοσούτων χρωμάτων μίαν φύσιν τὴν τῶν λευκῶν· ἔπειτα προπαρασκευάζουσιν οὐκ ὀλίγῃ παρασκευῇ θεραπεύσαντες, ὅπως δέξωνται ὅτι μάλιστα τὸ ἄνθος· καὶ οὕτω δὴ βάπτουσι. καὶ ὃ μὲν ἂν τούτῳ τῷ τρόπῳ βαφῇ, δευσοποιὸν γίγνεται τὸ βαφέν· καὶ ἡ πλύσις οὔτ' ἄνευ ῥυμμάτων οὔτε μετὰ ῥυμμάτων δύναται αὐτῶν τὸ ἄνθος ἀφαιρεῖσθαι· ἃ δ' ἂν μή, οἶσθα οἷα γίγνεται, ἐάν τέ τις ἄλλα χρώματα βάπτῃ, ἐάν τε καὶ ταῦτα, μὴ προθεραπεύσας. Οἶδα (ἔφη) ὅτι ἔκπλυτα, καὶ γελοῖα. Τοιοῦτον τοίνυν ὑπόλαβε κατὰ δύναμιν ἐργάζεσθαι καὶ ἡμᾶς, ὅτε ἐξελεγόμεθα τοὺς στρατιώτας, καὶ ἐπαιδεύομεν

A genus, cui cõuenit eſſe huius ſciẽtiæ parti-
ceps: eáque ex omnibus vna Sapientia vo-
canda eſt. Veriſſimè, inquit, loqueris. Hoc
verò è quatuor vnum non animaduertis,
ecqua ratione inuenerimus, & in qua ciui-
tatis parte ſit conſtitutum? Illud mihi
quidẽ cumulatè explicatum videtur, qua-
tenus videlicet Sapiẽs ciuitas ſit exiſtiman-
da. [a]Iam verò neque difficile eſt perſpicere
quídnã ipſa ſit FORTITVDO, & in qua
ciuitatis parte ſit ſita, propter quam Ciuitas
fortis nuncupetur. Quomodo verò? Ec-
B cuius verò, inquam, rei ratione quis Ciuita
tem vocauerit vel ignauam vel fortem: niſi
eius facultatis, qua bellicæ & expeditiones
& defenſiones pro ipſa ciuitate ſuſcipiun-
tur? Nó alterius profectò rei ratione. Ne-
que enim arbitror, inquam, ii qui in ea
verſãtur ſiue ignaui ſiue fortes, penes quos
quidem fuerit autoritas, ipſam niſi illo vel
illo modo affecerint. Minimè certé. For-
tis igitur ex ſui parte aliqua erit ciuitas,
quòd in ſeipſa huiuſmodi complectatur
vim atque poteſtatem, quæ ratam habet
C certámque earum rerũ opinionem, quas
& quales Legiſlator præſcripſerit in ſuæ
inſtitutionis formula, vt & eædẽ ipſæ ſint &
tales. nónne hoc Fortitudinem vocas? Nõ
planè intellexi, inquit, quæ dixiſti. dic ite-
rum. Aio, Fortitudinem eſſe conſeruatio-
nem quandam. Ecquam conſeruationem
aïs? Eam videlicet quæ ex opinione, edu-
cationis beneficio ex lege naſcente, extite-
rit de rebus formidoloſis, quæ ipſæ & qua-
les ſint. In omnibus autem eam conſerua-
tionem eſſe dixi, hoc eſt vt rata ſemper &
vbique ſeruetur, ſiue quis voluptatibus affi
D ciatur, ſiue cupiditatibus aut timoribus: ne-
que idcirco quiſquam ab inſtituto dimo-
ueatur. Eccui autem rei ſimilem eam eſſe
14 arbitrer, tibi, ſi velis, ſimili repræſentabo.
[b]At perueliм. Ignoráſne, fullones, quoties
volunt lanas purpureo colore inficere, pri-
mùm quidem è tot coloribus album eli-
gere, quippe qui genuinus ſit atque natiuus:
deinde omni ſtudio & diligentia eum ita
parare, vt flori excipiendo idoneus eſſe que-
at, ac proinde in eum commodè inducãt
colorẽ? Quod autem hoc pacto fuerit in-
E tinctum, manet indelebile: neque verò ſola
aqua dilui vel adhibitis his lotionibus quæ
ad abſtergendum ſunt efficaces, aboleri
flos ille coloris poteſt. Lanæ verò quæ tan-
ta ſolertia minimè fuerint excultæ, no-
ſti quales euadant, ſeu his ſeu aliis coloribus
aliquis eas intinxerit. Certè noui ſolere
illas eſſe emarcido colore deformes, vt qui-
15 dẽ omnis color facilè eluatur. Huiuſmo-
di igitur quidpiam exiſtimato nos quoque
omnibus viribus moliri, quum milites ſe-
legimus, eóſque Muſicæ & Gymnaſticæ

a FORTITVDINEM ſecundo loco definit, & quatenus quidem in ciuilem inſtitutionẽ cadat. Eſſe σωτηρίαν δόξης ὀρθῆς τε καὶ νομίμου δεινῶν πέρι καὶ θαῤῥαλέων .i. conſtantiam & quaſi tenacitatem propoſiti, certúmque & immotum animi ſtatum in cupiditatibus domandis: vt quod lex præſcripſerit, firmiter retineamus: nec vel rerum terribiliũ metu, vel iucundarũ ſenſu & titillatione ſinamus nos abduci à propoſito: ſed & fortiter ſubigamus exultantes cupiditates, & omnes moleſtias excelſo animo perferamus. Deſcribit enim ciuilẽ fortitudinem, quæ vtilis eſt atque neceſſaria ad ciuitatis diſciplinam retinendam. De communi fortitudine ἠθικῶς egit in Lachete. Opinionẽ autem, vocat, non habitum: quãuis ſit verè cum habitu: quòd omnes virtutes eſſe arbitretur ſciẽtias .i. λόγου μετεχούσας. & certe informari debet prius animus, quam πρᾶξις conſequatur.

b Illius πάθη explicat, Vti à teneris annis iuuenum animis inſculpatur: quò firma retineatur ſanctæ diſciplinæ ſententia: eáque quaſi δευσοποιὸς opinio per vniuerſam vitam efficaciter perduret. Illam quoque negat eſſe brutam & ſeruilem ἀναισθησίαν: quum ſit ὀρθὴ δόξα & bene temperata.

diſciplina erudiuimus. Illud verò vnum nos enixos arbitrator, vt à nobis præclarè perſuaſi noſtras leges veluti colorem quẽdam imbibant, & quaſi pertinacem rerum formidabilium & cæterarum huiuſmodi opinionem ſuſcipiant, quæ ipſorum animis mordicus inhæreat: quòd & naturæ indolem & educationem opportunam ſint nacti: neque lotiones illæ, quantumuis acres atque efficaces, vllo modo poſſint hos colores delere: nimirum neque Voluptas, quouis ſapone & calce acrior atque vehemẽtior: neque dolor, neque metus, neq; alia quæuis cupiditas id præſtare poſſit. Hanc videlicet vim atque efficacitatem animi, quæ rectam & legitimam opinionẽ in animo conſeruet in rebus formidabilibus & contrà, Fortitudinem voco: & hanc ipſam eſſe ſtatuo. Niſi tu aliud ad hæc dicas. At nihil habeo quod opponã, inquit. Videris enim eandem iiſdem de rebus opinionem quæ abſque diſciplina extiterit, beluinam quidem illam atque ſeruilem, non valdè legitimam cenſere, imo longè diuerſum quidpiam quàm Fortitudinem nũcupare. Veriſſimè, inquit, loqueris. Admitto igitur hoc eſſe fortitudinem. Illo quoque vocabulo Ciuilem diſciplinã intellige: & rectè quidem intelliges. Rurſus verò eadem de re, ſi volueris, enucleatiùs agemus. Non enim id modò quærebamus, ſed Iuſtitiam. De huiùs inueſtigatione hæc abundè dicta ſunto. At rectè inquit, dicis. Duæ autem, inquam, deinceps reſtant, quæ in Ciuitate conſiderari debent, TEMPERANTIA videlicet, & ea de qua primarius ſermo inſtitutus eſt, Iuſtitia. Omnino. An verò iam Iuſtitiam compererimus, ne rurſus intemperantia conſideranda immoremur? Haud video equidem qua ratione id fieri poſſit: neque vellem quidem cuiquam veſtrûm id priùs exploratũ eſſe quàm quid ſit Tẽperantia exquiſierimus. quocirca, ſi morẽ mihi gerere vis, hanc illa priùs diſpicias velim. Eſto, inquam, ne tuæ voluntati videar inferre vim atque iniuriam. Perſpice igitur, inquit. Atqui in eam quidem rem animum intendo. Hinc verò licet primùm animaduertere. Concẽtui enim atque harmoniæ cõſentire quadam ſimilitudine videtur potius quàm ſuperiores illæ duæ. Quomodo? Ornatus quidã eſt, inquam, Temperãtia: nõnullarúmque & voluptatũ & cupiditatum, vt aiunt, abſtinentia. Hæc autem genera dicendi, κρείττων ἑαυτοῦ [.i. ſeipſo melior, & quaſi ſui victor] & ſimilia huiuſmodi, neſcio quomodo temperantiæ veſtigia quædam videntur deſignare: nónne? Maximè omniũ, inquit. Nónne illud dicendi genus ἑαυτοῦ κρείττων, ridiculè quodammodo dici videtur? Nam qui & ſe melior fuerit, peior quoque extiterit: ac proinde

a Tertio loco docet quatenus TEMPERANTIA in ciuilem inſtitutionem cadat. Hanc igitur ait eſſe ornatum quendam, & quarũdã voluptatum ac cupiditatum abſtinentiam. Illum autem κόσμον, id eſt κοσμιότητα, ait ſimilitudine accedere ad ξυμφωνίαν, ſiue ἁρμονίαν, & quidem eam quæ eſt διὰ πασῶν: deterioris nimirũ & melioris mutuum concẽtum, naturæ quadam conſpiratione & communitate, qui quidem concentus non in vna parte noſtri inſit, ſed per vniuerſam vitam noſtram diffundatur, & omnium virtutum vno choro ſeſe continentium concordiam oculis ſubiiciat: vt nõ recondita quadam ratione cernatur, ſed ſit in promptu. eſt enim quiddam, ídque intelligitur in omni virtute quod deceat: quod cogitatione magis à virtute poteſt quã re ſeparari. Σωφροσύνης ergo nomine hanc decori ἐπιφάνειαν intelligit, quæ per ſe hominum oculis ſe ingerit.

b Illius definitionis explicatio: In animo noſtro eſſe τὸ κρεῖττον & τὸ ἧττον. tũc eſſe Tẽperantiam, quum τὸ κρεῖττον dominatur, τὸ ἧττον obtemperat. vnde natum ſit illud dicendi genus, ἑαυτοῦ κρείττων, quo tempe-

A μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ. καὶ μηδὲν οἴου ἄλλο μηχανᾶσθαι, ἢ ὅπως ἡμῖν ὅτι κάλλιστα τοὺς νόμους πεισθέντες δέξοιντο, ὥσπερ βαφήν· ἵνα δευσοποιὸς αὐτῶν ἡ δόξα γίγνοιτο καὶ περὶ δεινῶν καὶ περὶ τῶν ἄλλων· διὰ τὸ τήν τε φύσιν καὶ τὴν τροφὴν ἐπιτηδείαν ἐσχηκέναι, καὶ μὴ αὐτῶν ἐκπλύναι τὴν βαφὴν τὰ ῥύμματα ταῦτα, δεινὰ ὄντα ἐκκλύζειν· ἥ, τε ἡδονή, παντὸς χαλαστραίου δεινοτέρα οὖσα τοῦτο

B δρᾷν καὶ κονίας· λύπη τε καὶ φόβος καὶ ἐπιθυμία, παντὸς ἄλλου ῥύμματος. τὴν δὲ τοιαύτην δύναμιν καὶ σωτηρίαν διὰ παντὸς δόξης ὀρθῆς τε καὶ νομίμου δεινῶν πέρι καὶ μή, ἀνδρείαν ἔγωγε καλῶ καὶ τίθεμαι· εἰ μή τι σὺ ἄλλο λέγεις. Ἀλλ' οὐδέν (ἦ δ' ὅς) λέγω. δοκεῖς γάρ μοι τὴν ὀρθὴν δόξαν περὶ αὐτῶν τούτων ἄνευ παιδείας γεγονυῖαν, τήν τε θηριώδη καὶ ἀνδραποδώδη, οὔτε πάνυ νόμιμον ἡγεῖσθαι, ἄλλο τέ τι ἢ ἀνδρείαν καλεῖν.

C Ἀληθέστατα (ἦν δ' ἐγὼ) λέγεις. Ἀποδέχομαι τοίνυν τοῦτο ἀνδρείαν εἶναι. Καὶ γὰρ ἀποδέχου (ἦν δ' ἐγὼ) πολιτικήν γε, καὶ ὀρθῶς ἀποδέξῃ. αὖθις δὲ περὶ αὐτοῦ, ἐὰν βούλῃ, ἔτι κάλλιον δίιμεν. νῦν γὰρ οὐ τοῦτο ἐζητοῦμεν, ἀλλὰ δικαιοσύνην. πρὸς οὖν τὴν ἐκείνου ζήτησιν, ὡς ἐγῷμαι, ἱκανῶς ἔχει. Ἀλλὰ καλῶς (ἔφη) λέγεις. Δύο μὴν (ἦν δ' ἐγὼ) ἔτι λοιπά, ἃ δεῖ κατιδεῖν ἐν τῇ πόλει· ἥ, τε σω-

D φροσύνη, καὶ οὗ δὴ ἕνεκα πάντα ζητοῦμεν, δικαιοσύνη. Πάνυ μὲν οὖν. Πῶς οὖν ἂν τὴν δικαιοσύνην εὕροιμεν, ἵνα μηκέτι πραγματευώμεθα περὶ σωφροσύνης; Ἐγὼ μὲν τοίνυν (ἔφη) οὔτε οἶδα, οὔτ' ἂν βουλοίμην αὐτὸ πρότερον φανῆναι, εἴπερ μηκέτι ἐπισκεψόμεθα σωφροσύνην· ἀλλ' εἰ ἔμοιγε βούλει χαρίζεσθαι, σκόπει πρότερον τοῦτο ἐκείνου. Ἀλλὰ μέντοι (ἦν δ' ἐγὼ) βούλομαί γε, εἰ μὴ ἀδικῶ. Σκόπει δή, ἔφη. Σκεπτέον

E (εἶπον) καὶ ὥς γε ἐντεῦθεν ἰδεῖν, συμφωνίᾳ τινὶ καὶ ἁρμονίᾳ προσέοικε μᾶλλον ἢ τὰ πρότερον. Πῶς; Κόσμος πού τις (ἦν δ' ἐγὼ) ἡ σωφροσύνη ἐστί, καὶ ἡδονῶν τινῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ἐγκράτεια, ὥς φασι. κρείττω δὲ αὑτοῦ φαίνονται, οὐκ οἶδα ὅντινα τρόπον καὶ ἄλλα ἄττα τοιαῦτα, ὥσπερ ἴχνη αὐτῆς λέγεται. ἢ γάρ; Πάντων μάλιστα, ἔφη. Οὐκοῦν, τὸ μὲν κρείττω αὑτοῦ, γελοῖον; ὁ γὰρ ἑαυτοῦ κρείττων, καὶ ἥττων δήπου ἂν αὑτοῦ εἴη· καὶ ὁ ἥττων, κρείττων.

ὁ αὐτὸς γὰρ ἐν ἅπασι τούτοις προσαγορεύε- A
ται. Τί δ' οὔ; Ἀλλ', ἦν δ' ἐγώ, φαίνεταί
μοι βούλεσθαι λέγειν οὗτος ὁ λόγος, ὥς τι ἐν
αὐτῷ τῷ ἀνθρώπῳ περὶ τὴν ψυχὴν, τὸ
μὲν, βέλτιον εἴη, τὸ δὲ, χεῖρον. καὶ ὅταν μὲν
τὸ βέλτιον φύσει τοῦ χείρονος ἐγκρατὲς ᾖ, τοῦ-
το λέγειν τὸ κρείττω αὑτοῦ (ἐπαινεῖ γοῦν) ὅ-
ταν δὲ ὑπὸ τροφῆς κακῆς ἤ τινος ὁμιλίας
κρατηθῇ ὑπὸ πλήθους τοῦ χείρονος σμικρό-
τερον τὸ βέλτιον ὂν, τοῦτο δὲ ὡς ἐν ὀνείδει ψέ-
γειν τε, καὶ καλεῖν ἥττω ἑαυτοῦ καὶ ἀκόλαστον B
τὸν οὕτω διακείμενον. Καὶ γὰρ ἔοικεν, ἔφη.
Ἀπόβλεπε τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) πρὸς τὴν
νέαν ἡμῖν πόλιν, καὶ εὑρήσεις ἐν αὐτῇ τὸ ἕτε-
ρον τούτων ἐνόν. κρείττω γὰρ αὐτὴν αὑτῆς δι-
καίως φήσεις προσαγορεύεσθαι· εἴπερ οὗ τὸ
ἄμεινον τοῦ χείρονος ἄρχει, σῶφρον κλητέον καὶ
κρεῖττον αὑτοῦ. Ἀλλ' ἀποβλέπω (ἔφη) καὶ ἀ-
ληθῆ λέγεις. Καὶ μὴν καὶ τάς γε πολλὰς
καὶ παντοδαπὰς ἐπιθυμίας, καὶ ἡδονάς τε
καὶ λύπας ἐν παισὶ μάλιστα ἄν τις εὕροι καὶ C
γυναιξὶ καὶ οἰκέταις, καὶ τῶν ἐλευθέρων λε-
γομένων ἐν τοῖς πολλοῖς τε καὶ φαύλοις.
Πάνυ μὲν οὖν. Τὰς δέ γε ἁπλᾶς τε καὶ με-
τρίας, αἳ δὴ μετὰ νοῦ τε καὶ δόξης ὀρθῆς λογι-
σμῷ ἄγονται, ἐν ὀλίγοις τε ἐπιτεύξῃ, καὶ τοῖς
βέλτιστα μὲν φῦσι, βέλτιστα δὲ παιδευθεῖ-
σιν. Ἀληθῆ, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ταῦτα ὁρᾷς
ἐνόντα σοι ἐν τῇ πόλει, καὶ κρατουμένας αὐ-
τόθι τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἐν τοῖς πολλοῖς τε καὶ
φαύλοις, ὑπό τε τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῆς φρο D
νήσεως τῆς ἐν τοῖς ἐλάττοσί τε καὶ ἐπιεικε-
στέροις; Ἔγωγ', ἔφη. Εἰ ἄρα δεῖ τινὰ πόλιν
προσαγορεύειν κρείττω ἡδονῶν τε καὶ ἐπι-
θυμιῶν, καὶ αὐτὴν αὑτῆς, ταύτην προσρη-
τέον. Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη. Ἆρ' οὖν οὐ
καὶ σώφρονα κατὰ ταῦτα πάντα; Καὶ μά-
λα, ἔφη. Καὶ μὴν εἴπερ αὖ ἐν ἄλλῃ πόλει
ἡ αὐτὴ δόξα ἔνεστι τοῖς τε ἄρχουσι καὶ ἀρχο-
μένοις, περὶ τοῦ οὕστινας δεῖ ἄρχειν, καὶ ἐν E
ταύτῃ ἂν εἴη τοῦτο ἐνόν. ἢ οὐ δοκεῖ; Καὶ μά-
λα (ἔφη) σφόδρα. Ἐν ποτέροις οὖν φήσεις
τῶν πολιτῶν τὸ σωφρονεῖν ἐνεῖναι, ὅταν οὕ-
τως ἔχωσιν; ἐν τοῖς ἄρχουσιν, ἢ ἐν τοῖς ἀρχο-
μένοις; Ἐν ἀμφοτέροις που, ἔφη. Ὁρᾷς
οὖν (ἦν δ' ἐγώ) ὅτι ἐπιεικῶς ἐμαντευόμε-
θα ἄρτι ὡς ἁρμονίᾳ τινὶ ἡ σωφροσύνη ὡμοί-
ωται; Τί δή; Ὅτι οὐχ ὥσπερ ἡ ἀνδρεία καὶ
ἡ σοφία ἐν μέρει τινὶ ἑκατέρα ἐνοῦσα, ἡ μὲν,

idem & melior & peior erit. idem enim aliquis in his omnibus appellatur. Quídni? Atqui mihi id quidem is ſermo innuere vi detur, in hominis animo duo quædam ineſſe: Melius, vnum: alterum verò, deterius. quum autē id quod melius eſt natura, deteriori dominatur, tunc aliquis ſeipſo melior atque potentior dicitur: & quidem laudis nomine hoc ducitur. quum autem vel propter prauam educationem, aut aliam quampiā conſuetudinem, id quod eſt melius, quum minus ipſum ſit, deterioris multitudine ſuperatur, tum verò id datur probro: & qui ita eſt affectus, ſeipſo minor atque deterior dicitur: & ſecum non bene cō uenire, vt ſibi conſentanea & dicat & faciat. Apparet nimirum, inquit. In nouam ergo hanc ciuitatem noſtram tuorum oculorū aciem conuerte, & comperies ipſorum alterum in ea ineſſe. ſeipſa enim meliorem meritò dixeris appellari ciuitatem. nam ſi melius deteriori imperet, temperans dicēda eſt, & ſeipſa melior. At illud quidem animaduerto, inquit: & verum dicis. Atqui & varias multiplicéſque cupiditates, & voluptates & dolores, in omnibus maximè hominibus comperire quis poſſit, & mulieribus & ſeruis, & obſcuris omnibus atque humilibus perſonis: in iis item hominib⁹ qui ingenui vocantur. Omnino. Simplices autem & moderatas, quæ cum mente & opinione recta coniunctæ, ipſius ratiocinationis auſpiciis & ductu aguntur, in paucis profectò comperies: iiſque etiam hominibus qui vel feliciſſimè ſunt nati, vel optimè inſtituti. Verum ais, inquit. Nónne hæc in hac ciuitate ineſſe vides? vulgarium viliúmque perſonarum cupiditates, ab eorū hominum qui & pauciores ſunt & cōmodioribus moribus præditi, prudentia ſuperari? Equidem, inquit. Siquam igitur ciuitatem ſuarum & voluptatum & cupiditatum poteſtatem habere dicendum eſt, ſuíq; adeò eſſe compotē, hæc nimirum ipſa hoc nomine appellanda eſt. Prorſus, inquit. Nónne igitur hactenus illam vocabimus temperantem? Omnino, inquit. Atqui ſi in alia ciuitate eadem ineſt opinio & imperantibus & parentibus, eccui deferendum ſit imperium? nónne & in hac hoc inerit? aut quid cenſes? Et maximè quidem, inquit. Ecquos igitur ciues temperātia præditos eſſe ſtatues, quū ita ſunt cōparati? In iiſne qui imperant, an qui parent? In vtriſque, inquit. Vides igitur, inquam, quàm bellè modò vaticinaremur, quum temperantia concentui cuidam aſſimilaretur à nobis. Cur verò? Quoniam non quemadmodum Sapientia & Fortitudo, quæ quidem aliqua in eius parte, vtraque hacte-

rās ſignificatur: ἑαυτοῦ ἥττων, intemperans. Κρείττονες autem appellatione, rationem intelligit: ἥττονες autem, ἀλόγους ὁρμὰς .i. appetitus, qui hominem huc atque illuc rapiāt, & per ſe ratione careant. quum autem rationi obtemperant, hinc naſcitur illud decorum: quum longius euagantur, & tanquam exultantes ſiue cupiendo ſiue fugiendo non ſatis à ratione retinentur: tum verò non modò animi, ſed etiam corporis exiſtunt perturbationes, ipſa ſpecie indecoræ: ſicuti temperantia apparet cum ſpecie quadam liberali. Hunc igitur hominem, & hanc rempub. temperantem eſſe appellandam, qui quæve ſui ſit compos maximè: vt quidem in homine ſit verborum & actionum omnium ſuíque adeò ipſius cō cordia in repub. quum ἀρχόντων & ἀρχομένων ſit decora quædā conſpiratio, ex rectæ rationis formula: itaque illud τὸ εὐπρεπὲς per omnes ciuitatis partes diffuſum maximè elucet.

nus inſit, vt illa quidem ſapientem, hæc fortem efficiat ciuitatem: ita Temperantia: ſed harmoniæ illius inſtar quæ διὰ πασῶν dicitur, per vniuerſã ciuitatẽ ipſa effũditur: efficiens ſcilicet vt & hominum infirmiſſimi & robuſtiſſimi & medii in vnum quaſi concinant atque conueniant: partim prudentia, partim robore, partim hominum multitudine, partim pecuniis, aut alia quapiam facultate. Quocirca hanc concordiã aptiſſimo vocabulo Temperantiam vocabimus, nimirum melioris & deterioris naturæ quadam conſpiratione & communitate mutuum concentum: ecquem videlicet conſentaneum ſit vel in ciuitate vniuerſim, vel in ſingulis hominibus dominari. Ita mihi penitus videtur. [a]Eſto, inquam, ſicuti diximus. Tria enim in Ciuitate omnino apparuerunt: quantum quidem ex his quæ à nobis explicata ſunt, planum cuilibet eſſe poteſt. Reliqua verò ſpecies cuius ratione Ciuitas virtutis eſt particeps, quænam eſt? Conſtat nimirum illam eſſe IVSTITIAM. Cõſtat prorſus. Nunquid iam oportet, Glauco, nos tanquã venatores hoc ſpinetũ indagine cingere, omni animi attentione explorantes, ne quò effugiat Iuſtitia ex oculis animíſq; noſtris? minimè enim dubium eſt quin hîc alicubi ſit. Attentis igitur oculis perſpice, omnéq; operã da in eam rem, an me prior illam fortaſſe ſis conſpecturus, quò eam mihi indices. Vtinam, inquit. At hoc potius conſequeris, ſi me comitem adhibeas, qui veſtigia poſſim accuratè legere: vt quidem ex hac indagatione felicem exitum ſperem maximé. At ſequere, ſodes, mecum precatus. Id quidem præſtabo (inquit) tu modò præito. Atqui, inquam, imperuius mihi quidem videtur eſſe locus, vmbroſis dumetis obſitus, tenebricoſus, inueſtigatu aſper atque difficilis: nihilominus tamẽ præſenti animo pergendũ eſt. Pergamus modò, inquit. Tum ego illum conſpicatus, Hem, inquit, mi Glauco, videmur veſtigium aliquod animaduertiſſe, neque à nobis longiùs quidem abfuturum. Fauſtũ nuntium, inquit. Quàm molles hebetéſque ſumus, inquam. Quomodo? Iampridem, mihi crede, ab ipſo ſermonis initio illud ipſum in pedes incurriſſe videtur, & tamẽ minimè id animaduertebamus: vt quidem fuerimus ridiculi, peræquè atque illi qui id quod in manibus habent, vndiquaque exquirunt. At in illud oculos minimè intẽdebamus, ſed longius ab eo auertebamus viſum, vt quidẽ noſtrũ obtutũ effugerit. Quomodo iſtud ais? Quoniam videlicet quanuis ipſum illud iampridem inculcemus, tamẽ minimè animaduertimꝰ nos hæc dicere quodãmodo. Prolixa ſanè præfatio rẽ auenti audire. [b]Audi igitur, inquam,

A σοφήν, ἡ δὲ ἀνδρείαν τὴν πόλιν παρείχετο,
οὐχ οὕτω τὴν πόλιν ποιεῖ αὕτη, ἀλλὰ δι'
ὅλης ἀτεχνῶς τέταται, διὰ πασῶν παρεχο-
μένη ξυνᾴδοντας τούς τε ἀσθενεστάτους ταυ-
τὸν καὶ τοὺς μέσους· εἰ μὲν βούλει, φρονήσει· εἰ
δὲ βούλει, ἰσχύϊ· εἰ δὲ, καὶ πλήθει, ἢ χρήμασιν,
ἢ ἄλλῳ ὁτῳοῦν τῶν τοιούτων. ὥστε ὀρθότατ'
ἂν φαῖμεν ταύτην τὴν ὁμόνοιαν, σωφροσύ-
νην εἶναι, χείρονός τε καὶ ἀμείνονος κατὰ φύσιν
ξυμφωνίαν, ὁπότερον δεῖ ἄρχειν καὶ ἐν πόλει
B καὶ ἐν ἑνὶ ἑκάστῳ. Πάνυ μοι (ἔφη) ξυνδο-
κεῖ. Εἶεν (ἦν δ' ἐγώ) τὰ μὲν τρία ἡμῖν ἐν
τῇ πόλει κατῶπται, ὥς γε οὑτωσὶ δόξαι· τὸ δὲ
17 δὴ λοιπὸν εἶδος, δι' ὃ ἂν ἔτι ἀρετῆς μετέχοι
πόλις, τί ποτ' ἂν εἴη; δῆλον γὰρ ὅτι τοῦτό ἐστιν
ἡ δικαιοσύνη. Δῆλον. Οὐκοῦν, ὦ Γλαύ-
κων, νῦν δὴ ἡμᾶς δεῖ, ὥσπερ κυνηγέτας τινὰς,
θάμνον κύκλῳ περιΐστασθαι, προσέχοντας
τὸν νοῦν μή πη διαφύγῃ ἡ δικαιοσύνη, καὶ
ἀφανισθεῖσα, ἄδηλος γένηται. φανερὸν γὰρ
C δὴ ὅτι ταύτῃ πῃ ἐστίν. ὅρα οὖν καὶ προθυ-
μοῦ κατιδεῖν, ἐάν πως πρότερον ἐμοῦ ἴδῃς,
καὶ ἐμοὶ φράσῃς. Εἰ γὰρ ὤφελον, ἔφη. ἀλ-
λὰ μᾶλλον ἐάν μοι ἑπομένῳ χρῇ, καὶ τὰ δει-
κνύμενα δυναμένῳ καθορᾶν, πάνυ μετρίως
χρήσῃ. Ἕπου (ἦν δ' ἐγὼ) εὐξάμενος μετ'
ἐμοῦ. Ποιήσω ταῦτα· ἀλλὰ μόνον (ἦ δ' ὅς)
ἡγοῦ. Καὶ μοι (εἶπον ἐγὼ) δύσβατός γέ τις
ὁ τόπος φαίνεται καὶ ἐπίσκιος. ἔστιν οὖν σκο-
τεινὸς, καὶ δυσδιερεύνητος. ἀλλὰ γὰρ ὅμως ἰτέον.
D Ἰτέον γὰρ, ἔφη. Καὶ ἐγὼ κατιδὼν, Ἰοὺ ἰοὺ (εἶ-
πον) ὦ Γλαύκων· κινδυνεύομεν τι ἔχειν δο-
κεῖν ἴχνος· καί μοι δοκεῖ οὐ πάνυ τι ἐκφεύξε-
σθαι ἡμᾶς. Εὖ ἀγγέλλεις, ἦ δ' ὅς. Ἦ μὴν
(ἦν δ' ἐγὼ) βλακικόν γε ἡμῶν τὸ πάθος.
Τὸ ποῖον; Πάλαι ὦ μακάριε φαίνεται πρὸ
ποδῶν ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς κυλινδεῖσθαι· καὶ οὐχ
ἑωρῶμεν ἄρ' αὐτὸ, ἀλλ' ἦμεν καταγελαστό-
τατοι, ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς χερσὶν ἔχοντες, ζητοῦ-
σιν ἐνίοτε ὃ ἔχουσι· καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτὸ μὲν οὐκ
E ἀπεβλέπομεν, πόῤῥω δέ πη ἀπεσκοποῦμεν·
ᾗ δὴ καὶ ἐλάνθανεν ἴσως ἡμᾶς. Πῶς (ἔφη)
λέγεις; Οὕτως (εἶπον) ὡς δοκοῦμέν μοι, καὶ
λέγοντες αὐτὸ καὶ ἀκούοντες πάλαι, οὐ μαν-
θάνειν ἡμῶν αὐτῶν ὅτι ἐλέγομεν τρόπον τινὰ
αὐτό. Μακρὸν (ἔφη) τὸ προοίμιον, τῷ ἐπι-
θυμοῦντι ἀκοῦσαι. Ἀλλ' (ἦν δ' ἐγὼ) ἄκουε

εἴτι

[a] Quarta erat nota reipub. conſtituendæ ad hoc vt perfectè bona ſit, IVSTITIA. de hac nũc agit accuratè: quam quoque ſæpius eſſe dixit ſuæ Reipub. fundamentũ. hic tamen inter ſpecies ipſas enumerarat, præfatus tamen omnẽ virtutum comitatum ad eam referri. Quoniam ergo σκοπιμώτατον τέλος ſui ſermonis hac in re verſatur, opportunè adhibet diligẽtem præfationem, animos præparandos ad tãtæ rei inueſtigationem. Ordinem autem quo hactenus vſus eſt, & quo vniuerſa hæc diſputatio cõtexitur, notat. Huius nimirũ Iuſtitiæ, quæ inueſtigatur, naturã τυπωδῶς eſſe notatam principio diſputationis. eiuſdem tamen rei ἐπεξεργασίαν fuiſſe inſtitutam, vt reſplẽniùs & meliùs intelligeretur. eòdem ergo redire ſermonẽ, vnde inceperat. qui quidem eſt Platonicæ methodi χαρακτήρ: vt res primum παχυμερῶς proponatur, quæ deinde ἀναλυτικῶς retexatur, atque accuratiùs exquiratur, donec planè conſtiterit ſuis omnibus membris conſtans.

[b] Repetit quod primo libro poſuerat.

A εἴ τι ἄρα λέγω. ὃ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἐτιθέμεθα δεῖν ποιεῖν διὰ παντός, ὅτε τὴν πόλιν κατῳκίζομεν, τοῦτ' ἐστιν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἤτοι τούτου τι εἶδος, ἡ δικαιοσύνη. ἐθέμεθα δὲ δήπου, καὶ πολλάκις ἐλέγομεν, εἰ μέμνησαι, ὅτι ἕνα ἕκαστον ἓν δέοι ἐπιτηδεύειν τῶν περὶ τὴν πόλιν, εἰς ὃ αὐτοῦ ἡ φύσις ἐπιτηδειοτάτη πεφυκυῖα εἴη. Ἐλέγομεν γάρ. Καὶ μὴν ὅτι γε τὸ τὰ αὑτοῦ πράττειν, καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν, δικαιοσύνη ἐστί, καὶ τοῦτο ἄλλων τε πολλῶν ἀκηκόαμεν, καὶ αὐτοὶ πολλάκις εἰρήκαμεν. Εἰρήκαμεν γάρ. B Τοῦτο τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) ὦ φίλε, κινδυνεύει τρόπον τινὰ γιγνόμενον ἡ δικαιοσύνη εἶναι, τὸ τὰ αὑτοῦ πράττειν. οἶσθα ὅθεν τεκμαίρομαι; Οὔκ· ἀλλὰ λέγ', ἔφη. Δοκεῖ μοι (ἦν δ' ἐγώ) τὸ ὑπόλοιπον ἐν τῇ πόλει ὧν ἐσκέμμεθα, σωφροσύνης καὶ ἀνδρείας καὶ φρονήσεως, τοῦτο εἶναι ὃ πᾶσιν ἐκείνοις τὴν δύναμιν παρέσχεν, ὥστε ἐγγενέσθαι, καὶ ἐγγενομένοις γε σωτηρίαν παρέχειν, ἕως ἂν ἐνῇ. καίτοι ἔφαμεν, δικαιοσύνην ἔσεσθαι τὸ ὑπολειφθὲν ἐκείνων, εἰ C τὰ τρία εὕροιμεν. Καὶ γὰρ ἀνάγκη, ἔφη. Ἀλλὰ μέντοι (ἦν δ' ἐγώ) εἰ δέοι γε κρῖναι τί τὴν πόλιν ἡμῖν τούτων μάλιστα ἀγαθὴν ἀπεργάσεται ἐγγενόμενον, δύσκριτον ἂν εἴη. πότερον ἡ ὁμοδοξία τῶν ἀρχόντων τε καὶ ἀρχομένων, ἢ ἡ περὶ δεινῶν τε καὶ μή, ἅττα ἐστί, δόξης ἐννόμου σωτηρία ἐν τοῖς στρατιώταις ἐγγενομένη· ἢ ἡ ἐν τοῖς ἄρχουσι φρόνησίς τε καὶ φυλακὴ ἐνοῦσα· D ἢ τοῦτο μάλιστα ἀγαθὴν αὐτὴν ποιεῖ ἐνόν, καὶ ἐν παιδί, καὶ ἐν γυναικί, καὶ ἐν δούλῳ καὶ ἐν ἐλευθέρῳ, καὶ δημιουργῷ, καὶ ἄρχοντι καὶ ἀρχομένῳ, ὅτι τὸ αὑτοῦ ἕκαστος εἷς ὢν ἔπραττε, καὶ οὐκ ἐπολυπραγμόνει. Δύσκριτον, ἔφη. πῶς δ' οὔ; Ἐνάμιλλον ἄρα, ὡς ἔοικε, πρὸς ἀρετὴν πόλεως, τῇ τε σοφίᾳ αὐτῆς καὶ τῇ σωφροσύνῃ καὶ τῇ ἀνδρείᾳ, ἡ τοῦ ἕκαστον ἐν αὐτῇ τὰ αὑτοῦ πράττειν δύναμις. Καὶ μάλα, ἔφη. Οὐκοῦν δικαιοσύνην τό γε τούτοις ἐνάμιλλον ἂν εἰς ἀρετὴν πόλεως θείης; Παντάπασι μὲν οὖν. E Σκόπει δὴ καὶ τῇδε, εἰ οὕτω δόξει. ἆρα τοῖς ἄρχουσιν ἐν τῇ πόλει τὰς δίκας προστάξεις δικάζειν; Τί μήν; Ἢ ἄλλου οὑτινοσοῦν μᾶλλον ἐφιέμενοι δικάσουσιν, ἢ τούτου, ὅπως ἂν ἕκαστοι μήτ' ἔχωσι τἀλλότρια, μήτε τῶν αὑτῶν στέρωνται; Οὔκ· ἀλλὰ τούτου. Ὡς δικαίου ὄντος; Ναί. Καὶ ταύτῃ ἄρα πῃ ἡ τοῦ οἰκείου τε καὶ 19 ἑαυτοῦ ἕξις τε καὶ πρᾶξις, δικαιοσύνη ἂν

ſi quid dicã. nam quod initio paſſim faciẽdũ ſtatuebamus, quũ inſtitueremus ciuitatẽ condere, illud ipſum eſt, mea quidẽ ſententia, vel ipſius ſpecies quædã, Iuſtitiæ videlicet. Hoc autem ponebamus & ſæpius etiã repetebamus, ſi bene meminiſti: Operæpretium eſſe, vti vnuſquiſque eorum qui in ciuitate verſantur, vnum quidpiam agat: & in eo totus elaboret, ad quod ipſius natura fuerit aptiſſima. Dicebamus certè. Profectò, res ſuas agere & alienas minimè tractare, Iuſtitiam eſſe, & ab aliis ſæpe audiuimus, & nos quoque diximus ſæpe. Diximus nimirum. Hoc igitur quum fit in ciuitate, inquã, quodammodo Iuſtitia eſſe videtur, Suas res nimirũ agere. noſtin' vnde id coniiciam? Minimè, ſed velim mihi exponas, inquit. Videtur mihi, inquam, quod nobis reliquum eſt in ciuitate, præter illa quæ cõſiderauimus, Temperantiã, fortitudinẽ, ſapientiam, hoc eſſe quod omnibus illis vim præbuit, qua & innaſcerentur, & innata ſalutẽ afferrent quandiu adeſſent. Atqui diximus reſtare Iuſtitiã explicandam, ſi tria quidẽ ſuperiora cõpererimus. Neceſſariũ id quidẽ, inquit. Verumtamen ſi iudicandũ ſit, quidnã illud ſit quod quũ adeſt, bonam efficiat ciuitatẽ, difficulter de eo feretur iudiciũ: [a] Vtrũ eorũ qui imperãt & qui parẽt cõſenſio: an in militibus cõſtãs quędam atque firma opinio de legitimo diſcrimine earũ rerum quæ formidinẽ incutere poſſũt, vel quæ nõ: an in ipſis imperãtibus prudentia & accurata cuſtodia: an potius hæc vis bonã efficiat ciuitatẽ, quũ in vniuerſum corpus diffunditur, atque in ſingulis ineſt partibus: nimirũ in puero, in muliere, in ſeruo, in libero, in opifice, in eo qui imperat & qui paret: quũ deniq; vnuſquiſque ita ſe gerit, vt rem ſuã nõ verò alienam agat. Difficilè, inquit, hac de re feretur iudiciũ. quidni? Vis igitur illa, qua vnuſquiſque ſuas res in ciuitate agit, æquis quaſi viribus cõtendere videtur cum ciuitatis ſapiẽtia, tẽperantia, fortitudine: ſi æſtimanda ſit ipſius virtus. Maximè, inquit. Iuſtitiám ne igitur in hac virtutis, qua Ciuitas cęleri debeat, ratione, his trib⁹ obrogabis, vt parem habeãt poteſtatẽ ad ciuitatẽ conſtituẽdam? Omnino, inquit. Perſpice & hac ratione, an tibi ſic videatur. An illud munus Magiſtratui demandabis in ciuitate, vt ius dicat ciuibus? Quidni? An in ferẽdis iudiciis aliud quidpiã ſibi proponet, quàm vt ſinguli ciues neque alieno iniuſtè potiãtur, neque ſuo iniuſtè priuentur ipſi? Nequaquã: ſed illud ipſum ſibi proponet, vt æquũ atque iuſtum. Certè. [b] Itaque hac ratione illud eſſet omnino exploratũ, Iuſtitiã eſſe, quũ vnuſquiſq; ita ſe animo cõparat, & vitæ ſuæ omnes rationes eò refert, vt res ſibi proprias atq; peculiares agat, & in iis certo quodã

disputationis primordia inſtituens: vt ex illis principiis, quid ſit Iuſtitia conſtet. Vnumquenque nimirũ in ea re totum verſari debere, ad quam apta fuerit ipſius natura: &, Iuſtitiam eſſe τὰ ἑαυτοῦ πράττειν, καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν. Ita conſequi, Iuſtitiã eſſe, Οἰκείου τε καὶ ἑαυτοῦ ἕξιν καὶ πρᾶξιν: quum videlicet vnuſquiſque in republica facit quod debet. Quod quũ initio fuiſſet propoſitum, nec tamen videretur ſatis poſſe ad ſolidam Iuſti definitionem, eò tamen redire ſermonẽ vi veritatis. ex eo ſtatu felicitatem ciuitatis pẽdere: ex contrario, infelicitatẽ. quod initio fuerat propoſitum.

a Definitionis illius σκιαγραφία .i. in quo ſita ſit illa οἰκείου ἕξις τε καὶ πρᾶξις in Republica. Illius autem propriæ actionis vim ita explicat, vt doceat eam & per vniuerſæ Reipublicæ σύνταξιν diffundi, & per ſingulas illius partes, per omnium videlicet ordinum perſonas: vt vnicuique τὸ προσῆκον ſuum repræſentet: ac proinde omnẽ virtutum chorum Iuſtitia illa cõplectatur. Prima ergo illius iuſtitiæ ἐνέργεια, eſt Ὁμοδοξία τῶν ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων: ſine qua Reſpublica conſiſtere nullo modo poteſt. debet igitur eſſe ſumma conſenſio inter Magiſtratum & Subiectos: vt ille imperet legitimè, hi verò legitimis imperiis pareant. hic eſt illius ὁμοδοξίας modus in Repub. vt Magiſtratus ex legũ formula ius vnicuique reddat, ſuos ab iniuria vindicet, vim repellat.

b Secunda Iuſtitiæ ἐνέργεια eſt, Vt vnuſquiſque officium faciat, & in proprio & peculiari munere verſetur. Hinc autem ex oppoſito oſtẽdit, quid ſit INIVSTITIA.

quemadmodum enim Iuſtitiam collocauerat ἐν οἰκειοπραγίᾳ: ita Iniuſtitiam, ἐν πολυπραγμοσύνῃ, ſicuti prolatis exemplis docet. Hanc ergo rerum alienarum vel multiplicium tractationem ait eſſe ſummam κακουργίαν ciuitatis, atque adeò ſummum illius exitium: ſicuti cõtrà in iuſtitia illa ſit eiuſdem conſeruatio atque felicitas. Ita & Iuſtitiæ & Iniuſtitiæ deſcriptas definitáſque fuiſſe naturas. quod initio fuerat propoſitum.

inſtituto verſetur ſuo. Ita eſt omnino. Vide igitur an idem mihi quodtibi videatur. Si faber opera coriarii aggrediatur, aut coriarius fabri, vel ſua inſtrumenta inter ſe cõmutando, vel præmia: vel ſanè ſi idẽ vtrunque facere inſtituat: ac proinde omnia huiuſmodi commutentur: arbitraríſne ex hac officiorum permutatione magnũ incommodum in ciuitatem exundaturum? Magnum certè. At quum artifex aliquis, aut quilibet alius qui opificio quodam nouit quæſtum facere, ingenio ad eam rem idoneo: deinde elatus ſiue diuitiis, ſiue copia, ſiue robore, aut aliis quibuſdam adiumentis, in militaris ordinis ipſe, aut militaris quidam homo in ſenatorii ſiue imperatorii dignitatem conetur irrumpere, licet ſit indignus: & inſtrumentorum quoque fieret permutatio atque præmiorum: idem verò omnia hæc facere conaretur: tunc opinor tibi quoque mecum videri, hanc officiorum inſtrumẽtorúmque permutationem, & alienarum rerum tractationem ciuitati pernicioſam fore. Maximè verò. Quum igitur tria ſint diſtincta hominum genera in Ciuitate, rerum alienarum curioſitas & permutatio quædam mutua, maximum haud dubiè incommodum allatura eſt ciuitati: atque adeo rectiſſimè Maleficii nomine deſignabitur huiuſmodi calamitas. Omnino, inquit. At maximũ illud calamitatis genus, quo tanta iniuria afficitur ciuitas, nõnne dices eſſe INIVSTITIAM? Quidni? Hoc igitur fuerit Iniuſtitia. rurſus verò ſic dicam[a], Quum vel is qui ex mercatura omnibúſq; operariis artibus quæſtum facit, vel magiſtratui operas auxiliares præbet, vel qui ſũmi Cuſtodis autoritatem habet, res ſuas agit, & in eas ſuo quodam & peculiari inſtituto incumbit, contra quàm ille ſuperior quẽ deſcribebamus, & ita verſatur in communitate ciuitatis: hæc nimirũ viuendi ratio Iuſtitia fuerit, ciuitatémq; efficit iuſtã. Non alio quàm hoc mihi modo habere videtur, inquit. [a] Ne tamẽ quicquã, inquã, pro rato fixóque habeamus. at ſi in ſingulis hominibus ea ſpecies ita inſit, vt omniũ noſtrûm aſſenſu Iuſtitia eſſe perſpiciatur, tum demum profectò cõcedemus. quid enim aliud dixerimus? ſinminus, aliud quidpiã diſquiremus. Nunc verò illud in quo inueſtigãdo ſermo noſter verſatur, age, perficiamus, vt finis tandẽ aliquis huic diſputationi imponatur. Opportunior autẽ ordo ad hanc diſputationẽ hic ineatur. Quũ plures ſint res in quas cadat Iuſtitia, vtrum melius & facilius diſpiciamus eius naturam in maiori quàm in ſingularibus hominibus. Illud autẽ exiſtimauimus eſſe Ciuitatẽ: eámque quãoptimam potuimus, condidimus: quum norimus, in bona Repub. ineſſe Iuſtitiã. Quocirca quod in illa nobis apparuit, referamus ad vnũ & ſingularẽ hominẽ: &, ſi idẽ nobis cõſtet, præclarè nobiſcũ agetur: ſiquid autẽ aliud in vno appareat, rurſus ad Ciuitatis diſquiſitionẽ cõuerſi, rẽ accuratius examina-

a Quod de Reipub. Iuſtitia dixit, de ſingulari quoque homine conſtituendum docet: ad quem videlicet eadem illa Iuſtitiæ ratio referetur. Eum igitur hominem eſſe iuſtum, qui quod ſui eſt officii, agat: id eſt, τὸ ἑαυτοῦ πράττων: nec quicquam ſingularis homo differet ab vniuerſa ciuitate, κατ' αὐτὸ τὸ τῆς δικαιοσύνης εἶδος. Hactenus ergo peræquè dicetur iuſta Reſpub. & iuſtus homo. Ita quod initio diſputationis propoſuerat, abundè explicauit, Quid nimirum ſit Iuſtitia & Iniuſtitia: Quibus in rebus verſetur: Quænã ſit illarum ἐνέργεια & vis in vtranque partem .i. ad felicitatem ſiue infelicitatem. Huius tamen doctrinæ cõtinuò adiungit præclarã illuſtrationem, vt certior & diſtinctior concluſio copioſiſſimæ diſputationi imponatur.

A ὁμολογοῖτο. Ἔστι ταῦτα. Ἴδε δὴ ἐὰν σοὶ ὅπερ ἐμοὶ ξυνδοκῇ. τέκτων σκυτοτόμου ἐπιχειρῶν ἔργα ἐργάζεσθαι, ἢ σκυτοτόμος τέκτονος, ἢ τὰ ὄργανα μεταλαμβάνοντες τἀλλήλων, ἢ τιμάς, ἢ καὶ ὁ αὐτὸς ἐπιχειρῶν ἀμφότερα πράττειν, πάντα τἆλλα μεταλλαττόμενα, ἆρά σοι ἄν τι δοκῇ μέγα βλάψαι πόλιν; Οὐ πάνυ, ἔφη. Ἀλλ' ὅταν γε, οἶμαι, δημιουργὸς ὤν, ἤ τις ἄλλος χρηματιστὴς φύσει, ἔπειτα ἐπαιρόμενος ἢ πλούτῳ, ἢ πλήθει, ἢ ἰσχύϊ, ἢ ἄλλῳ τοιούτῳ, εἰς

B τὸ τοῦ πολεμικοῦ εἶδος ἐπιχειρῇ ἰέναι, ἢ τῶν πολεμικῶν τις, εἰς τὸ τοῦ βουλευτικοῦ καὶ φύλακος, ἀνάξιος ὤν· καὶ τὰ ἀλλήλων οὗτοι ὄργανα μεταλαμβάνωσι, καὶ τὰς τιμάς· ἢ ὅταν ὁ αὐτὸς πάντα ταῦτα ἅμα ἐπιχειρῇ πράττειν· τότε, οἶμαι, καὶ σοὶ δοκεῖν, ταύτην τὴν τούτων μεταβολὴν καὶ πολυπραγμοσύνην ὄλεθρον εἶναι τῇ πόλει. Παντάπασι μὲν οὖν. Ἡ τῶν τριῶν ἄρα ὄντων γενῶν πολυπραγμοσύνη, καὶ μεταβολὴ εἰς ἄλληλα, μεγίστη τε βλάβη τῇ πό-

C λει, καὶ ὀρθότατ' ἂν προσαγορεύοιτο κακουργία. Κομιδῇ μὲν οὖν. Κακουργίαν δὲ τὴν μεγίστην τῆς ἑαυτοῦ πόλεως, οὐκ ἀδικίαν φήσεις εἶναι; Πῶς δ' οὔ; Τοῦτο μὲν ἄρα ἀδικία. πάλιν δὲ ὧδε λέγωμεν· χρηματιστικοῦ, ἐπικουρικοῦ, φυλακικοῦ γένους, οἰκειοπραγία, ἑκάστου τούτων τὸ ἑαυτοῦ πράττοντος ἐν πόλει, τοὐναντίον ἐκείνου, δικαιοσύνη τ' ἂν εἴη, καὶ τὴν πόλιν δικαίαν παρέχοι. Οὐκ ἄλλῃ ἔμοιγε δοκεῖ (ἦ δ' ὅς) ἔχειν ἢ ταύτῃ. Μηδέν,

D ἦν δ' ἐγώ, που πάνυ παγίως αὐτὸ λέγωμεν· ἀλλ' ἐὰν μὲν ἡμῖν καὶ εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν ἀνθρώπων ἰὸν τὸ εἶδος τούτων ὁμολογῆται καὶ ἐκεῖ δικαιοσύνη εἶναι, συγχωρησόμεθα ἤδη· (τί γὰρ καὶ ἐροῦμεν;) εἰ δὲ μή, τότε ἄλλο τι σκεψόμεθα. νῦν δ' ἐκτελέσωμεν τὴν σκέψιν ἣν ᾠήθημεν, εἰ ἐν μείζονί τινι τῶν ἐχόντων δικαιοσύνην,

18 πρότερον ἐκεῖ ἐπιχειρήσαιμεν θεάσασθαι, ῥᾷον ἂν ἐν ἑνὶ ἀνθρώπῳ κατιδεῖν οἷόν ἐστι. καὶ

E ἔδοξε δὴ ἡμῖν τοῦτο εἶναι πόλις· καὶ οὕτως ᾠκίζομεν ὡς ἐδυνάμεθα ἀρίστην, εὖ εἰδότες ὡς ἔν γε τῇ ἀγαθῇ ἂν εἴη. ὃ οὖν ἡμῖν ἐκεῖ ἐφαίνη, ἐπαναφέρωμεν εἰς τὸν ἕνα. κἂν μὲν ὁμολογῆται, καλῶς ἕξει· ἐὰν δέ τι ἄλλο ἐν τῷ ἑνὶ ἐμφαίνηται, πάλιν ἐπανιόντες ἐπὶ τὴν πόλιν, βασανιοῦμεν.

A καὶ τάχ' ἂν παρ' ἄλληλα σκοποῦντες, καὶ τρίβοντες, ὥσπερ ἐκ πυρείων, ἐκλάμψαι ποιήσαιμεν τὴν δικαιοσύνην· καὶ φανερὰν γενομένην, βεβαιωσαίμεθ' ἂν αὐτὴν παρ' ἡμῖν αὐτοῖς. Ἀλλ', ἔφη, καθ' ὁδόν τε λέγεις, καὶ ποιεῖν χρὴ οὕτως. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγώ) ὅ γε ταὐτὸν ἄν τις προσείποι μεῖζόν τε καὶ ἔλαττον, ἀνόμοιον τυγχάνει ὂν ταύτῃ ᾗ ταὐτὸν προσαγορεύεται; ἢ ὅμοιον; Ὅμοιον, ἔφη. Καὶ δίκαιος ἄρα ἀνὴρ, δικαίας πόλεως, κατ' αὐτὸ τὸ τῆς δικαιοσύνης εἶδος, οὐδὲν B διοίσει, ἀλλ' ὅμοιος ἔσται. Ὅμοιος, ἔφη. Ἀλλὰ μέντοι πόλις γε ἔδοξεν εἶναι δικαία, ὅτι ἐν αὐτῇ τριττὰ γένη φύσεων ἐνόντα τὸ αὑτῶν ἕκαστον ἔπραττε· σώφρων δὲ αὖ καὶ ἀνδρεία καὶ σοφὴ, διὰ τῶν αὐτῶν τούτων γενῶν, καὶ ἄλλ' ἄττα πάθη τε καὶ ἕξεις. Ἀληθῆ, ἔφη. Καὶ τὸν ἕνα ἄρα, ὦ φίλε, οὕτως ἀξιώσομεν, τὰ αὐτὰ ταῦτα εἴδη ἐν τῇ αὑτοῦ ψυχῇ ἔχοντα, διὰ τὰ αὐτὰ πάθη ἐκείνοις, C τῶν αὐτῶν ὀνομάτων ἀξιοῦσθαι τῇ πόλει. Πᾶσα ἀνάγκη, ἔφη.

Οὐκ εἰς φαῦλόν γε αὖ (ἦν δ' ἐγώ) ὦ θαυμάσιε, σκέμμα ἐμπεπτώκαμεν περὶ ψυχῆς, εἴτε ἔχει τὰ τρία εἴδη ταῦτα ἐν αὑτῇ, εἴτε μή. Οὐ πάνυ μοι δοκοῦμεν (ἔφη) εἰς φαῦλον. ἴσως γὰρ, ὦ Σώκρατες, τὸ λεγόμενον, ἀληθὲς, ὅτι χαλεπὰ τὰ καλά. Φαίνεται, ἦν δ' ἐγώ. καὶ εὖ γ' ἴσθι, ὦ Γλαύκων, ὡς ἡ ἐμὴ δόξα, ἀκριβῶς μὲν τοῦτο ἐκ D τοιούτων μεθόδων οἵαις νῦν ἐν τοῖς λόγοις χρώμεθα, οὐ μή ποτε λάβωμεν· ἄλλη γὰρ μακροτέρα καὶ πλείων ὁδὸς ἡ ἐπὶ τοῦτο ἄγουσα· ἴσως μέντοι τῶν γε προειρημένων τε καὶ προεσκεμμένων ἀξίως. Οὐκοῦν ἀγαπητὸν, ἔφη. ἐμοὶ μὲν γὰρ ἔν γε τῷ παρόντι ἱκανῶς ἂν ἔχοι. Ἀλλὰ μέντοι, εἶπον, ἔμοιγε καὶ πάνυ ἐξαρκέσει. Μὴ τοίνυν ἀποκάμῃς, ἔφη· ἀλλὰ σκόπει. Ἆρ' οὖν ἡμῖν (ἦν δ' ἐγώ) πολλὴ ἀνάγκη ὁμολογεῖν ὅτι E τὰ αὐτὰ ἐν ἑκάστῳ ἔνεστιν ἡμῶν εἴδη τε καὶ ἤθη ἅπερ ἐν τῇ πόλει. οὐ γάρ που ἄλλοθεν ἐκεῖσε ἀφῖκται. γελοῖον γὰρ ἂν εἴη εἴ τις οἰηθείη τὸ θυμοειδὲς μὴ ἐκ τῶν ἰδιωτῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἐγγεγονέναι, οἳ δὴ καὶ ἔχουσι ταύτην τὴν αἰτίαν· (οἷον οἱ κατὰ τὴν Θρᾴκην τε καὶ Σκυθικὴν, καὶ σχεδόν τι κατὰ τὸν ἄνω τόπον) ἢ τὸ φιλομαθὲς, ὃ δὴ περὶ τὸν παρ' ἡμῖν μάλιστ' ἄν τις αἰτιάσαιτο τόπον· ἢ τὸ

bimus: omnibúſque vltro citróq; cōparatis, & mutuo quaſi attritu colliſis, veluti ex ſilice ſcintillas, ſic ex illa cōtentione efficiemus vt Iuſtitia eluceat, atque perſpicuè communibus ſententiis ſtabiliatur. Ordinatè profectò loqueris: atque ita agendū. Nunquid (ait) is qui idem appellauerit maius & minus, diſſimile eſt quatenus idem, an ſimile? Simile, inquit. Vir iuſtus ergo à iuſta ciuitate, ipſa Iuſtitiæ ſpecie nihil differet, ſed ſimilis erit. Similis, inquit. Atqui Ciuitas tunc iuſta apparuit, quum in ipſa tria hominum genera, pro vniuſcuiuſque natura, ſic fuerint inſtituta vt quiſque ſuam rem agat, & in ea peculiari opera elaboret. Temperata verò rurſus & fortis & ſapiens, propter alias quaſdam eiuſdem generis affectiones, alióſque habitus. Vera, inquit, commemoras. Ita quoque, mihi crede, inquam, de ſingulari homine conſtituemus: qui nimirum eaſdem habeat in animo ſpecies: ac proinde propter eaſdem affectiones, eandem prorſus appellationem cum ciuitate ſortiatur. Omnino, inquit, neceſſe eſt.

[a] In leuémne de animo cōſiderationem incidimus, mi Adimante, ſiue tres illas ſpecies in ſeipſa habeat, ſiue non? Non leuem profectò, inquit. id tamen quod prouerbio circumfertur, verum comperitur, *Difficilia quæ pulchra.* Videtur, inquam. at illud habeto, mi Glauco, vix fieri vnquā poſſe, vt ea diſquirendi forma qua nunc in hoc colloquio vtimur, ad eius rei quam inueſtigamus, cognitionem perueniamus: lōgior porro via eſt atque accuratior, quæ nos eò adducit. fortaſſe tamen illa diſquirendi ratio quam hactenus ſequuti ſumus, huic tractationi magis erit conſentanea. Iſtúdne igitur tibi ſatis erit? mihi enim in præſentia cumulatè ſatisfacit. Mihi verò, inquit, ſatis ſupérque. ne igitur in hac re expedienda animo cōncidas: ſed quantum poteris, animum ad primarium ſermonem intende. Nobis nimirum, inquam, neceſſe erit confiteri, [b] Eaſdem affectiones eoſdémque mores in vnoquoque noſtrûm ſingulatim ineſſe, quæ in ciuitate vniuerſim inſint. neq; enim aliūde quàm ex ſingularibus hominibus in publicos mores deuenerūt. Ridiculum quippe eſſet, ſiquis iracundam animoſitatem arbitraretur minimè ex priuatis hominibus in ciuitates importatam eſſe, qui hanc habēt ingeniis ſuis incluſā morū illorū cauſam: vt ſunt illi homines qui Thraciā & Scythiā & ſuperiores regiones incolunt: aut diſcēdi ſtudiū atq; acumen, cuiuſmodi naturæ vis atq; efficacia noſtris hominib⁹ eſt tributa:

a Sequitur ergo eiuſdem illius de Iuſtitia doctrinæ luculenta ἐπεξεργασία: cui etiam opponit Iniuſtitiæ deſcriptionē, ex ſuo videlicet contrario perſpicuam: idque quantum & in rempublicā & in ſingulares homines, ſiue priuatas perſonas, cadat, quum vtrobique eadem ſit ratio. Excuſat tamen ſermonis prolixitatē, quæ minimè ſit damnanda: ſi per eam ad eius rei quam inueſtigamus, cognitionem perueniamus.

b Superioris theorematis, Eandem eſſe priuatarum perſonarum quæ ſit reipub. rationē, προσδιορισμός: cuius generalis doctrina explicatur in Timæo: hic autem adhibitis exēplis illuſtrat. Itaque inde efficitur, Vt ciuitatem dixit eſſe ſapientem, temperantem, fortem, iuſtā: hactenus quidem vt ſit perfectè bona: ita & de ſingularibus hominibus dici .i. τριττὰ εἶ) φύσεων γένη. quartum enim non addit, Iuſtitiā nimirum. quoniam cæteras omnes complectitur, quæ itē ad illam explicandam adhibentur.

a Illam reipub. & ſingulorum hominum ἀναλογίαν explicat: Sicuti in vna repub. varia ſint hominum genera, quæ vnius tamē iuſtitiæ regula regantur, quum videlicet vnuſquiſque res ſuas agit ex officio ſuo: ac proinde tunc Iuſta ſit & dicatur Ciuitas: ita & in vno animo diuerſas eſſe partes, diuerſis & viribus & ἐνεργείαις diſſitas, quæ tamen vna quadā formula componūtur: atque adeo hominem & eſſe & dici iuſtum hactenus, quum rectæ illius rationis imperiis obtemperat. Docet igitur quàm rectè eadem Iuſtitiæ ratio & vniuerſæ reipublicæ & ſingulis hominibus quadret. Eſt autē hic illuſtriſſimus locus DE TRIBVS ANIMI PARTIBVS: quæ quidē ſint ἕτεραι ἀλλήλων, ſed tamen ὁμοειδεῖς: vnius videlicet animæ partes. Hallucinantur enim illi qui aiunt Platonem tres animas homini tribuiſſe: quum quid εἰδῶν ſiue γενῶν appellatione intellexerit, ſatis explicet in hac ipſa diſputatione, illa εἴδη ſiue γένη vocans τύπους: & in Theæteto diſertè dicat eſſe μίαν ἰδέαν ἢ ψυχήν, eoſque irrideat qui plures eſſe aiunt in homine, ὡς ἐν δουρείοις ἵπποις. Eſt quidem εἶδος θνητὸν animæ in homine, planè ἄλογον atque brutum, à Ratione tam longe diſſitum quàm vita à morte: omnis tamen motus ἐνέργεια ab vno animo exiſtit: qui vt perdurat immortalis ipſe, ita & cætera ſen ſuū & inferiorū quoq; facultatum turba cum corpore & naſcitur & interit, quippe quæ tota ſit corporea, nec niſi ὀργανικῶς agat, ſitque ab iiſdem cauſis quibus corpus creata .i. à cauſis naturalibus, quas θεοὺς γεννητοὺς vocat Plato: ſicuti diſertè explicat in Timæo.

b Trium animi partium inter ſe planè ἰδιοπροσώπων diſcrimen oſtendit: & quidē huiuſmodi vt vnicuique ſit ſuum & proprium obiectum atque definitum, quod idem alterius eſſe non poſſit. illóque axiomate, *Idem eadem ratione nō pati vel facere contraria*, ἐπαγωγικῶς primùm probato, euincit diuerſas eſſe animi partes, quum in planè cōtrariis obiectis verſentur: quod certè haudquaquam facerent, ſi vnum atque idem eſſent.

aut quæſtus faciendi ſubtilitatem, qualis in Phœnicibus & Ægyptiis vigere dicitur. Maximè verò. Hoc nimirum ita ſe habet, neque difficile eſt cognitu. Haud certè difficile. a At illud quidem difficile, vtrum vno quodam eodémque ſingula hæc agamus, an potius tria quædam habeamus in nobis, quorum ſingulis ſingula efficiamus: Vno quidem diſcamus, iraſcamur alio, tertio concupiſcamus voluptates eas quæ ad nutritionē generationémque pertinent, cæteráque huiuſmodi: an tota anima vnumquodque præſtemus, quum aliquid aggredimur animi impetu concitati. Hæc verò pro rei dignitate non ſatis explicari poſſent. Ita mihi quidem videtur, inquit. Sic igitur hæc conemur definire, eadémne ſint ipſa inter ſe an diuerſa. Quomodo? b Conſtat planè, contraria idem facere ſeu pati, ſecundum idem & ad idem, ſimul non poſſe. quocirca ſiquando reperiemus in ipſis hoc fieri, intelligemus non vnum eſſe, ſed plura. Eſto. Conſidera igitur quæ dico. Dic modò, inquit. Potéſtne, inquam, eadem res eodem modo & ſtare & moueri? Nequaquam. Præterea hæc accuratius mutuo aſſenſu firmemus, ne progreſſa diſputatione ambiguitas aliqua oboriatur. Siquis enim hominem ſtantem dicat, manus tamen & caput mouentem, eundem ſtare ſimul atque moueri: haudquaquam ita dicendum cenſebimus, ſed partem eius moueri, partem ſtare. nonne ita? Ita. Quòd ſi hîc licentioſius ſuis argutiis indulſerit, ludibundus dictitans totum turbinem & ſtare ſimul & moueri, quando in eodem puncto aculeum defigit atque circumuoluitur, vel alio aliquo modo in eadem ſede circumrotatur: haudquaquam probabimus, huiuſmodi turbinem eodem motu in ſeipſo & ſtare & moueri: ſed dixerimus potius ipſum & recto & circulari motu ferri in ſeſe: & recti quidem motus ratione ſtare, quum nulla ex parte declinet: ex rotundi verò motus ratione moueri. Quoties autem id quod circumfertur, ſimul quoque vel in rectum motum, vel in dextram vel in ſiniſtram vel anteriorem vel poſteriorem partem inclinet, tunc verò fieri nullo modo poſſe vt permaneat. Et rectè quidem, inquit. Quocirca nulla harum obiectionum nos conturbabit, ac nihilo etiam magis fidem apud nos faciet, Aliquando eiuſdem ratione,

A φιλοχρήματον, ὃ περὶ τούς τε Φοίνικας εἶναι καὶ τοὺς κατὰ Αἴγυπτον φαίη τις ἂν οὐχ ἥκιστα. Καὶ μάλα, ἔφη. Τοῦτο μὲν δὴ οὕτως ἔχει (ἦν δ' ἐγώ) καὶ οὐδὲν χαλεπὸν γνῶναι. Οὐ δῆτα. Τόδε δὲ ἤδη χαλεπόν, εἰ τῷ αὐτῷ τούτῳ ἕκαστα πράττομεν, ἢ τρισὶν οὖσιν, ἄλλο ἄλλῳ· μανθάνομεν μὲν ἑτέρῳ, θυμούμεθα δὲ ἄλλῳ τῶν ἐν ἡμῖν, ἐπιθυμοῦμεν δ' αὖ τρίτῳ τινὶ τῶν περὶ τὴν τροφήν τε καὶ γέννησιν ἡδονῶν, καὶ
B ὅσα τούτων ἀδελφά· ἢ ὅλῃ τῇ ψυχῇ καθ' ἕκαστον αὐτῶν πράττομεν, ὅταν ὁρμήσωμεν. Ταῦτ' ἔσται τὰ χαλεπὰ διορίσασθαι ἀξίως λόγου. Καὶ ἐμοὶ δοκεῖ, ἔφη. Ὧδε τοίνυν ἐπιχειρῶμεν αὐτὰ ὁρίζεσθαι, εἴτε τὰ αὐτὰ ἀλλήλοις, εἴτε ἕτερά ἐστι. Πῶς; Δῆλον ὅτι ταὐτὸν τἀναντία ποιεῖν ἢ πάσχειν κατὰ ταὐτόν γε καὶ πρὸς ταὐτὸν οὐκ ἐθελήσει ἅμα. ὥστε ἐάν που εὑρίσκωμεν ἐν αὐτοῖς ταῦτα γιγνόμενα, εἰσόμεθα ὅ-
C τι οὐ ταὐτὸν ἦν, ἀλλὰ πλείω. Εἶεν. Σκόπει δὴ ὃ λέγω. Λέγε, ἔφη. Ἑστάναι (εἶπον) καὶ κινεῖσθαι τὸ αὐτὸ ἅμα κατὰ τὸ αὐτὸ ἆρα δυνατόν; Οὐδαμῶς. Ἔτι τοίνυν ἀκριβέστερον ὁμολογησώμεθα, μή πῃ προϊόντες ἀμφισβητήσωμεν. εἰ γάρ τις λέγοι ἄνθρωπον ἑστηκότα, κινοῦντα δὲ τὰς χεῖράς τε καὶ τὴν κεφαλήν, ὅτι ὁ αὐτὸς ἕστηκέ τε καὶ κινεῖται ἅμα, οὐκ ἄν, οἶμαι, ἀξιοῖμεν οὕτω λέγειν δεῖν· ἀλλ' ὅτι τὸ μέν τι
D αὐτοῦ ἕστηκε, τὸ δὲ κινεῖται. οὐχ οὕτως; Οὕτως. Οὐκοῦν καὶ εἰ ἔτι μᾶλλον χαριεντίζοιτο ὁ ταῦτα λέγων, κομψευόμενος, ὡς οἵ γε στρόβιλοι ὅλοι ἑστᾶσί τε ἅμα καὶ κινοῦνται, ὅταν ἐν τῷ αὐτῷ πήξαντες τὸ κέντρον περιφέρωνται, ἢ καὶ ἄλλο τι κύκλῳ περιιὸν ἐν τῇ αὐτῇ ἕδρᾳ, τοῦτο δρᾷ, οὐκ ἂν ἀποδε-
24 χοίμεθα, ὡς οὐ κατὰ ταὐτὰ ἑαυτῶν τὰ τοιαῦτα τότε μενόντων τε καὶ φερομένων· ἀλλὰ φαῖμεν ἂν ἔχειν αὐτὰ εὐθύ τε καὶ περι-
E φερὲς ἐν αὑτοῖς· καὶ κατὰ μὲν τὸ εὐθὺ, ἑστάναι (οὐδαμῇ γὰρ ἀποκλίνειν) κατὰ δὲ τὸ περιφερές, κύκλῳ κινεῖσθαι. ὅταν δὲ τὴν εὐθυωρίαν ἢ εἰς δεξιὰν ἢ εἰς ἀριστερὰν, ἢ εἰς τὸ ἔμπροσθεν ἢ εἰς τὸ ὄπισθεν ἐγκλίνῃ ἅμα περιφερόμενον, τότε οὐδαμῇ ἐστιν ἑστάναι. Καὶ ὀρθῶς γε, ἔφη. Οὐδὲν ἄρα τῶν τοιούτων λεγόμενον ἡμᾶς ἐκπλήξει· οὐδὲ μᾶλλόν τι πείσει, ὡς ποτέ τι ἂν τὸ αὐτὸ ἅμα ὄν, κατὰ τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ αὐτὸ τἀναντία

πάθοι, ἢ καὶ ποιήσειεν. Οὔκουν ἐμέ γε, ἔφη. Ἀλλ' ὅμως (ἦν δ' ἐγὼ) ἵνα μὴ ἀναγκαζώμεθα πάσας τὰς τοιαύτας ἀμφισβητήσεις ἐπεξιόντες καὶ βεβαιούμενοι ὡς οὐκ ἀληθεῖς οὔσας μηκύνειν, ὑποθέμενοι, ὡς τούτου οὕτως ἔχοντος, εἰς τὸ πρόσθεν προΐωμεν, ὁμολογήσαντες, ἐάν ποτε ἄλλῃ φανῇ ταῦτα ἢ ταύτῃ, πάντα ἡμῖν τὰ ἀπὸ τούτου ξυμβαίνοντα λελυμένα ἔσεσθαι. Ἀλλὰ χρὴ (ἔφη) ταῦτα ποιεῖν. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) τὸ ἐπινεύειν τῷ ἀνανεύειν, καὶ τὸ ἐφίεσθαί τινος λαβεῖν τῷ ἀπαρνεῖσθαι, καὶ τὸ προσάγεσθαι τῷ ἀπωθεῖσθαι, πάντα τὰ τοιαῦτα τῶν ἐναντίων ἀλλήλοις θείης, εἴτε ποιημάτων εἴτε παθημάτων; οὐδὲν γὰρ ταύτῃ διοίσει. Ἀλλ', ἦ δ' ὅς, τῶν ἐναντίων. Τί οὖν; (ἦν δ' ἐγὼ) διψῆν καὶ πεινῆν, καὶ ὅλως τὰς ἐπιθυμίας, καὶ αὖ τὸ ἐθέλειν καὶ τὸ βούλεσθαι, οὐ πάντα ταῦτα εἰς ἐκεῖνά ποι ἂν θείης τὰ εἴδη τὰ νῦν λεχθέντα; οἷον, ἀεὶ τὴν τοῦ ἐπιθυμοῦντος ψυχὴν οὐχὶ ἤτοι ἐφίεσθαι φήσεις ἐκείνου οὗ ἂν ἐπιθυμῇ, ἢ προσάγεσθαι τοῦτο ὃ ἂν βούληταί οἱ γενέσθαι; ἢ αὖ καθ' ὅσον ἐθέλει τί οἱ πορισθῆναι, ἐπινεύειν τοῦτο πρὸς αὑτήν, ὥσπερ τινὸς ἐρῶντος, ἐπορεγομένην αὐτοῦ τῆς γενέσεως; Ἔγωγε. Τί δέ; τὸ ἀβουλεῖν, καὶ μὴ ἐθέλειν, μηδ' ἐπιθυμεῖν, οὐκ εἰς τὸ ἀπωθεῖν καὶ ἀπελαύνειν ἀπ' αὐτῆς, καὶ εἰς ἅπαντα τἀναντία φήσομεν ἐκείνοις; Πῶς γὰρ οὔ; Τούτων δὴ οὕτως ἐχόντων, ἐπιθυμιῶν τι φήσομεν εἶναι εἶδος; καὶ ἐναργεστάτας αὐτῶν τούτων, ἥν τε δίψαν καλοῦμεν καὶ ἣν πεῖναν; Φήσομεν, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν τὴν μὲν, ποτοῦ, τὴν δέ, ἐδωδῆς; Ναί. Ἆρ' οὖν καθ' ὅσον δίψα ἐστί, πλείονος ἄν τινός του λέγομεν ἐπιθυμία ἐν τῇ ψυχῇ εἴη; Οἷον δίψα ἐστί. Δίψα ἆρά γε θερμοῦ ποτοῦ ἢ ψυχροῦ, ἢ πολλοῦ ἢ ὀλίγου, ἢ καὶ ἐν ὀλίγῳ ποιοῦ τινος πώματος; ἢ ἐὰν μέν τις θερμότης τῷ δίψει προσείη, τὴν τοῦ ψυχροῦ ἐπιθυμίαν προσπαρέχοιτ' ἄν; ἐὰν δὲ ψυχρότης, τὴν τοῦ θερμοῦ; ἐὰν δὲ διὰ πλήθους παρουσίαν πολλὴ ἡ δίψα ᾖ, τὴν τοῦ πολλοῦ παρέξεται; ἐὰν δὲ ὀλίγη, τὴν τοῦ ὀλίγου; αὐτὸ δὲ τὸ διψῆν οὐ μή ποτε ἄλλου γένηται ἐπιθυμία, ἢ οὗπερ πέφυκεν, αὐτοῦ πώματος; καὶ αὖ τὸ πεινῆν, βρώματος; Οὕτως (ἔφη) αὐτή γε ἡ ἐπιθυμία ἑκάστη, αὐτοῦ μόνον ἑκάστου οὗ πέφυκε· τοῦ δὲ τοίου ἢ τοίου, τὰ προσγιγνόμενα.

A contraria idem vel pati vel facere. Non apud me quidé (inquit) id faciet fidem. Verumenimuero, inquã, ne huiuſmodi obiectionibus & recenſendis & firmorum argumentorum demonſtratione refellendis, cogamur in hoc ſermone diutiùs immorari: age, ponamus rem ita habere, vt libera ſequenti diſputationi via ſternatur: hoc mutuo aſſenſu inter nos teſtati, Siquid in poſterum aliter videatur, omnes huiuſmodi conſequutiones hac vna reſponſione ſolutum iri. Hæc nimirum ſic fuerint agenda.[a]
B Nónne, inquam, & Annuere & Renuere: Appetere & Repudiare: Aſciſcere & Repellere, & omnia huiuſmodi ſtatues eſſe inter ſe contraria, ſiue actiones ſiue paſſiones? nihil enim intereſt. Contraria omnino. Quid igitur? inquam. Eſurire, Sitire, & cæteras vniuerſim cupiditates: & ipſum Cupere, Velle, & omnia huiuſmodi, nónne ad eas ſpecies referes quas modò commemorauimus? Exempli cauſa, nónne dixeris eius animum qui cupit, id ſemper appetere quod cupit, aut etiam aſciſcere? vel quum cupit aliquid eſſe
C in ſua poteſtate, aut quatenus vult aliquid ſibi exhiberi, annuere hoc ad ſeipſum, & ad ſe attrahere, veluti is qui amat, concupiſcentem nimirum vt illud ipſum quod amat, reuera exiſtat? Equidem. Quid veró? Nolle, Aſpernari, Nõ cupere, nónne in repellendi reiiciendíque ſpeciem & in omnia illis contraria ſtatuemus? Quídni? Quum hæc igitur ita ſe habeant, ſpeciem quãdam cupiditatum eſſe dicemus? & maniſeſtiſſimas omnium aliarum cupiditates, Sitim & famem appellabimus? Dixerimus nimirum, inquit. Et hanc quidem,
D cibi, illam, potus? Certé. Nónne quatenus ſitis eſt, alicuius præterea cupiditas eſt alterius, quàm cuius dicimus cupiditatem in animo ineſſe? Huius duntaxat ſitis. Nunquid ſitis eſt calidæ potionis vel frigidæ, vel multæ vel paucæ, vel in pauca materia potus cuiuſpiam? vel potius ſi calor ſiti inſit, frigidi appetitum inſuper præberet? ſin frigiditas, calidi? & ſi propter copiæ præſentiã multa adſit ſitis, multi appetitum afferret? ſin pauca, pauci? Ipſum verò ſitire nunquã alicuius alterius appetitio eſt, quàm cuius potus ſuapte natura eſt? & Ipſum eſurire, ci
E bi? Ita, inquit, vnaquæque appetitio ipſius cuiuſq; ſolùm eſt cuius eſt ipſa natura: talis autẽ & talis dicitur, propter illa quę accedũt.

c Aſſumptio: In animi cupiditatibus varios eſſe & diuerſos motus, qui varia quoque & diuerſa habeant obiecta: quemadmodum Sitis & Famis exemplis docet. Vnde etiam perſpicuum ſit, Illas eſſe ἐνεργείας quæ ſuis & verè diſtinctis differentiis conſtent: & ſint αὐτὰ ἀλλήλων ἕτερα.

Cauendum verò eſt, inquam, nequis nos improuidos conturbet, quaſi nemo potionem expetat [ſimpliciter] ſed potionem bonam: nec cibum, ſed cibum bonum. omnes enim res bonas expetunt. ſi igitur ſitis eſt cupiditas, boni quippe fuerit ſiue potus ſiue cibi, ſiue cuiuſpiam alterius rei ſit appetitio: & ſic de cæteris conſtituendum. Aliquid nimirum, inquit, tibi dicere videtur qui ita loquitur. Atqui quæcunque huiuſmodi ſunt vt alicuius ſint, talia quædam talis cuiuſdam ſunt, mea quidem ſentẽtia: ipſa verò ſingula, ipſius ſinguli duntaxat. Non intelligo, inquit. Non intelligis, inquam, maius ipſum eiuſmodi eſſe vt ſemper aliquo maius exiſtat? Plané. Nónne minore? Minore. Multo autem maius multo minore: annon? Certé. Et quondam maius, quondam minore: & futurum maius, futuro minore? Quídni verò? inquit. Atqui etiã plura ad pauciora, dupla ad dimidia, & omnia huiuſmodi: & grauiora ad leuiora, & celeriora ad tardiora: atque inſuper calida ad frigida, & omnia his ſimilia. nónne ita ſe res habet? Omnino. Nónne & eorum quæ ad ſcientias ſpectãt, eadem eſt ratio? ſcientia quippe ipſa, eius rei quæ ſcitur, ſcientia eſt: vel cuilibet alii ſit ipſa attribuenda. at verò ſcientia quædam, & ſcientia talis rei cuiuſpiam, & talis eſſe dicitur. Hoc verò aio: quum extruendorum ædificiorum nata ſit ſcientia, nónne ipſa à cæteris ſciẽtiis diſcreta atq; diſtincta eſt, vt peculiari vocabulo architectura ſiue ædificatoria appellaretur? Quídni? Nónne ex eo quòd talis ſit, qualis aliarum nulla? Certé. Quoniam igitur talis cuiuſdam eſt, & ipſa idcirco talis quæpiam effecta eſt: & aliæ quoque artes atque ſcientiæ eodem modo. Ita ſe res habet. Hanc itaque dicito, inquam, meam fuiſſe ſententiã, ſi modò eam perceperis: quæcunque videlicet huiuſmodi ſunt vt alicuius eſſe dicantur, ipſa quidem ſola ipſorũ ſunt duntaxat: talium verò quorundam talia quædam. Neque verò id eò dico quòd qualiũ ſint, ſint & talia: (quandoquidem & ægrotantium & bene valentium ſcientia, bene vel male valens & ipſa ſit: bonorum item atque malorum, bona rurſus & mala) ſed quoniã non illius ipſius dũtaxat cuius ſciẽtia eſt [ſimpliciter atque abſolutè] extitit ſciẽtia, ſed talis cuiuſpiam: hoc autẽ eſt ſalubre & inſalubre: talis quædã ipſa quoq; effecta eſt. Ex quo ſanè euenit vt non amplius ſcientia ſimpliciter appelletur, ſed peculiari quadam nota adiuncta, Medicina. Intelligo quid velis, inquit: & mihi quidem videtur ita. Sitim verò, inquã, nónne his

A Μή τοι τις (ἦν δ' ἐγώ) ἀσκέπτους ἡμᾶς ὄντας θορυβήσῃ, ὡς οὐδεὶς ποτοῦ ἐπιθυμεῖ, ἀλλὰ χρηστοῦ ποτοῦ· καὶ οὐ σίτου, ἀλλὰ χρηστοῦ σίτου. πάντες γὰρ ἄρα τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμοῦσιν. εἰ οὖν ἡ δίψα ἐπιθυμία ἐστί, χρηστοῦ ἂν εἴη, εἴτε πώματος, εἴτε ἄλλου ὅτου ἐστὶν ἐπιθυμία· καὶ αἱ ἄλλαι οὕτως. Ἴσως γὰρ ἂν (ἔφη) δοκοῖ τι λέγειν ὁ ταῦτα λέγων. Ἀλλὰ μέντοι (ἦν δ' ἐγώ) ὅσα γ' ἐστὶ τοιαῦτα οἷα εἶναί του, τὰ μὲν ποιὰ ἄττα, ποιοῦ τινος B ἐστίν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ· τὰ δ' αὐτὰ ἕκαστα, αὐτοῦ ἑκάστου μόνον. Οὐκ ἔμαθον, ἔφη. Οὐκ ἔμαθες (ἔφην) ὅτι τὸ μεῖζον, τοιοῦτόν ἐστιν οἷον τινὸς εἶναι μεῖζον; Πάνυ γε. Οὐκοῦν τοῦ ἐλάττονος; Ναί. Τὸ δέ γε πολὺ μεῖζον, πολὺ ἐλάττονος. ἦ γάρ; Ναί. Ἆρ' οὖν καὶ τὸ ποτὲ μεῖζον, ποτὲ ἐλάττονος, καὶ τὸ ἐσόμενον μεῖζον, ἐσομένου ἐλάττονος; Ἀλλὰ τί μήν; ἦ δ' ὅς. Καὶ τὰ πλείω δὴ πρὸς τὰ ἐλάττω, C καὶ τὰ διπλάσια πρὸς τὰ ἡμίσεα, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα· καὶ αὖ βαρύτερα πρὸς κουφότερα· καὶ θάττω, πρὸς τὰ βραδύτερα· καὶ ἔτι γε τὰ θερμὰ πρὸς τὰ ψυχρά, καὶ πάντα τὰ τούτοις ὅμοια, ἆρ' οὐχ οὕτως ἔχει; Πάνυ μὲν οὖν. Τί δὲ τὰ περὶ τὰς ἐπιστήμας; οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος; ἐπιστήμη μὲν αὐτή, μαθήματος αὐτοῦ ἐπιστήμη ἐστίν, ἢ ὅτου δεῖ θεῖναι τὴν ἐπιστήμην· ἐπιστήμη δέ τις καὶ ποιά τις, ποιοῦ τινος καὶ τινός. λέγω δὲ τὸ τοιόνδε· οὐκ ἐπειδὴ οἰκίας ἐργασίας ἐπιστήμη ἐγένετο, D διήνεγκε τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, ὥστε οἰκοδομικὴ κληθῆναι; Τί μήν; Ἆρ' οὐ τῷ ποιά τις εἶναι, οἵα ἑτέρα οὐδεμία τῶν ἄλλων; Ναί. Οὐκοῦν ἐπειδὴ ποιοῦ τινος, καὶ αὐτὴ ποιά τις ἐγένετο; καὶ αἱ ἄλλαι οὕτω τέχναι τε καὶ ἐπιστῆμαι; Ἔστιν οὕτω. Τοῦτο τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) φάθι με τότε βούλεσθαι λέγειν, εἰ ἄρα νῦν ἔμαθες ὅτι ὅσα ἐστὶν οἷα εἶναί του, αὐτὰ μὲν μόνα αὐτῶν μόνων ἐστί· τῶν δὲ ποιῶν τι- E νων, ποιὰ ἄττα. καὶ οὔτοι λέγω ὡς οἵων ἂν ᾖ, τοιαῦτα καὶ ἔστιν (ὡς ἄρα καὶ τῶν ὑγιεινῶν καὶ νοσωδῶν ἡ ἐπιστήμη, ὑγιεινὴ καὶ νοσώδης· καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν, κακὴ καὶ ἀγαθή) ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ αὐτοῦ οὗπερ ἐπιστήμη ἐστίν, ἐγένετο ἐπιστήμη, ἀλλὰ ποιοῦ τινος (τοῦτο δ' ἦν ὑγιεινὸν καὶ νοσῶδες) ποιὰ δή τις συνέβη καὶ αὐτὴ γενέσθαι· καὶ τοῦτο αὐτὴν ἐποίησε μηκέτι ἐπιστήμην ἁπλῶς καλεῖσθαι, ἀλλά, τοῦ ποιοῦ τινος προσγενομένου, ἰατρικήν. Ἔμαθον, ἔφη. καί μοι δοκεῖ οὕτως ἔχειν. Τὸ δὲ δὴ δίψος (ἦν δ' ἐγώ) οὐ

τούτων φήσεις τῶν τινος εἶναι τοῦτο ὅπερ ἐστίν; ἔστι δὲ δήπου δίψος; Ἔγωγε (ἦ δ' ὅς) πώματός γε. Οὐκοῦν ποιοῦ μὲν τινος πώματος ποιόν τι καὶ δίψος; δίψος δ' οὖν αὐτὸ, οὔτε πολλοῦ οὔτε ὀλίγου, οὔτε ἀγαθοῦ οὔτε κακοῦ, οὐδὲ ἑνὶ λόγῳ ποιοῦ τινος, ἀλλ' αὐτοῦ πώματος μόνον, αὐτὸ δίψος πέφυκε. Παντάπασι μὲν οὖν. Τοῦ διψῶντος ἄρα ἡ ψυχὴ καθ' ὅσον διψῇ, οὐκ ἄλλο τι βούλεται ἢ πιεῖν· καὶ τούτου ὀρέγεται, καὶ ἐπὶ τοῦτο ὁρμᾷ. Δῆλον δή. Οὐκοῦν εἴ ποτέ τι αὐτὴν ἀνθέλκει διψῶσαν, ἕτερον ἄν τι ἐν αὐτῇ εἴη αὐτοῦ τοῦ διψῶντος, καὶ ἄγοντος, ὥσπερ θηρίον, ἐπὶ τὸ πιεῖν. οὐ γὰρ δή, φαμὲν, τό γε αὐτὸ τῷ αὐτῷ ἑαυτοῦ περὶ τὸ αὐτὸ ἅμα τἀναντία πράττοι. Οὐ γὰρ οὖν. Ὥσπερ γε, οἶμαι, τοῦ τοξότου οὐ καλῶς ἔχει λέγειν, ὅτι αὐτοῦ ἅμα αἱ χεῖρες τὸ τόξον ἀπωθοῦνταί τε καὶ προσέλκονται, ἀλλ' ὅτι ἄλλη μὲν ἡ ἀπωθοῦσα χεὶρ, ἑτέρα δὲ ἡ προσαγομένη. Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη. Πότερον δὲ δὴ φῶμέν τινας ἔστιν ὅτε διψῶντας οὐκ ἐθέλειν πιεῖν; Καὶ μάλα γ', ἔφη, πολλοὺς καὶ πολλάκις. Τί οὖν (ἔφην ἐγὼ) φαίη τις ἂν τούτων πέρι; οὐκ ἐνεῖναι μὲν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν τὸ κελεῦον, ἐνεῖναι δὲ τὸ κωλῦον πιεῖν, ἄλλο ὂν καὶ κρατοῦν τοῦ κελεύοντος; Ἔμοιγε (ἔφη) δοκεῖ. Ἆρ' οὖν οὐ τὸ μὲν κωλῦον τὰ τοιαῦτα ἐγγίνεται, ὅταν ἐγγένηται, ἐκ λογισμοῦ; τὰ δὲ ἄγοντα καὶ ἕλκοντα, διὰ παθημάτων τε καὶ νοσημάτων παραγίγνεται; Φαίνεται. Οὐ δὴ ἀλόγως (ἦν δ' ἐγὼ) ἀξιώσομεν αὐτὰ διττά τε καὶ ἕτερα ἀλλήλων εἶναι· τὸ μὲν ᾧ λογίζεται, λογιστικὸν προσαγορεύοντες τῆς ψυχῆς· τὸ δὲ ᾧ ἐρᾷ τε καὶ πεινῇ καὶ διψῇ, καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἐπιθυμίας ἐπτόηται, ἀλόγιστόν τε καὶ ἐπιθυμητικὸν, πληρώσεών τινων καὶ ἡδονῶν ἑταῖρον. Οὔκ. ἀλλ' εἰκότως, ἔφη, ἡγοίμεθ' ἂν οὕτω. Ταῦτα μὲν τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) δύο ἡμῖν ὡρίσθω εἴδη ἐν ψυχῇ ἐνόντα· τὸ δὲ τοῦ θυμοῦ, καὶ ᾧ θυμούμεθα, πότερον τρίτον; ἢ τούτων ποτέρῳ ἂν εἴη ὁμοφυές; Ἴσως (ἔφη) τῷ ἑτέρῳ τῷ ἐπιθυμητικῷ. Ἀλλ' (ἦν δ' ἐγὼ) ποτὲ ἀκούσας τι, πιστεύω τούτῳ, ὡς ἄρα Λεόντιος ὁ Ἀγλαΐωνος ἀνιὼν ἐκ Πειραιέως, ὑπὸ τὸ βόρειον τεῖχος, ἐκτὸς αἰσθανόμενος νεκροὺς παρὰ τῷ δημείῳ κειμένους, ἅμα μὲν ἰδεῖν ἐπιθυμοῖ, ἅμα δ' αὖ δυσχεραίνοι καὶ ἀποτρέποι ἑαυτὸν· καὶ τέως μὲν μάχοιτό τε καὶ πα-

A annumerabis, quæ id quod ſunt, alicuius ſunt? Eſtne ſitis alicuius rei? Equidē arbitror, inquit: potus videlicet. Annon huiuſmodi cuiuſdam potus eſſe ſtatuemus, qualis eſt & ſitis? Ipſa igitur ſitis neq; multi neque pauci, neque boni neque mali: neque, vt rem ſummatim complectar, qualis cuiuſdam, ſed potionis ipſius ſolummodo, ſitis ipſa natura eſt. Omnino, inquit. Sitientis igitur animus, quatenus ſitit, nón aliud quidpiam deſiderat quàm bibere: & B hoc appetit, & ad illud ſuo quodam impetu impellitur. Conſtat certé. Si quid ergo quandoque ipſam retrahit ſitientem, aliud quidpiam erit in ipſa ab ea parte diuerſum quæ & ſitit & veluti belua ad bibendum impellitur. neque enim fieri poſſe dicimus vt idem in eodem ſimul ſibi faciat contraria. Minimè veró. Quemadmodum neque conſentaneū eſſe arbitror eaſdem ſagittarii manus arcum intendendo & contrahere & protrahere: ſed alteram manum protrahere, alteram contrahere. Omnino, C inquit. Vtrum dixerimus eſſe quoſdam, qui quum ſitiant, nolint bibere? Et multos certè & ſæpe. [a]Quid igitur, inquam, dixerit aliquis, de his eſſe ſtatuendum? nónne in ipſorum animis ineſſe aliquid quod & iubeat bibere, & quod vetet? quod quidem diuerſum eſt quidpiam, & ei quod retinet, dominatur. Mihi quidem, inquit, videtur. Nónne id quod iſta prohibet, tum ineſt quū ex ratione ineſt? Ea verò quæ ducūt atq; trahūt, ex affectibus atq; perturbationibus & quaſi morbis exiſtūt? Videtur. D Nō igitur immeritò, inquā, cēſebimus ipſa & gemina & diuerſa inter ſe eſſe. Nam ea pars qua ratiocinamur, Λογιστική [.i. rationis particeps] cognominabitur: ea verò quæ & ſitit & eſurit, & aliis cupiditatibus percellitur, rationis expers, & concupiſcibilis .i. Ἀλόγιστος & Ἐπιθυμητική, voluptatū quarundam & ſocietatum ſocia. Non immeritò quidem, inquit, ita dixerimus: ſed optimo planè iure ita exiſtimauerimus. Hæ duæ igitur, inquā, nobis in animo ſpecies diſtinctè atq; definitè ineſſe animaduertā- E tur. Illa verò quæ ad Iram pertinet, & qua iraſcimur, vtrum tertia, an alterius harum naturæ quadam cōmunitate cognata & Θυμητική vocetur? Fortaſſe, inquit, ei quam Ἐπιθυμητικὴν vocauimus. Atqui, inquam, credo hoc equidem, ex eo quod audiui quondam. [b] Leontius Aglaionis filius, quū ex Piræeo aſcenderet ſub Aquilonarem murum, & extra vrbem animaduerteret mortuorum cadauera in populari quadam ſtrage, ſimul & videre cupiebat, & ſimul indignabatur & auertebat animū, & ſecū etiā depugnabat, & vultū ab hoc ſpecta

[a] Concluſio, In animo diuerſum quid eſſe reuera: vnum, quod vetet: alterum, quod iubeat. Ita ſtatuit tres animi partes, Λογιστικὴν, Ἐπιθυμητικὴν, Θυμητικήν. quæ quidem vltimæ duæ ſint ἄλογοι & brutæ.

[b] Trium illarum animi partium vires & facultates παχυμερῶς primùm exēplo, tum ex illorum effectis explicat.

culo obtegebat: at quum cupiditate ſuperaretur, protractis quaſi oculis ad cadauera acceſſit, & Ecce, inquit, iam vobis licet, infelices, præclaro ſpectaculo repleri. Audiui & ipſe. Hæc igitur euincit ratio, Irã nõnunquam cum cupiditatibus pugnare, quippe quæ inter ſe diuerſæ ſint. Euincit nimirum, inquit. Nõnne & alibi frequenter, inquam, animaduertimus, quum cogunt aliquem atque diſtrahunt præter rationẽ cupiditates, & ſeipſum obiurgãtem, & iraſcentem ei qui in ſeipſo vim infert? & quaſi duobus diſſentiẽtibus adiutricem rationi iram accurrere? Ipſam verò rationis auſpiciis & ductu cum cupiditatibus communicantem, nihil rationis imperio contrarium moliri? Arbitror enim te nõ affirmare, vnquã vel in teipſo vel in quõquam alio aliquid huiuſmodi deprehendiſſe. Non equidem per Iouem, inquit. Quid igitur? inquam. quando quis iniuriam inferre ſe exiſtimat, nõnne quo generoſior eſt, eo minus iraſcitur dum eſurit & alget, aut aliquid huiuſmodi patitur ab eo quẽ iure hæc agere cenſet? & quod modò aiebã, iſtius ira aduerſus illum non poteſt excitari? Vera cõmemoras, inquit. Quid verò? quãdo iniuriam ſe pati quis arbitratur, nõnne ea in re feruet & ſatagit omni impetu? imò etiam indignato animo in eam rem obſtinatè incumbit, vt ei qui iuſtus videtur, opem ferat? & per omnia frigoris & famis incommoda conſtanter ſe obdurat & quiduis patitur? & ita animnm contendit ad victoriam, vt non priùs à generoſo inſtituto abſcedat, quàm vel rem perfecerit, vel præclaram mortem obierit? vel tanquam canis à domino, ita & ipſe à Ratione quæ in ipſo eſt, placatus reuocetur? Rem præclaro ſimili, (inquit) repræſentaſti. in noſtra enim ciuitate, Cuſtodũ adminiſtros & adiutores canibus aſſimilauimus, qui ſummis videlicet magiſtratibus, vt paſtoribus ciuitatis, operas ſuas præbeant. Mentem meam, inquam, præclarè conieciſti. At nõnne etiam illud præterea animaduertis? Quidnam? Contrariũ nobis de iraſcibili illa parte ac ſuperiùs, videri modò. tunc enim illam ad concupiſcendi vim atq; naturam referebamus, veluti cognatã: nũc verò multũ inte reſſe dicimus: ac multo etiam magis affirmamus in hac animi quaſi ſeditione atque tumultu, diſſentientibus nimirum illius inter ſe partibus, ad rationis defenſionem, arma capeſſere. Omnino, inquit. Nunquid & iraſcẽdi vis aliquid eſt ab hac diuerſa, & rationalis ſpecies quædam? vt non tres quidem ſed duæ ſint ſpecies in animo, Rationalis & Concupiſcibilis? a An quemadmodum in ciuitate apparuerunt tria quædam ge-

a Applicatio illius doctrinæ: Vt in animo diuerſos eſſe motus cupiditatum, qui tamen à ratione in vnã

A ἐγκαλύπτοιτο· κρατούμενος δ' οὖν ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας, διελκύσας τοὺς ὀφθαλμούς, προσδραμὼν πρὸς τοὺς νεκρούς, ἰδοὺ ὑμῖν, ἔφη, ὦ κακοδαίμονες, ἐμπλήσθητε τοῦ καλοῦ θεάματος. Ἤκουσα (ἔφη) καὶ αὐτός. Οὗτος μέντοι (ἔφην) ὁ λόγος σημαίνει τὴν ὀργὴν πολεμεῖν ἐνίοτε ταῖς ἐπιθυμίαις, ὡς ἄλλο ὂν ἄλλῳ. Σημαίνει γάρ, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ἄλλοθι (ἔφην) πολλαχοῦ αἰσθανόμεθα, ὅταν βιάζωνταί τινα παρὰ τὸν λογισμὸν ἐπιθυμίαι, λοιδοροῦντά τε αὑτὸν καὶ θυμούμενον τῷ βιαζομένῳ ἐν αὑτῷ; καὶ ὥσπερ B δυοῖν στασιαζόντοιν ξύμμαχον τῷ λόγῳ γιγνόμενον τὸν θυμὸν τοῦ τοιούτου; ταῖς δ' ἐπιθυμίαις αὐτὸν κοινωνήσαντα αἱροῦντος λόγου, μηδὲν ἀντιπράττειν; οἶμαι δέ σε οὐκ ἂν φάναι γενομένου ποτὲ ἐν σεαυτῷ τοῦ τοιούτου αἰσθέσθαι· οἶμαι δ' οὐδ' ἐν ἄλλῳ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ἔφη. Τί δέ; (ἦν δ' ἐγώ) ὅταν τις οἴηται ἀδικεῖν, οὐχ, ὅσῳ ἂν γενναιότερος ᾖ, τοσούτῳ ἧττον δύναται ὀργίζεσθαι, C καὶ πεινῶν καὶ ῥιγῶν, καὶ ἄλλο ὁτιοῦν τῶν τοιούτων πάσχων ὑπ' ἐκείνου ὃν ἂν οἴηται δικαίως ταῦτα δρᾶν; καί, ὃ λέγω, οὐκ ἐθέλει πρὸς τοῦτον αὐτοῦ ἐγείρεσθαι ὁ θυμός; Ἀληθῆ, ἔφη. Τί δέ; ὅταν ἀδικεῖσθαί τις ἡγῆται, οὐκ ἐν τούτῳ ζεῖ τε καὶ χαλεπαίνει, καὶ ξυμμαχεῖ τῷ δοκοῦντι δικαίῳ; καὶ διὰ τὸ πεινῆν, καὶ διὰ τὸ ῥιγοῦν, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα πάσχειν, καὶ ὑπομένων νικᾷ, καὶ οὐ λήγει τῶν D γενναίων, πρὶν ἂν ἢ διαπράξηται, ἢ τελευτήσῃ, ἢ ὥσπερ κύων ὑπὸ νομέως, ὑπὸ τοῦ λόγου τοῦ παρ' αὐτῷ ἀνακληθεὶς πραϋνθῇ; Πάνυ μὲν οὖν (ἔφη) ἔοικε τούτῳ ᾧ λέγεις. καίτοιγε ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει τοὺς ἐπικούρους, ὥσπερ κύνας, ἐθέμεθα ὑπηκόους τῶν ἀρχόντων, ὥσπερ ποιμένων πόλεως. Καλῶς γάρ (ἦν δ' ἐγώ) νοεῖς ὃ βούλομαι λέγειν. ἀλλ' εἰ πρὸς τούτῳ καὶ τόδε ἐνθυμῇ; Τὸ ποῖον; Ὅτι τοὐναντίον ἢ ἀρτίως ἡμῖν E φαίνεται περὶ τοῦ θυμοειδοῦς. τότε μὲν γὰρ ἐπιθυμητικόν τι αὐτὸ ᾠόμεθα εἶναι· νῦν δὲ πολλοῦ δεῖν φαμέν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αὐτὸ ἐν τῇ τῆς ψυχῆς στάσει τίθεσθαι τὰ ὅπλα πρὸς τοῦ λογιστικοῦ. Παντάπασιν, ἔφη. Ἆρ' οὖν ἕτερον ὂν καὶ τούτου; ἢ λογιστικοῦ τι εἶδος; ὥστε μὴ τρία ἀλλὰ δύο εἴδη εἶναι ἐν τῇ ψυχῇ, λογιστικὸν καὶ ἐπιθυμητικόν; ἢ καθάπερ ἐν τῇ πόλει ξυνεῖχεν αὐτὴν τρία ὄντα γένη,

χρηματιστικόν, ἐπικουρικόν, βουλευτικόν, οὕτω καὶ ἐν ψυχῇ τρίτον τοῦτό ἐστι τὸ θυμοειδές, ἐπίκουρον ὂν τῷ λογιστικῷ φύσει, ἐὰν μὴ ὑπὸ κακῆς τροφῆς διαφθαρῇ. Ἀνάγκη (ἔφη) τρίτον. Ναί (ἦν δ᾽ ἐγώ) ἄν γε τοῦ λογιστικοῦ ἄλλο τι φανῇ, ὥσπερ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ ἐφάνη ἕτερον ὄν. Ἀλλ᾽ οὐ χαλεπὸν (ἔφη) φανῆναι. καὶ γὰρ ἐν τοῖς παιδίοις τοῦτό γε ἄν τις ἴδοι, ὅτι θυμοῦ μὲν, εὐθὺς γενόμενα, μεστά ἐστι· λογισμοῦ δ᾽ ἔνιοι μὲν ἔμοιγε δοκοῦσιν οὐδέποτε μεταλαμβάνειν, οἱ δὲ πολλοὶ, ὀψέ ποτε. Ναὶ μὰ Δί᾽, ἦν δ᾽ ἐγώ, καλῶς γε εἶπες. ἔτι δὲ ἐν τοῖς θηρίοις ἄν τις ἴδοι ὃ λέγεις ὅτι οὕτως ἔχει. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ ὃ ἄνω που ἐκεῖ εἴπομεν, τὸ τοῦ Ὁμήρου, μαρτυρήσει, τό,

Στῆθος δὲ πλήξας, κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ.

ἐνταῦθα γὰρ δὴ σαφῶς ὡς ἕτερον ἑτέρῳ ἐπιπλῆττον πεποίηκεν Ὅμηρος, τὸ ἀναλογισάμενον περὶ τοῦ βελτίονός τε καὶ χείρονος, τῷ ἀλογίστως θυμουμένῳ. Κομιδῇ (ἔφη) ὀρθῶς λέγεις. Ταῦτα μὲν ἄρα (ἦν δ᾽ ἐγώ) μόγις διανενεύκαμεν· καὶ ἡμῖν ἐπιεικῶς ὁμολογεῖται, τὰ αὐτὰ μὲν ἐν πόλει, τὰ αὐτὰ δ᾽ ἐν ἑνὶ ἑκάστῳ τῇ ψυχῇ γένη ἐνεῖναι, καὶ ἴσα τὸν ἀριθμόν. Ἔστι ταῦτα. Οὐκοῦν ἐκεῖνό γε ἤδη ἀναγκαῖον, ὡς πόλις ἦν σοφὴ, καὶ ᾧ, οὕτω καὶ τὸν ἰδιώτην καὶ τούτῳ σοφὸν εἶναι. Τί μήν; Καὶ ᾧ δὴ ἀνδρεῖος ἰδιώτης, καὶ ὡς, τούτῳ καὶ πόλιν ἀνδρείαν, καὶ οὕτω καὶ τἆλλα πάντα πρὸς ἀρετὴν ὡσαύτως ἀμφότερα ἔχειν. Ἀνάγκη. Καὶ δίκαιον δὴ, ὦ Γλαύκων, οἶμαι φήσομεν ἄνδρα εἶναι τῷ αὐτῷ τρόπῳ ᾧπερ καὶ πόλις ἦν δικαία. Καὶ τοῦτο πᾶσα ἀνάγκη. Ἀλλ᾽ οὔ πη μὴν τοῦτο ἐπιλελήσμεθα, ὅτι ἐκείνη γε τῷ τὸ ἑαυτοῦ ἕκαστον ἐν αὐτῇ πράττειν, τριῶν ὄντων γενῶν, δικαία ἦν. Οὔ μοι δοκοῦμεν, ἔφη, ἐπιλελῆσθαι. Μνημονευτέον ἄρα ἡμῖν ὅτι καὶ ἡμῶν ἕκαστος, ὅτου ἂν τὰ αὑτοῦ ἐν αὑτῷ πράττῃ, δίκαιός τε ἔσται καὶ τὰ αὑτοῦ πράττων. Καὶ μάλα (ἦ δ᾽ ὅς) μνημονευτέον. Οὐκοῦν τῷ μὲν λογιστικῷ ἄρχειν προσήκει, σοφῷ ὄντι, καὶ ἔχοντι τὴν ὑπὲρ ἁπάσης τῆς ψυχῆς προμήθειαν; τῷ δὲ θυμοειδεῖ, ὑπηκόῳ εἶναι, καὶ ξυμμάχῳ τούτου; Πάνυ γε. Ἆρ᾽ οὖν οὐχ, ὥσπερ ἐλέγομεν, μουσικῆς καὶ γυμναστικῆς κρᾶσις σύμφωνα αὐτὰ ποιήσει, τὸ μὲν ἐπιτείνουσα καὶ τρέφουσα λόγοις

A

B

27

C

D

E

nera quæ ipſam continent atque circumſcribunt, Quæſtuarium, Auxiliariũ, Conſultorium: ita & in animo tertia quædam vis ſit, Iraſcibilis? quæ quidẽ ſuapte natura, rationi ſociales vtiléſque operas præbeat, niſi ex improba educatione fuerit deprauata? Neceſſe, inquit, eſt illam eſſe tertiam. Certè, inquam. Si nimirum apparuerit diuerſum quidpiam eſſe à rationali, quemadmodum & apparuit diuerſum eſſe quidpiam à concupiſcibili. At id quidem non difficulter poteſt apparere. etenim in infãtibus quilibet illud conſpexerit, qui ab ineunte ætate iracundiæ ſunt pleni: ratiocinationis verò, mea quidem ſententia, perpauci compotes, maxima pars ſerò tãdem. Rectè ſanè per Iouem, inquit, dixiſti. & in brutis etiam animantibus id quod ais facilè quis animaduerterit. & huic quoque rei aſtipulatur Homeri locus ille, quem ſuprà commemorauimus:

Pectore tuſo animum verbis compellat acerbis. &c.

In his porrò Homerus, tanquam hæc inter ſe differant, alterum horum obiurgare alterum facit, ipſam videlicet rationem de meliore & peiore deliberantem, écquo pacto is qui ſine ratione iraſcebatur, compeſceretur. Rectiſſimè, inquit, loqueris. In hæc itaque vix tandem conſenſimus, & ſatis inter nos conſtitit, [a] Eadem in ciuitate, eadem & in vniuſcuiuſque animo eſſe genera & numero paria. Tum ego, [b] Quin & illud, inquam, neceſſariũ eſt, quo ciuitas ſit ſapiens, eo ipſo & priuatas perſonas ſapientes eſſe modo. Quídni? Et quo nimirum priuatus homo fortis ſit, eodem & fortem fore ciuitatem: & ſic de cæteris omnibus quæ ad virtutem ſpectant, itidem eſſe conſtituendum. Neceſſe eſt. Et iuſtũ quidem hominem, mi Glauco, eodem modo, opinor, dicemus quo & ciuitatem iuſtam. Et hoc quoque modo planè neceſſe eſt. [c] At illud nondum memoria excidit, Ciuitatem ex eo iuſtam apparuiſſe, quoniam quum tria in ea ſint hominum genera, vnuſquiſque in ſuo officio atque munere verſatur. Non illius quidem rei, inquit, videmur obliti. Conſentaneum igitur eſt meminiſſe, vnumquenque noſtrûm quum res ſuas aget ex muneris ſui præſcripto, iuſtum fore. Et eius quidem rei meminiſſe par eſt. Nónne æquum eſt eam partem in qua Ratio viget, dominari, quum ſapiens ſit, & de vniuerſa anima curam gerat? Iraſcibilem verò ei parere, & opem ac miniſterium præbere? Omnino. Nónne verò, quemadmodum ſuprà expoſuimus, Muſicæ & Gymnaſticæ tẽperatio efficiet vt iſtæ res concentu quodam inter ſe aptè conſentiãt? partim quidem inten-

quandam ξυμφωνίαν componantur: ita & in Repub. varia hominum genera in vnam quandam ξυμμετρίαν vnúmque ordinẽ conformari atque conſtitui, Iuſtitiæ illius quæ inueſtigetur, vi atque efficacia. Itaque vniuerſæ doctrinæ ſummam comprehendẽs, diſtinctis quaſi articulis eam determinat. Ἀναλογίαν inter remp. & priuatos homines eam ſtatuerat, vt eadem Iuſtitiæ ratio peræquè quadraret vtrique. illam ergo proportionẽ hiſce παραδείγμασι illuſtrat.

a Primus, Eadem in ciuitate & vniuſcuiuſque animo eſſe genera & numero paria.

b Secundus, Quod de repub. dicitur, idem de ſingularibus hominibus dici συνωνύμως. id eſt, peræquè dici hominem ſapientem, tẽperantem, fortem, ac Rempublicam.

c Tertius, Quanuis ſint varia hominũ genera in Repub. quum tamen vnuſquiſque τὸ ἑαυτοῦ πράττει, ac proinde τὸ προσῆκον, tum demum Iuſta eſt reſpublica: ita, quanuis in animo noſtro variæ exiſtunt cupiditates, nihilominus tamen quum Ratio imperat, decora eſt ξυμφωνία omnium partiũ animi, quæ proprias virtutes induunt. & quo pacto in ſingulis animi partibus virtutes infigantur, pro vniuſcuiuſque natura, ex ſuperiori doctrina exponit: Muſices nimirum & Gymnaſtices, quarum videlicet inſtitutis homines efficiuntur ſapientes, fortes, temperantes. Ex illarum omnium virtutum συναρμολογῇ exiſtere illam Iuſticiam, quæ ad hunc vſque locum ſit inueſtigata.

dens & fouens, præclaris & ſermonibus & diſciplinis, partim verò ſedans atque mulcens, & quaſi cicurans, concentu & modulorũ tẽperatura? Omnino, inquit. Quúmque ſic enutrita hæc fuerint, & quæ ſua ſunt reuera didicerint, & præclarè fuerint inſtituta, cupiditatum æſtui præerunt atq; moderabuntur: quæ pars animæ in vnoquoque plurima eſt, & rerum multiplicium accretione planè inexplebilis. Cauebunt autem ne corporearum, quæ vocantur, cupiditatũ repletione amplificata, grandior robuſtiórque euadat, neque duntaxat officio fungi detrectet, ſed in ſuam poteſtatem ſubigere illa conetur, in quæ nullã habet, naturæ vi, imperãdi autoritatem: atque ita vniuerſam omniũ vitam profliget atque peruertat. Omnino, inquit. Nónne, inquam, externorum hoſtium vim ipſo illo ſtrenuiſſimè depellit, quòd & vniuerſo animo & corpori prouidet, partim quidem dum conſiliũ ſuppeditando, partim etiam vires expediendo ad opportunã defenſionem, domini imperiis paret, & fortitudinis vi ea quæ conſtituta fuerint exequitur. Ita ſe res habet. Et fortè quidem, opinor, hac parte vnumquenque vocamus, quando iracundiæ vis ita cõparata eſt vt in mediis doloribus & voluptatibus, in ſentẽtia ſua perſeueret; nec aliter de rerum formidoloſarum diſcriminibus iudicet, quàm ratio ipſa dictauerit. Rectè, inquit. Sapientẽ verò dicimus, exigua illa parte quæ & in ipſo imperauit & hæc præcepit: quum & ipſa ſciẽtiam eius rei complectatur quæ & vnicuique harum ſingulatim, & trium ipſarum vniuerſo cœtui conducit. Omnino, inquit. Temperantem rurſus aliquem appellamus, horum ipſorum concordia atque conſenſione: quum & id quod imperat & quod paret in eandem ſententiam conueniunt, Vti nimirum Ratio imperium obtineat, neque aduerſus eam vllam ſeditionem excitent Cupiditates. Temperãtia igitur nihil aliud eſt quàm illud ipſũ: ſiue ciuitatem ſiue priuatas perſonas reſpicias. Iuſtus denique, ex ea formula quam ſæpius inculcauimus, definietur. [a]Prorſus eſt neceſſe. Quid igitur? (inquam) éſtne aliquid quod noſtram ſententiam ita interturbet, vt aliud videatur nobis eſſe Iuſtitia, quàm quod in ciuitate cõſtitit? Non, mea quidem, inquit, ſententia. Quinetiam, ſiquid adhuc inter nos ſit dubium atque cõtrouerſum, mutuo id aſſenſu componemus, iis deinduſtria allatis quæ ex hac doctrina abſurdè conſequi videãtur. Ecquæ verò? Veluti, ſi deliberandum fuerit & de illa ciuitate, & de eo homine qui eadem ratione natus & educatus fuerit, nunquid is homo quum depoſitum auri acceperit, videatur quandoque fraudem exquiſiturus qua depoſitum interuertat: exiſtimáſne aliquem iudicaturum, eiuſmodi hominem fraudẽ potiùs

a Iuſtitiæ illius in hominũ animis impreſſæ efficacitas in omnibus vitæ officiis.

A τε καλοῖς καὶ μαθήμασι, τὸ δὲ ἀνιεῖσα, παραμυθουμένη καὶ ἡμεροῦσα ἁρμονίᾳ τε καὶ
21 ῥυθμῷ; Κομιδῇ γε, ἦ δ' ὅς. Καὶ τούτω δὴ οὕτω τραφέντε, καὶ ὡς ἀληθῶς τὰ αὑτῶν μαθόντε καὶ παιδευθέντε, προστήσετον τοῦ ἐπιθυμητικοῦ, ὃ δὴ πλεῖστον τῆς ψυχῆς ἐν ἑκάστῳ ἐστὶ, καὶ χρημάτων φύσει ἀπληστότατον. ὃ τηρήσετον, μὴ τῷ πίμπλασθαι τῶν περὶ τὸ σῶμα καλουμένων ἡδονῶν, πολὺ καὶ ἰσχυρὸν γενόμενον, οὐ τὰ αὑτοῦ πράττῃ, ἀλλὰ καταδουλώσασθαι καὶ ἄρχειν ἐπιχειρήσῃ ὧν οὐ προσῆκον
B αὐτῷ γένει, καὶ ξύμπαντα τὸν βίον πάντων ἀνατρέψῃ. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ τοὺς ἔξωθεν πολεμίους τούτω ἂν κάλλιστα φυλάττοιτον ὑπὲρ ἁπάσης τῆς ψυχῆς τε καὶ τοῦ σώματος, τὸ μὲν, βουλευόμενον, τὸ δὲ, πολεμοῦν, ἑπόμενον δὲ τῷ ἄρχοντι καὶ τῇ ἀνδρείᾳ ἐπιτελοῦν τὰ βουλευθέντα. Ἔστι ταῦτα. Καὶ ἀνδρεῖον δὴ, οἶμαι, τούτῳ τῷ μέρει καλοῦμεν ἕνα ἕκαστον,
C ὅταν αὐτοῦ τὸ θυμοειδὲς διασώζῃ διά τε λυπῶν καὶ ἡδονῶν τὸ ὑπὸ τοῦ λόγου παραγγελθὲν δεινόν τε καὶ μή. Ὀρθῶς γ', ἔφη. Σοφὸν δέ γε ἐκείνῳ τῷ σμικρῷ μέρει, τῷ ὃ ἦρχέ τ' ἐν αὐτῷ, καὶ ταῦτα παρήγγελλεν· ἔχον αὖ κἀκεῖνο ἐπιστήμην ἐν αὐτῷ τὴν τοῦ ξυμφέροντος ἑκάστῳ τε καὶ ὅλῳ τῷ κοινῷ σφῶν αὐτῶν τριῶν ὄντων. Πάνυ μὲν οὖν. Τί δέ; σώφρονα οὐ τῇ φιλίᾳ καὶ ξυμφωνίᾳ τῇ αὐτῶν τούτων; ὅταν τό, τε ἄρχον καὶ τὼ ἀρχο-
D μένω ὁμοδοξῶσιν, ὡς δεῖν ἄρχειν τὸ λογιστικὸν, καὶ μὴ στασιάζωσιν αὐτῷ; Σωφροσύνη γοῦν (ἦ δ' ὅς) οὐκ ἄλλο τι ἐστὶν ἢ τοῦτο, πόλεώς τε καὶ ἰδιώτου. Ἀλλὰ μὲν δὴ δίκαιός γε, ὡς πολλάκις λέγομεν, τούτῳ καὶ οὕτως ἔσται. Πολλὴ ἀνάγκη. Τί οὖν; (εἶπον ἐγὼ) μή πῃ ἡμῖν ἀπαμβλύνεται ἄλλο τι δικαιοσύνη δεῖ εἶναι, ἢ ὅπερ ἐν τῇ πόλει ἐφάνη; Οὐκ ἔμοιγε (ἔφη) δοκεῖ. Ὧδε γὰρ (ἦν δ' ἐγὼ) παντάπασιν ἂν βεβαιωσαίμεθα εἴ τι ἡμῶν ἔτι ἐν
E τῇ ψυχῇ ἀμφισβητεῖ, τὰ φορτικὰ αὐτῷ προσφέροντες. Ποῖα δή; Οἷον, εἰ δέοι ἡμᾶς ἀνο-
21 μολογεῖσθαι περί τε ἐκείνης τῆς πόλεως καὶ τοῦ ἐκείνῃ ὁμοίως πεφυκότος τε καὶ τεθραμμένου ἀνδρός, εἰ δοκεῖ ἂν παρακαταθήκην χρυσίου ἢ ἀργυρίου δεξάμενος ὁ τοιοῦτος ἀποστερῆσαι, τίν' ἂν οἴει οἰηθῆναι τοῦτο αὐτὸν

A δράσαι μᾶλλον ἢ ὅσοι μὴ τοιοῦτοι; Οὐδέν' ἄν, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ἱεροσυλιῶν, καὶ κλοπῶν, καὶ προδοσιῶν, ἢ ἰδίᾳ ἑταίρων, ἢ δημοσίᾳ πόλεων, ἐκτὸς ἂν οὗτος εἴη; Ἐκτός. Καὶ μὴν οὐδ' ὁπωστιοῦν ἄπιστος ἢ κατὰ τοὺς ὅρκους ἢ κατὰ τὰς ἄλλας ὁμολογίας. Πῶς γὰρ ἄν; Μοιχεῖαι μὴν, καὶ γονέων ἀμέλειαι, καὶ θεῶν ἀθεραπευσίαι παντὶ ἄλλῳ μᾶλλον ἢ τῷ τοιούτῳ προσήκουσι. Παντὶ μέντοι, ἔφη. Οὐκοῦν τούτων πάντων αἴτιον, ὅτι αὐτοῦ τῶν ἐν αὐτῷ ἕκαστον τὰ αὑτοῦ πράττει ἀρχῆς τε πέρι καὶ τοῦ ἄρχεσθαι; Τοῦτο μὲν οὖν, καὶ οὐδὲν ἄλλο τι. Τί οὖν; ἕτερον ζητεῖς δικαιοσύνην εἶναι, ἢ ταύτην τὴν δύναμιν ἣ τοὺς τοιούτους ἄνδρας τε παρέχεται καὶ πόλεις; Μὰ Δία (ἦ δ' ὅς) οὐκ ἔγωγε. Τέλεον ἄρα ἡμῖν τὸ ἐνύπνιον ἀποτετέλεσται ὃ ἔφαμεν ὑποπτεῦσαι· ὡς εὐθὺς ἀρχόμενοι τῆς πόλεως οἰκίζειν, κατὰ θεόν τινα εἰς ἀρχήν καὶ τύπον τῆς δικαιοσύνης κινδυνεύομεν ἐμβεβηκέναι. Παντάπασι μὲν οὖν. Τὸ δὲ ἦν ἄρα, ὦ Γλαύκων, δι' ὃ καὶ ὠφελεῖ, εἴδωλόν τι τῆς δικαιοσύνης, τὸ, τὸν μὲν σκυτοτομικὸν φύσει, ὀρθῶς ἔχειν σκυτοτομεῖν, καὶ ἄλλο μηδὲν πράττειν· τὸν δὲ τεκτονικὸν, τεκταίνεσθαι· καὶ τἆλλα δὴ οὕτω. Φαίνεται. Τὸ δέ γε ἀληθὲς, τοιοῦτον μέν τι ἦν, ὡς ἔοικεν, ἡ δικαιοσύνη, ἀλλ' οὐ περὶ τὴν ἔξω πρᾶξιν τῶν αὑτοῦ, ἀλλὰ περὶ τὴν ἐντὸς ὡς ἀληθῶς, περὶ ἑαυτὸν καὶ τὰ ἑαυτοῦ, μὴ ἐάσαντα τἀλλότρια πράττειν ἕκαστον ἐν αὑτῷ, μηδὲ πολυπραγμονεῖν πρὸς ἄλληλα τὰ ἐν τῇ ψυχῇ γένη· ἀλλὰ τῷ ὄντι τὰ οἰκεῖα εὖ θέμενον, καὶ ἄρξαντα αὐτὸν αὑτοῦ, καὶ κοσμήσαντα, καὶ φίλον γενόμενον ἑαυτῷ, καὶ ξυναρμόσαντα τρία ὄντα, ὥσπερ ὅρους τρεῖς ἁρμονίας ἀτεχνῶς, νεάτης τε καὶ ὑπάτης καὶ μέσης, καὶ εἰ ἄλλα ἄττα μεταξὺ τυγχάνει ὄντα, πάντα ταῦτα ξυνδήσαντα, καὶ παντάπασιν ἕνα γενόμενον ἐκ πολλῶν σώφρονα καὶ ἡρμοσμένον, οὕτω δὴ πράττειν ἤδη, ἐάν τι πράττῃ, ἢ περὶ χρημάτων κτῆσιν, ἢ περὶ σώματος θεραπείαν, ἢ καὶ περὶ πολιτικόν τι, ἢ περὶ τὰ ἴδια ξυμβόλαια· ἐν πᾶσι τούτοις ἡγούμενον καὶ ὀνομάζοντα δικαίαν μὲν καὶ καλὴν πρᾶξιν, ἣ ἂν ταύτην τὴν ἕξιν σῴζῃ τε καὶ συναπεργάζηται· σοφίαν δὲ, τὴν ἐπιστατοῦσαν ταύτῃ τῇ πράξει ἐπιστήμην· ἄδικον δὲ πρᾶξιν,

commiſſurum quàm homines aliter affectos? Nequaquam, inquit. Nónne & hic purus & innocens erit à ſacrilegiis, furtis, proditionibus, tam priuatim aduerſus ſodales quàm publicè aduerſus ciuitates? Prorſus. Atqui nullo modo perfidus, vel iureiurãdo vel aliis quibuſlibet pactis atq; pollicitationibus. Quídni enim? Adulteria, parentum contẽptus, impietas in deos, in alium quemlibet quàm in iſtum cadẽt. Prorſus ita eſt, inquit. Nónne horũ omnium B cauſa hæc eſt, quòd, quantum quidem in ipſo eſt, ſui officii partes exequitur, & imperando & parendo? Hæc ipſa omnino, & nulla alia. Ecquid igitur aliud quæris Iuſtitiam eſſe, quàm illam vim quæ & homines & ciuitates huiuſmodi efficiat? Nõ aliud, inquit, equidem per Iouem. [a] Tandem ergo nobis abſolutum eſt inſomniũ illud, quod nos coniecíſſe diximus: nimirum in ipſo diſputationis veſtibulo, quum inſtituebamus condere ciuitatem, diuino quodam numine in huiuſmodi primordium incidimus, quod IVSTITIAE C ipſius vim & naturam effigie quadam repræſentaret. Omnino, inquit. Hæc nimirum cauſa erat, Glauco, cur ſimulacrum illud Iuſtitiæ profuit: vt is qui natura coriarius ſit, artem hanc congruẽter exequatur, & nihil aliud agat: qui verò faber, agat fabrilia: & ſic de cæteris rebus. Videtur. Reuera tale quidpiam videtur eſſe Iuſtitia, non quæ in iis quidem rebus quæ extra ſe ſint, verſetur: ſed in iis quæ & ad ſe & res D ſuas propria & domeſtica quadã ratione ſpectent, omnino elaboret: neque ſinat quenquam in rerum alienarũ actitationibus curioſè immorari. iam neque concedit illas animi ſpecies ſua inter ſe officia cõmiſcere, & in varios anfractus euagari: ſed reuera res ſuas rectè & prudenter accõmodat atque digerit: & ſui quidem maximè compos eſt, ſéque ſuo arbitrio regit, colit atque ornat, & ſibi amicus eſt atque cõſentiens: tréſque illas animi ſpecies aptè contemperat, veluti tres harmoniæ fines & terminos: qui his vocibus deſignãtur, Νεάτης, E ὑπάτης, μέσης [.i. octauæ vocis & grauis & quintæ] ſeu quæuis alia fuerit cõcentus forma. Ita his quaſi vinculis omnia cõplexus, quum reuera ipſe vnus extiterit, è multis temperans atque concentu quodã compoſitus: ita agat quidquid agat, ſeu in pecunia comparãda ſeu in cultu corporis, ſeu in publicis negotiis, ſeu in priuatis cõmerciis verſetur: in his, inquam, omnibus actionem illam iuſtam & præclaram exiſtimans ſuóque nomine deſignans, quæ habitum hunc peragit atque ſeruat: Sapientiam verò huic actioni moderandæ principem primariámque ſcientiam: Iniuſtam

[a] CONCLVSIO ſuperioris diſputationis à primo libro vſque ad hunc locum: QVID SIT IVSTITIA, & QVID SIT INIVSTITIA. Iuſtitiam nimirum in hominibus eſſe illam ξυμφωνίαν atque ξυμμετρίαν virtutum: quum omnes affectiones atque cupiditates rationi ac virtuti obtẽperant, atque adeò & vnuſquiſque ſecum præclarè conſentiens, rebus alienis, quæ nihil ad ſe pertinent, prætermiſſis, res ſuas præclarè diſponit, ſibiipſi imperat, in rebus ſuis, vt decet, verſatur: & omnia vitæ officia ſapienter, conſtãter, grauiter obit: totus denique omni virtutis laudiſque genere cumulatus. Hanc eſſe Iuſtitiæ vim in ſingularibus hominibus. In Republica autem Iuſtitia eſt εὐταξία moderati imperii. id eſt, ἡ κατὰ φύσιν ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων κατάστασις: quum ſuas partes vnuſquiſque & nouit & facit. illam enim maximam & auguſtiſſimam Scientiam, non inertem quidem illã, ſed cum actione coniunctam. Porro præclara illa Muſices, quã in omnes harmoniarũ ſpecies diſtribuit, (Νεάτης videlicet, ὑπάτης, μέσης) Imagine, ſignificat vim illã Iuſtitiæ in omnes omnium ordinum homines ſe effundere, ſuo quodam modo.

verò actionem, quæ hanc ſemper diſſoluit: Inſcitiam denique, opinionē eam quæ huic præſit. Omnino, inquit, Socrates, vera commemoras. Ita eſto, inquam. Si ergo, inquā, affirmemus nos inueniſſe hac noſtra diſputatione, quid & ſit vir iuſtus, & quid iuſta Ciuitas, quid deniq; in ipſis inſit, haud multùm opinor, videbimur aberrare. Nō per Iouem, inquit. Affirmandum igitur? Certé. [a] Ita igitur eſto. Conſequens itaq; videtur vt de Iniuſtitia cōſideremus. Cōſtat nimirum. Nónne conſentaneum eſt, ipſam illam INIVSTITIAM eſſe ſeditionem quãdam trium harum ſpecierum de quibus meminimus, & multiplicem curioſámque alienarum rerum vſurpationem? quum videlicet vna pars aduerſus vniuerſam ipſam animi communitatem inſolēter inſurgit: id eſt, ea pars quæ ex conſentanea naturæ formula ſeruire debet, imperium in animo affectat: indecorè id quidem atque præpoſterè, quum ei parti quæ ſuo quaſi genere regina eſt, atque imperandi habet autoritatem, debeat ipſa obſequium. Huiuſmodi quampiam intemperiem atque perturbationem vagúmq; errorē, ſtatuemus eſſe Iniuſtitiam, inſolentiam, ignauiam, inſipientiam, & (vt vno verbo complectar) vitioſitatem. [b] Hæc nimirū hoc pacto ſe habent. Nónne, inquam, ſatis perſpicuè conſtat, quid ſit Iniuſta agere, & facere iniuriam: & cōtrà, quid ſit Iuſta agere: ob eámq; rem, quid Iuſtitia & Iniuſtitia? Quomodo veró? Quia nihilo à ſalubribus & inſalubribus differunt. nam vt hæc circa corpus, ita & illa circa animum verſantur. Quomodo? inquit. Salubria quippe, ſanitatem: inſalubria, morbum afferunt. Certé. Nónne & eodem modo *Iuſta agere*, iuſtitiam: *Iniuſta*, iniuſtitiam affert? Neceſſe eſt. Eſt autem *ſanitatem afferre*, ita ea componere quæ in corpore ſunt, vt ex naturæ ipſorum ordine inuicem ſuperentur & ſuperent: *morbum* verò *afferre*, quum contra naturæ legem alia aliis imperēt in corpore, & aliorum item imperio ſubiiciātur. Ita eſt. Eadem ratione, *Iuſtitiam alicui præſtare*, eſt, animi partes ex naturæ præſcripto conſtituere, vt congruenter & imperent & pareant: *Iniuſtitiam* verò, vt contra naturæ legem & alia aliis imperent, aliorúmq; itē imperio ſubiiciātur. Planè, inquit. VIRTVS igitur, vt apparet, ſanitas quædam eſt & pulchritudo, & bene compoſitus animi habitus: VITIVM contrà, & morbus & turpitudo & valetudo. Ita eſt. Nónne igitur præclara viuendi inſtituta ſternūt viam ad virtutem, turpia, ad vitium homnes præcipitant? Neceſſe eſt. Reliquum igitur eſt, ſicuti videtur, vt diſpiciamus, An vtile ſit Iuſta agere, & hone-

A ἢ ἂν ἀεὶ ταύτην λύῃ· ἀμαθίαν δὲ, τὴν ταύτῃ αὖ ἐπιστατοῦσαν δόξαν. Παντάπασιν (ἦ δ᾽ ὅς) ὦ Σώκρατες, ἀληθῆ λέγεις. Εἶεν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) τὸν μὲν δίκαιον καὶ ἄνδρα καὶ πόλιν, καὶ δικαιοσύνην, ὃ τυγχάνει ἐν αὐτοῖς ὂν εἰ φαῖμεν εὑρηκέναι, οὐκ ἂν πάνυ τι οἶμαι δόξαιμεν ψεύδεσθαι. Μὰ Δία οὐ μέντοι, ἔφη. 22 Φῶμεν ἄρα; Φῶμεν. Ἔστω δή, ἦν δ᾽ ἐγώ. μετὰ γὰρ τοῦτο σκεπτέον οἶμαι ἀδικίαν. Δηλονότι. Οὐκοῦν στάσιν τινὰ αὖ τριῶν ὄντων τούτων δεῖ αὐτὴν εἶναι, B καὶ πολυπραγμοσύνην καὶ ἀλλοτριοπραγμοσύνην, καὶ ἐπανάστασιν μέρους τινὸς τῷ ὅλῳ τῆς ψυχῆς, ἵν᾽ ἄρχῃ ἐν αὐτῇ, οὐ προσῆκον, ἀλλὰ τοιούτου ὄντος φύσει οἵου πρέπειν αὐτῷ δουλεύειν τῷ τοῦ ἀρχικοῦ γένους ὄντι. τοιαῦτ᾽ ἄττα (οἶμαι) φήσομεν καὶ τὴν τούτων ταραχὴν καὶ πλάνην εἶναι τήν τε ἀδικίαν, καὶ ἀκολασίαν, καὶ δειλίαν, καὶ ἀμαθίαν, καὶ συλλήβδην πᾶσαν κακίαν. Ταῦτα μὲν οὖν ταὐτά, C ἔφη. Οὐκοῦν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) καὶ τὸ ἄδικα πράττειν καὶ τὸ ἀδικεῖν, καὶ αὖ τὸ δίκαια ποιεῖν, ταῦτα πάντα τυγχάνει ὄντα κατάδηλα ἤδη σαφῶς, εἴπερ καὶ ἀδικία τε καὶ δικαιοσύνη; Πῶς δή; Ὅτι (ἦν δ᾽ ἐγὼ) τυγχάνει οὐδὲν διαφέροντα τῶν ὑγιεινῶν τε καὶ νοσωδῶν, ὡς ἐκεῖνα ἐν σώματι, ταῦτα ἐν ψυχῇ. Πῇ; ἔφη. Τὰ μέν που ὑγιεινὰ, ὑγίειαν ἐμποιεῖν· τὰ δὲ νοσώδη, νόσον. Ναί. Οὐκοῦν καὶ τὸ μὲν δίκαια πράττειν, δικαιοσύνην ἐμποιεῖ· τὸ δ᾽ ἄδικα, D ἀδικίαν. Ἀνάγκη. Ἔστι δὲ τὸ μὲν ὑγίειαν ποιεῖν, τὰ ἐν τῷ σώματι κατὰ φύσιν καθιστάναι κρατεῖν τε καὶ κρατεῖσθαι ὑπ᾽ ἀλλήλων· τὸ δὲ νόσον, παρὰ φύσιν ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι ἄλλο ὑπ᾽ ἄλλου. Ἔστι γάρ. Οὐκοῦν αὖ (ἔφην) τὸ δικαιοσύνην ἐμποιεῖν, τὰ ἐν τῇ ψυχῇ κατὰ φύσιν καθιστάναι, κρατεῖν τε καὶ κρατεῖσθαι ὑπ᾽ ἀλλήλων· τὸ δὲ ἀδικίαν, παρὰ φύσιν ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι ἄλλο ὑπ᾽ ἄλλου. Κομιδῇ, ἔφη. Ἀρετὴ μὲν ἄρα, ὡς ἔοικεν, ὑγίειά τέ τις ἂν εἴη καὶ κάλλος καὶ εὐεξία E ψυχῆς· κακία δὲ, νόσος τε καὶ αἶσχος καὶ ἀσθένεια. Ἔστιν οὕτως. Ἆρ᾽ οὖν οὐ καὶ τὰ μὲν καλὰ ἐπιτηδεύματα εἰς ἀρετῆς κτῆσιν φέρει, τὰ δ᾽ αἰσχρὰ, εἰς κακίας; Ἀνάγκη. Τὸ δὴ λοιπὸν ἤδη, ὡς ἔοικεν, ἡμῖν ἐστι σκέψασθαι, πότερον αὖ λυσιτελεῖ δίκαιά τε πράττειν, καὶ

καλὰ

a Huic Iuſtitiæ ὑποτυπώσει opponit ex contrario INIVSTITIAE deſcriptionem: quo nomine intelligit omnium officiorum in priuatis perſonis perturbationem, publici ordinis ἀταξίαν, quæ ex contrariis rebus oriatur quàm Iuſtitia. nam pro eo quòd Iuſtitia ei erat ſcientia, Iniuſtitia eſt inſcitia: illa, τὸ ἑαυτοῦ πράττειν, & quidem in vna quapiam re verſari: hæc verò, eſt ἀλλοτριοπραγμοσύνη & πολυπραγμοσύνη: illa, ὁμοδοξία & κατάστασις τῶν ἀρχόντων & ἀρχομένων, ſicuti diximus: hæc, ἐπανάστασις, & animorum auulſio, inter eos qui imperant & parent ſeditio & ἀναρχία. &c.

b Vtriuſque .i. Iuſtitiæ & Iniuſtitiæ, effecta. hanc eſſe Ἀρετὴν .i. σωτηρίαν, ὑγίειαν, κάλλος, εὐεξίαν deniq; vitamque & animi & Reipublicæ: contrà Iniuſtitiam eſſe κακίαν .i. νόσον, αἶσχος, ἀσθένειαν, & mortem vtriuſque. ex illa itaque felicitatem ſingulis hominibus & vniuerſæ Reipub. certiſſimam conſtare: ex hac, infelicitatem & exitium. Ita eſt abſoluta copioſiſſima diſputatio, è tenui principio maximè amplificata, & quidem his diſtinctis capitibus quæ ſuprà notauimus, Quid ſit Iuſtitia, qua in re verſetur vtraque, quæ ſint vtriuſque vires quatenus vtraque ad homines ſingulares & vniuerſam Rēpublicam pertineat. Ordo etiam diſputationis notatur: Initio effigiem quandam rei fuiſſe notatam, quæ deinde accuratè expoliretur: id eſt, ἀναλυτικῶς res tractaretur, ſicuti ex vniuerſa diſputatione apparet. Ita diſertè ait, Huic de Iuſtitiæ definitione ſermoni impoſitū eſſe colophonem.

A καλὰ ἐπιτηδεύειν, καὶ εἶναι δίκαιον, ἐάν τε λανθάνῃ, ἐάν τε μή, τοιοῦτος ὤν· ἢ ἀδικεῖν τε καὶ ἄδικον εἶναι, ἐάνπερ μὴ διδῷ δίκην, μηδὲ βελτίων γίγνηται, κολαζόμενος. Ἀλλ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, γελοῖον ἔμοιγε φαίνεται τὸ σκέμμα γίγνεσθαι ἤδη, εἰ τοῦ μὲν σώματος τῆς φύσεως διαφθειρομένης, δοκεῖ οὐ βιωτὸν εἶναι, οὐδὲ μετὰ πάντων σιτίων τε καὶ ποτῶν, καὶ παντὸς πλούτου καὶ πάσης ἀρχῆς· τῆς δὲ αὐτοῦ τούτου ᾧ ζῶμεν φύσεως ταραττομένης καὶ B διαφθειρομένης, βιωτὸν ἄρα ἔσται· ἐάνπερ τις ποιῇ ὃ ἂν βουληθῇ, ἄλλο πλὴν τοῦτο ὁπόθεν κακίας μὲν καὶ ἀδικίας ἀπαλλαγήσεται, δικαιοσύνην δὲ καὶ ἀρετὴν κτήσεται· ἐπειδήπερ ἐφάνη γε ὄντα ἑκάτερα οἷα ἡμεῖς διεληλύθαμεν. Γελοῖον γάρ, ἦν δ' ἐγώ. ἀλλ' ὅμως ἐπείπερ ἐνταῦθα ἐληλύθαμεν ὅσον οἷόν τε σαφέστατα κατιδεῖν ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει, οὐ χρὴ ἀποκάμνειν. Ἥκιστα, νὴ τὸν Δία, (ἔφη) πάντων ἀποκνητέον. Δεῦρο δή (ἦν δ' ἐγώ) ἵνα καὶ ἴδῃς ὅσα καὶ εἴδη ἔχει ἡ κακία, C ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἅ γε δὴ καὶ ἄξια θέας. Ἕπομαι, ἔφη. μόνον λέγε. Καὶ μήν, ἦν δ' ἐγώ, ὥσπερ ἀπὸ σκοπιᾶς μοι φαίνεται, ἐπειδήπερ ἐνταῦθα ἀναβεβήκαμεν τοῦ λόγου, ἓν μὲν εἶναι εἶδος τῆς ἀρετῆς, ἄπειρα δὲ τῆς κακίας. τέτταρα δ' ἐν αὐτοῖς ἄττα ὧν καὶ ἄξιον ἐπιμνησθῆναι. Πῶς λέγεις; ἔφη. Ὅσοι (ἦν δ' ἐγώ) πολιτειῶν τρόποι εἰσὶν εἴδη ἔχοντες, τοσοῦτοι κινδυνεύουσι καὶ ψυχῆς τρόποι εἶναι. Πόσοι δή; Πέντε μέν (ἦν δ' ἐγώ) πολιτειῶν, D πέντε δέ, ψυχῆς. Λέγε, ἔφη, τίνες. Λέγω, εἶπον, ὅτι εἷς μὲν οὗτος ὃν ἡμεῖς διεληλύθαμεν, πολιτείας εἴη ἂν τρόπος· ἐπονομασθείη δ' ἂν καὶ διχῇ. ἐγγενομένου μὲν γὰρ ἀνδρὸς ἑνὸς ἐν τοῖς ἄρχουσι διαφέροντος, βασιλεία ἂν κληθείη· πλειόνων δέ, ἀριστοκρατία. Ἀληθῆ, ἔφη. Τοῦτο μὲν τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) ἓν εἶδος λέγω. οὔτε γὰρ ἂν πλείους οὔτε εἷς ἐγγενόμενος κινήσειεν ἂν τῶν ἀξίων λόγου νόμων τῆς E πόλεως, τροφῇ τε καὶ παιδείᾳ χρησάμενος ἣν διήλθομεν. Οὐ γὰρ εἰκός, ἔφη.

ſta inſtituta perſequi, & Iuſtum eſſe: ſiue id palàm ſit ſiue clàm: An iniuriam facere, & iniuſtè facere, dummodo ne det pœnas, neque melior euadat caſtigatione. Atqui, inquit, Socrates, mihi iſtæc diſceptatio ridicula ſanè videtur. Si enim corporis natura corrupta profligatáque ſit, vitã haudquaquã vitalis futura videretur: ne ſi quidẽ & epularum & poculorum, omniúmque & diuitiarum & imperiorum exuberarent copiæ. Eius verò quo viuimus natura perturbata atque corrupta, écquis vitam ſibi vitalem putaret? Siquis nimirũ vitam ita pro arbitratu ſuo inſtituat, vt aliud quidpiam agat quàm vnde prauitate & iniuſtitia liberetur, Iuſtitiam verò reliquáſque virtutes conſequatur: quandoquidẽ vtraque huiuſmodi eſſe apparuerunt, qualia hactenus oſtendimus. Ridiculum videlicet eſſet, inquam. Poſtquam tamen eò deuenimus, vt quamdilucidè perſpicere poſſimus rem ita ſe habere, nõ eſt profectò deſpondẽdus animus. Minimè omnium per Iouem, inquit, incœpto deſiſtendum eſt. [a] Agedum igitur, inquam, vt noris quoq; quot ſpecies habeat Vitioſitas: quod, mea quidem ſententia, magna conſideratione dignum eſt. Te quidem ſequor, dic modó. Atqui mihi quidem, inquam, quandoquidem in hunc ſermonem conſcẽdimus, tanquã è ſpecula videre videor VNAM VIRTVTIS SPECIEM: Improbitatis verò, multiplices & penè infinitas. ex quibus quatuor quædam illuſtriores potiſſimum ſe offerunt, quæ accuratius atque diſtinctius à nobis ſunt commemorandæ. Quomodo ais? inquit. Quot nimirum, inquam, ſunt modi adminiſtrandæ reipubl. totidem etiam vidẽtur Animi eſſe modi. Quot verò ſunt? Quatuor rerũpub. quatuor & animæ. Dic verò écquæ illæ ſint. Et in hoc ſum equidem. vnum quidem hunc eſſe aio quem nunc expoſuimus: duabus verò appellationibus diſtinctè debet deſignari. nam ſi inter principes ciuitatis vnus quidam ſit omnium præſtãtiſſimus, REGNVM [.i. *βασιλεία*, ſiue *μοναρχία*] vocabitur: ſin plures, OPTIMATVM ADMINISTRATIO [.i. *ἀριστοκρατία*] Vera narras. Hanc vnam idcirco ſpeciem eſſe dico, quoniam ſiue vnus ſiue plures rerum ſummã obtineant, dummodo his quas commemorauimus legibus educatus atque inſtitutus fuerit, nihil quod magni quidem ſit momenti, in reipubl. legibus cõmutabit. Neque enim, inquit, conſentaneum eſſet.

[a] Προπαρασκευὴ ad ſequẽtem diſputationem, quæ octauo & nono libro explicabitur, περὶ τῶν ἡμαρτημένων πολιτειῶν .i. τῶν παρεκβάσεων à reipublicæ forma hactenus deſcripta: quam vnã eſſe ὀρθὴν πολιτείαν ait: quum plures ſint κακίας πολιτικῆς formæ, ſiue ſpecies. Vnã ergo optimã & præſtantiſſimam πολιτείαν eſſe, quum vel vnus vel pauci ſummam rerum obtinẽt, illius diſciplinæ inſtitutis, quæ ſuprà deſcripſit, efformati. Μοναρχίαν igitur & Ἀριστοκρατίαν cæteris adminiſtrationis ciuilis formis antepo nit: de quibus aget quarto libro. Vide Comment de doctr. *Legendum eſt autem* τέσσαρες μὲν, & τέσσαρες δὲ, *pro* πέντε μὲν, & πέντε δέ.

PLATONIS DE REPVBLICA, Siue, DE IVSTO, DIALOGVS QVINTVS.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΩ͂Ν, Ἢ, ΠΕΡῚ ΔΙΚΑΊΟΥ, ΔΙΑ'ΛΟΓΟΣ ΠΕ'ΜΠΤΟΣ.

ARGVMENTVM.

VNIVERSAE huius de Republica diſputationis duo capita notauerat Plato, Quídnam ſit iuſtitia,& quid iniuſtitia, id eſt, quænam ſit perfectiſsima forma optimæ reipublicæ:& quæ cõtrà peſsimæ effigies. Ita autem acturum ſe de hiſce duobus præfatus eſt vt non modò reipubl. formam repræſentaret,ſed demõſtraret quoque quo ingenio & quibus moribus ſint ciues reipublicæ. quod,vt poſtulabat πολιτικὴ μέθοδος,ita etiam accuratè videbatur præſtitiſſe hactenus,& ipſa in vniuerſum republ. & ipſius membris præclarè inſtitutis: ipſóque maximè Magiſtratu qui eſt primarium reipubl.membrum:videlicet caput. Poſtulabat igitur inſtituti ordinis ratio (ſicut etiam monuit ad finem libri proximi) vt quandoquidem egiſſet de Iuſtitia, modò accederet ad Iniuſtitiam illam explicandam.id eſt,de vitioſis reipubl.formis,& vitioſis quoque ciuium,pro vnaquaque reipubl. forma, moribus diſputaret. Nunc tamen ad ſuperiorem illam doctrinam adiungit nouum eúmque copioſiſsimum ſermonem,qui ἐπεισοδικῶς quidem attexi videtur: ad rem tamen ipſam facit maximè,quantum quidem pertinet ad leges demonſtrationis. quoniam enim optimam rempublicam dixerat conſtare ſumma & animorũ &omnium rerum cõmunitate,ciuéſque eo animo eſſe debere vt tanquam ὁμόγονοι & fratres ſanctæ charitatis vinculis conſtricti,nihil habeãt diſiunctum atque ſeparatum quod ad ſuam priuatam vtilitatem ſingulatim referant, ſed omnia ὁμοθυμαδὸν in communem deponant: id eſt, de veteri prouerbio, vt inter amicos, omnia ſint inter illos communia:quum, inquam, reipubl. naturam illa communitate definiret, debuit illius communitatis modum explicare. Et quoniam Cuſtodem illum ſuum hactenus ita inſtituerat, vt μουσικῆς præceptis primùm imbueretur:(quo nomine Religionem ſignificabat, quia omnis illa θεολογία poetarum ſcriptis, vt diximus, continebatur, ex quibus vulgò inſtituebantur iuuenes: oſtendit autem ſolidis argumentis,inanem eſſe omnem illam poeticam doctrinã de cultu Dei, quippe quæ ipſius naturam planè peruerteret: ac proinde non tam docuit quomodo inſtituẽdus eſſet magiſtratus in religione, quàm à qua doctrina religionis ſcientiã profitente ſit reuocandus: quum,inquã,religionis illas opiniones refutaſſet à quibus abhorrere deberet magiſtratus,conſequens erat & planè neceſſarium,vt,quoniam religionẽ rectæ adminiſtrationis fundamentum ſtatuerat,doceret quænam illa reuera eſſet & in qua re verſaretur: vt nihil deſideraretur ad plenam doctrinã: quæ certè imperfecta eſſet, ſi res ἐλεγκτικῶς tantùm proponeretur, non διδακτικῶς. Itaque docet qua re inſtituendus ſit Magiſtratus,vt felix ſit reſpublica,videlicet vera Philoſophia: quæ non ἐπιπολαία ſit, .i. externam quandam εὐαρμοστίαν atque εὐρυθμίαν vitæ & orationis conſectetur, ad diuinæ naturæ opprobrium (ſicuti Muſica illa quam religionis loco ſtatuebat, ex ſuorum hominum hypotheſi) ſed à rebus genitis hiſce & caducis animum conuertat ad id quod verè eſt, ſolidam nimirum germanámque Dei cognitionem: quem ἰδέαν τἀγαθοῦ .i. ſummum bonum, illámque cognitionem Μέγιστον μάθημα, & ἀληθινὴν φιλοσοφίαν vocat: quæ videlicet ſit ψυχῆς περιαγωγὴ ἐκ νυκτερινῆς τινος ἡμέρας εἰς ἀληθινὴν τοῦ ὄντος ἐπάνοδον. At ne Philoſophiæ nomine vel ἀπολίπευτος quædam & ἄχρηστος θεωρία intelligatur, vel improba πανουργία: idcirco re paulo altius repetita, Philoſophiæ ſubiectum, naturam, vtilitatem copioſè perſequitur:vt conſtet & illam eſſe ſummi boni,id eſt Dei,cognitionem, & illo fundamento conſtaturam reipublicæ vtilitatem: ac proinde tum demum illam felicem fore,quum in ea vel philoſophi regnabunt, vel reges philoſophabuntur: neque priùs quietem malorum futuram hominibus. Hic eſt nexus iſtius ſermonis cum tota diſputatione: ſicuti ex verbis Platonis perſpicuè apparebit. Itaque viderint eruditi quàm recta ſit Ariſtotelis de hoc loco reprehenſio: Socratem τοῖς ἔξω λόγοις λόγον ἀναπεπληρωκέναι: an potius prolixioris iſtius περιόδου legitima ſit Platonis excuſatio in ſexto, ἐπιτομὰς ἀποδείξεις maximarum rerum ita fuiſſe explicatas, ac proinde τὸ μέτριον τοῦ λόγου fuiſſe ſeruatum: tantum abeſt vt peccatum à ſe fuerit ἐν τῷ παρὰ τὸ προσῆκον μήκει (quandoquidem τὸ μέτρον τῶν τοιούτων ἀπολεῖπον, & ὁπωσοῦν τοῦ ὄντος, οὐ πάνυ μετρίως γίγνεται) atque adeo eſſet potius peccatum, ſi in tanta re ieiunè & negligenter dixiſſet: quæ negligentia ſit maximè indecora philoſopho, qui in naturæ amplitudine rerum vbertatem contemplari debet: & in hoc maximè tam graui & locupleti argumento. Igitur hîc nihil videtur vel importunè ingeſtum vel abſurda prolixitate cumulatum: ſed & opportuno natũ principio, & valde οἰκείοις & propriis λόγοις explicatum: De diſcrimine videlicet veri & fucati philoſophi: de veræ Philoſophiæ ſubiecto, fine, modo, vtilitate: ſicuti ex ſuis locis apparebit. Illius autem copioſi ſermonis hæc erit ſumma propoſitio, Magiſtratum rerum diuinarum atque humanarum ſcientia inſtructum eſſe oportere, vt opportunè atque feliciter rẽpublicam adminiſtrare poſsit. Atque horum quidem trium librorum hæc erit vniuerſa οἰκονομία. De communitate Reipublicæ,& illius modo: &,De veræ philoſophiæ dignitate atque vtilitate.

IAM verò, quémnam hîc doceat cõmunitatis modum videndum eſt. audet enim κοινωνίας τρόπον vocare, ἀκοινωνήτου & planè ἀμίκτου ἀταξίας portentoſam inſaniam, ad generis humani ſocietatem omnino confundendam. quid enim, cum Marſilio Ficino & nonnullis aliis malè ſanis interpretibus, huic Platonis inſaniæ quæramus prætextus? quin potius delirantis amici vicem doleamus, erroremque indicemus: ne ſobriæ vitæ præiudicio ſimplicioribus imponat, aut ne reliquæ doctrinæ exiſtimationi ſit fraudi. Et ſe quoque in illam inſaniam agi præcipitem ſentit Plato, τρικυμίαν λόγου ſubinde excuſans, & τὸ παράδοξον καὶ ἄηθες: & pertimeſcens ne res ſit non planè vera, vt inuidiæ plena, quaſi τὸ παρὸν τῆς πολιτείας euertat. (vt certè faceret, ſi obtineret) quanquam & in libris περὶ νομοθεσίας emendat errorem, ſicuti ex ipſis locis perſpicuum erit. Itaque à Platone inſano ad Platonem ſanum erit prouocandum: eiúſque miſerendum, quaſi febris æſtu furentis: ſicuti accidit aliquando bonis & prudentibus viris, quum in acutos morbos incidunt. Ita quoque eſt intertextus legitimæ diſputationi hic locus, vt ſine illius incommodo demi ex ipſa poſsit: quemadmodum ex perſpicuis verbis μεταβάσεως, quæ eſt in fine quarti, & initio octaui, apparet. Vtinam verò prorſus inde excideretur, veluti turpiſsimus næuus ex pulcherrimo corpore. Communitatis igitur illius modum ita definit, Vti mulieribus æquè ac viris officia ſint communia in republica: Vxores, liberi, bona eiuſdem reipubl. ciuibus ſint item communia. Multiplices etiam ſtrophas ſuis illis deliriis interſerit, quas ſanè pudet pigétque referre. & tamen ſuis illis inſaniis, vt cum ratione inſanire videatur, miſeras quaſdam rationes conatur prætexere. Sunt nimirum hi ſcopuli, quos cauendos ſæpe monuimus. Ethnicæ cæcitatis hoc horrẽdum eſt exemplum, ex bonis principiis peſsimas concluſiones colligẽtis: vt Veritatis decretum cõperiatur verum, aduerſus eos in quibus τὸ γνωστὸν τοῦ θεοῦ alioqui erat manifeſtum: Ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. Diuinæ illius cognitionis in hominibus ſuperſtitis non obſcura erant argumenta, illa ἀξιώματα quæ de optima reipubl. forma expoſuit Plato: at quàm importunas concluſiones ex his elicit, & ex veritatis ſimplicitate quàm fœda veritatis εἴδωλα deflectit! Optimum enim erat principium, In repub. ad communẽ vtilitatem omnia referri debere. Itaque veriſsima eſt Ariſtotelis reprehenſio de hoc mendacio, & inaniſsimum illorum interpretum patrocinium qui has inſanias moliuntur excuſare: quos debuit ſanè pudere, hanc inſolentiam veritati, bonis moribus, omnium denique nationum conſenſui repugnãtem tueri. Rectè ergo Ariſt. ait hanc ſententiam non eſſe συμβαίνουσαν ἐκ τῶν λόγων. eſt enim planè ἀσύστατος cum iis principiis quæ poſuerat. Vult quidem vnam eſſe rempubl. ſed tamen hactenus, vt naturarũ quæ diuerſis hominibus diuerſæ competunt, maxima ratio habeatur: atque adeo vnuſquiſque in ſuo quodã & proprio opere verſetur. non enim fieri poſſe vt quiſquam, οἰκείοις prætermiſsis, res vel plures vel alienas agat, ſine præſenti reipubl. exitio. verum enim eſt, πολυπραγμοσύνην & ἀλλοτριοπραγμοσύνην, non modò eſſe κακίαν, morbum, dedecus, ſed mortem etiam reipubl. In ipſa porro reipubl. communitate, ſumma eſſe debet animorum & ſtudiorum συμπάθεια, & mutuus quidem huiuſmodi ſenſus, vt omnes ciues omnia ſua ad communem reipubl. vtilitatem debeant referre. eſt tamen verum, omnem illum humanæ ſocietatis conſenſum ἀταξία conſiſtere: ac proinde perturbationem rerum & officiorum (id eſt, vt ipſe loquitur, τὴν παρὰ φύσιν ἐπανάστασιν) eſſe perniciem reipubl. vt quidem ſi vnumquodque membrum ſenſum hunc haberet, vt poſſe putaret ſe alterius membri officium occupare, vt manus pedis officium faciat, & pes ventris, debilitari & interire totum corpus neceſſe eſſet: ſic ſi nullus ſit ordo in republ. ſed omnia veluti in ſeditione perturbatè fiant, neceſſe eſt conſequi integrum reipubl. exitium. Quicquid igitur excuſet Plato, dum ſuis illis nugaciſſimis nugis commodas perſonas vult inducere, vnámque rempublicã quandam ſtabilire, illud tamen conſtanter verum eſt, non vnam ſtatui ab eo ciuitatem, ſed nullã, ſi illius communionis ἀταξία locus tribuatur. quanuis enim omnia ad vnam rempubl. referri debeant, non omnia tamẽ ſunt vnum & idem in republica: ſed res variæ & multiplices vniformi quadam εὐκρασία temperantur: atque adeo veluti in Muſica plures toni in vnam ἁρμονίαν coaleſcunt, ita τὸ ἴσον ἀντιπεπονθὸς, ſeruato vniuſcuiuſque & rei & officii in reipub. communitate decoro, conſeruat rempublicam. Sed quid opus eſt pluribus immorari in furoribus iſtis refellendis, qui vel indicati, per ſe ſatis ſupérque refutantur? & à quibus abhorret quicunque eſt homo? Apage ergo iſtas portentoſas chimæras à ſocietate generis humani: & tam craſſus in tanto philoſopho næuus teſtimonium ſit cæcitatis .i. rationis humanæ παραλογιζομένης. Atque hæc quidem aduerſus vagam illam & inhoneſtam communionẽ amuleta adhibentor. quarum tamẽ nugarum obtentu non æquum eſſet cætera omnia condemnare quæ commoda & veritati ἀνάλογα reperiũtur apud hunc autorem. Tutius enim eſt veritatem à mendacio excernere.

Quòd autem vult eandem eſſe virorum & mulierum in ciuili gubernatione, non diuerſam naturam, ac proinde mulieres ad ciuilis adminiſtrationis munera admitti cum viris debere: illud verò eſt magna cautione conſiderandum. Illud nimirum generatim & ἀδιορίστως enuntiatum, *Omnia publica munera mulieribus cum viris communia indiſcriminatim eſſe debere*, falſiſsimum eſt: etiamſi leuiora officia deſcribantur, quæ dentur mulieribus. eſt enim, etiam ἐν πολιτικῇ διοικήσει, latiſſimum diſcrimẽ inter viri & mulieris naturam: & poſtulat reipubl. ἀταξία vt ex naturarum illarum varia ratione, functiones quoque prudenter attribuantur. Eſt autem apud omnes ſanos minimè controuerſum illud, Hominem caput eſſe mulieris: & ex ipſius naturæ & creationis ratione, illud, Non debere mulierem αὐθεντεῖν ἀνδρός: ſed penes virum autoritatem imperiúmque eſſe debere: mulieres verò ὑποτάσσεσθαι & parere viro. Quanuis enim illud de matrimonij imperio peculiariter dicatur, nihil tamẽ obſtat quominus generatim intelligatur de quolibet alio imperio inter virum & mulierem: non aliter quàm illa ſententia, *Non eſt bonum homini eſſe ſoli*: quæ quidem de matrimonij communitate dicitur peculiariter, ſit tamen καθόλου, de communitate generis humani, quæ hoc Dei decreto innititur. Deus enim licet mulierem infirmiori natura creauerit, vult tamen aliquando mulierem imperare, viros parere, ad ipſorum virorum opprobrium ἡγεμονικοῦ illo ſuo abutentium. Ita euenit aliquando, felices fuiſſe illas muliebres adminiſtrationes: ne prætermittam naturalem illam autoritatem, quam mulieribus in liberos, etiam maſculos, tribuit Deus, omnium nationum

conſenſu & iure ſanctiſsimam. Muliebréſne igitur πολιτείας reprehendemus, quaſi in ipſa re ſit vitiũ? Nequaquam, mea quidem ſententia. Si conſtituendum eſſet regnum, exiſtimarem inſanum tribui hoc ius mulieribus, niſi ſumma quædam vrgeret neceſsitas. quòd ſi iam legibus ita fuerit poſitum (ſicuti ἐν κληρωταῖς ἀρχαῖς ſæpe) vt mulieres cum viris nullo diſcrimine ad imperia recipiantur, nefas eſſe cenſerem obediẽtiam huiuſmodi imperiis denegari. Prudentius igitur & melius lege XII TAB. illam mulierum cum viris communitatem ita definierunt, *Mulier uiro legitimè coniuncta, ſacrorum & fortunarum ſocia illi eſto: útque hic domus dominus, ita & hæc domina.* Lege quoque Salica maiores noſtri ſapienter coſtituebant, *Ne regnum Franciam cadat in colũ.* id eſt, ne mulieres vel regno ſuccedant, vel regnum adminiſtrent. & cum πεπνυμένῳ Telemacho (vt Homeri verbis vtar) edixerunt mulieribus —τὰ αὐτῶν ἔργα κομίζειν, Ἱστόν τ' ἠλακάτην τε.
ac proinde & ius hereditarium regni, & (quum legitimis regni heredibus per ætatem, abſentiam, ſonticam valetudinem, regnum regere non licet) imperãdi omnem autoritatem atque poteſtatem viris reliquerunt. Colos tamen aliquando arripuiſſe imperium in Gallia, teſtantur noſtræ hiſtoriæ: cámque colorum dominationem infeliciſſimam fuiſſe. Atque hæc quidem hactenus. Poſt hos autem vagæ communitatis furores, compreſſo veluti febris æſtu, iuuabit Platonẽ audire menti ſuæ reſtitutum, & pulcherrimam doctrinam de philoſophiæ præſtantia explicantem.

In hac inſania quæ bonæ mentis emicant ſcintillæ,

HAE FERE SVNT.

1 *Nihil aliud eſt ridiculum, quàm id quod malum eſt & ἄλογον: ac proinde non omnis ἀήθεια ſimpliciter damnanda eſt, quum probabilis uidelicet & commoda ratio de ea reddi poteſt.*

2 *Debet eſſe in omnibus reipubl. ciuibus, ueluti in eiuſdem corporis membris, una anima, & una συμπάθεια .i. communis & bonorum & malorum ſenſus:* nõ ad ἀταξίαν, in qua non poteſt eſſe communitas, ſed ad τάξιαν, qua maximè cõſiſtit reſpublica. *Hactenus omnia debent eſſe communia in republ. & exterminari debet* Meum & Tuum.

3 *Sũma magiſtratus potentia, non in priuata quadam & infinita autoritate, ſed in certa cum ſuis ſubiectis ὁμοδοξίᾳ, & illorum erga ſe germana charitate & reuerentia, conſiſtit.*

4 *Præmiorũ διανομὴ eſt planè neceſſaria in republica, ut & uiuorum & mortuorum ratio habeatur.*

5 *Quæſtio illuſtris, An diuerſa eadémue uirorum & mulierum natura in ciuili adminiſtratione.*

6 *Ἀντιλογικῆς artis pugna ex nudorum uocabulorum decipulis. In diſſerendo tum maximè peccatur quum res uniuerſim urgetur & ἁπλῶς, nulla habita σχέσεων ſiue circunſtantiarum ratione .i. non expenduntur bona fide rerum ὁμοιότητες & ἀνομοιότητες, quæ in eadem re maximi ſunt momenti. Eſt itaque Sophiſticum, Rem aliquam ἁπλῶς & uniuerſim urgere, quæ κατά τι dicitur.*

EX SANA DISPVTATIONE
hæc decerpſimus.

7 *Magiſtratus ἀπαιδευσία eſt ſumma reipubl. pernicies: contrà, uera & germana παιδεία, eſt fundamẽtum ſalutiferæ πολιτείας. Ita fit ut tum demum felix ſit futura reſpublica, quum philoſophiæ præceptis regetur, quæ eſt illa uera & germana παιδεία.*

8 *Non tamen quicunque philoſophi nomen affectat, eſt philoſophus: quum uirtutum nomen uitijs ſæpenumero affingatur. Itaque philoſophiæ nomen ementientibus demenda eſt illa perſona, ut germana philoſophiæ facies appareat.*

9 *Veri philoſophi hæc eſt ὑποτύπωσις: Vt ſit uniuerſæ ſapientiæ ſtudioſus, Veritatis amans, & eius quidẽ ueritatis quæ περὶ τὸ ὄν, & ὄντως quidem ὄν, uerſetur: ac proinde uerè ἐπιστήμων, quia ueram habet τῶν ὄντων ſcientiam.*

10 *At quantum eſt inter Scientiam & Opinionem diſcriminis, tantum eſt inter uerè Philoſophum & adulterinum. ille enim ſcientiam habet, hic opinionem.*

11 *Opinio, aliquid eſt intermedium inter ſcientiã & ignorationem .i. τῇ τὸ ὄν, & τῇ τὸ μὴ ὄν. nam ipſum τὸ ὄντως ὂν non uidet, & tamen ὄντα cognoſcit, quæ nimirum ſub oculos cadũt.* quod τοῦ ὄντος & τῶν ὄντων diſcrimen explicaui ſuo loco.

12 *Itaque ille qui ἐν δοξαστοῖς uerſatur, τὸ ὂν ignorat: atque adeo non φιλόσοφος dicendus eſt, ſed φιλόδοξος.* Cætera diſcrimina petantur ex Sophiſta dialogo.

13 *In bello ciuili quomodo ſe gerere debeant ciues bene morati.*

ΠΟΛΙΤΕΙΩ͂Ν ΔΙΑ΄ΛΟΓΟΣ πέμπτος.

A ΑΓΑΘΗ΄Ν μὲν τοίνυν τὴν τοιαύτην πόλιν τε καὶ πολιτείαν καὶ ὀρθὴν καλῶ, καὶ ἄνδρα τοιοῦτον· κακὰς δὲ τὰς ἄλλας καὶ ἡμαρτημένας, εἴπερ αὕτη ὀρθή, περί τε πόλεων διοικήσεις καὶ περὶ ἰδιωτῶν ψυχῆς τρόπου κατασκευὴν, ἐν τέτλαρσι πονηρίας εἴδεσιν οὔσας. Ποίας δὴ ταύτας; ἔφη. Καὶ ἐγὼ μὲν ᾖα τὰς ἐφεξῆς ἐρῶν, ὥς μοι ἐφαίνοντο ἕκασται ἐξ ἀλλήλων μεταβαίνειν· ὁ δὲ Πολέμαρχος B (σμικρὸν γὰρ ἀπωτέρω τοῦ Ἀδειμάντου καθῆστο) ἐκτείνας τὴν χεῖρα, καὶ λαβόμενος τοῦ ἱματίου ἄνωθεν αὐτοῦ παρὰ τὸν ὦμον, ἐκεῖνόν τε προσηγάγετο, καὶ προτείνας ἑαυτὸν, ἔλεγεν ἄτλα προσκεκυφώς· ὧν ἄλλο μὲν οὐδὲν κατηκούσαμεν, τόδε δέ, Ἀφήσομεν οὖν; (ἔφη) ἢ τί δράσομεν; Ἥκιστά γε, ἔφη ὁ Ἀδείμαντος, μέγα ἤδη λέγων. Καὶ ἐγὼ, Τί μάλιστα, ἔφην, ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε; Σὲ, ἦ δ' ὅς· ὅτι ἐγὼ εἶπον, τί μάλιστα. C Ἀποῤῥαθυμεῖν ἡμῖν δοκεῖς (ἔφη) καὶ εἶδος ὅλον οὐ τὸ ἐλάχιστον ἐκκλέπτειν τοῦ λόγου, ἵνα μὴ διέλθῃς· καὶ λήσειν οἴει εἰπὼν αὐτὸ φαύλως, ὡς ἄρα περὶ γυναικῶν τε καὶ παίδων παντὶ δῆλον ὅτι κοινὰ τὰ φίλων ἔσται. Οὐκοῦν ὀρθῶς ἔφην, ὦ Ἀδείμαντε; Ναὶ, ἦ δ' ὅς. Ἀλλὰ τὸ ὀρθῶς τοῦτο, ὥσπερ τἆλλα, λόγου δεῖται, τίς ὁ τρόπος τῆς κοινωνίας. πολλοὶ γὰρ ἂν γένοιντο. μὴ οὖν παρῇς, ὅντινα σὺ λέγεις. ὡς ἡμεῖς πάλαι περιμένομεν, D οἰόμενοι σέ που μνησθήσεσθαι παιδοποιΐας τε πέρι, πῶς παιδοποιήσονται, καὶ γενομένους πῶς θρέψουσι· καὶ ὅλην ταύτην ἣν λέγεις κοινωνίαν γυναικῶν τε καὶ παίδων. μέγα γάρ τι οἰόμεθα φέρειν, καὶ ὅλον, εἰς πολιτείαν, ὀρθῶς ἢ μὴ ὀρθῶς γιγνόμενον. νῦν οὖν, ἐπειδὴ ἄλλης ἐπιλαμβάνῃ πολιτείας, πρὶν ταῦτα ἱκανῶς διελέσθαι, δέδοκται ἡμῖν τοῦτο, ὃ σὺ ἤκουσας, τὸ σὲ

DE REPVBLICA DIALOGVS quintus.

HANC igitur ciuitatem & publicæ adminiſtrationis rationem, bonam rectámque voco, & hominem huiuſmodi, bonum. at ſi hæc ipſa recta eſt reipub. forma, cæteras profectò malas appello (quippe quæ circa reipubl. ipſius gubernationē & diſciplinam, quæ in priuatorum hominum animis ſit informanda, aberrent) quarum quidem deprauatarū formarum quatuor ſunt ſpecies. Ecquas verò ais? inquit. Tunc ego accingebam me ad eas commemorandas, quomodo aliæ ex aliis mihi deduci viderentur: quum Polemarchus (paulo enim longius à me ſedebat quàm Adimantus) extendit manum, & prehenſa ſupernè circa humeros eius veſte, propius illum ad ſe admouit, & quum protenſo capite ſeſe inclinaſſet, quædam ei in aurem inſuſurrauit: è quibus nihil aliud audiuimus quàm illud, Ipſúmne dimittemus? aut quid agemus? Minimè verò, reſpondet Adimantus, contenta voce. Ad hæc ego, Ecquid rei eſt, quod vos minimè ſitis dimiſſuri? Te, inquit. Cur verò? inquam. Diſputationis laborem negligentius ſubterfugere videris, illiúſque partem non minimam, ſed totam interuertere, ne eam nobis explices: cenſéſque te nobis elapſurum, quòd obiter dixeris, quātum ad vxorum liberorúmque rationem attineret, inde perſpicuum eſſe quid hac de re ſtatuendum ſit, quòd omnes norint, Omnia cōmunia eſſe inter amicos. Nónne id rectè dixi ego, inquam, Adimante? Rectè, inquit. ſed illud tamen explicatione indiget, quemadmodum & cęteræ res, Ecquis nimirū ſit illius communitatis modus. multiplex enim eſſe poteſt. Ne igitur hac in re nobis deſis, vt quem tu ſtatuas modū nobis exponas. Enimuero te iamdudum expectamus, rati videlicet te nobis expoſiturum, & quæ ſit liberorum procreandorum, & quum nati fuerint, quænam illorum educādorum ratio: denique, quænam ſit illa vxorum & liberorum communitas in republ. arbitramur enim illud maximè ad reipublicæ ſtatum pertinere, commodúmve ſiue incommodum, recténe id agatur nécne. Nunc verò quandoquidē ad aliam quandam reipub. formam deſcribendam aggrederis, antequā accuratiore opera eam pertractes, viſum eſt nobis operæpretium non priùs te dimittere, quàm illud quod à nobis

a Dixit hactenus Plato, in republica, in qua nimirum omnes ciues ſunt ὁμόγνοι & fratres, omnia, vt inter amicos, de veteri prouerbio, debere eſſe communia. Nunc abſoluta legitima Iuſtitiæ diſputatione, aggreditur ἐπεισόδιον: quod ad libri vſque 8. initium perſequitur: duobus quidē locis diſtinctum, DE COMMVNITATIS ILLIVS MODO (τρόπον enim κοινωνίας vocat vagam illam & immoderatā, & principiis à ſe poſitis contrariam, coniugii, ſobolis, bonorū, rerum denique omnium quæ in vitæ humanæ vſu ſunt pretioſiſſimæ, confuſionem atque intemperiem, quam mox deſcribet) &, DE PHILOSOPHICO CVSTODIS INGENIO. Præfatur multa, vt & prolixitatis reprehenſionem, & inſolentis atque παραδόξου opinionis infamiam amoliatur: at vtinam potius culpa caruiſſet, quàm culpam deprecaretur. Excuſationes tamen iſtæ adeo ſolicitæ arguunt peccati reum.

modò audiiſti, ſicuti & cætera, pro more tuo diligenter fueris perſequutus. Et me quoque (ait Glauco) veſtræ ſententiæ aſtipulari exiſtimatote. Nimirum (excepit Thraſymachus) nos omnes in hanc ſententiam conuenire arbitrator, Socrates. Quid facitis, inquam, qui me ita corripitis aliò feſtinantem? quantum ſermonē rurſus, veluti repetito principio, exſuſcitatis de Republica! cuius quidē explicatione quaſi defūctus eſſem, mihi ipſi gratulabar: quū id mihi cumulatè ſatisfaceret, ſiquis hæc vt tunc erant obiter dicta, amplecteretur & in bonam partem acciperet: at dum me ad illius ſermonis copioſiorem explicationē hortamini, neſcitis quantum ſermonum examen excitetis. quod ego animaduertēs, tunc cōſultò hanc rem prætermiſi, ne nobis multum negotii faceſſeret. Quid verò? (inquit Thraſymachus) hóſne modò huc conueniſſe arbitraris, vt aurum funderent, potius quàm vt ſermones audirent? Certè, inquam: ſed hactenus, vt modus quidā atq; terminus ſermonibus ſtatuatur. Modus verò & terminus horum ſermonū audiendorū (inquit Glauco) huiuſmodi, mi Socrates, circūſcribi debet à viris prudentibus, vniuerſa vita. Verùm de nobis quidem ne eſto ſolicitus: at obſecro ne graueris ea nobis exponere quæ à te quærimus, vt tuo arbitratu videlicet explices, écquam communionē cenſeas Cuſtodibus noſtris opportunam fore: id eſt, quæ & vxorum & liberorū ſit cōmoda futura cōmunitas: quę liberorum procreandorū, quæ & educandorum, dum adhuc ſunt tenelli, ratio: eo ipſo tempore quod inter generationem & inſtitutionem intercedit: quæ laborioſiſſima profectò eſſe videtur. Illius igitur modum conator nobis explicare. Haud facilè, mihi crede, hæc explicari poſſunt. hoc enim à cōmuni hominū fide lōgius abhorret, quàm ea quæ hactenus ſunt à nobis cō memorata. Primùm enim illud minimè credetur, fieri hæc poſſe: &, ſi maximè poſſint, an optima ſint, & quomodo, magnus hærebit ſcrupulus: vt vix ac ne vix quidem cuiuſquam admittat fidē. Itaque reuocat me met⁹, & ne hæc attingā, grauiter dehortatur: ne videlicet votū quoddā atque cōmentum hæc opinio eſſe videatur. Ne pigeat, inquit, obſecro. neque enim auditores habes ingratos, vel incredulos, vel maleuolos. Tum ego, Hæccine, inquam, me exhortandi conſilio dicis? Equidem, inquit. Omnino contrarium, inquam, facis.

A μὴ μεθιέναι, πρὶν ἂν ταῦτα πάντα, ὥσπερ τἆλλα, διέλθῃς. Καὶ ἐμὲ τοίνυν (ὁ Γλαύκων ἔφη) κοινωνὸν τῆς ψήφου ταύτης τίθετε. Ἀμέλει (ἔφη ὁ Θρασύμαχος) πᾶσι ταῦτα δεδογμένα ἡμῖν νόμιζε ὦ Σώκρατες. Οἷον (ἦν δ' ἐγὼ) εἰργάσασθε, ἐπιλαβόμενοί μου. ὅσον λόγον πάλιν, ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς, κινεῖτε περὶ τῆς πολιτείας· ἣν ὡς ἤδη διεληλυθὼς ἔγωγε ἔχαιρον· ἀγαπῶν εἴ τις ἐάσει ταῦτα ἀποδεξάμενος ὡς τότε ἐρρήθη. ἃ νῦν ὑμεῖς
D παρακαλοῦντες, οὐκ ἴστε ὅσον ἑσμὸν λόγων ἐπεγείρετε· ὃν ὁρῶν ἐγὼ, παρῆκα τότε, μὴ παράσχοι πολὺν ὄχλον. Τί δέ; (ἦ δ' ὃς ὁ Θρασύμαχος) χρυσοχοήσοντας οἴει τούσδε νῦν ἐνθάδε ἀφῖχθαι, ἀλλ' οὐ λόγων ἀκουσομένους; Ναί, εἶπον, μετρίων γε. Μέτριον δέ γ' ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁ Γλαύκων, τοιούτων λόγων ἀκούειν, ὅλος ὁ βίος, νοῦν ἔχουσιν. ἀλλὰ τὸ μὲν ἡμέτερον ἔα· σὺ δὲ περὶ ὧν ἐρωτῶμεν μηδαμῶς ἀποκάμῃς ᾗ σοι δοκεῖ διεξιὼν, τίς ἡ
C κοινωνία τοῖς φύλαξιν ἡμῖν παίδων τε πέρι καὶ γυναικῶν ἔσται· καὶ τροφῆς νέων ἔτι ὄντων, τῆς ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ γιγνομένης γενέσεώς τε καὶ παιδείας, ἣ δὴ ἐπιπονωτάτη δοκεῖ εἶναι. πειρῶ οὖν εἰπεῖν τίνα τρόπον δεῖ γίνεσθαι αὐτήν. Οὐ ῥᾴδιον, ὦ εὔδαιμον (ἦν δ' ἐγὼ) διελθεῖν. πολλὰς γὰρ ἀπιστίας ἔχει ἔτι μᾶλλον τῶν ἔμπροσθεν ὧν διήλθομεν. καὶ γὰρ ὡς δυνατὰ λέγεται, ἀπιστοῖτ' ἄν· καὶ εἰ ὅτι μάλιστα γένοιτο, ὡς ἄριστ' ἂν εἴη ταῦτα, καὶ
D ταύτῃ ἀπιστήσεται. διὸ δὴ καὶ ὄκνος τις αὐτῶν ἅπτεσθαι, μὴ εὐχὴ δοκῇ εἶναι ὁ λόγος, ὦ φίλε ἑταῖρε. Μηδὲν (ἦ δ' ὃς) ὄκνει. οὔτε γὰρ ἀγνάμονες, οὔτε ἄπιστοι, οὔτε δύσνοι οἱ ἀκουσόμενοι. Καὶ ἐγὼ εἶπον, ὦ ἄριστε, ἦ που βουλόμενός με παραθαρρύνειν, λέγεις; Ἔγωγ', ἔφη. Πᾶν τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) τοὐναντίον ποιεῖς. πιστεύοντος μὲν γὰρ ἐμοῦ ἐμοὶ εἰδέναι ἃ λέγω, καλῶς εἶχεν ἡ παραμυθία. ἐν γὰρ
E φρονίμοις τε καὶ φίλοις, περὶ τῶν μεγίστων τε καὶ φίλων τἀληθῆ εἰδότα λέγειν, ἀσφαλὲς καὶ θαρραλέον· ἀπιστοῦντα δὲ καὶ ζητοῦντα ἅμα τοὺς λόγους ποιεῖσθαι (ὃ δὴ ἐγὼ δρῶ) φοβερόν τε καὶ σφαλερὸν, οὔτι γέλωτα

nam ſi crederem me probè noſſe quæ dico, præclarè ſuſciperetur hæc adhortatio. nam tutum eſt, & ad animi præſentiā maximè facit inter prudentes & amicos, de rebus maximis & iucundis vera pronuntiare, cúmque maximè hominem qui illarum ſit peritus. at eum qui dubitabundo diffidentíque animo hæſitat in iis rebus de quibus tamen molitur verba facere, (quemadmodum nunc ego) formidabile videlicet periculum manet, ne ſe deriden-

ὀφλεῖν· (παιδικὸν γὰρ τοῦτό γε) ἀλλὰ μὴ σφαλεὶς τῆς ἀληθείας, οὐ μόνον αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ τοὺς φίλους ξυνεπισπασάμενος κείσομαι, περὶ ἃ ἥκιστα δεῖ σφάλλεσθαι. προσκυνῶ δὲ Ἀδράστειαν, ὦ Γλαύκων, χάριν οὗ μέλλω λέγειν. ἐλπίζω γὰρ οὖν ἔλαττον ἁμάρτημα, ἀκουσίως τινὸς φονέα γενέσθαι, ἢ ἀπατεῶνα, καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν καὶ δικαίων καὶ νομίμων. περὶ τοῦτο οὖν τὸ κινδύνευμα κινδυνεύειν ἐν ἐχθροῖς κρεῖττον ἢ φίλοις. ὥστε εὖ με παραμυθῇ. Καὶ ὁ Γλαύκων γελάσας, Ἀλλ' ὦ Σώκρατες (ἔφη) ἐάν τι πάθωμεν πλημμελὲς ὑπὸ τοῦ λόγου, ἀφίεμέν σε ὥσπερ φόνου καθαρὸν εἶ, καὶ μὴ ἀπατεῶνα ἡμῶν. ἀλλὰ θαρρήσας λέγε. Ἀλλὰ μέντοι, εἶπον, καθαρός γε καὶ ἐκεῖ ὁ ἀφεθεὶς, ὡς ὁ νόμος λέγει. εἰκὸς δέ γε, εἴπερ ἐκεῖ, κἀνθάδε. Λέγε τοίνυν (ἔφη) τούτου γ' ἕνεκα. Λέγειν δὴ (ἔφην ἐγὼ) χρὴ ἀνάπαλιν αὖ νῦν, ἃ τότε ἴσως ἔδει ἐφεξῆς λέγειν. τάχα δὲ οὕτως ἂν ὀρθῶς ἔχοι, μετὰ τὸ ἀνδρεῖον δρᾶμα παντελῶς διαπερανθὲν, τὸ γυναικεῖον αὖ περαίνειν· ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ σὺ οὕτω προκαλῇ. ἀνθρώποις γὰρ φῦσι, καὶ παιδευθεῖσιν, ὡς ἡμεῖς διήλθομεν, κατ' ἐμὴν δόξαν οὐκ ἔσται ἄλλη ὀρθὴ παίδων τε καὶ γυναικῶν κτῆσίς τε καὶ χρεία, ἢ κατ' ἐκείνην τὴν ὁρμὴν ἰοῦσιν ἥνπερ τὸ πρῶτον ὡρμήσαμεν. ἐπεχειρήσαμεν δέ που ὡς ἀγέλης φύλακας τοὺς ἄνδρας καθιστάναι τῷ λόγῳ; Ναί. Ἀκολουθῶμεν τοίνυν, καὶ τὴν γένεσιν καὶ τροφὴν παραπλησίαν ἀποδιδόντες· καὶ σκοπῶμεν εἰ ἡμῖν πρέπει, ἢ οὔ. Πῶς; ἔφη. Ὧδε. Τὰς θηλείας τῶν φυλάκων κυνῶν πότερα ξυμφυλάττειν οἰόμεθα δεῖν ἅπερ ἂν οἱ ἄρρενες φυλάττωσιν, καὶ ξυνθηρεύειν, καὶ τἆλλα κοινῇ πράττειν; ἢ τὰς μὲν οἰκουρεῖν ἔνδον, ὡς ἀδυνάτους διὰ τὸν τῶν σκυλάκων τόκον τε καὶ τροφὴν, τοὺς δὲ πονεῖν τε καὶ πᾶσαν ἐπιμέλειαν ἔχειν περὶ τὰ ποίμνια; Κοινῇ, ἔφη, πάντα· πλὴν ὡς ἀσθενεστέραις χρώμεθα· τοῖς δὲ, ὡς ἰσχυροτέροις. Οἷόν τ' οὖν (ἔφην ἐγὼ) ἐπὶ τὰ αὐτὰ χρῆσθαί τινι ζώῳ, ἂν μὴ τὴν αὐτὴν τροφήν τε καὶ παιδείαν ἀποδιδῷς; Οὐχ οἷόν τε. Εἰ ἄρα ταῖς γυναιξὶν ἐπὶ ταὐτὰ χρησόμεθα καὶ τοῖς ἀνδράσι, ταὐτὰ καὶ διδακτέον αὐτάς;

A dum propinet. hoc enim puerilis cuiuſdam eſt futilitatis. Illud item valdè pertimeſcendum mihi eſt, ne ego aberrans à vero, non ſolùm meipſum errore inuoluam, ſed & amicos mecum in eoſdem erroris caſſes agam præcipites: ac proinde eodem caſu omnes labamur, & in iis quidem rebus in quibus labi minimè conſentaneum eſt. Adraſteæ igitur, Glauco, ob eas res quas dicturus ſum, numen adoro ſupplex. eum enim minori peccato teneri arbitror, qui non ſponte ac volens aliquem perimit, quàm eum qui in rebus B pulchris, bonis, iuſtis, legitimis, aliquem in errorem inducit volens & ſciens. hoc igitur diſcrimen ſubire præſtat inter hoſtes quàm inter amicos. Quare meliorem aliquam rationem, Glauco, adhibeas qua me verbis ſuſtentes. Tum Glauco, vbi arriſiſſet, Siquid incommodi, inquit, patiamur ex hac diſputatione, Socrates, abſoluemus te veluti ab homicidio purū atque inſontem, quòd nos in errorem minimè induxeris. at amabo rem præſenti animo expone. Atqui, inquam, qui abſolutus eſt, ibi C habetur purus atque innocens, ſicubi Lex cauet. conſentaneum verò eſt ſi ibi, & hîc. Dic igitur, inquit, diſertè huius rei gratia. Dicere nunc rurſus oportet, inquam, quæ deinceps fortaſſe dicenda erant. fortaſſe tamen operæpretium fuerit, poſtquam fabulam vniuerſam de viris peregerimus, muliebrem modò perficiamus: & ea potiſſimum de cauſa, quoniam tu me ad idipſum hortaris. [a] Hominibvs quidem natis atque inſtitutis, quemadmodum ſuprà expoſuimus, nulla eſt, (mea quidem ſententia) alia recta ratio liberos & vxores D comparandi & his vtendi, quàm vt eam viam inſiſtamus, cuius tramitem primùm perſequuti ſumus. etenim conati ſumus, veluti gregi cuſtodes atque paſtores, ita viros mulieribus præficere in hac noſtra diſputatione. Certé. Superioris igitur doctrinæ veſtigia ſequamur, & generationis inſtitutioniſque ſimillimæ rationē attribuamus: & conſideremus an ita deceat, nécne. Quomodo? inquit. Ita vtrū arbitramur oportere, vt inter canes gregis cuſtodes fœminæ ipſæ in eandem cuſtodiæ E curam vnà cum maribus incumbant, & vnà venentur, & alia quoque communiter agant: an potius fœminæ ipſæ debeant domi manere, vt imbecilles, propter & catulorum partum & educationē: dum mares interea laborent, curámque omnem gerant de armenti cuſtodia? Communiter his, inquit, omnia tribuimus: niſi quòd fœminis vt imbecillioribus, maribus vt robuſtioribus vtimur. Fierìne poteſt, inquam, vt animali quopiam ad res eaſdem vtaris, niſi eadem ratione illud educaueris atque inſtitueris? Non poteſt. Si igitur fœminis ad eaſdē res vtamur ac viris, eaſdē quoque res ſunt edo-

[a] Prima insania hominis delirantis. neque enim ipſum Platonem loqui exiſtimes, ex ſuis principiis agentem, ſed παραλογιζόμενον, & delirantem, ſicuti ſobriis alioqui viris vſuuenit, dum morbo aliquo acuto tenētur, & feruore febris perturbatur mētis acies. Ait igitur in eo verſari illum κοινωνίας modum, vt mulieribus cū viris communia ſint omnia Cuſtodiæ (.i. πολιτικῆς διοικήσεως) officia: vt mulieres videlicet peræquè rempublicam adminiſtrent, ius dicant, bellum gerant, &c. ac proinde eodē pacto inſtituantur. Ἐνστάσεις autē, quas aduerſus hanc doctrinā videbat ſibi poſſe obiici, recenſet: ſed quā bene refutet .i. quàm putidè cum ratione conetur inſanire, ex ipſa re fiat iudicium: ne, cum nonnullis interpretibus, furioſo ſanus quiſquam applaudat, imò potius illius miſereatur, & ex iam poſitis principiis cōuincat illius errorem.

cendæ. Sunt certè. Muſica autem & Gymnaſtica viris ad diſciplinam tributa eſt à nobis. Eſt ſanè. Mulieribúſne eodẽ modo eædem res, & ea quoque quæ ad bellum ſpectant attribuenda erunt, & huiuſmodi vſus adhibendus? Ex iis quidem quæ dixiſti, congruẽter videtur conſequi, inquit. Fortaſſe, inquam, propter cõſuetudinem, multa videri poterunt ridicula in iis rebus de quibus nunc ſermo eſt, ſi ita vti dicuntur, agerentur. [a] Maximè, inquit. Quid verò in ipſis maximè ridiculum cernis? nónne illud videlicet, ſi nudas mulieres conſpecturus ſis in palæſtra cum viris certantes, non modò iuuenes ſed vetulas quoque? quemadmodum ſenes viros in gymnaſiis, ſiquando certandi cupiditas illorũ animos inceſſat, licet rugoſo ſint & vieto corpore, ob eámque rem oculos ſpectantium offendant? Certè per Iouem, inquit. ridiculum enim illud, vt ſunt noſtri mores, videretur. Nos igitur, quandoquidem hunc ſermonem aggreſſi ſumus, non pertimeſcenda ſunt politiorum hominum dicteria, quæcunque tandem & cuiuſlibet generis comminiſci illi poſſent aduerſus huiuſmodi mutationem quam circa gymnaſia & muſicam inducimus, neque verò minus circa ipſam armorum conformationem equeſtríſque facultatis vſum. Rectè, inquit, ais. Ergo poſtquam ad dicẽdum effracta via eſt, age, ad duram illam & inſolentem legem explicandam pergamus: rogantes iſtos ne ſolito more nugentur, ſed ſeria cogitẽt: & ſummoneamus, haud longum præteriiſſe tempus, ex quo Græcis turpia & ridicula videbantur quæ nunc multis barbaris quoque videntur: Nudos videlicet ſpectare viros. & quãdo primùm exercitationes huiuſmodi inſtituerunt, primùm quidem Cretenſes, tũ Lacedæmonii, licebat vrbanis & facetis viris inſolentem illum nouúmque morẽ dicteriis traducere. nónne ita cenſes? Equidem. Verùm poſtquam, opinor, vſus docuit melius eſſe in exercitationibus nudari, quàm operto eſſe corpore: tunc verò euenit vt & omne illud quod in oculis obuerſabatur ridiculum efflueret: quandoquidem id optimum experiẽtia fuiſſet cõprobatum. ex quo perſpicuum eſt, inanẽ eſſe illum hominem qui ridiculum quicquam aliud eſſe arbitratur, quàm id quod malum eſt. Qui igitur ludibrio quidpiam exponere ſatagit, aliam ſibi cauſam ludibrii proponens, quàm quòd res ſtultè & perperam fiat, alium prorſus atque diuerſum ſtatuit ſibi finem quàm bonum. Omnino, inquit. [b] Annon in hoc primùm conuenire oportet, vtrum poſſint hæc fieri, nécne? concedendum verò cuilibet vt pro arbitrio hac de re ambigat, ſiue ioco ſiue ſeriò dubitare inſtituat, Vtrum humana natura muliebris poſſit in omnibus operibus cum maſculo

a Prima ἔνστασις, Ridiculum futurũ, mulieres cum viris nudas in publicum prodire: ſicuti in gymnaſticis certaminibus oportuiſſet. Reſpondet, Nouum id quidem atque inſolens, non tamẽ ridiculum, quum nihil aliud cenſeri debeat ridiculum quàm id quod malum eſt. ἀηδίαν illam vſu ipſo emolliri: vt Lacedæmoniæ reipubl. exemplo conſtat, in qua nudæ certabant mulieres. At præpoſtera eſt ſane reſponſio, & paraſyllogiſmo nititur. Illum enim inſolentem habitum ἀδιάφορον ſtatuit, nec per ſe malũ nec bonum: quum reuera ſit malum. peccat enim contra honeſtatem, ac proinde contra legem naturæ, quæ eam finibus quibuſdam & cancellis verecundiæ circumſcripſit atque circũuallauit. at ſine illa honeſtate nihil rectũ eſſe poteſt, nihil honeſtum. Denique in Lacedæmonio exemplo æquè peccat, quũ non exemplis viuatur, ſed bonis legibus: nulláque adeo ſit prauitatis præſcriptio. Ita non valet illud Lacedæmoniorum exẽplum ad imitationẽ, quum ipſum ſit eo etiam ipſo reprehendendum, quòd aduerſus honeſtatem peccet.

b Alias ἐνστάσεις cõmemorat: Omniáne virilia officia cadere poſsint in fœminarũ naturam: &, Nunquid

A Ναί. Μουσικὴ μὲν ἐκείνοις τε καὶ γυμναστικὴ ἐδόθη; Ναί. Καὶ ταῖς γυναιξὶν ἄρα τούτω τὼ τέχνα καὶ τὰ περὶ τὸν πόλεμον ἀποδοτέον; καὶ χρηστέον κατὰ ταὐτά; Εἰκὸς ἐξ ὧν λέγεις, ἔφη. Ἴσως δὴ (εἶπον) παρὰ τὸ ἔθος, γελοῖα ἂν φαίνοιτο πολλὰ περὶ τὰ νῦν λεγόμενα, εἰ πράξεται ᾗ λέγεται. Καὶ μάλα, ἔφη. Τί (ἦν δ' ἐγὼ) γελοιότατον αὐτῶν ὁρᾷς; ἢ δηλαδὴ ὅτι γυμνὰς τὰς γυναῖκας ἐν ταῖς παλαίστραις γυμναζομένας μετὰ τῶν ἀνδρῶν,
B ἀνδρῶν, οὐ μόνον τὰς νέας, ἀλλὰ ἤδη καὶ τὰς πρεσβυτέρας; ὥσπερ τοὺς γέροντας ἐν τοῖς γυμνασίοις, ὅταν ῥυσοὶ καὶ μὴ ἡδεῖς τὴν ὄψιν, ὅμως φιλογυμναστῶσι; Νὴ τὸν Δία, ἔφη. Γελοῖον γὰρ ἄν, ὥς γε ἐν τῷ παρεστῶτι, φανείη. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) ἐπείπερ ὡρμήσαμεν λέγειν, οὐ φοβητέον τὰ τῶν χαριέντων σκώμματα, ὅσα καὶ οἷα ἂν εἴποιεν εἰς τὴν τοιαύτην μεταβολὴν γιγνομένην καὶ περὶ τὰ γυμνάσια,
C καὶ περὶ μουσικήν, καὶ οὐκ ἐλάχιστα περὶ τὴν τῶν ὅπλων σχέσιν, καὶ ἵππων ὀχήσεις. Ὀρθῶς (ἔφη) λέγεις. Ἀλλ' ἐπείπερ λέγειν ἠρξάμεθα, πορευτέον πρὸς τὸ τραχὺ τοῦ νόμου, δεηθεῖσί τε τούτων, μὴ τὰ αὐτῶν πράττειν, ἀλλὰ σπουδάζειν, καὶ ὑπομνήσασιν ὅτι οὐ πολὺς χρόνος ἐξ οὗ τοῖς Ἕλλησιν ἐδόκει αἰσχρὰ εἶναι καὶ γελοῖα ἅπερ νῦν τοῖς πολλοῖς τῶν βαρβάρων, γυμνοὺς ἄνδρας ὁρᾶσθαι· καὶ ὅτε ἤρχοντο τῶν γυμνασίων πρῶτον μὲν Κρῆτες, ἔπειτα Λακεδαιμόνιοι, ἐξῆν τοῖς τότε
D ἀστείοις, ταῦτα πάντα κωμῳδεῖν. ἢ οὐκ οἴει; Ἔγωγε. Ἀλλ' ἐπειδή, οἶμαι, χρωμένοις ἄμεινον τὸ ἀποδύεσθαι τοῦ συγκαλύπτειν πάντα τὰ τοιαῦτα, ἐφάνη, καὶ τὸ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς δὴ γελοῖον ἐξερρύη ὑπὸ τοῦ ἐν τοῖς λόγοις μηνυθέντος ἀρίστου, καὶ τοῦτο ἐνεδείξατο ὅτι μάταιος ὃς γελοῖον ἄλλο τι ἡγεῖται ἢ τὸ κακόν· καὶ ὁ γελωτοποιεῖν ἐπιχειρῶν, πρὸς ἄλλην τινὰ ὄψιν ἀποβλέπων ὡς γελοίου, ἢ τὴν
E τοῦ ἄφρονός τε καὶ κακοῦ· ἢ σπουδάζει, πρὸς ἄλλον τινὰ σκοπὸν στησάμενος ἢ τὸν τοῦ ἀγαθοῦ. Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη. Ἆρ' οὖν οὐ πρῶτον μὲν τοῦτο περὶ αὐτῶν ἀνομολογητέον, εἰ
I δυνατά, ἢ οὔ· καὶ δοτέον ἀμφισβήτησιν, εἴτε τις φιλοπαίγμων εἴτε σπουδαστικὸς ἐθέλει ἀμφισβητῆσαι πότερον δυνατὴ φύσις ἡ ἀν-

A θρωπίνη ἡ θήλεια τῇ τοῦ ἄρρενος γένους κοινωνῆσαι εἰς ἅπαντα τὰ ἔργα, ἢ οὐδ' εἰς ἕν· ἢ εἰς τὰ μὲν οἷά τε, εἰς δὲ τὰ οὔ. καὶ τοῦτο δὴ τὸ περὶ τὸν πόλεμον ποτέρων ἐστίν; ἆρ' οὐχ οὕτως ἂν κάλλιστά τις ἀρχόμενος, ὡς τὸ εἰκός, καὶ κάλλιστα τελευτήσειε; Πολύ γε, ἔφη. Βούλει οὖν (ἦν δ' ἐγώ) ἡμεῖς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἀμφισβητήσωμεν, ἵνα μὴ ἔρημα τὰ τοῦ ἑτέρου λόγου πολιορκῆται; Οὐδέν, ἔφη, κωλύει. Λέγωμεν δὴ ὑπὲρ B αὐτῶν ὅτι, Ὦ Σώκρατές τε καὶ Γλαύκων, οὐδὲν δεῖ ὑμῖν ἄλλους ἀμφισβητεῖν. αὐτοὶ γὰρ ἐν ἀρχῇ τῆς κατοικίσεως, ἣν ᾠκίζετε πόλιν, ὡμολογεῖτε δεῖν κατὰ φύσιν ἕκαστον ἕνα ἓν τὸ αὑτοῦ πράττειν. Ὡμολογήσαμεν, οἶμαι. πῶς γὰρ οὔ; Ἔστιν οὖν ὅπως οὐ πάμπολυ διαφέρει γυνὴ ἀνδρὸς τὴν φύσιν; Πῶς δ' οὐ διαφέρει; Οὐκοῦν ἄλλο καὶ ἔργον ἑκατέρῳ προσήκει προστάττειν τὸ κατὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν; Τί μήν; Πῶς οὖν οὐχ ἁμαρτάνετε C νῦν, καὶ τἀναντία ὑμῖν αὐτοῖς λέγετε, φάσκοντες αὖ τοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας δεῖν τὰ αὐτὰ πράττειν, πλεῖστον κεχωρισμένην φύσιν ἐχούσας; ἕξεις, ὦ θαυμάσιε, πρὸς ταῦτ' ἀπολογεῖσθαι; Ὡς μὲν ἐξαίφνης (ἔφη) οὐ πάνυ ῥᾴδιον· ἀλλὰ σοῦ δεήσομαί τε καὶ δέομαι, καὶ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν λόγον, ὅστις ποτ' ἐστίν, ἑρμηνεῦσαι. Ταῦτ' ἐστίν (ἦν δ' ἐγώ) ὦ Γλαύκων, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα, ἃ ἐγὼ πάλαι προορῶν ἐφοβούμην τε καὶ ὤκνουν ἅπτεσθαι D τοῦ νόμου τοῦ περὶ τὴν τῶν γυναικῶν καὶ παίδων κτῆσιν καὶ τροφήν. Οὐ μὰ τὸν Δία, ἔφη. οὐ γὰρ εὐκόλῳ ἔοικεν. Οὐ γάρ, εἶπον. ἀλλὰ δὴ ὧδ' ἔχει· ἄντε τις εἰς κολυμβήθραν μικρὰν ἐμπέσῃ, ἄντε εἰς τὸ μέγιστον πέλαγος μέσον, ὅμως γε νεῖ οὐδὲν ἧττον. Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν καὶ ἡμῖν νευστέον, καὶ πειρατέον σῴζεσθαι ἐκ τοῦ λόγου, ἤτοι δελφῖνά τιν' ἐλπίζοντας ἡμᾶς ὑπολαβεῖν ἄν, ἤ τινα ἄλλην ἄπορον σωτηρίαν. Ἔοικεν, ἔφη. Φέρε δή (ἦν δ' ἐγώ) E ἐάν πῃ εὕρωμεν τὴν ἔξοδον. ὡμολογοῦμεν γὰρ δὴ ἄλλην φύσιν ἄλλο δεῖν ἐπιτηδεύειν, γυναικὸς δὲ καὶ ἀνδρὸς ἄλλην εἶναι· τὰς δ' ἄλλας φύσεις τὰ αὐτά φαμὲν νῦν δεῖν ἐπιτηδεῦσαι. ταῦτα ἡμῶν κατηγορεῖτε. Κομιδῇ γε. Ἡ γενναία (ἦν δ' ἐγώ) ὦ Γλαύκων ἡ

communicare, vel in nullo: vel in quibuſdam quidem, in aliis non item: & ipſa res militaris in vtro genere ſit conſtituenda. Nónne præclaro quodam ſubſtrato principio, futurum quoque eſt vt in præclarũ finem deſinat? Prorſus, inquit. Vin' igitur nos, quaſi aliorum perſonas gerentes, dubitandi rationes apud nos inſtituamus, ne, quæ in alteram partem dici poſſunt, defenſione opportuna deſtituta circumueniantur? Nihil, inquit, prohibet. Illorum itaque perſonam repræſentantes, hunc in modum dicamus. Nihil opus eſt, Socrates & Glauco, vt vobis alios opponamus aduerſarios, quàm voſmetipſos vobiſmetipſis. nam in ipſo primordio huius diſputationis, quum rempublicã conſtitueretis, hoc ratum fixúmque fuit, Oportere in reipublicæ communitate vnumquemque ſuum opus agere, ex naturæ præſcripto atque ordine. Faſſi ſumus, opinor. quidni? Eſtne igitur aliquid in quo mulier à viro, & naturæ quidem ipſius lege atque inſtituto, non longiſſimè differat? Cur nõ differat? Nónne igitur diuerſum opus vnicuique pro natura vtriuſque tribuendũ eſt? Quídni? Cur igitur negetis vos in errore verſari, & vobis ipſis diſcrepantia dicere, dum affirmatis oportere viros & mulieres eadem facere: quum tamen ſeiunctã habeant inter ſe atq; ſeparatam naturam? Quídnam poſſes, vir ſtrenue, ad hæc reſpondere, quo noſtram ſententiam defenderes? Non facile, inquit, eſſet eueſtigio: ſed orabo te atque oro, vt quid potiſſimũ ad noſtri defenſionem afferri poſſit, diſertè explices. Hæc ſunt, inquam, Glauco, & cætera eius generis plurima, quæ ego iampridem proſpiciens, metu perculſus cunctabar hanc legem de vxorum & liberorũ comparandorum & educandorum ratione attingere. Neque ſanè ſine ratione id quidem, inquit. non enim id leue videtur. Non certè, inquit: ſed res ita ſe habet. ſiquis vel in exiguum aliquod ſtagnum, ſiue in maximum pelagus inciderit, nihilominus tamen natat. Omnino. Nónne ergo natandum eſt, dandáque opera vt ex hoc ſermone ſalui euadamus: ſiue delphinem quempiam ſperemus nos in mediis fluctibus ſuſcepturum, ſiue nouam aliquam imperuiámque ſalutis rationem nobis obuẽturam? Videtur, inquit. Agedum igitur (inquam) perueſtigemus, ſiquà exitum nãciſcamur. Eſto ſanè illud inter nos ratum atque fixum, &, Varias naturas variis quoque in rebus vario inſtituto verſari debere: & , Mulieris & viri varias eſſe atque diſiunctas naturas. In noſtram verò ſententiam illud cadere, vti diuerſæ naturæ vno quodam inſtituto iiſdem in rebus verſentur, illud planè eſt quod, vt abſurdum, noſtræ ſententiæ opponitis. Illud ipſum omnino. Quàm generoſa, inquam, Glauco, vis

hæc planè ſint ἀσύστατα, cum illis quæ antea poſuerat, nimirum, Vnumquenque in ea re peculiariter verſari debere, ad quã fuerit natura aptus: ac proinde ἀλλοτριοπραγμοσύνην eſſe perniciem reipublicæ. Anxias primùm præfationum ambages prætexit: mox conatur reſponſionem opponere his obiectionibus. Reſponſio eſt huiuſmodi, In ea obiectione eſſe paraſyllogiſmũ: quòd ea quæ κατά τι dicãtur, vniuerſim accommodentur. veram quidẽ eſſe illam τὴν καθόλου φύσιν: ſed ita tamẽ vt & rerũ & perſonarũ ſimilitudines atque diſſimilitudines ſint perſpiciendæ. Igitur differre quidem virum & fœminam, in ipſo ſexu, vt quidẽ peculiares ſint & ἐνέργειαι, & ἔργα vtriuſque peculiaria: ſed non quantum ſpectat ad ipſam πολιτικὴν διοίκησιν: ſicuti initio notauerat obiter, Canẽ ſiue maſculũ ſiue fœminam indiſcriminatim admitti ad cuſtodiam: ita & mulieres peræquè cum viris ad publicam reipubl. cuſtodiam admittẽdas.

eſt atque potentia refractariolæ illius artis, quam *ἀντιλογικῆς* nomine deſignāt. Cur? inquit. Quoniam permulti, etiam inuiti, in illam mihi incidere videntur: quum tamen exiſtiment ſe minimè litigare, ſed diſſerere tantùm: quoniam videlicet non poſſunt rei propoſitæ naturam, diſtincta formarum inter ſe conſideratione, perſpicere: ſed dum toti in nudis verbis inhæreſcunt, contrarietatem quandam in re propoſita perſequuntur: inanibus quibuſdam contentionibus inter ſe digladiantes, potius quàm reuera diſſerentes. Id nimirum permultis vſuuenit: nunquid verò id nos modò attingit? Omnino, inquā. videmur igitur inuiti in illas cōtradictionis anguſtias incidere. Quomodo? Naturam enim eandem res eaſdem tractare non debere, viriliter admodum & contentioſè, ex nudi vocabuli indicatione, vrgemus. non verò conſiderauimus vllo modo, & quæ ſit alterius & eiuſdem naturæ ſpecies, & in quem finē ſuperiùs illud definiremus, quū diuerſæ naturæ diuerſa inſtituta, eidem verò eadem attribueremus. Non id certè, inquit, ſatis conſideratè circumſpeximus. Enimuero, inquam, licet nobis vt videtur à nobis ipſis exquirere, nunquid eadem natura ſit caluorum & comatorū, an contraria potius: & vbi dederimus contrariā eſſe, ſi calui coria incidant calceóſque conficiāt, haudquaquam ſinere comatos homines id facere: ſin autem comati, caluos nequaquam id prætermittere. Ridiculum videlicet, inquit, id eſſet. Aliáne quapiam ratione, inquam, id ridiculum eſſet, quàm quòd tunc non eandem omnino & diuerſam naturam poneremus, ſed illam duntaxat ſimilitudinis & diſſimilitudinis ſpeciem notaremus, quæ ad eadem ipſa inſtituta pertineret? Exempli cauſa, medicum, qui reuera faceret medicinam, & eum qui animū haberet medicinæ ſtudiis aptum, eadémne natura præditos eſſe diceremus? an ita arbitraris? Equidem. Naturam verò, aliam eſſe quandam medicinæ aptam, aliam fabrili. Ita profectó. Nónne, inquā, & virorum & mulierum genus, ſi in arte quapiam aut alio quolibet inſtituto nihil inter ſe differre videatur, hoc vtrique attribuendum eſſe dicemus? ſin autem hoc ipſo diſſidere inter ſe videantur, quòd fœmina parit, maſculus gignit, nihilo magis effectum eſſe concedemus, in eo ſermone in quo ſumus, quatenus nimirum mulier à viro differat: ſed adhuc perſtabimus in ea ſententia, & Cuſtodes noſtros & ipſorum vxores in iiſdem rebus communi quodā inſtituto verſari debere? Et rectè quidem, inquit. nónne poſt hæc iubemus eum qui contraria dicit, hoc ipſum nos docere, ad quam artem quôdve ſtudium eorum quæ ad

A δύναμις τῆς ἀντιλογικῆς τέχνης. Τί δή; ὅτι, εἶπον, δοκοῦσί μοι εἰς αὐτὴν καὶ ἄκοντες πολλοὶ ἐμπίπτειν, καὶ οἴεσθαι οὐκ ἐρίζειν, ἀλλὰ διαλέγεσθαι, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι κατ' εἴδη διαιρούμενοι τὸ λεγόμενον ἐπισκοπεῖν, ἀλλὰ κατ' αὐτὸ τὸ ὄνομα διώκειν τοῦ λεχθέντος τὴν ἐναντίωσιν, ἔριδι οὐ διαλέκτῳ πρὸς ἀλλήλους χρώμενοι. Ἔστι γὰρ δή (ἔφη) περὶ πολλοὺς τοῦτο τὸ πάθος· ἀλλὰ μῶν καὶ πρὸς ἡμᾶς τοῦτο τείνει ἐν τῷ παρόντι; Παντάπα-

B σι μὲν οὖν, ἦν δ' ἐγώ. κινδυνεύομεν γοῦν ἄκοντες ἀντιλογίας ἅπτεσθαι. Πῶς; Τὸ μὴ τὴν αὐτὴν φύσιν ὅτι οὐ τῶν αὐτῶν δεῖ ἐπιτηδευμάτων τυγχάνειν, πάνυ ἀνδρείως τε καὶ ἐριστικῶς κατὰ τὸ ὄνομα διώκομεν· ἐπεσκεψάμεθα δὲ οὐδ' ὁπῃοῦν τί εἶδος τὸ τῆς ἑτέρας τε καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως, καὶ πρὸς τί τεῖνον, ὡριζόμεθα τότε, ὅτε τὰ ἐπιτηδεύματα ἄλλῃ φύσει ἄλλα, τῇ δὲ αὐτῇ τὰ αὐτὰ ἀπεδίδομεν. Οὐ γὰρ οὖν (ἔφη) ἐπεσκεψάμεθα.

C Τοιγάρτοι (εἶπον) ἔξεστιν ἡμῖν, ὡς ἔοικεν, ἀνερωτᾶν ἡμᾶς αὐτοὺς εἰ ἡ αὐτὴ φύσις φαλακρῶν καὶ κομητῶν, καὶ οὐχ ἡ ἐναντία. καὶ ἐπειδὰν ὁμολογῶμεν ἐναντίαν εἶναι, ἐὰν φαλακροὶ σκυτοτομῶσι, μὴ ἐᾶν κομήτας· ἐὰν δ' αὖ κομῆται, μὴ τοὺς ἑτέρους. Γελοῖον μέντ' ἂν εἴη, ἔφη. Ἆρα κατ' ἄλλο τι (εἶπον ἐγώ) γελοῖον, ἢ ὅτι τότε οὐ πάντως τὴν αὐτὴν καὶ τὴν ἑτέραν φύσιν ἐτιθέμεθα, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ εἶδος τῆς ἀλλοιώσεώς τε καὶ ὁμοιώσεως μό-

D νον ἐφυλάττομεν, τὸ πρὸς αὐτὰ τεῖνον τὰ ἐπιτηδεύματα; οἷον, ἰατρικὸν μὲν καὶ ἰατρικὴν τὴν ψυχὴν ὄντα, τὴν αὐτὴν φύσιν ἔχειν ἐλέγομεν. ἢ οὐκ οἴει; Ἔγωγε. Ἰατρικὸν δὲ καὶ τεκτονικὸν, ἄλλην. Πάντως που. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγώ) καὶ τὸ τῶν ἀνδρῶν καὶ τὸ τῶν γυναικῶν γένος, ἐὰν μὲν πρὸς τέχνην τινὰ ἢ ἄλλο ἐπιτήδευμα διαφέρον φαίνηται, τοῦτο δὴ φήσομεν ἑκατέρῳ δεῖν ἀποδιδόναι· ἐὰν δὲ αὐτῷ τούτῳ φαίνηται διαφέρειν, τῷ τὸ μὲν θῆλυ τίκτειν, τὸ δὲ ἄρρεν ὀχεύειν, οὐδέν τι

E πω φήσομεν μᾶλλον ἀποδεδεῖχθαι ὡς πρὸς ὃ ἡμεῖς λέγομεν διαφέρει γυνὴ ἀνδρός· ἀλλ' ἔτι οἰησόμεθα δεῖν τὰ αὐτὰ ἐπιτηδεύειν τούς τε φύλακας ἡμῖν καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν. Καὶ ὀρθῶς, ἔφη. Οὐκοῦν μετὰ τοῦτο κελεύομεν τὸν τὰ ἐναντία λέγοντα, τοῦτο αὐτὸ δι-

A διδάσκειν ἡμᾶς, πρὸς τίνα τέχνην ἢ τί ἐπιτήδευμα τῶν περὶ πόλεως κατασκευὴν, οὐχ ἡ αὐτὴ ἀλλὰ ἑτέρα φύσις γυναικός τε καὶ ἀνδρός; Δίκαιον γοῦν. Τάχα τοίνυν ἂν, ὅπερ σὺ ὀλίγον πρότερον ἔλεγες, εἴποι ἂν καὶ ἄλλος, ὅτι ἐν μὲν τῷ παραχρῆμα ἱκανῶς εἰπεῖν, οὐ ῥᾴδιον· ἐπισκεψαμένῳ δὲ, οὐδὲν χαλεπόν. Εἴποι γὰρ ἄν. Βούλει οὖν δεώμεθα τοῦ τὰ τοιαῦτα ἀντιλέγοντος, ἀκολουθῆσαι ἡμῖν, ἐάν πως ἡμεῖς ἐκείνῳ ἐνδειξώμεθα ὅτι
B οὐδέν ἐστιν ἐπιτήδευμα ἴδιον γυναικὶ, πρὸς διοίκησιν πόλεως; Πάνυ γε. Ἴθι δὴ (φήσομεν πρὸς αὐτὸν) ἀποκρίνου, ἆρα οὕτως ἔλεγες, τὸν μὲν εὐφυῆ πρός τι εἶναι, τὸν δὲ, ἀφυῆ, ἐν ᾧ ὁ μὲν ῥᾳδίως τι μανθάνοι, ὁ δὲ, χαλεπῶς; καὶ ὁ μὲν, ἀπὸ βραχείας μαθήσεως ἐπὶ πολὺ εὑρετικὸς εἴη οὗ ἔμαθεν, ὁ δὲ, πολλῆς μαθήσεως τυχὼν καὶ μελέτης, μηδ' ἃ ἔμαθε σώζοιτο; καὶ τῷ μὲν τὰ τοῦ σώματος ἱκανῶς ὑπηρετοῖ τῇ διανοίᾳ, τῷ δὲ ἐναντιοῖτο;
C ἆρ' ἄλλα ἄττα ἐστὶν ἢ ταῦτα, οἷς τὸν εὐφυῆ πρὸς ἕκαστα καὶ τὸν μὴ, ὡρίζου; Οὐδεὶς (ἦ δ' ὅς) ἄλλα φήσει. Οἶσθά τι οὖν ὑπὸ ἀνθρώπων μελετώμενον, ἐν ᾧ οὐ πάντα ταῦτα τὸ τῶν ἀνδρῶν γένος διαφερόντως ἔχει ἢ τὸ τῶν γυναικῶν; ἢ μακρολογῶμεν, τήν τε ὑφαντικὴν λέγοντες, καὶ τὴν τῶν ποπάνων τε καὶ ἑψημάτων θεραπείαν; ἐν οἷς δή τι δοκεῖ τὸ γυναικεῖον γένος εἶναι, οὗ καὶ καταγελαστότατόν ἐστι πάντων ἡττώμενον;
D Ἀληθῆ (ἔφη) λέγεις, ὅτι πολὺ κρατεῖται ἐν ἅπασιν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὸ γένος τοῦ γένους. γυναῖκες μέντοι πολλαὶ πολλῶν ἀνδρῶν βελτίους εἰς πολλά· τὸ δὲ ὅλον ἔχει ὡς σὺ λέγεις. Οὐδὲν ἄρα ἐστὶν, ὦ φίλε, ἐπιτήδευμα τῶν πόλιν διοικούντων, γυναικὸς, διότι γυνὴ, οὐδ' ἀνδρὸς, διότι ἀνήρ· ἀλλ' ὁμοίως διεσπαρμέναι αἱ φύσεις ἐν ἀμφοῖν τοῖν ζῴοιν· καὶ πάντων μὲν μετέχει γυνὴ ἐπιτηδευμάτων κατὰ φύσιν, πάντων δὲ ἀνήρ· ἐπὶ πᾶσι δὲ ἀσθενέστερον γυνὴ ἀνδρός.
E Πάνυ γε. Ἦ οὖν ἀνδράσι πάντα προστάξομεν, γυναικὶ δὲ οὐδέν; Πῶς; Ἀλλ' ἔστι γὰρ (οἶμαι) ὡς φήσομεν, καὶ γυνὴ ἰατρικὴ, ἡ δ' οὔ· καὶ μουσικὴ, ἡ δ' ἄμουσος φύσει. Τί μήν; Καὶ γυμναστικὴ, ἡ δ' ἄρα οὔ. οὐδὲ πολεμι-

rempublicã conſtituendam faciunt, non eadem ſit ſed diuerſa mulieris & viri natura? Cõſentaneum eſt ſané. Fortaſſe igitur, quod tu paulo antè dicebas, alius quoque exciperet, Non quidem facile eſſe confeſtim reſpondere: non difficile, ſi adhibeatur ſpatium ad cogitandum. Exciperet ſané. Vin' ergo rogemus eum qui hæc nobis opponit, vti meum ſermonem attentè conſectetur, ſiquo modo ei demonſtrare poſſimus, nullum eſſe peculiare mulieri inſtitutum in ciuitatis adminiſtratione? Plané. [a] Agedum igitur ei dicamus, Reſponde: nunquid ita dicebas, inde perſpicuum eſſe, aliquem ad aliquam rem aptũ eſſe atque idoneum, contrà, ineptum atq; abſurdum: quòd ille facilè rem percipiat, hic difficulter? & ille etiamſi obiter quidpiam ab aliquo didicerit, ex eo tamen ipſe plurimũ inueniat, exigua quadam indicatione adiutus: hic contrà, licet & magnam doctorum operam induſtriámque ſit expertus, & ipſe multam diligentiam ſolertiámque adhibuerit, tamen vix earum rerum quas didicerit, memoriam conſeruauerit? & illi quidem corporis mẽbra menti cumulatè ſubſeruiant atque famulẽtur: huic contrà aduerſentur? An alia præter hæc ſunt, quibus eum qui feliciter natus eſt ad rem aliquam, ab eo qui infelici eſt atque abſurda natura diſcriminas? Nemo dixerit alia quæpiam eſſe præter hæc ipſa. Noſtin' quidpiam ab hominib[9] exerceri, in quo non omnia excellentiora habeat
5 virorum genus quàm mulierum? Hæccine verò adductis variis exemplis copioſius amplificabimus? dum in exemplũ adducemus texendi artem, & placentarum obſoniorúmq; confectionem: in quibus muliebre genus excellentiam quandam videtur habere, ac proinde ludibrio exponitur, quum in his rebus vincitur. Vera, inquit, commemoras, quandoquidem videlicet in omnibus, vt ita loquar, rebus, genus à genere ſuperatur. vt quidem ſæpenumero vſuuenit, mulieres multas multis in rebus multis viris antecellere: vniuerſum tamen ita ſe habet quemadmodum dicis. Nullũ igitur eſt, mihi crede, inter eos qui ciuitatem adminiſtrant, officium ſiue inſtitutum mulieri proprium & peculiare, quatenus eſt mulier: neque viro, quatenus eſt vir: ſed æquè diſperſæ ſunt in vtriſque ani-
6 mãtibus naturæ. omniũ verò officiorum quæ in reipubl. adminiſtrationem cadũt, natura compos eſt mulier: omnium item vir. at mulier in omnibus infirmius eſt quiddam viro. Prorſus. Viriſne omnia præcipiemus, mulieri autem nihil? Quomodo? Eſt profectò, arbitror, inter mulieres quædam ingenio ad medicinam apto, quædam minimè: quædam ad muſicam apta, quædam inepta, & quidem natura. Quidni? Quædam ad exercitationes gymnaſticas rémque mili-

a Inſtituit probare quod aſſumpſerat, Eãdem eſſe viri & mulieris naturam in reipubl. adminiſtratione: ac proinde non eſſe ἀλλοτριοπραγμοσύνην, quum mulieres publica tractant munera. Aliam quidẽ mulierem alia eſſe vel firmiorem vel infirmiorem: ſicut & homo homine eſt (loquitur de ipſis καθ' ἕκαστα, non de ipſa ſpecie virorum) melior vel deterior: ita videndum eſſe ex eo ἐλέγχῳ, quem antea docuit, écquæ inter mulieres aptiores ſint ad illa munera. Dat etiam fœmineam naturam, καθ' αὑτήν, virorum natura infirmiorem eſſe, atque adeo leuiora munera in reipubl. communitate mulieribus transmittenda: non tamen diuerſam eſſe naturã viri à fœminæ natura, quatenus vir vel fœmina: in ipſa quidem ciuili adminiſtratione. Verùm, quàm rectè hoc dicatur, id eſt quatenus & quomodo mulieribus relinquatur locus in reipublicæ adminiſtratione, vide argumẽtum.

tarem apta, quædam inepta. Nónne? Arbitror, inquit. Nónne etiam eſt quædam ſapientiæ ſtudioſa, quædam à ſapientia abhorret? quædam animoſa, & animo erecto: quædam verò humili atque languido? Ita ſe res habet. Eſt igitur & inter mulieres quædam ad cuſtodiam apta, quædam inepta. Nónne huiuſmodi genus hominum ſecreuimus, qui natura præditi eſſent ad cuſtodiã apta? Prorſus huiuſmodi. Mulieris igitur & viri eadem eſt natura ad ciuitatis cuſtodiam: niſi quòd illam, imbecilliorem, hanc, robuſtiorem eſſe cõſtituendum eſt. Videtur. Mulieres itaque tales eligendæ ſunt, vt vnà cum viris & incolant & cuſtodiant ciuitatem: quandoquidem idonea ſunt natura & viris cognata eiuſdem generis communitate. Certé. Nónne verò eadem officia atque inſtituta iiſdem naturis tribuẽda ſunt? Eadem. Lõgis igitur ambagibus [a] ad priora reuoluimur. id eſt, cõcedimus, non eſſe contra naturam, Muſicæ & Gymnaſticæ cognitionem cuſtodũ vxoribus attribui. Omnino. Quocirca non eas leges cõdimus, quæ huiuſmodi ſint vt fieri nullo modo poſſint, & votis tãtùm ſimiles ſint, nec re ipſa præſtari queãt: quãdoquidem legem eam ſtabilimus quæ firmis naturæ legibus innititur: imò quæ hodierno tempore aduerſus hæc fiunt, multo magis præter naturam fiunt, vt perſpicuum eſt. Sané. Nónne illud nobis erat propoſitum ad diſquirẽdũ, An huiuſmodi leges ſint proponẽdæ quæ & præſtari poſſint, & optimæ ſint generi humano? Illud ipſum. Mutuo autem aſſenſu conſtitit, fieri illas poſſe. Certé. Illas autẽ optimas eſſe & opportuniſſimas ſocietati humanæ, deinceps eſt inueſtigandũ, vt ęquè ac primũ illud probari à nobis poſſit. Conſtat. Nónne ideo vt mulier euadat ingenio ad cuſtodiam apto, non alia opus eſt diſciplina, quàm ea ipſa qua homines inſtituuntur? præſertim quũ comperiatur eadem in vtriſque natura? Non alia profectó. Ecquæ verò tua eſt hac de re ſententia? Ecquam rogas? Hoc nimirum abs te quæro, an exiſtimes, inter ipſos homines, aliu m eſſe meliorẽ, alium peiorem, an omnes peræquè eoſdem ſtatuas. Nequaquã eoſdem. In ea igitur ciuitate quam condimus, nunquid cenſes eos cuſtodes effici meliores, qui eam inſtitutionis formam, qualem expoſuimus, ſint conſequuti, quàm coriarios qui coriariæ artis inſtituta edocti fuerint? Ridiculã rem, inquit, rogas. Intelligo id quidẽ. quid verò? nónne cæterorum ciuium hi optimi? Sunt nimirum. At huiuſmodi mulieres, erúntne ipſæ mulierum optimæ? Omnino id quidem. Eſtne quidpiam ciuitati melius, quàm vt & viri & mulieres optimi efficiãtur? Nihil eſt plané. Hoc verò Muſica & Gymnaſtica (quemadmodũ ſuprà expoſuimus) præſtare poſſunt.

[a] Ex vniuerſa illa enunciatione, *Mulieribus cum viris communem eſſe debere reipubl. adminiſtrationẽ*, probata, elicit πόρισμα, de quo egit ſuprà: Muſices & Gymnaſtices inſtituta mulieribus cum viris communia eſſe debere: vt nimirum illæ æquè ac hi eadem diſciplina inſtituantur: atque adeo non mirũ eſſe debere ſi perinde exerceantur ac viri. quod pertinet ad ſuperiorem ἔνστασιν.

A κή. ἡ δὲ ἀπόλεμος καὶ οὐ φιλογυμναστική; ἡ δ᾽ ἄρα οὔ. Οἶμαι ἔγωγε. Τί δὲ, φιλόσοφός τε, καὶ μισόσοφος; καὶ θυμοειδής, ἡ δ᾽ ἄθυμος; Ἔστι καὶ ταῦτα. Ἔστιν ἄρα καὶ φυλακικὴ γυνὴ, ἡ δ᾽ οὔ; Ἦ οὐ τοιαύτην καὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν φυλακικῶν φύσιν ἐξελεξάμεθα; Τοιαύτην μὲν οὖν. Καὶ γυναικὸς ἄρα καὶ ἀνδρὸς ἡ αὐτὴ φύσις εἰς φυλακὴν πόλεως, πλὴν ὅσα ἀσθενεστέρα ἢ ἰσχυροτέρα ἐστί. Φαίνεται. Καὶ γυναῖκες ἄρα αἱ τοιαῦται τοῖς

B τοιούτοις ἀνδράσιν ἐκλεκτέαι συνοικεῖν τε καὶ συμφυλάττειν, ἐπείπερ εἰσὶν ἱκαναὶ καὶ ξυγγενεῖς αὐτοῖς τὴν φύσιν. Πάνυ γε. Τὰ δ᾽ ἐπιτηδεύματα οὐ τὰ αὐτὰ ἀποδοτέα ταῖς αὐταῖς φύσεσι; Τὰ αὐτά. Ἥκομεν ἄρα εἰς τὰ πρότερα περιφερόμενοι, καὶ ὁμολογοῦμεν μὴ παρὰ φύσιν εἶναι ταῖς τῶν φυλάκων γυναιξὶ μουσικήν τε καὶ γυμναστικὴν ἀποδιδόναι. Παντάπασι μὲν οὖν. Οὐκ ἄρα ἀδύνατά γε οὐδὲ εὐχαῖς ὅμοια ἐνομοθετοῦ-

C μεν, ἐπείπερ κατὰ φύσιν ἐτίθεμεν τὸν νόμον· ἀλλὰ τὰ νῦν παρὰ ταῦτα γιγνόμενα, παρὰ φύσιν μᾶλλον ὡς ἔοικε γίγνεται. Ἔοικεν. Οὐκοῦν ἡ ἐπίσκεψις ἡμῖν ἦν, εἰ δυνατά γε καὶ βέλτιστα λέγοιμεν; Ἦν γάρ. Καὶ ὅτι μὲν δὴ δυνατὰ, διωμολόγηται; Ναί. Ὅτι δὲ δὴ βέλτιστα, τὸ μετὰ τοῦτο δεῖ διομολογηθῆναι; Δῆλον. Οὐκοῦν, πρός γε τὸ φυλακικὴν γυναῖκα γενέσθαι, οὐκ ἄλλη μὲν ἡμῖν ἄνδρας ποιήσει παιδεία, ἄλλη δὲ γυναῖκας, ἄλλως τε

D καὶ τὴν αὐτὴν φύσιν παραλαβοῦσα; Οὐκ ἄλλη. Πῶς οὖν ἔχεις δόξης τοῦ τοιοῦδε πέρι; Τίνος δή; τοῦ ὑπολαμβάνειν παρὰ σεαυτῷ, τὸν μὲν, ἀμείνω ἄνδρα, τὸν δὲ, χείρω· ἢ πάντας ὁμοίους ἡγῇ; Οὐδαμῶς. Ἐν οὖν τῇ πόλει ἣν ᾠκίζομεν, πότερον οἴει ἡμῖν ἀμείνους ἄνδρας ἐξειργάσθαι τοὺς φύλακας, τυχόντας ἧς διήλθομεν παιδείας, ἢ τοὺς σκυτοτόμους τῇ σκυτικῇ παιδευθέντας; Γελοῖον (ἔφη) ἐρωτᾷς. Μανθάνω, ἔφην. τί δέ; τῶν ἄλλων πο-

E λιτῶν οὐχ οὗτοι ἄριστοι; Πολύ γε. Τί δέ; αἱ γυναῖκες τῶν γυναικῶν οὐχ αὗται ἔσονται βέλτισται; Καὶ τοῦτο, ἔφη, πολύ. Ἔστι δέ τι πόλει ἄμεινον ἢ γυναῖκάς τε καὶ ἄνδρας ὡς ἀρίστους ἐγγίγνεσθαι; Οὐκ ἔστι. Τοῦτο δὴ μουσική τε καὶ γυμναστικὴ παραγιγνόμεναι, ὡς ἡμεῖς

διηλλαγμένη, ἀπεργάσονται; Πῶς δ' οὔ; Οὐ μόνον ἄρα δυνατὸν ἀλλὰ καὶ ἄριστον πόλει νόμιμον ἐτίθεμεν. Οὕτως. Ἀποδυτέον δὴ ταῖς τῶν φυλάκων γυναιξὶν, ἐπείπερ ἀρετὴν ἀντὶ ἱματίων ἀμφιέσονται· καὶ κοινωνητέον πολέμου τε καὶ τῆς ἄλλης φυλακῆς τῆς περὶ τὴν πόλιν· καὶ οὐκ ἄλλα πρακτέον. τούτων δ' αὐτῶν τὰ ἐλαφρότερα ταῖς γυναιξὶν ἢ τοῖς ἀνδράσι δοτέον, διὰ τὴν τοῦ γένους ἀσθένειαν. ὁ δὲ γελῶν ἀνὴρ ἐπὶ γυμναῖς γυναιξὶ, τοῦ βελτίστου ἕνεκα γυμναζομέναις, ἀτελῆ τοῦ γελοίου σοφίας δρέπων καρπὸν, οὐδὲν οἶδεν, ὡς ἔοικεν, ἐφ' ᾧ γελᾷ, οὐδ' ὅ, τι πράττει. κάλλιστα γὰρ δὴ τοῦτο καὶ λέγεται καὶ λελέξεται, ὅτι τὸ μὲν ὠφέλιμον, καλὸν· τὸ δὲ βλαβερὸν, αἰσχρόν. Παντάπασι μὲν οὖν. Τοῦτο μὲν τοίνυν ἓν ὥσπερ κῦμα φῶμεν διαφεύγειν, τοῦ γυναικείου πέρι νόμου λέγοντες, ὥστε μὴ παντάπασι κατακλυσθῆναι, τιθέντας ὡς δεῖ κοινῇ πάντα ἐπιτηδεύειν τούς τε φύλακας ἡμῖν καὶ τὰς φυλακίδας· ἀλλά πη τὸν λόγον αὐτὸν αὐτῷ ὡμολογῆσθαι, ὡς δυνατά τε καὶ ὠφέλιμα λέγει. Καὶ μάλα, ἔφη, οὐ σμικρὸν κῦμα διαφεύγεις. Φήσεις γε (ἦν δ' ἐγώ) οὐ μέγα αὐτὸ εἶναι, ὅταν τὸ μετὰ τοῦτο ἴδῃς. Λέγε δὴ, ὡς ἴδω, ἔφη. Τούτῳ (ἦν δ' ἐγώ) ἕπεται νόμος καὶ τοῖς ἔμπροσθεν τοῖς ἄλλοις, ὡς ἐγᾦμαι, ὅδε. Τίς; Τὰς γυναῖκας ταύτας τῶν ἀνδρῶν τούτων πάντων πάσας εἶναι κοινὰς, ἰδίᾳ δὲ μηδενὶ μηδεμίαν συνοικεῖν· καὶ τοὺς παῖδας αὖ κοινοὺς, καὶ μήτε γονέα ἔκγονον εἰδέναι τὸν αὑτοῦ, μήτε παῖδα, γονέα. Πολὺ (ἔφη) τοῦτο ἐκείνου μεῖζον πρὸς ἀπιστίαν, καὶ τοῦ δυνατοῦ πέρι καὶ τοῦ ὠφελίμου. Οὐκ, οἶμαι (ἦν δ' ἐγώ) περί γε τοῦ ὠφελίμου ἀμφισβητεῖσθαι ἂν, ὡς οὐ μέγιστον ἀγαθὸν, κοινὰς μὲν τὰς γυναῖκας εἶναι, κοινοὺς δὲ τοὺς παῖδας, εἴπερ οἷόν τε· ἀλλ' οἶμαι περὶ τοῦ εἰ δυνατὸν, ἢ μὴ, πλείστην ἀμφισβήτησιν γενέσθαι. Περὶ ἀμφοτέρων (ἦ δ' ὅς) εὖ μάλα ἂν ἀμφισβητηθείη. Λέγεις (ἦν δ' ἐγὼ) λόγων σύστασιν· ἐγὼ δ' ᾤμην ἔκ γε τοῦ ἑτέρου ἀποδράσεσθαι, εἴ σοι δόξειεν ὠφέλιμον εἶναι· λοιπὸν δὲ δή μοι ἔσεσθαι περὶ τοῦ δυνατοῦ καὶ μή. Ἀλλ' οὐκ ἔλαθες (ἦ δ' ὅς) ἀποδιδράσκων· ἀλλ' ἀμφοτέρων πέρι δίδου λόγον. Ὑφεκτέον (ἦν δ' ἐγὼ) δίκην. τοσόνδε μέντοι χάρισαί μοι· ἔασόν με

A Quidni? Quamobrem non ſolùm quæ fieri poſſit, ſed optimam quoque vtiliſſimámque ciuitati legem poſuimus. Ita. Nudanda igitur erunt cuſtodum mulieribus corpora: quandoquidem veſtium loco virtutem induentur: & in belli cæterarúmque procurationum, quæ ad ciuitatis cuſtodiam pertinent, partem ſunt aduocandæ: neque aliter ſanè agendum fuerit. Horum tamen munerum leuiora mulieribus erunt tribuenda, propter generis imbecillitatem. Is autem qui mulieres irriſerit, B quando optimi illius finis cauſa nudantur, in rebus videlicet nihili & prorſus ridiculis decerpens ſuæ ſapientiæ fructum, neque ſanè quid rideat, neque quid agat, intelligit. ſcitè enim iſtud & dicitur & dicetur, Id quod vtile ſit, honeſtum eſſe: quod autem inutile ſit, turpe eſſe. Prorſus. Hũc igitur veluti decumanum fluctum nos effugere ſtatuamus, dum de muliebri lege loquimur: vt quidem eo fluctu minimè fuerimus abſorpti. Statuimus verò, cuſtodes & viros & mulieres omnia communiter gerere debere in republica: ſibi C verò congruam atque conſentientem apparuiſſe orationem noſtram, Huiuſmodi legum inſtituta & commodè fieri poſſe, & vtiles eſſe atque opportunas generi humano.

[a] Haud exiguum, mihi crede, fluctum euaſiſti. Non magnum quidem eſſe dices, inquam, quum illum qui deinceps ſubſequitur, conſpexeris. Dic modò, inquit, vt illum videam. Hanc nimirum & ſuperiores leges hæc ſequitur, vt quidem arbitror. Quænam? Horum virorum vxores, o- D mnes omniũ, communes ſunto, nulláque priuatim vlli conſueſcito: communes porro liberi ſunto, neque pater filium, neque filius patrem agnoſcito. Hæc ſanè lex huiuſmodi eſt, vt longius planè ab eo abhorreat vt fieri poſſe, & vtilis futura credatur. Non futuram quidem, inquam, controuerſiam arbitror de eo, quin maximum bonum cenſeatur, Communes eſſe vxores, communéſque liberos: ſi modò fieri poſſit. Verùm arbitror plurimam in eo ineſſe controuerſiam, fierínе id poſſit, nécne. De vtriſque proculdubio quin maxima futura ſit controuerſia non dubi- E to. Duarum iſtarum ſententiarum quaſi nexum & conſpirationem, inquam, notas. ego verò arbitrabar futurum vt ab altero me extricarẽ, ſi modò tibi viſum fuerit vtile: reliquum verò illud mihi relinqui, Fierínе poſſet, nécne. At clàm, inquit, nõ potuiſti te proripere, ſed vtriuſque dicti ratio tibi reddenda eſt. Subeundum, inquam, vtriuſque iudicium eſt. hoc mihi tamẽ velim indulgeas, vti me ſinas pauliſper meipſo frui & meipſum quaſi depaſci, quem-

[a] Portentoſa INSANIA ἀκοινωνήτου κοινωνίας, De communitate mulierum & liberorum in republica: vt, quãdoquidem matrimonium eſt fundamentum ſocietatis humanæ, ita eo violato, reipubl. quoque fundamentum violetur. Grauiſſimus næuus in pulcherrimo corpore. Conatur autem miſer ethnicus in hoc æſtu furoris inſaniens, ſuæ etiã inſaniæ prætexere nouas inſanias, ſuámque ἄνοιαν ἑορτάζειν, non διάνοιαν. vult enim oſtendere ſuum illud εἴδωλον & fieri poſſe, & vtile etiam eſſe reipubl. Sed apage chimæras iſtas, generi humano exitio ſas futuras: quas etiã ipſe propria cõfeſſione non poteſt nõ indicare. Hæc autem ſingulatim annotare pudet ſanè pigétque: quæ lector iſtis ἀλεξιφαρμάκοις munitus, poterit perluſtrare. In ſumma, vult ſummam eſſe & vxorum & liberorum communitatem (quæ res omnino maximum habent momentum in communi vitæ vſu) vt ſanctiſſima tanquam patrum, filiorum, fratrum, charitas atque amicitia vbique colatur.

admodum ſolent ſocordes homines, qui ſolent ſe cogitatione paſcere, quoties ſoli inambulant. etenim huiuſcemodi homines, priuſquam rationẽ compererint qua id quod cupiunt conſequantur: hac cura prætermiſſa, ne, dum id reputant quo pacto fieri poſſit necne, animos fatigent anxiis ſolicitudinibus, idipſum perinde ſubſternunt acſi reuera extaret: tum reliqua ſuperſtruũt, & ea cogitatione animos ſuos deliniũt, quid facturi ſint quum illud ipſũ reuera extiterit: atque ita torpentem alioqui animum reddunt lãguidiorem. Equidem non aliter emolleſco atque effœminor his cogitationibus: & in aliud quidem tempus cupio differri iſtam diſceptationẽ, fierine hæc poſſint, necne. nunc verò quũ ſic illa ponam acſi fieri poſſent, exquiram, ſi eius rei veniam mihi dederis, quomodo Principes ciuitatis illa ſint ordinaturi, ſi reuera exiſtant: ea verò ipſa ſi fierẽt, omniũ eſſent vtiliſſima & vniuerſæ reipubl. & ipſis cuſtodibus. Hæc equidem conabor prius tecum conſiderare, illa verò poſterius, ſi per te licet. At id concedo quidem, inquit, & vt ad conſiderandum te accingas, rogo. Arbitror igitur, inquam, Magiſtratus, ſi quidem auguſto illo nomine digni futuri ſunt, & ii qui illis adiuuandis quaſi ſocii miniſterium ſuum illis præbent, hos quidem, vltrò mandata obituros: illos, imperaturos partim quidem ex cõcepta legum formula, partim ex illarum imitatione: quatenus nimirum illis permiſerimus agere aliquid præter diſerta legis verba. Conſentaneum eſt, inquit. Tu igitur, inquam, ipſis Legiſlator, quemadmodum viros elegiſti, ita vbi mulieres elegeris, eos eáſque efficies naturæ quadam cõmunitate inter ſe, quoad fieri poterit, quamconiunctiſſimos. Hi verò, quippe qui & communes ædes & communia habeant conuiuia, & nihil priuatim poſſideant, vnà quidem habitabunt, & vnà cõmixti & in exercitationibus & reliquo victu, ingenita quadam (opinor) neceſſitate adducentur ad mutuã quandam commixtionem communitatémq;. nonne hæc tibi neceſſariò dici videtur? Non geometrica quidem, inquit, ſed amatoria concluſionis neceſſitate: cuius quidem vehementiores efficacioréſque videntur eſſe aculei ad fidem vulgo faciendam, ipſúmque alliciendum. Nimirum ita eſt, inquam. verùm, mi Glauco, vt ad ea quę reſtant explicanda veniamus, id quidẽ diſertè conſtituendum eſt, Inordinatè atque promiſcuè inter ſe miſceri, aut aliud quidpiam agere, id nec ſanctum fore in beatorum republ. neque id magiſtratum permiſſurum. Neque enim, inquit, iuſtum eſſet. Illud nimirum conſtat, nos deinceps, quamſanctiſſimè fieri poterit, ſacra connubia inſtituturos. illa autem ſacra fore conſtituendum eſt, quæ fuerint vtiliſſima. Omnino. Quomodo

A ἑορτάσαι, ὥσπερ οἱ ἀργοὶ τὴν διάνοιαν εἰώθασιν ἑστιᾶσθαι ὑφ' ἑαυτῶν, ὅταν μόνοι πορεύωνται. καὶ γὰρ οἱ τοιοῦτοί που, πρὶν ἐξευρεῖν τίνα τρόπον ἔσται τι ὧν ἐπιθυμοῦσι, τοῦτο παρέντες, ἵνα μὴ κάμνωσι βουλευόμενοι περὶ τοῦ δυνατοῦ καὶ μή, θέντες ὡς ὑπάρχον ὃ βούλονται, ἤδη τὰ λοιπὰ διατάττουσι· καὶ χαίρουσι διεξιόντες οἷα δράσουσι γιγνομένου, ἀργὸν καὶ ἄλλως ψυχὴν, ἔτι ἀργοτέραν ποιοῦντες. ἤδη οὖν καὶ αὐτὸς μαλθακίζομαι, καὶ ἐκεῖνα B μὲν ἐπιθυμῶ ἀναβαλέσθαι, καὶ ὕστερον ἐπισκέψασθαι εἰ δυνατά· νῦν δὲ, ὡς δυνατῶν ὄντων θεὶς, σκέψομαι, ἄν μοι παρίῃς, πῶς διατάξουσιν αὐτὰ οἱ ἄρχοντες γιγνόμενα, καὶ ὅτι πάντων ξυμφορώτατ' ἂν εἴη πραχθέντα τῇ τε πόλει καὶ τοῖς φύλαξι, ταῦτα πειράσομαί σοι πρότερα συνδιασκοπεῖσθαι, ὕστερα δ' ἐκεῖνα, εἴπερ παρίης. Ἀλλὰ παρίημι, ἔφη, καὶ σκόπει. Οἶμαι τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) εἴπερ ἔσονται οἱ ἄρχοντες ἄξιοι τούτου C τοῦ ὀνόματος, οἵ τε τούτοις ἐπίκουροι κατὰ ταὐτά, τοὺς μὲν ἐθελήσειν ποιεῖν τὰ ἐπιταττόμενα, τοὺς δὲ ἐπιτάξειν, τὰ μὲν, αὐτοὺς πειθομένους τοῖς νόμοις, τὰ δὲ, καὶ μιμουμένους ὅσα ἂν ἐκείνοις ἐπιτρέψωμεν. Εἰκός, ἔφη. Σὺ μὲν τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) ὁ νομοθέτης αὐτοῖς ὥσπερ τοὺς ἄνδρας οὕτω καὶ τὰς γυναῖκας ἐκλέξας, παραδώσεις καθόσον οἷόν τε ὁμοφυεῖς· οἱ δέ, ἅτε οἰκίας τε καὶ ξυσσίτια κοινῇ ἔχοντες, ἰδίᾳ δὲ οὐδενὸς οὐδὲν τοιοῦτο κεκτημένου, ὁμοῦ δὴ D ἔσονται. ὁμοῦ δὲ ἀναμεμιγμένων καὶ ἐν γυμνασίοις καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ τροφῇ, ὑπ' ἀνάγκης, οἶμαι, τῆς ἐμφύτου ἄξονται πρὸς τὴν ἀλλήλων μίξιν. ἢ οὐκ ἀναγκαῖά σοι δοκῶ λέγειν; Οὐ γεωμετρικαῖς γε (ἦ δ' ὅς) ἀλλ' ἐρωτικαῖς ἀνάγκαις· αἳ κινδυνεύουσιν ἐκείνων δριμύτεραι εἶναι πρὸς τὸ πείθειν τε καὶ ἕλκειν τὸν πολὺν λεών. Καὶ μάλα, εἶπον. ἀλλὰ δὴ μετὰ ταῦτα, ὦ Γλαύκων, ἀτάκτως μὲν μίγνυσθαι ἀλλήλοις, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν ποιεῖν, οὔτε ὅσιον ἐν εὐδαιμόνων πόE λει, οὔτ' ἐάσουσιν οἱ ἄρχοντες. Οὐ γὰρ δίκαιον, ἔφη. Δῆλον δὴ ὅτι γάμους τὸ μετὰ τοῦτο ποιήσομεν ἱερούς εἰς δύναμιν ὅτι μάλιστα. εἶεν δ' ἂν ἱεροὶ οἱ ὠφελιμώτατοι. Παντάπασι μὲν οὖν.

Πῶς οὖν δὴ ὠφελιμώτατοι ἔσονται, τόδε μοι λέγε ὦ Γλαύκων. ὁρῶ γάρ σου ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ κύνας θηρευτικοὺς, καὶ τῶν γενναίων ὀρνίθων μάλα συχνούς· ἆρ' οὖν ὦ πρὸς Διὸς προσέσχηκάς τι τοῖς τούτων γάμοις τε καὶ παιδοποιΐαις; Τὸ ποῖον, ἔφη; Πρῶτον μὲν αὐτῶν τούτων, καίπερ ὄντων γενναίων, ἆρ' οὐκ εἰσί τινες καὶ γίγνονται ἄριστοι; Εἰσί. Πότερον οὖν ἐξ ἁπάντων ὁμοίως γεννᾷς; ἢ προθυμῇ ὅτι μάλιστα ἐκ τῶν ἀρίστων; Ἐκ τῶν ἀρίστων. Τί δ', ἐκ τῶν νεωτάτων, ἢ ἐκ τῶν γεραιτάτων, ἢ ἐξ ἀκμαζόντων ὅτι μάλιστα; Ἐξ ἀκμαζόντων. Καὶ ἐὰν μὴ οὕτω γεννᾶται, πολύ σοι ἡγῇ χεῖρον ἔσεσθαι τό, τε τῶν ὀρνίθων καὶ τὸ τῶν κυνῶν γένος; Ἔγωγ', ἔφη. Τί δὲ ἵππων οἴει, ἦν δ' ἐγώ, καὶ τῶν ἄλλων ζώων; ἢ ἄλλῃ πῃ ἔχειν; Ἄτοπον μέντ' ἂν (ἦ δ' ὅς) εἴη. Βαβαί, ἦν δ' ἐγώ, ὦ φίλε ἑταῖρε, ὡς ἄρα σφόδρα ἡμῖν δεῖ ἄκρων εἶναι τῶν ἀρχόντων, εἴπερ καὶ περὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ὡσαύτως ἔχει. Ἀλλὰ μὲν δὴ ἔχει, ἔφη. Ἀλλὰ τί δή; Ὅτι ἀνάγκη αὐτοῖς (ἦν δ' ἐγώ) φαρμάκοις πολλοῖς χρῆσθαι. ἰατρὸν δέ που, μὴ δεομένοις μὲν σώμασι φαρμάκων, ἀλλὰ διαίτῃ ἐθελόντων ὑπακούειν, καὶ φαυλότερον ἐξαρκεῖν ἡγούμεθα εἶναι· ὅταν δὲ δὴ καὶ φαρμακεύειν δέῃ, ἴσμεν ὅτι ἀνδρειοτέρου δεῖ τοῦ ἰατροῦ. Ἀληθῆ. ἀλλὰ πρὸς τί λέγεις; Πρὸς τόδε, ἦν δ' ἐγώ· συχνῷ τῷ ψεύδει καὶ τῇ ἀπάτῃ κινδυνεύει ἡμῖν δεήσειν χρῆσθαι τοὺς ἄρχοντας ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν ἀρχομένων. ἔφαμεν δέ που, ἐν φαρμάκου εἴδει πάντα τὰ τοιαῦτα χρήσιμα εἶναι. Καὶ ὀρθῶς γε, ἔφη. Ἐν τοῖς γάμοις τοίνυν καὶ παιδοποιΐαις ἔοικε τὸ ὀρθὸν τοῦτο γίγνεσθαι οὐκ ἐλάχιστον. Πῶς δή; Δεῖ μὲν (εἶπον) ἐκ τῶν ὡμολογημένων, τοὺς ἀρίστους ταῖς ἀρίσταις συγγίνεσθαι ὡς πλειστάκις, τοὺς δὲ φαυλοτάτους, ταῖς φαυλοτάταις τοὐναντίον· καὶ τῶν μὲν τὰ ἔκγονα τρέφειν, τῶν δὲ, μή· εἰ μέλλει τὸ ποίμνιον ὅτι ἀκρότατον εἶναι· καὶ ταῦτα πάντα γιγνόμενα λανθάνειν, πλὴν αὐτοὺς τοὺς ἄρχοντας· εἰ αὖ ἡ ἀγέλη τῶν φυλάκων ὅτι μάλιστα ἀστασίαστος ἔσται. Ὀρθότατα, ἔφη. Οὐκοῦν δὴ ἑορταί τινες νομοθετητέαι ἔσονται, ἐν αἷς ξυνάξομεν τάς τε νύμφας καὶ τοὺς νυμφίους· καὶ θυσίαι καὶ ὕμνοι ποιητέοι τοῖς ἡμετέροις ποιηταῖς, πρέποντες

(Margin: ἵ ur abun- la ἵναι. — ἐθέλουσιν)

A vero erunt vtiliſſima? hoc mihi expone, Glauco. video enim tuis in ædibus & venatorios canes & generoſas aues frequentes. nunquámne, per Iouem, illorum coniugia proliſque ſuſcipiendæ modum animaduertiſti? Quorſum iſtud? inquit. Primùm inter ipſos, licet ſint generoſi omnes, nónne quidam ſunt eximii atque ſingulares, qui præter cæterorum turbam optimi ſint atque præſtantiſſimi? Sunt. Vtrum ex omnibus æquè ſuſcipi prolem permittis? an id moliris potius, vt ex optimis progenies ſuſcipiatur? Ex optimis. D Vtrum ex tenerrimis quibuſque vel ex ætate prouectioribus, an potius iis qui ſunt in flore ætatis? Ex iis ipſis potius qui ſunt in flore ætatis. Ac niſi potius hoc modo proles ſuſciperetur, nónne arbitraris auium & canum genus deterius futurum? Equidem, inquit. Quid verò? in equis, inquam, cæteriſque animantibus, eóne modo an alio quopiam putas id vſuuenire? Abſurdum planè eſſet alio, inquit. Papæ, inquam, mi Glauco, quàm in omni genere ſummis opus eſt nobis magiſtratibus, ſi quidem de C cæteris hominum generibus ita vti dixti, conſtituendum eſt. Huiuſmodi tamen debet eſſe illorũ ſtatus. quid tum verò? Quoniam neceſſe eſt, inquam, multa remedia adhiberi in generis humani communitate. arbitramur nimirum leuem quendam & minus exquiſitum medicum iis ſatis eſſe corporibus, quæ medicinis nullis indigeant, ſed victùs tantùm rationem exigãt: quũ verò ſunt adhibẽdæ pharmacorũ curationes, peritiori quodã atque exquiſitiori opus eſſe medico. Verum ais: ſed quorſum hæc? D Ad hunc finem videlicet, inquam, vt norimus neceſſariũ videri, Magiſtratum multiplici mẽdacio inſtructum eſſe debere, varióque errore, quo ad ſubditorum vtilitatem abutatur. diximus autem huiuſcemodi omnia, veluti pharmacum vtilia eſſe. Et rectè quidem, inquit. In connubiorum ergo proliſque ſuſcipiendæ ratione non mediocriter hoc valere videtur. Quî verò? Ex his quidem quæ ſuperius conceſſimus, oportet optimos viros cum optimis mulieribus congredi vtplurimũ: E deterrimos contrà cum deterrimis. conſentaneum quoque eſſe illorum prolem nutriri, horum minimè, ſi quidem ipſum ouile, ſummum præſtantiſſimúmque futurum eſt. Hæc verò ita geri, vt vnus ea norit Magiſtratus, ciues omnes ignorent: ſi quidem futurum eſt, gregem erga ſuos cuſtodes veram obedientiam ab omni ſeditione & tumultu immunem exhibere. Rectiſſimè, inquit. Igitur feſti quidam dies erunt legibus conſtituendi, in quibus ſponſos & ſponſas congregemus, & ſacra & hymni qui nuptiis illis conueniant, à

poetis noſtris inſtituãtur. Nuptiarum autem numerum magiſtratuũ arbitrio permittemus, vt bellorum morborúmq; habita ratione, quibus diminutus fuerit ciuium numerus, & huiuſmodi caſus prudenter circumſpicientes, conſentaneum ciuiũ numerũ ſeruent propagatione: .i. vt neque præter ciuitatis facultatẽ vel numeroſa nimis exiſtat ciuitas, neque diminuta ſit nimis atq; infrequens. Rectè loqueris. Sortes igitur tam exquiſito artificio ſunt inſtituendæ, vt in qualibet copulatione qui deteriorem locum nactus fuerit, non Magiſtratum culpet, ſed fortunam. Et maximè quidem. Iis nimirum iuuenibus qui vel in bello vel aliis in rebus valent, præmia tribuenda ſunt atque munera, aliíſque modis honeſtandi: quin & laxior condonãda eſt cũ mulieribus congrediendi licentia: vt ſimul ex hac occaſione quamplurimi ex his ſerantur. Rectè. Quocirca eos fœtus qui perpetua quadã ſucceſſione inde naſcentur, ſuſcipient imperia ita conſtituta, ſiue virorum ſiue mulierum, ſiue ex vtriſque illa conſtent. communia enim fuerint mulieribus & viris imperia. Certè. Vbi verò liberos ex bonis & generoſis habuerint, cõtinuò eos in ouile deferent ad quaſdam nutrices iis operis deſtinatas: quæ tamen ſeorſim in ciuitatis parte quadam habitabunt. Eos autem qui ex deterioribus naſcentur, & ex cæteris quoque, ſi membro aliquo mutili fuerint, in ſecreto quodam atque incognito loco occultabunt, vti decet: ſi quidem cuſtodum genus futurum eſt purum atque immaculatũ. Nónne & de nutritione ii quoq; curam gerẽt? ad illud enim ouile [ſiue ſeptũ] matres adducent, quum lac mammis exuberabit: elaborabunt tamen omni ratione, ne mater ſuũ fœtũ poſſit agnoſcere. ac ſi hæ minus ſuffecerint, alias quoque lacte vberiores adhibebunt. prouidebunt quoque vt opportunum tempus lactationi tribuatur: vigilias cæterúmque laborem nutricibus relinquent. Plurimum otii, inquit, atque facultatis tribuis ad prolis ſuſceptionẽ cuſtodum vxoribus. Conſentaneũ eſt enim, inquam. ſed agedum deinceps, quod primariũ eſt in hoc ſermone, perſequamur. diximus enim fœtus ſuſcipi ex iis qui in flore ætatis eſſent. Vera narras. Annon etiam tibi videtur opportunum floridæ illius ætatis tempus, vigeſimus annus mulieri, trigeſimus viro? Ecquis verò hîc ſtatuendus eſt modus? Vti videlicet mulier à vigeſimo ætatis anno incipiens, ad quadrãgeſimum vſque pariat ciuitati: vir autem poſtquam acutiſſimum ætatis ſuæ florem tranſierit, annos ſcilicet triginta vſque ad annos quinque & quinquaginta, illam operam in gignendo præbeat ciuitati. In illarum

A τοῖς γιγνομένοις γάμοις. τὸ δὲ πλῆθος τῶν γάμων ἐπὶ τοῖς ἄρχουσι ποιήσομεν· ἵν' ὡς μάλιστα διασώζωσι τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνδρῶν, πρὸς πολέμους καὶ νόσους καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ἀποσκοποῦντες· καὶ μήτε μεγάλη ἡμῖν ἡ πόλις κατὰ τὸ δυνατὸν, μήτε σμικρὰ γίγνηται. Ὀρθῶς, ἔφη. Κλῆροι δή τινες, οἶμαι, ποιητέοι κομψοὶ, ὥστε τὸν φαῦλον ἐκεῖνον αἰτιᾶσθαι ἐφ' ἑκάστης συνέρξεως τύχην, ἀλλὰ μὴ τοὺς ἄρχοντας. Καὶ μάλα, ἔφη. Καὶ τοῖς ἀγαθοῖς γέ που τῶν νέων ἐν πολέμῳ, ἢ ἄλ-

B λοθί που, γέρα δοτέον καὶ ἆθλα ἄλλα τε, καὶ ἀφθονεστέρα ἡ ἐξουσία τῆς τῶν γυναικῶν ξυγκοιμήσεως, ἵνα καὶ ἅμα μετὰ προφάσεως ὡς πλεῖστοι τῶν παίδων ἐκ τῶν τοιούτων σπείρωνται. Ὀρθῶς. Οὐκοῦν καὶ τὰ ἀεὶ γιγνόμενα ἔκγονα παραλαμβάνουσαι αἱ ἐπὶ τούτων ἐφεστηκυῖαι ἀρχαὶ, εἴτε ἀνδρῶν, εἴτε γυναικῶν· εἴτε ἀμφότεραι. κοιναὶ μὲν γάρ που καὶ ἀρχαὶ γυναιξί τε καὶ ἀνδράσι. Ναί.

C Τὰ μὲν δὴ τῶν ἀγαθῶν, δοκῶ, λαβοῦσαι εἰς τὸν σηκὸν οἴσουσι παρά τινας τροφοὺς, χωρὶς οἰκούσας ἔν τινι μέρει τῆς πόλεως· τὰ δὲ τῶν χειρόνων, καὶ ἐάν τι τῶν ἑτέρων ἀνάπηρον γίγνηται, ἐν ἀπορρήτῳ τε καὶ ἀδήλῳ κατακρύψουσιν, ὡς πρέπει. Εἴπερ μέλλει (ἔφη) καθαρὸν τὸ γένος τῶν φυλάκων ἔσεσθαι. Οὐκοῦν καὶ τροφῆς οὗτοι ἐπιμελήσονται, τάς τε μητέρας ἐπὶ τὸν σηκὸν ἄγοντες, ὅταν σπαργῶσι, πᾶσαν μηχανὴν μηχανώμενοι ὅπως μηδεμία τὸ

D αὐτῆς αἰσθήσεται, καὶ ἄλλας γάλα ἐχούσας ἐκπορίζοντες, ἐὰν μὴ αὗται ἱκαναὶ ὦσι. καὶ αὐτῶν τούτων ἐπιμελήσονται, ὅπως μέτριον χρόνον θηλάσονται· ἀγρυπνίας δὲ καὶ τὸν ἄλλον πόνον τίτθαις τε καὶ τροφοῖς παραδώσουσι. Πολλὴν ῥᾳστώνην (ἔφη) λέγεις τῆς παιδοποιίας ταῖς τῶν φυλάκων γυναιξί. Πρέπει γὰρ, ἦν δ' ἐγώ. τὸ δ' ἐφεξῆς διέλθωμεν ὃ προεθυμούμεθα. ἔφαμεν γὰρ δὴ ἐξ ἀκμαζόντων δεῖν τὰ ἔκγονα γίγνεσθαι. Ἀληθῆ. Ἆρ' οὖν σοι ξυνδοκεῖ μέτριος χρόνος ἀ-

E κμῆς, τὰ εἴκοσιν ἔτη γυναικὶ, ἀνδρὶ δὲ τὰ τριάκοντα; Τὰ ποῖα αὐτῶν; ἔφη. Γυναικὶ μὲν (ἦν δ' ἐγὼ) ἀρξαμένη ἀπὸ εἰκοσαετίδος μέχρι τεσσαρακονταετίδος τίκτειν τῇ πόλει· ἀνδρὶ δὲ, ἐπειδὰν τὴν ὀξυτάτην δρόμου ἀκμὴν παρῇ, τὸ ἀπὸ τούτου γεννᾶν τῇ πόλει, μέχρι πέντε καὶ πεντηκονταέτους. Ἀμφοτέρων

γοῦν (ἔφη) αὕτη ἀκμὴ σώματός τε καὶ φρονήσεως. Οὐκοῦν, ἐάν τε πρεσβύτερος τούτων, ἐάν τε νεώτερος, τῶν εἰς τὸ κοινὸν γεννήσεων ἅψηται, οὔτε ὅσιον οὔτε δίκαιον φήσομεν τὸ ἁμάρτημα, ὡς παῖδα φιτύοντος τῇ πόλει, ὅς, ἂν λάθῃ, γεννήσεται οὐχ ὑπὸ θυσιῶν οὐδ᾽ ὑπὸ εὐχῶν φύς, (ἃς ἐφ᾽ ἑκάστοις τοῖς γάμοις εὔξονται καὶ ἱέρειαι καὶ ἱερεῖς καὶ ξύμπασα ἡ πόλις, ἐξ ἀγαθῶν ἀμείνους, καὶ ἐξ ὠφελίμων ὠφελιμωτέρους ἀεὶ τοὺς ἐκγόνους γίγνεσθαι) ἀλλ᾽ ὑπὸ σκότου μετὰ δεινῆς ἀκρασίας γεγονώς. Ὀρθῶς, ἔφη. Ὁ αὐτὸς δέ γ᾽, εἶπον, νόμος, ἐάν τις τῶν ἔτι γεννώντων, μὴ συνέρξαντος ἄρχοντος, ἅπτηται τῶν ἐν ἡλικίᾳ γυναικῶν. νόθον γὰρ καὶ ἀνέγγυον καὶ ἀνίερον φήσομεν αὐτὸν παῖδα τῇ πόλει καθιστάναι. Ὀρθότατα, ἔφη. Ὅταν δὲ δή, οἶμαι, αἵ τε γυναῖκες καὶ οἱ ἄνδρες τοῦ γεννᾶν ἐκβῶσι τὴν ἡλικίαν, ἀφήσομέν που ἐλευθέρους αὐτοὺς συγγίγνεσθαι ᾧ ἂν ἐθέλωσι, πλὴν θυγατρὶ, καὶ μητρὶ, καὶ ταῖς τῶν θυγατέρων παισὶ, καὶ τὰ ἄνω μητρὸς· καὶ τὰς γυναῖκας αὖ, πλὴν ὑεῖ, καὶ πατρὶ, καὶ τοῖς τῶν τοιούτων, εἰς τὸ κάτω καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω. καὶ ταῦτά γ᾽ ἤδη πάντα διακελευσάμενοι προθυμεῖσθαι, μάλιστα μὲν μηδ᾽ εἰς φῶς ἐκφέρειν κύημα μηδὲν, ἐὰν γένηται· ἐὰν δέ τι βιάσηται, οὕτω ἐκτιθέναι ὡς οὐκ οὔσης τροφῆς τῷ τοιούτῳ. Καὶ ταῦτα μέν γ᾽, ἔφη, μετρίως λέγεται. Πατέρας δὲ καὶ θυγατέρας, καὶ ἃ νῦν δὴ ἔλεγες, πῶς διαγνώσονται ἀλλήλων; Οὐδαμῶς, ἦν δ᾽ ἐγώ· ἀλλ᾽ ἀφ᾽ ἧς ἂν ἡμέρας τις αὐτῶν νυμφίος γένηται, μετ᾽ ἐκείνην δεκάτῳ μηνὶ καὶ ἑβδόμῳ δὴ ἃ ἂν γένηται ἔκγονα, ταῦτα πάντα προσερεῖ· τὰ μὲν ἄρρενα, ὑεῖς, τὰ δὲ θήλεα, θυγατέρας· καὶ ἐκεῖνα, ἐκεῖνον πατέρα· καὶ οὕτω δὴ τὰ τούτων ἔκγονα, παίδων παῖδας, καὶ ἐκεῖνα αὖ ἐκείνους, πάππους τε καὶ τήθας. τὰ δ᾽ ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ γεγονότα ἐν ᾧ αἱ μητέρες καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν ἐγίγνοντο, ἀδελφάς τε καὶ ἀδελφούς· ὥστε, ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, ἀλλήλων μὴ ἅπτεσθαι. ἀδελφοὺς δὲ καὶ ἀδελφὰς δώσει ὁ νόμος συνοικεῖν, ἐὰν ὁ κλῆρος ταύτῃ συμπίπτῃ, καὶ ἡ Πυθία προσαναιρῇ. Ὀρθότατα, ἦ δ᾽ ὅς. Ἡ μὲν δὴ κοινωνία, ὦ Γλαύκων, αὕτη τε καὶ τοιαύτη γυναικῶν τε καὶ παίδων τοῖς φύλαξί σοι τῆς πόλεως. ὡς δὲ ἑπομένη τε τῇ ἄλλῃ πολιτείᾳ, καὶ μακρῷ βελτίστη, δεῖ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο βεβαιώσασθαι παρὰ τοῦ λόγου. ἢ πῶς ποιῶμεν;

A nimirum, inquit, ætatum ſtatu roboris & prudentiæ vigor conſiſtit. Si igitur vel ætate prouectior, vel iunior, has generandi operas moliatur, profanum nefariúmque ſcelus eſſe cenſebimus, quaſi fœtum ciuitati ſerat, qui non ſacrificiorum ſiue precationum fiat inauguratione, quas ſacerdotes ſingulis in nuptiis peragent, ſacrificiis inſtitutis, vota etiam concipiente vniuerſa ciuitate, Vti ex bonis meliores, ex vtilibus vtiliores naſcantur: ſed id fiet ſub tenebris, acris cuiuſdam incontinentiæ ſtimulis. Rectè, inquit. B Eadem quoque lex de eo fuerit conſtituenda, qui quum nondum ad ætatē peruenerit generationi deſtinatam, neque interceſſerit Magiſtratus mandatum, cum ea muliere quæ in ea ætate fuerit, conſueuerit. illum enim fœtum aſſeremus eſſe ſpurium, profanum, inceſtum. Rectiſſimè, inquit. [a] Quando igitur iam mulieres & viri ætatē generationi aptam egreſſi fuerint, licere viris dicemus, cuicunque voluerint, præterquam filiæ & matri, & filiarum filiabus, & matre maioribus, commiſceri: licere & mulieribus cū C quolibet copulari, præterquam filio atque patre, ac ſuperioribus & inferioribus eorūdem. quum verò hæc omnia mandauerimus, interdicemus partum talem, ſi natus fuerit, in lucem produci: ſi quid autē coegerit, ita exponere eum præcipiemus, quaſi eius nulla eſſet nutritio. Hæc quidem, inquit, opportunè dicūtur. Patres verò & ſorores, cum quibus coniunctionem interdicebas, quomodo inter ſe diſcernētur? Nequaquam id quidem, inquam: ſed quicunque naſcentur decimo menſe vel ſeptimo, ex ea die qua quis nuptiis initiatus D liberis operam dedit: maſculi quidem, ab hoc filii: fœminæ autem, filiæ vocabuntur. Nati autem eum patrem vocabunt, natorum ſimiliter filios ille nepotes eſſe dicet: iſti autem, maiores vocabunt auos ſiue auias. at verò eos qui eo tempore naſcētur quo patres ipſorum matréſque generabant, ſorores atque fratres: atque ita, quod modò dicebamus, nullo modo ſe alii alios tangant. Fratres autem & ſorores lex concedet vnà congredi, ſi ſors ita tribuerit, & annuerit Pythia. Rectiſſimè, inquit. [b] Hæc igitur & huiuſmodi E eſt, Glauco, inter ciuitatis cuſtodes vxorum liberorúmque communitas. Illam autē & reliquo reipubl. ordini cōgruere, & longè etiam optimam eſſe atque vtiliſſimā, cōſentaneū eſt vt deinceps rationibus adhibitis confirmemus. aut quid agamus?

[a] Vetat inceſtuoſos concubitus cū matre, filia, & filiæ filia: τάξιν in ἀταξίᾳ quærēs, inceſtuoſos iterea cōcubitus cū ſororibus concedēs. Horrendā εἰδωλοποιίαν! quid enim hæc iuuat ſingulatim refellere, quum indicata, per ſe concidant?

[b] Inde conatur oſtēdere hanc communitatis, id eſt vagæ libidinis, legem vtilē fore reipublicæ, κοινωνίας vim & efficaciam docens: quæ vnā efficiat ciuitatem ex duabus, cū ſumma omniū rerū συμπαθείᾳ. quæ quidem eſt vinculum firmiſſimæ cōcordiæ. at non eſt concordia in ordinis perturbatione: quæ nimirum omnem veram & ge-

…ninam affectionem ſuffocat, cæcámque ἀναισθησίαν inducit. & Dum vitant ſtulti vitia, in contraria currunt: voluit rempublicam vnam & concordem efficere, eam confudit atque permiſcuit.

Ita omnino per Iouem, inquit. Annon conſenſionis iſtius hoc ponetur primordium, vt à nobis ipſis ſciſcitemur, Ecquod maximum bonum ad reipubl. conſtitutionem comperiemus, ad quod veluti metam atque finem collimans Legiſlator, leges ponat: contrà verò, conſideremus écquod ſit maximum malum? Deinde, perſpiciamus an ea quæ modò ſumus dicēdo perſequuti, huiuſmodi ſint vt illorum ductu & auſpiciis veram germanámque boni naturam percipere poſſimus: mali non item. Omnium maximè, inquit. Habemúſne vllum pernicioſius ciuitati malum, quàm illud quod eam diſcerpit atq; diſtrahit, & ex vna efficit duas? An vllum maius bonū quàm quod ipſā vincit atq; colligat, & vnam verè efficit? Non habemus. Nónne voluptatis doloríſque communitas colligat, quando ciues omnes maximè ex earundē rerum acceſſione vel deceſſione eodem modo gaudent & dolent? Omnino, inquit. Horum verò ſecreta quædam & diſiuncta proprietas vnicuique peculiaris ciuitatem diſſoluit atque dirimit: quum iiſdem illis caſibus qui & in vniuerſam ciuitatem & in ſingulos ciues cadunt, alii vehementer doleant, alii exultanti lætitia geſtiant? Quídni? Nónne illa affectionum diuerſitas inde exiſtit, quum non ſimul in ciuitate hæc verba increbreſcunt, MEVM & NON MEVM: ac de alieno eodem modo ſtatuendum, vt quum illa Mei & non mei diſcrimina in ciuitate inualeſcāt, tunc optimè regatur reſpublica? Omnino. Et quæcunque reſpubl. ita affecta fuerit, vt proximè ad vnius hominis affectionem accedat. Exempli gratia: quoties alicui noſtrûm percuſſus eſt digitus, vniuerſa corporis communitas ad animum pertingens, in vnam quandam communémque conſtitutionem eius qui in animo imperium tenet, & ſenſit continuò vniuerſa, quum tamen vna tantùm pars affligeretur, & vniuerſa ſimul condoluit. ob cámque rem ſolemus dicere, Hominem digito dolere. eadémque eſt ratio de qualibet hominis parte, ſiue ad dolorem, ſiue ad voluptatem: quum bene eſt vel malè alicui membro. Eadem certè ratio, inquit. & ciuitas quidē, de qua modò quæris, quæ optimè regitur, ad huiuſmodi affectionē quàm proximè accedit. Quoties nimirum (opinor) boni vel mali quidpiā ciuium alicui continget, huiuſmodi profectò ciuitas acclamabit, ipſum illud ad ſeipſam maximè pertinere: &, ſi bonū fuerit, vnà gaudebit: ſi malum, vnà dolebit. Neceſſe eſt, inquit, hanc communitatem affectionum vigere in benè morata ciuitate. Verùm iam tempus eſt ad noſtram illam rempubl. reuerti, & quæ inter nos modò cōſtiterunt, diſpicere an huic reipubl. quadrent maximè, an alii cuilibet potius. Oportet ſanè, inquit. Quid veró?

A Οὕτω νὴ Δία, ἦ δ' ὅς. Ἆρ' οὖν οὐχ ἥδε ἀρχὴ τῆς ὁμολογίας, ἐρέσθαι ἡμᾶς αὐτοὺς τί ποτε τὸ μέγιστον ἀγαθὸν ἔχομεν εἰπεῖν εἰς πόλεως κατασκευήν, οὗ δεῖ στοχαζόμενον τὸν νομοθέτην τιθέναι τοὺς νόμους, καὶ τί μέγιστον κακόν, εἶτα ἐπισκέψασθαι; ἆρα ἃ νῦν δὴ διήλθομεν, εἰς μὲν τὸ τοῦ ἀγαθοῦ ἴχνος ἡμῖν ἁρμόττει, τῷ δὲ τοῦ κακοῦ ἀναρμοστεῖ; Πάντων μάλιστα, ἔφη. Ἔχομεν οὖν τι μεῖζον κακὸν πόλει ἢ ἐκεῖνο ὃ ἂν αὐτὴν διασπᾷ, καὶ ποιῇ

B πολλὰς ἀντὶ μιᾶς; ἢ μεῖζον ἀγαθὸν τοῦ ὃ ἂν ξυνδῇ τε καὶ ποιῇ μίαν; Οὐκ ἔχομεν. Οὐκοῦν ἡ μὲν ἡδονῆς τε καὶ λύπης κοινωνία ξυνδεῖ, ὅταν ὅτι μάλιστα πάντες οἱ πολῖται τῶν αὐτῶν γιγνομένων τε καὶ ἀπολλυμένων παραπλησίως χαίρωσι καὶ λυπῶνται; Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη. Ἡ δέ γε τῶν τοιούτων ἰδίωσις διαλύει, ὅταν οἱ μὲν, περιαλγεῖς, οἱ δὲ, περιχαρεῖς γίγνωνται ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς παθήμασι τῆς πόλεώς τε καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει. Τί

C δ' οὔ; Ἆρ' οὖν ἐκ τοῦδε τὸ τοιόνδε γίγνεται, ὅταν μὴ ἅμα φθέγγωνται ἐν τῇ πόλει τὰ τοιάδε ῥήματα, τό, τε ἐμὸν καὶ τὸ οὐκ ἐμόν; καὶ περὶ τοῦ ἀλλοτρίου κατὰ ταὐτὰ τοῦτο" λέγωσι τὸ ἐμὸν καὶ τὸ οὐκ ἐμόν, αὕτη ἄριστα διοικεῖται; Πολύ γε. Καὶ ἥτις δὴ ἐγγύτατα ἑνὸς ἀνθρώπου ἔχει· οἷον, ὅταν που ἡμῶν δάκτυλός του πληγῇ, πᾶσα ἡ κοινωνία ἡ κατὰ τὸ σῶμα πρὸς τὴν ψυχὴν τεταμένη εἰς μίαν σύνταξιν τὴν

D τοῦ ἄρχοντος ἐν αὐτῇ, ᾔσθετό τε καὶ πᾶσα ἅμα ξυνήλγησε μέρους πονήσαντος ὅλη· καὶ οὕτω δὴ λέγομεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος τὸν δάκτυλον ἀλγεῖ· καὶ περὶ ἄλλου ὁτουοῦν τῶν τοῦ ἀνθρώπου ὁ αὐτός γε λόγος, περί τε λύπης, πονοῦντος μέρους, καὶ περὶ ἡδονῆς, ῥαΐζοντος. Ὁ αὐτὸς γάρ, ἔφη. καὶ (τοῦτο ὃ ἐρωτᾷς) τοῦ τοιούτου ἐγγύτατα ἡ ἄριστα πολιτευομένη πόλις οἰκεῖ. ἑνὸς δή, οἶμαι, πάσχοντος τῶν πολιτῶν ὁτιοῦν ἢ ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἡ τοιαύτη πόλις μά-

E λιστά τε φήσει ἑαυτῆς εἶναι τὸ πάσχον, καὶ ξυνησθήσεται ἅπασα, ἢ ξυλλυπήσεται. Ἀνάγκη, ἔφη, τήν γε εὔνομον. Ὥρα ἂν εἴη (ἦν δ' ἐγώ) ἐπανιέναι ἡμῖν ἐπὶ τὴν ἡμετέραν πόλιν, καὶ τὰ τοῦ λόγου ὁμολογήματα σκοπεῖν ἐν αὐτῇ, εἰ αὐτὴ μάλιστ' ἔχει, εἴτε καὶ ἄλλη τις μᾶλλον. Οὐκοῦν χρή, ἔφη. Τί οὖν; ἔστι μὲν

2

Puto dee… ante λέγ… Fic. hu… aliter le… detur. … nim, Ac… no eode… Valde. … cunque i… uitate co… mi ad ide… dum ead… dicunt, … & non n… optimè g… tur.

A που καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ἄρχοντές τε καὶ δῆμος, ἔστι δὲ καὶ ἐν ταύτῃ; Ἔστι. Πολίτας μὲν δὴ πάντες οὗτοι ἀλλήλους προσεροῦσι; Πῶς δ' οὔ; Ἀλλὰ πρὸς τῷ πολίτας, τί ὁ ἐν ταῖς ἄλλαις δῆμος τοὺς ἄρχοντας προσαγορεύει; Ἐν μὲν ταῖς πολλαῖς, δεσπότας, ἐν δὲ ταῖς δημοκρατουμέναις, αὐτὸ τοὔνομα τοῦτο ἄρχοντας. Τί δ' ὁ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ δῆμος; πρὸς τῷ πολίτας, τί τοὺς ἄρχοντας φησὶν εἶναι; Σωτῆράς τε καὶ ἐπικούρους, ἔφη. Τί δ' οὗτοι τὸν B δῆμον; Μισθοδότας τε καὶ τροφέας. Καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις οἱ ἄρχοντες τοὺς δήμους; Δούλους, ἔφη. Τί δ' οἱ ἄρχοντες ἀλλήλους; Ξυνάρχοντας, ἔφη. Τί δ' οἱ ἡμέτεροι; Ξυμφύλακας. Ἔχεις οὖν εἰπεῖν τῶν ἀρχόντων ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν εἴ τις τινὰ ἔχει προσειπεῖν τῶν ξυναρχόντων, τὸν μὲν, ὡς οἰκεῖον, τὸν δὲ, ὡς ἀλλότριον; Καὶ πολλούς γε. Οὐκοῦν, τὸν μὲν οἰκεῖον ὡς ἑαυτοῦ νομίζει τε καὶ λέγει, τὸν δ' ἀλλότριον, ὡς οὐχ ἑαυτοῦ. Οὕτω. Τί C δὲ οἱ παρὰ σοὶ φύλακες; ἔσθ' ὅστις αὐτῶν ἔχοι ἂν τῶν ξυμφυλάκων νομίσαι τινὰ ἢ προσειπεῖν ὡς ἀλλότριον; Οὐδαμῶς, ἔφη. παντὶ γὰρ ᾧ ἂν ἐντυγχάνῃ τις, ἢ ὡς ἀδελφῷ ἢ ὡς ἀδελφῇ, ἢ ὡς πατρὶ ἢ ὡς μητρὶ, ἢ ὡς υἱεῖ ἢ θυγατρὶ, ἢ τούτων ἐκγόνοις, ἢ προγόνοις, νομιεῖ ἐντυγχάνειν. Κάλλιστα (ἦν δ' ἐγὼ) λέγεις· ἀλλ' ἔτι καὶ τόδε εἰπὲ, πότερον αὐτοῖς τὰ ὀνόματα μόνον οἰκεῖα νομοθετήσεις, ἢ καὶ τὰς πράξεις πάσας κατὰ τὰ ὀνόματα πράττειν, περί τε τοὺς D πατέρας ὅσα νόμος περὶ πατέρας, αἰδοῦς τε πέρι καὶ κηδεμονίας, καὶ τοῦ ὑπήκοον δεῖν εἶναι τῶν γονέων· ἢ μήτε πρὸς θεῶν μήτε πρὸς ἀνθρώπων αὐτῷ ἄμεινον ἔσεσθαι, ὡς οὔτε ὅσια οὔτε δίκαια πράττοντος ἂν, εἰ ἄλλα πράττοι ἢ ταῦτα. αὗταί σοι ἢ ἄλλαι φῆμαι ἐξ ἁπάντων τῶν πολιτῶν ὑμνήσουσιν εὐθὺς περὶ τὰ τῶν παίδων ὦτα καὶ περὶ πατέρων, οὓς ἂν αὐτοῖς τις ἀποφήνῃ, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ξυγγενῶν. Αὗται, ἔφη. γελοῖον γὰρ ἂν εἴη εἰ ἄνευ E ἔργων οἰκεῖα ὀνόματα διὰ τῶν στομάτων μόνον φθέγγοιντο. Πασῶν ἄρα πόλεων μάλιστα ἐν αὐτῇ ξυμφωνήσουσιν, ἑνός τινος ἢ εὖ ἢ κακῶς πράττοντος, ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν τὸ ῥῆμα, τὸ, ὅτι τὸ ἐμὸν εὖ πράττει, ἢ ὅτι τὸ ἐμὸν, κακῶς. Ἀληθέστατα, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν μετὰ

Vt in aliis ciuitatibus adſunt Magiſtratus & populus, nónne etiam in hac ciuitate? Nimirum. Atqui hi omnes ſeſe mutuò ciues conſalutabunt? Quídni? Verùm præter ciuium appellationem, quomodo in aliis ciuitatibus populus appellat Magiſtratus? Vario quidē modo. nam in multis, vt dominos appellat Magiſtratus ſuos: in iis verò ciuitatibus quæ populari poteſtate reguntur, ipſum illud quidem Magiſtratus nomen retinetur, ſed alio modo. In hac autem ciuitate noſtra, præter communem ciuium appellationem, écquid eſſe Magiſtratus cenſebit populus? Seruatores auxiliarióſque, inquit. Quomodo autem hi [Magiſtratus] populum? Eos nimirum qui cuſtodię mercedē tribuāt, & reuera nutritores ſuos. Qui verò in aliis ciuitatibus præſunt, populos? Seruos, inquit. Ipſi verò inter ſe principes? In eadem imperādi poteſtate collegas, inquit, & quaſi comprincipes. Noſtri veró? Concuſtodes, [id eſt, in eadem cuſtodiendi autoritate collegas.] In aliis verò ciuitatibus potéſne dicere quoſdam Principes, eorum qui ſunt ſibi in eadem imperandi poteſtate collegæ, alium vt propinquum & affinem genere compellare, quēdam verò vt extraneum? Complures videlicet. Propinquum igitur tanquam ſuum & putat & dicit: extraneū verò, vt non ſuum. Ita plané. Quid veró? è noſtris cuſtodibus éſtne vllus qui collegarum quempiam extraneum arbitretur & vocet? Nullus, inquit. In quemcunque enim inciderit, vel vt in fratrem vel ſororem, vel vt in patrem vel matrē, vel vt in filium vel filiam, aut ex his prognatos, exiſtimabit incidere. Præclarè omnino loqueris: verùm id etiam adhuc reſpondeto, Vtrum propinqua tantùm & cognata nomina lege conſtitues: an verò præter nudā illam propinquitatis appellationē ſtatues vt ita in vniuerſæ vitæ actionibus ſe gerāt, quemadmodum appellationis ipſius ratio & dignitas poſtulat, atque adeo ſeruent erga parentes quæcunque lex parentibus exhiberi præcipit, reuerentiæ, curæ, obedientiæ officia: ſi contrà faxint, edicatur futurum vt in deûm hominúmque odia incurrant: quippe qui neque ſancta neque iuſta faciant. aliǽne quæpiā voces ex omniū ciuium ore circumſonabunt puerorum auribus continuò de parentū cæterorúmque cognatorum colendorum ſtudio & ratione, quicunque illis fuerint indicati? Ipſæ prorſus, inquit. abſurdum enim eſſet ſi affinitatis cognationíſque ſpecioſa nomina tantùm proferrentur ore tenus, nullum autem officium reuera adhiberetur. In hac igitur ciuitate omniū maximè, quū aliquis ciuium bene vel malè affectus fuerit, vno ore clamabunt omnes illud de quo modò dicebamus, Meum bene ſe habet: vel, Meum ſe habet malé. Veriſſimè, inquit. Nónne ex hac

ſententia & verbis ſequi dicebamus, vt & Voluptates & dolores communes ſint? Et rectè quidem dicebamus. In eo igitur maximè noſtri ciues communicabunt, quòd MEVM vno ore dicēt. ex cuius Mei communitate illud conſequetur, vt Voluptates & dolores communes habeant. Prorſus. Huius verò tam arctæ neceſſitudinis vna cauſa, præter cæteram reipubl. conſtitutionem, eſt, Vxorum & liberorum inter ipſos Cuſtodes communitas. Sic eſt omnino, inquit. Enimuero ſummum reipubl. bonum hoc eſſe dedimus, dum rectè moratam ciuitatem corpori ſimilem eſſe diceremus, cum membris eadem voluptatis & doloris communitate affecto atque comparato. Et rectè quidem, inquit, dedimus. Maximi itaque boni cauſā conſtitit eſſe eam quā modò deſcripſimus vxorum liberorúmq; cōmunitatē, inter ipſos reipubl. Magiſtratus. Omnino, inquit. Et hæc quidem iis conſentiunt quæ ſunt à nobis ſuperius data atque conceſſa. diximus enim neque domos proprias his eſſe debere, neque agros, neque poſſeſſionem aliquam, ſed ab aliis accipere vnde ſe alant, Cuſtodiæ nimirum mercedem, quam etiā communiter inſumant: ſi quidem veri cuſtodes futuri ſint. Rectè, inquit. Nónne, ſicuti modò dicebam, & ea quæ ſuprà ſunt à nobis explicata, & quæ nunc à nobis dicuntur, etiam magis, efficiunt ipſos veros cuſtodes, & ne ii diſcerpant rempubl. qui Meum dicunt, nō vnum quidem omnes, ſed vnuſquiſque peculiare aliquid ſuum, ac proinde varium atque multiplex? & quidē alius quicquid poterit in ſuas ædes: trahet, quod ſeorſim ab aliis poſſideat, alius in ſuam domū ab aliis diuerſam: ita vt quū & vxores & liberi fuerint ſingulis proprii & peculiares, variè & lætentur & doleant pro ſuis ſinguli? imò verò vt ex vna propriæ rei omnium ſententia eundem finem omnes peræquè ſibi proponant, quoad fieri poteſt: ſimilibúſque voluptatibus, & doloribus iiſdem, ſiquid accidat, omnes communiter afficiantur. Omnino, inquit. Quid verò? lites & accuſationes aliorum aduerſus alios nullæ, vt ſummatim dicam, ex his emergent, quoniam nemo quicquā habebit propriū præter corpus, omnia verò cætera omnibus ſint cōmunia? vnde ſanè fit vt ab omnibus inter ſe diſſidiis ſint immunes atque liberi, iis quidem quæ facultatum liberorúmve aut cognatorum cauſa inter homines ſolent euenire. Neceſſe eſt has omnes difficultates euaneſcere. Quin de vi & contumelia nulla inter ipſos extabit actio aut controuerſia: & meritò quidem. nam & æquum & honeſtum eſſe aſſeremus, vt æqualem æqualis ab iniuria arceat, tutandorum videlicet corporū neceſſitate impoſita. Rectè, inquit. Atqui

A τούτου τοῦ δόγματός τε καὶ ῥήματος ἔφαμεν ξυνακολουθεῖν τάς τε ἡδονὰς καὶ τὰς λύπας κοινῇ; Καὶ ὀρθῶς γε ἔφαμεν. Οὐκοῦν μάλιστα τοῦ αὐτοῦ κοινωνήσουσιν ἡμῖν οἱ πολῖται, ὃ δὴ ἐμὸν ὀνομάζουσι. τούτου δὲ κοινωνοῦντες, οὕτω δὴ λύπης τε καὶ ἡδονῆς μάλιστα κοινωνίαν ἕξουσι. Πολύ γε. Ἆρ' οὖν τούτων αἰτία πρὸς τῇ ἄλλῃ καταστάσει, ἡ τῶν γυναικῶν τε καὶ παίδων κοινωνία τοῖς φύλαξι; Πολὺ μὲν οὖν μάλιστα, ἔφη. Ἀλλὰ μὴν μέγιστόν τε

B πόλει αὐτὸ ὡμολογήσαμεν ἀγαθόν, ἀπεικάζοντες εὖ οἰκουμένην πόλιν σώματι πρὸς μέρος αὐτοῦ λύπης τε πέρι καὶ ἡδονῆς, ὡς ἔχει. Καὶ ὀρθῶς γ', ἔφη, ὡμολογήσαμεν. Τοῦ μεγίστου ἄρα ἀγαθοῦ τῇ πόλει αἰτία ἡμῖν πέφανται ἡ κοινωνία τοῖς ἐπικούροις τῶν τε παίδων καὶ τῶν γυναικῶν. Καὶ μάλ', ἔφη. Καὶ μὲν δή, καὶ τοῖς πρόσθεν γε ὁμολογοῦμεν. ἔφαμεν γάρ που οὔτε οἰκίας τούτοις ἰδίας δεῖν εἶναι, οὔτε γῆν, οὔτε τι κτῆμα, ἀλλὰ παρὰ τῶν

C ἄλλων τροφὴν λαμβάνοντας, μισθὸν τῆς φυλακῆς, κοινῇ πάντας ἀναλίσκειν, εἰ μέλλοιεν ὄντως φύλακες εἶναι. Ὀρθῶς, ἔφη. Ἆρ' οὖν οὐχ, ὅπερ λέγω, τά τε πρόσθεν εἰρημένα, καὶ τὰ νῦν λεγόμενα, ἔτι μᾶλλον ἀπεργάζεται αὐτοὺς ἀληθινοὺς φύλακας, καὶ ποιεῖ μὴ διασπᾶν τὴν πόλιν, τὸ ἐμὸν ὀνομάζοντας, μὴ τὸ αὐτό, ἀλλ' ἄλλον ἄλλο; τὸν μέν, εἰς τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν ἕλκοντα ὅ,τι ἂν δύνηται χωρὶς τῶν ἄλλων κτήσασθαι· τὸν δέ, εἰς τὴν ἑαυτοῦ, ἑτέραν

D οὖσαν· καὶ γυναῖκά τε καὶ παῖδας ἑτέρους, ἡδονάς τε καὶ ἀλγηδόνας ἐμποιοῦντας, ἰδίων ὄντων ἰδίας· ἀλλ' ἑνὶ δόγματι τοῦ οἰκείου πέρι, ἐπὶ τὸ αὐτὸ τείνοντας πάντας εἰς τὸ δυνατόν, ὁμοπαθεῖς λύπης τε καὶ ἡδονῆς εἶναι. Κομιδῆ μὲν οὖν, ἔφη. Τί δέ; δίκαι τε καὶ ἐγκλήματα πρὸς ἀλλήλους, οὐκ οἰχήσεται ἐξ αὐτῶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, διὰ τὸ μηδένα ἴδιον ἐκτῆσθαι πλὴν τὸ σῶμα, τὰ δ' ἄλλα κοινά; ὅθεν δὴ ὑπάρχει τούτοις ἀστασιάστοις εἶναι, ὅσα

E γε διὰ χρημάτων ἢ παίδων ἢ ξυγγενῶν κτῆσιν ἄνθρωποι στασιάζουσι. Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη, ἀπηλλάχθαι. καὶ μὴν οὐδὲ βιαίων γε οὐδ' αἰκίας δίκαι δικαίως ἂν εἶεν ἐν αὐτοῖς. ἥλιξι μὲν γὰρ ἥλικας ἀμύνεσθαι, καλὸν καὶ δίκαιόν που φήσομεν, ἀνάγκην σωμάτων ἐπιμέλειαν τιθέντες. Ὀρθῶς, ἔφη. καὶ γὰρ τόδε ὀρθὸν

A ἔχει, ἦν δ' ἐγώ, οὗτος ὁ νόμος· εἴπου τίς γε θυμοῖτο, ἐν τῷ τοιούτῳ πληρῶν τὸν θυμὸν, ἧττον ἐπὶ μείζοις ἂν ἴοι στάσεις. Πάνυ μὲν οὖν. Πρεσβυτέρῳ μὲν νεωτέρων πάντων ἄρχειν τε καὶ κολάζειν προστετάξεται. Δῆλον. Καὶ μὴν ὅτι γε νεώτερος πρεσβύτερον, ἂν μὴ ἄρχοντες προστάττωσιν, οὔτε ἄλλως βιάζεσθαι ἐπιχειρήσει ποτὲ, οὔτε τύπτειν, ὡς τὸ εἰκός. οἶμαι δ' οὐδὲ ἄλλως ἀτιμάσει. ἱκανὼ γὰρ τὼ φύλακε κωλύοντε, δέος τε καὶ αἰδώς· αἰδὼς μὲν, B ὡς γονέων μὴ ἅπτεσθαι εἴργουσα· δέος δὲ, τὸ τῷ πάσχοντι τοὺς ἄλλους βοηθεῖν· τοὺς μὲν, ὡς υἱεῖς· τοὺς δὲ, ὡς ἀδελφούς· τοὺς δὲ, ὡς πατέρας. Ξυμβαίνει γὰρ οὕτως, ἔφη. Πανταχῇ δὴ ἐκ τῶν νόμων εἰρήνην πρὸς ἀλλήλους οἱ ἄνδρες ἕξουσι. Πολλήν γε. Τούτων μὴν ἐν ἑαυτοῖς μὴ στασιαζόντων, οὐδὲν δεινὸν μή ποτε ἡ ἄλλη πόλις πρὸς τούτους ἢ πρὸς ἀλλήλους διχοστατήσῃ. Οὐ γὰρ οὖν. Τά γε μὴν σμικρότατα τῶν κακῶν δι' ἀπρέπειαν ὀκνῶ C καὶ λέγειν, ὧν ἀπηλλαγμένοι ἂν εἶεν· κολακείας τε πλουσίων πένητες, ἀπορίας τε καὶ ἀλγηδόνας ὅσας ἐν παιδοτροφίαις καὶ χρηματισμοῖς διὰ τροφὴν οἰκετῶν ἀναγκαίαν ἴσχουσι, τὰ μὲν, δανειζόμενοι, τὰ δὲ, ἐξαρνούμενοι· τὰ δὲ πάντως πορισάμενοι, θέμενοι παρὰ γυναῖκάς τε καὶ οἰκέτας, ταμιεύειν παραδόντες· ὅσα τε, ὦ φίλε, περὶ αὐτὰ, καὶ οἷα πάσχουσι δειλά τε καὶ ἀγεννῆ, καὶ οὐκ D ἄξια λέγειν. Δῆλα γὰρ, ἔφη, καὶ τυφλῷ. Πάντων τε δὴ τούτων ἀπαλλάξονται, ζήσουσί τε τοῦ μακαριστοῦ βίου ὃν οἱ ὀλυμπιονῖκαι ζῶσι, μακαριώτερον. Πῇ; Διὰ σμικρόν που μέρος εὐδαιμονίζονται ἐκεῖνοι, ὧν τούτοις ὑπάρχει. ἥ τε γὰρ τῶνδε νίκη, καλλίων· ἥ τ' ἐκ τοῦ δημοσίου τροφὴ, τελεωτέρα. νίκην τε γὰρ νικῶσι ξυμπάσης τῆς πόλεως σωτηρίαν. τροφῇ τε καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ὅσων βίος δεῖται, αὐτοί τε καὶ παῖδες ἀναδοῦνται, καὶ γέρα δέχονται E παρὰ τῆς αὐτῶν πόλεως, ζῶντες, καὶ τελευτήσαντες, ταφῆς ἀξίας μετέχουσι. Καὶ μάλα, ἔφη, καλά. Μέμνησαι οὖν (ἦν δ' ἐγώ) ὅτι ἐν τοῖς πρόσθεν, οὐκ οἶδα ὅτου λόγος ἡμῖν ἐπέπληξεν ὅτι τοὺς φύλακας οὐκ εὐδαιμο-

A hanc quoque opportunitatem, inquam, lex ſecum habet coniunctã, quòd ſiquis alicui ſuccenſeat, hactenus animum explebit vindictæ cupiditate, vti ne res ad maiores motus ſpectet. Omnino. Lex quippe noſtra conſtituet ſeniorẽ præeſſe omnibus iunioribus, eóſq; etiam adhibitis ſuppliciis emendare. Perſpicuum id quidem eſt. Et illud quoque, iuniorem, niſi diſerto Magiſtratus mandato, nunquam conaturum ſeniori vim inferre, neque verberibus, neque vllo alio iniuriæ genere, neque B verò, arbitror, vlla cõtumelia. Nam metus & pudor, idonei ſunt cuſtodes qui hoc impediant. pudor quidem, reuocans ne in illos veluti parentes ſæuiant: metus autem ab iniuria abſterrebit, pertimeſcentem videlicet ne cæteri omnes, partim vt filii, partim vt fratres, partim vt patres ei opem ferant qui violatur. Ita planè contingit. Omnino igitur ex his legibus homines pacem inter ſe colent. Multam ſanè. His autem inter ſe minimè diſſidentibus, haud metuendum eſt nequando ciuitas alia vel aduerſus hos vel ipſi inter ſe ſeditiones C moueant. Nequaquam. Minutiſſima quæq; mala, à quibus hoc pacto liberi erunt ciues, piget pudétque commemorare, quòd id minus videatur decorum. Adulationes profectò aberunt, quibus aduerſus diuites ſolent vti tenuiores. Aberunt item perplexæ ſpinoſæque illæ ſolicitudines cum magnis moleſtiis coniunctæ, quibus diuexari ſolent parentes ob liberorum educationẽ, neceſſariámque domeſticorum alimoniã: dum pecunia, vnde victus ad alendam D familiam ſufficiatur, quærenda eſt quo iure quáve iniuria, vel per mutuum, vel negando debitum, & quolibet alio modo rei faciendæ expediendus eſt modus: dum apud mulieres famulóſque pecunia ſeponitur, quæ ſecretò recondatur: & plæraque huius generis quæ in rei familiaris adminiſtrationem quotidie cadunt, omnibus nota, & illiberalia quidem illa, in quibus commemorandis indignum eſſet orationem noſtram verſari. Hæc verò vel cæco perſpicua ſunt atq; cognita. Ab omnibus igitur his difficultatibus liberati vitã agent E felici illa olympionicarum vita omnino feliciorem. Qua ratione? Propter exiguã omnino partem hi beati cenſentur, quibus harum rerum adeſt facultas. nam & horum victoria præclarior, & cumulatior perfectiórque ex publico alimonia. Ipſorum quippe victoria vniuerſæ ciuitatis eſt ſalus. alimentis præterea & cæteris rebus ad viuendum neceſſariis & ipſi & ipſorum liberi veluti corona quadam honeſtantur: atque ipſi ſuperſtites à ſua ipſorum ciuitate præmia accipiunt, & vita functi digna meritis ſuis exequiarum ſepulcríque monumenta. Hæc nimirum, inquit, præclara ſunt. Meminiſtin' verò, inquã, obiectũ à nobis eſſe ſuperius à quodã, Nos minimè beatos efficere cuſtodes, quibus videlicet nihil relinqueremus? quum tamen

ipſorũ dignitas poſtularet et vt omnes ciuiũ fortunas penes ſe habeát,& de illis pro ſuo ſtatuant arbitrio. nos verò tunc reſpondimus, opportuno loco nos hac de re accuratius conſideraturos. Nunc verò cuſtodes, verè cuſtodes efficiamus, ciuitatem verò quantum in nobis ſitum erit, beatiſſimam. at ne vnam quandã illius gentem ſiue hominũ genus in ipſa cõſideremus, ſed ipſius vniuerſæ habeamus rationẽ, in hac beatitate conformanda. Memini, inquit. Quid igitur? quid nobis nunc ſtatuendum videtur de auxiliariorum vita? quandoquidem olympionicarum vita longè præclarior & melior apparet: non certè eadem eſſe videtur qualis coriariorum, agricolarũ, & nonnullorum aliorum artificum. Non mihi quidem, inquit, videtur. At quod ſuprà dicebam par eſt me hîc repetere: Si ciuitatis cuſtos ita conetur felix euadere vt neque reuera ſit cuſtos [.i. ſuo minimè fungatur officio] neque vita adeo moderata & conſtans ei ſatis ſit, &, vt quidem affirmamus, optima: ſed inſana illa & puerilis opinio de felicitate impellat præcipitem ad infinitam cupiditatem, vt pro ea poteſtate quam habet, in animum ſibi inducat omnia quæ ſunt in ciuitate interuertere ac vendicare ſibi, reuera agnoſcet ſapienter dixiſſe Heſiodum, *Dimidium plus toto.* Me quidem autore hoc vitæ genus amplectetur. Eámne igitur, inquam, mulierum cum viris communionem probas, quam ſuprà expoſuimus, de diſciplinæ ratione, prolis ſuſcipiendæ & educandæ, & omniũ ciuium cuſtodiendorum modo? vt nimirum & pacis tempore in vrbe maneant, & in bellum proficiſcantur, & ad cuſtodiæ munera operas ſuas præbeant, & canum inſtar vnà venentur: omniúmque publicorum negotiorum cum viris ſint participes? ac dum hæc agunt, optimè illas agere concedis, neque præter naturam muliebrem: quæ nimirum ita eſt comparata, vt ſimul cum maſculo communicet? Concedo, inquit. [a]Nónne reliquum eſt deinceps vt id exponamus, an in hominibus, veluti in cæteris animantibus hæc communio ineſſe poſſit, & quatenus poſſit? Anteuertiſti, inquit, me id dicere quod eram interrogaturus. De rerum quidem bellicarum adminiſtratione écquid geſturæ ſint, inquit, minimè obſcurum eſt. Quomodo? inquit. Militabunt, inquam, communiter, & filios ſuos, qui quidem adulti fuerint, & firmo vegetóq; corpore, ad eandem militiam ſecum adducent comites: vt quemadmodum aliorum opificum filii, & hi quoque patrum ſuorũ opera cernant, in quibus ipſi, vbi ad conſtantem iuſtámque ætatem peruenerint, ſint ſuo & peculiari inſtituto quodam elaboraturi: & pręterquã quòd ex hoc ſpectaculo emolumentũ reportét,

a Leges de re bellica: & quomodo ad eã aſſueſcendi pueri, & quomodo gerendum bellum, quæ præmia tribuenda, &c.

A νας ποιοῖμεν· οἷς ἐξὸν πάντα ἔχειν τὰ τῶν πολιτῶν, οὐδὲν ἔχοιεν. ἡμεῖς δὲ εἴπομεν ὅτι τοῦτο μὲν, εἴ που παραπίπτοι, εἰσαῦθις σκεψόμεθα· νῦν δὲ, τοὺς μὲν φύλακας, φύλακας ποιοῖμεν, τὴν δὲ πόλιν ὡς οἷοί τ' ἐσμὲν εὐδαιμονεστάτην· ἀλλ' οὐκ εἰς ἓν ἔθνος ἀποβλέποντες ἐν αὐτῇ, τοῦτο τὸ εὔδαιμον πλάττοιμεν. Μέμνημαι, ἔφη. Τί οὖν νῦν ἡμῖν ὁ τῶν ἐπικούρων βίος, ὅσπερ τοῦ γε τῶν ὀλυμπιονικῶν πολύ τε καλλίων καὶ ἀμείνων φαίνεται; μή πη κατὰ B τὸν τῶν σκυτοτόμων φαίνεται βίον, ἤ τινων ἄλλων δημιουργῶν, ἢ τὸν τῶν γεωργῶν; Οὔ μοι δοκεῖ, ἔφη. Ἀλλὰ μέντοι, ὅ γε καὶ ἐκεῖ ἔλεγον, δίκαιον καὶ ἐνταῦθα εἰπεῖν, ὅτι εἰ οὕτως ὁ φύλαξ ἐπιχειρήσει εὐδαίμων γίγνεσθαι ὥστε μηδὲ φύλαξ εἶναι, μηδ' ἀρκέσει αὐτῷ βίος οὕτω μέτριος καὶ βέβαιος, καὶ, ὡς ἡμεῖς ἔφαμεν, ἄριστος, ἀλλ' ἀνόητός τε καὶ μειρακιώδης δόξα ἐμπεσοῦσα εὐδαιμονίας πέρι, ὁρμήσει αὐτὸν διὰ δύναμιν ἐπὶ τὸ ἅπαντα 3 C τὰ ἐν τῇ πόλει οἰκειοῦσθαι, γνώσεται τὸν Ἡσίοδον ὅτι τῷ ὄντι ἦν σοφὸς, λέγων, πλέον εἶναί πως ἥμισυ παντός. Ἐμοὶ μὲν, ἔφη, συμβούλῳ χρώμενος μενεῖ ἐπὶ τούτῳ τῷ βίῳ. Συγχωρεῖς ἄρα (ἦν δ' ἐγώ) τὴν τῶν γυναικῶν κοινωνίαν τοῖς ἀνδράσιν ἣν διεληλύθαμεν παιδείας τε πέρι καὶ παίδων καὶ φυλακῆς τῶν ἄλλων πολιτῶν; κατά τε πόλιν μενούσας, εἰς πόλεμόν τε ἰούσας, καὶ ξυμφυλάττειν δεῖν καὶ ξυνθηρεύειν ὥσπερ κύνας, καὶ πάντα πάντῃ κατὰ τὸ δυνατὸν κοινωνεῖν; καὶ D ταῦτα πραττούσας, τά τε βέλτιστα πράξειν, καὶ οὐ παρὰ φύσιν τὴν τοῦ θήλεος πρὸς τὸ ἄρρεν, ᾗ πεφύκατον πρὸς ἀλλήλω κοινωνεῖν; Συγχωρῶ, ἔφη. Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, ἐκεῖνο λοιπὸν διελέσθαι, εἰ ἄρα καὶ ἐν ἀνθρώποις δυνατὸν, ὥσπερ ἐν ἄλλοις ζώοις, ταύτην τὴν κοινωνίαν ἐγγενέσθαι, καὶ ὅπη δυνατόν; Ἔφθης (ἔφη) εἰπὼν ὃ ἔμελλον ὑπολήψεσθαι. Περὶ μὲν γὰρ τῶν ἐν τῷ πολέμῳ, οἶμαι (ἔφην) δῆλον ὃν τρόπον πολεμήσουσι. E Πῶς; ἦ δ' ὅς. Ὅτι κοινῇ στρατεύσονται, καὶ πρός γε ἄξουσι τῶν παίδων εἰς τὸν πόλεμον ὅσοι ἁδροί· ἵν' ὥσπερ οἱ τῶν ἄλλων δημιουργῶν θεῶνται ταῦτα ἃ τελεωθέντας δεήσει δημιουργεῖν· πρὸς δὲ τῇ θέᾳ, διακονεῖν καὶ

A ὑπηρετεῖν πάντα τὰ περὶ τὸν πόλεμον, καὶ θεραπεύειν πατέρας τε καὶ μητέρας. ἢ οὐκ ᾔσθησαι τὰ περὶ τὰς τέχνας; οἷον τοὺς τῶν κεραμέων παῖδας, ὡς πολὺν χρόνον διακονοῦντες θεωροῦσι, πρὶν ἅπτεσθαι τοῦ κεραμεύειν; Καὶ μάλα. Ἦ οὖν ἐκείνοις ἐπιμελέστερον παιδευτέον ἢ τοῖς φύλαξι τοὺς αὑτῶν, ἐμπειρίᾳ τε καὶ θέᾳ τῶν προσηκόντων; Καταγέλαστον μέντ' ἂν (ἔφη) εἴη. Ἀλλὰ μὴν καὶ μαχεῖταί γε πᾶν ζῶον διαφερόντως παρόντων ὧν ἂν τέκῃ. Ἔστιν οὕτω. B Κίνδυνος δέ, ὦ Σώκρατες, οὐ σμικρὸς σφαλεῖσιν, (οἷα δὴ ἐν πολέμῳ φιλεῖ) πρὸς ἑαυτοῖς παῖδας ἀπολέσαντας, ποιῆσαι καὶ τὴν ἄλλην πόλιν ἀδύνατον ἀναλαβεῖν. Ἀληθῆ (ἦν δ' ἐγὼ) λέγεις. ἀλλὰ σὺ πρῶτον μὲν ἡγῇ παρασκευαστέον τὸ μή ποτε κινδυνεῦσαι. Οὐδαμῶς. Τί δ'; εἴ που κινδυνευτέον, οὐκ ἐν ᾧ βελτίους ἔσονται κατορθοῦντες; Δῆλον δή. Ἀλλὰ σμικρὸν οἴει διαφέρειν, καὶ οὐκ ἄξιον C κινδύνου, θεωρεῖν ἢ μὴ τὰ περὶ τὸν πόλεμον τοὺς παῖδας, τοὺς ἄνδρας πολεμικοὺς ἐσομένους; Οὔκ· ἀλλὰ διαφέρει πρὸς ὃ λέγεις. Τοῦτο μὲν ἄρα ὑπαρκτέον, θεωροὺς πολέμου τοὺς παῖδας ποιεῖν, προσμηχανᾶσθαι δ' αὐτοῖς ἀσφάλειαν· καὶ καλῶς ἕξει. ἢ γάρ; Ναί. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) πρῶτον μὲν αὐτῶν οἱ πατέρες, ὅσα ἄνθρωποι, οὐκ ἀμαθεῖς ἔσονται, ἀλλὰ γνωμονικοὶ τῶν στρατειῶν ὅσαι τε καὶ μὴ ἐπικίνδυνοι. Εἰκός, ἔφη. Εἰς μὲν D ἄρα τὰς ἄξουσιν, εἰς δὲ τὰς, εὐλαβήσονται. Ὀρθῶς. Καὶ ἄρχοντάς γέ που (ἦν δ' ἐγὼ) οὐ τοὺς φαυλοτάτους αὐτοῖς ἐπιστήσουσιν, ἀλλὰ τοὺς ἐμπειρίᾳ τε καὶ ἡλικίᾳ ἱκανοὺς ἡγεμόνας τε καὶ παιδαγωγοὺς εἶναι. Πρέπει γάρ. Ἀλλὰ γάρ (φήσομεν) καὶ παρὰ δόξαν πολλὰ πολλοῖς δὴ ἐγένετο. Καὶ μάλα. Πρὸς τοίνυν τὰ τοιαῦτα, ὦ φίλε, πτεροῦν χρὴ παιδία ὄντα εὐθύς, ἵν' ἄν τι δέῃ πετόμενοι ἀποφεύγωσι. Πῶς λέγεις; ἔφη. Ἐπὶ τοὺς ἵππους E (ἦν δ' ἐγὼ) ἀναβιβαστέον ὡς νεωτάτους, καὶ διδαξαμένους ἱππεύειν ἐφ' ἵππων, ἀκτέον ἐπὶ τὴν θέαν μὴ θυμοειδῶν μηδὲ μαχητικῶν, ἀλλ' ὅτι ποδωκεστάτων καὶ εὐηνιωτάτων. οὕτω γὰρ κάλλιστά τε θεάσονται τὸ αὑτῶν ἔργον, καὶ ἀσφαλέστατα, ἄν τι δέῃ, σωθήσονται, μετὰ πρεσβυτέρων ἡγεμόνων ἑπόμενοι. Ὀρθῶς (ἔφη) μοι δοκεῖς

parentibus quoque ſuis operas ſuas & miniſteria præbeant, eiſque præſtò adſint ad omnes bellicas neceſſitates. Nónne animaduertiſti quid in artibus vſuueniat? nimirum (exempli cauſa) vt figulorum filii parentes ſuos ſpectent dum fingunt, antequam ipſi quicquam fingant? Omnino. Figulíne debent accuratius ſuos liberos erudire in rerum ad figulinam artem pertinentium & peritia & inſpectione, quàm rerumpubl. cuſtodes, debeant ſuos? Prorſus ridiculum id profectò eſſet. Quinetiam omne genus animātium præſentibus natis vehementius pugnabit. Ita ſe res habet. verùm ingens eſt, Socrates, periculum, ne ſi fortè (vt in bello euenire ſolet) humanitus aliquid contigerit, filios quoque ſuos perdant: ita vt hominibus exhauſta ciuitas vix ac ne vix quidem inſtaurari poſſit. Vera, inquam, commemoras. tu verò primùm omnium vnicuique prouidendum exiſtimas vt ita ſe comparet, quò omnem periculi aleā declinet. Nequaquā. Quid? nónne tunc in diſcrimen veniendū eſt, vbi quis rebus præclarè geſtis gloriā inſtituit reportare? Conſtat ſané. Parúmne arbitraris referre, nec rem dignam cuius gratia periculum ſuſcipiatur, ſpecténtne an non pueri qui in viros militares ſunt euaſuri? Minimè: ſed multum ſanè intereſt. Prouidendum eſt igitur vt pueri bellum ſpectent duntaxat, & quo pacto illorum ſecuritati caueri poſſit, vt inter arma tuti ſint, omni induſtria & ratione exquirenda via eſt. atq; ita rectè fiet. nónne? Certé. Principio igitur ipſorum parentes rerum bellicarū minimè erunt inexpertes, quantum quidem in homines ea peritia cadere poteſt, vt perſpicaces ſint atque ſolertes rerum indagatores, norintque adeo quibus in caſtris periculum inſit, nécne. Veriſimile id quidem. Ad caſtra igitur tuta extra telorum iactum, filios ſuos deducent: ab iis autem in quibus aliquod inſit periculū, etiam atque etiam cauebunt. Rectè. Et certos illis homines præficiét à quibus regantur, non leuiſſimos quoſque, ſed & vſu rerum & ætate idoneos duces & pædagogos. Ita conſentaneum eſt. Cæterùm nemo neſcit varios eſſe & inſperatos pugnarum exitus. Maximè quidem. Itaque, mihi crede, oportuerit ſtatim à teneris annis quaſi alas quaſdam puerulis aptare, vt ſiquando opus fuerit, volantes poſſint aufugere. Quomodo iſtud ais? Equitare cōſueſcant primis ab annis pueri: quúmque hoc didicerint, equis ad ſpectaculum belli ducentur, non ferocibus quidem aut nimium bellicoſis, ſed quam velociſſimis & quibus fræna expeditè dari poſſint ad concitatiſſimos curſus. ita enim opportuniſſimè actionem illam ſpectabunt, & ſiquid reuera experiundum erit, tutiſſimam ſalutis rationem comperient, ætate prouectiorum ducum auſpiciis. Scitè nimirum mihi loqui videris,

Ecquid verò de iis rebus quæ ad bellum pertinent, ſtatuendum? quid & inter milites inter ſe & inter hoſtes obſeruãdum eſt? rectène ſentio néc ne? Expone verò quídnam illud ſit. Exiſtimo, eum qui in acie ordinem deſeruerit, vel arma abiecerit, vel tale aliquid nequitia ignauiáque commiſerit, ad opificum ſiue agricolarum ordinem eſſe amandandum. Omnino. Eum verò qui ab hoſtibus captus fuerit viuus, relinquendum, nec procurandam redemptionis mercedem: ſed hoſtium arbitrio condonandum, vt in illum quicquid voluerint, ſtatuant. Prorſus. Qui autem rebus præclarè geſtis nomen gloriámq; fuerit conſequutus, primò quidẽ in ipſa expeditione ab iis qui vnà militãt adoleſcentibus & pueris, à ſingulis viritim coronandus eſt. nónne ita faciẽdum cẽſes? Equidẽ. Quid? nónne & dextræ illi dãdæ? Id quoq;. Nónne & illud quoq; tibi videtur? Quídnam? Vt oſcula & cuilibet det & à quolibet accipiat. Id quidem maximè. atque huic quidem legi adiungendum exiſtimo, vt quoad in illa expeditione fuerint, nemini fas ſit illi negare oſculum, quemcunque ipſe voluerit oſculari: vt ſi quis alicuius amore captus fuerit vel maris vel fœminæ, acrior ſit ad victoriam conſequendã. Præclarè, inquam. Nuptias enim bono cuiq; facilius & maiori numero paratas, illáſque concubitus electiones, de quibus ſuprà egimus, frequentiores futuras, vt quamplurimi ex his naſcantur, expoſitum eſt. Eſt nimirũ, inquit. De Homeri videlicet ſententia æquum eſt tales iuuenes qui ſtrenui ſint, honore afficere. ille enim Aiacem rebus bellicis illuſtrem ait *Perpetui tergo bouis*, in honoris inſigne, donatum: quaſi pubeſcenti homini & forti conueniens ſit honor: ex quo cum honore robur quoq; augeatur. Rectè admodum, inquit. In his ergo, inquam, Homeri autoritatem ſequemur. nos enim in ſacrificiis cæteríſque huiuſmodi cœtibus, bonos & ſtrenuos viros, quantum quidem illorum meritum poſtulare videbitur, & hymnis & illo etiam de quo nunc loquebamur honoris genere proſequemur, nimirum ſedium dignitate, & carnibus & plenis pateris: vt viros & mulieres bonitatis cuiuſdam præſtantia excellentes ſimul & honoremus & exerceamus. Optimè, inquit, ais. Eſto. Eum verò qui re præclarè geſta in bello occubuerit, nónne dicemus ad genus aureum pertinere? Maximè omnium. Nónne Heſiodi ſententiam ſequemur? quòd videlicet illi homines qui ex aureo illo fuerint genere, vbi primùm fato conceſſerint

A λέγειν. Τί δὲ δή (εἶπον) τὰ περὶ τὸν πόλεμον; πῶς ἑκτέον σοὶ τοὺς στρατιώτας πρός τε αὑτοὺς καὶ τοὺς πολεμίους; ἆρ' ὀρθῶς μοι καταφαίνεται, ἢ οὔ; Λέγ', ἔφη, ποῖον. Αὐτῶν μὲν (εἶπον) τὸν λιπόντα τάξιν, ἢ ὅπλα ἀποβαλόντα, ἢ τι τῶν τοιούτων ποιήσαντα διὰ κάκην, ἆρα οὐ δημιουργόν τινα δεῖ καθιστάναι, ἢ γεωργόν; Πάνυ μὲν οὖν. Τὸν δὲ ζῶντα εἰς τοὺς πολεμίους ἁλόντα, ἆρ' οὐ δωρεὰν διδόναι τοῖς θέλουσι χρῆσθαι τῇ ἄγρᾳ ὅ,τι ἂν

B βούλωνται; Κομιδῇ γε. Τὸν δὲ ἀριστεύσαντά τε καὶ εὐδοκιμήσαντα οὐ πρῶτον μὲν ἐπὶ στρατείας ὑπὸ τῶν συστρατευομένων μειρακίων τε καὶ παίδων ἐν μέρει ὑπὸ ἑκάστου δοκεῖ σοι χρῆναι στεφανωθῆναι; ἢ οὔ; Ἔμοιγε. Τί δέ; δεξιωθῆναι; Καὶ τοῦτο. Ἀλλὰ τόδ' οἶμαι (ἦν δ' ἐγώ) οὐκέτι σοὶ δοκεῖ. Τὸ ποῖον; Τὸ φιλῆσαί τε καὶ φιληθῆναι ὑπὸ ἑκάστου. Πάντων (ἔφη) μάλιστα. καὶ προστίθημί γε τῷ νόμῳ, ἕως ἂν ἐπὶ ταύτης ὦσι τῆς στρατείας,

C μηδενὶ ἐξεῖναι ἀπαρνηθῆναι ὃν ἂν βούληται φιλεῖν· ἵνα καὶ ἐάν τις του τύχῃ ἐρῶν ἢ ἄρρενος ἢ θηλείας, προθυμότερος ᾖ πρὸς τὸ τἀριστεῖα φέρειν. Καλῶς, ἦν δ' ἐγώ. ὅτι μὲν γὰρ ἀγαθῷ ὄντι γάμοι τε ἕτοιμοι πλείους ἢ τοῖς ἄλλοις, καὶ αἱρέσεις τῶν τοιούτων πολλάκις παρὰ τοὺς ἄλλους ἔσονται, ἵν' ὅτι πλεῖστοι ἐκ τοῦ τοιούτου γίγνωνται, εἴρηται ἤδη. Εἴπομεν γὰρ, ἔφη. Ἀλλὰ μὴν καὶ καθ' Ὅμηρον τοῖς τοιοῖσδε δίκαιον τιμᾶν τῶν νέων ὅσοι ἀγαθοί. καὶ

D γὰρ Ὅμηρος τὸν εὐδοκιμήσαντα ἐν τῷ πολέμῳ, νώτοισιν Αἴαντα ἔφη διηνεκέεσσι γεραίρεσθαι· ὡς ταύτην οἰκείαν οὖσαν τιμὴν τῷ ἡβῶντί τε καὶ ἀνδρείῳ, ἐξ ἧς, ἅμα τῷ τι-

4 μᾶσθαι, καὶ τὴν ἰσχὺν αὐξήσει. Ὀρθότατα, ἔφη. Πεισόμεθα ἄρα (ἦν δ' ἐγώ) ταῦτά γε Ὁμήρῳ. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἔν τε θυσίαις καὶ τοῖς τοιούτοις πᾶσι τοὺς ἀγαθούς, καθόσον ἂν ἀγαθοὶ φαίνωνται, καὶ ὕμνοις, καὶ οἷς νῦν δὴ ἐλέγομεν, τιμήσομεν· πρὸς δὲ τούτοις, ἕδραις τε,

E καὶ κρέασιν, ἰδὲ πλείοις δεπάεσσιν. ἵνα ἅμα τῷ τιμᾶν, ἀσκῶμεν τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας. Κάλλιστα (ἔφη) λέγεις. Εἶεν. Τῶν δὲ δὴ ἀποθανόντων ἐπὶ στρατείας, ὃς ἂν εὐδοκιμήσας τελευτήσῃ, ἆρ' οὐ πρῶτον μὲν φήσομεν τοῦ χρυσοῦ γένους εἶναι; Πάντων γε μάλιστα. Ἀλλ' οὐ πεισόμεθα Ἡσιόδῳ, ἐπειδάν τινες τοῦ τοιούτου γένους τελευτήσωσιν, ὡς ἄρα

Οἱ μὲν

A Οἱ μὲν, δαίμονες ἁγνοὶ ἐπιχθόνιοι τελέθουσιν,
Ἐσθλοὶ, ἀλεξίκακοι, φύλακες μερόπων ἀνθρώπων.

Πεισόμεθα μὲν οὖν. Διαπυθόμενοι ἄρα τοῦ θεοῦ πῶς χρὴ τοὺς δαιμονίους τε καὶ θείους τιθέναι, καὶ τίνι διαφόρῳ, οὕτω καὶ ταύτῃ θήσομεν ᾗ ἂν ἐξηγῆται. Τί δ᾽ οὐ μέλλομεν; Καὶ τὸν λοιπὸν δὴ χρόνον, ὡς δαιμόνων, οὕτω θεραπεύσομέν τε καὶ προσκυνήσομεν αὐτῶν τὰς θήκας. ταῦτα δὲ ταὐτὰ νομιοῦμεν D ὅταν τις γήρᾳ ἤ τινι ἄλλῳ τρόπῳ τελευτήσῃ τῶν ὅσοι ἂν διαφερόντως ἐν τῷ βίῳ ἀγαθοὶ κριθῶσι. Δίκαιον γοῦν, ἔφη. Τί δέ; πρὸς τοὺς πολεμίους πῶς ποιήσουσιν ἡμῖν οἱ στρατιῶται; Τὸ ποῖον δή; Πρῶτον μὲν ἀνδραποδισμοῦ πέρι, δοκεῖ δίκαιον Ἕλληνας Ἑλληνίδας πόλεις ἀνδραποδίζεσθαι, ἢ μηδ᾽ ἄλλῳ ἐπιτρέπειν κατὰ τὸ δυνατὸν, καὶ τοῦτο ἐθίζειν, τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους φείδεσθαι, εὐλαβουμένους τὴν ὑπὸ τῶν βαρβάρων δουλείαν; C Ὅλῳ καὶ παντὶ (ἔφη) διαφέρει τὸ φείδεσθαι, μηδὲ Ἕλληνα ἄρα δοῦλον ἐκτῆσθαι, μήτε αὐτοὺς, τοῖς τε ἄλλοις Ἕλλησιν οὕτω συμβουλεύειν. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. μᾶλλόν γ᾽ ἂν οὖν οὕτω πρὸς τοὺς βαρβάρους τρέποιντο, ἑαυτῶν δ᾽ ἀπέχοιντο. Τί δέ; σκυλεύειν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) τοὺς τελευτήσαντας, πλὴν ὅπλων, ἐπειδὰν νικήσωσιν, ἦ καλῶς ἔχει, ἢ οὔ; πρόφασιν μὲν τοῖς δειλοῖς ἔχει, μὴ πρὸς τὸν μαχόμενον ἰέναι, ὥς τι τῶν δεόντων δρῶντας D ὅταν περὶ τὸν τεθνεῶτα κυπτάζωσι· πολλὰ δὲ ἤδη στρατόπεδα διὰ τὴν τοιαύτην ἁρπαγὴν ἀπώλετο. Καὶ μάλα. Ἀνελεύθερον δὲ οὐ δοκεῖ καὶ φιλοχρήματον, νεκρὸν συλᾶν, καὶ γυναικείας τε καὶ σμικρᾶς διανοίας, πολέμιον νομίζειν τὸ σῶμα τοῦ τεθνεῶτος, ἀποπταμένου τοῦ ἐχθροῦ, λελοιπότος δὲ ᾧ ἐπολέμει; ἢ οἴει τι διάφορον δρᾶν τοὺς τοῦτο ποιοῦντας τῶν κυνῶν, αἳ τοῖς λίθοις οἷς E ἂν βληθῶσι χαλεπαίνουσι, τοῦ βάλλοντος οὐχ ἁπτόμεναι; Οὐδὲ σμικρὸν, ἔφη. Ἐατέον ἄρα τὰς νεκροσυλίας, καὶ τὰς τῶν ἀναιρέσεων διακωλύσεις. Ἐατέον μέντοι (ἔφη) νὴ Δία. Οὐδὲ μὴν που πρὸς τὰ ἱερὰ τὰ ὅπλα οἴσομεν, ὡς ἀναθήσοντες, ἄλλως τε καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων, ἐάν τι ἡμῖν μέλῃ τῆς πρὸς τοὺς

Dæmones exiſtunt, ima tellure repoſiti,
Cuſtodes hominum, depulſoréſque malorum.

Sequemur ſané. Conſulemus itaque dei oraculum, quo in numero habendi ſint beati illi atque diuini homines, & quibus inſignibus honeſtandi: atque honores illos, prout ille præſcripſerit, ipſis præſtabimus. Quidni verò? Reliquum autem tempus eorum ſepulcra veluti dæmonum colemus, & diuinis honoribus proſequemur. Eadem quoque ſanciemus atque exhibebimus iis qui quum ſingularis cuiuſdam probitatis dignitate excelluerint, vel ſenio vel alio quopiam modo è vita exceſſerint. Conſentaneum eſt profectó. At quomodo aduerſus hoſtes noſtri ſe milites gerent? Qua in re rogas? In primis quidem de ſeruitute quæro, vtrum cenſeas eſſe æquum, Græcos Græcas vrbes in ſeruitutem redigere: an verò vt ne ab aliis quidem fieri iſtud ſinant, ſed potius pro viribus obſiſtant, & certo quodam inſtituto hac in re conſueſcant vt Græco generi parcant, omnéſque vires in cõmune conferant ad barbaricam ſeruitutem è ceruicibus depellendam. Planè omnibus in vniuerſum intereſt Græco nomini parcere. Hæc igitur lex ita ponatur, Vti noſtris hominibus perſuaſum ſit, ne quem Græcum redigant in ſeruitutem: neque verò ipſi cæteris Græcis ſint autores vt hoc ſuſcipiant. Omnino, inquit. nam ita & conſtantius & certius aduerſus barbaros arma ſua conuertent, & à mutuis iniuriis abſtinebunt. Quid verò de præda conſtituemus? fáſne eſſe victorem alia ſpolia referre quàm arma? recténe ita ſit conſtitutum, nécne? an occaſionem hoc præbet timidis, ne hoſtẽ clade accepta vires inſtaurantẽ perſequantur? quaſi aliquid operæpretium moliãtur, quum inter mortuorum cadauera colligendis mortuorum ſpoliis cernui volutantur? multi porro exercitus in hac prædæ cupiditate perierunt. Maximé. Nónne illiberale videtur & ſordidæ auaritiæ, & muliebris atque humilis ingenii, cadauer ſpoliare, & mortui corpus pro hoſte habere, quum iam hoſtis euolarit, eo relicto inſtrumento quo pugnabat? Cenſeáſne illos qui hæc agant, à canibus quidquam differre, qui aduerſus iactos lapides excandeſcunt, eum verò qui lapidem iecerit, non attingunt? Nihilo quidem differre illos à canibus arbitror. Quocirca ab huiuſmodi cadauerum ſpoliis abſtinendũ eſt. victoriæ nanq; obſunt. Abſtinẽdũ videlicet per Iouẽ. Neq; verò arma in templũ trãsferemꝰ, ea deo dedicaturi, præſertim Græcorũ arma, ſi nobis modò curæ eſt beneuolentiã colere

A cum cæteris Græcis. maximè verò formidabimus ne ſcelus ſit inexpiabile, à proprio & domeſtico vſu ad res ſacras transferre huiuſmodi res: niſi quis deus aliter edixerit. Rectiſſimè, inquit. Quid? an, ſi bellum inter ipſos Græcos inciderit, tui milites in Græcam regionem vaſtitatē inducent populabundi, & incendiis laxabunt fræna? Tuam hac de re ſententiam libenter audirem, inquit. Mihi, inquam, videtur neutrū agendum: ſed fructus annuos dūtaxat auferendos. & cur ita ſentiam vin' cauſam ti-
B bi exponam? Volo. Exiſtimo, inquam, ſicuti hæc duo duobus nominibus appellantur, ita & duas naturas duabus ſubeſſe differētiis, varias quidem atque multiplices. Illarum autem rerum diuerſitatem ex duarum quoque rerum diſcriminibus ſumi aio, quarum quidem vna ſit propria atque cognata: altera, peregrina atque extranea: ſimultatem verò eam quæ inter cognatos & familiares exiſtit, Seditionē: quæ inter peregrinos & hoſtes, Bellum appellari. Haud abs re ais, inquit. Vide etiam an
C hoc ad rem dicā. aio enim Græcos omnes inter ſe propinquos genere eſſe atque cognatos, à barbaris autem peregrinos atque extraneos. Præclarè, inquit. Quoties ergo Græci aduerſus barbaros, vel contrà, barbari aduerſus Græcos inferent bellum, & iſtos natura hoſtes, háſque inimicitias belli nomine deſignādas: quando verò Græci aduerſus Græcos id factitabunt, natura quidem amicos eſſe: morbo autem domeſtico atque inteſtino, id eſt ſeditionibus, laborare Græciam: ſeditionémque huiuſmodi, ſimultatē appellabimus. Equidem
D aſſentior talem eſſe horum vocabulorū vſum. At ſi in ſeditioſa ciuitate vtriuſq; factionis homines, alii aliorū agros vaſtarēt & domos incēderēt, vides quàm pernicioſa futura ſit ſeditio, & neutri patriæ charitate teneātur. ſi enim illā amarēt, non auderent nutricē & matrem deglubere atque profligare, ſed ſatis irę condonatum exiſtimarent ſi victores victis fructum adimerent, & ſic rationem inirēt apud ſe, vt ita ſe gererēt non quaſi ſemper flagraturum ſit bellum, ſed aliquando reconciliatis animis
E reditura ſit inter eos firma pax atque concordia. Mitiorum certè hominū, inquit, hæc eſt ſententia. Hæc verò Ciuitas quam condere inſtituis, Græcáne eſt? Conſentaneum eſt, inquit. Igitur boni & mites in ea ciues erunt. Omnino. Nempe cōmuni quodam ſtudio Græciam proſequentur, veluti cōmunem patriā, & eorundē etiā ſacrorū ſocii erūt. Prorſus. Quocirca cōtentionē ſibi aduerſus alios Græcos excitatā,

ἄλλοις Ἕλλησιν εὐνοίας. μᾶλλον δὲ καὶ φοβησόμεθα μή τι μίασμα ᾖ, πρὸς ἱερὸν τὰ τοιαῦτα ἀπὸ τῶν οἰκείων φέρειν, ἐὰν μή τι δὴ ὁ θεὸς ἄλλο λέγῃ. Ὀρθότατα, ἔφη. Τί δέ; γῆς τε τμήσεως τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ οἰκιῶν ἐμπρήσεως, ποῖόν τι σοὶ δράσουσιν οἱ στρατιῶται πρὸς τοὺς πολεμίους; Σοῦ (ἔφη) δόξαν ἀποφαινομένου ἡδέως ἂν ἀκούσαιμι. Ἐμοὶ μὲν τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) δοκεῖ τούτων μηδέτερα ποιεῖν, ἀλλὰ τὸν ἐπέτειον καρπὸν ἀφαιρεῖσθαι. καὶ ὧν ἕνεκα, βούλει σοι λέγω; Πάνυ γε. Φαίνεταί μοι, ὥσπερ καὶ ὀνομάζεται δύο ταῦτα τὰ ὀνόματα, πόλεμός τε καὶ στάσις, οὕτω καὶ εἶναι δύο, ὄντα ἐπὶ δυοῖν τινοῖν διαφοραῖν. λέγω δὲ τὰ δύο, τὸ μὲν, οἰκεῖον καὶ ξυγγενές· τὸ δὲ, ἀλλότριον καὶ ὀθνεῖον. ἐπὶ μὲν οὖν τῇ τοῦ οἰκείου ἔχθρᾳ, στάσις κέκληται· ἐπὶ δὲ τῇ τοῦ ἀλλοτρίου, πόλεμος. Καὶ οὐδέν γ', ἔφη, ἀπὸ τρόπου λέγεις. Ὅρα δὴ καὶ εἰ τόδε πρὸς τρόπου λέγω. φημὶ γὰρ τὸ μὲν Ἑλληνικὸν γένος, αὐτὸ αὑτῷ οἰκεῖον εἶναι καὶ ξυγγενές, τῷ δὲ βαρβαρικῷ ὀθνεῖόν τε καὶ ἀλλότριον. Καλῶς γε, ἔφη. Ἕλληνας μὲν ἄρα βαρβάροις, καὶ βαρβάρους Ἕλλησι πολεμεῖν μαχομένους τε φήσομεν, καὶ πολεμίους φύσει εἶναι, καὶ πόλεμον τὴν ἔχθραν ταύτην κλητέον· Ἕλληνας δὲ Ἕλλησιν, ὅταν τι τοιοῦτον δρῶσι, φύσει μὲν φίλους εἶναι, νοσεῖν δ' ἐν τῷ τοιούτῳ τὴν Ἑλλάδα καὶ στασιάζειν. καὶ στάσιν τὴν τοιαύτην ἔχθραν κλητέον. Ἐγὼ μὲν (ἔφη) συγχωρῶ οὕτω νομίζειν. Σκόπει δὴ (εἶπον) ὅτι ἐν τῇ νῦν ὁμολογουμένῃ στάσει, ὅπου ἄν τι τοιοῦτο γένηται, καὶ διαστῇ πόλις, ἐὰν ἑκάτεροι ἑκατέρων τέμνωσιν ἀγροὺς, καὶ οἰκίας ἐμπιπρῶσιν, ὡς ἀλιτηριώδης τε δοκεῖ ἡ στάσις εἶναι, καὶ οὐδέτεροι αὐτῶν φιλοπόλιδες. οὐ γὰρ ἄν ποτε ἐτόλμων τὴν τροφόν τε καὶ μητέρα κείρειν· ἀλλὰ μέτριον εἶναι τοὺς καρποὺς ἀφαιρεῖσθαι τοῖς κρατοῦσι τῶν κρατουμένων, καὶ διανοεῖσθαι ὡς διαλλαγησομένων καὶ οὐκ ἀεὶ πολεμησόντων. Πολὺ γὰρ (ἔφη) ἡμερωτέρων αὕτη ἡ διάνοια ἐκείνης. Τί δὲ δή; (ἔφην) ἣν σὺ πόλιν οἰκίζεις, οὐχ Ἑλληνὶς ἔσται; Δεῖ γ' αὐτὴν, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ἀγαθοί τε καὶ ἥμεροι ἔσονται; Σφόδρα γε. Ἀλλ' οὐ φιλέλληνες; οὐδὲ οἰκείαν τὴν Ἑλλάδα ἡγήσονται, οὐδὲ κοινωνήσουσιν ὧνπερ ἄλλοι ἱερῶν; Καὶ σφόδρα γε. Οὐκοῦν τὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας διαφορὰν,

A ὡς οἰκείοις, στάσιν ἡγήσονται, καὶ οὐδὲ ὀνομάσουσι πόλεμον; Οὐ γάρ. Καὶ ὡς διαλλαγησόμενοι ἄρα διοίσονται; Πάνυ μὲν οὖν. Εὐμενῶς δὴ σωφρονιοῦσιν, οὐκ ἐπὶ δουλείᾳ κολάζοντες, οὐδ᾽ ἐπ᾽ ὀλέθρῳ σωφρονισταὶ ὄντες, οὐ πολέμιοι. Οὕτως, ἔφη. Οὐδ᾽ ἄρα τὴν Ἑλλάδα Ἕλληνες ὄντες κεροῦσιν, οὐδὲ οἰκήσεις ἐμπρήσουσιν· οὐδὲ ὁμολογήσουσιν ἐν ἑκάστῃ πόλει πάντας ἐχθροὺς αὐτοῖς εἶναι, καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας, ἀλλ᾽ ὀλίγους ἀεὶ ἐχθροὺς τοὺς αἰτίους τῆς διαφορᾶς. B καὶ διὰ ταῦτα πάντα οὔτε τὴν γῆν ἐθελήσουσι κείρειν αὐτῶν, ὡς φίλων 13 τῶν πολλῶν, οὔτε οἰκίας ἀνατρέπειν· ἀλλὰ μέχρι τούτου ποιήσονται τὴν διαφοράν, μέχρις οὗ ἂν οἱ αἴτιοι ἀναγκασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀναιτίων ἀλγούντων δοῦναι δίκην. Ἐγὼ μὲν (ἔφη) ὁμολογῶ οὕτω δεῖν πρὸς τοὺς ἐναντίους τοὺς ἡμετέρους πολίτας προσφέρεσθαι· πρὸς δὲ τοὺς βαρβάρους, ὡς νῦν οἱ Ἕλληνες πρὸς ἀλλήλους. Τιθῶμεν δὴ καὶ τοῦτον τὸν νόμον τοῖς φύλαξι, C μήτε γῆν τέμνειν, μήτε οἰκίας ἐμπιπράναι; Θῶμεν, ἔφη, καὶ ἔχειν γε καλῶς ταῦτά τε καὶ τὰ πρόσθεν. ἀλλὰ γάρ μοι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, ἐάν τις σοὶ τὰ τοιαῦτα ἐπιτρέπῃ λέγειν, οὐδέποτε μνησθήσεσθαι ὃ ἐν τῷ πρόσθεν παρωσάμενος, πάντα ταῦτα εἴρηκας, τὸ, ὡς δυνατὴ αὕτη ἡ πολιτεία γενέσθαι, καὶ τίνα τρόπον ποτὲ δυνατή. ἐπεὶ ὅτι γε εἰ γένοιτο, πάντ᾽ ἂν εἴη ἀγαθὰ πόλει ᾗ γένοιτο, καὶ ἃ σὺ παραλείπεις, ἐγὼ λέγω, ὅτι καὶ τοῖς πολεμίοις ἄριστ᾽ D ἂν μάχοιντο, τῷ ἥκιστα ἀπολείπειν ἀλλήλους, γιγνώσκοντές τε καὶ ἀνακαλοῦντες ταῦτα τὰ ὀνόματα ἑαυτοῖς, ἀδελφοὺς, πατέρας, υἱεῖς. εἰ δὲ καὶ τὸ θῆλυ συστρατεύοιτο, εἴτε καὶ ἐν τῇ αὐτῇ τάξει, εἴτε καὶ ὄπισθεν ἐπιτεταγμένον, φόβων τε ἕνεκα τοῖς ἐχθροῖς, καὶ εἴ ποτέ τις ἀνάγκη βοηθείας γένοιτο, οἶδ᾽ ὅτι ταύτῃ πάντῃ ἄμαχοι ἂν εἶεν. καὶ οἴκοι γε, ἃ παραλείπεται ἀγαθὰ ὅσα ἂν εἴη αὐτοῖς, ὁρῶ. ἀλλ᾽ ὡς ἐμοῦ ὁμολογοῦντος ταῦτα πάντα ὅτι εἴη ἄν, καὶ E ἄλλα γε μυρία, εἰ γένοιτο ἡ πολιτεία αὕτη, μηκέτι πλείω περὶ αὐτῆς λέγε. ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ ἤδη πειρώμεθα ἡμᾶς αὐτοὺς πείθειν, ὡς δυνατὸν, καὶ ᾗ δυνατόν· τὰ δ᾽ ἄλλα χαίρειν ἐῶμεν·

tanquam cum ſuis & domeſticis geri arbitrabuntur, ob eámque rem non bellum ſed ſeditionem appellabunt. Nequaquam bellum. Et veluti in gratiam tandem aliquando rediturí, ita inter ſe diſſentient. Omnino. Prudenti itaque animo rem pacatè agent, non vt alii alios in ſeruitutem redigant, aut internecione deleant: pœnas imponentes diſſidenti parti, tanquam cenſores nimirum, non hoſtes, emēdandi non perdendi profligandíque conſilio. Ita, inquit. Non ergo, quum ipſi ſint Græci, vaſtitatem importabunt in Græciam: neque domos comburent, neque quoſcunque habebunt pro hoſtibus, viros, fœminas, pueros qui in ſingulis erunt ciuitatibus: ſed paucos admodum inimicos, diſſidiorum nimirum cauſas. Quamobrem neque vniuerſam regionem deuaſtabūt, quum inter eos ſint cōplures amici, neque domos euertent: ſed hactenus diſcordiæ fræna laxabunt, donec ii qui malorū cauſa fuerint, cogantur innocentibus pœnas ſcelerum ſuorum dare, eorúmque acerbum præmiū ſentire. Equidē, inquit, aſſentior ita oportere ciues noſtros aduerſus inimicos ſuos ſe gerere: contra barbaros autem ita animatos eſſe debere vt hoc tempore Græci aduerſus Græcos immanibus odiis decertant. Ponatur igitur hæc lex cuſtodibus noſtris, Vti neque regioni vaſtitatem importent, arboribus acciſis, ædibus incēſis.

[a] PONAMVS, inquit, & hæc cum ſuperioribus rectè conuenire affirmemus. Sed mihi quidem videris, Socrates, ſi quis tibi concedat hæc commemorare pro arbitrio tuo, ipſo ſermonum æſtu te obliuioni traditurum id quod in alium locum reieciſti, quod commodè explicares: videlicet, quòd hæc reipubl. forma poſſit exiſtere, & quomodo poſſit. nam ſi extiterit quidem, minimè dubito quin optimus ſit futurus reipubl. ſtatus: addo etiam, quod tu prætermittis, Futurum videlicet vt ciues fortiſſimè aduerſus hoſtes dimicent: quòd videlicet nūquam alii alios ſunt prodituri, quum ſeſe inuicem agnoſcant, & dulciſſimis etiam illis appellationibus, quibus in hac vita nihil poſſit eſſe iucundius aut efficacius, fratrum, patrum, filiorum. Quòd ſi & mulieres militiæ ſe adiungant ſocias, ſiue eadem in acie ſtent, ſiue ad vltima agmina ſint collocatæ vt metum incutiant hoſtibus, & vt, quum neceſſitas poſtularit, præſtò ſit opportunum viris auxilium: ita habeto, inexpugnabiles has fore, multúmque adeo in his bellicis adminiſtrationibus ex illis obuēturum emolumenti. taceo multas quoque vtilitates quæ domi in re familiari ex hac cōmunitate exiſterent, quandoquidem hac in re tibi prorſus aſſentior, innumerabilia commoda ex hac reipublicæ forma euentura, ne in ea commemoranda diutius immoremur. Illud tantùm iam conemur nobis perſuadere, Fierine poſſit an illa exiſtat, & quomodo poſſit: cætera verò ſecurè prætermittamus.

a Secundus locus iſtius διεξόδου, DE PHILOSOPHICO CVSTODIS INGENIO. Hoc autem nexu ex ſuperiori ſermone naſcitur. deſcripſit ſu■ illius communitatis modum, quem vtiliſſimum ait futurum, ſi fieri poſſit: quærit ergo an extare vſpiam poſſit huiuſmodi reipublicæ forma: cuius, ſi extaret, tot tantæque futuræ eſſent vtilitates.

a Aggreſſurus copioſiſſ. ſermonem, in quo explicando ſextũ & ſept. libros occupabit, adhibet opportunũ προοίμιον: quo ſignificat ſe inuitũ reluctantémque, ipſius rei vi ad hunc ſermonem adduci.

[a] Eueſtigio, inquam, quaſi impreſſionem feciſti in orationem meam, neque mei rationem habes militiæ laboribus defatigati: neque fortaſſe animaduertis, me, qui duos fluctus vix ac ne vix quidem euitaui, nunc in maximum & decumanum fluctũ cúmque difficillimum à te intrudi: cuius inexplicabilem difficultatem quum perſpexeris, dabis mihi veniam: legitima de cauſa in hoc ſermone, qui tam longè latéque ab hominum fide abhorret, dubitanti, in cóque etiam accuratius diſpiciendo immoráti. Quo plura in hanc ſententiam, inquit, congeres, tanto minus à nobis dimitteris, vt doceas, quatenus hæc reipubl. forma poſſit reuera exiſtere. Tuam igitur hac de re ſententiam expone, neque longiores moras nectas. Principio igitur, inquam, meminiſſe oportet, noſtrum ſermonem in eo fuiſſe hactenus, vt quæreremus, Ecquid ſit [b] Iuſtitia & Iniuſtitia: illúſque ſermonis veſtigiis nos huc vſque deueniſſe. Eſto, inquit. ſed quorſum hæc? Nihil. niſi idcirco vt ſi compererimus écquid ſit Iuſtitia, cenſeamúſne iuſtum virũ nihilo ab ea differre, & talem eſſe qualis ſit ipſa Iuſtitia: an ſatis eſſe arbitremur, ſi quãproximè ad eam acceſſerit, & quámaximè illius ſit particeps? Ita nimirũ, inquit, ſatis eſto. Exemplaris igitur gratia, inquit, quæſiuimus quid ſit Iuſtitia, & qualis Iuſtus vir ſit, ſi extet vſpiam in rerum natura: Iniuſtitia contrà, & iniuſtiſſimus homo quid ſit: vt illo quaſi felicitatis atque infelicitatis exemplari propoſito, cogeremur & de nobis ipſis fateri, talem omnino conditioné vnumquenque noſtrûm conſequuturum, quatenus ſe illis quamſimillimum præſtiterit. non tamen idcirco perfectiſſimum hoc exemplar propoſuimus, quaſi hæc reuera exiſtere poſſent in ſocietate generis humani. Hoc quidẽ verè dicis. Céſéſne igitur aliquẽ ideo minus bonũ fore pictoré, quòd deſcripto exemplari quodam in quo pulcherrimi cuiuſdam hominis forma omnibus numeris ſuis abſoluta repræſentaretur, & nihil ad ſummam perfectionem in eo deſideraretur, non poſſit tamé oſtendere hominem talem exiſtere? Nequaquã per Iouem, inquit. Nónne & huiuſmodi fuit conſilium noſtrum, vt oratione quaſi adũbraremus atque exhiberemus perfectũ quoddam abſolutúmque bonæ ciuitatis exemplar? Omnino. Eóne igitur minus rectè nos loqui exiſtimas, niſi poſſimus docere talem reuera ciuitatem extare, qualem modò deſcripſimus? Nequaquam, inquit. Sic nimirum ſe res habet, inquam. quòd ſi & accingendum eſt in tuam gratiam demonſtrare quomodo & ſecundũ quid maximè effici poſſit, ad huius rei demõſtrationem hæc mihi cõcedas. Quænã? Nũquid ſic fieri

b Prima reſponſio, Etiamſi ea reipubl. forma quam hactenus deſcripſit, nuſpiã inueniretur: nihil tamen obſtare quominus hæc optima & præſtantiſſima ſit in ſeſe: quandoquidem minimè propoſitum eſt docere quid reuera fiat, ſed quid fieri debeat: abſolutiſſimo quodam exemplari deſcripto, quod optimæ reipubl. formam repræſentaret. non autem neceſſe eſſe vt quicquid ad τύπον quẽdam efflagitatur, id reuera & καθ᾽ ὕπαρξιν exiſtat.

A Ἐξαίφνης γε σύ (ἦν δ᾽ ἐγώ) ὥσπερ καταδρομὴν ἐποιήσω ἐπὶ τὸν λόγον μου· καὶ οὐ συγγιγνώσκεις στρατευομένῳ. ἴσως γὰρ οὐκ οἶσθα ὅτι μόγις μοι τὼ δύο κύματε ἐκφυγόντι, νῦν τὸ μέγιστον καὶ χαλεπώτατον τῆς τρικυμίας ἐπάγεις· ὃ ἐπειδὰν ἴδῃς τε καὶ ἀκούσῃς, πάνυ συγγνώμην ἕξεις, ὅτι εἰκότως ἄρα ὤκνουν τε καὶ ἐδεδοίκειν οὕτω παράδοξον λόγον λέγειν τε καὶ ἐπιχειρεῖν διασκοπεῖν. Ὅσῳ ἂν (ἔφη) τοιαῦτα πλείω λέγῃς, ἧττον ἀφεθήσῃ ὑφ᾽ ἡμῶν, B πρὸς τὸ μὴ εἰπεῖν πῇ δυνατὴ γίγνεσθαι αὕτη ἡ πολιτεία. ἀλλὰ λέγε, καὶ μὴ διάτριβε. Οὐκοῦν, ἦν δ᾽ ἐγώ, πρῶτον μὲν χρὴ τόδε ἀναμνησθῆναι, ὅτι ἡμεῖς ζητοῦντες δικαιοσύνην οἷόν ἐστι καὶ ἀδικίαν, δεῦρο ἥκομεν. Χρή. Ἀλλὰ τί τοῦτο; ἔφη. Οὐδέν· ἀλλ᾽ ἐὰν εὕρωμεν οἷόν ἐστι δικαιοσύνη, ἆρα καὶ ἄνδρα τὸν δίκαιον ἀξιώσομεν μηδὲν δεῖν αὐτῆς ἐκείνης διαφέρειν, ἀλλὰ πανταχῇ τοιοῦτον εἶναι οἷα δικαιοσύνη ἐστίν; ἢ ἀγαπήσομεν ἐὰν ὅτι ἐγγύτατα C αὐτῆς ᾖ, καὶ πλεῖστα τῶν ἄλλων ἐκείνης μετέχῃ; Οὕτως, ἔφη, ἀγαπήσομεν. Παραδείγματος ἄρα ἕνεκα (ἦν δ᾽ ἐγώ) ἐζητοῦμεν αὐτό τε δικαιοσύνην οἷόν ἐστι, καὶ ἄνδρα τὸν δίκαιον, εἰ γένοιτο, καὶ οἷος ἂν εἴη γενόμενος· καὶ ἀδικίαν αὖ, καὶ τὸν ἀδικώτατον· ἵνα εἰς ἐκείνους ἀποβλέποντες, οἷοι ἂν ἡμῖν φαίνωνται εὐδαιμονίας τε πέρι καὶ τοῦ ἐναντίου, ἀναγκαζώμεθα καὶ περὶ ἡμῶν αὐτῶν ὁμολογεῖν, ὃς ἂν ἐκείνοις ὅτι ὁμοιότατος ᾖ, τὴν ἐκείνοις μοῖραν D ὁμοιοτάτην ἕξειν· ἀλλ᾽ οὐ τούτου ἕνεκα ἵν᾽ ἀποδείξωμεν ὡς δυνατὰ ταῦτα γίγνεσθαι. Τοῦτο μὲν (ἔφη) ἀληθὲς λέγεις. οἴει ἂν οὖν ἧττόν τι ἀγαθὸν ζωγράφον εἶναι, ὃς ἂν γράψας παράδειγμα οἷος ἂν εἴη ὁ κάλλιστος ἄνθρωπος, καὶ πάντα εἰς τὸ γράμμα ἱκανῶς ἀποδοὺς, μὴ ἔχοι ἐπιδεῖξαι ὡς καὶ δυνατὸν γενέσθαι τοιοῦτον ἄνδρα; Μὰ Δί᾽ οὐκ ἔγωγ᾽, ἔφη. Τί οὖν; οὐ καὶ ἡμεῖς (φαμὲν) παράδειγμα ἐποιοῦμεν λόγῳ ἀγαθῆς πόλεως; Πάνυ γε. E Ἧττόν τι οὖν οἴει ἡμᾶς εὖ λέγειν τούτου ἕνεκα, ἐὰν μὴ ἔχωμεν ἀποδεῖξαι ὡς δυνατὸν οὕτω πόλιν οἰκῆσαι ὡς ἐλέγετο; Οὐ δῆτα, ἔφη. Τὸ μὲν τοίνυν ἀληθὲς (ἦν δ᾽ ἐγώ) οὕτω. εἰ δὲ δὴ καὶ τοῦτο προθυμηθῆναι δεῖ σὴν χάριν, ἀποδεῖξαι πῇ μάλιστα καὶ κατὰ τί δυνατώτατ᾽ ἂν εἴη, πάλιν μοι πρὸς τὴν τοιαύτην ἀπόδειξιν τὰ αὐτὰ διομολόγησαι. Τὰ ποῖα; Ἆρ᾽ οἷόν τέ τι

A πραχθῆναι ὡς λέγεται, ἢ φύσιν ἔχει πρᾶξιν λέξεως ἧττον ἀληθείας ἐφάπτεσθαι, κἂν εἰ μή τῳ δοκῇ; ἀλλὰ σὺ πότερον ὁμολογεῖς οὕτως, ἢ οὔ; Ὁμολογῶ, ἔφη. Τοῦτο μὲν δὴ μὴ ἀνάγκαζέ με, οἷα τῷ λόγῳ διήλθομεν, τοιαῦτα παντάπασι καὶ τῷ ἔργῳ δεῖν γιγνόμενα ἀποφαίνειν· ἀλλ' ἐὰν οἷοί τε γενώμεθα εὑρεῖν ὡς ἂν ἐγγύτατα τῶν εἰρημένων πόλις οἰκήσειε, φάναι ἡμᾶς ἐξευρηκέναι ὡς δυνατὰ ταῦτα γίγνεσθαι ἃ σὺ ἐπιτάττεις. B ἢ οὐκ ἀγαπήσεις τούτων τυγχάνων; ἐγὼ μὲν γὰρ ἂν ἀγαπῴην. Καὶ γὰρ ἐγώ, ἔφη. 7 Τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο, ὡς ἔοικε, πειρώμεθα ζητεῖν τε καὶ ἀποδεικνύναι, τί ποτε νῦν κακῶς ἐν ταῖς πόλεσι πράττεται, δι' ὃ οὐχ οὕτως οἰκοῦνται· καὶ τίνος ἂν σμικροτάτου μεταβαλόντος ἔλθοι εἰς τοῦτον τὸν τρόπον τῆς πολιτείας πόλις· μάλιστα μὲν, ἑνός· εἰ δὲ μή, δυοῖν· εἰ δὲ μή, ὅτι ὀλιγίστων τὸν ἀριθμὸν, καὶ σμικροτάτων τὴν δύναμιν. Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη. C Ἑνὸς μὲν τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) μεταβαλόντος, δοκεῖ μέν μοι ἔχειν δεῖξαι ὅτι μεταπέσοι ἄν· οὐ μέντοι σμικροῦ γε, οὐδὲ ῥᾳδίου, δυνατοῦ δέ. Τίνος; ἔφη. Ἐπ' αὐτὸ δὴ (ἦν δ' ἐγώ) εἶμι ὃ τῷ μεγίστῳ προσῃκάζομεν κύματι. εἰρήσεται δ' οὖν, εἰ καὶ μέλλει γέλωτί τε ἀτεχνῶς, ὥσπερ κῦμα ἐκγελῶν, καὶ ἀδοξίᾳ κατακλύσειν. σκόπει δὲ ὃ μέλλω λέγειν. Λέγε, ἔφη. Ἐὰν μὴ (ἦν δ' ἐγώ) ἢ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν ἐν ταῖς πόλεσιν, D ἢ οἱ βασιλεῖς τε νῦν λεγόμενοι καὶ δυνάσται φιλοσοφήσωσι γνησίως τε καὶ ἱκανῶς, καὶ τοῦτο εἰς ταυτὸν ξυμπέσῃ δύναμίς τε πολιτικὴ καὶ φιλοσοφία, τῶν δὲ νῦν πορευομένων χωρὶς ἐφ' ἑκάτερον αἱ πολλαὶ φύσεις ἐξ ἀνάγκης ἀποκλεισθῶσιν, οὐκ ἔστι κακῶν παῦλα, ὦ φίλε Γλαύκων, ταῖς πόλεσιν· δοκῶ δὲ, οὐδὲ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει. οὐδὲ αὕτη ἡ πολιτεία μήποτε πρότερον φυῇ E τε εἰς τὸ δυνατὸν καὶ φῶς ἡλίου ἴδῃ, ἣν νῦν λόγῳ διεληλύθαμεν. ἀλλὰ τοῦτό ἐστιν ὃ ἐμοὶ πάλαι ὄκνον ἐντίθησι λέγειν, ὁρῶντι ὡς πολὺ παρὰ δόξαν ῥηθήσεται. χαλεπὸν γὰρ ἰδεῖν ὅτι οὐκ ἂν ἄλλη τις εὐδαιμονήσειεν, οὔτε ἰδίᾳ οὔτε δημοσίᾳ. Καὶ ὅς, ὦ Σώκρατες, ἔφη, τοιοῦτον ἐκβέβληκας ῥῆμά τε καὶ λόγον, ὃν εἰπὼν ἡγοῦ ἐπί σε πάνυ πολλούς τε καὶ οὐ φαύλους νῦν οὕτως, οἷον ῥίψαντας τὰ ἱμάτια,

quicquam poſſit vt dicitur, vel ita natura comparatum eſt, vt actio minus quàm oratio veritatem attingat, licet alicui aliter videatur? Tu verò vtrum das iſtud, an non? Do equidem. Ne me cogas igitur, vt qualia oratione perſequuti ſumus, talia debeam reipſa quaſi digito commonſtrare. ſed ſi poſſimus comperire ecqua ratione ad hæc proximè accedat reipublicæ inſtitutio, fatendum videlicet fuerit comperiſſe nos, quemadmodum ea quæ tu præcipis, effici poſſint. Annon tibi abundè ſatisfactum eſſe fateberis, ſi hæc fueris aſſequutus? mihi enim ſatis ſupérque. Et mihi quoque, inquit. [a] Conemur igitur deinceps inueſtigare, atque docere, quidnam iſtud ſit cur rerumpublicarum hodierno tempore tam infelix ſit conditio, vt hunc in modum [quem expreſſimus] conſtitui regíque non poſſint: & vtrum exigui cuiuſdam immutatione reſpublica ad hâc formam queat deuenire, quídve ſit illud: & nunquid vnius maximè mutatione id contingat, vel duorum ſaltem: ſin minus, & numero pauciſſimorum & potẽtia minimorum. Omnino, inquit. Vno quidem commutato, inquam, videor me demonſtrare poſſe quidnam caderet. quod quidem nec exiguum eſt, neque fieri poteſt facilè. Ecquid iſtud? Ad illud, inquam, redeo quod ingenti fluctui aſſimilauimus. Dicetur igitur: quanquam minimè dubitem quin hæc complures effuſo riſu ſint excepturi, & infamia atque contemptu obruturi hanc noſtram ſententiam. perſpice tamẽ quidnam ſim dicturus. Dic modò, inquit. Niſi philoſophi, inquam, in ciuitatibus ſummam autoritatem poteſtatémque obtineant: vel hi qui nunc reges & optimates dicuntur & rerum ſummam obtinent, germana & cumulata quadam ratione philoſophentur: ac in idem concurrant ciuilis illa potentia & philoſophia, ipſarúmque quæ nunc in varias partes abeunt inuicem ſeiunctæ atque ſeparatæ, naturæ neceſſario quodam vinculo in vnum coaleſcant: nulla erit, mihi crede, Glauco, nulla erit malorum in ciuitatibus quies, generi humano vnquam, mea quidẽ ſententia: neque verò hæc reſpubl. quã deſcribimus, orietur vnquã (quãtum quidẽ reuera poteſt exiſtere) neque lucẽ ſolis aſpiciet. Hoc nimirũ eſt quod iampridem cunctor dicere, dũ proſpicio me multa præter fidem & opinionẽ dicturũ. difficile enim eſt animaduertere, Fieri nunquã poſſe aut priuatim aut publicè, vt quæpiã alia reſpublica vnquam ſit felix futura. Atat, inquit, mi Socrates, quam ſententiam expoſuiſti! neque enim dubitare debes quin aduerſus plurimos, eóſque non ignobiles, aduerſarios odium concitaueris: qui

[a] Secunda ratio: Cauſam cur tanto bono minimè fruatur reſpublica, hanc eſſe, quòd ii qui rerum ſummã tenent in rebuſpublicis, minime ſint philoſophi. Magiſtratuũ igitur imperitia atque vecordia tantum beneficium impediri. Ita ſtatuit, *Tum demũ beatam fore rempublicam, in quã vel Philoſophi erunt reges, vel reges philoſophi: nec priùs vllam fore malorum quietem ciuitatibus.* cuius Theorematis ſententiam copioſiſſimè explicat: & ex inſania ad ſanã mentem redit: vt modò quidem verus & genuin⁹ loquatur Plato, furore depoſito. Multa autẽ præfatur propter politicos homines ἀφιλοσοφήτους, imò philoſophici nominis infẽſiſſimos hoſtes, apud quos odioſiſsima futura eſſet hæc ſententia. Diſputat ergo verè philoſophicè QVODNAM SIT DISCRIMEN VERI PHILOSOPHI ET ADVLTERINI. quæ quidem omnia licet ex eo otio dicãtur, quod indulgeri vult philoſopho, copioſe nimirũ & quaſi prolixè, faciunt tamẽ ad propoſitum argumentum. Ingenium enim philoſophicum à cuſtode poſtulabat. quódnam ſit illud opportunè docet, & quatenus in πολιτικὴν διοίκησιν cadat huiuſmodi philoſophiæ cognitio.

A verbis tuis laceſſiti, haud dubiè abiectis veſtibus, iiſque armis abreptis quæ fors obtulerit, confertim impetum in te faciét, instructa acie collatíſque ſignis: eo animo vt ingens aliquod facinus aduerſus te patrent. quibus niſi viriliter te oppoſueris, omnéſque vires tuas expedieris ad defenſionem, vix ac ne vix quidem effugies quin ſannis laceratus grauiſſimas des pœnas. Nónne tu horum malorum, inquam, cauſa mihi fueris? Et rectè quidem, inquit: at te equidem minimè prodam, ſed quicquid potero opis & auxilii tibi afferam: poſſum B certè beneuolétia & hortationibus. & fortaſſe accuratiorem operam quàm quiuis alius tibi exhibebo, tuíſque adeo votis reſpondebo. Quocirca tanti ſocii adiumẽto præſidióque instructus, agedum conare his incredulis perſuadere rem ita eſſe quémadmodum ais. Elaborãdum eſt videlicet, inquam: quandoquidem tu adeo opportunum præſénſque auxiliũ polliceris. Neceſſarium mihi igitur videtur (ſi quidem futurum eſt vt eos hoſtes, quos indicaſti, C fugiamus) diſtinctè & definitè apud eos exponere, [a]Ecquos PHILOSOPHOS ſignificemus eos quibus audemus imperã- 8 di autoritatẽ attribuere: vt quum exploratũ perſpectúmq; fuerit, quínam illi ſint, poſſit aliquis ſentẽtiæ noſtræ opem ferre: dum oſtenderit, his hominibus conſentaneum eſſe natura vtranque perſonã ferre: id eſt, & in ſtudiis philoſophicis, & in reipubl. administratione verſari: aliis verò, vt non eas quidem res tractare ipſi poſſint, ſed præeũtis auſpicium ductúmque ſequi. Id quidem iam definiendum eſt. Hâc igi- D tur me ſequere, ſi quo quidem modo animi mei ſéſa poſſim explicare. Duc modó. Rerum ſuperius à me dictarum refricãda erit memoria. ſatin' verò meminiſti vſitatum eſſe illud dicendi genus, vt quum ſignificare volumus aliquem amare, hactenus intelligamus (ſi quidem rectè id dicatur) vt non partim eum amet, partim verò minimè, ſed omni prorſus amore complectatur? Noua explicatione opus habeo. non enim id ſatis intelligo. Alium quemuis deceret, Glauco, ita loqui. virũ autem E amoris artem quaſi factitantem, non decet earum rerum obliuiſci quæ ad amorem pertinent. Hoc igitur dico, eos omnes qui ſunt in flore ætatis, amatorem mordere atque vellicare, quum ipſi cura & cultu digni eſſe videantur. Nónne ita ſoletis eſſe affecti erga formoſos? Hic nimirum quoniam ſimus eſt, gratioſus à vobis dicitur, & eo nomine laudatur etiam. aquilinum, regium appellatis. eum qui medius ſit inter illos, concinnum admodum & bellè temperatum. fuſcos, viriles vocatis. albos, deorum pueros eſſe dicitis. *μελαγχλώρου* autẽ appellationem [qua ſuffuſcus quidam pallor ſignificatur] vndénam defluxiſſe arbitraris, niſi ex amatore, molli quodam vocabulo abblandiente, & in amaſio facilè ferente pallorem, quum in vegeta illa & florida eſt ætate? denique, omnes conquiritis occaſiones, ne quem

a Primùm docet quid ſit verus Philoſophus: vt contrarium .i. quid falſus ſit & adulterinus, perſpiciatur: & cur id inueſtiget, initio diſputationis notat opportunè: vt nimirũ intelligatur quatenus ea philoſophiæ cognitio ciuili administrationi conuenire poſſit. Præfatur autem complures abuti nomine philoſophiæ ὑποκοριζομένους τὸ ἐπίπλαστον τῆς φιλοσοφίας: ſicuti in variis rebus vſuuenire ſoleat vt vitia cõmodis vocabulis veſtiantur. Sic & ψευδοφιλοσόφους philoſophiæ nomen ementiri vt fallant. Ita etiã atque etiam animaduertendum eſſe veræ & adulterinæ philoſophiæ diſcrimen. Hæc ſunt velitationes ad iuſtam diſputationem .i. ad Philoſophi definitionẽ.

γυμνοὺς λαβόντας ὅ,τι ἑκάστῳ παρέτυχεν ὅπλον, θεῖν διατεταγμένους, ὡς θαυμάσια ἐργασομένους. οὓς εἰ μὴ ἀμυνεῖ τῷ λόγῳ, καὶ ἐκφεύξῃ, τῷ ὄντι τωθαζόμενος δώσεις δίκην. Οὐκοῦν σύ μοι (ἦν δ' ἐγὼ) τούτων αἴτιος; Καλῶς γ', ἔφη, ἐγὼ ποιῶν. ἀλλά τοι σὲ οὐ προδώσω, ἀλλ' ἀμυνῶ οἷς δύναμαι. δύναμαι δὲ εὐνοίᾳ τε καὶ τῷ παρακελεύεσθαι· καὶ ἴσως ἂν ἄλλου του ἐμμελέστερόν σοι ἀποκρινοίμην. ἀλλ' ὡς ἔχων τοιοῦτον βοηθὸν, πειρῶ τοῖς ἀπιστοῦσιν ἐνδείξασθαι ὅτι ἔχει ᾗ σὺ λέγεις. Πειρατέον, ἦν δ' ἐγὼ, ἐπειδὴ καὶ σὺ οὕτω μεγάλην ξυμμαχίαν παρέχεις. ἀναγκαῖον οὖν μοι δοκεῖ, εἰ μέλλομέν πῃ ἐκφεύξεσθαι οὓς λέγεις, διορίσασθαι πρὸς αὐτοὺς, τοὺς φιλοσόφους τίνας λέγοντες, τολμῶμεν φάναι δεῖν ἄρχειν. ἵνα διαδήλων γενομένων, δύνηταί τις ἀμύνεσθαι, ἐνδεικνύμενος ὅτι τοῖς μὲν προσήκει φύσει ἅπτεσθαί τε φιλοσοφίας, ἡγεμονεύειν τ' ἐν τῇ πόλει· τοῖς δ' ἄλλοις, μήτε ἅπτεσθαι, ἀκολουθεῖν τε τῷ ἡγουμένῳ. Ὥρα ἂν εἴη (ἔφη) ὁρίζεσθαι. Ἴθι δὴ, ἀκολούθησόν μοι τῇδε, ἐὰν αὐτὸ ἁμηγέπῃ ἱκανῶς ἐξηγησώμεθα. Ἄγε δὴ, ἔφη. Ἀναμιμνήσκειν οὖν σε (ἦν δ' ἐγὼ) δεήσει, ἢ μέμνησαι ὅτι ὃν ἂν φῶμεν φιλεῖν τι, δεῖ φανῆναι αὐτὸν, ἐὰν ὀρθῶς λέγηται, οὐ τὸ μὲν φιλοῦντα ἐκείνου, τὸ δὲ μὴ, ἀλλὰ πᾶν στέργοντα; Ἀναμιμνήσκειν (ἔφη) ὡς ἔοικε, δεῖ. οὐ γὰρ πάνυ γε ἐννοῶ. Ἄλλῳ (εἶπον) ἔπρεπεν, ὦ Γλαύκων, λέγειν ἃ λέγεις· ἀνδρὶ δ' ἐρωτικῷ οὐ πρέπει ἀμνημονεῖν ὅτι πάντες οἱ ἐν ὥρᾳ τὸν φιλόπαιδα καὶ ἐρωτικὸν ἁμηγέπῃ δάκνουσί τε καὶ κινοῦσι, δοκοῦντες ἄξιοι εἶναι ἐπιμελείας τε καὶ τοῦ ἀσπάζεσθαι. ἢ οὐχ οὕτω ποιεῖτε πρὸς τοὺς καλούς; ὁ μὲν, ὅτι σιμὸς, ἐπίχαρις κληθεὶς, ἐπαινεθήσεται ὑφ' ὑμῶν· τοῦ δὲ τὸ γρυπὸν, βασιλικόν φατε εἶναι· τὸν δὲ δὴ διὰ μέσου τούτων, ἐμμετρότατα ἔχειν. μέλανας δὲ, ἀνδρικοὺς ἰδεῖν· λευκοὺς δὲ, θεῶν παῖδας εἶναι. "μελαγχλώρους δὲ καὶ τοὔνομα οἴει τινὸς ἄλλου ποίημα εἶναι ἢ ἐραστοῦ ὑποκοριζομένου τε καὶ εὐχερῶς φέροντος τὴν ὠχρότητα, ἐὰν ἐπὶ ὥρᾳ ᾖ; καὶ ἑνὶ λόγῳ πάσας προφάσεις προφασίζεσθέ τε,

For. μελι… uel potius λι… χλόου, in… uo ſing.

καὶ πάσας φωνὰς ἀφίετε, ὥστε μηδένα ἀποβάλλειν τῶν ἀνθούντων ἐν ὥρᾳ. Εἰ βούλει (ἔφη) ἐπ' ἐμοῦ λέγειν περὶ τῶν ἐρωτικῶν ὅτι οὕτω ποιοῦσι, συγχωρῶ τοῦ λόγου χάριν. Τί δ', ἦν δ' ἐγώ, τοὺς φιλοίνους οὐ τὰ αὐτὰ ταῦτα ποιοῦντας ὁρᾷς; πάντα οἶνον ἐπὶ πάσης προφάσεως ἀσπαζομένους; Καὶ μάλα. Καὶ μὴν φιλοτίμους γε (ὡς ἐγᾦμαι) καθορᾷς, ὅτι, ἂν μὴ στρατηγῆσαι δύνωνται, τριττυαρχοῦσι· κἂν μὴ ὑπὸ μειζόνων καὶ σεμνοτέρων τιμῶνται, ὑπὸ σμικροτέρων καὶ φαυλοτέρων τιμώμενοι ἀγαπῶσιν, ὡς ὅλως τιμῆς ἐπιθυμηταὶ ὄντες. Κομιδῆ μὲν οὖν. Τοῦτο δὴ φάθι, ἢ μή. ἆρ' ὃν ἄν τινος ἐπιθυμητικὸν λέγωμεν, παντὸς τοῦ εἴδους τούτου φήσομεν ἐπιθυμεῖν; ἢ τοῦ μὲν, τοῦ δὲ οὔ; Παντὸς, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ τὸν φιλόσοφον, σοφίας φήσομεν ἐπιθυμητὴν εἶναι, οὐ τῆς μὲν, τῆς δ' οὔ, ἀλλὰ πάσης; Ἀληθῆ. Τὸν ἄρα περὶ τὰ μαθήματα δυσχεραίνοντα, ἄλλως τε καὶ νέον ὄντα, καὶ μήπω λόγον ἔχοντα τί τε χρηστὸν καὶ μὴ, οὐ φήσομεν φιλομαθῆ, οὐδὲ φιλόσοφον εἶναι· ὥσπερ τὸν περὶ τὰ σιτία δυσχερῆ οὔτε πεινῆν φαμὲν, οὔτ' ἐπιθυμεῖν σιτίων· οὐδὲ φιλόσιτον, ἀλλὰ κακόσιτον εἶναι. Καὶ ὀρθῶς γε φήσομεν. Τὸν δὲ δὴ εὐχερῶς ἐθέλοντα παντὸς μαθήματος γεύεσθαι, καὶ ἀσμένως ἐπὶ τὸ μανθάνειν ἰόντα, καὶ ἀπλήστως ἔχοντα, τοῦτον δ' ἐν δίκῃ φήσομεν φιλόσοφον. ἢ γάρ; Καὶ ὁ Γλαύκων ἔφη, Πολλοὶ ἄρα καὶ ἄτοποι ἔσονταί σοι τοιοῦτοι. ὥστε γὰρ φιλοθεάμονες πάντες ἔμοιγε δοκοῦσι τῷ καταμανθάνειν χαίροντες, τοιοῦτοι εἶναι· οἵ τε φιλήκοοι ἀτοπώτατοί τινές εἰσιν, ὥς γ' ἐν φιλοσόφοις τιθέναι· οἳ πρὸς μὲν λόγους καὶ τοιαύτην διατριβὴν ἑκόντες οὐκ ἂν ἐθέλοιεν ἐλθεῖν· ὥσπερ δὲ ἀπομεμισθωκότες τὰ ὦτα ἐπακοῦσαι πάντων χορῶν, περιθέουσι τοῖς Διονυσίοις, οὔτε τῶν κατὰ πόλεις οὔτε τῶν κατὰ κώμας ἀπολειπόμενοι. τούτους οὖν πάντας, καὶ ἄλλους τοιούτων τινῶν μαθηματικοὺς, καὶ τοὺς τῶν τεχνυδρίων, φιλοσόφους φήσομεν; Οὐδαμῶς, εἶπον· ἀλλ' ὁμοίους μὲν φιλοσόφοις. Τοὺς δὲ ἀληθινοὺς (ἔφη) τίνας λέγεις; Τοὺς τῆς ἀληθείας (ἦν δ' ἐγὼ) φιλοθεάμονας. Καὶ τοῦτο μὲν γ', ἔφη, ὀρθῶς· ἀλλὰ πῶς αὐτὸ λέγεις; Οὐδαμῶς (ἦν δ' ἐγὼ) ῥᾳδίως, πρός γε ἄλλον. σὲ δὲ οἶμαι ὁμολογήσειν μοι τὸ τοιόνδε. Τὸ ποῖον; Ἐπειδή ἐστιν ἐναντίον καλὸν αἰσχρῷ, δύο αὐ-

[Margin: ...τον ἂν τινος ἐπιθ... ; ...ἐθητικούς.]

A adoleſcentem ætate florentem repudietis. Si morum illorum amatoriorum capere velis in me periculum, per me quidem licebit, diſputandi cauſa. Quid verò, inquã, de hominibus vino deditis? nónne animaduertis idem factitare qui qualibet occaſione vinum amant? Plané. Et ambitioſos quoque animaduertis, ſi exercitus totius ſummam adminiſtrationem habere nequeant, tribunatum ſaltem affectare: & niſi à primariis & auguſtioribus honorẽtur, ab inferioribus tamen atque vilioribus honorẽ ambire: quippe qui hoc vnicè
B cupiãt vt honorẽ quocũque modo conſequantur. Prorſus eſt quemadmodum ais. [a]Illúdne dixeris, ánnon? Eum qui alicuius rei ſtudio tenetur, vniuerſámne ſpeciẽ [.i. rem totam] cupere dicemus, an partẽ tantùm aliquã, aliam verò non item? Vniuerſam, inquit. Nónne igitur Philoſophũ, ſapientiæ ſtudioſũ eſſe dicemus, non vnius quidem tantùm, alterius minimè, ſed vniuerſæ? Vera commemoras. Eum igitur qui diſciplinas faſtidit, & tũ maximè quũ iuuenis eſt, neque per ætatem diſcernere
C poteſt quid vtile ſit, & quid inutile: non illum quidem dicendi ſtudioſum vel ſapientiæ amantem vocabimus: quemadmodũ eum qui cibos faſtidit non dicemus eſurire, neque cibos appetere, neque ciborum
9 amantem, ſed nauſeabundum vocabimus. Et rectè quidem dicemus. Hominem verò ad diſciplinam quamlibet deguſtãdam propenſum, & alacri animo ad aliquid diſcendum incumbẽtem, & inexplebili quadam cupiditate inhiantem, hunc iure vocabimus Philoſophum. nónne? [b]Tunc Glauco, At multi, inquit, & importuni homines tales comperientur. nam qui
D ſpectaculorum auidi ſunt, hi mihi quidem videntur diſcendi cupiditate teneri: at qui audiendi cupiditate ducuntur, haudquaquam mihi videntur digni qui in philoſophorum numerum accenſeãtur: quippe qui ad dicendum & diſſerendum non lubenter accedant. verùm ad omnium chororum auditiones vndiq; accurrunt, quaſi auribus mercede conductis: in Bacchanalibus obuerſantur: neque ex agris neque ex vrbe vſpiã abſunt, vbicũque cantus incre-
E breſcunt. Iſtóſne homines rerum talium percipiendarum curioſos, & huiuſmodi viliſſimis artibus deditos, philoſophos nominabimus? Nequaquã, inquit, ſed philo-
9 ſophis aſſimiles. Veros autem écquos ais?
11 inquit. Veritatis inſpiciẽdæ cupidos. [c]Rectè quidem iſtud. quî verò hoc ais? Non equidẽ, inquã, explicare ſatis diſertè poſſũ. arbitror tamen te hoc mihi conceſſurum. Quid verò? Quandoquidẽ pulchrũ & turpe, ſunt res inter ſe contrariæ: duas eſſe res

a PHILOSOPHI definitio à nominis notatione: Ἐπιθυμητὴς σοφίας, non partis cuiuſdam, ſed vniuerſi εἴδους. eũ ergo philoſophi nomine dignum eſſe, qui vniuerſam ipſam philoſophiam propenſiſſimo quodam ſtudio complectitur, ſiue iuuenis ſiue prouecta ætate: contrà hoc ſtudium faſtidientem, illo nomine indignum. Primus ergo χαρακτηρισμὸς veræ philoſophiæ, eſt φιλομάθεια: quam ex ſuo contrario oſtendit.

b Secundus, φιλαλήθεια: quã item ex ſuo oppoſito docet: Non omnes quidem φιλοθεάμονας, qui rerum veritatem quærunt in exiguis artibus (τῶν τεχνυδρίων μαθηματικοὺς vocat) illo nomine dignos eſſe, qui περὶ τὸ ὄντως ὂν minimè verſantur.

c Illius φιλαληθείας, quæ propria eſt philoſophiæ natura, Subiectum examinat .i. Ipſum τὸ ὄν, τὸ καλόν, quatenus à rebus ipſis ſingulis & pulchris diſcriminetur. Ex hoc fonte quàm vberes latices deducit Plato.

Prima igitur iſtius copioſiſſimæ diſputationis ſit nota: Aliud τὸ ὄν, aliud τὰ ὄντα: & aliud, Sciētia, aliud, Opinio. Iam verò Scientiæ ſubiectum eſſe & ipſum τὸ ὄν & ipſa τὰ ὄντα: ita tamē vt vtrunque commodè diſtinguat pro ſui natura. Τοῦ ὄντος appellatione ab illo intelligi Deum (qui eſt αὐτοὸν & αὐτοαεὶ, & nō modò ipſe πρώτως καὶ κυρίως ὤν, ſed quæcunque ſunt οὐσιῶν) ex ſequentibus erit perſpicuum: vt τῶν ὄντων, omnes res quæ ſunt in Naturæ amplitudine: quæ quidem propriè ſunt τὰ γιγνόμενα (ſicuti explicatur in Timæo) dicuntur tamen ſuo modo ὄντα. Ita vult ſignificare, Verum illum cuſtodem eſſe rerum & diuinarum & humanarū ſcientem: quemadmodum ex iis quæ infrà explicata ſunt apparebit. Illis opponit ψευδοφιλοσόφους, qui nomen quidem & ſpeciem philoſophorum emētiantur, quum potius ſint φιλόδοξοι & φιλήδονοι quàm philoſophi. Ita SCIENTIAM ab OPINIONE: τὸ ὄν ab eo quod non eſt diſtinguit, vt doceat verum Philoſophiæ ſubiectum eſſe τὸ ὄν, quum Sophiſta περὶ τὸ μὴ ὂν circumuagetur.

atque diſtinctas inter ſe. Quídni? Quum autem duæ ſint res, ſingulas vtranque ſeorſim eſſe. Et hoc quidem. Quin & de iuſto & iniuſto, & bono & malo, & de omnibus ſpeciebus eadem eſt ratio. nam quodlibet iſtorum, vnum ipſum eſt: actionum verò atque corporum mutua quadam cōmunitate planè ſingula videntur multa. Rectè, inquit, loqueris. Hac igitur, inquā, ratione diſtinguo, ſeorſim quidē eos quos ſpectandi & artium ſtudioſos, & in ipſarum quoque actionibus verſantes: ſeorſim verò eos quos ſolos Philoſophos appellas. Quomodo iſtud, inquit, ais? Homines & ad audiendum & ad ſpectandum curioſi, qui & pulchris vocibus, & coloribus, & figuris, & omnibus huiuſmodi artificiis delectantur, ipſius tamen pulchri naturam cogitatione mentéve complecti, aut deſignare nullo modo poſsūt. Ita ſe res habet. Qui verò ad ipſum pulchrum peruadere, & ipſum per ſe & ex ſui natura perſpicere poſſunt, nónne rariſſimi ſunt? Rariſſimi, inquit. Qui igitur res pulchras æſtimat, ipſam verò pulchritudinem non eſſe arbitratur, neque ſiquis eam eſſe arbitretur, poſſit illius cognitionem aſſequi: veréne, an per inſomnium, viuere tibi videtur? Id igitur attende: nónne illud eſt ſomniare, quum ſeu dormiens quis ſeu vigilans; quod alicui ſimile eſt, non ſimile, ſed illud eſſe ducit cui ſimile eſt? Equidem huiuſmodi hominem dicerem ſomniare. Quid verò? qui contrà arbitratur, id eſt, intelligit quídnam ſit ipſum pulchrum, & diſcernere poteſt & ipſum & eas res quæ in ipſum naturæ quadam communitate cadunt: adeo vt neque ipſum illa eſſe, neque illa ipſum arbitretur: illéne reuera an per inſomniū tibi viuere videtur? Mihi quidem, inquit, reuera. Huius igitur cogitationem, vt cognoſcentis, ſententiam rectè vocauerimus: illius verò, tanquam opinantis, opinionem. Omnino. Quid verò ſi nobis ille ſuccenſeat, quē Opinari dicimus, nō verò cognoſcere? dubitétque nos aliter dicere, id eſt vera loqui? qua ratione eum affabimur, & ſenſim inducemus ad meliorem mentem, diſſimulantes ſanæ mentis eum non eſſe? Oportet ſané. Perſpice quídnam ei ſimus dicturi. quin, ſi velis, hunc in modum ab eo ſciſcitabimur: Siquid nouerit, nulla inuidia eſt: imò gaudebimus ſiquem nouerimus alicuius rei peritum. tu verò mihi dicito, Quicunque cognoſcit, aliquídne cognoſcit an nihil? at tu mihi pro illo reſpondeto. Reſpondebo, inquit, eum aliquid cognoſcere. Vtrum id quod eſt, an id quod non eſt? Id quod eſt. écquo enim modo Id quod

A τὸ εἶναι. Πῶς δ' οὔ; Οὐκοῦν ἐπειδὴ δύο, καὶ
ἓν ἑκάτερον. Καὶ τοῦτο. Καὶ περὶ δικαίου καὶ
ἀδίκου, καὶ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ, καὶ πάντων τῶν
εἰδῶν πέρι ὁ αὐτὸς λόγος· αὐτὸ μὲν, ἓν ἕκα-
στον εἶναι, τῇ δὲ τῶν πράξεων καὶ σωμάτων καὶ
ἀλλήλων κοινωνίᾳ πανταχοῦ φανταζόμενα,
πολλὰ φαίνεσθαι ἕκαστον. Ὀρθῶς, ἔφη, λέ-
γεις. Ταύτῃ τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) διαιρῶ, χω-
ρὶς μὲν, οὓς νῦν δὴ ἔλεγες φιλοθεάμονάς τε
καὶ φιλοτέχνους καὶ πρακτικοὺς, καὶ χωρὶς
B αὖ περὶ ὧν ὁ λόγος· οὓς μόνους ἄν τις ὀρθῶς
προσείποι φιλοσόφους. Πῶς (ἔφη) λέγεις;
Οἱ μέν που (ἦν δ' ἐγὼ) φιλήκοοι καὶ φιλο-
θεάμονες τάς τε καλὰς φωνὰς ἀσπάζονται
καὶ χρόας καὶ σχήματα, καὶ πάντα τὰ ἐκ τῶν
τοιούτων δημιουργούμενα, αὐτοῦ δὲ τοῦ καλοῦ
ἀδύνατος αὐτῶν ἡ διάνοια τὴν φύσιν ἰδεῖν
τε καὶ ἀσπάσασθαι. Ἔχει γὰρ οὖν δὴ (ἔφη)
οὕτως. Οἱ δὲ δὴ ἐπ' αὐτὸ τὸ καλὸν δυνατοὶ
ἰέναι τε καὶ ὁρᾶν καθ' αὑτὸ, ἆρα οὐ σπάνιοι ἂν
C εἶεν; Καὶ μάλα. Ὁ οὖν καλὰ μὲν πρά-
γματα νομίζων, αὐτὸ δὲ κάλλος μήτε νομί-
ζων, μήτε, ἄν τις ἡγῆται ἐπὶ τὴν γνῶσιν αὐ-
τοῦ, δυνάμενος ἕπεσθαι, ὄναρ ἢ ὕπαρ δοκεῖ
σοι ζῆν; σκόπει δέ· τὸ ὀνειρώττειν, ἆρα οὐ τόδε
ἐστὶν, ἐάν τ' ἐν ὕπνῳ τις, ἐάν τε ἐγρηγορὼς, τὸ
ὅμοιόν τῳ, μὴ ὅμοιον, ἀλλ' αὐτὸ ἡγῆται εἶναι ᾧ
ἔοικεν; Ἔγωγ' οὖν ἂν (ἦ δ' ὅς) φαίην ὀνει-
ρώττειν τὸν τοιοῦτον. Τί δέ; ὁ τἀναντία τούτων,
ἡγούμενός τέ τι αὐτὸ καλὸν, καὶ δυνάμενος
καθορᾶν καὶ αὐτὸ καὶ τὰ ἐκείνου μετέχοντα,
D καὶ οὔτε τὰ μετέχοντα, αὐτὸ, οὔτε αὐτὸ, τὰ με-
τέχοντα ἡγούμενος, ὕπαρ ἢ ὄναρ αὖ καὶ οὗτος
δοκεῖ σοι ζῆν; Καὶ μάλα, ἔφη, ὕπαρ. Οὐκ-
οῦν τούτου μὲν τὴν διάνοιαν ὡς γιγνώσκον-
τος, γνώμην ἂν ὀρθῶς φαῖμεν εἶναι· τοῦ δὲ δό-
ξαν, ὡς δοξάζοντος; Πάνυ μὲν οὖν. Τί οὖν
ἐὰν ἡμῖν χαλεπαίνῃ οὗτος, ὅν φαμεν δοξάζειν,
ἀλλ' οὐ γιγνώσκειν, καὶ ἀμφισβητῇ ὡς οὐκ ἀ-
ληθῆ λέγομεν, ἕξομέν τι παραμυθεῖσθαι
E αὐτὸν, καὶ πείθειν ἠρέμα ἐπικρυπτόμενοι ὅτι
οὐχ ὑγιαίνει; Δεῖ γέ τοι δὴ, ἔφη. Ἴθι δὴ σκό-
πει τί ἐροῦμεν πρὸς αὐτόν. ἢ βούλει ὧδε
πυνθανώμεθα παρ' αὐτοῦ, λέγοντες ὡς εἴ τι
οἶδεν, οὐδεὶς αὐτῷ φθόνος, ἀλλ' ἄσμενοι ἂν ἴ-
δοιμεν εἰδότα τι. ἀλλ' ἡμῖν εἰπὲ τόδε, Ὁ γιγνώ-
σκων, γιγνώσκει τὶ, ἢ οὐδέν; σὺ οὖν μοι ὑπὲρ
ἐκείνου ἀποκρίνου. Ἀποκρινοῦμαι (ἔφη) ὅτι
γιγνώσκει τι. Πότερον ὂν, ἢ οὐκ ὄν; Ὄν. πῶς γὰρ

ἂν μὴ ὄν γέ τι γνωσθείη; Ἱκανῶς οὖν τοῦτο ἔχομεν, κἂν εἰ πλεοναχῇ σκοποῖμεν, ὅτι τὸ μὲν παντελῶς ὂν, παντελῶς γνωστόν· μὴ ὂν δὲ μηδαμῇ, πάντῃ ἄγνωστον. Ἱκανώτατα. Εἶεν. εἰ δὲ δή τι οὕτως ἔχει ὡς εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι, οὐ μεταξὺ ἂν κέοιτο τοῦ εἰλικρινῶς ὄντος καὶ τοῦ αὖ μηδαμῇ ὄντος; Μεταξύ. Οὐκοῦν ἐπὶ μὲν τῷ ὄντι γνῶσις ἦν, ἀγνωσία δ' ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τῷ μὴ ὄντι. ἐπὶ τῷ μεταξὺ δὲ τούτων, μεταξύ τι καὶ ζητητέον ἀγνοίας τε καὶ ἐπιστήμης, εἴ τι τυγχάνει ὂν τοιοῦτον. Πάνυ μὲν οὖν. Ἆρ' οὖν λέγομέν τι δόξαν εἶναι; Πῶς γὰρ οὔ; Πότερον ἄλλην δύναμιν ἐπιστήμης, ἢ τὴν αὐτήν; Ἄλλην. Ἐπ' ἄλλῳ ἄρα τέτακται δόξα καὶ ἐπ' ἄλλῳ ἐπιστήμη, κατὰ τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἢ κατὰ τὴν αὐτὴν δύναμιν ἑκατέρα τὴν αὑτῆς. Οὕτω. Οὐκοῦν ἐπιστήμη μὲν ἐπὶ τῷ ὄντι πέφυκε γνῶναι ὡς ἔστι τὸ ὄν; μᾶλλον δέ, ὧδέ μοι δοκεῖ πρότερον ἀναγκαῖον εἶναι διελέσθαι. Πῶς; Φήσομεν δυνάμεις εἶναι γένος τι τῶν ὄντων, αἷς δὴ καὶ ἡμεῖς δυνάμεθα ἃ δυνάμεθα, καὶ ἄλλο πᾶν ὅ, τι περ ἂν δύνηται. οἷον λέγω, ὄψιν καὶ ἀκοὴν τῶν δυνάμεων εἶναι, εἰ ἄρα μανθάνεις ὃ βούλομαι λέγειν τὸ εἶδος. Ἀλλὰ μανθάνω, ἔφη. Ἄκουσον δὴ ὅ μοι φαίνεται περὶ αὐτῶν. δυνάμεως γὰρ ἐγὼ οὔτε τινὰ χρόαν ὁρῶ, οὔτε σχῆμα, οὔτε τι τῶν τοιούτων οἷον καὶ ἄλλων πολλῶν· πρὸς ἃ ἀποβλέπων, ἔνια διορίζομαι παρ' ἐμαυτῷ, τὰ μὲν, ἄλλα εἶναι, τὰ δέ, ἄλλα. δυνάμεως δ' εἰς ἐκεῖνο μόνον βλέπω ἐφ' ᾧ τε ἔστι καὶ ὃ ἀπεργάζεται· καὶ ταύτῃ ἑκάστην αὐτῶν δύναμιν ἐκάλεσα· καὶ τὴν μὲν ἐπὶ τὸ αὐτὸ τεταγμένην καὶ τὸ αὐτὸ ἀπεργαζομένην, τὴν αὐτὴν καλῶ· τὴν δὲ ἐπὶ ἑτέρῳ καὶ ἕτερον ἀπεργαζομένην, ἄλλην. τί δὲ σύ; πῶς ποιεῖς; Οὕτως, ἔφη. Δεῦρο δὴ πάλιν (ἦν δ' ἐγώ) ὦ ἄριστε· ἐπιστήμην πότερον δύναμιν τινά φὴς εἶναι αὐτήν, ἢ εἰς τί γένος τίθης; Εἰς τοῦτο (ἔφη) πασῶν γε δυνάμεων ἐρρωμενεστάτην. Τί δέ; δόξαν, εἰς δύναμιν, ἢ εἰς ἄλλο εἶδος οἴσομεν; Οὐδαμῶς, ἔφη. ᾧ γὰρ δοξάζειν δυνάμεθα, οὐκ ἄλλο τι ἢ δόξα ἐστίν. Ἀλλὰ μὲν δὴ ὀλίγον γε πρότερον ὡμολόγεις μὴ τὸ αὐτὸ εἶναι ἐπιστήμην τε καὶ δόξαν. Πῶς γὰρ ἄν (ἔφη) τό γε ἀναμάρτητον τῷ μὴ ἀναμαρτήτῳ ταὐτόν ποτέ τις νοῦν ἔχων τιθείη; Καλῶς, ἦν δ' ἐγώ. καὶ δῆλον ὅτι ἕτερον δό-

A non eſt, cognoſci poteſt? Cumulatè id quidem conſtabit, ſi multipliciter inueſtigemus, id quod omnino eſt, omnino cadere ſub cognitionem: quod autem nuſquam eſt, nullo modo cognoſci poſſe. Cumulatiſſimè. Eſto. ſiquid autem ita ſe habet, vt & ſit & non ſit, nónne medium erit inter id quod eſt omnino, & id quod nullo modo eſt? Medium. Circa igitur id quod eſt, Cognitio ipſa verſatur: Ignoratio, ex neceſſitate circa id quod non eſt. circa medium autẽ ipſorum, mediũ quoddã inue-
B ſtigandum, Scientiam inter & Ignorantiã, ſiquid huiuſmodi exiſtat. Omnino. Aliquídne eſſe opinionẽ affirmamus? Quídni? Vtrum eandem potentiã cum ſcientia, an diuerſam? Diuerſam. Igitur circa aliud quiddam verſatur Opinio, circa aliud autem Scientia: vel ſecundum potẽtiam eandem, vel ſecundum eandem vtraque ſui-ipſius potentiam. Eſt ita. Annon Scientia quidem, circa id quod eſt, quatenus eſt, ex ſui ipſius nimirum natura, cognoſcit? Imò verò neceſſarium eſſe arbitror vt iſta diſtinguam. Quomodo? Dicemus nimirũ
C potentias eſſe genus quoddam eorum quæ ſunt: quibus & nos poſſumus quæcunque poſſumus, & aliud quodcunque aliquid poteſt. vt, viſum & auditum, potentias quaſdam voco: ſi modò quam ego ſpeciem ſignificem intelligas. At intelligo, inquit. Audi igitur meam hac de re ſententiam. ipſius enim potentiæ neq; colorem video neque figuram, neque quicquam huiuſmodi: cuius generis ſunt varia atque multiplicia: ad quæ dum reſpicio, quædam apud me diſtinguo, hæc alia eſſe, alia illa. In
D potentia autem ad illud tantùm aſpicio & in quo eſt, & quod agit: atque hactenus quidem quamlibet ipſarũ, potentiam nuncupaui: & eam quidem quæ ad idem deſtinata eſt idémq; agit, Eandem voco: Aliam verò illam quæ ad aliud ſpectat, aliúdque efficit. tu verò, quomodo? Sic nimirum, inquit. Agedum verò, inquam, ad hæc animum conuerte. vtrum Sciẽtiam ais eſſe potentiam quandam, an ipſam ad aliud genus refers? Ad hoc ipſum, inquit, omnium quidem potentiarum validiſſimam atque
E efficaciſſimam. Opinionem verò ad potentiámne an ad aliam ſpeciem referemus? Nequaquam, inquit. nam illud quo opinari poſſumus, nihil aliud eſt quàm opinio. Paulo antè tamẽ fatebaris, non idem eſſe Scientiam & Opinionem. Quomodo quis ſana mente idem aſſeret, & quod falli poteſt & quod non poteſt? Præclarè, inquam. conſtat nimirum aliud eſſe apud

nos ab opinione ſcientiam, ex iis quidem quæ ſuprà cõceſſimus. Aliud plané. Vtraque igitur circa aliud, aliud verò opinari ſuapte natura poteſt. Neceſſe eſt. Scientia quidem circa id quod eſt, ipſum Id quod eſt, vt ſe habet, cognoſcere. Sané. Opinio autem, opinari. Certé. An id quod & ſcientia noſcit? eritque idem quod in cognitionem & ſub opinionem cadit? an id potius fieri nõ poteſt? Non poteſt, inquit, ex iis quæ inter nos conuenerũt: ſi quidem circa aliud alia potentia ipſa ex natura verſatur: potentiæ verò vtræque ſunt, Scientia ſcilicet & Opinio: alia item vtraque, vt diximus. Ex his autem fieri non poteſt vt idem quod in cognitionem cadit, & ſub opinionem. Nónne igitur ſi Id quod eſt, in cognitionem cadit, id quod ſub opinionem cadit, aliud quidpiam dicendum eſt præter illud ipſum quod eſt? Aliud. Nónne Id quod non eſt, opinatur? an fieri non poteſt vt Id quod non eſt, opinetur? Sic verò rem perpende. Nónne qui opinatur, opinionem ſuam ad aliquid refert? fierine verò poteſt vt aliquis aliquid opinetur, & non opinetur? Non poteſt. At vnúmne aliquid opinatur is qui opinatur? Certé. Atqui Id quod non eſt, non vnum aliquid, ſed Nihil rectiſſimo vocabulo diceretur. Omnino. At Ei quod non eſt, ignorantiam illam ex neceſſitate attribuimus, Ei verò quod eſt, cognitionem. Rectè, inquit. Ergo neque Id quod eſt, neque Id quod non eſt, opinatur. Nequaquã. Nõ igitur vel cognitio vel ignoratio fuerit opinio. Non videtur. Nunquid præter hæc, vel exuperãs cognitionem perſpicuitas, vel ignorantiam obſcuritas? Neutrum iſtorum. An fortè tibi videtur Opinio, cognitione obſcurior, ignorantia dilucidior? Maximè verò, inquit. Inter vtraq; igitur iacet? Certé. Media ergo inter hæc intercedit Opinio. Prorſus. Nónne ſuprà diximus, ſiquid appareret tale vt ſimul eſſet & non eſſet, illud nimirum, inter id quod verè & integrè eſt, & id quod non eſt vllo modo, collocandum: neque verò ſcientiam ad illud, neque ignorantiam pertinere, ſed quod mediũ inter ignorantiam & ſcientiam eſſe diximus? Rectè. Nunc autem apparuit, medium iſtorum eſſe quod opinionem vocamus. Plané. Illud itaque nobis, opinor, reſtat inueniẽdum, quod vtriuſque ſit particeps, Ipſius eſſe videlicet & non eſſe, neutrúmque illorum purum & ſyncerum rectè dici queat: vt ſi reuera opinabile nobis conſtiterit, eo nomine quoque meritò nuncupemus: extremis quidem extrema, mediis media tribuentes. nón ne ita? Sic plané. His poſitis, reſpondeat mihi bonus ille vir qui Ipſum

A ξα ἐπιστήμης ὁμολογεῖται ἡμῖν. Ἕτερον.
Ἐφ᾽ ἑτέρῳ ἄρα ἕτερόν τι δυναμένη ἑκατέ-
ρα αὐτῶν πέφυκεν. Ἀνάγκη. Ἐπιστήμη
μέν γέ που ἐπὶ τῷ ὄντι, τὸ ὂν γνῶναι ὡς ἔ-
χει; Ναί. Δόξαν δέ φαμεν δοξάζειν;
II Ναί. Ἠ ταὐτὸν ὅπερ ἐπιστήμη γιγνώσκει;
καὶ ἔσται γνωστόν τε καὶ δοξαστὸν τὸ αὐτό; ἢ ἀ-
δύνατον; Ἀδύνατον, ἔφη, ἐκ τῶν ὡμολο-
γημένων εἴπερ ἐπ᾽ ἄλλῳ ἄλλη δύναμις πέ-
φυκε, δυνάμεις δὲ ἀμφότεραί ἐστον, δόξα τε
B καὶ ἐπιστήμη· ἄλλη δὲ ἑκατέρα, ὥς φαμεν.
ἐκ τούτων δὴ οὐκ ἐγχωρεῖ γνωστὸν καὶ δοξα-
στὸν ταὐτὸν εἶναι. Οὐκοῦν εἰ τὸ ὂν γνωστόν, ἄλ-
λο τι ἂν δοξαστὸν ἢ τὸ ὂν εἴη; Ἄλλο. Ἆρ᾽ οὖν
τὸ μὴ ὂν δοξάζει; ἢ ἀδύνατον καὶ δοξάσαι
τό γε μὴ ὄν; ἐννόει δέ. οὐχ ὁ δοξάζων, ἐπί τι
φέρει τὴν δόξαν; ἢ οἷός τε αὖ δοξάζειν μέν,
δοξάζειν δὲ μηδέν; Ἀδύνατον. Ἀλλ᾽ ἕν γέ
τι δοξάζει ὁ δοξάζων; Ναί. Ἀλλὰ μὴν,
μὴ ὄν γε, οὐχ ἕν τι, ἀλλὰ μηδὲν, ὀρθότατ᾽ ἂν
C προσαγορεύοιτο. Πάνυ γε. Μὴ ὄντι μὴν
ἄγνοιαν ἐξ ἀνάγκης ἀπέδομεν, ὄντι δὲ γνῶ-
σιν. Ὀρθῶς, ἔφη. Οὐκ ἄρα ὄν, οὐδὲ μὴ ὂν
δοξάζει. Οὐ γάρ. Οὔτε ἄρα ἄγνοια, οὔ-
τε γνῶσις, δόξα ἂν εἴη. Οὐκ ἔοικεν. Ἆρ᾽
οὖν ἐκτὸς τούτων ἐστὶν ὑπερβαίνουσα ἢ γνῶ-
σιν σαφηνείᾳ, ἢ ἄγνοιαν ἀσαφείᾳ; Οὐδέ-
τερα. Ἀλλ᾽ ἄρα (ἦν δ᾽ ἐγώ) γνώσεως
μέν σοι φαίνεται δόξα σκοτωδέστερον, ἀγνοίας
δὲ φανερώτερον; Καὶ πολύ γε, ἔφη. Εἰ δὴ Scribendum videtur, ἢ δή
D ἀμφοῖν μεταξὺ κεῖται; Ναί. Μεταξὺ
ἄρα ἂν εἴη τούτοιν ἡ δόξα. Κομιδῇ μὲν οὖν.
Οὐκοῦν ἔφαμεν ἐν τοῖς πρόσθεν, εἴ τι φα-
νείη οἷον ἅμα ὄν τε καὶ μὴ ὄν, τὸ τοιοῦτον με-
ταξὺ κεῖσθαι τοῦ εἰλικρινῶς ὄντος τε καὶ τοῦ
πάντως μὴ ὄντος; καὶ οὔτε ἐπιστήμην οὔτε
ἄγνοιαν ἐπ᾽ αὐτῷ ἔσεσθαι, ἀλλὰ τὸ μετα-
ξὺ αὖ φανὲν ἀγνοίας καὶ ἐπιστήμης; Ὀρ-
θῶς. Νῦν δέ γε πέφανται μεταξὺ τού-
τοιν ὃ δὴ καλοῦμεν δόξαν. Πέφανται. Ἐ-
κεῖνο δὴ λείποιτ᾽ ἂν ἡμῖν εὑρεῖν, ὡς ἔοικε, τὸ
E ἀμφοτέρων μετέχον, τοῦ εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι,
καὶ οὐδέτερον εἰλικρινὲς ὀρθῶς ἂν προσα-
γορευόμενον· ἵνα ἐὰν φανῇ δοξαστὸν αὐτὸ εἶναι,
ἐν δίκῃ προσαγορεύωμεν, τοῖς μὲν ἄκροις
τὰ ἄκρα, τοῖς δὲ μεταξὺ τὰ μεταξὺ ἀποδι-
δόντες. ἢ οὐχ οὕτως; Οὕτω. Τούτων δὴ ὑπο-
κειμένων, λεγέτω μοι, φήσω, καὶ ἀποκρινέσθω

ὁ χρηστὸς ὃς αὐτὸ μὲν καλὸν, καὶ ἰδέαν τινὰ αὐτοῦ κάλλους μηδεμίαν ἡγεῖται ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ὡσαύτως ἔχουσαν· πολλὰ δὲ τὰ καλὰ νομίζει ἐκεῖνος ὁ φιλοθεάμων, καὶ οὐδαμῇ ἀνεχόμενος ἄν τις ἓν τὸ καλὸν φῇ εἶναι καὶ δίκαιον, καὶ τἆλλα οὕτω. τούτων γὰρ δὴ, ὦ ἄριστε (φήσομεν) τῶν πολλῶν καλῶν, μῶν τι ἔστιν ὃ οὐκ αἰσχρὸν φανήσεται; καὶ τῶν δικαίων, ὃ οὐκ ἄδικον; καὶ τῶν ὁσίων, ὃ οὐκ ἀνόσιον; Οὔκ· ἀλλ᾽ ἀνάγκη, ἔφη, καὶ καλά πως αὐτὰ καὶ αἰσχρὰ φανῆναι, καὶ ὅσα ἄλλα ἐρωτᾷς. Τί δέ; τὰ πολλὰ διπλάσια ἧττόν τι ἡμίσεα ἢ διπλάσια φαίνεται; Οὐδέν. Καὶ μεγάλα δὴ καὶ σμικρὰ, καὶ κοῦφα καὶ βαρέα, μή τι μᾶλλον ἃ ἂν φήσωμεν, ταῦτα προσρηθήσεται, ἢ τἀναντία; Οὔκ· ἀλλ᾽ ἀεὶ, ἔφη, ἕκαστον ἀμφοτέρων ἕξεται. Πότερον οὖν ἔστι μᾶλλον ἢ οὐκ ἔστιν ἕκαστον τῶν πολλῶν τοῦτο ὃ ἄν τις φῇ αὐτὸ εἶναι; Τοῖς ἐν ταῖς ἑστιάσεσιν (ἔφη) ἐπαμφοτερίζουσιν ἔοικε, καὶ τῷ τῶν παίδων αἰνίγματι τῷ περὶ τοῦ εὐνούχου τῆς "βολῆς περὶ τῆς νυκτερίδος, ὡς καὶ ἐφ' οὗ αὐτὸν αὐτὴν αἰνίττονται βαλεῖν. καὶ γὰρ ταῦτα ἐπαμφοτερίζειν, καὶ οὔτ᾽ εἶναι οὔτε μὴ εἶναι οὐδὲν αὐτῶν δυνατὸν παγίως νοῆσαι, οὔτ᾽ ἀμφότερα, οὔτε οὐδέτερον. Ἔχεις οὖν αὐτοῖς (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὅ, τι χρήσῃ, ἢ ὅποι θήσεις καλλίω θέσιν τῆς μεταξὺ οὐσίας τε καὶ τοῦ μὴ εἶναι; οὔτε γάρ που σκοτωδέστερα μὴ ὄντος πρὸς τὸ μᾶλλον μὴ εἶναι φανήσεται, οὔτε φανερώτερα ὄντος πρὸς τὸ μᾶλλον εἶναι. Ἀληθέστατα, ἔφη. Εὑρήκαμεν ἄρα, ὡς ἔοικεν, ὅτι τὰ τῶν πολλῶν πολλὰ νόμιμα καλοῦ τε πέρι καὶ τῶν ἄλλων, μεταξύ που κυλινδεῖται τοῦ τε ὄντος καὶ τοῦ μὴ ὄντος. Εἰλικρινῶς εὑρήκαμεν. Προωμολογήσαμεν δέ γε, εἴ τι τοιοῦτον φανείη, δοξαστὸν αὐτὸ ἀλλ᾽ οὐ γνωστὸν δεῖν λέγεσθαι, καὶ τῇ μεταξὺ δυνάμει τὸ μεταξὺ πλανητὸν ἁλισκόμενον. Ὡμολογήσαμεν. Τοὺς ἄρα πολλὰ καλὰ θεωμένους, αὐτὸ δὲ τὸ καλὸν μὴ ὁρῶντας, μηδ᾽ ἄλλῳ ἐπ᾽ αὐτὸ ἄγοντι δυναμένους ἕπεσθαι, καὶ πολλὰ δίκαια, αὐτὸ δὲ τὸ δίκαιον, μή, καὶ πάντα οὕτω, δοξάζειν φήσομεν ἅπαντα, γινώσκειν δὲ ὧν δοξάζουσιν οὐδέν. Ἀνάγκη, ἔφη. Τί δ᾽ αὖ; τοὺς αὐτὰ ἕκαστα θεωμένους, καὶ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ ὡσαύτως ὄντα, ἆρ᾽ οὐ γινώσκειν, ἀλλ᾽ οὐ δοξάζειν; Ἀνάγκη καὶ ταῦτα. Οὐκοῦν καὶ ἀσπάζεσθαί τε καὶ φιλεῖν τούτους μὲν ταῦτα φήσομεν ἐφ᾽ οἷς γνῶσίς ἐστιν,

n præced. ... ουλῆς pro ... ſed περὶ ... expungẽ... el ante τῆς ... lum.

A illud pulchrum, formámque pulchritudinis ipſius nullam eſſe arbitratur, quæ ſemper eodem modo ſe habet. Multa ſcilicet pulchra eſſe arbitratur ille ſpectandi cupidus, neque vllo modo admittit vnum eſſe pulchrum, vnũ iuſtũ, & ſic de cæteris. ſic verò ab illo ſciſcitabor, Eſtne aliquid ex his multis pulchris, quod non turpe etiam videatur? item ex iuſtis, quod nõ iniuſtum? ex ſanctis, quod non ſanctum? Nequaquã. ſed neceſſe eſt, inquit, & pulchra ipſa & turpia videri: & quæcunque alia rogas. Quid verò? multa dupla, minúſne dimidia quàm B dupla videntur? Nihilo minus. Et magna inſuper & parua, & leuia & grauia, nũquid magis talia quàm contraria vocabuntur? Minimé. Sed vnumquodq; ſemper vtrorumq; erit particeps. Vtrũ igitur potius eſt quàm non eſt vnũquodq; multorũ, id ipſũ quod quis illud eſſe dicit? Simile hoc eſt iis quæ in conuiuiis in vtranque partem variè dicũtur, & puerorum ænigmati, *Quomodo eunuchus nimirum veſpertilionem percuſſerit.* hæc enim obſcuris quibuſdã & ambiguis verbis inuoluunt: C neque eſſe neque non eſſe ipſorum aliquid, certò comprehendi poteſt, vel vtrunque, vel neutrum. Habéſne qua ratione his vtaris? inquam: vel aptiorem intermediæ iſtius naturæ cõſtitutionem quandam afferre potes? id eſt, vt ſit vel non ſit? neque enim obſcurior quàm Id quod non eſt apparebit, eo quidem vt ſit minus: neque clarior quàm Id quod eſt, nimirum vt ſit magis. Veriſſimè, inquit, loqueris. Inuenimus igitur, vt videtur, multa illorum quæ à multis pulchra aut alio quoquo modo exiſtimãtur, media inter id quod omnino eſt, & id quod non D eſt, quaſi volutari. Planè comperiimus. Confeſſi autem fueramus, ſi quid tale con-
12 ſtiterit, ipſum illud opinione non cognitione percipi dicendum, & quum medium peruagetur, media percipi natura. Faſſi ſumus videlicet. Eos igitur qui pulchra multa conſpiciũt, ipſum verò illud Pulchrum non vident, neque eum qui ad id perducat ducem ſequi queunt: eos, inquam, multa quidem iuſta, ipſum verò illud Iuſtum non perſpicere, atque adeo opinari omnia, cognoſcere autem nihil eorũ quæ opinantur E conſtituemus. Neceſſe eſt, inquit. Quid verò? eos qui ipſa ſingula contuentur, ea videlicet quæ ſemper eodem modo ſecundum eadem ſe habent, nónne cognoſcere potius quàm opinari? Neceſſe eſt etiam. Nónne & amplecti & amare hos iſta dicemus, in quibus verſatur cognitio, illos ve-

rò ea in quæ cadit opinio? nónne meminimus nos dicere, eos amare & contemplari voces pulchras, coloréſque pulchros, & cætera eius generis: ipſum verò pulchrũ aliquid eſſe, minimè admittere? Meminimus. Peccamúſne igitur, dum hos, φιλοδόξους [.i. opinionis ſtudioſos] potius quàm φιλοσόφους [.i. ſapientiæ ſtudioſos] appellamus? quanquam & illis moueri mus his verbis ſtomachũ aduerſum nos. Temperabunt ſibi ab ira, inquit, ſi mihi quidem obtemperauerint. veritati enim minimè fas eſt iraſci. Quocirca eos qui ipſum vnumquodq; illud quod reuera eſt, amplectũtur, φιλοσόφους [.i. philoſophos] non φιλοδόξους, appellabimus. Omnino, inquit.

ἐκείνους δὲ, ἐφ' οἷς δόξα; ἢ οὐ μνημονεύομεν ὅτι φωνάς τε καὶ χρόας καλὰς καὶ τὰ τοιαῦτα ἔφαμεν τούτους φιλεῖν τε καὶ θεᾶσθαι, αὐτὸ δὲ τὸ καλὸν οὐδ' ἀνέχεσθαι ὥς τι ὄν; Μεμνήμεθα. Μὴ οὖν τι "πλημμελήσωμεν φιλοδόξους καλοῦντες αὐτοὺς μᾶλλον ἢ φιλοσόφους; καὶ ἄρα ἡμῖν σφόδρα χαλεπανοῦσιν, ἂν οὕτω λέγωμεν. Οὐκ· ἄν γέ μοι πείθωνται), ἔφη. τῷ γὰρ ἀληθεῖ χαλεπαίνειν οὐ θέμις. Τοὺς αὐτὸ ἄρα ἕκαστον τὸ ὂν ἀσπαζομένους, φιλοσόφους ἀλλ' οὐ φιλοδόξους κλητέον. Παντάπασι μὲν οὖν.

For. πλημμ- σομεν. & pòſt καὶ ἄρα interrogatiuè. κἂν ἄρα, ut dam habent, pl. ut non ſi terrogatio.

PLATONIS DE REPVBLICA, Siue, DE IVSTO, DIALOGVS SEXTVS.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΩ͂Ν, Ἢ, ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ἝΚΤΟΣ.

ARGVMENTVM.

AD FINEM penè proximi libri (quemadmodũ notauimus) aggreſſus eſt Plato grauiſſimã pulcherrimámque diſputationẽ de philoſophiæ, ad rectè gubernandam rempublicam, præſtantia atque vtilitate: & ne fucatæ philoſophiæ ignominia odium inuidiámque conflaret nobiliſsimæ ſcientiæ, idcirco veri & adulterini philoſophi diſcrimen principio indicauit: nunc eundem illum de philoſophia ſermonem diligenter perſequitur duobus his libris: vt ſolidis argumentis verum comperiatur illud θεώρημα, Beatã fore rempubl. philoſophis magiſtratibus, vel magiſtratibus philoſophis. Quò autem res non ἐπιπολαίως, ſed verè ἐπιστημονικῶς (vt philoſophum decebat de philoſophia agentem) tractaretur, atque adeo vel teſtibus iis apud quos malè audit philoſophi nomen & profeſsio, conſtet philoſophiæ dignitas atque vtilitas: rem paulo altius repetit, & verum veræ philoſophiæ ſubiectum, eíuſque diſcendæ modum & rationem luculenter docet: hanc licet longiorem ſermonum πάροδον opportunè ſe inſerere demonſtrans, vt prolixitatis crimen amoliatur. Eſt itaque duorum iſtorum librorũ communis θέσις PHILOSOPHIAE SVBIECTVM, &, SCIENDI MODVS. .i. τῆς παιδείας τρόπος. Hæc autem ita vniuerſim tractat, vt inſtitutæ quæſtioni prudenter & accuratè accommodet, Quatenus videlicet conducat hæc philoſophiæ cognitio ad rempublicam gerendam. Summa eſt, Cuſtodem reipublicæ, optimarum ſcientiarum præſidiis inſtructum eſſe oportere: non vt quidem ſit ἀπολίτευτος quidam & ἀκοινώνητος homo, infructuoſis contemplationibus animum ſuum depaſcens: ſed vt illius eruditionis atque virtutis, cuius habitum diſciplinæ adiumentis induerit, rationes omnes referat ad communem humanæ ſocietatis vtilitatem. Indicato SCOPO diſputationis, iuuerit οἰκονομίαν illius ita notare.

POST explicatum veri philoſophi & adulterini diſcrimen, repetito ſermonis primario fine, Philoſophi ingenium moréſque deſcribit, & eos ad rectè adminiſtrandam rempublicam vtiles eſſe docet. Sed quoniam repugnare videbatur experientia, opponens exempla vel inutilium vel improborum philoſophorum: idcirco hanc calumniam accuratè diluit & refutat. Ita indicato veri philoſophi ingenio, ad illius inſtitutionẽ accedit: & ad eorum quæ ſuperius docuit, perfectã cumulatámque ἀπεργασίαν, vt ipſe ait, hoc adiungit, Cuſtodem maximæ diſciplinæ ſcientem eſſe oportere. Maximam autem diſciplinam .i. μέγιστον μάθημα, vocat certam exploratámque cognitionem de ſummo bono: quod ἰδέαν τἀγαθοῦ appellat. Illam nõ modò ſtatuit primam πρωτουργόνque cauſam οὐσίας, ſed & ſcientiæ & veritatis, & omnium denique bonarum iuſtarúmque rerum in omnibus rebus creatis. Illam ſummi boni diſciplinam, & omnis eruditionis & rectæ gubernations fundamentum eſſe docet. fruſtra enim res omnes diſci, niſi præſit ſummi illius boni ſciẽtia, quod videlicet efficiat vt cæteræ cognitiones nobis fructuoſè conſtent, rerúmque omnium opportunus vſus nobis tribuatur. Ita verum veræ Philoſophiæ ſubiectum oſtendit, ἰδέαν τἀγαθοῦ, quod videlicet eſt τὸ ὄντως ὄν, & αὐτὸ ὄν, & τὰ ὄντα οὐσιῶν. Deum hoc nomine ſignificari minimè eſt dubium: & hanc ſuam eſſe de ſuprema illa Idea ſententiam diſertè teſtatur Plato. Et ita ſubiecto indicato, Sciendi modum incipit explicare: quem in ſeptimo accuratè perſequitur. Et hæc quidem hactenus de θέσει & οἰκονομίᾳ diſputationis.

PORRO, hanc Platonis ſentẽtiam de Ideis acerbiſsimè exagitauit Ariſtoteles: illóque præiudicio complures etiamnum ad Idearum nomen vel rident, quaſi eſſent πραπύματα & Chimæræ, inaniáque hominum ἀεροβατούντων εἴδωλα: vel indignantur, quaſi ſeminaria ſint multarum hæreſεων. quàm rectè id obiiciatur huic doctrinæ, ex reipſa iudicium fiat. Interpretis equidem fungar munere: Platonis errorum haudquaquam φερέγγυος, neque patronus: imò (vt non obſcurũ eſſe poteſt) acerrimus illorum cenſor, ſicubi mihi apparent. in hominis enim ethnici tenebris mihi propoſitum eſt inueſtigare ſcintillas veritatis. Meam igitur ſententiam hac de re non dicam, ſed ſimpliciter referam Platonis mentem (quantum quidem ex ipſius verbis mihi poterit conſtare): an rectè & fideliter, index præſtò eſt. Illius autem ſententia ſitne primæuæ veritati ἀνάλογος, iudicet Eccleſia Dei, ἑδραίωμα veritatis: à cuius voce & iudicio pendeo, omnémque opinionem quæ ab orthodoxo illius decreto deflectit, toto pectore deteſtor atque abominor. Nec verò meum conſilium eſt huc omnia congerere quæ variis in locis de Ideis dixit Plato, ne operas confundam (illam enim σύνοψιν cõmentario De doctrina Platonis deſtinaui) vnũquodque ſuis locis annotabo: quos diligenter comparent ſtudioſi lectores: & ea potiſſimum quæ in Parmenidem annotaui, qui totus eſt in hac doctrina explicanda. Nec verò hîc magis libet Ariſtotelis argumenta examinare. nudam tantùm ſimplicémque doctrinam conabor fideliter & perſpicuè referre: omnem verò controuerſiæ κρίσιν piè & moderatè eruditorum iudiciis relinquo, quibus eſt integra & ἀπροσωπόληπτος veritas magis amica quàm vllus quantumuis illuſtrium hominum reſpectus. Seriem huius ſermonis contexam, vt qua occaſione iniecta ſit ſummæ illius Ideæ mentio intelligatur.

SVMMA HVIVS DISPVTATIONIS, quæ ſexto & ſeptimo libro explicatur.

1 *Vt recta πολιτεία, non eſt ἀφιλόσοφος & ἀπαίδευτος πρᾶξις: ita uera philoſophia non eſt ἀπολίτευτος ἀπραξία. debet enim hac eruditione inſtructus eſſe magiſtratus, in hunc finem ut aptus ſit ad rempubl. gubernandam.*

2 *Veri illius philoſophi hæ ſunt notæ: Vt amet ueritatem, mendacium uerò ſummo odio proſequatur: à corporearum cupiditatum uinculis liber & expeditus, humanos omnes caſus ſub ſe poſitos habeat, neque inani rerum caducarum ſplendore commoueatur. ei enim animo cui ineſt magnifica quædam atque excelſa cogitatio contemplatióque παντὸς μὲν χρόνου, πάσης δὲ οὐσίας, omnis hæc uita humana haud magnum quidpiã uideri queat.*

3 *Abſit ab eo τὸ ἀξύμβολον, δυσκοινώνητον, ἄγριον. nihil enim tam dedeat philoſophum, quàm hiſpida illa & fera toruitas. Adſint contrà iuſti, placidi, faciles mores, apti ad ſocietatem communitatémque uitæ.*

4 *Sit docili & felici memoria, ne in rerum diſquiſitione ſit illi ἀνόνητος conatus: adſit denique in eius ingenio, ut in moribus, τὸ ἔμμετρον & εὔχαρι: abſit τὸ ἄμουσον καὶ ἄσχημον: quo nimirum ueram germanámque rerum earum quæ uerè ſunt cognitionem, naturæ quadam felicitate ultrò conſequatur .i. ἐπὶ τὴν τοῦ ὄντος ἰδέαν ἑκάστου τὸ αὐτοφυὲς ἑαυτὸ εὐάγωγον παρέχῃ.*

5 *Huiuſmodi naturæ indoles accommodata eſt ad rempubl. adminiſtrandã. quod ergo philoſophia uulgo uidetur uel inutilis uel exitioſa etiam ad reipublicæ adminiſtrationem, id tribuendum eſt uel præpoſtero uulgi iudicio, de rebus ſibi incognitis perperam iudicantis, uel incommodis hominum importunorum moribus, philoſophiæ nomine & cognitione abutentiũ: non uerò ipſi philoſophiæ.*

6 *Magna ingenia, ſi nacta fuerint prauam educationem, tanto euadunt deteriora, quanto in illis ſunt maiores uirtutum igniculi, & maior eruditionis apparatus. ita magna ſcelera ex magnis ingeniis ſolent ſæpe proficiſci.*

7 *Sophiſtica & ciuilis (.i. aulica) πανουργία, corruptiones illas inſeminat in iuuenum animis: quibus corruptelis opponenda ſunt commoda remedia ex ſeria obſeruatione philoſophicæ diſciplinæ.*

8 *Δοξοσοφίας illius nomen & faciem philoſophiæ ementientis, cuiuſmodi eſt in ſophiſtis & aulicis hominibus, luculenta deſcriptio.*

9 *Philoſophiæ quoque utilitas, & δοξοσοφίας, in ſophiſtis, & illis κομψοῖς politicis .i. aulicis hominibus, detrimentum deſcribitur: ut perſpicuum ſit, meram eſſe calumniam, uel ἀχρηστίας uel improbitatis damnare philoſophiam.*

10 *Cuſtodis illius, cuius adminiſtratione felix ſit futura reſpublica, ἔλεγχος huiuſmodi inſtituitur. Explorandum eſſe an in eo inſit τὸ θυμοειδὲς, ſerio examine laborum, periculorum: & contrà, uoluptatum: an utriſque ferendis & peruincendis par eſſe poſſit.*

11 *Explorandum quoque an in eo ſit illud τὸ φιλόσοφον, quod ab eo quoque ſuprà exigebatur: nimirum an ſit capax μεγίστου μαθήματος.*

12 *Μέγιστον illud ſiue ἀρχιτεκτονικὸν μάθημα nihil aliud eſt quàm uera cognitio uel ſcientia τῆς τἀγαθοῦ ἰδέας .i. ſummi boni.*

13 *Sine illa cognitione nihil poſſideri, nihil ſciri bonum, pulchrum & fructuoſum, poteſt. ἄνευ δὲ ταύτης εἰ ὅτι μάλιστα τἄλλα ἐπισταίμεθα, εἰ κεκτήμεθά τι, ὅτι οὐδὲν ἡμῖν ὄφελος. ἢ πάντα τἄλλα φρονεῖν ἄνευ τοῦ ἀγαθοῦ, καλὸν δὲ καὶ ἀγαθὸν μηδὲν φρονεῖν. ita & omnis bonæ ſcientiæ & ὀρθῆς omnis πολιτείας ſit fundamentum. ſine illa igitur principe & primaria ſcientia, nec conſtare poteſt reſpublica, nec magiſtratus reipubl. commodus eſſe ullo modo poteſt. Itaque δεῖ ταύτην ἰδεῖν τὸν μέλλοντα ἐμφρόνως πράξειν ἢ ἰδίᾳ ἢ δημοσίᾳ.*

SVMMI ILLIVS BONI, id eſt, τῆς τἀγαθοῦ ἰδέας, ſimplex & perſpicua Platonis ſententia ex hoc loco: cum quo alii loci παράλληλοι comparandi ſunt.

14 *In hac τἀγαθοῦ ἰδέᾳ uerſatur uniuerſæ noſtræ uitæ cardo. etenim διώκει μὲν ἅπασα ψυχὴ, καὶ τούτου ἕνεκα πάντα πράττει, ἀπομαντευομένη τι εἶναι. ἀποροῦσα δὲ, ἀποτυγχάνει καὶ τῶν ἄλλων, &c.*

15 *Illa nimirum τἀγαθοῦ ἰδέα, eſt omnium rerum cauſa quæ uniuerſæ naturæ ambitu continentur: ipſa etiam* Naturæ *opifex, ut explicatur in decimo: omniũ, inquam, rerum, & ὁρατῶν & νοητῶν.*

16 *Illarum rerum hæc eſt συστοιχία .i. ordo:* Οὐσία, *ἐπιστήμη & ἀλήθεια, δίκαιον, καλὸν, ἀγαθόν. nulla enim eſt κακοῦ ἰδέα, quum* Deus *omnium rerum bonarum αἴτιος, ſit ἀναίτιος κακοῦ, ſicuti diximus ſuprà: τὸ κακὸν autẽ ſit ἀνάρμοστον πάθος, & ὂν τὸ μὴ ὄν, ut ex ſuperiori quoque doctrina perſpicuum eſt.*

17 *Summum igitur illud bonum, eſt,* Prima *& efficaciſſima cauſa τῆς οὐσίας in omnibus rebus, ἀρχηγὸς, πρωτουργὸς, τελεσιουργός: οὐσιοποιὸς τῶν ὄντων, uel τὰ ὄντα οὐσιῶν, ipſum αὐτὸν, ἀρρήτως, ἀνεπινοήτως. hæc enim ſunt diſerta uerba, τὸ εἶναί τε καὶ τὴν οὐσίαν ὑπ᾽ ἐκείνης ἰδέας προσεῖναι: ac proinde omnia in ipſo ſunt & mouentur.*

18 *Ipſa illa eſt omnis quoque νοητῆς οὐσίας cauſa .i. ἐπιστήμης καὶ ἀληθείας in mentibus hominum: nimirũ & τοῖς γιγνωσκομένοις tribuens ueritatem, & τῷ γιγνώσκοντι δύναμιν cognoſcendæ ueritatis.*

19 *Eadem illa uirtute omnes res & iuſtæ, bonæ, pulchræ ſunt, quæcunque huiuſmodi ſunt: quum ipſa ſit αὐτοδίκαιον, αὐτόκαλον, αὐτοαγαθόν .i. omnis iuſtitiæ, bonitatis, pulchritudinis fons & origo: πᾶσι πάντων αὕτη ὀρθῶν τε καὶ καλῶν αἰτία. &, ᾗ καὶ δίκαια & τἄλλα προσχρησάμενα χρήσιμα καὶ ὠφέλιμα γίγνεται.*

20 *Ita autem ipſa eſt omnium rerum cauſa, ut ipſa ſit extra omnes res & ſupra omnes, planè ἀμιγής: quũ ipſius nimirum maieſtas, πρεσβείᾳ & δυνάμει, res omnes creatas longè ſuperet. eſt enim ſcelus, τὴν δημιουργοῦσαν αἰτίαν cũ cauſis ξυνεργοῖς ſiue δουλευούσαις ſiue ὑπηρετούσαις (ijs enim uocabulis deſignantur ſecundæ cauſæ, quibus prima utitur ut miniſtris & famulis) & cum rebus ex ijs genitis, denique cum rebus cæteris omnibus, præter ipſam, commiſcere.*

21 *Eſt igitur τῆς οὐσίας cauſa hactenus, ut ipſa non ſit οὐσία, ſed ἐπέκεινα τῆς οὐσίας, id eſt planè ὑπερούσιος, αὐτοοῦσα, αὐτοαεί.*

22 *Res item bonæ, pulchræ, iuſtæ non ſunt ipſum τἀγαθὸν, ſed tantùm ἀγαθοειδεῖς: illius nimirum μεθέξει ſiue συμμετοχῇ, bonæ: cuius quidem μεθέξεως hæc eſt ratio, ne opifex cum opificiis ſuis commiſceatur, quẽadmodum diximus. Ita omnes res ita diſtinctæ ſunt illius ſummi boni ἔκγονοι: ipſum uerò προέστη καὶ βασιλεύουσα illarum cauſa, quæ ab illo uidelicet mutuantur & eſſe & bene eſſe.* Ἐκγόνους *autem uocat* Dei *opificia (quæ ſæpe uocat ἔργα & δημιουργήματα) eadem figura qua* Deum *uocat* Patrẽ *ſiue parentem uniuerſi .i. opificem: &* Aratus *ait nos eſſe* Dei *γένος.*

23 *Eſt ſupra humanas uires maieſtatem ſummi illius boni, qualis eſt reuera, comprehendere: ſed quibuſdam ἐπιβάσεσι ſiue ἐπαναβαθμοῖς (.i. gradibus) ad illud eſt aſcendendum.*

24 *Gradus illi ex rebus nobis cognitis petendi*

ſunt: ut ad illud ſimilitudine quadã & ἀναλογίᾳ perueniamus: quantum quidem in nobis ſitum eſt. id eſt, κατ᾽ ἄνθρωπον.

25 *Sobriè tamen de tantis myſteriis loquendum eſt: & uidendum eſt etiam atque etiam ne κίβδηλος τόκος parenti tribuatur .i. ne in illarum rerum humanarũ ad ſummum illud bonum ἀναλογίᾳ peccemus.*

Hanc igitur τἀγαθοῦ ἰδέας doctrinam imagine quadam repræſentat: quam quidem primùm proponam, tum illius applicationem.

IMAGO ad oſtendendam primariæ illius cauſæ cum inferioribus ἀναλογίαν.

26 *Hæc eſt rerum uiſibilium συστοιχία: Viſus, Id quod uidetur, Lux, Sol: quæ quidem ita ſunt in eadem ſerie, ut Sol ſummum obtineat gradum, utpote ſumma & πρωτουργὸς uiſus cauſa.*

27 *Illarum autem rerum συστοίχων hæc eſt ἀναλογία: Oculus, ut uideat opus habet lucido obiecto, alioqui non uidet. Lucidum obiectum mutuatur illam uim à luce: Lux, à Sole. Ita obiectum lucidũ & lux, ſunt intermediæ & proximæ cauſæ lucis: Sol uerò, ſumma & planè τελεσιουργὸς cauſa: ad quam aſcendendum eſt per illos ſuos ἐκγόνους, quaſi gradus. Sol, minimè eſt uiſus: neque ipſe Oculus, in quo ineſt uiſus, eſt ſol: neque ipſum lucidum obiectum, neque ipſa lux item, eſt Sol: ſed aliquid ἡλιοειδὲς, quod ad Solis naturam propius accedat. neque tamen Sol, dum uiſus eſt cauſa, uel cum uiſu commiſcetur, uel uim ſuam amittit, ſed idem conſtanter permanet.*

Illius ἀναλογίας applicatio.

28 *Vt ſe habet Sol in loco uiſibili, ad uiſum, & ad ea quæ uidentur: ita & Ἰδέα τἀγαθοῦ in loco intelligibili, ad intellectum.*

29 *Rerum intelligibilium hæc eſt συστοιχία: Mens, Scientia, Veritas, Ἰδέα τἀγαθοῦ: quæ princeps primariáque eſt cauſa τοῦ νοῦ: ſcientia & ueritas, intermediæ tantùm, & primæ ἔκγονοι.*

30 *Quum animus conuertit ſe ad ſcientiam & ueritatem, intelligit, & tunc νοῦν habet: quum ad id quod tenebris inuolutum eſt, τὸ γιγνόμενον uidelicet & ἀπολλύμενον, tunc opinatur & cæcutit, & mente caret.*

Id autem quod & ueritatem tribuit τοῖς γιγνωσκομένοις, & τῷ γιγνώσκοντι uim cognoſcendæ ueritatis, eſt illa τἀγαθοῦ ἰδέα, ſcientiæ & ueritatis in nobis cauſa. Sicut ergo nec lucidum obiectum neque lux, ſunt Sol, ſed ἡλιοειδές: ita Scientia & ueritas non ſunt Ἰδέα τἀγαθοῦ, ſed ἀγαθοειδῆ. & ſicut non commiſcetur Sol cum oculo, uiſu, luce: ita nec Ἰδέα illa τἀγαθοῦ, cum mente, ſcientia, ueritate: quarum ipſa eſt cauſa: ac proinde ipſa eſt ἐπέκεινα τῶν νοητῶν.

31 *Et ſicut Sol efficit ut res non modò uideantur, ſed etiam naſcantur, augeantur, nutriantur (.i. habeant γένεσιν, αὔξην, τροφήν) ſic Summum illud bonum, non modò ſcientiæ & ueritatis eſt cauſa, ſed etiam οὐσίας. Et ſicut Sol non eſt γένεσις: ſic nec Ἰδέα τἀγαθοῦ, eſt οὐσία: ſed ἐπέκεινα τῆς οὐσίας, ipſa rerum omnium ὑπερούσιος cauſa, &c.*

32 *Hactenus quidem ualet ἀναλογία Solis ad Ἰδέαν τἀγαθοῦ: quòd in rerum genitarum συστοιχίᾳ, Sol eſt ſuperior cauſa: ſed tamen ipſe referri debet ad ſupremam .i. Ἰδέαν illam τἀγαθοῦ, ſuum Opificem, & uerè κύριον αἴτιον omnium. Et hac quidem in re κίβδηλος eſt τόκος illius comparationis: quoniam Sol non eſt uerè & propriè ſumma & opifex cauſa inferiorum, ſed tantùm πῃ, propter nimirum cauſarum ſecundarum ſeriẽ: Deus uerò eſt uera & propria cauſa & intermediarum, & in illa συστοιχίᾳ, ſummæ .i. Solis. Sic enim diſertè Deum uocat αἰσθήσεων δημιουργόν: & in ſeptimo, ἔν τε ὁρατῷ φῶς καὶ τὸν τούτου κύριον (.i. Solem) τεκοῦσα.*

33 *Illud ſummum bonum non eſt Voluptas, uel Sciẽtia: ſed Deus omnipotens, rerum omnium, ipſiúſque etiam naturæ ſiue uniuerſitatis opifex: à quo creata eſt cauſarum ſecundarum ξυμμετρία, & quorum miniſterio utitur ad rerum γένεσιν, αὔξην, τροφήν.* de quibus cauſis ſecundis agemus in Parmenide.

HAEC eſt plana & perſpicua explicatio Ἰδέας τἀγαθοῦ .i. ſummæ & primariæ cauſæ, ex mẽte Platonis: cuius hæc ſũt diſerta verba, in EPIST. VI, quæ huius ſermonis colophoni liceat adiungere, Τὸν τῶν πάντων θεὸν ἡγεμόνα τῶν τε ὄντων καὶ μελλόντων τοῦ τε ἡγεμόνος καὶ αἰτίου πατέρα κύριον ἐπομνύντας. & alibi, Περὶ τὸν πάντων βασιλέα πάντ᾽ ἐστὶ, καὶ ἐκείνου ἕνεκα πάντα ἐστὶ, καὶ ἐκεῖνος αἴτιον πάντων, &c.

IVDICENT PII ET ERVDITI NVM HAEC (quemadmodum quidam aiunt) ſint τερατεύματα & Chimeræ: num αὐτοφυὲς hæreſeωn ſeminarium .i. num hæc certam occaſionem præbuerint inſaniendi Valentinianis, Manichæis, Seruetiſtis, & cæteris furioſis, qui vel olim extiterunt, vel etiamnum exiſtunt.

DE REPVBLICA DIALOGVS ſextus.

a Docuit veri & adulterini philoſophi diſcrimen: nunc, quatenus philoſophiæ cognitio in ciuilem illũ φύλακα cadat, exponit, quem nexum ipſe diſertè notat.

VIX TANDEM, ac ne vix quidem (inquam) mi Glauco, quinam ſint philoſophi & qui nõ, ex copioſa etiã hac oratione potuit nobis conſtare: ita quidem vt explorata nobis ſit atque perſpecta vtrorumque hominum natura. Non paucioribus tamen, inquit, res tanta poterat explicari. Nequaquam, mea quidem ſententia, inquam. arbitror verò rem dilucidius potuiſſe explicari, ſi in ea tantùm occupata fuiſſet oratio noſtra: neque in res alias multas excurriſſet, vt perſpiceretur diſcrimẽ Iuſtæ vitæ & iniuſtæ. Quid verò, inquit, reſtat exponendum? Quid aliud, inquam, quàm quod deinceps ſequitur? Quãdoquidem effectum eſt ſuperiori oratione, eos eſſe philoſophos, qui earum rerum naturã aſſequũtur quæ ſemper eodem modo iiſdémque legibus ſe habent: contrà, eos non eſſe philoſophos, qui in huiuſmodi rebus euagantur, quæ & multiplices ſunt, neque vniformes atque eædẽ, ſed omnino variæ atq; mutabiles: [quum, inquam, his notis definita ſit vtrorumque hominum natura] videamus modò [b] écquos ex his ciuitatis duces atque præſides eligamus. Quãnã verò ratione id cõmodè atque opportunè cõſtitui poteſt? Vti quicunque, inquam, videbuntur huiuſmodi facultate eſſe præditi qua leges & inſtituta rerumpubl. cuſtodire poſſint, reipubl. cuſtodes præficiantur. Rectè, inquit. [c] At conſtat ſanè illud, inquam, cæcúmne an perſpicacem eum eſſe oporteat cui alicuius rei cuſtodia ſit demandanda. Qúidni verò, inquit, perſpicuum ſit? Videntúrne tibi à cæcis differre ii qui reuera deſtituti ſunt eius rei cognitione quæ reuera exiſtit, & nullam habẽt illius in animo informationem, nullúmve exemplar ad quod referãt cogitationes ſuas: æquè ac pictores qui veriſſimum quidpiam ſibi proponũt, cuius cõtẽplatione opera ſua perfectiſſimè abſoluant? Itáne etiam hîc conſtituẽdum videtur, ſi de bono & æquo leges ſint ponendæ, vel eæ quidem quæ iam perlatæ ſunt, cuſtodiẽdæ atque conſeruãdæ? Non multum, inquit, id videtur differre. Num potius iſtos cuſtodes eligemus, quàm eos qui vniuſcuiuſque rei naturam habẽt exploratam atque perſpectam? nec verò experientia communíque vſu vitæ quicquam illis cedunt, neque in alia ſanè virtutis parte eis ſunt inferiores? Abſurdum eſſet profectò quoſuis alios eligi, præſertim cùm cætera in eis nequaquam deſiderentur. hoc enim ipſo ferè maximo

a Docuit veri & adulterini philoſophi diſcrimen: nunc, quatenus philoſophiæ cognitio in ciuilem illũ φύλακα cadat, exponit, quem nexum ipſe diſertè notat.

b Quandoquidem, inquit, ex ſuperiori diſputatione conſtitit eos eſſe philoſophos qui ſolidam habent cognitionem rerum ſempiternarũ & certarum: écqui ex illis ad ciuitatis cuſtodiã erunt ſeligendi? Reſpondet, Eos eſſe ciuitatis cuſtodiæ præficiendos qui apti fuerint ei cuſtodiendæ. i. qui non ἀπολίτευτοι ſint & ἀπράγμονες, ſed cognitionem habeãt rerum cum efficaci actione coniunctam.

c Quænam ſit efficax illa reipubl. cuſtodia explicat: Nimirum vt illi ſolidum ſubſternatur fundamentum, perſpicax quædã rerum cognitio, quam experientia & vſus vitæ conſequatur.

ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ἕκτος.

A ΟἹ ΜῈΝ δὴ φιλόσοφοι (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Γλαύκων, καὶ οἱ μή, διὰ μακροῦ τινὸς διεξελθόντος τοῦ λόγου, μόγις πως ἀνεφάνησαν οἷοι εἰσὶν ἑκάτεροι. Ἴσως γὰρ (ἔφη) διὰ βραχέος οὐ ῥάδιον. Οὐ φαίνεται, εἶπον. ἐμοὶ γοῦν ἔτι δοκεῖ ἂν βέλτιον φανῆναι εἰ περὶ τούτου μόνου ἔδει ῥηθῆναι, καὶ μὴ πολλὰ τὰ λοιπὰ διελθεῖν, μέλλοντι κατόψεσθαι τί διαφέρει
B βίος δίκαιος ἀδίκου. Τί οὖν (ἔφη) τὸ μετὰ τοῦτο ἡμῖν; Τί δ' ἄλλο (ἦν δ' ἐγὼ) ἢ τὸ ἑξῆς; ἐπειδὴ φιλόσοφοι μὲν, οἱ τοῦ ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ὡσαύτως ἔχοντος δυνάμενοι ἐφάπτεσθαι· οἱ δὲ μή, ἀλλ' ἐν πολλοῖς καὶ πάντως ἴσχουσι πλανώμενοι, οὐ φιλόσοφοι· ποτέρους δεῖ δὴ πόλεως ἡγεμόνας εἶναι. Πῶς οὖν λέγοντες ἂν
I αὐτό, ἔφη, μετρίως λέγοιμεν; Ὁπότεροι ἂν (ἦν δ' ἐγὼ) δυνατοὶ φαίνωνται φυλάξαι νόμους τε καὶ ἐπιτηδεύματα πόλεων, τούτους
C καθιστάναι φύλακας. Ὀρθῶς, ἔφη. Τόδε δὲ (ἦν δ' ἐγὼ) ἆρα δῆλον, εἴτε τυφλὸν εἴτε ὀξὺ ὁρῶντα χρὴ τὸν φύλακα τηρεῖν ὁτιοῦν. Καὶ πῶς, ἔφη, οὐ δῆλον; Ἦ οὖν δοκοῦσί σοι τυφλῶν διαφέρειν οἱ τῷ ὄντι τοῦ ὄντος ἑκάστου ἐστερημένοι τῆς γνώσεως, καὶ μηδὲν ἐναργὲς ἐν τῇ ψυχῇ ἔχοντες παράδειγμα, μηδὲ δυνάμενοι, ὥσπερ γραφεῖς, εἰς τὸ ἀληθέστατον ἀποβλέποντες, κἀκεῖσε ἀεὶ ἀναφέροντές τε καὶ θεώμενοι ὡς οἷόν τε ἀκριβέστατα, οὕτω δὴ καὶ τὰ ἐνθάδε νόμιμα καλῶν τε πέρι καὶ δικαίων
D καὶ ἀγαθῶν τίθεσθαί τε, ἐὰν δέῃ τίθεσθαι, καὶ τὰ κείμενα φυλάττοντες, σώζειν; Οὐ μὰ τὸν Δία (ἦ δ' ὅς) οὐ πολύ τι διαφέρει. Τούτους οὖν μᾶλλον φύλακας στησόμεθα, ἢ τοὺς ἐγνωκότας μὲν ἕκαστον τὸ ὄν, ἐμπειρίᾳ δὲ μηδὲν ἐκείνων ἐλλείποντας, μηδ' ἐν ἄλλῳ μηδενὶ μέρει ἀρετῆς ὑστεροῦντας; Ἄτοπον μέντ' ἂν, ἔφη, εἴη ἄλλους αἱρεῖσθαι, εἴγε τἆλλα μὴ ἐλλείποιντο. τούτῳ γὰρ αὐτῷ σχεδόν τι τῷ μεγίστῳ ἂν προέχοιεν.

A Οὐκοῦν τοῦτο δὴ λέγομεν, τίνα τρόπον οἷοί τ' ἔσονται οἱ αὐτοὶ κἀκεῖνα καὶ ταῦτα ἔχειν; Πάνυ μὲν οὖν. Ὃ τοίνυν ἀρχόμενοι τούτου τοῦ λόγου ἐλέγομεν, τὴν φύσιν αὐτῶν πρῶτον δεῖ καταμαθεῖν. καὶ οἶμαι, ἐὰν ἐκείνην ἱκανῶς ὁμολογήσωμεν, ὁμολογήσειν καὶ ὅτι οἷοί τε ταῦτα ἔχειν οἱ αὐτοὶ, ὅτι τε οὐκ ἄλλους πόλεων ἡγεμόνας δεῖ εἶναι ἢ τούτους. Πῶς; Τοῦτο μὲν δὴ τῶν φιλοσόφων φύσεων πέρι ὡμολογήσθω ἡμῖν, ὅτι μαθήματός γε ἀεὶ B ἐρῶσιν, ὅσα ἂν αὐτοῖς δηλοῖ ἐκείνης τῆς οὐσίας τῆς ἀεὶ οὔσης καὶ μὴ πλανωμένης ὑπὸ γενέσεως καὶ φθορᾶς. Ὡμολογήσθω. Καὶ μὴν (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ ὅτι πάσης αὐτῆς, καὶ οὔτε σμικροῦ οὔτε μείζονος, οὔτε τιμιωτέρου οὔτε ἀτιμοτέρου μέρους ἑκόντες ἀφίενται· ὥσπερ ἐν τοῖς πρόσθεν περί γε τῶν φιλοτίμων καὶ ἐρωτικῶν διήλθομεν. Ὀρθῶς, ἔφη, λέγεις. Τόδε τοίνυν μετὰ τοῦτο σκόπει εἰ ἀνάγκη ἔχειν πρὸς τούτῳ ἐν τῇ φύσει οἳ ἂν μέλλωσιν C ἔσεσθαι οἵους ἐλέγομεν. Τὸ ποῖον; Τὴν ἀψεύδειαν, καὶ τὸ ἑκόντας εἶναι μηδαμῇ προσδέχεσθαι τὸ ψεῦδος, ἀλλὰ μισεῖν, τὴν δ' ἀλήθειαν στέργειν. Εἰκός γε, ἔφη. Οὐ μόνον γε, ὦ φίλε, εἰκὸς, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἀνάγκη, τὸν ἐρωτικῶς του φύσει ἔχοντα, πᾶν τὸ ξυγγενές τε καὶ οἰκεῖον τῶν παιδικῶν ἀγαπᾶν. Ὀρθῶς, ἔφη. Ἦ οὖν οἰκειότερον σοφίᾳ τι ἀληθείας ἂν εὕροις; Καὶ πῶς; ἦ δ' ὅς. Ἦ οὖν δυνατὸν εἶναι τὴν αὐτὴν φύσιν φιλόσοφόν τε καὶ D φιλοψευδῆ; Οὐδαμῶς γε. Τὸν ἄρα τῷ ὄντι φιλομαθῆ πάσης ἀληθείας δεῖ εὐθὺς ἐκ νέου ὅτι μάλιστα ὀρέγεσθαι. Παντελῶς γε. Ἀλλὰ μὴν ὅτῳ γε εἰς ἕν τι αἱ ἐπιθυμίαι σφόδρα ῥέπουσιν, ἴσμεν που ὅτι εἰς τἆλλα τούτῳ ἀσθενέστεραι, ὥσπερ ῥεῦμα ἐκεῖσε ἀποχετευόμενον. Τί μήν; Ὧι δὴ πρὸς τὰ μαθήματα καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον ἐρρυήκασι, περὶ τὴν τῆς ψυχῆς (οἶμαι) ἡδονὴν αὐτῆς καθ' αὑτὴν εἶεν ἂν, τὰς δὲ διὰ τοῦ σώματος ἐκλείποιεν εἰ μὴ πεπλασμένως ἀλλ' ἀληθῶς φιλόσο- E φός τις εἴη. Μεγάλη ἀνάγκη. Σώφρων μὴν ὅ γε τοιοῦτος, καὶ οὐδαμῇ φιλοχρήματος. ὧν γὰρ ἕνεκα χρήματα μετὰ πολλῆς δαπάνης σπουδάζεται, ἄλλῳ τινὶ μᾶλλον ἢ τούτῳ προσήκει σπουδάζειν. Οὕτω. Καὶ μήν που καὶ τόδε δεῖ σκοπεῖν, ὅταν κρίνειν

excellūt. [a] Id ipſúmne verò dicamus, quónam pacto iidem poterunt illa ſimul & hæc habere? Omnino. Quod igitur in huius ſermonis primordio diximus, natura ipſorum primùm eſt intelligēda: atque, opinor, ſi de illa inter nos ſatis conueniat, futurum quoque eſt vt hac de re etiam inter nos mutuo aſſenſu conſtet, Fieri poſſe nimirum vt iidem hæc vtraque habeant: ob eámque rem nō alios quàm hos ciuitatis duces atque præſides eſſe debere. Quo-
2 modo? Hoc de philoſophorum naturis atque ingeniis ita inter nos conſtanter ponatur, itáque ratū atque fixum eſto, [b] Eos diſciplinæ illius ſemper eſſe ſtudioſos, cuius beneficio eius rei natura quæ ſemper eſt, neque generatione & corruptione mutatur atque errat, cognoſcitur. Ita ſanè ponatur. Quin & illud, Quòd eam vniuerſam ſtudioſè perſequantur, neque vllam quidē ipſius particulam prætermittant, ſiue paruam ſiue maiorē, ſiue pretioſiorē ſiue abiectiorē, vt ſuprà diximus de ambitioſis & iis qui amori indulgent. Rectè, inquit, dicis. Hoc igitur deinceps conſidera, An neceſſe ſit in eorū natura qui futuri ſunt quales dicebamus, id præterea ineſſe. Quídnā illud eſt? Expertē ac neſciā eſſe omnis mendacii illorum naturam: hactenus quidē vt mendacium minimè amplectantur vltro, ſed illud potius vbi agnouerint, ſummo odio proſequantur, ament verò veritatem. Conſentaneū eſt, inquit. Nec verò cōſentaneum id eſt tantùm, ſed planè etiam neceſſe, eū qui ſuapte natura ad aliquid amandum impellitur, quidlibet etiam diligere, quod ad eam rem naturæ quadam cognatione atque communitate accedat. Rectè, inquit. Aliquídne ſapientiæ cognatius affiniúſque quàm veritas inueniri poſſit? Quî verò poſſet? inquit. Atqui fierine poteſt vt eadem natura ſit ſapientiæ & mendacii amans? Nequaquam. Igitur neceſſariū eſt profectò, eum qui verè ſit dicēdi ſtudioſus, omnem veritatem ſtatim ab ineunte ætate maximo ſtudio perſequi. Omnino ſa-
2 né. [c] At in eo homine quē ad vnum quidpiam vehementer rapiunt torquéntque cupiditates, nouimus videlicet cæteras eſſe infirmiores atque remiſſiores, vt quaſi riuuli aliò deriuentur. Quídni? Qui igitur ad diſciplinarum rerúmque huiuſmodi ſtudia totos ſe effundunt, illi nimirum in ipſa per ſe pura atque germana, opinor, animi voluptate verſantur: corporearū autem cupiditatū vis in eis planè deferueſcit: niſi quis fictè atq; ſimulatè, nō verè & ſolidè, ſit philoſophus. Prorſus, inquit, neceſſe eſt. Tēperās profectò fuerit vir huiuſmodi, neque pecuniæ vllo modo cupidus. nam eæ cauſæ quæ efficiūt vt in cumulādis diuitiis homines elaborent, ad quéuis potius quàm ad hunc pertinēt. Ita. Iam verò & illud conſiderandū eſt,

a Quomodo poſſit illa τῆς οὐσίας τῆς ἀεὶ οὔσης cognitio, & rerum quæ in vitæ vſu verſantur, opportunè coniungi, docet accuratè: explicatis notis quibus Philoſophi natura inſigniatur & quaſi diſterminetur.

b Prima nota, Vt veritatem ament, quæ vna ad ſapientiā accedit proximè, mendacium ſummo odio proſequantur.

c Secunda, Vt à corporeis cupiditatibus ſit liber: vt quantum in eo obtinuerit ſapientiæ ſtudium, tanto deferueſcant & planè concidant cupiditates: ad hoc quidē vt ſit verè nec ſimulatè philoſophus. Itaque ſit temperans, à lucri cupiditate alienus, modeſtus, forti & excelſo animo, vt huius vitæ caſus omnes deſpiciens, par ſit omnis temporis & omnis eſſentiæ θεωρίᾳ. cuius fortitudinis vim atque naturā res humanas ſub ſe ponētis præclarè explicat in decimo.

quum de philoſophico ingenio, vel contrà, ferẽdum eſt iudicium. Quídnam? Ne furtim irrepat Illiberalitas, & inſit in illius animo quem hoc nomine vis inſignire. nam paruitas illa ſordida prorſus repugnat ei animo qui Vniuerſum illud & diuinum & humanum certo quodam ſtudio eſt indagaturus. Veriſſimè, inquit. Ei, inquam, animo cui ineſt magnifica quædam cogitatio atque contemplatio, quæ in omnia temporum curricula, omnéſque res quæ naturæ ambitu continentur, peruadit: omnino res eę quæ in hac vita humana verſantur, haud magnum quidpiam videri queant. Haudquaquam, inquit. Num & ille mortem malum & formidoloſum ducet? Minimé. Cum ignaua videlicet & illiberali natura, vt apparet, vera philoſophia nihil habebit commune. Nihil, mea quidẽ ſentẽtia. [a] Quid? vir modeſtus, non quæſtui deditus, non illiberalis, non arrogans atque inſolens, non ignauus, eritne in commerciis communis vitæ difficilis atque moroſus? Non erit profectò. Quinetiam quum volueris ingenium philoſophicum à minimè philoſophico diiudicare, ſtatim à teneris annis id obſeruabis, an iuſtum & cicurum, an à communitate abhorrens & ferum atque agreſte ſit. Omnino. Neque verò hoc, opinor, prætermittes. Quídnam? [b] Vtrum ad percipiendum velox, an tardus. Num exiſtimas futurum vt in eo quiſquam acquieſcat, quod quum aggreditur ſumma cum difficultate agit, nec ſummo etiam conatu proficit hilum? Nunquam certé. Quid? ſi nihil eorũ quæ didicerit memoria conſeruet, obliuionis nimirum plenus, fierine aliter poteſt quin ille ſit ſcientia & eruditione omni vacuus? Quomodo veró? nónne laboris eius hunc exitum futurum arbitraris, vt quum ſenſerit ſe inanem irritámque operam ſuſcepiſſe, cogatur tandem & ſibi eſſe faſtidio, eámque omnem actionem infenſo animo deteſtetur? Quídni? Ne igitur cenſeamus obliuioſum ingeniũ ineſſe iis hominibus qui verè & cumulatè ſint philoſophi: ſed maximam memoriæ efficacitatem in iis inueſtigemus. Omnino. [c] Iam, inconcinnámne & omni Muſarum lepore carentem naturam aliò ſtatuerimus inclinare, quàm ad intemperiem? Quónam alió? Veritatémne arbitraris naturæ cognatione potius conuenire cum intẽperie, quàm cum temperie? Cum temperie. Compoſitam igitur & concinnam cogitationem quandam, præter eas res quas ſuprà notauimus, ei attribuamus, bonitate quadam naturæ: quæ quidem illum ſponte inducat ad earum rerum quæ reuera exiſtunt, contemplationem ſolidámq; proinde cognitionem. Quídni? Quid veró? nónne tibi videmur hæc ſingula neceſſariò percurriſſe, & quæ inuicem optimè cohæreant? quippe quæ alia ex aliis conſequãtur, eique adeo prorſus quadrẽt animo qui rerum cognitionẽ perfectè ſit adepturus? Planè 4

a Tertia, Ne ſit moroſis & agreſtibus moribus, δυσξύμβολος, δυσκοινώνητος, ἄγριος: ſicuti hiſpidi quidam & vecordes philoſophaſtri, qui vultꝰ toruitate & prolixa barba granditatem philoſophicam importunè ementiuntur. Sit potius facile & cicurum ingenium, ad cõmunitatem ſocietatémque vitæ aptum.

b Quarta, Vt ſit docili ingenio & felici memoria: vt aptus ſit ad res percipiendas.

c Quinta, Vt ſit concinnus atque venuſtus, ἔμμετρος & ingenio & moribus: vt & norit rebus ſingulis propriam commodámque naturam tribuere, & res quoque ſolidè complecti: peritè quoque cum hominibus verſari, & tueri communem conſuetudinem vitæ. Sic enim illud ἔμμετρον καὶ εὔχαρι definit: hancque philoſophi ei ingenii ὑποτύπωσιν abſoluit.

A μέλλῃς φύσιν φιλόσοφόν τε καὶ μή. Τὸ ποῖον; Μή σε λάθῃ μετέχουσα ἀνελευθερίας. ἐναντιώτατον γάρ που σμικρολογία ψυχῇ μελλούσῃ τοῦ ὅλου καὶ παντὸς ἀεὶ ἐπορέγεσθαι θείου τε καὶ ἀνθρωπίνου. Ἀληθέστατα, ἔφη. Ἧι οὖν ὑπάρχει διανοίᾳ μεγαλοπρέπεια, καὶ θεωρία παντὸς μὲν χρόνου, πάσης δὲ οὐσίας, οἷόν τε οἴει τούτῳ μέγα τι δοκεῖν εἶναι τὸν ἀνθρώπινον βίον; Ἀδύνατον, ἦ δ᾽ ὅς. Οὐκοῦν καὶ θάνατον οὐ δεινόν τι ἡγήσεται ὁ τοιοῦ-
B τος. Ἥκιστά γε. Δειλῇ δὲ καὶ ἀνελευθέρῳ φύσει, φιλοσοφίας ἀληθινῆς, ὡς ἔοικεν, οὐκ ἂν μετείη. Οὔ μοι δοκεῖ. Τί οὖν; ὁ κόσμιος, καὶ μὴ φιλοχρήματος, μηδ᾽ ἀνελεύθερος, μηδ᾽ ἀλαζὼν, μηδὲ δειλὸς, ἔσθ᾽ ὅπῃ ἂν
3 δυσξύμβολος ἢ ἄδικος γένοιτο; Οὐκ ἔστι. Καὶ τοῦτο δὴ, ψυχὴν σκοπῶν φιλόσοφον καὶ μὴ, εὐθὺς νέου ὄντος, ἐπισκέψῃ εἰ ἄρα δικαία τε καὶ ἥμερος, ἢ δυσκοινώνητός τε καὶ ἀγρία. Πάνυ μὲν οὖν. Οὐ μὴν οὐδὲ τόδε παρα-
C λείψεις, ὡς ἐγῷμαι. Τὸ ποῖον; Εὐμαθὴς, ἢ δυσμαθής. ἢ προσδοκᾷς ποτέ τινά τι ἱκανῶς ἂν στέρξαι, ὃ πράττων ἂν, ἀλγῶν τε πράττοι καὶ μόγις σμικρὸν ἀνύτων; Οὐκ ἂν γένοιτο. Τί δ᾽, εἰ μηδὲν ὧν μάθοι σώζειν δύναιτο, λήθης ὢν πλέως, ἆρ᾽ ἂν οἷός τ᾽ εἴη ἐπιστήμης μὴ κενὸς εἶναι; Καὶ πῶς; Ἀνόνητα δὴ πονῶν, οὐκ (οἴει) ἀναγκασθήσεται τελευτῶν αὑτόν τε μισεῖν καὶ τὴν τοιαύτην πρᾶξιν; Πῶς δ᾽ οὔ; Ἐπιλήσμονα ἄρα ψυχὴν ἐν ταῖς ἱ-
D κανῶς φιλοσόφοις μή ποτε κρίνωμεν, ἀλλὰ μνημονικὴν αὐτὴν ζητῶμεν δεῖν εἶναι. Παντάπασι μὲν οὖν. Ἀλλ᾽ οὐ μὴν τό γε τῆς ἀμούσου τε καὶ ἀσχήμονος φύσεως ἄλλοσέ ποι ἂν φαῖμεν ἕλκειν ἢ εἰς ἀμετρίαν. Τί μήν; Ἀλήθειαν δὲ ἀμετρίᾳ ἡγῇ ξυγγενῆ εἶναι, ἢ ἐμμετρίᾳ; Ἐμμετρίᾳ. Ἔμμετρον ἄρα καὶ εὔχαριν ζητῶμεν πρὸς τοῖς ἄλλοις διάνοιαν φύσει, ἣν ἐπὶ τὴν τοῦ ὄντος ἰδέαν ἑκάστου τὸ αὐτοφυὲς εὐάγωγον παρέξει. Πῶς δ᾽ οὔ;
E Τί οὖν; μή πῃ δοκοῦμέν σοι οὐκ ἀναγκαῖα ἕκαστα διεληλυθέναι, καὶ ἑπόμενα ἀλλήλοις, τῇ μελλούσῃ τοῦ ὄντος ἱκανῶς τε καὶ τελέως ψυχῇ μεταλήψεσθαι; Ἀναγκαιότατα μὲν

οὖν, ἔφη. Ἔστιν οὖν ὅπῃ μέμψῃ τοιοῦτον ἐπιτήδευμα, ὃ μήποτ' ἄν τις οἷός τε γένοιτο ἱκανῶς ἐπιτηδεῦσαι, εἰ μὴ φύσει εἴη μνήμων, εὐμαθὴς, μεγαλοπρεπὴς, εὔχαρις, φίλος τε καὶ ξυγγενὴς ἀληθείας, δικαιοσύνης, ἀνδρείας, σωφροσύνης; Οὐδ' ἂν ὁ Μῶμος (ἔφη) τό γε τοιοῦτον μέμψαιτο. Ἀλλ', ἦν δ' ἐγὼ, τελειωθεῖσι τοῖς τοιούτοις παιδείᾳ τε καὶ ἡλικίᾳ, ἆρα οὐ μόνοις ἂν τὴν πόλιν ἐπιτρέποις; Καὶ ὁ Ἀδείμαντος, Ὦ Σώκρατες, ἔφη, πρὸς μὲν ταῦτά σοι οὐδεὶς ἂν οἷός τ' εἴη ἀντειπεῖν· ἀλλὰ γὰρ τοιόνδε τι πάσχουσιν οἱ ἀκούοντες ἑκάστοτε ἃ νῦν λέγεις· ἡγοῦνται, δι' ἀπειρίαν τοῦ ἐρωτᾶν τε καὶ ἀποκρίνεσθαι, ὑπὸ τοῦ λόγου παρ' ἕκαστον τὸ ἐρώτημα σμικρὸν παραγόμενοι, ἀθροισθέντων τῶν σμικρῶν, ἐπὶ τελευτῆς τῶν λόγων, μέγα τὸ σφάλμα καὶ ἐναντίον τοῖς πρώτοις ἀναφαίνεσθαι· καὶ ὥσπερ ὑπὸ τῶν πεττεύειν δεινῶν, οἱ μὴ, τελευτῶντες ἀποκλείονται, καὶ οὐκ ἔχουσιν ὅ,τι φέρωσιν· οὕτω καὶ σφεῖς τελευτῶντες ἀποκλείεσθαι, καὶ οὐκ ἔχειν ὅ,τι λέγωσιν ὑπὸ πεττείας αὖ ταύτης τινὸς ἑτέρας, οὐκ ἐν ψήφοις, ἀλλ' ἐν λόγοις. ἐπεὶ τό γε ἀληθὲς οὐδέν τι μᾶλλον ταύτῃ ἔχειν. λέγω δ' εἰς τὸ παρὸν ἀποβλέψας. νῦν γὰρ φαίη ἄν τίς σοι, λόγῳ μὲν οὐκ ἔχειν καθ' ἕκαστον τὸ ἐρωτώμενον ἐναντιοῦσθαι, ἔργῳ δὲ ὁρᾶν, ὅσοι ἂν ἐπὶ φιλοσοφίαν ὁρμήσαντες, μὴ τοῦ πεπαιδεῦσθαι ἕνεκα ἁψάμενοι, νέοι ὄντες ἀπαλλάττωνται, ἀλλὰ μακρότερον ἐνδιατρίψωσι, τοὺς μὲν πλείστους, καὶ πάνυ ἀλλοκότους γιγνομένους (ἵνα μὴ παμπονήρους εἴπωμεν) τοὺς δὲ ἐπιεικεστάτους δοκοῦντας, ὅμως τοῦτό γε ὑπὸ τοῦ ἐπιτηδεύματος οὗ σὺ ἐπαινεῖς πάσχοντας, ἀχρήστους ταῖς πόλεσι γιγνομένους. Καὶ ἐγὼ ἀκούσας, Οἴει οὖν (εἶπον) τοὺς ταῦτα λέγοντας ψεύδεσθαι; Οὐκ οἶδα, ἦ δ' ὅς· ἀλλὰ τὸ σοὶ δοκοῦν ἡδέως ἂν ἀκούοιμι. Ἀκούοις ἂν ὅτι ἔμοιγε φαίνονται τἀληθῆ λέγειν. Πῶς οὖν (ἔφη) εὖ ἔχει λέγειν ὅτι οὐ πρότερον κακῶν παύσονται αἱ πόλεις πρὶν ἂν ἐν αὐταῖς οἱ φιλόσοφοι ἄρξωσιν, οὓς ἀχρήστους ὁμολογοῦμεν αὐταῖς εἶναι; Ἐρωτᾷς (ἦν δ' ἐγὼ) ἐρώτημα δεόμενον ἀποκρίσεως δι' εἰκόνος λεγομένης. Σὺ δέ γε (ἔφη) οἶμαι, οὐκ εἴωθας δι' εἰκόνων λέγειν. Εἶεν, εἶπον. σκώπτεις ἐμβεβληκώς με εἰς λόγον οὕτω δυσαπόδεικτον; ἄκουε δ' οὖν τῆς εἰκόνος, ἵν'

A ita eſt neceſſe. Eſtne verò quidpiā in quo poſſis huiuſmodi inſtitutum damnare, in quo nemo ſatis feliciter verſetur, qui non ſit natura memor, docilis, liberalis, concinnus, amicus & quaſi cognatus veritatis, iuſtitiæ, fortitudinis, temperantiæ? Ne Momus quidem ipſe hoc damnauerit.
[a] Nónne his tantùm hominibus inſtitutione & ætate perfectis, rempubl. adminiſtrandam committes? Tum Adimantus, Nemo (inquit) his rebus, Socrates, poſſet tibi repugnare: at eo ferè modo afficiun-
B tur ii qui audiunt te quotidie ea quæ pro more ſoles explicantem. arbitrantur enim interrogandi & reſpondendi imperitia, in ſingulis interrogationibus à ratione paululum abduci: collectis verò paucis, ad finē diſputationis, magnum errorem & iis quæ primùm fuerint poſita contrarium atque diſcrepantem apparere. & quemadmodū qui talorum ſunt imperiti, ab iis qui in eo ludo ſunt exercitati tandē in eas anguſtias concluduntur, vt quò abeant ignorent: ita ſeipſos exiſtimāt tandē concludi, neque
C habere quid dicāt, verbis quaſi talorū verſutia circumuentos: quandoquidem verū nihilo hîc magis ſit quàm illic. quod quidem dico propter id in quo modò verſamur. Diceret enim tibi quiſpiam, ſe quidem his rebus ſingulis quæ nunc à te quæruntur, aduerſari nullo modo poſſe: re autem ipſa compertum habere, quotcunque ad philoſophiam animum appulerint, & ita in eas elaborent vt non pueriles tantùm inſtitutionis capeſſendæ cauſa eius præcepta deguſtarint, & iuuenes adhuc inde diſcedant, ſed diutius in eo ſtudio immo-
D rētur: eos vtplurimum peregrinis importuniſque eſſe moribus: (ne improbiſſimis dicamus) ſiqui verò commodiores eſſe videantur, illis tamen, ex hoc ſtudio quod tu laudas, euenire vt prorſus ſint inutiles ad rempubl. adminiſtrandam. Ego verò, his auditis, Cenſen' igitur, inquam, eos qui hæc aiunt, mentiri? Neſcio, inquit: ſed quid hac de re ſentias, lubenter audirem. Audieris, inquam, mihi illos videri rectè
5 loqui. Ecqua ergo ratione id rectè dici affirmas, non priùs vllum rebuſpublicis
E malorum finem futurum, quàm philoſophi in ipſis ſummam rerum obtineant, quos tamen modò affirmamus reipubl. inutiles eſſe? [b] Quod quæris, inquam, huiuſmodi reſponſione indiget, quæ imagine adhibita illuſtretur. At tu, inquit, non ſoles, opinor, huiuſmodi docendi genere vti imaginibus effictis. Men' verò irrides, inquam, vbi me ad hanc quæſtionem conieceris, quæ tam difficulter demonſtrari poteſt? Audi igitur inſtitutam à me ima-

a Deſcripto philoſophi ingenio, qui quidem idoneus eſſet futurus Reipublicæ adminiſtrandæ: conſequens erat vt qua diſciplinæ forma inſtituēdus eſſet, doceret. quod etiam accuratè demonſtrabit. Priùs tamen eas ἐνστάσεις diluit quæ aduerſus doctrinam modò explicatam fieri poterant: eáſque ab ipſo veluti fundamento arceſſit, vt nihil offēſionis relinquatur rei publ. Felicitatem in philoſophi magiſtratus gubernatione collocabat. huic ſententiæ opponit hominū vulgarium penitus diſcrepantes opiniones: & ipſam quoque experiētiam qua videatur apparere, Eos qui philoſophiæ ſeſe dediderint, non modò abſurdis eſſe atq; importunis moribus, ſed & improbiſſimis etiam. vnde cōſequetur, Philoſophiæ cognitionem non modò inutilem, ſed etiā pernicioſam reipubl. Totam autem orationem mira εἰρωνείᾳ condit, vt hæc obiectio è re nata eſſe videatur, & ex ipſa experientia.

b Calumniam illam aduerſus philoſophiæ ſtudium conflatam refutaturus, adhibet primùm εἰκόνα ſuo more: quo res ipſa ob oculos repræſentetur, id eſt, perturbatiſſimi cuiuſdā ſtatus intemperies: quum vel imperiti vecordéſque homines, audaci quadam inſania, rerum intelligentes & prudentes irri-

deant: vel inepti homines rerum gubernacula arripiant. Ita primum calumniæ caput diluit, Quaſi inutilis eſſet philoſophia: cauſam nimirum cur ἀπολίτευτος philoſophia eſſe videatur, non ex ipſa philoſophia oriri, ſed vel ex inſani vulgi profligato iudicio, qui id irridet & condemnat quod neſcit: vel ex præpoſteris eius moribus qui philoſophiæ ſtudium ementitur & perperam venditat. in eos itaque culpam ἀχρηστίας, non in philoſophiam, eſſe deriuandam.

ginem, vt videas quàm ieiunè ego imagines comminiſcar. Vſqueadeo enim durũ eſt quod optimus quiſque in reipubl. adminiſtratione patitur, vt nihil tam incômodum excogitari poſſit in quouis vitæ genere. Sed ex multis rebus componendæ ſunt atque colligendæ hæ imagines per quas illis inſtituimus defenſionẽ: ſicuti ſolent pictores quũ tragelaphos & cætera huiuſmodi multiplicia figmenta depingunt. Finge animo quẽdã nauis vnius aut claſſis vniuerſæ gubernatorẽ, qui magnitudine & robore cæteris omnibus qui ſunt in naue, antecellat: ſurdaſtrum verò & cæcutientibus oculis, & nulla rerum quæ ad nauticam hanc gubernationem ſpectant, peritia. nautas autem de gubernatione inter ſe ſeditioſè dimicantes, dum vnuſquiſque arbitratur ſe imperio dignum: quanquam nec didicerit vnquam, neque præceptorem in ea re vllum habuerit, neque tempus quo didicerit, deſignare queat. præterea, ſi quoque negent artem illam doceri poſſe, eúmque qui doceri poſſe aſſerat, diris modis quaſi capitalem hoſtem perſequãtur. Tibi verò repræſenta in animo tuo, circa gubernatorem illum confluere deprecabundos, & nihil reliqui facientes ad ſummam obteſtationem, vt eis tradat nauis gubernacula. quòd ſi ipſi id non perſuaſerint, ſed alii potius, tum in illos ipſi omnibus modis ſęuiãt, malè mulctent, è naue exterminent, denique perimant: generoſo verò illo nauclero vel mandragoræ potione vel ebrietate obſopito, nauis imperium arripiant, ad omnẽ intemperiem vino & cibo indulgeant, ádque omnem licentiam fræna ſuis libidinibus laxent, ſicuti huiuſmodi hominibus mos eſt. Rebus ita conſtitutis, omnes hũc hominem laudent, nauticę & gubernatorię rei peritũ dictitent, neque eum quicquã fugere affirment quod ad nauis adminiſtrationem ſpectet: qui quidem opem ferre poſſit, vt ipſi imperium habeant, vel perſuaſione vel ſummoto per vim gubernatore. Illum verò qui id nequeat, tanquã inutilem vituperent, de veri autem gubernatoris officio ne hilum quidem cogitent: quòd nimirũ ad eius officium pertineat, rationem habere anni, tempeſtatum, cœli, aſtrorum, ventorum, cęterorúmque omnium quæ ad illius artis vſum referuntur, quò ducendę naui idoneus ſit futurus. vt verò gubernet, ſiue volentibus quibuſdam ſiue inuitis, huius ipſius artem exercitationémq; irritam & infructuoſam rati: ſe tamen hactenus huiuſmodi facultate inſtructum eſſe vt gubernatoriam quoque poſſit ſuſcipere. Hæc ſi in naui ita gerantur, nónne verum gubernatorem arbitraris vocari inanem futilémque cõtemplatorem rerum ſublimium, nugacem & inutilem hominem,

A ἔτι μᾶλλον ἴδῃς ὡς γλίσχρως εἰκάζω. οὕτω γὰρ χαλεπὸν τὸ πάθος τῶν ἐπιεικεστάτων, ὃ πρὸς τὰς πόλεις πεπόνθασιν, ὥστ᾽ οὐδ᾽ ἔστιν ἓν οὐδὲν ἄλλο τοιοῦτο πεπονθός· ἀλλὰ δεῖ ἐκ πολλῶν αὐτὸ ξυναγαγεῖν εἰκάζοντα, καὶ ἀπολογούμενον ὑπὲρ αὐτῶν, οἷον οἱ γραφεῖς τραγελάφους καὶ τὰ τοιαῦτα μιγνύντες γράφουσι. νόησον γὰρ τοιουτονὶ γενόμενον εἴτε πολλῶν νεῶν πέρι, εἴτε μιᾶς ναύκληρον, μεγέθει μὲν καὶ ῥώμῃ ὑπὲρ τοὺς ἐν τῇ νηῒ ἅπαντας,
B ὑπόκωφον δέ, καὶ ὁρῶντα ὡσαύτως βραχύ τι, καὶ γιγνώσκοντα περὶ ναυτικῶν ἕτερα τοιαῦτα· τοὺς δὲ ναύτας στασιάζοντας πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς κυβερνήσεως, ἕκαστον οἰόμενον δεῖν κυβερνᾶν, μήτε μαθόντα πώποτε τὴν τέχνην, μήτε ἔχοντα ἀποδεῖξαι διδάσκαλον ἑαυτοῦ, μηδὲ χρόνον ἐν ᾧ ἐμάνθανε· πρὸς δὲ τούτοις, φάσκοντας μηδὲ διδακτὸν εἶναι· ἀλλὰ καὶ τὸν λέγοντα ὡς διδακτόν, ἑτοίμους κατατέμνειν. αὐτοὺς δὲ αὐτῷ ἀεὶ τῷ
C ναυκλήρῳ περικεχύσθαι, δεομένους, καὶ πάντα ποιοῦντας ὅπως ἂν σφίσι τὸ πηδάλιον ἐπιτρέψοι· ἐνίοτε δ᾽ ἂν μὴ πείθωσιν, ἀλλὰ ἄλλοι μᾶλλον, τοὺς μὲν ἄλλους ἢ ἀποκτιννύντας, ἢ ἐκβάλλοντας ἐκ τῆς νεώς. τὸν δὲ γενναῖον ναύκληρον μανδραγόρᾳ, ἢ μέθῃ, ἤ τινι ἄλλῳ συμποδίσαντας, τῆς νεὼς ἄρχειν, χρωμένους τοῖς ἐνοῦσι· καὶ πίνοντάς τε καὶ εὐωχουμένους πλεῖν ὡς τὸ εἰκὸς τοὺς τοιούτους. πρὸς γρ. τῆς τι δὲ τούτοις, ἐπαινοῦντας, ναυτικὸν μὲν καλοῦντας
D καὶ κυβερνητικόν, καὶ ἐπιστάμενον τὰ κατὰ ναῦν, ὃς ἂν ξυλλαμβάνειν δεινὸς ᾖ ὅπως ἄρξωσιν, ἢ πείθοντες ἢ βιαζόμενοι τὸν ναύκληρον· τὸν δὲ μὴ τοιοῦτον ψέγοντας, ὡς ἄχρηστον· τοῦ δὲ ἀληθινοῦ κυβερνήτου πέρι μηδ᾽ ἐπαΐοντας ὅτι ἀνάγκη αὐτῷ τὴν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι ἐνιαυτοῦ, καὶ ὡρῶν, καὶ οὐρανοῦ, καὶ ἄστρων, καὶ πνευμάτων, καὶ πάντων τῶν τῇ τέχνῃ προσηκόντων, εἰ μέλλει τῷ ὄντι νεὼς ἀρχικὸς ἔσεσθαι· ὅπως δὲ κυβερνήσει, ἐάν τέ τι-
E νες βούλωνται, ἐάν τε μή, μήτε τέχνην τούτου μήτε μελέτην οἰομένους δυνατὸν εἶναι λαβεῖν ἅμα καὶ τὴν κυβερνητικήν. τοιούτων δὴ περὶ τὰς ναῦς γιγνομένων, τὸν ὡς ἀληθῶς κυβερνητικὸν οὐχ ἡγῇ ἂν τῷ ὄντι μετεωροσκόπον τε καὶ ἀδολέσχην καὶ ἄχρηστον σφίσι κα-

A λεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς οὕτω κατεσκευασμέναις ναυσὶ πλωτήρων; Καὶ μάλα, ἔφη ὁ Ἀδείμαντος. Οὐ δὴ (ἦν δ' ἐγὼ) οἶμαι δεῖσθαί σε ἐξεταζομένην τὴν εἰκόνα ἰδεῖν, ὅτι ταῖς πόλεσι πρὸς τοὺς ἀληθινοὺς φιλοσόφους τὴν διάθεσιν ἔοικεν· ἀλλὰ μανθάνειν ὃ λέγω. Καὶ μάλ', ἔφη. Πρῶτον μὲν τοίνυν, ἐκεῖνον τὸν θαυμάζοντα ὅτι οἱ φιλόσοφοι οὐ τιμῶνται ἐν ταῖς πόλεσι, δίδασκέ τε τὴν εἰκόνα, καὶ πειρῶ πείθειν ὅτι πολὺ ἂν θαυμαστότερον ἦν εἰ ἐτιμῶντο. Ἀλλὰ διδάξω, ἔφη. B Καὶ ὅτι τοίνυν τἀληθῆ λέγεις, ὡς ἄχρηστοι τοῖς πολλοῖς οἱ ἐπιεικέστατοι τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ· τῆς μέντοι ἀχρηστίας τοὺς μὴ χρωμένους κέλευε αἰτιᾶσθαι, ἀλλὰ μὴ τοὺς ἐπιεικεῖς. οὐ γὰρ ἔχει φύσιν, κυβερνήτην ναυτῶν δεῖσθαι ἄρχεσθαι ὑπ' αὐτοῦ, οὐδὲ τοὺς σοφοὺς ἐπὶ τὰς τῶν πλουσίων θύρας ἰέναι· ἀλλ' ὁ τοῦτο κομψευσάμενος ἐψεύσατο. τὸ δὲ ἀληθὲς πέφυκεν, ἐάν τε πλούσιος ἐάν τε πένης κάμνῃ, ἀναγκαῖον εἶναι ἐπὶ ἰατρῶν θύρας ἰέναι, καὶ πάντα τὸν ἄρχεσθαι δεόμενον, ἐπὶ τὰς C τοῦ ἄρχειν δυναμένου· οὐ τὸν ἄρχοντα δεῖσθαι τῶν ἀρχομένων ἄρχεσθαι, οὗ ἂν τῇ ἀληθείᾳ τι ὄφελος ᾖ. ἀλλὰ τοὺς νῦν πολιτικοὺς ἄρχοντας ἀπεικάζων οἷς ἄρτι ἐλέγομεν ναύταις, οὐχ ἁμαρτήσῃ, καὶ τοὺς ὑπὸ τούτων ἀχρήστους λεγομένους καὶ μετεωρολέσχας, τοῖς ὡς ἀληθῶς κυβερνήταις. Ὀρθότατα, ἔφη. Ἔκ τε τοίνυν τούτων καὶ ἐν τούτοις οὐ ῥᾴδιον εὐδοκιμεῖν τὸ βέλτιστον ἐπιτήδευμα ὑπὸ τῶν τἀναντία ἐπιτηδευόντων· πολὺ δὲ μεγίστη καὶ ἰσχυροτάτη D διαβολὴ γίγνεται φιλοσοφίας διὰ τοὺς τὰ τοιαῦτα φάσκοντας ἐπιτηδεύειν· οὓς δὴ σὺ φῂς τὸν ἐγκαλοῦντα τῇ φιλοσοφίᾳ λέγειν ὡς παμπόνηροι οἱ πλεῖστοι τῶν ἰόντων ἐπ' αὐτήν, οἱ δὲ ἐπιεικέστατοι, ἄχρηστοι. καὶ ἐγὼ συνεχώρησα ἀληθῆ σε λέγειν. ἢ γάρ; Ναί. Οὐκοῦν τῆς μὲν τῶν ἐπιεικῶν ἀχρηστίας τὴν αἰτίαν διεληλύθαμεν; Καὶ μάλα. Τῆς δὲ τῶν πολλῶν πονηρίας τὴν ἀνάγκην βούλει τὸ μετὰ τοῦτο διέλθωμεν; καὶ ὅτι οὐδὲ τούτου φιλοσοφία αἰτία, E ἂν δυνώμεθα, πειραθῶμεν δεῖξαι; Πάνυ μὲν οὖν. Ἀκούωμεν δή, καὶ λέγωμεν, ἐκεῖθεν ἀναμνησθέντες ὅθεν διήειμεν, τὴν φύσιν οἷον ἀνάγκη φῦναι τὸν καλόν τε κἀγαθὸν ἐσόμενον.

γρ. uideli- … ἐκεῖνος ὁ θαυ- … ὅτι &c.

ab iis quidem qui his nauibus vehentur? Et maximè quidem, inquit Adimantus. Haudquaquã verò, inquam, opus eſſe arbitror vt tibi copioſius exponam inſtitutæ imaginis notionem atque ſententiam, quatenus videlicet in ciuitatibus affecti ſint ciues aduerſus veros philoſophos, vt in huiuſmodi nauibus aduerſus gubernatorem nautæ, id enim tibi exploratũ eſſe exiſtimo. Maximè quidẽ, inquit. Primùm igitur inſtituto ſermoni accõmoda hanc imaginẽ, &, ſi potes, euince non mirũ videri debere cuiquã quòd in rebuſpubl. non ſint in honore philoſophi: ſed id magis mirũ videri, ſi in honore eſſẽt. Atqui docebo, inquit. Illud quoque adiũgas velim, te verè quidẽ affirmare, eos qui in ſtudiis philoſophicis alioqui ſunt præſtantiſſimi, planè eſſe vulgo inutiles: quòd tamen inutiles ſint, hãc potius cauſam deriuato in eos qui horũ opera atq; induſtria minimè vtatur, non verò in ipſos philoſophos. neq; enim conſentaneũ eſt, gubernatorẽ nautas ipſos adire ſupplicẽ, vt patiãtur à ſe regi: neque eo nomine ſapiẽtes ad diuitũ fores accedãt: ſed qui hoc primus curioſè iactauit in vulgus, egregiè mentitus eſt. Reuera autem ita natura & conſuetudine inualuit, vt ſeu diues ſeu pauper aduerſa valetudine vtatur, adeat neceſſariò medici ædes: ita & ii quibus opus eſt regi ſuperioris cuiuſdam autoritate & potentia, inueſtigent eum à quo regi poſſint: non contrà æquũ eſt vt magiſtratus (ſi modò reipublicæ poteſt eſſe reuera vtilis) quærat ſibi ſubiectos quibus imperet. Quòd ſi quis illos qui hac noſtra tẽpeſtate rerũ ſummam tenent, aſſimilarit iis nautis de quibus modò loquebamur: eóſque cõtrà quos ab illis inutiles, rerúmque ſublimiũ futiles contẽplatores vocari diximus, iis cõparauerit qui veri ſũt & germani cuſtodes, haudquaquã aberrauerit. Rectiſſimè, inquit. Inde perſpicitur, non facile eſſe optimũ vitæ inſtitutum ab his probari qui cõtraria viuendi ſtudia perſequuntur: at maxima grauiſſimáq; philoſophiæ calumnia oritur propter eorũ præpoſteros mores qui [a]philoſophiæ ſtudium venditãt: quos quidem ais ab eo notari qui philoſophiæ inſtitutum idcirco condemnat, quòd eorum plurimi qui eam capeſſunt, improbiſſimi ſint, & qui in eo ſtudio etiam maximè excellunt, planè ſint inutiles reipublicæ. egóne illud tibi conceſſi, néc ne? Certé. Cæterùm nónne explicauimus cur præſtantes illi philoſophi, inutiles eſſe videantur? Ita. Cauſam porro cur multi ſint improbi, vin' vt deinceps perſequamur? & quidem conemur oſtendere cauſam harum rerũ minimè eſſe penes philoſophiam? Peruolo. Audiamus igitur, iis repetitis quæ ſuprà expoſuimus, Ecqua natura præditũ eſſe oporteat eũ qui bonus vir ſit futurus.

a Refutauit primam calumniam: nunc ad ſecundam accedit, Quaſi philoſophia improbos etiam mores ingeneraret. Huic calumniæ opponit veram & germanã ὑποτύπωσιν philoſophicæ naturæ, quam initio huius diſputationis propoſuit: quæ quidem omni improbitati ſit planè inimica: ac proinde falſiſſimum eſſe, improbitatis eius quæ in nonnullis philoſophiam profitẽtibus reperiatur, cauſam eſſe penes philoſophiam.

Dux præibat ad naturam huiuſmodi conſtituendam VERITAS: quam omnino & vbique eum hominem ſequi oportebat. nónne enim diximus vanam & futilem naturam à vera philoſophia penitus abhorrere? Ita nimirùm dicebatur. Vnum id igitur præter fidem maximè eſt, ſi quidem cum iis conferantur quæ modò nobis videbantur hac de re. Maximè, inquit. Nónne cómodè illius cauſam hunc in modum defendemus? Hominem videlicet ſcientiæ cupidum ita eſſe naturæ quadam bonitate inſtitutum atque informatum, vt ad id quod verè eſt ſemper aſpiret: neque in his ſingulis quæ verſantur in opinatione, vllo modo immoretur: ſed forti animo cónitatur ad eam veritatem, neque frangatur animo: neu priùs deſinat à præclara illa cupiditate, quàm propriam cuiuſque rei naturam mente complexus fuerit, quatenus quidem conſentaneum eſt illam à mente comprehendi. hactenus autem conſentaneum eſt, quatenus cum méte rerum vera & ſolida cognitio, naturæ quadam cognatione atque communitate conſentit: ad quam is qui acceſſerit, ingenii bonitate, & cum eo quod reuera eſt mixtus fuerit, concipit rei intelligentiam, & parit veritatem: ac proinde verum cognouerit, & verè viuet & aletur. Ita demũ à partus illius moleſtia liberabitur: priùs autem minimé. Quàm præclarè iſta à te dicuntur. Quid veró? huícne homini aliquid erit cum médacio commune, vt illud amet? quin potius ipſum omni odio proſequetur? Oderit certé. Nimirũ vbi dux Veritas affulſerit, fieri nullo modo poteſt vt eam vitiorũ chorus conſequatur. Quomodo veró? Imò neceſſe eſt, ſanos & moderatos mores temperantiámq; ſubſequi. Rectè, inquit. Ipſum enim reliquum philoſophicæ naturæ comitatum quid opus eſt ſingulatim recenſere, iis repetitis quæ iam ſunt à nobis initio explicata? meminiſti enim (opinor) ex oratione noſtra cófectum fuiſſe, Fortitudinem, liberalitatem, docilitatem, memoriam huic naturæ propriè conuenire. Quum verò tu excepiſſes, neminem non neceſſariò cogi ad earum rerum aſſenſionem quas concedebamus: ſed hoc ſermone prætermiſſo, quum ad peculiarem eum ſermoné de quo res erat inſtituta rediiſſes, dixiſti non obſcurũ eſſe cuiquam, Philoſophorum alios, eſſe inutiles, alios, improbos. ac inde effectum vt calumniæ huius cauſam perueſtigaremus, atque adeo in hoc toti eſſemus vt cur alii boni eſſent, alii improbi, diſquireremus: naturámque eorum qui verè eſſent philoſophi repeteremus, eámque neceſſariò definiremus. Eſt ita vt ais. [a] Inueſtigandæ ſunt igitur cauſæ atque contemplandæ, per quas hæc natura in pleriſque corrumpatur. aliquid enim exiguum hactenus nos effugit quod ad plenam iſtius rei intelligentiam pertinet: quod idcirco à nobis eſt denuo retractandum. Nimirum illud videndum eſt, Ecqui illi ſint quos non improbos quidé vocét, ſed inutiles: deinde qualia hominum ingenia ſint quæ hanc imitentur naturã,

A ἡγεῖτο δ' αὐτῷ, εἰ νῷ ἔχεις, πρῶτον μὲν ἀλήθεια, ἣν διώκειν αὐτὸν πάντως καὶ πάντῃ ἔδει· ἢ ἀλαζόνι ὄντι μηδαμῇ μετεῖναι φιλοσοφίας ἀληθινῆς. Ἦν γὰρ οὕτω λεγόμενον. Οὐκοῦν ἓν μὲν τοῦτο σφόδρα οὕτω παρὰ δόξαν τοῖς νῦν δοκουμένοις περὶ αὐτοῦ. Καὶ μάλα, ἔφη. Ἆρ' οὖν δὴ οὐ μετρίως ἀπολογησόμεθα, ὅτι πρὸς τὸ ὂν πεφυκὼς εἴη ἁμιλλᾶσθαι ὅ γε ὄντως φιλομαθής; καὶ οὐκ ἐπιμένοι ἐπὶ τοῖς δοξαζομένοις εἶναι
B πολλοῖς ἑκάστοις, ἀλλ' ἴοι, καὶ οὐκ ἀμβλύνοιτο, οὐδ' ἀπολήγοι τοῦ ἔρωτος, πρὶν αὐτοῦ ὃ ἔστιν ἑκάστου τῆς φύσεως ἅψασθαι, ᾧ προσήκοι ψυχῆς ἐφάπτεσθαι τοῦ τοιούτου. προσήκει δὲ ξυγγενεῖ· ᾧ πλησιάσας, καὶ μιγεὶς τῷ ὄντως ὄντι, γεννήσας νοῦν καὶ ἀλήθειαν, γνοίη τε, καὶ ἀληθῶς ζώη καὶ τρέφοιτο· καὶ οὕτω λήγοι ὠδῖνος, πρὶν δ' οὔ. Ὡς οἷόν τ', ἔφη, μετριώτατα. Τί οὖν; τούτῳ μετέσται ψεῦδος ἀγαπᾶν, ἢ, πᾶν τοὐναντίον, μισεῖν;
C Μισεῖν, ἔφη. Ἡγουμένης δὴ ἀληθείας, οὐκ ἄν ποτε, οἶμαι, φαῖμεν αὐτῇ χορὸν κακῶν ἀκολουθῆσαι. Πῶς γάρ; Ἀλλ' ὑγιές τε καὶ μέτριον ἦθος· ᾧ καὶ σωφροσύνην ἕπεσθαι. Ὀρθῶς, ἔφη. Καὶ δὴ τὸν ἄλλον τῆς φιλοσόφου φύσεως χορὸν τί δεῖ πάλιν ἐξ ἀρχῆς ἀναλαμβάνοντα τάττειν; μέμνησαι γάρ που ὅτι ξυνέβη προσῆκον τούτοις, ἀνδρία, μεγαλοπρέπεια, εὐμάθεια, μνήμη. καὶ σοῦ ἐπιλαβομένου, ὅτι πᾶς μὲν ἀναγκασθήσε-
D ται ὁμολογεῖν οἷς λέγομεν, ἐάσας δὲ τοὺς λόγους, εἰς αὐτοὺς ἀποβλέψας περὶ ὧν ὁ λόγος, φαίη ὁρᾶν αὐτῶν τοὺς μὲν, ἀχρήστους, τοὺς δὲ πολλοὺς, κακοὺς πᾶσαν κακίαν· τῆς ἤδη διαβολῆς τὴν αἰτίαν ἐπισκοποῦντες, ἐπὶ τούτῳ νῦν γεγόναμεν, τί ποθ' οἱ πολλοὶ κακοί· καὶ τούτου δὴ ἕνεκα, πάλιν ἀνειλήφαμεν τὴν τῶν ἀληθῶς φιλοσόφων φύσιν, καὶ ἐξ ἀνάγκης ὠρισάμεθα. Ἔστιν (ἔφη)
E ταῦτα. Ταύτης δὴ (ἦν δ' ἐγώ) τῆς φύσεως δεῖ θεάσασθαι τὰς φθοράς, ὡς διόλλυται ἐν πολλοῖς, σμικρὸν δέ τι ἐκφεύγει· οὓς δὴ καὶ οὐ πονηρούς, ἀχρήστους δὲ καλοῦσι· καὶ μετὰ τοῦτο αὖ τὰς μιμουμένας ταύτην,

For. εἰ … χεις.

For. τῆς … βολῆς. Ve … τῆς δὲ τῆς … λῆς.

a Nondum eſt plena reſponſio. nonnullos enim eorum qui philoſophiam profiteantur, improbos eſſe negari minimè poteſt. Huius deprauationis cauſam ſtatuit prauã educationem, inſtitutionémque in iuuenũ animis, qui generoſis alioqui atque magnificis naturis præditi, quum philoſophiam deguſtarint, cótinuò tamen corrumpũtur, vel Sophiſtarum vel

A καὶ εἰς ὃ ἐπιτήδευμα καθίστανται αὐτῆς· οἷαι οὖσαι φύσεις ψυχῶν εἰς ἀνάξιον καὶ μεῖζον ἑαυτῶν ἀφικνούμεναι ἐπιτήδευμα, πολλαχῇ πλημμελοῦσαι, πανταχῇ καὶ ἐπὶ πάντας δόξαν οἵαν λέγεις φιλοσοφίᾳ προσῆψαν. Τίνας δὲ (ἔφη) τὰς διαφθορὰς λέγεις; Ἐγώ σοι (εἶπον) ἂν οἷός τε γένωμαι, πειράσομαι διελθεῖν. τόδε μὲν οὖν, οἶμαι, πᾶς ἡμῖν ὁμολογήσει τοιαύτην φύσιν, καὶ πάντα ἔχουσαν ὅσα προσετάξαμεν νυνδή, εἰ τελέως μέλλοι φιλόσοφος

B γενέσθαι, ὀλιγάκις ἐν ἀνθρώποις φύεσθαι καὶ "ὀλίγας. ἢ οὐκ οἴει; Σφόδρα γε. Τούτων δὴ τῶν ὀλίγων σκόπει ὡς πολλοὶ ὄλεθροι καὶ μεγάλοι. Τίνες δή; Ὃ μὲν πάντων θαυμαστότατον ἀκοῦσαι, ὅτι ἓν ἕκαστον ὧν ἐπῃνέσαμεν τῆς φύσεως ἀπόλλυσι τὴν ἔχουσαν ψυχήν, καὶ ἀποσπᾷ φιλοσοφίας. λέγω δὲ ἀνδρείαν, σωφροσύνην, καὶ πάντα ἃ διήλθομεν. Ἄτοπον (ἔφη) ἀκοῦσαι. Ἔτι τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) πρὸς τούτοις τὰ λεγόμε-

C να ἀγαθὰ πάντα φθείρει καὶ ἀποσπᾷ, κάλλος, καὶ πλοῦτος, καὶ ἰσχὺς σώματος, καὶ ξυγγένεια ἐρρωμένη ἐν πόλει, καὶ πάντα τὰ τούτων οἰκεῖα. ἔχεις γὰρ τὸν τύπον ὧν λέγω. Ἔχω, ἔφη· καὶ ἡδέως γ' ἂν ἀκριβέστερον ἃ λέγεις πυθοίμην. Λαβοῦ τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) ὅλου αὐτοῦ ὀρθῶς· καί σοι εὔδηλόν τε φανεῖται, καὶ οὐκ ἄτοπα δόξει τὰ προειρημένα περὶ αὐτῶν. Πῶς οὖν, ἔφη, κελεύεις; Παντὸς (ἦν δ' ἐγώ) σπέρματος πέρι, ἢ φυτοῦ,

D εἴτε ἐγγείων, εἴτε τῶν ζώων, ἴσμεν ὅτι τὸ μὴ τυχὸν τροφῆς ἧς προσήκει ἑκάστῳ, μηδ' ὥρας, μηδὲ τόπου, ὅσῳ ἂν ἐρρωμενέστερον ᾖ, τοσούτῳ πλειόνων ἐνδεῖ τῶν πρεπόντων. ἀγαθῷ γάρ που κακὸν ἐναντιώτερον ἢ τῷ μὴ ἀγαθῷ. Πῶς δ' οὔ; Ἔχει δὴ (οἶμαι) λόγον, τὴν ἀρίστην φύσιν ἐν ἀλλοτριωτέρᾳ οὖσαν τροφῇ, κάκιον ἀπαλλάττειν τῆς φαύλης. Ἔχει. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγώ) ὦ Ἀδείμαντε,

E καὶ τὰς ψυχὰς οὕτω φῶμεν τὰς εὐφυεστάτας, κακῆς παιδαγωγίας τυχούσας, διαφερόντως κακὰς γίγνεσθαι. ἢ οἴει τὰ μεγάλα ἀδικήματα, καὶ τὴν ἄκρατον πονηρίαν, ἐκ φαύλης ἀλλ' οὐκ ἐκ νεανικῆς φύσεως τροφῇ διολλυμένης γίγνεσθαι, ἀσθενῆ δὲ φύσιν, μεγάλων οὔτε ἀγαθῶν οὔτε κακῶν αἰτίαν ποτὲ ἔσεσθαι; Οὔκ, ἀλλά (ἦ δ' ὅς) οὕτως. Ἣν τοίνυν ἔθεμεν

...ilam puto ... uel ἐν ὀ- ... Sic Fic. ...ò paucisſ- ...o i.

eámque certo vitæ inſtituto affecꝫent: & dum, præter vires, rem à ſua natura abhorrentem ſuſcipiunt, qua nimirum ipſi indigni ſint, multipliciter peccent: eámque adeo ſiniſtræ opinionis notam, de qua modò loquebaris, philoſophiæ inurant. Ecquas verò deprauationes narras? Eas tibi conabor, quantum in me ſitum erit, commemorare. Id quidē arbitror tibi quemlibet conceſſurum, huiuſmodi naturas, & ita prorſus affectas ſicuti deſcripſimus, & his omnibus dotibus inſtructas quibus indiget perfectus philoſophus, rarò inter homines oriri & paucas. nónne ita arbitraris? Omnino. At ex his paucis vide quàm multa & magna exitia exiſtāt. Ecquæ narras? Hoc nimirum, quod præter cætera auditu mirabile eſt, vnumquodque horum eum animum perdit atq; profligat qui hac natura præditus eſt quam modò commendabamus, & à philoſophia abſtrahit atque auellit: fortitudinem aio, temperantiam, & cætera omnia quæ recenſuimus. Auditu, inquit, abſurdum, atque importunū! Præterea quæcunque bona dicuntur vulgò, deprauant animum, atque abducunt, for-
6 ma, diuitiæ, corporis robur, & genus in ciuitate potens & gratioſum, & cætera his affinia. habes enim quandam eorum quæ dico informationē in animo tuo. Habeo equidem: & lubenter quidem eandem rem accuratius à te audirem explicari. Rem igitur totam animo rectè comprehende. quod ſi feceris, plana tibi atque explorata apparebunt: neque verò amplius eris in ea ſententia, hæc à nobis ſuperius explicata quibuſdam abſurdis inuolui. Quomodo igitur, inquit, mandas? Nouimus, inquā, quodlibet ſemen & plantarum & animalium, quod minimè nactum fuerit conuenientem opportunámque nutritionem, neque temporis neque loci, quanto vehementius ſit atque robuſtius, eo pluribus adiumentis ſibi propriis atque accommodatis indigere. nam malum magis eſt contrarium bono, quàm non bono. Quídni? Eſt igitur (opinor) conſentaneum, Naturā optimam, ſi alieniorem quandam educationis rationem conſequatur, deteriorem euadere quàm vilem & inertem. Eſt nimirum. Nónne igitur, inquam, Adimante, & optimas indoles atque præſtantiſſimas, ſi prauam educationem à teneris annis conſequātur, inſigniter prauas euadere cōſequens eſt? An cenſes magna ſcelera, & profligatam quandam & puram putámque, vt ita dicam, improbitatē ex vili quadam & ignaua natura, & non potius ex generoſo & robuſto quodam ingenio educatione corrupto proficiſci? infirmam verò imbellémque naturam, neque bonorum neque malorum magnorum cauſam vnquam futuram? Nequaquam: ſed ita vt dixiſti. Si ergo ea

Politicorum hominū artibus. quæ duo hominum genera ſtatuit tanquam καρκινώματα philoſophicæ ſimplicitatis. imò oſtendit tanto grauiorem eſſe corruptelam in magnis illis ingeniis, quāto maiores naturarum fuerint indoles. ita virtutes illas cæteráſque dotes ad illuſtriorē vitam conducentes, in illis corrumpi atque profligari: (ſicuti in Alcibiade præſtantiſſimo iuuene, docuit ſuprà ἐν τῷ περὶ φύσεως αἰσθ.) & ex præclara cognitione audaciſſima ſcelera prorumpere. Inſidiarum autem illarum & ſophiſticarum & ciuilium adiungit luculentam ὑποτύπωσιν: ad quas euitandas opus ſit ſingulari quodam dei numine: & quidē tanto maiore & efficaciore, quo magis ſophiſtæ inanibus quibuſdam & ad vulgi captum accōmodatis opinionibus hominum animos repleant, vt melioris & ſanctioris cognitionis nullum relinquāt locum in hominum animis. Ita recenſet veras & οἰκείας cauſas deprauationis philoſophiæ: quæ homines ad has anguſtias neceſſariò impellant atque præcipitent.

philoſophi natura quam poſuimus, huiuſmodi diſciplinæ rationem ſit conſequuta, neceſſe eſt, opinor, eam ad omnem virtutẽ ita prouchi vt ad faſtigium tandem quoddam bonitatis perueniat. quòd ſi neque rectè ſata, neque commodè fuerit educata, contrarium exitum ſit planè conſequutura: niſi deus quidam mirifica quadam ratione præter ordinem ei ſubuenerit. Nunquid tu quoque arbitraris, ſicuti & multi, iuuenes quoſdam à ſophiſtis ſolere corrumpi: illos autem ſophiſtas qui tantopere valeant in iuuenibus corrumpendis, imperitos quoſdam eſſe homũciones, nullius pretii: non verò eos qui ita loquantur, maximos eſſe ſophiſtas credamus, qui doceãt abſolutiſſimè, & tales efficiant & iuuenes & ſenes, & viros & mulieres, quales velint? Ecquando? inquit. Quando, inquam, multi confertim in concionibus, in theatris, in foris, in caſtris, aut alio quopiam ſolenniori cœtu ſeſſitãtes, cum multo ſtrepitu partim laudant partim vituperant ea quæ dicuntur aut fiunt, ad vtraque infinito cum tumultu vel applaudentes vel explaudẽtes, vt quidem & parietes & vniuerſus locus tanto ſtrepitu circumſonãs, congeminato tumultu exaugeat laudantium & vituperantium ſonum. In tanta motuũ perturbatione ecquid animi cenſes habere iuuenẽ hominem atque rerum inexpertum? aut quam diſciplinam intra priuatos parietes perceptam, arbitraris adeo cõſtaturam vt aduerſus tot laudum & vituperationum fluctus par eſſe poſſit, quin potius obruta atque demerſa eò quò fluctus detulerit, præceps abripiatur? quin diſcat eadẽ & pulchra & inhoneſta vocare? iiſdem porro ſe dedat ſtudiis, idem denique ille planè euadat? Id omnino neceſſarium eſt, Socrates. Atqui nondum tantam, Socrates, neceſſitatẽ induximus. Ecquam? ait. Quam videlicet inſtitutores illi & ſophiſtę ad ipſa verba adiungunt, dum verbis non potuerunt efficere quod volebant. ignoráſne enim ipſos & infamia & pecuniarum mulctis, mortis etiam ſupplicio eos ſolere plectere qui ſe non ſinunt ab ipſis perſuaderi? Noui, inquit. Ecquem verò alium ſophiſtam arbitraris, aut quod tãdem doctrinæ genus à priuato quodam homine traditæ, quæ publicis his concertationibus aduerſari queat, vt ſuperior euadat? Nullum equidem, opinor, inquit. Quin & his velle obniti, ſumma dementia eſt. neque enim vel eſt vel fuit vel erit vnquã diuerſa quædam morum ratio ad virtutem comparata, præter iſtorum diſciplinam. De humana quidem inſtitutione loquor. nam diuinam, ſicuti vetus fert verbum, inſtitutionẽ eximo ex hoc numero. Ita enim cõſtituendũ eſt, eum qui incolumis atque ſoſpes ex hac re-

A τοῦ φιλοσόφου φύσιν, ἂν μὲν, οἶμαι, μαθήσεως προσηκούσης τύχῃ, εἰς πᾶσαν ἀρετὴν μὲν ἀνάγκη αὐξομένην ἀφικνεῖσθαι· ἐὰν δὲ ἐν μὴ προσηκούσῃ σπαρεῖσά τε καὶ φυτευθεῖσα τρέφηται, εἰς πάντα τἀναντία αὖ· ἐὰν μή τις αὐτῇ βοηθήσας θεῶν τύχῃ. ἢ καὶ σὺ ἡγῇ, ὥσπερ οἱ πολλοὶ, διαφθειρομένους τινὰς εἶναι ὑπὸ σοφιστῶν νέους· διαφθείροντας δὲ, τινὰς σοφιστὰς ἰδιωτικοὺς, ὅ,τι καὶ ἄξιον λόγου· ἀλλ' οὐκ αὐτοὺς τοὺς ταῦτα λέγοντας, μεγίστους μὲν
B εἶναι σοφιστὰς, παιδεύειν δὲ τελεώτατα, καὶ ἀπεργάζεσθαι οἵους βούλονται εἶναι, καὶ νέους καὶ πρεσβυτέρους, καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας; Πότε δή; ἦ δ' ὅς. Ὅταν (εἶπον) ξυγκαθεζόμενοι ἀθρόοι πολλοὶ εἰς ἐκκλησίας, ἢ εἰς δικαστήρια, ἢ θέατρα, ἢ στρατόπεδα, ἤ τινα ἄλλον κοινὸν πλήθους ξύλλογον, ξὺν πολλῷ θορύβῳ τὰ μὲν ψέγωσι τῶν λεγομένων ἢ πραττομένων, τὰ δὲ ἐπαινῶσιν, ὑπερβαλλόντως ἑκάτερα καὶ ἐκβοῶντες καὶ κροτοῦν-
C τες· πρὸς δ' αὐτοῖς αἵ τε πέτραι καὶ ὁ τόπος ἐν ᾧ ἂν ὦσιν ἐπηχοῦντες, διπλάσιον θόρυβον παρέχωσι τοῦ ψόγου τε καὶ ἐπαίνου. ἐν δὴ τῷ τοιούτῳ τὸν νέον, τὸ λεγόμενον, τίνα οἴει καρδίαν ἴσχειν; ἢ ποίαν ἂν αὐτῷ παιδείαν ἰδιωτικὴν ἀνθέξειν, ἣν οὐ κατακλυσθεῖσαν ὑπὸ τοῦ τοιούτου ψόγου ἢ ἐπαίνου, οἰχήσεσθαι φερομένην κατὰ ῥοῦν ᾗ ἂν οὗτος φέρῃ; καὶ φήσειν τε τὰ αὐτὰ τούτοις καλὰ καὶ αἰσχρὰ εἶναι, καὶ ἐπιτηδεύσειν ἅπερ ἂν οὗτοι; καὶ ἔσεσθαι τοιοῦ-
D τον; Πολλὴ (ἦ δ' ὅς) ὦ Σώκρατες, ἀνάγκη. Καὶ μὴν (ἦν δ' ἐγὼ) οὔπω τὴν μεγίστην ἀνάγκην εἰρήκαμεν. Ποίαν; ἔφη. Ἣν ἔργῳ
7 προστιθέασι, λόγῳ μὴ πείθοντες οὗτοι οἱ παιδευταί τε καὶ σοφισταί. ἢ οὐκ οἶσθα ὅτι τὸν μὴ πειθόμενον ἀτιμίαις τε καὶ χρήμασι καὶ θανάτοις κολάζουσι; Καὶ μάλα (ἔφη) σφόδρα. Τίνα οὖν ἄλλον σοφιστὴν οἴει, ἢ ποίους ἰδιωτικοὺς λόγους ἐναντία τούτοις τείνοντας κρατήσειν; Οἶμαι μὲν οὐδέ-
E να, ἦ δ' ὅς. Οὐ γὰρ (ἦν δ' ἐγὼ) ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιχειρεῖν πολλὴ ἄνοια. οὔτε γὰρ γίγνεται, οὔτε γέγονεν, οὐδὲ οὖν μὴ γένηται ἀλλοῖον ἦθος πρὸς ἀρετὴν, παρὰ τὴν τούτων παιδείαν πεπαιδευμένον. ἀνθρώπειον, ὦ ἑταῖρε· θεῖον μέντοι, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐξαίρω λόγου. εὖ γὰρ χρὴ εἰδέναι, ὅ,τι περ ἂν σωθῇ τε καὶ γένηται οἷον δεῖ, ἐν τοιαύτῃ καταστάσει πολι-

In præce... male λό... male im... tur quid... Eraſmo, excipio

τειῶν,

A ποιῶν, θεοῦ μοῖραν αὐτὸ σῶσαι λέγων, οὐ κακῶς ἐρεῖς. Οὐδ' ἐμοὶ ἄλλως (ἔφη) δοκεῖ. Ἔτι τοίνυν σοι (ἦν δ' ἐγὼ) πρὸς τούτοις καὶ τόδε δοξάτω. Τὸ ποῖον; Ἕκαστον τῶν μισθαρνούντων ἰδιωτῶν, οὓς δὴ οὗτοι σοφιστὰς καλοῦσι, καὶ ἀντιτέχνους ἡγοῦνται, μὴ ἄλλα παιδεύειν, ἢ ταῦτα τὰ τῶν πολλῶν δόγματα, ἃ δοξάζουσιν ὅταν ἀθροισθῶσι, καὶ σοφίαν ταύτην καλεῖν. οἷόνπερ ἂν εἰ θρέμματος μεγάλου καὶ ἰσχυροῦ τρεφομένου τὰς ὀργάς τις καὶ ἐπιθυμίας κατεμάνθανεν, ὅπῃ τε προσελθεῖν χρὴ, καὶ ὅπῃ ἅψασθαι αὐτοῦ, B καὶ ὁπότε χαλεπώτατον ἢ πραότατον καὶ ἐκ τίνων γίγνεται· καὶ φωνὰς δὴ ἐφ' οἷς ἑκάστας εἴωθε φθέγγεσθαι, καὶ οἵας αὖ ἄλλου φθεγγομένου ἡμεροῦταί τε καὶ ἀγριαίνει. καταμαθὼν δὲ ταῦτα πάντα, ξυνουσίᾳ τε καὶ χρόνου τριβῇ, σοφίαν τε καλέσειε, καὶ, ὡς τέχνην συστησάμενος, ἐπὶ διδασκαλίαν τρέποιτο· μηδὲν εἰδὼς τῇ ἀληθείᾳ τούτων τῶν δογμάτων τε καὶ ἐπιθυμιῶν, ὅ,τι καλὸν, ἢ αἰσχρὸν· ἢ ἀγαθὸν, ἢ κακόν· ἢ δίκαιον, ἢ ἄδικον· ὀνομάζοι δὲ πάντα ταῦτα ἐπὶ ταῖς τοῦ C μεγάλου ζώου δόξαις· οἷς μὲν χαίροι ἐκεῖνο, ἀγαθὰ καλῶν· οἷς δὲ ἄχθοιτο, κακὰ· ἄλλον δὲ μηδένα ἔχοι λόγον περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ τἀναγκαῖα, δίκαια καλοῖ καὶ καλὰ, τὴν δὲ τοῦ ἀναγκαίου καὶ ἀγαθοῦ φύσιν ὅσον διαφέρει τῷ ὄντι, μήτε ἑωρακὼς εἴη, μήτε ἄλλῳ δυνατὸς δεῖξαι. τοιοῦτος δὴ ὢν, πρὸς Διὸς, οὐκ ἄτοπος ἄν σοι δοκῇ εἶναι παιδευτής; Ἔμοιγ', ἔφη. Ἦ οὖν τι τούτου δοκεῖ διαφέρειν ὁ τὴν τῶν πολλῶν καὶ παντοδαπῶν ξυνιόντων ὀργὴν καὶ ἡδονὰς κατανενοηκέ- D ναι, σοφίαν ἡγούμενος, εἴτ' ἐν γραφικῇ, εἴτ' ἐν μουσικῇ, εἴτε δὴ ἐν πολιτικῇ; ὅτι μὲν γὰρ ἐάν τις τούτοις ὁμιλῇ, ἐπιδεικνύμενος ἢ ποίησιν, ἢ τινὰ ἄλλην δημιουργίαν, ἢ πόλει διακονίαν, κυρίους αὐτοῦ ποιῶν τοὺς πολλοὺς, πέρα τῶν ἀναγκαίων, ἡ Διομηδεία λεγομένη ἀνάγκη ποιεῖν αὐτῷ πάντα ἃ ἂν οὗτοι ἐπαινῶσιν· ὡς δὲ καὶ ἀγαθὰ καὶ καλὰ ταῦτα τῇ ἀληθείᾳ, ἤδη πώποτέ του ἤκουσας αὐτῶν λόγον διδόντος οὐ καταγέλαστον; Οἶμαι δέ γ', ἦ δ' ὅς, οὐδ' ἀκούσομαι. E Ταῦτα τοίνυν πάντα ἐννοήσας, ἐκεῖνο ἀναμνήσθητι, αὐτὸ τὸ καλὸν, ἀλλὰ μὴ τὰ πολλὰ καλά. ἢ αὐτό τι ἕκαστον, καὶ μὴ τὰ πολλὰ ἕκαστα, ἔσθ' ὅπως

[margin: ... πόλεως, ... nouet.]

rumpublicarũ conſtitutione euaſerit, eámque ſuiipſius conſeruationem diuino numini attribuerit, haud perperam loqui. Neque mihi quidem videtur aliter, inquit. Præter hæc, inquam, hoc rurſus etiam exiſtimato. Quídnam? Quicunque eorum qui accepta mercede priuatim docẽt, quos hi vocant Sophiſtas, & æmulos atque aduerſarios arbitrantur, nihil aliud docere quàm vulgares ſententias, in quibus conueniunt, quum vnà congregantur: & hanc eſſe illam doctrinam, quam Sapientiã vocent. quemadmodum ſiquis magni cuiuſdam & validi pecoris, quod quis compoſitò nutrierit, naturales impetus & cupiditates perſpexerit, quo illud adire & quo attrectare deceat modo, & quando vel ferocius eſt vel mitius, & ex quibus cauſis huiuſmodi fiat: voces item eas quas ſolet efferre, quibus quoque modis vel cicuretur vel efferetur: poſtquam verò ob diuturnã conſuetudinem perceperit hæc ſingula, peritiam illarum rerum appellauerit Sapientiam: & tanquam arte quadam conſtituta ad docendum ſe conuertet, planè neſcius ecquæ reuera harum opinionum & cupiditatum honeſta vel turpis, bona vel mala, iuſta vel iniuſta ſit: nominet verò ſingula ex magni illius pecoris opinione: vt quidem ea quibus illud delectetur, Bona appellet: quibus offendatur, Mala: nec aliam prorſus de his afferat rationem, ſed quæ neceſſaria ſunt, Iuſta nuncupet & honeſta: id autem quo neceſſarii & boni illius natura reuera diſcriminetur, neque ipſe reuera perſpexerit vnquam, neque aliis queat oſtendere. Is qui ita fuerit affectus, quemadmodum deſcripſi, abſurdúſne inſtitutor tibi futurus videatur? Mihi quidé, inquit. Annon tibi videtur hactenus ab hoc differre, qui multorum variorúmque hominum in vnum conuenientium indolem & ſtudia animo peruiderit, ſapientiam ratus ſiue in pictura, ſiue in muſica, ſiue in adminiſtrandæ reipublicæ diſciplina? minimè enim dubium eſt, ſi cum his familiariter verſetur, & profiteatur doctrinam vel poeſeos, vel alterius cuiuſpiam opificii vel miniſterii quod ad rempubl. pertineat, attribuátque vulgo diiudicandi operis autoritatem: quin futurũ ſit vt Diomedea illa quæ prouerbio circumfertur Neceſſitas eum compellat facere, præter etiam res neceſſarias, quæcunque ipſi laudent. Hæc autem reuera bona eſſe & pulchra, vnquámne audiiſti illorum quenquã probantem, allata ratione non planè ridicula? Nec hactenus (inquit) audiui, opinor, neque in poſterum audiam. His omnibus perſpectis, reuoca in memoriam ipſum illud per ſe pulchrum, non verò multa hæc pulchra, & ſic de cæteris rebus quæ cadunt in vſum cõmunis vitæ: Non eſſe quidẽ res ſingulas multas ſenſibus noſtris expoſitas, ſed illius ipſius quod per ſe ſingulatim exiſtat certam quãdam & conſtantem eſſe naturam. huiúſne verò doctrinæ capax eſt vulgus? ac poteſtne etiam

in illius mentem cadere, eam alicubi extare? Minimè, inquit. Igitur vulgus (inquã) philoſophiæ minimè capax eſt. Minimè. Quinetiam fieri non poteſt quin philoſophantes ab eo vituperentur. Neceſſe eſt. Et ab iſtis etiã priuatis præceptoribus, qui perpetua cum populo conſuetudine eius auram venantur, & toti ſe ad eius arbitriũ componunt. Perſpicuum eſt. [a] Rebus ita conſtitutis, ecquam animaduertis rationẽ eius hominis conſeruandi qui natura ſit philoſophus, vt in inſtituti ſtudii ratione conſtanter perſeuerans, ſtudiorum ſuorũ metam poſſit contingere? Illud verò ex ſuperioribus perſpice. cõceſſum enim eſt, diſcendi acumen, memoriam, fortitudinem, liberalitatem ad hanc naturam pertinere. Certé. Nónne ſi inter omnes his dotibus excelluerit, primas quoque inter omnes reportabit, tum verò maximè quũ corpus nactus fuerit quod ad illam animi maieſtatem quodãmodo accedat? Quídni verò? inquit. Omnes igitur & domeſtici & ciues hoc voluerint vti, vbi ad prouectiorem conſtantiorémq; ætatem peruenerit, & illi rerum ſuarum ſummam cõmittent. Quídni? Itaque obſeruantia, precibus, honoribus futuram ei potentiã anteuertent, cúmque abblandiendo ſibi conciliabunt. Ita nimirum, inquit, ſolet euenire. Ecquid verò, inquam, exiſtimas talem hominem in hoc rerum ſtatu effecturum? tum verò maximè ſi in ampla ciuitate ſit natus, & in ea opibus illuſtris ſit atque genere, bonæ præterea & ingenuæ formæ dignitate & corporis proceritate præſtet? nónne infinita quadam ſpe hunc repletum iri, exiſtimantem ſe ad res & Græcorum & barbarorum gerendas parem futurum? iíſque dotibus inflatum efferre ſe, faſtidioſo quodam habitu inaniter tumentem, & vecordi quadam ſuperbia inſoleſcẽtem? Maximè, inquit. Siquis hominem ita affectum adeat, & ingenuè ei ſignificet, nullam ipſi adeſſe mentem, ac proinde ſe illa maximè indigere: mentem verò à nemine comparari poſſe, niſi ſe ei prorſus tanquam ſeruũ ſubiiciat, totúmq; ſe tradat illius obſequio: illúmne hominem, tot tãtíſque malis inuolutum, arbitraris his audiendis aures præbiturum? Multum profectò abeſt, inquit. Sin autem naturæ bonitate, & innata quadam diſciplinarum cupiditate, aliquis harum rerum ſenſu afficiatur, & ad philoſophiæ ſtudium inflectatur: écquid facturos illos arbitramur qui putant monitoris illius vſu & conſuetudine adoleſcentem corrumpi? nónne & agẽdo & loquendo, omni ſtudio atque opera enixuros vt neque adoleſcens monitis pareat, neque hortator ille aliquid promoueat, quicquid tandem inſidiarum priuatim & latenter ſtruat, & manifeſtã etiam vim adhibeat ad perniciẽ?

A πλῆθος ἀνέξεται, ἢ ἡγήσεσθαι εἶναι; Ἥκιστά γ', ἔφη. Φιλόσοφον μὲν ἄρα (ἦν δ' ἐγὼ) πλῆθος ἀδύνατον εἶναι. Ἀδύνατον. Καὶ τοὺς φιλοσοφοῦντας ἄρα ἀνάγκη ψέγεσθαι ὑπ' αὐτῶν. Ἀνάγκη. Καὶ ὑπὸ τούτων δὴ τῶν ἰδιωτῶν, ὅσοι προσομιλοῦντες ὄχλῳ, ἀρέσκειν αὐτῷ ἐπιθυμοῦσι. Δῆλον. Ἐκ δὴ τούτων, τίνα ὁρᾷς σωτηρίαν φιλοσόφῳ φύσει, ὥστ' ἐν τῷ ἐπιτηδεύματι μείνασαν πρὸς τέλος ἐλθεῖν; ἐννόει δ' ἐκ τῶν ἔμπροσθεν.
B ὡμολόγηται γὰρ δὴ ἡμῖν εὐμάθεια, καὶ μνήμη, καὶ ἀνδρία, καὶ μεγαλοπρέπεια ταύτης εἶναι τῆς φύσεως. Ναί. Οὐκοῦν εὐθὺς ἐν πᾶσιν ὁ τοιοῦτος, πρῶτος ἔσται ἐν ἅπασιν, ἄλλως τε καὶ ἐὰν τὸ σῶμα φυῇ προσφερὲς τῇ ψυχῇ; Τί δ' οὐ μέλλει; ἔφη. Βουλήσονται δὴ (οἶμαι) αὐτῷ χρῆσθαι, ἐπειδὰν πρεσβύτερος γίγνηται, ἐπὶ τὰ αὐτῶν πράγματα οἵ τε οἰκεῖοι καὶ οἱ πολῖται. Πῶς δ' οὔ; Ὑποκείσονται ἄρα δεόμενοι καὶ τιμῶντες, προκαταλαμβάνοντες καὶ προκολακεύοντες τὴν
C
7 μέλλουσαν αὐτοῦ δύναμιν. Φιλεῖ γοῦν (ἔφη) οὕτω γίγνεσθαι. Τί οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) οἴει τὸν τοιοῦτον ἐν τοῖς τοιούτοις ποιήσειν; ἄλλως τε καὶ ἐὰν τύχῃ μεγάλης πόλεως ὤν, καὶ ἐν ταύτῃ πλούσιός τε καὶ γενναῖος, καὶ ἔτι εὐειδὴς καὶ μέγας; ἆρ' οὐ πληρωθήσεσθαι ἀμηχάνου ἐλπίδος; ἡγούμενον καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τὰ τῶν βαρβάρων ἱκανὸν ἔσεσθαι πράττειν; καὶ ἐπὶ τούτοις ὑψηλὸν ἐξαίρειν αὐτόν,
D σχηματισμοῦ καὶ φρονήματος κενοῦ, ἄνευ νοῦ, ἐμπιπλάμενον; Καὶ μάλ', ἔφη. Τῷ δὴ οὕτω διατιθεμένῳ ἐάν τις ἠρέμα προσελθὼν τἀληθῆ λέγῃ, ὅτι νοῦς οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ, δεῖται δέ, τὸ δὲ οὐ κτητὸν μὴ δουλεύσαντι τῇ κτήσει αὐτοῦ· ἆρ' εὐπετὲς οἴει εἶναι εἰσακοῦσαι διὰ τοσούτων κακῶν; Πολλοῦ γε δεῖ, ἦ δ' ὅς. Ἐὰν δ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) διὰ τὸ εὖ πεφυκέναι, καὶ τὸ συγγενὲς τῶν λόγων, εἷς αἰσθάνηταί πῃ, καὶ κάμπτηται, καὶ ἕλκηται πρὸς
E φιλοσοφίαν, τί οἰόμεθα δράσειν ἐκείνους τοὺς ἡγουμένους ἀπολλύναι αὐτοῦ τὴν χρείαν τε καὶ ἑταιρείαν; οὐ πᾶν μὲν ἔργον, πᾶν δ' ἔπος λέγοντάς τε καὶ πράττοντας, καὶ περὶ αὐτόν, ὅπως ἂν μὴ πεισθῇ, καὶ περὶ τὸν πείθοντα, ὅπως ἂν μὴ οἷός τ' ᾖ, καὶ ἰδίᾳ ἐπιβουλεύοντας, καὶ δημοσίᾳ εἰς ἀγῶνα καθιστάντας;

a Illis incommodis quæ ſophiſtæ & ciuiles homines important in iuuenum mores, impediúntque adeo perfectam cuſtodis naturam: opponit commoda remedia, quæ cuſtodis naturam ab illis corruptelis ſartam tectámque tueantur. quibus ergo artibus ad muneris illius faſtigium perueniatur, docet. corruptionum autem illarũ periculum inculcat, ex quibus tot tantáq; ſcelera in maximis ingeniis emergant ad peſtem perniciémq; reipubl. niſi maturè illis occurratur.

In præcec... eſt οὐ κτητὸν ... δουλεύσα... Fic. quoq; ... κτητόν.

Πολλή (ἦ δ' ὅς) ἀνάγκη. Ἔστιν οὖν ὅπως ὁ τοιοῦτος φιλοσοφήσει; Οὐ πάνυ. Ὁρᾷς οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ὅτι οὐ κακῶς ἐλέγομεν ὡς ἄρα καὶ αὐτὰ τὰ τῆς φιλοσόφου φύσεως μέρη, ὅταν ἐν κακῇ τροφῇ γένηται, αἴτια τρόπον τινὰ τοῦ ἐκπεσεῖν ἐκ τοῦ ἐπιτηδεύματος; καὶ τὰ λεγόμενα ἀγαθά, πλοῦτοί τε καὶ πᾶσα ἡ τοιαύτη παρασκευή; Οὐ γάρ· ἀλλ' ὀρθῶς (ἔφη) ἐλέχθη. Οὗτος δή (εἶπον) ὦ θαυμάσιε, ὄλεθρός τε καὶ διαφθορὰ τοσαύτη τε καὶ τοιαύτη τῆς βελτίστης φύσεως εἰς B τὸ ἄριστον ἐπιτήδευμα, ὀλίγης καὶ ἄλλως γιγνομένης, ὡς ἡμεῖς φαμέν. καὶ ἐκ τούτων δὴ τῶν ἀνδρῶν καὶ οἱ τὰ μέγιστα κακὰ ἐργαζόμενοι τὰς πόλεις γίγνονται καὶ τοὺς ἰδιώτας, καὶ οἱ τἀγαθά, οἳ ἂν ταύτῃ τύχωσι ῥυέντες· σμικρὰ δὲ φύσις οὐδὲν μέγα οὐδέποτε οὐδένα οὔτε ἰδιώτην οὔτε πόλιν δρᾷ. Ἀληθέστατα, ἦ δ' ὅς. Οὗτοι μὲν δὴ οὕτως ἐκπίπτοντες οἷς μάλιστα προσήκει, ἔρημον καὶ ἀτελῆ φιλοσοφίαν C λιπόντες, αὐτοί τε βίον οὐ προσήκοντα οὐδ' ἀληθῆ ζῶσι· τὴν δέ, ὥσπερ ὀρφανὴν συγγενῶν, ἄλλοι ἐπεισελθόντες ἀνάξιοι ᾔσχυνάν τε, καὶ ὀνείδη περιῆψαν· οἷα καὶ σὺ φῂς ὀνειδίζειν τοὺς ὀνειδίζοντας, ὡς οἱ ξυνόντες αὐτῇ, οἱ μὲν, οὐδενός, οἱ δὲ πολλοὶ πολλῶν κακῶν ἄξιοί εἰσι. Καὶ γὰρ οὖν (ἔφη) τά γε λεγόμενα ταῦτα. Εἰκότως γ', ἦν δ' ἐγώ, λεγόμενα. καθορῶντες γὰρ ἄλλοι ἀνθρωπίσκοι κενὴν τὴν χώραν ταύτην γιγνομένην, καλῶν δὲ ὀνομάτων καὶ προσχημάτων μεστήν, ὥσπερ οἱ ἐκ τῶν εἱργμῶν εἰς τὰ D ἱερὰ ἀποδιδράσκοντες, ἄσμενοι καὶ οὗτοι ἐκ τῶν τεχνῶν ἐκπηδῶσιν εἰς τὴν φιλοσοφίαν, οἳ ἂν κομψότατοι ὄντες τυγχάνωσι περὶ τὸ αὑτῶν τεχνίον. ὅμως γὰρ δὴ πρός γε τὰς ἄλλας τέχνας καίπερ οὕτω πραττούσης φιλοσοφίας, τὸ ἀξίωμα μεγαλοπρεπέστερον λείπεται· οὗ δὴ ἐφιέμενοι πολλοί, ἀτελεῖς μὲν τὰς φύσεις, ὑπὸ δὲ τῶν τεχνῶν τε καὶ δημιουργιῶν ὥσπερ τὰ σώματα λελώβηνται, οὕτω καὶ τὰς ψυχὰς συγκεκλασμένοι τε καὶ ἀποτεθρυμμένοι διὰ τὰς βαναυσίας τυγχάνουσιν. ἢ οὐκ E ἀνάγκη; Καὶ μάλα, ἔφη. Δοκεῖς οὖν τι (ἦν δ' ἐγώ) διαφέρειν αὐτοὺς ἰδεῖν ἀργύριον κτησαμένου χαλκέως, φαλακροῦ καὶ σμικροῦ, νεωστὶ μὲν ἐκ δεσμῶν λελυμένου, ἐν βαλανείῳ δὲ λελουμένου, νεουργὸν ἱμάτιον ἔχοντος, ὡς νυμφίου παρεσκευασμένου, διὰ πενίαν καὶ ἐρημίαν τοῦ δεσπότου τὴν θυγατέρα μέλλοντος γαμεῖν; Οὐ

γρ. οἳ ἂν τύχωσι, ἢ ῥυέντες. ἢ ἂν τύχωσι.

γρ. ἀποτεθραυσμένοι.

A Prorſus, inquit, neceſſe eſt. Vllâne ei homini via reliqua erit ad philoſophandū? Perexigua ſané. Vides igitur nos haud perperam dixiſſe ſuperius, philoſophicæ naturæ partes, ſi peruerſa interceſſerit educatio, cauſas eſſe quodammodo cur ab eo ſtudio auertatur? quinetiam impedimenta eſſe ea bona quæ vulgò nominantur? diuitias videlicet, omnémque huiuſmodi apparatū? Rectè profectò ita à nobis explicatum eſt. Hoc nimirū, inquā, modo optima natura ad optimū officiū cōparata corrūpitur atque profligatur: quæ quidē rara admodū, ſicuti diximus, reperitur. Atq; huius ingenii ſunt ii homines qui nefaria ſcelera perpetrāt & priuatim & publicè: & qui cōtrà, magna quædā beneficia cōferūt, priuatim itē atq; publicè: at exile ingeniū nihil vnquā vel priuatim vel publicè gerit magnū. Veriſſimè, inquit. [a] Quū hi videlicet ad philoſophādū apti ab hoc ſtudio diſtrahūtur, cui par erat atq; cōſentaneū illos operā adhibere, & philoſophiā deſertā imperfectámq; relinquūt, omnino illi vitam neque conuenientē neque veram viuunt: philoſophiam verò, tanquam cognatis adiumentis orbatam, alii nimirū ea indigni ſubrepentes, & dedecorāt, & hanc inurunt ignominiæ notam quam ipſi obiici aiebas ab iis qui illius famæ conantur detrahere, Eorū nimirū qui philoſophiæ dant operam, nonnullos nihili eſſe faciendos, vt homines prorſus nequā atque infructuoſos: multos autem illorum multis etiam malis & ſuppliciis dignos. Hæc videlicet ita ſunt dicta. Et meritò quidem, inquam.
8 Porro neſcio qui homunciones, dum hāc ſedem vacuam conſpicerent, præclaris tamen nominibus & ſtemmatis ſpecioſam, inſtar eorum qui è carcere ad vincula confugiunt, vltrò ex artibus ad philoſophiam exiliunt: quicunque videlicet exquiſitiſſimi in exiguis illis atque humilibus artibus euaſerint. Nihilominus tamen philoſophia, quanuis ita agat, ſi tamen cum cæteris artibus comparetur, dignitate omnino & maieſtate illis antecellit: quam affectant plerique natura quidem imperfecti, ab artibus tamen & opificiis diminuti: veluti ii qui ſunt mancis corporibus, ita & illi animis confracti atq; contuſi, artium mechanicarum miniſteriis. nónne ita neceſſe eſt? Maximè, inquit. An cenſes eos aſpectu aliquid differre à fabro quodam qui copiam pecuniæ penes ſe habeat, caluaſter alioqui & puſilla ſtatura, & qui recenter è vinculis ſolutus fuerit, & in balneo ſe lauerit, & nouo veſtimento tanquam ſponſum ſe exornauerit, dominíque ſui filiam, præ penuria & ſolitudine deſertam atque deſtitutam, ducturus ſit vxorem? Non multum,

[a] Concluſio iſtius ἐνστάσεως, Vnde nimirū profligati homines philoſophiæ nomine abutantur: cui tamen auguſta ſemper conſtat autoritas, ab emētita illa fucatáque philoſophiæ larua perſpicuis notis diſterminata. Illius etiā perſonatæ philoſophiæ, ſiue potius δοξοσοφίας, addit præclaram deſcriptionē.

inquit, differt. Ecquos liberos illi ſunt ſuſcepturi ex hoc matrimonio? nónne ſpurios & nequam? Prorſus eſt neceſſe. Atqui eos qui ſunt indigni inſtitutione, quum ipſi præter æquum & dignitatem coniungunt ſe philoſophiæ, quales cogitationes & opiniones generare dixerimus? nónne reuera huiuſmodi quæ Sophiſmatum nomē mereantur, quòd nihil germanum habeāt neque genuinum, nihil quod cum vera ſapientia cohęreat? Omnino, inquit. Quamobrem admodum pauci homines reſtant, Adimāte, qui vt par eſt in philoſophia verſentur. hi verò ſunt qui bona indole nati, & præclara educatione efformati, dum in exilium pulſi, difficultatū illarum quæ alioqui ipſis exitioſæ eſſent, leuationem aliquam quærunt, naturæ quodam impetu ad ſtudia philoſophiæ, veluti ad perfugium quoddam calamitatis, ſeſe contulerunt, & in illis conſtanter perſeuerant. vel quum magnus quidam animus exigua in vrbe natus, publicis muneribus contemptis, &, vt ſummatim dicam, omnibus reliquarū artium opificiis repudiatis, totum ſe ad philoſophandū trāsfert. Noſtri autem Theagis frænum ad eam vim cōpeſcēdam ſatis validum foret. cætera enim omnia illius ſunt huiuſmodi vt à philoſophia maximè ſint aliena: infirma autem valetudo ipſum à negotiis ciuilibus reuocat. Dæmonis verò noſtri ſignificationem non libet modò commemorare. illi enim vel nemini vnquam euenit. Cæterùm ex iis paucis hominibus qui guſtāt & guſtarunt quàm dulcis & beata ſit tam auguſtæ cognitionis poſſeſſio, omnino vulgi inſaniam vident: Neminem videlicet artibus his ſophiſticis inſtructum ſani quicquam (vt rem ſummatim comprehendam) in republica gerere, neque ſocium talem adiutorémque exiſtere, cui ſiquis ſe comitem adiunxerit ad iuſtitiæ defenſionē, ſoſpes & incolumis euadat: ſed perinde eſſe acſi quis in beſtias inciderit, quum neque vnà inferre velit iniuriā, neque ſolus ipſe omnibus feris poſſit reſiſtere: atque adeo priùs pereat quàm vllo modo vel ciuitatem vel amicos iuuare poſſit: ita & ſibi & aliis eſſe inutilē. Hæc omnia quicunque animo cōplexus fuerit, & quietē agit, & in rebus ſuis ſolidè verſatur: ac, veluti in tempeſtate, dum venti impetu turbo puluiſque huc atque illuc iactatur, ipſe ſub muri pręſidio tutꝰ extra omnē motuū illorum aleam, cæteros in mediis furentis Neptuni fluctibus agitatos conſpicatur. id eſt, ſua ſe virtute inuoluens, ſceleris impiarúmque actionum purus, dum cæteros homines videt iniuſtitia coopertos, abundè ſibi ſatisfactum eſſe arbitratur quòd ab illorum contagionibus ipſe ſit liber, habétque perſuaſum ſe puram innocentémque vitam victurum, & peracto vitæ iſtius mortalis curriculo, felicem mortem cum præclara ſpe & certa cumulatáque animi æquitate, quietum hilarémque obiturum. Rem haud ſanè leuem atque exiguam is egerit qui ita vitam traduxerit, & ita ex hac vita emigrarit.

A πάνυ (ἔφη) διαφέρει. Ποῖ᾽ ἄττα οὖν εἰκὸς γεννᾶν τοὺς τοιούτους; οὐ νόθα καὶ φαῦλα; Πολλὴ ἀνάγκη. Τί δέ; τοὺς ἀναξίους παιδεύσεως, ὅταν αὐτῇ πλησιάζοντες ὁμιλῶσι μὴ κατ᾽ ἀξίαν, ποῖ᾽ ἄττα φῶμεν γεννᾶν διανοήματά τε καὶ δόξας; ἆρ᾽ οὐχ ὡς ἀληθῶς προσήκοντα ἀκοῦσαι σοφίσματα, καὶ οὐδὲν γνήσιον, οὐδὲ φρονήσεως ἄξιον ἀληθινῆς ἐχόμενον; Παντελῶς μὲν οὖν, ἔφη. Πάνυ σμικρὸν δή τι (ἔφην ἐγὼ) ὦ Ἀδείμαντε, λείπεται τῶν κατ᾽

B ἀξίαν ὁμιλούντων φιλοσοφίᾳ, ἤπου ὑπὸ φυγῆς καταληφθὲν, γενναῖον καὶ εὖ τεθραμμένον ἦθος, ἀπορίᾳ τῶν διαφθερούντων κατὰ φύσιν μεῖναν ἐπ᾽ αὐτῇ· ἢ ἐν σμικρᾷ πόλει, ὅταν μεγάλη ψυχὴ φυῇ, καὶ ἀτιμάσασα τὰ τῆς πόλεως ὑπερίδῃ· βραχὺ δέ πού τι καὶ ἀπ᾽ ἄλλης τέχνης δικαίως ἀτιμάσαν εὐφυὲς ἐπ᾽ αὐτὴν ἂν ἔλθοι. εἴη δ᾽ ἂν καὶ ὁ τοῦ ἡμετέρου ἑταίρου Θεάγους χαλινὸς οἷος κατασχεῖν. καὶ γὰρ Θεάγει τὰ μὲν ἄλλα πάντα παρεσκεύασται πρὸς τὸ

C ἐκπεσεῖν φιλοσοφίας, ἡ δὲ τοῦ σώματος νοσοτροφία, ἀπείργουσα αὐτὸν τῶν πολιτικῶν, κατέχει. τὸ δ᾽ ἡμέτερον οὐκ ἄξιον λέγειν, τὸ δαιμόνιον σημεῖον. ἢ γάρ πού τινι ἄλλῳ, ἢ οὐδενὶ τῶν ἔμπροσθεν γέγονε. καὶ τούτων δὴ τῶν ὀλίγων οἱ γενόμενοι καὶ γευσάμενοι ὡς ἡδὺ καὶ μακάριον τὸ κτῆμα, καὶ τῶν πολλῶν αὖ ἱκανῶς ἰδόντες τὴν μανίαν, καὶ ὅτι οὐδεὶς οὐδὲν ὑγιὲς (ὡς ἔπος εἰπεῖν) περὶ τὰ τῶν πόλεων πράττει, οὐδ᾽ ἔστι ξύμμαχος μεθ᾽ ὅτου τις ἰὼν ἐπὶ

D τὴν τῶν δικαίων βοήθειαν, σώζοιτ᾽ ἂν· ἀλλ᾽ ὥσπερ εἰς θηρία ἄνθρωπος ἐμπεσὼν, οὔτε ξυναδικεῖν ἐθέλων, οὔτε ἱκανὸς ὢν εἷς πᾶσιν ἀγρίοις ἀντέχειν, πρίν τι τὴν πόλιν ἢ φίλους ὀνῆσαι προαπολόμενος, ἀνωφελὴς αὑτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἂν γένοιτο. ταῦτα πάντα λογισμῷ λαβὼν, ἡσυχίαν ἔχων, καὶ τὰ αὑτοῦ πράττων, οἷον ἐν χειμῶνι κονιορτοῦ καὶ ζάλης ὑπὸ πνεύματος φερομένου, ὑπὸ τειχίον ὑποστὰς, ὁρῶν τοὺς ἄλλους καταπιμπλαμένους ἀνομίας, ἀγαπᾷ εἴ πῃ αὐτὸς καθαρὸς ἀδικίας τε

E καὶ ἀνοσίων ἔργων, τόν τε ἐνθάδε βίον βιώσεται, καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ μετὰ καλῆς ἐλπίδος ἵλεώς τε καὶ εὐμενὴς ἀπαλλάξεται. Ἀλλά τοι (ἦ δ᾽ ὅς) οὐ τὰ ἐλάχιστα ἂν

Videtur uox ἄξιον mota eſſe iſto loco: & legi, οὐδὲν γνήσιον, οὐδὲ ἄξιον, αἱ φρονήσεως ἐχ.

διαπραξάμενος ἀπαλλάττοιτο. Οὐδέ γε (εἶπον) τὰ μέγιστα, μὴ τυχὼν πολιτείας προσηκούσης. ἐν γὰρ προσηκούσῃ αὐτός τε μᾶλλον αὐξήσεται, καὶ τὰ τῶν ἰδίων καὶ τὰ κοινὰ σώσει. Τὸ μὲν οὖν τῆς φιλοσοφίας ὧν ἕνεκα διαβολὴν εἴληφε, καὶ ὅτι οὐ δικαίως, ἐμοὶ μὲν δοκεῖ μετρίως εἰρῆσθαι· εἰ μὴ ἔτ' ἄλλο λέγεις τι σύ. Ἀλλ' οὐδὲν (ἦ δ' ὅς) ἔτι λέγω περὶ τούτου· ἀλλὰ τὴν προσήκουσαν αὐτῇ τίνα τῶν νῦν λέγεις πολιτειῶν. Οὐδ' ἡντιναοῦν, εἶπον· ἀλλὰ τοῦτο καὶ ἐπαιτιῶμαι, μηδεμίαν ἀξίαν εἶναι τῶν νῦν κατάστασιν πόλεως, φιλοσόφου φύσεως· διὸ καὶ στρέφεσθαί τε καὶ ἀλλοιοῦσθαι αὐτήν, ὥσπερ ξενικὸν σπέρμα ἐν γῇ ἄλλῃ σπειρόμενον, ἐξίτηλον εἰς τὸ ἐπιχώριον φιλεῖ κρατούμενον ἰέναι, οὕτω καὶ τοῦτο τὸ γένος, νῦν μὲν οὐκ ἴσχον τὴν αὑτοῦ δύναμιν, εἰς ἀλλότριον εἶδος ἐκπίπτειν· εἰ δὲ λήψεται τὴν ἀρίστην πολιτείαν, ὥσπερ καὶ αὐτὸ ἄριστόν ἐστι, τότε δηλώσει ὅτι τοῦτο μὲν τῷ ὄντι θεῖον ἦν, τὰ δὲ ἄλλα, ἀνθρώπινα, τά τε τῶν φύσεων καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων. δῆλος δὴ οὖν εἶ ὅτι μετὰ τοῦτο ἐρήσῃ τίς αὕτη ἡ πολιτεία. Οὐκ ἔγνως, ἔφη. οὐ γὰρ τοῦτο ἔμελλον· ἀλλ' εἰ αὕτη ἣν ἡμεῖς διεληλύθαμεν οἰκίζοντες τὴν πόλιν, ἢ ἄλλη. Τὰ μὲν ἄλλα (ἦν δ' ἐγὼ) αὕτη· τοῦτο δὲ αὐτὸ ἐρρήθη μὲν καὶ τότε, ὅτι δεήσοι τι ἀεὶ ἐνεῖναι ἐν τῇ πόλει λόγον ἔχον τῆς πολιτείας τὸν αὐτὸν ὅνπερ καὶ σὺ ὁ νομοθέτης ἔχων τοὺς νόμους ἐτίθεις. Ἐρρήθη γάρ, ἔφη. Ἀλλ' οὐχ ἱκανῶς (εἶπον) ἐδηλώθη, φόβῳ ὧν ὑμεῖς ἀντιλαμβανόμενοι δεδηλώκατε μακρὰν καὶ χαλεπὴν αὐτοῦ τὴν ἀπόδειξιν. ἐπεὶ καὶ τὸ λοιπὸν οὐ πάντως ῥᾷστον διελθεῖν. Τὸ ποῖον; Τίνα τρόπον μεταχειριζομένη πόλις φιλοσοφίαν οὐ διολεῖται. τὰ γὰρ δὴ μεγάλα πάντα, ἐπισφαλῆ· καὶ, τὸ λεγόμενον, τὰ καλὰ τῷ ὄντι χαλεπά. Ἀλλ' ὅμως (ἔφη) λαβέτω τέλος ἡ ἀπόδειξις, τούτου φανεροῦ γενομένου. Οὐ τὸ μὴ βούλεσθαι (ἦν δ' ἐγὼ) ἀλλ' εἴπερ, τὸ μὴ δύνασθαι διακωλύσει. παρὼν δὲ τήν γ' ἐμὴν προθυμίαν εἴσῃ. σκόπει δὲ καὶ νῦν ὡς προθύμως καὶ παρακινδυνευτικῶς μέλλω λέγειν, ὅτι τοὐναντίον ἢ νῦν, δεῖ τοῦ ἐπιτηδεύματος τούτου πόλιν ἅπτεσθαι. Πῶς; Νῦν μέν, ἦν δ' ἐγώ, οἱ καὶ ἁπτόμενοι μειράκια ὄντα, ἄρτι

Ἐστὶ ἢ, ὥσπερ
ξει

A Non tamen res maximas fecerit, niſi conuenientm ſibi rempublicam fuerit conſequutus. nam in eiuſmodi republica & ipſi priuatim res felicius cedet, vniuerſámque adeo rempubl. & ſingulorum ciuium ſalutem conſeruabit atque amplificabit. Hactenus, quibus de cauſis philoſophia calumniam ſubierit, iniuſtam tamen abundè, mea quidem ſententia, explicatum eſt à nobis: niſi quid aliud velis. [a] At nihil equidem, inquit, ad hæc addo. verùm earum rerumpublicarum quæ hodie reuera extant, écquam exiſtimas ad hanc naturam B philoſophicam pertinere? Nullam prorſus (inquit) & cur ita ſit, cauſam hanc equidem eſſe aio, quia nullam video earum rerumpublicarum nunc reuera conſtantiū, quæ philoſophi ſit digna natura. quocirca ipſam & commutari, & in diuerſam etiam formam abire [ſit conſentaneum.] etenim ſicuti peregrinum ſemen quum alieno ſolo mãdatur, languidius redditur minúſque efficax, & in loci in quo ſeritur, naturam ſolet degenerare: ſic & hoc hominū C genus, ſua & propria amiſſa vi in alienam quandam ſpeciem commutatur. Sin autē optimam reipubl. formam nanciſcatur, ſicut & ipſum eſt optimum, tum denique diuinum quidem ſe eſſe, reliqua verò diuina omnia, tam ingenia quàm ſtudia, declarabit. Iam verò videris deinceps quæſiturus quænā ſit illa reipubl. forma. Haud rectè coniecisti. non enim hoc eſt meum conſilium: ſed an ea ſit reipubl. forma quam deſcripſimus, an alia quæpiam. Omnino eadem ipſa eſt prorſus. tunc autem diſertè id à nobis notabatur, oportere in D repubI. aliquid ineſſe quod eandem illam rationem conſtanter retineat quam & tu legiſlator haberes dū leges cōderes. Quídnam? Id quidem, inquit, à nobis notatum eſt. Non ſatis tamen, inquit, eſt explicatum: vti ne videlicet, quemadmodum re explorata monebas, longior & inuolutior foret illius rei explicatio: præterquā quòd etiā quod ſequitur non facillimum eſt explicatu. [b] Ecquid illud eſt? Quo pacto nimirum reſpublica philoſophiæ ſtudium amplectens, conſtatura ſit inter tot tantáque diſcrimina. omnia enim magna ſunt E periculoſa, &, vt fert prouerbiū, Præclara ſunt difficilia. Verùm enimuero, inquit, quum inter nos hæc res conſtet, iam tandem aliquando finem inueniat rei iſtius demonſtratio. Facultas fortè deerit mihi, voluntas certè quidem nunquam. tu verò coràm meum hac de re ſtudium intelliges. Explora igitur quàm alacri & intrepida voluntate ſim hac de re dicturus, omnino, & præter id quidem quod hodie fit reuera, rempublicā in hoc ſtudium incumbere debere. Quomodo? Hoc nimirum tempore, inquam, adoleſcentuli, vbi primùm

a Alia ἔνστασις cum proxima cohærens, & quaſi illius fundamentum: Hanc naturam philoſophicam in nulla verè ὑπαρχούσῃ republ. ineſſe: ac proinde eſſe tantū εἴδωλον ſiue πρότυπον quod nuſpiā extet, ſed tantùm voto quodam deſignetur. Reſpondet Plato, nullibi quidem hanc philoſophicam naturam exiſtere, in tanta hominum corruptione: illam tamen ineſſe in ea reipubl. forma quam ſuperius expoſuit: ac proinde non eſſe ἐκ τῶν ἀδυνάτων, quamuis (vt poſtea fatebitur) id ſit difficillimum. Id quoque de ſua illa μέσῃ πολιτείᾳ, quam optimā ſtatuit Ariſtoteles, fatetur: nimirum ἢ μηδέποτε γίνεσθαι, ἢ ὀλιγάκις καὶ παρ' ὀλίγοις: eadem illa cauſa ſuperius notata.

b Rationem explicat cur hui⁹ philoſophicæ reip. forma inter humanarū corruptelarū ſalebras conſtare queat. hāc autē rationem ait eſſe, Commodam in iuuenibus inſtitutionem, & firmā conſtantémque eiuſdem illius diſciplinæ obſeruationem per omnes ætatū gradus, ad vltimum vſque vitæ ſpiritum: vt non temporaria ſit quædam opinio, ſed conſtans & ſempiterna perſuaſio de virtute & rebus præclaris atque honeſtis, &c.

à teneris annis, inter rei familiaris & quæſtuariæ negotia, difficillimam huius ſtudii partem aggrediuntur, paulo pòſt diſcedũt: tunc videlicet quum ſummi philoſophi erant futuri. Difficillimam autem partem voco eam quæ in diſſerẽdo verſatur. deinde verò, ſi ab aliis qui philoſophiam ſuo quodam & proprio inſtituto amplectuntur, acciti, patiãtur harum rerum fieri auditores, magna quædam alia in animo voluunt, & philoſophicum illud ſtudium omne obiter tantùm inuiſendum arbitrantur. in ſenectute autem, paucis quibuſdam exceptis, multo citius extinguuntur quàm, vt dicitur, ſol Heracliteus, quum nunquam iterum accendantur. Ecquid igitur agendum? Planè contrarium. nam iuuenes & pueros puerilem diſciplinã philoſophiámque capeſſere conſentaneũ eſt, & corporum quidem diligentem curam gerere, quatenus videlicet in illis vires propagantur atque firmantur, quæ vtile miniſterium præbeant philoſophiæ ſtudiis: dum autem ætas in dies magis ac magis prouehitur, in qua conſtante ætate animi vires planè incipiunt perfici atque cõſummari, intendendæ erunt illius exercitationes. quum autẽ vires præ ſenio defecerint, tunc verò à ciuilibus militaribúſque laboribus immunes atque liberi, tãquam emeriti & rude donati, pro arbitratu ſuo viuãt, nullóque certo reipubl. munere ſint obligati: nec quicquam denique aliud agant niſi id quod decet eos agere qui feliciter victuri ſunt & feliciter mortem obituri: anteactæ nimirum vitæ iuſtam conuenientémque ſortem in altera vita cõſequuturi. Expeditè prorſus atque alacriter mihi loqui videris, Socrates. exiſtimo autem, eorum qui hæc audiũt complures expeditius quoque repugnaturos, quibus nequaquam probetur oratio tua: vt primordium à Thraſymacho ſumamus. Ne me, inquã, & Thraſymachum cõmittas, & inter nos ſeras diſſidia qui nuper effecti ſumus amici & familiares: quum nullum tamen hactenus inter nos interceſſerit odium. nihil ſanè intentatum relinquemus priùs quàm & apud te & apud alios fidẽ fecerimus, aut operæpretium quidpiam contulerimus ad eam vitam, ad quam quum peruenerint, harum ipſarum rerum doctrinam audient magnificentius. Breue ad tempus, inquit, dixiſti. [a]Imò verò ad nullum, ſi ad vniuerſum id conferatur. multos autem homines iis rebus quæ modò à nobis dicebantur, fidem non adhibere, nihil mirum. non enim illud vnquam eueniſſe viderunt, ſed talia quædam verba potius in ſimilitudinẽ quandam compoſita atque conformata, non verò quæ caſu nunc contingant. Virum autem qui ad virtutis exemplar perfectè acceſſerit, vt virtutis par atque adſimilis videatur, (quantum quidem huiuſmodi perfectio in hominẽ cadere poteſt) qui quidẽ & opere & ſermone magnã in alia quadã ciuitate potentiã ſit con-

a Huic præclaræ inſtitutioni opponit politicam illam πανουργίαν, quam κομψῶν καὶ ἐριστικῶν nomine deſignat. quum hæc enim per omnes omnium ordinum homines latè dominetur, vix ac ne vix quidem fieri poſſe vt reuera extet philoſophica illa diſciplina: non tamen eſſe verum, illũ reipubl. typum quem

A ἐκ παίδων τὸ μεταξὺ οἰκονομίας τε καὶ χρηματισμοῦ πλησιάσαντες αὐτοῦ τῷ χαλεπωτάτῳ ἀπαλλάττονται, οἱ φιλοσοφώτατοι ποιούμενοι. λέγω δὲ χαλεπώτατον, τὸ περὶ τοὺς λόγους. ἐν δὲ τῷ ἔπειτα, ἐὰν καὶ ἄλλων τοῦτο πραττόντων παρακαλούμενοι ἐθέλωσιν ἀκροαταὶ γίγνεσθαι, μεγάλα ἡγοῦνται, πάρεργον οἰόμενοι αὐτὸ δεῖν πράττειν· πρὸς δὲ τὸ γῆρας, ἐκτὸς δή τινων ὀλίγων, ἀποσβέννυνται πολὺ μᾶλλον τοῦ Ἡρακλειτείου ἡλίου, ὅσον αὖθις οὐκ ἐξάπτονται. Δεῖ δὲ πῶς; ἔφη. Πᾶν τοὐναντίον. μειράκια μὲν ὄντα καὶ παῖδας, μειρακιώδη παιδείαν καὶ φιλοσοφίαν μεταχειρίζεσθαι, τῶν τε σωμάτων, ἐν ᾧ βλαστάνει τε καὶ ἁδροῦται, εὖ μάλα ἐπιμελεῖσθαι, ὑπηρεσίαν φιλοσοφίᾳ κτωμένους· προϊούσης δὲ τῆς ἡλικίας ἐν ᾗ ἡ ψυχὴ τελειοῦσθαι ἄρχεται, ἐπιτείνειν τὰ ἐκείνης γυμνάσια· ὅταν δὲ λήγῃ μὲν ἡ ῥώμη, πολιτικῶν δὲ καὶ στρατειῶν ἐκτὸς γίγνηται, τότε ἤδη ἀφέτους νέμεσθαι, καὶ μηδὲν ἄλλο πράττειν, ὅτι μὴ πάρεργον, τοὺς μέλλοντας εὐδαιμόνως βιώσεσθαι, καὶ τελευτήσαντας, τῷ βίῳ τῷ βεβιωμένῳ τὴν ἐκεῖ μοῖραν ἐπιστήσειν πρέπουσαν. Ὡς ἀληθῶς μοι δοκεῖς (ἔφη) λέγειν γε προθύμως, ὦ Σώκρατες· οἶμαι μέντοι τοὺς πολλοὺς τῶν ἀκουόντων, προθυμότερον ἔτι ἀντιτείνειν, οὐδ᾽ ὁπωστιοῦν πεισομένους, ἀπὸ Θρασυμάχου ἀρξαμένους. Μὴ διάβαλλε (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἐμὲ καὶ Θρασύμαχον, ἄρτι φίλους γεγονότας, οὐδὲ πρὸ τοῦ ἐχθροὺς ὄντας. πείρας γὰρ οὐδὲν ἀνήσομεν, ἕως ἂν ἢ πείσωμεν καὶ τοῦτον καὶ τοὺς ἄλλους, ἢ προὔργου τι ποιήσωμεν εἰς ἐκεῖνον τὸν βίον, ὅταν αὖθις γενόμενοι τοῖς τοιούτοις ἐντύχωσι λόγοις. Εἰς μικρόν γ᾽, ἔφη, χρόνον εἴρηκας. Εἰς οὐδὲν μὲν οὖν (ἔφην) ὥς γε πρὸς τὸν ἅπαντα. τὸ μέντοι μὴ πείθεσθαι τοῖς λεγομένοις τοὺς πολλούς, θαῦμα οὐδέν. οὐ γὰρ πώποτε ἴδον γενόμενον τὸ νῦν λεγόμενον, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τοιαῦτ᾽ ἄττα ῥήματα, ἐξεπίτηδες ἀλλήλοις ὡμοιωμένα, ἀλλ᾽ οὐκ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, ὥσπερ νῦν, συμπεσόντα, ἄνδρα δὲ ἀρετῇ παρισωμένον καὶ ὡμοιωμένον μέχρι τοῦ δυνατοῦ τελέως, ἔργῳ τε καὶ λόγῳ δυναστεύοντα ἐν πόλει ἑτέρᾳ τοιαύτῃ, οὐ πώποτε

Scribendum ἀντιτείνειν.

ἑωράκασιν, οὔτε ἕνα, οὔτε πλείους. ἢ οἴει; Οὐδαμῶς γε. Οὐδέ γε αὖ λόγων, ὦ μακάριε, καλῶν τε καὶ ἐλευθέρων ἱκανῶς ἐπήκοοι γεγόνασιν, οἷοι ζητεῖν μὲν τὸ ἀληθὲς ξυντεταμένως ἐκ παντὸς τρόπου, τοῦ γνῶναι χάριν· τὰ δὲ κομψά τε καὶ ἐριστικὰ, καὶ μηδαμόσε ἄλλοσε τείνοντα ἢ πρὸς δόξαν καὶ ἔριν, καὶ ἐν δίκαις, καὶ ἐν ἰδίαις συνουσίαις, πόρρωθεν ἀσπαζομένων. Οὐδὲ τούτων, ἔφη. Τούτων χάριν, ἦν δ' ἐγὼ, καὶ ταῦτα προορώμενοι ἡμεῖς τότε καὶ δεδιότες, ὅμως ἐλέγομεν, ὑπὸ τἀληθοῦς ἠναγκασμένοι, ὅτι οὔτε πόλις, οὔτε πολιτεία, οὐδέ γ' ἀνὴρ ὁμοίως μήποτε γένηται τέλεος, πρὶν ἂν τοῖς φιλοσόφοις τούτοις τοῖς ὀλίγοις, καὶ οὐ πονηροῖς, ἀχρήστοις δὲ νῦν κεκλημένοις, ἀνάγκη τις ἐκ τύχης περιβάλῃ, εἴτε βούλονται εἴτε μὴ, πόλεως ἐπιμεληθῆναι, καὶ τῇ πόλει κατηκόοις γενέσθαι· ἢ τῶν νῦν ἐν δυναστείαις ἢ βασιλείαις ὄντων υἱέσιν, ἢ αὐτοῖς, ἔκ τινος θείας ἐπιπνοίας ἀληθινῆς φιλοσοφίας, ἀληθινὸς ἔρως ἐμπέσῃ. τούτων δὲ ὁπότερα γενέσθαι, ἢ ἀμφότερα, ὡς ἄρα ἐστὶν ἀδύνατον, ἐγὼ μὲν οὐδένα φημὶ ἔχειν λόγον. οὕτω γὰρ ἂν ἡμεῖς δικαίως καταγελῴμεθα, ὡς ἄλλως εὐχαῖς ὅμοια λέγοντες. ἢ οὐχ οὕτως; Οὕτως. Εἰ τοίνυν ἄκροις εἰς φιλοσοφίαν πόλεώς τις ἀνάγκη ἐπιμεληθῆναι ἢ γέγονεν ἐν τῷ ἀπείρῳ τῷ παρεληλυθότι χρόνῳ, ἢ καὶ νῦν ἐστιν ἔν τινι βαρβαρικῷ τόπῳ, πόρρω που ὄντι τῆς ἡμετέρας ἐπόψεως, ἢ καὶ ἔπειτα γενήσεται, περὶ τούτου ἕτοιμοι τῷ λόγῳ διαμάχεσθαι, ὡς γέγονεν ἡ εἰρημένη πολιτεία καὶ ἔστι, καὶ γενήσεταί γε, ὅταν αὕτη ἡ Μοῦσα πόλεως ἐγκρατὴς γένηται. οὐ γὰρ ἀδύνατον γενέσθαι· οὐδ' ἡμεῖς ἀδύνατα λέγομεν· χαλεπὰ δὲ καὶ παρ' ἡμῶν ὁμολογεῖται. Καὶ ἐμοὶ, ἔφη, οὕτω δοκεῖ. Τοῖς δὲ πολλοῖς, ἦν δ' ἐγὼ, οὐκ αὖ δοκεῖ, ἐρεῖς; Ἴσως, ἔφη. Ὦ μακάριε (ἦν δ' ἐγὼ) μὴ πάνυ οὕτω τῶν πολλῶν κατηγόρει, ἀλλ' οἵαν τοι δόξαν ἕξουσιν, ἐν αὐτοῖς μὴ φιλονεικῶν, ἀλλὰ παραμυθούμενος, καὶ ἀπολυόμενος τὴν τῆς φιλομαθείας διαβολὴν, ἐνδείκνυε οὓς λέγεις τοὺς φιλοσόφους, καὶ διορίζου, ὥσπερ ἄρτι, τήν τε φύσιν αὐτῶν καὶ τὴν

A ſequutus, nunquam aut vnum aut plures viderunt. nónne ita arbitraris? Nequaquam. Illi verò, mihi crede, rerum honeſtarum & ingenuarum cognitionem nullam habuerũt vnquam: quarum videlicet præſidio ad veri cognitionem inueſtigandam omni ratione ac ſtudio incumbitur. hæc autem exquiſitis verſutiis ſpecioſa & ſubornata litigiorum machinamẽta, quæ nihil aliud ſibi proponunt quàm inanem opinionem & contentionem, & in iudiciis & in communi vſu vitæ, longùm ſanè iubeamus faceſſere. B Neque harum quidem rerum vlla, inquit, à nobis cura geritur. Quocirca, inquam, quum hæc ipſi præuideremus, & rei etiam euentum pertimeſceremus, nihilominus tamen vi veritatis coacti, diximus, Neque ciuitatem vllam, neque rempubl. neque virum denique vllum perfectum fore vnquam, priuſquam philoſophis hiſce, paucis quidem illis & minimè improbis aut infructuoſis, (ſicuti vulgò exiſtimantur) neceſſitas quædam ſorte contigerit, vt ſeu velint ſeu nolint ciuitatis curam ſuſcipiant, ciuitatiſque imperium deferentis vocibus obtemperent: C ipſique adeo vel ciuilis adminiſtrationis ſcientiam diſcant omni cura ac ſtudio, vel ſaltem hos qui optimatum ſiue regum autoritatem potentiámque penes ſe habent, vel eorum filiis, diuinæ cuiuſdam inſpirationis numine, veræ philoſophiæ verus amor inceſſerit. Horum autem alterum vel vtrunque fieri nullo modo poſſe, nulla ratione niti arbitror. alioqui iure ipſi irrideremur, quaſi votis aſſimilia quædam effingeremus. nónne ita? Sic prorſus. Si qui igitur, inquam, viri in philoſophia ſummi D infinitis penè quibuſdam ſeculorum anteactorum ſpatiis, neceſſitate coacti reipubl. curam ſuſceperunt: vel hodierno etiam tẽpore in barbarica regione quadam, quæ à noſtro conſpectu longè latéque ſit diſſita, eadem publicæ adminiſtrationis ratio viget, vel in poſterum eadem obtinebit, id verò etiam atque etiam affirmamus & parati ſumus ſolidis rationibus tueri, Illam reipubl. formam quam deſcripſimus, & fuiſſe, & eſſe, & fore: quum hæc eadem E Muſa in republ. ſummam obtinuerit autoritatem. non enim id quod propoſuimus tale eſt vt fieri nõ poſſit: neque huiuſmodi reipubl. formam proponimus, quæ fieri non poſſit: licet id quidem dederimus, rem eſſe difficilem atque arduam, in hoc quidem rerum noſtrarum ſtatu. Et mihi quidem, inquit, videtur ita. Hoc autem etiam addideris, id abhorrere à vulgi ſententia. Fortaſſe, inquit. Ne vſqueadeo, inquam, vulgus condemnes. [a] Verùm écquid illos opinaturos arbitraris, ſi non contentionis quidem ſtudio, ſed placidis modeſtiſque monitis, calumniam eam quæ aduerſus philoſophiam creatur, dilueris, & perſpicuè demõſtraueris, quinã ſint philoſophi illi quos nuper eo nomine dignabaris, illorúmque naturam & viuendi inſti-

9

præſcripſit, extare non poſſe: quum manifeſtæ adſint cauſæ cur poſſit exiſtere: vt vel vnus homo illius ὑπάρξεως ſit certum argumentum.

a Docet illam extare poſſe, cum ſumma etiam omnium hominũ vtilitate: quæ quidem ſi cognoſceretur, haud dubiè ſit fu-

turum perſpicuum quàm iniuſta ſit atque importuna calumnia quæ aduerſus philoſophiã creatur, quaſi ſit ἀπολίτευτος. Hominẽ igitur philoſophicis illis moribus quales ſuprà deſcripſit inſtitutum, docet aptiſſimum eſſe ad colendam ſocietatẽ generis humani, quippe qui ſit miti & placida natura, non verò fera & agreſti: quali ſunt præditi illi ſpinoſi & ſuperciliosi magiſtri, qui hac vna in re philoſophicam granditatem ſe ſpirare arbitrantur, ſi populum dicteriis proſcindãt, quum tamen huiuſmodi procacitas ſit philoſophi grauitate maximè indigna.

tutum definiebas: ne, quos ipſi exiſtimãt, te arbitrẽtur ſignificare: aut, ſi animo ita illos philoſophos conceperint, dicas eos alienã quandam & planè diuerſam opinionem amplexuros, & alia quædam importunè reſponſuros, ac proinde toto cœlo aberraturos. Cenſéſne quempiam indignari aduerſus hominem mitis & placatæ naturæ, aut ei inuidere qui nec ipſe ſit inuidus, nec inuidiæ telis obnoxius? Equidem, vt pro te reſpondeam, aio fieri quidem poſſe vt in paucos quoſdam cadat adeo immitis natura, non autem in maxima hominum parte illam in vniuerſum ineſſe. Et in eadẽ equidem ſum tecum ſententia. Nónne & mecum hoc etiam ſentis? cauſam cur vulgus hominum tam infenſo ſit animo aduerſus philoſophiam, eos præbere qui quũ natura ſint à philoſophico ſtudio planè aliena, hoc tamen indecorè factitant, vt quoſvis dicteriis conuitiíſque laceſſant, & proprio quodam & affectato odio in vulgus indulgeant, ſuíſque ſermonibus perpetuum quoddam hoc argumentum ſubſternant: rem ſanè agentes philoſopho minimè dignam atque conſentaneam. Prorſus, inquit. Neque enim, mihi crede Adimante, viris illis qui omnem mentis aciem ad eas res quæ verè ſunt intendunt, otium ſupereſt vt in hominum negotia demittãt oculos, & inanibus concertationibus odiũ & inuidiam ſibi conflent: [a] quin potius in eas res quæ certo conſtantiq; ordine conſtitutæ ſempiternũ quendam vniformémque ſtatum conſeruant, oculos animúmq; defigunt, & earum contemplationi ſe totos addicunt. quarum quidem rerum hęc natura eſt vt neque ipſæ cuiquam faciant iniuriam, neque à quoquam patiãtur: at ordine & ratione prorſus ſint cõpoſitæ. Philoſophi verò in his rebus verſantis maximum eſt ſtudium vt ſeſe his quámaximè ſimilem reddat. fieríne enim poſſe quauis tandem ratione arbitraris, vt non illud aliquis imitetur, cui ſeſe certo quodã ſtudio & amore quaſi admirabũdum aſſiduè addixerit? Non poteſt, inquit. Itaque quum philoſophus diuino & decoro ſe totum addicat, & in hoc aſſiduè verſetur, fieri non poteſt quin ipſe & diuinus & decorus euadat: quantum quidem id in hominem cadere poteſt. in omnibus enim mortalibus multi ſunt profectò næui. Omnino, inquit. Quòd ſi cui, ait, talis eſſet impoſita neceſſitas, vt ea quæ illic intuetur, ad mores hominum priuatim & publicè tranſſferat: neque verò ſe tantùm ſed & alios quoque efformet atque componat: illúmne malum artificem fore cenſes temperãtiæ, iuſtitiæ, & omnis denique popularis virtutis? Minimè, inquit. Si ſentiat vulgus vera hac de re nos affirmare, an philoſophis ſuccenſebit, fidémque nobis denegabit, affirmãtibus ciuitatẽ non aliter felicem futuram, niſi eam hoc modo deſcribant pictores illi qui diuino exemplari vtuntur? Haudquaquam, inquit, ſuccenſebit, ſi id ſenſerit. Verùm écquem deſcriptionis

[a] Huic ψευδοφιλοσόφων proteruiæ opponit philoſophicorum morum prudentiam & germanè ciuilẽ comitatem: quippe quæ in nuda & otioſa quadam θεωρίᾳ minimè verſetur, ſed in fructuoſa πράξει: quæ per omnes vniuerſæ vitæ partes efficaciter peruadit, priuatim & publicè mores & officia præſcribit: diuinámque adeo virtutis vim, quæ eſt inſita in animis hominũ, exſuſcitat ſalubribus præceptis, & trãſfert ad mores communitatémque generis humani. Hunc nimirum eſſe τῆς διαγραφῆς philoſophicæ modũ, vt ciuitas non priùs pingatur, quàm ſingulorum hominum animi virtute fuerint informati. Præclariſſimam autem hanc doctrinam opponit popularibus illis calumniis aduerſus philoſophiam: quæ planè euaneſcunt cognita philoſophiæ & dignitate & vtilitate: & ita ſibi parat viam ad loci iſtius concluſionem.

A ἐπιτήδευσιν· ἵνα μὴ ἡγῶνταί σε λέγειν οὓς αὐτοὶ οἴονται. ἢ καὶ ἐὰν οὕτω θεῶνται, ἀλλοίαν τοι φήσεις αὐτοὺς δόξαν λήψεσθαι, καὶ ἄλλα ἀποκρινεῖσθαι; ἢ οἴει τινὰ χαλεπαίνειν τῷ μὴ χαλεπῷ, ἢ φθονεῖν τῷ μὴ φθονερῷ, ἄφθονόν τε καὶ πρᾶον ὄντα; ἐγὼ μὲν γάρ σε προφθάσας λέγω, ὅτι ἐν ὀλίγοις τισὶν ἡγοῦμαι, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ πλήθει, χαλεπὴν οὕτω φύσιν γίγνεσθαι. Καὶ ἐγὼ ἀμέλει, ἔφη, ξυνοίομαι. Οὐκοῦν καὶ αὐτὸ τοῦτο ξυνοίει; τοῦ χαλεπῶς B πρὸς φιλοσοφίαν τοὺς πολλοὺς διακεῖσθαι, ἐκείνους αἰτίους εἶναι τοὺς ἔξωθεν οὗ μὴ προσῆκον ἐπεισκεκωμακότας, λοιδορουμένους τε αὑτοῖς καὶ φιλαπεχθημόνως ἔχοντας, καὶ ἀεὶ περὶ ἀνθρώπων τοὺς λόγους ποιουμένους; ἥκιστα φιλοσοφίᾳ πρέπον ποιοῦντας; Πολύ γ', ἔφη. Οὐδὲ γάρ που, ὦ Ἀδείμαντε, σχολὴ τῷ γε ὡς ἀληθῶς πρὸς τοῖς οὖσι τὴν διάνοιαν ἔχοντι, κάτω βλέπειν εἰς ἀνθρώ- C πων πραγματείας, καὶ μαχόμενον αὐτοῖς, φθόνου τε καὶ δυσμενείας ἐμπίπλασθαι· ἀλλ' εἰς τεταγμένα ἄττα καὶ κατὰ ταυτὰ ἀεὶ ἔχοντα ὁρῶντας καὶ θεωμένους, οὔτ' ἀδικοῦντα οὔτ' ἀδικούμενα ὑπ' ἀλλήλων, κόσμῳ δὲ πάντα καὶ κατὰ λόγον ἔχοντα, ταῦτα μιμεῖσθαί τε καὶ ὅτι μάλιστα ἀφομοιοῦσθαι. ἢ οἴει τινὰ μηχανὴν εἶναι, ὅτῳ τις ὁμιλεῖ ἀγάμενος, μὴ μιμεῖσθαι ἐκεῖνο; Ἀδύνατον, ἔφη. Θείῳ δὴ καὶ κοσμίῳ ὅ γε φιλόσοφος ὁμιλῶν, κό- D σμιός τε καὶ θεῖος εἰς τὸ δυνατὸν ἀνθρώπῳ γίγνεται· διαβολὴ δ' ἐν πᾶσι πολλή. Παντάπασι μὲν οὖν. Ἂν οὖν τις (εἶπον) αὐτῷ ἀνάγκη γένηται, ἃ ἐκεῖ ὁρᾷ, μελετῆσαι εἰς ἀνθρώπων ἤθη καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ τιθέναι, καὶ μὴ μόνον ἑαυτὸν πλάττειν, ἆρα κακὸν δημιουργὸν αὐτὸν οἴει γενήσεσθαι σωφροσύνης τε καὶ δικαιοσύνης, καὶ ξυμπάσης τῆς δημοτικῆς ἀρετῆς; Ἥκιστά γε, ἦ δ' ὅς. Ἀλλ' ἐὰν δὴ αἴσθωνται οἱ πολλοὶ ὅτι ἀληθῆ περὶ αὐτοῦ λέ- E γομεν, χαλεπανοῦσι δὴ τοῖς φιλοσόφοις, καὶ ἀπιστήσουσιν ἡμῖν, λέγουσιν ὡς οὐκ ἄν ποτε ἄλλως εὐδαιμονήσειε πόλις, εἰ μὴ αὐτὴν διαγράψειαν οἱ τῷ θείῳ παραδείγματι χρώμενοι ζωγράφοι; Οὐ χαλεπανοῦσιν (ἦ δ' ὅς) ἐάνπερ αἴσθωνται. ἀλλὰ δὴ τίνα

A λέγεις τὸν τρόπον τῆς διαγραφῆς; Λαβόντες (ἦν δ' ἐγὼ) ὥσπερ πίνακα, πόλιν τε καὶ ἤθη ἀνθρώπων, πρῶτον μὲν καθαρὰν ποιήσειαν ἄν. ὃ οὐ πάνυ ῥᾴδιον· ἀλλ' οὖν οἶσθ' ὅτι τούτῳ ἂν εὐθὺς τῶν ἄλλων διενεγκεῖν, τῷ μήτε ἰδιώτου, μήτε πόλεως ἐθελῆσαι ἂν ἅψασθαι, μηδὲ γράφειν νόμους, πρὶν ἢ παραλαβεῖν καθαράν, ἢ αὐτοὶ ποιῆσαι. Καὶ ὀρθῶς γ', ἔφη. Οὐκοῦν μετὰ ταῦτα οἴει ὑπογράψασθαι ἂν τὸ σχῆμα τῆς πολιτείας; Τί μήν; Ἔπειτα, οἶμαι, ἀπεργαζόμενοι, πυκνὰ ἂν ἑκατέρωσ' ἀποβλέποιεν, B πρός τε τὸ φύσει δίκαιον καὶ καλὸν καὶ σῶφρον, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, καὶ πρὸς ἐκεῖνο αὖ τὸ ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐμποιοῖεν, ξυμμιγνύντες τε καὶ κεραννύντες ἐκ τῶν ἐπιτηδευμάτων, τὸ ἀνδρείκελον, ἀπ' ἐκείνου τεκμαιρόμενοι, ὃ δὴ καὶ Ὅμηρος ἐκάλεσεν ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐγγιγνόμενον, θεοειδές τε καὶ θεοείκελον. Ὀρθῶς, ἔφη. Καὶ τὸ μὲν ἄν, οἶμαι, ἐξαλείφοιεν, τὸ δὲ πάλιν ἐγγράφοιεν ἕως ἂν ὅτι μάλιστα ἀνθρώπεια ἤθη εἰς ὅσον ἐνδέχεται θεοφιλῆ ποιήσειαν. C Καλλίστη γοῦν ἄν, ἔφη, ἡ γραφὴ γένοιτο. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) πείθομέν πῃ ἐκείνους οὓς διατεταγμένους ἐφ' ἡμᾶς ἔφησθα ἰέναι, ὡς τοιοῦτός ἐστι πολιτειῶν ζωγράφος, ὃν τότ' ἐπῃνοῦμεν πρὸς αὐτούς; δι' ὃν ἐκεῖνοι ἐχαλέπαινον ὅτι τὰς πόλεις αὐτῷ παρεδίδομεν, καὶ ἔτι μᾶλλον αὐτὸ νῦν ἀκούοντες πραΰνονται; Καὶ πολύ γε (ἦ δ' ὅς) ἢν σωφρονῶσι. Πῇ γὰρ δὴ ἕξουσιν ἀμφισβητῆσαι; πότερον μὴ τοῦ D ὄντος τε καὶ ἀληθείας ἐραστὰς εἶναι τοὺς φιλοσόφους; Ἄτοπον μέντ' ἄν, ἔφη, εἴη. Ἀλλὰ μὴ τὴν φύσιν αὐτῶν οἰκείαν εἶναι τοῦ ἀρίστου, ἣν ἡμεῖς διήλθομεν; Οὐδὲ τοῦτο. Τί δέ; τὴν τοιαύτην, τυχοῦσαν τῶν προσηκόντων ἐπιτηδευμάτων, οὐκ ἀγαθὴν τελέως ἔσεσθαι καὶ φιλόσοφον, εἴπερ τινὰ ἄλλην; ἢ ἐκείνους φήσειν μᾶλλον οὓς ἡμεῖς ἀφωρίσαμεν; Οὐ δή που. E Ἔτι οὖν ἀγριανοῦσι λεγόντων ἡμῶν ὅτι, πρὶν ἂν πόλεως τὸ φιλόσοφον γένος ἐγκρατὲς γένηται, οὔτε πόλει οὔτε πολίταις κακῶν παῦλα ἔσται; οὐδὲ ἡ πολιτεία ἣν μυθολογοῦμεν λόγῳ, ἔργῳ τέλος λήψεται; Ἴσως (ἔφη) ἧττον. Βούλει οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) μὴ ἧττον φῶμεν αὐτοὺς ἀλλὰ παντάπασι πρᾴους γεγονέναι καὶ πεπεῖσθαι, ἵνα

modum ais? Quum hi pictores rempubl. moréſque hominum, veluti tabulam quãdam, 9 acceperint, in primis eam purgabũt. quod nequaquam facile eſt. An ignoras philoſophos ab aliis hominibus hac nota diſcrepare, quòd vel homini priuato vel reipubl. leges non priùs deſcribunt quàm vel ipſos homines vel vniuerſam rempubl. vel puram acceperint, vel ipſi eam expurgarint? Et rectè quidem, inquit. Si huic rei prouiſum fuerit, putáſne deinceps eos commodè deſcribere reipubl. formam? Quîdni? Tum verò hac vna in re dedita opera elaborantes, ad illa ipſa vtrinque conuertent oculos, quæ quidem multiplicia ſunt in vnius virtutis amplitudine, nimirum ad illud natura iuſtum & pulchrum & temperans, & ad omnia huiuſmodi: deinde ad illud exemplar res humanas cõponent, ex communibus officiis atque inſtitutis naturam humanam contemperãtes: vt ſimulacrum quoddam vitæ efficiant, ex formulæ illius commõſtratione. quas quidem virtutis in hominibus efformationes & igniculos, vnde illæ exiſtunt, Homerus vocat θεοείκελον & θεοειδές [.i. Deo ſimile & ad illius imaginem expreſſum.] Rectè, inquit. Partim ergo delebunt philoſophi, partim etiam deſcribent, donec accurata opera humanos mores, quantum quidem fieri poterit, diuinos planè effecerint, vt in illis quoque diuinæ illius imaginis vis expreſſè repræſentetur. Pulcherrima nimirũ, inquit, hæc fuerit pictura. [a] An apud eos euincemus quos inſtructa acie nos adoriri diximus, talem eſſe rerumpubl. pictorem, eum virum quem apud illos laudabamus, & cuius cauſa illi nobis ſuccẽſebant, quòd rempubl. gubernandam ei traderemus: atque adeo æquiori animo hæc audiẽt? Et maximè quidem, ſi ſapiũt. Ecqua verò in parte ſentẽtiæ noſtræ poterũt aduerſus nos mouere controuerſiam? num philoſophos minimè eſſe ſtudioſos eius quod verè eſt, id eſt, ipſius veritatis? Abſurdum id quidẽ eſſet, inquit. Num etiam fortaſſe negabũt philoſophorum naturam ei Optimo quod deſcripſimus, cognatã eſſe atque propriã? Neque hoc quidem. Quid? negabúntne etiam huiuſmodi naturam aptis legitimíſ- 1 que officiis inſtructam, abſolutè bonam fore & verè philoſophicam, ac præter cæteras ad ſapientiæ faſtigium quoddam accedere? Minimè profectó. Adhúcne porro excandeſcent aduerſus nos, ſi dicamus, neque ciuitati neque ciuibus vllam quietẽ futuram, priuſquam philoſophorum hominum genus rerum ſummam obtineat? nec priùs reuera conſtaturam illam rempubl. quam nunc oratione deſcribimus? Fortaſſe minus excandeſcent. Quin potius vin' dicamus eos planè propitios ac fauentes fore ſentẽtiæ noſtræ, & de ea perſuaſos, vt magis per-

[a] Concluſio iſtius loci, Nihil eſſe cauſæ cur philoſophiæ ſtudium repudietur, neque verò vniuerſa hæc doctrina de reipubl. inſtituendæ ratione hactenus explicata: quaſi vel non extare poſſit vſpiam illius vſus, vel certè ſit inutilis ad ſocietatem reipubl. vitámq; humanam: quum & probatum ſit extare poſſe, & vtiliſſimam futuram tum communitati generis humani, tum ſingulorum hominum moribus rectè componendis.

ſpicuam cæterarum rerum confeſſionem illorum pudori condonemus? Omnino, inquit. His igitur rei illius cognitio prorſus conſtet: de hac verò écquis ambigat, Regum ſiue Optimatum liberos naſcituros indole verè philoſophica? Nemo planè, inquit. Poſſet & aliquis addere, Prorſus eſſe neceſſe, illos corrũpi, etiamſi tales naſcantur. hoc enim nos etiam concedimus, Difficillimum eſſe illos puros & integros à corruptelis cõſeruari. Imò & illud meritò quis dubitauerit, An ex omnibus Regum & Optimatum liberis poſt omnẽ omniũ ætatum memoriã, vel vnus quidẽ ſaluus incolumiſq; euaſerit. Quis hoc non videat? Nihilominus tamen, inquam, vel vnus tantùm qui his dotibus, quales deſcripſimus, inſtructus, idoneus extiterit, & obedientem ciuitatem ſit conſequutus, omnia hæc potuit præſtare quæ nunc præter fidem à nobis dicuntur, & certo eſſe argumento vera illa eſſe. Potuit ſanè, inquit. Iam & illud addo, Si princeps aliquis has leges & hæc inſtituta quæ deſcripſimus ponat, fieri non poſſe quin ciues velint parere. Nullo modo poteſt. Eſtne verò planè alienum & peregrinum, vt alii quoque homines accedant ad hanc noſtrã ſententiam? Non ſanè, vt arbitror, inquit. Hæc verò optima eſſe & præſtantiſſima, ſi modò fieri poſſint, nónne ſatis eſt à nobis ſuperius diſputatũ? Eſt profectó. Quamobrem ex his quæ à nobis hactenus expoſita ſunt, hoc nunc nobis relinquitur, (vt apparet) Optima quidem eſſe ea quæ de legum inſtituendarum ratione ſuprà docuimus, ſi poſſint reuera præſtari: &, Difficile quidem illud eſſe atque arduum, non huiuſmodi tamen vt fieri non poſſit. Illud certè, inquit, ex ſuperiori diſputatione effici animaduerto.

a Deſcripto (ſicuti iã annotauimus) philoſophi ingenio, conſequens erat vt quibus rationibus informandum, & vir hac diſciplina imbutus quibus gradibus ad publica reipubl. munera proueheudus eſſet, intelligeretur: ſed neceſſarias ἐνστάσεις interſeruit & refutauit. nunc ad ſermonem inſtitutũ redit, & προοίμιον ſubſternit copioſiſſimi & pulcherrimi loci, DE MAGISTRATVS INSTITVTIONE: qui quidem pulcherrima eſt ἐπεξεργασία doctrinæ hactenus vberrime explicatæ. Ad illum locum accedit alius præſtantiſſimus locus, DE PHILOSOPHIAE SVBIECTO ET MODO: vſque ad finẽ ſeptimi. qua de re tamen ita agit, vt ad magiſtratum omnia

[a] POSTQVAM vix tandem his finem impoſuimus, ad reliqua pergendum eſt, Ecqua ratione videlicet quibúſve diſciplinis atque ſtudiis inſtructi erunt huius noſtræ reipubl. conſeruatores, & qua ætate ſinguli ſingula reipubl. munera capeſſãt. Dicendum eſt, inquit. Haudquaquam à nobis prudenter actum eſt, inquam, qui totum illum ſermonem, De ratione matrimoniorum, prolis ſuſcipiendæ, vnde ii aſſumantur qui ſummam rerum autoritatem atque potentiam in republ. ſunt habituri, à nobis obiter tantùm notatum, non ſatis explicatum hactenus, prætermiſerimus: quum nimirum perſpiceremus rem eſſe inuidiæ plenam, vel certè non omnino veram. nunc verò, quicquid tandem fuerimus conati illos ſcopulos declinare, cogimur tamen, vi diſputationis, redire ad eum ſermonem, vt quod in eo adhuc reliquum eſt obſcuritatis expediamus. De matrimoniorum & liberorum ſuſcipiendorum ratione iam à nobis eſt abundè definitum, ex noſtra quidẽ ſententia: id modò reſtat exponendum quod ad ipſos Magiſtratus pertinet: de quo, age, quaſi repetito principio, diſſeramus. Diximus, ſi bene meminiſti, eos reipublicæ amantes eſſe opor-

A εἰ μή τι ἄλλο, αἰσχυνθέντες ὁμολογήσωσι; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Οὗτοι μὲν τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, τοῦτο πεπεισμένοι ἔστων. τοῦδε δὲ πέρι τίς ἀμφισβητήσει, ὡς οὐκ ἂν τύχοιεν γενόμενοι βασιλέων ἔκγονοι ἢ δυναστῶν οἱ τὰς φύσεις φιλόσοφοι; Οὐδ' ἂν εἷς, ἔφη. Τοιούτους δὲ γενομένους ὡς πολλὴ ἀνάγκη διαφθαρῆναι, ἔχει τις λέγειν. ὡς μὲν γὰρ χαλεπὸν σωθῆναι, καὶ ἡμεῖς ξυγχωροῦμεν· ὡς δὲ ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ τῶν πάντων οὐδέποτ' οὐδ' ἂν εἷς σωθείη, ἔσθ' ὅστις ἀμφισβητήσειε. Καὶ πῶς; B Ἀλλὰ μὴν (ἦν δ' ἐγώ) εἷς ἱκανὸς γενόμενος, πόλιν ἔχων πειθομένην, πάντ' ἐπιτελέσαι τὰ νῦν ἀπιστούμενα. Ἱκανὸς γὰρ, ἔφη. Ἄρχοντος γάρ που (ἦν δ' ἐγώ) τιθέντος τοὺς νόμους καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ἃ διεληλύθαμεν, οὐ δή που ἀδύνατον ἐθέλειν ποιεῖν τοὺς πολίτας. Οὐδ' ὁπωστιοῦν. Ἀλλὰ μὴν ἅπερ ἡμῖν δοκεῖ, δόξαι καὶ ἄλλοις " θαυμαστόν τι καὶ ἀδύνατον; Οὐκ οἶμαι ἔγωγε, C ἦ δ' ὅς. Καὶ μὴν ὅτι γε βέλτιστα, εἴπερ δυνατὰ, ἱκανῶς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὡς ἐγῷμαι, διήλθομεν. Ἱκανῶς γάρ. Νῦν δὴ, ὡς ἔοικε, ξυμβαίνει ἡμῖν περὶ τῆς νομοθεσίας, ἄριστα μὲν εἶναι ἃ λέγομεν, εἰ γένοιτο· χαλεπὰ δὲ γενέσθαι, οὐ μέντοι ἀδύνατά γε. Ξυμβαίνει γὰρ, ἔφη.

Legitur et ... θαυμαστὰ ... ἀδύνατα: ... ſenſu, que ... ſequitur F.

ΟΥ̓ΚΟΥ͂Ν, ἐπειδὴ τοῦτο μόλις τέλος ἔσχε, τὰ ἐπίλοιπα δὴ μετὰ τοῦτο λεκτέον· τίνα τρόπον ἡμῖν καὶ ἐκ τίνων μαθημάτων τε καὶ D ἐπιτηδευμάτων οἱ σωτῆρες ἔσονται τῆς πολιτείας, καὶ κατὰ ποίας ἡλικίας ἕκαστοι ἑκάστων ἁπτόμενοι. Λεκτέον μέντοι, ἔφη. Οὐδὲν (ἦν δ' ἐγώ) τὸ σοφόν μοι ἐγένετο, τήν τε τῶν γυναικῶν τῆς κτήσεως δυσχέρειαν ἐν τῷ πρόσθεν παραλιπόντι καὶ παιδογονίαν, καὶ τὴν τῶν ἀρχόντων κατάστασιν· εἰδότι ὡς ἐπίφθονός τε καὶ χαλεπὴ γίγνεσθαι, ἢ παντελῶς ἀληθής. νῦν γὰρ οὐδὲν ἧττον ἦλθε τὸ δεῖν E αὐτὰ διελθεῖν. καὶ τὰ μὲν δὴ τῶν γυναικῶν τε καὶ παίδων πεπέρανται· τὸ δὲ τῶν ἀρχόντων ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς μετελθεῖν δεῖ. ἐλέγομεν δ', εἰ μνημονεύεις, δεῖν αὐτοὺς φιλοπόλι-

Scribo ἢ, ... eſt, ea qui... tè quæ ... uera eſt. intelligo ... κριβῆ ...

δῆς τε φαίνεσθαι, βασανιζομένους ἐν ἡδο- A
ναῖς τε καὶ λύπαις, καὶ τὸ δόγμα τοῦτο μήτ᾽
ἐν πόνοις, μήτ᾽ ἐν φόβοις, μήτ᾽ ἐν ἄλλῃ μη-
δεμιᾷ μεταβολῇ φαίνεσθαι ἐκβάλλοντας.
ἢ τὸν ἀδυνατοῦντα ἀποκριτέον· τὸν δὲ παν-
ταχοῦ ἀκήρατον ἐκβαίνοντα, ὥσπερ χρυσὸν
ἐν πυρὶ βασανιζόμενον, στατέον ἄρχοντα, καὶ
γέρα δοτέον καὶ ζῶντι καὶ τελευτήσαντι καὶ
ἆθλα. τοιαῦτ᾽ ἄττα ἦν τὰ λεγόμενα, παρεξ-
ιόντος καὶ παρακαλυπτομένου τοῦ λόγου,
πεφοβημένου κινεῖν τὸ νῦν παρόν. Ἀληθέστα- B
τα, ἔφη, λέγεις. μέμνημαι γάρ. Ὤκνουν γὰρ
(ἔφην) ὦ φίλε, ἐγὼ εἰπεῖν τὰ νῦν ἀποτε-
τολμημένα. νῦν δὲ τοῦτο μὲν τετολμήσθω
εἰπεῖν, ὅτι τοὺς ἀκριβεστάτους φύλακας, φι-
λοσόφους δεῖ καθιστάναι. Εἰρήσθω γὰρ, ἔφη.
Νόησον δὴ ὡς εἰκότως ὀλίγοι ἔσονταί σοι. ἣν
γὰρ διήλθομεν φύσιν δεῖν ὑπάρχειν αὐτοῖς,
εἰς ταυτὸ ξυμφύεσθαι αὐτῆς τὰ μέρη ὀλιγά-
κις ἐθέλει, τὰ πολλὰ δὲ διεσπασμένα φύεται.
Πῶς, ἔφη, λέγεις; Εὐμαθεῖς καὶ μνήμονες, C
καὶ ἀγχίνοι καὶ ὀξεῖς, καὶ ὅσα ἄλλα τούτοις ἕ-
πεται, οἶσθ᾽ ὅτι οὐκ ἐθέλουσιν ἅμα φύεσθαι,
καὶ νεανικοί τε καὶ μεγαλοπρεπεῖς τὰς δια-
νοίας, οἷοι κοσμίως μετὰ ἡσυχίας καὶ "βεβαιό-
τητος ἐθέλειν ζῆν· ἀλλ᾽ οἱ τοιοῦτοι ὑπὸ ὀξύ-
τητος φέρονται ὅποι ἂν τύχωσι, καὶ τὸ βέβαιον
ἅπαν ἐξ αὐτῶν οἴχεται. Ἀληθῆ, ἔφη, λέ-
γεις. Οὐκοῦν τὰ βέβαια αὖ ταῦτα ἤθη καὶ
οὐκ εὐμετάβολα, οἷς ἄν τις μᾶλλον ὡς πιστοῖς
χρήσαιτο, καὶ ἐν τῷ πολέμῳ πρὸς τοὺς φό-
βους δυσκίνητα ὄντα, πρὸς τὰς μαθήσεις αὖ D
ποιεῖ ταυτόν· δυσκινήτως ἔχει καὶ δυσμαθῶς,
ὥσπερ ἀπονεναρκωμένα, καὶ ὕπνου τε καὶ χά-
σμης ἐμπίπλανται, ὅταν τι δέῃ τοιοῦτον δια-
πονεῖν. Ἔστι ταῦτα, ἔφη. Ἡμεῖς δέ γ᾽ ἔφα-
μεν ἀμφοτέρων δεῖν εὖ τε καὶ καλῶς μετέ-
χειν, ἢ μήτε παιδείας τῆς ἀκριβεστάτης δεῖν
αὐτῷ μεταδιδόναι, μήτε τιμῆς, μήτε ἀρχῆς.
Ὀρθῶς, ἦ δ᾽ ὅς. Οὐκοῦν σπάνιον αὐτὸ οἴει
ἔσεσθαι; Πῶς δ᾽ οὔ; Βασανιστέον δὴ ἔν τε
οἷς τότε ἐλέγομεν πόνοις τε καὶ φόβοις καὶ ἡ- E
δοναῖς, καὶ ἔτι δὴ ὃ τότε παρεῖμεν νῦν λέγο-
μεν, ὅτι καὶ ἐν μαθήμασι πολλοῖς γυμνά- 10
ζειν δεῖ, σκοποῦντας εἰ καὶ τὰ μέγιστα μαθή-
ματα δυνατὴ ἔσται ἐνεγκεῖν, εἴτε καὶ ἀπο-

…ότητος. aliī lectio-n c…rmant ſeq…tia.

tere: & quidem ita vt in voluptatibus & doloribus explorata ſit ipſorum natura. Experiméti autem hæc fuit ratio; Vti neque laboribus, neque timorib⁹, neque alia quadã mutatione à propoſito dimoueantur. is verò qui his motibus perferendis par non ſit, vti à publica autoritate repellatur: qui contrà ex his perturbationibus purus & incorruptus vbique euaſerit, veluti aurum igne exploratum ſummis imperiis præficiatur, & honoribus ornetur & ſuperſtes & mortuus. Præmia autem huiuſmodi ſunto qualia ſunt à nobis notata: obiter tamen atque vniuerſè, nec ſatis enucleato ſermone: dum is nos metus retineret, ne præſentem rerum ſtatum mouere videremur. Veriſſimè, inquit, loqueris: & memini equidem. Detrectabam enim hæc dicere quæ tamen ex me tandem expreſſit audacia. [a] Hoc igitur à nobis nunc liberè dicatur, rerumpublicarũ cuſtodes optimos & accuratiſſimos, eſſe debere philoſophos. Dicatur ſanè, inquit. Animaduerte quæſo quàm pauci meritò futuri ſint huiuſmodi. nam illius naturæ quam in iis ineſſe oportere diximus, partes atque dotes rarò ſolent omnes vnà concurrere, & vtplurimùm disiunctæ atque ſeparatæ naſcuntur. Quomodo, inquit, dicis? Ignoráſne rarò euenire vt iidem homines naſcantur dociles, memores, perſpicaces, ingenioſi, & aliis animi dotibus ornati quæ has ſolent conſequi? præterea acres, magnanimi, excelſo & forti animo, vt quidem modeſtiam pacatámque animi tranquillitatem cum grãditate quadam & vehementia animi coniungant, itáque vitam inſtituant? Hi enim homines ingenii acumine & perſpicacitate præditi, feruore quodam & acrimonia præcipites ferũtur, neque vllam firmitatem atque conſtantiã vix ac ne vix quidem retinere poſſunt. Verum, inquit, ais. Nónne hi mores firmi neque mutabiles ſunt, quibus magis fidis & certis vſus eſt ad res bellicas: quippe qui vt in rebus formidoloſis haud facilè permouentur, ita & ad diſciplinas tardiores ſunt atque hebetes? torpent nimirum atq; oſcitant, quoties eſt illis contemplationi inuigilandum. Ita prorſus eſt vt ais. Nos autem ſuprà diximus, Magiſtratũ vtriuſq; rei participem eſſe debere. alioqui neque optimæ eruditionis atque præſtantiſſimæ, neque optimi atque præſtãtiſſimi imperii honorem tribui illi aut debere aut poſſe. Rectè, inquit. Nónne rariſſimum hoc futurum exiſtimas? Perrarum. [b] Futuri igitur magiſtratus explorandum fuerit ingenium, illo quod ſuperius notauimus, laborum, timorum, periculorum, voluptatúmque examine. &, quod ſuprà omiſimus, oportet etiam illum multarum diſciplinarũ cognitione vſúque ſe exercere: vt inde perſpicuũ ſit an maximis diſciplinis ferendis par ſit futura illius

accommodet, cuius inſtituendi cauſa inſtitura eſt hæc diſputatio. Summa autẽ eſt, philoſophum in rerũ eſſentiis contemplandis ita verſari, vt tamen minimè ſit ἀπολίπυτος: ſed omnem virtutis cognitionem ad mores & officia vitæ, ſocietatémque generis humani reuocet. Repetit autem ea quæ ſuperius dixit, vt ea cum ſequentib⁹ coniungat. Quod autem ait ſe metu cohibitum fuiſſe à ſententia ſua liberè dicenda, quòd pertimeſceret ne τὸ παρὸν mouere videretur, præſentem videlicet rerumpubl. ſtatum: illud, inquã, rectè quadrat infauſtiſſimo illi commento περὶ τῆς ἀκοινωνήτου κοινωνίας vxorũ, liberorum, bonorum: quam non modò inuidiæ plenam (vt eſt, & quidem omniũ hominum odio digna) ſed nec omnino verã fatetur: quam etiam ſanus emendabit, ἐν νομοθ. libris.

a Dixit, ingenium cuſtodis debere eſſe θυμοειδὲς & φιλόσοφον, quatenus hæc duo vnà inſint: & quódnã experimẽtum περὶ τοῦ θυμοειδοῦς tradiderit, quo explorandus ſit cuſtodis animus, obiter notat. Nunc verò, quomodo illud τὸ φιλόσοφον ſit explorandum, pergit explicare: itaque ex hac origine emanat pulcherrima atque ampliſſima diſputatio.

a Vt τὸ θυμοειδὲς in animo cuſtodis explorandum eſt, laborum, timorum, periculorum voluptatúmque vario examine, ſicuti antea expoſui (inquit Plato) ita & τὸ φιλό-

σοφόν. id eſt, an is qui cuſtos ſit futurus reipublicæ, Maximam diſciplinã ferre poſſit. Hic eſt nexus proximi ſermonis cũ ſuperiore. Et quoniam copioſiſſimus eſt futurus hic ſermo, idcirco quædam præfatur περὶ τὸ μέτριον ἐν τοῖς λόγοις: vt prolixitatis philoſopho oppidoquàm indecoræ crimen à ſe amoliatur. docet autem accuratam & τελεωτάτην rerum ἀπεργασίαν, licet longior circulus circũducatur, rei ita natura poſtulante, minimè dedecere philoſophum: quum potius ſocors breuitas & feſtinatio illum dedeceat: & tum potiſſimum quum res agitur maximi momẽti. Maximam autem diſciplinã, id eſt μέγιστον μάθημα, vocat, non popularem quãdam diſciplinã, quæ in externis quibuſdã virtutum officiis verſetur: ſed τἀγαθοῦ ἰδέαν. id eſt ſummi boni certam exploratámq; cognitionem: quod eſt omnium rerũ, ac proinde omnis γνώσεως fundamentum. Hactenus quidẽ dum ciuitatis cuſtodem inſtitueret, dixit illius animum informari debere μουσικῇ, cuius nomine θεωρητικὰς quidem virtutes intelligebat, quarum regina eſt atque princeps Religio: ſed de illis agebat ex eorum hominum hypotheſi cum quibus ipſi res erat. Ideo & ex poetarum libris qui erant tunc temporis antiſtites & interpretes religionis, vniuerſam illam doctrinam depromebat, nõ vt quidem illam probaret, ſed vt refutaret. Egit igitur de religione ἐλεγκτικῶς: nunc de ea agit δογματικῶς: ipſo etiam Maximæ diſciplinæ nomine ſignificans auguſtam eſſe & planè venerabilem illius cognitionem: & oſtẽdens Summi boni cognitionem eſſe maximæ illius diſciplinæ ſubiectum.

natura, defetiſcátne potius atq; animo collabatur: quemadmodum qui in aliis operibus ſolent animis concidere. Ita nimirum inueſtigandum eſt. At quáſnam maximas diſciplinas vocas? Meminiſti, opinor, nos tres animi ſpecies diſtinctè poſuiſſe: & quidem vt in hac trium facultatum communitate, Iuſtitiæ, temperantiæ, fortitudinis ſapientiǽque naturas atque vires definitè notaremus. Si horum non meminiſſem, haud ſanè dignus eſſem cui hæc quæ reſtant committerentur. An & illud animo ſuccurrit, quod priùs à me dictum eſt? Ecquid verò? Diximus videlicet, ea quidẽ accuratius & plenius cognoſci poſſe, ſed ampliorem quendam orationis circuitum adhibendum eſſe. præſtare tamen vt demonſtrationes ſuperioribus magis conſentaneas induceremus, quod & vos abundè ſufficere reſpondiſtis. Itaque in his quidem explicandis video maiorem diligentiam deſiderari: ſi tamen vobis placẽt huiuſmodi, liberè dicite. At mihi ſanè res videtur moderatè & opportunè explicata, ne alios quoque excipiam. At modus, mihi crede (inquã) qui in qualibet veritatis parte defecerit, immoderatus eſt. nam quicquid imperfectũ eſt atque mancum, nullius rei poteſt eſſe modus. quanquam prima fronte videtur nonnullis res cumulatè tractata, vt nihil ſit vlterius inueſtigandum. Permultis nimirum, inquit, id accidit ſocordia quadam atque inertia. At hoc vitium, inquam, à ciuitatis & legum cuſtode debet eſſe alieniſſimum. Debet profectò, inquit. Huic igitur ſanè maior quidam circumducendus eſt circulus: neque minor diſcenti quàm ei qui ſe exercet, impendenda eſt opera. alioqui (ſicut paulo antè dicebamus) ad maximę & planè conuenientis atque legitimæ diſciplinæ finem cumulatámque cognitionẽ nunquam perueniet. An hæc maxima non ſunt? éſtne aliud quidpiam Iuſtitia & cæteris quæ commemorauimus, maius & excellentius? Nihil ſanè. Iam verò illarum ipſarum virtutum minimè decet adumbrationem quandam contẽplari, ſed perfectiſſimæ cuiuſdã formæ verè conſtantem rationem comprehendere. nónne ridiculũ eſt in rebus minimi momenti omnem operam adhibere, & omni animi contẽtione elaborare vt quamaccuratiſſimè & puriſſimè peragantur, in maximis autem leui tantùm opera defungi? Ridiculam rem prorſus commemoras. quemquámne enim arbitraris quieturum & te dimiſſurũ, quin à te quæſierit quǽnam diſciplina illa ſit quam Maximam vocas, & qua in re verſetur? Non equidem. Verùm & tu ipſe interroga. idipſum enim te audiuiſſe arbitror. nunc autem vel rem quidẽ non attẽdis, vel ſcrupųlis tuis atque exceptionibus

A δειλιάσει, ὥσπερ οἱ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀποδειλιῶντες. Πρέπει γέ τοι δή (ἔφη) οὕτω σκοπεῖν. Ἀλλὰ ποῖα δὴ λέγεις μαθήματα μέγιστα; Μνημονεύεις μέν που (ἦν δ' ἐγώ) ὅτι τριττὰ εἴδη ψυχῆς διαστησάμενοι, συνεβιβάζομεν δικαιοσύνης τε πέρι, καὶ σωφροσύνης, καὶ ἀνδρίας, καὶ σοφίας, ὃ ἕκαστον εἴη. Μὴ γὰρ μνημονεύων (ἔφη) τὰ λοιπὰ ἂν εἴην δίκαιος μὴ ἀκούειν. Ἦ καὶ τὸ προρρηθὲν αὐτῶν; Τὸ ποῖον δή; Ἐλέγομέν που ὅτι δυ-

B νατὸν μὲν ἦν κάλλιστα αὐτὰ κατιδεῖν· ἀλλὰ μακροτέρα εἴη περίοδος, ἣν περιελθόντι καταφανῆ γίγνοιτο· τῶν μέντοι ἔμπροσθεν προειρημένων ἑπομένας ἀποδείξεις οἷόν τ' εἴη προσάψαι· καὶ ὑμεῖς ἐξαρκεῖν ἔφατε. καὶ οὕτω δὴ ἐρρήθη τὰ τότε, τῆς μὲν ἀκριβείας (ὡς ἐμοὶ ἐφαίνετο) ἐλλιπῆ· εἰ δὲ ὑμῖν ἀρεσκόντως, ὑμεῖς ἂν τοῦτο εἴποιτε. Ἀλλ' ἔμοιγε (ἔφη) μετρίως· ἐφαίνετο δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις.

C Ἀλλ' ὦ φίλε (ἦν δ' ἐγώ) μέτρον τῶν τοιούτων ἀπολεῖπον καὶ ὁτιοῦν τοῦ ὄντος, οὐ πάνυ μετρίως γίγνεται. ἀτελὲς γὰρ οὐδέν, οὐδενὸς μέτρον. δοκεῖ δ' ἐνίοτε τισὶν ἱκανῶς ἤδη ἔχειν, καὶ οὐδὲν δεῖν περαιτέρω ζητεῖν. Καὶ μάλ', ἔφη, συχνοὶ πάσχουσιν αὐτὸ διὰ ῥαθυμίαν. Τούτου δέ γε (ἦν δ' ἐγώ) τοῦ παθήματος ἥκιστα προσδεῖται φύλακι πόλεώς τε καὶ νόμων. Εἰκός, ἦ δ' ὅς. Τὴν μακροτέραν τοίνυν, ὦ ἑταῖρε (ἔφην) περιιτέον τῷ

D τοιούτῳ, καὶ οὐχ ἧττον μανθάνοντι πονητέον ἢ γυμναζομένῳ· ἢ (ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν) τοῦ μεγίστου τε καὶ μάλιστα προσήκοντος μαθήματος ἐπὶ τέλος οὔποτε ἥξει. Οὐ γὰρ ταῦτα (ἔφη) μέγιστα; ἀλλ' ἔτι τι μεῖζον δικαιοσύνης τε καὶ ὧν διήλθομεν; Καὶ μεῖζον, ἦν δ' ἐγώ· καὶ αὐτῶν τούτων οὐχ ὑπογραφὴν δεῖ, ὥσπερ νῦν, θεάσασθαι, ἀλλὰ τὴν τελεωτάτην ἀπεργασίαν μὴ παριέναι. ἢ οὐ γελοῖον, ἐπὶ μὲν ἄλλοις μικροῦ ἀξίοις πᾶν ποιεῖν,

E συντεινομένους ὅπως ὅτι ἀκριβέστατα καὶ καθαρώτατα ἕξει, τῶν δὲ μεγίστων μὴ μεγίστας ἀξιοῦν εἶναι καὶ τὰς ἀκριβείας; Καὶ μάλα (ἔφη) ἄξιον τὸ διανόημα. ὃ μέντοι μέγιστον μάθημα, καὶ περὶ ὅ,τι αὐτὸ λέγεις, οἴει τίν' ἄν σε (ἔφη) ἀφεῖναι μὴ ἐρωτήσαντα τί ἐστιν; Οὐ πάνυ, ἦν δ' ἐγώ. Ἀλλὰ καὶ σὺ ἐρώτα. πάντως αὐτὸ οὐκ ὀλιγάκις ἀκήκοας· νῦν δὲ ἢ οὐκ ἐννοεῖς, ἢ αὖ διανοῇ ἐμοὶ πρά-

γματα

γματα παρέχειν ἀντιλαμβανόμενος. οἶμαι δὲ τοῦτο μᾶλλον. ἐπεὶ ὅτι γε ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέα μέγιστον μάθημα, πολλάκις ἀκήκοας· ἣ καὶ δίκαια καὶ τἆλλα προσχρησάμενα, χρήσιμα καὶ ὠφέλιμα γίγνεται. καὶ νῦν σχεδὸν οἶσθ' ὅτι μέλλω τοῦτο λέγειν, καὶ πρὸς τούτῳ, ὅτι αὐτὴν οὐχ ἱκανῶς ἴσμεν· εἰ δὲ μὴ ἴσμεν, ἄνευ δὲ ταύτης εἰ ὅτι μάλιστα τἆλλα ἐπισταίμεθα, οἶσθ' ὅτι οὐδὲν ἡμῖν ὄφελος· ὥσπερ οὐδ' εἰ κεκτήμεθά τι, ἄνευ τοῦ ἀγαθοῦ. ἢ οἴει τι πλέον εἶναι πᾶσαν κτῆσιν ἐκτῆσθαι, μὴ μέντοι ἀγαθήν; ἢ πάντα τἆλλα φρονεῖν, ἄνευ τοῦ ἀγαθοῦ, καλὸν δὲ καὶ ἀγαθὸν μηδὲν φρονεῖν; Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε, ἔφη. Ἀλλὰ μὴν καὶ τόδε γε οἶσθα, ὅτι τοῖς μὲν πολλοῖς ἡδονὴ δοκεῖ εἶναι τὸ ἀγαθόν, τοῖς δὲ κομψοτέροις, φρόνησις. Πῶς δ' οὔ; Καὶ ὅτι γε, ὦ φίλε, οἱ τοῦτο ἡγούμενοι, οὐκ ἔχουσι δεῖξαι ἥτις φρόνησις, ἀλλ' ἀναγκάζονται τελευτῶντες τὴν τοῦ ἀγαθοῦ φάναι. Καὶ μάλα (ἔφη) γελοίως. Πῶς γὰρ οὐχί; (ἦν δ' ἐγώ) εἰ ὀνειδίζοντές γε ὅτι οὐκ ἴσμεν τὸ ἀγαθόν, λέγουσι πάλιν ὡς εἰδόσι; φρόνησιν γὰρ αὐτό φασιν εἶναι ἀγαθοῦ, ὡς αὖ ξυνιέντων ἡμῶν ὅ,τι λέγουσιν, ἐπειδὰν τὸ τοῦ ἀγαθοῦ φθέγξωνται ὄνομα. Ἀληθέστατα, ἔφη. Τί δέ; οἱ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν ὁριζόμενοι, μῶν μή τι ἐλάττονος πλάνης ἔμπλεοι τῶν ἑτέρων; ἢ οὐ καὶ οὗτοι ἀναγκάζονται ὁμολογεῖν, ἡδονὰς εἶναι κακάς; Σφόδρα γε. Συμβαίνει δὴ αὐτοῖς (οἶμαι) ὁμολογεῖν ἀγαθὰ εἶναι καὶ κακὰ ταὐτά. ἢ γάρ; Τί μήν; Οὐκοῦν ὅτι μὲν μεγάλαι καὶ πολλαὶ ἀμφισβητήσεις περὶ αὐτοῦ, φανερόν; Πῶς γὰρ οὔ; Τί δέ; τόδε οὐ φανερόν, ὡς δίκαια μὲν καὶ καλὰ πολλοὶ ἂν ἕλοιντο τὰ δοκοῦντα, κἂν μὴ εἴη, ὅμως ταῦτα πράττειν καὶ κεκτῆσθαι καὶ δοκεῖν; ἀγαθὰ δὲ οὐδενὶ ἔτι ἀρκεῖ τὰ δοκοῦντα κτᾶσθαι, ἀλλὰ τὰ ὄντα ζητοῦσι, τὴν δὲ δόξαν ἐνταῦθα ἤδη πᾶς ἀτιμάζει; Καὶ μάλα, ἔφη. Ὃ δὴ διώκει μὲν ἅπασα ψυχή, καὶ τούτου ἕνεκα πάντα πράττει, ἀπομαντευομένη τι εἶναι, ἀποροῦσα δὲ καὶ οὐκ ἔχουσα λαβεῖν ἱκανῶς τί ποτ' ἐστίν, οὐδὲ πίστει χρήσασθαι μονίμῳ, οἷα καὶ περὶ τἆλλα. διὰ τοῦτο δὲ ἀποτυγχάνει καὶ τῶν ἄλλων εἴ τι ὄφελος ἦν. περὶ δὴ τὸ τοιοῦτον καὶ τοσοῦτον

A cogitas mihi negotium faceſſere, vt quidẽ
19 exiſtimo. Poteſtne tibi obſcurum eſſe atque incognitum quod ſæpe audiuiſti, [a] BONI IDEAM [.i. ſummi boni exploratam notionem] Maximam eſſe illam diſciplinam: cuius quidem beneficio res omnes Bonitatis vim & nomen mutuantur, & illius ratione, vtiles & fructuoſæ vocantur? atque hanc meam ferè eſſe ſententiam habeto. Illud etiam præterea, Sũmi illius boni perfectam cumulatámque cognitionem in nos cadere nõ poſſe. quòd ſi ipſum
B ignoramus, & abſque ipſo quammaximè alia nouerimus, ſcito nullam ad nos ex aliis rediturã vtilitatem: ſicuti nec prodeſſet nobis quicquam quod ſine illo bono poſſideremus. An maius quid eſſe arbitraris, ſine ſummi boni illius poſſeſſione res omnes alias poſſidere? an res omnes alias ſine illo ſummo bono intelligere, nihil autem pulchrum & bonum intelligere? [b] Non equidem per Iouem, inquit. Atqui & illud
12
13 etiam noſti, ſummum illud bonum vulgò videri voluptatem: politioribus verò & eruditionibus, ſapientiam. Quídni? Quin-
C etiam & hoc noſti, mi Adimante, eos qui ita ſentiant, non poſſe tamen docere quídnam ſit Sapientia, ſed cogi tandem ex boni illius natura eam definire. Et maximè quidem ridiculé. Quídni veró? ſi, quum nobis exprobrant quòd ſummum illud bonum ignoremus, nobiſcum tamen de illo ita agunt, quaſi eius naturam rectè norimus? aiunt enim Bonum eſſe Sapientiam boni: quaſi nouerimus quídnã ipſi dicant, quum Boni nomen enuntiant. Veriſſimè, inquit. Qui verò Bonum definiunt voluptate, an
D in minori quàm cæteri errore verſantur?
33 Fatētur nimirum quaſdam voluptates eſſe malas. Prorſus. Itaque in eas anguſtias incidunt, vt idem & bonum & malum eſſe cogantur confiteri. nónne? Certé. Nónne igitur perſpicuum eſt, multas & ſpinoſas quidem controuerſiarum difficultates hac in re exiſtere? Quis non animaduertat? Nónne & illud patet, complures homines ita eſſe comparatos, vt ſatiſfactum ſibi eſſe exiſtiment, ſi iuſtis & præclaris rebus hactenus inſtructi ſint, vt videantur tantùm, id
E eſt, habeãtur iuſti: licet in ipſis effectum iuſtitiæ nullum reuera exiſtat? contrà, neminem ſibi ſatiſfactum eſſe arbitrari, ſi huiuſmodi bona habere exiſtimetur, quæ tantùm appareant, non autem reuera ſint: ſed illud bonorum genus neminem non inueſtigare quæ reipſa exiſtant, firmámque & conſtãtem habeant naturam: opinationẽ autem his in rebus quemlibet negligere? Maximè, inquit. Omnis quidem anima bonum 14
expetit, & illius cauſa omnia agit, augurans eſſe aliquid: dubitat tamen atque hæret, neque quid ſit ſatis poteſt cõprehendere. neque certa quadã & conſtanti fide vti poteſt, ſicuti in cæteris rebus. idcirco aberrat à vero, quum quid ſit vtile, pergit eodem illo iudicio inueſtigare.

a Τἀγαθοῦ ἰδέα illa explicat quid ſit: aitq; eſſe Dei virtutem, à qua omnes res & ſunt & bene ſunt. προσχρήσασθαι enim vocabulo, innuit res omnes per ſe carere omni bono, illúdque à ſũmo bono mutuari. & quoniã de diſciplina agere inſtituit, illã quoque Boni ideam docet αἰτίαν ἐπιστήμης καὶ ἀληθείας in mente noſtra: ſicuti & οὐσίας, in rebus omnibus. Illi de illo ſummo bono ſubſternit θεώρημα, Sine illo bono nihil poſſideri, nihil ſciri poſſe quod ſit rectum & pulchrũ.

b Deſcripturus ſummum illud bonum, várias de eo opiniones recẽſet. vulgus enim voluptatem, eruditi, Scientiam eſſe ſtatuunt: & vtrique quidẽ perperam: ſi & ſcientia & voluptas κατ' αὐτάς conſiderentur: ſicuti copioſè explicauit in Philebo.

An ſtatuemus, illos optimos & præſtātiſſimos viros quibus in noſtra ciuitate rerum ſummam committemus, ea in re quæ & talis & tanta eſt qualē deſcripſimus, oportere obcæcari? Minimè, inquit. Arbitror equidē cū qui neſciat qua ratione iuſta & honeſta ſint bona, non poſſe ſe Cuſtodem ciuitatis ferre, hactenus quidem vt in magno aliquo numero ſit cenſendus: ſi quidem fas eſt arbitrari eum qui hoc ignoret, nullam habere iuſtarum honeſtarúmque rerum notitiam. auguror enim equidem coniectura neminem priùs hæc ſatis cogniturum. Et rectè quidem, inquit, augураris. Nunquid igitur perfectè nobis conſtituta erit atque ordinata reſpublica ſi talis cuſtos, harum rerum peritus, in eam inſpexerit? Neceſſe eſt, inquit. Tu verò [a]Socrates, vtrū SVMMVM ILLVD BONVM Scientiam eſſe arbitraris, an Voluptatē, an aliud quidpiam tertiū præter hæc? Ea, inquam, ingenii es perſpicacitate, mi Adimante, vt iamdiu compertum habeam tibi non fore ſatiſfactum, ſi aliorum ſententias tantùm retulero. Neque mihi quidem, Socrates, videtur cōſentaneum vt quis aliorum ſententias commemorare poſſit, ſuam verò non item: & eum quidem qui in hoc ſtudiorum genere tandiu ſit verſatus. An conſentaneum eſſe exiſtimas vt quis hac de re loquatur quam ignorat? Nullo modo, quatenus quidem rei illius planè ignarus: vt tamen quaſi ex opinione ea pronuntians quæ habet in animo, poteſt. An neſcis opiniones abſque ſcientia turpes eſſe, quarum opinionum etiā optimæ, ſunt profectò cæcæ? An eos qui abſque intelligentia verum aliquid opinantur, differre ab illis arbitraris, qui licet ſint cæci, recto tamē tramite incedunt? Nihil, inquit. Vin' ergo turpia contemplari & cæca & obliqua, quum liceat ab aliis perſpicua & pulchra audire? Ne per Iouem, inquit Glauco, deſiſtas, Socrates, quandoquidem ad finem penè perueneris. ſatis enim nobis fuerit ſi, quemadmodum de iuſtitia, temperantia, aliiſque virtutibus egiſti, ita quoque de hoc bono egeris. Et mihi quoque, inquam, hoc ſatis ſupérque fuerit. at ne ad hanc rem ſim par futurus, ac proinde ne ſupra vires annixus, turpi conatu defetiſcam, méque adeo deridendum propinem, etiam atque etiam pertimeſco. Cæterùm, viri optimi, quídnam ſit illud ipſum Bonum, nunc ſanè dimittamus. iſtius enim rei maieſtas, cognitionis noſtræ (mihi credite) terminos videtur exuperare. écquis autem videatur eſſe ſummi illius boni fœtus, certè qui ad eius naturam ſimilitudine quadam propius accedat, libet iam commemorare, ſi quidem ita vobis ſit iucundum: ſin minus, totum illum ſermonem prætermittamus. Verùm age, inquit, eum expone. deinceps enim ſuo loco patris hiſtoriam exolues. Vellem, inquam, & tantæ rei perſoluédæ 24

a Remotis illis opinionibus de ſummo bono, Plato ſuam explicaturus, ait illud, quum neque voluptas ſit neque ſciētia, tertium quidpiam eſſe: cuius tamē naturæ definiendæ, quum illius ſit infinita quædam maieſtas, non par ſit humanum ingenium: ſed ἔκγονον, qui ad illius naturæ proximius accedat, inſpiciēdum eſſe, vt eius veſtigiis ad αὐτὸ τἀγαθὸν ſternatur via. Quòd autē τἀγαθοῦ ἰδέας appellatione deū ſignificet, id perſpicuum eſt ex vniuerſa diſputatione: & ex perſpicuis illis maximè verbis, illum non τὸ γιγνώσκεσθαι tantùm, ſed τὸ εἶναί τε καὶ τὴν οὐσίαν, γένεσιν, αὔξην, τροφὴν tribuere ipſis rebus: quum non modò ipſe ſit οὐσία, ſed & ἐπέκεινα οὐσίας πρεσβείᾳ καὶ δυνάμει. ideo & δημιουργοῦσαν αἰτίαν vocat in Philebo, ſicuti hîc ſcientiæ & veritatis. Qui omnes loci ſunt diligenter conferendi, vt norimus quænā ſit vera & ſimplex Platonis ſententia de Ideis, & cōſtet eruditis quàm candidè & verè Ariſtoteles præceptoris mentem fuerit interpretatus.

A οὕτω φῶμεν δεῖν ἐσκοτῶσθαι καὶ ἐκείνους τοὺς βελτίστους ἐν τῇ πόλει, οἷς πάντα ἐγχειροῦμεν; Ἥκιστά γ', ἔφη. Οἶμαι γοῦν (εἶπον) δίκαιά τε καὶ καλὰ ἀγνοούμενα ὅπῃ ποτὲ ἀγαθά ἐστιν, οὐ πολλοῦ τινος ἄξιον " φύλακι κεκτῆσθαι, εἴπερ εἰκὸς γνῶναι αὐτὰ τὸν τοῦτο ἀγνοοῦντα. μαντεύομαι δὲ μηδένα αὐτὰ γνώσεσθαι πρότερον ἱκανῶς. Καλῶς γὰρ (ἔφη) μαντεύῃ. Οὐκοῦν ἡμῖν ἡ πολιτεία τελέως κεκοσμήσεται, ἐὰν ὁ τοιοῦτος αὐτὴν ἐπισκοπῇ
B φύλαξ ὁ τούτων ἐπιστήμων; Ἀνάγκη, ἔφη. Ἀλλὰ σὺ δή, ὦ Σώκρατες, πότερον ἐπιστήμην τὸ ἀγαθὸν φῂς εἶναι, ἢ ἡδονήν; ἢ ἄλλο τι παρὰ ταῦτα; Οὗτος (ἦν δ' ἐγὼ) ἀνὴρ καλὸς ἦσθα καὶ πάλαι καταφανὴς ὅτι σοὶ οὐκ ἀποχρήσοι τὸ τοῖς ἄλλοις δοκοῦν περὶ αὐτῶν. Οὐδὲ γὰρ δίκαιόν μοι (ἔφη) ὦ Σώκρατες, φαίνεται, τὰ τῶν ἄλλων μὲν ἔχειν εἰπεῖν δόγματα, τὰ δ' αὑτοῦ μή, τοσοῦτον χρόνον περὶ ταῦτα
C πραγματευόμενον. Τί δ', ἦν δ' ἐγώ, δοκεῖ σοι δίκαιον εἶναι, περὶ ὧν τις μὴ οἶδε, λέγειν ὡς εἰδότα; Οὐδαμῶς γ', ἔφη, ὡς εἰδότα· ὡς μέντοι οἰόμενον, ταῦθ' ἃ οἴεται ἐθέλειν λέγειν. Τί δέ; (εἶπον) οὐκ ᾔσθησαι τὰς ἄνευ ἐπιστήμης δόξας, ὡς πᾶσαι αἰσχραί; ὧν αἱ βέλτισται τυφλαί; ἢ δοκοῦσί τι σοὶ τυφλῶν διαφέρειν ὁδὸν ὀρθῶς πορευομένων, οἱ ἄνευ νοῦ ἀληθές τι δοξάζοντες; Οὐδέν, ἔφη. Βούλει οὖν αἰσχρὰ θεάσασθαι, τυφλά τε καὶ σκολιά, ἐξὸν παρ'
D ἄλλων ἀκούειν φανά τε καὶ καλά; Μὴ πρὸς Διός, ἦ δ' ὅς, ὦ Σώκρατες, ὁ Γλαύκων, ὥσπερ ἐπὶ τέλει ὤν, ἀποστῇς. ἀρκέσει γὰρ ἡμῖν κἄν, ὥσπερ δικαιοσύνης πέρι καὶ σωφροσύνης καὶ τῶν ἄλλων διῆλθες, οὕτω καὶ περὶ τοῦ ἀγαθοῦ διέλθῃς. Καὶ γὰρ ἐμοί (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ ἑταῖρε καὶ μάλα ἀρκέσει· ἀλλ' ὅπως μὴ οὐχ οἷός τ' ἔσομαι, προθυμούμενος δέ, ἀσχημονῶν γέλωτα ὀφλήσω. ἀλλ' ὦ μακάριοι, αὐτὸ μὲν τί ποτ' ἐστὶ τὸ ἀγαθόν, ἐάσωμεν τὸ νῦν εἶναι. (πλέον γάρ μοι φαίνεται) ἢ κατὰ τὴν παρ-
E οῦσαν ὁρμὴν ἐφικέσθαι τοῦ γε δοκοῦντος ἐμοὶ τανυνί) ὃς δὲ ἔκγονός τε τοῦ ἀγαθοῦ φαίνεται καὶ ὁμοιότατος ἐκείνῳ, λέγειν ἐθέλω, εἰ καὶ ὑμῖν φίλον· εἰ δὲ μή, ἐᾶν. Ἀλλ', ἔφη, λέγε. εἰσαῦθις γὰρ τοῦ πατρὸς ἀποτίσεις τὴν διήγησιν. Βουλοίμην ἄν (εἶπον) ἐμέ τε δύνασθαι αὐτὴν

Inuenitur e φύλακα: ſed lim φύλακι rere, σ ἀξ. gere: ut dic lorum bonor poſſeſſionem magni preti cuſtodi. A. ita, Haud faciendum cuſtodem ſci exhibere po

A ἀποδοῦναι; καὶ ὑμᾶς κομίσασθαι· ἀλλὰ μὴ, ὥσπερ νῦν, τοὺς τόκους μόνον. τοῦτον δὲ δὴ οὖν τὸν τόκον τε καὶ ἔκγονον αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ κομίσασθε. εὐλαβεῖσθε μέντοι μή πῃ ἐξαπατήσω ὑμᾶς ἄκων, κίβδηλον ἀποδιδοὺς τὸν λόγον τοῦ τόκου. Εὐλαβησόμεθα, ἔφη, κατὰ δύναμιν· ἀλλὰ μόνον λέγε. Διομολογησάμενός γ', ἔφην ἐγὼ, καὶ ἀναμνήσας ὑμᾶς τά τε ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ῥηθέντα, καὶ ἄλλοτε ἤδη πολλάκις εἰρημένα. Τὰ ποῖα; ἦ δ' ὅς. Πολλὰ καλὰ (ἦν δ' ἐγὼ) B καὶ πολλὰ ἀγαθὰ, καὶ ἕκαστα οὕτως εἶναι φαμέν τε καὶ διορίζομεν τῷ λόγῳ. Φαμὲν γάρ. Καὶ αὐτὸ δὴ καλὸν, καὶ αὐτὸ ἀγαθὸν, καὶ οὕτω περὶ πάντων ἃ τότε ὡς πολλὰ ἐτίθεμεν, πάλιν αὖ κατ' ἰδέαν μίαν ἑκάστου, ὡς μιᾶς οὔσης, τιθέντες, ὃ ἔστιν ἕκαστον προσαγορεύομεν. καὶ τὰ μὲν δὴ ὁρᾶσθαι φαμὲν, νοεῖσθαι δ' οὔ· τὰς δ' αὖ ἰδέας νοεῖσθαι μὲν, ὁρᾶσθαι δ' οὔ. Παντάπασι μὲν οὖν. Τῷ C οὖν ὁρῶμεν ἡμεῖς αὐτῶν τὰ ὁρώμενα; Τῇ ὄψει, ἔφη. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ ἀκοῇ, τὰ ἀκουόμενα; καὶ ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσι, πάντα τὰ αἰσθητά; Τί μήν; Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ἐννενόηκας τὸν τῶν αἰσθήσεων δημιουργὸν, ὅσῳ πολυτελεστάτην τὴν τοῦ ὁρᾶν τε καὶ ὁρᾶσθαι δύναμιν ἐδημιούργησεν; Οὐ πάνυ, ἔφη. Ἀλλ' ὧδε σκόπει. ἔστιν ὅ,τι προσδεῖ ἀκοῇ καὶ φωνῇ γένους ἄλλου εἰς τὸ τὴν μὲν ἀκούειν, τὴν δ' ἀκούεσθαι; ὃ ἐὰν μὴ παραγένηται τρίτον, ἡ μὲν οὐκ ἀκούσεται, ἡ δὲ οὐκ D ἀκουσθήσεται; Οὐδενὸς, ἔφη. Οἶμαι δέ γε (ἦν δ' ἐγὼ) οὐδ' ἄλλαις πολλαῖς (ἵνα μὴ εἴπω ὅτι οὐδεμιᾷ) τοιούτου προσδεῖ οὐδενός. ἢ σύ τινα ἔχεις εἰπεῖν; Οὐκ ἔγωγε, ἦ δ' ὅς. Τὴν δὲ τῆς ὄψεως καὶ τοῦ ὁρατοῦ οὐκ ἐννοεῖς ὅτι προσδεῖται; Πῶς; Ἐνούσης που ἐν ὄμμασιν ὄψεως, καὶ ἐπιχειροῦντος τοῦ ἔχοντος χρῆσθαι αὐτῇ, παρούσης δὲ χρόας ἐν αὐτοῖς, ἐὰν μὴ παραγένηται γένος τρίτον, ἰδίᾳ ἐπ' αὐτὸ τοῦτο πεφυκὸς, οἶσθα ὅτι ἥ τε ὄψις E οὐδὲν ὄψεται, τά τε χρώματα ἔσται ἀόρατα. Τίνος δὴ λέγεις (ἔφη) τούτου; Ὃ δὴ σὺ καλεῖς (ἦν δ' ἐγὼ) φῶς. Ἀληθῆ (ἔφη) λέγεις. Οὐ " σμικρὰ ἄρα ἰδέα ἡ τοῦ ὁρᾶν αἴσθησις, καὶ ἡ τοῦ ὁρᾶσθαι δύνα-

O: μικρᾷ ἄρα id, legit & Fic. ſ[illegible]ereor ne utri e ſcripturæ ma-

par eſſe, & vos tanto myſterio percipiendo idoneos: vt non tãtùm fœtus ipſos, quemadmodum nunc, ſed parentum ipſorum 25 naturam percipere queatis. [a] In præſentia autem Summi ipſius boni fœtum vel nepotem accipitote. videte tamen diligenter ne inuitus adulterinam quandam de hoc fœtu orationem effundam. Cauebimus quidem, quantum in nobis ſitum erit. at dic modó. Dicam equidem, ſi priùs mutuo aſſenſu ea quæ à nobis hactenus ſunt commemorata, & quidem inculcata ſæpius, in memoriã reuocaro. Ecquænam illa ſunt? inquit. [b] Multa pulchra, inquam, & multa bona, & ſingula ita cõſtare affirmamus, & diſtinctè atque definitè ſic de illis loquimur. Affirmamus profectó. Atqui & ipſũ pulchrum & ipſum bonum inducimus: & ſimiliter de omnibus ſtatuimus, quæ vt plura ponebamus. vnum rurſus ponimus, ſecundum ideam vnam vniuſcuiuſque [.i. ex primariæ illius notionis atque cauſæ vi] tanquam vna ſit, & quod Vnumquodque 15 eſt, appellamus. Et hæc quidem ſingula videri, cæteríſque ſenſibus comprehendi dicimus, ſed intelligentia minimè percipi: IDEAS autem [.i. rerũ notiones & cauſas] intelligentia percipi, non autem ſenſibus corporeis comprehẽdi. Omnino, inquit. [c] Ecqua facultate res eas quæ viden- 26 tur, videmus? Viſu, inquit. Nónne & auditu, quæ audiuntur, & omnibus ſenſibus alia omnia quæ ſentiũtur? Quidni? Nónne animaduertiſti quanto præſtantiorem cæteris ſenſibus ſenſuum Opifex vim illã qua videmus & videmur, creauerit? Non ſatis, inquit. Verũ ita perſpice. éſtne quodpiam aliud genus quo auditus & vox indigeant, vt ille quidem audiat, hæc audiatur? quod tertium niſi adfuerit, ille quidem nõ audiet, hæc verò non audietur? Nequaquam, inquit. Arbitror equidem, inquam, neque aliis multis (ne dicam nemini) tali quodam opus eſſe vllo modo. túne verò quandam vim huiuſmodi potes commemorare? Non poſſum, inquit. At viſum & id quod viſu percipitur, nónne animaduertis huiuſmodi quodam præſidio indigere? Quomodo? Præſente oculis viſu, & eo homine qui illo præditus eſt conãte illo vti, præſente etiam colore in ipſis, niſi adſit genus tertiũ propriè ad hoc natura aptũ, noſti fore vt neque quicquam videat viſus, neque videri colores poſſint. Eccuius rei, inquit, hanc vim ineſſe dicis? Eius nimirum, inquam, quam lucem vocas. Ve- 27 rè, inquit, loqueris. Omnino ſenſus ipſe videndi, & rei quoque quæ ſub viſum cadere & viſu comprehendi poteſt, vis atque potentia, iugo quodam coniugationum cæterarum præſtantiſſimo coniunguntur atque copulantur, non exigua quadam IDEA,

a Ἐκγόνου illius qui ab ἰδέᾳ eſt, diſerta explicatio. id eſt, quatenus & quomodo Deus per ſe incõſpicabilis à nobis cognoſcitur, certa quadam ἀναλογίᾳ ad mentem qua cõprehẽditur. Sũma eſt, Ideam illã ſummi boni in nobis eſſe cauſam ſcientiæ & veritatis. Illud autem diſtinctis quibuſdam articulis explicat, quaſi ἐπαναβαθμοῖς, vt Procli verbis vtar.

b Primus προσδιορισμός. Aliud eſt αὐτοέκαστον ἕν: aliud, τὰ πολλά. hæc ex illo exiſtunt, & hæc ſenſibus, illud intelligẽtia percipitur. hæc denique ad illud debent reuocari.

c Propoſita Viſus imagine, reliquos inſtitutæ doctrinæ προσδιορισμοὺς perſequitur. In viſu, inquit, hæc concurrunt, Oculi in vidẽdo facultas, color, & tertium, id eſt lux: cuius lucis κύριον αἴτιον, eſt Sol. porro vt lucis beneficio videmus, ita & illam vim à ſole lux mutuatur. Sol tamen non eſt viſus, neque oculus: neuter contrà ſol eſt, ſed vt ex omnibus ſenſuũ inſtrumẽtis ad ſolis naturã maximè accedit, ita Sol illius eſt cauſa. hactenus tamen vt totam illam vim παρὰ τῆς δημιουργούσης ἰδέας habuerit. id eſt, à Deo qui vt cæterarum rerum omnium, ita ſenſuum eſt δημιουργός. Ita Sol erit quidem proxima viſus cauſa, at Ideæ erit ἔκγονος .i. fœtus, quem genuerit Idea ſibi ἀνάλογον: quum ipſa ſit ἀρχηγὸς cauſa & potenter efficax, ad quam videlicet res omnes debeant reuocari.

[id eſt, cauſæ cuiuſdam notione atque vi] niſi ſanè lux aliquid ſit minimè cõtemnẽdum. Longè verò abeſt vt lux res ſit contemnenda. Ecquem cœleſtium deorum huius rei principem ac dominam cauſam ſtatues, cuius viſus ad nos penetrans efficit vt & viſus noſter quãoptimè cernat, & quæ ſub viſum cadere poſſunt, videãtur? Illũ ipſum, inquit, quẽ tu & alii exiſtimas. de Sole nimirum quæris. Itáne lux natura affecta eſt atque comparata ad hunc deum? Quomodo? Sol minimè eſt viſus, neque ipſe Oculus, in quo ineſt viſus, Sol eſt. Non certé. Sed ex omnibus ſenſuum inſtrumentis id maximè Solis particeps, vel ad illius quidem naturam accedit propius. Prorſus. Nónne eam vim quam habet, è Sole effuſam recondit ſibi atque ſeruat? Omnino. Nunquid hinc perſpicuũ eſt, Solẽ quidem non eſſe viſum, ſed viſus cauſam? Ita, inquit. Hũc me vocare Boni illius fœtum dicito, quem videlicet Ipſum bonum genuerit ſibi conſimilem ex certa quadam & legitima comparationis ratione: vt quẽadmodum ipſum in loco intelligibili ad intellectum, & ea quæ intelliguntur, ſe habet: ſic & iſte in loco viſibili ſe habeat ad viſum & ad ea quæ videntur. Quomodo? inquit. id ipſum mihi accuratius expone. Oculi, inquam, quoties non ad ea obiecta conuertuntur quorũ colores diurnũ lumẽ illuſtrat & exhibet, ſed ad ea quæ nocturnis quibuſdam ſpectris retinentur: oculi, inquam, cæcutiunt atque hallucinantur, & penè cæci eſſe videntur: perinde acſi purus & integer viſus in eis minimè ineſſet. Maximè, inquit. Quoties verò oculi ad ea quæ Sol illuſtrat conuertuntur, perſpicuè cernũt, iiſdémq; in oculis viſus ineſſe omnino apparet. Quidni? [a] Sic & de Animo cogita. quum enim ipſi firmiter inhæreat illud in quo Veritas & Ipſum illud quod eſt emicat, ipſum & animaduertit & intelligit, & tunc mentem atque intellectum habere videtur: ſed quum ad id conuertit ſe quod tenebris immixtum atque inuolutum eſt, quod nimirum & gignitur & interit, tunc verò eius acies cæcutit, & in multiplices quaſdã opiniones ſus déque euagatur: ob eámque rẽ mẽte & intelligentia videtur carere. Videtur ſané. Illud igitur quod Veritatem illis quæ cognoſcũtur præbet, & cognoſcenti vim tribuit ad cognoſcendum, BONI IDEAM eſſe dicito, Scientiæ nimirum & Veritatis, quæ per mentem & intelligentiã cognoſcitur, cauſam. [b] Quantumvis autem pulchræ ſint hæ duæ res, Scientia videlicet & Veritas, ſi tamen exiſtimaueris illud ſummum Bonũ eſſe quiddam his pulchrius, rectè exiſtimaueris. & quemadmodum conſentaneum eſt exiſtimare,

A μις, τῶν ἄλλων συζεύξεων τιμιωτέρῳ ζυγῷ ἐζύγησαν· εἴπερ μὴ ἄτιμον τὸ φῶς. Ἀλλὰ μὴν (ἔφη) πολλοῦ γε δεῖ ἄτιμον εἶναι. Τίνα οὖν ἔχεις αἰτιάσασθαι τῶν ἐν οὐρανῷ θεῶν τού-
22 του κύριον, οὗ ἡμῖν τὸ φῶς ὄψιν τε ποιεῖ ὁρᾶν ὅτι κάλλιστα, καὶ τὰ ὁρώμενα ὁρᾶσθαι; Ὅνπερ καὶ σύ (ἔφη) καὶ οἱ ἄλλοι. τὸν ἥλιον γὰρ δηλονότι ἐρωτᾷς. Ἆρ' οὖν ὧδε πέφυκεν ὄψις πρὸς τοῦτον τὸν θεόν. Πῶς; Οὐκ ἔστιν ἥλιος ἡ ὄψις, οὔτε αὐτὴ, οὔτε ἐν ᾧ ἐγγίγνεται, ὃ δὴ κα-
B λοῦμεν ὄμμα. Οὐ γὰρ οὖν. Ἀλλ' ἡλιοειδέστατόν γε οἶμαι τῶν περὶ τὰς αἰσθήσεις ὀργάνων. Πολύ γε. Οὐκοῦν καὶ τὴν δύναμιν ἣν ἔχει, ἐκ τούτου ταμιευομένην ὥσπερ ἐπίρρυτον κέκτηται; Πάνυ μὲν οὖν. Ἆρ' οὖν οὐ καὶ ὁ ἥλιος ὄψις μὲν οὐκ ἔστι, αἴτιος δ' ὢν αὐτῆς, ὁρᾶται ὑπ' αὐτῆς ταύτης; Οὕτως, ἦ δ' ὅς. Τοῦτον τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) φαίαι με λέγειν τὸν τοῦ ἀγαθοῦ ἔκγονον, ὃν τἀγαθὸν ἐγέννησεν
C ἀνάλογον ἑαυτῷ, ὅ, τιπερ αὐτὸ ἐν τῷ νοητῷ τόπῳ πρός τε νοῦν καὶ τὰ νοούμενα, τοῦ-
24 το τοῦτον ἐν τῷ ὁρατῷ πρός τε ὄψιν καὶ τὰ ὁρώμενα. Πῶς; (ἔφη) ἔτι δίελθέ μοι. Ὀφθαλμοὶ (ἦν δ' ἐγὼ) οἶσθ' ὅτι ὅτ' ἂν μηκέτι ἐπ' ἐκεῖνα τις αὐτοὺς τρέπῃ ὧν ἂν τὰς χρόας τὸ ἡμερινὸν φῶς ἐπέχῃ, ἀλλὰ ὧν νυκτερινὰ φέγγη, ἀμβλυώττουσί τε καὶ ἐγγὺς φαίνονται τυ-
29 φλῶν, ὥσπερ οὐκ ἐνούσης καθαρᾶς ὄψεως;
30 Καὶ μάλα, ἔφη. Ὅταν δέ γ', οἶμαι, ὧν ὁ ἥ-
D λιος καταλάμπει, σαφῶς ὁρῶσι, καὶ τοῖς αὐτοῖς τούτοις ὄμμασιν ἐνοῦσα φαίνεται. Τί μήν; Οὕτω τοίνυν καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ὧδε νόει· ὅταν μὲν οὗ καταλάμπει ἀλήθειά τε καὶ τὸ ὄν, εἰς τοῦτο ἀπερείσηται, ἐνόησέ τε καὶ ἔγνω αὐτὸ, καὶ νοῦν ἔχειν φαίνεται· ὅταν δὲ εἰς τὸ τῷ σκότῳ κεκραμένον, τὸ γιγνόμενόν τε καὶ ἀπολλύμενον, δοξάζει τε καὶ ἀμβλυώττει, ἄνω καὶ κάτω τὰς δόξας μεταβάλλον· καὶ ἔοικεν αὖ νοῦν οὐκ ἔχοντι. Ἔοικε γάρ. Τοῦτο τοίνυν τὸ τὴν ἀλήθειαν παρέχον τοῖς γιγνωσκομένοις,
E καὶ τῷ γιγνώσκοντι τὴν δύναμιν ἀποδιδὸν, τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέαν φάθι εἶναι, αἰτίαν δ' ἐπιστήμης οὖσαν καὶ ἀληθείας, ὡς γιγνωσκομένης μὲν διὰ νοῦ. οὕτω δὲ καλῶν ἀμφοτέρων ὄντων γνώσεώς τε καὶ ἀληθείας, ἄλλο καὶ κάλλιον ἔτι τούτων ἡγούμενος αὐτὸ, ὀρθῶς ἡγήσῃ. ἐπιστήμην δὲ καὶ ἀλήθειαν, ὥσπερ ἐκεῖ φῶς τε

magnus ſubſi... ror, & à Plat... ſcriptum fue... Οὐ σμικρῷ ὁ... ἥδε ἡ τοῦ ὁρ... αἰσθ. &c. ut... tell. οὐ σμικρῷ... μιωτέρῳ.

Eſt φαίαι (... & aliquãto p... pro φάθι: niſ... tius ita legen... eſt utrobique. Videtur deeſ... ante ὅ, τιπερ.

a Imaginis illius applicatio. eandẽ enim eſſe rationẽ ſiue proportionem νοητοῦ ad νοῦν, quæ ſit ὁρατοῦ ad ὄψιν. Sit hæc ergo συστοιχία, Mens, Veritas, ſiue τὸ ὄν, Idea ſummi boni. quemadmodum enim ſe habet viſus ſiue oculus ad lucem, ita mens ad veritatẽ. Sicuti enim non videt oculus niſi adſit gen⁹ quoddã ad hoc natura aptũ, ita nec rectè intelligit Mens, niſi adſit veritas. alioqui non intelligit aut ſcit aliquid, ſed opinatur. Veritatis autem & ſcientiæ illius cauſam eſſe, ἰδέαν τἀγαθοῦ. i. deũ, ſicuti & ſolis. ita veritas & ſcientia ſunt ἔκγονοι principis illius atque primariæ cauſæ: & ſuo tamen modo cauſæ, & quidẽ proximæ.

b Alius προσδιορισμὸς, ad Ideæ illius ſummi boni naturam certius definiendam. Scientiam & veritatẽ res eſſe quidem præclaras, non tamen eſſe ipſum ſummum bonum, ſed ad illius naturam accedere. id eſt, nõ eſſe ipſum τἀγαθὸν, ſed ἀγαθοειδῆ: auguſtiorem nimirũ eſſe illius ſummi boni maieſtatem, cui πρεσβεία debeãtur, δευτερεῖα autem cæteris rebus ex ipſius vi competãt: ſicuti explicatum eſt in Philebo.

καὶ ὄψιν, ἡλιοειδῆ μὲν νομίζειν ὀρθόν, ἥλιον δὲ ἡγεῖσθαι οὐκ ὀρθῶς ἔχει· οὕτω καὶ ἐνταῦθα, ἀγαθοειδῆ μὲν νομίζειν ταῦτ' ἀμφότερα, ὀρθόν· ἀγαθὸν δὲ ἡγεῖσθαι ὁπότερον αὐτῶν, οὐκ ὀρθόν, ἀλλ' ἔτι μειζόνως τιμητέον τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἕξιν. Ἀμήχανον κάλλος (ἔφη) λέγεις, εἰ ἐπιστήμην μὲν καὶ ἀλήθειαν παρέχει, αὐτὸ δ' ὑπὲρ ταῦτα κάλλει ἐστίν. οὐ γὰρ δή που σύ γε ἡδονὴν αὐτὸ λέγεις. Εὐφήμει, ἦν δ' ἐγώ. ἀλλ' ὧδε μᾶλλον τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἔτι ἐπισκόπει. Πῶς; Τὸν ἥλιον τοῖς ὁρωμένοις οὐ μόνον, οἶμαι, τὴν τοῦ ὁρᾶσθαι δύναμιν παρέχειν φήσεις, ἀλλὰ καὶ τὴν γένεσιν καὶ αὔξην καὶ τροφήν· οὐ γένεσιν αὐτὸν ὄντα. Πῶς γάρ; Καὶ τοῖς γιγνωσκομένοις τοίνυν μὴ μόνον τὸ γιγνώσκεσθαι φάναι ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ παρεῖναι, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶναί τε καὶ τὴν οὐσίαν ὑπ' ἐκείνου αὐτοῖς προσεῖναι· οὐκ οὐσίας ὄντος τοῦ ἀγαθοῦ, ἀλλ' ἔτι ἐπέκεινα τῆς οὐσίας πρεσβείᾳ καὶ δυνάμει ὑπερέχοντος.

...ς ἰαι propā- ..., tulo antè ...ni itum fuit.

Καὶ ὁ Γλαύκων μάλα γελοίως, Ἄπολλον, ἔφη, δαιμονίας ὑπερβολῆς. Σὺ γὰρ (ἦν δ' ἐγὼ) αἴτιος, ἀναγκάζων τὰ ἐμοὶ δοκοῦντα περὶ αὐτοῦ λέγειν. Καὶ μηδαμῶς γ', ἔφη, παύσῃ, εἰ μή τι, ἀλλὰ τὴν περὶ τὸν ἥλιον ὁμοιότητα αὖ διεξιών, εἴ πῃ ἀπολείπεις. Ἀλλὰ μὴν (εἶπον) συχνά γε ἀπολείπω. Μηδὲ σμικρὸν τοίνυν (ἔφη) παραλίπῃς. Οἶμαι μὲν (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ πολύ· ὅμως δέ, ὅσα γ' ἐν τῷ παρόντι δυνατόν, ἑκὼν οὐκ ἀπολείψω. Μὴ γάρ, ἔφη. Νόησον τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) ὥσπερ λέγομεν, δύο αὐτὼ εἶναι, καὶ βασιλεύειν τὸ μὲν νοητοῦ γένους τε καὶ τόπου, τὸ δ' αὖ ὁρατοῦ· ἵνα μὴ οὐρανοῦ εἰπών, δόξω σοι σοφίζεσθαι περὶ τὸ ὄνομα. ἀλλ' οὖν ἔχεις ταῦτα διττὰ εἴδη, ὁρατόν, νοητόν. Ἔχω. Ὥσπερ τοίνυν γραμμὴν δίχα τετμημένην λαβὼν ἄνισα τμήματα, πάλιν τέμνε ἑκάτερον τὸ τμῆμα ἀνὰ τὸν αὐτὸν λόγον, τό, τε τοῦ ὁρωμένου γένους καὶ τὸ τοῦ νοουμένου. καί σοι ἔσται σαφηνείᾳ καὶ ἀσαφείᾳ πρὸς ἄλληλα. ἐν μὲν τῷ ὁρωμένῳ τὸ μὲν ἕτερον τμῆμα, εἰκόνες. λέγω δὲ τὰς εἰκόνας, πρῶτον μὲν

...ὠνεια, ...α'φεια.

A Lucem & Viſum ad Solis naturam atque
18 vim propius accedere quàm cæteræ res
creatæ,non verò illa ipſum eſſe Solem : ita
Cognitionem & Veritatem ad Boni quidē
illius ſummi naturam & vim accedere exi-
ſtimandum eſt : at neutram ipſarum eſſe i-
pſum illud ſummum bonum. [id eſt,eſſe
quidem illa ἀγαθοειδῆ,non verò ipſum τἀ-
γαθόν : ſicut lucem & viſum eſſe ἡλιοειδῆ,
non ipſum ἥλιον] auguſtior enim eſt ſum-
22 mi illius boni maieſtas. Infinitam quan-
dam atque immenſam pulchritudinē cō-
memoras, inquit, ſi quidem tantas habet
B vires vt ſciētiam & veritatem præbeat: ipſū
verò illud Bonum,de quo nunc loquimur,
hæc ipſa pulchra longè latéque exuperat
pulchritudine.neque enim videlicet ipſam
ais eſſe Voluptatem. Bona verba,quæſo.at
23 illius naturā hac imagine dilucidius contē-
plator. Quomodo? Dices, opinor, Solem
24 non modò efficere ᵃvt eæ res quæ ſub aſpe-
ctum cadunt, videantur : ſed vt & ipſæ res
generentur, creſcant, nutriantur : licet ipſe
non ſit rerum ipſarū generatio. Quî enim
eſſet? Ita quoque ſtatue, Bonum illud iis
C rebus quæ cognoſcūtur tribuere vim atq;
efficaciam,non modò vt cognoſcantur,ſed
etiam vt ſint : quum tamē ipſum illud Bo-
17 num non ſit Eſſentia, ſed ſupra ipſam Eſ-
21 ſentiam maius & auguſtius,omnem nimi-
20 rum rerum creatarum naturam dignitate
& virtute longè latéque exuperans.

ᵇTVNC Glauco effuſo riſu, Proh
Iuppiter, inquit, rem mirificam & planè
ingentem narras! Tu, inquit, in cauſa es,
qui me coegiſti vt meam hac de re ſenten-
tiam dicerem. Ne verò, inquit, deſinas:
ſed illud ſimile de Sole abſolue, ſiquid ad-
D huc deſit. Atqui multa,inquam,adhuc de-
ſunt. At ne quid, vel minimum quidem,
prætermittas. Arbitror,inquam, futurum
vt multa prætermittantur quæ ad plenam
illius naturam explicandam pertineant:
nihilominus tamen, quantum quidem ad
præſentem ſermonem ſpectat, dabo o-
peram vt nihil à me conſultò prætermit-
tatur. Ne ſanè, inquit. Attende igitur, in-
quam, ᶜDuo hæc eſſe,quemadmodum di-
cimus, & ſummum imperium obtinere:
Vnum quidē, generis intelligibilis & loci:
alterum verò, conſpicabilis. id eſt ὁρατοῦ:
ne,ſi dicam οὐρανοῦ,videar vocabuli inuo-
E lucro ludere,& quærere decipulas. [quáuis
vtrunque ab ὁράω. i. video] Duæ ergo ſunto rerū ſpecies,Intelligibilis & Cōſpicabiſis [.i. νοητὴ & ὁρατή.] Sunto. Perinde igitur acſi acceperis lineā in duas æquales ſectā portiones,deinde vtranque rurſus portionē eadem illa ratione diuiſeris, ita nūc quoque duo genera diſtingue,Viſibile vnū,alterū Intelligibile. Hac ſubſtrata diuiſione, non offundētur tenebræ in ipſa rerū explicatione,ſed diſtinctis vtriuſque & viribus & effectis,maxima lux afferetur ad iſtius diſputationis cognitionē. ᵈVISIBILIS igitur ſpeciē in ſuas deinde particulas ſubdiuidemus: vt quidem vna Imagines complectatur. quo quidem nomine intelligo primùm

a Alius eſt περιδιορισμὸς, Ideam illam ſummi boni, non modò cauſam eſſe ſcientiæ & veritatis, ſed etiam οὐσίας. id eſt, efficere vt omnes res quæcunque ſunt in huius Vniuerſi theatro, exiſtant: quum tamen ipſa illa Idea non ſit propriè Οὐσία, ſed οὐσίας cauſa: ac proïde ſit ἐπέκεινα οὐσίας. Minimè autem dubium eſt quin Deum ſignificet, qui eſt αὐτοὼν & αὐτοαεὶ, & res omnes οὐσιῶν. Aurea enim ſunt illa verba, Ἐν δραστηρίοις δημιουργοῦ λόγοις τὸ πᾶν οὐσίωται.

b Commoda ἐπιμονὴ poſt pulcherrimā doctrinam explicatā, quæ tamen ab imperitis irridetur: quippe quæ à vulgo comprehendi non poſſit. Ita explicatum eſt, Maximæ diſciplinæ ſubiectum: nunc DE SCIENDI MODO agit. id eſt, περὶ τρόπου παιδείας, hîc eam leuiter commonſtrans, vt in ſequenti libro de eadem tractet accuratius, Scientiæ & Opinionis, παιδείας & ἀπαιδευσίας diſcrimen notaturus.

c Rerum ipſarum quas ſuprà notauerat, naturas accuratè examinat, diſtincta earū diuiſione: vt ex multiplici quidem illa multiplicem quoque παιδείας τρόπον diſtinctè doceat. Duo ergo ſunt rerum ſumma εἴδη, Viſibile & Intelligibile.

d Viſibilis εἴδους diuiſio, in εἰκόνας, & Ea ad quæ illæ εἰκόνες aſſimilantur: vt ſunt animalia, & omne φυτευτὸν & σκευαστόν.

vmbras, deinde ſimulacra earum rerum quæ in aquis, & in omnibus corporibus dẽſis, leuibus, perlucidis, apparent, & quicquid huiuſmodi eſt: ſi quidem id capis. Capio verò. Altera verò pars cõprehendet ea quorũ hæ ſimilitudines quædam ſunt: animalia videlicet quæ apud nos ſunt, quicquid plantarum eſt, & vniuerſum genus earum rerum quæ opificio quodam & apparatu fiunt. Ita eſto. Vin' etiam aliam quãdam diſtinctionem adhibere, vt nimirum Veritatis & Falſitatis diſcriminibus hæc diſtinguãtur? vt quemadmodũ ſe habet Id quod opinione fingitur ad id quod ſcientia cognoſcitur, ita ſimulacrum, vel quod aſſimilatum eſt, ad id cui eſt ſimile, vel ad cuius ſimilitudinem eſt repræſentatum? Equidem, inquit, ita ſtatuendum ſentio. Iam verò conſidera [a] INTELLIGIBILIS [.i. νοητοῦ] partitionem, quatenus videlicet in ſubiectas particulas diſtribuatur. Quomodo? Vnum quidem ipſius genus eſt quod inquirit animus, his vtens imaginibus quas ſuperiori diuiſione commonſtrauimus: hactenus vt ex hypotheſi [.i. nonnullis mutuo aſſenſu poſitis] cogatur rem inueſtigare, non ad principiũ quidem progrediens, ſed ad finẽ [.i. non ex vi certi cuiuſdã principii agens, ſed hypotheſeos: qua ſubſtrata ad concluſionẽ connitatur, quæ tota videlicet ipſa inde pendeat] Alterum verò, quod inueſtigat animus ex hypotheſi ad principium minimè poſitum [.i. ad ſimpliciſſimũ, impermixtũ, per ſe conſtans, neque aliunde pendens] neque imaginibus vtens, quibus ad genus alterum vti ſolemus: ſed in ipſis ſpeciebus per ipſas ſpecies docendi rationẽ inſtituẽs. Haud ſatis quæ dicis (inquit) intelligo. [b] At fortaſſe, inquam, ex his facilius percipies. arbitror enim te minimè ignorare, eos qui in rebus geometricis numerorúmq; poſitionibus verſantur, ponere ex aſſẽſu Par & Impar, & figuras, tréſque ſpecies angulorum, & huius generis nonnulla in ſingulis argumentationibus: híſque poſitis ex eorum cum quibus agunt aſſenſu, nullam vel à ſe vel ab aliis de his rationem reddẽre putant eſſe neceſſe: quippe quæ omnibus ſint perſpicua atque explorata: atque inde ſumpto primordio, ad reliqua pergunt edifferenda: & ad id tandem conſenter perueniunt, vnde ductum erat diſquiſitionis initiũ. Prorſus id noui. Nónne & illud etiam, Eos & vti figuris quibuſdã & deſcriptionibus quibus res ſubiiciatur oculis: & ita quidem deſcriptiones ſuis diſputationibus adhibere, non quaſi ad eas diſertè mentis ſuæ cogitationem referant, ſed ad res illas potius quarum hæ figuræ ſint ſimulacra: ad quadrangulũ videlicet atque diametrum, non ad eam figuram quam deſcribunt: & de cæteris eodẽ modo? His igitur ipſis figuris quas fingunt atque depingunt, quarum vmbræ ſunt ipſæ, & in aquis earũ imagines repræſentantur: his, inquam, figuris veluti imaginibus vtuntur, inueſtigantes ea ipſa conſpicere quæ

A τὰς σκιάς, ἔπειτα τὰ ἐν τοῖς ὕδασι φαντάσματα· καὶ αὖ ἐν τοῖς ὅσα πυκνά τε καὶ λεῖα καὶ φανὰ ξυνέστηκε, καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον, εἰ κατανοεῖς. Ἀλλὰ κατανοῶ. Καὶ τοίνυν ἕτερον τίθει, ᾧ τοῦτο ἔοικε· τά τε περὶ ἡμᾶς ζῶα, καὶ πᾶν τὸ φυτευτόν, καὶ τὸ σκευαστὸν ὅλον γένος. Τίθημι, ἔφη. Ἦ καὶ ἐθέλοις ἂν αὐτὸ φάναι (ἦν δ' ἐγὼ) διῃρῆσθαι ἀληθείᾳ τε καὶ μή, ὡς τὸ δοξαστὸν πρὸς τὸ γνωστόν, οὕτω τὸ ὁμοιωθὲν πρὸς τὸ ᾧ ὡμοιώθη; Ἔγωγ', B ἔφη, καὶ μάλα. Σκόπει δὴ αὖ καὶ τὴν τοῦ νοητοῦ τομὴν ᾗ τμητέον. Πῇ; Ἧι τὸ μὲν αὐτοῦ, τοῖς τότε τμηθεῖσιν, ὡς εἰκόσι, χρωμένη ψυχή, ζητεῖν ἀναγκάζεται ἐξ ὑποθέσεων, οὐκ ἐπ' ἀρχὴν πορευομένη, ἀλλ' ἐπὶ τελευτήν· τὸ δ' αὖ ἕτερον τὸ ἐπ' ἀρχὴν ἀνυπόθετον, ἐξ ὑποθέσεως ἰοῦσα, καὶ ἄνευ τῶν περὶ ἐκεῖνο εἰκόνων, αὐτοῖς εἴδεσι δι' αὐτῶν τὴν μέθοδον ποιουμένη. Ταῦτ', ἔφη, ἃ λέγεις, οὐχ ἱκανῶς ἔμαθον. Ἀλλ' αὖθις (ἦν δ' ἐγὼ) ῥᾷον C γὰρ τούτων προειρημένων μαθήσῃ. οἶμαι γάρ σε εἰδέναι ὅτι οἱ περὶ τὰς γεωμετρίας τε καὶ λογισμοὺς καὶ τὰ τοιαῦτα πραγματευόμενοι, ὑποθέμενοι τό, τε περιττὸν καὶ τὸ ἄρτιον, καὶ τὰ σχήματα, καὶ γωνιῶν τριττὰ εἴδη, καὶ ἄλλα τούτων ἀδελφὰ καθ' ἑκάστην μέθοδον, ταῦτα μὲν ὡς εἰδότες, ποιησάμενοι ὑποθέσεις αὐτά, οὐδένα λόγον οὔτε αὐτοῖς οὔτε ἄλλοις ἔτι ἀξιοῦσι περὶ αὐτῶν διδόναι, ὡς παντὶ φανερῶν· ἐκ τούτων δ' ἀρχόμενοι, τὰ D λοιπὰ ἤδη διεξιόντες, τελευτῶσιν ὁμολογουμένως ἐπὶ τοῦτο οὗ ἂν ἐπὶ σκέψιν ὁρμήσωσι. Πάνυ μὲν οὖν (ἔφη) τοῦτό γε οἶδα. Οὐκοῦν καὶ ὅτι τοῖς ὁρωμένοις εἴδεσι προσχρῶνται, καὶ τοὺς λόγους περὶ αὐτῶν ποιοῦνται, οὐ περὶ τούτων διανοούμενοι, ἀλλ' ἐκείνων πέρι οἷς ταῦτα ἔοικε, τοῦ τετραγώνου αὐτοῦ ἕνεκα τοὺς λόγους ποιούμενοι, καὶ διαμέτρου αὐτῆς, ἀλλ' οὐ ταύτης ἣν γράφουσι· καὶ τἆλλα οὕτως, E αὐτὰ μὲν ταῦτα ἃ πλάττουσί τε καὶ γράφουσιν, ὧν καὶ σκιαὶ καὶ ἐν ὕδασιν εἰκόνες εἰσί, τούτοις μὲν ὡς εἰκόσιν αὖ χρώμενοι, ζητοῦντές τε αὐτὰ ἐκεῖνα ἰδεῖν ἃ οὐκ ἂν ἄλλως ἴδοι τις

ſic enim illud vltimũ membrum explicat, non certo tamen nomine: licet ὁμοιώσεις vocari poſſe videatur. Illarum porro rerum viſibilium ἀναλογίαν exponit: ſic ſe habere τὸ ὁμοιωθὲν πρὸς τὸ ᾧ ὡμοιώθη, ὡς τὸ δοξαστὸν πρὸς τὸ γνωστόν. Certè, quicquid ſub viſũ cadit, αἰσθητόν eſt, ac proinde opinatione non ſcientia percipitur.

a INTELLIGIBILIS diuiſio in duas ſpecies: Prima vtitur ὀρατοῖς εἰκόσι: & quidem ita vt ἐξ ὑποθέσεως οὐκ ἐπ' ἀρχὴν πορεύηται, ἀλλ' ἐπὶ τελευτήν. Secunda nullis imaginibus vtitur, ſicuti prior illa forma, ſed αὐτοῖς εἴδεσι δι' αὐτῶν τὴν μέθοδον ποιεῖται, ἐξ ὑποθέσεως ἐπ' ἀρχὴν ἀνυπόθετον ἰοῦσα. Prioris illius generis νοητοῦ nomine, Mathematicas diſciplinas intelligit, quæ quidẽ ipſæ ἐν νοητῷ verſãtur (abſtrahunt enim res à materia) ſed ita tamẽ vt ipſarum concluſiones totæ pendeant à ſuis hypotheſibus. quod ſignificat illo dicendi genere, οὐκ ἐπ' ἀρχὴν πορεύεται, ἀλλ' ἐπὶ τελευτήν. non enim habẽt ἀμερεῖς ἀρχάς, ſed ὑποθέσεις, ex quibus ipſarum ὁμολογία tota eſt apta, & ad illam connititur. Secundi autem generis appellatione Primam philoſophiam ſiue metaphyſicã ſignificat, quam διαλεκτικὴν vocat, ideſt, ἀποδεικτικήν: quæ agit ex firmis & ſempiternis principiis, vt ad ipſam ἀνυπόθετον ἀρχὴν perueniat. id eſt, ipſum τὸ ὄν, quod ex vi conceſſarum hypotheſεων minimè pendeat, imò ab omnibus mediis conficiendæ cõcluſioni neceſſariis ſit liberũ atque immune: per ſe videlicet conſtans, ἄνευ αἰσθήσεων καὶ ὑποθέσεων, vt dicet in ſept. vbi modum illum ἀφαιρέσεως explicabit. Ita autem Ἰδέαν τἀγαθοῦ ſiue Deum intelligit, πρῶτον καὶ κύριον αἴτιον.

b Priorem νοητοῦ ſpeciem explicat.

ἢ τῇ διανοίᾳ. Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις. Τοῦτο τοίνυν νοητὸν μὲν τὸ εἶδος ἔλεγον· ὑποθέσεσι δ' ἀναγκαζομένην ψυχὴν χρῆσθαι περὶ τὴν ζήτησιν αὐτοῦ, οὐκ ἐπ' ἀρχὴν ἰοῦσαν, ὡς οὐ δυναμένην τῶν ὑποθέσεων ἀνωτέρω ἐκβαίνειν, εἰκόσι δὲ χρωμένην αὐτοῖς τοῖς ὑπὸ τῶν κάτω ἀπεικασθεῖσι, καὶ ἐκείνοις πρὸς ἐκεῖνα, ὡς ἐναργέσι, δεδοξασμένοις τε καὶ τετιμημένοις. Μανθάνω (ἔφη) ὅτι τὸ ὑπὸ ταῖς γεωμετρίαις τε καὶ ταῖς ταύταις ἀδελφαῖς τέχναις λέγεις. Τὸ τοίνυν ἕτερον μάνθανε τμῆμα τοῦ νοητοῦ λέγοντά με τοῦτο, οὗ αὐτὸς ὁ λόγος ἅπτεται, τῇ τοῦ διαλέγεσθαι δυνάμει τὰς ὑποθέσεις ποιούμενος, οὐκ ἀρχάς, ἀλλὰ τῷ ὄντι ὑποθέσεις, οἷον ἐπιβάσεις τε καὶ ὁρμάς· ἵνα μέχρι τοῦ ἀνυποθέτου ἐπὶ τὴν τοῦ παντὸς ἀρχὴν ἰών, ἁψάμενος αὐτῆς, πάλιν αὖ ἐχόμενος τῶν ἐκείνης ἐχομένων, οὕτως ἐπὶ τελευτὴν καταβαίνῃ, αἰσθητῷ παντάπασιν οὐδενὶ προσχρώμενος, ἀλλ' εἴδεσιν αὐτοῖς δι' αὐτῶν εἰς αὐτά, καὶ τελευτᾷ εἰς εἴδη. Μανθάνω, (ἔφη) ἱκανῶς μὲν οὔ. δοκεῖς γάρ μοι συχνὸν ἔργον λέγειν· ὅτι μέντοι βούλει διορίζειν, σαφέστερον εἶναι τὸ ὑπὸ τῆς τοῦ διαλέγεσθαι ἐπιστήμης τοῦ ὄντος τε καὶ νοητοῦ θεωρούμενον, ἢ τὸ ὑπὸ τῶν τεχνῶν καλουμένων, αἷς αἱ ὑποθέσεις ἀρχαί, καὶ διανοίᾳ μὲν ἀναγκάζονται ἀλλὰ μὴ αἰσθήσεσιν αὐτὰ θεᾶσθαι οἱ θεώμενοι. διὰ δὲ τὸ μὴ ἐπ' ἀρχὴν ἀνελθόντας σκοπεῖν, ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεων, νοῦν οὐκ ἴσχειν περὶ αὐτὰ δοκοῦσί σοι, καίτοι νοητῶν ὄντων μετὰ ἀρχῆς. διάνοιαν δὲ καλεῖν μοι δοκεῖς τὴν τῶν γεωμετρικῶν τε καὶ τὴν τῶν τοιούτων ἕξιν, ἀλλ' οὐ νοῦν, ὡς μεταξύ τι δόξης τε καὶ νοῦ τὴν διάνοιαν οὖσαν. Ἱκανώτατα (ἦν δ' ἐγὼ) ἀπεδέξω. καί μοι ἐπὶ τοῖς τέτταρσι τμήμασι τέτταρα ταῦτα παθήματα ἐν τῇ ψυχῇ γιγνόμενα λάβε· νόησιν μὲν, ἐπὶ τῷ ἀνωτάτω· διάνοιαν δὲ, ἐπὶ τῷ δευτέρῳ· τῷ τρίτῳ δὲ πίστιν ἀπόδος, καὶ τῷ τελευταίῳ εἰκασίαν. καὶ τάξον αὐτὰ ἀνάλογον, ὥσπερ ἐφ' οἷς ἐστιν ἀληθείας μετέχειν, οὕτω ταῦτα σαφηνείας ἡγησάμενος μετέχειν. Μανθάνω, (ἔφη) καὶ ξυγχωρῶ· καὶ τάττω ὡς λέγεις.

A nemo aliter quàm cogitatione perciperet. Verè loqueris. Hanc intelligibilis generis ſpeciem ſuprà ſignificabam, ad cuius nimirum inueſtigationem cogatur animus quibuſdam poſitis notis vti, non verò ab ipſo rerum principio progrediatur: quippe qui nequeat ſupra ipſas illas poſitiones aſcendere, ſed adhibeat imagines quæ è rerū inferiorum naturis aſſimilentur, atque ita euidentibus notis opinione concipiantur, & diſtinctis interuallis diſterminentur: vt B illis quaſi gradibus quibuſdam ad ſuperiora fiat aſcenſus. Intelligo quidem ordinem illum quem in geometrica diſciplina & eius generis artibus vſurpari aſſuetum ais. [a] Alteram igitur Intelligibilis partem noris me ſignificare quam ipſa ratio attingit atque cōplectitur, DIALECTICAE artis vi atq; facultate: dum poſitiones quaſdam ſubſternit, non principia, ſed reuera huiuſmodi poſitiones quæ ex arbitrio aſſenſúque ponantur: vt illis nimirum, veluti gradibus & progrediendi modo, vtatur: donec ad verum ſempiternúmq; vniuerſi C principium, quod verè conſtat per ſe, neque ponitur vllo modo, progrediatur: & illud ſolidè complectatur, & rurſus illis hæreat quæ ipſi principio hærent: atque ita ad finem vſque deſcēdat, nullo ſenſili prorſus vtens, ſed ipſis purè & germanè ſpeciebus, per ipſas in ipſas deſinens. [b] Intelligo quidem (inquit) aliquatenus: ſed nondum ſatis. videris enim mihi rem operæ & laboris plenam notare. vis enim explicare rationem illam ſcientiámque diſſerendi, cuius veſtigio Entis illius & Intelligibilis naturam contemplamur, clariorem atque D euidentiorem eſſe quàm modos illarum cognitionum quæ Artes appellantur: in quibus nimirum principiorum loco ſubſternuntur hypotheſes: ob eámque rem ii qui ex illis agunt, cogitatione animi, non ipſis rerum ſenſibus agunt. Quādoquidem autem ad principium non aſcendunt, ſed expoſitionum illarum vi agunt, rerum illarum intelligentiam habere non tibi videntur, licet illæ cum ipſo principio intelligantur. Videris autem mihi geometricarū & huiuſmodi rerum habitū διάνοιαν E potius vocare quàm νοῦν [.i. cogitationē, quàm intellectum] quæ quidem inter opinionem & intellectū media quodāmodo intercedat. Cumulatè profectò rem demonſtraſti. [c] Atque his quatuor cognitionis particulis totidē animi affectiones oppone: Intelligentiam [.i. νόησιν] quidem, ſupremo ipſi: cogitationem [.i. διάνοιαν] ſecundo: Finem ſiue perſuaſionem, [.i. πίστιν] tertio: Imaginationem [.i. εἰκασίαν] vltimo. Ipſa illa præterea inuicem alterna proportione compone atque ordina: vt quemadmodum cum Veritate ipſa conueniunt, ita & Veritati illuſtrandæ faces præferant. Intelligo, inquit, & prorſus concedo: eóque ordine quem deſignaſti, rem libet diſponere.

a Secundā νοητοῦ ſpeciem exponit.

b Primariæ illius Scientiæ, quam διαλεκτικῆς nomine notauit, & Artiū diſcrimina notat, & quomodo illæ ex animi affectionibus proficiſcātur docet.

c Illarum in animo affectionū ἀναλογίας eiuſque diſerta explicatio.

PLATONIS DE REPVBLICA, Siue, DE IVSTO, DIALOGVS SEPTIMVS.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ, Ἢ, ΠΕΡῚ ΔΙΚΑΊΟΥ, ΔΙΆΛΟΓΟΣ ἝΒΔΟΜΟΣ.

ARGVMENTVM.

EXPLICATO vero veræ philoſophiæ ſubiecto, nunc illius diſcendæ modum, id eſt τὴν τῆς παιδείας (de quo obiter egerat ad finem proximi libri) diligenter perſequitur: vniuerſámque doctrinam præclara imagine illuſtrat atque amplificat. communem enim eſſe huius & ſuperioris libri θέσιν iam monuimus. Omnia autem tractat accuratiſsimè, docēs qua via & ratione ad ſummum illud bonum, cuius iam naturam explicarat, id eſt, ex humanæ cæcitatis tenebris ad ſupremam illam diuinæ cognitionis lucem perueniamus: & quomodo etiam præclara illa ſcientia inſtructi, accedamus ad ſeriam ſobriámque vitæ & reipubl. πρᾶξιν. hanc enim doctrinam diligenter accōmodat ſuo inſtituto: Diſciplinam nimirum illam quam in ſuo cuſtode requirat, non eſſe ἀπολίτευτον quandam & inertem contemplationem: ſed prudentem efficacémque cognitionem rerum ad vitæ officia ſocietatémque generis humani accommodatam: vt videlicet Magiſtratus ille philoſophicus ſit rerum diuinarum & humanarū ſcientia inſtructus. Itaque humanæ ἀπαιδευσίας imagine expreſſè repræſentata, huic opponit veram illam παιδείαν, quam περιαγωγὴν vocat: ad quam veræ philoſophiæ auſpiciis peruenitur. Illam verò primam philoſophiam, Dialecticam vocat: & cur, poſtmodum dicemus. Ita eius χρείαν, vires, effecta, vſum, copioſè & eruditè explicat. Et quoniam certis gradibus ad ſummum illud bonum peruenimus, quibus quaſi adminiſtris vtitur illa ἀρχιτεκτονικὴ & primaria ſcientia: idcirco famulas illas artes, Phyſicam nimirum, quæ περὶ γένεσιν rerum verſatur, & Mathematicas diſciplinas, quæ ſunt inter hanc & illam ſummam ſcientiam intermediæ (quas ideo διανοίας appellatione inſignit) diligenter perſequitur. Sed præſtat rem ipſam liberius proponere, vt præſtantiſſimæ doctrinæ guſtus ſtudioſo lectori præbeatur: qui tamen ex diſputationis ipſius lectione lōgè vberiores fructus, id eſt, infinitæ cuiuſdam vtilitatis theſaurū, haud dubiè depromet.

IMAGO HVMANAE ἀπαιδευσίας, ET VERAE παιδείας. id eſt, quomodo ex humanæ ignorationis tenebris perueniamus ad veram primariámque ſcientiam, quæ eſt ſummi boni cognitio, vt in ea planè acquieſcamus.

Notæ hæ arithmeticæ ad ἀφομοίωσιν referantur infrà deſcriptam.

1 *Fingatur ſubterraneum quoddam domicilium in antri morem, cuius aditus ualdè pateat ad proſpectū. in eo uerò ſint homines à pueritiæ tempore ceruices & crura ita conſtricti, ut humi iacentes ea tantùm ſpectare poſſint quæ ſunt ante oculos, capita uerò non queāt circumducere.*

2 *Sit ignis ipſis à tergo supernè & eminus emicans.*

3 *Inter ignem & uinctos illos homines uia ſuperior adſit: & murus ſeorſim à uia extructus, ita ut uiæ ſuperemineat.*

4 *Homines uerò obambulent, qui ſtatuas lapideas & ligneas, & uaſa omnis generis circumferant: & partim loquantur, partim ſileant.*

5 *Ex ignis coruſcantis ſplendore umbræ in aduerſam ſpeluncæ partem cadant: neque aliud illi homines, præter illas umbras, aſpiciant.*

6 *Illi haud dubiè exiſtimabunt illas umbras eſſe res ipſas, ipſarúmque rerum ueritatem: & uoces, umbrarum tranſeuntium uoces.* Hic ſit illorum hominum ſtatus in his tenebris cæcutientium.

In meliorem autem ſtatum commutatio ita deſcribatur.

7 *Si quis ex his uinculis ſoluatur, cogatur exurgere, collum circumducere, obambulare, lucem ipſam aſpectare: omnino, propter inſuetæ lucis ſpēdorem, ipſius oculi cum dolore perſtringentur, pro eo quòd antea umbras facilè contuebatur: ac proinde lucem fugitans, ſuas illas priſtinas umbras ueriores & meliores illa luce exiſtimabit.*

8 *Si tamen eſt lucidæ huic uitæ aſſueſcendus, non continuò obijciēdus eſt lumini, ſed ſenſim & quaſi per gradus ad eam eſt deducendus: primùm ut umbras aſpiciat, tum in aquis & ſpectris imagines: inde aſtra & lunam, noctu: tandem ipſum Solem interdiu, ut ipſius naturam explicatis cauſis intelligat.*

9 *Vbi noui illius ſtatus, in quo eſt, dignitatem cognouerit, feliciſſimum ſe ſentiet: ac proinde ſuperioris illius tenebricoſæ uitæ amorem planè abdicabit.*

10 *Si tamen priſtina illa uita neceſſariò ſit repetenda, ubi luci aſſueuerit, primùm quidem à tenebris offendentur ipſius oculi, & irridebitur à tenebricoſis illis hominibus: donec conſuetudine tenebras ut lucem ferre poſſit: atque adeo ex lucidæ illius uitæ cognitione, ſanum iudicium de illis umbris ſtatuere poſſit, aduerſus illorum tenebricoſorum hominum de his ridiculè dimicantium præpoſtera iudicia.*

IMAGINIS ILLIVS ἀφομοίωσις, id eſt applicatio.

1 *Domicilium illud, ſiue ſpelæum, eſt hæc uniuerſitas: in qua nos homines ſumus, humi proſtrati natiuæ ignorantiæ uinculis conſtricti, ita ut capita à tergo circumducere nequeamus: ac proinde non uerā ipſam τοῦ ὄντος neque ipſorum quidem τῶν ὄντων lucem, ſed rerum tantùm ipſarum umbras uideamus.*

Ἀφομοιω... quoque no... imaginem...

2 *Vera illa lux à tergo ſupernè & longiſſimè emicans, eſt cognitio ipſa τοῦ ὄντος .i. Dei: quæ uix ac ne uix quidē à nobis perſpici poteſt, & ex cui⁹ ignoratione, τῶν ὄντων quoque ignoratio ineſt in noſtris mētibus.*

3 *Via illa inter lucem & uinctos, eſt πορεία ad rerum cognitionem, quatenus quidem in nos cadere poteſt. Murus ad quem umbræ fiunt ex lucis ſplendore, eſt obiectum cognitionis illius humanæ.*

4 *Homines & uaſa, ſunt ipſæ res quæ in huius uniuerſitatis ſepto uerſantur, obambulantes nimirum. id eſt, quæ ſunt ἐν φορᾷ & κινήσει.*

5. 6 *Illarũ rerum, nedum τοῦ ὄντος (quod eſt planè ἀκίνητον) non ueras naturas, ſed umbras tantùm nos homines conſpicimus: quas tamen, res ipſas eſſe cenſemus: & uerba etiam quæ ſunt rerum σύμβολα, ſic accommodamus.*

Hæc igitur eſt humanæ naturæ ἀπαιδευσία.

7 Huic ſanandæ remedium, eſt ἡ Παιδεία: *nimirum animi noſtri περιαγωγή, ſiue ἄνοδος .i. circumductio & conuerſio ad ueram illam lucem quæ nobis eſt à tergo. Pro eo quòd enim natiuæ illius & cæcæ ignorantiæ uinculis conſtricti, non poſſumus capita circumducere, ut illam lucẽ quæ pone nos eſt, intueamur: fit illius περιαγωγῆς beneficio, ut & ex illis uinculis expediamur, & ad lucem illam contemplandam conſcẽdamus. uidelicet ad Deum, qui eſt ἐν τῷ γνωστῷ τελευταία τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέα, omnium rerum bonarum & rectarum cauſa, & uiſibilium & intelligibilium: uitæ denique ſiue priuatim ſiue publicè inſtituendæ firmamentum: ſicuti explicatum eſt in ſexto. Hæc autem περιαγωγὴ fit beneficio primæ & ueræ philoſophiæ: quæ nihil aliud eſt quàm ψυχῆς περιαγωγή, ἐκ νυκτερινῆς τινος ἡμέρας εἰς ἀληθινὴν τοῦ ὄντος ἐπάνοδον. de qua agemus mox accuratius.*

8 *Ad illam tamen lucem accedimus per gradus quoſdam, ut uidelicet quemadmodum ab umbris ad aquas & ſpectra, ab aquis & ſpectris ad aſtrorum lunæque lucem: denique ab illa nocturna luce ad ipſũ Solem aſcendit oculus: ita animus noſter ex his rebus humanis ſenſim & pedetentim ad diuinæ maieſtatis lucem conſcendat: ad cuius contemplationem ex his terrenis rebus liber & expeditus totum ſe conuertat.*

9 *Ex illa cognitione cõſtat haud dubiè uera & certa hominibus fœlicitas, quorum animi ea illuſtrati, tantorúmque bonorum ſtudio inflammati, χαμαιζηλοτέρας iſtius uitæ amorem abdicant: ac proinde præ hominibus illis tenebricoſis, in his tenebris .i. in his caducæ uitæ actionibus, ineptiores ſunt, & ab aulicis illis & κομψοῖς politicis irridentur.*

10 *Illa tamen cognitio non efficit homines ἀπολιτεύτους .i. uel inutiles uel improbos. imò in illa rerum cognitione conſtat recta uitæ & reipublicæ regendæ ratio.*

PLANA ET PERSPICVA EXplicatio iſtius doctrinæ.

1 *Humana natura eſt demerſa ignorantiæ tenebris .i. τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα κατορωρυγμένον ἐστὶν ἐν βαρβαρικῷ ἀγνοίας βορβόρῳ: Vel, ὁ νῦν βίος ὀνειρώττει, τελέως ἐπικαταδαρθάνων πρὶν ἐξεγρέσθαι: & , eſt νυκτερινὴ ἡμέρα. &c.* His enim dicẽdi generibus humanam ἀπαιδευσίαν explicat Plato.

2 *Opus ergo habet animus humanus περιαγωγῇ .i. ut ab illa ignorantia ad ueram ſolidámque ſcientiam conuertatur, uidelicet ad Deum τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέαν, &c. Illa igitur uera eſt & primaria diſciplina, quæ animũ noſtrum ex his rebus genitis & corruptioni obnoxiјs, ad illuſtriſſimam illam Dei lucem totum conuertat: quam diſciplinam, uocat Plato ueram philoſophiam, Dialecticam, ἐπιστήμην τῆς περιαγωγῆς. Vocat autem Διαλεκτικὴν, quòd συλλογιζομένη, cauſas & τοῦ ὄντος & τῶν ὄντων reddat, ἀπλῷ λόγῳ (.i. ἀμεταπτώτῳ, ut ait Ariſtoteles) μὴ κατὰ δόξαν, ut artes, ſed κατ' οὐσίαν. non enim uult eſſe ἄλογον & infantem peritiam. quanquam de ipſo uocabulo non uult moueri controuerſiã, quòd turpe ſit, in maximis etiam rebus, quum de re ipſa conſtat, de uerbis controuertere.*

3 *Illa princeps ſcientia συνεργῶν & συμπεριαγωγῶν τεχνῶν miniſterio utitur, ut nos ad ſummam illam lucem, ἐξ ὑποθέσεως uidelicet rerum nobis cognitarum, ad τὸ ἀνυπόθετον .i. ſimpliciſſimum, harum imaginum poſitione nullo modo indigens, ἀμιγὲς, καθ' αὑτὸ ὂν, deducat. Ita τὰς ὑποθέσεις ἀναιροῦσα, rem ipſam uerè per ſe conſtantem & ab omnibus circunſtantibus σχέσεσιν euolutam atque immunem, ipſam per ſe, ἐξ ἀφαιρέσεως conſtantem docet.*

4 *Graduum autem illorum quibus utitur in illo aſcenſu ad ſummum bonum, quædam eſt ἀναλογία (ſiue ἀλληλουχία, ut loquuntur interpretes) ad principem illam & reginam ſcientiam: cuius ἀναλογίας ratio διχοτόμως quidem diſtinguitur, in τὸ δοξαστὸν & τὸ νοητόν: ita tamen ut ſingulæ συζυγίαι in binas partes diuidantur, atque adeo quatuor ſint rerũ ἕξεις: Ἐπιστήμη, διάνοια, πίστις καὶ εἰκασία, δόξα.*

5 *Infimus gradus eſt Δόξα, quæ tota eſt ἐν αἰσθητοῖς, & in ipſa craſſa materia. Eſt autem quædam inter res δοξαστὰς diſtinctio. quæ enim in ipſos ſenſus craſſè incurrunt, δόξης nomine deſignãtur: quum uerò in ipſis αἰσθητοῖς rerum γενέσεις inueſtigantur, πίστις: quum τὰ πάθη & συμβεβηκότα, dicitur εἰκασία. In illo rerum genere uerſatur Phyſica, cuius ſubiectum eſt ὑλικόν. Huic oppoſita eſt in ſupremo gradu Scientia,* de qua dicemus vbi de intermediis artibus quę illi ſcientiæ ſunt miniſtræ & famulæ dixerimus.

6 *Nobiliſſimum ergo συνεργῶν genus, ſunt mathematicæ diſciplinæ: quæ neque artes ſunt ipſæ, ſed auguſtius quiddam: quia non uerſantur ἐν αἰσθητοῖς, ſed res abſtrahunt à materia, atque adeo ſunt νοηταί: neque item ſunt ſcientiæ, quoniam nõ habent ἀρχὰς ἀνυποθέτους, ſed totæ aptæ ſunt ἐξ ὑποθέσεως, & περὶ τὸ ὂν ὀνειροπολοῦσι, ex hypotheſewn uidelicet natura. Ita illarum ὁμολογία non poteſt eſſe ἐπιστήμη, quãdoquidem τὰ μεταξὺ & ipſa τελευτὴ (.i. aſſũptio & cõcluſio) pendent omnino ex hypotheſi: quæ ſi incerta ſit, incerta quoque erit concluſio: ſi certa, eadem quoque erit certa. Sunt igitur intermediæ inter opinionem & ſciẽtiam. idcirco διανοίας appellatione notantur, quòd ſint παρακλητικαὶ τῆς διανοίας.*

7 *Τελευταία & ſuprema eſt, Scientia & νόησις: quæ περὶ τὸ ὂν uerſatur, & Dialecticæs nomine, uti diximus, deſignatur, ἄνευ πασῶν αἰσθήσεων, τὰς ὑποθέσεις ἀναιροῦσα, ex firmis nimirum & ſempiternis principijs, διὰ τοῦ λόγου ἐπ' αὐτὸ ὅ ἐστιν ἕκαστον ὁρμωμένη, abdicato εἰδώλων miniſterio, non priùs diſcedens ab ea conſideratione, donec αὐτὸ ὅ ἐστιν ἀγαθὸν, αὐτῇ τῇ νοήσει λάβῃ.*

8 *Hæc eſt prima & ἀρχιτεκτονικὴ ſcientia, τέλος & θριγκὸς τῶν μαθημάτων, uera & εὔλογος Dialectica &c. cæteræ autem artes, & ipſa illa διάνοια, ſunt eius προπαιδεία.*

9 *Illarũ ergo cognitionum hæc eſt ἀναλογία. Prima & ſumma eſt, Scientia: ſecũda, διάνοια: tertia, πίστις & εἰκασία: quarta, δόξα. quanquam ξυναμφότεραι illæ, ſunt, νόησις: ξυναμφότεραι hæ, δόξα, ſicut diximus. Δόξα eſt περὶ γένεσιν: ut νόησις eſt περὶ οὐσίαν. Quemadmodum ſe habet οὐσία ad γένεσιν, ita νόησις ad δόξαν, ſcientia ad πίστιν, διάνοια ad εἰκασίαν. nam ut illa, πάθη οὐσιώδη rerum contemplatur: ita hæc, πάθη & συμβεβηκότα materiata & in materia.*

10 *Porro primariæ illius ſcientiæ magnæ ſunt uires; Vti nimirum τοῦ ὄντος illius maieſtatem expulſo humanæ ignorantiæ ueterno contemplemur.*

11 *Diuinæ illius ſcientiæ beneficio defæcatis expurgatiſque animis, uti uniuſcuiuſque rei propriã definitámque naturam ex ueris & οἰκείοις notis perſpiciamus: οὐ κατὰ δόξαν, ἀλλὰ κατ' οὐσίαν, τὸ περὶ ἕκαστον,*

ὅ ἐστιν ἕκαστον, ὅσῳ λαμβάνοντες: ac proinde non τῶν ὄντων σκιὰς, ſed τὸ ὕπαρ peruideamus.

12 *Efficit eadem ut ueram prudentémque uitæ componendæ rationem teneamus: ipſa quidem, non exercitatione & habitu comparata, ut uirtutes πρακτικαὶ, ſed auguſtum atque immortale* Dei *donum, omnium uirtutum fundamentum.*

13 *Eadem eſt* ὀρθῆς πολιτείας τὸ ὕπαρ, *& uinculum ſocietatis humanæ: quæ ſine illa ſummi boni cognitione minimè poteſt conſiſtere: idcircóque in illa conſtat uera felicitas reipublicæ.*

14 *Illa tamen pulcherrima ſcientia, prout in uarios homines cadit, uaria quoque & multiplex exiſtit. ſi in bonos, bona & fructuoſa: ſi in improbos, ingeniorum ſuorum acumine abutentes, inſtrumentum eſt maximorum malorum: non ex ſua quidẽ culpa, ſed præpoſterè abutentium ſcelere.*

15 *Mathematicarum diſciplinarum, quatenus ad* πολιτείαν *conducant, utilitas ſingulatim explicatur.*

16 Ex hac quoque τοῦ περὶ παιδείας deſcriptione animaduertatur methodus qua vtitur Plato in ſuis ſcriptis, pro varia rei ſubiectæ natura variè: & iudicent eruditi num ſit ille ἀπαίδευτος: ſicuti nonnulli de eo audent dicere, vel non lecto, vel minimè intellecto.

LEGVM EX HAC DISPVTATIONE DESCRIPTIO.

1. FELICIS REIPVBL. MAGISTRATVS DIVINAE ET PRIMARIAE SCIENTIAE COGNITIONEM DOCETOR: ARTES AD EAM CAPESSENDAM VTILES ACCVRATE ADHIBENTOR, VT ILLE DIVINARVM ET HVMANARVM RERVM SIET INTELLIGENS.

2. ITA INSTITVTVS, AETATE MATVRA, AD REMPVBL. ADMINISTRANDAM ACCEDITO.

3. NE PER VIM AD DISCIPLINAS DISCENDAS PVERI ADIGVNTOR, SED QVASI LVDENTES AD ILLARVM AMOREM ET STVDIVM EDVCANTOR.

DE REPVBLICA DIALOGVS ſeptimus.

a AVREVS liber, complectẽs pulcherrimam ἐπεξεργασίαν ſuperioris doctrinæ περὶ παιδείας: quænã videlicet ipſa ſit, & quibus gradibus accedat: & quæ contrà ſit in hominibus ἀπαιδευσία. Ita autem agit de illo ſciendi modo, vt non ſolùm Maximæ illius diſciplinæ de qua iam egit, auguſtum myſteriũ explicet: ſed & cæterarum omnium ſcientiarum & artium rationes, quantum quidem ad cuſtodis inſtitutionem poteſt pertinere: cuius nimirũ gratia omnis hæc inſtituta eſt diſputatio. Summa eſt, Cuſtodẽ, cognitione Dei, qui eſt videlicet ἰδέα illa τἀγαθοῦ (vt diximus) imbutum cumprimis eſſe oportere: & cæterarum ſcientiarum atque artium adiumẽtis: quæ ſunt ἀρχιτεκτονικῆς illius miniſtræ: ac proinde nihil ei deeſſe quod ad perfectam adminiſtrandi ſapientiam facere queat. Hactenus tamen accurata illa rerum cognitione ornatum eſſe oportere, vt non ſit ἀπολίτευτος, ſed omnem illam re-

HIS ITA à nobis poſitis, Naturam, inquam, noſtram, quantum in eá cadit eruditio & ineruditio, hac imagine conſiderato. In animo tibi repræſenta veluti ſubterraneum quoddam domiciliũ, in antri morem, cuius ingreſſus lõgiſſimè pateat in vniuerſum antrum ad ipſam lucẽ. in eo homines adeſſe à pueritiæ tempore, ceruices & crura ita conſtrictos vt ea tantùm ſpectare poſſint quæ ſunt ante oculos: capita verò vinculis aſtricta in circulum minimè queãt circumducere. Sit autem ipſis à tergo ignis ſplendor ſupernè & eminus emicãs. At inter ignẽ & vinctos illos homines via ſuperior adſit, & murus ſeorſim extructus: qualia prꝑſtigiatoribus ſolent in theatris ſepta cõſtrui, quibus arceatur hominũ viſus, dũ parãtur præſtigiæ hominum animis in admirationem rapiendis inſtitutæ. Hæc quidem, inquit, videre videor. Finge quoq; te videre homines intra ipſum murum qui varia vaſa circũferãt quæ parieti ſuperemineant, & ſtatuas

ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ἕβδομος.

A ΜΕΤΑ` ταῦτα δὴ (εἶπον) ἀπείκασον τοιούτῳ πάθει τὴν ἡμετέραν φύσιν, παιδείας τε πέρι καὶ ἀπαιδευσίας. ἴδε γὰρ ἀνθρώπους οἷον ἐν καταγείῳ οἰκήσει σπηλαιώδει, ἀναπεπταμένην πρὸς τὸ φῶς τὴν εἴσοδον ἐχούσῃ μακρὰν παρ' ἅπαν τὸ σπήλαιον. ἐν ταύτῃ ἐκ παίδων ὄντας ἐν δεσμοῖς καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς αὐχένας, ὥστε μένειν τε αὐτοὺς, εἴς τε

B τὸ πρόσθεν μόνον ὁρᾶν, κύκλῳ δὲ τὰς κεφαλὰς ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἀδυνάτους περιάγειν· φῶς δὲ αὐτοῖς πυρὸς, ἄνωθεν καὶ πόρρωθεν, καόμενον, ὄπισθεν αὐτῶν. μεταξὺ δὲ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν δεσμωτῶν, ἐπάνω ὁδόν· παρ' ἣν ἴδε τειχίον παρῳκοδομημένον, ὥσπερ τοῖς θαυματοποιοῖς πρὸ τῶν ἀνθρώπων πρόκειται τὰ παραφράγματα, ὑπὲρ ὧν τὰ θαύματα δεικνύουσιν. Ὁρῶ, ἔφη. Ὅρα τοίνυν παρὰ τοῦτο τὸ τειχίον φέροντας ἀνθρώπους σκεύη τε παντο-

C δαπὰ, ὑπερέχοντα τοῦ τειχίου, καὶ ἀνδριάντας,

A καὶ ἄλλα ζῶα λίθινά τε καὶ ξύλινα, καὶ παντοῖα εἰργασμένα· οἷον εἰκὸς, τοὺς μὲν, φθεγγομένους, τοὺς δὲ, σιγῶντας, τῶν παραφερόντων. Ἄτοπον (ἔφη) λέγεις εἰκόνα, καὶ δεσμώτας ἀτόπους. Ὁμοίους ἡμῖν, ἦν δ' ἐγώ. τοὺς γὰρ τοιούτους πρῶτον μὲν ἑαυτῶν τε καὶ ἀλλήλων οἴει ἄν τι ἑωρακέναι ἄλλο, πλὴν τὰς σκιὰς τὰς ὑπὸ τοῦ πυρὸς εἰς τὸ καταντικρὺ αὐτῶν τοῦ σπηλαίου προσπιπτούσας; Πῶς γάρ; (ἔφη) εἰ ἀκινήτους γε τὰς κεφαλὰς ἔχειν ἠναγκασμένοι εἶεν διὰ βίου; Τί δὲ τῶν
B παραφερομένων; οὐ ταυτὸν τοῦτο; Τί μήν; Εἰ οὖν διαλέγεσθαι οἷοίτ' εἶεν πρὸς ἀλλήλους, οὐ ταῦτα ἡγῇ ἂν τὰ παρόντα αὐτοὺς νομίζειν ὀνομάζειν ἅπερ ὁρῷεν; Ἀνάγκη. Τί δ' εἰ καὶ ἠχὼ τὸ δεσμωτήριον ἐκ τοῦ καταντικρὺ ἔχοι, ὁπότε τις τῶν παριόντων φθέγξαιτο, οἴει ἂν ἄλλο τι αὐτοὺς ἡγεῖσθαι τὸ φθεγγόμενον ἢ τὴν παριοῦσαν σκιάν; Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ', ἔφη. Παντάπασι δὴ (ἦν δ' ἐγὼ) οἱ
C τοιοῦτοι οὐκ ἂν ἄλλο τι νομίζοιεν τὸ ἀληθὲς ἢ τὰς τῶν σκευαστῶν σκιάς. Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη. Σκόπει δὴ (ἦν δ' ἐγὼ) αὐτῶν λύσιν τε καὶ ἴασιν τῶν τε δεσμῶν καὶ τῆς ἀφροσύνης οἵα τις ἂν εἴη, εἰ φύσει τοιάδε ξυμβαίνει αὐτοῖς· ὁπότε τις λυθείη, καὶ ἀναγκάζοιτο ἐξαίφνης ἀνίστασθαί τε καὶ περιάγειν τὸν αὐχένα καὶ βαδίζειν, καὶ πρὸς τὸ φῶς ἀναβλέπειν· πάντα δὲ ταῦτα ποιῶν, ἀλγοῖ τε καὶ διὰ τὰς μαρμαρυγὰς ἀδυνατοῖ καθορᾶν ἐκεῖνα ὧν
D τότε τὰς σκιὰς ἑώρα· τί ἂν οἴει αὐτὸν εἰπεῖν, εἴ τις αὐτῷ λέγοι ὅτι τότε μὲν ἑώρα φλυαρίας, νῦν δὲ μᾶλλόν τι ἐγγυτέρω τοῦ ὄντος καὶ πρὸς μᾶλλον ὄντα τετραμμένος, ὀρθότερα βλέποι; καὶ δὴ καὶ ἕκαστον τῶν παριόντων δεικνὺς αὐτῷ, ἀναγκάζοι ἐρωτῶν ἀποκρίνεσθαι ὅ, τι ἐστίν; οὐκ οἴει αὐτὸν ἀπορεῖν τε ἂν, καὶ ἡγεῖσθαι τὰ τότε ὁρώμενα, ἀληθέστερα ἢ τὰ νῦν δεικνύμενα; Πολύ γ', ἔφη. Οὐκοῦν, κἂν εἰ πρὸς αὐτὸ τὸ φῶς ἀναγκάζοι αὐτὸν βλέπειν, ἀλγεῖν τε ἂν τὰ ὄμματα, καὶ φεύ-
E γειν, ἀποστρεφόμενον πρὸς ἐκεῖνα ἃ δύναται καθορᾶν, καὶ νομίζειν ταῦτα τῷ ὄντι σαφέστερα τῶν δεικνυμένων; Οὕτως, ἔφη. Εἰ δ' (ἦν δ' ἐγὼ) ἐντεῦθεν ἕλκοι τις αὐτὸν βίᾳ διὰ τραχείας τῆς ἀναβάσεως καὶ ἀνάντους, καὶ μὴ ἀνείη πρὶν ἐξελκύσειεν εἰς τὸ τοῦ ἡλίου φῶς, ἆρα οὐχὶ ὀδυνᾶσθαί τε ἂν καὶ ἀγανακτεῖν ἑλκόμενον; καὶ ἐπειδὴ πρὸς τὸ φῶς

hominum,& alias animantium imagines lapideas & ligneas variis operibus fabrefactas:atque,ſicuti decet,eos qui hæc circumferunt, partim loqui, partim ſilere. Portẽtoſam, inquit, imaginem narras, & portentoſos homines qui his vinculis detineãtur. Nobis tamẽ iſti ſunt ſimiles, inquam. tales enim primùm putáſne quicquam aliud vel ſuiipſorum vel aliorum hominum videre, præter vmbras quæ ab igne in aduerſam ſpeluncæ partem cadant? Nihil aliud. quando iis anguſtiis conſtricti ſunt, vt nunquam in vita mouere capita potuerint. Quid autem eorum quæ circumferũtur?nónne idipſum,vmbras videlicet duntaxat? Quídni? Quòd ſi illi inter ſe poſſẽt ſermones ſerere, nónne iiſdem nominibus rerum vmbras, quibus res ipſas,appellãdas cenſerent? Iiſdem prorſus. Quòd ſi echo ex aduerſa carceris parte reſonaret, quoties prætereuntium aliquis loqueretur, aliúdne quidpiam cenſes eos loqui exiſtimaturos, quàm ipſam illam tranſeuntem vmbram? Non equidẽ, inquit. Omnino igitur iſti, inquam, veritatem nihil aliud eſſe exiſtimarent, quàm rerum fabricatarũ vmbras. Ita prorſus neceſſe eſt. Nunc verò, inquã, contrà, perſpice écqua iniri poſſit ratio qua illi è vinculis ſoluerentur, & dementi ei ignorãtiæ adhiberetur remedium: quæcunque nimirum ipſa fuerit, ſi quidem naturæ incõmodo contigerit ipſos ea laborare. Si illorum aliquis ſolueretur,& cogeretur cõtinuò exurgere, & collum circumuerſare, obambulare, & lucem ipſam aſpectare: hæc, inquam, omnia ſiquis ageret, omnino & doleret, & propter ſplendorem eas res quarum vmbras antea cernebat,nequiret contueri. Ecquid illum arbitraris reſponſurum, ſiquis nugas eum dicat priùs ſpectaſſe: nunc autem rebus veris eſſe propinquiorẽ,& ad eas res quæ ſunt cõuerſum rectius aſpicere.tum verò ſi ille prætereuntium vnumquemque monſtrans, interrogando cogeret eum reſpondere quídnam ſit illud, nónne futurum arbitraris vt dubitatione hæreret ipſe, arbitraturúſq; eſſet veriora illa eſſe quæ antè cernebat, quàm ea quæ tunc primùm ſibi indicarentur? Prorſus, inquit. Quòd ſi quis eum cogeret lucem aſpicere, nónne oculis laboraturum eum arbitraris: vt quidem eo dolore compulſus,lucem fugitans,ad ea ſe continuò ſit conuerſurus quæ poſſit aſpicere? atque adeo illa ipſa exiſtimet reuera eſſe certiora quàm ea quæ priùs ei oſtendebantur? Ita, inquit. Si quis verò, inquam, eundem per aſpera atque accliuia aſcenſu loca per vim traheret, neque dimitteret priuſquam ad Solis lucem extraxiſſet: nónne eum do-

rum notitiam ad vitæ vſum, reipublicæque adminiſtrationem referat. Huius autem præſtãtiſſimæ doctrinæ,cuius multi ſunt loci,ſummã pulcherrima IMAGINE primum illuſtrat ſpeluncæ cuiuſdam. cuius explicationem mox ſubiungit: vt & naturalis hominum ignoratio, quæ non res ipſas ſed rerum εἴδωλα contemplatur: & Aſcenſus ad ſummũ bonum .i. deum, & quibus gradibus ille fiat, & quinam ſit illius vſus: denique quænam ſit eorũ hominum conditio qui rerum diuinarum cõtemplationi ſeſe dederũt in rerum humanarum vitæq; cõmunis vſu: duplex inquam, ille hominum ſtatus oculis noſtris præclarè ſubiiciatur.

lore & indignatione agitatū iri arbitraris dum ita raptabitur? vbi verò ad lumē peruenerit, ſuffuſique fuerint lucis ſplendore oculi, futurum vt nihil poſſit conſpicere eorum quæ vera nunc ab hominibus perhibentur? Non ſanè confeſtim, inquit. Conſuetudine nimirū fuerit opus ſi ſupera ſit inſpecturus. & primùm quidē vmbras facillimè conſpiceret: poſt verò in aquis, & hominum cæterorúmq; animalium imagines. tum horum aſſuetudine, ea quæ ſunt in cœlo, & ipſum cœlum noctu facilius contemplaretur, aſtrorum & lunæ lucem, quàm Solē & Solis iubar interdiu. Quídni? Denique, arbitror, ipſum Solem aſpiciet: neque iam in aquis neque in aliena regione ſimulacra ipſius intuebitur, ſed illū per ſe ipſum in ſua & propria ſede poterit contemplari, qualis ipſe ſit reuera. Neceſſe eſt, inquit. His verò perſpectis colliget ratiocinando, ipſum eſſe qui annorum curricula commutationéſq; temporum quadripartitas ſumminiſtret, eáq; omnia moderetur quæ in hoc conſpicabili fiunt vniuerſi loco: atque eorum omnium quæ in ipſorum oculos cadāt illum eſſe autorem. Perſpicuum ſanè eſt illum eò his gradibus aſcenſurum. [a] Quid ſi priſtinam habitationem memoria ipſe repetat, illorúmque hominum cum quibus tenebatur vinctus, & ſtatum & miſeram dementiam: nónne arbitraris eum felicem ſe exiſtimaturum hac loci cōmutatione? illorum autem hominum cum quibus priùs verſabatur, miſeraturum vicem? Maximé. Præterea, ſi qui honores quæve laudes in prima illa vita inuicem tribuerentur, præmiáque darentur ei qui res tranſeuntes perſpicaciſſimè contueri poſſit: & acutiſſimè memoria repeteret ea quæ & priora & poſteriora ſolerent eſſe, quæ & vnà progredi, atq; ex harum ratiocinatione res futuras efficaciſſimè præſagiret: harúmne rerum cupiditate affectum iri exiſtimares, felicéſque illos arbitraturum qui apud eos & honoribus & rerum potentia fruātur? vel, quod ait Homerus, ſe potius

inopi famulari velle colono,

aut extrema quæuis potius pati quàm & in illis opinionibus occupari, & in eo vitæ genere verſari? Eum arbitror, inquit, quæuis potius quàm miſeræ illius vitæ ſtatum ſubiturum. Hoc etiam perpende. Si ille rurſus in eadem loca deſcenderit, ſedéſque eaſdem ſit nactus, nónne vbi primùm à Sole receſſerit, ſentiet oculos ſuos tenebris planè obrutos? Planè, inquit. [b] Quòd ſi accuratius exploranda eſſet vmbrarum illarum natura, & certum de his ſtatuendum iudicium, ac proinde ſubeundum hac de cauſa certamen cum illis hominibus qui in his vinculis perpetuò verſantur: & quidem eo

a Περιαγωγῆς illius ad ſummum bonum felicem conditionem deſcribit, ex rerum ipſarum diuinarū contemplatione: cui opponit miſeram humanæ vitæ, quæ cæcæ ignorationis tenebris ſit obuoluta, conditionem.

b Θεωρητικοῦ contrà illius philoſophi in rebus humanis ἀπειρίας, ſicuti hominis in rebus ciuilibus educati ἀπειροκαλίας, ex variis tamen cauſis proficiſcētem: illam, ex rerum humanarum, hanc, ex diuinarum ignoratione. cui videlicet vtrique opponendum eſt remedium: ita tamen vt philoſophica illa inexperientia ſit longè tolerabilior.

A ἔλθοι, αὐγῆς ἂν ἔχοντα τὰ ὄμματα μεστὰ, ὁρᾷν οὐδ' ἂν ἓν δύνασθαι τῶν νῦν λεγομένων ἀληθῶν; Οὐ γὰρ ἂν (ἔφη) ἐξαίφνης γε. Συνηθείας δὲ, οἶμαι, δέοιτ' ἂν, εἰ μέλλοι τὰ ἄνω ὄψεσθαι· καὶ πρῶτον μὲν τὰς σκιὰς ἂν ῥᾶστα καθορῴη, μετὰ τοῦτο ἐν τοῖς ὕδασι τά τε τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰ τῶν ἄλλων εἴδωλα, ὕστερον δὲ αὐτά· ἐκ δὲ τούτων, τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ αὐτὸν τὸν οὐρανὸν νύκτωρ ἂν ῥᾷον θεάσαιτο, προσβλέπων τὸ τῶν ἄστρων τε καὶ

B σελήνης φῶς, ἢ μεθ' ἡμέραν τὸν ἥλιόν τε καὶ τὸ τοῦ ἡλίου. Πῶς δ' οὔ; Τελευταῖον δὴ, οἶμαι, τὸν ἥλιον, οὐκ ἐν ὕδασιν, οὐδ' ἐν ἀλλοτρίᾳ ἕδρᾳ φαντάσματα αὐτοῦ, ἀλλ' αὐτὸν καθ' αὑτὸν ἐν τῇ αὑτοῦ χώρᾳ δύναιτ' ἂν κατιδεῖν καὶ θεάσασθαι οἷός ἐστιν. Ἀναγκαῖον, ἔφη. Καὶ μετὰ ταῦτ' ἂν ἤδη συλλογίζοιτο περὶ αὐτοῦ, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ τάς τε ὥρας παρέχων καὶ ἐνιαυτοὺς, καὶ πάντα ἐπιτροπεύων τὰ ἐν τῷ ὁρωμένῳ τόπῳ· καὶ ἐκείνων ὧν σφεῖς ἑώρων, τρόπον τινὰ πάντων αἴτιος. Δῆ-

C λον (ἔφη) ὅτι ἐπὶ ταῦτα ἂν μετ' ἐκεῖνα ἔλθοι. Τί οὖν; ἀναμιμνησκόμενον αὐτὸν τῆς πρώτης οἰκήσεως, καὶ τῆς ἐκεῖ σοφίας, καὶ τῶν τότε ξυνδεσμωτῶν, οὐκ ἂν οἴει ἑαυτὸν μὲν εὐδαιμονίζειν τῆς μεταβολῆς, τοὺς δ' ἐλεεῖν; Καὶ μάλα. Τιμαὶ δὲ καὶ ἔπαινοι εἴ τινες αὐτοῖς ἦσαν τότε παρ' ἀλλήλων καὶ γέρα, τῷ ὀξύτατα καθορῶντι τὰ παριόντα, καὶ μνημο-

10 νεύοντι μάλιστα ὅσα τε πρότερα αὐτῶν καὶ

12 D ὕστερα εἰώθει καὶ ἅμα πορεύεσθαι, καὶ ἐκ τούτων δὴ δυνατώτατα ἀπομαντευομένῳ τὸ μέλλον ἥξειν, δοκεῖς ἂν αὐτὸν ἐπιθυμητικῶς αὐτῶν ἔχειν, καὶ ζηλοῦν τοὺς παρ' ἐκείνοις τιμωμένους τε καὶ ἐνδυναστεύοντας; ἢ τὸ τοῦ Ὁμήρου ἂν πεπονθέναι, καὶ σφόδρα βούλεσθαι ἐπάρουρον ἐόντα —θητευέμεν ἄλλῳ ἀνδρὶ παρ' ἀκλήρῳ; καὶ ὁτιοῦν ἂν πεπονθέναι μᾶλλον ἢ 'κεῖνά τε δοξάζειν καὶ ἐκείνως ζῆν; Οὕ-

E τως (ἔφη) ἔγωγε οἶμαι πᾶν μᾶλλον πεπονθέναι ἂν δέξασθαι, ἢ ζῆν ἐκείνως. Καὶ τόδε δὴ ἐννόησον (ἦν δ' ἐγώ) εἰ πάλιν ὁ τοιοῦτος καταβὰς εἰς τὸν αὐτὸν θῶκον καθίζοιτο, ἆρ' οὐ σκότους ἀνάπλεως σχοίη τοὺς ὀφθαλμούς, ἐξαίφνης ἥκων ἐκ τοῦ ἡλίου; Καὶ μάλα γ', ἔφη. Τὰς δὲ δὴ σκιὰς ἐκείνας πάλιν εἰ δέοι αὐτὸν γνωματεύοντα, διαμιλλᾶσθαι τοῖς ἀεὶ δεσμώταις ἐκείνοις, ἐν ᾧ ἀμβλυώττει

περὶ

πρὶν καταστῆναι τὰ ὄμματα, οὗτος δ' ὁ χρόνος μὴ πάνυ ὀλίγος εἴη τῆς συνηθείας· ἆρ' οὐ γέλωτ' ἂν παράσχοι, καὶ λέγοιτο ἂν περὶ αὐτοῦ ὡς ἀναβὰς ἄνω, διεφθαρμένος ἥκοι τὰ ὄμματα; καὶ ὅτι οὐκ ἄξιον οὐδὲ πειρᾶσθαι ἄνω ἰέναι, καὶ τὸν ἐπιχειροῦντα λύειν τε καὶ ἀνάγειν, εἴπως ἐν ταῖς χερσὶ δύναιντο λαβεῖν καὶ ἀποκτιννύναι; Ἀποκτιννύναι ἂν σφόδρα γ', ἔφη. Ταύτην τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) τὴν εἰκόνα, ὦ φίλε Γλαύκων, προσαπτέον ἅπασαν τοῖς ἔμπροσθεν λεγομένοις. τὴν μὲν δι' ὄψεως φαινομένην ἕδραν, τῇ τοῦ δεσμωτηρίου οἰκήσει ἀφομοιοῦντα, τὸ δὲ τοῦ πυρὸς ἐν αὐτῇ φῶς, τῇ τοῦ ἡλίου δυνάμει· τὴν δὲ ἄνω ἀνάβασιν καὶ θέαν τῶν ἄνω, τὴν εἰς τὸν νοητὸν τόπον τῆς ψυχῆς ἄνοδον τιθεὶς, οὐχ ἁμαρτήσει τῆς γ' ἐμῆς ἐλπίδος, ἐπειδὴ ταύτης ἐπιθυμεῖς ἀκούειν· θεὸς δέ που οἶδεν εἰ ἀληθὴς οὖσα τυγχάνει. τὰ δ' οὖν ἐμοὶ φαινόμενα οὕτω φαίνεται· ἐν τῷ γνωστῷ τελευταία ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέα καὶ μόγις ὁρᾶσθαι· ὀφθεῖσα δέ, συλλογιστέα εἶναι ὡς ἄρα πᾶσι πάντων αὕτη ὀρθῶν τε καὶ καλῶν αἰτία, ἔν τε ὁρατῷ φῶς καὶ τὸν τούτου κύριον τεκοῦσα· ἔν τε τῷ νοητῷ, αὕτη κυρία ἀλήθειαν καὶ νοῦν παρασχομένη· καὶ ὅτι δεῖ ταύτην ἰδεῖν τὸν μέλλοντα ἐμφρόνως πράξειν, ἢ ἰδίᾳ ἢ δημοσίᾳ. Συνοίομαι (ἔφη) καὶ ἐγὼ ὅν γε δὴ τρόπον δύναμαι. Ἴθι δὴ τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ τόδε ξυνοιήθητι, καὶ μὴ θαυμάσῃς ὅτι οἱ ἐνταῦθα ἐλθόντες οὐκ ἐθέλουσι τὰ τῶν ἀνθρώπων πράττειν, ἀλλ' ἄνω ἀεὶ ἐπείγονται αὐτῶν αἱ ψυχαὶ διατρίβειν. εἰκὸς γάρ που οὕτως, εἴπερ αὖ κατὰ τὴν προειρημένην εἰκόνα ταῦτ' ἔχει. Εἰκὸς μέντοι, ἔφη. Τί δέ; τόδε οἴει τι θαυμαστὸν, εἰ ἀπὸ θείων (ἦν δ' ἐγὼ) θεωριῶν ἐπὶ τὰ ἀνθρώπειά τις ἐλθὼν κακὰ, ἀσχημονεῖ τε καὶ φαίνεται σφόδρα γελοῖος, ἔτι ἀμβλυώττων; καὶ πρὶν ἱκανῶς συνήθης γενέσθαι τῷ παρόντι σκότῳ, ἀναγκαζόμενος ἐν δικαστηρίοις ἢ ἄλλοθί που ἀγωνίζεσθαι περὶ τῶν τοῦ δικαίου σκιῶν, ἢ ἀγαλμάτων, ὧν αἱ σκιαὶ, καὶ διαμιλλᾶσθαι περὶ τούτου ὅπη ποτε ὑπολαμβάνεται ταῦτα ὑπὸ τῶν αὐτὴν δικαιοσύνην μὴ πώποτε ἰδόντων; Οὐδ' ὁπωστιοῦν θαυμαστὸν, ἔφη. Ἀλλ' εἰ νοῦν γε ἔχοι τις

A tēpore hac de re ferenda eſſet ſentētia, quo ipſis cæcutiunt oculi, nec dum verò confirmata eſt ipſis oculorum acies (quandoquidem exiguo tempore fieri non poteſt vt aſſueſcant oculi ferendis his tenebris) nónne interea riſum concitaret, & ei probro verteretur quòd ipſi corrupti fuerint oculi, ex quo ad loca illa ſuperiora conſcenderit? atque adeo ferretur decretum, Minimè oportere quenquam ad loca ſupera contendere: eíque vltimum ſtatuendū ſuppliciū, (ſi quidem comprehēdi queat) qui enixus fuerit è vinculis ſe exoluere, & in loca illa B ſuperiora proficiſci? Ita ſanè fuerit æquiſſimum, inquit. Hæc igitur, inquam, vniuerſa imago, mi Glauco, à nobis accommodanda eſt iis quæ ſuprà diximus. [a] Eſto igitur is carcer, de quo initio, imago illius Sedis quæ à nobis cernitur: Vniuerſitatis videlicet ſiue mundi machinæ huius viſibilis: ignis verò ſplendor qui in ipſo illo carcere eſt, Solis potentiam repræſentet. quòd ſi Superiorem illum aſcenſum, & rerum cœleſtium contemplationem ſignificatione retuleris ad eum locum intelligi- C bilem, ad quem animus noſter reuertitur, non aberrabis, vt ſpero, à vera & genuina imaginis inſtitutæ ſententia. quum enim huius Imaginis explicationem cupias audire (Deus verò nouit an hæc ſit vera) conabor tibi meam hac de re ſententiam pro virili explicare: quæ quidem eſt huiuſmodi: In earum rerum quæ cognoſci poſſunt ambitu, vltima eſt Summi boni IDEA, & quæ vix ac ne vix quidē videri poteſt: ſi autem viſa fuerit, ſtatuendū eſt eam omnibus rerum omnium & rectarū & pulchrarum cauſam eſſe, illiúſque adeo virtute fieri D vt omnes res rectæ & pulchræ ſint: quippe quæ in hoc conſpicabilis Vniuerſi loco lucem ipſiúſque dominum & moderatorem [ſolem] creauerit: in ipſo autem intelligibili ipſa domina & regina ſit Veritatem & mentem ſuppeditans: ac proinde illam ab omnibus mortalibus inſpiciendā eſſe qui prudenter aliquid vel priuatim vel publicè gerere inſtituūt. Ita quoque arbitror, quātum quidem animus meus illius rei eſt capax. [b] Agedū verò & hoc mecū cogitatione complectere: neque tibi ſit mirum, eos qui ad huius myſterii cognitionem peruenerint, nolle res humanas tractare amplius: E ſed ipſorum animos ſurſum feſtinare, vt in locis illis cœleſtibus planè verſentur. Hoc quidem ex ſuperioris imaginis veſtigiis atque indicatione conſentaneū eſt. Eſt ſanè, inquit. Quid verò? mirúmne tibi videtur, inquā, ſiquis ex diuinis illis contemplationibus ad humana mala prolapſus, indecorus planè atque
9 ridiculus, cæcutiēs adhuc & caligās videatur? & quidē ſi priuſquam huius vitæ tenebris ſatis aſſueuerit, cogatur in foro aut alibi decertare de Iuſti vmbris, aut his ſimulacris quorum hæ ſunt vmbræ? dimicare verò de eo, quatenus opinionibus humanis tota hæc iuſtitiæ ratio atque effigies percipi poteſt, & ab iis qui Iuſtitiam ipſam ne conſpexerunt quidem vnquam? Nullo modo mihi videtur mirum, inquit. Verùm ſiquis mente iudicióque fuerit præditus,

[a] IMAGINIS illius explicatio. Spelunca illa ſiue carcer, eſt hæc vniuerſitas, in qua ſunt homines corporeæ iſtius molis quaſi vinculis alligati, ita vt non ea quæ poſt ſe ſunt ſed quæ ante ora, nimirum ἀισθητὰ, contemplari poſſint. nec verò res ipſas, ſed rerum ipſarum vmbras tantùm poſſunt videre. Ignis ille poſt hominū terga, eſt Idea ſummi boni .i. Deus. Res intermediæ, quarū vmbræ per ignis ἀνταvάκλασιν è regione conſpiciuntur, ſunt ipſæ res: quæ quidem non rectè cognoſcuntur abſque ſummo illo bono, quemadmodū ſuprà explicauit, & nunc magnificè docet: Ipſum videlicet ſummum bonum à nobis lōgè remotum, ac proinde ſumma cum difficultate videri: eſſe tamen cauſam rerum omniū pulchrarum & bonarum, & nō modò νοητῶν principem & reginā, ſed & ciuilis etiam adminiſtrationis atque vniuerſæ vitæ eſſe fundamentum. Hæ ſunt εἰκόνος illius primariæ partes: cuius quoque πάθη accuratè perſequitur.

[b] Παιδείας videlicet philoſophicæ, in qua explicanda verſatur, duo ſunt effecta: Rerū vera & ſolida cognitio: &, Vitæ ciuilis bene conſtituendæ ratio. In vtraque peccatur ab hominibus, qui inflexo capite, nō quæ poſt ſe ſunt intueri poſſunt, ſed rerum vmbras oculis & ſenſibus obuerſantes. Vt ergo vtrūque rectè cognoſcatur, circumagendum eſt caput, & circumducēdi oculi. Hanc rerum cognitionem, περιαγωγὴν vocat: quā hic obiter notat, de illa mox diſtinctè & accuratè acturus.

inquam, meminerit duas eſſe res è duabus cauſis proficiſcentes, quæ oculos ſoleant turbare atque perſtringere: quum vel è luce ad tenebras fit mutatio, vel è tenebris ad lucem. Itaque qui exiſtimauerit iiſdem illis modis animum affici, quoties vel turbatum viderit, & ad aliquid cernendum impotentem atque hebetem, rectè exiſtimauerit: ac proinde nō temerè prorumpet in riſum: ſed prudenter & accuratè perſpiciet vtrum animus à lucidiori illa vita veniens in has tenebras caligine obruatur: an contrà ex maiore quadam inſipientia ad illuſtriorem quandam cognitionem proficiſcens, clarioris illius ſplendore effuſus defetiſcat. ita fiet vt affectionem illam vitámque maioris cognitionis, felicitatis nomine commendet: huius verò miſereatur, & quidem ſi ridere voluerit, minus importuna & ridicula riſus cauſa de eo videbitur his tenebris inuoluto, quàm de illo de quo modò agebamus, qui ex luce in has tenebras veniat. Hæc quidem tu peropportunè, inquit. Quæ ſi vera ſunt, ita de his cogitandum eſt, Eruditionem non eſſe talem qualem prædicant nonnulli. pollicentur enim ſe indituros ſcientiam ei animo qui ſcientiæ planè fuerit expers: veluti ſiquis cæcis oculis viſum imponeret. Aiũt nimirum, inquit. Noſtri autem ſermonis, inquam, hæc eſt clara & perſpicua ſententia: Hanc vim quæ in vniuſcuiuſque animo ineſt, & inſtrumentum quo vnuſquiſque diſcit, eſſe veluti oculum, qui è tenebroſo obiecto ad dilucidum non aliter poteſt ſe conuertere, quàm cum toto corpore. ſic toto animo ex eo quod gignitur circumagendum eſſe, donec ipſe contemplationis illius beneficio & quaſi gradibus, ad illud quod verè eſt, eiúſque illuſtriſſimũ, ex his tenebris ſublatus, ad illud tandem aliquando poſſit peruenire. Hoc verò Summum illud bonum eſſe dicimus. nónne? Profectó. [a] Erit nimirum, inquam, ars quædã, cuius ductu & auſpiciis animus ad illud ipſum bonum circumagat ſeſe atque penitus conuertatur: quæ τέχνη τῆς περιαγωγῆς à nobis dicetur. Ecquo modo? Hoc videlicet omni ratione prouidebit hæc ars, vt homo expeditiſſimè atq; efficaciſſimè cõuertatur [ad illuſtriſſimũ illud obiectum ſuũ:] non vt ei videndi vires & facultatem ingeneret, ſed eam vim quam habet ipſe, & qua non rectè vtitur: (quum nec rectè conuerſus ſit, neque quò decet aſpiciat) ita moderetur vt & ad id quod decet, viſum intendere & rectè illud videre queat. Illius artis hæc vis atque finis huiuſmodi eſſe videtur. Cæteræ igitur quæ Virtutes animi nũcupantur, vidẽtur ad corporis vires ſimilitudine quadã accedere. nam quũ natura non inſint priùs, paulatim conſuetudine & exercitatione acquiri vidẽtur. Sapiẽtia autẽ maximè omniũ diuinioris cuiuſdã naturæ virtus eſt (vt apparet) 12
quæ quidẽ vim ſuã nunquã amittit, ab illa ipſa autẽ circũactione multiplex exiſtit, vel vtilis

(ἦν δ' ἐγώ) μεμνῇτ' ἂν ὅτι διτταὶ καὶ ἀπὸ διττῶν γίγνοιντ' ἂν ἐπιταράξεις ὄμμασιν, ἔκ τε φωτὸς εἰς σκότος μεθισταμένων, καὶ ἐκ σκότου εἰς φῶς. ταῦτα δὲ ταὐτὰ νομίσας γίγνεσθαι καὶ περὶ ψυχὴν, ὁπότε ἴδοι θορυβουμένην τινὰ καὶ ἀδυνατοῦσάν τι καθορᾶν, οὐκ ἂν ἀλογίστως γελῴη, ἀλλ' ἐπισκοποῖ ἂν πότερον ἐκ φανωτέρου βίου ἥκουσα, ὑπὸ ἀμαθίας ἐσκότωται), ἢ ἐξ ἀμαθίας πλείονος εἰς φανώτερον ἰοῦσα, ὑπὸ λαμπροτέρου μαρμαρυγῆς ἐμπέπλησται· καὶ οὕτω δὴ τὴν μὲν εὐδαιμονίσειεν ἂν τοῦ πάθους τε καὶ βίου, τὴν δὲ ἐλεήσειεν· καὶ εἰ γελᾶν ἐπ' αὐτῇ βούλοιτο, ἧττον ἂν καταγέλαστος ὁ γέλως αὐτῷ εἴη ἢ ὁ ἐπὶ τῇ ἄνωθεν ἐκ φωτὸς ἡκούσῃ. Καὶ μάλα, ἔφη, μετρίως λέγεις. Δεῖ δή (εἶπον) ἡμᾶς τοιόνδε νομίσαι περὶ αὐτῶν, εἰ ταῦτα ἀληθῆ· τὴν παιδείαν, οὐχ οἵαν τινὲς ἐπαγγελλόμενοι φασὶν εἶναι, τοιαύτην καὶ εἶναι. Φασὶ δέ που, οὐκ ἐνούσης ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιστήμης, σφεῖς ἐντιθέναι, οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν ἐντιθέντες. Φασὶ γὰρ οὖν, ἔφη. Ὁ δέ γε νῦν λόγος (ἦν δ' ἐγώ) σημαίνει, ταύτην τὴν ἐνοῦσαν ἑκάστου δύναμιν ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τὸ ὄργανον ᾧ καταμανθάνει ἕκαστος, οἷον εἰ ὄμμα μὴ δυνατὸν ἦν ἄλλως ἢ ξὺν ὅλῳ τῷ σώματι στρέφειν πρὸς τὸ φανὸν ἐκ τοῦ σκοτώδους, οὕτω ξὺν ὅλῃ τῇ ψυχῇ ἐκ τοῦ γιγνομένου περιακτέον εἶναι, ἕως ἂν εἰς τὸ ὂν καὶ τοῦ ὄντος τὸ φανώτατον δυνατὴ γένηται ἀνασχέσθαι θεωμένη. τοῦτο δ' εἶναι φαμὲν τἀγαθόν. Ἦ γάρ; Ναί. Τούτου τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) αὐτοῦ τέχνη ἂν εἴη τῆς περιαγωγῆς, τίνα τρόπον ὡς ῥᾷστά τε καὶ ἀνυσιμώτατα μεταστραφήσεται· οὐ τοῦ ἐμποιῆσαι αὐτῷ τὸ ὁρᾶν, ἀλλ' ὡς ἔχοντι μὲν αὐτό, οὐκ ὀρθῶς δὲ τετραμμένῳ, οὐδὲ βλέποντι οἷ ἔδει, τοῦτο διαμηχανήσασθαι. Ἔοικε γάρ, ἔφη. Αἱ μὲν τοίνυν ἄλλαι ἀρεταὶ καλούμεναι ψυχῆς κινδυνεύουσιν ἐγγύς τι εἶναι τῶν τοῦ σώματος· (τῷ ὄντι γὰρ οὐκ ἐνοῦσαι πρότερον, ὕστερον ἐμποιεῖσθαι ἔθεσί τε καὶ ἀσκήσεσιν) ἡ δὲ τοῦ φρονῆσαι, παντὸς μᾶλλον, θειοτέρου τινὸς τυγχάνει, ὡς ἔοικεν, οὖσα, ὃ τὴν μὲν δύναμιν οὐδέποτε ἀπόλλυσιν, ὑπὸ δὲ τῆς περιαγωγῆς χρήσιμόν τε καὶ ὠφέλιμον, καὶ ἄχρηστον αὖ

[a] Περιαγωγῆς illius modum explicat, quẽ τέχνην vocat. i. rationẽ & viam qua ad ſummum illud bonum animos penitus cõuertamus. Hæc nimirum eſt Maxima illa diſciplina, cuius naturam & vim inſtituit explicare. Illius auſpiciis ait animum noſtrũ ad Deum efficaciter cõuerti. Docet tamẽ, cognitionem illam de ſummo bono huiuſmodi eſſe, vt quanuis per ſe augusta ſit atq; mirabilis, nihilominus tamẽ pro eorum hominum in quos cadit, ingenio & natura, varia exiſtat atque multiplex: nimirum fructuoſa bonis viris, infructuoſa improbis: qui perſpicacitate quadam ingenii, res quidem illas excellentes poſſunt comprehendere: ſed non hactenus vt meliores euadant. quod tamen eſt maximum & præſtantiſſimum ſcientiæ effectum.

A καὶ βλαβερὸν γίγνεται. ἢ οὔπω ἐννενόηκας, τῶν λεγομένων πονηρῶν μέν, σοφῶν δέ, ὡς δριμὺ μὲν βλέπει τὸ ψυχάριον, καὶ ὀξέως διορᾷ ταῦτα ἐφ' ἃ τέτραπται, ὡς οὐ φαύλην ἔχον τὴν ὄψιν, κακίᾳ δ' ἠναγκασμένον ὑπηρετεῖν; ὥστε ὅσῳ ἂν ὀξύτερον βλέπῃ, τοσούτῳ πλείω κακὰ ἐργαζόμενον; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τοῦτο μέντοι (ἦν δ' ἐγὼ) τὸ τῆς τοιαύτης φύσεως, εἰ ἐκ παιδὸς εὐθὺς κοπτόμενον, περιεκόπη τὰ τῆς γενέσεως ξυγγενῆ, ὥσπερ μολυβδίδας; B αἳ δὴ ἐδωδαῖς τε καὶ τῶν τοιούτων ἡδοναῖς τε καὶ λιχνείαις προσφυεῖς γιγνόμεναι, περὶ τὰ κάτω στρέφουσι τὴν τῆς ψυχῆς ὄψιν· ὧν εἰ ἀπαλλαγὲν περιεστρέφετο εἰς τἀληθῆ, καὶ ἐκεῖνα ἂν τὸ αὐτὸ τοῦτο τῶν αὐτῶν ἀνθρώπων ὀξύτατα ἑώρα, ὥσπερ καὶ ἐφ' ἃ νῦν τέτραπται. Εἰκός γ', ἔφη. Τί δέ; τόδε οὐκ εἰκὸς (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ ἀνάγκη ἐκ τῶν προειρημένων, μήτε τοὺς ἀπαιδεύτους καὶ ἀληθείας ἀπείρους ἱκανῶς ἄν ποτε πόλιν ἐπιτροπεῦσαι, C μήτε τοὺς ἐν παιδείᾳ ἐωμένους διατρίβειν διὰ τέλους; τοὺς μέν, ὅτι σκοπὸν ἐν τῷ βίῳ οὐκ ἔχουσιν ἕνα, οὗ στοχαζομένους δεῖ ἅπαντα πράττειν ἃ ἂν πράττωσιν, ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ· τοὺς δέ, ὅτι ἑκόντες εἶναι οὐ πράξουσιν, ἡγούμενοι ἐν μακάρων νήσοις ζῶντες ἔτι ἀπῳκίσθαι. Ἀληθῆ, ἔφη. Ἡμέτερον δὴ ἔργον (ἦν δ' ἐγὼ) τῶν οἰκιστῶν, τάς τε βελτίστας φύσεις ἀναγκάσαι ἀφικέσθαι πρὸς τὸ μάθημα ὃ ἐν τῷ ἔμπροσθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον, ἰδεῖν τε τὸ ἀγαθόν, καὶ ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν· D καὶ ἐπειδὰν ἀναβάντες ἱκανῶς ἴδωσι, μὴ ἐπιτρέπειν αὐτοῖς ὃ νῦν ἐπιτρέπεται. Τὸ ποῖον δή; Τὸ αὐτοῦ (ἦν δ' ἐγὼ) καταμένειν, καὶ μὴ ἐθέλειν πάλιν καταβαίνειν παρ' ἐκείνους τοὺς δεσμώτας, μηδὲ μετέχειν τῶν παρ' ἐκείνοις πόνων τε καὶ τιμῶν, εἴτε φαυλότεραι, εἴτε σπουδαιότεραι. Ἔπειτ' (ἔφη) ἀδικήσομεν αὐτούς; καὶ ποιήσομεν χεῖρον ζῆν, δυνατὸν αὐτοῖς ἄμεινον; Ἐπελάθου (ἦν δ' ἐγὼ) πάλιν, ὦ φίλε, ὅτι νομοθέτῃ E οὐ τούτου μέλει ὅπως ἕν τι γένος ἐν πόλει διαφερόντως εὖ πράξει· ἀλλ' ἐν ὅλῃ τῇ πόλει τοῦτο μηχανᾶται ἐγγενέσθαι, ξυναρμόττων τοὺς πολίτας, πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκῃ ποιῶν μεταδιδόναι ἀλλήλοις τῆς ὠφελείας ἣν ἂν ἕκαστοι τὸ κοινὸν

& fructuoſa, vel cõtrà inutilis & infructuoſa. nondúmne enim animaduertiſti, multos eſſe improbos qui tamen ſint ſapiẽtes? quod quidẽ ex omniũ ſermonib⁹ obſcurũ eſſe non poteſt. Ipſorum videlicet animula omnia celeriter videt, & perſpicaciter notat atque deſignat, ad quæ ſeipſam conuerterit: quippe quæ non habeat hebetem obtuſúmque viſum, improbitate tamen ſubacta, ei cogatur ſeruire: ac proinde quo acutius inſpicit, eo plura mala patrat. Pror
14 ſus ſanè, inquit. Si ab huiuſmodi natura, inquã, ſtatim ab ineunte ætate amputẽtur ea quæ ab ortu ipſo illis cognata ſunt, veluti plumbea pondera, quæ edendi & bibendi libidinibus cæteriſque voluptatibus & illectionibus adhærẽtia, animi viſum ad inferiora demittunt: ſi, inquam, ex his vinculis expeditus animus ad vera conuertatur, omnino idem illud hominum genus illa vera acutiſſimè perſpiciet, perinde ac illa in quibus modò verſatur. Conſentaneum eſt, inquit. Quid autem & hoc? inquit. nónne ex his quæ à nobis iam dicta ſunt, neceſſariò conſequitur, Neque imperitos homines veritatíſque expertes, rempubl. ſatis rectè adminiſtraturos, neque contrà eos qui in literarũ ſtudiis omnem ætatẽ contriuêre, huic vni rei tantùm elaborantes: illos quidem, quia certum finẽ minimè ſibi propoſuerunt in vita, ad quẽ collimãtes, quicquid vel priuatim vel publicè agere inſtituãt, conſtanter agãt: hos autem, quoniã animos habent à rebus ciuilibus penitus abhorrẽtes: quaſi videlicet exiſtimarent ſe in hac etiam vita in Beatorum quaſdam inſulas tralatos, vt ab omnibus negotiis immunes & liberi, vitam felicem viuant? Vera, inquit, commemoras. Noſtrum igitur erit, inquam, qui ciuitatẽ condere inſtituimus, optimas hominum naturas cogere vt ad eam diſciplinã quam ſuprà diximus eſſe maximam, animos appellant, & Bonum illud videant atque cognoſcant: atque adeo ad ſupremã illam lucem conſcendant. Poſtquam verò ad illam conſcenderint, eámq; abundè inſpexerint, ne id quidem quod nunc eis permittitur, permittamus. Quídnã? Vt in eo videlicet ſtudio permaneant, neque rurſus negent
13 ad illos homines carcere clauſos huc deſcẽdere, neque repudient laborum honorúmque, quales in hac vita ſunt, maioris ſiue minimi momenti, eſſe participes. Ipſiſne pretere vim inferemus, eóſque cogemus ſubire deteriorem vitam? Oblitus es mi Adimante (inquit) ad legiſlatoris curã id minimè pertinere vt vnum quoddã hominũ genus in republ. eximiè ſit beatũ: ſed hoc vnũ moliri in vniuerſa ciuitate, vt ipſa maximè ſit felix. quocirca ille ciues ipſos cõſentiẽter hortatur, 12
& quibus poteſt modis inducit eis in animos, vti planè neceſſariũ eſſe arbitrẽtur ſeſe mutuis officiis iuuare, & quicquid facultatis viriúmq; habeãt ſinguli, ad cõmunem vtilitatẽ referre;

a Superioris ſermonis applicatio ad inſtitutum ſermonẽ de cuſtodis inſtitutione: in qua τὸ φιλόσοφον efflagitabatur: ſed illud ait hactenus requiri vt præclariſſimarum rerum cognitione eius animus informetur: non vt totus in ipſa θεωρίᾳ nequicquam & inutiliter deſudet: ſed vt illam cognitionem ad vitam & mores reuocet, omnéſque ſuas rationes omnibus officiorum generibus referat ad communem vtilitatem ſocietatis humanæ. Illã ergo φιλοσοφίαν quæ in cuſtode requiritur, nõ eſſe ἀπολίτευτον ἀπραξίαν, ſed prudentem efficacémque rerum adminiſtrationem.

Lex nimirũ homines in ciuiles cœtus idcirco adducit, & tales efficit, non vt vnicuique temerè habenas laxet, & quocunque animi libido iuſſerit, homines impellat: ſed in eum maximè finem hominum ſocietatem componit, vt ipſorum opera & miniſterio ad reipubl. vinculum copulámque vtatur. Ita eſt vt dicis: ídque mihi ſanè exciderat. Conſidera igitur, inquã, mi Glauco, nos nullam facere iniuriam noſtris philoſophis: ſed quum eos cogemus rerum aliarum quàm quæ ad ſua ſtudia pertinent, curam ſuſcipere (id eſt, cuſtodis munus in republ. gerere) haſce inſtituti illius noſtri rationes habere: In aliis quidem ciuitatibus ii qui in philoſophicis ſtudiis verſantur, meritò à reipubl. adminiſtrãdæ laboribus abſtinent, quoniam huiuſmodi ſtudia ipſa per ſe naſcuntur, non ex certo reipubl. inſtituto, quũ hac de re lex nullo modo prouiderit. æquum eſt autem vt id quod per ſe naſcitur, quum nulli debeat nutritionis curam atque officium, neque etiam cuiquam illud curet rependere. Nos autẽ in hac noſtra republica, ô philoſophi, vos & vobis ipſis & cæteris ciuibus, veluti in apum examine, duces & reges genuimus, melius perfectiúſque eruditos quàm ſint illi, aptioréſque ad vtranque curam ſuſcipiendam. ſinguli enim debetis in aliorum domicilium cœtúmque viciſſim deſcendere, & obſcuris rebus inſpiciendis aſſueſcere. nam quum aſſuefacti fueritis, multo melius illa quæ ibi ſunt cernetis quàm illi ipſi qui in iis verſantur: & ſingula ſimulacra quæ & quarũ rerum ſint agnoſcetis: quippe qui rerum honeſtarum, iuſtarum, bonarum veram naturam perſpexeritis. & ita reuera à vobis [a] reſpubl. incoletur, non autem inaniter, & quaſi per inſomnium: quemadmodũ nũc plurimæ incoluntur ab iis hominibus qui veluti de vmbra inter ſe decertant, dum de principatu & imperio, perinde ac de magno quodam bono, inter ſe per ſeditionẽ & tumultum digladiantur. Res autem ipſa ſic reuera ſe habet: Ciuitatem nimirum, in qua ciues magiſtratus minimè ambiunt, & ad eos conſequendos non ferũtur cupidè, optimè & ab omni ſeditione & tumultu prorſus liberam incoli neceſſe eſt: contrà verò eam quæ alio modo affectos habet ciues. Omnino. An arbitraris alumnos noſtros noſtras has voces repudiaturos? futurúmque vt nolint ſinguli pro virili parte in reipubl. adminiſtrationem operas laborémque conferre, ſed in contẽplationis otio diutius commorari? Nõ poteſt fieri (inquit) vt hoc repudiẽt. nã iuſtis viris iuſta præcipiemus. Sed omnino eorũ vnuſquiſq; ad imperãdũ accedet, veluti ad rem ad quã adigatur neceſſitate: præter quidẽ vſitatum morẽ eorũ qui hodie in ſingulis ciuitatibus imperãdi habent poteſtatẽ. Nempe ſic res ſe habet, inquã, Si vitæ rationẽ quandã meliorem

[a] Philoſophici ingenii ita vti diximus comparati, in republica bene cõſtituẽda ſummam vtilitatem docet. Futurum videlicet vt ſumma conſtet reipub. felicitas: neq; κατ᾽ ὄναρ (vt vulgò ſolent) ſed καθ᾽ ὕπαρ incolatur. Rationem autem affert, quòd verè philoſophi abhorrebunt ab ambitione in magiſtratibus petendis: quæ quidem φιλαρχία eſt peſtis reipubl.

A δυνατοὶ ὦσιν ὠφελεῖν· καὶ αὐτὸς ἐμποιῶν
τοιούτους ἄνδρας ἐν τῇ πόλει, οὐχ ἵνα ἀφίῃ τρέ-
πεσθαι ὅπῃ ἕκαστος βούληται, ἀλλ᾽ ἵνα κατα-
χρῆται αὐτὸς αὐτοῖς ἐπὶ τὸν ξύνδεσμον τῆς
πόλεως. Ἀληθῆ, ἔφη. ἐπελαθόμην γάρ. Σκέ-
ψαι τοίνυν (εἶπον) ὦ Γλαύκων, ὅτι οὐδ᾽ ἀδι-
κήσομεν τοὺς παρ᾽ ἡμῖν γιγνομένους φιλοσό-
φους, ἀλλὰ δίκαια πρὸς αὐτοὺς ἐροῦμεν,
προσαναγκάζοντες τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖ-
σθαί τε καὶ φυλάττειν. ἐροῦμεν δὲ ὅτι οἱ μὲν
B ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι τοιοῦτοι γιγνόμενοι, εἰ-
κότως οὐ μετέχουσι τῶν ἐν αὐταῖς πόνων (αὐ-
τόματοι γὰρ ἐμφύονται, ἀκούσης τῆς ἐν ἑκά-
στῃ πολιτείας. δίκην δ᾽ ἔχει, τό γε αὐτοφυές,
μηδενὶ τροφὴν ὀφεῖλον, μηδ᾽ ἐκτίνειν τῳ
προθυμεῖσθαι τὰ τροφεῖα) ὑμᾶς δ᾽ ἡμεῖς ὑ-
μῖν τε αὐτοῖς τῇ τε ἄλλῃ πόλει, ὥσπερ ἐν σμή-
νεσιν ἡγεμόνας τε καὶ βασιλέας, ἐγεννήσαμεν,
ἄμεινόν τε καὶ τελεώτερον ἐκείνων πεπαιδευ-
μένους, καὶ μᾶλλον δυνατοὺς ἀμφοτέρων με-
C τέχειν. καταβατέον οὖν ἐν μέρει ἕκαστον εἰς τὴν
τῶν ἄλλων ξυνοίκησιν, καὶ συνεθιστέον τὰ σκο-
τεινὰ θεάσασθαι. ξυνεθιζόμενοι γὰρ, μυρίῳ
βέλτιόν τε ὄψεσθε τῶν ἐκεῖ, καὶ γνώσεσθε ἕ-
καστα τὰ εἴδωλα ἅττα ἐστὶ καὶ ὧν, διὰ τὸ τἀ-
ληθῆ ἑωρακέναι καλῶν τε καὶ δικαίων καὶ ἀγα-
θῶν πέρι. καὶ οὕτως ὕπαρ ἡμῖν καὶ ὑμῖν ἡ πόλις
οἰκήσεται, ἀλλ᾽ οὐκ ὄναρ, ὡς νῦν αἱ πολλαὶ ὑπὸ
σκιαμαχούντων τε πρὸς ἀλλήλους καὶ στα-
D σιαζόντων περὶ τοῦ ἄρχειν οἰκοῦνται, ὡς με-
γάλου τινὸς ἀγαθοῦ ὄντος. τὸ δέ που ἀληθὲς
ὧδ᾽ ἔχει· ἐν πόλει ᾗ ἥκιστα πρόθυμοι ἄρ-
χειν οἱ μέλλοντες ἄρξειν, ταύτην ἄριστα καὶ
ἀστασιαστότατα ἀνάγκη οἰκεῖσθαι· τὴν δ᾽ ἐ-
ναντίους ἄρχοντας σχοῦσαν, ἐναντίως. Πάνυ
μὲν οὖν, ἔφη. Ἀπειθήσουσιν οὖν ἡμῖν (οἴει) οἱ
τρόφιμοι, ταῦτ᾽ ἀκούοντες, καὶ οὐκ ἐθελή-
σουσι ξυμπονεῖν ἐν τῇ πόλει ἕκαστοι ἐν μέ-
ρει, τὸν δὲ πολὺν χρόνον μετ᾽ ἀλλήλων οἰ-
κεῖν ἐν τῷ καθαρῷ; Ἀδύνατον, ἔφη. δίκαια
E γὰρ δὴ δικαίοις ἐπιτάξομεν. παντὸς μὴν
μᾶλλον ὡς ἐπ᾽ ἀναγκαῖον αὐτῶν ἕκαστος εἶσι
13 τὸ ἄρχειν, τοὐναντίον τῶν νῦν ἐν ἑκάστῃ πόλει
ἀρχόντων. Οὕτω γὰρ ἔχει (ἦν δ᾽ ἐγώ) ὦ ἑταῖ-
ρε, εἰ μὲν βίον ἐξευρήσεις ἀμείνω τοῦ ἄρχειν τοῖς

μέλλουσιν ἄρξειν, ἔστι σοι δυνατὴ γενέσθαι πόλις εὖ οἰκουμένη. ἐν μόνῃ γὰρ αὐτῇ ἄρξουσιν οἱ τῷ ὄντι πλούσιοι, οὐ χρυσίου, ἀλλ' οὗ δεῖ τὸν εὐδαίμονα πλουτεῖν, ζωῆς ἀγαθῆς τε καὶ ἔμφρονος. εἰ δὲ πτωχοὶ καὶ πεινῶντες ἀγαθῶν ἰδίων ἐπὶ τὰ δημόσια ἴασιν, ἐντεῦθεν οἰόμενοι τἀγαθὸν δεῖν ἁρπάζειν, οὐκ ἔστι. περιμάχητον γὰρ τὸ ἄρχειν γιγνόμενον, οἰκεῖος ὢν καὶ ἔνδον ὁ τοιοῦτος πόλεμος αὐτούς τε ἀπόλλυσι καὶ τὴν ἄλλην πόλιν. Ἀληθέστατα, ἔφη. Ἔχεις οὖν (ἦν δ' ἐγώ) βίον ἄλλον τινὰ πολιτικῶν ἀρχῶν καταφρονοῦντα, ἢ τὸν τῆς ἀληθινῆς φιλοσοφίας; Οὐ μὰ τὸν Δία, ἦ δ' ὅς. Ἀλλὰ μέντοι δεῖ γε μὴ ἐραστὰς τοῦ ἄρχειν ἰέναι ἐπ' αὐτό· εἰ δὲ μή, οἵ γε ἀντερασταὶ μαχοῦνται. Πῶς δ' οὔ; Τίνας οὖν ἄλλους ἀναγκάσεις ἰέναι ἐπὶ φυλακὴν τῆς πόλεως, ἢ οἳ περὶ τούτων τε φρονιμώτατοι δι' ὧν ἄριστα πόλις οἰκεῖται, ἔχουσί τε τιμὰς ἄλλας καὶ βίον ἀμείνω τοῦ πολιτικοῦ; Οὐδένας ἄλλους, ἔφη. Βούλει οὖν τοῦτ' ἤδη σκοπῶμεν, τίνα τρόπον οἱ τοιοῦτοι ἐγγενήσονται, καὶ πῶς τις ἀνάξει αὐτοὺς εἰς φῶς, ὥσπερ ἐξ ᾅδου λέγονται δή τινες εἰς θεοὺς ἀνελθεῖν; Πῶς γὰρ οὐ βούλομαι; ἔφη. Τοῦτο δή, ὡς ἔοικεν, οὐκ ὀστράκου ἂν εἴη περιστροφή, ἀλλὰ ψυχῆς περιαγωγή, ἐκ νυκτερινῆς τινὸς ἡμέρας εἰς ἀληθινὴν τοῦ ὄντος ἰούσης ἐπάνοδον, ἣν δὴ φιλοσοφίαν ἀληθῆ φήσομεν εἶναι. Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν δεῖ σκοπεῖσθαι τί τῶν μαθημάτων ἔχει τοιαύτην δύναμιν. Πῶς γὰρ οὔ; Τί ἂν οὖν εἴη, ὦ Γλαύκων, μάθημα ψυχῆς ὁλκὸν ἀπὸ τοῦ γιγνομένου ἐπὶ τὸ ὄν; τόδε δ' ἐννοῶ λέγων ἅμα· οὐκ ἀθλητὰς μέντοι πολέμου ἔφαμεν τούτους ἀναγκαῖον εἶναι νέους ὄντας; Ἔφαμεν γάρ. Δεῖ ἄρα καὶ τοῦτο προσέχειν τὸ μάθημα ὃ ζητοῦμεν πρὸς ἐκείνῳ. Τὸ ποῖον; Μὴ ἄχρηστον πολεμικοῖς ἀνδράσιν εἶναι. Δεῖ μέντοι, ἔφη, εἴπερ οἷόν τε. Γυμναστικῇ μὴν που καὶ μουσικῇ ἔν γε τῷ πρόσθεν ἐπαιδεύοντο ἡμῖν. Ἦν ταῦτα, ἔφη. Γυμναστικὴ μέν που περὶ γιγνόμενον καὶ ἀπολλύμενον τέτευχε. σώματος γὰρ αὔξης καὶ φθίσεως ἐπιστατεῖ. Φαίνεται. Τοῦτο μὲν δὴ οὐκ ἂν εἴη ὃ ζητοῦμεν μάθημα.

A compereris, quæ ipſis illis qui magiſtratibus functuri ſint, melior ſit atque conducibilior ipſa imperandi poteſtate: tunc omnino fieri poterit vt reſpubl. feliciter incolatur. nam in ea ſola verè diuites imperabunt: non auri quidē diuites, ſed eius rei cuius oportet virum beatum, diuitem eſſe, vitæ ſcilicet probæ atque prudentis. Sin autem inopes & famelici quidam homines, propriis bonis deſtituti, ad reipubl. munera acceſſerint, in eum finem vt priuatam vtilitatem inde rapiant, reſpubl. profectò illa felix eſſe nullo modo poteſt. quū B enim res eò delabitur vt de principatu dimicetur, quum domeſticum ſit atque inteſtinum bellum, ipſos omnino hac de re decertantes, vniuerſámque adeo ciuitatem perdit peſſundátque ciuilis diſcordia. Veriſſimè, inquit. Potéſne aliud quoddam vitæ genus cōmemorare, quæ ciuilia imperia contemnat, præter eam quæ in vera philoſophia traducitur? Non aliam per Iouem, inquit. Enimuero hominibus imperandi minimè cupidis trāſmittendi ſunt magiſtratus: alioqui ſimultates & conten- C tiones inter æmulos quaſi riuales orietur. Quídni? Ecquos igitur alios ad Ciuitatis cuſtodiam adiges quàm eos qui illarū rerum prudentia maximè valent, per quas optimè geritur reſpubl. & alios honores aliámque vitā ciuili meliorem penes ſe habent? Nullos alios, inquit. Víſne igitur, inquam, conſideremus écqua ratione huiuſmodi homines exiſtant, & quomodo in lucem aliquis eos poſſit educere: quemadmodum ad ſuperos inferorum nonnulli aſcendiſſe perhibentur? Quídni, inquit, D velim? Hæc, vt videtur, non erit teſtæ reuolutio, ſed animi circumactus ē nocturno quodam die ad verum Eius quod verè eſt reditum, id eſt, ad ſolidam germanámque veritatis agnitionem: quam quidem VERAM PHILOSOPHIAM eſſe dicemus. Omnino. [a] Nónne porro inueſtigādum eſt écquæ diſciplina hanc habeat facultatē? Quídni? Quænam igitur erit, Glauco, diſciplina quæ animum trahat à rebus hiſce genitis & caducis ad id quod verè eſt? Hoc verò inter loquendum cogito. Nónne hos cuſtodes de quibus inſtitutus eſt hic ſermo noſter, diximus pu- E gnaces eſſe oportere? & quidem tum quum iuuenes ſunt? Diximus. Hæc igitur inſtitutionis nota ad ſuperiorem illam diſciplinam adiungenda eſt, in qua inueſtiganda verſamur. Ecquam illam? Vti ne inutilis ſit bellicoſis hominibus hæc cognitio. Oportet nimirum, quantum quidem fieri poterit. Gymnaſticæ porro & muſicæ inſtitutis à nobis ſuperius erudiebantur Cuſtodes. Ita prorſus, inquit. Gymnaſtica quidem in iis rebus videtur verſari quæ & generantur & intereunt: nam corporis incremento & decremēto præeſt. Videtur. Hæc igitur non erit ea diſciplina quam inueſtigamus.

[a] Alium vſum docet maximæ iſtius diſciplinæ. Vti videlicet reliquæ omni παιδείᾳ (quā hactenus oſtendit neceſſariam eſſe ad cuſtodem inſtituendū) vim efficaciámque tribuat. Et certè omnes virtutes politicæ, ſine ſummi boni, id eſt Dei, cognitione, ſūt planè inutiles. Quod autē ait, Muſicā aliud eſſe quidpiā quàm hanc maximā diſciplinam, de qua hic agit: quum tamen ſuprà μουσικῆς nomine Religionem hauddubiè intellexerit, quæ eſt verè μέγιστον μάθημα: ita eſt intelligendum, vt ſuprà docuerit quid nō ſit Religio, refutatis poetarum commētis de Dei natura: hîc verò doceat, quid ipſa ſit: videlicet veram & exploratā Dei cognitionem nūc velit notare. At verū Deum ignorauit Plato, neque veram proinde illius cognitionem habere potuit.

Minimé. Illúdne verò fuerit Muſicæ genus, de qua priùs egimus? At illa quidem, (ſi bene meminiſti) mutua quadā ratione Gymnaſticæ reſpódebat, moribus & conſuetudine Cuſtodes erudiés, & ex iuſti concentus formula atque præſcripto concinnitatem quandam potius præbens quàm ſcientiam: & è moduli numerorúmque legibus modulationem quandam & quaſi numeroſam venuſtatem. Quinetiam illa Muſices diſciplina quædā eiuſdem generis complectitur, quæ pertinent ad orationē rectè conformandam conſtituendámque: ac proinde diiudicat quínam & fabuloſi & veriores ſint ſermones. talis autem Boni quale tu modò inueſtigas, cognitio in ea ſanè nulla eſt. Accuratè admodum atque opportunè illud mihi in memoriam reuocaſti. nihil enim huiuſmodi habebat. Verùm, amabo mi Glauco, écquæ illa fuerit facultas? etenim Artes quodammodo omnes viſæ ſunt ſordidæ atque illiberales. Quídni? Iam, écquod aliud reſtat doctrinæ genus, quod à Muſica & Gymnaſtica ſeparatam habeat diſiunctámque naturam? [a] Age verò, inquam, ſi nihil aliud ab his ſeorſim poſſumus percipere, aliquid ſaltē eorum quæ per omnes res vniuerſim peruadunt, percipiamus. Quídnam? Commune ſcilicet illud quo omnes vtuntur artes, omnéſque cognitiones quæ ratiocinatione & certo quodam ſciendi modo conſtant: quod quidem ipſum huiuſmodi eſt vt cuilibet homini inter res omnes ſit primo loco diſcendum. Quale iſtud? [b] Humile id, inquam, & puerile videtur, Vnum, duo, tria dignoſcere ſcilicet: quod ſummatim appello Numerum & ratiocinationē. nónne ita comparatum eſt vt omnis ars & ſcientia cogatur horum particeps fieri? Et maximè quidem. Nónne res bellica etiā? Neceſſe eſt omnino, inquit. Quotidie (inquā) in tragœdiis Palamedes oſtēdit Agamemnonē planè inſulſum atque ridiculum imperatorē extitiſſe. nónne animaduertiſti illum ſe ferre numeri inuentorem, & aciem in Græcorum exercitu inſtruxiſſe apud Troiam, nauéſque & alia omnia numeraſſe? quaſi verò ante illud tempus numerandi ratio ignoraretur, vt ne ipſe quidem Agamemnon (ſi ita credi par eſt) quot pedes haberet, noſſet: ſi quidē neſciret numerare. qualem tunc igitur ducem eum fuiſſe arbitraris? Abſurdum profectò, inquit, ſi hoc verum erat. Aliúdne, igitur, (inquam) diſciplinæ gēnus militari homini magis neceſſarium ſtatuemus, quàm numerandi & ratiocinādi facultatem? Nullum aliud omnino. ſi quidem neceſſarium eſt eum eſſe peritum aciei inſtruendæ, imò ſi vel homo futurus ſit. In eáne etiam diſciplina eum decet eſſe verſatum quæ modò mihi venit in mentem? Quǽnam illa eſt? Illa quidem

[a] Dixit, ad ſummum illud bonum nonniſi per gradus perueniri poſſe. nūc QVINAM SVNT ILLI GRADVS, docet: MATHEMATICAE nimirum artes, quæ veluti ancillæ operas ſuas atque miniſteria ἀρχιτεκτονικῇ illi atque dominæ præbent, quam Dialecticam vocat, & iſtas artes συνερίθους: idcirco προπαιδείας διαλεκτικῆς vocabulo deſignat. Illarum porro naturas, vires, vſum ſingulatim explicat: ipſam deniq; illarum συνουσίαν atque πορείαν. Vide Comment. de Doctr. lib. 5. loco 1, De Mathemat. diſciplinarū methodo, in qua multus eſt, &, vt mihi quidem videtur, dexter & felix Plato. Inde etiam quænam fuerit illius in docendo methodus animaduerti poteſt.

[b] ARITHMETHICAE vſus, & ἐν πολιτικῇ quidem διοικήσει peculiariter: vt Mathematicarum diſciplinarum primariæ.

A Οὐ γάρ. Ἀλλ' ἆρα μουσικὴ ὅσην τὸ πρότερον διήλθομεν; Ἀλλ' ἦν ἐκείνη γ', ἔφη, ἀντίστροφος τῆς γυμναστικῆς, (εἰ μέμνησαι) ἔθεσι παιδεύουσα τοὺς φύλακας, κατά τε ἁρμονίαν, εὐαρμοστίαν τινά, οὐκ ἐπιστήμην, παραδιδοῦσα, καὶ κατὰ ῥυθμὸν εὐρυθμίαν· ἔν τε τοῖς λόγοις ἕτερα τούτων ἀδελφὰ (ἔφη) ἄττα ἔχουσα, καὶ ὅσοι μυθώδεις τῶν λόγων καὶ ὅσοι ἀληθινώτεροι ἦσαν. μάθημα δὲ πρὸς τοιοῦτόν τι ἀγαθὸν, οἷον σὺ νῦν ζητεῖς, οὐδὲν ἦν ἐν αὐτῇ. B Ἀκριβέστατα (ἦν δ' ἐγὼ) ἀναμιμνήσκεις με. τῷ γὰρ ὄντι τοιοῦτον οὐδὲν εἶχεν. ἀλλ' ὦ δαιμόνιε Γλαύκων, τί ἂν εἴη τοιοῦτον; αἵ τε γὰρ τέχναι, βάναυσοί που ἅπασαι ἔδοξαν εἶναι. Πῶς δ' οὔ; Καὶ μὴν τί ἔτ' ἄλλο λείπεται μάθημα, μουσικῆς καὶ γυμναστικῆς καὶ τῶν τεχνῶν κεχωρισμένον; Φέρε (ἦν δ' ἐγὼ) εἰ μηδὲν ἔτι ἐκτὸς τούτων ἔχομεν λαβεῖν, τῶν ἐπὶ πάντα τεινόντων τι λάβωμεν. Τὸ ποῖον; οἷον τοῦτο τὸ κοινὸν, ᾧ πᾶσαι προσχρῶνται τέχναι C τε καὶ διάνοιαι καὶ ἐπιστῆμαι· ὃ καὶ παντὶ ἐν πρώτοις ἀνάγκη μανθάνειν. Τὸ ποῖον; ἔφη. Τὸ φαῦλον τοῦτο (ἦν δ' ἐγὼ) τὸ ἕν τε καὶ τὰ δύο καὶ τὰ τρία διαγινώσκειν. Λέγω δὲ αὐτὸ ὡς ἐν κεφαλαίῳ ἀριθμόν τε καὶ λογισμόν. ἢ οὐχ οὕτω περὶ τούτων ἔχει, ὡς πᾶσα τέχνη τε καὶ ἐπιστήμη ἀναγκάζεται αὐτῶν μέτοχος γίγνεσθαι; Καὶ μάλα, ἔφη. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ ἡ πολεμική; Πολλὴ (ἔφη) ἀνάγκη. Παγγέλοιον γοῦν (ἔφην) D στρατηγὸν Ἀγαμέμνονα ἐν ταῖς τραγῳδίαις Παλαμήδης ἑκάστοτε ἀποφαίνει. ἢ οὐκ ἐν- 15 νενόηκας ὅτι φησὶν, ἀριθμὸν εὑρὼν, τάς τε τά- 16 ξεις τῷ στρατοπέδῳ καταστῆσαι ἐν Ἰλίῳ, καὶ ἐξαριθμῆσαι ναῦς τε καὶ τἆλλα πάντα; ὡς πρὸ τοῦ ἀναριθμήτων ὄντων, καὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὡς ἔοικεν, οὐδ' ὅσους πόδας εἶχεν εἰδότος, εἴπερ ἀριθμεῖν μὴ ἠπίστατο; καίτοι ποῖόν τιν' αὐτὸν οἴει στρατηγὸν εἶναι; Ἄτοπόν τιν' (ἔφη) ἔγωγε, εἰ ἦν τοῦτ' ἀληθές. Ἄλλο τι οὖν E (ἦν δ' ἐγὼ) μάθημα ἀναγκαῖον πολεμικῷ ἀνδρὶ θήσομεν μᾶλλον, ἢ λογίζεσθαί τε καὶ ἀριθμεῖν δύνασθαι; Πάντων γ', ἔφη, μάλιστα, εἰ καὶ ὁτιοῦν μέλλει τάξεων ἐπαΐειν, μᾶλλον δ' εἰ καὶ ἄνθρωπος ἔσεσθαι. Ἐννοεῖς οὖν (εἶπον) περὶ τοῦτο τὸ μάθημα ὅπερ ἐγώ; Τὸ ποῖον; Κινδυνεύει τῶν πρὸς τὴν νόησιν ἀ-

A γόντων φύσει εἶναι ὃ ζητοῦμεν, χρῆσθαι δ' οὐδεὶς αὐτῷ ὀρθῶς, ἑλκτικῷ ὄντι παντάπασι πρὸς οὐσίαν. Πῶς (ἔφη) λέγεις; Ἐγὼ πειράσομαι (ἦν δ' ἐγὼ) τό γ' ἐμοὶ δοκοῦν δηλῶσαι. ἃ γὰρ διαιροῦμαι παρ' ἐμαυτῷ ἀγωγά τε εἶναι οἷα λέγομεν, καὶ μή, ξυνθεατὴς γενόμενος ξύμφαθι, ἢ ἄπειπε· ἵνα καὶ τοῦτο σαφέστερον ἴδωμεν εἰ ἔστιν οἷον μαντεύομαι. Δείκνυ, ἔφη. Δείκνυμι δή (εἶπον) εἰ καθορᾷς τὰ μὲν ἐν ταῖς αἰσθήσεσιν, οὐ παρακαλοῦντα τὴν νόησιν εἰς ἐπίσκεψιν, ὡς ἱκανῶς B ὑπὸ τῆς αἰσθήσεως κρινόμενα· τὰ δέ, παντάπασι διακελευόμενα ἐκείνην ἐπισκέψασθαι, ὡς τῆς αἰσθήσεως οὐδὲν ὑγιὲς ποιούσης. Τὰ πόρρωθεν (ἔφη) φαινόμενα δηλονότι λέγεις, καὶ τὰ ἐσκιαγραφημένα. Οὐ πάνυ (ἦν δ' ἐγὼ) ἔτυχες οὗ λέγω. Ποῖα μὴν (ἔφη) λέγεις; Τὰ μὲν οὐ παρακαλοῦντα, (ἦν δ' ἐγὼ) ὅσα μὴ ἐκβαίνει εἰς ἐναντίαν αἴσθησιν ἅμα· τὰ δ' ἐκβαίνοντα, ὡς παρα- C καλοῦντα τίθημι· ἐπειδὰν ἡ αἴσθησις μηδὲν μᾶλλον τοῦτο ἢ τὸ ἐναντίον δηλοῖ, εἴτ' ἐγγύθεν προσπίπτουσα, εἴτε πόρρωθεν. ὧδε δὲ ἃ λέγω, σαφέστερον εἴσῃ. οὗτοι (φαμέν) τρεῖς ἂν εἶεν δάκτυλοι· ὅ, τε σμικρότατος, καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ μέσος. Πάνυ γ', ἔφη. Ὡς ἐγγύθεν τοίνυν ὁρωμένους λέγοντός μου διανοοῦ. ἀλλά μοι περὶ αὐτῶν τόδε σκόπει. Τὸ ποῖον; Δάκτυλος μὲν αὐτῶν φαίνεται ὁμοίως ἕκαστος· καὶ ταύτῃ γε οὐδὲν διαφέρει, ἐάν τε D ἐν μέσῳ ὁρᾶται, ἐάν τ' ἐν ἐσχάτῳ· ἐάν τε λευκός, ἐάν τε μέλας· ἐάν τε παχύς, ἐάν τε λεπτός· καὶ πᾶν ὅ, τι τοιοῦτον. ἐν πᾶσι γὰρ τούτοις οὐκ ἀναγκάζεται τῶν πολλῶν ἡ ψυχὴ τὴν νόησιν ἐπερέσθαι τί ποτ' ἐστὶ δάκτυλος. οὐδαμοῦ γὰρ ἡ ὄψις αὐτῇ ἅμα ἐσήμηνε τὸν δάκτυλον τοὐναντίον ἢ δάκτυλον εἶναι. Οὐ γὰρ οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) εἰκότως τό γε τοιοῦτον, νοήσεως οὐκ ἂν παρακλητικὸν οὐδ' ἐγερτικὸν εἴη. Εἰκότως. Τί δέ; τὸ μέγεθος E αὐτῶν καὶ τὴν σμικρότητα ἡ ὄψις ἆρα ἱκανῶς ὁρᾷ; καὶ οὐδὲν αὐτῇ διαφέρει, ἐν μέσῳ τινὰ αὐτῶν κεῖσθαι, ἢ ἐπ' ἐσχάτων; καὶ ὡσαύτως πάχος καὶ λεπτότητα, ἢ μαλακότητα καὶ σκληρότητα, ἡ ἁφή; καὶ αἱ ἄλλαι αἰσθήσεις ἆρ' οὐκ ἐνδεῶς τὰ τοιαῦτα δηλοῦσιν; ἢ ὧδε ποιεῖ ἑκάστη αὐτῶν; πρῶτον

...or deeſſe ...ſ ne ἐν ταῖς ...ά

quam inueſtigamus, ex earum diſciplinarũ numero eſſe videtur quæ ſuapte natura homines adducunt ad intelligentiam: & quum ipſa ſit huiuſmodi vt omnino habeat vim pertrahendi ad eſſentiam, minimè fieri poteſt vt quis ea rectè vtatur. Qui, inquit, illud ais? Conabor equidem meam tibi hac de re ſententiam explicare. Animaduerte mecum, ſodes, ecqua ratione rerum genera ipſóſque adeo ſciendi modos diſtinguam: vt quidem ſtatuam quædam illarum cognitionum adiumenta talia eſſe vt nos ad intelligentiam deducant: è quibus partim ſunt illa de quibus ſermo noſter eſt, partim verò minimé. tu autem in hac communi mecum conſideratione vel affirma vel nega: vt dilucidius perſpiciamus an hoc tale ſit quale vaticinor. Declara, inquit. Ita igitur habeto, inquã: Si quidem eas res quæ ſenſus mouẽt, partim tales eſſe perſpicis vt ad conſiderationem minimè prouocent intelligentiam, quippe quæ à ſenſu abundè iudicentur: partim huiuſmodi vt omnino impellant illam ad inueſtigandum, quaſi ſenſus nihil ſyncerè iudicet. Eas res nimirum deſignas quæ eminus proſpiciuntur adumbratione tantùm quadam deſcriptæ. Non planè, inquam, aſſequutus es quod volo. Quáſnam igitur res ſignificas? Illæ res nimirũ, inquã, mentem minimè prouocãt, quæcũque in contrarium ſimul ſenſum non egrediuntur: quæ verò egrediuntur, aio illam vim prouocandi habere, quandoquidẽ ſenſus non hoc magis quàm cõtrarium declarat, ſiue eminus ſiue cominus in oculos incurrat. quod autẽ dico, hoc magis perſpicuo exẽplo intelliges: Hos videlicet dicimus tres eſſe digitos, Pollicem, indicem ac mediũ. Omnino, inquit. Ita me loqui exiſtimato acſi proximè videantur: atque id in ipſis conſidera. Quidnam? Digitus quidem æquè eſſe perſpicitur horum quiſque: & hactenus quidem alius ab alio nihil intereſt, ſiue in medio videatur, ſiue in fine: ſiue albus ſit, ſiue niger: ſiue craſſus, ſiue gracilis: & quicquid eſt generis eiuſdẽ. in his enim omnibus non cogitur animus intelligentiã percontari, & ſubtilius inueſtigare quidnam ſit digitus è multis rebus. nuſquam enim ipſe viſus vnà ſignificauit digitũ quidpiam eſſe cõtrarium quàm digitum. Nequaquam, inquit. Itaque quod tale fuerit, inquam, meritò ſtatuendum erit, non hac vi & facultate præditum eſſe, vt vel mentẽ moueat vel exſuſcitet. Meritò. Ipſorum verò ſiue magnitudinem ſiue paruitatem nónne viſus ſatis aſpicit? nihílque eius intereſt, ſiue in medio quædam illorum ſita ſint ſiue in extremis? eodémq; modo craſſitiem, tenuitatem, mollitiem & duritiem, tactus ipſe? Atqui & alii ſenſus nunquid imperfectè atque diminutè res huiuſmodi indicant, vel ſic agit eorum quiſque? primùm quidem

A ſenſus qui ad durum pertinet, cogitur & ad molle compingi: & animo denũtiat ſe idem & durũ & molle ſentire. Ita, inquit. Nónne neceſſarium eſt huiuſmodi in rebus ipſum animum dubitare, écquid ipſi ſignificet ſenſus, illud durum eſſe, ſi quidem molle idem eſſe dicat? Item ſenſus ipſius leuis & grauis, écquid leue & graue: ſi modò quidem graue ſignificet eſſe leue, & leue, graue? Enimuero hæ ipſæ animi interpretationes importunæ eſſent atque abſurdæ, & certiori conſideratione indigerent. Meritò igitur, inquam, his in rebus primùm B quidem nititur animus rationem & intellig étiam prouocare, eáſque ad inueſtigandum concire, vt perſpiciant vnúmne an duo ſint ſingula quæ nuntiantur. Quídni? Nónne ſi duo apparent, alterum & vnum apparet vtrunque? Certé. Si igitur vnum vtrunque, ambo autem duo, duo ſeparata intelliget animus. nam ſi ita perceperit vt non diſtinctè ſint ſeiuncta, ſed vnà coniũctim ponantur: non duo quidem ſed vnũ perceperit. Recté. Dicimus quidem, viſum videre magnum & paruum, ſed nõ vt diſ- C iunctum aliquid atque diſtinctum, ſed vt cõfuſum. nónne? Certé. Sed propter huius diſertam diſtinctámque ſignificationẽ, magnum rurſus & paruum intelligentia cogitur intueri, non confuſa quidem, ſed definita atque diſtincta, contrà ac ſenſus. Vera narras. Nónne hinc omnino præbetur nobis occaſio ſciſcitandi écquid ſit magnum & paruũ? Omnino. Atque ita aliud quidẽ, intelligibile, aliud, viſibile nũcupauimus. Rectiſſimè, inquit. Hæc ſunt igitur de quibus modò aggrediebar dicere, D Quædam videlicet animum ad intelligentiam impellere, quædam minimé. Ea nimirum quæ in ſenſum vnà cum ſuis contrariis cadunt, eam vim habere diximus, & illo nomine deſignauimus: quæ verò non item, nullam quoque mentis exſuſcitandæ vim habere docuimus. Iam intelligo quid velis, & tuæ ſententiæ ſanè aſſentior. Quid verò? numerũ & Vnũ in vtro genere collocas? Non intelligo, inquit. At ex iis quæ ſuprà diximus, velim ſubducta ratiocinatione intelligas. ſi enim ſatis ipſum per ſe & ex ſeipſo inſpicitur, aut alio quopiam ſenſu Vnum comprehenditur, haudquaquam ad Eſſentiã deducit mentem: quem- E admodum de digito dicebamus. quòd ſi quid contrarium ſemper ei ſemel obuerſatur, adeo vt nihil magis vnum quàm contrarium videatur, ſuperiori quadam autoritate diiudicaturo opus habet, cogitúrque animus in ea dubitare atque inueſtigare, excitans in ſeipſo intelligendi vim: & ab ea percontatur écquid ſit illud Vnum. atque

μὲν ἡ ἐπὶ τῷ σκληρῷ τεταγμένη αἴσθησις, ἠνάγκασται καὶ ἐπὶ τῷ μαλακῷ τετάχθαι, καὶ παραγγέλλει τῇ ψυχῇ ὡς ταυτὸν σκληρόν τε καὶ μαλακὸν αἰσθανομένη. Οὕτως, ἔφη. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγώ) ἀναγκαῖον ἐν τοῖς τοιούτοις αὖ τὴν ψυχὴν ἀπορεῖν τί ποτε σημαίνει αὐτῇ ἡ αἴσθησις τὸ σκληρόν, εἴπερ τὸ αὐτὸ καὶ μαλακὸν λέγει· καὶ ἡ τοῦ κούφου καὶ ἡ τοῦ βαρέος, τί τὸ κοῦφον καὶ βαρύ· εἰ τό, τε βαρύ, κοῦφον, καὶ τὸ κοῦφον, βαρὺ σημαίνει. Καὶ γὰρ (ἔφη) αὗταί γε ἄτοποι τῇ ψυχῇ αἱ ἑρμηνεῖαι, καὶ ἐπισκέψεως δεόμεναι. Εἰκότως ἄρ' (ἦν δ' ἐγώ) ἐν τοῖς τοιούτοις πρῶτον μὲν πειρᾶται λογισμόν τε καὶ νόησιν ψυχὴ παρακαλοῦσα ἐπισκοπεῖν, εἴτε ἓν εἴτε δύο ἐστὶν ἕκαστα τῶν εἰσαγγελλομένων. Πῶς δ' οὔ; Οὐκοῦν, ἐὰν δύο φαίνηται, ἕτερόν τε καὶ ἓν ἑκάτερον φαίνεται; Ναί. Εἰ ἄρα ἓν ἑκάτερον, ἀμφότερα δὲ δύο, τά γε δύο κεχωρισμένα νοήσει. οὐ γὰρ ἂν ἀχώριστά γε δύο ἐνόει, ἀλλ' ἕν. Ὀρθῶς. Μέγα μὴν ἡ ὄψις καὶ σμικρὸν ἑώρα (φαμὲν) ἀλλ' οὐ κεχωρισμένον, ἀλλὰ συγκεχυμένον τι. Ἦ γάρ; Ναί. Διὰ δὲ τὴν τούτου σαφήνειαν, μέγα αὖ καὶ σμικρὸν ἡ νόησις ἠναγκάσθη ἰδεῖν, οὐ συγκεχυμένα, ἀλλὰ διωρισμένα, τοὐναντίον ἢ ἐκείνη. Ἀληθῆ. Οὐκοῦν ἐντεῦθέν ποθεν πρῶτον ἐπέρχεται ἐρέσθαι ἡμῖν τί οὖν ποτ' ἐστὶ τὸ μέγα αὖ καὶ τὸ σμικρόν. Παντάπασι μὲν οὖν. Καὶ οὕτω δὴ τὸ μὲν, νοητὸν, τὸ δὲ, ὁρατὸν ἐκαλέσαμεν. Ὀρθότατ', ἔφη. Ταῦτα τοίνυν καὶ ἄρτι ἐπεχείρουν λέγειν, ὡς τὰ μὲν παρακλητικὰ τῆς διανοίας ἐστὶ, τὰ δ' οὔ. ἃ μὲν εἰς τὴν αἴσθησιν ἅμα τοῖς ἐναντίοις ἑαυτοῖς ἐμπίπτει, παρακλητικὰ ὁριζόμενος· ὅσα δὲ μὴ, οὐκ ἐγερτικὰ τῆς νοήσεως. Μανθάνω τοίνυν ἤδη (ἔφη) καὶ δοκεῖ μοι οὕτω. Τί οὖν; ἀριθμός τε καὶ τὸ ἓν, ποτέρων δοκεῖ εἶναι; Οὐ ξυννοῶ, ἔφη. Ἀλλ' ἐκ τῶν προειρημένων (ἔφην) ἀναλογίζου. εἰ μὲν γὰρ ἱκανῶς αὐτὸ καθ' αὑτὸ ὁρᾶται, ἢ ἄλλῃ τινὶ αἰσθήσει λαμβάνεται τὸ ἓν, οὐκ ἂν ὁλκὸν εἴη ἐπὶ τὴν οὐσίαν, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ δακτύλου ἐλέγομεν· εἰ δ' ἀεί τι αὐτῷ ἅμα ὁρᾶται ἐναντίωμα, ὥστε μηδὲν μᾶλλον ἓν ἢ καὶ τοὐναντίον φαίνεσθαι, τοῦ ἐπικρινοῦντος δὴ δέοι ἂν ἤδη· καὶ ἀναγκάζοιτ' ἂν ἐν αὐτῷ ψυχὴ ἀπορεῖν καὶ ζητεῖν, κινοῦσα ἐν ἑαυτῇ τὴν ἔννοιαν, καὶ ἀνερωτᾶν τί ποτ' ἐστὶν αὐτὸ τὸ ἕν. καὶ οὕτω τῶν

ἀγωγῶν ἂν εἴη καὶ μεταστρεπτικῶν ἐπὶ τὴν A
τοῦ ὄντος θέαν ἡ περὶ τὸ ἓν μάθησις. Ἀλλὰ
μέντοι, ἔφη, τοῦτό γ' ἔχει οὐχ ἥκιστα ἡ περὶ τὸ
αὐτὸ ὄψις. ἅμα γὰρ ταὐτὸν ὡς ἕν τε ὁρῶμεν καὶ
ὡς ἄπειρα τὸ πλῆθος. Οὐκοῦν, εἴπερ τὸ ἓν
(ἦν δ' ἐγώ) καὶ ξύμπας ἀριθμὸς ταὐτὸ πέ-
πονθε τοῦτο; Πῶς δ' οὔ; Ἀλλὰ μὴν λογι-
στική τε καὶ ἀριθμητικὴ περὶ ἀριθμὸν πᾶ-
σα. Καὶ μάλα. Ταῦτα δέ γε φαίνεται ἀ-
γωγὰ πρὸς ἀλήθειαν. Ὑπερφυῶς μὲν οὖν. B
Ὧν ζητοῦμεν ἄρα, ὡς ἔοικε, μαθημάτων ἂν
εἴη. πολεμικῷ μὲν γὰρ διὰ τὰς τάξεις ἀναγ-
καῖον μαθεῖν ταῦτα· φιλοσόφῳ δέ, διὰ τὸ
τῆς οὐσίας ἁπτέον εἶναι, γενέσεως ἐξαναδύν-
τι, ἢ μηδέποτε λογιστικῷ γενέσθαι. Ἔστι ταῦτ',
ἔφη. Ὁ δέ γε ἡμέτερος φύλαξ, πολεμικός
τε καὶ φιλόσοφος τυγχάνει ὤν. Τί μήν;
Προσῆκον δὴ τὸ μάθημα ἂν εἴη, ὦ Γλαύκων,
νομοθετῆσαι καὶ πείθειν τοὺς μέλλοντας ἐν τῇ
πόλει τῶν μεγίστων μεθέξειν, ἐπὶ λογιστικὴν
ἰέναι, καὶ ἀνθάπτεσθαι αὐτῆς, μὴ ἰδιωτικῶς, C
ἀλλ' ἕως ἂν ἐπὶ θέαν τῆς τῶν ἀριθμῶν φύ-
σεως ἀφίκωνται τῇ νοήσει αὐτῇ· οὐκ ὠνῆς οὐ-
δὲ πράσεως χάριν, ὡς ἐμπόρους ἢ καπή-
λους, μελετῶντας, ἀλλ' ἕνεκα πολέμου τε καὶ
αὐτῆς τῆς ψυχῆς ῥᾳστώνης, καὶ μεταστροφῆς ἀ-
πὸ γενέσεως ἐπ' ἀλήθειάν τε καὶ οὐσίαν.
Κάλλιστ', ἔφη, λέγεις. Καὶ μὴν (ἦν δ' ἐ-
γώ) νῦν καὶ ἐννοῶ, ῥηθέντος τοῦ περὶ τοὺς λο-
γισμοὺς μαθήματος, ὡς κομψόν ἐστι καὶ πολ-
λαχῇ χρήσιμον ἡμῖν πρὸς ὃ βουλόμεθα, ἐὰν D
τοῦ γνωρίζειν ἕνεκα τις αὐτὸ ἐπιτηδεύῃ, ἀλ-
λὰ μὴ τοῦ καπηλεύειν. Πῇ δή; ἔφη. Τοῦτό
γε ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, ὡς σφόδρα ἄνω πη ἄ-
γει τὴν ψυχήν, καὶ περὶ αὐτῶν τῶν ἀριθμῶν
ἀναγκάζει διαλέγεσθαι· οὐδαμῇ ἀποδε-
χόμενον ἐάν τις αὐτῇ ὁρατὰ ἢ ἁπτὰ σώμα-
τα ἔχοντας ἀριθμοὺς προτεινόμενος δια-
λέγηται. οἶσθα γάρ που τοὺς περὶ ταῦτα δει-
νούς, ὡς ἐάν τις αὐτὸ τὸ ἓν ἐπιχειρῇ τῷ λό-
γῳ τέμνειν, καταγελῶσί τε καὶ οὐκ ἀποδέ- E
χονται· ἀλλ', ἐὰν σὺ κερματίζῃς αὐτό, ἐκεῖ-
νοι πολλαπλασιοῦσιν, εὐλαβούμενοι μή πο-
τε φανῇ τὸ ἓν, μὴ ἕν, ἀλλὰ πολλὰ μόρια. Ἀ-
ληθέστατα (ἔφη) λέγεις. Τί οὖν οἴει ὦ Γλαύ-

r. d. edit. ...ing. in- ...: & ῥᾳ- ... & omit- ...cula καὶ ...ιτασπο- ...q in tamen ...uidetur le ...i uertit, ...e animũ ...tione ad ...n eſſen- ...q conuer-

A hac ratione Vnius diſciplina ex earum rerum erit numero quæ animum deducunt atque attollunt ſurſum, éque his rebus fluxis atque caducis, conuertunt ad Illius quod verè eſt contemplationem. Omnino, inquit, inſpectio Vnius, de quo nunc loquimur, quidpiam habet huiuſmodi. nã idem vnà & Vnum cernimus, & vt multitudine numeróque infinitum. Si igitur ea, inquam, ratio cadit in Vnum, & in omnẽ quoque numerum cadet. Quidni? Atque ratiocinandi & numerandi vniuerſa ratio B in numero verſatur. Sané. Hæc nimirum videntur vim habere nos deducendi ad veritatem. Mirum in modum. Quamobrẽ hæc, vt videtur, diſciplina ex earum genere erit quas inueſtigamus, Militi videlicet cognitu maximè neceſſária ad aciem inſtruendam: Philoſopho autẽ, cui hoc proprium definitúmque munus eſt, vt è generationis fluctibus emergat, rerúmque Eſſentiam complectatur, haudquaquam licet ratiocinandi artis eſſe experti. Ita eſt, inquit. Atqui noſter Cuſtos, & militaris eſt & philoſophus. Quidni? Conſentanea C igitur, Glauco, erit hæc inſtitutio, vti certis legibus caueatur, itáque iis perſuadeatur qui in republica maxima ſunt geſturi munera: Ratiocinãdi artem ſeriò capeſſãt, nec vulgari quidem & leui notitia contenti, ſed in ſolidam & veram illius cognitionem incumbant: pergántque in eo ſtudio, donec eò peruenerint vt ipſius mentis atque intelligentiæ acie ipſam numerorum naturam contemplari poſſint: neque verò vendẽdi emendíque gratia, tanquam mercatores quidam atque inſtitores, hoc ſtu- D dium excolant, ſed vt ad bellicas rationes tantæ artis cognitionẽ poſſint habere præſtò, eámque etiam animis ſuis excolendis adhibere: vt illius ductum atque auſpicium ſequuti, ſtratam expeditámque viam, qua à generatione ad Veritatem rerúmque eſſentiam poſſint ſe conuertere. Præclarè omnino. Atqui his ita de ratiocinandi diſciplina commemoratis, equidem animaduerto quàm ſcita ſit numerorum cognitio, & quàm variè etiam ad id quod inſtituimus, vtilis eſſe poſſit, ſi quis non cauponandi ſed cognoſcendi tantùm gratia, eius E ſtudiũ perſequatur. Ecqua, inquam, ratione? Quòd, inquã, ſicuti modò dicebamus, ea cognitio cumprimis ſit efficax ad animum ſurſum efferendum, dum & de ipſis numeris cogit diſſerere: nec verò vllo modo admittit, vt corporum quæ & ſub tactũ & ſub oculos cadunt, mentionem iniiciat ſimplici numerorũ tractationi. noſti enim, ratiocinandi peritos, ſi quis ipſum Vnum verbis nitatur diſcerpere, protinus ridere & exſibilare ita loquentem. quòd ſi velis ipſum illud Vnum in varias partes comminuere, illi contrà multiplicant, hoc videlicet omni ſtudio atque diligentia prouidentes, nequando ipſum Vnũ non vnum appareat, ſed cõplures particulæ. Veriſſimè, inquit, ais. Ecquid verò, Glau-

co, eos ad hoc putas reſponſuros? ſiquis ita percôntetur, De quibus, amabo, numeris diſputatis, quibus Vnum tale ineſt, quale vos cenſetis, AEquale nimirũ vnumquodque omne omni, neque minimo quouis diſcrepans, partem tamen habeat in ſe nullam? écquid, inquam, eos ad hæc reſponſuros arbitraris? Equidem hoc illos reſpõſuros exiſtimo, Se de iis numeris loqui tãtùm qui in cogitationem cadere queunt: aliter autem attrectari nullo modo poſſe. Viden' igitur, mi Glauco, omnino eſſe neceſſariam huius diſciplinæ cognitionem: quandoquidem cogit animum, ad ipſius Veritatis diſquiſitionem, ipſa vti mente atque intelligentia? Nimirum, inquit, hoc prorſus efficit. Iá, nónne & illud animaduertiſti, Homines natura ad ratiocinandũ aptos, ad omnes cæteras diſciplinas (vt ſũmatim complectar) percipiendas acres & acutos videri? quinetiam ſiqui ingenio tardiores huic ſe ſtudio dediderint, ſi nullam aliam vtilitatem ex eo reportent, hoc tamen conſequuntur vt ipſi ſeipſis acutiores euadant. Ita, inquit, eſt. Atqui multa non facilè reperies quæ maiori cum labore quàm iſta & diſcantur & exerceantur. Non facilè, inquit. His igitur de cauſis non prætermittẽdum eſt huius diſciplinæ ſtudium, ſed homines excellentibus ingeniis nati in hac ſunt inſtituendi. Aſſentior, inquit. Hoc ergo vnum ita ponatur: ſecũdum verò, quod cum hoc proximè cohæret, age, iam conſideremus an noſtro inſtituto ſit accommodatũ. Quídnam illud eſt? nónne GEOMETRIAM (inquit) ſignificas? Illam ipſam, inquam. quatenus enim ad bellicas adminiſtrationes confert, hactenus videlicet nobis quadrat. nam & ad caſtrorum metationes & ad propugnaculorum expugnationes, & ad acies confertis agminibus conglomerãdas, vel longis ordinibus diducendas, cæteráſque id genus figuras repræſentandas, quibus diſponi debent exercitus vel in pugnis vel in itineribus, permultum ſanè refert vtrum aliquis peritus ſit an imperitus geometriæ. Iam verò exiguæ quædam & geometriæ & arithmetices particulæ ad illarũ rerum miniſteria ſatis ſupérque ſunt: inueſtigandum eſt autem vtrum diuturnius ſtudium vberiórque præceptio conferat ad boni Ideam facilè cognoſcendam. ad hoc autem ipſum conferunt omnia quæ animum cõuertunt ad illum locum vbi eſt Entis illius beatiſſimũ, quod ab ipſo animo videndũ eſt omni ratione. Rectè (inquit) ais. Igitur ſi eſſentiã contemplari cogit geometria, Conſentanea eſt eius cognitio: ſi generationem, non decet. Ita dicimus. Profectò hoc nobis mi-

GEOMETRIAE vſus, eodem quoque modo accommodatus.

A κὰν, εἴ τις ἔροιτο αὐτούς, ὦ θαυμάσιοι, περὶ ποίων ἀριθμῶν διαλέγεσθε, ἐν οἷς τὸ ἓν οἷον ὑμεῖς ἀξιοῦτε, ἐστὶν, ἴσον τε ἕκαστον παντὶ παντί, καὶ οὐδὲ σμικρὸν διαφέρειν; μόριόν τε ἔχον ἐν ἑαυτῷ οὐδέν; τί ἂν οἴει αὐτοὺς ἀποκρίνασθαι; Τοῦτο ἔγωγε, ὅτι περὶ τούτων λέγουσιν ὧν διανοηθῆναι μόνον ἐγχωρεῖ, ἄλλως δ' οὐδαμῶς μεταχειρίζεσθαι δυνατόν. Ὁρᾷς οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ φίλε ὅτι τῷ ὄντι ἀναγκαῖον ἡμῖν κινδυνεύει εἶναι τὸ μάθημα, ἐπειδὴ
B φαίνεταί γε προσαναγκάζον αὐτῇ τῇ νοήσει χρῆσθαι τὴν ψυχὴν ἐπ' αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν; Καὶ μὴν δὴ (ἔφη) σφόδρα γε ποιεῖ αὐτό. Τί δέ; τόδε ἤδη ἐπεσκέψω, ὡς οἵ τε φύσει λογιστικοὶ, εἰς πάντα τὰ μαθήματα, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὀξεῖς φαίνονται; οἵ τε βραδεῖς, ἂν ἐν τούτῳ παιδευθῶσι καὶ γυμνάσωνται, κἂν μηδὲν ἄλλο ὠφεληθῶσιν, ὅμως εἴς γε τὸ ὀξύτεροι αὐτοὶ αὑτῶν γίγνεσθαι, πάντες ἐπιδιδόασιν. Ἔστιν (ἔφη) οὕτω. Καὶ μὴν, ὡς
C ἐγῷμαι, ἅ γε μείζω πόνον παρέχει μανθάνοντι καὶ μελετῶντι, οὐκ ἂν ῥᾳδίως οὐδὲ πολλὰ ἂν εὕροις ὡς τοῦτο. Οὐ γὰρ οὖν. Πάντων δὴ ἕνεκα τούτων, οὐκ ἀφετέον τὸ μάθημα, ἀλλ' οἱ ἄριστοι τὰς φύσεις παιδευτέοι ἐν αὐτῷ. Ξύμφημι, ἦ δ' ὅς. Τοῦτο μὲν τοίνυν (εἶπον) ἓν ἡμῖν κείσθω· δεύτερον δὲ, τὸ ἐχόμενον τούτου, σκεψώμεθα ἆρά τι προσήκει ἡμῖν. Τὸ ποῖον; ἢ γεωμετρίαν (ἔφη) λέγεις; Αὐτὸ τοῦτο, ἦν δ' ἐγώ. Ὅσον μὲν (ἔφη) πρὸς
D τὰ πολεμικὰ αὐτὰ τείνει, δῆλον ὅτι προσήκει. πρὸς γὰρ τὰς στρατοπεδεύσεις καὶ καταλήψεις χωρίων, καὶ συναγωγὰς καὶ ἐκτάσεις στρατιᾶς, καὶ ὅσα δὴ ἄλλα σχηματίζουσι τὰ στρατόπεδα ἐν αὐταῖς τε ταῖς μάχαις καὶ πορείαις, διαφέροι ἂν αὐτὸς ἑαυτοῦ, γεωμετρικός τε, καὶ μή, ὤν. Ἀλλ' οὖν δὴ (εἶπον) πρὸς μὲν τὰ τοιαῦτα καὶ βραχύ τι ἂν ἐξαρκοῖ γεωμετρίας τε καὶ λογισμοῦ μόριον· τὸ δὲ πολὺ αὐτῆς καὶ πορρωτέρω προϊὸν σκο-
E πεῖσθαι δεῖ, εἴ τι πρὸς ἐκεῖνο τείνει πρὸς τὸ ποιεῖν κατιδεῖν ῥᾷον τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέαν. τείνει δὲ (φαμὲν) πάντα αὐτόσε, ὅσα ἀναγκάζει ψυχὴν εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον μεταστρέφεσθαι ἐν ᾧ ἐστι τὸ εὐδαιμονέστατον τοῦ ὄντος· ὃ δεῖ αὐτὴν παντὶ τρόπῳ ἰδεῖν. Ὀρθῶς (ἔφη) λέγεις. Οὐκοῦν εἰ μὲν οὐσίαν ἀναγκάζει θεάσασθαι, προσήκει· εἰ δὲ γένεσιν, οὐ προσήκει. Φαμὲν γε δή. Οὐ τοίνυν τοῦτό γε

Legitur ... τοῦ. ut ſit ... τοῦ. q.d. e ... pars quæ ... bellicas p...

A (ἦν δ' ἐγώ) ἀμφισβητήσουσιν ἡμῖν ὅσοι καὶ σμικρὰ γεωμετρίας ἔμπειροι, ὅτι αὕτη ἡ ἐπιστήμη πᾶν τοὐναντίον ἔχει τοῖς ἐν αὐτῇ λόγοις λεγομένοις ὑπὸ τῶν μεταχειριζομένων. Πῶς; ἔφη. Λέγουσι μέν που μάλα γελοίως τε καὶ ἀναγκαίως. ὡς γὰρ πράττοντές τε καὶ πράξεως ἕνεκα πάντας τοὺς λόγους ποιούμενοι λέγουσι, τετραγωνίζειν τε καὶ παρατείνειν καὶ προστιθέναι, καὶ πάντα οὕτω φθεγγόμενοι· τὸ δ' ἐστί που πᾶν τὸ μάθημα γνώσεως ἕνεκα ἐπιτηδευόμενον. B Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν τοῦτο ἔτι διομολογητέον; Τὸ ποῖον; Ὡς τῆς τοῦ ἀεὶ ὄντος γνώσεως, ἀλλ' οὐ τοῦ ποτέ τι γιγνομένου καὶ ἀπολλυμένου. Εὐομολόγητον, ἔφη. τοῦ γὰρ ἀεὶ ὄντος, ἡ γεωμετρικὴ, γνῶσίς ἐστιν. Ἑλκὸν ἄρα, ὦ γενναῖε, πρὸς ἀλήθειαν ψυχῆς εἴη ἂν καὶ ἀπεργαστικὸν φιλοσόφου διανοίας, πρὸς τὸ ἄνω σχεῖν, ἃ νῦν κάτω (οὐ δέον) ἔχομεν. Ὡς οἷόν τε μάλιστα, ἔφη. Ὡς οἷόν τ' ἄρα (ἦν δ' ἐγώ) μάλιστα προστακτέον C ὅπως οἱ ἐν τῇ καλλίστῃ πόλει σου μηδενὶ τρόπῳ γεωμετρίας ἀφέξονται. καὶ γὰρ τὰ πάρεργα αὐτοῦ οὐ σμικρά. Ποῖα; ἦ δ' ὅς. Ἅ τε δὴ σὺ εἶπες (ἦν δ' ἐγώ) τὰ περὶ τὸν πόλεμον· καὶ δὴ καὶ πρὸς πάσας μαθήσεις, ὥστε κάλλιον ἀποδέχεσθαι, ἴσμεν που ὅτι τῷ ὅλῳ καὶ παντὶ διοίσει ἡμμένος τε γεωμετρίας καὶ μή. Τῷ παντὶ μέντοι νὴ Δί', ἔφη. Δεύτερον δὴ τοῦτο τιθῶμεν μάθημα τοῖς νέοις. Τιθῶμεν, ἔφη. Τί δέ; τρίτον θῶμεν ἀστρονομίαν; ἢ οὐ δοκεῖ; D Ἐμοὶ γ' οὖν, ἔφη. τὸ γὰρ περὶ ὥρας εὐαισθητοτέρως ἔχειν καὶ μηνῶν καὶ ἐνιαυτῶν, οὐ μόνον γεωργίᾳ οὐδὲ ναυτιλίᾳ προσήκει, ἀλλὰ καὶ στρατηγίᾳ οὐχ ἧττον. Ἡδὺς εἶ (ἦν δ' ἐγώ) ὅτι ἔοικας δεδιότι τοὺς πολλοὺς, μὴ δοκῇς ἄχρηστα μαθήματα προστάττειν. τὸ δ' ἐστὶν οὐ πάνυ φαῦλον, ἀλλὰ χαλεπὸν πιστεῦσαι, ὅτι ἐν τούτοις τοῖς μαθήμασιν ἑκάστοις ὄργανόν τι ψυχῆς ἐκκαθαίρεταί τε καὶ ἀναζωπυρεῖται, ἀπολλύμενον καὶ τυφλούμενον ὑπὸ E τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων, κρεῖττον ὂν σωθῆναι μυρίων ὀμμάτων. μόνῳ γὰρ αὐτῷ ἀλήθεια ὁρᾶται. οἷς μὲν οὖν ταῦτα ξυνδοκεῖ, ἀμηχάνως ὡς εὖ δόξεις λέγειν· ὅσοι δὲ τούτου μηδαμῇ ᾐσθημένοι εἰσὶν, εἰκότως ἡγήσονταί σε λέγειν οὐδέν. ἄλλην γὰρ ἀπ' αὐτῶν οὐχ ὁρῶσιν ἀξίαν λόγου ὠφέλειαν. σκόπει οὖν αὐτόθεν, πρὸς ποτέρους διαλέγῃ· ἢ οὐ

pr id. editio- ns καλλιπόλει, quidam καλλίστῃ πό- loqui ui- uisset scri- di καλῇ ed super- gradum & Fic.

A nimè negabunt qui vel minimum in rebus geometricis ſunt verſati, quin hæc ipſa ſcientia contrà omnino ſe habeat quàm de ea loquantur ii qui eam tractant. Quomodo? inquit. Quippe ridiculè admodum & inuiti ſæpe verba his de rebus faciunt. nam ita ſermones inſtituunt quaſi operantes & operis gratia, quū & in trianguli formam opera ſe ſua componere, & producere, & adiungere, & cætera huiuſmodi dicūt. at omnis hæc diſciplina, cognitionis gratia eſt inſtituta. Ita eſt omnino. Annon id etiā nobis concedēdum eſt? Quídnam? Quòd B nimirum illius quod ſemper eſt gratia quæritur, non verò eius quod & naſcitur & interit. Opportunè ſanè & congruenter conceditur, inquit. nam Geometria in eius quod ſemper eſt cognitione verſatur. Trahet igitur (mihi crede) animum ad veritatem: cogitationémque noſtram ad philoſophiæ ſtudiū ita cōponet, vt pro eo quòd animum rebus hiſce inferioribus, præter id quod decet nūc demittimus, eum ad res ſuperiores contrà conuertamus. Quammaximè fieri poteſt. Quammaximè, in- C quam, præcipiendum eſt vt qui hanc pulcherrimam ciuitatem inhabitant, nullo modo à Geometriæ ſtudio abſcedant. nā quæ præter primariam eius rationē quodammodo eſſe videntur, non ſunt tamen exigua. Quænam illa? Quæ tu dicebas modò pertinere ad rei bellicæ adminiſtrationem. ſcimus præterea quātum momēti habeat ad omnes artes perdiſcēdas Geometriæ cognitio, quantum contrà officiat eiuſdem ignoratio. Nemo quidem id neſcit, inquit. Hanc ergo doctrinam iuuenibus diſcendam ſecundo loco ſtatuamus. D Eſto ita. Tertióne loco ſtatuerimus [a] Aſtronomiā? nónne ita tibi videtur? Mihi quidē, inquit. nam mutationes opportunitatéſque temporū præſentire, nō minus rei militari quàm agriculturæ nauigationíque cōuenit. Quàm lepidus vir es. nempe videris reformidare ne vulgus exiſtimet te inutiles diſciplinas indicere. hoc verò non humilis aut leuis operæ eſt perſuadere, ſed arduum atque difficile, quòd ex huiuſmodi diſciplinis inſtrumētum quoddam animi expurgetur & quaſi refocilletur E atque inſtauretur, quod ex aliis diſciplinis obcæcatum penè interierat: quum tamen in eo conſeruando quàm in decem millibus oculorum maior ſit cura adhibenda. ſolo hoc enim inſpicitur Veritas. Iis igitur qui in hac fuerint ſententia, mirū in modum rectè loqui videbere: qui autem hac de re nunquam cogitarunt, te nihil dicere meritò arbitrabuntur. nullam enim aliam vtilitatem vident quæ alicuius quidem ſit momenti. Hinc verò videris cum vtris

[a] ASTRONOMIAE vtilitas.

diſſeras: an potius cum neutris, at tui tan-
tùm cauſa hoſce inſtituas ſermones. non
tamen alii inuides, ſiquis poſſit aliquam
vtilitatem inde reportare. Hoc nimirum
potius eligo, me meimet gratia vtpluri-
mùm loqui, & interrogando & reſpondē-
do. Cæterùm retrocedendum eſt. non e-
nim id rectè aſſumpſimus quod in Geo-
metriæ ordine deinceps conſequebatur.
Quoniam poſt planum, inquam, conti-
nuò accepimus Solidum illud quod eſt in
circumlatione, antequam ipſum ſecundũ
ipſum comprehenderemus. decet autem
poſt ſecundum incrementum, capere ter-
tium. illud autem cadit in cuborum au-
gmentum, atque id quod profunditatis eſt
particeps. Certè. At hæc quidem, Socrates,
nondum videntur comperta. Huius duæ
ſunt cauſæ: quia videlicet in nulla republ.
hæc ſunt in honore, ſed paſſim iacent: ac
proinde in rerum difficilium inueſtigatio-
ne haud impēditur labor: & qui hæc inue-
ſtigant, duce aliquo indigent, ſine quo hæc
minimè comperire poſſunt: quem extare,
primùm difficile eſt: &, ſi extaret, prout res
nunc ſunt conſtitutæ; vix ac ne vix quidē
fieri poſſet vt ii qui res huiuſmodi tractant,
tanto nimirum faſtu elati, obtemperare
vellent. Sin autem vniuerſa reſpubl. his re-
bus ducem præſidémque ſe ferre vellet, &
has duceret honorificè, hi quidem parerēt,
& hæ res aſſiduo labore & magna animi
contentione conquiſitæ in lucem prodi-
rent, ſuámque naturam perſpicuè oſtende-
rent. & quanuis à vulgo ferè contemnan-
tur, harúmque etiam æſtimationi detraha-
tur, & ab iis etiam qui eas inueſtigāt igno-
retur quatenus ſint vtiles: nihilominus ta-
men tanta eſt earum vis atque efficacia, vt
inuitis omnibus perrumpant, gratiámque
ſibi concilient, & in luce ac celebritate ver-
ſentur. Nimirum quod gratiam obtinere
poteſt, eximio quodam modo præcellit.
At tu mihi dilucidius expone quæ modò
dicebas. plani enim componendi ratio-
nem ad Geometriã reuocabas. Certè, in-
quam. Secundum poſt Geometriã locum
attribuebas Aſtronomiæ: ſed paulo pòſt
retuliſti pedem. Certè, quo magis feſtino,
eo cunctantius rem ago. nam quum dein-
ceps illam conſequeretur ea ratio quæ de
augmento in profundum agit, quoniam
planè ridicula videtur eius inueſtigatio, eã
prætergreſſus, indicata Geometria, ad A-
ſtronomiæ explicationē continuò acceſſi,
quæ in profundi agitatione eſt. Rectè, in-
quit, loqueris. Quartum igitur inter diſci-
plinas locũ attribuamus Aſtronomiæ, tan-
quã adſit facultas quæ nunc fuerit præter-
miſſa, ſi modò eã ſuſcipiat reſpubl. Cōſentaneũ eſt, inquit. Atqui eam Aſtrologiæ cōmenda-
tionē, in qua me reprehēdiſti, quaſi eã importunius laudarē, ex tuis veſtigiis nũc amplector.

A πρὸς οὐδετέρους ἀλλὰ σαυτοῦ ἕνεκα τὸ μέ-
γιστον ποιῇ τοὺς λόγους. φθονοῖς μέντοι οὐδ᾽ ἂν
ἄλλῳ εἴ τίς τι δύναιτο ἀπ᾽ αὐτῶν ὄνασθαι.
Οὕτω γ᾽, ἔφη, αἱροῦμαι ἐμαυτοῦ ἕνεκα τὸ
πλεῖστον λέγειν τε καὶ ἐρωτᾶν καὶ ἀποκρίνε-
σθαι. Ἄναγε τοίνυν, ἦν δ᾽ ἐγώ, εἰς τοὐπίσω.
νῦν δὴ γὰρ οὐκ ὀρθῶς τὸ ἑξῆς ἐλάβομεν τῇ
γεωμετρίᾳ. Πῶς λαβόντες; ἔφη. Μετὰ
ἐπίπεδον (ἦν δ᾽ ἐγώ) ἐν περιφορᾷ ὂν ἤδη
στερεὸν λαβόντες, πρὶν αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ λαβεῖν.
B ὀρθῶς δὲ ἔχει ἑξῆς μετὰ δευτέραν αὔξην τρί-
την λαμβάνειν. ἔστι δέ που τοῦτο περὶ τὴν τῶν
κύβων αὔξην, καὶ τὸ βάθους μετέχον. Ἔστι
γάρ, ἔφη. ἀλλὰ ταῦτά γε, ὦ Σώκρατες, οὔ-
πω δοκεῖ εὑρῆσθαι. Διττὰ γάρ, ἦν δ᾽ ἐγώ, τὰ
αἴτια· ὅτι τε οὐδεμία πόλις ἐντίμως αὐτὰ
ἔχει, ἀσθενῶς τε ζητεῖται, χαλεπὰ ὄντα· ἐ-
πιστάτου τε δέονται οἱ ζητοῦντες, ἄνευ οὗ οὐκ
ἂν εὕροιεν. ὃν πρῶτον μὲν, γενέσθαι χαλε-
πόν· ἔπειτα καὶ γενομένου ὡς νῦν ἔχει, οὐκ ἂν
πείθοιντο οἱ περὶ ταῦτα ζητητικοί, μεγαλοφρο-
C νούμενοι. εἰ δὲ πόλις ὅλη ξυνεπιστατοῖ, ἐντί-
μως ἄγουσα αὐτά, οὗτοί τε ἂν πείθοιντο, καὶ
ξυνεχῶς τε ἂν καὶ ἐντόνως ζητούμενα ἐκ-
φανῆ γένοιτο ὅπῃ ἔχει. ἐπεὶ καὶ νῦν ὑπὸ μὲν
τῶν πολλῶν ἀτιμαζόμενα καὶ κολουόμενα,
ὑπὸ δὲ τῶν ζητούντων λόγον οὐκ ἐχόντων
καθ᾽ ὅ, τι χρήσιμα, ὅμως πρὸς ἅπαντα ταῦ-
τα βίᾳ ὑπὸ χάριτος αὐξαίνεται, καὶ οὐδὲν
θαυμαστὸν αὐτὰ φανῆναι. Καὶ μὴν δή (ἔφη)
D τό γε ἐπίχαρι καὶ διαφερόντως ἔχει. ἀλλά
μοι σαφέστερον εἰπὲ ἃ νῦν δὴ ἔλεγες. τὴν μὲν
γάρ που τοῦ ἐπιπέδου πραγματείαν, γεω-
μετρίαν ἐτίθεις. Ναί, ἦν δ᾽ ἐγώ. Εἶτά γ᾽,
ἔφη, τὸ μὲν πρῶτον, ἀστρονομίαν μετ᾽ αὐτήν·
ὕστερον δ᾽ ἀνεχώρησας. Σπεύδων γὰρ (ἔφην)
ταχὺ πάντα διεξελθεῖν, μᾶλλον βραδύνω.
ἑξῆς γὰρ οὖσαν τὴν βάθους αὔξης μέθοδον, ὅτι
τῇ ζητήσει γελοίως ἔχει, ὑπερβὰς αὐτήν,
μετὰ γεωμετρίαν, ἀστρονομίαν ἔλεγον, φορὰν
οὖσαν βάθους. Ὀρθῶς (ἔφη) λέγεις. Τέταρ-
E τον τοίνυν (ἦν δ᾽ ἐγώ) τιθῶμεν μάθημα ἀ-
στρονομίαν, ὡς ὑπαρχούσης τῆς νῦν παρα-
λειπομένης, ἐὰν αὐτὴν πόλις μετίῃ. Εἰ-
κός, ἦ δ᾽ ὅς. Καὶ ὅ γε νῦν δή μοι, ὦ Σώκρα-
τες, ἐπέπληξας περὶ ἀστρονομίας, ὡς φορτι-
κῶς ἐπαινοῦντι, νῦν ᾗ συμμετέρχῃ, ἐπαινῶ.

πρὸς

παντὶ γάρ μοι δοκεῖ δῆλον ὅτι αὕτη γε ἀναγκάζει ψυχὴν εἰς τὸ ἄνω ὁρᾶν, καὶ ἀπὸ τῶν ἐνθένδε ἐκεῖσε ἄγει. Ἴσως (ἦν δ' ἐγώ) παντὶ δῆλον, πλὴν ἐμοί. ἐμοὶ γὰρ οὐ δοκεῖ οὕτω. Ἀλλὰ πῶς; ἔφη. Ὡς μὲν νῦν αὐτὴν μεταχειρίζονται οἱ εἰς φιλοσοφίαν ἀνάγοντες, πάνυ ποιεῖν κάτω βλέπειν. Πῶς (ἔφη) λέγεις; Οὐκ ἀγεννῶς μοι δοκεῖς (ἦν δ' ἐγὼ) τὴν περὶ τὰ ἄνω μάθησιν λαμβάνειν παρὰ σαυτῷ ἥ ἐστι. κινδυνεύεις γὰρ καὶ εἴ τις ἐν ὀροφῇ ποικίλματα θεώμενος, ἀνακύπτων καταμανθάνοι τι, ἡγεῖσθαι ἂν αὐτὸν νοήσει, ἀλλ' οὐκ ὄμμασι θεωρεῖν. ἴσως οὖν καλῶς ἡγῇ, ἐγὼ δ' εὐηθικῶς. ἐγὼ γὰρ αὖ οὐ δύναμαι ἄλλο τι νομίσαι ἄνω ποιοῦν ψυχὴν βλέπειν μάθημα, ἢ ἐκεῖνο ὃ ἂν περὶ τὸ ὄν τε ᾖ καὶ τὸ ἀόρατον· ἐάν τε τις ἄνω κεχηνὼς, ἢ κάτω συμμεμυκὼς, τῶν αἰσθητῶν τι ἐπιχειρῇ μανθάνειν· οὔτε μαθεῖν ἄν ποτε φημὶ αὐτόν. ἐπιστήμην γὰρ οὐδὲν ἔχειν τῶν τοιούτων· οὔτε ἄνω, ἀλλὰ κάτω αὐτοῦ βλέπειν τὴν ψυχὴν, κἂν ἐξ ὑπτίας νέων ἐν γῇ ἢ ἐν θαλάττῃ μανθάνῃ. Δίκην (ἔφη) ἔχω. ὀρθῶς γάρ μοι ἐπέπληξας. ἀλλὰ πῶς δὴ ἔλεγες δεῖν ἀστρονομίαν μανθάνειν παρὰ ἃ νῦν μανθάνουσιν, εἰ μέλλοιεν ὠφελίμως πρὸς ἃ λέγομεν μαθήσεσθαι; Ὧδε, ἦν δ' ἐγώ. ταῦτα μὲν τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ποικίλματα, ἐπείπερ ἐν ὁρατῷ πεποίκιλται, κάλλιστα μὲν ἡγεῖσθαι καὶ ἀκριβέστατα τῶν τοιούτων ἔχειν, τῶν δὲ ἀληθινῶν πολὺ ἐνδεῖν, ἃς τὸ ὂν τάχος καὶ ἡ οὖσα βραδυτὴς ἐν τῷ ἀληθινῷ ἀριθμῷ καὶ πᾶσι τοῖς ἀληθέσι σχήμασι φοράς τε πρὸς ἄλληλα φέρεται καὶ τὰ ἐνόντα φέρει· ἃ δὴ λόγῳ μὲν καὶ διανοίᾳ ληπτά, ὄψει δ' οὔ. ἢ σὺ οἴει; Οὐδαμῶς γ', ἔφη. Οὐκοῦν (εἶπον) τῇ περὶ τὸν οὐρανὸν ποικιλίᾳ παραδείγματι χρηστέον τῆς πρὸς ἐκεῖνα μαθήσεως ἕνεκα, ὁμοίως ὥσπερ ἂν εἴ τις ἐντύχοι ὑπὸ Δαιδάλου ἤ τινος ἄλλου δημιουργοῦ ἢ γραφέως διαφερόντως γεγραμμένοις καὶ ἐκπεπονημένοις διαγράμμασιν. ἡγήσαιτο γὰρ ἄν που τις ἔμπειρος γεωμετρίας, ἰδὼν τὰ τοιαῦτα, κάλλιστα μὲν ἔχειν ἀπεργασίᾳ, γελοῖον μέντοι ἐπισκοπεῖν ταῦτα σπουδῇ, ὡς τὴν ἀλήθειαν ἐν αὐτοῖς ληψόμενον ἴσων ἢ διπλασίων,

A nam cuilibet exploratũ eſſe exiſtimo, hanc cogere animum ſurſum attollere oculos, & hinc illò ipſum perducere. Omnibus hoc fortaſſe, præterquam mihi, perſpicuum eſt. non enim mihi videtur ita. Quomodo veró? inquit. Vt quidem illã hodie tractant ii qui ad philoſophiam ipſam adiungunt, omnino mihi videtur efficere vt deorſum oculos deiiciat. Quomodo (inquit) ais? Nõ humiliter & obſcurè, inquam, mihi videris tecũ rerum ſuperiorũ cognitionẽ definire. videris enim ei intelligentiam attribuere, B qui laquearia variegata ſublatis oculis contemplatus aliquid inde perceperit: quaſi nõ oculis aſpexerit, ſed mente & intelligentia rem ſit intuitus. vel certè tu rectè, ego ineptè. ego enim aliam quampiam diſciplinam exiſtimare nõ poſſum, quæ ad rerũ ſuperiorũ inſpectionẽ animũ excitet, quàm eam quæ in eo quod verè eſt, & quod ſub oculos non cadit, verſatur. Quòd ſi quis ſurſum inhians, aut deorſum vultũ demittens, ſenſile quidpiam conetur diſcere, eum nego diſcere quicquam: neque vllam harum rerum ſcientiam habere, eiúſque animũ non ſurſum ſed deorſum aſpicere cen- C ſeo: etiamſi reſupinus in terra vel in mari aliquid noui diſcere geſtiat. Debitas pœnas pendo, inquit. rectè enim me reprehendiſti. verùm écquam eſſe cenſes rationem Aſtronomiæ diſcendæ, præter eam quam iſti hodie ſequuntur, ſi quidem eius cognitio ad ea quæ nunc dicimus, nobis eſt profutura? Hunc in modum videlicet: Hæ quidem varietates quæſunt in cœlo, quum ſint in loco conſpicabili inditæ, pulcherrimæ atque exquiſitiſſimæ exiſtimandæ D ſunt, ſi cum cæteris huiuſmodi comparentur: ſin autem cum veris, longè deficere. quas quidem varietates & verè conſtans celeritas, & verè item conſtans tarditas in vero numero & omnibus veris figuris, motionéſque inuicem defert: ipſæ verò illæ & motiones & figuræ ſuo modo ferunt: quæ quidem res omnes ratione & cogitatione comprehendi poſſunt, viſu verò nequaquam. nónne ita arbitraris? Ita prorſus. Nónne igitur rerum cœleſtium varietate vtendum eſt, veluti exẽplo quodam, ad illarum rerum cognitionem conſequendam? perinde acſi quis videat figu- E ras à Dædalo vel alio artifice vel pictore egregiè deſcriptas exquiſito quodã opere? Nimirum ſi is qui eas videt Geometriæ peritus, ea arbitraretur præclariſſimo artificio compoſita, ridiculum tamen eſſe cenſeret ſiquis attentius talia conſideraret, tãquam in ipſis æqualium vel duplorum,

vel alterius cuiuſpiam proportionis veritatem comperturus. Cur non abſurdum id videatur? Nónne quoque cenſes id facturum eum qui reuera ſit aſtronomus, aſtrorum motus intuentem? arbitraturum ſcilicet, quantum quidem fieri potuit vt hæc opera pulcherrimè conſtituerentur, à cœli opifice & cœlũ & quæ cœli ambitu continentur, fuiſſe fabrefacta: abſurdũ tamen exiſtimaturum, ſiquis æqua dierum & noctiũ interualla paribus ſpatiis viciſſim cõmeantia, horúmque ad menſem, & menſis ad annum, aliorúmque aſtrorũ & ad hæc & inter ſe proportionem ſemper eodem modo fieri cẽſeat: neque vnquam vllo modo mutare curſus ſuos, quũ & corporibus ſint prædita, & ſub oculos cadant: quærátque in his omni ratione veritatem? Ex tuis quidẽ verbis id mihi videtur. In explicanda igitur Aſtronomia, æquè ac in Geometria, adhibendæ ſunt propoſitiones, quibus illarum doctrina quaſi cãcellis quibuſdam circumſcribatur: quæ verò in cœlo ſunt prætermittemus, ſi modò ita percepturi ſumus aſtronomiam, vt ea pars animi noſtri quæ natura ſapiẽtiæ compos eſt, pro eo quòd inutilis eſt, vtilis efficiatur. Quanto ampliꝰ laboris imponis aſtronomo, quàm quod hodie ſolet imponi, prout exercetur aſtronomia. arbitror & nos alia eodẽ modo præcipere debere, ſiqua è nobis, quaſi legiſlatoribus, obuẽtura ſit vtilitas. Ecquã enim ex aptis & idoneis diſciplinis commemorabis? Nullam equidem habeo in præſentia quam commemorem. Atqui motus non vnam quidem ſed plures ſpecies, opinor, exhibet. ac omnes quidem expromere poterit is qui ſapiẽs eſt: quæ verò perſpicuè obuerſantur oculis meis, ſunt duæ. Quales? Vna quidem, quæ ei mutua quadam ratione reſpondet. Qualis? inquã. [a]Quemadmodum ad Aſtronomiã oculi, ita & ad harmonicum motum videntur aures fabricatæ. quocirca & has ſibi inuicem eſſe germanas atque ſimiles ſcientias & Pythagorei aiunt, & nos, Glauco, aſſentimur. aut quomodo? Ita, inquit. Nónne, quoniam hoc eſt magni momenti, eos percontabimur quo pacto de ipſis loquantur, & nunquid aliud præter iſta: nos autẽ præter hæc omnia noſtrum ſeruabimus? Quídnam? Nequando aggrediantur eos quos educandos inſtituimus, imperfectum quidpiam docere, quod non eò ſemper referatur quò omnia debent referri: quemadmodũ paulo antè de Aſtronomia commemorauimus. Ignoráſne eos de harmonia quidpiã

a MVSICES ἐναρμονίου vſus.

A ἢ ἄλλης τινὸς συμμετρίας. Τί δ' οὐ μέλλει γελοῖον εἶναι; ἔφη. Τῷ ὄντι δὴ ἀστρονομικὸν (ἦν δ' ἐγὼ) ὄντα οὐκ οἴει ταὐτὸν πείσεσθαι, εἰς τὰς τῶν ἄστρων φορὰς ἀποβλέποντα; νομιεῖν μὲν, ὡς οἷόν τε κάλλιστα τὰ τοιαῦτα ἔργα συστήσασθαι, οὕτω ξυνεστάναι τῷ τοῦ οὐρανοῦ δημιουργῷ αὐτόν τε καὶ τὰ ἐν αὐτῷ· τὴν δὲ νυκτὸς πρὸς ἡμέραν ξυμμετρίαν, καὶ τούτων πρὸς μῆνα, καὶ μηνὸς πρὸς ἐνιαυτὸν, καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων πρός τε ταῦτα καὶ πρὸς ἄλληλα, οὐκ ἄτοπον (οἴει) ἡγή-

B σεται τὸν νομίζοντα γίνεσθαί τε ταῦτα ἀεὶ ὡσαύτως, καὶ οὐδαμῇ οὐδὲν παραλλάττειν, σῶμά τε ἔχοντα καὶ ὁρώμενα, καὶ ζητεῖν παντὶ τρόπῳ τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν λαβεῖν; Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ (ἔφη) σοῦ νῦν ἀκούοντι. Προβλήμασιν ἄρ', ἦν δ' ἐγὼ, χρώμενοι, ὥσπερ γεωμετρίαν, οὕτω καὶ ἀστρονομίαν μέτιμεν· τὰ δ' ἐν τῷ οὐρανῷ ἐάσομεν, εἰ μέλλομεν, ὄντως ἀστρονομίας μεταλαμβάνοντες, χρή-

C σιμον τὸ φύσει φρόνιμον ἐν τῇ ψυχῇ ἐξ ἀχρήστου ποιήσειν. Ἦ πολλαπλάσιον (ἔφη) τὸ ἔργον ἢ ὡς νῦν ἀστρονομεῖται, προστάττεις. Οἶμαι δέ γε, εἶπον, καὶ τἆλλα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον προστάξειν ἡμᾶς, ἐάν τι ἡμῶν, ὡς νομοθετῶν, ὄφελος ᾖ. Ἀλλὰ γὰρ τί ἔχεις ὑπομνῆσαι τῶν προσηκόντων μαθημάτων; Οὐκ ἔχω γ', ἔφη, νῦν γ' οὑτωσί. Οὐ μὴν ἓν, ἀλλὰ πλείω (ἦν δ' ἐγὼ) εἴδη παρέχεται ἡ φορὰ, ὡς ἐγῷμαι. τὰ μὲν οὖν

D πάντα ἴσως ὅστις σοφὸς, ἕξει εἰπεῖν· ἃ δὲ καὶ ἡμῖν προφανῆ, δύο. Ποῖα δή; Πρὸς τούτῳ (ἦν δ' ἐγὼ) ἀντίστροφον αὐτοῦ. Τὸ ποῖον; Κινδυνεύει, ἔφην, ὡς πρὸς ἀστρονομίαν ὄμματα πέπηγεν, ὣς πρὸς ἐναρμόνιον φορὰν ὦτα παγῆναι· καὶ αὗται ἀλλήλων ἀδελφαί τινες αἱ ἐπιστῆμαι εἶναι, ὡς οἵ τε Πυθαγόρειοί φασι, καὶ ἡμεῖς, ὦ Γλαύκων, συγχωροῦμεν. ἢ πῶς ποιοῦμεν; Οὕτως, ἔφη. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) ἐπειδὴ πολὺ τὸ

E ἔργον ἐκείνων, πευσόμεθα πῶς λέγουσι περὶ αὐτῶν, καὶ εἴ τι ἄλλο πρὸς τούτοις· ἡμεῖς δὲ παρὰ ταῦτα πάντα φυλάξομεν τὸ ἡμέτερον. Ποῖον; Μή ποτ' αὐτῶν τι ἀτελὲς ἐπιχειρῶσιν ἡμῖν μανθάνειν οὓς θρέψομεν, καὶ οὐκ ἐξῆκον ἐκεῖσε ἀεὶ οἷ πάντα δεῖ ἀφήκειν· οἷον ἄρτι περὶ τῆς ἀστρονομίας ἐλέγομεν. ἢ οὐκ οἶσθ' ὅτι καὶ περὶ ἁρμονίας ἕτερον

τοιοῦτον ποιοῦσι· τὰς γὰρ ἀκουομένας αὖ συμφωνίας καὶ φθόγγους ἀλλήλοις ἀναμετροῦντες, ἀνήνυτα, ὥσπερ οἱ ἀστρονόμοι, πονοῦσι. Νὴ τοὺς θεούς, ἔφη, καὶ γελοίως γε, πυκνώματ' ἄττα ὀνομάζοντες, καὶ παραβάλλοντες τὰ ὦτα, οἷον ἐκ γειτόνων φωνὴν θηρευόμενοι, οἱ μέν φασιν ἔτι κατακούειν ἐν μέσῳ τινὰ ἠχὴν, καὶ σμικρότατον εἶναι τοῦτο διάστημα ᾧ μετρητέον· οἱ δέ, ἀμφισβητοῦντες, ὡς ὅμοιον ἤδη φθεγγομένων· ἀμφότεροι ὦτα τοῦ νοῦ προστησάμενοι. Σὺ μὲν (ἦν δ' ἐγώ) B τοὺς χρηστοὺς λέγεις, τοὺς ταῖς χορδαῖς πράγματα παρέχοντας, καὶ βασανίζοντας, ἐπὶ τῶν κολλόπων στρεβλοῦντας. ἵνα δὲ μὴ μακροτέρα ἡ εἰκὼν γίγνηται, πλήκτρῳ τε πληγῶν γιγνομένων, καὶ κατηγορίας πέρι ἐξαρνήσεως καὶ ἀλαζονείας χορδῶν, παύομαι τῆς εἰκόνος. καὶ οὔ φημι τούτους λέγειν, ἀλλ' ἐκείνους οὓς ἔφαμεν νῦν δὴ περὶ ἁρμονίας αἱρήσεσθαι. ταὐτὸν γὰρ ποιοῦσι τοῖς ἐν τῇ ἀστρονομίᾳ. τοὺς γὰρ ἐν ταύταις ταῖς συμφωνίαις C ταῖς ἀκουομέναις ἀριθμοὺς ζητοῦσιν, ἀλλ' οὐκ εἰς προβλήματα ἀνίασιν, ἐπισκοπεῖν τίνες ξύμφωνοι ἀριθμοί, καὶ τίνες οὔ· καὶ διὰ τί ἑκάτεροι. Δαιμόνιον γὰρ (ἔφη) πρᾶγμα λέγεις. Χρήσιμον μὲν οὖν (ἦν δ' ἐγώ) πρὸς τὴν τοῦ καλοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ ζήτησιν· ἄλλως δὲ μεταδιωκόμενον, ἄχρηστον. Εἰκός γ', ἔφη. Οἶμαι δέ γ', ἦν δ' ἐγώ, καὶ ἡ τούτων πάντων ὧν διεληλύθαμεν μέθοδος ἐὰν μὲν ἐπὶ τὴν ἀλλήλων κοινωνίαν ἀφίκηται D καὶ ξυγγένειαν, καὶ συλλογισθῇ ταῦτα ᾗ ἐστιν ἀλλήλοις οἰκεῖα, φέρειν τι αὐτῶν εἰς ἃ βουλόμεθα τὴν πραγματείαν, καὶ οὐκ ἀνόνητα πονεῖσθαι· εἰ δὲ μή, ἀνόνητα. Καὶ ἐγὼ (ἔφη) οὕτω μαντεύομαι· ἀλλὰ πάμπολυ ἔργον λέγεις, ὦ Σώκρατες. Τοῦ προοιμίου, (ἦν δ' ἐγώ) ἢ τίνος λέγεις; ἢ οὐκ ἴσμεν ὅτι πάντα ταῦτα προοίμιά ἐστιν αὐτοῦ τοῦ νόμου ὃν δεῖ μαθεῖν; οὐ γάρ που δοκοῦσί γέ σοι ταῦτα δεινοὶ οἱ διαλεκτικοὶ εἶναι. Οὐ μὰ τὸν Δία, E ἔφη· εἰ μὴ μάλα γέ τινες ὀλίγοι ὧν ἐγὼ ἐντετύχηκα. Ἀλλ' ἤδη (εἶπον) μὴ δυνατοί τινες ὄντες δοῦναί τε καὶ ἀποδέξασθαι λόγον, εἴσεσθαί ποτέ τι ὧν φαμὲν δεῖν εἰδέναι; Οὐδ' αὖ, ἔφη, τοῦτό γε.

A ſimile moliri? nam dum concentus & ſonos qui percipiuntur auribus, metiuntur atque comparant, irrito prorſus labore, veluti aſtronomi, tempus & operam ludunt. Per deos, inquit, ridiculè admodum iſti voces quaſdam crebrius frequentant ingeminántque, & aures propius admouent, velut è viciniori loco vocē certius venaturi. Illorum quidem nonnulli aiunt ſe ſonitum quendā in medio ſubaudire, minimúmq; eſſe illud interuallū quo metiri quis debeat: alii verò ambigunt, quaſi ſonus aliquis iam percipiatur: & vtrique quidem aures menti præponunt. Tu verò, inquam, vtiléſne eos Muſicos vocas, qui fidibus aſſiduò faceſſunt negotium & explorant, clauiculos ſubinde contorquēdo? Sed ne prolixior ea Imago inſtituatur quæ in plectri percuſſionibus verſatur, dum vel fides diſertè ſonū edūt, vel eum negāt, vel peruicacius obſtrepūt, ne, inquā, in illis ſingulatim explicādis diutius immorer, conſultò ab ea imagine ſuperſedebo: aióque non hos quidem, ſed illos potius, vt de harmonia dicant rogandos. nam & idem agunt quod ii qui Aſtronomiæ dant operam. in illis enim concentibus qui percipiuntur, numerorū illorum rationem conſectantur. ſed certis propoſitionibus priùs poſitis minimè inueſtigāt écqui numeri concentu quadrent, écqui diſcrepēt, & qua de cauſa exiſtat illa varietas. Diuinam rem planè commemoras. Vtilem quidem ad ſummi illius pulchri & boni inueſtigationem: quam ſi aliter perſequare, planè fuerit inutilis. Veriſimile eſt, inquit. Arbitror quoque & de vniuerſo illo ordine quē ad eas res omnes à nobis commemoratas adhibuimus, hoc pacto conſtituendum: ſi mutua illarum communitas atque cognatio rectè componatur, & quæ conſentaneè ex ipſarum natura conficiantur, peritè colligantur, futurum inde vt propriæ quędam rationes ex his eliciantur, quæ ad inſtituti argumenti cognitionē ſint collaturæ: neque inanē in illis operam, ſed & vtilem & opportunam adhibitū iri: ſinminus, infructuoſam planè futuram illarum rerum cōſiderationem. [a] Atqui & ego ita vaticinor: ſed permagnum eſt quod iubes, Socrates. Hæccine verò, inquam, præfationis cuiuſdam gratia ais, aut alicuius alterius rei cauſa? neſcimúſne hæc omnia præfationes eſſe ipſius legis quæ diſcenda eſt? non enim videlicet DIALECTICI tibi videntur harum rerum facultate valere. Non per Iouem, inquit: niſi perpauci eorum, quos quidem hactenus nouerim. Niſi tamen quis poſſit & dare & recipere ſermonem, nunquam ad earum rerum quas indicauimus cognitionem poterit peruenire. Nunquam prorſus.

a Dixit de intermediis illis gradibus quibus ſternitur via ad ſupremam ſcientiam, id eſt, ſummi boni veram & exploratā cognitionem. nunc de illa ſciētia agit, quam DIALECTICES nomine deſignat: primam quidem Philoſophiā (.i. Metaphyſicam) haud dubiè intelligens: quæ rerum οὐσίας ita contempletur, vt eas etiam cōmoda & opportuna ratione ediſſerat atq; explicet, μὴ κατὰ δόξαν, ἀλλὰ κατ' οὐσίαν ἀπτῶτι τῷ λόγῳ διαπορευομένη. non enim vult illum eſſe verè ἐπιστήμονα, qui non

...debuiſſet de... ſe a|uod uer-... m, ſi repete-... ur κοδοσι ex ... ecent. cum ...τα.

poſſit intelligentiæ ſuæ καταλήψεις vt firmis rationibus munire, ita luculenta oratione explicare. Hāc ſcientiam ſe intelligere teſtatur diſertis verbis, ne quis de vocabulo moueat controuerſiā: σαφήνειαν videlicet λόγου τῆς οὐσίας ἀντιλαμβανόντος: qui quidem λόγος artibus iam explicatis συνερίθοις καὶ συμπεριαγωγοῖς vtens, ad verum ipſarum rerū principium veramque eſſentiā nos deducat. nō enim vult philoſophiam ἄλογον & infantē, ſed & rationem & orationem verè atque diſertè adhibentē συλλογιζόμενον. Dialectices igitur πορείαν illam & finem docet primùm, ex ſuperiori doctrina, & artium ad hanc principem & dominam ſcientiam miniſteria exponit: huius & illarum συστοιχίαν docēs: vt quidē ex vna parte τὸ ὂν τῇ γενέσει opponatur: νοῦς, ἐπιστήμη, & ipſa Dialectica, quæ veræ illius ſcientiæ eſt methodus, περὶ τὸ ὂν verſetur: at περὶ τὴν γένεσιν Opinio ex infima parte illi oppoſita. quibus intermediæ ſint Mathematicæ diſciplinæ, quas idcirco διανοίας vocabulo deſignat: τοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος, νοητοῦ καὶ δοξαστοῦ analogias magnificè explicans: & quomodo tota hæc cognitio faciat ad ſummi illius boni ſciētiam: qui verus eſt iſtius diſputationis finis.

Nónne hæc iam ipſa lex eſt, Glauco, quæ diſſerendi ratione abſoluitur? quam quidē intelligibilem Viſus facultas imitatur, quā ſuprà diximus ad ipſa animalia cōſpicienda conniti, & ad ipſa aſtra, & denique ad ipſum Solem? ſic & quum aliquis ad diſſerendum ſe confert abſque ſenſibus omnibus, ratione duntaxat ad ipſum quod eſt ſingulum & verè conſtans nititur: neque ab eo inſtituto ſuo deſiſtit, priuſquā ipſum reuera bonum ipſa mente atque intelligētia complectatur: quò vbi peruenerit, tum verò ad ipſius Intelligibilis finem peruenerit: quemadmodum ille qui ſenſus adhibet miniſtros, ad Conſpicabilis. Omnino, inquit. Cur non igitur hanc DIALECTICAM progreſſum vocas? [i. πορείαν] Poteſt nimirum commodè hoc vocabulo deſignari. Hæc nimirum è vinculis ſolutio, conuerſióque ab vmbris ad ſimulacra & lumen, & ex antro illo ad Solis lucem regreſſus: & ibi animalium & plantarum inſpectio, & quòd oculorum noſtrorum acies præ imbecillitate lucem Solis ferre nō poſſit, intuitus in aquā in qua eius imago repræſentetur: hîc verò rerum diuinarum imagines, rerúmque verarum, non vanorum ſpectrorum vmbræ, quæ licet ipſæ cum Sole conferri queant, à maiori tamen alia luce obſcurantur: hæc, inquam, omnia ſuprà à nobis fuerunt copioſe explicata. omnis autem ipſa artium à nobis commemoratarum ratio & via hanc habet vim atque poteſtatem, vt rerum ipſarum cœleſtium atque humanarum naturas nobis commonſtret: vt quidem animum noſtrū attollat ad optimam ſui partem .i. mētem, qua duce ad eius quod in rebus optimum eſt contemplationem conſcendat: quemadmodum & in rebus corporeis, oculum noſtrum qui omniū corporis noſtri partium eſt maximè perſpicuus, adducit ad illius inſpectionem quod in corporeo & aſpectabili Vniuerſitatis loco fulgidiſſimū eſt, Solis videlicet atque aſtrorum. Equidē ita hæc amplector: quāquam omnino mihi videtur eſſe huiuſmodi vt nec facilè admitti, neque facilè rurſus repudiari poſſint. nihilominus tamen quum & in præſentia non modò audienda, ſed & in poſterum ſæpius inculcanda ſint, hæc ita ſanè ponamus vt nunc à nobis ſunt indicata: atque adeo ad ipſam legem pergamus, in qua explicanda eum ordinem ſequamur quem in præfatione explicāda iam adhibuimus. Dic igitur ecquis ſit modus eius facultatis quæ in diſſerēdo verſatur, & in quas ſpecies diſtribuatur, & quæ ſint progrediēdi viæ & rationes. harū enim auſpiciis (vt apparet) ad ipſum illud peruenitur, quò qui peruenerit tanquā in ſumma quiete itineriſque fine poſſit rectè cōquieſcere. Nō cōtinuò id quidē, Glauco,

A Οὐκοῦν (εἶπον) ὦ Γλαύκων, τοῦτ' ἤδη αὐ-
τός ἐστιν ὁ νόμος ὁ τοῦ διαλέγεσθαι περαίνων·
ὃν καὶ ὄντα νοητὸν μιμοῖτ' ἂν ἡ τῆς ὄψεως δύ-
ναμις, ἣν ἐλέγομεν πρὸς αὐτὰ ἤδη τὰ
ζῶα ἐπιχειρεῖν ἀποβλέπειν, καὶ πρὸς αὐ-
τὰ ἄστρα τε, καὶ τελευταῖον δὴ πρὸς αὐτὸν
τὸν ἥλιον. οὕτω καὶ ὅταν τις τῷ διαλέγε-
σθαι ἐπιχειρῇ, ἄνευ πασῶν τῶν αἰσθήσεων,
διὰ τοῦ λόγου ἐπ' αὐτὸ ὅ ἐστιν ἕκαστον ὁρμᾷ·
καὶ ἐὰν μὴ ἀποστῇ πρὶν ἂν αὐτὸ ὅ ἐστιν ἀγα-
B θὸν αὐτῇ νοήσει λάβῃ, τότε δὴ ἐπ' αὐτῷ γί-
γνεται τῷ τοῦ νοητοῦ τέλει, ὥσπερ ἐκεῖνος τότε
ἐπὶ τῷ τοῦ ὁρατοῦ. Παντάπασι μὲν οὖν, ἔ-
φη. Τί οὖν οὐ διαλεκτικὴν ταύτην τὴν
πορείαν καλεῖς; Τί μήν; Ἡ δέ γε (ἦν δ'
ἐγὼ) λύσις τε ἀπὸ τῶν δεσμῶν, καὶ μεταστρο-
φὴ ἀπὸ τῶν σκιῶν ἐπὶ τὰ εἴδωλα καὶ τὸ φῶς,
καὶ ἐκ τοῦ καταγείου εἰς τὸν ἥλιον ἐπάνο-
δος· καὶ ἐκεῖ, πρὸς μὲν τὰ ζῶά τε καὶ φυτὰ
καὶ τὸ τοῦ ἡλίου φῶς ἐπ' ἀδυναμίᾳ βλέ-
C πειν, πρὸς δὲ τὰ ἐν ὕδασι φαντάσματα·
ἐνταῦθα δέ, πρὸς φαντάσματα θεῖα, καὶ
σκιὰς τῶν ὄντων, ἀλλ' οὐκ εἰδώλων σκιάς, δι'
ἑτέρου τοιούτου φωτὸς ὡς πρὸς ἥλιον κρί-
νειν ἀποσκιαζομένας. πᾶσα αὕτη ἡ πραγ-
ματεία τῶν τεχνῶν ἃς διήλθομεν, ταύτην
ἔχει τὴν δύναμιν, καὶ ἐπαναγωγὴν τοῦ
βελτίστου ἐν ψυχῇ πρὸς τὴν τοῦ ἀρίστου ἐν
τοῖς οὖσι θέαν, ὥσπερ τότε τοῦ σαφεστάτου ἐν σώ-
7 ματι πρὸς τὴν τοῦ φανοτάτου ἐν σωματο-
D ειδεῖ τε καὶ ὁρατῷ τόπῳ. Ἐγὼ μὲν (ἔφη) ἀ-
ποδέχομαι οὕτω. καίτοι παντάπασι γέ μοι
10 δοκεῖ χαλεπὰ μὲν ἀποδέχεσθαι εἶναι, ἄλλον
δ' αὖ τρόπον χαλεπὰ μὴ ἀποδέχεσθαι. ὅ-
μως δέ (οὐ γὰρ ἐν τῷ νῦν παρόντι μόνον ἀ-
8 κουστέα, ἀλλὰ καὶ αὖθις πολλάκις ἐπανιτέον)
ταῦτα θέντες ἔχειν ὡς νῦν λέγεται, ἐπ' αὐτὸν
δὴ τὸν νόμον ἴωμεν, καὶ διέλθωμεν οὕτως ὥσ-
περ τὸ προοίμιον διήλθομεν. λέγε οὖν τίς ὁ
τρόπος τῆς τοῦ διαλέγεσθαι δυνάμεως, καὶ
κατὰ ποῖα δὴ εἴδη διέστηκε, καὶ τίνες αὖ ὁ-
E δοί. αὗται γὰρ ἂν ἤδη (ὡς ἔοικεν) αἱ πρὸς
αὐτὸ ἄγουσαι εἶεν, οἷ ἀφικομένῳ ὥσπερ ὁ-
δοῦ ἀνάπαυλα ἂν εἴη, καὶ τέλος τῆς πορείας.
Οὐκέτ' (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ φίλε Γλαύκων, οἷός τ'

Puto deeſſe i- lam μὴ an bum βλέπ Paulo pôſt, male ἐπ' α γὼν pro ἐ γωγὴν in ced. edition

p ed. edit. | r. ale ἰδεῖν | ετ' ὄντως, | hat uet. lib. | cet legi etiã | τε ἰδεῖ τῷ | n.

A ἔσῃ ἀκολουθεῖν· ἐπεὶ τό γ' ἐμὸν οὐδὲν ἂν προθυμίας ἀπολείποι· οὐδ' εἰκόνα ἂν ἔτι οὗ λέγομεν ἴδοις, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἀληθές, ὅ γε δὴ ἐμοὶ φαίνεται. εἰ δ' ὄντως, ἢ μή, οὐκέτ' ἄξιον τοῦτο διϊσχυρίζεσθαι. ἀλλ' ὅτι μὲν δὴ τοιοῦτόν τι, ἰσχυριστέον. ἢ γάρ; Τί μήν; Οὐκοῦν καὶ ὅτι ἡ τοῦ διαλέγεσθαι δύναμις μόνη ἂν φήνειεν ἐμπείρῳ ὄντι ὧν νῦν διήλθομεν, ἄλλῃ δὲ οὐδαμῇ δυνατόν, καὶ τοῦτ', ἔφη, ἄξιον διϊσχυρίζεσθαι. Τόδε γοῦν, ἦν δ' ἐγώ, οὐδεὶς ἡμῖν ἀμφισβητήσει, λέγουσιν ὡς αὐτοῦ γε ἑκάστου
B πέρι, ὃ ἔστιν ἕκαστον, οὐκ ἄλλη τις ἐπιχειρεῖ μέθοδος ὁδῷ περὶ παντὸς λαμβάνειν· ἀλλ' αἱ μὲν ἄλλαι πᾶσαι τέχναι ἢ πρὸς δόξας ἀν-
11 θρώπων καὶ ἐπιθυμίας εἰσίν, ἢ πρὸς γενέσεις τε καὶ συνθέσεις· ἢ καὶ πρὸς θεραπείαν τῶν φυομένων τε καὶ συντιθεμένων ἅπασαι τετράφαται· αἱ δὲ λοιπαί, ἃς τοῦ ὄντος τι ἔφαμεν ἐπιλαμβάνεσθαι, γεωμετρίαν τε καὶ τὰς ταύτῃ ἑπομένας, ὁρῶμεν, ὡς ὀνειρώττουσι μὲν περὶ
C τὸ ὄν, ὕπαρ δὲ ἀδύνατον αὐταῖς ἰδεῖν, ἕως ἂν ὑποθέσεσι χρώμεναι, ταύτας ἀκινήτους ἐῶσι, μὴ δυνάμεναι λόγον διδόναι αὐτῶν. ᾧ γὰρ
6 ἀρχὴ μὲν ὃ μὴ οἶδε, τελευτὴ δὲ καὶ τὰ μεταξὺ ἐξ οὗ μὴ οἶδε συμπέπλεκται, τίς μηχανὴ τὴν τοιαύτην ὁμολογίαν ποτὲ ἐπιστήμην γενέσθαι; Οὐδεμία, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγώ) ἡ διαλεκτικὴ μέθοδος μόνη ταύτῃ πορεύεται, τὰς ὑποθέσεις ἀναιροῦσα ἐπ' αὐτὴν τὴν ἀρχήν, ἵνα βεβαιώσηται, καὶ τῷ
D ὄντι ἐν βορβόρῳ βαρβαρικῷ τινι τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα κατορωρυγμένον ἠρέμα ἕλκει καὶ ἀνάγει ἄνω, συνερίθοις καὶ συμπεριαγωγοῖς χρωμένη αἷς διήλθομεν τέχναις· ἃς ἐπιστήμας μὲν πολλάκις προσείπομεν, διὰ τὸ ἔθος, δέονται δὲ ὀνόματος ἄλλου· ἐναργεστέρου μὲν ἢ δόξης, ἀμυδροτέρου δὲ ἢ ἐπι-
7 στήμης. διάνοιαν δὲ αὐτὴν ἔν γε τῷ πρόσθεν που ὡρισάμεθα. ἔστι δ', ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐ περὶ ὀνόματος ἡ ἀμφισβήτησις, οἷς τοσούτων πέρι σκέψις ὅσων ἡμῖν πρόκειται. Οὐ
E γὰρ οὖν, ἔφη. Ἀρέσκει οὖν (ἦν δ' ἐγώ) ὥσπερ τὸ πρότερον, τὴν μὲν πρώτην μοῖραν, ἐπιστήμην καλεῖν· δευτέραν δέ, διάνοιαν·

cr l: uerba, | γὰρ οὖν, ἔφη, | illa Ἀρέσκει, | cru ut qua- | n e. et. cod. | me oſa : ſub | bus men la- | cui tur ſen- | quæ cini uer | ſub.

aſſequi poteris: quanquam, quantum in me quidẽ erit, nõ cõmittã vt ſtudiũ & alacritas in me deſideretur, quò mea cõmonſtratione tam auguſti myſterii compos eſſe poſſis: neque amplius imaginẽ eius rei de qua loquimur aſpicies, ſed ipſã, vt mihi quidem videtur, veritatẽ. vtrum autẽ ita ſit reuera nécne, haudquaquã affirmare decet: illud autem eſſe quidpiam eiuſmodi, affirmandum ſanè eſt. nónne? Quidni? Quinetiam & illud, Solam diſſerendi facultatem in eo homine id demonſtrare, qui illarum rerum quas modò docuimus ſit peritus: aliter verò cognoſci nullo modo poſſe: & id quidem conſtanter affirmandum eſt. Neque verò quiſquam, vt arbitror, nobiſcum diſceptabit, affirmantibus non aliam eſſe viam & rationem præter Dialecticam, quæ in rerum omnium generibus, rei vniuſcuiuſque propriam definitámque naturam conetur certo ordine eruere. etenim cæteræ artes aut ad opiniones hominum cupiditatéſque referuntur, vel ad generationes & compoſitiones, vel ad earum rerum quæ & generantur & componuntur cultum atque exercitationem: reliquæ autem, quas diximus verarum rerum quoquo modo eſſe participes, Geometria videlicet & eius comites, circa rerum ipſarum eſſentiam quodammodo ſomniant: res autem ipſas, vt verè exiſtunt, non poſſunt ipſæ perſpicere, quandiu in ſuis hypotheſibus hærent, ratáſque atque immobiles hactenus ſeruant vt earum rationẽ reddere non poſſint. nam vbi principium quoddam incognitum ponitur, ex quo & media & finis eodem filo deducta connectuntur, écquo modo fieri poteſt vt aſſenſus ex rebus incognitis conſequens, ſit ſcientia? Nullatenus, inquit. Hæc verò Dialectices ratio ſola ita progreditur, vt ſublatis hypotheſibus ad ipſum ſimplex impermixtúmque principiũ pergat, vt & firmum fundamentum ſibi ſubſternat, oculúmque animi cœno quodam barbarico reuera demerſum atque defoſſũ, ſenſim trahat, deducátque ſurſum, earum artium quas ſuprà expoſuimus, veluti ſociarum & famularum præſidiis atque adiumentis vtẽs: quas quidem, SCIENTIAS, cõſuetudinis æſtu abrepti, ſępe vocauimus. aliud tamen vocabulum eis attribuendum eſt, quod quidẽ nobilius ſit atque illuſtrius quàm Opinio, obſcurius tamen atque humilius quàm Scientia. Διάνοιαν autem [.i. ratiocinationem] diſtincto vocabulo appellabamus: vt illius vis inter opinionem & ſcientiam intermedia exprimeretur. Neque tamen de vocabulo controuerſia vlla eſſe debet inter eos qui de tantis rebus quæ ſunt nobis propoſitæ, inueſtigant. Non enim, inquit, 2
ad rerum habitum certò conſtituendum poſtulatur aliud quàm vt explorata illius cognitio in animo informetur. Placet igitur, quemadmodum ſuprà, primam partem vocare Scientiam, [id eſt ἐπιστήμην] ſecundam verò, ratiocinationem [id eſt διάνοιαν] 9

a Magnifica vis atque poteſtas primæ philoſophiæ .i. Dialectices, vt loquitur Plato.

tertiam, fidem[πίστιν] quartã denique, aſſimilationẽ [.i. εἰκασίαν] hæc autem ſimul ambo, Opinionem [.i. δόξαν] & ſimul ambo illa, Intelligentiam [id eſt νόησιν] & Opinionem quidem, circa generationem: Intelligentiam verò, circa eſſentiam verſari. Quod autem eſt ad generationẽ Eſſentia, id ipſum eſt ad opinionem Intelligẽtia: & quod intelligẽtia ad opinionem, id & ad fidem ſcientia, & ad imaginationem denique Ratiocinatio. Comparationem autem illorũ in quibus iſta verſantur, diuiſionémque vtriuſque geminam, Opinabilis videlicet atque Intelligibilis, Glauco, omittamus, ne prolixior de his oratio quàm de illis rebus quas ſuprà commemorauimus, inſtituatur. Ego verò, quantum in me ſitũ erit, quocunque duces te ſequar. Nónne eum vocas DIALECTICVM, qui vniuſcuiuſque rei naturã notat atque deſignat? eum verò qui huius rei efficiẽdæ induſtria caret, quatenus nec ſibi nec alteri rationẽ rerum poteſt reddere, hactenus illarum rerum intelligentiam negabis habere? Quî enim, inquit, hoc dicerem? Itaque de boni natura peræquè iudicandum eſt. nam quicunque boni Ideam ratione definire non poteſt à cæteris omnibus rebus euolutam atque diſtinctam, & quemadmodum in prælio ordinibus perluſtratis, habere cẽſum, & repudiare quod non videatur genuinum atque ſyncerum, examine videlicet illo inſtituto non ſecundum opinionẽ, ſed ſecundum rerum eſſentiam, atque in rerum naturis explorandis ſtabili quadam & incõcuſſa ratione progredi: hunc nimirum hominem qui ita ſit animo affectus atque comparatus, neque ſummum illud bonum dicere, neque aliud quidquam bonum: at ſi aliquod boni ſimulacrum attigerit, opinione potius quàm intelligentia illud attingere, ac proinde hanc vitã quaſi per ſomnum ſomniũmque traducere, & ſomno ſepultam & ſomniorum inanibus ſpectris eluſam, antequam expergiſcatur: atque ita ad inferos deſcendere vt perfectũ & quaſi æternum dormiat ſomnum. Per Iouẽ, inquit, hæc omnia affirmauero. cæterùm liberos tuos quos modò ſermone educas atque inſtituis, ſiquando verba in rem conferres eóſque reuera erudires, haudqua quam eos paterere(arbitror) ſummam autoritatem poteſtatémque in republ. obtinere, ſi linearum inſtar non poſſint ſuarũ rerum reddere rationem. Nequaquam, inquit. Legem ergo perferes, qua iubeantur eam potiſſimum diſciplinam capeſſere, ex qua & interrogare & reſpondere poſſint ſcientiſſimé. In illa verò lege perferenda tibi ſuffragabor. Nónne igitur tibi videtur Dialectica eſſe veluti culmen & apex in ſummo faſtigio collocata? neque vlla diſciplina hac eſſe ſuperior, ſed illa omnium diſciplinarum finem in ſe omnino habere? Mihi quidem ita, inquit.

A τρίτην δὲ, πίστιν· καὶ εἰκασίαν, τετάρτην. καὶ ξυναμφότερα μὲν ταῦτα, δόξαν· ξυναμφότερα δ' ἐκεῖνα, νόησιν. καὶ δόξαν μὲν, περὶ γένεσιν· νόησιν δὲ, περὶ οὐσίαν. καὶ ὅ, τι οὐσίαν πρὸς γένεσιν, νόησιν πρὸς δόξαν, ἐπιστήμην πρὸς πίστιν, καὶ διάνοιαν πρὸς εἰκασίαν. τὴν δ' ἐφ' οἷς ταῦτα ἀναλογίαν, καὶ διαίρεσιν διχῆ ἑκατέρου, δοξαστοῦ τε καὶ νοητοῦ, ἐῶμεν, ὦ Γλαύκων· ἵνα μὴ ἡμᾶς πολλαπλασίων λόγων ἐμπλήσῃ ἢ ὅσων οἱ παρεληλυθότες.

B Ἀλλὰ μὴν ἔμοιγ', ἔφη, τά γε ἄλλα καθόσον δύναμαι ἕπεσθαι ξυνδοκεῖ. Ἦ καὶ διαλεκτικὸν καλεῖς τὸν λόγον ἑκάστου λαμβάνοντα τῆς οὐσίας; καὶ τὸν μὴ ἔχοντα, καθόσον ἂν μὴ ἔχῃ, λόγον αὑτῷ τε καὶ ἄλλῳ διδόναι, κατὰ τοσοῦτον νοῦν περὶ τούτου οὐ φήσεις ἔχειν; Πῶς γὰρ ἄν (ἦ δ' ὅς) φαίην; Οὐκοῦν καὶ περὶ τοῦ ἀγαθοῦ ὡσαύτως· ὃς ἂν μὴ ἔχῃ διορίσασθαι τῷ λόγῳ, ἀπὸ τῶν ἄλλων πάντων ἀφελὼν τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέαν, καὶ

C ὥσπερ ἐν μάχῃ διὰ πάντων ἐλέγχων διεξιὼν, μὴ κατὰ δόξαν ἀλλὰ κατ' οὐσίαν προθυμούμενος ἐλέγχειν, ἐν πᾶσι τούτοις ἀπτῶτι τῷ λόγῳ διαπορεύηται, οὔτε αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν οὐδὲν φήσεις εἰδέναι τὸν οὕτως ἔχοντα, οὔτε ἄλλο ἀγαθὸν οὐδέν; ἀλλ' εἴ πῃ εἰδώλου τινὸς ἐφάπτεται, δόξῃ οὐκ ἐπιστήμῃ ἐφάπτεσθαι; καὶ τὸν νῦν βίον ὀνειροπολοῦντα καὶ ὑπνώττοντα, πρὶν ἐνθάδ' ἐξεγρέσθαι, εἰς ᾅδου πρότερον ἀφικόμενον τελέως ἐπικαταδαρθάνειν;

D Νὴ τὸν Δία (ἦ δ' ὅς) σφόδρα γε πάντα ταῦτα φήσω. Ἀλλὰ μὴν τούς γε σαυτοῦ παῖδας, οὓς τῷ λόγῳ τρέφεις τε καὶ παιδεύεις, εἴ ποτε ἔργῳ τρέφοις, οὐκ ἂν ἐάσαις (ὡς ἐγᾦμαι) ἀλόγους ὄντας ὥσπερ γραμμὰς, ἄρχοντας ἐν τῇ πόλει κυρίους τῶν μεγίστων εἶναι. Οὐ γὰρ οὖν, ἔφη. Νομοθετήσεις δὴ αὐτοῖς ταύτης μάλιστα τῆς παιδείας ἀντιλαμβάνεσθαι, ἐξ ἧς ἐρωτᾶν τε καὶ ἀποκρίνεσθαι ἐπιστημονέστατα οἷοί τ' ἔσονται; No-

E μοθετήσω (ἔφη) μετά γε σοῦ. Ἆρ' οὖν δοκεῖ σοι (ἔφην ἐγὼ) ὥσπερ θριγκὸς τοῖς μαθήμασιν ἡ διαλεκτικὴ ἡμῖν ἐπάνω κεῖσθαι, καὶ οὐκέτ' ἄλλο τούτου μάθημα ἀνωτέρω ὀρθῶς ἂν ἐπιτίθεσθαι, ἀλλ' ἔχειν ἤδη τέλος τὰ τῶν

μαθημάτων; Ἔμοιγ', ἔφη. Διανομὴ τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) τὸ λοιπόν σοι, τίσι ταῦτα τὰ μαθήματα δώσομεν, καὶ τίνα τρόπον. Δῆλον, ἔφη. Μέμνησαι οὖν τὴν προτέραν ἐκλογὴν τῶν ἀρχόντων, οἵους ἐξελέξαμεν; Πῶς γὰρ (ἦ δ' ὅς) οὔ; Τὰ μὲν ἄλλα τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, ἐκείνας τὰς φύσεις οἴου δεῖν ἐκλεκτέας εἶναι. τούς τε γὰρ βεβαιοτάτους καὶ τοὺς ἀνδρειοτάτους προαιρετέον, καὶ κατὰ δύναμιν τοὺς εὐειδεστάτους. πρὸς δὲ τούτοις, ζητητέον μὴ μόνον γενναίους τε καὶ βλοσυροὺς τὰ ἤθη, ἀλλὰ καὶ ἃ τῇδε τῇ παιδείᾳ τῆς φύσεως πρόσφορα, ἑκτέον αὐτοῖς. Ποῖα δὴ διαστέλλῃ; Δριμύτητα, ὦ μακάριε (ἔφην) δεῖ αὐτοῖς πρὸς τὰ μαθήματα ὑπάρχειν, καὶ μὴ χαλεπῶς μανθάνειν. πολὺ γάρ τοι μᾶλλον ἀποδειλιῶσι ψυχαὶ ἐν ἰσχυροῖς μαθήμασιν, ἢ ἐν γυμνασίοις. οἰκειότερος γὰρ αὐταῖς ὁ πόνος, ἴδιος, ἀλλ' οὐ κοινὸς ὢν μετὰ τοῦ σώματος. Ἀληθῆ, ἔφη. Καὶ μνήμονα δὲ καὶ ἄκρατον καὶ πάντα φιλόπονον ζητητέον. ἢ τίνι τρόπῳ οἴει τά τε τοῦ σώματος ἐθελήσειν τινὰ διαπονεῖν, καὶ τοσαύτην μάθησίν τε καὶ μελέτην ἐπιτελεῖν; Οὐδένα, ἦ δ' ὅς, ἐὰν μὴ παντάπασιν ᾖ εὐφυής. Τὸ γοῦν νῦν ἁμάρτημα (ἦν δ' ἐγώ) καὶ ἡ ἀτιμία φιλοσοφίᾳ διὰ ταῦτα προσπέπτωκεν (ὃ καὶ πρότερον εἴπομεν) ὅτι οὐ κατ' ἀξίαν αὐτῆς ἅπτονται. οὐ γὰρ νόθους ἔδει ἅπτεσθαι, ἀλλὰ γνησίους. Πῶς; ἔφη. Πρῶτον μέν, εἶπον, φιλοπονίᾳ οὐ χωλὸν δεῖ εἶναι τὸν ἁψόμενον· τὰ μὲν ἡμίσεα φιλόπονον ὄντα, τὰ δὲ ἡμίσεα, ἄπονον. ἔστι δὲ τοῦτο, ὅταν τις φιλογυμναστὴς μὲν καὶ φιλόθηρος ᾖ, καὶ πάντα τὰ διὰ τοῦ σώματος φιλοπονῇ· φιλομαθὴς δὲ μή, μηδὲ φιλήκοος, μηδὲ ζητητικός· ἀλλ' ἐν πᾶσι τούτοις μισοπονῇ. χωλὸς δὲ καὶ ὁ τἀναντία τούτου μεταβεβληκὼς τὴν φιλοπονίαν. Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις. Οὐκοῦν, καὶ πρὸς ἀλήθειαν (ἦν δ' ἐγώ) ταὐτὸν τοῦτο ἀνάπηρον ψυχὴν θήσομεν, ἣ ἂν τὸ μὲν ἑκούσιον ψεῦδος μισῇ, καὶ χαλεπῶς φέρῃ αὐτή τε, καὶ ἑτέρων ψευδομένων ὑπεραγανακτῇ; τὸ δ' ἀκούσιον εὐκόλως προσδέχηται, καὶ ἀμαθαίνουσά που ἁλισκομένη μὴ ἀγανακτῇ, ἀλλ' εὐχερῶς ὥσπερ θηρίον ὕειον ἐν ἀμαθίᾳ μολύνηται; Παντά-

A Reliqvvm igitur eſt vt quibus & quomodo diſtribuẽdę ſint hę diſciplinæ, videamus. Illud nimirum conſtat porro explicãdum. Meminiſtin' in prima illa electione quos & quales diceremus? Memini, inquit. De cæteris, inquam, rebus illas naturas eligendas exiſtimato. nam & grauiſſimi & fortiſſimi ſunt eligẽdi, &, quoad fieri poteſt, ſpecioſiſſimi. neque ſolùm quærendi ſunt homines generoſi atque vehementes: ſed ii etiã qui inſuper his naturæ dotibus ſint ornati quas huius diſciplinæ ratio B efflagitat. Ecquas dotes deſignas? Acumẽ (mihi crede) felicitatémq; ingenii oportere ad doctrinarum perceptionem adeſſe exiſtimo. magis enim animi diſciplinarũ quàm corporearum exercitationum difficultatibus fatigantur atque franguntur. ſiquidem magis proprius illis labor eſt qui ſolùm ei competit, quàm qui corpori etiã communis eſt. Vera, inquit, narras. Inueſtigãdus eſt ergo vir qui memoria valeat, integra & incorrupta vita, planè laborioſus. écquo enim alio modo quenquam cenſes labores corporis ſubiturum, & tam C operoſum doctrinæ exercitationíſque inſtitutum ad finem vſque perſequuturum? Neminem prorſus, niſi qui ſit felici admodum natura prǽditus. Ex eo videlicet errore (ſicuti dicebam ſuprà) aduerſus philoſophiã incidit ſiniſtra quædam & probroſa opinio, quaſi hominum animos peruerteret: quoniam non vti decet ea vtuntur qui eam profitentur. non enim ſpurii ſed legitimi eam tractare debent. Quomodo? inquit. Principio ad laboris alacritatem atque conſtantiam non debet eſſe claudus quicunque philoſophiæ ſacris initiandus D eſt, ita vt dimidia parte ſit laboris amans, dimidia autem laborem fugitans. exempli cauſa, Siquis & exercitiorum & venationis & cæterorum laborum qui corporis miniſterio obeuntur ſit perſtudioſus, & in eas res omni contentione incumbat, à doctrinarum autem ſtudio & labore abhorreat, vt neque audiendi neque inueſtigandi operam ſubire velit: ille mihi quidem hactenus erit & vocabitur claudus. Qui contrà omnes animi ſui vires in literarum diſciplinarúmque ſtudia atque exercitationẽ E intẽderit, is & mihi quoq; habebitur claudus, quòd bonã laboris illius partẽ decidat. Veriſſimè, inquit, loqueris. Illúmne animũ, inquam, mancum atque mutilum eodem planè modo ſtatuemus, qui voluntarium mendacium odit, & grauiter fert non modò ſi ipſe inuoluatur errore, ſed aliorum, ſi in errorem inciderint, vicem indignatur? vel potius illum imperfectũ eſſe ſtatuendum eſt, qui ſi præter mentem atque ſententiã impeditus fuerit mendacio, æquius tamen tolerat illum errorem: &, ſi in ignorantia deprehendatur, haud grauiter fert, ſed potius facilè amplectitur mendacium, & veluti ſus in igno-

a Pulcherrimæ iſtius doctrinæ applicatio ad quaſtionem inſtitutam: & vniuerſi itẽ ſermonis conclvsio. Docet porro quínam ſint eligendi Cuſtodes, quo ingenio, quibus artibus(inſtructi: quo examine explorandi: qua ætate: quomodo inſtituendi προπαιδεία dialectica, & ad ipſã illam primariam diſciplinam prouehendi: vt ita optimè inſtituti, optimè gubernent rempubl. Denique Plato repetẽs inſtituti ſermonis, vnde digreſſus fuerat, finẽ, teſtatur perfectũ abſolutúmque optimæ reipubl. exemplar ita à ſe fuiſſe propoſitũ: quod quidem magna cum difficultate ad effectũ reuocari poſſit, non ita tamen vt ſint tantùm εὐχαὶ, & nuſquam poſſit exiſtere: quin potius & reuera conſtare, & in ea forma ſummè felix queat eſſe reſpublica: qui quidem princeps eſt iſtius diſputationis ſcopus. Ita deſcriptam eſſe optimam reipubl. formam ait, vt molli μεταβάσει ſternatur via ad ſequentem diſputationem, De variis reip. formis quæ à rectæ illius πολιτείας perfectione abſcedunt. de quibus aget proximo libro.

rantiæ erroríſque ſordibus lubens volutatur? Omnino, inquit. Quinetiam circa fortitudinem & temperantiam & liberalitatem, cæteráſque virtutis partes, non minori cura obſeruandus eſt quínam ſit ſpurius & legitimus atque germanus. quando enim ad harum rerum conſiderationem minus adiiciũt animum & ſingulares homines & ipſa vniuerſim ciuitas: ita fit vt præter ſpem hominibus & claudis & ſpuriis vtantur, cum quibus res ipſis fuerit: priuati quidem, amicis, reſpublica verò, principibus. Omnino res ita euenire ſolet. Nobis autem hæc omnia etiam atque etiã cauenda ſunt. nam ſi huiuſmodi homines ad harum diſciplinarum & perceptionem & exercitationem adducemus, itáque etiã accuratè erudiemus, omnino & Ius ipſum nobis minimè ſuccenſebit, & rempublicam ipſam ipſiúſque formam atque ordinem conſeruabimus. ſin aliter affectos homines ad harum rerum ſtudia adducemus, omnia his contraria profectò experiemur, & philoſophiam quoque maiori opprobrio atque infamiæ obiiciemus. Id quidem turpe fuerit, inquit. Omnino, inquam. & mihi quidem in præſentia ridiculum quidpiam videtur contigiſſe. Quídnam? inquit. Latuit nimirum me nos iocari. ita factum eſt vt hac in re vehementiori ſtudio quodam quàm conſentaneum eſſet incumberem. ſed quum in philoſophiæ ſermonem quendam delapſus eſſem, eámque indignis modis habitam viderem, ſtatim ſubiit vt hanc rem infenſiori animo ferrem, & aduerſus contumeliæ illius in ſanctum philoſophiæ nomen autores indignarer: ac proinde magis ſolicitè in hoc ſermone verſarer. Non profectò nimis, vt mihi quidem audienti videtur. At nimis tamen, inquam, vt mihi dicenti. Hoc autem ne nos fugiat, Nos in priore electione ſenes eximio quodã loco ſepoſuiſſe, in hac autem non ita futurum commodũ atque opportunum. Neque Soloni credendum eſt, *Hominem ſeneſcentem poſſe in dies plura diſcere*, & quidem minus quàm currere. iuuenibus enim omnes magni & multi labores conueniunt. Neceſſe eſt, inquit. Illa igitur quæ ad Arithmeticam & Geometriã pertinent, vniuerſámque illam doctrinam quam προπαιδείας διαλεκτικῆς nomine deſignauimus [.i. quæ hominem ad diſſerendum aptiorem reddit] priùs ſunt accuratè tradẽda pueris, vt earum cognitione ipſorum animi imbuantur. Atque ea docendi ratio & forma ſequenda eſt, qua neque res obtrudi aut per vim ingeri vllo modo videatur. Cur iſtud? Quoniam minimè decet ingenuũ hominem cum ſeruili quadam coactione aliquid diſcere. nam vt ingentes labores corporis per vim exantlati, corpus frangũt atque deterius reddunt: ita & quæ per vim animo obtruditur diſciplina, vix ac ne vix quidem ſtabilis & firma eſſe poteſt. Vera, inquit, narras. Ne igitur, mihi crede, pueros ad diſciplinarum

A πᾶσι μὲν οὖν, ἔφη. Καὶ πρὸς σωφροσύνην, ἦν δ' ἐγὼ, καὶ ἀνδρείαν, καὶ μεγαλοπρέπειαν, καὶ πάντα τὰ τῆς ἀρετῆς μέρη, οὐχ ἥκιστα δεῖ φυλάττειν τὸν νόθον τε καὶ τὸν γνήσιον. ὅταν γάρ τις μὴ ἐπίστηται πάντα τὰ τοιαῦτα σκοπεῖν καὶ ἰδιώτης καὶ πόλις, λανθάνουσι χωλοῖς τε καὶ νόθοις χρώμενοι πρὸς ὅ,τι ἂν τύχωσι τούτων, οἱ μὲν, φίλοις, οἱ δὲ, ἄρχουσι. Καὶ μάλα (ἔφη) οὕτως ἔχει. Ἡμῖν δὴ, ἔφην ἐγὼ, πάντα τὰ τοιαῦτα διευλαβητέον·
B ὡς ἐὰν ἀρτιμελεῖς τε καὶ ἀρτίφρονας ἐπὶ τοσαύτην μάθησιν καὶ τοσαύτην ἄσκησιν κομίσαντες παιδεύωμεν, ἥ τε δίκη ἡμῖν οὐ μέμψεται αὐτή, τήν τε πόλιν καὶ πολιτείαν σώσομεν. ἀλλοίους δὲ ἄγοντες ἐπὶ ταῦτα, τἀναντία πάντα πράξομεν, καὶ φιλοσοφίας ἔτι πλείω γέλωτα καταντλήσομεν. Αἰσχρὸν μέντ' ἂν εἴη, ἦ δ' ὅς. Πάνυ μὲν οὖν, εἶπον. γελοῖον δ' ἔγωγε καὶ ἐν τῷ παρόντι ἔοικα παθεῖν. Τὸ ποῖον; ἔφη. Ἐπελαθόμην (ἦν
C δ' ἐγὼ) ὅτι ἐπαίζομεν, καὶ μᾶλλον ἐντεινάμενος εἶπον. λέγων γὰρ ἅμα ἔβλεψα πρὸς φιλοσοφίαν, καὶ ἰδὼν προπεπηλακισμένην ἀναξίως, ἀγανακτήσας μοι δοκῶ, καὶ ὥσπερ θυμωθεὶς τοῖς αἰτίοις, σπουδαιότερον εἰπεῖν ἃ εἶπον. Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὔκουν, ὥς γ' ἐμοὶ ἀκροατῇ. Ἀλλ' ὡς ἐμοὶ, ἦν δ' ἐγὼ, ῥήτορι. τόδε δὲ μὴ ἐπιλανθανώμεθα, ὅτι ἐν μὲν τῇ προτέρᾳ ἐκλογῇ πρεσβύτας ἐξελέγομεν· ἐν δὲ ταύτῃ οὐκ ἐγχωρήσει. Σόλωνι γὰρ οὐ πειστέον, ὡς γηράσκων τις, πολλὰ
D δυνατὸς μανθάνειν, ἀλλ' ἧττον ἢ τρέχειν· νέων δὲ πάντες οἱ μεγάλοι καὶ οἱ πολλοὶ πόνοι. Ἀνάγκη, ἔφη. τὰ μὲν τοίνυν λογισμῶν τε καὶ γεωμετριῶν, καὶ πάσης τῆς προπαιδείας, ἣν τῆς διαλεκτικῆς δεῖ προπαιδευθῆναι, παισὶν οὖσι χρὴ προβάλλειν, οὐχ ὡς ἐπάναγκες μαθεῖν τὸ σχῆμα τῆς διδαχῆς ποιουμένους. Τί δή; Ὅτι (ἦν δ' ἐγὼ) οὐδὲν μάθημα μετὰ δουλείας τὸν ἐλεύθερον χρὴ μανθάνειν.
E οἱ μὲν γὰρ τοῦ σώματος πόνοι, βίᾳ πονούμενοι, χεῖρον οὐδὲν τὸ σῶμα ἀπεργάζονται· ψυχῇ δὲ βίαιον οὐδὲν ἔμμονον μάθημα. Ἀληθῆ, ἔφη. Μὴ τοίνυν βίᾳ (εἶπον) ὦ ἄριστε τοὺς παῖδας ἐν τοῖς μαθήμασιν, ἀλλὰ παί-

ζοντας τρέφε, ἵνα καὶ μᾶλλον οἷός τ' ἦς καθορᾶν ἐφ' ὃ ἕκαστος πέφυκεν. Ἔχει, ὃ λέγεις (ἔφη) λόγον. Οὐκοῦν μνημονεύεις (ἦν δ' ἐγὼ) ὅτι καὶ εἰς τὸν πόλεμον ἔφαμεν τοὺς παῖδας εἶναι ἀκτέον ἐπὶ τῶν ἵππων θεωρούς; καὶ ἐάν που ἀσφαλὲς ᾖ, προσακτέον ἐγγύς, καὶ γευστέον αἵματος, ὥσπερ τοὺς σκύλακας; Μέμνημαι, ἔφη. Ἐν πᾶσι δὴ τούτοις (ἦν δ' ἐγὼ) τοῖς τε πόνοις καὶ μαθήμασι καὶ φόβοις ὃς ἂν ἐντρεχέστατος ἀεὶ φαίνηται, εἰς ἀριθμόν τινα ἐγκριτέον. Ἐν τίνι (ἔφη) ἡλικίᾳ; Ἡνίκα (ἦν δ' ἐγὼ) τῶν ἀναγκαίων γυμνασίων μεθίενται. οὗτος γὰρ ὁ χρόνος, ἐάν τε δύο, ἐάν τε τρία ἔτη γίγνηται, ἀδύνατός τι ἄλλο πρᾶξαι. κόποι γὰρ καὶ ὕπνοι, μαθήμασι πολέμιοι· καὶ ἅμα μία καὶ αὕτη τῶν βασάνων οὐκ ἐλαχίστη, τίς ἕκαστος ἐν τοῖς γυμνασίοις φανεῖται. Πῶς γὰρ οὔκ; ἔφη. Μετὰ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον (ἦν δ' ἐγὼ) ἐκ τῶν εἴκοσιν ἐτῶν οἱ προκριθέντες, τιμάς τε μείζους τῶν ἄλλων οἴσονται, τά τε χύδην μαθήματα παισὶν ἐν τῇ παιδείᾳ γενόμενα, τούτοις συνακτέον εἰς σύνοψιν οἰκειότητος ἀλλήλων τῶν μαθημάτων, καὶ τῆς τοῦ ὄντος φύσεως. Μόνη γοῦν (εἶπεν) ἡ τοιαύτη μάθησις βέβαιος ἐν οἷς ἂν ἐγγένηται. Καὶ μεγίστη γε (ἦν δ' ἐγὼ) πεῖρα διαλεκτικῆς φύσεως καὶ μή. ὁ μὲν γὰρ συνοπτικὸς, διαλεκτικός· ὁ δὲ μή, οὔ. Ξυνοίομαι, ἦ δ' ὅς. Ταῦτα τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) δεήσει σε ἐπισκοποῦντα, οἳ ἂν μάλιστα τοιοῦτοι ἐν αὐτοῖς ὦσι, καὶ μόνιμοι μὲν ἐν μαθήμασι, μόνιμοι δ' ἐν πολέμῳ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις νομίμοις, τούτους αὖ, ἐπειδὰν τὰ τριάκοντα ἔτη ἐκβαίνωσιν, ἐκ τῶν προκρίτων προκρινάμενον, εἰς μείζους τε τιμὰς καθιστάναι, καὶ σκοπεῖν, τῇ τοῦ διαλέγεσθαι δυνάμει βασανίζοντα, τίς ὀμμάτων τε καὶ τῆς ἄλλης αἰσθήσεως μεθέμενος, δυνατὸς ἐπ' αὐτὸ τὸ ὂν μετ' ἀληθείας ἰέναι. καὶ ἐνταῦθα δὴ πολλῆς φυλακῆς ἔργον, ὦ ἑταῖρε. Τί μάλιστα; ἦ δ' ὅς. Οὐκ ἐννοεῖς (ἦν δ' ἐγὼ) τὸ νῦν περὶ τὸ διαλέγεσθαι κακὸν γιγνόμενον, ὅσον γίγνεται; Τὸ ποῖον; ἔφη. Παρανομίας που (ἔφην ἐγὼ) ἐμπίπλαται. Καὶ μάλα, ἔφη. Θαυμαστὸν οὖν τι οἴει (εἶπον) πάσχειν αὐτούς, καὶ οὐ ξυγγιγνώσκεις; Πῇ μάλιστ'; ἔφη. Οἷον (ἦν δ' ἐγὼ) εἴ τις ὑποβολιμαῖος τραφείη ἐν πολλοῖς μὲν χρήμασι, πολλῷ δὲ καὶ μεγάλῳ γέ-

A ſtudia cognitionémque per vim adigito, ſed veluti ludentes educato: vt & certius ad quam rem quiſque natura ſit aptus poſſis peruidere. Id profectò quod ais, optima ratione videtur inniti. Nónne recordaris à nobis ſuperius fuiſſe dictũ, Pueros eſſe deducẽdos in pugnam inuectos equis?&, ſi id tutò tentari queat, propius ad prælium admouendos, vt catulorum inſtar ſanguinẽ incipiant guſtare? Memini, inquit. Ex omnium horum turba, inquam, ii qui ad hos labores, diſciplinas, pericula terroréſque videtur promptiores atque alacriores, B in eximium quendam numerum ſunt ſeligendi. Qua in ætate? Quando à neceſſariis negotiis exercitationibúſque ſoluti ſunt. in hoc enim tẽpore, ſiue duo ſint ſiue tres anni, haudquaquam aliud facere poſſunt. fatigatio enim & ſomnus diſciplinis aduerſantur. & ſimul hoc ipſum examen non minimum eſſe videtur, vt vnuſquiſque in triplici certaminum genere appareat. Quídni? inquit. Poſt id tempus quicunque è viginti annis, vt cæteris præſtantiores electi fuerint, maiores quàm cæteri honores reportẽt: & diſciplinæ quæ ſparſim & variè in pu C erili illa educatione fuerint demonſtratæ, grãdiori ætate in vnã quaſi molẽ atque vnum obtutum conferantur: vt quod vnicuiq; diſciplinæ propriè & ſingulatim quadret atque conueniat, & ipſarum etiam rerum vera & germana natura perſpiciatur. Hæc nimirum ſola diſciplina firma eſt atq; conſtans in iis quibus hac ratione inſeritur. Atqui & hac maximè experientia cognoſcitur is qui ad[a] Dialecticam optimè eſt à natura inſtitutus, & qui non. nam qui res D accuratè inſpicit, & in illarum diiudicãdarũ natura eſt perſpicax, Dialecticus eſt: qui verò hebes, eius quoque diſſerendi facultatis beneficio caret. Aſſentior, inquit. His igitur animaduerſis, oportebit eos qui tales omnino comperientur, ſtabiles in diſciplinis, conſtantes in bello & in aliis officiis quæ legibus & inſtitutis dominantur in hominum vita [ad hũc numerũ ſeponi] Poſtquam verò trigeſimum annũ exceſſerint, è media electorũ turba ſeligi, & in maioribus muneribus conſtitui debent: vt explorari certius queat ipſo diſſerendi facultatis E examine, écquis eorum ſine & oculorum & cæterorum ſenſuum miniſterio adiumẽtóque, ad ipſum illud quod eſt verè poſſit peruenire. qua in re, mihi crede, maxima opus eſt cautione. Cur veró? inquit. Non animaduertis, inquam, quantum malũ in hac diſſerendi ratione exiſtat? Ecquod malum ais? Scelere nimirum & iniquitate tota referta eſt. Et certè, inquit. Mirũ quidpiam eos perpeti arbitraris, neque erubeſcis? Quî maximé? inquit. Siquis puer ſuppoſititius inter multas diuitias, magna & nobili

a Ingenii dialectici, id eſt ἀγχίνου examen, & quibus gradibus ad Dialecticam cõformandi iuuenes, ne illa abutantur.

familia, inter adulatorum turbam educetur: vbi autem ad virilē conſtantémque ætatem peruenerit, ſentiat ſe non ex his natum eſſe parentibus: veros autem parentes nuſquam inueniat: potéſne vaticinari écquid animi ei ſit futurū aduerſus illos adulatores, & eos qui ſeipſum ſuppoſuiſſent, & illo quidem tempore quum ſe ſupponi minime noſſe quiret, ſed ne ſuſpicari quidem? an vis meam hac de re diuinationem audire? Volo, inquit. Vaticinor igitur, inquam, eum eo tempore quum ſuum genus ignorabit, maiore honore proſequuturum patrem & matrem & alios cognatos, qui quidem pro ſuis & veris videantur, quàm ipſos adulatores, & minus quoque eos neglecturum, ſi quapiam re indigeāt: tardiorémque fore ad iniuriam ipſis inferendam, vel verbo vel reipſa: magíſque eis obtemperaturum quàm ipſis adulatoribus. Veriſimile, inquit. Quòd ſi veros parentes compererit, hos tamen minori & ſtudio & honore proſequetur: vehementius autē quàm antea adulatores colet, & illis impenſius obſequetur, & ad illorum exemplum vitam ſuam componet, cum illis palàm & liberè verſabitur. de his autem qui & parentes & cognati apparuerūt, nullam prorſus curam geret, niſi ſit optima natura. Ea certè commemoras, inquit, quæ vtplurimùm ſolent euenire. verùm hanc imaginem quomodo accōmodabimus ad eos qui in hac diſſerendi (vti modò dicebamus) ratione verſantur? Ita omnino. Sunt nobis à pueritia ſententiæ de rebus iuſtis & honeſtis, in quibus educati fuimus à parentibus noſtris: & ita quidē vt & his morem geramus & has in pretio habeamus. Ita eſt. Nimirum & alia ſunt in nobis ſtudia, quæ voluptatum illecebris animum titillant, & à rebus honeſtis diuulſum in contrariam partem, id eſt ad ſeſe, alliciunt atque pertrahunt: non tamen eos homines qui vel paulo ſint moderati flectunt, ſed illi vetera illa & patria inſtituta colunt, & illis obtemperant. Ita ſe res habet. Si vis illa Dialecticæ cum hominem qui ita ſit affectus adeat, interrogatum quídnam ſit honeſtum, & reſpondentē ea quæ à legiſlatore audierit, certa ratione confutet: tum crebris redargutionibus vltrò citróque factis eò deducat, vt opinetur illud non magis eſſe honeſtum quàm turpe: & de iuſto & bono agat peræquè, & de cæteris quæ in ſummo honore habebat antea: illúmne deinceps pari honore & obſeruātia ea proſequuturum arbitraris? Minori admodum, mea quidem ſententia. Quum igitur, inquam, aliquis neque illa in pretio habet, neque arbitratur ad ſe propriè pertinere, neque vera quoque comperit: in quódnam aliud vitæ genus meritò progre-

A νει, καὶ κόλαξι πολλοῖς· ἀνὴρ δὲ γενόμενος αἴσθοιτο ὅτι οὐ τούτων ἐστὶ τῶν φασκόντων γονέων, τοὺς δὲ τῷ ὄντι γεννήσαντας μὴ εὕροι· τοῦτον ἔχεις μαντεύσασθαι πῶς ἂν διατεθείη πρός τε τοὺς κόλακας, καὶ πρὸς τοὺς ὑποβαλομένους, ἐν ἐκείνῳ τε τῷ χρόνῳ ἐν ᾧ οὐκ ᾔδει τὰ περὶ τῆς ὑποβολῆς, καὶ ἐν ᾧ αὖ ᾔδει; ἢ βούλει ἐμοῦ μαντευομένου ἀκοῦσαι; Βούλομαι, ἔφη. Μαντεύομαι τοίνυν (εἶπον) μᾶλλον αὐτὸν τιμᾶν ἂν τὸν πατέρα καὶ τὴν
B μητέρα, καὶ τοὺς ἄλλους, οἰκείους δοκοῦντας, ἢ τοὺς κολακεύοντας· καὶ ἧττον μὲν ἂν περιιδεῖν ἐνδεεῖς τινός, ἧττον δὲ παράνομόν τι δρᾶσαι ἢ εἰπεῖν εἰς αὐτούς· ἧττον δὲ ἀπειθεῖν τὰ μεγάλα ἐκείνοις, ἢ τοῖς κόλαξιν, ἐν ᾧ χρόνῳ τὸ ἀληθὲς μὴ εἰδείη. Εἰκός, ἔφη. Αἰσθόμενος τοίνυν τὸ ὄν, μαντεύομαι αὖ περὶ μὲν τούτους ἀνεῖναι ἂν τὸ τιμᾶν τε καὶ σπουδάζειν, περὶ δὲ τοὺς κόλακας ἐπιτεῖναι· καὶ πείθεσθαί τε αὐτοῖς διαφερόντως ἢ πρότερον,
C καὶ ζῆν ἂν ἤδη κατ' ἐκείνους, ξυνόντα αὐτοῖς ἀπαρακαλύπτως· πατρὸς δὲ ἐκείνου καὶ τῶν ἄλλων ποιουμένων οἰκείων, εἰ μὴ πάνυ εἴη φύσει ἐπιεικής, μέλειν τὸ μηδέν. Πάντ', ἔφη, λέγεις οἷά περ ἂν γένοιτο· ἀλλὰ πῇ πρὸς τοὺς ἁπτομένους τῶν λόγων αὕτη φέρει ἡ εἰκών; Τῇδε. ἔστι που ἡμῖν δόγματα ἐκ παίδων περὶ δικαίων καὶ καλῶν, ἐν οἷς ἐκτεθράμμεθα, ὥσπερ ὑπὸ γονεῦσι, πειθαρχοῦντές τε καὶ τιμῶντες αὐτά. Ἔστι γάρ. Οὐκοῦν καὶ
D ἄλλα ἐναντία τούτων ἐπιτηδεύματα, ἡδονὰς ἔχοντα, ἃ κολακεύει μὲν ἡμῶν τὴν ψυχὴν, καὶ ἕλκει ἐφ' ἑαυτά, πείθει δ' οὔ, τοὺς καὶ ὁπῃοῦν μετρίους· ἀλλ' ἐκεῖνα τιμῶσι τὰ πάτρια, καὶ ἐκείνοις πειθαρχοῦσιν. Ἔστι ταῦτα. Τί οὖν; (ἦν δ' ἐγώ) ὅταν τὸν οὕτως ἔχοντα ἐλθὸν ἐρώτημα εἴρηται τί ἐστι τὸ καλόν· καὶ ἀποκρινάμενον ὃ τοῦ νομοθέτου ἤκουεν, ἐξελέγχῃ ὁ λόγος, καὶ πολλάκις καὶ πολλαχῇ ἐλέγχων εἰς δόξαν καταβάλῃ, ὡς τοῦτο
E οὐδὲν μᾶλλον καλὸν ἢ αἰσχρόν, καὶ περὶ δικαίου ὡσαύτως καὶ ἀγαθοῦ, καὶ ἃ μάλιστα ἦγεν ἐν τιμῇ, μετὰ τοῦτο τί οἴει ποιήσειν αὐτὸν πρὸς αὐτά, τιμῆς τε πέρι καὶ πειθαρχίας; Ἀνάγκη (ἔφη) μήτε τιμᾶν ἔτι ὁμοίως, μήτε πείθεσθαι. Ὅταν οὖν (ἦν δ' ἐγώ) μήτε ταῦτα ἡγῆται τίμια καὶ οἰκεῖα ὥσπερ πρότερον, τά τε ἀληθῆ μὴ εὑρίσκῃ, ἔστι πρὸς ὁποῖον βίον

ἄλλον ἢ τὸν κολακεύοντα εἰκότως προσχωρήσεται; Οὐκ ἔστιν, ἔφη. Παράνομος δὴ (οἴμαι) δόξει γεγονέναι ἐκ νομικοῦ. Ἀνάγκη. Οὐκοῦν (ἔφην) εἰκὸς τὸ πάθος τῶν οὕτω λόγων ἁπτομένων, καὶ (ὃ ἄρτι ἔλεγον) πολλῆς συγγνώμης ἄξιον. Καὶ ἐλέου γ', ἔφη. Οὐκοῦν, ἵνα μὴ γίγνηται ὁ ἔλεος οὗτος περὶ τοὺς τριακοντούτεις σοὶ εὐλαβουμένῳ, παντὶ τρόπῳ τῶν λόγων ἁπτέον. Καὶ μάλ', ἦ δ' ὅς. Ἆρ' οὖν οὐ μία μὲν εὐλάβεια αὕτη συχνή, τὸ μὴ νέους ὄντας αὐτῶν γεύεσθαι; οἶμαι γάρ σε οὐ λεληθέναι ὅτι οἱ μειρακίσκοι, ὅταν τὸ πρῶτον λόγων γεύωνται, ὡς παιδιᾷ αὐτοῖς καταχρῶνται, ἀεὶ εἰς ἀντιλογίαν χρώμενοι· καὶ μιμούμενοι τοὺς ἐξελέγχοντας, αὐτοὶ ἄλλους ἐλέγχουσι, χαίροντες, ὥσπερ σκυλάκια, τῷ ἕλκειν τε καὶ σπαράττειν τῷ λόγῳ τοὺς πλησίον ἀεί. Ὑπερφυῶς μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν ὅταν δὴ πολλοὺς μὲν αὐτοὶ ἐξελέγξωσιν, ὑπὸ πολλῶν δὲ ἐξελεγχθῶσι, σφόδρα καὶ ταχὺ ἐμπίπτουσιν εἰς τὸ μηδὲν ἡγεῖσθαι ὧνπερ πρότερον· καὶ ἐκ τούτων δὴ αὐτοί τε καὶ τὸ ὅλον, φιλοσοφίας πέρι, εἰς τοὺς ἄλλους διαβέβληνται. Ἀληθέστατα, ἔφη. Ὁ δὲ δὴ πρεσβύτερος (ἦν δ' ἐγώ) τῆς μὲν τοιαύτης μανίας οὐκ ἂν ἐθέλοι μετέχειν, τὸν δὲ διαλέγεσθαι ἐθέλοντα καὶ σκοπεῖν τἀληθές, μᾶλλον μιμήσεται ἢ τὸν παιδιᾶς χάριν παίζοντα καὶ ἀντιλέγοντα· καὶ αὐτός τε μετριώτερος ἔσται, καὶ τὸ ἐπιτήδευμα τιμιώτερον ἀντὶ ἀτιμοτέρου ποιήσει. Ὀρθῶς, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ τὰ προειρημένα τούτου, ἐπ' εὐλαβείᾳ πάντα προείρηται, τὸ τὰς φύσεις κοσμίους εἶναι καὶ στασίμους, οἷς τις μεταδώσει τῶν λόγων, καὶ μή, ὡς νῦν, ὁ τυχὼν καὶ οὐδὲν προσήκων ἔρχεται ἐπ' αὐτό. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Ἀρκεῖ δὴ ἐπὶ λόγων μεταλήψει μεῖναι ἐνδελεχῶς καὶ ξυντόνως μηδὲν ἄλλο πράττοντι, ἀλλ' ἀντιστρόφως γυμναζομένῳ τοῖς περὶ τὸ σῶμα γυμνασίοις, ἔτη διπλάσια ἢ τότε; Ἕξ, ἔφη, ἢ τέτταρα λέγεις; Ἀμέλει (εἶπον) πέντε θές. μετὰ γὰρ τοῦτο καταβιβαστέοι ἔσονταί σοι εἰς τὸ σπήλαιον πάλιν ἐκεῖνο, καὶ ἀναγκαστέοι ἄρχειν τά τε περὶ τὸν πόλεμον, καὶ ὅσαι νέων ἀρχαί, ἵνα μηδ' ἐμπειρίᾳ ὑστερῶσι τῶν ἄλλων. καὶ ἔτι καὶ ἐν τούτοις βασανιστέοι, εἰ ἐμμενοῦσιν ἑλκόμενοι πάν-

A dicetur quàm eius quæ adulationibus frangitur atque eneruatur? In nullum aliud certè. Ex iuſto igitur & legitimo iniquum ſe atque exlegem cenſebit. Neceſſe eſt. Nónne igitur eorum hominum conditio qui (ſicut modò dicebam) dedunt ſe huic ſtudio diſſerendi, magnam veniam meretur? Et miſericordiam inſuper. Vt ergò miſerabilis ille exitus vitetur, prouidendũ erit nequis, niſi triginta annos nat⁹, & quidem cautè admodum atque ſolicitè, has dialecticas rationes deguſtet. Ita prorſus. Nónne hæc prudens cautio eſt, vt iuniores
B videlicet homines illas minimè tractent? neque enim te latet, arbitror, vbi primùm adoleſcẽtes diſſerẽdi illam artem atque rationem capeſſunt, ea cognitione continuò ad contradictiones abuti, imitantes eos qui hanc artem adhibent refutando mẽdacio, & veritati illuſtrandæ. ipſos verò videre eſt illa facultate exultantiores conari vt alii alios redarguant, veluti catuli, iis cum quibus ipſis res eſt, diſputatione diſtrahendis & diſcerpẽdis. Mirum in modum, inquit. Quum verò plures conuicerint ipſi, & à
C multis conuicti fuerint, in eas anguſtias protinus incidunt, vt ex priſtinis opinionibus ratam habeant nullam. ex qua temeritate hoc principio nata, & magnam ſibi & vniuerſæ philoſophiæ ignominiam inuſſerunt, ac proinde & ipſi & hæc apud cæteros homines calumniã reportarunt. Veriſſimè, inquit. At vir ætate prouectior atque maturior ab hac inſania declinabit vltrò: ac hominem inueſtigãdæ veritatis gratia diſſerentem imitabitur potius quàm eum qui iocandi cauſa verſutiis decipuliſ-
D que dat operam: quin & ipſe moderatior erit, & diſſerendi inſtitutum ex infami illuſtrius reddet. Rectè, inquit. Omnia igitur ſuprà à nobis cõmemorata, hactenus ſunt dicta vt hac de re inter nos caueretur, Vti nimirum illi qui hoc diſſerendi ſtudiũ capeſſent, ſint viri moderati & graues: neque verò vnus de multis, illotíſve manib⁹ quiſquam ad hoc ſtudium ruat. Omnino, inquit. Siquis verò in illam diſſerendi rationem aſſiduò & omni animi contentione incumbat, nec quicquam aliud agat niſi vt alternatim corporeis exercitationibus
E horas aliquas impẽdat, huícne ad rei huius perceptionem duplices termini ſatis erũt? Séxne annos ſignificas, an quatuor? Nimirum quinque adhibeas. deinde verò ad antrum illud erunt iterum deducendi, & cogendi vt ea imperia aſſumant quæ ad bellũ pertinent, & quæcunque iuuenile quoddã robur deſiderant: ne vſu rerum ab aliis ſuperentur. atque in his quoque explorandi ſunt, vtrum conſtantes permaneant an la-

bent,dum vltrò citróq; pertrahūtur. Quot annos autem iſtis rebus adſcribis? Quindecim,inquam. quum autem ad quinquageſimum annum peruenerint, quicunque integri inter hæc examina perdurauerint, & vbique præſtantis cuiuſdam naturæ dederint ſpecimen, & rerum cognitione & effectione, ad finem iam ſunt perducendi, cogēdique adeo vt inclinato animi radio, ad illud ipſum quod omnibus lucē præbet ſuſpiciant: & quum ſummū illud Bonum nouerint, exemplo illo iam vtentes, & vniuerſam rempublicam & ſingulos ciues, ſeipſos denique per vniuerſam reliquam vitam componant atque exornent: ſuáſque adeo actiones ita ſingulatim conſtituant, multámque interea operam philoſophiæ ſtudio impendant. Quum verò opportunitas venerit vt reipubl. muneribus præficiantur,omnem in illis excolendis operam dent, ad ſummam quandam defatigationem, neque vllo modo parcant labori: ita verò imperent vt non ſui ipſi gratia, ſed ciuitatis,imperare omnino videantur,neque fructuoſum ſibi atque honorificum quidpiam agant, ſed neceſſarium. Ita porro alios ſemper inſtituant, vt quum ex hac vita emigrabunt, eiuſmodi quidem ſucceſſores ſibi relinquant, ipſi in Beatorum inſulas proficiſcantur. ipſis verò monumenta & ſacrificia, ſi Pythia annuerit, vt diis vniuerſa ciuitas mortuis celebret: ſinminus, ſaltem vt felicibus & diuinis hominibus. Mirificos prorſus Magiſtratus,veluti ſtatuarius quidam,fabricatus es. Quod de viris dixi,idem & de mulieribus intelligendū,Glauco. neque enim exiſtimes me potius de viris quàm de mulieribus fuiſſe loquutum, quæcunque videlicet fuerint ad hæc munera aptæ. Rectè,inquit.ſi quidem peræquè illis omnia,quemadmodū expoſuimus,cum viris erunt communia. Quid igitur? (inquam) dáſne nos de republ. & reipubl. forma atque ordine hactenus fuiſſe loquutos, non quaſi ad votum effinxiſſe aliquid, ſed verè aliquid quod extare poſſit deſcripſiſſe videamur? Difficilia quidem hæc,ſed tamē huiuſmodi quæ fieri poſſint. neque perperam quidem ratio à nobis videtur notata: Quum ſcilicet reuera philoſophi in republica habuerint autoritatem, vel vnus vel plures: ita tamen vt honores quidem illos deſpiciant, rati illos illiberales eſſe & nullius momenti: Ipſum autem quod rectū eſt,& honores qui ab eo proficiſcuntur,plurimi faciant:maximum verò & ſummopere neceſſariū, IVSTVM: in cuius cultum atque miniſterium, & ad eius amplificationem omnino elaborabunt, vt ex illius formula ſuam rempublicam omni cura atque ratione inſtruant atque componant. Quomodo? inquit. Quicunque in ciuitate fuerint prouectiores ætate, eos decimabunt, &

A ταχόσε, ἤ τι καὶ παρακινήσουσι. Χρόνον δὲ (ἦ δ' ὅς) πόσον τοῦτον τίθης; Πεντεκαίδεκα ἔτη, ἦν δ' ἐγώ. γενομένων δὲ πεντηκοντούτων, τοὺς διασωθέντας καὶ ἀριστεύσαντας πάντα πάντῃ ἐν ἔργοις τε καὶ ἐπιστήμαις, πρὸς τέλος ἤδη ἀκτέον, καὶ ἀναγκαστέον ἀνακλίναντας τὴν τῆς ψυχῆς ἀκτῖνα, εἰς αὐτὸ ἀποβλέψαι τὸ πᾶσι φῶς παρέχον· καὶ ἰδόντας τὸ ἀγαθὸν αὐτό, παραδείγματι χρωμένους ἐκείνῳ, καὶ πόλιν καὶ ἰδιώτας καὶ ἑαυτοὺς

B κατακοσμεῖν τὸν ἐπίλοιπον βίον, ἐν μέρει ἑκάστους· τὸ μὲν πολὺ, πρὸς φιλοσοφίαν διατρίβοντας· ὅταν δὲ τὸ μέρος ἥκῃ, πρὸς πολιτικοῖς ἐπιταλαιπωροῦντας, καὶ ἄρχοντας ἑκάστους τῆς πόλεως ἕνεκα· οὐχ ὡς καλόν τι ἀλλ' ὡς ἀναγκαῖον πράττοντας· καὶ οὕτως ἄλλους ἀεὶ παιδεύσαντας, τοιούτους ἀντικαταλιπόντας τῆς πόλεως φύλακας, εἰς μακάρων νήσους ἀπιόντας οἰκεῖν. μνημεῖα δ' αὐτοῖς καὶ θυσίας τὴν πόλιν δημο-

C σίᾳ ποιεῖν (ἐὰν καὶ ἡ Πυθία ξυναναιρῇ) ὡς δαίμοσιν· εἰ δὲ μή, ὡς εὐδαίμοσί τε καὶ θείοις. Παγκάλους, ἔφη, τοὺς ἄρχοντας, ὦ Σώκρατες, ὥσπερ ἀνδριαντοποιὸς, ἀπείργασαι. Καὶ τὰς ἀρχούσας γε, (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Γλαύκων. μηδὲν γάρ τι οἴου με περὶ ἀνδρῶν εἰρηκέναι μᾶλλον ἃ εἴρηκα, ἢ περὶ γυναικῶν, ὅσαι ἂν αὐτῶν ἱκαναὶ τὰς φύσεις ἐγγίγνωνται. Ὀρθῶς, ἔφη· εἴπερ ἴσα γε πάντα τοῖς ἀνδράσι κοινωνήσουσιν, ὡς διήλθομεν. Τί

D οὖν; (ἔφην) ξυγχωρεῖτε περὶ τῆς πόλεώς τε καὶ πολιτείας μὴ παντάπασιν ἡμᾶς εὐχὰς εἰρηκέναι; ἀλλὰ χαλεπὰ μὲν, δυνατὰ δέ πῃ, καὶ οὐκ ἄλλῃ, εἴρηται; ὅταν οἱ ὡς ἀληθῶς φιλόσοφοι, δυνάσται, ἢ πλείους, ἢ εἷς, ἐν πόλει γενόμενοι, τὰς μὲν νῦν τιμὰς καταφρονήσωσιν, ἡγησάμενοι ἀνελευθέρους εἶναι καὶ οὐδενὸς ἀξίας· τὸ δὲ ὀρθὸν περὶ πλείστου ποιησάμενοι, καὶ τὰς ἀπὸ τούτου τιμάς·

E μέγιστον δὲ καὶ ἀναγκαιότατον τὸ δίκαιον· καὶ τούτῳ δὴ ὑπηρετοῦντές τε καὶ αὔξοντες αὐτὸ, διασκευωρήσωνται τὴν ἑαυτῶν πόλιν. Πῶς; ἔφη. Ὅσοι μὲν ἂν (ἦν δ' ἐγὼ) πρεσβύτεροι τυγχάνωσι δεκετῶν ἐν τῇ πόλει, πάντας ἐκπέμψουσιν εἰς τοὺς

ἀγρούς

ἀγρούς· τοὺς δὲ παῖδας αὐτῶν παραλαβόντες, ἐκτὸς τῶν νῦν ἠθῶν ἃ καὶ οἰκογενεῖς ἔχουσι, θρέψονται ἐν τοῖς σφετέροις τρόποις καὶ νόμοις, οὖσιν οἵοις διεληλύθαμεν τότε. A

Καὶ οὕτω τάχιστά τε καὶ ῥᾷστα πόλιν τε καὶ πολιτείαν ἣν ἐλέγομεν καταστᾶσαν, αὐτήν τε εὐδαιμονήσειν, καὶ τὸ ἔθνος ἐν ᾧ ἂν ἐγγένηται, πλεῖστα ὀνήσειν. Πολύ γ', ἔφη. Καὶ ὡς ἂν γένοιτο, εἴπερ ποτὲ γίγνοιτο, δοκεῖς μοι, ὦ Σώκρατες, εὖ εἰρηκέναι. B Οὐκοῦν ἄδην ἤδη (εἶπον ἐγὼ) ἔχουσιν ἡμῖν οἱ λόγοι περί τε τῆς πόλεως ταύτης καὶ τοῦ ὁμοίου ταύτῃ ἀνδρός. δῆλος γάρ που καὶ οὗτος οἷον φήσομεν δεῖν αὐτὸν εἶναι. Δῆλος, ἔφη· καὶ ὅπερ ἐρωτᾷς, δοκεῖ μοι τέλος ἔχειν.

omnes emittent in agros: ipſorum verò liberos aſſument, antequam mores vernaculos domeſticóſque ſuſceperint: eóſque adeo educabũt ſuis & moribus & legibus: quales ſuperius expoſuimus.

ATQVE ità celerrimè atque facillimè conſtaturam eam & ciuitatem & rempublicam: quæ ſi talis extiterit, beata ſit futura: populum verò illũ in quo nata ſit & educata hæc reſpublica, maximam vtilitatem eſſe reportaturũ. Maximã, inquit. Quòd ſi aliquando vſpiam extiterit, hanc omnino illius formam, Socrates, planè videris comperiiſſe. Nónne ergo cumulatè, inquam, explicatus eſt hic ſermo de hac ciuitate & homine ei ciuitati ſimili? conſtat enim qualem eius ſimilem eſſe debere dicemus. Conſtat prorſus, inquit: & id quod quæris, mihi iam videtur finem habere.

a Vniuerſi ſuperioris ſermonis CONCLVSIO, perſpicuis verbis enunciata: ita & optimam ciuitatis formam, & optimum virum fuiſſe explicatum, vt certa hominibus inde conſtet felicitas: QVOD ERAT DEMONSTRANDVM. Ita opportunè redit ad ſermonem inſtitutũ.

PLATONIS DE REPVBLICA, Siue, DE IVSTO, DIALOGVS OCTAVVS.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΩ͂Ν, Ἢ, ΠΕΡῚ ΔΙΚΑΊΟΥ, ΔΙΑ΄ΛΟΓΟΣ Ὄ΄ΓΔΟΟΣ.

ARGVMENTVM.

Absolvto ἐπεισοδίῳ redit Plato ad inſtitutum ſermonem de republica: vt quoniam eius perfectum exemplar commonſtrarat, videlicet Iuſtitiam, nunc conſequenter agat de vitioſa reipublicæ adminiſtratione, quam Iniuſtitiæ nomine hactenus deſignarat, hîc magis perſpicuo vocabulo ἡμαρτημένας πολιτίας vocat. Rectæ gubernationis modos tres poſuerat, μοναρχίαν, ἀριστοκρατίαν, πολιτίαν: quo vltimo nomine (ne de duobus prioribus per ſe ſatis notis dicam) popularem gubernationem notabat, quam vulgus interpretum δημοκρατίαν appellat, & ipſe etiam Plato aliquando. hîc tamen δημοκρατίαν vocat exceſſum popularis adminiſtrationis, ſicuti & Ariſt. apud quem & πολιτίας vocabulum eſt in eadem illa ſignificatione: ſicuti & vulgò dicimus *une republique* pro ſtatu populari. Trium ergo illarum publicæ adminiſtrationis formarum exceſſus & peccata explicat .i. ἁμαρτήματα, παρεκβάσεις, μεταβολὰς τῆς ὀρθῆς πολιτίας, vel ἡμαρτημένας πολιτίας. nam in illis exceſſibus remanet politiæ quædam ſpecies. Hanc doctrinam duobus proximis libris, octauo videlicet & nono, perſequitur, quorum adeo eſt communis hæc ὑπόθεσις. quum enim ita ſint comparatæ res humanæ vt nuſquam pura & genuina conſtet rectæ gubernationis forma, ſed vbique fiat in deterius commutatio, ac proinde in omni genere publicæ adminiſtrationis inſit vanitas, idcirco neceſſaria eſt iſtarum παρεκβάσεων cognitio, & in ea expendēda non leuis eſt opera adhibēda, vt in hoc humanæ vitæ ſalo ſcopulos ἀταξίας poſſimus euitare. Peccata autem illa ſiue exceſſus conſiderat tum in republica tum in ciuium moribus, ex quibus videlicet conformantur ciuitatis mores, (ſicuti in Timæo dicet) & hoc quidem poſtulat rerum politicarum tractandarū methodus, quæ in earum rerum quæ fieri ſolent ἐμπειρίαις tota verſatur: vt de Vlyſſe πολιτικωτάτῳ notat poeta, Πολλῶν ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω. Ita igitur vitioſæ gubernationis formam deſcribit Plato, vt doceat quænam ſit iniuſta illa reſpubl. & quínam illius ciues: vt ſuprà egerat de iuſta republ. & iuſto homine, vt abſolutam ciuilis iuſtitiæ formam repræſentaret. Et hæc quidem in genere in hos duos libros annotantor. cætera enim ad hæc probanda adhibentur.

Octavi hvivs libri haec est οἰκονομία.

Indicato diſputationis ſcopo, & ordine quo in ea vſurus eſt, generalē quandā tradit doctrinam de mutationibus ſiue viciſſitudinibus rerumpublicarum: tum ſingulas illarum παρεκβάσεις (ſicuti diximus) examinat, nimirum in gemina Regiæ adminiſtratione, geminam. Nam in ea regni forma in qua Optimates tanquam ἔφοροι magnam habent in ſuum Regem autoritatem atque poteſtatem (cuiuſmodi olim erat Laconica & Cretenſis) naſcitur is exceſſus quem τιμαρχίαν appellat, ambitioſa videlicet inter pares concertatio. At in eo regno in quo merum eſt penes Regem imperium, non infinitum tamen illud, ſed certis legibus conſtrictum atque circumcluſum, ea παρέκβασις exiſtit quam vocat Tyrannidem: quum Rex videlicet, contempta legum autoritate, quiduis agit pro arbitratu atque libidine. In ἀριστοκρατίᾳ autem ὀλιγαρχίαν, in πολιτίᾳ δημοκρατίαν ingenerari docet. Ita quatuor eſſe exceſſus in tribus rectæ adminiſtrationis formis, τιμαρχίαν & tyrannidem, in regno: ὀλιγαρχίαν, in Optimatum gubernatione: δημοκρατίαν, in populari. De quibus omnibus in hoc libro ſingulatim agit. tractationem de Tyrannide non abſoluit, ſed reiicit in ſequentem librum. Illud verò minimè prætermittendum, Platonem vti hac methodo in hac diſputatione: reipubl. ſtatum primo loco diſquirit: tum ciuis mores: denique rempubl. cum ciue comparat.

Singvlorvm ex recta administratione excessvvm
in ipſis rerumpublicarum formis, & illarum ciuibus atque incolis, deſcriptionem,
non ſine maxima vtilitate & voluptate in his libris animaduertet lector,
opportunius illinc petiturus, quàm vt nos hîc eadem
exſcribamus:

ILLORVM AVTEM EXCESSVVM HAEC PONIT PLATO AXIOMATA.

1 *Quicquid genitum eſt, obnoxium eſt interitui: ac proinde nihil genitum poteſt eſſe ſempiternum, ſed illud diſſolui neceſſe eſt, uariáſque illius* παραλλάξεις *& uiciſſitudines exiſtere.*

2 *Illæ* παραλλάξεις *non tantùm accidunt plantis & animantibus ratione carentibus, ſed humano generi, ipſiúſque maximè ſocietati.*

3 *Illarum* παραλλάξεων *cauſas Plato attribuit hoc loco partim ſecundis cauſis, quas* θείων γεννητῶν *nomine deſignat (de cuius ratione dicemus in Timæo) partim* ἀνθρωπίνῳ γεννητῷ, *id eſt, ui cuidam in ſocietate generis humani inſitæ, quæ ſuas habet* ἀκμαὶ, παρακμαὶ, περιόδους. Melius & diſtinctius in Politico & Critia viciſſitudinū illarum cauſam attribuit Deo, hoc vniuerſum quod creauit ποδηγοῦντι. .i. conſtanter & efficaciter gubernāti, omnéſque illas mutationes ſapienter immittenti, & omnes illarum exitus regenti. Ex quorum locorū comparatione hic erit explendus.

4 *Educationem tamen plurimum habere momenti docet, uel ad felicem uel ad infelicem reipubl. ſtatū. ex bonis enim magiſtratibus, felicem, ex malis cōtrà, infelicem exiſtere.*

5 *Illas μεταβάσεις eſſe corruptelas diſciplinæ politiæs hactenus explicatæ: quibus idcirco ut remedium illa ſit opponenda.*

6 *Naſci autem illas mutationes ex hominum cupiditatibus, quarum uarias multiplicéſque intemperies recenſet.*

7 *Omne nimium eſt omnis πολιτείας peſtis atque pernicies.* Omnino doctrina politica exemplis indiget: hæc verò pars quæ mutationes viciſſitudinéſque politiarum docet, maximé: alioqui ſanè obſcura, ſi nulla factorum euentuúmque deſcriptione, ϑητικῶς tantùm proponatur. Ideo vt vniuerſam doctrinam, ita hanc & pulcherrimam & planè neceſſariam partem exemplorũ appoſitione conati ſumus illuſtrare, in noſtris De doctrina Plat. commentariis: ex quibus illa exempla ex illuſtrium politiarum hiſtoriis petita, non ſine magno (vt arbitramur) fructu ſtudioſus lector depromet.

8 *Ipſæ mutationes aliæ ab alijs uiciſſim exiſtunt, & ex uarijs politijs, etiam eædem.*

ΠΟΛΙΤΕΙΩ͂Ν

ΔΙΑ'ΛΟΓΟΣ

ὄγδοος.

Ε῏ΙΕΝ. Ταῦτα μὲν δὴ ὡμολόγηται, ὦ Γλαύκων, τῇ μελλούσῃ ἄκρως οἰκεῖν πόλει κοινὰς μὲν δὴ γυναῖκας, κοινοὺς δὲ παῖδας εἶναι, καὶ πᾶσαν παιδείαν· ὡσαύτως δὲ τὰ ἐπιτηδεύματα κοινὰ ἐν πολέμῳ τε καὶ εἰρήνῃ. βασιλέας δὲ αὐτῶν εἶναι τοὺς ἐν φιλοσοφίᾳ τε καὶ πρὸς τὸν πόλεμον γεγονότας ἀρίστους. Ὡμολόγηται, ἔφη. Καὶ μὴν καὶ τάδε ξυνεχωρήσαμεν, ὡς ὅταν δὴ καταστῶσιν οἱ ἄρχοντες ἄγοντες τοὺς στρατιώτας, κατοικιοῦσιν εἰς οἰκήσεις οἵας προείπομεν, ἴδιον μὲν οὐδὲν οὐδενὶ ἐχούσας, κοινὰς δὲ πᾶσι. πρὸς δὲ ταῖς τοιαύταις οἰκήσεσι, καὶ τὰς κτήσεις (εἰ μνημονεύεις) διωμολογησάμεθά που οἷαι ἔσονται αὐτοῖς. Ἀλλὰ μνημονεύω (ἔφη) ὅτι γε οὐδὲν οὐδένα ᾠόμεθα δεῖν κεκτῆσθαι, ὡς νῦν οἱ ἄλλοι· ὥσπερ δὲ ἀθλητάς τε πολέμου καὶ φύλακας, μισθὸν τῆς φυλακῆς δεχομένους εἰς ἐνιαυτὸν τὴν εἰς ταῦτα τροφὴν παρὰ τῶν ἄλλων, αὐτῶν τε δεῖν καὶ τῆς ἄλλης πόλεως ἐπιμελεῖσθαι. Ὀρθῶς (ἔφην) λέγεις. Ἀλλά γε, ἐπειδὴ τοῦτ' ἀπετελέσαμεν, ἀναμνησθῶμεν πόθεν δεῦρο ἐξετραπόμεθα· ἵνα πάλιν τὴν αὐτὴν ἴωμεν. Οὐ χαλεπόν, ἔφη. σχεδὸν γάρ, καθάπερ νῦν διελήλυθας, περὶ τῆς πόλεως τοὺς λόγους ἐποιοῦ· λέγων ὡς ἀγαθὴν μὲν τὴν τοιαύτην οἵαν τότε διῆλθες τιθείης πόλιν, καὶ ἄνδρα τὸν ἐκείνῃ ὅμοιον· καὶ ταῦτα, ὡς ἔοικεν, καλλίω ἔτι ἔχων εἰπεῖν πόλιν τε καὶ ἄνδρα. ἀλλ'

DE REPVBLICA

DIALOGVS

octauus.

A ESTO. In ea autem ciuitate quæ optimè inſtituenda ſit, vi diſputationis cõſtitit, Communes quidem mulieres, communes liberos, vniuerſámque inſtitutionem eſſe oportere communem: communia ſimiliter omnia tum belli tum pacis officia. Reges autẽ ipſorum eſſe debere è cæteris hominibus eos qui in philoſophia & rebus bellicis ſint præſtãtiſſimi. Ita quidẽ inter nos conſtitit. Quin & hæc conceſſimus: Quũ huiuſmodi magi-

B ſtratus quales deſcribimus, expeditioné aliquam ſuſcipient, ſuis quoque militibus habitationes attribuẽt, ex ea forma quam ſuprà cõmonſtrauimus, vt nimirum nemini ſingulatim ſint peculiares & propriæ, ſed omnibus communes. nec verò de habitatione tantùm, ſed de vniuerſo etiam caſtrẽſi peculio (ſi bene meminiſti) eodem modo definiebamus. At memini (inquit) nos in ea fuiſſe ſententia vt arbitraremur non eo modo quo apud cæteros homines vſus eſt hac noſtra tempeſtate, rerum proprietates

C atque dominia deſignari debere: ſed tãquã belli athletas atq; cuſtodes, in cuſtodiæ mercedem, ab iis qui ipſorum curæ demandati ſunt, annua ſtipẽdia accipiẽtes, oportere & illos ipſos ſingulatim & vniuerſã ciuitatem tueri. Rectè, inquit, ais. Sed quoniam conclusus eſt à nobis hic locus, memoria repetamus vnde huc fuerimus digreſſi, vt inſtitutum iter carpamus. Non difficile eſt, inquit. quaſi enim (vt modò dicebas) de republica egiſſes ſatis, expoſito à te ſermoni hũc colophonem adieciſti, te huiuſmodi ciuitatem qualẽ deſcripſiſſes, bonã vocare, bonúmque virũ qui illi ſimilis extitiſſet: idque quũ poſſes (vt videtur) præſtãtiorẽ adhuc & ciuitatem & virum cõmemorare. Iam

a Poſt longum ἐπεισόδιον (à quinti nimirum libri fine) reditũ parãns ad inſtitutam quæſtionem, opportunè ſermonũ συνάφειαν notat, ex illa regulã quã in διεξόδοις obſeruandam monebat ſuprà, Indicandũ eſſe τὸ τῆς ἀποπλανήσεως ὅποθεν ἡμᾶς δεῦρ' ἤγαγεν. Nexus igitur huiuſmodi eſt: Diximus de perfectè bona republ. & de viro itẽ illi ſimili: reſtat vt de vitioſis reipubl. formis, & de moribus quoque illorum hominum qui in illis rebuſpubl. degunt, videamus: quandoquidem obicem eum qui primariæ diſputationi occurrebat, remouimus. In quo ſermone duos hos libros (vti dixi) impendit. Ordinẽ quoque quo ſit vſurus, diſertè notat: Vti & varias reipubl. formas: &, Ciuium in vnaquaque republica, pro illius natura & ſtatu, ingenia & mores conſideret: vt quemadmodũ optimus ciuis in optima, ita & peſſimus in peſſima. Ἡμαρτημένας autẽ πολιτείας vocat cæteras formas, quòd à ſummo illo typo ὀρθῆς πολιτείας declinent: non quidẽ per ſe vitioſæ, ſed tamen diminutæ atque imperfectæ, vt μιμήματα: quarum idcirco ἁμαρτήματα & παρεκβάσεις inueſtigat. In fine quarti libri illos politiarũ τύπους enumerauit, eos bifariam diſſecans, ita tamen vt tres formæ enaſcerentur. Etenim vel Vnum imperare vel Plures. ſi vnus, μοναρχία vocatur vel Regnum. Si plures, vel Optimates ſummam rerum obtinere: & vocari ἀριστοκρατίαν: vel Populum, & appellari πολιτείαν. ſic enim diſtinctè Ariſt. præceptoris doctrinam illuſtrauit. Tribus illis ciuilis

administrationis formis tres opponit παρεκβάσεις Ariſtot. diſtinctè & quidē perſpicuè: regno, tyrannidem: Ariſtocratiæ, ὀλιγαρχίαν: Populari dominationi .i. πολιτείᾳ, δημοκρατίαν. quo nomine ὀχλοκρατία intelligitur ab vtroque. Plato quatuor ἡμαρτημένων πολιτειῶν formas ſtatuit, τιμοκρατίαν, ὀλιγαρχίαν, δημοκρατίαν, τυραννίδα. cuius diſcriminis hæc eſt ratio. Regnum nō vno modo conſiderat, ſicuti nec vno notat nomine. Cretenſem enim ſiue Laconicam vocat formam, illud regni genus in quo plurimum valet autoritas Optimatū, vt regi quidem ſint ἔφοροι. In illa politia ſæpe ebulliunt φιλοτιμίας æſtus inter pares: ac proinde παρέκβασις non tam à rege ortum habet quàm ab optimatibus. cuius φιλαρχίας quædā regna hodierno tempore non obſcura exempla ſuppeditant. Ita φιλοτιμίαν ſtatuit exceſſum in illa regni forma: ſicuti Tyrannidem in mera Monarchia, quum vnus merū infinitúmque imperium occupat. δυναστείας autē βασιλείας vocat Principatus ſupremo cuidā regi vectigales: vt ſæpe in regnis Ducatus, Marchionatus, Comitatus, &c. quorū omnium poteſtas eſt quaſi regulorum.

verò, ſi hæc recta ſit reipublicæ forma, eadem quoque opera cæteras dicebas mancas & diminutas, & à vera forma aberrare. Reliquarū verò rerumpublicarū, vt memini, quatuor eſſe dixiſti ſpecies, de quibus cōſentaneum ſit verba facere, & earum peccata atque defectus inſpicere: & eo modo de ſingulis hominibus ſtatuere, vt omnium naturis perſpectis atque exploratis, Optimū & Peſſimum virum ex ſubſtratæ doctrinæ regula diiudicemus: ac proinde conſideremus an Optimus vir ſit feliciſſimus, & Peſſimus, infeliciſſimus: an verò res ſe aliter habeat. Quum autē abs te quærerem ecquas potiſſimum illas quatuor rerumpublicarum formas ſtatueres, hîc interpellarūt me Polemarchus & Adimātus, & inde traductus à te aliorſū ſermo huc vſque peruenit. Rectiſſimè, inquit, ſummonuiſti. Rurſus ergo veluti luctator eādem anſam præbe, & me idipſum rogante, conator ea nunc exponere quæ tunc dicturus eras. Faciam id quidem, ſi poſſim. Equidem audire percupio ecquas illas ſuprà ſignificares REIPVBL. formas. Non difficulter, inquam, hæc audies. Sunt enim quas dico, illæ videlicet quæ propriis etiam nominibus deſignantur: illa nimirum quæ à multis commendatur, Cretenſis & Laconica. Secunda verò, quæ & ſecundo loco commēdatur, & vocatur ὀλιγαρχία [.i. paucorum dominatus] plurimis malis plena reſpublica. item quæ ab hac differt plurimū, eámque ſequitur proximè, δημοκρατία [.i. gubernatio popularis] & generoſa Tyrannis, & ab illis omnibus differens, quartus Ciuitatis & vltimus reipubl. morbus. Aliámne quampiam commemorare potes reipubl. formam, quæ diſtincta quadam illuſtríque ratione deſignari poſſit, & certa quadā dignitate cōſtet? Nam minores quidam potentatus, & venalia quædam regna, quæ ſupremo cuidam imperio ſint vectigalia, & tales quædam ciuiles adminiſtrationes atque dignitates inter hæc medium quendā habent locum. quarum tamen non pauciores inter barbaros quàm inter Græcos reperiuntur. Multæ profectò & abſurdæ quidem referuntur. Totidem, inquam, hominum ſpecies & mores neceſſe eſt exiſtere, quot ſint reipubl. formæ. An ex quercu aut ſilice reſpublicas naſci cenſes? & nónne potius ex moribus eorum qui in ciuitate verſantur, qui quocunque inclinarint, cætera ſecum abripiūt? Non aliunde, inquit, quàm ex moribus. Quare ſi quinque ſint multiplices Ciuitatum ſtatus, priuatorum quoque hominum animi quinque apparatus conformationéſque habebunt. Quídni? Iam verò expoſuimus ſuprà eum hominem qui ei reipublicæ formæ quam ἀριστοκρατίαν vocauimus, ſit ſimilis: quem quidem & bonum & iuſtum rectè aſſeruimus.

A οὖν δὴ τὰς ἄλλας ἡμαρτημένας ἔλεγες, εἰ αὕτη ὀρθή. τῶν δὲ λοιπῶν πολιτειῶν ἔφησθα (ὡς μνημονεύω) τέτταρα εἴδη εἶναι, ὧν καὶ πέρι λόγον ἄξιον εἴη ἔχειν, καὶ ἰδεῖν αὐτῶν τὰ ἁμαρτήματα, καὶ τοὺς ἐκείναις αὖ ὁμοίους· ἵνα πάντας αὐτοὺς ἰδόντες, καὶ ὁμολογησάμενοι τὸν ἄριστον καὶ τὸν κάκιστον ἄνδρα, ἐπισκεψαίμεθα εἰ ὁ ἄριστος, εὐδαιμονέστατος, καὶ ὁ κάκιστος, ἀθλιώτατος· ἢ ἄλλως ἔχοι. καὶ ἐμοῦ ἐρομένου τίνας λέγοις τὰς τέτταρας πολιτείας, ἐν τούτῳ ὑπέλαβε Πολέμαρχός τε καὶ
B Ἀδείμαντος· καὶ οὕτω δὴ σὺ ἀναλαβὼν τὸν λόγον, δεῦρο ἀφῖξαι. Ὀρθότατα (εἶπον) ἐμνημόνευσας. Πάλιν τοίνυν, ὥσπερ παλαιστής, τὴν αὐτὴν λαβὴν πάρεχε· καὶ τὸ αὐτὸ ἐμοῦ ἐρομένου, πειρῶ εἰπεῖν ἅπερ τότε ἔμελλες λέγειν. Ἐάνπερ (ἦν δ᾽ ἐγὼ) δύνωμαι. Καὶ μὴν (ἦ δ᾽ ὅς) ἐπιθυμῶ καὶ αὐτὸς ἀκοῦσαι τίνας ἔλεγες τὰς τέσσαρας πολιτείας. Οὐ χαλεπῶς (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἀκούσῃ. εἰσὶ γὰρ
C ἃς λέγω, αἵπερ καὶ ὀνόματα ἔχουσιν, ἥ τε ὑπὸ τῶν πολλῶν ἐπαινουμένη, ἡ Κρητική τε, καὶ Λακωνικὴ αὕτη· καὶ δευτέρα καὶ δευτέρως ἐπαινουμένη, καλουμένη δ᾽ ὀλιγαρχία, συχνῶν γέμουσα κακῶν πολιτεία· ἥ τε ταύτῃ διάφορος, καὶ ἐφεξῆς γιγνομένη, δημοκρατία· καὶ ἡ γενναία δὴ τυραννίς, καὶ πασῶν τούτων διαφέρουσα, τέταρτόν τε καὶ ἔσχατον πόλεως νόσημα. ἢ τίνα ἄλλην ἔχεις ἰδέαν πολιτείας, ἥτις καὶ ἐν εἴδει διαφανεῖ τινι
D κεῖται; δυναστεῖαι γὰρ καὶ ὠνηταὶ βασιλεῖαι, καὶ τοιαῦταί τινες πολιτεῖαι μεταξύ τι τούτων που εἰσίν. εὕροι δ᾽ ἄν τις αὐτὰς οὐκ ἐλάττους περὶ τοὺς βαρβάρους ἢ τοὺς Ἕλληνας. Πολλαὶ γοῦν καὶ ἄτοποι (ἔφη) λέγονται. Οἶσθ᾽ οὖν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὅτι καὶ ἀνθρώπων εἴδη τοσαῦτα ἀνάγκη τρόπον τινὰ εἶναι, ὅσαπερ καὶ πολιτειῶν. ἢ οἴει ἐκ δρυός ποθὲν ἢ ἐκ πέτρας τὰς πολιτείας γίγνεσθαι, ἀλλ᾽ οὐχὶ ἐκ τῶν ἠθῶν τῶν ἐν ταῖς πό-
E λεσιν, οἳ ἂν ὥσπερ ῥεύσαντα τἆλλα ἐφελκύσηται; Οὐδαμῶς ἔγωγ᾽, ἔφη, ἄλλοθεν ἢ ἐντεῦθεν. Οὐκοῦν εἰ τὰ τῶν πόλεων, πέντε, καὶ αἱ τῶν ἰδιωτῶν κατασκευαὶ τῆς ψυχῆς, πέντε ἂν εἶεν. Τί μήν; Τὸν μὲν δὴ τῇ ἀριστοκρατίᾳ ὅμοιον διεληλύθαμεν ἤδη, ὃν ἀγαθόν τε καὶ δίκαιον ὀρθῶς φαμὲν εἶναι.

A διεληλύθαμεν. Ἆρ' οὖν τὸ μετὰ τοῦτο διιτέον τοὺς χείρους· τὸν φιλόνεικόν τε καὶ φιλότιμον, κατὰ τὴν Λακωνικὴν ἑστῶτα πολιτείαν· καὶ ὀλιγαρχικὸν αὖ, καὶ δημοκρατικόν, καὶ τὸν τυραννικόν. ἵνα τὸν ἀδικώτατον ἰδόντες, ἀντιθῶμεν τῷ δικαιοτάτῳ· καὶ ἡμῖν τελέα ἡ σκέψις ᾖ, πῶς ποτε ἡ ἄκρατος δικαιοσύνη πρὸς ἀδικίαν τὴν ἄκρατον ἔχει, εὐδαιμονίας τε πέρι τοῦ ἔχοντος καὶ ἀθλιότητος· ἵνα ἢ Θρασυμάχῳ πειθόμενοι διώκωμεν ἀδικίαν, ἢ τῷ νῦν προφαινομένῳ B λόγῳ, δικαιοσύνην. Παντάπασι μὲν οὖν (ἔφη) οὕτω ποιητέον. Ἆρ' οὖν, ὥσπερ ἠρξάμεθα ἐν ταῖς πολιτείαις πρότερον σκοπεῖν τὰ ἤθη ἢ ἐν τοῖς ἰδιώταις, ὡς ἐναργέστερον ὄν, καὶ νῦν οὕτω πρῶτον μὲν φιλότιμον σκεπτέον πολιτείαν; (ὄνομα γὰρ οὐκ ἔχω λεγόμενον ἄλλο· ἢ τιμοκρατίαν, ἢ τιμαρχίαν αὐτὴν κλητέον) πρὸς δὲ ταύτην τὸν τοιοῦτον ἄνδρα σκεψόμεθα· ἔπειτα ὀλιγαρχίαν καὶ ἄνδρα ὀλιγαρχικόν· αὖθις δὲ εἰς δημοκρα- C τίαν ἀποβλέψαντες, θεασόμεθα ἄνδρα δημοκρατικόν· τὸ δὲ τέταρτον, εἰς τυραννουμένην πόλιν ἐλθόντες, καὶ ἰδόντες, πάλιν εἰς τυραννικὴν ψυχὴν βλέποντες, πειρασόμεθα περὶ ὧν προὐθέμεθα ἱκανοὶ κριταὶ γενέσθαι. Κατὰ λόγον γέ τοι ἂν (ἔφη) οὕτω γίγνοιτο ἥ τε θέα καὶ ἡ κρίσις. Φέρε τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) πειρώμεθα λέγειν τίνα τρόπον τιμοκρατία γένοιτ' ἂν ἐξ ἀριστοκρατίας. ἢ τόδε μὲν ἁπλοῦν, ὅτι πᾶσα πολιτεία μεταβάλλει D ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἔχοντος τὰς ἀρχάς, ὅταν ἐν αὐτῷ τούτῳ στάσις ἐγγένηται; ὁμονοοῦντος δέ, κἂν πάνυ ὀλίγον ᾖ, ἀδύνατον κινηθῆναι; Ἔστι γὰρ οὕτω. Πῶς οὖν δή (εἶπον) ὦ Γλαύκων, ἡ πόλις ἡμῖν κινηθήσεται, καὶ πῇ στασιάσουσιν οἱ ἐπίκουροι καὶ οἱ ἄρχοντες πρὸς ἀλλήλους τε καὶ πρὸς ἑαυτούς; ἢ βούλει, ὥσπερ Ὅμηρος, εὐχώμεθα ταῖς Μούσαις εἰπεῖν ἡμῖν ὅπως δὴ πρῶτον στάσις ἔμπεσε, καὶ φῶμεν αὐτὰς τραγικῶς, ὡς πρὸς παῖδας ἡμᾶς παιζού- E σας καὶ ἐρεσχελούσας, ὡς δὴ σπουδῇ λεγούσας, ὑψηλολογουμένας λέγειν; Πῶς; Ὧδέ πως.

...pi: Plat. ſcri...iſſe ἢ μὴ π...ως ut ὄνομα ...s elligamus ...me aliud ...in τὴν φιλό...ν πολιτείαν.

Ita quidem à te eſt explicatum. Nónne & deinceps deteriores commemorandi ſunt? Contentioſus nimirum & Ambitioſus, qui in ea reipublicæ forma, quam Cretenſis & Laconicæ nomine notauimus, conſtituatur: &, Paucorum imperii cupidus, [.i. ὀλιγαρχικὸς] & Popularis [δημοκρατικὸς] & Tyrannicus? [in regno ſiue vnius dominatione] vt quũ iniuſtiſſimũ ſecreuerimus, eũ iuſtiſſimo opponamus: nobiſq; adeo cõſtet inde abſoluta quædã ratio perſpiciẽdi quomodo ſumma & mera iuſtitia ad ſummã & merã iniuſtitiam ſe habeat, quantũ attinet ad felicitatis ſiue infelicitatis rationẽ, prout in hominem cadit: vt ex Thraſymachi indicatione atque veſtigiis inſpiciamus etiam accuratius quicquid de iniuſtitia dici poſſit: & quidem perſpicuæ rationi obtemperantes, Iuſtitiæ naturam atque vim ſumma diligentia perſequamur. Omnino (inquit) ita vt ais faciẽdum eſt. [a] Vt autem inde petatur primordium diſquiſitionis, cúmne ordinem deinceps tenebimus, vt quemadmodum hactenus incepimus variam multiplicémque rationem morũ perſpicere, in rebuſpublicis priùs quàm in priuatis perſonis, quoniam ibi illuſtrius appareant: ita & modò in hac diſputatione faciamus? Illam igitur reipubl. formam, quam Ambitioſam vocauimus, (nullum autem cõmodius occurrit vocabulũ quàm τιμοκρατίας vel τιμαρχίας: quibus hæc ambitioſa imperandi licentia ſignificetur) primùm ita diſpiciamus. Hac verò explicata, huiuſmodi etiam hominem conſiderabimus: deinde & ὀλιγαρχίαν & hominem ὀλιγαρχικὸν [.i. & paucorum illam imperandi libidinem, & hominem in illa republ. imperium affectantem] poſtea δημοκρατίαν & δημοκρατικὸν [.i. popularem gubernationem & virum popularem] perſpiciemus. Quartùm verò ad eam ciuitatem quæ Tyranni imperio occupetur, deueniemus: & animo tyrãnico explorato, conabimur de iis quæ propoſuimus, integrum ſanúmque ferre iudicium. Ita opportuno quidem ordine res iſta mihi & conſiderari poſſe, & de hac quoque ſyncerum ferri iudicium videtur.

[b] Agedũ igitur, inquam, conemur exponere écqua ratione Ambitioſa illa dominatio quam τιμοκρατίας nomine notauimus, exiſtat ex Optimatum gubernatione [.i. ἀριστοκρατία] Quin hoc ſimpliciter verum eſt, Omnem rempublicam ex eo qui penes ſe habet poteſtatem, commutari, quum in ipſo oritur ſeditio: quandiu autem ſecum ipſe conſentit, etiamſi perexiguũ illud ſit, mutari nullo modo poſſe. Ita ſe res habet. Quomodo verò, Glauco, Ciuitas hæc noſtra è ſuo ſtatu mouebitur, & quomodo inter ſe diſſidebunt & ſummi & inferiores magiſtratus cùm inter ſe tũ aduerſus ſe? Vin' ad Homeri exẽplum, illud primordiũ huic noſtro ſermoni ſubſternamus, vt Muſas inuocemus, quò nobis explicent écquo pacto in ciuitatẽ primùm ſeditio oboriatur? dicamúſque ipſas, Tragicorũ in morẽ, nobiſcũ veluti pueris, iocãtes & nugãtes: vt dum hæc quaſi per iocũ agere videntur, ſeriò tamen agant, & rerum excelſarum myſteria efferant? Quo ſodes modo? Hoc nimirũ.

a Ordinem quo vſurus eſt in hac diſputatione, ſolicitè inculcat: Se deſcripturum reipubl. formam: &, Ciuiũ mores, ex quibus nimirum conflatur reipubl. forma: ſicuti ait in Timæo. Illud tamen videtur ἀντίστροφον, & ciuium mores è republica, & rempubl. è ciuium moribus.

b His ita poſitis, aggreſſurus explicationem ſingularum formarum, quomodo in illis mutationes exiſtant: quædam tamen generatim præfatur, DE RERVMPVB. MVTATIONIB. Eſt igitur illuſtris locus: cuius primum hoc eſt theorema, Omnem reipubl. mutationem ex ἐπαναστάσεως contingere i. quũ inter ſe diſſentiunt reipublicæ incolæ. idcirco autem commutari res humanas, quòd ſint mutationi obnoxiæ. Difficillimi autem iſtius loci explicationem vide in Annot.

Difficile eſt ita conſtitutam ciuitatem è loco ſuo moueri: verùm quandoquidē quicquid genitum eſt obnoxium eſt interitui, nullo modo fieri poteſt vt quod ita conſtitutum eſt ſit ſempiternum, ſed illud diſſolui neceſſe eſt. hæc verò ſolutio non tātùm accidit plantis quæ in terra naſcuntur: ſed & animalibus terrenis Fertilitas & Sterilitas animæ corporúmque contingit: quum reuolutiones ſingulorum motuum, qui circulis ineſt, illorum vim atque efficaciam animantibus applicarit: vt iis quidē qui breuis ſint æui, breuiores curſus, contrariis verò contrarios attribuerit. Illi verò quos ad ciuitatis gubernationem educauiſtis, licet fuerint ſapientes, nihilo tamē magis generis veſtri vel fœcundam vel ſterilem generationē ratione vnà cum ſenſu conſequentur: ſed illos generationis opportunitas aliquando fallet, ac proinde liberis operam dabunt præter id quod decet, atque adeo malam prolem ſuſcipient. Eſt quidem diuino genito [.i. cauſis naturalibus, diuina quidem potentia præditis, ſed tamen à Deo creatis] circuitus quidā, quem perfectus quidam numerus complectitur: Humano verò genito [.i. hominum generi] in quo quidem primo ſunt incremēta imperantium & imperio ſubiectorum diſcriminibus diſtincta, tres ſunt ſtatus certis quibuſdam quaſi cācellis definiti: [a] quatuor nimirum terminis, & eorum qui ſimilitudines inducunt, & contrà diſſimilitudines: & eorum qui creſcunt & decreſcunt. ex quorum terminorum varia & multiplici efficacia, res omnes quæ in hoc Vniuerſitatis ambitu verſantur, æqua ratione & ſibi inuicem reſpondente componuntur, ita vt diſtinctè illis conſtet ſua natura. Quorum ſeſquitertium fundamentum, cum quinario copulatum, ter auctum duas harmonias præbet: vnam quidem æqualem, æqualiter centumcenties: alteram verò, quæ æqualis quidem eſt longitudinis, paulo tamen oblongiori reſpondet: centenario videlicet numero è diametris deducto, quum & vnuſquiſque quinarius numerus certa ratione diſtinctus vno indigeat: is verò qui indiſtinctus eſt, duobus: centum verò cubi, ternario. Vniuerſus autē hic numerus geometricus ita conſtitutus in meliores & deteriores generationes primaria quadā poteſtate dominatur. quas rerum coniūctionúmque opportunitates noſtri cuſtodes ſi ignorauerint, & importunè ſponſas cum ſponſis copulauerint, haudquaquam generoſi felicéſve liberi naſcentur ex illis matrimoniis. Et quanuis ii qui hos ætate præcedunt, ſummam ipſis autoritatem poteſtatémque tribuerint, nihilominus tamen quum ſint indigni, vbi in parentum imperia ſucceſſerint, primùm incipient ſubiectos ſuos negligere, quanuis ſint cuſtodes, & ex officio debeant ſubiectorum ſaluti proſpicere: minorémque Muſices [.i. religionis] curam gerent, tum & Gymnaſtices 4
ſtudium curámque deponent: ac proinde iuuenes illi rudes erunt atque imperiti politioris eruditionis. Inde & fiet vt quum ad rerum gubernacula peruenerint, minus ſint apti ad cuſtodiam, cuius etiam non habebunt rationem, vt explorent ea quæ dicuntur ab Heſiodo,

[a] Myſterium ex AEgyptiorum commentis huc à Platone tranſlatum: de cuius explicatione (ſiquid diuinare poſſumus) vide Annot.

A Χαλεπὸν μὲν κινηθῆναι πόλιν, οὕτω ξυστᾶσαν· ἀλλ' ἐπεὶ γενομένῳ παντὶ φθορά ἐστιν, οὐδ' ἡ τοιαύτη ξύστασις τὸν ἅπαντα μενεῖ χρόνον, ἀλλὰ λυθήσεται. λύσις δὲ ἥδε· οὐ
1 μόνον φυτοῖς ἐγγείοις ἀλλὰ καὶ ἐν ἐπιγείοις ζώοις φορὰ καὶ ἀφορία ψυχῆς τε καὶ σωμάτων γίγνεται, ὅταν περιτροπαὶ ἑκάστης κύκλων περιφορὰς ξυνάπτωσι, βραχυβίοις μὲν βραχυπόρους, ἐναντίοις δὲ ἐναντίας. γένους δὲ ὑμετέρου εὐγονίας τε καὶ ἀφορίας, καίπερ
B ὄντες σοφοὶ, οὓς ἡγεμόνας πόλεως ἐπαιδεύσασθε, οὐδὲν μᾶλλον λογισμῷ μετ' αἰσθήσεως τεύξονται· ἀλλὰ πάρεισιν αὐτοὺς, καὶ γεννήσουσι παῖδας ποτὲ, οὐ δέον. ἔστι δὲ θείῳ μὲν γεννητῷ περίοδος, ἣν ἀριθμὸς περιλαμβά-
2 νει τέλειος· ἀνθρωπείῳ δὲ, ἐν ᾧ πρώτῳ αὐξήσεις, δυνάμεναί τε καὶ δυναστευόμεναι, τρεῖς ἀποκαταστάσεις. τέτταρας δὲ ὅρους λαβοῦσαι ὁμοιούντων τε καὶ ἀνομοιούντων, καὶ αὐ-
3 ξόντων καὶ φθινόντων, πάντα προσήγορα καὶ
C ῥητὰ πρὸς ἄλληλα ἀπέφηναν· ὧν ἐπίτριτος πυθμὴν πεμπάδι συζυγεὶς, δύο ἁρμονίας παρέχεται, τρὶς αὐξηθεὶς, τὴν μὲν, ἴσην ἰσάκις, ἑκατὸν τοσαυτάκις· τὴν δὲ ἰσομήκη μὲν, τῇ προμήκει δὲ, ἑκατὸν μὲν ἀριθμῶν ἀπὸ διαμέτρων ῥητῶν πεμπάδων, δεομένων ἑνὸς ἑκάστων, ἀρρήτων δὲ δυοῖν· ἑκατὸν δὲ κύβων τριάδος. ξύμπας δὲ οὗτος ἀριθμὸς γεωμετρικὸς, τοιούτου κύριος, ἀμεινόνων τε καὶ χειρόνων γενέσεων· ἃς ὅταν ἀγνοήσαντες ὑ-
D μῖν οἱ φύλακες συνοικίζωσιν νύμφας νυμφίοις παρὰ καιρὸν, οὐκ εὐφυεῖς οὐδ' εὐτυχεῖς παῖδες ἔσονται· ὧν καταστήσονται μὲν τοὺς ἀρίστους οἱ πρότεροι, ὅμως δὲ ὄντες ἀνάξιοι, εἰς τὰς τῶν πατέρων αὖ δυνάμεις ἐλθόντες, ἡμῶν πρῶτον ἄρξονται ἀμελεῖν, φύλακες ὄντες, παρ' ἔλαττον τοῦ δέοντος ἡγησάμενοι τὰ μουσικῆς· δεύτερον δὲ, τὰ γυμναστικῆς· ὅθεν ἀμουσότεροι γενήσονται ὑμῖν οἱ νέοι. ἐκ δὲ τούτων ἄρχοντες οὐ πάνυ φυλακικοὶ κα-
E ταστήσονται πρὸς τὸ δοκιμάζειν τὰ Ἡσιόδου

Suſpicor ſc... dū, ἰσομή... αὐτῇ, πρ... δὲ, ἑκ. I... autem in ... dent. edit. ... μὲν ἀριθμ... διαμ.

A τε καὶ τὰ παρ' ὑμῖν γένη, χρυσοῦ τε καὶ ἀργυροῦ, καὶ χαλκοῦ καὶ σιδηροῦ. ὁμοῦ δὲ μιχθέντος σιδήρου ἀργύρῳ, καὶ χαλκοῦ χρυσῷ, ἀνομοιότης ἐγγενήσεται καὶ ἀνωμαλία ἀνάρμοστος· ἃ γενόμενα, οὗ ἂν ἐγγένηται, ἀεὶ ἐντίκτει πόλεμον καὶ ἔχθραν. ταύτης τοι γενεῆς χρὴ φάναι εἶναι στάσιν, ὅπου ἂν γίγνηται ἀεί. Καὶ ὀρθῶς γ', ἔφη, αὐτὰς ἀποκρίνασθαι φήσομεν. Καὶ γὰρ (ἦν δ' ἐγώ) ἀνάγκη, Μούσας γε οὔσας. Τί οὖν (ἦ δ' ὅς) τὸ μετὰ τοῦτο λέγουσιν αἱ Μοῦσαι; Στάσεως (ἦν δ' ἐγώ) B γενομένης, εἱλκέτην ἄρα ἑκατέρω τὼ γένη, τὸ μὲν σιδηροῦν καὶ χαλκοῦν, ἐπὶ χρηματισμὸν καὶ γῆς κτῆσιν, καὶ οἰκίας, χρυσίου τε καὶ ἀργύρου· τὼ δ' αὖ χρυσοῦν τε καὶ ἀργυροῦν, ἅτε οὐ πενομένω, ἀλλὰ φύσει ὄντε πλουσίω, τὰς ψυχὰς ἐπὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀρχαίαν κατάστασιν ἠγέτην. βιαζομένων δὲ καὶ ἀντιτεινόντων ἀλλήλοις, εἰς μέσον ὡμολόγησαν γῆν μὲν καὶ οἰκίας κατανειμαμένους ἰδιώσασθαι· τοὺς δὲ πρὶν φυλαττομένους ὑπ' C αὐτῶν, ὡς ἐλευθέρους, φίλους τε καὶ τροφέας, δουλωσάμενοι τότε, περιοίκους τε καὶ οἰκέτας ἔχοντες, αὐτοὶ πολέμου τε καὶ φυλακῆς αὐτῶν ἐπιμελεῖσθαι. Δοκεῖ μοι (ἔφη) αὕτη ἡ μετάβασις ἐντεῦθεν γίγνεσθαι. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγώ) ἐν μέσῳ τις ἂν εἴη ἀριστοκρατίας τε καὶ ὀλιγαρχίας αὕτη ἡ πολιτεία. Πάνυ μὲν οὖν. Μεταβήσεται μὲν δὴ οὕτω. μεταβᾶσα δὲ πῶς οἰκήσει; ἢ φανερὸν ὅτι τὰ μὲν μιμήσεται τὴν προτέραν πολιτείαν, D τὰ δὲ, τὴν ὀλιγαρχίαν, ἅτ' ἐν μέσῳ οὖσα; τὸ δέ τι καὶ αὐτῆς ἕξει ἴδιον; Οὕτως, ἔφη. Οὐκοῦν τῷ μὲν τιμᾶν τοὺς ἄρχοντας, καὶ γεωργιῶν ἀπέχεσθαι τὸ προπολεμοῦν αὐτῆς, καὶ χειροτεχνιῶν, καὶ τοῦ ἄλλου χρηματισμοῦ· ξυσσίτια δὲ κατασκευάσασθαι, καὶ γυμναστικῆς τε καὶ τῆς τοῦ πολέμου ἀγωνίας ἐπιμελεῖσθαι· πᾶσι τοῖς τοιούτοις τὴν προτέραν μιμήσεται. Ναί. Τὸ δέ γε φοβεῖσθαι τοὺς E σοφοὺς ἐπὶ τὰς ἀρχὰς ἄγειν, ἅτε οὐκέτι κεκτημένην ἁπλοῦς τε καὶ ἀτενεῖς τοὺς τοιούτους ἄνδρας, ἀλλὰ μικτούς, ἐπὶ δὲ τοὺς θυμοειδεῖς τε καὶ ἁπλουστέρους ἀποκλίνειν, τοὺς πρὸς πόλεμον μᾶλλον πεφυκότας ἢ πρὸς εἰρήνην,

& quæ in omnium ore verſantur, de aurea nimirum, argentea, ærea & ferrea ætate. quoniam autem ferrum argento erit commixtum, & æs auro, diſſimilitudo quædam & inæqualitas quædam intemperata atque diſcors oborietur. quæ vbicunque naſcuntur, bellum & inimicitias ſemper pariunt. genus autem huiuſmodi hominum vbicunque adeſt, ſemper exiſtit ſeditio atque perturbatio. Et rectè admodum illas ita dicemus reſpōdere. Et quidem neceſſe ita eſt, quum ſint Muſæ. [a] Ecquid verò deinceps Muſæ dicent? POSTQVAM excitata ſeditio fuerit, vtraque genera trahentur, nimirum ferreum & æneum ad opes accumulandas, agrorum ædiúmque poſſeſſionem, auri argentíque copiam: altera autē duo genera, aureum & argenteum, quaſi non egena ſed diuite prorſus natura, hominum animis ad virtutem priſtinúmque ſtatum iter commonſtrant, eóque etiam illos adducunt: at quum malè & infeliciter nati homines illius aureæ naturæ auſpiciis repugnant, & pugnam in ſe etiam concient, dum hinc aurum & argentum, illinc æs & ferrum varia illorum animis ingerunt: tandem re in medium depoſita, ſtatuunt, auri præceptis repudiatis, ferri mandata ſequi: atque adeò publicæ vtilitatis nullam rationem habere, ſed & terram & ædificia, præpoſtera & iniqua partitione, ad priuatos vſus interuertere: eos autem qui ab illis priùs cuſtodiebantur (quippe qui eſſent & liberi & amici & nutritores, & quorum ſumptibus ipſi viuant) audeant in ſeruitutem redigere, & illorum miniſterio, vt vectigalium & famulorum, abuti, eóſque etiā cogere ad bellicas adminiſtrationes, & tāquam ſatellites ſuiipſorū cuſtodiæ curam gerere. Inde mihi quidem videtur hæc mutatio cōtingere. Hæc igitur gubernationis forma erit media inter Optimatum & paucorum dominationem. Omnino. Ita autem irrepet illa mutatio. at quum reſpublica in illam prolapſa fuerit, ecquem gubernationis modum tenebit? Perſpicuum ſanè eſt ipſam vel priorem gubernationis formam imitaturam, & partim paucorum potentiam (quippe quæ in medio ſita ſit) partim etiam quiddam ſibi proprium & peculiare habituram. Ita, inquit. Quamobrem priorē hactenus imitabitur, quòd Principibus deferetur honos, & genus hominum bellicis rebus addictum ab agricultura & vilium artium opificiis abſtinebit, & ab omni denique alio rei faciendæ modo. Iam & communia fient conuiuia, & Gymnaſticæ bellicorúmque certaminum magna habebitur ratio. his, inquam, omnibus priorem reipublicæ formam imitabitur. Certè. Iam verò multa quoque ſua & propria habebit, quòd nimirum metuet ſapientes ad reipubl. gubernacula admittere: quippe quū non ſimplices & genuinos huiuſmodi homines habeat, ſed mixtos: quòd iracundos & præcipites homines, rerū tamē imperitos ad publica munera

[a] Prioris exceſſus (quē τιμοκρατίαν vocauit) luculenta explicatio: in reipubl. primùm forma eiuſmodi in qua Optimates plurimum poſſint. tū ciuium in illa republica mores deſcribit.

tranſmittet, qui ad bellum potius quàm ad pacem idonei erunt natura: quòd dolos & artes bellicas eruditionis loco habebit in magno pretio: quòd perpetuò bellum geret, totámque ætatem his in rebus conteret. Certè. Et pecuniarum quidem cupidi erunt iſti, inquam: quemadmodum vſuuenire ſolet in ea gubernationis forma in qua pauci rerum ſummam tenent: & auri argentíque theſauros in tenebris abditos immani quadam barbarie impenſius colent: & quicquid hinc atque illinc cumulare poterunt, illò coniicient, & ſolicitè recondent. ſuas autem domos accuratè circumſepient, veluti nidos, in quibus ad omnem licentiam fræna laxent ſuis libidinibus, & multa temerè effundant, ſuæque illius diſſolutæ intemperantiæ, mulierculas & quos libuerit, teſtes ſocióſque efficiãt. Veriſſimè, inquit. Nónne & nimium parci & abſtinentes pecuniarum ſuis in rebus? quippe qui & pecuniam maximè colunt, neque quam penes ſe habeant palàm venditent: alienarum autem rerum, propter impotentem libidinem, profuſiores: furtim tamen voluptatibus indulgentes, vt qui legem non aliter quàm pueri patrem fugitent: nõ perſuaſis ſpõte animis, ſed per vim ad inſtitutionẽ quandã externã inducti atque informati. quæ intẽperies inde exiſtunt, quòd veram Muſam quæ cum humanioris eruditionis & philoſophię cognitione coniuncta eſt, ignorent: priúſque & antiquius eſt illis Gymnaſtices quàm Muſices ſtudium. Omnino, inquit, rempubl. è malo & bono mixtam commemoras. Mixta eſt nimirũ, inquam. Vnum autem quidpiam in ipſa, propter iracũdiam illam latè victricem, illuſtrius dominatur, Contentionum videlicet & ambitionũ feruor. Vehemẽter, inquit. Nónne, inquam, hæc ipſa quidem reipubl. forma huiuſmodi extiterit? quantum eam licet oratione deſcribere atque repræſentare, craſſa quadam Minerua, non verò accurata opera & exquiſito artificio. quandoquidẽ ſatis eſt rem quodammodo ſubiici oculis, vt ex illa deſcriptione Iuſtiſſimi & Iniuſtiſſimi viri natura peruideatur. eſt enim infiniti laboris, omnes reipubl. formas, omnes hominum mores, nulla re penitus prætermiſſa, ſingulatim perſequi. Et rectè, inquit. [a] Ecquis igitur vir & quomodo, ex huius reipubl. forma, & qualis euadit? Arbitror, inquit Adimantus, quantum quidem attinet ad contentionem, illum ad hunc Glauconem propè accedere. Fortaſſe, inquam, hac quidem in re: verùm in his quidem rebus ſimilis minimè eſſe videtur. Ecquibus? Arroganti quadam pertinacia feroculũ ipſum eſſe decet, & rudi quadam ſcabráque imperitia agreſtiorem: qui tamen non omnino abhorreat à ſtudio eruditionis, nec illibenter etiam res eiuſmodi audiat, ad dicendum verò nulla valeat facultate. Et apud quidem ſeruos vir ille fero-

[a] Mores hominis τιμαρχικοῦ: & vnde, & quo.

A καὶ τοὺς περὶ ταῦτα δόλους τε καὶ μηχανὰς ἐντίμους ἕξειν, καὶ πολεμοῦσα τὸν ἀεὶ χρόνον διάξειν, αὐτὴ ἑαυτῆς αὐτὰ πολλὰ τὰ τοιοῦτων ἴδια ἕξει; Ναί. Ἐπιθυμηταὶ δέ γε (ἦν δ' ἐγώ) χρημάτων οἱ τοιοῦτοι ἔσονται, ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις, καὶ τιμῶντες ἀγρίως ὑπὸ σκότου χρυσόν τε καὶ ἄργυρον, ἅτε κεκτημένοι ταμιεῖα, καὶ οἰκείους θησαυρούς, οἷ θέμενοι ἂν αὐτὰ κρύψειαν, καὶ αὖ περιβόλους οἰκήσεων, ἀτεχνῶς νεοττίας ἰδίας, ἐν B αἷς ἀναλίσκοντες γυναιξί τε καὶ οἷς ἐθέλοιεν ἄλλοις, πολλὰ ἂν δαπανῷντο. Ἀληθέστατα, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ φειδωλοὶ χρημάτων, ἅτε τιμῶντες, καὶ οὐ φανερῶς κτώμενοι φιλαναλωταὶ δὲ ἀλλοτρίων δι' ἐπιθυμίαν, καὶ λάθρα τὰς ἡδονὰς καρπούμενοι, ὥσπερ παῖδες πατέρα τὸν νόμον ἀποδιδράσκοντες· οὐχ ὑπὸ πειθοῦς, ἀλλ' ὑπὸ βίας πεπαιδευμένοι· διὰ τὸ τῆς ἀληθινῆς Μούσης τῆς μετὰ λόγων τε καὶ φιλοσοφίας ἠμεληκέναι, καὶ C πρεσβυτέρως γυμναστικὴν μουσικῆς τετιμηκέναι. Παντάπασιν (ἔφη) λέγεις μεμιγμένην πολιτείαν ἐκ κακοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ. Μέμικται γάρ, ἦν δ' ἐγώ. διαφανέστατον δ' ἐν αὐτῇ ἐστὶν ἕν τι μόνον ὑπὸ τοῦ θυμοειδοῦς κρατοῦντος, φιλονεικίαι καὶ φιλοτιμίαι. Σφόδρα γε, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγώ) αὕτη μὲν ἡ πολιτεία, οὕτω γεγονυῖα καὶ τοιαύτη ἄν τις εἴη, ὡς λόγῳ σχῆμα πολιτείας D ὑπογράψαντα μὴ ἀκριβῶς ἀπεργάσασθαι· διὰ τὸ ἐξαρκεῖν μὲν ἰδεῖν καὶ ἐκ τῆς ὑπογραφῆς τόν τε δικαιότατον καὶ τὸν ἀδικώτατον· ἀμήχανον δὲ μήκει ἔργον εἶναι, πάσας μὲν πολιτείας, πάντα δὲ ἤθη, μηδὲν παραλιπόντα, διελθεῖν. Καὶ ὀρθῶς, ἔφη. Τίς οὖν ὁ κατὰ ταύτην τὴν πολιτείαν ἀνήρ; πῶς τε γενόμενος; ποῖός τε τίς ὤν; Οἶμαι μὲν (ἔφη ὁ Ἀδείμαντος) ἐγγύς τι αὐτοῦ Γλαύκωνος τουτουὶ τείνειν, ἕνεκά γε φιλονεικίας. Ἴσως (ἦν δ' ἐγώ) τοῦτό γε· ἀλλά μοι δοκεῖ E τάδε οὐ κατὰ τοῦτον πεφυκέναι. Τὰ ποῖα; Αὐθαδέστερόν τε δεῖ αὐτὸν (ἦν δ' ἐγώ) εἶναι καὶ ὑπαμουσότερον· φιλόμουσον δὲ καὶ φιλήκοον μέν, ῥητορικὸν δ' οὐδαμῶς. καὶ δούλοις

Mutandum αὐτὰ in αὖ τ

Scribendu αὐτὸν pro αὐτοῦ

μὲν τισιν ἄγριος εἴη ὁ τοιοῦτος, οὐ καταφρονῶν δούλων, ὥσπερ ὁ ἱκανῶς πεπαιδευμένος· ἐλευθέροις δὲ ἥμερος· ἀρχόντων δὲ, σφόδρα ὑπήκοος. φίλαρχος δὲ καὶ φιλότιμος, οὐκ ἀπὸ τοῦ λέγειν ἀξιῶν ἄρχειν, οὐδ᾽ ἀπὸ τοιούτου οὐδενὸς, ἀλλὰ ἀπὸ ἔργων τῶν τε πολιτικῶν καὶ τῶν περὶ τὰ πολεμικά· φιλογυμναστής τέ τις ὢν καὶ φιλόθηρος. Ἔστι γὰρ (ἔφη) τοῦτο τὸ ἦθος ἐκείνης τῆς πολιτείας. Οὐκοῦν καὶ χρημάτων (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὁ τοιοῦτος, νέος μὲν ὢν, καταφρονοῖ ἄν· ὅσῳ δὲ πρεσβύτερος γίγνοιτο, μᾶλλον ἀεὶ ἀσπάζοιτο ἂν, τῷ τε μετέχειν τῆς τοῦ φιλοχρημάτου φύσεως, καὶ μὴ εἶναι εἰλικρινὴς πρὸς ἀρετὴν, διὰ τὸ ἀπολειφθῆναι τοῦ ἀρίστου φύλακος; Τίνος; ἦ δ᾽ ὃς ὁ Ἀδείμαντος. Λόγου (ἦν δ᾽ ἐγὼ) μουσικῇ κεκραμένου· ὃς μόνος ἐγγενόμενος σωτὴρ ἀρετῆς, διὰ βίου ἐνοικεῖ τῷ ἔχοντι. Καλῶς (ἔφη) λέγεις. καὶ ἔστι μέν γ᾽ (ἦν δ᾽ ἐγὼ) τοιοῦτος ὁ τιμοκρατικὸς νεανίας, τῇ τοιαύτῃ πόλει ἐοικώς. Πάνυ μὲν οὖν. Γίγνεται δέ γ᾽ (εἶπον) οὗτος ὧδέ πως· ἐνίοτε πατρὸς ἀγαθοῦ ὢν νέος ὑὸς, ἐν πόλει οἰκοῦντος οὐκ εὖ πολιτευομένῃ, φεύγοντος τάς τε τιμὰς καὶ ἀρχὰς καὶ δίκας, καὶ τὴν τοιαύτην πᾶσαν φιλοπραγμοσύνην, καὶ ἐθέλοντος ἐλαττοῦσθαι, ὥστε πράγματα μὴ ἔχειν. Πῇ δὴ (ἔφη) γίγνεται; Ὅταν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) πρῶτον μὲν τῆς μητρὸς ἀκούῃ ἀχθομένης ὅτι οὐ τῶν ἀρχόντων αὐτῇ ὁ ἀνήρ ἐστι, καὶ ἐλαττουμένης διὰ ταῦτα ἐν ταῖς ἄλλαις γυναιξίν· ἔπειτα ὁρώσης μὴ σφόδρα περὶ χρήματα σπουδάζοντα, μηδὲ μαχόμενον καὶ λοιδορούμενον ἰδίᾳ τε ἐν δικαστηρίοις καὶ δημοσίᾳ, ἀλλὰ ῥαθύμως πάντα τὰ τοιαῦτα φέροντα· καὶ ἑαυτῷ μὲν τὸν νοῦν προσέχοντα ἀεὶ αἰσθάνηται, ἑαυτὴν δὲ μήτε πάνυ τιμῶντα μήτε ἀτιμάζοντα· ἐξ ἁπάντων τούτων ἀχθομένης τε, καὶ λεγούσης ὡς ἄνανδρός τε αὐτῷ ὁ πατὴρ καὶ λίαν ἀνειμένος, καὶ ἄλλα δὴ, ὅσα καὶ οἷα φιλοῦσιν αἱ γυναῖκες περὶ τῶν τοιούτων ὑμνεῖν. Καὶ μάλ᾽, ἔφη ὁ Ἀδείμαντος, πολλά τε καὶ ὅμοια ἑαυταῖς. Οἶσθα οὖν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὅτι καὶ οἱ οἰκέται τῶν τοιούτων ἐνίοτε λάθρα πρὸς τοὺς ὑεῖς τοιαῦτα λέγουσιν, οἱ δοκοῦντες εὖνοι εἶναι· καὶ ἐάν τινα ἴδωσιν ἢ ὀφείλοντα χρήματα, ᾧ μὴ ἐπεξέρχεται ὁ πατὴρ, ἤ τι ἄλλο ἀδικοῦντα, διακελεύονται ὅπως, ἐπειδὰν ἀνὴρ γένηται, τιμωρήσεται πάντας τοὺς

A cior erit, & eos negliget, quaſi videlicet ad ſingularem quandam eruditionem exquiſitus eſſet: apud ingenuos tamen mitis & ſummiſſus: magiſtratui quidem admodum obediens, at honoris & imperii appetens: hactenus tamen vt non dicendi facultate aut huiuſmodi ratione quadam, ſed ciuilibus bellicíſque rebus geſtis gloriam & autoritatem quærat, ſe verò bellicis exercitationibus & venationi libẽter dedat. Hi nimirum videntur eſſe illius reipubl. mores. Nónne verò, inquam, pecuniam negliget is dum iuuenis eſt? quo autem magis ætate B prouehetur, eo magis accendetur in eo habendi ſitis: quum videlicet auaræ illius naturæ igniculos in ſe foueat, nec ſynceram habeat germanámque naturã, optimi cuſtodis præſidio deſtitutꝰ? Eccuius verò, inquit Adimantus, cuſtodis? Rationis profectò cum Muſica contemperatæ, quæ in eius animo qui ipſius compos eſt, inſita, virtutem per vniuerſam vitam conſeruat incolumẽ. Præclarè, inquit, loqueris. Huiuſmodi ſanè eſt adoleſcens in hac ambitioſa ciuitate natus atque educatus, cuius mores in ſeſe quaſi inuſtos circũfert. Prorſus. C Hic verò hũc ferè in modum efficitur: Quum iuuenis quidã eſt boni patris filius, eiuſmodi ciuitatem incolentis quæ non rectè ſit conſtituta, ac proinde qui magiſtratus & honores fugiat, & forũ vniuerſámq; illam negotiorum curam auerſetur: qui & vltrò minorẽ ſe ferat, ſéque negligat, ne cogatur negotiorũ difficultatibus implicari. Quomodo verò, inquit, hoc fit? Quando videlicet, inquã, audit matrẽ ægrè ferentem quòd maritus non ſit è numero magiſtra- D tuũ, & idcirco inter cæteras mulieres cõtemni ſe cõquerentẽ: tũ verò indignãtẽ quòd videat maritum non ſatis ſeriam operã cumulandis diuitiis impendere, neque illarũ cauſa vel priuatim vel publicè & in foro ad conuicia vſque depugnantem, ſed in his rebus negligentius ſe gerentem: & quidẽ ita vitam inſtituentem vt ſibiipſi plurimũ viuat, vxorẽ autem nec aſpernetur quidem, nec admodum etiam colat. ex quibus illa indignatior occaſionem arripiat traducendi mariti apud filium, quaſi ignauus ſit & nimiũ remiſſus, & alia huiuſmodi dictitan- E di quæ ſolent mulieres his de rebus decantare. Multa quidem, inquit Adimantus, huiuſmodi, quæ ipſarũ ingeniis ſunt prorſus accommodata. Neque ignoras ſeruos, & eos quidem qui beneuolentia quadam herorũ filios cõplectũtur, apud eos talia ſæpe inſuſurrare ſolitos: & ſiquẽ viderint vel pecunias patri debentẽ, quem ipſe non appellet, vel illum alia quapiã in re iniuria afficientẽ, edicunt adoleſcenti filio, vt ſi quando vir euadat, hos omnes infenſius perſe-

A quatur: & ita magis virũ futurũ quàm fuerit pater. Quũ igitur hos & ſimiles ſermones audierit adoleſcẽs fili⁹ domo egreſſus, videritq; eos qui res ſuas agũt in ciuitate, & ſtolidos vocitari & in exiguo numero haberi: eos autẽ qui audacius efferũtur, in pretio haberi & cõmendari: quũ hæc omnia, inquã, huiuſmodi audierit & viderit adoleſcẽs, patriſq; deinceps & ſermones & inſtituta perſpexerit, quæ cũ cæterorũ hominũ vocibus & factis cõparet, fit vt à variis illis moribus in varias partes diſtrahatur. hinc enim pater ſancta illa & ſimplici vita vim illã animi rationis capacem irrigat & auget: illinc autem cæteri contrario exemplo partem animi concupiſcibilem & iracũdam adaugẽt: atq; adeo, quũ ſimplici ſit & minimè mala natura, mala tamẽ aliorũ cõſuetudine vſus, & in medium tractus, vtrinque libratus variè abripitur, & media quaſi natura præceps fertur in contentioſũ & ambitioſum quendam impetum. ex quibus moribus exiſtit vir elato & ambitioſo ingenio. Illius naturæ (inquit) originem mihi videris accommodatè expoſuiſſe. Habemus (inquam) hanc in modum & ſecundã rempublicam, & ſecundum hominem. Habemus, inquit. Nónne poſt hæc AEſchyleum illud vſurpabimus, ***Alterum hominem alteri ciuitati eſſe conuenientem?*** imò potius ex his quæ ſunt à nobis conceſſa, priorẽ ciuitatẽ alteri congruã? Omnino, inquit. [a] Quæ autẽ huiuſcemodi rẽpubl. proximè ſequitur, eſt (vt opinor) Paucorũ dominatio [.i. *ὀλιγαρχία*.] Ecquem verò illius ſtatũ eſſe ais? Eum nimirum quum ex cenſus æſtimatione, publica munera tribuuntur: ac proinde penes locupletes ſolos eſt imperandi autoritas atque poteſtas: tenuioribus nullus eſt ad reipubl. munera relictus locus. Intelligo, inquit. Nónne explicandũ eſt primùm quomodo ex ambitioſa illa ciuitate quam *τιμαρχίαν* vocauimus ſæpe, ad *ὀλιγαρχίαν* fiat exceſſus? Certè. Vel cæco quidem perſpicuum eſt quo modo hic fiat exceſſus. Quomodo? Scrinium, inquam, illud quod vnuſquiſque ſibi accommodat auro refertũ, hanc rempubl. perdit peſſumdátque. nam primùm nouos ſumptus exquiſitè comperiunt, & leges ad hæc commenta compellunt: quas tamen & ipſi & ipſorum vxores ſus déque habent. Veriſimile eſt, inquit. Deinde, & dum alius alium videt, & æmulatione quadam abripitur, inde infinitum emanat examen hominum qui ſic agunt. Conſentaneum id quidem, ait. Hinc propenſius concitatiúſque ad pecunias cumulandas delapſi, quãto id pretioſius æſtimãt, tanto virtutem ducunt viliorem. Nónne ita Virtus à vitiis diſcrepat, quaſi vtraque in parte ſtateræ ſint poſita, & ſemper in cõtrariã partẽ declinent? Ita prorſus. Quãdo

a ὀλιγαρχίας ſtatus, & hominis ὀλιγαρχικοῦ mores, qui, vnde, quò.

τοιούτοις, καὶ ἀνὴρ μᾶλλον ἔσται τοῦ πατρός. καὶ ἀξιῶν ἕτερα τοιαῦτα ἀκούῃ καὶ ὁρᾷ, τοὺς μὲν τὰ αὑτῶν πράττοντας ἐν τῇ πόλει, ἠλιθίους τε καλουμένους καὶ ἐν σμικρῷ λόγῳ ὄντας· τοὺς δὲ μὴ τὰ αὑτῶν, τιμωμένους τε καὶ ἐπαινουμένους. τότε δὴ ὁ νέος πάντα τὰ τοιαῦτα ἀκούων τε καὶ ὁρῶν, καὶ αὖ τοὺς τοῦ πατρὸς λόγους ἀκούων τε, καὶ ὁρῶν τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ ἐγγύθεν παρὰ τὰ τῶν ἄλλων, ἑλκόμενος ὑπ' ἀμφοτέρων τούτων, τοῦ μὲν πατρὸς, αὐτοῦ τὸ λογιστικὸν ἐν τῇ ψυχῇ ἄρδοντός τε καὶ B αὔξοντος, τῶν δὲ ἄλλων τό, τε ἐπιθυμητικὸν καὶ τὸ θυμοειδές, διὰ τὸ μὴ κακοῦ ἀνδρὸς εἶναι τὴν φύσιν, ὁμιλίαις δὲ ταῖς τῶν ἄλλων κακαῖς κεχρῆσθαι, εἰς τὸ μέσον ἑλκόμενος ὑπ' ἀμφοτέρων τούτων, ἦλθε, καὶ τὴν ἐν αὑτῷ ἀρχὴν παρέδωκε τῷ μέσῳ τε καὶ φιλονείκῳ καὶ θυμοειδεῖ· καὶ ἐγένετο ὑψηλόφρων τε καὶ φιλότιμος ἀνήρ. Κομιδῇ μοι (ἔφη) δοκεῖς τὴν τούτου γένεσιν διεληλυθέναι. Ἔχομεν ἄρα (ἦν δ' ἐγώ) τήν τε δευτέραν πολιτείαν καὶ τὸν C δεύτερον ἄνδρα. Ἔχομεν, ἔφη. Οὐκοῦν μετὰ τοῦτο, τὸ τοῦ Αἰσχύλου λέγωμεν, ἄλλον ἄλλῃ πρὸς πόλει τεταγμένον; μᾶλλον δὲ, κατὰ τὴν ὑπόθεσιν, προτέραν τὴν πόλιν; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Εἴη δέ γ' ἄν, ὡς ἐγᾦμαι, ὀλιγαρχία, ἡ μετὰ τὴν τοιαύτην πολιτείαν. Λέγεις δὲ (ἦ δ' ὅς) τὴν ποίαν κατάστασιν, ὀλιγαρχίαν; Τὴν ἀπὸ τιμημάτων (ἦν δ' ἐγώ) πολιτείαν, ἐν ᾗ οἱ μὲν πλούσιοι ἄρχουσι, πένησι δὲ οὐ μέτεστιν ἀρχῆς. Μανθάνω, ἦ δ' D ὅς. Οὐκοῦν ὡς μεταβαίνει πρῶτον ἐκ τῆς τιμαρχίας εἰς τὴν ὀλιγαρχίαν, ῥητέον; Ναί. Καὶ μὴν (ἦν δ' ἐγώ) καὶ τυφλῷ γε δῆλον ὡς μεταβαίνει. Πῶς; Τὸ ταμιεῖον (ἦν δ' ἐγώ) ἐκεῖνο ἑκάστῳ χρυσίου πληρούμενον ἀπόλλυσι τὴν τοιαύτην πολιτείαν. πρῶτον μὲν γὰρ δαπάνας αὑτοῖς ἐξευρίσκουσι, καὶ τοὺς νόμους ἐπὶ τοῦτο παράγουσιν, ἀπειθοῦντες αὐτοί τε καὶ γυναῖκες αὐτῶν. Εἰκός, ἔφη. E Ἔπειτά γε (οἶμαι) ἄλλος ἄλλον ὁρῶν, καὶ εἰς ζῆλον ἰών, τὸ πλῆθος τοιοῦτον αὑτῶν ἀπειργάσαντο. Εἰκός. Τοὐντεῦθεν τοίνυν (εἶπον) προϊόντες εἰς τὸ πρόσθεν τοῦ χρηματίζεσθαι, ὅσῳ ἂν τοῦτο τιμιώτερον ἡγῶνται, τοσούτῳ ἀρετὴν ἀτιμοτέραν. ἢ οὐχ οὕτω πλούτου ἀρετὴ διέστηκεν, ὥσπερ ἐν πλάστιγγι ζυγοῦ κειμένου, ἑκατέρου ἀεὶ εἰς τοὐναντίον ῥέποντος; Καὶ μάλ', ἔφη. Τιμωμένου δὴ

Alterã poti… ctionem λο… ſequi uideri… Fic. qui in rationalem…

A πλούτου ἐν πόλει καὶ τῶν πλουσίων, ἀτιμοτέρα ἀρετή τε καὶ οἱ ἀγαθοί. Δῆλον. Ἀσκεῖται δὴ τὸ ἀεὶ τιμώμενον, ἀμελεῖται δὲ τὸ ἀτιμαζόμενον. Οὕτως. Ἀντὶ δὴ φιλονείκων καὶ φιλοτίμων ἀνδρῶν, φιλοχρηματισταὶ καὶ φιλοχρήματοι τελευτῶντες ἐγένοντο· καὶ τὸν μὲν πλούσιον ἐπαινοῦσί τε καὶ θαυμάζουσι, καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς ἄγουσι, τὸν δὲ πένητα ἀτιμάζουσι. Πάνυ γε. Οὐκοῦν τότε δὴ νόμους τίθενται ὅρον πολιτείας ὀλιγαρχικῆς, ταξάμενοι πλῆθος χρημάτων; οὗ μὲν μᾶλ- B λον, ὀλιγαρχία πλέον· οὗ δ᾽ ἧττον, ἔλαττον; προειπόντες ἀρχῶν μὴ μετέχειν ᾧ ἂν μὴ ᾖ οὐσία εἰς τὸ ταχθὲν τίμημα. ταῦτα δὲ ἢ βίᾳ μεθ᾽ ὅπλων διαπράττονται, ἢ καὶ πρὸ τούτου φοβήσαντες κατεστήσαντο τὴν τοιαύτην πολιτείαν. ἢ οὐχ οὕτως; Οὕτω μὲν οὖν. Ἡ μὲν δὴ κατάστασις, ὡς ἔπος εἰπεῖν, αὕτη. Ναί, ἔφη. ἀλλὰ τίς δὴ ὁ τρόπος τῆς πολιτείας; καὶ ποῖά ἐστιν ἃ ἔφαμεν αὐτὴν ἁμαρτήματα ἔχειν; Πρῶτον μὲν (ἔφην) τοῦτο αὐτό, C ὁ ὅρος αὐτῆς, οἷός ἐστιν. ἄθρει γάρ· εἰ νεῶν οὕτω τις ποιοῖτο κυβερνήτας ἀπὸ τιμημάτων, τῷ δὲ πένητι, εἰ καὶ κυβερνητικώτερος εἴη, μὴ ἐπιτρέποι. Πονηρὰν (ἦ δ᾽ ὅς) τὴν ναυτιλίαν αὐτοὺς ″ ναυτίλλεσθαι. Οὐκοῦν καὶ περὶ ἄλλου οὕτως ὁτουοῦν, ἢ τινὸς ἀρχῆς; Οἶμαι ἔγωγε. Πλὴν πόλεως; (ἦν δ᾽ ἐγώ) ἢ καὶ πόλεως πέρι; Πολύ γ᾽, ἔφη, μάλιστα, ὅσῳ χαλεπωτάτη καὶ μεγίστη ἡ ἀρχή. Ἓν μὲν δὴ τοῦτο τοσοῦτον ὀλιγαρχία ἂν ἔχοι ἁμάρτη- D μα. Φαίνεται. Τί δέ; τόδε ἆρά τι τούτου ἔλαττον; Τὸ ποῖον; Τὸ μὴ μίαν ἀλλὰ δύο ἀνάγκην εἶναι τὴν τοιαύτην πόλιν· τὴν μέν, πενήτων· τὴν δέ, πλουσίων· οἰκοῦντας ἐν τῷ αὐτῷ, ἀεὶ ἐπιβουλεύοντας ἀλλήλοις. Οὐδὲν μὰ Δί᾽, ἔφη, ἔλαττον. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τόδε καλόν, τὸ ἀδυνάτους εἶναι πόλεμον τινὰ πολεμεῖν, διὰ τὸ ἀναγκάζεσθαι ἢ χρωμένους τῷ πλήθει ὡπλισμένῳ, δεδιέναι μᾶλλον ἢ τοὺς πολεμίους· ἢ μὴ χρωμένους, ὡς ἀληθῶς E ὀλιγαρχικοὺς φανῆναι ἐν αὐτῷ τῷ μάχεσθαι· καὶ ἅμα χρήματα μὴ ἐθέλειν εἰσφέρειν, ἅτε ὄντας φιλοχρημάτους. Οὐ καλόν. Τί δέ; ὃ πάλαι ἐλοιδοροῦμεν, τὸ πολυπραγμονεῖν, γεωργοῦντας, καὶ χρηματιζομένους

…eſſe a- …que pen- …iſſimus …y. Fic. Qu… ex hoc …n cen- …mè nauẽ …ortaſſe …ᾶι.

igitur in Ciuitate diuitiæ & diuites in pretio habentur, tum & Virtus & boni viri minori in pretio ſunt. Conſtat. At quod in pretio eſt, cum cura & ſolicitudine ab omnibus excolitur: quod contrà in pretio non eſt, ferè iacet atque contemnitur. Sic eſt nimirum. Atque ita ex contentioſis & ambitioſis hominibus nati ſunt tandẽ pecuniæ cupidi, eiuſdémque parãdæ artifices: qui quidem diuites & laudant & admirantur, eóſque ad imperia honoréſque tranſmittunt, pauperes verò deſpiciunt. Omnino. Nónne & illius adminiſtrationis quæ penes paucos homines eſt, certos fines & terminos ponunt? hos videlicet, Vt penes eum ſit maior poteſtas, penes quem ſit maior pecuniæ copia: & penes quem minor pecunię vis, & minor item poteſtas atque autoritas: & magiſtratu arcẽt eum qui non ad certũ aliquem cenſum peruenerit? hæc autem vel per vim perferunt, vel quum ciuium animos maioris potentię metu perculerint, illas leges illámque reipubl. formam conſtituunt. Ita eſt nimirum. Illius igitur reipubl. ſtatus, hic ferè eſt. Certè, inquit. at quíſnam eſt illius reipubl. modus? & quænã ſunt illius peccata, quíve defectus? Primum igitur hoc ipſum, quínam nimirum terminus ſit conſtitutus, ex his animaduerte. Siquis ad nauis gubernationẽ eligat quendã, habita cenſus ratione, & pauperes arceat à nauis gubernaculis, licet ſit regẽdæ nauis peritior: écquid hac de re ſtatueres? Illud nimirũ ſubſequuturũ, vt malè & infeliciter nauis gubernetur. Nónne idem in alio quouis principatu? Arbitror, inquit. Ex eóne numero excipis rempublicam? At illud in ciuitate mihi magis neceſſarium eſſe videtur, quoniam grauiſſimum eſt & maximum imperium. Paucorum igitur dominatus tantùm hoc næuo laborat. Videtur. Quid autem hoc? leuiúſne eſſe cenſes? Quídnam? Quòd inde neceſſe ſit euenire vt non vna ſit Ciuitas, quæ quidem ſit huiuſmodi, ſed duę: vna quidem, pauperum: altera verò, diuitũ: qui vtut eaſdem vnà ſedes incolant, eo tamen ſunt alii aduerſus alios animo, vt ſibi inuicẽ ſtruant inſidias. Non minus ſanè hîc quàm illic peccatur. Iam neque illud eſt decorum neque opportunũ, in eas redigi illã anguſtias, vt bellum aduerſus externum hoſtem geri nullo modo poſſit: quandoquidem in eo ſtatu res eſt, vt ſi armato populo Magiſtratus vtantur, magis illum quàm hoſtem reformidẽt: ſi non vtantur, tanta eis futura ſit militis penuria, vt reuera ὀλιγαρχικοὶ videantur .i. pauciſſimis hominibus dominentur: quòd nolint ſubiecti, pecuniæ nimirum addicti, pendere pecuniam ad mercenariũ militem elocandum. Illud ſanè non eſt opportunum. Hóccine verò conſentaneum eſſe exiſtimas, quod ſuprà vituperabamus? vt iidem homines in variarum rerum ſtudiis variam

multiplicémque dent operam, terram colendo, mercaturam obeundo, bellum gerẽdo, & quidem in huiuſmodi reipubl. forma? Nullo modo, inquit. At vide nunquid illo omnium grauiſſimo malo ipſa prima inuoluatur. Ecquódnam ais? Vt cuilibet liceat ſua omnia diuendere, & ei qui emerit, eius omnia poſſidere: & ei qui bona ſua diuenderit, in ciuitate habitare, quamuis iam nulla ſit ipſe ciuitatis pars: neque mercator, neque opifex, neque eques, neque vllam militiæ formam obeat: ſed pauper & egenus tantùm appelletur. Neceſſe eſt, inquit, ita grauiſſimè peccari. Non igitur in iis rebuſpublicis quæ paucorum dominatu regũtur, illud vetatur. non enim aliter quidam eſſent plus æquo opulenti, alii verò in ſummis paupertatis anguſtiis verſarentur. Rectè. Hoc autem animaduerte. Ille quem modò dicebamus è diuite pauperẽ euaſiſſe, eo tẽpore quo diues erat, maiúſne aliquod emolumentum ad rempubl. conferebat? an videbatur quidem è Principum numero eſſe, reuera tamen neque princeps erat neque miniſter, ſed ſuorum bonorũ abliguritor? Ita quidem videtur, inquit: nec vllo alio nomine eſſe deſignandus. Viſne igitur, inquam, de eo homine dicamus, quemadmodum fucus in fauo naſcens, examinis ſit morbus, ita & illum abliguritorem in ſua domo naſci, veluti morbum reipubl. vt quidem & ſibi ſit incõmodus & vniuerſæ ciuitati? Omnino, inquit. Nónne, Adimãte, animaduertiſti, Deũ creaſſe volatiles illos fucos omnes ſine aculeo, hos autem pedites partim ſine aculeis, partim diris etiam aculeis armatos? & ex his ſanè qui aculeos non habent, pauperes tandem in ſenectute fieri videmus, vt miſeram fœdámque vitam tolerẽt: aculeis autem armati hi ſunt qui malefici vocantur. Veriſſimum eſt, inquit. Id quidem conſtat, in ea ciuitate in qua videas mendicos, eſſe fures latebras quæritantes, ſectores, ſacrilegos, & huiuſmodi ſcelerum artifices. Conſtat, inquit. Nónne in iis rebuſpublicis quæ à paucis gubernãtur, multos vides mendicos? Penè omnes, inquit: ipſis principibus exceptis. Nónne igitur arbitremur, inquam, multos etiam maleficos in ipſis vrbibus adeſſe, aculeis armatos, quos Magiſtratus potentia compeſcit diligentia & vi? Ita arbitramur, inquit. Nónne, vel quòd nulla diſciplina illis extiterit, vel praua quidẽ fuerint imbuti, ob ipſúmque adeo illum reipubl. ſtatum dicemus huiuſmodi homines ibi naſci? Dicemus. Huiuſmodi igitur erit ea reſpublica quæ à paucis regetur, & his incommodis, & fortaſſe pluribus inuoluetur. Fortaſſe, inquit. Conſtituta igitur ſit atque confor-

A καὶ πολεμοῦντας ἅμα τοὺς αὐτοὺς ἐν τῇ τοιαύτῃ πολιτείᾳ, ἢ δοκεῖ ὀρθῶς ἔχειν; Οὐδ' ὁπωστιοῦν. Ὅρα δή, τούτων πάντων τόδε κακῶν εἰ τόδε μέγιστον αὕτη πρώτη παραδέχεται. Τὸ ποῖον; Τὸ ἐξεῖναι πάντα τὰ αὑτοῦ ἀποδόσθαι, καὶ ἄλλῳ κτήσασθαι τὰ τούτου, καὶ ἀποδόμενον οἰκεῖν ἐν τῇ πόλει· μηδὲν ὄντα τῶν τῆς πόλεως μερῶν, μήτε χρηματιστήν, μήτε δημιουργόν, μήτε ἱππέα, μήτε ὁπλίτην, ἀλλὰ πένητα καὶ ἄπορον κεκλημένον. Πρώτη, ἔφη. Οὔκουν διακωλύεταί

B γε ἐν ταῖς ὀλιγαρχουμέναις τὸ τοιοῦτον. οὐ γὰρ ἂν οἱ μὲν, ὑπέρπλουτοι ἦσαν, οἱ δέ, παντάπασι πένητες. Ὀρθῶς. Τόδε δὲ ἄθρει· ἆρα ὅτε πλούσιος ὢν ἀνήλισκεν ὁ τοιοῦτος, μᾶλλόν τι τότ' ἦν ὄφελος τῇ πόλει εἰς ἃ νῦν δὴ ἐλέγομεν; ἢ ἐδόκει μὲν τῶν ἀρχόντων εἶναι, τῇ δὲ ἀληθείᾳ, οὔτε ἄρχων, οὔτε ὑπηρέτης ἦν αὐτῆς, ἀλλὰ τῶν ἑτοίμων ἀναλωτής; Οὕτως (ἔφη) ἐδόκει· ἦν δὲ οὐδὲν

C ἄλλο ἢ ἀναλωτής. Βούλει οὖν (ἦν δ' ἐγώ) φῶμεν αὐτόν, ὡς ἐν κηρίῳ κηφὴν ἐγγίνεται, σμήνους νόσημα, οὕτω καὶ τὸν τοιοῦτον ἐν οἰκίᾳ κηφῆνα ἐγγίνεσθαι, νόσημα πόλεως; Πάνυ μὲν οὖν (ἔφη) ὦ Σώκρατες. Οὐκοῦν, ὦ Ἀδείμαντε, τοὺς μὲν πτηνοὺς κηφῆνας πάντας, ἀκέντρους ὁ θεὸς πεποίηκε· τοὺς δὲ πεζοὺς τούτους, ἐνίους μὲν αὐτῶν, ἀκέντρους, ἐνίους δὲ, δεινὰ κέντρα ἔχοντας; καὶ ἐκ μὲν τῶν ἀκέντρων, πτωχοὶ πρὸς τὸ γῆρας τελευτῶ-

D σιν· ἐκ δὲ τῶν κεκεντρωμένων, πάντες ὅσοι κέκληνται κακοῦργοι. Ἀληθέστατα, ἔφη. Δῆλον ἄρα (ἦν δ' ἐγώ) ἐν πόλει οὗ ἂν ἴδῃς πτωχούς, ὅτι εἰσί που ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ ἀποκεκρυμμένοι κλέπται τε καὶ βαλαντιοτόμοι καὶ ἱερόσυλοι, καὶ πάντων τῶν τοιούτων κακῶν δημιουργοί. Δῆλον, ἔφη. Τί οὖν; ἐν ταῖς ὀλιγαρχουμέναις πόλεσι πτωχοὺς οὐχ ὁρᾷς ἐνόντας; Ὀλίγου γ', ἔφη, πάντας τοὺς ἐκτὸς τῶν ἀρχόντων. Μὴ οὖν οἰόμεθα (ἔ-

E φην ἐγώ) καὶ κακούργους πολλοὺς ἐν αὐταῖς εἶναι κέντρα ἔχοντας, οὓς ἐπιμελείᾳ καὶ βίᾳ κατέχουσιν αἱ ἀρχαί; Οἰόμεθα μὲν οὖν, ἔφη. Ἆρ' οὖν οὐ δι' ἀπαιδευσίαν καὶ κακὴν τροφὴν καὶ κατάστασιν τῆς πολιτείας φήσομεν τοὺς τοιούτους αὐτόθι ἐγγίνεσθαι; Φήσομεν. Ἀλλ' οὖν δὴ τοιαύτη γέ τις ἂν εἴη ἡ ὀλιγαρχουμένη πόλις, καὶ τοσαῦτα κακὰ ἔχουσα· ἴσως δὲ καὶ πλείω. Σχεδόν τι, ἔφη. Ἀπειρ-

γάσθω δή

A γέγονεν δὴ ἡμῖν καὶ αὕτη (ἦν δ' ἐγώ) ἡ πολιτεία, ἣν ὀλιγαρχίαν καλοῦσιν, ἐκ τιμημάτων ἔχουσα τοὺς ἄρχοντας. τὸν δὲ ταύτῃ ὅμοιον μετὰ ταῦτα σκοπῶμεν, ὥς τε γίγνεται, οἷός τε, γενόμενος, ἐστί. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Ἆρ' οὖν ὧδε μάλιστα εἰς ὀλιγαρχικὸν ἐκ τοῦ τιμοκρατικοῦ ἐκείνου μεταβάλλει; Πῶς; Ὅταν αὐτοῦ παῖς γενόμενος, τὸ μὲν πρῶτον ζηλοῖ τε τὸν πατέρα, καὶ τὰ ἐκείνου ἴχνη διώκῃ, ἔπειτα αὐτὸν ἴδῃ ἐξαίφνης πταίσαντα, ὥσπερ πρὸς ἕρματι, πρὸς τῇ πόλει, καὶ B ἐκχέαντα τά τε αὑτοῦ καὶ ἑαυτόν, ἢ στρατηγήσαντα, ἤ τιν' ἄλλην μεγάλην ἀρχὴν ἄρξαντα· εἶτα εἰς δικαστήριον ἐμπεσόντα, βλαπτόμενον ὑπὸ συκοφαντῶν, ἢ ἀποθανόντα, ἢ ἐκπεσόντα, ἢ ἀτιμωθέντα, καὶ τὴν οὐσίαν ἅπασαν ἀποβαλόντα. Εἰκός γ', ἔφη. Ἰδὼν δέ γε, ὦ φίλε, ταῦτα, καὶ παθὼν, καὶ ἀπολέσας τὰ ὄντα, δείσας, οἶμαι, εὐθὺς ἐπὶ κεφαλὴν ὠθεῖ ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ φιλοτιμίαν τε καὶ τὸ θυμοειδὲς ἐκεῖνο· καὶ C ταπεινωθεὶς ὑπὸ πενίας, πρὸς χρηματισμὸν τραπόμενος, γλίσχρως καὶ κατὰ σμικρὸν φειδόμενος, καὶ ἐργαζόμενος, χρήματα ξυλλέγεται. ἆρ' οὐκ οἴει τὸν τοιοῦτον τότε εἰς μὲν τὸν θρόνον ἐκεῖνον τὸ ἐπιθυμητικόν τε καὶ φιλοχρήματον ἐγκαθίζειν, καὶ μέγαν βασιλέα ποιεῖν ἐν ἑαυτῷ, τιάρας τε καὶ στρεπτοὺς καὶ ἀκινάκας παραζωννύντα; Ἔγωγε, ἔφη. Τὸ δέ γε (οἶμαι) λογιστικόν τε καὶ θυμοειδὲς D χαμαὶ ἔνθεν καὶ ἔνθεν παρακαθίσας ὑπ' ἐκείνῳ καὶ καταδουλωσάμενος, τὸ μὲν οὐδὲν ἄλλο ἐᾷ λογίζεσθαι οὐδὲ σκοπεῖν ἀλλ' ἢ ὁπόθεν ἐξ ἐλαττόνων χρημάτων πλείω ἔσται, τὸ δὲ αὖ θαυμάζειν τε καὶ τιμᾶν μηδὲν ἄλλο ἢ πλοῦτόν τε καὶ πλουσίους, καὶ φιλοτιμεῖσθαι μηδ' ἐφ' ἑνὶ ἄλλῳ ἢ ἐπὶ χρημάτων κτήσει, καὶ ἐάν τι ἄλλο εἰς τοῦτο φέρῃ. Οὐκ ἔστ' ἄλλη, ἔφη, μεταβολὴ οὕτω ταχεῖά τε καὶ ἰσχυρὰ ἐκ φιλοτίμου νέου εἰς φιλοχρήματον. E Ἆρ' οὖν οὗτος (ἦν δ' ἐγώ) ὀλιγαρχικός ἐστιν; Ἡ γοῦν μεταβολὴ αὐτοῦ ἐξ ὁμοίου ἀνδρός ἐστι τῇ πολιτείᾳ, ἐξ ἧς ἡ ὀλιγαρχία μετέστη. Σκοπῶμεν δὴ εἰ ὅμοιος ἂν εἴη.

mata à nobis ea reſpublica quam *ὀλιγαρχίαν* vocant: quæ quidẽ ex cenſuum æſtimatione Magiſtratus ſuos habet. [a] Deinceps verò conſideremus eum hominem qui illi ſimilis ſit, & quomodo fiat, & vbi talis euaſerit, quomodo ſe gerat in republ. Omnino, inquit. Nónne hac maximè ratione ex ambitioſo euadit *ὀλιγαρχίας* amans, & ad illius reipubl. formam totus compoſitus? Quomodo? Quum in ea ciuitate puer aliquis patrem ſuum imitatur, & illius ſequitur veſtigia: deinde patrem conſpexit, ad ciuilem adminiſtrationem, veluti ad ſcopulum quendam, prolapſum atque alliſum, & ſe & ſuis fortunis proiectis atque dilapidatis, dum vel rei bellicæ ſummo imperio præeſſet, vel magnum aliquod aliud munus gereret: quadruplatorum verò fraude & artibus in iudiciũ raptũ, vel capite mulctatum, vel in exilium pulſum, vel alia quapiam maiori infamia notatũ, vel omnibus ſuis ſpoliatũ facultatibus. Conſentaneum, inquit. Ille nimirum hæc conſpicatus & perpeſſus, amiſſo patrimonio, his exemplis domeſticis, opinor, conſternatus, in rem planè contrariã dat ſe præcipitem. id eſt, ex illa animi excelſa ſede ambitioſam animoſámque granditatem deturbat, & paupertatis humilitate animum demittit, eúmque ad quæſtum conuertit, & anguſtè tenuitérque vitam tolerat, cum ſumma & parſimonia & induſtria rẽ facere moliens, vndique corradẽdo pecuniã. nónne exiſtimas huiuſmodi hominẽ, nouo illo animo preditũ, in ea ſede auaritiã & lucri cupiditatẽ collocare? & regiam maieſtatẽ poteſtatémque in ſeipſo tribuere ſuis illis cupiditatibus? eis apparatum regium circumducere, tiaras, torquearia, acinacas, & eiuſmodi regiæ magnificentiæ reſpectum? Equidem, inquit. Atque hic quidem, opinor, vim illam rationis & celſitudinem animi humi hinc & inde iacentes ſeruire cogit: neque aliud quidpiam ſinit animum ſuum ratiocinari atque perpendere, quàm vnde ex minoribus facultatibus rem amplificet: neque verò aliud mirari, aliud colere quàm diuitias, quàm diuites: neque ad aliam rem eniti, ex nulla alia re gloriam quærere quàm ex diuitiarũ acquiſitione, & ſiquid ſit aliud quod eò referatur. Nulla certè, inquit, alia eſt tã ſubita cõmutatio, neque tã vehemẽs atque efficax, quàm quum ex ambitioſo pecuniæ cupidus iuuenis euadit. Illéne igitur, inquã, à te vocatur *ὀλιγαρχικὸς* [id eſt, ad paucorum potentiam illam conformatus?] Hæc igitur mutatio in hominibus priuatis ex eadem origine exiſtit, quæ in vniuerſa republica paucorum illa impotens poteſtas ſolet euenire. Videamus igitur an ſimilis ſit.

[a] Mores hominis ὀλιγαρχικοῦ.

Videamus. Nónne igitur primùm hactenus erit ſimilis vtriuſque origo, quòd vtrobique plurimi fiant diuitiæ? Certè. Quinetiam & in eo quòd parcior eſt & induſtrius, & ad lucrum nihil reliqui faciens, dum neceſſariis tantùm voluptatibus & quidem ſibi vni ſoli ſatisfacit, cæteris verò ſumptib⁹ nequaquam indulget, ſed alias appetitiones veluti inanes & ſuperuacaneas, coercet atq; ſubigit. Omnino. Squalidus nimirum atque hiſpidus homo, ex qualibet re lucrum quæritans, quippe cui lucri ſit bonus odor ex re qualibet, congerendis diuitiis impenſius deditus. quale & genus hominum admiratur vulgus: nónne hic vir erit tali reipubl. aſſimilis? Mihi quidé videtur, inquit. Diuitiæ igitur & in illa republ. & apud huiuſmodi homines erũt in maximo pretio. Neque enim hic vir, opinor, diſciplinæ animum vnquam applicuit. Non, vt mihi quidem videtur, inquit. non enim cæcum ducem ſibi præfeciſſet. Optimè quidem: hoc autẽ animaduerte, inquam, maximè: importunáſne illas voluptates fucorũ naturæ aſſimiles negabimus in illo homine ineſſe, quoniam praue inſtitutus eſt? & eas quidem eſſe vel inhoneſtæ cuiuſdã mendicitatis humilitate proiectas, alias verò maleficas, quæ tamen maioris cuiuſdã potentiæ vi cohibeantur? Maximè, inquit. Víſne videre, inquã, quib⁹ in rebus illorũ ingeniorum maleficia perſpiciantur? Vbínam veró? In pupillorum tutelis, & ſiquid huiuſmodi ipſorum curæ demãdatur, in quo magna illis ad iniuriam faciendam occaſio præbeatur. Verum ais. Nónne & illud perſpicuum eſt, huiuſmodi hominem in cæteris commerciis quæ in vitæ vſu verſantur, in quibus probi & iuſti viri nomen & laudem habet, ciuilis cuiuſdam & commodæ vitæ ſpecie alias prauas cupiditates quæ in ipſo inſunt, cohibere atque conſtringere? non quidem perſuaſum ita melius eſſe, neque vel manſuetæ cicuræque rationi obtemperantem, ſed neceſſitate & metu de ſuis fortunis ſolicitè trepidantem, ne, ſiquid contra leges ageret, illarum ſeueritatem ſuo incommodo experiretur? Prorſus, inquit. Nimirum complures illorum animaduertes, quum aliena oportuerit impendere, in eis ineſſe perſimiles fucis cupiditates. Maximé. Non igitur inteſtina ſeditione is carebit, neque vnus erit ipſe homo, ſed maximè duplex: habebítque in ſe cupiditates vtplurimùm cupiditatibus aliis dominantes, meliores ſcilicet deterioribus. Ita eſt. Quocirca hic aliis quidem multis ſpecioſa quadam oris dignitate præſtãtior erit, conſentientis tamen ſecũ & bene tẽperati atque cõpoſiti animi vera & germana virtus longè ab ipſo aberit. Mihi quidé videtur. Quinetiã in ciuilibus controuerſiis ſegnior

A Σκοπῶμεν. Οὐκοῦν πρῶτον μὲν τῷ χρήματα περὶ πλείστου ποιεῖσθαι, ὅμοιος ἂν εἴη; Πῶς δ' οὔ; Καὶ μὴν τῷ γε φειδωλὸς εἶναι καὶ ἐργάτης, τὰς ἀναγκαίας ἐπιθυμίας μόνον τῶν παρ' αὐτῷ ἀποπιμπλὰς, τὰ δὲ ἄλλα ἀναλώματα μὴ παρεχόμενος, ἀλλὰ δουλούμενος τὰς ἄλλας ἐπιθυμίας, ὡς ματαίους. Πάνυ μὲν οὖν. Αὐχμηρός γέ τις (ἦν δ' ἐγὼ) ὢν, καὶ ἀπὸ παντὸς περιουσίαν ποιούμενος, θησαυροποιὸς ἀνήρ· οὓς δὴ καὶ ἐπαινεῖ τὸ πλῆθος. ἢ οὐχ οὗτος ἂν εἴη ὁ τῇ
B τοιαύτῃ πολιτείᾳ ὅμοιος; Ἔμοιγ' οὖν (ἔφη) δοκεῖ. χρήματα γοῦν μάλιστα ἔντιμα τῇ τε πόλει καὶ παρὰ τῷ τοιούτῳ. Οὐ γὰρ, οἶμαι, (ἦν δ' ἐγὼ) παιδείᾳ ὁ τοιοῦτος προσέσχηκεν. Οὐ δοκῶ, ἔφη. οὐ γὰρ ἂν τυφλὸν ἡγεμόνα τοῦ βίου ἐστήσατο. Καὶ ἔτι μάλα εὖ (ἦν δ' ἐγὼ) τόδε σκόπει. κηφηνώδεις ἐπιθυμίας ἐν αὐτῷ, διὰ τὴν ἀπαιδευσίαν, μὴ φῶμεν ἐγγίνεσθαι, τὰς μὲν, πτωχικὰς,
C τὰς δὲ, κακούργους; κατεχομένας βίᾳ ὑπὸ τῆς ἄλλης ἐπιμελείας; Καὶ μάλ', ἔφη. Οἶσθ' οὖν (εἶπον) οἷ ἀποβλέψας κατόψει αὐτῶν τὰς κακουργίας; Ποῖ; ἔφη. Εἰς τὰς τῶν ὀρφανῶν ἐπιτροπεύσεις, καὶ εἴ που τι αὐτοῖς τοιοῦτον ξυμβαίνει, ὥστε πολλῆς ἐξουσίας λαβέσθαι τοῦ ἀδικεῖν. Ἀληθῆ. Ἆρ' οὖν οὐ τοῦτο δῆλον, ὅτι ἐν τοῖς ἄλλοις ξυμβολαίοις ὁ τοιοῦτος ἐν οἷς εὐδοκιμεῖ, δοκῶν δίκαιος εἶναι, ἐπιεικεῖ τινι ἑαυτοῦ βίᾳ κατέχει ἄλ-
D λας κακὰς ἐπιθυμίας ἐνούσας, οὐ πείθων ὅτι οὐκ ἄμεινον, οὐδ' ἡμερῶν λόγῳ, ἀλλ' ἀνάγκῃ καὶ φόβῳ, περὶ τῆς ἄλλης οὐσίας τρέμων; Καὶ πάνυ γ', ἔφη. Καὶ νὴ Δία (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ φίλε τοῖς πολλοῖς γε αὐτῶν εὑρήσεις, ὅταν δέῃ τὰ ἀλλότρια ἀναλίσκειν, τὰς τοῦ κηφῆνος ξυγγενεῖς ἐνούσας ἐπιθυμίας. Καὶ μάλα (ἦ δ' ὅς) σφόδρα. Οὐκ ἄρα ἂν εἴη ἀστασίαστος ὁ τοιοῦτος ἐν ἑαυτῷ οὐδὲ εἷς, ἀλλὰ διπλοῦς τις. ἐπιθυμίας δὲ ἐπιθυμιῶν ὡς τὸ
E πολὺ κρατούσας ἂν ἔχοι βελτίους χειρόνων. Ἔστιν οὕτω. Διὰ ταῦτα δὴ, οἶμαι, εὐσχημονέστερος ἂν πολλῶν ὁ τοιοῦτος εἴη· ὁμονοητικῆς δὲ καὶ ἡρμοσμένης τῆς ψυχῆς ἀληθὴς ἀρετὴ πόρρω ποι ἐκφεύγοι ἂν αὐτόν. Δοκεῖ μοι. Καὶ μὴν ἀνταγωνιστής γε ἰδίᾳ ἐν πόλει ὁ φειδωλὸς

φαῦλος, ἤ τινος νίκης, ἢ ἄλλης φιλοτιμίας τῶν καλῶν· χρήματά τε οὐκ ἐθέλων εὐδοξίας ἕνεκα καὶ τῶν τοιούτων ἀγώνων ἀναλίσκειν, δεδιὼς τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἀναλωτικὰς ἐγείρειν, καὶ ξυμπαρακαλεῖν ἐπὶ ξυμμαχίαν τε καὶ φιλονεικίαν, ὀλίγοις τισὶν ἑαυτοῦ πολεμῶν ὀλιγαρχικῶς, τὰ πολλὰ ἡττᾶται, καὶ πλουτεῖ. Καὶ μάλα, ἔφη. Ἔτι οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ἀπιστοῦμεν μὴ κατὰ τὴν ὀλιγαρχουμένην πόλιν ὁμοιότατον τὸν φειδωλόν τε καὶ χρηματιστὴν τετάχθαι; Οὐδαμῶς, ἔφη. B Δημοκρατίαν δή, ὡς ἔοικε, μετὰ τοῦτο σκεπτέον, τίνα τε γίνεται τρόπον, καὶ γενομένη, ποῖόν τινα ἔχει· ἵνα αὖ τὸν τοῦ τοιούτου ἀνδρὸς τρόπον γνόντες, παραστησώμεθ' αὐτὸν εἰς κρίσιν. Ὁμοίως γοῦν ἂν (ἔφη) ἡμῖν αὐτοῖς πορευοίμεθα. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) μεταβάλλει μὲν τρόπον τινὰ τοιοῦτον ἐξ ὀλιγαρχίας εἰς δημοκρατίαν, δι' ἀπληστίαν τοῦ προκειμένου ἀγαθοῦ, τοῦ ὡς πλουσιώτατον δεῖν γίγνεσθαι. Πῶς δή; C Ἅτε δὴ (οἶμαι) ἄρχοντες ἐν αὐτῇ οἱ ἄρχοντες διὰ τὸ πολλὰ κεκτῆσθαι, οὐκ ἐθέλουσιν εἴργειν νόμῳ τῶν νέων ὅσοι ἂν ἀκόλαστοι γίγνωνται, μὴ ἐξεῖναι αὐτοῖς ἀναλίσκειν τε καὶ ἀπολλύναι τὰ αὑτῶν· ἵνα ὠνούμενοι τὰ τῶν τοιούτων καὶ εἰσδανείζοντες, ἔτι πλουσιώτεροί τε καὶ ἐντιμότεροι γίγνωνται. Παντός γε μᾶλλον. Οὐκοῦν δῆλον ἤδη τοῦτο ἐν πόλει, ὅτι πλοῦτον τιμᾶν καὶ σωφροσύνην ἅμα ἱκανῶς κτᾶσθαι ἐν τοῖς πολίταις, ἀδύνατον, ἀλλ' ἀνάγκη ἢ τοῦ ἑτέρου ἀμελεῖν ἢ τοῦ ἑτέρου. D Ἐπιεικῶς (ἔφη) δῆλον. Παραμελοῦντες δὴ ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις, καὶ ἐφιέντες ἀκολασταίνειν, οὐκ ἀγεννεῖς ἐνίοτε ἀνθρώπους, πένητας ἠνάγκασαν γενέσθαι. Μάλα γε. Κάθηνται δὴ (οἶμαι) οὗτοι ἐν τῇ πόλει κεκεντρωμένοι τε καὶ ἐξωπλισμένοι, οἱ μὲν, ὀφείλοντες χρέα· οἱ δέ, ἄτιμοι γεγονότες· οἱ δέ, ἀμφότερα, μισοῦντές τε καὶ ἐπιβουλεύοντες τοῖς κτησαμένοις τὰ αὐτῶν καὶ τοῖς ἄλλοις, νεωτερισμοῦ ἐρῶντες. Ἔστι ταῦτα. E Οἱ δὲ δὴ χρηματισταὶ ἐγκύψαντες, οὐδὲ δοκοῦντες τούτους ὁρᾶν, τῶν δὲ λοιπῶν τὸν ἀεὶ ὑπείκοντα ἐνιέντες ἀργύριον καὶ τιτρώσκοντες, καὶ τοῦ πατρὸς ἐκγόνους τόκους πολλαπλασίους κομιζόμενοι,

A erit vir parcus, quoties priuatim de aliqua re honeſta inſtitutum erit certamen ad victoriam, rémque aliam illuſtrem: neq; his de rebus in quibus tantùm habebitur ratio laudis & gloriæ, quicquam voluerit impendere: pertimeſcens ne cupiditates illas quibus laxatur libido, ad largitiones & ſumptus exſuſcitet, vt inter ſe certatim contendant: ac proinde lãguidum quoddam belli genus tractans, & ſecum ipſe contendens, ſeruato nimirum *ὀλιγαρχίας* more, mauult vinci in hac laude, vt diteſcat. Maximè, inquit. B Et dubitamus adhuc, inquã, ad ciuitatis eius exemplũ quæ à paucis gubernatur, hominẽ parcum & auarũ inſtitutum eſſe? Nequaquam, inquit. [a] Deinceps inueſtigãdũ videtur quo pacto *δημοκρατία* [.i. popularis gubernatio] inſtituatur: ex quibus initiis naſcatur, quínam denique ſit illius ſtatus: vt iiſdem popularis hominis exploratis moribus, ipſum ad iudicium comparationémque cõmodius deducamus. Eandẽ (inquit) quã hactenus, docendi viã rationémque ſequemur. Nónne hunc in modũ ex *ὀλιγαρχία* tranſitus fit in *δημοκρατίαν*, ex C eo quod ciues hoc ſibi propoſuerunt vt quàm ditiſſimi euadant, nec putant aliter ſuæ illi cupiditati plenè poſſe ſatisfieri? Quomodo veró? Quoniã primores in ea propter opum copiam dominantur, iuuenum (opinor) diſſolutã licẽtiam negligunt lege coercere, ne pro libidine liceat illis ſua profundere & ſumptibus indulgere: vt horum hominũ bona partim emant, partim fœnoribus occupata interuertant: atque adeo horum bonorum acceſſione maiores opes maiorémque autoritatem ſibi comparẽt. Omnino. Nónne igitur ex his quæ D diximus perſpicuum eſt, fieri nullo modo poſſe in republ. vt vnà & diuitiæ in magno ſint pretio, ciuiúmque animi temperantia excolantur: ſed neceſſe eſſe illos alterutrum negligere? Cumulatè quidẽ, inquit, id ex ſuperioribus efficitur. Dũ igitur in hoc paucorum dominatu iuuentutis inſtitutio negligitur, & ſinuntur illi temerè & pro libidine euagari, in eas anguſtias homines alioqui non ingeneroſi adiguntur, vt in miſerã paupertatem tandem aliquando incidant. Certé. Sedent nimirum (vt arbitror) hi in E ciuitate aculeis armati, partim alieno ære obruti, partim ignominia afflicti, partim vtriſque incommodis obuoluti: vnde fit vt & odiis flagrent in eos quos ſuas res vident poſſidere, & aduerſus illos inſidias ſtruãt, & & in alios quoque ciues: ac proinde rerum nouarum cupiditas in illorum animis efferueſcat. Ita ſe res habet. Homines autem lucri appetentes dum in eam rem proni incumbunt, & arbitrantur ſe à quoquam minimè videri: præterea verò in auidi & famelici hominis os pecuniã ſubinde immittunt, cúmque aſſiduis fœnoribus vulnerant, dum & ex ſorte mutuò datę pecuniæ, veluti parente, nouos ſubinde fœtus, fœnebrem videlicet acceſſionem multiplicant, illis vtentes artibus magnum

[a] *Δημοκρατίας*, quæ eſt *πολιτείας* exceſſus, graphica & diſerta deſcriptio, cauſis & effectis eius notatis: & quidem vt primùm illius *ἀταξίας* origo & effecta in republ. intelligãtur: tũ hominis *δημοκρατικοῦ* mores repræſententur, & efficaciſſimè quidem, vt ab homine in democratica republ. nato, quem non poterant latere huiuſmodi mores.

fucorum examẽ, id eſt pauperum turmas, importãt in ciuitatem. Quis dubitet? Neque verò volunt tanti mali incendium ita extinguere vt quenquam conſtringant, & quaſi iniectis frænis reuocent, ne pro arbitratu & libidine euagetur: neque verò ſecũdum alteram legem res huiuſmodi prohibentur. Ecquam legem commemoras? Eam nimirum quæ poſt illam eſt ſecũda, & cogit ciues vt de virtute curam gerant. ſiquis enim multa ex volũtariis commerciis ſui periculo iubeat conferre, non ita impudenter in ciuitate tractarẽt negotia, & pauciora in ciuitate mala, qualia expoſuimus, orirentur. Omnino, inquit. Nunc autem his de cauſis, inquam, principes in ciuitate ſuos ſubiectos his moribus inſtituent atque component: ſeipſos verò & ſuos, delicatulos nimirum illos, laboris fugientes atque ſocordes reddẽt in iis rebus quæ ad corpus pertinent & ad animum: voluptatum & dolorum inertia prorſus mancipia. Quídni? Et ipſi quidem tales euadunt vt nihil aliud præter quæſtum habeant in pretio, neque verò maiorem de virtute quàm de pauperibus curam gerant. Nequaquam. Ita igitur inſtituti atque affecti, quoties cõueniunt inter ſe principes & ſubditi, ſiue in itinere ſiue in alia quapiam communi cõſuetudine atque commercio, vel in publicis ſpectaculis, ſiue regionum perluſtrationibus, vel nauigantes vnà, vel eiuſdem militiæ ſocii, vel in eorundem periculorum communitate: nullo modo his in cauſis pauperes à diuitibus deſpiciuntur: ſed ſæpenumero homuncio, vietus, ſole peruſtus, quum in acie adſtat diuiti in vmbra molliter educato, multis aſcititiis carnibꝰ obeſo, eum viderit anhelantem & animi pendentem: nónne exiſtimas illum in hac ſentẽtia futurum, cæterorum hominum ignauia hos diuites euadere? & alium alii renuntiaturum, quum vnà conuenient, locupletes illos ſuos craſſóſque homines nullius eſſe pretii? Noui certè eos ita ſolere. Nónne igitur, quemadmodum debile & valetudinarium corpus, vel minimo momento extrinſecus illato in morbos incidit, ſæpe etiã vel nulla cauſa extrinſecus iniecta, ipſum ſibi diſſidet: ita & Ciuitas malis iiſdem affecta, parua occaſione (dum alia incommoda vel ex republ. quæ Optimatum, vel ea quæ populari imperio regitur, ſocias operas conuehũt ad exitium) ægrotat, & inteſtinis aduerſus ſeipſam diſcordiis conflictatur: imò etiã aliquãdo abſque his externis incõmodis agitatur atque percellitur?

A πολὺ τὸ κηφῆνα καὶ πτωχὸν ἐμποιοῦσι τῇ πόλει. Πῶς γὰρ (ἔφη) οὐ πολύ; Καὶ οὔτε γ' ἐκείνῃ (ἦν δ' ἐγὼ) τὸ τοιοῦτον κακὸν ἐκκαόμενον ἐθέλουσιν ἀποσβεννύναι, εἴργοντες τὰ αὐτοῦ ὅπῃ τις βούλεται τρέπειν, οὔτε τῇδε ᾗ αὖ κατὰ ἕτερον νόμον τὰ τοιαῦτα λύεται. Κατὰ δὴ τίνα; Ὃς μετ' ἐκεῖνον ἐστὶ δεύτερος, καὶ ἀναγκάζων ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι τοὺς πολίτας. ἐὰν γὰρ ἐπὶ τῷ αὐτοῦ κινδύνῳ τὰ πολλά τις τῶν ἑκουσίων ξυμ-
B βολαίων προστάτῃ ξυμβάλλειν, χρηματίζοιντο μὲν τ' ἂν ἧττον ἀναιδῶς ἐν τῇ πόλει, ἐλάττω δ' ἐν αὐτῇ φύοιντο τῶν τοιούτων κακῶν οἵων νῦν δὴ εἴπομεν. Καὶ πολύ γε, ἦ δ' ὅς. Νῦν δέ γε, ἔφην ἐγώ, διὰ πάντα τὰ τοιαῦτα, τοὺς μὲν ἀρχομένους οὕτω διατιθέασιν ἐν τῇ πόλει οἱ ἄρχοντες· σφᾶς δὲ αὐτοὺς καὶ τοὺς αὐτῶν, ἆρ' οὐ τρυφῶντας μὲν τοὺς νέους καὶ ἀπόνους καὶ πρὸς τὰ τοῦ σώματος καὶ πρὸς τὰ τῆς ψυχῆς, μαλακοὺς δὲ καρ-
C τερεῖν πρὸς ἡδονάς τε καὶ λύπας, καὶ ἀργούς; Τί μήν; Αὐτοὺς δὲ, πλὴν χρηματισμοῦ, τῶν ἄλλων ἠμεληκότας, καὶ οὐδὲν πλείω ἐπιμέλειαν πεποιημένους ἀρετῆς, ἢ τοὺς πένητας. Οὐ γὰρ οὖν. Οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι, ὅταν παραβάλλωσιν ἀλλήλοις οἵ τε ἄρχοντες καὶ οἱ ἀρχόμενοι, ἢ ἐν ὁδῶν πορείαις, ἢ ἐν ἄλλαις τισὶ κοινωνίαις, ἢ κατὰ θεωρίας, ἢ κατὰ στρατείας, ἢ ξύμπλοι γιγνόμενοι, ἢ ξυστρατιῶται, ἢ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς κιν-
D δύνοις ἀλλήλους θεώμενοι, μηδαμῇ ταύτῃ καταφρονῶνται οἱ πένητες ὑπὸ τῶν πλουσίων· ἀλλὰ πολλάκις ἰσχνὸς ἀνὴρ, πένης, ἡλιωμένος, παραταχθεὶς ἐν μάχῃ πλουσίῳ ἐσκιατραφηκότι, πολλὰς ἔχοντι σάρκας ἀλλοτρίας, ἴδῃ ἄσθματός τε καὶ ἀπορίας μεστῷ, ἆρ' οἴει αὐτὸν οὐχ ἡγεῖσθαι κακίᾳ τῇ σφετέρᾳ πλουτεῖν τοὺς τοιούτους, καὶ ἄλλον ἄλλῳ παραγγέλλειν, ὅταν ἰδίᾳ ξυγγίγνωνται, ὅτι ἄνδρες οἱ ἡμέτεροι πλούσιοι
E εἰσὶν οὐδέν; Εὖ οἶδα μὲν οὖν (ἔφη) ἔγωγε ὅτι οὕτω ποιοῦσιν. Οὐκοῦν ὥσπερ σῶμα νοσῶδες μικρᾶς ῥοπῆς ἔξωθεν δεῖται προσλαβέσθαι πρὸς τὸ κάμνειν, ἐνίοτε δὲ καὶ ἄνευ τῶν ἔξω στασιάζει αὐτὸ αὑτῷ, οὕτω δὴ καὶ ἡ κατὰ ταυτὰ ἐκείνῳ διακειμένη πόλις, ἀπὸ σμικρᾶς προφάσεως ἔξωθεν ἐπαγομένων, ἢ τῶν ἑτέρων ἐξ ὀλιγαρχουμένης πόλεως ξυμμαχίαν, ἢ τῶν ἑτέρων ἐκ δημοκρατουμένης, νοσεῖ τε καὶ αὐτὴ αὑτῇ μάχεται, ἐνίοτε δὲ καὶ ἄνευ τῶν ἔξω στασιάζει;

Vel ἤδη ſ... dum puto, ... tinendo ἴδ... figẽdam ... ticulam ἐ... μεστῷ mu... in μεστόν. ... tamen mo... legatur hic ... manebit q... eſt ἀνακόλ...

A Καὶ σφόδρα γε. Δημοκρατία δή, οἶμαι, γίγνεται ὅταν οἱ πένητες νικήσαντες, τοὺς μὲν ἀποκτείνωσι τῶν ἑτέρων, τοὺς δὲ ἐκβάλωσι· τοῖς δὲ λοιποῖς ἐξ ἴσου μεταδῶσι πολιτείας τε καὶ ἀρχῶν. καὶ ὡς τὸ πολὺ ἀποκλήρων αἱ ἀρχαὶ ἐν αὐτῇ γίγνονται. Ἔστι γὰρ (ἔφη) αὕτη ἡ κατάστασις δημοκρατίας, ἐάν τε καὶ δι' ὅπλων γένηται, ἐάν τε καὶ διὰ φόβον ὑπεξελθόντων τῶν ἑτέρων. Τίνα δὴ οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) οὗτοι τρόπον οἰκοῦσι; καὶ ποία τις ἡ τοιαύτη αὖ πολιτεία; δῆλον γὰρ ὅτι ὁ τοιοῦτος ἀ-
B νήρ, δημοκρατικός τις ἀναφανήσεται. Δῆλον, ἔφη. Οὐκοῦν, πρῶτον μὲν δὴ ἐλεύθεροι, καὶ ἐλευθερίας ἡ πόλις μεστὴ καὶ παρρησίας γίγνεται· καὶ ἐξουσία ἐν αὐτῇ ποιεῖν ὅ,τι τις βούλεται. Λέγεταί γε δή, ἔφη. Ὅπου δέ γε ἐξουσία, δῆλον ὅτι ἰδίαν ἕκαστος ἂν κατασκευὴν τοῦ αὑτοῦ βίου κατασκευάζοιτο ἐν αὐτῇ, ἥτις ἕκαστον ἀρέσκοι. Δῆλον. Παντοδαποὶ δὴ ἂν (οἶμαι) ἐν ταύτῃ τῇ πολιτείᾳ μάλιστα ἐγγίγνοιντο ἄνθρω-
C ποι. Πῶς γὰρ οὔ; Κινδυνεύει (ἦν δ' ἐγὼ) καλλίστη αὕτη τῶν πολιτειῶν εἶναι· ὥσπερ ἱμάτιον ποικίλον, πᾶσιν ἄνθεσι πεποικιλμένον, οὕτω καὶ αὕτη πᾶσιν ἤθεσι πεποικιλμένη, καλλίστη ἂν φαίνοιτο. Τί μήν; ἔφη. Καὶ ἴσως μὲν (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ ταύτην, ὥσπερ οἱ παῖδές τε καὶ αἱ γυναῖκες τὰ ποικίλα θεώμενοι, καλλίστην ἂν πολλοὶ κρίνειαν. Καὶ μάλ', ἔφη. Καὶ ἔστι γε, ὦ μακάριε (ἦν δ' ἐγὼ) ἐπιτήδειον ζητεῖν ἐν αὐτῇ πολιτείαν.
D Τί δή; Ὅτι πάντα γένη πολιτειῶν ἔχει, διὰ τὴν ἐξουσίαν, καὶ κινδυνεύει τῷ βουλομένῳ πόλιν κατασκευάζειν (ὃ νῦν δὴ ἡμεῖς ἐποιοῦμεν) ἀναγκαῖον εἶναι, εἰς δημοκρατουμένην ἐλθόντι πόλιν, ὃς ἂν αὐτὸν ἀρέσκοι τρόπος, τοῦτον ἐκλέξασθαι, ὥσπερ εἰς παντοπώλιον ἀφικομένῳ πολιτειῶν· καὶ ἐκλεξαμένῳ, οὕτω κατοικίζειν. Ἴσως γοῦν (ἔφη) οὐκ ἂν ἀποροῖ παραδειγμάτων. Τὸ δὲ μηδεμίαν ἀ-
E νάγκην (εἶπον) εἶναι ἄρχειν ἐν ταύτῃ τῇ πόλει, μηδ' ἂν ᾖς ἱκανὸς ἄρχειν, μηδὲ αὖ ἄρχεσθαι, ἐὰν μὴ βούλῃ· μηδὲ πολεμεῖν, πολεμούντων· μηδὲ εἰρήνην ἄγειν, τῶν ἄλλων ἀγόντων, ἐὰν μὴ ἐπιθυμῇς εἰρήνης· μηδ' αὖ, ἐάν τις ἀρχῆς νόμος σε διακωλύῃ ἢ δικάζειν, μηδὲν ἧττον καὶ ἄρχειν καὶ δικάζειν, ἐὰν αὐτῷ σοι ἐπίῃ·

Prorſus, inquit. Δημοκρατία [.i. popularis dominatio] igitur fit, vt arbitror, quum pauperes ſuperiores atque victores, è ditioribus ciuibus alios interimunt, alios expellunt vrbe: reliquos autem ex æquo ad publicorum munerũ atque imperiorum adminiſtrationem autoritatémque vocant, & vtplurimùm in ea reipubl. forma magiſtratus ſorte obtingunt. Hic nimirum eſt, inquit, popularis dominationis ſtatus, ſiue armorum vi fiat, ſeu metu aliis dilabentibus. [a] Quænã igitur erit horũ hominum vita? & qualis item illorum adminiſtratio? minimè enim dubium eſt quin huiuſmodi vir, δημοκρατικὸς [.i. popularis] eſſe videatur. Conſtat, inquit. Nónne primùm liberi erunt omnes, & libertatis atque præſentiæ animi plena erit reſpublica? & licentia huiuſmodi euagabitur, vt quidlibet in ea quiuis agat? Ita nimirum dicitur, inquit. Vbi autem dominatur licentia, vnuſquiſque pro arbitratu vitam inſtituet. Minimè dubium eſt. Varii igitur atque multiplices in ea ciuitate naſcẽtur ciues. Quídni? Videtur hæc, inquam, reipubl. forma omnium eſſe pulcherrima: atque vt palliũ omnibus colorum generibus variegatum atque diſtinctum eſſe videtur, ita hæc reipubl. forma omnibus morum generibus variegata, omniũ pulcherrima eſſe videretur. Quídni? inquit. Et quemadmodũ, inquã, pueri & mulieres colorum varietate delectantur, ita & de huius reipubl. forma complures iudicium huiuſmodi ferent vt pulcherrimam hactenus iudicent. Omnino, inquit. In hac videlicet ciuitate, mihi crede, opportunũ eſt rempubl. quærere. Cur veró? Quòd omnia ciuilium adminiſtrationũ genera complectitur, propter illam licentiam. Mihi verò videtur neceſſarium eſſe ei qui inſtituit ciuitatẽ condere (quod quidem nobis modò eſt propoſitum) vbi ad popularem hanc ciuitatem venerit, eam adminiſtrationis formam quæ ſibi magis arriſerit, eligere: quaſi nimirum ad mercatum quendam rerumpublicarum venerit, & adhibito iudicio quandam elegerit, ita ad eam conſtituendam omni opera & ſtudio incumbere. Non indigebit ſanè exemplorum copia. Quid veró? nónne hæc vitæ traducendæ ratio optabilis & penè diuina tibi prima fronte videatur, Vti ne vlla tibi imponatur neceſſitas in hac ciuitate publicum aliquod munus gerendi, ne quidem ſi idoneus ſis ad imperandum: nullius tamen imperio cogaris obſequi, ſi nolis: neque bellum gerere cum cætera belligerantium turba, neque pacem colere cum cæteris, ſi quidem animus tuus à pace abhorreat. vel etiã ſiqua lex impediat te ſummo magiſtratu fungi, aut iudicia moderari: nihilominus tamen,

[a] Hominis δημοκρατικοῦ mores.

ſi animū tuū inceſſerit eius rei cupiditas, vtrunq; agas pro arbitratu? Fortaſſe, inquit, hac quidem in re. Quid verò? nónne manſuetudo qua condemnati homines fruuntur in hac republica, ſcita eſt atque exquiſita? nunquámne enim in hac vidiſti homines vel exilio vel ignominia aliqua mulctatos, non minus tamen in eadem vrbe permanere, & in medium liberè prodire, populi ora & voces ferre, in media luce verſari & tamen ita per vrbem incedere veluti heroem quēdam, quaſi nemo ipſius ignominiam curaret, ſed ne aſpiceret quidem? Multos quidem vidi huiuſmodi. Quòd autem non generoſo animo ille vir popularis ſibi indulgeat, nullámque habeat virtutis officiíque rationem: ſed planè ea cōtemnat quæ nos antea dicebamus (dū grandi quadam illuſtríque ratione leges noſtræ reipubl. dictabamus, etiamſi videlicet excellenti quadam atque eximia aliquis ſit præditus natura, nihilominus tamen vix ac ne vix quidem virum bonum euaſurū: niſi idem ab ineunte ætate rebus honeſtis libero animo quaſi per iocum ſe dedat, & in iis ita verſetur vt inanes illas & futiles cupiditates excelſo animo quaſi pedibus proculcet) quòd, inquam, hæc omnia ille vir popularis contemnat, fit vt cæterarum omnium rerum cura repudiata, in hanc vnam rem omni animi contētione incumbat, vt populi auram venetur, hácque via ad publica munera connitatur: nihílque adeo habeat pēſi quibus artibus ad eam potentiam perueniat: eum denique colat ipſo tantùm nomine quòd ſit populo gratioſus. Præclarā generoſámque diligentiā narras. Popularis, inquā, illa gubernatio multa alia habet his affinia atque germana: & fuerit, (vt apparet) iucunda quædam gubernationis forma, imperii legibus ſoluta & multiplex, æqualitatémque quandam ſimiliter æqualibus & inæqualibus diſtribuens. Explorata admodum cognitáque omnibus cōmemoras. Animaduerte iam, inquam, qualis ſit priuatim vir huiuſmodi: an primò inueſtigandum eſt, quemadmodū modò fecimus, in hoc popularis reipubl. ſtatu, écquo modo fiat? Certè, inquit. Nónne ſic, inquam, ſæpe vſu euenit vt parci illius & paucorum potentiæ cupidi hominis filius in illius moribus enutriatur? Quídni? Hic ſcilicet vi cōercet atque ſubigit ſuas cupiditates, quæcunque ad ſumptuum effuſionē pertinere poſſint: at non reprimit eas cupiditates quæ ad rem faciendam impellunt animum: quæ quidem cupiditates non neceſſariæ appellantur. Apparet, inquit. Vin' igitur, inquam, ne obſcurè & veluti in tenebris diſſeramus, [a] Neceſſarias cupiditates & non neceſſarias diſtinguamus, tributis iis notis quib⁹ vtrarumque natura definiatur? 6 Volo, inquit. Nónne illæ rectè vocentur Neceſſariæ, quas amouere nequimus, & quæ quū effectioni mandantur, adiumētum nobis afferunt atque vtilitatem? neceſſe eſt enim naturā noſtram ambas appetere. Prorſus. Iure igitur eis Neceſſi-

a Cupiditatum accurata deſcriptio, ex qua de moribus certius iudicium ſtatui poteſt.

A ἆρ' οὐ θεσπεσία καὶ ἡδεῖα ἡ τοιαύτη διαγωγὴ ἐν τῷ παραυτίκα; Ἴσως, ἔφη, ἔν γε τούτῳ. Τί δέ; ἡ πραότης ἐνίων τῶν δικασθέντων, οὐ κομψή; ἢ οὔπω εἶδες ἐν τοιαύτῃ πολιτείᾳ, ἀνθρώπων καταψηφισθέντων θανάτου ἢ φυγῆς, οὐδὲν ἧττον αὐτῶν μενόντων τε καὶ ἀναστρεφομένων ἐν μέσῳ; καί, ὡς οὔτε φροντίζοντος οὔτε ὁρῶντος οὐδενός, περινοστεῖ ὁ καταψηφισθεὶς ὥσπερ ἥρως. Καὶ πολλούς γ', ἔφη. Ἡ δὲ συγγνώμη οὐ γενναία, καὶ

B οὐδ' ὁπωστιοῦν σμικρολογία αὐτῆς, ἀλλὰ καταφρόνησις ὧν ἡμεῖς ἐλέγομεν σεμνύνοντες, ὅτε τὴν πόλιν ᾠκίζομεν· ὡς εἰ μή τις ὑπερβεβλημένην φύσιν ἔχοι, οὔποτ' ἂν γένοιτο ἀνὴρ ἀγαθός· εἰ μὴ παῖς ὢν εὐθὺς παίζοι ἐν καλοῖς, καὶ ἐπιτηδεύοι τὰ τοιαῦτα πάντα, ὡς μεγαλοπρεπῶς καταπατήσας ἅπαντα ταῦτα. οὐδὲν φροντίζει, ἐξ ὁποίων ἄν τις ἐπιτηδευμάτων ἐπὶ τὰ πολιτικὰ ἰὼν πράττῃ, ἀλλὰ τιμᾷ, ἐὰν φῇ μόνον εὔνους εἶναι τῷ

C πλήθει. Πάνυ γ', ἔφη, γενναία. Ταῦτα δή (ἔφην) ἔχοι ἂν καὶ τούτων ἄλλα ἀδελφὰ δημοκρατία. καὶ εἴη ἄν, ὡς ἔοικεν, ἡδεῖα πολιτεία, καὶ ἄναρχος καὶ ποικίλη, ἰσότητά τινα ὁμοίως ἴσοις τε καὶ ἀνίσοις διανέμουσα. Καὶ μάλ', ἔφη, γνώριμα λέγεις. Ἄθρει δή (ἦν δ' ἐγώ) τίς ὁ τοιοῦτος ἰδίᾳ. ἢ πρῶτον σκεπτέον, ὥσπερ τὴν πολιτείαν ἐσκεψάμεθα, τίνα τρόπον γίγνεται; Ναί, ἔφη. Ἆρ' οὖν οὐχ ὧδε τοῦ φειδωλοῦ ἐκείνου καὶ ὀλιγαρχικοῦ

D γένοιτ' ἄν, οἶμαι, υἱὸς ὑπὸ τῷ πατρὶ τεθραμμένος ἐν τοῖς ἐκείνου ἤθεσιν; Τί γὰρ οὔ; Βίᾳ δὴ καὶ οὗτος ἄρχων τῶν ἐν αὑτῷ ἡδονῶν, ὅσαι ἀναλωτικαὶ μέν, χρηματιστικαὶ δὲ μή· αἳ δὴ οὐκ ἀναγκαῖαι κέκληνται. Δῆλον, ἔφη. Βούλει οὖν, (ἦν δ' ἐγώ) ἵνα μὴ σκοτεινῶς διαλεγώμεθα, πρῶτον ὁρισώμεθα τάς τε ἀναγκαίας ἐπιθυμίας καὶ τὰς μή; Βούλομαι, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν, ἅς τε οὐκ ἂν οἷοί τ' εἶμεν ἀποτρέψαι, δικαίως ἀναγκαῖαι καλοῖν-

E το, καὶ ὅσαι ἀποτελούμεναι ὠφελοῦσιν ἡμᾶς; τούτων γὰρ ἀμφοτέρων ἐφίεσθαι ἡμῶν τῇ φύσει ἀνάγκη. ἢ οὔ; Καὶ μάλα. Δικαίως δή

Suſpicor δ... præpoſition... ante ἐνίων. E... autem illa ... τῆς in ea ... quam ſtatu ... memorat.

τοῦτο ἐπ᾽ αὐταῖς ἐρρήθη τὸ ἀναγκαῖον. Δικαίως. Τί δέ; ἃς γέ τις ἀπαλλάξειεν ἂν, εἰ μελετῴη ἐκ νέου, καὶ πρὸς οὐδὲν ἀγαθὸν ἐνοῦσαί εἰσιν, αἱ δὲ καὶ τοὐναντίον πᾶσαι πάσας, εἰ μὴ ἀναγκαίους φαῖμεν εἶναι, ἆρ᾽ οὐ καλῶς ἂν λέγοιμεν; Καλῶς μὲν οὖν. Προελώμεθα δή τι παράδειγμα ἑκατέρων, αἵ εἰσιν, ἵνα τύπῳ λάβωμεν αὐτάς. Οὐκοῦν χρή. Ἆρ᾽ οὖν οὐχ ἡ τοῦ φαγεῖν μέχρι ὑγιείας τε καὶ εὐεξίας καὶ αὐτοῦ σίτου τε καὶ ὄψου, ἀναγκαίως ἂν εἴη; Οἶμαι. Ἡ μέν γέ που τοῦ B σίτου, κατ᾽ ἀμφότερα ἀναγκαία· ᾗ τε ὠφέλιμος, ᾗ τε παῦσαι ζῶντα δυνατή. Ναί. Ἡ δὲ ὄψου, εἴ πῃ τινὰ ὠφέλειαν πρὸς εὐεξίαν παρέχεται. Πάνυ μὲν οὖν. Τί δέ; ἡ πέρα τούτων καὶ ἀλλοίων ἐδεσμάτων ἢ τούτων ἐπιθυμία, δυνατὴ δὲ, κολαζομένη ἐκ νέων καὶ παιδευομένη ἐκ τῶν πολλῶν ἀπαλλάττεσθαι, καὶ βλαβερὰ μὲν σώματι, βλαβερὰ δὲ ψυχῇ πρός τε φρόνησιν καὶ τὸ σωφρονεῖν, ἆρά γε ὀρθῶς οὐκ ἀναγκαία ἂν καλοῖτο; C Ὀρθότατα μὲν οὖν. Οὐκοῦν καὶ ἀναλωτικὰς φῶμεν εἶναι ταύτας, ἐκείνας δὲ, χρηματιστικὰς, διὰ τὸ χρησίμους πρὸς τὰ ἔργα εἶναι; Τί μήν; Οὕτω δὴ καὶ περὶ ἀφροδισίων καὶ τῶν ἄλλων φήσομεν. Οὕτω. Ἆρ᾽ οὖν καὶ ὃν δὴ νῦν κηφῆνα ὠνομάζομεν, τοῦτον ἐλέγομεν τῶν τοιούτων ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν γέμοντα, καὶ ἀρχόμενον ὑπὸ τῶν μὴ ἀναγκαίων· τὸν δὲ ὑπὸ τῶν ἀναγκαίων, φειδωλόν τε καὶ ὀλιγαρχικόν. Ἀλλὰ τί μήν; Πάλιν D τοίνυν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) λέγωμεν ὡς ἐξ ὀλιγαρχικοῦ δημοκρατικὸς γίνεται. Φαίνεται δέ μοι τά γε πολλὰ ὧδε γίγνεσθαι. Πῶς; Ὅταν νέος τεθραμμένος (ὡς νῦν δὴ ἐλέγομεν) ἀπαιδεύτως τε καὶ φειδωλῶς, γεύσηται κηφήνων μέλιτος, καὶ συγγένηται αἴθωσι θηρσὶ καὶ δεινοῖς, παντοδαπὰς ἡδονὰς καὶ ποικίλας καὶ παντοίως ἐχούσας δυναμένοις σκευάζειν, ἐνταῦθά που οἴου εἶναι ἀρχὴν αὐτῷ μεταβολῆς ὀλιγαρχικῆς τῆς ἐν ἑαυτῷ εἰς δη- E μοκρατικήν. Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη. Ἆρ᾽ οὖν, ὥσπερ ἡ πόλις μετέβαλε, βοηθησάσης τῷ ἑτέρῳ μέρει ξυμμαχίας ἔξωθεν, ὁμοίας ὁμοίῳ, οὕτω καὶ ὁ νεανίας μεταβάλλει, βοηθοῦντος αὖ εἴδους ἐπιθυμιῶν ἔξωθεν τῷ ἑτέρῳ τῶν παρ᾽ ἐκείνῳ, ξυγγενοῦς τε καὶ ὁμοίου; Παντάπασι μὲν οὖν. Καὶ ἐὰν μέν γε, οἶμαι, ἀντιβοηθήσῃ τις τῷ ἐν ἑαυτῷ ὀλιγαρχικῷ ξυμμαχία, ἢ ποθὲν παρὰ τοῦ πατρὸς, ἢ καὶ τῶν ἄλλων οἰκείων,

ſῖτ ἥ τε ὠφέλιμος, ἥ τε cæ.

Hic αὐτῷ Fic. legit. Retinendo autem ἐν ἑαυτῷ, ſcribendum eſſet ξυμμαχίᾳ, in dandi caſu.

A tatis illam vim atque appellationem addicemus. Meritó. Illáſne rectè neceſſarias vocaueris, quas quilibet ex animo ſuo expulerit, ſi à teneris annis aſſueuerit? quæ'ue, quum adſunt, nihil afferunt boni, imò plerunque nocét? Non rectè profectó. Vtrarumque igitur exemplum aſſumamus, vt expreſſa quadam forma illarum naturas repræſentemus. Sic quidem decet. Cupiditáſne comedendi, cibo nimirum & omni obſonio vtendi, hactenus vt habeatur ratio valetudinis, in Neceſſariarum numero B cenſebitur? Arbitror. Certè cibi vſus duplici de cauſa neceſſarius eſt: quia nimirum vtilis eſt, & quia ſine ipſo conſtare vita cuiquam animanti nullo modo poteſt. Certé. Condimentorum verò vſus écquod ad ſanitatem adiumētum affert? Magnum, inquit. Quid verò? horum & cæterorum ciborum appetitio nimia, quæ quidem à teneris coerceri caſtigaríque poteſt, & ex hominum animis exterminari inſtitutionis beneficio, noxia verò corpori, noxia quoque menti eſt ad ſapientiam & temperan- C tiam: illa, inquam, terminos excedens appetitio, nónne rectè vocetur non neceſſaria? Rectiſſimè, inquit. Has igitur, Sumptuarias cupiditates, illas verò, Quæſtui deditas appellabimus: quoniam ad agendum conferunt? Quídni? Ita nimirum & de venereis & aliis hoc prorſus modo ſtatuemus. Nónne illum quem modò Fucum vocabamus, talibus voluptatibus & cupiditatibus refertum eſſe dicemus, & non neceſſariarum cupiditatum imperio ſubiectum? eum verò qui neceſſariis ſubditus fuerit, Parcum & ὀλιγαρχικὸν [id eſt, paucorum po- D tentiæ cupidum?] Quídni verò? Rurſum igitur dicamus, δημοκρατικὸν illum ex ὀλιγαρχικοῦ effici. hæc autem mihi multipliciter videntur exiſtere. Quomodo? Quum iuuenis (vt modò diximus) ineruditè & duriter educatus, fucorum illorum mel guſtauerit, & cum ardentibus illis & grauibus feris conſueuerit, quæ poſſunt [a] multiplices illas & varias & variè deſignatas voluptates comparare: hinc exiſtima eius mutationis principium originémque exiſtere, qua ex ὀλιγαρχικοῦ dominatu fit emigratio E in δημοκρατικόν. Neceſſe eſt, inquit. Nónne, quemadmodum Ciuitas mutabatur, dū extrinſecus præſidium alterutri partium præſtaretur à ſimili ſimile: ita adoleſcentis mutatur ingenium, dum rurſus externarū cupiditatum ſpecies cognata & ſimilis, alteri ſpeciei earum cupiditatū quæ in eo ſunt ſuffragatur? Omnino. Quòd ſi contrà ingenio eius qui ὀλιγαρχίαν amat, auxilium aliquod aut alicunde à patre aut à cæteris

a Illius deſcriptionis applicatio in hac μεταβάσεων doctrina.

domeſticis admonentibus & increpãtibus, accedat, hinc & Seditio & aduerſus quidam obnixus, & pugna in ipſo aduerſus ſeipſum exiſtit. Quis neget? Ita δημοκρατικοῦ illius vis & impetus locũ dat ὀλιγαρχικῷ, & quædam cupiditates partim corrumpũtur, partim intereunt: quum pudor quidam in iuuenis animo ingeneratur, vnde rurſus in nouæ cuiuſdam & rediuiuę modeſtiæ ordinem inſtauratur. Ita aliquãdo vſuuenit, inquit. Rurſus præter eas quæ exciderunt cupiditates, aliæ cognatę ſuboleſcunt & enutriuntur, quę propter inſcitiã paternæ educationis multæ vehemẽtéſque fiunt. Ita nimirum ſolet contingere. Trahunt porro ad ſe conſuetudines atque commercia, & dum clàm obrepunt, magnam turbam ingenerant. Quidni? Tãdem verò iuuenilis animi arcem occupant: dum præſentiſcunt illam eſſe vacuam doctrinarum honeſtorúmque inſtitutorum atque officiorum, & verarum ſententiarum quæ ſolidis rationibus innixę in piorum hominum mẽtibus cuſtodes ſunt atque præſides, vt eum à prauis opinionibus ſarctum tectúmque tueãtur. Prorſus, inquit. Falſæ igitur & arrogantes ſententiæ ſpecioſarum rationũ ampullis tumidæ, ſolidis illis rationibus deturbatis, ſedem in illius hominis animo obtinebunt. Prorſus, inquit. Nónne iterum ad Lotophagos illos profectus, manifeſtè illic habitat? quòd ſiquis amicorum atque neceſſariorum eius animæ parti ſordidæ, parſimonię morbo laboranti, opem auxiliúmque ferre velit: tum verò arrogantes illæ ac petulantes rationum ampullæ eò conuolant, & Regii in ipſo propugnaculi portis obſeratis, neque ſubſidium ipſum, neq; legatos, virorum videlicet ætate prouectiorum monitiones, quaſi priuatorum voces, admittunt: ſed ipſæ omni contentione depugnantes, victrices exiſtunt: & pudorem quidem vocantes ſtoliditatem, in exilium ſumma cum ignominia expellũt: Temperãtiam verò ignauiam appellantes, & magno opprobrio traducẽtes, longè iubent faceſſere: Morũ verò moderationẽ & grauitatẽ, caſtámque frugalitatẽ, tanquã ruſticitatem & illiberalitatẽ, exterminãt: ipſæ verò, cum multarũ & inutiliũ cupiditatum factione vires aſſumunt. Prorſus. Poſtquã his virtutibus euacuarint ſpoliarîntque illius animũ quem occupant, cúmque magnis ſuis ſacris initiarint inaugurarîntque: tum verò deinceps Contumeliam & Licẽtiam imperii legibus ſolutam, Intemperantiam & Impudentiam cum magno comitatu coronatas deducunt, eas laudibus & applauſibus excipientes: & Petulantiã quidem, ingenuam educationẽ: Licentiã illam imperii legibus ſolutã, libertatẽ: Intemperãtiam, liberalitatẽ: Impudentiã, fortitudinẽ vocãt.

A νουθετούντων τε καὶ κακιζόντων, στάσις δὴ καὶ ἀντίστασις καὶ μάχη ἐν αὐτῷ πρὸς αὑτὸν τότε γίγνεται. Τί μήν; Καί ποτε μὲν, οἶμαι, τὸ δημοκρατικὸν ὑπεχώρησε τῷ ὀλιγαρχικῷ· καί τινες τῶν ἐπιθυμιῶν, αἱ μὲν διεφθάρησαν, αἱ δὲ καὶ ἐξέπεσον, αἰδοῦς τινος ἐγγενομένης ἐν τῇ τοῦ νέου ψυχῇ· καὶ κατεκοσμήθη πάλιν. Γίγνεται γὰρ ἐνίοτε, ἔφη. Αὖθις δὲ, οἶμαι, τῶν ἐκπεσουσῶν ἐπιθυμιῶν ἄλλαι ἐπιτρεφόμεναι ξυγγενεῖς, δι' ἀνεπιστημοσύνην τροφῆς πατρὸς πολλαί τε καὶ ἰσχυραὶ

B ἐγένοντο. Φιλεῖ γοῦν, ἔφη, οὕτω γίγνεσθαι. Οὐκοῦν εἵλκυσάν τε πρὸς τὰς αὐτὰς ὁμιλίας, καὶ λάθρα συγγιγνόμεναι, πλῆθος ἐνέτεκον. Τί μήν; Τελευτῶσαι δὲ, οἶμαι, κατέλαβον τὴν τοῦ νέου τῆς ψυχῆς ἀκρόπολιν, αἰσθόμεναι κενὴν μαθημάτων τε καὶ ἐπιτηδευμάτων καλῶν, καὶ λόγων ἀληθῶν· οἳ δὴ ἄριστοι φρουροί τε καὶ φύλακες ἐν ἀνδρῶν θεοφιλῶν εἰσὶ διανοίαις. Καὶ πολύ γ',

C ἔφη. Ψευδεῖς δὴ καὶ ἀλαζόνες (οἶμαι) λόγοι τε καὶ δόξαι ἀντ' ἐκείνων ἀναδραμόντες κατέσχον τὸν αὐτὸν τόπον τοῦ τοιούτου. Σφόδρα γ', ἔφη. Ἆρ' οὖν οὐ πάλιν τε εἰς ἐκείνους τοὺς Λωτοφάγους ἐλθὼν, φανερῶς κατοικεῖ; καὶ ἐὰν παρ' οἰκείων τις βοήθεια τῷ φειδωλῷ αὐτοῦ τῆς ψυχῆς ἀφικνῆται, κλείσαντες οἱ ἀλαζόνες λόγοι ἐκεῖνοι τὰς τοῦ βασιλικοῦ τείχους ἐν αὐτῷ πύλας, οὔτε αὐτὴν τὴν ξυμμαχίαν παριᾶσιν, οὔτε πρέσβεις πρεσβυτέ-

D ρων λόγους ἰδιωτῶν εἰσδέχονται, αὐτοί τε κρατοῦσι μαχόμενοι· καὶ τὴν μὲν αἰδῶ, ἠλιθιότητα ὀνομάζοντες, ὠθοῦσιν ἔξω ἀτίμως φυγάδα· σωφροσύνην δὲ ἀνανδρίαν καλοῦντές τε καὶ προπηλακίζοντες, ἐκβάλλουσι· μετριότητα δὲ καὶ κοσμίαν δαπάνην, ὡς ἀγροικίαν καὶ ἀνελευθερίαν οὖσαν πείθοντες, ὑπερορίζουσι μετὰ πολλῶν καὶ ἀνωφελῶν ἐπιθυμιῶν. Σφόδρα γε. Τούτων δέ γέ που κενώσαντες καὶ καθήραντες τὴν τοῦ κατεχο-

E μένου τε ὑπ' αὐτῶν καὶ τελουμένου ψυχὴν μεγάλοις τέλεσι, τὸ μετὰ τοῦτο ἤδη ὕβριν καὶ ἀναρχίαν καὶ ἀσωτίαν καὶ ἀναίδειαν λαμπρὰς μετὰ πολλοῦ χοροῦ κατάγουσιν ἐστεφανωμένας, ἐγκωμιάζοντες καὶ ὑποκοριζόμενοι· ὕβριν μὲν, παιδείαν καλοῦντες· ἀναρχίαν δὲ, ἐλευθερίαν· ἀσωτίαν δὲ, μεγαλοπρέπειαν· ἀναίδειαν δὲ, ἀνδρείαν.

In præced. e[t] ἐπιστρεφόμεναι pro ἐπιτρεφόμεναι, uel ὑποτρεφόμεναι, ut in q[ui]dam uet. qui[bus] ſequi malim.

A ἆρ' οὐχ οὕτω πως (ἦν δ' ἐγώ) νέος ὢν μεταβάλλει ἐκ τοῦ ἀναγκαίοις ἐπιθυμίαις τεθραμμένου, εἰς τὴν τῶν μὴ ἀναγκαίων καὶ ἀνωφελῶν ἡδονῶν ἐλευθέρωσίν τε καὶ ἄνεσιν; Καὶ μάλιστά γ', ἦ δ' ὅς, ἐναργῶς. Ζῇ δὴ, οἶμαι, μετὰ ταῦτα ὁ τοιοῦτος οὐδὲν μᾶλλον εἰς ἀναγκαίους ἢ μὴ ἀναγκαίους ἡδονὰς ἀναλίσκων καὶ χρήματα καὶ πόνους καὶ διατριβάς· ἀλλ' ἐὰν εὐτυχὴς ᾖ, καὶ μὴ πέρα ἐκβακχευθῇ, ἀλλά τι καὶ πρεσβύτερος γενόμενος τοῦ πολ-
B λοῦ θορύβου παρελθόντος, μέρη τε καταδέξηται τῶν ἐκπεσόντων, καὶ τοῖς ἐπεισελθοῦσι μὴ ὅλον ἑαυτὸν ἐκδῷ, εἰς ἴσον δή τι καταστήσας τὰς ἡδονὰς διάγει, τῇ παραπιπτούσῃ ἀεὶ, ὥσπερ λαχούσῃ, τὴν ἑαυτοῦ ἀρχὴν παραδιδοὺς, ἕως ἂν πληρωθῇ· καὶ αὖθις ἄλλῃ· οὐδεμίαν ἀτιμάζων, ἀλλ' ἐξ ἴσου τρέφων. Πάνυ μὲν οὖν. Καὶ λόγον γ', ἦν δ' ἐγώ, ἀληθῆ οὐ προσδεχόμενος οὐδὲ παριεὶς εἰς τὸ φρούριον, ἐάν τις λέγῃ ὡς αἱ μέν εἰσι τῶν
C καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἐπιθυμιῶν ἡδοναί, αἱ δὲ, τῶν πονηρῶν· καὶ τὰς μὲν χρὴ ἐπιτηδεύειν καὶ τιμᾶν, τὰς δὲ κολάζειν τε καὶ δουλοῦσθαι· ἀλλ' ἐν πᾶσι τούτοις ἀνανεύει τε, καὶ ὁμοίας φησὶν ἁπάσας εἶναι, καὶ τιμητέας ἐξ ἴσου. Σφόδρα γὰρ (ἔφη) οὕτω διακείμενος τοῦτο δρᾷ. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγώ) καὶ διαζῇ τὸ καθ' ἡμέραν, οὕτω χαριζόμενος τῇ προσπιπτούσῃ ἐπιθυμίᾳ· τοτὲ μὲν μεθύων καὶ καταυλούμενος, αὖθις δὲ ὑδροποτῶν καὶ κατι-
D σχναινόμενος, τοτὲ δ' αὖ γυμναζόμενος· ἔστι δ' ὅτε ἀργῶν, καὶ πάντων ἀμελῶν, τοτὲ δ' ὡς ἐν φιλοσοφίᾳ διατρίβων. πολλάκις δὲ πολιτεύεται· καὶ ἀναπηδῶν ὅ,τι ἂν τύχῃ λέγει τε καὶ πράττει. κἄν ποτέ τινας πολεμικοὺς ζηλώσῃ, ταύτῃ φέρεται· ἢ χρηματιστικοὺς, ἐπὶ τοῦτ' αὖ· καὶ οὔτε τις τάξις οὔτε ἀνάγκη ἔπεστιν αὐτοῦ τῷ βίῳ, ἀλλ' ἡδύν τε δὴ καὶ ἐλευθέριον καὶ μακάριον καλῶν τὸν βίον τοῦτον, χρῆται αὐτῷ διαπαντός. Παντάπα-
E σιν, ἦ δ' ὅς, διελήλυθας βίον ἰσονομικοῦ τινος ἀνδρός. Οἶμαι δέ γε, ἦν δ' ἐγώ, καὶ παντοδαπόν τε καὶ πλείστων ἠθῶν μεστὸν, καὶ καλόν τε καὶ ποικίλον ὥσπερ ἐκείνην τὴν πόλιν τοῦτον τὸν ἄνδρα εἶναι· ὃν πολλοὶ ἂν καὶ πολλαὶ ζηλώσειαν τοῦ βίου, παραδείγματα πολιτειῶν τε καὶ τρόπων πλεῖστα ἐν αὐτῷ ἔχοντα. Οὕτω γὰρ, ἔφη, ἐστί. Τί οὖν; τετάχθω ἡμῖν κατὰ

nónne hoc modo iuuenis ex eo viuendi genere quod debuit efficere vt in neceſſariis cupiditatibus innutriretur, commutatur in vagam quandam & diſſolutam licentiam cupiditatémque rerum minimè neceſſariarum, imò planè inutilium? Et maximè, inquit, id liquet. Viuit itaque (vt quidem arbitror) vir huiuſmodi non minus in neceſſarias quàm in non neceſſarias voluptates, impendens eò & pecunias & labores & omnem exercitationis induſtriam. Quòd ſi ita fortunatus eſt vt neque vltra modum debacchetur, ſed quũ in multam ſenectutem prouectus fuerit, irruente voluptatum magna caterua, non quidem omnes ſed aliquam earum partem admittit, cæteris planè excluſis: neque verò iis quæ ingreſſæ fuerint totum ſe tradit, ſed ita viuit vt æqualiter omnibus impertiat ſe: ei verò quæ tũ fortè obuenit, veluti Magiſtratui ſummo, ſeipſum gubernãdum committit, donec ea exſaturetur, & rurſus alteri: nullam negligẽs, ſed omnes peræquè colẽs. Omnino. Hic quidem veram rationẽ non ſuſcipit, neque in propugnaculum admittit, qui dixerit, Voluptates partim honeſtarum & bonarum eſſe cupiditatum, partim improbarum, illáſque eſſe perſequendas & honorandas, has contrà, ſupplicio plectendas atque in ſeruitutem redigendas: verùm ſublato boni & mali diſcrimine, his omnibus cæco quodam impetu annuit, omnes ait eſſe ſimiles, & æquè colendas atque honorandas. Omnino, inquit, is qui ita affectus eſt, hoc agit. Nónne, inquam, ita in dies licentioſè viuit, cuilibet voluptati ita indulgens? dum videlicet ebrietate & cantu animum relaxat modò, modò aquam potans & corpus inedia macerans? modò autem exercens ſe, modò otioſè deſidens, & omnium rerum curam abiiciens? modò philoſophiæ ſtudiis ſe dedens, inde ad reipubl. adminiſtrationem ſe conferens: denique in mediũ temerè proſilit, quicquid fors obtulerit & dicens & faciẽs. Etenim ſi militares homines æmuletur, eò fertur: ſin mercatores, ad hoc viuendi genus prouolat: neque ordo vllus neque neceſſitas adeſt illi ad vitam cõponendam: ſed iucundam & liberalem & beatam hanc vitam appellitans, in hac colenda aſſiduè verſatur. Omnino (inquit) hominis Popularis & æquè cuiuſdam vitæ rationem ſectantis vitam repræſentaſti. Arbitror hunc, inquam, hominem & multiplicem & variis moribus plenum, & pulchrũ & varium, quemadmodum ciuitatẽ illam, videri: quem ſanè multi atque multæ beatum eſſe exiſtimarent: quippe qui plurima vitæ exempla rerumpublicarum & morum in ſeipſo complectatur. Ita, inquit, ſe res habet. Ponatur verò nobis vir huiuſmodi,

a TYRANNIDIS & tyrannici hominis deſcriptio, tam copioſa quàm magna eſt tyrannorum & tyrannicorum hominũ ſeges.

ex *δημοκρατίας* [.i. ex popularis illius adminiſtrationis] legibus, qui *δημοκρατικὸς* [.i. popularis] rectè appelletur. Ponatur ſanè. [a] Præſtantiſſima nimirum, inquã, reipubl. forma, & præſtantiſſimus vir nobis reſtat explicandus, TYRANNIS & TYRANNICVS. Prorſus, inquit. Agedum, inquam: ecquis modus, mi Adimante, ſit illius tyrannicæ adminiſtrationis, videamus. illam ex populari ſtatu emigrare minimè dubium videtur. Conſtat certè. Eodem modo quo Popularis ſtatus ex paucorum dominatu oritur, nónne ex populari quoque Tyrannis? Quomodo? Quod ſpecie boni proponebatur in paucorum potentia conſtituenda, vnde & illa quoque inoleuit, id erat diuitiarum vbertas. nónne? Certè. Inſatiabilis itaq; diuitiarũ fames, cæterarúmque rerũ neglectus, propter ipſum quæſtum eam profligat atque perdit. Vera cõmemoras, inquit. Quinetiam eius quod in populari ſtatu bonum cenſetur, cupiditas videlicet inexplebilis, ipſam quoq; peruertit atque peſſundat. Ecquod in ea bonũ, inquit, cẽſeri arbitraris? Libertatẽ, inquã. nã iſtud in populari ciuitate cẽſeri præclariſſimũ audies: atque adeo cõſentaneum eſt in hac ſola eum virũ habitare quicunq; natura liber eſt. Certè nomen illud libertatis in noſtrorum hominum ore frequenter verſatur. Nónne, inquam, quod nunc dicturus eram, inſatiabilis quædam huiuſce rei cupiditas, & rerum cæterarũ neglectus, commutat rempublicam, eámque in eum ſtatũ cõiicit vt tyrãnide indigeat? Quomodo? inquit. Quũ ea ciuitas, inquã, quæ populari adminiſtratione regitur, libertatem ſitiẽs, nanciſcitur huiuſmodi magiſtratus qui ſint tanquã mali pincernæ, & ipſa tum plus æquo mero indulgens inebriatur, eò deuenit vt in magiſtratus ſuos, niſi valdè fuerint mites, & multam eis tribuerint libertatem, ſæuiat, eóſque malè mulctet, velut impuros & pro libidine imperitantes. Hoc videlicet agunt. Atqui & eos, inquit, qui principibus morem gerunt, obiurgat atque traducit, vt ſeruili ingenio & nihili homines: principes autem ſubditis & ſubditos principibus pares priuatim & publicè laudat & colit. nónne neceſſe eſt in huiuſmodi ciuitate homines ad maximę cuiuſdam libertatis faſtigium peruenire? Quídni? Atq; hãc quidẽ, inquã, imperii ſolutionẽ ita innaſci in hominũ animis, vt in priuatas domos irrepat, & aduſque bruta animantes immanet. Quomodo, inquit, hoc dicimus? Quemadmodum, inquã, ſi pater filio fiat ſimilis, filióſque metuat, & filius patri ſit par, neque reuereatur parentes, neque vllo modo metuat, vt ſit maximè liber:

A δημοκρατίαν ὁ τοιοῦτος ἀνήρ, ὡς δημοκρατικὸς ὀρθῶς ἂν προσαγορευόμενος. Τετάχθω, ἔφη. Ἡ καλλίστη δὴ (ἦν δ' ἐγὼ) πολιτεία τε καὶ ὁ κάλλιστος ἀνήρ, λοιπὰ ἂν ἡμῖν εἴη διελθεῖν, τυραννίς τε καὶ τύραννος. Κομιδῇ γ', ἔφη. Φέρε δή, τίς τρόπος τυραννίδος, ὦ φίλε ἑταῖρε, γίγνεται; ὅτι μὲν γὰρ ἐκ δημοκρατίας μεταβάλλει, σχεδὸν δῆλον. Δῆλον. Ἆρ' οὖν τρόπον τινὰ τὸν αὐτὸν ἔκ τε ὀλιγαρχίας δημοκρατία γίγνεται καὶ ἐκ δημοκρατίας τυραννίς; Πῶς; Ὃ προὔθετο (ἦν δ' B ἐγὼ) ἀγαθόν, καὶ δι' οὗ ἡ ὀλιγαρχία καθίστατο· τοῦτο δ' ἦν, γίγνεσθαι ὑπέρπλουτος. Ἦ γάρ; Ναί. Ἡ πλούτου τοίνυν ἀπληστία καὶ ἡ τῶν ἄλλων ἀμέλεια διὰ χρηματισμὸν αὐτὴν ἀπόλλυσιν. Ἀληθῆ, ἔφη. Ἆρ' οὖν καὶ ὃ δημοκρατία ὁρίζεται ἀγαθόν, ἡ τούτου ἀπληστία καὶ ταύτην καταλύει. Λέγεις δ' αὐτὴν τί ὁρίζεσθαι; Τὴν ἐλευθερίαν, εἶπον. τοῦτο γάρ που ἐν δημοκρατουμένῃ πόλει ἀ- C κούσαις ἂν ὡς ἔχει τε κάλλιστον, καὶ διὰ ταῦτα ἐν μόνῃ ταύτῃ ἄξιον οἰκεῖν ὅστις φύσει ἐλεύθερος. Λέγεται γὰρ δή (ἔφη) καὶ πολὺ τοῦτο τὸ ῥῆμα. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ὅπερ ἦα νῦν δὴ ἐρῶν, ἡ τοῦ τοιούτου ἀπληστία καὶ ἡ τῶν ἄλλων ἀμέλεια, καὶ ταύτην τὴν πολιτείαν μεθίστησί τε καὶ παρασκευάζει τυραννίδος δεηθῆναι; Πῶς; ἔφη. Ὅταν (οἶμαι) δημοκρατουμένη πόλις, ἐλευθερίας διψήσασα, κακῶν οἰνοχόων προστατούντων τύχῃ, D καὶ πορρωτέρω τοῦ δέοντος ἀκράτου αὐτῆς μεθυσθῇ, τοὺς ἄρχοντας δή, ἂν μὴ πάνυ πρᾶοι ὦσι, καὶ πολλὴν παρέχωσι τὴν ἐλευθερίαν, κολάζει, αἰτιωμένη ὡς μιαρούς τε καὶ ὀλιγαρχικούς. Δρῶσι γὰρ (ἔφη) τοῦτο. Τοὺς δέ γε (εἶπον) τῶν ἀρχόντων κατηκόους προπηλακίζει, ὡς ἐθελοδούλους τε καὶ οὐδὲν ὄντας· τοὺς δὲ ἄρχοντας μὲν ἀρχομένοις, ἀρχομένους δὲ ἄρχουσιν ὁμοίους ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ ἐπαινεῖ τε καὶ τιμᾷ. ἆρ' οὐκ ἀνάγκη ἐν τοι- E αύτῃ πόλει ἐπὶ πᾶν τὸ τῆς ἐλευθερίας ἰέναι; Πῶς γὰρ οὔ; Καὶ καταδύεσθαί γε (ἦν δ' ἐγώ) ὦ φίλε, εἴς τε τὰς ἰδίας οἰκίας καὶ τελευτᾶν μέχρι τῶν θηρίων τὴν ἀναρχίαν ἐμφυομένην. Πῶς (ἦ δ' ὅς) τὸ τοιοῦτον λέγομεν; Οἷον (ἔφην) πατέρα μὲν ἐθίζεσθαι παιδὶ ὅμοιον γίγνεσθαι, καὶ φοβεῖσθαι τοὺς υἱεῖς, υἱὸν δὲ πατρὶ, καὶ μήτε αἰσχύνεσθαι μήτε δεδιέναι τοὺς γονέας, ἵνα δὴ ἐλεύθερος ᾖ. μέτοικον

δὲ ἀστῷ καὶ ἀστὸν μετοίκῳ ἐξισοῦσθαι, καὶ ξένον ὡσαύτως. Γίγνεται γὰρ οὕτως, ἔφη. Ταῦτά τε, ἦν δ' ἐγώ, καὶ σμικρὰ τοιάδε ἄλλα γίγνεται. διδάσκαλός τε ἐν τῷ τοιούτῳ φοιτητὰς φοβεῖται καὶ θωπεύει, φοιτηταί τε διδασκάλων ὀλιγωροῦσιν, οὕτω δὲ καὶ παιδαγωγῶν· καὶ ὅλως οἱ μὲν νέοι πρεσβυτέροις ἀπεικάζονται, καὶ διαμιλλῶνται καὶ ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις· οἱ δὲ γέροντες, συγκαθίζοντες τοῖς νέοις, εὐτραπελίας τε καὶ χαριεντισμοῦ ἐμπίπλανται· μιμούμενοι τοὺς νέους, ἵνα δὴ μὴ δοκῶσιν ἀηδεῖς εἶναι, μηδὲ δεσποτικοί. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τὸ δέ γε (ἦν δ' ἐγὼ) ἔσχατον, ὦ φίλε, τῆς ἐλευθερίας τοῦ πλήθους, ὅσον γίγνεται ἐν τῇ τοιαύτῃ πόλει, ὅταν δὴ οἱ ἐωνημένοι καὶ αἱ ἐωνημέναι μηδὲν ἧττον ἐλεύθεροι ὦσι τῶν πριαμένων. ἐν γυναιξὶ δὲ πρὸς ἄνδρας καὶ ἀνδράσι πρὸς γυναῖκας ὅση ἡ ἰσονομία καὶ ἐλευθερία γίγνεται, ὀλίγου ἐπελαθόμεθ' εἰπεῖν. Οὐκοῦν, κατ' Αἰσχύλον (ἔφη) ἐροῦμεν ὅ,τι νῦν ἦλθ' ἐπὶ στόμα; Πάνυ γε (εἶπον) καὶ ἔγωγε οὕτω λέγω. τὸ μὲν γὰρ τῶν θηρίων τῶν ὑπὸ τοῖς ἀνθρώποις ὅσῳ ἐλευθερώτερά ἐστιν ἐν ταύτῃ ἢ ἐν ἄλλῃ, οὐκ ἄν τις πείθοιτο ἄπειρος. ἀτεχνῶς γὰρ αἵ τε κύνες, κατὰ τὴν παροιμίαν, οἷαί περ αἱ δέσποιναι" γίγνονταί τε δή, καὶ ἵπποι καὶ ὄνοι πάνυ ἐλευθέρως καὶ σεμνῶς εἰθισμένοι πορεύεσθαι, κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐμβάλλοντες τῷ ἀεὶ ἀπαντῶντι, ἐὰν μὴ ἐξίστηται· καὶ τἆλλα πάντα οὕτω μεστὰ ἐλευθερίας γίγνεται. Τὸ ἐμόν γ', ἔφη, ἐμοὶ λέγεις ὄναρ. αὐτὸς γὰρ εἰς ἀγρὸν πορευόμενος, θαμὰ αὐτὸ πάσχω. Τὸ δὲ δὴ κεφάλαιον (ἦν δ' ἐγὼ) πάντων τούτων ξυνηθροισμένων ἐννοεῖς; ὡς ἁπαλὴν τὴν ψυχὴν τῶν πολιτῶν ποιεῖ, ὥστε κἂν ὁτιοῦν δουλείας τις προσφέρηται, ἀγανακτεῖν καὶ μὴ ἀνέχεσθαι; τελευτῶντες γάρ που οἶσθ' ὅτι οὐδὲ τῶν νόμων φροντίζουσι γεγραμμένων ἢ ἀγράφων, ἵνα δὴ μηδαμῇ μηδεὶς αὐτοῖς ᾖ δεσπότης. Καὶ μάλα (ἔφη) οἶδα. Αὕτη μὲν τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ φίλε, ἡ ἀρχὴ οὑτωσὶ καλὴ καὶ νεανική, ὅθεν τυραννὶς φύεται, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. Νεανικὴ δῆτα (ἔφη) ἀλλὰ τί τὸ μετὰ τοῦτο; Ταὐτὸν (ἦν δ' ἐγὼ) ὅπερ ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ νόσημα ἐγγενόμενον ἀπώλεσεν αὐτήν, τοῦτο καὶ ἐν ταύτῃ πλέον τε καὶ ἰσχυρότερον ἐκ τῆς ἐξουσίας ἐγγενόμενον καταδουλοῦται δημοκρατίαν. καὶ τῷ ὄντι τὸ ἄγαν τι ποιεῖν, μεγάλην φιλεῖ εἰς τοὐναντίον μεταβολὴν ἀνταποδιδόναι, ἐν ὥραις τε καὶ ἐν

N[o]m ita ſcribe[ndum … γίγ]νονταί τε, καὶ [… οἱ] ἵπποι. Vel [… γίγ]νονται, κ[αὶ] ἢ &c. abſ[…]quecula τε, […]e quæ præ[…]cc.

A & inquilinum ciui & ciuem inquilino, peregrinúmque eodem modo æquari. Ita nimirum fit, inquit. Hæc videlicet & alia nonnulla huius generis exigua ſolent euenire. nam hoc modo præceptor diſcipulos ſuos timet, eíſque adulatur: & diſcipuli præceptores ſuos negligunt, & ſimiliter pædagogos. atque, vt ſummatim dicam, iuniores ſeſe ſimiles ferunt ſenioribus, & ſermone & reipſa decertant cum illis, nullo pudore: ſenes autem vnà cum iuuenibus ſeſſitantes, facetiis & ſalibus ad ſatietatem vſque indulgent, imitantes iuuenes, ne vel iniucundi B vel imperioſi eſſe videantur. Omnino, inquit. Vulgi libertas, mihi crede, inquam, in hac ciuitate ineſt tanta quanta vſpiam eſſe poteſt: quãdoquidem ii ex've qui quæ've emuntur, non minorem habent quàm illi ipſi qui eos emunt libertatem, ſed quanta mulieribus erga viros & viris erga mulieres æqualitas ſit atque libertas, penè ex animo excidit. Nónne ex Æſchyli verbis dicemus quod nunc in os mihi venit? Omnino, inquam. & ita quidem dico: Bruta videlicet animantia quæ hominum cura C educantur, quanto liberiora ſint in hac ciuitate quàm in alia quauis, vix credibile eſt, niſi rem ipſam conſpexerit. nam & catellæ, vt habet prouerbiũ, ſunt perinde ac heræ: & equi & aſini tã liberè & grauiter per vias ire conſueſcunt, vt in obuium quemque impetum faciant, niſi de via ceſſerint: denique cæteræ res omnes ſumma licẽtia peraguntur. Meũ certè, inquit, mihi narras inſomnium. mihi enim rus adeunti ſæpenumero iſta contingunt. Viden' quænam ſit ſumma & qui finis earum omnium rerum quas modò collegimus? ex illa nimirum D populari libertate ciuium animos ita effœminari atque langueſcere, vt ſiquid vel exiguum ſeruitutis afferatur, indignentur, nec id ferre queant? denique (crede mihi) neque vllam legum curam gerunt ſiue ſcriptarum ſiue non ſcriptarum: ne quis vſpiam ipſis ſit dominus. Et maximè quidem, inquit, intelligo. Hoc videlicet adeo elegans & iuuenile imperium, illud ipſum eſt vnde Tyrannis naſcitur: mea quidem ſententia. Iuuenile nimirum: ſed quid deinceps? Idem ille morbus, inquam, qui in paucorum dominationem ſeſe inſinuans ipſi fuit exitio- E ſus, idem quoque in hac populari ciuitate exuberans & vires aſſumens ex nimia licẽtia, popularem libertatem redigit in ſeruitutem. Et certè omne nimium in magnam quandam contrariámque mutationem ſolet erumpere, in temporibus, in ar-

boribus, in corporibus, in omni autem ciuili adminiſtratione quammaximé. Conſentaneum eſt, inquit. Nimia ſiquidem libertas non in aliud videtur commutari, quàm in nimiam ſeruitutem, & in priuatis perſonis & in ciuitate vniuerſa. Conſentaneum eſt. Inde efficitur ergo, tyrannidem ex alia adminiſtrati one minimè conſtitui quàm ex populari. Ex ſumma, opinor, libertate, ſeruitus & plurima & ferociſſima. Rationi id quidem congruere videtur. Atqui non hoc quidẽ, arbitror, quærebas, ſed quínam morbus idem in paucorũ dominatione & in populari innatus, ipſam ciuilem adminiſtrationẽ redigat in ſeruitutẽ. Verum, inquit, ais. Illud igitur, inquã, dicebam, Ignauorum & prodigorum hominum genus partim fortiſſimum partim ignauiſſimum eſſe: illud ducere, hoc ſequi. quos nimirũ fucis aſſimilabamus, & quidẽ ita vt illi aculeos habeãt, hi aculeis careant. Et rectè quidem, inquit. Iſta certè duo hominum genera in quacunque fuerint ciuitate, eam turbant: quemadmodum pituita & bilis, corpus. quæ vitia debet bonus medicus & legiſlator ciuitatis, non aliter ac ſapiens ſolérſque apum curator, magna cautione remouere, maximè verò prouidere ne innaſcãtur. quòd ſi innata fuerint, vt quamcitiſſimè cum ipſis fauis & examinibus excindãtur. Omnino per Iouem. Sic igitur, inquã, rem aſſumamus, vt dilucidius rem quã inſtituimus perſpicere poſſimus. Quomodo? Popularẽ ciuitatẽ, queadmodũ fert ipſius natura, partiamur. vnum quidẽ huiuſmodi genus in ipſa propter licẽtiam innaſcitur, nõ minus quàm in paucorum dominatione. Ita eſt. Longè autem acrius in hac quàm in illa. Quomodo? Ibi, quoniã in pretio non eſt, & ab imperio & poteſtate repellitur, deſidia languidum & infirmum redditur. in populari autẽ id genus omne, exceptis paucis, præſidet, & quod in eo acerrimum eſt, agit. aliud autem ad tribunalia aſſidens demurmurat, neque patitur eos qui diuerſa dicunt. Quapropter omnia ab hoc hominum genere, paucis exceptis, in ciuitate huiuſmodi adminiſtrantur. Et maximè quidem. Aliud igitur tale ſemper è multitudine excernitur. Quale? Quum omnes mortales lucrum affectent, ii qui naturæ quadam opportunitate valent, vtplurimùm euadunt ditiſſimi. Conſentaneum eſt. Hinc nimirũ & vberior & facilior mellis copia fucis emanat. Quomodo enim ex vacuis cellulis maior mellis copia emanaret? Diuites igitur, mea quidem ſententia, huiuſmodi Fucorũ herba vocantur, quam illi depaſcunt. Fortaſſe, inquit. Populus

A φυτοῖς καὶ ἐν σώμασι, καὶ δὴ καὶ ἐν πολιτείαις οὐχ ἥκιστα. Εἰκός, ἔφη. Ἡ γὰρ ἄγαν ἐλευθερία ἔοικεν οὐκ εἰς ἄλλο τι ἢ εἰς ἄγαν δουλείαν μεταβάλλειν καὶ ἰδιώτῃ καὶ πόλει. Εἰκὸς γάρ. Εἰκότως τοίνυν (εἶπον) οὐκ ἐξ ἄλλης πολιτείας τυραννὶς καθίσταται ἢ ἐκ δημοκρατίας. Ἐξ (οἶμαι) τῆς ἀκροτάτης ἐλευθερίας, δουλεία πλείστη τε καὶ ἀγριωτάτη. Ἔχει γὰρ (ἔφη) λόγον. Ἀλλ' οὐ τοῦτ', οἶμαι (ἦν δ' ἐγώ) ἠρώτας· ἀλλὰ ποῖον νόσημα ἐν ὀλιγαρχίᾳ τε φυόμενον ταὐτὸν καὶ ἐν δημοκρατίᾳ δουλοῦται αὐτήν. Ἀληθῆ (ἔφη) λέγεις. Ἐκεῖνο τοίνυν (ἔφην) ἔλεγον τὸ τῶν ἀργῶν τε καὶ δαπανηρῶν ἀνδρῶν γένος, τὸ μὲν ἀνδρειότατον, ἡγούμενον αὐτῶν· τὸ δ' ἀνανδρότατον, ἑπόμενον· οὓς δὴ ἀφωμοιοῦμεν κηφῆσι, τοὺς μὲν, κέντρα ἔχουσι· τοὺς δὲ, ἀκέντροις. Καὶ ὀρθῶς γ', ἔφη. Τούτω τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) ταράττετον ἐν πάσῃ πολιτείᾳ ἐγγιγνομένω, οἷον περὶ σῶμα φλέγμα τε καὶ χολή. C ὢ δὴ καὶ δεῖ τὸν ἀγαθὸν ἰατρόν τε καὶ νομοθέτην πόλεως, μὴ ἧττον ἢ σοφὸν μελιττουργὸν, πόρρωθεν εὐλαβεῖσθαι· μάλιστα μὲν, ὅπως μὴ ἐγγένησθον· ἂν δὲ ἐγγένησθον, ὅπως ὅτι τάχιστα σὺν αὐτοῖς τοῖς κηρίοις ἐκτετμῆσθον. Ναὶ μὰ Δία (ἦ δ' ὅς) παντάπασί γε. Ὧδε τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) λάβωμεν, ἵν' εὐκρινέστερον ἴδωμεν ὃ βουλόμεθα. Πῶς; Τριχῆ διαστησώμεθα τῷ λόγῳ δημοκρατουμένην πόλιν, ὥσπερ οὖν καὶ ἔχει. ἓν μὲν γάρ που τὸ τοιοῦτον D γένος ἐν αὐτῇ ἐμφύεται δι' ἐξουσίαν, οὐκ ἔλαττον ἢ ἐν τῇ ὀλιγαρχουμένῃ. Ἔστιν οὕτω. Πολὺ δέ γε δριμύτερον ἐν ταύτῃ ἢ ἐν ἐκείνῃ. Πῶς; Ἐκεῖ μὲν, διὰ τὸ μὴ ἔντιμον εἶναι, ἀλλ' ἀπελαύνεσθαι τῶν ἀρχῶν, ἀγύμναστον καὶ οὐκ ἐρρωμένον γίγνεται· ἐν δημοκρατίᾳ δὲ, τοῦτό που τὸ προεστὼς αὐτῆς, ἐκτὸς ὀλίγων. καὶ τὸ μὲν δριμύτατον αὐτοῦ λέγει τε καὶ πράττει, τὸ δ' ἄλλο περὶ τὰ βήματα προσίζον, βομβεῖ τε καὶ οὐκ ἀνέχεται τοῦ ἄλλα E λέγοντος. ὥστε πάντα ὑπὸ τοῦ τοιούτου διοικεῖται ἐν τῇ τοιαύτῃ πολιτείᾳ, χωρὶς τινῶν ὀλίγων. Μάλα γε, ἦ δ' ὅς. Ἄλλο τοίνυν τοιόνδε ἀεὶ ἀποκρίνεται ἐκ τοῦ πλήθους. Τὸ ποῖον; Χρηματιζομένων που πάντων, οἱ κοσμιώτατοι φύσει, ὡς τὸ πολὺ πλουσιώτατοι γίγνονται. Εἰκός. Πλεῖστον δὴ, οἶμαι, τοῖς κηφῆσι μέλι καὶ εὐπορώτατον ἐντεῦθεν βλύττει. Πῶς γὰρ ἂν (ἔφη) παρά γε τῶν σμικρὸν ἐχόντων τὶς βλύσῃ; Πλούσιοι δὴ, οἶμαι, οἱ τοιοῦτοι καλοῦνται, κηφήνων βοτάνη. Σχεδόν τι, ἔφη. Δῆμος δ' ἂν εἴη

Legitur e[...] κρα ἐχό[...] quod ſeq[...] βλίπει, π[...]

…ui in βιλίοις, …μεβλίστε) & …ui præcedit …λει, itidem …ἰσθίει, vulga… …in ſcripturam …ig ado.

A δ' ἂν εἴη τρίτον γένος, ὅσοι αὐτουργοί τε καὶ ἀπράγμονες, οὐ πάνυ πολλὰ κεκτημένοι· ὃ δὴ πλεῖστόν τε καὶ κυριώτατον ἐν δημοκρατίᾳ, ὅτανπερ ἀθροισθῇ. Ἔστι γὰρ, ἔφη. ἀλλ' οὐ θαμὰ ἐθέλει ποιεῖν τοῦτο, ἐὰν μὴ μέλιτός τι μεταλαμβάνῃ. Οὐκοῦν μεταλαμβάνει (ἦν δ' ἐγὼ) ἀεὶ, καθόσον δύνανται οἱ προεστῶτες, τοὺς ἔχοντας τὴν οὐσίαν ἀφαιρούμενοι, διανέμοντες τῷ δήμῳ, τὸ πλεῖστον αὐτοὶ ἔχειν. Μεταλαμβάνει γὰρ οὖν (ἦ δ' ὅς) οὕτως. B Ἀναγκάζονται δὴ, οἶμαι, ἀμύνεσθαι, λέγοντές τε ἐν τῷ δήμῳ καὶ πράττοντες ὅπῃ δύνανται οὗτοι ὧν ἀφαιροῦνται. Πῶς γὰρ οὔ; Αἰτίαν δὴ ἔσχον ὑπὸ τῶν ἑτέρων, κἂν μὴ ἐπιθυμῶσι νεωτερίζειν, ὡς ἐπιβουλεύουσι τῷ δήμῳ, καί εἰσιν ὀλιγαρχικοί. Τί μήν; Οὐκοῦν καὶ τελευτῶντες, ἐπειδὰν ὁρῶσι τὸν δῆμον οὐχ ἑκόντα, ἀλλ' ἀγνοήσαντά τε καὶ ἐξαπατηθέντα ὑπὸ τῶν διαβαλλόντων, ἐπιχειροῦντα σφᾶς ἀδικεῖν, τότ' ἤδη, εἴτε βού- C λονται, εἴτε μὴ, ὡς ἀληθῶς ὀλιγαρχικοὶ γίγνονται· οὐχ ἑκόντες, ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ κακὸν ἐκεῖνος ὁ κηφὴν ἐντίκτει, κεντῶν αὐτούς. Κομιδῇ μὲν οὖν. Εἰσαγγελίαι δὴ καὶ κρίσεις καὶ ἀγῶνες περὶ ἀλλήλων γίγνονται. Καὶ μάλα. Οὐκοῦν ἕνα τινὰ ἀεὶ ὁ δῆμος εἴωθε διαφερόντως προΐστασθαι ἑαυτοῦ, καὶ τοῦτον τρέφειν τε καὶ αὔξειν μέγαν. Εἴωθε γάρ. Τοῦτο μὲν ἄρα (ἦν δ' ἐγὼ) δῆλον, ὅτι ὅταν περ φύηται τύραννος, ἐκ D προστατικῆς ῥίζης καὶ οὐκ ἄλλοθεν ἐκβλαστάνει. Καὶ μάλα δῆλον. Τίς ἀρχὴ οὖν μεταβολῆς ἐκ προστάτου ἐπὶ τύραννον; ἢ δῆλον ὅτι ἐπειδὰν ταὐτὸν ἄρξηται δρᾶν ὁ προστάτης τῷ ἐν τῷ μύθῳ, ὃς περὶ τὸ ἐν Ἀρκαδίᾳ τὸ τοῦ Διὸς τοῦ Λυκαίου ἱερὸν λέγεται; Τίς; ἔφη. Ὡς ἄρα ὁ γευσάμενος τοῦ ἀνθρωπίνου σπλάγχνου, ἐν ἄλλοις ἄλλων ἱερείων ἑνὸς ἐγκαταμεμιγμένου, ἀνάγκη δὴ τούτῳ λύκῳ γενέσθαι. ἢ οὐκ ἀκήκοας τὸν λό- E γον; Ἔγωγε. Ἆρ' οὖν οὕτω, καὶ ὃς ἂν δήμου προεστὼς, λαβὼν σφόδρα πειθόμενον ὄχλον, μὴ ἀπόσχηται ἐμφυλίου αἵματος, ἀλλ' ἀδίκως ἐπαιτιώμενος (οἷα δὴ φιλοῦσιν) εἰς δικαστήρια ἄγων μιαιφονῇ, βίον ἀνδρὸς ἀφανίζων, γλώττῃ τε καὶ στόματι ἀνοσίῳ γευόμενος φόνου ξυγγενοῦς, καὶ ἀνδρηλατῇ, καὶ ἀποκτιννύῃ,

autem tertium erit genus, eorum videlicet hominum qui hanc vnam habent rationem vitæ tolerandæ, vt manibus ſuis operentur, & tamen vtplurimum otioſi ſunt atque deſides, haud multum magna in re. ex quo hominum genere eſt maxima & potiſſima populi pars, in ciuitate populari: quũ vniuerſus populus in concionẽ venit. Ita eſt, inquit. at non frequenter id facere vult, niſi particeps mellis efficiatur. Nónne ſemper eſt particeps, quatenus ii penes quos eſt rerum ſumma, diuites fortunis ſuis ſpoliãt, earúmq; populo partem quandã diſtribuunt, ipſi maximam ſibiipſis interuertunt atque euendicant? Profectò ita fit particeps. Coguntur ergo hi qui ſpoliati ſunt, ſeſe ad defenſionem parare, & dicendo & agendo in vulgus quæcunque poſſunt, vt illius auxilium quoquomodo venentur. Quídni? Cauſam verò habuerunt ab aliis, etiamſi rerum nouarum minimè ſint cupidi, quaſi populo inſidientur, & euadant paucorum dominationis amantes. Quídni? Tandem verò, poſtquam viderunt populum non ſponte, ſed rerum imperitia à quadruplatoribus circumuentum, moliri ipſis inferre iniuriam: tunc verò, velint nolint, in eam paucorum dominationem delabuntur, non vltrò quidem, ſed ipſum illud malum fucus ille ipſos pungens atque ſtimulans ingenerat in ipſis. Prorſus, inquit. Accuſationes igitur, iudicia, certamina forenſia inter ipſos inuicem increbreſcunt. Maximé. Idcirco conſueuit populus vnũ quendam præter cæteros ſui vindicem atque defenſorem creare, eúmque omni fauore & gratia nutrire, augere, amplificare. Solet nimirum. Vnde conſtat Tyrannum ex eo vindicis officio atque iure, veluti ex radice, egerminare atque enaſci: neque ipſius originem aliunde exiſtere. Et conſtat quidẽ maximé. Ecquod verò initium illud eſt vt è vindice euadat tyrannus? an videlicet poſtquam is qui præeſt id cœpit agere quod refert fabula fieri ſolere circa Iouis Lycæi templum in Arcadia? Quídnam? Ei videlicet qui guſtauerit humana viſcera cum aliarum victimarũ viſceribus immixta, neceſſe futurum vt lupus exiſtat. nónne fabulam audiuiſti? Audiui. Eodẽ modo & hic cuius imperio quaſi vindicis populus omnino morem gerit, inteſtino ciuilique ſanguine non abſtinet, ſed iniuſtè confictis criminibus in iudiciũ eos trahit à quibus ſibi metuit, & forenſi gladio eos necat, ſéque illorum ſanguine commaculat, & vitam internecione delet, lingua & ore profano cognatum ſanguinem guſtans:

ac nonnullos vrbe exterminat, necat alios, leges nouarum tabularum & agrarias indicit. Itaque huiuſmodi hominem his facinoribus contaminatum neceſſe eſt, & quidem fatorum ipſorum numine atque decreto, vel ab hoſtibus perire, vel tyrannidem occupare, & lupum ex homine fieri. Planè, inquit. Hic quidem turbas ſubinde excitat aduerſus locupletes. Certé. Quid ſi expellatur ciuitate, & tamen nequicquam obſiſtentibus hoſtibus redeat in vrbem, nónne inſtauratis viribus fit cumulatè tyrannus? Conſtat. Quòd ſi illum non poſſint ciues expellere, aut interficere, calumniis vndique conquiſitis, vt ciuitatis decreto illud fiat, nónne omnem deinde mouent lapidem vt eum per inſidias perdant? Ita, inquit, vſuuenire ſolet. Inde tyrannica illa multorum vocibus iactata poſtulatio, Vti ii omnes qui in hoc dignitatis faſtigium aſcenderunt, omni ratione à populo petant ſuorum corporum cuſtodes, vt ſaluus populo incolumiſque auxiliator conſtet. Maximè, inquit. Plebs igitur de tyrãno ſolicita, & ſuiipſius ſalutis negligés, illam cuſtodiã tyranno attribuit. Certé. Nónne igitur quum hoc videt vir opulentus, & propter illas ſuas opes populo odioſus, tunc ex oraculi Crœſo dati fide ad Hermum multis calculis abundantem confugit, neque perſtat, neque veretur malus eſſe? Neque verò, inquit, vel iterum id vereretur. Quicunque nimirum depreheñſus fuerit, morte (opinor) mulctatur. Neceſſe eſt. At vindex ille atque defenſor populi, magnificè videlicet (vt ita dicam) magnus non iacet quidem ipſe, ſed aliis proſtratis ipſe ſtat in ſede curuli, ciuitatis tyrannus è defenſore plenè factus. Quídni foret? inquit. Viri autẽ & ciuitatis felicitatem perſequamur, in qua ille inter cæteros mortales eximius naſcitur. Illud ſanè exponamus. Ille quidem omnes quicũque obuii fuerint, blandè ſalutat primis diebus, omnibus arridet, ſéque tyrannum eſſe negat, & plurima tum priuatim tũ publicè pollicetur: tum nouas tabulas in populi gratiam indicit, eum nexu & ære alieno liberat, agros diſtribuit, & populo in vniuerſum & iis qui populi partes ſequuntur, omnibus denique ſe mitem & pacatum exhibet. Neceſſe eſt, inquit. At vbi externos hoſtes vel ſibi conciliauit, vel profligauit, & quietem ab eis ſibi peperit, bellorum tamen occaſionem ſubinde ſerit, vt ductorum opera atque induſtria populus indigeat. Conſentaneũ eſt.

A καὶ ὑποσημαίνῃ χρεῶν τε ἀποκοπὰς καὶ γῆς ἀναδασμόν· ἆρα τῷ τοιούτῳ ἀνάγκη δὴ τὸ μετὰ τοῦτο καὶ εἵμαρται ἢ ἀπολωλέναι ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ἢ τυραννεῖν, καὶ λύκῳ ἐξ ἀνθρώπου γενέσθαι. Πολλή, ἔφη. Οὗτος δή, ἔφην, ὁ στασιάζων γίγνεται πρὸς τοὺς ἔχοντας τὰς οὐσίας. Οὗτος. Ἆρ' οὖν ἐκπεσὼν μὲν, καὶ κατελθὼν βίᾳ τῶν ἐχθρῶν, τύραννος ἀπειργασμένος κατέρχεται. Δῆλον. Ἐὰν δὲ ἀδύνατοι ἐκβάλλειν αὐτὸν ὦσιν, ἢ B ἀποκτεῖναι διαβάλλοντες τῇ πόλει, βιαίῳ δὴ θανάτῳ ἐπιβουλεύουσιν ἀποκτιννύναι λάθρα. Φιλεῖ γοῦν (ἦ δ' ὅς) οὕτω γίγνεσθαι. Τὸ δὴ τυραννικὸν αἴτημα τὸ πολυθρύλλητον ἐπὶ τούτῳ πάντες οἱ εἰς τοῦτο προβεβηκότες ἐξευρίσκουσιν, αἰτεῖν τὸν δῆμον φύλακάς τινας τοῦ σώματος, ἵνα σῶς αὐτοῖς ᾖ ὁ τοῦ δήμου βοηθός. Καὶ μάλ', ἔφη. Διδόασι δή, οἶμαι, δείσαντες μὲν ὑπὲρ ἐκείνου, θαῤῥήσαντες δὲ ὑπὲρ ἑαυτῶν. Καὶ μάλα. Οὐκοῦν τοῦτο ὅταν ἴδῃ ἀνὴρ χρή- C ματα ἔχων, καὶ μετὰ τῶν χρημάτων αἰτίαν μισόδημος εἶναι, τότε δὴ οὗτος, ὦ ἑταῖρε, κατὰ τὸν Κροίσῳ γενόμενον χρησμόν, „πολυψήφιδα παρ' Ἕρμον φεύγει, „Οὐδὲ μένει, οὐδ' αἰδεῖται κακὸς εἶναι. Οὐ γὰρ ἂν (ἔφη) δεύτερον αὖθις αἰδεσθείη. Ὁ δέ γε, οἶμαι (ἦν δ' ἐγώ) καταληφθεὶς θανάτῳ δίδοται. Ἀνάγκη. Ὁ δὲ δὴ προστάτης ἐκεῖνος αὐτὸς τῆς πόλεως δῆλον δὴ ὅτι μέγας μεγαλωστὶ D οὐ κεῖται, ἀλλὰ καταβαλὼν ἄλλους πολλοὺς, ἕστηκεν ἐν τῷ δίφρῳ, τῆς πόλεως τύραννος ἀντὶ προστάτου ἀποτετελεσμένος. Τί δ' οὐ μέλλει; ἔφη. Διέλθωμεν δὴ τὴν εὐδαιμονίαν (ἦν δ' ἐγώ) τοῦ τε ἀνδρὸς, καὶ τῆς πόλεως ἐν ᾗ ἂν ὁ τοιοῦτος βροτὸς ἐγγένηται. Πάνυ μὲν οὖν (ἔφη) διέλθωμεν. Ἆρ' οὖν (εἶπον) οὐ ταῖς μὲν πρώταις ἡμέραις τε καὶ χρόνῳ προσγελᾷ τε καὶ ἀσπάζεται πάντας, ᾧ ἂν περιτυγχάνῃ; καὶ οὔτε τύραν- E νος φησὶν εἶναι, ὑπισχνεῖταί τε πολλὰ καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ; χρεῶν τε ἠλευθέρωσε, καὶ γῆν διένειμε δήμῳ τε καὶ τοῖς περὶ ἑαυτόν; καὶ πᾶσιν ἵλεώς τε καὶ πατρῷος εἶναι προσποιεῖται; Ἀνάγκη, ἔφη. Ὅταν δέ γε, οἶμαι, πρὸς τοὺς ἔξω ἐχθροὺς τοῖς μὲν καταλλαγῇ, τοὺς δὲ καὶ διαφθείρῃ, καὶ ἡσυχία ἐκείνων γένηται, πρῶτον μὲν πολέμους τινὰς ἀεὶ κινεῖ, ἵν' ἐν χρείᾳ ἡγεμόνος ὁ δῆμος ᾖ. Εἰκός γε.

Οὐκοῦν καὶ ἵνα χρήματα εἰσφέροντες, πένητες γιγνόμενοι, πρὸς τὸ καθ' ἡμέραν ἀναγκάζωνται εἶναι, καὶ ἧττον αὐτῷ ἐπιβουλεύωσι. Δῆλον. Καὶ ἄν γέ τινας, οἶμαι, ὑποπτεύῃ, ἐλεύθερα φρονήματα ἔχοντας, μὴ ἐπιτρέψειν αὐτῷ ἄρχειν, ὅπως ἂν τούτους μετὰ προφάσεως ἀπολλύῃ, ἐνδοὺς τοῖς πολεμίοις. τούτων πάντων ἕνεκα τυράννῳ ἀεὶ ἀνάγκη πόλεμον ταράττειν. Ἀνάγκη. Ταῦτα δὴ ποιοῦντα, ἕτοιμον μᾶλλον ἀπεχθάνεσθαι τοῖς πολίταις. Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκοῦν καί τινας τῶν ξυγκαταστησάντων καὶ τῶν ἐν δυνάμει ὄντων, παρρησιάζεσθαι καὶ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς ἀλλήλους, ἐπιπλήττοντας τοῖς γιγνομένοις, οἳ ἂν τυγχάνωσιν ἀνδρικώτατοι ὄντες. Εἰκός γε. Ὑπεξαιρεῖν δὴ τούτους πάντας δεῖ τὸν τύραννον, εἰ μέλλει ἄρξειν· ἕως ἂν μήτε φίλων μήτ' ἐχθρῶν λίπῃ μηδένα, ὅτου τι ὄφελος. Δῆλον. Ὀξέως ἄρα δεῖ ὁρᾶν αὐτόν, τίς ἀνδρεῖος, τίς μεγαλόφρων, τίς φρόνιμος, τίς πλούσιος· καὶ οὕτως εὐδαίμων ἐστὶν ὥστε τούτοις ἅπασιν ἀνάγκη αὐτῷ, εἴτε βούλεται εἴτε μή, πολεμίῳ εἶναι, καὶ ἐπιβουλεύειν, ἕως ἂν καθήρῃ τὴν πόλιν. Καλόν γε (ἔφη) καθαρμόν. Ναί (ἦν δ' ἐγώ) τὸν ἐναντίον ἢ οἱ ἰατροὶ τὰ σώματα. οἱ μὲν γὰρ τὸ χείριστον ἀφαιροῦντες, λείπουσι τὸ βέλτιστον· ὁ δέ, τοὐναντίον. Ὡς ἔοικε γάρ, αὐτῷ (ἔφη) ἀνάγκη, εἴπερ ἄρξει. Ἐν μακαρίᾳ ἄρα (εἶπον ἐγώ) ἀνάγκῃ δέδεται, ἢ προστάττει αὐτῷ ἢ μετὰ φαύλων τῶν πολλῶν οἰκεῖν, καὶ ὑπὸ τούτων μισούμενον, ἢ μὴ ζῆν. Ἐν τοιαύτῃ, ἦ δ' ὅς. Ἆρ' οὖν οὐχὶ ὅσῳ ἂν μᾶλλον τοῖς πολίταις ἀπεχθάνηται ταῦτα δρῶν, τοσούτῳ πλειόνων καὶ πιστοτέρων δορυφόρων δεήσεται; Πῶς γὰρ οὔ; Τίνες οὖν οἱ πιστοί; καὶ πόθεν αὐτοὺς μεταπέμψεται; Αὐτόματοι (ἔφη) πολλοὶ ἥξουσι πετόμενοι, ἐὰν τὸν μισθὸν διδῷ. Κηφῆνας (ἦν δ' ἐγώ) νὴ τὸν κύνα, δοκεῖς αὖ τινάς μοι λέγειν ξενικούς τε καὶ παντοδαπούς. Ἀληθῆ γὰρ (ἔφη) δοκῶ σοι. Τοὺς δὲ αὐτόθεν ἆρ' οὐκ ἂν ἐθελήσειε; Πῶς; Τοὺς δούλους ἀφελόμενος τοὺς πολίτας, ἐλευθερώσας, τῶν περὶ ἑαυτὸν δορυφόρων ποιήσασθαι. Σφόδρα γ' (ἔφη) ἐπεί τοι καὶ πιστότατοι αὐτῷ οὗτοι εἰσίν. Ἦ μακάριον (ἦν δ' ἐγώ) λέγεις τυράννου χρῆμα, εἰ τοιούτοις φίλοις τε καὶ

A Idcirco etiam vt collatis ad bellũ gerẽdum
pecuniis, populus in dies magis atq; magis
exhauriatur, & minus poſſit ipſi ſtruere inſi
dias. Perſpicuum eſt. Quinetiam ſiquos a-
gnouerit liberali eſſe ingenio, & illos nõ te-
merè ſuſpicetur ipſius imperium detrectatu
ros: vt illorum delendorum occaſionem ſi-
bi paret, eos hoſtibus obiicit. His omnibus
de cauſis neceſſe eſt tyrannũ ad omnes belli
excitandi occaſiones intentũ eſſe. Neceſſe
eſt. Dũ verò hæc agit, fieri non poteſt quin
ciuiũ odiis vehementius inuoluatur. Quid-
B ni? Nónne & ii qui tyrannidi conſtituen-
dæ operas contulerunt, & apud tyrannum
poſſunt plurimum, tandem eò deueniunt
vt audacius cum illo agant, & inter ſe tyrã-
ni acta manifeſtè culpent, præſertim ſiqui
animo excelſiori fuerint? Veriſimile eſt.
Illos igitur omnes tyrãnus de medio debet
tollere, ſi plenam quidem autoritatem ha-
biturum ſit ipſius imperium: quouſque ne-
minem vel amicorũ vel hoſtium relinquat
alicuius pretii, qui eius conatus interturba-
re poſſit. Conſtat. Perſpicere igitur debet
etiam atque etiam écquis ſit fortis, écquis
C excelſo animo præditus, écquis prudens,
écquis diues. ita enim beatus eſt vt, velit no-
lit, his inimicus ſit futurus ipſe, iiſque ſtru-
cturus inſidias, donec ab iis vrbem libera-
uerit atque purgauerit. Præclaram purga-
tionem narras. Certè, inquam, contrariam
ei qua medici expurgant corpora. ſiquidem
medici quod è corpore deterrimum eſt au-
ferunt, vt optimum relinquant: tyrannus
verò contrarium facit. Illi quidem impo-
nitur neceſſitas ita agendi, ſi modò ſummã
autoritatem ſit habiturus. Felicis nimirum
D neceſſitatis vinculis aſtrictus eſt, quæ illi
præcipit vt vel cum plurimis improbis vitã
agat, à quibus etiam odio habeatur, vel o-
mnino ex hac vita exeat. Huiuſmodi eſt il-
lius cõditio. Nónne etiam quo infenſiores
habet ciues, dum ita ſe gerit, eo plurium &
fideliorũ ſatellitũ cuſtodia indiget? Quid-
ni? Ecquínam verò tyranno fideles fuerint
ſatellites? & vnde eos accerſet? Vltrò aduo-
labunt complures, mercedis nidore pelle-
cti, ſi eam non parcè largiatur. Fucos, in-
quam, per Iouem neſcio quos mihi ſignifi-
care videris, peregrinos & ex variis genti-
E bus confluentes. Et verè quidẽ tibi videor.
Ecquis verò ex indigenis tyranno cuſto-
diendo operam ſuam conferre voluerit?
Quomodo? Si videlicet ſummotis ciuibus,
nonnullos è ſuis ſeruis manumiſerit, & in
ſatellitum numerum aſciuerit. Omnino,
inquit. hi enim fideliſſimi ſunt futuri. Feli-
cẽ tyrãnum cõmemoras, ſi his & amicis &

fidis hominibus vtatur, prioribus illis de medio ſublatis. Et his quidem fructuoſè vtetur. Et ipſum, inquam, tales amici admirantur, & noui ciues cum eo verſantur familiariter: pro eo quòd boni ciues eum oderunt atque auerſantur. Quídni verò? Non abs re quidē tragœdia ſapiens quoddam eſſe artificium, & Euripides in eo videtur præſtare. Quomodo? Quòd cum magna quadam exquiſitáque prudentia pronuntiauit illud,

Sapiunt tyranni ſapientum commercio:

dixítque eos ſapientes eſſe qui ipſorum cōſuetudine vtuntur. quinetiam tyrānidem, vt rem diuinā, laudibus effert: & multa in hanc ſententiam hac de re quoque cæteri perhibent poetæ. Omnino tragici ſcriptores rerum videlicet intelligentes, nobis, opinor, veniam dabunt, & illis qui eadem ac nos vtuntur reipublicæ forma, ſi minimè ipſos in noſtram rempublicā admittamus, eo quidem nomine quòd tyrānidem commendent. Dabunt (arbitror) veniam quicunque inter eos iudicio valent. Ad cæteras verò adibunt ciuitates, ingentes populi cœtus colligent, & præclaris illis & cothurnatis atque ad fidem faciēdam aptatis vocibus mercede explicatis, reſpublicas in tyrannidem & popularem dominationē pertrahent. Prorſus. Nónne & propter has operam & pretium reportant, & maximos honores à tyrannis, & à populari illa potentia, vt conſentaneum eſt? quo verò altius aſcendunt ad arduum rerumpubl. culmen, eo magis ipſorum honor defetiſcit, vt qui ſpiritus defectu vlterius non poſſit conniti. Omnino. Sed ne, inquam, quum huc diuerterimus, longius prouehamur, dicamus rurſus vnde Tyrannus præclarum illum miniſtrorum ſuorum exercitum, copioſum quidem illum atque multiplicem, qui nunquam vnus idémque ſit, alere poſſit. Non obſcurum eſt, inquit, ſiquæ ſint in publico ſacrę pecuniæ, has ipſum direpturum atque diuenditurum, quandiu emptores comperientur qui ſoluendo fuerint, & minora tributa à populo extorquebit, quandiu illarum pecuniarū aliquid remanſerit. Quid ſi hæ defecerint? Profundet patrimoniū, & ex eo & ipſe & cōpotorū, amicorū & amicarū turba opiparè viuet. Intelligo, inquam, populum qui tyrannū genuit, ipſum quoque & ipſius amicos nutriturum. Planè eſt illi miſero neceſſe. Quid verò, inquā, ſi excandeſcat populus, & affirmet minimè æquum eſſe vt adultus filius à patre amplius nutriatur, ſed contrà à filio pater? neque ſe ad eum finem creaſſe

A πιστοῖς ἀνδράσι χρῆται, τοὺς προτέρους ἐκείνους ἀπολέσας. Ἀλλὰ μὴν (ἔφη) τοιούτοις χρῆται. Καὶ θαυμάζουσι δὴ (εἶπον) οὗτοι οἱ ἑταῖροι αὐτὸν, καὶ ξυνείσιν οἱ νέοι πολῖται· οἱ δ' ἐπιεικεῖς μισοῦσί τε καὶ φεύγουσι. Τί δ' οὐ μέλλουσι; Οὐκ ἐτὸς (ἦν δ' ἐγὼ) ἥ τε τραγῳδία ὅλως σοφὸν δοκεῖ εἶναι, καὶ ὁ Εὐριπίδης διαφέρων ἐν αὐτῇ. Τί δή; Ὅτι καὶ τοῦτο πυκνῆς διανοίας ἐχόμενον ἐφθέγξατο, ὡς ἄρα σοφοὶ τύραννοί B εἰσι τῇ σοφῶν συνουσίᾳ. καὶ ἔλεγε δηλονότι τούτους εἶναι τοὺς σοφοὺς οἷς ξύνεστι. Καὶ ὡς ἰσόθεόν γ', ἔφη, τὴν τυραννίδα ἐγκωμιάζει, καὶ ἕτερα πολλὰ, καὶ οὗτος καὶ οἱ ἄλλοι ποιηταί. Τοιγάρτοι (ἔφην) ἅτε σοφοὶ ὄντες οἱ τῆς τραγῳδίας ποιηταὶ, συγγινώσκουσιν ἡμῖν τε καὶ ἐκείνοις ὅσοι ἡμῶν ἐγγὺς πολιτεύονται ὅτι αὐτοὺς εἰς τὴν πολιτείαν οὐ παραδεξόμεθα, ἅτε τυραννίδος ὑμνητάς. Οἶμαι ἔγωγ' (ἔφη) συγγινώσκουσιν ὅσοιπερ γε C αὐτῶν κομψοί· εἰς δέ γε, οἶμαι, τὰς ἄλλας περιιόντες πόλεις, ξυλλέγοντες τοὺς ὄχλους, καλὰς φωνὰς καὶ μεγάλας καὶ πιθανὰς μισθωσάμενοι, εἰς τυραννίδας τε καὶ δημοκρατίας ἕλκουσι τὰς πολιτείας. Μάλα γε. Οὐκοῦν καὶ προσέτι τούτων μισθοὺς λαμβάνουσι, καὶ τιμῶνται, μάλιστα μὲν, ὥσπερ τὸ εἰκὸς, ὑπὸ τυράννων, δεύτερον δὲ, ὑπὸ δημοκρατίας. ὅσῳ δ' ἂν ἀνωτέρω ἴωσι πρὸς τὸ ἄναντες τῶν πολιτειῶν, μᾶλλον ἀπαγο- D ρεύει αὐτῶν ἡ τιμὴ, ὥσπερ ὑπὸ ἄσθματος ἀδυνατοῦσα πορεύεσθαι. Πάνυ μὲν οὖν. Ἀλλὰ δὴ (εἶπον) ἐνταῦθα μὲν ἐξέβημεν· λέγωμεν δὲ πάλιν ἐκεῖνο τὸ τοῦ τυράννου στρατόπεδον, τὸ καλόν τε καὶ πολὺ καὶ ποικίλον, καὶ οὐδέποτε ταὐτὸν, πόθεν θρέψεται. Δῆλον, ἔφη, ὅτι ἐάν τε ἱερὰ χρήματα ᾖ ἐν τῇ πόλει, ταῦτα ἀναλώσει, ὅποι ποτὲ ἂν ἀεὶ ἐξαρκῇ τὰ τῶν ἀποδομένων, ἐλάττους εἰσφορὰς ἀναγκάζων τὸν δῆμον εἰσφέ- E ρειν. Τί δ' ὅταν δὴ ταῦτα ἐπιλίπῃ; Δῆλον (ἔφη) ὅτι ἐκ τῶν πατρῴων θρέψεται αὐτός τε, καὶ οἱ συμπόται τε, καὶ ἑταῖροι καὶ ἑταῖραι. Μανθάνω (ἦν δ' ἐγὼ) ὅτι ὁ δῆμος ὁ γεννήσας τὸν τύραννον, θρέψει αὐτόν τε καὶ ἑταίρους. Πολλὴ, ἔφη, αὐτῷ ἀνάγκη. Πῶς λέγεις; εἶπον· ἐάν τε ἀγανακτῇ τε καὶ λέγῃ ὁ δῆμος ὅτι οὔτε δίκαιον τρέφεσθαι ὑπὸ παιδὸς υἱὸν ἡβῶντα, ἀλλὰ τοὐναντίον ὑπὸ υἱέος πατέρα, οὔτε τούτου αὐτὸν ἕνεκα

Scribēdum ut... τὰ τῶν ἀπο- δομένων, ne ... τῶν ἀποδι... νων, ut significe- tur ea quæ ... ditionibus ... niunt. Qui ... ὅτη ποτὲ ... antè uideti... bere ſcribi.

…gitur etiā κα-
…ησε καὶ ἔθρε-
…, ἵνα ἐπειδὴ,
… Item αὐτοῖς
…λεύειν ἀναγ-
…ζων, pro his,
…ὸς δουλεύων.
…: tamen lectio
…nenda uide-
… propter uer-
… ſequēs τρέ-
… cui non con-
…iret ille alter
…inatiuus ἀ-
… κάζων.

A ἐγέννησέ τε καὶ κατέστησεν, ἵνα ἐπειδὴ μέγας γένοιτο, τότε αὐτὸς δουλεύων τοῖς αὐτοῦ δούλοις, τρέφοι ἐκεῖνόν τε καὶ τοὺς δούλους μετὰ ξυγκλύδων ἄλλων· ἀλλ' ἵνα ἀπὸ τῶν πλουσίων τε καὶ καλῶν κἀγαθῶν λεγομένων ἐν τῇ πόλει ἐλευθερωθείη ἐκείνου προστάντος. καὶ νῦν κελεύει ἀπιέναι ἐκ τῆς πόλεως αὐτόν τε καὶ τοὺς ἑταίρους, ὥσπερ πατὴρ ὑὸν ἐξ οἰκίας μετὰ ὀχληρῶν συμποτῶν ἐξελαύνων. Γνώσεταί γε νὴ Δία (ἦ δ' ὅς) τότ' ἤδη ὁ δῆμος οἷος οἷον θρέμμα γεννῶν, ἠσπάζετό τε καὶ B ηὖξε· καὶ ὅτι ἀσθενέστερος ὢν, ἰσχυροτέρους ἐξελαύνει. Πῶς (ἦν δ' ἐγώ) λέγεις; τολμήσει τὸν πατέρα βιάζεσθαι, κἂν μὴ πείθηται, τύπτειν, ὁ τύραννος; Ναί (ἔφη) ἀφελόμενός γε τὰ ὅπλα. Πατραλοίαν (ἦν δ' ἐγώ) λέγεις τύραννον, καὶ χαλεπὸν γηροτρόφον· καὶ, ὡς ἔοικε, τοῦτο δὴ ὁμολογούμενον ἂν ἤδη τυραννὶς εἴη, καὶ, τὸ λεγόμενον, ὁ δῆμος φεύγων ἂν καπνὸν δουλείας ἐλευθέρων, εἰς πῦρ δοῦλον δεσποτείας ἂν ἐμπεπτωκὼς εἴη, ἀντὶ C τῆς πολλῆς ἐκείνης καὶ ἀκαίρου ἐλευθερείας τὴν χαλεπωτάτην τε καὶ πικροτάτην δούλων δουλείαν μεταμπισχόμενος. Καὶ μάλα (ἔφη) ταῦτα οὕτω γίγνεται. Τί οὖν (εἶπον) οὐκ ἐμμελῶς ἡμῖν εἰρήσεται, ἐὰν φῶμεν ἱκανῶς διεληλυθέναι ὡς μεταβαίνει τυραννὶς ἐκ δημοκρατίας, γενομένη τε, οἵα ἐστί; Πάνυ μὲν οὖν ἱκανῶς, ἔφη.

illum & educaſſe & ad firmam ætatem perduxiſſe, vt poſtquam adoleuerit, ipſum patrem cogat ſuis ſeruis inſeruire, quũ tamen interea pater & illum filium & ſeruos, & cæteram nebulonum colluuiẽ alat: verùm vt à diuitibus his quorum nomen bene audit in ciuitate, è præſidis illius manibꝰ in libertatem vindicetur: atque ita iubeat populus abire ipſum & ſocios è ciuitate, perinde ac pater filiũ cum abliguritorũ compotorum turba domo expellit. Agnoſcet per Iouem, inquit, tunc populus qualẽ beſtiã & generaret & educaret & coleret: quũ nimirum ipſe infirmior immanem illam belluam nequibit deturbare. Quid ais? audebítne tyrãnus vim patri inferre, &, ſi non paruerit, verbera adhibere? Audebit videlicet, vbi eum armis denudauerit. Parricidam, inquam, tyrãnum ais, & durum ſenectutis nutritorem. Atque hæc quidem eſt (vt videtur) TYRANNIS, veris & perſpicuis notis repræſentata: & (vt dicitur) Populus ſeruitutis eius quæ liberos homines manet, fumum fugiens, in flammam ſeruilis dominationis incidit, ingentis illius & intempeſtiuæ libertatis loco duriſſimam acerbiſſimámque ſeruorum induens ſeruitutem. Ita nimirum accidit. Annon congruẽter (inquam) à nobis dicetur, affirmãtibus in hac diſputatione abũdè fuiſſe explicatum quomodo tyrannis ex populari gubernatione naſcatur, & vbi nata fuerit, qualis ipſa ſit. Abundè profectò, inquit.

PLATONIS DE REPVBLICA, Siue, DE IVSTO, DIALOGVS NONVS.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ, Ἠ, ΠΕΡἸ ΔΙΚΑΊΟΥ, ΔΙΆΛΟΓΟΣ ἜΝΑΤΟΣ.

ARGVMENTVM.

De hvivs dialogi & ὑπόθεσις & οἰκονομία diximus in octauo. Primùm igitur abſoluit tractationem de Tyrannide, cuius ortum ex populari licentia, irrequietum & miſerum ſtatum, πάθη denique omnia diligenter perſequitur: ſeruato eo quem ſuprà notauimus ordine: vt primùm de politia, tum de homine in illa politia aſſueto ſeorſim agat. Ita imponit finem huic tractationi in argumento politico & vtiliſſimæ & planè neceſſariæ, De vitioſis politiarum formis, vel de exceſſibus & mutationibus quæ in rectam politiam cadere ſolent. Iam verò, ſicuti docuerat feliciſſimum eſſe rectæ politiæ ſtatum, & hominis in illa aſſueti conditionem feliciſſimam: ita & vitioſæ politiæ, & hominis in ea aſſueti, Tyrannidis verò maximè & Tyrannici ingenii infeliciſſimam conditionem graphicè repræſentat. At vtinam veriſſimæ iſtius doctrinæ & omnibus tamen modis luctuoſiſſimæ τὸ ὕπαρ ignoraret noſtra ætas. Agit autē de facultatibus animi, & cupiditatibus & voluptatibus iis quæ in eas variè & multipliciter cadunt: vt ἀλόγων cupiditatū ferox illa & immanis γιγαντομαχία oculis legentiū obiiciatur: quæ quidem nō poterat illuſtrius deſcribi, quàm eo ordine quem hîc Plato, & πολιτικώτατος & ῥητορικώτατος, veriſſimè & appoſitiſſimè adhibuit. Sit ergo Apellea tabula, De vitioſis reipublicæ formis, & de immani etiam vitii intemperie in hominibus impotenter debacchantis. Ita abſolutè eſt deſcripta Iniuſtitia, vt hactenus Iuſtitia. De illarum autem conditione & egit hactenus, & hîc etiam agit: plenam tamen illius loci tractationem abſoluet in decimo.

QVAEDAM EX HAC DISPVTATIONE.

1 *Popularis ἀταξίας luculenta deſcriptio: & Tyrannidis ex perturbato illo ſtatu ortus: ſicuti rerumpubl. uiciſſitudines oſtendit.*

2 *Tyrannici ingenii deſcriptio.*

3 *Regis & Tyranni deſcrimen.*

4 *Iniucundiſſima & infeliciſſ. Tyranni conditio: Regis, iucundiſſima & feliciſſima.*

5 *Cupiditatum ἀλόγων aliæ parent rationi, aliæ minimè. unde*

6 *Varius ſolet exiſtere animi ſtatus.*

7 *Cupiditatum rationi minimè obtemperãtium ueſana & horribilis γιγαντομαχία, Amoris imagine expreſſa.*

8 *Domandis illis cupiditatibus opportunum τοῦ βελτίονος .i. rationis, imperium, ſolum & præſentiſſimum remedium aduerſus intemperiem ueſanarum cupiditatum.*

9 *Iuſtæ & iniuſtæ uitæ deſcriptio, & diſcrimen.*

10 *Voluptatum diſcrimen.*

11 *Vir bonus & ſapiens, uera & germana uoluptate perfruitur: improbus, uel nulla uel falſa.*

12 *Facultatum animi ὑποτύπωσις.*

ΠΟΛΙΤΕΙΩ͂Ν ΔΙΑ´ΛΟΓΟΣ ἔνατος.

A Αὐτὸς δὴ λοιπὸς (ἦν δ' ἐγὼ) ὁ τυραννικὸς ἀνήρ, σκέψασθαι πῶς τε μεθίσταται ἐκ δημοκρατικοῦ, γενόμενός τε, ποῖός τις ἐστὶ, καὶ τίνα τρόπον ζῇ, ἄθλιον, ἢ μακάριον. Λοιπὸς γὰρ οὖν ἔτι οὗτος, ἔφη. Οἶσθ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ὃ ποθῶ ἔτι; Τὸ ποῖον; Τὸ τῶν ἐπιθυμιῶν, οἷαί τε καὶ ὅσαι εἰσὶν, οὔ μοι δοκοῦμεν ἱκανῶς διῃρῆσθαι. τούτου δὲ ἐνδεῶς ἔχοντος, ἀσαφεστέρα ἔσται ἡ ζήτησις οὗ ζητοῦμεν. Οὐκοῦν (ἦ δ' ὅς) ἔτι ἐν καλῷ. B Πάνυ μὲν οὖν· καὶ σκόπει γ' ὃ ἐν αὐταῖς βούλομαι ἰδεῖν. ἔστι δὲ τόδε· τῶν μὴ ἀναγκαίων ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν δοκοῦσι τινές μοι εἶναι παράνομοι· αἳ κινδυνεύουσι μὲν ἐγγίνεσθαι παντὶ, κολαζόμεναι δὲ ὑπό τε τῶν νόμων καὶ τῶν βελτιόνων ἐπιθυμιῶν μετὰ λόγου, ἐνίων μὲν ἀνθρώπων ἢ παντάπασιν ἀπαλλάττεσθαι, ἢ ὀλίγαι λείπεσθαι καὶ ἀσθενεῖς· τῶν δὲ, ἰσχυρότεραι καὶ πλείους. Λέγεις δὲ τίνας (ἔφη) ταύτας; C Τὰς περὶ τὸν ὕπνον (ἦν δ' ἐγὼ) ἐγειρομένας· ὅταν τὸ μὲν ἄλλο τῆς ψυχῆς εὕδῃ, ὅσον λογιστικὸν καὶ ἥμερον, καὶ ἄρχον ἐκείνου· τὸ δὲ θηριῶδές τε καὶ ἄγριον, ἢ σίτων ἢ μέθης πλησθὲν, σκιρτᾷ τε, καὶ ἀπωσάμενον τὸν ὕπνον, ζητῇ ἰέναι καὶ ἀποπιμπλάναι τὰ αὑτοῦ ἤθη. οἶσθ' ὅτι πάντα ἐν τῷ τοιούτῳ τολμᾷ ποιεῖν, ὡς ἀπὸ πάσης λελυμένον τε καὶ ἀπηλλαγμένον αἰσχύνης καὶ φρονήσεως. μητρί τε γὰρ ἐπιχειρεῖν D μίγνυσθαι, ὡς οἴεται, οὐδὲν ὀκνεῖ, ἄλλῳ τε ὁτῳοῦν ἀνθρώπων καὶ θεῶν καὶ θηρίων· μιαιφονεῖν τε ὁτιοῦν· βρώματός τε ἀπέχεσθαι μηδενός. καὶ ἑνὶ λόγῳ, οὔτε ἀνοίας οὐδὲν ἐλλείπει, οὔτε ἀναισχυντίας. Ἀληθέστατα (ἔφη) λέγεις. Ὅταν δέ γε (οἶμαι) ὑγιεινῶς τις ἔχῃ αὐτὸς αὑτοῦ καὶ σωφρόνως, καὶ εἰς τὸν ὕπνον ἴῃ, τὸ λογιστικὸν μὲν ἐγείρας ἑαυτοῦ, καὶ ἑστιάσας λόγων καλῶν καὶ σκέψεων, εἰς σύννοιαν αὐτὸς αὑτῷ ἀφικόμενος· τὸ ἐπιθυμη- E τικὸν δὲ μήτε ἐνδείᾳ δοὺς, μήτε πλησμονῇ, ὅπως ἂν κοιμηθῇ, καὶ μὴ παρέχῃ θόρυβον τῷ

Li... ur etiã λο-γο..., iidémque ... post. Sed & ..., pag. 550, ... ſcripturæ ... itas fuit ... atis. Paulo po... ro ἀπὸ πά-... ... itur ἀπα-... ... i eodẽ libro ...

DE REPVBLICA DIALOGVS nonus.

RELIQVVM eſt, inquam, vt hominis illius tyrannici naturam attentius conſideremus: & quo pacto è populari emigret, & qualis ſit, & quam vitã viuat, felicémne an infelicem. Id nimirum reliquum eſt, inquit. Noſtin' quid adhuc deſiderem? Quidnam? Cupiditates quales & quantæ ſint, non mihi videtur à nobis ſatis diſtinctè explicatum. quòd ſi quid hac in re defuerit, obſcurior quoque erit illius rei quam inueſtigamus diſquiſitio. Erit igitur adhuc opportunum, inquit, hac de re agere. Erit certé. tu verò animaduerte quid velim te in his perſpicere. eſt autem huiuſmodi. Earum voluptatum cupiditatúmque quæ minimè ſunt neceſſariæ, videntur mihi quædam legibus repugnantes, in omnibus quidem hominibus peræquè ineſſe: quum tamen & legibus & melioribus cupiditatibus adhibita ratione caſtigantur, è nonnullis hominibus vel prorſus faceſſere, vel ita diminui vt perexiguæ & infirmæ relinquantur: in aliis contrà hominibus vehementiores frequentioréſque exiſtere. Ecquas potiſſimum ipſas ais? Eas quæ in ſomno, inquam, excitantur, quoties animi pars illa quæ Rationis eſt particeps, & cicura, & regina atque domina eius eſt, dormit: beluina autem & fera vel cibis vel potu repleta, exultat, fugatóque ſomno molitur erumpere ipſa & ſolitis libidinibus indulgere. Tunc nimirum nihil eſt quod non impotenter audeat, ab omnibus veluti & pudoris & prudentiæ legibus ſoluta atque libera: vt aut cum matre corpus miſcere conetur, aut cum quouis homine, vel deo, vel belua: neque verò nefaria alia patrare, & ſe impuris cædibus contaminare, & à nullo vel cibo vel potu abſtinere: neque (vt vno verbo dicam) ab vlla inſania & impudentia ſe temperare vereatur. Veriſſimè, inquit, loqueris. Quum verò aliquis ſalubri & bene temperato corporis habitu, ſomno ſe tradit, & ea pars animi in qua Ratio dominatur, à ſeipſa excitata eſt, bonarúmque cogitationum quaſi epulas, cõtemplationis atque intelligentiæ acie in ſeipſam reuocata, appoſuit ſibi: ea autem animi pars in qua inſunt Cupiditates, neque inopia preſſa, neque vbertate exaturata, quieſcit maximè, neque perturbat optimã

a Inchoatum de tyrãnide ſermonem accuratè perſequitur, & illius omnia πάθη graphicè depingit, docens quomodo ex ſtatu populari oriatur. cuius μεταβάσεως, cùm plurimæ & olim & etiamnum reſpubl. tum maximè Romana illuſtriſſimum habet exemplũ: vt ſuis locis docebimus. Præmittit autẽ præclarã Cupiditatũ deſcriptionem, quã inſtituto ſermoni accommodat.

illā partē aut gaudio aut mœrore, ſed ſinit eam per ſeipſam ſolam & purā conſiderare, & appetere & ſentire quicquid vel præteritorum vel præſentium vel futurorū norat: eodē quoque modo, quū pars illa animi, in qua Ira ſedē habet, adeo pacata & reſtincta eſt vt nemini infenſa cōquieſcat: ac proinde duabus animi partibus hūc in modum ſedatis, & tertia in qua intelligendi vis ineſt, liberius excitata, ita quis quieti ſe dat: tunc demū videlicet is, animo moderatè compoſito, veritatem maximè complectitur, neque nefaria inſomniorum viſa animo illius repræſentantur. Ita nimirum, inquit, exiſtimo. Hæc quidem nos copioſius: illud verò ſummatim volumus, Vnicuique ineſſe ſpeciem quandam cupiditatum, diram, agreſtem, iniquā: eámque etiam in iis hominibus ineſſe, qui præter cæteros homines commodis & moderatis moribus eſſe videntur. hoc verò in ipſis inſomniis fit manifeſtū. An verò tibi aliquid dicere videar, ídque etiam concedas, illud velim etiam atque etiam perpendas. At concedo, inquit. [a] Popularem igitur qualem eſſe diximus, quæſo reminiſcere. erat autem is qui ab ineunte ætate educatus eſt ſub parco patre, qui cupiditates illas rei faciendæ colebat tantùm: eas verò quæ non ſunt neceſſariæ, ſed ioci tantùm & deliciarum cauſa inſtitutæ, negligebat. nónne? Profectó. Quum porro conſuetudinē habuerit cum politioribus quibuſdā & lautioribus viris, qui libidinibus his quas nuper recenſebamus, referti eſſent: declinare cœpit ad omnem petulantiam, illorúmque mores denique in odium paternæ par ſimoniæ, induere. quum autem meliore eſſet natura quàm illi à quibus corrumpebatur, in vtrāque partem diſtractus, mediam nactus eſt vtrorumque morū affectionem: vtriuſque, vt quidem arbitratur, compos, neque illiberalem neque nefariam vitam viuit, ex illo *ὀλιγαρχίας* habitu in popularem cōmutatus. Hæc nimirum opinio in huiuſcemodi virum cadit. Pone igitur, inquam, huius ætate prouectioris iuuenē filium, in huius moribus educatum. Pono. Pone etiam eadem illi vſuuenire quæ ipſius quoque patri acciderant, vt ad omne flagitium præceps agatur, & ad omnem licētiam, (quam tamen ii qui eos impellunt, meram libertatem vocēt) pater verò mediis his voluptatibus opem ferat, aliíque item propinqui operas ſuas ad id conferant: alii quoque auxilium obiter comportent. Vbi verò ſperauerint vehementes illi magi & tyrannidis architecti ſe non aliter adoleſcentem continere poſſe, tunc verò amorem in eo quēdam moliuntur ducem præfectúmque otioſarum ádque libidinem omnia ſuppedi-

a Popularis intemperantiæ in hominibus priuatis vera & graphica ὑποτύπωσις, tyrannidis incunabula ex populari licentia emigrantis perſpicuè repræſentans.

A βελτίστῳ, χαῖρον ἢ λυπούμενον, ἀλλ' ἐῶν αὐτὸ καθ' αὑτὸ μόνον καθαρὸν σκοπεῖν καὶ ὀρέγεσθαι τοῦ αἰσθάνεσθαι ὃ μὴ οἶδεν, ἤ τι τῶν γενομένων, ἢ ὄντων, ἢ καὶ μελλόντων· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ θυμοειδὲς πραΰνας, καὶ μή τισιν εἰς ὀργὰς ἐλθών, κεκινημένῳ τῷ θυμῷ καθεύδῃ· ἀλλ' ἡσυχάσας μὲν τὼ δύο εἴδη, τὸ τρίτον δὲ κινήσας ἐν ᾧ τὸ φρονεῖν ἐγγίγνεται, οὕτω ἀναπαύῃ) οἶσθ' ὅτι τῆς τ' ἀληθείας ἐν τῷ τοιούτῳ μάλιστα ἅπτεται, καὶ ἥκιστα παράνομοι τότε αἱ ὄψεις φαντάζονται τῶν ἐνυπνίων.

B Παντελῶς μὲν οὖν (ἔφη) οἶμαι οὕτω. Ταῦτα μὲν τοίνυν ἐπὶ πλέον ἐξήχθημεν εἰπεῖν· ὃ δὲ βουλόμεθα γνῶναι, τόδ' ἐστίν, ὡς ἄρα δεινόν τι καὶ ἄγριον καὶ ἄνομον ἐπιθυμιῶν εἶδος ἑκάστῳ ἔνεστι, καὶ πάνυ δοκοῦσιν ἡμῶν ἐνίοις μετρίοις εἶναι. τοῦτο δὲ ἄρα ἐν τοῖς ὕπνοις γίγνεται ἔνδηλον. εἰ οὖν τι δοκῶ λέγειν, καὶ συγχωρεῖς, ἄθρει. Ἀλλὰ ξυγχωρῶ. Τὸν τοίνυν δημοτικὸν ἀναμνήσθητι οἷον ἔφαμεν εἶναι. ἦν

C δέ που γεγονὼς ἐκ νέου ὑπὸ φειδωλῷ πατρὶ τεθραμμένος, τὰς χρηματικὰς ἐπιθυμίας τιμῶντι μόνας, τὰς δὲ μὴ ἀναγκαίους, ἀλλὰ παιδιᾶς τε καὶ καλλωπισμοῦ ἕνεκα γιγνομένας, ἀτιμάζοντι. ἦ γάρ; Ναί. Συγγενόμενος δὲ κομψοτέροις ἀνδράσι, καὶ μεστοῖς ὧν ἄρτι διήλθομεν ἐπιθυμιῶν, ὁρμήσας εἰς ὕβριν τε πᾶσαν καὶ τὸ ἐκείνων εἶδος, μίσει τῆς τοῦ πατρὸς φειδωλίας, φύσιν δὲ τῶν διαφθειρόντων βελτίω ἔχων, ἀγόμενος ἀμφοτέ-

D ρωσε, κατέστη εἰς μέσον ἀμφοῖν τοῖν τρόποιν· καὶ

I μετρίως δή, ὡς ᾤετο, ἑκάστων ἀπολαύων, οὔτε ἀνελεύθερον οὔτε παράνομον βίον ζῇ, δημοτικὸς ἐξ ὀλιγαρχικοῦ γεγονώς. Ἦν γὰρ (ἔφη) καὶ ἔστιν αὕτη ἡ δόξα περὶ τὸν τοιοῦτον. Θὲς τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) πάλιν τοῦ τοιούτου ἤδη πρεσβυτέρου γεγονότος νέον υἱὸν ἐν τοῖς τούτου αὖ ἤθεσι τεθραμμένον. Τίθημι. Τίθει τοίνυν καὶ τὰ αὐτὰ ἐκεῖνα περὶ αὐτὸν γιγνόμενα ἅπερ καὶ περὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ· ἀγό-

E μενόν τε εἰς πᾶσαν παρανομίαν, ὀνομαζομένην δ' ὑπὸ τῶν ἀγόντων ἐλευθερίαν ἅπασαν· βοηθοῦντά τε ταῖς ἐν μέσῳ ταύταις ἐπιθυμίαις πατέρα τε καὶ τοὺς ἄλλους οἰκείους, τοὺς δ' αὖ παραβοηθοῦντας· ὅταν δ' ἐλπίσωσιν οἱ δεινοὶ μάγοι τε καὶ τυραννοποιοὶ οὗτοι μὴ ἄλλως τὸν νέον καθέξειν, ἔρωτά τινα αὐτῷ μηχανωμένους ἐμποιῆσαι, προστάτην τῶν ἀργῶν καὶ τὰ ἕτοιμα διανεμο-

Scribendum ... τεθραμμέ... Pr... χρηματικ... τὲ legitur ... ματιστικὰς ... lectionem ... quum etiam ... dam pagi... loco (qui h... tinet) cōfir...

μένων ἐπιθυμιῶν, ὑπόπτερον καὶ μέγαν A κηφῆνά τινα. ἢ τί ἄλλο οἴει εἶναι τὸν τῶν τοιούτων ἔρωτα; Οὐδὲν ἔγωγε (ἦ δ᾽ ὅς) ἀλλ᾽ ἢ τοῦτο. Οὐκοῦν ὅταν δὴ περὶ αὐτὸν βομβοῦσαι αἱ ἄλλαι ἐπιθυμίαι, θυμιαμάτων τε γέμουσαι καὶ μύρων καὶ στεφάνων καὶ οἴνων, καὶ τῶν ἐν ταῖς τοιαύταις συνουσίαις ἡδονῶν, ἀνιεμένων ἐπὶ τὸ ἔσχατον, αὔξουσαί τε καὶ τρέφουσαι, πόθου κέντρον ἐμποιήσωσι τῷ κηφῆνι, τότε δὴ δορυφορεῖταί τε ὑπὸ μανίας καὶ οἰστρᾷ οὗτος ὁ προστάτης τῆς ψυχῆς· καὶ ἐάν τι- B νας ἐν αὑτῷ δόξας ἢ ἐπιθυμίας λάβῃ ποιουμένας χρηστάς, καὶ ἔτι ἐπαισχυνομένας, ἀποκτείνει τε καὶ ἔξω ὠθεῖ παρ᾽ αὑτοῦ, ἕως ἂν καθήρῃ σωφροσύνης, μανίας δὲ πληρώσῃ ἐπακτοῦ. Παντελῶς (ἔφη) τυραννικοῦ ἀνδρὸς λέγεις γένεσιν. Ἆρ᾽ οὖν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) καὶ τὸ πάλαι διὰ τὸ τοιοῦτον τύραννος ὁ Ἔρως λέγεται; Κινδυνεύει, ἔφη. Οὐκοῦν, ὦ φίλε, (εἶπον) καὶ μεθυσθεὶς ἀνήρ, τυραννικόν τι φρόνημα ἴσχει; Ἴσχει γάρ. Καὶ μὴν ὅ γε μαινόμε- C νος καὶ ὑποκεκινηκὼς οὐ μόνον ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ θεῶν ἐπιχειρεῖ τε καὶ ἐλπίζει δυ- 2 νατὸς εἶναι ἄρχειν. Καὶ μάλ᾽, ἔφη. Τυραννικὸς δ᾽, ἦν δ᾽ ἐγώ, ὦ δαιμόνιε ἀνήρ, ἀκριβῶς γίγνεται, ὅταν ἢ φύσει, ἢ ἐπιτηδεύμασιν, ἢ ἀμφοτέροις, μεθυστικός τε καὶ ἐρωτικὸς καὶ μελαγχολικὸς γένηται. Παντελῶς μὲν οὖν. Γίγνεται μὲν (ὡς ἔοικεν) οὕτω ὁ τοιοῦτος ἀνήρ· ζῇ δὲ δὴ πῶς; Τὸ τῶν παιζόντων, ἔφη, τοῦτο σὺ καὶ ἐμοὶ ἐρεῖς. Λέγω δή, ἔφην. οἶμαι D γάρ, τὸ μετὰ τοῦτο ἑορταὶ γίγνονται παρ᾽ αὐτοῖς, καὶ κῶμοι, καὶ θαλίαι, καὶ ἑταῖραι, καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ὧν ἂν Ἔρως τύραννος ἔνδον οἰκῶν διακυβερνᾷ τὰ τῆς ψυχῆς ἅπαντα. Ἀνάγκη, ἔφη. Ἆρ᾽ οὖν οὐ πολλαὶ καὶ δειναὶ παραβλαστάνουσιν ἐπιθυμίαι ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ἑκάστης, πολλῶν δεόμεναι; Πολλαὶ μέντοι. Ταχὺ ἄρα ἀναλίσκονται ἐάν τινες ὦσι πρόσοδοι. Πῶς δ᾽ οὔ; Καὶ μετὰ τοῦτο δὴ δανεισμοὶ καὶ τῆς οὐσίας παραιρέσεις. Τί E μήν; Ὅταν δὲ δὴ πάντ᾽ ἐπιλίπῃ, ἆρα οὐκ ἀνάγκη μὲν τὰς ἐπιθυμίας βοᾶν πυκνάς τε καὶ σφοδρὰς "ἐννενεοττευμένας, τοὺς δ᾽ ὥσπερ ὑπὸ κέντρων ἐλαυνομένους, τῶν τε ἄλλων ἐπιθυμιῶν, καὶ διαφερόντως ὑπ᾽ αὐ- 7 τοῦ τοῦ Ἔρωτος, πάσαις ταῖς ἄλλαις, ὥσπερ δορυφόροις, ἡγουμένου, οἰστρᾶν, καὶ σκοπεῖν τίς τι ἔχει, ὃν δυνατὸν ἀφελέσθαι ἀπατήσαντα, ἢ

[Margin note, partly cut off:] ...ndum, nō ...ευμένας, ...in d pro quo ...ευμένας in ...uod ab il- ...ge in a lectio- ...m, sed iam eſt ...

tantium cupiditatũ, alatum quidem illum & ingentem quendã fucum. aliúdne quidpiam rerum huiuſmodi amorem eſſe arbitraris? Nihil aliud certè, inquit, niſi hoc ipſum. Quando autem circa ipſum ſuſurrantes aliæ cupiditates, nidore refertæ, vnguentis, coronis, mero, & huiuſmodi voluptatibus ad omnem intemperiem impotéter diſſolutis, quales in huiuſmodi cœtib⁹ vagantur, augent prorſus & nutriunt illam cupiditatem, & fuco aculeum indiderint: tunc verò impotens ille animi dominus inſaniæ ſatellitio circũſtipatus, veluti furoris œſtro percitus, temerè debacchatur, & ſi in ſeipſo opiniones aut cupiditates quaſdam frugales & honeſtatis quodã ſenſu verecũdas deprehẽderit, tunc verò & illas extra ſeipſum expellit & necat, donec ſe planè ſpoliauerit omni tẽperantia & prudentia, & aſcititio nouóque quodã furore cumularit. Tyrannici hominis originẽ penitus notas. Nónne olim hanc ob cauſam Amor tyrãnus eſt dictus? Videtur, inquit. Nónne etiam vir ebrius tyrannicum quendam ſpiritum gerit? Gerit certè. Quinetiã furioſus & mente ſua deturbatus, nónne in eas ſpes venit, vt ſibi inducat in animũ ſe non modò hominib⁹ ſed diis dominari poſſe? Prorſus, inquit. Tyrannicus, inquam (mihi crede) planè fit ille, quum vel natura vel inſtitutis, vel vtriſque, temulẽtus & amoris impotens & furioſus euadit. Prorſus, inquit. Fit quidẽ ita vir huiuſmodi: ſed quomodo viuit? Id mihi quidem dixeris, quod ii qui iocantur, ſolent. Dico equidem. illi videlicet, mea quidem ſententia, ita affecti, indulgent feſtis Bacchanalibus, comeſſationibus, ſcortis cæteríſque huiuſmodi omnibus: prout mandat Amor, tyrannus impotens, penetralibus animi occupatis, & in iis pro arbitratu imperitãs. Neceſſe eſt, inquit. Ex animo ita fœto nónne multiplices vehementéſque cupiditates multarum rerum indigæ, noctes atque dies, repullulant atque propagantur? Omnino. A tanto helluonũ ſatellitio magnæ facultates abſumuntur, ſi quidem extet vnde ſumptus fieri poſſint. Quídni? Inde æs alienum & fœnora, atque patrimoniorum euerſiones exiſtunt. Quis non videt? Quum omnia his inſanis ſumptibus abſumpta fuerint, & ſummæ extiterint rei familiaris anguſtiæ, nónne neceſſe eſt illorum cupiditates quæ frequentes vehemẽtéſque in animo quaſi nido deliteſcũt, exclamare? eos autem, veluti ſtimulis percuſſos, libidinum aliarum impetu, ipſius maximè illius Amoris auſpiciis & ductu, cæterarum cupiditatum veluti ſatellitũ ducis, tanquam furore quodam debacchari, & vndique omnia perluſtrare atque exquirere quæ quis poſſideat, vt ea vel dolo interuertant, vel vi eripiant, quantum quidem

potuerint. Omnino, inquit. Itaque cogũtur vel vndique diripere atque corradere, vel magnis dolorum angorúmque facibus excruciari. Neceſſe eſt. Nunquid, quemadmodum nouæ cupiditates, quæ ad ipſum recenter acceſſerunt, veteribus ſuperiores extiterunt, eáſque quaſi victrices ſuis rebus ſpoliarunt: ita & æquum ille cẽſebit vt ipſe, licet iunior, plus tamen habeat quàm parẽtes, eóſque adeo ſuis facultatibus ſpoliet: & ſuam ſi partem cõſumpſerit, paternas quoque fortunas inſuper ſibi partiatur? Id ſanè vſuuenit, inquit. Quòd ſi parentes id ei minimè permiſerint, nónne primùm furari, ipſóſque omnibus modis circumuenire conabitur? Certè. Si artes non ſucceſſerint, nónne præfracta audacia ad vim manifeſtã ſe conuertet, vt & diripiat & vim audeat inferre? Sic arbitror. Quòd ſi pater materq; ſenes huic violẽtiæ reſiſtant, ſéque illi opponant, nũquid eos verebitur, atque ita ſe cõtinebit vt nihil agat tyrannicum? Huiuſmodi equidem hominis, inquit, parentibus nihil fauſtũ atque pacatũ mihi audeo polliceri. At per Iouem, mi Adimante, nunquid exiſtimas futurum vt ille improbus & diſſolutus filius in eam veſaniam veniat, vt propter nouam amicam, nec eam quidẽ neceſſariã, cuius amor meretriciis artibus ſit conciliatus, iam olim amicam, & quidem neceſſariã, matrem videlicet, & propter formoſi cuiuſdam pueri, cuius amor & nuper & nulla neceſſaria de cauſa extiterit: deformem quidem, neceſſarium tamen amicum & amicorum omnium veterrimũ, patrem, nouorum illorum aduenarum quos in eaſdem ædes induxerit, verberibus & ſannis ſit obiecturus, illorúmque impotentibus imperiis veluti mãcipia ſubmiſſurus? Omnino, inquit, per Iouem. Quàm fortunatum illud eſſe videtur, tyrannicum filium genuiſſe? Non admodum, inquit. Quid verò? quum res paternæ & maternæ illi improbo defecerint, in eo tamen extiterit confertiſſimum voluptatum examen, nónne tunc fœdæ penuriæ inſania cõcitatus, ad nefarias artes ſe dabit præcipitem? & primùm quidẽ alicuius domus parietem perfodiet, vel intempeſta nocte per viam euntis pallium diripiet? tum in res ſacras audebit etiam manus iniicere? Et in his quidem omnibus, eæ quas olim à puero habuerat opiniones, quaſi de rebus honeſtis & turpibus diiudicandis ſumma autoritate præditæ, nuper è ſeruitute ſolutæ, Amorem veluti ſatellitio circumſtipãtes cum illo merum imperium vſurpabunt, quæ priùs quidem per inſomnium tantùm illo dormiente ſoluebantur: quum videlicet ipſe adhuc ſub legibus paterníſque imperiis, tanquam populari quodam regimine, apud ſe inſtitutus, vitam agebat modeſtam: at quum tandem Amoris tyrannidi ſeſe ſubiecerit, tum verò talis aſſiduò eſt reuera & vigilans, qualis rarò erat in ſomnis. Ita fiet vt à nefaria cæde minimè abſtineat, nec ingluuie, nec quantumuis immani facinore: ſed

A βιασάμενον. Σφόδρα γ', ἔφη. Ἀναγκαῖον δὴ πανταχόθεν φέρειν, ἢ μεγάλαις ὠδῖσί τε καὶ ὀδύναις ξυνέχεσθαι. Ἀναγκαῖον. Ἆρ' οὖν, ὥσπερ αἱ ἐν αὐτῷ ἡδοναὶ ἐπιγιγνόμεναι τῶν ἀρχαίων πλεῖον εἶχον, καὶ τὰ ἐκείνων ἀφῃροῦντο, οὕτω καὶ αὐτὸς ἀξιώσει, νεώτερος ὤν, πατρός τε καὶ μητρὸς πλέον ἔχειν, καὶ ἀφαιρεῖσθαι, ἐὰν τὸ αὑτοῦ μέρος ἀναλώσῃ, ἀπονειμάμενος τῶν πατρῴων; Ἀλλὰ τί μήν; ἔφη. Ἐὰν δὲ δὴ αὐτῷ μὴ ἐπιτρέπωσιν, ἆρα

B οὐ τὸ μὲν πρῶτον ἐπιχειροῖ ἂν κλέπτειν καὶ ἀπατᾶν τοὺς γονέας; Πάντως. Ὁπότε δὲ μὴ δύναιτο, ἁρπάζοι ἂν καὶ βιάζοιτο μετὰ τοῦτο; Οἶμαι, ἔφη. Ἀντεχομένων δὴ καὶ μαχομένων, ὦ θαυμάσιε, γέροντός τε καὶ γραός, ἆρ' εὐλαβηθείη ἂν καὶ φείσαιτο μή τι δρᾶσαι τυραννικόν; Οὐ πάνυ (ἦ δ' ὅς) ἔγωγε θαρρῶ περὶ τῶν γονέων τοῦ τοιούτου. Ἀλλ', ὦ Ἀδείμαντε, πρὸς Διός, ἕνεκα νεωστὶ φίλης καὶ οὐκ ἀναγκαίας ἑταίρας γεγονυίας, τὴν πάλαι φί-

C λην καὶ ἀναγκαίαν μητέρα, ἢ ἕνεκα ὡραίου νεωστὶ φίλου γεγονότος, οὐκ ἀναγκαίου, τὸν ἄωρόν τε καὶ ἀναγκαῖον πρεσβύτην πατέρα, καὶ τῶν φίλων ἀρχαιότατον, δοκεῖ ἄν σοι ὁ τοιοῦτος πληγαῖς τε δοῦναι καὶ καταδουλώσασθαι ἂν αὐτοὺς ὑπ' ἐκείνοις, εἰ εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν ἀγάγοιτο; Ναὶ μὰ Δί', ἦ δ' ὅς. Σφόδρα γε μακάριον (ἦν δ' ἐγὼ) ἔοικεν εἶναι τὸ τυραννικὸν υἱὸν τεκεῖν. Οὐ πάνυ γε, ἔφη. Τί δ', ὅταν δὴ τὰ πατρὸς καὶ μητρὸς ἐ-

D πιλείποι τὸν τοιοῦτον, πολὺ δὲ ἤδη ξυνειλεγμένον ἐν αὐτῷ ᾖ τὸ τῶν ἡδονῶν σμῆνος, οὐ πρῶτον μὲν οἰκίας τινὸς ἐφάψεται τοίχου, ἤ τινος ὀψὲ νύκτωρ ἰόντος τοῦ ἱματίου, μετὰ δὲ ταῦτα ἱερόν τι νεωκορήσει; καὶ ἐν τούτοις δὴ πᾶσιν, ἃς πάλαι εἶχε δόξας ἐκ παιδὸς περὶ καλῶν τε καὶ αἰσχρῶν, τὰς δίκας ποιουμένας, αἱ νεωστὶ ἐκ δουλείας λελυμέναι, δορυφοροῦσαι τὸν Ἔρωτα, κρατήσουσι μετ' ἐκείνου· αἳ πρότερον μὲν ὄναρ ἐλύοντο ἐν ὕπνῳ, ὅτε ἦν

E αὐτὸς ἔτι ὑπὸ νόμοις τε καὶ πατρὶ δημοκρατούμενος ἐν ἑαυτῷ· τυραννευθεὶς δὲ ὑπὸ Ἔρωτος, οἷος ὀλιγάκις ἐγίγνετο ὄναρ, ὕπαρ τοιοῦτος ἀεὶ γιγνόμενος, οὔτε τινὸς φόνου δεινοῦ ἀφέξεται, οὔτε βρώματος, οὔτ' ἔργου· ἀλλὰ

τυραννικῶς ἐν αὐτῷ ὁ Ἔρως ἐν πάσῃ ἀναρχίᾳ καὶ ἀνομίᾳ ζῶν, ἅτε αὐτὸς ὢν μόναρχος, τὸν ἔχοντά τε αὐτόν, ὥσπερ πόλιν, ἄξει ἐπὶ πᾶσαν τόλμαν ὅθεν αὑτόν τε καὶ τὸν περὶ αὐτὸν θόρυβον θρέψει· τὸν μὲν ἔξωθεν εἰσεληλυθότα, ἀπὸ κακῆς ὁμιλίας· τὸν δ' ἔνδοθεν, ὑπὸ τῶν αὐτῶν τρόπων καὶ ἑαυτοῦ ἀνεθέντα καὶ ἐλευθερωθέντα. Ἢ οὐχ οὗτος ὁ βίος τοῦ τοιούτου; Οὗτος μὲν οὖν, ἔφη. Καὶ ἂν μέν γε (ἦν δ' ἐγώ) ὀλίγοι οἱ τοιοῦτοι ἐν πόλει ὦσι, καὶ τὸ ἄλλο πλῆθος σωφρονῇ, ἐξελθόντες ἄλλον τινὰ δορυφοροῦσι τύραννον, ἢ μισθοῦ ἐπικουροῦσιν, ἐάν που πόλεμος ᾖ· ἐὰν δ' ἐν εἰρήνῃ τε καὶ ἡσυχίᾳ γένωνται), αὐτοῦ δὴ ἐν τῇ πόλει κακὰ δρῶσι σμικρὰ πολλά. Τὰ ποῖα δὴ λέγεις; Οἷα, κλέπτουσι, τοιχωρυχοῦσι, βαλαντιοτομοῦσιν, λωποδυτοῦσιν, ἱεροσυλοῦσιν, ἀνδραποδίζονται· ἔστι δ' ὅτε συκοφαντοῦσιν, ἐὰν δυνατοὶ ὦσι λέγειν, καὶ ψευδομαρτυροῦσι καὶ δωροδοκοῦσι. Σμικρά γ', ἔφη, κακὰ λέγεις, ἐὰν ὀλίγοι ὦσιν οἱ τοιοῦτοι. Τὰ δὲ σμικρὰ (ἦν δ' ἐγώ) πρὸς τὰ μεγάλα, σμικρά ἐστι. καὶ ταῦτα δὴ πάντα, πρὸς τύραννον πονηρίᾳ τε καὶ ἀθλιότητι πόλεως παραβαλλόμενα, τὸ λεγόμενον, οὐδ' ἴκταρ βάλλει. ὅταν γὰρ δὴ πολλοὶ ἐν πόλει γένωνται οἱ τοιοῦτοι, καὶ ἄλλοι οἱ ξυνεπόμενοι αὐτοῖς, καὶ αἴσθωνται ἑαυτῶν τὸ πλῆθος, τότε οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν τύραννον γεννῶντες, μετὰ δήμου ἀνοίας, ἐκεῖνον ὃς ἂν αὐτῶν μάλιστα αὐτὸς ἐν αὑτῷ μέγιστον καὶ πλεῖστον ἐν τῇ ψυχῇ τύραννον ἔχῃ. Εἰκότως γ', ἔφη. τυραννικώτατος γὰρ ἂν εἴη. Οὐκοῦν ἐὰν μὲν ἑκόντες ὑπείκωσιν· ἐὰν δὲ μὴ ἐπιτρέπῃ ἡ πόλις, ὥσπερ τότε μητέρα καὶ πατέρα ἐκόλαζεν, οὕτω πάλιν τὴν πατρίδα, ἐὰν οἷός τ' ᾖ, κολάσεται, ἐπεισαγόμενος νέους ἑταίρους, καὶ ὑπὸ τούτοις δὴ δουλεύουσαν τὴν πάλαι φίλην μητρίδα τε, Κρῆτές φασι, καὶ πατρίδα ἕξει τε καὶ θρέψει. καὶ τοῦτο δὴ τὸ τέλος ἂν εἴη τῆς ἐπιθυμίας τοῦ τοιούτου ἀνδρός. Τοῦτο (ἦ δ' ὅς) παντάπασί γε. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγώ) οὗτοί γε τοιοίδε γίγνονται ἰδίᾳ, καὶ πρὶν ἄρχειν; πρῶτον μὲν οἷς ἂν ξυνῶσιν, ἢ κόλαξιν ἑαυτῶν ξυνόντες καὶ πᾶν ἑτοίμοις ὑπηρετεῖν, ἢ ἐάν του τι δέωνται, αὐ-

N! deeſſe hic, ſ… ɔſe Plato a… l… iſubaudien… d… uidetur reli… q… :. Plena e… n… uerit oratio ſi… ? ἐὰν μὲν ἑ… κ… ςὑπείκωσιν, ſu… idias, ταῦτα … uel γένωνται … aut tale q… Ficinus ita, N… ie facile id ſu… ceſſerint o… m…

A tyrannicus ille amor omni cum licẽtia imperii & iuris planè neſcia viuens, tanquam monarcha quidam, ſubiectum ſibi hominem, veluti ciuitatẽ, ad omnem audaciam dabit præcipitem: vnde & ſe & ſuorum ſatellitum perſtrepentem turbam nutriat, quorum alii vel praua conſuetudine irrepſerint, vel intrinſecus ex iiſdem moribus & ipſius arbitrio ſoluti & in eam licentiæ intẽperiem quaſi manumiſſi fuerint. nónne talis eſt iſtius hominis vita? Huiuſmodi prorſus, inquit. Quòd ſi pauci fuerint in ciuitate huiuſmodi, reliqua verò ciuiũ B pars modeſtè & temperanter ſe gerat, illi diſſoluti homines, quoniam ibi ſuis ſceleribus locum minimè dari vident, tum ea ciuitate egrediuntur, & ad alium quendam tyrannum veniunt, quem circumſtipent, vel ſicubi bellum exarſerit, eò operas ſuas mercede redempturi conuolant. quòd ſi pacis tempore & quietis in ciuitate cogantur commorari, ibi multa minora mala perpetrabunt. Quænam mala commemoras? Furantur, parietes perfodiunt, crumenas incidunt, prædantur, ſacrilegia C committunt, plagiarii ſunt: &, ſi dicendi facultate valeant, calumniantur, peierant, muneribus denique ſe venales exhibent. Minora, inquit, hæc dicis mala, ſi tales homines pauci exiſtant. Hæc, inquam, ſi cum magnis comparentur, parua ſunt. hæc nimirum omnia ſi cum tyranno conferantur, quantum ad miſeriam & infelicitatem ciuitatis pertinet, haudquaquam (vt eſt in prouerbio) ſcopum pertingunt. quoties enim in ciuitate multi tales reperiuntur, eóſque alii ſequuntur multi, ſentiúntque ingentem ſuorum multitudinem, hi D profectò tyrannum generant, & quidem plebis vecordia, illum qui præ cæteris in ſeipſo, id eſt in animo ſuo, & maximum & potentiſſimum huiuſmodi tyrannum circũferat. Meritò, inquit. ille enim ad tyrannidem fuerit aptiſſimus. Nónne ſi omnes vltrò cedant, id facilè euenit? ſin autem ciuitas minimè permittat, ſed his improbi ciuis conatib⁹ obſtiterit, tum verò id vſuuenire ſolet, quod ſuprà de improbo filio aduerſus parentes commemorabamus, videlicet vt illi in ſuos parentes ſæuiunt, ita E & hi aduerſus patriam infenſi irruãt, eámque, ſi poſſint, malè mulctent, & nouos quoſdam amicos inducant, híſque ſeruire cogant μητρίδα καὶ πατρίδα (vt Cretenſium ſermone vtar) id eſt, patriã, quæ vtriuſque parentis loco nobis eſſe debet, antiquam quidem amicam: & impotentibus illorum cupiditatibus eam ita ſummittent, vt & habitum & educationem omnem, commutatis patriis ritibus, importent. & hic quidem fuerit finis ad quẽ veſanæ illius hominis cupiditates aſpirabũt. Ille (inquit) ipſe erit omnino. Nónne iſti, inquã, tales priuatim fiunt, antequã imperent? Principio conſuetudinem habẽt vtplurimùm cum iis qui ipſis adulantur, & qui ad omnia obſequia ipſis præſtanda ſunt pa-

a Tyranni libido, inſolentia, miſera & inquieta vita, inſidiarum, periculorũ, angorum, ſolicitudinũ, conſternationũ diurnarum & nocturnarũ pleniſſima, miſeræ cõſcientiæ labes, quas infeliciſſimus exitus conſequitur: ſicuti hîc quidẽ docet, ſed plenius in decimo. Harum rerum exempla vide in noſtris comment. De doct. Plat.

rati: & ſcilicet hi (ſi qua in re illorum opera indigeant, tum eò accurrunt, & ſubmittũt ſe, omnes officiorum perſonas induentes, veluti famuli, vt quicquid ipſis collibitum fuerit, exequãtur: at dum id quod inſtituebãt, fuerint aſſequuti, tũ verò ſe extraneos reipſa demonſtrant, neque eſſe in illorum poteſtate. Omnino. Ita omnem ætatem agũt, amici quidem nemini vnquam, ſemper autem vel alicui dominantes, vel alicui ſeruientes. quid enim ſit libertas & amicitia vera & germana, ingenium illud tyrannicum planè ignorat, nec illius quidem vllum habuit guſtum vnquam. Ita certè eſt. Nónne huiuſmodi homines, Infidos meritò appellauerimus? Quídni? Quin & illos maximè iniuſtos, ſi quidem in ſuperiori diſputatione rectè inter nos cõuenit quídnam ſit Iuſtitia. Atqui, inquit, rectè id quidem à nobis cõceſſum eſſe arbitror. Quiſnam igitur ſit peſſimus, inquam, modò cõcludamus. is nimirum fuerit qui talis eſt reuera, qualem veluti per inſomnium deſcripſimus. Omnino. Talis igitur euadit ille qui quum ad tyrannidem aptiſſimus ſit natura, ita & imperium reuera obtinebit: qui quidem quo diutius in tyrannide viuet, eo magis talis euadet. Ita neceſſe eſt, excepit Glauco. Quęcũque verò, inquam, improbiſſimum eſſe conſtiterit, nónne & idem infeliciſſimus apparebit? & qui diutiſſimè & maximè tyrannide potietur, is & maximè & diutiſſimè iniquiſſimus reuera eſt atque miſerrimus? at varia eſt variorum hominum ſententia. Neceſſe tamen eſt, inquit, rem ita ſe habere. Nónne & tyrannicus vir in ciuitate tyrannide oppreſſa, & popularis in populari, & cæteri eodẽ modo, ad eandem iniquitatis ſimilitudinem accedent? Quídni? Nunquid vt ſe habet ciuitas ad ciuitatem, virtute & felicitate, ita & vir ad virum? Quis non id animaduertat? Quomodo ſe habet tyranno ſubiecta ciuitas ad eam quæ Regi paret, qualem primò deſcripſimus? Cõtrario planè modo. hæc enim, optima: illa, peſſima. Non rogabo écquã diſertè ſignifices. illud enim ſatis per ſe perſpicuum eſt. Verùm de felicitate & infelicitate eodémne modo an vario atque diuerſo iudicas? neque verò tyrannicæ conditionis ſpecie & fulgore percellamur, dum vnum imperio potientem conſpicamur, vel paucos circa tyrannum eiuſdem autoritatis & potentiæ ſocios: ſed (vt cõſentaneũ eſt) omnẽ penitus ciuitatẽ ingreſſi luſtremus ſingula, & rebus omnib⁹ diligenter perſpectis atque exploratis, tum demum feramus ſententiam. Et rectè quidem, inquit, hortaris. illud certè cuilibet perſpicuum eſt, nullam ciuitatem miſeriorem eſſe ea quæ tyrannidis iugo premitur: ea contrà, quæ regio imperio gubernatur, feliciorẽ nullã. Quòd ſi, inquam, hortarer vt idem in ipſis ſingularibus hominibus notaremus, recténe 4

A τοῖς ὑποπεσόντες, πάντα τὰ σχήματα τολμῶντες ποιεῖν ὡς οἰκεῖοι· διαπραξάμενοι δὲ, ἀλλότριοι. Καὶ σφόδρα γε. Ἐν παντὶ ἄρα τῷ βίῳ ζῶσι, φίλοι μὲν οὐδέποτε οὐδενὶ, ἀεὶ δέ του δεσπόζοντες, ἢ δουλεύοντες ἄλλῳ. ἐλευθερίας δὲ καὶ φιλίας ἀληθοῦς τυραννικὴ φύσις ἀεὶ ἄγευστος. Πάνυ μὲν οὖν. Ἆρ' οὖν οὐκ ὀρθῶς ἂν τοὺς τοιούτους ἀπίστους καλοῖμεν; Πῶς δ' οὔ; Καὶ μὴν ἀδίκους γε ὡς οἷόν τε μάλιστα, εἴπερ ὀρθῶς ἐν τοῖς πρόσθεν ὡμολογήσαμεν περὶ δικαιοσύνης, οἷόν
B ἐστιν. Ἀλλὰ μὴν (ἦ δ' ὅς) ὀρθῶς γε. Κεφαλαιωσώμεθα τοίνυν, ἦν δ' ἐγὼ, τὸν κάκιστον. ἔστι δέ που, οἷον ὄναρ διήλθομεν, ὃς ἂν ὕπαρ τοιοῦτος ᾖ. Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν οὗτος γίγνεται ὃς ἂν τυραννικώτατος φύσει ὢν μοναρχήσῃ· καὶ ὅσῳ ἂν πλείω χρόνον ἐν τυραννίδι βιῷ, τοσούτῳ μᾶλλον τοιοῦτος. Ἀνάγκη, ἔφη διαδεξάμενος τὸν λόγον ὁ Γλαύκων. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ὃς ἂν φαίνηται πονηρότατος, καὶ ἀ-
C θλιώτατος φανήσεται; καὶ ὃς ἂν πλεῖστον χρόνον καὶ μάλιστα τυραννεύσῃ, μάλιστά τε καὶ πλεῖστον χρόνον τοιοῦτος γεγονὼς τῇ ἀληθείᾳ; τοῖς δὲ πολλοῖς πολλὰ δοκεῖ. Ἀνάγκη (ἔφη) ταῦτα γοῦν οὕτως ἔχειν. Ἄλλο τι οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ὅ γε τυραννικὸς κατὰ τὴν τυραννουμένην πόλιν ἂν εἴη ὁμοιότητι, δημοκρατικὸς δὲ, κατὰ τὴν δημοκρατουμένην, καὶ οἱ ἄλλοι οὕτω. Τί μήν; Οὐκοῦν, ὅ,τι πόλις πρὸς πόλιν ἀρετῇ καὶ εὐδαιμονίᾳ, τοῦτο ἀνὴρ πρὸς ἄν-
D δρα; Πῶς γὰρ οὔ; Τί οὖν; ἆρα ἡ τυραννουμένη πόλις πρὸς βασιλευομένην οἵαν τὸ πρῶτον διήλθομεν; Πᾶν τοὐναντίον, ἔφη. ἡ μὲν γὰρ, ἀρίστη· ἡ δὲ, κακίστη. Οὐκ ἐρήσομαι (εἶπον) ὁποτέραν λέγεις· (δῆλον γάρ) ἀλλ' εὐδαιμονίας αὖ καὶ ἀθλιότητος πέρι ὡσαύτως ἢ ἄλλως κρίνεις; καὶ μὴ ἐκπληττώμεθα, πρὸς τὸν τύραννον ἕνα ὄντα βλέποντες, μηδ' εἴ τινες ὀλίγοι περὶ ἐκεῖνον, ἀλλ' ὡς χρὴ ὅλην τὴν πόλιν εἰσελθόντας θεάσασθαι, κα-
E ταδύντες εἰς ἅπασαν, καὶ ἰδόντες, οὕτω δόξαν ἀποφαινώμεθα. Ἀλλ' ὀρθῶς, ἔφη, προκαλῇ· καὶ δῆλον παντὶ ὅτι τυραννουμένης μὲν οὐκ ἔστιν ἀθλιωτέρα, βασιλευομένης δὲ οὐκ εὐδαιμονεστέρα. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ περὶ τῶν ἀνδρῶν τὰ αὐτὰ ταῦτα προκαλού-

μενος,

γρ. πολλοὶ πολλὰ δ.

Ita uerti[t] quaſi leg. ὁμοιότατο[ς] interrogatiu[e] hæc dici p[...]

A μένος, ὀρθῶς ἂν προκαλοίμην; ἀξιῶν κρίνειν περὶ αὐτῶν ἐκεῖνον ὃς ἂν δύνηται τῇ διανοίᾳ εἰς ἀνδρὸς ἦθος ἐνδὺς διιδεῖν, καὶ μή, καθάπερ παῖς, ἔξωθεν ὁρῶν, ἐκπλήττηται ὑπὸ τῆς τῶν τυραννικῶν προστάσεως, ἣν πρὸς τοὺς ἔξω σχηματίζεται, ἀλλ' ἱκανῶς διορᾷ. εἰ οὖν οἰοίμην δεῖν ἐκείνου πάντας ἡμᾶς ἀκούειν, τοῦ δυνατοῦ μὲν κρῖναι, ξυνῳκηκότος δὲ ἐν ταὐτῷ, καὶ παραγεγονότος ἔν τε ταῖς κατ' οἰκίαν πράξεσιν, ὡς πρὸς ἑκάστους τοὺς οἰκείους ἔχει (ἐν οἷς μάλιστα γυμνὸς ἂν ὀφθείη

B τῆς τραγικῆς σκευῆς) καὶ ἐν αὖ τοῖς δημοσίοις κινδύνοις· καὶ ταῦτα πάντα ἰδόντα, κελεύοιμεν ἐξαγγέλλειν πῶς ἔχει εὐδαιμονίας καὶ ἀθλιότητος ὁ τύραννος, πρὸς τοὺς ἄλλους. Ὀρθότατ' ἄν (ἔφη) καὶ ταῦτα προκαλοῖο. Βούλει οὖν (ἦν δ' ἐγώ) προσποιησώμεθα ἡμεῖς εἶναι τῶν δυνατῶν ἂν κρῖναι, καὶ ἤδη ἐντυχόντων τοιούτοις, ἵνα ἔχωμεν ὅστις ἀποκρινεῖται ἃ ἐρωτῶμεν; Πάνυ γε. Ἴθι δή μοι (ἔφην) ὧδε σκόπει· τὴν ὁμοιότητα ἀναμιμνησκόμενος τῆς τε

C πόλεως καὶ τοῦ ἀνδρός, οὕτω καθ' ἕκαστον ἐν μέρει ἀθρῶν, τὰ παθήματα ἑκατέρου λέγε. Τὰ ποῖα; ἔφη. Πρῶτον μέν (ἦν δ' ἐγώ) ὡς πόλιν εἰπεῖν, ἐλευθέραν ἢ δούλην τὴν τυραννουμένην ἐρεῖς; Ὡς οἷόν τ', ἔφη, μάλιστα δούλην. Καὶ μὴν ὁρᾷς γε ἐν αὐτῇ δεσπότας καὶ ἐλευθέρους. Ὁρῶ, ἔφη, σμικρόν γέ τι τοῦτο· τὸ δὲ ὅλον, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐν αὐτῇ, καὶ τὸ ἐπιεικέστατον, ἀτίμως τε καὶ ἀθλίως δοῦλον. Εἰ οὖν (εἶπον) ὅμοιος

D ἀνὴρ τῇ πόλει, οὐ καὶ ἐν ἐκείνῳ ἀνάγκη τὴν αὐτὴν τάξιν ἐνεῖναι, καὶ πολλῆς μὲν δουλείας τε καὶ ἀνελευθερίας γέμειν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; καὶ ταῦτα αὐτῆς τὰ μέρη δουλεύειν ἅπερ ἦν ἐπιεικέστατα, σμικρὸν δὲ καὶ τὸ μοχθηρότατον καὶ μανικώτατον δεσπόζειν; Ἀνάγκη, ἔφη. Τί οὖν; δούλην ἢ ἐλευθέραν τὴν τοιαύτην φήσεις εἶναι ψυχήν; Δούλην δή που ἔγωγε. Οὐκοῦν ἥ γε αὖ δούλη καὶ τυραννουμένη πόλις, ἥκιστα ποιεῖ ἃ βούλεται. Πολύ γε. Καὶ ἡ τυραννουμένη ἄρα

E ψυχὴ ἥκιστα ποιήσει ἃ ἂν βουληθῇ, ὡς περὶ ὅλης εἰπεῖν ψυχῆς· ὑπὸ δὲ οἴστρου ἀεὶ ἑλκομένη βίᾳ, ταραχῆς καὶ μεταμελείας μεστὴ ἔσται. Πῶς γὰρ οὔ; Πλουσίαν δὲ ἢ πενομένην ἀνάγκη τὴν τυραννουμένην πόλιν εἶναι; Πενομένην. Καὶ ψυχὴν ἄρα τυραννικὴν,

[left margin, partly cut off:] ... uenitur le ... ιν ὡς ἔ- ... ἐλευθ. ... hæc irre- ... ſequen- ... ideri poſ- ... malim ... καὶ εἰπεῖν ... quàm illis ... teriici. ... autem καὶ ... tatiuè hæc

A hortarer? videlicet ſi cenſeam ei iudicium his de rebus permittendum, qui tyranni mores intus & in cute (vt aiunt) peruidere poſſit cogitatione, & ipſius ingenium penitius introſpicere: non verò ei qui externa (ſicuti pueri ſolent) tyrannicæ illius & perſonatæ granditatis ſpecie conſternatus, ita obſtupeſcat vt de ea verum ſyncerúmq; iudicium ferre non poſſit: ſi, inquam, eum nobis audiendum eſſe cenſeam, qui & iudicio valeat, & in aulis tyrannorum fuerit verſatus, & domeſticarum ipſorum actionum fuerit teſtis atque arbiter, norítque

B quomodo tyrannus aduerſus ſuos ſe domeſticos ſingulatim gerat, & qualẽ ſe præſtet in publicis periculis (quibus videlicet in rebus exuitur larua tyrannicæ illius pompæ, quæ ſimpliciorũ oculos ſolet perſtringere) illum, inquam, qui hæc omnia perſpexerit, ſi iubeamus in vulgus efferre quǽnã ſit ipſius ſentẽtia de felici ſiue infelici tyrãni ſtatu, ſi ipſius cõditio cum cæteris cõparetur, bonúmne & idoneũ autorẽ tibi videremur adhibere? Optimum, inquit, & opportuniſſimum. Víſne igitur (inquam)

C vt fingamus nos ex eorum nũmero eſſe, qui his de rebus iudicare poſſint, & cum illis fuerint verſati? vt aliquem habeamus qui his de rebus quas interrogamus reſpõdere poſſit? Peruolo. Agedũ, inquã, ſic hãc diſquiſitionem inſtituamus, vt & ciuitatis & ſingularis hominis (quemadmodũ hactenus fecimus) ſimilitudinem in memoriam reuocemus, atque ita ſingulas vtriuſque affectiones ſingulatim perſpiciamus. [a] Quales? inquit. Primùm, inquam, Ciui-

D tatem illam quę eſt ſub imperio tyranni, liberámne (vt ſummatim dicam) an ſeruam ſtatues? Maximè omnium ſeruam. Atqui in ea & dominorum & ſeruorum vides diſcrimina. Video, inquit: ſed illud quidem exiguum eſt: vniuerſum verò (vt ita dicam) & pręſtantiſſimum hominum genus qui in ea verſantur, turpiter & miſerè ſeruum eſt. Quòd ſi, inquam, vir eſt ſimilis ciuitati, nónne & neceſſe eſt eundem in illo ineſſe ordinem, multáque & ſeruitute & illiberalitate ipſius animũ oppleri, eáſque partes animi ſeruire quæ præſtantiſſimæ ſunt? exiguam verò & deterrimam

E & dementiſſimam partem dominari? Neceſſe eſt, inquit. Quid igitur? ſeruúmne an liberum huiuſmodi animum appellabis? Seruũ equidẽ. Atqui ſerua & tyranno ſubdita ciuitas minimè quæ vult agit. Haudquaquã. Animus igitur tyrannicæ illi cupiditati ſubditus, minimè quæ vult efficiet (vt ſic de toto animo dicã) ſed dũ violẽto quodam ſtimulo ſemper diſtrahitur, nunquam ſibi conſtabit, ſed in varias partes perturbationis & pœnitentiæ aculeis percelletur. Quídni? Porro ciuitatẽ illam tyrãnico imperio ſubiectam, diuitémne an pauperẽ eſſe neceſſe eſt? Pauperem. Animum quoque tyrannicum,

a Miſera tyrãnici ingenii conditio, ſerui videlicet, inquieti, pauperis, prorſus denique infelicis: tum demum verò infeliciſſimi, quum tyrannide potitur: & quo diuturnior ſit tyrannis, eo & miſerior illius ſtatus.

mēdicum ſemper & inexplebilem neceſſe eſt eſſe. Ita, inquit. Quid veró? nónne etiam neceſſe eſt huiuſmodi ciuitatem & huiuſmodi virum metu percelli? Omnino. Lamentationes præterea, ſuſpiria, fletus, angores, in qualibétne alia ciuitate frequentiores te comperturũ arbitraris? Nequaquam. In homine inſuper alio taliáne quædam plura ineſſe arbitraris, quàm in tyrannico iſto, qui cupiditatum amoríſque furoribus inſanit? Quónam pacto? inquit. Profectò ad hæc omnia reſpiciens, cæteráque generis eiuſdem, ciuitatem tyrãnicam ciuitatum omnium miſerrimam iudicaſti. Nónne recté? inquit. Rectiſſimè, inquam. Verùm de homine tyrannico écquid modò ais, quum ad has ipſas res oculos cõuertis? Longè miſerrimum eſſe, inquã, omnium mortalium. Hoc, inquam, nondum ſatis rectè dicis. Quomodo? inquit. Nondum, inquam, hic talis eſt maximè, mea quidem ſententia. Ecquis igitur? Ille nimirum tibi hoc videbitur adhuc miſerior. Ecquis ille eſt? Is videlicet qui quum ingenio ſit tyrannico, vitam tamen non agit priuatam, ſed ita infelix eſt vt ſorte quadã ei obtigerit tyrãnide potiri. Ex iis quæ iam à nobis dicta ſunt, coniicio, inquit, te vera dicere. Ita eſt. At certè non ſatis eſt hæc nuda quadã opinatione percipere, ſed certa quadã ratione hæc vidētur inueſtigãda. res enim agitur maximi momenti, quum diſquirim⁹ écquæ ſit bona aut mala vita. Rectiſſimè, inquit. Animaduerte igitur an aliquid dicam. videtur enim harum rerum diſquiſitio ex his principiis deducenda. E quibus veró? Ex vnoquoque videlicet hominum priuatorum, quotcunque diuitiis ita abundant vt multa habeant mancipia. illi enim cum tyrãnis id habēt ſimile, quòd multis imperent: hoc vnum intereſt, quòd tyrãnus pluribus dominetur. Noſtin' verò illos tutò viuere, nec famulos ſuos metuere? Quid enim metuant? Nihil. at cauſámne perſpicis? Equidem. Quoniã ſcilicet vniuerſa ciuitas præſtò eſt ad auxilium priuatis hominibus ferendum. Præclarè loqueris. Quid veró? ſiquis deorum vnum hominem cui ſint quinquaginta aut plura mancipia, ex ipſa ciuitate ſuſtulerit, ipſum & vxorem & liberos, cum reliqua familia, id eſt ſeruis & fortunis omnibus: & in loco deſerto collocauerit, vbi liberorum hominum nullus auxilium ferre ipſi poſſit, in quali & quanto eum futurum metu exiſtimas & de ſe & de vxoris liberorúmque ſuorum capitibus, ne à mancipiis perimantur? In maxima nimirum conſternatione eum futurum arbitror. Nónne

A πενιχρὰν καὶ ἄπληστον ἀνάγκη ἀεὶ εἶναι. Οὕτως, ἦ δ' ὅς. Τί δέ; φόβου γέμειν ἆρ' οὐκ ἀνάγκη τήν γε τοιαύτην πόλιν, τόν τε τοιοῦτον ἄνδρα; Πολύ γε. Ὀδυρμοὺς δὲ καὶ στεναγμοὺς καὶ θρήνους καὶ ἀλγηδόνας οἴει ἐν τινι ἄλλῃ πλείους εὑρήσειν; Οὐδαμῶς. Ἐν ἀνδρὶ δὲ ἡγῇ τὰ τοιαῦτα ἐν ἄλλῳ τινὶ πλείω εἶναι, ἢ ἐν τῷ μαινομένῳ ὑπὸ ἐπιθυμιῶν τε καὶ ἐρώτων τούτῳ τῷ τυραννικῷ; Πῶς γὰρ ἄν; ἔφη. Εἰς πάντα δή, οἶμαι, ταῦτά τε καὶ B ἄλλα τοιαῦτα ἀποβλέψας, τήν γε πόλιν τῶν πόλεων ἀθλιωτάτην ἔκρινας. Οὐκοῦν ὀρθῶς; ἔφη. Καὶ μάλα, ἦν δ' ἐγώ. Ἀλλὰ περὶ τοῦ ἀνδρὸς αὖ τοῦ τυραννικοῦ τί λέγεις, εἰς "ταῦτα ἀποβλέπων; Μακρῷ (ἔφη) ἀθλιώτατον εἶναι τῶν ἄλλων ἁπάντων. Τοῦτο (ἦν δ' ἐγώ) οὐκέτ' ὀρθῶς λέγεις. Πῶς; ἦ δ' ὅς. Οὔπω (ἔφην) οἶμαι, οὗτός ἐστιν ὁ τοιοῦτος μάλιστα. Ἀλλὰ τίς μήν; Ὅδε ἴσως σοὶ ἔτι δόξει εἶναι τούτου ἀθλιώτερος. Ποῖος; Ὃς C ἂν (ἦν δ' ἐγώ) "τυραννικὸς ὤν, μὴ ἰδιώτην βίον καταβιῷ, ἀλλὰ δυστυχὴς ἦ, "καὶ αὐτῷ ὑπό τινος συμφορᾶς ἐκπορισθῇ ὥστε τυραννῷ γενέσθαι. Τεκμαίρομαί σε (ἔφη) ἐκ τῶν προειρημένων ἀληθῆ λέγειν. Ναί, ἦν δ' ἐγώ. Ἀλλ' οὐκ οἴεσθαι χρὴ τὰ τοιαῦτα, ἀλλ' εὖ μάλα "τῷ τοιούτῳ λόγῳ σκοπεῖν. περὶ γάρ τοι τοῦ μεγίστου ἡ σκέψις, ἀγαθοῦ τε βίου καὶ κακοῦ. Ὀρθότατα, ἦ δ' ὅς. Σκόπει δὴ εἰ ἄρα τι λέγω. δοκεῖ γάρ μοι δεῖν ἐννοῆ- D σαι ἐκ τῶνδε, περὶ αὐτοῦ σκοποῦντας. Ἐκ τίνων; Ἐξ ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἰδιωτῶν, ὅσοι πλούσιοι ἐν πόλεσιν ἀνδράποδα πολλὰ κέκτηνται. οὗτοι γὰρ τοῦτό γε προσόμοιον ἔχουσι τοῖς τυράννοις, τὸ πολλῶν ἄρχειν. διαφέρει δὲ τὸ ἐκείνου πλῆθος. Διαφέρει γάρ. Οἶσθα οὖν ὅτι οὗτοι ἀδεῶς ἔχουσι, καὶ οὐ φοβοῦνται τοὺς οἰκέτας. Τί γὰρ ἂν φοβοῖντο; Οὐδέν· (εἶπον) ἀλλὰ τὸ αἴτιον ἐννοεῖς; Ναί. Ὅτι γε πᾶσα ἡ πόλις ἑνὶ ἑκάστῳ βοηθεῖ τῶν ἰδιωτῶν. Κα- E λῶς (ἦν δ' ἐγώ) λέγεις. Τί δέ; εἴ τις θεῶν ἄνδρα ἕνα, ὅτῳ ἐστὶν ἀνδράποδα πεντήκοντα, ἢ καὶ πλείω, ἄρας ἐκ τῆς πόλεως αὐτόν τε καὶ γυναῖκα καὶ παῖδας, θείη εἰς ἐρημίαν μετὰ τῆς ἄλλης οὐσίας τε καὶ τῶν οἰκετῶν, ὅπου αὐτῷ μηδεὶς τῶν ἐλευθέρων μέλλοι βοηθήσειν, ἐν ποίῳ ἄν τινι καὶ ὁπόσῳ φόβῳ οἴει ἂν γενέσθαι αὐτὸν περί τε αὑτοῦ καὶ παίδων καὶ γυναικός, μὴ ἀπόλοιντο ὑπὸ τῶν οἰκετῶν; Ἐν παντί (ἦ δ' ὅς) ἔγωγε. Οὐκοῦν

In quod. legitur ταῦτα. hac à P libi com

Deeſſe tionem eanu quutun tyrann tus ſit nunc n dicere e cet eo n ditus, tamen cogatur

Melius τῷ in dua legeret ſcit tan alteran nem.

ἀναγκάζοιτο ἂν τινὰς ἤδη θωπεύειν αὐτῶν τῶν δούλων, καὶ ὑπισχνεῖσθαι πολλά, καὶ ἐλευθεροῦν, οὐδὲν δεόμενος· καὶ κόλαξ αὐτὸς ἂν θεραπόντων ἀναφανείη; Πολλὴ ἀνάγκη (ἔφη) αὐτῷ, ἢ ἀπολωλέναι. Τί δ' εἰ καὶ ἄλλους (ἦν δ' ἐγώ) ὁ θεὸς κύκλῳ κατοικίσειε γείτονας πολλοὺς αὐτῷ, οἳ ἂν μὴ ἀνέχοιντο εἴ τις ἄλλος ἄλλου δεσπόζειν ἀξιοῖ, ἀλλ' εἴ πού τινα τοιοῦτον λαμβάνοιεν, ταῖς ἐσχάταις τιμωροῖντο τιμωρίαις; Ἔτι ἂν (ἔφη) οἶμαι μᾶλλον ἐν παντὶ κακοῦ εἴη, κύκλῳ φρουρούμενος ὑπὸ πάντων πολεμίων. Ἆρ' οὖν οὐκ ἐν τοιούτῳ μὲν δεσμωτηρίῳ δέδεται ὁ τύραννος, φύσει ὢν οἷον διεληλύθαμεν, πολλῶν καὶ παντοδαπῶν φόβων καὶ ἐρώτων μεστός; λίχνῳ δὲ ὄντι αὐτῷ τὴν ψυχὴν, μόνῳ τῶν ἐν τῇ πόλει οὔτε ἀποδημῆσαι ἔξεστιν οὐδαμόσε, οὔτε θεωρῆσαι ὅσων δὴ καὶ οἱ ἄλλοι ἐλεύθεροι ἐπιθυμηταί εἰσι; καταδεδυκὼς δὲ ἐν τῇ οἰκίᾳ τὰ πολλὰ ὡς γυνὴ ζῇ, φθονῶν καὶ τοῖς ἄλλοις πολίταις, ἐάν τις ἔξω ἀποδημῇ, καί τι ἀγαθὸν ὁρᾷ. Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη. "Οὐκοῦν τοῖς τοιούτοις κακοῖς πλείω καρποῦται ὁ ἀνὴρ, ὃς ἂν κακῶς ἐν ἑαυτῷ πολιτευόμενος, (ὃν νῦν δὴ σὺ ἀθλιώτατον ἔκρινας τὸν τυραννικὸν) ὡς μὴ ἰδιώτης καταβιῷ, ἀλλ' ἀναγκασθῇ ὑπό τινος τύχης τυραννεῦσαι, καὶ ἑαυτοῦ ὢν ἀκράτωρ, ἄλλων ἐπιχειρήσῃ ἄρχειν; ὥσπερ εἴ τις κάμνοντι σώματι καὶ ἀκράτορι ἑαυτοῦ, μὴ ἰδιωτεύων, ἀλλ' ἀγωνιζόμενος πρὸς ἄλλα σώματα καὶ μαχόμενος ἀναγκάζοιτο διάγειν τὸν βίον. Παντάπασιν (ἔφη) ὁμοιότατά τε καὶ ἀληθέστατα λέγεις, ὦ Σώκρατες. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγώ) ὦ φίλε Γλαύκων, παντελῶς τὸ πάθος ἄθλιον, καὶ τοῦ ὑπὸ σοῦ κριθέντος χαλεπώτατα ζῆν χαλεπώτερον ἔτι ζῇ ὁ τυραννῶν; Κομιδῇ γ', ἔφη. Ἔστιν ἄρα τῇ ἀληθείᾳ, κἂν εἰ μή τῳ δοκῇ, ὁ τῷ ὄντι τύραννος, τῷ ὄντι δοῦλος, "τὰς μεγίστας θωπείας καὶ δουλείας, καὶ κόλαξ τῶν πονηροτάτων· καὶ τὰς ἐπιθυμίας οὐδ' ὁπωστιοῦν ἀποπιμπλάς, ἀλλὰ πλείστων ἐπιδεέστατος· καὶ πένης τῇ ἀληθείᾳ φαίνεται, ἐάν τις ὅλην ψυχὴν ἐπίστηται θεάσασθαι, καὶ φόβου γέμων διὰ παντὸς τοῦ βίου, σφαδασμῶν τε καὶ ὀδυνῶν πλήρης· εἴπερ τῇ τῆς πόλεως διαθέσει ἧς ἄρχει ἔοικεν. ἔοικε δέ. ἢ γάρ; Καὶ μάλα, ἔφη.

...tio an cre...it ſcriptū ἐπὶ τοῖς...; uel po-...τοῖς...; id eſt, ...ſec: quum ... πλείω. ...tam ē ni-...cum quo ... hic poſsit ...

...em' ſub-...ante ...ſatiuos, ...leciſſe di-...rit.

A igitur cogetur quibuſdam è mancipiis ſuis adblandiri, & multa polliceri, &, licet nihil fuerit opus, eos tamen manumittere? denique ſuis ipſius famulis adulari? In eas neceſſitatis anguſtias ſanè redigetur vt ad eas artes confugiat, aut ſe in præſentem perniciem det præcipitem. Quid ſi alios adhuc deus ille in ea regione complures circumquaque immiſerit in eandem viciniam, qui minimè patiantur vt alter alteri dominetur, ſed tale conantē, ſi poſſint deprehēdere, grauiſſimis plectant pœnis? Omnino deteriorem adhuc eius cōditionem fore cenſeo, ſi tanto hoſtium præſidio circūuallet ur, ne qua ei patere poſſit perfugium.

B Nónne huiuſmodi quodam carcere tyrannus circumcluditur, tanquam vinculis irretitus? qui nimirum tali eſt natura qualem ſuprà deſcripſimus, multis videlicet & omnigenis timoribus & cupiditatibus oppletus? Quanuis enim ingenio ſit cupido & quaſi voraci, huic tamē ſoli neque egredi vrbe licet, neque vſpiā peregrè proficiſci, ad eas res inſpiciendas quarum ſtudio cæteri homines ingenui tenentur: ſed intra

C priuatos parietes, veluti mulier, latitans, cōmoratur: reliquis etiam ciuibus inuidens, ſiquis in peregrinam regionē profectus ſit, etiamſi rem vtilem & commodam ſpectet. Omnino, inquit. Nónne & plura etiam mala vir ille perpetitur, quem tu infeliciſſimum modò iudicaſti? tyrannicus videlicet ille, qui peſſimè ſibi conſulens & ſui regendi planè neſcius, non poſſit tamen priuatus viuere, ſed fortunæ quadam vi cogatur tyrannicum imperium obtinere: & quum ſibi ipſi imperare non poſſit, aliis tamen im-

D perare aggrediatur? quemadmodū ſiquis impotenti corpore & profligatæ valetudinis cogatur eam viuere vitam, vt non priuatim apud ſe viuat, ſed cū cæteris firmioribus valentioribúſque corporibus perpetua quadam pugna decertet. Conſētanea maximè & veriſſima ais, Socrates. Nónne igitur, mi Glauco, miſerabilis eſt illa cōditio, duriórque eſt vita hominis tyrannidem adepti, ea vita quam tu ſuprà duriſſimam iudicabas? Prorſus. Eſt autem reuera (licet alicui aliter videatur) is qui verè tyrannus eſt, verè ſeruus, maximæ & fœ-

E diſſimæ adulationis ſeruitutíſque iugo ſubditus, improbiſſimorum adulator: & ſuas tamen cupiditates explet nunquam, ſed plurimis rebus indiget, & mendicus reuera apparet, ſiquis vniuerſum ipſius animū norit inſpicere: & perpetuis metuum, angorum, agitationū facibus inflammatus: ſi quidem qualis eſt eius reipublicę cui præeſt ſtatus, talis eſt ipſius animus. itáne tibi videtur, nécne? Omnino ita, inquit.

Itaque & huic homini ea etiã attribuemus inſuper de quibus hactenus fecimus mentionem, neceſſe videlicet & illum eſſe priùs talem: ſed poſtquam imperium fuerit adeptus, eo nomine magis ac magis fieri inuidum, infidelem, iniuſtum, impium, amicitiæ exortem, omnis denique nequitiæ ſentinam & fomitem: atque adeo hinc maximè cõſequi ex his omnibus, ipſum eſſe infeliciſſimum. inde & illud, eos qui ipſum aſſectantur, iiſdem illis facinoribus cõmaculari. Nemo ſanus his cõtradicet. [a] Agedum ergo, inquam, quemadmodum iudex, rebus omnibus quæ in vtranque partem allatæ fuerint, expenſis, tunc demum fert ſententiam, ita & tu modò de rebus hactenus à nobis expoſitis pronũtiato: éccui videlicet tua ſentẽtia, primus felicitatis gradus, éccui ſecundus, éccui deinceps cæteri ad quintũ vſque tribuẽdi ſint, ex iis quinque hominũ generibus de quibus egimus ſuprà, Regio, ambitioſo, paucorum dominationis cupido, populari, tyrannico. At facile, inquit, iudicium eſt. nam veluti in theatrum progreſſus, choros ipſos diiudico virtute & prauitate, felicitate & contrario. Præconémne igitur mercede conducamus? inquam: an hæc ipſe ego pronuntiem, Ariſtonis filium iudicare, eum qui & optimus & iuſtiſſimus ſit, feliciſſimum? hũc verò eſſe maximè Regium, & auguſto illo nomine digniſſimũ, qui ſeipſum regere poſſit: illum contrà qui ſit peſſimus, infeliciſſimum eſſe: talémque eſſe qui maximè tyrannus ſit, & in ſeipſum maximè & in ciuitatem exerceat tyrannidem. Ita nimirum veluti prætoris edictũ hoc promulgator. Nunquid & illud ad ſuperiora verba addã, ETIAMSI II QVI TALES FVERINT, OMNES HOMINES LATEANT SIVE DEOS? Id etiã, inquit, addito. Eſto, inquam: & quidem hæc vna ſit demõſtratio: hęc verò (ſi ita videatur) huiuſmodi fuerit. Ecquænã ipſa eſt? Vti nimirũ ſicut Ciuitas in tres ſpecies diuiſa eſt, ita & vniuſcuiuſque animus trifariam diuiſus, aliam quoque demõſtrationem ſuſcipiat. Quámnam? [b] Quum tres ſint animi partes, tres quoque voluptates eſſe videẽtur, & quidem hactenus vt vniuſcuiuſque vna ſit propria, & cupiditates quoque, & imperiorum modi eodem pacto. Quomodo ais? inquit. Partem vnam animi ſtatuimus, qua homo diſcit, alteram, qua iraſcitur: tertiam verò, propter multiplicem variámque rationem, vno quodam ſibi proprio & peculiari nomine nõ potuimus appellare, ſed ex ea facultate quæ in ipſa eſt & illuſtriſſima & potentiſſima, ei nomen indidimus. Cõcupiſcibilẽ enim vocauimus propter vehementiã impetúmque earũ cupiditatũ quæ in cibo, potu, venere, rebúſque huius generis verſantur: & Auarũ appellauimus quoque, quòd pecuniæ fames iſtis cupiditatibus

[a] Vltimus copioſiſſimæ iſtius diſputationis locus, DE FELICI ſiue INFELICI conditione iuſtitiæ & iniuſtitiæ. qua de re obiter egerat initio iſtius ſermonis. Iniuſtitiam autem & iniuſtum hominẽ maximæ infelicitatis nota inurit, & expreſſã inſtituit illius infelicis conditionis deſcriptionem. De cumulata & perfecta Iuſtitiæ felicitate aget in decimo. Hæc autem ſunt conferenda cum iis quæ dixerat in primo & ſecundo: vt ſermonis illius craſſa tãtùm Minerua ibi delineati ἐπεξεργασία melius intelligatur.

[b] Demonſtraturus illam Iniuſtitiæ infelicitatem, ſubſternit ſuperiorem illam animi diuiſionẽ in tres partes, quam inſtituto ſermoni eleganter & copioſè accõmodat: ſicuti & in quarto eãdem illam diuiſionem accommodarat Iuſtitiæ & Iuſto viro. qui locus eſt cum hoc cõparãdus. Eſt ergo illuſtris σκιαγραφία, DE ANIMI FACVLTATIBVS & VOLVPTATIBVS: quatenus videlicet in tres animi partes cadunt.

A Οὐκοῦν καὶ πρὸς τούτοις ἔτι ἀποδώσομεν τῷ
ἀνδρὶ καὶ ἃ τὸ πρότερον εἴπομεν, ὅτι ἀνάγκη
καὶ εἶναι καὶ ἔτι μᾶλλον γίγνεσθαι αὐτῷ ἢ πρό-
τερον, διὰ τὴν ἀρχήν, φθονερῷ, ἀπίστῳ, ἀ-
δίκῳ, ἀφίλῳ, ἀνοσίῳ, καὶ πάσης κακίας παν-
δοκεῖ τε καὶ τροφεῖ· καὶ ἐξ ἁπάντων τούτων,
μάλιστα μὲν αὐτῷ δυστυχεῖ εἶναι, ἔπειτα δὲ καὶ
τοὺς πλησίον αὐτῷ τοιούτους ἀπεργάζεσθαι.
Οὐδείς σοι (ἔφη) τῶν νοῦν ἐχόντων ἀντερεῖ.
Ἴθι δή μοι (ἔφην ἐγὼ) νῦν ἤδη ὥσπερ ὁ διὰ
B πάντων κριτὴς ἀποφαίνεται, καὶ σὺ οὕτω, τίς
πρῶτος κατὰ τὴν σὴν δόξαν εὐδαιμονίᾳ, τίς
δεύτερος· καὶ τοὺς ἄλλους ἑξῆς πέντε ὄντας
κρῖναι, βασιλικόν, τιμοκρατικόν, ὀλιγαρχι-
κόν, δημοκρατικόν, τυραννικόν. Ἀλλὰ ῥᾳδία
(ἔφη) ἡ κρίσις. καθάπερ γὰρ εἰσῆλθον ἔγωγε
ὥσπερ χοροὺς κρίνω, ἀρετῇ καὶ κακίᾳ, καὶ εὐ-
δαιμονίᾳ, καὶ τῷ ἐναντίῳ. Μισθωσώμεθα
οὖν κήρυκα (ἦν δ' ἐγώ) ἢ αὐτὸς ἀνείπω,
ὅτι ὁ Ἀρίστωνος υἱὸς τὸν ἄριστόν τε καὶ δικαιό-
C τατον, εὐδαιμονέστατον ἔκρινε· (τοῦτον δ' εἶναι
τὸν βασιλικώτατον, καὶ βασιλεύοντα αὑτοῦ)
τὸν δὲ κάκιστόν τε καὶ ἀδικώτατον, ἀθλιώτα-
τον. τοῦτον δὲ αὖ τυγχάνειν ὄντα, ὃς ἂν τυραν-
νικώτατος ὢν, ἑαυτοῦ τε ὅτι μάλιστα τυραννῇ
καὶ τῆς πόλεως. Ἀνειρήσθω σοι, ἔφη. Ἦ οὖν
προσαναγορεύω (εἶπον) ἐάν τε λανθάνωσι
τοιοῦτοι ὄντες, ἐάν τε μή, πάντας ἀνθρώποις
τε καὶ θεούς; Προσαγόρευε, ἔφη. Εἶεν δή, εἶ-
πον· αὕτη μὲν ἡμῖν ἡ ἀπόδειξις μία ἂν εἴη.
D δευτέραν δὲ δεῖ τήνδε, ἐάν τι δόξῃ, εἶναι. Τίς
αὕτη; Ἐπειδή, ὥσπερ πόλις (ἦν δ' ἐγώ) δι-
ῄρηται κατὰ τρία εἴδη, οὕτω καὶ ψυχὴ ἑνὸς ἑκάστου
τριχῇ, δέξεται, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ἑτέραν ἀποδεί-
12 ξιν. Τίνα ταύτην; Τήνδε. Τριῶν ὄντων τρι-
τταὶ καὶ ἡδοναί μοι φαίνονται, ἑνὸς ἑκάστου μία
ἰδία· ἐπιθυμίαι τε ὡσαύτως καὶ ἀρχαί.
Πῶς λέγεις; ἔφη. Τὸ μέν, φαμέν, ἦν, ᾧ
μανθάνει ἄνθρωπος· τὸ δέ, ᾧ θυμοῦται· τὸ δὲ
τρίτον, διὰ πολυειδίαν, ἑνὶ οὐκ ἔσχομεν ὀνό-
E ματι προσειπεῖν ἰδίῳ αὐτοῦ. ἀλλὰ ὃ μέγιστον
καὶ ἰσχυρότατον εἶχεν ἐν αὑτῷ, τούτῳ ἐπω-
νομάσαμεν. ἐπιθυμητικὸν γὰρ αὐτὸ κεκλή-
καμεν, διὰ σφοδρότητα τῶν τε περὶ ἐδω-
δὴν ἐπιθυμιῶν καὶ πόσιν, καὶ ἀφροδίσια, καὶ
ὅσα ἄλλα τούτοις ἀκόλουθα. καὶ φιλοχρή-
ματον δή· ὅτι διὰ χρημάτων μάλιστα ἀποτε-

In quo… προσαι… itidémq… pòſt … γόρευε. … eſt lecti… τοῦ κήρυ… officio … gi) ſit a… ειν. Di… προσαι… ultra il… licet qu… ρευσα.

λέγονται αἱ τοιαῦται ἐπιθυμίαι. Καὶ ὀρθῶς γ', ἔφη. Ἆρ' οὖν καὶ τὴν ἡδονὴν αὐτοῦ καὶ φιλίαν εἰ φαῖμεν εἶναι τοῦ κέρδους, μάλιστ' ἂν εἰς ἓν κεφάλαιον ἀπερειδοίμεθα τῷ λόγῳ, ὥστε τι ἡμῖν αὐτοῖς δηλοῦν, ὁπότε τοῦτο τῆς ψυχῆς τὸ μέρος λέγοιμεν; καὶ καλοῦντες αὐτὸ φιλοχρήματον καὶ φιλοκερδὲς, ὀρθῶς ἂν καλοῖμεν; Ἔμοιγ' οὖν δοκεῖ, ἔφη. Τί δέ; τὸ θυμοειδὲς οὐ πρὸς τὸ κρατεῖν μέν τι φαμὲν καὶ νικᾶν καὶ εὐδοκιμεῖν δεῖν ὅλον ὡρμῆσθαι; Καὶ μάλα. Εἰ οὖν φιλόνεικον αὐτὸ καὶ φιλότιμον προσαγορεύοιμεν, ἦ ἐμμελῶς ἂν ἔχοι; Ἐμμελέστατα μὲν οὖν. Ἀλλὰ μὴν, ᾧ γε μανθάνομεν, παντὶ δῆλον ὅτι πρὸς τὸ εἰδέναι τὴν ἀλήθειαν ὅπη ἔχει, πᾶν ἀεὶ τέτακται, καὶ χρημάτων τε καὶ δόξης ἥκιστα τούτων τούτῳ μέλει. Πολύ γε. Φιλομαθὲς δὴ καὶ φιλόσοφον καλοῦντες αὐτὸ, κατὰ τρόπον ἂν καλοῖμεν. Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ ἄρχει ἐν ταῖς ψυχαῖς, τῶν μὲν τοῦτο, τῶν δὲ τὸ ἕτερον ἐκείνων, ὁπότερον ἂν τύχῃ. Οὕτως, ἔφη. Διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἀνθρώπων λέγομεν τὰ πρῶτα τριττὰ γένη εἶναι, φιλόσοφον, φιλόνεικον, φιλοκερδές. Κομιδῇ γε. Καὶ ἡδονῶν δὴ τρία εἴδη, ὑποκείμενον ἓν ἑκάστῳ τούτων. Πάνυ γε. Οἶσθ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ὅτι εἰ θέλοις τρεῖς τοιούτους ἀνθρώπους ἐν μέρει ἕκαστον ἀνερωτᾶν τίς τούτων τῶν βίων ἥδιστος, τὸν ἑαυτοῦ ἕκαστος μάλιστα ἐγκωμιάσεται· ὅ, τε χρηματιστικὸς, πρὸς τὸ κερδαίνειν, τὴν τοῦ τιμᾶσθαι ἡδονὴν, ἢ τὴν τοῦ μανθάνειν, οὐδενὸς ἀξίαν φήσει εἶναι· εἰ μὴ εἴ τις αὐτῶν ἀργύριον ποιεῖ. Ἀληθῆ, ἔφη. Τί δὲ ὁ φιλότιμος; (ἦν δ' ἐγὼ) οὐ τὴν μὲν ἀπὸ τῶν χρημάτων ἡδονὴν, φορτικήν τινα ἡγεῖται, καὶ αὖ τὴν ἀπὸ τοῦ μανθάνειν; ὅτι μὴ μάθημα τιμὴν φέροι, καπνὸν δὴ καὶ φλυαρίαν οἰόμενος; Οὕτως (ἔφη) ἔχει. Τὸν δὲ φιλόσοφον (ἦν δ' ἐγὼ) ποιώμεθα τὰς ἄλλας ἡδονὰς νομίζειν οὐδὲν πρὸς τὴν τοῦ εἰδέναι τἀληθὲς ὅπη ἔχει· καὶ ἐν τῷ τοιούτῳ τινὶ ἀεὶ εἶναι μανθάνοντα, τῆς ἡδονῆς οὐ πάνυ πόρρω· τὰς δ' ἄλλας καλεῖν τῷ ὄντι "ἀναγκαίας, ὡς οὐδὲν τῶν ἄλλων δεόμενον, εἰ μὴ ἀνάγκη ἦν. Εὖ (ἔφη) δεῖ εἰδέναι. Ὅτε δὴ οὖν (εἶπον) ἀμφισβητοῦνται ἑκάστου τοῦ εἴδους αἱ ἡδοναὶ, καὶ αὐτὸς ὁ βίος, μὴ ὅτι πρὸς τὸ κάλλιον καὶ αἴσχιον ζῆν, μηδὲ τὸ χεῖρον καὶ ἄμεινον, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸ τὸ ἥδιον καὶ ἀλυπότερον,

...i triā lectio-...ē, nutus eſt e-...ta. Fic. quippe ...erat itidē, ...o neceſſarias. ...amen ſub-...ntur, pro ...ſtra facere ...ur.

A maximè obuerſetur. Et rectè quidem, inquit. At ſi dixerimus, lucri voluptatē & amorem eſſe huius partis obiectū, nónne vno capite rem totā definiemus, & certo quaſi fulcro ſtabiliemus, ne vaga oberret? vt aliquid definiti nobis determinemus, ac proinde ſi hāc animi facultatē Pecuniæ vel lucri cupiditatē appellauerimus, rectè videamur appellare? Mihi quidē videtur ita, inquit. Quid veró? nónne Iraſcibilem illam partem dicemus totā contēdere ad potentiam, victoriā, gloriam? Omnino. Quòd

B ſi Contentioſam ambitioſámque appellauerimus, accommodatóne vocabulo appellabimus? Accommodatiſſimo nimirū. At verò partē illam qua diſcimus, vnicuique perſpicuum eſt ad cognoſcendam veritatem conniti, & ita omnino componi vt ad eum finem aſpiret: nec vlla aut pecuniæ aut gloriæ cura attingi. Prorſus. Si tertium hoc Diſcendi cupidum & Philoſophum nominabimus, haud ab re nomen erit impoſitum. Eſt vt ais. Nónne & illud ſtatuimus, inquam, in nonnullorum animis vnam quidem facultatem variè dominari, in aliis aliam, prout tulerit varius

C ingeniorum impetus? Ita eſt, inquit. Idcirco tria maximè hominum genera eſſe dicimus, Philoſophorum, Contentioſorū, Auarorum. Plané. Et voluptatū quoque tres ſpecies hiſce tribus ſubiectas, vnicuiq; videlicet ſuam. Omnino. Si vnumquemque iſtorum hominū ſeorſim interroges [a] écqua vita iſtarum ſit iucundiſſima, ſuam quiſque cæteris haud dubiè anteponet: Auarus nimirū, lucri ipſius comparatione, honorum aut diſciplinarū voluptatem ni-

D hili faciet, niſi quis pecuniam cōferat. Vera narras, inquit. Ambitioſus, inquam, quæſtus voluptatē moleſtā ducit, rurſúſq; eā quæ ex diſciplinarū ſtudiis percipitur: & niſi doctrina gloriā pariat, eam pro fumo & re prorſus futili habet. Ita, inquit, res eſt. Philoſophū quoque faciamus cæteras voluptates nihili ducentem, ſi cum veritatis vera & germana cognitione, cóque ſtudio quod in eius diſquiſitione aſſiduò impenditur, nec cum magna tamen voluptate corporis [quum in his ſtudiis varii labores ſint exantlandi] comparetur, ac proinde

E ſentiat cæteras voluptates minimè eſſe neceſſarias, qui bus videlicet ipſe nullo modo indigeat, niſi ſūma premat neceſſitas. Hæc quidē ingeniorum & cupiditatum diſcrimina opportunè intelliguntur. Quando igitur & ipſæ illæ vniuſcuiuſque formæ voluptates, & ipſius vitæ ratio & cōditio in cōtrouerſiā veniet, nō illud quæri ſciamus écquo modo vita vel honeſtius vel turpius vel melius vel peius inſtituatur, ſed écquo pacto maiori cū voluptate & iucūditate traduca-

a Pulcherrimū θεώρημα, ſolidis rationibus probatum, Verā voluptatem eſſe penes philoſophum: penes alios eſſe tantùm σκιαγραφίαν voluptatis, non verā germanámque voluptatem. Id autem de philoſopho ait, propter regem, cui τὸ φιλόσοφον maximè attribuit, vt ſuperius eſt ſuo loco explicatum. Illum autem tyranno opponit, vt ex regis felici cōditione, tyranni infelicitas dilucidius perſpiciatur.

tur: atque adeo qua ratione nouerim⁹ vter ipſorũ veriſſimè loquatur? Haud ſatis habeo quid reſpõdeam. Verùm ita perſpice: Ecquo modo ſanũ integrúmque iudicium de rebus fieri poteſt? nónne perita rerum experientia, prudentia, ratione? aliúdne quidpiam melius iudicii inſtrumẽtum adhiberi poteſt? Quî verò, inquit, poſſet? Animaduerte igitur. écquis trium iſtorum hominum quos commemorauimus, periſſimus eſt omnium earum voluptatum quas recenſuimus? vtrum auarus, diſcendo ipſam rerum veritatẽ qualis eſt reuera, peritior tibi videtur illius voluptatis quæ ex cognitione proficiſcitur, quàm philoſophus eius quæ ex lucro? Permultum intereſt. nam neceſſe eſt philoſophum voluptates illas vtraſque à puero deguſtaſſe: auarum autẽ minimè neceſſe eſt in veritatis inueſtigatione quanta inſit oblectatio percepiſſe, ſed ne guſtaſſe quidem: imò etiam ſi magna animi cõtentione id velit percipere, ne id poſſit etiam facilè. Longè igitur auaro philoſophus vtrarumque voluptatũ experientia peritiáque antecellit. Longè videlicet. Quid verò de ambitioſo dicemus? peritiórne eſt eius voluptatis quæ ex honore venit, quàm philoſophus eius quæ ex ſapiẽdo? Cur verò eſſet? inquit. quãdoquidem ſi omnes officio ſuo fungãtur, honor omnes peræquè manet. Et certè diues à vulgo honoratur & fortis & ſapiẽs. quocirca omnes periti ſunt eius voluptatis quę ex honore proficiſcitur, ipſóque vſu qualis ipſa ſit intelligunt. quanta verò ſit in veritatis contemplatione iucunditas, ſolus philoſophus ſentit, nec alius quiſquam id profectò poteſt. Quantum igitur ad peritam illã experiẽtiam pertinet, philoſophus omnium hominum optimè hac de re diiudicat. Certè. Quinetiam & præter experientiam prudentiæ quoque faces adhibebit ad cumulatam quandam eius rei peritiam. Quídni? Præterea inſtrumentum illud per quod iudicandum eſt, non auari aut ambitioſi eſt hominis, ſed philoſophi eſt inſtrumentum. Quale iſtud? Rationibus enim ſtatuẽdum eſſe iudiciũ diximus. Diximus certè. Rationes autem, philoſophi ſunt præcipuè inſtrumenta. Perſpicuũ eſt. Igitur ſi diuitiis & lucro optimè iudicaretur, ea quæ auarus iudicio ſuo vel probaret vel improbaret, neceſſe eſſet hæc eſſe veriſſima. Omnino. Si autẽ honor, victoria, fortitudo, in quæſtionem adducerẽtur, nónne ea quæ ambitioſus & contentioſus dicerẽt, pro veriſſimis haberẽtur? Liquet. Poſtquam verò perita illa experientia, prudentia, & ratione res fuerit diiudicãda, neceſſe eſt ea quæ philoſophus & rationum ſtudioſus ſtatuerit, veriſſima eſſe. Quum igitur tria ſint Voluptatum genera, illa nimi- 11

A πῶς ἂν εἰδεῖμεν τίς αὐτῶν ἀληθέστατα λέγει;
4 Οὐ πάνυ (ἔφη) ἔγωγε ἔχω εἰπεῖν. Ἀλλ' ὧδε
σκόπει. τίνι χρὴ κρίνεσθαι τὰ μέλλοντα κα-
λῶς κριθήσεσθαι; ἆρ' οὐκ ἐμπειρίᾳ τε καὶ
φρονήσει καὶ λόγῳ; ἢ τούτων ἔχοι ἄν τις βέλ-
τιον κριτήριον; Καὶ πῶς ἄν; ἔφη. Σκόπει δή.
τριῶν ὄντων τῶν ἀνδρῶν, τίς ἐμπειρότατος
πασῶν ὧν εἴπομεν ἡδονῶν; πότερον ὁ φιλο-
κερδής, μανθάνων αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν οἷόν
ἐστιν, ἐμπειρότερος δοκεῖ σοι εἶναι τῆς ἀπὸ τοῦ
B εἰδέναι ἡδονῆς, ἢ ὁ φιλόσοφος, τῆς ἀπὸ τοῦ κερ-
δαίνειν; Πολὺ (ἔφη) διαφέρει. τῷ μὲν γὰρ
ἀνάγκη γεύεσθαι τῶν ἑτέρων, ἐκ παιδὸς ἀρ-
ξαμένῳ· τῷ δὲ φιλοκερδεῖ, ὅπῃ πέφυκε
τὰ ὄντα μανθάνοντι, τῆς ἡδονῆς ταύτης, ὡς
γλυκεῖά ἐστιν, οὐκ ἀνάγκη γεύεσθαι, οὐδ'
ἐμπείρῳ γίγνεσθαι· μᾶλλον δὲ καὶ προθυ-
μουμένῳ οὐ ῥᾴδιον. Πολὺ ἄρ' (ἦν δ' ἐγὼ)
διαφέρει τοῦ γε φιλοκερδοῦς ὁ φιλόσοφος,
ἐμπειρίᾳ ἀμφοτέρων τῶν ἡδονῶν. Πολὺ
C μέντοι. Τί δὲ τοῦ φιλοτίμου; ἆρα μᾶλλον
ἔμπειρός ἐστι τῆς ἀπὸ τοῦ τιμᾶσθαι ἡδονῆς, ἢ
ἐκεῖνος τῆς ἀπὸ τοῦ φρονεῖν; Ἀλλὰ τιμὴ
(ἔφη) ἐάνπερ ἐξεργάζωνται ἐπὶ ὃ ἕκαστος
ὥρμηκε, πᾶσιν αὐτοῖς ἕπεται. καὶ γὰρ ὁ πλού-
σιος ὑπὸ πολλῶν τιμᾶται, καὶ ὁ ἀνδρεῖος, καὶ
ὁ σοφός· ὥστε ἀπό γε τοῦ τιμᾶσθαι, οἷόν ἐστι,
πάντες τῆς ἡδονῆς ἔμπειροι· τῆς δὲ τοῦ ὄντος
θέας, οἵαν ἡδονὴν ἔχει, ἀδύνατον ἄλλῳ γε-
γεῦσθαι πλὴν τῷ φιλοσόφῳ. Ἐμπειρίας
D μὲν ἄρα (εἶπον) ἕνεκα κάλλιστα τῶν ἀνδρῶν
κρίνει οὗτος. Πολύ γε. Καὶ μὴν μετά γε
φρονήσεως μόνος ἔμπειρος γεγονὼς ἔσται. Τί
μήν; Ἀλλὰ μὴν καὶ δι' οὗ γε δεῖ ὀργάνου
κρίνεσθαι, οὐ τοῦ φιλοκερδοῦς τοῦτο τὸ ὄργανον,
οὐδὲ τοῦ φιλοτίμου, ἀλλὰ τοῦ φιλοσόφου. Τὸ
ποῖον; Διὰ λόγων που ἔφαμεν δεῖν κρίνεσθαι.
ἦ γάρ; Ναί. Λόγοι δέ, τούτου μάλιστα ὄρ-
γανον. Πῶς δ' οὔ; Οὐκοῦν εἰ μὲν πλούτῳ
καὶ κέρδει ἄριστα ἐκρίνετο τὰ κρινόμενα, ἃ ἐ-
E πῄνει ὁ φιλοκερδὴς καὶ ἔψεγεν, ἀνάγκη ἂν ἦν
ταῦτα ἀληθέστατα εἶναι. Πολλή γε. Εἰ δὲ τι-
μή τε καὶ νίκη καὶ ἀνδρεία, ἆρ' οὐχ ἃ ὁ φιλό-
τιμός τε καὶ φιλόνεικος; Δῆλον. Ἐπειδὴ δ'
ἐμπειρίᾳ καὶ φρονήσει καὶ λόγῳ, ἀνάγκη
(ἔφη) ἃ ὁ φιλόσοφός τε καὶ ὁ φιλόλογος ἐ-
παινεῖ, ἀληθέστατα εἶναι. Τριῶν ἄρα οὐσῶν τῶν

In præced ... ἄπειρος: ... πειρος ag... & Ficinus.

Mutandi ... tres nomin... in tres d... τιμῇ τε κ... καὶ ἀνδρε... petendo ... τὰ κρινόμ... iunguntur ... cum datiu... τῷ καὶ κέ...

ἡδονῶν, ἡ τούτου τοῦ μέρους τῆς ψυχῆς ᾧ μανθάνομεν, ἡδίστη ἂν εἴη· καὶ ἐν ᾧ ἡμῶν τοῦτο ἄρχει, ὁ τούτου βίος ἥδιστος. Πῶς δ' οὐ μέλλει; ἔφη. κύριος γοῦν ἐπαινέτης ὢν, ἐπαινεῖ τὸν ἑαυτοῦ βίον ὁ φρόνιμος. Τίνα δὲ δεύτερον (εἶπον) βίον καὶ τίνα δευτέραν ἡδονὴν φησὶν ὁ κριτὴς εἶναι; Δῆλον ὅτι τὴν τοῦ πολεμικοῦ τε καὶ φιλοτίμου. ἐγγυτέρω γὰρ αὐτοῦ ἐστὶν ἢ ἡ τοῦ χρηματιστοῦ. ὑστάτην δὲ τὴν τοῦ φιλοκερδοῦς, ὡς ἔοικε. Τί μήν; ἦ δ' ὅς. Ταῦτα μὲν τοίνυν οὕτω δύ' ἐφεξῆς ἂν εἴη καὶ δὶς νενικηκὼς ὁ δίκαιος τὸν ἄδικον· τὸ δὲ τρίτον ὀλυμπικῶς τῷ σωτῆρί τε καὶ τῷ Ὀλυμπίῳ Διῒ, ἄθρει ὅτι οὐδὲ παναληθής ἐστιν ἡ τῶν ἄλλων ἡδονὴ, πλὴν τῆς τοῦ φρονίμου, οὐδὲ καθαρὰ, ἀλλ' ἐσκιαγραφημένη τις, ὡς ἐγὼ δοκῶ μοι τῶν σοφῶν τινος ἀκηκοέναι. Καίτοι τοῦτ' ἂν εἴη μέγιστόν τε καὶ κυριώτατον τῶν πτωμάτων. Πολύ γε. ἀλλὰ πῶς λέγεις; Ὧδ' (εἶπον) ἐξευρήσω, σοῦ ἀποκρινομένου ζητῶν ἅμα. Ἐρώτα δὴ, ἔφη. Λέγε δὴ, ἦν δ' ἐγώ· οὐκ ἐναντίον φαμὲν λύπην ἡδονῇ; Καὶ μάλα. Οὐκοῦν καὶ τὸ μήτε χαίρειν μήτε λυπεῖσθαι, εἶναί τι; Εἶναι μέντοι. Μεταξὺ τούτοιν ἀμφοῖν ἐν μέσῳ ὂν, ἡσυχίαν τινὰ περὶ ταῦτα τῆς ψυχῆς. ἢ οὐχ οὕτως αὐτὸ λέγεις; Οὕτως, ἦ δ' ὅς. Ἆρα οὐ μνημονεύεις (ἦν δ' ἐγώ) τοὺς τῶν καμνόντων λόγους, οὓς λέγουσιν ὅταν κάμνωσι; Ποίους; Ὡς οὐδὲν ἄρα ἐστὶν ἥδιον τοῦ ὑγιαίνειν· ἀλλὰ σφᾶς ἐλελήθει, πρὶν κάμνειν, ἥδιστον ὄν. Μέμνημαι, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ τῶν περιωδυνίᾳ τινὶ ἐχομένων ἀκούεις λεγόντων ὡς οὐδὲν ἥδιον τοῦ παύσασθαι ὀδυνώμενον; Ἀκούω. Καὶ ἐν ἄλλοις γε, οἶμαι, πολλοῖς τοιούτοις αἰσθάνῃ γιγνομένους τοὺς ἀνθρώπους, ἐν οἷς ὅταν λυπῶνται, τὸ μὴ λυπεῖσθαι καὶ τὴν ἡσυχίαν τοῦ τοιούτου ἐγκωμιάζουσιν, ὡς ἥδιστον ὄν, οὐ τὸ χαίρειν. Τοῦτο γὰρ, ἔφη, τότε ἡδὺ ἴσως καὶ ἀγαπητὸν γίνεται, ἡσυχία. Καὶ ὅταν παύσηται ἄρα (εἶπον) χαίρων τις, ἡ τῆς ἡδονῆς ἡσυχία λυπηρὸν ἔσται. Ἴσως, ἔφη. Ὃ μεταξὺ ἄρα νῦν δὴ ἀμφοτέρων ἔφαμεν εἶναι, τὴν ἡσυχίαν, τοῦτό ποτε ἀμφότερα ἔσται, λύπη τε καὶ ἡδονή. Ἔοικεν. Ἦ καὶ δυνατὸν, τὸ μηδέτερα ὂν, ἀμφότερα γίγνεσθαι; Οὔ μοι δοκεῖ. Καὶ μὴν τό γε ἡδὺ ἐν ψυχῇ γιγνόμενον καὶ τὸ λυπηρὸν, κίνησίς τις ἀμφοτέρω ἐστόν· ἢ οὔ; Ναί.

...ficari poſſit ...ſpiam legiſſe ...er Ficinum. ... & ipſe uer... Nempe philo...ſus, apud quē ... iudicandi eſt ...ritas, ſuam l...dat uitam.

...ξερευνήσω.

A rum quæ in ea parte animi eſt qua diſcimus, iucūdiſſima eſt: atque adeo ea vita iucundiſſima, in qua illa dominatur. Quídni eſſet? inquit. ſapiens nimirū, penes quem ſumma eſt iudicādi autoritas, ſuam vitam laudat. Ecquam verò ſecūdam eſſe vitam, & quam ſecundam illam voluptatem Iudex ille ſtatuerit? omnino bellicoſi & ambitioſi hominis. ad illam enim propius accedit quàm hominis auari & quæſtui dediti vita, cui vltimum locum iudex tribuere videtur. Quídni? inquit. Hæc igitur B duo ſibi inuicem ita ſuccedūt, & iuſtus bis iniuſtum vicit. Hoc verò etiam perſpice, tertium locum, Olympicorum ritu, Ioui ſeruatori & Olympio tribui: Nullam videlicet planè veram germanámq; eſſe voluptatem præterquam ſapiētis, nullam puram atque ſynceram, ſed alias omnes vmbratiles eſſe atque inani quadam ſpecie perſonatas: quemadmodum memini me audire à quodam ſapiente. Iam verò & hîc erit maxima & præſentiſſima hominis iniuſti ruina. Erit omnino: ſed quomodo id intelligas velim exponas. [a]Id quidem me C comperturum confido, ſi tecum inueſtigem, & ex tua reſponſione pateat mihi aditus ad rei veritatem perquirendam. Interrogato igitur, inquit. Dic igitur ſodes, inquam: nónne dolori contrariam dicimus voluptatem? Dicimus. Mediū quinetiam quoddam ponimus, quod neque lætari eſt neque dolere? Ponimus ſanè. Et quum medium ſit, quietem trāquillitatémque animi, & ab vtroque vacationem & immunitatem. nônne ita hoc dicis? Ita, inquit. Meminiſtin' quales ſint ægrotorū ſermo- D nes, quum morbis ipſis affličtantur? Quales ais? Nihil eſſe ſanitate iucūdius: ſed ſe id latuiſſe antequam ægrotarent. Memini, inquit. Nónne & eos audis qui magno aliquo dolore diuexantur, dicentes nihil eſſe iucundius quàm eo dolore carere? Audio. Quin & alios multos homines audis, dum huiuſmodi doloribus cruciantur, huiuſmodi voces emittere, Iucundiſſimum eſſe ab huiuſmodi doloribus vacare: illámque quietem maximopere commendare: non autem dicere, Iucundiſſimum eſſe lætari. Nimirum hæc, inquit, doloris leua- E tio atque quies illis tunc iucundiſſima eſt, & huiuſmodi vt ad præſentem neceſſitatē illis ſit ſatis. At vbi dolor ceſſauerit, tunc videlicet (inquam) voluptatis quies illa lætāti moleſta fuerit. Fortaſſe, inquit. Quies igitur illa quam paulo antè inter vtrunque mediam eſſe diximus, quandoque vtraque erit, & dolor & voluptas. Videtur. Num fieri poteſt vt quod neutrum eſt, vtrunque fiat? Non mihi quidem videtur. Atqui quum in animo Voluptas eſt & dolor, ambo motus quidam ſunt. nonne? Sunt.

a Illius theorematis illuſtratio, & in inſtituto quidem ſermone: cuius ſumma eſt, Tyrannum à vera & germana voluptate quamlongiſſimè abeſſe, & in hac re regi eſſe inferiorem, cuius ſit nimirum iucundiſſima & placatiſſima vita.

Tertium verò illud quod neque dolor eſt neque voluptas, nónne quies aliqua & iſtorum intermedium eſſe conſtitit? Prorſus. Quomodo igitur rectè cenſebimus, non dolere quidem, iucundum eſſe: non gaudere contrà, iniucundum? Nequaquam. Iſtud igitur non eſt, ſed apparet (inquam) ſi ad moleſtum quidem conferas, iucundũ, ſi ad iucundum autem, moleſtum: ídque tũc medium eſt, & quies. neque viſa huiuſmodi veræ ſyncerǽque voluptatis quicquã nobis exhibẽt, ſed animos ſpectris quibuſdã faſcinãt. Sic profectò hæc ratio euincit. Perſpice igitur eas voluptates quæ dolorẽ nullum ſequuntur, ne ſæpius in hac diſputatione ita natura comparatum eſſe arbitrêre, vt Voluptas quidem, doloris, Dolor verò, voluptatis carẽtia ſit & quies. Quorſum ergo & quas voluptates ais? Multæ quidem & aliæ ſunt, ſed præſertim ſi velis conſiderare eas quæ circa odores verſãtur. hæ enim, nullo antegreſſo dolore, cõtinuò ingentes exiſtunt: & poſtquam ceſſauerint, nullum dolorem relinquunt. Veriſſimè, inquit. Ne igitur hoc nobis perſuadeamus, Doloris ceſſationem, eſſe puram voluptatem: neque Voluptatis abſentiam, dolorem. Nequaquam. At verò earum (inquã) quæ per corpus in animum tendunt, & Voluptates dicuntur, ferè maximę quæque ac plurimæ tales ſunt, vt dolorum ſint ceſſationes. Sunt profectò. Nónne & quæ ex rerum futurarũ expectatione fiunt, iucundorum ſenſuum videlicet .i. voluptatis & doloris, quaſi prænuntiæ, eodem modo ſe habent? Eodem planè. Noſtíne, inquam, quales hæ voluptates ſint, & cui rei maximè ſint ſimiles? Eccui verò? inquit. Putáſne aliquid in natura eſſe ſurſũ, deorſum, medium? Exiſtimo. Arbitraríſne aliquem, quum ab infimo ad medium fertur, aliud arbitrari quàm ad ſummũ aſcendere? & dũ ſtat in medio, & illuc vnde venerat oculos deflectit, alibi eſſe opinari quàm in ſupremo, quum id quod minimè eſt reuera ſummum, non viderit? Non equidẽ per Iouẽ, inquit, exiſtimauerim huiuſmodi hominem aliter opinaturum. Quòd ſi iterum, inquã, deorſum feratur, deorſum ferri opinabitur, & verè quidem ita opinabitur: Quidni? Nonne hęc illi eam ob cauſam contingunt omnia, quoniam minimè certò nouit quid ſit reuera ſupremũ, quid medium, quid infimum? Perſpicuum id quidem eſt. Nunquid ergo mirum tibi videatur, ſi homines veritatis imperiti, tum de multis aliis non rectè ſentiunt, tum etiã circa voluptatem & dolorem, horúmque medium, ſic afficiuntur, vt quoties in dolorem incidunt, & verè opinentur & reue-

A Τὸ δὲ μήτε λυπηρὸν, μήτε ἡδὺ, οὐχὶ ἡσυχία μέντοι καὶ ἐν μέσῳ τούτοιν ἐφαίη ἄρτι; Ἐφάνη γάρ. Πῶς οὖν ὀρθῶς ἔστι τὸ μὴ ἀλγεῖν, ἡδὺ ἡγεῖσθαι, ἢ τὸ μὴ χαίρειν, ἀνιαρόν; Οὐδαμῶς. Οὐκ ἔστιν ἄρα τοῦτο, ἀλλὰ φαίνεται (ἦν δ' ἐγὼ) παρὰ τὸ ἀλγεινὸν, ἡδὺ, καὶ παρὰ τὸ ἡδὺ, ἀλγεινὸν. τότε ἡ ἡσυχία· καὶ οὐδὲν ὑγιὲς τούτων τῶν φαντασμάτων πρὸς ἡδονῆς ἀλήθειαν, ἀλλὰ γοητεία τις. Ὡς γοῦν ὁ λόγος (ἔφη) σημαίνει. Ἴδε τοίνυν (ἔφην δ' ἐ- B γὼ) ἡδονὰς, αἳ οὐκ ἐκ λυπῶν εἰσιν· ἵνα μὴ πολλάκις οἰηθῇς ἐν τῷ παρόντι οὕτω τοῦτο πεφυκέναι, ἡδονὴν μὲν, παῦλαν λύπης εἶναι· λύπην δὲ, ἡδονῆς. Ποῦ δὴ (ἔφη) καὶ ποίας λέγεις; Πολλαὶ μὲν (εἶπον) καὶ ἄλλαι, μάλιστα δ' εἰ 'θέλεις ἐννοῆσαι τὰς περὶ τὰς ὀσμὰς ἡδονάς. αὗται γὰρ οὐ προλυπηθέντι ἐξαίφνης ἀμήχανοι τὸ μέγεθος γίγνονται· παυσάμεναί τε, λύπην οὐδεμίαν καταλείπουσιν. Ἀληθέστατα, ἔφη. Μὴ ἄρα πειθώμεθα C καθαρὰν ἡδονὴν εἶναι τὴν λύπης ἀπαλλαγὴν, μηδὲ λύπην, τὴν ἡδονῆς. Μὴ γάρ. Ἀλλὰ μέντοι (εἶπον) αἵ γε διὰ τοῦ σώματος ἐπὶ τὴν ψυχὴν τείνουσαι, καὶ λεγόμεναι ἡδοναὶ, σχεδὸν αἱ πλεῖσταί τε καὶ μέγισται, τούτου τοῦ εἴδους εἰσὶ, λυπῶν τινες ἀπαλλαγαί. Εἰσὶ γάρ. Οὐκοῦν καὶ αἱ περὶ μελλόντων τούτων ἐκ προσδοκίας γιγνόμεναι προησθήσεις τε καὶ προλυπήσεις κατὰ ταὐτὰ ἔχουσι; Κατὰ ταὐτά. Οἶσθ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) οἷαί εἰσι, D καὶ ᾧ μάλιστα ἐοίκασι; Τῷ; ἔφη. Νομίζεις τι (εἶπον) ἐν τῇ φύσει εἶναι, τὸ μὲν, ἄνω, τὸ δὲ, κάτω, τὸ δὲ, μέσον; Ἔγωγε. Οἴει οὖν ἄν τινα ἐκ τοῦ κάτω φερόμενον πρὸς τὸ μέσον, ἄλλο τι οἴεσθαι ἢ ἄνω φέρεσθαι; καὶ ἐν μέσῳ στάντα, ἀφορῶντα ὅθεν ἐνήνεκται, ἄλλοθί που ἂν ἡγεῖσθαι εἶναι ἢ ἐν τῷ ἄνω, μὴ ἑωρακότα τὸ ὡς ἀληθῶς ἄνω; Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε (ἔφη) ἄλλως οἶμαι οἰηθῆναι ἂν τὸν τοιοῦτον. Ἀλλ' εἰ πάλιν γ', ἔφην, φέροιτο κά- E τω, κάτω τ' ἂν οἴοιτο φέρεσθαι, καὶ ἀληθῆ οἴοιτο; Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκοῦν ταῦτα πάσχοι ἂν πάντα, διὰ τὸ μὴ ἔμπειρος εἶναι τοῦ ἀληθινῶς ἄνω τε ὄντος καὶ ἐν μέσῳ καὶ κάτω; Δῆλον δή. Θαυμάζοις ἂν οὖν εἰ καὶ ἄπειροι ἀληθείας περὶ πολλῶν τε ἄλλων μὴ ὑγιεῖς δόξας ἔχουσι, πρός τε ἡδονὴν καὶ λύπην, καὶ τὸ μεταξὺ τούτων, οὕτω διάκεινται, ὥστε ὅταν μὲν ἐπὶ τὸ λυπηρὸν φέρωνται, ἀληθῆ τε

A οἴονται καὶ τῷ ὄντι λυποῦνται; ὅταν δὲ ἀπὸ λύπης ἐπὶ τὸ μεταξύ, σφόδρα μὲν οἴονται πρὸς πληρώσει τε καὶ ἡδονῇ γίγνεσθαι, ὥσπερ πρὸς μέλαν, φαιὸν ἀποσκοποῦντες, ἀπειρίᾳ λευκοῦ, καὶ πρὸς τὸ ἄλυπον οὕτω λύπην ἀφορῶντες, ἀπειρίᾳ ἡδονῆς, ἀπατῶνται; Μὰ Δί' (ἦ δ' ὅς) οὐκ ἂν θαυμάσαιμι· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον εἰ μὴ οὕτως ἔχει. Ὧδέ γε οὖν (εἶπον) ἐννόει· οὐχὶ πεῖνα καὶ δίψη καὶ τὰ τοιαῦτα κενώσεις τινές εἰσι τῆς περὶ τὸ σῶμα ἕξεως; Τί μήν; Ἄγνοια δὲ καὶ B ἀφροσύνη ἆρ' οὐ κενότης ἐστὶ τῆς περὶ ψυχὴν ἕξεως; Μάλα γε. Οὐκοῦν καὶ πληροῖτ' ἂν ὅ, τε τροφῆς μεταλαμβάνων καὶ ὁ νοῦν ἴσχων; Πῶς δ' οὔ; Πλήρωσις δὲ ἀληθεστέρα τοῦ ἧττον ἢ τοῦ μᾶλλον ὄντος; Δῆλον ὅτι τοῦ μᾶλλον. Πότερα οὖν ἡγῇ τὰ γένη μᾶλλον καθαρᾶς οὐσίας μετέχειν; τὰ οἷον σίτου τε καὶ ποτοῦ καὶ ὄψου καὶ ξυμπάσης τροφῆς, ἢ τὸ δόξης τε ἀληθοῦς εἶδος, καὶ ἐπιστήμης καὶ νοῦ, καὶ ξυλλήβδην ἁπάσης ἀρετῆς; ὧδε δὲ κρῖναι· C τὸ τοῦ ἀεὶ ὁμοίου ἐχόμενον καὶ ἀθανάτου, καὶ ἀληθείας, καὶ αὐτὸ τοιοῦτον ὂν καὶ ἐν τοιούτῳ γιγνόμενον, μᾶλλον εἶναί σοι δοκεῖ, ἢ τὸ μηδέποτε ὁμοίου καὶ θνητοῦ, καὶ * αὐτὸ τοιοῦτον καὶ ἐν τοιούτῳ γιγνόμενον; Πολύ, ἔφη, διαφέρει τὸ τοῦ ἀεὶ ὁμοίου. Ἡ οὖν ἀεὶ ὁμοίου οὐσία οὐσίας τι μᾶλλον ἢ ἐπιστήμης μετέχει; Οὐδαμῶς. Τί δ' ἀληθείας; Οὐδὲ τοῦτο. Εἰ δὲ ἀληθείας ἧττον, οὐ καὶ οὐσίας; Ἀνάγκη. Οὐκοῦν ὅλως τὰ περὶ τὴν τοῦ σώματος θεραπείαν D γένη τῶν γενῶν αὖ τῶν περὶ τὴν τῆς ψυχῆς θεραπείαν, ἧττον ἀληθείας τε καὶ οὐσίας μετέχει; Πολύ γε. Σῶμα δὲ αὐτὸ ψυχῆς οὐκ οἴει οὕτως; Ἔγωγε. Οὐκοῦν τὸ τῶν μᾶλλον ὄντων πληρούμενον, καὶ αὐτὸ μᾶλλον ὄν, ὄντως μᾶλλον πληροῦται, ἢ τὸ τῶν ἧττον ὄντων, καὶ αὐτὸ ἧττον ὄν; Πῶς γὰρ οὔ; Εἰ ἄρα τὸ πληροῦσθαι τῶν φύσει προσηκόντων ἡδύ ἐστι, τὸ τῷ ὄντι καὶ τῶν μᾶλλον ὄντων πληρούμενον, μᾶλλον ὄντως τε καὶ ἀληθεστέρως χαίρειν ἂν ποιοῖ ἡ- E δονῇ ἀληθεῖ· τὸ δὲ τῶν ἧττον ὄντων μεταλαμβάνον, ἧττόν τε ἂν ἀληθῶς καὶ βεβαίως πληροῖτο, καὶ ἀπιστοτέρας ἂν ἡδονῆς καὶ ἧττον ἀληθοῦς μεταλαμβάνοι. Ἀναγκαιότατα, ἔφη. Οἱ ἄρα φρονήσεως καὶ ἀρετῆς ἄπειροι, εὐω-

'er ψυχὴν & ... ως inuenitur ... ula αὖ in uno ... libro.

] præced. edit. τὸ pro αὐτό: ac ſsim αὐτῶν] αὖ τῶν, uerſu inc octauo.

ra doleant? quoties verò à dolore aſſurgũt in medium, & repletionem & voluptatem ſe adipiſci exiſtiment? & quemadmodum qui iuxta nigrum, ſolum aſpiciunt fuſcum, quoniam album quid ſit experientia non tenent, clariſſimum illud exiſtimant: ita & qui doloris vacuitatem cum dolore comparant, veram autem voluptatem certa experientia minimè tenent, grauiter hallucinantur? Non mihi quidem id mirum videatur, inquit, per Iouem: imò potius mirarer ſi aliter eueniret. Sic igitur, inquã, animaduerte: nónne fames & ſitis, & cætera generis eiuſdem, vacuitates quædam ſunt eius habitudinis qua corpus affectum eſt? Quídni? Ignorantia verò & imprudentia nónne vacuitas eſt quædam eius habitus quo affectus eſt animus? Prorſus. 10 Impletur autem & illud, dum alimenta capit, & hic, dum intelligentiam. Quídni? Ecquæ autem verior eſt repletio? cáne quæ fit per ea quæ magis & certius exiſtunt, an quæ per ea quæ min⁹? Per ea videlicet quæ magis exiſtunt. Quænam genera arbitraris purioris eſſe ſubſtantiæ? nunquid cibi, potus, obſonii, omnium denique alimentorum? an veræ opinionis ſpecies, ſcientiæ & mentis, atque (vt ſummatim comprehẽdam) vniuerſæ virtutis? Ita verò iudicium hac de re inito. Quod cum eo quod ſemper idem & ſimile ſibi eſt atque immortale, & quæ eſt certa & conſtans veritas, cohæret, ac etiam tale quodammodo exiſtit, & in tali quodam fit, magíſne tibi eſſe videtur quàm illud quod cohæret cum eo quod nunquã ſibi idem eſt atque ſimile, & mortale eſt atque caducum, & quidem ita cum illo coniungitur vt & tale exiſtat, & in tali quodam fiat? Longè præſtãtius eſt id quod ſemper idẽ atque ſimile ſibi eſt. Illius enim conſtantis naturæ eſſentia, nunquid eſſentiæ magis eſt quàm ſcientiæ particeps? Nequaquam. Veritatíſne? Neque illud. Sin autem veritatis minus, nónne & eſſentiæ? Neceſſe eſt. Nónne cõmuniter ea omnia genera quæ circa corporis cultum verſantur, minus veritatem eſſentiámque participant quàm illa genera quæ ad animi cultum pertinent? Minus. Nunquid & corpus ſimiliter minus quàm animus, vt quidem arbitraris? Omnino. Nónne quod repletur his rebus quæ magis veriúſq; exiſtunt, quódve magis veriúſque exiſtit, magis quoque repletur, quàm quod his rebus repletur quæ minus ſunt, ipſúmque eſt minus? Quídni? Si ergo repleri rebus naturæ conſentaneis, eſt iucundum, illud nimirum quod reuera & verioribus rebus repletur certius & verius vera afficit voluptate: quod autem ea quæ & minus ſunt, & minus vera ſunt, ſuſcipit, minus verè & firmiter repletur, & fallacioris voluptatis & minus veræ fit particeps. Id planè eſt neceſſe, inquit. Qui igitur ſapiẽtiæ & reliquæ virtutis ſunt expertes,

& in epulis rebúſque huiuſmodi aſſiduò volutátur, deorſum (vt perſpicuum eſt) ferũtur, & rurſus ad medium vſque perueniũt, & circa hæc per vniuerſam vitam euagantur: ad veritatem verò ſurſum oculos minimè attollunt, ex rebus iſtis caducis ad ſuperiores tranſgreſſi, neque vera illa & conſtanti natura vnquam reuera perfruuntur, neque ſtabilem purámque voluptatẽ guſtant: ſed pecudũ in morem defixis in humũ menſáſque oculis prono & corpore & animo totos ſe craſſis libidinibus dedunt, & ita ſeſe ſaginantes & vaga venere ſalientes fœdam vitam viuũt. Vt autem his rebus effuſius potiãtur, ſeſe alii alios calcibus & cornibus ferreis laceſſunt & feriunt, ſéq; ob inexplebiles cupiditates malè mulctãt: quippe qui neque veram & firmã ſui partem, neque veris pabulis repleant. Omnino, inquit Glauco, vulgi vitam, mi Socrates, tanquam oraculo quodã repræſentas. Nónne igitur neceſſe eſt huiuſmodi homines in his voluptatibus volutari, quæ doloribus variè permixtæ, ſimulacra ſint & vmbratiles quædam larue vere voluptatis, mutua illa vicinia valde inquinatæ, vt ex illa comparatione vehemẽtiores vtrinque appareant, amoréſque ipſarum inſanos hominibus inſipientibus ingenerent, & ad pugnas inflamment? quemadmodum de Helenæ imagine Steſichorus ait Troianos veri ignoratione decertaſſe. Neceſſe eſt omnino eam rem ita ſe habere. Quid verò de ea animi parte ſtatuem? quæ circa iram verſatur? nónne & alia quædam his ſimilia contingant neceſſe eſt, quando quis id de induſtria agit vel inuidia propter ambitionem, vel violentia propter contẽtionis cupiditatem, vel iracundia propter difficiles & importunos mores, ſine ratione & mente, honoris, victoriæ iræ'que expletionem perſequens? Et hanc quoque in partẽ hæc cadere neceſſe eſt. Quid igitur, inquã, præſenti animo aſſeramus, & in iis animi facultatibus vbi pecuniæ cupiditatẽm cõtentionúmque feruorem ineſſe diximus, eas cupiditates quæ huiuſmodi ſunt vt ſcientiæ & rationi obtemperent, & his ducibus voluptates perſequantur atque percipiant quas ſapientia edixerit, percepturas veriſſimas voluptates, quatenus earum natura verarum voluptatum eſt capax: quippe quæ & veritatem ſequantur ducem, & proprias ſibi ac peculiares voluptates ſelegerint: ſi quidem id quod optimum eſt vnicuique, eſt maximè propriũ. Eſt nimirum, inquit. Quum igitur totus animus eam partem ſequatur ducem in qua ineſt ſtudium ſapientię, & quidem ita vt omni ſeditione & perturbatione vacuus in eam rem incumbat, fit vt quæque pars officio fungatur ſuo, & iuſta ſit, & proprias ſibi voluptates, & optimas, & quidem quantum fieri

A χαῖς δὲ καὶ τοῖς τοιούτοις ἀεὶ ξυνόντες, κάτω, ὡς ἔοικε, καὶ μέχρι πάλιν πρὸς τὸ μεταξὺ φέρονταί τε, καὶ ταύτῃ πλανῶνται διὰ βίου· ὑπερβάντες δὲ τοῦτο, πρὸς τὸ ἀληθὲς ἄνω οὔτε ἀνέβλεψαν πώποτε, οὔτε ἠνέχθησαν· οὐδὲ τοῦ ὄντος τῷ ὄντι ἐπληρώθησαν, οὐδὲ βεβαίου τε καὶ καθαρᾶς ἡδονῆς ἐγεύσαντο· ἀλλὰ βοσκημάτων δίκην κάτω ἀεὶ βλέποντες, καὶ κεκυφότες εἰς γῆν καὶ εἰς τραπέζας, βόσκονται χορταζόμενοι καὶ ὀχεύοντες, καὶ ἕνεκα τῆς τούτων πλεονεξίας λακτίζοντες καὶ B κυρίττοντες ἀλλήλους σιδηροῖς κέρασί τε καὶ ὁπλαῖς, ἀποκτιννύασι δι' ἀπληστίαν· ἅτε οὐχὶ τοῖς οὖσιν οὐδὲ τὸ ὂν οὔτε τὸ στέγον ἑαυτῶν πιμπλάντες. Παντελῶς (ἔφη ὁ Γλαύκων) τὸν τῶν πολλῶν ὦ Σώκρατες χρησμῳδεῖς βίον. Ἆρ' οὖν οὐκ ἀνάγκη καὶ ἡδοναῖς ξυνεῖναι μεμιγμέναις λύπαις, εἰδώλοις τῆς ἀληθοῦς ἡδονῆς, καὶ ἐσκιαγραφημέναις, ὑπὸ τῆς παρ' ἀλλήλας θέσεως ἀποχραινομέναις; C ὥστε σφοδροὺς ἑκατέρας φαίνεσθαι, καὶ ἔρωτας ἑαυτῶν λυττῶντας τοῖς ἄφροσιν ἐντίκτειν· καὶ περιμαχήτους εἶναι, ὥσπερ τὸ τῆς Ἑλένης εἴδωλον ὑπὸ τῶν ἐν Τροίᾳ Στησίχορος φησὶ γενέσθαι περιμάχητον, ἀγνοίᾳ τοῦ ἀληθοῦς. Πολλὴ ἀνάγκη (ἔφη) τοιοῦτόν τι αὐτὸ εἶναι. Τί δ' ἢ περὶ τὸ θυμοειδὲς; οὐχ ἕτερα τοιαῦτα ἀνάγκη γίγνεσθαι, ὃς ἂν αὐτὸ τοῦτο διαπράττηται, ἢ φθόνῳ διὰ φιλοτιμίαν, ἢ βίᾳ, διὰ φιλονεικίαν, ἢ θυμῷ, διὰ δυσκολίαν, πλησμονὴν τι- D μῆς τε καὶ νίκης καὶ θυμοῦ διώκων ἄνευ λογισμοῦ τε καὶ νοῦ; Τοιαῦτα (ἦ δ' ὅς) ἀνάγκη καὶ περὶ τοῦτο εἶναι. Τί οὖν (ἦν δ' ἐγώ) θαρροῦντες λέγωμεν ὅτι καὶ περὶ τὸ φιλοκερδὲς καὶ τὸ φιλόνεικον ὅσαι ἐπιθυμίαι εἰσίν, αἳ μὲν, ἂν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ λόγῳ ἑπόμεναι, καὶ μετὰ τούτων τὰς ἡδονὰς διώκουσαι ἃς ἂν τὸ φρένιμον ἐξηγῆται, λαμβάνωσι, τὰς ἀληθεστάτας τε λήψονται ὡς οἷόν τε αὐταῖς ἀληθεῖς λαβεῖν, ἅτε ἀληθείᾳ ἑπόμεναι, καὶ τὰς ἑαυτῶν οἰ- E κείας; εἴπερ τὸ βέλτιστον ἑκάστῳ, τοῦτο καὶ οἰκειότατον. Ἀλλὰ μὴν (ἔφη) οἰκειότατόν γε. Τῷ φιλοσόφῳ ἄρα ἑπομένης ἁπάσης τῆς ψυχῆς, καὶ μὴ στασιαζούσης, ἑκάστῳ τῷ μέρει ὑπάρχει εἴς τε τἆλλα, τὰ ἑαυτοῦ πράττειν καὶ δικαίῳ εἶναι, καὶ δὴ καὶ τὰς ἡδονὰς τὰς ἑαυτοῦ ἕκαστον, καὶ τὰς βελτίστας, καὶ εἰς τὸ δυνατὸν

Malim, τί δ' ἢ περὶ τὸ θυμο… οὐχ ἕτερα

A τὰς ἀληθεστάτας καρποῦσθαι. Κομιδῇ μὲν οὖν. Ὅταν δὲ ἄρα τῶν ἑτέρων τι κρατήσῃ, ὑπάρχει αὐτῷ μήτε τὴν ἑαυτοῦ ἡδονὴν ἐξευρίσκειν, τά τε ἄλλα ἀναγκάζειν ἀλλοτρίαν καὶ μὴ ἀληθῆ ἡδονὴν διώκειν. Οὕτως, ἔφη. Οὐκοῦν ἃ πλεῖστον φιλοσοφίας τε καὶ λόγου ἀφέστηκε, μάλιστα ἂν τοιαῦτα ἐξεργάζοιτο; Πολύ γε. Πλεῖστον δὲ λόγου ἀφίσταται οὐχ ὅπερ νόμου τε καὶ τάξεως; Δῆλον δή. Ἐφάνησαν δὲ πλεῖστον ἀφεστῶσαι οὐχ αἱ ἐρωτικαί τε καὶ τυραννικαὶ ἐπιθυμίαι; Πολύ γε. B Ἐλάχιστον δὲ αἱ βασιλικαί τε καὶ κόσμιαι; Ναί. Πλεῖστον δή (οἶμαι) ἀληθοῦς ἡδονῆς καὶ οἰκείας ὁ τύραννος ἀφεστήξει· ὁ δέ, ὀλίγιστον. Ἀνάγκη. Καὶ ἀηδέστατα ἄρα (εἶπον) ὁ τύραννος βιώσεται· ὁ δὲ βασιλεύς, ἥδιστα. Πολλὴ ἀνάγκη. Οἶσθ' οὖν (ἦν δ' ἐγώ) ὅσῳ ἀηδέστερον ζῇ τύραννος βασιλέως; Ἂν εἴπῃς, ἔφη. Τριῶν ἡδονῶν, ὡς ἔοικεν, οὐσῶν· μιᾶς μὲν, γνησίας, δυοῖν δέ, νόθοιν· τῶν νόθων εἰς τὸ ἐπέκεινα ὑπερβὰς ὁ τύραννος, φυγὼν νόμον τε C καὶ λόγον, δούλαις τισὶ δορυφόροις ἡδοναῖς συνοικεῖ, καὶ ὁπόσα ἐλαττοῦται, οὐδὲ πάνυ ῥᾴδιον εἰπεῖν, πλὴν ἴσως ὧδε. Πῶς; ἔφη. Ἀπὸ τοῦ ὀλιγαρχικοῦ τρίτος που ὁ τύραννος ἀφειστήκει. ἐν μέσῳ γὰρ αὐτῶν ὁ δημοτικὸς ἦν. Ναί. Οὐκοῦν καὶ ἡδονῆς τρίτῳ εἰδώλῳ πρὸς ἀλήθειαν ἀπ' ἐκείνου συνοικοῖ ἄν, εἰ τὰ πρόσθεν ἀληθῆ. Οὕτω. Ὁ δέ γε ὀλιγαρχικός, ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ αὖ τρίτος, ἐὰν εἰς ταὐτὸν ἀριστοκρατικὸν καὶ βασιλικὸν τιθῶμεν. D Τρίτος γάρ. Τριπλασίου ἄρα (ἦν δ' ἐγὼ) τριπλάσιον ἀριθμῷ ἀληθοῦς ἡδονῆς ἀφέστηκε τύραννος. Φαίνεται. Ἐπίπεδον ἄρ' (ἔφην) ὡς ἔοικε τὸ εἴδωλον κατὰ τὸν τοῦ μήκους ἀριθμὸν ἡδονῆς τυραννικῆς ἂν εἴη. Κομιδῇ γε. Κατὰ δὲ δύναμιν καὶ τρίτην αὔξην, δῆλον δὴ ἀπόστασιν ὅσην ἀφεστηκὼς γίγνεται. Δῆλον (ἔφη) τῷ γε λογιστικῷ. Οὐκοῦν ἐάν τις μεταστρέψας, ἀληθείᾳ ἡδονῆς τὸν βασιλέα τοῦ τυράννου ἀφεστηκότα λέγῃ, ὅσον E ἀφέστηκεν ἐννέα καὶ εἴκοσι καὶ ἑπτακοσιοπλασιάκις, ἥδιον αὐτὸν ζῶντα εὑρήσει τελειωθείσῃ τῇ πολλαπλασιώσει· τὸν δὲ τύραννον, ἀνιαρώτερον τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἀποστάσει. Ἀμήχανον (ἔφη) λογισμὸν καταπεφόρηκας τῆς διαφορότητος τοῖν ἀνδροῖν, τοῦ τε δικαίου καὶ

A poterit, veriſſimas conſequatur. Prorſus ita eſt vt dicis. Atqui quum cæterarũ partium aliqua ſuperior eſt, id omnino contingit, vt neque ipſa ſibi propriam comperiat voluptatem & partes alias cogat alienã nec veram voluptatẽ ſequi. Ita eſt, inquit. Nónne ea quæ à philoſophia & ratione lõgiſſimè abeſt, res huiuſmodi maximè exequitur? Omnino. Longiſſimè verò illud à ratione diſtat quod à lege & ordine abeſt. Perſpicuum id quidẽ eſt. Longiſſimè autem abeſſe ſunt viſæ effræni illo amore furentes cupiditates atque tyrannicæ. Certé. B Regiæ verò & moderatę, quamminimum. Ita eſt. Itaque (opinor) Tyrannus à vera & propria voluptate quamlongiſſimè aberit: Rex verò, minimũ. Neceſſe eſt. Iniucundiſſimam moleſtiſſimámque igitur vitam Tyrannus aget, Rex cõtrà iucundiſſimam atque ſuauiſſimam. Planè eſt neceſſe. Noſtíne, inquam, quanto iniucundius viuit Tyrannus Rege? Nouero, inquit, ſi dicas. Quum tria ſint cupiditatum genera, vnum quidem, germanæ atque legitimæ, duo verò adulterinarum atque falſarum: Tyran- C nus adulterinarum ſummum quaſi faſtigium prætergreſſus, legis & rationis diſruptis vinculis, cum ſeruis quibuſdam & ſatellitibus voluptatibus cõſueſcit, eáſque habet domeſticas & familiares: & quanto interuallo à legitima ſit diminutus, haud facilè alio quàm hoc modo explicari poteſt. [a] Quomodo? inquit. Poſt eum hominem quem ὀλιγαρχικὸν vocauimus [.i. paucorũ imperii amantem] tertius occurrebat Tyrannus: medius inter illos duos intercedebat homo Popularis. Certé. Itaque, ſi vera illa ſunt quæ ſuprà explicauimus, & res D verè & opportunè expendantur, in tertio Voluptatis ſimulacro locum ille habebit. Planè eſt vt dicis. Ille verò ὀλιγαρχικὸς nónne eſt à Regio tertius, ſi eodem numero Optimatẽ & Regẽ habeamus? Tertius nimirum. Tripli igitur triplum numero quidem à vera voluptate aberit Tyrannus. Videtur. Planum igitur, vt apparet, ſimulacrum, ſecundum longitudinis numerum tyrãnicæ voluptatis fuerit. Omnino. Secundum verò potentiam & tertium incrementum, conſtat quãto diſtet interual- E lo. Conſtat quidem ei qui computãdi fuerit peritus. Siquis igitur conuerſo (ſicuti aiunt Mathematici) ordine, docere velit quantũ abſit Rex à Tyrãno, omnino comperiet, ſubductis rationibus & peracta multiplicatione, Regem ſuperare Tyrannum, quod ad vitam iucundã attinet: & Tyrannum, quod ad moleſtæ & iniucundæ difficultates ſpectat, ſuperare Regem proportione numerorũ XXIX, & CICC. Mirabile hoc ratiocinationis interuallum ingeſſiſti, ad hominum iſtorum, Iuſti videlicet & In-

[a] Tyranni cum rege pulcherrima comparatio.

iuſti, diſcrimen oſtendendum, quantum pertinet ad voluptatem & dolorem. Vitæ nimirum vtriuſque verus & planè conueniens eſt hic numerus: ſi quidem ipſis conueniunt & dies & noctes, & menſes & anni. Conueniunt quidem. Atqui ſi vir bonus & iuſtus virum malum & iniuſtum voluptate tantùm exuperat, infinito certè interuallo, vitæ modeſtia, decoro, omni denique virtutum genere illum ſuperabit. Planè videlicet infinito.

a Infelicitatis quæ iniuſtam vitam conſequitur, graphica & luculenta ὑποτύπωσις, pulcherrima imagine adhibita, ad rem efficacius repræſentãdam. Vitiorum autem ἀξυμφωνίαν fœdámque perturbationem, præclarè deſcribit: cui opponit Iuſtitiæ illius quam ſuprà copioſè depinxit, συναρμογίαν: & in ea veri Magiſtratus officiũ declarat: vt & Iuſtitiæ & Iniuſtitiæ, veri Magiſtratus & tyrãni diſcrimina diſtinctè intelligãtur: quod erat demonſtrandũ, ad inſtitutæ ὑποθέσεως explicationem.

Ita eſto, inquã. Sed quandoquidem diſſerendo ad hunc vſque ſermonem peruenimus, repetamus ea quæ initio à nobis ſunt dicta, vnde hæc noſtra deflexit oratio. Dicebatur autem à nobis alicubi, *Vtile eſſe aliquãdo iniuſtè agere, ei quidem qui perfectè ſit iniuſtus, videatur tamen iuſtus.* nonne ita à nobis dictũ eſt? Ita prorſus. Nunc igitur, inquam, de hoc ipſo in hunc modũ diſſeramus, vt quandoquidem rebus vltrò citróque examinatis, inter nos conuenit, quídnam ſit iniuſtè & quid iuſtè agere, videamus modò écquam vtrunque habeat vim atque poteſtatem. Quomodo? inquit.
C Animi imaginem quandam ratione nobis fingamus, vt qui illa dicat, norit quídnam dixerit. Ecquam verò, inquit, imaginem narras? Quandã huiuſmodi quales quondam fabulantur priſcas naturas extitiſſe, & Chimęræ & Scyllæ & Cerberi, & alias cõplures, quales in vnam quandã formulam nefariæ & profligatæ naturæ dicuntur cõſpiraſſe. Dicuntur, inquit. Finge itaque vnam quãdam formam multiplicis & multicipitis beluæ, quæ quidem beſtiarũ & cicurarum & ferarum capita multa circùm habeat: eáque omnia ex ſeipſa producere
D & pro arbitrio commutare poſſit. Periti artificis commentũ narras, inquit. at quũ de his rebus oratio facilius quàm cera ducatur, ita ſanè fingitor. Vnam igitur aliam adiunge leonis formam, vnam hominis. & ampliſſimum quidem ſit primum, anguſtius verò ſecundum atque tertium. Hæc ad fingendum (inquit) facilia ſunt. Hæc igitur tria in vnam quandam formã compone, vt quodammodo inter ſe cohæreſcant. Ita animo meo compoſui. Circumducito verò ipſis extra vnius hominis effi-
E giem, vt ei qui interiores partes nequeat inſpicere, ſed exterius duntaxat inuolucrũ videat, vnum animal, homo videlicet, appareat. Ita animo meo, inquit, repręſentaui. Illi igitur qui ait vtile eſſe huic homini iniuſtè agere, iuſtè verò, nequaquam prodeſſe, dicamus ſanè, Eum nihil aliud affirmare quàm quòd ſibi proſit multiplicem illam beſtiam paſcere, ipſúmque leonem & quæ leonem attingunt, magis ac magis corroborare: hominem verò debilem red-

A τοῦ ἀδίκου πρὸς ἡδονήν τε καὶ λύπην. Καὶ
μέντοι καὶ ἀληθῆ καὶ προσήκοντά γε (ἦν δ' ἐγὼ) βίοις ἀριθμόν· εἴπερ αὐτοῖς προσήκουσιν ἡμέραι καὶ νύκτες, καὶ μῆνες καὶ ἐνιαυτοί. Ἀλλὰ μὴν (ἔφη) προσήκουσιν. Οὐκοῦν, εἰ τοσοῦτον ἡδονῇ νικᾷ ὁ ἀγαθός τε καὶ δίκαιος τὸν κακόν τε καὶ ἄδικον, ἀμηχάνῳ δὴ ὅσῳ πλέον νικήσει εὐσχημοσύνῃ τε βίου καὶ κάλλει καὶ ἀρετῇ. Ἀμηχάνῳ μέντοι νὴ Δία, ἔφη.

Εἶεν δή· (εἶπον) ἐπειδὴ ἐνταῦθα λόγου
B γεγόναμεν, ἀναλάβωμεν τὰ πρῶτα λεχθέντα, δι' ἃ δεῦρ' ἥκομεν. ἦν δέ που λεγόμενον, λυσιτελεῖν ἀδικεῖν τῷ τελέως μὲν ἀδίκῳ, δοξαζομένῳ δὲ δικαίῳ. ἢ οὐχ οὕτως ἐλέχθη; Οὕτω μὲν οὖν. Νῦν δὴ (ἔφην) αὐτῷ διαλεγώμεθα, ἐπειδὴ διωμολογησάμεθα, τό, τε ἀδικεῖν καὶ τὸ δίκαια πράττειν, ἣν ἑκάτερον ἔχει δύναμιν. Πῶς; ἔφη. Εἰκόνα πλάσαντες τῆς ψυχῆς λόγῳ· ἵνα εἰδῇ ὁ ἐκεῖνα λέγων οἷα ἔλεγε. Ποίαν τινά; ἦ δ'
C ὅς. Τῶν τοιούτων τινά (ἦν δ' ἐγὼ) οἷαι μυθολογοῦνται παλαιαὶ γενέσθαι φύσεις, ἥ τε Χιμαίρας, καὶ ἡ Σκύλλης, καὶ Κερβέρου, καὶ ἄλλαι τινὲς συχναὶ λέγονται συμπεφυκυῖαι ἰδέαι πολλαὶ εἰς ἓν γενέσθαι. Λέγονται γάρ, ἔφη. Πλάττε τοίνυν μίαν μὲν ἰδέαν θηρίου ποικίλου καὶ πολυκεφάλου, ἡμέρων δὲ θηρίων ἔχοντος κεφαλὰς κύκλῳ καὶ ἀγρίων, καὶ δυνατοῦ μεταβάλλειν καὶ φύειν ἐξ αὐτοῦ ταῦτα πάντα. Δεινοῦ πλάστου (ἔφη) τὸ ἔρ-
D γον· ὅμως δέ, ἐπειδὴ εὐπλαστότερον κηροῦ καὶ τῶν τοιούτων λόγος, πεπλάσθω. Μίαν δὴ τοίνυν ἄλλην ἰδέαν λέοντος, μίαν δὲ ἀνθρώπου· πολὺ δὲ μέγιστον ἔστω τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον· δεύτερον, τὸ δεύτερον. Ταῦτα, ἔφη, ῥᾴω· καὶ πέπλασται. Σύναπτε τοίνυν αὐτὰ εἰς ἓν τρία ὄντα, ὥστε πῃ ξυμπεφυκέναι ἀλλήλοις. Συνῆπται, ἔφη. Περίπλασον δὴ αὐτοῖς ἔξωθεν ἑνὸς εἰκόνα, τὴν τοῦ ἀνθρώπου· ὥστε τῷ μὴ δυναμένῳ τὰ ἐντὸς ὁρᾶν, ἀλ-
E λὰ τὸ ἔξω μόνον ἔλυτρον ὁρῶντι, ἓν ζῷον φαίνεσθαι ἄνθρωπον. Περιπέπλασται, ἔφη. Λέγωμεν δή, τῷ λέγοντι ὡς λυσιτελεῖ τούτῳ ἀδικεῖν τῷ ἀνθρώπῳ, δίκαια δὲ πράττειν οὐ ξυμφέρει, ὅτι οὐδὲν ἄλλο φησίν, ἢ λυσιτελεῖν αὐτῷ, τὸ παντοδαπὸν θηρίον εὐωχοῦντι, ποιεῖν ἰσχυρὸν καὶ τὸν λέοντα καὶ τὰ περὶ τὸν λέοντα· τὸν δὲ ἄνθρωπον λιμοκτονεῖν καὶ ποιεῖν

A καὶ ποιεῖν ἀσθενῆ, ὥστε ἕλκεσθαι ὅπῃ ἂν ἐκείνων ὁπότερον ἄγῃ· καὶ μηδὲν ἕτερον ἑτέρῳ ξυνεθίζειν μηδὲ φίλον ποιεῖν, ἀλλ' ἐᾶν αὐτὰ ἐν αὑτοῖς δάκνεσθαί τε καὶ μαχόμενα ἐσθίειν ἄλληλα. Παντάπασι γὰρ (ἔφη) ταῦτ' ἂν λέγοι ὁ τὸ ἀδικεῖν ἐπαινῶν. Οὐκοῦν αὖ ὁ τὰ δίκαια λέγων λυσιτελεῖν, φαίη ἂν δεῖν ταῦτα πράττειν καὶ ταῦτα λέγειν, ὅθεν τοῦ ἀνθρώπου ὁ ἐντὸς ἄνθρωπος ἔσται ἐγκρατέστατος·
B καὶ τοῦ πολυκεφάλου θρέμματος ἐπιμελήσεται, ὥσπερ γεωργός, τὰ μὲν ἥμερα τρέφων καὶ τιθασεύων, τὰ δὲ ἄγρια ἀποκωλύων φύεσθαι, ξύμμαχον ποιησάμενος τὴν τοῦ λέοντος φύσιν, καὶ κοινῇ πάντων κηδόμενος, φίλα ποιησάμενος ἀλλήλοις τε καὶ αὑτῷ, οὕτω θρέψει. Κομιδῇ γὰρ αὖ λέγει ταῦτα ὁ τὸ δίκαιον ἐπαινῶν. Κατὰ πάντα τρόπον δή, ὁ τὰ μὲν δίκαια ἐγκωμιάζων, ἀληθῆ ἂν λέγοι· ὁ δὲ τὰ ἄδικα, ψεύδοιτο.
C πρός τε γὰρ ἡδονὴν καὶ πρὸς εὐδοξίαν καὶ ὠφέλειαν σκοπουμένῳ, ὁ μὲν ἐπαινέτης τοῦ δικαίου ἀληθεύει, ὁ δὲ ψέκτης οὐδὲν ὑγιές· οὐδ' εἰδὼς ψέγει ὅ,τι ψέγει. Οὔ μοι δοκεῖ (ἦ δ' ὅς) οὐδαμῇ γε. Πείθωμεν τοίνυν αὐτὸν πράως (οὐ γὰρ ἑκὼν ἁμαρτάνει) ἐρωτῶντες, Ὦ μακάριε, οὐ καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ αἰσχρὰ νόμιμα διὰ τὰ τοιαῦτ' ἂν φαῖμεν γεγονέναι; τὰ μὲν καλά, τὰ ὑπὸ τῷ ἀνθρώπῳ, μᾶλλον δὲ
D ἴσως τὰ ὑπὸ τῷ θείῳ τὰ θηριώδη ποιοῦντα τῆς φύσεως; αἰσχρὰ δέ, τὰ ὑπὸ τῷ ἀγρίῳ τὸ ἥμερον δουλούμενα; ξυμφήσει; ἢ πῶς; Ἐάν μοι (ἔφη) πείθηται. Ἔστιν οὖν (εἶπον) ὅτῳ λυσιτελεῖ ἐκ τούτου τοῦ λόγου χρυσίον λαμβάνειν ἀδίκως, εἴπερ τοιόνδε τι γίγνεται, λαμβάνων τὸ χρυσίον, ἅμα καταδουλοῦται τὸ βέλτιστον ἑαυτοῦ τῷ μοχθηροτάτῳ; ἤ, εἰ μὲν
E λαβὼν χρυσίον, υἱὸν ἢ θυγατέρα ἐδουλοῦτο, καὶ ταῦτ' εἰς ἀγρίων τε καὶ κακῶν ἀνδρῶν, οὐκ ἂν αὐτῷ ἐλυσιτέλει, οὐδ' ἂν πάμπολυ ἐπὶ τούτῳ λαμβάνοι; εἰ δὲ τὸ ἑαυτοῦ θειότατον ὑπὸ τῷ ἀθεωτάτῳ τε καὶ μιαρωτάτῳ δουλοῦται, καὶ μηδὲν ἐλεεῖ, οὐκ ἄρα ἄθλιός ἐστι, καὶ

...id queat de... A poſt ὑ... ...iſi exiſti... ...m ſit poſſe ...bi ire, reſol... ...ἀληθεύει ...ὡς λέγ.

dere & fame eneccare, vſqueadeo vt quò cæteræ beluarum partes iuſſerint, trahatur: neque alteram cum altera mutua quadam conſuetudine & amicitia iungat atque cõciliet, ſed ipſas ſinat mutuis & morſibus & pugnis ſe lacerare atque conficere, & tãdẽ etiam ſe mutuò deuorare. Hæc omnino diceret qui iniuſtam vitam commendaret. Qui igitur affirmat iuſtas actiones vtiles eſſe, autor quoque erit omnibus ad eas ſuſcipiendas, ex quibus homo ille interior qui in illo homine eſt, ſummam potẽtiam adipiſcetur, & multicipitis illius animalis curam geret, veluti agricola, qui cicuras quidem plantas foueat & induſtria cicuriores etiam reddat, agreſtes verò impediat atque compeſcat; dum leonis naturam ad has operas auxiliatricem capit, & communiter omnibus prouidet, & ita educat vt mutua omnes componat cõcordia. Planè hæc ipſa ille dixerit qui iuſtũ virum laudat. Omnino igitur, inquam, qui iuſtas actiones commendat, vera dixerit: qui iniuſtas, mentiatur. nam quatenus vel voluptatem vel laudem atque gloriam, vel vtilitatem reſpicit is qui iuſtitiam commendat, verum ait: qui eam vituperat, neque ſani quicquã affert, neque id quod damnat intelligit. Nequaquam, inquit, vllo modo, mea quidem ſententia. Ad meliorem igitur mentem mitibus verbis illum deducamus. non enim ſponte peccat. ſic verò ab 8
illo ſciſcitemur: Dic mihi ſodes, honeſtáne & turpia vitæ inſtituta ob tales quaſdã cauſas cenſemus exiſtere? honeſta quidem, quòd partes illas naturæ quæ ad beluarum immanitatem accedunt, non modò homini, ſed diuino etiam numini ſubiiciant: turpia verò, quòd manſuetas cicuráſque animi partes immanis cuiuſdam & feræ naturæ imperio mancipent atque ſubmittãt? ídne concedet, nécne? Concedet, inquit, ſi meis quidem verbis fidem adhibuerit. Eſtne igitur aliquis cui ex hac ratione profuerit aurum iniuſtè accipere: ſi id quidem vſuuenit, vt dum aurum accipit, optimam præſtantiſſimámque ſui partem nequiſſimæ deterrimǽque cogat inſeruire? Certè, ſi accepto auro filium vel filiam in ſeruitutem redigeret, & quidem immanis nequiſſimíque hominis imperio libidiníque ſubiiceret, haudquaquam vtile illi eſſet aurum, etiamſi auri ingentem vim hac de cauſa accepiſſet. ſi autem partem ſui diuiniſſimam irreligioſiſſimæ impuriſſimǽque parti ſeruire cogat, & nulla idcirco miſericordia tangatur, nónne erit miſer,

& cum multo grauiori exitio aureis muneribus corrumpetur, quàm Eriphyle, quæ ad mariti perniciem monile accepit? Omnino, inquit Glauco: vt ego tibi pro illo reſpondeam. Nónne etiam arbitraris intemperantiam hac de cauſa iampridem traduci atque damnari, quòd in hac intẽperie laxatur magna illa & multiformis belua præter omnem modum? Perſpicuũ eſt, inquit. Contumacia verò & moroſitas damnatur, quando leoninũ & ſerpẽtinum illud venenum ita excreſcit & immodeſtè intenditur? Omnino. Luxus verò & mollities nónne ob illam animi remiſſionẽ & relaxationẽ damnatur, quum in ipſo ignauiam indit? Quidni? Adulatio autem & illiberalitas, nónne quum ipſam illam iraſcibilem animi partem importunæ turbulẽtæque beluæ imperio ſubiicit, ac propter quæſtum eiúſque inexplebilem cupiditatẽ ſannis & opprobriis obiectat, vt à teneris annis diſcat pro leone fieri ſimia? Prorſus, inquit. Humilis autem & ſordidus ille animus, qualis in mechanicarum artium operariis eſſe ſolet, cur opprobrio ducitur? aliáne de cauſa dicemus, niſi quòd aliquis partem illam naturæ optimæ imbecillã eſt ſortitus, adeo vt beſtiis illis quæ in ipſo ſint, dominari minimè poſſit: colere autẽ illas impẽſius & illis aſſentari tãtùm & poſſit & norit? Videtur, inquit. Nónne, vt vir huiuſmodi à tali quodã domino regatur quo regitur optimus, ſeruũ ipſũ eſſe debere dicimus optimi illius viri qui diuinũ imperatorẽ in ſe habet? neque verò optimum virum ad ſerui incommodũ arbitramur imperare debere (quemadmodum aiebat ſuprà Thraſymachus, ſubiectos principum imperio ſubiici hactenus debere, vt ipſorum vtilitatis tantùm habeatur ratio) ſed quoniam melius eſt atque conducibilius homini cuilibet vt diuini & ſapientis hominis imperio ſubiiciatur, tum verò maximè ſi ipſe ille qui paret, imperantis illius & diuini animi proprium & peculiare aliquid in ſeipſo habeat: ſin minus, ita tamẽ ſe comparet, vt domini illius exterioris mãdatis ſtet: vt omnes quantum fieri poterit & ſimiles & amici eidem ſimus, & ab eo nos regi patiamur. Et rectè quidem, inquit. Declarat nimirũ Lex, inquam, ſuum eſſe huiuſmodi conſilium, dum omnibus peræquè qui in ciuitate verſantur, ſuo auxilio prouidere inſtituit. & hoc etiam perſpicuũ eſt ex more illo apud omnes nationes vſitato, quo videlicet naturale quoddam eſt in pueros imperium, quo quidem prohibeantur ſui iuris eſſe, donec in ipſis, veluti in ciuitate, certam quandam adminiſtrationis formam conſtituerimus: & ex optimæ illius partis, quæ in nobis eſt, mãdatis, quod in ipſis pueris eſt optimę illius partis ita excolue-

A πολὺ ἐπὶ δεινοτέρῳ ὀλέθρῳ χρυσὸν δωροδοκεῖ, ἢ Ἐριφύλη, ἐπὶ τῇ τοῦ ἀνδρὸς ψυχῇ τὸν ὅρμον δεξαμένη; Πολὺ μέντοι (ἦ δ' ὃς ὁ Γλαύκων) ἐγὼ γάρ σοι ὑπὲρ ἐκείνου ἀποκρινοῦμαι. Οὐκοῦν καὶ τὸ ἀκολασταίνειν οἴει διὰ τοιαῦτα πάλαι ψέγεσθαι, ὅτι ἀνίεται ἐν τῷ τοιούτῳ τὸ δεινὸν καὶ τὸ μέγα ἐκεῖνο καὶ πολυειδὲς θρέμμα πέρα τοῦ δέοντος; Δῆλον, ἔφη. Ἡ δ' αὐθάδεια καὶ δυσκολία ψέγεται, οὐχ ὅταν τὸ λεοντώ- **B** δές τε καὶ ὀφεῶδες αὔξηται καὶ συντείνηται ἀναρμόστως; Πάνυ μὲν οὖν. Τρυφὴ δὲ καὶ μαλθακία οὐκ ἐπὶ τῇ τοῦ αὐτοῦ τούτου χαλάσει τε καὶ ἀνέσει ψέγεται, ὅταν ἐν αὐτῷ δειλίαν ἐμποιῇ; Τί μήν; Κολακεία δὲ καὶ ἀνελευθερία, οὐχ ὅταν τις τὸ αὐτὸ τοῦτο τὸ θυμοειδὲς ὑπὸ τῷ ὀχλώδει θηρίῳ ποιῇ, καὶ ἕνεκα χρημάτων καὶ τῆς ἐκείνου ἀπληστίας προπηλακιζόμενον ἐθίζῃ ἐκ νέου ἀντὶ λέοντος πίθηκον γίγνε- **C** σθαι; Καὶ μάλα, ἔφη. Βαναυσία δὲ καὶ χειροτεχνία διὰ τί, οἴει, ὄνειδος φέρει; ἢ δι' ἄλλο τι φήσομεν, ἢ ὅταν τις ἀσθενὲς φύσει ἔχῃ τὸ τοῦ βελτίστου εἶδος, ὥστε μὴ ἂν δύνασθαι ἄρχειν τῶν ἐν αὐτῷ θρεμμάτων, ἀλλὰ θεραπεύειν ἐκεῖνα, καὶ τὰ θωπεύματα αὐτῶν μόνον δύνηται μανθάνειν; Ἔοικεν, ἔφη. Οὐκοῦν, ἵνα καὶ ὁ τοιοῦτος ὑπὸ ὁμοίου ἄρχηται οἵουπερ ὁ βέλτιστος, δοῦλον αὐτόν φαμεν εἶναι δεῖν ἐκείνου τοῦ **D** βελτίστου καὶ ἔχοντος ἐν αὐτῷ τὸ θεῖον ἄρχον; οὐκ ἐπὶ βλάβῃ τῇ τοῦ δούλου οἰόμενοι δεῖν ἄρχεσθαι αὐτὸν (ὥσπερ Θρασύμαχος ᾤετο τοὺς ἀρχομένους) ἀλλ' ὡς ἄμεινον ὂν παντὶ ὑπὸ θείου καὶ φρονίμου ἄρχεσθαι· μάλιστα μὲν, οἰκεῖον ἔχοντος ἐν αὐτῷ, εἰ δὲ μή, ἔξωθεν ἐφεστῶτος· ἵνα εἰς δύναμιν πάντες ὅμοιοι ὦμεν καὶ φίλοι, τῷ αὐτῷ κυβερνώμενοι. Καὶ ὀρθῶς γ', ἔφη. Δηλοῖ δέ γε (ἦν δ' ἐγώ) καὶ ὁ νό- **E** μος ὅτι τοιοῦτον βούλεται, πᾶσι τοῖς ἐν τῇ πόλει ξύμμαχος ὤν· καὶ ἡ τῶν παίδων ἀρχή, τὸ μὴ ἐᾶν ἐλευθέρους εἶναι, ἕως ἂν ἐν αὐτοῖς ὥσπερ ἐν πόλει πολιτείαν καταστήσωμεν, καὶ τὸ βέλτιστον θεραπεύ-

A σαντες, τῷ παρ' ἡμῖν τοιούτῳ, ἀντικαταστήσωμεν φύλακα ὅμοιον καὶ ἄρχοντα ἐν αὐτοῖς· καὶ τότε δὴ ἐλεύθερον ἀφίεμεν. Δηλοῖ γὰρ, ἦ δ' ὅς. Πῇ δὴ οὖν φήσομεν, ὦ Γλαύκων, καὶ κατὰ τίνα λόγον λυσιτελεῖν ἀδικεῖν, ἢ ἀκολασταίνειν, ἤ τι αἰσχρὸν ποιεῖν; ἐξ ὧν πονηρότερος μὲν ἔσται, πλείω δὲ χρήματα ἢ ἄλλην τινὰ δύναμιν κεκτήσεται; Οὐδαμῇ, ἦ δ' ὅς. Πῇ δ' ἀδικοῦντα λανθάνειν, καὶ μὴ διδόναι δίκην λυσιτελεῖν; ἢ οὐχὶ ὁ μὲν λανθάνων, ἔτι πονηρότερος γίγνεται; B τοῦ δὲ μὴ λανθάνοντος καὶ κολαζομένου τὸ μὲν θηριῶδες κοιμίζεται καὶ ἡμεροῦται, τὸ δὲ ἥμερον ἐλευθεροῦται; καὶ ὅλη ἡ ψυχὴ εἰς τὴν βελτίστην φύσιν καθισταμένη, τιμιωτέραν ἕξιν λαμβάνει, σωφροσύνην τε καὶ δικαιοσύνην μετὰ φρονήσεως κτωμένη, ἢ σῶμα ἰσχύν τε καὶ κάλλος μετὰ ὑγιείας λαμβάνον; τοσούτῳ ὅσῳπερ ψυχὴ σώματος τιμιωτέρα; Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν ὅ γε νοῦν ἔχων, πάντα τὰ αὐτοῦ εἰς τοῦτο συντείνας, βιώσεται, C πρῶτον μὲν τὰ μαθήματα τιμῶν, ἃ τοιαύτην αὐτοῦ τὴν ψυχὴν ἀπεργάσεται, τὰ δὲ ἄλλα ἀτιμάζων. Δῆλον, ἔφη. Ἔπειτά γ', εἶπον, τὴν τοῦ σώματος ἕξιν καὶ τροφὴν οὐχ ὅπως τῇ θηριώδει καὶ ἀλόγῳ ἡδονῇ ἐπιτρέψας, ἐνταῦθα τετραμμένος ζήσει, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ὑγίειαν βλέπων, οὐδὲ τοῦτο πρεσβεύων, ὅπως ἰσχυρὸς, ἢ ὑγιὴς, ἢ καλὸς ἔσται, ἐὰν μὴ καὶ σωφρονήσειν μέλλῃ ἀπ' αὐτῶν· ἀλλ' ἀεὶ τὴν ἐν τῷ σώματι ἁρμονίαν D τῆς ἐν τῇ ψυχῇ ἕνεκα ξυμφωνίας ἁρμοττόμενος φαίνηται. Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη· ἐάνπερ μέλλῃ τῇ ἀληθείᾳ μουσικὸς εἶναι. Οὐκοῦν (εἶπον) καὶ τὴν ἐν τῇ τῶν χρημάτων κτήσει ξύνταξίν τε καὶ ξυμφωνίαν, καὶ τὸν ὄγκον τοῦ πλήθους, οὐκ ἐκπληττόμενος ὑπὸ τοῦ τῶν πολλῶν μακαρισμοῦ, ἄπειρον αὐξήσει, ἀπέραντα κακὰ ἔχων. Οὐκ οἴομαι, ἔφη. Ἀλλ' ἀποβλέπων γε (εἶπον) E πρὸς τὴν ἐν αὐτῷ πολιτείαν, καὶ φυλάττων μή τι παρακινῇ αὐτοῦ τῶν ἐκεῖ διὰ πλῆθος οὐσίας, ἢ δι' ὀλιγότητα, οὕτω κυβερνῶν προσθήσει καὶ ἀναλώσει τῆς οὐσίας καθ' ὅσον ἂν οἷός τ' ᾖ. Κομιδῇ μὲν οὖν, ἔφη. Ἀλλὰ μὴν καὶ τιμάς γε, εἰς ταὐτὸν ἀποβλέ-

rimus,vt & cuſtodem & ſimilem imperantem in ipſis viciſſim conſtituamus. tunc demum enim pueros liberos eſſe iubemus. Illud nimirum ipſa experiētia perſpicuum eſt, inquit. Ecquo igitur reſpectu & qua ratione, Glauco, dicemus vtile eſſe iniuſtè vel intemperāter agere, vel turpiter aliquid facere? ex quibus quidem deterior euadet, dum ampliores facultates maioremq; potentiam conſequitur? Nulla, inquit. Quatenus verò dicemus vtile eſſe iniuſtè agentem latere, nec dare ſcelerum pœnas? nónne is qui latet, cumulo quodā improbitatis deterior fit? at hominis qui in ſcelere deprehenditur & luit pœnas, pars illa ferina ſedatur & manſueſcit? cicura verò pars in libertatem vindicatur, à ferinæ libidinibus emācipata? omnis denique animus in optimam naturam reſtitutus, eo auguſtiorem quendam induit habitum, dum temperantiam iuſtitiámque cum ſapientia adipiſcitur, quàm quum corpus & vires & formam cum ſanitate conſequitur? & quidem tanto auguſtiorem atque pretioſiorē, quāto animus corpore auguſtior eſt atque pretioſior? Omnino, inquit. Itaque quicunque ſana mente eſt præditus, omnes ſuas vires facultatéſque omni contentione eò conferet, vt ex hac regula vitam ſuam inſtituat: nimirum eas diſciplinas in pretio habeat quæ animum ſuum ita componere & conformare poſſint, cæteras planè contemnet atque repudiabit. Perſpicuum eſt, inquit. Atqui neque ita viuet vt corpori tractando atque nutriendo, ferinæ illi & rationis experti voluptati indulgeat, neque verò ſolius etiam ſanitatis habeat rationē: neque hoc prēmium affectabit, vt & robuſtus & ſanus & formoſus ſit, niſi ex his etiā colendæ temperantiæ facultatem ita adipiſcatur: vt corporis harmoniam atque conſenſum propter animi conſonam & aptam concinnitatem moderari videatur. Omnino, inquit, ita aget, ſi reuera velit eſſe muſicus. Neque verò popularis auræ in rebus hiſce caducis felicitatem ſtatuentis inani & temerario iudicio perculſus, ordinem & concentum eum demirabitur quem auari in cumulandis diuitiis ſtudioſè conſectantur: neque verò ad gazarum moles aceruóſque obſtupeſcet: ne, dum in infinitū illas augere ſatagit, infinitis quoque ſeſe inuoluat malis. Non arbitror, inquit. Quin animi ſui acumen ad id vnum intendet, vt adminiſtrationis illius quaſi reipubl. cuiuſdam ordo conſtāter cōſeruetur, & ſtudioſè caueat ne vel propter diuitiarum copiā vel earūdem penuriā, aliquid eorū quæ in ipſo ſunt, loco ſuo moueatur aut exturbetur. atque ita nimirum ſe geret, quantum in ſe ſitū erit, & in augēdis & in impēdendis diuitiis. Planè, inquit. Quin & ad honores eodē illo animo &

fine reſpiciet. eorum enim participem ſe fieri patietur, id eſt, eos guſtabit, ex quibus quidem meliorem ſe euaſurum exiſtimat: eos autem quibus præſens ille animi ſtatus labefactari poſſit, & priuatim & publicè aſpernabitur. Nolueritne igitur, inquit, vnquam adminiſtrare rempubl. ſi quidẽ eius cura ei demandetur? Imò, per Canem, inquam, in ſua quidem ciuitate, maximé. non tamen fortaſſe in ſua patria, niſi diuino quodã numine ita euenerit. Intelligo: (inquit) eam ciuitatẽ ſignificas, de qua cõſtituenda longum hunc ſermonem habuimus: quæ quidem verbis ſolùm, in terris verò nuſquam (opinor) reuera extat. Atqui in cœlo, inquam, illius extat exemplar, conſpicuum ei qui & intueri ipſum voluerit, &, quum intuitus fuerit, ſe ad illius formulam componere atque conſtituere. nihil autem refert, ſiue alicubi ſit, ſiue erit. quæ enim ad hanc reipubl. rationem tantùm pertinent, aget: nullam aliam rempublicam reſpiciet. Conſentaneum eſt, inquit.

A πων, τῶν μὲν μεθέξει καὶ γεύσεται ἑκὼν ἃς ἂν ἡγῆται ἀμείνω αὐτὸν ποιήσειν· ἃς δ' ἂν λύσειν τὴν ὑπάρχουσαν ἕξιν, φεύξεται ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. Οὐκ ἄρα (ἔφη) τά γε πολιτικὰ ἐθελήσει πράττειν, ἐάνπερ τούτου κήδηται; Νὴ, τὸν κύνα (ἦν δ' ἐγὼ) ἔν γε τῇ ἑαυτοῦ πόλει, καὶ μάλα· οὐ μέντοι ἴσως ἔν γε τῇ πατρίδι, ἐὰν μὴ θεία τις ξυμβῇ τύχη. Μανθάνω· (ἔφη) ἐν ᾗ νῦν διήλθομεν οἰκίζοντες πόλει λέγεις, τῇ ἐν λόγοις κειμένῃ. ἐπεὶ γῆς γε B οὐδαμοῦ οἶμαι αὐτὴν εἶ(ναι). Ἀλλ' (ἦν δ' ἐγὼ) ἐν οὐρανῷ ἴσως παράδειγμα ἀνάκειται τῷ βουλομένῳ ὁρᾷν, καὶ ὁρῶντι, ἑαυτὸν κατοικίζειν. διαφέρει δὲ οὐδὲν εἴτε που ἔστιν, εἴτε ἔσται. τὰ γὰρ ταύτης μόνης ἂν πράξειεν, ἄλλης δὲ οὐδεμιᾶς. Εἰκός γ', ἔφη.

Legit & l… ἐπὶ γῆς δ… ſed elegant… gitur genit… cum aduer… δαμοῦ, re… ἐπὶ & γ…

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ, Η̉, ΠΕΡῚ ΔΙΚΑΊΟΥ, ΔΙΆΛΟΓΟΣ ΔΈΚΑΤΟΣ.

PLATONIS DE REPVBLICA, Siue, DE IVSTO, DIALOGVS DECIMVS.

ARGVMENTVM.

PLATO, impoſiturus finem copioſiſſimæ huic & nobiliſſimæ diſputationi, duo facit in hoc decimo libro. Primùm luculentius docet, quo conſilio hactenus poeticam è ſuæ reipublicæ communitate exterminaſſet. Noui autem iſtius decreti cauſam idcirco tam ſolicitè reddit, quòd ſuo tempore & apud ſuos homines poetica erat in maximo pretio: vt quidem grauiſſima ei neceſſitas imponeretur declinandæ inuidiæ. Hactenus grauiſſimam cauſam reddebat cur poeticam è ſua republ. repelleret, quòd nimirũ veram germanámque Dei naturam peruertendo, peſtis eſſet atque pernicies religionis: & inſolẽtium diſſolutarúmque cupiditatũ licentiam peſſimis exemplis in hominum animos inducendo, bonorum morum eſſet labes & corruptela. Hanc ipſam doctrinam illuſtrat & amplificat hoc dialogo: & quoniam poeticam in Imitatione penè totam eſſe docuerat, imitationis primùm diſcrimen & Veritatis luculenter docet. vnde euincit, omnem eam poeſin quæ in imitatione verſetur, è republica reiiciendam, vt & veritatis & bonorum morum aduerſariã. quam μιμητικὴν poeticam, vocat tragicam, licet etiam heroicis carminibus contineatur: qualis eſt Homeri, quem illius patrem autorémque agnoſcit, & licet multa priùs de illo teſtatus, nihilominus tamen, vt inutilem & noxium etiam, iubet è bene morata republ. faceſſere. Caſtæ autem poeticæ quendam locum tribuit in republica, ad deorum videlicet hymnos, & ad illuſtrium virorum laudes celebrandas. De quo vſu vide quæ in Ione, & in tertiũ De republ. annotauimus: cætera ex hac diſputatione animaduertito, quam exquiſito planè modo perſequitur noſter philóſophus. Et hoc quidem primo loco.

SECVNDO, pulcherrimũ colophonem pulcherrimæ diſputationi imponit, DE PRAEMIIS quæ & Iuſtitiam comitantur in hac vita, & eam maximè in ſecunda vita manent, vt nimirum perfecta & cumulata quædam νικητήρια: &, DE SVPPLICIIS, quibus Iniuſtitia & in hac vita & in ſecunda maximè inuoluitur: quorum horribilem quandam & formidoloſam ὑποτύπωσιν repræſentat: vt contrà illius felicitatis, qua iuſti in altera vita perfruentur, iucundiſsimam optatiſſimámque deſcriptionem. Primùm autem probat, hominis animum eſſe immortalem: ac proinde iuſtorum & iniuſtorum hominum animos poſt hanc caducam & mortalem vitam immortales perdurare: vt illi, perfectæ felicitatis præmia conſequantur: hi, horrendæ infelicitatis ſupplicia expendant. Virtutem eſſe viam ad felicitatem illam: vitium, ad infelicitatem: vt ſtatuant homines, virtutem eſſe ſequendam, vitium omnino fugiendum. Summa igitur eſt, Iuſtitiam & reipublicæ & priuatorum hominum ſtatum conditionémque certa felicitate beare: cuius quidem, in hac etiam vita, egregij fructus ſentiantur (illa enim Iuſtitiæ ἐγκράτεια, eſt & publici ſtatus & ſingulorum hominum ſalus & verum ornamentum) at felicitatis caput eſſe, immortalem illam vitam & verè felicẽ, quam iuſti & boni viri haud dubiè adipiſcentur ex hoc corpore liberati. Iniuſtitiam contrà, vt fœdam noxiámque ἀταξίαν inuehat in rempublicam & in priuatorum hominum animos, qua infeliciſſimè in hac vita viuant: ita eſſe tandem infinitæ infelicitatis abyſſum. Ita verò & θέσις & οἰκονομία huius diſputationis notetur.

Hæc igitur eſt concluſio præſtantiſsimæ diſputationis, quæ decem his De republ. libris abſoluitur: in quibus quid probare, quid contrà improbare pius & Chriſtianus debeat, adhibita Veritatis luce iudicato: & ſumma ſolicitudine in his ethnici hominis tenebris verſator, vt ſcintillas emicantes prudenter poſſit ab his tenebris dignoſcere. Hac de re & iam monuimus & adhuc monemus pium lectorem, vt ex huius philoſophiæ lectione verum germanúmque emolumẽtum reportare poſſit: nimirum non vt (ſicuti permulti faciunt) veritatem philoſophiæ humanæ commentis ſubiiciat, ſed vt philoſophiã veritati cogat inſeruire. Ex hac regula omnes hominũ doctrinæ ſunt expendendæ. Quod vbique quidem nos conati ſumus præſtare in hoc autore explicãdo: & in hac etiam Heri Pamphyli ſeu fabula ſeu hiſtoria diligenter obſeruandum monemus. Sunt in ea profectò veſtigia quædam primæuæ veritatis: ſed vecordis diligentiæ eſſe exiſtimo, omnia in allegorias tranſformare, ſicut facit vulgus interpretum. Equidem arbitror hæc ex AEgyptiorum doctrina hauſta eſſe, quæ veritatis illius quæ perſpicuè perſonabat in Eccleſia Dei, quædam veſtigia retinuerat. Primigeniæ illius veritatis verum eſt illud ἀξίωμα (vt rem ex ſuo principio deducam) Animum eſſe immortalem, iuſtorúmque & iniuſtorum hominum animos permanere immortales in ſecunda illa vita: illos ad præmium, hos ad ſupplicium. &, Præmiorum & ſuppliciorum illorum in hac vita extare tantùm pignora quædam, plenam πλείωσιν futuram in altera vita. Veſtigium itaque illius veritatis eſt, Piorum corpora ἀναβιοῦν .i. rediuiua reſurgere: ſicuti hîc de Hero dicitur: ſed commentum μετεμψυχώσεως & μετενσωματώσεως fuit labes illius veritatis. Veſtigium veritatis eſt, In illa ſecunda vita vltimum quoddam iudicium reſeruari, ex cuius formula omnibus mortalibus certa conditio aſsignetur: ſed craſſum eſt commentum, hæc iudicia humano more imaginari, quũ tota ex Omnipotẽtis iudicis arbitrio pendeant. Veſtigium eſt veritatis, Duplicem eſſe animorum conditionem poſt hanc vitam, & iuſtos ad dextram & cœleſtia loca proficiſci: iniuſtos ad ſiniſtrã

& loca infera deſcendere. Sed hæc non ſunt craſſè & σωματικῶς intelligenda. veſtigium eſt veritatis, Ex illius διαδικασμοῦ ratione & præmia & ſupplicia conſtitui, vt vtraque cumulatè reſpondeant: ſed ethnicæ tenebræ ignorauerunt, præmia noſtræ felicitatis eſſe ex mera Dei gratia, nos iuſtificantis in Filio ſuo vnigenito: vt contra ſuppliciorum, quibus ad æternam infelicitatem addicentur improbi, cauſam penes eos eſſe, qua pro meritis ſuis meritas expendant pœnas. Veſtigium eſt veritatis, Certo quodam neceſſitatis decreto res omnes gubernari, quæcunque ſunt in hac rerum vniuerſitate: humanam præcipuè ſocietatem, vitam & mortem, omnes denique res hominum & ſingula ipſarum momenta illius decreti vi & poteſtate regi. inſanæ tamen eſt audaciæ, fatorum neceſſitati cuidam .i. neceſſario cauſarum εἱρμῷ, cui Dei omnipotentis voluntas ſubiiciatur, hæc tribuere: & inanis ſunt & fatuæ ſuperſtitionis, Neceſſitatem quandam deam cum filiabus tribus, Lacheſi, Clothone, Atropo, comminiſci: quarum penſis & ſtaminibus res noſtræ omnes gubernentur. quandoquidem id ratum fixúmque eſſe debet, res omnes noſtras à Deo gubernari, & cauſis ſecundis minimè illigari, ſed cauſarum ſecundarum ἀταξίαν & ipſum ſubſternere, & pro ſua voluntate efficacem reddere. Quod enim hîc dicitur de Circulorũ inuicem implexorum multiplicitate, videtur ad cauſarum ἀλληλουχίαν connexámque ſeriem referendum, cuius tamen motus omnes & quaſi flexus princeps & primaria cauſſa efficaciter moderetur. Cætera allegoriarum εἴδωλα ſanè deteſtor, & interpretum alioqui Chriſtianorum iudicium & modeſtiam deſidero, in his myſteriorum plauſtris, quaſi id penſi haberent, curioſè conuectandis. Certè, quantum & quatenus tribuẽdum ſit allegoriis vel ἀναγωγαῖς, dicemus in Conuiuio. niſi autem me premat ſumma neceſſitas, amo perſpicuitatem & firmitatem δογματικῆς ſimplicitatis. Alioqui éccui tandẽ pedi non quadraret cothurnus iſte? Sed ne ſingulatim iſtius vel fabuloſę hiſtorię vel hiſtoricæ fabulę partes perſequar, ſunt in his tenebris obſcura quædam veritatis veſtigia, quæ ex ipſius veritatis luce ſunt propius notanda atque deſignanda: ſicuti diximus. Quódnam autem fuerit illud μετεμψυχώσεως commẽtum, quódnam item μεταφύσεως, & illius denique χιλιετοῦς πορείας, vide quæ iam annotauimus in Phædonẽ, ne eadem cogamur repetere.

QVAEDAM EX HAC DISPVTATIONE.

Hæc ſunt ἠθικὰ καὶ μεταφυσικά.

1 *Cardo uniuerſæ uitæ noſtræ, eſt, bonũ an malũ effici. hinc enim uel felicitatẽ uel infelicitatem exiſtere: ac proinde nihil prius aut antiquius nobis eſſe debet, quàm omnem noſtram uitam ad iuſtitiæ regulam conformare.*

2 *Deus curam gerit generis humani rerúmque humanarum, & piorum atque impiorum uitam notat: ut illos amet, hos odio proſequatur. unde conſequitur, pijs, etiamſi ijs quæ uulgò cenſentur mala premãtur, omnia feliciſſimè ſucceſſura: impijs contrà, infeliciſſimè: licet ad tempus triumphent.*

3 *Duplex eſt iuſtitiæ præmium, & in hac uita & in futura. illa tamen huius comparatione nihil eſt: quũ illa, breuiſſima, hæc ſit ſempiterna. ſempiternæ igitur maiorem habendam rationem.*

4 *Animi & piorum & impiorum ſunt immortales .i. poſt hanc caducam uitam minimè pereunt, ſed conſtanter perdurant.*

5 *Animi noſtri ueram germanámque naturam nõ uidemus, quãdiu hoc corporis carcere circumcludimur, ſed tum demum eam conſpiciemus quũ ſoluti fuerimus ex carceris iſtius uinculis.*

6 *Animi in hoc corporis ergaſtulo uerſantis præclara εἰκονοποιΐα, in Glauci marini dei perſona.*

7 *Piorum & impiorum planè eſt contraria conditio in altera uita: illis, felix, hos infelix manet conditio.*

8 *Felicis & ſempiternæ piorum uitæ, infelicis contrà & ſempiternæ impiorũ uitæ graphica deſcriptio.*

9 *Dei nimirum iuſti iudicis διαδικασμὸς iuſtos ab iniuſtis diſcriminabit: ut illi ad dextram cœleſtia loca adeant, hi ad ſiniſtram in loca infera præcipites ruant.*

10 *Virtus eſt uia ad illam ueram ſempiternámque felicitatem: uitium, ad infelicitatem. illa igitur omni cura & ſtudio colenda eſt: hoc, penitus fugiendũ.* Veſtigia veritatis & næuos quoque euitandos notauimus in argumento.

11 *Res aduerſas uir ſapiens debet æquo animo tolerare, dolorem prudenter moderari.*

12 *Rationi ſummam autoritatem atque poteſtatem uir ſapiens tribuit, ut ipſa imperet, pareant cupiditates.*

PHYSICA.

13 *Diſtincta eſt cauſarum τάξις. Deus eſt prima & princeps, naturæ parens .i. φυτουργὸς, uel φύσεως δημιουργός. Natura quoque ex ſuis cauſis potenter agit, Hominum induſtria ſuo etiam modo ποιεῖ.*

14 *Deus omnes cauſas ſecundas & creat & efficaces reddit.*

15 *Imitatio tertio gradu abeſt à ueritate, quippe quæ nihil uerè agat, ſed rerum imagines imitetur, φανταζομένη tantùm τὰ ὄντα.*

16 *Vna tantùm eſt rerum ſingularum Idea, non multiplex.* cuius Ideæ ἐτυμολογία ex hoc loco cõmodè elici poteſt. vt enim qui aliquod opus arte eſt facturus, illud habet in animo repræſentatum, ita & Deo primariæ cauſæ omnia ſunt & quidem efficaciſſimè præſentia: & Naturæ idem ſuo modo ex ſuis formis ἐπιβολαῖς operanti.

LEGVM EX HAC DISPVTATIONE DESCRIPTIO.

Ὀρθὸς λόγος legis, ex incommutabili & ſempiterna naturæ lege.

VTI PERSVASVM SIT CIVIBVS NOSTRIS,

I. DEVM IVSTVM PIORVM ET IMPIORVM HABERE RATIONEM: VT ILLOS SEMPITERNA FELICITATE BEET, HOS SEMPITERNO PERDAT EXITIO.

2. VIRTVTEM AD ILLAM FELICITATEM ITER STERNERE, VITIVM, AD INFELICITATEM.

3. DEVM PRO MERITO VNICVIQVE SVVM TRIBVERE.

4. ILLIVS PROVIDENTIA RES OMNES, HVMANIQVE MAXIME GENERIS SOCIETATEM CONSTANTER GVBERNARI.

POLITICAE LEGES.

1. MAGISTRATVS, EAS VOCES IN REPVBL. CIVIVM AVRIBVS ASSIDVO CIRCVMSONARE IVBETO, QVAE EOS A SCELERE REVOCENT, AD IVSTITIAM VERO OMNEMQVE VIRTVTEM IMPELLANT.

2. IMITATRICEM POETICAM, QVOD VERITATI ET BONIS MORIBVS ADVERSETVR, E REPVBL. LONGVM EXTERMINATO.

3. PROPOSITIS VIRTVTIS PRAEMIIS CIVES AD VIRTVTEM HORTATOR, VITII SVPPLICIIS A VITIO REVOCATO.

ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ ΔΙΑ'ΛΟΓΟΣ δέκατος.

A Καὶ μὴν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα περὶ αὐτῆς ἐννοῶ, ὡς παντὸς ἄρα μᾶλλον ὀρθῶς ᾠκίζομεν τὴν πόλιν· οὐχ ἥκιστα δὲ ἐνθυμηθεὶς περὶ ποιήσεως λέγω. Τὸ ποῖον; ἔφη. Τὸ μηδαμῆ παραδέχεσθαι αὐτῆς ὅση μιμητική. παντὸς γὰρ μᾶλλον οὐ παραδεκτέα νῦν καὶ ἐναργέστερον (ὡς ἐμοὶ δοκεῖ) φαίνεται, ἐπειδὴ χωρὶς ἕκαστα διήρηται τὰ τῆς ψυχῆς εἴδη. B Πῶς λέγεις; Ὡς μὲν πρὸς ὑμᾶς εἰρῆσθαι (οὐ γάρ μου κατερεῖτε πρὸς τοὺς τῆς τραγῳδίας ποιητὰς, καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας τοὺς μιμητικοὺς) λώβη ἔοικεν εἶναι πάντα τὰ τοιαῦτα τῆς τῶν ἀκουόντων διανοίας, ὅσοι μὴ ἔχουσι φάρμακον τὸ εἰδέναι αὐτὰ οἷα τυγχάνει ὄντα. Πῆ δὴ (ἔφη) διανοούμενος λέγεις; Ῥητέον (ἦν δ᾽ ἐγὼ) καίτοι φιλία γέ τίς με καὶ αἰδὼς ἐκ παιδὸς ἔχουσα περὶ Ὁμήρου ἀποκωλύει λέγειν. ἔοικε C μὲν γὰρ τῶν καλῶν ἁπάντων τούτων τῶν τραγικῶν πρῶτος διδάσκαλός τε καὶ ἡγεμὼν γενέσθαι. ἀλλ᾽ οὐ γὰρ πρό γε τῆς ἀληθείας τιμητέος ἀνήρ· ἀλλ᾽ ὃ λέγω, ῥητέον. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Ἄκουε δὴ, μᾶλλον δὲ ἀποκρίνου. Ἐρώτα. Μίμησιν ὅλως ἔχοις ἄν μοι εἰπεῖν ὅ, τι ποτ᾽ ἐστίν; οὐδὲ γάρ τοι αὐτὸς πάνυ τι ξυννοῶ τί βούλεται εἶναι. Ἦ που ἄρ᾽ (ἔφη) ἐγὼ ξυννοήσω; Οὐδέν γε (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἄτοπον. ἐπεὶ πολλά τοι ὀξύτερον βλεπόντων, ἀμ

DE REPVBLICA DIALOGVS decimus.

IAM verò cogitanti mihi, inquam, de ea quam modò cōdebamus ciuitate, cùm alia permulta, tū verò maximè ea quæ de POESI diximus, pręclarè admodum videntur conſtituta. Ecquęnam iſta ſunt? inquit. Ne videlicet poeſeos pars vlla, quę quidē merè in imitatione verſetur, in noſtra republica recipiatur. & certè nullam illarum recipiendā eſſe nunc etiam multo magis perſpicuum (mea quidem ſententia) videtur, poſtquam ſingulæ animi ſpecies ſeorſim à nobis ſunt diſtinctæ. Quomodo iſtud ais? Vt ingenuè vobis dicam quod ſentio (neque enim me apud tragicos cęteróſque imitationis architectos poetas accuſabitis) meræ eſſe corruptelæ videntur huiuſmodi omnia audientium mentibus, qui non habent paratum remedium, vt norint qualia ſint huiuſmodi fabularum commenta. Quorſum iſta? Dicēdum ſanè eſt, inquam: etiamſi amicitia quædam & reuerentia, quæ mihi cum Homero ab ineunte ætate intercedit, me reuocat vt quod hac de re ſentiam, liberè enuntiem. etenim præclarorum iſtorum tragicorum primus magiſter & dux fuiſſe videtur ille. at illum veritati anteponēdum eſſe non arbitror. Itaque quod inſtitui dicendum eſt. Omnino, inquit. Audi igitur, vel potius reſpondeto. Interroga. Poteſne mihi planè explicare quidnā ſit imitatio? neque enim ego ſatis quid ipſa ſit intelligo. Egóne igitur, inquit, intelligā? Nihil nouum neque inſolens eſſet, inquam. nam ſæpe vſuuenit vt qui hebetiore ſunt oculo-

a Ἐπεισόδιον ſiue potius πάρεργα ad ſuperiorem diſputationē. Docuerat hactenus exterminandam eſſe è reipubl. communitate poeticam, vel ſaltem illi exiguum in ea tribuendum locum. nūc hanc doctrinam dilucidius & copioſius tractat, ne poeticæ iniuriam feciſſe videretur. Docet igitur cur & quatenus damnanda ſit poetica, & quínam relictus ſit eius in republica vſus. Commodas primùm præfationes ſuo more ſubſternit, Sibi nimirum in re alioqui inuidiæ plena prius eſſe & antiquius veritatis ſtudium.

rum aciem, nonnulla priùs intueantur quàm illi qui perſpicacius cernunt. Eſt quidē ita vt dicis: verùm equidem præſente te nunquam auderem quod mihi videtur dicere. ſed tu ipſe rem perſpicito. [a] Viſne igitur vt diſquirendi initium ex conſueta nobis & vſitata ratione deducamus? Speciem vnāquamque videlicet ponere ſolemus de rebus ſingulis, quibus idem & vnum nomē imponimus. méne intelligis? Intelligo. E rebus igitur multis .i. ſingulis, ponamus quamlibet volueris. exempli cauſa, Multa ſint cubilia & multæ menſæ. Eſto. Species nimirum horum duorum ſupellectilium duæ fuerint: vna, cubilis, altera, menſæ. Certé. Nónne ſolemus etiam dicere ſupellectilis vtriuſque artificē ſic opus ſuū abſoluere, vt in formulam illam intueatur: vnum quidem, cubilia, alterum, menſas, quibus vti ſolemus: cæteráque eiuſmodi eodem modo? non enim vllus artifex Ideam ipſam [.i. rerum ſpeciem, ſiue formulam] fabricat. quî enim poſſet? Nullo modo. At vide nunquid talem aliquem voces opificem. Qualem? Qui ea omnia peragit quæ operarii illi artifices ſolent. Peritum videlicet & mirabilē virum narras. Nondum integram eius vim expreſſi. quod vbi effecero, multo magis mirabere. nempe ille idem artifex non modò poteſt omnia ſupellectilia fabricare, ſed etiam ea omnia efficit quæ ex terra naſcuntur: omnia denique animalia & ſeipſum etiam operatur: præterea & terrā, & cœlum, & omnia quæ ſunt in cœlo & quæ ſub terris apud inferos ſunt operatur. Mirabilē omnino (inquit) Sophiſtam narras. Non fidem adhibes? inquam. dic mihi, ſodes, nullúſne huiuſmodi opifex tibi eſſe videtur? vel quodāmodo horum omnium factor eſſe, quodāmodo verò non item? nônne animaduertis te hæc omnia quodammodo facere poſſe? Ecquis verò ille modus eſt? Haud difficilis, inquam, ſed qui paſſim & celeriter res ipſas efficere poſſit. Continuò videlicet, ſi velis ſpectrum circumferre vbique, Solē efficies & ea quæ ſunt in cœlo, continuò & terram, continuò & teipſum & alia animalia, ſupellectilia, plantas, & quæcunque nuper dicebamus. Imagines quidem ipſarum rerum, non verò res ipſas veré. Opportunè, inquam, rem attigiſti. ex hoc enim, opinor, opificum genere pictor eſt. nónne? Quídni? At negabiſne ipſum vera facere quæ facit? quanquam & alio quopiā modo pictor lectum facit. nónne? Facit quidem & iſte, inquit, ſed apparentem. Verùm de cubilium fabro, nónne modò di-

a Probaturus, poetas non in ipſa veritate ſed in veritatis imitatione & vmbra verſari, ac proinde non veritatem afferre, ſed effictionem veritatis: primùm & quidem opportunè, IMITATIONIS & VERITATIS diſcrimen tradit. Quod vt luculentius faciat, re paulo altius repetita, Idearum .i. cauſarum cum ſuis effectis rationem ſeriémq; explicat: vt artificis & imitatoris & veri ποιητοῦ diſcrimina intelligantur. Ponit ergo ſingularum rerum omnium eſſe certam quandam & definitā Ideam .i. ſpeciem ad quam res omnes ſingulares reuocentur: vt, Omnia hominum indiuidua reuocantur ad ſpeciem hominis: omnia ſcamna ſingularia ad ſpeciem quādam ſcamni. Hoc enim exemplum ſumit quoniam effectionis imitatio erat explicāda. Velitarem porro imitationis illi[9] ὑποτύπωσιν affert accōmodato exemplo.

A ἀμβλύτερον ὁρῶντες πρότεροι εἶδον. Ἔστιν (ἔφη) οὕτως· ἀλλὰ σοῦ παρόντος οὐδ' ἂν προθυμηθῆναι οἷός τε εἴην εἰπεῖν εἴ τί μοι καταφαίνεται. ἀλλ' αὐτὸς ὅρα. Βούλει οὖν ἐνθένδε ἀρξώμεθα ἐπισκοποῦντες ἐκ τῆς εἰωθυίας μεθόδου; εἶδος γάρ πού τι ἓν ἕκαστον εἰώθαμεν τίθεσθαι περὶ ἕκαστα τὰ πολλά, οἷς ταὐτὸν ὄνομα ἐπιφέρομεν. ἢ οὐ μανθάνεις; Μανθάνω. Θῶμεν δὴ καὶ νῦν ὅ,τι βούλει τῶν πολλῶν. οἷον, εἰ θέλεις, πολλαί πού εἰσι κλῖναι καὶ τράπεζαι. Πῶς δ' οὔ; Ἀλλὰ ἰδέαι

B γέ που περὶ ταῦτα τὰ σκεύη δύο· μία μὲν, κλίνης, μία δὲ, τραπέζης. Ναί. Οὐκοῦν καὶ εἰώθαμεν λέγειν ὅτι ὁ δημιουργὸς ἑκατέρου τοῦ σκεύους πρὸς τὴν ἰδέαν βλέπων, οὕτω ποιεῖ, ὁ μὲν, τὰς κλίνας, ὁ δὲ, τὰς τραπέζας, αἷς ἡμεῖς χρώμεθα· καὶ τἆλλα κατὰ ταὐτά. οὐ γάρ που τήν γε ἰδέαν αὐτὴν δημιουργεῖ οὐδεὶς τῶν δημιουργῶν. πῶς γάρ; Οὐδαμῶς. Ἀλλ' ὅρα δὴ καὶ τόνδε τίνα καλεῖς τὸν δημιουργόν.

C Τὸν ποῖον; Ὃς πάντα ποιεῖ ὅσαπερ εἷς ἕκαστος τῶν χειροτεχνῶν. Δεινόν τινα λέγεις καὶ θαυμαστὸν ἄνδρα. Οὔπω γε. Ἀλλὰ τάχα μᾶλλον φήσεις. ὁ αὐτὸς γὰρ οὗτος χειροτέχνης, οὐ μόνον πάντα οἷός τε σκεύη ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα ἅπαντα ποιεῖ, καὶ ζῷα πάντα ἐργάζεται, τά τε ἄλλα καὶ ἑαυτόν· καὶ πρὸς τούτοις, γῆν καὶ οὐρανὸν, καὶ θεοὺς, καὶ πάντα τὰ ἐν οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν ᾅδου ὑπὸ γῆς ἅπαντα ἐργάζεται. Πάνυ θαυμα-

D στὸν (ἔφη) λέγεις σοφιστήν. Ἀπιστεῖς, ἦν δ' ἐγώ. καί μοι εἰπὲ, τὸ παράπαν οὐκ ἄν σοι δοκεῖ εἶναι τοιοῦτος δημιουργός; ἢ τινὶ μὲν τρόπῳ γενέσθαι ἂν τούτων ἁπάντων ποιητὴς, τινὶ δὲ οὐκ ἄν; ἢ οὐκ αἰσθάνῃ ὅτι κἂν αὐτὸς οἷός τε εἴης πάντα ταῦτα ποιῆσαι τρόπῳ γέ τινι; Καὶ τίς (ἔφη) ὁ τρόπος οὗτος; Οὐ χαλεπὸς (ἦν δ' ἐγώ) ἀλλὰ πολλαχῇ καὶ ταχὺ δημιουργούμενος. τάχιστα δέ που, εἰ θέλεις λαβὼν κάτοπτρον περιφέρειν πανταχῇ, ταχὺ μὲν ἥλιον

E ποιήσεις καὶ τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ· ταχὺ δὲ γῆν, ταχὺ δὲ σαυτόν τε καὶ τἆλλα ζῷα, καὶ σκεύη καὶ φυτὰ, καὶ πάντα ὅσα νῦν δὴ ἐλέγετο. Ναί (ἔφη) φαινόμενα, οὐ μέντοι ὄντα γέ που τῇ ἀληθείᾳ. Καλῶς (ἦν δ' ἐγώ) καὶ εἰς δέον ἔρχῃ τῷ λόγῳ. τῶν τοιούτων γὰρ (οἶμαι) δημιουργῶν καὶ ὁ ζωγράφος ἐστίν. ἦ γάρ; Πῶς γὰρ οὔ; Ἀλλὰ φήσεις οὐκ ἀληθῆ, οἶμαι, αὐτὸν ποιεῖν ἃ ποιεῖ. καίτοι τρόπῳ γέ τινι καὶ ὁ ζωγράφος κλίνην ποιεῖ. ἢ οὔ; Ναί (ἔφη) φαινομένην γε καὶ οὗτος. Τί δὲ ὁ κλινοποιός; οὐκ ἄρτι

Legitur et πρότεροι, e[...] ſenſu. Nihil [...]tem minus [...] omitti arti[...] [...] quàm τῶν a. [...] ξύπρον.

γρ. ἐλέγομ[εν]

A μέντοι ἔλεγες ὅτι οὐ τὸ εἶδος ποιεῖ ὃ δή φαμεν εἶναι, ὃ ἔστι κλίνη, ἀλλὰ κλίνην τινά; Ἔλεγον γάρ. Οὐκοῦν, εἰ μὴ ὃ ἔστι ποιεῖ, οὐκ ἂν τὸ ὂν ποιοῖ, ἀλλά τι τοιοῦτο οἷον τὸ ὄν, ὂν δὲ οὔ; τελέως δὲ εἶναι ὂν τὸ τοῦ κλινουργοῦ ἔργον, ἢ ἄλλου τινὸς χειροτέχνου, εἴ τις φαίη, κινδυνεύει οὐκ ἂν ἀληθῆ λέγειν; Οὔκουν (ἔφη) ὥς γ' ἂν δόξειεν τοῖς περὶ τοὺς τοιούσδε λόγους διατρίβουσι. Μηδὲν ἄρα θαυμάζωμεν εἰ καὶ τοῦτο ἀμυδρόν τι τυγχάνει ὂν πρὸς ἀλήθειαν. Μὴ γάρ. Βούλει οὖν (ἔφην) ἐπ' αὐτῶν τούτων ζητήσωμεν τὸν μιμητὴν τοῦτον τίς ποτ' B ἐστίν; Εἰ βούλει, ἔφη. Οὐκοῦν τριτταί τινες κλῖναι αὗται γίγνονται; μία μὲν ἡ ἐν τῇ φύσει οὖσα, ἣν φαῖμεν ἄν, ὡς ἐγᾦμαι, θεὸν ἐργάσασθαι. ἢ τίνα ἄλλον; Οὐδένα, οἶμαι. Μία δέ γε, ἣν ὁ τέκτων. Ναί, ἔφη. Μία δέ, ἣν ὁ ζωγράφος. ἦ γάρ; Ἔστω. Ζωγράφος δή, κλινοποιός, θεός, τρεῖς οὗτοι ἐπιστάται τρισὶν εἴδεσι κλινῶν. Ναὶ τρεῖς. Ὁ μὲν δὴ θεός, εἴτε οὐκ ἐβούλετο, εἴτε τις ἀνάγκη ἐπῆν, μὴ C πλέον ἢ μίαν ἐν τῇ φύσει ἀπεργάσασθαι αὐτὸν κλίνην, οὕτως ἐποίησε μίαν μόνην αὐτὴν ἐκείνην, ὃ ἔστι κλίνη. δύο δὲ τοιαῦται, ἢ πλείους, οὔτε ἐφυτεύθησαν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, οὔτε μὴ φυῶσι. Πῶς δή; ἔφη. Ὅτι (ἦν δ' ἐγώ) εἰ δύο μόνας ποιήσειε, πάλιν ἂν μία ἀναφανείη, ἧς ἐκεῖναι ἂν αὖ ἀμφότεραι τὸ εἶδος ἔχοιεν· καὶ εἴη ἂν ὃ ἔστι κλίνη, ἐκείνη, ἀλλ' οὐχ αἱ δύο. Ὀρθῶς, ἔφη. Ταῦτα δή (οἶμαι) εἰδὼς ὁ θεός, βουλόμενος εἶναι ὄντως κλίνης ποιητής, ὄντως οὔσης, D ἀλλὰ μὴ κλίνης τινός, μηδὲ κλινοποιός τις, μίαν φύσει αὐτὴν ἔφυσεν. Ἔοικε. Βούλει οὖν τοῦτον μὲν φυτουργὸν τούτου προσαγορεύωμεν; ἤ τι τοιοῦτον; Δίκαιον γοῦν, ἔφη· ἐπειδήπερ φύσει γε καὶ τοῦτο καὶ τἆλλα πάντα πεποίηκε. Τί δέ; τὸν τέκτονα, ἆρ' οὐ δημιουργὸν κλίνης; Ναί. Ἦ καὶ τὸν ζωγράφον, δημιουργὸν καὶ ποιητὴν τοῦ τοιούτου; Οὐδαμῶς. Ἀλλὰ τί αὐτὸν κλίνης φήσεις εἶναι; Τοῦτο (ἦ δ' ὅς) ἔμοιγε δοκεῖ μετριώτατ' ἂν προσαγορεύε- E σθαι, μιμητὴς οὗ ἐκεῖνοι δημιουργοί. Εἶεν (ἦν δ' ἐγώ) τὸν τοῦ τρίτου ἄρα γεννήματος ἀπὸ τῆς φύσεως, μιμητὴν καλεῖς; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Ταῦτ' ἄρα ἔσται καὶ ὁ τραγῳδιοποιός, εἴπερ μιμητής ἐστι, τρίτος τις ἀπὸ βασιλέως καὶ τῆς ἀληθείας πεφυκώς· καὶ πάντες οἱ ἄλλοι μιμηταί. Κινδυνεύει. Τὸν μὲν δὴ μιμητὴν ὡμολογήκαμεν· εἰπὲ δέ μοι

cebas ipſum non ſpeciem quidẽ ipſam ſiue formulã facere, quam eſſe id dicimus quod cubile eſt, ſed cubile quoddam? Dicebam nimirum. Nónne, ſi id non facit quod eſt, neque id quod verè eſt? ſed aliquid tale quale id quod verè eſt, non tamen ipſum quod eſt reuera? is verò qui dixerit opus artificis cuiuſdam, ſeu fabri ſeu aliorum opificũ, reuera eſſe, num verè loqui tibi videatur? Nequaquam, inquit: vt quidem videtur iis qui in hoc diſputationum genere verſatur. Nihil mirum igitur nobis fuerit ſi hoc vel tantillum confert ad veritaté. Nihil ſané. [a] Víſne igitur vt in his ipſis inueſtigemus écquæ ſit iſtius imitatoris natura & vis? Volo equidem, inquit, ſi per te licet. Nónne tria quædã cubilia exiſtũt? vnum quidem, in ipſa Natura, quod Deum feciſſe, vt arbitror, dicemus. an alium quempiam? Nullum, opinor. Vnum verò, quod faber effecerit. Certè, inquit. Vnum denique, quod pictor. nónne? Eſto. Pictor igitur, faber, Deus, tres hi ſunt curatores atque præſides tribus cubilium ſpeciebus. Tres hi nimirũ. Deus igitur, ſiue quoniam nolebat, ſiue quoniam aliqua vrgebat neceſſitas, non plura cubilia ſed vnum tantùm fieri lectum, ita vnum ſolum illud effecit quod quidem eſt reuera cubile. duo autem aut plura huiuſmodi neque facta ſunt in rerum natura, neque in poſterum fiet. Quomodo verò? inquit. Quoniam ſi duo ſola cubilia faceret, vnum rurſum emergeret, cuius illa ambo haberent ſpeciem: & illud ipſum eſſet reuera cubile, non hæc duo. Rectè, inquit. Hæc quũ intelligeret Deus, velletq; eſſe autor veri cubilis, quod reuera exiſteret, non autem cubilis cuiuſdam faber quidam, idcirco vnum ipſum cubile natura genuit. Videtur. Víſne igitur vt huius effectorem, & quidem huiuſmodi vt ſuam illã vim in ipſa natura exerat, φυτουργὸν vocemus? aut alio quopiam vocabulo? AEquum eſt nimirum, inquit: quandoquidem natura & hoc & alia huiuſmodi Deus fecit. Quo autem nomine fabrum deſignabimus? nónne illum vocabimus opificem cubilis? Certé. Num etiam pictorem appellabimus opificem huiuſmodi cuiuſdam rei? Nequaquam. Quomodo igitur dices ipſius operam ad cubile pertinere? Commodiſſimo vocabulo pictor appellari poſſe videtur, Imitator eius rei cuius hi ſunt opifices. Ergo Imitatorem, inquam, vocas eum qui tertium quendam fœtum à Natura producit. Omnino, inquit. Idipſum igitur erit Tragœdiarum opifex, ſi quidem eſt imitator, tertius quidã opifex à Rege & à rerum veritate: & omnes alii imitatores eodem modo. Videtur. De imitatore quidẽ iam inter nos cõuenit: ve-

[a] Illius dicti ἐπεξεργασία. Tres igitur diſtinctè ponũtur, Deus rerum creator, Naturæ videlicet cauſarúmque naturalium: Opifex, qui aliquid reuera exiſtens facit: Imitator, vt pictor, qui rerum ipſarum imagines effingit, qui tertium quendam fœtum producit. Imitationis autem illius πάθη explicat, vt ea ſuo ſermoni accommodet.

rũm de pictore hoc mihi dicas velim, tibíne conari videatur illud quod eſt in natura imitari, vel ipſa artificum opera. Artificum, inquit. Vtrum vt ſunt reuera, an vt apparent? hoc enim velim à te diſtinctius adhuc explicari. Quomodo id ais? inquit. Hoc nimirum. cubile quidẽ, ſiue ex obliquo ſiue è regione cernatur, ſiue alio quouis modo, nunquid ipſum à ſeipſo differt? vel nihil quidem differt, videtur tamen aliter atque aliter intuentibus, quanuis ſit idem? Ita eſt, inquit. nihil autem differt, ſed vario & multiplici modo tantùm apparet. Hoc ipſum videlicet animaduerte. vtrum in ſingulis ſibi proponit pictoris induſtria? an vt res ita imitetur quales ſunt reuera, an vt effingat eam imaginem quæ apparet, oculíſque intuentium ſpecie quadam tantùm obuerſatur? vel vt ipſam rei veritatem omnino repræſentet? Imaginem, inquit, quæ tantùm apparet. Ars igitur ea quæ in imitando verſatur, longè abeſt à veritate: atque, vt conſẽtaneum eſt, idcirco hæc præſtat pictor quòd exiguum quiddam cuiuſque rei attingat, nimirum ſimulacrum. quemadmodum, exempli cauſa, pictor nobis pinget coriariũ, fabrũ, & opifices alios, licet in illis artibus nihil intelligat. nihilominus tamen, ſi peritus ſit pictor, fabríque ipſius imaginem bene repræſentarit, ita eam procul oſtentabit vt minus perſpicaces fallat, quò illa fabri imago verus eis faber eſſe videatur. Quídni? Sed enim exiſtimo de his omnibus ita incundam eſſe rationem. quoties aliquis prędicat ſe talem hominem offendiſſe qui omnium harum artium ſit peritus, & quæcunque quiuis alius intelligat, ipſe quoque præ cæteris omnibus illorum ſit maximè intelligens: ita continuò exiſtimãdum eſt, illum eſſe fatuum & ineptum, & in magũ quendam & præſtigiatorem, cuius imitationibus ſit deceptus, planè incidiſſe. idcirco enim illum fuiſſe viſum ſapiẽtiſſimum, quòd minimè potuerit ſcientiam ab inſcitia, & imitationem à re ipſa diſcernere. Veriſſimè, inquit. [a] Nónne hac de imitationibus ſubſtrata diſtinctione, reliquum eſt vt eam inſtituto ſermoni accõmodemus, id eſt, & ipſam Tragœdiam & ipſius ducem & parentem Homerũ conſideremus? quãdoquidem ita à nonnullis accepimus, tragicos poetas omnes artes intelligere, & res humanas omnes quæ tum ad virtutẽ pertinent tum ad vitium, nécnon & res diuinas, callere: Poetam videlicet bonũ neceſſe eſſe hæc omnia tenere, ſi id quod poeticè narrare inſtituit, bene exequi velit: alioqui omnes hac in re eius conatus irritos futuros. Animaduertendum igitur eſt vtrum hi imitatorum illorum verbis fuerint decepti, &, dum ipſorum opera vident, mini-

a Illam de imitationibus doctrinam inſtituto ſermoni applicat, id eſt, docet, poeticam eſſe μιμητικὴν, atque adeo tertio gradu abeſſe à veritate. Obiter autẽ Homerũ poetices patrem & architectũ perſtringit: & inuidioſo vocabulo omnem μιμητικὴν poeticam, Tragicam vocat: licet heroico carmine ſit perſcripta. Docet autẽ perſpicuis argumentis, poetarum doctrinam ad vitã vel moribus bene inſtituendã, vel adiumẽtis muniendã, nihil conducere, exẽplo in illuſtriſſimis poetis, Homero & Heſiodo, accommodato.

A περὶ τοῦ ζωγράφου τόδε, πότερα ἐκεῖνο αὐτὸ τὸ ἐν τῇ φύσει ἕκαστον δοκεῖ σοι ἐπιχειρεῖν μιμεῖσθαι, ἢ τὰ τῶν δημιουργῶν ἔργα. Τὰ τῶν δημιουργῶν, ἔφη. Ἆρα οἷα ἐστὶν, ἢ οἷα φαίνεται; τοῦτο γὰρ ἔτι διόρισον. Πῶς λέγεις; ἔφη. Ὧδε. κλίνη, ἐάν τε ἐκ πλαγίου αὐτὴν θεᾷ, ἐάν τε καταντικρὺ, ἢ ὁπηοῦν, μή τι διαφέρει αὐτὴ ἑαυτῆς; ἢ διαφέρει μὲν οὐδὲν, φαίνεται δὲ ἀλλοία; καὶ τἆλλα ὡσαύτως; Οὕτως (ἔφη) φαίνεται· διαφέρει δ᾽ οὐδέν. Τοῦ-
B το δὴ αὐτὸ σκόπει· πρὸς πότερον ἡ γραφικὴ πεποίηται περὶ ἕκαστον; πότερα πρὸς τὸ ὂν, ὡς ἔχει, μιμήσασθαι, ἢ πρὸς τὸ φαινόμενον, ὡς φαίνεται; φαντάσματος, ἢ ἀληθείας, οὖσα μίμησις; Φαντάσματος, ἔφη. Πόῤῥω που ἄρα τοῦ ἀληθοῦς ἡ μιμητική ἐστι· καὶ, ὡς ἔοικε, διὰ τοῦτο πάντα ἀπεργάζεται, ὅτι σμικρόν τι ἑκάστου ἐφάπτεται, καὶ τοῦτο εἴδωλον. οἷον ὁ ζωγράφος (φαμὲν) ζωγραφήσει ἡμῖν σκυτοτόμον, τέκτονα, τοὺς ἄλλους δημιουργοὺς, πε-
C ρὶ οὐδενὸς τούτων ἐπαΐων τῶν τεχνῶν· ἀλλ᾽ ὅμως παῖδάς τε καὶ ἄφρονας ἀνθρώπους, εἰ ἀγαθὸς εἴη ζωγράφος, γράψας ἂν τέκτονα καὶ πόῤῥωθεν ἐπιδεικνὺς, ἐξαπατῴη ἂν, τῷ δοκεῖν ὡς ἀληθῶς τέκτονα εἶναι. Τί δ᾽ οὔ; Ἀλλὰ γὰρ, οἶμαι, ὦ φίλε, τόδε δεῖ περὶ πάντων τῶν τοιούτων διανοεῖσθαι, ἐπειδάν τις ἡμῖν ἀπαγγέλλῃ περὶ του, ὡς ἐνέτυχεν ἀνθρώπῳ πάσας ἐπισταμένῳ τὰς δημιουργίας, καὶ τἆλλα πάντα ὅσα εἷς ἕκαστος οἶδεν, οὐδὲν
D ὅ, τι οὐχὶ ἀκριβέστερον ὁτουοῦν ἐπισταμένῳ· ὑπολαμβάνειν δεῖ τῷ τοιούτῳ, ὅτι εὐήθης τις ἄνθρωπος, καὶ, ὡς ἔοικεν, ἐντυχὼν γόητί τινὶ καὶ μιμητῇ, ἐξηπατήθη. ὥστε ἔδοξεν αὐτῷ πάνσοφος εἶναι, διὰ τὸ αὐτὸς μὴ οἷός τ᾽ εἶναι ἐπιστήμην καὶ ἀνεπιστημοσύνην καὶ μίμησιν ἐξετάσαι. Ἀληθέστατα, ἔφη. Οὐκοῦν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) μετὰ τοῦτο ἐπισκεπτέον τήν τε τραγῳδίαν καὶ τὸν ἡγεμόνα αὐτῆς Ὅμηρον. ἐπειδή τινων ἀκούομεν ὅτι οὗτοι πάσας μὲν τέ-
E χνας ἐπίστανται, πάντα δὲ τὰ ἀνθρώπεια τὰ πρὸς ἀρετὴν καὶ κακίαν, καὶ τά γε θεῖα. ἀνάγκη γὰρ τὸν ἀγαθὸν ποιητὴν, εἰ μέλλει, περὶ ὧν ἂν ποιῇ, καλῶς ποιήσειν, εἰδότα ἄρα ποιεῖν ἢ μὴ οἷόν τε εἶναι ποιεῖν. δεῖ δὴ ἐπισκέψασθαι, πότερον μιμηταῖς τούτοις οὗτοι ἐντυχόντες ἐξηπάτηνται, καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν ὁρῶν-

τες, οὐκ αἰσθάνονται) τρίτα ἀπέχοντα τοῦ ὄντος, καὶ ῥᾴδια ποιεῖν μὴ εἰδότι τὴν ἀλήθειαν (φαντάσματα γὰρ ἀλλ' οὐκ ὄντα ποιοῦσιν) ἤ τι καὶ λέγουσι καὶ τῷ ὄντι οἱ ἀγαθοὶ ποιηταὶ ἴσασι, περὶ ὧν δοκοῦσι τοῖς πολλοῖς εὖ λέγειν; Πάνυ μὲν οὖν (ἔφη) ἐξεταστέον. Οἴει οὖν, εἴ τις ἀμφότερα δύναιτο ποιεῖν, τό, τε μιμηθησόμενον καὶ τὸ εἴδωλον, ἐπὶ τῇ τῶν εἰδώλων δημιουργίᾳ ἑαυτὸν ἀφεῖναι ἂν σπουδάζειν, καὶ τοῦτο προστήσασθαι τοῦ ἑαυτοῦ βίου ὡς "βέλτιστον ἔχοντα; Οὐκ ἔγωγε. Ἀλλ' εἴπερ γε, οἶμαι, ἐπιστήμων εἴη τῇ ἀληθείᾳ τούτων πέρι ἅπερ καὶ μιμεῖται, πολὺ πρότερον ἐν τοῖς ἔργοις ἂν σπουδάσειεν ἢ ἐπὶ τοῖς μιμήμασι· καὶ πειρῷτο ἂν πολλὰ καὶ καλὰ ἔργα ἑαυτοῦ καταλιπεῖν μνημεῖα, καὶ εἶναι προθυμοῖτ' ἂν μᾶλλον ὁ ἐγκωμιαζόμενος ἢ ὁ ἐγκωμιάζων. Οἶμαι, ἔφη. οὐ γὰρ ἐξ ἴσου ἥ τε τιμὴ καὶ ἡ ὠφέλεια. Τῶν μὲν τοίνυν ἄλλων πέρι μὴ ἀπαιτῶμεν λόγον Ὅμηρον ἢ ἄλλον ὁντινοῦν τῶν ποιητῶν, ἐρωτῶντες εἰ ἰατρικὸς τις ἦν τις αὐτῶν, ἀλλὰ μὴ μιμητὴς μόνον ἰατρικῶν λόγων. τίνας γὰρ ὑγιεῖς ποιητής τις τῶν παλαιῶν ἢ τῶν νέων λέγεται πεποιηκέναι, ὥσπερ Ἀσκληπιός; ἢ τίνας μαθητὰς ἰατρικῆς κατελίπετο, ὥσπερ ἐκεῖνος τοὺς ἐκγόνους; μηδ' αὖ περὶ τὰς ἄλλας τέχνας αὐτοὺς ἐρωτῶμεν, ἀλλ' ἐῶμεν· "περὶ δὲ ὧν μεγίστων τε καὶ καλλίστων ἐπιχειρεῖ λέγειν Ὅμηρος πολέμων τε πέρι καὶ στρατηγιῶν, καὶ διοικήσεων πόλεων, καὶ παιδείας πέρι ἀνθρώπου, δίκαιόν που ἐρωτᾶν αὐτόν, πυνθανομένους, Ὦ φίλε Ὅμηρε, εἴπερ μὴ τρίτος ἀπὸ τῆς ἀληθείας εἶ ἀρετῆς πέρι εἰδώλου δημιουργός (ὃν δὴ μιμητὴν ὡρισάμεθα) ἀλλὰ καὶ δεύτερος, καὶ οἷός τε ἦσθα γιγνώσκειν ποῖα ἐπιτηδεύματα βελτίους ἢ χείρους ἀνθρώπους ποιεῖ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, λέγε ἡμῖν, τίς τῶν πόλεων διὰ σὲ βέλτιον ᾤκησεν, ὥσπερ διὰ Λυκοῦργον Λακεδαίμων, καὶ δι' ἄλλους πολλοὺς πολλαὶ μεγάλαι τε καὶ σμικραί; σὲ δὲ τίς αἰτιᾶται πόλις νομοθέτην ἀγαθὸν γεγονέναι, καὶ σφᾶς ὠφεληκέναι; Χαρώνδαν μὲν γὰρ Ἰταλία καὶ Σικελία, καὶ ἡμεῖς Σόλωνα· σὲ δὲ τίς ἔχει τινὰ εἰπεῖν; Οὐκ οἶμαι, ἔφη ὁ Γλαύκων. Οὔκουν λέγεταί γε οὐδ' ὑπ' αὐτῶν Ὁμηριδῶν. Ἀλλὰ δή τις πόλεμος ἐπὶ Ὁμή-

...iſſe βέλτιον ...endum eſt. ... in ſuperl. ...u potius βέλ... dicturus ... uidetur.

...t alia lectio ...pi Euſebium, ...δὲ ἐ τῶν με...ίστων τε καὶ καλ...ίστων ὧν ἐπιχει...ρεῖ. Ἀν.

A mè ſentiant illa tertio gradu diſtare à veritate, & facilè præſtari etiam ab eo poſſe qui veritatem minimè norit (quum vmbras videlicet rerum, non res veras, efficiant) an aliquid etiam dicant, & reuera boni poetæ ea intelligant de quibus vulgo bene loqui videantur. Omnino (inquit) illud etiam atque etiam obſeruandū eſt in poetarū ſcriptis. Siquis igitur poſſet ambo perficere, & id quod cadit in imitationē, & ipſum ſimulacrum, nunquid eum cenſes in ſimulacris fingēdis ſtudium operámque omnem adhibiturū, & illum inſtituti finem ſibi B propoſiturum, tanquam optimum, in quo vniuerſa ſua vita verſaretur? Non equidem. Quòd ſi veram earum rerum quas imitatur cognitionem haberet, multo magis in ipſis rebus quàm in ipſarum imitationibus operam impenderet, & inde conaretur multa & præclara opera, ſui videlicet monumenta, poſteritati relinquere: mallétque eam perſonam gerere vt ipſe ab aliis laudaretur, quàm vt ipſe alios laudaret. Ita equidem exiſtimo, inquit. neque enim æquus honor eſt, aut æqua vtrinque C vtilitas. Cæterùm de aliis quidē rationem minimè exigamus, Homerum aut alium quempiam poetarum interrogantes, an eorum aliquis medicandi artem reuera tenuerit, an medicorum quorundam verborum tātùm fuerit imitator: écquos nimirū aliquis vel ex veteribus vel recētioribus poetis dicatur ſanos reddidiſſe, quēadmodum AEſculapius: aut écquos medicandi artis diſcipulos reliquerit, ſicuti ille filios & nepotes ſuos. Sed neque ab iis de cæteris artibus quicquam ſciſcitemur, ſed illas ſinamus: at verò de maximis illis & illuſtriſſi- D mis rebus, quas Homerus commemorare inſtituit, bellis, caſtris, publicis adminiſtrationibus, diſciplinis ad homines inſtituendos accommodatis, æquum eſt illos ita interrogare: Age verò, mi Homere, ſi non es à veritate tertius, & virtutis ſimulacrū effingis (quem imitatorem modò definiuimus) ſed es ſecūdus, potéſque cognoſcere écquæ ſtudia homines vel meliores vel deteriores priuatim & publicè efficiant: dic ſodes nobis écquæ reſpublica per te rectius ſit conſtituta, quemadmodum per Lycurgum La- E cedæmon, & per alios multos multæ & magnæ & paruæ ciuitates. Eccuius verò ciuitatis bonum legiſlatorem homines te agnoſcunt, & te ſui ordinis boníque ſtatus autorē & tua in ſe merita deprædicāt? Charondam quidē Italia & Sicilia celebrāt, nos Solonem: te verò ecquæ & qualē agnoſcet ciuitas? Nulla, inquit Glauco, ciuitas eum agnoſcet huiuſmodi. Neque ab ipſis etiam Homeridis [qui, Homero nomen dederunt, & eum quantum poſſunt celebrant] hoc ſanè dicitur. At quódnam bellum tempo-

re Homeri, ipſo vel duce vel conſultore feliciter geſtum commemoratur? Nullum. At écquæ viri huius tanquam his in rebus ſapientis inuenta, ad officia vitæ & artes aptiſſima referuntur, vt Thaletis Mileſii, & Anacharſis Scythæ? Nihil extat vſpiam Homeri huiuſmodi. At ſi minus publicè, ſaltem priuatim, quibúſnam Homerus ipſe, dum viueret, diſciplinæ dux dicitur extitiſſe, qui & eius conſuetudine delectarentur, & Homerici cuiuſdam in viuendo inſtituti viam rationémque ad poſteritatem tranſmitterent? quemadmodum & Pythagoras hac in re ſummum de ſe amorem ſtudiúmque ſuperſtes concitauit, & ipſius etiamnum poſteri vitæ Pythagoreæ nomen circumferentes, inter cæteros homines celebrãtur. Neq; verò, inquit, quid huiuſmodi de Homero commemoratur. Creophilus enim fortaſſe, Homeri ſodalis, diſciplina potius quàm nomine ridiculus apparebit, ſi quidem vera illa ſunt quæ de Homero commemorantur. dicitur enim ille negligentior in amicum etiam ſuperſtitem extitiſſe. Dicitur nimirũ, inquam. Atqui, mi Glauco, ſi Homerus ea facultate præditus erat vt homines poſſet inſtituere & reddere meliores, vtpote qui his in rebus non imitatione tantùm ſed ſolida etiam cognitione valeret: écquid cauſæ fuiſſe arbitraris cur non multos amicos ſibi conciliaret, à quibus, quandiu vixit, & diligeretur & coleretur? Sed & Protagoras Abderites & Prodicus Chius, & alii complures poſſunt iis cum quibus verſantur, inducere in animum, nunquam ſe vel rem familiarem vel publicam rectè adminiſtraturos, niſi ipſos habeant ſuæ inſtitutionis præſides atque duces: eiúſque ſapientiæ nomine ita vehementer amantur, vt ſtudioſi & neceſſarii ipſorum tãquam in oculis eos circumferre videantur: Homerum autem & Heſiodum, illorum temporum homines, ſi ab illis quidem exiſtimaſſent ſe ad virtutem iuuari quodammodo potuiſſe, haudquaquam permiſiſſet carmina ſua decantantes tandiu oberrare: quin potius eos ſtudioſius quàm aurum complexi fuiſſent, eóſque adeo ad domeſticum familiarémque conuictum induxiſſent. quod niſi impetraſſent, eos veluti magiſtros quocunque iuiſſent, ſequuti eſſent, donec quantum ſatis eſſet, iiſdem ſtudiis fuiſſent imbuti. Omnino, inquit, mihi videris Socrates verè loqui. Ponamus igitur omnes illos poeticos homines, initio ab Homero ducto, ſimulacrorũ virtutis imitatores & effictores, & in cæteris etiam omnibus, de quibus canere inſtituunt, veritatem nequaquam attingere. Verùm, ſicuti modò dicebamus, pictor coriarii pinget imaginem, quum &

A ργυ, ὑπ' ἐκείνου ἄρχοντος ἢ ξυμβουλεύοντος εὖ πολεμηθεὶς μνημονεύεται; Οὐδείς. Ἀλλ' οἷα δὴ εἰς τὰ ἔργα σοφοῦ ἀνδρὸς πολλαὶ ἐπίνοιαι καὶ εὐμήχανοι εἰς τέχνας ἤ τινας ἄλλας πράξεις λέγονται, ὥσπερ αὖ Θάλεώ τε πέρι τοῦ Μιλησίου, καὶ Ἀναχάρσιος τοῦ Σκύθου; Οὐδαμῶς τοιοῦτον οὐδέν. Ἀλλὰ δὴ εἰ μὴ δημοσίᾳ, ἰδίᾳ τισὶν ἡγεμὼν παιδείας αὐτὸς ζῶν λέγεται Ὅμηρος γενέσθαι· οἳ ἐκεῖνον ἠγάπων ἐπὶ συνουσίᾳ, καὶ " τοῖς ὑστέροις ὁδόν τινα B παρέδοσαν βίου Ὁμηρικήν. ὥσπερ Πυθαγόρας αὐτὸς διαφερόντως ἐπὶ τούτῳ ἠγαπήθη, καὶ οἱ ὕστεροι, ἔτι καὶ νῦν Πυθαγόρειον τρόπον ἐπονομάζοντες τοῦ βίου, διαφανεῖς που δοκοῦσιν εἶναι ἐν τοῖς ἄλλοις. Οὐδ' αὖ, ἔφη, τοιοῦτον οὐδὲν λέγεται. ὁ γὰρ Κρεώφιλος, ὦ Σώκρατες, ἴσως, ὁ τοῦ Ὁμήρου ἑταῖρος, τοῦ ὀνόματος ἂν γελοιότερος ἔτι πρὸς παιδείαν φανείη, εἰ τὰ λεγόμενα περὶ Ὁμήρου ἀληθῆ. λέγεται γὰρ ὡς πολλή τις ἀμέλεια περὶ C αὐτὸν ἦν ἐπ' αὐτοῦ ἐκείνου ὅτε ἔζη. Λέγεται γὰρ οὖν, ἦν δ' ἐγώ. Ἀλλ' οἴει, ὦ Γλαύκων, εἰ τῷ ὄντι οἷός τ' ἦν παιδεύειν ἀνθρώπους καὶ βελτίους ἀπεργάζεσθαι Ὅμηρος, ἅτε περὶ τούτων οὐ μιμεῖσθαι ἀλλὰ γιγνώσκειν δυνάμενος, οὐκ ἄρα ἂν πολλοὺς ἑταίρους ἐποιήσατο, καὶ ἐτιμᾶτο καὶ ἠγαπᾶτο ὑπ' αὐτῶν; ἀλλὰ Πρωταγόρας μὲν ἄρα ὁ Ἀβδηρίτης, καὶ Πρόδικος ὁ Κῖος, καὶ ἄλλοι πάμπολλοι δύνανται τοῖς ἐφ' ἑαυτῶν παρειστάναι, ἰδίᾳ D ξυγγιγνόμενοι, ὡς οὔτε οἰκίαν οὔτε πόλιν τὴν αὐτῶν διοικεῖν οἷοί τ' ἔσονται, ἐὰν μὴ σφεῖς ἐπιστατήσουσιν αὐτῶν τῆς παιδείας, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ σοφίᾳ οὕτω σφόδρα φιλοῦνται, ὥστε μόνον οὐκ ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς περιφέρουσιν αὐτοὺς οἱ ἑταῖροι· Ὅμηρον δ' ἄρα οἱ ἐπ' ἐκείνου, εἴπερ οἷός τ' ἦν πρὸς ἀρετὴν ὀνινάναι ἀνθρώπους, ἢ Ἡσίοδον, ῥαψῳδεῖν ἂν περιιόντας εἴων, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἂν αὐτῶν ἀντείχοντο ἢ τοῦ χρυσοῦ, καὶ ἠνάγκαζον παρὰ E σφίσιν οἴκοι εἶναι; ἢ, εἰ μὴ ἔπειθον, αὐτοὶ ἂν ἐπαιδαγώγουν ὅπῃ ᾔεσαν, ἕως ἱκανῶς παιδείας μεταλάβοιεν; Παντάπασιν (ἔφη) δοκεῖς μοι, ὦ Σώκρατες, ἀληθῆ λέγειν. Οὐκοῦν τιθῶμεν, ἀπὸ Ὁμήρου " ἀρξάμενοι, πάντας τοὺς ποιητικοὺς, μιμητὰς εἰδώλων ἀρετῆς εἶναι, καὶ τῶν ἄλλων περὶ ὧν ποιοῦσι, τῆς δ' ἀληθείας οὐχ ἅπτεσθαι, ἀλλ', ὥσπερ νυνδὴ ἐλέγομεν, ὁ ζωγράφος σκυτοτόμον ποιήσει δοκοῦντα εἶναι, αὐτὸς

Legitur et [...] ὕστερον: ſe[...] tamen καὶ [...] poſt οἱ ὑστ[...]

In præce[...] ἀρξαμέν[...] ἀρξάμεν[...] tur apud [...] & ita cũ [...] lent loqui [...] pſe Plato

εἶναι, αὐτός τε οὐκ ἐπαΐων περὶ τῆς σκυτοτομίας, A καὶ τοῖς μὴ ἐπαΐουσιν, ἐκ τῶν χρωμάτων δὲ καὶ σχημάτων θεωροῦσι. Πάνυ μὲν οὖν. Οὕτω δὴ (οἶμαι) καὶ τὸν ποιητικὸν φήσομεν χρώματα ἄττα ἑκάστων τῶν τεχνῶν τοῖς ὀνόμασι καὶ ῥήμασιν ἐπιχρωματίζειν, αὐτὸν οὐκ ἐπαΐοντα, ἀλλ᾽ ἢ μιμεῖσθαι, ὥστε ἑτέροις τοιούτοις ἐκ τῶν λόγων θεωροῦσι δοκεῖν· ἐάν τε περὶ σκυτοτομίας τι λέγῃ ἐν μέτρῳ καὶ ῥυθμῷ καὶ ἁρμονίᾳ, πάνυ εὖ δοκεῖν λέγεσθαι, ἐάν τε περὶ στρατηγίας, ἐάν τε περὶ ἄλλου ὁτουοῦν. οὕτω φύσει αὐτὰ ταῦτα B μεγάλην τινὰ κήλησιν ἔχει. ἐπεὶ γυμνωθέντα γε τῶν τῆς μουσικῆς χρωμάτων τὰ τῶν ποιητῶν, αὐτὰ ἐφ᾽ αὑτῶν λεγόμενα, οἶμαί σε εἰδέναι οἷα φαίνεται. τεθέασαι γάρ που. Ἔγωγ᾽, ἔφη. Οὐκοῦν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἔοικε τοῖς τῶν ὡραίων προσώποις, καλῶν δὲ μή, οἷα γίγνεται ἰδεῖν, ὅταν αὐτὰ τὸ ἄνθος προλίπῃ; Παντάπασιν, ἦ δ᾽ ὅς. Ἴθι δὴ τόδε ἄθρει· ὁ τοῦ εἰδώλου ποιητής, ὁ μιμητής φαμέν, τοῦ μὲν ὄντος οὐδὲν ἐπαΐει, τοῦ δὲ φαινομένου. οὐχ οὕτω; Ναί. Μὴ τοίνυν ἡμίσεως C αὐτὸ καταλίπωμεν ῥηθέν, ἀλλ᾽ ἱκανῶς ἴδωμεν. Λέγε, ἔφη. Ζωγράφος, φαμέν, ἡνίας τε γράψει καὶ χαλινόν; Ναί. Ποιήσει δέ γε σκυτοτόμος καὶ χαλκεύς; Πάνυ γε. Ἆρ᾽ οὖν ἐπαΐει οἵας δεῖ τὰς ἡνίας εἶναι καὶ τὸν χαλινὸν ὁ γραφεύς; ἢ οὐδ᾽ ὁ ποιήσας, ὅ τε χαλκεὺς καὶ ὁ σκυτεύς; ἀλλ᾽ ἐκεῖνος ὅσπερ τούτοις ἐπίσταται χρῆσθαι, μόνος ὁ ἱππικός; Ἀληθέστατα. Ἆρ᾽ οὖν οὐ περὶ πάντα οὕτω φήσομεν ἔχειν; Πῶς; Περὶ ἕκαστον ταύτας τινὰς τρεῖς τέχνας εἶναι, D χρησομένην, ποιήσουσαν, μιμησομένην; Ναί. Οὐκοῦν ἀρετὴ καὶ κάλλος καὶ ὀρθότης ἑκάστου σκεύους καὶ ζώου καὶ πράξεως, οὐ πρὸς ἄλλο τι ἢ τὴν χρείαν ἐστί, πρὸς ἣν ἂν ἕκαστον ᾖ πεποιημένον, ἢ πεφυκός; Οὕτω. Πολλὴ ἄρα ἀνάγκη τὸν χρώμενον ἑκάστῳ ἐμπειρότατόν τε εἶναι, καὶ ἄγγελον γίγνεσθαι τῷ ποιητῇ οἷα ἀγαθὰ ἢ κακὰ ποιεῖ ἐν τῇ χρείᾳ ᾧ χρῆται. οἷον, αὐλητής που αὐλοποιῷ ἐξαγγέλλει περὶ τῶν αὐλῶν οἳ ἂν ὑπηρετῶσιν ἐν τῷ αὐλεῖν, καὶ ἐπιτάξει οἵους δεῖ E ποιεῖν· ὁ δ᾽ ὑπηρετήσει. Πῶς δ᾽ οὔ; Οὐκοῦν ὁ μὲν εἰδὼς ἐξαγγέλλει περὶ χρηστῶν καὶ πονηρῶν αὐλῶν, ὁ δέ, πιστεύων ποιήσει; Ναί. Τοῦ αὐτοῦ ἄρα σκεύους ὁ μὲν ποιητὴς πίστιν ὀρθὴν ἕξει περὶ κάλλους τε καὶ πονηρίας, ξυνὼν τῷ εἰδότι, καὶ ἀναγκαζόμενος ἀκούειν

Lectio apud [illegible]m, πεθέα-[illegible]ρ. ἢ οὔ;

[illegible] ἡμίσεως: [illegible]tata ſede [illegible]us ſcribi [illegible] ἡμισέως, [illegible]aduerb.

[illegible] utrobique [illegible] λεῖ, ut cō-[illegible] cū ἐπι-[illegible] cum [illegible]. Paulo [illegible] item ſcri-[illegible] uidetur [illegible] ὑπηρε-[illegible] uel, ὁ δ᾽ [illegible]τής. οὔ;

ipſe coriariæ prorſus ſit imperitus, & imago illa coriarius eſſe videatur iis qui rem ipſam minimè intelligunt, ſed ex coloribus tātùm & figuris ſpectant. Omnino. Haud aliter, opinor, ſtatuerimus, poetam colores quoſdam artium ſingularum nominibus verbiſque inductos repræſentare, licet ipſe nihil intelligat: ſed hactenus imitetur, vt iis qui ex nudis verbis iudicant, opportunè dicere videatur, ſiue de coriaria, ſiue de re militari, ſiue de quibuſlibet aliis reb⁹, & verſu & rythmo & harmonia dicere inſtituat. adeo poetices iſtius ratio hominum animos vi quadam naturali demulcet, & in eos ita ſeſe inſinuat. [a] Quanquam & qualis illa ſit tota poetices ratio, opinor te magis perſpicuè animaduerſurum, ſi nudatis detractiſque muſices coloribus, ipſa per ſe nuda ſimpléxque conſideretur. nunquámne id obſeruauiſti? Obſeruaui, inquit. Nónne perinde ſe habet ac illorum facies, qui propter adoleſcentiá formoſi potius ſunt quàm reuera pulchri? quales nimirum ipſo ſunt aſpectu, vbi primùm ipſos ætatis flos deſtituit? Prorſus, inquit. Agedum igitur & hoc animaduerte, Simulacri effictor & imitator, ſicuti iam diximus, rem ipſam haudquaquam intelligit, ſed apparentem tantùm rei imaginem. nónne ita eſt? Ita. Ne dimidium igitur id imperfectúmq; relinquamus, ſed cumulatè perſpiciamus. Dic modò, inquit. Nónne (vt diximus) pictor habenas pinget ac frænum? Certé. Sed coriarius & faber ærarius illa reuera faciet. Plané. Nūquid intelliget pictor quales eſſe debent habenæ, & quale frænum? vel neque ipſe quidem opifex, ſiue ærarius ſiue coriarius, ſed ſolus ille qui his vti ſcit? nimirum eques? Veriſſimé. Nónne eodem modo de rebus ſingulis ſtatuemus? Quomodo? In ſingulis rebus trium harum artium facultates operáſque verſari, eius quæ vtetur, quæ efficiet, quæ imitabitur. Certé. Virtus igitur, pulchritudo & rectitudo cuiuſque inſtrumenti, & animalis, & actionis, ad quídnam aliud refertur quàm ad vſum, cuius gratia vnumquodque & factum eſt & genitum? Ita eſt. Neceſſe igitur eſt eum qui vnaquaque re vtitur, eiuſdem peritiſſimum eſſe, & operis effectori ſignificare, quǽnam vel bona vel mala faciat in ea re quam ad vſum adhibet: quemadmodum tibicen tibiarum fabro ſignificat écquæ tibiæ ad vſum aptiſſimæ ſint, & mandat quales facere oporteat: ille autem ei miniſtrum ſe præbet. Certé. Nónne hic opifici ſignificat écquæ ſint commodæ, écquæ incommodæ tibiæ? ille verò tibicinis mandato atque præſcripto obtemperans tibias cōficiet? Plané. De eodem igitur inſtrumēto opifex, quatenus videlicet cōmodum vel incōmodum fuerit, rectè ſentiet, idque ex hominis intelligentis conſuetudine, dū rectum illorum inſtrumentorum vſum opportunitatém-

a. Alia Imitationis explicatio, comparatione cum cæteris rebus inſtituta, vt tantùm φανταζομένη euincatur, nō vel ποιοῦσα vel χρωμένη.

que ab eo percipere cogetur: at qui iis inſtrumētis vtetur, illorū habebit ſcientiam. Omnino. Imitator autem, num eorum quæ pingit, vtrū pulchra ſint & recta nécne, ſcientiam habebit ex ipſo vſu, vel rectā quidem opinionem, ex neceſſaria conſuetudine quæ illi cum intelligēte intercedet, qui etiam præſcribat quomodo pingendū ſit? Neutrum. Ergo neque intelliget, neque rectè opinabitur imitator, de iis rebus quas imitabitur, commodéne an incommodè fuerint conſtitutæ. Non videtur. His ergo ſcilicet artibus inſtructus is qui in re poetica imitationem inſtituit, bellus homo fuerit, quod attinet ad earum rerum quas ſuſcipit efficiendas peritiam. Egregius nimirum. Nihilominus tamen imitabitur, licet minimè ſingulatim intelligat quî res vnaquæq; ſe habeat, bene vel malè: ſed, vt videtur, quatenus vulgo & imperitis illas arridere credat, has ita imitabitur. Quid enim aliud? Hæc nimirum abundè à nobis videntur probata, &, Imitatorem nihil magni quidem momenti noſſe eorum quæ ad rerum quas imitatur verā ſolidámque cognitionem ſpectāt: ſed imitationem iocum quendā potius eſſe quàm rem ſeriam: &, Omnes eos qui tragicam poeſim iambis heroicíſq; carminibus tractant, præter cæterorum poetarum genus, imitatores eſſe. Omnino. At per Iouem, inquam, hæccine imitatio à tertio gradu diſtat à veritate? nónne? Diſtat certé. Illa autem vis & poteſtas quam habet, ad quam partem ſiue facultatem humani animi pertinet? De quânā rogas? De hac videlicet [quam hoc exēplo illuſtro] Magnitudo eadē eminus atque cominus conſpecta, nō æqua videtur. Minimé. Eadem quoque, obliqua & recta in aqua & extra aquam nobis intuentibus, & conuexa & prominentia apparent, propter eum viſus errorem qui circa colores fit. Perſpicuū autem eſt omnem hanc perturbationem in animo noſtro ineſſe: quandoquidem varia & multiplex vmbrarum conformatio, naturæ noſtræ imbecillitati facilè imponens, tum præſtigiorum verſutiæ & cæteræ huiuſmodi complures fallaciarum machinæ, nullum faſcinationum genus intentatum relinquunt, quibus hominis animum inuoluant. Vera narras. Nónne metiendi, numerandi, appendendi rationes opportuniſſima ſunt adiumenta ad illas impoſturas cauendas? ne illud in nobis obtineat quod vel maius ſit vel minus, vel amplius vel grauius? quum vel numerādo vel metiēdo vel appendendo verū comperiatur? Quídni? atqui illud quidē erit opus eius facultatis animi quæ rationis eſt particeps. Huius ipſius. Hoc autem ſæpenumero metiente, vel ſignificante maiora quædam eſſe vel minora aliis alia, vel æqualia, contraria ſimul circa eadē hæc nobis apparent. Prorſus. Nónne aliâs quoque diximus, fieri non poſſe vt eadem vi animæ ſimul & iiſdem in rebus contraria opinemur? Et rectè quidem diximus.

a Concluſio, Poeticam, vt nimirum imitatricem, in rerū vmbris non ſolida veritate verſari: ac proinde nullum habere cum ratione commercium, ſed nutriculam eſſe intemperantium & diſſolutarum cupiditatum .i. eius animi partis quæ vitioſa eſt. Duæ autē ſyllogiſmi partes diſertè apponuntur, vt diſerta naſcatur concluſio: cuius etiam πάθος explicatur copioſiꝰ: ſicut ex ipſis verbis animaduertet lector.

A περὶ τοῦ εἰδότος· ὁ δὲ χρώμενος, ἐπιστήμην. Πάνυ γε. Ὁ δὲ μιμητὴς πότερον ἐκ τοῦ χρῆσθαι ἐπιστήμην ἕξει ὧν ἂν γράφῃ, εἴτε καλὰ καὶ ὀρθὰ, εἴτε μή, ἢ δόξαν ὀρθὴν, διὰ τὸ ἐξ ἀνάγκης συνεῖναι τῷ εἰδότι, καὶ ἐπιτάττεσθαι οἷα χρὴ γράφειν; Οὐδέτερα. Οὔτε ἄρα εἴσεται οὔτε ὀρθὰ δοξάσει ὁ μιμητὴς περὶ ὧν ἂν μιμῆται, πρὸς κάλλος ἢ πονηρίαν. Οὐκ ἔοικε. Χαρίεις ἂν εἴη ὁ ἐν τῇ μιμήσει μιμητικὸς πρὸς σοφίαν περὶ ὧν ἂν ποιῇ. Οὐ πάνυ. Ἀλλ᾽ οὖν

B δὴ ὅμως γε μιμήσεται, οὐκ εἰδὼς περὶ ἑκάστου ὅπῃ πονηρὸν ἢ χρηστὸν· ἀλλ᾽, ὡς ἔοικεν, οἷον φαίνεται καλὸν εἶναι τοῖς πολλοῖς τε καὶ μηδὲν εἰδόσι, τοῦτο μιμήσεται. Τί γὰρ ἄλλο; Ταῦτα μὲν δή, ὥς γε φαίνεται, ἐπιεικῶς ἡμῖν διωμολόγηται· τόν τε μιμητικὸν μηδὲν εἰδέναι ἄξιον λόγου περὶ ὧν μιμεῖται, ἀλλ᾽ εἶναι παιδιάν τινα καὶ οὐ σπουδὴν τὴν μίμησιν. τούς τε τῆς τραγικῆς ποιήσεως ἁπτομένους ἐν ἰαμβείοις καὶ ἐν ἔπεσι, πάντας εἶναι μιμητικοὺς ὡς οἷόν τε μάλιστα. Πάνυ μὲν οὖν.

C Πρὸς Διός (ἦν δ᾽ ἐγώ) τὸ δὲ μιμεῖσθαι τοῦτο, οὐ περὶ τρίτον μέν τι ἐστὶν ἀπὸ τῆς ἀληθείας; ἢ γάρ; Ναί. Πρὸς δὲ δὴ ποῖόν τι ἐστὶ τῶν τοῦ ἀνθρώπου ἔχον τὴν δύναμιν ἣν ἔχει; Τοῦ ποίου τινὸς πέρι λέγεις; Τοῦ τοιοῦδε. Ταὐτόν που ἡμῖν μέγεθος ἐγγύθεν τε καὶ πόρρωθεν διὰ τῆς ὄψεως οὐκ ἴσον φαίνεται. Οὐ γάρ. Καὶ ταὐτὰ καμπύλα τε καὶ εὐθέα ἐν ὕδατί τε θεωμένοις καὶ ἔξω, καὶ κοῖλά τε δὴ καὶ ἐξέχοντα, διὰ τὴν περὶ τὰ χρώματα αὖ πλάνην τῆς ὄψεως· καὶ πᾶσά τις

D ταραχὴ δήλη ἡμῖν ἐνοῦσα αὕτη ἐν τῇ ψυχῇ, ᾧ δὴ ἡμῶν τῷ παθήματι τῆς φύσεως ἡ σκιαγραφία ἐπιθεμένη, γοητείας οὐδὲν ἀπολείπει, καὶ ἡ θαυματοποιία, καὶ ἄλλαι πολλαὶ τοιαῦται μηχαναί. Ἀληθῆ. Ἆρ᾽ οὖν οὐ τὸ μετρεῖν, καὶ ἀριθμεῖν, καὶ ἱστάναι, βοήθειαι χαριέσταται πρὸς αὐτὰ ἐφάνησαν; ὥς γε μὴ ἄρχειν ἐν ἡμῖν τὸ φαινόμενον μεῖζον, ἢ ἔλαττον, ἢ πλέον, ἢ βαρύτερον, ἀλλὰ τὸ λογισάμενον, καὶ μετρῆσαν, ἢ καὶ στῆσαν; Πῶς γὰρ οὔ;

E Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε τοῦ λογιστικοῦ ἂν εἴη τοῦ ἐν τῇ ψυχῇ ἔργον. Τούτου γὰρ οὖν. Τούτῳ δὴ πολλάκις μετρήσαντι, καὶ σημαίνοντι μείζω ἄττα εἶναι ἢ ἐλάττω ἕτερα ἑτέρων, ἢ ἴσα, τἀναντία φαίνεται ἅμα περὶ ταὐτά. Ναί. Οὐκοῦν ἔφαμεν τῷ αὐτῷ ἅμα περὶ ταὐτὰ ἐναντία δοξάζειν ἀδύνατον εἶναι; Καὶ ὀρθῶς γ᾽ ἔφαμεν.

γρ. τῇ ποιήσει

Videtur e[...] gēda hæc [...] la, ſimul q[...] terrogatio [...] ta: quū ſe[...] ἢ γάρ;

A Τὸ παρὰ τὰ μέτρα ἄρα δοξάζον τῆς ψυχῆς, τῷ κατὰ τὰ μέτρα οὐκ ἂν εἴη ταὐτόν. Οὐ γὰρ οὖν. Ἀλλὰ μὴν τὸ μέτρῳ γε καὶ λογισμῷ πιστεῦον, βέλτιστον ἂν εἴη τῆς ψυχῆς. Τί μήν; Τὸ ἄρα τούτῳ ἐναντιούμενον, τῶν φαύλων ἄν τι εἴη ἐν ἡμῖν. Ἀνάγκη. Τοῦτο τοίνυν διομολογήσασθαι βουλόμενος, ἔλεγον ὅτι ἡ γραφικὴ καὶ ὅλως ἡ μιμητική, πόρρω μὲν τῆς ἀληθείας οὖσα, τὸ αὐτῆς ἔργον" ἀσπάζεται, πόρρω δ' αὖ φρονήσεως ὄντι τῷ ἐν ἡμῖν προσομιλεῖ τε καὶ B ἑταίρα καὶ φίλη ἐστὶν, ἐπ' οὐδενὶ ὑγιεῖ οὐδ' ἀληθεῖ. Παντάπασιν, ἦ δ' ὅς. Φαύλη ἄρα φαύλῳ ξυγγιγνομένη φαῦλα γεννᾷ ἡ μιμητική. Ἔοικε. Πότερον (ἦν δ' ἐγώ) ἡ κατὰ τὴν ὄψιν μόνον; ἢ καὶ ἡ κατὰ τὴν ἀκοήν, ἣν δὴ ποίησιν ὀνομάζομεν; Εἰκός γ', ἔφη, καὶ ταύτην. Μὴ τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) τῷ εἰκότι μόνον πιστεύσωμεν ἐκ τῆς γραφικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτὸ αὖ ἔλθωμεν τῆς διανοίας τοῦτο ᾧ προσομιλεῖ ἡ διὰ τῆς C ποιήσεως μιμητική, καὶ ἴδωμεν, φαῦλον ἢ σπουδαῖόν ἐστιν. Ἀλλὰ χρή. Ὧδε δὴ προθώμεθα. πράττοντας, φαμέν, ἀνθρώπους μιμεῖται ἡ μιμητικὴ βιαίους ἢ ἑκουσίας πράξεις· καὶ ἐκ τοῦ πράττειν ἢ εὖ οἰομένους ἢ κακῶς πεπραγέναι· καὶ ἐν τούτοις δὴ πᾶσιν ἢ λυπουμένους ἢ χαίροντας. μή τι ἄλλο ἦν παρὰ ταῦτα; Οὐδέν. Ἆρ' οὖν ἐν ἅπασι τούτοις ὁμονοητικῶς ἄνθρωπος διάκειται; ἤ, ὥσπερ κατὰ τὴν ὄψιν ἐστασίαζε, καὶ D ἐναντίας εἶχεν ἐν ἑαυτῷ δόξας ἅμα περὶ τῶν αὐτῶν, οὕτω καὶ ἐν ταῖς πράξεσι στασιάζει τε καὶ μάχεται αὐτὸς αὑτῷ; ἀναμιμνήσκομαι δὲ ὅτι τοῦτό γε νῦν οὐδὲν δεῖ ἡμᾶς διομολογεῖσθαι. ἐν γὰρ τοῖς ἄνω λόγοις ἱκανῶς ταῦτα πάντα διωμολογησάμεθα, ὅτι μυρίων τοιούτων ἐναντιωμάτων γιγνομένων ἡ ψυχὴ γέμει ἡμῶν. Ὀρθῶς, ἔφη. Ὀρθῶς γάρ (ἦν δ' ἐγώ) ἀλλ' ὃ τότε ἀπελίπομεν, νῦν μοι δοκεῖ ἀναγκαῖον εἶναι διεξελ- E θεῖν. Τὸ ποῖον; ἔφη. Ἀνὴρ (ἦν δ' ἐγώ) ἐπιεικὴς, τοιᾶσδε" τύχης μεταλαχὼν, ὑὸν ἀπολέσας, ἤ τι ἄλλο ὧν περὶ πλείστου ποιεῖται, ἐλέγομέν που καὶ τότε ὅτι ῥᾷστα οἴσει τῶν ἄλλων. Πάνυ γε. Νῦν δέ γε τόδε ἐπισκεψάμεθα, πότερον οὐδὲν ἀχθεσθήσεται· ἢ τοῦτο μὲν ἀδύνατον, μετριάσει δέ πως πρὸς λύπην. Οὕτω μᾶλλον (ἔφη) τό γε ἀληθές.

" ἀπεργάζε-

" ...ion ὕχης ſed ...χ egiſſe ni- ...τικ. ic.

Vis igitur illa animæ quæ præter menſuras opinatur, haud eadem erit atque illa quæ cum menſura. Nequaquã certè. Sedenim ea facultas quæ menſuræ & ratiocinationi fidẽ adhibet, animi pars eſt optima. Quidni? Id verò quod huic facultati repugnat, vitioſum & deprauatum fuerit in animo noſtro. Neceſſe eſt. Quum igitur vellem certo rationum aſſenſu hæc conſtare, dicebam ſuprà, Picturam & omnem in vniuerſum artem, quæ in imitando verſetur, longè abeſſe à rerum veritate, ſuúmq; opus ita exercere, vt cum ea noſtri parte conſueſcat quæ prudentiæ expers eſt, & in rebus neque ſanis neque veris neceſſitudinem amicitiámque cum ea contrahat. Omnino, inquit. Quum igitur vitioſa & nequam cum vitioſa animi parte ſeſe commiſceat, vitioſos quoque fœtus parit Imitatrix. Conſtat. Vtrum, inquam, talis eſt duntaxat ea quæ ad viſum ſpectat? eáne etiam quæ ad auditum, quam nimirum poeſim vocamus? Hanc etiam, inquit, huiuſmodi eſſe veriſimile eſt. [a] At ne ei ſanè, inquam, ſoli credamus quod ex pictura veriſimile nobis apparet: ſed ad eã ipſam cogitationis naturam, cui ſeſe accommodat poetica illa imitatio, modò accedamus, videamúſque an ea laudabilis ſit nécne. Ita eſto. Sic ergo rationẽ ineamus. Imitatur quidem homines poeſis, vel violenter vel ſponte aliquid agentes, ex quibus actionibus arbitrentur vel bonum vel malum ſibi aliquod euenturum: atque idcirco vel dolore affectos vel voluptate. éſtne aliud quidpiam præter hæc? Nihil. Nunquid in his omnibus homo ſecum ipſe conſentit? vel potius, quemadmodum ſecundum viſum diſſidebat, (ſicuti modò dicebamus) & de iiſdem rebus contrarias repugnantéſque opiniones gerebat, ita & in agendo ſecum ipſe diſſidet atque repugnat? at mihi in mentem ſubit, nihil amplius hac de re nunc eſſe conſtituendum. ſuperiore enim diſputatione hæc ſunt à nobis abundè explicata: Animum videlicet noſtrum variis multiplicibúſque iſtis diſſidiis refertũ eſſe, vt varias in partes omnino diſtrahatur. Rectè id quidem, inquit. Rectè verò, inquam. verùm, quod tunc à nobis eſt prætermiſſum, nunc mihi videtur expediendum. Ecquid illud eſt? inquit. Vir probus, ſi in hanc calamitatem inciderit, vt aut filium aut rem aliam quampiam chariſſimã amiſerit, illam iacturã omnium hominũ æquiſſimo animo feret. Omnino. Nunc verò & illud cõſideremus, vtrũ ille nihil doleat: aut, ſi hoc fieri non poſſit, vtrũ potius dolori modum ſit impoſiturus. Sic videlicet (inquit) verius & opportunius dicitur.

[a] Copioſior explicatio illius dicti, Poeticam non cum ratione conſueſcere, ſed cum vitioſa animi noſtri parte .i. aduerſariam eſſe veritatis & bonorum morum, ac proinde è republica eſſe exterminandam. Totum autem ſermonẽ variis argumentis & exemplis copioſè & eleganter illuſtrat.

Hoc verò ipſum modò de iſto homine ſtatuas, vtrum cenſeas illum dolori magis repugnaturum, quum à ſimilibus hominibus cernitur, quàm quum ſolus ipſe eſt ſecum, in loco aliquo deſerto remotis arbitris. Permultum ſanè intereſt, inquit, ſi in aliorum conſpectu verſetur. Quum ſolus nimirum erit, multa liberè dicet, quæ coram aliis proferre erubeſceret: multa faciet quæ nollet à quoquam alio conſpici. Ita nimirum, inquit, ſe res habet. Id verò quod iubet vt dolori repugnemus, Ratio eſt atque Lex: quod autem ad dolorem nos rapit, Ipſa illa eſt doloris perturbatio. Vera commemoras. Quum homo contrariis motibus circa eandem rem ſimul agitetur, omnino affirmamus duo illa eſſe neceſſariò in homine. Quidni? Alterum quidem paratū eſt legi obtēperare, quocūque lex edixerit. Quomodo? Lex nimirū ait, Præclariſſimū eſſe atque honeſtiſſimum, in rebus aduerſis quàmaximè fieri poteſt quietem agere, neque indignari: quòd videlicet incertū ſit bonúmne illud ſit an malum eorum quæ in hanc vitam cadunt: tum quòd dolor ad præteritos caſus nihil poſſit afferre adiumenti, quantumuis rem ægrè ferenti: neque vlla rerum humanarum magni ſit facienda: & quòd etiam illud cuius adiumēto atque præſidio res quæ ad vitæ neceſſitates præſtò eſſe debent, dolor interturbet. Quídnam illud eſt? inquit. De iis videlicet rebus quæ acciderunt conſilium ineundum eſt, & tanquam in talorum iactu, prout fors cecidit, ita res componendæ, quomodocunque Ratio rem melius opportuniúſve futuram edixerit: non verò, ſicuti ſolent pueri, inhærendū eſt ei rei ad quam impegeris, & in ea, clamando quiritandóque, volutandum, ad cóſq; queſtus turpem moram trahendum: quin potius aſſuefaciendus eſt animus vt quamcelerrimè ſecum ſit ad remedia expediēda, id eſt, omnes caſus emendándos, ægrotáſque partes ad priſtinam ſanitatem reſtituendas, veræ medicinæ beneficio, ſummotis theatricæ ridiculæque lamētationis næniis. Opportunū hoc ſanè eſt aduerſus omnes fortunæ ictus præſentiſſimúmque remediū. Quod ſanè in animo optimum eſt, rationi libēter obtemperat. Perſpicuum ſanè eſt. Quod verò ad perturbationis recordationem luctúſque rapit, & animum in hac intemperie inexplebili quadam infinitáque cupiditate infigit, nónne & rationis eſt expers & ignauum, vecordíque trepidationi amicū & affine? Ita nimirum ſtatuerimus.

A Τόδε νῦν μοι περὶ αὐτοῦ εἰπέ· πότερον μᾶλλον αὐτὸν οἴει τῇ λύπῃ μαχεῖσθαί τε καὶ ἀνπιτείνειν ὅταν ὁρᾶται ὑπὸ τῶν ὁμοίων, ἢ ὅταν ἐν ἐρημίᾳ μόνος αὐτὸς καθ' αὑτὸν γίγνηται; Πολύ που (ἔφη) διοίσει ὅταν ὁρᾶται. Μονωθεὶς δέ γε, οἶμαι, πολλὰ μὲν τολμήσει φθέγξασθαι, ἃ εἴ τις αὐτοῦ ἀκούοι, αἰσχύνοιτ' ἂν· πολλὰ δὲ ποιήσει ἃ οὐκ ἂν δέξαιτό τινα ἰδεῖν δρῶντα. Οὕτως (ἔφη) ἔχει. Οὐκοῦν τὸ μὲν ἀντιτείνειν διακελευόμενον, λόγος καὶ νόμος ἐστί· τὸ δὲ ἕλκον ἐπὶ τὰς λύπας, αὐτὸ τὸ πάθος. B Ἀληθῆ. Ἐναντίας δὲ ἀγωγῆς γιγνομένης ἐν τῷ ἀνθρώπῳ περὶ τὸ αὐτὸ, ἅμα δύο φαμὲν αὐτῷ ἀναγκαῖον εἶναι. Πῶς δ' οὔ; Οὐκοῦν, τὸ μὲν ἕτερον, τῷ νόμῳ ἕτοιμον πείθεσθαι, ᾗ ὁ νόμος ἐξηγεῖται. Πῶς; Λέγει που ὁ νόμος ὅτι κάλλιστον ὅτι μάλιστα ἡσυχίαν ἄγειν ἐν ταῖς ξυμφοραῖς, καὶ μὴ ἀγανακτεῖν· ὡς οὔτε δήλου ὄντος τοῦ ἀγαθοῦ τε καὶ κακοῦ τῶν τοιούτων, οὔτε εἰς τὸ πρόσθεν οὐδὲν προβαῖνον τῷ χαλεπῶς φέροντι, οὔτε τι τῶν ἀνθρωπίνων ἄξιον ὂν μεγάλης σπουδῆς, C ὅ, τε δεῖ ἐν αὐτοῖς ὅτι τάχιστα παραγίγνεσθαι ἡμῖν, τούτῳ ἐμποδὼν γιγνόμενον τὸ λυπεῖσθαι. Τίνι (ἦ δ' ὅς) λέγεις; Τῷ βουλεύεσθαι (ἦν δ' ἐγὼ) περὶ τὸ γεγονὸς, καὶ ὥσπερ ἐν πτώσει κύβων, πρὸς τὰ πεπλωκότα τίθεσθαι τὰ αὑτοῦ πράγματα, ὅπῃ ὁ λόγος ἐρεῖ βέλτιστ' ἂν ἔχειν· ἀλλὰ μὴ προσπλαίσαντας, καθάπερ παῖδας, ἐχομένους τοῦ πληγότος, ἐν τῷ βοᾶν διατρίβειν· ἀλλ' ἀεὶ ἐθίζειν τὴν ψυχὴν ὅτι τάχιστα γίγνεσθαι πρὸς D τὸ ἰᾶσθαί τε καὶ ἐπανορθοῦν τὸ πεσόν τε καὶ νοσῆσαν, θρηνῳδίαν ἀφανίζοντα. Ὀρθότατα γοῦν ἂν τις (ἔφη) πρὸς τὰς τύχας οὕτω προσφέροιτο. Οὐκοῦν, φαμὲν, τὸ μὲν βέλτιστον τούτῳ τῷ λογιστικῷ ἐθέλει ἕπεσθαι. Δῆλον δή. Τὸ δὲ πρὸς τὰς ἀναμνήσεις τε τοῦ πάθους καὶ πρὸς τοὺς ὀδυρμοὺς ἄγον, καὶ ἀπλήστως ἔχον αὐτῶν, ἆρ' οὐκ ἀλόγιστόν τε φήσομεν εἶναι καὶ ἀργὸν, καὶ δειλίας φίλον; Φήσομεν μὲν οὖν. Οὐκοῦν τὸ μὲν πολλὴν μίμησιν καὶ ποικίλην E ἔχει, τὸ ἀγανακτικόν· τὸ δὲ φρόνιμόν τε καὶ ἡσύχιον ἦθος, παραπλήσιον ὂν ἀεὶ αὐτὸ αὑτῷ, οὔτε ῥᾴδιον μιμήσασθαι, οὔτε μιμουμένου εὐπετὲς καταμαθεῖν, ἄλλως τε καὶ πανηγύρει καὶ παντοδαποῖς ἀνθρώποις εἰς θέατρα ξυλλεγομένοις. ἀλλοτρίου γάρ που πάθους ἡ μίμησις αὐτοῖς γίγνεται.

Scribo ἀντιτείν.

Scribo αἱρεῖ

Legitur et πλήττοντος id lectionem [illegible] malo, ut in [illegible]gat τοῦ πληγ[illegible] μέρους.

Mos igitur ille ad querelas & indignationem ſeſe effundens, plurimā multiplicémque imitationem capit: prudentē verò & pacatum morem, quum ſemper ſibiipſi ſit ſimilis, neque facilè poſſumus imitari, neq;, dū illū imitari inſtituimus, facilè percipitur à turba in theatrū videlicet ex variis hominū generibus variè cōfluēte. affectus enim ab ipſis alieni fit imitatio.

Παντάπασι μὲν οὖν. Ὁ δὴ μιμητικὸς ποιητὴς δῆλον ὅτι οὐ πρὸς τὸ τοιοῦτον τῆς ψυχῆς πέφυκέ γε· καὶ ἡ σοφία αὐτοῦ τούτῳ ἀρέσκειν" πέπηγεν, εἰ μέλλει εὐδοκιμήσειν ἐν τοῖς πολλοῖς· ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀγανακτικόν τε καὶ ποικίλον ἦθος, διὰ τὸ εὐμίμητον εἶναι. Δῆλον. Οὐκοῦν δικαίως ἂν αὐτοῦ ἤδη ἐπιλαμβανοίμεθα, καὶ τιθείημεν ἀντίστροφον αὐτὸν τῷ ζωγράφῳ. καὶ γὰρ τῷ φαῦλα ποιεῖν πρὸς ἀλήθειαν, ἔοικεν αὐτῷ· καὶ τῷ πρὸς ἕτερον τοιοῦτον ὁμιλεῖν τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὸ βέλτιστον, καὶ ταύτῃ ὡμοίωται. καὶ οὕτως ἤδη ἂν ἐν δίκῃ οὐ παραδεχοίμεθα εἰς μέλλουσαν εὐνομεῖσθαι πόλιν· ὅτι τοῦτ' ἐγείρει τῆς ψυχῆς καὶ τρέφει· καὶ ἰσχυρὸν ποιοῦν, ἀπόλλυσι τὸ λογιστικόν· ὥσπερ ἐν πόλει ὅταν τις μοχθηροὺς ἐγκρατεῖς ποιῶν, παραδιδῷ τὴν πόλιν, τοὺς δὲ χαριεστέρους φθείροι· ταὐτὸν καὶ τὸν μιμητικὸν ποιητὴν φήσομεν κακὴν πολιτείαν ἰδίᾳ ἑκάστου τῇ ψυχῇ ἐμποιεῖν, τῷ ἀνοήτῳ αὐτῆς χαριζόμενον· καὶ οὔτε τὰ μείζω οὔτε τὰ ἐλάττω διαγιγνώσκοντι, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ τοτὲ μὲν μεγάλα ἡγουμένῳ, τοτὲ δὲ σμικρὰ εἴδωλα εἰδωλοποιοῦντι· τοῦ δὲ ἀληθοῦς πόρρω πάνυ ἀφεστῶτι. Πάνυ μὲν οὖν. Οὐ μέντοι πω τό γε μέγιστον κατηγορήκαμεν αὐτῆς. τὸ γὰρ καὶ τοὺς ἐπιεικεῖς ἱκανὴν εἶναι λωβᾶσθαι, ἐκτὸς πάνυ τινῶν ὀλίγων, πάνδεινόν που. Τί δ' οὐ μέλλει, εἴπερ γε δρᾷ αὐτό; Ἀκούων σκόπει. οἱ γάρ που βέλτιστοι ἡμῶν, ἀκροώμενοι Ὁμήρου, ἢ καὶ ἄλλου τινὸς τῶν τραγῳδοποιῶν, μιμουμένου τινὰ τῶν ἡρώων ἐν πένθει ὄντα, καὶ μακρὰν ῥῆσιν ἀποτείνοντα ἐν τοῖς ὀδυρμοῖς, ἢ καὶ ᾄδοντάς τε καὶ κοπτομένους, οἶσθ' ὅτι χαίρομέν τε, καὶ ἐνδόντες ἡμᾶς αὐτούς, ἑπόμεθα συμπάσχοντές τε καὶ σπουδάζοντες ἐπαινοῦμεν ὡς ἀγαθὸν ποιητὴν ὃς ἂν ἡμᾶς ὅτι μάλιστα οὕτω διαθῇ. Οἶδα. πῶς δ' οὔ; Ὅταν δὲ οἰκεῖόν τινι ἡμῶν κῆδος γένηται, ἐννοεῖς αὖ ὅτι ἐπὶ τῷ ἐναντίῳ καλλωπιζόμεθα, ἂν δυνώμεθα ἡσυχίαν ἄγειν καὶ καρτερεῖν, ὡς τοῦτο μὲν ἀνδρὸς ὄν, ἐκεῖνο δὲ γυναικός, ὃ τότε ἐπῃνοῦμεν. Ἐννοῶ, ἔφη. Ἦ καλῶς οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) οὗτος ὁ ἔπαινος ἔχει, τὸ ὁρῶντα τοιοῦτον ἄνδρα οἷον ἑαυτόν τις μὴ ἀξιοῖ εἶναι ἀλλ' αἰσχύνοιτο ἄν, μὴ βδελύττεσθαι, ἀλλὰ χαίρειν τε καὶ ἐπαινεῖν; Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐκ εὐλόγῳ ἔοικε.

Suſpectū eſt uerbi iſtud πέπηγε quinetiā neg. deeſſe uidetur. At Fic. ita, Imitatio uerò poetæ haud ad hoc intendit ut hic animi naturæ ſua ſapientia placeat, ſi multis ſit placitura.

A Prorſus eſt ita. Itaque poeta qui rerũ imitationem ſibi proponit, non hunc animi morem affectat, ingenito illo ſuo & peculiari imitationis ſtudio, neque hac in re ipſius ſe iactat ſapientia, ſi vulgo vult placere: ſed ad querulũ illum indignabundúmque animi morem ſe conuertit, qui nimirum vt eſt varius & multiplex, ita facilis eſt ad imitationem. Conſtat. Meritò igitur poeticã imitationẽ reprehendemus, pictoríſque imitationi eam prorſus reſpondere affirmabimus. etenim & vterque incommodè atque infeliciter veritatem conſectatur, B & hanc animi partem alteram, non eam quæ optima eſt & præſtantiſſima, amplectitur eámque imitatur. Quamobrem hac de cauſa in eam ciuitatẽ quæ optimis legum inſtitutis ſit conformáda, eam meritò haudquaquã recipiemus, quòd deprauatum illum animi morem excitet atque alat: quem tamen dum corroborat, partẽ animi rationis compotem omnino perdit atque profligat: & quemadmodum in ciuitate, is qui improbis hominibus maiorẽ potentiã autoritatémque tribueret, ciuitatem proderet, melioréſq; ciues exitio opponeret: C ita & de hoc poeta imitatore ſtatuẽdũ, illũ prauos mores in hominũ animos inducere, dum illi animi parti aſſentatur quæ vecors eſt & mẽtis expers, & quæ nec maiora nec minora diſcernit, ſed eodẽ modo tumultuariè de omnibus rebus iudicat, eadem videlicet & magna & parua variè exiſtimans, & exigua quædã rerum ſimulacra cõminiſcens, à veritate vehementer diſſita. Prorſus. Sed maximum quod ex ea emanat incommodum, nondum diſertè indicauimus. illud enim grauiſſimũ D profectò ducendum eſt, quòd probos quoque viros, paucis admodum exceptis, poſſit corrũpere. Quidni poſſet, ſi idipſum quidem agit de quo modò es loquutus? Auſculta igitur, & rem expende: nónne & optimi quique noſtrûm, quũ audimus Homerum aut alium quempiam tragicorum, dum heroum quẽdam dolore perculſum imitatur, & illum inducit in planctu contenta voce eiulantem, & pectus pugnis cõtundentem, omnino illis imaginibus delectamur? & noſmet dedẽtes his exemplis, E & reuera condolemus ipſi, & ad eorum imitationem nos ſeriò conformamus? atque adeo vt bonum poetam, eum qui nos ita affecerit, commendamus? Ita reuera docuit etiam me experientia. Quoties autem aliquem noſtrûm domeſticus & verus inuadit mœror, animaduertis quomodo gloriæ etiam tribuamus, ſi contrà nos gerimus: id eſt ſi, poſſumus & quietẽ agere & dolorẽ patienter tolerare: quaſi hoc quidem viri ſit, mulieris illud quod antea laudabamus. Animaduerto, inquit. Quàm præclara hæc laus, vt qui talẽ ſpectat virũ qualẽ ſe eſſe minimè vellet, imò puderet maximè, nõ tamẽ huiuſmodi mores abominetur, ſed & his oblectetur & hos laudet? Non cõſentaneũ profectò videtur.

Perabſurdum, inquam, ſi rem etiam hanc hoc modo perpenderis. Quônam? Si cogitaueris, id quod in proprijs calamitatib⁹ vi cohibetur, & quaſi famelico appetitu geſtit in lacrymas luctúſque erumpere, & naturæ quodam impetu cupit abundè expleri illo affectu: illud ipſum eſſe quod poetæ expleant, & in quo, inſtituto quodam ſuo, delectationis laudē quærāt. At illud quod in nobis eſt natura optimum, quippe quod nec ratione nec vſu ſatis rectè ſit inſtitutione conformatum, querulos illos lugubréſque mores prætermittit, nec vllā de iis cuſtodiendis curam gerit, quaſi alienas ſpectet perturbationes: neque ſibi adeo indecorum eſſe arbitratur, ſi dum vir alius, qui ſe probum prædicet, importunius immoderatiúſque deflet, ipſe eum & laudet & eius miſereatur. quin delectationem illam ſe lucrari cenſet, neque ſanè vellet, omni illa poetica ratione prorſus repudiata, illa voluptate carere. paucis enim, arbitror, tributum eſt, vt ratione illud animaduertant, ita eſſe comparatam hominum naturam, vt ex alienis rebus ad res noſtras & proprias aliquid transferamus, quod nobis vſui ſit futurum. nempe, ſi alienis ærumnis lugubres illos mores nutriueris, eóſque vehemētiores auctioréſque reddideris, haud fieri poterit vt in tuis eos facilè cōprimas atq; cōpeſcas. Veriſſimū eſt, inquit. Nónne eadem de riſu ratio eſt? quod enim ipſe hiſtrionico .i. liberiori riſu imitari erubeſcas, id quum in comœdia vel priuata imitatione audis tāquam ridiculum, auido lætóque animo audis, idémq; etiam imitaris, quemadmodum in luctu fieri diximus. illum enim naturæ tuæ impetum ad riſum pronum, quod in te rationis vinculis continebas, dum ſcurrilitatis opinionem verebaris, tunc nimirum laxas atque effundis in iocos, eúmque iuuenilē liberiorémque reddis ſenſim, vt quidē aliud agens & à tuis morib⁹ deſciſcas, & alienos .i. mimi ſiue hiſtrionis, induas mores. Ita omnino eſt, inquit. Idē quoque de & venereis & iracūdiæ cæteríſque cupiditatibus, quæ in rebus ſiue triſtibus ſiue iucundis verſantes in animū cadunt, conſtituendum eſt: quas quidem res in omnes vitæ noſtræ partes latè manare, & à poetica illa imitatione variè in nobis conformari diximus. hęc enim in nobis illa nutrit, ea nimirum irrigando quæ ſumma ariditate potius erant extenuanda: & efficiendo vt illa in nobis imperent quę parere potius debuerant, vt meliores & feliciores ex deterioribus & infelicioribus euaderemus. Non poſſum nō hoc tecum ſtatuere, inquit. Quū igitur, inquā, mi Glauco, in Homeri laudatores incideris, affirmātes, hunc poetā Gręciam erudiiſſe, & ad rerū humanarū adminiſtrationē inſtitutionémque aſciſcendam, déque ipſius ſententię præſcripto vniuerſam noſtrā vitam eſſe conformā-

A Ναὶ (ἦν δ' ἐγώ) εἰ κείνῃ γ' αὐτὸ σκοποίης. Πῇ; Εἰ ἐνθυμοῖο ὅτι τὸ βίᾳ κατεχόμενον τότε ἐν ταῖς οἰκείαις ξυμφοραῖς, καὶ πεπεινηκὸς τοῦ δακρῦσαί τε καὶ ἀποδύρασθαι ἱκανῶς, καὶ ἀποπλησθῆναι, φύσει ὂν τοιοῦτον οἷον τούτων ἐπιθυμεῖν, τότ' ἐστὶ τοῦτο τὸ ὑπὸ τῶν ποιητῶν πιμπλάμενον, καὶ χαῖρον· τὸ δὲ φύσει βέλτιστον ἡμῶν, ἅτε οὐχ ἱκανῶς πεπαιδευμένον λόγῳ οὐδὲ ἔθει, ἀνίησι τὴν φυλακὴν τοῦ θρηνώδους τούτου, ἅτε ἀλλότρια

B πάθη θεωροῦν, καὶ ἑαυτῷ οὐδὲν αἰσχρὸν ὄν, εἰ ἄλλος, ἀνὴρ ἀγαθὸς φάσκων εἶναι, ἀκαίρως πενθῇ, τοῦτον ἐπαινεῖν καὶ ἐλεεῖν· ἀλλ' ἐκεῖνο κερδαίνειν ἡγεῖται, τὴν ἡδονήν, καὶ οὐκ ἂν δέξαιτο αὐτῆς στερηθῆναι, καταφρονήσας ὅλου τοῦ ποιήματος. λογίζεσθαι γάρ, οἶμαι, ὀλίγοις τισὶ μέτεστιν, ὅτι ἀπολαύειν ἀνάγκη ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων εἰς τὰ οἰκεῖα. θρέψαντα γὰρ ἐν ἐκείνοις ἰσχυρὸν τὸ ἐλεινόν, οὐ ῥᾴδιον ἐν τοῖς αὑτοῦ πάθεσι κατέχειν. Ἀληθέστατα, ἔφη. Ἆρ' οὖν οὐχ ὁ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ

C τοῦ γελοίου; ὅ, τι ἂν αὐτὸς αἰσχύνῃ γελωτοποιῶν, ἐν μιμήσει δὲ κωμῳδικῇ ἢ καὶ ἰδίᾳ ἀκούων, σφόδρα χαρῇς καὶ μὴ μισῇς, ταὐτὸν ποιεῖς ὅπερ ἐν τοῖς ἐλέοις. ὃ γὰρ τῷ λόγῳ αὖ κατεῖχες ἐν σαυτῷ, βουλόμενον γελωτοποιεῖν, φοβούμενος δόξαν βωμολοχίας, τότ' αὖ ἀνίης, καὶ ἐκεῖ νεανικὸν ποιήσας, ἔλαθες πολλάκις ἐν τοῖς οἰκείοις ἐξενεχθεὶς ὥστε κωμῳδοποιὸς γενέσθαι. Καὶ μάλα, ἔφη.

D Καὶ περὶ ἀφροδισίων δὴ καὶ θυμοῦ, καὶ περὶ πάντων τῶν ἐπιθυμητικῶν τε καὶ λυπηρῶν καὶ ἡδέων ἐν τῇ ψυχῇ, ἃ δή φαμεν πάσῃ πράξει ἡμῖν ἕπεσθαι, ὅτι τοιαῦτα ἡμᾶς ἡ ποιητικὴ μίμησις ἐργάζεται. τρέφει γὰρ ταῦτα ἄρδουσα, δέον αὐχμεῖν· καὶ ἄρχοντα ἡμῖν καθίστησι, δέον ἄρχεσθαι αὐτά, ἵνα βελτίους τε καὶ εὐδαιμονέστεροι ἀντὶ χειρόνων καὶ ἀθλιωτέρων γιγνώμεθα. Οὐκ ἔχω ἄλλως φάναι, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν (εἶπον) ὦ Γλαύκων, ὅ-

E ταν Ὁμήρου ἐπαινέταις ἐντύχῃς, λέγουσιν ὡς τὴν Ἑλλάδα πεπαίδευκεν οὗτος ὁ ποιητής, καὶ πρὸς διοίκησίν τε καὶ παιδείαν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἄξιον ἀναλαβόντι μανθάνειν τε καὶ κατὰ τοῦτον τὸν ποιητὴν πάντα τὸν αὑτοῦ βίον κατασκευασάμενον ζῆν,

In præc. ed. ... κείνῃ. Non ... autem exc... κείνῃ pro ἐκ...

Pro ἀπολ... quod eſt in ... editione, ... & alia l... ἀπολαμβ...

A φιλεῖν μὲν χρὴ καὶ ἀσπάζεσθαι, ὡς ὄντας βελτίστους εἰς ὅσον δύνανται· καὶ ξυγχωρεῖν Ὅμηρον ποιητικώτατον εἶναι, καὶ πρῶτον τῶν τραγῳδιοποιῶν· εἰδέναι δὲ ὅτι ὅσον μόνον ὕμνους θεοῖς καὶ ἐγκώμια τῆς ἀγαθῆς ποιήσεως παραδεκτέον εἰς πόλιν· εἰ δὲ τὴν ἡδυσμένην μοῦσαν παραδέξῃ ἐν μέλεσιν, ἢ ἔπεσιν, ἡδονή σοι καὶ λύπη ἐν τῇ πόλει βασιλεύσετον, ἀντὶ νόμου τε καὶ τοῦ κοινῇ δόξαντος ἀεὶ εἶναι βελτίστου λόγου. Ἀληθέστατα, ἔφη. B Ταῦτα δὴ (ἔφην) ἀπολελογήσθω ἡμῖν, ἀναμνησθεῖσι περὶ ποιήσεως, ὅτι εἰκότως ἄρα τότε αὐτὴν ἐκ τῆς πόλεως ἀπεστέλλομεν τοιαύτην οὖσαν. ὁ γὰρ λόγος ἡμᾶς ᾕρει. προσείπωμεν δὲ αὐτῇ, μὴ καί τινα σκληρότητα ἡμῶν καὶ ἀγροικίαν καταγνῷ, ὅτι παλαιὰ μέν τις διαφορὰ φιλοσοφίᾳ τε καὶ ποιητικῇ. καὶ γὰρ ἡ λακέρυζα πρὸς δεσπότην κύων ἐκείνη κραυγάζουσα· καὶ, μέγας ἐν ἀφρόνων κενεαγορείαισι· καὶ, ὁ τῶν διὰ σοφῶν ὄχλος κρατῶν· καὶ, οἱ λεπτῶς μεριμνῶντες, C ὅτι ἄρα πένονται· καὶ ἄλλα μυρία, σημεῖα παλαιᾶς ἐναντιώσεως τούτων· ὅμως δὲ εἰρήσθω ὅτι ἡμεῖς γε, εἴ τινα ἔχοι λόγον εἰπεῖν ἡ πρὸς ἡδονὴν ποιητικὴ καὶ ἡ μίμησις, ὡς χρὴ αὐτὴν εἶναι ἐν πόλει εὐνομουμένῃ, ἄσμενοι ἂν καταδεχοίμεθα, ὡς ξυνίσμέν γε ἡμῖν αὐτοῖς κηλουμένοις ὑπ' αὐτῆς. ἀλλὰ γὰρ τὸ δοκοῦν ἀληθές, οὐχ ὅσιον προδιδόναι. ἦ γάρ, ὦ φίλε, οὐ κηλῇ ὑπ' αὐτῆς καὶ σύ, καὶ μάλιστα ὅταν δι' Ὁμήρου θεωρῇς αὐτήν; D Πολύ γε. Οὐκοῦν δικαία ἐστὶν οὕτω κατιέναι ἀπολογησαμένη ἢ ἐν μέλει ἤ τινι ἄλλῳ μέτρῳ; Πάνυ μὲν οὖν. Δοῖμεν δέ γέ που ἂν καὶ τοῖς προστάταις αὐτῆς, ὅσοι μὴ ποιητικοί, φιλοποιηταὶ δέ, ἄνευ μέτρου λόγον ὑπὲρ αὐτῆς εἰπεῖν, ὡς οὐ μόνον ἡδεῖα ἀλλὰ καὶ ὠφελίμη πρὸς τὰς πολιτείας καὶ τὸν βίον τὸν ἀνθρώπινον ἐστί· καὶ εὐμενῶς ἀκουσόμεθα. κερδανοῦμεν γάρ που, ἐὰν μὴ μόνον ἡδεῖα φανῇ, ἀλλὰ καὶ ὠφελίμη. E Πῶς δ' οὐ μέλλομεν (ἔφη) κερδαίνειν; Εἰ δέ γε μή, ὦ φίλε ἑταῖρε, ὥσπερ οἱ ποτέ του ἐρασθέντες, ἐὰν ἡγήσωνται μὴ ὠφέλιμον εἶναι τὸν ἔρωτα, βίᾳ μέν, ὅμως δὲ ἀπέχονται, καὶ ἡμεῖς οὕτω, διὰ τὸν ἐγγεγονότα μὲν ἔρωτα τῆς τοιαύτης ποιήσεως, ὑπὸ τῆς τῶν καλῶν πολιτειῶν τροφῆς,

dam: hos, inquam, Homeri laudatores & amandos eſſe cenſeo & amplectẽdos, quippe qui pro ſuo modulo ſint optimi viri: ac proinde illis concedendum eſſe, Homerum & in tragœdia & in omni denique poetices genere principem primariúmque eſſe omnium. [a] Noueris tamẽ ex vniuerſa poeſi hæc tãtùm in ciuitate admittẽda, hymnos in deos, & bonorum illuſtriúmque virorũ laudationes. quòd ſi conditam illam voluptuoſámque Muſam, quæ lyrico heroicóve carmine cõſtet, admiſeris in ciuitatem, Dolor videlicet & Voluptas in ciuitate regnabunt, Lege, & eo quod ad communem vtilitatem optimum præſtantiſſimúmque ſemper iudicatum eſt, Ratione nimirum, penitus exturbatis. Veriſſimè, inquit, loqueris. Hæc itaque, inquam, in eam ſententiam à nobis dicta ſunto, quòd hactenus poeticam quæ ſit huiuſmodi, è noſtra republica meritò exterminauerimus. ſic enim apud nos euincebat ratio. Hoc verò adiungamus ad ea quæ diximus, ne nos aliquis vt duros & agreſtes accuſet, veterem quidem certè inter philoſophiam & poeticam diſſenſionem quandam extitiſſe. etenim illa, *Canis illa garrula aduerſus dominã allatrãs*: &, *Magnus in inanibus inſipientum colloquiis*: &, *Exiguas quaſdam ſolicitudines verſantes quòd paupertate premãtur*, & aliæ penè innumerabiles voces huius generis, argumenta ſunt veteris iſtius diſſenſionis. ita tamen dicantur, ſi poeſis illa & quælibet imitatio voluptatis miniſterio ſe dedẽs, legitima quadã ratione in bene morata ciuitate admitti debeat, lubenter eam quoque nos admiſſuros, vt qui nobis ipſis cõſcii ſimus quãta ſit eius efficacitas in animis noſtris deliniendis. nefas enim eſt id prodere quod vel ſcintillã quãdã ſpeciémq; præ ſe fert veritatis. Nónne etiã, mi Glauco, illas poetices illecebras experientia tua percepiſti vnquã, & præcipuè dum Homerum legis? Planè ſum illas expertus. Nónne igitur æquum eſt illam prodire in medium, ſeſe defendendi gratia, vel cantilena vel quouis alio metro? Omnino. Demus igitur ſanè ipſius defenſoribus (quicunque quidem poetæ minimè ſunt, ſed poetarũ amici) vt ſublata metri forma ipſius defẽſionem inſtituãt: hactenus quidẽ vt affirmẽt, eam non modò iucundam ſed & vtilem eſſe ad rempubl. & hominum vitam inſtituendam. quam quidem defenſionẽ æquo animo audiemus. lucro videlicet id nobis apponemus, ſi non iucunda tantùm ſed & vtilis nobis videatur. Quid obſtat, inquit, quominus id lucro nobis ceſſurũ ſit? Alioqui, mihi crede, quemadmodum ii qui amoris vinculis aliquando fuerunt irretiti, ſi deinde cenſeant amorem illum ſibi eſſe inutilem, ægrè quidem, reuera tamẽ ab illis amoris laqueis ſe expediunt: ita & nos, propter ingenitum nobis huiuſmodi poeſeos amorem, ex pulchrarum rerumpublicarũ educatione,

[a] Addit exceptionẽ, quatenus locus in republica poeſi tribuatur: nimirum ad hymnos deorum, & virorum illuſtrium laudationes. Vt tamẽ ſe candidè agere oſtendat, fatetur antiquum inteſtinúmque odium intercedere inter philoſophiam & poeticen. quod vtique erant excepturi poetæ, quum audirent ſe traduci à philoſophis. Fatetur etiam magnã eſſe poetices vim ad optimorum etiam virorum animos permouendos: illud tamen firmiter retinet, Omnem cautionem adhibendam ne à poetices illecebris circũueniamur. quod erat illi ex inſtituto demonſtrandum.

æquo quidem & benigno animo ſpectabimus, vt optima veriſſimáq; appareat: quãdiu autem ſolidis firmíſque rationibus ſeipſam tueri non poterit, ita eam audiemus, vt eius orationis quæ ſuprà à nobis eſt explicata, præſidio, veluti incantationis cuiuſdam amuleto, aduerſus præſentia pericula quæ ab illa nobis impendent, noſmet muniamus: illud etiam atque etiam cauẽtes ne amatoriis illecebris vulgíque amoribus rurſum irretiamur. Illam quoque ſententiam firmiter retinemus, non ita eſſe tali poeſi ſtudium adhibendum, quaſi vera ſit & res planè ſeria: ſed ita eam eſſe audiendam, vt is qui eam audiet diligenter ſibi caueat, intern'æque (vt ita dicam) animi ſui gubernationi & quaſi reipublicæ diligenter prouideat, ne prauis quibuſdam opinionibus inficiatur. Atque hæc quidem vera & germana eſſe videtur de poetica ſẽtentia. Omnino, inquit, & ego planè tibi aſſentior.

a Vltimus & auguſtiſſimus locus pulcherrimæ iſti⁹ diſputationis, DE PRAEMIIS IVSTITIAE, & SVPPLICIIS INIVSTITIAE. Præfatur rem eſſe maximi momenti, in qua videlicet vniuerſæ noſtræ vitæ cardo verſetur: vt quidem nulla re à Iuſtitia abſtrahi debeamus. Iuſtitiæ autẽ præmia primùm ita explicat, vt magna quidẽ eſſe doceat in hac vita, maxima verò in ſecunda vita. Quam præſtantiſſimã doctrinam vt diligenter explicat, ita quoque eam iuuat accuratius notare. Quid (inquit) eſt hui⁹ vitæ ſpatium, ſi cum vniuerſo comparetur? nõ igitur inhærẽdum eſt iis præmiis quæ virtutem in hac vita comitantur, ſed ea notanda ſunt quæ vitam immortalem manent. Ita pulcherrimi ſermonis ducitur primordium: cuius eſt fundamentum, Animus eſt immortalis.

[a] MAGNVM verò, inquam, profectò, mi Glauco, neque quantum videtur, magnum præmium eſt, bonum effici, an malum. quocirca neque pecuniarum gratia, neque honoris, neque potẽtiæ, neque poetici vllius oblectamenti, Iuſtitiam cæteráſque virtutes negligere debemus. Ex iis quidem quæ hactenus diximus, equidẽ aſſentior maximè, & cæteros omnes mortales aſſenſuros arbitror. Atqui ingentia virtutis præmia & mercedes quæ illam manent, nondum explicauimus. Infinitam videlicet quandam præmiorum magnitudinem narras, ſi qua ſunt iis quæ retulimus maiora. Ecquid verò, inquam, magnum breui in tempore poteſt exiſtere? nempe omne hoc tempus à pueritia ad extremam vſque ſenectutis metam, exiguum quiddam eſt, ſi cum vniuerſo comparetur. Imò verò, inquit, nihil. Quid igitur? cenſéſne rem immortalem pro hoc tãtilli temporis ſpatio ſolicitam eſſe debere, pro vniuerſo autem, nequaquam? Pro vniuerſo, inquit, maximè. ſed quorſum hæc? Ignoráſne, inquam, IMMORTALEM ESSE NOSTRVM ANIMVM, & nunquam periturum? Tum ad me confeſtim conuerſus Glauco, admirabundus excepit, Equidem ignoro per Iouem: tu verò idne potes docere? Certè, niſi vltrò præuaricarer. & te quoque idipſum poſſe arbitror. neque enim id difficile. Mihi quidem perdifficile videtur, inquit. te verò hac de re lubenter audirem, quatenus non id difficile arbitrêre. Audieris igitur, inquam. Dic modò, inquit. [b] Bonúmne, inquã, aliquid & malum vocas? Equidem. Nunquid de his ipſis eodem modo ſtatuis quo ego? Quídnã illud eſt? Malũ videlicet ita definiri, vt omne illud ſit malũ quod diſſoluit atque corrũpit: bonũ verò, quod ſeruat & iuuat. Illud idẽ etiã de his ſtatuo, inquit. Quid veró? cẽſéſne vnicuiq; rei aliquid eſſe & bonũ & malũ? exẽpli cauſa, ocu-

b Illius ἀξιώματος, quo animi videlicet felicitas vel infelicitas innititur, probatio: Animum nec ſuo nec alieno malo perire, ac proinde eſſe im

A εὔνοι μὲν ἐσόμεθα, φανῆναι αὐτὴν ὡς βελτίστην καὶ ἀληθεστάτην· ἕως δ' ἂν μὴ οἵα τ' ᾖ ἀπολογήσασθαι, ἀκροασόμεθ' αὐτῆς ἐπᾴδοντες ἡμῖν αὐτοῖς τοῦτον τὸν λόγον ὃν ἐλέγομεν, καὶ ταύτην τὴν ἐπῳδήν· εὐλαβούμενοι πάλιν ἐμπεσεῖν εἰς τὸν παιδικόν τε καὶ τὸν τῶν πολλῶν ἔρωτα. αἰσθώμεθα δ' οὖν ὡς οὐ σπουδαστέον ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ποιήσει, ὡς ἀληθείας τε ἁπτομένῃ καὶ σπουδαίᾳ· ἀλλ' εὐλαβητέον αὐτὴν ὂν τῷ ἀκροωμένῳ, περὶ τῆς
B ἐν αὐτῷ πολιτείας δεδιότι· καὶ νομιστέα ἅπερ εἰρήκαμεν περὶ ποιήσεως. Παντάπασιν (ἦ δ' ὅς) ξύμφημι.

Μέγας γὰρ (ἔφην) ὁ ἀγών, ὦ φίλε Γλαύκων, μέγας, οὐχ ὅσος δοκεῖ, τὸ χρηστὸν ἢ κακὸν γενέσθαι. ὥστε οὔτε τιμῇ ἐπαρθέντα, οὔτε χρήμασιν, οὔτε ἀρχῇ οὐδεμιᾷ, οὐδέ γε ποιητικῇ, ἄξιον ἀμελῆσαι δικαιοσύνης τε καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς. Ξύμφημί σοι (ἔφη) ἐξ ὧν διεληλύθαμεν· οἶμαι δὲ καὶ ἄλλον ὁν-
C τινοῦν. Καὶ μὴν (ἦν δ' ἐγώ) τά γε μέγιστα ἐπίχειρα ἀρετῆς καὶ προκείμενα ἆθλα οὐ διεληλύθαμεν. Ἀμήχανόν τι (ἔφη) λέγεις μέγεθος, εἰ τῶν εἰρημένων μείζω ἐστὶν ἄλλα. Τί δ' ἂν (ἦν δ' ἐγώ) ἐν γε ὀλίγῳ χρόνῳ μέγα γένοιτο; πᾶς γὰρ οὗτός γε ὁ ἐκ παιδὸς μέχρι πρεσβύτου χρόνος πρὸς πάντα ὀλίγος πού τις ἂν εἴη. Οὐδὲν μὲν οὖν, ἔφη. Τί γοῦν; οἴει ἀθανάτῳ πράγματι ὑπὲρ τοσούτου δεῖν χρόνου ἐσπουδακέναι, ἀλλ' οὐχ
D ὑπὲρ τοῦ παντός; Οἶμαι ἔγωγ', ἔφη. ἀλλὰ τί τοῦτο λέγεις; Οὐκ ᾔσθησαι (ἦν δ' ἐγώ) ὅτι ἀθάνατος ἡμῶν ἡ ψυχή, καὶ οὐδέποτε ἀπόλλυται; Καὶ ὅς, ἐμβλέψας μοι καὶ θαυμάσας, εἶπε, Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε· σὺ δὲ τοῦτ' ἔχεις λέγειν; Εἰ μὴ ἀδικῶ γ', ἔφη. οἶμαι δὲ καὶ σύ. οὐδὲν γὰρ χαλεπόν. Ἔμοιγ', ἔφη. σοῦ δ' ἂν ἡδέως ἀκούσαιμι τὸ οὐ χαλεπὸν τοῦτο. Ἀκούοις ἄν, ἦν δ' ἐγώ. Λέγε μόνον, ἔφη. Ἀγαθόν τι (εἶπον) καὶ κακὸν καλεῖς; Ἔγω-
E γε. Ἆρ' οὖν ὥσπερ ἐγὼ περὶ αὐτῶν διανοῇ; Τὸ ποῖον; Τὸ μὲν ἀπολλύον καὶ διαφθεῖρον πᾶν, τὸ κακὸν εἶναι· τὸ δὲ σῶζον καὶ ὠφελοῦν, τὸ ἀγαθόν. Ἔγωγ', ἔφη. Τί δέ; κακὸν ἑκάστῳ τι καὶ ἀγαθὸν λέγεις; οἷον ὀφθαλμοῖς

ὀφθαλμίαν, καὶ ξύμπαντι τῷ σώματι νόσον· σίτῳ τε ἐρισίβην, σηπεδόνα τε ξύλοις· χαλκῷ δὲ καὶ σιδήρῳ ἰόν· καί, ὅπερ λέγω, σχεδὸν πᾶσι ξύμφυτον ἑκάστῳ κακόν τε καὶ νόσημα. Ἔγωγ᾽, ἔφη. Οὐκοῦν ὅταν τῳ τι τούτων προσγένηται, πονηρόν τε ποιεῖ ᾧ προσεγένετο, καὶ τελευτῶν ὅλον διέλυσε καὶ ἀπώλεσε; Πῶς γὰρ οὔ; Τὸ ξύμφυτον ἄρα κακὸν ἑκάστου καὶ ἡ πονηρία ἕκαστον ἀπόλλυσιν. ἢ, εἰ μὴ τοῦτο ἀπολεῖ, οὐκ ἂν ἄλλο γε αὐτὸ ἔτι διαφθείρειεν. οὐ γὰρ τό γε ἀγαθὸν μήποτέ τι ἀπολέσῃ, οὐδὲ αὖ τὸ μήτε κακὸν μήτε B ἀγαθόν. Πῶς γὰρ ἄν; ἔφη. Ἐὰν ἄρα τι τῶν ὄντων εὑρίσκωμεν ᾧ ἔστι μὲν τι κακὸν ὃ ποιεῖ αὐτὸ μοχθηρόν, τοῦτο μέντοι οὐχ οἷόν τε αὐτὸ λύειν ἀπολλύον, οὐκ ἤδη εἰσόμεθα ὅτι τοῦ πεφυκότος οὕτως ὄλεθρος οὐκ ἦν; Οὕτως (ἔφη) εἰκός. Τί οὖν; (ἦν δ᾽ ἐγώ) ψυχῇ ἆρ᾽ οὐκ ἔστιν ὃ ποιεῖ αὐτὴν κακήν; Καὶ μάλ᾽, ἔφη· ἃ νῦν δὴ διῄειμεν πάντα, ἀδικία τε καὶ ἀκολασία, καὶ δειλία, καὶ ἀμαθία. Ἦ οὖν τι C τούτων αὐτὴν διαλύει τε καὶ ἀπόλλυσι; καὶ ἐννόει μὴ ἐξαπατηθῶμεν, οἰηθέντες τὸν ἄδικον ἄνθρωπον καὶ ἀνόητον, ὅταν ληφθῇ ἀδικῶν, τότε ἀπολωλέναι ὑπὸ τῆς ἀδικίας, πονηρίας οὔσης ψυχῆς. ἀλλ᾽ ὧδε ποίει· ὥσπερ σῶμα ἡ σώματος πονηρία νόσος οὖσα τήκει καὶ διόλλυσι καὶ ἄγει εἰς τὸ μηδὲ σῶμα εἶναι, καὶ ἃ νῦν δὴ ἐλέγομεν ἅπαντα, ὑπὸ τῆς οἰκείας κακίας τῷ προσκαθῆσθαι καὶ ἐνεῖναι διαφθειρούσης, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἀφι- D κνεῖται. οὐχ οὕτω; Ναί. Ἴθι δή, καὶ ψυχὴν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον σκόπει· ἆρα ἐνοῦσα ἐν αὐτῇ ἀδικία καὶ ἡ ἄλλη κακία, τῷ ἐνεῖναι καὶ προσκαθῆσθαι, φθείρει αὐτὴν καὶ μαραίνει, ἕως ἂν εἰς θάνατον ἀγαγοῦσα, τοῦ σώματος χωρίσῃ; Οὐδαμῶς (ἔφη) τοῦτό γε. Ἀλλὰ μέντοι ἐκεῖνό γε ἄλογον (ἦν δ᾽ ἐγώ) τὴν μὲν ἄλλου πονηρίαν ἀπολλύναι τι, τὴν δὲ αὑτοῦ, μή. Ἄλογον. Ἐννόει γὰρ (ἦν δ᾽ ἐγώ) ὦ Γλαύκων, ὅτι οὐδ᾽ ὑπὸ τῆς τῶν σιτίων πονηρίας, E ἣ ἂν ᾖ αὐτῶν ἐκείνων, εἴτε παλαιότης, εἴτε σαπρότης, εἴτε ἡτισοῦν οὖσα, οὐκ οἰόμεθα δεῖν σῶμα ἀπόλλυσθαι· ἀλλ᾽ ἐὰν μὲν ἐμποιῇ ἡ αὐτῶν πονηρία τῷ σώματι σώματος μοχθηρίαν, φήσομεν αὐτὸ δι᾽ ἐκεῖνα ὑπὸ τῆς αὑτοῦ κακίας νόσου οὔσης ἀπολωλέναι· ὑπὸ δὲ σιτίων πονηρίας ἄλλων ὄντων ἄλλο

A lis, lippitudinem: & vniuerſo corpori, morbum: frugibus, æruginem, lignis, cariem & putredinem, æri ferróque rubiginem: atque, vt ſummatim complectar quod modò attigi, omnibus ferè rebus proprium quoddam & peculiare malum, incommodo quodam naturali, & morbū, ſiue luem quandam. Ita ſentio, inquit. Nónne igitur, quum quiddā huiuſmodi cuidam horum adhæret, deterius reddit illud, ac denique totū diſſoluit & perdit? Quídni? Proprium igitur cuiuſque malum & ingenita deprauatio vnumquodque ſolet corrumpere: & niſi id corruperit, nihil aliud vnquam corrumpet. neque enim quod bonū eſt, aliquid deſtruit: neque rurſus id quod nec bonum nec malum eſt. Quomodò enim? inquit. Si quid igitur in rerum natura tale comperiamus, vt ei malum aliquod inſit quod ipſum deterius efficiat, ipſum tamen non poſſit diſſoluere & perdere, omnino rei ita affectæ atque comparatæ nullus eſſe poteſt interitus. Ita, inquit, cōſentaneum eſt. Quid igitur? éſtne aliquid quod animā prauam efficiat? Eſt: & maximè quidem, inquit: nimirum ea omnia quæ iam receſuimus, Iniuſtitia, intemperantia, ignauia, inſcitia. An quicquam ex his animam diſſoluit & perdit? animaduerte verò ne decipiamur, rati iniuſtum hominem & ſtultum, quum in ſcelere deprehenſus eſt, tunc ab iniuſtitia, quæ animi eſt prauitas, corrumpi. ſed rem ita tibi repræſenta: Quemadmodum morbus, qui corporis eſt deprauatio, corpus ipſum liquefacit & perdit, & eouſque ipſum deducit vt nō amplius ſit corpus: ita & ea omnia de quibus modò loquebamur, eò etiam deueniunt vt non amplius exiſtant, vi nimirum propriæ illius vitioſitatis, quæ quantum alicui rei inſidet atque inhæret, eam perdit atque profligat. nónne eſt ita? Ita prorſus. Agedum verò de animo ita ſtatuito: nónne Iniuſtitia & reliqua prauitatis turba, quatenus in eo ineſt & inhæret, hactenus illum corrumpit & tabefacit, donec ad mortem adactum è copore ſeiungat atque ſeparet? Nequaquam, inquit, res [ita ſe habet in animo] Eſt tamen illud à ratione diſſentaneum, inquam, vt alienum vitium aliquid interimat, cui proprium vitiū non perniciem inferat. Eſt certè præter rationem. Attende inquam, mi Glauco: ex propria ciborum prauitate, ſiue ex vetuſtate, ſiue putredine, ſiue alia aliqua cauſa inducta ſit, non exiſtimamus corpus perire poſſe: verùm ſi ciborū deprauatio proprium quoddam vitium in corpus importarit, dicemus corpus per illos cibos, peculiari tamen & ſua vitioſitate, morbo videlicet, perire: corpus autem ipſum, quum aliud ſit, ciborum quorum item alia natura eſt, vi-

mortalem. Duo autē ponit, &, Vnūquodq; proprio malo non alieno perire: &, Iniuſtitiam, intemperantiam & cætera vitia eſſe animi malum & labē. non tamen conſequi, animum iniuſtitia cæteriſque vitiis perire. Quandoquidē ſi viro iniuſto eſſet lethifera, malorūm liberatio eſſet: quum tamen æquum ſit animū ſcelerum ſuorum pœnas expendere. Ita conſequi, animum'iniuſtorum etiam hominum immortalē permanere.

...im ποίει ſu... m eſſe non ...: ſed ad ἴθι ... όπει, refer... maduertē... ſt: hoc mo... ὧδε ποίει ... σῶμα, ... ἴθι δή, καὶ ... σκόπει ... interiectis ... et paren... illis, οὐχ ... Ναί.) q.d. ... inito ratio... d inueſti... huius rei ... tem.

... ἢ ἂν ᾖ.

tioſitate, (niſi alieno malo proprium ingenitúmque malum induxerit) diſſipari poſſe nunquam exiſtimabimus. Rectiſſimè, inquit, loqueris. Eadem igitur ratione, inquam, niſi corporis detrimentum ipſius animæ propriam peculiarémque deprauationem importarit, haudquaquam exiſtimare debemus, ex alieno malo, abſque priuata deprauatione, animum perire, id eſt, alterius malo alterum diſſipari. Ita certè, inquit, ratio videtur euincere. Aut igitur hæc refellamus, tanquam non rectè dicantur, aut, quandiu hæc minimè refelli poterunt, conſtanter negemus, ex febre aut alio quouis morbo, aut cæde, etiamſi quis totum corpus in minutiſſimas partes decideret, diſſipari animam his omnibus de cauſis: priuſquã aliquis oſtẽderit, propter has corporis paſſiones, animum ipſum iniquiorem irreligioſiorémque fieri. quatenus autem alienum malum adeſt alteri, nec proprium cuique malum adhæret, neque animum neque aliud quidpiam corrumpi concedamus. Atenim nemo id vnquam oſtendet, morientiũ animos propter mortem iniuſtiores effici. Siquis autẽ huic ſermoni audeat ſe opponere, & dicere, deteriorẽ iniuſtioremq; euadere illũ qui moriatur, ne animos eſſe immortales cogatur confiteri, oportere dicemus, ſi vera is dixerit, viro iniuſto lethiferã iniuſtitiã eſſe, veluti morbũ, & ab ipſo quidem perimente, ſua quadam natura, eos qui ipſum ſuſcipiant, perimi: citius quidem illos qui maximè, ſerius cõtrà, qui minus: neque eo modo quo in hac vita contingere videmus, mori iniuſtos, quum eos alii pœnis inſuper afficiãt. Per Iouem, inquit, haud grauiſſimum quoddã malum iniuſtitia eſſe videbitur, ſi viro iniuſto erit lethifera: malorum ſiquidem liberatio eſſet. atqui contrà potius exiſtimo, vtut ipſa alios maximè interficiat, hominem tamẽ ſui participem, viuacem maximè efficere, & præterea etiã peruigilem: tantum abeſt ab eo vt mortem inducat. Præclarè, inquam, loqueris. Quando propria cuiuſque prauitas propriúmque malum perdere animum nequit, vix ac ne vix quidem, malum ad alterius perniciem exitiúmque deſtinatum, vel animũ vel aliud quidpiam diſſoluet, vltra id cui perdendo deſtinatum fuerit. Vix nimirum, inquit, vt planè conſentaneum eſt. Igitur quum à nullo prorſus malo ſiue proprio ſiue alie-

A ὂν τὸ σῶμα, ὑπ' ἀλλοτρίου κακοῦ μὴ ἐμποιήσαντος τὸ ἔμφυτον κακὸν, οὐδέποτε ἀξιώσομεν διαφθείρεσθαι. Ὀρθότατ' ἂν, ἔφη, λέγεις. Κατὰ τὸν αὐτὸν τοίνυν λόγον (ἦν δ' ἐγὼ) ἐὰν μὴ σώματος πονηρία ψυχῆς πονηρίαν ἐμποιῇ, μή ποτε ἀξιῶμεν ὑπ' ἀλλοτρίου κακοῦ ἄνευ τῆς ἰδίας πονηρίας ψυχὴν ἀπόλλυσθαι, τῷ ἑτέρου κακῷ ἕτερον. Ἔχει γὰρ (ἔφη) λόγον. Ἢ τοίνυν ταῦτα ἐξελέγξωμεν ὅτι οὐ καλῶς λέγομεν, ἢ, ἕως ἂν B ᾖ ἀνέλεγκτα, μή ποτε φῶμεν, ὑπὸ πυρετοῦ, μηδ' αὖ ὑπ' ἄλλης νόσου, μηδ' αὖ ὑπὸ σφαγῆς, μηδ' εἴ τις ὅτι σμικρότατα ὅλον τὸ σῶμα κατατέμοι, ἕνεκα τούτων μηδὲν μᾶλλον ποτὲ ψυχὴν ἀπόλλυσθαι, πρὶν ἄν τις ἀποδείξῃ ὡς διὰ ταῦτα τὰ παθήματα τὰ τοῦ σώματος αὐτὴ ἐκείνη ἀδικωτέρα καὶ ἀνοσιωτέρα γίγνεται. ἀλλοτρίου δὲ κακοῦ ἐν ἄλλῳ γιγνομένου, τοῦ δὲ ἰδίου ἑκάστου μὴ ἐγγιγνομένου, μήτε ψυχὴν μήτε ἄλλο μηδὲν C ἐῶμεν φάναι τινὰ ἀπόλλυσθαι. Ἀλλὰ μέντοι (ἔφη) τοῦτό γε οὐδείς ποτε δείξει, ὡς τῶν ἀποθνησκόντων ἀδικώτεραι αἱ ψυχαὶ διὰ τὸν θάνατον γίγνονται. Ἐὰν δέ γέ τις (ἔφην ἐγὼ) ὁμόσε τῷ λόγῳ τολμᾷ ἰέναι, καὶ λέγειν ὡς πονηρότερος καὶ ἀδικώτερος γίγνεται ὁ ἀποθνήσκων, ἵνα δὴ μὴ ἀναγκάζηται ἀθανάτους τὰς ψυχὰς ὁμολογεῖν, ἀξιώσομέν που, εἰ ἀληθῆ λέγει ὁ ταῦτα λέγων, τὴν ἀδικίαν εἶναι θανάσιμον τῷ ἔχοντι, ὥσπερ νόσον, καὶ ὑπ' D αὐτοῦ τοῦ ἀποκτιννύντος τῇ ἑαυτοῦ φύσει, ἀποθνήσκειν τοὺς λαμβάνοντας αὐτό· τοὺς μὲν μάλιστα, θᾶττον· τοὺς δὲ ἧττον, σχολαίτερον· ἀλλὰ μὴ, ὥσπερ νῦν, διὰ τοῦτο ὑπ' ἄλλων δίκην ἐπιθέντων ἀποθνήσκουσιν οἱ ἄδικοι. Μὰ Δία (ἦ δ' ὅς) οὐκ ἄρα πάνδεινον φανεῖται ἡ ἀδικία, εἰ θανάσιμον ἔσται τῷ λαμβάνοντι· (ἀπαλλαγὴ γὰρ ἂν εἴη κακῶν) ἀλλὰ μᾶλλον οἶμαι αὐτὴν φανήσεσθαι, πᾶν τοὐναντίον, τοὺς ἄλλους ἀποκτιννῦσαν, εἴπερ οἷόν τε· E τὸν δ' ἔχοντα καὶ μάλα ζωτικὸν παρέχουσαν, καὶ πρός γέ τι τῷ ζωτικῷ, ἄγρυπνον. οὕτω πόρρω που, ὡς ἔοικεν, ἐσκήνωται τοῦ θανάσιμος εἶναι. Καλῶς (ἦν δ' ἐγὼ) λέγεις. ὁπότε γὰρ δὴ μὴ ἱκανὴ ἥ γε οἰκεία πονηρία καὶ τὸ οἰκεῖον κακὸν ἀποκτεῖναι καὶ ἀπολέσαι ψυχὴν, σχολῇ τό γε ἐπ' ἄλλου ὀλέθρῳ τεταγμένον κακὸν ψυχὴν ἤ τι ἄλλο ἀπολεῖ, πλὴν ἐφ' ᾧ τέτακται. Σχολῇ γ', ἔφη, ὥς γε τὸ εἰκός. Οὐκοῦν, ὁπότε μηδ' ὑφ' ἑνὸς ἀπόλλυται κακοῦ, μήτε οἰκείου μήτε ἀλλο-

Vel ὀρθότατ' abſque ἂν, vel ὀρθότατ' αὖ, legendum videt.

Vel πρός γ' ἔτι, vel πρός γέ τι ſcribendum videtur.

τεῖν, δῆλον ὅτι ἀνάγκη αὐτὸ ἀεὶ ὂν εἶναι· εἰ δ' ἀεὶ ὄν, ἀθάνατον. Ἀνάγκη, ἔφη. Τοῦτο μὲν τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) οὕτως ἐχέτω. εἰ δ' ἔχει, ἐνοεῖς ὅτι ἀεὶ ἂν εἶεν αἱ αὐταί. οὔτε γὰρ ἄν που ἐλάττους γένοιντο, μηδεμιᾶς ἀπολλυμένης, οὔτε αὖ πλείους. εἰ γὰρ ὁτιοῦν τῶν ἀθανάτων πλέον γίγνοιτο, οἶσθ' ὅτι ἐκ τοῦ θνητοῦ ἂν γίγνοιτο, καὶ πάντα ἂν εἴη τελευτῶντα ἀθάνατα. Ἀληθῆ λέγεις. Ἀλλ', ἦν δ' ἐγώ, μήτε τοῦτο οἰόμεθα (ὁ γὰρ λόγος οὐκ ἐάσει) μήτε γε αὖ τῇ ἀληθεστάτῃ φύσει τοιοῦτον εἶναι ψυχήν, ὥστε πολλῆς ποικιλίας καὶ ἀνομοιότητός τε καὶ διαφορᾶς γέμειν αὐτὸ πρὸς αὑτό. Πῶς λέγεις; ἔφη. Οὐ ῥᾴδιον (ἦν δ' ἐγώ) ἀΐδιον εἶναι, σύνθετόν τε ἐκ πολλῶν, καὶ μὴ τῇ καλλίστῃ κεχρημένον συνθέσει, ὡς νῦν ἡμῖν ἐφάνη ἡ ψυχή. Οὔκουν εἰκός γε. Ὅτι μὲν τοίνυν ἀθάνατον ψυχή, καὶ ὁ ἄρτι λόγος καὶ οἱ ἄλλοι ἀναγκάσειαν ἄν. οἷον δ' ἐστὶ τῇ ἀληθείᾳ, οὐ λελωβημένον δεῖ αὐτὸ θεάσασθαι ὑπό τε τῆς τοῦ σώματος κοινωνίας καὶ ἄλλων κακῶν, ὥσπερ νῦν ἡμεῖς θεώμεθα· ἀλλ' οἷόν ἐστι καθαρὸν γιγνόμενον, τοιοῦτον ἱκανῶς λογισμῷ διαθεατέον· καὶ πολύ γε κάλλιον αὐτὸ εὑρήσει, καὶ ἐναργέστερον δικαιοσύνας τε καὶ ἀδικίας διόψεται, καὶ πάντα ἃ νῦν διήλθομεν. νῦν δὲ εἴπομεν μὲν ἀληθῆ περὶ αὐτοῦ, οἷον ἐν τῷ παρόντι φαίνεται· τεθεάμεθα μέντοι διακείμενον αὐτὸ ὥσπερ οἱ τὸν θαλάττιον Γλαῦκον ὁρῶντες, οὐκ ἂν ἔτι ῥᾳδίως ἴδοιεν αὐτοῦ τὴν ἀρχαίαν φύσιν, ὑπὸ τοῦ τά τε παλαιὰ τοῦ σώματος μέρη, τὰ μὲν ἐκκεκλάσθαι, τὰ δὲ συντετρῖφθαι, καὶ πάντως λελωβῆσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἄλλα δὲ προσπεφυκέναι, ὄστρεά τε καὶ φυκία καὶ πέτρας· ὥστε παντὶ μᾶλλον θηρίῳ ἐοικέναι ἢ οἷος ἦν φύσει. οὕτω καὶ τὴν ψυχὴν ἡμεῖς θεώμεθα διακειμένην ὑπὸ μυρίων κακῶν. ἀλλὰ δεῖ, ὦ Γλαύκων, ἐκεῖσε βλέπειν. Ποῖ; ἦ δ' ὅς. Εἰς τὴν φιλοσοφίαν αὐτῆς, καὶ ἐννοεῖν ὧν ἅπτεται καὶ οἵων ἐφίεται ὁμιλιῶν, ὡς συγγενὴς οὖσα τῷ τε θείῳ καὶ ἀθανάτῳ, καὶ ἀεὶ ὄντι, καὶ οἵα ἂν γένοιτο τῷ τοιούτῳ πᾶσα ἐπισπομένη, καὶ ὑπὸ ταύτης τῆς ὁρμῆς ἐκκομισθεῖσα ἐκ τοῦ πόντου ἐν ᾧ νῦν ἐστι, καὶ περικρουσθεῖσα πέτρας τε καὶ ὄστρεα ἃ νῦν αὐτῇ, ἅτε γῆν ἑστιωμένῃ,

Μὴ οἰώμεθα, ne existimemus. Itaque paulo post arbitremur.

A no [animus] interimatur, conſtat omnino neceſſariò inde confici, Ipſum ſemper exiſtere: quòd ſi ſemper exiſtat, Immortalem eſſe. Neceſſe eſt, inquit. Hoc igitur ita ſe habeat: &, ſi ita ſe habet, perſpice quàm rectè conſequatur, eoſdẽ animos ſemper futuros. neque enim pauciores vnquam erũt (quum nullus intereat) neque plures. Si enim immortalium quicquam plus efficiatur, omnino ex mortali efficietur, erúntque tandem immortalia omnia. Vera cómemoras. At verò id nequaquam exiſtimamus: (non enim ratio pateretur) neque B rurſum arbitramur animum veriſſima ſui natura huiuſmodi eſſe, vt varius, multiplex, diſſimilis & diſcrepans ſit ipſe ſibiipſi. Quomodo iſtud ais? inquit. Haud facile eſt, inquam, ſempiternum eſſe id quod ex pluribus conſtitutum eſt, neque optimam compoſitionem eſt ſortitum: quemadmodum nunc nobis animus apparuit. Nequaquam, vt quidem conſentaneum eſt. Animum igitur eſſe immortalem, & hæc ratio nunc à nobis explicata, & quampluri mę aliæ neceſſariò euicerint.[a] Siquis autem qualis reuera ipſe ſit, inſpicere velit, C haudquaquam intueri eum debet cómunitate corporis maliſque aliis cõtaminatũ, qualem nos modò intuemur: ſed qualem, quũ purus integérque erit à corporis communitate ſegregatus, cumulatè contemplari debet rationis ductu & auſpiciis. Ita profectò & pulchriorem multo & luculẽtiorem peruidebit, & iuſtitię & iniuſtitiæ & omnium earum rerum de quibus hactenus verba fecim⁹, diſcrimina perſpiciet. Nunc quidem vera de ipſo diximus, qualis quidem nunc apparet: at eum non aliter D ſpectauimus quàm multi marinum inſpiciant Glaucum: cuius quidem antiquam naturam perſpicere haud facilè poſſint, eo quòd antiquę corporis partes partim fractæ, partim contritæ ſint atque diſſipatæ fluctuum impetu: aliáque rurſus illi inhæreant, conchylia, alga, lapides: ex quarum rerũ multiplici conformatione ferę potius ſpeciẽ quàm ſuę naturę vultum prę ſe fert. Ita & nos animum inſpicimus innumerabilibus malis inquinatum. Sedenim illò conuertenda eſt oculorum noſtrorum aE cies, mi Glauco. Quónam? inquit. Ad ipſius, inquam, animi philoſophiam: & in ea conſiderandum eſt quas res attingat ipſe, quarúmque rerum vſu & conſuetudine delectetur: quippe qui cognatus ſit diuino illi & immortali & ſẽpiterno: & qualis videlicet futurus eſt, quũ totus eius naturam attrahet, ipſi vni ſolidè adhęreſcens: ac proinde illius communitatis vi & quaſi impetu ſuſtulerit ſe ex eo pelago in quo nunc mergitur, excuſſis illis lapidum, ſabuli, conchyliorum ſalebroſis ſordibus, quæ nunc

a Ἀξιώματος illius ita vt diximus probati amplificatio, cum re ipſa maximè cohærens: In hac nimirum vita, quatenus animus corporis carcere circumcluditur, nos quidem videre qualis nunc appareat, ſed ignorare qualis ſit reuera .i. antiqua & germana illius natura, qualis nimirum erit quũ ex hoc corporis ergaſtulo euolauerit. tum demum enim illam nos reuera contemplaturos. Addit autem præclaram εἰκονοποιΐαν, in exẽplò Glauci marini dei.

ci, vtpote ex terra nutrito, terrena, lapidoſa, agreſtia denique plurima incultáque inhæreſcunt, ab eo videlicet alimentorũ genere, quæ plerique beata exiſtimant. Tũc demum veram germanámque animi naturam contemplabimur, agnoſcemúſque vtrum multiformis ſit & varia, an vniformis atque ſimplex, & quænam ſit omnino ipſius conditio. Nunc autem in hac vita humana illius affectiones & formas ſatis, opinor, commodè explicauimus. Omnino, inquit.

[[a] Nónne cætera quidem in hac diſputatione hominũ oculis nudauimus atque obiecimus? præmiorum verò honorúmque qui Iuſtitiam manent, rationes minimè exhibuimus (quẽadmodum vos dicebatis feciſſe Heſiodum & Homerum) ſed ipſam Iuſtitiam, animi optimum eſſe cõperimus, & ex eius formula & præſcripto iuſtè agendum docuimus, ſiue quis Gygis anulum haberet, ſiue non: ſiue etiam ad illum anulum Plutonis galeam adiiceret? Veriſſimè, inquit, loqueris. Cæterùm, inquam, mi Glauco, nihil iam impedit quominus preter illa hactenus explicata, Iuſtitiæ reliquarúmque virtutum comitatui ea præmia aſſignemus, quæ & qualia ipſa Iuſtitia tribuit animo & apud deos & apud homines, vel dũ homo ſuperſtes eſt in hac vita, vel poſtquam mortuus fuerit. Prorſus conſentanea eſt huic diſputationi huius rei explicatio, inquit ille. Nunquid ergo reſtituetis mihi quod in ſuperiori diſputatione à me mutuò accepiſtis? Ecquid illud maximé? Dedi equidem vobis, iuſtum virum, videri iniuſtũ: iniuſtúmque contrà, iuſtum. hoc enim vos cenſueratis diſputãdi cauſa concedendum eſſe, licet reuera fieri non poſſet [b] vti iſta homines & deos laterent: quò videlicet Iuſtitię cum iniuſtitia comparatæ natura perſpicuè cognoſceretur. nunquid recordaris? Peccarem equidem grauiter, inquit, niſi recordarer. Quũ igitur, inquam, de vtraque lata eſt vltimi ratíque iudicii ſententia, iterum à vobis poſtulo vt explicetis écquem Iuſtitia honorem & apud deos & apud homines conſequatur: veſtrúmque etiam hac de re aſſenſum certámque ſententiam ſignificetis: vt & opinionis etiam eius nomine, victoriã quam ſuis dat, ipſa etiam ſibi reportet: quãdoquidem perſpicuum fuit eam verè conſtantibus bonis ſui ſtudioſos honeſtare atque cumulare, nec vllo modo eos fallere qui verè ſint ipſius compotes. Debetur illi etiam, inquit, hoc nomine victoria. Primùm igitur hoc mihi reddetis, Deos haudquaquam latere qualis ſit vterque [id eſt & iuſtus & iniuſtus.] Reddemus, inquit. Si deos id non latet, ille quidem à deo amabitur, hic odio habebitur: quod initio etiam cõcedebamus. Eſt ita. Concedemus quoque omnia

a Hoc ſubſtrato fundamento immortalitatis, ad principẽ primariámque quæſtionem accedit, De præmiis Iuſtitiæ, &, ſuppliciis Iniuſtitiæ. Repetit autẽ quod priori libro dixerat hac de re, dum illius ſuo more σκιαγραφίαν quandam repræſentaret, commendans etiam Iniuſtitiam, vt ex contrario melius eluceſceret. Iniuſtitiæ autẽ ex vulgi hypotheſi multa tribuerat. illa, vt malè conceſſa, reuocat, & Iuſtitiæ tribuit: vt euincat, Iuſtitiam & apud deos & apud homines præmium conſequi. Quãuis enim profligati homines ad tempus triumphẽt, infeliciſſimus tamen eſt illorũ exitus. quòd ſi in hac vita premuntur pœnæ iniuſtitiæ debitæ, argumentum eſt illas in altera vita cumulatiſſimas à Deo reſeruari.

b Prima ſuperioris ſermonis emendatio: Diſputationis cauſa ex mutuo cõſenſu datum fuerat, licet falſum, fieri poſſe vt res humanæ deum laterent. Hoc reuocat Socrates, docétq; Deo & iuſtum & iniuſtum cognitum eſſe: ac proinde illum amare, hunc odiſſe. Vnde conſequatur, bono viro omnia bene & feliciter ſucceſſura, quũ eius res Deo ſint curæ: contrà, impio, omnia infeliciſsimè, quanuis ad tempus florere videatur: ſicuti illuſtri exemplo docet. Hoc verò fundamento nihil poteſt eſſe firmius neque certius.

A γεηρὰ καὶ πετρώδη πολλὰ καὶ ἄγρια περιπέφυκεν ὑπὸ τῶν εὐδαιμόνων λεγομένων ἑστιάσεων. καὶ τότ' ἄν τις ἴδη αὐτῆς τὴν ἀληθῆ φύσιν, εἴτε πολυειδὴς, εἴτε μονοειδὴς, εἴτε ὅπῃ ἔχει καὶ ὅπως. νῦν δὲ τὰ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ πάθη τε καὶ εἴδη, ὡς ἐγῷμαι, ἐπιεικῶς αὐτῆς διεληλύθαμεν. Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη.

Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγώ) τά τε ἄλλα ἀπεδυσάμεθα ἐν τῷ λόγῳ, καὶ οὐ τοὺς μισθοὺς
B οὐδὲ τὰς δόξας δικαιοσύνης ἐπηνέγκαμεν, (ὥσπερ Ἡσίοδόν τε καὶ Ὅμηρον ὑμεῖς ἔφατε) ἀλλ' αὐτὴν δικαιοσύνην αὐτῇ ψυχῇ ἄριστον εὕρομεν· καὶ ποιητέον εἶναι αὐτῇ τὰ δίκαια, ἐάν τ' ἔχῃ τὸν Γύγου δακτύλιον, ἐάν τε μὴ, καὶ πρὸς τοιούτῳ δακτυλίῳ τὴν Ἄϊδος κυνῆν. Ἀληθέστατα (ἔφη) λέγεις. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγώ) ὦ Γλαύκων, νῦν ἤδη ἀνεπίφθονόν ἐστι, πρὸς ἐκείνοις καὶ τοὺς μισθοὺς τῇ δικαιοσύνῃ καὶ τῇ ἄλλῃ ἀρετῇ ἀποδοῦναι, ὅσους
C τε καὶ οἵους τῇ ψυχῇ παρέχει παρ' ἀνθρώπων τε καὶ θεῶν, ζῶντός τε ἔτι τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐπειδὰν τελευτήσῃ. Παντάπασι μὲν οὖν, ἦ δ' ὅς. Ἆρ' οὖν ἀποδώσετέ μοι ἃ ἐδανείσασθε ἐν τῷ λόγῳ; Τί μάλιστα; Ἔδωκα ὑμῖν, τὸν δίκαιον δοκεῖν ἄδικον εἶναι, καὶ τὸν ἄδικον, δίκαιον. ὑμεῖς γὰρ ἠγεῖσθε, κἂν εἰ μὴ δυνατὸν εἴη ταῦτα λανθάνειν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους, ὅμως δοτέον εἶναι, τοῦ λόγου ἕνεκα· ἵνα αὐτὴ δικαιοσύνη πρὸς ἀδικίαν αὐ-
D τὴν κριθείη. ἢ οὐ μνημονεύεις; Ἀδικοίην μέντ' ἂν (ἔφη) εἰ μή. Ἐπειδὴ τοίνυν κεκριμέναι εἰσὶν, ἐγὼ πάλιν ἀπαιτῶ ὑπὲρ δικαιοσύνης, ὥσπερ ἔχει δόξης καὶ παρὰ θεῶν καὶ παρὰ ἀνθρώπων, καὶ ὑμᾶς ὁμολογεῖν περὶ αὐτῆς δοκεῖσθαι οὕτω· ἵνα καὶ τὰ νικητήρια κομίσηται, ἃ ἀπὸ τοῦ δοκεῖν κτωμένη, δίδωσι τοῖς ἔχουσιν αὐτήν· ἐπειδὴ καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ εἶναι ἀγαθὰ διδοῦσα ἐφάνη, καὶ οὐκ ἐξαπατῶσα τοὺς τῷ ὄντι λαμβάνοντας αὐτήν.
E Δίκαια (ἔφη) αἰτῇ. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγώ) πρῶτον μὲν τοῦτο ἀποδώσετε, ὅτι θεούς γε οὐ λανθάνει ἑκάτερος αὐτῶν οἷός ἐστιν. Ἀποδώσομεν, ἔφη. Εἰ δὲ μὴ λανθάνετον, ὁ μὲν, θεοφιλὴς ἂν εἴη, ὁ δὲ, θεομισὴς, ὥσπερ καὶ κατ' ἀρχὰς ὡμολογοῦμεν. Ἔστι ταῦτα. Τῷ δὲ θεοφιλεῖ οὐχ ὁμολογήσομεν, ὅσα γε ἀπὸ θεῶν γίγνεται,

A γίγνεται, πάντα γίγνεσθαι ὡς οἷόν τε ἄριστα; εἰ μή τι ἀναγκαῖον αὐτῷ κακὸν ἐκ προτέρας ἁμαρτίας ὑπῆρχε; Πάνυ μὲν οὖν. Οὕτως ἄρα ὑποληπτέον περὶ τοῦ δικαίου ἀνδρός, ἐάν τ᾽ ἐν πενίᾳ γίγνηται ἐάν τε ἐν νόσοις, ἤ τινι ἄλλῳ τῶν δοκούντων κακῶν, ὡς τούτῳ ταῦτα εἰς ἀγαθόν τι τελευτήσει ζῶντι ἢ καὶ ἀποθανόντι. οὐ γὰρ δὴ ὑπό γε θεῶν ποτε ἀμελεῖται ὃς ἂν προθυμεῖσθαι ἐθέλῃ δίκαιος γίγνεσθαι, καὶ ἐπιτηδεύων ἀρετὴν, εἰς ὅσον δυνατὸν ἀνθρώ-
B πῳ ὁμοιοῦσθαι θεῷ. Εἰκός γ᾽, ἔφη, τὸν τοιοῦτον μὴ ἀμελεῖσθαι ὑπὸ τοῦ ὁμοίου. Οὐκοῦν περὶ τοῦ ἀδίκου τἀναντία τούτων δεῖ διανοεῖσθαι; Σφόδρα γε. Τὰ μὲν δὴ παρὰ θεῶν, τοιαῦτ᾽ ἄττ᾽ ἂν εἴη νικητήρια τῷ δικαίῳ. Κατὰ γοῦν ἐμὴν δόξαν, ἔφη. Τί δὲ (ἦν δ᾽ ἐγὼ) παρ᾽ ἀνθρώπων; ἆρ᾽ οὐχ ὧδε ἔχει; (εἰ δεῖ τὸ ὂν τιθέναι) οὐχ οἱ μὲν δεινοί τε καὶ ἄδικοι δρῶσιν ὅπερ οἱ δρομεῖς, ὅσοι ἂν θέωσιν εὖ ἀπὸ τῶν κάτω, ἀπὸ δὲ τῶν ἄνω, μή; τὸ μὲν πρῶτον ὀξέως ἀποπηδῶσι, τελευ-
C τῶντες δὲ, καταγέλαστοι γίγνονται, τὰ ὦτα ἐπὶ τῶν ὤμων ἔχοντες, καὶ ἀστεφάνωτοι ἀποτρέχοντες. οἱ δὲ τῇ ἀληθείᾳ δρομικοὶ, εἰς τέλος ἐλθόντες, τά τε ἆθλα λαμβάνουσι καὶ στεφανοῦνται. οὐχ οὕτω καὶ περὶ τῶν δικαίων τὸ πολὺ συμβαίνει; πρὸς τὸ τέλος ἑκάστης πράξεως καὶ ὁμιλίας καὶ τοῦ βίου εὐδοκιμοῦσί τε καὶ τὰ ἆθλα παρὰ τῶν ἀνθρώπων φέρονται; Καὶ μάλα. Ἀνέξῃ ἄρα λέγοντος ἐμοῦ περὶ τούτων ἅπερ αὐτὸς ἔλεγες περὶ τῶν ἀδίκων. ἐρῶ γὰρ δὴ ὅτι οἱ
D μὲν δίκαιοι, ἐπειδὰν πρεσβύτεροι γένωνται, ἐν τῇ αὑτῶν πόλει ἄρχουσί τε ἂν βούλωνται τὰς ἀρχάς, γαμοῦσί τε ὁπόθεν ἂν βούλωνται, ἐκδιδόασί τε εἰς οὓς ἂν ἐθέλωσι· καὶ πάντα ἃ σὺ περὶ ἐκείνων, ἐγὼ νῦν λέγω περὶ τῶνδε. καὶ αὖ καὶ περὶ τῶν ἀδίκων, ὅτι οἱ πολλοὶ αὐτῶν, καὶ ἐὰν νέοι ὄντες λάθωσιν, ἐπὶ τέλους τοῦ δρόμου αἱρεθέντες, καταγέλαστοί εἰσι, καὶ γέροντες γιγνόμενοι, ἄθλιοι προπηλακίζονται, ὑπὸ ξένων τε καὶ ἀστῶν μαστιγούμενοι, καὶ ἃ
E ἄγροικα ἔφησθα σὺ εἶναι, ἀληθῆ λέγων, εἶτα στρεβλώσονται καὶ ἐκκαυθήσονται· πάντα ἐκεῖνα οἴου καὶ ἐμοῦ ἀκηκοέναι ὡς πάσχουσιν. ἀλλ᾽ ὃ λέγω ὅρα εἰ ἀνέξῃ. Καὶ πάνυ (ἔφη) δίκαια γὰρ λέγεις. Ἃ μὲν τοίνυν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ζῶντι τῷ δικαίῳ παρά θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων

quæcunque à Deo proficiſci poſſunt bona, religioſo illi & iuſto viro optimè & feliciſſimè ſucceſſura: niſi quid mali ex priori quodam delicto inoletum neceſſariò illi perduret. Prorſus ita eſt. Sic itaque de iuſto viro exiſtimandum eſt, ſiue paupertate ſiue morbo ſiue quibuſcunque aliis quæ vulgò habentur malis prematur, huic & viuo & mortuo ad certam vtilitaté omnia ſucceſſura. neque enim à diis immortalibus eius res vnquam negligentur, qui cupit iuſtus eſſe, & quátum in hominem cadere poteſt, dat omnem operam vt virtutis officiis ſimilis Deo reddatur. Cóſentaneum eſt, inquit, huiuſmodi hominem à ſimili minimè negligi. At de iuſto homine, nónne contraria ſtatuere debemus? Omnino. Hæc igitur præmia iuſto viro à diis tribuentur. Mea quidem, inquit, ſententia. Ecquid verò, inquam, apud homines vir iuſtus conſequetur? nónne res ſic ſe habet, ſi dicédum id quod res eſt? Verſuti videlicet & iniuſti homines perinde faciunt ac curſores illi qui ab inferiori circi loco præclarè currunt, à ſuperiori verò minimé. ná ad primum quidé impetum celeriter exiliunt: tandem verò, quum meta pertingenda erat, ludibrio ſunt ſpectantibus, auribus demiſſis, & ſine corona ſe ex cætera turba proripientes. veri autem curſores ad finem perueniunt, & præmium conſequuti, corona donantur. Viris iuſtis idem vtplurimùm contingit: nempe in vniuſcuiuſque actionis exitu, quicquid videlicet inſtituát, & quodlibet vitæ genus ſequantur, & boná famam laudémque & præmia apud homines haud dubiè reportant. Certè ita eſt. [a] Méne etiam ſuſtinebis iuſto homini accommodantem ea quæ tu hactenus iniuſtis hominibus tribuebas? dicam enim, Iuſtos quum ad conſtantem maturámque ætatem peruenerint, ciuitatis muneribus quibus voluerint fungi, matrimonia cum quibus libuerit, & dando & accipiendo, viciſſim inire: denique, quæcunque tu iniuſtis hominibus accommodabas, ego contrà iuſtis tribuo. De iniuſtis verò aio, Illorum pleroſque, etiamſi iuuentutis tempore vitia ſua celarint, extremo tamen vitæ curriculo in ſuis vitiis deprehenſos, hominum opprobrio & ſannis obiici, vt turpem traducát ſenectutem & omnibus infamiæ notis coopertam, & ciuium & peregrinorum contumeliis & verberibus obnoxiam: omnia denique pati quæ tu aſpera & immania, & verè quidem, appellabas. nam & tormentis adhibebuntur & exurentur. Sed ne omnia quæ à te dicta ſunt recenſeam, quæcunque ipſe hactenus commemorabas, eadem ipſa te ex me audire exiſtimato. Sed quum hæc dico, méne ſuſtinebis? Equidem, inquit. ea enim dicis quæ ſunt iuſta, & rationi cóſentanea. Hæc igitur, inquam, ſunt præmia, mercedes, dona quæ à diis & ab hominibus

[a] Secunda emendatio, Quòd externam felicitatem iniuſto homini tribuiſſet hactenus: docet modò veram certámque felicitatem iuſto homini conſtare: quum omnis illa externæ felicitatis ſpecies in improbis, ſit tantùm larua & vmbra felicitatis citò perituræ. Ita confici, In hac etiam vita iuſtitiam certa præmia adipiſci.

iuſto viro tribuũtur, præter illa bona quæ ipſa per ſe Iuſtitia ſuis liberaliter ſuppeditat: & huiuſmodi quidẽ qualis ipſa eſt. Nimirum, inquit, & præclara & certa.

Nouum θεώρημα, Ea præmia quæ Iuſtitiæ in hac vita accedant, nihil eſſe, ſi cum iis comparentur quæ in ſecunda vita iuſtitiam manent. Igitur certam cumulatámq; felicitatem in vita immortali futurã: vt contrà, cumulatam infelicitatem impios obuoluturam, vt perpetuæ cuiuſdam miſeriæ cruciatus ſentiant. In hanc ſententiam affert μῦθον quendam, ſiue ἀπόλογον, ex AEgyptiorum vel Phœnicum (vt veriſimile eſt) doctrina: qua & Iuſtorum & Iniuſtorũ in altera vita ſtatus & conditio graphicè repræſentatur. Summa eſt, Dei iuſti iudicis, coram cuius maieſtate omnes homines ſiſtentur, διαδικασμὸν futurum, vt bonis ſit optimè, malis peſſimè. Huius autem fabulæ peculiarem explicationem vide in Argumento.

[a] Verùm hæc omnia, inquam, nihil planè ſunt & numero & magnitudine, ſi cum iis comparentur quæ vtrunque hominum genus poſt hanc vitam manent. Audienda autem & iſta ſunt, vt quæcunque vtriſque competunt, ex inſtituti ſermonis ratione, cumulatè etiam vtriſque tribuantur. Hæc verò dixeris, inquit, non tanquam multa, [quaſi tædium paritura] ſed vt mihi lubentiſſimè audituro. Equidem tibi non Alcini, ſed ἀλκίμου, id eſt, fortiſſimi præſtantiſſimique viri, Heri Armenii, genere Pamphilii, fabulam commemorabo: qui quum in prælio occubuiſſet, ſublatis decimo die cadaueribus iam planè corruptis, integer ipſe incorrupto corpore repertus fuit: domúmque delatus vt ſepeliretur, duodecima iam ab obitu die, dum pyræ imponeretur, reuixit. ita rediuiuus, commemorabat ea quæ viderat apud inferos. Aiebat igitur, poſtquã ipſius anima fuiſſet à corpore ſeparata, ſe cum multis profectum, & in diuinum quendam locum veniſſe. in quo duos ſibi proximos telluris hiatus conſpexerit, duos item alios supernè in cœlo è regione. [b] Inter hos verò hiatus iudices ſedere, qui poſtquam de mortuorum animis cognita cauſa iudicium tulerint, iuſtos quidem ad dextrã in ſuperiorem cœli locum conſcendere iubeant, appenſis rerum abs ſe iudicatarum in anteriore parte monumentis: iniuſtos contrà ad ſiniſtram, in locum inferiorem, appenſis poſt terga eorũ omnium quæ in hac vita perpetrauerint monumentis. Quum verò ad iudices ipſe acceſſiſſet, illos aiebat ſignificaſſe, ſibi eſſe ad eos redeundum qui hæc noſtra loca incolerent, nuntium earum rerum quas illis in locis conſpexiſſet: ac proinde iuſſiſſe vt & audiret & notaret diligenter omnia quæ illis in locis gererentur. Vidiſſe igitur ſe cõmemorabat per vtrunque cœli & telluris hiatum, animas diſcedentes, poſtquam de ipſis lata fuiſſet ſententia: per alium verò hiatũ, ex terra aſcendentes animas, puluere, ſqualore & macie confectas. ex cœlo autem nitidas deſcendere: quæ quum aſſiduò aduentarent vndique, videri eas, veluti longa peregrinatione fatigatas, in prato, tãquam in celebri quodam cõuentu, turmatim conſidere: & eas quæ mutuam notitiam olim habuiſſent, ſe mutuò ſalutare atque complecti, & ab iis quæ vel ex terra vel ex cœlo venirent, eorum qui in his locis adhuc eſſent ſtatum diligenter percontari, atque etiam illas ſibi viciſſim ad ſingula reſpondere: has quidem, dolentes & flentes, eorum malorum memoria

b Iuſti iudicis διαδικασμός: cuius duplex ſit exitus, piis ad felicitatem, impiis ad infelicitatem.

A ἆθλά τε καὶ μισθοὶ καὶ δῶρα γίγνεται πρὸς ἐκείνοις τοῖς ἀγαθοῖς οἷς αὐτὴ παρείχετο ἡ δικαιοσύνη, τοιαῦτ' ἂν εἴη. Καὶ μάλ', ἔφη, καλά τε καὶ βέβαια.

Ταῦτα τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) οὐδέν ἐστι πλήθει οὐδὲ μεγέθει πρὸς ἐκεῖνα ἃ τελευτήσαντα ἑκάτερον περιμένει. χρὴ δ' αὐτὰ ἀκοῦσαι, ἵνα τελέως ἑκάτερος αὐτῶν ἀπειληφὼς ᾖ τὰ ὑπὸ τοῦ λόγου ὀφειλόμενα ἀκοῦσαι. Λέγοις ἄν, ἔφη· ὡς οὐ πολλὰ ἄλλ' ἥδιον ἀκούοντι.

B Ἀλλ' οὐ μέντοι σοι, ἦν δ' ἐγώ, Ἀλκίνου γε ἀπόλογον ἐρῶ, ἀλλ' ἀλκίμου μὲν ἀνδρός, Ἠρὸς τοῦ Ἀρμενίου, τὸ γένος Παμφύλου· ὅς ποτε ἐν πολέμῳ τελευτήσας, ἀναιρεθέντων δεκαταίων τῶν νεκρῶν, ἤδη διεφθαρμένων, ὑγιὴς μὲν ἀνῃρέθη, κομισθεὶς δὲ οἴκαδε, μέλλων θάπτεσθαι, δωδεκαταῖος ἐπὶ τῇ πυρᾷ κείμενος ἀνεβίω. ἀναβιοὺς δ' ἔλεγεν ἃ ἐκεῖ ἴδοι. ἔφη δὲ ἐπειδὴ οὗ ἐκβῆναι τὴν ψυχήν, πορεύεσθαι μετὰ πολλῶν, καὶ

C ἀφικνεῖσθαι σφᾶς εἰς τόπον τινὰ δαιμόνιον, ἐν ᾧ τῆς γε γῆς δύο εἶναι χάσματα ἐχομένω ἀλλήλοιν, καὶ τοῦ οὐρανοῦ αὖ ἐν τῷ ἄνω ἄλλα καταντικρύ. δικαστὰς δὲ μεταξὺ τούτων καθῆσθαι· οὓς ἐπειδὴ διαδικάσειαν, τοὺς μὲν δικαίους κελεύειν πορεύεσθαι τὴν εἰς δεξιάν τε καὶ ἄνω διὰ τοῦ οὐρανοῦ, σημεῖα περιάψαντας τῶν δεδικασμένων ἐν τῷ πρόσθεν· τοὺς δὲ ἀδίκους, τὴν εἰς ἀριστεράν τε καὶ κάτω, ἔχοντας καὶ τούτους ἐν τῷ ὄπισθεν σημεῖα

D πάντων ὧν ἔπραξαν. ἑαυτοῦ δὲ προσελθόντος εἰπεῖν ὅτι δέοι αὐτὸν ἄγγελον ἀνθρώποις γενέσθαι τῶν ἐκεῖ, καὶ διακελεύοιντό οἱ ἀκούειν τε καὶ θεᾶσθαι πάντα τὰ ἐν τῷ τόπῳ. ὁρᾶν δὴ ταύτῃ μὲν καθ' ἑκάτερον τὸ χάσμα τοῦ οὐρανοῦ τε καὶ τῆς γῆς ἀπιούσας τὰς ψυχάς, ἐπειδὴ αὐταῖς δικασθείη· κατὰ δὲ τὸ ἕτερον, ἐκ μὲν τοῦ ἀνιέναι ἐκ τῆς γῆς μεστὰς αὐχμοῦ τε καὶ κόνεως· ἐκ δὲ τοῦ ἑτέρου, καταβαίνειν ἑτέρας ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καθαράς· καὶ

E τὰς ἀεὶ ἀφικνουμένας, ὥσπερ ἐκ πολλῆς πορείας φαίνεσθαι ἥκειν, καὶ ἀσμένας εἰς τὸν λειμῶνα ἀπιούσας οἷον ἐν πανηγύρει κατασκηνᾶσθαι, καὶ ἀσπάζεσθαί τε ἀλλήλας, ὅσαι γνώριμαι, καὶ πυνθάνεσθαι τάς τε ἐκ τῆς γῆς ἡκούσας παρὰ τῶν ἑτέρων τὰ ἐκεῖ, καὶ τὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, τὰ παρ' ἐκείναις. διηγεῖσθαι δὲ ἀλλήλαις, τὰς μέν, ὀδυρομένας τε καὶ κλαούσας, ἀναμιμνησκομένας

A ὅσα τε καὶ οἷα πάθοιεν καὶ ἴδοιεν ἐν τῇ ὑπὸ γῆς πορείᾳ· (εἶναι δὲ τὴν πορείαν χιλιετῆ) τὰς δ' αὖ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εὐπαθείας διηγεῖσθαι καὶ θέας ἀμηχάνους τὸ κάλλος. τὰ μὲν οὖν πολλά, ὦ Γλαύκων, πολλοῦ χρόνου διηγήσασθαι· τὸ δ' οὖν κεφάλαιον ἔφη τόδε εἶναι, ὅσα πώποτέ τινα ἠδίκησαν, καὶ ὅσους ἕκαστοι, ὑπὲρ ἁπάντων δίκην δεδωκέναι ἐν μέρει, ὑπὲρ ἑκάστου δεκάκις. τοῦτο δ' εἶναι κατὰ ἑκατονταετηρίδα ἑκάστην, ὡς βίου ὄντος τοσούτου τοῦ ἀνθρωπίνου· ἵνα δε- B καπλάσιον τὸ ἔκτισμα τοῦ ἀδικήματος ἐκτίνοιεν· " καὶ οἷον εἴ τινες πολλῶν θανάτων ἦσαν αἴτιοι, ἢ πόλεις προδόντες ἢ στρατόπεδα, καὶ εἰς δουλείας ἐμβεβληκότες, ἤ τινος ἄλλης κακουχίας μεταίτιοι, πάντων τούτων δεκαπλασίας ἀλγηδόνας ὑπὲρ ἑκάστου κομίσαιντο· καὶ αὖ εἴ τινας εὐεργεσίας εὐηργετηκότες, καὶ δίκαιοι καὶ ὅσιοι γεγονότες εἶεν, κατὰ ταὐτὰ τὴν ἀξίαν κομίζοιντο. τῶν δὲ εὐθὺς γενομένων, καὶ ὀλίγον χρόνον βι- C ούντων πέρι ἄλλα ἔλεγεν οὐκ ἄξια μνήμης. εἰς δὲ θεοὺς ἀσεβείας τε καὶ εὐσεβείας, καὶ γονέας, καὶ αὐτόχειρας φόνου, μείζους ἔτι τοὺς μισθοὺς διηγεῖτο. ἔφη γὰρ δὴ παραγενέσθαι ἐρωτωμένῳ ἑτέρῳ ὑπὸ ἑτέρου ὅπου εἴη " Ἀρδιαῖος ὁ μέγας. ὁ δὲ Ἀρδιαῖος οὗτος τῆς Παμφυλίας ἔν τινι πόλει τύραννος ἐγεγόνει, ἤδη χιλιοστὸν ἔτος εἰς ἐκεῖνον τὸν χρόνον· γέροντά τε πατέρα ἀποκτείνας, καὶ πρεσβύτερον ἀδελφόν, καὶ ἄλλα δὴ πολλά D τε καὶ ἀνόσια εἰργασμένος, ὡς ἐλέγετο. ἔφη οὖν τὸν ἐρωτώμενον εἰπεῖν, Οὐχ ἥκει (φάναι) οὐδ' ἂν ἥξοι δεῦρο. ἐθεασάμεθα γὰρ οὖν δὴ καὶ τοῦτο τῶν δεινῶν θεαμάτων. ἐπειδὴ ἐγγὺς τοῦ στομίου ἦμεν μέλλοντες ἀνιέναι, καὶ τἆλλα πάντα πεπονθότες, ἐκεῖνόν τε κατείδομεν ἐξαίφνης, καὶ ἄλλους σχεδόν τι " αὐτῶν τοὺς πλείστους τυράννους. ἦσαν δὲ καὶ ἰδιῶταί τινες τῶν μεγάλα ἡμαρτηκότων· οὓς οἰομένους ἤδη ἀναβήσεσθαι οὐκ ἐδέχετο τὸ στόμιον, E ἀλλ' ἐμυκᾶτο, ὁπότε τις τῶν οὕτως ἀνιάτως ἐχόντων εἰς πονηρίαν, ἢ μὴ ἱκανῶς δεδωκὼς δίκην, ἐπιχειροῖ ἀνιέναι. ἐνταῦθα δὴ ἄνδρες (ἔφη) ἄγριοι, καὶ διάπυροι ἰδεῖν, παρεστῶτες καὶ καταμανθάνοντες τὸ φθέγμα, "τοὺς μὲν ἰδίᾳ λαβόντες ἦγον, τὸν δὲ Ἀρδιαῖον καὶ ἄλλους συμποδίσαντες χεῖράς τε καὶ πόδας

[…]el καὶ ἵνα, uel […]o[…]e καὶ ſcri[…]en[…]m uidetur.

[…]ιοι Ἀρδιαῖος […]d' […]ιδαῖος uo[…]ri à Iuſtino […]ar e, afferēte […]un cum. Sic […]ſe ent. Ἀρί[…]αι & Ἀρί[…]αι.

p[…]udem αὐ[…], od malo.

[…]g[…]r τοὺς μὲν […]σόντες, a[…]id ndem.

quæ & paſſæ eſſent & in aliis conſpicatæ in illo ſub terras itinere: laborioſiſſimo quidem atque lōgiſſimo, quippe quod ſit mille annorum. Illas verò quæ de cœlo deſcenderent, commemorare delicias, & infinitæ cuiuſdam pulchritudinis ſpectacula. Herus autem, mi Glauco, quamplurima commemorabat, in quibus recenſendis longo tempore eſſet opus: at illorum ſummam hanc eſſe dicebat: [a] Eos omnes quos iniuriam aliis intuliſſe conſtaret, pœnas ſingulatim pro vnoquoque ſcelere decies dare, id eſt, centum annorum ſpatio: quaſi hæc vitæ humanæ ſit meta, vt animæ decuplam iniuriæ darent pœnam. Exempli cauſa: ſiqui multarum cædium cauſæ extitiſſent, ciuitatéſque vel exercitus prodidiſſent, vel in ſeruitutem homines adegiſſent, vel alicuius alterius ſceleris atque flagitii autores conſciíve extitiſſent, eorum omnium pro quolibet facinore pœnas decuplas expendere. Rurſum, ſiqui bene & cum laude aliquid in vita egiſſent, pietatem iuſtitiámque coluiſſent, eadē ratione præmia reportare. De his autem qui in ipſo vitæ limine deceſſiſſent, aut ad breue tempus vixiſſent, quædam alia memoria non ita digna aiebat. Aduerſus eos autem qui in deos & parētes impiè egiſſent, vel cædiū autores miniſtríve extitiſſent, grauiora ſupplicia commemorabat: & qui contrà piè & erga deos & parentes ſe geſſiſſent, maiores mercedes. Aiebat verò ſe tum interfuiſſe, quum quidam ab alio quopiam quæreret vbinam eſſet Ardiæus, magnus quidem & nominatus vir. hic autem in quadam Pamphyliæ vrbe tyrannus fuerat, annis iam mille ab illo tempore exactis: qui ſenem patrem & fratrem maiorem natu interfecerat, aliáque plurima ſcelera perpetrarat. Illum autē qui interrogaretur, aiebat reſpondiſſe, Nec veniſſe eò Ardiæum, nec venturum. Atque horrendum ſpectaculum (inquiebat) inde conſpeximus. dum enim egreſſuri hiatum peteremus, alia omnia itineris incommoda perpeſſi, illum protinus vidimus, alióſque plurimos, quorum maxima ferè pars tyranni erant: inter quos tamen erāt quidam priuati homines, qui magnis quibuſdā ſceleribus ſe obſtrinxerant: quos egredi conatos, hiatus, quum iam ad ipſius aditum acceſſiſſent, repulit. ita enim ſolet, adiuncto etiam horribili mugitu, quoties aliquis ex illa inſanabiliū ſceleratorū turba, aut eorū qui non iuſtas pœnas luerint, egredi niteretur. Aderāt & illic immanes quidam & feri homines, aſpectu quodam igneo formidoloſi, qui quum hiatus mugitum audiiſſent, eò cōfeſtim aduolabant, & illos ſingulatim rapiebāt, Ardiæū videlicet & ſocios: manibúſque & pedibus

[a] Exitii quod improbos manet, ὑποτύπωσις.

& ceruice ligatos in terram affligebant, & excarnificabant, & ad viam quandam raptatos tribulis lacerabant: prætereuntibus indicantes écquam illi ob cauſam talia paterentur, cóſque adeo in Tartarum datum iri præcipites. Vbi quũ multa & varia eos terrerent, hic verò pauor illos vehementer conturbabat, quum excitaretur ille mugitus: & tamẽ vnuſquiſque vbi ſiluiſſet, ardentiſſimè cupiebat illinc egredi. Ita igitur pœnas & ſupplicia Herus recenſebat: contrarias verò his ſuppliciis mercedes huiuſmodi. [a] Quum autem illæ felices animæ [de quibus ſuprà diximus] ſeptem dies in prato quieuiſſent, octauo inde die eas illinc ſurgere, vt aliò proficiſcerentur: quarto autem, ad locum deſtinatum peruenire ſolitas. ex eo ſupernè per totum cœlum ac terram extenſam aſſiduò videri lucem, veluti columnam Iridi ſimillimam, puriorem tamen atque illuſtriorem. In eam verò vnius diei ſpatio illas penitus intraſſe: & vidiſſe media in luce ſumma vinculorum è cœlo extẽſa. eſſe enim lucem illam cœli vinculum, veluti triremiũ ſuccincturas, atque ita lucem illam circumplecti omnem circũquaque cœli circumferentiã. Ex vinculorum illorum verò apicibus ſuſpenſum Neceſſitatis penſum, per quod omnes circuitus peragantur. Ibi & illius colum & cuſpidem adeſſe ex adamante: verticulum verò ex hoc aliíſque generibus mixtum: cuius quidem verticuli eandem eſſe formam qualis hîc repræſentatur. ex illius enim ſermone cogitandum ipſum eſſe, perinde acſi in amplo quodam cauóque verticulo & vndiquaque ſculpto aliud minus eadem forma inſculptũ iaceret: ita aptatum veluti cadi ſolent, quum inuicem aptantur: atque ita tertium & quartum, & alia quatuor. octo enim illa verticula eſſe, & inſertos inuicem circulos, qui ſupernè labra oſtendant, dorſum verò vnius verticuli continuum circa colum efficiant: illam verò per octaui verticuli medium eſſe traiectã. Primum igitur & exterius verticulũ labii circulũ habere latiſſimũ: ſexti autem ſecundũ, tertiũ quarti, quartũ octaui, quintũ ſeptimi, quinti ſextum, tertii ſeptimum, octauum verò ſecũdi. maximi verò circulum varium eſſe: ſeptimi lucidiſſimũ: octaui autem verticuli circulum à ſepti-

[a] Felicitatis, quæ bonos manet, deſcriptio.

A καὶ κεφαλήν, καταβαλόντες καὶ ἐκδείραντες, εἷλκον παρὰ τὴν ὁδὸν ἐκτὸς ἐπ' ἀσπαλάθων κνάμπτοντες, καὶ τοῖς ἀεὶ παριοῦσι σημαίνοντες ὧν ἕνεκά τε ταῦτα ὑπομένοιεν, καὶ ὅτι εἰς τὸν τάρταρον ἐμπεσούμενοι ἄγοιντο. ἔνθα δὴ φόβων ἔφη πολλῶν καὶ παντοδαπῶν σφίσι γεγονότων τοῦτον ὑπερβάλλειν τὸν φόβον, εἰ μυκήσαιτο τὸ στόμιον· καὶ ἀσμενέστατα ἕκαστον σιγήσαντος ἀναβῆναι. καὶ τὰς μὲν δὴ δίκας τε καὶ τιμωρίας, τοιαύτας τινὰς εἶναι· καὶ αὖ τὰς εὐεργεσίας ταύταις ἀντιστρόφους. B ἐπειδὴ δὲ τοῖς ἐν τῷ λειμῶνι ἑκάστοις ἑπτὰ ἡμέραι γένοιντο, ἀναστάντας ἐντεῦθεν, δεῖν τῇ ὀγδόῃ πορεύεσθαι, καὶ ἀφικνεῖσθαι τεταρταίους. ὅθεν καθορᾶν ἄνωθεν διὰ παντὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ γῆς τεταμένον φῶς εὐθύ, οἷον κίονα, μάλιστα τῇ ἴριδι προσφερές, λαμπρότερον δὲ καὶ καθαρώτερον. εἰς ὃ ἀφικέσθαι προελθόντας ἡμερησίαν ὁδόν· καὶ ἰδεῖν αὐτόθι κατὰ μέσον C τὸ φῶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὰ ἄκρα τῶν δεσμῶν αὐτοῦ τεταμένα. εἶναι γὰρ τοῦτο τὸ φῶς ξύνδεσμον τοῦ οὐρανοῦ, οἷον τὰ ὑποζώματα τῶν τριήρων, οὕτω πᾶσαν συνέχον τὴν περιφοράν. ἐκ δὲ τῶν ἄκρων τεταμένον Ἀνάγκης ἄτρακτον, δι' οὗ πάσας ἐπιστρέφεσθαι τὰς περιφοράς· οὗ τὴν μὲν ἠλακάτην τε καὶ τὸ ἄγκιστρον εἶναι ἐξ ἀδάμαντος, τὸν δὲ σφόνδυλον, μικτὸν ἔκ τε τούτου καὶ ἄλλων γενῶν. τὴν δὲ τοῦ σφονδύλου φύσιν D εἶναι τοιάνδε, τὸ μὲν σχῆμα, οἵαπερ ἡ τοῦ ἐνθάδε. νοῆσαι δὲ δεῖ, ἐξ ὧν ἔλεγε, τοιόνδε αὐτὸν εἶναι, ὥσπερ ἂν εἰ ἐν ἑνὶ μεγάλῳ σφονδύλῳ κοίλῳ καὶ ἐξεγλυμμένῳ διαμπερὲς ἄλλος τοιοῦτος ἐλάττων ἐγκέοιτο, ἁρμόττων, καθάπερ οἱ κάδοι οἱ εἰς ἀλλήλους ἁρμόττοντες· καὶ οὕτω δὴ τρίτον ἄλλον καὶ τέταρτον, καὶ ἄλλους τέτταρας. ὀκτὼ γὰρ εἶναι τοὺς ξύμπαντας σφονδύλους, ἐν ἀλλήλοις ἐγκειμένους κύκλους, ἄνωθεν τὰ χείλη E φαίνοντας, νῶτον συνεχὲς ἑνὸς σφονδύλου ἀπεργαζομένους περὶ τὴν ἠλακάτην. ἐκείνην δὲ διὰ μέσου τοῦ ὀγδόου διαμπερὲς ἐληλάσθαι. τὸν μὲν οὖν πρῶτόν τε καὶ ἐξωτάτω σφόνδυλον, πλατύτατον τὸν τοῦ χείλους κύκλον ἔχειν· τὸν δὲ τοῦ ἕκτου, δεύτερον· τρίτον δέ, τὸν τοῦ τετάρτου· τέταρτον δέ, τὸν τοῦ ὀγδόου· πέμπτον δέ, τὸν τοῦ ἑβδόμου· ἕκτον δέ, τὸν τοῦ πέμπτου· ἕβδομον δέ, τὸν τοῦ τρίτου· ὄγδοον δέ, τὸν τοῦ δευτέρου. καὶ τὸν μὲν τοῦ μεγίστου, ποικίλον· τὸν δὲ τοῦ ἑβδόμου, λαμπρότατον· τὸν δὲ τοῦ ὀγδόου, τὸ χρῶμα ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου ἔχειν

Scriptũ eſt: ἰόντες & παροῦσι ap eundem.

A περιλάμποντος· τὸν δὲ τοῦ δευτέρου καὶ πέμπτου, παραπλήσια ἀλλήλοις, ξανθότερα ἐκείνων· τρίτον δὲ, λευκότατον χρῶμα ἔχειν· τέταρτον δὲ, ὑπέρυθρον· δεύτερον δὲ, λευκότητι τὸν ἕκτον ὑπερβάλλειν. κυκλεῖσθαι δὲ δεῖ στρεφόμενον τὸν ἄτρακτον, ὅλον μὲν τὴν αὐτὴν φοράν· ἐν δὲ τῷ ὅλῳ περιφερομένῳ, τοὺς μὲν ἐντὸς ἑπτὰ κύκλους, τὴν ἐναντίαν τῷ ὅλῳ ἠρέμα περιφέρεσθαι. αὐτῶν δὲ τούτων τάχιστα μὲν ἰέναι τὸν ὄγδοον, δευτέρους **B** δὲ καὶ ἅμα ἀλλήλοις, τόν τε ἕβδομον καὶ ἕκτον καὶ πέμπτον· τὸν τρίτον δὲ, φορᾷ ἰέναι ὡς σφίσι φαίνεσθαι ἐπανακυκλούμενον τὸν τέταρτον. τέταρτον δὲ, τὸν τρίτον· καὶ πέμπτον, τὸν δεύτερον. στρέφεσθαι δὲ αὐτὸν ἐν τοῖς τῆς Ἀνάγκης γόνασιν. ἐπὶ δὲ τῶν κύκλων αὐτοῦ ἄνωθεν ἐφ' ἑκάστου βεβηκέναι Σειρῆνα συμπεριφερομένην, φωνὴν μίαν ἱεῖσαν ἀνάτονον· ἐκ πασῶν δὲ ὀκτὼ οὐσῶν μίαν ἁρμονίαν ξυμφωνεῖν. ἄλλας δὲ καθημένας πέριξ δι' ἴσου τρεῖς, ἐν θρόνῳ ἑκάστην, θυγατέρας τῆς Ἀνάγκης, Μοίρας, **C** λευχειμονούσας, στέμματα ἐπὶ τῶν κεφαλῶν ἐχούσας, Λάχεσίν τε καὶ Κλωθὼ καὶ Ἄτροπον, ὑμνεῖν πρὸς τὴν τῶν Σειρήνων ἁρμονίαν, Λάχεσιν μὲν, τὰ γεγονότα· Κλωθὼ δὲ, τὰ ὄντα· Ἄτροπον δὲ, τὰ μέλλοντα. καὶ τὴν μὲν Κλωθὼ τῇ δεξιᾷ χειρὶ ἐφαπτομένην συνεπιστρέφειν τοῦ ἀτράκτου τὴν ἔξω περιφορὰν, διαλείπουσαν χρόνον· τὴν δὲ Ἄτροπον, τῇ ἀριστερᾷ τὰς ἐντὸς αὖ ὡσαύτως· τὴν δὲ Λάχεσιν ἐν μέρει ἑκατέρας ἑκατέρᾳ τῇ χειρὶ **D** ἐφάπτεσθαι. σφᾶς οὖν, ἐπειδὴ ἀφικέσθαι, εὐθὺς δεῖν ἰέναι πρὸς τὴν Λάχεσιν. προφήτην οὖν τινὰ σφᾶς πρῶτον μὲν ἐν τάξει διαστῆσαι· ἔπειτα λαβόντα ἐκ τῶν τῆς Λαχέσεως γονάτων κλήρους τε καὶ βίων παραδείγματα, ἀναβάντα ἐπί τι βῆμα ὑψηλὸν, εἰπεῖν, Ἀνάγκης θυγατρὸς κόρης Λαχέσεως λόγος. Ψυχαὶ ἐφήμεροι, ἀρχὴ ἄλλης περιόδου θνητοῦ γένους θανατηφόρου· οὐχ ὑμᾶς δαίμων λήξεται, **E** ἀλλ' ὑμεῖς δαίμονα αἱρήσεσθε. πρῶτος δ' ὁ λαχὼν, πρῶτος αἱρείσθω βίον, ᾧ συνέσται ἐξ ἀνάγκης. ἀρετὴ δὲ ἀδέσποτον, ἣν τιμῶν καὶ ἀτιμάζων, πλέον καὶ ἔλαττον αὐτῆς ἕκαστος ἕξει. αἰτία ἑλομένου· θεὸς ἀναίτιος. Ταῦτα εἰπόντα, ῥῖψαι ἐπὶ πάντας τοὺς κλήρους. τὸν δὲ παρ' αὐτὸν πεσόντα, ἕκαστον ἀναιρεῖσθαι, πλὴν οὗ· ἓ δὲ οὐκ ἐᾶν. τῷ δὲ ἀνελομένῳ δῆλον εἶναι ὁπόστος εἴληφε.

mo illucente colorem accipere: ſecũdi verò ac quinti, ſimiles inuicem, illis aliquanto flauiores: tertium verò, colorem candidiſſimum habere: quartũ, ſubrubeum: ſecundum verò, ſextum albedine ſuperare. Ac vniuerſum quidem fuſum ſimili volutione circumferri: quum autem totum voluatur, ſeptem interiores circulos contrario quodam motu ab Vniuerſo ſenſim circumferri. Ex his octauum motu rapidiſſimo agitari, ſecundos verò, alterum alteri conſequenter, ſeptimum, ſextum & quintum. Tali verò tertium motu ferri, vt quartum circumuoluere videatur: quartum verò, tertium: & quintum, ſecundum. fuſum verò in Neceſſitatis genibus circumuerti. Supernè præterea cuilibet circulo hærere Sirenẽ vnà cum globo delatam, vocem vnam vniformi tono emittentem: vnam tamen harmoniam ex omnibus octo concentibus prodire. Alias autem tres Neceſſitatis filias æquali inuicem interuallo in throno ſedere, Parcas videlicet, veſtibus albatis, capitibus coronatis, Lacheſin, Clotho & Atropon, ad Sirenum concentum mutuò reſpondentes. Lacheſin quidem præterita, Clotho res præſentes, Atropon verò, futuras. Et Clotho quidem, fuſum dextra manu attingentem, circumuerſare fuſi extimã circumferentiam, interiecto quodam tẽporis interuallo: Atropõ verò, ſiniſtra interiores partes eodem modo: Lacheſin denique vtraque manu viciſſim tangere. Ergo aiebat animas, vbi primùm illò veniſſent, cõtinuò oportere ad Lacheſin accedere. tum prophetam quendam eas animas ſuo quamque ordine collocare: poſtea, quũ ex Lacheſis genibus ſortes & vitarũ exempla ſuſcepiſſet, & in ſublime quoddã tribunal conſcendiſſet, ita fari: PVELLA LACHESIS, Neceſſitatis filia, hæc ait: Animæ diurnæ, adeſt primordium alterius circuitus, mortali & verè lethifero hominum generi deſtinatum. non vos Dæmon excipiet, ſed vos Dæmonem eligetis. qui primus ſortitus fuerit, primus vitam eligito, cum qua neceſſariò permanebit. Virtus autem ſola, extra omnem ſeruitutis noxam eſt libera planè, & ſeruire neſcia: quam prout quis vel honorabit vel negliget, ita plus vel minus ex ea poſſidebit. culpa omnis eſt penes eligentem: Deus eſt extra omnem culpam. Hæc fatum prophetam ſortes ſuper omnes proiicere aiebat: ex quibus quemlibet eam capere quæ ſibi cecidiſſet: neq; fas eſſe cuiquam quotus ordine ſit agnoſcere, niſi quũ ſortes ceperit. tũc enim dũtaxat quotus ſit, ſortitũ intelligere.

Poſt hæc item, tabulas in quibus variorũ viuendi generũ extant monumẽta atque exẽpla, palàm exponunt, longo ordine humi collocatas: & quidem longè plurium quàm quę hodie verſantur in noſtra cognitione. Eſſe nimirum omnis generis viuendi rationes: & cùm cęterorũ omnium animãtium tum maximè hominis exiſtere. Tyrannides enim in illis extare, partim perpetuas, partim ad tempus, quæ medio in ſpatio corruant, in paupertatem, exilia, mendicam denique foedámque inopiam delapſæ. Extare & illuſtrium virorum vitas, qui vel oris dignitate, vel formæ venuſtate, vel viribus certaminibúſque, partim generis ſplendore, maiorúmque virtute celebrẽtur, magnúmq; apud cæteros mortales nomen conſequantur. eodem etiam modo mulierum. Non enim certum ſtatúmque ordinem animæ conſtare, quòd nimirum neceſſe ſit, dum aliud viuẽdi genus eligit, conditionem quoque aliam ſubire, ac proinde ipſam quaſi aliam fieri. cæteras verò res humanas, partim diuitiarum paupertatíſque diſcriminibus, partim ſanitate & morbis commiſceri: partim verò medium quendam locum inter res iſtas obtinere. Hîc nimirum, mi Glauco, omne periculum homini videtur impendere: atque idcirco omni ſtudio & cura elaborandũ eſt vt quiſq; noſtrûm, cęteris diſciplinis repudiatis, in huius diſciplinæ inueſtigationẽ cognitionémque ſolicitè incũbat: cuius ductu & auſpiciis poſſit inuenire & diſcere diſcrimen probę & improbę vitę, ac proinde melioris cognitione inſtructus, meliorem quoque eligat atque perſequatur, malam contrà fugiat: & initis apud ſe prudenter rationibus ſtatuat, quatenus hęc omnia de quibus egimus, inuicem vel cõiuncta vel diſiuncta conferant ad virtutem vitæq; honeſtatẽ. intelligat porro, pulchritudo cũ paupertate vel diuitiis coniuncta, & cum quo animæ habitu, écquid momẽti viriúmque habeat ad bene vel malè agẽdum: quídve generis nobilitas vel ignobilitas, vita priuata vel publicæ poteſtatis autoritatíſq; titulis inſignis: quid robur, quid infirmitas: quid velox ingeniũ vel tardum atque hebes, & cætera huiuſmodi quæ natura animo inſunt, cum his commixta & copulata quæ labore induſtriáque comparantur, præſtare poſſint: vt his omnibus rectè perſpectis atque exploratis, quantum ad animæ naturam pertinent, colligere inde queat écquod viuendi genus, vt melius átque præſtantius, ſit eligendum, illúdque à deteriori norit ſecernere: deteriorem videlicet vitam eam appellando, quæ iniuſtiorem animam efficiat: meliorem autem, quæ iuſtiorem: reliquas verò res longùm iubeat faceſſere. hanc enim Iuſtitiæ optionem & viuenti & mortuo optimam reuera conſpeximus. Hac opinione adamantinis

A μετὰ δὲ τοῦτο αὖθις τὰ τῶν βίων παραδείγματα εἰς τὸ πρόσθεν σφῶν θεῖναι ἐπὶ τὴν γῆν, πολὺ πλείω τῶν παρόντων. εἶναι δὲ παντοδαπά· ζώων τε γὰρ πάντων βίους καὶ δὴ καὶ τοὺς ἀνθρωπίνους ἅπαντας. τυραννίδας τε γὰρ ἐν αὐτοῖς εἶναι, τὰς μὲν διατελεῖς, τὰς δὲ, καὶ μεταξὺ διαφθειρομένας, καὶ εἰς πενίας τε καὶ φυγὰς καὶ εἰς πτωχείας τελευτώσας. εἶναι δὲ καὶ δοκίμων ἀνδρῶν βίους· τοὺς μὲν, ἐπὶ εἴδεσι καὶ κατὰ κάλλη, καὶ τὴν ἄλλην ἰσχὺν τε B καὶ ἀγωνίαν, τοὺς δ' ἐπὶ γένεσι καὶ προγόνων ἀρεταῖς, καὶ ἀδοκίμων κατὰ ταῦτα ὡσαύτως δὲ καὶ γυναικῶν. ψυχῆς δὲ τάξιν οὐκ ἐνεῖναι, διὰ τὸ ἀναγκαίως ἔχειν, ἄλλον ἑλομένην βίον, ἀλλοίαν γίνεσθαι· τὰ δ' ἄλλα ἀλλήλοις τε καὶ πλούτοις καὶ πενίαις, τὰ δὲ, νόσοις, τὰ δὲ, ὑγιείαις μεμίχθαι· τὰ δὲ, καὶ μέσον τούτων. ἔνθα δὴ (ὡς ἔοικεν) ὦ φίλε Γλαύκων, ὁ πᾶς κίνδυνος ἀνθρώπῳ· καὶ διὰ ταῦτα μάλιστα ἐπιμελητέον ὅπως ἕκαστος ἡ-C μῶν, τῶν ἄλλων μαθημάτων ἀμελήσας, τούτου τοῦ μαθήματος καὶ ζητητὴς καὶ μαθητὴς ἔσται· ἐάν ποθεν οἷός τ' ᾖ μαθεῖν καὶ ἐξευρεῖν τίς αὐτὸν ποιήσει δυνατὸν καὶ ἐπιστήμονα, βίον καὶ χρηστὸν καὶ πονηρὸν διαγινώσκοντα, τὸν βελτίω ἐκ τῶν δυνατῶν ἀεὶ πανταχοῦ αἱρεῖσθαι· ἀναλογιζόμενον πάντα τὰ νῦν δὴ ῥηθέντα, καὶ ξυντιθέμενα ἀλλήλοις καὶ διαιρούμενα, πρὸς ἀρετὴν βίου πῶς ἔχει· καὶ εἰδέναι τί κάλλος πενίᾳ ἢ πλούτῳ κρα-D θὲν, καὶ μετὰ ποίας τινὸς ψυχῆς ἕξεως, κακὸν ἢ ἀγαθὸν ἐργάζεται· καὶ τί εὐγένειαι καὶ δυσγένειαι, καὶ ἰδιωτεῖαι καὶ ἀρχαὶ, καὶ ἰσχύες καὶ ἀσθένειαι, καὶ εὐμαθίαι καὶ δυσμαθίαι, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα τῶν φύσει περὶ ψυχὴν ὄντων, καὶ τῶν ἐπικτήτων, τί ξυγκεραννύμενα πρὸς ἄλληλα ἐργάζεται. ὥστε ἐξ ἁπάντων αὐτῶν δυνατὸν εἶναι συλλογισάμενον, αἱρεῖσθαι, πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς φύσιν ἀποβλέποντα, τόν τε χείρω καὶ τὸν ἀμείνω βίον. χεί-E ρω μὲν καλοῦντα, ὃς αὐτὴν ἐκεῖσε ἄξει εἰς τὸ ἀδικωτέραν γίγνεσθαι· ἀμείνω δὲ, ὅστις εἰς τὸ δικαιοτέραν. τὰ δὲ ἄλλα πάντα χαίρειν ἐᾶν. ἑωράκαμεν γὰρ ὅτι ζῶντί τε καὶ τελευτήσαντι αὕτη κρατίστη αἵρεσις. ἀδαμαντί-

Nec καὶ ante genitiuum ἀδοκίμων, nec poſt illum κατὰ ταῦτα agnoſcit Fic.

A νως δεῖ δὴ ταύτην τὴν δόξαν ἔχοντα, εἰς ᾅδου ἰέναι, ὅπως ἂν ᾖ καὶ ἐκεῖ ἀνέκπληκτος ὑπὸ πλούτων τε καὶ τῶν τοιούτων κακῶν· καὶ μὴ, ἐμπεσὼν εἰς τυραννίδας καὶ ἄλλας τοιαύτας πράξεις, πολλὰ μὲν ἐργάσηται καὶ ἀνήκεστα κακά, ἔτι δὲ αὐτὸς μείζω πάθῃ· ἀλλὰ γνῷ τὸν μέσον ἀεὶ τῶν τοιούτων βίον αἱρεῖσθαι, καὶ φεύγειν τὰ ὑπερβάλλοντα ἑκατέρωσε, καὶ ἐν τῷδε τῷ βίῳ, κατὰ τὸ δυνατὸν, καὶ ἐν παντὶ τῷ ἔπειτα. οὕτω γὰρ εὐδαιμονέστατος γίγνεται ἄνθρωπος. καὶ δὴ οὖν καὶ τότε ὁ ἐ- B κεῖθεν ἄγγελος ἤγγελλε τὸν μὲν προφήτην οὕτως εἰπεῖν, Καὶ τελευταίῳ ἐπιόντι, σὺν νῷ ἑλομένῳ, συντόνως ζῶντι, κεῖται βίος ἀγαπητὸς, οὐ κακός. μήτε ὁ ἄρχων αἱρέσεως ἀμελείτω, μήτε ὁ τελευτῶν ἀθυμείτω. Εἰπόντος δὲ ταῦτα, τὸν πρῶτον λαχόντα ἔφη εὐθὺς ἐπιόντα τὴν μεγίστην τυραννίδα ἑλέσθαι, καὶ ὑπὸ ἀφροσύνης τε καὶ λαιμαργίας, οὐ πάντα ἱκανῶς ἀνασκεψάμενον ἑλέσθαι· ἀλλ' αὐτὸν λαθεῖν ἐνοῦσαν εἱμαρμέ- C νην, παίδων αὑτοῦ βρώσεις, καὶ ἄλλα κακά· ἐπειδὴ δὲ κατὰ σχολὴν σκέψασθαι, κόπτεσθαί τε καὶ ὀδύρεσθαι τὴν αἵρεσιν, οὐκ ἐμμένοντα τοῖς προρρηθεῖσιν ὑπὸ τοῦ προφήτου. οὐ γὰρ ἑαυτὸν αἰτιᾶσθαι τῶν κακῶν, ἀλλὰ τύχην τε καὶ δαίμονας, καὶ πάντα μᾶλλον ἀνθ' ἑαυτοῦ. εἶναι δὲ αὐτὸν τῶν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἡκόντων, ἐν τεταγμένῃ πολιτείᾳ ἐν τῷ προτέρῳ βίῳ βεβιωκότα, ἔθει, ἄνευ φιλοσοφίας, ἀρετῆς μετειληφότα. ὡς δὲ καὶ εἰπεῖν, οὐκ ἐλάττους D εἶναι ἐν τοῖς τοιούτοις ἁλισκομένους τοὺς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἥκοντας, ἅτε πόνων ἀγυμνάστους· τῶν δ' ἐκ τῆς γῆς τοὺς πολλοὺς, ἅτε αὐτούς τε πεπονηκότας, ἄλλους τε ἑωρακότας, οὐκ ἐξ ἐπιδρομῆς τὰς αἱρέσεις ποιεῖσθαι. διὸ δὴ καὶ μεταβολὴν τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν ταῖς πολλαῖς τῶν ψυχῶν γίγνεσθαι, καὶ διὰ τὴν τοῦ κλήρου τύχην. ἐπεὶ, εἴ τις ἀεὶ, ὁπότε εἰς τὸν ἐνθάδε βίον ἀφικνοῖτο, ὑγιῶς φιλοσοφοῖ, καὶ ὁ κλῆρος αὐτῷ τῆς αἱρέσεως μὴ τελευταῖος E πίπτοι, κινδυνεύει, ἐκ τῶν ἐκεῖθεν ἀπαγγελλομένων, οὐ μόνον ἐνθάδε εὐδαιμονεῖν ἄν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνθένδε ἐκεῖσε καὶ δεῦρο πάλιν πορείαν οὐκ ἂν χθονίαν καὶ τραχεῖαν πορεύεσθαι, ἀλλὰ λείαν τε καὶ οὐρανίαν. ταύτην γὰρ δὴ ἔφη τὴν θέαν ἀξίαν εἶναι ἰδεῖν, ὡς ἕκασται αἱ ψυχαὶ ᾑροῦντο τοὺς βίους.

quaſi vinculis in animo illigata, felix futur⁹ debet proficiſci: ne, quum ad ea loca peruenerit, diuitiarum & huiuſmodi malorum ſplendore & illecebris animus eius percellatur, neque in tyrannidem & huiuſmodi actiones incidat, & multa atque inſanabilia ſcelera perpetret, maioráque adeo in ſeſe ſupplicia deriuet. contrà verò nouerit mediam quandam mediocrémque vitam eligere, & vtraque extrema & in hac & in futura vita deuitare. ita enim homo feliciſſimus euadit. igitur Herus ille rediuiuus nūtius referebat, prophetam illum hoc modo loquutum, tandem addidiſſe, Eum qui vel vltimus ſuperuenerit, prudenter modò vitam inſtituat, conſtanter grauitérque viuat, vita non infelix, ſed vera felicitate cumulata, haud dubiè manet. At dum incipit, in ipſo rei primordio ne in eligendo negligenter agat, neque tandem deſperabundus animo concidat. Quum hæc dixiſſet, eum cui primo ſors obuenerat, aiebat tyrannidem maximam elegiſſe: ac propter inſcitiam & guloſitatem non ſatis rectè omnia perpendiſſe, ipſúmque latuiſſe, eo fatorum decreto conſtitutum fuiſſe vt ſuos ipſe liberos deuoraret, & multa alia mala toleraret. Vbi verò per otium rem attentius conſideraſſet, tum verò in maximos luctus eiulatúſque erupiſſe, quòd prophetæ monitis minimè obtemperaſſet: at peccati cauſam nō in ſeſe ſed in fortunam & dæmonas deriuaſſe, & omnia potius quàm ſeipſum accuſaſſe. Fuiſſe verò illum ex eorum numero qui ex cœlo deſcenderant, qui anteacto vitę curriculo ordinatè egregiéque ſe geſſerat, & vſu quodam abſque philoſophiæ præceptis virtutis cultum ſuſceperat. Ita dicebat ille, non pauciores ex iis qui è cœlo veniunt, huiuſmodi erroribus præpoſterarum electionum circumueniri, quippe qui videlicet terrenarum difficultatum ſint imperiti. Eorum autem qui è terra veniunt, quamplurimos, quoniam & ipſi illas calamitates ſua experientia ſenſerint, & alios in his diſcriminibus conſpexerint, non ita temerè ad has electiones accedere. His de cauſis, ſortis fortuna & caſu, bonorum & malorum varias mutationes animis exiſtere. Iam verò, ſi quis quoties in hanc vitam venerit, ſyncerè & conſtanter philoſophetur, neque electionis ſors vltima ei cōtingat: ex his quidem quę illinc nuntiantur, videtur ille nō hîc tantùm felix futurus, ſed & profectio illa ex illis locis ad hæc ſuperiora, & ex his ad illa remigratio, haud ſanè craſſo quodā & aſpero modo infeliciter illis ſucceſſura, ſed & facili & cœleſti quadā auguſtáq; ratione obuētura. Hoc quoque aiebat dignū conſideratione eſſe ſpectaculū, quomodo ſingulæ animæ ſingulas viuēdi rationes eligerent.

illud enim & miſerabile eſſe & ridiculũ & mirũ ſpectaculũ, vti ex prioris vitæ cõſuetudine noua viuendi genera eligerẽt. Se enim Orphei animam aiebat vidiſſe, cygni vitã, in odium muliebris generis, eligẽtem (quũ nollet ſcilicet ex mulieribus, à quibus interfectus fuerat, rurſum naſci) Thamyris verò, philomelæ. Cygnum etiam cõſpexiſſe ad humanæ vitæ electionem conuerſum, & alia muſica animalia eodem modo, vt cõſentaneum eſt. Quandam etiam animam, quum oblatæ ei fuiſſent ſortes, leonis vitam elegiſſe. hanc verò Aiacis Telamonii fuiſſe dicebat, quæ auerſaretur hominis naturam ſuſcipere, ex memoria iudicii illius quo arma ſunt ipſi iniuſtè prærepta. Poſt hunc, Agamemnonis animam, propter varias ærumnas, quas dum viueret perpeſſus fuiſſet, vitam aquilæ aſciuiſſe. Atalantes autem animam, cui media quædam ſors obtigerat, quum vidiſſet quantis honoribus athletæ ſoleant honeſtari, non potuiſſe ſe continere quin vitã athletę eligeret. Poſt hanc autem vidiſſe Epei Panopeenſis animam, quæ in mulieris induſtriæ naturam migrauerit. Longè verò inter vltimos, hiſtrionis ridiculariiq; Therſitis animam, induiſſe ſimiam. Vlyſſis autem animam caſu quodam vltimam obtigiſſe. idcirco & vltimam ad ſortitionem veniſſe aiebat. preteritorum autem laborum recordatione, ita ab ambitione abhorruiſſe, vt diu vltrò citróque oberrãs quæreret priuati hominis vitam, qui nullis negotiis occuparetur. eam verò vix ac nẽ vix inueniſſe, alicubi iacentem & ab aliis neglectam: quam quum conſpexiſſet, dixiſſe, Non ſe aliud vitę genus electurum, etiamſi ſortis prerogatiua ſibi fuiſſet tributa, ac proinde ſe eam vitam lubentiſſimè eligere. Ex feris item aliis in homines trãſire animas aſſerebat, & viciſſim commutari, iniuſtas quidem in immanes & agreſtes: iuſtas verò, in cicuras: atque eo modo varias multiplicéſque mixtiones exiſtere. Porro quum omnes animæ viuendi illa genera, prout ſors edixerat, ordine elegiſſent, tum verò ad Lacheſin accedere: Lacheſin verò vnicuique eum Dæmonẽ præfeciſſe quem quæque ceperat, vitæ cuſtodem atque vindicem, & rerum ſortis arbitrio ſtatutarum effectorem. Illum porro ad Clotho ſororem primùm adducere, & ſub illius manu & fuſi vertigine eam approbare fortunam quam fuerit ſortitus. Hanc verò vbi primùm tetigit Clotho, mox hinc ad Atropi nentis ſtamen, quod quidem immutabilia reddat fatorum decreta, deducere. Illinc eueſtigio Neceſſitatis thronum adire, per quod quum & ipſe dę-

A ἐλεεινήν τε γὰρ ἰδεῖν εἶναι καὶ γελοίαν καὶ θαυμασίαν. κατὰ συνήθειαν γὰρ τοῦ προτέρου βίου τὰ πολλὰ αἱρεῖσθαι. ἰδεῖν μὲν γὰρ ψυχὴν ἔφη τὴν ποτὲ Ὀρφέως γενομένην, κύκνου βίον αἱρουμένην, μίσει τοῦ γυναικείου γένους, διὰ τὸν ὑπ' ἐκείνων θάνατον οὐκ ἐθέλουσαν ἐν γυναικὶ γεννηθεῖσαν γενέσθαι. ἰδεῖν δὲ τὴν Θαμύρου, ἀηδόνος ἑλομένην. ἰδεῖν δὲ καὶ κύκνον μεταβάλλοντα εἰς ἀνθρωπίνου βίου αἵρεσιν· καὶ ἄλλα ζῶα μουσικὰ ὡσαύτως, ὡς τὸ εἰκός.
B τὴν δὲ λαχοῦσαν ψυχὴν ἑλέσθαι λέοντος βίον· εἶναι δὲ τὴν Αἴαντος τοῦ Τελαμωνίου, φεύγουσαν ἄνθρωπον γενέσθαι, μεμνημένην τῆς τῶν ὅπλων κρίσεως. τὴν δ' ἐπὶ τούτῳ, Ἀγαμέμνονος. ἔχθραι δὲ καὶ ταύτην τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, διὰ τὰ πάθη, ἀετοῦ διαλλάξαι βίον. ἐν μέσοις δὲ λαχοῦσαν τὴν Ἀταλάντης ψυχὴν, κατιδοῦσαν μεγάλας τιμὰς ἀθλητοῦ ἀνδρὸς, οὐ δύνασθαι παρελθεῖν, ἀλλὰ λαβεῖν. μετὰ
C δὲ ταύτην ἰδεῖν τὴν Ἐπειοῦ τοῦ Πανοπέως εἰς τεχνικῆς γυναικὸς ἰοῦσαν φύσιν. πόρρω δ' ἐν ὑστάτοις ἰδεῖν τὴν τοῦ γελωτοποιοῦ Θερσίτου, πίθηκον ἐνδυομένην. κατὰ τύχην δὲ, τὴν Ὀδυσσέως, λαχοῦσαν πασῶν ὑστάτην, αἱρησομένην ἰέναι· μνήμῃ δὲ τῶν προτέρων πόνων, φιλοτιμίας λελωφηκυῖαν, ζητεῖν περιιοῦσαν χρόνον πολὺν, βίον ἀνδρὸς ἰδιώτου ἀπράγμονος, καὶ μόλις εὑρεῖν κείμενόν που καὶ παρημελημένον ὑπὸ τῶν ἄλλων· καὶ εἰ-
D πεῖν ἰδοῦσαν, ὅτι τὰ αὐτὰ ἂν ἔπραξε καὶ πρώτη λαχοῦσα· καὶ ἀσμένην ἑλέσθαι. καὶ ἐκ τῶν ἄλλων δὴ θηρίων ὡσαύτως εἰς ἀνθρώπους ἰέναι καὶ εἰς ἄλληλα· τὰ μὲν ἄδικα, εἰς τὰ ἄγρια· τὰ δὲ δίκαια, εἰς τὰ ἥμερα μεταβάλλοντα, καὶ πάσας μίξεις μίγνυσθαι. ἐπειδὴ δ' οὖν πάσας τὰς ψυχὰς τοὺς βίους ᾑρῆσθαι, ὥσπερ ἔλαχον, ἐν τάξει προσιέναι πρὸς τὴν Λάχεσιν. ἐκείνην δ' ἑκάστῳ ὃν εἵλετο δαίμονα, τοῦτον φύλακα ξυμπέμπειν
E τοῦ βίου, καὶ ἀποπληρωτὴν τῶν αἱρεθέντων. ὃν πρῶτον μὲν ἄγειν αὐτὴν πρὸς τὴν Κλωθὼ, ὑπὸ τὴν ἐκείνης χεῖρά τε καὶ ἐπιστροφὴν τῆς τοῦ ἀτράκτου δίνης, κυροῦντα ἣν λαχὼν εἵλετο μοῖραν. ταύτης δ' ἐφαψάμενον, αὖθις ἐπὶ τὴν τῆς Ἀτρόπου ἄγειν νῆσιν, ἀμετάστροφα τὰ ἐπικλωσθέντα "ποιοῦντα. ἐντεῦθεν δὲ δὴ ἀμεταστρεπτὶ ὑπὸ τὸν τῆς

Legit & Ficinus ποιοῦσαν, non ποιοῦντα.

Ἀνάγκης ἰέναι θρόνον· καὶ δι' ἐκείνου διεξελ- A
θόντα, ἐπειδὴ καὶ οἱ ἄλλοι διῆλθον, πορεύεσθαι
ἅπαντας εἰς τὸ τῆς Λήθης πεδίον διά καύ-
ματός τε καὶ πνίγους δεινοῦ. καὶ γὰρ εἶναι αὐτὸ
κενὸν δένδρων τε καὶ ὅσα γῆ φύει. σκηνᾶσθαι
οὖν σφᾶς ἤδη ἑσπέρας γιγνομένης παρὰ τὸν
Ἀμέλητα ποταμὸν, οὗ τὸ ὕδωρ ἀγγεῖον οὐδὲν
στέγει. μέτρον μὲν οὖν τι τοῦ ὕδατος πᾶσιν ἀ-
ναγκαῖον εἶναι πιεῖν· τοὺς δὲ φρονήσει μὴ σωζο-
μένους, πλέον πίνειν τοῦ μέτρου. τὸν δὲ ἀεὶ πιόν-
τα, πάντων ἐπιλανθάνεσθαι. ἐπειδὴ δὲ κοιμη- B
θῆναι καὶ μέσας νύκτας γενέσθαι, βροντήν τε
καὶ σεισμὸν γενέσθαι, καὶ ἐντεῦθεν ἐξαπίνης
ἄλλον ἄλλῃ φέρεσθαι ἄνω, εἰς τὴν γένεσιν ᾄ-
ττοντας, ὥσπερ ἀστέρας. αὐτὸς δὲ τοῦ μὲν ὕδα-
τος κωλυθῆναι πιεῖν· ὅπη μέντοι καὶ ὅπως
εἰς τὸ σῶμα ἀφίκοιτο, οὐκ εἰδέναι, ἀλλ' ἐξ-
αίφνης ἀναβλέψας ἰδεῖν ἕωθεν αὑτὸν ἤδη
κείμενον ἐπὶ τῇ πυρᾷ. Καὶ οὕτως, ὦ Γλαύ-
κων, μῦθος ἐσώθη, καὶ οὐκ ἀπώλετο· καὶ ἡ-
μᾶς ἂν σώσειεν, ἂν πειθώμεθα αὐτῷ· καὶ τὸν C
τῆς Λήθης ποταμὸν εὖ διαβησόμεθα, καὶ
τὴν ψυχὴν οὐ μιανθησόμεθα.

Ἀλλ' ἂν ἐμοὶ πειθώμεθα, νομίζοντες
ἀθάνατον τὴν ψυχὴν, καὶ δυνατὴν πάντα
μὲν κακὰ ἀνέχεσθαι, πάντα δὲ ἀγαθὰ, τῆς
ἄνω ὁδοῦ ἀεὶ ἑξόμεθα· καὶ δικαιοσύνην μετὰ
φρονήσεως παντὶ τρόπῳ ἐπιτηδεύσομεν, ἵνα
καὶ ἡμῖν αὐτοῖς φίλοι ὦμεν καὶ τοῖς θεοῖς, αὐ-
τοῦ τε μένοντες ἐνθάδε, καὶ ἐπειδὰν τὰ ἆθλα
αὐτῆς κομιζώμεθα, ὥσπερ οἱ νικηφόροι πε- D
ριαγειρόμενοι, καὶ ἐνθάδε, καὶ ἐν τῇ χιλιέτει
πορείᾳ, ἣν διεληλύθαμεν, εὖ πράττωμεν.

Ἀγγεῖον aut ἀγ. ον ſcribendum videtur.

mon trāſierit cum reliquarum animarum turba, vehementis caloris æſtu in campum Lethæum proficiſci, arboribus & omnibus huiuſmodi virgultis è terra ſponte naſcentibus, vnde captari vmbra poſſit, penitus vacuum. Recumbere igitur illas nocte ſub dio iuxta Amelitam fluuiū aiebat, cuius aquam nullum vas continere poſſit. Atque ex ipſius aqua menſuram quandam bibere cuique neceſſarium eſſe. eos verò qui prudentiam vindicem cuſtodémque minimè habeant, bibere prçter illam menſuram: quod qui fecerint, eos ſempiterna rerum omnium obliuione occupari. Vbi verò ad mediam vſque noctem dormierint, ſubito tonitru & terrę-motu excitos, derepētè alium aliò ſurſum ferri ad generationem, ſtellarum inſtar proſilientes. At ſe impeditum aiebat Herus ne ex eo fluuio biberet: vnde autem & quomodo in corpus redierit, ignorare ſe: hoc vnum tātùm ſe noſſe, quum primo diluculo excitatus confeſtim circumſpexiſſet, ſeſe pyræ impoſitum animaduertiſſe. Atque ita, mi Glauco, cōſeruata eſt fabulæ iſtius memoria, neque inter varios hominum ſermones periit: nóſque etiam, ſi illius monitis obtemperauerimus, haud dubiè ſeruabit: atque adeo Lethæum fluuium bene & feliciter tranſmittemus, nec animus noſter vlla macula inficietur.

[a] Itaqve ſi ſermonibus hiſce meis pareamus, immortalem eſſe animam ſtatuentes, & huiuſmodi vt & mala omnia & bona poſſit ſuſtinere, viam illam quæ nos ad ſuperiora & cœleſtia loca deduxerit, aſſiduò ſequemur, Ivstitiamqve cum ſapientia omni ſtudio & ratione colemus: vt & nobis ipſis & diis ſimus amici, quandiu & in hac vita verſamur, & poſtquam virtutis prçmia reportauerimus, tanquam victores & veris victoriæ inſignibus illuſtres, & hîc & in longa illa mille annorum profectione, de qua modò loquuti ſumus, felices tandem aliquando ſimus.

a Conclvsio, qua non poterat illuſtrior auguſtiórve afferri, Iuſtitiam omni ſtudio & ratione colendam, vt felices tādem aliquando cum Deo viuamus atque triumphemus. Næuus tamen in ipſo fine turpiſsimus notandus eſt, χιλιετοῦς iſtius πορείας: quum non mille annorum vita tantùm ſed verè & perfectè æterna nos maneat in cœlo: quam quidem Plato ignorauit, Chriſtum, veram vitā, ignorās.

PLATONIS DE LEGIBVS, Siue, DE LEGVM INSTITVTIONE,

E duodecim liber primus. LEGVM CAVSAE, SVBIECTVM, FINIS.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟ'ΜΩΝ, Ἤ, ΠΕΡΙ' ΝΟΜΟΘΕΣΙ'ΑΣ,

τῶν δώδεκα λόγων ἢ διαλόγων ὁ πρῶτος.

IN LIBROS SIVE DIALOGOS DE LEGIBVS, ARGVMENTVM.

De horvm librorvm, qui περὶ νομοθεσίας inſcribuntur, ſubiecto primarióque fine, & cũ ſuperioribus πολιτειῶν libris, nexu, diximus in præfatione quam his De republ. libris præmiſimus. Decem igitur illis libris abſolutiſsimam quandam Reipublicæ formam voluit Plato repræſentare: non quaſi exiſtimaret eam reuera alicubi extare, ſed παραδείγματος ἕνεκα teſtatus eſt ſe illam proponere: vt non tam quid fieri poſſet, quàm quid fieri deberet, intelligeretur. Et hactenus quidem certè, vt philoſophum decuit, ex demonſtrationis legibus exemplar deſcripſit, ſed quàm rectè, quod ad rem ipſam attinet, ſuis locis docuimus. Nunc his duodecim libris De legibvs, verè conſtantis Reipublicæ ὕπαρξιν inſtituit deſcribere, quam certis legibus circumſepit atque munit, ſicuti poſtulabat recta methodi ratio. quum enim ſuperiori diſputatione reipubl. & formam & diſciplinam conſtituiſſet, conſequens erat vt illam certis legibus definiret. Vt ergo illud modò præſtet, ex illuſtrioribus & probatioribus politiis quæ extabant ſuo tempore, Cretenſi videlicet, Lacedæmonia, Athenienſi (vt regni, ἀριστοκρατίας, & popularis ſtatus exempla exhiberentur) formam illam ὑπαρχούσης πολιτείας deſignat, ſuáſque leges ad eas accommodat. Verùm vt politices huius doctrinæ vberior certiórque fructus ad nos redeat, conati ſumus nos, exemplis ex notarum nobis rerumpublicarum memoria petitis, rem totam illuſtrare, in noſtris De doctr. Plat. cõmentariis: ad quos horum omnium politicorum σύνοψιν reſeruauimus. Atque hoc quidem fuerit librorum horum duodecim ſubiectum ſiue θέσις: in quibus Plato, non tam θεωρητικῶς, vt in decem ſuperioribus De republ. libris, quàm πολιτικῶς, & quidem merè & ſimpliciter, de politicis agit, & pleraque emendat illic perperam tractata, vt ex ipſa lectione conſtabit. Notato vniuerſæ diſputationis ſubiecto, reliquum eſt vt generalem illius οἰκονομίαν breuiter indicemus, atque ita ipſius ſeries & connexio oculis ſubiiciatur: quod quidem ad doctrinæ ὑποτύπωσιν maximè facit. Totam hanc diſputationem in duas primarias partes diuiſit Plato, in προοίμιον, & νομοθεσίαν: ſicuti & ex ipſa re & ex disertis illius verbis perſpicuum eſſe poteſt. Adiecit diſputationi nobilem clauſulam, quam ἐπινομίδα appellauit. idcirco de ea ſeorſim agemus. Illa autem principem primariúmque finem non modò præſtantiſsimæ iſtius diſputationis, ſed vniuerſæ etiam noſtræ vitæ docet: vt videlicet norimus, omnes noſtras in re & familiari & publica rationes eò eſſe referendas, vt cum virtute viuamus, illúdque veræ felicitatis compendium eſſe ſtatuamus. Et hæc quidem de horum librorum ordine generatim dicta ſunto. Singulæ deinde partes in ſuas particulas ſubdiuidendæ. Προοίμιον, primam huius diſputationis partem ſtatuimus. cur προοιμίοις vtatur Plato diligenter docet in fine quarti: ſic nimirum præparandos eſſe animos, rerum ipſarum commonſtrata natura. ideo ſingulis legibus ſingulas peculiaréſque præfationes accommodat. Vniuerſæ diſputationi longiorem debuit præfationem tribuere: ita hanc quatuor totis libris, ad quinti vſque libri penè medium, perſequitur. Primo & secvndo, de legum cauſis, ſubiecto, fine agit, moderatæ & commodæ diſciplinæ ξυμμετρείαν accuratè docẽs .i. quomodo leges ſint applicandæ ex perſonarum circumſtantiis: quæ ἰδιοσυγκρισία legiſlatori & omni politico viro planè eſt neceſſaria. tertio agit de iuris origine, quomodo, quando, à quibus hominibus inceperit ratio illa condendarum legum. quod ex veteris & nouæ hiſtoriæ memoria luculenter docet, ſicuti & ipſum argumentum planè hiſtoricum omnino poſtulabat hiſtoricam explicationẽ. Qvarto diſputat écquis locus ſit Ciuitati condendæ eligẽdus, & quomodo ipſa incolis inſtruenda: denique, quánã diſciplinæ forma ſit componẽda: quę potiſsima eſt pars πολιτικῆς διαθέσεως. Ita Qvinto incipit tractare ipſam νομοθεσίαν, quam reliquis quinque libris accuratè perſequitur: eo quidem ordine, vt ea quę ad Rempublicam Magiſtratúſque potiſsimum pertinent, primùm generatim exponat: deinde eas res quæ ad vitam hominum continendam ſpectant, diligẽter ediſſerat. Reliqua igitur Quinti libri pars, cętera quę ad imperij formam faciũt, complectitur. Sextvs eſt de Magiſtratuum creatione .i. ipſorum ἀρχόντων in Republ. & Iudicum & Legumlatorum & Legumcuſtodũ. Et quoniam Coniugium eſt fundamentum ſocietatis humanæ, ideo coniugij leges perſcribit, craſſum illum fœdúmque errorem ἀκοινωνήτου κοινωνίας, qua contaminarat pulcherrimam diſputationem de Republica, emendãs. Illum porro ſermonẽ ita incho-

atum deducit ad SEPTIMVM librũ, vbi & de educatione liberorũ diligenter agit. IN OCTAVO tractat de ſacris & de religione, omnes ceremoniarum ritus ſuæ reipubl. accommodatos exponens. NONVS & DECIMVS occupantur in Iudiciis definiendis, pro variis criminum circũſtantiis, quibus pœnas & ſupplicia conſtituit. VNDECIMVS eſt de pactis .i. περὶ τῶν ξυμβολαίων: quorum ampliſsima eſt tractatio, & ad omnem vitam latè manat. DVODECIMVM impendit tractandis variis actionibus, quæ in priuatorum res & publicam adminiſtrationem cadunt. Ita abſoluit νομοθεσίαν, cui pulcherrimum colophonem accommodat in EPINOMIDE, quemadmodũ iam explicauimus. Hanc porro doctrinæ ὑποτύπωσιν & ordinem notat ipſe primo libro, boni legiſlatoris officium deſcribẽs: in quo loco non obſcurè ſignificat quem ordinem ipſe, vt boni legiſlatoris partes impleret, fuerit ſequutus. Eſt igitur locus ille accuratè notandus, qui omnem illam doctrinæ conformationem diſertè indicat. locus eſt ab illis verbis, Καὶ δὴ καὶ νομοθέτῃ τακτέον οὕτω, vſque ad illa, κατιδὼν δ᾽ ὁ θεὶς τοὺς νόμους, &c. Et hæc quidem hactenus de iſtorum XIII librorum ſubiecto, fine, ordine, generatim dicta ſunto, quæ in ſingulis diſputationibus fuſius exponentur.

IN PRIMVM LIBRVM HAEC SINGVLATIM.

De legibus acturus Plato, accommodatè incipit ab illarum cauſa & firmamento. Duplicem illarum cauſam notat: primariam quidem atque ſummam, Deum: ſecundam verò & intermediam, Virtutem: non aliquam quidem illius partem, ſed vniuerſam ipſam omnibus ſuis partibus perfectã atque abſolutam. quo vno nempe vinculo generis humani ſocietas poteſt contineri. Atque vt omni artifici Subiectum in quo verſatur diſpiciendum eſt, ita Plato tanquam neceſſarium & verè οὐσιῶδες iſtius diſputationis πάθος, docet hominis naturam legum eſſe ſubiectum, corruptam quidẽ illam & variis vitiis contaminatam: vt Ratio ipſa tot habeat hoſtes, quot ſunt in homine cupiditates, quarum veluti pugnam expreſsis imaginibus deſcribit. Quod quidem facit in eum finem, vt intelligat legiſlator, quãtam diligentiã quantúmq; iudiciũ in ferendis legibus, quibus videlicet væſana illa humanarum cupiditatum intemperies coerceatur, debeat adhibere. Dialogi iſtius igitur θέσις eſt, LEGVM CAVSAE, SVBIECTVM, FINIS: qui quidem huiuſmodi notatur, vt & ciues & reſpubl. ex illo virtutum temperamento componantur, ac proinde illis vera conſtet felicitas. Sicuti enim huius diſputationis finis eſt, vera legum ferendarum ratio, ita & ipſarum legum ἀρχιτεκτονικός & primarius finis eſt, vt ciuitas commodè & feliciter ſtabiliatur. quem nexum ipſe diligenter notat. Omnia autem ita agit Plato vt ex hypotheſi tranſeat ad generalem doctrinam .i. ἐξ ὑποθέσεως πρὸς τὸ ἀνυπόθετον, ſuo id quidẽ proprio & peculiari more atque inſtituto. Nã ex Cretẽſiũ legum examine occaſionem capit doctrinæ ganeratim tractandæ: ſicuti ex notis noſtris perſpicuũ erit, ad quas lectorem reuoco, ne pluribus οἰκονομίαν hîc commonſtrem, quę hac indicatione ſummatim intelligi poteſt.

AXIOMATA ET THEOREMATA
quædam ex hac diſputatione.

ETHICA.

1 *Maxima & præſtantiſſima uictoria eſt, ſeipſum uincere.*

2 *Cupiditatum humanarum graphica & uera deſcriptio: inter quas dolor & uoluptas, ueluti dementes conſiliarij, primas tenent: quorum idcirco frænandorum magna cautio adhibenda eſt.*

3 *Hominis natura eſt θεῖον quoddam θαῦμα. eſt enim in ea ratio, ſunt & rationis expertes cupiditates: ac proinde ſunt uariæ ἕλξεις.*

4 *Si ratio & lex imperiũ tenuerint, erit aurea ἕλξις atque felix: ſi cupiditates contrà dominentur, ferrea & infelix.*

5 *Optima eſt illa inſtitutio quæ nos aduerſus illam cupiditatum pugnam munit & informat, & parat ad præclaram illam de nobis & noſtris cupiditatibus uictoriam.*

6 *Magna eſt puerilis inſtitutionis uis in utranque partem: cuius proinde magna ratio habenda eſt.*

7 *Illa eſt optima παιδεία, quæ nos ad uirtutis ſtudium, & contrà ad odium turpitudinis impellit.*

8 *Omnis diſciplina quæ alium quendam finem ſibi proponit, ſiue diuitiarum cumulandarum, ſiue adipiſcendorum honorum, non eſt digna diſciplinæ nomine.*

9 *Sicuti in iis rebus quas nobis proponimus ut finem noſtræ uitæ, planè neceſſe eſt ut à pueris exerceamur, eáque προπαιδείᾳ inſtituamus animos noſtros: ita omnium maximè neceſſarium eſt, cupientem euadere uirum bonum, in uirtutis & ſtudio & cultu ſe maturè exercere.*

10 *Duplex eſt timoris genus, laudabile unum, alterum turpe & fugiendum: illum, pudorem: hunc, ignauiam nominamus.*

11 *Ita inſtituendus eſt animus, ut & metuat & à metu ſit immunis .i. informãdus εἰς ἀφοβίαν καὶ φόβον: nimirum ut timeat timenda, nempe uitium: & intrepido præſentique animo quoduis diſcrimen ſubeat ad uirtutem capeſſendam. Ex illa contrariarum affectionum ξυμμετρείᾳ conſtat ratio uitæ bene beatéque componendæ.*

12 *In ijs rebus in quibus naturæ noſtræ indoles, & ipſa experientia tribuit nobis quandã animi præſentiam, ſolicitè cauendum eſt ne nimia audacia peccemus, .i. ſimus impudentes.*

13 *Horrẽdum παιδεραστίας crimen, licet apud inſanos homines pleroſque inoleuerit, eſt tamen infandum ſcelus aduerſus naturæ leges, turpi quadam cæcæ uoluptatis intemperie fœdiſſimum, & ſummæ & intolerandæ audaciæ plenũ .i. τὸ παρὰ φύσιν τόλμημα δι᾽ ἀκράτειαν ἡδονῆς. ſicut dixit diſertè Veritas, μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν, ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι.*

POLITICA.

14 *Non poteſt eſſe uniformis & ſimplex lex omnibus peræquè rebuſpublicis: ſed uariæ leges pro uarijs locorum, perſonarum, temporum circumſtantiis uariè ſunt accommodandæ.*

15 *Eſt tamen una & ſempiterna quidem legis ratio, quaſi illius νοῦς uel ψυχὴ, Virtus, quæ certiſſimum eſt ac perpetuum omnium bonarum legum firmamentum: nec illius quidem pars quædam tantùm, ſed uniuerſa ipſa, omnibus ſuis partibus conſtans & temperata.*

16 *Magna eſt in actionibus humanis doloris & uoluptatis uis: ac proinde quum legislatoris munus in illarum cupiditatum ἀκρασίᾳ maximè uerſetur, debet*

quoque in illis temperandis prudenter ſe gerere.

17 *Leges igitur quæ ſunt uel nimium ſeueræ & acerbæ, uel nimium faciles & indulgentes, ſunt uitioſæ: quum non teneant μετριότητα ſiue ἀκρασίαν.*

18 *Vera & graphica legum rectè componendarũ διάθεσις ſiue ὑποτύπωσις,* quam ipſe Plato ſibi proponit in hac tota diſputatione.

19 *Leges de connubio & de liberorum inſtitutione maximum & quaſi primum locum tenent in ſocietate generis humani.*

20 *Aetatum, ordinum gradus ſunt diligenter obſeruandi in legibus ferendis.*

21 *Παιδείας leges diligenter ſunt deſcribendæ in republica: in qua uidelicet illa maximi eſt momenti.*

22 *Optimæ παιδείας prima nota eſt, ut ratio bene & imperandi & parendi primùm intelligatur.*

23 *Voluptatis & doloris ξυμμετρία, puerorum animis infigenda eſt .i. à rebus turpibus abhorreant, res honeſtas omni ſtudio complectantur: qua προθυμίᾳ ad officium alacriter præſtandum impellantur, officij deſertionem malorum omnium ſummam arbitrentur.*

24 *Ad illum habitum capeſſendum, caput quidem eſt illa inſtitutio: plurimum uerò confert ſuppliciorum & præmiorum recta diſtributio.*

25 *Naturale quoddam eſt bellum & inter ipſos homines & inter ipſas ciuitates & regiones: aduerſus quod bellum apparanda ſunt à Legislatore remedia.*

26 *Duplex eſt belli genus, Ciuile ſiue inteſtinum, & Peregrinum ſiue externum.*

27 *Omnium bellorum & grauiſſimum & periculoſiſſimum eſt Ciuile.*

28 *Impediendo ſiue reſtinguendo bello ciuili licet & expedit bellum peregrinum ſuſcipere.*

29 *Belli gerendi ratio non eſt præcipuus finis legis latoris, quum pacis cauſa bellum ſit ſuſcipiendum.*

30 *Ex bellorum ſucceſſibus non debent æſtimari leges, ſed ex ſeipſis, quatenus uidelicet ad uirtutem accedant, uel ab ea recedant.*

31 *Cadmeæ ſunt ſæpe uictoriæ ipſæ: (i. infelices, nouarúmque calamitatum occaſiones) recta diſciplina nunquam eſt Cadmea, quum ex ſancta rectæ diſciplinæ obſeruatione nõ poſſit non feliciſſimus exitus exiſtere.*

32 *Nihil eſt tam exitioſum reipublicæ quàm ἀναρχία.*

33 *Ebrietas debet expelli ab omni bene morata republ. Primùm, quia inducit perturbationem in rempubl. ſicuti ex ebriorum cœtibus apparet, qui tumultu & inſolentia ſolent eſſe pleni, & qui ſunt imagines ebrioſæ gubernationis: quæ tanta eſt pernicioſior quãto eſt illuſtrior. Secundò, excutit ἀκρασίᾳ rationis & cupiditatum: illi imperiũ abripiens, his fræna laxãs ad omnem intemperiem. Tertiò, uires corporis eneruat, homineſque ad omnem laborem reddit ineptos.* Hæ rationes ſunt ethicæ, ſed rei opportunitas effecit vt hîc eas deſcriberemus.

34 *Παιδεραστία, ut horribile monſtrum, exterminanda eſt è republ.*

DIALOGI perſonæ,

ATHENIENSIS HOSPES,

CLINIAS CRETENSIS,

MEGILLVS LACEDAEMONIVS.

a Opportunum νομοθεσίᾳ ſubſternit primordium, De legum cauſis. duas enim agnoſcit, primam & principẽ, Deum, & ſecundam, Virtutem, ex qua ὀρθὴ πολιτεία exiſtit, quæ eſt reipubl. ſalus & dignitas, primarius politices finis. Primam cauſam primis diſputationis verbis diſertè notat: de ſecunda mox aget. Commodè verò perſonas inueſtigauit. Minois Cretenſiúmque legum ſumma erat olim autoritas: Lacedæmoniæ leges, Lycurgo autore, magnum quoque nomẽ erant conſequutæ: Solon Athenienſi ciuitati nobiles leges deſcripſerat. Ita tres celeberrimos legum latores de legibus diſputantes decorè in-

DEVSNE an hominũ aliquis, hoſpites, hanc autoritatem ſibi vẽdicauit vt princeps ferendarum legum cauſa à nobis debeat agnoſci? CL. Deus, ô hoſpes, Deus, vt quidem æquiſſimum eſt affirmare: apud nos quidem, Iuppiter: apud Lacedæmonios, vnde hic oriundus eſt, Apollinem iſtos dicturos arbitror. nónne? ME. Certé. ATH. Nunquid ergo de Homeri ſentẽtia ais, Minoem quotidiana nouem annorum conſuetudine ad patrem Iouem commeantem, ex illius reſponſis leges veſtris oppidis dictaſſe? CL. Ita quidem apud nos circumfertur: atque ipſius fratrẽ Rhadamanthũ (audiuiſtis enim illius nomen) iuſtiſſimum virum extitiſſe. Illum

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ πρόσωπα,

ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΞΕΝΟΣ,

ΚΛΕΙΝΙΑΣ ΚΡΗΣ,

ΜΕΓΙΛΛΟΣ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΣ.

A ΘΕΟΣ ἤ τις ἀνθρώπων ὑμῖν, ὦ ξένοι, εἴληφε τὴν αἰτίαν τῆς τῶν νόμων διαθέσεως; ΚΛ. Θεός, ὦ ξένε, θεός, ὥς γε τὸ δικαιότατον εἰπεῖν· παρὰ μὲν ἡμῖν, Ζεύς, παρὰ δὲ Λακεδαιμονίοις (ὅθεν ὅδ' ἐστὶν) οἶμαι φαῖεν τούτους Ἀπόλλωνα. ἦ γάρ; ΜΕ. Ναί. ΑΘ. Μῶν οὖν καθ' Ὅμηρον λέγεις, ὡς τοῦ Μίνω φοιτῶντος πρὸς τὴν τοῦ πατρὸς ἑκάστοτε

B συνουσίαν δι' ἐννάτου ἔτους, καὶ κατὰ τὰς παρ' ἐκείνου φήμας ταῖς πόλεσιν ὑμῖν θέντος τοὺς νόμους; ΚΛ. Λέγεται γὰρ οὕτω παρ' ἡμῖν. καὶ δὴ καὶ τὸν ἀδελφόν γε αὐτοῦ Ῥαδάμανθυν (ἀκούετε γὰρ τὸ ὄνομα) δικαιότατον γεγενέναι. τοῦτον οὖν φαῖμεν

οὖν φαῖμεν ἂν ἡμεῖς γε οἱ Κρῆτες ἐκ τοῦ A τότε διανέμειν τὰ περὶ τὰς δίκας ὀρθῶς, τοῦτον τὸν ἔπαινον αὐτὸν εἰληφέναι. ΑΘΗΝ. Καὶ καλόν γε τὸ κλέος, υἱεῖ τε Διὸς μάλα πρέπον. ἐπειδὴ δὲ ἐν τοιούτοις ἤθεσι τέθραφθε νομικοῖς, σύ τε καὶ ὅδε, προσδοκῶ οὐκ ἂν ἀηδῶς ἡμᾶς περί τε πολιτείας τανῦν καὶ νόμων τὴν διατριβὴν λέγοντάς τε καὶ ἀκούοντας ἅμα κατὰ τὴν πορείαν ποιήσεσθαι. πάντως δ' ἥ γε ἐκ Κνωσοῦ ὁδὸς εἰς τὸ τοῦ Διὸς ἄντρον καὶ ἱερόν, ὡς B ἀκούομεν, ἱκανή· καὶ ἀνάπαυλαι κατὰ τὴν ὁδόν, ὡς εἰκός, πνίγους ὄντος τανῦν, ἐν τοῖς ὑψηλοῖς δένδρεσίν εἰσι σκιαραί. καὶ ταῖς ἡλικίαις πρέπον ἂν ἡμῶν εἴη τὸ διαναπαύεσθαι πυκνὰ ἐν αὐταῖς, λόγοις τε ἀλλήλους παραμυθουμένους, τὴν ὁδὸν ἅπασαν οὕτω μετὰ ῥᾳστώνης διαπερᾶναι. ΚΛΕΙΝ. Καὶ μήν ἐστί γε, ὦ ξένε, προϊόντι κυπαρίττων τε ἐν τοῖς ἄλσεσιν ὕψη καὶ κάλλη θαυμάσια, καὶ λειμῶνες, ἐν οἷσιν ἀναπαυόμενοι C διατρίβοιμεν ἄν. ΑΘΗΝ. Ὀρθῶς λέγεις. ΚΛΕΙΝ. Πάνυ μὲν οὖν. ἰδόντες δέ, μᾶλλον φήσομεν. ἀλλ' ἴωμεν ἀγαθῇ τύχῃ. ΑΘΗΝ. Ταῦτ' εἴη. καί μοι λέγε, κατὰ τί τὰ ξυσίτιά τε ὑμῖν συντέταχεν ὁ νόμος καὶ τὰ γυμνάσια, καὶ τὴν τῶν ὅπλων ἕξιν. ΚΛΕΙΝ. Οἶμαι μέν, ὦ ξένε, καὶ παντὶ ῥᾴδιον ὑπολαβεῖν εἶναι τά γε ἡμέτερα. τὴν γὰρ τῆς χώρας πάσης Κρήτης φύσιν ὁρᾶτε, ὡς οὐκ ἔστι, καθάπερ ἡ τῶν Θετταλῶν, D πεδιάς. διὸ δὴ καὶ τοῖς μὲν ἵπποις ἐκεῖνοι χρῶνται μᾶλλον, δρόμοισι δὲ ἡμεῖς. ἥδε γὰρ ἀνώμαλος αὖ, καὶ πρὸς τὴν τῶν πεζῇ δρόμων ἄσκησιν μᾶλλον σύμμετρος. ἐλαφρὰ δὴ τὰ ὅπλα ἀναγκαῖον ἐν τῷ τοιούτῳ κεκτῆσθαι, καὶ μὴ βάρος ἔχοντα θεῖν. τῶν δὴ τόξων καὶ τοξευμάτων ἡ κουφότης ἁρμόττειν δοκεῖ. ταῦτ' οὖν πρὸς τὸν πόλεμον ἡμῖν ἅπαντα ἐξήρτυται· καὶ πάνθ' ὁ νομοθέτης, ὥς γ' ἐμοὶ φαίνεται, πρὸς τοῦτο βλέπων E συνετάττετο. ἐπεὶ καὶ τὰ ξυσίτια κινδυνεύει συναγαγεῖν, ὁρῶν ὡς πάντες, ὁπόταν στρατεύωνται, τόθ' ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἀναγκάζονται φυλακῆς αὐτῶν ἕνεκα ξυσιτεῖν τοῦτον τὸν χρόνον. ἄνοιαν δή μοι δοκεῖ καταγνῶναι τῶν πολλῶν, ὡς οὐ μανθανόντων ὅτι πόλεμος ἀεὶ πᾶσι διὰ βίου ξυνεχής ἐστι πρὸς ἁπάσας τὰς πόλεις. εἰ δὴ πολέμου γε ὄντος, φυλακῆς ἕνεκα δεῖ ξυσιτεῖν, καί τινας ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους διακε-

Se bendum pu-te καὶ τὴν pro καὶ τήν: & pro pòſt δὴ ἥ-γε δή γε.

Pi ſcripſiſſe ere κο ν οἷς συνα-πα υόμενοι. Se τ δρόμοισι pa. pòſt nō im-me ò ſuſpectum fui.

ergo nos Cretenſes dicimus hanc iuſtitiæ laudem, quòd ius ſuum vnicuique rectè tribueret, fuiſſe conſequutum. ATHEN. Præclara profectò laus, filióque Iouis bene conſentanea. Quandoquidem autem in ipſis illis legum inſtitutis educati eſtis, equidē exiſtimarim vos ad hunc ſermonē de republicæ inſtituendæ ratione, iſtius itineris moram, loquendi audiendíque vicibus non illibenter inſumpturos. perquā verò commodum dicitur eſſe iter è Gnoſſo ad Iouis vſque templum atque antrum: & ſanè veriſimile eſt, quandoquidē hoc tempore ad proceriores arbores ſunt refrigeria, vmbroſa eſſe ipſa ſedilia: veſtram etiam ætatem decet frequenter ad illas requieſcēdo, viæ tædium cum aliqua iucunditate leuare. CL. Sunt verò, hoſpes, & vlterius progredienti in ipſis nemoribus cupreſſi mira proceritate & pulchritudine, & prata in quibus colloquēdo iucūdè quieſcamus. ATH. Rectè ſané. CL. Prorſus. ſed ipſo cōſpectu res erit magis perſpicua. Verùm bonis auibus eamus. ATH. Eſto. Dic verò mihi, qua de cauſa lex vobis inſtituerit conuiuia & exercitationes, totámque illā armorum rationem. CL. [a] Exiſtimo, hoſpes, & cuiuis etiam facile eſt intelligere, illa nobis peculiari quadam ratione eſſe accommodata. Cretenſis enim regionis vniuerſæ ſitum ingeniúmque videtis, non æqua planitie, vt Theſſalorum regionem, patere: qua de cauſa & equis illi potius vtuntur, nos verò pedeſtri curſu. nam inæqualis ille & cliuoſus ſitus pedeſtribus illis exercitationibus accommodatior eſt. quo in genere leuia tantùm arma adhibenda ſunt, vt cum minore onere expeditior ſit ad currendum facultas. cui rei arcus & ſagittarum vſus congruere videtur. Hæc igitur omnia ad bellum nobis ſunt exquiſita atque apparata: mihíque adeo videtur legiſlator reliqua omnia eodem illo conſilio ac fine conſtituiſſe. Eò nimirum referri videntur conuiuia illa. omnes enim quum bellum gerunt, tunc ab ipſa re quaſi admoniti, coguntur conſeruandi ſui cauſa, vnà cibum capere. Qua quidem in re plurimos ille homines dementiæ damnare videtur, quaſi neſciant perpetuum per vniuerſam vitam inter omnes ciuitates eſſe bellum. Quòd ſi belli tempore, ſui conſeruandi cauſa, cibum vnà capere, nonnullos verò & præfectorum & ſubiecto-

troducit. Athenienſi hoſpiti primas loquēdi partes tribuit, ex ciuitate nimirū & legum ſtudioſa & erudita atque eloquenti oriundo. Creta diſputationi loc⁹ tribuitur, vt antiquiſſima legum ſedes. Adduntur πάρεργα quædam ad dialogi decorem.

a Notata legū cauſa primaria, acturus de SECVNDA (id eſt Virtute) ſuo more oſtendit ἀνασκευαστικῶς quid non ſit, re in Cretenſibus legibus applicata, de quibus loquentem inducit Cliniam. Illarum firmamentum perperā notari docet, Belli gerendi rationē: vt quidem ſimplex ſit hæc propoſitio, *Bellum nō eſt vera & proxima cauſa ferendarum legum.* Ea autem diligenter recenſet quæ ad illam ſententiam confirmandam facere videbantur, vt res nō præiudiciis ſed ſolidis rationibus refutaretur. Ratio illius Cretenſium conſuetudinis eſt, quia omnibus hominibus prima cura eſſe debet de bello: quod omnibus videlicet eſt veluti naturale.

rum, vt huic rei inuigilent conſtituere oportet: ita & pacis tempore agendum videtur. quam enim ferè vocant pacem, nudum & inane nomen eſt, reuera autem omnibus aduerſus omnes ciuitates bellum ſempiternũ perdurat. Atque in hunc modum profectò apparet Cretenſium illum legiſlatorem ad bellicas rationes omnes & de publicis & de priuatis rebus leges reuocaſſe: atque ita per leges illas cauiſſe, quaſi nullum ſit neque facultatum neque vllorum ſtudiorum inſtitutorúmque emolumentum, niſi à ſingulis prouiſum fuerit vt bello ſuperiores exiſtant: omnia quippe eorum qui victi ſunt bona victoribus cedunt. ATH. Præclarè quidem, hoſpes, in diſpiciendis Cretenſium inſtitutis videris exercitatus. illud verò mihi dilucidius explicato. quem enim terminum bene moratæ ciuitati conſtituiſti, is generatim bene conſtituendarũ ciuitatũ videtur attribui. id eſt, ciuitatem hactenus bene regi atque adminiſtrari, ſi ita componatur vt bellicis artibus reliquas ciuitates ſuperet. nónne? CL. Certè. arbitror & ita hunc Megillum ſentire. MEG. Ecquid verò aliud Lacedæmoniorum quiſquam reſpõderet? ATH. [a] Vtrum verò ciuitatibus tãtùm in ipſis aduerſus alias ciuitates ita agere conſentaneũ eſt? pago verò aduerſus pagum non item? CL. Non eſt diſſentaneum. ATH. Eſtne igitur eadem ratio? CL. Eadem planè. A. At verò inſupérne à ſingulis familiis quæ ſunt in ipſis pagis, aduerſus alias familias, item & à ſingulis hominibus aduerſus ſingulos homines idem factitatur? CL. Idem. ATH. Vnicuiquéne aduerſus ſeipſum, tanquam nimirum hoſti aduerſus hoſtem, erit prouidendum? aut quidnam hac de re ſtatuamus? CL. O hoſpes Ἀθηναῖε [.i. Athenienſis] (non enim Atticum velim te nuncupare. nam deæ ipſius Ἀθηναίας [.i. Mineruę, Athenarum pręſidis] appellatione dignus videris) opportunum profectò primordium huic orationi poſuiſti, vt res tanquam ex ſuo principio deducta, planior efficiatur: ac proinde facilius quilibet inueniat quàm illud ſit verum quod modò diximus, Hoſtes eſſe omnes omnibus, & publicè & priuatim, ſingulóſq; adeo ſibiipſis. ATH. Expone mihi, quæſo, quomodo hoc dicas. CL. Ita habeto hoſpes: maximã optimámque victoriam eſſe, vt quis ſeipſum vincat: vt verò quis à ſeipſo ſuperetur, omnium peſſimum turpiſſimúmque eſſe. hæc porro ſignificant, bellum quoddam in nobis ipſis aduerſus nos ipſos ineſſe. ATH. Iam verò ad inſtitutũ ſermonẽ reuertamur. quandoquidẽ ergo ita natura comparatum eſt, vt noſtrûm vnuſquiſque, alius quidem ſeipſo melior, alius deterior ſit,

a Superioris illius dicti de naturali & quaſi inteſtina diſcordia, ἰπεξεργασία. cuius hæc ſumma eſt, Non tantùm ciuitates, pagi, familiæ, aliæque hominum ſocietates inter ſe natura diſſidẽt, ſed & vnuſquiſque cum ſeipſo: vt vera ſit certáque victoria, Seipſum ſuperare .i. vitia ſua perdomare: quò rationis virtutíſque autoritas ſuperior exiſtat. Ita & tunc vere vincunt ciuitates, pagi, familiæ, quum οἱ κρείττονες .i. meliores ſummam autoritatem obtinent. De Ἀθηναίου & Ἀθηναίας vocabulis vide Ann.

A κεκοσμημένους εἶναι φύλακας αὐτῶν· τοῦτο καὶ ἐν εἰρήνῃ δραστέον. ἣν γὰρ καλοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων εἰρήνην, τοῦτ' εἶναι μόνον ὄνομα, τῷ δ' ἔργῳ πάσαις πρὸς πάσας τὰς πόλεις ἀεὶ πόλεμον ἀκήρυκτον κατὰ φύσιν εἶναι. καὶ σχεδὸν ἀνευρήσεις, οὕτω σκοπῶν, τὸν Κρητῶν νομοθέτην, ὡς εἰς τὸν πόλεμον ἅπαντα δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ τὰ νόμιμα ἡμῖν ἀποβλέπων συνετάξατο· καὶ κατὰ ταῦτα οὕτω φυλάττειν παρέδωκε τοὺς νόμους, ὡς
B τῶν ἄλλων οὐδενὸς οὐδὲν ὄφελος ὄν, οὔτε κτημάτων, οὔτ' ἐπιτηδευμάτων, ἂν μὴ τῷ πολέμῳ ἄρα κρατῇ τις. πάντα δὲ τὰ τῶν νικωμένων ἀγαθά, τῶν νικώντων γίγνεσθαι. ΑΘ. Καλῶς γε, ὦ ξένε, φαίνῃ μοι γεγυμνάσθαι πρὸς τὸ διειδέναι τὰ Κρητῶν νόμιμα· τόδε δέ μοι φράζε ἔτι σαφέστερον. ὃν γὰρ ὅρον ἔθου τῆς εὖ πολιτευομένης πόλεως, δοκεῖς μοι λέγειν, οὕτω κεκοσμημένην οἰκεῖν
C δεῖν ὥστε πολέμῳ νικᾶν τὰς ἄλλας πόλεις. ἦ γάρ; ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. οἶμαι δὲ καὶ τῷδε οὕτω ξυνδοκεῖν. ΜΕ. Πῶς γὰρ ἂν ἄλλως ἀποκρίναιτο, ὦ θεῖε, Λακεδαιμονίων γε ὁστισοῦν; ΑΘΗΝ. Πότερον οὖν δὴ πόλεσι μὲν πρὸς πόλεις ὀρθὸν τοῦτ' ἐστί, κώμῃ δὲ πρὸς κώμην ἕτερον; ΚΛ. Οὐδαμῶς. ΑΘ. Ἀλλὰ ταυτόν; ΚΛ. Ναί. ΑΘ. Τί δέ; πρὸς οἰκίαν οἰκίᾳ τῶν ἐν τῇ κώμῃ, καὶ πρὸς ἄνδρα ἀνδρὶ ἑνὶ πρὸς ἕνα, ταυτὸν ἔτι; ΚΛ. Ταυτόν.
D ΑΘ. Αὐτῷ δὲ πρὸς αὑτὸν πότερον ὡς πολεμίῳ πρὸς πολέμιον διανοητέον; ἢ πῶς ἔτι λέγωμεν; ΚΛ. Ὦ ξένε Ἀθηναῖε. οὐ γάρ σε Ἀττικὸν ἐθέλοιμ' ἂν προσαγορεύειν. δοκεῖς γάρ μοι τῆς θεοῦ ἐπωνυμίας ἄξιος εἶναι μᾶλλον ἐπονομάζεσθαι. τὸν γὰρ λόγον ἐπ' ἀρχὴν ὀρθῶς ἀναγαγών, σαφέστερον ἐποίησας. ὥστε ῥᾷον ἀνευρήσεις ὅτι νῦν δὴ ὑφ' ἡμῶν ὀρθῶς ἐρρήθη τὸ πολεμίους εἶναι πάντας πᾶσι, δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ ἑκάστους αὐτοὺς σφίσιν αὐτοῖς.
E ΑΘ. Πῶς εἴρηκας, ὦ θαυμάσιε; ΚΛ. Κἀνταῦθα, ὦ ξένε, τὸ νικᾶν αὐτὸν αὑτόν, πασῶν νικῶν πρώτη τε καὶ ἀρίστη· τὸ δὲ ἡττᾶσθαι αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ, πάντων αἴσχιστόν τε ἅμα καὶ κάκιστον. ταῦτα γάρ, ὡς πολέμου ἐν ἑκάστοις ἡμῶν ὄντος πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, σημαίνει. Α. Πάλιν τοίνυν τὸν λόγον ἀναστρέψωμεν. ἐπειδὴ γὰρ εἷς ἕκαστος ἡμῶν, ὁ μὲν, κρείττων αὑτοῦ, ὁ δὲ, ἥττων ἐστί,

I Legitur etiam ἰδίᾳ ἑκάστους αὐτοὺς σφίσιν αὐτοῖς.

πότερα φῶμεν οἰκίαν τε καὶ κώμην καὶ πόλιν ἔχειν ταὐτὸν τοῦτο ἐν αὐταῖς, ἢ μὴ φῶμεν; ΚΛ. Τὸ κρείττω δὲ αὑτῆς εἶναι λέγεις τινὰ, τὴν δ᾽ ἥττω; ΑΘ. Ναί. ΚΛ. Καὶ τοῦτο ὀρθῶς ἤρου. πάνυ γάρ ἐστι καὶ σφόδρα τὸ τοιοῦτον, οὐχ ἥκιστα, ἐν ταῖς πόλεσιν. ἐν ὁπόσαις μὲν γὰρ οἱ ἀμείνονες νικῶσι τὸ πλῆθος καὶ τοὺς χείρους, ὀρθῶς ἂν αὕτη κρείττων τε αὑτῆς λέγοιθ᾽ ἡ πόλις, ἐπαινοῖτό τε ἂν δικαιότατα τῇ τοιαύτῃ νίκῃ· τοὐναντίον δὲ, ὅπου τἀναντία. ΑΘ. Τὸ μὲν τοίνυν εἴποτ᾽ ἐστί που τὸ χεῖρον κρεῖττον τοῦ ἀμείνονος, ἐάσωμεν (μακροτέρου γὰρ λόγου) τὸ δ᾽ ὑπὸ σοῦ λεγόμενον μανθάνω νῦν, ὥς ποτε πολῖται ξυγγενεῖς καὶ τῆς αὐτῆς πόλεως γεγονότες, ἄδικοι καὶ πολλοὶ συνελθόντες δικαίους ἐλάττους ὄντας βιάσονται δουλούμενοι· καὶ ὅταν μὲν κρατήσωσιν, ἥττων ἡ πόλις αὑτῆς ὀρθῶς αὕτη λέγοιτ᾽ ἂν ἅμα καὶ κακή· ὅπου δ᾽ ἂν ἡττῶνται, κρείττων τε καὶ ἀγαθή. ΚΛ. Καὶ μάλα ἄτοπον, ὦ ξένε, τὸ νῦν λεγόμενον· ὅμως δ᾽ ὁμολογεῖν οὕτως, ἀναγκαιότατον. ΑΘ. Ἔχε δὴ, καὶ τόδε πάλιν ἐπισκεψώμεθα. πολλοὶ ἀδελφοί που γένοιντ᾽ ἂν ἑνός ἀνδρός τε καὶ μιᾶς υἱεῖς. καὶ δὴ καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν, τοὺς πλείστους μὲν ἀδίκους αὐτῶν γίγνεσθαι, τοὺς δὲ ἐλάττους, δικαίους. ΚΛ. Οὐ γὰρ οὖν. ΑΘ. Καὶ οὐκ ἂν εἴη γε πρέπον ἐμοί τε καὶ ὑμῖν, τοῦτο θηρεύειν, ὅτι νικώντων μὲν τῶν πονηρῶν, ἥ τε οἰκία καὶ ἡ ξυγγένεια αὕτη πᾶσα, ἥττων αὑτῆς λέγοιτ᾽ ἂν· κρείττων δὲ, ἡττωμένων. οὐ γὰρ εὐσχημοσύνης τε καὶ ἀσχημοσύνης ῥημάτων ἕνεκα τὰ νῦν σκοπούμεθα πρὸς τὸν τῶν πολλῶν λόγον, ἀλλ᾽ ὀρθότητός τε καὶ ἁμαρτίας πέρι νόμων, ἥτις ποτ᾽ ἐστὶ φύσει. ΚΛ. Ἀληθέστατα, ὦ ξένε, λέγεις. ΜΕ. Καλῶς μὲν οὖν, ὥς γε καὶ ἐμοὶ ξυνδοκεῖν, τό γε τοσοῦτον τὰ νῦν. ΑΘ. Ἴδωμεν δὴ καὶ τόδε. τούτοις τοῖς ἄρτι λεγομένοις ἀδελφοῖς γένοιτ᾽ ἄν που τις δικαστής; ΚΛ. Πάνυ γε. ΑΘ. Πότερος οὖν ἀμείνων; ὅστις τοὺς μὲν ἀπολέσειεν αὐτῶν ὅσοι κακοὶ, τοὺς δὲ βελτίους ἄρχειν αὐτοὺς αὑτῶν προστάξειεν; ἢ ὅδε, ὃς ἂν τοὺς μὲν χρηστοὺς ἄρχειν, τοὺς χείρους δ᾽ ἐάσας ζῆν, ἄρχεσθαι ἑκόντας ποιήσειε; τρίτον δέ που δικαστὴν πρὸς ἀρετὴν εἴπωμεν, εἴ τις εἴη τοιοῦτος, ὅστις παραλαβὼν συγγένειαν μίαν διαφερομένην, μήτε ἀπολέσειε μηδένα·

...τὸ μήτοι

Legitur etiam ...

A an dicemus familiam & pagum & ciuitatem idem in ſeipſis habere, nécne? CL I. Quid ais? aliam quidem meliorem, aliam deteriorē eſſe? ATH. Sic aio. CL. Et illud quidem appoſitè rogaſti. non minus enim ciuitatibus id etiam vſuuenit, imò maximè in eis hoc perſpicuum eſt. nam vbi meliores multitudinem & peiores vincunt, rectè quidem illa vrbs melior vocabitur, & illo victoriæ genere commendabitur: contrà, vbi contraria contingunt. ATH. Iam verò, an illud quod peius eſt, meliori præſtet aliquando atque potentius ſit, ſanè o- B mittamus. longiorem enim illa res orationem poſtulat. nunc verò intelligo quídnã à te modò dicatur, Euenire aliquando vt [a] cognati atque ex eodem oppido oriundi ciues, iniuſti atque nefarii, numeroſiores, facta coitione iuſtos & probos viros, imbecilliores quidem illos atque impotétiores, opprimant atque in ſeruitutem redigant: quum verò in eum ſtatum ciuitas deuenerit, hominéſque profligati ſummã rerum occuparint, tum videlicet ciuitatem illam, deteriorē ſeipſa vnà & improbã vocari de- C bere: quum verò improbi, inferiores ceſſerint, à probis & bonis viris ſuperati: tunc verò ciuitatem illam præſtantiorem & quidem bonam eſſe appellandam. CLIN. Illud quidem quod ais, hoſpes, abſurdum atque incommodum profectò eſt: neceſſarium tamen eſt ita aſſentiri. ATH. Age verò, & illud rurſus diſpiciamus. Plures fratres eodem & patre & eadem matre nati ſunto: mirúmne fuerit ſi plures ipſorum iniuſti ſint, pauciores cõtrà, iuſti? CL. Nequaquam. ATH. At verò nec mihi nec vobis decorũ eſt hæc curioſius perſcrutari: D id eſt, quàm verè illud dicatur, familiam aut cognationē quãdam vniuerſam, ſeipſa deteriorem eſſe, quum in illa improbi victores ſunt atque primas tenent. non enim in eo nũc verſamur, vt perſpiciamus quàm conſentaneè aut diſſentaneè, vocabula illa ex vulgi vſu atque conſuetudine vſurpétur: ſed quàm rectè aut quàm malè, ex ipſarum rerũ natura, quantũ quidē hic de legibus fert ſermo, dicantur. CL. Veriſſimè id quidem ais, hoſpes. ME. Hæc igitur communi ſententia dicta ſunto. ATH. Iam E verò & illud videamus. cenſéſne, his fratribus quos modò commemorauimus, iudicem attribui poſſe? CL. Exiſtimo. ATH. Verùm & illud rogo, vter melior ſit, illéne qui eos omnes quicunque improbi fuerint perdiderit, effeceritque vt ii qui meliores fuerint, ſibiipſis ipſi imperent? an ille qui effecerit vt meliores quidem imperent, deteriores verò vitæ vſura eis interea tributa pareant? tertiùm autē, illéne ad virtutis regulam cõmendatior erit Iudex, qui quũ ſuſceperit familiam aliquam adminiſtrandã variis controuerſiis diſſidentē, neminem quidē perdat,

[a] Agit obiter de vocis κρείττονος ſignificatione, quæ & meliorem (i. commodioribus moribus) & potentiorem hominem ſignificat: vt iam explicatum eſt in Gorgia. Rem autem ſimili illuſtrat, & inde ſibi ſternit viam ad nouum ſermonem.

at ita illã regat vt recõciliatis animis pacatam atque vnanimẽ in reliquũ tẽpus, impoſitis legibus contineat, prouideátque vt mutuam pacem amicè colant? CL. Longè quidem melior fuerit vltimus ille Iudex & Legiſlator. ATH. Et quidẽ melior quàm ſi contrà belli gerẽdi cauſa, leges ipſis præſcripſerit. C. Id profectò verum eſt. ATH. Quid veró? qui ciuitatis conſtituendæ curam gerit, debétne potius ad ciuium ſtatũ componendum de externo peregrinóque bello ſuſcipiẽdo prouidere, an de inteſtino priuatóque bello, quod in ipſis ciuitatibus ſæpenumero oboriri ſolet, & ſeditio appellatur? quod ſanè bellum huiuſmodi eſt vt nemo mortalium velit in ſuo oppido illud exiſtere, aut quum exiſtit, peroptat continuò opprimi atque extingui. CL. Perſpicuum eſt videlicet primam de ciuili bello aut impediendo aut comprimendo curam eſſe ineundam. ATH. Quid ſi profunda ciuitatis pace, nonnullorum ciuium animi ad ſeditionem gliſcãt, ita quidẽ vt haud dubiè victores futuri videantur, ad certam peſtem perniciémque reipubl. nunquid maluerit quilibet amicitia & pace, pactis tamen conditionibus abſciſſa, aduerſus exterum hoſtem deriuare neceſſarium bellum, illiúſque arceſſendi rationes omni animi contentione inueſtigare? CLI. Sic profectò quiuis maluerit potius quàm vt belli moles in ſuam ciuitatem præceps ruat. ATH. Eóne igitur & legiſlator modo? CL. Quidni? ATH. [a]Nónne verò leges omnes conſtituẽdæ ſunt optimi vtiliſſimíque finis cauſa? CL. Sunt ſanè. ATH. Verùm neque bellum neque ſeditio in bonarum illarum rerum genere reponenda ſunt: (imò deteſtãdum eſt in illas anguſtias deduci vt illis indigeamus) pax verò & cõcordia earum rerum quæ in communi vitæ vſu verſantur, optima eſt atque præſtãtiſſima: ſed quum ita vrget neceſſitas vt ſeipſam ciuitas vincat, è rerum quidem neceſſariarum, licet non optimarum genere, bellum profectò eſt. perinde ac quum corpori ægroto diligens accuratáque accedit medicinæ manus, nemo non arbitratur rem tunc præclarè agi: quum contrà videlicet valenti corpori iſtíſque remediis minimè indigenti, de illis nullo modo ſit cogitandum. Ita ſiquis de reipubl. aut priuatorum hominum ſtatu bene felicitérque conſtituendo rationes in hunc modũ inierit, neque is quidem militaris, ſi ad externa bella gerenda tantùm & primò animi aciem intenderit: nec prudens quidem legiſlator rectè appelletur, niſi pacis cauſa potius ea quæ pertinent ad bellum, quàm pacis rationes ad bellicas adminiſtrationes reuocarit, legéſque in eum finem perſcripſerit. CL. Hæc quidem, hoſpes, opportunè dici videntur: verùm illud mihi ſanè mirum eſſet, ſi noſtræ & Lacedæmoniorum leges de hiſce rebus bellicis non omni cura & ſtudio prouiderint.

a Exceptio cum reſponſione, Rem quidem grauiſſimam eſſe bellum, ſatius tamen eſſe externum bellum ſuſcipere, quàm inteſtino & ciuili rẽpubl. diuexari, & in præſentis exitii diſcrimẽ venire. Adiungitur porro generalis concluſio iſtius quæſtionis, leges belli cauſa minimè eſſe inſtitutas, quũ potiꝰ bellũ pacis cauſa ſuſcipiatur, ac proinde nõ bellum ſed pax ſit princeps legũ condendarum finis. Accedit illuſtratio inſtitutæ hypotheſeως de legum Cretenſium & Lacedæmoniarum fine. Additur & ἔλεγχος Tyrtæi, qui in militaris peritiæ laudem nimius fuerat. Idcirco autẽ illum reprehendit, quòd belli genera non diſtinxiſſet, & vnam fortitudinẽ commendãs, cæterarum virtutũ chorum prætermiſiſſet.

A διαλλάξας δὲ εἰς τὸν ἐπίλοιπον χρόνον, νόμους αὐτοῖς θεὶς, πρὸς ἀλλήλους παραφυλάττειν δύναιτο, ὥστε εἶναι φίλους. ΚΛ. Μακρῷ ἀμείνων γίγνοιτ' ἂν ὁ τοιοῦτος δικαστής τε καὶ νομοθέτης. ΑΘ. Καὶ μὴν τοὐναντίον γε ἢ πρὸς πόλεμον ἂν βλέπων αὐτοῖς τοὺς νόμους διανομοθετοῖ. ΚΛ. Τοῦτο μὲν ἀληθές. ΑΘ. Τί δ' ὁ τὴν πόλιν ξυναρμόττων; πρὸς πόλεμον αὐτῆς ἂν τὸν ἔξωθεν βλέπων, τὸν βίον κοσμοῖ μᾶλλον, ἢ πρὸς B πόλεμον τὸν ἐν αὐτῇ γιγνόμενον ἑκάστοτε, ἣ δὴ καλεῖται στάσις; ὃν μάλιστα μὲν ἅπας ἂν βούλοιτο μήτε γενέσθαι ποτὲ ἐν ἑαυτοῦ πόλει, γενόμενόν τε ὡς τάχιστα ἀπαλλάττεσθαι. ΚΛ. Δῆλον ὅτι πρὸς τοῦτον. ΑΘ. Πότερα δ' ἀπολομένων αὖ τῶν ἑτέρων εἰρήνην τῆς στάσεως γενέσθαι, νικησάντων δὲ τῶν ἑτέρων δέξαιτ' ἄν τις μᾶλλον ἢ φιλίας τε καὶ εἰρήνης ὑπὸ διαλλαγῶν γενομένης, οὕτω τοῖς ἔξωθεν πολεμίοις προσέχειν ἀνάγκην εἶναι C τὸν νοῦν; ΚΛ. Οὕτω πᾶς ἂν ἐθέλοι πρότερον ἢ κείνως περὶ τὴν αὑτοῦ γίγνεσθαι πόλιν. ΑΘ. Οὐκοῦν καὶ νομοθέτης ὡσαύτως; ΚΛ. Τί μήν; ΑΘ. Ἆρ' οὖν οὐ τοῦ ἀρίστου ἕνεκα πάντα ἂν τὰ νόμιμα τιθείη πᾶς; ΚΛ. Πῶς δ' οὔ; ΑΘ. Τό γε μὴν ἄριστον, οὔτε ὁ πόλεμος, οὔτε ἡ στάσις· (ἀπευκτὸν δὲ τὸ δεηθῆναι τούτων) εἰρήνη δὲ πρὸς ἀλλήλους ἅμα καὶ φιλοφροσύνη. καὶ δὴ καὶ τὸ νικᾶν (ὡς ἔοικεν) αὐτὴν αὐτὴν πόλιν, οὐκ ἦν τῶν ἀρίστων, ἀλ- D λὰ τῶν ἀναγκαίων. ὅμοιον ὡς εἰ κάμνον σῶμα, ἰατρικῆς καθάρσεως τυχὸν, ἡγοῖτό τις ἄριστα πράττειν τότε, τῷ δὲ μηδὲ τοπαράπαν δεηθέντι σώματι μηδὲ προσέχοι τὸν νοῦν. ὡσαύτως δὲ καὶ πρὸς πόλεως εὐδαιμονίαν ἢ καὶ ἰδιώτου διανοούμενος οὕτω τις, οὔτ' ἄν ποτε πολιτικὸς γένοιτο, ὀρθῶς πρὸς τὰ ἔξωθεν πολεμικὰ ἀποβλέπων μόνον καὶ πρῶτον, οὔτ' ἂν νομοθέτης ἀκριβὴς, εἰ μὴ χά-
28 ριν εἰρήνης τὰ πολέμου νομοθετοῖ μᾶλλον ἢ E τῶν πολεμικῶν ἕνεκα τὰ τῆς εἰρήνης. ΚΛ. Φαίνεται μέν πως ὁ λόγος οὗτος, ὦ ξένε, ὀρθῶς εἰρῆσθαι· θαυμάζω γε μὴν εἰ τά τε παρ' ἡμῖν νόμιμα καὶ ἔτι τὰ περὶ Λακεδαίμονα μὴ πᾶσαν τὴν σπουδὴν τούτων ἕνεκα πεποίηται.

Sic etiam ἐκείνως, pro κείνως.

ΑΘ. Τάχ' ἂν ἴσως. δεῖ δ' οὐδὲν σκληρῶς ἡμᾶς αὐτοῖς διαμάχεσθαι τανῦν, ἀλλ' ἠρέμα ἀνερωτᾶν, ὡς μάλιστα περὶ ταῦτα ἡμῶν τε καὶ ἐκείνων σπουδαζόντων. καί μοι τῷ λόγῳ ξυνακολουθήσατε. προστησώμεθα γοῦν Τύρταιον, τὸν φύσει μὲν Ἀθηναῖον, τῶνδε δὲ πολίτην γενόμενον, ὃς δὴ μάλιστα ἀνθρώπων περὶ ταῦτα ἐσπούδακεν, εἰπὼν ὅτι, A

Οὔτ' ἂν μνησαίμην, οὔτ' ἐν λόγῳ ἄνδρα τιθείμην,

οὔτ' εἴ τις πλουσιώτατος ἀνθρώπων εἴη, φησίν, οὔτ' εἰ πολλὰ ἀγαθὰ κεκτημένος (εἰπὼν σχεδὸν ἅπαντα) ὃς μὴ περὶ τὸν πόλεμον ἄριστος γίγνοιτ' ἀεί. ταῦτα γὰρ ἀκήκοάς που καὶ σὺ τὰ ποιήματα. ὅδε μὲν γὰρ, οἶμαι, διακορὴς αὐτῶν ἐστι. ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν. ΚΛ. Καὶ μὴν καὶ παρ' ἡμᾶς ἐλήλυθε κομισθέντα ἐκ Λακεδαίμονος. ΑΘ. Ἴθι νῦν δὴ ἀνερώμεθα κοινῇ τουτονὶ τὸν ποιητὴν οὑτωσί πως, Ὦ Τύρταιε, ποιητὰ θειότατε· δοκεῖς γὰρ δὴ σοφὸς ἡμῖν εἶναι καὶ ἀγαθὸς, ὅτι τοὺς μὲν ἐν τῷ πολέμῳ διαφέροντας, διαφερόντως ἐγκεκωμίακας. ἤδη οὖν τυγχάνομεν ἐγώ τε καὶ ὅδε καὶ Κλεινίας ὁ Κνώσιος οὑτοσὶ ξυμφερόμενοί σοι περὶ τούτου σφόδρα, ὡς δοκοῦμεν. εἰ δὲ περὶ τῶν αὐτῶν λέγομεν ἀνδρῶν ἢ μή, βουλόμεθα σαφῶς εἰδέναι. λέγε οὖν ἡμῖν, ἆρα εἴδη δύο πολέμου, καθάπερ ἡμεῖς, ἡγῇ καὶ σὺ σαφῶς; ἢ πῶς; Πρὸς ταῦτα, οἶμαι, κἂν πολὺ φαυλότερος εἴποι Τυρταίου τις τἀληθὲς, ὅτι δύο. τὸ μὲν, ὃ καλοῦμεν ἅπαντες στάσιν· ὃς δὴ πάντων πολέμων χαλεπώτατος, ὡς ἔφαμεν ἡμεῖς νῦν δή· τὸ δ' ἄλλο πολέμου θήσομεν, οἶμαι, γένος ἅπαντες, ᾧ πρὸς τοὺς ἐκτός τε καὶ ἀλλοφύλους χρώμεθα διαφερόμενοι, πολὺ πρᾳότερον ἐκείνου. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Φέρε δὴ, ποτέρους καὶ πρὸς πότερον ἐπαινῶν τὸν πόλεμον, οὕτως τοὺς μὲν ὑπερεπῄνεσας, τοὺς δ' ἔψεξας τῶν ἀνδρῶν; ἔοικας μὲν γὰρ πρὸς τοὺς ἐκτός. εἴρηκας γοῦν ὧδε ἐν τοῖς ποιήμασιν, ὡς οὐδαμῶς τοὺς τοιούτους ἀνεχόμενος, B C D E

Οἳ μὴ τολμήσουσι μὲν ὁρᾶν φόνον αἱματόεντα,
Καὶ δηΐων ὀρέγοιντ' ἐγγύθεν ἱστάμενοι.

οὐκοῦν τὰ μετὰ ταῦτα εἴποιμεν ἂν ἡμεῖς, ὅτι σὺ μὲν ἐπαινεῖς, ὡς ἔοικας, ὦ Τύρταιε, μάλιστα τοὺς πρὸς τὸν ὀθνεῖόν τε καὶ ἔξωθεν γιγνόμενον πόλεμον ἐπιφανεῖς. φαίη ταῦτ' ἄν που καὶ ὁμολογοῖ. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘ. Ἡμεῖς δέ γε, ἀγαθῶν ὄντων τούτων, ἔτι φαμὲν

ATH. Fortaſſe id quidem. at minimè decet his de rebus contentioſè nunc diſſerere, ſed res pacatè & communibus animis pro more & inſtituto noſtro mutuis interrogationibus inueſtiganda eſt, quaſi & nos & illi communiter de illa re nūc laboraremus. Ad mea igitur verba animos mentéſque cōuertite. In medium proponamus Tyrteum, genere quidem Athenienſem, qui tamen Lacedæmoniæ ciuitatis ius conſequutus eſt: qui omnium hominum maximam hac in re operam dedit, &

Ille viri haud à me (inquit) *ducetur nomine dignus,*

neque ſiquis ditiſſimus cunctorum mortalium fuerit; neque ſi omnes eas res quæ ab hominibus exoptantur, penes ſe habuerit (quas ille eo in loco propemodū omnes percenſet) niſi ad bellum præſtantiſſimus ſēper fuerit. Tu enim illa poemata aliquādo audiiſti: hic verò ad nauſeā vſque. ME. Audiui. CLI. Et è Lacedæmone ad nos quoque peruenerūt. ATH. Age verò, poetam illum in hunc ferè modum in commune ita rogemus: Tyrtæe, diuiniſſime poeta (videris enim nobis & doctus & probus, quòd eos qui in bello excellentes fuerunt excellenter laudaſti) hac quidem in re ego & hic Gnoſſius Clinias tibi vehemēter, quantum quidem animaduertere poſſumus, aſſentimur: illud verò cupimus magis perſpicuè nobis explicari, an de iiſdem hominibus ſermo ille ſit intelligēdus, nécne. Illud ergo nobis expone, Num duo eſſe belli genera, tu, quemadmodum nos, arbitraris? Ad hæc eum etiam qui Tyrtæo ſit inferior, exiſtimo reſponſurum id quod res eſt, Duas eſſe belli ſpecies: vnam eius quod omnes ſeditionem vocamus, & omnium bellorum grauiſſimum modò diximus: aliud verò, & communi quidem omnium ſentētia, ſuperiori illo longè mitius atque tolerabilius belli genus, quod cū externis atque peregrinis diſſidentes gerimus. CL. Eſt ſanè ita. ATH. Dic igitur ſodes, vtros homines & vtrum belli genus laudaſti, dum illos quidem maximis laudibus in cœlum efferres, hos verò vituperares? Videris de externo bello intellexiſſe. nam diſertè dixiſti in tuis illis verſibus,

-qui ſæui haud prælia Martis
Cōſerere & manibus diris immania tela
Audeat attrectare.

nec verò reliquos tuos verſus commemorabo: quum perſpicuum ſit te eos laudare qui in peregrino externóque bello clari atque illuſtres extiterūt. An illud nobis Tyrtæus cōcederet? CL. Quidni? ATH. Atqui licet hi boni ſint atq; vtiles reip. illos tamē

...edu'at uocu- ...μὴ in hoc ...rſu Apud a- ..., Εἰ μὴ ...μὲν ὁρᾶν ... ſeq. uer- ...ἐγγύ ...ὄρες. qui ...ſ ſingul. ...ur cum iis ...cedunt ...ſum Tyr ...um

equidem & meliores & maiore atque præſtantiore laude dignos exiſtimarem, qui in maximo illo belli genere optimos ſeſe exhibuerint. & illius quidem rei teſtem habemus Theognidem, qui

Ille auro (inquit) *argentóque mihi præſtantior eſto,*
Qui inuiſſe graui ſeditione poteſt.

Illum nimirum dicimus in grauiſſimo bello tanto præſtare ei qui in bello externo tãtùm verſatus ſit, quanto iuſtitia, temperantia & prudentia, vnà collatæ atque coniunctæ, vni tantùm per ſe conſideratæ fortitudini antecellunt. nemo enim fidelis & integer in ſeditionibus fuerit, niſi omni virtute ſit ornatus atque excultus. Multi autem mercenarii (quod diſertè etiã agnoſcit Tyrtæus) reperiuntur, qui externo bello intrepidè pugnant: quorum plurimi, audaces, iniuſti, contumelioſi, & omnium penè mortalium, pauciſſimis exceptis, amẽtiſſimi. Quorſum verò tendit hæc noſtra oratio, & cuius rei demonſtrandæ cauſa inſtituitur? Eò nimirum vt perſpiciatur, & hunc à Ioue miſſum legiſlatorem, & omnes alios, qui commodas vtiléſque leges facere inſtituũt, in condendis legibus non ad alium finem quàm ad maximam virtutem reſpicere debere. Atqui illa eſt (vt inquit Theognis) in rebus grauibus atque difficilibus fides, quam perfectam iuſtitiam aliquis appellauerit. At ea quam Tyrtæus maximè laudauit fortitudo, præclara quidem illa eſt & opportunè à poeta commendata, numero tamen ipſo & ipſa efficacia quarto tantùm loco haberi atque æſtimari, & iuſtiſſimis quidem de cauſis, debet atque poteſt. CL. Verùm, hoſpes, legiſlatorem illum noſtrum ſanè ſeponamus, & ad extremos amãdemus. ATH. Non id quidem, mihi crede, at noſipſos potius: quum exiſtimamus Lycurgum & Minoem ſuis regionibus leges belli tantùm gerendi adminiſtrandi conſilio perſcripſiſſe.

CL. [a] Quomodo igitur conſentaneum eſt illud à nobis ſtatui? ATH. Eo ipſo quẽ & veritas & æquitas poſtulat ab iis ſtatui qui de diuina republica diſſerunt: non vt ad vnam tantùm virtutis particulam, & eam quidem tenuiſſimã, legiſlator reſpiciat, ſed vt potius vniuerſæ virtutis habeat rationem: & per eas nimirum virtutis ſpecies inueſtiget leges, non quas ii qui hoc tempore leges dictant, exquirunt (nã eas hodie quærit legiſlatorum vulgus, quæ fecerint ad priuatas ſuas vtilitates. hic quidem de hæreditatibus, hic de legatis, hic de maleficio, & cæteris huiuſmodi innumerabilibus rebus agit) nos autem dicimus, eo modo de legibus rectè diſquiri, quem nunc

A ἀμείνους εἶναι πολὺ τοὺς ἐν τῷ μεγίστῳ πολέμῳ γιγνομένους ἀρίστους διαφανῶς. ποιητὴν δὲ καὶ ἡμεῖς μάρτυρα ἔχομεν, Θέογνιν, πολίτην τῶν ἐν Σικελίᾳ Μεγαρέων· ὅς φησι,

Πιστὸς ἀνὴρ χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου ἀντερύσασθαι
Ἄξιος, ἐν χαλεπῇ, Κύρνε, διχοστασίῃ.

Τοῦτον δή φαμεν ἐν πολέμῳ χαλεπωτέρῳ ἀμείνονα ἐκείνου πάμπολυ γίγνεσθαι, σχεδὸν ὅσον ἀμείνων δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη καὶ φρόνησις, εἰς ταὐτὸν ἐλθοῦσα μετ' B ἀνδρείας. πιστὸς μὲν γὰρ καὶ ὑγιὴς ἐν στάσεσιν οὐκ ἄν ποτε γένοιτο, ἄνευ ξυμπάσης ἀρετῆς· διαβάντες δ' εὖ καὶ μαχόμενοι, ἐθέλοντες ἀποθνήσκειν ἐν τῷ πολέμῳ (φράζει Τυρταῖος) τῶν μισθοφόρων εἰσὶ πάμπολλοι, ὧν οἱ πλεῖστοι γίγνονται θρασεῖς καὶ ἄδικοι καὶ ὑβρισταὶ, καὶ ἀφρονέστατοι σχεδὸν ἁπάντων, ἐκτὸς δή τινων μάλα ὀλίγων. ποῖ δὴ τελευτᾷ νῦν ἡμῖν οὗτος ὁ λόγος; καὶ τί φανερὸν ποτὲ C ποιῆσαι βουληθεὶς λέγει ταῦτα; δῆλον ὅτι τόδε, ὡς παντὸς μᾶλλον καὶ ὁ τῇδε παρὰ Διὸς νομοθέτης, πᾶς τε οὗ καὶ σμικρὸν ὄφελος, οὐκ ἄλλο ἢ πρὸς τὴν μεγίστην ἀρετὴν μάλιστα βλέπων ἀεὶ, θήσει τοὺς νόμους. ἔστι δ', ὥς φησι Θέογνις, αὕτη πιστότης ἐν τοῖς δεινοῖς· ἣν δικαιοσύνην ἄν τις τελέαν ὀνομάσειεν. ἣν δ' αὖ Τυρταῖος ἐπῄνεσε μάλιστα, καλὴ μὲν, καὶ κατὰ καιρὸν κεκοσμημένη τῷ ποιητῇ, τετάρτη δ' ὅμως ἀριθμῷ τε καὶ δυνάμει D τοῦ τιμία εἶναι λέγοιτ' ἂν ὀρθότατα. ΚΛ. Ὦ ξένε, τὸν νομοθέτην ἡμῶν ἀποβάλλομεν εἰς τοὺς πόρρω νομοθέτας; ΑΘ. Οὐχ ἡμεῖς γε, ὦ ἄριστε· ἀλλ' ἡμᾶς αὐτοὺς, ὅταν οἰώμεθα πάντα τά τ' ἐν Λακεδαίμονι καὶ τὰ τῇδε πρὸς τὸν πόλεμον μάλιστα βλέποντας Λυκοῦργόν τε καὶ Μίνω τίθεσθαι τὰ νόμιμα.

ΚΛ. Τὸ δὲ πῶς χρῆν ἡμᾶς λέγειν; ΑΘ. Ὥσπερ τό, τε ἀληθὲς, οἶμαι, καὶ τὸ δίκαιον ὑπέρ γε θείας διαλεγομένους λέγειν, οὐχ ὡς E πρὸς ἀρετῆς τι μόριον, καὶ ταῦτα τὸ φαυλότατον, ἐτίθει βλέπων, ἀλλὰ πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν, καὶ κατ' εἴδη ἐζήτει αὐτῶν τοὺς νόμους· οὐδ' ἅπερ οἱ τῶν νῦν εἴδη προτιθέμενοι ζητοῦσιν. οὐ γὰρ ἂν ἕκαστος ἐν χρείᾳ γίγνηται, τοῦτο ζητεῖ νῦν παρατιθέμενος· ὁ μὲν, τὰ περὶ τῶν κλήρων καὶ ἐπικλήρων, ὁ δὲ, τῆς αἰκίας πέρι· ἄλλοι δὲ ἄλλα ἅττα, μυρία τοιαῦτα. ἡμεῖς δὲ φαμὲν εἶναι τὸ περὶ νόμους ζη-

Legitur et. φράζοι. qui fuerit pro φράζοι ἄν.

For. πλεῖ[...] πολλοὶ dee[...] τῶν νῦν.

[a] Altera & potiſſima quidem iſtius diſputationis pars, συσκευαστικὴ nimirum ipſius quæſtionis. Poſtquam igitur docuit rem militarem non eſſe primarium finem legum conſtituendarum, ſicuti è Cretenſibus Lacedæmoniíſque legibus malè concludebat Clinias: nunc oſtendit quinam verus ſit legum finis verúmque ſirmamentũ: rémque ipſam initio δογματικῶς & ſimpliciter proponit: illáque primaria de qua iam egit cauſa, ἐξ ὑποθέσεως notata, nempe deo, ait Virtutem vniuerſam ipſam, non aliquam tantùm illius vnam ſpeciẽ, eſſe verum legum finem .i. ſecundariam & proximam cauſam.

A τημα τῶν εὖ ζητούντων, ὥσπερ νῦν ἡμεῖς ἠρξάμεθα. καὶ σοῦ τὴν μὲν ἐπιχείρησιν τῆς ἐξηγήσεως περὶ τοὺς νόμους παντάπασιν ἄγαμαι (τὸ γὰρ ἀπ' ἀρετῆς ἄρχεσθαι, λέγοντα ὡς ἐτίθει ταύτης ἕνεκα τοὺς νόμους, ὀρθόν) ὅτι δὲ πάντα εἰς μόριον ἀρετῆς, καὶ ταῦτα τὸ σμικρότατον, ἐπαναφέροντα ἔφησθα αὐτὸν νομοθετεῖν, οὔτε ὀρθῶς ἔτι μοι κατεφαίνῃς λέγων, τόν τε ὕστερον νῦν λόγον τοῦτον πάντα εἴρηκα διὰ ταῦτα. πῇ δὴ οὖν σε ἔτ' ἂν ἐβουλόμην διελόμενον λέγειν, αὐτός τε ἀκούειν, βούλει σοι
B φράζω; ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Ὦ ξένε, ἐχρῆν εἰπεῖν, οἱ Κρητῶν νόμοι, οὐκ εἰσὶ μάτην διαφερόντως ἐν πᾶσιν εὐδόκιμοι τοῖς Ἕλλησιν. ἔχουσι γὰρ ὀρθῶς, τοὺς αὐτοῖς χρωμένους εὐδαίμονας ἀποτελοῦντες. ἅπαντα γὰρ τὰ ἀγαθὰ πορίζουσι. διπλᾶ δὲ ἀγαθά ἐστι· τὰ μὲν, ἀνθρώπινα· τὰ δὲ, θεῖα. ἤρτηται δ' ἐκ τῶν θείων θάτερα. καὶ ἐὰν μὲν δέχηταί τις τὰ μείζονα πόλις, κτᾶται καὶ τὰ ἐλάττονα· εἰ δὲ μή, στέρεται ἀμφοῖν. ἔστι δὲ τὰ μὲν
C ἐλάττονα, ὧν ἡγεῖται μὲν ὑγίεια· κάλλος δέ, δεύτερον· ὃ δὲ τρίτον, ἰσχύς, εἴς τε δρόμον καὶ εἰς τὰς ἄλλας πάσας κινήσεις τῷ σώματι· τέταρτον δὲ δή, πλοῦτος, οὐ τυφλὸς, ἀλλ' ὀξὺ βλέπων, ἄνπερ ἅμ' ἕπηται φρονήσει. ὃ δὴ πρῶτον αὖ τῶν θείων ἡγεμονοῦν ἐστιν ἀγαθόν, ἡ φρόνησις· δεύτερον δὲ μετὰ νοῦ, σώφρων ψυχῆς ἕξις. ἐκ δὲ τούτων μετ' ἀνδρείας κραθέντων, τρίτον ἂν εἴη δικαιοσύνη· τέταρτον δὲ,
D ἀνδρεία. ταῦτα δὲ πάντα ἐκείνων ἔμπροσθεν τέτακται φύσει· καὶ δὴ καὶ τῷ νομοθέτῃ τακτέον οὕτω. μετὰ δὲ ταῦτα τὰς ἄλλας προστάξεις τοῖς πολίταις εἰς ταῦτα βλεπούσας αὐτοῖς εἶναι διακελευστέον. τούτων δὲ τὰ μὲν ἀνθρώπινα, εἰς τὰ θεῖα, τὰ δὲ θεῖα εἰς τὸν ἡγεμόνα νοῦν ξύμπαντα βλέπειν· περί τε γάμους ἀλλήλοις ''ἐπικοινωνουμένοις. μετὰ δὲ ταῦτα, ἐν ταῖς τῶν παίδων γεννήσεσι καὶ τροφαῖς, ὅσοι τε ἄρρενες καὶ ὅσαι θήλειαι, νέων
E τε ὄντων καὶ ἐπὶ τὸ πρεσβύτερον ἰόντων, μέχρι γήρως τιμῶντα ὀρθῶς ἐπιμελεῖσθαι δεῖ, καὶ ἀτιμάζοντα ἐν πάσαις ταῖς τούτων ὁμιλίαις, τάς τε λύπας αὐτῶν καὶ τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς ἐπιθυμίας. ξυμπάντων τε ἐρώτων τὰς

[margin, partly cut off:] ...pred. edit. ...συνουμέ-... pro ἐπι-...νουμένοις ...affertur ...quidam uet.) ἐπικοι-...

dicebamus, & vnde ſermonis noſtri fecimus primordium. & eum quidem ordinē quem in explicãda legum ratione tenuiſti, probo. Rectè enim is mihi videtur dicere, qui ſtatuit de virtute priùs agendum, vt inſtitutus de legibus ſermo, cōmodè & quēadmodum decet explicari poſſit: quandoquidem ad virtutem illæ planè reuocātur. at quod dixiſti, legiſlatorem referre debere omnes ſuas leges ad vnam tantùm virtutis ſpeciem, & eam quidem minimam, in hac re verò tibi non poſſum aſſentiri. hæc eſt cauſa cur totum ſermonem illum vltimo loco tuis verbis adiungerem. Quónam autem modo optarem ego à te rem iſtam diſtingui atq; explicari, mihíne per te liceat proferre meam hac de re ſententiam, vt interea tu me loquētem audias? CL. Peruolo. ATH. [a]Ita igitur habeto. Cretenſium leges non abs re inter omnes Græcos præſtantię gloriā laudémque ſunt conſequutę. rectè enim ſunt compoſitæ, quum eos qui illis vtuntur, felices reddant. omnia enim ea quæ bona verè cenſeri poſſunt, complectuntur illæ. Duo autem ſunt bonorum genera. alia ſunt, humana, alia, diuina. at humana ex diuinis pendent. quòd ſi ciuitas maiora bona fuerit complexa, minora quoque poſſidet: ſin minora tantùm, vtríſque priuatur. Minora quidem ſunt hæc, inter quæ ſanitas primum locum obtinet: pulchritudo, ſecundum: tertium, robur ad curſum alióſq; corporis motus: quartum, diuitiæ: non cæcæ quidem illæ, ſed perſpicaces, ſi prudentiam ducem ſequantur. At quod inter diuina illa bona primas obtinet, bonum, Prudentia ſanè eſt: poſt mentem verò ſecundum locum tenet temperatus animi habitus: tertium, Iuſtitia, ex illorum quidem habituum cum fortitudine iuſto temperamento compoſita: Fortitudo, quartum. Illæ porro virtutes humanis illis bonis natura præponuntur: ac proinde eo ordine conſtituendæ ſunt à legiſlatore vt illarum quaſi fundamento ſubſtrato, cæterarum legum imperia ſuis ciuibus conſtituant atque præfigant, vt ad illas virtutes ſingulæ referantur: bonorum verò illorum, humana ſcilicet ad diuina, diuina verò ad reginam principémque illam mētem atque rationem referantur. Deſcribēdæ ſunt etiā ab illis leges de nuptiis: & mutuæ communitatis ratio definiēda eſt, certa legum formula, quæ & ſuſcipiendorum educandorúmque liberorum rationem dictent, & quæ differentia in maribus & fœminis inſtituendis ſit adhibenda doceant. Tum ſingulis ætatum ordinúmque gradibus, quid faciendum, quídve fugiēdum, leges ſunt indicendæ: quis honor à iuuenibus tribuēdus ſit ſenibus, & quod denique iuuenum, quod ſenum ſit officium. quæ contrà peccantibus ſupplicia, quæ ignominiæ ſint irrogandæ: quod doloris, quod voluptatis, quod cæterarum item cupiditatum diſcrimen ſit: notatis

[a] Ἐπεξεργασία illius dicti. Adhibet enim vniuerſam quandam deſcriptionem conſtituendæ reipubl. atque adeo oſtendit quódnam ſit legiſlatoris munus. Vnde apparet, Virtutem certum eſſe legum bene conſtituendarum fundamētum, illámque per omnes illarum partes permeare, vt ſingulis legibus ſingulæ virtutes, tanquam duces, præficiantur.

etiam atque prouiſis ſingulorum ſtudiis, vt per illas leges & increpari & laudari ſinguli rectè poſſint: quínam iræ, quínam timoris impetus, quænam perturbationes rerũ afflictarum caſibus in animos hominum inducantur, & quomodo illæ rerum ſecũdarum felicibus ſucceſſibus euitẽtur: quænam hominibus aut per morbos, aut per bella, aut per penurias incidant calamitates: aut quæ contraria contrariarum cauſarum ſint effecta: in illis, inquam, rebus omnibus quid pulchrum, quid turpe ſit, leges debẽt diſtinguere atque diſterminare. Rebus ita conſtitutis, neceſſe eſt legiſlatorẽ de ciuium fortunis & ſumptuum ratione cauere, déque mutuæ ſocietatis contractibus, qui & inter volentes & nolentes fiunt, quo pacto res huiuſmodi inter illos gerantur, etiam atque etiam videre, quid iuſtum, quid iniuſtum: in quib⁹ rebus officiũ præſtetur, in quibus deſit: iis verò qui legibus obtẽperarint, honores decernere: iis cōtrà qui nõ obtemperarint, pœnas ſtatuere. denique certum iudiciorum morem definitámque formulam eovſque præſcribere, donec omnes vniuerſæ ciuilis adminiſtrationis partes perluſtrentur. Nec verò illud prætermittendum eſt, de mortuis accuratè prouidendum, écqua ratione ſepulturæ iuſtorúmque honores illis ſint decernendi. Conſtitutis autem hunc in modum legibus, Cuſtodes neceſſariò à legiſlatore ſunt præficiendi, qui quidem & prudẽtia & vera ſententia & cognitione rerum polleant: vt quidem recta ratio illa omnia colligata atque compoſita, non diuitiis quidem, aut ambitioni, ſed temperantiæ & iuſtitiæ conſentanea reddat. Ita velim à vobis, hoſpites, hæc cognoſci atque intelligi: & mihi adhuc animus eſt illa vobis commemorare, quomodo in iis legibus[a] quæ aut Iouis aut Apollinis nomine circũferũtur hæc omnia inſint, & vnde ſumpto ordine perſpicua ei fuerint qui legum peritus eſt, vel arte quadam, vel inſtitutis atque moribus: nobis verò aliis hæc minimè fuerint manifeſta. CL. Quónam igitur pacto, hoſpes, ea quæ reſtant ſunt dicenda? ATH. Ab ipſo rurſus initio mihi videntur explicanda: & (quẽadmodũ incepimus) primùm de fortitudine agere, illiúſque vim atque inſtituta commemorare, ita modò aliam & rurſus aliam virtutis formam atque ſpeciem, ſi velitis, dicẽdo perluſtrabimus. Vbi primùm verò aliquid docendo fuerimus perſequuti, illud conabimur exemplorum appoſitione illuſtrare, illíſque quaſi indicibus viæ difficultatem leuare: donec tandem, conſtituto veluti vniuerſæ virtutis corpore, ea omnia quæ inueſtigando compererimus, eò referri oſtendamus, ſi quidem Deus voluerit. CLINIAS. Rectè ais.

a Hanc de legum firmamento doctrinam applicat Lacedæmoniis & Cretenſibus legibus, ex quibus ſuæ diſputationis duxerat initium: & oſtendit, illa omnia quæ de legibus generatim dicta ſunt, illis legibus pulcherrimè quadráre.

A σπουδὰς ἐπεσκεμμένον καὶ παραπεφυλακότα, ψέγειν τε ὀρθῶς καὶ ἐπαινεῖν δι' αὐτῶν τῶν νόμων. ἐν ὀργαῖς τε αὖ καὶ ἐν φόβοις, ὅσαι τε διὰ δυστυχίαν ταραχαὶ ταῖς ψυχαῖς γίγνονται, καὶ ὅσαι ἐν εὐτυχίαις τῶν τοιούτων ἀποφυγαί· ὅσα τε κατὰ νόσους ἢ κατὰ πολέμους ἢ πενίας, ἢ τὰ τούτοις ἐναντία γιγνόμενα, προσπίπτει τοῖς ἀνθρώποις παθήματα, ἐν πᾶσι τοῖς τοιούτοις τῆς ἑκάστων διαθέσεως διδακτέον καὶ ὁριστέον τό, τε καλὸν καὶ μή.

B μετὰ δὲ ταῦτα ἀνάγκη τὸν νομοθέτην τὰς κτήσεις τῶν πολιτῶν καὶ τὰ ἀναλώματα φυλάττειν ὅντινα ἂν γίγνηται τρόπον, καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους πᾶσι τούτοις κοινωνίας καὶ διαλύσεις, ἑκοῦσί τε καὶ ἄκουσι, καθ' ὁποῖον ἂν ἕκαστον πράττωσι τῶν τοιούτων πρὸς ἀλλήλους, ἐπισκοπεῖν τό, τε δίκαιον καὶ μή, ἐν οἷς ἔστι τε καὶ ἐν οἷς ἐλλείπει· καὶ τοῖς μὲν εὐπειθέσι τῶν νόμων τιμὰς ἀπονέμειν, τοῖς δὲ δυσπειθέσι δίκας τακτὰς ἐπιτιθέναι· μέχριπερ

C ἂν πρὸς τέλος ἁπάσης πολιτείας ἐπεξελθὼν, ἴδῃ τῶν τελευτησάντων τίνα δεῖ τρόπον ἑκάστοις γίγνεσθαι τὰς ταφὰς, καὶ τιμὰς ἅστινας αὐτοῖς ἀπονέμειν δεῖ. κατιδὼν δὲ ὁ θεὶς τοὺς νόμους, ἅπασι τούτοις φύλακας ἐπιστήσει, τοὺς μὲν διὰ φρονήσεως, τοὺς δὲ, δι' ἀληθοῦς δόξης ἰόντας· ὅπως πάντα ταῦτα ξυνδήσας ὁ νοῦς, ἑπόμενα σωφροσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ ἀποφήνῃ, ἀλλὰ μὴ πλούτῳ μηδὲ φιλοτιμίᾳ. οὕτως, ὦ ξένοι, ἔγωγε ἤθελον ἂν ὑ-

D μᾶς, καὶ ἔτι νῦν βούλομαι, διεξελθεῖν, πῶς ἐν τοῖς τοῦ Διὸς λεγομένοις νόμοις, τοῖς τε τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος, οὓς Μίνως τε καὶ Λυκοῦργος ἐθέτην, ἔνεστί τε πάντα ταῦτα, καὶ ὅπῃ τάξιν τινὰ εἰληφότα, διάδηλά ἐστι τῷ περὶ νόμων ἐμπείρῳ τέχνῃ, εἴτε καὶ τισὶν ἔθεσι, τοῖς δὲ ἄλλοις ἡμῖν οὐδαμῶς ἐστι καταφανῆ. ΚΛ. Πῶς οὖν, ὦ ξένε, λέγειν χρὴ τὰ μετὰ ταῦτα; ΑΘ. Ἐξ ἀρχῆς πάλιν ἔμοιγε δοκεῖ χρῆναι διεξελθεῖν (καθάπερ ἠρξάμε-

E θα) τὰ τῆς ἀνδρείας πρῶτον ἐπιτηδεύματα· ἔπειτα ἕτερον καὶ αὖθις ἕτερον εἶδος τῆς ἀρετῆς διέξιμεν, ἐὰν βούλησθε. ὅπως δ' ἂν τὸ πρῶτον διεξέλθωμεν, πειρασόμεθα αὐτὸ παράδειγμα θέμενοι, καὶ τἆλλα οὕτω διαμυθολογοῦντες, παραμύθια ποιήσασθαι τῆς ὁδοῦ· ὕστερον δὲ, ἀρετῆς πάσης καὶ ἃ νῦν δὴ διήλθομεν, ἐκεῖσε βλέποντα ἀποφανοῦμεν, ἂν θεὸς ἐθέλῃ. Κ. Καλῶς λέγεις

A καὶ πειρῶ πρῶτον κρίνειν ἓν τοῦ Διὸς ἐπαινέτην τόνδε ἡμῖν. ΑΘ. Πειρασόμεθα καὶ σέ τε καὶ ἐμαυτόν. κοινὸς γὰρ ὁ λόγος. λέγετε οὖν. τὰ ξυσσίτια φαμὲν καὶ τὰ γυμνάσια πρὸς τὸν πόλεμον ἐξευρῆσθαι τῷ νομοθέτῃ; ΚΛ. Ναί. ΑΘ. Καὶ τρίτον, ἢ τέταρτον; ἴσως γὰρ ἂν οὕτω χρείη διαριθμήσασθαι καὶ περὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς εἴτε μερῶν, εἴτε ἅττ' ἂν αὐτὰ καλεῖν χρεὼν ἐστί, δηλοῦντα μόνον ὃ λέγει. ΜΕ. Τρίτον τοίνυν ἔγωγε εἴποιμ' ἂν καὶ Λακεδαιμονίων ὁστισοῦν τὴν θήραν εὑρεῖν. B τέταρτον δὲ ἢ πέμπτον, εἰ δυναίμεθα, λέγειν πειρώμεθα. ἔτι τοίνυν καὶ τὸ τέταρτον ἔγωγε πειρῴμην ἂν λέγειν, ὃ περὶ τὰς καρτερήσεις τῶν ἀλγηδόνων, πολὺ παρ' ἡμῖν γιγνόμενον, ἔν τε ταῖς πρὸς ἀλλήλους ταῖς χερσὶ μάχαις, καὶ ἐν ἁρπαγαῖς τισὶ διὰ πολλῶν πληγῶν ἑκάστοτε γιγνομένων. ἔτι δὲ καὶ κρύπτειά τις ὀνομάζεται, θαυμαστῶς πολύπονος πρὸς τὰς καρτερήσεις· χειμώνων τε ἀνυποδησίαι καὶ ἀστρωσίαι· καὶ ἄνευ θεραπόντων C αὐτοῖς ἑαυτῶν διακονήσεις, νύκτωρ τε πλανωμένων διὰ πάσης τῆς χώρας καὶ μεθ' ἡμέραν. ἔτι δὲ κἂν ταῖς γυμνοπαιδίαις δειναὶ καρτερήσεις παρ' ἡμῖν γίγνονται, τῇ τοῦ πνίγους ῥώμῃ διαμαχομένων, καὶ πάμπολλα ἕτερα, σχεδὸν ὅσα οὐκ ἂν παύσαιτό τις ἑκάστοτε διεξιών. ΚΛ. Εὖγε ὦ Λακεδαιμόνιε ξένε λέγεις. τὴν ἀνδρείαν δέ, φέρε, τιθῶμεν πότερον ἁπλῶς οὕτως εἶναι πρὸς φόβους καὶ λύπας διαμάχην μόνον; ἢ καὶ πρὸς πόθους D τε καὶ ἡδονάς, καί τινας δεινὰς θωπείας κολακικάς; αἳ καὶ τῶν σεμνῶν οἰομένων εἶναι τοὺς θυμοὺς μαλάττουσαι, κηρίνους ποιοῦσι πρὸς ταῦτα ξύμπαντα; ΜΕ. Οἶμαι μὲν οὕτω πρὸς ταῦτα ξύμπαντα. ΑΘ. Εἰ γοῦν μεμνήμεθα τοὺς ἔμπροσθεν λόγους, ἥττω τινὰ ὅδε καὶ πόλιν ἔλεγεν αὐτὴν αὑτῆς καὶ ἄνδρα. ἦ γάρ, ὦ ξένε Κνώσιε; ΚΛ. Καὶ πάνυ γε. ΑΘ. Νῦν οὖν πότερα λέγομεν τὸν τῶν λυπῶν ἥττω, κακόν, ἢ καὶ τὸν τῶν ἡδονῶν μᾶλλον; E ΚΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ, τὸν τῶν ἡδονῶν. καὶ πάντες που μᾶλλον λέγομεν τὸν ὑπὸ τῶν ἡδονῶν κρατούμενον, τοῦτον τὸν ἐπονειδίστως ἥττονα ἑαυτοῦ, πρότερον ἢ τὸν ὑπὸ τῶν λυπῶν. ΑΘ. Ὁ Διὸς οὖν δὴ καὶ ὁ Πυθικὸς νομοθέ-

Primùm verò conare, rebus diligẽter perpenſis, nos docere quænam fuerit mens legiſlatoris illius noſtri, qui Iouem vt ſuarum legum laudat autorem. ATH. Conabor id quidem: imò & quænam ſit & mea & tua hac de re ſententia. cõmunis eſt enim illa ratio. Reſpondete igitur: Nunquid arbitramini communia illa conuiuia, illáſque exercitationes belli cauſa à legiſlatore fuiſſe inſtitutas? C. Exiſtimamus. ATH. Et tertium aut quartum [eò quoque referri] fortaſſe enim ita neceſſe eſt enumerare, & de cæteris virtutis partibus, ſeu quouis alio vocabulo nominandæ ſunt. ſed nihil eſt incommodi, modò res ipſa intelligatur. MEG. Tertium equidem dixerim, &, vt opinor, Lacedæmoniorum quilibet, venationem ab eo fuiſſe excogitatam. quartum verò aut quintum, ſi poſſimus, conemur etiam exponere. Quartum igitur exiſtimo eſſe eam facultatẽ quæ in dolorum perpeſſione verſatur: cuius maximus apud nos vſus eſt, tum in mutuis manuum quaſi conſertionibus, & in rapinis quæ ad multas plagas quotidie committuntur. Eſt adhuc furtiua quædam occultandi ratio, quæ peculiari vocabulo ideò κρύπτεια vocatur, mirum in modum ad dolorem conſtanter perpetiendum laborioſa: & ſæuiente hyeme ſine calceis ambulare, & ſine ſtragulis cubare, & quidem ſine vllis famulis: dies atque noctes per vniuerſam regionem ſolum oberrare. Sunt & in illis ludis in quibus nudi decertant, patrio vocabulo γυμνοπαιδίαις nuncupatis, graues quædã tolerãtiæ, dũ ii qui decertant, æſtus penè ad ſuffocationem adigentis vim cogantur ſuſtinere, & quamplurima huiuſmodi, in quibus recenſendis dies defecerit. CL. Rectè quidem ais, hoſpes Lacedæmonie. Agedum verò, ipſam [b] FORTITVDINEM conſtituamus, déque illa copioſius ita explicemus. Vtrum dicemus illam ſimpliciter eo quo diximus modo in timoribus & doloribus iis qui ad pugnas excitantur, verſari? an etiã referri ad cõpeſcendas cupiditates & voluptates, & adulatorias nonnullas aſſentationes, quæ eorum etiam qui vulgò graues & conſtantes exiſtimantur, animos emolliunt atque eneruant, & cereos quaſi ad omnes res agendas reddunt? MEG. Arbitror ad hæc omnia. ATH. Atqui, ſi ſuperioris ſermonis meminerimus, hic Clinias dicebat ciuitatẽ, ſingulóſque adeo homines ſeipſis eſſe inferiores. nónne, ô Gnoſſie hoſpes? CL. Dicebam. ATH. Nunc verò, ſodes, vtrum illum qui dolori ſuccũbit, an eum qui voluptate ſuperatur, deteriorem vocare oportet? CL. Eum, mea quidem ſententia, qui à voluptate ſuperatur. Et certè omnes ferè ita dicimus, eum qui à voluptate ſe ſuperari patitur, maiori cum opprobrio ſeipſo inferiorẽ eſſe, quàm eum qui doloribus frangitur. A. An igitur Iouis & Apollinis

a Multa, inquit, ſunt Lycurgi & Solonis inſtituta, quæ ad varias nimirum virtutũ formas referuntur. Exempli cauſa, lex de conuiuiis belli cauſa inſtituta refertur ad fortitudinem: è Cliniæ quidẽ hypotheſi. Tum & alias leges cõ memorat, quæ ad fortitudinem etiam referuntur.

a Fortitudinem ait non tantùm in dolorũ & timorum conſtanti perpeſſione, ſed in voluptatum etiã contemptu verſari. quod ponit ad futurum ἔλεγχον legum Lacedæmoniarum atque Cretenſium.

legiſlatores Fortitudinem claudam ſtatuerunt, quæ ſiniſtræ tantùm parti repugnare poſſit? dextræ verò, id eſt, rebus iucũdis & animos voluptate demulcentibus, minimé? aut quidẽ vtriſque par eſſe poſſit? CL. Vtriſque, mea quidẽ ſententia. ATH. Dicamus igitur rurſus, quænam vtriſque ciuitatibus, Lacedæmoniæ nimirũ & Cretenſi reipublicæ, ſint officia atque inſtituta, quę voluptatum quidem aliquem guſtum præbeant, nec planè ab illis refugiãt, ſicut neque etiam dolores refugiunt, ſed in eas medias ducant homines, ad eáſque ſuperãdas, partim vi partim propoſita honorum præmiorúmque ſpe, ad præclaram illam victoriam illos impellant. Vbinam de illo voluptatis temperamento cauerint leges veſtræ, velim mihi ſignificari: illud videlicet quod peræquè contra voluptates ac contra dolores, efficiat homines fortes, eóſque in iis rebus in quibus honeſta eſt victoria, victores præſtet: neq; vllo modo patiatur eos à ſibi proximis (i. inteſtinis) iiſdẽ tamẽ & grauiſſimis & periculoſiſſimis hoſtibus ſuperari. ME. Non tam facilè, hoſpes, queadmodũ multas dolori oppoſitas aduerſariáſq; leges, ita quoq; voluptati poſſem commemorare. nec verò in magnis illuſtribúſque legum partibus, quatenus eæ ad voluptates referũtur, id poſſem docere, etiamſi in minimis fortaſſe id poſſem. CL. Neque equidem in Cretenſibus legibus id peræquè quirem perſpicuũ facere. ATH. Nec mirũ, optimi hoſpites. verùm ſiquis in patriis domeſticíſque cuiuſque noſtrûm legibus aliquid reprehenderit, inueſtigandæ veritatis atque rei optimæ inueniendæ ſtudio, non graui quidem ſed æquo animo viciſſim ferre debemus. CL. Rectè, Athenienſis hoſpes, dixiſti: & tibi parendum. ATH. Nec verò aliter, mihi crede, vos & hac ætate & hac grauitate viros facere conſentaneum eſſet. CL. Nequaquam. ATH. An igitur rectè necne quiſquam poſſit reprehendere Laconicam & Cretenſem reipublicæ adminiſtrandæ rationem, alius eſto ſermo: quæ verò à multis in illis deſiderantur, ego fortaſſe melius quàm veſtrûm vterque dicere poſſim. Veſtræ autẽ leges vtut commodè alioqui ſunt conſtitutæ, hæc vna tamen inter cæteras præſtãtiſſima eſt atque vtiliſſima: NE IVVENVM CVIQVAM fas eſto in leges inquirere, vtrum illæ bene aut malè habeãt: at omnes vno ore & vna voce conſentiant, omnes leges, vt à diis poſitas, præclarè eſſe poſitas. & ſiquis aliter dixerit, minimè ab audientibus feratur: ſin verò noſtrorum ſenum aliquis ſiniſtram aliquam de magiſtratibus aut æqualibus opinionem conceperit, ne vllo modo hos coram iunioribus habeat ſermones. CLIN. Rectiſſimè, hoſpes, dicis: & tanquam abſens vates, legiſlatoris

a Et antequã illas reprehẽdat, opportunè præfatur ea quæ ad odium inuidiamq; reprehenſionis, & aduerſus quidem tantæ autoritatis viros & ciuitates inſtitutæ, declinandam facere poterant. Et eſt præclarus locus, De commoda reprehenſione.

A της οὖν δή που χωλὴν τὴν ἀνδρείαν νενομοθετήκατον, πρὸς τὰ ἀριστερὰ μόνον δυναμένην ἀντιβαίνειν, πρὸς δὲ τὰ δεξιὰ καὶ κομψὰ καὶ θωπευτικὰ ἀδυνατοῦσαν; ἢ πρὸς ἀμφότερα; Κ. Πρὸς ἀμφότερα ἔγωγε ἀξιῶ. Α. Λέγωμεν τοίνυν πάλιν ἐπιτηδεύματα ποῖα ἔσθ' ὑμῖν ἀμφοτέραις τῇ πόλεσιν, ἃ γεύοντα τῶν ἡδονῶν, καὶ οὐ φεύγοντα αὐτάς, καθάπερ τὰς λύπας οὐκ ἔφευγεν, ἀλλ' ἄγοντα εἰς μέσας, ἠνάγκαζε καὶ ἔπειθε τιμαῖς ὥστε κρατεῖν αὐτῶν. B ποῦ δὴ τοῦτ' ἐστὶ ταὐτὸν περὶ τὰς ἡδονὰς συντεταγμένον ἐν τοῖς νόμοις, λεγέσθω· τί τοῦτ' ἐστὶν ὃ καὶ ἀπεργάζεται ὑμῖν ὁμοίως πρός τε ἀλγηδόνας καὶ πρὸς ἡδονὰς τοὺς αὐτοὺς ἀνδρείους, νικῶντάς τε ἃ δεῖ νικᾶν, καὶ οὐδαμῶς ἥττους πολεμίων τῶν ἐγγύτατα ἑαυτῶν καὶ χαλεπωτάτων. ΜΕ. Οὕτω μὲν τοίνυν, ὦ ξένε, καθάπερ πρὸς τὰς ἀλγηδόνας εἶχον νόμους ἀντιτεταγμένους πολλοὺς εἰπεῖν, οὐκ ἂν ἴσως εὐποροίην κατὰ μεγάλα μέρη καὶ διαφανῆ λέγων περὶ τῶν ἡδονῶν· C κατὰ δὲ σμικρά, ἴσως εὐποροίην ἄν. ΚΛ. Οὐ μὴν οὐδ' ἂν αὐτὸς ἔγωγε ἐν τοῖς κατὰ Κρήτην νόμοις ἔχοιμι ἐμφανὲς ὁμοίως ποιεῖν τὸ τοιοῦτον. ΑΘ. Ὦ ἄριστοι ξένων, καὶ οὐδέν γε θαυμαστόν· ἀλλ' ἂν ἄρα τις ἡμῶν περὶ τοὺς ἑκάστων οἴκοι νόμους ψέξῃ τι, βουλόμενος ἰδεῖν τό, τε ἀληθὲς ἅμα καὶ τὸ βέλτιστον, μὴ χαλεπῶς ἀλλὰ πράως ἀποδεχώμεθα ἀλλήλων. ΚΛ. Ὀρθῶς, ὦ ξένε Ἀθηναῖε, εἴρηκας· καὶ πειστέον. D ΑΘ. Οὐ γὰρ ἂν ὦ Κλεινία τηλικούτοις ἀνδράσι πρέποι τὸ τοιοῦτον. ΚΛ. Οὐ γὰρ οὖν. ΑΘ. Εἰ μὲν τοίνυν ὀρθῶς, ἢ μή, τις ἐπιτιμᾷ τῇ τε Λακωνικῇ καὶ τῇ Κρητικῇ πολιτείᾳ, ὁ λόγος ἂν ἕτερος εἴη· τὰ γοῦν λεγόμενα πρὸς τῶν πολλῶν ἴσως ἐγὼ μᾶλλον ἔχοιμ' ἂν ὑμῶν ἀμφοτέρων λέγειν. ὑμῖν μὲν γάρ, εἴπερ καὶ μετρίως κατεσκεύασται τὰ τῶν νόμων, εἷς τῶν καλλίστων ἂν εἴη νόμων, μὴ ζητεῖν τῶν νέων μηδένα ἐᾶν ποῖα καλῶς αὐτῶν ἢ μὴ καλῶς ἔχει· E μιᾷ δὲ φωνῇ καὶ ἐξ ἑνὸς στόματος πάντας συμφωνεῖν, ὡς πάντα καλῶς κεῖται, θέντων θεῶν· καὶ ἐάν τις ἄλλως λέγῃ, μὴ ἀνέχεσθαι τοπαράπαν ἀκούοντας. γέρων δὲ εἴ τίς τι ξυννοεῖ τῶν παρ' ὑμῖν, πρὸς ἄρχοντά τε καὶ ἡλικιώτην, μηδενὸς ἐναντίον νέου ποιεῖσθαι τοὺς τοιούτους λόγους. ΚΛ. Ὀρθότατά γε ὦ ξένε λέγεις· καί, καθάπερ μάντις,

ἀπὸ τῆς τότε διανοίας τοῦ θέντος αὐτὰ νῦν ἐπιεικῶς μοι δοκεῖς ἐστοχάσθαι, καὶ σφόδρα ἀληθῆ λέγειν. ΑΘ. Οὐκοῦν ἡμῖν τὰ νῦν ἐρημία μὲν νέων, αὐτοὶ δ' ἕνεκα γήρως ἀφείμεθ' ὑπὸ τοῦ νομοθέτου, διαλεγόμενοι περὶ αὐτῶν τούτων μόνοι πρὸς μόνους, μηδὲν ἂν πλημμελεῖν. ΚΛ. Ἔστι ταῦτα οὕτως· εἰς ἀ καὶ μηδέν γε ἀνῇς ἐπιτιμῶν τοῖς νόμοις ἡμῶν. οὐ γὰρ τό γε γνῶναί τι τῶν μὴ καλῶν, ἄτιμον, ἀλλ' ἴασιν ἐξ αὐτοῦ συμβαίνει γίγνεσθαι τῷ μὴ φθόνῳ τὰ λεγόμενα ἀλλ' εὐνοίᾳ δεχομένῳ. ΑΘ. Καλῶς. οὐ μὴν γε ἐπιτιμῶν ἐρῶ τοῖς νόμοις πω πρὶν βεβαίως εἰς δύναμιν διασκέψασθαι, μᾶλλον ἢ ἀπορῶν. ὑμῖν γὰρ ὁ νομοθέτης μόνοις Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, ὧν ἡμεῖς πυνθανόμεθα, τῶν μεγίστων ἡδονῶν καὶ παιδιῶν ἐπέταξεν ἀπέχεσθαι, καὶ μὴ γεύεσθαι· τὸ δὲ τῶν λυπῶν καὶ φόβων (ὥσπερ ἄρτι διεληλύθαμεν) ἡγήσατο εἴ τις ἐκ παίδων φεύξεται διὰ τέλους, ὁπόταν εἰς ἀναγκαίους ἔλθῃ πόνους καὶ φόβους καὶ λύπας, φευξεῖσθαι τοῖς ἐν ἐκείνοις γεγυμνασμένοις, καὶ δουλεύσειν αὐτοῖς. ταὐτὸν δὴ τοῦτ', οἶμαι, καὶ πρὸς τὰς ἡδονὰς ἔδει διανοεῖσθαι τὸν αὐτὸν νομοθέτην, λέγοντα αὐτὸν πρὸς ἑαυτόν, ὡς ἡμῖν ἐκ νέων εἰ ἄπειροι τῶν μεγίστων ἡδονῶν οἱ πολῖται γενήσονται, καὶ ἀμελέτητοι γιγνόμενοι ἐν ταῖς ἡδοναῖς καρτερεῖν καὶ μηδὲν τῶν αἰσχρῶν ἀναγκάζεσθαι ποιεῖν, ἕνεκα τῆς γλυκυθυμίας τῆς πρὸς τὰς ἡδονάς, ταὐτὸν πείσονται τοῖς ἡττωμένοις τῶν φόβων· δουλεύσουσι τρόπον ἕτερον καὶ ἔτ' αἰσχίω τοῖς γε δυναμένοις καρτερεῖν ἐν ταῖς ἡδοναῖς, καὶ τοῖς κεκτημένοις τὰ περὶ τὰς ἡδονὰς ἀνθρώποις, ἐνίοτε πάμπασι κακοῖς· καὶ τὴν ψυχὴν, τῇ μὲν, δούλην, τῇ δὲ, ἐλευθέραν ἕξουσι· καὶ οὐκ ἄξιοι ἁπλῶς ἀνδρεῖοι καὶ ἐλεύθεροι ἔσονται προσαγορεύεσθαι. σκοπεῖτε οὖν εἴ τι τῶν νῦν λεγομένων ὑμῖν κατὰ τρόπον δοκεῖ λέγεσθαι. ΚΛ. Δοκεῖ μὲν ἡμῖν γέ πως, λεγομένου τοῦ λόγου· περὶ δὲ τηλικούτων εὐθὺς πεπιστευκέναι ῥᾳδίως, μὴ νέων τε εἴη μᾶλλον καὶ ἀνοήτων. ΑΘ. Ἀλλ' εἰ τὸ μετὰ ταῦτα διεξίοιμεν ὧν προὐθέμεθα, ὦ Κλεινία τε καὶ Λακεδαιμόνιε ξένε (μετ' ἀνδρείαν γὰρ δὴ σωφροσύνης πέρι λέγομεν) τί διαφέρον ἐν ταύταις ταῖς πολιτείαις, ἢ ταῖς τῶν εἰκῇ πολιτευομένων αἰσθησόμεθα,

ἐλευθέριοι.

A illius mẽtem opportunè videris cõieciſſe, & vera planè dicere. ATH. Igitur & nunc hîc mera iuuenum ſolitudo, quaſi nos legiſlatoris decreto huc immiſſi vt ſoli cum ſolis de his ipſis rebus diſputaremus, nihil hac in re peccare videamur. CL. Eſt ita ſané. itaque videris tu ne quid eorum prætermittas quæ ad legum noſtrarum reprehẽſionem pertinent. nam illud quidem minimè eſt probroſum, noſſe quid non rectè ſit conſtitutum: imò inde euenit vt remedium adhibeatur, dummodo is qui reprehenditur, exiſtimet ſe non inuidia ſed B beneuolo atque amico animo reprehendi. ATH. Rectè. at ego nihil aduerſus tuas leges reprehendendi cauſa dicã, priuſquam rem pro viribus conſideraro: imò potius dubitabo, & ſententiam meam diiudicandi cauſa proponam. [a] Etenim veſter legiſlator inter quidem omnes & Græcos & barbaros, quos quidem audierimus, vnus imperauit vti ab maximis voluptatibus & iocis homines abſtinerent, ſed ne eas guſtarent quidem: contrà verò exiſtimauit ille de doloribus atque timoribus (quemadmodum modò diſſerebamus) vt ſiquis ab C ineunte ætate res moleſtas fugerit, tandem quum neceſſarii labores & timores & dolores fuerint ſubeundi, futurum vt & eos refugiat & illis ſeruiat. Idem & illũ legiſlatorẽ debuiſſe de voluptatibus cogitare exiſtimarim, vt apud ſeipſum ita ſtatueret, Si ciues ab ineunte ætate voluptatum inexperti fuerint, & illarum prorſus rudes & imperiti: in illis profectò contemnendis minimè pares erunt, quin illarum illecebris deuicti, res turpes agent: atque idem illis ſanè continget ac iis qui in ferendis labo- D ribus minimè exercitati, ab illis ſuperantur. ſeruient nimirum, alio quidem, & turpiore etiam, modo: & quum illis voluptatibus reſiſtere non potuerint, iis ſeruient qui huiuſmodi illas voluptates ſuppeditabunt, mortalium omnium ſæpenumero improbiſſimis: & ita animum quidem vna ex parte ſeruum, ex alia verò ingenuum circumferent: ac proinde nec digni planè fuerint ingenuorum fortiúmque virorum appellatione. Perſpicite ergo an ea quæ nunc à me vobis dicuntur, conſentaneè E dici videantur. CLIN. Videntur quidem ita in ſpeciem: at tantis rebus tam facilè continuò aſſentiri, vide ne & iuuenum eſſet, & amentium etiam atque vecordium. ATH. Certè: niſi deinceps ea quæ propoſuimus, clarius diſtinctiúſque explicemus, Clinia & Lacedæmonie hoſpes. de temperantia igitur, poſt ſermonem illum de Fortitudine ſuprà à nobis inſtitutum, modò dicamus: ecquódnam videlicet diſcrimen comperiamus inter bene moratas illas ciuitates, & eas quæ temerè & nullo iudicio regũtur,

a Superiorem illam legem (quam multiplicem licet, ad Fortitudinem tamen reuocabat) reprehẽdit, ex rebus etiam conceſſis, vt ἀντινόμον, nec ſibi adeo congruentem: in hunc modum, Fortitudo ex veſtra hypotheſi nõ tantùm in doloribus perpetiẽdis verſatur, ſed & in voluptatibus cõtinendis. atqui præciſe vetat Lycurgus omnem voluptatis vſum: ergo & aliã adimit Fortitudinis facultatem. Adhibetur illuſtratio illius ἐπιχειρήματος à ſimili. Ideo iubet exercitationis cauſa perferendos voluntarios labores, vt neceſſarii perferãtur: quî ergo contemnet voluptates quas nũquam guſtarit?

b Alius Lacedæmoniorum & Cretẽſium legum ἔλεγχος in iiſdem quidem legibus, at contra aliam virtutis formam peccã-

tibus, nempe aduerſus Temperantiam. Præterquàm quòd ait, ξυσσίτια illa periculoſa ſunt ſeditionū tempore: concedunt etiam mõſtroſum genus voluptatis. atque adeo diſcrimen naturale voluptatum & dolorum perturbant. Grauiſſima purioris cognitionis ſententia aduerſus horrendam παιδεραστίας infamiã. Cõſetit enim iſte locus cū hac Veritate, Διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας. αἵ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν· ὁμοίως τε καὶ οἱ ἄρρενες, ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας, ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι.

quemadmodum nũc in hoc de re militari argumento. MEG. At illud fortaſſe non erit facile. CL. Videtur tamen in vtriſque illis rebuſpublicis, Cretẽſi nimirum atque Lacedæmonia, eodem modo & conuiuia & totam illam corporis exercendi rationem fuiſſe inſtitutam. ATH. Videtur profectò, hoſpites, difficile atque arduũ idem in variis rebuſpublicis peræquè & re & verbis ſine vlla controuerſia conſtitui. & ſanè idem quod in corporibus contingere videtur. nam vt in illis fieri non poteſt vt vna quædam viuẽdi ratio vni corpori accommodetur, quę non eadem aliâs prodeſſe, aliâs obeſſe videatur [ſic in ciuitate] nempe illa exercitationum conuiuiorúmque inſtituta vt multis quidẽ in rebus proſunt ciuitatibus, ita & in ſeditionum tumultibus planè ſunt incommoda & periculoſa. Cuius rei & Mileſii & Bœotii & Thurii nobis exemplo ſunt. Atqui & hæc quidẽ inſtituta, alioqui priſca, vidẽtur naturales rei venereæ voluptates nõ in hominibus ſolùm ſed in brutis etiam animãtibus labefactaſſe atque peruertiſſe. & hac in re primæ omnium accuſentur veſtræ ciuitates, & omnes aliæ maximè quæ huiuſmodi exercitationes probant & ſequuntur. Et ſeu ioco ſeu ſeriò hæc ſpectanda ſunt, intelligendum eſt, eam eſſe naturalem voluptatem quum fœmina maſculo copulatur ad generationem: quum verò maſculi cum maſculis copulantur, aut cum fœminis fœminæ, illam eſſe præter naturam: & ſummum audaciſſimúmque facinus, voluptatis fœda intemperie turpiſſimum. Omnes videlicet Cretenſium de Ganymede fabulã accuſamus, tanquam illam hi cõfinxerint, vt quum à Ioue ipſorum leges originẽ habuiſſe credantur, hoc quoque illi attribuãt, vt dei exemplũ ſequentes, illa perfruantur & ipſi voluptate. at longùm faceſſant fabuloſa illa commenta. Iam verò eorum qui de legibus explicare inſtituunt, maxima opera verſari debet in voluptatibus & doloribus diſpiciendis, tum in publicis ciuitatum, tum in priuatorum hominum moribus. Duo enim hi fontes à natura manãt, è quibus fontibus qui & vnde & quantum oportet haurit, felicem vitam viuit: Ciuitas videlicet & priuatus homo, & omne denique animal: qui verò & inſcienter & præter opportunitatem, cõtrà viuit infelicem. MEG. Præclarè quidem hæc ita dicuntur, non tamen carent omni exceptione. Mihi tamẽ rectè quidem videtur Lacedæmonius legiſlator de fugiendis voluptati bus cauiſſe: Gnoſſiis autẽ legibus hic, ſi voluerit, auxilium feret. Lacedæmoniæ autem leges de voluptatibus omnium optimè ad

A ὥσπερ τὰ περὶ τὸν πόλεμον νῦν δή. ΜΕΓ.
Σχεδὸν οὐ ῥάδιον. ΚΛ. Ἀλλ' ἔοικε γὰρ τά
τε ξυσσίτια καὶ τὰ γυμνάσια καλῶς εὑρῆ-
σθαι πρὸς ἀμφοτέρας. ΑΘ. Ἔοικε δῆτα,
ὦ ξένοι, χαλεπὸν εἶναι τὸ περὶ τὰς πολιτείας
ἀναμφισβητήτως ὁμοίως ἔργῳ καὶ λόγῳ γί-
γνεσθαι. κινδυνεύει γάρ, καθάπερ ἐν τοῖς σώ-
μασιν, οὐ δυνατὸν εἶναι προστάξαι τι πρὸς
ἓν σῶμα ἓν ἐπιτήδευμα, ἐν ᾧ οὐκ ἂν φανείη
ταὐτὸν τοῦτο τὰ μὲν βλάπτον ἡμῶν τὰ σώμα-
B τα, τὰ δὲ καὶ ὠφελοῦν. ἐπεὶ καὶ τὰ γυμνάσια
ταῦτα καὶ τὰ ξυσσίτια πολλὰ μὲν ἄλλα νῦν
ὠφελεῖ τὰς πόλεις, πρὸς δὲ τὰς στάσεις χα-
λεπά. δηλοῦσι δὲ Μιλησίων καὶ Βοιωτῶν καὶ
Θουρίων παῖδες. καὶ δὴ καὶ παλαιὸν νόμι-
μον δοκεῖ τοῦτο τὸ ἐπιτήδευμα καὶ "κατὰ φύ-
σιν, τὰς περὶ τὰ ἀφροδίσια ἡδονὰς οὐ μόνον
ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ θηρίων διεφθαρκέναι.
καὶ τούτων τὰς ὑμετέρας πόλεις πρώτας ἄν
12 τις αἰτιῷτο, καὶ ὅσαι τῶν ἄλλων μάλιστα ἅ-
C πτονται τῶν γυμνασίων. καὶ εἴτε παίζοντα εἴ-
τε σπουδάζοντα ἐννοεῖν δεῖ τὰ τοιαῦτα, ἐν-
νοητέον ὅτι τῇ θηλείᾳ καὶ τῇ τῶν ἀρρένων φύ-
σει εἰς κοινωνίαν ἰούσῃ τῆς γεννήσεως, ἡ περὶ
ταῦτα ἡδονὴ κατὰ φύσιν ἀποδεδόσθαι δοκεῖ·
ἀρρένων δὲ πρὸς ἄρρενας, ἢ θηλειῶν πρὸς
θηλείας, παρὰ φύσιν· καὶ τῶν πρώτων τὸ τόλ-
μημα εἶναι δι' ἀκράτειαν ἡδονῆς. πάντες δὲ
δὴ Κρητῶν τὸν περὶ τὸν Γανυμήδη μῦθον κα-
τηγοροῦμεν, ὡς λογοποιησάντων "τούτων· ἐ-
D πειδὴ παρὰ Διὸς αὐτοῖς οἱ νόμοι πεπιστευμέ-
νοι ἦσαν γεγονέναι, τοῦτον τὸν μῦθον προστε-
θεικέναι κατὰ τοῦ Διός, ἵνα ἑπόμενοι δὴ τῷ θεῷ
καρπῶνται καὶ ταύτην τὴν ἡδονήν. τὸ μὲν
13 οὖν τοῦ μύθου χαιρέτω. νόμων δὲ πέρι δια-
σκοπουμένων ἀνθρώπων, ὀλίγου πᾶσά ἐστιν
ἡ σκέψις περί τε τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς λύπας, ἔν
τε πόλεσι καὶ "ἐν ἰδίοις ἤθεσι. δύο γὰρ αὗται
πηγαὶ μεθεῖνται φύσει ῥεῖν· ὧν ὁ μὲν ἀρυ-
τόμενος ὅθεν τε δεῖ καὶ ὁπότε καὶ ὁπόσον, εὐ-
E δαιμονεῖ, καὶ πόλις ὁμοίως καὶ ἰδιώτης, καὶ
ζῷον ἅπαν· ὁ δ' ἀνεπιστημόνως ἅμα καὶ ἐκ-
τὸς τῶν καιρῶν, τἀναντία ἂν ἐκείνῳ ζῴη. ΜΕ.
Λέγεται μὲν ταῦτα, ὦ ξένε, καλῶς πως· οὐ
μὴν ἀλλ' ἀφασία γ' ἡμᾶς λαμβάνει τί πο-
τε χρὴ λέγειν πρὸς ταῦτα. ὅμως δ' ἔμοιγε
ὀρθῶς δοκεῖ τὰς ἡδονὰς φεύγειν διακε-
16 λεύεσθαι τόν γε ἐν Λακεδαίμονι νομοθέτην.
περὶ δὲ τῶν ἐν Κνωσῷ νόμων ὅδε, ἂν ἐθελήσῃ, βοηθήσει. τὰ δ' ἐν Σπάρτῃ κάλλιστ' ἀνθρώπων
δοκεῖ μοι

Vertit ... hunc locũ ... aliter leger...

Legitur ... τον. ſed ui... tiam poſſit ... ſe καὶ ante ... δὴ. ut ... τηγοροῦμεν ... λογοποιη... των, καὶ ... τεθεικέναι ... προστιθ... Vel ſubau... μὲν, ſiue, ... μὲν.

Malim ἐν ... ἤθεσι, id ... priuatis ſe... Eſt enim ... luta orati... liquis hui... cis uſus in ... quoque ſig...

a Generale ἀξίωμα, ex proxima quidem reſponſione opportunè naſcens, ad copioſiorem tamen demõſtrationem poſtea adhibendum, Naturæ vim ita inſpiciendã, vt leges ei quammaximè conſentaneæ accommodentur. quum ergo voluptas & dolor omnibus hominibus natura inſint, magnam illorum rationẽ habendam, vt moderatè adhibeantur. Ita damnãdam legum & nimiam licentiam & nimium rigorem.

A ἐδοκεῖ μοι κεῖσθαι τὰ περὶ τὰς ἡδονάς. οὗ γὰρ μάλιστ' ἄνθρωποι καὶ μεγίσταις περιπίπτουσιν ἡδοναῖς καὶ ὕβρεσι καὶ ἀνοίᾳ πάσῃ, τοῦτ' ἐξέβαλεν ὁ νόμος ἡμῶν ἐκ τῆς χώρας ξυμπάσης· καὶ οὔτ' ἂν ἐπ' ἀγρῶν ἴδοις, οὔτ' ἐν ἄστεσιν ὅσων Σπαρτιάταις μέλει, συμπόσια· οὐδ' ὁπόσα τούτοις ξυνεπόμενα πάσας ἡδονὰς κινεῖ κατὰ δύναμιν. οὐδ' ἔστιν ὅστις ἂν ἀπαντῶν κωμάζοντί τινι μετὰ μέθης, οὐκ ἂν τὴν μεγίστην δίκην εὐθὺς ἐπιθείη· καὶ οὔτ' ἂν Διονύσια πρόφασιν ἔ- B χοντ' αὐτὸν λύσαιτο, ὥσπερ ἐν ἁμάξαις εἶδον ποτὲ παρ' ὑμῖν ἐγώ. καὶ ἐν Τάραντι δὲ παρὰ τοῖς ἡμετέροις ἀποίκοις πᾶσαν ἐθεασάμην τὴν πόλιν περὶ τὰ Διονύσια μεθύουσαν· παρ' ἡμῖν δ' οὐκ ἔστ' οὐδὲν τοιοῦτον. ΑΘΗΝ. Ὦ Λακεδαιμόνιε ξένε, ἐπαινετὰ μὲν πάντ' ἐστὶ τὰ τοιαῦτα, ὅπου τινὲς ἔνεισι καρτερήσεις· ὅπου δ' ἀνεῖνται, βλακικώτερα. ταχὺ γὰρ σοῦ λάβοιτ' ἄν τις τῶν παρ' ἡμῖν ἀμυνόμενος, δεικνὺς C τὴν τῶν γυναικῶν παρ' ὑμῖν ἄνεσιν. ἅπασι δὴ τοῖς τοιούτοις, καὶ ἐν Τάραντι, καὶ παρ' ἡμῖν καὶ παρ' ὑμῖν δὲ, μία ἀπόκρισις ἀπολύεσθαι δοκεῖ τοῦ μὴ κακῶς ἔχειν, ἀλλ' ὀρθῶς. πᾶς γὰρ ἀποκρινόμενος ἐρεῖ θαυμάζοντι ξένῳ, τὴν παρ' αὐτοῖς ἀήθειαν ὁρῶντι, Μὴ θαύμαζε ὦ ξένε· νόμος ἔσθ' ἡμῖν οὗτος, ἴσως δ' ὑμῖν περὶ αὐτῶν τούτων ἕτερος. ἡμῖν δ' ἐστὶ νῦν, ὦ φίλοι ἄνδρες, οὐ περὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἄλλων ὁ λόγος, ἀλ- D λὰ περὶ τῶν νομοθετῶν αὐτῶν κακίας τε καὶ ἀρετῆς. ἔτι γὰρ οὖν εἴπωμεν πλείω περὶ ἁπάσης μέθης. οὐ γὰρ σμικρόν ἐστι τὸ ἐπιτήδευμα, οὐδὲ φαύλου διαγνῶναι νομοθέτου. λέγω δ' οὐκ οἴνου πέρι πόσεως τὸ παράπαν, ἢ μή· μέθης δὲ αὐτῆς πέρι, πότερον, ὥσπερ Σκύθαι χρῶνται καὶ Πέρσαι, χρηστέον, καὶ ἔτι Καρχηδόνιοι, καὶ Κελτοὶ καὶ Ἴβηρες καὶ Θρᾷκες, πολεμικὰ ὄντα ταῦτα γένη, ἢ καθάπερ ὑμεῖς. ὑμεῖς μὲν E γὰρ (ὅπερ λέγεις) τὸ παράπαν ἀπέχεσθε· Σκύθαι δὲ καὶ Θρᾷκες ἀκράτῳ παντάπασι χρώμενοι, γυναῖκές τε καὶ αὐτοὶ, καὶ κατὰ τῶν ἱματίων καταχεόμενοι, καλὸν καὶ εὔδαιμον ἐπιτήδευμα ἐπιτηδεύειν νενομίκασι. Πέρσαι δὲ σφόδρα μὲν χρῶνται καὶ ταῖς ἄλλαις τρυφαῖς, ἃς ὑμεῖς ἀποβάλλετε, ἐν τάξει δὲ μᾶλλον τούτων, ὦ λῷστε.

le ,Κελτί- | ες it legen- | ren it. uertit | m tiberi.

hominũ voluptatem mihi videntur latæ.
16 Quo enim homines maximè in maximas voluptates, petulantiam videlicet omnémque inſaniam, incidunt, id ab vniuerſa regione lex noſtra exterminauit. neque enim in agris, neque in oppidis quæ ſunt Spartanæ ditionis, cõpotationes animaduertas, neque quidpiam ſimile quod voluptates incitare poſſit. nec verò quiſquam licentioſius genio indulget, qui ſi in ebrietatem inciderit, non maximas ferat pœnas: neque Bacchanalium quidem tempus, quo ſolet maior licẽtia tribui, illum à ſupplicio liberauerit: quemadmodum in plauſtris vidi ego apud vos aliquando, & Tarenti apud noſtros colonos omnem in Bacchanalibus ebriam ciuitatẽ: apud nos verò haud quicquam eſt ſimile. ATH. Laude quidem dignæ ſunt res huiuſmodi, hoſpes Lacedæmonie, vbi nimirum nonnullæ adſunt laborum tolerantiæ: vbi remittuntur, res ſtolidius & ineptius certè geritur, ita vt hominum animi emolliantur. Excipiat autem tuum illum ſermonem aliquis, noſtra inſtituta defendendo, ſi fœminarum veſtrarum licentiam oſtenderit. Ad omnes autem huiuſmodi quæſtiones, quæ ſiue de noſtris ſeu de veſtris ſeu de Tarẽtinis rebus naſcantur, vna & ſimplex reſponſio eſſe videtur, vt demonſtretur rem bene habere, non perperam. Quiſque enim peregrino demiranti mores ſibi inſuetos, reſponderit, Ne mirere, hoſpes: hæc eſt noſtra lex: fortaſſe alia de iiſdẽ rebus apud vos eſt. Nunc verò ita habetote, optimi viri, nos de cæteris hominibus minimè agere, ſed quínam opportuni & cõmodi legiſlatores extiterint, aut qui non. [b] De vniuerſa autem ebrietate plura adhuc dicamus. non enim minimũ eſt negotium, neque imperiti legiſlatoris hac de re diſtinctè & definitè agere. non dico vtrum bibendum ſit, nécne: illáque cõpotationis licentia in republ. concedenda, ſed de ipſa ebrietate, inſtituta quæſtio eſt: illiúſne vſus, qualis apud Scythas & Perſas inualuit, permittendus ſit, & qualis etiam apud Carthaginenſes & Gallos & Hiſpanos & Thraces, bellicoſas quidem illas nationes, viget: aut quemadmodum apud vos. Vos enim, (vt dicis) omnino abhorretis: Scythæ autem Thracéſq;, & ipſi & mulieres meraco vtuntur, illúdque ad veſtes effũdunt, præclarũ & beatum illud vitæ genus rati. [a] Perſæ autem aliis & vehementer vtuntur voluptatibus, quas vos repudiatis, & quidem quàm illi honeſtius & ordinatius.

a Διέξοδος ad decorẽ dialogi, ſermonitamẽ optimè quadrãs, aduerſus affectatores nimiæ ſeueritatis. Optima quippe ſeueritas, ſed videndum, quatenus, quomodo, quibus.

b In ebrietatis exemplo oſtendit quomodo & quaten⁹ aliquid eſt reprehendendum, aduerſus præpoſteros illos ſeueritatis æmulos, qui nõ certis quibuſdã rationibus, ſed cæco animi impetu & præiudiciis agũt: Nõ temerè quid reprehendendum, ſed reprehenſionis rationẽ eſſe reddendam. Eſt autem conſectarium ſermonis illius proximè antecedentis, de modo voluptatis: quã quæſtionem copioſè & variè tractat vſque ad proximi dialogi finem, vbi quæſtionis iſtius diſerta concluſio ponitur.

c Ἐπιτήδευμα, ex ipſo tamen ſermone naſcens, De hominibus, nec de legibus quidẽ ipſis ex ſucceſſu ſimpliciter ſtatuendum eſſe, ſed ex ipſarum rerum natura.

A
MEG. At illos quidem nos, quum bellum inter nos extiterit, facilè victores in fugam conuertimus. ATH. Ne anè hoc dicas. multæ enim in bello & fugæ & victoriæ extiterunt & exiſtunt, de quibus certa quædã cauſa eiuſmodi reddi non poteſt. Itaque non certum quidem & perſpicuum erit argumentum, vt præclarum aliquod eſſe inſtitutum demõſtretur, aut non, ſi victorias aut clades in medium afferamus (quandoquidem ſæpe contingit vt potentiores ciuitates imbecilliores bello ſuperent, eáſque ſibi ſubiiciãt: vt Syracuſii quidem Locros:
B
qui tamen omnium hominum qui ea loca incolunt, optima reipublicæ forma vtuntur: Chios, Athenienſes: & infinita alia eiuſdem generis reperiuntur) verùm de ſingulis ipſis inſtitutis dicendo rem ipſam nobis in animos inducamus: victorias verò ipſas atque clades interea ſeponamus. Dicamus ergo quomodo & illud honeſtum, quomodo & inhoneſtum ſit. Primùm verò audite me quædam ipſis de rebus explicantem, écqua ratione illud quod eſt vtile, aut contrà quod inutile eſt, ſit conſiderandum. MEG. Quo pacto id dicis? ATH.
C
Videntur ſanè mihi omnes, qui aliquid aut laudandum aut vituperãdum ſuſceperunt, non rectè & ordine facere, quum illud ipſo diſputationis primordio faciunt. Et mihi quidem videntur idem facere ac ſi quis laudato frumẽto, tanquam bono & commodo cibo, ſtatim tamen illud condemnet, licet non intellexerit ipſius effecta, nec qua ratione, quibus, cũ quibus, quo modo apparatũ, & quomodo affectis corporibus ſit exhibẽdum. Nunc verò nos in hac diſputatione idem facere videmur. vix enim
D
intellecto ebrietatis vocabulo, alii illã aut ſtatim condemnamus, aut ſtatim commendamus: & id quidem valde abſurdé. teſtibus enim & laudatoribus rem vtrinque agimus: & partim quidẽ quòd multos adhibeamus teſtes, aliquid nobis videmur dicere opportuni, partim verò quòd videamus eorum complures qui ab illa abhorrent, bello magnas victorias reportare. quod tamen inter nos ambiguum eſt atque controuerſum. Quòd ſi & de cæteris rebus quę ad leges pertinent, in hunc modum diſputaremus, non conſentaneus quidem eſſet
E
agendi modus. alia ſi quidem ratio rerum tractandarum videtur ineunda. Equidem in hoc de ebrietate ſermone rectam illam agẽdi viã conabor conſequi: quãdoquidẽ hoc inter tot tantáſq; nationes & duas ciuitates in hoc argumẽto cõtrouerſum eſt. M. Et certè, ſiquam his de rebus firmiorẽ peritiam comparare poſſumus, non eſt quòd

A
29 ΜΕΓ. Διώκομεν δέ γε ἡμεῖς πάντας τούτους ὅταν ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας λάβωμεν. ΑΘΗΝ. Ὦ ἄριστε μὴ λέγε ταῦτα. πολλαὶ γὰρ δὴ φυγαὶ καὶ διώξεις ἀτέκμαρτοι γεγόνασί τε καὶ ἔσονται. διὸ φανερὸν ὅρον τοῦτον οὐκ ἄν ποτε λέγοιμεν, ἀλλ᾽ ἀμφισβητήσιμον περὶ καλῶν ἐπιτηδευμάτων καὶ μή, νίκην τε καὶ ἧτταν "λέγοντες μάχης. "ἐπειδὴ γὰρ αἱ μείζους τὰς ἐλάττους πόλεις νικῶσι μαχόμεναι καὶ καταδουλοῦνται, Συρακούσιοι μὲν, Λοκρούς, οἳ δὴ δοκοῦσιν εὐνομώτατοι
B
τῶν περὶ ἐκεῖνον τὸν τόπον γεγονέναι· "Κείους δὲ, Ἀθηναῖοι· μυρία δ᾽ ἄλλα τοιαῦτ᾽ ἂν εὕροιμεν. ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ ἑκάστου ἐπιτηδεύματος πειρώμεθα λέγοντες πείθειν ἡμᾶς αὐτούς· νίκας δὲ καὶ ἥττας ἐκτὸς λόγου τανῦν θῶμεν. λέγωμεν δ᾽ ὡς τὸ μὲν τοιόνδε, ἔστι καλόν· τὸ δὲ τοιόνδε, οὐ καλόν. πρῶτον δ᾽ ἀκούσατέ τι μου περὶ αὐτῶν τούτων, ὡς δεῖ τό, τε χρηστὸν καὶ τὸ μή, σκοπεῖν. ΜΕ.
C
Πῶς οὖν δὴ λέγεις; ΑΘΗΝ. Δοκοῦσί μοι πάντες οἱ λόγῳ τι λαβόντες ἐπιτήδευμα, καὶ προθέμενοι ψέγειν αὐτὸ ἢ ἐπαινεῖν εὐθὺς ῥηθὲν, οὐδαμῶς δρᾶν κατὰ τρόπον· ἀλλὰ ταὐτὸν ποιεῖν οἷον εἰ δή τις ἐπαινέσαντός τινος "πυρούς, βρῶμα ὡς ἀγαθὸν, εὐθὺς ψέγοι, μὴ διαπυθόμενος αὐτοῦ μήτε "μὲν ἐργασίαν, μήτε τὴν προσφορὰν, ὅντινα τρόπον, καὶ οἷς τισι καὶ μεθ᾽ ὧν, καὶ ὅπως ἔχοντα καὶ ὅπως ἔχουσι προσφέρειν δεῖ. νῦν δὴ ταὐτὸν δοκοῦμεν
D
ἡμεῖς ἐν τοῖς λόγοις ποιεῖν. περὶ μέθης γὰρ ἀκούσαντες τοσοῦτον μόνον, εὐθὺς οἱ μὲν ψέγειν αὐτό, οἱ δ᾽ ἐπαινεῖν, καὶ μάλα ἀτόπως. μάρτυσι γὰρ καὶ ἐπαινέταις χρώμενοι ἐπαινοῦμεν ἑκάτεροι· καὶ οἱ μὲν, ὅτι πολλοὺς παρεχόμεθα, ἀξιοῦμεν τι λέγειν "καίριον· οἱ δὲ, ὅτι τοὺς μὴ χρωμένους αὐτῷ ὁρῶμεν νικῶντας μαχομένους. ἀμφισβητεῖται δ᾽ αὖ καὶ τοῦθ᾽ ἡμῖν. εἰ μὲν δὴ καὶ περὶ ἑκάστων οὕτω καὶ τῶν ἄλλων νομίμων διέξιμεν, οὐκ ἂν ἔ-
E
μοιγε κατὰ νοῦν εἴη. τρόπον δὲ ἄλλον ὃν ἐμοὶ φαίνεται δεῖν ἐθέλω λέγειν περὶ αὐτοῦ τούτου τῆς μέθης, πειρώμενος ἂν ἄρα δύνωμαι τὴν περὶ ἁπάντων τῶν τοιούτων ὀρθὴν μέθοδον ἡμῖν δηλοῦν· ἐπειδὴ καὶ μυρία ἐπὶ μυρίοις ἔθνη περὶ αὐτῶν ἀμφισβητοῦντα ἡμῖν πόλεσι δυοῖν τῷ λόγῳ

διαμάχοιτ᾽ ἄν. ΜΕΓ. Καὶ μὴν εἴ τινα ἔχομεν ὀρθὴν σκέψιν τῶν τοιούτων, οὐκ ἀπο-

γρ. βλέποιτ

Si uacet γὰρ ἐπειδὴ, dicta fuerint per renthesin.

γρ. Χίους.

Afferitur lectio (ex ... ſtura, opi ... πυρούς. Pr ... autem ſcri... uidetur τὴν ... ἐργασίαν.

Legitur & ...ειον: ſed ... καίριον.

κινητέον ἀκούειν. ΑΘ. Σκεψώμεθα δή πῃ τῇδε. A φέρε, εἴ τις αἰγῶν τροφὴν, καὶ τὸ ζῶον αὐτὸ, κτῆμα ὡς ἔστι καλὸν ἐπαινοῖ, ἄλλος δέ τις ἑωρακὼς αἶγας χωρὶς νεμομένας αἰπόλου ἐν ἐργασίμοις χωρίοις, δρώσας κακὰ, διαψέγοι· καὶ πᾶν θρέμμα ἄναρχον ἢ μετὰ κακῶν ἀρχόντων ἰδὼν, οὕτω μέμφοιτο, τὸν τοῦ τοιούτου ψόγον ἡγώμεθα ὑγιὲς ἄν ποτε ψέξαι καὶ ὁτιοῦν; ΜΕ. Καὶ πῶς; ΑΘ. Χρηστὸς δὲ ἄρ- 12 χων ἔσθ' ἡμῖν ἐν πλοίοις, πότερον ἐὰν τὴν ναυτικὴν ἔχῃ τὴν ἐπιστήμην μόνον, ἄν τ' οὖν ναυτιᾷ, B ἄν τε μή; ἢ πῶς ἂν λέγοιμεν; ΜΕ. Οὐδαμῶς, ἄν γε πρὸς τῇ τέχνῃ ἔχῃ καὶ τοῦτο τὸ πάθος ὃ λέγεις. ΑΘ. Τί δ' ἄρχων στρατοπέδων; ἆρ' ἐὰν τὴν πολεμικὴν ἔχῃ ἐπιστήμην, ἱκανὸς ἄρχειν, κἂν δειλὸς ὢν ἐν τοῖς δεινοῖς ὑπὸ μέθης τοῦ φόβου ναυτιᾷ; ΜΕ. Καὶ πῶς; ΑΘ. Ἂν δὲ αὖ μήτ' ἔχῃ τὴν τέχνην, δειλός τ' ᾖ; Μ. Παντάπασι τινὰ πονηρὸν λέγεις, καὶ οὐδαμῶς ἀνδρῶν ἄρχοντα, ἀλλά τινων σφόδρα γυναι- κῶν. ΑΘ. Τί δ' ἐπαινέτην ἢ ψέκτην κοι- C νωνίας ἡστινοσοῦν, ἣ πέφυκέ τε ἄρχων εἶναι, μετ' ἐκείνου τε ὠφέλιμός ἐστιν· ὁ δὲ μήθ' ἑωρακὼς εἴη ποτ' ὀρθῶς αὐτὴν αὑτῇ κοινωνοῦσαν μετ' ἄρχοντος, ἀεὶ δὲ ἄναρχον, ἢ μετὰ κακῶν ἀρχόντων ξυνοῦσαν, οἰώμεθ' ἄν ποτε τοὺς τοιούτους θεωροὺς τῶν τοιούτων κοινωνιῶν χρηστόν τι ψέξειν ἢ ἐπαινέσεσθαι; ΜΕΓ. Πῶς δ' ἄν; μηδέποτέ γε ἰδόντας μηδὲ ξυγγινομένοις ὀρθῶς γιγνομένῳ μηδενὶ τῶν τοιούτων κοινωνημάτων; ΑΘΗ. Ἔχε δή· τῶν πολλῶν D κοινωνιῶν ξυμπότας καὶ ξυμπόσια θεῖμεν ἂν μίαν τινὰ ξυνουσίαν εἶναι; ΜΕΓ. Καὶ σφόδρα γε. ΑΘΗ. Ταύτην οὖν μῶν ὀρθῶς γιγνομένην ἤδη τις ποτὲ ἐθεάσατο; καὶ σφῷν μὲν ἀποκρίνασθαι ῥᾴδιον ὡς οὐδεπώποτε τὸ παράπαν (οὐ γὰρ ἐπιχώριον ὑμῖν τοῦτο, οὐδὲ νόμιμον) ἐγὼ δ' ἐντετύχηκά τε πολλαῖς καὶ πολλαχοῦ· καὶ προσέτι πάσας, ὡς ἔπος εἰπεῖν, διηρώτηκα. καὶ σχεδὸν ὅλην μὲν οὐδεμίαν ὀρθῶς γιγνομένην ἑώρακα οὐδ' ἀκή- E κοα· μόρια δέ που σμικρὰ καὶ ὀλίγα, τὰ πολλὰ δὲ, ξύμπανθ', ὡς εἰπεῖν, διημαρτημένα. ΚΛ. Πῶς δὴ ταῦτα, ὦ ξένε λέγεις; εἰπὲ ἔτι σαφέστερον. ἡμεῖς μὲν γὰρ (ὅπερ εἶπες) ἀπειρίᾳ τῶν τοιούτων, οὐδ' ἐντυγχάνοντες ἂν ἴσως,

pigeat audire. ATH. [a] Age verò, in hunc ferè modum conſideremus. ſiquis caprarum educationem commodúmque illius animalis vſum, vt eſt, laudauerit: alius verò quiſpiam in cultis agris paſcētes capras, pauperiémque facientes, quum paſtore videlicet ſunt deſtitutæ, conſpexerit: ſtatímque totum illud animantis genus, vel ſine paſtore vel à malis paſtoribus gubernatum conſpicatus, ita culpauerit, illáne videatur ſana & recta reprehenſio? MEG. Quî verò eſſet? ATHE. Commodúſne autem erit ille nauis gubernator, ſi vel tantùm habeat peritiam gubernandi, vel ſi nauſea exagitetur, ánnon? aut écquo tandem modo bonus dicendus eſt? MEGIL. Nullo ſanè modo congruit regendarum nauium peritiæ illa nauſeandi quam dicis affectio. ATH. Quid verò dux exercitus? an, ſi bellicæ quidem artis peritia prędītus ſit, aptus ad imperandum habendus fuerit, ſi ignauus fuerit & præ ebrietate in periculis nauſeauerit? MEG. Quomodo veró? ATH. Quid verò ſi neque artis cognitione ſit prędītus, & ignauus etiam fuerit? MEG. Omnino prauum & nequam hominem cōmemoras: & qui non hominibus imperare poſſit, imò nec propè mulieribus. ATH. Quid verò de illo ſtatuendum eſt, qui vel laudauerit vel vituperauerit talē quandam ſocietatem, cui quidem natura dux attribui poſſit, ſitque vtilis hæc ſocietas quum hunc ducem fuerit conſequuta? ille verò nunquam eam rectè viderit gubernatam ducis ſui imperio, ſed vel ſine vllo imperio & duce inordinatam atque perturbatam, vel improborū ducum imperiis parentem: eum, inquam, qui huiuſmodi cœtum conſpexerit, illiúſne aut laudandi aut vituperandi occaſionem habere arbitrabimur? MEG. Cur verò laudaret, quum nihil ſit in eo laudabile eorum quæ ad cœtus bene componendos pertinent? ATH. Agedū verò: è multis ſocietatum generibus & formis, an ſtatuemus compotores illos & cōpotationes ad vnam aliquam illarum ſocietatum reuocari debere? MEG. Sané. ATH. Hanc verò huiuſmodi compotandi ſocietatem écquis vnquam rectè compoſitam conſpexit? Sed vobis quidē duobus reſpondere facile eſt, nunquam omnino à vobis id fuiſſe conſpectum: (non enim id patriū vobis eſt neque legitimum) ego autem & multis & variis in locis ſum verſatus, & de omnibus (propemodum dixerim) diligēter ſum percōtatus: nullámque ferè vniuerſam rectè adminiſtrari aut vidi aut audiui, in qua non in paruis tantùm aut paucis membris, ſed & maximis & propè vniuerſis grauiſſimè peccaretur. CL. Quomodo hæc, hoſpes, dicas explica mihi magis perſpicué. nos enim rerum imperitia, quippe qui cum illis nunquam fuerimus verſati,

[a] Vera & τεκμηριώδης reprehēſio ebrietatis: Quòd homines ad res agendas & ad imperandum maximè ineptos reddat: quòd vagas & inhoneſtas intēperies inducat in quoſlibet cœtus, atque adeo bono ordini & honeſtati planè ſit contraria. Hæc autem παρέργως, exempli tantùm cauſa, afferri intelligendum eſt, & ita ad iuſtum legitimúmque ſermonē ſterni viam.

HHhh. ii.

non cõtinuò percipere poſſumus quid rectè aut contrà in iis fiat. ATH. Fortaſſe id quidem: at ex meo ore id conator percipere. nónne intelligis conſentaneum eſſe rationi, vt in omnibus cœtibus atque omni ſocietate quarumlibet rerum, vbique ſingulis adſit dux atque præfectus quidam? CL. Certé. ATH. Atqui diximus, iis qui bellum gerunt fortem & magni animi ducem eſſe præficiẽdum. CL. Ita quidem eſt. ATH. At vir fortis ignauorum terroribus minus perturbatur. CL. Et illud quidem ita eſt. ATH. Quòd ſi quadam ratione effici poſſet vt aliquis huiuſmodi exercitui dux præficeretur, in quem nullus caderet metus, neque vllo quopiam modo perturbaretur, nónne illum vt conſequeremur, omni ſtudio eſſet elaborandum? CL. Eſſet profectó. ATH. Nunc verò non de illo quærimus qui virorum cum hoſtibus bello congredientium cœtibus præſit: ſed eum qui huiuſmodi cœtus eſt moderaturus in quibus amici cum amicis, pacato & tempore & ſtatu, amicitiæ & beneuolentiæ cõmunitate, vnà verſatur. CL. Rectè. ATH. Verùm quæro, Huiuſmodi ille cœtus, ſi adſit ebrietas, tumultúne carebit? CL. Quî verò id fieri poſſet? ac proinde contrarium planè exiſtimo. ATH. Nónne primùm hominibus illis præfecto quodã opus eſſe exiſtimas? CL. Certè, ſi qua re maximé. ATH. At nónne is princeps eligendus eſt, & cœtibus reuera præficiendus, qui ſit expers omnis perturbationis? CL. Ille videlicet omni ſtudio ac diligentia adhibendus eſt. ATH. Societatis conciliãdæ peritum hunc principem eſſe oportet. eius enim officium eſſe debet vt & præſentẽ amicitiam illi conſeruet, & porro det operam vt coniũctionis illius & neceſſitudinis beneficio maior in poſterum amicitia contrahatur. CLIN. Maximé. ATH. Sobrius ergo & prudens præfectus ebriis hominibus præfici debet, non contrà. nam ebrius ebriis & iuuenis minimè prudens, rerum ſummam obtinens, multum felici haud dubiè fortuna vtatur, niſi magnum aliquod damnum in rempub. importarit. CL. Feliciſſima nimirum. ATH. Itaque ſi quis eas ſocietates, quantum fieri poſſit rectiſſimè in ciuitatibus conſtitutas, rei ipſius cauſa reprehenderit, rectè quidem fortaſſe reprehendere videtur: quòd ſi aliquis ordinem aliquem ita peccantem conſpiciens, quantum poterit, conuiciis inſectetur, primùm quidem perſpicuum eſt illum ignorare id ipſum éccur non rectè fieri videatur: nihilominus tamen quicquid eo modo apparebit domini etiam aut præfecti ſobrii iniuſſu factum, planè eſſe præpoſterum. Nunquid animaduertis quemlibet ebrium gubernatorem, qui cuilibet rei erit præfe-

A εὐθύς γε γνοίημεν τό, τε ὀρθὸν καὶ μή, γιγνόμενον ἐν αὐτοῖς. ΑΘ. Εἰκὸς λέγεις· ἀλλ' ἐμοῦ φράζοντος, πειρῶ μανθάνειν. ὃ μὲν γὰρ ἐν πάσαις τε ξυνόδοις καὶ κοινωνίαις πράξεων ὡντινωνοῦν, ὡς ὀρθὸν πανταχοῦ ἑκάστοις ἄρχοντα εἶναι, μανθάνεις; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Καὶ μὴν ἐλέγομεν νῦν δὴ, μαχομένων ὡς ἀνδρεῖον δεῖ τὸν ἄρχοντα εἶναι. ΚΛ. Πῶς δ' οὔ; ΑΘ. Ὁ μὲν ἀνδρεῖος τοῦ δειλοῦ ὑπὸ φόβων ἧττον τεθορύβηται. ΚΛ. B Καὶ τοῦτο οὕτως. ΑΘΗΝ. Εἰ δ' ἦν τις μηχανὴ μηδὲν τὸ παράπαν δεδιότα μηδὲ θορυβούμενον ἐπιστῆσαι στρατοπέδῳ στρατηγόν, ἆρ' οὐ τοῦτ' ἂν παντὶ τρόπῳ ἐπραττόμεθα; ΚΛ. Σφόδρα μὲν οὖν. ΑΘΗ. Νῦν δέ γε οὐ στρατοπέδου πέρι λέγομεν ἄρξοντος ἐν ἀνδρῶν ὁμιλίαις ἐχθρῶν ἐχθροῖς μετὰ πολέμου, φίλων δ' ἐν εἰρήνῃ πρὸς φίλους κοινωνησόντων φιλοφροσύνης. ΚΛ. Ὀρθῶς. C ΑΘ. Ἔστι δέ γε ἡ τοιαύτη συνουσία, εἴπερ ἔσται μετὰ μέθης, οὐκ ἀθόρυβος. ἢ γάρ; ΚΛ. Πῶς γάρ; ἀλλ' οἶμαι πᾶν τοὐναντίον. ΑΘ. Οὐκοῦν πρῶτον μὲν καὶ τούτοις ἄρχοντος δεῖ; ΚΛ. Τί μήν; ὡς οὐδενί γε πράγματι. ΑΘ. Πότερον οὖν ἀθόρυβον, εἰ δυνατὸν εἴη, τὸν τοιοῦτον ἄρχοντα ἐκποριστέον; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Καὶ μὴν περί γε συνουσίας, ὡς ἔοικεν, αὐτὸν φρόνιμον εἶναι δεῖ. γίγνεται γὰρ φύλαξ τῆς τε ὑπαρχούσης φιλίας αὐτοῖς, καὶ ἔτι πλείονος ἐπιμελητὴς ὅπως ἔσται διὰ τὴν τότε ξυνουσίαν. D ΚΛ. Ἀληθέστατα. ΑΘ. Οὐκοῦν νήφοντά τε καὶ σοφὸν ἄρχοντα μεθυόντων δεῖ καθιστάναι, καὶ μὴ τοὐναντίον. μεθυόντων γὰρ μεθύων καὶ νέος ἄρχων, μὴ σοφός, εἰ μὴ κακὸν ἀπεργάσαιτό τι μέγα, πολλῇ χρῷτ' ἂν ἀγαθῇ τύχῃ. ΚΛ. Παμπόλλῃ μὲν οὖν. ΑΘ. Οὐκοῦν εἰ μὲν γιγνομένων ὡς δυνατὸν ὀρθότατα τούτων ἐν ταῖς πόλεσι τῶν ξυνουσιῶν μέμφοιτό τις, ἐπικαλῶν αὐτῷ τῷ πράγματι, E τάχ' ἂν ὀρθῶς ἴσως ἂν μέμφοιτο· εἰ δὲ ἁμαρτανόμενον ὡς οἷόν τε μάλιστα ἐπιτήδευμά τις ὁρῶν λοιδορεῖ, πρῶτον μὲν δῆλον ὡς ἀγνοεῖ τοῦτ' αὐτὸ γιγνόμενον οὐκ ὀρθῶς, εἶθ' ὅτι πᾶν τούτῳ τῷ τρόπῳ φανεῖται πονηρόν, δεσπότου τε καὶ ἄρχοντος νήφοντος χωρὶς πραττόμενον. ἢ οὐ ξυννοεῖς τοῦθ', ὅτι μεθύων κυβερνήτης, καὶ πᾶς πάντως ἄρχων, ἀνατρέ-

Scribendum detur ἔςαι.

A πει πάντα, εἴτε πλοῖα εἴτε ἅρματα, εἴτε στρατόπεδον, εἴθ᾽ ὅ,τι ποτ᾽ εἴη τὸ κυβερνώμενον ὑπ᾽ αὐτοῦ; ΚΛ. Παντάπασι τοῦτό γε ἀληθὲς εἴρηκας, ὦ ξένε· τὸ δ᾽ ἐπὶ τῷδε δή ἡμῖν λέγε, τί ποτ᾽, ἂν γίγνηται τοῦτο ὀρθὸν τὸ περὶ τὰς πόσεις νόμιμον, ἀγαθὸν ἂν δράσειεν ἡμᾶς. οἷον ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, εἰ στράτευμα ὀρθῆς ἡγεμονίας τυγχάνοι, νίκη πολέμου τοῖς ἑπομένοις ἂν γίγνοιτο, οὐ σμικρὸν ἀγαθόν· καὶ τἆλλ᾽ οὕτω· συμποσίου δὲ ὀρθῶς παιδαγωγηθέντος, τί μέγα ἰδιώταις ἢ τῇ πόλει γίγνοιτ᾽ ἄν; B ΑΘ. Τί δὲ, παιδὸς ἑνὸς ἢ καὶ χοροῦ παιδαγωγηθέντος κατὰ τρόπον ἑνὸς, τί μέγα τῇ πόλει φαῖμεν ἂν γίγνεσθαι; ἢ τοῦτο οὕτως ἐρωτηθέντες εἴποιμεν ἂν, ὡς ἑνὸς μὲν βραχύ τι πόλει γίγνοιτ᾽ ἂν ὄφελος· εἰ δὴ ὅλως ἐρωτᾷς παιδείαν τῶν παιδευθέντων, τί μέγα τὴν πόλιν ὀνίνησιν, οὐ χαλεπὸν εἰπεῖν ὅτι παιδευθέντες μὲν εὖ, γίγνοιντ᾽ ἂν ἄνδρες ἀγαθοί· γενόμενοι δὲ τοιοῦτοι, τά τ᾽ ἄλλα πράττοιεν καλῶς, ἔτι δὲ κἂν νικῷεν C τοὺς πολεμίους μαχόμενοι. παιδεία μὲν οὖν φέρει καὶ νίκην, νίκη δ᾽ ἐνίοτε ἀπαιδευσίαν. πολλοὶ γὰρ, ὑβριστότεροι διὰ πολέμων νίκας γενόμενοι, μυρίων ἄλλων κακῶν δι᾽ ὕβριν ἐνεπλήσθησαν. καὶ παιδεία μὲν οὐδεπώποτε γέγονε Καδμεία, νῖκαι δὲ ἀνθρώποις πολλαὶ δὴ τοιαῦται γεγόνασί τε καὶ ἔσονται. ΚΛ. Δοκεῖς ἡμῖν ὦ φίλε τὴν ἐν τοῖς οἴνοις κοινὴν διατριβὴν ὡς εἰς παιδείας μεγάλην μοῖραν τείνουσαν λέγειν, ἂν D ὀρθῶς γίγνηται. ΑΘ. Τί μήν; ΚΛ. Ἔχοις ἂν τὸ μετὰ τοῦτ᾽ εἰπεῖν; ὡς ἔστι τὸ νῦν εἰρημένον ἀληθές; ΑΘ. Τὸ μὲν ἀληθὲς, ὦ ξένε, διϊσχυρίζεσθαι ταῦτα οὕτως ἔχειν, πολλῶν ἀμφισβητούντων, θεοῦ· εἰ δὴ ὅπῃ ἐμοὶ φαίνεται δεῖ λέγειν, οὐδεὶς φθόνος, ἐπείπερ ὡρμήκαμέν γε τοὺς λόγους περὶ νόμων καὶ πολιτείας ποιεῖσθαι τὰ νῦν. ΚΛ. Τοῦτ᾽ αὐτὸ δὴ πειρώμεθα τὸ σοὶ δοκοῦν περὶ τῶν νῦν ἀμφισβητουμένων καταμαθεῖν. ΑΘ. Ἀλλὰ χρὴ ποιεῖν οὕτως· E ὑμᾶς τε ἐπὶ τὸ μαθεῖν, καὶ ἐμὲ ἐπὶ τὸ δηλῶσαι πειρώμενον ἁμωσγέπως ξυντεῖναι τὸν λόγον. πρῶτον δέ μου ἀκούσατε τὸ τοιόνδε· τὴν πόλιν ἅπαντες ἡμῶν Ἕλληνες ὑπολαμβάνουσιν ὡς φιλόλογός τέ ἐστι καὶ πολυλόγος· Λακεδαίμονα δὲ καὶ Κρήτην, τὴν μὲν, βραχυλόγον, τὴν δὲ, πολύνοιαν μᾶλλον ἢ πολυλογίαν ἀσκοῦσαν.

ctus, omnia peruertere atq; profligare, ſeu nauigia, ſeu currus, ſeu exercitum, ſeu quicquid tandem illud fuerit quod ab illo gubernetur? CL. [a] Omnino hoc verè ais, hoſpes. Iam verò præterea & illud nobis explica, ecquídnam legitimè de his compotationibus conſtitui debeat, vt aliqua inde ad nos redeat vtilitas. Exempli cauſa, Siquis exercitus rectè gubernetur, victoria inde, non minimum quidem bonum, & ſimilia cōtingent: ita & quæro, Si huiuſmodi illæ cōpotationes rectè inſtitutæ fuerint, écquid ex illis emolumenti & priuatis hominibus & toti ciuitati ſit euenturū. ATH. [b] Quid verò, puero vno aut vno aliquo cœtu recta quadam ratione inſtituto, écquid vtilitatis ad rempublicam rediturum ſtatueremus? Certè ita interrogati reſponderîmus, Ex vno quidem aliquo paruum quoddam emolumentum ad ciuitatem rediturum: quòd ſi in vniuerſum interrogas, de ipſa diſciplina, écquid ciuitatem iuuet, non difficile eſt ſtatuere, eos qui bene fuerint inſtituti, in bonos viros euaſuros: quòd ſi tales extiterint, omnino felicem ſuarum rerum habituros exitum, ipſóſque adeo victorias, ſi cum hoſtibus certandum fuerit, reportaturos. At recta quidem illa diſciplinæ ratio, victoriæ etiam conſequendæ opportunitates ſæpe affert: at ipſarum victoriarum vſus afferunt ſæpe diſciplinæ violationē aut contemptū. nā multi, quū per bellorū victorias cōtumelioſiores extiterint, infinitis aliis malis propter illatas à ſe iniurias inuoluūtur. Itaque diſciplina quidem ipſa nunquā Cadmea extitit. Cadmeæ verò ſæpenumero hominibus multæ & extiterunt & exiſtent victoriæ. CL. Nobis tu quidem ſignificare videris communem illum vnà compotandi morem magnum habere momentum ad diſciplinam conſtituendam, dūmodo rectè fiat. ATH. Quídni? CLI. Poſſéſne tu deinceps explicare quàm verum ſit illud quod modò dixiſti? ATH. Verum profectò illud eſſe diſertè & conſtanter affirmare, quum multi de eo dubitent, vnius ſanè Dei eſt. ſi verò ita vis reſpondeam vt meam hac de re ſententiam explicem, non id quidem recuſo: quandoquidem de legibus & rerumpublicarum gubernandarum ratione ſermonem inſtituimus. CL. Hoc nimirum conamur à te impetrare, vt tuam ſententiā de rebus illis cōtrouerſis intelligamus. ATH. Ita igitur ſanè agamus: &, vt vos ad diſcendum, ego ad docendum orationis neruos contēdamus. Ita igitur habetote. Omnes ferè Græci arbitrantur ciuitatē noſtrā multo ſermone & vti & delectari: Lacedæmonē verò atque Cretā, illam quidē breuiloquā, hanc verò multarum rerum cognoſcendarum ſtudio potius quàm multi ſermonis teneri.

[a] Cohærens cum ſuperiore reſponſione interrogatio, Si ex illa compotandi ratione multa emanant incōmoda, nihílne planè boni ad nos redit?

[b] Reſponſio, vel potius reſponſionis παρεκβολή, oſtendens, particularis illius rei quæſtionem ad generalem reuocandam: ὑπόθεσιν videlicet ad θέσιν .i. non quærendum an ciuitas vno aut alio particulari inſtituto rectè componatur, ſed quænam ſit in genere ratio atque forma bene conſtituendæ ciuitatis. Obiter autē, vt magis legitima occaſio appareat diſputationis, diſertè notantur rationes dubitandi, in ſingulari hac quæſtione de cōpotatione. Diſciplina (inquit) ſiunt viri ſtrenui & fortes: vnde florent reſpubl. comparātur victoriæ: at ex victoriis homines inſoleſcūt: ac proinde proficiſcuntur inde exitia rerumpub. quamuis tamen nemo per ſe diſciplinā condemnarit: quum tamen eo modo, id eſt, κατά τι καὶ κατὰ συμβεβηκὸς, exitioſa ſit. Itáne igitur de iſta compotatione ſtatuendū?

Ita igitur apud me cogito, ne illius loquacitatis quæ patriæ tribuitur, opinionem aliquam animis veſtris relinquam, ſi de ebrietate, re quidem per ſe exigua, longum ſermonem contexam. At profectò recta & naturalis rerum tractatio non poteſt perſpicuè & enucleatè, & quantum ſatis eſt, ſine exquiſito rectóque eruditionis vſu demonſtrari: nec eruditio ſine omni propè diſciplina. hæc verò multum & longum ſermonem requirunt. Videte ergo quid ſimus acturi, an ad hoc quidem tempus omnia iſta conſultò prætermittemus, & ad alium de legibus ſermonem tranſibimus. MEG. Hoſpes Athenienſis, ignoráſne familiam noſtram ciuitatis veſtræ hoſpitem eſſe? & illud quidem fortaſſe ius ad omnes vtriuſque liberos ſpectat, poſtquam audierint commune ſibi eſſe cum aliqua ciuitate hoſpitium, hac ratione à pueris quædam continuò beneuolētia illorum animis ingeneratur, tanquam ſecunda ſit illa poſt ſuam ciuitatem patria, vt communis ſit quædam erga omnes illius ciuitatis homines naturalis charitas. Equidem & mihi illud ſtudium innatum eſt. nam à tenera ætate vbi primùm audirem qua de re Lacedæmonii de Athenienſibus aut conquererentur, aut illos laudarent, & data aut accepta incommoda mihi commemorarentur: illa, inquam, audiens, veſtram cauſam defendebam aduerſus eos qui veſtræ ciuitati odium inuidiámque conflabant, conſtanti quadam erga vos beneuolentia. Et mihi quidem nunc oris illius veſtri iucundus & gratus ſonus, & quod de vobis circumfertur peruulgatum verbum, Eos Athenienſium qui ſint boni, excellēti quadam atque præſtāti ratione eſſe bonos, mihi veriſſimum videtur. Soli enim, ſine vllius neceſſitatis vinculis, ſponte ſua, diuino quodā numine, reuera & non fictitio quodam modo ſunt boni. hoc igitur ſiniſtræ opinionis metu (quod ad me quidem attinet) liber eſto, & quæ tibi collibuerint, præſenti animo perge commemorare. CL. Si meis quoque verbis, hoſpes, fidem adhibueris, quæcúque tibi collibuerint, præſenti animo proferes. audiiſti fortaſſe etiam Epimenidem diuinum quendā virum hîc olim, qui ex familia noſtra erat, ac decem annis ante Perſicum bellum ad vos profectus eſt Dei oraculo, Deíque eiuſdem mādato nonnulla ſacrificia celebrauit: Athenienſibúſque Perſicam claſſem mox affuturam formidantibus prædixit, Perſas decennio pòſt tantùm venturos, atque vbi venerint, nulla illarum rerum quas ſperarint, peracta, pluribus quàm ipſi intulerint, acceptis incommodis, domum re infecta repetituros. Exinde natum eſt inter veſtros noſtróſque maiores hoſpitii ius, atque mutua amicitia & beneuolentia inter nos

A σκοπῶ δὴ μὴ δόξαν ὑμῖν παράσχωμαι περὶ σμικροῦ πολλὰ λέγειν, μέθης πέρι, σμικροῦ πράγματος, παμμήκη λόγον ἀνακαθαιρόμενος. τὸ δὲ ἡ κατὰ φύσιν αὐτοῦ διόρθωσις οὐκ ἂν δύναιτο ἄνευ μουσικῆς ὀρθότητός ποτε σαφές οὐδ' ἱκανὸν ἐν τοῖς λόγοις ἀπολαβεῖν· μουσικὴ δὲ ἄνευ παιδείας τῆς πάσης οὐκ ἂν αὖ ποτε δύναιτο. ταῦτα δὲ παμπόλλων ἐστὶ λόγων. ὁρᾶτε οὖν τί ποιῶμεν, εἰ ταῦτα μὲν ἐάσαιμεν ἐν τῷ παρόντι, μετεκβαῖμεν δ'

B εἰς ἕτερόν τινα νόμων πέρι λόγον. ΜΕΓ. Ὦ ξένε Ἀθηναῖε, οὐκ οἶσθ' ἴσως ὅτι τυγχάνει ἡμῶν ἡ ἑστία τῆς πόλεως οὖσα ὑμῶν πρόξενος. ἴσως μὲν οὖν καὶ πᾶσι τοῖς παισίν, ἐπειδὰν ἀκούσωσιν ὅτι τινός εἰσι πόλεως πρόξενοι, ταύτῃ τις εὔνοια ἐκ νέων εὐθὺς ἐνδύεται ἕκαστον ἡμῶν τῶν προξένων τῇ πόλει, ὡς δευτέρα οὔσῃ πατρίδι μετὰ τὴν αὑτοῦ πόλιν· καὶ δὴ καὶ ἐμοὶ νῦν ταὐτὸ τοῦτο ἐγγέγονεν. ἀκούων γὰρ τῶν παίδων, εὐθὺς εἴ τι μέμφοιντο ἢ καὶ ἐ- Legitur etiam ἐκ τῶν παίδων

C παινοῖεν Λακεδαιμόνιοι Ἀθηναίους, ὡς ἡ πόλις ὑμῶν, ὦ Μέγιλλε, ἔφασαν, ἡμᾶς οὐ καλῶς ἢ καλῶς ἔρρεξε. ταῦτα δὴ ἀκούων, καὶ μαχόμενος πρὸς αὐτὰ ὑπὲρ ὑμῶν ἀεὶ πρὸς τοὺς τὴν πόλιν εἰς ψόγον ἄγοντας, πᾶσαν εὔνοιαν ἔσχον. καί μοι νῦν ἥ τε φωνὴ προσφιλὴς ὑμῶν, τό, τε ὑπὸ πολλῶν λεγόμενον, ὡς ὅσοι Ἀθηναίων εἰσὶν ἀγαθοί, διαφερόντως εἰσὶ τοιοῦτοι, δοκεῖ ἀληθέστατα λέγεσθαι. μόνοι γὰρ ἄνευ ἀνάγκης, αὐτοφυῶς, θείᾳ μοίρᾳ, ἀληθῶς

D καὶ οὔτι πλαστῶς εἰσὶν ἀγαθοί. θαρρῶν δὴ ἐμοῦ γε ἕνεκα λέγοις ἂν τοσαῦτα ὁπόσα σοὶ φίλον. ΚΛ. Καὶ μήν, ὦ ξένε, καὶ τὸν παρ' ἐμοῦ λόγον ἀκούσας καὶ ἀποδεξάμενος, θαρρῶν ὁπόσα βούλει λέγε. τῇδε γὰρ ἴσως ἀκήκοας, ὡς Ἐπιμενίδης γέγονεν ἀνὴρ θεῖος, ὃς ἦν ἡμῖν οἰκεῖος· ἐλθὼν δὲ πρὸ τῶν Περσικῶν δέκα ἔτεσι πρότερον παρ' ὑμᾶς, κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ μαντείαν, θυσίας τε ἐθύσατό τινας, ἃς ὁ θεὸς ἀνεῖλε· καὶ δὴ καὶ φοβουμένων τὸν

E Περσικὸν Ἀθηναίων στόλον, εἶπεν ὅτι δέκα μὲν ἐτῶν οὐχ ἥξουσιν· ὅταν δὲ ἔλθωσιν, ἀπαλλαγήσονται, πράξαντες οὐδὲν ὧν ἤλπιζον, παθόντες τε ἢ δράσαντες πλείω κακά. τότ' οὖν ἐξενώθησαν ὑμῖν οἱ πρόγονοι ἡμῶν· καὶ εὔνοιαν ἐκ τόσου ἔγωγε ὑμῖν καὶ οἱ

ἡμέτεροι ἔχουσι γενεῖς. ΑΘ. Τὰ μὲν τοίνυν ὑμέτερα ἀκούειν, ὡς ἔοικεν, ἕτοιμ' ἂν εἴη· τὰ δ' ἐμά, βούλεσθαι μὲν ἕτοιμα, δύνασθαι δέ, οὐ πάνυ ῥᾴδια· ὅμως δὲ πειρατέον. πρῶτον δὴ οὖν πρὸς τὸν λόγον ὁρισώμεθα παιδείαν τί ποτ' ἐστί, καὶ τίνα δύναμιν ἔχει. διὰ γὰρ ταύτης φαμὲν ἰτέον εἶναι τὸν προκεχειρισμένον ἐν τῷ νῦν λόγον ὑφ' ἡμῶν, μέχρι περ ἂν πρὸς τὸν θεὸν ἀφίκηται. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν δρῶμεν ταῦτα, εἴπερ σοί γε ἡδύ. ΑΘ. Λέγοντος τοίνυν ἐμοῦ τί ποτε χρὴ φάναι παιδείαν εἶναι, σκέψασθε ἂν ἀρέσκῃ τὸ λεχθέν. ΚΛ. Λέγοις ἄν. ΑΘ. Λέγω δή, καί φημι τὸν ὁτιοῦν ἀγαθὸν ἄνδρα μέλλοντα ἔσεσθαι, τοῦτο αὐτὸ ἐκ παίδων εὐθὺς μελετᾶν δεῖν, παίζοντά τε καὶ σπουδάζοντα, ἐν τοῖς τοῦ πράγματος ἑκάστοις προσήκουσιν. οἷον, τὸν μέλλοντα ἀγαθὸν ἔσεσθαι γεωργόν, ἤ τινα οἰκοδόμον, τὸν μὲν οἰκοδομοῦντά τι τῶν παιδείων οἰκοδομημάτων παίζειν χρή· τὸν δ' αὖ, γεωργοῦντα· καὶ ὄργανα ἑκατέρῳ σμικρά, τῶν ἀληθινῶν μιμήματα, παρασκευάζειν τὸν τρέφοντα αὐτῶν ἑκάτερον. καὶ δὴ καὶ τῶν μαθημάτων ὅσα ἀναγκαῖα προμεμαθηκέναι, μανθάνειν· οἷον τέκτονα, μετρεῖν ἢ σταθμᾶσθαι· καὶ πολεμικόν, ἱππεύειν παίζοντα, ἤ τι τῶν τοιούτων ἄλλο ποιοῦντα. καὶ πειρᾶσθαι διὰ τῶν παιδιῶν ἐκεῖσε τρέπειν τὰς ἡδονὰς καὶ ἐπιθυμίας τῶν παίδων, οἷ ἀφικομένους αὐτοὺς δεῖ τέλος ἔχειν. κεφάλαιον δὴ παιδείας λέγομεν τὴν ὀρθὴν τροφήν· ἣ τοῦ παίζοντος τὴν ψυχὴν εἰς ἔρωτα ὅτι μάλιστα ἄξει τούτου, ὃ δεήσει γενόμενον ἄνδρ' αὐτὸν τέλειον εἶναι τῆς τοῦ πράγματος ἀρετῆς. ὁρᾶτε οὖν εἰ μέχρι τούτου γε (ὅπερ εἶπον) ὑμῖν ἀρέσκει τὸ λεχθέν. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Μὴ τοίνυν μηδὲ ὃ λέγομεν εἶναι παιδείαν, ἀόριστον γένηται. νῦν γὰρ ὀνειδίζοντες ἐπαινοῦντές θ' ἑκάστων τὰς τροφάς, λέγομεν ὡς τὸν μὲν πεπαιδευμένον ἡμῶν ὄντα τινά, τὸν δέ, ἀπαίδευτον, ἐνίοτε εἴς τε καπηλείας καὶ ναυκληρίας, καὶ ἄλλων τοιούτων μάλα πεπαιδευμένων ἀνθρώπων σφόδρα. οὐ γὰρ ταῦτα ἡγουμένων, ὡς ἔοικεν, εἶναι παιδείαν, ποιοῦσαν ἐπιθυμητήν τε καὶ ἐραστὴν τοῦ πολίτην γενέσθαι τέλεον, ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι ἐπιστάμενον μετὰ δίκης. ταύτην τὴν τροφὴν ἀφορισάμε-

A perdurauit. ATHEN. Quod ad vos ergo attinet, vt ex veſtris videor intelligere, ad audiẽdum parati eſtis. ego verò id quidem velim, poſſe autem minimè eſt mihi facile: elaborandum tamen eſt. Primùm ergo, ad ſermonis noſtri ordinem conſtituendum, quid DISCIPLINA ſit, quámque vim habeat, definiamus. ea enim via progredi debere videtur ſermo nunc à nobis inſtitutus, donec ad ipſum Deũ perueniat. CL. Ita ergo agamus vt tibi libuerit. ATH. Mihi igitur conăti explicare quid ſit diſci-

B plina, quæſo attendite an vobis quod dixero probetur. C. Aggredere ſané. ATH. Ita igitur ſtatuo, Eum qui vir bonus euaſurus ſit, hoc ipſũ à puero ſtatim meditari & excolere debere iocóve ſerióve: atque in illis rebus verſari quæ ad eã rem cui ſe deſtinat, aliquo modo conducere videantur. Exempli cauſa: ſiquis vel agricola, vel architectus futurus eſt, ludentem oportet pueriles quaſdam domunculas extruere, ſi architecturæ operam velit adhibere. ſin agriculturæ, terræ colendæ maturè ſe exercere. is denique qui vtrunque educat, parua

C quædam inſtrumenta, verorum inſtrumẽtorum imagines, præparare debet, quibus alumnorum animos ad res veras ſenſim aſſuefaciat. quinetiam ex iis diſciplinis quæ priùs diſci debent, tanquam ad principem artem miniſtræ & famulæ, quæcũque ſunt neceſſariæ diligenter ſunt ab eo perdiſcendæ. vt qui futurus eſt faber, diſcat metiri, & amuſſi rectè vti: qui militaris, equitare ludendo, & ſimilia actitare: denique ita conãdum eſt per iocos eò voluptates & cupiditates puerorum inclinare, quò & ipſi debẽt aſpirare, atque vbi eò peruenerint, ibi con-

D quieſcere. Caput nimirum diſciplinæ ſtatuimus rectam educationem, quæ iocantis animum ad amorem maximè illius rei deducet, quam, vbi ad virilem ætatem peruenerit, oportuerit eſſe totius vitæ firmamentum, & muneris ſui certum primariúmque robur. Videte ergo an id quod dixi ad hunc quidem vſque locum, vobis probetur. CL. Quidni? ATH. Iam verò & illud quidem quod iam diſciplinæ nomine ita deſcripſimus, ne ſane indefinitum atque indeterminatũ ſit. latius enim hoc

E vocabulum aliquando extenditur. nam ſi vel exprobramus aut commendamus ſingulorum educationes, dicimus illos aut diſciplina rectè eſſe excultos, aut omnis diſciplinæ rudes: & illud aliquando vocabulum mechanicis artibus, inſtitoriæ, nauticæ & huiuſmodi adhibebitur: nõ eo quidẽ modo quo diſciplinæ nomen vſurpamus, vt illius ſtudio & amore inflammemur, & ciues boni euadamus: id eſt, norimus & imperare & parere cum iuſtitia. Hoc genere diſciplinæ atque educationis noſter hic

a Ad plenam generalemque reſponſionem, θετικὴν προταθεῖσαν(?), hoc modo: Agitur de hominibus inſtituendis. Inſtitutionis nimirũ eſt maxima vis atque efficacia: & maturè quidem capeſſenda, vt in ea quidem re exercẽdi ſint iuuenum animi, in qua volumus illos excellere. Sit ergo totius ſyllogiſmi hæc maior propoſitio.

ſermo definitor in hunc modum, vt hæc vna diſciplina hoc nomine digna cenſeatur: alia verò via, ſeu ratio, quæ vel ad diuitias comparandas aut robur, aut aliam ſine prudenti & intelligenti ratione peritiam referatur, humilis quædã atque illiberalis, nec digna omnino quæ diſciplinæ nomẽ ſortiatur. Sed inter nos nulla erit de ipſo vocabulo controuerſia: verùm de re ipſa communibus ſententiis inter nos ita conſtet, Eos qui rectè fuerint diſciplina exculti, ferè bonos viros euadere: nec diſciplinam vllo modo contemnendam, tanquam præſtantiſſimarum rerum primarium bonum, quod optimis quibuſque viris inſit: &, ſiquando declinet atque limites quodammodo tranſiliat, poſſe eam emendari atque reſtitui: illud verò ſemper cunctis mortalibus per omnem vitam omni animi contentione enitendum. CL. Rectè, & ea quæ dicis, ſanè concedimus. ATH. [a] Nempe iam & illud conceſſimus, Bonos quidem viros ad imperandum aptos eſſe: malos verò atque profligatos, nullo modo. CL. Veriſſimè dicis. ATH. Hoc verò ipſum in quo nunc verſamur, clarius rurſum & magis perſpicuè explicemus: vt rem ipſam imagine quadam, ſi poſſum, veſtris oculis ita repræſentem, vt à vobis recipiatur. CL. Perge. ATH. Igitur vnũ aliquem noſtrûm in medio conſtituamus. CL. Eſto. ATH. [b] Et ita quidem vt in ſeipſo duos conſiliarios habeat, aduerſarios quidem illos atque inſipientes, quos nominamus Voluptatem & Dolorem. CL. Eſto. ATH. Ad hos ambos rerum futurarum opiniones accedant, nimirũ, communi quidem nomine, Spes: peculiari autem, Timor, doloris aduenientis expectatio. illi verò contrario oppoſita, Confidẽtia: inter verò hos omnes Ratiocinatio, dictans ecquid iſtorum ſit melius aut peius: quæ quum extiterit commune Reipubl. decretum, LEX nuncupetur. CL. Vix ac ne vix quidem aſſequor: perge tamen in ſermone inſtituto, perinde acſi ego te intelligerem. MEG. Et mihi quidem idem contingit. ATH. De his verò rebus hunc in modum conſideremus. diuinũ quippe miraculum ex ipſis animantibus noſtrûm vnumquemque exiſtimabimus, ſeu ludibrio quodam ſeu ſeriò conſtitutum. non enim id quidem certò cognoſcimus: hoc tamen nouimus, Affectiones illas, tãquam neruos aut funiculos in nobis inſitos, nos trahere, obnixáſque nos inuicem retrahere ad contrarias oppoſitáſque actiones: vbi inuicem diuulſæ diſtractǽque Virtus & Vitioſitas iacent. ſic enim ratio edicit, vnam tractionum illarum ſemper eſſe ſequendam, neque illam relinquendam vnquam, ſed hac omnibus neruis obnitendum eſſe.

a Aſſumptio, Atqui debemus legum imperio nos tradere: ergo illæ maturè diſcendæ.

b Explicatio illius aſſumptionis, legẽ eſſe quaſi intermedium quoddã vinculum ad frænandas noſtras cupiditates: inter quas voluptas & dolor ſũt primariæ. Ergo, vt legiſlator præſtet officium ſuum, neceſſe eſt vt hominis (cuius videlicet cauſa leges feruntur) naturam perſpiciat atque intelligat: ne imaginarias quaſdam & inutiles diuinationes fruſtra hominibus proponat: ſed ita omnes leges ſuas conformet, tanquam duarum illarum frænandarum æquam & prudentem regulã. Eſt igitur altera pars ſermonis, SVBIECTVM legum, nimirum hominis natura: cui regendæ præſcribuntur leges. Præclara autem eſt humanæ naturæ & expreſſa ὑποτύπωσις: quantum quidem corrupta hominis natura ſeipſam conſpicere potuit.

A νος ὁ λόγος εἶναι, ὡς ἐξ ὧν φαίνεται, νῦν βούλοιτ᾽ ἂν μόνην παιδείαν προσαγορεύειν· τὴν δὲ εἰς χρήματα τείνουσαν, ἤ τινα πρὸς ἰσχύν, ἢ καὶ πρὸς ἄλλην τινὰ σοφίαν, ἄνευ νοῦ καὶ δίκης, βάναυσόν τ᾽ εἶναι καὶ ἀνελεύθερον, καὶ οὐκ ἀξίαν τὸ παράπαν παιδείαν καλεῖσθαι. ἡμεῖς δὴ μηδὲν ὀνόματι διαφερώμεθ᾽ αὐτοῖς· ἀλλ᾽ ὁ νῦν δὴ λόγος ἡμῖν ὁμολογηθεὶς μενέτω, ὡς οἵ γε ὀρθῶς πεπαιδευμένοι, σχεδὸν ἀγαθοὶ γίγνονται· καὶ δεῖ δὴ τὴν παιδείαν

B μηδαμοῦ ἀτιμάζειν, ὡς πρῶτον τῶν καλλίστων τοῖς ἀρίστοις ἀνδράσι παραγιγνόμενον· καὶ, εἴ ποτε ἐξέρχεται, δυνατὸν δ᾽ ἐστὶν ἐπανορθοῦσθαι, τοῦτ᾽ ἀεὶ δραστέον διὰ βίου παντὶ κατὰ δύναμιν. ΚΛ. Ὀρθῶς καὶ συγχωροῦμεν ἃ λέγεις. ΑΘ. Καὶ μὴν πάλαι γε συνεχωρήσαμεν ὡς ἀγαθῶν μὲν ὄντων τῶν δυναμένων ἄρχειν αὑτῶν, κακῶν δὲ, τῶν μή. ΚΛ. Λέγεις ὀρθότατα. ΑΘ. Σαφέστερον ἔτι τοίνυν ἀναλάβωμεν τοῦτ᾽ αὐτὸ ὅ,τι ποτὲ λέγο-

C μεν. καί μοι δι᾽ εἰκόνος ἀποδέξασθε, ἐάν πως δυνατὸς ὑμῖν γένωμαι δηλῶσαι τὸ τοιοῦτον. ΚΛ. Λέγε μόνον. ΑΘ. Οὐκοῦν ἕνα μὲν ἡ-

2 μῶν ἕκαστον αὐτὸν τιθῶμεν; Ναί. ΑΘ. Δύο δὲ κεκτημένον ἐν αὑτῷ ξυμβούλω, ἐναντίω τε καὶ ἄφρονε, ὣ προσαγορεύομεν ἡδονὴν καὶ λύπην. ΚΛ. Ἔστι ταῦτα. ΑΘ. Πρὸς δὲ τούτοιν ἀμφοῖν αὖ δόξας μελλόντων· οἷν κοινὸν μὲν ὄνομα ἐλπίς· ἴδιον δὲ, φόβος μὲν, ἡ πρὸ λύπης ἐλπίς· θάρρος δὲ, ἡ

D πρὸ τοῦ ἐναντίου. ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις, λογισμὸς, ὅ,τι ποτ᾽ αὐτῶν ἄμεινον ἢ χεῖρον· ὃς γενόμενος δόγμα πόλεως κοινὸν, νόμος ἐπωνόμασται. ΚΛ. Μόγις μέν πως ἐφέπομαι· λέγε μὴν τὸ μετὰ ταῦτα, ὡς ἑπομένου. ΜΕΓ. Καὶ ἐν ἐμοὶ μὲν ταυτὸ τοῦτο πάθος ἔνι. ΑΘ. Περὶ δὴ τούτων διανοηθῶμεν οὑτωσί. θαῦμα μὲν ἕκαστον ἡμῶν ἡγησώμεθα τῶν ζώων θεῖον, εἴτε ὡς παίγνιον ἐκείνων, εἴτε ὡς σπουδῇ τινὶ ξυνεστηκός. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε γιγνώσκο-

E μεν· τόδε δὲ ἴσμεν, ὅτι ταῦτα τὰ πάθη ἐν ἡμῖν οἷον νεῦρα ἢ μήρινθοί τινες ἐνοῦσαι, σπῶσί τε ἡμᾶς, καὶ ἀλλήλαις ἀνθέλκουσιν, ἐναντίαι οὖσαι, ἐπ᾽ ἐναντίας πράξεις, οὗ δὴ διωρισμένη ἀρετὴ καὶ κακία κεῖται. μιᾷ γάρ φη-

3 σιν ὁ λόγος δεῖν τῶν ἕλξεων ξυνεπόμενον ἀεὶ, καὶ μηδαμῇ ἀπολειπόμενον ἐκείνης, ἀνθέλκειν τοῖς ἄλλοις νεύροις ἕκαστον. ταύ-

γρ. ὡς ἐμοὶ φ[...] νεται.

Legit παν[...] Fic. Alioqu[...] getur παντὶ [...] δραστέον.

Nõ agnoſ[...] τῶν Fic. [...] lẽdum uel [...] mutandum [...] tur.

Malim μ[...] τιν, & [...] iungere a[...] interpung[...] poſt ταῦτα.

A τὴν δ' εἶναι τὴν τοῦ λογισμοῦ ἀγωγὴν χρυσῆν καὶ ἱεράν, τῆς πόλεως κοινὸν νόμον ἐπικαλουμένην. ἄλλας δέ, σκληρὰς καὶ σιδηρᾶς· τὴν δέ, μαλακήν, ἅτε χρυσῆν, οὖσαν τὰς δ' ἄλλας, παντοδαποῖς εἴδεσιν ὁμοίας, 4 δεῖν τῇ καλλίστῃ ἀγωγῇ τῇ τοῦ νόμου ἀεὶ ξυλλαμβάνειν. ἅτε γὰρ τοῦ λογισμοῦ καλοῦ μὲν ὄντος, πρᾴου δὲ καὶ οὐ βιαίου, δεῖσθαι ὑπηρετῶν αὐτοῦ τὴν ἀγωγήν, ὅπως ἂν ἡμῖν τὸ χρυσοῦν γένος νικᾷ τὰ ἄλλα γένη. καὶ οὕτω δὲ περὶ θαυμάτων ὡς ὄντων ἡμῶν ὁ μῦθος ἀρετῆς B σεσωσμένος ἂν εἴη· καὶ τὸ κρείττω ἑαυτοῦ καὶ ἥττω εἶναι, τρόπον τινὰ φανερὸν ἂν γίγνοιτο μᾶλλον ὃ νοεῖ· καὶ ὅτι πόλιν καὶ ἰδιώτην τὸν μὲν λόγον ἀληθῆ λαβόντα ἐν ἑαυτῷ περὶ τῶν ἕλξεων τούτων, τούτῳ ἑπόμενον δεῖ ζῆν· πόλιν δέ, ἢ παρὰ θεῶν τινος, ἢ παρὰ τούτου τοῦ γνόντος ταῦτα λόγον παραλαβοῦσαν, νόμον θεμένην, αὑτῇ τε ὁμιλεῖν καὶ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν. οὕτω καὶ κακία δὲ καὶ ἀρετὴ σαφέστερον ἡμῖν διηρθρωμένον ἂν εἴη· ἐναργεστέ- C ρου δ' αὐτοῦ γενομένου, καὶ παιδεία καὶ τἆλλα ἐπιτηδεύματα ἴσως ἔσται μᾶλλον καταφανῆ. καὶ δὴ καὶ τὸ περὶ τῆς ἐν τοῖς οἴνοις διατριβῆς, ὃ δόξαιθ' εἶν μὲν ἂν εἶναι φαύλου πέρι μήκους πολὺ λόγων περιττὸν εἰρημένον. ΚΛ. Φανείη δὲ τάχ' ἂν ἴσως τοῦ μήκους γ' αὐτῶν οὐκ ἀπάξιον. ΑΘΗ. Εὖ λέγεις· καὶ περαινώμεθ' ὅ,τι περ ἂν τῆς γε νῦν διατριβῆς ἄξιον γίγνηται. ΚΛ. Λέγε δή. ΑΘ. Προσφέροντες τῷ θαύματι τούτῳ τὴν μέθην, D ποῖόν τι ποτὲ αὐτὸ ἀπεργασόμεθα; ΚΛΕΙ. Πρὸς τί δὲ σκοπούμενος αὐτὸ ἐπανερωτᾷς; ΑΘΗ. Οὐδέν πω πρὸς ὅ,τι· τοῦτο δὲ ὅλως κοινωνῆσαν τούτῳ, ποῖόν τι ξυμπίπτει γίγνεσθαι. ἔτι δὲ σαφέστερον ὃ βούλομαι πειράσομαι φράζειν. ἐρωτῶ γὰρ τὸ τοιόνδε, ἆρα σφοδροτέρας τὰς ἡδονὰς καὶ λύπας καὶ θυμοὺς καὶ ἔρωτας ἡ τῶν οἴνων πόσις ἐπιτείνει; ΚΛ. Πολύ γε. ΑΘΗ. Τί δ' αὖ τὰς αἰσθήσεις καὶ μνήμας καὶ δόξας καὶ φρονήσεις; E πότερον ὡσαύτως σφοδροτέρας; ἢ πάμπαν ἀπολείπει ταῦτα αὐτόν, ἂν κατακορής τις τῇ μέθῃ γίγνηται; ΚΛ. Ναί, πάμπαν ἀπολείπει. ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν εἰς ταὐτὸν ἀφικνεῖται τὴν τῆς ψυχῆς ἕξιν τῇ τότε ὅτε νέος ἦν παῖς. ΚΛΕΙΝ. Τί μήν; ΑΘΗ. Ἥκιστα δὴ τότ' ἂν αὐτὸς αὑτοῦ γίγνοιτο ἐγκρα-

Hunc eſſe illius rationis ductum, aureum quidem & ſacrum, qui communis reipublicæ Lex nuncupatur. alias verò illas tractiones, duras quidem atque ferreas, hãc verò mollem, vtpote auream, eſſe. alias verò multiformes & varias. Oportere igitur nos pulcherrimo illi Legis ductui ſemper opem ferre, eique vnicè fauere. Nam quum rationis iudicium honeſta res ſit & mitis, non verò violenta, ipſius ductum miniſtris indigere, vt aureum in nobis genus alia genera ſuperet. Atque hunc quidem ferè in modũ, fabulæ illius qua homo dicitur diuinum quoddam miraculum, memoria ad nos vſque incolumis euaſit: & quale ſit in nobis virtutis imperium ſignificatur hoc ſermonis inuolucro: & quàm verum ſit illud, Vnumquenque ſeipſo & meliorem & deteriorem eſſe, quadam ratione magis perſpicuum eſt quàm præ ſe ferat. & rempublicã & priuatum hominem, ſi veram illam tractionum rationem in ſe ſuſceperit, illius auſpiciis vitam ſuam inſtituere debere: rempubl. autem, ſeu ab aliquo deo, ſeu ab eo qui hæc cognouerit, accepta ratione, eã habere pro lege, & ad eius normam officia ſua ſecum & cum cæteris ciuitatibus inſtituere atque componere. Ita & de virtute & de vitio dilucidius & quaſi articulatius hũc in modũ diſſeratur. Quòd ſi illud perſpicuè intelligatur, tota etiam de diſciplina aliiſque inſtitutis ratio atque diſquiſitio facilior erit atque planior. Et de compotandi quidem modo & ritu (quæ res per ſe tenuis atque leuis videtur) ſermo, prolixæ iſtius orationis occaſionem dedit. CL. Non tamen videtur importuna aut diſſentanea illa prolixitas. ATH. Rectè ais: hæc verò quæ modò diximus ſuperiori illi de ebrietate ſermoni, quãtum quidem opportunum aut neceſſarium videbitur, ſanè applicemus. ATH. Ad illud miraculum Ebrietatem quaſi comparantes, ecquale verò illud efficiemus? CL. [a]Qua de cauſa illud rogas? ATH. Nondũ dico in quem finem hæc rogem: ſed, ſi miraculum illud de quo loquuti ſumus, illi ſe commiſceat, ecquale illud eſſe cõtingat. Verùm id quod volo conabor clarius explicare. illud enim rogo, An vini potio illas cupiditates & dolores & iras vehemẽtius excitet. CL. Omnino, & quidem maximè. ATH. Quid verò ipſam ſentiendi, reminiſcendi, opinandi, intelligendi facultatem, vtrum æquè vehementiores efficiat, an potius extinguat, ſiquis ebrietate fuerit occupatus? CL. Prorſus quidem extinguit, certè ne vllo modo agant. ATH. In eum ergo animi ſtatum redit ebrius, in quo erat quum adhuc eſſet puer. CL. Quid ais? ATH. Minimè profectò tunc ipſe ſuiipſius erit cõ-

a Generalis illius doctrinæ certa & neceſſaria regula, Eam eſſe conſentaneam & fructuoſam inſtitutionẽ, quæ pugnam illã humanarũ cupiditatum componat, id eſt, efficiat vt illæ pareant atque obtemperent Rationi. Adiungitur continuò illius applicatio, At ebrietas nõ modò non illas componit, ſed grauiſſimè inter ſe committit, & vehementiores concitatioréſque reddit. Ita accommodare idẽ inculcat exemplum, ex quo ſumpſerat primam occaſionem ſermonis.

pos. CL. Minimé. ATH. Nónne dicemus huiuſmodi hominem improbiſſimum atque nequiſſimum eſſe? CL. Certé. ATH. Non enim tantùm de ſenibus verum eſt prouerbium, Bis pueros eſſe ſenes: ſed illud etiam ebrio quadrat. CL. Rectiſſimè ais, hoſpes. ATH. Quum igitur res ita ſe habeat, nulláne ratio ita in nobis erit efficax vt eam eſſe guſtandam nobis in animum inducat, neque omnibus viribus eſſe fugiẽdam? CL. Id quidem apparet. tu verò te ad id demonſtrandum paratum eſſe dicebas. ATH. Opportunè id quidem in memoriam reuocas. & nunc quidẽ paratus ſum: quandoquidem dicitis vtrique vos ad audiendum paratos eſſe. CL. Quídni audiremus? & niſi alia cauſa adeſſet, hæc ſaltem nos moueret, quòd permirum illud & abſurdum valde videatur, Quî fiat vt homo ſeſe vltrò & volens ad omnem nequitiam coniiciat. ATH. Animi intelligis. annon? CL. Ita, animi. ATH. Nunquid mirabimur ſiquis in corporis prauitatem, maciẽ videlicet, deformitatem, imbecillitatem, impotentiámque, deueniat? CL. Quídni? ATH. Eóſne igitur qui medicorum officinas ad epotanda pharmaca frequẽtare ſolent, exiſtimamus ignorare, futurum vt intra paucos dies & ad longum tamen & diuturnum tempus habeant huiuſmodi corpus, vt ſi ita affectum perpetuò ſint habituri, viuere nolint? At eóſne etiam qui grauioribus illis Gymnaſtices exercitationibus ſe dedũt, neſcimus imbecillos atque infirmos continuò euadere? CL. Hæc omnia nouimus. ATH. Igitur oportet de aliis viuendi inſtitutis eodem modo ſtatuere. CL. Oportet. ATH. Et in hoc compotandi inſtituto idem perſpiciendum, ſiquid adhuc reſtat quod in illo rectè conſiderari poſſit. CL. Quídni? ATH. Siquam ergo vtilitatem illa habere videatur, non minorem ea quæ à corporis exercitatione proficiſcitur, principio quidẽ eam vincit: quòd nimirũ hæc cum aliquo dolore fiat, illa verò nullum habeat dolorem ſecum cõiunctum. CLI. Ita quidem videtur. at certè mirarer ego ſi in ipſa illa compotatione ſimile quiddam reperiretur. ATH. Illud verò à me elaborandum eſt vt vobis explicem quoquo modo poſſum. dic mihi verò, Duóne timorum genera propemodum ſibi contraria poſſumus perſpicere? CL. Ecquǽnam? ATH. Huiuſmodi. timemus nimirum mala quæ futura expectamus. CL. Ita. ATH. Metuimus quidẽ ſæpe de noſtra exiſtimatione, ne habeamur mali, quum aliquid aut dicimus aut facimus non ſatis honeſté. quem timorem

A τῆς. ΚΛ. Ἥκιστα. ΑΘ. Ἆρ' οὖν πονηρότατος 5 φαμὲν ὁ τοιοῦτος; ΚΛ. Πολύ γε. ΑΘΗ. Οὐ μόνον ἄρ', ὡς ἔοικεν, ὁ γέρων δὶς παῖς γίγνοιτ' ἄν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς. ΚΛ. Ἄριστα εἶπες ὦ ξένε. ΑΘ. Τούτου δὴ τοῦ ἐπιτηδεύματος ἔσθ' ὅστις λόγος ἐπιχειρήσει πείθειν ἡμᾶς ὡς χρὴ γεύεσθαι, καὶ μὴ φεύγειν παντὶ σθένει κατὰ τὸ δυνατόν; ΚΛΕΙΝ. Ἔοικεν εἶναι. σὺ γοῦν φῄς, καὶ ἕτοιμος ἦσθα νῦν δὴ λέγειν. ΑΘΗΝ. Ἀληθῆ μέντοι μνημο- B νεύεις. καὶ νῦν γ' εἰμὶ ἕτοιμος, ἐπειδήπερ σφώ γε ἐθελήσειν προθύμως ἔφατον ἀκούειν. ΚΛ. Πῶς δ' οὐκ ἀκουσόμεθα; κἂν εἰ μηδενὸς ἄλλου χάριν, ἀλλὰ τοῦ θαυμαστοῦ τε καὶ ἀτόπου, εἰ δεῖ ἑκόντα ποτὲ ἄνθρωπον εἰς ἅ- 32 πασαν φαυλότητα ἑαυτὸν ἐμβάλλειν. ΑΘ. Ψυχῆς λέγεις. ἦ γάρ; ΚΛΕΙΝ. Ναί. ΑΘ. Τί δέ; σώματος ὦ ἑταῖρε εἰς πονηρίαν, λεπτότητά τε καὶ αἶσχος καὶ ἀδυναμίαν, θαυμάζοιμεν ἂν εἴ ποτέ τις ἑκὼν εἶναι ἐπὶ τὸ τοι- C οῦτον ἀφικνεῖται; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗ. Τί οὖν; τοὺς εἰς τὰ ἰατρεῖα αὐτοὺς βαδίζοντας ἐπὶ φαρμακοποσίᾳ, ἀγνοεῖν οἰόμεθα ὅτι μετ' ὀλίγον ὕστερον καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἕξουσι τοιοῦτον τὸ σῶμα, οἷον εἰ διὰ τέλους ἔχειν μέλλοιεν, ζῆν οὐκ ἂν δέξαιντο; ἢ τοὺς ἐπὶ τὰ γυμνάσια καὶ πόνους ἰόντας οὐκ ἴσμεν ὡς ἀσθενεῖς εἰς τὸ παραχρῆμα γίγνονται; ΚΛ. Πάντα ταῦτα ἴσμεν. ΑΘ. Καὶ ὅτι τῆς μετὰ ταῦτα ὠφελείας ἕνεκα ἑκόντες πορεύ- D ονται; ΚΛ. Κάλλιστα. ΑΘ. Οὐκοῦν χρὴ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων πέρι διανοεῖσθαι τὸν αὐτὸν τρόπον; ΚΛ. Πάνυ γε. ΑΘΗ. Καὶ τῆς περὶ τὸν οἶνον ἄρα διατριβῆς ὡσαύτως διανοητέον, εἴπερ ἔνι τοῦτο ὀρθῶς διανοηθῆναι ἐν τούτοις. ΚΛ. Πῶς δ' οὔ; ΑΘΗ. Ἂν ἄρα τινὰ ὠφέλειαν ἡμῖν ἔχουσα φαίνηται, μηδὲν τῆς περὶ τὸ σῶμα ἐλάττω, τῇ γε ἀρχῇ τῆς σωμασκίας νικᾷ· τῷ τὴν μέν, μετ' ἀλγηδόνων εἶναι, τὴν δέ, μή. E ΚΛ. Ὀρθῶς λέγεις. θαυμάζοιμι δ' ἂν εἴ τι δυναίμεθα τοιοῦτον ἐν αὐτῷ καταμαθεῖν. ΑΘ. Τοῦτ' αὐτὸ δὴ νῦν, ὡς ἔοικ', ὑμῖν ἤδη πειρατέον φράζειν. καί μοι λέγε· δύο φόβων εἴδη σχεδὸν ἐναντία δυνάμεθα κατανοῆσαι; ΚΛ. Ποῖα δή; ΑΘ. Τὰ τοιάδε. φοβούμεθα μέν που τὰ κακά, προσδοκῶντες γενήσεσθαι; ΚΛ. Ναί. ΑΘΗ. Φοβούμεθα δέ γε πολλάκις δόξαν, ἡγούμενοι δοξάζεσθαι κακοί, πράττοντες ἢ λέγοντές τι τῶν μὴ καλῶν. ὃν δὴ

Alia eſt le
μάλιστα, *q*
quendam a

καὶ καλοῦμέν γε τὸν φόβον ἡμεῖς γε (οἶμαι δὲ καὶ πάντες) αἰσχύνην. ΚΛ. Τί δ' οὔ; ΑΘΗ. Τούτους δὴ δύο ἐλέγομεν φόβους· ὧν ὁ ἕτερος ἐναντίος μὲν ταῖς ἀλγηδόσι καὶ τοῖς ἄλλοις φόβοις, " ἐναντίος δ' ἐστὶ ταῖς πλείσταις καὶ μεγίσταις ἡδοναῖς. ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις. ΑΘ. Ἆρ' οὖν οὐκ ἂν νομοθέτης, καὶ πᾶς οὗ καὶ σμικρὸν ὄφελος, τοῦτον τὸν φόβον ἐν τιμῇ μεγίστῃ σέβει, καὶ καλῶν αἰδῶ, τὸ τούτῳ θάρρος ἐναντίον, ἀναίδειάν τε προσαγορεύει, καὶ μέγιστον κακὸν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ πᾶσι νενόμικε; ΚΛ. Ὀρθῶς λέγεις. ΑΘ. Οὐκοῦν τά τ' ἄλλα πολλὰ καὶ μεγάλα ὁ φόβος ἡμᾶς οὗτος σώζει, καὶ τὴν ἐν τῷ πολέμῳ νίκην καὶ σωτηρίαν, ἓν πρὸς ἕν, οὐδὲν οὕτω σφόδρα ἡμῖν ἀπεργάζεται. δύο γὰρ οὖν ἐστὸν τὰ τὴν νίκην ἀπεργαζόμενα, θάρρος μὲν πολεμίων, φίλων δὲ φόβος, αἰσχύνης πέρι κακῆς. ΚΛ. Ἔστι ταῦτα. ΑΘ. Ἄφοβον ἡμῶν ἄρα δεῖ γίγνεσθαι καὶ φοβερὸν ἕκαστον· ὧν δ' ἑκάτερον ἕνεκα, διηρήμεθα. ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Καὶ μὴν ἄφοβόν γε ἕκαστον βουληθέντες ποιεῖν, φόβων πολλῶν τινῶν εἰς φόβον ἄγοντες αὐτὸν μετὰ νόμου, τοιοῦτον ἀπεργαζόμεθα. ΚΛ. Φαινόμεθα. ΑΘ. Τί δ' ὅταν ἐπιχειρῶμέν τινα φοβερὸν ποιεῖν μετὰ δίκης, ἆρ' οὐκ ἀναισχυντίᾳ ξυμβάλλοντας αὐτὸν καὶ " προσγυμνάζοντας, νικᾶν δεῖ ποιεῖν διαμαχόμενον αὐτοῦ ταῖς ἡδοναῖς; ἢ τῇ μὲν διαίτῃ τῇ ἐν αὐτῷ προσμαχόμενον καὶ νικῶντα αὐτήν, δεῖ τέλεον οὕτω γίγνεσθαι πρὸς ἀνδρείαν; ἄπειρος δὲ δή που καὶ ἀγύμναστος ὢν τῶν τοιούτων ἀγώνων ὁστισοῦν, οὐδ' ἂν ἥμισυ ἑαυτοῦ γένοιτο πρὸς ἀρετήν; σώφρων δὲ ἄρα τελέως ἔσται, μὴ πολλαῖς ἡδοναῖς καὶ ἐπιθυμίαις προτρεπούσαις ἀναισχυντεῖν καὶ ἀδικεῖν διαμεμαχημένος, καὶ νενικηκὼς μετὰ λόγου καὶ ἔργου καὶ τέχνης, ἔν τε παιδιαῖς καὶ ἐν σπουδαῖς, ἀλλ' ἀπαθὴς ὢν πάντων τῶν τοιούτων; ΚΛ. Οὔκουν τόν γ' εἰκότα λόγον ἂν ἔχοι. ΑΘ. Τί οὖν; φόβου φάρμακον ἔσθ' ὅστις θεὸς δέδωκεν ἀνθρώποις, ὥστε ὁπόσῳ πλέον ἂν ἐθέλῃ τις πίνειν αὐτοῦ, τοσούτῳ μᾶλλον αὑτὸν νομίζειν καθ' ἑκάστην πόσιν δυστυχῆ γίγνεσθαι; καὶ φοβεῖσθαι τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα αὐτῷ πάντα; καὶ τελευτῶντα

A nos quidem timorem, peruulgatus autem vſus pudorem nominat. CL. Quídni? ATH. Hos equidem duos dixerim timores, quorum quidem alter cõtrarius eſt angoribus & aliis timoribus, contrarius itē eſt plurimis & maximis voluptatibus. [a] CL. Rectiſſimè dicis. ATH. Nunquid ergo legiſlator, & quilibet qui cõmodum aliquod atque emolumentum hominibus afferre poteſt, hoc timoris genus colat maximo honore, & Pudorem vocet? contrà, confidentiam illius contrariam, Impudentiámque nuncupet, & maximum malum tum B ſingulatim tum omnibus publicè eſſe exiſtimet? CL. Rectè dicis. ATH. Igitur in rebus aliis plurimis & maximis ita nos ſeruat hic timor: victoriámque atque ſalutem in bello nihil æquè, ſi vnum cum alio conferatur, tam efficaciter parit. Duo enim ſunt quæ victoriam comparant: aduerſus quidem hoſtes, confidentia atque audacia: erga autem amicos, honeſta verecũdia, nē illos in rebus præter officium noſtrum factis lædamus. CL. Ita eſt. ATH. Quemlibet igitur & intrepidum videmus inde C effici, & omnes meticuloſos eſſe oportere: & quomodo & quæ ſint illa timoris genera, iam ſuprà expoſuimus. C. Certé. ATH. Quum autem vnumquemque efficere voluerimus ab omni timore vacuum, poſtquam perueſtigatis plurimis timorum generibus, ad illud genus eum adduxerimus quod legi cõgruat, talem nimirum præſtiterimus. CL. Sic profectò videtur. ATH. Quum verò aliquem inſtituerimus meticuloſum reddere cum iuſtitia, id eſt, inducere volumus vt timeat quæ ſunt timenda: D nónne illũ debemus cum impudentia quaſi copulando, atque in ea illum exercendo, ita aſſuefacere vt pugnando victoriam de voluptatibus reportet? atque adeo ſuo quodam proprio & peculiari viuendi more atque inſtituto ita ſe comparet, vt ſempiternum bellum aduerſus voluptatem ſibi eſſe ſtatuerit, quo perpetuam quoque victoriā ex ea pugna conſequatur, atque hanc ad perfectam quãdam fortitudinem ſibi muniat viam? Qui verò nec periculum ſui fecerit vllum, neq; in his certaminibus exercitatus fuerit, ne dimidio quidem ſeipſo E potietur ad virtutem. Itaque perfectè erit ille temperans, non qui cum multis voluptatibus atque cupiditatibus, quæ ad impudenter & iniuriè agendum impellant, & depugnarit & victoriam fuerit conſequutus, ratione & reipſa & arte, in iocíſve aut ſeriis rebus: ſed qui à nulla iſtarum cupiditatum vllo modo tãgatur atque percellatur. CL. Non ergo erunt conſentanea quæ dixiſti. ATHEN. Cur ergo? Timoris poculum deorum aliquis hominibus dedit, vt quãto quis plus velit ex ipſo bibere, tanto magis exiſtimet ſe ad omnem illam potionē infelicem eſſe, & præſentia & futura omnia ſibi metuat: vt licet

[a] Aliud θεώρημα, Ex cõtrario illarum duarum cupiditatũ, doloris videlicet atque voluptatis obnixæ, pulcherrimum concentum exiſtere: non tantum ex variis effectis, dum illas moderatur recta illa virtutis ratio (quãdoquidē ex dolore, honeſtus pudor: ex voluptate, liberum rerum honeſtarum ſtudium, atq; ſancta animi præſentia proficiſcatur) ſed etiam vt Legiſlator varias leges ad eam diuerſitatem concorditer continẽdam dictet; & hos quidem honoribus & præmiis ad bene agẽdum impellat, illos ſuppliciis retineat & coerceat. Ita queadmodũ vnuſquiſque ſuiipſius naturæ acerrimus æſtimator eſſe debet, vt eum exceſſum vitii declinet, ad quem cupiditatis æſtu abripitur, ita & legiſlator ſingulorum naturas inueſtiget: vt perſpecto ſuæ artis ſubiecto, huic leges ſuas prudenter accommodet.

ſit omniū hominū fortiſſimus, nihilominus tamē ad omnem quaſi formidinē tandem deueniat: poſtquā verò obdormierit & à poculo illo abſceſſerit, ſingulis rurſum diebus idem euadat? CL. Ecquódnam verò, hoſpes, dicemus inter homines huiuſmodi eſſe poculum? ATH. Nullum. ſin verò aliquando contingat, erit profectò legiſlatori ad fortitudinē vtile: quaſi illū hac de re & accommodatè quidē interrogaremus, Agedum legiſlator, ſeu Cretenſibus ſeu quibuſlibet aliis leges ponas, vtrum velis ciuium tuorum animos poſſe explorare, vt noris quantum in illis inſit vel fortitudinis vel ignauiæ? CL. Velle ſe profectò quilibet reſponderet. ATH. An id efficies cum ſecuritate & ſine magnis periculis, an cum contrariis? CL. Illud verò experimentum quilibet futurū conceſſerit cum omni ſecuritate. ATH. Illo autem poculo vtare, legiſlator, hunc ciuem in metus terroréſque inducēs, & in ipſis malorum perpeſſionibus redarguens atque reprehendens, vt illum imperterritū quaſi per vim efficias, imperando, obteſtādo, monendo, increpando, honores deferendo, & contra eum ignominiæ & opprobrii iniectis pœnis aduerſus eum qui tuis præceptis obtēperare noluerit: eum verò qui bene & viriliter fuerit exercitatus, ſine vllo detrimento dimiſeris: qui contrà malè, ei quoque grauiſſimam mulctā impoſueris. an nullo modo vtaris, quanuis nihil habeas quod in ea potione accuſes? CL. Cur non vtatur, hoſpes? ATH. Iſtarum certè rerum exercitatio, mihi crede, præter aſſuetas maximas habet mirabiléſque opportunitates in quolibet hominum genere, quicunque tandem illi ſint. Ac ſiue quis ſolus in ſolitudine verecūdiam ob oculos ponens, antequā ſatis magnos progreſſus fecerit, noluerit videri, & in lucem hominum prodire, minimè ſibi decorū eſſe exiſtimans, aduerſus formidinem ſe exerceat, poculum illud ſolùm infinitarum rerum loco ſibi comparans, rectè quidem ille aget: ſeu quis apud ſe perſuaſus ſit ſe natura & vſu ſatis inſtructum, non reformidet, dum cum pluribus compotoribus ſeſe exercet, oſtendere in neceſſario poculi diſcrimine ſuam potentiam atque efficaciam, exultātior videlicet & quaſi triumphans, vt per impudentiam nulla in re magna fallatur, neque propter virtutem ſtatu moueatur: ad vltimam verò potionem, ante ebrietatem diſcedat, poculi illius cladem & incommodum omni ſtudio & diligentia pertimeſcens. CL. Certè. tēperanter enim atque prudēter ille agit, hoſpes, qui ſic agit. ATH. Rurſus verò ad legiſlatorē ſermonē noſtrum cōuer-

A εἰς πᾶν δέος ἰέναι τὸν ἀνδρειότατον ἀνθρώπων, ἐκκοιμηθέντα δὲ καὶ τοῦ πώματος ἀπαλλαγέντα, πάλιν ἑκάστοτε τὸν αὐτὸν γίγνεσθαι; ΚΛΕΙ. Καὶ τί τοιοῦτον φαῖμεν ἄν, ὦ ξένε, ἐν ἀνθρώποις γεγονέναι πῶμα; ΑΘΗΝ. Οὐδέν. εἰ δ' οὖν ἐγένετό ποθεν, ἔσθ' ὅτι πρὸς ἀνδρείαν ἦν ἂν νομοθέτῃ χρήσιμον; οἷον τὸ τοιόνδε περὶ αὐτοῦ καὶ μάλα εἴχομεν ἂν αὐτῷ διαλέγεσθαι, Φέρε ὦ νομοθέτα, εἴτε Κρησὶν, εἴθ' οἱστισινοῦν νομοθετεῖς, πρῶτον B μὲν τῶν πολιτῶν ἆρ' ἂν δέξαιο βάσανον δυνατὸς εἶναι λαμβάνειν ἀνδρείας τε πέρι καὶ δειλίας; ΚΛΕΙΝ. Φαίη που πᾶς ἂν δηλονότι. ΑΘΗ. Τί δέ; μετ' ἀσφαλείας καὶ ἄνευ κινδύνων μεγάλων, ἢ μετὰ τῶν ἐναντίων; ΚΛ. Καὶ τοῦτο μετὰ τῆς ἀσφαλείας ξυνομολογήσει πᾶς. ΑΘ. Χρῷο δ' ἂν, εἰς τοὺς φόβους τούτους ἄγων, καὶ ἐλέγχων ἐν τοῖς παθήμασιν, ὥστε ἀναγκάζειν ἄφοβον γίγνεσθαι, παρακελευόμενος καὶ νουθετῶν, καὶ C τιμῶν; τὸν δὲ ἀτιμάζων, ὅστις σοι μὴ πείθοιτο εἶναι τοιοῦτος οἷον σὺ τάττεις ἐν πᾶσι; καὶ γυμνασάμενον μὲν εὖ καὶ ἀνδρείως, ἀζήμιον ἀπαλλάττοις ἄν· κακῶς δὲ, ζημίαν ἐπιθείς; ἢ παράπαν οὐκ ἂν χρῷο, μηδὲν ἄλλο ἐγκαλῶν τῷ πώματι; ΚΛ. Καὶ πῶς οὐκ ἂν χρῷτο, ὦ ξένε; ΑΘΗΝ. Γυμνάσια γοῦν, ὦ φίλε, παρὰ τὰ νῦν θαυμαστὴ ῥᾳστώνης ἂν εἴη καθ' ἕνα καὶ κατ' ὀλίγους, καὶ καθ' ὁπόσους τις ἀεὶ βούλοιτο. καὶ εἴτε τις ἄρα D μόνος ἐν ἐρημίᾳ τὸ τῆς αἰσχύνης ἐπίπροσθεν ποιούμενος, πρὶν εὖ ἔχειν ἡγούμενος ὁρᾶσθαι μὴ δεῖν, οὕτω πρὸς τοὺς φόβους γυμνάζοιτο, πῶμα μόνον ἀντὶ μυρίων πραγμάτων παρασκευαζόμενος, ὀρθὸν ἄν τι πράττοι· εἴτε τις ἑαυτῷ πιστεύων φύσει καὶ μελέτῃ καλῶς παρεσκευάσθαι, μηδὲν ὀκνοῖ μετὰ ξυμποτῶν πλειόνων γυμναζόμενος, ἐπιδείκνυσθαι τὴν ἐν τῇ τοῦ πώματος ἀναγκαίᾳ διαφορᾷ δύναμιν, ὑπερθέων καὶ Al. διαφορ. E κρατῶν· ὥστε ὑπ' ἀσχημοσύνης μηδὲ ἓν σφάλλεσθαι μέγα, μηδ' ἀλλοιοῦσθαι δι' ἀρετήν· πρὸς δὲ τὴν ἐσχάτην πόσιν ἀπαλλάττοιτο, πρὶν ἀφικνεῖσθαι, τὴν ἁπάντων ἧτταν φοβούμενος ἀνθρώπων τοῦ πώματος. ΚΛΕΙΝ. Ναί. σωφρονεῖ γὰρ, ὦ ξένε, καὶ ὁ τοιοῦτος οὕτω πράττων. ΑΘΗ. Πάλιν δὴ πρὸς τὸν νομοθέτην λέγωμεν τάδε,

Εἶεν, ὦ

A Εἶεν ὦ νομοθέτα. τοῦ μὲν δὴ φόβου σχεδὸν οὔτε θεὸς ἔδωκεν ἀνθρώποις τοιοῦτον φάρμακον, οὔτε αὐτοὶ μεμηχανήμεθα (τοὺς γὰρ γόητας οὐκ ἐν θοίνῃ λέγω) τῆς δὲ ἀφοβίας καὶ τοῦ λίαν θαρρεῖν καὶ ἀκαίρως ἃ μὴ χρή, πότερον ἔστι πόμα; ἢ πῶς λέγομεν; ΚΛ. Ἔστι· φήσει που τὸν οἶνον ὁ φράζων. ΑΘ. Ἢ καὶ τοὐναντίον ἔχει τοῦτο τῷ νῦν δὴ λεγομένῳ; πιόντα τὸν ἄνθρωπον, αὐτὸν αὐτοῦ ποιεῖ πρῶτον ἵλεων εὐθὺς μᾶλλον ἢ πρότερον; καὶ, ὁπόσῳ ἂν πλέον αὐτοῦ γεύηται, τοσούτῳ πλειόνων ἐλ- B πίδων ἀγαθῶν πληροῦται καὶ δυνάμεως εἰς δόξαν; καὶ τελευτῶν δὴ πάσης ὁ τοιοῦτος παρρησίας, ὡς σοφὸς ὤν, μεστοῦται, καὶ ἐλευθερίας· πάσης δὲ ἀφοβίας, ὥστε εἰπεῖν τε ἀόκνως ὁτιοῦν, ὡσαύτως δὲ καὶ πρᾶξαι; ΚΛ. Πᾶς ἡμῖν, οἶμαι, ταῦτ' ἂν συγχωροῖ. Μ. Τί μήν; ΑΘ. Ἀναμνησθῶμεν δὴ τόδε, ὅτι δύο ἔφαμεν ἡμῖν ἐν ταῖς ψυχαῖς δεῖν θεραπεύεσθαι· τὸ μὲν, ὅπως ὅτι μάλιστα θαρρήσομεν· τὸ δὲ, τοὐναντίον, ὅτι μάλιστα φοβησόμεθα. ΚΛ. C Ἃ τῆς αἰδοῦς ἔλεγες, ὡς οἰόμεθα. ΑΘ. Καλῶς μνημονεύετε. ἐπειδὴ δὲ τήν τε ἀνδρείαν καὶ τὴν ἀφοβίαν ἐν τοῖς φόβοις δεῖ καταμελετᾶσθαι, σκεπτέον ἆρα τὸ ἐναντίον ἐν τοῖς ἐναντίοις θεραπεύεσθαι δέον ἂν εἴη. ΚΛ. Τὸ γοῦν εἰκός. ΑΘ. Ἃ παθόντες ἄρα πεφύκαμεν διαφερόντως θαρραλέοι τ' εἶναι καὶ θρασεῖς, ἐν τούτοις δέον ἄν, ὡς ἔοικεν, εἴη τὸ μελετᾶν ὡς ἥκιστα εἶναι ἀναισχύντους τε καὶ θρασύτητος γέμοντας· φοβεροὺς δὲ εἰς τὸ τολμᾶν ἑκάστοτε D λέγειν, ἢ πάσχειν ἢ καὶ δρᾶν αἰσχρὸν ὁτιοῦν. ΚΛ. Ἔοικεν. ΑΘ. Οὐκοῦν ταῦτα ἔστι πάντα ἐν οἷς ἐσμὲν τοιοῦτοι, θυμός, ἔρως, ὕβρις, ἀμαθία, φιλοκέρδεια, δειλία· καὶ ἔτι τὰ τοιάδε, πλοῦτος, κάλλος, ἰσχύς· καὶ πάνθ' ὅσα δι' ἡδονῆς αὖ μεθύσκοντα παράφρονας ποιεῖ. τούτων δὲ εὐτελῆ τε καὶ ἀσινεστέραν, πρῶτον μὲν πρὸς τὸ λαμβάνειν πεῖραν, εἶτα εἰς τὸ μελετᾶν, πλὴν τῆς ἐν οἴνῳ βασάνου καὶ παιδιᾶς, τίνα ἔχομεν ἡδονὴν εἰπεῖν ἐμμετρότερον μᾶλλον, ἂν καὶ ὁπωσ- E πιοῦν μετ' εὐλαβείας γίγνηται; σκοπῶμεν γὰρ δή· δυσκόλου ψυχῆς καὶ ἀγρίας, ἐξ ἧς ἀδικίαι μυρίαι γίγνονται, πότερον ἰόντας εἰς τὰ ξυμβόλαια πεῖραν λαμβάνειν, κινδυνεύοντας περὶ αὐτῶν, σφαλερώτερον, ἢ

tamus. Eſto, legiſlator, Deum aduerſus timorem nullum nobis dediſſe remedium, neque nos nobis illud expediiſſe: (præſtigiatores enim inter hos conuiuas minimè recenſeo) verùm & vehemétius confidere, & importunè quidem, nec de quibus rebus opus eſt, vtrum eſſe aliquod poculum dixerimus? & quomodo? CL. Vinum fortaſſe aliquis eſſe dicet. ATH. Certè & cótrà hoc habet quàm id quod modò à nobis commemorabatur: Vinum videlicet hominem continuò ſeipſo lætiorem atque hilariorem reddit: &, quo plus biberit, tanto maiore & meliore ſpe eſt, & vim efficaciámque indit vt de ſe animoſius ſentiat: denique præſentia animi quadam atque libertate, tanquam ſapiens, repletur: pellitur omnis metus, vt intrepidè quiduis pariter & dicat & agat. CL. Nemo eſt, opinor, qui non illud fateatur. MEG. Cur non? ATHE. Illud ergo in memoriam reuocemus quod ſæpe eſt à nobis in hac diſputatione inculcatum, duo eſſe in animis noſtris de quibus curandis vnicè ſit elaborandum: nimirum vt vno maximè cófidamus, altero, maximè timeamus. CL. Hæc ad pudorem pertinebant, noſtra quidem ſententia. ATH. Rectè meminiſtis. quandoquidē & fortitudinē timoríſque immunitatē, quaſi imperterriti animi habitū, in timoribus meditari debemus, contrariū nimirū in contrariis conſiderandum eſt, quandoquidē medicina eſt adhibenda. CL. Vt quidem conſentaneum videtur. ATH. In quibus natura quidem ita ſumus affecti atque comparati vehementi quadam inclinatione atque indole, & in quibus etiam experientia naturales illos igniculos ita auxit vt in iis ſimus cófidentes & quaſi audaces, in iis nimirū rebus etiam atque etiam prouidendum eſt vt impudentiam fugiamus, demúſque operam ne inuerecundi & audaciæ pleni comperiamur: ſed cótrà trepidi ſimus ad quiduis quotidie & dicēdum & patiendum & turpe quicquam agēdum. CL. Ita videtur. ATH. Quamobrem hæc omnia ſunt in quibus tales ſumus, Ira, amor, iniuria, contumelia, ignorantia, turpis lucri cupiditas, ignauia: & ad hæc illa, Diuitiæ, pulchritudo, robur, & omnia illa videlicet quæ homines voluptatis illecebris inebriatos dementant. [a] Hac itaque de re vt exiguum quoddam innocuúmque periculū primùm capiamus, eiúſque exercitationem in animos noſtros inducámus, nullam habemus opportuniorem voluptatem neque magis congruentem ea quæ per vini potionem adhibito ioco mores cuiuſque explorat, ſimodò prudens accuratáque cautio adhibeatur. Ita enim conſideremus: Quum difficilis ſit atque ferus animus, ex quo infinitæ iniuriæ exiſtunt, vbi experimentum capere tutius ſit, in ipſíſne rerum cótractibus atque commerciis, quæ verſantur

a Concluſio, Ebrietatem, vt varie periculoſam & damnoſā, minimè eſſe recipiendam in bene morata republica.

variè in hominum vita, an in Bacchi ſpectaculis, aut venerea in re victo domitóque animo, vt mores alicuius ita explores vt filiæ filiíve vel vxoris pudicitiã in diſcrimen coniicias, ac proinde in chariſſimis illis rebus de ingenio & moribus facias periculum. & quáuis infinita huiuſmodi quis dicat, non tamen vnquam perfecerit vt oſtendatur quanti intereſt per iocum & quaſi temerariè ſine damnoſa mercede ſpectare. Nec verò de his quidem rebus vel Cretenſes, vel alios quoſlibet dubitaturos arbitramur, huiuſmodi explorandorum morum rationem & commodam eſſe & extra noxæ incommodíve periculum, & facilem etiam atque expeditam, ſi cum cæteris examinum generibus conferatur. CL. Verum id quidem. ATH. Hoc igitur vtiliſſimum fuerit, animorum naturas atque habitus noſſe, eius artis beneficio ad quam pertinet illorum medendorum regendorúmque cura. Eſt verò hoc, vt exiſtimo, Ciuilis facultatis officium. itáne cenſes? CLIN. Sic plané.

A ξυγγιγνομένοις μετὰ τῆς τοῦ Διονύσου θεωρίας, ἢ πρὸς τἀφροδίσια ἡττημένης τινὸς ψυχῆς βάσανον λαμβάνειν, ἐπιτρέποντας αὐτοῦ θυγατέρας τε καὶ υἱεῖς καὶ γυναῖκας οὕτως ἐν τοῖς φιλτάτοις κινδυνεύσαντας, ἦθος ψυχῆς θεάσασθαι. καὶ μυρία δὴ λέγων οὐκ ἄν τις ποτὲ ἀνύσειεν ὅσῳ διαφέρει τὸ μετὰ παιδιᾶς τινὰ ἄλλως ἄνευ μισθοῦ ζημιώδους θεωρεῖν. καὶ δὴ τοῦτο μὲν αὐτό, περί γε τούτων, οὔτ᾽ ἂν Κρῆτας οὔτ᾽ ἄλλους ἀνθρώπους
B οὐδένας οἰόμεθα ἀμφισβητῆσαι, μὴ οὐ πειράν τε ἀλλήλων ἐπιεικῆ ταύτην εἶναι, τό, τε τῆς εὐτελείας καὶ ἀσφαλείας καὶ τάχους διαφέρειν πρὸς τὰς ἄλλας βασάνους.

ΚΛΕΙΝ. Ἀληθὲς τοῦτό γε. ΑΘΗ. Τοῦτο μὲν ἄρ᾽ ἂν τῶν χρησιμωτάτων ἓν εἴη, τὸ γνῶναι τὰς φύσεις τε καὶ ἕξεις τῶν ψυχῶν τῇ τέχνῃ ἐκείνῃ ἧς ἐστὶ ταῦτα θεραπεύειν. ἔστι δέ που φαμέν, ὡς οἶμαι, πολιτικῆς. ἢ γάρ; ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟΜΩΝ, Ἢ, ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

PLATONIS DE LEGIBVS, Siue, DE LEGVM INSTITVTIONE, DIALOGVS SECVNDVS.

De legum ex perſonarum circunſtantiis accommodandarum ratione.

ARGVMENTVM.

SVBSTRATO legum fundamento, illarum quoque ſubiectum notarat Plato, nempe hominis naturam: cuius adeo maximam habere rationem debeat Legiſlator in legibus inſtituendis. & quoniam ex cupiditatibus humanis duæ potiſsimum dominantur, Dolor & voluptas, idcirco docuit in iis adhibendam eſſe diligentem cautionem, ne vel nimia ſit licentia, vel nimia ſeueritas. Ita leges Lacedæmonias reprehenderat, vt nimium ſeueras: & hac occaſione egit de modo voluptatis, in hypotheſi inſtituta ebrietatis ſiue compotationis. Inde reuocata ad theſin hypotheſi, aiebat naturarum variarum circunſtantias eſſe conſiderandas, vt ex illarum ratione leges prudenter accommodari poſsint. quam quæſtionem in primo libro inchoatam, hoc ſecundo diligenter perſequitur, DE LEGVM videlicet EX PERSONARVM CIRCVNSTANTIIS ACCOMMODANDARVM RATIONE. Docet igitur quantum habeat momentum diſciplina, & in ipſorum quidem puerorum animis: Omnium autem ætatum decoram quandam eſſe harmoniam, quaſi rythmum, choream, melos: ita quidem vt & animi & corporis varii habitus inde conformentur. Senſum quippe ordinémque voluptatis eſſe in homine, vt quod iucundè & lubenter agitur, rectè agi videatur. Ita tractat ἐπισοδικὴν quæſtionem, De modo voluptatis: cuius ſpecies quaſdam commemorat in Muſica, Gymnaſtica, & in ipſa compotatione (vnde generalis ſermonis ductum fuerat initium) ad quam etiam vltimis dialogi verbis redit. Omnia autem grandi genere dicendi explicat, vt in re iucunda & florida, iucundam quoque floridámque orationis formam quæſiiſſe videatur. Et ita quidem diſputationis & θέσις & οἰκονομία notetur.

POLITICA, ſiue merè, ſiue ad argumentum politicum adhibita.

1 *Diſciplina eſt maximi momenti ad rempublicam conſtituendam, cuius nimirum ſalus illa innititur.*

2 *Diſciplinæ ratio ad puerilem ætatem potiſſimum refertur, ex qua etiam nomen habet (παιδεία enim, ἡ ἐν παισὶν νόμου ὀρθότης.) Ita plurimum intereſt ad publicos ciuitatis mores, recténe an male puerorum animis diſciplina ingeneretur.*

3 *In eo conſiſtit illa puerilis diſciplina, ut dolor & uoluptas bene & ἐναρμόστως ipſorum animis inſenuentur. id eſt, uirtutis amor, uitii odium infigatur: quò utrunque in eis ætate adoleſcente adoleſcat.*

4 *Humanarum cupiditatum potentiſſimæ ſunt & περὶ κώειαι, Voluptas & Dolor: uni autem inter omnes animantes homini tributus eſt Voluptatis & doloris ſenſus & ordo.*

5 *Vt illarum ἐνέργειαι in hominibus ſunt maximè perſpicuæ, ita prouidere debet legislator ut illæ certis legibus definiantur: ne ſit infinita quædam δυσκρασία, ſed ex honeſti formula circumſcribantur.*

6 *Εὐαρμοστία illa uirtutis & in animo & in corpore perſpicuè apparet, illud nimirum quod decet & conſentaneum eſt. quod quidem ut in omni honeſtate uerſatur, ita & ad ſingulas partes pertinet honeſtatis, & in omnem uitam latè manat.*

7 *Hinc ætatum, perſonarum, temporum τὸ εὔρυθμον obſeruandum eſt, ut ſuum cuique σχῆμα tribuatur, ſuus ῥυθμός: ac proinde nihil ſit in bene morata republica ἀπαίδευτον.*

8 *Illud decorum, χορείας, ῥυθμοῦ, μέλους nominibus figuratè deſignat Plato, & nudam quoque ſimplicémque doctrinam tradit.*

9 *Voluptatis illius ſenſus ſiue ordo maximè perſpicitur in cantu, ludo, ſaltatione, gymnaſtica, conuiuiis, & cæteris eius generis ad animi requiem comparatis.*

10 *Remiſſiones illæ & quietes .i. ἀνάπαυλαι, ſunt planè neceſſariæ ad humanæ uitæ miſerias leuandas: ſicut nec debent illæ eſſe profuſæ & immodeſtæ.*

11 *Ita diſciplina nec nimium ſeuera eſſe debet, nec nimium facilis, uel laxa.*

12 *Omnis quippe illa παιδιὰ, ad relaxandum animum adhibita, debet conſtare κελτιόνων, non multitudinis, ſed probatiorum & prudentiorum. non enim omnis uoluptas ἁπλῶς quærenda eſt, ſed ea quæ gratiam habet comitem. gratia autem eſt, ἡ μετ' ὀρθότητος καὶ ἀληθείας: ut omnia uidelicet ex honeſti illius & decori regula gerantur.*

13 *Poetices, ludi, conuiuiorum debent perſcribi leges in republica.*

14 *Illæ ᾠδαὶ debent eſſe ἐπῳδαὶ .i. incantationes quædam ad animos bene & honeſtè afficiendos.*

15 *Videat legiſlator ne quidlibet liceat poetis: ſed ut innocuæ uoluptatis auſpicio, iuuenũ animis uera & ſalubria præcepta ex illuſtriũ uirorũ exẽplis infigat.*

16 *Abſint primùm à poetica falſæ & mendaces εἰκασίαι: ſed rerum naturæ & ipſarum πάθη, non rerum εἴδωλα, proponantur. quod ut præſtet poeta, res ipſas primùm norit, ueráſque illarum affectiones, ut germanam ueritatem poſſit repræſentare.*

17 *Commoda quoque exempla proponat, ad uirtutis amorem, uitii deteſtationem.*

18 *Doceat, iuſtam uitam, & optimam & feliciſſimam, ac proinde iucundiſſimam eſſe: iniuſtam uitam contrà, & peſſimam & infeliciſſimam, atque ideo iniucundiſſimam.*

19 De LVDIS *quoque præſcribendæ ſunt leges: Ne turpes ſint & immoderati, ſed ingenui & liberales: ne nos ab officio reuocent, ſed tum demum adhibeantur, quum rebus ſeriis grauibúſque ſatiſfecerimus. Et modus quoque in ludendo teneatur, Ne nimis omnia profundamus, elatique uoluptate in aliquam turpitudinem delabamur.*

20 CONVIVALES *leges ſtudioſè quoque debent perſcribi in bene conſtituta republ. hîc enim multa & homini prorſus indecora peccantur.*

21 *Conuiuia debent eſſe uincula conciliandæ & continendæ familiaritatis: ne igitur ebrietas concedatur, quæ hominum animos turbulentos reddit, & ad iurgia conciet.*

22 *Vinum quippe ut remediū tributū eſt ad emolliendam animorum duritiem (uidelicet ut candens ferrum eſt ἀλάγγον, ſic animi uino διάπυροι emolleſcunt) & ad corpora refocillanda. contrà, intemperanter ſumptum, ut uenenum, uidetur tributum ad uindictam generis humani.*

23 *Adoleſcentibus ad annum decimumoctauum uſque uini uſus eſt interdicendus: ne ignem igni & in animo & in corpore infundant, & per omnes partes deriuent atque deducant.*

24 *Conſtantis ætatis uiris, & ſenibus maximè, liberior illius uſus eſt tribuendus.*

25 *Qui aduerſus conuiuales illas leges peccat, non minus peccat quàm is qui bellicam diſciplinam uiolat: ac proinde grauiſſimè eſt eo nomine puniendus.*

26 *Hoc eſt omnibus illis ἀναπαύλαις commune, ut illarum uſus ex recta ratione definiatur .i. ut temperanter fiant, ex temporum & perſonarum decoro.*

27 *Hoc unum maximè prouidere debet legislator, ut Ciuitatis una ſit & conſentiens uoluntas: & ut opinionum una ratio, ita & animorum conſenſus unus, & una concórſque oratio.*

28 *Illi etiam atque etiam uidendum eſt ut ſtabiles firmǽque leges ferantur: ne peregrini mores in ueſtitu, in conuiuiis, in ludis & cæteris rebus introducantur: at patrii ritus ſanctiſſimè caſtiſſiméque obſeruentur.*

29 *Singulis ætatibus accommodandæ ſunt leges κατ' ἰδιοσυγκρασίας, ne quid in publico ordine ſit ἀσύμμετρον.*

30 *Fas eſt legislatori ciuiū animos prudenti quodam & fructuoſo mendacio tenere, ad maiorem legum reuerentiam iniiciendam.*

31 *Pudor ille eſt ciuilis caſtitatis & obſeruantiæ uinculū: quo uiolato, omnem honeſtatem uiolari neceſſe eſt.*

32 *Iudex præditus eſſe debet prudentia & fortitudine: illa quidem, ut minimè pendeat ex multitudinis arbitrio, quum ipſe non diſcipulus ſed magiſter ſedeat: hac uerò, ut quod rectè nouerit, forti & conſtanti animo pronuntiet. Eſt enim turpiſſimum, ut iudex eo ipſo ore quo Deum inuocarat, eodem mentiens, ius & æquū prodat atque uiolet, ob animi humilitaté.*

33 *Ciuium animis hæc debet inculcari doctrina, Omnium externarū rerum .i. ſanitatis, pulchritudinis, diuitiarū, & eius generis, poſſeſſionem ſine uirtute & iniucundā eſſe & damnoſam etiam: ac proinde iniuſto homini in malum cedere, & ſatius eſſe illis carere, ne maiora habeat adiumenta ad peccandū. Contrà, iuſto uiro omnia bona bene cedere, quippe qui illis bene utatur: ob eámque rem conſtituendum eſſe, ſolius iuſti uiri uitam uera & ſolida conſtare iucunditate.*

DE LEGIBVS DIALOGVS ſecundus.

a Diſputationis iſti' ſumma propoſitio, Hominū naturas eſſe diſpiciēdas: quarum magnum videlicet ſit in ipſis legibus momentum: ſicuti copioſè poſtea explicabit. Ex hypotheſi enim veniet ad θέσιν.

A ILLVD nimirum deinceps, vt videtur, his de rebus conſiderādum eſt, Vtrum hoc ſolum bonū ſit huiuſmodi vt in illo perſpici poſſit quomodo natura ſimus comparati, an magna quoque vtilitas multo ſtudio digna in compotatione, cuius rectè ſit inſtitutus vſus, inſit. Quid ergo dicimus? Ineſt videlicet, vt hic ſermo innuere videtur. quatenus verò & quomodo, audiamus animis attentis, ne à recta illa ratione aberremus. CL. Dic ergo.

b Illius propoſitionis ἐπεξεργασία, Eſſe quædam quaſi ſemina à natura ingenita, quæ diſciplina inoleſcant

B A. [b] Cupio à vobis in memoriā reuocari, écquid rectā diſciplinā eſſe vobis dixerim'.

ΝΟ'ΜΩΝ ΔΙΑ'ΛΟΓΟΣ δεύτερος.

A ΤΟ' ΔΗ' μετὰ τοῦτο, ὡς ἔοικε, σκεπτέον ἐκεῖνο περὶ αὐτῶν, πότερα τοῦτο μόνον ἀγαθὸν ἔχει τὸ κατιδεῖν πῶς ἔχομεν τὰς φύσεις, ἢ καί τι μέγεθος ὠφελείας, ἄξιον πολλῆς σπουδῆς, ἔνεστι τῇ κατ' ὀρθὸν χρείᾳ τῆς ἐν οἴνῳ συνουσίας. τί οὖν δὴ λέγομεν; ἔνεσθ', ὡς ὁ λόγος ἔοικε βούλεσθαι σημαίνειν· ὅπῃ δὲ καὶ ὅπως, ἀκούωμεν προσέχοντες τὸν νοῦν, μή πῃ παραποδισθῶμεν ὑπ' αὐτοῦ.

B ΚΛΕΙ. Λέγε οὖν. ΑΘΗΝ. Ἀναμνησθῆναι τοίνυν ἔγωγε πάλιν ἐπιθυμῶ τί ποτε λέγομεν ἡμῖν εἶναι τὴν ὀρθὴν παιδείαν.

Al. τανῦν, quod mihi placet.

Al. eſt lectio πρώτην.

Al. λόγον. qui acc. cum eiuſdem verbi participio ſtatim pòſt ſequitur.

Legitur etiā αὐτή ξυμφ. & ita legere malim.

Qui mouet. κατά γε τὴν ἐμὴν, obſeruet ſubſt. δόξαν, quod & alibi audiendū relinquitur.

A "τούτου γὰρ, ὥς γ' ἐγὼ τοπάζω τανῦν, ἔστιν ἐν τῷ ἐπιτηδεύματι τούτῳ καλῶς κατορθουμένῳ σωτηρία. ΚΛ. Μέγα λέγεις. ΑΘΗ. Λέγω τοίνυν τῶν παίδων παιδικὴν εἶναι πρώτην αἴσθησιν, ἡδονὴν καὶ λύπην· καὶ ἐν οἷς ἀρετὴ ψυχῇ καὶ κακία παραγίγνεται, πρῶτον ταῦτ' εἶναι· φρόνησιν δὲ καὶ ἀληθεῖς δόξας βεβαίους, εὐτυχὲς ὅτῳ καὶ πρὸς τὸ γῆρας παρεγένετο. τέλεος δ' οὖν ἔστιν ἄνθρωπος ταῦτα καὶ τὰ ἐν τούτοις πάντα κεκτημένος 2
B ἀγαθά. παιδείαν δὴ λέγω τὴν παραγιγνομένην "πρῶτον παισὶν ἀρετήν. ἡδονὴ δὲ καὶ φιλία καὶ λύπη καὶ μῖσος ἂν ὀρθῶς ἐν ψυχαῖς ἐγγίγνωνται, μήπω δυναμένων "λόγῳ λαμβάνειν· λαβόντων δὲ τὸν λόγον, συμφωνήσωσι τῷ λόγῳ, ὀρθῶς εἰθίσθαι ὑπὸ τῶν προσηκόντων ἐθῶν· "αὐτῆς θ' ἡ ξυμφωνία, ξύμπασα μὲν, ἀρετή· τὸ δὲ περὶ τὰς ἡδονὰς καὶ λύπας τεθραμμένον αὐτῆς ὀρθῶς, ὥστε μισεῖν μὲν ἃ χρὴ μισεῖν, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μέ-
3 C χρι τέλους· στέργειν δὲ ἃ χρὴ στέργειν, τοῦτ' αὐτὸ ἀποτεμὼν τῷ λόγῳ, καὶ παιδείαν προσαγορεύων, "κατά γε τὴν ἐμὴν δόξαν ὀρθῶς ἂν προσαγορεύοις. ΚΛ. Καὶ γὰρ, ὦ ξένε, ἡμῖν καὶ τὰ πρότερον ὀρθῶς σοὶ παιδείας πέρι καὶ τὰ νῦν εἰρῆσθαι δοκεῖ. ΑΘ. Καλῶς τοίνυν. τούτων γὰρ δὴ τῶν ὀρθῶς τεθραμμένων ἡδονῶν καὶ λυπῶν παιδειῶν οὐσῶν χαλᾶται τοῖς ἀνθρώποις καὶ διαφθείρεται τὰ πολλὰ ἐν τῷ βίῳ. θεοὶ δὲ οἰκτείραντες τὸ
D τῶν ἀνθρώπων ἐπίπονον πεφυκὸς γένος, ἀναπαύλας τε αὐτοῖς τῶν πόνων ἐτάξαντο, τὰς τῶν ἑορτῶν ἀμοιβὰς τοῖς θεοῖς, καὶ Μούσας,
10 Ἀπόλλωνά τε μουσηγέτην, καὶ Διόνυσον, ξυνεορταστὰς ἔδοσαν, ἵν' ἐπανορθῶνται τὰς γενομένας τροφὰς ἐν ταῖς ἑορταῖς μετὰ θεῶν. ὁρᾶν οὖν χρὴ πότερον ἀληθὴς ἡμῖν κατὰ φύσιν ὁ λόγος ὑμνεῖται τανῦν, ἢ πῶς. φησὶ δὲ, τὸ νέον ἅπαν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τοῖς τε σώμασι καὶ ταῖς φωναῖς ἡσυχίαν ἄγειν οὐ δύνασθαι· κι-
E νεῖσθαι δὲ ἀεὶ ζητεῖν καὶ φθέγγεσθαι· τὰ μὲν, ἀλλόμενα καὶ σκιρτῶντα, οἷον ὀρχούμενα μεθ' ἡδονῆς καὶ προσπαίζοντα· τὰ δὲ, φθεγγόμε-
4 να πάσας φωνάς. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ζῷα οὐκ ἔχειν αἴσθησιν τῶν ἐν ταῖς κινήσεσι τάξεων, οὐδὲ ἀταξιῶν, οἷς δὴ ῥυθμὸς ὄνομα καὶ ἁρμονία. ἡμῖν δὲ οὓς εἴπομεν θεοὺς συγχορευτὰς

nam, vt equidem coniicio, in hoc officio rectè inſtituto atque conformato ſalus atque incolumitas reipubl. verſatur. CLIN. Magnum profectò aliquid dicis. ATHE. Aio igitur primā quaſi diſciplinā in pueris eſſe, puerilem videlicet ſenſum, Voluptatem & dolorem. & in quibus virtus & vitioſitas innaſcūtur in animo, hæc primùm ipſa eſſe: in quo verò prudentia & veraces inſunt ſententiæ, illas ad felicem vſque ſenectutem conſtantes perdurare. Perfectus igitur ille eſt qui & hæc & quæ in illis inſunt poſſidet bona. Παιδείαν [.i. DISCIPLINAM] nimirùm voco eam virtutem quæ παισὶν [id eſt in pueris] primùm ineſt. ſi voluptas & amicitia & odium rectè in animis ingenerentur, quanuis nondum rationis facultate vtantur: & quum illam rationis facultatem fuerint conſecuti, conſentiant rationi, ex ſuperiorum morum aſſuetudine: atque adeo præclaros laudabiléſque habitus induant: hic nimirum conſenſus hæcque concordia, vniuerſa virtus eſt. Ita nimirum efficitur vt dolorum & voluptatum impetus ab illa bene conformati atque inſtituti ea effecta producant, vt ipſi pueri ea ætate oderint quę ſunt odio digna, & ament ea quæ ſunt amore digna: ſi hoc ipſum hac ratione conſideratum atque definitum diſciplinam vocaueris, rectè, mea quidem ſententia, vocaueris. CL. Nobis quidem, hoſpes, & quæ ſuprà de diſciplina dixiſti, & quæ nunc etiam dicis, videntur rectè & conſentaneè dici. ATH. Eſto ſanè. hanc verò voluptatum dolorúmque rectam inſtitutionem quæ diſciplina dicitur, variè homines violant in vita, & officiorum intermiſſione & corruptis etiam profligatíſque actionibus: ac proinde in dies multa in peius ruunt. Dii idcirco genus humanum ad labores miſeriámque natum miſerati, laborū intermiſſiones atque relaxationes conſtituerunt, dierū videlicet feſtorum celebritates in ipſorū honorem, & Muſas, & Apollinem Muſarum ducem, & Liberum patrem, quaſi feſtiuitatum illarum præſides, tribuerunt, vt hominum animi cum Deo feſtis illis dapibus inſtaurentur. Videndum igitur eſt vtrum hic ſermo naturæ ſit conſentaneus, & verè nunc dicatur, qui ſtatuit, Quicquid in tenera & iuuenili ætate eſt (vt rem ſummatim complectar) non poſſe nec corporibus nec vocibus quieſcere, ſed moueri ſemper & loqui velle. Ita iuuenum alios micare & geſtire, tanquam voluptatis ſenſu tripudiātes & alludentes: alios in omnes vocū modos liberè erumpere. Ac cætera quidē animalia ordinis ſiue perturbationis ſenſum minimè habere: quarū quidē rerū ratio in motibus verſatur, cui Rythmi & Harmoniæ inditū eſt nomē. Nobis verò, ab iis diis quos

& confirmētur ad vitam ſiue bene ſiue malè conſtituendam: vt quædam ſit videlicet decori & honeſti formula: quod primùm figuratè choreæ, μέλους, ὀρχήσεως .i. concentus & ſaltationis nominibus explicat, Diſciplinæ vimatque efficaciā demonſtrās: denique rem nude ac ſimpliciter oſtendit: Eſſe quaſdam ſpecies & quaſi habitus moduloſque decori: qui & in ſermone, greſſu, totaque corporis conſtitutione appareant: vt inde iudicetur quid deceat, aut non.

diximus pręſultores datos nobis eſſe, rythmi & harmoniæ participē cōgruētémque ſenſum cum voluptatis titillatione quadā eſſe tributum, qua nos illi moueant, chorúmque nobis ducant, cantibus & ſaltationibus noſmet mutuò componentes & attrahentes. inde natum Chori vocabulum, quòd rei ipſius naturæ reſpondeat: χοροὺς nimirum à nomine χαρᾶ, [.i. gaudiū] Primùm igitur ſi hoc tāquam conceſſerimus, ponemus quoque primā diſciplinam eſſe per Muſas & Apollinem. itáne? CLI. Ita. ATH. Is igitur ἀπαίδευτος [.i. diſciplinæ expers] nobis fuerit, qui ἀχόρευτος eſt [.i. chorearum imperitus] diſciplinæ contrà compos, qui in choreis congruenter fuerit verſatus. CLI. Ita certè ſtatuendum videtur. ATH. Atqui chorea & ſaltatio ſimul & cantilena eſt. CL. Certé. ATH. Ergo qui diſciplina rectè excultus eſt, & cantare & ſaltare bene poteſt. CLI. Videtur. ATH. At videamus écquid illud ſit quod nunc à nobis dicitur. CLIN. Quid iſtud? ATH. Quum bene cantare & bene ſaltare quempiam dicimus, vtrum etiam bona cantare & bona ſaltare addemus, ánnon? CLIN. Addendum. ATH. Quid veró? ille qui honeſta vt ſunt, ita honeſta eſſe cenſet, & turpia ſimiliter turpia, atque ita his vtitur, melius ille in chorea & muſica erit inſtitutus, quàm ille qui corpore & voce id quod honeſtum eſſe exiſtimauerit, præſtare vbicūque poſſit: rebus autem honeſtis nec gaudeat, nec res inhoneſtas oderit? an ille qui nec corpore nec voce res illas vt decet aſſequi poſſit, ſed ne cogitatione quidem complecti? voluptate tamen & dolore rectè aſſequatur, & bonis quidem delectetur tanquam honeſtis, has veró deteſtetur atque repudiet tanquam inhoneſtas? CL. Magnum, hoſpes, diſciplinæ diſcrimen commemoras. ATH. Ergo ſi ſaltationis quidem & cantilenæ bonum nouimus, triplici quidem ratione nos qui tres ſumus, rectè quidem nouerimus & quis ſit & debeat vocari rectè diſciplina inſtitutus, & diſciplinæ expers: quòd ſi hæc minimè nouerimus, quomodo poſſemus diſtinctè & definitè perſpicere quænam ſit vera diſciplinæ conſeruandæ ratio? nónne res ita ſe habet? CL. Ita. ATH. Illud ergo deinceps à nobis, veluti ſagacibus canibus, inueſtigandū perquirendúmque erit, & habitus ipſe honeſtatis & cantus, & concentus ipſáque ſaltatio. quòd ſi illa nos fugiant, inanis profectò eſſet hic de diſciplina ſeu Græca ſeu barbarica inſtitutus ſermo. CL. Certé. A. Eſto. écquā igitur figurā ſiue melodiā eſſe honeſtā ſtatuendū eſt? Age verò, nū virilis animi labores forti animo ſuſcipiētis, & ignaui labores detrectantis, in rebus iiſdem & pari-

A δεδόσθαι, τούτους εἶναι καὶ τοὺς δεδωκότας τὴν ἔνρυθμόν τε καὶ ἐναρμόνιον αἴσθησιν μεθ' ἡδονῆς, ᾗ δὴ κινεῖν τε ἡμᾶς καὶ χορηγεῖν ἡμῖν τούτους, ᾠδαῖς τε καὶ ὀρχήσεσιν ἀλλήλοις ξυνείροντας· χορούς τε ὠνομακέναι τὸ παρὰ τῆς
5 χαρᾶς ἔμφυτον ὄνομα. πρῶτον δὴ τοῦτο ἀποδεξώμεθα, θῶμεν παιδείαν εἶναι πρώτην, διὰ Μουσῶν τε καὶ Ἀπόλλωνος; ἢ πῶς; ΚΛ. Οὕτως. ΑΘΗ. Οὐκοῦν, ὁ μὲν ἀπαίδευτος, ἀχόρευτος ἡμῖν ἔσται· τὸν δὲ πεπαι-
B δευμένον, ἱκανῶς κεχορευκότα θετέον. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘ. Χορεία γε μὴν ὄρχησίς τε καὶ ᾠδὴ τὸ ξυνόλον ἐστίν. ΚΛ. Ἀναγκαῖον.
6 ΑΘ. Ὁ καλῶς ἄρα πεπαιδευμένος, ᾄδειν τε καὶ ὀρχεῖσθαι δυνατὸς ἂν εἴη καλῶς. ΚΛ. Ἔοικεν. ΑΘ. Ἴδωμεν δὴ τί ποτ' ἐστὶ τὸ νῦν αὖ λεγόμενον. ΚΛ. Τὸ ποῖον δή; ΑΘ. Καλῶς ᾄδει (φαμὲν) καὶ καλῶς ὀρχεῖται· πότερον καὶ καλὰ ᾄδει καὶ καλὰ ὀρχεῖται,
C προσθῶμεν, ἢ μή; ΚΛΕΙ. Προσθῶμεν. ΑΘΗ. Τί δ' ἂν τὰ καλά τε ἡγούμενος εἶναι καλὰ, καὶ τὰ αἰσχρὰ, αἰσχρὰ, οὕτως αὐτοῖς χρῆται, βέλτιον ὁ τοιοῦτος πεπαιδευμένος ἡ-
8 μῖν ἔσται τὴν χορηγίαν τε καὶ μουσικὴν, ἢ ὃς ἂν τῷ μὲν σώματι καὶ τῇ φωνῇ τὸ διανοηθὲν εἶναι καλὸν ἱκανῶς ὑπηρετεῖν δυνηθῇ ἑκάστοτε, χαίρῃ δὲ μὴ τοῖς καλοῖς, μηδὲ μισῇ τὰ μὴ καλά; ἢ κεῖνος ὃς ἂν τῇ μὲν φωνῇ καὶ τῷ σώματι μὴ πάνυ δυνατὸς ᾖ κατορθοῦν ἢ διανοεῖσθαι, τῇ δὲ ἡδονῇ καὶ λύπῃ
D κατορθοῖ, τὰ μὲν ἀσπαζόμενος, ὅσα καλὰ, τὰ δὲ δυσχεραίνων, ὁπόσα μὴ καλά; ΚΛ. Πολὺ τὸ διαφέρον, ὦ ξένε, λέγεις τῆς παιδείας. ΑΘΗ. Οὐκοῦν εἰ μὲν τὸ καλὸν ᾠδῆς καὶ ὀρχήσεως πέρι γιγνώσκομεν τρεῖς ὄντες, ἴσμεν καὶ τὸν πεπαιδευμένον τε καὶ ἀπαίδευτον ὀρθῶς· εἰ δὲ ἀγνοοῦμέν γε τοῦτο, οὐδ' ἥτις παιδείας ἐστὶ φυλακὴ, καὶ ὅπου, διαγιγνώσκειν ἄν ποτε δυναίμεθα. ἆρ' οὐχ
E οὕτως; ΚΛ. Οὕτως μὲν οὖν. ΑΘ. Ταῦτ' ἄρα μετὰ τοῦθ' ἡμῖν αὖ, καθάπερ κυσὶν ἰχνευούσαις, διερευνητέον, σχῆμά τε καλὸν καὶ μέλος καὶ ᾠδὴν καὶ ὄρχησιν. εἰ δὲ ταῦθ' ἡμᾶς διαφυγόντα οἰχήσεται, μάταιος ὁ μετὰ ταῦθ' ἡμῖν περὶ παιδείας ὀρθῆς, εἴθ' Ἑλληνικῆς εἴτε βαρβαρικῆς, λόγος ἂν εἴη. ΚΛ. Ναί. ΑΘ. Εἶεν. τί δὲ δὴ τὸ καλὸν χρὴ φάναι σχῆμα ἢ μέλος εἶναί ποτε; φέρε, ἀνδρικῆς ψυχῆς ἐν πόνοις ἐργομένης, καὶ δειλῆς, ἐν τοῖς αὐτοῖς τε καὶ ἴσοις,

Legitur etia[m] πότερον εἰ κ[αὶ] καλὰ προσ[…]

Al. χορείαν. lectionem ſe[quitur] & Fic. ac [ge]nuinā eſſe pu[to]

Plat. ἐχομέν[ην] ſcripſiſſe puto

A ἆρ' ὅμοια τά τε σχήματα καὶ τὰ φθέγματα συμβαίνει γίγνεσθαι; ΚΛ. Καὶ πῶς, ὅτε γε μηδὲ τὰ χρώματα; ΑΘ. Καλῶς γε, ὦ ἑταῖρε. ἀλλ' ἐν γὰρ μουσικῇ καὶ σχήματα μὲν καὶ μέλη ἔνεστι, περὶ ῥυθμὸν καὶ ἁρμονίαν οὔσης τῆς μουσικῆς. ὥστε εὔρυθμον μὲν καὶ εὐάρμοστον, εὔχρουν δὲ μέλος ἢ σχῆμα οὐκ ἔστιν, ἀπεικάσαντα ὥσπερ οἱ χοροδιδάσκαλοι ἀπεικάζουσιν, ὀρθῶς φθέγγεσθαι. τὸ δὲ τοῦ δειλοῦ τε καὶ ἀνδρείου σχῆμα ἢ μέλος ἔστι τε, καὶ B ὀρθῶς προσαγορεύειν ἔχει, τὰ μὲν τῶν ἀνδρείων, καλά, τὰ δὲ τῶν δειλῶν, αἰσχρά. καὶ ἵνα δὲ μὴ μακρολογία πολλή τις γίγνηται περὶ ταῦθ' ἡμῖν, ἅπαντα ἁπλῶς ἔστω· τὰ μὲν ἀρετῆς ἐχόμενα ψυχῆς ἢ σώματος, εἴτε αὐτῆς εἴτε τινὸς εἰκόνος, ξύμπαντα σχήματά τε καὶ μέλη, καλά· τὰ δὲ κακίας αὖ, τοὐναντίον ἅπαν. ΚΛ. Ὀρθῶς τε προκαλῇ, καὶ ταῦθ' ἡμῖν οὕτως ἔχειν ἀποκεκρίσθω τὰ νῦν. ΑΘ. Ἔτι δὲ τόδε· πότερον ἅπαντες πάσαις χορείαις C ὁμοίως χαίρομεν, ἢ πολλοῦ δεῖ. ΚΛΕΙ. Τοῦ παντὸς μὲν οὖν. ΑΘ. Τί ποτ' ἂν οὖν λέγομεν τὸ πεπλανηκὸς ἡμᾶς εἶναι; πότερον οὐ ταὐτά ἐστιν ἡμῖν καλὰ πᾶσιν; ἢ τὰ μὲν, ταὐτά, ἀλλ' οὐ δοκεῖ ταὐτὰ εἶναι; οὐ γάρ που ἐρεῖ γέ τις ὥς ποτε τὰ τῆς κακίας ἢ ἀρετῆς καλλίονα χορεύματα· οὐδ' ὡς αὐτὸς μὲν χαίρει τοῖς τῆς μοχθηρίας σχήμασιν, οἱ δ' ἄλλοι ἐναντίᾳ ταύτης μούσῃ τινί. καίτοι λέγουσί γε οἱ πλεῖστοι μουσικῆς ὀρθότητα εἶναι, τὴν ἡδονὴν D ταῖς ψυχαῖς πορίζουσαν δύναμιν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὔτε ἀνεκτὸν οὔτε ὅσιον τὸ παράπαν φθέγγεσθαι. τόδε δὲ μᾶλλον εἰκὸς πλανᾶν ἡμᾶς. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘΗ. Ἐπειδὴ μιμήματα τρόπων ἐστὶ τὰ περὶ τὰς χορείας ἐν πράξεσί τε παντοδαπαῖς γιγνόμενα καὶ τύχαις καὶ ἤθεσι καὶ μιμήμασι διεξιόντων ἑκάστων, οἷς μὲν ἂν πρὸς τρόπου τὰ ῥηθέντα ἢ μελῳδηθέντα, ἢ καὶ ὁπωσοῦν χορευθέντα, ἢ κατὰ φύσιν, ἢ κατὰ ἔθος, ἢ κατ' ἀμφότερα, τούτους μὲν καὶ τούτοις χαίρειν τε καὶ ἐπαινεῖν αὐ- E τὰ καὶ προσαγορεύειν καλὰ ἀναγκαῖον· οἷς δ' ἂν παρὰ φύσιν ἢ τρόπον ἤ τινα ξυνήθειαν, οὔτε χαίρειν δυνατὸν οὔτε ἐπαινεῖν, αἰσχρά τε προσαγορεύειν. οἷς δ' ἂν τὰ μὲν τῆς φύσεως ὀρθὰ ξυμβαίνῃ, τὰ δὲ τῆς συνηθείας, ἐναντία· ἢ τὰ μὲν τῆς συνηθείας, ὀρθά, τὰ δὲ τῆς φύσεως, ἐναντία· οὗτοι δὴ ταῖς ἡδοναῖς τοὺς ἐπαίνους ἐναντίους προσαγορεύουσιν. ἡδέα γὰρ

A bus iidem & habitus & eædem figuræ eædémque loquẽdi rationes contingunt? CL. Quomodo ſimiles, quando neque colores? ATH. Tu quidem hoſpes, commodé. at in muſica & figuræ & concentus inſunt, quum muſica in rythmo & harmonia verſetur, vt quidem boni rythmi & commodæ harmoniæ figuram liceat dicere: boni autem coloris nec concentum neque figuram poſſimus rectè dicere, imagine ita inſtituta vt chororum magiſtri ſolent. Ignaui autem viriliſque animi habitum & B quaſi cantum commodo ſanè vocabulo quis nuncupauerit: & ignaui quidem, turpia: virilis verò, honeſta appellantur. Et ne in iſtis rebus diutius immoremur, figuratè modò dicta ſimpliciter ita efferantur: Omnes quidem figuræ atque concentus ex virtute proficiſcentes, ſeu animum ſeu corpus attingant, ſeu virtutem verè ſeu imagine quadam exprimant, honeſti: contrarii verò, turpes. CL. Rectè tu quidem, atque iſta ſic ſe habere, in præſentia à nobis cẽſetor. ATH. Illud ergo modò, Vtrũ omnes iiſdẽ choreis peræquè delectemur, an mul- C tum abſit rem ita ſe habere. CL. Penitus ſané. ATH. Ecquid igitur illud eſſe dicemus quod nos in errorem impulerit? vtrũ non eadem omnibus nobis pulchra ſint? an eadem quidem, non eadem tamen videantur? non enim ſcilicet dicat aliquis, pulchriores eſſe vitii quàm virtutis choreas: neque idem gaudet improbitatis figuris, alii verò contraria quadam muſa. quãquam aiunt plerique rectam muſicæ rationem in quadam vi verſari, quæ animis afferat voluptatem. quod neque ferendum eſt, neque fas eſt ita loqui. hanc autẽ potius cau- D ſam deſignare poſſumus quæ nos in errorem inducat. CLI. Ecquídnam illud eſt? ATH. Quãdoquidem in choreis variorũ morum variis in actionibus & conditionibus & ritibus, multiplices ſunt imitationes effictionéſque, ſingulis hominibus ea quaſi percurrentibus, quibus quæ apta aut dicta fuerint & ad concẽtum aptata, aut ad choream alio quodam modo, natura videlicet aut conſuetudine, aut vtroque cõformata: hos quidem & his gaudere, & eadem laudare atque vocare honeſta neceſſe eſt: E quibus verò aut præter naturam aut mores & conſuetudinem contingunt, hi neq; gaudere ipſis poſſunt, neq; ea laudare, imò turpia appellare neceſſe eſt. quibus verò ea quæ ad naturam pertinent, rectè fuerint conſtituta, at quæ ad cõſuetudinẽ, contrá: aut quæ ex conſuetudine, rectè ſunt cõpoſita, quæ verò è natura pendent, malè: illi profectò laudes inſtituunt voluptatibus contrarias. iucundas enim ſingulas illas

a Aliud θεώρημα variè & multipliciter diffuſum: Varias quidem eſſe illius εὐαρμόστου παιδείας (i. cõgruæ & aptæ diſcipli næ) formas atq; ſpecies: eam optimam, non quæ voluptate, ſed quæ prudentiorũ (quales ſolent eſſe ſenes) iudiciis æſtimatur: habendam tamen eſſe puerilium ingeniorum rationem, vt apta quadam ratione ad virtutem inducantur, poetices nimirum via & modo. Ita liberius agit de poetica, & opportuno illius vſu in bene morata republica.

res eſſe aiunt: acerbas verò, contrarias: ac proinde coram aliis quos ſapere arbitrantur, verentur corpus eo modo mouere, verentur quoque cantare: quaſi ita profiterétur ſe res honeſtas ſeriò agere. illis tamen ipſi apud ſe delectantur. CL. Ita eſt vt dicis. ATH. Eſtne verò aliquid quod detrimentum afferat ei qui improbitatis habitibus aut cantibus delectatur? aut aliquam vtilitatem iis ipſis qui contrà voluptates amplectuntur? CLI. Veriſimile eſt. ATH. Quid? illúdne veriſimile eſt tantùm, an etiam neceſſarium? veluti quum aliquis cum profligatis hominibus verſatus, illorum tamen mores non oderit, imò & illis delectetur, & eos amplectatur, vituperet verò, tanquam per inſomnium, illorum improbitatem: nunquid tunc profectò neceſſe eſt, corruptis moribus gaudentem, illis aſſimilari, etiamſi eos palàm laudare vereatur? eo enim interno & quaſi inteſtino animi ſenſu, écquod grauius malum aut maius bonum hominibus contingere poſſe neceſſariò ſtatuerimus? CL. Nullum ſanè videtur. ATH. Iis verò in locis in quibus rectè conſtitutæ ſunt leges & erunt in poſterum, arbitramúrne futurum vt eius diſciplinæ atque ioci ad muſas pertinentis facultas poetis fiat, vt quicquid videlicet in rythmica & cõſona verſuum forma peculiariq; illo orationis charactere, poetam delectat, idem & docere ei fas ſit, atque ita in choris puerorum iuuenúmque animos in bene morata republ. prout contigerit, ad virtutem ſiue vitium informare? CLI. Illud ſanè rationi nullo modo cõſentaneũ eſt. MEG. Cur ita? ATH. Noſtro hoc quidem tempore in omnibus propemodũ vrbibus illud licet, præterquam in AEgypto. CL. At in AEgypto quibus legibus hac de re caueri ais? ATH. Permirum ſanè eſt auditu. iam olim enim res illa de qua ſermo eſt à nobis inſtitutus, ab illis cognita eſt: Decere nimirum vt adoleſcentes in bene moratis ciuitatibus ſuſcipiant conſuetudine atque induant præclaros habitus, præclarámque quandam conſonantiam. hæc in hunc modum, quacunque tandem ratione ſint conſtituta, in ipſis ſacrificiis ſignificantur: & præter hæc non licet neque pictoribus neque aliis huiuſmodi artificibus qui aliquid effingunt, noui aliquid in medium proferre, aut alia quæpiam inuenire quàm ea quæ quotidiano patriæ vſu obſeruantur, neque in iis rebus neque in vniuerſa muſica. Quòd ſi ea obſeruares illis in locis, comperires à decem annorum millibus retrò vel ſcripta vel expreſſa. (nec verò eum numerum, incertum pro certo pono, vt fert quotidiani ſermonis conſuetudo, *penè dixerim*, ſed reuera decem annorum millia ſignifico) iis quæ nunc ab artificibus fiunt neque pulchriora neque tur-

A τούτων ἕκαστα εἶναί φασι, πονηρὰ δέ. καὶ ἐναντίον ἄλλων, οἷς οἴονται φρονεῖν, αἰσχύνονται μὲν κινεῖσθαι τῷ σώματι τὰ τοιαῦτα, αἰσχύνονται δὲ ᾄδειν, ὡς ἀποφαινόμενοι καλὰ μετὰ σπουδῆς· χαίρουσι δὲ παρ' αὑτοῖς. ΚΛΕΙΝ. Ὀρθότατα λέγεις. ΑΘΗΝ. Μῶν οὖν τι βλάβην ἔσθ' ἥντινα φέρει τῷ χαίροντι πονηρίας ἢ σχήμασιν ἢ μέλεσιν; ἢ τὴν ὠφέλειαν αὐτοῖς πρὸς τἀναντία τὰς ἡδονὰς ἀποδεχομένοις; ΚΛ. Εἰκός γε. ΑΘ. B Πότερον εἰκὸς ἢ καὶ ἀναγκαῖον ταὐτὸν εἶναι ὅπερ ὅταν τις πονηροῖς ἤθεσι ξυνὼν κακῶν ἀνθρώπων, μὴ μισῇ, χαίρῃ δὲ ἀποδεχόμενος, ψέγῃ δὲ, ὡς ἐν παιδιᾶς μοίρᾳ ὀνειρώττων αὐτοῦ τὴν μοχθηρίαν; τότε ὁμοιοῦσθαι δή που ἀνάγκη τὸν χαίροντα, ὁποτέροις ἂν χαίρῃ, ἐὰν ἄρα καὶ ἐπαινεῖν αἰσχύνηται. καίτοι τοῦ τοιούτου τί μεῖζον ἀγαθὸν ἢ κακὸν φαῖμεν ἂν ἡμῖν ἐκ πάσης ἀνάγκης γίγνεσθαι; ΚΛ. Δοκῶ μὲν οὐδέν. ΑΘΗ. Ὅπου δὲ νόμοι καλῶς C εἰσὶ κείμενοι, ἢ καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἔσονται, τὴν περὶ τὰς Μούσας παιδείαν τε καὶ παιδιὰν οἰόμεθα ἐξέσεσθαι τοῖς ποιητικοῖς, ὅ,τι περ ἂν αὐτὸν τὸν ποιητὴν ἐν τῇ ποιήσει τέρπῃ ῥυθμοῦ ἢ μέλους ἢ ῥήματος ἐχόμενον, τοῦτο διδάσκοντα καὶ τοὺς τῶν εὐνόμων παῖδας καὶ νέους ἐν τοῖς χοροῖς, ὅ,τι ἂν τύχῃ ἀπεργάζεσθαι πρὸς ἀρετὴν ἢ μοχθηρίαν; ΚΛ. Οὔτοι δὴ τοῦτό γε λόγον ἔχει. ΜΕ. Πῶς γὰρ ἄν; ΑΘ. Νῦν δέ γε αὐτὸ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, D ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν ἔξεστι δρᾶν, πλὴν κατ' Αἴγυπτον. ΚΛ. Ἐν Αἰγύπτῳ δὲ δὴ πῶς τὸ τοιοῦτον φὴς νομοθετεῖσθαι; ΑΘΗ. Θαῦμα καὶ ἀκοῦσαι. πάλαι γὰρ δή ποτε, ὡς ἔοικεν, ἐγνώσθη παρ' αὐτοῖς οὗτος ὁ λόγος, ὃν τανῦν λέγομεν ἡμεῖς, ὅτι καλὰ μὲν σχήματα, καλὰ δὲ μέλη δεῖ μεταχειρίζεσθαι ταῖς συνηθείαις τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι νέους. ταξάμενοι δὲ ταῦτα ἅττα ἐστὶ καὶ ὁποῖ' ἄττα, ἀπέφηναν ἐν τοῖς ἱεροῖς· καὶ παρὰ ταῦτ' οὐκ E ἐξῆν οὔτε ζωγράφοις, οὔτ' ἄλλοις ὅσοι σχήματα καὶ ὁποῖ' ἄττα ἀπεργάζονται, καινοτομεῖν, οὐδ' ἐπινοεῖν ἄλλ' ἄττα ἢ τὰ πάτρια· οὐδὲ νῦν ἔξεστιν, οὔτ' ἐν τούτοις, οὔτ' ἐν μουσικῇ ξυμπάσῃ. σκοπῶν δ' εὑρήσεις αὐτόθι τὰ μυριοστὸν ἔτος γεγραμμένα, ἢ τετυπωμένα (οὐχ ὡς ἔπος εἰπεῖν μυριοστὸν, ἀλλ' ὄντως) τῶν νῦν δεδημιουργημένων οὔτε τι καλ-

Quidam vet. μῶν οὖν βλάβην absque τι, correctius: quum perinde ſit ac ſi diceret, βλάβην ᾗ χαίροντι φέρει καὶ ει, ἢ περὶ ὠφέλειαν τὸ ἀποδέχεσθαι. φέρει τοῖς ἀποδεχομένοις. Ex aliis autem faciem αὐτοῖς, ſicut alibi.

For. νενομοθετῆσθαι.

λίονα, οὔτ' αἰσχίω, τὴν αὐτὴν δὲ τέχνην ἀπειργασμένα. ΚΛΕΙ. Θαυμαστὸν λέγεις. ΑΘ. Νομοθετικὸν μὲν οὖν καὶ πολιτικὸν ὑπερβαλλόντως. ἀλλ' ἕτερα φαῦλ' ἂν εὕροις αὐτόθι. τοῦτο δὲ τὸ περὶ μουσικὴν, ἀληθές τε καὶ ἄξιον ἐννοίας, ὅτι δυνατὸν ἄρ' ἦν περὶ τῶν τοιούτων νομοθετεῖσθαι βεβαίως θαῤῥοῦντα μέλη τὰ τὴν ὀρθότητα φύσει παρεχόμενα. τοῦτο δὲ, θεοῦ ἢ θείου τινὸς ἂν εἴη. καθάπερ ἐκεῖ φασὶ τὰ τὸν πολὺν τοῦτον σεσωσμένα χρόνον μέλη, τῆς Ἴσιδος ποιήματα γεγονέναι. ὥσθ', ὅπερ ἔλεγον, εἰ δύναιτό τις ἑλεῖν αὐτῶν καὶ ὁπωσοῦν τὴν ὀρθότητα, θαῤῥοῦντα χρὴ εἰς νόμον ἄγειν καὶ τάξιν αὐτά. ὡς ἡ τῆς ἡδονῆς καὶ λύπης ζήτησις τοῦ καινῇ ζητεῖν ἀεὶ μουσικῇ χρῆσθαι, σχεδὸν οὐ μεγάλην τινὰ δύναμιν ἔχει πρὸς τὸ διαφθεῖραι τὴν καθιερωθεῖσαν χορείαν, ἐπικαλοῦσα ἀρχαιότητα. τὴν γοῦν ἐκεῖ οὐδαμῶς ἔοικε δυνατὴ γεγονέναι διαφθεῖραι, πᾶν δὲ τοὐναντίον. ΚΛ. Φαίνεται οὕτως ἂν ταῦτα ἔχειν, ἐκ τῶν ὑπὸ σοῦ τανῦν λεχθέντων. ΑΘ. Ἆρ' οὖν θαῤῥοῦντες λέγομεν τὴν τῇ μουσικῇ καὶ τῇ παιδιᾷ μετὰ χορείας χρείαν ὀρθὴν εἶναι, τοιῷδέ τινι τρόπῳ; χαίρομεν ὅταν οἰώμεθα εὖ πράττειν, καὶ ὁπόταν χαίρωμεν, οἰόμεθα εὖ πράττειν αὖ. μῶν οὐχ οὕτως; ΚΛ. Οὕτω μὲν οὖν. ΑΘ. Καὶ μὴν ἔν γε τῷ τοιούτῳ χαίροντες, ἡσυχίαν οὐ δυνάμεθα ἄγειν. ΚΛ. Ἔστι ταῦτα. ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν οὐχ ἡμῶν οἱ μὲν νέοι αὐτοὶ χορεύειν ἕτοιμοι; τὸ δὲ τῶν πρεσβυτέρων ἡμῶν ἐκείνους αὖ θεωροῦντες, διάγειν ἡγούμεθα πρεπόντως, χαίροντες τῇ ἐκείνων παιδιᾷ τε καὶ ἑορτάσει, ἐπειδὴ τὸ παρ' ἡμῖν ἡμᾶς ἐλαφρὸν ἐκλείπει νῦν; ὃ ποθοῦντες καὶ ἀσπαζόμενοι, τίθεμεν οὕτως ἀγῶνας τοῖς δυναμένοις ἡμᾶς ὅτι μάλιστα εἰς τὴν νεότητα μνήμῃ ἐπεγείρειν; ΚΛ. Ἀληθέστατα. ΑΘΗ. Μῶν οὖν οἰώμεθα καὶ κομιδῇ μάτην τὸν νῦν λεγόμενον λόγον περὶ τῶν ἑορταζόντων λέγειν τοὺς πολλοὺς, ὅτι τοῦτον δεῖ σοφώτατον ἡγεῖσθαι, καὶ κρίνειν νικᾶν, ὃς ἂν ἡμᾶς εὐφραίνεσθαι καὶ χαίρειν ὅτι μάλιστα ἀπεργάζηται; δεῖ γὰρ δὴ, ἐπείπερ ἀφείμεθά γε παίζειν ἐν τοῖς τοιούτοις, τὸν πλείστους καὶ μάλιστα χαίρειν ποιοῦντα, τοῦτον μάλιστα τιμᾶσθαί τε, καὶ (ὅπερ εἶπον νῦν δὴ) τὰ νικητήρια φέρειν. ἆρ' οὖν ὀρθῶς λέγεταί τε τοῦτο, καὶ πράττοιτ'

[Margin notes: ἢ τοῦτο δ' οὖν τι. — Legitur πρὸς ἂν δ' ἂν εἴη, apud Eib. — Q... i uet. ἐπικαλοῦσαι. — Po... ἐπι malim ... ing. ut ... ἀυτοὶ cum ..., & intell. ... ſua ſunt ...]

A piora, ſed eadem illa arte omnino expreſſa atque efformata. CLIN. Rem mirabilem commemoras. ATH. Imò bene ciuilem, & rectæ rerumpublicarũ regendarum legúmque ferendarũ rationi oppidoquàm conſentaneam. In rebus quidem exigui momenti hanc diſciplinæ conſtãtiam illic 28 obſeruari comperies. at id quod in muſica apud illos obſeruatur, verum eſt & magna attẽtione dignum. Quî nimirum fieri potuerit vt de rebus huiuſmodi certa ſtabilíque lege caueretur, auſúſque ſit legiſlator huiuſmodi concentus conſtituere, qui B rectam germanámque rerum naturam repræſentarent. hoc nimirum vel dei vel diuini alicuius viri erat opus: ſicuti & illi aiũt, carmina ea quæ ab ipſis circumferuntur longo tẽpore cõſeruata, Iſidis deæ poemata extitiſſe. Itaque, quod modò dicebã, ſiquis illorũ verſuum rectam rationẽ inuenire poſſet, conſentaneum eſſet vt auderet in legem ordinémque ea reuocare: quoniã nimirum voluptatis ille doloríſque ſenſus nouæ cuiuſdam muſicæ formam ſubinde inueſtigans, omnino magnas habet C vires ad ſacram illam auguſtámque choreã corrumpendam, dum antiquitatem vult in priſtinũ vſum reuocare. Illa igitur AEgyptiorum de muſicæ ratione lex, minimè eſt corruptioni obnoxia: aliæ autem quælibet in omnibus ferè rebuſpubl. maximé. CL. Sic quidem videtur ex iis quæ à te ſunt commemorata, conſequi. ATH. Nunquid igitur certò cõſtituerimus, eum eſſe rectũ muſices ludíque illius cum chorea cõiuncti vſum, Vt gaudeamus, quoties nobis bene eſſe opinamur? &, quũ gaudemus, nobis bene eſſe conſtituamus? itáne D cenſes? CL. Ita. ATH. Atqui quũ in hoc ſtatu ſumus, id eſt quum gaudemus, non poſſumus quieſcere. CL. Sic eſt. ATHE. Nónne noſtri iuuenes ad agendas choreas apti ſunt? nos verò qui ſeniores ſumus, ad ætatis noſtræ decorum pertinere arbitramur, ſi & illos ſpectemus, & illorum ludis & feſtiuitate gaudeamus? quandoquidem imbecillæ noſtræ vires nos deſtituũt, dum eas & deſideramus & colimus, iis præmia ponimus qui iuuentutis illius noſtræ præteritæ memoriã in animis noſtris maximè E excitare poſſunt? CL. Veriſſimé. ATHE. Temeréne igitur illud de iis hominibus qui celebritates ſolennium feſtorum peragunt, vulgò dictum putamus, Eum ſapiẽtiſſimum & cæteris hominibus antecellere iudicandũ eſſe, qui voluptate & gaudio animos noſtros efficaciſſimè perfuderit? quũ enim fas ſit ludere in illis ſpectaculis, conſentaneum eſſe videtur, eum qui ea facultate valeat vt multitudinis animos voluptate permulcere poſſit, prę cęteris honore dignũ, eiq; victoriæ præmia meritò deferri debere. nónne rectè illud hoc modo & dicitur, &

recte fieret, ſi ita fieret? CL. Fortaſſe. ATH. Verùm, amabo, Clinia, ne ſubitò hac de re iudicium ſententiámque feramus, ſed ſingulatim diuiſas atque diſtributas iſtius rei partes attentius cõſideremus, in hunc quẽdam modum: Siquis ita ſimpliciter certamen ſtatueret, nulla re diſtinctè notata, ſeu certamen ſit equeſtre, aut gymnicum, aut muſicum: ſed omnibus ciuitatis viris in vnum collectis ita edicat, Se præmia ponere ei qui pro voluptate tantùm velit decertare, qui verò ſpectatores maximè oblectauerit, (oblectandi autem modus & ratio minimè explicetur) qui, inquam, id maximè præſtiterit, & viciſſe iudicetur, & certantium iucundiſſimus gratiſſimúſque habeatur. Ecquid verò ex huiuſmodi præconio euenturum putamus? CL. Qua de re loqueris? A. Par eſt videlicet vt quidã, ſicuti Homerus, rapſodiam oſtentet: quidam lyricam, alius tragœdiam, alius comœdiã. nec deerit qui præſtigias venditando, ſe victoriam conſequi opinetur. Quum huiuſmodi certatores quamplurimi in medium prodierint, eccui meritò ſtatuemus victoriam deberi? CL. Rem abſurdam rogas. quis enim hoc tibi reſponderet, quaſi illud olim cognouiſſet, antequam illorum certatorum auritus ipſe teſtis fuerit? ATH. Eccur verò vultis me ad abſurdã illam interrogationem reſpondere? CL. Quid ita? ATH. Si pueri admodũ parui ſententiam dicant, præſtigiatorem viciſſe cæteros iudicabunt. nónne? C. Quídni? ATH. Quòd ſi grandiuſculi pueri, comœdiã cæteris anteponẽt: eruditæ mulieres, & prouectiores adoleſcẽtes, & reliqua omnis fortaſſe multitudo tragœdiam præ cæteris commendabunt. CL. Fortaſſe. ATH. Eum autem rapſodum qui Iliadem aut Odyſſeam aut aliquid Heſiodeum rectè protulerit, nos ſenes, vbi illum iucũdiſſimè audierimus, dixerimus primas obtinere. écquis verò iure victor ſit, nunc explicandum reſtat. nécne? CL. Certé. ATH. Neceſſariò igitur mihi videtur ſtatuendum, eos qui ab æqualib⁹ noſtris [id eſt, ætate, vt nos ſumus, prouectiore atque maturiore] iudicati fuerint, rectè dici victores. morum enim noſtrorum habitus longo vſu ab ineunte ætate comparatus maximum omnino robur in omnibus rebuſpublicis maximáſque vires videtur obtinere. CL. Profectò ita eſt. ATH. Hoc quidem ego vulgo concedo, Muſicam voluptate diiudicari; at certè illud addo, Non quorũlibet hominum illud eſſe iudicium: ſed illam præſtantiſſimam eſſe Muſam quæ optimos & ſolidè eruditos delectet: maximè verò eum qui

A ἄν, εἰ ταύτῃ γίγνοιτο; ΚΛ. Τάχ' ἄν. ΑΘ. Ἀλλ' ὦ μακάριε, μὴ ταχὺ τὸ τοιοῦτον κρίνωμεν, ἀλλὰ διαιροῦντες αὐτὸ κατὰ μέρη, σκοπώμεθα τῷδέ τινι τρόπῳ· τί ἄν, εἴ ποτέ τις οὕτως ἁπλῶς ἀγῶνα θείη ὁντινοῦν, μηδὲν ἀφορίσας, μήτε γυμνικὸν, μήθ' ἱππικὸν, μήτε μουσικόν· ἀλλὰ πάντας συναγαγὼν τοὺς ἐν τῇ πόλει, προείπῃ, θεὶς νικητήρια, τὸν βουλόμενον ἥκειν ἀγωνιούμενον ἡδονῆς πέρι μόνον· ὃς δ' ἂν τέρψῃ τοὺς θεατὰς μάλιστα
B (μηδὲν ἐπιταττόμενος ᾧτινι τρόπῳ) νικήσῃ δὲ, αὐτὸ τοῦτο ὅτι μάλιστα ἀπεργασάμενος, καὶ κριθῇ τῶν ἀγωνισαμένων ἥδιστος γεγονέναι· τί ποτ' ἂν ἡγώμεθα ἐκ ταύτης τῆς προρρήσεως ξυμβαίνειν; ΚΛ. Τοῦ πέρι λέγεις; ΑΘ. Εἰκός που τὸν μέν τινα ἐπιδεικνύναι, καθάπερ Ὅμηρος, ῥαψῳδίαν· ἄλλον δὲ, κιθαρῳδίαν· τὸν δέ τινα, τραγῳδίαν· τὸν δ' αὖ, κωμῳδίαν. οὐ θαυμαστὸν δὲ εἴ τις καὶ θαύματα ἐπιδεικνὺς, μάλιστ' ἂν νικᾶν ἡγοῖτο.
C τούτων δὴ τοιούτων καὶ ἑτέρων ἀγωνιστῶν μυρίων ἐλθόντων, ἔχομεν εἰπεῖν τίς ἂν νικῷ δικαίως; ΚΛ. Ἄτοπον ἤρου. τίς γὰρ ἂν ἀποκρίνοιτό σοι τοῦτο, ὡς γνοὺς ἄν ποτε, πρὶν ἀκοῦσαί τε καὶ τῶν ἀθλητῶν ἑκάστων αὐτήκοος αὐτὸς γενέσθαι; ΑΘ. Τί οὖν δή; βούλεσθε ἐγὼ σφῷν τὴν ἄτοπον ταύτην ἀπόκρισιν ἀ-
7 ποκρίνωμαι; ΚΛ. Τί μήν; ΑΘ. Εἰ μὲν τοίνυν τὰ πάνυ σμικρὰ κρίνοι παιδία, κρινοῦσι τὸν τὰ θαύματα ἐπιδεικνύντα. ἦ γάρ;
D ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Ἐὰν δέ γ' οἱ μείζους παῖδες, τὸν τὰς κωμῳδίας· τραγῳδίαν δὲ αἵ τε πεπαιδευμέναι τῶν γυναικῶν, καὶ τὰ νέα μειράκια, καὶ σχεδὸν ἴσως τὸ πλῆθος πάντων. ΚΛ. Ἴσως δῆτα. ΑΘ. Ῥαψῳδὸν δὲ, καλῶς Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν ἤ τι τῶν Ἡσιοδείων διατιθέντα, τάχ' ἂν ἡμεῖς οἱ γέροντες ἥδιστα ἀκούσαντες, νικᾶν ἂν φαῖμεν πάμπολυ. τίς οὖν ὀρθῶς ἂν νενικηκὼς εἴη τὸ μετὰ τοῦτο; ἦ γάρ; ΚΛ. Ναί. ΑΘ. Δῆλον
E ὡς ἔμοιγε καὶ ὑμῖν ἀναγκαῖόν ἐστι φάναι, τοὺς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἡλικιωτῶν κριθέντας, ὀρθῶς ἂν νικᾶν. τὸ γὰρ ἦθος ἡμῖν τῶν νέων δὴ πάμπολυ δοκεῖ τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἁπάσαις καὶ πανταχοῦ βέλτιστον γίγνεσθαι. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘ. Συγχωρῶ δὴ τό γε τοσοῦτον καὶ ἐγὼ τοῖς πολλοῖς, δεῖν τὴν μουσικὴν ἡδονῇ κρίνεσθαι, μὴ μέντοι τῶν γε ἐπιτυχόντων· ἀλλὰ σχεδὸν ἐκείνην εἶναι μοῦσαν καλλίστην ἥτις τοὺς βελτίστους καὶ ἱκανῶς πεπαιδευμένους τέρπει· μάλιστα δὲ εἴ τις ἕνα τὸν ἀρετῇ τε καὶ

Ante haſce d[uas] uoculas ἦ γάρ; exiſtimo po[st] per parenthe[sin] interieci ha[s] τίς οὖν ὀρθῶς νενικηκὼς εἴη μετὰ τοῦτο; autem poſſint le duæ uocu[lae] præfigi his u[er]bis, τίς οὖν, [nihil] obſtat reſpo[nsio] illa ναί. Ma[...] igitur abſque [...] terr. legere, [...] pung. poſt [...] Legitur etiam [ἦ]θος, τὸ τῶν δή. Al. ἥτις, quo[d] proximè pr[ece]dit.

A παιδείᾳ διαφέροντα. διὰ ταῦτα δὲ ἀρετῆς φαμὲν δεῖσθαι τοὺς τούτων κριτάς, ὅτι τῆς τε ἄλλης μετόχους αὐτοὺς εἶναι δεῖ φρονήσεως, καὶ δὴ καὶ τῆς ἀνδρείας. οὔτε γὰρ παρὰ θατέρου δεῖ τόν γε ἀληθῆ κριτὴν κρίνειν μανθάνοντα, καὶ ἐκπληττόμενον ὑπὸ θορύβου τῶν πολλῶν καὶ τῆς αὐτοῦ ἀπαιδευσίας· οὔτ' αὖ γιγνώσκοντα, δι' ἀνανδρίαν καὶ δειλίαν, ἐκ ταὐτοῦ στόματος οὗπερ τοὺς θεοὺς ἐπεκαλέσατο μέλλων κρίνειν, ἐκ τούτου ψευδόμενον ἀποφαίνεσθαι ῥᾳθύμως τὴν κρίσιν. οὐ γὰρ B μαθητής, ἀλλὰ διδάσκαλος, ὥς γε τὸ δίκαιον, θεατῶν μᾶλλον ὁ κριτὴς καθίζει, καὶ ἐναντιωσόμενος τοῖς τὴν ἡδονὴν μὴ προσηκόντως μηδὲ ὀρθῶς ἀποδιδοῦσι θεαταῖς. ἐξῆν γὰρ δὴ τῷ παλαιῷ τε καὶ Ἑλληνικῷ νόμῳ, καθάπερ ὁ Σικελικός τε καὶ Ἰταλικὸς νόμος, νῦν τῷ πλήθει τῶν θεατῶν ἐπιτρέπων, καὶ τὸν νικῶντα διακρίνων χειροτονίαις, διέφθαρκε μὲν τοὺς ποιητὰς αὐτούς· (πρὸς γὰρ τὴν τῶν κριτῶν ἡδονὴν ποιοῦσιν, οὖσαν φαύλην· ὥστε C αὐτοὶ αὐτοὺς οἱ θεαταὶ παιδεύουσι) διέφθαρκε δ' αὐτοῦ τοῦ θεάτρου τὰς ἡδονάς. δέον γὰρ αὐτοὺς ἀεὶ βελτίω τῶν αὑτῶν ἠθῶν ἀκούοντας, βελτίω τὴν ἡδονὴν ἴσχειν, νῦν αὐτοῖς δρῶσι πᾶν τοὐναντίον ξυμβαίνει. τί ποτ' οὖν ἡμῖν τὰ νῦν αὖ διαπερανθέντα τῷ λόγῳ σημαίνειν βούλεται; σκοπεῖσθε τόδε. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘΗΝ. Δοκεῖ μοι τρίτον ἢ τέταρτον ὁ λόγος εἰς ταὐτὸν περιφερόμενος ἥκειν, D ὡς ἄρα παιδεία μέν ἐσθ' ἡ παίδων ὁλκή τε καὶ ἀγωγὴ πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ νόμου λόγον ὀρθὸν εἰρημένον, καὶ τοῖς ἐπιεικεστάτοις καὶ πρεσβυτάτοις δι' ἐμπειρίαν ξυνδεδογμένον ὡς ὄντως ὀρθός ἐστιν. ἵν' οὖν ἡ ψυχὴ τοῦ παιδὸς μὴ ἐναντία χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι ἐθίζηται τῷ νόμῳ καὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ νόμου πεπεισμένοις, ἀλλὰ ξυνέπηται χαίρουσά τε καὶ λυπουμένη τοῖς αὐτοῖς τούτοις οἷσπερ ὁ γέρων, τούτων ἕνεκα, ἃς ᾠδὰς καλοῦμεν, ὄντως E μὲν ἐπῳδαὶ ταῖς ψυχαῖς αὗται νῦν γεγονέναι, πρὸς τὴν τοιαύτην ἣν λέγομεν συμφωνίαν ἐσπουδασμέναι, διὰ δὲ τὸ σπουδὴν μὴ δύνασθαι φέρειν τὰς τῶν νέων ψυχάς, παιδιαί τε καὶ ᾠδαὶ καλεῖσθαι καὶ πράττεσθαι· καθάπερ τοῖς κάμνουσί τε καὶ ἀσθενῶς ἴσχουσι τὰ σώματα, ἐν ἡδέσι τισὶ σιτίοις καὶ πόμα-

Refer αὐτοῦ ad θορύβου: at Fic. leg. αὐτῶ.

... uet. cod. ... legitur e- ... scribendū ... eſſ αὐτοῖς.

... t. σκο- ... τόδε.

... legitur etiam ...

virtute & diſciplina antecellat. Itaque harum rerum commodos idoneóſque iudices virtute indigere affirmamus. nam & prudentia illos & fortitudine præditos eſſe oportet. Prudentia quidem, quum minimè ſit conſentaneum vt is qui ad iudicandum adhibetur, ab alio quodā diſcat quid dicturus ſit, dum plebis nimirum ſtrepitu & ignorātia cōſternatur atque percellitur. Fortitudine verò, quoniam nec quoque ſi per ſeipſum intelligat, debet ignauia & timiditate, ex eo ipſo ore quo iudicaturus deos inuocarat, ex eodem mentiens, humili paruóque animo iudicii ſententiam pronuntiare. non enim vt ſpectatorum diſcipulus, ſed vt magiſter (ſicuti par eſt) iudex ſedet, & iis ſpectatoribus repugnaturus qui voluptatem non decenter & rectè æſtimarint. id enim licebat olim Græco etiam more, quod mos Siculus & Italicus etiamnum ſinit, ſpectatorū multitudini iudiciū permittens, eiuſdémq; ſuffragiis victorem pronuntians. Verùm ille mos ipſos etiam poetas vitiauit atque profligauit, qui videlicet ad iudicum illorum aurā libidinémque, corruptam quidem illam, ſua omnia cōponunt, vt quidem ipſi etiā ex auditorū ſuorum ſapiant arbitrio, è quorum dictatis erudiuntur. Quod certè ipſius theatri voluptates prorſus corrupit. Quum enim oportuiſſet vt inde audientium mores meliores euaderent, voluptáſque caſtius & emendatius informaretur, fit vt in theatricis illis ſpectaculis vſuueniat planè contrarium. Quorſum autem hæc à nobis longo ſermone concluſa referuntur, & quidnam ſibi volunt? Id verò velim à vobis attentè modò cōſiderari. CL. Quidnā verò? ATH. Ter iā aut quater eodē mihi videtur redire oratio: Diſciplinam videlicet eſſe quiddam quo puerorum animi ad rectam viuendi rationem à lege conſtitutam trahantur atque deducantur. Illud porro eſſe rectam 3 legis rationem, quod viris æquiſſimis moderatiſſimíſque (quales eſſe ſolent qui maturiore ſunt ætate) probatur quaſi verè & certò rectum. Vt autem pueri animus legem ita ſequatur, vt non contrariis ſed iiſdem quibus & lex & ſenior doleat gaudeátque ipſe, & iiſdem vltrò aſſueſcat, itáque & afficiatur & ſeſe ad eas res certa conſuetudine obfirmet: idcirco conſtituendum eſſe, quas ᾠδὰς [.i. cantiones] appellamus, reuera eſſe tanquam ἐπῳδὰς [.i. incantationes] animis hominum tenendis atque impellendis, eò videlicet ſtudioſè aſpirantes, vt concentus ille de quo diximus animis noſtris ingeneretur atque informetur. Quòd enim iuuenū animi minimè capaces ſunt rerū ſeriarū, ideo res illas & ludos & cātilenas vocari, atque in hunc modū vſurpari: ſicut qui ægrotos curāt, commodū & ſalubre alimentū in ſuauibus quibuſdā cibis & potio-

nibus, noxia verò, iniucundis quibuſdã & aſperis ſolent exhibere: vt aſciſcere alia, alia aſpernari conſueſcat. Eadem ratione & bonus legiſlator res poeticas tractabit: vt quidem ipſe poetis perſuadeat, aut, ſi minus id per ſe conſequi poteſt, honeſtis & laudabilibus verbis cogat, vt & in rythmo & in harmonia, temperãtiũ, fortium, & omniũ deniq; bonorum virorum habitus & mores, dum verſus componit, imitetur. CL. Itáne tibi videntur, hoſpes, hæc in cæteris ciuitatibus obſeruari? non enim, quãtum quidem noui, ea quæ præcipis, vſquã niſi apud nos aut apud Lacedęmonios fiũt. at noua neſcio quæ commenta & in ipſis ſaltationibus & in tota muſica quotidie commutantur, non à legibus, ſed ab infinitis quibuſdam voluptatibus, quæ nunquam eędem permanẽt, variè ingeſta, præter illum AEgyptiorum morem, quem modò commemoraſti. ATH. Bona verba, quæſo, Clinia. ſi enim videor tibi hæc dicere quæ tu dicis, tanquam nunc ita fierent, non mirarer ſi minus dilucidè meã ſententiam expoſuerim: quod perinde acſi mihi accidiſſet, ita habeto eandem de integro explicatam. Quid in muſica fieri vellẽ iam expoſui: & ita quidem vt hæc de mea ſententia dici tibi videantur. vituperare enim rem inſanabilẽ & longo errore inoletam, nequaquam iucundum, neceſſarium tamen eſt aliquando. Cæterùm, quum tu quoque aſſentiaris, age, ad ea quæ reſtant veniamus. Ain' apud vos & apud iſtos magis quàm apud cæteros Græcos hæc fieri? CLI. Aio ſané. ATH. Quòd ſi & apud alios ita fieret, vtrum hoc modo melius geri quàm quo nunc apud nos geritur modo ſtatuerimus? CLI. Præſtaret profectò ſi, quemadmodum & apud nos & hos fit, & quemadmodum tu faciendum dixiſti, fieret. ATH. Agedum & mutuò hæc conſideremus, nunquid hæc ſint quæ apud vos in omni diſciplina & muſica obſeruantur. poetas cogitis dicere, Virum bonum, temperãtem atque iuſtũ, felicem beatúmque eſſe, ſeu paruus ſeu magnus, ſeu robuſtus ſeu imbecillus, ſeu diues ſeu pauper. Iniuſtum autem hominem, ſeu ille Cinyra ſeu Mida locupletior ſit, infelicem & iniucundam vitam viuere cenſeo. &,

Ille viri haud à me ducetur nomine dignus,

(ait veſtras ille poeta, ſi rectè dicit) qui non & dixerit & fecerit congruenter cum iuſtitia & æquitate. Qui iuſtus enim fuerit,

Præſenti inuadens animo fera prælia miſcet:

A σι τὴν χρηστὴν πειρῶνται τροφὴν προσφέρειν, οἷς μέλει τούτων· τὴν δὲ τῶν πονηρῶν, ἐν ἀηδέσιν· ἵνα τὴν μὲν ἀσπάζωνται, τὴν δὲ μισεῖν ὀρθῶς ἐθίζωνται. ταὐτὸν δὴ καὶ τὸν ποιητικὸν ὁ ὀρθὸς νομοθέτης ἐν τοῖς καλοῖς ῥήμασι καὶ ἐπαινετοῖς πείσει τε, καὶ ἀναγκάσει μὴ πείθων, τὰ τῶν σωφρόνων τε καὶ ἀνδρείων καὶ πάντων ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἔν τε ῥυθμοῖς σχήματα καὶ ἐν ἁρμονίαις μέλη ποιοῦντα, ὀρθῶς ποιεῖν. ΚΛ. Νῦν οὖν οὕτω δοκοῦσί σοι,

B πρὸς Διός, ὦ ξένε, ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι ποιεῖν; ἐγὼ μὲν γάρ, καθ' ὅσον αἰσθάνομαι, πλὴν παρ' ἡμῖν ἢ παρὰ Λακεδαιμονίοις, ἃ σὺ νῦν λέγεις, οὐκ οἶδα πραττόμενα· καινὰ δὲ ἄττα ἀεὶ γιγνόμενα περί τε τὰς ὀρχήσεις καὶ περὶ τὴν ἄλλην μουσικὴν ξύμπασαν, οὐχ ὑπὸ νόμων μεταβαλλόμενα, ἀλλ' ὑπό τινων ἀτάκτων ἡδονῶν, πολλοῦ δεουσῶν τῶν αὐτῶν εἶναι καὶ κατὰ ταὐτά (ὡς σὺ κατ' Αἴγυπτον ἀ-

C φερμηνεύεις) ἀλλ' οὐδέποτε τῶν αὐτῶν. ΑΘ. Ἄριστά γε, ὦ Κλεινία. εἰ δ' ἔδοξά σοι ἃ σὺ λέγεις λέγειν ὡς νῦν γιγνόμενα, οὐκ ἂν θαυμάζοιμι εἰ μὴ σαφῶς λέγων ἃ διανοοῦμαι, τοῦτο ἐποίησα καὶ ἔπαθον. ἀλλ' ἃ βούλομαι γίγνεσθαι περὶ μουσικήν, τοιαῦτ' ἄττα εἶπον ἴσως, ὥστε σοὶ δόξαι ταῦτα ἐμὲ λέγειν. λοιδορεῖν γὰρ πράγματα ἀνίατα, καὶ πόρρω προβεβηκότα ἁμαρτίας, οὐδαμῶς ἡδύ, ἀναγκαῖον δ' ἐνίοτε ἐστίν. ἐπειδὴ δὲ ταῦ-

D τα ξυνδοκεῖ καί σοι, φέρε φὴς παρ' ὑμῖν καὶ τοῖσδε μᾶλλον ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι γίγνεσθαι τὰ τοιαῦτα; ΚΛ. Τί μήν; ΑΘ. Τί δ' εἰ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις γίγνοιθ' οὕτω, πότερον αὐτὰ καλλιόνως οὕτως εἶναι φαῖμεν ἄν, ἢ καθάπερ νῦν, γίγνεται γιγνόμενα; ΚΛ. Πολύ πού τὸ διαφέρον εἴ, καθάπερ παρά τε τοῖσδε καὶ παρ' ἡμῖν, καὶ ἔτι καθάπερ εἶπες σὺ νῦν δὴ δεῖν εἶναι, γίγνοιτο. ΑΘ. Φέρε δὴ ξυνο-

E μολογησώμεθα τὰ νῦν. ἄλλο τι παρ' ὑμῖν ἐν πάσῃ παιδείᾳ καὶ μουσικῇ τὰ λεγόμενα ἐστὶ τάδε; τοὺς ποιητὰς ἀναγκάζετε λέγειν, ὡς ὁ μὲν ἀγαθὸς ἀνήρ, σώφρων ὢν καὶ δίκαιος, εὐδαίμων ἐστὶ καὶ μακάριος· ἐάν τε μέγας καὶ ἰσχυρὸς, ἐάν τε σμικρὸς καὶ ἀσθενὴς ᾖ· καὶ ἐὰν πλουτῇ, καὶ μή. ἐὰν δὲ ἄρα πλουτῇ μὲν Κινύρα τε καὶ Μίδα μᾶλλον, ᾖ δὲ ἄδικος, ἄθλιός τ' ἐστὶ καὶ ἀνιαρῶς ζῇ. καί, Οὔτ' ἂν μνησαίμην (φησὶν ὑμῖν ὁ ποιητής, εἴπερ ὀρθῶς λέγει) οὔτ' ἐν λόγῳ ἄνδρα τιθείμην, ὃς μὴ πάντα τὰ λεγόμενα καλὰ μετὰ δικαιοσύνης πράττοι καὶ κτῷτο, καὶ δὴ καὶ δηΐων, τοιοῦτος ὤν, ὀρέγοιτ-

ὀρέγοιτο ἐγγύθεν ἱστάμενος· ἄδικος δὲ ὤν, μήτε τολμῷ ὁρᾶν φόνον αἱματόεντα, μήτε νικῷ θέων Θρηΐκιον Βορέην, μήτε ἄλλο αὐτῷ μηδὲν τῶν λεγομένων ἀγαθῶν γίγνοιτό ποτε. τὰ γὰρ ὑπὸ τῶν πολλῶν λεγόμενα ἀγαθὰ, οὐκ ὀρθῶς λέγεται. λέγεται γὰρ ὡς ἄριστον μὲν, ὑγιαίνειν· δεύτερον δὲ, κάλλος· τρίτον δὲ, ἰσχύς· τέταρτον δὲ, πλοῦτος. μυρία δὲ ἄλλα ἀγαθὰ λέγεται. καὶ γὰρ ὀξὺ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν, καὶ πάντα ὅσα ἔχεται τῶν αἰσθήσεων, εὐαισθήτως ἔχειν· ἔτι δὲ καὶ τὸ ποιεῖν τυραννοῦντα ὅ,τι ἂν ἐπιθυμῇ. καὶ τὸ δὴ τέλος ἁπάσης μακαριότητος εἶναι, τὸ, πάντα ταῦτα κεκτημένον, ἀθάνατον εἶναι γενόμενον ὅτι τάχιστα. ὑμεῖς δὲ καὶ ἐγώ που τάδε λέγομεν, ὡς ταῦτά ἐστι ξύμπαντα, δικαίοις μὲν καὶ ὁσίοις ἀνδράσιν ἄριστα κτήματα, ἀδίκοις δὲ, κάκιστα ξύμπαντα, ἀρξάμενα ἀπὸ τῆς ὑγιείας. καὶ δὴ καὶ τὸ ὁρᾶν καὶ τὸ ἀκούειν, καὶ αἰσθάνεσθαι, καὶ τὸ παράπαν ζῆν, μέγιστον μὲν κακὸν, τὸν ξύμπαντα χρόνον ἀθάνατον ὄντα καὶ κεκτημένον πάντα τὰ λεγόμενα ἀγαθὰ, πλὴν δικαιοσύνης τε καὶ ἀρετῆς ἁπάσης· ἔλαττον δὲ, ἂν ὡς ὀλίγιστον ὁ τοιοῦτος χρόνον ἐπιζῴη. ταῦτα δὴ λέγειν οἶμαι τοὺς παρ' ὑμῖν ποιητὰς, ἅπερ ἐγώ, " πείσετε καὶ ἀναγκάσετε· καὶ ἔτι τούτοις ἑπομένους ῥυθμούς τε καὶ ἁρμονίας ἀποδιδόντας, παιδεύειν οὕτω τοὺς νέους ὑμῶν. ἢ γὰρ ὁρᾶτε; ἐγὼ μὲν γὰρ λέγω σαφῶς, τὰ μὲν κακὰ λεγόμενα, ἀγαθὰ τοῖς ἀδίκοις εἶναι· τοῖς δὲ δικαίοις, κακά. τὰ δ' ἀγαθὰ, τοῖς μὲν ἀγαθοῖς, ὄντως ἀγαθά· τοῖς δὲ κακοῖς, κακά. ὅπερ οὖν ἠρόμην, ἆρα ξυμφωνοῦμεν ἐγώ τε καὶ ὑμεῖς; ἢ πῶς; ΚΛΕΙΝ. Τὰ μὲν, ἔμοιγε φαινόμεθά πως, τὰ δ', οὐδαμῶς. ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν ὑγίειάν τε κεκτημένον, καὶ πλοῦτον καὶ τυραννίδα διὰ τέλους, καὶ ἔτι προστίθημι ὑμῖν ἰσχὺν διαφέρουσαν καὶ ἀνδρείαν μετ' ἀθανασίας, καὶ μηδὲν ἄλλο αὐτῷ τῶν λεγομένων κακῶν " ἐγγιγνόμενον, ἀδικίαν δὲ καὶ ὕβριν ἔχοντα ἐν αὐτῷ μόνον· τὸν οὕτω ζῶντα, ἴσως ὑμᾶς οὐ πείθω μὴ οὐκ ἄρα εὐδαίμονα ἀλλ' ἄθλιον γίγνεσθαι σαφῶς; ΚΛΕΙΝ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΑΘΗΝ. Εἶεν. τί οὖν τὸ μετὰ τοῦτ' εἰπεῖν ἡμᾶς χρεών; ἀνδρεῖος γὰρ δὴ καὶ ἰσχυρὸς καὶ καλὸς καὶ πλούσιος, καὶ ποιῶν ὅ,τιπερ ἐπιθυμοῖ τὸν βίον

[Margin:] I... tur etiam ... : ſed le- ... alteram ... locus hic ... praeced. πι- ... καὶ ἀναγ- ... μὴ πι- ...

[Margin:] L... tur etiam ... ὦμεν, prae- ... infinit. εἶη; ... tamen par- ... λεγομένων ... uidetur opus ... re.

iniuſtus autem - *nec dira inſpexerit arma*, [tantum abeſt vt vincat] *Aut curſu vincat boream*, nec quidquam eorum quæ bonorum nomine cenſentur, conſequatur. nam quæ vulgò nominantur bona, non rectè nominantur. Dicitur enim bonum, primùm quidem, ſanum eſſe: ſecundùm, pulchritudo: tertiùm, robur: quartùm, diuitiæ, infinita & huiuſcemodi bona dicũtur. etenim expeditè videre & audire, & liberis ſenſuum facultatibus vti: deinde & omnia poſſe tyrannica licentia facere quæcunque cupias, & quicquid inſtitueris, pro animi ſententia conſequi: ſummam deniq; omnis beatitatis eſſe, eũ qui hęc omnia ſit conſequutus, immortalem continuò euadere. Vos autem mecum vno, vt opinor, aſſenſu fateamini, omnia iſta iuſtis quidem & ſanctis viris optimam eſſe commodámque poſſeſſionem: iniuſtis verò omnia peſſimè contingere, ab ipſa nimirũ ſanitate ducto primordio. nam & ipſum videre & audire & ſentire, omnis denique vita, & ipſa etiam (ſi ita loqui licet) immortalitas, maximo cedunt incommodo, ſi cum horum omnium poſſeſſione ſemper vixeris, expers iuſtitiæ cæterarúmque virtutum. minus autem eſſet malum, ſi is qui ita affectus eſt exiguũ tempus vixerit. Hæc ergo veſtris poetis, Clinia, perſuadebitis vt dicant, vel certè cogetis: & ex illius doctrinæ formula verſus & harmonias componere, quibus veſtra iuuẽtus erudiatur. Nũquid hæc quæ dico perſpicitis? Equidem perſpicuè affirmo, ea quæ dicuntur mala, iniuſtis bona eſſe, iuſtis autem mala: quæ verò dicuntur bona, bonis quidem, verè bona, malis autem, mala. Hiſne aſſentimur nos omnes, nécne? CLIN. Quædam mihi quidem ita videntur, quædam verò non. ATHEN. Fortaſſe vobis nõ perſuadeo, minimè eſſe beatum illum, ſed omnino infelicem, qui iniuſtus & contumelioſus eſt, licet ſanitatem habeat, & diuitias, & perpetuam quandam infinitámque tyrannidem, inuictas præterea corporis vires, & magnos animos gerat cum ſenſu quodam immortalitatis, nec eorũ quæ vulgò mala cenſentur, vllum ad eum perueniat: ita tamen viuat vt ad omnem licẽcentiam fræna laxet, & ſibi vni conſulendum putet. CLIN. Veriſſimè loqueris. ATHEN. Eſto. ſed quidnam deinceps dicendum eſt? fortis nimirum & robuſtus & pulcher & diues, & vniuerſa ſua vita

quicquid collibuerit faciens, nónne vobis videtur, ſi iniuſtus & contumelioſus fuerit, neceſſariò turpiter viuere? an ſaltem illud, Turpiter, conceſſeritis? CL. Certè. ATH. Quid verò? nónne & fateris illum malè viuere? CL. Illud quoque. ATH. Quid verò? nónne & iniucũdè, atque ſibi incómodè? CL. At quomodo hæc adhuc concederemus? ATH. Quomodo? ſi Deus nimirum, quantum alii ab aliis hac in re diſſidemus, tantum vnanimes atque conſentiẽtes reddiderit. Mihi enim tam perſpicuè vera & neceſſaria eſſe illa apparent, quàm perſpicuũ eſt hanc eſſe inſulam Cretam. & certè ſi legiſlator eſſem, non modò poetas, ſed eos etiam omnes qui in ciuitate eſſent, ſic loqui cogerem: ac proculdubio mulctã irrogarem ei qui per vniuerſam ditionem diceret, aliquos eſſe improbos iucundè viuentes, aut alia eſſe vtilia & fructuoſa, alia iuſta, ac proinde alia quæ apud Cretẽſes & Lacedæmonios cæteróſque homines dicũtur, illis perſuaderem aliter loqui quàm vulgò ſoleant. Agedũ per Iouem & Apollinem, optimi viri, ſi illos deos qui leges nobis tulerunt, interrogemus, an iuſtiſſima vita, iucundiſſima ſit: dupléxne ſit quoddam vitæ genus, vt quidem vnum, iucuncundiſſimum, alterum verò, iuſtiſſimum ſit. Si duplex eſſe reſpondeant, rurſum eos interrogemus (ſi rectè ſciſcitemur) Ecquos feliciores eſſe exiſtimandum eſt: cóſne qui iuſtiſſimã, an eos qui iucundiſſimã viuant vitã. ſi dixerint, eos qui iucundiſſimã, abſurda profectò illorũ oratio videatur. Abſit verò vt de diis iſta dicantur, ſed maioribus noſtris & legiſlatoribus iſta tribuãtur: eadémque illæ à me iam commemoratæ interrogationes, à patre ſeu legiſlatore quærantur: ille verò reſpondeat, Eum eſſe feliciſſimum qui iucundiſſimè viuat. Ego verò excipiam, Nónne vis, mi pater, me quamfeliciſſimè viuere? at nunquam deſinebas me crebris tuis mandatis atque hortationibus impellere, vt quamiuſtiſſimè viuerem. Itaque qui ſic reſpondiſſet, ſeu pater ſeu legiſlator eſſet, abſurdè profectò & incongruè locutus videretur quũ à ſeipſo diſſideret. Si verò vitam iuſtiſſimam, feliciſſimam ſtatuerit, quilibet (opinor) rogaret, Ecquod ergo bonum voluptate melius

A ἅπαντα, οὐχ ὑμῖν δοκεῖ, εἴπερ ἄδικος εἴη καὶ ὑβριστής, ἐξ ἀνάγκης αἰσχρῶς ἂν ζῆν; ἢ τοῦτο μὲν ἴσως ἂν συγχωρήσαιτε, τό γε αἰσχρῶς; ΚΛΕΙΝ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Τί δέ; τὸ καὶ κακῶς; ΚΛΕΙΝ. Οὐκ ἂν ἔτι τοῦθ' ὁμοίως. ΑΘΗΝ. Τί δέ; τὸ καὶ ἀηδῶς καὶ μὴ ξυμφερόντως αὑτῷ; ΚΛΕΙΝ. Καὶ πῶς ἂν ταῦτά γ' ἔτι ξυγχωροῖμεν; ΑΘΗΝ. Ὅπως; εἰ θεὸς ἡμῖν, ὡς ἔοικεν, ὦ φίλοι, δοίη B τις συμφωνίαν· ὡς νῦν γε σχεδὸν ἀπᾴδομεν ἀπ' ἀλλήλων. ἐμοὶ γὰρ δὴ φαίνεται ταῦτα οὕτως ἀναγκαῖα, ὡς οὐδέ, ὦ φίλε Κλεινία, Κρήτη νῆσος σαφῶς. καὶ νομοθέτης ὤν, ταύτῃ πειρῴμην ἂν τούς τε ποιητὰς ἀναγκάζειν φθέγγεσθαι καὶ πάντας τοὺς ἐν τῇ πόλει· ζημίαν τε ὀλίγου μεγίστην ἐπιτιθείην ἄν, εἴ τις ἐν τῇ χώρᾳ φθέγξαιτο ὡς εἰσί τινες ἄνθρωποι ποτὲ πονηροὶ C μέν, ἡδέως δὲ ζῶντες· ἢ λυσιτελοῦντα μὲν ἄλλα ἐστὶ καὶ κερδαλέα, δικαιότερα δὲ ἄλλα. καὶ πολλὰ ἄττ' ἂν παρὰ τὰ νῦν λεγόμενα ὑπό τε Κρητῶν καὶ Λακεδαιμονίων, ὡς ἔοικε, καὶ δή που καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, διάφορα, πείθοιμ' ἂν τοὺς πολίτας" μοι φθέγγεσθαι. φέρε γάρ, πρὸς Διός τε καὶ Ἀπόλλωνος, ὦ ἄριστοι τῶν ἀνδρῶν, εἰ τοὺς νομοθετήσαντας ὑμῖν αὐτοὺς τούτους ἐροίμεθα θεούς, ἆρα ὁ δικαιότατος
18
D βίος ἐστὶν ἥδιστος, ἢ δύο ἐστόν τινε βίω, οἷν ὁ μέν, ἥδιστος ὢν τυγχάνει, δικαιότατος δ' ἕτερος· εἰ δὴ δύο φαῖεν, ἐροίμεθ' ἂν ἴσως αὖθις πάλιν (εἴπερ ὀρθῶς ἐπανερωτῷμεν) ποτέρους δ' εὐδαιμονεστέρους χρὴ λέγειν, τοὺς τὸν δικαιότατον ἢ τοὺς τὸν ἥδιστον διαβιοῦντας βίον. εἰ μὲν δὴ φαῖεν τοὺς τὸν ἥδιστον, ἄτοπος αὐτῶν ὁ λόγος ἂν γίγνοιτο. βούλομαι δέ μοι μὴ ἐπὶ θεῶν λέγεσθαι τὸ τοιοῦτον, ἀλλ' ἐπὶ πατέρων καὶ νομοθετῶν μᾶλλον. καί μοι τὰ ἔμπροσθεν ἠρωτημέ-
E να, "πατέρα τε καὶ νομοθέτην ἠρωτήσθω. ὁ δ' εἰπάτω, ὡς ὁ ζῶν τὸν ἥδιστον βίον, ἐστὶ μακαριώτατος. εἶτα μετὰ ταῦτα ἔγωγ' ἂν φαίην, Ὦ πάτερ, οὐχ ὡς εὐδαιμονέστατα μὲ ἐβούλου ζῆν; ἀλλ' ἀεὶ διακελευόμενος οὐδὲν ἐπαύου ζῆν με ὡς δικαιότατα. ταύτῃ μὲν οὖν ὁ τιθέμενος, εἴτε νομοθέτης, εἴτε καὶ πατήρ, ἄτοπος ἄν, οἶμαι, καὶ ἄπορος φαίνοιτο τοῦ ξυμφωνοιώτως ἑαυτῷ λέγειν. εἰ δ' αὖ τὸν δικαιότατον εὐδαιμονέστατον ἀποφαίνοιτο βίον εἶναι, ζητοῖ που πᾶς ἂν ὁ ἀκούων, οἶμαι, τί ποτ' ἐν αὐτῷ τὸ τῆς ἡδονῆς κρεῖττον ἀγαθόν τε

Legitur etiã ν.

Videtur dee... πρὸς; ante π... ερ. alioqui ... cuſ. mutandi ... taſsis eſſent no... minatiuos π... τε καὶ νομοθ... Paulo pòſt aut... malèin præc. ... ξυμφωνοῦντ... pro aduerb. ξυ... φωνοῦντως.

A καὶ καλὸν ὁ νόμος ἐνὸν ἐπαινεῖ. τί γὰρ δὴ δικαίῳ χωριζόμενον ἡδονῆς ἀγαθὸν ἂν γίγνοιτο; φέρε, κλέος τε καὶ ἔπαινος πρὸς ἀνθρώπων τε καὶ θεῶν, ἆρ' ἐστὶν ἀγαθὸν μὲν καὶ καλὸν, ἀηδὲς δέ; δύσκλεια δὲ τἀναντία; ἥκιστα, ὦ φίλε νομοθέτα, φήσομεν. ἀλλὰ τὸ μήτε τινὰ ἀδικεῖν, μήτε ὑπό τινος ἀδικεῖσθαι, μὲν ἀηδὲς μὲν, ἀγαθὸν δὲ ἢ καλόν; τὰ δ' ἕτερα, ἡδέα μὲν, αἰσχρὰ δὲ καὶ κακά; ΚΛ. Καὶ πῶς; ΑΘ. Οὐκοῦν ὁ μὲν μὴ χωρίζων λόγος ἡδύ τε καὶ δίκαιον, καὶ ἀγαθόν τε καὶ καλὸν, πιθανός γ', εἰ μηδὲν ἕτερον, B πρὸς τό τινα ἐθέλειν ζῆν τὸν ὅσιον καὶ δίκαιον βίον. ὥστε νομοθέτῃ γε αἴσχιστος λόγων καὶ ἐναντιώτατος, ὃς ἂν μὴ φῇ ταῦτα οὕτως ἔχειν. οὐδεὶς γὰρ ἂν ἑκὼν ἐθέλοι πείθεσθαι πράττειν τοῦτο ὅτῳ μὴ τὸ χαίρειν τοῦ λυπεῖσθαι πλέον ἕπεται. σκοτοδινιᾶν δὲ, τὸ πόρρωθεν ὁρώμενον, πᾶσί τε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, καὶ δὴ καὶ τοῖς παισὶ, παρέχει. νομοθέτης δ' ἡμῖν δόξαν εἰς τοὐναντίον τούτου καταστήσει, τὸ σκότος ἀφελὼν, καὶ πείσει ἁμῶς γέ πως ἔθεσι καὶ ἐπαί- C νοις καὶ λόγοις, ὡς ἐσκιαγραφημένα τὰ δίκαια ἐστὶ καὶ ἄδικα· καὶ τὰ μὲν ἄδικα, τῷ τοῦ δικαίου ἐναντίως φαινόμενα, ἐκ μὲν ἀδίκου καὶ κακοῦ ἑαυτοῦ θεωρούμενα, ἡδέα· τὰ δὲ δίκαια, ἀηδέστατα. ἐκ δὲ δικαίου πάντα τἀναντία πάντῃ πρὸς ἀμφότερα. ΚΛ. Φαίνεται. ΑΘ. Τὴν δ' ἀλήθειαν τῆς κρίσεως ποτέραν κυριωτέραν εἶναι φῶμεν; πότερα τὴν τῆς χείρονος ψυχῆς, ἢ τὴν τῆς βελτίονος; ΚΛ. Ἀναγκαῖόν που τὴν τῆς ἀμείνονος. ΑΘ. Ἀ- D ναγκαῖον ἄρα τὸν ἄδικον βίον, οὐ μόνον αἰσχίω καὶ μοχθηρότερον, ἀλλὰ καὶ ἀηδέστερον τῇ ἀληθείᾳ τοῦ δικαίου τε εἶναι καὶ ὁσίου βίου. ΚΛ. Κινδυνεύει, κατά γε τὸν νῦν λόγον, ὦ φίλε. ΑΘ. Νομοθέτης δὲ οὗ τι καὶ σμικρὸν ὄφελος, εἰ καὶ μὴ τοῦτο ἦν οὕτως ἔχον, ὡς καὶ νῦν αὐτὸ ᾕρηχ' ὁ λόγος ἔχειν, εἴπερ τι καὶ ἄλλο ἐτόλμησεν ἂν ἐπ' ἀγαθῷ ψεύδεσθαι πρὸς τοὺς νέους, ἔστιν ὅ,τι τούτου ψεῦδος λυσιτελέστερον ἂν ἐψεύσατό ποτε, καὶ δυνάμενον μᾶλλον ποιεῖν μὴ E βίᾳ, ἀλλ' ἑκόντας πάντα τὰ δίκαια; ΚΛΕΙ. Καλὸν μὲν ἡ ἀλήθεια, ὦ ξένε, καὶ μόνιμον· ἔοικε μὴν οὐ ῥᾴδιον εἶναι πείθειν. ΑΘ. Εἶεν. τὸ μὲν τοῦ Σιδωνίου μυθολόγημα ῥᾴδιον ἐγένετο πείθειν, οὕτως ἀπίθανον ὂν, καὶ ἄλλα μυρία. ΚΛ. Ποῖα; ΑΘΗΝ. Τὸ, σπαρέντων ποτὲ ὀδόντων ὁπλίτας ἐξ αὐτῶν φῦναι. καίτοι μέγα γ' ἐστὶ νομοθέτῃ παράδειγμα τοῦ

præc. edit. non [..]ant quæ ſunt [..]er τἀναντία [..]μῶν.

[Q]uodam uet. [..]ἰ μὴ: ſed uel [..]ἰμοὶ mutan[..]ent illa, uel [..]ῶν retinen[..]e.

V[..]lam τῷ ab[..]eſ, uius fortaſ[..]ſe erit. Paulo p[..] autem ἑαυ[..] n uidetur p[..] ferri. Dein[..]de ὁ πάντῃ re[..]cl ſcrib. πάν[..]τῃ: uet.

[..] ποιεῖν reti[..]ne[..] m, ſiue in [..] mutandū [..] us, alio in[..]finito uidetur [..]pore: quid ſi [..]μᾶλλον [..] ποιεῖν μὴ [..] βίᾳ γε. lega[..]mus.

& præſtantius lex in eo commendat? ecquid enim iuſto viro bonum eſſe queat, ſi à voluptate ſeparetur? Age, per deorum atque hominum fidem, laúſne & gloria huiuſmodi bonum cenſetur, vt à iucunditate ſeiungatur, infamia verò, contrá? an bonum atque honeſtum, iniucundum haberi debeat, malum verò & turpe, iucūdum? CL. Quomodo id fieret? ATH. Itaque oratio illa quæ iucundum & iuſtum, bonum honeſtúmque minimè ſeparat, ſi non alia in re veriſimilis, certè in eo eſt quòd illa ſententia homines incitentur ad vitā ſanctè iuſtéque inſtituendam: & legiſlatori maximè, turpiſſimus & minimè omnium conſentaneus ſermo ille eſt qui non ſtatuit hęc ita ſe habere. Nemo enim ſponte velit ad id agendū induci in quo nō plus lætitiæ quàm doloris ineſt: imò doloris eminus etiam vel tantùm præuiſi ſenſus, omnes (vt rem ſummatim dicam) & ipſos etiam puerosita inuoluit, vt quaſi tenebris ob oculos offuſis, caliginoſa quadam vertigine cæcutiant atque labēt. quibus tenebris ſummotis, prouidebit legiſlator vt in contrarias ſententias ciuium animi inclinent, nihílque adeo prætermittet, quo & morum inſtitutis, laudationibus, rationibus, luculenta oratione in ciuium ſuorum animos inducat, tam iuſta quàm iniuſta eſſe obumbrata: atque iniuſta quidem contrà apparere quàm iuſta. iniuſto enim, quum iniuſta ex ingenio ſuo contemplatur, iucunda videri: iuſta, iniucundiſſima. boni autem & iuſti viri contrarium planè eſſe in vtriſque iudiciū. CL. Ita quidē videtur. ATH. Quódnam verò iudicium ſalubrius potiúſque eſſe conſtituendū eſt? animíne deterioris an melioris? CL. Certè melioris neceſſe eſt. A. Neceſſe eſt ergo iniuſtā vitā, nō modò turpiorē & improbiorem, ſed & reuera iniucūdiorem eſſe iuſta & ſancta vita. CL. Ex tuo ſermone conſentaneum id videtur. ATH. Legiſlator igitur vel minimū quidem profuerit, etiamſi non ita id ſe haberet vt modò diximus: non alienum tamen à ſua fide & grauitate arbitraretur, ad iuuenum vtilitatem, falſò aliquid (ſi qua in re alia id licet) dicere. Hoc enim mendacii genus quouis alio commento vtilius eſt, quoniam videlicet efficit ne inuiti ſed volentes iuſta agamus. CL. Pulchrum certè, hoſpes, & ſtabile quiddā eſt veritas. videtur autem ipſa aliquando non admodum eſſe efficax ad perſuaſionem. ATH. Eſto. At Sidonii fabuloſum illud commentū & alia pleraque planè abſurda & extra veriſimilitudinē poſita, recepta tamē fuerūt cōmuni opinione. C. Quænā? A. Dētibus diſſeminatis atq; diſperſis, natos inde armatos milites. Atqui omnino magnū eſt legiſlatori

ad perſuadendũ, exemplum atque illuſtris demõſtratio, ſiquis iuuenum animos perſuadere inſtituerit. Itaque nihil aliud ſibi debet proponere, in quo comperiendo elaboret, quàm qua ratione ciuitati ſuas leges perſuadeat, & ita de illa bene mereatur. eò debet nimirum omnes ſuas rationes intendere, vt quoquomodo omnis ciuium ſocietas his de rebus vnum atque idem quammaximè per vniuerſam vitam & in cantilenis & fabulis, omni denique ſermone & inſtitutis, loquatur. Hæc mea quidem eſt ſentẽtia: ſi vos aliter iudicetis, nihil prohibet quominus res à nobis diſceptetur. CL. At mihi profectò hæc res videtur eſſe huiuſmodi vt neuter noſtrûm de illa velit diſceptare. ATH. Meum ergo eſt, inſtitutum ſermonẽ perſequi. Dico enim omnes choros, qui tres quidem ſunt, teneris puerorum animis quaſi incantatione quadam inſtillandos, ea videlicet dicendo quæ & ſuperius oratione ſumus perſecuti & in poſterum perſequemur. [a] horum autem hæc eſto ſumma, Inculcãdum ciuibus eſſe ſtudioſe, eam eſſe iucundiſſimam vitam quæ optima eſt, ex deorum mandatis inſtituta. & veriſſima hæc quidem dicemus, & magis illis quibus opus eſt perſuadebimus, quàm ſi aliter loqueremur. CL. Prorſus ita concedendum eſt vt ais. ATH. Primùm igitur Muſarum chorus puerilis primus rectiſſimè in medium prodierit, hæc omni ſtudio palàm vniuerſæque ciuitati decantaturus. Secundus autem chorus, illorum qui ad trigeſimum vſque annum prouecti ſunt, Pæana teſtem earum rerum quæ de veritate dicuntur inuocet, & fauſtis precationibus optet vti ille iunioribus fauens propitiúſque adſit. Tertius eorum ſit chorus qui à trigeſimo anno ad ſexageſimum vſque annum ſunt nati. At qui eam ætatem ſunt prætergreſſi, non iam cantilenas illas fabuloſas poſſunt ſuſtinere, ac proinde diuino quaſi oraculo dimittendos cenſeo. CL. Quid ais, hoſpes, de tribus illis choris? non enim ſatis intelligimus quid illorum appellationibus tibi velis. ATH. Atqui hæc omnino ſunt quorũ cauſa hactenus multa ſunt à nobis commemorata. CL. Necdum tamen illa intelligimus. vellemus ergo vt hæc dilucidius nobis explicares. ATH. [b] Diximus (ſi rerum à nobis principio expoſitarum meminerimus) omnium iuuenum naturam ardentem & quaſi igneam, minimè poſſe quieſcere neque corpore neque voce, ſed & improuidè & inordinatè loqui & ſubexultare. Nullas verò alias animantes, licet variis alioqui diſcriminibus inter ſe varias, ordinis vllũ habere ſenſum, ſolam hominis naturam hunc habere. Ordo autem qui in motu

[a] Cõcluſio iſtius theorematis, Quicquid quoquo modo pueris præcipiatur, eò ſanè reuocandũ, vt ad pietatem Deique reuerẽtiam inſtituantur atque informentur. Docet autem, formam quandam eſſe conſtituẽdam, quæ vnicuique ætati accommodatè & propriè conueniat.

[b] Figuratæ illius de chorea & ſaltatione doctrinæ NVDA ET SIMPLEX DOCTRINA.

A πείσειν ὅ,τι ἂν ἐπιχειρῇ τις πείθειν τὰς τῶν νέων ψυχάς. ὥστε οὐδὲν ἄλλο αὐτὸν δεῖ σκοποῦντα ἀνευρίσκειν, ἢ τί πείσας, μέγιστον ἀγαθὸν ἐργάσαιτο ἂν πόλιν· τούτου δὲ πέρι πᾶσαν μηχανὴν εὑρίσκειν, ὅντινα ποτὲ τρόπον ἡ τοι-
27 αύτη ξυνοικία πᾶσα περὶ τούτων ἓν καὶ ταὐτὸν ὅτι μάλιστα φθέγγοιτ' ἀεὶ διὰ βίου παντός, ἔν τε ᾠδαῖς καὶ μύθοις καὶ λόγοις. εἰ δ' οὖν ἄλλῃ πῃ δοκεῖ ἢ ταύτῃ, πρὸς ταῦτα οὐδεὶς φθόνος ἀμφισβητῆσαι τῷ λόγῳ. ΚΛ.
B Ἀλλ' οὔ μοι φαίνεται πρός γε ταῦτα δύνασθαι ἡμῶν ἀμφισβητῆσαι ποτ' ἂν οὐδέτερος. ΑΘΗΝ. Τὸ μετὰ τοῦτο τοίνυν ἐμὸν ἂν εἴη λέγειν. φημὶ γὰρ ἅπαντας δεῖν ἐπᾴδειν τρεῖς ὄντας τοὺς χοροὺς ἔτι νέαις οὔσαις ταῖς ψυχαῖς καὶ ἁπαλαῖς τῶν παίδων, τά τε ἄλλα καλὰ λέγοντας πάντα ὅσα διεληλύθαμέν τε καὶ ἔτι διέλθοιμεν ἄν. τὸ δὲ κεφάλαιον αὐτῶν τοῦτο ἔστω· τὸν αὐτὸν ἥδιστόν τε καὶ ἄριστον ὑπὸ θεῶν βίον λέγεσθαι φάσκοντες, ἀλη-
C θέστατα ἐροῦμεν ἅμα, καὶ μᾶλλον πείσομεν οὓς δεῖ πείθειν, ἢ ἐὰν ἄλλως πως φθεγγώμεθα λέγοντες. ΚΛ. Συγχωρητέον ἃ λέγεις. ΑΘ. Πρῶτον μὲν τοίνυν ὁ Μουσῶν χορὸς ὁ παιδικὸς ὀρθότατ' ἂν εἰσίοι πρῶτος τὰ τοιαῦτα εἰς τὸ μέσον ᾀσόμενος ἁπάσῃ σπουδῇ καὶ ὅλῃ τῇ πόλει. δεύτερος δέ, ὁ μέχρι τριάκοντα ἐτῶν, τόν τε Παιᾶνα ἐπικαλούμενος μάρτυρα τῶν λεγομένων ἀληθείας πέρι, καὶ τοῖς νέοις ἵλεων μετὰ πειθοῦς γίγνεσθαι ἐπευχόμε-
D νος. δεῖ δὲ δὴ καὶ ἔτι τρίτους, τοὺς ὑπὲρ τριάκοντα ἔτη μέχρι τῶν ἑξήκοντα γεγονότας, ᾄδειν. τοὺς δὲ μετὰ ταῦτα (οὐ γὰρ ἔτι δυνατοὶ φέρειν ᾠδάς) μυθολόγους περὶ τῶν αὐτῶν ᾠδῶν διὰ θείας φήμης καταλελεῖφθαι. ΚΛ. Λέγεις δέ, ὦ ξένε, τίνας τούτους τοὺς χοροὺς τοὺς τρίτους; οὐ γὰρ πάνυ ξυνίεμεν σαφῶς ὅ,τι ποτὲ βούλει φράζειν αὐτῶν πέρι. ΑΘΗ. Καὶ μὴν εἰσί γε οὗτοι σχεδόν, ὧν χάριν οἱ πλεῖστοι τῶν ἔμπροσθεν ἐρρήθησαν λόγων. ΚΛ.
E Οὔπω μεμαθήκαμεν· ἀλλ' ἔτι σαφέστερον πειρῶ φράζειν. ΑΘ. Εἴπομεν (εἰ μεμνήμεθα) κατ' ἀρχὰς τῶν λόγων, ὡς ἡ φύσις ἁπάντων τῶν νέων διάπυρος οὖσα ἡσυχίαν οὐχ οἵα τε ἄγειν οὔτε κατὰ τὸ σῶμα οὔτε κατὰ τὴν φωνὴν εἴη, φθέγγοιτο δ' ἀεὶ ἀτάκτως καὶ πηδῷ. τάξεως δ' αἴσθησιν τούτων ἀμφοτέρων, τῶν ἄλλων μὲν ζώων οὐδὲν ἐφάπτοιτο, ἡ δὲ ἀνθρώ-
4 που φύσις ἔχοι μόνη τοῦτο. τῇ δὲ τῆς κινήσεως

Inuenitur e[...] genit. ἠθῶν i[...]pius loco gen[...] ᾠδῶν, & a[...] μυθολόγους in[...] [...]ium cum [...] ᾠδάς.

τάξει ῥυθμὸς ὄνομα εἴη· τῇ δ' αὖ τῆς φωνῆς, A
τοῦ τε ὀξέος ἅμα καὶ βαρέος συγκεραννυμένων, ἁρμονίας ὄνομα προσαγορεύοιτο· χορεία δὲ τὸ ξυναμφότερον κληθείη. θεοὺς δὲ ἔφαμεν ἐλεοῦντας ἡμᾶς, συγχορευτάς τε καὶ χορηγοὺς ἡμῖν δεδωκέναι τόν τε Ἀπόλλωνα καὶ Μούσας. καὶ δὴ καὶ τρίτον ἔφαμεν (εἰ μεμνήμεθα) Διόνυσον. ΚΛ. Πῶς δ' οὐ μεμνήμεθα; ΑΘ. Ὁ μὲν τοίνυν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῶν Μουσῶν χορὸς εἴρηται· τὸν δὲ τρίτον καὶ τὸν λοιπὸν χορὸν ἀνάγκη τοῦ Διονύσου λέγεσθαι. ΚΛΕΙΝ. B
Πῶς δή; λέγε. μάλα γὰρ ἄτοπος γίγνοιτ' ἂν ὥς γ' ἐξαίφνης ἀκούσαντι Διονύσου πρεσβυτῶν χορός· εἰ ἄρα οἱ ὑπὲρ τριάκοντα καὶ πεντήκοντα δὲ γεγονότες ἔτη, μέχρι ἑξήκοντα, αὐτῷ χορεύουσιν. ΑΘΗΝ. Ἀληθέστατα μέντοι λέγεις. λόγου δὲ δεῖ πρὸς ταῦτα, οἶμαι, ὅπῃ τοῦτο εὔλογον οὕτω γιγνόμενον ἂν γίγνοιτο. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘ. Ἆρ' οὖν ἡμῖν τά γε ἔμπροσθεν ὁμολογεῖται; ΚΛ. Τοῦ πέρι; ΑΘ. Τὸ δεῖν πάντα ἄνδρα καὶ C
παῖδα, ἐλεύθερον καὶ δοῦλον, θῆλύν τε καὶ 14
ἄρρενα, καὶ ὅλῃ τῇ πόλει ὅλην τὴν πόλιν αὐτὴν αὑτῇ ἐπᾴδουσαν, μὴ παύεσθαί ποτε ταῦτα ἃ διεληλύθαμεν, ἀμωσγέπως ἀεὶ μεταβαλλόμενα καὶ πάντως παρεχόμενα ποικιλίαν· ὥστε ἀπληστίαν εἶναί τινα τῶν ὕμνων τοῖς ᾄδουσι καὶ ἡδονήν. ΚΛ. Πῶς δ' οὐχ ὁμολογοῖτο ἂν ταῦτα δεῖν οὕτω πράττεσθαι; ΑΘ. Ποῦ δὴ τοῦθ' ἡμῖν τὸ ἄριστον τῆς πόλεως, ἡλικίαις τε καὶ ἅμα φρονήσεσι πι- D
θανώτατον ὂν τῶν ἐν τῇ πόλει, ᾆδον τὰ κάλλιστα, μέγιστ' ἂν ἐξεργάζοιτο ἀγαθά; ἢ τοῦτο ἀνοήτως οὕτως ἀφήσομεν, ὃ κυριώτατον ἂν εἴη τῶν καλλίστων τε καὶ ὠφελιμωτάτων ᾠδῶν; ΚΛ. Ἀλλ' ἀδύνατον τὸ μεθιέναι, ὥς γε τὰ νῦν λεγόμενα. ΑΘΗ. Πῶς οὖν πρέπον ἂν εἴη τοῦτο; ὁρᾶτε εἰ τῇδε. ΚΛ. Πῇ δή; ΑΘ. Πᾶς που γιγνόμενος πρεσβύτερος, ὄκνου πρὸς τὰς ᾠδὰς μεστός, καὶ χαίρει τε ἧττον πράττων τοῦτο, καὶ ἀνάγκης γιγνομένης, αἰσχύνοιτ' ἂν μᾶλ- E
λον, ὅσῳ πρεσβύτερος καὶ σωφρονέστερος γίγνεται, τόσῳ μᾶλλον. ἆρ' οὐχ οὕτως; ΚΛ. Οὕτω μὲν οὖν. ΑΘ. Οὐκοῦν ἐν θεάτρῳ γε καὶ παντοίοις ἀνθρώποις ᾄδειν ἑστὼς ὀρθὸς, ἔτι μᾶλλον αἰσχύνοιτ' ἄν. καὶ ταῦτά γ' εἰ καθάπερ οἱ περὶ νίκης χοροὶ ἀγωνιζόμενοι, πεφωνασκηκότες, ἰσχνοί τε καὶ ἄσιτοι ἀναγκάζοιντο ᾄδειν οἱ τοιοῦτοι, παντάπασί που ἀηδῶς τε καὶ αἰσχυντηλῶς ᾄδοντες, ἀπροθύμως ἂν τοῦτ' ἐργάζοιντο.

Al. μὴ ἐπᾴδουσι ungere cum μὴ αὔεσθαι.

A verſatur, Rythmus appelletur: ſed eius qui in voce, acuti & grauis tonis ſimul cõtemperatis, Harmoniæ nomen eſto: Chorea verò vtrunque nuncupetur. Deos verò diximus noſtri miſertos, præſultores & choragos nobis dediſſe Apollinem & Muſas: tertium quoque addidimus (ſi bene memini) Liberum patrem. CLIN. Quídni meminerimus? ATH. At de Apollinis & Muſarum choro ſuprà eſt à nobis explicatum: reſtat vt de tertio, de Libero nimirũ, deinceps agamus. CL. Perge igitur, quandoquidem primo auditu abſurdiſſimum videatur ſenum ille chorus Libero patri conſecratus, ſi vltra trigeſimum annum & ad quinquageſimum vſque prouecti, in eum accenſeãtur, & cæterorum in morem choreas agãt. ATH. Veriſſimè quidẽ dicis: ſed ratione ad hæc opus eſſe arbitror, vt perſpicuũ ſit quatenus opportunè id fieri poſſit. CL. Quídni? ATH. Nunquid iam à nobis commemorata inter nos rata ſunt? CL. Ecquæ verò ſunt illa? ATH. Oportere videlicet omnem hominẽ & puerum, liberum & ſeruum, marem & fœminam, & vniuerſæ ciuitati vniuerſam ciuitatem ipſam ſibi incantare: hæc autem quæ commemorauimus, nũquam deſinere quodam modo commutari, & omnino varietatem quandam præbere, vt cantionum hymnorúmque illorum huiuſmodi ſit voluptas vt illius ſatias nunquam in ciuium animos obrepat. CL. Quídni fateamur iſta hunc in modum agi oportere? ATH. [a] Verùm vbínam optima hæc ciuitatis pars, cui propter ætatem ſumma ineſt ad perſuadẽdum autoritas atque efficacia, res pulcherrimas canens, maxima bona ciuitati contulerit? an hanc ita improuidè prætermittemus omnium quidem cantilenarum & præſtantiſſimam & vtiliſſimam? CL. At non debet illa cantilena prætermitti, ex noſtri quidem ſermonis ordine atque inſtituto. ATH. Quomodo ergo id conuenienter & decorè fiat? audite hóccine modo. CLIN. Ecquo veró? ATH. Qui ad ſenilem ætatem peruénit, ad cantilenas omnino tardus eſt atque ſegnis, ac proinde iam illis exſatiatus, minus delectatur: & quum vrget illum neceſſitas vt canat, quanto & ſenior & temperãtior, magis canere veretur. nónne ita ſe res habet? CL. Ita profectó. ATH. Ergo in theatro quidem & variorum hominum cœtu magis illũ pudeat ſtantem canere: ídque, quemadmodum chori qui de cantus victoria contendunt, vocẽ ſuam accuratè exercent, indicta ſibi anguſtiſſimi tenuiſſimíque victus lege: hæc omnia ſenes nonniſi pudenter poſſint exercere.

[a] Applicatio ſuperioris doctrinæ, Quum varia variis ætatibus conueniant, prudẽter eſſe ſingulis ætatibus applicandas leges. quod accuratè docet & copioſè.

CL. Sic neceſſarium videtur. ATH. Qua ratione ergo illos hortabimur vt ad canendum ſint animo parato? Nónne legem feremus, primùm quidem ne pueri ad decimumoctauum vſque annum omnino vinum guſtent? Nempe eos monebimus, haudquaquam oportere ignem igni & in corpus & in animum infundere, & quaſi diducere, donec ad conſtantem ætatem prouecti, pares ſint laboribus ferendis. eſt enim etiam atque etiam prouidendum in illa ætate vt furioſum iuuentutis habitũ caueamus. Deinde vt vino moderatè vtãtur, ad annum vſque ætatis trigeſimum. ab ebrietate verò & vini ingurgitatione iuuenes omnino abſtineant. Sed quum ad quadrageſimum annum peruenerint, in conuiuiis genio liberius indulgentes, cùm alios quidem deos, tum verò Liberũ patrem inuocent, vti ſenum ſacro ludóque fauens propitiúſque adſit. ille enim vinum hominibus eſt largitus, ad leuandam ſenectutis auſteritatem, tanquam præſens quoddam & opportunum remedium, vt illius beneficio tanquam reiuueneſcere, vt ita dicam, videamur, ſubeátque quibus animus offenditur atque percellitur, obliuio: & ipſa illa durior ex ætate animi affectio, ſicuti ferrũ in igne, emolliatur & flexibilior fiat. Primùm ergo vnuſquiſque hunc in modum affectus, ſuſcepta animi fiducia, minus verebitur, nõ inter quidem multos, ſed inter paucos, non inter alienos homines, ſed inter ſuos familiares & æquales, canere: &, quod ſæpe dixi, incantare [id eſt, cãtus oblectatione animum ſuum retinere] CLI. Maximé. ATH. Ad eos igitur inducẽdos vt cãtibus intereſſe velint, modus hic haudquaquã erit indecorus. C. Minimè. ATH. Ecquali autem illi cantilena aut muſa canent? nónne ea videlicet quæ ſibi maximè conueniat? CL. Quídni? ATH. Quæ nã verò diuinis hominibus conueniat? illáne quæ per choros agitatur? CL. Neque nos profectò, hoſpes, neque illi aliã vllã poſſumus cantilenam canere, quàm eam quam in choris ipſi didicimus, & cui canendæ aſſueti ſumus. ALH. Et ſanè meritò. omnino enim pulcherrimæ cantilenæ minimè fuiſtis cõpotes. caſtrenſem enim rempubl. habetis, non verò vrbem incolentium hominum. idcirco tãquam confertim equos in turma paſcẽtes iuuenes veſtros habetis: nemo autem veſtrûm acceptum ſuum & ad cohibendos illorum animos nimis ferocientes atque indignantes cuidã equorũ magiſtro committit, qui ipſos erudiat, leniter tractando atque cicurando, & omnia ea accuratè adhibendo quæ ad puerilem inſtitutionem pertinẽt: vnde non ſolùm bonus miles, ſed etiam ad gubernãdam rem-

A ΚΛ. Ἀναγκαιότατα μέντοι λέγεις. ΑΘΗ. Πῶς οὖν αὐτοὺς παραμυθησόμεθα προθύμους εἶναι πρὸς τὰς ᾠδάς; ἆρ' οὐ νομοθετήσομεν, πρῶτον μὲν τοὺς παῖδας μέχρι ἐτῶν
23 ὀκτωκαίδεκα τὸ παράπαν οἴνου μὴ γεύεσθαι; διδάσκοντες ὡς οὐ χρὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ ὀχετεύειν εἴς τε τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, πρὶν ἐπὶ τοὺς πόνους ἐγχειρεῖν πορεύεσθαι· τὴν ἐκμανῆ εὐλαβουμένους ἕξιν τῶν νέων. μετὰ δὲ τοῦτο, οἴνου μὲν δὴ γεύεσθαι τοῦ μετρίου, μέχρι τριάκοντα ἐτῶν· μέθης δὲ καὶ πολυοινίας τὸ παράπαν
B τὸν νέον ἀπέχεσθαι. τετταράκοντα δὲ ἐπιβαίνοντα ἐτῶν, ἐν τοῖς συσσιτίοις εὐωχηθέντα, καλεῖν τούς τε ἄλλους θεοὺς, καὶ δὴ καὶ Διόνυσον παρακαλεῖν εἰς τὴν τῶν πρεσβυτῶν τελετὴν ἅμα καὶ παιδιὰν, ἣν τοῖς ἀνθρώποις ἐπίκουρον τῆς τοῦ γήρως αὐστηρότητος ἐδωρήσατο, τὸν οἶνον φάρμακον, ὥστ' ἀνηβᾶν ἡμᾶς, καὶ δυσθυμίας λήθην γίγνεσθαι, μαλακώτερον ἐκ σκληροτέρου τὸ
C τῆς ψυχῆς ἦθος, καθάπερ εἰς πῦρ σίδηρον ἐντεθέντα, γιγνόμενον· καὶ οὕτως εὐπλαστότερον εἶναι. πρῶτον μὲν δὴ διατεθεὶς οὕτως ἕκαστος, ἆρ' οὐκ ἂν ἐθέλοι προθυμότερόν τε, ἧττον αἰσχυνόμενος, οὐκ ἐν πολλοῖς ἀλλ' ἐν μετρίοις, καὶ οὐκ ἐν ἀλλοτρίοις ἀλλ' ἐν οἰκείοις, ᾄδειν τε, καὶ (ὃ πολλάκις εἰρήκαμεν) ἐπᾴδειν; ΚΛ. Καὶ πολύ γε. ΑΘ. Εἰς μὲν γε τὸ προάγειν τοίνυν αὐτοὺς μετέχειν ἡμῖν ᾠδῆς, οὐκ ἂν ὁ τρόπος οὐκ ἂν παντάπασιν ἄσχημον γίγνοιτο. ΚΛ. Οὐδαμῶς. ΑΘΗ.
D Ποίαν δὲ ἥσουσιν οἱ ἄνδρες φωνὴν, ἢ μοῦσαν; ἢ δῆλον ὅτι πρέπουσαν αὐτοῖς δεῖ γέ τινα. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗ. Τίς ἂν οὖν πρέποι θείοις ἀνδράσιν; ἆρ' ἂν ἡ τῶν χορῶν; ΚΛ. Ἡμεῖς γοῦν, ὦ ξένε, καὶ οἵδε, οὐκ ἄλλην ἄν τινα δυναίμεθα ᾠδὴν ἢ ἣν ἐν τοῖς χοροῖς ἐμάθομεν συνήθεις ᾄδειν γενόμενοι. ΑΘΗΝ. Εἰκότως γε. ὄντως γὰρ οὐκ ἐπήβολοι γεγόνατε τῆς καλλίστης ᾠδῆς. στρα-
E τοπέδου γὰρ πολιτείαν ἔχετε, ἀλλ' οὐκ ἐν ἄστεσι κατῳκηκότων, ἀλλ' οἷον ἀθρόους πώλους ἐν ἀγέλῃ νεμομένους φορβάδας, τοὺς νέους κέκτησθε. λαβὼν δὲ ὑμῶν οὐδεὶς τὸν αὑτοῦ, παρὰ τῶν συννόμων σπάσας σφόδρα ἀγριαίνοντα καὶ ἀγανακτοῦντα, ἱπποκόμον τε ἐπέστησεν ἰδίᾳ, καὶ παιδεύει ψήχων τε καὶ ἡμερῶν, καὶ πάντα προσήκοντα ἀποδιδοὺς τῇ παιδοτροφίᾳ. ὅθεν οὐ μόνον ἀγαθὸς ἂν στρατιώτης εἴη, πόλιν δὲ καὶ ἄστη δυνάμενος

γρ. ἐμμανῆ

Legitur etiam πρεσβυτῶν & sine ἀν... ante ἀνθρώ...

Vel δῆλόν γε ... dum, uel cui γε subaudi ᾄδειν, sum ex præcedenti ...σουσιν.

In præc. edit. lè ἐπίβολοι ... ἐπήβολοι.

διοικεῖν, ὃν δὴ καὶ ἀρχὰς εἴπομεν τοῦ Τυρταίου πολεμικῶν εἶναι πολεμικώτερον, τέταρτον, ἀρετῆς ἀλλ' οὐ πρῶτον τὴν ἀνδρείαν κτῆμα τιμῶντα, ἀεὶ καὶ πανταχοῦ, ἰδιώταις τε καὶ ξυμπάσῃ πόλει. ΚΛ. Οὐκ οἶδα ὅπῃ μὲν ὦ ξένε ἐστὶ πάλιν αὖ τοὺς νομοθέτας φαυλίζεις. ΑΘΗ. Οὐκ, ὦ 'γαθέ, προσέχων τούτῳ τὸν νοῦν, δρᾷ τοῦτο, εἴπερ· ἀλλ' ὁ λόγος ὅπῃ φέρει, ταύτῃ πορευώμεθα, εἰ βούλεσθε. εἰ γὰρ ἔχομεν Μοῦσαν τῆς τῶν χορῶν καλλίω καὶ τῆς ἐν τοῖς κοινοῖς θεάτροις, πειρώμεθα ἀποδοῦναι τούτοις οὓς φαμὲν ἐκείνην μὲν αἰσχύνεσθαι, ζητεῖν δὲ ἥτις καλλίστη ταύτης κοινωνεῖν. ΚΛ. Πάνυ γε. ΑΘΗ. Οὐκοῦν πρῶτον μὲν δεῖ τόδε γε ὑπάρχειν ἅπασιν ὅσοις συμπαρέπεταί τις χάρις, ἢ τοῦτο αὐτὸ μόνον αὐτοῦ τὸ σπουδαιότατον εἶναι, ἤ τινα ὀρθότητα, ἢ τὸ τρίτον, ὠφέλειαν. οἷον δὴ λέγω ἐδωδῇ μὲν καὶ πόσει καὶ ξυμπάσῃ τροφῇ παρέπεσθαι μὲν τὴν χάριν, ἣν ἡδονὴν ἂν προσείποιμεν· ἣν δὲ ὀρθότητά τε καὶ ὠφέλειαν, ὅπερ ὑγιεινὸν τῶν προσφερομένων λέγομεν ἑκάστοτε, τοῦτ' αὐτὸ εἶναι ἐν αὐτοῖς καὶ τὸ ὀρθότατον. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν καὶ τῇ μαθήσει παρακολουθεῖν μὲν τό γε τῆς χάριτος τὴν ἡδονήν· τὴν δὲ ὀρθότητα καὶ τὴν ὠφέλειαν, καὶ τὸ εὖ καὶ τὸ καλῶς, τὴν ἀλήθειαν εἶναι τὴν ἀποτελοῦσαν. ΚΛ. Ἔστιν οὕτω. ΑΘ. Τί δ' ἐν τῇ τῶν ὁμοίων ἐργασίᾳ, ὅσαι τέχναι εἰκαστικαί, ἆρ' οὐκ ἂν τοῦτο ἐξεργάζωνται, τὸ μὲν ἡδονὴν ἐν αὐτοῖς γίγνεσθαι, παρεπόμενον ἐὰν γίγνηται, χάριν αὐτὸ δικαιότατον ἂν εἴη προσαγορεύειν; ΚΛΕΙ. Ναί. ΑΘ. Τὴν δέ γε ὀρθότητά που τῶν τοιούτων ἡ ἰσότης ἄν, ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν εἰπεῖν, ἐξεργάζοιτο τοῦ τε τοσούτου καὶ τοῦ τοιούτου πρότερον, ἀλλ' οὐχ ἡδονή. ΚΛ. Καλῶς. ΑΘ. Οὐκοῦν ἡδονῇ κρίνοιτ' ἂν μόνον ἐκεῖνο ὀρθῶς, ὃ μήτε τινὰ ὠφέλειαν, μήτε ἀλήθειαν, μήτε ὁμοιότητα ἀπεργαζόμενον παρέχεται, μηδ' αὖ γε βλάβην· ἀλλ' αὐτοῦ τούτου μόνου ἕνεκα γίγνοιτο τοῦ ξυμπαρεπομένου τοῖς ἄλλοις τῆς χάριτος, ἣν δὴ κάλλιστά τις ὀνομάσαι ἂν ἡδονήν, ὅταν μηδὲν αὐτῇ τούτων ἐπακολουθῇ. ΚΛ. Ἀβλαβῆ λέγεις ἡδονὴν μόνον. ΑΘΗ. Ναί, καὶ παιδιάν γε εἶναι τὴν αὐτὴν ταύτην λέγω τότε ὅταν μήτε τι βλάπτῃ, μήτε ὠφελῇ, σπουδῆς ἢ λόγου ἄξιον. ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΑΘ. Ἆρ' οὖν οὐ πᾶσαν μίμησιν φαῖμεν ἄν, ἐκ τῶν νῦν λεγομένων, ἥκιστα ἡδονῇ προσήκειν κρίνεσθαι καὶ δόξῃ μὴ ἀληθεῖ,

…ertur & alia …lio quæ habet ὅπῃ post εἴπερ.

A publ. aptus euadat, & quidem Tyrtæo, viro illo militari de quo diximus initio, magis militaris: qui fortitudinem, quæ non primùm ſed quartum locum in virtutis poſſeſſione atque vſu vēdicat, ſemper, vbique, priuatis hominibus, atq; vniuerſæ ciuitati præbeat colēdam. CL. Neſcio, hoſpes, in quem finem modò legiſlatores vituperes. ATH. Non certè animo vituperandi hæc dico; ſed quò nos ducit oratio, eò, ſi vultis, contendamus. Nam ſi muſam habemus ea chororū & communi theatri muſa præſtantiorem, hanc illis conemur exhibere B quos diximus illam quidem vereri, præſtantiſſimam tamen inueſtigare. CLIN. Omnino. ATH. Primùm igitur iis omnibus quos conſequutura eſt gratia, illud ineſſe oportet, vt vel ipſum illud per ſe huiuſmodi ſit vt omni ſtudio dignum cēſeatur: vel rectam quādam aptámque congruentiam ei adeſſe, vel certè tertio loco vtilita-
12 tem. Exempli cauſa, Eſus & potus & alimentum omne gratiam habet, quam voluptatem appellamus. rectitudinem verò atque vtilitatem, ſi ad ſanitatem confert: C imò in alimentis illud quod ſit ſalubre, rectiſſimum eſſe. CL. Maximé. ATH. Sic & in diſcendo conſtituēdum eſt ineſſe gratiam, id eſt voluptatem: rectitudinem etiā atque vtilitatem, & bonum præclarúmque habitum, quæ omnia à veritate ortum habent. CL. Ita eſt. ATH. Quid verò? in iis artibus quæ in rerū imitationibus ſiue effictionibus verſantur, nónne idipſum fieri videmus? vti nimirum aliquid in ipſis inſit quod voluptatem conſequatur, quam quidem commodiſſimo vocabulo Gratiam apellabimus? CLI. Ita. ATH. Aptam D verò rerum huiuſmodi congruentémque rationem æqualitas, vt ita dicam, tanti taliſque potius effecerit quàm ipſa voluptas. CL. Optimé. ATHE. Itaque illúdne ſolum rectè voluptatis ſēſu diiudicetur, quod neque vtilitatem neq; veritatem neque æqualitatem efficit, non tamen damnum affert? ſed hac vnà tantum de cauſa fit, vt gratia illa de qua iam verba fecimus, quæ res alias ſolet comitari, poſſit comparari? Illámne ergo rationem vocaueris Voluptatem, etiamſi nulla illarum rerum ei reuera inſit? CLIN. De innoxia tantùm lo- E queris voluptate. ATH. Certè: & luſum eandem ipſam appello, quum neque nocet neque iuuat, in re quidem ſeria aut alicuius momēti. CL. Veriſſimè dicis. ATH. Nónne igitur omnem ſeu imitationē ſeu æqualitatem, ex iis quidem quæ à nobis ſunt commemorata, ſtatuerimus volupta-

a Vt ad propoſitam illā ſuperius quæſtionem peculiariter reſpondeat, ait, legum ſeueritatem prudenti quadam & moderata facilitate temperandam eſſe. Ita agit de MODO VOLVPTATIS: qui locus eſt quidem διεξοδικός: ad principem tamen primariámque quæſtionem planè neceſſarius. Modum autem Voluptatis eum ſtatuit, qui cum grata iucunditate vtilitatē afferat .i. honeſti atque decori aptitudine & congruētia, verè quidē cogniti, non imaginaria opinione percepti.

te falſáque aliqua opinione minimè diiudicandam? non enim ſi cui videatur, aut quoniá aliquis gaudeat, idcirco æquale ipſum, 16 æquale eſt, aut commenſurabile ipſum, omnino commenſurabile: ſed nullo alio quàm veritate ſola. CL. Sic eſt omnino. ATH. Omnémne verò muſicam exiſtimabimus imitatricem in eo verſari vt res imaginibus quibuſdam imitetur atque repræſentet? CL. Quidni? ATH. Non ergo quum quis muſicam voluptate dixerit diiudicandam, audiendus eſt, nec illud quidem muſicæ genus, vt commodum, fuerit inueſtigandum, vbicunque tandem fuerit: ſed illa demum muſica quæ rerũ ipſarum ſimilitudinem opportunè repræſentat, amplectenda eſt. CL. Veriſſimè dicis. ATH. [a]Illi ergo qui optimā muſam quærunt, illam haud dubiè quærere debent non quæ iucundiſſima eſt, ſed quæ rectiſſima. Imitationis autem (vt diximus) rectitudo in eo verſatur, vt id quod ad imitandum eſt propoſitum, ita exprimatur quale & quantum eſt. id eſt, prout poſtulat ipſius natura. CL. Quidni? ATH. Atqui nemo eſt qui hoc de muſica minimè fateatur, videlicet quæ ad ipſam pertinent, imitationẽ eſſe & quaſi aſſimilationem. nónne illud fateantur omnes & poetæ & auditores & mimi? CLI. Maximé. ATH. Vnũquodque ergo poematum genus, vt videtur, cognoſcendum eſt, ne, qui in eo futurus eſt, errore abducatur. nam qui rem ipſam [id eſt, veram rei naturam] & cuiuſnā rei ſit effigies, minimè cognouerit, vix ac ne vix quidem rectam ſuæ ſignificationis rationem, vel contrà errorem dignoſcet. CL. Vix certé. écquis enim id non videat? ATHE. Qui autem rectam illam rei naturam minimè intelliget, poteſtne cognoſcere illius vel virtutes vel vitia? non ſatis perſpicuè rem ſignifico: at ſic fortaſſe dilucidius. CL. Quomodo? ATH. Nónne oculis noſtris variarum rerum effigies atque imagines obuerſantur? CL. Certé. ATH. Quid ergo? ſiquis ignorauerit quódnam corporum eorum quæ ad imitationem proponũtur, vnumquodque extiterit, ánne cognouerit vtrum rectè illud fuerit elaboratum? Exempli cauſa: Siquis & numeros corporis & ſingularum partium ſitum atque compoſitionẽ, quemadmodum habeant, ignorauerit, & quales illi numeri, & quales ad quaſlibet partes affectæ ſint: illéne conuenientẽ ordinem indicarit, an colores & figuræ & omnia huiuſmodi perturbatè & confuſè ſint conſtituta? an cenſes hæc intellecturũ quempiá, qui animal quod pingitur minimè cognouerit? CL. Quî verò hoc poſſit? ATH. Quid autem ſi nouerimus, illud quod pictũ aut effictum eſt, hominẽ eſſe, & ſua mem-

a Modi illius explicatio, in muſica, poetica, pictura, aliiſque ad voluptatē comparatis artibus.

A καὶ δὴ καὶ πᾶσαν ἰσότητα· οὐ γὰρ εἴ τῳ δοκεῖ, ἢ μή τις χαίρει τῳ, τό γε ἴσον ἴσον, οὐδὲ τὸ σύμμετρον ἂν εἴη σύμμετρον ὅλως· ἀλλὰ τῷ ἀληθεῖ πάντων μάλιστα, ἥκιστα δὲ ὁπωοῦν ἄλλῳ. ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘ. Οὐκοῦν μουσικήν γε πᾶσαν φαμὲν εἰκαστικήν τε καὶ μιμητικήν; ΚΛ. Τί μήν; ΑΘ. Ἥκιστ' ἄρα ὅταν τις μουσικὴν ἡδονῇ φῇ κρίνεσθαι, τοῦτον ἀποδεκτέον τὸν λόγον, καὶ ζητητέον ἥκιστα ταύτην, ὡς σπουδαίαν, εἴ τις ἄρα που καὶ B γίγνοιτο· ἀλλ' ἐκείνην τὴν ἔχουσαν τὴν ὁμοιότητα τῷ τοῦ καλοῦ μιμήματι. ΚΛ. Ἀληθέστατα. ΑΘ. Καὶ τούτοις δὴ τοῖς τὴν καλλίστην ᾠδήν τε ζητοῦσι καὶ μοῦσαν, ζητητέον, ὡς ἔοικεν, οὐχ ἥτις ἡδεῖα, ἀλλ' ἥτις ὀρθή. μιμήσεως γὰρ ἦν (ὥς ἔφαμεν) ὀρθότητος, εἰ τὸ μιμηθὲν, ὅσον τε καὶ οἷον ἦν ἀποτελοῖτο. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν τοῦτό γε πᾶς ἂν ὁμολογοῖ περὶ τῆς μουσικῆς, ὅτι πάντα τὰ περὶ αὐτήν ἐστι ποιήματα μίμησίς τε καὶ ἀ- C πεικασία. καὶ τοῦτό γε μὲν οὐκ ἂν ξύμπαντες ὁμολογοῖεν ποιηταί τε καὶ ἀκροαταὶ καὶ ὑποκριταί; ΚΛ. Καὶ μάλα. ΑΘΗ. Δεῖ δὴ καθ' ἕκαστόν γε, ὡς ἔοικε, γιγνώσκειν τῶν ποιημάτων, ὅ, τι ποτέ ἐστι, τὸν μέλλοντα ἐν αὐτοῖς μὴ ἁμαρτήσεσθαι. μὴ γὰρ γιγνώσκων τὴν οὐσίαν τί ποτε βούλεται, καὶ ὅτου ποτέ ἐστιν εἰκὼν ὄντως, σχολῇ τήν γε ὀρθότητα τῆς βουλήσεως ἢ καὶ ἁμαρτίαν αὐτοῦ διαγνώσεται. ΚΛ. Σχολῇ. πῶς δ' οὔ; ΑΘ. Ὁ δὲ τὸ ὀρ- D θῶς μὴ γιγνώσκων, ἆρ' ἄν ποτε τό γε εὖ καὶ κακῶς δυνατὸς εἴη διαγνῶναι; λέγω δ' οὐ πάνυ σαφῶς· ἀλλ' ὧδε σαφέστερον ἴσως ἂν λεχθείη. ΚΛ. Πῶς; ΑΘΗ. Εἰσὶ δή που κατὰ τὴν ὄψιν ἡμῖν ἀπεικασίαι μυρίαι. ΚΛΕΙ. Ναί. ΑΘ. Τί οὖν; εἴ τις ἀγνοοῖ τῶν μεμιμημένων ὅ, τι ποτέ ἐστιν ἕκαστον τῶν σωμάτων, ἆρ' ἄν ποτε τό γε ὀρθῶς εἰργασμένον αὐτῶν γνοίη; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε, οἷον τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ σώματος, καὶ ἑκάστων τῶν μερῶν τὰς θέσεις E ἣ ἔχει, ὅσοι τέ εἰσι καὶ ὁποῖα παρ' ὁποῖα αὐτῶν κείμενα τὴν προσήκουσαν τάξιν ἀπείληφε, καὶ ἔτι δὴ χρώματά τε καὶ σχήματα· ἢ πάντα ταῦτα τεταραγμένως εἴργασται· μῶν δοκεῖ ταῦτ' ἄν ποτε διαγνῶναί τις τὸ παράπαν, ἀγνοῶν ὅ, τι ποτέ ἐστι τὸ μεμιμημένον ζῷον; ΚΛ. Καὶ πῶς; ΑΘΗ. Τί δ' εἰ γιγνώσκοιμεν ὅτι τὸ γεγραμμένον ἢ τὸ πεπλασμένον ἐστὶν ἄνθρωπος, καὶ τὰ μέρη πάντα τὰ

Alia lectio as... tur, ἤ τις χαίρει τῳ: quā & F[icinus] ſequitur.

Pro ἦ (quod in præc. edit. ei, ut hic, ex ... uel ἧ ſcribi ... ceſſe puto. & ὀρθότης ... lim, ut in uet.

Vel partic. ... tanda in ... uel potius ... ſubiungen... uidetur: at ... legiſſe Fic.

A ἑαυτοῦ καὶ χρώματα ἅμα καὶ σχήματα ἀπείληφεν ὑπὸ τῆς τέχνης, ἆρα γε ἀναγκαῖον ἤδη τῷ ταῦτα γνόντι, κἀκεῖνο ἑτοίμως γιγνώσκειν εἴτε καλὸν εἴτε ὅπῃ ποτὲ ἐλλιπὲς ἂν εἴη κάλλους; πάντες μὲν τ' ἄν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὦ ξένε, τὰ καλὰ τῶν ζώων ἐγιγνώσκομεν. ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις. ΑΘ. Ἆρ' οὖν οὐ περὶ ἑκάστην εἰκόνα καὶ ἐν γραφικῇ καὶ ἐν μουσικῇ καὶ πάντῃ τὸν μέλλοντα ἔμφρονα κριτὴν ἔσεσθαι δεῖ ταῦτα τρία ἔχειν;

B ὅ, τέ ἐστι, πρῶτον γιγνώσκειν, ἔπειτα ὡς ὀρθῶς, ἔπειθ' ὡς εὖ (ὃ τρίτον) εἴργασται τῶν εἰκόνων ἡτισοῦν ῥήμασί τε καὶ μέλεσι καὶ τοῖς ῥυθμοῖς; ΚΛ. Ἔοικε γοῦν. ΑΘΗΝ. Μὴ τοίνυν ἀπείπωμεν λέγοντες τὸ περὶ τὴν μουσικὴν ᾗ χαλεπόν. ἐπειδὴ γὰρ ὑμνεῖται τὸ περὶ αὐτὴν διαφερόντως ἢ τὰς ἄλλας εἰκόνας, εὐλαβείας δὴ δεῖται πλείστης πασῶν εἰκόνων. ἁμαρτών τε γάρ τις μέγιστ' ἂν βλάπτοιτο, ἤθη κακὰ φιλοφρονούμενος· χαλεπώτατόν γε αἰσθέσθαι, διὰ τὸ τοὺς ποιητάς,

C φαυλοτέρους εἶναι ποιητὰς αὐτῶν τῶν Μουσῶν. οὐ γὰρ ἂν ἐκεῖναί γε ἐξαμάρτοιεν ποτὲ τοσοῦτον, ὥστε, ῥήματα ἀνδρῶν ποιήσασαι, τὸ σχῆμα γυναικῶν καὶ μέλος ἀποδοῦναι· καὶ μέλος ἐλευθέρων αὖ καὶ σχήματα ξυνθεῖσαι, ῥυθμοὺς δούλων καὶ ἀνελευθέρων προσαρμόττειν· οὐδ' αὖ, ῥυθμοὺς καὶ σχῆμα ἐλευθέριον ὑποθεῖσαι, μέλος ἢ λόγον ἐναντίον ἀποδοῦναι τοῖς ῥυθμοῖς. ἔτι δὲ θηρίων φωνὰς

D καὶ ἀνθρώπων καὶ ὀργάνων, καὶ πάντας ψόφους εἰς ταὐτὸ οὐκ ἄν ποτε ξυνθεῖεν, ὡς ἕν τι μιμούμεναι. ποιηταὶ δ' ἀνθρώπινοι, σφόδρα τὰ τοιαῦτα ἐμπλέκοντες, καὶ συγκυκῶντες ἀλόγως, γέλωτ' ἂν παρασκευάζοιεν τῶν ἀνθρώπων ὅσους φησὶν Ὀρφεὺς λαχεῖν ὥραν τῆς τέρψιος. ταῦτά τε γὰρ ὁρῶσι πάντα κυκώμενα, καὶ ἔτι διασπῶσιν οἱ ποιηταὶ ῥυθμὸν μὲν καὶ σχήματα μέλους χωρίς, λόγους ψιλοὺς εἰς μέτρα τιθέντες, μέλος δ' αὖ καὶ ῥυθμοὺς ἄνευ ῥημάτων, ψιλῇ κιθαρίσει τε καὶ

E αὐλήσει προσχρώμενοι. ἐν οἷς δὴ παγχάλεπον ἄνευ λόγου γιγνόμενον ῥυθμόν τε καὶ ἁρμονίαν γιγνώσκειν, ὅ, τι τε βούλεται, καὶ ὅτῳ ἔοικε τῶν ἀξιολόγων μιμημάτων. ἀλλ' ὑπολαβεῖν ἀναγκαῖον ὅτι τὸ τοιοῦτόν γε, πολλῆς ἀγροικίας μεστὸν πᾶν, ὁπόσον τάχους τε καὶ ἀπταισίας καὶ φωνῆς θηριώδους σφόδρα φίλον, ὥστ' αὐλήσει γε χρῆσθαι καὶ κι-

Ci. hæc dicit a- p. Fic. at uerò A... Ὀρθότατα λέγεις. ἀ... &c.

L..ur etiam ὅ, τί ἐστι.

Sc..ndum pu- το λεπώτατόν, ut reſponde.. hoc membrũ præcedenti ἁμαρτών: &c.

...r alia le- ..., dilicet o- ...ed nihilo ...oc quàm ...giſſe aut ...m cen- ...icinum ..., quum ...r tardita- ...

bra, ſuas & figuras, ſuos & colores verè & germanè accepiſſe artis induſtria? nónne præterea earum rerum intelligenti neceſſe fuerit noſſe an illud corpus pulchrum ſit, vel notare peculiariter quo in loco pulchritudo deſideretur? omnes enim homines pulchra animantia quodammodo cognoſcere poſſumus. CL. Rectiſſimè dicis. ATH. Nónne igitur in omni imagine & in pictura & in muſica eum qui prudens iudex futurus ſit oportet hæc tria habere? Primum nimirum, vt id nouerit quod in imitationem cadit: ſecundum, vt rectè: tertium, vt quælibet ſimilitudo quibus & qualibus verbis, concentibus, numeris ſit effecta. CLI. Videtur ſanè. ATH. Ne ergo muſicum illud negotium, tãquam graue & aſperũ, refugiamus. quãdoquidẽ enim præter cæteras imagines hæc vna maximè commendatur, maiore etiam indiget cautione. nam qui in illa peccarit, grauiſſimè offenderit, prauos mores amplexans. acerbiſſimum verò fuerit, propterea quòd poetæ improbiores ſint, criminis illius inuidiam ad ipſas Muſas deriuare. non enim illæ exiſtimandæ ſunt tantopere peccare, vt ſi habitum formámque hominum inſtituere velint, mulierum habitum reddant: & quum ingenuorum liberorúmque formam repræſentare volunt, ſeruorũ & illiberalium hominum perſonas accommodent. denique, contrariam diſſentaneámque rationem rythmis exhibeant. præterea nec ferarum voces, nec hominum inſtrumentorúmque ſonos & ſtrepitus omnes, quaſi vnum quidpiam tumultuariè congeſtum, imitarentur vel in vnum confunderent. Humani verò poetæ res huiuſmodi valde implicantes & indiſcriminatim nullóque iudicio permiſcentes, omnibus hominibus ſe ridiculos exhibeant, quos ait Orpheus ſpeciem delectationis conſequutos. hæc enim vident omnia permiſceri, & ipſi etiam diuellunt poetæ rythmum & figuras ſine legitima vlla modulationis ratione, tenues quoſdam ieiunóſque ſermones metrorum menſuris commendantes, modulationẽ & rythmos ſine verbis, ſimplici nudáq; ſeu citharæ ſeu tibiarum modulatione decantitantes. in quibus certè perdifficile eſt rythmum harmoniámque ſine ſermone cognoſcere, quídnam ſignificet, & cuínam imitationum earum quæ alicuius ſunt momenti ſimiles ſint. ſed ita exiſtimare neceſſariũ eſt, omnem rem huiuſmodi importuna & agreſti ſtoliditate refertam eſſe, & improuida quadam & feſtinabunda temeritate, & quæ nequicquam euagetur, ferinis & barbaris clamoribus proximam: quum ad tibiæ citharæque cantum inſanæ quædam ſaltationes inſti-

tuuntur. quum videlicet res ita nudè tantùm proponuntur, haud dubiè ſumma eſt imperitia & inanis oſtentatio vſus illius artis. Hæc profectò ita ſe habent. nos verò minimè decet noſtris muſis abuti, nos videlicet qui non tantùm trigeſimũ annum ſed & quinquageſimum exceſſimus: ſed certè inſpiciendum eſt diligenter quomodo & quando illis vtendum. At ex ſuperiore noſtro ſermone hoc effici videtur, quod attinet ad choricam iſtam Muſam, oportere nimirum quinquagenarios melius eſſe eruditos, quibus canere conſentaneum eſt. neceſſe enim eſſe vt concentus & numeros acutè ſentiant atque cognoſcant. aut quomodo aptum congruúmque verſuum cõcentum, quid deceat vel nõ, Dorico Lydióve numero, internoſcet, & quàm rectè illud accommodet poeta? CL. Nequaquam omnino. ATH. Ridicula fuerit hæc hominum multitudo, quæ exiſtimat ſe tum demum noſſe quidnam in verſu aptum ſit vel ineptum, quum ad numeros accinere & ſaltare iampridem coacti ſunt: qui verò ſingula iſtorum ignorent, non ſatis rectè ratiocinantur neque colligunt, Omnem verſum qui ſibi conſentanea habeat, rectè, qui contrà, malè & perperam eſſe conſtitutum. CL. Sic omnino neceſſe eſt. ATH. Quid porro? is qui illius rationem quidnam habeat, minimè intelligit, nunquid, quod modò diximus, quo pacto in aliqua re ſe rectè habeat, cognoſcet vnquam? CL. Quî verò id fieri poſſet? ATH. Et hæc quidem ipſa illius rei de cauſa, vt videtur, inueniamus, Neceſſarium nimirum eſſe cantoribus iſtis, ad quos noſter hic ſermo eſt inſtitutus, & volentes quodammodo ad canẽdum cogimus, hactenus eruditos eſſe, vt ipſi per ſe ſinguli & numerorũ progreſſus & rythmorum gradus, pondera, harmonicóſque fidium ſonos aſſequantur: vt harmonias rythmóſque perſpicientes, apta poſſint circumſpectè ſecernere quæ & tales & tantos viros deceant: & ita canant innocuiſque voluptatibus perfruãtur, & iunioribus, felicis auſpicii indicatione, præeant ad proborum morum exempla. Hactenus videlicet hoc modo inſtituti, accuratiorem diſciplinam ea quæ ad vulgus ducit, ſanè ſuſceperit, illa quoque quæ in trita illa atque peruulgata poetarum conſuetudine verſatur. nam tertium illud non ita neceſſe eſt poetam cognoſcere, an pulchra nécne ſit imitatio: ſed certè rythmi harmoniæque ratio planè eſt illi intelligenda. Satis à nobis autem dictum videtur qualis debeat eſſe is qui trium illarum rerum, ex quibus veram legitimámque diſciplinam conſtare diximus, coniunctione iuuenes ſit com-

A θαείσει, πλὴν ὅσον ὑπὸ ὄρχησίν τε καὶ ᾠδήν. ψιλῷ δ' ἑκατέρῳ πᾶσά τις ἀμουσία καὶ θαυματουργία γίγνοιτ' ἂν τῆς χρήσεως. ταῦτα μὲν ἔχει ταύτῃ λόγον. ἡμεῖς δέ γε οὐχ ὅτι μὴ δεῖ ταῖς μούσαις ἡμῖν προσχρῆσθαι τοὺς ἤδη τριακοντούτεις καὶ τὴν πεντήκοντα πέρα γεγονότας σκοπούμεθα, ἀλλ' ὅτι πότε δεῖ. τόδε μὲν οὖν ἐκ τούτων ὁ λόγος ἡμῖν δοκεῖ μοι σημαίνειν ἤδη τῆς γε χορικῆς μούσης, ὅτι πεπαιδεῦσθαι δεῖ βέλτιον τοὺς πεντηκοντούτεις, B ὅσοισπερ ἂν ᾄδειν προσήκῃ. τὴν γὰρ ῥυθμῶν καὶ τὴν ἁρμονιῶν ἀναγκαῖον αὐτοῖς ἐστιν εὐαισθήτως ἔχειν καὶ γιγνώσκειν. ἢ πῶς τὴν ὀρθότητα γνώσεταί τις τῶν μελῶν, ᾧ προσῆκεν ἢ μὴ προσῆκε τὸ Δωριστί, καὶ τοῦ ῥυθμοῦ ὃν ὁ ποιητὴς αὐτῷ προσῆψεν, ὀρθῶς ἢ μή; ΚΛ. Δῆλον ὡς οὐδαμῶς. ΑΘ. Γελοῖος γὰρ ὅ γε πολὺς ὄχλος, ἡγούμενος ἱκανῶς γιγνώσκειν τό, τ' εὐάρμοστον καὶ εὔρυθμον καὶ μή, ὅσοι προσᾴδειν αὐλῷ καὶ βαίνειν ἐν ῥυθμῷ γεγόνασι διηναγκασμένοι. ὅτι δὲ δρῶσι ταῦτα ἀγνοοῦντες C αὐτῶν ἕκαστα, οὐ συλλογίζονται. τὸ δέ που προσήκοντα μὲν ἔχον πᾶν μέλος, ὀρθῶς ἔχειν· μὴ προσήκοντα δέ, ἡμαρτημένως. ΚΛ. Ἀναγκαιότατα. ΑΘΗ. Τί οὖν; ὁ μηδὲ ὅ, τι ποτ' ἔχει γιγνώσκων, ἆρα ὅ, τι περ εἴπομεν, ὡς ὀρθῶς γε αὐτὸ ἔχει, γνώσεταί ποτε ἐν ὁτῳοῦν; ΚΛ. Καὶ τίς μηχανή; ΑΘΗΝ. Τοῦτ' οὖν, ὡς ἔοικεν, ἀνευρίσκομεν αὖ τὰ νῦν, ὅτι τοῖς ᾠδοῖς ἡμῖν οὓς νῦν παρακαλοῦμεν, καὶ ἑκόντας τινὰ τρόπον ἀναγκάζομεν ᾄδειν, μέχρι γε τοσούτου D πεπαιδεῦσθαι σχεδὸν ἀναγκαῖον, μέχρι τοῦ δυνατὸν εἶναι ξυνακολουθεῖν ἕκαστον ταῖς τε βάσεσι τῶν ῥυθμῶν, καὶ ταῖς χορδαῖς ταῖς τῶν μελῶν· ἵνα καθορῶντες τάς τε ἁρμονίας καὶ τοὺς ῥυθμούς, ἐκλέγεσθαί τε τὰ προσήκοντα οἷοί τ' ὦσιν, ἃ τοῖς τηλικούτοις τε καὶ τοιούτοις ᾄδειν πρέπον· καὶ οὕτως ᾄδωσι, καὶ ᾄδοντες, αὐτοί τε ἡδονὰς τὸ παραχρῆμα ἀσινεῖς ἥδωνται, καὶ τοῖς νεωτέροις ἡγεμόνες E ἠθῶν χρηστῶν ἀσπασμοῦ προσηκόντως γίγνωνται. μέχρι δὲ τοσούτου παιδευθέντες, ἀκριβεστέραν ἂν παιδείαν τῆς ἐπὶ τὸ πλῆθος φερούσης εἶεν μετακεχειρισμένοι, καὶ τῆς περὶ τοὺς ποιητὰς αὐτούς. τὸ γὰρ τρίτον οὐδεμία ἀνάγκη ποιητῇ γιγνώσκειν, εἴτε καλὸν εἴτε μὴ καλὸν τὸ μίμημα· τὸ δ' ἁρμονίας καὶ ῥυθμοῦ, σχεδὸν ἀνάγκη. τοῖς δὲ πάντα τὰ τρία, τῆς ἐκλογῆς ἕνεκα τοῦ καλλίστου καὶ δευτέρου·

Scribendum. τοῦτο πῇ δεῖ

ἢ μηδέποτε ἱκανὸν ἐπῳδὸν γίγνεσθαι νέοις A πρὸς ἀρετήν.

Καί, ὅπερ ὁ λόγος ἐν ἀρχαῖς ἐβουλήθη, τὴν τῷ τοῦ Διονύσου χορῷ βοήθειαν ἐπιδεῖξαι καλῶς λεγομένην, εἰς δύναμιν εἴρηκε. σκοπώμεθα δὴ εἰ τοῦθ' οὕτω γέγονε· θορυβώδης μέν που ὁ ξύλλογος ὁ τοιοῦτος ἐξ ἀνάγκης προϊούσης τῆς πόσεως ἐπὶ μᾶλλον ἀεὶ ξυμβαίνει γιγνόμενος. ὅπερ ὑπεθέμεθα κατ' ἀρχὰς ἀναγκαῖον εἶναι γίγνεσθαι περὶ τῶν νῦν γιγνομένων. ΚΛ. Ἀνάγκη. ΑΘΗ. B Πᾶς δέ γε αὐτὸς αὑτοῦ κουφότερος αἴρεται, καὶ γέγηθέ τε καὶ παρρησίας ἐμπίπλαται καὶ ἀνηκουστίας ἐν τῷ τοιούτῳ τῶν πέλας· ἄρχων δ' ἱκανὸς ἀξιοῖ ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων γεγονέναι. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ἔφαμεν, ὅταν γίγνηται ταῦτα, καθάπερ τινὰ σίδηρον, τὰς ψυχὰς τῶν πινόντων διαπύρους γιγνομένας, μαλθακωτέρας γίγνεσθαι καὶ νεωτέρας; ὥστε εὐαγώγους ξυμβαίνειν τῷ δυναμένῳ καὶ ἐπισταμένῳ παιδεύειν τε καὶ C πλάττειν, καθάπερ ὅτ' ἦσαν νέαι. τοῦτον δ' εἶναι τὸν πλάστην, τὸν αὐτὸν ὅνπερ τότε τὸν ἀγαθὸν νομοθέτην· οὗ νόμους εἶναι δεῖ συμποτικούς, δυναμένους τὸν εὔελπιν καὶ θαρραλέον ἐκεῖνον γιγνόμενον καὶ ἀναισχυντότερον τοῦ δέοντος, καὶ οὐκ ἐθέλοντα τάξιν καὶ τὸ κατὰ μέρος σιγῆς καὶ λόγου καὶ πόσεως καὶ μούσης ὑπομένειν, ἐθέλειν ποιεῖν πάντα τούτοις τἀναντία· καὶ εἰσιόντι τῷ μὴ καλῷ θάρρει τὸν κάλλιστον διαμαχόμενον φόβον εἰσπέμπειν D οἵους τ' εἶναι μετὰ δίκης· ὃν αἰδῶ τε καὶ αἰσχύνην θεῖον φόβον ὠνομάκαμεν. ΚΛ. Ἔστι ταῦτα. ΑΘ. Τούτων δέ γε τῶν νόμων εἶναι νομοφύλακας καὶ συνδημιουργοὺς αὐτοῖς τοὺς ἀθορύβους καὶ νήφοντας τῶν μὴ νηφόντων στρατηγούς· ὧν δὴ χωρίς, μέθῃ διαμάχεσθαι δεινότερον, ἢ πολεμίοις εἶναι μὴ μετὰ ἀρχόντων ἀθορύβων. καὶ τὸν αὖ μὴ δυνάμενον, ἐθέλειν πείθεσθαι τούτοις, καὶ τοῖς ἡγεμόσι τοῖς τοῦ Διονύσου, τοῖς ὑπὲρ ἑξήκοντα ἔτη γεγονόσιν, ἴσην καὶ E μείζω τὴν αἰσχύνην φέρειν, ἢ τὸν τοῖς τοῦ Ἄρεως ἀπειθοῦντα ἄρχουσιν. ΚΛ. Ὀρθῶς. ΑΘΗ. Οὐκοῦν εἴ γε εἴη τοιαύτη μὲν μέθη, τοιαύτη δὲ παιδιά, μῶν οὐκ ὠφεληθέντες ἂν οἱ τοιοῦτοι συμπόται καὶ μᾶλλον φίλοι ἢ πρότερον, ἀπαλλάττοιντο ἀλλήλων, ἀλλ' οὐχ ὥσπερ τὰ νῦν ἐχθροί; κατὰ νόμους δὲ πᾶσαν τὴν

modò inſtituturus, & quaſi incantaturus ſit illorum naturam.

[a] Quidnã verò ſignificet illa Liberi patris chorea, vnde prima ſermonis noſtri occaſio ducta eſt, videtur eſſe reliquũ vt à nobis accuratius explicetur. In hoc igitur nunc animos noſtros intendamus, quo pacto illud fiat. nam ſi vera ſunt atque conſẽtanea quæ ſuperioris ſermonis initio ſubſternebamus, conſequi videtur, huiuſmodi cœtum turbulentiorem fore, creſcente potandi licentia. CL. Videtur eſſe neceſſe. ATH. Quilibet certè ipſe ſeipſo leuior effertur atque exultat, inſolẽti quadam libertate plenus, nec res etiam proximas auſcultans, omnium autem & ſuiipſius & aliorũ optimum ſe imperatorem eſſe arbitratur. CL. Ita profectò. ATH. Nónne ſuprà diximus, quum hæc fiunt, tanquam ferrum, bibentium animos ardentes & inflammatos, reddi molliores atque iuniores? ac proinde facilius duci poſſe atque regi ab eo qui erudiẽdorum fingẽdorúmque animorum rationem nouit, veluti quum iuuenes eſſent? illarum verò rerum artificem eſſe eundem illum quem bonum legiſlatorem vocabamus? cuius induſtria Conuiuales leges ſint deſcribendæ, quæ poſſint eum qui vino inflammatus ſpes audaciores gerit, & præter id quod decet, impudentius effertur, nec vult ordinem legitimáſque partes ſilentii, ſermonis, potionis, cantus ſeruare: illum, inquam, eò reuocare vt iis planè faciat cõtraria, debitíque muneris & officii limites ſibi circumſcribat: & in audaciæ illius minimè conſentaneæ locum, honeſtiſſimum timorem inducens, & ei quaſi pugnaturum opponens, ad iuſtitiæ rectam rationem intromittat, quam Verecundiam & pudorem, diuinum videlicet timorem, nominauimus. CLI. Ita ſe res habet. ATH. Iam verò legum illarum cuſtodiæ & effectioni homines minimè turbulentos, at pacatos & ſobrios præfici debere, quaſi duces hominum minimè ſobriorum, ſine quibus profectò aduerſus ebrietatem pugnare grauius ſit, quàm aduerſus hoſtes ſine peritis & ſobriis ducibus dimicare. at eum qui nec velit nec poſſit illis ducibus parere, id eſt, ſenibus annum ſexageſimum prætergreſſis, quos tanquam Liberi duces conſtituimus, eundem grauius peccare quàm eos qui Martis ducibus minimè parẽt, ac proinde maiorem illi hoc nomine ignominiam eſſe inurendam. CLI. Rectè. ATH. Nónne ſi talis ebrietas & huiuſmodi ludus adhiberetur, illi compotores magnam inde vtilitatem conſequuti, & maiori quàm priùs beneuolentia copulati, non autem, quemadmodum ſolent hoc tempore, inimici diſcederent? quum ex legum formula atque præ-

[a] Illius quoque MODI applicatio in inſtituta illa hypotheſi, De compotatione: quatenus nimirum illa in bene moratis ciuitatibus debeat permitti.

ſcripto legitimè quoque huiuſmodi conſortia inſtituerẽt, & ducentibus ſobriis temulenti quoque legibus obtemperarent? CL. Illud profectò ex tuo ſermone hunc in modum conſequi videretur. ATH. Ne igitur præciſè ac ſimpliciter Liberi patris donũ vituperemus, quaſi ſit malũ, indignúmque adeo quod in ciuitatem recipiatur. etenim plura adhuc poſſet quis dicere in hanc ſententiam: quanquam maximum illud bonũ quod Liber largitur, efferre in multos verear: propterea quòd homines quum illud audierint, non rectè ſermonis iſtius ſententiam mente complectantur. vnde & vulgatum aliquod hac de re circumfertur dictum. CL. Ecquódnam verò? ATHE. Emanauit rumor aliquis & fama, hunc deum à dea Iunone diſſenſiſſe animi ſentẽtia, atque idcirco vlciſcendi gratia bacchationem, omnémque illam bacchãtium inſaniam in eius odium inieciſſe, & vinum ad hoc ipſum tribuiſſe. Ego autem huiuſmodi iis relinquo qui hæc de diis tutò dici poſſe arbitrantur. Illud tamen ſcio, nullũ hominem, vbi primùm naſcitur, tanta præditum eſſe intelligentia, quanta & qualis ad ipſum accedit poſtquam ad conſtantem ætatem peruenerit. hoc verò tempore quum ſua illa & propria ingenii dote orbatus eſt, omnino inſanit, & confuſè atque inordinatè inclamat: & quum noua fax in ipſum inducitur, tum verò inordinatè atque turbulenter exilit atque debacchatur. Meminerimus & communia hæc muſices & gymnaſtices iacta fuiſſe à nobis primordia. CL. Meminimus ſanè. ATH. Nónne etiam quòd numeri & concentus ſenſus nobis ſolis ſit, ex hoc principio conſtare diximus? Apollinem verò & Muſas & Liberum patrem deorum numine duces præſidéſque nobis eſſe tributos? CLINI. Quidni? ATH. At verò vinum, vt aliorũ hominum fert ſermo, tributum eſſe ſupplicii nomine hominibus: vt autem nos modò dicebamus, vinum, vt medelam atque remedium, ad pudorem videlicet animo conciliãdum, corpori verò ſanitatem viriúmque firmitatem tribuendam. CL. Opportunè, hoſpes, ſermonẽ illum nobis in memoriam reuocaſti. ATH. Dimidiã quidem partem choreæ iam abſoluimus, dimidiámne aliam partem abſoluemus, an ſermonem illum hîc prætermittemus? CL. Qualia verò commemoras? & quomodo vtraque diuidis? ATH. Tota quidẽ chorea, vniuerſa diſciplina nobis erat: choreæ verò pars vna in voce eſt per numeros & concentus. CL. Ita. ATH. At illud quod in corporis motione verſabatur, rythmũ quidem communem habebat vocis motioni, peculiarem verò figuram: ibi verò

A ξυνουσίαν ξυλλεγόμενοι καὶ ἀκολουθήσαντες, ὁπότε ἀφηγοῖντο οἱ νήφοντες τοῖς μὴ νήφουσι; ΚΛ. Ὀρθῶς, εἴγε δὴ εἴη ἐπὶ τοιαύτη οἵαν νῦν λέγεις. ΑΘΗΝ. Μὴ τοίνυν ἐκεῖνό γ᾽ ἔτι τῆς τοῦ Διονύσου δωρεᾶς ψέγωμεν ἁπλῶς, ὡς ἔστι κακὴ καὶ εἰς πόλιν οὐκ ἀξία παραδέχεσθαι. καὶ γὰρ ἔτι πλείω τις ἂν ἐπεξέλθοι λέγων· ἐπεὶ καὶ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν ὃ δωρεῖται, λέγειν μὲν ὄκνος εἰς τοὺς πολλούς, διὰ τὸ κακῶς τοὺς ἀνθρώπους αὐτὸ

B ὑπολαβεῖν καὶ γνῶναι λεχθέν. ΚΛ. Τὸ ποῖον δή; ΑΘΗ. Λόγος τίς ἅμα καὶ φήμη ὑπορρεῖ πως, ὡς ὁ θεὸς οὗτος ὑπὸ τῆς μη-

22 τρυιᾶς διεφορήθη τῆς ψυχῆς τὴν γνώμην· διὸ τάς τε βακχείας καὶ πᾶσαν τὴν μανικὴν ἐμβάλλει χορείαν τιμωρούμενος· ὅθεν καὶ τὸν οἶνον ἐπὶ τοῦτ᾽ αὐτὸ δεδώρηται. ἐγὼ δὲ τὰ μὲν τοιαῦτα τοῖς ἀσφαλὲς ἡγουμένοις εἶναι λέγειν περὶ θεῶν, ἀφίημι λέγειν· τὸ δὲ τοσόνδε οἶδα, ὅτι πᾶν ζῶον ὅσον αὐτῷ προσή-

C κει νοῦν ἔχειν τελεωθέντι, τοιοῦτον καὶ τοσοῦτον οὐδὲν ἔχον ποτὲ φύεται. ἐν τούτῳ δὴ τῷ χρόνῳ ἐν ᾧ μήπω κέκτηται τὴν οἰκείαν φρόνησιν, πᾶν μαίνεταί τε καὶ βοᾷ ἀτάκτως· καὶ ὅταν ἀποκτείνῃ τις αὐτὸ τάχιστα, ἀτάκτως αὖ πηδᾷ. ἀναμνησθῶμεν δὲ ὅτι μουσικῆς τε καὶ γυμναστικῆς ἔφαμεν ἀρχὰς ταύτας εἶναι. ΚΛ. Μεμνήμεθα. τί δ᾽ οὔ; ΑΘ. Οὐκοῦν καὶ ὅτι τὴν ῥυθμοῦ τε καὶ ἁρμονίας αἴσθησιν τοῖς ἀνθρώποις ἡμῖν ἐνδεδωκέναι

D τὴν ἀρχὴν ταύτην ἔφαμεν; Ἀπόλλωνα δὲ καὶ Μούσας καὶ Διόνυσον, τούτων αἰτίους γεγονέναι; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗΝ. Καὶ δὴ καὶ τὸν οἶνόν γε, ὡς ἔοικεν, ὁ τῶν ἄλλων λόγος, ἵνα μανῶμεν φησὶν ἐπὶ τιμωρίᾳ τῶν ἀνθρώπων δεδόσθαι· ὁ δὲ νῦν λεγόμενος ὑφ᾽ ἡμῶν, φάρμακον ἐπὶ τοὐναντίον φησὶν αἰδοῦς μὲν ψυχῆς κτήσεως ἕνεκα δεδόσθαι, σώματος δὲ ὑγιείας τε καὶ ἰσχύος. ΚΛ. Κάλλιστα, ὦ ξένε, τὸν λόγον ἀπεμνημόνευκας.

E ΑΘΗΝ. Καὶ τὰ μὲν δὴ τῆς χορείας ἡμίσεα διαπεπεράνθω· τὰ δ᾽ ἡμίσεα ὅπως ἂν ἔτι δοκῇ περανοῦμεν, ἢ καὶ ἐάσομεν; ΚΛ. Ποῖα δὴ λέγεις; καὶ πῶς ἑκάτερα διαιρῶν; ΑΘ. Ὅλη μέν που χορεία, ὅλη παίδευσις ἦν ἡμῖν· τούτου δ᾽ αὖ, τὸ μὲν, ῥυθμοί τε καὶ ἁρμονίαι τὸ κατὰ τὴν φωνήν. ΚΛ. Ναί. ΑΘ. Τὸ δέ γε κατὰ τὴν τοῦ σώματος κίνησιν, ῥυθμὸν μὲν κοινὸν τῇ τῆς φωνῆς εἶχε κινήσει, σχῆμα δὲ ἴδιον· ἐκεῖ δὲ

μέλος

In præced. … ἀφίκοιντο.

Pro μητρ… Ἥρας leg… θεοῦ Ἥρα … præced. ed. … ſcripturã … non hanc, … ſcit & Fic.

In uet. … ἀποκτείνῃ … ἐάν … χιστα, … ἀποκτείν… αὐτὸ (qu… non uidet… ſe ferri) … tem ita ue… ſi particip… ſcripſiſſet … ἀκταίνοι… τὸ, uel ἀκ… ſine pron… adiectione

In præced… θεῶν ant… οις, pro … quod agn… & Fic.

A μέλος, ἡ τῆς φωνῆς κίνησις. ΚΛ. Ἀληθέστατα. ΑΘΗΝ. Τὰ μὲν τοίνυν τῆς φωνῆς μέχρι τῆς ψυχῆς, πρὸς ἀρετῆς παιδείαν, οὐκ οἶδ᾽ ὅντινα τρόπον ὠνομάσαμεν μουσικήν. ΚΛ. Ὀρθῶς μὲν οὖν. ΑΘ. Τὰ δέ γε τοῦ σώματος, ἃ παιζόντων ὄρχησιν εἴπομεν, ἐὰν μέχρι τῆς τοῦ σώματος ἀρετῆς ἡ τοιαύτη κίνησις γίγνηται, τὴν ἔντεχνον ἀγωγὴν ἐπὶ τὸ τοιοῦτον αὐτοῦ, γυμναστικὴν προσείπωμεν. ΚΛ. Ὀρθότατα. ΑΘΗΝ. Τὸ δὲ τῆς μουσικῆς, ὃ νῦν σχεδὸν ἥμισυ διεληλυθέναι τῆς χο-
B ρείας εἴπομεν, καὶ διαπεπεράνθαι, καὶ νῦν οὕτως εἰρήσθω· τὸ δὲ ἥμισυ λέγωμεν. ἢ πῶς καὶ πῆ ποιητέον; ΚΛΕΙΝ. Ὦ ἄριστε, Κρησὶ καὶ Λακεδαιμονίοις διαλεγόμενος, μουσικῆς πέρι διελθόντων ἡμῶν, ἐλλειπόντων δὲ γυμναστικῆς, τί ποτε οἴει σοι ″ πότερον ἡμῶν ἀποκρινεῖσθαι πρὸς ταύτην τὴν ἐρώτησιν; ΑΘΗ. Ἀποκεκρίσθαι ἔγωγ᾽ ἄν σε φαίην σχεδὸν, ταῦτ᾽ ἐρόμενον σαφῶς· καὶ μανθάνω ὡς ἐρώτησις οὖσα αὕτη τὰ νῦν, ἀπόκρισίς
C τε ἐστὶν, ὡς εἶπον, καὶ ἔτι πρόσταξις διαπεράνασθαι τὰ περὶ γυμναστικῆς. ΚΛ. Ἄριστ᾽ ὑπέλαβές τε· καὶ οὕτω δὴ ποίει. ΑΘΗΝ. Ποιητέον. οὐδὲ γὰρ πάνυ χαλεπόν ἐστιν εἰπεῖν ὑμῖν γε ἀμφοτέροις ″ γνώριμα. πολὺ γὰρ ἐν ταύτῃ τῇ τέχνῃ πλέον ἐμπειρίας ἢ ἐν ἐκείνῃ μετέχετε. ΚΛ. Σχεδὸν ἀληθῆ λέγεις. ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν αὖ ταύτης ἀρχὴ μὲν τῆς παιδιᾶς, τὸ κατὰ φύσιν πηδᾶν εἰθίσθαι πᾶν ζῶον· τὸ δ᾽ ἀνθρώπινον, ὡς ἔ-
D φαμεν, αἴσθησιν λαβὸν τοῦ ῥυθμοῦ, ἐγέννησέ τε ὄρχησιν καὶ ἔτεκε. τοῦ δὲ μέλους ὑπομιμνήσκοντος καὶ ἐγείροντος τὸν ῥυθμὸν, κοινωθέντε ἀλλήλοις χορείαν καὶ παιδιὰν ἐτεκέτην. ΚΛ. Ἀληθέστατα. ΑΘΗ. Καὶ τὸ μὲν, φαμὲν, ἤδη διεληλύθαμεν αὐτοῦ· τὸ δὲ πειρασόμεθα ἐφεξῆς διελθεῖν. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Ἐπὶ τοίνυν τῇ τῆς μέθης ″ χορείᾳ τὸν κολοφῶνα πρότερον ἐπιθῶμεν, εἰ καὶ
E σφῷν ξυνδοκεῖ. ΚΛΕΙΝ. Ποῖον δὴ καὶ τίνα λέγεις; ΑΘΗΝ. Εἰ μέν τις πόλις, ὡς οὔσης σπουδῆς τῷ ἐπιτηδεύματι τῷ νῦν εἰρημένῳ, χρήσεται μετὰ νόμων καὶ τάξεως, ὡς τοῦ σωφρονεῖν ἕνεκα μελέτης χρωμένη, καὶ τῶν ἄλλων ἡδονῶν μὴ ἀφέξεται, ὡσαύτως καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, τοῦ κρατεῖν αὐτῶν ἕνεκα μηχανωμένη, τοῦτον μὲν τὸν τρόπον ἅπασι τούτοις χρηστέον· εἰ δ᾽ ὡς παιδιᾷ τε, καὶ ἐξέσται τῷ βουλομένῳ, καὶ ὅταν βούληται, καὶ μεθ᾽ ὧν ἂν βούληται, πίνειν

Sc: endū uidetur πότερον, quo & ibi utitur pr. ποτέρου, id Virumlibet vel Alterutrum, in talibus locis.

…ie & Fic. …ὥρισμα.

…ἐᾷ affer… a lectio, … quæ se… uidetur … Fic. non … tur) quū … intra di… ,dicip:s… endere … χρεία … sicut & … dicit με… χθαι, & … eadem.

cantus ipſe vocis eſt motus. CL. Veriſſimé. ATH. Omnem igitur vocis conformationem ad animum vſque, quatenus quidem ad virtutis inſtitutionem ſpectet, neſcio quomodo Muſicā nūcupauimus. CL. Et rectè quidē. ATH. Corporis verò motum ludibundum, Saltationem: at ſi ex virtute fiat huiuſmodi motus, & artis acceſſerit induſtria, Gymnaſticā appellemus. CL. Optimé. ATHE. At verò illud quod ad Muſicam pertinet, quo dimidium choreæ ferè comprehendi dicebamus, & à nobis propè ad finem perductum, illud videlicet dimidium dicemus. aut quomodo aut qua via faciendum? CL. Cretenſes & Lacedæmonios, hoſpes, alloquens, de Muſica quidem, multa, de gymnaſtica verò nihil dixeris. écquid vis me ad illam interrogationem reſpondere? ATH. Dixerim equidem te, quum hæc interrogaueris, apertè iam reſpondiſſe. iam enim perſpicuè intelligo, interrogationem illam tuam, reſpōſionem eſſe & mandatum vt illum de gymnaſtica perſequar ſermonem. CL. Rectè coniicis: & ita velim te agere. ATH. Ita ago. nec enim hac in re copioſiori explicatione mihi apud vos erit opus, qui huius peritiores quàm illius profectò eſtis. CL. Omnino ita eſt vt dicis. ATH. Igitur & huius quoq; ludi principiū eſt, quòd quodvis animal natura ad ſaliendum comparatum eſt: & illius vi ita ſolet. At homo, quemadmodum diximus, accepto rythmi ſenſu ſaltationem & genuit & peperit. quum autem concentus rythmum illum quaſi in memoriam reuocaret & exſuſcitaret, illi ambo vnà coniuncti, choream luſúmque pepererūt. CL. Ita profectò eſt. ATH. Sed hac de re ſatis ad hunc locum: opportunius aliâs de illa acturi? CL. Eſto. ATH. Iſtíne de ebrietate ſermoni tādem aliquando colophonem imponemus? itáne per vos licet? CLIN. Quem verò & qualem commemoras? ATH. Si quæpiam ciuitas tanquam re ſeria inſtituto illo nunc à nobis commemorato, compotationibus videlicet, vtatur, ex legum quidem præſcripto, certóque ordine, non effuſè & temerariè, ſed ita vt temperātiæ ratio habeatur, eadémque ratione dans operam vt circūſcripto illarum voluptatum vſu intemperies atque exceſſus cohibeantur: hoc quidem modo omnibus licet illis vti. ſin verò tāquam ludo vtatur compotationibus ciuitas, vt cuilibet pro libidine liceat, & quando voluerit, & cum quibus voluerit bibere,

a Diſerta totius quæſtionis CONCLVSIO, per certa quaſi capita diſtincta atque diſterminata, Quatenus nimirū in republ. bene conſtituta permitti debeat illa compotandi licētia. quod videlicet erat demōſtrādum ex hypotheſi, vnde generalis illius quæſtionis nata erat occaſio.

inter aliorum etiam negotiorum occupationes, non illum equidem calculum ponerem, fas eſſe huic ciuitati vel huic homini indulgere ebrietati. Quinetiam magis quàm Cretenſium & Lacedęmoniarū legum vſum, Carthaginenſium legem amplecterer, Vti nequis vnquam in exercitu vinum guſtet, ſed illo omni tempore aquę potio adhibeatur: & in ciuitate nec ſeruus nec ſerua vnquam vinum guſtet, nec ipſi quidem magiſtratus, illo quo magiſtratum gerent anno: neque gubernatores, neque iudices, quum munus ſuum exercent, vinū vllo modo guſtent: aut ſiquis de re alicuius momenti deliberet. Vini autem vſum ne interdiu quidem omnino cuiquam cōcederem, niſi corporis reficiendi vel morbi cauſa: vel noctu, viro vel mulieri, quum de procreandis liberis cogitabit: & aliis pleriſque in rebus, in quibus recto aliquo iudicio rectáque lege opus erit, minimè potandum eſt vinum. Quapropter ex huiuſce rationis noſtræ decreto, nec multis vineis ciuitati opus eſſet: ac proinde reliqua agricultura, omníſque viuendi ratio ordinem ſuum teneret, & vini vſus & moderatiſsimus & parciſſimus eſſet. Hic igitur hoſpites (ſi per vos id licet) colophō ſermoni de EBRIETATE inſtituto imponatur. CL. Ita & tecum certè ſentimus.

A μετ' ἐπιτηδευμάτων ὡντινωνοῦν ἄλλων, οὐκ ἂν ἐπιθείμην ταύτην τὴν ψῆφον, ὡς δεῖ ποτε μέθῃ χρῆσθαι ταύτην τὴν πόλιν, ἢ τοῦτον τὸν ἄνδρα. ἀλλ' ἔτι μᾶλλον τῆς Κρητῶν καὶ Λακεδαιμονίων χρείας προσθείμην ἂν τῷ Καρχηδονίων νόμῳ, μηδέποτε μηδένα ἐπὶ στρατοπέδου γεύεσθαι τούτου τοῦ πώματος, ἀλλ' ὑδροποσίᾳ συγγίγνεσθαι τοῦτον τὸν χρόνον ἅπαντα· καὶ κατὰ πόλιν μήτε δοῦλον μήτε δούλην γεύεσθαι μηδέποτε· μηδὲ ἄρχοντας, B τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν ὃν ἂν ἄρχωσι· μηδ' αὖ κυβερνήτας, μηδὲ δικαστὰς, ἐνεργοὺς ὄντας, οἴνου γεύεσθαι τοπαράπαν· οὐδ' ὅστις βουλευσόμενος εἰς βουλὴν ἀξίαν τινὰ λόγου συνέρχεται. μηδέ γε μεθ' ἡμέραν μηδένα τοπαράπαν, εἰ μὴ σωμασκίας ἢ νόσων ἕνεκα· μηδ' αὖ νύκτωρ, ὅταν ἐπινοῇ τις παῖδας ποιεῖσθαι ἀνὴρ ἢ καὶ γυνή. καὶ ἄλλα δὲ πάμπολλα ἄν τις λέγοι, ἐν οἷς τοῖς νοῦν τε καὶ νόμον ἔχουσιν ὀρθὸν, οὐ ποτέος οἶνος. ὥστε C κατὰ τὸν λόγον τοῦτον, οὐδ' ἀμπέλων ἂν πολλῶν δέοι οὐδ' ἥτινι πόλει. τακτὰ δὲ τὰ ἄλλα ἂν εἴη γεωργήματα, καὶ πᾶσα ἡ δίαιτα· καὶ δὴ τά γε περὶ οἶνον σχεδὸν ἁπάντων ἐμμετρότατα καὶ ὀλίγιστα γίγνοιτ' ἄν. τοῦτ', ὦ ξένοι, ἡμῖν (εἰ ξυνδοκεῖ) κολοφὼν ἐπὶ τῷ περὶ οἴνου λόγῳ ῥηθέντι εἰρήσθω. ΚΛ. Καλῶς· καὶ ξυνδοκεῖ.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟΜΩΝ, Ἢ, ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

PLATONIS DE LEGIBVS, Siue, DE LEGVM INSTITVTIONE, DIALOGVS TERTIVS.

DE ORIGINE IVRIS. id eſt, cur, quando & quomodo leges fuerint primùm inſtitutæ, & quotidie inſtituantur.

ARGVMENTVM.

CONSTITVTO legum fundamẽto, nunc agit de illarũ origine: quæ eſt vniuerſæ in leges præfationis non vltima pars. Docet igitur hoc tertio libro, quando & quo tẽpore & quibus de cauſis inceperint homines leges ponere. Iuſtitiæ ſempiternam eſſe naturam docuit in Minoe, & in primo De republ. nunc περὶ τῆς νομοθεσίας loquitur: cuius incunabula deducit ab eo tempore quod extitit poſt vniuerſum quoddam diluuium, quum hominum ſocietas, vniuerſo terrarum orbe aquis circumfuſo atque obruto, penè deleta, inſtauranda eſſet ex iis hominum reliquiis quæ in editioribus montium cacuminibus ab ea vaſtitate fuiſſent conſeruatæ. Illo igitur mundi quaſi renaſcentis primordio, ſimplicitatem quandam & æquitatem fuiſſe pro ſanctiſsima lege, quum nec penuria ad iniuriam impellendam quenquam concitaret, nec copia & vbertas, ad auaritiam. Creſcente verò in dies genere humano, cœpiſſe & rerum & perſonarum maiora eſſe diſcrimina, quum in dies magis ac magis potentia augeretur: quæ quoniam inſoleſceret, adhibendas fuiſſe leges, tanquam vincula, vt & potentiorum intemperies conſtringerentur atque cohiberentur, & tenuiores certo quodam maioris autoritatis præſidio pacatè & tutò quieſcerent. Eandem quoque neceſsitatem effeciſſe vt oppida conderentur. Regiam autem dominationem, primam & æquiſsimam δυναστείας ſpeciem ſtatuit, quæ & patriæ in liberos omnémque familiam autoritatis imago ſit, & ab ea haud dubiè ſumpſerit originem: quemadmodum copioſè docet. Rerumpublicarum verò popularium formam inde natam eſſe, quòd quum Reges potentia ſua abuterentur, in eas anguſtias ſubiectos ſuos redegerunt, vt de excutiendo imperii intolerabilis iugo, déque comparanda libertate cogitarent. Ita neceſsitatem vtrobique ſtatuit cauſam legum componendarum, & πολιτείας conſtituendæ. varias autem occaſiones, variarum & legum & πολιτειῶν dediſſe primordia. Generales autem illas de legum condendarum ratione regulas illuſtrat ex Græcæ hiſtoriæ monumentis, pleraque ἀξιομνημόνευτα ſanè in medium adducens: ex quibus conſtet quantus fuerit in hiſtoria Plato, & quàm prudenter in ea verſatus. Singularis cuiuſdam diluuii facit mentionem, quod τὸν κατακλυσμὸν ſubinde vocat, κατ᾽ ἐξοχὴν, quaſi non Deucalioneum notaret: (quod haud dubiè fuit in Attica tantùm) ſed vniuerſum quoddam, quo vniuerſus terrarum orbis immerſus fuerit: vt ſic emendare videatur quæ in Timæo & Critia obſcurius dixit de variis diluuiis. De Aſſyriorum autem monarchia agit, quæ prima omnium monarchiarum fuit: ſicuti ex ſacra hiſtoria magis eſt perſpicuum, quæ omnino veræ ἀρχαιολογίας eſt index. Hæc verò ſunt cõferenda cum iis quæ in Critia docuit de priſci mundi hiſtoria, qui diluuium illud vniuerſum anteceſsit. Et hæc quidem de ἤθους & οἰκονομίᾳ iſtius diſputationis generatim annotantor.

AXIOMATA & THEOREMATA quædam Politica.

1 *Vt homo, naturæ ἀγελαῖος & κοινωνικὸς, non poteſt carere ſocietate: ita neque illius ſocietas poteſt carere lege.*

2 *Conſtituendus nempe fuit ordo quidam certus atque conſtans, quo & potentiorum intemperies coercerctur, & infirmiores tutò degere poſſent.*

3 *Neceſſitas igitur effecit ut ſempiterna illa æquitas in omnium hominum animis ingenita aſciſceret ſibi miniſtras & uindices leges.*

4 *Eadem quoque neceſſitas πολιτειῶν origines & uiciſſitudines moderatur.*

5 *Regia poteſtas, eſt æquiſſima & optima omniũ dominationum, quandiu bonis legibus continetur. eſt enim pulcherrima imago patriæ poteſtatis, & ex ea haud dubiè habuit originem.*

6 *Popularis gubernationis αὐτονομία ex regum tyrannide nacta eſt originem. quum enim populi optimatum tyrannidem ferre non poſſent, excuſſo tyrannidis iugo ſeſe in libertatem uindicarunt.*

7 *Paulatim & artium & politiarum rationes illuſtratæ ſunt & amplificatæ.*

8 *Nulla unquam uſpiam πολιτείας forma, regnum,*

aliúdue imperium deletum fuit, aut deleri poteſt ab alio quopiam quàm à ſeipſo.

9 *Leges debent eſſe faciles & expeditæ: & quidem ab omnibus ſanctiſſimè obſeruari.*

10 *Leges debent liberis ciuium ſuffragiis ferri, uoluntariò obtemperaturis.*

11 *Virtus eſt fundamentum & incolumitas omniũ politiarum: uirtutis autem regina eſt ſapientia, cuius auſpiciis cæterarum uirtutum choro comitatæ, fœlix eſt reſpublica.*

12 *Ignorantia & uitioſitas, eſt omnis politiæ peſtis & pernicies.*

13 *Infinita poteſtas, nullis legum finibus determinata, eſt præſentiſſima peſtis omnium imperiorum: ſicuti Regiæ & Democraticæ poteſtatis exemplis copioſè docetur.*

14 *Infinitæ illius poteſtatis remedium eſt, Certa legum deſcriptio, & πρᾶξις inuiolabilis.*

DE LEGIBVS

DIALOGVS

tertius.

a Notat initio θέσιν diſputationis, Quænã uidelicet fuerit prima legum inſtituendarũ origo. Re autem altius repetita, vt oſtendat quod inſtituerat de legum Origine, quoniã propter vrbiũ & rerumpubl. incolumitatem atque conſeruationẽ leges fiũt, quærit primùm ecquænam oppidorum origines fuerint. Ita docet, Quærendã eſſe primam vrbium originem, vt de legum origine conſtet.

A ATQVE de his quidem hactenus. Ecquod verò fundandæ reipubl. primordium eſſe conſtituemus? nunquid inde quilibet & facillimè & optimè deduxerit? CL. Vnde? ATH. Vnde & quotidie ciuitatum accretionem & decretionem modò huc modò illuc variè cõmeare videmus. CL. Vnde illud fieri dicis? ATH. Opinor ex longitudine quadam temporis & quaſi infinitate, & iis nimirũ mutationibus quæ interea intercidunt.

b Originem illã oppidorum deducit à diluuii tempore. id eſt, mundo poſt illam cladem inſtaurato: non quòd ante diluuium vrbes non extiterint, ſed quia rerum tam longo tẽpore diuturum cognitio planè ſqualet antiquitatis ſitu.

B CL. Quid ais? ATH. [b] Age, ex quo vrbes eſſe cœperunt, & homines ciuili quadam adminiſtratione gubernari, exiſtimáſne animo comprehendi poſſe longi illius temporis ſpatium? CLI. Non certè facile eſt. ATH. Illud ſanè infinitum quaſi fuerit, vt certis terminis cõtineri nullo modo poſſit. CL. Ita profectò eſt. ATH. Nónne & in tam longi temporis interuallo innumerabiles vrbes & conditæ ſunt, & perierunt, & per omnes gubernationum formas variè in dies fuerunt adminiſtratæ? vt quidem aliquando ex minoribus, maiores, aliquan-
C do ex maioribus, minores: è melioribus peiores, & ex peioribus meliores extiterent? CLIN. Ita videtur neceſſe. ATH. Illius ergo, ſi poſſumus, mutationis cauſam comprehendamus. inde enim fortaſſe perſpicuum erit, & quænam fuerit prima rerumpubl. conſtituendarum, legibúſque firmandarũ ORIGO, & quænam mutationes & viciſſitudines. CLI. Rectè ais. vtrunque verò noſtrũ bono paratóque animo eſſe oportet: te quidem, ad ea quæ animo perceperis, explicanda: nos verò, vt te conſequamur. ATH. Nónne igitur

ΝΟΜΩΝ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

τρίτος.

A ΤΑΥΤΑ μὲν οὖν δὴ ταῦτα. πολιτείας δ᾽ ἀρχὴν τίνα ποτὲ φῶμεν γεγονέναι; μῶν οὐκ ἐνθένδε τις ἂν αὐτὴν ῥᾷστά τε καὶ κάλλιστα κατίδοι; ΚΛ. Πόθεν; ΑΘ. Ὅθεν καὶ τὴν τῶν πόλεων ἐπίδοσιν ἐπ᾽ ἀρετὴν μεταβαινουσῶν ἅμα καὶ κακίαν ἑκάστοτε θεατέον. ΚΛ. Λέγεις δὲ πόθεν; ΑΘΗ. Οἶμαι μὲν ἀπὸ χρόνου μήκους τε καὶ ἀπει-

Legitur etiã ταύτῃ.

B ρίας, καὶ τῶν μεταβολῶν ἐν τῷ τοιούτῳ. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Φέρε, ἀφ᾽ οὗ πόλεις τ᾽ εἰσὶ καὶ ἄνθρωποι πολιτευόμενοι, δοκεῖς ἄν ποτε κατανοῆσαι χρόνου πλῆθος ὅσον γέγονεν; ΚΛ. Οὔκουν ῥᾷόν γε οὐδαμῶς. ΑΘ. Τὸ δέ γε ὡς ἄπειρόν τι καὶ ἀμήχανον ἂν εἴη. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν τοῦτό γε. ΑΘ. Μῶν γε οὖν οὐ μυρίαι μὲν ἐπὶ μυρίαις ἡμῖν γεγόνασι πόλεις ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ; κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τοῦ πλήθους λόγον, οὐκ ἐλάττους ἐφθαρμέναι; πε-

In vet. ῥᾴδιον rum et alibi p[illegible] inuenitur ap[ud] hunc ſcriptor. ubi compara[tio]nis ſignificatu cum nullum [ha]bet.

C πολιτευμέναι δ᾽ αὖ πάσας πολιτείας πολλάκις ἑκασταχοῦ; καὶ τοτὲ μὲν ἐξ ἐλαττόνων, μείζους, τοτὲ δ᾽ ἐκ μειζόνων, ἐλάττους· καὶ χείρους ἐκ βελτιόνων γεγόνασι, καὶ βελτίους ἐκ χειρόνων; ΚΛ. Ἀναγκαῖον. ΑΘ. Ταύτης δὴ πέρι λάβωμεν (εἰ δυναίμεθα) τῆς μεταβολῆς τὴν αἰτίαν. τάχα γὰρ ἂν ἴσως δείξειεν ἡμῖν τὴν πρώτην τῶν πολιτειῶν γένεσιν καὶ μετάβασιν. ΚΛΕΙΝ. Εὖ λέγεις. καὶ προθυμεῖσθαι δεῖ, σὲ μὲν, ὃ διανοῇ περὶ αὐτῶν ἀποφαινόμενον, ἡμᾶς δὲ, ξυνεπομένους. ΑΘ. Ἆρ᾽ οὖν

γρ. μεταβολ[ὴν]

A ὑμῖν ὁ παλαιοὶ λόγοι ἀλήθειάν τινα ἔχειν δοκοῦσιν; ΚΛΕΙΝ. Ποῖοι δή; ΑΘΗ. Τὸ πολλὰς ἀνθρώπων φθορὰς γεγονέναι κατακλυσμοῖς τε καὶ νόσοις, καὶ ἄλλοις πολλοῖς, ἐν οἷς βραχύ τι τὸ τῶν ἀνθρώπων λείπεσθαι γένος. ΚΛΕΙΝ. Πάνυ μὲν οὖν πιθανὸν τὸ τοιοῦτον πᾶν παντί. ΑΘΗΝ. Φέρε δή, νοήσωμεν μίαν τὴν τῶν πολλῶν ταύτην, τὴν τῷ κατακλυσμῷ ποτὲ γενομένην. ΚΛ. Τὸ ποῖόν τι περὶ αὐτῆς διανοηθέντες; ΑΘΗ. B Ὡς οἱ τότε περιφυγόντες τὴν φθορὰν, σχεδὸν ὄρειοί τινες ἂν εἶεν νομεῖς, ἐν κορυφαῖς που σμικρὰ ζώπυρα τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους διασεσωσμένα. ΚΛ. Δῆλον. ΑΘ. Καὶ δὴ τοὺς τοιούτους γε ἀνάγκη που τῶν ἄλλων ἀπείρους εἶναι τεχνῶν, καὶ τῶν ἐν τοῖς ἄστεσι πρὸς ἀλλήλους μηχανῶν, εἴς τε πλεονεξίας καὶ φιλονεικίας, καὶ ὁπόσ' ἄλλα κακουργήματα πρὸς ἀλλήλους ἐπινοοῦσι. ΚΛ. Εἰκὸς γοῦν. ΑΘΗ. Θῶμεν δή, τὰς ἐν τοῖς πεδίοις πόλεις καὶ πρὸς θαλάττῃ κατοι- C κούσας, ἄρδην ἐν τῷ τότε χρόνῳ διαφθείρεσθαι. ΚΛ. Θῶμεν. ΑΘΗ. Οὐκοῦν ὄργανά τε πάντα ἀπόλλυσθαι, καὶ εἴ τι τέχνης ἦν ἐχόμενον σπουδαίας εὑρημένον, ἢ πολιτικῆς, ἢ καὶ σοφίας τινὸς ἑτέρας, πάντα ἔρρειν ταῦτα ἐν τῷ τότε χρόνῳ φήσομεν; ΚΛ. Πῶς γὰρ ἄν, ὦ ἄριστε, εἴ γε ἔμενε τάδε οὕτω τὸν πάντα χρόνον ὡς νῦν διακεκόσμηται, καινὸν ἀνευρίσκετο ποτὲ καὶ ὁτιοῦν του; ὅ, τι μὲν γὰρ μυριάκις μύρια ἔτη διελάνθανεν D ἄρα τοὺς τότε· χίλια δ' ἀφ' οὗ γέγονεν, ἢ δὶς τοσαῦτα ἔτη, τὰ μὲν Δαιδάλῳ καταφανῆ γέγονε, τὰ δὲ, Ὀρφεῖ, τὰ δὲ, Παλαμήδει· τὰ δὲ περὶ μουσικὴν, Μαρσύᾳ καὶ Ὀλύμπῳ· περὶ λύραν δὲ, Ἀμφίονι· τὰ δ' ἄλλα ἄλλοις πάμπολλα, ὡς ἔπος εἰπεῖν, χθὲς καὶ πρώην γεγονότα. Α. Ἆρ' οἶσθ' ὦ Κλεινία τὸν φίλον ὅτι παρέλιπες τὸν ἀτεχνῶς χθὲς γενόμενον; ΚΛΕΙΝ. Μῶν φράζεις Ἐπιμενίδην; ΑΘΗΝ. Ναί, τοῦτον. πολὺ γὰρ ὑμῖν ὑπερε- E πήδησε τῷ μηχανήματι τοὺς ξύμπαντας, ὦ φίλε. ὃ λόγῳ μὲν Ἡσίοδος ἐμαντεύετο πάλαι, τῷ δ' ἔργῳ ἐκεῖνος ἀπετέλεσεν, ὡς ὑμεῖς φατέ. ΚΛ. Φαμὲν γὰρ οὖν. Α. Οὐκοῦν οὕτω δὴ λέγωμεν ἔχειν τότε ὅτε ἐγένετο ἡ φθορά, τὰ περὶ τοὺς ἀνθρώπους πράγματα, μυρίαν μέν τινα φοβερὰν ἐρημίαν, γῆς δ' ἀφθόνου πλῆθος πάμπολυ. ζώων δὲ τῶν ἄλλων ἐρρόντων, βουκόλι' ἄττα, καὶ εἴ τι που αἰγῶν περιλειφθὲν ἐτύγχανε γένος, σπάνια καὶ ταῦτα νέμουσιν

vetera & antiqua dicta veritati cōſentanea eſſe videntur? CLIN. Quaſnam? ATH. Multas interneciones generis humani extitiſſe per diluuia aquarum, aut populariũ morborũ lues, aliáſque huiuſmodi noxas: eò quidē vſque vt paucul æ etiam hominũ reliquiæ poſt illas vaſtitates ſupereſſēt. CL. Omnino id cuilibet veriſimile videtur. ATH. Age verò, vnam aliquam inſignem conſideremus è multis, eam videlicet quæ per celebre illud diluuium quondam extitit. CL. Quid verò inde eliciemus? ATH. [a] Eos qui eam cladem aufugerunt, montanos quoſdam ferè paſtores, ſcintillas quaſdam generis humani in editioribus montium cacuminibus conſeruaſſe. CL. Illud ſanè perſpicuum videtur. ATH. Illos verò profectò conſentaneum eſt, agreſtes homines, earum technarum & verſutiarum expertes fuiſſe, quib⁹ vrbani homines ambitioſè atque auidè, contētionum æſtibus maleficia alii in alios excogitant. CL. Certè veriſimile eſt. ATHE. Ponamus verò, oppida in locis planis & maritimis ſita, penitus eo tempore fuiſſe deleta. CL. Ponamus. ATHE. Nunquid & eodem modo ſtatuerim⁹, omnia inſtrumēta, & quicquid ad ſeriam vtilémque artem, politicen aut ſapientiam, & quod ad omnem prudētem rerum cognitionem pertineret, eo diluuii impetu periiſſe? CL. Quî enim, obſecro, ſi hæc conſtanter omni illo temporis antegreſſi interuallo permanſiſſent, nouum quicquam cuiuſlibet inuentum eſſet? Videlicet quia innumerabilis quædam annorũ multitudo ab illis ignorabatur. mille autem anni aut duo millia interceſſêre ex quo quicquã dicitur partim à Dædalo, partim ab Orpheo, partim à Palamede inuentũ. ſicuti quæ ad muſicã pertinent, Marſyæ & Olympo, quæ ad lyram, Amphioni attribuuntur: aliáque aliis quamplurima, quæ (vt ita dicam) heri & nudiuſtertius extiterunt. ATH. At non vides, Clinia, te amicum ſilentio præterire, qui reuera heri extitit? CLIN. Nónne Epimenidem intelligis? ATHEN. Illum ipſum. nam omnes ingenio & induſtria longè ſuperauit: & quemadmodum vos dicitis, quæ verbo Heſiodus prædixerat, reipſa præſtitit. CL. Ita dicimus. A. Sic ergo cōſtituam⁹, res humanas, quũ eluuies illa extitit, vaſta quadã horribiliq; ſolitudine inuolutas atque deſertas: latiſſimæ fertiliſſimæq; telluris regiones deſolatas, pecorũ ſummã penuriã extitiſſe, vt cæteris animalibus perditis, vix boũ caprarúmq; genus, & illud quidem rarum & infrequens, remanſerit, in quo paſcendo

a Inſtaurati poſt diluuium mundi deſcriptio: Summa primùm omnium rerum confuſio atque perturbatio, artiúmque adeo omnium vaſta ignoratio erat primis illis temporibus.

nuenitur etiam iptum σπου-δαίως.

ac ab Athen. ſpite addun- apud Fic. il- autē ὅτι μὲν &c. dicuntur Clinia. Cæte- n poſt ὁτιοῦν extat uocu- τοῦ in uet.

priſcorum illorum temporum homines ægrè vitam tolerarent. CL. Quidni? ATH. Ciuitatis verò, & ciuilis diſciplinæ, & legum de quib' nobis eſt modò inſtitutus ſermo, nunquid vel memoriam quidem vllam, vt ita dicam, tunc fuiſſe putamus? CL. Nullam prorſus. ATH. [a] Ex rebus igitur hûc in modum conſtitutis, eam emanâſſe rationem ciuitatum condendarum, legum inſtituendarum, artium componendarum, rerúmque huiuſmodi rationes, quemadmodum hodie viget: vt conſtans ſit quoddam vitæ diſcrimen, ſeu ad benè ſeu ad improbè viuendum. non tamen vt exiſtimemus eos homines qui iis temporibus viuebant (imperitos quidem illos earum rerum quæ pro rerumpublicarum more variè & multipliciter fiunt, ſiue ad honeſtatē ſiue contrà) ad virtutem ſeu vitium perfectos extitiſſe. CL. Rectè ais: & tuam mentem aſſequimur. ATH. Itaque tēporis progreſſu, dum genus humanū quotidie propagaretur, res omnes ad eum ſtatū in quo nunc ſunt, ſanè peruenerunt. CL. Rectiſſimé. ATH. Quocirca res non continuò, vt veriſimile eſt, ſed paulatim longo quodam tempore conſtitutæ fuerunt. CLIN. Hoc certè veriſimillimum videtur. ATH. Nam ex montibus in æqua planáque loca deſcendere pauor atque conſternatio prohibebat, dum ibi homines eſſe maleficos imaginarētur. CL. Videtur. ATH. Atqui primò propter paucitatem & infrequentiā non libenter alii alios aſpiciebant: nec certè vlla tunc videtur apud illos ratio extitiſſe vltrò citróque aut per mare aut per terrā commeandi, vt quidem, deletis omnibus, vnà cum ipſis artibus, cōmerciorū inſtrumentis, aliis alios minimè liceret frequētare. ferrum videlicet atque æs aliáque metalla terra obruta latebant, vt ſumma eſſet illorum inſtrumentorum quæ metallorum miniſterio factitantur, penuria, veluti ſyluæ cædendæ materiæ que comparādæ. nam & ſi quæ in montes allata fuerant inſtrumēta, longo vſu attrita latebant, nec reſtaurari poterat illorum vſus, niſi metallorum priùs ratio in hominum cognitionem vſúmque perueniſſet. CLIN. Certé. ATH. Quot verò ætatibus exiſtimemus hoc poſtea rurſum extitiſſe? CL. Multis quidem, vt apparet. ATH. Ergo eæ artes quæ ferri & æris & ſimilium metallorum vſum poſtulant, ad illúdne tempus aut prolixius ignorantiæ tenebris obſitæ ignorabantur? CL. Quidni? ATH. Seditio igitur & bellum vbique eo tempore interierat. CL. Quomodo? ATH. Primùm mutua conſuetudine paulatim cicurati ſeſe alii alios inuicem diligebāt aque fouebant,

[a] Docet homines natura κοινωνικοὺς paulatim vnà conueniſſe: téſque ad vitam neceſſarias, neceſſitate ipſa magiſtra, ſenſim inueſtigaſſe.

A εἶναι ζῆν τότε κατ' ἀρχάς. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘ. Πόλεως δὲ καὶ πολιτείας πέρι καὶ νομοθεσίας, ὧν νῦν ὁ λόγος ἡμῖν παρέστηκεν, ἆρ', ὡς ἔπος εἰπεῖν, οἰόμεθα καὶ μνήμην εἶναι τὸ παράπαν; ΚΛ. Οὐδαμῶς. ΑΘ. Οὐκοῦν ἐξ ἐκείνων τῶν διακειμένων οὕτω τὰ νῦν γέγονεν ἡμῖν ξύμπαντα, πόλεις τε καὶ πολιτεῖαι, καὶ τέχναι, καὶ νόμοι· καὶ πολλὴ μὲν πονηρία, πολλὴ δὲ καὶ ἀρετή. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘΗ. Ἆρ' οἰώμεθα, ὦ θαυμάσιε, τοὺς τότε, ἀπείρους ὄντας πολλῶν μὲν καλῶν τῶν κατὰ τὰ ἄστη, πολλῶν δὲ καὶ τῶν ἐναντίων, τελέους πρὸς ἀρετὴν ἢ καὶ πρὸς κακίαν γεγονέναι; ΚΛ. Καλῶς εἶπες· καὶ μανθάνομεν ὃ λέγῃς. ΑΘΗ. Οὐκοῦν προϊόντος μὲν τοῦ χρόνου, πληθύνοντος δ' ἡμῶν τοῦ γένους, εἰς πάντα τὰ νῦν καθεστηκότα προελήλυθεν ἅπαντα. ΚΛ. Ὀρθότατα. ΑΘΗΝ. Οὐκ ἐξαίφνης γε, ὡς εἰκός, κατὰ σμικρὸν δέ, ἐν παμπόλλῳ τινὶ χρόνῳ. ΚΛ. Καὶ μάλα πρέπει τοῦθ' οὕτως. ΑΘ. Ἐκ γὰρ τῶν ὑψηλῶν εἰς τὰ πεδία καταβαίνειν, οἶμαι, πᾶσι φόβος ἔναυλος ἐγεγόνει. ΚΛ. Πῶς δ' οὔ; ΑΘ. Ἆρ' οὐκ ἄσμενοι μὲν ἑαυτοὺς ἑώρων, δι' ὀλιγότητα, ἐν τοῖς περὶ ἐκεῖνον τὸν χρόνον; πόρεια δέ, ὥστ' ἐπ' ἀλλήλοις τότε πορεύεσθαι κατὰ γῆν ἢ κατὰ θάλατταν, σὺν ταῖς τέχναις, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πάντα σχεδὸν ἀπολώλει; ξυμμίσγειν οὖν ἀλλήλοις οὐκ ἦν, οἶμαι, σφόδρα δυνατόν. σίδηρος γὰρ καὶ χαλκὸς καὶ πάντα τὰ μεταλλεῖα συγκεχυμένα ἠφάνιστο· ὥστε ἀπορία πᾶσα ἦν τοῦ ἀνακαθαίρεσθαι τὰ τοιαῦτα. δρυοτομίας τε εἶχον σπάνιν. εἰ γάρ τι που καὶ περιγεγονὸς ἦν ὄργανον ἐν ὄρεσι, ταῦτα μὲν ταχὺ κατατριβέντα ἠφάνιστο, ἄλλα δ' οὐκ ἔμελλε γενήσεσθαι, πρὶν πάλιν ἡ τῶν μεταλλέων ἀφίκοιτο εἰς ἀνθρώπους τέχνη. ΚΛ. Πῶς γὰρ δή; ΑΘ. Γενεαῖς δὴ πόσαις ὕστερον οἰόμεθα τοῦθ' οὕτω γεγονέναι; ΚΛ. Δῆλον ὅτι παμπόλλαις τισίν. ΑΘΗ. Οὐκοῦν καὶ τέχναι ὅσαι περ σιδήρου δέονται καὶ χαλκοῦ καὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων, τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἔτι πλείονα ἠφανισμέναι ἂν εἶεν ἐν τῷ τότε. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗΝ. Καὶ τοίνυν στάσις ἅμα καὶ πόλεμος ἀπολώλει κατὰ τὸν τότε χρόνον πολλαχῆ. ΚΛ. Πῶς; ΑΘ. Πρῶτον μὲν ἠγάπων καὶ ἐφιλοφρονοῦντο ἀλλήλοις δι' ἐρημίαν· ἔπειτα οὐ περιμάχητος ἦν αὐτοῖς ἡ τρο-

(B, C, D, E)

Vel οἰώμεθα, ut paulo poſt: atque ut paulo antè λεγομένων. Niſi potius & ibi λεγομένων, & οἰόμεθα utrobique (cum Fic.) legamus.

Rectius πορεῖα qua in ſignif. πορεία apud Poll.

φή. νομῆς γὰρ οὐκ ἦν σπάνις, εἰ μή τισι κατ' A ἀρχὰς ἴσως· ᾗ δὴ τὸ πλεῖστον διέζων ἐν τῷ τότε χρόνῳ. γάλακτος γὰρ καὶ κρεῶν οὐδαμῶς ἐνδεεῖς ἦσαν· ἔτι δὲ θηρεύοντες, οὐ φαύλην οὐδ' ὀλίγην τροφὴν παρείχοντο. καὶ μὴν ἀμπεχόνης γε καὶ στρωμνῆς, καὶ οἰκήσεων καὶ σκευῶν ἐμπύρων τε καὶ ἀπύρων εὐπόρουν. αἱ πλαστικαὶ γὰρ καὶ ὅσαι πλεκτικαὶ τῶν τεχνῶν οὐδὲν προσδέονται σιδήρου. ταῦτα δὲ πάντα τούτω τὼ τέχνα θεὸς ἔδωκε πορίζειν τοῖς ἀνθρώποις, ἵν' ὁπότε εἰς τὴν B τοιαύτην ἀπορίαν ἔλθοιεν, ἔχοι βλάστην καὶ ἐπίδοσιν τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. πένητες μὲν δὴ διὰ τὸ τοιοῦτον σφόδρα οὐκ ἦσαν, οὐδ' ὑπὸ πενίας ἀναγκαζόμενοι διάφοροι ἑαυτοῖς ἐγίγνοντο. πλούσιοι δ' οὐκ ἄν ποτ' ἐγένοντο, ἄχρυσοί τε καὶ ἀνάργυροι ὄντες· ὃ τότε ἐν ἐκείνοις παρῆν. ᾗ δ' ἄν ποτε ξυνοικίᾳ μήτε πλοῦτος ξυνοικῇ μήτε πενία, σχεδὸν ἐν ταύτῃ "δικαιότατα ἤθη γίγνοιτ' ἄν. οὔτε γὰρ ὕβρεις, οὔτ' ἀδικία, ζῆλοί τε αὖ καὶ φθόνοι C οὐκ ἐγγίγνονται. ἀγαθοὶ μὲν δὴ διά τε ταῦτα ἦσαν, καὶ διὰ τὴν λεγομένην εὐήθειαν. ἃ γὰρ ἤκουον καλὰ καὶ αἰσχρὰ εὐήθεις ὄντες, ἡγοῦντο ἀληθέστατα λέγεσθαι, καὶ ἐπείθοντο. ψεῦδος γὰρ ὑπονοεῖν οὐδεὶς ἠπίστατο, διὰ σοφίαν, ὥσπερ τὰ νῦν· ἀλλὰ περὶ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων τὰ λεγόμενα, ἀληθῆ νομίζοντες, ἔζων κατὰ ταῦτα. διόπερ ἦσαν τοιοῦτοι παντάπασιν οἵους αὐτοὺς ἡμεῖς ἄρτι διεληλύθαμεν. ΚΛ. Ἐμοὶ γοῦν δὴ καὶ τῷδε οὕ- D τω ταῦτα ξυνδοκεῖ. ΑΘ. Οὐκοῦν "εἴπωμεν ὅτι γενεαὶ διαβιοῦσαι πολλαὶ τοῦτον τὸν τρόπον, τῶν πρὸ κατακλυσμοῦ γεγονότων καὶ τῶν νῦν ἀτεχνότεροι μὲν καὶ ἀμαθέστεροι πρός τε τὰς ἄλλας μέλλουσιν εἶναι τέχνας καὶ πρὸς τὰς πολεμικάς, ὅσαι τε πεζαὶ καὶ ὅσαι κατὰ θάλατταν γίγνονται τὰ νῦν, καὶ ὅσαι δὴ κατὰ πόλιν μόνον αὐτοῦ δίκαι καὶ στάσεις λεγόμεναι, λόγοις ἔργοις τε μεμηχανημέναι πάσας μηχανὰς εἰς τὸ κακουργεῖν τε ἀλλήλους E καὶ ἀδικεῖν· εὐηθέστεροι δὲ καὶ ἀνδρειότεροι, καὶ ἅμα σωφρονέστεροι, καὶ ξύμπαντα δικαιότεροι. τὸ δὲ τούτων αἴτιον ἤδη διεληλύθαμεν. ΚΛ. Ὀρθῶς λέγεις. ΑΘΗ. Λελέχθω δὴ ταῦτα ἡμῖν· καὶ τὰ τούτοις ξυνεπόμενα ἔτι πάντα εἰρήσθω, τοῦδ' ἕνεκα ἵνα νοήσωμεν τοῖς

" γ' υναιό- τα

" Leg[.]ir etiā εἴ-[πω]μ[εν] unde Fic. Di[.]us. Retinen[.] tamen po[.]tiu[s] ⁊ teralectio, qui nonnulla qui[.] n huc pertin[.]ia, ſed non ead[.] lixiſſe comper[.]itur.

propter ſolitudinē. deinde, propter alimēta minimè inter ſe dimicabant. non enim pabuli penuria erat: niſi fortaſſe primis illis initiis, quum rerum planè rudes ignorarēt vbinam quærendus eſſet victus: at temerè oblatis fortuitu cibis victitabant. Lactis profectò nec carnium opus vllo modo eis erat: præterea, paulatim venationi aſſueti, non peſſimam nec minimam eſcam ſibi comparabant. Iam verò & veſtium integumentis & ſtragulis & ſupellectile & domiciliis, vaſibúſque aut ad ignem accommodatis aut iis quæ igni non debent admoueri, abundabant. nam figulinæ & cōplicatrices artes ferro minimè indigent. ad hos vſus binas illas artes deus tribuit hominibus, vt quando ad tantas anguſtias genus humanum deduceretur, adeſſet ratio quædam qua repullularet, & in dies magis ac magis propagaretur atque amplificaretur. In hunc ergo modum non erant pauperes, atque adeo paupertate minimè cogebantur vt inter ſe diſſentirent: nec contrà diuites erant, quum nullus eſſet auri neque argenti apud illos vſus. [a] Quum igitur hic hominum eſſet illorum ſtatus (diuitiarum enim paupertatíſque diſcrimina quæ hodie vigent, vix concordem æquabilémque vitam patiūtur) omnino efficitur, mores illorum temporum iuſtiſſimos æquiſſimóſque extitiſſe. non enim iniuria, iniuſtitia, æmulationes atque inuidiæ, ſublatis illis cauſis, vigebant. ideo boni erant, propter illam morum quæ vocatur ſimplicitatem. nam quæ honeſta aut turpia eſſe audiebāt, quum ipſi candidi eſſent, exiſtimantes veriſſimè dici, morem gerebant. nam mendacium cogitatò compe-rire nemo norat aſtutia & ſolertia animi, quemadmodū hoc tempore fieri ſolet: ſed quæ de diis & hominibus dicuntur, arbitrātes verè dici, vno quodam & certo modo vitam inſtituebant. Quales igitur modò deſcripſimus, tales illorum temporum homines videntur extitiſſe. CLIN. Equidem tuis verbis aſſentior. ATH. Statuamus igitur, homines multarum ætatum ſpatiis ſeu ante diluuium, ſeu poſt diluuiū, inſtaurata mundi noua facie, ſimpliciores & artificiorum fucis expertes, ad earum artium commenta rudiores fuiſſe quæ hodie & terra & mari, domi & militiæ factitantur: & illis turbis minimè laboraſſe, quibus hoc tempore oppida ſeditionum tumultibus variè conflictantur: omnibus denique illis iuris & cautionum notitiis caruiſſe, quibus alii alios omni animi contentione nituntur violare: atque adeo & cādidiores & fortiores & temperantiores & iuſtiores fuiſſe. cauſam autem iam commemorauimus. CL. Rectè ais. ATH. [a] Hæc ergo in hunc quidem modum à nobis explicentur: atque illa deinceps à nobis exponantur, quæ illis poſitis

a In illis verò inſtaurati mundi initiis ſūmam fuiſſe morum ſimplicitatem atque integritatem: tū cum videlicet diuitiarum honorúmque luxus planè ignorarentur, omniáque naturæ tā-tùm ductu & auſpiciis gererentur.

a Hiſtoricæ illius διεξόδου applicatio ad propoſitam quæ-

ſtionem, De iuris legúmq; Origine. quínam ergo erat legum eo tempore vſus? Erant, inquit, non leges ſcriptæ, ſed inſtituta quædam & patriæ cõſuetudines.

conſequũtur: & cur & in quem finem hic ſermo à nobis fuerit inſtitutus: nimirum vt intelligamus, Quinam tunc temporis LEGVM FVERIT VSVS, & quiſnam illis hominibus Legiſlator. CLI. Præclarè mones. ATH. Vtrum ergo exiſtimandum eſt illos homines legibus indiguiſſe, neque huiuſmodi quidpiã tũc fuiſſe in vſu? nullus enim literarum nec ſcribẽdi erat vſus ad illa tempora: ſed moribus & inſtitutis patriis, quaſi legibus, obtemperantes viuebant. CL. Veriſimile eſt. ATH. Ciuilis ergo adminiſtrationis ecquænam erat forma? CL. [a] Quænam rogas? ATH. Videtur mihi omnes eam quæ hodie πολίτεια vocatur [.i. vrbiũ adminiſtratio] δυναστείαν [.i. poteſtatẽ dominatúmque] vocaſſe: quę etiamnum variis in locis & apud Græcos & apud barbaros viget. Ait autem Homerus in Cyclopum domiciliis illam inualuiſſe,

a Quod teſtimonio Homeri primùm illuſtrat.

Non fora ibi nec iura valent, nec legibus æquis
Viuitur: aſt montéſque colunt, imíſque latebris
Speluncarum quiſque ſuis dat libera iura
Natíſque vxoríque: aliena haud reſpicit vllus.

CL. Elegans hic vobis poeta videtur: & nos etiam quoſdam illius verſus ſolemus commemorare: non multos quidem illos. non enim nos Cretenſes peregrino poemate libenter vtimur. MEG. Nos autem ſæpenumero: & illa videtur conſuetudo apud nos plurimùm inualuiſſe: non quidem à Laconicis inſtitutis: ſed neſcio quomodo apud nos Ionici mores quotidie irrepunt & ſeſe inſinuant. Nunc verò tua illa verba egregiè videtur ſuo teſtimonio cõfirmare, antiquũ illum agreſtioris vitę morẽ fabuloſè ſignificans. CL. Certé. ATH. Teſtis ergo ille omni exceptione maior adhibeatur, qui indicet, huiuſmodi olim rerump. formas extitiſſe. MEG. Rectè. ATHE. [b] Nónne igitur primordiũ hoc fuerit dominationis & imperii ciuilis? quum hominum fiunt conuentus in eaſdem ſedes eandémque familiam confluentium, qui quidem propter illas publicas vaſtitates diſperſi & egeſtate compulſi cogantur cœtus inſtituere, in quibus is qui ætate antecellit, naturali quodam iure imperandi autoritatem poteſtatémque ſibi vẽdicat: quæ nimirũ ex patre & matre manauerit, quos illi, parentes ſuos ſequuti, tanquam aues, vnum gregem efficiãt: ac proinde patris imperio obedientes, REGIO dominatu omnium imperiorũ æquiſſimo iuſtiſſimóque ad priſca illa tẽpora regantur. MEG. Omnino. ATH. Poſt hæc verò quũ plures in vnum conueniſſent, maiores vrbes in dies conflantur: tum ad agriculturam in montium primò conuallibus animos conuertunt: è

b Quomodo id euenerit, docet, Regiam dominationem primã adminiſtrationum ſtatuens, Quum videlicet in vnum conuenientes homines in vnam familiam, à patrefamiliâs gubernabantur. Ita οἰκονομία primum fuit πολιτείας elementum atque initium: & Regia poteſtas eſt imago patriæ poteſtatis atque autoritatis. Ergo latius creſcentibus familiis, minores ſeorſim familias propagatas, patriis conſuetudinibus interea obſeruatis. Ita paulatim variis in locis & regionibus varias vrbes fuiſſe ædificatas, & conſtitutas gubernationum formas: primùm Regiam, tum gliſcente libertate, ἀριστοκρατικὴν .i. potentiorum æquo iure dominantium, populóſque regentium.

A τότε νόμων τίς ποτ' ἦν χρεία, καὶ τίς ἦν νομοθέτης αὐτοῖς. ΚΛΕΙΝ. Καὶ καλῶς γε εἴρηκας. ΑΘΗ. Ἆρ' οὖν ἐκεῖνοι μὲν οὔτ' ἐδέοντο νομοθετῶν, οὔτε πω ἐφίλει κατὰ τούτους τοὺς χρόνους γίγνεσθαι τὸ τοιοῦτον; οὐδὲ γὰρ γράμματα ἔστι πω τοῖς ἐν τούτῳ τῷ μέρει τῆς περιόδου γεγονόσιν, ἀλλ' ἔθεσι καὶ τοῖς λεγομένοις πατρίοις νόμοις ἑπόμενοι ζῶσιν. ΚΛ. Εἰκὸς γοῦν. ΑΘΗΝ. Πολιτείας δέ γε ἤδη καὶ τρόπος ἐστί τις οὗτος. ΚΛ. Τίς; ΑΘ.
B Δοκοῦσί μοι πάντες τὴν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ πολιτείαν, δυναστείαν καλεῖν· ἣ καὶ νῦν ἔτι πολλαχοῦ καὶ ἐν Ἕλλησι καὶ κατὰ βαρβάρους ἐστί. λέγει δ' αὐτὴν που καὶ Ὅμηρος γεγονέναι περὶ τὴν τῶν Κυκλώπων οἴκησιν· εἰπών,

Hæc, πολιτείας δέ γε, & cum εἰκὸς γοῦν continuantur Clinia (ap… interr. τίς; … ſi τίς; Re… tem Ath… ſed Clinæ … ſionem in… pit.

Τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγοραὶ βουληφόροι, οὔτε θέμιστες·
Ἀλλ' οἵγ' ὑψηλῶν ὀρέων ναίουσι κάρηνα,
Ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι. θεμιστεύει δὲ ἕκαστος
C Παίδων ἠδ' ἀλόχων· οὐδ' ἀλλήλων ἀλέγουσι.

Hom. Ody.

ΚΛ. Ἔοικέ γε ὁ ποιητὴς ὑμῖν οὗτος γεγονέναι χαρίεις. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἄλλα αὐτοῦ διεληλύθαμεν μάλ' ἀστεῖα, οὐ μὴν πολλά γε. οὐ γὰρ σφόδρα χρώμεθα οἱ Κρῆτες τοῖς ξενικοῖς ποιήμασι. ΜΕ. Ἡμεῖς δ' αὖ χρώμεθα μὲν· καὶ ἔοικέ γε κρατεῖν τῶν τοιούτων ποιητῶν· οὐ μέντοι Λακωνικόν γε, ἀλλά τινα μᾶλλον βίον
D Ἰωνικὸν διεξέρχεται ἑκάστοτε. νῦν μὴν εὖ τῷ σῷ λόγῳ ἔοικε μαρτυρεῖν, τὸ ἀρχαῖον αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀγριότητα διὰ μυθολογίας ἐπανενεγκών. ΚΛ. Ναί. ΑΘ. Ξυμμαρτυρεῖ γάρ· καὶ λάβωμέν γε αὐτὸν μηνυτὴν ὅτι τοιαῦται πολιτεῖαι γίγνονταί ποτε. ΚΛ. Καλῶς. ΑΘ. Μῶν οὐκ ἐκ τούτων τῶν κατὰ μίαν οἴκησιν καὶ κατὰ γένος διεσπαρμένων ὑπὸ ἀπορίας τῆς ἐν ταῖς φθοραῖς, ἐν αἷς τὸ πρεσβύτατον ἄρχει, διὰ τὸ τὴν
E ἀρχὴν αὐτοῖς ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς γεγονέναι, οἷς ἑπόμενοι, καθάπερ ὄρνιθες, ἀγέλην μίαν" ποιήσουσι, πατρονομούμενοι καὶ βασιλείαν πασῶν δικαιοτάτην βασιλευόμενοι. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Μετὰ δὲ ταῦτά γε εἰς τὸ κοινὸν μείζους ποιοῦντες πόλεις, πλείους συνέρχονται· καὶ ἐπὶ γεωργίας τὰς ἐν ταῖς ὑπωρείαις τρέπονται πρώτας, πε-

Legitur & præf. ποιοῦ… quæ lectio c… uenit cum p… & cum ſequentibus, συνέρ… ται & τρέ… ται, &c.

ριβόλους τε αἱμασιώδεις τινάς, τειχῶν ἐρύματα, τῶν θηρίων ἕνεκα ποιοῦνται, μίαν οἰκίαν αὖ κοινὴν καὶ μεγάλην ἀποτελοῦντες. ΚΛΕΙΝ. Τὸ γοῦν εἰκὸς ταῦθ' οὕτω γίγνεσθαι. ΑΘΗΝ. Τί δὲ τόδε; ἆρα οὐκ εἰκός; ΚΛΕΙΝ. Τὸ ποῖον; ΑΘΗΝ. Τῶν οἰκήσεων τούτων μειζόνων αὐξανομένων ἐκ τῶν ἐλαττόνων καὶ πρώτων, ἑκάστην τῶν σμικρῶν παρεῖναι κατὰ γένος ἔχουσαν τόν τε πρεσβύτατον ἄρχοντα, καὶ αὐτῆς ἔθη ἄττα ἴδια, διὰ τὸ χωρὶς ἀλλήλων οἰκεῖν, ἕτερα ἀφ' ἑτέρων ὄντων τῶν γεννητόρων τε καὶ θρεψάντων, ἃ εἰθίσθησαν περὶ θεούς τε καὶ ἑαυτούς, κοσμιωτέρων μὲν, κοσμιώτερα, καὶ ἀνδρικῶν, ἀνδρικώτερα· καὶ κατὰ τρόπον οὕτως ἑκάστους τὰς αὐτῶν αἱρέσεις εἰς τοὺς παῖδας ἀποτυπουμένους, καὶ παίδων παῖδας, ὃ λέγομεν, ἥκειν, ἔχοντας ἰδίους νόμους, εἰς τὴν μείζονα ξυνοικίαν. ΚΛΕΙΝ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν τούς γε αὐτῶν νόμους ἀρέσκειν ἑκάστοις ἀναγκαῖόν που, τοὺς δὲ τῶν ἄλλων, ὑστέρους. ΚΛ. Οὕτως. ΑΘΗ. Ἀρχῇ δὴ νομοθεσίας οἷον ἐμβάντες ἐλάθομεν, ὡς ἔοικεν. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗ. Τὸ γοῦν μετὰ ταῦτα ἀναγκαῖον αἱρεῖσθαι τοὺς συνελθόντας τούτους κοινούς τινας ἑαυτῶν, οἳ τὰ πάντων ἰδόντες νόμιμα, τὰ σφίσιν ἀρέσκοντα αὐτῶν μάλιστα εἰς τὸ κοινὸν τοῖς ἡγεμόσι καὶ ἀγαγοῦσι τοὺς δήμους, οἷον βασιλεῦσι, φανερὰ δείξαντες, ἑλέσθαι τε δόντες, αὐτοὶ μὲν, νομοθέται κληθήσονται· τοὺς δὲ ἄρχοντας καταστήσαντες, ἀριστοκρατίαν τινὰ ἐκ τῶν δυναστειῶν ποιήσαντες, ἢ καί τινα βασιλείαν, ἐν ταύτῃ τῇ μεταβολῇ τῆς πολιτείας οἰκήσουσιν. ΚΛ. Ἐφεξῆς γοῦν ἂν οὕτω τε καὶ ταύτῃ γίγνοιτο. ΑΘΗΝ. Τρίτον τοίνυν εἴπωμεν ἔτι πολιτείας σχῆμα γιγνόμενον, ἐν ᾧ δὴ πάντα εἴδη καὶ παθήματα πολιτειῶν καὶ ἅμα πόλεων ξυμπίπτει γίγνεσθαι. ΚΛ. Τὸ ποῖον δὴ τοῦτο; ΑΘ. Ὃ μετὰ τὸ δεύτερον καὶ Ὅμηρος ἐπεσημήνατο, λέγων τὸ τρίτον οὕτω γεγονέναι,

Hom. Il. 1. 20. u.

Κτίσσε δὲ Δαρδανίην [γάρ που φησὶν] ἐπεὶ
οὔπω Ἴλιος ἱρὴ
Ἐν πεδίῳ πεπόλιστο, πόλις μερόπων ἀνθρώπων,
(Ἴδης.
Ἀλλ' ἔθ' ὑπωρείας ᾤκουν πολυπιδάκου

Q. in hac pag. & fine praecedentis à Clinia dicitur, ea Megillus dicit & agnoscit.

A vepribus primùm ſepimenta quędam, tanquam murorum propugnacula, circumducunt, ad ferarum iniurias propulſandas: communem quandam domum eámque magnam efficiētes. MEG. Ita eueniſſe certè veriſimile eſt. ATH. Hoc verò nónne & veriſimile eſt? MEG. Ecquódnā? ATH. Quum conuentus illi hominum & familiæ quaſi examina, è primis illis tenuibúſque initiis amplificarentur in dies, atque propagarētur, minores etiā inſtitutos fuiſſe cōuentus, eóſq; ſeruato generis vnde deducti fuerant capite, habuiſſe ſeniorem aliquem ducem, & conſuetudines patrias propriáſque (quòd ſeorſim habitare ab iis à B quibus & geniti & educati fuerant cogerētur) conſeruaſſe, in quibus videlicet erant à ſuis maioribus inſtituti, & in illis diuturno vſu aſſueti: nimirum quæ ad deos & mutuam ſocietatem colendam pertinerent. ita temperantiores, temperantiora: fortiores verò, fortiora: & eadem ratione ſingulos ſua inſtituta ad poſteros trāſmiſiſſe, quū nimirum ipſi filiorū animis illa impreſſiſſent, & illorum filii ſuis quoque filiis dictaſſent: donec C genere per filiorum propagines amplificato, in magnam quandam vicinitatem venirent, priuatis propriiſque legibus conſeruatis. MEG. Ita quidem videtur. ATH. Iam verò & conſentaneum eſt ſuas vnicuique leges placuiſſe: aliorum verò leges, ab illis neglectas. MEG. Ita. ATH. Ad IVRIS ergo LEGVMQVE ORIGINEM, vt videtur, ſenſim quaſi aliud agētes, indicādā deuenimus. M. Certé. ATH. Reſtat verò vt deinceps explicemus quódnam fuerit à primordiis illis legum D incrementum. Quoſdam nempe communi illorum hominum nomine conueniſſe, qui quum omnium leges atque inſtituta animaduertiſſent, eas quæ ſibi maximè placuiſſent, detuliſſe in medium communémque ſententiam, eáſque præfectis & gubernatoribus populorum, Regibus videlicet, oſtendiſſe: atque ita tributis legibus Legiſlatores nuncupatos, tum conſtitutis Magiſtratibus, Optimatum quandam adminiſtrationem ex potentatu illo dominatúque [.i. ἐκ τῶν δυναστειῶν ἀριστοκρατίαν] cōſtituiſſe: vel certam quidē Regni formam E in hac mutatione ſtabiliiſſe. MEG. Hoc nimirum ordine progreſſam fuiſſe imperādi rationem veriſimile eſt. ATH. Tertiam ergo ciuilis adminiſtrationis formā iam exponamus, qua omnes ciuilis adminiſtrationis & rerum publicarum ſpecies & affectiones comprehenduntur. MEG. Ecquódnam verò illud eſt quod ais? ATH. Quod poſt ſecūdum illud Homerus etiam adſignificauit tertium accidiſſe, dicens,

Dardaniam extruxit. nec enim ſacra Ilios æquo
AEdificata agro fuerat, mortalibus ampla
Sedes, at irriguis habitabant uallibus Ides.

a Quod illuſtribus exemplis maiorū Aſiæ & Europæ vrbiū, nimirum Troiæ Græcarúmque Lacedæmonis maximè vicinarúmque, Meſſenes, Argorum, antiquiſſimarum vrbium, quæ Dorienſium dicebantur, docet.

Et eoſdem illos verſus repetit quos de Cyclopibus dixerat, diuino videlicet numine, naturáque auſpiciis. Poetæ enim, diuinum genus diuino quodam numine afflatum, canendo, plurimarum rerum quæ reuera extiterunt, rationes cum gratia quadam atque venuſtate ſæpenumero commemorant. M. Maximé. ATH. At ſuprà à nobis indicatam fabulam repetamus, eámque attentius conſideremus. aliquid enim fortaſſe declarauerit eorum de quibus agere inſtituimus. itáne? MEG. Ita. ATH. Diximus, Ilium in magna quadam pulchráque planitie extructū, ad colliculum, non excelſum quidem illum, ſed variis fontibus & fluuiis è monte Ida manantibus. MEG. Aiunt. ATH. An illud idem iis téporibus quæ diluuium ſunt conſequuta arbitramur cótigiſſe? MEG. Quidni? ATH. Periculoſa profectò illius diluuii obliuio eos videtur cepiſſe, quando ad fluuios multos & ex editis locis manantes vrbem ſubiecerunt, altiorum montium cacumina quibus ſe crederent, minimè inueſtigátes. MEG. Videntur longiſſimo tempore ab huiuſmodi calamitate abfuiſſe. ATH. Aliæ verò, opinor, quamplurimæ vrbes túc incolebátur, latè videlicet propagato hominum genere. MEG. Quidni? ATH. Imò & Achiui, facta aduerſus Troiam expeditione (licet tunc temporis Troianos præter cæteros homines mari valuiſſe credibile ſit) decémque annis obſeſſam tandē expugnauerunt atque ſolo æquarunt. MEG. Maximé. ATH. Ergo longo illo decem annorum ſpatio quo Ilium obſidebatur, obſidentium rebus, iuuenum ſeditionibus atque turbis, multa incommoda atque detrimenta fuiſſe importata: vt quidem Troia redeuntes, ſuáſque domos vrbéſque repetétes, à popularibus malè excepti mulctatíque fuerint: multóſque inde aut interfectos aut in exilium pulſos fuiſſe. vnde patria profugi, mutato Achiuorum nomine, Doras núcupatos fuiſſe, à Dore qui maximam fugitiuorum illorum partem collegerat. Inde nimirum vos, Lacedæmonii, & initium hiſtoriæ arceſſitis, & eò definitis. MEG. Sic profectò eſt. ATH. Vnde igitur initio diuerteramus, dum de legibus verba faceremus, dilapſi in ſermonem de muſica & ebrietate, nunc ad idem illud, tāquam diuino quodā numine, reuoluimur: ſermóque noſter illius tāquam anſam nobis præbet. ad eam enim ciuilem diſciplinam delapſus eſt, qua & Lacedæmonem &

A λέγει γὰρ δὴ ταῦτα τὰ ἔπη καὶ ἐκεῖνα ἃ περὶ τῶν Κυκλώπων εἴρηκε, κατὰ θεόν πως εἰρημένα καὶ κατὰ φύσιν. θεῖον γὰρ οὖν δὴ καὶ τὸ ποιητικὸν ἐνθεαστικὸν ὂν γένος, ὑμνῳδοῦν, πολλῶν τῶν κατ᾽ ἀλήθειαν γιγνομένων σύν τισι Χάρισι καὶ Μούσαις ἐφάπτεται ἑκάστοτε. ΚΛ. Καὶ μάλα. ΑΘΗ. Εἰς δὲ τὸ πρόσθεν προέλθωμεν ἔτι τοῦ νῦν ἐπελθόντος ἡμῖν μύθου. τάχα γὰρ ἂν σημήνειέ τι τῆς ἡμετέρας πέρι βουλήσεως. οὐκοῦν χρή; — In hac etiā p[arte] (ut annot. in [pre]ced.) pro Cl[inia] eſt Meg. [a]pud Fic.

B ΚΛΕΙΝ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Κατῳκίσθη δή, φαμέν, ἐκ τῶν ὑψηλῶν εἰς μέγα τε καὶ καλὸν πεδίον Ἴλιον, ἐπὶ λόφον τινὰ οὐχ ὑψηλόν, καὶ ἔχοντα ποταμοὺς πολλοὺς ἄνωθεν ἐκ τῆς Ἴδης ὡρμημένους. ΚΛ. Φασὶ γοῦν. ΑΘ. Ἆρ᾽ οὖν οὐκ ἐν πολλοῖς τισὶ χρόνοις τοῖς μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τοῦτο οἰόμεθα γεγονέναι; ΚΛ. Πῶς δ᾽ οὐκ ἐν πολλοῖς; ΑΘΗΝ. Δεινὴ γοῦν ἔοικεν αὐτοῖς λήθη τότε παρεῖναι τῆς νῦν λεγομένης φθορᾶς, ὅθ᾽

C οὕτως ὑπὸ ποταμοὺς πολλοὺς καὶ ἐκ τῶν ὑψηλῶν ῥέοντας πόλιν ὑπέθεσαν, πιστεύσαντες οὐ σφόδρα ὑψηλοῖς τισὶ λόφοις. ΚΛ. Δῆλον οὖν ὡς παντάπασί τι μακρὸν ἀπεῖχον χρόνον τοῦ τοιούτου πάθους. ΑΘΗ. Καὶ ἄλλαι γε, οἶμαι, πόλεις τότε κατῴκουν ἤδη πολλαί, πληθυόντων τῶν ἀνθρώπων. — Scribendum [v]idetur τινὰ ut conueniat [cum] χρόνον.

ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗ. Αἵ γέ που καὶ ἐπεστρατεύσαντο αὐτῇ, καὶ κατὰ θάλατταν δὲ ἴσως, ἀφόβως ἤδη πάντων χρωμένων τῇ θαλάττῃ. ΚΛ. Φαίνεται. ΑΘΗ. Δέκα δ᾽ ἔτη

D που μείναντες Ἀχαιοὶ τὴν Τροίαν ἀνάστατον ἐποίησαν. ΜΕ. Καὶ μάλα. ΑΘ. Οὐκοῦν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ὄντι δεκέτει, ὃν τὸ Ἴλιον ἐπολιορκεῖτο, τὰ τῶν πολιορκούντων ἑκάστων οἴκοι κακὰ πολλὰ ξυνέβαινε γιγνόμενα περὶ τὰς στάσεις τῶν νέων· οἳ καὶ ἀφικομένους τοὺς στρατιώτας εἰς τὰς αὑτῶν πόλεις τε καὶ οἰκίας, οὐ καλῶς οὐδ᾽ ἐν δίκῃ ὑπεδέξαντο· ἀλλ᾽ ὥστε θανάτους τε καὶ σφα-

E γὰς καὶ φυγὰς γενέσθαι παμπόλλας· οἳ πάλιν ἐκπεσόντες κατῆλθον, μεταβαλόντες ὄνομα, Δωριεῖς ἀντ᾽ Ἀχαιῶν κληθέντες, διὰ τὸ τὸν συλλέξαντα εἶναι τοὺς τότε φυγάδας Δωριέα. καὶ δὴ ταῦτά γε ἤδη πάνθ᾽ ὑμεῖς ὦ Λακεδαιμόνιοι τἀντεῦθεν μυθολογεῖτε καὶ διαπεραίνετε. ΜΕΓΙΑ. Τί μήν; ΑΘΗΝ. Ὅθεν δὴ κατ᾽ ἀρχὰς ἐξετραπόμεθα περὶ νόμων διαλεγόμενοι, περιπεσόντες μουσικῇ τε καὶ ταῖς μέθαις, νῦν ἐπὶ τὰ αὐτὰ πάλιν ἀφίγμεθα, ὥσπερ κατὰ θεόν. καὶ ὁ λόγος ἡμῖν οἷον λαβὴν ἀποδίδωσιν· ἥκει γὰρ ἐπὶ τὴν εἰς Λακεδαίμονα κατοίκησιν

A αὐτὴν, ἣν ὑμεῖς ὀρθῶς ἔφατε κατοικεῖσθαι, καὶ Κρήτην, ὡς ἀδελφοῖς νόμοις. νῦν οὖν τοσόνδε πλεονεκτοῦμεν τῇ πλάνῃ τοῦ λόγου, διὰ πολιτειῶν τινῶν καὶ κατοικισμῶν διεξελθόντες· ἐθεασάμεθα πρώτην τε καὶ δευτέραν καὶ τρίτην πόλιν, ἀλλήλων, ὡς οἰόμεθα, τῶν κατοικήσεσιν ἐχομένας, ἐν χρόνου τινὸς μήκεσιν ἀπλέτοις. νῦν δὲ δὴ τετάρτη τις ἡμῖν αὕτη πόλις, εἰ δὲ βούλεσθε, ἔθνος ἥκει κατοικιζόμενόν τε ποτὲ, καὶ νῦν κατῳκισμένον. **B** ἐξ ὧν ἁπάντων εἴ τι ξυνεῖναι δυνάμεθα τί τε καλῶς ἢ μὴ κατῳκίσθη, καὶ ποῖοι νόμοι σώζουσιν αὐτῶν τὰ σωζόμενα, καὶ ποῖοι φθείρουσι τὰ φθειρόμενα, καὶ ἀντὶ ποίων ποῖα μετατεθέντα, εὐδαίμονα πόλιν ἀπεργάζοιντ' ἂν, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία. ταῦτα δὴ πάλιν οἷον ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν λεκτέον· εἰ μή τι τοῖς εἰρημένοις ἐγκαλοῦμεν λόγοις. ΜΕΓ. Εἰ γοῦν, ὦ ξένε, τις ἡμῖν ὑπόσχοιτο θεὸς ὡς, ἐὰν ἐπιχειρήσωμεν τὸ δεύτερον τῇ τῆς νομοθεσίας σκέψει, τῶν νῦν εἰρημένων λόγων οὐ χείρους οὐδ' ἐλάττους **C** ἀκουσόμεθα, μακρὰν ἂν ἔλθοιμι ἔγωγε. καί μοι βραχεῖ' ἂν δόξειεν ἡ νῦν παροῦσα ἡμέρα γίγνεσθαι. καίτοι σχεδόν γε ἔστιν ἡ ἐκ θερινῶν εἰς τὰ χειμερινὰ τοῦ θεοῦ τρεπομένου. ΑΘ. Χρὴ δὴ ταῦτα, ὡς ἔοικε, σκοπεῖν. ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Γενώμεθα δὴ ταῖς διανοίαις ἐν τῷ τότε χρόνῳ ὅτε Λακεδαίμων μὲν καὶ Ἄργος καὶ Μεσσήνη καὶ τὰ μετὰ τούτων ὑποχείρια τοῖς **D** προγόνοις ὑμῶν, ὦ Μέγιλλε, ἱκανῶς ἐγεγόνει· τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο ἔδοξεν αὐτοῖς, ὥς γε λέγεται τὸ τοῦ μύθου, τριχῇ τὸ στράτευμα διανειμαμένους, τρεῖς πόλεις κατοικίζειν, Ἄργος, Μεσσήνην, Λακεδαίμονα. ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Καὶ βασιλεὺς μὲν Ἄργους, Τήμενος ἐγίγνετο· Μεσσήνης δὲ, Κρεσφόντης· Λακεδαίμονος δὲ, Πατροκλῆς καὶ Εὐρυσθένης. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Πάντες δὴ τούτοις ὤμοσαν οἱ τότε βοηθήσειν, ἐάν τις **E** τὴν βασιλείαν αὐτῶν διαφθείρῃ. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗ. Βασιλεία δὲ καταλύεται, ὦ πρὸς Διὸς, ἢ καί τις ἀρχὴ πώποτε κατελύθη, μῶν ὑπό τινων ἄλλων ἢ σφῶν αὐτῶν; ἢ νῦν δὴ μὲν ὀλίγον ἔμπροσθεν τούτοις περιτυχόντες τοῖς λόγοις, οὕτω ταῦτ' ἐτίθεμεν, νῦν δ' ἐπιλελήσμεθα; ΜΕΓ. Καὶ πῶς; ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν νῦν δὴ μᾶλλον βεβαιωσόμεθα τὸ τοιοῦτον. περιτυχόντες γὰρ ἔργοις γενομένοις, ὡς ἔοικεν, ἐπὶ τὸν αὐτὸν λόγον ἐληλύθαμεν· ὥστε οὐ περὶ κενόν τι ζητήσομεν τὸ

V. num ſcri- bi. um ſit ἐπ.

Le. ur etiam Π. λῆς: quam lec. ne agnoſcit Fi.

Cretam quaſi fraternis legibus inſtitutas dixiſtis: nunc verò ſermonis æſtu eouſque ſumus prouecti, vt dum varias adminiſtrationum formas vrbiúmque extructiones percenſeremus, & primam & ſecundam & tertiam ciuitatem conſpexerimus ſibi inuicem, vt opinamur, coniunctas atque copulatas habitationũ formis, ad longi cuiuſdã tẽporis prolixa & penè infinita interualla. Nũc verò quarta quædam nobis in mediũ prodeat ciuitas. natio verò aliqua, ſi vultis, veniat eo quo tunc incolebatur modo, atque etiamnum incolitur. è quibus omnibus ſi coniicere poſſumus quid bene vel malè in illa habitandi ratione ſit inſtitutũ, & quæ leges cõſeruant certum ſalutiferúmque illius ſtatum, aut quę illi ſunt exitioſę, & quibus de cauſis quales mutationes extiterint: vnde coniicere poſsimus quid illud ſit quod ciuitatem beatam atque felicẽ poſsit reddere. hæc videlicet Megille & Clinia, tanquam repetito primordio, rurſum retexamus: niſi quid in meis iſtis verbis deſideratis. MEG. Imò, hoſpes, ſi aliquis polliceretur deus, fore vt, ſi ſecundam de legibus inſtituendis rationem aggrederemur, ſermone modò à te commemorato nec peiorem nec minorem audiremus, longiſsimam equidem viam audiendi illius ſermonis ſtudio conficerem. & breuiſsimus mihi quidem certè hic dies videretur: & fortaſſe eſt, tãquam deus ex æſtiuo hyemalem effecerit. ATH. Itaque hęc ſunt à nobis conſiderãda. MEG. [a]Omnino. ATH. Adeſte ergo animis, vt nobis illud tempus reprę ſentemus, quum Lacedæmon, Argos, Meſſene, illíſque vrbes ſubditę, à veſtris, Megille, maioribus exædificatæ fuerunt. Placuit ergo illis, ſicuti dici ſolet in fabula, vt exercitu trifariam diuiſo, tres vrbes ad habitandum conderent, Argos, Meſſenen, Lacedæmonem. MEG. Omnino. ATH. Et Rex quidem Argorum, Temenus fuit: Meſſenes, Creſphõtes: Lacedęmonis verò, Patrocles & Euryſthenes. ME. Ita. ATH. Omnes verò illorũ temporũ homines iis ſe iureiurãdo obſtrinxerũt, fore vt ipſis auxiliũ ferrent quicunque regnum ipſorum delere moliretur. Atqui, per Iouem, exiſtimandúmne eſt, regnum, aliúdve imperium, aut deleri aut vnquam deletum ab alio quoquam quàm à ſeipſo? & quod modò, in illum ſermonem fortè delapſi, ponebamus, nunc nobis memoria excidit? MEG. Quomodo verò? ATH. Quin igitur rem ipſam modò certò affirmemus? illum enim ſermonem reipſa comprobatum habemus, vt nõ de re incerta aut dubia diſquiramus,

[a] Docet deinde extructas in hunc modum ædificatáſque ciuitates, cùm genus humanũ in dies propagaretur, indiguiſſe legibus, quibus communis ſocietas contineretur. Inde primã ſanctiorum legum ORIGINEM primordium initiúmque accepiſſe.

ſed ea quę reuera acciderit. In hunc verò modum hęc contigerunt: Tria quædam regna tribus ciuitatibus quæ regia poteſtate regerentur, conſtituta, mutuo iureiurãdo alia aliis confirmarunt, ex earum legum formula, quas ſibi de imperãdi parendíque iure communes conſtituiſſent: [a] partim quidem, ne grauius duriúſque imperium, temporis progreſſu & genere ipſorum amplificato, fieret: partim verò, his rebus ita à Regibus iureiurando ſancitis, vti nec ipſa Regna illa euerterent, neque, ſiqui id molirentur, tolerarent: Reges verò Regibus & populi populis, vtroſque autem mutuò vtriſque, ſi iniuria afficerentur, opem auxiliúmque laturos. nónne ita? MEG. Certé. ATH. Illud ergo ad ciuitates conſtituẽdas permaximi fuit momenti, in tribus illis ciuitatibus hac legum forma conſtitutis, ſeu illas Reges ſeu populi tuliſſet. M. Quid veró? ATH. Duas ciuitates aduerſus aliá mutuis auxiliis & viribus inſurrecturam, quæ legibus minimè parere voluiſſet. M. Illud certè perſpicuè apparet. ATH. [b] Iam verò & illud Legiſlatoribus cõplures pręcipiunt, vt eiuſmodi ponant leges, quas populi plebéſque ſponte recipiant. quemadmodum ſiquis exercitoribus & medicis præciperet, vti cum voluptate quadam & iucũditate, ea corpora quę ſananda ſuſceperunt, ſanent, & iis medicinam faciant. M. Omnino ſané. ATH. Ergo opportunè ſæpenumero res ſe habet, ſiquis cũ parua moleſtia bonam corpori valetudinem & incolumitatem poſſit reſtituere. M. Quídni? ATH. Illud etiam maximas habuit vires illo tempore, vt leges facilius conſtituerentur. M. Quídnam? ATH. Nõ erat illorum temporum legiſlatoribus inuidioſum, nec reprehenſioni obnoxium, quòd facultatum æqualitatem inducerent: quemadmodum id hodie pleriſque in ciuitatibus maximi odii grauiſſimæque offenſionis eſt plenum, ſiquis de agris diuidundis nouíſque tabulis leges ferat. quandoquidem id fieri à legiſlatore hodie non poſſit ſine magna rerum commutatione & perturbatione: vt omnes ſtatim acclament, ne, quæ moueri nõ debent, moueãtur: illum autem qui leges agrarias de agris communiter diuidũdis, & nominum obliterationes in medium protulerit, continuò deteſtentur: quibus rebus videlicet nemo non in maximas anguſtias deducatur. At à Dorienſibus illis id poterat præclarè & ſine vlla offenſione pręſtari, vt agri ſine controuerſia diuiderentur: nec magna aut vetera nomina erant. MEG. Hæc profectò ita ſe habent. ATH. [c] Vnde verò & qua de cauſa malè ita ipſis ceſſit & habitationis illius & legum conſtitutio? MEG.

a Explicata fabuloſa quadam Dorienſium hiſtoria, oſtendit, ſemotis fabulæ inuolucris, Primum caput legum fuiſſe, vti omnes ab iis qui ſeſe iis ſubieciſſent, ſanctè & inuiolatè obſeruarentur: qui non obtemperarent, plecterentur ſupplicio cõmunibus omnibus & ſententiis & auxiliis.

b Deinde, vt faciles expeditæque leges ponerẽtur: quod nimirum fiebat, cùm æqualitas omnibus proponeretur: quæ temporibus vltimis perquam odioſa, tũc poterat cõmodè omniúmque aſſẽſu poni. Hæc fuerunt Legum antiquarum incunabula, Vti videlicet ab omnibus ſanctè obſeruaretur quod legis nomine conſtitutum erat: tum vt faciles ab omnibus voluntariè reciperentur.

c Primariæ quæſtionis initio propoſitæ aliud caput ἀνασκευαστικόν. Propoſuit enim ſe dictur ũ de origine

A αὐτὸν λόγον, ἀλλὰ περὶ γεγονός τε καὶ ἔχον ἀλήθειαν. γέγονε δὴ τάδε· βασιλεῖαι τρεῖς βασιλευομέναις πόλεσι τριτταῖς ὤμοσαν ἀλλήλαις ἑκάτεραι, κατὰ νόμους, οὓς ἔθεντο, τοῦ τε ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι κοινούς, οἱ μέν, μὴ βιαιοτέραν τὴν ἀρχὴν ποιήσεσθαι, προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ γένους· οἱ δέ, ταῦτα ἐμπεδούντων τῶν ἀρχόντων, μήτε αὐτοὶ τὰς βασιλείας ποτὲ καταλύσειν, μήτ᾽ ἐπιτρέψειν ἐπιχειροῦσιν ἑτέροις. βοηθήσειν δὲ βασιλεῖς τε βα-

B σιλεῦσιν ἀδικουμένοις καὶ δήμοις, καὶ δῆμοι δήμοις καὶ βασιλεῦσιν ἀδικουμένοις. ἆρ᾽ οὐχ οὕτως; ΜΕ. Οὕτω μὲν οὖν. ΑΘ. Οὐκοῦν, τό γε μέγιστον, ταῖς καταστάσεσι τῶν πολιτειῶν ὑπῆρχε ταῖς ἐν ταῖς τρισὶ πόλεσι νομοθετουμέναις, εἴτε οἱ βασιλεῖς ἐνομοθέτουν, εἴτ᾽ ἄλλοι τινές. ΜΕΓ. Ποῖον; ΑΘ. Τὸ βοηθοὺς εἶναι τὰς δύο ἐπὶ τὴν μίαν ἀεὶ πόλιν, τὴν τοῖς τεθεῖσι νόμοις ἀπειθοῦσαν. ΜΕΓ. Δῆλον. ΑΘ. Καὶ μὴν τοῦτό γε οἱ πολλοὶ προστά-

C ττουσι τοῖς νομοθέταις, ὅπως τοιούτους θήσουσι τοὺς νόμους οὓς ἑκόντες οἱ δῆμοι καὶ τὰ πλήθη δέξονται· καθάπερ ἂν εἴ τις γυμνασταῖς ἢ ἰατροῖς προστάττοι μεθ᾽ ἡδονῆς θεραπεύειν τε καὶ ἰᾶσθαι τὰ θεραπευόμενα σώματα. ΜΕ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘΗ. Τὸ δέ γ᾽ ἐστὶν ἀγαπητὸν πολλάκις εἰ καί τις μετὰ λύπης μὴ μεγάλης δύναιτο εὐεκτικά τε καὶ ὑγιῆ σώματα ἀπεργάζεσθαι. ΜΕΓ. Τί μήν; ΑΘ. Καὶ τόδε γε ἔτι τοῖς τότε ὑπῆρ-

D χεν οὐ σμικρὸν εἰς ῥᾳστώνην τῆς θέσεως τῶν νόμων. ΜΕ. Τὸ ποῖον; ΑΘ. Οὐκ ἦν τοῖς νομοθέταις ἡ μεγίστη τῶν μέμψεων, ἰσότητα αὐτοῖς τινὰ κατασκευάζουσι τῆς οὐσίας· ἥπερ ἐν ἄλλαις νομοθετουμέναις πόλεσι πολλαῖς γίγνεται, ἐάν τις ζητῇ γῆς τε κτῆσιν κινεῖν, καὶ χρεῶν διάλυσιν· ὁρῶν ὡς οὐκ ἂν δύναιτο ἄνευ τούτων γενέσθαι ποτὲ τὸ ἴσον ἱκανῶς. ὡς ἐπιχειροῦντι δὴ νομοθέτῃ κινεῖν τῶν τοιούτων τι πᾶς ἀπαντᾷ, λέγων μὴ κινεῖν τὰ ἀ-

E κίνητα· καὶ ἐπαρᾶται γῆς τε ἀναδασμοὺς εἰσηγούμενον καὶ χρεῶν ἀποκοπάς. ὥστ᾽ εἰς ἀπορίαν καθίστασθαι πάντα ἄνδρα. τοῖς δὲ δὴ Δωριεῦσι καὶ τοῦθ᾽ οὕτως ὑπῆρχε καλῶς καὶ ἀνεμεσήτως, γῆν τε ἀναμφισβητήτως διανέμεσθαι· καὶ χρέα μεγάλα καὶ παλαιὰ οὐκ ἦν. ΜΕ. Ἀληθῆ. ΑΘ. Πῇ δὲ ποτ᾽ οὖν, ὦ ἄριστοι, κακῶς οὕτως αὐτοῖς ἐχώρησεν ἡ κατοίκισίς τε καὶ νομοθεσία; ΜΕΓ. Πῶς δή;

Paulo p… τικηστω… ratuen ateu… cus eande… tis ſyllabæ… voce ſcrip… poſcereuit…

Πῶς δή; καὶ τί μεμφόμενος αὐτῶν λέγεις; ΑΘΗΝ. Ὅτι τριῶν γενομένων τῶν οἰκήσεων, τὰ δύο αὐτῶν μέρη ταχὺ τήν τε πολιτείαν καὶ τοὺς νόμους διέφθειρε, τὸ δὲ ἓν μόνον ἔμεινε τὸ τῆς ὑμετέρας πόλεως. ΜΕΓ. Οὐ πάνυ ῥᾴδιον ἐρωτᾷς. ΑΘΗΝ. Ἀλλὰ μὴν δεῖ γε ἡμᾶς τοῦτο ἐν τῷ νῦν σκοποῦντας καὶ ἐξετάζοντας περὶ νόμων, παίζοντας παιδιὰν πρεσβυτικὴν σώφρονα, διελθεῖν τὴν ὁδὸν ἀλύπως, ὡς ἔφαμεν ἡνίκα ἠρχόμεθα πορεύεσθαι. ΜΕΓ. Τί μήν; καὶ ποιητέον γε ὡς λέγεις. ΑΘΗΝ. Τίνα οὖν ἂν σκέψιν καλλίω ποιησαίμεθα περὶ νόμων, ἢ τούτων οἳ ταύτας διακεκοσμήκασιν; ἢ πόλεων περὶ τίνων εὐδοκιμωτέρων τε καὶ μειζόνων κατοικήσεων σκοποίμεθ᾽ ἄν; ΜΕΓ. Οὐ ῥᾴδιον ἀντὶ τούτων ἑτέρας λέγειν. ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ὅτι μὲν διενοοῦντό γε οἱ τότε τὴν κατασκευὴν ταύτην οὐ Πελοποννήσῳ μόνον ἔσεσθαι βοηθὸν ἱκανήν, σχεδὸν δῆλον, ἀλλὰ καὶ τοῖς Ἕλλησι πᾶσιν, εἴ τις τῶν βαρβάρων αὐτοὺς ἀδικοῖ· καθάπερ οἱ περὶ τὸ Ἴλιον οἰκοῦντες, τότε πιστεύοντες τῇ τῶν Ἀσσυρίων δυνάμει τῇ περὶ Νῖνον γενομένῃ, θρασυνόμενοι τὸν πόλεμον ἤγειραν τὸν ἐπὶ Τροίαν. ἦν γὰρ ἔτι τὸ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης σχῆμα τὸ σῳζόμενον οὐ μικρόν. καθάπερ νῦν τὸν μέγαν βασιλέα φοβούμεθα ἡμεῖς, καὶ τότε ἐκείνην τὴν συσταθεῖσαν σύνταξιν ἐδεδίεσαν οἱ τότε. μέγα γὰρ ἔγκλημα πρὸς αὐτοὺς ἡ τῆς Τροίας ἅλωσις τὸ δεύτερον ἐγεγόνει· τῆς ἀρχῆς γὰρ τῆς ἐκείνων ἦν μόριον. πρὸς δὴ ταῦτα πάντα ἡ τοῦ στρατοπέδου τοῦ τότε διανεμηθεῖσα εἰς τρεῖς πόλεις κατασκευή, μία ὑπὸ βασιλέων ἀδελφῶν, παίδων Ἡρακλέους, καλῶς ἐδόκει ηὑρημένη καὶ κατακεκοσμημένη, καὶ διαφερόντως τῆς ἐπὶ τὴν Τροίαν ἀφικομένης. πρῶτον μὲν γὰρ τοὺς Ἡρακλείδας τῶν Πελοπιδῶν ἀμείνους ἡγοῦντο ἄρχοντας ἄρχοντας ἔχειν, ἔπειτ᾽ αὐτὸ στρατόπεδον τοῦτο τοῦ ἐπὶ Τροίαν ἀφικομένου διαφέρειν πρὸς ἀρετήν. νενικηκέναι γὰρ τούτους· ἡττᾶσθαι δ᾽ ὑπὸ τούτων ἐκείνους, Ἀχαιοὺς ὄντας, ὑπὸ Δωριέων. ἆρ᾽ οὐχ οὕτως οἰόμεθα καὶ τῇ διανοίᾳ ταύτῃ κατασκευάζεσθαι τοὺς τότε; ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Οὐκοῦν καὶ τὸ βεβαίως οἴεσθαι ταῦθ᾽ ἕξειν εἰκὸς αὐτούς,

Græc. edit. legit τιῷ pro τοῦ νῦν.

καὶ deeſt ante σώφρονα.

vel poſt κα... deeſſe vi... particula ...iam: ut le... καὶ καθά... καθάπερ ... καθάπερ ... legiſſe ...το.

A Quomodo verò? & quid in illis deſideras? ATH. Quòd nimirum quum tres ſeorſim ciuitates (quemadmodum diximus) incolerentur, duæ illarum partes & ſeipſas & leges ſuas amiſerunt: vna tantùm pars in ciuitate veſtra remanſit. MEG. Rem minimè facilem & expeditam rogas. ATH. Verùm quandoquidem illud in animo habemus, vt quæ ad leges pertinēt diſquiramus atque examinemus: conſentaneum eſt, quaſi ſenili ludo iocantes, ſeriæ iſtius rei rationem viámque, quum eam ſimus iā aggreſſi, ſine moleſtia & tædio perluſtrare. M. Ita igitur vt dixiſti agamus. ATH. Quid
B enim de legibus aliud præclarius cōſiderare poſſimus, quàm vt eos qui leges ordinarūt, eáſq; vrbes quę celebriores maioréſq; ſedes ad habitandū olim habuerunt, diſpiciamus? MEG. Non tamen facile eſt ex illis reliquarum ſtatum explicare. ATH. Itaque ita habendum eſt, eos qui tunc temporis eam expeditionem ſuſceperant, non tantùm eo cōſilio id feciſſe vt Pelopōneſo validum opportunúmque auxilium ferrēt, ſed vt communem opem vniuerſis Gręcis
C comportarent, ſiquis barbarorū illos violare inſtituiſſet: quemadmodum & qui loca Ilio finitima incolebant, Aſſyriorum imperio tunc confidentiores, quod Nini auſpiciis excreuerat, belli illius aduerſus Troiam ſuſcepti cauſas præbuerunt. non enim mediocris erat imperii illius Aſſyrii reſpectus atque dignitas. quo modo & hodie nos magnum Regem reformidamus, ita & illorum temporum homines magnam illam potentiam tantis viribus erectam atque firmatam verebantur. acceſſit & Troiæ expugnatio ad maximas odiorū
D offenſiones. nam imperii Aſſyrii Troia pars erat. Iam verò rebus illis ad Troiam hunc in modum feliciter geſtis, totius exercitus apparatus in tres vrbes diſtributus, vnus à fratribus regibus gubernabatur, Herculis filiis, & præclarè quidem inſtructus, commodo & prudēti ordine adminiſtrabatur: tunc verò maximè quum ea pars quę ad Troiam variè remanſerat, domum rediiſſet. Primùm enim Heraclidas principes meliores quàm Pelopidas habere ſe arbitrabantur: atque adeo ipſos eum exercitum
E qui Troia rediiſſet virtute præſtare. illos enim quidem Troianis ſuperiores extitiſſe: at eoſdē illos Achiuos à Dorienſibus fuiſſe ſuperatos. Nónne exiſtimamus huiuſmodi fuiſſe illorum hominum & conſilia & voluntates? MEG. Omnino. ATH. Sic igitur conſentaneum eſt illos cum animis ſuis reputaſſe, rerum ſuarum ſtatum

& mutationibus ciuitatum, dixit quibus initiis ciuitates incœperint, quibus incremētis fuerint conſtitutæ: nunc vero quomodo eædem illæ delabantur peſſúmque eant. quod primum indicat in inſtituta hypotheſi Peloponneſiorum, è quibus ſoli Lacedæmonii remanſerant. quē vniuerſū ſermonē ad dialogi vſque finē perſequitur. Obſcurus certe locus, vt omnia hiſtoriæ membra commode componantur. conati autem ſumus illum hoc modo ita illuſtrare, cuius hæc videtur eſſe ſententia. Quæſierat vnde tam ſubitò trium illarū ciuitatum quæ in Peloponneſo primum eas vires erant conſequutæ, tam ſubitò dilapſæ eſſent. Reſpondet, re altius repetita, Geſtum eſſe ad communem omniū vtilitatem bellum illud Troianum. quod quū bene ſucceſſiſſet, inde tamen eis maiorem inuidiam fuiſſe conflatam. coniunctos itaque eos aliquanto tempore vixiſſe. at inter ipſos tamen Peloponneſios incidiſſe occaſiones diſſipationum. Duæ erant illuſtriores familiæ, Pelopidarum & Heraclidarum. quod tamē Græcis ad illud bellū tam longo tempore perdurantibus, calamitates domeſticæ eueniſſent, & malè infelicitérque pleraq; Græcis redeuntibus accidiſſent, factiones inualuerunt: quum à Dore quodam, qui & ipſe erat ex Heraclidarū genere, reliquiæ collectæ atque inſtauratæ, potentiores extitiſſent. Ita gliſcētibus ſeditionibus, Pelopidis deuictis, Dores ſuperiores fuerūt. i. deuictis Argiuis & Meſſeniis, Lacedæmonii.

ita firmiter ſibi conſtaturum, longúmque tempus duraturum: quandoquidem mutua & laborum & periculorum communitate regum fratrum imperio ſeſe continebant. prȩterea communem quendam religionum ritum ſequebantur: quippe qui multis vaticiniis, Delphico maximè Apollinis oraculo, communiter fuerint vſi. MEGILL. Quidni ſit ita veriſimile? ATHENIEN. At ingentia illa primordia è quibus maximæ res poterât expectari, tandem euanuerunt atque euolarunt: prȩterquam reliquiæ illæ quæ apud vos Lacedæmonios fuerunt conſeruatæ, de quibus paulo antè mentio à nobis facta fuit. eæ tamen aduerſus duas alias partes, ad hunc etiam vſque diem nunquam deſierũt bellum gerere. illæ verò ſecum vnanimiter conſentientes, indomitas quaſdam inſuperabiléſque vires ad bellum conſeruaſſent. MEG. Certé.

ATH. Quomodo autem & qua via periit? nónne videtur eſſe res conſideratione digna, quo pacto fortuna tantam illam talémque molem diſturbarit? MEG. Fortaſſe nõ alia certior iniri ratio poſſit, quàm ſiquis ipſas leges & ciuiles adminiſtrationes conſiderarit, quȩ ſi rectè obſeruentur, præclaras magnáſque res efficiunt: contrà, ſi negligantur, peſſundant atque violant. ATH. Feliciter (vt videtur) hic ſermo incidit, vt à nobis cum attentione & ſtudio, quantum ſatis fuerit, conſideretur. MEG. Ita profectó. ATH. Ergóne, vir ornatiſſime, nos omnes noſter latet error, & in præſentia maximè, dum exiſtimamus nos ſingulari quadã perſpicacitate in his rebus valere, & videre quàm mirabiles euentus conſequantur, ſiquis bene hac re vti modo quodam nouerit. nos autem nunc neque rectè neque illud ſecundum naturam de hoc ipſo ſentimus, & alii omnes in omnibus ſimiliter errãt, de quibus illos ſubit eadem illa cogitatio. MEG. Quid ais? aut quorſum hæc dicis? ATH. Audi, obſecro. & nunc meipſum equidem irriſi. nam quũ ego ad eam claſſem de qua modò loquebamur, animum conuertiſſem, mihi res præclariſſima viſa eſt, & ad augendum amplificandúmque Græcorum ſtatum opportunè incidiſſe, ſi illa rectè tunc vſi fuiſſent. MEG. Nunquid igitur prudẽter & tu cuncta dixiſti, & nos laudauimus? ATH. Fortaſſe. ita autem rationem in animo meo ineo, omnes homines, ſimulatque conſpexerint aliquid magnũ, & quod ingenti potentia ingentíque robore ſit præditum, ſtatim ſic affici vt opinentur, ſi ſciret, qui rem talem atque tãtam poſſidet, eámque in ſua poteſtate habet, quónam modo ſit ea vtendum, fieri poſſe vt multa eáque admiratione digna gereret, vnde felicitatem conſequeretur.

a Commoda præfatio ad proximum ſermonē, Omnes quidē optare vt bene ac feliciter viuant: at ex animi noſtri ſententia ac voto felicitatē illã minimè eſſe terminãdam atque metiendã, ſed ex virtutis regula, quæ nimirum ſit verũ ſolidúmque rerum & priuatarum & publicarũ fundamētum.

A καὶ χρόνον τινὰ ἂν πολὺν μένειν, ἅτε κεκοινωνηκότας μὲν πολλῶν πόνων καὶ κινδύνων ἀλλήλοις, ὑπὸ γένους δὲ ἑνὸς τῶν βασιλέων ἀδελφῶν ὄντων διακεκοσμημένοις. πρὸς τούτοις δ' ἔτι, καὶ πολλοῖς μάντεσι κεχρημένοις εἶναι τοῖς τε ἄλλοις καὶ τῷ Δελφικῷ Ἀπόλλωνι. ΜΕ. Πῶς δ' οὐκ εἰκός; ΑΘ. Ταῦτα δὴ τὰ μεγάλα οὕτω προσδοκώμενα διέπτατο, ὡς ἔοικε, τότε ταχύ· πλὴν ὅπερ εἴπομεν νῦν δὴ σμικροῦ μέρους τοῦ περὶ τὸν ὑμέτερον τόπον. καὶ

B τοῦτο δὴ πρὸς τὰ δύο μέρη πολεμοῦν οὐ πώποτε πέπαυται, μέχρι τοῦ νῦν. ἐπεὶ γενομένη γε ἡ τότε διάνοια καὶ ξυμφωνήσασα εἰς ἕν, ἀνυπόστατον ἄν τινα δύναμιν ἔσχε κατὰ πόλεμον. ΜΕ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Πῶς οὖν καὶ πῇ διώλετο; ἆρ' οὐκ ἄξιον ἐπισκοπεῖν, τηλικοῦτον καὶ τοιοῦτον σύστημα ἥτις ποτὲ τύχη διέφθειρε; ΜΕ. Σχολῇ γὰρ οὖν δήπου τις ἂν ἄλλο σκοπῶν, ἢ νόμους ἢ πο-

C λιτείας ἄλλας θεάσαιτο σῴζούσας καλὰ καὶ μεγάλα πράγματα, ἢ καὶ τοὐναντίον διαφθειρούσας τὸ παράπαν, εἰ ἀμελήσειε τούτων. ΑΘ. Τοῦτο μὲν ἄρα, ὡς ἔοικεν, εὐτυχῶς πως ἐμβεβλήκαμέν γε εἴς τινα σκέψιν ἱκανήν. ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Ἆρ' οὖν, ὦ θαυμάσιε, λελήθαμεν ἄνθρωποι πάντες, καὶ τανῦν δὴ ἡμεῖς, οἰόμενοι μὲν ἑκάστοτέ τι καλὸν ὁρᾶν πρᾶγμα γενόμενον, καὶ θαυμαστὰ ἂν ἐργασάμενον, εἴ τις ἄρα ἠπιστήθη καλῶς αὐτῷ χρήσασθαι κατά τινα τρόπον· τὸ δὲ νῦν γε ἡμεῖς τάχ' ἂν

D ἴσως περὶ τοῦτο αὐτὸ οὐκ ὀρθῶς διανοοίμεθα, οὐδὲ κατὰ φύσιν; καὶ δὴ καὶ περὶ τὰ ἄλλα πάντες πάντα περὶ ὧν ἂν οὕτω διανοηθῶσι; ΜΕ. Λέγεις δὲ δὴ τί; καὶ περὶ τίνος σοι φῶμεν μάλιστ' εἰρῆσθαι τοῦτον τὸν λόγον; ΑΘ. Ὦ γαθέ, καὶ αὐτὸς ἐμαυτοῦ νῦν δὴ κατεγέλασα. ἀποβλέψας γὰρ πρὸς τοῦτον τὸν στόλον οὗ πέρι διαλεγόμεθα, ἔδοξέ μοι πάγκαλός τε εἶναι, καὶ θαυμαστὸν κτῆμα παραπεσεῖν τοῖς Ἕλλησιν, ὅπερ εἶπον, εἴ τις ἄρα αὐτῷ τότε καλῶς ἐχρήσατο. ΜΕ. Οὐκοῦν

E εὖ καὶ ἐχόντως νοῦ σύ τε πάντα εἶπες, καὶ ἐπῃνέσαμεν ἡμεῖς; ΑΘ. Ἴσως. ἐννοῶ γε μήν, ὡς πᾶς ὃς ἂν ἴδῃ τι μέγα, καὶ δύναμιν ἔχον πολλὴν καὶ ῥώμην, εὐθὺς ἔπαθε τοῦτο, ὡς εἴπερ ἐπίσταιτο ὁ κεκτημένος αὐτῷ χρῆσθαι, τοιούτῳ τε ὄντι καὶ τηλικούτῳ, θαυμαστ' ἂν καὶ πολλὰ κατεργασάμενος εὐδαιμονοῖ.

Vel ſcribēdum ... ὦ ἐλέφαντι, ... ueniat cũ ſ. ... ἔδοξέ μοι· ... tius dicenda ... κοινοῦ οὕτως ... xiſſe ἔδοξε ... πάγκαλός ... pro ἔδοξα ... καλόν τι

ΜΕ. Οὐκοῦν ὀρθὸν καὶ τοῦτο; ἢ πῶς λέγεις; A

ΑΘ. Σκόπει δὴ ποῖ βλέπων ὅ, τι ἔπαινον τοῦτον περὶ ἑκάστου τιθέμενος, ὀρθῶς λέγει. πρῶτον δὲ περὶ αὐτοῦ τοῦ νῦν λεγομένου, πῶς, εἰ κατὰ τρόπον ἠπιστήθησαν τάξαι τὸ στρατόπεδον οἱ τότε διακοσμοῦντες, τοῦ καιροῦ πως ἂν ἔτυχον. ἆρ' οὐκ εἰ ξυνέστησάν τε ἀσφαλῶς αὐτό, διέσωζόν τε εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον, ὥστε αὐτούς γε ἐλευθέρους εἶναι καὶ ἄλλων ἄρχοντας ὧν ἂν βουληθεῖεν; καὶ ὅλως ἐν ἀνθρώποις πᾶσι καὶ Ἕλλησι καὶ βαρβάροις πράττειν ὅ, τι B ἐπιθυμοῖεν αὐτοί τε καὶ οἱ ἔκγονοι; μῶν οὐ τούτων χάριν ἐπιθυμοῖεν ἄν; ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν καὶ ὃς ἂν ἰδὼν πλοῦτον μέγαν, ἢ τιμὰς διαφερούσας γένους, ἢ καὶ ὁτιοῦν τῶν τοιούτων, εἴπῃ ταὐτὰ ταῦτα, πρὸς τοῦτο βλέπων εἶπεν, ὡς διὰ τοῦτο αὐτῷ γενησόμενα ὧν ἂν ἐπιθυμῇ πάντα, ἢ τὰ πλεῖστα, καὶ ὅσα ἀξιώτατα λόγου; ΜΕ. Ἔοικε γοῦν. ΑΘ. Φέρε δή, πάντων ἀνθρώπων ἐστὶ κοινὸν ἐπιθύμημα ἕν τι, τὸ νῦν ὑπὸ C τοῦ λόγου δηλούμενον, ὡς αὐτός φησιν ὁ λόγος. ΜΕ. Τὸ ποῖον; ΑΘΗΝ. Τὸ κατὰ τὴν τῆς αὑτοῦ ψυχῆς ἐπίταξιν τὰ γιγνόμενα γίγνεσθαι· μάλιστα μὲν, ἅπαντα· εἰ δὲ μή, τά γε ἀνθρώπινα. ΜΕΓ. Τί μήν; ΑΘ. Οὐκοῦν ἐπείπερ βουλόμεθα πάντες τὸ τοιοῦτον ἀεὶ παῖδές τε ὄντες καὶ ἄνδρες καὶ πρεσβῦται, τοῦτ' αὐτὸ καὶ εὐχόμεθα ἀναγκαίως διὰ τέλους. ΜΕΓ. Πῶς δ' οὔ; ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν τοῖς γε φίλοις που ξυν- D ευχοίμεθ' ἂν ταῦτα ἅπερ ἐκεῖνοι αὑτοῖς. ΜΕ. Τί μήν; ΑΘΗΝ. Φίλος μὲν υἱὸς πατρί, παῖς ὤν, ἀνδρί. ΜΕ. Πῶς δ' οὔ; ΑΘ. Καὶ μὴν ὧν γ' ὁ παῖς εὔχεται ἑαυτῷ γίγνεσθαι, πολλὰ ὁ πατὴρ ἀπεύξαιτ' ἂν τοῖς θεοῖς μηδαμῶς κατὰ τὰς τοῦ υἱέος εὐχὰς γίγνεσθαι. ΜΕ. Ὅταν ἀνόητος ὢν καὶ ἔτι νέος εὔχηται, λέγεις; ΑΘ. Καὶ ὅταν γε ὁ πατὴρ ὢν γέρων, ἢ καὶ σφόδρα νεανίας, μηδὲν τῶν καλῶν καὶ τῶν δικαίων γιγνώσκων, εὔχηται μάλα προθύ- E μως, ἐν παθήμασιν ἀδελφοῖς ὢν τοῖς γενομένοις Θησεῖ πρὸς τὸν δυστυχῶς τελευτήσαντα Ἱππόλυτον, ὁ δὲ παῖς γιγνώσκῃ, τότε, δοκεῖς, παῖς πατρὶ συνεύξεται; ΜΕ. Μανθάνω ὃ λέγεις. λέγειν γάρ μοι δοκεῖς ὡς οὐ τοῦτο εὐκταῖον, οὐδὲ ἐπεικτέον, ἕπεσθαι πάντα τῇ ἑαυτοῦ βουλήσει· τὴν βούλησιν δὲ " μᾶλλον τῇ ἑαυτοῦ φρονήσει. τοῦτο δὲ καὶ πόλιν καὶ ἕνα ἡμῶν ἕκαστον καὶ εὔχεσθαι δεῖν καὶ σπεύδειν, ὅπως νοῦν ἕξει.

Legitur etiā πολὺ μᾶλλον: ſed illud aduerbium ei μᾶλλον Fic. hic agnoſcit.

MEG. Nónne hoc rectè dici exiſtimas? vel quídnam ais? ATH. Animaduerte iam quorſum hæc rectè dicantur. primùm verò, ii qui hanc claſſem habebant in ſua poteſtate, quomodo, ſi eā rectè inſtruxiſſet, rerū præclarè gerēdarū opportunitatē fuiſſent conſequuti. Nónne ea rectè cōſtituta, contigiſſet vt & ipſi perpetuò eſſent incolumes & liberi, aliíſque quibus vellent imperarent? denique & ipſi & poſteri, tam apud Græcos quàm barbaros, quidlibet pro arbitratu eſſent conſequuti? nunquid omnia his de cauſis cupiebant? MEG. Omnino. ATH. Ergóne is qui magnas quaſdam diuitias aut illuſtres aliquos honores conſpexerit, horum quidpiam dixerit? & quidem in eum finem, nimirum vt ſibi ea contingant quæ maximè optat, & quæcunque ſunt maximi momenti? MEG. Ita videtur. ATH. Vna certè omnium hominum communis eſt quædam cupiditas, quæ communi ſermone ſignificata, nemini obſcura eſſe poteſt. MEG. Quænam? ATH. Vt omnia ex animi ſententia fiant, ſaltem ea quæ humanitus ſolent contingere, & in communem vitæ vſum cadunt. MEG. Quídni? ATH. Quum itaque illa omnia optamus, quouis & genere vitæ & quauis ætate, ſeu pueri, ſeu viri, ſeu ſenes, illud ipſum & optamus neceſſariò omnes ad finem vſque. MEG. Omnino. ATH. Amicis verò optamus vt omnia eis ex ſententia contingant. MEG. Maximé. ATHEN. Gratus quidem filius patri, & viro quidem puer idem optat. MEG. Certé. ATH. Iam verò quæ puer ſibi euenire optarit, eorum quamplurima pater deprecabitur apud deos, ne ex filii votis rem tribuant. MEG. Hoc nimirum ais, quum imperitus & adhuc iuuenis precabitur. ATH. Quum verò & pater ſenex aut valdè iuuenis, rerum honeſtarum & iuſtarum imperitus, vota conceperit ex eadem cupiditate qua precatus eſt Theſeus Hippolyto filio, qui ex eo voto infelicem mortem inuenit: puer verò id agnoſcet: illéne tunc idem quod pater voluerit, ſibi euenturum optabit? MEG. Intelligo quę dicis. dicere enim mihi videris, Illud minimè optandum, neque ad eam rem adiiciendum animum, vt omnia ex arbitrio noſtráque voluntate contingant: at potius optādum vt voluntas prudentiæ reſpondeat & appetitus rationi: hoc verò & ciuitatem & noſtrûm vnumquemque & optare debere, & vehementi ſtudio complecti, vt prudentia & ſano conſilio vtatur.

A T H. Certè. & ita quidem ſtatuo, virum ciuilem qui ſcribendis legibus operam nauat, ad illum finem ſemper aſpirare debere, dum legum præſcripta ſtatuit. quod & ego ſuperius notabã, & vobis nunc in memoriam reuoco, ſi meminiſſe poteſtis. veſtra enim erat illa ſententia, Legiſlatores de belli tantùm rationibus cauere debere: at ego contrà, ad virtutem primariũ Legum finẽ referendum: cuius quatuor ſint ſpecies, quarum omnium habenda ſit ratio: at primę maximè, quæ in omni videlicet virtute pręcipuè dominatur. illa autem eſt Prudẽtia, intelligentiæ ratio quædam aut opinio, cum veritatis ſtudio & amore coniuncta. Eodẽ & nũc recidit oratio noſtra, & quod tunc dicebam, modò etiam dico, ſeu vultis me id ioco ſeu ſerio explicare. Aio nimirum periculoſum eſſe vt is vota concipiat qui prudentia minimè pręditus eſt: ſed ei præſtare vt ipſi omnia pręter animi ſententiam contingant. Quòd ſi rem ſeriò à me ſtatui vultis, ita eſto. illud enim certò futurum confido, ſi me aſſequamini: comperturos rationẽ ſuperioris illius quæſtionis à nobis propoſitæ, ecquænam ſit regnorum & ciuitatum pernicies. Atque vt iſtius diſquiſitionis ſumma quędam capita complectar, nego ignauiam illius eſſe cauſam, neq; quòd aut magiſtratus aut ſubiecti rerum bellicarum ſint imperiti: [a] ſed affirmo, Vitioſitate, & earum rerum quæ in vita humana maximæ ſunt, ignorantia, regna & reſpublicas perire, & ex hac regula, eorum quæ & hactenus contigerunt, & quæ etiamnum contingunt, & quæ in futurum contingent, ratio videtur conſtituta. quæ omnia, ſi volueritis, conabor more inſtitutóque noſtro, diducta ſermonũ ſerie, vobis deinceps explicare, pro virium quidem mearum facultate, & tanquam apud amicos. C L. Moleſtius quidem eſt, hoſpes, ſermone tantùm & verbo aſſentiri: at rerum quidem eò nos deducentium honeſtior cõmodiórq; aſſenſus videtur. A T H. Ita ſanè poſtulo: & ita agamus. C L. Hoc modo fiet, ſi deus voluerit. tu modò dic. A T H. Illũ ergo ſermonẽ aggrediamur: itáque primùm cõſtituamus, Maximam inſcitiam, potentiã illam perdidiſſe: atque etiamnum illam eſſe maximam præſentiſſimámque omniũ ciuitatum exitii cauſam. Itaque hoc Legiſlatori ſtudioſè prouidẽdum eſt, vti quãtam maximam poterit ciuitatibus rerum cognitionem prudẽtiámque inſerat atque ingeneret: ignorantiam verò quàm longiſſimè poſſit abducat atque exterminet. C L I N. Perſpicuè hoc confici videtur.

[a] Prima ἀνασκευάσεως illius propoſitionis propoſitio, Ignorantiam & vitioſitatem eſſe cauſam cur pereant reſpublicæ & imperia. Illius autem illuſtratio continuò adhibetur, & docetur quidnam ſit Ignorãtia illa, rerum publ. peſtis & pernicies.

A ΑΘ. Ναί. καὶ δὴ καὶ πολιτικόν γε ἄνδρα νομοθέτην ὡς ἀεὶ δεῖ πρὸς τοῦτο βλέποντα τιθέναι τὰς τάξεις τῶν νόμων, αὐτός τε ἐμνήσθην, καὶ ὑμᾶς ἐπαναμιμνήσκω, κατ' ἀρχὰς (εἰ μεμνήμεθα) τὰ λεχθέντα, ὅτι τὸ μὲν σφῷν ἦν παρακέλευσμα, ὡς χρεὼν εἴη τὸν ἀγαθὸν νομοθέτην πάντα πολέμου χάριν τὰ νόμιμα τιθέναι· τὸ δὲ ἐμὸν ἔλεγον, ὅτι τοῦτο μὲν πρὸς μίαν ἀρετήν, οὐσῶν τεττάρων, κελεύοι τίθεσθαι τοὺς νόμους· δέοι δὲ δὴ πρὸς πᾶσαν μὲν

B βλέπειν, μάλιστα δὲ καὶ πρὸς πρώτην, τὴν τῆς ξυμπάσης ἡγεμόνα ἀρετῆς. φρόνησις δ' εἴη τοῦτο, καὶ νοῦς καὶ δόξα, μετ' ἔρωτός τε καὶ ἐπιθυμίας τούτοις ἑπομένης. ἥκει δὲ πάλιν ὁ λόγος εἰς ταυτόν· καὶ ὁ λέγων ἐγώ, νῦν λέγω πάλιν ἅπερ τότε, εἰ μὲν βούλεσθε, ὡς παίζων, εἴθ' ὡς σπουδάζων· ὅτι δή φημι εὐχῇ χρῆσθαι σφαλερὸν εἶναι, νοῦν μὴ κεκτημένον· ἀλλὰ τἀναντία ταῖς βουλήσεσιν αὐτῷ γίγνεσθαι. σπουδάζοντα δ' εἴ με τιθέναι

C βούλεσθαι, τίθετε. πάνυ γὰρ οὖν προσδοκῶ νῦν ὑμᾶς εὑρήσειν τῷ λόγῳ ἑπομένους, ὃν ὀλίγον ἔμπροσθεν προὐθέμεθα, τῆς τῶν βασιλέων τε φθορᾶς καὶ ὅλου τοῦ διανοήματος οὐ δειλίαν οὖσαν τὴν αἰτίαν, οὐδ' ὅτι τὰ περὶ τὸν πόλεμον οὐκ ἠπίσταντο ἄρχοντές τε καὶ οὓς προσῆκεν ἄρχεσθαι· τῇ λοιπῇ δὲ πάσῃ κακίᾳ διεφθαρμένα, καὶ μάλιστα τῇ περὶ τὰ μέγιστα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀμαθίᾳ. ταῦτ' οὖν ὡς

D οὕτω γέγονε περὶ τὰ τότε, καὶ νῦν, εἴπου γίγνεται, καὶ ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον, οὐκ ἄλλως συμβήσεται· ἐὰν βούλησθε, πειράσομαι, ἰὼν κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον, ἀνευρίσκειν τε, καὶ ὑμῖν δηλοῦν κατὰ δύναμιν, ὡς οὖσι φίλοις. ΚΛΕΙΝ. Λόγῳ μὲν τοίνυν σε, ὦ ξένε, ἐπαινεῖν, ἐπαχθέστερον· ἔργῳ δὲ σφόδρα ἐπαινεσόμεθα. προθύμως γὰρ τοῖς λεγομένοις ἐπακολουθήσομεν· ἐν οἷς ὅ γε ἐλεύθερος "ἐπαίνων καὶ μή, μάλιστα ἐστὶ καταφανής.

E ΑΘΗΝ. Ἄριστ', ὦ Κλεινία· καὶ ποιῶμεν ἃ λέγεις. ΚΛΕΙΝ. Ἔσται ταῦτα, ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ. λέγε μόνον. ΑΘΗΝ. Φαμὲν δὴ νῦν, καθ' ὁδὸν ἰόντες τὴν λοιπὴν τοῦ λόγου, τὴν μεγίστην ἀμαθίαν τότε ἐκείνην τὴν δύναμιν ἀπολέσαι· καὶ νῦν ταυτὸν τοῦτο πεφυκέναι ποιεῖν. ὥστε τόν γε νομοθέτην, εἰ τοῦθ' οὕτως ἔχει, πειρατέον ταῖς πόλεσι φρόνησιν μὲν ὅσην δυνατὸν ἐμποιεῖν, τὴν δ' ἄνοιαν ὅτι μάλιστα ἐξαιρεῖν. ΚΛΕΙΝ. Δῆλον.

Legitur etiam ἐπαινῶν, quod [illegible] lo. nam ut ê do- nitiuo partic. dicendum poſuiſſet ὅ γε ἐλεύθεροι ἐπαινῶν καὶ μή, μ. ἐ καταφανής.

A ΑΘ. Τίς οὖν ἡ μεγίστη δικαίως ἂν λέγοιτο ἀμαθία; σκοπεῖτε εἰ συνδόξει καὶ σφῷν λεγόμενον· ἐγὼ μὲν δὴ τὴν τοιάνδε τίθεμαι. ΚΛ. Ποίαν; ΑΘ. Τὴν, ὅταν τῷ τι δόξαν καλὸν ἢ ἀγαθὸν εἶναι, μὴ φιλῇ τοῦτο, ἀλλὰ μισῇ· τὸ δὲ πονηρὸν καὶ ἄδικον δοκοῦν εἶναι φιλῇ τε καὶ ἀσπάζηται. ταύτην τὴν διαφωνίαν λύπης τε καὶ ἡδονῆς πρὸς τὴν κατὰ λόγον δόξαν, ἀμαθίαν φημὶ εἶναι τὴν ἐσχάτην. μεγίστην δὲ, ὅτι τοῦ πλήθους ἐστὶ τῆς ψυχῆς. τὸ γὰρ λυπούμενον καὶ ἡδόμενον αὐτῆς, ὅπερ δῆμός τε καὶ B πλῆθος πόλεως ἐστίν. ὅταν οὖν ἐπιστήμαις, ἢ δόξαις, ἢ λόγῳ ἐναντιῶται, τοῖς φύσει ἀρχικοῖς, ἡ ψυχὴ, τοῦτο ἄνοιαν προσαγορεύω· πόλεώς τε, ὅταν ἄρχουσι καὶ νόμοις μὴ πείθηται τὸ πλῆθος· ταυτὸν δὴ καὶ ἑνὸς ἀνδρὸς, ὁπόταν καλοὶ ἐν ψυχῇ λόγοι ἐνόντες μηδὲν ποιῶσι πλέον, ἀλλὰ δὴ τούτοις πᾶν τοὐναντίον. ταύτας πάσας ἀμαθίας τὰς πλημμελεστάτας ἔγωγ' ἂν θείην πόλεώς τε καὶ ἑνὸς C ἑκάστου τῶν πολιτῶν, ἀλλ' οὐ τὰς τῶν δημιουργῶν· εἰ ἄρ' ἐμοῦ καταμανθάνετε ὦ ξένοι ὃ λέγω. ΚΛ. Μανθάνομέν τε, ὦ φίλε, καὶ συγχωροῦμεν ἃ λέγεις. ΑΘ. Τοῦτο μὲν τοίνυν οὕτω κείσθω δεδογμένον καὶ λεγόμενον, ὡς τοῖς ταῦτ' ἀμαθαίνουσι τῶν πολιτῶν οὐδὲν ἐπιτρεπτέον ἀρχῆς ἐχόμενον, καὶ ὡς ἀμαθέσιν ὀνειδιστέον, ἂν καὶ πάνυ λογιστικοί τε ὦσι, καὶ πάντα τὰ κομψὰ καὶ ὅσα πρὸς τάχος τῆς ψυχῆς πεφυκότα διαπεπονημένοι ἅπαντα· D τοὺς δὲ τοὐναντίον ἔχοντας τούτων, ὡς σοφούς τε προσρητέοι (ἂν καὶ, τὸ λεγόμενον, μήτε γράμματα μήτε νεῖν ἐπίστωνται) καὶ τὰς ἀρχὰς δοτέον ὡς ἔμφροσι. πῶς γὰρ ἄν, ὦ φίλοι, ἄνευ ξυμφωνίας γένοιτ' ἂν φρονήσεως καὶ τὸ σμικρότατον εἶδος, οὐκ ἔστιν. ἀλλ' ἡ καλλίστη καὶ μεγίστη τῶν ξυμφωνιῶν, μεγίστη δικαιότατ' ἂν λέγοιτο σοφία· ἧς ὁ μὲν κατὰ λόγον ζῶν, μέτοχος· ὁ δ' ἀπολειπόμενος, οἰκοφθόρος, καὶ περὶ πόλιν οὐδαμῇ σωτὴρ, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον, ἀμαθαίνων εἰς ταῦτα ἑκάστοτε φανεῖται. ταῦτα μὲν E οὖν, καθάπερ εἴπομεν ἄρτι λελεγμένα, τεθήτω ταύτῃ. ΚΛ. Κείσθω γὰρ οὖν. ΑΘΗ. Ἄρχοντας δὲ δὴ καὶ ἀρχομένους ἀναγκαῖον ἐν ταῖς πόλεσιν εἶναί που; ΚΛ. Τί μήν;

[margin:] ... ἀρχικοῖς in ... terioribus edit. ... ἐ ἀρχικωνοῖς ... lo pòſt inue- ... ir in quodam ... ταυτὸν iun- ... n præcedent. (ſita hypoſti- ... poſt πλῆθος) ... equitur, καὶ ... καὶ ἑνὸς &c.

[margin:] ... ιι & alia le- ... ταῦτα μαν- ... οιοι, apertè ... doſa.

[margin:] ... quibuſdam ... hæc uerba, ... ἔστιν. ad Clinia ... uiciuntur: ... entia autem ... Ath. ſermo- ... n ſuum proſe- ... s: ſed credo ... uſillaque quoque ... is eſſe, ſiue ... pro ὅπως ac ... tur abſque ... rrog. ſiue eius ... poſt εἶδος ... ttur, ut ad ... n ipſe inter- ... reſpondeat.

A ATH. At quænam meritò maxima ignorantia vocetur? videte an meis verbis aſſentiamini. equidem iſtam ſtatuo. CL. Ecquā? ATH. Eam, quum quis id quod honeſtum & bonum exiſtimat, non amat, ſed odio proſequitur: illud verò quod malum & iniuſtum eſſe nouerit, amat atque amplectitur. Hanc diſcordiam doloris & voluptatis aduerſus opinionē è rationis formula inſtitutam, extremam ignorantiam inſcitiámque eſſe aio. maximam verò appello, quia ad ipſam quaſi multitudinem & frequentiam animi pertinet. nam illa dolendi & gaudendi efficacia, idem eſt in animo, quod populus ipſáque plebis multitudo in ciuitate. Quum ergo aut ſcientiæ aut opinionibus, aut rationi (quæ res ſunt quaſi firmamenta & principia naturæ) animus repugnat, hoc Ignorantiā voco: Ciuitatis quidē, quum magiſtratibus & legibus plebs non paret. eodem modo præclaræ in hominis alicuius animo rationes ſi inſūt, nec quid amplius præſtant atque efficiunt, ſed ipſi illi rationi contraria planè effecta pariunt, eandem perturbationem conſequi neceſſe eſt quæ in perturbata ineſt ciuitate. Has omnes ignorantiæ ſpecies perturbatiſſimas equidem ſtatuo & in rebuſpublicis & in ſingulis hominibus: at in iis maximè qui aliis quaſi artifices doctrina præire volunt. an meum ſermonem percipitis? CL. Et percipimus quidem, & tibi aſſentimur. ATHEN. [a] Illud ergo ratum fixúmque inter nos cōſtituatur, itáque conſentienter à nobis dicatur: Ciuibus hoc quo diximus modo imperitis nihil cōmittendum, quod ad aliquam imperandi rationem vllatenus poſſit pertinere, eóſque tanquam imperitos eſſe increpandos: licet & rerum cognitione & dicendi facultate mirum in modum excellant, ea denique omnia norint quæ ad elegantem & politā animi celeritatem ſpectant: licet, inquam, ad huiuſmodi politioris eruditionis cognitionem natura ſint comparati, & in ea ſtudio & diligentia omnia fuerint cōſequuti: at eos qui contrario quàm illi modo fuerint affecti, & vt ſapientes habendos appellandóſque (quāuis, vt eſt in prouerbio, nec nare nec literas norint) illiſque imperandi dignitates eſſe committendas, tanquam videlicet prudentibus & bene ſanis. quomodo enim vel minima prudentiæ ſpecies ſine cōcentu & cōcordia poſſit exiſtere? CL. Fieri certè nullo modo poteſt. A. Verùm, pulcherrimū maximúmque concentus cōcordiæque genus optimo profectò iure Sapientia ſtatuatur: cuius qui cōpos eſt, decenter atque ex rationis formula vitā inſtituit: contrà, qui ea priuatus eſt, familiarū euerſor & ciuitatis nullo modo cōſeruator: ſed omnino ad eas res planè imperitus atque væcors perſpicietur. Hæc igitur ita vt à nobis modò ſunt explicata, ita ponātur. CL. Ponātur ſanè. ATH. [b] Nónne in ciuitatibus neceſſe eſt eſſe eorū diſcrimina qui imperent & qui pareant? CL. Quídni?

a Superioris doctrinæ applicatio, Quínam videlicet à rerūpublicarum gubernationibus amouendi, quínā & illi præficiendi: eos nimirū qui ex virtutis formula vitam decorè componunt, etiamſi & eruditionis & eloquentiæ ſint imperiti, præficiendos eſſe publicis muneribus: eos repellendos qui virtute minimè fuerint præditi, licet maxima eruditione & eloquentia ſint ornati.

b Altera illuſtrationis pars, Vt quædam ſint imperandi & parendi diſcrimina, quò res ordinatè fiāt. Quæ explicat copioſius.

A T H. Ergo imperandi parendíque diſcrimina quæ'nam & qualia ſunt? In ciuitatibus ſeu magnis ſeu paruis, & in familiis peræquè, nónne & illa eſt æqua & recta apud omnes homines dignitatis ratio, vt patres & matres, id eſt, ii omnes qui parentes ſunt, in liberos prognatóſve ſuos habeant imperandi poteſtatem autoritatémque? C L I N. Omnino. A T H. Hoc & conſequitur, vt nobiles ignobilibus imperent: & tertium etiam illud, vt ſeniores imperent, iuniores pareant. C L. Ita. A T H. Et quartum illud, vt ſerui pareant, domini imperent. C L. Quídni? A T H. Quintum & illud, vt opinor, vt melior imperet, deterior verò pareat. C L. Neceſſarium profectò imperii genus ſtatuiſti. A T H. Et frequẽtiſſimũ quidẽ *& è natura maximè inter omnes animantes*, quemadmodum ait Thebanus Pindarus. Maximum verò fuerit, vt videtur, ſextum imperandi genus, vt imperitus mandata iubentis atque imperantis ſequatur: peritus verò & prudens præſit atque imperet. [a] Iam verò hoc quidem, eruditiſſime Pindare, non omnino pręter naturam eſſe dixerim: è natura verò maximè illud imperium quod non ſit quidem violentum, aduerſus nolentes, ſed voluntarium erga eos qui ſponte pareant. C L. Rectiſſimè dicis. A T H. Diuino iudicio cõprobatum felíxque quoddam imperium ad ſortẽ quandã adducimus[.i. quaſi ſortitò venimus ad eam imperii formam] qua qui ſorte electus eſt, imperat, cõtrà, qui repulſus ſortis caſu, paret, & omni imperandi poteſtate vltrò decedit: eam quidem optimam imperii formam eſſe ſtatuerim. C L. Optimè ais. A T H. Vides ergo, ô Legiſlator (dixerimus nos, quaſi iocantes, ei qui legum ferendarum munus ſuſceperit) quãta ſint imperiorũ diſcrimina, & quàm variè alia ab aliis diſcrepent? nunc nos quidem ſeditionum fontem comperiimus, aduerſus quas expedienda ſunt tibi remedia. Primùm ergo nobiſcum conſidera quid & quomodo his in rebus peccantes ii qui olim apud Argos & Meſſenen regnum obtinebãt, & ſeipſos vnà & vniuerſam Græcorum potentiam, quæ tunc maxima erat, euerterunt atque peſſumdederunt. [b] Nunquid illud ideo accidit, quòd ignorarent Heſiodum rectè dicere, *Dimidium ſæpenumero toti præſtare*? quandoquidem damnoſum eſt, rem totam accipere: dimidium tãtùm accipere, moderatum eſt: moderatũ verò immodico & immoderato, tanquam potius peiori, ſanè antecellit. C L. Optimè. [c] A T H. Vtrum ergo exiſtimamus, quum illud in regnum inciderit, cauſam eſſe exitii in regno potius quàm in ſtatus popularis forma? C L. Illud quidem veriſimile,

a Docet, maximè intereſſe ad imperia continenda, quum is qui imperat, liberis ſubditorum ſuffragiis eligitur, & intra certos quoſdam fines imperat.

b Inde è contrario demonſtrat, Infinitam potentiam nulliſque finibus determinatã, eſſe præſentiſsimam peſtem omnium imperiorum.

c Infinitæ illius potẽtiæ perturbationes ait in monarchiis ferè dominari: quæ vbi inualuerint, difficulter compenantur: eas tamẽ eſſe maximas & efficaciſsimas cauſas exitiorum in ſocietate humani generis.

A ΑΘΗ. Εἶεν. ἀξιώματα δὲ δὴ τοῦ τε ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι, ποῖά ἐστι καὶ πόσα, ἔν τε πόλεσι μεγάλαις καὶ σμικραῖς, ἔν τε οἰκίαις ὡσαύτως; ἆρ' οὐχὶ ἓν μὲν τό, τε πατέρος καὶ μητέρος; καὶ ὅλως γονέας ἐκγόνων ἄρχειν, ἀξίωμα ὀρθὸν πανταχοῦ ἂν εἴη; ΚΛ. Καὶ μάλα. ΑΘΗ. Τούτῳ δέ γε ἑπόμενον, γενναίους ἀγεννῶν ἄρχειν· καὶ τρίτον ἔτι τούτοις ξυνέπεται, τὸ πρεσβυτέρους μὲν ἄρχειν δεῖν, νεωτέρους δὲ ἄρχεσθαι. ΚΛΕΙΝ. Τί μήν;

B ΑΘ. Τέταρτον δ' αὖ, δούλους μὲν ἄρχεσθαι, δεσπότας δὲ ἄρχειν. ΚΛΕΙΝ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗΝ. Πέμπτον γε, οἶμαι, τὸν κρείττονα μὲν ἄρχειν, τὸν ἥττω δὲ ἄρχεσθαι. ΚΛ. Μάλα γε ἀναγκαίαν ἀρχὴν εἴρηκας. ΑΘ. Καὶ πλείστην γε ἐν ξύμπασι τοῖς ζώοις οὖσαν, καὶ κατὰ φύσιν, ὡς ὁ Θηβαῖος ἔφη ποτὲ Πίνδαρος. τὸ δὲ μέγιστον, ὡς ἔοικεν, ἀξίωμα, ἕκτον ἂν γίγνοιτο, ἕπεσθαι μὲν τὸν ἀνεπιστήμονα κελεῦον, τὸν δὲ φρονοῦντα, ἡγεῖσθαι καὶ

C ἄρχειν. καίτοι τοῦτό γε, ὦ Πίνδαρε σοφώτατε, σχεδὸν οὐκ ἂν παρὰ φύσιν ἔγωγε φαίην γίγνεσθαι, κατὰ φύσιν δὲ, τὴν τοῦ νόμου ἑκόντων ἀρχὴν, ἀλλ' οὐ βίαιον, πεφυκυῖαν. ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις. ΑΘΗΝ. Θεοφιλῆ δέ γε καὶ εὐτυχῆ τινὰ λέγοντες, ἑβδόμην ἀρχὴν εἰς κλῆρόν τινα προάγομεν· καὶ λαχόντα μὲν, ἄρχειν, δυσκληροῦντα δὲ, ἄρχεσθαι ἀπιόντα, τὸ δικαιότατον εἶναι φαμέν. ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΑΘ. Ὁρᾷς δὴ, φαῖμεν

D ἂν, ὦ νομοθέτα, πρός τινα παίζοντες τῶν ἐπὶ νόμων θέσιν ἰόντων ῥᾳδίως, ὅσα ἐστὶ πρὸς ἄρχοντας ἀξιώματα, καὶ ὅσα πεφυκότα πρὸς ἄλληλα ἐναντίως; νῦν γὰρ δὴ στάσεων πηγήν τινα ἀνευρήκαμεν ἡμεῖς, ἣν δεῖ σε θεραπεύειν. πρῶτον δὲ μεθ' ἡμῶν ἀνάσκεψαι πῶς τε καὶ τί παρὰ ταῦτα ἁμαρτάνοντες οἱ περί τε Ἄργος καὶ Μεσσήνην βασιλῆς αὐτούς ἅμα καὶ τὴν τῶν Ἑλλήνων δύναμιν οὖσαν θαυμαστὴν ἐν τῷ τότε χρόνῳ διέ-

E φθειραν. ἆρ' οὐκ ἀγνοήσαντες τὸν Ἡσίοδον ὀρθότατα λέγοντα, ὡς τὸ ἥμισυ τοῦ παντὸς πολλάκις ἐστὶ πλέον; ὁπόταν ᾖ τὸ μὲν ὅλον λαμβάνειν, ζημιῶδες, τὸ δ' ἥμισυ, μέτριον, τότε τὸ μέτριον τοῦ ἀμέτρου πλέον ἡγήσατο, ἄμεινον ὂν χείρονος. ΚΛ. Ὀρθότατά γε. ΑΘ. Πότερον οὖν οἰόμεθα περὶ βασιλέας τοῦτ' ἐγγιγνόμενον ἑκάστοτε διαφθείρειν, πρότερον ἢ ἐν τοῖσι δήμοις; ΚΛ. Τὸ μὲν εἰκός,

Legitur etiã φαῖμεν, ſed p peram.

Malim ἁμαρτόντες, ut inu quum ſequa ἀγνοήσαντες.

A καὶ τὸ πολὺ, βασιλέων τοῦτο εἶναι νόσημα ὑπερηφάνως ζώντων διὰ τρυφάς. ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν δῆλον ὡς πρῶτον τοῦτο οἱ τότε βασιλεῖς ἔσχον τὸ πλεονεκτεῖν τῶν τεθέντων νόμων· καὶ ὃ λόγῳ τε καὶ ὅρκῳ ἐπῄνεσαν, οὐ ξυνεφώνησαν αὐτοῖς· ἀλλ' ἡ διαφωνία, ὡς ἡμεῖς φαμὲν, οὖσα ἀμαθία μεγίστη, δοκοῦσα δὲ σοφία, πάντ' ἐκεῖνα διὰ πλημμέλειαν καὶ ἀμουσίαν τὴν πικρὰν διέφθειρεν. ΚΛ. Ἔοικε γοῦν. ΑΘΗΝ. Εἶεν. τί δὴ τὸν νομοθέτην ἔδει τότε τιθέντα, εὐλαβηθῆναι τούτου πέρι B τοῦ πάθους τῆς γενέσεως; ἆρ' ὦ πρὸς θεῶν, νῦν μὲν οὐδὲν σοφὸν τοῦτο γνῶναι, οὐδ' εἰπεῖν χαλεπόν· εἰ δὲ προϊδεῖν ἦν τότε, σοφώτερος ἂν ἦν ἡμῶν ὁ προϊδών; ΜΕ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις; ΑΘ. Εἰς τὸ γεγονὸς παρ' ὑμῖν, ὦ Μέγιλλε, ἔστι νῦν γε καθορῶντα γνῶναι· καὶ γνόντα, εἰπεῖν ῥᾴδιον ὃ τότε ἔδει γίγνεσθαι. ΜΕ. Σαφέστερον ἔτι λέγε. ΑΘΗΝ. Τὸ τοίνυν σαφέστατον ἂν εἴη τὸ τοιόνδε. ΜΕ. Τὸ ποῖον; C ΑΘΗ. Ἐάν τις μείζονα διδῷ τοῖς ἐλάττοσι δύναμιν, παρεὶς τὸ μέτριον, πλοίοις τε ἱστία, καὶ σώμασι τροφὴν, καὶ ψυχαῖς ἀρχὰς, ἀνατρέπεταί που πάντα, καὶ ἐξυβρίζοντα, τὰ μὲν εἰς νόσους θεῖ, τὰ δ' εἰς ἔκγονον ὕβρεως ἀδικίαν. τί οὖν δή ποτε λέγομεν; ἆρά γε τὸ τοιόνδε, ὡς οὐκ ἔστιν, ὦ φίλοι ἄνδρες, θνητῆς ψυχῆς φύσις, ἥτις ποτὲ δυνήσεται τὴν μεγίστην ἐν ἀνθρώποις ἀρχὴν φέρειν, νέα καὶ ἀνυπεύθυνος, ὥστε μὴ τῆς μεγίστης νόσου ἀνοίας πληρωθεῖσα αὐτῆς τὴν διάνοιαν, μῖσος D ἔχειν πρὸς τῶν ἐγγύτατα φίλων· ὃ γενόμενον, ταχὺ διέφθειρεν αὐτὴν, καὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν ἠφάνισεν αὐτῆς. τοῦτ' οὖν εὐλαβηθῆναι, γνόντας τὸ μέτριον, μεγάλων νομοθετῶν. ὡς οὖν δὴ τότε γενόμενον, νῦν ἐστι μετριώτατα τοπάσαι, τόδ' ἔοικεν εἶναι. ΜΕΓ. Τὸ ποῖον; ΑΘ. Θεὸς, οἶμαι, κηδόμενος ὑμῶν τις· ὃς τὰ μέλλοντα προορῶν, δίδυμον ὑμῖν φυτεύσας τὴν τῶν βασιλέων γένεσιν ἐκ μονογενοῦς, εἰς τὸ μέτριον μᾶλλον συνέστειλε· E καὶ μετὰ τοῦτο ἔτι φύσις τις ἀνθρωπίνη, μεμιγμένη θείᾳ τινὶ δυνάμει, κατιδοῦσα ὑμῶν τὴν ἀρχὴν φλεγμαίνουσαν, ἔτι μίγνυσι τὴν κατὰ γῆρας σώφρονα δύναμιν τῇ κατὰ γένος

Alius in his cō-
...atur inter-
...tio.

A... eſt lectio
m...

&, quod ſæpenumero contingat, reges illo morbo laborare, qui ſuperbè & inſolenter inter deliciarum vbertatem viuunt. ATH. Itaque perſpicuum eſt, priſcos illos Reges, qui ad ea tempora viuebant, legum etiam ipſarum autoritate vim illam atque potẽtiam obtinuiſſe: at quod verbo & iureiurãdo comprobarant, non tamen ſibiipſis reſponderunt. verumenimuero diſcrepantia illa, quam nos affirmamus maximam fuiſſe imperitiam, falſa ſapiẽtiæ ſpecie ſcelere & acerba importunáq; inſcitia omnia illa imperia profligauit. CL. Ita ſanè videtur. ATH. Eſto. écquid verò oportet Legiſlatorẽ, latis hãc in rem remediis, adhibere, ne quid huiuſmodi eueniat? at per deos immortales, huiúſne rei cognitio hoc quidẽ tẽpore, ſapientię nomen nõ meretur, & in vulgus efferre carebit periculo? quòd ſi tũc aliquis iſta præuidiſſet, ille haud dubiè noſtri temporis homines ſapientia ſuperaſſet. MEG. Ecquid verò ais? ATH. Facile nimirum eſt ea cognoſcere quæ apud nos extiterunt, atque inde colligere quid tunc facto fuiſſet opus. MEG. Clarius iſta velim explices. ATHEN. Illud ergo hunc in modum planius exponatur. MEG. Quónam modo? ATH. Si quis maiorẽ potentiam tribuerit minoribus, mediocritate prætermiſſa, & nauigiis vela, & corporibus cibum, & animis imperia, is peruerterit omnia. nam infinita quadam intẽperie debacchãtur, atque adeo partim morborum, partim iniuſtitiæ (quæ contumeliæ progenies eſt) præſentiſſimam cauſam tribuũt. Quid igitur dicemus? nónne quidpiam huiuſmodi, Non illud profectò ad humani ingenii naturam pertinere, vt iuuenis & rationibus reddendis nullo modo obnoxius, maximam inter homines poteſtatem imperiúmque conſequutus, ei ferendæ par eſſe poſſit? quòd ſi euenerit vt iuuenis capeſſat ſummum in republica munus, minimè fieri poteſt quin maximo morbo, ignorantia videlicet atque væſania, plenus, ſibi apud proximos etiam odium inuidiámque conflet. Hoc verò cauere, perſpecto rerum certo modo, magnorum eſt Legiſlatorum. Quòd verò tunc huiuſmodi quiddam extiterit, vnde cõiicere liceat quæ'nam hoc quidem noſtro tempore moderatiſſima deſcriptio atque conformatio eſſe debeat, hoc omnino eſſe videtur. MEG. Quídnam? ATH. [a] Deus, opinor, aliquis de vobis curam gerens, réſque futuras proſpiciens, gemina vobis Regum progenie quaſi ſata, ex vnigenita atque vniformi, rem illam totam ad æquiorem modum cõtraxit atque reuocauit: & præter hæc adhuc, natura quędam humana, diuina vi mixta, quum veſtrorum imperiorum rationem conſpexiſſet quaſi morbo tumidam atque inflatam, miſcet adhuc atque temperat prudentem ſobriámque ſenum poteſtatem cum ſuperbo illo tu-

a Infinitæ illius Regum potentiæ componendæ remedium, vt ad æquam poteſtatem reuocetur, id eſt, temperetur illa magiſtratuum aliorum quaſi obicibus & cancellis: nec tãtùm Regum arbitrio rerum ſumma regẽda relinquatur. quod primùm obiter oſtẽdit in Perſico regno & Græcis rebuſpublicis. Duo enim eſſe illius infinitæ potentiæ extrema, In monarchia nimirum & democratia.

midóque robore quod generis nobilitate innititur, æqualem Regię poteſtati efficiens in rerũ maximarum adminiſtratione, poteſtatem eam quæ octo & viginti ſenum collegio conſtat. Tertius verò ſeruator vobis, exultantem adhuc & luxuriantem imperii modum conſpiciens, ei tanquam frænum iniecit Ephororũ poteſtatẽ, ad hęreditariam illam potentiam proximè adducens: & in hunc quidem modum, regnũ apud nos iis rebus quibus oportebat mixtum atque temperatũ, & ſeipſum ſeruauit & aliorum conſeruandorum cauſa extitit. quãdoquidẽ [in repub. Laced.] Temeni & Creſphontis, aliorúmque omniũ qui tunc legum ferendarum munus obierũt, temporibus, nec conſeruata quidem fuiſſet Ariſtodemi factio. non enim ſatis tenebant rationem ferendarum legum. Ferè enim exiſtimabant iuriſiurandi religione cõtineri poſſe intra terminos atque modum rationis iuuenem animum, qui imperii poteſtatem ſuſcipiat, ex qua tamẽ perfacilis erat in tyrannidem lapſus. Nunc verò Deus demonſtrauit nobis quale & tunc oportebat atque etiamnum oportet eſſe imperium. At quod attinet ad rerum noſtrarum ſtatum, illud modò cognoſcere quod paulo ſuprà à nobis commemorabatur, nõ eſt magnæ aut exquiſitæ ſapientiæ, quum illud experientia ipſa nunc demonſtratũ ſit (nã ex rei quæ euenerit exemplo, rem intelligere, nihil eſt nouum aut difficile.) at ſi hæc olim aliquis præuidiſſet, & potuiſſet iis terminis imperia circumſcribere, & vnum ex tribus efficere, profectò & pręclarè hæc fuiſſent excogitata, & rem omnẽ noſtrã conſeruaſſent: nec verò Perſica nec quęquam alia claſſis in Gręciam, in opprobriũ, noſtræ gentis, veluti nullius momẽti, appuliſſet. CL. Vera dicis. ATH. Turpiter ergo hoſtes illos noſtri maiores repulerũt: nõ quaſi præclaras victorias terra marique non reportarint: ſed quod turpe dico fuiſſe, illud videlicet eſt: primùm, quòd quũ tres extarent nobiles ciuitates, vna tantùm Græcię libertatem defẽderit: alię verò duę adeo fuerint deprauatę, vt vna etiam illarum Lacedæmonem impedierit quominus Gręciæ opem ferret, bello acerrimo illam laceſſens. ea verò quę principatum inter alias obtinebat, prout ferebat illorum temporum diſtributio, Argiuorum videlicet ciuitas, dum rogaretur de auxiliis aduerſus barbarorũ impetum, nec exaudiit, nec opem tulit. Multa verò commemorare poſſem, quę ſub illud tempus facta, vt indecora, poſſunt accuſari. Non enim defenſam à ſe fuiſſe Græciã tunc tẽporis, verè profectò dici poteſt. niſi enim cõmunis Athenienſium & Lacedæmoniorũ ſententia

A αὐθάδει ῥώμῃ τὴν τῶν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι γερόντων ἰσόψηφον εἰς τὰ μέγιστα τῇ τῶν βασιλέων ποιήσασα δυνάμει. ὁ δὲ τρίτος σωτὴρ ὑμῖν ἔτι σπαργῶσαν καὶ θυμουμένην τὴν ἀρχὴν ὁρῶν, οἷον ψάλλιον ἐνέβαλεν αὐτῇ τὴν τῶν ἐφόρων δύναμιν, ἐγγὺς τῆς κληρωτῆς ἀγαγὼν δυνάμεως. καὶ κατὰ δὴ τοῦτον τὸν λόγον ἡ βασιλεία παρ' ὑμῖν ἐξ ὧν ἔδει σύμμικτος γενομένη, καὶ μέτρον ἔχουσα, σωθεῖσα "αὐτῃ, σωτηρίας τοῖς ἄλλοις γέγονεν αἰτία.

B ἐπεὶ ἐπί γε Τημένῳ καὶ Κρεσφόντῃ, καὶ τοῖς τότε νομοθέταις, οἵτινες ἄρα ἦσαν νομοθετοῦντες, οὐδ' ἡ Ἀριστοδήμου μερὶς ἐσώθη ποτ' ἄν. οὐ γὰρ ἱκανῶς ἦσαν νομοθεσίας ἔμπειροι. σχεδὸν γὰρ οὐκ ἄν ποτ' ᾠήθησαν ὅρκοις μετριάσαι ψυχὴν νέαν, λαβοῦσαν ἀρχὴν, ἐξ ἧς δυνατὸν ἦν τυραννίδα γενέσθαι. νῦν δ' ὁ θεὸς ἔδειξεν οἵαν ἔδει· καὶ δεῖ δὴ τὴν μὲν οὖσαν μάλιστα ἀρχὴν γίγνεσθαι. τὸ δὲ παρ' ἡμῶν γιγνώσκεσθαι" ταῦτα (ὅπερ εἶπον

C ἔμπροσθεν) νῦν μὲν γενόμενον, οὐδὲν σοφόν. (ἐκ γὰρ παραδείγματος ὁρᾶν γεγονότος οὐδὲν χαλεπόν) εἰ δ' ἦν τις προορῶν τότε ταῦτα, καὶ δυνάμενος μετριάσαι τὰς ἀρχὰς, καὶ μίαν ἐκ τριῶν ποιῆσαι, τά τε νοηθέντα ἂν καλὰ τότε πάντα ἀπέσωσε· καὶ οὐκ ἄν ποτε ὁ Περσικὸς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα οὐδ' ἄλλος οὐδεὶς ἂν στόλος ὥρμησε, καταφρονήσας ὡς ὄντων ἡμῶν βραχέος ἀξίων. ΚΛΕΙΝ. Ἀληθῆ λέγεις. ΑΘΗΝ. Αἰσχρῶς γοῦν ἠ-

D μύναντο αὐτοὺς, ὦ Κλεινία. τὸ δ' αἰσχρὸν λέγω, οὐχ ὡς οὐ νικῶντές γε οἱ τότε καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καλὰς νενικήκασι μάχας· ἀλλ' ὅ φημι αἰσχρὸν τότ' εἶναι, τόδε λέγω· τὸ, πρῶτον μὲν ἐκείνων τῶν πόλεων τριῶν οὐσῶν μίαν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀμῦναι· τὼ δὲ δύο κακῶς οὕτως εἶναι διεφθαρμένω, ὥστε ἡ μὲν καὶ Λακεδαίμονα διεκώλυεν ἐπαμύνειν αὐτῇ, πολεμοῦσα αὐτῇ κατὰ κράτος· ἡ δ' αὖ πρωτεύουσα ἐν τοῖς τότε χρόνοις τοῖς περὶ

E τὴν διανομὴν, ἡ περὶ τὸ Ἄργος, παρακαλουμένη ἀμύνειν τὸν βάρβαρον, οὔθ' ὑπήκουσεν, οὔτ' ἤμυνε. πολλὰ δὲ λέγων ἄν τις τὰ τότε γενόμενα περὶ ἐκεῖνον τὸν πόλεμον, τῆς Ἑλλάδος οὐδαμῶς εὐσχήμονα ἂν κατηγοροῖ· οὐδ' αὖ ἀμύνασθαι τήν γε Ἑλλάδα λέγων, ὀρθῶς ἂν λέγοι. ἀλλ' εἰ μὴ τό, τε Ἀθηναίων καὶ τὸ Λακεδαιμονίων κοινῇ δια-

Rectius ſcribe αὐτὴ.

Vel retinẽdo ταῦτα, ſcribendũ νόμενα: vel cum γενόμ... Locus autem ... ius mentione ... cit, eſt pag. ... ximè præced.

A νόημα ἡμῶν τὴν ἐπιοῦσαν δουλείαν, σχεδὸν ἂν ἤδη πάντ' ἦν μεμιγμένα τὰ τῶν Ἑλλήνων γένη ἐν ἀλλήλοις, καὶ βαρβαρικὰ ἐν Ἕλλησι, καὶ Ἑλληνικὰ ἐν βαρβάροις· καθάπερ ὧν Πέρσαι τυραννοῦσι τὰ νῦν, διαπεφορημένα καὶ συμπεφορημένα κακῶς ἐσπαρμένα κατοικεῖται. ταῦτ', ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, ἔχομεν ἐπιτιμᾶν τοῖς τε πάλαι πολιτικοῖς λεγομένοις καὶ νομοθέταις καὶ τοῖς νῦν, ἵνα τὰς αἰτίας αὐτῶν ἀναζητοῦντες, ἀνευρίσκωμεν τί παρὰ ταῦτα ἔδει πράττειν ἄλ- B λο· οἷον δὴ καὶ ὃ παρὸν εἴπομεν ὡς ἄρα οὐ δεῖ μεγάλας ἀρχὰς οὐδ' αὖ ἀμίκτους νομοθετεῖν· διανοηθέντας ὃ τοιόνδε, ὅτι τὴν πόλιν ἐλευθέραν τε εἶναι δεῖ καὶ ἔμφρονα, καὶ ἑαυτῇ φίλην· καὶ τὸν νομοθετοῦντα, πρὸς ταῦτα βλέποντα δεῖ νομοθετεῖν. μὴ θαυμάσωμεν δὲ εἰ πολλάκις ἤδη προθέμενοι ἄττα, εἰρήκαμεν ὅτι πρὸς ταῦτα δεῖ νομοθετεῖν βλέποντα τὸν νομοθέτην· τὰ δὲ προτεθέντα οὐ ταὐτὰ ἡμῖν φαίνεται ἑκάστοτε. ἀλλ' C ἀναλογίζεσθαι χρή, ὅταν πρὸς τὸ σωφρονεῖν φῶμεν δεῖν βλέπειν, ἢ πρὸς φρόνησιν ἢ φιλίαν, ὡς ἔσθ' οὗτος ὁ σκοπὸς οὐχ ἕτερος, ἀλλ' ὁ αὐτός. καὶ ἄλλα δὴ πολλὰ ὑμᾶς τοιαῦτα ἂν γίγνηται ῥήματα, μὴ διαταραττέτω. ΚΛ. Πειρασόμεθα ποιεῖν οὕτως, ἐπανιόντες τοὺς λόγους· καὶ νῦν δὴ τὸ περὶ τῆς φιλίας τε καὶ φρονήσεως καὶ ἐλευθερίας, πρὸς ὅ,τι βουλόμενος ἔμελλες λέγειν δεῖν στοχάζεσθαι τὸν νομοθέτην, λέγε. ΑΘΗ. Ἄκου- D σον δὴ νῦν. εἰσὶ πολιτειῶν οἷον μητέρες δύο τινές, ἐξ ὧν τὰς ἄλλας γεγονέναι λέγων ἄν τις, ὀρθῶς λέγοι. καὶ τὴν μὲν προσαγορεύειν μοναρχίαν ὀρθόν, τὴν δ' αὖ δημοκρατίαν· καὶ τῆς μὲν ὃ Περσῶν γένος, ἄκρον ἔχειν, τῆς δ', ἡμᾶς. αἱ δ' ἄλλαι σχεδὸν ἅπασαι, καθάπερ εἶπον, ἐκ τούτων εἰσὶ διαπεποικιλμέναι. δεῖ δὴ οὖν καὶ ἀναγκαῖον μεταλαβεῖν ἀμφοῖν τούτοιν, εἴπερ ἐλευθερία τ' ἔσται καὶ φιλία μετὰ φρονήσεως. ὃ δὴ βούλεται ἡμῖν ὁ λόγος προστάτ- E τειν, λέγων ὡς οὐκ ἄν ποτε τούτων πόλις ἄμοιρος γενομένη, πολιτευθῆναι δύναιτ' ἂν καλῶς. ΚΛΕΙΝ. Πῶς γὰρ ἄν; ΑΘΗΝ. Ἡ μὲν τοίνυν τὸ μοναρχικόν, ἡ δὲ τὸ ἐλεύθερον ἀγαπήσασα μειζόνως ἢ ἔδει μόνον, οὐδετέρα τὰ μέτρια κέκτηται τούτων· αἱ δὲ ὑμέτεραι, ἥ, τε Λακωνικὴ καὶ Κρητική, μᾶλλον. Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Πέρσαι τὸ μὲν πάλαι

Lec qui eſt ini- tio pag. 688, non ad eſt hîc par- tic. ή.

In aced. edit. ἐπράττετο pro ... οἶν.

...edam uet. ...gitur arti- ... atque ...beſſe illum ...

...πειρασώ- με... inuenitur ... indic. πει- ρα... ...θα.

atque conſenſus imminentem ſeruitutem depuliſſet, fortaſſe omnes Gręcorum inter ſe gentes atque familiæ confuſæ fuiſſent, & Græcę cum Græcis inuicem, cum Græcis item barbaræ, Græcæque cum barbaris: quemadmodum Græcę eę nationes quæ Perſarum imperio hodie reguntur, ſine vllo ordine inter ſe ſunt permixtæ, & diuerſas ſedes diſſipatę incolunt. Hæc nos, Clinia & Megille, habemus quod tam de antiquis illis, quàm de hodiernis (vt vocantur) ciuilibus Legiſlatoribus conqueramur, etiam quum de hodiernis, vt illorum cauſis inueſtigatis, comperiamus écquid præter hæc aliud facere oportebat: quale eſt illud, [a] Summa imperia ſola atque mera minimè eſſe conſtituenda. Cuius ſententiæ noſtrę hæc eſt ratio, Ciuitas nimirum libera & ſibi amica eſſe debet, atque adeo legiſlatori ad eum finem collimandũ eſt. Verùm ne nobis mirum videatur quòd ſæpe quædam attulimus tanquam finem, ad quem legiſlator debeat reſpicere: quæ tamen vbique minimè videantur eſſe eadẽ. Sed ita ratio ineunda eſt, Quanuis res variæ & multiplices proponi videantur, ad quas reſpiciendum eſſe dixerimus, vt temperantiam, prudentiam, amicitiam: non tamen varium ſed vnum atque eundem eſſe finem. Hæ ergo verborum formulæ ne cuiquam negotium faceſſant. CL. Sic nimirum facere conemur, re deinceps attentius conſiderata. nunc verò illuſtra ſuperiorẽ illũ tuũ ſermonẽ, quum diceres, ad amicitiam, prudẽtiam & libertatem Legiſlatorem collimare oportere. ATH. Audi verò nunc. [b] SVNT publicarum adminiſtrationum quaſi duæ matres quædam, ex quibus alias gubernationum formas extitiſſe qui dixerit, rectè profectò dixerit. vnam illarum, Monarchiam: alteram, Democratiam eſſe ſtatuendum eſt. illius quaſi ſummitatem atque faſtigium apud Perſas eſſe: huius, apud nos. Omnes propemodum aliæ, quemadmodum dixi, ex his variè componuntur atque diſtinguntur. Neceſſe eſt autem harum vtrarumque participem eſſe ciuitatẽ, ſi libertas atque amicitia cum prudentia ſit futura. quod certè ſignificat ſermo ille noſter, Ciuitatem his deſtitutam, nunquam rectè regi atque adminiſtrari poſſe. CL. Quomodo verò? ATH. Ea reſpubl. quę monarchicam adminiſtrationem, & ea quæ popularem libertatem vehementius quàm par eſt, amplectitur atque amat, omnino neutrum horũ moderatum aſſequitur: veſtræ verò, Cretenſis videlicet atque Lacedæmonia, modum aliquem potius tenent. Athenienſes verò atque Perſæ olim quidem ali-

a Superioris doctrinæ de remedio infinitæ illius potẽtiæ terminandæ, alia & copioſior quidem ἐπεργασία.

b Quum ergo duæ ſint politiarum quaſi matres, Monarchia & Democratia, in vtraque infinitam illam potentiam vagari: in illa videlicet, tyrãnidem: in hac, cõfuſam & temerariam populi licẽtiam, quam Titanicam audaciam appellat.

quanto melius modum illum ſequebantur: nunc verò, minus. cauſas verò nunquid inueſtigabimus, néc ne? CL. Omnino ita neceſſe eſt: ſi quidem volumus ad illud quod propoſuimus, via ac ratione peruenire. ATH. Audiamus ergo. [a] Perſæ quum Cyro rege moderatam ſeruitutis atque libertatis viam quandam ſequebantur, primùm ipſi quidem liberi extiterunt, tum & aliorum complurium domini. initio enim à libertate facto, quum eandem illam ſuis ſubditis tribuerent, & ad æqualitatẽ quandam reuocarent, milites ducibus potius erant amici, & ad omnia diſcrimina eis ſe alacriter exhibebant. quòd ſiquis inter illos prudentia & cõſilio valeret, quum Rex non eſſet inuidus, ſed dicendi copiam omnibus daret, cõſiliíque compotes etiam honore proſequeretur, fiebat tunc vt communem bene ſentiendi facultatem in medium deponerent, ſuáque adeo omnia, propter libertatem & amicitiam animorúmque conſenſum, mutuò tribuerent atque largirentur. CL. Videntur, ea quæ à te dicuntur, hunc in modum extitiſſe. ATH. Ecquo ergo pacto Cambyſe rege periit, rurſúſque Dario propè rediuiuum conſeruatum eſt Perſarum imperium? vultíſne ergo vt tanquam diuinationis auſpiciis rẽ illam animo & cogitatione diſpiciamus? CL. Sternit nobis ſanè illud viam ad generalem illum ſermonem in quo verſamur, intelligendum. ATH. De Cyro quidem ita vaticinor, Illum profectò alioqui militię & imperandi peritiſſimum, & ciuitatis amãtem, non tamen adeo præclara inſtitutione à puero excultum: rei certè familiari animum nullo modo applicuiſſe. CL. Quomodo id dixerimus? ATH. Videtur quidẽ, quum ab ipſa quaſi ineunte ætate vniuerſam vitã in re militari traduxerit, liberos ſuos mulieribus educandos tradidiſſe. illæ verò ipſos ita nutrierunt vt eos qui à pueris felices continuò extitiſſent, nulláque re prorſus indigerent: vetantes ne quis eis vlla in re, vt ſatis ſupérque beatis, aduerſaretur, imò cogentes vt omnes laudarẽt quicquid ab illis diceretur aut ageretur. illos itaque huiuſmodi educatione tales effecerunt. CL. Bellam ſanè educationem narras. ATH. Muliebrem videlicet, reginarum illuſtriúmque mulierum quæ recenter ad ſummam diuitiarum copiam perueniſſẽt, & virorum penuria laborarent, quippe qui bellicis periculis occuparentur: atque hunc in modum regios liberos educarent. CL. Ita veriſimile eſt. ATH. Pater verò ipſis illis ſuis liberis pecudum copiam & copioſa ouilia, virorúmque cateruas & diuitiarum copiam comparарat: ignorabat autem, eos quibus illa omnia erat traditurus,

[a] Quod in Monarchia oſtendit ex Perſici regni hiſtoria: cuius & incrementa & detrimenta, cauſis vtrorumque allatis, demonſtrat.

A οὕτω πως, τὸ νῦν δέ, ἧττον. τὰ δ᾽ αἴτια διέλθωμεν. ἦ γάρ; ΚΛ. Πάντως· εἴ γέ που μέλλομεν ὃ προυθέμεθα περαίνειν. ΑΘΗ. Ἀκούωμεν δή. Πέρσαι γὰρ ὅτε μὲν τὸ μέτριον μᾶλλον δουλείας τε καὶ ἐλευθερίας ἦγον ἐπὶ Κύρου, πρῶτον μὲν αὐτοὶ ἐλεύθεροι ἐγένοντο, ἔπειτα δὲ ἄλλων πολλῶν δεσπόται. ἐλευθερίας γὰρ ἄρχοντες, μεταδιδόντες ἀρχομένοις, καὶ ἐπὶ τὸ ἴσον ἄγοντες, μᾶλλον φίλοι τε ἦσαν στρατιῶται στρατηγοῖς, καὶ προ-
B θύμους αὑτοὺς ἐν τοῖς κινδύνοις παρείχοντο. καὶ εἴ τις αὖ φρόνιμος ἦν ἐν αὐτοῖς καὶ βουλεύειν δυνατὸς, οὐ φθονεροῦ τοῦ βασιλέως ὄντος, διδόντος δὲ παρρησίαν καὶ τιμῶντος τοὺς "εἴ τι δυναμένους συμβουλεύειν, κοινὴν τὴν τοῦ φρονεῖν εἰς τὸ μέσον παρείχετο δύναμιν· καὶ πάντα δὴ τότε ἀπέδωκεν αὐτοῖς, δι᾽ ἐλευθερίαν τε καὶ φιλίαν καὶ νοῦ κοινωνίαν. ΚΛ. Ἔοικέ γέ πως τὰ λεγόμενα οὕτω γεγονέναι. ΑΘΗΝ. Πῇ δὴ οὖν ποτε ἀπώλετο ἐπὶ
C Καμβύσου, καὶ πάλιν ἐπὶ Δαρείου σχεδὸν ἐσώθη; βούλεσθε οἷον μαντείᾳ διανοηθέντες χρώμεθα; ΚΛ. Φέρει γοῦν ἡμῖν σκέψιν τοῦτο ἐφ᾽ ὅπερ ὡρμήκαμεν. ΑΘΗΝ. Μαντεύομαι δὴ νῦν περί γε Κύρου, τὰ μὲν ἄλλ᾽ αὐτὸν στρατηγόν τε ἀγαθὸν εἶναι καὶ φιλόπολιν, παιδείας δὲ ὀρθῆς οὐχ ἧφθαι τοπαράπαν· οἰκονομίᾳ τε οὐδὲν τὸν νοῦν προσεσχηκέναι. ΚΛ. Πῶς δὴ τὸ τοιοῦτον φῶμεν; ΑΘΗΝ. Ἔοικεν ἐκ νέου στρατεύεσθαι διὰ
D βίου, ταῖς γυναιξὶ παραδοὺς τοὺς παῖδας τρέφειν. αἱ δὲ, ὡς εὐδαίμονας αὐτοὺς ἐκ τῶν παίδων εὐθὺς καὶ μακαρίους γεγονότας, καὶ ἐπιδεεῖς ὄντας τούτων οὐδενὸς, ἔτρεφον· κωλύουσαι δὲ ὡς οὖσιν ἱκανῶς εὐδαίμοσι, μήτε αὐτοῖς ἐναντιοῦσθαι μηδένα εἰς μηδὲν, ἐπαινεῖν τε ἀναγκάζουσαι πάντας τὸ λεγόμενον ἢ πραττόμενον ὑπ᾽ αὐτῶν, ἔθρεψαν τοιούτους τινάς. ΚΛ. Καλὴν, ὡς ἔοικας, τροφὴν εἴρηκας. ΑΘΗ. Γυναικείαν μὲν οὖν, βασι-
E λίδων γυναικῶν, νεωστὶ γεγονυιῶν πλουσίων· καὶ ἐν ἀνδρῶν ἐρημίᾳ, διὰ τὸ μὴ σχολάζειν ὑπὸ πολέμων καὶ πολλῶν κινδύνων, τοὺς παῖδας τρεφουσῶν. ΚΛΕΙΝ. Ἔχει γὰρ λόγον. ΑΘΗΝ. Ὁ δὲ πατήρ γε αὐτοῖς αὖ ποίμνια μὲν καὶ πρόβατα καὶ ἀγέλας ἀνδρῶν τε καὶ ἄλλων πολλῶν πολλὰς ἐκτᾶτο· αὐτοὺς δὲ οἷς ταῦτα παραδώσειν ἔμελλεν,

Quidam ſcr… εἴς τι. uidet… annon … τι ſcribi po…

ἠγνόει τὴν πατρῴαν οὐ παιδευομένους τέχνην, οὖσαν Περσικήν, (ποιμένων ὄντων Περσῶν, τραχείας χώρας ἐκγόνων, "σκληρὰ καὶ ἱκανὴν ποιμένας ἀπεργάζεσθαι μάλα ἰσχυρούς, καὶ δυναμένους θυραυλεῖν καὶ ἀγρυπνεῖν, καὶ, εἰ στρατεύεσθαι δέοι, στρατεύεσθαι) διεφθαρμένην δὲ παιδείαν ὑπὸ τῆς λεγομένης εὐδαιμονίας τὴν Μηδικὴν περιεῖδεν ὑπὸ γυναικῶν τε καὶ εὐνούχων παιδευθέντας αὐτοῦ τοὺς υἱεῖς. ὅθεν ἐγένοντο οἵους ἦν εἰκὸς αὐτοὺς γενέσθαι, τροφῇ ἀνεπιπλήκτῳ τραφέντας. παραλαβόντες δ' οὖν οἱ παῖδες τελευτήσαντος Κύρου, τρυφῆς μεστοὶ καὶ ἀνεπιπληξίας, πρῶτον μὲν τὸν ἕτερον ἅτερος ἀπέκτεινε, τῷ ἴσῳ ἀγανακτῶν· μετὰ δὲ τοῦτο, αὐτὸς μαινόμενος ὑπὸ μέθης τε καὶ ἀπαιδευσίας, τὴν ἀρχὴν ἀπώλεσεν ὑπὸ Μήδων τε καὶ τοῦ λεγομένου τότε εὐνούχου, καταφρονήσαντος τῆς Καμβύσου "μωρίας. ΚΛ. Λέγεται δὴ ταῦτά γε· καὶ ἔοικέ γε σχεδὸν οὕτω πως γεγονέναι. ΑΘ. Καὶ μὴν καὶ πάλιν εἰς Πέρσας ἐλθεῖν τὴν ἀρχὴν διὰ Δαρείου καὶ τῶν ἑπτὰ λέγεταί που. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘ. Θεωρῶμεν δή, ξυνεπόμενοι τῷ λόγῳ. Δαρεῖος γὰρ βασιλέως οὐκ ἦν υἱός, παιδείᾳ τε οὐ διατρυφώσῃ τεθραμμένος· ἐλθὼν δ' εἰς τὴν ἀρχήν, καὶ λαβὼν αὐτὴν ἕβδομος, διείλετο, ἑπτὰ μέρη τεμόμενος, ὧν καὶ νῦν ἔτι σμικρὰ ὀνείρατα λέλειπται· καὶ νόμους ἠξίου θέμενος οἰκεῖν, ἰσότητά τινα κοινὴν εἰσφέρων· καὶ τὸ τοῦ Κύρου δασμὸν ὃν ὑπέσχετο Πέρσαις, εἰς τὸν νόμον "ἐνέδυ, φιλίαν πορίζων καὶ κοινωνίαν πᾶσι Πέρσαις, χρήμασι καὶ δωρεαῖς τὸν Περσῶν δῆμον προσαγόμενος. τοιγαροῦν αὐτῷ τὰ στρατεύματα μετ' εὐνοίας προσεκτήσατο χώρας οὐκ ἐλάττους ὧν κατέλιπε Κῦρος. μετὰ δὲ Δαρεῖον, ὁ τῇ βασιλικῇ καὶ τρυφώσῃ πάλιν παιδευθεὶς παιδείᾳ Ξέρξης. ὦ Δαρεῖε, εἰπεῖν ἔστι δικαιότατον ἴσως, "ὃς τὸ Κύρου κακὸν οὐκ ἔμαθες, ἐθρέψω δὲ Ξέρξην ἐν τοῖς αὐτοῖς ἤθεσιν ἐν οἷσπερ Κῦρος Καμβύσην. ὁ δέ, ἅτε τῶν αὐτῶν παιδειῶν γενόμενος ἔκγονος, παραπλήσια ἀπετέλεσε τοῖς Καμβύσου παθήμασι· καὶ σχεδὸν ἔκ γε τοσούτου βασιλεὺς ἐν Πέρσαις οὐδείς πω μέγας γέγονεν ἀληθῶς, πλήν γε ὀνόματι. τὸ δ' αἴτιον, οὐ "τύχης, ὡς ὁ ἐμὸς λόγος, ἀλλ' ὁ κακὸς βίος, ὃν οἱ τῶν διαφερόντως

A non edoctos eſſe paternam diſciplinam, id eſt Perſicam & ſuam: (Perſæ enim paſtores erant, reíque pecuariæ dediti, & aſperā regionem incolebant, quæ paſtores poterat efficere robuſtos, & qui ſub dio iacere & totam noctem vigilare, &, ſi caſtrametādum eſſet, caſtrametari poſſent.) at non vidit liberos Medicam diſciplinam à mulieribus & eunuchis edoceri, corruptam quidem illam propter affluentem diuitiarum vbertatem, quæ ab eis felicitatis nomine inſigniebatur. vnde tales extiterunt qua- B les eos exiſtere par erat, educatos nimirum ea inſtitutionis forma in qua nullus planè eſſet reprehenſionis & caſtigationis vſus. Cyri ergo filii in patris demortui locū regno ſuſcepto, deliciarum & licentiæ correctionum & monitionum omnino neſciæ pleni, primùm quidem alter alterum interfecit, quum minimè æqualitatem ferre poſſet. ipſe verò Cambyſes ebrietate & imperitia væcors imperium perdidit, per Medos videlicet & eum qui eunuchus dicebatur: qui ex illius ſtultitiæ contemptu occaſionem ſumpſit regni occupandi. CL. C Hæc quidē ita dicuntur, & illo quidem modo ferè videntur contigiſſe. ATH. Iam verò & rurſus ad Perſas rediiſſe imperium, Darii & ſeptem ſociorum opera, dicitur. CL. Ita. ATH. Illa verò quę ſequuntur, ratione inueſtigemus. Darius enim non erat Regis filius, nec delicatè à puero fuerat inſtitutus. Ille ergo poſtquā ad imperium peruenisſet, ipſúmque ſeptimus ſuſcepiſſet, vniuerſam illius imperii molem in ſeptem partes diſſecuit, quarum etiamnum monumenta quædam, veluti inſomnia atque D veſtigia, remanſerunt: & certas regiones incolendas lege ſanciit, æqualitatem quandam imperii inducens: illúdque ſtipēdium quod Cyrus Perſis fuerat pollicitus, ita dependit, vt lege etiam illud diſertè caueretur: omnem amicitiam communitatémque omnibus Perſis tribuens, ipſámque Perſarum multitudinem muneribus & largitione ſibi deuinciens atque obligans. Ita exercituum amicitiam ſibi conciliauit, quorum opera non pauciores quàm Cyrus reliquerat, regiones ſibi ſubiugauit. Dario ſucceſſit Xerxes regia rurſus illa inſtitutus E diſciplina: vt quidem Dario dici poſſit optimo iure, Cyri damno commonitus, Darie, minimè ſapuiſti. enutriſti Xerxem iiſdem omnino moribus quibus Cyrus Cābyſem. ille ergo vt eiuſdem diſciplinæ agnatus atque conſors, eadem quoque facinora edidit, eadémque adeo infortuniorū ſubiit diſcrimina. Ex iis itaq; reb⁹ intelligitur cur apud Perſas nullus propemodū Rex magnus reuera extiterit, ſed nomine tātùm tenus. cauſa verò eſt, vt quidē exiſtimo, nō fortuna quidē, ſed mala & vitioſa vita, quā ſæpius

...σκληραὶ ...ſcrib. ſed hac ...ticula opus ...non puto: at- ...hæc σκληρὰν ...ἱκανὴν. &c. ...rri ad illa, ...μένων ὄντων ...q. d. σκληρ..., ἀπὸ ποιμέ...ὄντων Περ.

...ὑπὸ Μή...δ. &c. à præ...ce' ſeparat Fi...ci. quum ta...n dici poſſit ...ὴν ἀπώλεσεν ...Μήδων, ...ſic dicitur ἀρ...χὴ ἀπώλετο ὑ...πὸ Μήδων.

Le...ur etiā μα...ρίας, quod malo.

Le...ur etiam ἐ...νέδυ.

Scr...ndum puto ...ὃς ...ὅς.

Scri...dum uide...ur ...χη, quum ...quitur ὁ κα...κὸς ...ος. Alioqui ...τύχης, ita πλὴν ...βίου dictu...m uiſſe cai...

viuunt ii qui à tyrannis & illuſtribus perſonis ſunt oriundi. nam ex eo viuendi more nemo, ſeu puer ſeu vir ſeu ſenex, euadit excellenti virtute prædita. Quę quidem affirmamus à Legiſlatore conſideranda eſſe, & nobis quidem hoc tempore. Hic verò honos veſtræ ciuitati, Lacedæmonii, æquiſſimum eſt vti tribuatur, quòd nullum ſeu honorem ſeu ſtipendium ſingulari quadam ratione deferatis aut paupertati aut diuitiis, aut vitæ Regiæ aut priuatę, ſed in publicis muneribus tranſmittendis vnicæ virtutis rationem tantùm habeatis. quod quidem diuinum conſilium à deo quodã vobis olim veſter Legiſlator effatus eſt. nõ enim decet in ciuitate honores ideo in pretio haberi quòd is qui illos gerit, diuitiis excellat: nec quidem quòd is qui illos adminiſtrat, aut celer ſit, aut robuſtus, aut pulcher, niſi aliqua preter hæc adſit virtus, & ea quidem virtus à qua temperantia minimè abſit. MEG. Quomodo hoc ais, hoſpes? ATH. Fortitudo nónne vna eſt virtutis pars? MEG. Quidni? ATH. Tu verò pro tuo iudicio hac de re ſtatue, an velles eum iiſdem in ędibus admittere, aut in eadem vicinia habere, hominem forti quidem & magno animo prędit ũ, verùm minimè temperãtem, ſed diſſolutum. MEG. Bona verba quæſo. ATH. Quid ſi verò peritus ſit ille artium, multarúmque rerum intelligens, ſit tamen iniuſtus? MEGIL. Nullo modo. ATH. Verùm non exiſtit aliquid iuſtum, niſi temperatè fiat. M. Certé. ATH. Neque is quidem extiterit quem ſapientem nunc propoſuimus, qui voluptatum & dolorum vſum comparet rectæ rationi cõſentienter & decoré. M. Nequaquam. ATH. Illud verò rurſus diſpiciamus quod attinet ad rationem & modum earũ rerum quæ in honore & pretio habendæ ſunt in ciuitatibus, quatenus hac in re peccetur, & quatenus non. M. Quale illud eſt? ATH. Temperantia abſque omni alia virtute in alicuius animo ſola, réſne pretio digna aut indigna iure tibi videatur. M. Non habeo quid dicam. ATH. Prudenter quidem atque circumſpectè locutus es. alterutro enim conceſſo, mihi quidem pręter rationẽ reſpondiſſe viderêre. M. Rectè igitur hunc in modum res ſe habet. ATH. Eſto. nempe acceſſio ipſa, honores videlicet atque infamiæ, non digna quidem fuerit de qua loquamur: imò illaudabili quodam ſilentio potius obtegenda. M. Temperantiam mihi videris ſignificare. ATH. Maximé. at illud quod hoc pacto honoratur, ex quo maxima cõmoda cõtingũt generi humano, rectiſſimè honoratur: ſecũdũ verò, ſecundo loco: & eo quidẽ ordine qui honores capeſſit, rectè profectò capeſſit. M. Ita ſe

A πλουσίων καὶ τυράννων παῖδες τὰ πολλὰ ζῶσιν. οὐ γὰρ μή ποτε γένηται παῖς καὶ ἀνὴρ καὶ γέρων ἐκ ταύτης τῆς τροφῆς διαφέρων πρὸς ἀρετήν. ἃ δή, φαμέν, τῷ νομοθέτῃ σκεπτέον, καὶ ἡμῖν δὲ ἐν τῷ νῦν παρόντι. δίκαιον μήν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τοῦτό γε τῇ πόλει ὑμῶν ἀποδιδόναι, ὅτι πενίᾳ καὶ πλούτῳ καὶ βασιλείᾳ καὶ ἰδιωτείᾳ διαφέρουσαν οὐδ' ἡντινοῦν τιμὴν καὶ τροφὴν νέμετε, ἃς μὴ τὸ κατ' ἀρχὰς ὑμῖν θεῖον παρὰ θεοῦ διεμαντεύσατό τινος. B οὐ γὰρ δὴ δεῖ κατὰ πόλιν γε εἶναι τὰς τιμὰς ὑπερεχούσας, ὅτι τίς ἐστι πλούτῳ διαφέρων. ἐπεὶ οὐδ' ὅτι ταχύς, ἢ καλός, ἢ ἰσχυρός, ἄνευ τινὸς ἀρετῆς· οὐδ' ἀρετῆς ἧς ἂν σωφροσύνη ἀπῇ. ΚΛ. Πῶς τοῦτο ὦ ξένε λέγεις; ΑΘΗ. Ἀνδρεία που μόριον ἀρετῆς ἕν; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Δίκασον τοίνυν αὐτός, τὸν λόγον ἀκούσας, εἴ σοι δέξαιο ἂν σύνοικον ἢ γείτονα εἶναί τινα, σφόδρα μὲν ἀνδρεῖον, μὴ σώφρονα δέ, ἀλλ' ἀκόλαστον. C ΚΛ. Εὐφήμει. ΑΘ. Τί δέ; τεχνικὸν μέν, καὶ περὶ ταῦτα σοφόν, ἄδικον δέ; ΚΛ. Οὐδαμῶς. ΑΘ. Ἀλλὰ μὴν τό γε δίκαιον οὐ φύεται χωρὶς τοῦ σωφρονεῖν. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗΝ. Οὐδὲ μήν, ὅν γε σοφὸν ἡμεῖς νῦν δὴ προὐθέμεθα, τὸν τὰς ἡδονὰς καὶ λύπας κεκτημένον συμφώνους τοῖς ὀρθοῖς λόγοις, καὶ ἑπομένας. ΚΛΕΙΝ. Οὐ γὰρ οὖν. ΑΘΗ. Ἔτι δὴ καὶ τόδε ἐπισκεψώμεθα, τῶν ἐν ταῖς πόλεσι τιμήσεων ἕνεκα, ποῖαί τε ὀρθαὶ καὶ μὴ γίγνονται ἑκάστοτε. D ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘΗ. Σωφροσύνη ἄνευ πάσης τῆς ἄλλης ἀρετῆς ἐν ψυχῇ τινι μεμονωμένη, τίμιον ἢ ἄτιμον γίγνοιτ' ἂν κατὰ δίκην; ΚΛ. Οὐκ ἔχω ὅπως εἴπω. ΑΘΗ. Καὶ μὴν εἴρηκάς γε μετρίως. εἰπὼν γὰρ δὴ ὧν ἠρόμην ὁποτερονοῦν, παρὰ μέλος ἔμοιγ' ἂν δοκεῖς φθέγξασθαι. ΚΛ. Καλῶς τοίνυν γεγονὸς ἂν εἴη. ΑΘΗ. Εἶεν. τὸ μὲν δὴ πρόσθημα, τιμαί τε καὶ ἀτιμίαι, οὐ λόγου ἀλλά τινος μᾶλλον ἀλόγου E σιγῆς ἄξιον ἂν εἴη. ΚΛ. Σωφροσύνην μοι φαίνῃ λέγειν. ΑΘ. Ναί. τὸ δέ γε τῶν ἄλλων πλεῖστα ἡμᾶς ὠφελοῦν μετὰ τῆς προσθήκης, μάλιστ' ἂν τιμώμενον, ὀρθότατα τιμῷτο· καὶ τὸ δεύτερον, δευτέρως· καὶ οὕτω δὴ κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον τὰς ἐφεξῆς τιμὰς λαγχάνον ἕκαστον, ὀρθῶς ἂν λαγχάνοι. ΚΛΕΙΝ. Ἔχει ταύτῃ.

Affertur alia ... ctio, ἀρχὰς νε... τε. Illam cer... teram non a... uit Fic. cuiu... terpretatio ... cam uocé h... Magiſtratu... Vel τὸ κατ' ἀρχάς, uel una ... ce τὸ κατὰ περ... malim ſcrib...

Scribendum ... γὰρ ἄν; inte... nim, πῶς ἂν τό γε δίκαιο... οιτο χωρὶς τοῦ σ...

Verba hæc, ... τε καὶ ἀτιμ... quidam ex ... ut irreptiti... quodam ue... te hæc ſcr... eſt ὤν.

ταύτῃ. ΑΘ. Τί οὖν; οὐ νομοθέτου καὶ ταῦτα αὖ φήσομεν εἶναι διανέμειν; ΚΛ. Καὶ μάλα. ΑΘΗΝ. Βουλεῖ δὴ τὰ μὲν ἅπαντα καὶ ἐφ' ἕκαστον ἔργον καὶ κατὰ σμικρὰ ἐκείνῳ δῶμεν νεῖμαι; τὸ δὲ τριχῇ διελεῖν, ἐπειδὴ νόμων ἐσμὲν καὶ αὐτοί πως ἐπιθυμηταί, πειρώμεθα; διατέμνειν χωρὶς τά τε μέγιστα καὶ δεύτερα καὶ τρίτα; ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Λέγομεν τοίνυν ὅτι πόλιν, ὡς ἔοικε, τὴν μέλλουσαν σώζεσθαί τε καὶ εὐδαιμονήσειν εἰς δύναμιν ἀνθρωπίνην, δεῖ καὶ ἀναγκαῖον τιμάς τε καὶ ἀτιμίας διανέμειν. ΚΛ. Ὀρθῶς. ΑΘΗ. Ἔστι δὲ ὀρθῶς ἄρα τιμιώτατα μὲν καὶ πρῶτα τὰ περὶ τὴν ψυχὴν ἀγαθὰ κεῖσθαι, σωφροσύνης ὑπαρχούσης αὐτῇ· δεύτερα δὲ, τὰ περὶ τὸ σῶμα καλὰ καὶ ἀγαθά· καὶ τρίτα, τὰ περὶ τὴν οὐσίαν καὶ χρήματα λεγόμενα. τούτων δὲ ἂν ἐκτός τις βαίνῃ νομοθέτης, ἢ πόλις, εἰς τιμὰς ἢ χρήματα προάγουσα, ἤ τι τῶν ὑστέρων εἰς τὸ πρόσθεν τιμαῖς τάττουσα, οὐθ' ὅσιον οὔτε πολιτικὸν ἂν δρῴη πρᾶγμα. εἰρήσθω ταῦτα, ἢ πῶς, ἡμῖν; ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν εἰρήσθω σαφῶς. ΑΘ. Ταῦτα μὲν τοίνυν ἡμᾶς ἐπὶ πλέον ἐποίησεν εἰπεῖν ἡ Περσῶν πέρι διάσκεψις τῆς πολιτείας. ἀνευρίσκομεν δὲ ἐπὶ ἔτι χείρους αὐτοὺς γεγονότας. τὴν δὲ αἰτίαν φαμὲν, ὅτι τὸ ἐλεύθερον λίαν ἀφελόμενοι τοῦ δήμου, τὸ δεσποτικὸν δ' ἐπαγαγόντες μᾶλλον τοῦ προσήκοντος, τὸ φίλον ἀπώλεσαν καὶ τὸ κοινὸν ἐν τῇ πόλει. τούτου δὲ φθαρέντος, οὔθ' ἡ τῶν ἀρχόντων βουλὴ ὑπὲρ ἀρχομένων καὶ τοῦ δήμου βουλεύεται, ἀλλ' ἕνεκα τῆς αὐτῶν ἀρχῆς, ἄν τι καὶ σμικρὸν πλέον ἑκάστοτε ἡγῶνται, ἔσεσθαι σφίσιν ἀναστάτους μὲν πόλεις, ἀναστάτα δὲ ἔθνη φίλια πυρὶ καταφθείραντες. ἐχθρῶς τε καὶ ἀνηλεῶς μισοῦντες μισοῦνται· ὅταν τε εἰς χρείαν τοῦ μάχεσθαι περὶ ἑαυτῶν τοὺς δήμους ἀφικνῶνται), οὐδὲν κοινὸν ἐν αὐτοῖς αὖ μετὰ προθυμίας τοῦ ἐθέλειν κινδυνεύειν καὶ μάχεσθαι ἀνευρίσκουσιν· ἀλλὰ κεκτημένοι μυριάδας ἀπεράντους λογισμῷ, ἀχρήστους εἰς πόλεμον πάσας κέκτηνται)· καὶ, καθάπερ ἐνδεεῖς ἀνθρώπων, μισθούμενοι, ὑπὸ μισθωτῶν καὶ ὀθνείων ἀνθρώπων ἡγοῦνται) ποτὲ σωθήσεσθαι. πρὸς δὲ τούτοις ἀμαθαίνειν ἀναγκάζονται), λέ-

[left margin:] ...ut continuē... ...sub eadē ...ſona) διανέ... ...μ ὀρθῶς. ἔστι δὲ ...ὀρθῶς ἄρα, τι... ...μιώτατα, &c. ...n lect. ſequi... ...cum Fic.

[left margin:] ...nter ἐπὶ & ...ſſe aliquid, ...beſſe debere ...videtur.

[left margin:] ...ἡγῶνται ά... ...lectio (& ...n genui... ...ἡγῶνται: cum ...rbo iungē... ...ſt ἔσεσθαι: ...ing. poſt ...: hoc ſenſu, ...ſuum im... ...n, non du... ...euertere & ...es & gen... ...rſáſque i... ...ſtare, ſi hac ...uel exiguā ...d redituriā ...ilitatē exi...

A res habet. ATH. Quid ergo? illáne negabimus ad Legiſlatoris munus pertinere, vt eis opportuno remedio prouideat, rationémque perſcribat honorum diſtribuendorum? MEG. Optimè. ATH. Vis ergo inter nos illud conſtituatur, vt omnia huiuſmodi, & ſingularia quidē ipſa, ad minima vſque, in illius poteſtate relinquamus? &, quandoquidem in eo verſamur vt legū inſtituēdarū rationē accuratè diſpiciamus, docēdi cauſa rem totā trifariam diſtribuamus, atque adeo & maxima & ſecunda & tertia ei permittamus? MEG. Certè quidē. B ATH. Hoc igitur inter nos ratum fixúmque eſto, Neceſſe omnino eſſe vt ea ciuitas quæ cōſeruari debet atque florere, quātum quidem humanę potentiæ rationes ferunt, honoris atque infamiæ certū quēdam ſtatuat atque perſcribat modum. M. Rectè. ATH. Conſentaneum quoque eſt, vt animi bona primo loco & maiore pretio atque honore digna conſtituantur: animus verò temperantia circumſtipetur atque circumualletur: ſecunda verò bona, ea quę ad corpus ſpectant: tertia, quæ ad fortunas facultatéſque, quæ bonorum nomine cenſentur. C Si extra iſtum modum exceſſerit Legiſlator aut reſpublica, in ipſo honorum cēſu diuitias priore loco ſtatuēs, aut quidpiam aliud vltimum priore gradu in honorum æſtimatione collocans, neque iuſtam ſanctámque, nec ciuili vitæ accommodatam rem profectò fecerit. Iſtáne à nobis ita dicantur? MEG. In hunc certè modum res videtur commodè & perſpicuè poſſe explicari. [a] ATH. Iſta igitur vt à nobis copioſius exponerentur, fecit conſideratio Perſicę adminiſtrationis. D Comperimus autem illos in peius pedetentim ruiſſe: cauſam verò aſſignauimus, quòd ablata penitus populo libertate, dominandi granditatem præter æquum & decorum inuexerunt, amicitiámque adeo & communitatem è ciuitate ſuſtulerunt. Iſtis verò fundamentis peſſumdatis, haudquaquam imperantium conſilium in eo verſatur vt de ſubditis & populo agat, ſed in eo tantùm vt de imperio ſtabiliendo ineat rationes. quinetiam ſæpe exigui ſui commodi gratia, funditus euerti ciuitates, gentéſque amicas igni abſumi minimè laborant. E adeo immaniter in ipſis ardent odiorum faces, ſicuti & ipſi maximis odiis habentur. Quū verò populos ad eam neceſſitatem adduxerint, vt ad ſeſe tuendos atque defendendos bellum ſuſcipiant, nullum communem conſenſum in ſeipſis inueniunt vt cū alacritate pugnare velint, vel vllū diſcrimē ſubire: at cū infinitas populi myriadas numero ipſo atque delectu coaceruarint, omnes tamē eas in bello planè inutiles experiūtur: & tanquā hominibus carētes ipſi, mercede data, exiſtimāt ſuā ſalutē ab hominibus mercenariis atque peregrinis pendere. Ad hæc, coguntur ineptire & imperitiā ſuā prodere, quum reipſa

[right margin:] a Infinitæ illius Regum potentiæ, & vaſtitatum quæ inde cōtingūt generi humano, ἀνταπόδοσις.

prędicent, meras eſſe nugas quæ in ciuitate quotidie pretioſa atque præclara habentur, ſi cum auri & argẽti copia conferãtur. MEG. Omnino. ATH. At de re Perſica, illam nimirũ hoc tempore, propter nimiam ſeruitutem atque dominationem, non rectè conſtitutam, hęc ſatis ſupérque dicta ſunto. MEG. Ita ſit. [a] ATH. Verùm deinceps neceſſe videtur explicare ea quæ in Atheníenſis reipubl. forma obſeruari poſſunt, vt perſpicuum ſit, Meram & ab omni imperio ſolutam libertatem, non parum ab ea abſcedere dominatione quæ moderatam quandam ex vtraque dominandi ac parendi forma ſequitur rationem. Enimuero hæc gubernationis forma apud nos vigebat eo tempore quum Perſæ Græcos inuaſerunt, & eadem illa omnes populi qui Europam incolebant, ferè regebantur. & gubernationis quidem forma erat antiqua, & imperia quædam quadripertito cenſu cõſtituta: domina verò quædam aderat verecundia, qua legibus obtemperantes iis quæ tunc erant in vſu, vitam viuebamus certo quodam atque voluntario imperio. Porro Perſicæ expeditionis & terra & mari magnitudo eam hominũ animis trepidationem iniiciebat, vt illius temporis homines magiſtratibus atque legibus maiorem obedientiam & quaſi ſeruitutem præſtarẽt. ita fiebat vt omnia inter nos ſumma cũ cõcordia atque amicitia adminiſtrarẽtur. Decem enim ferè annis ante pugnam naualẽ quæ fuit ad Salaminẽ, Datis cum claſſe Perſica venerat in Græciã, cũ diſertis Darii mãdatis, vti aduerſus Athenienſes & Eretrienſes belli molem traduceret, eóſque in ſeruitutem redigeret: adiunctis minis, niſi hoc faceret, mortem ipſi præſentem imminere. Datis Eretrienſes quidem intra paucos dies ad ingentem multitudinem omnes ſubegit: & nuntium formidabilem ad noſtram vrbem curauit deferri, ne vnum quidem Eretrienſem ipſius manus effugiſſe, ſed collatis mutuò manibus vniuerſam Eretrienſem in vnum quaſi rete intruſiſſe milites Datidis. Rumor ille, ſeu verus ſeu falſus, cùm alios Græcos, tum verò maximè Athenienſes conſternauit: ipſis verò vbicunque legatos de auxilio miſſitantibus auxilium nemo tulit, Lacedæmoniis exceptis. Illi verò, ſeu Meſſenio bello ſeu aliis negotiis occupati, tandem tamen vno poſt Marathoniam pugnã die ad nos venerunt. Inter hæc percrebreſcebãt nuntii de maximo Regis apparatu. poſt aliquod deinde tempus nuntiata eſt mors Darii, & dicebatur eius filius regnum ſuſcepiſſe, iuuenis quidem atque vehemens, vt à paterni inſtituti impetu nullo modo diſcederet.

a Eiuſdem illius infinitæ & intemperatæ potentiæ deſcriptio in Democratia: allato exemplo Reipubl. Athenienſis, quæ erat merè δημοκρατική: cuius primum ſtatum deſcribit, tum declinationem.

A ζοντες ἔργοις ὅτι λῆρος πρὸς χρυσόν τε καὶ ἄργυρον ἐστὶν ἑκάστοτε τὰ λεγόμενα τίμια καὶ καλὰ κατὰ πόλιν. Μ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Τὰ μὲν δὴ περί τε Περσῶν, ὡς οὐκ ὀρθῶς τανῦν διοικεῖται, διὰ τὴν σφόδρα δουλείαν τε καὶ δεσποτείαν, τέλος ἐχέτω. ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Τὰ δὲ περὶ τὴν τῆς Ἀττικῆς αὖ πολιτείαν, ὃ μετὰ τοῦτο ὡσαύτως διεξελθεῖν ἡμᾶς χρεών, ὡς ἡ παντελὴς καὶ ἀπὸ πασῶν ἀρχῶν ἐλευθερία, τῆς ″μέτριον ἐχούσης ὑφ' ἑτέρων οὐ σμικρῷ χείρων. ἡμῖν B γὰρ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὅτε ἡ Περσῶν ἐπίθεσις τοῖς Ἕλλησιν (ἴσως δὲ σχεδὸν ἅπασι τοῖς τὴν Εὐρώπην οἰκοῦσιν) ἐγίγνετο, πολιτεία τε ἦν παλαιὰ καὶ ἐκ τιμημάτων ἀρχαί τινες τεττάρων· καὶ δεσπότις ἐνῆν τις αἰδώς, δι' ἣν δουλεύοντες τοῖς τότε νόμοις ζῆν ἠθέλομεν. καὶ πρὸς τούτοις δὴ τὸ μέγεθος τοῦ στόλου κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν γιγνόμενον, φόβον ″ἄπειρον ἐμβαλὸν, δουλείαν ἔτι μείζονα ἐποίησεν ἡμᾶς τοῖς τότε ἄρχουσι καὶ τοῖς C νόμοις δουλεῦσαι. καὶ διὰ ταῦτα πάνθ' ἡμῖν ξυνέπεσε πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς σφοδρὰ φιλία. σχεδὸν γὰρ δέκα ἔτεσι πρὸ τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας ἀφίκετο Δᾶτις, Περσικὸν στόλον ἄγων, πέμψαντος Δαρείου διαρρήδην ἐπί τε Ἀθηναίους καὶ Ἐρετριέας, ἐξανδραποδισάμενον ἀγαγεῖν· θάνατον αὐτῷ προειπὼν, μὴ πράξαντι ταῦτα. καὶ ὁ Δᾶτις τοὺς μὲν Ἐρετριέας ἔν τινι βραχεῖ χρόνῳ D παντάπασι κατὰ κράτος εἷλε μυριάσι συχναῖς· καί τινα λόγον εἰς τὴν ἡμετέραν πόλιν ἀφῆκε φοβερὸν, ὡς οὐδεὶς Ἐρετριέων αὐτὸν ἀποπεφευγὼς εἴη. συνάψαντες γὰρ ἄρα τὰς χεῖρας, σαγηνεύσαιεν πᾶσαν τὴν Ἐρετρικὴν οἱ στρατιῶται τοῦ Δάτιδος. ὁ δὲ λόγος, εἴτε ἀληθὴς εἴτε καὶ ὅπη ἀφίκετο, τούς τε ἄλλους Ἕλληνας καὶ δὴ καὶ Ἀθηναίους ἐξέπληττε· καὶ πρεσβευομένοις αὐτοῖς πανταχόσε βοηθεῖν οὐδεὶς ἤθε-E λε, πλήν γε Λακεδαιμονίων. οὗτοι δὲ ὑπό τε τοῦ πρὸς Μεσσήνην ὄντος τότε πολέμου, καὶ εἰ δή τι διεκώλυεν ἄλλο αὐτοὺς (οὐ γὰρ ἴσμεν ″λεγόμενον) ″ὕστεροι δ' οὖν ἀφίκοντο τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης γενομένης μιᾷ ἡμέρᾳ. μετὰ δὲ τοῦτο παρασκευαί τε μεγάλαι λεγόμεναι καὶ ἀπειλαὶ ἐφοίτων παρὰ βασιλέως μυρίαι. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου Δαρεῖος μὲν τεθνάναι ἐλέχθη, νέος δὲ καὶ σφοδρὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ παρειληφέναι τὴν ἀρχὴν, καὶ οὐδαμῶς ἀφίστασθαι τῆς ὁρμῆς.

Legitur & ἀ. τῶν.

Quidam ἀ. πορον.

Hoc particul. etiam parenth. poſitum … teſt. Leg. … tem & ὕ. …

οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πάντα τοῦτο ᾤοντο ἐπὶ σφᾶς αὐτοὺς παρασκευάζεσθαι, διὰ τὸ Μαραθῶνι γενόμενον. καὶ ἀκούοντες Ἄθω τε διορυττόμενον, καὶ Ἑλλήσποντον ζευγνύμενον, καὶ τὸ τῶν νεῶν πλῆθος, ἡγήσαντο οὔτε κατὰ γῆν σφίσιν εἶναι σωτηρίαν, οὔτε κατὰ θάλατταν. οὔτε γὰρ βοηθήσειν αὐτοῖς οὐδένα. μεμνημένοι ὡς οὐδ᾽ ὅτε τὸ πρότερον ἦλθον καὶ τὰ περὶ Ἐρέτρειαν διεπράξαντο, σφίσι γε οὐδεὶς τότε ἐβοήθησεν, οὐδ᾽ ἐκινδύνευσε συμμαχόμενος. ταὐτὸν δὴ προσεδόκων καὶ τότε γενήσεσθαι τό γε **B** κατὰ γῆν. κατὰ θάλατταν δ᾽ αὖ, πᾶσαν ἀπορίαν ἑώρων σωτηρίας, νεῶν χιλίων καὶ ἔτι πλεόνων ἐπιφερομένων. μίαν δὴ σωτηρίαν ξυνενόουν, λεπτὴν μὲν καὶ ἄπορον, μόνην δ᾽ οὖν βλέψαντες πρὸς τὸ πρότερον γενόμενον, ὡς ἐξ ἀπόρων ἐφαίνετο γενέσθαι τὸ νικῆσαι μαχομένους. ἐπὶ δὲ τῆς ἐλπίδος ὀχούμενοι ταύτης, εὕρισκον καταφυγὴν αὐτοῖς εἰς αὐτοὺς μόνους εἶναι καὶ τοὺς θεούς. ταῦτ᾽ οὖν αὐτοῖς πάντα φιλίαν ἀλλήλων ἐνεποίει, ὁ **C** φόβος ὁ τότε παρών· ὅ,τε ἐκ τῶν νόμων τῶν ἔμπροσθεν γεγονώς, ὃν δουλεύοντες τοῖς πρόσθεν νόμοις ἐκέκτηντο, ἣν αἰδῶ πολλάκις ἐν τοῖς ἄνω λόγοις εἴπομεν· ᾗ καὶ δουλεύειν ἔφαμεν δεῖν τοὺς μέλλοντας ἀγαθοὺς ἔσεσθαι· ἧς ὁ δειλὸς ἐλεύθερος καὶ ἄφοβος. ὃν εἰ τότε μὴ δέος ἔλαβεν, οὐκ ἄν ποτε ξυνελθὼν ἠμύνατο, οὐδ᾽ ἤμυνεν ἱεροῖς τε καὶ τάφοις καὶ πατρίδι, καὶ τοῖς ἄλλοις οἰκείοις τε ἅμα καὶ φίλοις, ὥσπερ τότ᾽ ἐβοήθησεν· ἀλλὰ κατὰ σμι- **D** κρὰ ἂν ἐν τῷ τότε ἡμῶν ἕκαστος σκεδασθεὶς, ἄλλος ἄλλοσε διεσπάρη. ΜΕ. Καὶ μάλα, ὦ ξένε, ὀρθῶς τε εἴρηκας, καὶ σαυτῷ τε καὶ τῇ πατρίδι πρεπόντως. ΑΘΗΝ. Ἔστι ταῦτα, ὦ Μέγιλλε. πρὸς γάρ σε τὰ ἐν τῷ τότε χρόνῳ γενόμενα, κοινωνὸν τῇ τῶν πατέρων γεγονότα φύσει, δίκαιον λέγειν. ἐπισκόπει μὴν καὶ σὺ καὶ Κλεινίας εἴ τι πρὸς τὴν νομοθεσίαν προσήκοντα λέγομεν. οὐ γὰρ μύθων ἕνεκα διεξέρχομαι, οὗ λέγω δ᾽ ἕνεκα. ὁρᾶ- **E** τε γάρ· ἐπειδὴ τινὰ τρόπον ταὐτὸν ἡμῖν ξυμβέβηκε πάθος ὅπερ Πέρσαις, ἐκείνοις μὲν ἐπὶ πᾶσαν δουλείαν ἄγουσι τὸν δῆμον, ἡμῖν δ᾽ αὖ τοὐναντίον ἐπὶ πᾶσαν ἐλευθερίαν προτρέπουσι τὰ πλήθη. πῶς δὴ καὶ τί λέγωμεν τοὐντεῦθεν, ᾧ προγεγονότες ἡμῖν ἔμπροσθεν λόγοι, τρόπον τινὰ καλῶς εἰσὶν εἰρη-

[Margin: l quodam uet. c. καὶ τότε, inter ... ρων & ἐφαί- ...]

[Margin: Fo. εἴ τι πρ.]

[Margin: Legitur etiam ἄ- ... δοι.]

Athenienſes exiſtimabant aduerſus ſeipſos iſta omnia apparari, propter Marathoniæ pugnę ſucceſſum. & quum audirent Atho defodi, Helleſpontum iungi, & ingentem nauiũ multitudinem cumulari, exiſtimabant neque terra neque mari ſibi ſalutem fore, quum nemo Grę corũ eis auxilium eſſe laturus videretur: quod ita futurũ colligebant, quòd nemo eis opem tulerat, neque vnquam induci potuerat vt vnà cum ipſis in periculum veniret, eo tempore quum Datis cum Perſica claſſe Eretriam venerat. Eundem ergo & tunc temporis & terra & mari euentũ præſagiebant: ac proinde in ſalutis deſperatione verſabãtur, quũ à mille & amplius etiam nauiũ claſſe peterentur. Vnam ſalutis rationem, exiguam quidem illam atque difficilem, animo proſpiciebant. quum enim oculos ad temporis præteriti memoriã conuerterent, animaduerteréntque ſe in rebus deſperatis victoriam reportaſſe, quòd alacriter pugnaſſent: hac vna ſpe in tanto difficultatum velut ſalo vehebantur, VT IN SE ET DIIS SALVTEM INVENIRENT. In his rerum anguſtiis, amicitiam neceſſitudinémque metus is qui tum vrgebat, mutuã inter ipſos conciliabat, qui & ex antiquo legum ritu apud eos erat: quem videlicet cõſequuti erant, dum ex legum inſtituto alii aliis ſeruiebant: quem metũ ſuprà Verecundiam vocauimus: cui & ſeruire debere eos dicebamus quicunque viri boni futuri ſunt: quo quiſquis afficitur, liber eſt & imperterritus. Ac niſi metus ille cum hoc pudore coniunctus fuiſſet, nunquam certè fieri potuiſſet vt vnà vno conſenſu coniuncti communem hoſtem propulſarent, & ſacra, ſepulcra, patriam, réſque cæteras verè ſuas & charas, ab illorum impetu vindicarent, vt ſtrenuè feciſſe memorantur: ſed alii huc atque illuc variè diſſipati, dum ſuę ſaluti conſultum cuperent, feneſtram hoſti ad iniurias pro libidine inferendas aperuiſſent. MEG. Rectè ſanè & tibi & patrię accommodatè dixiſti, hoſpes. ATH. Eſt ita profectò, Megille. conſentaneum nimirum eſt ea apud te dicere quæ illo tempore contigerunt: quippe qui naturali quadam ratione rerum paternarum es particeps. conſidera autem tu & Clinias, ſiquid ad legum ferẽdarum rationem opportunè dicamus. non enim hæc confabulandi cauſa dico. quorſum verò dicam, vos animaduertite: nimirum vt intelligamus, idem nobis ac Perſis quodammodo contigiſſe, dum illi quidem populum ad omnem ſeruitutem abducerent, nos contrà ad omnem libertatem plebem impelleremus. Quomodo verò hinc nouum ſermonẽ arceſſamus, præclarè quidem nobis vidẽtur ea quæ ſuprà expoſuimus, à nobis cõme-

morata. MEG. Ita ſané. conare tamen id quod nunc dicebatur magis perſpicuè explicare. ATH. Faciam vt dicis. Non erat, mihi credite, antiquarum legum olim dominus populus, ſed ipſe quodammodo ſponte ac volens legibus parebat. MEG. Ecquibúſnam veró? ATH. Iis videlicet primùm quæ illius muſicæ quæ tunc temporis vigebat, rationibus continebantur: vt ab initio arceſſamus liberioris vitæ incrementum. Muſica enim tunc in certas quaſdam formas ſuas diſtribuebatur: & vna erat illius ſpecies, Precatio ad deos, quę hymnorum nomine notabatur. & illi ſpeciei alia erat contraria, quam Threnos, alia, quam Pæanas nuncupabant: & alia, Liberi patris inuentum, Dithyrambi nomine: & alia, citharœdicæ leges appellatę. His aliíſque huiuſmodi carminum formis cōſtitutis, non licebat cuiquam aliquo verſuum genere alterius vice abuti. at illorum robur & noſſe, & ſimul de iis iudicare, & eum qui non pareret, mulctare, non erat illud fiſtulæ munus, nec hac in re dominabantur imperitæ quędam voces & exclamationes multitudinis, quemadmodum hoc tempore: nec verò plauſus ad laudes perſonandas, ſed res tota erat penes eos qui eruditionem atque diſciplinam literarum profitebantur. iis ea reuerentia tribuebatur, vt ad finem vſque cum attentione & ſilentio quodam exaudirentur: pueris verò & pædagogis, frequentíque populo, virga, magiſterii illius inſigni, actionem illam ornante, admonitio fiebat. Volebat ergo ciuium multitudo vt res illæ ita ordine compoſitæ ſummam quaſi auctoritatem obtinerent: ne quis auderet cum ſtrepitu & tumultu iudicare. Verùm poſt hęc, temporis progreſſu, imperitę quidem & muſicæ expertis legum violationis autores poetæ extiterunt, natura quidem poetici, at reuera muſę imperiti: quippe qui præter legitimum carminis vſum debacchentur, & voluptate elati modū finémq; tranſiliāt. miſcuerūt autem threnos hymnis, & pæanas dithyrambis, tibiarúmque ſonos & cātus citharæ cantibus imitati ſunt, omnibus omnia commiſcentes, Muſicam inſciente & imperita væcordia ementientes (quaſi certo ſolidóque fundamento minimè conſiſteret, ſed pro eius qui ea delectaretur arbitratu, ſeu bonus malúſve eſſet, rectiſſimè diiudicaretur:) huiuſmodi, inquam, factitantes poemata, & tales ſermones ad illa adiungētes, multitudinis animis inſeminarūt audaciā quiduis aduerſus Muſicā violēter agēdi, quaſi idonei eſſent ad ferēdū de illa iudiciū. vnde theatra, ex ātiquo ſilēdi ritu, vocibus & clamoribus perſonāt,

A μένοι. ΜΕΓΙΛ. Λέγεις εὖ. πειρῶ δ' ἔτι σαφέστερον ἡμῖν σημῆναι ὃ νῦν λεγόμενον. ΑΘΗΝ. Ἔσται ταῦτα. οὐκ ἦν, ὦ φίλοι, ἡμῖν ἐπὶ τῶν παλαιῶν νόμων ὁ δῆμος τινῶν κύριος, ἀλλὰ τρόπον τινὰ ἑκὼν ἐδούλευε τοῖς νόμοις. ΜΕΓ. Ποίοις δὴ λέγεις; ΑΘΗ. Τοῖς περὶ τὴν μουσικὴν πρῶτον τὴν τότε· ἵνα ἐξ ἀρχῆς διέλθωμεν τὴν τοῦ ἐλευθέρου λίαν ἐπίδοσιν βίου. διῃρημένη γὰρ τότε ἦν ἡμῖν ἡ μουσικὴ κατὰ εἴδη τε ἑαυτῆς ἄττα B καὶ σχήματα· καί τι ἦν εἶδος ᾠδῆς, εὐχαὶ πρὸς θεούς· ὄνομα δὲ ὕμνοι ἐπεκαλοῦντο. καὶ τούτῳ δὴ τὸ ἐναντίον ἦν ᾠδῆς ἕτερον εἶδος· θρήνους δέ τις ἂν αὐτοὺς μάλιστα ἐκάλεσε· καὶ παίωνες, ἕτερον· καὶ ἄλλο, Διονύσου γένεσις, οἶμαι, διθύραμβος λεγόμενος. νόμους τε αὐτὸ τοῦτο τοὔνομα ἐκάλουν, ᾠδὴν ὥς τινα ἑτέραν· ἐπέλεγον δὲ κιθαρῳδικούς. τούτων δὴ διατεταγμένων, καὶ ἄλλων τινῶν, οὐκ ἐξῆν ἄλλῳ εἰς ἄλλο καταχρῆσθαι μέλους C εἶδος. τὸ δὲ κῦρος τούτων γνῶναί τε, καὶ ἅμα γνόντα δικάσαι, ζημιοῦν τε αὖ τὸν μὴ πειθόμενον, οὐ σύριγξ ἦν, οὐδέ τινες ἄμουσοι βοαὶ πλήθους, καθάπερ τὰ νῦν, οὐδ' αὖ κρότοι ἐπαίνους ἀποδιδόντες· ἀλλὰ τοῖς μὲν γεγονόσι περὶ παίδευσιν, δεδομένον ἀκούειν ἦν αὖθις μετὰ σιγῆς διὰ τέλους· παισὶ δὲ καὶ παιδαγωγοῖς καὶ τῷ πλείστῳ ὄχλῳ, ῥάβδου κοσμούσης ἡ νουθέτησις ἐγίγνετο. ταῦτ' οὖν οὕτω τεταγμένως ἤθελεν ἄρ- D χεσθαι τῶν πολιτῶν τὸ πλῆθος, καὶ μὴ τολμᾶν κρίνειν διὰ θορύβου. μετὰ δὲ ταῦτα, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἄρχοντες μὲν τῆς ἀμούσου παρανομίας, ποιηταὶ ἐγίγνοντο, φύσει μὲν ποιητικοί, ἀγνώμονες δὲ περὶ τὸ δίκαιον τῆς μούσης καὶ τὸ νόμιμον, βακχεύοντες, καὶ μᾶλλον τοῦ δέοντος κατεχόμενοι ὑφ' ἡδονῆς· κεραννύντες δὲ θρήνους τε ὕμνοις, καὶ παίωνας διθυράμβοις· καὶ αὐλῳδίας δὴ ταῖς κιθαρῳδίαις μιμούμενοι, καὶ πάντα εἰς πάντα E ξυνάγοντες, μουσικῆς ἄκοντες ὑπ' ἀνοίας καταψευδόμενοι· ὡς ὀρθότητα μὲν οὐκ ἔχει οὐδ' ἡντινοῦν μουσική, ἡδονῇ δὲ τῇ τοῦ χαίροντος, εἴτε βελτίων εἴτε χείρων ἂν εἴη τις, κρίνοιτο ὀρθότατα. τοιαῦτα δὴ ποιοῦντες ποιήματα, λόγους τε ἐπιλέγοντες τοιούτους, τοῖς πολλοῖς ἐνέθεσαν παρανομίαν εἰς τὴν μουσικήν, καὶ τόλμαν, ὡς ἱκανοῖς οὖσι κρίνειν. ὅθεν δὴ τὰ θέατρα ἐξ ἀφώνων φωνήεντα ἐγένοντο,

Legitur etiā ... ut ſubaud. λόγ... ex præced. λέγ...

Legitur etiā δεδογμένον. ἦν autem m... ſcribere αὐτ...

A ὡς ἐπαΐοντα ἐν Μούσαις τό, τε καλὸν καὶ μή. καὶ ἀντὶ ἀριστοκρατίας ἐν αὐτῇ θεατροκρατία τις πονηρὰ γέγονεν. εἰ γὰρ δὴ καὶ δημοκρατία ἐν αὐτῇ τις μόνον ἐγένετο ἐλευθέρων ἀνδρῶν, οὐδὲν ἂν πάνυ γε δεινὸν ἦν τὸ γεγονός· νῦν δὲ ἦρξε μὲν ἡμῖν ἐκ μουσικῆς ἡ πάντων εἰς πάντα σοφίας δόξα καὶ παρανομία, συνεφέσπετο δὲ ἐλευθερία. ἄφοβοι γὰρ ἐγίγνοντο, ὡς εἰδότες· ἡ δὲ ἄδεια ἀναισχυντίαν ἐνέτεκε. τὸ γὰρ τὴν τοῦ βελτίονος δόξαν μὴ φοβεῖσθαι, διὰ θράσος, τοῦτ' αὐτό ἐστι σχεδὸν ἡ πονηρὰ ἀναισχυντία, διὰ δή τινος ἐλευθερίας λίαν ἀποτετολμημένης. ΜΕΓΙΛΛ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΑΘΗΝ. Ἐφεξῆς δὴ ταύτῃ τῇ ἐλευθερίᾳ ἡ τοῦ μὴ ἐθέλειν τοῖς ἄρχουσι δουλεύειν γίγνοιτ' ἄν. καὶ ἑπομένη ταύτῃ, φεύγειν πατρὸς καὶ μητρὸς καὶ πρεσβυτέρων δουλείαν καὶ νουθέτησιν. καὶ ἐγγὺς τοῦ τέλους οὖσι, νόμων ζητεῖν μὴ ὑπηκόοις εἶναι. πρὸς αὐτῷ δὲ ἤδη τῷ τέλει, ὅρκων καὶ πίστεων καὶ τὸ παράπαν θεῶν μὴ φροντίζειν, τὴν λεγομένην παλαιὰν Τιτανικὴν φύσιν ἐπιδεικνῦσιν καὶ μιμουμένοις· ἐπὶ τὰ αὐτὰ πάλιν ἐκεῖσε ἀφικομένοις, χαλεπὸν αἰῶνα διάγοντας, μὴ λῆξαι ποτὲ κακῶν. τίνος δὴ καὶ ταῦθ' ἡμῖν αὖ χάριν ἐλέχθη; δεῖν φαίνεταί μοιγε, οἷόν περ ἵππον, τὸν λόγον ἑκάστοτε ἀναλαμβάνειν· καὶ μή, καθάπερ ἀχάλινον κεκτημένον τὸ στόμα, βίᾳ ὑπὸ τοῦ λόγου φερόμενον, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀπό τινος ὄνου πεσεῖν· ἀλλ' ἐπανερωτᾶν τὸ νῦν δὴ λεχθέν, τό, τίνος δὴ χάριν ἕνεκα ταῦτα ἐλέχθη. ΜΕΓΙΛ. Καλῶς. ΑΘΗΝ. Ταῦτα τοίνυν εἴρηται ἐκείνων ἕνεκα. ΜΕΓ. Τίνων; ΑΘΗ. Ἐλέξαμεν ὡς τὸν νομοθέτην δεῖ τριῶν στοχαζόμενον νομοθετεῖν· ὅπως ἡ νομοθετουμένη πόλις ἐλευθέρα τε ἔσται καὶ φίλη ἑαυτῇ, καὶ νοῦν ἕξει. ταῦτ' ἦν. ἦ γάρ; ΜΕΓ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Τούτων ἕνεκα δὴ πολιτείας τήν τε δεσποτικωτάτην προελόμενοι καὶ τὴν ἐλευθερικωτάτην, ἐπεσκοποῦμεν νυνὶ ποτέρα τούτων ὀρθῶς πολιτεύεται. λαβόντες δὲ αὐτῶν ἑκατέρας μετριότητά τινα, τῆς μέν, τοῦ δεσπόζειν, τῆς δέ, τοῦ ἐλευθεριάσαι, κατείδομεν ὅτι τότε διαφερόντως ἐν αὐταῖς ἐγένετο εὐπραγία· ἐπὶ δὲ τὸ ἄκρον ἀγαγόντων ἑκατέρων, τῶν μέν, δουλείας, τῶν δέ, τοὐναντίου, οὐ συνήνεγκεν οὔτε τοῖς, οὔτε τοῖς.

quaſi in ipſis Muſis quod conſentaneum & diſſentaneum eſt intelligerent. atque ita pro eo quòd olim in illis cœtibus optimi primas tenebãt, inualuit immoderata quædam theatri licẽtia. Quòd ſi popularis quędam potentia extitiſſet liberorum tantùm hominum, nihil admodum graue & acerbum extitiſſet: nunc verò apud nos à muſica incepit ſapientiæ iactatio & violatio vniuerſa, ab omnibus quaſi rebus ad res omnes peruagata: licentia verò conſecuta eſt. nam vt rerum ipſarum periti à metu erant liberi, ſecuritas impudentiam ingenerauit. B nam melioris & vtilioris ſententiam non reuereri propter confidentiam, illud ipſum omnino eſt peſſima impudentia, per quandam nimirum libertatem vltra modum audacem. MEG. Veriſſimè loqueris. ATH. Hanc continuò libertatem illa conſequitur alia, nolle magiſtratui parere: & hanc item cõſequens, patris & matris maiorúmque natu detrectare imperia & monitiones: & tandem rebus in peius ruentibus, inueſtigare viam qua legibus nõ ſint ſubiecti. cuius audaciæ cumulus eſt, Iuſiurandum & fidem, ac proinde deos ipſos omnino minimè curare: C vt ſuo exẽplo demonſtrent antiquum illud de Titanica audacia commentum, iiſdem quoque quibus illi difficultatibus inuoluantur: id eſt, & difficilem infamémque vitam viuant, & nullam vnquam malorum liberationem conſequãtur. [a] Iam verò, cuiusde cauſa hæc à nobis ſuperius ſint explicata, videtur mihi neceſſe docere, ſermonem ſæpius retractando, ne, tanquam duro & infræni ore equus, vi delati, verborum æſtu, ab omni (vt aiunt) aſino cadamus. D Iuuat ergo rem ipſam deintegro repetere, & perſpicere qua de cauſa hæc ſint à nobis iam commemorata. MEG. Rectè ſanè. ATH. Hæc igitur horum gratia à nobis dicta ſũt. MEG. Ecquorum? ATH. Diximus, tria Legiſlatori in ferendis legibus eſſe perſpicienda, quò ciuitas ea cuius cauſa leges ferũtur, ſit & libera & amica ſibiipſi, & prudẽter ſe gerat. nónne illud eſt? MEG. Eſt certè. ATH. Idcirco duas reipubl. formas in medium adduximus: vnam quidem, in qua dominatio, alteram verò, in qua libertas maximè vigeret. E Diſquirebamus verò vtra rectè gereretur. vtriuſque deinde mediocritate in medium allata, illius quidem, vt dominetur: huius verò, vt libertate vtatur, comperiebamus: tum demum rem in ipſis feliciter geri, quum mediocritas quædam adhibetur: at quum in vtraque ad extrema deuenitur, vt vna quidẽ licẽtioſius imperet, altera verò libertate diſſolutius vtatur, nihil bene neque his neque illis cedere dicebamus.

[a] Concluſio totius iſtius præfationis à primo vſque libro: indicato diſputationis vero & primario fine, & ſermonum ſerie demonſtrata, ne prolixior rerum coaceruatio offundat tenebras. Methodi ergo Platonicæ hîc eſt exemplũ, & generale ἀξίωμα. In diſputando primarius ſermonis ſcopus ſtudioſè retineatur, conſentientium partium ratio & modus aptè & diſtinctè ſeruetur. Adiungit etiã ſeriem cum proximè ſequentibus.

MEG. Veriſſimè ais. ATH. Atqui & harũ rerum de cauſa Dorici exercitus ſtatum contemplati ſumus, & Dardani mõtoſam regionem & maritimas ſedes, & primos illos homines è lue illa reliquos atque ſuperſtites. præterea verò & hoc ipſo conſilio ſuperiores illi de muſica & ebrietate ſermones, & qui priùs etiam explicabantur, à nobis fuerunt commemorati: hæc, inquam, omnia ideo à nobis dicta fuerunt, vt intelligamus qua ratione ciuitas optimè conſtituatur & quo pacto incolatur, & priuatim quiſque vitam ſuam componat. An verò operæpretium aliquid præſtiterimus, ecquódnam erit à vobis mihi argumentum, Megille & Clinia? CL. Equidem vnum quoddam videor videre. Peropportunè ſuperiora omnia nobis dicta conſtant: quæ tamen fortuitò videbantur obtigiſſe: at ego me ad verum illorũ vſum modò arbitror acceſſiſſe. túque profectò & Megillus commodùm mihi affuiſtis. nõ enim vos celabo quod mihi nunc euenerit. quaſi enim fauſto auſpicio confirmatus ſum. Maxima nimirum Cretæ pars conatur coloniam deducere, reique procurationem Gnoſſiis demandat. at Gnoſſiorũ ciuitas tum mihi tum aliis nouem, legum ibi conſtituendarum curam imponit, quæ nobis commodiores videbuntur, vel è patriis quidem, vel ſiquæ etiam ex peregrinis, (nulla habita ratione cuiates ſint) commodiores comperientur. Nunc igitur & mihi & vobis hoc tribuamus beneficiũ, vt ex iis quæ diximus potiora ſeligentes, ciuitatem certo & ſolido rationis fundamento conſtituamus, tanquam ab ipſo primordio illam ſtabilientes: & vna quidem opera perſpicietur illud quod inueſtigamus. ego verò etiam fortaſſe iſto noſtro colloquio vtar ad futuram noſtram ciuitatem conſtituẽdam. ATH. Minimè denuntias bellum, Clinia. ſed, niſi quid moleſtum eſt Megillo, mea quidem omnia tibi parata eſſe perſuaſum habeto, quantum meæ facultatis rationes ferent. CL. Rectè ais. M. Et mea quidem tibi omnino. CLIN. Præclaré. at conemur primùm ratione ciuitatem ſtabilire.

A ΜΕΓ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΑΘ. Καὶ μὴν αὐτῶν γε ἕνεκα καὶ τὸ Δωρικὸν ἐθεασάμεθα κατοικιζόμενον στρατόπεδον, καὶ τὰς τοῦ Δαρδάνου ὑπωρείας τε καὶ τὴν ἐπὶ θαλάττῃ κατοίκισιν· καὶ τοὺς πρώτους δὴ τοὺς περιλιπεῖς γενομένους τῆς φθορᾶς· ἔτι δὲ τοὺς ἔμπροσθεν τούτων γενομένους ἡμῖν λόγους περί τε μουσικῆς καὶ μέθης, καὶ τὰ τούτων ἔτι πρότερα. ταῦτα γὰρ πάντα εἴρηται τοῦ κατιδεῖν ἕνεκα πῶς ποτ᾽ ἂν πόλις ἄριστα οἰκοίη, καὶ ἰδίᾳ πῶς

B ἄν τις βέλτιστα τὸν αὑτοῦ βίον διαγάγοι. εἰ δὲ δή τι πεποιήκαμεν πρὸ ἔργου, τίς ποτ᾽ ἂν ἔλεγχος γίγνοιτο ἡμῖν πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς λεχθείς, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία; ΚΛΕΙΝ. Ἐγώ τιν᾽ ὦ ξένε μοὶ δοκῶ κατανοεῖν. ἔοικε κατὰ τύχην τινὰ ἡμῖν τὰ τῶν λόγων τούτων πάντων ὧν διεξήλθομεν γεγονέναι. σχεδὸν γὰρ εἰς χρείαν αὐτῶν ἔγωγ᾽ ἐλήλυθα τανῦν, καὶ κατά τινα αὖ καιρὸν σύ τε παραγέγονας ἅμα καὶ Μέγιλλος ὅδε. οὐ γὰρ ἀποκρύψομαί σφω

C τὸ νῦν ἐμοὶ ξυμβαῖνον· ἀλλὰ καὶ πρὸς οἰωνόν τινα ποιοῦμαι. ἡ γὰρ πλείστη τῆς Κρήτης ἐπιχειρεῖ τινὰ ἀποικίαν ποιήσασθαι, καὶ προστάττει τοῖς Κνωσίοις ἐπιμεληθῆναι τοῦ πράγματος· ἡ δὲ τῶν Κνωσίων πόλις ἐμοί τε καὶ ἄλλοις ἐννέα· ἅμα δὲ καὶ νόμους τῶν τε αὐτόθι, εἴ τινες ἡμᾶς ἀρέσκουσι, τίθεσθαι κελεύει· καὶ εἴ τινες ἑτέρωθεν, μηδὲν ὑπολογιζομένοις τὸ ξενικὸν αὐτῶν, ἂν βελτίους φαίνωνται. νῦν οὖν ἐμοί τε καὶ ὑμῖν ταύτην δῶμεν χάριν,

D ἐκ τῶν εἰρημένων ἐκλέξαντες, τῷ λόγῳ συστησώμεθα πόλιν, οἷον ἐξ ἀρχῆς κατοικίζοντες. καὶ ἅμα μὲν ἡμῖν τοῦ ζητουμένου ἐπίσκεψις γενήσεται· ἅμα δ᾽ ἐγὼ τάχ᾽ ἂν χρησαίμην εἰς τὴν μέλλουσαν πόλιν ταύτῃ τῇ συστάσει. ΑΘΗΝ. Οὐ πόλεμόν γε ἐπαγγέλλεις, ὦ Κλεινία· ἀλλ᾽ εἰ μή τι Μεγίλλῳ προσάντες, τὰ παρ᾽ ἐμοῦ σε ἡγοῦ σοὶ πάντα κατὰ νοῦν ὑπάρχειν εἰς δύναμιν. ΚΛ. Εὖ λέγεις. ΜΕΓ. Καὶ μὴν καὶ τὰ παρ᾽ ἐμοῦ.

E ΚΛ. Κάλλιστα εἰρήκατον. ἀλλὰ πειρώμεθα λόγῳ πρῶτον κατοικίζειν τὴν πόλιν.

Hæc, uſque Κάλλιστα, dicitur à Megill- pud Fic.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟΜΩΝ, Ἢ, ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ.

PLATONIS DE LEGIBVS, Siue, DE LEGVM INSTITVTIONE, DIALOGVS QVARTVS.

ARGVMENTVM.

PERGIT in explicanda præfatione, quam ad quinti penè medium perſequitur. Vt autem verã conſtantémque reipubl. ὕπαρξιν repræſentaret (quem illi propoſitũ fuiſſe finem in his legum libris, diximus initio) deinduſtria coloniam quandam in agro Cretenſi ſibi proponit, ad quam legibus exornandam leges eæ quas tradit accommodari queant: ſicuti ad libri tertij clauſulam docuit, quæ ſeriem & nexum iſtius diſputationis diſertè notat. In ſumma, præfationis illius quam ab ipſo diſputationis initio inſtituit, illuſtria quædam capita explicat in hoc dialogo: nimirum, DE SITV CIVITATIS OPPORTVNO (Maritimum autem non probat, vt commerciorũ verſutiis magis expoſitum: ſicuti doctè & luculẽter exponit Ioannes Vuilelmus Stucchius, vir doctiſsimus, ſũmus amicus meus, in ſuo Euxino) DE QVAERENDARVM SEDVM OCCASIONIBVS: &, DE REIPVBL. FORMA: &, DE DEI ET PARENTVM CVLTV. Tractat autem pręclariſſimos locos, De Legum vi & autoritate: De præfationum ante legitimam principémque legum conſtitutionem neceſsitate, & quibus illæ regulis debeant circumſcribi. Nexum quoque vniuerſi ſermonis ab initio ad hunc vſque locum ſtudioſè inculcat, ne quid ſit in hac prolixa diſputatione ἀμέθοδον.

QVAEDAM POLITICA.

1 *Is ſitus ciuitati minimè eligendus eſt qui nimia commerciorum licentia obeſſe poſſit bonis moribus: qualis eſt maritimus ſitus.*

2 *Ciuitati opportunum eſt & utile iis rebus carere quarum noxia eſſe poſſit imitatio.*

3 *Maritima ϛρατεία officit militari fortitudini & conſtantiæ.*

4 *Variæ ſunt condendarum & ciuitatum & legum occaſiones.*

5 *Deus, & cum deo fortuna atque opportunitas gubernat ſucceſſus rerum humanarum.* Fortunæ autem nomine intelligẽda eſt illa mirabilis multipléxque rerum συγκυρία, quarum cauſa incognita nobis eſt, quum ſit Deo cognitiſsima. alioqui hæc eſſent iis repugnantia quæ dixit in Politico, Dei prouidentiam conſtanter ποδηγεῖν res humanas.

6 *Multiplices quidem ſunt politiarum formæ, & quidem pro variis locis uariè commodæ: at Tyrannis nulli reipubl. opportuna eſſe ullo modo poteſt.*

7 *Tyranni exemplum efficaciſſimum eſt ad conformandos ſubiectorum mores.*

8 *Omnis reſpub. non humanis commentis ſed diuino quodam innititur. Diuinum autem illud eſt Lex, ſempiterna nimirum Dei mens & uoluntas.*

9 *Sine legibus nulla reſpublica, nullus hominum cœtus, nulla ſocietas poteſt conſiſtere.*

10 *Finis legis eſt, non potentioris ſed uniuerſæ reipublicæ utilitas.*

11 *Paratum eſt ei reipubl. exitium, in qua non leges Magiſtratibus, ſed legibus Magiſtratus præſunt: ſalus uerò ei in qua lex eſt domina Magiſtratuum: Magiſtratus uerò, legum ſerui.*

12 *Religio eſt fundamentum reipublicæ, ac proinde antiquior priorque eius cura eſſe debet ad rempublicam bene conſtituendam.*

13 Religionis ſiue cultus diuini hæc eſt deſcriptio in hoc loco, *Vt perſuaſum ſit hominum animis, Deum eſſe omnium rerum initium, medium, finem: illiuſque uim & potentiam per omnes Vniuerſi partes efficaciter permanare. Illius prouidentiam inuigilare rebus humanis: Iuſtitiam eſſe omnium ſcelerum uindicem atque ultricem, neque illius uindictam ullum mortalium euitaturum, qui eius legem uiolarit.* Cuius iuſtitiæ luculentiſſ. deſcriptionem iuuabit legere accuratius. *Deum eſſe ex patrijs ritibus colẽdum ait:* vt miſer ethnicus ſibiipſi repugnet, ſicuti ex variis locis hactenus perſpicuum eſt.

14 *Primum, antiquiſſimum, auguſtiſſimúmque omnium debitorum illud eſt, quo ijs obligati ſumus à quibus geniti ſumus & in hanc lucẽ educti. poſt Deum enim parentibus omnia debemus.*

15 *Parentibus noſmet, facultates noſtras, operam omnémque conatum debemus.*

16 *Parentes uereri & colere debemus, & maximè in ſenectute, quum noſtra opera maximè indigent.*

17 *Leues & temerarios liberorum in parentes ſermones Deus haud inultos feret.*

18 *Iratis parentibus æquum eſt liberos cedere.*

19 *Parentibus pulcherrima (.i. moderatiſsima) ſepultura tribuenda eſt.*

20 *Subſternenda eſt legibus præfatio, ad animos parandos.*

21 *Vniuerſa quadam honeſtatis conformatione inſtruendi ſunt animi, ut in ſingularibus & rebus & actionibus ipſi ſibi ſint lex.*

22 *Ad uim .i. ſuppliciorum denunciationem, adiungenda eſt ratio & perſuaſio: ac proinde lex debet eſſe duplex, non ſimplex.*

23 *Coniugiũ eſt fundamentũ generis humani: cuius ſunt hoſtes qui illud uel peruertunt uel confundunt.*

DE LEGIBVS
DIALOGVS
quartus.

a Acturus (vt notauimus) de ciuitate commodis legibus instituenda, opportune τὸ ὕπαρ inuenit in colonia quadam, cuius deducendæ cura Cliniæ Cretensi erat demandata. Agit igitur primo loco DE SITV CIVITATIS commodiori. quod etiam pertinebat ad legis præfationẽ. Eum autem ſitum præſtare docet, qui minime ſit ad commercia opportunitimus, ne mores ciuitatis corrumpantur. Maritimum autẽ ſitũ mercaturæ aptiſſimum idcirco condemnat, illiúſque ad benè moratæ ciuitatis conſtitutionem notat incommoda.

AGEDVM verò, ecquámnã conſtituendum eſt fore illam ciuitatẽ cui leges inſtituimus deſcribere? quod quidem non ita intellectum volo, vt quódnam ſit hoc tempore illius nomen, neque item quo in poſterum nomine appellanda ſit, inueſtigemus. (id enim ipſum vel ipſa coloniæ in eas oras deductio, vel locus, vel fluuii etiam fontíſve, vel deorum indigetum aliquis, ad auguſtum quoddam appellationis omen nouæ ciuitati nomen ſuum imponet) ſed illud potius quæro vtrum maritima erit an mediterranea. CL. Diſtat ferè, hoſpes, à mari hęc ciuitas de qua loquimur, ſtadiis octoginta. ATH. Ad ea loca adſúntne portus? an mare illud penitus eſt importuoſum? CL. Portuoſa eſt, & quidem opportunis in locis regio illa, hoſpes, quantum quidem fieri poteſt maximé. ATH. Papæ, quid ais? ager verò finitimus omniúmne eſt ferax, an quorundam penuria laborat? CL. Fert penè omnia, vt nullum fructuum genus propemodum deſideret. ATH. Vicinámne habet quandã ciuitatem? CL. Non valdè: ob eámque rem de deducenda ad eam colonia cogitamus. quum enim iam olim pulſi ab illis ſedibus fuiſſent incolę, tãta ſubſequuta eſt vaſtitas, vt longo inde temporis ſpatio iaceat regio deſolata. ATH. Ecquíſnam verò eſt agrorum, montium, ſyluarum, vniuerſæ denique regionis ſitus? CL. Perſimilis eſt tota reliquæ Cretæ, quod ad ingeniũ naturámque loci attinet. ATH. Aſperam igitur ipſam potius quàm æquis campis planam ſignificas? CL. Omnino. ATHEN. Non eſt igitur planè inſanabilis, neque inepta ad cultum ſuſcipiẽdum, vt melior cõmodiórque reddi poſſit. nam ſi mari proxima eſſet & portuoſa, nec ferret omnia, ſed multarum rerum indigeret, magno quodam ſeruatore opus ipſi eſſet, diuiníſque legumlatoribus, ne multiplices prauóſque mores huiuſmodi regionis natura contraheret. Nunc verò locus hanc habet opportunitatem ad has leuandas difficultates, quia ſtadiis octoginta remota eſt à mari. propius tamen certè ad mare ſita eſt quàm oporteat, quanto magis commodos portus ha-

ΝΟ'ΜΩΝ
ΔΙΑ'ΛΟΓΟΣ
τέταρτος.

A ΦΕ'ΡΕ ΔΗ', τίνα δεῖ διανοηθῆναί ποτε τὴν πόλιν ἔσεσθαι; λέγω δέ, οὔτι τοὔνομα αὐτῆς ἐρωτῶν ὅ,τι ποτ' ἐστὶ τὸ νῦν, οὐδ' εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ὅ,τι δεήσει καλεῖν αὐτήν· (τοῦτο μὲν γὰρ τάχ' ἂν ἴσως καὶ ὁ κατοικισμὸς αὐτῆς, ἤ τις τόπος, ἢ ποταμοῦ τινός, ἢ κρήνης, ἢ θεῶν ἐπωνυμία τῶν ἐν τῷ τόπῳ προσθείη τὴν αὐτῶν φήμην καινῇ γιγνομένῃ τῇ πόλει) τόδε δὲ περὶ αὐτῆς ἐστὶν ὃ βουλόμενος μᾶλλον ἐπερωτῶ, πότερον ἐπιθαλαττίδιος ἔσται τις, ἢ χερσαία. ΚΛ. Σχεδόν, ὦ ξένε, ἀπέχει θαλάττης γε ἡ πόλις ἧς πέρι τὰ νῦν δὴ λεχθέντα ἡμῖν, εἰς τινας ὀγδοήκοντα σταδίους. ΑΘΗ. Τί δέ; λιμένες ἆρ' εἰσὶ κατὰ ταῦτα αὐτῆς; ἢ τὸ παράπαν ἀλίμενος; ΚΛ. Εὐλίμενος μὲν οὖν ἐστι ταύτῃ γε ὡς δυνατόν ἐστι μάλιστα, ὦ ξένε. ΑΘΗ. Παπαί, οἷον λέγεις· τί δέ; περὶ αὐτὴν ἡ χώρα, πότερα πάμφορος, ἢ καὶ τινῶν ἐπιδεής; ΚΛ. Σχεδὸν οὐδενὸς ἐπιδεής. ΑΘΗΝ. Γείτων δὲ αὐτῆς πόλις ἆρ' ἔσται τις πλησίον; ΚΛ. Οὐ πάνυ. διὸ καὶ κατοικίζεται. παλαιὰ γάρ τις ἐξοίκισις ἐν τῷ τόπῳ γενομένη τὴν χώραν ταύτην ἔρημον ἀπείργασται χρόνον ἀμήχανον ὅσον. ΑΘ. Τί δ' αὖ πεδίων τε καὶ ὀρῶν καὶ ὕλης πῶς μέρος ἑκάστων ἡμῖν εἴληχε; ΚΛ. Προσέοικε τῇ τῆς ἄλλης Κρήτης φύσει ὅλη. ΑΘΗ. Τραχυτέραν αὐτὴν ἢ πεδινωτέραν ἂν λέγοις. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Οὐ τοίνυν ἀνίατός γε ἂν εἴη πρὸς ἀρετῆς κτῆσιν. εἰ μὲν γὰρ ἐπιθαλαττία τε ἔμελλεν εἶναι καὶ εὐλίμενος καὶ μὴ πάμφορος, ἀλλ' ἐπιδεὴς πολλῶν, μεγάλου τινὸς ἔδει σωτῆρός τε αὐτῇ, καὶ νομοθετῶν θείων τινῶν, εἰ μὴ πολλά τε ἔμελλεν ἤθη καὶ ποικίλα καὶ φαῦλα ἕξειν, τοιαύτη φύσει γενομένη· νῦν δὲ παραμύθιον ἔχει τὸ τῶν ὀγδοήκοντα σταδίων. ἐγγύτερον μέντοι τοῦ δέοντος κεῖται τῆς θαλάττης σχεδόν, ὅσον εὐλιμενωτέραν αὐτήν φῄς

Cũ τοῦτο ſubau ex præc. τοὔνομα. uerùm e uerbum ſcir. aut aliquod ta deeſſe uidetur.

B C D

Poſſunt hæc interrog. etia gi, ut Fic. qui legere placui

εἶναι. ὅμως δὲ ἀγαπητὸν καὶ τοῦτο. πρόσοικος γὰρ θάλαττα χώρᾳ, τὸ μὲν παρ' ἑκάστην ἡμέραν ἡδύ, μάλα γε μὴν ὄντως ἁλμυρὸν καὶ πικρὸν γειτόνημα. ἐμπορίας γὰρ καὶ χρηματισμοῦ διὰ καπηλείας ἐμπιπλᾶσα αὐτήν, ἤθη παλίμβολα καὶ ἄπιστα ταῖς ψυχαῖς ἐντίκτουσα, αὐτήν τε πρὸς αὑτὴν τὴν πόλιν ἄπιστον καὶ ἄφιλον ποιεῖ, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὡσαύτως. παραμύθιον δὲ δὴ πρὸς ταῦτα καὶ τὸ πάμφορος εἶναι κέκτηται. τραχεῖα δὲ οὖσα δῆλον ὡς οὐκ ἂν πολύφορός τε εἴη καὶ πάμφορος ἅμα. τοῦτο γὰρ ἔχουσα, πολλὴν ἐξαγωγὴν ἂν παρεχομένη, νομίσματος ἀργυροῦ καὶ χρυσοῦ πάλιν ἀντεμπίμπλαιτ' ἄν· οὗ μεῖζον κακόν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πόλει ἀνθ' ἑνὸς ἓν οὐδὲν ἂν γίγνοιτο εἰς γενναίων καὶ δικαίων ἠθῶν κτῆσιν, ὡς ἔφαμεν (εἰ μεμνήμεθα) ἐν τοῖς πρόσθεν λόγοις. ΚΛ. Ἀλλὰ μεμνήμεθα· καὶ συγχωροῦμεν τότε λέγειν ἡμᾶς ὀρθῶς καὶ τανῦν. ΑΘΗ. Τί δὲ δή; ναυπηγησίμης ὕλης ὁ τόπος ἡμῖν τῆς χώρας πῶς ἔχει; ΚΛ. Οὐκ ἔστιν οὔτε τις ἐλάτη λόγου ἀξία, οὔτ' αὖ πεύκη· κυπάριττός τε οὐ πολλή· πίτυν τ' αὖ καὶ πλάτανον ὀλίγην ἂν εὕροι τις· οἷς δὴ πρὸς τὰ τῶν ἐντὸς τῶν πλοίων μέρη ἀναγκαῖον τοῖς ναυπηγοῖς χρῆσθαι ἑκάστοτε. ΑΘΗ. Καὶ ταῦτα οὐκ ἂν κακῶς ἔχοι τῇ χώρᾳ τῆς φύσεως. ΚΛ. Τί δή; ΑΘΗ. Μιμήσεις πονηρὰς μιμεῖσθαι τοὺς πολεμίους μὴ ῥᾳδίως δύνασθαι τινὰ πόλιν, ἀγαθόν. ΚΛ. Εἰς δὴ τί τῶν εἰρημένων βλέψας, εἶπες ὃ λέγεις; ΑΘΗ. Ὦ δαιμόνιε φύλαττέ με, εἰς τὸ κατ' ἀρχὰς εἰρημένον ἀποβλέπων, τὸ περὶ τῶν Κρητικῶν νόμων, ὡς πρὸς ἕν τι βλέποιεν. καὶ δὴ καὶ τοῦτ' ἐλέγετον αὐτὸ εἶναι σφὼ τὸ πρὸς τὸν πόλεμον. ἐγὼ δὲ ὑπολαβὼν εἶπον ὡς ὅτι μὲν εἰς ἀρετήν ποι βλέποι τὰ τοιαῦτα νόμιμα κείμενα, καλῶς ἔχοι· τὸ δ' ὅτι πρὸς μέρος, ἀλλ' οὐ πρὸς πᾶσαν, σχεδὸν οὐ πάνυ ξυνεχώρουν. νῦν οὖν ὑμεῖς μοι τῆς παρούσης νομοθεσίας ἀντιφυλάξατε ἑπόμενοι ἐὰν ἄρα τι μὴ πρὸς ἀρετὴν τεῖνον, ἢ πρὸς ἀρετῆς μόριον, νομοθετῶ. τοῦτον γὰρ δὴ τίθεσθαι τὸν νόμον ὀρθῶς ὑποτίθεμαι μόνον, ὃς ἂν δίκην τοξότου ἑκάστοτε στοχάζηται τούτου, ὅτῳ

A bere illam dicis. hoc tamen ſatis eſſe videtur. Mare nimirum regioni proximum, quotidie quidem eſt iucundum quiddam: ea tamen vicinia omnino nimium eſt & ſalſuginoſa & amara. nam quum mercium & pecuniarum copia ſeipſam repleat, cauponariæ ſiue inſtitoriæ miniſteriis, fit vt verſatiles infidóſque mores ſuorum hominum animis ingeneret: ac proinde huiuſmodi efficiatur, vt neque ipſa ſecū neq; cū aliis hominibus ſatis firma fide conſtet, neque ſatis ſanctè amicitiā colat. Aduerſus has tamen difficultates hoc habet remediū, B quòd quum omnia ferat, fructuum quoque omnium ad vitam neceſſariorum aliquid habeat. ſed quum ſit aſpera, licet omnium fructuum ſit ferax, non poteſt tamen ſimul multorum fructuum copia abūdare. nam ſi largo prouentu exuberaret, multa aliò illi eſſent exportanda, eóque etiam ipſo aureo & argenteo nummo viciſſim repleretur: quo profectò nullum (vt ſummatim dicam) maius malum ciuitati contingere poſſit, ſi vnum vni conferatur & ſingula ex ea comparatione æſtimentur, quantum C quidem attinet ad generoſos iuſtóſque mores comparandos: quemadmodum à nobis eſt, ſi bene meminimus, hactenus explicatum. CL. At meminimus quidem: & illa tunc, & nūc iſta rectè dici concedimus. ATH. Quid veró? qualis eſt illius regionis ad comparandam materiam conſtruendis nauibus aptā opportunitas? CL. Neque illic abies eſt ad luculentiorem quempiam vſum idonea, neque picea, neque multa ſanè cupreſſus: & platanum quoque frequentiorem haudquaquam comperies: quibus nauium fabri ad internas nauium partes D neceſſariò vtuntur. ATH. Nec malè quidem his in rebus comparata eſt regionis ipſius natura. CL. Cur ita? ATH. Quoniā opportunū ſanè eſt & vtile ciuitatem huiuſmodi penuria laborare, vt hoſtes praua quadam imitatione non poſſit imitari. CL. Ad quámnam earū rerum quas quidem hactenus explicuerimus, hæc refers? ATH. Obſerua me, vir clariſſime, vt ad id quod de Cretēſibus legibus ſuprà diximus, animum intendas: quarum quidem vos vnum ſtatuebatis finē, Bellum. ego verò E veſtram illam ſententiam ita excepi, vt affirmarem hactenus rectè conſtitutas eſſe leges illas, quòd ad virtutem quodammodo referrentur: quoniam verò non ad vniuerſam ſed ad illius partem tantùm vnam ferè reſpicerent, equidem non ſatis illam hactenus poteram commendare. Nunc igitur in hac noua legum inſtitutione viciſſim me obſeruate, & me diligenter veſtigate, ſiquid lege modò ſanciam quod vel non ad vniuerſam ipſam virtutem, vel ad quandam illius partem referatur. Eum quippe ſolum rectè ferre leges arbitror, qui veluti collimans, ad eam rem ſemper animum intēdit, quam

ſolã eorũ quæ vera & ſempiterna bona ſunt quoddam aſſiduè conſequatur: cætera verò prætermittit, ſiue diuitias ſiue huiuſmodi quidpiam, quod quidem à virtute ſit diſiunctum atque ſeparatum. Prauam verò hoſtium imitationem tunc fieri dicebam, quum iuxta mare quiſpiam habitans ab hoſtibus violetur. Exempla ad hanc meam ſententiam illuſtrandam apponam: hoc tamen prǽfatus, vt abſit verbo inuidia, ne veterum iniuriarum memoriã videar velle refricare. Minos videlicet naualibus copiis, quibus magnopere pollebat, fretus olim, in eas anguſtias Atticam redegit, vt graue tributum penderet. Athenienſes verò nondum claſſe, vt nunc, inſtructi erãt ad bellum gerendum accommodata: neque verò in illa regione huiuſmodi arborũ copia erat vnde naues commodè fabricarentur. Itaque his difficultatibus cõſtringebantur, vt rei naualis imitatione nautæ ipſi euaderent continuò, hoſtiúmque vim & iniuriam propulſarent. melius verò ipſis res ceſſiſſet, ſi ſæpius adoleſcentes ſeptem amiſiſſent, quàm vt ea quæ ipſis acciderũt perpeterentur: nempe vt pro terreſtribus & legitimis copiis, conſuetudinem inducerent claſſis inſtruendæ, ac proinde diſcerent curſim in naues inſilire, & citò inde regredi, & nihil tamen turpe idcirco facere arbitrari: dum non audent ingruentium hoſtium impetum ſuſtinere, & ſe in mortis diſcrimen coniicere, ſed fortuitas temerariáſque occaſiones prętexunt, eáſque expeditas habent maximè, cur & arma deſerant & ordinem, neque tamen ideo turpis ab illis fuga cenſeatur. Huiuſmodi verò ex nautica militia voces audire cõtingit, non vlla quidem laude, ſed innumerabilibus quibuſdam vituperationibus digniſſimas. nunquam enim ad prauos mores cõſentaneum eſt aſſuefacere, optimã præſertim ciuium partem. Ex Homero etiam id animaduerti poterat, morem illum nauticæ militiæ minimè eſſe honeſtum. Vlyſſes enim apud ipſum increpat Agamẽnonem, qui, quum Græci à Troianis premerentur, naues in mare deducere iubebat. quod moleſtè ferens Vlyſſes, indignabundus ait,

Túne iubes, pugnæ dum ſæuit dirior æſtus,
In mare deduci naues, ne vota periclis
Troianis mage ſuccedant noſtris, & clade nefanda?
Nauibus haud etenim inſtructis dein bella parabunt
Argiui, at trepido fugitabunt pectore Martem:

Σχήσουσιν πολέμου νηῶν ἅλαδ' ἑλκομενάων,

A αἰ συνεχῶς τούτων τῶν ἀεὶ καλῶν τι ξυνέπηται μόνῳ· τὰ δὲ ἄλλα ξύμπαντα παραλείπῃ, ἐάν τέ τις πλοῦτος, ἐάν τε ἄρα τι τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ὂν τυγχάνῃ, αὐτῶν τῶν προειρημένων. τὴν δὲ δὴ μίμησιν ἔλεγον τὴν τῶν πολεμίων τὴν κακὴν, τοιάδε γίγνεσθαι, ὅταν οἰκῇ μέν τις πρὸς θαλάττῃ, λυπῆται δ' ὑπὸ πολεμίων· οἷον· φράσω γὰρ, οὔτι μνησικακεῖν βουλόμενος ὑμῖν· Μίνως γὰρ δή ποτε τοὺς οἰκοῦντας τὴν Ἀττικὴν παρεστήσατο εἰς B χαλεπήν τινα φορὰν δασμοῦ, δύναμιν πολλὴν κατὰ θάλατταν κεκτημένος. οἱ δ' οὔτε πω πλοῖα ἐκέκτηντο, καθάπερ νῦν, πολεμικά· οὔτ' αὖ τὴν χώραν πλήρη ναυπηγησίμων ξύλων, ὥστ' εὐμαρῶς ναυτικὴν παρασχέσθαι δύναμιν. οὐκ οὖν οἷοί τ' ἐγένοντο διὰ μιμήσεως ναυτικῆς αὐτοὶ ναῦται γενόμενοι, εὐθὺς τότε τοὺς πολεμίους ἀμύνασθαι. ἔτι γὰρ ἂν πλεονάκις ἑπτὰ ἀπολέσαι παῖδας αὐτοῖς συνήνεγκε, πρὶν ἀντὶ πεζῶν ὁπλιτῶν C νομίμων, ναυτικοὺς γενομένους, ἐθισθῆναι, πυκνὰ ἀποπηδῶντας δρομικῶς εἰς τὰς ναῦς, ταχὺ πάλιν ἀποχωρεῖν, καὶ δοκεῖν μηδὲν αἰσχρὸν ποιεῖν, μὴ τολμῶντας ἀποθνήσκειν, μένοντας ἐπιφερομένων πολεμίων· ἀλλ' εἰκυίας αὐτοῖς γίνεσθαι προφάσεις καὶ σφόδρα ἑτοίμας, ὅπλα τε ἀπολλῦσι, καὶ φεύγουσι δή τινας οὐκ αἰσχρὰς, ὥς φασι, φυγάς. ταῦτα γὰρ ἐκ ναυτικῆς ὁπλιτείας ῥήματα φασὶ ξυμβαίνειν, οὐκ ἄξια ἐπαίνων πολλάκις μυρίων, D ἀλλὰ τοὐναντίον. ἔθη γὰρ πονηρὰ οὐδέποτε ἐθίζειν δεῖ, καὶ ταῦτα, τὸ τῶν πολιτῶν βέλτιστον μέρος. ἦν δέ που τοῦτό γε καὶ παρ' Ὁμήρου λαβεῖν, ὅτι τὸ ἐπιτήδευμα ἦν τὸ τοιοῦτον οὐ καλόν. Ὀδυσσεὺς γὰρ αὐτῷ λοιδορεῖ τὸν Ἀγαμέμνονα, τῶν Ἀχαιῶν τότε ὑπὸ τῶν Τρώων κατεχομένων τῇ μάχῃ, κελεύοντα τὰς ναῦς εἰς τὴν θάλατταν καθέλκειν. ὁ δὲ χαλεπαίνει τε αὐτῷ, καὶ λέγει,

Ὃς κέλεαι, πολέμοιο συνεσταότος καὶ ἀϋτῆς, (E)
Νῆας ἐϋσσέλμους ἅλαδ' ἕλκειν· ὄφρ' ἔτι μᾶλλον
Τρωσὶ μὲν εὐκτὰ γένηται, ἐελδομένοισι περ ἔμπης,
Ἡμῖν δ' αἰπὺς ὄλεθρος ἐπιρρέπῃ. οὐ γὰρ Ἀχαιοὶ
Ἀλλὰ ἀποπτανέουσιν, ἐρωήσουσι δὲ χάρμης.

Intell. οἷον, Μ[ίνως] &c. nã q[uæ] in medio ſunt, p[er] parentheſin p[o]ſita ſunt. & [va]cat γὰρ poſt Μίνως.

Alia lectio eſt [μο]νίμων, quã ſequitur.

Legitur etiã [φασὶ] ξυμβα[ίνειν] & ita legere malo.

Iliad. ξ.

A Ἔνθα κε σὴ βουλὴ δηλήσεται. οἱ ἀγρεύς.

Ταῦτ' οὖν ἐγίγνωσκε καὶ ἐκεῖνος, ὅτι κακὸν ἐν θαλάττῃ τριήρεις ὁπλίταις παρεστῶσαι μαχομένοις· καὶ λέοντες ἂν ἐλάφους ἐθισθεῖεν φεύγειν, τοιούτοις ἔθεσι χρώμενοι. πρὸς δὲ τούτοις, αἱ διὰ τὰ ναυτικὰ πόλεων δυνάμεις ἅμα σωτηρίᾳ τιμὰς οὐ τῷ καλλίστῳ τῶν πολεμικῶν ἀποδιδόασι. διὰ κυβερνητικῆς γὰρ καὶ πεντηκονταρχίας, καὶ ἐρετικῆς παντοδαπῶν καὶ οὐ πάνυ σπουδαίων ἀνθρώπων B γιγνομένης, τὰς τιμὰς ἑκάστοις οὐκ ἂν δύναιτο ὀρθῶς ἀποδιδόναι τις. καίτοι πῶς ἂν ἔτι πολιτεία γίγνοιτο ὀρθή, τούτου στερομένη; ΚΛ. Σχεδὸν ἀδύνατον. ἀλλὰ μήν, ὦ ξένε, τήν γε περὶ Σαλαμῖνα ναυμαχίαν τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς βαρβάρους γενομένην ἡμεῖς γε οἱ Κρῆτες τὴν Ἑλλάδα φαμὲν σῶσαι. ΑΘΗΝ. Καὶ γὰρ οἱ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων λέγουσι ταῦτα. ἡμεῖς δέ, ὦ φίλε, ἐγώ τε καὶ ὅδε Μέγιλλος, φαμὲν τὴν C πεζὴν μάχην τὴν ἐν Μαραθῶνι γενομένην καὶ ἐν Πλαταιαῖς, τὴν μὲν ἄρξαι τῆς σωτηρίας τοῖς Ἕλλησι, τὴν δὲ τέλος ἐπιθεῖναι· καὶ τὰς μὲν βελτίους τοὺς Ἕλληνας ποιῆσαι, τὰς δὲ οὐ βελτίους· ἵν' οὕτω λέγωμεν περὶ τῶν τότε ξυσσωσασῶν ἡμᾶς μαχῶν. πρὸς γὰρ τῇ περὶ Σαλαμῖνα τὴν περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον σοὶ προσθήσω κατὰ θάλατταν μάχην. ἀλλὰ γὰρ ἀποβλέποντες νῦν πρὸς πολιτείας ἀρετὴν καὶ χώρας φύσιν σκοπούμεθα, D καὶ νόμων τάξιν· οὐ τὸ σώζεσθαί τε καὶ εἶναι μόνον ἀνθρώποις τιμιώτατον ἡγούμενοι, (καθάπερ οἱ πολλοὶ) τὸ δ' ὡς βελτίστους γίγνεσθαί τε καὶ εἶναι, τοσοῦτον χρόνον ὅσον ἂν ὦσιν. εἴρηται δ' ἡμῖν, οἶμαι, καὶ τοῦτο ἐν τοῖς πρόσθεν. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗ. Τοῦτο τοίνυν σκοπώμεθα μόνον, εἰ κατὰ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἐρχόμεθα, βελτίστην οὖσαν πόλεσι κατοικίσεων πέρι καὶ νομοθεσιῶν. ΚΛ. Καὶ πολύ γε. E ΑΘΗ. Λέγε δὴ τοίνυν τὸ τούτοις ἑξῆς, τίς ὁ κατοικιζόμενος ὑμῖν λεὼς ἔσται· πότερον ἐξ ἁπάσης Κρήτης ὁ ἐθέλων, ὡς ὄχλου τινὸς ἐν ταῖς πόλεσιν ἑκάσταις γεγενημένου πλείονος ἢ κατὰ τὴν ἐκ τῆς γῆς τροφήν. οὐ γάρ που τὸν βουλόμενόν γε Ἑλλήνων συνάγετε. καίτοι τινὰς ὑμῖν ἔκ τε Ἄργους ὁρῶ καὶ Αἰγίνης καὶ ἄλλοθεν τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν χώραν κατῳ-

Noxa tuum tunc conſilium funeſta ſequetur.

In ea igitur Homerũ quoque fuiſſe ſentẽtia perſpicuum eſt, Obeſſe triremes ad pugnãtium fugam paratas: quandoquidem vel leones his moribus vſi, ceruos fugere conſueſcerent. Præterea, ciuitatum potentiæ quæ naualium copiarum adiumentis ſalutem re feliciter geſta ſibi pepererunt, honores & præmia haudquaquã ei retribuũt qui præſtãtiſſimè rem geſſerit. nam quum & arte gubernatoria, & quinquaginta virorum principatu, ipſóque etiam remigio, & variorum viliúmque hominum miniſteriis res naualis geratur, non poteſt quiſquam honores ſingulis rectè tribuere. Quo modo verò rectè ſe habere poſſit ciuitas, ſi hac præmiorum preſtatione fuerit priuata? CL. Vix ac ne vix quidem fieri poteſt. verumtamen, hoſpes, nos Cretenſes affirmamus, naualem illam pugnam ad Salaminem aduerſus barbaros geſtam Græciæ ſalutẽ peperiſſe. ATH. Et hoc quidẽ multi & Græcorum & barbarorũ affirmant: ego autem & hic Megillus, mihi crede, affirmamus pedeſtrem illam ad Marathonem & Platæas pugnam, vnam quidem, ſalutis principium, alteram verò, finem extitiſſe: & in his quidem duabus pugnis meliores euaſiſſe Græcos, in cęteris non item: vt de pręliis quibus ad ea tempora pariter ſumus ſeruati, ita loquamur. Bello enim ad Salaminem geſto illud adiungo nauale prælium quod in Artemiſio commiſſum fuit. Nos autem modò ciuilis diſciplinę virtutem nobis proponentes, & regionis naturam & legum ordinem conſideramus. non enim id ſolum in ſummo pretio ducendũ arbitramur, vt eo tum ex periculo eripiamur & ſtatum noſtrum incolumem conſeruemus, quemadmodum vulgus exiſtimat: ſed vt quandiu ſunt, optimi ſint. quod in ſuperioribus, vt quidem opinor, à nobis eſt expoſitum. CL. Quidni? ATH. [a] Illud igitur ſolùm attendamus, ſi eodem primordio arceſſamus hanc diſquiſitionem vt inueſtigemus ecquæ nam ſit optima ratio & via ferendarum legum, condendarúmque ciuitatum, propter quas illæ inſtituuntur, & quæ nam maximè ſalutares. CL. Et id quidem maximé. ATH. Expone igitur id quod deinceps ſequitur, ecquis ſit ille populus cui cogitamus ſedes ad habitãdum accommodare: vtrum quicunque velint, ex vniuerſa Creta ad hanc coloniã accenſeantur, vt in ſingulis ciuitatibus nimis exuberans populi multitudo exhauriatur: an delectus fiet pro victus ratione qui ex terra colligi poſſit. non enim quẽlibet indiſcriminatim ad hãc coloniã admittetis. quanquã video ex Argis & AEgina, aliiſque Græciæ partibus, homines regionem hãc

[a] Secundus locus iſtiꝰ diſputationis, ad præfationem quoque pertinens, DE OCCASIONIBVS CIVITATVM CONSTITVENDARVM: cui nouum quoque de ferẽdarum legũ ratione locũ mox adiũget. Docet igitur quibus occaſionibus ciuitatũ ſedes ſæpenumero cõmutentur. Generalem autem ſermonem inſtituto ſuo accommodat.

habitare. Id verò de quo nunc ſermo eſt inſtitutus, dic ſodes, vnde futura ſit horum nunc ciuium multitudo. CL. Ex vniuerſa Creta futuram exiſtimo, & inter reliquos qui ex Peloponneſo venient, opinor, recipientur, vtpote nobis viciniores. & quod modò dicebas, verum ſanè eſt, ex Argis nimirum iſtos eſſe. Etenim quod maximè noſtratium hominum genus commendatur, Gortynicum eſt, quod ex ipſa Peloponneſiaca Gortyne huc commigrauit. ATH. Verùm non æquè facilis illa in vnũ cõmigratio ciuitatibus ſolet exiſtere: quoniam examinum in morem minimè fit, vt genus vnum amicum inter ſe ab amicis ex vna quapiam regione proficiſcens, aut agrorum anguſtiis circumſeſſum atque circumuallatũ, aut alia huiuſmodi neceſſitate coactum in aliena commigret. fit etiam aliquando vt dum ſeditionibus conflictatur, vna ciuitatis pars cogatur peregrinas ſedes quærere, & ita aliò commeare. Vniuerſa etiam aliquando ciuitas bello victa & funditus deleta, in commune quoddam exilium ſecedit.[a] Hæc autem omnia partim facilia ſunt, vt & in noua habitatione diſponantur, & legibus iterum conſtitutis gubernentur, partim etiam difficilia. nam quod genus vnũ eſt, vnius linguæ earundémque legum inſtitutis & vinculis continetur, quum etiam eorundem ſacrorum vna ſit conſtánſque communitas. ideo mutua quadam amicitia copulantur: nihilominus tamen & leges alias & alium gubernationis modum à domeſtico priſtinóque diſcrepantem non facilè patitur. quod verò propter legum ſuarum prauitatem ſeditionibus agitatum fuit, quum primos illos mores à quibus tamen corruptum eſt, vi cõſuetudinis deſideret, omnino accidit vt præfractum ſe peruicacémque ei qui & ſedes accommodet & leges, exhibeat. Quod autem ex variis confluxit hominum generibus, leges nouas fortaſſe lubentius auſcultabit: at perdifficile eſt & longi temporis opus, vt conſpirare, & tanquam ſub vno iugo ſingulatimeq́ui ſolent, cõuenire & quaſi coaleſcere omnes queãt. legum tamen cõſtituendarum ciuitatúmque componendarũ peritia ad eos maximè pertinet qui cumulatam quãdam abſolutámque virtutem ſunt conſequuti. CL. Id quidem apparet. at in quem finem hæc dixeris, velim à te dilucidius explicari. ATH. Dum de ipſis legiſlatoribus agere inſtituerem & illos etiam commẽdare vellẽ, humile quiddam & vile mihi videtur excidiſſe. quod tamen ſi opportunè dicamus, nullum profectò faceſſet negotium. quid enim tandẽ nũc indignor, quũ is rerũ humanarũ ſtatus eſſe videatur? CL. Qua de re dicis? ATH. Dicturus erã, neminẽ vnquã homi-

[a] Tertius locus, cum ſecundo planè coniũctus, DE LEGVM INSTITVENDARVM RATIONE: id eſt, Quænam commodiores leges ciuitati debeant perſcribi, & quænam melior ſit politiæ forma. De variis autem rerumpublicarum formis diſputat copioſè: &, quum omnes ſuo modo vel bonæ vel malæ eſſe poſſint, oſtendit nullam eſſe poſſe Rẽpublicam ſine legibus quæ videlicet diuinũ ſit quiddam & præter ſortem humanã eximium.

A κισμένοις. ὃ δὲ δὴ παρ᾽ ἡμῖν λέγε, πόθεν ἔσεσθαι φῂς στρατόπεδον τῶν πολιτῶν τανῦν. ΚΛ. Ἔκ τε Κρήτης ξυμπάσης ἔοικε γενήσεσθαι· καὶ τῶν ἄλλων δὲ Ἑλλήνων μάλιστα μοὶ φαίνονται τοὺς ἀπὸ Πελοποννήσου προσδέξεσθαι συνοίκους. καὶ γὰρ ὃ νῦν δὴ λέγεις, ἀληθὲς φράζεις, ὡς ἐξ Ἄργους εἰσί. καὶ τό γε μάλιστ᾽ εὐδοκιμοῦν τανῦν ἐνθάδε γένος, τὸ Γορτυνικόν· ἐκ Γόρτυνος γὰρ τυγχάνει ἀπῳκηκὸς ταύτης τῆς Πελοποννησιακῆς.

B ΑΘΗ. Οὐ τοίνυν εὔκολος ὁμοίως γίγνοιτ᾽ ἂν ὁ κατοικισμὸς ταῖς πόλεσιν, ὅταν μὴ τὸν τῶν ἑσμῶν γίγνηται τρόπον· ἓν γένος ἀπὸ μιᾶς ἰὸν χώρας οἰκίζηται, φίλον παρὰ φίλων, στενοχωρίᾳ τινὶ πολιορκηθὲν γῆς, ἤ τισιν ἄλλοις τοιούτοις παθήμασιν ἀναγκασθέν. ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ στάσεσι βιαζόμενον ἀναγκάζοιτ᾽ ἂν ἑτέρωσε ἀποξενοῦσθαι πόλεως τι μέρος. ἤδη δέ ποτε καὶ ξυνάπασα πόλις τινῶν ἔφυγεν, ἄρδην κρείττονι κρατηθεῖσα πολέμῳ. ταῦτ᾽

C οὖν πάντ᾽ ἐστὶ τῇ μὲν ῥᾷω κατοικίζεσθαί τε καὶ νομοθετεῖσθαι, τῇ δὲ, χαλεπώτερα. τὸ μὲν γὰρ ἕν τι εἶναι γένος ὁμόφωνον καὶ ὁμόνομον, ἔχει τινὰ φιλίαν, κοινωνὸν ἱερῶν ὂν καὶ τῶν τοιούτων πάντων· νόμους δ᾽ ἑτέρους καὶ πολιτείας ἄλλας τῶν οἴκοθεν οὐκ εὐπετῶς ἀνέχεται. τὸ δ᾽ ἐνίοτε πονηρίᾳ νόμων ἐστασιακὸς, καὶ διὰ συνήθειαν ζητοῦν ἔτι χρῆσθαι τοῖς αὐτοῖς ἤθεσι, δι᾽ ἃ καὶ πρότερον ἐφθάρη, χαλεπὸν τῷ κατοικίζοντι καὶ νομοθετοῦντι καὶ δυσ-

D πειθὲς γίγνεται. τὸ δ᾽ αὖ παντοδαπὸν ἐς ταὐτὸ ξυνερρυηκὸς γένος, ὑπακοῦσαι μὲν τινῶν νόμων καινῶν τάχα ἂν ἐθελήσειε μᾶλλον· τὸ δὲ συμπνεῦσαι, καὶ καθάπερ ἵππων ζεῦγος καθ᾽ ἕνα εἰς ταὐτὸν (τὸ λεγόμενον) ξυμφυσῆσαι, χρόνου πολλοῦ, καὶ παγχάλεπον. ἀλλ᾽ ὅμως ἐστὶ νομοθεσία καὶ πόλεων οἰκισμοὶ, πάντων τελεώτατον πρὸς ἀρετὴν ἀνδρῶν. ΚΛ. Εἰκός. ὅπη δ᾽ αὖ βλέπων τοῦτ᾽ εἴρηκας, φράζ᾽ ἔτι σαφέστερον. ΑΘΗ.

E Ὦ 'γαθὲ, ἔοικα, περὶ νομοθετῶν ἐπαινῶν καὶ σκοπῶν, ἅμα ἐρεῖν τι καὶ φαῦλον. ἀλλ᾽ ἐὰν πρὸς καιρόν τινα λέγωμεν, πρᾶγμα οὐδὲν γίγνοιτ᾽ ἂν ἔτι. καίτοι τί ποτε δυσχεραίνω; σχεδὸν γάρ τοι πάντα οὕτως ἔοικεν ἔχειν τἀνθρώπινα. ΚΛ. Τοῦ δὴ πέρι λέγεις; ΑΘ. Ἔμελλον λέγειν ὡς οὐδεὶς ποτὲ ἀνθρώπων

In praeced. ... ἱππέων & ... φῦσαι, pro i... & ξυμφυ... ut in uet. ... gitur etiam ... ὄντως ἐστὶ ...

In uet. ὦ 'γ... gitur praec... bis Cliniae. & ἐπαινῶν sc... est, non ἐπ...

οὐδεὶς

οὐδὲν νομοθετεῖ, τύχαι δὲ καὶ ξυμφοραὶ παντοῖαι πίπτουσαι παντοίως νομοθετοῦσι τὰ πάντα ἡμῖν. ἢ γὰρ πόλεμός τις βιασάμενος ἀνέτρεψε πολιτείας καὶ μετέβαλε νόμους, ἢ πενίας χαλεπῆς ἀπορία. πολλὰ δὲ καὶ νόσοι ἀναγκάζουσι καινοτομεῖν, λοιμῶν τε ἐμπιπτόντων, καὶ χρόνον ἐπὶ πολὺν ἐνιαυτῶν πολλῶν πολλάκις ἀκαιρία. ταῦτα δὴ πάντα προϊδών τις, ἄιξειεν ἂν εἰπεῖν ὅπερ ἐγὼ νῦν δή, τὸ θνητῶν μὲν μηδένα νομοθετεῖν μηδέν, τύχας δ' εἶναι σχεδὸν ἅπαντα τὰ ἀνθρώπινα πράγματα. τὸ δ' ἔστι περί τε ναυτιλίαν καὶ κυβερνητικὴν καὶ ἰατρικὴν καὶ στρατηγικὴν, πάντα ταῦτ' εἰπόντα, δοκεῖν εὖ λέγειν· ἀλλὰ γὰρ ὁμοίως αὖ καὶ τόδε ἐστὶ λέγοντα, εὖ λέγειν ἐν τοῖς αὐτοῖς τούτοις. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘΗ. Ὡς θεὸς μὲν πάντα καὶ μετὰ θεοῦ τύχη καὶ καιρὸς τἀνθρώπινα διακυβερνῶσι ξύμπαντα. ἡμερώτερον μὴν τρίτον ξυγχωρῆσαι, τούτοις δεῖν ἕπεσθαι τέχνην. καιρῷ γὰρ χειμῶνος ξυλλαβέσθαι κυβερνητικὴν, ἢ μή, μέγα πλεονέκτημα ἔγωγ' ἂν θείην. ἢ πῶς; ΚΛ. Οὕτως. ΑΘ. Οὐκοῦν καὶ τοῖς ἄλλοις ὡσαύτως κατὰ τὸν αὐτὸν ἂν ἔχοι λόγον; καὶ δὴ καὶ νομοθεσίᾳ ταὐτὸν τοῦτο δοτέον, τῶν ἄλλων ξυμπιπτόντων ὅσα δεῖ χώρᾳ ξυντυχεῖν, εἰ μέλλει ποτὲ εὐδαιμόνως οἰκήσειν, τὸν νομοθέτην ἀληθείας ἐχόμενον τῇ τοιαύτῃ παραπεσεῖν ἑκάστοτε πόλει δεῖν. ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΑΘΗ. Οὐκοῦν ὅ γε πρὸς ἕκαστόν τι τῶν εἰρημένων ἔχων τὴν τέχνην, κἂν εὔξασθαί που δύναιτο ὀρθῶς τι παρὸν αὐτῷ διὰ τύχης, τῆς τέχνης ἂν μόνον ἐπιδέοι; ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗ. Οἵ τε ἄλλοι γε δὴ πάντες οἱ νῦν δὴ ῥηθέντες, κελευόμενοι τὴν αὐτῶν εὐχὴν εἰπεῖν, εἴποιεν ἄν. ἢ γάρ; ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗ. Ταὐτὸν δὴ καὶ νομοθέτης, οἶμαι, δράσειεν. ΚΛ. Ἔγωγ' οἶμαι. ΑΘ. Φέρε δὴ νομοθέτα (πρὸς αὐτὸν φῶμεν) τί σοι καὶ πῶς πόλιν ἔχουσαν δῶμεν, ὃ λαβὼν, ἕξεις ὥστ' ἐκ τῶν λοιπῶν αὐτὸς τὴν πόλιν ἱκανῶς διοικῆσαι; τί μετὰ τοῦτ' εἰπεῖν ὀρθῶς ἐστίν; ἆρα τὴν τοῦ νομοθέτου φράζωμεν τοῦτο; ἢ γάρ; ΚΛ. Ναί. ΑΘΗ. Τόδε. τυραννουμένην μοι δότε τὴν πόλιν, φήσει. τύραννος δ' ἔστω νέος, καὶ μνήμων, καὶ εὐμαθής, καὶ ἀνδρεῖος, καὶ μεγαλοπρεπὴς φύσει. ὃ δὲ καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέγομεν δεῖν ἕπεσθαι ξύμπασι τοῖς τῆς ἀρετῆς μέρεσι, καὶ νῦν τῇ

[Margin: Scribitur etiam ἀ... ρεια. — Legitur etiam ... κυμ ὁμως. — ... παρὸν &c. ... ell. pro οὐ παρὼς.]

A nem lege ſancire quicquam, ſed fortunas caſúſque variè incidentes in hominum vitam, variè quoque & multipliciter omnes leges nobis ſuppeditare. nam vel bellum aliquod violenter peruertit rerum publicarum ſtatum & cõmutat leges, vel ſummæ cuiuſdam penuriæ difficultas. ſępenumero etiam publicorũ morborum incõmoda cogunt multa innouare, dum vel diuturnæ peſtis lues graſſatur, vel multorum annorum incommoda & importuna tempeſtas. Hæc ſiquis animaduertat, liberè & expeditè prorumpet ad ea quæ modò dico, B Mortalium neminem leges condere, ſed humanas omnes res fortunæ & caſus fluctibus iactari. Quòd ſiquis in nauigandi etiam & gubernandi & medendi artibus, in ipſa etiam militari diſciplina hęc omnia ineſſe dixerit, rectè mihi quidem dicere videbitur: ſed rurſus & iſtud ſimiliter de ipſis bene dicitur. CL. Quidnã? ATH. Deũ quidem, & cum deo fortunam opportunitatémque res omnes humanas gubernare. Mitius verò & manſuetius illud tertium ſuperioribus adiungendum, Artem videlicet hæc comitari debere. C tempeſtate enim imminente plurimum præſtare arbitror, gubernatoriámne habeas artem, nécne. an quomodo dicendũ? CL. Ita prorſus. ATH. Nónne & in aliis eadem eſt ratio? atqui & legum inſtitutioni idem eſt tribuendum, vt quum alia concurrant quę ad felicem regionis ſtatum conducunt, legiſlator ipſe veritatis compos eiúſque veſtigiis accuratè inſiſtens, ipſi nullo modo deſit, ſed ad eam excolẽdam aſſiduò incumbat. CL. Veriſſimè loqueris. ATH. Nónne qui in ſingulis illis rebus arte valet, etiamſi optare D poſſit felicem rerum ſuarum ſucceſſum, eóque ipſo à fortuna id poſtulare: maximum tamen operis ſui momentum in arte verſari, illiúſque operam ac induſtriam deſiderare conſtituendum eſt? CL. Omnino. A. Cæteri quoq; omnes de quibus nũc verba fecimus, ſi iubeantur ſua vota enũtiare, ita nimirũ dixerint. nónne? CL. Prorſus ita. ATH. Idem quoque, mea quidem ſententia, faciet legiſlator. C. Idipſum, opinor. A. Age itaque, ſic eum rogemus: Dic ſodes, legiſlator, ecqualem tibi tradi ciui- E tatem deſideras, vt ipſe & per te in reliquis rebus eam rectè gubernare poſſis? Quidnã deinceps illum rectè dicturum arbitramur? illiúſne reſponſionem huiuſmodi afferemus? C. Certè. ATH. Hanc videlicet eam mihi date, quæ tyrannidi ſubiecta ſit. tyrannus autem ſit iuuenis, memoria valeat, ſit docilis & perſpicax, fortis, naturę quadam granditate magnificus. & quod in ſuperioribus omnes virtutis partes ſequi debere dicebamus, id animo quoque inſit

A tyrannico, ſi quid modò cętera ſint profutura. CL. Temperantiam mihi quidem ſignificare videtur hic hoſpes, mi Megille, in tyranni animo ineſſe oportere. nónne? ATH. Popularē, Clinia, equidē ſignifico: nō illam quidem quam quis rem amplificans & grandioribus vocabulis deſignans, Prudentiam appellandam eſſe euinceret: ſed eam ipſam affectionem, quæ in beſtiis & pueris illico apparet innata, vt alii ad voluptatem proniores, continentiores alii eſſe videantur. quod quidem continentiæ genus ſi ab aliis quæ dicuntur bonis ſeiungatur, parui faciendum eſſe diximus. B teneтis quod dico? CL. Tenemus. A. Hāc ergo naturam ad ſuperiores illas naturæ dotes adiungat tyrannus: quò videlicet Ciuitas & celerrimè & optimè, quantum fieri poteſt, eam adminiſtrationis formam conſequatur, qua feliciſſimè conſiſtat. nulla enim vel expeditior vel melior publicæ gubernationis forma aut eſt aut eſſe poteſt. CL. Ecquibus rationibus, hoſpes, id verum eſſe demonſtrari poteſt? ATH. Facilè id quidem, Clinia, intelligi poteſt quàm ſit naturæ conſentaneum. CL. Ecquídnam ais? C nunquid illud, ſi tyrannus iuuenis, ſit temperans, docilitate & memoria valeat, fortis, magnificus, felix? ATH. Adde nihil aliud, niſi vt, dum regnabit ipſe, laudabilis cōmodúſque exiſtat legiſlator, & res ei bene & feliciter eueniat. nam ſi hoc ad cætera acceſſerit, omnia propemodum quæ dederit Deus, quæ dare ſolet quoties ciuitatem aliquam vult reddere felicem, conſequetur. D Deinde, ſi duo tales extiterint principes: tertiùm, ex eadem ratione eo difficilius erit quo plures: & contrà, quo pauciores, eo etiam facilius. CL. Ex tyrannide optimam fieri rempubl. affirmare videris, cum ſummo certè legiſlatore, & moderato tyranno: ac facillimè & celerrimè ex hac in illā mutationem fieri: ſecundò, ex paucorum potentia: tertiò, ex populari. aut quomodo dicis? ATH. Nequaquam: ſed ex tyrannide primò: deinde, ex regia gubernatione: tertiò, ex populari quadam potentia: poſtremò, paucorum potentia optimæ gubernationis ortum cōſtitutionémque difficillimè admittit: plurimi enim in ipſa cum E publica poteſtate exiſtunt. Hęc igitur tum fieri dicimus, quum verus natura legiſlator fuerit, eíque cōmunis quædā potētia cum illis cōtingit qui plurimū in ciuitate poſſūt.

A τυραννουμένη ψυχῇ τοῦτο ξυνεπέσθω, ἐὰν μέλλῃ τῶν ἄλλων ὑπαρχόντων ὄφελος εἶναί τι. ΚΛΕΙΝ. Σωφροσύνην μοὶ δοκεῖ φράζειν (ὦ Μέγιλλε) δεῖν εἶναι τὴν ξυνεπομένην ὁ ξένος. ἢ γάρ; ΑΘΗΝ. Τὴν δημώδη γε, ὦ Κλεινία, καὶ οὐχ ἥν τις σεμνύνων ἂν λέγοι φρόνησιν, προσαναγκάζων εἶναι τὸ σωφρονεῖν. ἀλλ' ὅπερ εὐθὺς παισὶ καὶ θηρίοις, τοῖς μὲν ἀκρατῶς ἔχειν πρὸς τὰς ἡδονάς, ξύμφυτον ἐπανθεῖ, τοῖς δέ, ἐγκρατῶς· ὃ καὶ μονούμενον ἔφαμεν τῶν B πολλῶν ἀγαθῶν λεγομένων, οὐκ ἄξιον εἶναι λόγου. ἔχετε γὰρ ὃ λέγω που; ΚΛΕΙΝ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Ταύτην τοίνυν ἡμῖν ὁ τύραννος φύσιν ἐχέτω πρὸς ἐκείναις ταῖς φύσεσιν, εἰ μέλλει πόλις ὡς δυνατὸν ἐστὶ τάχιστα καὶ ἄριστα σχήσειν πολιτείαν. ἣν λαβοῦσα, εὐδαιμονέστατα διάξει. θάττων γὰρ ταύτης καὶ ἀμείνων πολιτείας διάθεσις οὔτ' ἔστιν, οὔτ' ἄν ποτε γένοιτο. ΚΛΕΙΝ. C Πῶς δή, καὶ τίνι λόγῳ τοῦτο, ὦ ξένε, λέγων ἄν τις, ὀρθῶς λέγειν αὐτὸν ἂν πείθοι; ΑΘΗΝ. Ῥᾴδιόν που τοῦτό γε νοεῖν ἐστίν, ὦ Κλεινία, κατὰ φύσιν ὡς ἐστὶ τοῦθ' οὕτω. ΚΛΕΙΝ. Πῶς λέγεις; εἰ τύραννος γένοιτο (φής) νέος, σώφρων, εὐμαθής, μνήμων, ἀνδρεῖος, μεγαλοπρεπής, εὐτυχής; ΑΘΗΝ. Πρόσθες μὴ κατ' ἄλλο, ἀλλὰ τὸ γενέσθαι τε ἐπ' αὐτοῦ νομοθέτην ἄξιον ἐπαίνου, καί τινα τύχην εἰς ταὐτὸν ἀγαγεῖν αὐτῷ. γενομένου γὰρ τούτου, πάντα σχεδὸν ἀπείργασται τῷ θεῷ, D ἅπερ, ὅταν βουληθῇ διαφερόντως εὖ πρᾶξαί τινα πόλιν· δεύτερον δέ, ἐάν ποτέ τινες δύο ἄρχοντες γένωνται τοιοῦτοι· τρίτον δ' αὖ καὶ κατὰ λόγον ὡσαύτως χαλεπώτερον, ὅσῳ πλείους· ὅσῳ δ' ἐναντίον, ἐναντίως. ΚΛ. Ἐκ τυραννίδος ἀρίστην φὴς γενέσθαι πόλιν ἂν ὡς φαίνῃ· μετὰ νομοθέτου γε ἄκρου, καὶ τυράννου κοσμίου· καὶ ῥᾷστά τε καὶ τάχιστ' ἂν μεταβαλεῖν εἰς τοῦτο ἐκ τοῦ τοιούτου· E δεύτερον δέ, ἐξ ὀλιγαρχίας. ἢ πῶς λέγεις; καὶ τὸ τρίτον, ἐκ δημοκρατίας. ΑΘΗΝ. Οὐδαμῶς· ἀλλ' ἐκ τυραννίδος μὲν πρῶτον· δεύτερον δέ, ἐκ βασιλικῆς πολιτείας· τρίτον δέ, ἔκ τινος δημοκρατίας· τὸ δὲ τέταρτον, ὀλιγαρχία τὴν τοῦ τοιούτου γένεσιν χαλεπώτατα δύναιτ' ἂν προσδέξασθαι. πλεῖστοι γὰρ ἐν αὐτῇ δυνάσται γίγνονται. λέγομεν δὴ ταῦτα γίγνεσθαι τότε ὅταν ἀληθὴς μὲν νομοθέτης γένηται φύσει, κοινὴ δέ αὐτῷ τις ῥώμη ξυμβῇ πρὸς τοὺς ἐν τῇ πόλει μέγιστον δυναμένους.

Aſſeritur alia ... ctio, τῇ τυ... ραννουμένῃ ψυχῇ.

Non deeſt uerbum ... ſed relinquitur ... ſubaudiendum ... φράζω, ex prae... ced. infra. φρά... ζειν.

Legitur etiam ... καὶ τὸ ἄλλο ... malo μὴ ... ἄλλο, & ... ad praeced. ... χής. ut ty... uel una ... ad felicitate... tis eſſe poſſi... eodem temp... liquis laud... gnus legi... exiſtat. & ... gat ut in ea ... locum conu... Paulo poſt. ... ſubaud. ... ζεται cum ...

Hæc tria ... rectè & ... gere uidet... fine huius ... nis Cliniæ.

Quidā uet...

οὐ δὴ αὖ τοῦτο ἀριθμῷ μὲν βραχύτατον, ἰσχυρότατον δέ, καθάπερ ἐν τυραννίδι, γίγνεται, ταύτῃ καὶ τότε τάχος καὶ ῥᾳστώνη τῆς μεταβολῆς γίγνεσθαι φιλεῖ. ΚΛΕΙΝ. Πῶς; οὐ γὰρ μανθάνομεν. ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν εἴρηταί γ' ἡμῖν οὐχ ἅπαξ, ἀλλ', οἶμαι, πολλάκις. ὑμεῖς δὲ τάχα οὐδὲ τεθέασθε τυραννουμένην πόλιν. ΚΛΕΙΝ. Οὐδέ γε ἐπιθυμητὴς ἔγωγ' εἰμὶ τοῦ θεάματος. ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν τοῦτό γ' ἂν ἴδοις ἐν αὐτῇ ὃ νῦν δὴ λεγόμενον. ΚΛΕΙΝ. Τὸ ποῖον; ΑΘΗΝ. Οὐδὲν δεῖ πόνων, οὐδέ τινος παμπόλλου χρόνου, τῷ τυράννῳ, μεταβαλεῖν βουληθέντι πόλεως ἤθη· πορεύεσθαι δὲ αὐτὸν δεῖ πρῶτον ταύτῃ ὅπῃπερ ἂν ἐθελήσῃ, ἐάν τε πρὸς ἀρετῆς ἐπιτηδεύματα προτρέπεσθαι τοὺς πολίτας, ἐάν τε ἐπὶ τοὐναντίον, αὐτὸν πρῶτον πάντα ὑπογράφοντα τῷ πράττειν, τὰ μὲν ἐπαινοῦντα καὶ τιμῶντα, τὰ δ' αὖ πρὸς ψόγον ἄγοντα, καὶ τὸν μὴ πειθόμενον ἀτιμάζοντα καθ' ἑκάστας τῶν πράξεων. ΚΛΕΙΝ. Καὶ πῶς οἰόμεθα ταχὺ ξυνακολουθήσειν τοὺς ἄλλους πολίτας τῷ τὴν τοιαύτην πειθὼ καὶ ἅμα βίαν εἰληφότι; ΑΘΗΝ. Μηδεὶς ἡμᾶς πειθέτω, ὦ φίλοι, ἄλλῃ θᾶττον καὶ ῥᾷον μεταβάλλειν ἄν ποτε πόλιν τοὺς νόμους, ἢ τῇ τῶν δυναστευόντων ἡγεμονίᾳ· μηδὲ νῦν γε ἄλλῃ γίγνεσθαι, μηδ' αὖθις ποτὲ γενήσεσθαι. καὶ γὰρ οὖν ἡμῖν οὐ τοῦτ' ἔστιν ἀδύνατον, οὐδὲ χαλεπῶς ἂν γιγνόμενον· ἀλλὰ τόδ' ἐστὶ τὸ χαλεπὸν γενέσθαι, καὶ ὀλίγον δὴ τὸ γεγονὸς ἐν τῷ πολλῷ χρόνῳ· ὅταν δὲ ξυμβῇ, μυρία καὶ πάντ' ἐν πόλει ἀγαθὰ ἀπεργάζεται, ἐν ᾗ ποτ' ἂν ἐγγένηται. ΚΛΕΙΝ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις; ΑΘΗΝ. Ὅταν ἔρως θεῖος τῶν σωφρόνων τε καὶ δικαίων ἐπιτηδευμάτων ἐγγένηται μεγάλαις τισὶ δυναστείαις, ἢ κατὰ μοναρχίαν δυναστευούσαις, ἢ κατὰ πλούτων ὑπεροχὰς διαφερούσαις, ἢ γενῶν· ἢ τὴν Νέστορος ἐάν ποτέ τις ἐπανενέγκῃ φύσιν, ὃν τῇ τοῦ λέγειν ῥώμῃ φασὶ πάντων διενεγκόντα ἀνθρώπων, πλέον ἔτι τῷ σωφρονεῖν διαφέρειν. τοῦτ' οὖν ἐπὶ μὲν Τροίας, ὥς φασι, γέγονεν, ἐφ' ἡμῶν δὲ οὐδαμῶς. εἰ δ' οὖν καὶ γέγονεν ἢ καὶ γενήσεται τοιοῦτος, ἢ νῦν ἡμῶν ἐστί τις, μακαρίως μὲν αὐτὸς ζῇ, μακάριοι δὲ οἱ ξυνήκοοι τῶν ἐκ τοῦ σωφρονοῦντος στόματος ἰόντων λόγων. ὡσαύτως δὲ καὶ ξυμπάσης δυνάμεως ὁ αὐτὸς πέρι λόγος, ὡς ὅταν εἰς ταὐτὸν

A Vbi autem pauciſſimi quidẽ numero exiſtunt, potentia verò ſummi, quemadmodum & in tyrannica dominatione, ibi facilis & lubricus ad mutationem lapſus ſolet exiſtere. CL. Quomodo? nõ enim intelligimus. ATH. At verò nõ ſemel id à nobis, ſed ſępius (opinor) eſt dictum. vos autem fortaſſe nũquam vidiſtis ciuitatem tyrannidi ſubiectam. CL. Neque equidem illius ſpectaculi teneor deſiderio. ATH. Atqui quod modò diximus in ea videres. CL. Ecquídnam illud eſt? ATH. Non multò labore neque tempore opus eſſe tyranno, B ſi ciuitatis mores immutare velit. nam ſiue ad virtutis officia ſiue contrà ciues perducere inſtituat, ipſe primus viam quam ſequantur cęteri, ingrediatur oportet, omniáque in ſeipſo primùm repræſentet, vt quid agendũ ſit præſcribat ciuibus: quædã cõmendando & colendo, quædã vituperãdo: & in ſingulis actionibus, eos qui minimè pareãt, afficiẽdo ignominia. CL. Quomodo verò vbique magnum aut arduum exiſtimabimus, vt ciues eum continuò ſe- C quantur qui & rationibus ſuadeat, & ad rationes vim imperii adhibeat? ATH. Nemo nobis in animum inducat, amici, neque citius neque facilius quàm principum exemplo præeunte leges in ciuitate commutatum iri. neque aliter hoc tempore neque in poſterum vnquam futurum arbitremini. Neque verò illud nobis huiuſmodi ſit vt fieri non poſſit, neque factu difficile: ſed illud eſt quod difficulter fit, & inter longi tẽporis ſpatium vix ac ne vix quidem ſolet euenire. quod ſi contigerit, infinita & omnia bona efficit in ciuitate, in quacunque D tandem contigerit. CL. Ecquídnam illud eſſe ais? ATH. Quum diuinus amor temperatè & iuſtè agendi in iis hominibus adfuerit, qui magnam aliquam potentiam autoritatémque in republica ſunt cõſequuti, ſiue illa vnius dominatione regatur, ſiue eorum qui inter cæteros diuitiarum & generis nobilitate præſtant: ſiue quis Neſtoris naturam referat, quem dicendi vi & facultate & rerum etiam ſcientia cæteris mortalibus aiunt antecelluiſſe. (hoc verò Troianis temporibus, vt aiunt, factum eſt: noſtris verò, nequaquam.) ſi, inquam, vir E talis vel extitit vel exiſtet, vel etiamnum inter nos exiſtit, & ipſe beatè viuit, & illi quoque beati ſunt qui ſermones ex modeſto ore manantes audiunt. Eadem quoque de vniuerſa potentia eſt ratio, quòd videlicet quum in eundem hominem maxima potentia & autoritas cum ſapien-

tia & temperantia coniuncta inciderit, tunc demum optimarum legum optimǽque gubernationis origo eluceſcet: aliter verò, nequaquam. Verùm hæc, tanquam fabula, oraculorum ritu dicta ſunto: & hoc demonſtratū fuerit, partim quidem difficile eſſe, Ciuitatem bonis legibus conſtitui: partim verò, ſi id quod diximus cōtigerit, longè omnium facillimum & breuiſſimi tēporis opus. CL. Quónam pacto? ATH. Conemur iam ciuitati tuæ rem omnem accommodātes, tanquam ſeniores pueris, leges oratione conformare atque confingere. CL. Rem verò aggrediamur, nec amplius cunctemur. ATH. Deum in primis ad ciuitatis conſtitutionem inuocemus: ille verò fauens propitiúſque adſit, noſtráque vota audiat, leges ciuitatémque vnà nobis exornaturus. CL. Vtinam adſit. ATH. Ecquámnam verò diſciplinā ciuilem reipubl. noſtræ præcipere cogitamus? CL. Quidnā tibi velis, dilucidius expone: Vtrum popularem poteſtatem, vel paucorum, vel optimatum, vel regiam dominationem. Neque enim tyrannidem te ſignificare arbitramur. ATH. Age verò, vter veſtrûm mihi vult prior reſpondere, ecquænam ſit ex his patria domeſticáque gubernationis forma? MEG. AEquúmne eſt me ſeniorem, priorem reſpondere? CL. Fortaſſe. ATH. At ego, hoſpes, dum Lacedęmonicæ reipubl. adminiſtrationem mente reuoluo, non facilè tibi poſſum dicere ecquónam nomine ſit appellāda. mihi enim tyrannidi ſimilis eſſe videtur. nam Ephororum poteſtas mirum in modum ibi tyrannica eſt. nonnunquam tamen præ cęteris ciuitatibus populari gubernationi apparet ſimillima. negare autem eam eſſe Optimatum adminiſtrationem, perabſurdum eſt. regnum quoque in ea perpetuū, quod omnium antiquiſſimum tam à cæteris hominibus quàm à nobis ipſis dicitur. Itaque ego tam ſubitò interrogatus, reuera, vt dicebam, non poſſum, vtra ex illis ſit, tibi diſtinctè definitéque reſpondere. CL. Mihi quoque idem ac tibi, Megille, videtur contigiſſe. hæreo enim vtram ex his eam qua Gnoſſus regitur, gubernationis formam eſſe conſtituam. ATH. Vera nimirum publicæ adminiſtrationis forma penes vos eſt, viri præſtantiſſimi. quas autem modò nominauimus, non ſunt reſpublicæ, ſed ciuitatum habitationes:

A τῷ φρονεῖν τε καὶ σωφρονεῖν ἡ μεγίστη δύναμις ἐν ἀνθρώπῳ ξυμπέσῃ, τότε πολιτείας τῆς ἀρίστης καὶ νόμων τῶν τοιούτων φύεται γένεσις· ἄλλως δὲ οὐ μή ποτε γένηται. ταῦτα μὲν οὖν, καθαπερεὶ μῦθός τις λεχθεὶς, κεχρησμῳδήσθω· καὶ ἐπιδεδείχθω, τῇ μὲν, χαλεπὸν ὂν τὸ πόλιν εὔνομον γίγνεσθαι· τῇ δ', εἴπερ γένοιτο ὃ λέγομεν, πάντων τάχιστόν τε καὶ ῥᾷστον μακρῷ. ΚΛΕΙΝ. Πῶς; ΑΘΗΝ. Πειρώμεθα προσ-
B αρμόττοντες τῇ πόλει σῇ, καθάπερ παῖδα πρεσβῦται, πλάττειν τῷ λόγῳ τοὺς νόμους. ΚΛΕΙΝ. Ἴωμεν δὴ, καὶ μὴ μέλλωμεν ἔτι. ΑΘΗΝ. Θεὸν δὴ πρὸς τὴν τῆς πόλεως κατασκευὴν ἐπικαλώμεθα· ὁ δὲ ἀκούσειέ τε, καὶ ὑπακούσας, ἵλεως εὐμενής τε ἡμῖν ἔλθοι, συνδιακοσμήσων τήν τε πόλιν καὶ τοὺς νόμους. ΚΛΕΙΝ. Ἔλθοι γὰρ οὖν. ΑΘΗΝ. Ἀλλὰ τίνα δή ποτε πολιτείαν ἔχομεν ἐν νῷ τῇ πόλει
C προστάττειν; ΚΛΕΙΝ. Οἷον δή τι λέγειν "βουληθεὶς, φράζ' ἔτι σαφέστερον. οἷον δημοκρατίαν τινὰ, ἢ ὀλιγαρχίαν, ἢ ἀριστοκρατίαν, ἢ βασιλικήν. οὐ γὰρ δὴ τυραννίδα γέ που λέγοις ἄν, ὥς γ' ἡμεῖς ἂν οἰηθείημεν. ΑΘΗΝ. Φέρε δὴ τοίνυν, πότερος ὑμῶν ἀποκρίνασθαι πρότερος ἂν ἐθέλῃ, τὴν οἴκοι πολιτείαν εἰπὼν, τίς τούτων ἐστί; ΜΕΓΙΛΛ. Μῶν οὖν τὸν πρεσβύτερον ἐμὲ δικαιότερον εἰπεῖν πρότε-
D ρον; ΚΛΕΙΝ. Ἴσως. ΜΕΓΙΛΛ. Καὶ μὴν ξυννοῶν γε, ὦ ξένε, τὴν ἐν Λακεδαίμονι πολιτείαν, οὐκ ἔχω σοι φράζειν οὕτως ἥντινα προσαγορεύειν αὐτὴν δεῖ. καὶ γὰρ τυραννίδι δοκεῖ μοι προσεοικέναι. τὸ γὰρ τῶν ἐφόρων, θαυμαστὸν ὡς τυραννικὸν ἐν αὐτῇ γέγονε. καίτοι ἐνίοτέ μοι φαίνεται πασῶν τῶν πόλεων δημοκρατουμένῃ μάλιστ' ἐοικέναι. τὸ δ' αὖ μὴ φάναι ἀριστοκρατίαν αὐτὴν εἶναι, παντάπασιν ἄτοπον. καὶ μὲν δὴ
E βασιλεία γε διὰ βίου τ' ἐστὶν ἐν αὐτῇ, καὶ ἀρχαιοτάτη πασῶν, καὶ πρὸς πάντων ἀνθρώπων καὶ ἡμῶν αὐτῶν λεγομένη. ἐγὼ δὲ οὕτω νῦν ἐξαίφνης ἂν ἐρωτηθεὶς, ὄντως (ὅπερ εἶπον) οὐκ ἔχω διορισάμενος εἰπεῖν, τίς τούτων ἐστὶ τῶν πολιτειῶν. ΚΛΕΙΝ. Ταυτόν σοι πάθος, ὦ Μέγιλλε, καταφαίνομαι πεπονθέναι. πάνυ γὰρ ἀπορῶ τὴν ἐν Κνωσῷ πολιτείαν τούτων τινὰ διισχυριζόμενος εἰπεῖν. ΑΘΗΝ. Ὄντως γὰρ, ὦ ἄριστοι, πολιτειῶν μετέχετε· ἃς δὲ ὠνομάκαμεν νῦν, οὐκ εἰσὶ πολιτεῖαι, πόλεων δὲ οἰκήσεις, δεσποζομένων τε καὶ δουλευουσῶν μέρεσιν ἑαυτῶν τισί.

Scribendum faſſe ἐβουλή ſiue ἠβουλή niſi ex quodā legatur λέγ intell. βουλ dictum pro βουληθῆς, ε σοὶ βουλομ

A τὸ τῶ δεσπότου δὲ ἑκάστη προσαγορεύεται κράτος. χρῆν δ' εἴπερ τῶ τοιούτου τὴν πόλιν ἔδει ἐπονομάζεσθαι, τὸ τῶ ἀληθῶς " τῶ τῶ νοῦ ἐχόντων δεσπόζοντος θεοῦ ὄνομα λέγεσθαι. ΚΛ. Τίς δ' ὁ θεός; ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν μύθῳ σμικρά γ' ἔτι προσχρηστέον, εἰ μέλλομεν ἐμμελῶς πως δηλῶσαι τὸ νῦν ἐρωτώμενον; οὐκοῦν χρὴ ταύτῃ δρᾶν; ΚΛΕΙΝ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Τῶν γὰρ δὴ πόλεων ὧν ἔμπροσθεν τὰς ξυνοικήσεις διήλθομεν, ἔτι προτέρα τούτων πάμπολυ λέγεταί τις ἀρχή τε καὶ οἴκησις γεγονέναι ἐπὶ Κρόνου, μάλ' εὐδαίμων· ἧς μίμημα ἔχουσα ἐστὶν ἥτις τῶν νῦν " ἀριστοκρατεῖται. ΜΕΓΙΛ. Σφόδρ' ἄν, ὡς ἔοικεν, εἴη περὶ αὐτῆς δέον ἀκούειν. ΑΘΗΝ. Ἔμοιγ' οὖν φαίνεται. διὸ καὶ παρήγαγον αὐτὴν εἰς τὸ μέσον τοῖς λόγοις. ΜΕΓ. Ὀρθότατά γε δρῶν· καὶ τόν γε ἑξῆς περαίνων ἂν μῦθον, ἤπερ προσήκει ἐστί, μάλ' ὀρθῶς ἂν ποιοίης. ΑΘΗΝ. Δραστέον ὡς λέγετε. φήμην τοίνυν παραδεδέγμεθα τῆς τῶν τότε μακαρίας ζωῆς, ὡς ἄφθονά τε καὶ αὐτόματα πάντα εἶχεν. ἡ δὲ τούτων αἰτία λέγεται τοιάδε τις· γιγνώσκων ὁ Κρόνος ἄρα (καθάπερ ἡμεῖς διεληλύθαμεν) ὡς ἀνθρωπεία φύσις οὐδεμία ἱκανή, τὰ ἀνθρώπινα διοικοῦσα αὐτοκράτωρ πάντα, μὴ οὐχ ὕβρεώς τε καὶ ἀδικίας μεστοῦσθαι· ταῦτ' οὖν διανοούμενος, ἐφίστη βασιλέας τε καὶ ἄρχοντας ταῖς πόλεσιν ἡμῶν, οὐκ ἀνθρώποις, ἀλλὰ γένους θειοτέρου τε καὶ ἀμείνονος, δαίμονας· οἷον νῦν ἡμεῖς δρῶμεν τοῖς ποιμνίοις, καὶ ὅσων ἥμεροι εἰσὶν ἀγέλαι· οὐ βοῦς βοῶν, οὐδὲ αἶγας αἰγῶν ἄρχοντας ποιοῦμεν αὐτοῖς τινάς, ἀλλ' ἡμεῖς αὐτῶν δεσπόζομεν, ἄμεινον ἐκείνων γένος. ταυτὸν ἄρα καὶ ὁ θεὸς δὴ καὶ φιλάνθρωπος ὤν, τὸ γένος ἄμεινον ἡμῶν ἐφίστη τὸ τῶν δαιμόνων· ὃ διὰ πολλῆς μὲν αὐτοῖς ῥαστώνης, πολλῆς δ' ἡμῖν ἐπιμελούμενον ἡμῶν, εἰρήνην τε καὶ αἰδῶ καὶ " ἐλευθερίαν καὶ ἀφθονίαν δίκης παρεχόμενον, ἀστασίαστα καὶ εὐδαίμονα τὰ τῶν ἀνθρώπων ἀπειργάζετο γένη. λέγει δὴ καὶ νῦν οὗτος ὁ λόγος ἀληθείᾳ χρώμενος, ὡς ὅσων ἂν πόλεων μὴ θεὸς ἀλλά τις ἄρχῃ θνητός, οὐκ ἔστι κακῶν αὐτοῖς οὐδὲ πόνων ἀνάφυξις· ἀλλὰ μιμεῖσθαι δεῖν ἡμᾶς οἴεται πάσῃ μηχανῇ τὸν ἐπὶ τῶ Κρόνου λεγόμενον βίον, καὶ ὅσον ἐν ἡμῖν ἀθανασίας ἔνεστι, τούτῳ πειθομένους, δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ τάς τ' οἰκήσεις καὶ

B C D E

...ia lect. τῶν τὸν [ν]οῦ ἐχόντων. ...alim autem ἀ[λη]θῶς legi.

...uet. ἄριστα οἰκεῖται. alteram ...nen lectionem ...uitur Fic. in ...t non eſt opus ...iculo τῶν ante ...i. Alioqui ſu... ...carer Plat. ſcri... ...τε, ἥτις τῶν νῦν ...σα ἀριστοκρατεῖται. uel, ἥτις ...σα τῶν νῦν ...ς.

...νομίας.

in quibus pars vna ſeruit alteri dominanti, & à partis dominantis potentia, tota nomē accepit gubernatio. oportebat autem, ſi hoc nomine deſignanda ſit ciuitas, Dei ipſius nomine nuncupari, qui virorum ſapientum verus eſt dominus.[a] CL. Quiſnā verò eſt Deus iſte? ATH. An fabula pauliſper eſt abutendum, ſi id quod propoſitum eſt, commodè volumus explicare? nónne ita faciendum eſt? CL. Sic omnino. A. Earum ciuitatū de quibus hactenus egimus, habitationes, imperium & conſtitutio valdè felix ſub Saturno fuiſſe dicitur: cuius imitationem quandam præ ſe ferre videtur ea quæ nunc ab optimatibus gubernatur. CL. Accuratius igitur de ea audiēdum eſt. A. Mihi quidem videtur ita, & idcirco eam in medium attuli. MEG. Rectiſſimè profectò: & ſequentem fabulam ſi prout conſentaneum eſt abſolueris, optimè feceris. A. Ita vt dicitis, faciendum. ſic igitur habetote. Fama nimirum felicis illius vitæ ad noſtram vſque memoriam peruenit: illam videlicet luculenta quadam infinitáque rerum vbertate abundaſſe, & ita vt ſua ſponte omnia affatim ſuppeditarent. cuius rei cauſa hęc fuiſſe perhibetur: Quum intelligeret Saturnus (quemadmodum commemorauimus) nullam humanam naturam res humanas gubernare poſſe, quin ſi omnibus pro arbitratu ſuo dominetur, impotēti quadam maleficáque iniuſtitia repleatur. quum hæc igitur reputaret ſecum, hominum cœtibus regendis, non homines, ſed diuinioris pręſtantioríſque generis dæmones præfecit: quemadmodum etiam modò nos in ouium cęterarúmque cicurarū animantium gregibus regendis facere ſolemus. non enim bobus boues, nec capras capris præficimus, ſed nos ipſis, genus melius atque præſtantius, illis dominamur. Eodem modo Deus, generis humani amās, dęmonū genus generi noſtro præſtantius nobis præfecit: quod dum & ipſorū dæmonum & noſtro etiā cōmodo cōſuleret, pacem, pudiciciam, libertatē, infinitámq; iuſtitiæ copiā præbebat, quò generis humani ſocietas procul à ſeditione & tumultu ſumma cum felicitate coleretur. Hic nimirum ſermo primigeniæ veritatis veſtigia retinens, docet, Nullam vnquam malorū laborúmque quietem fore iis ciuitatibus quæcunque tandem ſint illæ in quibus nō Deus ſed mortalis aliquis dominetur: ſed iubet vt omni ſtudio & induſtria imitemur eam vitam quæ ſub Saturno fuit, & quantum in nobis eſt immortalitatis, ipſi nos obtemperātes, priuatim & publicè domos

a Illuſtrius & copioſius docet cur leges appellauerit θεῖόν τι, vel Deū: allata imagine ſiue fabula ad maiorem ἐνάργειαν, vt ſolet. Porro, legū vim atque autoritatē luculenter docet: vt appareat ſempiterna legū autoritate omnes πολιτείας inniti: &, Veras eſſe illas leges quæ ad communem reipublicæ vtilitatē referātur: &, Felicem eſſe & conſtantem rempubl. in qua leges magiſtratibus, non magiſtratus legibus præſunt. i. vbi lex domina eſt & regina, magiſtratus, legum cuſtodes & miniſtri.

ciuitatéſque gubernemus, ipſam illam mētis diſpenſationem, id eſt, ſagacem prudentémque rerum ex æquo & bono diſtributionem, nominantes LEGEM. Si enim vnus homo, vel pauci, vel vniuerſus populus imperandi autoritatem obtineat, & animum voluptatibus cupiditatibúſque irretiat, ſéque his exſatiari percupiat, neque ſibi temperare vllo modo poſſit, ſed infinito quodam inexplebilíque malo, veluti morbo, diuexetur, dominetur autem ciuitati aut priuatis nonnullis: ille nimirum conculcatis legibus (quemadmodum dicebamus modò) nullam reipubl. ſalutis ſpē reliquit. Animaduertendum eſt, Clinia, vtrum illi ſermoni fidem adhibeamus, nécne. CL. Videtur mihi nimirum fide cumprimis dignus. ATH. Animaduertis igitur tot legum ſpecies, quot & gubernationum à nonnullis exiſtimari. Gubernationum verò ſpecies quot vulgò commemorentur diximus ſuprà. Neque de re exigui momēti modò, ſed de maxima inſtitutā eſſe quæſtionem arbitreris. nam iuſtum & iniuſtum quò reſpicere oporteat, rurſus nobis incidit in aliquam cōtrouerſiam. nec enim ad bellum, neque ad omnem virtutem referri leges debere aiunt: ſed ad illud potius quod conſtitutæ reipubl. conferat, quæcū- que illa ſit, vt dominetur ſemper neque pereat: iuſtíque naturam ſic optimè definiri affirmāt. CL. Quo pacto? ATH. *Id quod facit ad potentioris vtilitatem.* CL. Rem dilucidius explicato. ATH. Sic igitur habeto. Id quod in republ. ſummam rerum obtinet, leges (vt aiunt) ſemper ponit. nónne? CL. Ponit certé. ATH. Nunquid fore arbitraris (aiunt) vt vel populus victor, vel alia quæpiam reſpublica, vel tyrannis, leges vltrò in alium finem ponat, quàm vt eas ſua vtilitate metiatur, ad ſuum videlicet firmandum atque ſtabiliendum? CL. Non in alium profectò finem. ATH. Siquis autem huiuſmodi leges iam conſtitutas tranſgrediatur, vt iniuſtè & perperam agentem illum puniet Magiſtratus, quippe qui has leges à ſe poſitas iuſtas appellet. CL. Sic apparet. ATH. Sic igitur iuſtū ſe ſemper habebit. CL. Sic ſanè futurum hæc euincit ratio. ATH. Eſt nimirum hęc ex illis vna iuſtitię violatio, aduerſus rectum legitimúmque imperium. CL. E quibus? ATH. Ex his quas ſuprà diſpiciebamus, dum explicaremus quínam imperare debeant, & in quóſnam homines. Conſtitit autem, legitimam eſſe illam imperii rationem, vt parentes liberis, ſeniores iunioribus, generoſi ignobilibus dominentur: & multa alia, ſi memoria tenemus, quorū aliis alia impedimento ſunt, ex quibus hoc vnū erat. adiecimúſq; Pindarū exiſtimare, Naturale iuſtúmque imperiū eſſe, vt potētiora imbe-

A τὰς πόλεις διοικεῖν, τὴν τοῦ νοῦ διανομὴν ἐπονομάζοντας νόμον. εἰ δ' ἄνθρωπος εἷς, ἢ ὀλιγαρχία τις, ἢ καὶ δημοκρατία, ψυχὴν ἔχουσα ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ὀρεγομένην, καὶ πληροῦσθαι τούτων δεομένην, στέγουσαν δὲ οὐδὲν, ἀλλ' ἀνηνύτῳ καὶ ἀπλήστῳ κακῷ νοσήματι ξυνεχομένην, ἄρξει δὴ πόλεως ἤ τινος ἰδιώτου, καταπατήσας ὁ τοιοῦτος τοὺς νόμους· "ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, οὐκ ἔστι σωτηρίας μηχανή. σκοπεῖν δὴ δεῖ τοῦτον τὸν λόγον ἡμᾶς, ὦ Κλεινία, πότερον αὐτῷ πεισόμεθα, ἢ B πῶς δράσομεν. ΚΛ. Ἀνάγκη δή που πείθεσθαι. ΑΘ. Ἐννοεῖς οὖν ὅτι νόμων εἴδη φασί τινες εἶναι τοσαῦτα, ὅσα περ πολιτειῶν· πολιτειῶν δὲ ἄρτι διεληλύθαμεν ὅσα λέγουσιν οἱ πολλοί. μὴ δὴ φαύλου πέρι νομίσῃς εἶναι τὴν νῦν ἀμφισβήτησιν, περὶ δὲ τοῦ μεγίστου. τὸ γὰρ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον οἷ χρὴ βλέπειν, πάλιν ἡμῖν ἀμφισβητούμενον ἐλήλυθεν. οὔτε γὰρ πρὸς τὸν πόλεμον οὔτε πρὸς ἀρετὴν ὅλην C βλέπειν δεῖν φασὶ τοὺς νόμους· ἀλλ' ἥτις ἂν καθεστηκυῖα ᾖ πολιτεία, "ταύτην δεῖν τὸ ξυμφέρον, ὅπως ἄρξει τε ἀεὶ καὶ μὴ καταλυθήσεται· καὶ τὸν φύσει ὅρον τοῦ δικαίου λέγεσθαι κάλλισθ' οὕτω. ΚΛ. Πῶς; ΑΘ. Ὅτι τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον ἐστί. ΚΛ. Λέγ' ἔτι σαφέστερον ὧδε. ΑΘ. Τίθεται δέ που, φασί, τοὺς νόμους ἐν τῇ πόλει ἑκάστοτε τὸ κρατοῦν. ἢ γάρ; ΚΛ. Ἀληθῆ λέγεις. ΑΘ. Ἆρ' οὖν οἴει (φασί) ποτὲ δῆμον νικήσαντα, D ἤ τινα πολιτείαν ἄλλην, ἢ καὶ "τυραννίδα, θήσεσθαι ἑκόντα πρὸς ἄλλο τι πρῶτον νόμους, ἢ τὸ συμφέρον ἑαυτῷ τῆς ἀρχῆς τοῦ μένειν; ΚΛΕΙΝ. Πῶς γὰρ ἄν; ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν καὶ ὃς ἂν ταῦτα τὰ τεθέντα παραβαίνῃ, κολάσει ὁ θέμενος ὡς ἀδικοῦντα, δίκαια εἶναι ταῦτ' ἐπονομάζων. ΚΛ. Ἔοικε γοῦν. ΑΘ. Ταῦτ' ἄρ' ἀεὶ καὶ οὕτω καὶ ταύτῃ τὸ δίκαιον ἂν ἔχοι. ΚΛ. Φησὶ γοῦν οὗτος ὁ λόγος. ΑΘ. Ἔστι γὰρ τοῦτο ἓν ἐκείνων τῶν ἀδι- E κημάτων ἀρχῆς πέρι. ΚΛ. Ποίων δή; ΑΘ. Τῶν ἅ ποτε ἐπεσκοποῦμεν, τίνας τίνων ἄρχειν δεῖ. καὶ ἐφάνη δὴ γονέας μὲν ἐκγόνων, νεωτέρων δὲ πρεσβυτέρους, γενναίους δὲ ἀγεννῶν. καὶ συχνὰ ἄλλα ἦν ἄλλ', εἰ μεμνήμεθα, καὶ ἐμπόδια ἕτερα ἑτέροις. καὶ δὴ καὶ ἓν ἦν αὐτῶν τοῦτο, καὶ ἔφαμέν που κατὰ φύσιν τὸν Πίνδαρον ἄγειν δικαιοῦντα τὸ βιαιότατον ὡς

Hæc, ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν iungi tur potius ſequ

Legitur etiā ταύτῃ: ut intell. ... δεῖν τοὺς νόμους τὸ ξυμφέρον ταύτῃ. At qui, legendo ταύτην, intelli esset, ταύτην βλέπειν τὸ ξυμφέρον, uel ad τὸ ξυμφ. retin do eandem c ſtructionem.

Legitur etia τύραννον.

φάναι. ΚΛ. Ναί· ταῦτ' ἦν ἅ ποτε ἐλέχθη. A
ΑΘ. Σκόπει δὴ ποτέροις τισὶν ἡ πόλις ἡμῖν
ἐστὶ παραδοτέα. γέγονε γὰρ δὴ μυριάκις ἤδη
τὸ τοιοῦτον ἔν τισι πόλεσι. ΚΛ. Τὸ ποῖον;
ΑΘ. Ἀρχῶν περιμαχήτων γενομένων, οἱ νι-
κήσαντες, τά γε πράγματα κατὰ τὴν πόλιν
οὕτως ἐσφετερίσαντο σφόδρα, ὥστε ἀρχῆς
μηδ' ὁτιοῦν μεταδιδόναι τοῖς ἡττηθεῖσι, μή-
τε αὐτοῖς, μήτε ἐκγόνοις. παραφυλάττοντες
δ' ἀλλήλους ζῶσιν, ὅπως μήποτέ τις εἰς ἀρ-
χὴν ἀφικόμενος ἐπαναστῇ, μεμνημένος τῶν B
ἔμπροσθεν γεγονότων κακῶν. ταύτας δήπου
φαμὲν ἡμεῖς νῦν οὔτ' εἶναι πολιτείας, οὔτ' ὀρ-
θοὺς νόμους, ὅσοι μὴ ξυμπάσης τῆς πόλεως ἕ-
νεκα τοῦ κοινοῦ ἐτέθησαν· οἳ δ' ἕνεκα τινῶν,
στασιωτείας ἀλλ' οὐ πολιτείας τούτους φα-
μέν· καὶ τὰ τούτων δίκαια ἅ φασιν εἶναι, μά-
την εἰρῆσθαι. λέγεται δὲ τοῦδ' ἕνεκα ταῦθ'
ἡμῖν, ὡς ἡμεῖς τῇ σῇ πόλει ἀρχὰς, οὔθ' ὅτι
πλούσιός ἐστί τις, δώσομεν, οὔθ' ὅτι τῶν τοιού-
των ἄλλο οὐδὲν κεκτημένος, ἰσχὺν, ἢ μέγεθος, C
ἤ τι γένος. ὃς δ' ἂν τοῖς τεθεῖσι νόμοις εὐπει-
θέστατός τ' ᾖ, καὶ νικᾷ ταύτην τὴν νίκην ἐν
τῇ πόλει, τούτῳ φαμὲν καὶ τὴν τῶν θεῶν ὑ-
πηρεσίαν δοτέον εἶναι τὴν μεγίστην τῷ πρώ-
τῳ, καὶ δευτέραν τῷ τὰ δεύτερα κρατοῦν-
τι· καὶ κατὰ λόγον οὕτω τοῖς ἐφεξῆς τὰ μετὰ
ταῦθ' ἕκαστα ἀποδοτέον εἶναι. τοὺς δ' ἄρχον-
τας λεγομένους, νῦν ὑπηρέτας τοῖς νόμοις
ἐκάλεσα, οὔτι καινοτομίας ὀνομάτων ἕνεκα·
ἀλλ' ἡγοῦμαι παντὸς μᾶλλον εἶναι παρὰ τοῦ- D
το σωτηρίαν τε πόλει, καὶ τοὐναντίον. ἐν ᾗ μὲν
γὰρ ἂν ἀρχόμενος ᾖ καὶ ἄκυρος νόμος, φθορὰν
ὁρῶ τῇ τοιαύτῃ ἑτοίμην οὖσαν· ἐν ᾗ δὲ ἂν δε-
σπότης τῶν ἀρχόντων, οἱ δὲ ἄρχοντες δοῦλοι
τοῦ νόμου, σωτηρίαν, καὶ πάνθ' ὅσα θεοὶ πόλε-
σιν ἔδοσαν ἀγαθὰ γιγνόμενα καθορῶ. ΚΛ.
Ναὶ μὰ Δί', ὦ ξένε. καθ' ἡλικίαν γὰρ ὀξὺ
βλέπεις. ΑΘΗ. Νέος μὲν γὰρ ὢν πᾶς ἄν-
θρωπος, τὰ τοιαῦτα ἀμβλύτατα αὐτὸς αὑ-
τοῦ ὁρᾷ, γέρων δὲ ὀξύτατα. ΚΛΕΙΝ. Ἀλη- E
θέστατα. ΑΘΗΝ. Τί δὴ τὸ μετὰ ταῦτα; ἆρ'
οὐχ ἥκοντας μὲν καὶ παρόντας θῶμεν τοὺς ἐ-
ποίκους, τὸν δ' ἑξῆς αὐτοῖς διαπεραντέον ἂν
εἴη λόγον; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗΝ. Ἄν-
δρες τοίνυν φῶμεν πρὸς αὐτούς, ὁ μὲν δὴ θε-
ός (ὥσπερ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος) ἀρχήν τε καὶ
τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων,

[Margin: In al. στασιώτας ἀλλ' οὐ πολίτας·]

[Margin: Inter hæc dicta ... ὁ μὲν πρὸς ... parenth. ...]

cillioribus dominentur. CL. Hæc certè tūc
dicta fuerunt. ATH. Animaduerte iam
quibúſnam hominibus ciuitàs ſit commit-
tenda. millies enim in nonnullis ciuitati-
bus id contigit. CL. Quidnam? ATH. Quū
de principatu dimicatum eſſet, ii qui victo-
res euaſerunt, adeo ad ſe ſolos ciuitatis rem
interuerterunt vt ſibi tantùm eam autori-
tatem vindicarent, nullámque imperii par-
tem ad ciues ab ſe deuictos pertinere pate-
rentur, neque ad ipſos ipſorúmque liberos:
hoc vnum etiam atque etiam canentes, vt
ita viuerent ne quis è poteſtate exturbato-
rum ciuium priſtina potentia recuparata
inſurgeret, priorum malorum memor.
Has quidem nos negamus eſſe reſpublicas:
neque rectas illas eſſe leges cenſemus, quę
non ad communem ciuitatis vtilitatem re-
ferantur. Qui autem ita libidinibus ſuis in-
dulgent, vt in aliquarū partium gratiam le-
ges condāt, eos non ciues ſed ſeditioſos eſ-
ſe affirmamus: & inanes eſſe omnes illos
iuris & legum titulos quos ſuis commentis
prętexunt. Hæc autem eam ob cauſam à
nobis dicuntur, quia nos in tua illa ciuita-
te magiſtratus nemini cōmittemus, quòd
diues ſit, aut externarum illarum dotium
quapiam ſit ornatus, vt robore, corporis
proceritate, generis claritate. ei verò qui &
legibus poſitis ſe maximè obſequētem præ-
ſtabit, & hoc victoriæ genere in ciuitate cæ-
teris ciuibus antecellet, diuini cultus mini-
ſteriíque procurationē tribuemus. & ma-
ximum quidem rerum ſacrarum munus
primo, ſecundum ſecundo aſſignabimus,
& cæteris eodem ordine deinceps ſingula
pro dignitate diſtribuemus. Magiſtratus
autē LEGVM MINISTROS appella-
ui, non cupiditate innouandi vocabula,
ſed quoniam perſuaſum habeo, reipubl. ſa-
lutem incolumitatémque in eo verſari: pe-
ſtem verò atque perniciem, in contrario.
Huic enim ciuitati præſens paratúmque
exitium perſpicio, in qua non leges magi-
ſtratibus, ſed legibus magiſtratus præſunt:
ſalutem verò illi vbi lex domina eſt magi-
ſtratuum, magiſtratus autem ſunt legis ſer-
ui, id eſt, legi ſeſe ſubiiciunt eíque obtem-
perant. Omnia quippe bona quæ dii ci-
uitatibus ſolent largiri, hanc ciuitatem ma-
nere animaduerto. CL. Acutè profectò, ho-
ſpes, quemadmodum tua ætas poſtulat.
iuuenis enim hęc obtuſè admodum, ſe-
nex acutiſſimè cernit. MEG. Vera loque-
ris. [a] ATH. Ecquid verò deinceps? nónne
veniſſe iam & adeſſe colonos ponamus, vt
de iis ſermo ſit porro inſtituendus? CL.
Quidni? ATH. Sic igitur eos alloquamur,
Deus, ô viri (quemadmodum & antiquus
ſermo teſtatur) omnium rerum & princi-
pium & medium & finem in ſe habens,

[Margin: a Quartus locus, ad præfationem quoque pertinens, DE RELIGIONE, quæ verum eſt reipublicæ firmamentum. Illum religionis ſenſum docet in ciuium animis ineſſe debere: & quiſnam ſit, oſtendit copioſé. Summa eſt, Perſuaſum eſſe debe-]

re ciuibus, dominum eſſe omnium rerum ac moderatorem deū: eáque quæ geruntur illius geri iudicio ac numine: eiuſdémque iuſtitiam vindicem eſſe atque vltricem omnium ſcelerum, pio rúmque atque impiorum habere rationē: quippe quæ de humano genere optime mereatur. Hoc diuinitatis ſenſu imbutas mētes virtutem amplexuras, & ita hominē informaturas, vt pietate & iuſtitia Deo ſimilis eſſe velit. Vnde vera conſequitur felicitas, ex ſerio virtutis ſtudio & ſancta bonarum legum obſeruatione.

rectam viam peragit, explicans vim ſuam atque potētiam per hanc Vniuerſi naturā, pérque omnes illius partes circumquaque permanans. Hunc ſequitur Iuſtitia, eorum qui à diuina lege deficiunt vltrix atque vindex: cui quidē iuſtitię is modeſto & compoſito animo adhæret qui felix eſt futurus, eiúſque ductum & auſpicium conſtanter perſequitur. Qui autem ſuperbia elatus eſt, qui pecuniarum honorúmve confidētia tumet, vel corporis forma vnà cum iuuentute & dementia inflammatur animo ad petulantiam, quaſi nec magiſtratu nec duce vllo indigeat, ſed aliorum dux ipſe commodus eſſe poſſit: ille profectò à Deo deſeritur, eius vi & efficacia orbatus. deſertus autem & huiuſmodi alios duces nactus, exultat, & omnia ſimul perturbat atque permiſcet: vulgo tamen aliquis eſſe videtur, & habetur in pretio. At poſt nō longum tempus diuinę illi iuſtitiæ non leues nec culpabiles dat pœnas, & ſeipſum & familiam & ciuitatem denique ipſam extremo quodā & internecino inuoluit exitio, quo tādem & ipſe cum omnibus miſerè pereat. Quum hęc igitur ita certò ſint diſpoſita atque conſtituta, ecquídnam viro ſapiēti aut faciendum aut cogitandum cenſes? quídve contrá? CL. Perſpicuū ſanè eſt, omnem hominem in eam cogitationem incumbere debere, qua ratione in eorum ſit numero qui deū ſequātur. ATH. Ecquænā verò actio à deo amatur, & illius voluntati conſentanea eſt? Vna certè, rationem vnam eámque antiquiſſimam complectens, Simile ſimili, quod moderatum temperatúmque ſit, amicum eſſe. nam immoderata, neque ſibi inuicem neque moderatis ſunt amica. Verùm enimuero Deus rerum omnium nobis ſit menſura maximè, & multo magis quàm quilibet (vt nonnulli aiunt) homo. Qui igitur Deo, qui talis eſt qualem modò diximus, gratus eſt futurus, debet omnino quantum fieri poteſt vt ipſe talis maximè euadat elaborare, ac proinde totum ſe ad illius ſimilitudinē cōformare. Ex hac ratione, ex hominibus ille qui ſapiēs eſt atque temperans, Deo eſt amicus. ei enim eſt ſimilis: contrà, qui nec ſapiens eſt nec tēperans, Deo diſſimilis eſt & diuerſus & iniuſtus: & ſic de cæteris eadem planè ratione conſtituendum eſt. Atqui cum his conſentaneam eſſe illam rationē intelligamus, omnium rationum, mea quidē ſententia, & pulcherrimā & veriſſimā, Bonum virum decere ſacrificare diis, & cum diis verſari: nimirum ita vt eos precationibus & donariis & omni cultu obſequióque proſequatur: & in ea re pulcherrimam, optimam, efficaciſſimámque viam ſterni ad felicitatem, & id quoque ad viri boni officium etiam atque etiam pertinere. Improbus autem ad contraria ſtudia natiuo quodam impetu abripitur. improbi enim hominis animus, eſt ſanè impurus; probi autem, purus. ab impuro autem capere munera, neque bonum virum neque Deum

A εὐθείᾳ περαίνει κατὰ φύσιν περιπορευόμενος. τῷ δ' ἀεὶ ξυνέπεται δίκη τῶν ἀπολειπομένων τοῦ θείου νόμου τιμωρός· ἧς ὁ μὲν εὐδαιμονήσειν μέλλων, ἐχόμενος, ξυνέπεται ταπεινὸς κεκοσμημένος· ὁ δέ τις ἐξαρθεὶς ὑπὸ μεγαλαυχίας, ἢ χρήμασιν ἐπαιρόμενος, ἢ τιμαῖς ἢ καὶ σώματος εὐμορφίᾳ, ἅμα νεότητι καὶ ἀνοίᾳ, φλεγόμενος τὴν ψυχὴν μεθ' ὕβρεως, ὡς οὔτ' ἄρχοντος, οὔτε τινὸς ἡγεμόνος δεόμενος, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις ἱκανὸς ὢν ἡγεῖσθαι, καταλείπεται ἔρημος θεοῦ. καταλειφθεὶς δέ, καὶ
B ἔτι ἄλλους τοιούτους προσλαβών, σκιρτᾷ ταράττων πάνθ' ἅμα· καὶ πολλοῖς τισὶν ἔδοξεν εἶναί τις, μετὰ δὲ χρόνον οὐ πολὺν ὑποσχὼν τιμωρίαν οὐ μεμπτὴν τῇ δίκῃ, ἑαυτόν τε καὶ οἶκον καὶ πόλιν ἄρδην ἀνάστατον ἐποίησε. πρὸς ταῦτ' οὖν οὕτω διατεταγμένα τί χρὴ δρᾶν, ἢ διανοεῖσθαι, καὶ τί μή, τὸν ἔμφρονα; ΚΛ. Δῆλον δὴ τοῦτό γε, ὡς τῶν ξυνακολουθησόντων ἐσόμενον τῷ θεῷ, δεῖ διανοηθῆναι πάντα ἄνδρα. ΑΘΗ. Τίς οὖν δὴ πρᾶξις φί-
C λη καὶ ἀκόλουθος θεῷ; μία, καὶ ἕνα λόγον ἔχουσα ἀρχαῖον, ὅτι τῷ μὲν ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ὄντι μετρίῳ φίλον ἂν εἴη, τὰ δ' ἄμετρα, οὔτ' ἀλλήλοις, οὔτε τοῖς ἐμμέτροις. ὁ δὴ θεὸς ἡμῖν πάντων χρημάτων μέτρον ἂν εἴη μάλιστα, καὶ πολὺ μᾶλλον ἤ πού τις, ὥς φασιν, ἄνθρωπος. τὸν οὖν τῷ τοιούτῳ προσφιλῆ γενησόμενον, εἰς δύναμιν ὅτι μάλιστα καὶ αὐτὸν τοιοῦτον ἀναγκαῖον γίγνεσθαι. καὶ κατὰ τοῦτον δὴ τὸν λόγον,
D ὁ μὲν σώφρων ἡμῶν, θεῷ φίλος· (ὅμοιος γάρ) ὁ δὲ μὴ σώφρων, ἀνόμοιός τε καὶ διάφορος, καὶ ἄδικος. καὶ τἆλλα οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἔχει. νοήσωμεν δὴ τούτοις ἑπόμενον εἶναι τὸν τοιόνδε λόγον, ἁπάντων κάλλιστον καὶ ἀληθέστατον, οἶμαι, λόγων· ὡς τῷ μὲν ἀγαθῷ θύειν καὶ προσομιλεῖν δὴ τοῖς θεοῖς, καὶ εὐχαῖς καὶ ἀναθήμασι καὶ ξυμπάσῃ θεραπείᾳ θεῶν, κάλλιστον καὶ ἄριστον καὶ ἀνυσιμώτατον πρὸς τὸν εὐδαίμονα βίον, καὶ δὴ καὶ διαφερόντως πρέ-
E πον· τῷ δὲ κακῷ τούτων τἀναντία πέφυκεν. ἀκάθαρτος γὰρ τὴν ψυχὴν ὅ γε κακός· καθαρὸς δὲ ὁ γ' ἐναντίος. παρὰ δὲ μιαροῦ δῶρα οὔτ' ἄνδρ' ἀγαθὸν οὔτε θεὸν ἔστι ποτὲ

Legitur etiam κεκοσμημένος. alioqui uideri p... ſet ſcribendū ... πειν..., κεκοσμημένος.

Hæc quoque ... Asber. dicūtur ... apud Fic. Vid... autē τὸ πάντα γι... gi cum διανοη... ναι.

A τόγε ὀρθὸν δέχεσθαι. μάτην οὖν περὶ θεοὺς ὁ πολὺς ἐστὶ πόνος τοῖς ἀνοσίοις· τοῖς δὲ ὁσίοις ἐγκαιρότατος ἅπασι. σκοπὸς μὲν οὖν ἡμῖν οὗτος οὗ δεῖ στοχάζεσθαι· βέλη δὲ αὐτοῦ καὶ οἷον ἡ τοῖς βέλεσιν ἔφεσις, τὰ ποῖ᾽ ἂν λεγόμενα, ὀρθότατ᾽ ἂν φέροιτο; πρῶτον μέν, φαμέν, τιμὰς τὰς μετ᾽ ὀλυμπίους τε καὶ τοὺς τὴν πόλιν ἔχοντας θεούς, τοῖς χθονίοις ἄν τις θεοῖς ἄρτια καὶ δεύτερα καὶ ἀριστερὰ νέμων, ὀρθότατα τοῦ τῆς εὐσεβείας σκοποῦ τυγχάνοι· τοῖς δὲ τούτων ἄνωθεν, τὰ περιττὰ καὶ ἀντίφωνα τοῖς ἔμ-

B προσθεν ῥηθεῖσι νῦν δή. μετὰ θεοὺς δὲ τούσδε, καὶ τοῖς δαίμοσιν ὅ γ᾽ ἔμφρων ὀργιάζοιτ᾽ ἄν· ἥρωσι δὲ μετὰ τούτους. ἐπακολουθεῖ δ᾽ αὐτοῖς ἱδρύματα ἴδια πατρῴων θεῶν κατὰ νόμον ὀργιαζόμενα. γονέων δὲ μετὰ ταῦτα τιμαὶ ζώντων, ὡς θέμις, ὀφείλοντα ἀποτίνειν τὰ πρῶτά τε καὶ μέγιστα ὀφειλήματα χρεῶν πάντων πρεσβύτατα. νομίζειν δέ, ἃ κέκτηται καὶ ἔχει, πάντα εἶναι τῶν γεννησάντων καὶ θρεψαμένων, πρὸς τὸ παρέχειν αὐτὰ εἰς ὑπηρε-

C σίαν ἐκείνοις κατὰ δύναμιν πᾶσαν, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς οὐσίας· δεύτερα, τὰ τοῦ σώματος· τρίτα, τὰ τῆς ψυχῆς· ἀποτίνοντα δανείσματα ἐπιμελείας τε καὶ ὑπερπονούντων ὠδῖνας παλαιὰς ἐπὶ νέοις δανεισθείσας. ἀποδιδόντα δὲ παλαιοῖς ἐν τῷ γήρᾳ σφόδρα κεχρημένοις. παρὰ δὲ πάντα τὸν βίον ἔχειν τε καὶ ἐσχηκέναι χρὴ πρὸς αὑτοῦ γονέας εὐφημίαν διαφερόντως· διότι κούφων καὶ πτη-

D νῶν λόγων βαρυτάτη ζημία. πᾶσι γὰρ ἐπίσκοπος τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐτάχθη Δίκης Νέμεσις ἄγγελος. θυμουμένοις τε οὖν ὑπείκειν δεῖ, καὶ ἀποπιμπλᾶσι τὸν θυμόν, ἐάν τ᾽ ἐν λόγοις ἐάν τ᾽ ἐν ἔργοις δρῶσι τὸ τοιοῦτον, ξυγγιγνώσκοντα ὡς εἰκότως μάλιστα πατὴρ υἱεῖ, δοξάζων ἀδικεῖσθαι, θυμοῖτ᾽ ἂν διαφερόντως. τελευτησάντων δὲ γονέων ταφὴ μὲν ἡ σωφρονεστάτη, καλλίστη· μήθ᾽ ὑπεραίροντα τῶν εἰθισμένων ὄγκων, μήτ᾽ ἐλλείποντα ὧν

E (1) οἱ προπάτορες τοὺς ἑαυτῶν γεννήτορας ἐτίθεσαν. τάς τε αὖ κατ᾽ ἐνιαυτὸν τῶν ἤδη τέλος ἐχόντων ὡσαύτως ἐπιμελείας τὰς κόσμον φερούσας ἀποδιδόναι. τῷ δὲ μὴ παραλείπειν μνήμην ἐνδελεχῆ παρεχόμενον, τούτῳ

(1) Γο|ίς πὺς ε.

A decet. Fruſtra igitur erga deorũ obſequium profanorum hominũ quãtumuis magnus & multus deſudat labor: at piorum labor omnium opportuniſſimus eſt. Hic nimirũ eſt vniuerſæ noſtræ vitæ princeps primariúſque finis, hæc meta ad quam debemus collimare. Ecquænam verò ſunt ſagittæ? & qualis eſt ſagittarum contentio atque impetus, quæ ad eum finem feruntur? quóve nomine commodiſſimè ſunt deſignandæ? Principio quidem affirmamus, poſt cœleſtium, eorúmque deorũ qui ciuitati noſtræ præſident [id eſt tutelarium] honores, ſi

B quis terreſtribus diis paria & ſecunda & ſiniſtra tribuit, eum rectiſſimè pietatis metam attingere: ita vt his qui ſuperiori gradu illis ſupereminent, imparia & aduerſò quaſi reſpõdentia iis quæ iam commemorauimus tribuat. Poſt hos autem deos, etiam dæmonibus vir ſapiens ſacrificabit: & poſt hos, heroibus. Sequuntur ſtatuæ quæ patriis diis ex lege & ritu conſecrantur. [a]Denique, parẽtum ſuperſtitum honores, quibus fas eſt prima & maxima debita omnium & antiquiſſima & auguſtiſſima debi-

C torum perſoluere. ita enim ſinguli apud ſe ſtatuere debent, omnia quæ penes ſe habent, eorum planè eſſe à quibus & geniti ſint ipſi in hãcque lucem educti, & à quibus educati: ac proinde arctiſſimo debito teneri ad omnia obſequia illis pro viribus exhibenda. Primùm quidem debere illis bona & facultates, quibus ad hanc vitam tuendam vſus eſt: ſecundum, corporis bona: poſtremò, ea quæ ad animum pertinẽt: hæc videlicet omnia ita ab illis perſoluenda tanquam mutuò data vt cum aliquo fœnore rependantur: id eſt, vt pro antiquis

D illis parentum ſuorum curis & doloribus quos ipſis iuuenibus mutuò impenderint, iiſdem parentibus ſuis in ſenectute reddãt atque reſtituant, tum videlicet quum illis maximè indigent. In vniuerſa autem vita conſentaneum eſt liberos cum omni reuerentia parentes ſuos affari & ſalutare, vt in ipſis verbis interna animi beneuolẽtia perſpiciatur. Leues enim & volatiles illos ſermones quibus liberi parẽtes temerariè cõpellant, non tributo illis merito honore, grauiſſimę pœnæ haud dubiè manent.

E nam huiuſmodi ſceleribus inſpiciendis conſtituta eſt atque præfecta Nemeſis, diuinæ illius Iuſtitiæ nuntia. Quocirca iraſcentibus & concitato etiam animo indulgentibus, ſiue verbis tantùm, ſiue reuera id faciant, parentibus æquum eſt liberos cedere, & ita illis condonare, quaſi ſuo quodam iure pater, dum à filio ſe iniuria affici arbitratur, vehementer poſſit ſuccenſere. Mortuis verò parentibus ea pulcherrima eſt ſepulturæ forma, quæ moderatiſſima eſt: vt neque conſuetam tumulorum magnitudinem excedat, neque ab iis deficiat, quos maiores noſtri ſuis parentibus poſuerunt. Annuas porrò vita defunctorum procurationes, quæ decent & cõſentaneæ ſunt, inſtaurare ius eſt, & prout maximè quadrat, reddere, perpetuáq; memoriæ

a Quintus locus, DE EO HONORE ET OBSEQVIO QVOD PARENTIBVS DEBETVR: & in quo verſetur. Illam autem quæ parentibus debetur reuerentiam, cum pietate coniunctam eſſe docet, maximúmque eſſe illius effectum. Totum autem iſtum locum ita explicat, vt non obſcurum eſſe poſsit quãtæ ſcintillæ remanſerint in corrupta natura.

commemoratione parentes ſummopere honorare, neque in hoc erga manes officio ſumptibus parcere, quantum & facultatum ratio & moderationis leges patientur. Hæc igitur ſi ſinguli fecerimus, vitámque ita inſtituerimus, digna à diis & his qui nobis præſtantiores ſunt præmia referemus, diuturnam vitam cum optima ſpe traducentes. Quæ verò erga liberos & nepotes, conſanguineos, amicos, ciues, peregrinos, quocunque tandem ſint genere, in deorum obſequiis & cum illis communicandi ritibus, prȩſtare quiſque debeat, & quidem ita vt in his omnibus ex legis præſcripto efficiendis vitam ſuam illuſtret, legum ipſarum tractatio de rebus ſacris peculiariter inſtituta demonſtrabit: partim quidem ſuadẽdo, partim verò refractarios mores ad officium cogendo, iniecto ſuppliciorum vindictæque metu: atque ita ciuitatem noſtram, fauentibus diis, felicem beatámque efficiet. [a] Quæ verò rurſus operepretium & neceſſe planè eſt Legiſlatorem dicere, qui in eadem ſit qua ego ſentẽtia, neque tamen in certam quandam legis formulam opportunè reuocari poſſe videantur: in his cõmodum hunc ordinem eſſe arbitror, vt & ſibiipſi & iis quibus leges inſtituit, vniuerſam quandam doctrinæ indicationem ſubſternat: qua ſubſtrata, accedat ad ſingularem legum cõſtitutionẽ, & in illis ediſſerendis pro viribus accuratè elaboret. Hæc porro ſunt huiuſmodi vt certa quadam vnáque formula comprehendi definiríque haudquaquam poſſint: ſed ita de his agendum eſſe videatur, quatenus modo quodam cadere poſſunt in noſtram cognitionem, & ex illius cognitionis noſtræ modulo de illis poſſumus aliquid affirmare. CLIN. Illum modum velim mihi explices. ATH. Vellem equidem eos ad virtutis officia perſuaſos maximè obſequentéſque eſſe: & hac in re quidem Legiſlator quaſcunque leges inſtituet, omni animi contentione elaborabit. CL. Quídni? ATH. Quæ igitur dicta ſunt, nonnihil ad illud conducere mihi videntur, vt ſi non crudus omnino audientis animus ſit, mitior haud dubiè beneuolentiórque audiendis prȩceptis efficiatur: & ita animatus, facilius perdiſcat. quod ſi non omnino prȩſtetur, ſaltem ſi exiguum quiddam promouerit, id profectò boni conſulendum eſt. non enim magna eſt facultas & copia eorum qui & maximè & quamcitiſſimè velint optimi euadere. At Heſiodum multi ſapiẽter dicere aiunt, Viam quæ ad vitia ducat, ȩquã eſſe & planam, ac ſine ſudore iter expeditũ exhibere, quippe quæ breuis ſit:

Virtutẽ at ſuperi ſudorib⁹ vndique multis
Vallauere: & ad hãc via lõga atq; ardua ducit.

[a] Impoſiturus finem præfationi, quam ad quinti tamen vſque libri pene mediũ perſequitur, docet prorſus eſſe neceſſe, Præfationem ante iuſtam legum tractationem adhiberi: quæ nimirum animos paret ad rem ipſam efficacius recipiendam. Duas autem legalium præfationum bene conſtituendarũ regulas tradit. Prima eſt, Quandoquidem rebus actionibúſque ſingulis leges præſcribi non poſſunt, vti vniuerſã quandam honeſtatis conformationem tradat legiſlator qua ciuium animi imbuantur.

A μάλιστ' ἀεὶ πρεσβεύειν, δαπάνης τε τῆς διδομένης ὑπὸ τύχης τὸ μέτριον τοῖς κεκμηκόσι νέμοντα. ταῦτ' οὖν ποιοῦντες καὶ κατὰ ταῦτα ζῶντες ἑκάστοτε ἕκαστοι, τὴν ἀξίαν ἂν παρὰ θεῶν καὶ ὅσοι κρείττονες ἡμῶν κομιζοίμεθα, ἐν ἐλπίσιν ἀγαθαῖς διάγοντες τὸ πλεῖστον τοῦ βίου. ἃ δὲ πρὸς ἐκγόνους καὶ ξυγγενεῖς καὶ φίλους καὶ πολίτας, ὅσα τε ξενικὰ πρὸς θεῶν θεραπεύματα καὶ ὁμιλίας, ξυμπάντων τούτων ἀποτελοῦντα τὸν ἑαυτοῦ βίον B φαιδρυνάμενον, κατὰ νόμον κοσμεῖν δεῖ, τὴν νόμων αὐτῶν ἡ διέξοδος, τὰ μὲν πείθουσα, τὰ δὲ μὴ ὑπείκοντα πειθοῖ τῶν ἠθῶν, βίᾳ καὶ δίκῃ κολάζουσα, τὴν πόλιν ἡμῖν ξυμβουληθέντων θεῶν μακαρίαν τε καὶ εὐδαίμονα ἀποτελεῖ. ἃ δὲ χρὴ μὲν αὖ καὶ ἀναγκαῖον εἰπεῖν νομοθέτην ὅστις ἅπερ ἐγὼ διανοεῖται, ἐν δὲ σχήματι νόμου ἀναρμοστεῖ λεγόμενα, τούτων πέρι δοκεῖ μοι δεῖγμα "προσενεγκόντα αὑτῷ τε καὶ ἐκείνοις οἷς νομοθετήσει, C τὰ λοιπὰ πάντα εἰς δύναμιν διεξελθόντα, τὸ μετὰ τοῦτο ἄρχεσθαι τῆς θέσεως τῶν νόμων. ἔστι δὲ δὴ τὰ τοιαῦτα ἐν τίνι μάλιστα σχήματι κείμενα; οὐ πάνυ ῥᾴδιον ἐν ἑνὶ περιλαβόντα εἰπεῖν αὐτά, οἷον τινὶ τύπῳ· ἀλλ' οὑτωσί τινα τρόπον λάβωμεν ἄν τι δυνώμεθα περὶ αὐτῶν βεβαιώσασθαι. ΚΛ. Λέγε τὸ ποῖον. ΑΘΗ. Βουλοίμην ἂν αὐτοὺς ὡς εὐπειθεστάτους πρὸς ἀρετὴν εἶναι· καὶ δῆλον ὅτι πειράσεται τοῦτο ὁ νομοθέτης ἐν ἁπάσῃ ποιεῖν τῇ νο- D μοθεσίᾳ. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Τὰ τοίνυν δὴ λεχθέντα ἔδοξέ τί μοι προὔργου δρᾶν εἰς τὸ περὶ ὧν ἂν παραινῇ μὴ παντάπασιν ὠμῆς ψυχῆς λαβόμενα, μᾶλλον δ' ἡμερώτερόν τε ἂν ἀκούειν καὶ εὐμενέστερον. ὥστε, εἰ καὶ μὴ μέγα τι, σμικρὸν δέ, τὸν ἀκούοντα ὅπερ φησὶν, εὐμενέστερον γιγνόμενον, εὐμαθέστερον ἀπεργάσεται, πᾶν ἀγαπητόν. οὐ γὰρ πολλή τις εὐπέτεια, οὐδὲ ἀφθονία τῶν προθυμουμένων ὡς ἀρίστων ὅτι μάλιστα καὶ ὡς τάχιστα E γίγνεσθαι. τὸν δὲ Ἡσίοδον [a] πολλοὶ σοφὸν ἀποφαίνουσι, λέγοντα ὡς ἡ μὲν ἐπὶ τὴν κακότητα ὁδὸς, λεία καὶ ἀνιδιτὶ παρέχει πορεύεσθαι, μάλα βραχεῖα οὖσα·

Τῆς δ' ἀρετῆς [φησὶν] ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐς αὐτήν·

Malim προσ- κόντα, κι ini

Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον· ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται, A
Ῥηϊδίη δ' ἤπειτα πέλει, χαλεπή περ ἐοῦσα.

ΚΛ. Καὶ καλῶς γ' ἔοικε λέγοντι. ΑΘ. Πάνυ μὲν οὖν. ὁ δὲ προάγων λόγος ὅ γε μοι ἀπείργασται, βούλομαι ὑμῖν εἰς τὸ μέσον αὐτὸ θεῖναι. ΚΛ. Τίθει δή. ΑΘΗ. Λέγωμεν δή, τῷ νομοθέτῃ διαλεγόμενοι, τόδε, Εἰπὲ ἡμῖν ὦ νομοθέτα· εἴπερ ὅ,τι χρὴ πράττειν ἡμᾶς καὶ λέγειν εἰδείης, ἆρ' οὐ δῆλον ὅτι καὶ ἂν εἴποις; ΚΛ. Ἀναγκαῖον. ΑΘ. Σμικρῷ μὲν δὴ πρόσθεν ἆρα οὐκ ἠκούσαμεν σοῦ λέγοντος ὡς τὸν νομοθέτην οὐ δεῖ τοῖς ποιηταῖς ἐπιτρέπειν λέγειν ὃ ἂν αὐτοῖς ᾖ φίλον; οὐ γὰρ ἂν εἰδεῖεν τί ποτ' ἐναντίον τοῖς νόμοις ἂν λέγοντες βλάπτοιεν τὴν πόλιν; ΚΛ. Ἀληθῆ μέντοι λέγεις. ΑΘΗ. Ὑπὲρ δὴ τῶν ποιητῶν εἰ τάδε λέγοιμεν πρὸς αὐτόν, ἆρ' ἂν τὰ λεχθέντα εἴη μέτρια; ΚΛ. Ποῖα τάδε; ΑΘ. Παλαιὸς μῦθος, ὦ νομοθέτα, ὑπό τε αὐτῶν ἡμῶν ἀεὶ λεγόμενός ἐστι, καὶ τοῖς ἄλλοις C πᾶσι ξυνδεδογμένος, ὅτι ποιητής, ὁπόταν ἐν τῷ τρίποδι τῆς Μούσης καθίζηται, τότε οὐκ ἔμφρων ἐστίν, οἷον δὲ κρήνη τις τὸ ἐπιὸν ῥεῖν ἑτοίμως ἐᾷ· καὶ τῆς τέχνης οὔσης μιμήσεως, ἀναγκάζεται, ἐναντίως ἀλλήλοις ἀνθρώπους ποιῶν διατιθεμένους, ἐναντία λέγειν αὑτῷ πολλάκις· οἶδε δὲ οὔτ' εἰ ταῦτα οὔτ' εἰ θάτερα ἀληθῆ τῶν λεγομένων. τῷ δὲ νομοθέτῃ τοῦτο οὐκ ἔστι ποιεῖν ἐν τῷ νόμῳ, δύο D περὶ ἑνός, ἀλλὰ ἕνα περὶ ἑνὸς ἀεὶ δεῖ λόγον ἀποφαίνεσθαι. σκέψαι δ' ἐξ αὐτῶν τῶν ὑπὸ σοῦ νῦν δὴ λεχθέντων. οὔσης γὰρ ταφῆς, τῆς μέν, ὑπερβεβλημένης, τῆς δέ, ἐλλειπούσης, τῆς δέ, μετρίας· τὴν μίαν ἑλόμενος σύ, τὴν μέσην, ταύτην προστάττεις καὶ ἐπῄνεσας ἁπλῶς. ἐγὼ δέ, εἰ μὲν γυνή μοι διαφέρουσα εἴη πλούτῳ, καὶ θάπτειν αὐτὴν διακελεύοιτο, ἐν τῷ ποιήματι τὸν ὑπερβάλλοντα ἂν τάφον ἐπαινοίην· φειδωλὸς δ' αὖ τις καὶ πένης ἀνὴρ E τὸν καταδεᾶ· μέτρον δὲ οὐσίας κεκτημένος, καὶ μέτριος αὐτὸς ὤν, τὸν αὐτὸν ἂν ἐπαινέσοι. σοὶ δ' οὐχ οὕτω ῥητέον ὡς νῦν εἶπες, μέτριον εἰπών. ἀλλὰ τί τὸ μέτριον καὶ ὁπόσον, ῥητέον· ἢ τὸν τοιοῦτον λόγον μήπω σοὶ διανοοῦ γίγνεσθαι νόμον. ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΑΘΗΝ. Πότερον οὖν ἡμῖν ὁ τεταγμένος ἐπὶ τοῖς νόμοις μηδὲν τοιοῦτον προαγορεύῃ ἐν ἀρχῇ τῶν νόμων; ἀλλ' εὐθὺς ὃ δεῖ ποιεῖν καὶ μή, φράζῃ τε, καὶ ἐπαπειλήσας τὴν ζημίαν,

i hæc nomina ... eniuntur etiã ... rata, ut ποῖα ... tur à Clinia: ... τάδε, ab A- ... subiungen- ... s, παλαιὸς ... ος, &c. Sed ... eo alteram ... l.

... lam uet. τῷ ... δ ὁμοθέτῃ οὐκ ... ἔς &c. absque ... om. τοῦτ. ac ... n certè id ... ai e.

Aſpera quinetiam eſt: ſed tandem in vertice ſummo
Plana eſt ac facilis, fuerit prius aſpera quamuis.

CL. Et profectò bene mihi dicere videtur. ATH. Ita certè eſt. ſed quid ſermonis progreſſus mihi effecerit, in medium vobis cupio proferre. CL. [a] Profer ergo. ATH. Legiſlatorem illum ſic alloquamur: Dic nobis ſodes, legiſlator, ſi ſcires quid nobis agendum dicendúmque ſit, nónne videlicet id explicares? CL. Omninò explicarẽ. ATH. Núquid paulo antè te dicentẽ audiuimus, minimè debere legiſlatorem poetis permittere vt pro arbitratu quidlibet cõminiſcantur? non enim intelligere quàm magnum detrimentum allaturi eſſent ciuitati, ſiquid legibus contrarium dicerent? CL. Vera loqueris. ATH. Si de poetis hęc apud legiſlatorem diceremus, nónne commodè & moderatè dicere videremur? CL. Ecquænam hæc? ATH. Priſca quædã fabula, ô legiſlator, à nobis ipſis paſſim perhibetur, & cęterorũ omnium hominum ſententiis confirmatur, Poetam, quum in Muſæ ſedet tripode, tunc minimè eſſe mentis compotem, ſed quaſi fontem demanare, & quicquid in ſe affluit, effundere. Quũ verò ipſius ars ſit imitatio, contrarióſque humanarum affectionum impetus repręſentet, ſæpe cogitur ſibiipſi contraria dicere: neque ſcire vtrum hæc an illa ſint vera. Legiſlatori autem non licet duo quędam diuerſa de vna atque eadem re in lege loqui, ſed vnum atque planè conſentiens de vno debet enuntiare. Id autem ex iis quæ modò dicebas, animaduertes. Quum in ſepeliendi ratione quędam licentioſius, quædam parcius vſurpentur, mediocritatem duorũ horum extremorum commendaſti, eámque ſimpliciter conſtituiſti. Ego verò, ſi vxor mihi ditiſſima eſſet, iuberétque vt eam magnificè ſepelirem, excedentem ſepulturam in opere ipſo commendarem: parcus contrà & pauper, diminutam & imperfectam: qui verò mediocriter eſſet diues, ſi ipſe quoque moderatus eſſet, mediocrem ſepulturę rationem commendaret. Sed tibi non ita dicendum eſt, ſicuti dicebas modò, vt mediocritatem tantùm generatim præſcribas, ſed mediocritatis illius modus deſignandus: alioqui ne exiſtimato hunc modum tibi in legis rationem cadere vllo modo poſſe. CL. Veriſſimè loqueris. A. Vtrum qui inſtituendis legibus deſtinatus eſt nihil tale in ipſo legum primordio præfabitur, ſed ſtatim quid faciendum ſit & quid non, exponet: & mulctæ ſuppliciíque

a Secunda eſt; Vt duplices tradat leges. id eſt, promiſſiones cum minis adiungat. quod hoc dicendi genere ſignificat, *Rationem & fidem ad ſuppliciorum vim adiungendam.* Poetas autẽ & vulgus legiſlatorũ reprehendit, qui vel meras promiſsiones, vel meras minas legibus præficiebãt. Hãc verò eſſe veram germanámq; legum ſtabiliendarum methodum, oſtendunt leges illæ Dei, traditæ miniſterio Moſis, omniũ verarũ legum ἰδέας.

ſubſtrata denuntiatione, ita ad aliam legem explicandam ſe conuertet, nec quicquam apponet quod faciat ad illos quibus leges præſcribit, demulcendos & ratione inducendos? Afferamus autem in medium modos medendi duos, quibus alii medici aliter curare conſueuerunt: vt quemadmodum pueri medicum orant vt quammanſuetiſſimo modo eos curet, ita & nos legiſlatorem. Quod vt magis perſpicuè explicetur, nónne dicimus quoſdam, medicos eſſe, & quoſdam, medicorū miniſtros, quos etiā medicos appellamus? C. Omnino. A. Siue liberi ſint ſiue ſerui, qui dominorum mandato, conſideratione, peritia, experientia, artis cognitionem ſint conſequuti: non autem vi & beneficio naturę, quemadmodum liberi, qui & ipſi ſic didicerūt, & liberos ſuos ſolēt inſtituere? Hæccine duo ponis medicorum genera? CL. Quídni? A. Nónne igitur intelligis, quum ſerui & liberi in ciuitate ægrotent, ſeruos à ſeruis plerunque curari, qui & in medicorum officinis verſantur, & vltrò citróque commeant, medicinam factitantes? neque rationem vllam de ſingulis ſeruorū morbis aut reddunt aut accipiunt: ſed iis imperatis quæ vſu & experientia profutura decreuerunt, tanquam re bene perſpecta atque explorata, tyrannorum in morem ſuperbè & proteruè diſcedunt ab ægroto ſeruo, & ad alium eiuſdem cōditionis ſeruum conuolant: atque ita domino ad curandos ægrotos facilem expeditámque rationem parant? Liber autem medicus liberorum vt plurimùm morbos curat atque conſiderat, ita vt à principio morbi naturam perquirat, communitérque cum ægroto & eius amicis verſetur, tum ab ipſis ægrotis nonnihil diſcendo, tum & ipſos, quoad fieri poteſt, docendo. nec antè quicquam imperat quàm perſuaſerit: atque ita manſuetè perſuadendo, ad ſanitatē perducere ægrotantes conatur. Vter igitur hoc aut illo modo medendo, melior commodiórque eſt medicus? an gymnaſtes exercendo, qui vnam facultatem bifariam perficit? an is qui ſimpliciter, & ex duobus modis deteriorē atrociorémque exequitur? C.[a] Longè præſtantior eſt, hoſpes, duplex modus. A. Víſne igitur vt ſimplicē duplicémq; modū, quatenus in legū inſtitutionē cadat, conſideremus? C. Quídni velim? A. Dic age per deos, ecquámnam legem primam legiſlator ponet? nónne, naturæ ipſius præſcripto, primam illam legem certo ordine conſtituet, quæ generationis rationem definit, tanquā

a Illam doctrinam de duplici lege, illuſtrat accommodatiſſimo exemplo, Cōiugii nimirum: quod eſt fundamentū generis humani, ſicuti ſuo loco copioſius docebit.

A ἐπ' ἄλλον τρέπηται νόμον; παραμυθίας δὲ καὶ πειθοῦς τοῖς νομοθετουμένοις μηδὲν προσδιδῷ; καθάπερ ἰατρὸς δέ τις, ὁ μὲν, οὕτως, ὁ δ' ἐκείνως ἡμᾶς εἴωθεν ἑκάστοτε θεραπεύειν· ἀναμιμνησκώμεθα δὲ τὸν τρόπον ἑκάτερον, ἵνα τοῦ νομοθέτου δεώμεθα, καθάπερ ἰατροῦ δέοιντ' ἂν παῖδες, τὸν πρᾳότατον αὐτὸν θεραπεύειν τρόπον ἑαυτούς. οἷον δή τι λέγομεν· εἰσί που τινὲς ἰατροὶ, φαμὲν, καί τινες ὑπηρέται τῶν ἰατρῶν; ἰατροὺς δὲ καλοῦμεν δήπου καὶ τούτους;
B ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Ἐάν τέ γ' ἐλεύθεροι ὦσιν, ἐάν τε δοῦλοι, κατ' ἐπίταξιν δὲ τῶν δεσποτῶν καὶ θεωρίαν καὶ κατ' ἐμπειρίαν τὴν τέχνην κτῶνται, κατὰ φύσιν δὲ μὴ, καθάπερ οἱ ἐλεύθεροι, αὐτοί τε μεμαθήκασιν οὕτω, τούς τε αὐτῶν διδάσκουσι παῖδας; θείης ἂν ταῦτα δύο γένη τῶν καλουμένων ἰατρῶν; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗ. Ἆρ' οὖν καὶ ξυννοεῖς ὅτι δούλων καὶ ἐλευθέρων ὄντων τῶν καμνόντων ἐν ταῖς πόλεσι, τοὺς μὲν δούλους σχεδόν τι οἱ δοῦλοι τὰ πολλὰ ἰατρεύουσι περιτρέχοντες,
C καὶ ἐν τοῖς ἰατρείοις περιμένοντες; καὶ οὔτε τινὰ λόγον ἑκάστου πέρι νοσήματος ἑκάστου τῶν οἰκετῶν οὐδεὶς τῶν τοιούτων ἰατρῶν δίδωσιν, οὐδ' ἀποδέχεται; προστάξας δ' αὐτῷ τὰ δόξαντα ἐξ ἐμπειρίας, ὡς ἀκριβῶς εἰδὼς, καθάπερ τύραννος, αὐθαδῶς οἴχεται ἀποπηδήσας πρὸς ἄλλον κάμνοντα οἰκέτην· καὶ ῥᾳστώνην οὕτω τῷ δεσπότῃ παρασκευάζει τῶν καμνόντων τῆς ἐπιμελείας;
D ὁ δὲ ἐλεύθερος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ τῶν ἐλευθέρων νοσήματα θεραπεύει τε καὶ ἐπισκοπεῖ· καὶ ταῦτα, ἐξετάζων ἀπ' ἀρχῆς καὶ κατὰ φύσιν, τῷ κάμνοντι κοινούμενος αὐτῷ τε καὶ τοῖς φίλοις, ἅμα μὲν αὐτὸς μανθάνει τι παρὰ τῶν νοσούντων, ἅμα δὲ, καθ' ὅσον οἷός τε ἐστὶ, διδάσκει τὸν ἀσθενοῦντα αὐτόν· καὶ οὐ πρότερον ἐπέταξε πρὶν ἄν πῃ ξυμπείσῃ. τότε δὲ μετὰ πειθοῦς ἡμερούμενον ἀεὶ παρασκευάζων τὸν κάμνοντα, εἰς τὴν ὑγίειαν ἄγων,
E ἀποτελεῖν πειρᾶται. πότερον οὕτως ἢ ἐκείνως ἰατρός τε ἰώμενος, ἀμείνων, καὶ γυμναστὴς γυμνάζων; διχῇ τὴν μίαν ἀποτελῶν δύναμιν, ἢ μοναχῇ; καὶ κατὰ τὸ χεῖρον τοῖν δυοῖν καὶ ἀγριώτερον ἀπεργαζόμενος; ΚΛ. Πολύ που διάφορον, ὦ ξένε, τὸ διπλῇ. ΑΘ. Βούλει δὴ καὶ θεασώμεθα τὸ διπλοῦν τοῦτο καὶ ἁπλοῦν ἐν ταῖς νομοθεσίαις αὐταῖς γιγνόμενον; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὐ βούλομαι; ΑΘΗΝ. Φέρε δὴ πρὸς θεῶν, τίν' ἄρα πρῶτον νόμον θεῖτ' ἂν ὁ νομοθέτης; ἆρ' οὐ, κατὰ φύσιν, τὴν περὶ γενέσεως ἀρχὴν πρώτην πόλεων πέρι κατακοσμήσει

Lectio alia affertur, ἢ καθάπερ ἰατρὸς τις, ὁ οὕτως, ὁ δὲ ἐκείνως ἡμᾶς εἴωθεν ἑκάστοτε θεραπεύειν, καὶ τὸς οὕτω πειθοῖ. Sed πειθοῖ ſcribendum eſſet conueniret praeced. uer. ſubiunctiui m. Alioqui ante legerim δὴ, κτ pendeant ab lis, καθάπερ ἰατρὸς &c.

συμβήσει ταῖς τάξεσι; ΚΛΕΙΝ. Τί A
μήν; ΑΘΗΝ. Ἀρχὴ δ' ἐστὶ τῶν γε-
νέσεων πάσαις πόλεσιν ἆρ' οὐχ ἡ τῶν γάμων
σύμμιξις καὶ κοινωνία; ΚΛΕΙΝ. Πῶς
γὰρ οὔ; ΑΘΗΝ. Γαμικοὶ δὲ νόμοι
πρῶτοι κινδυνεύουσι τιθέμενοι, καλῶς ἂν
τίθεσθαι πρὸς ὀρθότητα πάσῃ πόλει. ΚΛ.
Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Λέ-
γωμεν δὴ πρῶτον τὸν ἁπλοῦν. ἔχοι δ' ἂν
πως ἴσως ὧδε· γαμεῖν δέ, ἐπειδὰν ἐτῶν ᾖ τις
τριάκοντα, μέχρις ἐτῶν πέντε καὶ τριάκον- B
τα. εἰ δὲ μή, ζημιοῦσθαι χρήμασί τε καὶ ἀ-
τιμίᾳ· χρήμασι μὲν τόσοις καὶ τόσοις, τῇ-
δε καὶ τῇδε ἀτιμίᾳ. ὁ μὲν ἁπλοῦς ἔστω
τις τοιοῦτος περὶ γάμων· ὁ δὲ διπλοῦς, ὅδε.
γαμεῖν δέ, ἐπειδὰν ἐτῶν ᾖ τις τριάκοντα, μέ-
χρι τῶν πέντε καὶ τριάκοντα· διανοηθέντα
ὡς ἔστιν ᾗ τὸ ἀνθρώπινον γένος φύσει τινὶ με-
τείληφεν ἀθανασίας· οὗ καὶ πέφυκεν ἐπι-
θυμίαν ἴσχειν πᾶς πᾶσαν. τὸ γὰρ γενέσθαι
κλεινόν, καὶ μὴ ἀνώνυμον κεῖσθαι τετελευτη- C
κότα, τοῦ τοιούτου ἐστὶν ἐπιθυμία. γένος οὖν
ἀνθρώπων ἐστί τι ξυμφυὲς τοῦ παντὸς χρό-
νου, ὃ διὰ τέλους αὐτῷ ξυνέπεται καὶ συνέ-
ψεται, τούτῳ τῷ τρόπῳ ἀθάνατον ὄν· τῷ παῖ-
δας παίδων καταλιπόμενον, ταὐτὸν καὶ ἓν ὂν
ἀεὶ γενέσει, τῆς ἀθανασίας μετειληφέναι.
τούτου δὴ ἀποστερεῖν ἑκόντα ἑαυτόν, οὐδέποτε
ὅσιον. ἐκ προνοίας δ' ἀποστερεῖ ὃς ἂν παί-
δων καὶ γυναικὸς ἀμελῇ. πειθόμενος οὖν τῷ
νόμῳ, ἀζήμιος ἀπαλλάττοιτο ἄν· μὴ πειθό- D
μενος δὲ αὖ, μηδὲ γαμῶν, ἔτη τριάκοντα γε-
γονὼς καὶ πέντε, ζημιούσθω μὲν κατ' ἐνι-
αυτὸν τόσῳ καὶ τόσῳ, ἵνα μὴ δοκῇ τὴν μοναυ-
λίαν οἱ κέρδος καὶ ῥᾳστώνην φέρειν. καὶ μὴ
μετεχέτω δὲ τιμῶν ὧν οἱ νεώτεροι ἐν τῇ πόλει
τοὺς πρεσβυτέροις αὐτῶν τιμῶσιν ἑκάστοτε.
τοῦτον δὴ παρ' ἐκεῖνον τὸν νόμον ἀκούσαντα
ἔξεστι περὶ ἑνὸς ἑκάστου διανοηθῆναι, πότε-
ρον αὐτοὺς διπλοῦς οὕτω δεῖ γίγνεσθαι τῷ μή-
κει τὸ σμικρότατον, διὰ τὸ πείθειν τε ἅμα E
καὶ ἀπειλεῖν, ἤ, τῷ ἀπειλεῖν μόνον χρωμέ-
νους, ἁπλοῦς γίγνεσθαι τοῖς μήκεσι. ΜΕΓ.
Πρὸς μὲν τοῦ Λακωνικοῦ τρόπου, ὦ ξένε, τὸ
τὰ βραχύτερα ἀεὶ προτιμᾶν· τούτων μὴν τῶν
γραμμάτων εἴ τις κριτὴν ἐμὲ κελεύοι γίγνεσθαι,
πότερα βουλοίμην ἂν ἐν τῇ πόλει μοι γε-
γραμμένα τεθῆναι, τὰ μακρότερ' ἂν ἑλοίμην.

firmamentum generis humani,& Rerumpublicarum primum & verum principiũ atque ornamentum? CL. Quidni? ATH. Principium autem generationis in omnibus ciuitatibus,nónne eſt nuptiarũ conuẽtus atque cõmunitas? CL. Prorſus. ATH. Quocirca connubiales leges primo loco ferri debent, & de his certò caueri in omni bene morata republica. CLIN. Omnino. A. Legem igitur ſimplicem primùm aſſignemus: quæ huiuſmodi forſan eſſe poterit: Vxorem quiſque à trigeſimo anno ad trigeſimum quintum ducito. Si non duxerit, damnas eſto, & pecuniarum infamiæque nota inuritor. pecuniarum verò & infamiæ modus definitor. Simplex verò lex de nuptiis huiuſmodi inſtituitor: duplex autem, talis. Vxorem quiſque ducito ab anno trigeſimo ad annum trigeſimum quintum: & ſecum ita cogitet, eſſe naturæ vim quandam atque efficacitatem qua genus humanum immortalitatem quandam conſequitur: cuius nimirum innata eſt in vnoquoque vehementiſſima cupiditas. nemo enim eſt qui non peroptet perpetuum & illuſtre apud omnem poſteritatem nomen habere. Humanum igitur genus cum vniuerſo tẽpore cognationẽ habet, quum generationis beneficio immortalitatem quandam adipiſcitur:id eſt,vnuſquiſque liberos relinquẽs, in ſuis liberis quodãmodo renaſcitur,prolémque ſuam quaſi in poſterum ſerit:eóque ipſo humanum genus perpetuò ſibi cõſtantem immortalitatis imaginem habet,qua ipſum immortale perduret, vnum videlicet atque idem perſtans. Tãto autẽ beneficio ſeipſum vltrò priuare nefas eſt. eo autem ſeipſum priuat deinduſtria qui liberos & vxorem negligit. Quicunque igitur huic legi obtemperauerit, à noxa exſoluitor:at qui non paruerit, & quinque & triginta annos natus vxorem non duxerit, ne ſolitariam cœlibémque vitam lucro ſibi & voluptati futuram arbitretur,certa quadam in annos ſingulos pecunia mulctetur, quæ flagitio reſpondeat:eorúmque honorum minimè ſit particeps, quos iuniores in republ. ſenioribus quotidie ſolent exhibere. Duabus his legibus mutuò collatis, de ſingulis iudicare licet, vtrum oporteat eas duplices longitudine quambreuiſſima conſcribere, adiunctis videlicet perſuaſionibus & minis: an minas tantùm adhibere, & ſimplices longitudine leges condere. MEG. Laconici moris eſt,hoſpes, breuiora ſemper anteponere: harum autem ſcriptionum ſiquis me iudicem eſſe iuberet, vtram velim in ciuitate mihi proponi, longiorem eligerẽ.

Et ſanè etiam in omni lege ſi duo hæc proponantur, ad hoc ipſum exemplum idem facerem. oportet tamen præſentes leges & huic Cliniæ probari. huius enim ea ciuitas eſt, cuius vſui leges hæ cōduntur. CL. Probè tu quidem Megille. ATH. De prolixitate quidem vel breuitate ſcribendi diſputare, valdè ineptum eſt. nō enim quòd vel breuiſſima vel valdè prolixa ſint, eo ipſo ſunt eligenda, ſed quòd optima. Atqui & in legibus de quibus paulo antè diximus, non duplo ſolùm alteræ alteris ad vſus virtutem præſtāt: ſed quemadmodū nunc dictum eſt de duplici medicorū genere, ita rectiſſimè illud eſt appoſitum. Illud verò cuiquam legiſlatorum in mentem veniſſe minimè videtur. quum enim liceat duobus quibuſdam modis ad leges ferendas vti, nimirum perſuaſione & vi, ad multitudinem diſciplinę expertem quoquo modo impellendam, altera tantùm vtuntur. non enim perſuaſioni minas coniungunt, ſed puram putámque vim legibus adhibent. Ego verò, viri clariſſimi, tertium quiddam in legum inſtitutione præſtandum animaduerto, quod tamen hoc noſtro tempore nuſquam fieri videmus. CL. Quidnā? ATH. Quod nimirum ex iis quæ nunc diſſeruimus, Dei cuiuſdam numine factum eſſe videmus. matutino enim tempore cœpimus diſputare de legibus, & iam meridies eſt, & hoc amœno in loco cōmodiſſimè requieſcimus, hoc vnum agentes vt de legibus diſputemus. Ego verò arbitror nos nūc primùm incipere de legibus dicere: ſuperior autem oratio omnis, legum præfatio eſſe videtur. Quorſum verò hęc? quia dicere volebam, omnium earum rerum quæ ſermone & voce conſiſtunt, & quæcunque voce repręſentantur, & cum illa cōmune aliquid habent, Præfationes quaſdam eſſe & veluti præludia quædam, quæ velitarios quoſdam habēt ad principem primariámque rem impetus, & quendam conatum artis induſtria prudenter inſtitutum, qui ad ipſam rei perfectionē omnino cōducat. Certè ante ſerios legitimóſque (vt vocātur) citharœdicæ cātilenæ & vniuerſæ Muſæ cātus, præfationes [.i. προοίμια] præponi ſolēt. verarum autem legum quas ciuiles eſſe diximus, nemo vnquam pręfationem aliquā pronuntiauit, neque conſcriptam in lucē protulit, quaſi nulla extaret natura. At eam reuera extare, euincere videtur hæc noſtra diſputatio. Leges autem quæ modò duplices appellatæ ſunt, non duplices ſunt ſimpliciter: ſed duo quædam, nimirum Lex & Præfatio legis. atqui ea quam tyrannico

A καὶ δὴ καὶ περὶ παντὸς νόμου κατὰ τοῦτο τὸ παράδειγμα, εἰ γίγνοιτο ἑκάτερα, ταὐτὸν τοῦτ' ἂν αἱρέσιμον. οὐ μὴν ἀλλά που καὶ Κλεινίᾳ πῃ δὴ ἀρέσκειν δεῖ τὰ νῦν νομοθετούμενα. τούτου γὰρ ἡ πόλις ἡ νῦν τοῖς τοιούτοις νόμοις χρῆσθαι διανοουμένη. ΚΛΕΙΝ. Καλῶς γ', ὦ Μέγιλλε, εἶπες. ΑΘΗΝ. Τὸ μὲν οὖν περὶ πολλῶν ἢ ὀλίγων γραμμάτων ποιήσασθαι τὸν λόγον, λίαν εὔηθες. τὰ γὰρ, οἶμαι, βέλτιστα, ἀλλ' οὐ τὰ βραχύτατα
B οὐδὲ τὰ μήκη τιμητέον. τὰ δ' ἐν τοῖς νῦν δὴ νόμοις ῥηθεῖσιν, οὐ διπλῷ θάτερα τῶν ἑτέρων διαφορὰ μόνον εἰς ἀρετὴν τῆς χρείας, ἀλλ' ὅπερ ἐρρήθη, νῦν δὴ τὸ τῶν διττῶν ἰατρῶν γένος ὀρθότατα παρετέθη. πρὸς τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔοικε διανοηθῆναι πώποτε τῶν νομοθετῶν, ὡς ἐξὸν δυοῖν χρῆσθαι πρὸς τὰς νομοθεσίας, πειθοῖ καὶ βίᾳ, " καὶ καθ' ὅσον οἷόν τε ἐπὶ τὸν ἄπειρον παιδείας ὄχλον τῷ ἑτέρῳ χρῶνται μόνον. οὐ γὰρ πειθοῖ κεραννύν-
C τες τὴν μάχην νομοθετοῦσιν, ἀλλ' ἀκράτῳ μόνον τῇ βίᾳ. ἐγὼ δὲ, " ὦ μακάριε, καὶ τρίτον ἔτι περὶ τοὺς νόμους ὁρῶ γίγνεσθαι δέον, οὐ τὰ νῦν γιγνόμενον. ΚΛΕΙΝ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις; ΑΘΗΝ. Ἐξ αὐτῶν ὧν νῦν διειλέγμεθα ἡμεῖς, κατὰ θεὸν τινὰ γεγονός. σχεδὸν γὰρ ἐξ ὅσου περὶ τῶν νόμων ἤργμεθα λέγειν ἐξ ἑωθινοῦ, μεσημβρία τε γέγονε, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ παγκάλῃ ἀναπαύλῃ τινὶ γεγόναμεν, οὐδὲν ἀλλ' ἢ περὶ νόμων διαλεγόμενοι. νόμους
D δὲ ἄρτι μοι δοκοῦμεν λέγειν ἄρχεσθαι· τὰ δ' ἔμπροσθεν ἦν πάντα ἡμῖν, προοίμια νόμων. τί δὲ ταῦτ' εἴρηκα; τόδ' εἰπεῖν βουληθεὶς, ὅτι λόγων πάντων καὶ ὅσων φωνὴ κεκοινώνηκε, προοίμιά τε ἐστι, καὶ σχεδὸν οἷόν τινες ἀνακινήσεις, ἔχουσαί τινα ἔντεχνον ἐπιχείρησιν, χρήσιμον πρὸς τὸ μέλλον περαίνεσθαι. καὶ δή που κιθαρῳδικῆς ᾠδῆς λεγομένων νόμων καὶ πάσης μούσης προοίμια θαυμαστῶς ἐσπουδασμένα πρόκειται. τῶν δὲ ὄν-
E τως νόμων ὄντων, οὓς δὴ πολιτικοὺς εἶναι φαμὲν, οὐδεὶς πώποτε οὔτ' εἶπέ τι προοίμιον, οὔτε ξυνθέτης γενόμενος ἐξήνεγκεν εἰς τὸ φῶς· ὡς οὐκ ὄντος φύσει. ἡμῖν δὲ ἡ νῦν διατριβὴ γεγονυῖα, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, σημαίνει ὡς ὄντος. οἵ τέ γε δὴ διπλοῖ ἔδοξαν νῦν δή μοι λεχθέντες νόμοι, οὐκ εἶναι ἁπλῶς οὕτω πως διπλοῖ· ἀλλὰ δύο μέν τινε, νόμος τε καὶ προοίμιον τοῦ νόμου. ὃ δὴ τυραννικὸν ἐπίταγμα, ἀπεικασθὲν ἐρρήθη τοῖς ἐπιτάγμασι τοῖς

In quibuſdā non eſt καὶ in loco: ac p… certè abeſſe debet. Verba tem iſta, καὶ σον οἷόν τε ſequentibus git Fic.

Legitur etiā μακάριοι, malo. Item, μὴ τὰ νῦν γιγνόμενον. Agit autem & F… bus haſce le… illas.

A τῶν ἰατρῶν, οὓς εἴπομεν ἀνελευθέρους, τοῦτ' εἶναι νόμος ἄκρατος. τὸ δὲ πρὸ τούτου ῥηθὲν, πειστικὸν λεχθὲν ὑπὸ τοῦδε, ὄντως μὲν εἶναι πειστικὸν, προοιμίου μὴν τοῦ περὶ λόγους δύναμιν ἔχειν. ἵνα γὰρ εὐμενῶς καὶ διὰ τὴν εὐμένειαν εὐμαθέστερον τὴν ἐπίταξιν (ὅ δή ἐστιν ὁ νόμος) δέξηται ᾧ τὸν νόμον ὁ νομοθέτης λέγει, τούτου χάριν εἰρῆσθαι μοι κατεφάνη πᾶς ὁ λόγος οὗτος, ὃν πείθων εἶπεν ὁ λέγων. διὸ δὴ, κατά γε τὸν ἐμὸν λόγον, τοῦτ' αὐτὸ, προοίμιον, ἀλλ' οὐ λόγος ἂν ὀρθῶς προσαγορεύοιτο B εἶναι τοῦ νόμου. ταῦτ' οὖν εἰπὼν, τί τὸ μετὰ τοῦτο ἄν μοι βουληθείην εἰρῆσθαι; τόδε· ὡς τὸν νομοθέτην πρὸ πάντων τε ἀεὶ τῶν νόμων χρεὼν ἐστὶ μὴ ἀμοίρους αὐτοὺς προοιμίων ποιεῖν, καὶ καθ' ἕκαστον ᾗ διοίσουσιν ἑαυτῶν, ὅσον νῦν δὴ τὼ λεχθέντε διηνεγκάτην.

ΚΛ. Τό γ' ἐμὸν οὐκ ἂν ἄλλως νομοθετεῖν διακελεύοιτο ἡμῖν τὸν τούτων ἐπιστήμονα.

ΑΘΗΝ. Καλῶς μὲν τοίνυν, ὦ Κλεινία, δοκεῖς μοι τό γε τοσοῦτον λέγειν, ὅτι πᾶσί γε C νόμοις ἐστὶ προοίμιον· καὶ ὅτι πάσης ἀρχόμενον νομοθεσίας, χρὴ προτιθέναι παντὸς τοῦ λόγου τὸ πεφυκὸς προοίμιον ἑκάστοις. οὐ γὰρ σμικρὸν τὸ μετὰ τοῦτο ἐστὶ ῥηθησόμενον· οὐδ' ὀλίγον διαφέρον, ἢ σαφῶς ἢ μὴ σαφῶς αὐτὰ μνημονεύεσθαι. τὸ μέντοι μεγάλων πέρι λεγομένων νόμων καὶ σμικρῶν, εἰ ὁμοίως προοιμιάζεσθαι προστάττοιμεν, οὐκ ἂν ὀρθῶς λέγοιμεν. οὐδὲ γὰρ " ᾄσματος οὐδὲ λόγου παντὸς δεῖ τὸ τοιοῦτον δρᾶν. καίτοι D πέφυκέ γε εἶναι πᾶσιν, ἀλλ' οὐ χρηστέον ἅπασιν. αὐτῷ δὲ τῷ τε ῥήτορι καὶ τῷ μελῳδῷ καὶ τῷ νομοθέτῃ τὸ τοιοῦτον ἑκάστοτε ἐπιτρεπτέον. ΚΛ. Ἀληθέστατα δοκεῖς μοι λέγειν. ἀλλὰ δὴ μηκέτ', ὦ ξένε, διατριβὴν πλείω τῆς μελλήσεως ποιώμεθα· ἐπὶ δὲ τὸν λόγον ἐπανέλθωμεν, καὶ ἀπ' ἐκείνων ἀρχώμεθα, εἴ σοι φίλον, ὧν οὐχ ὡς προοιμιαζόμενος εἶπες τότε. πάλιν οὖν (ὅ φασιν οἱ παίζοντες) ἀμεινόνων ἐξ ἀρχῆς δευτέρων, ἐπαναπολήσω- E μεν, ὡς προοίμιον, ἀλλ' οὐ τὸν τυχόντα λόγον περαίνοντες, καθάπερ ἄρτι. λάβωμεν δ' αὐτῶν ἀρχὴν ὁμολογοῦντες προοιμιάζεσθαι. καὶ τὰ μὲν περὶ θεῶν τιμῆς, προγόνων τε θεραπείας, καὶ τὰ νῦν δὴ λεχθέντα, ἱκανά· τὰ δ' ἑξῆς πειρώμεθα λέγειν, μέχριπερ ἄν σοι πᾶν τὸ προοίμιον ἱκανῶς εἰρῆσθαι δοκῇ. μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη τοὺς νόμους αὐτοὺς διέξει λέγων.

Videtur deeſſe f. ἐστὶ ante ge. ᾄσματος.

& medicorum ſeruiliũ imperio aſſimilauimus, lex mera eſt: quod verò ante hoc expoſitum eſt, & πειστικοῦ [.i. perſuaſorii] nomine deſignatum, ad fidem quidem faciẽdam omnino ſpectat, ſed vim tamen habet exordii ſiue præfationis. nam vt beneuolẽ, & ex illa beneuolentia, attentius & cũ maiori docilitate audiant legis imperium, illúdque capeſſant, idcirco tota illa oratio habita eſt, quæ ad perſuadendum eſt inducta à legiſlatore. Quocirca, vt mea quidem fert ſententia, quæ ad hunc vſque locum explicauimus, non ipſa ſunt legum tractatio, ſed PRAEFATIO, eóque nomine commodius vocari debent. His ſubſtratis, ecquidnam ad hęc adiungi inſuper deſidero? hoc nimirum, Oportere legiſlatorem omnibus legibus pręfationes pręfigere, nullámque legem exordii expertem emittere: & in ſingulis oſtẽdere qua in re à ſeipſis differant: quatenus duo illa de quibus mox egimus, inter ſe differant. CL. Equidem nõ aliter leges ferre exiſtimarem peritum legiſlatorem. ATH. Rectè mihi, Clinia, dixiſſe videris, omnibus legibus præfationẽ quãdam ineſſe, & eam quæ vnicuique propriè & ex ſui natura conueniat, ſingulis legibus initio eſſe ſubſternendam. non enim id parum refert ad ea quæ in ipſa lege continentur: neque parum intereſt perſpicuéne an obſcurè res huiuſmodi commemorẽtur. ſin autem magnarum paruarúmque legum exordia ſimiliter confici iubeamus, & eandem formulam ſemper adhiberi, nõ rectè iubebimus. non enim in omni cantu aut in omni oratione id faciendum eſt. nam etiamſi poſſet in omnibus inueniri, & ita rerum pateretur natura, non tamen eodem ſemper vtendum eſt, habita videlicet eorũ cũ quibus res nobis eſt ratione. quæ quidem multiplicitas oratori, cantori, legiſlatori concedenda eſt. [a] CL. Veriſſimè mihi dicere videris. ſed ne amplius, hoſpes, longiorem cunctationis moram faciamus, ſed ad inſtitutum ſermonem reuertamur, & ab illis initium ſumamus, ſi tibi lubet, quæ minimè præfationem inſtituens dicebas. Quare iterum, (vt ludentes aiunt) meliora ab initio, tãquam prẹfationem, ſecũdo loco repetamus, non vt vulgarem & fortuitum ſermonem, ſicuti modò. Incipiamus igitur, & diſertè teſtemur nos præfatione vti. Et de deorum quidem cultu, & maiorum obſeruantia ſatis hactenus dictũ eſto: cætera quæ ad præfationẽ pertinẽt, donec pertractata fuerit, deïceps conemur exequi. ita deinceps ad ipſas leges aggredieris.

a Ordinem ab ipſo diſputationis primordio, ad hunc vſque locum, à ſe vſurpatum diſertè notat: & eum quem poſtmodum eſt ſeruaturus .i. ea quæ reſtant ad præfationẽ abſoluendam, in qua ſe adhuc verſari ait.

A T H. Nónne de diis & iis qui deos proximè conſequuntur, & de parentibus tum ſuperſtitibus tum mortuis abundè ſumus præfati, veluti nunc dicimus? quod verò reſtat, nunc mihi videris iubere vt in lucẽ producam. C L. Omnino. A T H. Atqui poſt harum rerum tractationem, conſentaneum eſt & ad reipubl. communitatem maximè ſpectat, vt de iis quæ ad animos & corpora & fortunas ipſas ſpectant, quo ſtudio videlicet illa ſint colenda, & quatenus in illis remittendus animus, accuratè diſſeramus, & quidem in illis diſquirendis ita verſemur vt & dicendo & audiendo diſciplinam pro viribus conſequamur. Hæc nimirum poſt illa nobis reuera dicenda ſunt & audienda. C L. Rectiſſimè ais.

A ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν περὶ θεῶν μὲν καὶ τῶν μετὰ θεοὺς, καὶ γονέων ζώντων τε πέρι καὶ τελευτηκότων, τότε ἱκανῶς προοιμιασάμεθα, ὡς νῦν λέγομεν· ὃ δ' ἀπολειπόμενον ἔτι τοῦ τοιούτου φαίνῃ μοι σὺ διακελεύεσθαι τανῦν οἷον πρὸς τὸ φῶς ἐπάγειν. ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Ἀλλὰ μὴν μετά γε τὰ τοιαῦτα ὡς χρὴ περὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς καὶ τὰ σώματα καὶ τὰς οὐσίας σπουδῆς τε πέρι καὶ ἀνέσεως ἴσχειν, προσῆκόν τ' ἐστὶ καὶ κοινότατον ἀναπεμπαζομένους τόν τε λέγοντα καὶ τοὺς ἀκούοντας, παιδείας γίγνεσθαι κατὰ δύναμιν ἐπηβόλους. ταῦτ' οὖν ἡμῖν αὐτὰ μετ' ἐκεῖνα ὄντως ἐστὶ ῥητέα καὶ ἀκουστέα. ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις.

Legitur etiam χρὴ τὰ περὶ τὰς ἑαυτ. &c.

B

PLATONIS DE LEGIBVS, Siue, DE LEGVM INSTITVTIONE, DIALOGVS QVINTVS.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟΜΩΝ, Η, ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ.

ARGVMENTVM.

PRIMA huius dialogi pars complectitur nonnulla quæ ad Præfationem abſoluendam reſtabant: & tractat pulcherrimum locum, DE VERO ANIMI CVLTV. id eſt, quanto ſtudio & labore verſari debeat bonus ciuis in animo ſuo colendo, & quinam ſit verus & genuinus illius colendi modus: atque adeo quantum corpori quantum pecuniæ & iis omnibus rebus externis (quarum tamen adminicula conducunt ad vſum vitæ) ſit ab eo tribuendum. Ita multiplicis illarum rerum ſtudij præclaram ὑποτύπωσιν inſtituit, & verum veræ νομοθεσίας fundamentum ſubſternit Plato. Fruſtra enim leges inſtituerentur, neque vllam efficaciam exererent, niſi eius cui ponuntur animus rectè priùs fuerit informatus, vt ipſe ſibi ſit lex. Illius verò legitimæ diſciplinæ, quæ eſt certa eius obedientiæ quæ legibus debetur, quaſi ἐντελέχεια, vim & naturam accuratè deſcribit: vt & qualis ipſe ſecum & erga cæteros homines eſſe debeat vir bonus, vt ad bene beatéque viuendũ ratio ei conſtet, intelligatur. Inde ad ipſam νομοθεσίαν accedit, quam alteram copioſiſsimę iſtius diſputationis partem ſtatueramus: & nõnullas leges ponit, quas in ipſo contextu & ex noſtra deſcriptione animaduertat lector. Sic verò & ἦθος & οἰκονομία diſputationis notetur.

QVAEDAM EX HAC DISPVTATIONE.

ETHICA ET POLITICA: nempe ἠθικῶς πολιτικά, vel πολιτικῶς ἠθικά.

1 *Fruſtra præſcribuntur leges ciuibus, niſi ita ſint ipſorum animi informati ut ipſi ſibi ſint lex.*

2 *Animus diuiniſſimum quiddam eſt poſt* Deum, *& homini maximè proprium, potiſſima uidelicet præſtantiſſimáque illius pars.*

3 *Eorum quæ ad hominem pertinent, quædam dominantur, quædam ſeruiunt. dominatur animus, ſeruit corpus, & quæ ad corpus pertinent. Animus igitur corpori & corporeis omnibus adiumentis longè eſt anteponendus.*

4 *Vt poſt* Deum *nihil eſt animo auguſtius, nihil excellentius, ita omni ſolicitudine eſt colendus & honorandus animus.*

5 *Colendi iuuandíque animi modum uulgus igno-*

rat, ac proinde illum & infamia & detrimẽto afficit, pro eo quòd & colere & iuuare illum putat.

6 Illũ & infamia & detrimẽto is afficit qui quoquomodo ex deteriore meliorem ipſum non reddit. quo in genere uariè ab hominibus peccatur.

7 Animum non honorat qui ſibi applaudit & pro arbitratu ſibi indulget.

8 Is quoque qui ſcelerum ſuorum culpam in alios deriuat, & ſe ab omni culpa eximit, ut his latebris ſe amentem & cæcum obtegat.

9 Qui aduerſus legem peccando, leges eludit, eo quoque genere aduerſus animum ſuum peccat.

10 Qui ignauia officium ſuũ prodit, coniunctam difficultatem pertimeſcens, animum quoque ſuum dedecore afficit.

11 In eo quoque genere grauiter is peccat qui in hac uita ſummum bonum ponit, neque alteram quandam uitam eſſe arbitratur, in qua plena cumulatáque felicitas bonos & pios maneat. quæ eſt fœdiſſima & peſſima ignorantia.

12 Qui corporis formam uirtutis formæ anteponit, corpúſque animo excellentius eſſe putat, is & in eo quoque genere peccat.

13 Qui pecuniam inhoneſtè cupit, eam uerè aureæ uirtuti anteponens, animum quoque ſuum minimè colit.

14 Denique, qui præter honeſti formulam facit, animum ſuum non colit.

15 Maxima pœna eſt, malo aſſentiri & aſſimilari. qua pœna nulla maior eſſe poteſt, quum iniuſtitiam ſumma infelicitas haud dubiè conſequatur.

16 Primus honor debetur animo noſtro (poſt Dei honorem) ſecundus corpori, tertius adiumentis iis quæ ad uſum uitæ pertinent. Ex eo igitur ordine conſtituendæ ſunt leges, ut unaquæque res ex ſui natura colatur. id eſt, ciues in ea elaborent quatenus poſtulat honeſti formula.

17 Cura χρηματιστικῆς non eſt prætermittenda in republica: moderata tamen eſſe debet, ne aduerſus honeſtatem bonóſque mores peccet.

18 Nimia diuitiarum ubertas, & nimia penuria, ſunt pernicioſiſſimæ reipublicæ. ex illa enim, inſolẽtia & diſſidia: ex hac, ignobilis humilitas, & rerum nouandarum indignatio ſolet exiſtere.

19 Non debent eſſe parẽtes ſoliciti ut liberos ſuos quamditiſſimos relinquant (quod quidem neque ipſis priuatim, neque reipublicæ conducit) ſed ut pudoris & modeſtiæ reliquæque uirtutis plurimum illis relinquant. qua in re ineſt uera & certa hæreditas.

20 Relinquendæ illius hæreditatis ratio eſt, Diſciplina ſeriúſque illius uſus.

21 Illa non in eo tantùm uerſatur ut parentes liberorum uitia reprehendant: ſed ut ipſi eis uirtutis exemplar ſeſe exhibeant, nec quicquam coram ipſis agant quod ad prauam quandam imitationem, ad quã nimirum facilis eſt lapſus, uſurpari poſſit.

22 Auguſta & uerè magna uictoria eſt, Patriis legibus obtemperando, ex uirtute uitam inſtituere.

23 Τὸ θυμοειδὲς & τὸ πρᾶον .i. uehementis & mãſueti animi efficacitas, debet ineſſe in boni & magni ciuis animo: tum ad improbos comprimendos, tum ad mutuam concordiam humaniter colendam.

24 Qui nemini facit iniuriam, amatur & colitur: qui iniuriam depellit, duplici honore dignus eſt: at qui magiſtratui operam induſtriámque ſuam præbet ad maleficos puniendos, ille omnino magnus eſt in ciuitate.

25 Magni momenti eſt in republica Purgatio. quo nomine caſtigationes etiam intelliguntur. Qui ἀνιάτως ſunt improbi, nullo modo ſunt ferendi in republ. at ſanabiles, adhibitis remediis ad ſanitatem ſunt reſtituendi.

26 Omnia debent ad communem utilitatem referri, iidémque eſſe debent in omnibus ciuibus animorũ ſenſus. Inuidia igitur eſt peſtis reipublicæ.

27 Eſt tamen laudabile inuidiæ genus, De uirtute cum uirtute contendere: ut animi ad maius uirtutis ſtudium exacuantur.

28 Alienis autem laboribus detrahere, & improbis calumniis bonorum ſtudia & conatus interturbare, ſummum eſt ſcelus.

29 Amor ſui eſt omnium officiorum peſtis: quæ nimirum impedit rerum honeſtarum & cognitionem & effectionem.

30 Maturè conſtituendum eſt quos nos & quales eſſe uelimus, & in quo genere uitæ.

31 Inſita eſt à natura in nobis illa cupiditas, ut bene nobis eſſe uelimus: at optima eſt illa & iucundiſſima uita, quæ eſt ſecum ipſa conſentiens.

32 Conſenſus ille ex uirtutum temperie exiſtit: cuius conſenſus luculenta extat deſcriptio.

33 Vir bonus in doloris & uoluptatis æſtibus, quibus hæc uita uariè percellitur, animi æquitatem conſtanter retinet, ne uel nimium gaudeat uel nimium doleat.

34 Fides eſt fundamentum ſocietatis humanæ, ac proinde hac boni ciuis animus inſtructus eſſe debet, qui bene beatéque uiuendi rationem quærit.

35 Perfidia eſt peſtis ſocietatis humanæ, & certa perfidi pernicies.

36 Diues non ex opum & diuitiarum ubertate ſed ex uirtute æſtimari debet.

37 In reipublicæ conſtitutionem quum uariæ & multiplices res cadant, etiã atque etiã prouidendũ eſt ut illa συναρμολογὴ certis cancellis circumſcribatur, imperandi nimirum & parendi certis diſcriminibus: at penes leges & magiſtratum eſt imperandi autoritas.

38 Amicitia eſt ueluti lux & ſol reipublicæ: atque adeo in ea excolenda boni ciues nihil reliqui facere debent.

39 Patria maiori ſtudio colenda eſt quàm parentes à liberis.

40 Vix ac ne ne uix quidem fieri poteſt ut immẽſæ opes cum probitate conueniant.

LEGVM EX HAC DISPVTATIONE DESCRIPTIO.

Κοιναὶ ἔννοιαι, ſiue ὀρθὸς λόγος, id eſt, anima ſiue ratio legis.

I. Religio et fides, velvti reipvblicae fvndamentvm, svbesternvntor.

II. Vt corpori animvs praestat, ita de animo excolendo magnam cvram bonvs civis gerito.

III. De pvrganda repvbl. magistratvi prima cvra esto.

IIII. Avreis moribvs, non avro, rempvbl. instrvito.

V. Ad commvnem vtilitatem omnia sva referto: rervm tamen et personarvm modvm certvm definito, et in reipvbl. commvnitate dignitatvm discrimina constitvito.

VI. Adversvs hospitem et svpplicem sempiterna esto avtoritas. Qvi evm violarit, ivstvs devs afflictorvm vindex merita sontem mactabit poena.

LEGES POLITICAE.

VII. Civitas hominvm mvltitvdine exvberans, exhavritor atqve expvrgator: et in evm finem colonia dedvcitor.

VIII. In colonia constitvenda, imperii, legvm, sedvm, agrorvm, modvs accvrate definitor.

IX. Civivm delectvs, ex censv et aestimatione habetor: nihil pertvrbati in civitate relinqvitor.

X. Rei faciendae certvs modvs in civitate definitor, nev cviqvam immensas divitias cvmvlare fas esto. Qvi secvs faxit, divitiis svis spoliator, eaeqve fisco addicvntor.

XI. Mvtvvm foenori dare nemini liceto: qvi secvs faxit, sortem et foenvs amittito.

XII. Mensvrarvm modvs ad commerciorvm rationes accvrate definitor.

XIII. Vrbis sedes agrorvmqve fines prvdenter describvntor.

DE LEGIBVS DIALOGVS quintus.

a Cætera quæ ad vniuerſam legum præfationem pertinent, nunc accuratè perſequitur, antequam accedat ad ipſam legũ tractationem: quæ ſanè fruſtra inſtituerẽtur, niſi hominum animi ad honeſtatem priùs eſſent informati: ſicuti monuit in lib. De republ. Idcirco modò luculenter docet qua cura & induſtria vnuſquiſque elaborare debeat in animo ſuo excolendo, cuius nimirum potior ſit habẽda ratio quàm corporis & eorum omnium quæ ad corpus pertinent. Eſt igitur

AVDIAT verò reliqua quicũque modò de diis chariſque genitoribus audiebat. eſt enim animus, omnium quæ penes homines ſunt, ſecundum deos, diuiniſſimum: quippe quod ſit maximè proprium & ſuum. quę verò ad hominem pertinent, ſunt omnino in duplici differentia. quædam nimirum potentiora & meliora dominantur, imbecilliora verò & deteriora ſeruiunt. Profectò ea quæ dominantur, iis ſunt anteponẽda quæ ſeruiũt. quocirca dum poſt dominos deos

ΝΟ´ΜΩΝ ΔΙΑ´ΛΟΓΟΣ πέμπτος.

ΑΚΟΥΈΤΩ δὴ πᾶς, ὅσπερ νυνδὴ τὰ περὶ θεῶν τε ἤκουε καὶ τῶν φίλων προπατόρων. πάντων γὰρ τῶν αὐτοῦ κτημάτων μετὰ θεοὺς ψυχὴ θειότατον, οἰκειότατον ὄν. τὰ δ' αὐτοῦ διττὰ ἐστὶ παντάπασι. τὰ μὲν οὖν κρείττω καὶ ἀμείνω, δεσπόζοντα· τὰ δ' ἥττω καὶ χείρω, δοῦλα. τῶν οὖν αὐτοῦ τὰ δεσπόζοντα ἀεὶ προτιμητέον τῶν δουλευόντων. οὕτω δὴ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν μετὰ θεοὺς ὄντας δεσπότας

Legitur etiam δ' αὐτοῦ διτ. πάντ' ἐστὶ πᾶ... Sed πᾶσι po... quàm πᾶσι ſ... bendum uide... & αὐτοῦ non ... τῶ, legendum ... ue πᾶσι retin... tur, ſiue in π... mutetur. Cor... in præced. per... do μᾶλλον αὐ...

καὶ τοῖς τούτοις ἑπομένοις, τιμᾶν δεῖν λέγων δευτέραν, ὀρθῶς παρακελεύομαι. τιμᾷ δ᾽, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἡμῶν οὐδεὶς ὀρθῶς· δοκεῖ δέ. θεῖον γὰρ ἀγαθόν που τιμή· τῶν δὲ κακῶν οὐδὲν τίμιον. ὁ δ᾽ ἡγούμενος ἤ τισι λόγοις ἢ δώροις αὐτὴν " αὔξειν, μηδὲν βελτίω δὲ ἐκ χείρονος αὐτὴν ἀπεργαζόμενος, τιμᾶν μὲν δοκεῖ, δρᾷ δὲ τοῦτο οὐδαμῶς. αὐτίκα παῖς εὐθὺς γενόμενος ἄνθρωπος πᾶς, ἡγεῖται πάντα ἱκανὸς εἶναι γιγνώσκειν, καὶ τιμᾶν οἴεται ἐπαινῶν τὴν αὑτοῦ ψυχήν, καὶ προθυμούμενος ἐπιτρέπει πράττειν ὅ,τι ἂν ἐθέλῃ. τὸ δὲ νῦν λεγόμενόν ἐστιν, ὡς δρῶν ταῦτα, βλάπτει καὶ οὐ τιμᾷ. δεῖ δέ, ὥς φαμεν, μετά γε θεοὺς δευτέραν. οὐδέ γε ὅταν ἄνθρωπος τῶν αὑτοῦ ἑκάστοτε ἁμαρτημάτων μὴ ἑαυτὸν αἴτιον ἡγῆται, καὶ τῶν πλείστων κακῶν καὶ μεγίστων, ἀλλ᾽ ἄλλους, ἑαυτὸν δὲ ἀεὶ ἀναίτιον ἐξαιρῇ, τιμᾷ τὴν αὑτοῦ ψυχήν, ὡς δὴ δοκεῖ." ὁ δὲ πολλοῦ δεῖ δρᾶν τοῦτο. βλάπτει γάρ. οὐδ᾽ ὁπόταν ἡδοναῖς παρὰ λόγον τὸν τοῦ νομοθέτου καὶ ἔπαινον χαρίζηται, τότε οὐδαμῶς τιμᾷ· ἀτιμάζει δέ, κακῶν καὶ μεταμελείας ἐμπιπλὰς αὐτήν. οὐδέ γε ὁπόταν αὖ τἀναντία τοὺς ἐπαινουμένους πόνους, καὶ φόβους καὶ ἀλγηδόνας καὶ λύπας μὴ διαπονῇ καρτερῶν, ἀλλ᾽ ὑπείκῃ, τότε οὐ τιμᾷ ὑπείκων. ἄτιμον γὰρ αὐτὴν ἀπεργάζεται, δρῶν τὰ τοιαῦτα σύμπαντα. οὐδ᾽ ὁπόταν ἡγῆται τὸ ζῆν πάντως ἀγαθὸν εἶναι, τιμᾷ· ἀτιμάζει δ᾽ αὐτὴν καὶ τότε. τὰ γὰρ ἐν ᾅδου πράγματα πάντα, κακὰ ἡγουμένης τῆς ψυχῆς εἶναι, ὑπείκει, καὶ οὐκ ἀντιτείνει, διδάσκων τε καὶ ἐλέγχων ὡς οὐκ οἶδεν οὐδ᾽ εἰ τἀναντία πέφυκε μέγιστα εἶναι πάντων ἀγαθῶν ἡμῖν, τὰ περὶ τοὺς θεοὺς τοὺς ἐκεῖ. οὐδὲ μὴν πρὸ ἀρετῆς ὁπόταν αὖ προτιμᾷ τις κάλλος, τοῦτ᾽ ἔστιν οὐχ ἕτερον ἢ ἡ τῆς ψυχῆς ὄντως καὶ πάντως ἀτιμία. ψυχῆς γὰρ σῶμα ἐντιμότερον οὗτος ὁ λόγος φησὶν εἶναι, ψευδόμενος. οὐδὲν γὰρ γηγενὲς ὀλυμπίων ἐντιμότερον. ἀλλ᾽ ὁ περὶ ψυχῆς ἄλλως δοξάζων ἀγνοεῖ ὡς θαυμαστοῦ τούτου κτήματος ἀμελεῖ. οὐδέ γε ὁπόταν χρήματά τις ἐρᾷ κτᾶσθαι μὴ καλῶς, ἢ μὴ δυσχερῶς φέρῃ κτώ-

...ἂ αὔξειν eſt in ...t. ἤ τισιν ὑπεί-...σι. quæ uerba ...c ipſum Fic. la...erunt: qui in-...rpretatur iti-..., Vel ſermoni-...s quibuſdam, ...! muneribus, ...! obſequiis.

...lim, οὐδὲ πολ...δεῖ δρᾶν τοῦτο, ...m iam præce...nominatiuus ...ὦ ὡς.

A & qui illos dignitate proximè ſequuntur, animum noſtrum ſecundo loco colẽdum præcipio, rectè mihi præcipere videor. Nemo autem, mea quidem ſententia, animum ſuum honorat, quanuis id vulgò videatur. diuinum enim bonum vtique eſt honor: at malorum nihil eſt honorandũ. Quiſquis igitur exiſtimat, vel ſermonibus quibuſdam vel muneribus vel obſequiis animum ſuum augere poſſe, ſi meliorem ipſum ex deteriore non reddit, licet illum colere videatur, minimè tamen id facit. nam ſtatim à pueritia vnuſquiſque ſe ad o- B mnia idoneum & cognoſcenda & colenda arbitratur, animum ſuum laudans eique applaudens, & ſibi pro arbitratu omnia indulgens. Illud autem in quo modò noſtra verſatur oratio, eſt, Eum qui hæc agat, tantum abeſſe ab eo vt animum colat, vt etiam illum lædat, cui tamen poſt deos ſecundum tribuimus honoris gradum. Sed neque ille eum honorat, qui & peccatorum ſuorum quibus quotidie ſe commaculat, & maximorum plurimorúmque malorũ, quorum ipſe autor eſt, cauſam non ſe ſed alios eſſe arbitratur, ſe verò ab omni culpa C eximit: & tamen hoc pacto ſe ſuum animũ colere exiſtimat. longè tamen abeſt, quũ hæc excuſatio grauiſſima inferat incommoda. Neque etiam, quum præter rationem & laudem à legiſlatore inſtitutã voluptatibus fręna laxat, animum ſuum aliquis colit: ſed magno opprobrio afficit, quum multorum ſcelerum conſcientia animum ſuum replet, vnde triſtis pœnitentia conſequatur. Neque etiam tunc animum colit, quum eos labores & metus & dolores qui à lege commendantur, non fortiter tolerat, D ſed iis cedit atque ſuccumbit. ſic enim animum ſuum non colit. quũ enim hæc omnia agit, omni illũ honore ſpoliat. Neque verò tunc animũ colit, quum hanc vitam ſummum bonum eſſe arbitratur, imò grauiſſimè illum dedecorat. nam dum cenſet peſſimum eſſe animi poſt hanc mortalem vitam ſtatum, & huius opinionis errori ſuccumbit, neque illi ſe opponit, docendo rem ipſam prout eſt reuera, fœdámq; eius ignorantiam ſolidis argumentis refellendo: contrà demonſtrando, deorum illorũ E inferorum numine omnium bonorum maxima & præſtantiſſima nobis euenire. Iam & is qui corporis formam virtuti anteponit, haud dubiè nihil aliud agit quàm vt animum ſuum omnino & reuera ſummo inurat dedecore. nam ſermo ille Corpus animo ipſo excellentius eſſe atque auguſtius affirmat, inani id quidẽ pudendóque mendacio. nihil enim terrenũ rebus cœleſtibus excellentius auguſtiúſque exiſtimari debet. & qui de animo aliter ſentit, quàm mirabilẽ rem negligat, profectò neſcit. Neque rurſus [animum ſuum colit] qui pecuniam inhoneſtè cupit, & ſi inhoneſto quodam compendio diuitiæ contigerint, non id iniquo fert animo:

præclariſsimus locus, DE VERA RATIONE COLENDI ANIMI NOSTRI. Rem autem illuſtri rerum contrariarum ἀντιθέσει amplificat, vt quàm longe abſit verus ille animi cultus a corporis & diuitiarum cultu, ac proinde qualis vnuſquiſque eſſe debeat & erga ſeipſum & erga cæteros homines, ſcilicet, patriam, parentes, amicos, cognatos, peregrinos & indigenas, intelligatur.

ac proinde veris donis animũ ſuũ minimè honeſtat, ſed ab illo officio longiſſimè abducitur. quod enim in animo & pulchrum & venerabile eſt, exiguo auro vendit. at omne quod & ſub terra & ſuper terram eſt aurum, virtutis pretium & dignitatem æquare haudquaquam poteſt. Denique (vt rem ſummatim comprehendam) quicunque illa quæ legiſlator turpia & mala recẽſet & lege ita cauet, omni ſtudio non auerſatur: nec contrà, non omni animi contẽtione perſequitur ea quæ bona & pulchra ille ſtatuit: non videt in his omnibus quàm turpiter & indecorè animum ſuũ afficiat. Quæ enim màxima dicitur maleficii pœna, eam nemo (vt vno verbo dicam) animaduertit atque expendit. eſt autem maxima pœna, aſſimilari aliquem malis & improbis viris, vt ex illa ſimilitudine bonos & viros & ſermones auerſetur, & ab his ſe diſiungat & quaſi diſcerpat: improbis autem adhæreat, & eorum conſuetudinem omni ſtudio perſequatur. Qui verò huiuſmodi hominibus adhæſit, & ſeſe cum his immiſcuit, neceſſe eſt eadẽ pati & agere quæ illi agere & loqui inter ſe cõſueuerunt. Hæc verò affectio non eſt quidem iuſtitia. (iuſtitia enim & iuſtũ, honeſtũ eſt) ſed vltione iniuſtitiã ſequens affectio: quã & qui aſſequitur, & qui non aſſequitur, miſer eſt: hic quidẽ, quia nõ curatur: ille verò, quia, vt multi alii ſeruẽtur, perit ipſe. Honor autẽ nobis quidẽ (vt rem in ſumma dicã) eſt meliora ſequi: deteriora verò quæ meliora fieri poſſunt, quamoptimè perficere. Homini profectò nihil animo aptius & ſagacius eſt ad fugiendum malum, & ad inueſtigandum eligendúmque id quod omnium optimũ eſt, & cum eo per reliquam vitam conſueſcendum, firmámque neceſſitudinis rationem retinendam. idcirco ſecundus honoris gradus ei tributus eſt. Tertiũ deinde honorem, ſecundum naturam, quilibet intellexerit quadrare corpori. Tũ verò honorum multiplex ratio conſiderãda eſt, quínam veri, & quinã adulterini. hoc autem eſt legiſlatoris munus, vt illarũ rerum diſcrimina & varias qualitates diſſerte explicet: videlicet, Corpus eſſe honore dignum, non quod formoſum aut robuſtum ſit, aut velox, aut magnum, aut ſanũ (quanuis id vulgo videatur) neque verò quod contrario modo affectum ſit. At quæ medium iſtorum habituum attingunt, ea & longè moderatiora & tutiora cenſenda ſunt. altera enim inflatos & audaces animos reddunt, altera verò, humiles & illiberales. Eodem quoque modo diuitiarum opúmque poſſeſſio prorſus ſe habet. immodica enim vtrobique copia ſimultates &

A μένος, δώροις ἄρα τιμᾷ τότε τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν. "παντὸς μὲν οὖν λείπει. τὸ γὰρ αὐτῆς τίμιον ἅμα καὶ καλὸν ἀποδίδοται σμικροῦ χρυσίου. πᾶς γὰρ ὅ, τ' ἐπὶ γῆς καὶ ὑπὸ γῆς χρυσὸς, ἀρετῆς οὐκ ἀντάξιος. "οὐδὲ (εἰπεῖν ξυλλήβδην) ὅσα ἂν νομοθέτης αἰσχρὰ εἶναι καὶ κακὰ διαριθμούμενος τάττῃ, καὶ τοὐναντίον ἀγαθὰ καὶ καλὰ, τῶν μὲν ἀπέχεσθαι μὴ ἐθέλῃ πάσῃ μηχανῇ, τὰ δὲ ἐπιτηδεύειν ξύμπασαν κατὰ δύναμιν, οὐκ οἶδεν ἐν τούτοις πᾶ-
B σι πᾶς ἄνθρωπος, ψυχὴν, θειότατον ὂν, ἀτιμότατα καὶ κακοσχημονέστατα διατιθείς. τὴν γὰρ λεγομένην δίκην τῆς κακουργίας τὴν μεγίστην οὐδεὶς, ὡς ἔπος εἰπεῖν, λογίζεται. ἔστι δ' ἡ μεγίστη, τὸ ὁμοιοῦσθαι τοῖς κακοῖς ἀνδράσιν· ὁμοιούμενον δὲ, τοὺς μὲν ἀγαθοὺς φεύγειν ἄνδρας καὶ λόγους, καὶ ἀποσχίζεσθαι, τοῖς δὲ προσκολλᾶσθαι διώκοντα κατὰ τὰς ξυνουσίας. προσπεφυκότα δὲ τοῖς τοιούτοις, ἀνάγκη ποιεῖν καὶ πάσχειν ἃ πεφύκασιν ἀλλήλοις οἱ τοιοῦτοι
C ποιεῖν καὶ λέγειν. τοῦτο οὖν δὴ τὸ πάθος, δίκη μὲν οὐκ ἔστι (καλὸν γὰρ τό γε δίκαιον, καὶ ἡ δίκη) τιμωρία δὲ, ἀδικίας ἀκόλουθος πάθη· ἧς ὅ, τε τυχὼν καὶ μὴ τυγχάνων, ἄθλιος· ὁ μὲν, οὐκ ἰατρευόμενος· ὁ δὲ, ἵνα ἕτεροι πολλοὶ σώζωνται, ἀπολλύμενος. τιμὴ δ' ἐστὶν ἡμῖν, ὡς τὸ ὅλον εἰπεῖν, τοῖς μὲν ἀμείνοσιν ἕπεσθαι· τὰ δὲ χείρονα, γενέσθαι δὲ βελτίω δυνατὰ, τοῦτ' αὐτὸ ὡς ἄριστα ἀποτελεῖν. ψυχῆς οὖν ἀνθρώπῳ κτῆμα οὐκ ἔστιν εὐφυέστερον, εἰς τὸ φυγεῖν μὲν τὸ κακὸν, ἰχνεῦσαι δὲ καὶ ἑλεῖν
D τὸ πάντων ἄριστον· καὶ ἑλόντα αὖ, κοινῇ ξυνοικεῖν τὸν ἐπίλοιπον βίον. διὸ δεύτερον ἐτάχθη τιμῇ. τὸ δὲ τρίτον, πᾶς ἂν τοῦτό γε νοήσειε, τὴν τοῦ σώματος εἶναι κατὰ φύσιν τιμήν. τὰς δ' αὖ τιμὰς δεῖ σκοπεῖν· καὶ τούτων τίνες ἀληθεῖς, καὶ ὅσαι κίβδηλοι. τοῦτο δὲ, νομοθέτου. μηνύειν δή μοι φαίνεται τάσδε καὶ τοιάσδε τινὰς αὐτὰς εἶναι· τίμιον εἶναι σῶμα, οὐ τὸ καλὸν, οὐδὲ ἰσχυρὸν, οὐδὲ τάχος ἔχον, οὐδὲ μέγα, οὐδέ γε τὸ
E ὑγιεινὸν (καίτοι πολλοῖς ἂν τοῦτό γε δοκοῖ) καὶ μὴν οὐδὲ τὰ τούτων γ' ἐναντία· τὰ δ' ἐν τῷ μέσῳ, ἁπάσης ταύτης τῆς ἕξεως ἐφαπτόμενα, σωφρονέστατα ἅμα τε ἀσφαλέστατα εἶναι μακρῷ. τὰ μὲν γὰρ χαύνους τὰς ψυχὰς καὶ θρασείας ποιεῖ, τὰ δὲ, ταπεινάς τε καὶ ἀνελευθέρους. ὡς δ' αὔτως ἡ τῶν χρημάτων καὶ κτημάτων κτῆσις καὶ τιμήσεως κατὰ τὸν αὐτὸν ῥυθμὸν ἔχει. τὰ μὲν γὰρ ὑπέρογκα ἑκά-

Affertur alia le[ctio] παντὸς μ[ὲν] οὖν λείπει. ſed e[go] illam retinen[dam] cenſeo, ut [...] nainam.

Lege ut in u[c] ὃς δὲ pro οὐδ[ὲ] (ut ὃς δὲ iunga[tur] cum μὴ ἐθ[έ]λῃ, ante ἀπέχ[εσθαι], deinde cu[m] ἐθέλῃ ſubaudi[atur] ante ἐπιτηδεύ[ειν]) & adde pa[r]tic. ἂν poſt ὅσ[α]ἂρ.

ςων τούτων ἔχθρας καὶ ςάσεις ἀπεργάζεται ταῖς πόλεσι, καὶ ἰδίᾳ· τὰ δ' ἐλλείποντα, δουλείας ὡς τὸ πολύ. μὴ δή τις φιλοχρημονείτω παίδων γ' ἕνεκα, ἵνα ὅτι πλουσιωτάτοις καταλίπῃ. οὔτε γὰρ ἐκείνοις, οὔτ' αὖ τῇ πόλει ἄμεινον. ἡ γὰρ τῶν νέων ἀκολάκευτος οὐσία, τῶν δ' ἀναγκαίων μὴ ἐνδεής, αὕτη πασῶν μουσικωτάτη τε καὶ ἀρίςη. ξυμφωνοῦσα γὰρ ἡμῖν καὶ ξυναρμόττουσα εἰς ἅπαντα, ἄλυπον τὸν βίον ἀπεργάζεται. παισὶ δὲ αἰδῶ χρὴ πολλὴν, οὐ χρυσὸν, καταλείπειν. οἰόμεθα δ' ἐπιπλήττοντες τοῖς νέοις ἀναισχυντοῦσι, τοῦτο καταλείψειν. τὸ δ' ἔςιν οὐκ ἐκ τοῦ νῦν παρακελεύματος τοῖς νέοις γιγνόμενον, ὃ παρακελεύονται, λέγοντες ὡς δεῖ πάντα αἰσχύνεσθαι τὸν νέον. ὁ δὲ ἔμφρων νομοθέτης τοῖς πρεσβυτέροις ἂν μᾶλλον παρακελεύοιτο αἰσχύνεσθαι τοὺς νέους· καὶ πάντων μάλιςα εὐλαβεῖσθαι μή ποτέ τις αὐτὸν ἴδῃ τῶν νέων ἢ καὶ ἐπακούσῃ δρῶντα ἢ λέγοντα τι τῶν αἰσχρῶν. ὡς ὅπου ἀναισχυντοῦσι γέροντες, ἀνάγκη καὶ νέους ἐνταῦθα εἶναι ἀναιδεςάτοις. παιδεία γὰρ νέων διαφέρουσα ἐςὶν ἅμα καὶ αὐτῶν, οὐ τὸ νουθετεῖν, ἀλλ' ἅπερ ἂν ἄλλον νουθετῶν εἴποι τις, φαίνεσθαι ταῦτα αὐτὸν δρῶντα διὰ βίου. ξυγγένειαν δὲ καὶ ὁμογνίων θεῶν κοινωνίαν ἅπασαν ταὐτοῦ φύσιν αἵματος ἔχουσαν τιμῶν τις καὶ σεβόμενος, εὔνοις ἂν γενέσθαι οἷς θεοὺς εἰς παίδων αὑτοῦ σπορὰν ἴσχοι κατὰ λόγον. καὶ μὴν τόγε φίλων καὶ ἑτέρων πρὸς τὰς ἐν βίῳ ὁμιλίας εὐμενεῖς ἄν τις κτῷτο· μείζοις μὲν καὶ σεμνοτέρας τὰς ἐκείνων ὑπηρεσίας εἰς αὑτὸν ἡγούμενος, ἢ κεῖνοι, ἐλάττοις δ' αὖ τὰς αὑτοῦ διανοούμενος εἰς τοὺς φίλους χάριτας αὐτῶν τῶν φίλων τε καὶ ἑταίρων. εἰς μὴν πόλιν καὶ πολίτας μακρῷ ἄριςος, ὅςτις πρὸ τοῦ Ὀλυμπιάσι καὶ ἁπάντων ἀγώνων πολεμικῶν τε καὶ εἰρηνικῶν, νικᾶν δέξαιτ' ἂν δόξῃ ὑπηρεσίας τῶν οἴκοι νόμων, ὡς ὑπηρετικῶς πάντων κάλλιςα ἀνθρώπων αὐτοῖς ἐν τῷ βίῳ. πρὸς δ' αὖ τοὺς ξένους διανοητέον ὡς ἁγιώτατα ξυμβόλαια ὄντα. σχεδὸν γὰρ πάντ' ἐςὶ τὰ τῶν ξένων καὶ εἰς τοὺς ξένους ἁμαρτήματα παρὰ τῶν πολιτῶν εἰς θεὸν ἀνηρτημένα τιμωρὸν μᾶλλον. ἔρημος γὰρ ὢν ὁ ξένος ἑταίρων τε καὶ ξυγγενῶν, ἐλεεινότερος ἀνθρώποις καὶ θεοῖς. ὁ δυνάμενος οὖν τιμωρεῖν μᾶλλον, βοηθεῖ προθυμότερον. δύναται δὲ διαφερόντως ὁ ξένιος ἑκάςων δαίμων καὶ θεὸς

vet. τιμῶντι καὶ σεβόμ. ut uer ... sit εὔνοις ἂν ... θεοῦ cum his ... iungatur, ... cum iis quae ... untur.

vet. ὑπηρετ... at in praec. ὑπηρετικῶς, ... tosè, simul ... ambiguè in ... τηρετικῶς & ... επικῶς.

A ſeditiones priuatim & publicè parit: penuria contrà, ſæpenumero ſeruitutem. Nemo igitur in liberorum ſuorum gratiam cumulandis diuitiis incumbat, vt quamditiſſimos eos relinquat. id enim neque ipſis priuatim neque ciuitati conducit. Iuuenum enim facultates ab adulatione alienæ, rerum neceſſariarum minimè indigæ, omnium maximè ſunt conſentaneæ & optimæ. nam nobiſcum conſentientes & congruentes in omnibus, vitam à dolore liberam immunémque præſtant. Liberis ergo non auri ſed pudoris modeſtiæque multum oportet relinquere. Id autem eis B nos relicturos arbitramur, ſi adhibitis verborum increpationibus iuuenum animis turpitudinis odium ingeneremus. Id autẽ increpationum genus, non illud ſanè eſt quod hodie eſt apud multos in vſu, quaſi iuuenum ſit munus, pudorem vbique præſtare. quinimo ſapiens legiſlator, ſenioribus præcipiet potius vt ipſi coram iuuenibus ſint maximè verecundi, ac ſummopere caueant nequis iuuenum ipſos vel videat vel audiat turpe aliquid & indecorum agentes vel loquentes. nam vbi ſenes mi- C nus pudici fuerint, neceſſe eſt iuuenes tunc impudentiſſimos eſſe. Atqui excellens & iuuenum & ipſorum ſenum inſtitutio nõ in verborum nuda monitione verſatur: ſed in eo vt quæ quis alii mandet atque præſcribat, idem ipſe vita exprimat. Quiſquis præterea cognationem vniuerſámque cognatorum deorum communitatem, quæ eiuſdem ſanguinis natura conſtat, colit atque veneratur, hos deos congruenter propitios habebit ad prolem ſuſcipiendã. Amicorum quoque & ſodaliũ in omni vitæ vſu D & conſuetudine ſummam beneuolentiam conſequetur, qui illorum in ſe obſequia, maiora & pręſtantiora quàm illi, exiſtimabit: ſua verò erga amicos officia & beneficia, minora arbitrabitur. Atqui & erga ciuitatem & ciues longè optimè ille ſe geret qui illo victoriæ genere ornari maluerit, quàm cuiuſlibet alterius quæ vel in Olympicis ludis, vel in aliis tam belli quàm pacis inſtitutis comparatur. Hanc verò victoriam conſequitur vir bonus patriis legibus obtemperando: atque in hoc miniſterio per vniuerſam vitam molietur præ- E ſtare.[a] Aduerſus peregrinos ſanctiſſimam eſſe fœderum autoritatem conſtituendum eſt. omnia enim peregrinorum & in peregrinos peccata pręillis quæ aduerſus ciues fiunt, vltori Deo magis ſunt curæ. quum enim amicis cognatiſque orbatus ſit peregrinus, maiorem & apud deos & apud homines miſericordiam meretur. quocirca qui magis vlciſci poteſt, is ad ferendum auxilium eſt paratior. poteſt autem eximiè hoſpitalis ſingulorum Dæmon & Deus

a Lex de PEREGRINIS & SVPPLICIBVS.

Iouem hoſpitalem comitantes. Multa igitur cautione opus eſt ei cui vel exigua prudentia eſt, ne aduerſus hoſpites vllo modo peccet, itáque vniuerſę ſuæ vitę peragat curriculum. Sed omniũ tum in ciues tum in peregrinos maximum eſt peccatum, quũ in ſupplices peccatur. Deus enim, quo teſte & arbitro ſupplex pactas fœderis conditiones aſſequutus eſt, eximius eſt cuſtos afflicti ſupplicis: ac proinde non feret impunè quicunque ſupplicem violauerit. [a] Hactenus officia vniuſcuiuſque in parentes, ſeipſum, ſua, patriam, amicos, cognatos, peregrinos & indigenas perſequuti ſumus, quomodo videlicet verſari inter ſe poſſint: qualis verò vnuſquiſque erga ſeipſum eſſe debet, vt feliciſſimam vitam viuat, conſequẽs eſt vt à nobis explicetur: vt non lex, ſed laus & vituperatio ſingulos inſtituens atque informans, magis ſit efficax in hominum animis, & præclaram alacrémque voluntatem ingeneret, ad iis legibus obtemperandum quas ſumus poſituri. Atque hæc quidem à nobis deinceps ſunt dicenda. [b] VERITAS nimirũ & diis & hominibus præeſt, ad omnia bona conſequenda: cuius adeo qui felix beatúſque eſt futurus, ſtatim ab initio particeps eſſe debet, vt in veritate plurimo tempore vitam agat. Fidus hic certè eſt: infidus autem, qui ſponte mẽtitur, & mendacium amat: qui verò inuitus mentitur, amens eſt & vecors. quorũ profectò neutrum optabile eſt. nam omnis infidus diſciplinæ minimè capax eſt, & ab amicitia alienus. progreſſu enim temporis, quum ipſius animus cognitus fuerit, in tãtam hominum offenſionem incurrit, vt miſeram deſertámque ſenectutem ad miſerum vitæ finẽ trahat: & ſiue ſuperſtites ſint ſiue mortui amici & liberi, penè ſimiliter orbam vitam degat. [c] Qui nemini iniuriã facit, apud omnes in pretio eſt: qui verò depellit iniuriam, magis quàm duplici honore dignus eſt præ illo. ille enim cũ vno, hic cum multis hominibus confertur, quũ apud Magiſtratum aliorum iniuſtitiã deferat: qui verò ſuam operam & induſtriam Magiſtratui præbet ad maleficos puniẽdos, ille omnino magnus in ciuitate & perfectus illuſtri præconio prædicetur, VIRTVTE CAETERIS CIVIBVS ANTECELLERE. [d] Eadem quoque temperãtiæ & ſapientiæ tribuenda laus eſt, cæteríſque bonis. At qui illorum ita compos eſt vt cæteros quoque eius facere poſſit participes, omnino ita conſtituendum arbitror vt qui ea cæteris reuera impertiatur, ſummo honore ſit proſequendus: qui non poſſit, velit tamen, ſecundæ ei partes honoris debeantur. inuidũ verò, qui ſpõte nihil boni cæteris cõmunicat, ſed cęca ambitione alienos labores carpit, vituperandum cenſeo: rem

a Superioris doctrinæ noua ἐπεξεργασία, Qualis nimirũ vnuſquiſque eſſe debeat, vt feliciſſimam vitam viuat: atque adeo nõ tã legis imperiis permoueatur, quàm vt ſibiipſi ſit lex. quæ quidem vera eſt & germana nota viri boni, ſicuti ſæpe docuit in lib. De republ.

b Prima lex veræ illius & internæ diſciplinæ qua boni viri animus informatus eſſe debet: *Vt veritate, id eſt fide, muniat animum ſuum.* Probæ enim & iuſtæ vitæ fundamentum eſt fides: ſicuti explicatum eſt in lib. De republ.

c Secunda lex, *Vt nemini facias iniuriam, & quantum poteris, eam depellas.* Is enim qui non defendit, nec obſiſtit, ſi poteſt, iniuriæ, tam eſt in vitio quàm is qui vltrò infert iniuriam.

d Tertia lex, *Omnem virtutem quæ pertinet ad bene beatéque viuẽdum, in communem omnium vtilitatẽ eſſe communicandam, nec quid inuidè interuertendum, aut alienis laboribus detrectandum.* Inuidiam porro & eius multiplices ſpecies, hominíſque inuidi mores deſcribit.

A τῷ ξενίῳ συνεπόμενοι Διΐ. πολλῆς οὖν εὐλαβείας ᾧ καὶ σμικρὸν προμηθείας ἔνι, μηδὲν ἁμάρτημα περὶ ξένους ἁμαρτόντα ἐν τῷ βίῳ, πρὸς τὸ τέλος αὐτοῦ πορευθῆναι. ξενικῶν δ' αὖ καὶ ἐπιχωρίων ἁμαρτημάτων τὸ περὶ τοὺς ἱκέτας μέγιστον γίγνεται ἁμάρτημα ἑκάστοις. μεθ' οὗ γὰρ ἱκετεύσας μάρτυρος ὁ ἱκέτης θεοῦ, ἔτυχεν ὁμολογιῶν, φύλαξ διαφέρων οὗτος τοῦ παθόντος γίγνεται. ὥστ' οὐκ ἄν ποτε ἀτιμώρητος πάθοι ὁ τυχὼν ὧν ἔπαθε.

B τὰ μὲν οὖν περὶ γονέας τε καὶ ἑαυτὸν καὶ τὰ ἑαυτοῦ, περὶ πόλιν τε καὶ φίλους καὶ ξυγγένειαν, ξενικά τε καὶ ἐπιχώρια διεληλύθαμεν σχεδὸν ὁμιλήματα. τὸ δὲ, ποῖός τις ὢν αὐτὸς ἂν κάλλιστα διαγάγοι τὸν βίον, ἑπόμενον τούτῳ διεξελθεῖν. ὅσ' αὖ οὖν μὴ νόμος ἀλλ' ἔπαινος παιδεύων καὶ ψόγος ἑκάστους, εὐνοικοὺς μᾶλλον καὶ εὐμενεῖς τοῖς τεθήσεσθαι μέλλουσι νόμοις ἀπεργάζεται· ταῦτ' ἐστὶ μετὰ τοῦτο ἡμῖν ῥητέα. ἀλήθεια δὴ, πάντων μὲν ἀγαθῶν

C θεοῖς ἡγεῖται, πάντων δὲ ἀνθρώποις. ἧς, ὁ γενήσεσθαι μέλλων μακάριός τε καὶ εὐδαίμων, ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς μέτοχος εἴη, ἵνα ὡς πλεῖστον χρόνον ἀληθὴς ὢν διαβιοῖ. πιστὸς γάρ· ὁ δὲ ἄπιστος, ᾧ φίλον ψεῦδος ἑκούσιον. ὅτῳ δὲ ἀκούσιον, ἄνους. ὧν οὐδέτερον ζηλωτόν. ἄφιλος γὰρ δὴ πᾶς ὅ γε ἄπιστος καὶ ἀμαθής. χρόνου δὲ προϊόντος γνωσθεὶς, εἰς τὸ χαλεπὸν γῆρας ἐρημίαν αὑτῷ πᾶσαν κατεσκευάσατο ἐπὶ τέλει τοῦ βίου· ὥστε ζώντων καὶ μὴ ἑταίρων

D καὶ παίδων, σχεδὸν ὁμοίως ὀρφανὸν αὐτῷ γενέσθαι τὸν βίον. τίμιος μὲν δὴ καὶ ὁ μηδὲν ἀδικῶν· ὁ δὲ μηδ' ἐπιτρέπων τοῖς ἀδικοῦσιν ἀδικεῖν, πλέον ἢ διπλασίας τιμῆς ἄξιος ἐκείνου. ὁ μὲν γὰρ, ἑνὸς, ὁ δὲ πολλῶν ἀντάξιος ἑτέρων, μηνύων τὴν τῶν ἄλλων τοῖς ἄρχουσιν ἀδικίαν. ὁ δὲ, καὶ ξυγκολάζων εἰς δύναμιν τοῖς ἄρχουσιν, ὁ μέγας ἀνὴρ ἐν πόλει καὶ τέλειος οὗτος ἀναγορευέσθω, νικηφόρος ἀρετῇ. τὸν αὐτὸν δὴ τοῦτον ἔπαινον καὶ περὶ σωφρο-

E σύνης χρὴ λέγειν, καὶ περὶ φρονήσεως, καὶ ὅσα ἄλλα τις ἀγαθὰ κέκτηται, δυνατὰ μὴ μόνον αὐτὸν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις μεταδιδόναι. καὶ τὸν μὲν μεταδιδόντα, ὡς ἀκρότατον χρὴ τιμᾶν· τὸν δ' αὖ μὴ δυνάμενον, ἐθέλοντα δὲ, ἐᾶν δεύτερον. τὸν δὲ φθονοῦντα καὶ ἑκόντα μηδενὶ κοινωνὸν διὰ φιλίας γιγνόμενον ἀγαθῶν τινων, αὐτὸν μὲν ψέγειν· τὸ δὲ

A κτῆμα μηδὲν μᾶλλον διὰ τὸν κεκτημένον ἀτιμάζειν, ἀλλὰ κτᾶσθαι κατὰ δύναμιν. φιλονεικείτω δὲ ἡμῖν πᾶς πρὸς ἀρετὴν ἀφθόνως. ὁ μὲν γὰρ τοιοῦτος τὰς πόλεις αὔξει, ἁμιλλώμενος μὲν αὐτὸς, τοὺς ἄλλους δὲ οὐ κολούων διαβολαῖς. ὁ δὲ φθονερὸς τῇ τῶν ἄλλων διαβολῇ δεῖν οἰόμενος ὑπερέχειν, αὐτός τε ἧττον συντείνει πρὸς ἀρετὴν τὴν ἀληθῆ, τούς τε ἀνθαμιλλωμένους εἰς ἀθυμίαν καθίστησι, τῷ ἀδίκως ψέγεσθαι· καὶ διὰ ταῦτα ἀγύμναστον τὴν πόλιν ὅλην εἰς ἅμιλλαν ἀρετῆς B ποιῶν, σμικροτέραν αὐτὴν πρὸς εὐδοξίαν τὸ ἑαυτοῦ μέρος ἀπεργάζεται. θυμοειδῆ μὲν δὴ χρὴ πάντα ἄνδρα εἶναι, πρᾶον δὲ ὡς ὅτι μάλιστα. τὰ γὰρ τῶν ἄλλων χαλεπὰ καὶ δυσίατα ἢ καὶ τὸ παράπαν ἀνίατα ἀδικήματα οὐκ ἔστιν ἄλλως ἐκφυγεῖν, ἢ μαχόμενον καὶ ἀμυνόμενον νικῶντα, καὶ τῷ μηδὲν ἀνιέναι κολάζοντα. τοῦτο δὲ ἄνευ θυμοῦ γενναίου ψυχὴ πᾶσα ἀδύνατος δρᾶν. τὰ δ' αὖ τῶν ὅσοι C ἀδικοῦσι μὲν, ἰατὰ δὲ, γιγνώσκειν χρὴ, πρῶτον μὲν, ὅτι πᾶς ὁ ἄδικος, οὐχ ἑκὼν ἄδικος· τῶν γὰρ μεγίστων κακῶν οὐδεὶς οὐδαμοῦ οὐδὲν ἑκὼν κέκτητο ἄν ποτε. πολὺ δ' ἥκιστα, ἐν τοῖς τῶν ἑαυτοῦ τιμιωτάτοις. ψυχὴ δ', ὡς εἴπομεν, ἀληθείᾳ γ' ἐστὶ πᾶσι τιμιώτατον. ἐν οὖν τῷ τιμιωτάτῳ τὸ μέγιστον κακὸν οὐδεὶς ἑκὼν μήποτε λάβῃ, καὶ ζῇ διὰ βίου κεκτημένος αὐτό. ἀλλὰ ἐλεεινὸς μὲν πάντως ὅ γε ἄδικος, καὶ ὁ τὰ κακὰ ἔχων· ἐλεεῖν δὲ τὸν μὲν D ἰάσιμα ἔχοντα ἐγχωρεῖ, καὶ ἀνείργοντα τὸν θυμὸν πραΰνειν, καὶ μὴ ἀκροχολοῦντα, γυναικείως πικραινόμενον διατελεῖν· τῷ δ' ἀκράτως καὶ ἀπαραμυθήτως πλημμελεῖ καὶ κακῷ ἐφιέναι δεῖ τὴν ὀργήν. διὸ δὴ θυμοειδῆ πρέπειν καὶ πρᾶον φαμὲν ἑκάστοτε εἶναι δεῖν τὸν ἀγαθόν. πάντων δὲ μέγιστον κακὸν ἀνθρώποις τοῖς πολλοῖς ἔμφυτον ἐν ταῖς ψυχαῖς ἐστιν· οὗ πᾶς ἑαυτῷ συγγνώμην ἔχων, ἀποφυγὴν οὐδεμίαν μηχανᾶται. τοῦτο δ' E ἐστὶν ὃ λέγουσιν ὡς φίλος αὑτῷ πᾶς ἄνθρωπος φύσει τέ ἐστι, καὶ ὀρθῶς ἔχει τὸ δεῖν εἶναι τοιοῦτον. τὸ δὲ ἀληθείᾳ γε πάντων ἁμαρτημάτων, διὰ τὴν σφόδρα ἑαυτοῦ φιλίαν, αἴτιον ἑκάστῳ γίγνεται ἑκάστοτε. τυφλοῦται γὰρ περὶ τὸ φιλούμενον ὁ φιλῶν. ὥστε τὰ δίκαια καὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ καλὰ κακῶς κρίνει, τὸ

verò ipſam quæ eſt penes inuidum, propter poſsidentis perſonam minimè eſſe cõtemnẽdam, ſed eam pro viribus comparãdam. De virtute autem quilibet nobiſcum contendat ſine inuidia. qui enim ſic agit, ciuitates amplificat, quum & ipſe certat, neque aliorum conatus calumnioſè impedit. Inuidus verò, dum cæteris detrectãdo ipſe vnus cæteros ſupereminere arbitratur, & ipſe minus rectè ad veram virtutem tendit, & eos qui contrà decertant, iniuſta vituperatione ad pugnam languidiores reddit: ac proinde vniuerſæ ciuitati obeſt maximè, cuius nimirum ad virtutis certamen retundit ſtudium, ne in ea excolenda verſetur.[a] Omnem autem hominem oportet eſſe animoſum, & mitem maximè. aliorum enim iniurias quæ difficiles ſunt, & vel ęgrè vel nullo modo ſanari poſſunt, non aliter effugere licet quàm pugnando, vim ad defenſionẽ adhibendo, vincendo, & nihil denique reliqui ad vindictam faciendo. Hoc verò ſine generoſo quodam animi impetu nemo homo facere poteſt. In iis autem iniuriis quę ſunt huiuſmodi vt ſanari poſſint, intelligendum eſt, primùm nullum iniuſtum, ſponte iniuſtum eſſe. nemo enim vllum vſpiam vnquam malũ habere vellet, multo verò minus in iis rebus quæ in ſummo pretio ducuntur. animus autem (vt diximus) inter omnes res in ſummo habetur reuera pretio. In ea igitur re in qua ſũmus honor ineſſe debet, nemo ſua ſponte maximum malum perceperit, vt cum eo velit vniuerſam vitã traducere. Omnino viro iniuſto & ei qui mali aliquid in ſe habet, nihil miſerabilius excogitari poteſt. conſentaneum eſt autem eius miſereri qui iis malis ſanabilibus laborat, illiúſque animus cohibendus eſt atque mitigandus, ne aduerſus eos improuido quodam iracundiæ impetu muliebriter excandeſcat, acerbiórque irę rancor obſtinatius in eo perduret. Qui autem ita ſunt profligati, atque ad omnem improbitatem quaſi puri putíque, vt nullo remedio mitigari curaríve poſſe videãtur, aduerſus illos vehementioris iræ infligenda eſt vindicta. His de cauſis affirmamus, virum bonum & animoſum, mitem tamen ſemper eſſe oportere.[b] Omnium verò maximum quoddam malum in multorum hominum animis eſt ingenitum: in quo quum ſibi indulgeant, remedium quo ſeſe ab illo liberent, expedire nullo modo poſſunt. Eſt autẽ id quod dicere ſolent, vnumquemque ſibi natura amicum eſſe. & rectè profectò, ſi huiuſmodi eſſet erga ſeipſum vnuſquiſque. at reuera vſuuenit vt omnium malorum quibus hominum vita inuoluitur, nimius ſui amor cauſa exiſtat. is enim qui amat, circa id quod amat, ſanè obcæcatur, ac proinde de rebus iuſtis, bonis, honeſtis, male iudicat, quum in ea

a Quarta lex, *Vt vir bonus ſit animoſus & mitis*: quò & vim neceſſariis in rebus adhibeat, & vitam pacatam tranquillámq; degat.

b Quinta, *Vt à caco ſui amore omnino abhorreat*: qui eſt omniũ officiorum peſtis: ſic uti enumeratis effectis docet.

eſt ſententia vt opinetur maiorẽ ſibi quàm veritati honorem tribuendum. non tamẽ decet, eum qui vir magnus ſit euaſurus, in ſuis rebus acquieſcere: ſed ea potius complecti quæ vel apud ſeipſum vel apud aliũ quempiam iuſtè fieri videantur. Ex eodem verò peccato hoc etiam omnibus cõtingit, vt quiſque imperitiam ſuam, ſapientiam eſſe arbitretur. hinc fit vt quum nihil (vt ita dicam) norimus, omnia tamen nos ſcire opinemur. Quum verò nos neque aliis permittamus ea agere quæ tamen ignoramus, fit vt ipſi illa aggredientes facere, turpiter erremus. Itaque vnuſquiſque à cæco illo ſui amore abhorrere debet, & ſeipſo meliores ſequi, vt huiuſmodi quidẽ in re nullã verecundiam prætexat, qua à rebus præclarè agendis impediatur. [a] Sunt & alia nõnulla, quæ & minora his ſunt, & in cõmuni hominum ſermone verſantur: quæ quũ non minorem habeant quàm ſuperiora ſecum coniunctam vtilitatem, ea ſibiipſi in memoriam reuocãdo dicenda ſunt. Perinde enim acſi aliquid effluat, oportet ſemper aliquid contrà influere. RECORDATIO verò eſt prudentiæ defectæ influxus. idcirco & à riſu & à lacrymis immodicis abſtinendum eſt, & omnibus hominibus illud præcipiendum eſt, vt & nimio gaudio & nimio dolore occultato atque compreſſo ad modeſtiam ſe componere conentur, ſiue ad proſperos rerũ ſucceſſus vniuſcuiuſque dæmõ ſiſtat, ſiue per aduerſos fortunæ caſus, tanquam ad ardua & accliuia loca, cõtendẽtibus, dæmones actionibus quibuſdã auerſantes inſurgant. Sperare autẽ ſemper viri boni debent, munera quæ talibus dare Deus ſolet, ſibi nunquam defutura: quòd ſi labores inciderint, Deum leuiores eos effecturum, & pręſentia in melius cõmutaturum: bona contrà omnia cum bona fortuna ſemper ſibi affutura. Hæc ſpes vnumquemque hominum fouere debet quandiu eſt in hac vita, vt nihil reliqui faciat ad has admonitiones, ſiue ſeriò ſiue ioco, ſiue in animo ſuo ſiue in aliorum animis, ſedulò inculcandas: vt eæ voces perſpicuè omnium auribus circumſonent. [b] Sed quódnam ſit vniuſcuiuſque officiũ circa res diuinas, iam expoſitum eſt à nobis: de his verò quæ ad homines pertinent, nondum eſt à nobis explicatum. quod proximum eſt vt à nobis exponatur. cum hominibus enim, non cum diis, res nobis eſt. In humanam autem naturam maximè cadũt voluptates, dolores, cupiditates. ex quibus neceſſe eſt mortale omne animal & maximo quidem cum ſtudio pendere, & totum aptum eſſe. Laudanda certè eſt honeſtiſſima vita, non ſolùm quòd externa vitæ cõformatione magis ad gloriam valeat, ve-

[a] Sexta lex, *Vt æquitatem animi ab immoderatis lætitiæ dolorisque cupiditatibus immunem & liberam, vir bonus constanter retineat.* cuius æquitatis vſum in communi vita varium ac multiplicem docet.

[b] Septima lex, quæ ad mutuam vitæ conſuetudinem maximè pertinet, *Vt genus vitæ, quod ſequuturi ſumus, diligenter conſtituamus.* quod eſt beatè viuendi caput, vt nimirum & nobiſcum & cum cæteris hominibus congruẽter viuamus. quem locum philoſophicè & luculenter amplificat. ponit autem, vnicuique homini ingenitũ eſſe vt bene viuat. bene autem viuendi rationem ſtatuit in variarum affectionum, quæ in vitam noſtram cadunt, ἁρμονίᾳ. quam veram eſſe Muſicam docuit ſuprà in lib. De republ. Hanc igitur harmoniam in temperantia, fortitudine, prudentia, & ſana vita perſpici docet.

A αὐτοῦ πρὸ τοῦ ἀληθοῦς ἀεὶ τιμᾶν δεῖν ἡγούμενος. οὔτε γὰρ ἑαυτὸν οὔτε τὰ ἑαυτοῦ χρὴ τόν γε μέγαν ἄνδρα ἐσόμενον στέργειν, ἀλλὰ τὰ δίκαια, ἐάν τε παρ' αὐτῷ, ἐάν τε παρ' ἄλλῳ μᾶλλον πραττόμενα τυγχάνῃ. ἐκ ταὐτοῦ δὲ ἁμαρτήματος τούτου καὶ τὸ τὴν ἀμαθίαν τὴν παρ' αὑτῷ δοκεῖν σοφίαν εἶναι, γέγονε πᾶσιν. ὅθεν οὐκ εἰδότες (ὡς ἔπος εἰπεῖν) οὐδὲν, οἰόμεθα τὰ πάντα εἰδέναι· οὐκ ἐπιτρέποντες δὲ ἄλλοις ἃ μὴ ἐπιστάμεθα πράττειν, B ἀναγκαζόμεθα ἁμαρτάνειν αὐτοὶ πράττοντες. διὸ πάντα ἄνθρωπον χρὴ φεύγειν τὸ σφόδρα φιλεῖν αὑτόν· τὸν δ' ἑαυτοῦ βελτίω διώκειν δεῖ, μηδεμίαν αἰσχύνην ἐπὶ τῷ τοιούτῳ πρόσθεν ποιούμενον. ἃ δὲ σμικρότερα μὲν τούτων ἐστὶ λεγόμενα πολλάκις ἐστί, χρήσιμα δὲ τούτων οὐχ ἧττον, χρὴ λέγειν, ἑαυτὸν ἀναμιμνήσκοντα. ὥσπερ γάρ τινος ἀπορρέοντος, ἀεὶ δεῖ τοὐναντίον ἐπιρρεῖν. ἀνάμνησις δ' ἐστὶν ἐπιρροὴ φρονήσεως ἀπολιπούσης. C διὸ δὴ γελώτων τε εἴργεσθαι χρὴ τῶν ἐξαισίων καὶ δακρύων· παραγγέλλειν δὲ παντὶ πάντ' ἄνδρα, καὶ ὅλην περιχάρειαν πᾶσαν ἀποκρυπτόμενον καὶ περιωδυνίαν, εὐσχημονεῖν πειρᾶσθαι, κατά τε εὐπραγίας ἱσταμένου τοῦ δαίμονος ἑκάστου καὶ κατὰ τύχας οἷον πρὸς ὑψηλὰ καὶ ἀνάντη δαιμόνων ἀνθισταμένων τισὶ πράξεσιν. ἐλπίζειν δ' ἀεὶ τοῖς γε ἀγαθοῖσι τὸν θεὸν ἃ δωρεῖται· πόνων μὲν ἐπιπιπτόντων, ἀντὶ μειζόνων ἐλάττους ποιήσειν, τῶν τ' αὖ νῦν παρόντων ἐπὶ τὸ βέλτιον D μεταβολάς· περὶ δὲ τὰ ἀγαθά, τὰ ἐναντία τούτων, ἀεὶ πάντ' αὐτοῖς παραγενήσεσθαι μετ' ἀγαθῆς τύχης. ταύταις δὴ ταῖς ἐλπίσιν ἕκαστον χρὴ ζῆν, καὶ ταῖς ὑπομνήσεσι πάντων τῶν τοιούτων μηδὲν φειδόμενον, ἀλλ' ἀεὶ κατά τε παιδιὰς καὶ σπουδὰς ἀναμιμνήσκοντα ἕτερόν τε καὶ ἑαυτὸν σαφῶς. νῦν οὖν δὴ περὶ μὲν ἐπιτηδευμάτων οἷα χρὴ ἐπιτηδεύειν, καὶ περὶ αὐτοῦ ἑκάστου, ποῖόν τινα E χρεὼν εἶναι, λέλεκται σχεδὸν ὅσα θεῖά ἐστι. τὰ δ' ἀνθρώπινα νῦν ἡμῖν οὐκ εἴρηται. δεῖ δέ· ἀνθρώποις γὰρ διαλεγόμεθα, ἀλλ' οὐ θεοῖς. ἔστι δὴ φύσει ἀνθρώπειον μάλιστα, ἡδοναὶ καὶ λῦπαι καὶ ἐπιθυμίαι. ἐξ ὧν ἀνάγκη τὸ θνητὸν πᾶν ζῷον ἀτεχνῶς οἷον ἐξηρτῆσθαί τε καὶ ἐκκρεμάμενον εἶναι σπουδαῖς ταῖς μεγίσταις. δεῖ δὴ τὸν κάλλιστον βίον ἐπαινεῖν, μὴ μόνον ὅτι τῷ σχήματι κρατεῖ πρὸς εὐδοξίαν, ἀλλὰ καὶ

ὡς, ἂν

A ὡς, ἄν τις ἐθέλῃ γεύεσθαι, καὶ μὴ νέος ὢν φυγὰς ἀπ' αὐτοῦ γένηται, κρατεῖ καὶ τούτῳ ὃ πάντες ζητοῦμεν, τῷ χαίρειν πλείω, ἐλάττω δὲ λυπεῖσθαι παρὰ τὸν βίον ἅπαντα. ὡς δὲ ἔσται τοῦτο σαφὲς, ἂν γεύηταί τις ὀρθῶς, ἕτοιμον καὶ σφόδρα φανήσεται. ἡ δὲ ὀρθότης τίς, τοῦτο ἤδη παρὰ τοῦ λόγου χρὴ λαμβάνοντα σκοπεῖν εἴτε οὕτως ἡμῖν κατὰ φύσιν πέφυκεν, εἴτε ἄλλως παρὰ φύσιν. βίον δὲ χρὴ παρὰ βίον ἡδίω καὶ λυπηρότερον ὧδε σκοπεῖν. ἡδονὴν βουλόμεθα εἶναι ἡμῖν, λύπην δὲ οὔθ' αἱρούμεθα, οὔτε βουλόμεθα. τὸ δὲ μηδέτερον ἀντὶ μὲν ἡδονῆς οὐ βουλόμεθα, λύπης δὲ ἀλλάττεσθαι βουλόμεθα. λύπην δὲ ἐλάττω μετὰ μείζονος ἡδονῆς βουλόμεθα, ἡδονὴν δὲ ἐλάττω μετὰ μείζονος λύπης οὐ βουλόμεθα. ἴσα δὲ ἀντὶ ἴσων ἑκάτερα τούτων, οὐχ ὡς βουλόμεθα, ἔχοιμεν ἂν διασαφεῖν. ταῦτα δὲ πάντα ἐστὶ, πλήθει καὶ μεγέθει, καὶ σφοδρότησιν, ἰσότησί τε, καὶ ὅσα ἐναντία ἐστὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις, πρὸς βούλησιν διαφέροντά τε καὶ μηδὲν διαφέροντα πρὸς αἵρεσιν ἑκάστων. οὕτω δὴ τούτων ἐξ ἀνάγκης διακεκοσμημένων, ἐν ᾧ μὲν βίῳ ἔνεστι πολλὰ ἑκάτερα, καὶ μεγάλα καὶ σφοδρὰ, ὑπερβάλλει δὲ τὰ τῶν ἡδονῶν, βουλόμεθα· ἐν ᾧ δὲ τὰ ἐναντία, οὐ βουλόμεθα. καὶ αὖ ἐν ᾧ ὀλίγα ἑκάτερα, καὶ σμικρὰ, καὶ ἠρεμαῖα, ὑπερβάλλει δὲ τὰ λυπηρὰ, οὐ βουλόμεθα· ἐν ᾧ δὲ τἀναντία, βουλόμεθα. ἐν ᾧ δὲ αὖ βίῳ ἰσορροπεῖ, καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν, δεῖ διανοεῖσθαι τὸν ἰσόρροπον βίον· ὡς τῶν μὲν ὑπερβαλλόντων τῷ φίλῳ ἡμῖν, βουλόμεθα, τῶν δὲ αὖ τοῖς ἐχθροῖς, οὐ βουλόμεθα. πάντας δὴ δεῖ διανοεῖσθαι τοὺς βίους ἡμῶν ὡς ἐν τούτοις ἐνδεδεμένοι πεφύκασι· καὶ δεῖ διανοεῖσθαι ποίους φύσει βουλόμεθα. εἰ δέ τι παρὰ ταῦτα ἄρα φαμὲν βούλεσθαι, διά τινα ἄγνοιαν καὶ ἀπειρίαν τῶν ὄντων βίων αὐτὰ λέγομεν. τίνες δὴ καὶ πόσοι εἰσὶ βίοι, ὧν πέρι δεῖ προελόμενον τὸ βουλητόν τε καὶ ἑκούσιον, ἀβούλητόν τε καὶ ἀκούσιον ἰδόντα, εἰς νόμον ἑαυτῷ ταξάμενον, τὸ φίλον ἅμα καὶ ἡδὺ καὶ ἄριστόν τε καὶ κάλλιστον ἑλόμενον, ζῆν ὡς οἷόν τ' ἐστὶν ἄνθρωπον μακαριώτατα; λέγωμεν δὴ σώφρονα βίον ἕνα εἶναι, καὶ φρόνιμον ἕνα, καὶ ἕνα τὸν ἀνδρεῖον· καὶ τὸν ὑγιεινὸν βίον ἕνα ταξώμεθα· καὶ τούτοις οὖσι τέτταρσιν ἐναντίοις ἄλλους τέτταρας, ἄφρονα, δειλὸν, ἀκόλαστον, νοσώδη. σώφρονα μὲν οὖν βίον ὁ γινώσκων θήσει πρᾶον ἐπὶ πάντα, καὶ ἠρεμαίας μὲν λύπας, ἠρεμαίας δὲ ἡδονάς,

...n præc. edit. de... ent quæ hîc ſunt ...ter prius σκοπεῖν & accuſ. ἡ...δονῶν. à Fic. au... m agnoſcũtur: ...ti poſteriora ...rba ſic interpr. ...itam itaque ad ...tam iucundio... m & moleſtio... ...ita conferre ...ortet. Sed & ...tim pôſt in iiſ... m edit. deſunt ...æ habes hîc in... prius μείζο..., & genit. ...της.

P... νόμον in ...d edit. malè ...όνον. ſed & ...ibenter in ... mutauerim.

rum etiam quia, ſiquis velit ſeriò eam guſtare, neque inde ſtatim à iuuentute abſcedere, eo nimirum nomine exuperat quòd omnes expetimus., vt per totam vitam lætemur magis quàm doleamus. Quod quidem erit planè perſpicuum atque expeditum, ſiquis rectè guſtet. quo autem pacto rectè id fiat, adhibita ratione conſiderandum eſt: ſiue ita nobis ſecundum naturam inſit, ſiue præter naturam. Voluptatem nobis adeſſe volumus, dolorem verò neque eligimus neque volumus. neutrum autẽ [ſiue mediũ ſtatũ] pro voluptate quidẽ non ducimus, pro dolore autẽ permutare nolumus. dolorẽ autẽ minorem cum maiore voluptate volumus: voluptatẽ verò minorẽ cum maiore dolore nolumus. Pari autem modo vtrunque horum habere nos nolle, poſſumus dilucidè oſtendere. Hæc omnia multitudine, magnitudine, intenſione, æqualitate, harúmque contrariis affectionibus, ad ſingulorum voluntatẽ electionémque, & differunt & non differunt. Quum hæc neceſſariò ita ſe habeant, eam vitam in qua quum vtraque multa vehementer intendantur, voluptates tamẽ ſuperẽt, eã ſanè volumus: eam autem in qua contraria, nolumus. Atque eam rurſus in qua licet vtraque & parua & quieta ſint atque remiſſa, moleſta tamen ſuperant, nolumus: ſed eam in qua dominantur contraria, volumus. In qua autem vita hæc æqualis ſunt momenti, de æquali quoque vita, ſicuti in prioribus, cogitandum eſt. volumus enim ea quæ excedunt eo quod nobis gratũ eſt, nolumus ea quæ cõtrà aduerſis ſuperãt. Omnes igitur vitæ noſtræ rationes atque inſtituta his vinculis natura conſtringi atq; illigari conſtituendum eſt: ac proinde cogitãdum quales natura eſſe velimus. ſiquid autem præter hæc velle nos dicimus, id certè dicimus ipſorũ viuendi inſtitutorum ignoratione & inexperientia. Ecquæ verò & quot vitæ ſint inſtituta, in quibus noſſe oportet quid amplectendum, quid repudiandum, quid ſponte fieri, quid contrà ſoleat: iiſque cognitis atque perſpectis legem ſibi perſcribere: atque inde quid ſibi amicum ſit ſimul & iucundum & optimum pulcherrimúmque eligere, vt quis, quantum in hominem cadere poteſt, feliciſſimè viuat? Temperatam vitam vnam eſſe dicamus, prudentem alteram, tertiam fortem, ſanam denique quartam. & quatuor his alias contrarias quatuor eodem ordine opponamus, Imprudẽtem, ignauam, intemperatam, ægrotam. Quiſquis vitam temperatam rectè nouerit, mitem in omnibus & moderatam dicet: & quæ ſedatos dolores, ſedatas remiſſáſque voluptates, mol-

les cupiditates, amores verò minimè furioſos amentéſque ſuppeditet. Intemperatam contrà, ad omnia vehementem & concitatam: quippe quæ & vehementibus doloribus & vehementibus voluptatibus, concitatis ardẽtibúſque cupiditatibus, & amorib⁹ ad omnẽ vecordiã maximè furioſis impellatur. Atqui in vita tẽperata voluptates ſuperãt, dolores ſuperãtur: in vita intemperata contrà, voluptates à doloribus ſuperãtur magnitudine, multitudine, frequentia. Quo fit vt altera nobis vita ſecũdum naturam inſtituta, iucundior ſit: altera, triſtior: quæ videlicet volentem iucundè viuere, non iam ſponte intemperanter viuere permittat. Sed iam conſtat, ſi quod modò dictum eſt, rectè eſt dictum, quòd neceſſe ſit omnem intemperantem præter animi ſententiam & inuitum eſſe talem. Nempe vel per ignorantiam vel intemperantiam, vel vtranque, omnis mortalium turba temperãtiæ expers viuit. Similiter de ſana & ægrota vita cogitandum eſt, in vtranque & voluptates cadere & dolores: ſed in ſanitate voluptates exuperare: in morbis, dolores. Noſtra verò voluntas in deligẽdo genere vitæ non eò reſpicit vt dolor dominetur: vbi autem inferior eſt atque remiſſior, iucũdiorem vitam eſſe iudicamus. Temperatus igitur intemperato, prudens imprudente, fortis ignauo, vtraque pauciora, minora & rariora habet: & alter voluptatibus, alter doloribus ſuperat: ita vt fortis ignauũ, prudens amentem, temperans intemperantem, ſanus ægrotantem voluptate ſuperet. &, vt ſummatim colligam, illud vitæ genus, quę corpore vel animo virtutis eſt particeps, ea eſt altera iucundior, & ſanè pulchritudine & rectitudine & efficacitate & gloria præſtat: ita vt ei qui eam penes ſe habeat, omnino & in vniuerſum feliciſſimæ vitæ rationẽ, multo magis quàm contraria vita, largiatur. Atque hæc quidem quæ hactenus ſunt à nobis explicata, PRAEFATIONIS vice in vniuerſam hanc diſputationem noſtram adhibentor.

a LEGVM INSTITVTIO. Docet primùm, quũ variæ res & multiplices cadant in reipub. conſtitutionem, prouidendum eſſe in primis vt in illa *συναρμολογίᾳ* imperandi & parendi diſcrimina prudenter conſtituãtur. Imperant verò leges & Magiſtratus.

[a] SVBSTRATA verò præfatione, LEGEM conſequi neceſſe eſt: imò potius leges reipublicæ ſingulatim ſunt deſcribendæ. Quemadmodum igitur in textura & in omni alio opere in quo res coaleſcunt & cohærent, fieri non poteſt vt ex iiſdem trãma & ſtamẽ conficiantur, ſed neceſſe eſt ſtaminis genus virtute præſtare, & robuſtiorem firmiorémque

A μαλακὰς δὲ ἐπιθυμίας, καὶ ἔρωτας οὐκ ἐμμανεῖς παρεχόμενον. ἀκόλαστον δὲ, ὀξεῖαν ἐπὶ πάντα· καὶ σφοδρὰς μὲν λύπας, σφοδρὰς δὲ ἡδονὰς, συντόνους δὲ καὶ οἰστρώδεις ἐπιθυμίας τε καὶ ἔρωτας ὡς οἷόν τ' ἐμμανεστάτους παρεχόμενον· ὑπερβαλλούσας δὲ ἐν μὲν τῷ σώφρονι βίῳ τὰς ἡδονὰς τῶν ἀχθηδόνων, ἐν δὲ τῷ ἀκολάστῳ, τὰς λύπας, τῶν ἡδονῶν, μεγέθει καὶ πλήθει καὶ πυκνότησιν. ὅθεν ὁ μὲν, ἡδίων ἡμῖν τῶν βίων, ὁ δὲ, λυπηρότερος ἐξ ἀνάγκης συμ- B βαίνει κατὰ φύσιν γίγνεσθαι· καὶ τόν γε βουλόμενον ἡδέως ζῆν, οὐκέτι παρείκει ἑκόντα γε ἀκολάστως ζῆν. ἀλλ' ἤδη δῆλον ὡς, εἰ τὸ νῦν λεγόμενον ὀρθὸν, πᾶς ἐξ ἀνάγκης ἄκων ἐστὶν ἀκόλαστος. ἢ γὰρ δι' ἀμαθίαν, ἢ δι' ἀκράτειαν, ἢ δι' ἀμφότερα, τοῦ σωφρονεῖν ἐνδεὴς ὢν ζῇ ὁ πᾶς ἀνθρώπινος ὄχλος. ταὐτὰ δὲ περὶ νοσώδους τε καὶ ὑγιεινοῦ βίου διανοητέον, ὡς ἔχουσι μὲν ἡδονὰς καὶ λύπας· ὑπερβάλλουσι δὲ ἡδοναὶ μὲν λύπας ἐν ὑγιείᾳ, C λῦπαι δὲ ἡδονὰς ἐν νόσοις. ἡμῖν δὲ ἡ βούλησις τῆς αἱρέσεως τῶν βίων, οὐχ ἵνα τὸ λυπηρὸν ὑπερβάλλῃ· ὅπου δ' ὑπερβάλλεται), τοῦτον τὸν βίον ἡδίω κεκρίκαμεν. ὁ δὴ σώφρων τοῦ ἀκολάστου, καὶ ὁ φρόνιμος τοῦ ἄφρονος (φαῖμεν ἄν) καὶ ὁ τῆς ἀνδρείας τοῦ τῆς δειλίας, ἐλάττονα καὶ σμικρότερα καὶ μανότερα ἔχων ἀμφότερα, τῇ τῶν ἡδονῶν ἑκάτερος ἑκάτερον ὑπερβάλλων, τῇ τῆς λύπης ἐκείνων ὑπερβαλλόντων αὐτοὺς, ὁ μὲν ἀνδρεῖος, D τὸν δειλὸν, ὁ δὲ φρόνιμος, τὸν ἄφρονα, νικῶσιν. ὥστε ἡδίους εἶναι τοὺς βίους τῶν βίων, σώφρονα καὶ ἀνδρεῖον, καὶ φρόνιμον καὶ ὑγιεινὸν, δειλοῦ καὶ ἄφρονος, καὶ ἀκολάστου καὶ νοσώδους· καὶ ξυλλήβδην, τὸν ἀρετῆς ἐχόμενον κατὰ σῶμα ἢ καὶ κατὰ ψυχὴν, τοῦ τῆς μοχθηρίας ἐχομένου βίου ἡδίω τε εἶναι, καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπερέχειν ἐκ περιττοῦ, κάλλει καὶ ὀρθότητι, καὶ ἀρετῇ καὶ εὐδοξίᾳ. ὥστε τὸν ἔχοντα αὐτὸν, ζῆν εὐδαιμονέστερον ἀπεργάζε- E σθαι τοῦ ἐναντίου, τῷ παντὶ καὶ ὅλῳ. καὶ τὸ μὲν προοίμιον τῶν νόμων ἐνταῦθα λεχθὲν "τῶν λόγων, τέλος ἐχέτω.

ΜΕΤΑ' ΔΕ' τὸ προοίμιον, ἀναγκαῖόν που νόμον ἕπεσθαι· μᾶλλον δὲ, τό γε ἀληθὲς, νόμους πολιτείας ὑπογράφειν. καθάπερ οὖν δή τινα ξυμφυῆ, ἢ καὶ πλέγμα ἀλλ' ὁτιοῦν, οὐκ ἐκ τῶν αὐτῶν οἷόν τ' ἐστὶ τήν τε ξυνυφὴν καὶ τὸν στήμονα ἀπεργάζεσθαι, διαφέρειν δ' ἀναγκαῖον τὸ τῶν στημόνων πρὸς ἀρετὴν γένος. ἰσχυρόν τε γὰρ καί τινα

Ante τῶν λ… potius quà po… interpungendum eſſe uideru… iungatur λό… cum τέλος … νόμων cum … οἰμιον iungi.

A βεβαιότητα ἐν τοῖς τρόποις εἰληφός, τὸ δὲ, μαλακώτερον, καὶ ἐπιεικείᾳ τινὶ δικαίᾳ χρώμενον. ὅθεν δὴ τοὺς τὰς μεγάλας ἀρχὰς ἐν ταῖς πόλεσιν ἄρξοντας δεῖ διακρίνεσθαί τινα τρόπον ταύτῃ, καὶ τοὺς σμικρᾷ παιδείᾳ βασανισθέντας ἑκάστοτε κατὰ λόγον. ἔστον γὰρ δὴ δύο πολιτείας εἴδη· τὸ μὲν, ἀρχῶν καταστάσεις ἑκάστοις· τὸ δὲ, νόμοι ταῖς ἀρχαῖς ἀποδοθέντες. τὸ δὲ πρὸ τούτων ἁπάντων δεῖ διανοεῖσθαι τὰ τοιάδε· πᾶσαν ἀγέλην ποιμὴν

Legitur etiam plur. καταστάσεις.

B καὶ βουκόλος, τροφεύς τε ἵππων, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, παραλαβὼν, οὐκ ἄλλως μή ποτε ἐπιχειρήσειε θεραπεύειν, ἢ πρῶτον μὲν τὸν ἑκάστῃ προσήκοντα καθαρμὸν καθάρῃ τῇ ξυνοικήσει· διαλέξας δὲ τά τε ὑγιῆ καὶ τὰ μὴ, καὶ τὰ γενναῖα καὶ ἀγεννῆ, τὰ μὲν ἀποπέμψει πρὸς ἄλλας τινὰς ἀγέλας, τὰ δὲ θεραπεύσει· διανοούμενος ὡς μάταιος ἂν ὁ πόνος εἴη καὶ ἀνήνυτος περί τε σώματα καὶ ψυχὰς, ἃς φύσις καὶ πονηρὰ τροφὴ διεφθαρ-

C κυῖα, προσαπόλλυσι τὸ τῶν ὑγιῶν καὶ ἀκεραίων ἠθῶν τε καὶ σωμάτων γένος ἐν ἑκάστοις τῶν κτημάτων, ἄν τις τὰ ὑπάρχοντα μὴ διακαθαίρηται. τὰ μὲν δὴ τῶν ἄλλων ζώων, ἐλάττων τε σπουδὴ, καὶ παραδείγματος ἕνεκα μόνον ἄξια παραθέσθαι τῷ λόγῳ· τὰ δὲ τῶν ἀνθρώπων, σπουδῆς τῆς μεγίστης τῷ τε νομοθέτῃ διερευνᾶσθαι καὶ φράζειν τὸ προσῆκον ἑκάστοις, καθαρμοῦ τε πέρι καὶ ξυμπασῶν τῶν ἄλλων πράξεων. αὐτίκα γὰρ τὸ περὶ καθαρμοὺς πόλεως ὧδ᾽ ἔχον ἂν εἴη·

D πολλῶν οὐσῶν τῶν διακαθάρσεων, αἱ μὲν, ῥᾴους εἰσὶν, αἱ δὲ, χαλεπώτεραι· καὶ τὰς μὲν τύραννος μὲν ὢν καὶ νομοθέτης ὁ αὐτὸς, ὅσαι χαλεπαί τ᾽ εἰσὶ καὶ ἄρισται, δύναιτ᾽ ἂν καθῆραι· νομοθέτης δὲ ἄνευ τυραννίδος καθιστὰς πολιτείαν καινὴν καὶ νόμους, εἰ καὶ τὸν πρᾳότατον τῶν καθαρμῶν καθήρειεν, ἀγαπητῶς ἂν καὶ τὸ τοιοῦτον δράσειεν. ἔστι δ᾽ ὁ μὲν ἄριστος, ἀλγεινός. καθάπερ ὅσα τῶν φαρμάκων τοιουτότροπα, ὁ τῇ δίκῃ μετὰ τιμωρίας

E εἰς τὸ κολάζειν ἄγων, θάνατον ἢ φυγὴν τῇ τιμωρίᾳ τὸ τέλος ἐπιτιθείς. τοὺς γὰρ μέγιστα ἐξημαρτηκότας, ἀνιάτους δὲ ὄντας, μεγίστην δὲ οὖσαν βλάβην πόλεως, ἀπαλλάττειν εἴωθεν. ὁ δὲ πρᾳότερος ἐπὶ τῶν καθαρμῶν ὁ τοιόσδε ἡμῖν· ὅσοι διὰ τὴν τῆς τροφῆς ἀπορίαν τοῖς ἡγεμόσιν ἐπὶ τὰ τῶν ἐχόντων μὴ ἔχοντες ἑτοίμους αὐτοὺς ἐνδείκνυνται παρεσκευα-

quandam naturam habere in ipſo coalitionis modo, vt trama mollius cedat, ac proinde iuſta quadam & congruenti temperatura opus opportunè cõponatur: ita illos qui in republica magiſtratus ſunt geſturi, eodem modo diſcerni ſemper oportet, & eos qui in leuiori quadam facultate & cognitione, ſeruato tamen rationis examine, explorati ſunt. Duæ enim ſunt publicæ adminiſtrationis ſpecies: altera, Magiſtratuum creatio: altera, legum conſtitutio ad illa publica munera definiẽda. [a] Ante verò hæc omnia ita cogitandum eſt, Quum paſtor, vel bubulcus, equorúmve curator, cęterorúmque huiuſmodi animalium paſtores, gregẽ aliquem gubernandũ ſuſceperunt, non antea curant quàm ſingulis conuenientem purgationem adhibeant. inde verò aggrediuntur vt ſanos ab ægrotis, generoſos ab ingeneroſis ſegregent: ob eámque rem quædam animalium illorum in alios greges amandent, quædam verò ſtudioſè curent: rationem ita ineuntes, irritum & inanem fore laborem & in corporibus & in animis curandis, niſi & natura & conſuetudo deprauata amoueatur. in quibus expurgãdis niſi maturè prouideatur, fieri non poteſt quin quantumuis ſanorum & integrorum ſiue morum ſiue corporum genus corrumpatur. Sed de cæteris animãtibus minor cura, & exempli cauſa ad rem tantùm illuſtrandam hæc fuerunt adhibenda. De hominibus autem legiſlator maximo ſtudio inuigilare debet vt omnia diligenter inueſtiget atque perſcrutetur, quò ſingulas leges accommodatè queat perſcribere, quæ & ad purgationem & ad alias omnes vitæ humanæ partes pertinere poſſunt. Principio igitur de ciuitate luſtranda atque purganda hanc inibit rationem. multæ enim ſunt purgationum ſpecies: quarum aliæ ſunt faciliores, aliæ grauiores. ac ſiquis vnæ ſummã imperii poteſtatem & legum condendarum autoritatem habuerit, grauiores illas purgationes poterit adhibere. Legiſlatori autem abſque ſumma illa poteſtate qui nouas leges & rempublicam fundare inſtituit, ſatis omnino fuerit ſi mitiſſimam purgationum adhibuerit rationem. nam exactiſſima purgatio (quẽadmodum medicina quæ validior corporibus adhibetur) maiorem quandam moleſtiam ſecum coniunctam habet, & cum iuſta vltione pœnas infligit, peccanti vel exilium vel mortem ſtatuens. Eos autẽ qui maxima peccata perpetrarũt, ſi inſanabiles ſunt, quoniam maximum ciuitati damnum inferant, remouere omnino ſolet. [b] Mitior verò purgatio huiuſmodi ferè eſt: Qui rerum neceſſariarum penuria duces quærunt, quos ſequi ſe paratos teſtantur, vt ipſi qui indigent, eorum qui abundant bona inua-

a Prima lex: *Vt de purgandæ ciuitatis ratione primùm conſtituatur.* Purgationum autem modũ explicat, qui quidem varius eſt & multiplex.

b De colonia, quæ ad exhauriẽdam ciuitatẽ ratio eſt accommodata. Illius occaſionem, modum rectè conſtituendæ diligenter docet i. ſedum agrorúmq; diſtribuendorum rationem.

dant: hos, tanquam inteſtinum morbũ qui ciuitatẽ profliget, honeſto fauſtóq; Coloniæ nomine ex ciuitate amãdat atque exterminat. Omni igitur leges ferre inſtituenti, hoc nimirum initio faciendum eſt. at in hac diſputatione importunius quiddam atque incommodius modò contigit. non enim vel de colonia vel de delectu vel purgatione cogitandum eſt in præſentia: ſed quaſi ex multis fontibus torrentibúſq; aqua in vnam quandam paludem immanet, neceſſariò prouidendum eſt vt quæ influit aqua, puriſſima ſit, partim exhauriendo, partim deriuando, partim deducendo. In omni autem ciuili conſtitutione, vt apparet, labor & periculum verſatur. quoniam verò non re nunc ſed verbis agitur, perfectus ſit nobis delectus ille, & ex animi noſtri ſententia purgatio illa acciderit. improbos enim qui gubernandi cauſa in hanc ciuitatem venire conabuntur, re explorata, partim perſuaſione, partim temporum opportunitate ad publica munera accedere impediemus: probos autem, quantum viribus anniti poterimus, nobis conciliabimus, & ad noſtros cœtus alliciemus. Sed neque latere nos debet quàm feliciter nobiſcum res acta fuerit: nempe ſicuti Heraclidarum coloniam felicem fuiſſe diximus, quoniam diuidundorum agrorũ nouarúmque tabularum grauem periculoſámque contẽtionem effugit: quam quidem rem veterum ciuitas leges ferre coacta, neque prætermittere poteſt omnino, neque mouere quodammodo. ſolùm igitur, vt ita dicam, reſtat votum, & exigua quædam commutatio, prouida quidem illa atque circumſpecta, dum ſenſim ad longi temporis ſpatium mutatio apparatur: quæ nimirum fuerit huiuſmodi vt qui & ampliſſimorum agrorum latifundia poſſident, & quibus etiam ſunt multa nomina, æquitate quadã animi velint de ſua copia tenuioribus aliquid impertiri, partim onera quædam, quibus ſibi ſunt illi obnoxii, condonãtes, partim etiam, vbi res & neceſſitas poſtulat, aliquid vltrò largientes: videlicet in hanc moderationem ſeſe componentes vt ſtatuant non in hoc paupertatẽ ineſſe, quum facultates diminuũtur, ſed quum augetur inſatiabilis habendi cupiditas. hoc enim reip. maximũ eſt ſalutis primordiũ, quo, tanquam ſtabili fundamento, cætera ſunt deinceps ſuperſtruenda, quæ ad reipubl. & vtilitatem & dignitatem ſpectant, ex nobilis illius initii natura & ſtatu. ſed ſi debile & ruinoſum hoc fundamentum fuerit,

A κότες ἕπεσθαι, τούτοις, ὡς νοσήματι πόλεως ἐμπεφυκότι, δι' εὐφημίαν ἀπαλλαγῆς ὄνομα ἀποικίαν τιθέμενος, εὐμενῶς ὅτι μάλιστα ἐξεπέμψατο. παντὶ μὲν οὖν νομοθετοῦντι, τοῦτο ἀμωσγέπως κατ' ἀρχὰς δραστέον. ἡμῖν μὴν ἔτι τούτων ἀτοπώτερα τὰ περὶ ταῦτ' ἐστὶ συμβεβηκότα νῦν. οὔτε γὰρ ἀποικίαν, οὔτ' ἐκλογήν τινα καθάρσεως δεῖ μηχανᾶσθαι πρὸς τὸ παρόν· οἷον δὲ τινῶν ξυῤῥεόντων ἐκ πολλῶν, τὰ μὲν, πηγῶν, τὰ δὲ, χειμάῤῥων, B εἰς μίαν λίμνην, ἀναγκαῖον προσέχοντας τὸν νοῦν φυλάττειν ὅπως ὅτι καθαρώτατον ἔσται τὸ συῤῥέον ὕδωρ· καὶ τὰ μὲν ἐξαντλοῦντας, τὰ δ' ἀποχετεύοντας καὶ παρατρέποντας. πόνος δ', ὡς ἔοικε, καὶ κίνδυνος ἐστὶν ἐν πάσῃ κατασκευῇ πολιτικῇ. ἀλλ' ἐπείπερ λόγῳ γ' ἐστὶ τὰ νῦν, ἀλλ' οὐκ ἔργῳ πραττόμενα, πεπεράνθω τε ἡμῖν ἡ ξυλλογὴ, καὶ κατὰ νοῦν ἡ καθαρότης αὐτῆς ἔστω ξυμβεβηκυῖα. τοὺς γὰρ κακοὺς τῶν ἐπιχειρούντων εἰς τὴν νῦν πόλιν ὡς πολιτευσομένους C ξυνιέναι, πειθοῖ πάσῃ καὶ ἱκανῷ χρόνῳ διαβασανίσαντες, διακωλύσωμεν ἀφικνεῖσθαι· τοὺς δ' ἀγαθοὺς, εἰς δύναμιν εὐμενεῖς ἵλεώ τε προσαγώμεθα. τόδε δὲ μὴ λανθανέτω γιγνόμενον ἡμᾶς εὐτύχημα, ὅτι καθάπερ εἴπομεν τὴν τῶν Ἡρακλειδῶν ἀποικίαν εὐτυχεῖν, ὡς γῆς καὶ χρεῶν ἀποκοπῆς καὶ νομῆς πέρι δεινὴν καὶ ἐπικίνδυνον ἔριν ἐξέφυγε. ἣν νομοθετεῖσθαι ἀναγ- D καθείσῃ πόλει τῶν ἀρχαίων οὔτε ἐᾶν οἷόν τε ἀκίνητον οὐδὲν, οὔτ' αὖ κινεῖν δυνατόν ἐστι τινὰ τρόπον. εὐχὴ δὲ μόνον, ὡς ἔπος εἰπεῖν, λείπεται, καὶ σμικρὰ μετάβασις εὐλαβὴς, ἐν πολλῷ χρόνῳ σμικρὸν μεταβιβάζουσιν. ἡ δὲ τῶν κινούντων ἀεὶ, κεκτημένων μὲν αὐτῶν γῆν ἄφθονον ὑπάρχει, κεκτημένων δὲ καὶ ὀφειλέτας αὐτοῖς πολλούς· ἐθελόντων δὲ τούτων πῃ τοῖς ἀπορουμένοις δι' ἐπιείκειαν κοινωνεῖν, τὰ μὲν ἀφιέντας, τὰ δὲ E νεμομένους, ἀμηγέπη τῆς μετριότητος ἐχομένους· καὶ πενίαν ἡγουμένους εἶναι μὴ τὸ τὴν οὐσίαν ἐλάττω ποιεῖν, ἀλλὰ τὸ τὴν ἀπληστίαν πλείω. σωτηρίας τε γὰρ ἀρχὴ μεγίστη πόλεως αὕτη γίγνεται· καὶ ἐπὶ ταύτης, οἷον κρηπῖδος μονίμου, ἐποικοδομεῖν δυνατὸν ὅντινα ἂν ὕστερον ἐποικοδομῇ τις κόσμον πολιτικὸν, προσήκοντα τῇ τοιαύτῃ καταστάσει. ταύτης δὲ σαθρᾶς οὔσης τῆς μεταβάσεως, οὐκ

Quidam ve[illegible] ἀποικ.σε.

εὔπορος ἡ μετὰ ταῦτα πολιτικὴ πρᾶξις A οὐδεμία γίγνοιτ' ἂν πόλει· ἣν ἡμεῖς μέν, ὡς φαμέν, ἐκφευξόμεθα· ὅμως δέ, εἰρῆσθαί γε ὀρθότερον, εἰ καὶ μὴ ἐκφευξόμεθα ὅπῃ ποτ' ἂν ἐποιούμεθα αὐτῆς τὴν φυγήν. εἰρήσθω δὲ νῦν ὅτι διὰ τοῦ μὴ φιλοχρηματεῖν μετὰ δίκης· ἄλλη δ' οὐκ ἔστιν οὔτ' εὐρεῖα οὔτε στενὴ τῆς τοιαύτης μηχανῆς διαφυγή. καὶ τοῦτο μέν, οἷον ἔρμα πόλεως ἡμῖν κείσθω τανῦν. ἀνεγκλήτους γὰρ δεῖ τὰς οὐσίας πρὸς ἀλλήλους κατασκευάζεσθαι ἁμωσγέπως, B ἢ μὴ προϊέναι πρότερον εἰς τοὔμπροσθεν ἑκόντα εἶναι τῆς ἄλλης κατασκευῆς, οἷς ἦ παλαιὰ ἐγκλήματα πρὸς ἀλλήλους, καὶ ὅσοις νοῦ καὶ σμικρὸν μετῇ. οἷς δέ, ὡς ἡμῖν, νῦν θεὸς ἔδωκε καινήν τε πόλιν οἰκίζειν, καὶ μή τινας ἔχθρας εἶναί πω πρὸς ἀλλήλους, τούτους ἔχθρας αὐτοῖς αἰτίους γενέσθαι διὰ τὴν διανομὴν τῆς γῆς τε καὶ οἰκήσεων, οὐκ ἀνθρώπινος ἂν εἴη μετὰ κάκης πάσης ἀμαθία. τίς οὖν δὴ τρόπος ἂν εἴη τῆς ὀρθῆς διανομῆς; C πρῶτον μέν, τὸν αὐτὸν ὄγκον τοῦ ἀριθμοῦ δεῖ τάξασθαι, πόσον εἶναι χρεών· μετὰ δὲ τοῦτο, τὴν διανομὴν τῶν πολιτῶν, καθ' ὁπόσα μέρη πλήθει καὶ πηλίκα διαιρετέον αὐτοῖς, ἀνομολογητέον. ἐπὶ δὲ ταῦτα, τήν τε γῆν καὶ τὰς οἰκήσεις ὅτι μάλιστα ἴσας ἐπινεμητέον. ὄγκος δὴ πλήθους ἱκανὸς οὐκ ἄλλως ὀρθῶς γίγνοιτ' ἂν λεχθείς, ἢ πρὸς τὴν γῆν καὶ τὰς τῶν πλησιοχώρων πόλεις. γῆς μέν, ὁπόση " πόσους σώφρονας D ὄντας ἱκανὴ τρέφειν· πλείονος δ' οὐδὲν προσδεῖ. πλήθους δέ, ὁπόσοι τοὺς προσχώρους ἀδικοῦντάς τε αὐτοὺς ἀμύνασθαι δυνατοί, καὶ γείτοσιν ἑαυτῶν ἀδικουμένοις βοηθῆσαι μὴ παντάπασιν ἀπόρως δύναιντ' ἄν. ταῦτα δ' ἰδόντες, τὴν χώραν καὶ τοὺς γείτονας ὁριούμεθα ἔργῳ καὶ λόγοις. νῦν δέ, σχήματος ἕνεκα καὶ ὑπογραφῆς, ἵνα περαίνηται πρὸς τὴν νομοθεσίαν ὁ λόγος ἴτω. πεντάκις μὲν χίλιοι ἔστωσαν καὶ τετταράκοντα, E ἀριθμοῦ τινὸς ἕνεκα προσήκοντος, γεωμόροι τε καὶ ἀμυνοῦντες τῇ νομῇ. γῆ δὲ καὶ οἰκήσεις ὡσαύτως τὰ αὐτὰ μέρη " διανεμηθέντων, γιγνόμενα ἀνὴρ καὶ κλῆρος ξυννομή. δύο μὲν δὴ μέρη τοῦ παντὸς ἀριθμοῦ τὸ πρῶτον νεμηθήτω· μετὰ δὲ ταῦτα, τρία " τὸν αὐτόν. πέφυκε γὰρ καὶ τέτταρα καὶ πέντε, καὶ μέχρι τῶν δέκα ἐφεξῆς. δεῖ δὴ περὶ ἀριθμοῦ τό γε τοσοῦτον πάντα ἄνδρα νομοθετοῦντα νενοηκέναι " τὸν ἀριθμόν, καὶ τίς

nulla deinde ciuilis actio opportunè & feliciter cedet. quæ incommoda dum nos fugere molimur, vel potius verbis oſtendentes équa ratione ſint euitāda, affirmamus nullam eſſe aliam aut latam aut anguſtam aufugiendi viam, niſi vt colamus iuſtitiam, neque habendi cupiditatē perſequamur. Atque hoc quidem veluti reipublicæ fulcrum & firmamentū ita à nobis modò ſtabiliatur. ciuium enim fortunas quas ſibi comparauerint, inculpabiles nimirum eſſe decet, aut non priùs ad alias comparandas vlterius ſponte progredi, ſiquæ vetera fuerint inter ipſos crimina, quibus nimirum vel tantillum mētis fuerit. Illis autem quibus Deus dedit, quemadmodum & nobis, vt nouam ciuitatem cōderent, in qua nullæ vigent inimicitiæ, ſi propter agrorum diſtributionē & ſedium ipſarum diſcrimina, diſſidiorum cauſas ſibi dederint, non humanæ cuiuſdam ſed improbæ ignorantiæ crimen ipſis inuretur. Ecquis igitur erit rectæ diſtributionis modus? Primùm quidem ciuium numerum deſignandum cenſeo, quantus eſſe debuerit ex ſoli ingenio & ſitu: deinde, certis conditionibus cauendum erit, per quot & quales partes ciuium diſtributio ſit facienda: poſtremò, & agri & ſedes ęquis partibus erunt diuidendæ. Quanta autem multitudo idonea ſit futura, non aliter rectè diiudicari poterit, quàm agrorum vicinorúmque oppidorum facta comparatione. Ager quidem tantus ſit vt tot moderatis hominibus ſit ſatis, neque ampliori illis ſit opus. eo verò numero eſſe debent, vt vicinos iniuriam facientes repellere, & vicinis etiam, ſi eis iniuria inferatur, opem auxiliúmque ferre poſſint. His exploratis, regionem vicinóſque & re & verbis definiemus. Nunc verò, exempli deſcriptioniſque cauſa, quātum ad legem ferendam ſatis eſſe poteſt, hæc oratio in medium venito: Quinquies mille & quadraginta ſint ob numeri cuiuſdam opportunitatem coloni, qui regionē tutari poſſint. ager autē & domicilia in eaſdē partes ſimiliter diſtribuātur, vt vir & deſignata vnicuiq; pars proportione inter ſe reſpōdeāt. & in primis duas in partes totius numeri partitio fiat, deinde in tres eadē ratione: licet & in quatuor, & in quinq;, & ad decem vſq;, eodē ordine. Omnē verò legiſlatorem numeri hactenus ſciētem eſſe decet, vt quis

Legitur etiā ἐκφευξόμεθα.

...tenitur etiam ...pium πόσοις. ...m lectionem ...uor. non enim ...llig. Quanta ...t hom. alendis ...atis: ſed Quā... ...it ſatis alen... ...tot hom. uel, ...ndo certo ho... ...um numero. ...ſt autem, uel ...us ſubaudiē... ...relinquitur ...lex δεῖ. ex ...cōpoſ. προσ-...

...ret. διανεμη... ...ων. Retinēdo ...m alterā lect. ...particip. pro ...bo imper.

...etur debere ...ſi τὸ αὐτό, ut ...edit τοῦ παν... ...ἀριθμοῦ. ...accuſ. τὸν ἀρι... ...ν à uet. abeſt: ...ſe uerò quic... ...eo eſſe opus ...tur, quū præ... ...περὶ ἀρι... ...δ. Sed pro hoc ...ul. genit. in eo ...d. legitur plur. ...ἀ...μῶν.

& qualis numerus ſingulis ciuitatibus opportuniſſimus ſit, intelligat. eum autem numerum aptiorem eſſe ſtatuamus, qui & plurimas & certo ordine diſpoſitas diſtributiones in ſeipſo complectitur. neque enim omnis numerus omnes ſectiones capit. ſed quinquies millium quinquaginta numerus & ad bellum & ad pacem, ad omnes conuentus & ſocietates tributorum & vectigaliū valet: qui non in plures quàm vnum de ſexaginta partes diſtribui poteſt: ab vna autem ad decem continuas. Hæc igitur per otium ſolidè comprehendenda ſunt ab iis quibus lex id præcipit. Nec verò alio quàm hoc modo ſe habet: in húncque finem dicenda ſunt ei qui ciuitatē cōdere inſtituit. neque enim, ſiue nouā quis ab initio condat, ſiue veterem eámque deſolatam inſtauret, [a] de diis & ſacris quæ in ciuitate conſtituenda fuerint, & quæcunque tandem deorum dæmonúmve nominibus indigetanda, nihil aggredietur mouere quicunque ſapit, eorum quæ Delphico ſiue Dodonæo aut Ammonio oraculo accepta fuerint: aut quæ veteres quidam ſermones ſuaſerunt, ſiue obiectis viſorum portentis, ſiue deorum quæ vocantur inſpirationibus: quibus approbatis ſacrificia ceremoniis commixta conſtituerunt, ſiue indidem vernacula, ſiue Hetruſca, ſiue Cypria, ſiue aliunde vndecunque petita. ex huiuſmodi autem ſermonibus & reſponſa deorum & ſtatuas & aras & delubra & templa his ſingulis conſecrarunt. Horum omnium ne minimum quidem legiſlatori mouendum eſt, ſed ſingulis partibus aut deus aut dæmon aut heros attribuendus eſt. In agrorum autem diſtributione, primis & delubra & omnia quæ conſentanea ſunt aſſignabit, vt ſingularum partium cœtus ſtatis indicti temporibus, & ad quoſuis neceſſarios vſus facilem expeditámque rationem ſibi parēt, & alter alterum cum ſacrificiis amicè excipiat, & neceſſitudinem familiaritatémq; inter ſe contrahant: quo nullum maius ciuitati bonum poteſt contingere, quàm vt ciues neceſſitudine illa contineantur. Vbi enim non lux inter ciues eſt in ipſorum moribus, ſed tenebræ, ibi neque honores pro dignitate, neque magiſtratus, neque ius ſuum cuiquam ex æquo & bono tribui vnquam poterit. Nihil eſt autem, ſi vnum vni conferas, in quo magis in qualibet republica quiſque debeat elaborare, quàm ne ipſe vnquam qualibet in re adulterinus eſſe videatur, ſed ſimplex ſemper & verus: neque alius quiſquā qui talis fuerit, ipſum circumueniat. Verùm is qui deinceps cō-

a De religione. At miſer ethnicus, dum patrias ſuperſtitiones retinendas docet, aberrat ab iis principiis quæ ipſe hactenus ſæpe docuit. Hæc nimirū eſt Ethnicæ temeritatis exemplum.

A ἀριθμὸς καὶ ποῖος πάσαις πόλεσι χρησιμώτατος ἂν εἴη. λέγωμεν δὴ τὸν πλείστας καὶ ἐφεξῆς μάλιστα διανομὰς ἐν αὑτῷ κεκτημένον. ὁ μὲν δὴ πᾶς εἰς πάντα πάσας τομὰς εἴληχεν· ὁ δὲ τῶν τετταράκοντα καὶ πεντακισχιλίων, εἴς τε πόλεμον καὶ ὅσα κατ' εἰρήνην πρὸς ἅπαντα τὰ ξυμβόλαια καὶ κοινωνήματα, εἰσφορῶν τε πέρι καὶ διανομῶν, οὐ πλείους μιᾶς" δεουσῶν ἑξήκοντα δύναιτ' ἂν τέμνεσθαι τομῶν, ξυνεχεῖς δὲ ἀπὸ μιᾶς μέχρι τῶν δέκα. B ταῦτα μὲν οὖν δὴ καὶ κατὰ σχολὴν δεῖ βεβαίως λαβεῖν, οἷς ἂν ὁ νόμος προστάττῃ λαμβάνειν. ἔχει γὰρ οὖν οὐκ ἄλλως ἢ ταύτῃ. δεῖ δὲ αὐτὰ ῥηθῆναι τῶνδ' ἕνεκα κατοικίζοντι πόλιν. οὔτ' ἂν καινὴν ἐξ ἀρχῆς τις ποιῇ, οὔτ' ἂν παλαιὰν διεφθαρμένην ἐπισκευάζηται, περὶ θεῶν τε καὶ ἱερῶν ἅττα τε ἐν τῇ πόλει ἑκάστοις ἱδρύεσθαι δεῖ, καὶ ὧντινων ἐπονομάζεσθαι θεῶν ἢ δαιμόνων, οὐδεὶς ἐπιχειρήσει κινεῖν νοῦν ἔχων, ὅσα ἐκ Δελφῶν, ἢ Δωδώνης, ἢ παρ' Ἄμμωνος, ἤ τινες ἔπεισαν C παλαιοὶ λόγοι, ὅπῃ δή τινας πείσαντες, φασμάτων γενομένων, ἢ ἐπιπνοίας λεχθείσης θεῶν· πείσαντες δέ, θυσίας τελεταῖς συμμίκτους κατεστήσαντο, εἴτε αὐτόθεν ἐπιχωρίους, εἴτ' οὖν Τυρρηνικάς, εἴτε Κυπρίας, εἴτ' ἄλλοθεν ὁθενοῦν· καθιέρωσαν δὲ τοῖς τοιούτοις λόγοις φήμας τε καὶ ἀγάλματα καὶ βωμοὺς καὶ ναούς, τεμένη τε τούτων ἑκάστοις ἐτεμένισαν· τούτων νομοθέτῃ τὸ σμικρότατον D ἁπάντων οὐδὲν κινητέον, τοῖς δὲ μέρεσιν ἑκάστοις θεὸν ἢ δαίμονα ἢ καί τινα ἥρωα ἀποδοτέον. ἐν δὲ τῇ τῆς γῆς διανομῇ πρώτοις ἐξαίρετα τεμένη τε καὶ πάντα τὰ προσήκοντα ἀποδοτέον· ὅπως ἂν ξύλλογοι ἑκάστων τῶν μερῶν κατὰ χρόνους γιγνόμενοι τοὺς προσταχθέντας, εἴς τε τὰς χρείας ἑκάστας εὐμάρειαν παρασκευάζωσι, καὶ φιλοφρονῶνταί τε ἀλλήλους μετὰ θυσιῶν, καὶ οἰκειῶνται καὶ γνωρίζωσιν· οὗ μεῖζον οὐδὲν πόλει ἀγαθόν, E ἢ γνωρίμους αὐτοὺς αὑτοῖς εἶναι. ὅπου γὰρ μὴ φῶς ἀλλήλοις ἐστὶν ἀλλήλων ἐν τοῖς τρόποις, ἀλλὰ σκότος, οὔτ' ἂν τιμῆς τῆς ἀξίας, οὔτ' ἀρχῶν, οὔτε δίκης ποτέ τις ἂν τῆς προσηκούσης ὀρθῶς τυγχάνοι. δεῖ δὴ πάντα ἄνδρα, ἓν πρὸς ἕν, τοῦτο σπεύδειν ἐν πάσαις πόλεσιν, ὅπως μήτε αὐτὸς κίβδηλός ποτε φανεῖται ὁτῳοῦν, ἁπλοῦς δὲ καὶ ἀληθὴς ἀεί, μήτε ἄλλος τοιοῦτος ὢν αὐτὸν διαπατήσει. ἡ δὴ

Lectio alia affertur, δεούσης, q sequi malim.

A τὸ μετὰ τοῦτο φορὰ, καθάπερ πεττῶν ἀφ' ἱεροῦ, τῆς τῶν νόμων κατασκευῆς, ἀήθης οὖσα, τάχ' ἂν θαυμάσαι τὸν ἀκούοντα τὸ πρῶτον ποιήσειεν. οὐ μὴν ἀλλ' ἀναλογιζομένῳ καὶ πειρωμένῳ φανεῖται δευτέρως ἂν πόλις οἰκεῖσθαι πρὸς τὸ βέλτιστον. τάχα δ' οὐκ ἄν τις προσδέξαιτο αὐτὴν, διὰ τὸ μὴ συνήθης νομοθέτῃ μὴ τυραννοῦντι. τὸ δ' ἐστὶν "ὀρθότατα εἰπεῖν μὲν τὴν ἀρίστην πολιτείαν καὶ δευτέραν καὶ τρίτην, δοῦναι δὲ εἰπόντα αἵρεσιν ἑκάστῳ τῷ τῆς συνοικήσεως κυρίῳ.

B ποιῶμεν δὴ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ τὰ νῦν ἡμεῖς, εἰπόντες "ἀρετῇ πρώτην πολιτείαν καὶ δευτέραν καὶ τρίτην· τὴν δὲ αἵρεσιν Κλεινίᾳ τε ἀποδιδῶμεν τὰ νῦν, καὶ εἴ τις ἄλλος ἂν δήποτε ἐθελήσειεν, ἐπὶ τὴν τῶν τοιούτων ἐκλογὴν ἐλθὼν, κατὰ τὸν ἑαυτοῦ τρόπον ἀπονείμασθαι τὸ φίλον αὐτῷ τῆς αὐτοῦ πατρίδος. Πρώτη μὲν τοίνυν πόλις τέ ἐστι καὶ πολιτεία, καὶ νόμοι ἄριστοι, ὅπου τὸ πάλαι λεγόμενον ἂν γίγνηται κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν ὅτι μάλιστα.

C λέγεται δὲ ὡς ὄντως ἐστὶ κοινὰ τὰ φίλων. τοῦτ' οὖν εἴτε που νῦν ἐστὶν, εἴτ' ἔσται ποτὲ, κοινὰς μὲν γυναῖκας, κοινοὺς δ' εἶναι παῖδας, κοινὰ δὲ χρήματα ξύμπαντα· καὶ πάσῃ μηχανῇ τὸ λεγόμενον ἴδιον πανταχόθεν ἐκ τοῦ βίου ἅπαν "ἐξῄρηται. μεμηχάνηται δ' εἰς τὸ δυνατὸν καὶ τὰ φύσει ἴδια, κοινὰ ἁμῃγέπῃ γεγονέναι· οἷον, ὄμματα καὶ ὦτα καὶ χεῖρας, κοινὰ μὲν ὁρᾶν δοκεῖν καὶ ἀκούειν καὶ πράττειν,

D ἐπαινεῖν τε αὖ καὶ ψέγειν καθ' ἓν ὅτι μάλιστα ξύμπαντας ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς, χαίροντας καὶ λυπουμένους· καὶ κατὰ δύναμιν οἵτινες νόμοι μίαν ὅτι μάλιστα πόλιν ἀπεργάζονται, τούτων ὑπερβολῇ πρὸς ἀρετὴν οὐδείς ποτε ὅρον ἄλλον θέμενος, ὀρθότερον οὐδὲ βελτίω θήσεται. ἡ μὲν δὴ τοιαύτη πόλις, εἴτε που θεοὶ ἢ παῖδες θεῶν αὐτὴν οἰκοῦσι πλείονες ἑνὸς, οὕτω διαζῶντες εὐφραινόμενοι κατοικοῦσι. διὸ δὴ παράδειγμά γε πολιτείας οὐκ ἄλλῃ χρὴ σκοπεῖν· ἀλλ' ἐχομένους ταύτης, τὴν ὅτι μάλιστα τοιαύτην ζητεῖν κατὰ δύναμιν.

E ἣν δὲ νῦν ἡμεῖς ἐπικεχειρήκαμεν, εἴη τε ἂν γενομένη πως, ἀθανασίας ἐγγύτατα· καὶ ἡ μὲν, δευτέρως· τρίτην δὲ μετὰ ταῦτα, ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ, διαπερανούμεθα. νῦν δ' οὖν ταύτην τίνα λέγομεν, καὶ πῶς γενομένην ἂν τοιαύτην. νειμάσθων μὲν δὴ πρῶτον γῆν τε καὶ οἰκίας· καὶ μὴ κοινῇ γεωργούντων. ἐπειδὴ τὸ τοιοῦτον

[left margin:] *…lia etiam eſt le…io, ὀρθότατον: …ũ malo, inter…ingendo poſt uo…m illam ὀρθό…τατα.*

…gitur etiam ἀ…τὴν. ſed Fic. al…o lect. non hãc …uitur.

…bendũm pueo…ρῆσθαι.

ſequitur in ipſa legum cõſtitutione iactus, ſicuti in teſſeris, quemadmodum prouerbio circumfertur, quum ſit à ſacro inſolitus, fortaſſe auditori primùm admirationem incutiet: nihilominus tamen rem accuratius reputanti atque æſtimanti videbitur ciuitas ſecunda inſtaurataque opera ad meliorem ſtatum cõſtitui. Ipſam tamen reipublicæ formam fortaſſe aliquis minimè amplectetur, eo nomine quòd legiſlator in ferendis legibus tyrannicum imperium minimè adhibeat. Rectè profectò agetur, ſi optima reſpublica & ſecunda & tertia proponatur, detúrque cuique optio vt mero imperio quamlibet habitationis formam eligat. Nos quoque nunc hoc modo faciamus: & quum primam virtute rempublicam, ſecundam & tertiam expoſuerimus, Cliniæ optionem demus modò, & cuilibet alii, vt pro arbitratu ſuo deligat quæ magis arriſerit: & ex patriæ ſuæ more ac ritu iis notis inſigniat quæ accommodatiores videbũtur. [a] PRIMA igitur & ciuitas eſt & reipublicæ forma, & leges optimæ, vbi quammaximè per vniuerſam ciuitatẽ priſcũm illud obtinet prouerbium, Omnia amicorum bona reuera eſſe cõmunia. Hoc potiſſimum termino virtus definietur, quo nullus poni rectior poterit, ſi alicubi videlicet aut hoc ſit aut vnquam fiet, vt cõmunes mulieres ſint, communes & liberi, communes quoque omnes facultates: & quicquid proprium & peculiare dicitur, ex omni vita omnibus viribus exterminetur: vſqueadeo etiã vt quæ propria ſingulis ſunt natura, communia quodammodo fiant: vt & oculi & aures & manus communem in vſum cernere, agere, audire videantur: laudéntque & vituperent peræquè eadem omnes, iiſdem rebus gaudentes, iiſdem dolentes: iiſdem denique legibus viuant, quæ vnam quammaximè ciuitatem efficere poſſint. Huiuſmodi nimirum ciuitatem ſiue dii alicubi ſiue deorum filii vnà complures incolant, omni, dum ita viuunt, voluptate & gaudio referti felicem vitam agunt. Reipublicæ igitur exemplar non alibi conſiderandum eſt: ſed hac explorata atque perſpecta, huius veſtigia quamproximè perſequi, quantum quidem viribus poterunt anniti. Ea verò quam nunc hîc ſumus aggreſſi, ſi exiſtat, omnino ad immortalitatem proximè accedet: ac, ſi non primum, ſecundum tamẽ locum pertinget. ſed de tertia (ſi Deus voluerit) enucleatius agemus. Nunc verò, ecquænam hæc ſit, & quo pacto talis ſit, conſideremus. Primùm igitur agros domóſque ſortiantur, neque agros colant communiter. quãdoquidem maius hoc eſt quàm

[right margin:] a SECVNDA lex, quam tamen primam vocat propter excellentiam & vtilitatem: *Vti omnia ad communem reipubl. vtilitatẽ referantur.* Illius autẽ communitatis rationẽ ita explicat, non vt intẽperans ſit quædã & diſſoluta rerum ac perſonarum ἀταξία, (ſicuti in 5. De rep. docebat) ſed diſtincta rerum perſonarúmq; diſcrimina accuratè definiantur. Quæ omnia ex ipſis verbis animaduertat lector.

quod hæc generatio & educatio & inſtitutio ferre poſſit. ſed hoc conſilio diſtribuātur, vt cenſeant ſinguli ſuam ſortem vniuerſæ ciuitati eſſe cōmunē. nempe quum ea regio ſit patria, maiori ſtudio & diligētia colenda eſt quàm mater à liberis. hæc enim, quum ſit dea, omnium mortalium eſt regina. Eadem quoque de diis indigetibus & de dæmonibus ratio ineūda eſt. Sed vt hæc in omne tempus conſtanter perdurent, illud quoque inſuper ſtudioſè prouidendum eſt, vt quot nūc foci numero diſtributi ſunt, totidem ſemper ſint futuri, neq; plures vnquā neque pauciores. Quod nimirum certò in vniuerſa ciuitate fiet, ſi is cui ſors obtigit vnum ſemper de liberis ſuis quem maluerit, fortunarum ſuarū heredem relinquat, & ſibi ſucceſſorem, eorundem & deorum cultorem & generis & ciuitatis, tam ſuperſtitum quàm eorum qui vitæ finem iam ſunt conſequuti. Ex reliquis autem liberis, ſi plures vnà ſint nati, fœminas quidem ex eius legis quæ poſtea ſancietur, præſcripto, matrimonio elocet, maſculos verò ciuibus illis quibus non eſt proles, diſtribuat adoptandos, maximè quidem per gratiam: ſi verò quoſdam gratiæ deficiant, & plures vel mares vel fœminæ ſingulis naſcātur, aut contrà ſi pauciores, quum liberorum ſterilitas extiterit, de omnibus iſtis maximus præſtantiſſimúſque magiſtratus, quem iam conſtituimus, conſideret diligenter, quídnam de illis ſit conſtituendū: rationémq; adeo expediat, ſiue abundet liberorum fœtura ſiue deficiat, vt quinquies mille & quadraginta habitationes ſemper tantùm perdurent. Ad hanc verò rem efficiendam multæ adſunt rationes. nam & inhiberi procreatio, quum nimis affluit, poteſt: & cōtrà quum neceſſe eſt vt augeatur, ſtudio & induſtria procurari poteſt: adhibitis videlicet honoribus vel ignominiæ notis, & ſenum admonitionibus ſiue ad increpandum ſiue ad impellendum, vt quidem eius rei quam notauimus, effectum haud dubiè conſequatur. Denique hinc omnis defectus oritur & inopia, quū ille quinquies mille & quadraginta familiarū numerus nō ſeruatur. Quòd ſi ob nimiam procreandi cupiditatem eouſque effuſa fuerit ciuitas, vt numeri illius modum exuperet, atque ita rerum penuria laboret, vetus illud adeſt remedium, de quo ſæpenumero iniecta mētio eſt, Vt à charis ciuibus charorum ciuium colonia dimittatur extra vrbem in eū locum qui opportunus videatur. Sin verò contrà morborum lues bellorúmve calamitas vaſtitatem in remp. quaſi diluuio

A μεῖζον ἢ κατὰ τὴν νῦν γένεσίν τε καὶ τροφὴν καὶ παίδευσιν εἴρηται. νεμέσθων δ' οὖν τῇδε διανοίᾳ πως, ὡς ἄρα δεῖ τὸν λαχόντα τὴν λῆξιν ταύτην, νομίζειν μὲν κοινὴν αὐτὴν τῆς πόλεως ξυμπάσης· πατρίδος δὲ οὔσης τῆς χώρας, θεραπεύειν αὐτὴν δεῖ μειζόνως ἢ μητέρα παῖδας· τῷ καὶ δέσποιναν, θεὸν αὐτὴν οὖσαν, θνητῶν ὄντων γεγονέναι. ταὐτὰ δ' ἔχειν διανοήματα καὶ περὶ τοὺς ἐγχωρίους θεούς τε ἅμα καὶ δαίμονας. ὅπως δ' αὖ
B ταῦτα εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον οὕτως ἔχοντα ὑπάρχῃ, τάδε προσδιανοητέον, ὅσαι εἰσὶ τανῦν ἡμῖν ἑστίαι διανεμηθεῖσαι τὸν ἀριθμόν, ταύτας δεῖν ἀεὶ τοσαύτας εἶναι, καὶ μήτε τι πλείους γίγνεσθαι μήτε τί ποτε ἐλάττους. ὧδ' οὖν αὖ τὸ τοιοῦτον βεβαίως γίγνοιτο περὶ πᾶσαν τὴν πόλιν, ὁ λαχὼν τὸν κλῆρον, καταλειπέτω ἀεὶ ταύτης τῆς οἰκήσεως ἕνα μόνον κληρονόμον τῶν ἑαυτοῦ παίδων, ὃν ἂν αὐτῷ μάλιστα εἴη φίλον, διάδοχον καὶ θεραπευτὴν θεῶν καὶ γένους καὶ πόλεως,
C τῶν τε ζώντων, καὶ ὅσοι ἂν ἤδη τέλος εἰς τὸν τότε χρόνον ἔχῃ· τοὺς δὲ ἄλλους παῖδας, οἷς ἂν πλείους ἑνὸς γίγνωνται, θηλείας τε ἐκδόσθαι κατὰ νόμον τὸν ἐπιταχθησόμενον· ἄρρενάς τε, οἷς ἂν τῆς γενέσεως ἐλλείπῃ τῶν πολιτῶν, τούτοις υἱεῖς διανέμειν, κατὰ χάριν μὲν μάλιστα· ἐὰν δέ τισιν ἐλλείπωσι χάριτες, ἢ πλείους ἐπίγονοι γίγνωνται θήλεις, ἤ τινες ἄρρενες ἑκάστων, ἢ καὶ τοὐναντίον ὅταν ἐλάττους ὦσι, παίδων ἀφορίας γενομένης, πάν-
D των τούτων ἀρχὴν ἣν ἂν θώμεθα μεγίστην καὶ τιμιωτάτην, αὕτη σκεψαμένη τί χρὴ χρῆσθαι τοῖς περιγενομένοις ἢ τοῖς ἐλλείπουσι, ποριζέτω μηχανὴν ὅτι μάλιστα, ὅπως αἱ πεντακισχίλιαι καὶ τετταράκοντα οἰκήσεις ἀεὶ μόνον ἔσονται. μηχαναὶ δ' εἰσὶ πολλαί. καὶ γὰρ ἐπισχέσεις γενέσεως οἷς ἂν εὔροις εἴη γένεσις, καὶ τοὐναντίον ἐπιμέλειαι καὶ σπουδαὶ πλήθους γεννημάτων εἰσί, τιμαῖς τε καὶ ἀτιμίαις καὶ νουθετήσει πρεσβυτῶν περὶ νέους διὰ λό-
E γων νουθετητικῶν ἀπαντῶσαι, δύναιντ' ἂν ποιεῖν ὃ λέγομεν. καὶ δὴ καὶ τό γε τέλος, ἂν πᾶσα ἀπορία περὶ τὴν ἀνίσωσιν τῶν πεντακισχιλίων καὶ τετταράκοντα οἴκων γίγνηται, ἐπίχυσις δ' ὑπερβάλλουσα ἡμῖν πολιτῶν διὰ φιλοφροσύνην τὴν τῶν ξυνοικούντων ἀλλήλοις ξυμβαίνῃ, καὶ ἀπορῶμεν, τὸ παλαιόν που ὑπάρχει μηχάνημα, ὃ πολλάκις εἴπομεν, ἐκπομπὴ ἀποικιῶν φίλη γιγνομένη παρὰ φίλων, οἷς ἂν ἐπιτήδειον εἶναι δοκῇ. ἐάν τ' αὖ καὶ τοὐναντίον ἐπέλθῃ ποτὲ κῦμα κατακλυσμὸν φέρον

Malè λόγου νέους in præl. edit.

Legitur etiam ... ſed alteram ſequitur Fic.

νόσων, ἢ πολέμων φθορά, ἐλάττους δὲ πολὺ A τοῦ τεταγμένου ἀριθμοῦ δι' ὀρφανίας γίγνωνται, ἑκόντας μὲν οὐ δεῖ πολίτας παρεμβάλλειν, νόθῃ παιδείᾳ πεπαιδευμένους· ἀνάγκην δὲ οὐδὲ θεὸς εἶναι λέγεται δυνατὸς βιάζεσθαι. ταῦτ' οὖν δὴ τὸν νῦν λεγόμενον λόγον ἡμῖν φῶμεν παραινεῖν, λέγοντα, ὦ πάντων ἀνδρῶν ἄριστοι, τὴν ὁμοιότητα καὶ ἰσότητα, καὶ τὸ ταυτὸν καὶ ὁμολογούμενον τιμῶντες κατὰ φύσιν μὴ ἀνίετε κατά τε ἀριθμὸν καὶ πᾶσαν δύναμιν τὴν τῶν καλῶν κἀγαθῶν πραγμάτων. B καὶ δὴ καὶ νῦν τὸν ἀριθμὸν μὲν πρῶτον διὰ βίου παντὸς φυλάξατε τὸν εἰρημένον· εἶτα δὲ τῆς οὐσίας ὕψος τε καὶ μέγεθος, ὃ τὸ πρῶτον ἐνείμασθε μέτριον ὄν, μὴ ἀτιμάσητε, τῷ τε ὠνεῖσθαι καὶ τῷ πωλεῖν πρὸς ἀλλήλους. οὔτε γὰρ ὁ νείμας κλῆρος, ὢν θεός, ὑμῖν ξύμμαχος, οὔτε ὁ νομοθέτης. νῦν γὰρ δὴ πρῶτον τῷ ἀπειθοῦντι νόμος προστάττει, προειπὼν ἐπὶ τούτοις κληροῦσθαι τὸν ἐθέλοντα, ἢ μὴ κληροῦσθαι· ὡς πρῶτον μὲν τῆς γῆς ἱερᾶς C οὔσης τῶν πάντων θεῶν, εἶτα ἱερέων τε καὶ ἱερειῶν εὐχὰς ποιησομένων ἐπὶ τοῖς πρώτοις θύμασι καὶ δευτέροις· καὶ μέχρι τριῶν, τὸν πριάμενον ἢ ἀποδόμενον, ὧν ἔλαχεν οἰκοπέδων ἢ γηπέδων, τὰ ἐπὶ τούτοις πρέποντα πάσχειν πάθη. γράψαντες δὲ ἐν τοῖς ἱεροῖς θήσουσι κυπαριττίνας μνήμας εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον καταγεγραμμένας· πρὸς τούτοις δ' ἔτι, φυλακτήρια τούτων ὅπως ἂν γίγνηται, D καταστήσουσιν ἐν ταύτῃ τῶν ἀρχῶν ἥτις ἂν ὀξύτατον ὁρᾶν δοκῇ· ἵν' αἱ παρὰ ταῦτα ἑκάστοτε παραγωγαὶ γιγνόμεναι μὴ λανθάνωσιν αὐτούς· ἀλλὰ κολάζωσι τὸν ἀπειθοῦντα ἅμα νόμῳ καὶ τῷ θεῷ. ὅσον γὰρ δὴ τὸ νῦν ἐπιταττόμενον ἀγαθὸν ὂν τυγχάνει πάσαις ταῖς πειθομέναις πόλεσι, τὴν ἑπομένην κατασκευὴν προσλαβόν, κατὰ τὴν παλαιὰν παροιμίαν, οὐδεὶς εἴσεται ποτέ, κακὸς ὤν, ἀλλ' ἔμπειρός τε καὶ ἐπιεικὴς " ἔθεσι γενόμενος. E χρηματισμὸς γὰρ οὔτ' ἔνεστι σφόδρα ἐν τῇ τοιαύτῃ κατασκευῇ, ξυνέπεταί τε αὐτῇ, μηδὲ δεῖν μηδ' ἐξεῖναι χρηματίζεσθαι τῶν ἀνελευθέρων χρηματισμῶν μηδενὶ μηδένα, καθ' ὅσον ἐπονείδιστος λεγομένη βαναυσία ἦθος ἀποτρέπει ἐλεύθερον, μηδὲ τὸ παράπαν ἀξιοῦν ἐκ τῶν τοιούτων ξυλλέγειν χρήματα. Πρὸς τούτοις δ' ἔτι νόμος ἕπεται πᾶσι τούτοις, μηδ' ἐξεῖναι χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον

Lerdum puto ἢ.

quodã impotenter effuſo importauerit, vt ſtatuto illo numero multo pauciores ſuperſint: haudquaquã certè cõmittendũ eſt vt noui incolæ adulterina diſciplina inſtituti, ad ciuiũ ſupplementũ, ſponte quidem in ciuitatem inicientur: neceſſitatem ne Deus quidem ipſe, vt aiunt, poteſt cogere. huius igitur admonitionis voces arbitremur noſtrorum hominum auribus ita circumſonare: Similitudinem & æqualitatem, virorum omnium optimi, & quod idem eſt & conſentiẽs colentes, ſecundum naturam, ſic vos componatis, vt nec numerorum neque cuiuſlibet alterius poteſtatis, quæ ad res pulchras & bonas pertineat, rationem prætermittatis. & nunc quidem eum quem prædiximus numerũ, in primis per vniuerſam vitam obſeruate: deinde facultatum molem magnitudinémque, quas initio exiguas ſortiti eratis, ne contemnatis, emendo inuicem & vendendo. alioqui neque Deus ipſe, ſortium diſtributor, neque legiſlator vobis opem feret. Nunc enim refractario lex præcipit vti qui voluerint his in rebus ſortium arbitrium experiantur: ſinminus, ab ea abſtineãt. Nimirum vt diis omnibus primùm ſit ſacra: deinde ſacrifici & ſacrificæ vota precéſque faciant primis in ſacris & ſecundis, & tertiis quoque: vt & emptor & venditor domiciliorũ & prædiorum quæ ſortiti ſunt, quæ in his pati conueniat, patiantur. In ſacris autem ad futuram rerum memoriam, cupreſſea monumenta accuratè deſcripta ciues imponent: præterea etiam illorum cuſtodiã, vt quàm diligentiſſimè aſſeruentur, ei magiſtratui demandabunt qui maxima perſpicacitate valere videatur: ne lateant eos, ſiquid præter pacta conuenta in his commerciis agatur: ſed in eum qui aduerſus deum & legem agat, animaduertant. [a] Iam verò, quantum ſit bonum illud quod modò à nobis præcipitur obtemperãtibus ciuitatibus, dummodo eam rationem quam poſtmodum inſtruemus atque componemus, diligenter amplectantur: nemo, vt eſt in prouerbio, improbus nouerit, ſed peritus tantùm & commodis moribus inſtitutus id nouerit. Quæſtus in hoc ciuitatis apparatu non multus ineſt. neque enim oportet in ea neque licet illiberali quæſtui quenquam operam dare, neque ſordidam probroſámque artem quampiã factitare, quæ nimirum liberales generoſóſque mores auertat: neque committendum eſt vllo modo vt ex huiuſmodi compendiis pecuniæ colligantur. Ad hæc porro noua lex accedit, quæ iubet, NE CVI PRIVATO AVRVM ARGENTVMVE

TERTIA lex, *De rei faciendæ ratione*. i. περὶ τῆς χρηματιστικῆς: quæ eſt maximi momenti ad commercia vſúmque vitæ humanæ. Docet igitur qualis, vnde, quatenus quæſtus in republ. ſit licitus: quis ſit cenſuũ modus deſcribẽdus.

POSSIDERE FAS ESTO. Sed quoniam nummis opus eſt ad quotidiana cõmercia, ad eorum nimirum operam quæ nobis eſt ad omnes vitę vſus planè neceſſaria, vt opificum, mercenariorum, ſeruorum, inquilinorum, & huiuſmodi hominum redimendam atque perſoluendam: idcirco nummos ad hos vſus habere permittimus: vt quidem his hominibus pretioſus ſit nummus, apud cæteros verò homines nullo ſit in pretio. At verò quũ & bella gerenda ſunt & peregrè proficiſcendum, & quum ad externas gentes mittendi ſunt legati, aut alia quæpiam neceſſitas inciderit, Græca moneta in hac noſtra ciuitate vſurpari debet. Siqua verò neceſſitas priuatum quendam hominem peregrè proficiſci coëgerit, cum bona magiſtratuũ venia proficiſcatur. redux autem, ſi peregrinos habeat nũmos, apud ciuitatem eos deponat, & ex vernaculis tantundem accipiat æqua proportione. quòd ſi quis eos interuertere & ad vſus priuatos reuocare deprehenſus fuerit, fiſco addicantor. conſcius verò, qui rem non detulit, diris & infamiæ publicæ vnà cũ illo obnoxius eſto: eóque etiam nomine mulctator: nec mulcta minor eſto eo nummo qui ex peregrina regione in vrbẽ allatus fuerit. Nemini præterea aut dare dotes aut accipere liceto: neque verò pecuniã deponere apud eum cui non fidit, fas eſto. NEQVE MVTVVM DARE AD FOENVS LICETO: ei qui ſecus faxit, neque fœnus neque ſors redditor. Hæc autem ciuitati optima eſſe, ſic rectè quiſpiam ſtatuerit, ſi ad conſilium mentémque legiſlatoris has leges reuocarit. Viri nimirum ciuili prudentia præditi non ea eſt mens quam in bono legiſlatore ineſſe vulgus arbitratur, vt quàmaximam ditiſſimámque eſſe velit ciuitatem, auro & argento abundantem, ac terra maríque plurimis dominantem. Ad quæ addiderint, Eum quoque qui rectè leges inſtituat, cupere ciuitatem optimam feliciſſimámq; exiſtere. Sed horũ quidem alia fieri poſſunt, alia verò, minimé. Primũ genus volet legiſlator, qui de rectè cõponenda ciuitate cogitat: ſecundum, minimé. inanis enim eſſet & irrita cupiditas, ac proinde ridiculus conatus. Felices ergo & probos eſſe ſuos ciues, neceſſariò volet: diuites autẽ & probos vnà eſſe, vix ac ne vix quidem fieri poteſt. de iis autẽ diuitibus loquor, quos eo nomine vulgus cenſet, qui è multis pauci magnam pecuniarum vim poſſident, quã etiam improbus quiſpiam poſſidere poſſet. Quod ſi ita eſt, nunquam

A κεκτῆσθαι μηδένα μηδενὶ ἰδιώτῃ. νόμισμα δ' ἕνεκα ἀλλαγῆς τῆς καθ' ἡμέραν ὧν δημιουργοῖς τε ἀλλάττεσθαι σχεδὸν ἀναγκαῖον, καὶ πᾶσιν ὁπόσων χρεία τῶν τοιούτων, μισθοὺς μισθωτοῖς, δούλοις καὶ ἐποίκοις ἀποτίνειν. ὧν ἕνεκα φαμὲν τὸ νόμισμα κτητέον, αὐτοῖς μὲν ἔντιμον, τοῖς δὲ ἄλλοις ἀνθρώποις ἀδόκιμον. κοινὸν δ' Ἑλληνικὸν νόμισμα, ἕνεκά τε στρατειῶν καὶ ἀποδημιῶν εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, οἷ πρεσβειῶν, ἢ καί τινος ἀναγκαίας ἄλ-
B λης τῇ πόλει νόμισμα Ἑλληνικόν. ἰδιώτῃ δ' ἂν ἄρα ποτὲ ἀνάγκη τις γίγνηται ἀποδημεῖν, παραιτησάμενος μὲν τοὺς ἄρχοντας ἀποδημείτω· νόμισμα δὲ ἄν ποθεν ἔχων ξενικὸν οἴκαδε ἀφίκηται περιγενόμενον, τῇ πόλει αὐτὸ καταβαλλέτω, πρὸς λόγον ἀπολαμβάνων τὸ ἐπιχώριον. ἰδιούμενος δ' ἄν τι φαίνηται, δημόσιόν τε γιγνέσθω, καὶ ὁ ξυνειδὼς καὶ μὴ φράζων, ἀρᾷ καὶ ὀνείδει μετὰ τοῦ ἀγαγόντος ἔνοχος ἔστω, καὶ ζημίᾳ πρὸς τούτοις, μὴ ἐλάτ-
C τονι τοῦ ξενικοῦ κομισθέντος νομίσματος. γαμοῦντα δὲ καὶ ἐκδιδόντα, μήτ' οὖν διδόναι μήτε δέχεσθαι προῖκα τὸ παράπαν μηδ' ἡντινοῦν, μηδὲ νόμισμα παρακατατίθεσθαι ὅτῳ μή τις πιστεύει· μηδὲ δανείζειν ἐπὶ τόκῳ, ὡς ἐξὸν μὴ ἀποδιδόναι τὸ παράπαν τῷ δανεισαμένῳ μήτε τόκον μήτε κεφάλαιον. ταῦτα δ' ὅτι βέλτιστα ἐστὶ πόλει ἐπιτηδεύματα ἐπιτηδεύειν, ὧδε ἄν τις σκοπῶν, ὀρθῶς ἂν αὐτὰ διακρίνοι ἐπαναφέ-
D ρων εἰς τὴν ἀρχὴν ἀεὶ καὶ τὴν βούλησιν. ἔστι δὴ τοῦ νοῦν ἔχοντος πολιτικοῦ βούλησις, φαμέν, οὐχ ἥνπερ ἂν οἱ πολλοὶ φαῖεν, δεῖν βούλεσθαι τὸν ἀγαθὸν νομοθέτην, ὡς μεγίστην τε εἶναι τὴν πόλιν ᾗ νοῶν εὖ νομοθετοῖ, καὶ ὅτι μάλιστα πλουσίαν, κεκτημένην δ' αὖ χρυσία καὶ ἀργύρια, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἄρχουσαν ὅτι πλείστων· προσθεῖεν δ' ἂν καὶ ὡς ἀρίστην δεῖν βούλεσθαι τὴν πόλιν εἶναι καὶ ὡς εὐδαιμονεστάτην τόν γε ὀρ-
E θῶς νομοθετοῦντα. τούτων δὲ τὰ μὲν δυνατά ἐστι γίγνεσθαι, τὰ δὲ οὐ δυνατά. τὰ μὲν οὖν δυνατὰ βούλοιτ' ἂν ὁ διακοσμῶν, τὰ δὲ μὴ δυνατὰ οὔτ' ἂν βούλοιτο, ματαίας βουλήσεις, οὔτ' ἂν ἐπιχειροῖ. σχεδὸν μὲν γὰρ εὐδαίμονας ἅμα καὶ ἀγαθοὺς ἀνάγκη γίγνεσθαι. τοῦτο μὲν οὖν βούλοιτ' ἄν. πλουσίους δ' αὖ σφόδρα καὶ ἀγαθούς, ἀδύνατον· οὕς γε δὴ πλουσίους οἱ πολλοὶ καταλέγουσι. λέγουσι δὲ τοὺς κεκτημένους ἐν ὀλίγοις τῶν ἀνθρώπων νομίσματος ἄξια κτήματα, ἃ καὶ κακός τις κέκτητ' ἄν. εἰ δ' ἔστι τοῦτο οὕτως ἔχει,

Hæc uerba νόμισμα Ἑλληνικὸν uideri poſſent redundare, niſi inter πόλει & il interijcerentur hæc in uet. κινδυνεύειν ὅπη περ πειν τινὰ αὖ δι τὸ ὅτι χάριν ἀνάγκη ἑκάστ κεκτῆσθαι τῇ πόλει. ut poſt hu poſteriorem tiquum πόλει, poſt priorem, quantur illa, νόμισμα Ἑλληνικόν. Sed ſubſt tiuum aliqu deeſſe uidetu ἀναγκαίας λης.

οὐκ ἂν ἔγωγε αὐτοῖς ποτε συγχωροίην τὸν πλούσιον εὐδαίμονα τῇ ἀληθείᾳ γίνεσθαι, μὴ καὶ ἀγαθὸν ὄντα. ἀγαθὸν δὲ ὄντα διαφερόντως, καὶ πλούσιον εἶναι διαφερόντως, ἀδύνατον. τί δή; φαίη τις ἂν ἴσως. ὅτι (φαῖμεν ἂν) ἥ τε ἐκ δικαίου καὶ ἀδίκου κτῆσις πλέον ἢ διπλασία ἐστὶ τῆς ἐκ τοῦ δικαίου μόνον· τά τε ἀναλώματα, μήτε καλῶς μήτε αἰσχρῶς ἐθέλοντα ἀναλίσκεσθαι, τῶν καλῶν καὶ εἰς καλὰ ἐθελόντων δαπανᾶσθαι διπλασίως ἐλάττονα. οὔκουν ποτὲ ἂν τῶν ἐκ διπλασίων μὲν χρημάτων, ἡμίσεων δὲ ἀναλωμάτων, ὁ τὰ ἐναντία τούτων πράττων, γένοιτ' ἂν πλουσιώτερος. ἔστι δὲ ὁ μὲν ἀγαθὸς, τούτων, ὁ δὲ οὐκ ἀγαθὸς, ὅταν ᾖ φειδωλὸς· τοτὲ δὲ ποτε καὶ πάγκακος· ἀγαθὸς δὲ (ὅπερ εἴρηται τανῦν) οὐδέποτε. ὁ μὲν γὰρ δικαίως καὶ ἀδίκως λαμβάνων, καὶ μήτε δικαίως μήτε ἀδίκως ἀναλίσκων, πλούσιος, ὅταν καὶ φειδωλὸς ᾖ· ὁ δὲ πάγκακος, ὡς τὰ πολλὰ ὢν ἄσωτος, μάλα πένης. ὁ δὲ ἀναλίσκων τε εἰς τὰ καλὰ, καὶ κτώμενος ἀπὸ τῶν δικαίων μόνον, οὔτ' ἂν διαφέρων πλούτῳ ῥᾳδίως ἄν ποτε γένοιτο, οὐδ' αὖ σφόδρα πένης. ὥστε ὁ λόγος ἡμῖν ὀρθὸς, ὡς οὐκ εἰσὶν (4) παμπλούσιοι ἀγαθοί· εἰ δὲ μὴ ἀγαθοὶ, οὐδὲ εὐδαίμονες. ἡμῖν δὲ ἡ τῶν νόμων ὑπόθεσις ἐνταῦθα ἔβλεπεν, ὅπως ὡς εὐδαιμονέστατοι ἔσονται, καὶ ὅτι μάλιστα ἀλλήλοις φίλοι. εἶεν δὲ οὐκ ἄν ποτε πολῖται φίλοι, ὅπου πολλαὶ μὲν δίκαι ἐν ἀλλήλοις εἶεν, πολλαὶ δὲ ἀδικίαι, ἀλλ' ὅπου ὡς ὅτι σμικρόταται καὶ ὀλίγισται. λέγομεν δὴ μήτε χρυσὸν εἶναι δεῖν μήτε ἄργυρον ἐν τῇ πόλει, μήτ' αὖ χρηματισμὸν πολὺν διὰ βαναυσίας καὶ τόκων, μηδὲ βοσκημάτων αἰσχρῶν, ἀλλ' ὅσα γεωργία δίδωσι καὶ φέρει· καὶ τούτων ὁπόσα μὴ χρηματιζόμενον ἀναγκάσειεν ἀμελεῖν ὧν ἕνεκα πέφυκε τὰ χρήματα. ταῦτα δ' ἐστὶ ψυχὴ καὶ σῶμα· ἃ χωρὶς γυμναστικῆς καὶ τῆς ἄλλης παιδείας οὐκ ἄν ποτε γένοιτο ἄξια λόγου. διὸ δὴ χρημάτων ἐπιμέλειαν οὐχ ἅπαξ εἰρήκαμεν ὡς χρὴ τελευταῖον τιμᾶν. ὄντων γὰρ τριῶν τῶν ἁπάντων περὶ ἃ πᾶς ἄνθρωπος σπουδάζει, τελευταῖον καὶ τρίτον ἐστὶν ἡ τῶν χρημάτων ὀρθῶς σπουδαζομένη σπουδή· σώματος δὲ, μέση· πρώτη δὲ, ἡ τῆς ψυχῆς. καὶ δὴ καὶ νῦν ἣν διεξερχόμεθα πολιτείαν, εἰ μὲν τὰς τιμὰς οὕτω τάττεται, ὀρθῶς νενομοθέτηται· εἰ δέ τις τῶν προσταττομένων αὐτόθι νόμων σωφροσύνης ἔμπροσθεν ὑγίειαν ἐν τῇ

οὐκ ἀγαθὸ-, …s in uet. eſt le… ο, οὐ καλῶς: …am ſequitur Fic.

A equidem his concedam, diuitem reuera eſſe felicem, niſi etiam ſit bonus. fieri verò non poteſt vt quis & probitate & diuitiis vnà abundet. Cur ita? dixerit fortaſſe quiſpiam. Quoniã (inquiemus) poſſeſſio tam iniuſtè quàm iuſtè facta, duplo eſt amplior ea quæ iuſtè tãtùm obtingit: & impẽſę quæ inhoneſtè & turpiter fiunt, duplo minores ſunt illis quæ & honeſtæ ſunt & in vſus honeſtos conferuntur. Nunquam igitur illo qui duplo plus acquirit, & dimidio minus erogat, ditior is erit qui contrà facit. eſt autem alter iſtorum probus, alter, B non malus quidem, eo ipſo quòd dũtaxat parcus eſt, nonnunquam verò malus omnino: bonus verò (vt modò diximus) nunquam. nam qui & iuſtè pariter & iniuſtè pecunias cumulat, neque iuſtè impendit neque iniuſtè, diues fit, quãdo parſimoniam adhibet. Sed qui omnino eſt malus, quoniam vtplurimum nepos & prodigus eſt, valdè fit pauper. At is qui honeſtè expendit, & iuſtè tantùm boniſque artibus acquirit, neque facilè diuitiis excellet vnquam, neque premetur inopia. C Itaque rectè à nobis dicitur, Valdè diuites, non eſſe bonos viros: quòd ſi boni minimè ſunt, felices quoque non erunt. Eò autem noſtrum de legibus ferendis inſtitutũ reſpicit, & eum ſibi proponit finem, vt ciues feliciſſimi euadant, & inter ſe firma amicitia contineantur. nunquam autem inter illos huiuſmodi beneuolentia coaleſcet, ſi mutuis iniuriis exagitati, litigando forum & iudicia frequenter experiantur: quum, ſi hæc in vita cohiberi planè non poſſint, rariſſimè & moderatiſſimè fieri conſentaneum ſit. D Quocirca operæpretiũ eſſe affirmamus, nec aurum neque argentum eſſe in ciuitate, neque rurſus multum quæſtum ex ſordidis artibus & vſuris, neque ex turpibus pecoribus, ſed ex his tantùm quę agricultura ſumminiſtrat & prębet: & quidem hactenus vt quæſtus non ea cogat negligere quorũ cauſa opes quæruntur. hæc verò animus & corpus ſunt: quæ abſque gymnaſtica & alia diſciplina, nullius pretii vnquam fuerint. Itaque pecuniarum cura (vt iam ſæpius dictum eſt) vltimo loco colenda eſt. E Quum enim tres ſint omnino res in quibus hominis ſtudiũ verſatur, vltima & tertia eſt parandarum diuitiarũ cura, eáque etiam bene compoſita: corporis, media: prima & princeps, animi. Ea igitur Reſpublica in qua condenda modò verſamur, ſi hunc in collocandis ſtudiorum momentis ordinem ſequitur, rectè omnino conſtituitur. Siqua autem lex earum quæ huic noſtræ reipubl. ponuntur, aut temperantiæ ſanitatem

A corporis, aut temperantiæ & ſanitati diuitias anteponit, non rectè poni profectò videtur. Quapropter legiſlator ſæpius teſtari debet quid ſibi velit, & quínam ſuarum legum propoſitus ſit finis: quídnam, ſi ciues illis paruerint, ex illis ſit conſequuturum. Quam niſi legibus ſuis præfationē ſubſtrauerit, multa interuenient ex quibus dici poſſit eum à ſuo fine aberraſſe: at ſi eam rationem opportunè ſequutus fuerit, & ipſe inuidiam quæ ex legum inſtitutione proficiſci poteſt, declinabit, & alios

B quoque earum miniſtros ab eadem vindicabit: aliter autem nullo modo. Qui ergo partem ſuam ſorte conſequutus eſt, ea quam diximus conditione poſſideat. Rectè etiam conſtitutum eſſet ſi cætera omnia quæ veniūt in coloniam, æqualiter poſſideret. quum autem id fieri non poſſit, ſed alius venturus ſit cū maiore pecuniarū copia, alius minore, operæpretium eſt profectò vt in ciuitate rerum opportunitates decenter ſeruentur, & conſentanea illa æqualitas, vt inæquales in ea cenſus cōſtituantur: vt magiſtratus, vectigalia, munerum diſtributiones pro cuiuſque digni-

C tate, non ex virtute ſolùm & maiorum & ſua, neque ex corporum vel robore vel pulchritudine, fieri: verùm etiam ex diuitiarum paupertatíſque ratione & vſu, quā tum fieri poteſt æqualiter, inæqualiter quidem, ſed ex huiuſmodi proportione quæ aptè & commodè commenſurata, vnicuique ſuum tribuat: ac proinde nullus diſſēſioni locus relinquatur. His de cauſis quatuor facultatum cenſus conſtituendi ſunt, primi, ſecundi, tertii, quarti, aut qui aliis quibuſdam nominibus deſignentur:

D vt alii in eodem cenſu permaneant, & prout vel diuites vel pauperes euaſerint, in debitum conuenientémque cenſum commigrent. Ad hanc cenſuum rationem deſignandam, hanc legis formulam deinceps repræſentabo. In ea enim ciuitate, quæ ſummi morbi expers ſit futura (quem diſſidium ſiue ſeditionem rectius appellauerimus) affirmamus neceſſarium eſſe, neque grauem paupertatem, neque rurſus grandes diuitias ineſſe. eæ enim vtrinque ſeditionum ſunt cauſæ certiſſimæ. itaque operæpretium eſt vtriuſque terminum à le-

E giſlatore definiri. Sit igitur paupertatis terminus, Cenſus ſortis ſiue hæreditatis, quam ſtabilem eſſe oportet: quámve minorem alicui eſſe neque vllus patitur magiſtratus, neque alius quiſquam, cui curæ ſit virtus. Quum legiſlator certam his menſuram definierit, duplum ad hanc & triplum & quadruplum habere permittet. quòd ſi quis plura habeat, quæ vel repererit, vel ei donata fuerint, vel induſtria comparauerit, vel caſu alio quopiam fuerit conſequutus

A πόλει φανεῖται ποιῶν τιμίαν, ἢ πλοῦτον ὑγιείας καὶ τοῦ σωφρονεῖν, οὐκ ὀρθῶς ἀναφανεῖται τιθέμενος. τοῦτ᾽ οὖν δὴ πολλάκις ἐπισημαίνεσθαι χρὴ τὸν νομοθέτην, "τί τε βούλομαι, καὶ, εἴ μοι ξυμβαίνει τοῦτο, ἢ καὶ ἀποτυγχάνω τοῦ σκοποῦ. καὶ οὕτω τάχ᾽ ἂν ἴσως ἐκ τῆς νομοθεσίας αὐτός τε ἐκβαίνοι, καὶ τοὺς ἄλλους ἀπαλλάττοι· κατ᾽ ἄλλον δὲ τρόπον οὐδ᾽ ἂν ἕνα ποτέ. ὁ δὴ λαχὼν κεκτήσθω (φαμὲν) τὸν κλῆρον ἐπὶ τούτοις οἷς εἰρήκαμεν. ἦν

B μὲν δὴ καλὸν καὶ τἆλλα ἴσα πάντ᾽ ἔχοντα ἕνα ἕκαστον, ἐλθεῖν εἰς τὴν ἀποικίαν. ἐπειδὴ δὲ οὐ δυνατὸν, ἀλλ᾽ ὁ μέν τις πλείω κεκτημένος ἀφίξεται χρήματα, ὁ δ᾽ ἐλάττονα, δεῖ δὴ πολλῶν ἕνεκα τῶν τε κατὰ πόλιν καιρῶν ἰσότητος ἕνεκα τιμήματα ἄνισα γίγνεσθαι, ἵν᾽ ἀρχαί τε καὶ εἰσφοραὶ καὶ διανομαὶ, "τὴν τῆς ἀξίας ἑκάστοις τιμὴν, μὴ κατ᾽ ἀρετὴν μόνον τήν τε προγόνων καὶ τὴν αὐτοῦ, μήτε κατὰ σωμάτων ἰσχὺν καὶ εὐμορφίαν, ἀλλὰ καὶ

C κατὰ πλούτου χρῆσιν καὶ πενίας, τὰς τιμάς τε καὶ ἀρχὰς ὡς ἰσαίτατα, τῷ ἀνίσῳ, ξυμμέτρῳ δὲ, ἀπολαμβάνοντες, μὴ διαφέρωνται. τούτων χάριν τέτταρα μεγέθη τῆς οὐσίας τιμήματα ποιεῖσθαι χρεὼν πρώτους καὶ δευτέρους, καὶ τρίτους καὶ τετάρτους, ἢ τισιν ἄλλοις προσαγορευομένους ὀνόμασιν, ὅταν τε μένωσιν ἐν τῷ αὐτῷ τιμήματι, καὶ ὅταν πλουσιώτατοι ἐκ πενήτων, καὶ ἐκ πλουσίων πένητες γιγνόμενοι, μεταβαίνωσιν εἰς τὸ προσῆ-

D κον ἕκαστοι ἑαυτοῖς τίμημα. τόδε δ᾽ ἐπὶ τούτοις αὖ νόμου σχῆμα ἔγωγ᾽ ἂν τιθείην ὡς ἑπόμενον. δεῖ γὰρ ἐν πόλει που, φαμὲν, τῇ τοῦ μεγίστου νοσήματος οὐ μεθεξούσῃ (ὃ διάστασιν ἢ στάσιν ὀρθότερον ἂν εἴη κεκλῆσθαι) μήτε πενίαν τὴν χαλεπὴν ἐνεῖναι παρά τισι τῶν πολιτῶν, μήτ᾽ αὖ πλοῦτον· ὡς ἀμφότερα τικτόντων ταῦτα ἀμφότερα. νῦν οὖν ὅρον δεῖ τούτων ἑκατέρου τὸν νομοθέτην φράζειν. ἔστω δὴ πενίας μὲν ὅρος, ἡ τοῦ κλήρου τιμὴ, ὃν

E δεῖ μένειν, καὶ ὃν ἄρχων οὐδεὶς οὐδενί ποτε περιόψεται ἐλάττω γιγνόμενον, τῶν τε ἄλλων κατὰ ταὐτὰ οὐδεὶς ὅστις φιλότιμος ἐπ᾽ ἀρετῇ. μέτρον δὲ αὐτὸν θέμενος ὁ νομοθέτης, διπλάσιον ἐάσει τούτου κτᾶσθαι καὶ τριπλάσιον, καὶ μέχρι τετραπλασίου. πλείονα δ᾽ ἄν τις κτᾶται τούτων εὑρὼν, ἢ δοθέντων ποθὲν, ἢ χρηματισάμενος, ἢ τινι τύχῃ τοιαύτῃ κτησάμενος

Lectionem alis lib. ſequutus e[illegible] uidetur. Hic. n[illegible] potius ex coniectura quadā ſu[illegible] a uiderit.

Ante τὴν dει[illegible] uidetur κατὰ. Paulo poſt ante[illegible] pro πενίας legit etiam πενίαν. uerùm ſiue p[illegible] πενίας, ſiue pe[illegible] πενίας, deſider. puto γίγνωντ[illegible] uel καθιστῶντ[illegible] aut aliquod h[illegible] iuſmodi uerbū. deinde poſt τιμ[illegible] particula τε m[illegible] tetur in δέ.

Γρ. περιγιγνό- μ. inuet. eſt γε. τῷ μέσῳ.

A σταθμὸς ἄλλη, τὰ περιγιγνόμενα τῇ πόλει αὖ αὐτὰ καὶ τοῖς τὴν πόλιν ἔχουσι θεοῖς ἀπονέμων, εὐδόκιμός τε καὶ ἀζήμιος ἂν εἴη· ἐὰν δέ τις ἀπειθῇ τούτῳ τῷ νόμῳ, φανεῖ μὲν ὁ βουλόμενος, ἐπὶ τοῖς ἡμίσεσιν· ὁ δὲ, ὀφλὼν, ἄλλο τοσοῦτον μέρος ἀποτίσει τῆς αὐτοῦ κτήσεως, τὰ δὲ ἡμίσεα τῶν θεῶν. ἡ δὲ κτῆσις, χωρὶς τοῦ κλήρου, πάντων πᾶσα ἐν τῷ φανερῷ γεγράφθω παρὰ φύλαξιν ἄρχουσιν, οἷς ἂν ὁ νόμος προστάξῃ· ὅπως ἂν αἱ δίκαι περὶ πάντων ὅσαι εἰς χρήματα ῥᾴδιαί τε ὦσι B καὶ σφόδρα σαφεῖς. Τὸ δὴ μετὰ τοῦτο, πρῶτον μὲν τὴν πόλιν ἱδρῦσθαι δεῖ τῆς χώρας ὅτι μάλιστα ἐν μέσῳ, καὶ τἆλλα ὅσα πρὸς φορὰν πόλει τῶν ὑπαρχόντων ἔχοντα τόπον ἐκλεξάμενον· ἃ νοῆσαί τε καὶ εἰπεῖν οὐδὲν χαλεπόν. μετὰ δὲ ταῦτα, μέρη δώδεκα διελέσθαι, θέμενον Ἑστίας πρῶτον καὶ Διὸς καὶ Ἀθηνᾶς ἱερὸν, ἀκρόπολιν ὀνομάζοντα· κύκλον περιβάλλοντα, ἀφ' οὗ τὰ δώδεκα μέρη τέμνειν τήν τε πόλιν αὐτὴν καὶ C πᾶσαν τὴν χώραν. ἴσα δὲ δεῖ γίγνεσθαι τὰ δώδεκα μέρη, τῷ τὰ μὲν ἀγαθῆς γῆς εἶναι σμικρὰ, τὰ δὲ χείρονος, μείζω. κλήρους δὲ διελεῖν τετταράκοντα καὶ πεντακισχιλίους. τούτων τε αὖ δίχα τεμεῖν ἕκαστον· καὶ συγκληρῶσαι δύο τμήματα, τοῦ τ' ἐγγὺς καὶ τοῦ πόρρω μετέχοντα ἑκάτερον· τὸ πρὸς τῇ πόλει μέρος, τῷ πρὸς τοῖς ἐσχάτοις, εἷς κλῆρος· καὶ τὸ δεύτερον ἀπὸ πόλεως, τῷ ἀπ' ἐσχάτων δευτέρῳ· καὶ τἆλλα οὕτω πάντα. μηχανᾶ- D σθαι δὲ καὶ ἐν τοῖς δίχα τμήμασι τὸ νῦν δὴ λεγόμενον φαυλότητός τε καὶ ἀρετῆς χώρας, ἐπανισουμένοις τῷ πλήθει τε καὶ ὀλιγότητι τῆς διανομῆς. νείμασθαι δὲ δεῖ καὶ τοὺς ἄνδρας δώδεκα μέρη, τὴν τῆς ἄλλης οὐσίας εἰς ἴσα ὅτι μάλιστα τὰ δώδεκα μέρη συνταξάμενον, ἀπογραφῆς πάντων γενομένης. καὶ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο δώδεκα θεοῖς δώδεκα κλήρους θέντας, ἐπονομάσαι καὶ καθιερῶσαι τὸ E λαχὸν μέρος ἑκάστῳ τῷ θεῷ, καὶ φυλὴν αὐτὴν ἐπονομάσαι. τέμνειν δ' αὖ καὶ τὰ τῆς πόλεως δώδεκα τμήματα τὸν αὐτὸν τρόπον ὅνπερ καὶ τὴν ἄλλην χώραν διένεμον· καὶ δύο νέμεσθαι ἕκαστον οἰκήσεις, τήν τε ἐγγὺς τοῦ μέσου καὶ τὴν τῶν ἐσχάτων. καὶ τὴν μὲν κατοίκησιν οὕτω τέλος ἔχειν. ἐννοεῖν δὲ ἡμᾶς τὸ τοιόνδε ἐστὶ χρεὼν ἐκ παντὸς τρόπου, ὡς τὰ νῦν εἰρημένα πάντα οὐκ ἄν ποτε εἰς τοιούτους καιροὺς συμπέσοι, ὥστε ξυμβῆναι κατὰ λόγον οὕτω ξύμπαντα γενόμενα·

tus: ſi omne quod ſupereſt, ciuitati & diis tutelaribus attribuerit, indemnis nimirũ fuerit magnámque gloriam haud dubiè reportabit. ſin verò quiſpiam legi non obtemperauerit, quiſquis hoc detulerit, dimidium conſequatur: ille verò qui peccauerit, dimidia bonorũ ſuorũ parte mulctator: & huius dimidia pars diis conſecrabitur. Porro, omnium earum rerũ quas præter ſortẽ poſſident, commẽtarius conficiatur, & de his apud magiſtratum à lege deſtinatum profiteantur: vt omnes quæ de bonis & facultatibus orientur lites, faciles ſint & expeditæ & perſpicuæ ad iudicandũ. Poſt hæc, vrbs primùm in medio regionis maximè cõdatur, delecto in loco qui cæteras quoque opportunitates cõplectatur, quas & intelligere & deſignare minimè difficile eſt. deinde in partes duodecim diſtributio fiat, vt Veſtæ prima Iouíque & Mineruæ conſecretur, & illa vrbis pars, Arx nuncupetur, & ſepto diligenter muniatur. Ex eo & regionem & vrbem in duodecim partes diſtribuant. æquales autem debent eſſe partes illæ, ita tamen vt agri fœcundi minores ſint, infœcundi maiores & & capaciores. Sortes verò quinquies mille & quadraginta definiantur, quarum bipartitò quælibet diuidatur. vnà etiam ſortiri oportet portiones duas, quarum vtraque remotioris & propinquioris ſit particeps: ita vt pars vrbi proxima, cum remotiſſima parte ſors vna fiat: ſecunda quoque ab vrbe, cum ſecunda à remotiſſima: cæteráque omnia eodẽ ordine. Elaborãdum quoq; eſt vt in geminis his partitionibus, quod modò de fertilitate & ſterilitate regionis diximꝰ peragatur: vt videlicet multitudine & paucitate diſtributionis æquatio in ipſis fiat. Vici præterea in duodecim partes erunt diſtribuendi, ſicuti & cæteræ ciuiũ facultates: vt ex duodecim partium conſtitutione cenſuum luſtrationes commodius peragi poſſint. Duodecim quoq; partes duodecim diis erunt deinceps attribuendæ: & vnaquæque pars ex eius dei nomine, cui illa obtigerit, erit nuncupanda, vt tribus ipſa ſit ſuo & tutelari deo cognominis. Sed & duodecim vrbis mẽbra, ſicuti in reliqua regione factum eſt, ſingulatim in duas habitationes fuerint diuidẽda: quarũ vna circa mediũ ſit, altera circa extremum. Et habitationis quidem ordo & ratio hũc in modũ conformetur. Illud autem à nobis cogitandũ eſt, minimè fieri poſſe vt ea omnia quæ modò recẽſuimus, ita omni ex parte opportunè concurrant vt ad iſtius deſcriptionis formulam planè peragantur, & nihil deſiderari in iis poſſit:

QVARTA LEX, *De ciuitatis ſitu, & agrorum diſtributione:* & *De menſurarum ratione,* quæ in commerciis nimirum definiẽdis planè eſt neceſſaria.

fieríve etiam queat vt huiuſmodi homines reperiãtur qui hanc habitationẽ non moleſtè ferant, ſed alacri animo etiam patiantur facultatum rationem modúmque ita à legiſlatore definiri, vt eo modo omnem vitam conforment: ita & confieri liberorum procreationem: & vt auro etiam careant, & cæteris omnibus quæ legiſlator ex ſuperiori noſtra doctrina conſtituturus eſſe videtur: ad hæc & regionis & vrbis in medio & in extremis habeãt habitationes. quæ quidem omnia veluti inſomnia quædam à nobis dicuntur, & horũ verborum deſcriptione ciues & ciuitas repræſentatur. Nec iſta quidem incommodè & perperam videntur explicata: ſed tamen aduerſus hæc repetito ſermone ea ſunt commemoranda quæ legiſlator fortaſſe exciperet: In ſuperiori oratione, amici, ne exiſtimatote me non animaduertiſſe, quod modò dicitur, verè quodammodo dici. ſed certè par eſt, mea quidem ſententia, in ſingulis, vt is qui exemplar proponit ad cuius ſimilitudinem atque effigiem opus fieri debeat, nihil omnino prætermittat quod ad exactiſſimã veriſſimámque pulchritudinem pertinere poſſit. ſiquis autem ex his nonnulla imitando nequit aſſequi, is illud quidem deuitet, nec in eo efficiẽdo inutili conatu deſudet: quod verò ex his proximum & ad perfectiſſimam formulã cognatiſſimum eſt, omni ſtudio proſequatur: neque adeo legiſlatoris cõſiliũ interturbet. iis poſitis, communiter cum illo conſideret écquid ex iis quæ ad legis formulam conſtituendã allata fuerint, ad vſum vitæ reuocari poſſit, quídve difficile ſit atque importunum. hoc enim artifici propoſitum eſſe debet, vt opus peragat ſibiipſi omnino congruens atque conſentiens, etiam in re minima, ſi modò laudem & commendationem referre velit. Nunc verò poſt explicatã illam de duodecim partium diſtributione opinionem, animaduertendum eſt écqua via & ratione ipſa peragi poſſit. Perſpicuum igitur eſt, duodecim partes eorum quæ intra ſe capiunt, plurimas habere diſtributiones, & quæ his ſunt connexa & ex his originem habent, ad quinque vſque millia & quadraginta: vnde & tribus & gentes & vicos habent, & ad rei bellicæ adminiſtrationem ordines & ducẽdi modos: præterea etiam nummos & menſuras ſiccorum & liquidorum, & pondera ſimiliter: hæc omnia certa menſura definita, & inter ſe reſpondentia, legiſlatoris mãdato debent conſtitui. Neque verò illud eſt ei pertimeſcendũ, ne in curioſæ & ſcrupuloſæ paruitatis ſuſpicionẽ incurrat, dũ in iis minimis curã ſtudiúmq; impẽdit: vt ſi decreto caueat, omniũ vti ciuiũ vaſa certa mẽſura cõſtent, neque quicquã ſine certa mẽſura habeatur: & cõmuni ratione arbitretur, ad omnia

A ἄνδρας τε οἳ μὴ δυσχερανοῦσι τὴν τοιαύτην ξυνοικίαν, ἀλλ' ὑπομενοῦσι χρήματά τε ἔχοντες τακτὰ καὶ μέτρια διὰ βίου πάντες, καὶ παίδων γενέσεις ἃς εἰρήκαμεν ἑκάστοις, καὶ χρυσοῦ στερόμενοι, καὶ ἑτέρων, ὧν δῆλος ὁ νομοθέτης προστάξων ἐστὶν ἐκ τούτων τῶν νῦν εἰρημένων. ἔτι δὲ χώρας τε καὶ ἄστεος, ὡς εἰρήκαμεν, μεσότητάς τε καὶ ἐν κύκλῳ οἰκήσεις πάντῃ, σχεδὸν οἷον ὀνείρατα λέγων, ἢ πλάττων καθαπερεὶ ἐκ κηροῦ τινὰ πόλιν καὶ πολίτας. ἔχει δὴ τὰ τοιαῦτα οὐ
B κακῶς τινὰ τρόπον εἰρημένα. χρὴ δ' ἐπαναλαμβάνειν πρὸς αὐτὸν τὰ τοιάδε· πάλιν, ἆρα ἡμῖν ὁ νομοθετῶν φράζει τόδε, Ἐν τούτοις τοῖς λόγοις, ὦ φίλοι, μηδ' αὐτὸν δοκεῖτέ με λεληθέναι τὸ νῦν λεγόμενον, ὡς ἀληθῆ διεξέρχεται τινὰ τρόπον. ἀλλὰ γὰρ ἐν ἑκάστοις τῶν μελλόντων ἔσεσθαι δικαιότατον οἶμαι τόδε εἶναι, τὸν τὸ παράδειγμα δεικνύντα οἷον δεῖ τὸ ἐπιχειρούμενον γίγνεσθαι, μηδὲν ἀπολείπειν τῶν καλλίστων τε καὶ ἀληθεστάτων. ᾧ δὲ ἀδύνατόν τι ξυμ-
C βαίνει τούτων γίγνεσθαι, τοῦτο μὲν αὐτὸ ἐκκλίνειν καὶ μὴ πράττειν, ὅ, τι δὲ τούτου τῶν λοιπῶν ἐγγύτατά ἐστι, καὶ ξυγγενέστατον ἔφυ τῶν προσηκόντων πράττειν, τοῦτ' αὐτὸ διαμηχανᾶσθαι ὅπως ἂν γίγνηται· τὸν νομοθέτην δ' ἐᾶσαι τέλος ἐπιθεῖναι τῇ βουλήσει. γενομένου δὲ τούτου, τότ' ἤδη κοινῇ μετ' ἐκείνου σκοπεῖν ὅ, τι τε ξυμφέρει τῶν εἰρημένων, καὶ τί προσάντες εἴρηται τῆς νομοθεσίας. τὸ γὰρ ὁμολογούμενον αὐτὸ αὑτῷ δήπου πάντῃ χρὴ ἀπεργάζεσθαι καὶ
D τὸν τοῦ φαυλοτάτου δημιουργὸν, ἄξιον ἐσόμενον λόγου. νῦν δὴ τοῦτ' αὐτὸ προθυμητέον ἰδεῖν μετὰ τὴν δόξαν τῆς τῶν δώδεκα μερῶν διανομῆς, ὅ, τινα τρόπον δῆλον δή, τὰ δώδεκα μέρη τῶν ἐντὸς αὐτῶν, πλείστας ἔχοντα διανομάς, καὶ τὰ τούτοις ξυνεπόμενα, καὶ ἐκ τούτων γεννώμενα, μέχρι τῶν τετταράκοντά τε καὶ πεντακισχιλίων· ὅθεν φατρίας καὶ δήμους καὶ κώμας, καὶ πρός γε τὰς πολεμικὰς τάξεις τε καὶ ἀγωγάς, καὶ ἔτι νομίσματα, καὶ μέτρα ξηρά
E τε καὶ ὑγρά, καὶ σταθμά, πάντα ταῦτα ἔμμετρά τε καὶ ἀλλήλοις σύμφωνα δεῖ τόν γε νόμον διατάττειν. πρὸς δὲ τούτοις οὐδ' ἐκεῖνα φοβητέα, δείσαντα τὴν δόξασαν ἂν γίγνεσθαι σμικρολογίαν, ἄν τις προστάττῃ πάντα ὁπόσ' ἂν σκεύη κτῶνται, μηδὲν ἄμετρον αὐτῶν ἐᾶν εἶναι· καὶ κοινῷ λόγῳ νομίσαντα πρὸς

Rectius forte πάλιν ſequ[…]bus iungetur ἆρα ſcribe[…]

In uet. eſt ſi[m]plex ταττειν co[…] illius compo[…] διατάττειν.

A πάντα εἶναι χρησίμους τὰς τῶν ἀριθμῶν διανομὰς καὶ ποικίλσεις, ὅσα τε αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ποικίλλονται, καὶ ὅσα ἐν μήκεσι καὶ ἐν βάθεσι ποικίλματα, καὶ δὴ καὶ ἐν φθόγγοις καὶ κινήσεσι, ταῖς τε κατὰ τὴν εὐθυπορείαν τῆς ἄνω καὶ κάτω φορᾶς, καὶ τῆς κύκλῳ περιφορᾶς. πρὸς γὰρ ταῦτα πάντα δεῖ βλέψαντα τὸν νομοθέτην, προστάττειν τοῖς πολίταις πᾶσιν εἰς δύναμιν τούτων μὴ ἀπολείπεσθαι τῆς συντάξεως. πρός τε γὰρ οἰκονομίαν καὶ πρὸς πολιτείαν, καὶ πρὸς τὰς τέχνας πάσας, ἓν οὐ- B δὲν οὕτω δύναμιν ἔχει παίδειον μάθημα μεγάλην, ὡς ἡ περὶ τοὺς ἀριθμοὺς διατριβή. τὸ δὲ μέγιστον, ὅτι τὸν νυστάζοντα καὶ ἀμαθῆ φύσει ἐγείρει, καὶ εὐμαθῆ καὶ μνήμονα καὶ ἀγχίνουν ἀπεργάζεται, παρὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν ἐπιδιδόντα θεία τέχνη. ταῦτα δὴ πάντα, ἐὰν μὲν ἄλλοις νόμοις τε καὶ ἐπιτηδεύμασιν ἀφαιρῆταί τις τὴν ἀνελευθερίαν καὶ φιλοχρηματίαν ἐκ τῶν ψυχῶν τῶν μελλόντων αὐτὰ ἱκανῶς τε καὶ ὀνησίμως κτήσεσθαι, καλὰ C τὰ παιδεύματα καὶ προσήκοντα γίγνοιτ' ἄν· εἰ δὲ μή, τὴν καλουμένην ἄν τις πανουργίαν ἀντὶ σοφίας ἀπεργασάμενος λάθοι· καθάπερ Αἰγυπτίους καὶ Φοίνικας, καὶ πολλὰ ἕτερα ἀπειργασμένα γένη νῦν ἐστὶν ἰδεῖν, ὑπὸ τῆς τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων καὶ κτημάτων ἀνελευθερίας· εἴτε τις νομοθέτης αὐτοῖς φαῦλος ἂν γενόμενος ἐξειργάσατο τὰ τοιαῦτα, εἴτε χαλεπὴ τύχη προσπεσοῦσα, εἴτε καὶ φύσις ἄλλη τις τοιαύτη. καὶ γάρ, ὦ Μέγιλλέ τε D καὶ Κλεινία, μηδὲ τοῦθ' ἡμᾶς λανθανέτω περὶ τόπων, ὡς οὐκ εἰσὶν ἄλλοι τινὲς διαφέροντες ἄλλων τόπων, πρὸς τὸ γεννᾶν ἀνθρώπους ἀμείνους καὶ χείρους· οἷς οὐκ ἐναντία νομοθετητέον. οἱ μέν γέ που διὰ πνεύματα παντοῖα καὶ διειλήσεις ἀλλόκοτοί τε εἰσὶ καὶ ἀναίσιοι αὐτῶν, οἱ δὲ, δι' ὕδατα· οἱ δὲ, καὶ διὰ ταύτην τὴν ἐκ τῆς γῆς τροφήν, ἀναδιδοῦσαν οὐ μόνον τοῖς σώμασιν ἀμείνω καὶ χείρω, E ταῖς δὲ ψυχαῖς οὐχ ἧττον δυναμένην πάντα τὰ τοιαῦτα ἐμποιεῖν. τούτων δ' αὖ πάντων μέγιστον διαφέροιεν ἂν τόποι χώρας, ἐν οἷς θεία τις ἐπίπνοια καὶ δαιμόνων λήξεις εἶεν, τοὺς ἀεὶ κατοικιζομένους ἵλεῳ δεχόμενοι, καὶ τοὐναντίον. οἷς ὅ γε νοῦν ἔχων νομοθέτης ἐπισκεψάμενος, ὡς ἄνθρωπον οἷόν τ' ἐστὶ σκοπεῖν τὰ τοιαῦτα, οὕτω πειρῷτ' ἂν τιθέναι τοὺς νόμους. ὃ δὴ καὶ σοὶ ποιητέον ὦ Κλεινία· πρῶτον τρεπτέον ἐπὶ τὰ τοιαῦτα μέλλοντί γε κατοικίζειν χώραν. ΚΛ. Ἀλλ' ὦ ξένε Ἀθηναῖε, λέγεις τε παγκάλως· ἐμοί τε οὕτω ποιητέον.

M. ἂν pro αὖ ...scriptum, sicut & alibi.

L. ...o alia afferunt, ...bsque particula negatiua, ὡς ...εἰ ἄλλοι, &c. qua sequitur ...ic.

N uidetur οἷς ...i cum ἐπισκεψάμενος, sed ...ι τιθέναι τοὺς ...ους. ut intell. ὁ σκ. τὰ τοιαῦτα ὡς ἄνθ. οἷόν ἐστι σκοπεῖν.

perutiles eſſe numerorũ partitiones & varietates, ex quarum etiã multiplicitate ipſi quoque multiplices & varii fiũt & in lõgitudine & in profunditate: in ſonis quoque & motibus qui & rectà fiunt ex aſcenſus & deſcenſus proportione, & ex orbiculari circuitu. Ad hæc omnia ita reſpicere debet legiſlator, vt ciuibus omnibus mãdet ne ab huiuſmodi numerorũ ordine, quoad poſſunt, diſcedant. nulla enim puerilis diſciplina, ad rei familiaris adminiſtrationem, ad rempublicam, ad artes denique vniuerſas tantam habet vim, quàm huiuſmodi numerorum cognitio & exercitatio. quod verò maximi eſt momenti, quòd ſomnolẽtum & imperitum rudémque natura exſuſcitat: & docilem, memorem ſolertémque reddit, vt præter naturã ſuam diuina arte capiat incrementũ. Hæc quidem omnia, dummodo aliis & inſtitutis & legibus illiberalitatem auaritiámque ex eorum animis exterminet, qui ea cumulatè & fructuoſè ſunt percepturi, præclara ſunt & opportuna diſciplinæ adiumenta. ſinminus, verſutia hinc potius quàm ſapientia præter ſententiam orietur: quod AEgyptiis & Phœnicibus, aliíſque plurimis gentibus nunc videmus contingere, præter cæterarum artium facultatúmque illiberalitatem: ſiue quis rudis legiſlator id fecerit, ſiue aduerſo quodã caſu infenſáque fortuna, ſiue huiuſmodi cuiuſdã naturæ vi & efficacia. Nec enim illud, Clinia & Megille, nos lateat, magnum eſſe locorum ad ferendos meliores peioréſve homines diſcrimen: quibus idcirco variæ leges ſunt accommodandæ: quandoquidem alii propter ventorum diuerſitatẽ & æſtus inuolutos atque perplexos, importunis ſunt atque incõmodis moribus: alii propter aquas, alii propter alimenta, quæ ex terra non ſolùm corporibus commoda aut incommoda naſcuntur, verùm animis quoque non minus. Maximè autem regionis loca differunt, in quibus inſpiratio quædam diuina eſt: & dæmones etiam ea variè ſortiuntur, qui quidem ea incolẽtes, propitii vel infenſi ſuſcipiunt hominũ animos. quibus prudens legiſlator conſideratis, quantum quidem in humanum ingenium tãtarum rerum cognitio cadit, in legibus ferendis elaborabit. Quod & tibi, Clinia, faciendum eſt. prius hæc enim ſunt à te circumſpicienda, quandoquidem in illam decreuiſti incolas inducere. CL. Optimè, Athenienſis hoſpes, ais: & ita mihi eſt faciendum.

PLATONIS DE LEGIBVS, Siue, DE LEGVM INSTITVTIONE, DIALOGVS SEXTVS.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟ'ΜΩΝ, Ἢ, ΠΕΡΙ' ΝΟΜΟΘΕΣΙ'ΑΣ, ΔΙΑ'ΛΟΓΟΣ ἝΚΤΟΣ.

De magiſtratvvm creatione, matrimonio, ſervitvtibvs.

ARGVMENTVM.

Hic sextvs liber agit de præſtantiſsima πολιτείας partẽ, nimirum De magiſtratvvm creatione. fruſtra enim legibus muniretur reſpublica, niſi legum extaret effectio, quæ ex magiſtratuum prouidentia tota pendet. De magiſtratuum quidem origine, autoritate, vi & efficacia, dixit θεωρητικώτερον in Politico, quem de magiſtratu peculiariter ſcripſit. Hic totus eſt in illa magiſt ratuum τάξει reuera ordinanda & conſtituenda. Ordinem illum à maiori quadam poteſtate ſtabiliendum eſſe docet, vt ex legibus deinde ſanctè obſeruetur: rem tamen inſtitutæ hypotheſi accommodat, in colonia illa Cretenſi, quæ Megillo (vt diximus) fuerat demandata. In illo autem magiſtratuum ordine commodum temperamẽtum illud eſſe docet, vt monarchicæ & popularis gubernationis autoritas atque poteſtas medio quodam definiatur, ac proinde ſalutaris quædam AEqualitas inſtituatur, Iuſtitia videlicet ciuilis: qua non omnibus quidem idem peræquè & indifferenter tribuitur (hac enim æqualitate nihil eſt magis inæquale, nec magis pernicioſum in republ.) ſed diſtinctis dignitatum diſcriminibus ſuum vnicuique redditur, ex æqua & conſtanti legum regula. Porro copioſè & ſingulatim agit De omnium magiſtratuum creatione, ſummorum, mediorum, infimorum: quorum, & pace & bello, in vrbe & in agris, operæ & officia variè verſantur: ſicuti ex ipſis locis melius perſpicietur. Et quoniam matrimonium eſt fundamentum ſocietatis humanæ, idcirco de illo hîc agit accuratè, & certas etiã leges præſcribit, De modo contrahendi matrimonij, de procreatione liberorum, de iure dotium, de diuortiis. Nouum quoddam etiam affert de muliebribus quibuſdam ξυσσιτίοις commẽtum, ad exemplum publicorum illorum conuiuiorum quæ erant in vſu apud Lacedæmonios, in quibus ſolis viris patebat aditus. quod quidem nouum & inſolens commentum ſolicitè excuſat: in nõnullis tamen nationibus experientia oſtendit, illud τὸ λαθραῖον, vt ipſe ait, muliebre, ſuperare aliquando virorum audaciam vel audaciſsimam. Emendat autem ſobria coniugij inſtitutione, fœdum illum errorem ἀκοινωνήτου κοινωνίας, quo perfœdauit hactenus præclaram diſputationem de republica: qui næuus ex hoc loco emendandus eſt, & ab inſano (vt diximus) Platone, ad ſanum Platonem prouocandum. Itaque ſecundus locus erit, De ivre matrimonii, & divortio. Agit quædam De servitvtibvs, quæ ſunt maxima pars χρηματιστικῆς, ac proinde magni momenti in republica. Et hæc quidem de ἤθει, & οἰκονομίᾳ. cætera ex notis.

QVAEDAM EX HAC DISPVTATIONE.

POLITICA.

1 *Omnis hominum cœtus ordine neceſſario indiget: ac proinde nulla cenſenda eſt ea reſpublica quæ ordine caret.*

2 *Ordinis maxima eſt & lucculentiſſima utilitas in republ. perturbatio contrà certa eſt omnis ciuilis cœtus peſtis atque pernicies.*

3 *Omne infinitum imperium, pernicioſum: ſed illa demum eſt optima* πολιτείας *forma, quæ inter monarchicam & popularẽ dominationem media eſt .i.* τῆς μοναρχικῆς καὶ δημοκρατικῆς πολιτείας μεσεύουσα.

4 *Legum quidem ſancta debet eſſe in republ. autoritas: non ita tamen ferri eas exiſtimandũ eſt, ut perfectæ & abſolutæ cenſeri debeant, quin uſu & experientia multa in ijs ad commodiorem quandam rationem commutari queant: ac proinde ex rerum, perſonarum, temporum, locorum circunſtãtijs, ex* ἐπιεικείας *formula, emendari debent.*

5 *Adhibenda tamen eſt magiſtratus autoritas, & Deus conſulendus, populus aduocandus, quum aliquid eſt in illis immutandum: nec uerò interea cuiquam fas eſſe debet quidquam præter eas iam conſtitutas agere.*

6 *Cuilibet licere debet, legis næuum indicare magiſtratui.*

7 *Princeps primariúſque legum finis eſt, ut homines ex uirtute & ratione uiuere doceant, patriæ amorem & reuerentiam in hominum animis ingenerent: ita nimirum comparatis ut quodlibet periculum ac diſcrimen pro patriæ utilitate & libertate dulce arbitrentur.*

8 *Religio, bonarum legum primordium eſt & fundamentum.*

9 *Leges uerò ſine magiſtratibus non modò inutiles & infructuoſæ, ſed etiam pernicioſæ ſunt ad* ἀναρχίας *impotentes & furioſas libidines.*

10 Etiam atque etiam uidendum eſt quinam homines publicis muneribus præficiantur. ut enim bonus magiſtratus eſt legum cuſtos & uindex, ac proinde pater reipublicæ, ita malo magiſtratui leges ſunt tela ad iniuriam & libidinem.

11 Magiſtratuum diſcrimina prudenter diſtingui debent, & certis legibus illorum poteſtas deſignari.

12 Vnicuique uerò magiſtratui ex illis legibus imperanti omnes ſanctè parere debent. ut enim optimæ πολιτείας caput eſt Obedientia in magiſtratus, ita certum eſt exitium reipublicæ Obedientiam detrectare ex ſui muneris lege & præſcripto imperanti.

13 In creandis magiſtratibus is ordo adhibendus eſt, ut res tanti momenti auguſto quodam modo fiat.

14 Illi igitur penes quos eſt creandorum magiſtratuum autoritas, maturè debent in republ. inſtitui: ne improuida & profana ignoratione rem tantam contaminent.

15 Sacer locus ad illarum creationum effectionem quærendus eſt, ut ipſa loci ſanctitate hominum animi teneantur.

16 Nefas eſt populum ſua libertate priuare.

17 Duplex eſt AEqualitas in republica: una, pernicioſa, altera, utilis.

18 Vtilis ea eſt quæ ſuum cuique tribuit ex legum præſcripto, dignitatúmque legibus definitarum ratione: non ut omnia uni uel paucis uel infinitæ plebis libidini condonet, ſed ut æqualia æqualibus ex rerum & perſonarum natura aſſignet: & quidem uariè & multipliciter, ſed ita tamen ut ἴσον illud ἀντιπεπονθὸς, ſit reipublicæ prudens ἀναλογία, & uera Iuſtitia ciuilis.

19 Pernicioſa eſt quæ confuſè & perturbatè omnia omnibus peræquè indulget, ac proinde dum inæqualia æqualibus attribuit, magnam inæqualitatem importat in rempublicam: cuiuſmodi eſt ἀναρχία ὀχλοκρατική, certa reipubl. peſtis.

20 Nulla eſt cenſenda reſpubl. id eſt, πόλις eſt ἄπολις, in qua iudiciorum ratio & forma non rectè eſt conſtituta.

21 Iudex ita comparatus eſſe debet, ut ad rerum momenta intelligenda, iudicio & prudentia: ad diiudicandas & determinandas, fide & religione ſit præditus.

22 Feſtinatio, eſt iudiciorum nouerca, & iuſtitiæ labes: atque adeo tempore & frequenti inquiſitione opus eſt ad res ex ſuis circunſtantiis ſolidè & prudenter expendendas.

23 Tum demum ad iudiciorum tribunal, ueluti aſylum, recurrendum eſt, quum rebus per amicorum arbitria tentatis, nihil promotum eſt: neque coram iudice litigandi priùs concedenda eſt cuiquam poteſtas.

24 Illa in iudiciis neceſſaria eſt ἀταξία, ut non unus iudex continuò ultimam dicat ſententiam, ſed ut per certos inferiorum & mediorum iudiciorum gradus, ad ſummum ueniatur, à quo nulla ſit prouocatio.

25 Norit iudex, ſe Dei perſonam quodammodo repræſentare, & coram illo iudicare, cui nimirum, ut teſti & ſummè iuſto iudici, redditurus ſit rationem.

26 Vt homo natura eſt animal ciuium, ita ſine diſciplina ferociſſimum eſt atque immaniſſimum. quòd ſi ad naturæ bonitatem diſciplinæ ratio acceſſerit, fit manſuetiſſimum, iuſtiſſimum, diuiniſſimum.

27 Eius diſciplinæ antecеſſores ſiue profeſſores neceſſariò debent conſtitui in bene morata republ. is uerò ad hæc miniſteria eligendus, qui & probitate & prudentia plurimum ualeat, & ad omnia uitæ officia ſit optimus: qui denique in hanc rem omni opera & induſtria uelit incumbere.

28 Nempe ut iuuentus eſt ſeminarium reipublicæ, ita illius inſtituendæ negotium, eſt publicorum negotiorum maximè ſerium: cui omni accuratione debet prouidere magiſtratus.

29 Res publicæ priuatis rebus ſunt quidem longè anteponendæ: ita tamen ut bonæ & prudentes leges cauere debeant ne quis, dum publico dat operam, ſibi ſit priuatim fraudi. expedit enim reipubl. ne quis re ſua malè utatur.

30 Matrimonium eſt generis humani fundamentum, & ſeminarium reipublicæ: atque adeo intereſt reipubl. ut matrimonia bene conſtituantur.

31 Præpoſterũ eſt, & ignominia cæteriſque ſuppliciis dignum, in matrimoniis contrahendis diuitiarum habere rationem: imò æquitas efflagitat ut diuites pauperum affinitatem quærant. ex qua ἀναλογία maximas utilitates perceptura haud dubiè eſſet reſpublica.

32 Matrimoniis ſanciendæ ſunt leges accuratiſſimæ.

33 Ebrietas ad omnes quidem uitæ partes & inhoneſta & inutilis eſt: tum uerò maximè, quum coniuges liberis operam dare uolunt: quandoquidem illa liberorum & animis & corporibus luem ingenerat.

34 Moderatus eſſe debet ueneris in coniugio uſus: alioqui res per ſe bona, pudenda libidine contaminatur.

35 Commodum eſt & tutum, ut liberi coniugio copulati, à parentibus emancipentur, & ſeorſim abs ſuis & parentibus & affinibus habitent. quod ualet & ad continendam utrinque amicitiam, & ad frugalitatem iuuenum moribus informandam.

36 Χρηματιστικῆς magna pars eſt ſeruitus: ac proinde de ſeruitutibus cauendum eſt in republ.

37 Ad ſeruos bene regendos duo ſunt extrema fugienda, Vti ne barbara & immani auſteritate ſeruorum animi efferantur, nec familiaritate & dominis & ſibiipſis inutiles reddantur.

38 Serui aliter ac ingenui tractandi ſunt, neque ulla utendum eſt erga illos familiaritate.

39 Fœdiſſima eſt dominorum in ſeruos crudelitas: & certum tyrannici ingenij argumentum, quum ei qui iniuriæ obnoxius eſt, fit iniuria.

40 Nouorum inſtitutorum inſolentia uſu ipſo & conſuetudine emollitur.

41 De muliebris generis rebus conſtituendæ ſunt leges, nec quicquam hac in re debet eſſe ἀνομοθέτητον in republica.

42 Creationum rationem & modum obſeruet eruditus lector: Eligebatur à Senatu, nomina edebantur palàm, conueniebat populus, ſuffragia ferebat: eum qui electus erat, uel confirmabat, & ita muneri ille inaugurabatur: uel repudiebat, & nouum ſufficiebat. Ita ſunt hæc uocabula his rebus ſignificandis notanda, Αἵρεσις, προβολή, ἀντιπροβολή, διαχειροτονία, ἔγκρισις, ἀπόκρισις, ἀπόδειξις. In rebus obſcuris ſortes adhibebantur.

LEGVM EX HAC DISPVTATIONE DESCRIPTIO.

I. Imperiorvm discrimina accvrate describvntor: leges de illis perlatae, sancte observantor.

II. Legis cvstodes primvm creantor, qvi et legvm avtoritatem sartam tectamqve tveantvr, et in caeteros magistratvs animadvertant.

III. Penes coss. et senatvm svmma avtoritas esto: penes popvlvm, potestas, neqve sva ille a magistratibvs libertate vspiam vnqvam vllo modo defravdator.

IIII. Sacrorvm et sacerdotvm constitvendorvm magna cvra esto: devs ad hanc rem consvlitor, sortes adhibentor.

V. Rei bellicae magistratvs, imperatores, magistri eqvitvm, tribvni, centvriones, creantor: definitorvm imperiorvm leges sancte observantor.

VI. Coss. et senatvs de vrbis cvstodia cvram gervnto.

VII. Ivdices, ivri ex aeqvo et bono et legibvs reddvndo accvrate creantor: in templis ivs dicvnto.

VIII. AEdiles, viarvm, fontivm, pvblicorvm aedificiorvm cvram gervnto.

IX. De aeneis moenibvs, potivs qvam lapideis sev terreis, cvra esto.

X. Foro venali regvndo certvs magistratvs destinator.

XI. Agrorvm cvstodiendorvm cvra geritor: certi magistratvs ad has operas creantor.

XII. De artivm et disciplinarvm, qvibvs ivventvs institvi debet, magistris et praeceptoribvs, magistratvs accvrate provideto, coss. et senatvs hanc in rem invigilato: frvstra institvi respvbl. nisi bene excvlto eivs seminario, censetor.

XIII. Nvllvs magistratvs a reddvndis rationibvs immvnis esto: iis exceptis qvi cvm svmma avtoritate ad regiae potestatis exemplvm creati svnt.

XIIII. Magistratvm, pvblicorvm negotiorvm praetextv rem svam gerere, scelvs esto, et hoc nomine in evm severe animadvertitor.

XV. De matrimonio praescriptae leges sancte observantor.

XVI. De dotibvs, de divortiis cavetor.

XVII. Censvvm discrimina distingvntor, et inde dignitatvm ratio habetor.

XVIII. Sortivm vsvs, vti leges caverint, in repvbl. esto.

XIX. Qvi reipvbl. onera ferre recvsarit, damnas esto, et indictas poenas pendito.

XX. Qvaestores creantor, mvlctas exigvnto: qvod ni faxint, ipsi de svo persolvvnto.

XXI. Comitiorvm tempvs, locvs, modvs, accvrate designantor.

XXII. In svffragiis ferendis sententiae nvllo praeivdicio nvmerantor: cvi plvra obtigerint, illvd ratvm esto.

XXIII. Electionis et confirmationis ivs sancte observator.

XXIIII. In pvblicis mvneribvs dandis non personarvm sed mvnervm ratio habetor.

ΝΟΜΩΝ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ἕκτος.

DE LEGIBVS DIALOGVS ſextus.

ΑΛΛΑ ΜΗΝ μετά γε πάντα τὰ νῦν εἰρημένα, σχεδὸν ἂν ἀρχῶν εἶεν σοι καταστάσεις τῇ πόλει. ΚΛ. Ἔχει γὰρ οὖν οὕτω. ΑΘ. Δύο εἴδη ταῦτα περὶ πολιτείας κόσμον γιγνόμενα τυγχάνει. πρῶτον μὲν καταστάσεις ἀρχῶν τε καὶ ἀρξόντων, ὅσας τε αὐτὰς εἶναι δεῖ, καὶ τρόπον ὅντινα καθισταμένας· ἔπειτα οὕτω δὴ τοὺς νόμους ταῖς ἀρχαῖς ἑκάσταις ἀποδοτέον, οὕστινάς τε αὖ καὶ ὅσους καὶ οἵους προσήκοι ἂν ἑκάσταις εἴη. σμικρὸν δὲ ἐπισχόντες πρὸ τῆς αἱρέσεως, εἴπωμεν προσήκοντα τινὰ λόγον περὶ αὐτῆς ῥηθῆναι. ΚΛΕΙΝ. Τίνα δὴ τοῦτον; ΑΘΗΝ. Τόνδε. παντί που δῆλον τὸ τοιοῦτον, ὅτι μεγάλου τῆς νομοθεσίας ὄντος ἔργου, τὸ πόλιν εὖ παρεσκευασμένην ἀρχὰς ἀνεπιτηδείους ἐπιστῆσαι τοῖς εὖ κειμένοις νόμοις, οὐ μόνον οὐδὲν πλέον τῶν εὖ τεθέντων, οὐδ' ὅτι γέλως ἂν πάμπολυς ξυμβαίνοι, σχεδὸν δὲ βλάβαι καὶ λῶβαι πολὺ μέγισται ταῖς πόλεσι γίγνοιντ' ἂν ἐξ αὐτῶν. ΚΛΕΙΝ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Τοῦτο τοίνυν νοήσωμεν σοὶ περὶ τῆς νῦν, ὦ φίλε, πολιτείας τε καὶ πόλεως ξυμβαῖνον. ὁρᾷς γὰρ ὅτι πρῶτον μὲν δεῖ τοὺς ὀρθῶς ἰόντας ἐπὶ τὰς τῶν ἀρχῶν δυνάμεις, βάσανον ἱκανὴν αὐτούς τε καὶ γένος ἑκάστων ἐκ παίδων μέχρι τῆς αἱρέσεως εἶναι δεδωκότας· ἔπειτα αὖ, τοὺς μέλλοντας αἱρήσεσθαι, τεθράφθαι τε ἐν ἤθεσι νόμων εὖ πεπαιδευμένους, πρὸς τὸ δυσχεραίνοντάς τε καὶ ἀποδεχομένους ὀρθῶς κρίνειν καὶ ἀποκρίνειν δυνατοὺς γίγνεσθαι τοὺς ἀξίους ἑκατέρου. ταῦτα δὲ οἱ νεωστὶ ξυνεληλυθότες, ὄντες τε ἀλλήλων ἀγνῶτες, ἔτι δὲ ἀπαίδευτοι, πῶς ἄν ποτε δύναιντο ἀμέμπτως τὰς ἀρχὰς αἱρεῖσθαι; ΚΛ. Σχεδὸν οὐκ ἄν ποτε. ΑΘ. Ἀλλὰ γὰρ ἀγῶνα προφάσεις οὐ πάνυ δέχεσθαι. καὶ δὴ καί σοι τοῦτο νῦν καὶ ἐμοὶ ποιητέον. ἐπείπερ σὺ μὲν δὴ τὴν πόλιν ὑπέσχες τῷ Κρητῶν ἔθνει προθύμως κατοικιεῖν, δέκατος

…tius νοήσω- legetur.

I. vet. ἑκατέρου sed uidetur retineri ἑκάτερου. id eſt, ἢ τὸ αἱρεῖσθαι ἢ τὸ ἀφαιρεῖσθαι.

V. leeſt φασί, ut ſubaudiendũ eſt.

IAM VERO his omnibus ad hũc vſque locum expoſitis, proximũ eſſe videtur vt qua ratione conſtituẽdi ſint in ciuitate Magiſtratus explicemus. CL. Ita ſanè ſe res habet. ATH. Duæ nimirum hæ ſpecies pertinent ad reipublicæ ornamẽtum. Prima eſt, imperiorum & imperantium conſtitutio: & quot eſſe oporteat, & qua ratione ſtabiliri. Altera, de legibus magiſtratui attribuendis ratio: quæ, quot, qualéſque ſint ſingulis propriæ & accommodatæ. Sed antequam ad principem legitimúmque ſermonem, qui eſt de Magiſtratuum creatione, veniamus, quædam ad illum pertinentia priùs ſunt à nobis præfanda. CL. [b] Ecquænam ſunt illa? ATH. Hæc videlicet: Nemini obſcurum eſſe poteſt, quin quum magna res ſit legum inſtitutio, ſiquis ciuitati ipſarũ beneficio præclarè conſtitutæ atque præparatæ non idoneos magiſtratus præficiat, futurũ vt licet bene ſint poſitæ leges, tamẽ non modò nihil id proſit, ſed & ridiculum ſit & probroſum, quum nullus nimirum fuerit bonarum legum vſus, & maximæ calamitates maximáque detrimẽta in reſpublicas idcirco inundent. CLI. Prorſus. ATH. Hoc itaque modo cõſiderabimus, mi Clinia, quomodo in tua ciuitate contingat. Vides ergo eos qui publicorũ munerum imperia poteſtatémque rectè ſint obituri, oportere primò magnum & ſui & generis à pueritia ad electionis vſque tẽpus experimentum dediſſe: deinde, eos qui ſuffragia ſunt moderaturi, legitimis eſſe moribus educatos atque inſtitutos: vt eos qui vel publica illa munera poſſunt capeſſere, vel qui digni ſunt repulſam pati, queãt pro vtrorumque merito & dignitate eligere & ſecernere. Quocirca qui recens ad nouam ciuitatẽ conuenerunt, & mutuam inter ſe notitiam non habent, rerúmque etiam ſunt imperiti, quomodo tandem rectè dicturi ſunt ſententias ſuas in magiſtratuum electione? CL. Nullo certè vnquam pacto. ATH. Atenim aiunt certamen non admodum facilè excuſationes admittere. hoc verò nunc & mihi & tibi faciendum eſt: quandoquidem tu Cretenſibus alacri animo recepiſti ac pollicitus es tuam in noua ciuitate condẽda operam, ac de-

a Diſertis verbis nõtat qua de re acturus ſit hoc libro, nimirũ, DE MAGISTRATVVM CREATIONE: quibus etiã peculiares leges accommodet.

b Quædam præfatur ante legitimum illum ſermonem, vtilitatem conſtituẽdi magiſtratus docens, & quis ordo ad illam creationẽ ſeruandus ſit: & quomodo inſtituendi atque informãdi illi qui ſuffragia creationum ſunt moderaturi.

cimus es in hoc opere, vt ipſe ais: ego verò hoc noſtro colloquio auxilium tibi me allaturum promiſi. Itaque hunc ſermonem noſtrum ſine capite haudquaquam reliquerim. nam vbique oberrans, deformis omnibus appareret, tam inſigniter mutilus. CLIN. Optimè dixiſti, hoſpes. ATH. Imò etiam annitar pro viribus id quod modò notaui, reuera præſtare. CL. Ita prorſus agamus. ATH. Agemus nimirum, ſi Deus voluerit: vt quidem hac in parte ſenectutis infirmitatem ſuperemus. CLI. At Deum velle conſentaneum eſt. ATH. Omnino. illius igitur auſpicia ſequẽtes, hoc quoque ſumamus. CL. Quidnam? ATH. Virili planè animo, & proiecta, vt ita dicam, fiducia hunc ſermonẽ de condenda ciuitate à nobis fuiſſe perfectum. CL. Quorſum verò maximè hæc modò dixiſti? ATH. Quia facilè & intrepidè imperitis hominibus leges ponimus, vt illas ipſi amplectantur: quum omnibus propemodum, Clinia, neque iis quidem prudẽtibus admodum, perſpicuum ſit, neminem leges nouas facilè initio ſuſcepturum: ſi verò tamdiu expectaremus, donec legibus inſtituti cumulatè atque informati pueri, & diu multúmque ſub iiſdem legibus verſati, ad ſuffragiorum ferendorum communitatem vnà cum vniuerſa ciuitate admitterentur, atque id quod dicimus eueniret, ſiquo fieri modo poſſet optimo: omnino in ciuitate ita maturè inſtituta, & hoc tempore & in poſterum multam ſecuritatem conſequuturam arbitrarer. CL. Rationi id quidem cõſentaneum videtur. ATH. Videamus ergo an ad hanc rẽ efficiendã opportuna quædã ratio à nobis expediri poſſit hoc modo. Sic equidẽ cenſeo, Clinia, Gnoſſios præ cæteris Cretenſibus ſingulari quodam modo debere non ſolùm leui quadam & perfunctoria opera, huius regionis quam incolis ornare inſtitutis, res componere, ſed omni animi contẽtione prouidere vt primi magiſtratus, quantum fieri poteſt, & quàm tutiſſimè & optimè conſtituantur. In cæteris quidem conſtituendis minor labor, [a] LEGVM verò CVSTODES omni ſtudio & diligentia primos creare cura eſto. CLI. Ecquam verò ad hoc & facultatem & rationem inuenimus? ATH. Hac equidem ratione, Cretenſes, aggrediendum cenſeo: Gnoſſios nimirum, vtpote multis aliis ciuitatibus dignitate priores, cum his communiter qui ad hanc coloniam conuenere, oportere vt ex ipſis & illis eligant triginta & ſeptẽ viros omnino: ex iis quidem qui illius coloniæ habitatores futuri ſunt, nouemdecim, reliquos verò ex ipſa

[a] DE LEGVM CVSTODE, qui licet poteſtate & dignitate primus non ſit in republica, eſt tamẽ autoritate: qui nimirum legum vſum & πρᾶξιν omnem debeat moderari, & in cæteros magiſtratus animaduertere. Agit autem quomodo primùm conſtituenda ſit reſpublica, quæ nunquam priùs extitiſſet: ídque in hypotheſi inſtituta Cretenſis coloniæ: quam à Gnoſſiis primùm vult fundari & ſtabiliri, quippe qui illius eſſent veluti patres: deinde ei ſuum ordinem re-

A αὐτός, ὡς φῄς, τολμῶν· ἐγὼ δ᾽ αὖ σοὶ ξυλλήψεσθαι κατὰ τὴν παροῦσαν ἡμῖν τολμῶν μυθολογίαν. οὔκουν δή που λέγων γε ἂν μῦθον ἀκέφαλον ἑκὼν καταλίποιμι· πλανώμενος γὰρ ἁπάντῃ τοιοῦτος ὢν, ἄμορφος φαίνοιτο. ΚΛΕΙΝ. Ἄριστ᾽ εἴρηκας ὦ ξένε. ΑΘΗ. Οὐ μόνον γε, ἀλλὰ καὶ δράσω κατὰ δύναμιν οὕτω. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν ποιῶμεν ἧπερ καὶ λέγομεν. ΑΘΗΝ. Ἔσται ταῦτ᾽, ἂν θεὸς ἐθέλῃ, καὶ γήρως ἐπικρατῶμεν τό γε τοσοῦτον.
B ΚΛ. Ἀλλ᾽ εἰκὸς ἐθέλειν. ΑΘΗ. Εἰκὸς γὰρ οὖν. ἑπόμενοι δὲ αὐτῷ λάβωμεν καὶ τόδε. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘ. Ὡς ἀνδρείως καὶ παρακεκινδυνευμένως ἐν τῷ νῦν ἡ πόλις ἡμῖν ἔσται κατῳκισμένη. ΚΛ. Περὶ τί βλέπων καὶ ποῖ μάλιστα αὐτὸ εἴρηκας τὰ νῦν; ΑΘ. Ὡς εὐκόλως καὶ ἀφόβως ἀπείροις ἀνδράσι νομοθετοῦμεν, ὅπως "δέξονται ποτὲ τοὺς νῦν τεθέντας νόμους. δῆλον δὲ τό γε τοσοῦτον, ὦ Κλεινία, παντὶ σχεδὸν καὶ τῷ μὴ πάνυ σοφῷ,

Legitur etiam δέξονται, quod non minus placet.

C ὅτι μὴ ῥᾳδίως γε αὐτοὺς μηδένα προσδέξεσθαι κατ᾽ ἀρχάς. εἰ δὲ μείναιμέν πως τοσοῦτον χρόνον, ἕως οἱ γευσάμενοι παῖδες τῶν νόμων καὶ ξυντραφέντες ἱκανῶς, συνήθεις τε αὐτοῖς γενόμενοι, τῶν ἀρχαιρεσιῶν τῇ πόλει πάσῃ κοινωνήσειαν· γενομένου γε μὴν οὗ λέγομεν, εἴπερ τινὶ τρόπῳ καὶ μηχανῇ γίγνοιτο ὀρθῶς, πολλὴν ἔγωγε ἀσφάλειαν ἡγοῦμαι καὶ μετὰ τὸν τότε παρόντα χρόνον ἂν γενέσθαι τοῦ μεῖναι τὴν παιδαγωγηθεῖσαν οὕτω πό-
D λιν. ΚΛΕΙΝ. Ἔχει γ᾽ οὖν λόγον. ΑΘ. Ἴδωμεν τοίνυν πρὸς τοῦτο εἴ πῃ τινὰ πόρον ἱκανὸν πορίζοιμεν ἂν κατὰ τάδε. Φημὶ γὰρ, ὦ Κλεινία, Κνωσίους χρῆναι τῶν ἄλλων διαφερόντως Κρητῶν μὴ μόνον ἀφοσιώσασθαι περὶ τῆς χώρας ἣν νῦν κατοικίζετε, συντόνως δ᾽ ἐπιμεληθῆναι τὰς πρώτας ἀρχὰς εἰς δύναμιν, ὅπως ἂν στῶσιν ὡς ἀσφαλέστατα καὶ ἄριστα. τὰς μὲν οὖν ἄλλας, καὶ βραχύτερον ἔργον· νομοφύλακας "δ᾽ ἂν ἡμῖν
E πρώτους αἱρεῖσθαι ἀναγκαιότατον ἁπάσῃ σπουδῇ. ΚΛ. Τίνα οὖν ἐπὶ τούτῳ πόρον καὶ λόγον ἀνευρίσκομεν; ΑΘ. Τόνδε. Φημὶ, ὦ παῖδες Κρητῶν, χρῆναι Κνωσίους, διὰ τὸ πρεσβεύειν τῶν πολλῶν πόλεων, κοινῇ μετὰ τῶν ἀφικομένων εἰς τὴν ξυνοίκησιν ταύτην ἐξ αὐτῶν τε καὶ ἐκείνων αἱρεῖσθαι, τριάκοντα μὲν καὶ ἑπτὰ τοὺς πάντας· ἐννέα δὲ καὶ δέκα ἐκ τῶν ἐποικησόντων, τοὺς δ᾽ ἄλλους ἐξ αὐτῆς

Scribendum videtur δ᾽ αὖ.

Κνωσοῦ. τούτοις δ᾽ ὦ Κνώσιοι τῇ πόλει σῇ δόντων, καὶ αὐτόν σε πολίτην εἶναι ταύτης τῆς ἀποικίας, καὶ ἕνα τῶν ὀκτωκαίδεκα· πείσαντες, ἢ τῇ μετρίᾳ δυνάμει βιασάμενοι. ΚΛ. Τί δῆτα; οὐ καὶ σύ τε καὶ ὁ Μέγιλλος, ὦ ξένε, ἐκοινωνησάτην ἡμῖν τῆς πολιτείας; ΑΘΗ. Μέγα μὲν, ὦ Κλεινία, φρονοῦσιν αἱ Ἀθῆναι, μέγα μὲν καὶ ἡ Σπάρτη, καὶ μακρὰν ἀποικοῦσιν ἑκάτεραι· σοὶ δὲ κατὰ πάντα ἐμμελῶς ἔχει καὶ τοῖς ἄλλοις οἰκισταῖς κατὰ ταυτὰ, ὥσπερ τὰ περὶ σοῦ " νιῶ λεγόμενα. ὡς μὲν οὖν γένοιτ᾽ ἂν ἐπιεικέστατα ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἡμῖν τὰ νῦν εἰρήσθω· προελθόντος δὲ χρόνου, καὶ μεινάσης τῆς πολιτείας, αἵρεσις αὐτῶν ἔστω τοιάδε τις· πάντες μὲν κοινωνούντων τῆς τῶν ἀρχόντων αἱρέσεως ὁπόσοιπερ ἂν ὅπλα ἱππικὰ ἢ πεζικὰ τιθῶνται, καὶ πολέμου κεκοινωνήκασιν ἐν ταῖς σφετέραις αὐτῶν τῆς ἡλικίας δυνάμεσι· ποιεῖσθαι δὲ τὴν αἵρεσιν ἐν ἱερῷ ὅπερ ἂν ἡ πόλις ἡγῆται τιμιώτατον. φέρειν δ᾽ ἐπὶ τὸν τοῦ θεοῦ βωμὸν ἕκαστον εἰς πινάκιον γράψαντα τοὔνομα πατρόθεν, καὶ φυλῆς καὶ δήμου ὁπόθεν ἂν δημοτεύηται. παραγράφειν δὲ καὶ τὸ αὐτοῦ κατὰ ταυτὰ οὕτως ὄνομα. τῷ βουλομένῳ δ᾽ ἐξέστω, τῶν πινακίων ὅτιπερ ἂν φαίνηται μὴ κατὰ νοῦν αὐτῷ γεγραμμένον, ἀνελόντα, εἰς ἀγορὰν θεῖναι, μὴ ἔλαττον τριάκοντα ἡμερῶν. τὰ δὲ τῶν πινάκων κριθέντα ἐν πρώτοις μέχρι τριακοσίων, δεῖξαι τοὺς ἄρχοντας ἰδεῖν πάσῃ τῇ πόλει. τὴν δὲ πόλιν ὡσαύτως ἐκ τούτων φέρειν πάλιν ὃν ἂν ἕκαστος βούληται· τοὺς δὲ τὸ δεύτερον ἐξ αὐτῶν προκριθέντας ἑκατὸν δεῖξαι πάλιν ἅπασι. τὸ δὲ τρίτον, φερέτω μὲν ἐκ τῶν ἑκατὸν ὁ βουληθεὶς, ὃν ἂν βούληται, διὰ τῶν αὐτῶν πορευόμενος· ἑπτὰ δὲ καὶ τριάκοντα, οἷς ἂν πλεῖσται γένωνται ψῆφοι, κρίναντες ἀποφηνάντων ἄρχοντας. τίνες οὖν, ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, πάντα ἡμῖν ταῦτ᾽ ἐν τῇ πόλει καταστήσουσι τῶν ἀρχῶν τε πέρι καὶ τῶν δοκιμασιῶν αὐτῶν; ἆρα ἐννοοῦμεν ὡς τῇ πρῶτον οὕτω καταζευγνυμέναις πόλεσιν ἀνάγκη μὲν εἶναι τινὰς, οἵτινες δὲ εἶεν ἂν πρὸ πασῶν τῶν ἀρχῶν γεγονότες οὐκ ἔστι; δεῖ μὴν ἀμῶσγέπως, καὶ ταῦτα οὐ φαύλους, ἀλλ᾽ ὅτι μάλιστα ἄκρους. ἀρχὴ γὰρ λέγεται μὲν ἥμισυ παντὸς, ἐν ταῖς παροιμίαις, ἔργου· καὶ τό γε καλῶς ἄρξασθαι, πάντες ἐγκωμιάζομεν ἑκάστοτε. τὸ δ᾽ ἔστι τε (ὡς ἐμοὶ φαίνεται) πλέον ἢ τὸ ἥμισυ· καὶ οὐδεὶς αὐτὸ καλῶς

A

B

C

D

E

lia eſt lectio, ῦ λεγόμενα, æ magis pla- id eſt, quæ mo dicebantur.

Gnoſſo. Hos autẽ Gnoſſii tuæ illi nouæ ciuitati attribuãt, te quoque ipſũ, veluti coloniæ illius ciuem, & vnũ de octo & decem viris, ſiue volẽtem commodis rationibus inductum, ſiue opportuna vi adactum. CL. Quid verò? nónne tu & Megillus, hoſpes, huius reipubl. nobiſcum participes eſſe vultis? ATH. Plurimum ſibi, Clinia, Athenæ, plurimũ & Lacedæmõ tribuunt: & longius tamen vtræque hinc habitant. tibi autem omnia quadrant opportunè, & cæteris quoque coloniæ præfectis, eo modo qui à nobis eſt hactenus explicatus. Vt autem ex præſenti rerum ſtatu hæc commodiſſimè fieri poſſint, ita nobis expoſitum eſto. Tempore lõgius progreſſo, firmiúſque conſtituta republica, hæc creationis ratio quædam ineatur: Quicunque ius habent creãdorum magiſtratuum, qui in equitum vel peditum cenſum referuntur, &, quantum ætas paſſa fuerit, bellicis adminiſtrationibus interfuerunt, comitia ſuffragiorum cauſa habẽto. Locus autem is deligitor qui auguſtiſſimus ſit, Templũ videlicet. Vnuſquiſque qui ad ſuffragia venerit, nomẽ ſuum in tabula edito, & ad dei aram deferto, patris, tribus, generis nomẽ diſertè inſcribito. Vnicuique verò liceto, quamcunque tabulam non rectè ſcriptam ſuſpicabitur, de medio tollere, & in foro propalàm non minus quàm per dies triginta deponere, vt ab omnibus ciuibus examinari poſſit. Trecentas tabulas ſic approbatas vniuerſæ ciuitati magiſtratus oſtendito: quæ ex earum numero quas velit ſimiliter accipiat & reiiciat pro arbitrio vti vnicuique magiſtratui placuerit. Secundùm verò, centum ex illis ſeligunto, quarum inſpiciẽdarum copiam omnibus rurſum faciant. Tertiùm, ex his centum tabulis quæ deſignatorum nomina præ ſe ferant, eum quem voluerint, cæteris prætermiſſis, eligunto. Ita ſeptem & triginta ex magno illo numero, quibus nimirum plurima ſuffragia obtigerint, ſuo iudicio magiſtratus declarent. Ecquínam igitur, Megille & Clinia, hæc de magiſtratuum creatione & confirmatione decreta conſtituent? nónne intelligimus, in ciuitatibus hoc legum vinculo colligatis neceſſarium eſſe quoſdam exiſtere qui hac autoritate ſint prædit? at quínam ſint illi qui ante omnes ſint magiſtratus? nulli ſanè ſũt: quos tamen videlicet oportet eſſe, eóſque non viles, ſed ſummos viros atque præſtãtes. *Principium* enim, *dimidium totius operis eſſe*, prouerbio dicitur, eúmque qui benè cœpit, omnes quotidie laudamus. Mihi autem hoc plus quàm dimidium eſſe videtur, rectúmque principium à nemine

linqui, quem ex legũ inſtitutarum regula tueatur. De legis cuſtodis quoque creandi ratione agit: quam cæteris quoque magiſtratibus accommodabit, de loco, comitiis, &c.

vnquam ſatis fuiſſe commendatum. CL. Rectiſſimè ais. ATH. Quum igitur id nobis cognitum perſpectúmque ſit, ne ipſum ſilentio prætereamus, ſed quomodo fiat, perſpicuè declaremus. quanquam ego in præſentia nihil habeo quod dicam, præter hoc vnum, neceſſarium quidem illud atque vtile. CL. Quídnam illud eſt? ATH. Equidem ciuitatis huius quam condere inſtituimus, neminem aut patrem aut matrem eſſe aio, præter ciuitatem illam quæ coloniā conſtituit. nec me verò latet, multas fuiſſe ac fore colonias, quæ cum illis ciuitatibus à quibus conditæ fuerunt, magnis & frequentibus diſſidiis diſiunctæ atque diſtractę extiterint. Quemadmodū verò erga parētes ſe gerit filius, qui quāuis ab illis diſſenſurus eſt, tamen in puerili ætate, quæ parentum opera & adiumento carere non poteſt, parentes ſuos amat, & ab illis viciſſim amatur, & ad ſuos ſemper perfugiens, in his ſolis opportunū præſidiū comperit. ita quoque nouam arbitror ciuitatē erga curatores ſuos Gnoſſios, & Gnoſſios erga nouam ciuitatē animatos eſſe. quod igitur modò dixi, iterum dico (quod enim rectè dicitur, id bis dici nihil nocet) Gnoſſiis nimirum de his omnibus cōmuniter curam eſſe gerendam, ita vt de iis qui in coloniam ſe conferunt, ſeniores, & quantùm fieri poteſt optimos, non pauciores quàm centum deligant, déque ipſis Gnoſſiis totidem. quos in nouam ciuitatē profectos, oportere arbitror in eo elaborare vt magiſtratus ſecundum leges conſtituāt, & cōſtitutos quoque confirment. Rebus ita prouiſis Gnoſſii domū redeant & ſuas res agant: noua autem ciuitas in id maximè incumbat vt ſeipſam conſeruet, & res ſuæ feliciter ſuccedāt. qui autem in ſeptem & triginta virûm collegium cōſcripti fuerint, & nunc & in poſterum harum rerum curam gerant. Primò quidem legum cuſtodiam habento: deinde earū tabularum in quibus ſingulorū ciuiū cenſus fuerit ab ipſis deſcriptus. Iam verò maximus cēſus fuerit minarum quatuor, ſecūdus trium, duarum tertius, quartus vnius. Quòd ſi quis plus quàm in tabella profeſſus fuerit habere deprehendatur, quod reliquum erit, publicum fiat omnino. Præterea verò vnicuique pro arbitrio liberum ſit eum accuſare ſiniſtræ & ſordidæ auaritiæ, ſi cōperiatur propter lucrum leges contemnere, itaque eum quicunque voluerit, ſordiū accuſet apud legū cuſtodes. quod ſi dānatus erit, publicorum beneficiorum vſus ei interdicitor. & ſi qua bonorum in ciuitate diſtributio fiat, nihil præter ſortem ipſam

A γενόμενον ἐγκεκωμίακεν ἱκανῶς. ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις. ΑΘΗ. Μὴ τοίνυν γιγνώσκοντές τε παρῶμεν αὐτὸ ἄρρητον, μηδὲν διασαφήσαντες ἡμῖν αὐτοῖς τίνα ἐστὶ τρόπον. ἐγὼ μὲν οὖν οὐδαμῶς εὔπορος πλήν γε ἑνὸς εἰπεῖν πρὸς τὸ παρὸν ἀναγκαίου καὶ ξυμφέροντος λόγου. ΚΛ. Τίνος δή; ΑΘΗ. Φημί, ταύτῃ τῇ πόλει ἣν οἰκίζειν μέλλομεν, οἷον πατέρα καὶ μητέρα οὐκ εἶναι πλὴν τὴν κατοικίζουσαν αὐτὴν πόλιν· οὐκ ἀγνοῶν ὅτι
B πολλαὶ τῶν κατοικισθεισῶν, διάφοροι ταῖς κατοικισάσαις πολλάκις ἔνιαι γεγόνασί τε καὶ ἔσονται. νῦν μὲν ἐν τῷ παρόντι, καθάπερ παῖς, εἰ καί ποτε μέλλει διάφορος εἶναι τοῖς γεννήσασιν, ἔν γε τῇ παρούσῃ παιδείας ἀπορίᾳ στέργει τε καὶ στέργεται ὑπὸ τῶν γεννησάντων· καὶ φεύγων ἀεὶ πρὸς τοὺς οἰκείους, ἀναγκαίους μόνους εὑρίσκει ξυμμάχους· ἃ δὴ νῦν φημὶ Κνωσίοις διὰ τὴν ἐπιμέλειαν πρὸς τὴν νέαν πόλιν, καὶ τῇ νέᾳ πρὸς Κνω-
C σὸν, ὑπάρχειν ἑτοίμως γεγονότα. λέγω δὲ καθάπερ εἶπον νῦν δή (δὶς γὰρ τό γε καλῶς ῥηθὲν οὐδὲν βλάπτει) Κνωσίους δεῖν ἐπιμεληθῆναι πάντων τούτων, κοινῇ προσελομένους τῶν εἰς τὴν ἀποικίαν ἀφιγμένων τοὺς πρεσβυτάτους τε καὶ ἀρίστους εἰς δύναμιν ἑλομένους μὴ ἔλαττον ἑκατὸν ἀνδρῶν· καὶ αὐτῶν Κνωσίων ἔστωσαν ἑκατὸν ἕτεροι. τούτους δὲ ἐλθόντας φημὶ δεῖν εἰς τὴν καινὴν πόλιν συνεπιμεληθῆναι ὅπως αἵ τε ἀρχαὶ κατα-
D στῶσι κατὰ νόμους, καταστᾶσαί τε δοκιμασθῶσι. γενομένων δὲ τούτων, τὴν μὲν Κνωσὸν τοὺς Κνωσίους οἰκεῖν· τὴν δὲ νέαν πόλιν, αὐτὴν αὑτὴν πειρᾶσθαι σώζειν τε καὶ εὐτυχεῖν. οἱ δὲ δὴ γενόμενοι τῶν ἑπτὰ καὶ τριάκοντα, νῦν τε καὶ εἰς τὸν ἔπειτα ξύμπαντα χρόνον ἐπὶ τοῖσδε ἡμῖν "εἰρέσθωσαν· πρῶτον μὲν φύλακες ἔστωσαν τῶν νόμων· ἔπειτα τῶν γραμμάτων ὧν ἂν ἕκαστος ἀπογράφῃ τοῖς ἄρχουσι τὸ πλῆθος τῆς αὐτῶν οὐσίας. πλὴν ὁ μὲν μέγιστον τί-
E μημα ἔχων, τεττάρων μνῶν· ὁ δὲ τὸ δεύτερον, τριῶν· ὁ δὲ τρίτος, δυοῖν μναῖν· μνᾶς δὲ ὁ τέταρτος. ἐὰν δέ τις ἕτερον φαίνηται τι παρὰ τὰ γεγραμμένα κεκτημένος, δημόσιον μὲν ἔστω τὸ τοιοῦτον ἅπαν· πρὸς τούτῳ δὲ δίκην ὑπεχέτω τῷ βουλομένῳ μετιέναι, μὴ καλὴν μηδ᾽ εὐώνυμον, ἀλλ᾽ αἰσχράν, ἐὰν ἁλίσκηται διὰ τὸ κέρδος τῶν νόμων καταφρονῶν. αἰσχροκερδίας οὖν αὐτὸν γραψάμενος ὁ βουληθεὶς, ἐπεξίτω τῇ δίκῃ ἐν αὐτοῖς τοῖς νομοφύλαξιν. ἐὰν δ᾽ ὁ φεύγων ὄφλῃ, τῶν κοινῶν κτη-

In vet. hæc quoque dicuntur à Clinia: at illa, ἐγὼ μὲν οὖν, &c. ab Athenienſi.

Videtur deeſſe ἔχον poſt καλῶς intell. δὶς γὰρ τρεῖς ῥηθὲν τὸ καλῶς ἔχον. (in Phil. p. 59, 60, δὶς καὶ τρίς τό γε καλῶς ἔχον ἐπαναπολεῖν τῷ λόγῳ δεῖν) Al. qui mutandum eſſet καλῶς καλόν.

In quodam ve[…] εἰρέσθωσαν. V[…] dendum num c[…] ῥείσθωσαν ſcr[…] deberet.

A μάτων μὴ μετεχέτω. διανομὴ δὲ ὅταν τῇ
πόλει γίγνηταί τις, ἄμοιρος ἔστω, πλήν γε τοῦ
κλήρου. γεγράφθω δὲ ὠφληκὼς, ἕως ἂν ζῇ,
ὅπου πᾶς ὁ βουλόμενος αὐτὰ ἀναγνώσεται.
μὴ πλέον δὲ εἴκοσιν ἐτῶν νομοφύλαξ ἀρ-
χέτω· φερέσθω δ' εἰς τὴν ἀρχὴν μὴ ἔλα-
ττον ἢ πεντήκοντα γεγονὼς ἐτῶν. ἑξηκοντούτης
δὲ ἐνεχθεὶς, δέκα μόνον ἀρχέτω ἔτη, καὶ κατὰ
τοῦτον τὸν λόγον, ὅπως, ἄν τις πλέον ὑπερ-
βὰς ἑβδομήκοντα ζῇ, μηκέτι ἐν τούτοις τοῖς
B ἄρχουσι τὴν τηλικαύτην ἀρχὴν ὡς ἄρξων
διανοηθήτω. τὰ μὲν οὖν περὶ τῶν νομοφυ-
λάκων ταῦτα εἰρήσθω προστάγματα τρία.
προϊόντων δὲ εἰς τοὔμπροσθεν τῶν νόμων, ἕ-
καστος προστάξει τούτοις τοῖς ἀνδράσιν ὧν-
τινων αὐτοὺς δεῖ πρὸς τοῖς νῦν εἰρημένοις
προσεπιμελεῖσθαι. νῦν δ' ἑξῆς ἄλλων
ἀρχῶν αἱρέσεως πέρι λέγοιμεν ἄν. δεῖ γὰρ
δὴ τὰ μετὰ ταῦτα στρατηγοὺς αἱρεῖσθαι, καὶ
τούτοις εἰς τὸν πόλεμον οἷον τινὰς ὑπηρέτας,
C ἱππάρχους καὶ φυλάρχους, καὶ τῶν πεζῶν
φυλῶν κοσμητὰς τῶν τάξεων· οἷς πρέπον ἂν
εἴη τοῦτ' αὐτὸ τοὔνομα μάλιστα οἷον καὶ οἱ
πολλοὶ ταξιάρχους αὐτοὺς ἐπονομάζουσι. τού-
των δὲ στρατηγοὺς μὲν ἐξ αὐτῆς τῆς πόλεως
ταύτης οἱ νομοφύλακες προβαλλέσθων·
αἱρείσθων δ' ἐκ τῶν προβληθέντων πάν-
τες οἱ τοῦ πολέμου κοινωνοὶ, γενόμενοί τε ἐν
ταῖς ἡλικίαις καὶ γιγνόμενοι ἑκάστοτε. ἐὰν δέ
τις ἄρα δοκῇ τινὶ τῶν μὴ προβεβλημένων ἀ-
D μείνων εἶναι τῶν προβληθέντων τινός, ἐπονο-
μάσας ἀνθ' ὅτου ὅντινα προβάλλεται, τοῦτ'
αὐτὸ ὀμνὺς ἀντιπροβαλλέσθω τὸν ἕτερον. ὁ-
πότερος δ' ἂν δόξῃ διαχειροτονούμενος, εἰς
τὴν αἵρεσιν ἐγκρινέσθω. τρεῖς δὲ, οἷς ἂν ἡ πλεί-
στη χειροτονία γίγνηται, τούτους εἶναι στρατηγούς
τε καὶ ἐπιμελητὰς τῶν κατὰ πόλεμον, "δοκιμα-
σθέντων, καθάπερ οἱ νομοφύλακες. ταξιάρ-
χους δὲ αὑτοῖσι προβάλλεσθαι μὲν τοὺς αἱ-
ρεθέντας στρατηγοὺς δώδεκα, ἑκάστῃ φυλῇ
E ταξίαρχον. τὴν δ' ἀντιπροβολὴν εἶναι, κα-
θάπερ τῶν στρατηγῶν ἐγίγνετο, τὴν αὐτὴν καὶ
περὶ τῶν ταξιαρχῶν καὶ τὴν ἐπιχειροτονίαν
καὶ τὴν κρίσιν. τὸν δὲ ξύλλογον τοῦτον ἐν τῷ
παρόντι πρὶν πρυτάνεις τε καὶ βουλὴν ᾑρῆ-
σθαι, τοὺς νομοφύλακας συλλέξαντας εἰς χω-
ρίον ὡς ἱερώτατόν τε καὶ ἱκανώτατον καθίσαι·
χωρὶς μὲν τοὺς ὁπλίτας, χωρὶς δὲ τοὺς ἱππέας· τρίτον δ' ἐφεξῆς τούτοις πᾶν ὅσον ἐμπο-
λέμιον. χειροτονούντων δὲ στρατηγοὺς μὲν καὶ ἱππάρχους, πάντες· ταξιάρχους δὲ, οἱ τὴν

" ...itur & δοκι- ...σθων. ſed in ...ra lect. erit ...icip. pro uer- ...nper. ut paſ- ſu...

ei conſequi fas eſto. Damnati autem nomen, quandiu ſuperſtes fuerit, eo in loco inſcribitor vbi quiuis poſſit legere. CVSTOS LEGVM ne plus quàm viginti annos magiſtratum gerito: neque pauciores quàm quinquaginta annos natus, eum magiſtratum adito. Si ſexaginta natus ſit ãnos dum adit magiſtratum, decennium tantùm eo munere fungitor: hac nirum ratione, vt qui ſeptuageſimũ annum exceſſerit, eum magiſtratũ nõ gerat, & in eo magiſtratuũ collegio nõ cẽſeatur. Hæc igitur de legum cuſtodibus præcepta tria dicuntor. Dum verò legum prouehetur autoritas, vnuſquiſque his viris præcipiet, quibus de rebus, præter eas quas commemorauimus, ab illis cura ſit gerenda.

[a] Nunc verò deinceps de aliorum magiſtratuum creatione dicamus. Poſt hos enim, IMPERATORES .i. ſummi rei bellicæ duces, ſunt eligendi: illorúmque miniſtri, quorum ad bellicas adminiſtrationes vſus eſt: nempe Magiſtriequitum, tribuni militum, pedeſtrium copiarum inſtructores, quos meritò ex communi vſu ταξιάρχους .i. Centuriones vel decuriones, ſiue manipularios, vocabimus. Ex his autem Imperatores, ex ipſa ciuitate oriundos, legumlatores deſignent: & ex illorũ deſignatorum numero eos vel eligant vel repudient ii qui belli ſunt ſocii, & vel in bellicis adminiſtrationibus interſunt vel interfuerunt. Quòd ſi quis nouum quendam præter deſignatos illos, tanquam meliorem & præſtãtiorem, eſſe arbitretur, illius nomen priùs edat, dato iureiurando, & deſignato eum obroget. Vter autẽ ſuffragiis obtinuerit, rata firmáque ſit illius electio. Tres autem quibus plurimũ fauerint ſuffragia, belli & Imperatores & Curatores ſunto: & rerum bellicarum ſumma ſit penes eos autoritas, veluti penes legumlatores. Centuriones verò ſibiipſis duodecim, vnum videlicet vnicuique tribui, aſſignanto. Hîc quoque ius illud valeat quod in eligendis ſummis ducibus notauimus, vt nimirum alter alteri obrogetur, eíque proponatur. idem, inquam, fiat in centurionum & creatione & approbatione. [b] Cæterùm, antequam ciuium ſuffragiis CONSVL vel ſummus magiſtratus .i. Πρυτάνεις, & ſenatus eligãtur, concionẽ habento legũlatores, eámq; in ſanctiſſimũ quẽdã & maximè capacẽ & opportunũ locũ cõuocanto: & ita quidẽ vt ſeorſim equites, ſeorſim pedites ſedeant: tertiò denique, cæteri quicunque arma tractant. Eligantur autem Imperatores & Magiſtri equitum, ab omnibus: Centuriones, ab iis

a DE IMPERATORE, Magiſtroequitum, Tribunis, centurionibus, & cæteris militaribus magiſtratibus.

b DE COSS. ET SENATV. Conſules autem voco ipſos πρυτάνεις, quos ſummos magiſtratus hic conſtituit: præter morem quidẽ Athenienſis reipubl. in qua ἄρχοντες erant ſummi magiſtratus: πρυτάνεις, Tribuni pop. Hic verò ἄρχοντος appellationem etiam inferioribus magiſtratibus tribuit. Penes Senatũ vult eſſe ſummam autoritatem: vt penes populum, ſummam poteſtatem.

tantùm qui ſcutum gerunt: Tribuni, ab omnibus equitibus. At leuis armaturæ vel ſagittariorũ, cæterorúmque militum huiuſmodi præfectos, Imperatores ipſi conſtituunto. Reſtat Magiſtrorum equitum creatio. hos igitur iidem illi nominanto, quibus nominãdorum Imperatorum autoritatem attribuimus. & creatio & nouorũ in deſignatos ſuffectio, eo quo diximus in imperatoribus modo fiat. Equites autem præſentibus peditibus, eos per ſuffragia eligunto. Duo verò quibus maior ſuffragiorum numerus obtigerit, omnium equitum duces ſunto. In ferendis autem ſuffragiis bis ambigere liceto: ſin tertiùm quis ambigat, ii penes quos eſt comitiorũ regundorum autoritas, hac de controuerſia diiudicanto. SENATVS verò ex triginta duodenariis cõſtet. hic enim numerus ei lectioni quadrat quæ trecentos & ſexaginta complectitur. Diſtributis autem quatuor partibus ſecũdum numerum nonagenarium, ex ſingulis cenſibus proferãt ſenatores nonaginta. & primùm quidem ẽ maiorib⁹ cẽſibus omnes neceſſariò proferant. qui parere noluerit, arbitraria mulcta damnator. poſtquã eorum nomina edita fuerint, ea in tabulis obſignator. ſequenti die à ſecundo cenſu eadem ratione ferũtor: tertio die, ex tertio cenſu quicunque voluerit pro arbitrio proferto. Neceſſarium verò hoc eſto trium cenſuum viris: impunè autem & pro leuiſſimo cenſeatur, ſiquis ex quarti & minimi cenſus ordine proferre nolit. Quarta autẽ die, ex quarto minimóq; cenſu omnes ferãt: ſic tamẽ vt ſiquis ex tertio vel quarto cẽſu minimè tulerit, nequaquã mulctetur. qui verò ex ſecũdo & primo cẽſu nõ profert, mulctetur: ita vt qui ex ſecũdo cenſu eſt, triplum primæ mulctæ perſoluat: qui verò primi eſt, in quadruplo. Quinto die conſcripta & obſignata nomina Magiſtratus efferãt omnibus ciuibus cõſpicienda: de quibus quidem omnes ferãt: vel, qui abnuerit, primo mulctæ genere dãnator. Eorum verò qui ex omnibus cẽſibus electi fuerint, dimidium, hoc eſt, cẽtum octoginta, ſortitione in annui ſenatus collegium priùs explorati cooptentur. [a] Si enim ita fiat magiſtratuum creatio, mediam quãdam rationem tenebit inter monarchicam & popularem dominationem: quarum medium tenere omnem bene moratam rempublicam neceſſe eſt. nam ſerui & domini nunquam

A ἀσπίδα τιθέμενοι. φυλάρχους δὲ αὖ τούτοις τὴν ἱππικὴν αἱρείσθω. ψιλῶν δέ, ἢ τοξοτῶν, ἤ τινος ἄλλου τῶν ἐμπολεμίων ἡγεμόνας ἑαυτοῖς οἱ στρατηγοὶ καθιστάντων. ἱππάρχων δὴ κατάστασις ἂν ἡμῖν ἔτι λοιπὴ γίγνοιτο. τούτους οὖν προβαλλέσθων μὲν οἵπερ καὶ τοὺς στρατηγοὺς προὐβάλλοντο. τὴν δὲ αἵρεσιν καὶ τὴν ἀντιβολὴν τούτων τὴν αὐτὴν γίγνεσθαι καθάπερ ἡ τῶν στρατηγῶν ἐγίγνετο. χειροτονείτω δὲ τὸ ἱππικὸν αὐτούς, ἐναντίον ὁρώντων τῶν πεζῶν· δύο δὲ οἷς ἂν πλείστη χειροτονία γίγνηται, B τούτους ἡγεμόνας εἶναι πάντων τῶν ἱππευόντων. τὰς δὲ ἀμφισβητήσεις τῶν χειροτονιῶν μέχρι δυοῖν εἶναι· τὸ δὲ τρίτον ἐὰν ἀμφισβητῇ τις, διαψηφίζεσθαι τούτους οἷσπερ τῆς χειροτονίας μέτρον ἑκάστοις ἑκάστων ἦν. βουλὴν δὲ εἶναι μὲν τριάκοντα δωδεκάδας· ἑξήκοντα δὲ καὶ τριακόσιοι γίγνοιντο ἂν πρέποντες ταῖς διανομαῖς. μέρη δὲ διανείμαντας τέτταρα κατὰ ἐνενήκοντα τὸν ἀριθμόν, τούτων ἐξ ἑκάστου τῶν τιμημάτων C φέρειν ἐνενήκοντα βουλευτάς. πρῶτον μὲν ἐκ τῶν μεγίστων τιμημάτων ἅπαντας φέρειν ἐξ ἀνάγκης· ἢ ζημιοῦσθαι τὸν μὴ πειθόμενον, τῇ δοξάσῃ ζημίᾳ. ἐπειδὰν δ' ἐνεχθῶσι, τούτους μὲν κατασημήνασθαι· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ φέρειν ἐκ τῶν δευτέρων τιμημάτων, κατὰ ταὐτὰ καθάπερ τῇ πρόσθεν. τρίτῃ δ' ἐκ τῶν τρίτων τιμημάτων φέρειν μὲν τὸν βουλόμενον. ἐπάναγκες δὲ εἶναι τοῖς τῶν τριῶν τιμημάτων· τὸ δὲ τέταρτόν τε καὶ D σμικρότατον, ἐλεύθερον ἀφεῖσθαι τῆς ζημίας ὃς ἂν αὐτῶν μὴ βούληται φέρειν. τετάρτῃ δέ, φέρειν μὲν ἐκ τοῦ τετάρτου καὶ σμικροτάτου τιμήματος ἅπαντας. ἀζήμιον δ' εἶναι τὸν ἐκ τοῦ τετάρτου καὶ τρίτου τιμήματος, ἐὰν ἐνεγκεῖν μὴ βούληται· τὸν δ' ἐκ τοῦ δευτέρου καὶ πρώτου μὴ φέροντα, ζημιοῦσθαι· τὸν μὲν ἐκ τοῦ δευτέρου, τριπλασίᾳ τῆς πρώτης ζημίας· τὸν δ' ἐκ τοῦ πρώτου, τετραπλασίᾳ. πέμπτῃ δὲ E ἡμέρᾳ τὰ κατασημανθέντα ὀνόματα ἐξενεγκεῖν μὲν τοὺς ἄρχοντας, ἰδεῖν πᾶσι τοῖς πολίταις· φέρειν δ' ἐκ τούτων αὖ πάντα ἄνδρα, ἢ ζημιοῦσθαι τῇ πρώτῃ ζημίᾳ. ὀγδοήκοντα δὲ καὶ ἑκατὸν ἐκλέξαντας ἀφ' ἑκάστου τῶν τιμημάτων, τοὺς ἡμίσεις τούτων ἀποκληρώσαντας δοκιμάσαι. τούτους δ' εἶναι τὸν ἐνιαυτὸν βουλευτάς. ἡ μὲν αἵρεσις οὕτω γιγνομένη μέσον ἂν ἔχοι μοναρχικῆς καὶ δημοκρατικῆς πολιτείας, ἧς ἀεὶ δεῖ [a] μεσεύειν τὴν πολιτείαν. δοῦλοι γὰρ ἂν καὶ δεσπόται οὐκ ἄν ποτε

Præclarus locus, DE COMMODO REIPVBL. ORDINE, quem AEqualitatem ſiue Iuſtitiam politicam vocat: quum nõ omnibus omnia peræquè, ſed ſuum cuique cõgruenter & ordinatè redditur, pro dignitatum ratione & modo. Optimam ergo reipubl. formam ſtatuit, μεσεύουσαν inter monarchicam poteſtatem & popularẽ dominationem.

[a] Legitur etiam μεσιτεύειν.

A ποτε γίγνοιντο φίλοι, οὐδ' ἐν ἴσαις τιμαῖς διαγορευόμενοι, φαῦλοι καὶ σπουδαῖοι. τοῖς γὰρ ἀνίσοις τὰ ἴσα ἄνισα γίγνοιτ' ἄν, εἰ μὴ τυγχάνοι τοῦ μέτρου. διὰ γὰρ ἀμφότερα ταῦτα στάσεων αἱ πολιτεῖαι πληροῦνται. παλαιὸς γὰρ λόγος ἀληθὴς ὤν, ὡς ἰσότης φιλότητα ἀπεργάζεται, μάλα μὲν ὀρθῶς εἴρηται καὶ ἐμμελῶς· ἥτις δ' ἐστί ποτε ἰσότης ἡ τοῦτο αὐτὸ δυναμένη, διὰ τὸ μὴ σφόδρα σαφὴς εἶναι, σφόδρα ἡμᾶς διαταράττει. δυοῖν B γὰρ ἰσοτήτοιν οὔσαιν, ὁμωνύμοιν μὲν, ἔργῳ δὲ εἰς πολλὰ σχεδὸν ἐναντίαιν, τὴν μὲν ἑτέραν εἰς τὰς τιμὰς πᾶσα πόλις ἱκανὴ παραγαγεῖν, καὶ πᾶς νομοθέτης, τὴν μέτρῳ ἴσην καὶ σταθμῷ καὶ ἀριθμῷ, κλήρῳ ἀπευθύνων εἰς τὰς διανομὰς αὐτήν· τὴν δὲ ἀληθεστάτην καὶ ἀρίστην ἰσότητα οὐκέτι ῥᾴδιον παντὶ ἰδεῖν. Διὸς γὰρ δὴ κρίσις ἐστί· καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀεὶ σμικρὰ μὲν ἐπαρκεῖ· πᾶν δὲ ὅσον ἂν ἐπαρκέσῃ πόλεσιν ἢ καὶ ἰδιώταις, πάντ' ἀγαθὰ ἀπεργάζεται. τῷ μὲν γὰρ μείζονι πλείω, τῷ δὲ C ἐλάττονι σμικρότερα νέμει, μέτρια διδοῦσα πρὸς τὴν αὐτῶν φύσιν ἑκατέρῳ. καὶ δὴ καὶ τιμὰς μείζοσι μὲν πρὸς ἀρετὴν, ἀεὶ μείζους· τοῖς δὲ τοὐναντίον ἔχουσιν ἀρετῆς τε καὶ "παιδείας, τὸ πρέπον ἑκατέροις ἀπονέμει κατὰ λόγον. ἔστι γὰρ δή που καὶ τὸ πολιτικὸν ἡμῖν ἀεὶ τοῦτ' αὐτὸ τὸ δίκαιον· οὗ καὶ νῦν ἡμᾶς ὀρεγομένους δεῖ, καὶ πρὸς ταύτην τὴν ἰσότητα, ὦ Κλεινία, ἀποβλέποντας, τὴν νῦν φυομένην κατοικίζειν πόλιν. ἄλλην τε ἄν D ποτέ τις οἰκίζῃ, πρὸς ταὐτὸ τοῦτο σκοπούμενον χρεὼν νομοθετεῖν· ἀλλ' οὐ πρὸς ὀλίγους τυράννους, ἢ πρὸς ἕνα, ἢ καὶ κράτος δήμου τι, πρὸς δὲ τὸ δίκαιον ἀεί. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ νῦν δὴ λεχθέν, τὸ κατὰ φύσιν ἴσον ἀνίσοις ἑκάστοτε δοθέν. ἀναγκαῖόν γε μὴν καὶ τούτοις "παρωνυμίοισι ποτὲ προσχρήσασθαι πόλιν ἅπασαν, εἰ μέλλοι στάσεων ἑαυτῇ μὴ προσκοινωνήσειν κατά τι μέρος. τὸ γὰρ ἐπιεικὲς καὶ σύγγνωμον E τοῦ τελέου καὶ ἀκριβοῦς, παρὰ δίκην τὴν ὀρθήν, ἐστὶ παρατεθραυσμένον, ὅταν γίγνηται. διὸ τῷ τοῦ κλήρου ἴσῳ ἀνάγκη προσχρήσασθαι, δυσκολίας τῶν πολλῶν ἕνεκα, θεὸν καὶ ἀγαθὴν τύχην καὶ τότε ἐν εὐχαῖς ἐπικαλουμένους, ἀπορθοῦν αὐτοῖς τὸν κλῆρον πρὸς τὸ δικαιότατον. οὕτω δὴ χρηστέον ἀναγκαίως μὲν ταῖν ἰσοτήτοιν ἀμφοῖν· ὡς δ' ὅτι μάλιστα

Po| παιδείας de| uidetur qui| pponatur ille| ... : ſiue ... ſiue ... ſiue ... A- ... bis fortaſſe ... dum eſſet ... : hoc ... τοῖς δὲ ... ἔχουσιν, &c

... dam uet. ... ὁμοίοισι. Et ... ποσὶ, μέλ- ...

erũt amici, neque viles nulliúſque momẽti homines, & graues vtiléſque viri, ſi æqualibus honoribus afficiantur. Inæqualibus enim æqualia fiunt inæqualia, niſi modò quodam terminentur atque temperentur. nam propter hæc vtraque ſeditionibus replentur reſpublicæ. Verum enim priſcum illud verbum, *Amicitiam ab æqualitate proficiſci*, opportunè profectò & concinnè dicitur. ſed quoniã obſcurũ adhuc eſt ecquænam ſit illa AEqualitas, idcirco nos valdè perturbamur. quum enim duo ſint æqualitatum genera, quæ vno quidem & communi nomine deſignantur, reuera autem multis in rebus ſint ferè cõtrariæ: alteram quidem vniuerſa ciuitas & legiſlator, quæ quidem & menſura & pondere & numero eſt æqualis, ad honorum rationes adhibere poteſt, ita quidem vt ſortium ductu & auſpiciis in honoribus diſtribuendis eam prudenter moderetur: ſed veriſſimam optimámque æqualitatem non quiuis facilè perſpiciet. Iouis enim iudicium eſt, & hominibus exigua ſemper ſufficitur: quatenus autem ſuppetit ciuitatibus & ſingularibus perſonis, omnia bonorum genera ſumminiſtrat. Hæc ſanè maiori plura, minori pauciora tribuit: vtraque vtriſque videlicet ex moderata eorum natura. Atqui & maiores honores virtute maioribus hominibus, minoribus autem virtute & diſciplina, minores: & ſecundum rationem, id quod conſentaneum eſt, vtriſque largitur. Illa enim quidem certè ciuilis eſt Iuſtitia, quam & nos modò expetere debemus, & ad hanc collimare, Clinia, in hac recens naſcente ciuitate conſtituenda: & quilibet etiam in alia quapiam ciuitate cõponẽda elaborat, eundẽ ſcopũ ſibi debet in legibus cõſtituendis proponere: non verò ad paucos quoſdam tyrannos, vel ad vnum tantùm, vel ad popularem quandam poteſtatem, ſed ad vnicam illam iuſtitiam oculos debet intendere. Ea eſt quam modò diximus, AEqualis ipſius ſecundum naturam æqualibus vndiquaque attributio. neceſſe tamen eſt & duarum harum vnius nominis communitate cognominum æqualitatum modis abuti ciuitatem omnem, ſi velit ab omni ſeditione libera E & immunis ab omni parte eſſe. cõmoda enim illa opportunáque æqualitas, & cum perfecta illa & abſoluta conſentiẽs, quum præter rectum iudiciũ fit, violatur & frangitur. Itaque ſortis æqualitate vti etiã neceſſe eſt ad multorum offenſiones declinandas, qua in re deum & fortunã inuocare decet, vt ſortẽ ad id quod iuſtiſſimum erit dirigãt atque moderẽtur. Sic igitur neceſſariò vtriſq; æqualitatibꝰ vti debemus:

ſed in rebus tamen minimis ea æqualitate quæ fortuna & caſu indiget. Et hanc quidem ob cauſam, mihi credite, hæc ſeruāda ſunt ab ea ciuitate quæ ſalua incolumíſque ſit permāſura. ᵃ Quemadmodum verò nauis in medio mari dies noctéſque cuſtodibus indiget: ita quoque ciuitas in mediis aliarum ciuitatum veluti fluctibus conſtituta, variis inſidiis obnoxia, in eo eſt ſtatu vt, ne capiatur maximum impendeat ipſi periculum. idcirco & ex die in noctem & ex nocte in diem ſuccedere ſibi inuicem Magiſtratus & Cuſtodes oportet, vt perpetuæ excubiæ indeſinenter ſeruētur. quæ quidem res à multitudine non ſatis celeriter expediri poſſunt. Neceſſe eſt autem vt maximæ Senatorum parti liceat in ſuarum rerum adminiſtratione plurimum verſari, ac proinde in ſuis ædibus cōmorari. Illius verò pars duodecima ita diſtribuantur vt in menſes duodecim deſignatione facta, continua quadam ſerie ſingulis ſibi inuicem ſuccedentibus cuſtodia fiat. ita ad omnes ſubitarias occupationes hoc adhibeatur remedium, ſiue quis aliunde veniat, ſiue ex ipſa ciuitate accedat: ſiue nuntiare aliquid velit, ſiue percunctari iis de rebus quæ ciuitatē aliis ciuitatibus reſpondere conuenit, vel ab his reſpōſiones accipere. Iam & ad nouos multipliceſque caſus qui ciuitatibus ſæpenumero ſolent euenire, præſtò illi adſint qui vel impediant, vel, ſi eueniant, vt quamcelerrimè ſentiat ciuitas remediúmque opponat: quod quidem ex eo cœtu ſemper debet oriri, qui cum poteſtate & imperio ciuitati præſideat: & occurratur quoque diſtractionibus quæ in ciuitatem ſolent incidere, oppoſita nimirū legum ipſarum autoritate. Ad harum rerum adminiſtrationes præſtò eſſe debet duodecima ciuitatis pars, & quidem vt vna in menſes vndecim ſit quietem habitura. In qua quidē cuſtodia hæc Senatus pars vnà cum aliis magiſtratibus in ciuitate ſemper verſari debet. Et quidem de Vrbis cuſtodia ita prouiſum non incommodè fuerit. Reliquæ verò regionis ecquænam cura quíſve ordo tenendus eſt? an quum & ciuitas & regio vniuerſa in partes duodecim ſit diuiſa, in ciuitate quidem ipſa certi homines cum publici muneris autoritate conſtitui debent, qui viarū, domiciliorū, ædificationū, portuū, fori, fontiū, ſacrorū locorum, cæterarúmque id genus rerum curam gerant? CL. Quídni? ATHEN. Dicamus

De cuſtodienda diligenter ciuitate, in quā curam vult Senatum maximè incumbere: ac proinde iuſtum numerum Senatorū eſſe, vt ita curent rempub. ne res ſuas priuatas agere prohibeantur: & ita publicum non ſit illis fraudi, nec viciſſim publicū à rerū priuatarum adminiſtratione interturbetur.

A ἐπ' ὀλιγίστοις τῇ ἑτέρᾳ, τῇ τῆς τύχης δεομένῃ. ταῦτα οὕτω διὰ ταῦτα, ὦ φίλοι, ἀναγκαῖον τὴν μέλλουσαν σῴζεσθαι δρᾶν πόλιν. ἐπειδὴ δὲ ναῦς τε ἐν θαλάττῃ πλέουσα φυλακῆς ἡμέρας δεῖται καὶ νυκτὸς ἀεί, πόλις τε ὡσαύτως ἐν κλύδωνι τῶν ἄλλων πόλεων διαγομένη, καὶ παντοδαπαῖσι ἐπιβουλαῖς οἰκεῖ κινδυνεύουσα ἁλίσκεσθαι· δεῖ δὴ δι' ἡμέρας τε εἰς νύκτα καὶ ἐκ νυκτὸς συνάπτειν πρὸς ἡμέραν ἄρχοντας ἄρχουσι, B φρουροῦντάς τε φρουροῦσι διαδεχομένους ἀεὶ καὶ παραδιδόντας μηδέποτε λήγειν. πλῆθος δὲ οὐ δυνατὸν ὀξέως οὐδέποτε οὐδὲν τούτων πράττειν. ἀναγκαῖον δὲ τοὺς μὲν πολλοὺς τῶν βουλευτῶν ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου ἐᾶν ἐπὶ τοῖς αὐτῶν ἰδίοισι μένοντας, εὐθημονεῖσθαι τὰ κατὰ τὰς αὐτῶν οἰκήσεις· τὸ δὲ δωδέκατον μέρος αὐτῶν ἐπὶ δώδεκα μῆνας νείμαντας, ἓν ἐφ' ἑνὶ παρέχειν αὐτοὺς φύλακας· ἰόντι τέ τινι ποθὲν ἄλλοθεν, εἴτε καὶ C ἐξ αὐτῆς τῆς πόλεως, ἑτοίμως ἐπιτυχεῖν. ἄν τε ἀγγέλλειν βούληταί τις, ἐάν τ' αὖ πυνθάνεσθαί τι τῶν ὧν προσήκει πόλει πρὸς πόλεις ἄλλας ἀποκρίνεσθαί τε, καὶ ἐρωτησάσης ἑτέρας, ἀποδέξασθαι τὰς ἀποκρίσεις. καὶ δὴ καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἑκάστοτε νεωτερισμῶν ἕνεκα παντοδαπῶν εἰωθότων ἀεὶ γίγνεσθαι· ὅπως ἂν μάλιστα μὲν μὴ γίγνων- D ται, γενομένων δέ, ὅτι τάχιστα αἰσθομένης τῆς πόλεως ἰαθῇ τὸ γενόμενον. διὸ ξυλλόγων τε ἀεὶ δεῖ τοῦτο εἶναι τὸ προκαθήμενον τῆς πόλεως κύριον, καὶ διαλύσεων τῶν τε κατὰ νόμους τῶν τε ἐξαίφνης προσπιπτουσῶν τῇ πόλει. ταῦτα μὲν οὖν πάντα τὸ δωδέκατον ἂν μέρος τῆς βουλῆς εἴη τὸ διακοσμοῦν, τὰ ἕνδεκα ἀναπαυόμενον τοῦ ἐνιαυτοῦ μέρη. κοινῇ δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ἀρχῶν δεῖ τὰς φυλακὰς ταύτας φυλάττειν κατὰ πόλιν τοῦτο τὸ μόριον τῆς βουλῆς ἀεί. καὶ τὰ μὲν κατὰ πόλιν οὕτως ἔχοντα, μετρίως ἂν εἴη διατεταγ- E μένα· τῆς δὲ ἄλλης χώρας πάσης τίς ἐπιμέλεια καὶ τίς τάξις; ἆρα οὐχ ἡνίκα πᾶσα μὲν ἡ πόλις, σύμπασα δὲ ἡ χώρα κατὰ δώδεκα μέρη διανενέμηται, τῆς πόλεως αὐτῆς ὁδῶν καὶ οἰκήσεων καὶ οἰκοδομιῶν καὶ λιμένων καὶ ἀγορᾶς καὶ κρηνῶν, καὶ δὴ καὶ τεμενῶν καὶ ἱερῶν, καὶ πάντων τῶν τοιούτων ἐπιμελητάς δεῖ τινας ἀποδεδειγμένους εἶναι; ΚΛΕΙΝ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗΝ. Λέγωμεν

A δὴ τοῖς μὲν ἱεροῖς νεωκόρους τε καὶ ἱερέας καὶ ἱερείας δεῖν γίγνεσθαι. ὁδῶν δὲ καὶ οἰκοδομιῶν καὶ κόσμου τοῦ περὶ τὰ τοιαῦτα, ἀνθρώπων τε, ἵνα μὴ ἀδικῶσι, καὶ τῶν ἄλλων θηρίων, ἐν αὐτῷ τε τῷ τῆς πόλεως περιβόλῳ καὶ προαστείῳ, ὅπως ἂν τὰ προσήκοντα πόλεσι γίγνηται, ἑλέσθαι δεῖ τρία μὲν ἀρχόντων εἴδη· περὶ μὲν τὸ νῦν δὴ λεχθὲν ἀστυνόμους ἐπονομάζοντα, τὸ δὲ περὶ ἀγορᾶς κόσμον, ἀγορανόμους. ἱερῶν δὲ ἱερέας, οἷς μὲν εἰσὶ πάτριαι ἱερωσύναι καὶ αἷς, μὴ κινεῖν. εἰ δὲ, οἷα τὸ πρῶτον κατοικιζο- B μένοις εἰκὸς γίγνεσθαι περὶ τὰ τοιαῦτα, ἢ μηδενὶ ἤ τισιν ὀλίγοις οἷς μὴ καθεστήκοι, καταστατέον ἱερέας τε καὶ ἱερείας, νεωκόρους γίγνεσθαι τοῖς θεοῖς. τούτων δὴ πάντων τὰ μὲν αἱρετὰ χρὴ, τὰ δὲ, κληρωτὰ ἐν ταῖς καταστάσεσι γίγνεσθαι· μιγνύντας πρὸς φιλίαν ἀλλήλοις δῆμον καὶ μὴ δῆμον, ἐν ἑκάστῃ χώρᾳ καὶ πόλει, ὅπως ἂν μάλιστα ὁμονοῶν εἴη. τὰ μὲν οὖν τῶν ἱερῶν, τῷ θεῷ ἐπιτρέποντα αὐτῷ τὸ κεχαρισμένον γίγνεσθαι, κληροῦν οὕτω τῇ θείᾳ τύχῃ C ἀποδιδόντα. δοκιμάζειν δὲ τὸν ἀεὶ λαγχάνοντα, πρῶτον μὲν, ὁλόκληρον καὶ γνήσιον· ἔπειτα ὡς ὅτι μάλιστα ἐκ καθαρευουσῶν οἰκήσεων· φόνου δὲ ἁγνὸν, καὶ πάντων τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα εἰς τὰ θεῖα ἁμαρτανομένων, αὐτόν τε καὶ πατέρα καὶ μητέρα κατὰ ταὐτὰ βεβιωκότας. ἐκ Δελφῶν δὲ χρὴ νόμους περὶ τὰ θεῖα κομισαμένους, καὶ καταστήσαντας ἐπ' αὐτοῖς ἐξηγητὰς, τούτοις χρῆσθαι. κατ' ἐνιαυτὸν δὲ εἶναι καὶ μὴ μακρότερον τὴν ἱερωσύνην ἑ- D κάστῳ. ἔτη δὲ μὴ ἔλαττον ἑξήκοντα ἡμῖν εἴη γεγονὼς ὁ μέλλων καθ' ἱεροὺς νόμους περὶ τὰ θεῖα ἱκανῶς ἁγιστεύειν. ταὐτὰ δὲ καὶ περὶ τῶν ἱερειῶν ἔστω τὰ νόμιμα. τοὺς δὲ ἐξηγητὰς τρὶς φερέτωσαν μὲν αἱ τέτταρες φυλαὶ τέτταρας ἕκαστον ἐξ αὑτῶν· τρεῖς δὲ οἷς ἂν πλείστη γένηται ψῆφος δοκιμάσαντας τοὺς ἐννέα, πέμπειν εἰς Δελφοὺς, ἀφελεῖν ἐξ ἑκάστης τριάδος ἕνα. τὴν δὲ δοκιμασίαν αὐτῶν καὶ τοῦ χρόνου τὴν ἡλικίαν εἶναι καθάπερ τῶν ἱερέων. E οὗτοι δὲ ἔστων ἐξηγηταὶ διὰ βίου. τὸν δέ γε λιπόντα προαιρείσθωσαν αἱ τέτταρες φυλαὶ, ὅθεν ἂν ἐκλίπῃ. ταμίας δὲ δεῖ τῶν τε ἱερῶν χρημάτων ἑκάστοις τοῖς ἱεροῖς καὶ τεμενῶν καὶ καρπῶν τούτων καὶ μισθώσεων κυρίους αἱρεῖσθαι

θεῖα in uet. ...num est παν-

ἑκάστῳ legi- t etiam ἑκά-

alia lectio, ...

A igitur tẽplis quidẽ [a] AEDITVOS & SACERDOTES tam viros quàm fœminas præfici oportere. Ad viarum autem ædificiorúmque curam, ne vel homines alii aliis, vel beluæ ipſæ hominibus iniuriam inferant, vt tam in ipſo ciuitatis ambitu quàm in ſuburbiis ea gerantur quæ ciuitatibus conueniunt, tres ſunt magiſtratuum formæ eligẽdæ. & harum quidem rerum quas modò commemoraui- B mus, curatores, Ἀστυνόμοι .i. AEdiles: qui verò fori rerúmque vænalium curam gerent, Ἀγορανόμοι, id eſt fori curatores: ſacrorum autem Sacerdotes appellentur. & ſacerdotia quidem quæ à parentibus per ſucceſſionem ſeu viris ſeu mulieribus tradita ſunt, minimè ſunt mouenda. Si verò aut nullis aut paucis quædam exiſtant huiuſmodi, quæ euenire illis conſentaneum eſt qui in nouę ciuitatis ſedes conueniunt: vbi hæc deſiderantur, Sacerdotes tam viri quàm mulieres & AEditui conſtituendi ſunt. quæ omnia partim electione, partim ſortitione facienda ſunt. Atqui in omni regione & ciuitate, plebei cum iis qui ex C plebeio genere non ſunt, in vnaquaque regione & ciuitate mutua amicitia ſunt copulandi & quaſi commiſcendi, vt & animis & genere ipſo maximè inter ſe conſentiant. Quod autem ad ſacerdotum electionem ſpectat, ea Deo committenda eſt, vt quemadmodum ei placuerit, ita ſortium euẽtum numine ſuo moderetur. In eorum autem qui ſortis ſuffragium aſſequuti ſunt, examine, ille nimirum comprobandus eſt, qui integer eſt & legitimus: deinde, à domo quammaximè pura & D munda: ab omni quoque cæde & huiuſmodi ſceleribus quibus aduerſus Deum peccatur, inſons: cuius etiam parentes in hac integritate vitam traduxerint. Leges autem de rebus diuinis à Delphico oraculo petantur, illiſque interpretes conſtituãtur: atque harum ita vſus eſto. Nec verò diuturnius ſit quàm annuum, ſacerdotiũ. nec pauciores annos quàm ſexaginta is natus ſit qui ex diuinarum legum præſcripto, res ſacras immaculatè eſt tractaturus. Eadémque de ſacerdotibus fœminis decreta ſunto. Tribus verò ipſæ quatuor E ex ſeipſis ſingulæ totidem ſacrorum interpretes eligant, ex earum ordine vnaquæque tres, tribúſque comprobatis qui maioribus comitiis delecti ſint: reliquos decem Delphos mittant, vt ex vnoquoque ternario vnum eligant. Comprobandi autem ratio & ætas huiuſmodi ſit qualem & in ſacerdotibus requirebamus. Hi per totam vitam ſacrorum interpretandorum habeant autoritatem. In demortui vicem quatuor tribus alium quendam ſufficiant. Sacræ porro pecuniæ QVAESTORES in ſingulis templis conſtituuntor, qui lucorum agrorúmque ipſis dedicatorum, fructuum, conductionum, locationum habeant poteſtatem.

De AEDITVIS & SACERDOTIBVS, eorum creatione, munere, &c. De AEDILIBVS .i. ἀστυνόμοις: & PRAEFECTIS FORI. id eſt, ἀγορανόμοις. quorum itemcreatione & officia deinceps explicat. Agit quoque de QVAESTORIBVS ſacræ pecuniæ, &c.

illi verò ex maximi cenſus ordine, ad maiora templa, três: ad minora, duo: ad ea quæ anguſta quadam breuitate conſentanea, vnus eligitor. Comprobandi autem ratio huiuſmodi ſit qualem in imperatoribus deſignauimus. Atque hæc quidem de ſacris dicta ſunto. [a] Iam verò & illud etiam atque etiam prouidendum eſt vt nihil ſine cuſtodia relinquatur. Ita verò ciuitatis cuſtodiendæ ratio ineatur, quæ penes ſummos exercitus duces, & ordinũ præfectos, centuriones, magiſtros equitum, tribunos, ædiles, atque fori curatores, eſto, legitima ratione muneribus ſuis conſtitutos. Reliqua igitur regio hunc in modum cuſtoditor. In duodecim partes quãtum fieri potuit æquales, vniuerſa regio à nobis diuiſa eſt: vna igitur tribus vnicuique parti ſortitò attributa, quotannis quinque veluti agrorum curatores tribunóſque exhibeto. quorum cuique liceto ex ſua tribu duodecim iuuenes eligere, non minoris ætatis quàm quinque & viginti annorum, neque maioris quàm triginta. his ſingulis ſingulæ regionis partes per ſortem menſtruo quoque tempore tribuãtur, vt regionis locorúmque omnes valeant notitia. biennio autem imperandi & cuſtodiendi curam habeant Magiſtratus & Cuſtodes. Quũ verò primùm partes cuſtodiẽdas fuerint ſortiti, ſingulis menſibus loca permutãto, ad proximum quẽque locum, circulo ad dextram facto, cuſtodiæ principes ducũto. Dextrã verò appello eam cœli partẽ quæ ad orientem ſpectat. Circumuoluto autem anno, ſecundo iam anno cuſtodum plurimi non ſolùm vno quodã anni tempore regionis habeant notitiã, ſed & quicquid in quolibet tempore in quacunque regionis parte contingat, intelligant: tunc verò ii qui tunc duces ſunt, rurſus ad ſiniſtram ducant, locum ſubinde commutãtes in ſiniſtram regionis partem, donec ſecundum annum perluſtrauerint. Tertio verò anno alios agrorum curatores & cuſtodiæ præfectos, quinque qui in illos duodecim autoritatem habeant, eligant. In has autem operas diligenter incumbant: vti primùm aduerſus hoſtium impetum munita ſit regio: foſſas ſcrobéſque neceſſariis in locis ducendas curent: turres & propugnacula ædificent, illis arcendis qui populationibus & direptionibus incommodare regioni molirentur. Ad hæc miniſteria vectigales ſeruóſque

De agrorvm cvstodia cui præfecit quendã magiſtratum, quẽ Ἀγρονόμον vocat, & ei attribuit ſocios & adiutores, &c.

A μὲν ἐκ τῶν μεγίστων τιμημάτων τρεῖς εἰς τὰ μέγιστα ἱερά· δύο δ' εἰς τὰ σμικρότερα· πρὸς δὲ τὰ ἐμμελέστατα, ἕνα. τὴν δ' αἵρεσιν τούτων καὶ τὴν δοκιμασίαν γίγνεσθαι καθάπερ ἡ τῶν στρατηγῶν ἐγίγνετο. καὶ τὰ μὲν αὖ περὶ τὰ ἱερά, ταῦτα γιγνέσθω. Ἀφρούρητον δὲ δὴ μηδὲν εἰς δύναμιν ἔστω. πόλεως μὲν οὖν αἱ φρουραὶ πέρι, ταύτῃ γιγνέσθωσαν, στρατηγῶν ἐπιμελουμένων καὶ ταξιάρχων καὶ ἱππάρχων καὶ φυλάρχων καὶ πρυ-

B τανέων, καὶ δὴ καὶ ἀστυνόμων καὶ ἀγορανόμων, ὁπόταν αἱρεθέντες ἡμῖν καταστῶσί τινες ἱκανῶς. τὴν δὲ ἄλλην χώραν φυλάττειν πᾶσαν κατὰ τάδε. δώδεκα μὲν ἡμῖν ἡ χώρα πᾶσα εἰς δύναμιν ἴσα μέρη "νενέμηται· φυλὴ δὲ μία τῷ μέρει ἑκάστῳ ἐπικληρωθεῖσα, κατ' ἐνιαυτὸν παρεχέτω πέντε οἷον ἀγρονόμους τε καὶ φυλάρχους. τούτοις δ' ἔστω "καταλέξασθαι τῆς αὐτῶν φυλῆς ἑκάστῳ δώδεκα τῶν πέντε, ἐκ τῶν

C νέων, μὴ ἔλαττον ἢ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη γεγονότας, μὴ πλεῖον δέ, ἢ τριάκοντα. τούτοις δὲ διακληρωθήτω τὰ μέρη τῆς χώρας κατὰ μῆνα ἕκαστα ἑκάστοις, ὅπως ἂν πάσης τῆς χώρας ἔμπειροί τε καὶ ἐπιστήμονες γίγνωνται πάντες. δύο δ' ἔτη τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν φρουρὰν γίγνεσθαι φρουροῖς τε καὶ ἄρχουσιν. ὅπως δ' ἂν τὸ πρῶτον λάχωσι τὰ μέρη, τοὺς τῆς χώρας τόπους μεταλλάττοντας, ἀεὶ τὸν ἑξῆς τόπων ἑκάστου μηνὸς ἡγεῖ-

D σθαι τοὺς φρουράρχους, ἐπιδέξια κύκλῳ. τὸ δ' ἐπιδέξια γιγνέσθω, τὸ πρὸς ἕω. περιελθόντος δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ τῷ δευτέρῳ ἔτει, ἵνα ὡς πλεῖστοι τῶν φρουρῶν μὴ μόνον ἔμπειροι τῆς χώρας γίγνωνται κατὰ μίαν ὥραν τοῦ ἐνιαυτοῦ, πρὸς τῇ χώρᾳ δὲ ἅμα καὶ τῆς ὥρας ἑκάστης περὶ ἕκαστον τὸν τόπον τὸ γιγνόμενον ὡς πλεῖστοι καταμάθωσιν, οἱ τότε ἡγούμενοι πάλιν ἀφηγείσθωσαν, εἰς τὸν εὐώνυμον ἀεὶ μεταβάλλοντες τόπον, ἕως ἂν τὸ

E δεύτερον διεξέλθωσιν ἔτος. τῷ τρίτῳ δὲ ἄλλους ἀγρονόμους αἱρεῖσθαι καὶ φρουράρχους, τοὺς πέντε τῶν δώδεκα ἐπιμελητάς. ἐν δὲ δὴ ταῖς διατριβαῖς τῷ τόπῳ ἑκάστῳ τὴν ἐπιμέλειαν εἶναι τοιάνδε τινά· πρῶτον μέν, ὅπως εὐερκὴς ἡ χώρα πρὸς τοὺς πολεμίους ὅτι μάλιστα ἔσται· ταφρεύοντάς τε ὅσα ἂν τούτου δέῃ, καὶ ἀποσκάπτοντας, καὶ ἐν οἰκοδομήμασιν εἰς δύναμιν εἴργοντας τοὺς ἐπιχειροῦντας ὁτιοῦν τὴν χώραν καὶ τὰ κτήματα κακουργεῖν. χρωμένους δ' ὑποζυγίοις καὶ τοῖς οἰκέταις

Legitur & νενέμηται. altera tamen lect. ſequitur Fic.

Alia etiam lect. eſt, καταδεῖξαι: ſed illa retinenda uidetur

A τοῖς ἐν τῷ τόπῳ ἑκάστῳ πρὸς ταῦτα, δι' ἐκείνων ποιοῦντας, ἐκείνοις ἐπιστατοῦντας, τῶν οἰκείων ἔργων αὐτῶν ἀργίας ὅτι μάλιστα ἐκλεγομένοις. δύσβατα δὲ δὴ πάντα ποιεῖν τοῖς ἐχθροῖς, τοῖς δὲ φίλοις ὅτι μάλιστα εὔβατα, ἀνθρώποις τε καὶ ὑποζυγίοις καὶ βοσκήμασιν. ὁδῶν τε ἐπιμελουμένους, ὅπως ὡς ἡμερώταται ἕκασται γίγνωνται· καὶ τῶν ἐκ Διὸς ὑδάτων, ἵνα τὴν χώραν μὴ κακουργῇ, μᾶλλον δ' ὠφελῇ, ῥέοντα ἐκ τῶν ὑψηλῶν εἰς τὰς ἐν τοῖς ὄρεσι νάπας ὅσαι B κοῖλαι· τὰς ἐκροὰς αὐτῶν εἴργοντας οἰκοδομήμασί τε καὶ ταφρεύμασιν· ὅπως ἂν τὰ παρὰ τοῦ Διὸς ὕδατα καταδεχόμεναι καὶ πίνουσαι, τοῖς ὑποκάτωθεν ἀγροῖς τε καὶ τόποις πᾶσι νάματα καὶ κρήνας ποιοῦσαι, καὶ τοὺς αὐχμηροτάτους τόπους, πολυύδρους τε καὶ εὐύδρους ἀπεργάζωνται· τά τε πηγαῖα ὕδατα, ἐάν τέ τις ποταμὸς ἐάν τε καὶ κρήνη ᾖ, κοσμοῦντες φυτεύμασί τε καὶ οἰκοδομήμασιν εὐπρεπέστερα, καὶ συνάγοντες μεταλλείαις C νάματα, πάντα ἄφθονα ποιῶσιν· ὑδρείαις τε καθ' ἑκάστας τὰς ὥρας, εἴ τί που ἄλσος ἢ τέμενος περὶ ταῦτα ἀφειμένον ᾖ, τὰ ῥεύματα ἀφιέντες εἰς αὐτὰ, τὰ τῶν θεῶν ἱερὰ κοσμῶσι. πανταχῇ δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις γυμνάσια χρὴ κατασκευάζειν τοὺς νέους αὐτοῖς τε καὶ τοῖς γέρουσι, γεροντικὰ λουτρὰ θερμὰ παρέχοντας· ὕλην παρατιθέντας αὔην καὶ ξηρὰν ἄφθονον, ἐπ' ὀνήσει καμνόντων D τε νόσοις, καὶ πόνοις τετρυμένα γεωργικοῖς σώματα δεχομένους "εὐμαρῶς, ἰατροῦ δ' ἕξιν μὴ πάνυ σοφοῦ βελτίονα συχνῷ. Ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, κόσμος τε καὶ ὠφέλεια τοῖς τόποις γίγνοιτ' ἄν, μετὰ παιδιᾶς οὐδαμῇ ἀχαρίστου. σπουδὴ δὲ περὶ ταῦτα ἥδε ἔστω· τοὺς ἑξήκοντα, ἑκάστους τὸν αὐτῶν τόπον φυλάττειν, μὴ μόνον πολεμίων ἕνεκα, ἀλλὰ καὶ τῶν φίλων φασκόντων εἶναι. γειτόνων δὲ καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν ἂν ἄλλος ἄλλον ἀδικῇ, δοῦλος ἢ ἐλεύθερος, δι- E κάζοντας τῷ ἀδικεῖσθαι φάσκοντι, τὰ μὲν σμικρὰ, αὐτοὺς τοὺς πέντε ἄρχοντας, τὰ δὲ μείζονα, μετὰ τῶν δώδεκα τοὺς ἑπτακαίδεκα δικάζειν, μέχρι τριῶν μνῶν, ὅσα ἂν ἕτερος ἑτέρῳ ἐπικαλῇ. δικαστὴν δὲ καὶ ἄρχοντα, ἀνυπεύθυνον οὐδένα δικάζειν καὶ ἄρχειν δεῖ, πλὴν τῶν τὸ τέλος ἐπιτιθέντων, οἷον βασιλέων. καὶ δὴ καὶ τοὺς ἀγρονόμους τούτους, ἐὰν ὑβρίζωσί τι περὶ τοὺς ὧν ἐπιμελοῦνται, προστάξεις τε προστάττοντες ἀνίσους

A. ‖hic eſt ad- uc. in uet. εὐ- μ ῶς. Et paulo pò ἀχαρίτου, qu criptura ma gis recepta in ea idē ſignific. qu eo huic cō- nt..

adhibeant indigenas,& illo maximè tēpore quum à ſuis laboribus vacatio eſt, ne ruſticæ operæ interturbentur. Ita autem loca muniant vt hoſtibus ſint imperuia: amicis contrà maximè peruia, & hominibus & iumentis & pecoribus. Viarū quoque curam gerant, quo ſingulæ quamminimùm aſperæ ſint:déníque operam vt aquæ pluuiæ arceātur,nō modò ne regioni officiāt, ſed etiam proſint, ex altis locis in cauas conualles montium demanantes: oppoſitis nimirum obicibus & foſſis, quæ illas pluuias aquas recipiant & quaſi combibant, vt in loca inferiora immanantes, ſubiectis agris fontes & riuulos efficiant,ac proinde locos alioqui ſiccitate ſqualidiſſimos aquarum copia & opportunitate irrigent. Fontanas autem aquas,ſiue fons ſit ſiue fluuius, complantationibus & ædificiis exornēt. laticibúſque per ſubterraneos canales deriuatis, vniuerſam regionem ita opportunè & commodè pro anni tempeſtate aquent atque irrigēt, vt fertile reddatur ſolum. & ſi fortè lucus ſacer aut delubrum in propinquo ſit ſitum, deriuatis laticibus exornent. In his verò amœnis locis, iuuenes & ſibi & ſenibus Gymnaſia accommodent, & ſenibus ſenilia lauacra calida exhibeant, & ligna bene exſiccata copioſè ſumminiſtrent,ad ægrotos iuuandos,& recreanda eorū corpora qui ruſticis laboribus contuſa habent: quæ ſanè curatio lōgèmelior eſt atq; opportunior quàm medici non ſatis periti pharmaca. Hæc omnia,cæteráque huius generis, his locis ornamento vtilitatíque ſunt, cum minimè iniucundo ludo: Studium verò in rebus huiuſmodi verſetur. Sexaginta viri ſinguli ſuum locum cuſtodiāt, non ſolùm hoſtium gratia, ſed eorū etiam qui ſe amicos aſſirmant. Quòd ſi ex vicinis cæteríſque ciuibus alter alterum iniuria affecerit, ſeruus aut liber, quinque magiſtratus de paruis cauſis,in maioribus autem,ſeptemdecim viri vnà cum duodecim, ad minas vſque tres de mutuis querelis iudicanto. Nullus autem iudex vel magiſtratus immunis eſto & liber à reddundis rationibus, ſed officii geſti ciuibus rationem reddito: iis tantùm exceptis qui ad regiæ poteſtatis exemplum vltima ſententia de rebus ſtatuunt. Atqui & agrorum præfecti, ſiquid aduerſus eos qui ſuæ curæ ſunt demandati, violenter & iniuriè egerint, & inæqualia onera pro libidine impoſuerint,

& in villis per vim nolentibus dominis aliquid abripuerint: & ſi largitionibus, ſi adulationibus ſe corrumpi patiantur, & ius iniquè diſtribuant: illi ſcelerum illorum pœnam, publicam ferant ignominiam, & cæterorum maleficiorū, ad minam vſque, ſiquid contra officium fecerint, colonorum indigenarum vicinorúmq; arbitrio pœnas vltrò expendant. quòd ſi nolint in maioribus vel minoribus maleficiis quod debent perſoluere, ea occaſione confiſi, quòd ſingulis menſibus ad alium locum tranſeunt, ac proinde ſe ita euaſuros arbitrantur: hos in iudicium cōmune is pertrahito qui de accepto maleficio conqueritur: quòd ſi maleficii conuicerit, duplam ab eo mulctam exigat qui fugit & vltrò pœnam dare noluit. Magiſtratus autem & agrorum curatores biennium ita vitam inſtituant: Primùm quidem in ſingulis locis ſint conuiuia in quibus omnes victum in cōmune habeant. qui verò vno die aut nocte ab his conuiuiis abfuerit, vel ſecubarit magiſtratuū iniuſſu, vel niſi ſumma quadam vrgente neceſſitate: ſi illius nomē quinque magiſtratus prodiderint, illúdq; in foro propalàm inſcripſerint, veluti deſerti præſidii reus damnas eſto, & infamia mulctator, quaſi rempublicam, quantum in ſe fuerit, prodiderit: & à quocūque obuio pro arbitratu impunè cæditor. Quòd ſiquis ex ipſis magiſtratibus quidpiam agat iniuriè, ea res omnibus Sexaginta viris curæ eſto. qui verò tantum ſcelus vel perſenſerit vel audierit, non tamen detulerit, iiſdem legibus obnoxius eſto, & maiore iuuenum pœna mulctator, & per omnes iuuenum magiſtratus ignominia afficitor. His verò omnibus explorandis diligenter inuigilanto legumlatores, vt vel omnino hæc intemperies minimè accidāt, vel, ſi acciderint, debita pœna maturè coerceātur. De omnibus autē hominibus vnuſquiſq; ita ſtatuere debet, Eū qui nunquā ſeruiuit, nec bonū laudabilémve vnquam dominū futurū: & maiori id gloriæ laudíve ducendum eſſe, ſi quis bene ſeruierit quàm ſi bene imperauerit. primùm quidem legibus (quibus qui ſeruit, diis ſeruit) deinde ſenioribus qui honeſtè vixerint. Iam verò poſt hæc totum hoc biennium præfecti agrorum tenuem & humilem victum quotidie ſeruare debent. Poſtquam igitur delecti fuerint duodecim, cum quinque illis con-

A καὶ ἐπιχειροῦντες λαμβάνειν τε καὶ φέρειν τῶν ἐν ταῖς γεωργίαις, μὴ πείσαντες· καὶ ἐὰν δέχωνταί τι κολακείας ἕνεκα διδόντων, ἢ καὶ δίκας ἀδίκως διανέμωσι· ταῖς μὲν θωπείαις ὑπείκοντες, ὀνείδη φερέσθωσαν ἐν πάσῃ τῇ πόλει· τῶν δὲ ἄλλων ἀδικημάτων ὅ,τι ἂν ἀδικῶσι τοὺς ἐν τῷ τόπῳ, τῶν μέχρι μνᾶς, ἐν τοῖς κωμήταις καὶ γείτοσιν ὑπεχέτωσαν ἑκόντες δίκας· τῶν δὲ μειζόνων ἑκάστοτε ἀδικημάτων ἢ καὶ τῶν ἐ- B λαττόνων ἐὰν μὴ θέλωσιν ὑπέχειν, πιστεύοντες, τῷ μεθίστασθαι κατὰ μῆνας εἰς ἕτερον ἀεὶ τόπον, φεύγοντες ἀποφεύξεσθαι, τούτων πέρι λαγχάνειν μὲν ἐν ταῖς κοιναῖς δίκαις τὸν ἀδικούμενον· ἐὰν δ' ἕλῃ, τὴν διπλασίαν πραττέσθω τὸν ὑποφυγόντα, καὶ μὴ ἐθελήσαντα ὑποσχεῖν ἑκόντα τιμωρίαν. διαιτάσθων δὲ οἵ τε ἄρχοντες οἵ τε ἀγρονόμοι τὰ δύο ἔτη, τοιόνδε τινὰ τρόπον· πρῶτον μὲν δὴ καθ' ἑκάστους τοὺς τόπους εἶ- C ναι ξυσσίτια, ἐν οἷς κοινῇ τὴν δίαιταν ποιητέον ἅπασιν. ὁ δὲ ἀποσυσσιτήσας, κἂν ἥντιναοῦν ἡμέραν ἢ νύκτα ἀποκοιμηθεὶς, μὴ τῶν ἀρχόντων ταξάντων, ἢ πάσης τινὸς ἀνάγκης ἐπιπεσούσης, ἐὰν ἀποφήνωσιν αὐτὸν οἱ πέντε, καὶ γράψαντες θῶσιν ἐν ἀγορᾷ καταλελυκότα τὴν φρουρὰν, ὀνείδη τε ἐχέτω, τὴν πολιτείαν ὡς προδιδοὺς τὸ ἑαυτοῦ μέρος, κολαζέσθω τε πληγαῖς ὑπὸ τοῦ συντυγχάνοντος, καὶ ἐθέλοντος κολά- D ζειν, ἀτιμωρήτως. τῶν δὲ ἀρχόντων αὐτῶν ἐάν τις τι δρᾷ τοιοῦτον αὐτὸς, ἐπιμελεῖσθαι μὲν τοῦ τοιούτου πάντας τοὺς ἑξήκοντα χρεών. ὁ δὲ αἰσθόμενός τε καὶ πυθόμενος, μὴ ἐπεξιὼν, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐνεχέσθω νόμοις, καὶ πλείονι τῶν νέων ζημιούσθω· περὶ τὰς τῶν νέων ἀρχὰς ἠτιμάσθω πάσας. τούτων δὲ οἱ νομοφύλακες ἐπίσκοποι ἀκριβεῖς ἔστωσαν, ὅπως ἢ μὴ γίγνηται τὴν ἀρχὴν, ἢ γιγνόμενα τῆς ἀξίας δίκης τυγχάνῃ. δεῖ δὴ E πάντ' ἄνδρα διανοεῖσθαι περὶ ἁπάντων ἀνθρώπων, ὡς ὁ μὴ δουλεύσας, οὐδ' ἂν δεσπότης γένοιτο ἄξιος ἐπαίνου· καὶ καλλωπίζεσθαι χρὴ τῷ καλῶς δουλεῦσαι μᾶλλον ἢ τῷ καλῶς ἄρξαι· πρῶτον μὲν τοῖς νόμοις (ὡς ταύτην τοῖς θεοῖς οὖσαν δουλείαν) ἔπειτα τοῖς πρεσβυτέροις τε καὶ ἐντίμως βεβιωκόσι, τοὺς νέους. Μετὰ δὲ ταῦτα, τῆς καθ' ἡμέραν διαίτης δεῖ τῆς ταπεινῆς καὶ ἀπόρου γεγευμένον εἶναι τὰ δύο ἔτη ταῦτα τὸν τῶν ἀγρονόμων γεγονότα. ἐπειδὰν γὰρ δὴ καταλεγῶσιν οἱ δώδεκα, ξυνελθόντες μετὰ τῶν πέντε, βουλευέ-

ἀθῶσιν ὡς, οἷόνπερ οἰκέται, οὐχ ἕξουσιν αὐτοῖς ἄλλους οἰκέτας τε καὶ δούλους, οὐδ' ἐκ τῶν ἄλλων γεωργῶν τε καὶ κωμητῶν, τοῖς ἐκείνων ἐπὶ τὰ ἴδια χρήσονται ὑπηρετήματα διακόνοις, ἀλλὰ μόνον ὅσα εἰς τὰ δημόσια· τὰ δ' ἄλλα αὐτοὶ δι' αὑτῶν διανοηθήτωσαν ὡς βιωσόμενοι διακονοῦντές τε καὶ διακονούμενοι ἑαυτοῖς· πρὸς δὲ τούτοις πᾶσαν τὴν χώραν διεξερευνώμενοι θέρους καὶ χειμῶνος σὺν τοῖς ὅπλοις, φυλακῆς τε καὶ γνωρίσεως ἕνεκα πάντων ἀεὶ τῶν τόπων. B κινδυνεύει γὰρ οὐδενὸς ἔλαττον μάθημα εἶναι, δι' ἀκριβείας ἐπίστασθαι πάντας τὴν αὑτῶν χώραν. οὗ δὴ χάριν κυνηγέσια καὶ τὴν ἄλλην θήραν οὐχ ἧττον ἐπιτηδεύειν δεῖ τὸν ἡβῶντα, ἢ τῆς ἄλλης ἡδονῆς ἅμα καὶ ὠφελείας τῆς περὶ τὰ τοιαῦτα γιγνομένης πᾶσι. τούτους οὖν αὐτούς τε καὶ τὸ ἐπιτήδευμα, εἴτε τις κρυπτούς, εἴτε ἀγρονόμους, εἴθ' ὅ,τι ˝καλῶν χαίρει τοῦτο προσαγορεύων, προθύμως πᾶς ἀνὴρ εἰς δύναμιν ἐπιτηδευέτω, C ὅσοι μέλλουσι τὴν αὑτῶν πόλιν ἱκανῶς σώζειν. Τὸ δὲ μετὰ τοῦτο, ἀρχόντων αἱρέσεως ἀγορανόμων πέρι καὶ ἀστυνόμων ἦν ἡμῖν ἑπόμενον. ἕποιντο δ' ἂν ἀγρονόμοις τε ἀστυνόμοι τρεῖς, ἑξήκοντα οὖσι, τριχῇ δώδεκα μέρη τῆς πόλεως διαλαβόντες, μιμούμενοι ἐκείνους· τῶν τε ὁδῶν ἐπιμελούμενοι τῶν κατὰ τὸ ἄστυ, καὶ τῶν ἐκ τῆς χώρας λεωφόρων εἰς τὴν πόλιν ἀεὶ ˝τεταγμένων· καὶ τῶν οἰκοδομιῶν, ἵνα κατὰ νόμους γίγνωνται πᾶσαι· D καὶ δὴ καὶ τῶν ὑδάτων ὁπόσ' ἂν αὐτοῖς πέμπωσι καὶ παραδιδῶσιν οἱ φρουροῦντες ˝τεθεραπευμένα, ὅπως εἰς τὰς κρήνας ἱκανὰ καὶ καθαρὰ πορευόμενα, κοσμῇ τε ἅμα καὶ ὠφελῇ τὴν πόλιν. δεῖ δὴ καὶ τούτους δυνατούς τε εἶναι καὶ σχολάζοντας τῶν κοινῶν ἐπιμελεῖσθαι. διὸ προβαλλέσθω μὲν πᾶς ἀνὴρ ἐκ τῶν μεγίστων τιμημάτων ἀστυνόμον ὃν ἂν βούληται· διαχειροτονηθέντων δὲ καὶ ἀφικομένων εἰς ἓξ οἷς ἂν πλεῖσται γίγνωνται, E τοὺς τρεῖς ἀποκληρωσάντων, οἷς τούτων ἐπιμελές. δοκιμασθέντες δὲ ἀρχόντων κατὰ τοὺς τεθέντας αὐτοῖς νόμους. ἀγορανόμους δ' ἑξῆς τούτοις αἱρεῖσθαι μὲν ἐκ τῶν δευτέρων καὶ πρώτων τιμημάτων πέντε· τὰ δ' ἄλλα, αὐτῶν γίγνεσθαι τὴν αἵρεσιν καθάπερ ἡ τῶν ἀστυνόμων· δέκα ἐκ τῶν ἄλλων χειροτονηθέντας, τοὺς πέντε ἀποκληρῶσαι· καὶ δοκιμασθέντας αὐτούς, ἄρχοντας ἀποφῆναι. χειροτονείτω δὲ πᾶς πάντα. ὁ δὲ μὴ θέλων, ἐὰν εἰσαγ-

prac. edit. eſt ...λόν. ſed κα... ῶν eſt particip. ... ſenſu, Aut ... ocũque nomi... uti gaudet, ... umid uult ap... lare.

... s eſt lectio π... δρων, quam ... ſendam puto.

... e particip. π... ϛ κπευμένα, ... n poſt, inter... p gendum eſſe ... u tur.

gregati conſilium ineant, ecquánam ratione ipſi, publici videlicet famuli, alios neque famulos neque ſeruos habeant: neque agricolarum colonorúmque opera ad res ſuas priuatas abutantur, ſed eos, quum tantùm neceſſe fuerit, ad publica tantùm miniſteria adhibeãt. De cæteris ita ſtatuãt, veluti victuri ſint ſibiipſis ſeruientes: æſtate præterea & hyeme omnem regionem cum armis perluſtraturi, vt & locis ipſis cuſtodiendis accuratius inuigilent, & exactiorem locorum notitiam habeant. non enim minoris momenti ſtudium eſſe videtur, vti omnes exquiſitè omnia ſuæ regionis loca pernoſcant. Cuius rei gratia, non minus quàm voluptatis aut alterius cuiuſdam adiumenti, adoleſcẽtes venationi quæ & canibus & alio quolibet modo fit, operam dare debent. illud etiam venandi genus quod κρυπτοὺς ſiue ἀγρονόμους vocant [à latebris nimirũ & diligenti agrorum luſtratione ducto vocabulo] ſtudioſè exercere debet quicunque ita ſe comparare cupit vt ad conſeruandam ciuitatem idoneus ſit. Porro verò conſequens eſt vt de Fori præfectis & AEdilibus dicamus. ordine autem ſexaginta illos agrorum curatores de quibus diximus, ſequuntur AEDILES: quorũ imperio vniuerſa vrbs trifariã in duodecim partes diſtributa ſubiicitur: qui ſanè illos imitantur, quatenus & viarum oppidi curam gerunt, & regiarum viarũ quæ ab agris in vrbem ferunt: ipſorúmque ædificiorum, vt ex legum preſcripto fiant: aquarum præterea, quas deduci in vrbẽ ipſis demãdauerint ſummi prefecti, vt & copioſè & purè in fontium canales immanent, vt inde & vtilitatem & ornamentum capiat ciuitas. Oportet igitur hos vitæ commodè traducendæ adiumentis valere vt in negotii publici adminiſtratione, rebus cæteris prætermiſſis, incumbant. Itaque AEdilis è maximi cenſus ordine erit eligendus: & ad ſex qui ſuffragiorũ prærogatiua cæteros ſuperabunt reuocatis, tres hi ſortiantur quibus hæc eſt cura cõmiſſa. Approbati verò à magiſtratibus, ex legum formula capeſſãt munera. Fori verò ſiue RERVM VENALIVM PRAEFECTI quinque ex ſecundis & primis cenſibus eliguntor. Eo autem ordine & modo quem in AEdilibus eligendis adhibendum eſſe diximus, hi quoque eligantur, vt de decẽ electis quinque ſortitò cõfirmẽtur, & vbi cõfirmati fuerint, à ſummis magiſtratibus eorum nomen edatur. Ex omni autẽ hominũ genere indifferẽter eligantur. qui abnuerit, ſi apud ſum-

mum magiſtratū fuerit delatus, drachmis quinquaginta mulctator, præterquā quòd nequam habeatur ciuis. Ad concionem verò communémque comitiorum conuentum quilibet accedat: ciúſque adeundi primi & ſecundi cenſus viris incumbat neceſſitas. cui officio qui defuerit, decem drachmis mulctator. Tertii autem quartíque cenſus viri minimè ad hoc cogātur: ac proinde qui non interfuerit, impunè hoc illi eſto, niſi ſummi magiſtratus id diſertè mandarint, ob peculiarem quandam neceſſitatē. Eſt autem Fori præfectorum munus, ordinem legibus conſtitutum ſeruare: fontium quoque & templorum quæ in foro ſunt curā habere: vti ne quis quicquam violet: eum verò qui aliquid damni intulerit, plectere, verberibus & vinculis ſeruum quidem & peregrinum: quòd ſi indigenarum aliquis ſeſe in his intemperanter geſſerit, in ipſorum ſit poteſtate eos pecuniæ mulcta coercere, quæ centum tamen minas minimè excedat. ſin dupla applicanda fuerit mulcta, AEdiles in conſilium adhibēto, & communi cum illis ſententia pœnas infliguntо. Idem & AEdilibus mulctarū ſuppliciorúmque ſtatuendorū ius eſto, vti ipſi per ſe centū ſtatuant: duplam verò, Fori præfectorum adhibito conſilio. Deinceps verò [a] MVSICES & GYMNASTICES PRAEFECTI cōſtituēdi ſunt, & ii quidē duplices: quorū alii, diſciplinæ, alii cōtentionis gratia inſtituātur. *Diſciplinæ* autē nomine lex ſignificat exercitationū doctrinarúmq; rationē & ordinem: de quo rectè componendo curam illi gerere debēt, vt & pueri & puellæ literarium ludum commodè adire poſſint. *Contentionis* autem appellatione gymnicas & muſicas exercitationes intelligit, quarū curam ipſi deſignatores gerere debent erga illarum miniſtros: quorum quidem duplex eſt genus. alii enim circa Muſicam, alii circa Gymnaſticam verſantur: & in Gymnaſtica quidem, iidem pariter in hominum equorúmve certaminibus: in Muſica verò, alii quidem in Μονῳδίᾳ [.i. lugubri cantu, quoties è choro prodit vnus, qui defuncti memoriam, nulla adhibita imagine, nudè & ſimpliciter, lugubri carmine celebrat] & in Imitatione [in qua maxima poetices pars verſatur] ſicuti eſt rapſodorum, citharistarum, tibicinum, cæterorúmque huiuſmodi, quibus omnibus illi præmia deſignant atque attribuūt. Alii verò in choris verſantur. Primùm igitur in chori ludo, vbi viri, pueri, puellæ, tripudio cæteríſque Muſicæ modis exercētur, principes quidam & quaſi anteceſſores eligendi. Vnus autem ille princeps ſatis eſt qui non minus quàm quadraginta annos

A κληθῇ περὶ τοὺς ἄρχοντας, ζημιούσθω πεντήκοντα δραχμῆς, πρὸς τῷ κακὸς εἶναι δοκεῖν. ἴτω δ' εἰς ἐκκλησίαν καὶ τὸν κοινὸν ξύλλογον ὁ βουλόμενος. ἐπάναγκες δ' ἔστω τῷ τῶν δευτέρων καὶ πρώτων τιμημάτων, δέκα δραχμαῖς ζημιουμένῳ, ἐὰν μὴ παρὼν ἐξετάζηται τοῖς ξυλλόγοις· τρίτῳ δὲ τιμήματι καὶ τετάρτῳ, μὴ ἐπάναγκες· ἀλλὰ ἀζήμιος ἀφείσθω, ἐὰν μή τι παραγγείλωσιν οἱ ἄρχοντες πᾶσιν ἔκ τινος ἀνάγκης ξυνιέναι.
B τοὺς δὲ δὴ ἀγορανόμους τὸν περὶ τὴν ἀγορὰν κόσμον διαταχθέντα ὑπὸ νόμων φυλάττειν· καὶ ἱερῶν καὶ κρηνῶν ἐπιμελεῖσθαι τῶν κατ' ἀγοράν, ὅπως μηδὲν ἀδικῇ μηδείς. τὸν ἀδικοῦντα δὲ κολάζειν, πληγαῖς μὲν καὶ δεσμοῖς δοῦλον καὶ ξένον· ἐὰν δ' ἐπιχώριος ὤν τις περὶ τὰ τοιαῦτα ἀκοσμῇ, μέχρι μὲν ἑκατὸν δραχμῶν νομίσματος αὐτοὺς εἶναι κυρίους διαδικάζοντας, μέχρι δὲ διπλασίου τούτου κοινῇ μετὰ ἀστυνόμων ζημιοῦν,
C δικάζοντας τῷ ἀδικοῦντι. τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἀστυνόμοις ἔστω ζημιώματά τε καὶ κολάσεις ἐν τῇ ἑαυτῶν ἀρχῇ, μέχρι μὲν μνᾶς αὐτοὺς ζημιοῦντας, τὴν διπλασίαν δὲ μετὰ ἀγορανόμων. μουσικῆς δὲ τὸ μετὰ τοῦτο καὶ γυμναστικῆς, ἄρχοντας καθίστασθαι πρέπον ἂν εἴη, διττοὺς ἑκατέρων· τοὺς μὲν, παιδείας αὐτῆς ἕνεκα, τοὺς δὲ, ἀγωνιστικῆς. παιδείας μὲν βούλεται λέγειν ὁ νόμος, γυμνασίων καὶ διδασκαλιῶν ἐπιμελητὰς
D κόσμου καὶ παιδεύσεως ἅμα, καὶ τῆς περὶ ταῦτα ἐπιμελείας, τῶν φοιτήσεών τε πέρι καὶ οἰκήσεων ἀρρένων καὶ θηλειῶν κορῶν· ἀγωνίας δὲ, ἔν τε τοῖς γυμνικοῖς καὶ περὶ τὴν μουσικὴν ἀθλοθέτας ἀθληταῖς. διττοὺς αὖ τούτους· περὶ μουσικὴν μὲν ἑτέρους, περὶ ἀγωνίαν δ' ἄλλους. ἀγωνιστικῆς μὲν οὖν ἀνθρώπων τε καὶ ἵππων, τοὺς αὐτούς· μουσικῆς δὲ, ἑτέρους μὲν τοὺς περὶ μονῳδίαν τε καὶ μιμητικὴν· οἷον ῥαψῳδῶν καὶ κιθαρῳδῶν καὶ
E αὐλητῶν καὶ πάντων τῶν τοιούτων ἀθλοθέτας ἑτέρους πρέπον ἂν εἴη γίγνεσθαι· τῶν δὲ περὶ χορῳδίαν ἄλλους. πρῶτον δὴ περὶ τὴν χορῶν παιδιὰν, παίδων τε καὶ ἀνδρῶν καὶ θηλειῶν κορῶν ἐν ὀρχήσεσι καὶ τῇ τάξει τῇ ἁπάσῃ γιγνομένῃ μουσικῇ τοὺς ἄρχοντας αἱρεῖσθαί που χρεών. ἱκανὸς δὲ εἷς ἄρχων αὐτοῖς, μὴ ἔλαττον τετταράκοντα γεγονὼς ἐτῶν,

[a] De anteceſſoribus artium, id eſt, Gymnaſtices & Muſices, quæ ad animi & corporis cultū pertinent. de his eodem modo quo de ſuperioribus, agit: & diſciplinæ momentū & viros in iuuentute inſtituenda, quantum denique illud reipub. interſit, docet.

Legitur etiam αὐτῶν.

Vide num ſcribendum ſit potius διδασκαλείων. Cum παιδείας autem ſubaudi ἄρχοντας, ex præcedent. itidemque cum ἀγωνίας.

In vet. γυμνασικοῖς.

A ἱκανὸς δὲ καὶ περὶ μονῳδίαν εἷς, μὴ ἔλαττον ἢ τριάκοντα γεγονὼς ἐτῶν, εἰσαγωγεύς τε εἶναι, καὶ τοῖς ἁμιλλωμένοις τὴν διάκρισιν ἱκανῶς ἀποδιδούς. τὸν δὴ χορῶν ἄρχοντα καὶ διαθετῆρα αἱρεῖσθαι χρὴ τοιόνδε τινὰ τρόπον. ὅσοι μὲν φιλοφρόνως ἐσχήκασι περὶ τὰ τοιαῦτα, εἰς τὸν ξύλλογον ἰόντων, ἐπιζήμιοι ἐὰν μὴ ἴωσι· τούτου δὲ οἱ νομοφύλακες κριταί. τοῖς δ᾽ ἄλλοις, ἐὰν μὴ βούλωνται, μηδὲν ἐπάναγκες ἔστω. καὶ τὴν προβο-
B λὴν δὴ τὸν αἱρούμενον ἐκ τῶν ἐμπείρων ποιητέον. ἔν τε τῇ δοκιμασίᾳ κατηγόρημα ἓν τοῦτ᾽ ἔστω καὶ ἀπηγόρημα· τῶν μὲν, ὡς ἄπειρος ὁ λαχών· τῶν δ᾽, ὡς ἔμπειρος. ὃς δ᾽ ἂν εἷς ἐκ προχειροτονηθέντων δέκα λάχῃ δοκιμασθεὶς, τὸν ἐνιαυτὸν τῶν χορῶν ἀρχέτω κατὰ νόμον. κατὰ ταὐτὰ δὲ τούτοις καὶ ταύτῃ ὁ λαχὼν τὸν ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον τῶν ἀφικομένων εἰς κρίσιν μονῳδιῶν τε καὶ συναυλιῶν, ἀρχέτω εἰς τοὺς κριτὰς ἀποδιδοὺς ὁ λαχὼν
C τὴν κρίσιν. μετὰ δὲ ταῦτα, χρεὼν ἀγωνίας ἀθλοθέτας αἱρεῖσθαι τῆς περὶ τὰ γυμνάσια ἵππων τε καὶ ἀνθρώπων, ἐκ τῶν τρίτων τε καὶ ἔτι τῶν δευτέρων τιμημάτων. εἰς δὲ τὴν αἵρεσιν ἔστω μὲν ἐπάναγκες τοῖς τρισὶ πορεύεσθαι τιμήμασι, τὸ σμικρότατον δὲ ἀζήμιον ἀφείσθω. τρεῖς δ᾽ ἔστωσαν οἱ λαχόντες τῶν προχειροτονηθέντων μὲν, εἴκοσι· λαχόντων δὲ ἐκ τῶν εἴκοσι, τρεῖς, οὓς ἂν καὶ ψῆφος ἡ τῶν δοκιμαζόντων δοκιμάσῃ. ἐὰν δέ τις ἀ-
D ποδοκιμασθῇ καθ᾽ ἡντιναοῦν ἀρχῆς λῆξιν καὶ κρίσιν, ἄλλους ἀνθαιρεῖσθαι κατὰ ταὐτὰ, καὶ τὴν δοκιμασίαν ὡσαύτως αὐτῶν πέρι ποιεῖσθαι. Λοιπὸς δὲ ἄρχων περὶ τὰ προειρημένα ἡμῖν ὁ τῆς παιδείας ἐπιμελητὴς πάσης θηλειῶν τε καὶ ἀρρένων. εἷς μὲν δὴ καὶ ὁ τούτων ἄρξων ἔστω κατὰ νόμους· ἐτῶν μὲν γεγονὼς μὴ ἔλαττον ἢ πεντήκοντα· παίδων δὲ γνησίων πατὴρ, μάλιστα μὲν υἱέων καὶ θυγατέρων· εἰ δὲ μὴ, θάτερα. διανοηθήτω δὲ
E αὐτός τε ὁ προκριθεὶς καὶ ὁ προκρίνων ὡς οὖσαν ταύτην τὴν ἀρχὴν τῶν ἐν τῇ πόλει ἀκροτάτων ἀρχῶν πολὺ μεγίστην. παντὸς γὰρ δὴ φυτοῦ ἡ πρώτη βλάστη καλῶς ὁρμηθεῖσα πρὸς ἀρετὴν τῆς αὑτοῦ φύσεως, κυριωτάτη τέλος ἐπιθεῖναι τὸ πρόσφορον, τῶν τε ἄλλων φυτῶν καὶ τῶν ζώων ἡμέρων καὶ ἀγρίων καὶ ἀνθρώπων. ἄνθρωπος δὲ, ὡς φα-

ſit natus. vnum quoque in monodia ſufficere arbitramur, qui eadem illa ſit ætate, qui & perſonas in theatrum opportunè inducat, & de certantium virtutibus certa idoneáque ſententia conſtituat. At chori princeps & moderator hoc ferè modo eligendus eſt. Qui huiuſmodi rerum ſunt ſtudioſi, ad conuentum accedant, aut, ni acceſſerint, mulctantor. Huius autem rei arbitri atque iudices ſunto legumlatores: reliquis magiſtratibus nulla de his rebus iudicādi incumbat neceſſitas. Eius autem qui huic rei præficitur deſignatio, ex peritis facienda. in ipſa autem illius deſignationis approbatione, recuſandi aut comprobandi hæc eſto cautio: Vti is qui eligitur, vel peritus vel imperitus ſignificetur. cui verò ex illis deſignatis numero decem ſors obuenerit, ita comprobatus in annū choris præſit ex lege. Eodē modo in monodia & tibicinio deſignatio fiat, electio & comprobatio: qui verò eorum iudicio penes quos eſt iudicandi poteſtas, optimus iudicatus fuerit, in annum præſit. Deinceps verò ii quoque eligendi qui in equeſtribus & gymnicis certaminibus quæ hominum fiunt miniſterio, præmiorum rationem ſunt moderaturi, ex ſecundo & tertio cenſu. Ita verò conſtituatur electio, vt comitia ingredi trium cenſuum homines compellantur: minimus autem cenſus impunè abeſſe poſſit. & de viginti, qui præ cæteris ſuffragio deſignati fuerint, tres ante alios ſorte electi, principes declarentur, quos approbantium ſuffragium confirmauerit. In cuiuſcunque autem magiſtratus ſorte atque iudicio, ſiquis repulſus eligentium iudicio fuerit, alius nouis ſuffragiis in eius locum ſufficiatur, & eodem modo confirmetur. Reſtat verò is qui in hoc toto theatri apparatu, ſummam autoritatem obtinere debet, & vniuerſæ diſciplinæ præeſſe, vt & maſculorum & fœminarum turba ordinatè regatur. Vnum quoque hunc ſecūdum leges eſſe volumus futurum magiſtratū, non pauciores quàm quinquaginta annos natū, qui legitimos liberos habeat vtriuſque ſexus maximè: ſin minus, ſaltē alterius ſexus. Cogitare debet & is qui eligitur & ii qui eligunt, hunc magiſtratum omnium qui in ciuitate ſunt magiſtratuum eſſe longè præſtātiſſimum. In omni enim ſtirpe ſi prima ipſa germina præclarè cœperint ad naturæ ſuæ virtutem, vim habent ſummam efficaciſſimámque ad opportunū finē cōſequendū. quod in plantis fit, & in brutis animantib' tum cicuribus tum feris, & in hominibus ipſis euenire videmus. Homo enim, vt di-

ximus, cicur eſt animal. quòd ſi cum felici illa natura rectam quoque diſciplinam fuerit cōſequutus, diuiniſſimum manſuetiſſimúmque animal ſolet exiſtere: quòd ſi non ſatis rectè fuerit inſtitutus, omnium quæ in terra naſcuntur, ferociſſimum. Itaque legiſlatori non ſecundo loco neque obiter cenſeri debet puerorum inſtitutio: ſed in primis prouidere debet vt ex omniū ciuium numero is eligatur cui tātæ rei cura demandetur, ad omnia videlicet vitæ officia optimus, & qui in hanc rem omni cura & opera incumbat. Omnes igitur magiſtratus, præter Senatum & Tribunos, in Apollinis templum cōueniant: & clam Legum cuſtodibus ſuffragia ineant, eum deligentes ſinguli quem puerorum diſciplinæ optimè præfuturum arbitrētur. cui maior ſuffragiorum obtigerit numerus, ab aliis magiſtratibus qui delegerunt, exceptis videlicet legum cuſtodibus, comprobatus, quinquennium præſit. & ſexto anno alius in illius locū eodem in magiſtratu ſufficiatur. Siquis verò, magiſtratus ſui tempore pluribus quàm quadraginta diebus antequam ſuum munus peregerit, è vita deceſſerit, illi quibus id curæ eſt, ex officio ſuo & munere, alium quempiam in demortui locū conſtituunto. Sin autem orphanorū tutor obierit, cognati & agnati, ad cōſobrinos vſque & patrueles, alium intra decem dies conſtituant. alioqui ſinguli in ſingulos dies, donec tutorem pupillo præfecerint, mina mulctātor.

De ivdicibvs, quorum officium maximi eſt momenti ad rempubl. bene conſtituendam. De illis aget accuratius in ix & x, ſicuti monet. hic tamen generalē quādam omnium officiorum ad rempubl. conſtituendam pertinentium ſummam voluit repræſentare.

[a] Iam verò nulla omnino erit ciuitas, niſi legitimo & conſentaneo ordine iudicia fuerint conſtituta. Mutus autem IVDEX, qui in cauſis diſcutiendis nihil ad litigantium dicta addit, ſicuti in arbitrariis compromiſſis fieri ſolet, haudquaquam idoneus erit ad vtriuſque partis iuſta exploranda atque diiudicanda. qua de cauſa, neque ſi multi fuerint, facile ſit rectè iudicare, neque ſi pauci nullius iudicii homines & inertes. perſpicuum verò id eſſe debet quod ad controuerſiæ momenta in vtranque partem adducitur. Tempus autem, mora & frequens inquiſitio ad rem melius expendendam atque diiudicandam ſæpenumero conferunt, vt res ex ſuis circunſtántiis magis eluceſcat. idcirco opportunum eſt atque vtile vt litigaturi primùm vicinos & amicos quos noſtrarum rerum conſcios facere poſſumus adeamus, & illis omnia noſtræ controuerſiæ momenta, quantum fieri poterit, exponamus, vt illorum opera & intermedio controuerſia componatur. quòd ſi id non ſucceſſerit, tum ad maiorem poteſtatem licebit profi-

A μὲν, ἥμερον· ὅμως μὴν παιδείας μὲν ὀρθῆς τυχὸν καὶ φύσεως εὐτυχοῦς, θειότατον ἡμερώτατόν τε ζῷον γίγνεσθαι φιλεῖ· μὴ ἱκανῶς δὲ ἢ μὴ καλῶς τραφὲν, ἀγριώτατον ὁπόσα φύει γῆ. ὧν ἕνεκα οὐ δεύτερον οὐδὲ πάρεργον δεῖ τὴν παίδων τροφὴν τὸν νομοθέτην ἐᾶν γίγνεσθαι. πρῶτον δὲ ἄρξασθαι χρεὼν τὸν μέλλοντα αὐτῶν ἐπιμελεῖσθαι καλῶς, αἱρεθῆναι τὴν ἐν τῇ πόλει ὃς ἂν ἄριστος εἰς πάντα ᾖ· τοῦτον κατὰ δύναμιν ὅτι μάλιστα αὐ- B τοῖς καθιστάντα προστάτην καὶ ἐπιμελητήν. Αἱ πᾶσαι τοίνυν ἀρχαὶ, πλὴν βουλῆς καὶ πρυτάνεων, εἰς τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερὸν ἐλθοῦσαι, φερόντων ψῆφον κρύβδην τῶν νομοφυλάκων, ὅντιν' ἂν ἕκαστος ἡγῆται κάλλιστ' ἂν τῶν περὶ παιδείαν ἄρξαι γιγνομένων. ᾧ δ' ἂν πλεῖσται ψῆφοι ξυμβῶσι, δοκιμασθεὶς ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀρχόντων τῶν ἑλομένων, πλὴν νομοφυλάκων, ἀρχέτω ἔτη πέντε· ἕκτῳ δὲ κατὰ ταὐτὰ ἄλλον ἐπὶ ταύ- C την τὴν ἀρχὴν αἱρεῖσθαι. ἐὰν δέ τις δημοσίαν ἀρχὴν ἄρχων ἀποθάνῃ, πρὶν ἐξήκειν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν, πλεῖον ἢ τριάκοντα ἐπιδεομένην ἡμερῶν, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἄλλον καθιστάναι, οἷς ἦν προσηκόντως τοῦτο μέλον. καὶ ἐὰν ὀρφανῶν ἐπίτροπος τελευτήσῃ τις, οἱ προσήκοντες καὶ ἐπιδημοῦντες πρὸς πατρὸς καὶ μητρὸς, μέχρις ἀνεψιῶν παίδων, ἄλλον καθιστάντων ἐντὸς δέκα ἡμερῶν. ἢ ζημιούσθων ἕκαστος δραχμῇ, D τῆς ἡμέρας, μέχριπερ ἂν καταστήσωσι τὸν ἐπίτροπον. πᾶσα δὲ δήπου πόλις ἄπολις ἂν γίγνοιτο ἐν ᾗ δικαστήρια μὴ καθεστῶτα εἴη κατὰ τρόπον. ἄφωνος δ' αὖ δικαστὴς ἡμῖν, καὶ μὴ πλείω τῶν ἀντιδίκων ἐν ταῖς ἀνακρίσεσι φθεγγόμενος, καθάπερ ἐν ταῖς διαίταις, οὐκ ἄν ποτε ἱκανὸς γένοιτο περὶ τὴν τῶν δικαίων κρίσιν. ὧν ἕνεκα, οὔτε πολλοὺς ὄντας ῥᾴδιον εὖ δικάζειν, οὔτε ὀλίγους φαύλους. σαφὲς δὲ δή τό γε ἀμφισβητούμενον χρεὼν γίγνεσθαι E παρ' ἑκατέρων. ὁ δὲ χρόνος ἅμα καὶ τὸ βραδὺ, τό, τε πολλάκις ἀνακρίνειν, πρὸς τὸ φανερὰν γίγνεσθαι τὴν ἀμφισβήτησιν ξύμφορον. ὧν ἕνεκα, πρῶτον μὲν εἰς γείτονας ἰέναι χρὴ τοὺς ἐπικαλοῦντας ἀλλήλοις, καὶ τοὺς φίλους τε καὶ ξυνειδότας ὅτι μάλιστα τὰς ἀμφισβητουμένας πράξεις. ἐὰν δ' ἄρα μὴ

Legitur etiam καθιστάντα προστάττειν ἐπιμελητήν.

ἐν τούτοις τις ἱκανὴν κρίσιν λαμβάνῃ, πρὸς ἄλλο δικαστήριον ἴτω. τὸ δὲ τρίτον, ἂν τὰ δύο δικαστήρια μὴ δύνηται διαλλάξαι, τέλος ἐπιθέτω τῇ δίκῃ. τρόπον δή τινα καὶ τῶν δικαστηρίων αἱ καταστάσεις, τῶν ἀρχόντων εἰσὶν αἱρέσεις. πάντα μὲν γὰρ ἄρχοντα ἀναγκαῖον καὶ δικαστὴν εἶναι τινῶν· δικαστὴς δὲ, οὐκ ἄρχων, καί τινα τρόπον ἄρχων οὐ πάνυ φαῦλος γίγνεται τὴν τόθ' ἡμέραν ἥπερ ἂν κρίνων τὴν δίκην ἀποτελῇ. Θέντες δὴ καὶ τοὺς δικαστὰς ὡς ἄρχοντας, λέγωμεν τίνες ἂν εἶεν πρέποντες, καὶ τίνων ἄρα δικασταὶ, καὶ πόσοι ἐφ' ἕκαστον. κυριώτατον μὲν τοίνυν ἔστω δικαστήριον, ὅπερ ἂν αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀποφήνωσιν ἕκαστοι, κοινῇ τινας ἑλόμενοι. δύο δὲ τῶν λοιπῶν ἔστω κριτήρια· τὸ μὲν, ὅταν τίς τινα ἰδιώτην ἰδιώτης, ἐπαιτιώμενος ἀδικεῖν αὐτὸν, ἄγων εἰς τὴν δίκην, βούληται διακριθῆναι· τὸ δ', ὁπόταν τὸ δημόσιον ὑπό τινος τῶν πολιτῶν ἡγῆταί τις ἀδικεῖσθαι, καὶ βουληθῇ τῷ κοινῷ βοηθεῖν. λεκτέον δ' ὁποῖοί τ' εἰσὶ καὶ τίνες οἱ κριταί. πρῶτον δὴ δικαστήριον γιγνέσθω κοινὸν ἅπασι τοῖς τὸ τρίτον ἀμφισβητοῦσιν ἰδιώταις πρὸς ἀλλήλους, γιγνόμενον τῇδέ πῃ. πάσας δὴ τὰς ἀρχὰς, ὁπόσαι τε κατ' ἐνιαυτὸν καὶ ὁπόσαι πλείω χρόνον ἄρχουσιν, ἐπειδὰν μέλλῃ νέος ἐνιαυτὸς μετὰ θερινὰς τροπὰς τῷ ἐπιόντι μηνὶ γίγνεσθαι, ταύτης τῆς ἡμέρας τῇ πρόσθεν πάντας χρὴ τοὺς ἄρχοντας συνελθεῖν εἰς ἓν ἱερόν· καὶ τὸν θεὸν ὀμόσαντας, οἷον ἀπάρξασθαι πάσης ἀρχῆς ἕνα δικαστὴν, ὃς ἂν ἐν ἀρχῇ ἑκάστῃ ἄριστός τε εἶναι δόξῃ, καὶ ἄριστ' ἂν καὶ ὁσιώτατα τὰς δίκας τοῖς πολίταις αὐτῷ τὸν ἐπιόντα ἐνιαυτὸν φαίνηται διακρίνειν. τούτων δὲ αἱρεθέντων, γίγνεσθαι μὲν δοκιμασίαν ἐν τοῖς ἑλομένοις· ἐὰν δὲ ἀποδοκιμασθῇ τις, ἕτερον ἀνθαιρεῖσθαι κατὰ ταὐτά. τοὺς δὲ δοκιμασθέντας δικάζειν μὲν τοῖς τἆλλα δικαστήρια φυγοῦσι, τὴν δὲ ψῆφον φανερὰν φέρειν. ἐπηκόους δ' εἶναι καὶ θεατὰς τούτων τῶν δικῶν, ἐξ ἀνάγκης μὲν βουλευτὰς, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἄρχοντας τοὺς ἑλομένους αὐτούς· τῶν δὲ ἄλλων τὸν βουλόμενον. ἐὰν δέ τις ἐπαιτιᾶται τινὰ ἑκόντα ἀδίκως κρῖναι τὴν δίκην, εἰς τοὺς νομοφύλακας ἰὼν κατηγορείτω· ὁ δὲ ὄφλων τὴν τοιαύτην δίκην, ὑπεχέτω μὲν τοῦ βλάβους τῷ βλαφθέντι τὸ ἥμισυ τίνειν. ἐὰν δὲ μείζονος ἄξιος εἶναι δόξῃ ζημίας, προστιμᾶν τοὺς κρίναντας τὴν δίκην ὅ,τι χρὴ πρὸς τούτῳ παθεῖν αὐτὸν, ἢ ἀποτίνειν τῷ κοινῷ καὶ τῷ τὴν δίκην δικασαμένῳ. περὶ δὲ τῶν δημοσίων ἐγκλημάτων ἀναγκαῖον πρῶτον μὲν τῷ

A ciſci. quòd ſi nec illa ratione res plenè cōponi poterit, ad tertiū iudiciū tandem veniatur, quod ſine prouocatione liti finem imponat. Omnino iudiciorum conſtitutiones, ſunt veluti magiſtratuum electiones. omnem enim magiſtratū neceſſe eſt quorundam eſſe iudicem: non tamen omnis iudex neceſſariò eſt magiſtratus: quāquam iudex eo ipſo tempore quum iudicia exercet, magiſtratus eſt, nec is quidem humilis & obſcurus. Quaſi igitur iudices veluti magiſtratus poſuerimus, iam dicamus & quinam maximè ſint conſentanei, & qua-
B rum rerum, & quot in vnaquaque re diiudicanda ſint conſtituendi. Auguſtiſſima verò illa ſit curia, quam vt ſummam ſinguli ſibiipſis præfecerunt, de communi conſenſu electo iudice. Reliquæ duæ ſunt curiæ. vna, quando de priuato quis expoſtulat, & quaſi de maleficio cum eo experitur, & cauſam iudicio terminari vult: altera, quum ab aliquo ciue iniuriam reipublicæ illatam arbitratur, eique opem ferre inſtituit. Dicendum eſt igitur quos & quales iudices eſſe oporteat. Primum iu-
C dicium omnibus priuatis perſonis, inter quas excitatæ ſint aliquæ controuerſiæ, ita componatur: Omnes magiſtratus qui vel annuo ſpatio terminātur, vel in maius aliquod tēpus prorogātur, pridie eius diei quo poſt æſtiuū ſolſtitiū nouus incipit annus, in templū vnà cōueniunto. vbi iureiurādo interpoſito, ex ſingulis magiſtratibus veluti quaſdam Deo primitias offerentes, vnum iudicem deligant, qui optimus eſſe & optimè & ſanctiſſimè illo anno ius ciuibus redditurus videatur. Poſtquam creati
D fuerint iudices, ab iiſdem ipſis à quibus fuerint electi confirmentur atque ſanciātur. quòd ſiquis reiectus fuerit, aliquem rurſum eligi & in illius vicē ſuffici eodem planè modo neceſſe eſt. Vbi autem fuerint approbati, ius reddant iis qui illa iudicia declinarint, & apertè ſuffragium ferant, audientibus & præſentibus Senatoribus, & reliquis magiſtratibus à quibus fuerant creati. De cæteris autem interſit pro arbitrio quiſque. Quòd ſi aliquis conqueratur de iudice, quaſi iniquam ſententiam tuliſſet, accuſationem ad legiſlatores defe-
E rat: & qui damnatus fuerit, dimidiā damni partem violato pēdito: ſin multa dignus maiore videatur, ſecundū accedat iudiciū, vt quid amplius debeatur, quantum & reipublicæ & priuatæ perſonæ interſit, cognoſcatur. In publicis autem criminibus in primis eſt neceſſe rem ad populi multi-

tudinem deferre. ad omnes enim ſpectat iniuria, quum iniuria afficitur ciuitas. idcirco non ſine cauſa iniquo animo ferret populus, ſi huiuſmodi rerum cognitio ſibi eriperetur. Itaque & principium & finis huiuſce litis ad populum quidem referri debet, examen autem & diiudicatio ad tres maximos magiſtratus, de quibus litigantes conueniant. quòd ſi conuenire nequeant, res tota penes Senatus arbitriũ iudiciúmque eſto. Omnibus autẽ indifferenter priuatorum iudiciorum ius commune eſto. qui enim à iudicandi poteſtate omnino repellitur, is ciuitatis quoq; iure ſe priuari exiſtimat. His igitur de cauſis per ipſas quoque tribus neceſſe eſt iudiciorum ſubſellia cõſtitui, & ſortitò iudices dari incorruptæ fidei: qui nulla mora interpoſita libellis ſupplicibus reſpondeant, & ius reddant. denique verò forũ illud iudiciale de omnibus huiuſmodi cauſis ſtatuat: quod quidem incorruptiſſimum fideíque integerrimæ diximus eſſe oportere, quantum quidem in hominem cadere poteſt: maximè iis in rebus diiudicandis quæ nec vicinorum nec contribulium arbitriis dirimi potuerunt. Verùm de iudicialibus curiis, quas magiſtratus eſſe neque affirmare neque negare facilè ſine controuerſia quiſquam poterit, hæc quaſi exterius circumducta deſcriptio, nonnulla quidem quæ ad eam rem explicandã pertinerent notauit, nonnulla etiam ſanè prætermiſit. nam ad finem huius diſputationis de legibus à nobis inſtitutæ, accurata de iudiciis tractatio & explicatio rectiſſimè & opportuniſſimè videtur referenda. ad eum igitur locum cætera conſultò reiiciamus, & de his modò ita à nobis dictum eſto. De cæterorum verò magiſtratuum creãdorũ ratione opportunæ leges nunc abundè conſtitutæ ſunto. tota verò & accurata tractatio earũ rerum quæ ad rempubl. omnémque ciuilem gubernationem pertinent, non priùs poteſt plenè & perſpicuè exponi, quàm vniuerſæ diſputationis ambitus omnibus ſuis partibus cumulatè fuerit explicatus. id eſt, ab ipſo primordio, ſecundas & medias omnéſque ſuas partes complexus, ad finem peruenerit. quæ quidem in præſentia ad magiſtratuum vſque creationẽ progreſſa diſputatio, vt antecedentium finis eſt idoneus, ita ferendarũ deinceps legum opportunum primordium eſt: vt non amplius moram aut cunctationem patiatur.

CL. Omnino, hoſpes, vt cuncta hactenus pro animi tui ſentẽtia dixiſti, tum illud cõmodè iniecisti, quòd eorũ quæ iam dicta ſunt, cum iis quæ deinceps ſunt à te dicẽda, nexũ indicaueris. id eſt (vt tuis verbis vtar) priorũ finẽ cum ſequentiũ capite cõiunxeris: vt mihi quidẽ periucũda ſit illa commonitio.

A πλήθει μεταδιδόναι τῆς κρίσεως. οἱ γὰρ ἀδικούμενοι, πάντες εἰσὶν, ὁπόταν τις τὴν πόλιν ἀδικῇ· καὶ χαλεπῶς ἂν ἐν δίκῃ φέροιεν ἄμοιροι γιγνόμενοι τῶν τοιούτων διακρίσεων· ἀλλ' ἀρχήν τε εἶναι χρὴ τῆς τοιαύτης δίκης καὶ τελευτὴν εἰς τὸν δῆμον ἀποδιδομένην· τὴν δὲ βάσανον ἐν ταῖς μεγίσταις ἀρχαῖς τρισὶν, ἃς ἂν ὅ, τε φεύγων καὶ ὁ διώκων ξυνομολογῆτον. ἐὰν δὲ μὴ δύνασθον κοινωνῆσαι τῆς ὁμολογίας αὐτοὶ, τὴν βουλὴν ἐπικρίνειν αὐτῶν τὴν αἵρεσιν ἑκατέρου.

B δεῖ δὲ δὴ καὶ τῶν ἰδίων δικῶν κοινωνεῖν κατὰ δύναμιν ἅπαντας. ὁ γὰρ ἀκοινώνητος ὢν ἐξουσίας τοῦ συνδικάζειν, ἡγεῖται τοπαράπαν τῆς πόλεως οὐ μέτοχος εἶναι. διὰ ταῦτ' οὖν δὴ καὶ κατὰ φυλὰς ἀναγκαῖον δικαστήριά τε γίγνεσθαι, καὶ κλήρῳ δικαστὰς ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἀδιαφθόρους ταῖς δεήσεσι δικάζειν· τὸ δὲ τέλος κρίνειν πάντων τῶν τοιούτων ἐκεῖνο τὸ δικαστήριον ὅ φαμεν εἴς γε ἀνθρωπίνην δύναμιν ὡς οἷόν τε ἀδιαφθορώτατα παρε-

C σκευάσθαι τοῖς μὴ δυναμένοις μήτε ἐν τοῖς γείτοσι μήτε ἐν τοῖς φυλετικοῖς δικαστηρίοις ἀπαλλάττεσθαι. νῦν δὴ περὶ μὲν δικαστήρια ἡμῖν, ἃ δή φαμεν, οὔθ' ὡς ἀρχὰς οὔθ' ὡς μὴ ῥᾴδιον εἰπόντα, ἀναμφισβητήτως εἰρηκέναι. περὶ μὲν ταῦτα οἷον περιγραφή τις ἔξωθεν περιγεγραμμένη τὰ μὲν εἴρηκε, τὰ δ' ἀπολείπει σχεδόν. πρὸς γὰρ τέλει νομοθεσίας ἡ "δικῶν ἀκριβὴς νόμων θέσις ἅμα καὶ διαίρεσις ὀρθότατα γίγνοιτ' ἂν μακρῷ. ταύταις μὲν οὖν "εἰρήσθω πρὸς τῷ τέλει περιμένειν ἡ-

D μᾶς. αἱ δὲ περὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς καταστάσεις σχεδὸν τὴν πλείστην εἰλήφασι νομοθεσίαν. τὸ δὲ ὅλον καὶ ἀκριβὲς περὶ ἑνός τε καὶ πάντων τῶν κατὰ πόλιν καὶ πολιτικὴν πᾶσαν διοικήσεων, οὐκ ἔστι γενέσθαι σαφὲς, πρὶν ἂν ἡ διέξοδος ἀπ' ἀρχῆς τά τε δεύτερα καὶ τὰ μέσα καὶ πάντα μέρη τὰ ἑαυτῆς ἀπολαβοῦσα, πρὸς τὸ τέλος ἀφίκηται. νῦν μὴν ἐν τῷ παρόντι μέχρι τῆς τῶν ἀρχόντων αἱ-

E ρέσεως γενομένης, τελευτὴ μὲν τῶν ἔμπροσθεν αὕτη γίγνοιτ' ἂν ἱκανή· νόμων δὲ θέσεως ἀρχὴ καὶ ἀναβολῶν ἅμα καὶ ὄκνων οὐδὲν ἔτι δεομένη. ΚΛΕΙΝ. Πάντως μοι κατὰ νοῦν, ὦ ξένε, τὰ ἔμπροσθεν εἰρηκὼς, τὴν ἀρχὴν τελευτῇ προσάψας περὶ τῶν τε εἰρημένων καὶ τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι, ταῦτα ἔτι μᾶλλον ἐκείνων εἴρηκας φιλίως.

Scribo δικαν- κῶν.

In Ald. εἰρώσθω malè pro εἰρη- σθω. ut in Germ edit. ſed in ha fuerat iisdem m ἐλμένει mutand in περιμένειν. h ſenſu, Hæ itaq iubeantur nos a finem expectar. atque hanc lect (quæ apuſſ. eſt agnoſcere videt & Fic. Affert tamen & iſta, ταύτης μὲν οὖν ἡ θέσις πρὸς τ τέλει περιμένει ἡμᾶς.

A ΑΘΗ. Καλῶς τοίνυν ἂν ἡμῖν ἡ πρεσβυτῶν ἔμφρων παιδιὰ μέχρι δεῦρ' εἴη τανῦν διαπεπαισμένη. ΚΛ. Καλὴν τὴν σπουδὴν ἔοικας δηλοῦν τῶν ἀνδρῶν. ΑΘΗΝ. Εἰκός γε. τόδε δ' ἐννοήσωμεν, εἴ σοι δοκεῖ, καθάπερ ἐμοί. ΚΛ. Τὸ ποῖον δή; καὶ περὶ τίνων; ΑΘΗ. Οἶσθ' ὅτι καθάπερ ζωγράφων οὐδὲν πέρας ἔχειν ἡ πραγματεία δοκεῖ περὶ ἑκάστων τῶν ζώων, ἀλλ' ἢ τοῦ χραίνειν ἢ ἀποχραίνειν, ἢ ὅτι δή ποτε καλοῦσι τὸ τοιοῦτον οἱ ζωγράφων παῖδες, B οὐκ ἄν ποτε δοκῆ παύσασθαι κοσμοῦσα, ὥστε ἐπίδοσιν μηκέτ' ἔχειν εἰς τὸ καλλίω τε καὶ φανερώτερα γίγνεσθαι τὰ γεγραμμένα. ΚΛ. Σχεδὸν ἐννοῶ, ἀκούων καὶ αὐτὸς ταῦτα, ἃ λέγεις. ἐπεὶ ἐντριβής γε οὐδαμῶς γέγονα τῇ τοιαύτῃ τέχνῃ. ΑΘΗ. Καὶ οὐδέν γε ἐβλάβης. χρησώμεθά γε μὴν τῷ νῦν παρατυχόντι περὶ αὐτῆς ἡμῖν λόγῳ τὸ τοιόνδε· ὡς, εἴ ποτέ τις ἐπινοήσειε γράψαι τε ὡς κάλλιστον ζῷον, καὶ τοῦτ' αὖ μηδέποτε ἐπὶ τὸ C φαυλότερον ἀλλ' ἐπὶ τὸ βέλτιον ἴσχειν τοῦ ἐπιόντος ἀεὶ χρόνου, ξυννοεῖς ὅτι θνητὸς ὤν, εἰ μή τινα καταλείψει διάδοχον τοῦ ἐπανορθοῦν τε, ἐάν τι σφάλληται τὸ ζῷον ὑπὸ χρόνων, καὶ τὸ παραλειφθὲν ὑπὸ τῆς ἀσθενείας τῆς ἑαυτοῦ πρὸς τὴν τέχνην, οἷός τε εἰς τὸ πρόσθεν ἔσται φαιδρύνων ποιεῖν ἐπιδιδόναι, σμικρόν τινα χρόνον αὐτῷ πόνος παραμενεῖ πάμπολυς; ΚΛΕΙΝ. Ἀληθῆ. ΑΘ. Τί οὖν; ἆρ' οὐ τοιοῦτον δοκεῖ σοι τὸ τοῦ νομοθέτου D βούλημα εἶναι; πρῶτον μὲν γράψαι τοὺς νόμους πρὸς τὴν ἀκρίβειαν κατὰ δύναμιν ἱκανῶς· ἔπειτα προϊόντος τοῦ χρόνου, καὶ τῶν δοξάντων ἔργῳ πειρώμενον, ἆρ' οἴει τινὰ οὕτως ἄφρονα γεγονέναι νομοθέτην, ὥστ' ἀγνοεῖν ὅτι πάμπολλα ἀνάγκη παραλείπεσθαι τοιαῦτα, ἃ δεῖ τινα ξυνεπόμενον ἐπανορθοῦν, ἵνα μηδαμῇ χείρων, βελτίων δὲ ἡ πολιτεία καὶ ὁ κόσμος ἀεὶ γίγνηται περὶ τὴν ᾠκισμένην αὐτῷ πόλιν; ΚΛ. Εἰκός. πῶς E γὰρ οὐ βούλεσθαι πάντα ὁντινοῦν τὸ τοιοῦτον; ΑΘΗ. Οὐκοῦν εἴ τις τινὰ μηχανὴν ἔχοι πρὸς τοῦτο ἔργῳ καὶ λόγοις, τίνα τρόπον διδάξειεν ἂν ἕτερον εἴτε μείζονα εἴτε ἐλάττω περὶ τοῦτ' ἔχειν ἔννοιαν ὅπως χρὴ φυλάττειν καὶ ἐπανορθοῦν νόμους, οὐκ ἄν ποτε λέγων ἀπείποι τὸ τοιοῦτον πρὶν ἐπὶ τέλος ἐλ-

ſibendum potius δοκεῖ, quum iungatur non cum illo δοκῇ ſed cum παύσασθαι. Eiusdem autem & alibi em eodem in no error.

Non ibet infin. βούλεσθαι unde pend. nihil enim ſe uidetur quod ſubaudiri commodè poſsit. ... lego, Εἰκός (πῶς γὰρ οὔ;) βούλεσθαι &c.

A ATH. Bellè igitur ad hunc vſque locum prudenti ludo indulſerimus, vt hoc ætati noſtræ ſenili condonemus. CL. Præclarũ ſanè virorum ſtudium ſignificare videris. ATH. Conſentaneum eſt. verùm animaduertamus an tibi idem quod mihi videatur. CL. Quidnã & quibus de rebus? ATH. An ignoras idem hac in re quod in pictorum arte contingere? illi enim nullum in pingendis animalibus finem habere videtur: ſed ſubinde colores inducunt vel ſubducũt, ſiue alio quouis vocabulo pictores B id ſoleant ſignificare, nunquam deſinit pictura ornamentum quoddam adhibere, neq; ſolet manũ de tabula tollere. nouæ enim continuò rationes in mentem pictoris veniunt, quæ ad abſolutiorem cumulatiorémque operis pulchritudinem & perſpicuitatem pertinere poſſunt. CL. Planè rem hoc exemplo intelligo. in illa enim arte non ſum vnquam verſatus. ATH. Nihil inde cepiſti incommodi. verùm illo exemplo fortuitu nobis oblato ad hanc rationem intelligendam ſanè vtamur. Siquis pulcherrimum animal pingere inſtitueret, quod in poſterum tempus nunquam C deterius, ſed ſemper præſtantius efficeretur, intelligíſne, quum vir ille mortalis ſit, niſi aliquem artis ſucceſſorem relinqueret, qui ſiquid vel tẽporis iniuria deletũ fuerit inſtaurare, vel ſiquid nõ ſatis explorata artis cognitione ab ipſo ſit pretermiſſum adiicere poſſit, atque ita in dies animal illud magis ac magis illuſtrando, huiuſmodi incrementa in ipſum inducat: futurum vt ingens illud opus exiguo tempore ſit duraturum? CL. Vera narras. ATH. Quid D igitur? nónne huiuſmodi tibi eſſe videbitur conſilium legiſlatoris? Principio, vt quanta fieri poterit accuratione, leges cumulatè perſcribat. deinde, prout tempus proceſſerit: &, dum ſua decreta ad experientiæ examen adhibet, & in illis explorandis diligenter elaborat: quenquámne legiſlatorem adeo amentem eſſe arbitraris, vt neſciat à ſe multa huiuſmodi prætermitti, quæ ſucceſſoris cura & lima ſit emendatura, vt in dies magis ac magis à ſe delineata publicæ adminiſtrationis ratio, melior ac commodior euadat? ac proinde tantum ornamenti & dignitatis acce- E dat conſtitutæ à ſe ciuitati? CL. Conſentaneum ſanè eſt. quî enim id quilibet noluerit? ATH. Quocirca quantis poterit rationibus & viribus operam dabit, & rem & verba adhibebit, vt quocunque poterit modo alium quempiam ſiue maiorem ſiue minorem doceat, quò in hanc rem omni cogitatione incumbat vt de cuſtodiendis & emendandis legibus ineat rationem: neque vllum laboris aut induſtriæ faciat finem, priuſquam ad finem idipſum per-

a Explicato eo ordine qui in magiſtratuum creatione debet adhiberi, tradit porro LEGES quibus magiſtratuum officia circumſcribant. Opportunum ſubiicit προοίμιον, Se quidem ſummã rei propoſitæ voluiſſe repræſentare: non ita tamē quin & multa præter miſerit, & multa etiã ex iis quæ tradiderit, vſu ipſo & experientia ſint emendanda. Naturalia enim iura quæ apud omnes gentes peræquè obſeruãtur, diuina quadam prouidentia conſtituta, ſemper firma & immutabilia permanent. Ea verò quæ ipſa ſibi quæque ciuitas conſtituit, ſæpe mutari ſolent. Quæ tamen in legibus mutandis ratio ſit tenenda, ſolicite docet. De illis autē legibus copioſius poſtea acturus, quædam repetit, De fine principe & primario πολιτείας: de boni ciuis affectione & ſtudio: quomodo nimirum erga patriã debeat eſſe animatus. Religionem autem, legum omniũ primordium eſſe, & quomodo in vrbe ſit conſtituenda, docet. Sed hac de re accuratius aget in VIII.

duxerit. CL. Quidni? ATH. Nónne & mihi & vobis in præſentia illud faciendū eſt? CL. Ecquídnam ais? ATH. [a] Quandoquidem leges ferre inſtituimus, & legum cuſtodes iam ſunt à nobis creati atque editi, nos autem in ipſo vitæ quaſi occaſu verſamur, illi verò, ſi nobiſcum conferantur, adhuc ſunt iuuenes: nónne decet nos & leges ferre, & eadē quoque opera elaborare vt ipſi & legumlatores & legum cuſtodes, quantum quidem fieri poteſt, exiſtãt? CL. Quídni? dummodo id quidem ſit poſitum in noſtra poteſtate. ATH. Atqui illud alacri animo conandum eſt. CL. Nihil prohibet. ATH. Sic ergo illos alloquamur: Nos quidem, chariſſimi legumlatores, permulta de iis ſingulis quibus leges ferre inſtituimus, prætermittemus (ita enim neceſſe eſt) dabimus tamen operam vt quantum fieri poterit pauciſſima relinquamus: vniuerſam quidem rem, quantum viribus anniti poterimus, veluti deſcriptione quadam minimè intactam relinquemus, ſed rerũ veluti fontes indicabimus, vt quid explēdum ſit, ipſi intelligatis. Ecquis verò finis vobis ſit proponēdus, ad quem collimetis, ita habetote. Megillus enim & ego & Clinias de hac re ſæpenumero colloquuti ſumus, & hæc ita commodè dici conſenſimus. optamus autem vt & in eadem ſitis nobiſcum ſententia, & noſtræ etiam doctrinæ auſpicia veluti diſcipuli ſequamini: ad ea ipſa reſpicientes ad quæ legumlatorem & legum cuſtodem reſpicere debere diximus. Huius autem conſenſionis vnũ eſt caput, Ecqua ratione vir bonus efficiatur, qui conuenientem homini virtutem animi habeat ſtudio aliquo cōparatam, aut vſu aut quouis alio acquirendi modo, aut cupiditate, opinione, aliquóve inſtituti vel diſciplinæ genere: ſiue maſculus ſit, ſiue fœmina, ſiue iuuenis, ſiue ſenex: vt hoc ſtudiũ de quo loquimur, eōdem referatur, & ita cōſentienter per vniuerſam vitam planè cōſtituatur à ſingulis qui in eo, rebus cæteris omnibus prætermiſſis, omni cura & labore verſentur. Pro patria verò ſi mortis diſcrimē adeundum ſit, alacri animo ille adeat, mori omnino paratus, priuſquam aut euerſam rempublicam videat, aut ſeruitutis iugo ſubditam, peiorum imperio gubernari: aut fuga patrium ſolum cogatur vertere, vt exul in peregrinis regionibus oberret. Omnino extrema quælibet ſunt ſubeunda potius quàm vt ciuitas in eas anguſtias incidat, vt ſtatum ſuum commutet: quæ ſanè mutatio homines deteriores facere ſolet. In hæc nos hactenus conſenſimus: vos verò ad hæc vtraque modò reſpicientes, ea quaſi regula de omnibus legibus ſtatuitote, quas vel commendetis vel vituperetis:

A θεῖν. ΚΛΕΙΝ. Πῶς γὰρ ἄν; ΑΘ. Οὐκοῦν ἐν τῷ νῦν παρόντι ποιητέον ἐμοὶ καὶ σφῷν τοῦτο; ΚΛΕΙΝ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις; ΑΘ. Ἐπειδὴ νομοθετεῖν μὲν μέλλομεν, ᾕρηνται δὲ ἡμῖν νομοφύλακες, ἡμεῖς δ' ἐν δυσμαῖς τοῦ βίου, οἱ δ' ὡς πρὸς ἡμᾶς νέοι, ἅμα μὲν, ὥς φαμεν, δεῖ νομοθετεῖν ἡμᾶς, ἅμα δὲ πειρᾶσθαι ποιεῖν καὶ τούτους αὐτοὺς, νομοθέτας τε καὶ νομοφύλακας εἰς τὸ δυνατόν. ΚΛΕΙΝ. Τί μήν; εἴπερ οἷοί τέ γ' ἐσμὲν ἱκανῶς. ΑΘΗΝ. Ἀλλ' οὖν πειρατέα γε
B καὶ προθυμητέα. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Λέγωμεν δὴ πρὸς αὐτοὺς, Ὦ φίλοι σωτῆρες νόμων, ἡμεῖς περὶ ἑκάστων ὧν τίθεμεν τοὺς νόμους πάμπολλα παραλείψομεν. ΚΛΕΙ. Ἀνάγκη γάρ. ΑΘΗΝ. Οὐ μὴν ἀλλ' ὅσα γε μὴ σμικρὰ, καὶ τὸ ὅλον, εἰς δύναμιν οὐκ ἀνήσομεν ἀπεριήγητον καθάπερ τινὶ περιγραφῇ. τοῦτο δὲ δεήσει συμπληροῦν ὑμᾶς τὸ περιηγηθέν. ὅποι δὲ βλέποντες δράσετε
C τὸ τοιοῦτον, ἀκούειν χρή. Μέγιλλος μὲν γὰρ, καὶ ἐγὼ, καὶ Κλεινίας, εἰρήκαμέν τε αὐτὰ ἀλλήλοις οὐκ ὀλιγάκις, ὁμολογοῦμέν τε λέγεσθαι καλῶς. ὑμᾶς δὲ ἡμῖν βουλόμεθα συγγνώμονάς τε ἅμα καὶ μαθητὰς γίγνεσθαι· βλέποντας πρὸς ταῦτα εἰς ἅπερ ἡμεῖς συνεχωρήσαμεν ἀλλήλοις τὸν νομοφύλακά τε καὶ νομοθέτην δεῖν βλέπειν. ἦν δὲ ἡ συγχώρησις ἓν ἔχουσα κεφάλαιον, ὅπως ποτὲ ἀνὴρ ἀγαθὸς γίγνοιτ' ἂν τὴν ἀνθρώπῳ
D προσήκουσαν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς ἔχων, ἔκ τινος ἐπιτηδεύματος, ἤ τινος ἤθους, ἢ ποιᾶς κτήσεως, ἢ ἐπιθυμίας, ἢ δόξης, ἢ μαθημάτων ποτὲ τινῶν· εἴτε ἄρρην τις τῶν συνοικούντων οὖσα ἡ φύσις, εἴτε θήλεια, νέων ἢ γερόντων, ὅπως εἰς ταὐτὸν τοῦτο ὃ λέγομεν τεταγμένη σπουδὴ πᾶσα ἔσται διὰ παντὸς τοῦ βίου· τῶν δ' ἄλλων ὁπόσα ἐμπόδια τούτοις, μηδὲν προτιμῶν φανεῖται μηδ' ὁστισοῦν· τελευτῶν δὲ, καὶ πόλεως ἐὰν
E ἀνάστατον ἀνάγκη φαίνηται γίγνεσθαι, πρὶν ἐθέλειν δούλειον ὑπομείνασα ζυγὸν ἄρχεσθαι ὑπὸ χειρόνων, ἢ λείπειν φυγῇ τὴν πόλιν· ὡς πάντα τὰ τοιαῦτ' ἄρ' ἐσθ' ὑπομενετέον πάσχοντας, πρὶν ἀλλάξασθαι πολιτείαν, ἣ χείρους ἀνθρώπους πέφυκε ποιεῖν. ταῦτα ἡμεῖς τε ἔμπροσθεν ξυνωμολογησάμεθα, καὶ νῦν ὑμεῖς ἡμῶν εἰς ταῦτα ἑκάτερα βλέποντες ἐπαινεῖτε καὶ ψέγετε τοὺς νόμους.

Hæc uerba ... κη γὰρ ab ... perſona dici ... luit & Fic. ... & proximè ... cedentia ac ... quentia.

Scribēdum le... tur τεταγμένη Sic autē ſuprà: ... 763, τεταγμένων, ubi l... eiã τεταγ... quam lect., ue... dam puto.

ψέγετε μὲν ὅσοι μὴ ταῦτα δυνατοὶ, τοὺς δὲ δυνατοὺς ἀσπάζεσθέ τε, καὶ φιλοφρόνως δεχόμενοι, ζῆτε ἐν αὐτοῖς. τὰ δ' ἄλλα ἐπιτηδεύματα καὶ πρὸς ἄλλα τείνοντα τῶν ἀγαθῶν λεγομένων χαίρειν χρὴ προσαγορεύειν. ἀρχὴ δὲ ἔστω τῶν μετὰ ταῦτα ἡμῖν νόμων ἥδε τις, ἀφ' ἱερῶν ἠργμένη. ἀριθμὸν γὰρ δὴ δεῖ πρότερον ἀναλαβεῖν ἡμᾶς τὸν τῶν πεντακισχιλίων καὶ τετταράκοντα ὅσας εἶχέ τε καὶ ἔχει τομὰς προσφόρους, ὅ, τε ὅλος ἅμα καὶ ὁ κατὰ φυλάς. ὃ δὴ τοῦ παντὸς ἔθεμεν δωδεκατημόριον, ἓν καὶ εἴκοσιν εἰκοσάκις ὀρθότατα "φῦν. ἔχει δὲ διανομὰς δώδεκα μὲν ὁ πᾶς ἀριθμὸς ἡμῖν, δώδεκα δὲ καὶ ὁ τῆς φυλῆς. ἑκάστην δὴ τὴν μοῖραν διανοεῖσθαι χρεὼν ὡς οὖσαν ἱερὸν θεοῦ δῶρον, ἑπομένην τοῖς μησὶ καὶ τῇ τοῦ παντὸς περιόδῳ. διὸ καὶ πᾶσαν πόλιν ἄγει μὲν τὸ ξύμφυτον, ἱεροῦν αὐτάς· ἄλλοι δὲ ἄλλων ἴσως ὀρθότερον ἐνείμαντό τε, καὶ εὐτυχέστερον ἐθειώσαντο τὴν διανομήν. ἡμεῖς δὲ οὖν νῦν φαμὲν ὀρθότατα προῃρῆσθαι τὸν τῶν πεντακισχιλίων καὶ τετταράκοντα ἀριθμόν· ὃς πάσας τὰς διανομὰς ἔχει, μέχρι τῶν δώδεκα, ἀπὸ μιᾶς ἀρξάμενος, πλὴν ἑνδεκάδος. αὕτη δ' ἔχει σμικρότατον ἴαμα· ἐπὶ θάτερα γὰρ ὑγιὴς γίγνεται, δυοῖν ἑστίαιν ἀπονεμηθείσαιν. ὡς δ' ἐστὶ ταῦτα ἀληθῶς ὄντα, κατὰ σχολὴν οὐκ ἂν πολὺς ἐπιδείξειε μῦθος. πιστεύσαντες δὴ τανῦν τῇ παρούσῃ φήμῃ καὶ λόγῳ, νειμώμεθά τε ταύτην, καὶ ἑκάστῃ μοίρᾳ θεὸν ἢ θεῶν παῖδα "ἐπιφημήσαντες, βωμούς τε καὶ τὰ τούτοις προσήκοντα ἀποδόντες, θυσιῶν πέρι ξυνόδους ἐπ' αὐτοῖς ποιώμεθα δύο τοῦ μηνός· δώδεκα μὲν, τῇ τῆς φυλῆς διανομῇ, δώδεκα δὲ αὐτῷ τῷ τῆς πόλεως διαμερισμῷ. θεῶν μὲν δὴ πρῶτον χάριτος ἕνεκα καὶ τῶν περὶ θεούς· δεύτερον δὲ, ἡμῶν αὐτῶν οἰκειότητός τε πέρι καὶ γνωρίσεως ἀλλήλων, ὡς φαῖμεν ἂν, καὶ ὁμιλίας ἕνεκα πάσης. πρὸς γὰρ δὴ τὴν τῶν γάμων κοινωνίαν καὶ σύμμιξιν ἀναγκαίως ἔχει τὴν ἄγνοιαν ἐξαιρεῖν, παρ' ὧν τέ τις ἄγεται, καὶ ἃ καὶ οἷς ἐκδίδωσι· περὶ παντὸς ποιούμενον ὅτι μάλιστα τὸ μὴ σφάλλεσθαι μηδαμῶς ἐν τοῖς τοιούτοις κατὰ τὸ δυνατόν. τῆς οὖν τοιαύτης σπουδῆς ἕνεκα χρὴ καὶ τὰς παιδιὰς ποιεῖσθαι, χορεύοντάς τε καὶ χορευούσας κόρους καὶ κόρας,

Litur etiam φῦναι: ſed retineri p ſt illud participium, mutato tantùm accentu: ut ſcribatur φύν.

Sc endum puto ἐπιφημίσαντες, à ἐπιφημίζω.

A illas quidem quæ hæc aſſequi nõ poſſunt, repudiantes: at eas quæ poſſunt, amplectentes & grato animo ſuſcipientes, vt ex illarum formula vitam veſtram inſtituatis. cætera verò ſtudia quæ alium finem habent propoſitum, & ad illa quæ vulgato ſermone bona appellantur, referuntur, lõgùm faceſſere iubeatis. Cæterùm, legum quas deinceps cogitamus deſcribere, primordium à RELIGIONE nobis ducitor. Illud autem repetendum eſt, Numerũ quinque millium & quadraginta, commodas diſtributiones habere: cùm totum ipſum numerum, tum eum qui per ipſas

B tribus porrigitur, quem totius partẽ duodecimam poſuimus, vnam & viginti vigeſies rectiſſimè natam. Atque vt totus numerus duodecim conſtat partibus, ita tribus ipſa in duodecim partes diſtribuitur. Singulas igitur partes, ſacrum eſſe Dei munus exiſtimare debemus, quum & menſium curriculum, & ipſius Vniuerſi quendam circuitum ſequantur. Itaque ea pars quæ natura inſita eſt atque ingenita cum ipſis ciuitatibus, eas ducit, & ipſas quaſi ſacrat & inaugurat. Alii recti⁹ fortaſſe quàm

C alii partiti ſunt, & diis partitiones illas ſuas felicius dedicarunt: nos autem nunc arbitramur nos quinque millium & quadraginta numerũ rectiſſimè elegiſſe: qui quidem numerus omnes ad duodenam vſque ab vna diſtributiones complectitur, excepta vndecima: cui tamen facillimè remedium adhibetur. inſtauratur enim, ſi duæ ad alteram domus partem acceſſerint. Hæc autem vera eſſe, ſi nobis otium ſuppeteret, non admodum prolixa oratione demonſtrari poſſet. Huic verò ſermoni &

D quaſi diuino cuidam reſponſo fidem adhibentes, hanc diſtribuamus, & vnicuique parti deo vel deorum filio quodam inuocato, aris & ritibus ſimilibus tributis, ſolennes duos cœtus ſacrificandi cauſa ſingulis menſibus peragamus: vt duodenæ ſingularum tribuum, duodenæ item ciuitatis diſtributioni accommodetur. Hi primùm omnium agendis diis gratiis, cæteriſque diuinis ritibus celebrãdis peraguntor: deinde ad mutuam amicitiam familiaritatémq; continendam, & nouas quoque amicitias ineundas, humanæ denique

E ſocietatis continendæ cauſa. quæ res mirificè conducit ad matrimoniorum communitatem & coniũctionem copulandã, vt exploratis ex ea familiaritate moribus alii alios norint, quum nimirum neceſſariò tollenda ſit ignoratio, qua ſublata minimus pateat impoſturis locus, ſed quiſq; cui locat, vel quam & à quibus ducit vxorem, probè intelligat. Ad hanc notitiã procurãdã, iuuat choreas iuuenũ & puellarũ fieri:

iuuat vt nudi nudas & viciſſim, quantum quidem honeſti pudoris ratio patitur, & aſpiciant & aſpiciantur. Quibus tamen decenter regendis accuratè inuigilent chori præfecti, & cum legumlatoribus ipſi etiam ſummi magiſtratus: vt ea ipſi quæ à nobis ſunt prætermiſſa pro locorum & perſonarum circumſtantiis ſuppleant. neceſſe enim eſt (ſicuti diximus) in his præſertim quæ & multa ſunt & exigua, aliquid præteriri à legiſlatore: quæ poſteri ipſo vſu commoniti, quotannis conſtituent & emendabunt, & vt neceſſitas poſtulauerit commutabunt: donec huiuſmodi inſtitutis ac legibus opportunus quidam & abſolutus finis impoſitus fuiſſe videatur. Ad hoc autem agendum, iuſtum & idoneum tempus erit decennium: ad has quidem ſacrorum, chorearum, & rerum id genus opportunitates. At hæc per vſum emendatio, ſuperſtite legumlatore, communiter cum illo fiat: ſi deceſſerit, ſinguli magiſtratus ad legum cuſtodes referant de iis rebus quas in ſuis muneribus deſiderari vſu perceperint: vt ea ipſi emendent, donec certum commodúmque finem leges conſequutæ videantur. Tunc demum ratas has leges habento, quũ nimirum ſatis rectè videbuntur conſtitutæ, iiſque cum aliis legibus, quæ iam olim perlatæ ſunt, & quarum ſancta eſt autoritas, vtantur. In his tum nihil ſponte mouebunt. ſiqua autem neceſſitas aliquando vrgere videbitur, hac de re vnà deliberent magiſtratus, qui in hunc finem habeant populi comitia, & conſulant deorum oracula, ſi quidem vniuerſus populus de commutandis legibus conſenſerit. &, ſi annuerit deus, ita leges mutantor: alioqui, nequaquam. vt quidem ſi vel vnus his mutationibus intercedat, ex legis autoritate obtineat. [a] Quocunque igitur & tempore & loco quilibet quinque & viginti annos natus, cuius nondum eſt circumſpecta neque planè explorata autoritas, inueniſſe ſe credit rationem quandam quæ animo ſuo quadret ad communionem prolémque ſuſcipiendam, intra quintum & trigeſimũ annum vxorem ducat. quomodo autem decorum illud atque cõſentaneum quærendum ſit, in primis audiat. oportet enim (vt ait Clinias) ante leges proprium ſingulis & conſentaneum exordium ſubſternere. CL. Commodùm, hoſpes, id in memoriam reuocaſti, opportunúmque ſanè tempus huic ſermoni quæſiſti. ATH. Rectè ais, mi fili: atque adeo dicamus ei qui è bonis parentibus ortus ſit,

[a] DE MATRIMONIO, quod eſt fundamentum ſocietatis humanæ. quædã verò ſuo more προοίμια præmittit: Quæ ſit matrimonii vtilitas ad propagationem generis humani: quæ vxor ducẽda, qui finis in matrimonio proponendus. tũ agit DE IVRE DOTIVM: & quales hæ eſſe debeant, exponit. Ebrietatem verò maximè à coniugali coniunctione abeſſe mandat, qua videlicet liberorum & corporibus & animis lues inſeminetur. &c.

A καὶ ἅμα δὴ θεωροῦντάς τε καὶ θεωρουμένους μετὰ λόγου τε καὶ ἡλικίας τινὸς ἐχούσης εἰκυίας προφάσεις, γυμνοὺς καὶ γυμνὰς, μέχριπερ αἰδοῦς σώφρονος ἑκάστων. τούτων δ' ἐπιμελητὰς πάντων καὶ κοσμητὰς, τοὺς τῶν χορῶν ἄρχοντας γίγνεσθαι, καὶ νομοθέτας μετὰ τῶν νομοφυλάκων, ὅσον ἂν ἡμεῖς ἐκλείπωμεν τάττοντας. ἀναγκαῖον δὲ (ὅπερ εἴπομεν) περὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ὅσα σμικρὰ καὶ πολλὰ νομοθέτην μὲν ἐκλείπειν, τοὺς δ' ἐμπείρους B ἀεὶ κατ' ἐνιαυτὸν γιγνομένους αὐτῶν, ἀπὸ τῆς χρείας μανθάνοντας τάττεσθαι· καὶ ἐπανορθουμένους, κινεῖν κατ' ἐνιαυτὸν, ἕως ἂν ὅρος ἱκανὸς δόξῃ τῶν τοιούτων νομίμων καὶ ἐπιτηδευμάτων γεγονέναι. χρόνος μὲν οὖν μέτριος ἅμα καὶ ἱκανὸς γίγνοιτ' ἂν τῆς ἐμπειρίας δεκαέτηρος, θυσιῶν τε καὶ χορειῶν, ἐπὶ πάντα καὶ ἕκαστα ταχθείς. ζῶντος μὲν τοῦ τάξαντος νομοθέτου, κοινῇ· τέλος δὲ σχόντος, αὐτὰς ἑκάστας τὰς ἀρχὰς, C εἰς τοὺς νομοφύλακας εἰσφερούσας τὸ παραλειπόμενον τῆς αὐτῶν ἀρχῆς ἐπανορθοῦσθαι, μέχριπερ ἂν τέλος ἔχειν ἕκαστον δόξῃ τοῦ καλῶς ἐξειργάσθαι. τότε δὲ ἀκίνητα θεμένους, ἤδη χρῆσθαι μετὰ τῶν ἄλλων νόμων, οὓς ἔταξε κατ' ἀρχὰς ὁ θεὶς αὐτοῖς νομοθέτης. ὧν πέρι κινεῖν μὲν ἑκόντας μηδέποτε μηδέν· εἰ δέ τις ἀνάγκη δόξειε ποτὲ καταλαβεῖν, πάσας μὲν τὰς D ἀρχὰς χρὴ ξυμβούλους, πάντα δὲ τὸν δῆμον καὶ πάσας θεῶν μαντείας ἐπελθόντας, ἐὰν συμφωνῶσι πάντες, οὕτω κινεῖν· ἄλλως δὲ μηδέποτε μηδαμῶς, ἀλλὰ τὸν κωλύοντα ἀεὶ κατὰ νόμον κρατεῖν. ὁπόθεν τις οὖν καὶ ὁπηνίκα τῶν πέντε καὶ εἴκοσι γεγονότων ἐτῶν σκοπῶν καὶ σκοπούμενος ὑπ' ἄλλων, κατὰ νοῦν ἑαυτῷ καὶ πρέποντα εἰς παίδων κοινωνίαν καὶ γένεσιν ἐξευρηκέναι πιστεύει, γαμείτω μὲν πᾶς ἐντὸς τῶν πέντε E καὶ τριάκοντα ἐτῶν, τὸ δὲ πρέπον καὶ τὸ ἁρμόττον ὡς χρὴ ζητεῖν, πρῶτον ἐπακουσάτω. δεῖ γὰρ (ὥς φησι Κλεινίας) ἔμπροσθεν τοῦ νόμου προοίμιον οἰκεῖον ἑκάστῳ προτιθέναι. ΚΛΕΙΝ. Κάλλιστα, ὦ ξένε, διεμνημόνευσας· ἔλαβές τε τοῦ λόγου καιρὸν καὶ μάλ' ἐμοὶ δοκοῦντ' εἶναι σύμμετρον. ΑΘΗΝΑΙΟΣ. Εὖ λέγεις, ὦ παῖ. τοίνυν φῶμεν, ἀγαθῶν πατέρων φύντι,

Inuet. ὁπότ

Legitur etiã πθεῖναι: quo... lo.

Hæc ὦ παῖ ... go potius ſe... tibus, τοῖς ... &c.

τοὺς περὶ τοὺς ἔμφροσιν εὐδόξους γάμους χρὴ γαμεῖν, ὅσοι παραινοῖεν ἂν μὴ φεύγειν τὸν τῶν πενήτων μηδὲ τὸν τῶν πλουσίων διώκειν διαφερόντως γάμον· ἀλλ', ἐὰν τἆλλα ἰσάζῃ, τὸν ὑποδεέστερον ἀεὶ τιμῶντα, εἰς τὴν κοινωνίαν ξυνιέναι. τῇ τε γὰρ πόλει ξύμφορον ἂν εἴη ταύτῃ, ταῖς τε ξυνιούσαις ἑστίαις. τὸ γὰρ ὁμαλὸν καὶ ξύμμετρον ἀκράτου μυρίῳ διαφέρει πρὸς ἀρετήν. κοσμίων τε πατέρων χρὴ προθυμεῖσθαι γίγνεσθαι κηδεστὴν τὸν αὑτῷ ξυνειδότα ἰταμώτερον ἅμα καὶ θᾶττον τοῦ δέοντος πρὸς πάσας τὰς πράξεις φερόμενον· τὸν δ' ἐναντίως πεφυκότα, ἐπὶ τἀναντία χρὴ κηδεύματα πορεύεσθαι. καὶ κατὰ παντὸς εἷς ἔστω μῦθος γάμου. τὸν γὰρ τῇ πόλει δεῖ συμφέροντα μνηστεύειν γάμον ἕκαστον, οὐ τὸν ἥδιστον αὑτῷ. φέρεται δέ πως πᾶς ἀεὶ κατὰ φύσιν πρὸς τὸν ὁμοιότατον αὑτῷ. ὅθεν ἀνώμαλος ἡ πόλις ὅλη γίγνεται, χρήμασί τε καὶ τρόπων ἤθεσιν. ἐξ ὧν ἃ μὴ βουλόμεθα ξυμβαίνειν ἡμῖν, καὶ μάλιστα ξυμβαίνει ταῖς πλείσταις πόλεσι. ταῦτα δὴ διὰ λόγου μὲν νόμῳ προστάττειν, μὴ γαμεῖν πλούσιον πλουσίου, μηδὲ πολλὰ δυνάμενον πράττειν, ἄλλου τοιούτου· θάττους δὲ ἤθεσι πρὸς βραδυτέρους, καὶ βραδυτέρους πρὸς θάττους ἀναγκάζειν τῇ τῶν γάμων κοινωνίᾳ πορεύεσθαι, πρὸς τῷ γελοῖα εἶναι, καὶ θυμὸν ἐγείραι πολλοῖς. οὐ γὰρ ῥᾴδιον ἐννοεῖν ὅτι πόλιν εἶναι δεῖ δίκην κρατῆρος κεκραμένην· οὗ μαινόμενος μὲν οἶνος ἐγκεχυμένος ζεῖ, κολαζόμενος δὲ ὑπὸ νήφοντος ἑτέρου θεοῦ, καλὴν κοινωνίαν λαβὼν, ἀγαθὸν πόμα καὶ μέτριον ἀπεργάζεται. τοῦτ' οὖν γιγνόμενον ἐν τῇ τῶν παίδων μίξει, διορᾶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, δυνατὸς οὐδείς. τούτων δὴ χάριν ἐᾶν μὲν νόμῳ τὰ τοιαῦτα ἀναγκαῖον, ἐπᾴδοντα δὲ, πείθειν πειρᾶσθαι, τὴν τῶν παίδων ὁμαλότητα αὐτῶν αὐτοῖς, τῆς τῶν γάμων ἰσότητος ἀπλήστου χρημάτων οὔσης, περὶ πλείονος ἕκαστον ποιεῖσθαι· καὶ δι' ὀνείδους ἀποτρέπειν τὸν περὶ τὰ χρήματα ἐν τοῖς γάμοις ἐσπουδακότα, ἀλλὰ μὴ γραπτῷ νόμῳ βιαζόμενον. περὶ γάμων δὴ ταῦτ' ἔστω παραμύθια λεγόμενα. καὶ δὴ καὶ τὰ ἔμπροσθεν τούτων ῥηθέντα, ὡς χρὴ τῆς ἀειγενοῦς φύσεως ἀντέχεσθαι, τοὺς παῖδας παίδων καταλείποντι ἀεὶ τοὺς θεῷ ὑπηρέτας αἰθ' αὑτοῦ παραδιδόναι.

...bendum po- ...: καταλείποντι ... Intell. enim, ... ἀεὶ παραδι- ...ναι τ. θ. π. π. ...' αὐτῶ, διὰ τὸ ...ταλείπειν, ... Paulo antè ...em ἀειγενοῦς ...ius ſcribẽdum

A huiuſmodi nuptias perſequendas eſſe quæ à bonis commendentur. Qui nimirum vxorem ducturo autores eſſent, neque pauperum fugiendam neque diuitum præcipue perſequendam eſſe affinitatem: ſed, ſi cætera ſint æqualia, tenuiorem ſemper diuiti anteponendam ab eo qui matrimonii ſocietatem quærit, rectè mihi quidem monere viderentur. nam & ad rempubl. & ad familiarum vtilitatem id ſpectat. id enim quod æquabile eſt & moderatũ immoderato ad virtutem mirum in modum præſtat. Is igitur qui ſibi conſcius eſt ſe in

B omnibus actionibus volubiliorem concitatiorémque eſſe, dare operam debet vt modeſtorum parentum filiam ducat: & qui contrà affectus eſt, ad contrariam affinitatem ſe conferat. Vna verò hæc tantùm in omnibus ſit nuptiarum ratio, vti quiſque non iucundiſſimum ſibi ſed ciuitati vtile ineat matrimonium. ſinguli enim ſemper ad ſibi ſimillimum natura feruntur. vnde ciuitas tota & diuitiis & moribus inæqualis quammaximè redditur: ex quibus ea quæ minimè nobis e-

C uenire vellemus, in plurimis ciuitatibus ſæpenumero eueniunt. Sed ſi hæc per rationem lege ſanciremus, ne diues diuitis, nec potens potentis ſocietatem admittat: cogeremus autem velociores cum tardioribus, tardiores contrà cum velocioribus copulari, non modò ridicula oratio noſtra videretur, ſed & bilem multitudini moueret. non enim facilè intelligi poteſt, ciuitatem inſtar crateris temperatam eſſe oportere, in quo inſaniens vinum effuſum ebullit, ſed vbi ab altero ſobrio deo caſtigatur, præclara ſocietate colligatum,

D bona & moderata potio euadit. hoc igitur in liberorum coniunctione fieri, nemo, vt ſummatim dicam, perſpicere poteſt. Horum itaque gratia non lege cogendi, ſed perſuaſione inducendi ciues, vt æqualem temperatámque liberorum ſuorum generationem pluris faciãt quàm infinita diuitiarum copia illuſtrem quandam affinitatem. At ille qui in contrahendo matrimonio diuitiarum vnam habet rationem, non lege quidem ſcripta coercendus, ſed opprobrio & infamia depel-

E lendus eſt à ſordida illa cupiditate. Hæc quoque ad legitimum rectè contrahendarum nuptiarum apparatum, quaſi præfationis vice, dicuntor, quæ ſuprà ſuo loco annotauimus, oportere filiorum filios relinquẽdo, Deo nimirum miniſtros, qui in noſtrum locum ſuccedant, ſempiternam quaſi naturá moliri atque vendicare.

Hæc igitur & longè plura de nuptiis dici poſſent, ecquónam modo opportunè componi atque cōſtitui queant, ſi commodam præfationē quis velit ſubſternere. Quòd ſi quis ſponte minimè obtemperet, & ſe ab illa communitate videlicet alienum, quaſi ciuitati peregrinū exhibuerit, & in illa cœlibe vita ad annum trigeſimumquintum vſq; perdurauerit, damnas eſto, & mulcta quotannis plectitor, ſi de maximo cēſu eſt, drachmis centum: ſi de ſecundo, ſeptuaginta: ſi de tertio, ſexaginta: ſi de quarto, triginta. hæc verò pecunia fiat publica, & in Iunonis templo dedicator. ſiquis autē ſingulis annis mulctam minimè perſoluerit, decuplum debeto. illam verò pecuniam deæ quæſtor exigito, ac niſi exegerit, tenetor: & de illa pecunia rationes ab eo quilibet expoſcito. Pecuniariæ quidem mulctæ qua cœlebs plectatur, hæc forma eſt: ignominiæ verò, huiuſmodi: Omnino honorem nullum iuuenes ei debento, neque reddere tenentor, neque vllum ei obſequium exhibento. quòd ſi quem cædere aggrediatur, cuilibet fas ſit, ei cui fit iniuria opem ferre aduerſus cœlibem: qui non tulerit, malus & ignauus ciuis à lege pronūtiator. De dotibus quidem hactenus eſt dictum: modò tamen iterum à nobis dicatur, *AEqualia pro æqualibus eſſe.* quandoquidem neque idcirco quòd accipiunt aliquid, neq; quòd dant, ob pecuniarum penuriam pauperes ſeneſcant. neceſſaria enim in ciuitate omnibus abundè ſuppetunt. Mulieribus quoque minor faſtus fuerit, minor & viris illiberaliſque ſeruitus. Qui paruerit, vnum hoc profectò præclarè aget: qui verò non paruerit, ſed aut dederit aut acceperit quod quinquaginta drachmas excedat, veſtiū gratia: vnus minā, alter tres ſemiminas, alter minas duas: & qui in maximo cenſu conſtitutus eſt, tātundem rurſus pendat publico ærario, & quicquid datum fuerit vel acceptum, Ioui atque Iunoni conſecrato. huius autem pecuniæ exactores volumus eſſe ipſorū deorum quæſtores: quemadmodum dictum eſt quum de cœlibibus ageremus, eam pecuniam à Iunonis quæſtoribus eſſe exigēdam. qui ſi neglexerint, de ſuo perſoluant. Fideiuſſio autem patris, omnium maxima ſit & firmiſſima: aui deinde, tertia fratrum patruelium. Si nullus iſtorum ſuperſtes ſit, tunc ex matre fideiuſſio valeat: ſin autem inſolita quædam orbitas contigerit, propinquiores agnati atque gentiles vnà cum tutoribus fideiubeāt. Siqua verò ſacra initiatio, aut diuina alia expiatio, vel poſt vel

A πάντα οὖν ταῦτα καὶ ἔτι πλείω τις ἂν εἴποι περὶ γάμων, ὡς χρὴ γαμεῖν, προοιμιαζόμενος ὀρθῶς. ἂν δὲ ἄρα τις μὴ πείθηται ἑκών, ἀλλότριον δὲ αὐτὸν καὶ ἀκοινώνητον ἐν τῇ πόλει ἔχῃ, καὶ ἄγαμος ὢν γένηται πεντεκαιτριακοντούτης, ζημιούσθω κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον· ὁ μέγιστον μὲν τίμημα κεκτημένος, ἑκατὸν δραχμαῖς· ὁ δὲ τὸ δεύτερον, ἑβδομήκοντα· τρίτον δέ, ἑξήκοντα· ὁ δὲ τὸ τέταρτον, τριάκοντα. τοῦτο δ' ἔστω τῆς Ἥρας ἱερόν. B ὁ δὲ μὴ ἐκτίνων κατ' ἐνιαυτόν, δεκαπλάσιον ὀφειλέτω. πραττέσθω δὲ ὁ ταμίας τῆς θεοῦ· μὴ ἐκπράξας δέ, αὐτὸς ὀφειλέτω· καὶ ἐν ταῖς εὐθύναις τοῦ τοιούτου λόγον ὑπεχέτω πᾶς. εἰς μὲν οὖν χρήματα ὁ μὴ θέλων γαμεῖν ταῦτα ζημιούσθω· τιμῆς δὲ παρὰ τῶν νεωτέρων ἄτιμος πάσης ἔστω, καὶ μηδεὶς ὑπακουέτω μηδὲν αὐτῷ ἑκὼν τῶν νέων. ἐὰν δὲ κολάζειν τινὰ ἐπιχειρῇ, πᾶς τῷ ἀδικουμένῳ βοηθείτω καὶ ἀμυνέτω· μὴ βοη- C θῶν δὲ ὁ παραγενόμενος, δειλός τε ἅμα καὶ κακὸς ὑπὸ τοῦ νόμου πολίτης εἶναι λεγέσθω. Περὶ δὲ προικὸς εἴρηται μὲν καὶ πρότερον, εἰρήσθω δὲ πάλιν, ὡς ἴσα ἀντὶ ἴσων ἐστὶ τῷ μήτε λαμβάνοντι, μήτ' ἐκδιδόντι, διὰ χρημάτων ἀπορίαν, διδάσκειν τοὺς πένητας. τὰ γὰρ ἀναγκαῖα ὑπάρχοντα ἐστὶ πᾶσι τῶν ἐν ταύτῃ τῇ πόλει. ὕβρις δὲ ἧττον γυναιξί, καὶ δουλεία ταπεινὴ καὶ ἀνελεύθερος διὰ χρήματα τοῖς γήμασι γίγνοιτο ἄν. καὶ ὁ μὲν πειθόμενος, ἓν D τῶν καλῶν δρῴη τοῦτ' ἄν· ὁ δὲ μὴ πειθόμενος, ἀλλ' ἢ διδοὺς ἢ λαμβάνων πλέον ἢ πεντήκοντα ἄξια δραχμῶν ἐσθῆτος χάριν, ὁ μὲν μνᾶς, ὁ δέ, τριῶν ἡμιμναίων, ὁ δέ, δυοῖν μναῖν· ὁ τὸ μέγιστον τίμημα κεκτημένος ὀφειλέτω μὲν τῷ δημοσίῳ τοσοῦτον ἕτερον· τὸ δὲ δοθὲν ἢ ληφθέν, ἱερὸν ἔστω τῆς Ἥρας τε καὶ τοῦ Διός. πραττόντων δὲ οἱ ταμίαι τούτοιν τοῖν θεοῖν, καθάπερ ἐρρήθη E τῶν μὴ γαμούντων πέρι, τοὺς ταμίας ἐκπράττειν ἑκάστοτε τοὺς τῆς Ἥρας, ἢ παρ' αὐτῶν ἑκάστους τὴν ζημίαν ἐκτίνειν. ἐγγύην δὲ εἶναι κυρίαν, πατρὸς μὲν πρῶτον· δευτέραν πάππου, τρίτην δέ, ἀδελφῶν ὁμοπατρίων. ἐὰν δὲ μηδεὶς ᾖ τούτων, τὴν πρὸς μητρὸς μετὰ τοῦτο εἶναι κυρίαν ὡσαύτως. ἐὰν δ' ἄρα τύχη τις ἀήθης συμβαίνῃ, τοὺς ἐγγύτατα γένους ἀεὶ κυρίους εἶναι μετὰ τῶν ἐπιτρόπων. ὅσα δὲ προτέλεια γάμων, ἤ τις ἄλλη περὶ τὰ τοιαῦτα ἱερουργία μελλόντων, ἢ

Lectio alia af[fertur], τὸ μήτε λαμβάνειν μήτ' ἐκδιδ[όν]τι, διὰ χρημά[των] ἀπορίαν γη[ρά]σκειν τοὺς π[ένη]τας. Sed uer[ius] γηράσκειν e[st] pluribus exe[mplaribus] quàm cætera hic aliter leg[un]tur.

γιγνομένων, ἢ γεγονότων, προσήκουσα δεῖ A τελεῖσθαι, τοὺς ἐξηγητὰς ἐρωτῶντα χρὴ καὶ πειθόμενον ἐκείνοις ἕκαστον, ἡγεῖσθαι πάντα ἑαυτῷ μετρίως γίγνεσθαι. Περὶ δὲ τῆς ἑστιάσεων, φίλους μὲν χρὴ καὶ φίλας μὴ πλείους πέντε ἑκατέρων συγκαλεῖν· συγγενῶν δὲ καὶ οἰκείων ὡσαύτως τοσούτοις ἄλλοις ἑκατέρων. ἀνάλωμα δὲ μὴ γίγνεσθαι πλέον ἢ κατὰ τὴν οὐσίαν μηδενί· τῷ μὲν εἰς χρήματα μεγίστῳ, μνᾶν· τῷ δ' ἥμισυ τοῦ τοσούτου· τῷ δ' ἐφεξῆς, οὕτω, καθάπερ ὑποβέβηκεν ἑκάστῳ B τὸ τίμημα. καὶ τὸν μὲν πειθόμενον τῷ νόμῳ ἐπαινεῖν χρὴ πάντας· τὸν δ' ἀπειθοῦντα κολαζόντων οἱ νομοφύλακες, ὡς ἀπειρόκαλόν τε ὄντα, καὶ ἀπαίδευτον τῶν περὶ τὰς νυμφικὰς Μούσας νόμων. πίνειν δ' εἰς μέθην, οὔτε ἄλλοθί που πρέπει, πλὴν ἐν ταῖς τοῦ τὸν οἶνον δόντος θεοῦ ἑορταῖς, οὔτ' ἀσφαλές· οὔτ' οὖν δὴ περὶ γάμους ἐσπουδακότα, ἐν οἷς ἔμφρονα μάλιστα εἶναι πρέπει νύμφην καὶ νυμφίον, μεταβολὴν οὐ σμικρὰν βίου με- C ταλλάττοντας· ἅμα δὲ καὶ τὸ γεννώμενον ὅπως ὅτι μάλιστα ἐξ ἐμφρόνων ἀεὶ γίγνηται. σχεδὸν γὰρ ἄδηλον ὁποία νὺξ ἢ φῶς αὐτὸ γεννήσει μετὰ θεοῦ. καὶ πρὸς τούτοις δεῖ μὴ τῶν σωμάτων διακεχυμένων ὑπὸ μέθης γίγνεσθαι τὴν παιδουργίαν, ἀλλ' εὐπαγές, ἀπλανὲς ἡσυχαῖόν τε ἐν μοίρᾳ ξυνίστασθαι τὸ φυόμενον. ὁ δ' οἰνωμένος, αὐτός τε φέρεται πάντῃ καὶ φέρει, λυττῶν κατά τε σῶμα καὶ ψυχήν. σπείρειν οὖν παράφορος ἅμα καὶ D κακὸς ὁ μεθύων· ὥστ' ἀνώμαλα καὶ ἄπιστα, καὶ οὐδὲν εὐθύπορον ἦθος οὐδὲ σῶμα ἐκ τῶν εἰκότων γεννῴη ποτ' ἄν. διὸ μᾶλλον μὲν ὅλον ἐνιαυτὸν καὶ βίον χρή, μάλιστα δ' ὁπόσον ἂν γεννᾷ χρόνον, εὐλαβεῖσθαι, καὶ μὴ πράττειν μήτε ὅσα νοσώδη ἑκόντα εἶναι, μήτε ὅσα ὕβρεως ἢ ἀδικίας ἐχόμενα. εἰς γὰρ τὰς τῶν γεννωμένων ψυχὰς καὶ σώματα ἀναγκαῖον ἐξομοργνύμενον ἐκτυποῦσθαι καὶ τίκτειν πάντῃ φαυλότερα. διαφερόντως δ' ἐκεί- E νην τὴν ἡμέραν καὶ νύκτα ἀπέχεσθαι τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα. ἀρχὴ γὰρ καὶ θεὸς ἐν ἀνθρώποις ἱδρυμένη σώζει πάντα, τιμῆς ἐὰν τῆς προσηκούσης αὐτῇ παρ' ἑκάστου τῶν χρωμένων λαγχάνῃ. νομίσαντα δ' εἶναι χρὴ τὸν γαμοῦντα, τοῖν οἰκίαιν τοῖν ἐν τῷ κλήρῳ τὴν ἑτέραν,

tio alia affer
μήτρα, quæ
cet.

ante nuptias vel in ipſis nuptiis peragenda videatur, rerum diuinarũ interpretes conſulant initiandi: ſique illis morem geſſerint, ſe commodè omnia peregiſſe exiſtiment. Quod autem ad nuptiale conuiuiũ attinet, non plures quàm quinque amici & amicæ quinque ex parte patris vocentur: ex cognatis & propinquis, totidem. Impenſæ ex facultatum modulo & ratione fiant. ditiſſimus minam impendito: alius, dimidiam minam, & ſic deinceps, ſeruata illa proportione: & vt minor eſt cenſus, ita minor ſit impenſa. Qui legi paruerit, ab omnibus laudetur: qui non paruerit, legũ cuſtodes in eum animaduertũto, eúmque, veluti diſciplinę expertem, importunum hominem, cõnubialiúmque legũ, auſpicibus Muſis, ſacrarum imperitum denuntianto. Bibere ad ebrietatem vſque nec alibi vſpiam decet, (niſi id indulgendum ſit in ſolenni illius dei ſacro, qui vini vſum largitus eſt hominibus) neque ſanè tutũ eſt. Maximè verò vir & vxor mentis compotes eſſe tunc debent maximè, quum non exiguum vitæ genus ingrediuntur, & quidem vt ex prudentibus & commodis hominibus proles ſuſcipiatur. ferè enim incertum eſt ecquænam dies vel nox eam prolem Dei beneficio ſit genitura. Præterea, neque conſentaneum eſt, effuſis ad libidinem corporis viribus, ſuſcipiendorum liberorum primordium inſtitui: ſed vt id quod producitur, bene compactum ſit, ſtabile, quietum: qui autem vino madet, tam animi quàm corporis rabie percitus, vltrò citróque temere obuium impellit, & ipſe impellitur. Idcirco ebrius, quippe qui mente ſit captus, ad mandandum aruo genitali ſemen ineptus eſt. veriſimile eſt nimirum, eum inæquales, infidos, diſtortos, & qui nihil in ſe rectum & corpore & animo habeant, fœtus eſſe generaturũ. Itaq; hæc quidem vniuerſæ vitæ cautio adhibenda eſt, vt ebrietatem fugiat vir bonus & prudens, tum verò ab illa intemperie abhorreat maximè quum procreandis liberis operam dabit: ne ſciens & volens morboſam prolem ſuſcipiat, & in qua turpes & inhoneſti mores contumelia & iniquitate intemperantes inſerantur. hæc enim vitiorum ſemina, in eorum qui generantur animis & corporibus, imprimi atque informari neceſſe eſt: ac proinde deteriores omnino fœtus huiuſmodi naſci. à quibus peccatis nox illa præcipuè immunis eſſe debet quæ coniugio auſpicium facit. primordium enim & diuinum quoddam numẽ in hominibus ſedem habens, prima eſt conſeruandi generis humani cauſa, ſi ab vnoquoque mortalium debitum ſibi conuenientémque honorem conſequatur. Is autem qui vxorem ducit, exiſtimare debet, alteram domum

quæ ſorte ipſi obuenerunt, eſſe velut pullis producendis atque educandis deſtinatam, vt à patre & matre ſeiunctus atque ſeparatus, connubio illic vacet, & habitet, & ſe & liberos alat. ſi enim in amicitiis deſiderium inſit, mores omnes quaſi cõglutinat & vincit: mera autẽ & ſatura conſuetudo, neque vlla temporis mora interpoſita deſiderium compeſcens, tandem aliquando ſatietatem faſtidiúmque parit. quocirca, parentibus vtriſque affinibúſque prætermiſſis, ſeorſim, quaſi ad coloniam, noui coniuges proficiſcantur, ita tamen vt ſe alii alios commodè poſſint inuiſere: liberos ita generent & educent vt vitam quam à parentibus acceperunt, veluti lampadem, liberis viciſſim tradant, deóſque ſemper ſecundum leges colant. [a] Poſt hæc verò cõſiderandum eſt quibus in rebus vera facultatum quæ ad vitæ vſum neceſſitatémque pertinent, comparandæ ratio verſetur. in plurimis verò nulla vel ad cognoſcendum vel ad acquirendum cadit difficultas. at in ſeruis difficilia ſunt omnia. Cauſam verò huius rei, ſiue rectè ſiue perperam, aſſignemus. nam & contra vſum & rurſus ſecundum vſum ea facimus quæ DE SERVIS dicuntur. MEG. Quomodo verò hoc dicimus? non enim, hoſpes, id intelligimus quod modò dicis. ATH. Et meritò quidem, Megille. illud enim Lacedæmoniorum ſeruitium, quod *εἱλωτείαν* vocatis, præ cæterorum Græcorum ſeruitiis verſatur in maxima ambiguitate & controuerſia: quum aliis bene, aliis contrà videatur inſtitutum. Minorem verò contentionem exhibuerit Heracleotarum quàm Mariandynorum ſeruitus: poſtremò quoque ſeruilis apud Theſſalos turba eſt, quam *πενεστικὸν ἔθνος* vocant. quæ omnia ſi nos circunſpexerimus, ecquid de ſeruorum poſſeſſione conſtituendum eſt? hoc certè mihi nunc excidit, & illud quidem eſt de quo tu me antea interrogabas. eſt autem huiuſmodi: Nemini ſanè dubium eſt, ſeruos eos comparandos qui & optimi ſint, & egregia erga nos voluntate & beneuolentia. ex eo enim ſeruorum genere complures extiterunt qui fratres & filios noſtros omni virtute ſuperarunt, ac proinde & dominos & ipſorum facultates & familias penitus conſeruarũt. hæc de ſeruis prædicari nouimus. MEG. Quidni? ATH. Contrà etiam dicitur, In ſeruili animo nihil ſani & integri ineſſe, neque virum prudentem huic hominum generi credere oportere. quod & noſtrorum poëtarum ſapientiſſimus teſtatur, quum de Ioue ita loquitur,

[a] DE SERVITUTE. quarũ vt vſus, ita cognitio maximè pertinet ad politicẽ, quæ in imperandi & parẽdi diſcriminibus maximè verſatur. Qui igitur ſerui comparandi, quomodo tractandi, & quomodo his vtendum, diligenter docet.

A δεῖ νεοττῶν γέννησιν καὶ τροφήν· χωρισθέντα ἀπὸ πατρὸς καὶ μητρὸς, τὸν γάμον ἐκεῖ ποιεῖσθαι καὶ τὴν οἴκησιν, καὶ τὴν τροφὴν αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων. ἐν γὰρ ταῖς φιλίαις ἐὰν μὲν πόθος ἐνῇ τις, κολλᾷ καὶ συνδεῖ πάντα ἤθη· κατακορὴς δὲ ξυνουσία, καὶ οὐκ ἴσχουσα τὸν διὰ χρόνου πόθον, ἀπορρεῖν ἀλλήλων ποιεῖ, ὑπερβολαῖς πλησμονῆς. ὧν δὴ χάριν μητρὶ καὶ πατρὶ καὶ τοῖς τῆς γυναικὸς οἰκείοις παρέντας χρὴ τὰς αὐτῶν οἰκήσεις, οἷον εἰς ἀποι-
B κίαν ἀφικνουμένους αὐτοὺς, ἐπισκοποῦντάς τε ἅμα καὶ ἐπισκοπουμένους οἰκεῖν· γεννῶντάς τε καὶ ἐκτρέφοντας παῖδας, καθάπερ λαμπάδα τὸν βίον παραδιδόντας ἄλλοις ἐξ ἄλλων· θεραπεύοντας ἀεὶ θεοὺς κατὰ νόμους. κτήματα δὲ τὸ μετὰ τοῦτο, ποῖα ἄν τις κεκτημένος, ἐμμελεστάτην οὐσίαν κέκτητο. τὰ μὲν οὖν πολλὰ οὔτε νοῆσαι χαλεπὸν, οὔτε κτήσασθαι· τὰ δὲ δὴ τῶν οἰκετῶν, χαλεπὰ " πάντα. τὸ δ' αἴτιον οὐκ ὀρθῶς πως, καί τινα
C τρόπον ὀρθῶς περὶ αὐτῶν λέγομεν. ἐναντία γὰρ ταῖς χρείαις καὶ κατὰ τὰς χρείας αὖ ποιούμεθα περὶ δούλων τὰ λεγόμενα. ΜΕ. Πῶς δ' αὖ τοῦτο λέγομεν; οὐ γάρ που μανθάνομεν, ὦ ξένε, ὅ,τι τανῦν φράζεις. ΑΘ. Καὶ μάλα γε, ὦ Μέγιλλε, εἰκότως. σχεδὸν γὰρ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἡ Λακεδαιμονίων εἱλωτεία πλείστην ἀπορίαν παράσχοιτ' ἂν καὶ ἔριν, τοῖς μὲν, ὡς εὖ, τοῖς δ', ὡς οὐκ εὖ γεγονυῖα ἐστίν. ἐλάττω δὲ ἥ τε Ἡρακλεωτῶν δουλεία τῆς τῶν
D Μαριανδυνῶν καταδουλώσεως ἔριν ἂν ἔχοι, τὸ Θετταλῶν τ' αὖ πενεστικὸν ἔθνος. εἰς ἃ καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα βλέψαντας ἡμᾶς τί χρὴ ποιεῖν περὶ κτήσεως οἰκετῶν; ὃ δὴ παριὼν τῷ λόγῳ ἔτυχον εἰπών· καὶ σύ με εἰκότως τί ποτε φράζοιμι ἠρώτησας. τόδ' ἐστίν· ἴσμεν ὅτι που πάντες εἴποιμεν ἂν ὡς χρὴ δούλους ὡς εὐμενεστάτους ἐκτῆσθαι καὶ ἀρίστους. πολλοὶ γὰρ ἀδελφῶν ἤδη δοῦλοι καὶ υἱέων τισὶ κρείττους πρὸς ἀρετὴν πᾶσαν γενόμενοι, σεσώκασι δεσπότας καὶ κτήματα, τάς τε οἰκήσεις
E αὐτῶν ὅλας. ταῦτα γὰρ ἴσμεν που περὶ δούλων λεγόμενα. ΜΕ. Τί μήν; ΑΘ. Οὐκοῦν καὶ τοὐναντίον, ὡς ὑγιὲς οὐδὲν ψυχῆς δούλης, οὐδὲ πιστεύειν οὐδέποτ' οὐδὲν τῷ γένει δεῖ τὸν νοῦν κεκτημένον. ὁ δὲ σοφώτατος ἡμῖν τῶν ποιητῶν καὶ ἀπεφήνατο, ὑπὲρ τοῦ Διὸς ἀγορεύων,

Legitur etiã π τη, quam lecti nem agnoſcit Fic.

ὡς Ἥμισυ γάρ τε νόου [φησὶν] ἀπαμείρεται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνδρῶν, οὓς ἂν δὴ κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι.

Ταῦτα δὴ διαλαβόντες ἕκαστοι τοῖς διανοήμασιν, οἱ μὲν πιστεύουσί τε οὐδὲν γένει οἰκετῶν, κατὰ δὲ θηρίων φύσιν κέντροις καὶ μάστιξιν οὐ τρὶς μόνον ἀλλὰ πολλάκις ἀπεργάζονται δούλας τὰς ψυχὰς τῶν οἰκετῶν· οἱ δ' αὖ τἀναντία δρῶσι τούτων πάντα. ΚΛ. Τί μήν; τί οὖν δὴ χρὴ ποιεῖν, τούτων, ὦ ξένε, διαφερομένων οὕτω, περὶ τῆς ἡμετέρας αὖ χώρας ἡμᾶς, τῆς τε κτήσεως ἅμα καὶ κολάσεως τῶν δούλων πέρι; ΑΘ. Τί δ' ὦ Κλεινία; δῆλον ὡς ἐπειδὴ δύσκολόν ἐστι τὸ θρέμμα ἄνθρωπος, καὶ πρὸς τὴν ἀναγκαίαν διόρισιν, τὸ δοῦλόν τε ἔργῳ διορίζεσθαι καὶ ἐλεύθερον καὶ δεσπότην, οὐδαμῶς εὔχρηστον ἐθέλειν εἶναί τε καὶ γίγνεσθαι φαίνεται, χαλεπὸν δὴ τὸ κτῆμα. ἔργῳ γὰρ πολλάκις ἐπιδέδεικται περὶ τὰς Μεσσηνίων συχνὰς εἰωθυίας ἀποστάσεις γίγνεσθαι, καὶ περί γε τὰς τῶν ἐκ μιᾶς φωνῆς πολλοὺς οἰκέτας κτωμένων πόλεις, ὅσα κακὰ ξυμβαίνει· καὶ ἔτι τῶν λεγομένων "περιδίνων, τῶν περὶ τὴν Ἰταλίαν γιγνομένων, παντοδαπὰ κλοπῶν ἔργα τε καὶ παθήματα. πρὸς ἅ τις ἅπαντα βλέψας, διαπορήσειε τί χρὴ δρᾶν περὶ ἁπάντων τῶν τοιούτων. δύο δὴ λείπεσθον μόνω μηχανά· μήτε πατριώτας ἀλλήλων εἶναι τοὺς μέλλοντας ῥᾷον δουλεύσειν, ἀσυμφώνους τε εἰς δύναμιν ὅτι μάλιστα. τρέφειν δ' αὐτοὺς ὀρθῶς, μὴ μόνον ἐκείνων ἕνεκα, πλέον δὲ αὑτῶν προτιμῶντας. ἡ δὲ τροφὴ τῶν τοιούτων, μήτε τινὰ ὕβριν ὑβρίζειν εἰς τοὺς οἰκέτας· ἧττον δέ, εἰ δυνατόν, ἀδικεῖν ἢ τοὺς ἐξ ἴσου. διάδηλος γὰρ ὁ φύσει καὶ μὴ πλαστῶς σέβων τὴν δίκην, μισῶν δὲ ὄντως τὸ ἄδικον ἐν τούτοις τῶν ἀνθρώπων ἐν οἷς αὐτῷ ῥᾴδιον ἀδικεῖν. ὁ περὶ τὰ τῶν δούλων οὖν ἤθη καὶ πράξεις γιγνόμενος τις ἀμίαντος τοῦ τε ἀνοσίου πέρι καὶ ἀδίκου, σπείρειν εἰς ἀρετῆς ἔκφυσιν ἱκανώτατος ἂν εἴη. ταὐτὸν δ' ἔστ' εἰπεῖν τοῦτ' ὀρθῶς ἅμα λέγοντα ἐπί τε δεσπότῃ καὶ τυράννῳ, καὶ πᾶσαν δυναστείαν δυναστεύοντι πρὸς ἀσθενέστερον ἑαυτοῦ. κολάζειν γε μὴν ἐν δίκῃ δούλους ἀεὶ καὶ μὴ νουθετοῦντας, ὡς ἐλευθέρους, θρύπτεσθαι ποιεῖν. τὴν δὲ οἰκέτου πρόσρησιν χρὴ σχεδὸν ἐπίταξιν πᾶσαν γίγνεσθαι, μὴ προσπαίζοντας μηδαμῇ

on περιδίνων i πειρατῶν uitur legiſſe Fic. t interpr. pitarum. Niſi for alteram illam cem & ipſe ita ellexerit.

A *Dimidium mentis nam Iuppiter abſtulit illis,*
Seruili infelix quos ſubdidit hora catenæ.

Hæc itaque tam diuerſa dum homines de ſeruis cogitant, alii nihil generi ſeruorum credunt, ſed ſtimulis & verberibus, quaſi ferarum naturam, non ter tantùm, ſed ſæpius famulorum ſuorum animos ſeruiles efficiunt: alii verò omnino faciunt contraria. CL. Quidni? in his igitur diſſentientibus hominū iudiciis, ecquid nobis, hoſpes, de ſeruis conſtituendum eſt, de illorum videlicet & acquirendorum & caſtigandorum ratione? B ATH. Perſpicuum mihi eſſe videtur, Clinia, quandoquidem difficulter domatur homo, veluti inſolens quædam beſtia, & ad neceſſariam diſtinctionem, vt reipſa ſeruus & liber & dominus diſtinguantur, nequaquam commodus eſſe ac fieri velle patitur: perdifficilem eſſe poſſeſſionem ſeruum. Sæpenumero enim reipſa compertū eſt in crebris Meſſeniorum defectionibus: & in iis ciuitatibus quæ multos vnius linguæ ſeruos poſſident, quot incommoda ſoleant euenire: C Piratarum quoque, qui περίδινοι appellati ſunt, furta & latrocinia quæ maximè in Italia variè & multum graſſata ſunt. quæ omnia ſiquis animaduertat, ecquid in his conſtituendum ſit dubitabit. Duæ igitur tantùm reſtant viæ & rationes, vt tota iſta ſeruitutum ratio opportunè & vtiliter cōſtituatur: Vti nimirū ſerui neq; eiuſdem ſint patriæ: & vt quā maximè fieri poſſit inter ſe moribus & volūtatibus ſint diſſentiētes. Rectè verò nutriendi, non tam ipſorum cauſa quàm dominorum. Eſt autem recta D illorum nutritio, vt neque vlla contumelia illos afficiamus, neque quenquam, niſi eodem & æquali modo, malè mulctemus. qui enim natura & non fictè iuſtitiā colit, iniuſtitiam verò odio reuera proſequitur, in his omnibus cognoſcitur aduerſus quos facile eſt ipſi iniuriam inferre. qui ergo circa ſeruorum mores & actiones ſyncerè & integrè ſe gerit, vt quidem nihil aduerſus eos impiè, nihil iniuſtè admittat: is nimirum ad virtutem inſeminandam, vt ex ea copioſa meſſis reportetur, maximè idoneus erit iudicandus. Idē E quoque de domino & tyranno, & de quouis alio penes quem maior ſit quædam poteſtas, conſtituendum eſt, erga eum qui ſeipſo ſit infirmior. Sunt tamen ſerui ſemper caſtigandi, adhibita boni & æqui formula: nec verò vt ingenui, monitionibus & blandis ſermonibus compellandi, ne molles & ſegnes reddantur. Ita verò illos compellemus, vt ſubinde imperium coniungatur: ita vt nuſquam vllo modo cum

illis iocemur, neque cum maſculis neque fœminis. quod quidem complures dum ineptè & ſtolidè faciunt, & ſibiipſis ad imperandum, & ſeruis ad parendum, vitam difficiliorem reddunt. CL. Optimè loqueris. ATH. Hac ergo ratione ſeruos quiſque & numero & facultate ad ſingula vitæ miniſteria inſtruat atque informet. [a] Quibus expoſitis, proximũ eſt deinceps vt habitationum noſtrarum formam & modum oratione deſcribamus. CL. Omnino. ATH. Prima nimirum illa eſſe cura videtur ad nouam ciuitatem & à nemine antea habitatam, vt de ædificiorum condendorum ratione prouideamus, & mœnium & fanorum conſtruendorum modum deſignemus. de quibus quidem ante nuptias agendum erat: nunc verò, quandoquidem & in hunc ſermonem inciderunt, & hoc non incommodè fieri patitur rei natura, ita ſanè à nobis ponantur. at vbi ad ipſam rem veniendum erit, hæc nimirum ante nuptias faciemus, vt inde ſuo vnumquodque ordine confieri poſſit. Nunc verò hæc, tanquam delineatam rei ſummam, breuiter percurramus. CL. Omnino. ATH. Vrbs quidem tota locis ſublimibus circumquaque conſtruenda eſt, vt & munitior ſit & mundior. Tẽpla circa forum ſtruantur. Iuxta hæc, Magiſtratuum palatia, & Curiæ iuri dicundo attributæ, in quibus, veluti auguſtiſſimis ſanctiſſimiſque locis, iura dentur & accipiantur: partim ipſis iudicibus, veluti de rebus ſacris iudicaturis, partim verò veluti in ipſis curiis deorum ſint ſedes & delubra. In quibus de rebus omnibus capitalibus, de cæde, de vi, & cæteris ſceleribus queis mortis ſupplicium debetur, iudicia definiuntor. De mœnibus autem, Megille, equidem aſſentior vt illa in ſolo iacere facilè patiar, & longùm, ſi velint, quieſcere, neque his de cauſis erigi. rectè enim poëticum illud laudatur, quo ænea & ferrea magis quàm terrea mœnia condere monemur. Quod verò nos præter hæc facere ſolemus, magis profectò eſt ridiculum: quòd nimirum quotannis homines in regionem emittamus, qui foſſis, ſcrobibus, ædificiis quoque ad loca neceſſaria diſpoſitis, hoſtes longè à finibus arceant. & muros quidem circumducimus: quod primùm ad ciuium ſalubritatem parum confert: deinde in animos incolarum mollem quendam & languidum habitum ſolet ingenerare, vt non de hoſte propulſando, ſed de ſuis propugnaculis

[a] De habitationibus, quæ & ipſæ maximè faciunt ad vitæ vſum, agit: & diſertè de mœnibus ciuitatis: & quomodo quáve forma conſtruenda ciuitas. Cur autem de nuptiis primo loco egerit, rationem reddit, & inde repetit ſermonẽ de nuptiis.

A μηδαμῶς οἰκέταις, μήτ' οὖν θηλείαις μήτε ἄρρεσιν. ἃ δὴ πρὸς δούλους φιλοῦσι πολλοὶ σφόδρα ἀνοήτως θρύπτοντες, χαλεπώτερον ἀπεργάζεσθαι τὸν βίον, ἐκείνοις τε, ἄρχεσθαι, καὶ ἑαυτοῖς, ἄρχειν. ΚΛ. Ὀρθῶς λέγεις. ΑΘ. Οὐκοῦν ὅτε τις οἰκέταις κατεσκευασμένος εἰς δύναμιν εἴη πλήθει καὶ ἐπιτηδειότητι πρὸς ἑκάστας τὰς τῶν ἔργων παραβοηθείας, τὸ δὴ μετὰ τοῦτο οἰκήσεις χρὴ διαγεγράφειν τῷ λόγῳ. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

B ΑΘ. Καὶ ξυμπάσης γε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἔοικε τῆς οἰκοδομικῆς πέρι τήν γε δὴ νέαν καὶ ἀοίκητον ἐν τῷ πρόσθεν πόλιν ἐπιμελητέον εἶναι, τίνα τρόπον ἕκαστα ἕξει τούτων πέρι τε ἱερὰ καὶ τείχη. γάμων δ' ἦν οὖν ἔμπροσθεν ταῦτα, ὦ Κλεινία· νῦν δ' ἐπείπερ λόγῳ γίγνεται, καὶ μάλ' ἐγχωρεῖ ταύτῃ γίγνεσθαι τὴν νῦν· ἔργῳ μὴν ὅταν γίγνηται, ταῦτ' ἔμπροσθεν τῶν γάμων, ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ, ποιήσαντες, ἐκεῖνα ἤδη τότε ἐπὶ πᾶσι τοῖς τοιού-

C τοις " ἀποτελοῦμεν. νῦν δὲ μόνον ὅσον τινὰ τύπον αὐτῶν δι' ὀλίγων ἐπεξέλθωμεν. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Τὰ μὲν τοίνυν ἱερὰ πᾶσαν πέριξ τήν τε ἀγορὰν χρὴ κατασκευάζειν, καὶ τὴν πόλιν ὅλην ἐν κύκλῳ, πρὸς τοῖς ὑψηλοῖς τῶν τόπων, εὐερκίας τε καὶ καθαρότητος χάριν. πρὸς δὲ αὐτοῖς, οἰκήσεις τε ἀρχόντων, καὶ δικαστηρίων, ἐν οἷς τὰς δίκας, ὡς ἱερωτάτοις οὖσι, λήψονταί τε καὶ δώσουσι· τὰ μὲν, ὡς ὁσίων πέρι, τὰ δὲ, καὶ

D τοιούτων θεῶν ἱδρύματα. καὶ ἐν τούτοις δικαστήρια, ἐν οἷς αἵ τε τῶν φόνων πρέπουσαι δίκαι γίγνοιντ' ἂν, καὶ ὅσα θανάτων ἄξια ἀδικήματα. περὶ δὲ τειχῶν, ὦ Μέγιλλε, ἔγωγ' ἂν τῇ Σπάρτῃ ξυμφεροίμην, τὸ καθεύδειν ἐᾶν ἐν τῇ γῇ κατακείμενα τὰ τείχη, καὶ μὴ ἐπανιστάναι, τῶνδε εἵνεκα. καλῶς μὲν καὶ ὁ ποιητικὸς ὑπὲρ αὐτῶν λόγος ὑμνεῖται, τὸ, χαλκᾶ καὶ σιδηρᾶ δεῖν εἶναι τὰ τείχη μᾶλλον ἢ γήϊνα· ὃ δ' ἡμέτερον ἔτι πρὸς

E τούτοις γέλωτ' ἂν δικαίως πάμπολυν ὄφλοι, τὸ κατ' ἐνιαυτὸν μὲν ἐκπέμπειν εἰς τὴν χώραν τοὺς νέους, τὰ μὲν, σκάψοντας, τὰ δὲ, ταφρεύσοντας, τὰ δὲ, καὶ διά τινων οἰκοδομήσεων εἴρξοντας τοὺς πολεμίους, ὡς δὴ τῶν ὅρων τῆς χώρας οὐκ ἐάσοντας ἐπιβαίνειν. τεῖχος δὲ " περιβαλοίμεθα, ὃ πρῶτον μὲν πρὸς ὑγίειαν ταῖς πόλεσιν οὐδαμῶς συμφέρει, πρὸς δέ τινα μαλθακὴν ἕξιν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἐνοικούντων εἴωθε ποιεῖν, προκαλούμενον εἰς αὐτὸ καταφεύγοντας μὴ ἀμύνεσθαι

Legitur etiã πάλα ἀποτελοῦμ[illegible]

Vel εἰ περιβαλ[illegible] μεθα vel περιβαλλέσθαι ſcrib[illegible] dum eſſe videt[illegible] ſed tamen περιβαλλόμεθα leg[illegible] Ficinnus. Pa[illegible] poſt autem ſcr[illegible] πρὸς δὲ. τ[illegible] μαλθ. &c. q[illegible] ſequentes acc[illegible] ſatiui non in[illegible] gantur cũ περ[illegible] ſed poſita ſit [illegible] partic. pro περ[illegible] σιν.

τοὺς πολεμίους· μηδὲ τῷ φρουρεῖν ἀεί τινας ἐν αὐτῇ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, τούτῳ τῆς σωτηρίας τυγχάνειν· τείχεσι δὲ καὶ πύλαις διανοεῖσθαι φραχθέντας τε καὶ καθεύδοντας, σωτηρίας ὄντως ἕξειν μηχανάς, ὡς ἐπὶ τὸ μὴ πονεῖν γεγονότας. ἀγνοοῦντας δ' αὖ τὴν ῥᾳστώνην, ὡς ὄντως ἐστὶν ἐκ τῶν πόνων· ἐκ ῥᾳστώνης δέ γε, οἶμαι, τῆς αἰσχρᾶς οἱ πόνοι καὶ ῥαθυμίαι πεφύκασι γίγνεσθαι πάλιν. ἀλλ' εἰ δὴ τεῖχός γέ τι χρεὼν ἀνθρώποις εἶναι, τὰς οἰκοδομίας χρὴ τὰς τῶν ἰδίων οἰκήσεων οὕτως ἐξ ἀρχῆς βάλλεσθαι, ὅπως ἂν ᾖ πᾶσα ἡ πόλις ἓν τεῖχος, ὁμαλότητί τε καὶ ὁμοιότησιν εἰς τὰς ὁδοὺς πασῶν τῶν οἰκήσεων ἐχουσῶν εὐερκίαν. ἰδεῖν τε οὐκ ἀηδὲς, μιᾶς οἰκίας σχῆμα ἐχούσης αὐτῆς· εἴς τε τὴν τῆς φυλακῆς ῥᾳστώνην ὅλῳ καὶ παντὶ πρὸς σωτηρίαν γίγνοιτ' ἂν διάφορος. τούτων δὲ, ἕως ἂν μὲν ᾖ τὰ κατ' ἀρχὰς οἰκοδομηθέντα, μέλειν μὲν μάλιστα τοῖς ἐνοικοῦσι πρέπον ἂν εἴη, τοὺς δὲ ἀστυνόμους ἐπιμελεῖσθαι, καὶ προσαναγκάζοντας, τὸν ὀλιγωροῦντα ζημιοῦντας. καὶ πάντων δὴ τῶν κατὰ τὸ ἄστυ καθαρότητός τ' ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ὅπως ἰδιώτης μηδεὶς μηδὲν τῶν τῆς πόλεως μήτε οἰκοδομήμασι μήτε οὖν ὀρύγμασιν ἐπιλήψεται. καὶ δὴ καὶ ὑδάτων τῶν ἐκ Διὸς εὐροίας τούτους ἐπιμελεῖσθαι χρεών, καὶ ὅσα ἐντὸς πόλεως ἢ ὁπόσα ἔξω πρέπον ἂν οἰκεῖν εἴη. ταῦτα δὲ πάντα ξυνιδόντες ταῖς χρείαις οἱ νομοφύλακες, ἐπινομοθετούντων καὶ τῶν ἄλλων ὁπόσα ἂν ὁ νόμος ἐκλείπῃ δι' ἀπορίαν. ὅτε δὲ ταῦτά τε καὶ τὰ περὶ ἀγορὰν οἰκοδομήματα καὶ τὰ περὶ τὰ γυμνάσια, καὶ πάντα ὅσα διδασκαλεῖα κατεσκευασμένα περιμένει τοὺς φοιτητὰς καὶ θεατὰς θέατρα, πορευώμεθα ἐπὶ τὰ μετὰ τοὺς γάμους, τῆς νομοθεσίας ἑξῆς ἐχόμενοι. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Γάμοι μὲν τοίνυν ἡμῖν ἔστωσαν γεγονότες, ὦ Κλεινία· δίαιτα δὲ περὶ παιδογονίας οὐκ ἐλάττων ἐνιαυσίας γίγνοιτ' ἂν τὸ μετὰ τοῦτο. ἣν δὴ τίνα τρόπον χρὴ ζῆν νυμφίον τε καὶ νύμφην ἐν πόλει διαφερούσῃ τῶν πολλῶν ἐσομένῃ. τὸ δὴ τῶν νῦν εἰρημένων ἐχόμενον εἰπεῖν, οὐ πάντων εὐκολώτατον· ἀλλὰ ὄντων οὐκ ὀλίγων τῶν ἔμπροσθεν τοιούτων, τοῦτο ἔτι ἐκείνων τῶν πολλῶν δυσχερέστερον ἀποδέχεσθαι τὸ πλῆθος. τό γε μὴν δοκοῦν ὀρθὸν καὶ ἀληθὲς εἶναι, πάντως ῥητέον, ὦ Κλεινία. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Ὅστις διανοεῖται πόλεσιν ἀποφαίνεσθαι

[Left margin notes:]
Legendum puto φραχθέντας γε, & ante καὶ καθεύδοντας non esse interpungendum.

Legitur etiam ῥαθυμίας.

Scribendum puto τίνα τρόπον. aliter tamen Fic.

A adeundis ciues cogitent: neque verò diligenti quodam diurnæ & nocturnæ cuſtodiæ præſidio, ſed mœnium ſuorum ſepto, licet interim ipſi profundo ſomno ſtertāt, ſalutem ſuam contineri arbitrantur, quaſi nati eſſent ad deſidiam. hoc ſcilicet ignorantes, commodam quietem reuera à laboribus oriri: ex turpi verò otio & moleſtiam & fracti animi mollitiem & ſocordiam ſolere proficiſci. Atqui ſi muro hominibus opus eſſet, ſic ab initio priuatæ domus quæque condantur, vt tota vrbs æqualitate & ſimilitudine vnus ſit murus,
B & ita ad omnes vias ex illis firmus pateat aditus. Quæ quidem ædificiorum diſpoſitio, nec ſpectantibus iniucūda, & ad cuſtodiæ facilitatem erit peropportuna, ſi vnius domus figuram ciuitas repræſentet. AEdes igitur ita conſtrui curæ illis ſit qui ciuitatem primùm ædificant: tum & AEdiles prouideant, & applicatis etiam aduerſus negligentes mulctis ad hanc ædificiorum formam ciues adigant. Iidem etiam dent operam ne ſordes in vrbem iniiciantur, ſed vt ipſa ſit vbique mundiſſima. videant
C quoque ne quis priuatus quicquam de publico, aut ædificando aut fodiendo, occupet. Aquarum etiam pluuiarum, vt facilè & expeditè maneant, penes eos cura eſto. & de publicis ædificiis quæ vel intra vel extra vrbem ſunt, curam gerant. Verùm & hæc omnia & alia id genus à lege prætermiſſa, rerum ipſarum ignoratione, legumlatores, ipſo rerum vſu melius & accuratius explorata, latis inſuper decretis emendent. Poſtquam verò hæc, & circa forum ædificia, & gymnaſia & theatra ſpectantium, & diſcentium docentiúmque
D domicilia diſpoſita ſunt, ad ea quę nuptias conſequuntur, quantum legibus conſtitui poſſunt, deinceps pergamus. CL. Eſto. ATH. [a] De nuptiis igitur ita vt à nobis expoſitum eſt habeto. quibus conſtitutis ſequitur, Clinia, victus ratio à nobis exponenda: écquo nimirum modo, antequam ſuſcepti ſint liberi, non minori quàm annuo ſpatio ſponſus & ſponſa vnà viuere debeant, in ea quidem ciuitate quę cęteris pręſtare debet. quod quidem cum his cohęret quę à nobis ſunt hactenus commemorata. Sed illa tamen
E haudquaquam facilè expediri poſſunt. quum enim multa in ſuperiori diſputatione difficilia occurrerint, hoc verò multo difficilius eſt quàm vt à vulgo probari poſſit. Id tamen quod commodius & verius videtur, omnino dicendum eſt, mi Clinia. CL. Eſt profectò. ATHEN. Quicunque in ea eſt ſententia vt exiſtimet

a Intermiſſum igitur de matrim. ſermonem repetit, & qua victus ratione vti debeant coniuges, docet: peculiare quoddam cōmentum De communibus quibuſdam mulierum cōuiuiis interſerens: de quo, vt nouo & inſolenti inuento, ſolicitè reddit rationem.

leges ita eſſe conſtituendas vt de publicis tantùm & communibus rebus caueant, ex quibus ciuium vita ſit definienda: earum verò rerum quæ ad ſingulares priuatóſque homines, quantum quidem neceſſe eſt, pertinent, nullam habendam eſſe rationem: ſed vnicuique prout libuerit viuendi licentiam eſſe condonandam: neque certo ordine omnia eſſe facienda arbitratur: ſed priuatis rebus neglectis ſine vlla lege ſiue diſciplinæ inſtituto, exiſtimat ſingulares homines ex legum præſcripto victuros, & communia publicáque negotia commodè geſturos: næ ille haudquaquam rectè ſentit. Quorſum verò hæc? Nempe quoniam affirmamus, oportere ſponſos non aliter neque minus conuiuia publica frequentare quàm ante nuptiarũ tempus. & hoc ſanè mirum eſt, quum primùm apud vos illud conuiuiorum publicorum natum eſt inſtitutum: quandoquidem maiores veſtri belli cuiuſdam (vt veriſimile eſt) neceſſitate, aut maioris cuiuſdam vis alio incómodo compulſi, huiuſmodi conuiuiorum morem inſtituerunt. eo tamen tempore magna erat hominum infrequentia, quæ etiam rerum penuria valdè laboraret. quum igitur huiuſce inſtituti hæc fuiſſet origo, vſu tamen commonefacti, illius vtilitatem guſtaſſent, factum eſt vt communi decreto hic mos pro lege inualuerit, quam nimirum exiſtimarent ad publicam vtilitatem planè pertinere. Hoc initio & hac occaſione ſtabilitum eſt veſtrorum illorum conuiuiorum inſtitutum. C L. Videtur ſanè. A T H. Quod igitur dixi, mirum id viſum fuiſſe aliquãdo, & mandatu arduũ & penè formidabile, nunc non æquè difficile eſſet, imperare vt illud iam conſtitutum obſeruetur. Sed quod deinceps ſequitur ita eſt natura comparatum, vt nonniſi cum magna difficultate ad effectum reuocari poſſit: quod quanuis nuſquam fiat, tamen ſi alicubi fieret, rectè omnino fieret: ſed huiuſmodi eſt profectò vt legiſlator in eius deſcriptione, ſicuti ludẽtes ignem diſſecare, & alia quædam quæ nullo modo fieri poſſunt, facere aggrediatur. C L. Ecquid verò illud eſt, hoſpes, quod dicere adeo reformidas? A T. Audite igitur, ne lõgioribus ſermonis ambagibus vos fruſtra detineã. Quicquid nimirũ in republ. certo quodã ordine continetur, & illius ductu & auſpicio regitur, nõ poteſt non eſſe cum maximis bonis coniunctum: contrà, vel quum nullus adeſt ordo, vel quũ malè res ſunt conſtitutæ, nõ poteſt non maxima rerum perturbatio inde exiſtere: quæ quidem bonum illũ ordinẽ omnémq; eam quæ ex illo proficiſcitur vtilitatem interturbat. quod ſanè in eo cernitur de quo nunc ſermo eſt à nobis inſtitutus. A vobis enim, Megille & Clinia, illa conuiuiorum inter ipſos viros conſuetudo, præclarè, & (vt modò dicebam) mirificè lege eſt firmata atque cõſtituta, diuini cuiuſdam numinis neceſſitate. at mulierum conuiuia non rectè fuerunt

A νόμοις περὶ τὰ δημόσια καὶ κοινὰ αὐτοῦ χρὴ ζῆν προστάττοντας, τῶν δ' ἰδίων ὅσον ἀνάγκη μηδὲ οἴεται δεῖν· ἐξουσίαν δὲ ἑκάστοις εἶναι τὴν ἡμέραν ζῆν ὅπως ἂν ἐθέλῃ, καὶ μὴ πάντα διὰ τάξεως δεῖν γίγνεσθαι· προέμενος δὲ τὰ ἴδια ἀνομοθέτητα, ἡγεῖται τά γε κοινὰ καὶ δημόσια ἐθελήσειν αὐτοὺς ζῆν διὰ νόμων, οὐκ ὀρθῶς διανοεῖται. τίνος δὴ χάριν ταῦτα εἴρηται; τοῦδε. ὅτι φήσομεν δεῖν ἡμῖν τοὺς νυμφίους μηδὲν διαφερόντως μηδὲ ἧττον ἐν B ξυσσιτίοις τὴν δίαιταν ποιεῖσθαι τοῦ πρὸ τῶν γάμων χρόνου γενομένου. καὶ τοῦτο μὲν δὴ θαυμαστὸν ὂν ὅτε κατ' ἀρχὰς πρῶτον ἐγένετο ἐν τοῖς παρ' ὑμῖν τόποις, πολέμου τινὸς αὐτό, ὥς γ' εἰκός, νομοθετήσαντος, ἤ τινος ἑτέρου τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχοντος πράγματος, ἐν ὀλιγανθρωπίαις ὑπὸ πολλῆς ἀπορίας ἐχομένοις· γευσαμένοις δὲ καὶ ἀναγκασθεῖσι χρήσασθαι τοῖς ξυσσιτίοις, ἔδοξε μέγα διαφέρειν εἰς σωτηρίαν τὸ νόμιμον· καὶ κατέστη C δὴ τρόπῳ τινὶ τοιούτῳ τὸ ἐπιτήδευμα ὑμῖν τὸ τῶν ξυσσιτίων. Κ Λ. Ἔοικε γοῦν. Α Θ. Ὃ δὴ ἔλεγον, ὅτι θαυμαστὸν ὂν τοῦτό ποτε καὶ φοβερὸν ἐπιτάξαι τισί, νῦν οὐχ ὁμοίως δυσχερὲς τῷ προστάττοντι ἂν εἴη νομοθετεῖν αὐτό. τὸ δ' ἑξῆς τούτῳ, πεφυκός τε ὀρθῶς ἂν γίγνεσθαι γιγνόμενον, νῦν τε οὐδαμῇ γιγνόμενον, ὀλίγου τε ποιοῦν τὸν νομοθέτην, τὸ τῶν παιζόντων, εἰς πῦρ ξαίνειν, καὶ μυρία ἕτερα τοιαῦτα ἀνήνυτα ποιοῦντα δρᾶν, οὐ ῥᾴδιον οὔτ' D εἰπεῖν οὔτ' εἰπόντα ἀποτελεῖν. Κ Λ. Τί δὴ τοῦτο, ὦ ξένε, ἐπιχειρῶν λέγειν, ἔοικας σφόδρα ἀποκνεῖν; Α Θ. Ἀκούοιτ' ἂν ἵνα μὴ πολλὴ διατριβὴ γίγνηται περὶ τοῦτ' αὐτὸ μάτην. πᾶν μὲν γὰρ ὅ, τι περ ἂν τάξεως καὶ νόμου μετέχον ἐν πόλει γίγνηται, πάντα ἀγαθὰ ἀπεργάζεται· τῶν δ' ἀτάκτων ἢ τῶν κακῶς ταχθέντων λύει τὰ πολλὰ τῶν εὖ τεταγμένων ἄλλα ἕτερα. οὗ δὴ καὶ νῦν ἐφέστηκε πέρι τὸ λεγόμενον. ὑμῖν γάρ, ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, τὰ μὲν περὶ E τοὺς ἄνδρας ξυσσίτια καλῶς, ἅμα καὶ (ὅπερ εἶπον) θαυμαστῶς καθέστηκεν, ἐκ θείας τινὸς ἀνάγκης· τὸ δὲ περὶ τὰς γυναῖκας οὐδαμῶς ὀρ-

A θῶς ἀνομοθέτητον μεθεῖται, καὶ οὐκ εἰς τὸ φῶς ἧκται τὸ τῆς ξυσσιτίας αὐτῶν ἐπιτήδευμα. ἄλλο καὶ ἄλλως γένος ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων λαθραιότερον μᾶλλον καὶ ἐπικλοπώτερον ἔφυ τὸ θῆλυ, διὰ τὸ ἀσθενές. οὐκ ὀρθῶς τοῦτο εἴξαντος τοῦ νομοθέτου δύστακτον ὂν ἀφείθη. διὰ δὲ τοῦτο μεθειμένου πολλὰ ὑμῖν παρέρρει, πολὺ ἄμεινον ἂν ἔχοντα εἰ νόμων ἔτυχεν, ἢ τὰ νῦν. οὐ γὰρ ἥμισυ μόνον ἐστὶν (ὡς δόξειεν ἂν) τὸ περὶ τὰς γυναῖκας ἀκοσμήτως περιορώμενον· ὅσῳ δὲ ἡ θήλεια ἡμῖν B φύσις ἐστὶ πρὸς ἀρετὴν χείρων τῆς τῶν ἀρρένων, τοσούτῳ διαφέρει πρὸς τὸ πλέον ἢ διπλάσιον εἶναι. τοῦτ' οὖν ἐπαναλαβεῖν καὶ ἐπανορθώσασθαι, καὶ πάντα συντάξασθαι κοινῇ γυναιξί τε καὶ ἀνδράσιν ἐπιτηδεύματα, βέλτιον πρὸς πόλεως εὐδαιμονίαν. νῦν δὲ οὕτως ἦκται τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος οὐδαμῶς εἰς τοῦτο εὐτυχῶς, ὥστε οὐδὲ μνησθῆναι περὶ αὐτοῦ ἐν ἄλλοις γ' ἐστὶ τόποις καὶ πόλεσι νοῦν ἔχοντος, ὅπου μηδὲ ξυσσίτια ὑπάρχει τὸ- C παράπαν δεδογμένα κατὰ πόλιν εἶναι. πόθεν δή τις γε ἔργῳ μὴ καταγελάστως ἐπιχειρήσει γυναῖκας προσβιάζεσθαι, τὴν σίτων καὶ ποτῶν ἀνάλωσιν, φανερὰν θεωρεῖσθαι; τούτου γὰρ οὐκ ἔστιν ὅ,τι χαλεπώτερον ἂν ὑπομείνειε τοῦτο τὸ γένος. εἰθισμένον γὰρ δεδοικὸς καὶ σκοτεινὸν ζῆν, ἀγόμενον δ' εἰς φῶς βίᾳ, πᾶσαν ἀντίτασιν ἀντιτεῖνον, πολὺ κρατήσει τοῦ νομοθέτου. τοῦτ' οὖν ἄλλοθι μὲν (ἧπερ εἶπον) οὐδ' ἂν τὸν λόγον ὑπομείνειε τὸν ὀρθὸν D ῥηθέντα, ἄνευ πάσης βοῆς· ἐνθάδε δὲ ἴσως ἄν. εἰ δὴ δοκεῖ, λόγου γ' ἕνεκα, μὴ ἀτυχῆ τὸν περὶ πάσης τῆς πολιτείας γενέσθαι λόγον, ἐθέλω λέγειν ὡς ἀγαθόν ἐστι καὶ πρέπον, εἰ καὶ σφῶϊν ξυνδοκεῖ ἀκούειν· εἰ δὲ μή, ἐᾶν. ΚΛ. Ἀλλ', ὦ ξένε, θαυμαστῶς τό γε ἀκοῦσαι νῷν πάντως που ξυνδοκεῖ. ΑΘΗΝ. Ἀκούωμεν δή. θαυμάσητε δὲ μηδὲν ἐὰν ὑμῖν ἄνωθέν ποθεν ἐπιχειρεῖν δόξω. σχολῆς γὰρ ἀπολαύομεν, καὶ οὐδὲν ἡμᾶς ἐστὶ τὸ κατεπεῖγον, E τὸ μὴ πάντῃ πάντως σκοπεῖν τὰ περὶ τοὺς νόμους. ΚΛΕΙΝ. Ὀρθῶς εἴρηκας. ΑΘΗΝ. Πάλιν τοίνυν ἐπὶ τὰ πρῶτα ἐπαναχωρήσωμεν λεχθέντα. εὖ γὰρ δὴ τό γε τοσοῦτον χρὴ πάντ' ἄνδρα ξυννοεῖν, ὡς ἡ τῶν ἀνθρώπων γένεσις ἢ τὸ παράπαν ἀρχὴν οὐδεμίαν

Pro ἄλλο puto ἀλλ' ὃ ſcribendũ eſſe: deinde poſt ἀσθενὲς ponendã eſſe tantùm hypoſtigmen. Paulo antè autem pro ἧκται inuenitur ſcriptum & εἵλκται.

à legiſlatore prætermiſſa, & in tenebris adhuc iacent, à nemine in lucem excitata. Muliebre videlicet genus aliud eſt & planè diuerſum ab hominis genere, magis latens & verſutum, propter naturæ imbecillitatem. non rectè tamen illud prætermiſit legiſlator ſine certo diſciplinæ ordine, quòd nimirum maiore cum difficultate cohibeatur. hoc enim prætermiſſo multa quotidie peccantur in communi vſu vitæ: quæ haud dubiè multo melius ſe haberent quàm nunc, ſi certarum legum vinculis conſtringerétur. non enim eſt res muliebris, ſi nullo ordine iacet & negligitur, humanarum rerum tantùm, vt videri poſſet, dimidium: ſed quantum muliebris natura maſculæ ad omnes virtutis partes longè cedit, tantũ antecellit vt plus quàm duplum eſſe videatur. Hoc igitur & retractandũ & emendandum eſt, ad rempubl. felicius conſtituendam pertinere vti communia ſint mulieribus & viris omnia officia atque inſtituta: & id certo quodam ordine in republ. eſſe conſtituendum. Atque in eum felicitatis ſtatum minimè perductum eſt humanum genus, vt ſit viri prudentis in aliis locis & ciuitatibus huius rei facere mentionem, in quibus etiam publicorum conuiuiorum planè eſt inaudita & inſolens cõſuetudo. Vnde igitur non ridiculè reuera quiſpiam mulieres cogeret vt ad publica illa conuiuia accederent, & in propatulo cum cætera turba edere & bibere conſpicerẽtur? nihil eſt profectò quod moleſtius tulerit muliebre genus. nam quum timidè & quaſi in tenebris viuere conſueuerit, ſi ad lucem conſpectúmque hominum pertrahatur, omni conatu renitens, legiſlatorem longè ſuperabit, cúmque repellet. quòd ſi in aliis rebus refractarium eſt hoc genus (quemadmodũ dixi) hîc verò vehementiſſimè: vt quidem hunc ſermonem, quantumuis rectè dicatur, ſine maxima & contentiſſima vociferatione haudquaquam ſuſtinuerit. Hîc tamẽ fortaſſe nõ importunum aut incommodum fuerit (diſputationis gratia, ne mancus vel imperfectus de republ. hic ſermo relinquatur) ſi docere inſtituam, illud ab vtilitate & honeſtate reipubl. minimè abhorrere, ſi quidem id ita vobis placeat: alioqui cum ſermonem prætermittam. CL. At, hoſpes, mirum in modum placet audire. ATH. Audiamus igitur. at ne, obſecro, mirum vobis videatur ſi rem paulo altius viſus fuero repetere. nam & otio abundamus, & nihil eſt quod nos vrgeat, vt non omnia quæ ad leges ſpectant cumulatè poſſimus conſiderare. CLIN. Rectè dixiſti. ATH. [a] Rurſum igitur ad illa quæ à nobis iam ſunt primo loco cõmemorata redeamus. Principio hoc cuilibet homini intelligendũ eſt: Hominũ genus vel nullũ vnquã principiũ

a Accuratius docet quinam ſit verus coniugii vſus in illa viri & mulieris conſuetudine, re paulo quidem altius repetita: ita tamen vt doceat qua in re moderatus ille coniugalis & honeſtæ veneris vſus verſetur.

habuiſſe, neque finem habiturũ vnquam: ſed & extitiſſe ſemper olim, & ſemper omni no futurum: vel certè, ſi natum eſt, immenſam quandam & penè infinitam temporis longitudinẽ ab illo ad hoc noſtrum tempus interceſſiſſe. CLI. Ita ſanè ponatur. ATH. Quid igitur? nónne per vniuerſum terrarum orbem vrbes multas conſtructas eſſe arbitramur, eaſdémque deſtructas, & diuerſa hominum ſtudia atque inſtituta, varium multiplicémque ordinem & eiuſdem perturbationem contrà inualuiſſe? & varias cibi potúſque cupiditates variè extitiſſe, eorúmque item apparandorum varios & multiplices modos? & quidem per vniuerſam terram varios obtinuiſſe? nónne & temporum mutationes varias, in quibus veriſimile ſit animalia in varias mutationes abiiſſe? CL. Quídni? ATH. Quid igitur? yitéſne credimus cœpiſſe olim apparere, quum nullo modo antea extarent? ſimiliter frumentum & oleas, Cereris & Proſerpinæ munera, quorum Triptolemus quidam miniſter extiterit? quo verò tempore hæc nondum erant, exiſtimamúſne animalia, ſicuti nunc, altera ab alteris deuorari ſolita? CLIN. Quídni? ATH. Atqui vt alii homines alios homines ſacrificent, apud multos etiamnum id perdurare videmus: contrarium etiam de aliis audimus: ſicuti quum nec bouillas quidem carnes guſtare audebamus, neque animalia diis immolabamus, ſed liba & fructus melle imbutos, & alia huiuſmodi pura ſacrificia. à carnibus autẽ maiores noſtri abſtinebant (tanquam non eſſet pium illas edere) neque deorum aras ſanguine polluebãt: verùm Orphica vita quædam velut appellatur, quæ tũc hominibus erat, vt qui inanimatis omnibus veſcerentur, ab animalibus omnibus abſtinerent. CL. Perhibentur hæc paſſim, vt dicis: neque à fide profectò abhorrent. ATH. Quorſum verò hæc à nobis modò ſunt cõmemorata? dixerit aliquis. CL. Rectè id excepiſti, hoſpes, quod hauddubiè aliquis erat obiecturus. ATH. Idcirco, mi Clinia, ſi poſſum, conabor id tibi deinceps explicare. CL. Expone igitur. ATH. Video omnia hominibus ex triplici neceſſitate & cupiditate pendere, quarum impetus ſi rectè ducantur, Virtus: ſin contrà malè, contrariũ, id eſt Vitium, innaſcitur. Hæc verò ſunt in animalibus ipſo ſtatim ortu, cibi & potus cupiditas: ad quas quũ omne animal innatũ habeat appetitum, & veluti ſtimulo cõcitetur, neq; aures habeat ad eaaudiẽda quæ quis aliter præceperit: ita ſuarũ cupiditatum voluptatúmque œſtro percellitur, vt ad eas quidẽ explẽdas omni conatu atque impetu feratur, omnẽ verò det operã vt ab omni dolore & moleſtia ſe liberet.

A εἴληχεν, οὐδ᾽ ἕξει ποτὲ τελευτήν· ἀλλ᾽ ἦν τε ἀεὶ καὶ ἔσται πάντως· ἢ μῆκός τι τῆς ἀρχῆς ἀφ᾽ οὗ γέγονεν, ἀμήχανον ἂν χρόνον ὅσον γεγονὸς ἂν εἴη. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘ. Τί οὖν; πόλεων συστάσεις καὶ φθοράς, καὶ ἐπιτηδεύματα παντοῖα τάξεώς τε καὶ ἀταξίας, καὶ βρώσεως, καὶ πομάτων τε ἅμα καὶ βρωμάτων ἐπιθυμήματα παντοδαπὰ πάντως καὶ περὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἆρ᾽ οὐκ οἰόμεθα γεγονέναι, καὶ στροφὰς ὡρῶν παντοίας, ἐν αἷς τὰ ζῶα μετα-
B βάλλειν αὐτῶν παμπληθεῖς μεταβολὰς εἰκός; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗΝ. Τί οὖν; πιστεύομεν ἀμπέλους τε φανῆναί που ποτέ, πρότερον οὐκ οὔσας; ὡσαύτως δὲ καὶ ἐλαίας, καὶ τὰ Δήμητρός τε καὶ Κόρης δῶρα; Τριπτόλεμόν τε τινὰ τῶν τοιούτων γενέσθαι διάκονον; ἐν ᾧ δὲ μηδὲ ταῦτα ἦν τῷ χρόνῳ, μῶν οὐκ οἰόμεθα τὰ ζῶα, καθάπερ νῦν, ἐπὶ τὴν ἀλλήλων ἐδωδὴν τρέπεσθαι; ΚΛ. Τί μήν; ΑΘ. Τὸ δὲ μὴν θύειν ἀνθρώ-
C πους ἀλλήλους, ἔτι καὶ νῦν παραμένον ὁρῶμεν πολλοῖς· καὶ τοὐναντίον ἀκούομεν ἐν ἄλλοις, ὅτε οὐδὲ βοὸς ἐτολμῶμεν γεύεσθαι· θύματά τε οὐκ ἦν τοῖς θεοῖσι ζῶα, πέλανοι δὲ καὶ μέλιτι καρποὶ δεδευμένοι, καὶ τοιαῦτα ἄλλα ἁγνὰ θύματα. σαρκῶν δ᾽ ἀπείχοντο ὡς οὐχ ὅσιον ὂν ἐσθίειν, οὐδὲ τοὺς τῶν θεῶν βωμοὺς αἵματι μιαίνειν. ἀλλὰ Ὀρφικοί τινες λεγόμενοι βίοι ἐγίγνοντο ἡμῶν τοῖς τότε, ἀψύχων μὲν ἐχόμενοι πάντων, ἐμψύχων δὲ
D τοὐναντίον πάντων ἀπεχόμενοι. ΚΛ. Καὶ σφόδρα λεγόμενα ἅ γ᾽ εἴρηκας καὶ πιστεύεσθαι πιθανά. ΑΘΗ. Πρὸς οὖν δή τι (εἴποι τις ἂν) ὑμῖν πάντ᾽ ἐρρήθη τὰ νῦν; ΚΛ. Ὀρθῶς ὑπέλαβες, ὦ ξένε. ΑΘΗ. Καὶ τούτων, ἐὰν δυνώμαι, τὰ τούτοις ἑξῆς, ὦ Κλεινία, πειράσομαι φράζειν. ΚΛΕΙΝ. Λέγοις ἄν. ΑΘΗΝ. Ὁρῶ πάντα τοῖς ἀνθρώποις ἐκ τριττῆς χρείας καὶ ἐπιθυμίας ἠρτημένα· δι᾽ ὧν ἀρετή τε αὐτοῖς ἀγομένοις ὀρθῶς, καὶ
E τοὐναντίον ἀποβαίνει κακῶς ἀχθεῖσι. ταῦτα δ᾽ ἐστὶν ἐδωδὴ μὲν καὶ πόσις, εὐθὺς γενομένοις, ἣν περὶ ἅπασαν πᾶν ζῶον ἔμφυτον ἔρωτα ἔχον, μεστὸν οἴστρου τέ ἐστι καὶ ἀνηκουστίας τοῦ λέγοντος ἄλλο τι δεῖν πράττειν πλὴν, τὰς ἡδονὰς καὶ ἐπιθυμίας τὰς περὶ ἅπαντα ταῦτα ἀποπληροῦντα, λύπης τῆς ἁπάσης ἀεὶ δεῖν σφᾶς ἀπαλλάττειν.

A τρίτη δὲ ἡμῖν καὶ μεγίστη χρεία, καὶ ἔρως ὀξύτατος, ὕστατος μὲν ὁρμᾶται, διαπυρωτάτους δὲ τοὺς ἀνθρώπους μανίαις ἀπεργάζεται πάντως ὁ περὶ τὴν τοῦ γένους σπορὰν, ὕβρει πλείστῃ καόμενος. ἃ δὴ δεῖ τρία νοσήματα τρέποντας εἰς τὸ βέλτιστον, παρὰ τὸ λεγόμενον ἥδιστον, τρισὶ μὲν τοῖς μεγίστοις πειρᾶσθαι κατέχειν, φόβῳ, καὶ νόμῳ, καὶ τῷ ἀληθεῖ λόγῳ· προσχρωμένους μέντοι Μούσαις τε καὶ ἀγωνίοισι θεοῖς, " σβεννύναι τὴν αὔξην τε καὶ ἐπιρροήν. B παίδων δὴ γένεσιν μετὰ τοὺς γάμους θῶμεν, καὶ μετὰ γένεσιν, τροφὴν καὶ παιδείαν. καὶ τάχ' ἂν οὕτω προϊόντων τῶν λόγων ὅ, τε νόμος ἡμῖν ἕκαστος περαίνοιτο εἰς τοὔμπροσθεν ἐπὶ ξυσσίτια· ἵνα καὶ ἀφικόμενοι εἰς τὰς τοιαύτας κοινωνίας, εἴτε ἄρα γυναικῶν εἴτε ἀνδρῶν δεῖ μόνον γίγνεσθαι, προσμίξαντες αὐτοῖς ἐγγύθεν, ἴσως μᾶλλον κατοψόμεθα· τά τε ἐπίπροσθεν αὐτῶν, ἔτι νῦν ὄντα ἀνομοθέτητα, τάξαντες αὐτά, ἐπίπροσθεν ποιησόμεθα. C καὶ (ὅπερ ἐρρήθη νῦν δὴ) κατοψόμεθά τε αὐτὰ ἀκριβέστερον, μᾶλλόν τε τοὺς προσήκοντας αὐτοῖς καὶ πρέποντας νόμους ἂν θείημεν. ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις. ΑΘΗΝ. Φυλάξωμεν τοίνυν τῇ μνήμῃ τὰ νῦν δὴ λεχθέντα. ἴσως γὰρ χρείαν ποτ' αὐτῶν πάντων ἕξομεν. ΚΛ. Τὰ ποῖα δὴ διακελεύῃ; ΑΘΗ. Ἃ τοῖς τρισὶ διωριζόμεθα ῥήμασι. βρῶσιν μὲν ἐλέγομεν που, καὶ δεύτερον, πόσιν· καὶ ἀφροδισίων δέ τινα διαπτοίησιν, τρίτον. D ΚΛ. Πάντως, ὦ ξένε, μεμνησόμεθά που ὧν τανῦν διακελεύῃ. ΑΘ. Καλῶς. ἔλθωμεν δ' ἐπὶ τὰ νυμφικά· διδάξοντές τε αὐτοὺς πῶς χρὴ καὶ τίνα τρόπον τοὺς παῖδας ποιεῖσθαι, καί, ἐὰν ἄρα μὴ πείθωμεν, ἀπειλήσοντες τισὶ νόμοις. ΚΛΕΙΝ. Πῶς; ΑΘΗΝ. Νύμφην χρὴ διανοεῖσθαι καὶ νυμφίον ὡς ὅτι καλλίστους καὶ ἀρίστους εἰς δύναμιν ἀποδειξομένους παῖδας τῇ πόλει. πάντες δ' ἄνθρωποι κοινωνοὶ E πάσης πράξεως, ἡνίκα μὲν ἂν προσέχωσιν αὐτοῖς τε καὶ τῇ πράξει τὸν νοῦν, πάντα καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἀπεργάζονται· μὴ προσέχοντες δέ, ἢ μὴ ἔχοντες νοῦν, τἀναντία. προσεχέτω δὴ καὶ ὁ νυμφίος τῇ τε νύμφῃ καὶ τῇ παιδοποιίᾳ τὸν νοῦν· κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ ἡ νύμφη, τοῦτον τὸν χρόνον διαφερόντως ὃν ἂν μήπω παῖδες αὐτοῖς ὦσι γεγονότες.

[Margin: ...ritur etiam ...ινωντων: ſed ...i nitiuum, quę ...et altera le-... ,retinendam ...o.]

[Margin: ...ula ἵνα nullū ... uidetur ha-... locum, (quū ...ticulam καὶ ...cedenti τε re-... ...lere oporteat) ... que uel tollē-... ...ſſe, uel mutā-... ...a τινά.]

A Tertium verò & maximæ neceſſitatis genus, & vehementiſſima quidem cupiditas, vltima impellitur: ſed ardentiſſimis vecordiæ & petulantiæ facibus homines perurit atque exagitat, & Appetitus ille qui eſt circa generis propagationē. Hi tres morbi, qui ad id quod iucundiſſimum dicitur, rapiuntur, tribus quidem maximis vinculis conſtringendi ſunt atque coercendi, metu, lege, & vera ratione: in quorum vinculorum ſubſidium aduocandæ ſunt Muſæ & dii, certaminum præſides, vt illorum morborum & incrementum & B influxum extinguant. Liberorum igitur procreationem poſt nuptias ponamus, & poſt illam, eorundem & educationem & inſtitutionem. Sic enim, oratione noſtra ſenſim progrediente, lex quoque in ſuperiorem illum de communibus conuiuiis ſermonem aptè deſinet & concludetur: vt ſingulatim huiuſmodi ſocietates explicemus, an ex viris tantùm, vel etiam mulieribus conſtare debeat: tum verò planius cognoſcemus, quum accuratiore comparatione ad res ipſas propius acceſſerimus, C & ſuas quaſque res ſuo loco collocauerimus: quas hactenus minimè in ſuum ordinem ſatis exquiſitè digeſſimus: denique, quum id quod iam à nobis eſt dictum accuratius diſpiciemus, illíſque magis conſentaneas & decentes leges apponemus. CL. Rectiſſimè loqueris. ATH. Deſignatum igitur à nobis ordinem memoria teneamus. nobis enim hæc indicatio vſui poſthac erit. CL. Ecquænam illa ſunt de quibus mones? ATH. Ea quæ tribus his vocibus notauimus. primùm quidem, cibi: ſecundùm, potus: tertiùm, rei vene- D reæ concitatioris cuiuſdam & veſanioris appetitus. CL. Omnino, hoſpes, illa erunt nobis curæ. ATH. Rectè. Veniamus autem ad illum de ſponſo & ſponſa inſtitutum ſermonem, vt doceamus quomodo procreādi ſint liberi: ac niſi perſuaſerimus, certis legibus conſtitutis pœnas detrectantibus denuntiemus. CLIN. Quomodo? ATH. Sponſus & ſponſa omninò cogitare debent qua ratione & pulcherrimos & optimos, quātum fieri poterit, liberos exhibeāt reipublicæ. Omnes verò homines E qui in communi quadam actione verſantur, quum & ſibiipſis attēdunt, & in ipſam rem ſeriò incumbunt, non poſſunt non quod inſtituunt, præclarè & vtiliter perficere. ſin minus vel non attento fuerint animo, vel mēte careant, ac proinde rem ipſam commodè cognoſcere non poſſint, contraria effecta conſequi ſolent. Quamobrem cautio iſta ſit vt ſponſus & ſponſa ad liberorum procreationē animum aduertant: tunc verò maximè quum nondum illis nati ſunt nati, hac de re ſeriò cogitent.

De divortiis agit, à quibus, quo ordine, cur & quatenus fieri debeant.

ª Hæc item explorent eæ mulieres quas ſiue plures ſiue pauciores delegerimus, iudicio arbitratúque Magiſtratus: quæ ad Lucinæ templum quotidie conueniant ad tertiam vſque diei partem. Ibi verò congregatæ aliæ aliis denuntient, ſiqua ſiue virum ſiue mulierem, ex iis qui quæve liberos procreare debent, ad quæpiam reſpectare videt quàm ad ea quæ ſacris iugalibus fuerint conſtituta. Procreatio autem liberorum, eorúmque qui liberis procreādis operam dant, decennium non excedat, quando adeſt generandi facultas & fœcunditas. Quòd ſiquæ ad illud vſque tempus ſteriles fuerint, conſilio cum cognatis & mulieribus huic rei præfectis habito, & prout commodum opportunúmque vtriſque iudicatum fuerit, diſiungantor. ſin controuerſia aliqua incidat, de his quæ vtriſque conſentanea & opportuna eſſe videantur, decem ex legum cuſtodibus eligant, & quæ illi conſtituerint, iis perſtent. Mulieres etiam iuuenum domos ingrediantur, & partim monendo, partim minitando, à delicto & inſcitia ipſos liberent. ſi id præſtare nequeant, ad legum cuſtodes rem deferant: illi verò interpoſita ſua autoritate prohibento. ſin & illis non ceſſerit imperium, rem ad populum deferant, peccantium nominibus publicè editis, & iureiurando interpoſito, ſe illum vel illum (nomina enim diſertè exprimant) meliores facere haudquaquam potuiſſe. Ille ita publicè in tabula delatus, niſi accuſatores falſi conuicerit, infamis eſto: neque verò ad nuptias, neque ad puerorum conſecrationes accedito. ſin acceſſerit, cuilibet ipſum impunè verberibus cædere fas eſto. Eadē quoque aduerſus mulierem iura ſunto. muliebriū enim dignitatum honorúmque expertes eſto. ad nuptias accedere ne ei liceto, nec ad generationum ſacra admittitor quæcunque violati officii rea in publicas tabulas relata fuerit, & iudicio ſuccubuerit. Poſtquam verò liberos non ſecundum leges procrearint, & vel vir cum aliena muliere, vel mulier cum alieno viro conſuetudinem habuerit, ea pœna mulctantor, dum liberis dant operam, quā in eos qui generant infligendam diximus. Viri autem & mulieres poſt liberorū procreationem caſtè & temperanter viuentes, hoc nomine cōmendātor: qui cōtrà, contrario modo colūtor, id eſt ignominia afficiūtor. Si ita euenerit vt cōplures in eiuſmodi re-

A ἐπίσκοποι δ' ἔστωσαν τούτων ἃς εἱλόμεθα γυναῖκες, πλείους εἴτ' ἐλάττους, οἷς ἄρχουσιν ὁπόσας ἂν δοκῇ προστάττειν τε, καὶ ὁπόταν, πρὸς δὲ τῆς Εἰλειθυίας ἱερὸν ἑκάστης ἡμέρας ξυλλεγόμεναι, μέχρι τρίτου μέρους ὥρας. οἷ δὴ συλλεγεῖσαι διαγγελλόντων ἀλλήλαις εἴ τις τινὰ ὁρᾷ πρὸς ἄλλ' ἄττα βλέποντα ἄνδρα ἢ καὶ γυναῖκα τῶν παιδοποιουμένων, ἢ πρὸς τὰ τεταγμένα ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς γάμοις θυσιῶν τε καὶ
B ἱερῶν γιγνομένων. ἡ δὲ παιδοποιία καὶ φυλακὴ τῶν παιδοποιουμένων, δεκέτις ἔστω, μὴ πλείω δὲ χρόνον, ὅταν εὐροία ᾖ τῆς γενέσεως. ἂν δὲ ἄγονοί τινες εἰς τοῦτον γίγνωνται τὸν χρόνον, μετὰ τῶν οἰκείων καὶ τῶν ἀρχουσῶν γυναικῶν διαζεύγνυσθαι κοινῇ βουλευομένους εἰς τὰ πρόσφορα ἑκατέροις. ἐὰν δ' ἀμφισβήτησίς τις γίγνηται περὶ τῶν ἑκατέροις πρεπόντων καὶ προσφόρων, δέκα τῶν νομοφυλάκων ἑλομένους, οἷς
C ἂν ἐπιτρέψωσιν οἵδε καὶ τάξωσι, τούτοις ἐμμένειν. εἰσιοῦσαι δ' εἰς τὰς οἰκίας τῶν νέων αἱ γυναῖκες, τὰ μὲν, νουθετοῦσαι, τὰ δὲ καὶ ἀπειλοῦσαι, παυόντων αὐτοὺς τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀμαθίας. ἐὰν δ' ἀδυνατῶσι, πρὸς τοὺς νομοφύλακας ἰοῦσαι φραζόντων. οἱ δ' εἰργόντων. ἂν δὲ καὶ ἐκεῖνοί πως ἀδυνατήσωσι, πρὸς δὲ δημόσιον ἀποφηνάντων, ἀναγράψαντές τε καὶ ὀμόσαντες ἦ μὴν ἀδυνατεῖν τὸν καὶ τὸν βελτίω ποι-
D εῖν. ὁ δὲ ἀναγραφεὶς, ἄτιμος ἔστω, μὴ ἑλὼν ἐν δικαστηρίῳ τοὺς ἐγγράψαντας." τῶν δὲ, μήτε γὰρ εἰς γάμους ἴτω, μήτε εἰς τὰς τῶν παίδων ἐπιτελειώσεις. ἂν δὲ ἴῃ, πληγαῖς ὁ βουληθεὶς ἀθῷος αὐτὸν κολαζέτω. τὰ αὐτὰ δὲ καὶ περὶ γυναικὸς ἔστω νόμιμα. τῶν ἐξόδων γὰρ τῶν γυναικείων καὶ τιμῶν καὶ τῶν εἰς τοὺς γάμους καὶ γενέσεις παίδων φοιτήσεων μὴ μετεχέτω, ἐὰν ἀκοσμοῦσα ὡσαύτως ἀναγραφῇ, καὶ μὴ ἕ-
E λῃ τὴν δίκην. ὅταν δὲ δὴ παῖδας γεννήσωνται" κατὰ νόμους, ἐὰν ἀλλοτρίᾳ τις περὶ τὰ τοιαῦτα κοινωνῇ γυναικί, ἢ γυνὴ ἀνδρὶ, ἐὰν μὲν παιδοποιουμένοις ἔτι, τὰ αὐτὰ ἐπιζήμια αὐτοῖς ἔστω καθάπερ τοῖς ἔτι γεννωμένοις εἴρηται· μετὰ δὲ ταῦτα, ὁ μὲν σωφρονῶν, καὶ σωφρονοῦσα, εἰς τὰ τοιαῦτα πάντα ἔστω εὐδόκιμος· ὁ δὲ τοὐναντίον, ἐναντίως τιμάσθω, μᾶλλον δὲ ἀτιμαζέσθω. καὶ μετριαζόντων μὲν περὶ τὰ τοιαῦτα τῶν

Scribendum pro τῶν δὲ, & mutandam interpunctionem: ut hic nititiuus iungatur cum ἄτιμος: perinde sit ac dixiſſet ἄτιμος ἔστω τῶν δὲ τῶν μὲν (ut alibi lectiuū illud h. genitiuo iunx τοῦ εἰς γάμους ναι, καὶ εἰς τῶν π. &c.

Lectionem ha agnoſcit & F abſque partic negatiua.

πλειόνων, ἀνομοθέτητα σιγῇ κείσθω· ἀκοσμούντων δέ, νομοθετηθέντα ταύτῃ πραττέσθω κατὰ τοὺς τότε τεθέντας νόμους. εἴη μὲν ἀρχὴ τοῦ παντὸς ἑκάστοις ὁ πρῶτος ἐνιαυτός· ὃν γεγράφθαι χρεὼν ἐν ἱεροῖσι πατρῴοις ζωῆς ἀρχὴν κούρῳ καὶ κόρῃ. παραγεγράφθω δ' ἐν τοίχῳ λελευκωμένῳ ἐν πάσῃ φατρείᾳ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπὶ τοῖς ἔτεσιν ἀριθμουμένων. τῆς δὲ φατρείας ἀεὶ τοὺς ζῶντας μὲν γεγράφθαι πλησίον, τοὺς δ' ὑπεκχωροῦντας τοῦ βίου ἐξαλείφειν. γάμου δὲ ὅρον εἶναι, κόρῃ μέν, ἀπὸ ἑκκαίδεκα ἐτῶν εἰς εἴκοσι, τὸν μακρότατον χρόνον ἀφωρισμένον· κόρῳ δέ, ἀπὸ τριάκοντα μέχρι τῶν πέντε καὶ τριάκοντα. εἰς δὲ ἀρχάς, γυναικὶ μὲν τετταράκοντα, ἀνδρὶ δὲ τριάκοντα ἔτη. πρὸς πόλεμον δὲ ἀνδρὶ μὲν εἴκοσι μέχρι τῶν ἑξήκοντα ἐτῶν· γυναικὶ δέ, ἣν ἂν δοκῇ χρείαν δεῖν χρῆσθαι πρὸς τὰ πολεμικά, ἐπειδὰν παῖδας γεννήσῃ, τὸ δυνατὸν καὶ πρέπον ἑκάσταις προστάττειν, μέχρι τῶν πεντήκοντα ἐτῶν.

A bus moderatè ſe gerant quæ legibus diſertè non ſunt cautæ, de his ſilentium eſto: de peccatis aduerſus leges ex legib⁹ definitor. Vitæ quidem totius initium primus annus ſingulis eſt, quem in ſacellis paternis inſcribi oportet, vt puero & puellæ primordiũ viuendi. adſcribatur autem in dealbato pariete in vnaquaque tribu: vt de eorum qui capiendis magiſtratibus apti ſunt ætate conſtet, quo nimirum anno ſint nati. & in vnaquaque tribu ſuperſtitum nomina notentur, mortuorum B deleantur. Nuptiarum terminus definitor, puellæ à XVI ad XX: maſculo à XXX ad XXXV. Magiſtratus adeundi tẽpus in mulieribus, vltra XXXX ſit annum. Belli ab anno XX ad LX in viris: in mulieribus, poſtquam filios pepererint, vſque ad L ætatis annum. Illud autem ſingulis indicendum erit belli genus quod conueniens & decorum fuerit.

PLATONIS DE LEGIBVS, Siue, DE LEGVM INSTITVTIONE,

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟ΄ΜΩΝ, Ἢ, ΠΕΡΙ` ΝΟΜΟΘΕΣΙ΄ΑΣ,

DIALOGVS SEPTIMVS.

ΔΙΑ΄ΛΟΓΟΣ Ἕ΄ΒΔΟΜΟΣ.

De liberorum edvcatione et institvtione.

ARGVMENTVM.

Postqvam egit de matrimonio, cuius beneficio liberi prodeunt in lucem, poſtulabat recta docendi ratio, vt de illorum INSTITVTIONE & EDVCATIONE modò diſputaret. quòd & ad paternæ charitatis officium pertinet, & intereſt reipubl. vt iuuentus, quæ eſt ipſius ſeminarium, rectè excolatur. De liberorum igitur educatione hîc agit accuratè, quantum & ad corpus & ad animum ſpectat: quibus duobus nimirum illa continetur, ſicuti ex diſputatione ipſa conſtare poteſt. Docet igitur, quando, quomodo, quibus artibus ſint ciuium liberi inſtituendi: quæ ne ſingulatim exſcribam, conferenda erunt cum iis quæ in lib. De republ. docuit de Magiſtratus inſtitutione. Ita & ἦθος & οἰκονομία vniuerſè notetur. cætera ex notis noſtris. Cur autem tam ſolicitè hîc diſſerat de Muſica & chorea, quum de his etiam alibi egiſſet copioſè, duplex cauſa eſſe videtur. Vna, generalis, quòd muſica magnum habeat momentum ad vitam moréſque noſtros informandos, διὰ τὸ ψυχαγωγὸν, quemadmodum alibi diximus. nihil enim tam facilè in animos teneros atque molles influit quàm varii canendi ſoni. quorum vix dici poteſt quanta ſit vis in vtranque partem. nam & incitat languẽtes, & languefacit excitatos, & tum remittit animos tum contrahit. Deinde, quòd apud Græcos Muſicæ vſus & autoritas maximè inualuiſſet, vt planè neceſſe eſſet huius rei habere rationẽ, ad eámque definiendã certas leges adhiberi. Ciuitatum certè multarum in Græcia hoc interfuit, antiquum vocum ſeruare modum: quarum mores lapſi ad mollitiẽ, pariter ſunt immutati cum cantibus, aut hac dulcedine corrupteláque deprauati, vt quidam putãt, aut, cùm ſeueritas eorum ob alia vitia cecidiſſet, tum fuit in auribus animíſque mutatis etiam huic mutationi locus. Quod quidem malui potius ex Ciceronis quàm meis verbis explicare: quanquam & conſilij ſui rationem ſolicitè reddit Plato.

QVAEDAM POLITICA.

1 Politicæ methodi regula: *Quædam tradenda διδασκαλικῶς, quædam νομοθετικῶς, in hac legum tractatione. neceſſe eſt enim doctrinã ſubſterni, & ad eam adiungi adhortationem: quò & uirtutis cognitio & amor, & uitii quoque diſcrimen & odium iuuenum animis inſeminetur, antequam ferantur leges. eſt enim maxima & potentiſſima lex, Conſcientia.* Quo certè ἀπαιδευσίας næuo laborant leges ciuiles, eorum quidem qui eas collegerunt vel imperitia vel incuria.

2 *Inſtitutio puerilis magnum habet momentum ad publicos mores.*

3 *De corporis & animi cultu debet illa certas & ſanas dictare leges.*

4 *Non ſunt, etiam leuia alioqui in ſpeciem, prætermittenda à bono legislatore: ſicuti de prægnantibus nutricibus, de utriuſque manus uſu. Natura enim ἀμφιδεξίους nos creauit, ac proinde uſus eã peruertere uidetur.*

5 *Motus ad corporis ſanitatem plurimum confert. idcirco ad eum aſſuefaciendi ſunt infantes diligenter.*

6 *In puerili inſtitutione duo ſunt extrema fugienda, Nimia ſeueritas, qua uidelicet efferantur puerorum animi: & deliciæ, quibus franguntur & effœminantur.*

7 *Hæc eo diligentius cauenda, quòd & frequentius eueniant, & in hominum animis obſtinatius inhæreant.*

8 *His extremis opponendus eſt ὁ μέσος βίος, uel (ut loquitur Ariſt.) μετριότης, in qua eſt Virtus ne uel meræ uoluptates, uel meri adſint dolores, ſed prudens & ἐναρμόνιος utrarúmque affectionum κρᾶσις puerorum animis adhibeatur, quò ſenſim illa cum ætate creſcat.*

9 *Patriæ leges ἄγραφοι, maximi ſunt momẽti ad uitam bene conſtituendam: imò ſine illorũ inſtitutorum ui & efficacia, leges ſcriptæ, ueluti ſubductis columnis ædificia, collaberentur.*

10 *Maturè inſeminanda eſt puerorum animis inſtitutionis efficacia: & quò auguſtius & reuerentius ab illis ſuſcipiatur, uiri dignitate præſtantes in republ. huic rei conſtitui debent.*

11 *Variæ quidem ſunt corporis & animi exercitationum formæ: ſed uidendum eſt quæ & quatenus teneris ingeniis proponantur.*

12 *Militarẽ diſciplinam maturè & diligenter pueri doceri debent, cuius & maxima eſt neceſſitas & utilitas ad omnes uitæ partes.*

13 *Non eſt pellenda à republ. omnis oblectatio: ſed prouidendum eſt accuratè ut certis commodiſque*

legibus definita, caſtè & prudenter uſurpetur.

14 Periculoſa eſt in republ. diſſolutarum cantionū indulgentia: qua animi uehementer corrumpuntur. ita planè eſt neceſſe & auribus & linguæ caſtitatē indici.

15 Ludi, ſupellectilis, ueſtium, & eiuſdem generis rerum mutationes ſunt periculoſæ in republ. nam ſenſim hac temeritate corrumpuntur animi. qui ergo has ueſtium & ludorum uarietates important in rempub. iudicandi ſunt corruptores bonorum morum, & grauiter puniendi.

16 Harum autem omnium rerum uſus certis legibus definiri debet.

17 Vtut homo ad laborē ſit natus, nō ad deſidiam, quò tamen corpus ferēdis laboribus par eſſe poſſit, certus laboris modus definiendus eſt.

18 Somni quoque certa ratio determinanda eſt, cuius magnum eſt ad uitam tuendam momentum.

19 Parciſſimus tamen ſomni, quantum fieri poterit: frequentiſſimus laboris uſus eſſe debet.

20 Patrifamiliâs & reipubl. cuſtodi planè eſt neceſſaria uigilantia.

21 Puerorum laſciuia, quorumlibet brutorum animalium feritate intractabilior, indiget maximis frænis: ac proinde maturè adhibendi ſunt pædagogi ad eam domandam.

22 Literarum cognitio planè eſt pueris neceſſaria. De cæteris quoque diſciplinæ partib⁹ vide quæ ſuprà ſunt annotata.

23 Mathematicarum diſciplinarum magnus eſt & neceſſarius uſus, & Aſtrologiæ diſertè, ad temporum diſtinctionem. quod & ad obſeruationem eorum quæ ad religionem pertinent utiliſſimum eſt. Sic enim & uiua, & prudens, & uigil ſit reſpubl. Muſicæ quoque cognitio ingenuum hominem maximè decet.

24 In poeticis diſcendis magnum eſt iudicium adhibendum: ut diſcantur utilia, non noxia: ſicuti in illo melle latet ſæpenumero uirus.

25 Puerorum docendorum accommodata ratio eſt: Præmijs uti propoſitis, ad uirtutem & eruditionē impellatur: ſupplicijs, à uitio & imperitia deterreatur.

26 Ignoratio quælibet non eſt grauiſſimum malū, quum multa ſint quæ iuuat ignorare: ut contrà rerū multarum cognitio, cum mala & improba inſtitutione, magnum & atrox malum eſt.

27 Homo eſt θεοῦ θαῦμα & παίγνιον, & per ſe, ſi cū Deo cōparetur, minimū habet cum ueritate commercij. Itaque ad ueritatem ſolidè cognoſcendam neceſſaria eſt Dei ἐπίπνοια: ſine qua irriti ſunt omnes humani conatus. Hoc tamen θεώρημα propriè eſt ethicum.

28 Non fieri poteſt ut omnia ſingulatim legibus comprehendantur: ſed fontes ſunt indicandi, ex quibus riuulos, rerum & neceſſitas & opportunitas diducat.

29 Diſciplinæ eadem ratio erga mulieres obſeruari debet, quæ erga mares: & in rei quidem militaris diſciplina inſtitui mulieres oportere cenſet Plato, ut extremo reipubl. tempore, quum ab hoſte tuēda eſt patria, tuendi liberi, operas quoque ſuas mulieres uiris conferre poſſint.

LEGVM EX HAC DISPVTATIONE DESCRIPTIO.

Κοιναὶ ἔννοιαι, ſiue Recta legis ratio.

I. VT LIBERORVM LEGITIME IN LVCEM EMITTENDORVM CVRA REMPVBL. MANET, ITA ET EDVCANDORVM INSTITVENDORVMQVE MAXIMA CVRA PENES EAM ESTO.

II. VIRTVTEM, ERVDITIONEM, REI MILITARIS INDVSTRIAM, QVAE AD OMNES VITAE PARTES LATE PATENT, PVERI ACCVRATE DOCENTOR: MAGISTRI PERITISSIMI MAGNA FIDE ET DILIGENTIA AD HAS OPERAS ADHIBENTOR.

LEGES POLITICAE.

III. CANTVVM, SALTATIONVM, LVDORVM RATIO CERTIS LEGIBVS CAVETOR: QVI PRAETER EAS FAXIT, DAMNAS ESTO, ET SEVERE PLECTITOR: IN HIS QVICQVAM IMMVTARI NEFAS ESTO.

IIII. PRAETER PVBLICOS SACROSQ. CANTVS NEMO QVIDPIAM CAVERE AVDETO, STATARVM IVVENIBVS CHOREARVM, VT CAETERARVM LEGVM, IVS IDEM ESTO: NIHIL IN HIS QVISQVAM MOVETO. QVI SECVS FAXIT, DAMNAS ESTO: LEGVM CVSTODES ET SACERDOTES POENAS SANCIVNTO.

V. PRAETER CIVITATIS LEGES NE IVSTA, HONESTA, BONA, POETA PROPONERE AVDETO.

VI. NE CVIQVAM SCRIPTVM IN LVCEM EDERE LEGVMLATORVM INIVSSV LICETO.

VII. MILITAREM DISCIPLINAM IVVENES MATVRE DOCENTOR: IDEM PVELLIS IVS ESTO.

VIII. ILLVSTRIVM VIRORVM MEMORIA PVBLICE SACRA ESTO.

IX. NECESSARIIS DISCIPLINIS LIBEROS INSTITVI PARENTES TENENTOR, NEQVE ID IN IPSORVM ARBITRIO RELINQVITOR.

X. VENATIONIS TEMPVS, LOCVS, MODVS, PRAEDAE MODVS DEFINITOR.

DE LEGIBVS DIALOGVS ſeptimus.

a De liberorvm institvtione acturus, opportunè præfatur neceſſaria quædam: & de ipſo genere dicendi, quod potius διδασκαλικὸν eſt & νουθετητικὸν, quàm νομοθετικὸν (qua de re in clauſula huius diſputationis rationem reddet) & de huius tractationis neceſſitate & vtilitate.

IAM VERO legitimus ordo poſtulare videtur, vt, quãdoquidem hactenus de liberorum & maſculorum & fœminarum generatione diximus, de illorum educatione & inſtitutione deinceps dicamus: quæ quidẽ in hac de legibus diſputatione prætermitti nullo modo poteſt: & tamẽ dum ea explicatur, non tam leges inſtitui quàm doctrina & monitio tradi videtur. Quoniam enim ea quæ priuatim & in ſingulis familiis ſolent fieri, exigui ſunt momenti, vt ab omnibus perſpici vel notari minimè poſſint: & prout vnuſquiſque vel eis offenditur vel delectatur, facilè in vſum & cõſuetudinem admittuntur: fit vt multa alia præter legiſlatoris conſilium introducantur, ac proinde multiplices nec ſibi inuicẽ ſimiles mores in ciuitatem irrepant. Hoc tamen ciuitatibus damnoſum eſt. quum enim vitia illa & leuia ſint & frequenter eueniant, de illis leges inſtituere & mulctas indicere, indecorum & à legum grauitate diſſentaneũ eſſet. quinetiã & illarum quæ ſcriptæ eſſent autoritati derogaret, quum in exiguis frequentibúſque peccatis, in quæ ſubinde offenſare homines ſolent, conſueſcerent ipſi leges violare. Itaque de his leges ſcribere & perdifficile eſt, & tamen fieri non poteſt vt ea prorſus ſilentio prætermittantur. verùm ea quæ dico conabor quaſi digito cõmonſtrare, eáque in lucem proferre. nunc enim in tenebris verſari videntur. clin. Veriſſimè loqueris. ath. [b] Igitur rectè illud à nobis hactenus poſitum eſt, Exiſtimãdum eſſe, rectam educationem & corpus & animũ optimè & pulcherrimè informare. cl. Certé. ath. Corpora verò pulcherrima ea fore cẽſeo, (vt rem quàmſimpliciſſimè dicam) quæ in primis infimæ pueritiæ annis rectiſſima producuntur. cl. Omnino. ath. Hóccine verò non intelligimus, primam propaginem cuiuſlibet animalis maximã & plurimam ſolere produci? vt quidem inde dubitationis & controuerſiæ occaſio extiterit, Corpora humana à primis quinque annis in reliquis viginti in duplum minimè creſcere. cl. Vera cõmemoras. ath. Quid igitur? illúdne nos latet, quum abſque multis & moderatis laboribus multũ incremẽti in-

b Puerilem illam educationem in corpore & animo verſari ait: & primùm agit de Corpore commodè educãdo, &, re paulo altius repetita, puerorum nutriendorum rationem docet: ſed ne λεπτομερέστερα hæc viderentur, excuſat ſe, & rationem conſilii ſui reddit.

ΝΟΜΩΝ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ἕβδομος.

A ΓΕΝΟΜΕΝΩΝ δὲ παίδων ἀρρένων καὶ θηλειῶν, τροφὴν μέν που καὶ παιδείαν τὸ μετὰ ταῦτα λέγειν, ὀρθότατα γίγνοιθ' ἡμῖν· ἣν εἶναι μὲν ἄρρητον, πάντως ἀδύνατον· λεγομένη δὲ, διδαχῇ τινι καὶ νουθετήσει μᾶλλον ἢ νόμοις εἰκὸς ἂν ἡμῖν φαίνοιτο. ἰδίᾳ γὰρ καὶ κατ' οἰκίας πολλὰ καὶ σμικρὰ καὶ οὐκ ἐκφανῆ πᾶσι γιγνόμενα, ῥᾳδίως ὑπὸ τῆς ἑ-

B κάστων λύπης τε καὶ ἡδονῆς καὶ ἐπιθυμίας, ἕτερα παρὰ τὰς τοῦ νομοθέτου ξυμβουλὰς παραγιγνόμενα, παντοδαπὰ καὶ οὐχ ὅμοια ἀλλήλοις ἀπεργάζοιτ' ἂν τὰ τῶν πολιτῶν ἤθη. τοῦτο δὲ κακὸν ταῖς πόλεσι. καὶ γὰρ διὰ σμικρότητα αὐτῶν καὶ πυκνότητα ἐπιζήμια τιθέντα ποιεῖν νόμους, ἀπρεπὲς ἅμα καὶ ἄσχημον. διαφθείρει δὲ καὶ τοὺς γραφῇ τεθέντας νόμους, ἐν τοῖς σμικροῖς καὶ πυκνοῖς ἐθισθέντων τῶν ἀνθρώπων παρανομεῖν. ὥστε

C ἀπορία μὲν περὶ αὐτὰ νομοθετεῖν, σιγᾶν δὲ ἀδύνατον. ἃ δὲ λέγω, δηλῶσαι πειρατέον, οἷον δείγματα ἐξενεγκόντα εἰς φῶς. νῦν γὰρ λεγομένοις ἔοικε κατά τι σκότος. κλ. Ἀληθέστατα λέγεις. αθη. Οὐκοῦν ὅτι μὲν σώματα καὶ ψυχὰς τήν γε ὀρθὴν πάντως δεῖ τροφὴν φαίνεσθαι δυναμένην ὡς κάλλιστα καὶ ἄριστα ἐξεργάζεσθαι, τοῦτο μὲν ὀρθῶς εἴρηταί που. κλ. Τί μήν; αθην.

D Σώματα δὲ κάλλιστα, οἶμαι, τό γε ἁπλούστατον, ὡς ὀρθότατα δεῖ νέων ὄντων εὐθὺς φύεσθαι τῶν παίδων. κλειν. Πάνυ μὲν οὖν. αθην. Τί δέ; τόδε οὐκ ἐννοοῦμεν, ὡς ἡ πρώτη βλάστη παντὸς ζώου πολὺ μεγίστη καὶ πλείστη φύεται; ὥστε καὶ ἔριν πολλοῖς παρέσχηκε, μὴ γίγνεσθαι τά γ' ἀνθρώπινα μήκη διπλάσια ἀπὸ πέντε ἐτῶν, ἐν τοῖς λοιποῖς εἴκοσιν ἔτεσιν αὐξανόμενα; κλειν. Ἀληθῆ. αθην. Τί οὖν; πολλὴ αὔξη, ὅταν ἐπιρρέῃ πόνων χωρὶς πολλῶν καὶ συμ-

μέτρων, οὐκ ἴσμεν ὅτι μυρία κακὰ ἐν τοῖς σώμασιν ἀποτελεῖ; ΚΛΕΙΝ. Πάνυ γε. ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν τότε δεῖται πλείστων πόνων ὅταν ἡ πλείστη τροφὴ προσγίγνηται τοῖς σώμασι. ΚΛ. Τί δῆτα, ὦ ξένε, ἢ τοῖς ἄρτι γενομένοις καὶ νεωτάτοις πόνους πλείστους προστάξομεν; ΑΘ. Οὐδαμῶς γε· ἀλλ' ἔτι καὶ πρότερον τοῖς ἐντὸς τῶν αὐτῶν μητέρων τρεφομένοις. ΚΛ. Πῶς λέγεις, ὦ λῷστε; ἢ τοῖς κυουμένοις φράζεις; ΑΘ. Ναί. θαυμαστὸν δ' οὐδέν ἐστιν ἀγνοεῖν ὑμᾶς τὴν τῶν τηλικούτων γυμναστικήν· ἣν βουλοίμην ἂν ὑμῖν, καίπερ ἄτοπον οὖσαν, δηλῶσαι. ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Ἔστι τοίνυν παρ' ἡμῖν μᾶλλον τὸ τοιοῦτον κατανοεῖν, διὰ τὸ τὰς παιδιὰς αὐτόθι μειζόνως τινὰς παίζειν ἢ δεῖ. τρέφουσι γὰρ δὴ παρ' ἡμῖν οὐ μόνον παῖδες, ἀλλὰ καὶ πρεσβύτεροί τινες, ὀρνίθων θρέμματα, ἐπὶ τὰς μάχας τὰς πρὸς ἄλληλα ἀσκοῦντες τὰ τοιαῦτα τῶν θηρίων. πολλοῦ δὴ δέουσιν ἡγεῖσθαι τοὺς πόνους αὐτοῖς εἶναι τοὺς πρὸς ἄλληλα μετρίους, ἐν οἷς αὐτὰ ἀνακινοῦσι γυμνάζοντες. πρὸς γὰρ τούτοις, λαβόντες ὑπὸ μάλης ἕκαστος, τοὺς μὲν ἐλάττονας εἰς τὰς χεῖρας, μείζους δ' ὑπὸ τὴν ἀγκάλην ἐντός, πορεύονται περιπατοῦντες σταδίους παμπόλλους ἕνεκα τῆς εὐεξίας, οὔτι τῆς τῶν αὐτῶν σωμάτων, ἀλλὰ τῆς τούτων τῶν θρεμμάτων. καὶ τό γε τοσοῦτον δηλοῦσι τῷ δυναμένῳ καταμαθεῖν, ὅτι τὰ σώματα πάντα ὑπὸ τῶν σεισμῶν τε καὶ κινήσεων κινούμενα, ἄκοπα ὀνίναται πάντων, ὅσα τε ὑπὸ ἑαυτῶν, ἢ καὶ ἐν αἰώραις ἢ καὶ κατὰ θάλατταν, ἢ καὶ ἐφ' ἵππων ὀχουμένων, ἢ καὶ ὑπ' ἄλλων ὁπωσοῦν δὴ φερομένων τῶν σωμάτων κινεῖται. καὶ διὰ ταῦτα τὰς τῶν σίτων τροφὰς καὶ ποτῶν κατακρατοῦντα, ὑγίειαν καὶ κάλλος καὶ τὴν ἄλλην ῥώμην ἡμῖν δυνατά ἐστι παραδιδόναι. τί οὖν ἂν φαῖμεν, ἐχόντων οὕτω τούτων, τὸ μετὰ τοῦτο ἡμᾶς δεῖν ποιεῖν; βούλεσθε ἅμα γέλωτι φράζωμεν τιθέντες νόμους; τὴν μὲν κύουσαν περιπατεῖν, τὸ γενόμενον δὲ πλάττειν τε, οἷον κήρινον, ἕως ὑγρόν, καὶ μέχρι δυοῖν ἐτοῖν σπαργανᾶν; καὶ δὴ καὶ τὰς τροφοὺς ἀναγκάζωμεν, νόμῳ ζημιοῦντες, τὰ παιδία ἢ πρὸς ἀγρούς, ἢ πρὸς ἱερά, ἢ πρὸς οἰκείους ἀεί πῃ φέρειν, μέχρι περ ἂν ἱκανῶς ἵστασθαι δυνατὰ γίγνηται; καὶ τότε διευλαβουμένας, ἔτι νέων ὄντων, μή πῃ βίᾳ ἐπερειδομένων στρέφηται τὰ κῶλα, ἐπιπονεῖν φερούσας, ἕως ἂν τριετὲς ἀποτελεσθῇ τὸ γενόμενον; εἰς δύναμιν δὲ ἰσχυρὰς αὐτὰς εἶναι χρεών, καὶ μὴ μίαν. ἐπὶ

Scribendum potius, Τί δῆτα, ὦ ξένε; ἢ τοῖς &c.

A fluxerit, quin innumerabilia mala in corpora immanent? CL. Prorſus. ATHE. Nónne ergo tunc plurimis laboribus indigent corpora, quando plurimum nutrimenti illis accedit? CL. Cur ita, hoſpes? num recens natis & tenerrimis infantibus plurimos labores imponemus? ATH. Nequaquam: ſed adhuc etiam priùs iis qui intra matrum aluos nutriuntur. CLIN. Bona verba quæſo. cóſne ſignificas qui in vtero geſtantur? ATH. Illos ipſos. nihil tamen mirum eſt vos ignorare exercitationis rationem, & formam quæ huic æta-B tulæ quadrat, quam, licet nouam & inauditam, volo vobis commemorare. CLI. Percupio. ATH. Id quidē apud nos magis intelligi poteſt, propterea quòd nonnulli ibi ludo magis quàm decet, indulgēt. nam apud nos non pueri ſolùm, verùm etiam ſeniorum aliqui auium pullos nutriunt, & ad mutuas inter ſe pugnas ſolēt animalia huiuſmodi contendere. longè tamen abſunt vt exiſtiment, labores quibus ea exercentes agitant, eſſe ſatis, vt præterea etiam aues illas occultando, minores quidem in manus accipiant, maiores C verò intus ſub alas, & ita multa ſtadia conficiant obambulando, non vt ſibiipſis bonæ valetudinis firmitatem, ſed animalibus illis comparent. quibus rebus profectò declarāt (ſiquis id intelligere poteſt) motum agitationémque omnem, dummodo non ſit coniuncta cum defatigatione & tædio, multum corporibus prodeſſe, ſiue à ſeipſis, ſiue in vehiculis, ſiue naue ſiue equis, ſiue quomodocunque aliter moueantur. Idcirco quando hæ exercitationes cibum & potum certa quadā imperii formula mo-D derantur, pulchritudinem, ſanitatem, vires, & alias corporis opportunitates poſſunt nobis ſuppeditare. Quæ quum ita ſe habeant, écquid deinceps faciendum arbitramur? vultíſne cum riſu ea exponamus? leges conſtituendo huiuſmodi, Vti prægnans deambulet: & vbi natus fuerit infans, cum, veluti ceram, efformet quandiu tener eſt, & ad biennium vſque faſciis conſtringat? Nutrices verò mulcta etiam diſertè conſtituta cogamus vt vel ad agros vel ad templa vel aliò ad ſuos ferant, donec ſatis ſtare poterunt: & tunc etiam at-E que etiam prouideant, dum tenelli ſunt adhuc, ne violenter pedibus inſiſtant, atque adeo ne artus luxent atque diſtorqueant ob teneritudinem: ſed ipſos adhuc geſtent, donec triēnium peregerint? Sint autem robuſtæ, quoad fieri poteſt, nutrices: neque vna ſit tantùm, ſed plures. &, ſi hæc

non fiant, mulctam negligentibus imponemus? vel iſta ſecurè prætermittemus? quod enim diximus, planè nobis eueniret. CL. Quidnam? ATH. Riſum profectò multũ in nos prouocaremus: quòd mulicbres & ſeruiles nutricum mores obtemperare nolint. CLI. Quorſum verò hæc dicenda cenſuimus? ATH. Quoniam domini & ſerui in ciuitatibus, quum hæc audierint, fortaſſe intelligent, vix ac ne vix fieri poſſe niſi res priuatæ in rebuſpubl. bene adminiſtrentur, quin fruſtra inſtituatur ratio communium rerum firmiter componendarũ, vt legũ firmamento poſſint conſiſtere: atque his perſpectis atque cognitis, his quæ modò diximus, tanquam legibus quibuſdam, vtentur: quorum vſu re & familiari & publica bene adminiſtrata, vitæ bene beatéque traducendæ ratio ineatur. CL. Appoſitè dixiſti. ATH. Ne igitur ab huiuſmodi legum inſtitutione abſcedamus, donec ea omnia deſcripſerimus quæ ad iuuenum animos informãdos inſtituendóſque pertinent: vt eodem quoque modo eum ſermonem quem de corporum exercẽdorum ratione inſtituimus, abſoluamus. CL. Rectiſſimè. ATH. Hoc igitur, tanquam elementum atque primordium, vtriſque, corpori videlicet & animo, informandis, aſſumamus: Nutritionem videlicet & motionem, quæ fit noctes atque dies, omnibus quidem conducere, maximè verò tenerrimis: vt, ſi fieri poſſit, prouidendum eſſet vt ſemper quaſi nauigarent. Quoniam autem id fieri non poteſt, danda eſt opera vt in tenellis pueris curandis ad id quamproximè accedamus. Ita autem oportere ex his licet coniicere, quòd experientia duce & magiſtra id verum eſſe cognouerint nutrices illæ quæ in paruulis nutriendis operam ſolent impendere, & illæ quæ Corybãtea remedia vſurpant. quum enim volunt in ſomnum inducere puerum ad ſomnum tardiorem, non quietem quidem adhibent, ſed planè contrarium. nã in vlnis geſtant infantem, & continuò agitant: nec ſilentio, ſed iucunda quadam cantilena, veluti tibicinio, demulcent: & quemadmodum in furioſis bacchationibus ſolent remedia adhiberi, ſic agitationis ſimul chorea & muſa abutuntur. CL. [a] Quǽnam harũ rerum maximè cauſa eſt, hoſpes? ATH. Non illa quidem ad intelligendum difficilis. CLI. Quomodo igitur id fit? ATH. Vtræque hæ affectiones in metu verſantur. ſunt enim formidines quædam propter malum animi habitum. quum igitur aliquis per huiuſmodi affectiones externam concuſ-

[a] A corporis educatione ad animi inſtitutionẽ venit, & quomodo ſit procuranda docet. In ſumma, cõtraria πάθη eſſe fugiẽda, delicias nimirũ & nimiam ſeueritatem: quarum affectionum illa diſſoluitur animus, hac, in ferã quãdam & humilem ſeruitutẽ ſubigitur. quod vtrunque repugnat præclaræ indoli, quæ vehementibus illis af fectionibus in neutrã

A ἢ τούτοις ἑκάστοις, ἂν μὴ γίγνηται), ζημίαν τοῖς μὴ ποιοῦσι γράφωμεν; ἢ πολλοῦ γε δεῖ; τὸ γὰρ ἄρτι ῥηθὲν, γίγνοιτ' ἂν πολὺ καὶ ἄφθονον. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘΗ. Τὸ γέλωτα ἂν πολὺν ὀφλεῖν ἡμᾶς, πρὸς τῷ μὴ ἐθέλειν ἂν πείθεσθαι γυναικεῖά τε καὶ δούλεια ἤθη τροφῶν. ΚΛΕΙΝ. Ἀλλὰ τίνος δὴ χάριν ἔφαμεν αὐτὰ δεῖν ῥηθῆναι; ΑΘ. Τοῦδε. τὰ τῶν δεσποτῶν τε καὶ ἐλευθέρων ἐν ταῖς πόλεσιν ἤθη, τάχ' ἂν ἀκούσαντα εἰς συνόνοιαν

B ἀφίκοιτ' ἂν τὴν ὀρθὴν, ὅτι χωρὶς τῆς ἰδίας διοικήσεως ἐν ταῖς πόλεσιν ὀρθῶς γιγνομένης μάτην ἂν τὰ κοινά τις οἴοιτο ἕξειν τινὰ βεβαιότητα θέσεως νόμων. καὶ ταῦτα ἐννοῶν αὐτὸς νόμοις ἂν τοῖς νῦν ῥηθεῖσι χρῷτο· καὶ χρώμενος εὖ, τήν τε οἰκίαν καὶ πόλιν ἅμα τὴν αὑτοῦ διοικῶν εὐδαιμονοῖ. ΚΛΕΙΝ. Καὶ μάλ' εἰκότως εἴρηκας. ΑΘΗ. Τοιγαροῦν μήπω λήξωμεν τῆς τοιαύτης νομοθεσίας, πρὶν ἂν καὶ τὰ περὶ τὰς ψυχὰς τῶν πάνυ νέων

C παίδων ἐπιτηδεύματα ἀποδῶμεν, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὅνπερ ἤργμεθα τῶν περὶ τὰ σώματα μύθων λεχθέντων διαπεραίνειν. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν ὀρθῶς. ΑΘΗΝ. Λάβωμεν τοίνυν τοῦτο, οἷον στοιχεῖον ἐπ' ἀμφότερα σώματός τε καὶ ψυχῆς τῶν πάνυ νέων, τὴν τιθήνησιν καὶ κίνησιν γιγνομένην ὅτι μάλιστα διὰ πάσης τε νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ὡς ἔστι ξύμφορος ἅπασι μὲν, οὐχ ἥκιστα δὲ τοῖς ὅτι νεωτάτοισι· καὶ " οἰκεῖν, εἰ δυνατὸν ἦν, οἷον ἀεὶ πλέοντας.

D νῦν δ' ὡς ἐγγύτατα τούτου ποιεῖν δεῖ περὶ τὰ νεογενῆ παίδων θρέμματα. τεκμαίρεσθαι δὲ χρὴ καὶ ἀπὸ τῶνδε ὡς ἐξ ἐμπειρίας αὐτὸ εἰλήφασι καὶ ἐγνώκασιν ὂν χρήσιμον αἵ τε τροφοὶ τῶν σμικρῶν, καὶ αἱ περὶ τὰ τῶν Κορυβάντων ἰάματα τελοῦσαι. ἡνίκα γὰρ ἄν που βουληθῶσι κατακοιμίζειν τὰ δυσυπνοῦντα τῶν παιδίων αἱ μητέρες, οὐχ ἡσυχίαν αὐτοῖς προσφέρουσιν, ἀλλὰ τοὐναντίον κίνησιν, ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἀεὶ σείουσαι· καὶ οὐ σιγὴν,

E ἀλλά τινα μελῳδίαν. καὶ ἀτεχνῶς οἷον καταυλοῦσι τῶν παιδίων, καθάπερ αἱ τῶν ἐκφρόνων βακχειῶν ἰάσεις, ταύτῃ τῇ τῆς κινήσεως ἅμα χορείᾳ καὶ μούσῃ χρώμεναι. ΚΛ. Τίς οὖν αἰτία τούτων, ὦ ξένε, μάλιστ' ἐστὶν ἡμῖν; ΑΘΗ. Οὐ πάνυ χαλεπὴ γιγνώσκειν. ΚΛ. Πῶς δή; ΑΘΗΝ. Δειμαίνειν ἐστί που ταῦτ' ἀμφότερα τὰ πάθη· καὶ ἔστι δείματα δι' ἕξιν φαύλην τῆς ψυχῆς τινά. ὅταν οὖν ἔξωθέν τις προσφέρῃ τοῖς τοιούτοις πάθεσι σει-

Aut ſcribendum eſſe τὸν περὶ τὰ σώματα μύθοι λεχθέντα, aut ante διαπεραίνειν ſubaudiendũ eſſe ῥυτοῶς π.

Vedere puto bunt infinit. οἰκεῖν al his verbis, ὡς ξύμφορόν ἐστι, quæ ſubaud. ex præced. ὡς ἔστι ξύμφορος.

A σμόν, ἡ τῶν ἔξωθεν κρατεῖ κίνησις προσφερομένη τὴν ἐντὸς φοβερὰν οὖσαν καὶ μανικὴν κίνησιν· κρατήσασα δὲ, γαλήνην ἡσυχίαν τε ἐν τῇ ψυχῇ φαίνεται ἀπεργασαμένη τῆς περὶ τὰ τῆς καρδίας χαλεπῆς γενομένης ἑκάστων πηδήσεως. παντάπασιν ἀγαπητόν τι, τοὺς μὲν ὕπνου λαγχάνειν ποιεῖ, τοὺς δ' ἐγρηγορότας, ὀρχουμένους τε καὶ αὐλουμένους, μετὰ θεῶν, οἷς ἂν καλλιεροῦντες ἕκαστοι θύωσι, κατειργάσατο ἀντὶ μανικῶν ἡμῖν διαθέσεων ἕξεις ἔμφρονας ἔχειν. καὶ ταῦτα, ὡς διὰ βρα- B χέων γε οὕτως εἰπεῖν, πιθανὸν λόγον ἔχει τινά. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗ. Εἰ δέ γε οὕτω τοιαύτην τινὰ δύναμιν ἔχει ταῦτα, ἐννοεῖν χρὴ τόδε παρ' αὐτοῖς, ὡς ἅπασα ψυχὴ δείμασι ξυνοῦσα ἐκ νέων, μᾶλλον ἂν διὰ φόβων ἐθίζοιτο γίγνεσθαι. τοῦτο δέ που πᾶς ἂν φαίη δειλίας ἄσκησιν ἀλλ' οὐκ ἀνδρείας γίγνεσθαι. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Τὸ δέ γε ἐναντίον ἀνδρείας ἂν φαῖμεν ἐκ νέων εὐθὺς ἐπιτήδευμα εἶναι, τὸ νικᾶν τὰ προσπίπτοιθ' C ἡμῖν δείματά τε καὶ φόβους. ΚΛ. Ὀρθῶς. ΑΘ. Ἓν δὴ καὶ τοῦτο εἰς ψυχῆς μόριον ἀρετῆς, τὴν τῶν παντελῶς παίδων γυμναστικὴν ἐν ταῖς κινήσεσι, μέγα ἡμῖν φαμὲν ξυμβάλλεσθαι. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗ. Καὶ μὴν τό γε μὴ δύσκολον ἐν ψυχῇ, καὶ τὸ δύσκολον, οὐ σμικρὸν μόριον εὐψυχίας καὶ κακοψυχίας ἑκάτερον γιγνόμενον, γίγνοιτ' ἄν. ΚΛ. Πῶς δ' οὔ; ΑΘ. Τίνα οὖν ἂν τρόπον εὐθὺς ἐμφύοιθ' ἡμῖν ὁπότερον βουληθεῖμεν D τῷ νεογενεῖ, φράζειν δὴ πειρατέον, ὅπως τις καὶ καθ' ὅσον εὐπορεῖ τούτων. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Λέγω δὴ τό γε παρ' ἡμῖν δόγμα, ὡς ἡ μὲν τρυφὴ δύσκολα καὶ ἀκράχολα καὶ σφόδρα ἀπὸ σμικρῶν κινούμενα τὰ τῶν νέων ἤθη ἀπεργάζεται· τὸ δὲ τούτων ἐναντίον, ἥ γε σφοδρὰ καὶ ἀγρία δούλωσις, ταπεινοὺς καὶ ἀνελευθέρους καὶ μισανθρώπους ποιοῦσα, ἀνεπιτηδείους ξυνοίκους ἀποτελεῖ. ΚΛ. E Πῶς οὖν δὴ χρὴ τὰ μήπω φωνῆς ξυνιέντα, μηδὲ παιδείας τῆς ἄλλης δυνατὰ γεύεσθαί πω, τρέφειν τὴν πόλιν ἅπασαν; ΑΘ. Ὧδέ πως φθέγγεσθαί που μετὰ βοῆς εὐθὺς πᾶν εἴωθε τὸ γιγνόμενον, καὶ οὐχ ἥκιστα τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος· καὶ δὴ καὶ τῷ κλαίειν πρὸς τῇ βοῇ μᾶλλον τῶν ἄλλων συνέχεται. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Οὐκοῦν αἱ τροφοὶ σκοποῦσαι τίνος ἐπιθυμεῖ, τούτοις αὐτοῖς ἐν τῇ

ſionem inducit, exterior motus formidoloſam illam & furioſam motionem vincit: quæ vbi ſuperior eſt, tranquillitatem & quietem animo videtur ingeneraſſe, ſaltu cordis aliquantiſper ſedato: vt iucundum aliquem ſenſum inſtillet, atque ita inducat ſomnum: alios vigilantes per tibiam & tripudium, cum deorum auxilio quibus pro more & inſtituto ſacrificare ſolent, ab inſana cupiditate ad ſanam mentem reuocet. Atque hæc quidem, quantum ita breuibus expediri poſſunt, probabili ratione nituntur. CL. Plané. ATH. Si igitur talem quandam vim hæc habent, hoc prætereа cogitādū eſt, eum animū qui à tenera ætate in perpetuis formidinibus fuerit verſatus, vehementius inducere habitum formidoloſum, ita vt quibuſuis de rebus conſueſcat timere. quod quidem ignauiæ exercitationē potius eſſe quis dixerit quàm fortitudinis. CL. Quidni? ATH. Contrà verò, fortitudinis in animo à teneris annis informandæ inſtitutū illud eſſe dixerimus, vt maturè diſcamus, terrores & metus qui in animos noſtros cadunt, ſuperare. CL. Rectè. ATH. Vnum igitur hoc ad virtutis animi partem ſummopere cōducere ſtatuamus, nimirum vt in illis motionibus puerorum animi exerceantur. CL. Omnino. ATH. Atqui facilitas animi vel moroſitas, prout alterutra variè in animis ineſt, ad bonitatem ſiue prauitatem animi magnum habent momentum. CL. Quidni? ATH. Illud verò deinceps pro viribus explicandum erit, ecqua ratione horum vtrumlibet infantis animo ingenerari poſſit, quantum quidem id poſitum eſſe poſſit in hominum facultate. CL. Illius ſanè rei cognitio planè eſt neceſſaria. ATH. Hæc quidem noſtra eſt ſententia: Delicias, puerorum mores reddere difficiles, moroſos, iracundos, & qui leuibus occaſionibus vehementer percellantur: contrà verò, Nimiam & ferā ſeruitutē, eorundem mores reddere humiles, illiberales, ab humanæ ſocietatis commerciis abhorrentes, ac proinde tales qui ad omnem cōſuetudinem & familiaritatem ſint planè inepti. CL. Quomodo igitur oportet omnem ciuitatem nutrire infantes, qui vt ſermonis, ita diſciplinæ capeſſendæ nondū ſunt idonei? ATH. Ita videlicet: Omne animal, vbi primùm eſt natum, vocem cōtinuò ſolet edere, & inter cætera maximè humanum genus: quod & ad vocem addit ploratum, quum vehementiori quopiam modo præter cætera omnia cōſtringatur. CL. Certé. ATH. Nutrices igitur, dum explorare volunt quánam re infans indigeat, ea re illis admota ſolent face-

partem debet mancipari .i. meris ſiue voluptatibus ſiue doloribus detineri, in quibus eſt ὑπερβολή: quum contrà Virtus in mediocritate conſiſtat, ac proinde oporteat μέσον βίον ἀεὶ τέμνειν eum qui ſit rectè victurus.

...te παντάπα-
...o aliquid uide-
...t deeſſe.

...C. hic ſunt in-
...terius ἔχει &
...ταῦτα, in præced.
...e. non extant.
...s aſſertur &
...a lectio, quæ
...p prius ἔχει ha-
...b. ΚΛ. Τί μήν;
...A. Εἰ γοῦν τοι-
...a ἄν τινα δυνα-
...μ ἔχει ταῦτα,
...ἐννοεῖν χρὴ &c.
...P. o poſt pro ἐ-
...ϑι τὸ γίγνεσθαι,
...le ur etiam ἐ-
...ϑαι τὸ κινεῖσθαι.

re periculum. ſi enim tacent, rectè: ſin vagire & eiulare pergunt, ſic non rectè obtuliſſe coniiciunt. Declarant igitur clamores & ploratus quid ament, quid refugiant pueri, ſignis ſanè haudquaquam fortunatis. tempus autem his vagitibus obnoxiũ, nõ breuius eſt quàm trium annorũ. quod ſpatium, non eſt exigua vitæ pars, ad bene vel malè viuẽdum. CL. Rectè ais. ATH. Qui igitur moroſus eſt, & nequaquam placido quietóque animo, nónne nimiũ querulus & quaſi gemituum refertus eſſe videtur, præter officium & decorum viri boni? CLI. Mihi quidem. ATH. Siquis igitur in triẽnii illius puerilis interuallo omnem operam atque induſtriã adhibeat vt dolore & metu & triſtitia, quantum fieri poterit, puer minimè afficiatur: nónne euẽturũ ex hac cõſuetudine arbitramur, vt pueri animus ſedatior tranquilliórque efficiatur? CLIN. Perſpicuum eſt, hoſpes, multóque etiam magis, ſiquis in multiplici voluptatum genere eum inſtituerit. ATH. Hoc equidem tibi minimè concedam, obſeruande Clinia. huiuſmodi enim educationis effectio, quum initio adhibetur, omniũ maximam corruptelam atque perniciem importat. Videamus autem an aliquid dicamus. CL. Dic ſodes quidnam hac de re ſentias. ATH. De re nequaquam exigua nunc nobis ſermonem inſtitutum eſſe. tu quoque, Megille, rem attentius conſidera, & tuum interpone iudicium. mea hæc enim eſt ſententia, Rectã viuendi rationem ita eſſe conſtitutam, vt neque voluptates tantùm perſequatur, neque à doloribus omnino abhorreat, ſed medium quoddã amplectatur. quod mediũ ego nunc tranquillum pacatúmque habitum vocabam: & omnes fauſto quodã omine illum Deo quoque appoſitè tribuere ſolemus. Hunc nimirum habitum ſtudioſè perſequi debet vnuſquiſque noſtrûm, quicunque diuinus eſt futurus, vt quidem ad voluptates nequaquam ipſe procliuis ſit. alioqui non procul aberit à dolore: neque alium, ſiue ſenem ſiue iuuenem, ſiue maſculum ſiue fœminam, indulgere voluptatibus patiatur, & omnium minimè infantem recens natum. tunc enim mores innaſcuntur omniũ tenaciſſimi & firmiſſimi, propter cõſuetudinem. Ego verò niſi vererer ne vobis iocari videar, omnino dicerem, grauidas mulieres eo anno ita regendas eſſe, vt nec multis & dementibus voluptatibus indulgeãt, neque contrà doloribus: ſed in hoc diligẽter elaborent, vt pacatam tranquillámque vitam degant. CLIN. Nil opus eſt, hoſpes, vt Megillum interro-

A προσφορᾷ τεκμαίρονται. τοῦ μὲν γὰρ ἂν προσφερομένου σιγᾷ, καλῶς οἴονται προσφέρειν· οὗ δ' ἂν κλάῃ καὶ βοᾷ, οὐ καλῶς. τοῖς δὴ παιδίοις τὸ δήλωμα ὧν ἐρᾷ καὶ μισεῖ, κλαυμοναὶ καὶ βοαί, σημεῖα οὐδαμῶς εὐτυχῆ. ἔστι δὲ ὁ χρόνος οὗτος τριῶν οὐκ ἐλάττων ἐτῶν, μέρος οὐ σμικρὸν τοῦ βίου διαγαγεῖν χεῖρον, ἢ μὴ χεῖρον. ΚΛ. Ὀρθῶς λέγεις. ΑΘΗ. Ὁ δὴ δύσκολος, οὐδαμῶς τε ἵλεως, ἆρ' οὐ δοκεῖ σφῷν θρηνώδης τε εἶναι, καὶ ὀ-
B δυρμῶν ὡς ἐπιτοπολὺ πλήρης μᾶλλον ἢ χρεὼν ἐστὶ τὸν ἀγαθόν; ΚΛ. Ἐμοὶ γ' οὖν δοκεῖ. ΑΘΗ. Τί οὖν; εἴ τις τὰ τρία ἔτη πειρῷτο, πᾶσαν μηχανὴν προσφέρων ὅπως τὸ τρεφόμενον ἡμῖν ὡς ὀλιγίστῃ προσχρήσεται ἀλγηδόνι, καὶ φόβοις καὶ λύπῃ πάσῃ κατὰ δύναμιν, ἆρ' οὐκ οἰόμεθα εὔθυμον μᾶλλόν τε καὶ ἵλεων ἀπεργάζεσθαι τὴν ψυχὴν τοῦ τρεφομένου; ΚΛΕΙΝ. Δῆλον δὴ καὶ μάλιστά γ' ἄν, ὦ ξένε, εἴ τις πολλὰς ἡδο-
C νὰς αὐτῷ παρασκευάζοι. ΑΘΗΝ. Τοῦτ' οὐκέτ' ἂν ἐγὼ Κλεινίᾳ ξυνακολουθήσαιμ' ἄν, ὦ θαυμάσιε. ἔστι γὰρ οὖν ἡμῖν ἡ τοιαύτη πρᾶξις, διαφθορὰ μεγίστη πασῶν. ἐν ἀρχῇ γὰρ γίγνεται ἑκάστοτε τροφῆς. ὁρᾶν μὲν δ' εἴ τι λέγομεν. ΚΛΕΙΝ. Λέγε τί φῄς. ΑΘ. Οὐ σμικροῦ πέρι νῷν εἶναι τὸν λόγον. ὅρα δὲ καὶ σύ, ξυνεπίκρινέ τε ἡμᾶς ὦ Μέγιλλε. ὁ μὲν γὰρ ἐμὸς δὴ λόγος οὔθ' ἡδονὰς φησὶ δεῖν διώκειν τὸν ὀρθὸν βίον, οὔτ' αὖ τὸ παράπαν φεύ-
D γειν τὰς λύπας, ἀλλ' αὐτὸ ἀσπάζεσθαι τὸ μέσον· ὃ νῦν δὴ προσεῖπον, ἵλεων ὀνομάσας. ἣν δὴ διάθεσιν, καὶ θεοῦ, κατά τινα μαντείας φήμην, εὐστόχως πάντες προσαγορεύομεν. ταύτην τὴν ἕξιν διώκειν φημὶ δεῖν ἡμῶν καὶ τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι θεῖον. μήτ' οὖν αὐτὸν προπετῆ πρὸς τὰς ἡδονὰς γιγνόμενον ὅλως, ὡς οὐδ' ἐκτὸς λυπῶν ἐσόμενον, μήτε ἄλλον, γέροντα ἢ νέον, ἐᾶν πάσχειν ταὐτὸ τοῦθ' ἡμῖν, ἄρρενα ἢ θήλειαν· ἁπάντων δὲ ἥκιστα εἰς δύνα-
E μιν τὸν ἀρτίως νεογενῆ. κυριώτατον γὰρ οὖν ἐμφύεται πᾶσι τότε τὸ πᾶν ἦθος, διὰ ἔθος. ἔτι δ' ἔγωγ', εἰ μὴ μέλλοιμι δόξειν παίζειν, φαίην ἂν δεῖν καὶ τὰς φερούσας ἐν γαστρί, πασῶν τῶν γυναικῶν μάλιστα θεραπεύειν ἐκεῖνον τὸν ἐνιαυτόν, ὅπως μήτε ἡδοναῖς τισὶ πολλαῖς ἅμα καὶ μάργοις προσχρήσεται ἡ κύουσα, μήτε αὖ λύπαις, τὸ δὲ ἵλεων καὶ εὐμενὲς πρᾶόν τε τιμῶσα διαζήσει τὸν τότε χρόνον. ΚΛ. Οὐδὲν δεῖ σε, ὦ ξένε, Μέγιλλον ἀνερωτᾶν πότε-

τᾶν πότε-

A τὰν πότερος ἡμῶν ὀρθότερον εἴρηκεν. ἐγὼ γὰρ αὐτὸς σοὶ συγχωρῶ τὸν λύπης τε καὶ ἡδονῆς ἀκράτου βίον φεύγειν δεῖν πάντας, μέσον δέ τινα τέμνειν ἀεί. καλῶς τοίνυν εἴρηκάς τε καὶ ἀκήκοας ἅμα. ΑΘ. Μάλα μὲν οὖν ὀρθῶς, ὦ Κλεινία. τόδε τοίνυν ἐπὶ τούτοις τρεῖς ὄντες διανοηθῶμεν. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘ. Ὅτι ταῦτ' ἐστὶ πάντα ὅσα νῦν διεξερχόμεθα, τὰ καλούμενα ὑπὸ τῶν πολλῶν ἄγραφα νόμιμα· καὶ οὓς πατρίους νόμους ἐπονομάζουσιν, οὐκ ἄλλα ἐστὶν ἢ τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα. **B** καὶ ἔτι γε ὁ νῦν δὴ λόγος ἡμῖν ἐπιχυθείς, ὡς οὔτε νόμους δεῖ προσαγορεύειν αὐτά, οὔτε ἄρρητα ἐᾶν, εἴρηται καλῶς. δεσμοὶ γὰρ οὗτοι πάσης εἰσὶ πολιτείας, μεταξὺ πάντων ὄντες τῶν ἐν γράμμασι τεθέντων τε καὶ κειμένων, καὶ τῶν ἔτι τεθησομένων, ἀτεχνῶς οἷον πάτρια καὶ παντάπασιν ἀρχαῖα νόμιμα· ἃ καλῶς μὲν τεθέντα καὶ ἐθισθέντα "πάσῃ σωτηρίᾳ, περικαλύψαντα ἔχει τοὺς τότε γραφέντας νόμους· ἂν δ' ἐκτὸς τοῦ καλοῦ βαίνῃ, **C** πλημμελῶς, οἷον τεκτόνων ἐν οἰκοδομήμασιν ἐρείσματα ἐκ μέσου ὑπορρέοντα, συμπίπτειν εἰς ταὐτὸν ποιεῖ τὰ ξύμπαντα, κεῖσθαί τε ἄλλα ὑφ' ἑτέρων αὐτά τε καὶ τὰ καλῶς ὕστερον ἐποικοδομηθέντα, τῶν ἀρχαίων ὑποπεσόντων. ἃ δὴ διανοουμένους ἡμᾶς, ὦ Κλεινία, σοὶ δεῖ τὴν πόλιν, καινὴν οὖσαν, πάντῃ ξυνδεῖν, μήτε μέγα μήτε σμικρὸν παραλιπόντας εἰς δύναμιν, **D** ὅσα νόμους ἢ ἔθη τις ἢ ἐπιτηδεύματα καλεῖ. πᾶσι γὰρ τοῖς τοιούτοις πόλις ξυνδεῖται· ἄνευ δὲ ἀλλήλων ἑκάτερα τούτων οὐκ ἔστι μόνιμα. ὥστε οὐ χρὴ θαυμάζειν ἐὰν ἡμῖν πολλὰ ἅμα καὶ σμικρὰ δοκοῦντα εἶναι νόμιμα, ἢ καὶ ἐθίσματα ἐπιρρέοντα, μακροτέρους ποιῇ τοὺς νόμους. ΚΛΕΙΝ. Ἀλλ' ὀρθῶς σύ γε λέγεις· ἡμεῖς τε οὕτω διανοησόμεθα. ΑΘΗΝ. Εἰς μὲν τοίνυν τὴν τοῦ τριετοῦς γεγονότος ἡλικίαν, κόρου καὶ κόρης, ταῦτα εἴ τις ἀκριβῶς ἀ- **E** ποτελοῖ, καὶ μὴ παρέργως τοῖς εἰρημένοις χρῷτο, οὐ σμικρὰ εἰς ὠφέλειαν γίγνοιτ' ἂν "ταῖς νεωςὶ τεθραμμέναις· τετραετεῖ δὲ δὴ καὶ πενταετεῖ καὶ ἔτι ἑξετεῖ ἤθει ψυχῆς παιδιῶν δέον ἂν εἴη. τρυφῆς δ' ἤδη παραλυτέον, κολάζοντα μὴ ἀτίμως. ἀλλ' ὅπερ ἐπὶ τῶν δούλων γ' ἐλέγομεν, ὃ μὴ μεθ' ὕβρεως κολάζοντας, ὀργὴν "ἐμποιήσειν δεῖν τοῖς κολασθεῖσι, μηδ' ἀκολάστους ἐῶντας τρυφᾶν·

ges vter noſtrûm rectius ſit loquutus. ego enim ipſe tibi concedo, meræ voluptatis & meri doloris vitã ab omnibus eſſe fugiendam, & mediam quandã eſſe cõſtanter tenendam. Itaque tu quidem rectè & dixiſti & audiiſti. ATH. a Rectè admodum, mi Clinia. verùm nos tres ad ſuperiora illa hoc adiungamus. CL. Quídnam? ATH. Quòd hæc omnia quæ modò commemoramus, ſunt quæ à multis leges non ſcriptæ vocantur: & quas patrias leges nominant, non aliud ſunt quàm hæc omnia. & profectò ſermo à nobis effuſus modò, Nec leges hæc eſſe vocanda, neque ſilentio prætereunda, præclarè dictum eſt. hæc enim totius reipubl. ſunt vincula, mediúmque tenent inter ſcriptas latáſque leges, & eas quæ adhuc ferentur: ſunt denique veluti patriæ & priſcæ cõſtitutiones: quæ ſi rectè conſtitutæ fuerint & in conſuetudinem introductæ, ſcriptarum legum ſartam tectámque autoritatem tuentur: ſin honeſti limites exceſſerint, veluti fabrorum in ædificiis fulcra de medio ſubſtracta, omnia in ruinam ſecum attrahunt, aliáque ex aliis deturbari cogunt, priùs tamen commodè exſtructa, vbi prima illa corruerint. Quæ dum attentius conſideramus, Clinia, debemus profectò nouã tuam ciuitatem firmis vinculis vndiquaque vincire: vt, quãtum fieri poterit, neque magnũ neque paruum quidpiam prætermittamus ex his quæ leges vel conſuetudines vel inſtituta appellantur. his enim omnibus Ciuitas colligatur. at vtraque hæc, ſi alterum ſine altero ſit, durabilia non ſunt. Itaque mirũ eſſe non debet ſi nobis multa quæ exigua eſſe videntur, ſiue pro lege recepta, ſiue cõſuetudine inducta, dum affluunt, longiores leges efficiãt. CL. At rectè tu quidem: & nos ita hæc conſiderabimus. ATH. Siquis igitur ad eum eámve qui quǽve tres agit annos puerum vel puellam colẽdam hæc accuratè adhibeat, nec his perfunctoriè vtatur, non parũ profectò emolumẽti his attulerit qui recens educantur. atque id quidem eorum indoli cõueniet qui tres & qui quatuor & quinque & ſex agunt annos: à quibus repellendæ ſunt deliciæ, & caſtigatio, ſine vllo tamen opprobrio, adhibenda. ſed veluti de ſeruis dicebamus, oportere quidem ipſos caſtigari, ita tamen vt ad iram minimè concitentur, neque tamẽ ita incaſtigatos eſſe dimittendos vt inde occaſionẽ laſciuiendi arripiãt:

Superioris ſermonis ἐπεξεργασίαν adiuncturus, præfatur quædã, Non hæc quidem tam ſcripto cõtineri, quàm patriis quibuſdã traditionibus exhiberi: quarum tamen maximum ſit momentum ad vitam rectè conſtituẽdam: cui illa, veluti columnæ ædificio, ſubſternantur. Ita de ludis puerilibus, De vtriuſque manus vſu, vt ſint ἀμφιδέξιοι pueri, agit. quod legibus etiam vult ſanciri, quaſi contra naturam, manuũ vſus dextræ manui tantum quodammodo attribuatur.

...i datiui πάσῃ σωτηρίᾳ iungẽ... ſunt potius ſe... ἐπιθ. expuncta ... poſtigme poſt σωτηρίᾳ, & po... a poſt ἐθισθέν...

...uor potius lectionem uet. libri, ... νεωςὶ τρεφομένοις.

...μποιῆσαι uel ἐμποιεῖν mutandum cenſuerim.

idem quoque de ingenuis conſtituendum videtur. Porro quidam ſunt ludi, ipſorum ætati proprii & accommodati vi quadam naturæ: quos, vbi primùm inter ſe conueniunt, ſponte comminiſcuntur. hi autem pueri à triennio ad ſextum vſque annum congregandi ſunt, ſinguli in tribus ſuæ feſtis & ſolennibus conuentibus: & horum curam gerere nutrices debent, in hac etiam ætatula, nequid intemperanter aut immodeſtè agāt. ipſis verò nutricibus & vniuerſo puerorum gregi vna ex duodecim mulieribus præeſſe debet, quæ per annum greges ſingulos gubernet, ex decreto videlicet legum cuſtodum. Has autem illæ eligant penes quas ſumma eſt nuptiarum procuratio, ex vnaquaque tribu vnam, ætate ſibi æquales. Quæ verò huic muneri conſtituta eſt, ita ſe gerat vt ad templum quotidie accedat, & peccantem puniat, ſeruum quidem & ſeruam, peregrinum & peregrinam, per quoſdam ciuitatis miniſtros: ciuem autem, cuius controuerſa eſt caſtigatio, ad AEdilium tribunal pertrahat: de quo verò nulla eſt controuerſia, ſuppliciū ipſa ſumat. Poſt ſex annorum ætatem, fœminæ à maribus diſcernantur atque ſeparentur: ac proinde pueri cum pueris, puellæ cum puellis ſimiliter verſentur. Tunc verò ad diſciplinas diſcendas vtriſque proprias & accommodatas veniāt. mares quidem, ad equitandi & arcu, iaculo, telo, fūda vtendi magiſtrum, ſunt adducendi: fœminæ quoque, ſi ita conceſſerit patriæ vſus, ſaltem vt diſcant. maximè verò etiā ad armorum vſum. nam vt nunc in huiuſmodi adminiſtrationibus ſeſe res habeat, penè ab omnibus ignoratur. CL. Quidnam ſignificas? ATH. Quòd dextra & ſiniſtra in nobis natura differant, ad ipſos vſus in ſingulis actionibus, quantum quidem ad manus pertinet. nam quantum ad pedes & inferiora membra ſpectat, non videtur hæc quidem in ipſis laborum adminiſtrationibus inter ſe diſcrepare. matrum autē nutricúmque ignorantia, manuum ipſarum opera & miniſterio, veluti claudi euaſimus. quum enim natura ad vtriuſque membri facultatem eiuſdem ſit penè momenti & poteſtatis, nos praua quadā conſuetudine inoleta, diſcrimen inter vtranque manum conſtituimus. Et tamen in nonnullis rebus natura minimè potuit ſuperari, quin omne illud diſcrimen parum differre oſtendat. vt enim quis lyra in ſiniſtra vtatur, & plectro in dextra, nihil incōmodi eſt, & quæcunque ſunt illius generis. quibus exēplis ſanè cōſtat, nō peræquè manibus vti in cęteris omnibus rebus, de-

A ταὐτὸν δραστέον τοῦτό γε καὶ ἐπ' ἐλευθέροισι. παιδιαὶ δ' εἰσὶ τοῖς τηλικούτοις αὐτοφυεῖς τινές, ἃς, ἐπειδὰν ξυνέλθωσιν, αὐτοὶ σχεδὸν ἀνευρίσκουσι. ξυνιέναι δὲ εἰς τὰ κατὰ κώμας ἱερὰ δεῖ πάντα ἤδη τὰ τηλικαῦτα παιδία, ἀπὸ τριετοῦς μέχρι ἓξ ἐτῶν, κοινῇ τὰ τῶν κωμητῶν εἰς ταὐτὸν ἕκαστα. τὰς δὲ τροφοὺς ἐπὶ τῶν τηλικούτων κοσμιότητός τε καὶ ἀκολασίας ἐπιμελεῖσθαι. τῶν δὲ τροφῶν αὐτῶν καὶ τῆς ἀγέλης ξυμπάσης, τῶν δώδεκα γυναι-
B κῶν μίαν ἐφ' ἑκάστῃ τετάχθαι, κοσμοῦσαν κατ' ἐνιαυτὸν τῶν προειρημένων ὅσα αὖ τάξωσιν οἱ νομοφύλακες. ταύτας δὲ αἱρείσθωσαν μὲν αἱ τῶν γάμων κύριαι τῆς ἐπιμελείας, ἐξ ἑκάστης τῆς φυλῆς μίαν, ἥλικας αὐταῖς. ἡ δὲ καταστᾶσα ἀρχέτω, φοιτῶσα εἰς τὸ ἱερὸν ἑκάστης ἡμέρας, καὶ κολάζουσα ἀεὶ τὸν ἀδικοῦντα· δοῦλον μὲν καὶ δούλην, καὶ ξένον καὶ ξένην, αὐτὴ διά τινων τῆς πόλεως οἰκετῶν· πολίτην δὲ, ἀμφισβητοῦντα μὲν τῇ κο-
C λάσει, πρὸς τοὺς ἀστυνόμους ἐπὶ δίκην ἄγουσα· ἀναμφισβήτητον δὲ ὄντα καὶ τὸν πολίτην αὐτὴ κολαζέτω. μετὰ δὲ τὸν ἑξέτη καὶ τὴν ἑξέτιν, διακρινέσθω μὲν ἤδη τὸ γένος ἑκατέρων· κόροι μὲν μετὰ κόρων, παρθένοι δὲ ὡσαύτως μετ' ἀλλήλων τὴν διατριβὴν ποιείσθωσαν. πρὸς δὲ τὰ μαθήματα τρέπεσθαι χρεὼν ἑκατέρους· τοὺς μὲν ἄῤῥενας, ἐφ' ἵππων διδασκάλους, καὶ τόξων καὶ ἀκοντίων καὶ σφενδονήσεως· ἐὰν δέ πῃ ξυγχωρῶσι μέχρι
D γε μαθήσεως, καὶ τὰ θήλεα, καὶ δὴ τά γε μάλιστα πρὸς τὴν τῶν ὅπλων χρείαν. ὃ γὰρ δὴ νῦν καθέστηκε περὶ τὰ τοιαῦτα, ἀγνοεῖται παρὰ τοῖς πᾶσιν ὀλίγου. ΚΛΕΙΝ. Τὸ ποῖον; ΑΘΗΝ. Ὡς ἄρα τὰ δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερὰ διαφέροντα ἔσθ' ἡμῶν φύσει πρὸς τὰς χρείας, εἰς ἑκάστας τῶν πράξεων τὰ περὶ τὰς χεῖρας. ἐπεὶ τά γε περὶ πόδας τε καὶ τὰ κάτω τῶν μελῶν οὐδὲν διαφέροντα εἰς τοὺς πόνους φαίνεται· τὰ δὲ κατὰ χεῖρας, ἀ-
E νοίᾳ τροφῶν καὶ μητέρων οἷον χωλοὶ γεγόναμεν ἕκαστοι. τῆς φύσεως γὰρ ἑκατέρων τῶν μελῶν σχεδὸν ἰσοῤῥοπούσης, αὐτοὶ διὰ τὰ ἔθη διάφορα αὐτὰ πεποιήκαμεν, οὐκ ὀρθῶς χρώμενοι. ἐν ὅσοις μὲν γὰρ τῶν ἔργων μὴ μέγα διαφέρει, λύρᾳ μὲν ἐν ἀριστερᾷ χρώμενον, πλήκτρῳ δὲ ἐν δεξιᾷ, πρᾶγμα οὐδέν, καὶ ὅσα τοιαῦτα· τούτοις δὲ παραδείγμασι χρώμενον, καὶ εἰς ἄλλα, μὴ δέον, οὕτω χρῆσθαι.

In uet. alia eſt ſcriptura, ἀνοίᾳ quam illi antepono.

A σχεδὸν ἄνοια. ἔδειξε δὲ ταῦτα ὁ τῶν Σκυθῶν νόμος, οὐκ ἐν ἀριστερᾷ μὲν τόξον ἀπάγων, ἐν δεξιᾷ δὲ οἰστὸν προσαγόμενος μόνον· ἀλλ' ὁμοίως ἑκατέροις ἐπ' ἀμφότερα χρώμενος. πάμπολλα δ' ἕτερα τοιαῦτα παραδείγματα ἐν ἡνιοχείαις τέ ἐστι καὶ ἐν ἑτέροις· ἐν οἷσι μαθεῖν δυνατὸν ὅτι παρὰ φύσιν κατασκευάζουσιν οἱ ἀριστερὰ δεξιῶν ἀσθενέστερα κατασκευάζοντες. ταῦτα δ' (ὅπερ εἴπομεν) ἐν μὲν κερατίνοις πλήκτροις καὶ ἐν ὀργάνοις τοιούτοις οὐδὲν μέγα· σιδηροῖς δ' εἰς τὸν πόλεμον ὅταν δέῃ χρῆσθαι, μέγα διαφέρει, καὶ τόξοις καὶ ἀκοντίοις, καὶ ἑκάστοις τούτων· πολὺ δὲ μέγιστον ὅταν ὅπλοις δέῃ πρὸς ὅπλα χρῆσθαι. B διαφέρει δὲ πάμπολυ μαθὼν μὴ μαθόντος, καὶ ὁ γυμνασάμενος τοῦ μὴ γεγυμνασμένου. καθάπερ γὰρ ὁ τελέως παγκράτιον ἠσκηκώς, ἢ πυγμήν, ἢ πάλην, οὐκ ἀπὸ μὲν τῶν ἀριστερῶν ἀδύνατός ἐστι μάχεσθαι, χωλαίνει δὲ καὶ ἐφέλκεται πλημμελῶν, ὁπόταν αὐτόν τις μεταβιβάζων ἐπὶ θάτερα ἀναγκάζῃ C διαπονεῖν· ταὐτὸν δὴ τοῦτ', οἶμαι, καὶ ἐν ὅπλοις καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις πᾶσι χρὴ προσδοκᾶν ὀρθόν· ὅτι τὸν διττὰ δεῖ κεκτημένον οἷς ἀμύνοιτό τ' ἂν καὶ ἐπιτιθεῖτο ἄλλοις, μηδὲν ἀργὸν τούτων μηδὲ ἀνεπιστῆμον ἐᾶν εἶναι κατὰ δύναμιν. Γηρυόνου δέ γε εἴ τις φύσιν ἔχων, ἢ καὶ τὴν Βριάρεω, φύοιτο, ταῖς ἑκατὸν χερσὶν ἑκατὸν δεῖ βέλη ῥίπτειν δυνατὸν εἶναι. τούτων δὴ πάντων τὴν ἐπιμέλειαν ἀρχούσαις τε καὶ ἄρχουσι δεῖ γίγνεσθαι· ταῖς μέν, ἐν παιδιαῖς τε D καὶ τροφαῖς ἐπισκόποις γιγνομέναις· τοῖς δέ, περὶ τὰ μαθήματα, ὅπως ἀρτίποδές τε καὶ ἀρτίχειρες πάντες τε καὶ πᾶσαι γιγνόμενοι, μηδὲν τοῖς ἔθεσιν ἀποβλάπτωσι τὰς φύσεις, εἰς τὸ δυνατόν. τὰ δὲ μαθήματά που διττά, ὥς γ' εἰπεῖν, χρήσασθαι συμβαίνοι ἄν· τὰ μὲν ὅσα περὶ τὸ σῶμα, γυμναστικῆς· τὰ δ' εὐψυχίας χάριν, μουσικῆς. τὰ δὲ γυμναστικῆς αὖ, δύο· τὸ μέν, ὄρχησις, τὸ δέ, πάλη. τῆς ὀρχήσεως δὲ ἄλλη μέν, Μούσης λέξιν μιμουμένων, τό, τε μεγαλοπρεπὲς" φυλάττοντας E ἅμα καὶ ἐλεύθερον· ἄλλη δέ, εὐεξίας, ἐλαφρότητός τε ἕνεκα καὶ κάλλους τῶν τοῦ σώματος αὐτοῦ μελῶν καὶ μερῶν, τὸ προσῆκον καμπῆς τε καὶ ἐκτάσεως" ἀποδιδομένης ἑκάστοις αὐτοῖς αὐτῶν εὐρύθμου κινήσεως, διασπειρομένης ἅμα καὶ συνακολουθούσης εἰς πᾶσαν τὴν ὄρχησιν ἱκανῶς. καὶ δὴ τά γε κατὰ πάλην

[I] φυλάττον- uel φυλαττόν uel φυλάττο- [ſ]cribendū eſſe [uide]tur.

[Ib]e ἀποδιδο- μένης in uet. eſt [ſi]ne καί. ut τὸ [προ]σῆκον perti- [ne]at ad proximè [pr]ecedens parti- [cipium]. Alioqui abſ- [que] illa copula [quid]dum eſſet an προσῆκον cum ἀποδιδομένης [iunge]re poſſet, acci- [pien]do in ſignif. [activ]a. Pro αὐ- [τῶν] autē rectius [legi]retur αὐτῆς.

mentiā eſſe. Oſtēdit hoc verū eſſe Scytharū cōſuetudo, qui nō in ſiniſtra ſolùm arcum, dextra ſagittā tenent, ſed vtriſque ſimiliter ad vtrunque vtuntur. Multa verò alia huiuſmodi exempla & in aurigarum & in cæteris huiuſmodi operibus reperiūtur: ex quib⁹ intelligere licet, eos qui dextris ſiniſtra reddūt imbecilliora, præter naturā id facere. Hæc nimirū (vt modò diximus) in corneis plectris & cæteris huiuſmodi inſtrumētis non multum differunt: ſed tū multum intereſt quū ad bellū ferreis inſtrumētis vtendū eſt, & arcubus & iaculis, & huiuſmodi ſingulis: tū verò maximè, quādo armis arma pelluntur. multū autē differt qui didicit ab eo qui non didicit, & exercitatus ab eo qui non exercitatus. quemadmodū enim ille qui perfectè exercitatus eſt in omni pugnæ genere, ſiue eius quæ *παγκράτιον* dicitur, ſiue pugilatu, ſiue lucta, non hæret quū à ſiniſtra parte pugnādū eſt, neque claudicat, aut incōpoſitè aliorſum pertrahitur, ſed ad omnē partem præſtò eſt quum ad alteram partem eum traducit aduerſarius, vt eò quoque ipſe manus operámque transferat: idipſum cēſeo in armorū cæterorúmque omnium quæ in vitæ noſtræ vſū cadūt adminiſtratione eſſe vtiliſſimū: nimirū vt qui duo habet inſtrumenta, quibus & ſibi defenſionē expedire, & alios adoriri poſſit, neutrū horū otioſum & abſque peritia relinquat, ſed illud, quātum poterit, vera & ſolida cognitione muniat. Siquis verò Geryonis aut Briarei natura eſſet præditus, quū centū manus habiturus ſit, centū quoque tela manibus ſuis mittere conſentaneū foret. De his omnibus curā gerant Magiſtratus, virive fœminæve fuerint in illa publica autoritate & potentia: & mulieres quidem, ludorū & alimentorū: viri autē diſciplinarū rationē & modū conſiderēt. vt manuū pedúmque in vtroque ſexu integra ſint atque expedita miniſteria, prauíſque cōſuetudinibus naturæ indolē & vim, quātū in ſe fuerit ſitū, ne violent atque diminuant.

De gymnaſtica & mvſica, & ipſarum formis & miniſteriis.

ª Duplici autē diſciplina vti conuenit: ad corpus quidē, Gymnaſtica: ad animū verò, Muſica. Gymnaſtica porro duplex eſt: ſaltatio & lucta. Saltationis autē altera ſpecies Muſæ dictionē imitatur, & magnificētiam libertatémque obſeruat: altera, bonæ valetudinis, expeditæ leuitatis, & pulchritudinis rationem habet: vt ita & vniuerſum corpus & ſingula membra informentur, quò omnibus ſuum conſtet decorum. id eſt, congruenter & inflectantur & extendantur ſingula membra, & decorè moueātur, ac proinde in omnes ſaltationis partes illa concinnitas & congruentia manet atque diffundatur. Luctæ autem illius

quam Antæus & Cercyo in artificiũ quoddã, inutilis ſanè contentionis gratia, deduxerũt, vel Amycus vel Epeus in pugili cõcertatione: quum nihil ad prælium conferant, minimè ſunt digna quorum fiat mentio. Quæ verò ex recta lucta, à ceruicum & manuũ & laterum motu, cum cõtentione & decora membrorum conſtitutione adhibentur, ad conſentaneũ robur ſanitatémque comparandam: ea profectò vt ad omnes vitæ partes vtilia, nequaquam ſunt prætermittenda: ſed & magiſtris & diſcipulis præcipiendum eſt (quandoquidem in hac legum parte explicanda verſamur) vt illi quidem hoc amicè & liberaliter largiantur, hi verò gratis animis amplectãtur. Neque verò quæ in choris ſunt conuenientes imitationes, prætermittendæ ſunt. In hac quidem regione, Curetum armata ſpectacula: Lacedæmone verò, Caſtoris & Pollucis. ſed & apud nos Atheniẽſes Pallas puella & domina, choreæ ludo delectata, vacuis manibus ludendum minimè eſſe cenſuit, ſed omni armorum genere perfectè inſtructa, ita ſe ad peragendam ſaltationem voluit accingere. quod deæ exemplum conſentaneũ fuerit omnes imitari & pueros & puellas, vt illius donũ colant, tum ad neceſſarios belli vſus, tum ad feſtiuas ludicráſque ſolẽnitates. Pueros autem, quum eam ætatem nondum attigerunt quæ bello apta eſt, armis equíſque oportet in deorum omnium pompis ornatos, ad deos accedere, & pompas ducere, ac proinde modò celeriores, modò tardiores, ſicuti ferunt rituum inſtituta, in ſaltatione & inceſſu, ad deos deorúmque filios ſupplicationes facere. Ludi porro & præludia, ſi nullarum aliarum rerum, harum certè gratia ſunt vſurpanda. hæc enim in pace & bello tam priuatim quàm publicè maximè conducunt. Cæterę verò corporis exercitationes iocóve ſeu ſeriò fiãt, mihi credite, Megille & Clinia, haudquaquã liberales & ingenuos homines decent. Eius igitur Gymnaſtices genus de quo mihi agendum prædixeram, iam à me expoſitum eſt: vt quidem ſit ita concluſus hic locus. Vos autem ſiquid in hanc ſententiam commodius habetis, in medium deponite. CL. Non facile eſt, hoſpes, his prætermiſſis, de gymnaſtica quidem & cæteris exercitationib⁹, meliora his cõmemorare. ATH. Proximũ eſt vt de Muſarũ Apolliniſque muneribus diſſeramus: de quibus ita ſatis dictũ eſſe arbitrabamur vt de Gymnaſtica ſolùm reſtare videretur: nũc tamẽ perſpicuũ eſt & nonnulla adhuc reſtare, & ea quidẽ primo loco explicãda. In illis igitur exponẽdis nũc oratio noſtra verſetur. CL. Omnino de his deinceps dicendũ eſt.

A ἃ μὲν Ἀνταῖος ἢ Κερκύων ἐν τέχναις ἑαυτῶν ξυνεστήσαντο φιλονεικίας ἀχρήστου χάριν, ἢ πυγμὴν Ἐπειὸς ἢ Ἄμυκος, οὐδὲν χρήσιμα ἐπὶ πολέμου κοινωνίαν ὄντα, οὐκ ἄξια λόγῳ κοσμεῖν· τὰ δὲ ἀπ' ὀρθῆς πάλης, ἀπ' αὐχένων καὶ χειρῶν καὶ πλευρῶν ἐξειλήσεως, μετὰ φιλονεικίας τε καὶ καταστάσεως διαπονούμενα μετ' εὐσχήμονος, ῥώμης τε καὶ ὑγιείας ἕνεκα· ταῦτ' εἰς πάντα ὄντα χρήσιμα οὐ παρετέον, ἀλλὰ προστακτέον μαθηταῖς τε ἅμα καὶ τοῖς διδάξουσιν, ὅταν ἐν ταῦθ' ὦμεν τῶν νόμων, τοῖς μὲν πάντα τὰ τοιαῦτα εὐμενῶς δωρεῖσθαι, τοῖς δὲ, παραλαμβάνειν ἐν χάρισιν. οὐδ' ὅσα ἐν τοῖς χοροῖς ἐστὶν αὖ μιμήματα προσήκοντα μιμεῖσθαι, παρετέον· κατὰ μὲν τὸν τόπον τόνδε, Κουρήτων ἐνόπλια παίγνια· κατὰ δὲ Λακεδαίμονα, Διοσκόρων. ἡ δὲ αὖ που παρ' ἡμῖν κόρη καὶ δέσποινα, εὐφρανθεῖσα τῇ τῆς χορείας παιδιᾷ, κεναῖς χερσὶν οὐκ ᾠήθη δεῖν ἀθύρειν, πανοπλίᾳ δὲ παντελεῖ κοσμηθεῖσα, οὕτω τὴν ὄρχησιν διαπεραίνειν. ἃ δὴ πάντας μιμεῖσθαι πρέπον ἂν εἴη, κόρους τε ἅμα καὶ κόρας, τὴν τῆς θεοῦ χάριν τιμῶντας, πολέμου τ' ἐν χρείᾳ καὶ ἑορτῶν ἕνεκα. τοῖς δέ που παισὶν εὐθύς τε καὶ ὅσον ἂν χρόνον μήπω εἰς πόλεμον ἴωσι, πᾶσι θεοῖς προσόδους τε καὶ πομπὰς ποιουμένοις, μετ' ὅπλων τε καὶ ἵππων ἀεὶ κοσμεῖσθαι δέον ἂν εἴη, θάττους τε καὶ βραδυτέρας ἐν ὀρχήσεσι καὶ ἐν πορείᾳ τὰς ἱκετείας ποιουμένοις πρός θεούς τε καὶ θεῶν παῖδας. καὶ ἀγῶνας δὴ καὶ προαγῶνας, εἴ τινων, οὐκ ἄλλων ἢ τούτων ἕνεκα προαγωνιστέον. οὗτοι γὰρ καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ κατὰ πόλεμον χρήσιμοι εἴς τε πολιτείαν καὶ ἰδίους οἴκους. οἱ δὲ ἄλλοι πόνοι τε καὶ παιδιαὶ καὶ σπουδαὶ κατὰ σώματα, οὐκ ἐλευθέρων, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία. ἣν εἶπον γυμναστικὴν ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις ὅτι δέοι διεξελθεῖν, σχεδὸν δὴ διελήλυθα τὴν νῦν· καὶ ἔσθ' αὕτη παντελής· εἰ δέ τινα ταύτης ὑμεῖς ἔχετε βελτίω, θέντες εἰς κοινὸν λέγετε. ΚΛ. Οὐ ῥᾴδιον, ὦ ξένε, παρέντας ταῦτα, ἄλλα ἔχειν βελτίω τούτων περὶ γυμναστικῆς ἅμα καὶ ἀγωνίας εἰπεῖν. ΑΘΗ. Τὸ τοίνυν τούτοις ἑξῆς περὶ τὰ τῶν Μουσῶν τε καὶ Ἀπόλλωνος δῶρα, τότε μὲν, ὡς ἅπαντα εἰρηκότες, ᾠόμεθα καταλείπειν μόνα τὰ περὶ γυμναστικῆς· νῦν δ' ἐστὶ δῆλα ἅ τ' ἐστὶ, καὶ ὅτι πρῶτα πᾶσι ῥητέα. λέγωμεν τοίνυν ἑξῆς αὐτά. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν λεκτέον.

Quidam uet. πυγμῆς: ſed malo πυγμὴν: ut breuitatis cauſa multa relinqui ſubaudienda dicamus: hoc modo, ἢ περὶ τὴν πυγμὴν, ἃ Ἐπ. ἢ Ἄμ. ἐν τέχναις ἑαυτῶν συνεστήσαντο.

Legitur etiã πάντως. Retineri tamen poteſt πάντας: ut κόρους κόρας ita iung. cum πάντας, ſi ut paulo antè uixit γιγνόμενοι παῖτες & πᾶσι

A ΑΘ. Ἀκούσατε δέ μου, προακηκοότες μὲν καὶ
ἐν τοῖς πρόσθεν· ὅμως δὲ τό γε σφόδρα ἄτοπον
καὶ ἄηθες δι' εὐλαβείας δεῖ λέγοντα καὶ ἀκού-
οντα καὶ δὴ καὶ νῦν. ἐρῶ μὲν γὰρ ἐγὼ λόγον οὐκ
ἄφοβον εἰπεῖν, ὅμως δέ πη θαρρήσας οὐκ ἀπο-
στήσομαι. ΚΛ. Τίνα δὴ τοῦτον, ὦ ξένε, λέγεις;
ΑΘ. Φημὶ, κατὰ πάσας πόλεις τὸ τῶν παιδιῶν γέ-
νος ἠγνοῆσθαι ξύμπασιν, ὅτι κυριώτατόν ἐστι πε-
ρὶ θέσεως νόμων, ἢ μονίμους εἶναι τοὺς τεθέντας,
ἢ μή. ταχθὲν μὲν γὰρ αὐτὸ καὶ μεταχὸν τοῦ τὰ
B αὐτὰ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἀεὶ τοὺς αὐτοὺς
παίζειν τε καὶ εὐθυμεῖσθαι τοῖς αὐτοῖς παιγνί-
οις, ἐᾷ καὶ τὰ σπουδῇ κείμενα νόμιμα μένειν
ἡσυχῇ· κινούμενα δὲ τὰ αὐτὰ καὶ καινοτομούμε-
να, μεταβολαῖς τε ἄλλαις ἀεὶ χρώμενα, καὶ
μηδέποτε ταὐτὰ φίλα προσαγορευόντων τῶν
νέων μήτ' ἐν σχήμασι τοῖς τῶν αὐτῶν σωμάτων,
μήτε ἐν τοῖς ἄλλοις σκεύεσιν ὁμολογουμένως
αὐτοῖς ἀεὶ κεῖσθαι τό, τ' εὔσχημον καὶ ἄσχημον· ἀλ-
λὰ τόν τι νέον ἀεὶ καινοτομοῦντα, καὶ εἰσφέρον-
C τα τῶν εἰωθότων ἕτερον κατά τε σχήματα καὶ
χρώματα, καὶ πάντα ὅσα τοιαῦτα, τοῦτον τιμᾶ-
σθαι διαφερόντως· τούτου πόλει λώβην οὐκ εἶναι
μείζω φαῖμεν ἄν, ὀρθότατα λέγοντες. λαν-
θάνει γὰρ τῶν νέων τὰ ἤθη μεθιστάντα, καὶ ποιεῖ τὸ
μὲν ἀρχαῖον παρ' αὐτοῖς ἄτιμον, τὸ δὲ νέον, ἔντι-
μον. τούτου δὲ πάλιν αὖ λέγω τοῦ τε ῥήματος καὶ
τοῦ δόγματος οὐκ εἶναι ζημίαν μείζω πάσαις
πόλεσι. ἀκούσατε δὲ ὅσον φημὶ αὐτὸ εἶναι κα-
κόν. ΚΛ. Ἢ τὸ ψέγεσθαι τὴν ἀρχαιότητα λέγεις
D ἐν ταῖς πόλεσιν; ΑΘ. Πάνυ μὲν οὖν. ΚΛ. Οὐ
φαύλους τοίνυν ἡμᾶς ἂν ἀκροατὰς πρὸς αὐ-
τὸν τὸν λόγον ἔχοις ἂν τοῦτον, ἀλλ' ὡς δυνατὸν εὐ-
μενεστάτους. ΑΘ. Εἰκός γ' οὖν. ΚΛ. Λέγε μό-
νον. ΑΘ. Ἴτε δή, μειζόνως αὐτὸν ἀκούσωμέν
τε ἡμῶν αὐτῶν, καὶ πρὸς ἀλλήλους οὕτως εἴπωμεν.
μεταβολὴν γὰρ δὴ πάντων, πλὴν κακῶν, πολὺ
σφαλερώτατον εὑρήσομεν ἐν ὥραις πάσαις, ἐν
πνεύμασιν, ἐν διαίταις σωμάτων, ἐν τρόποις ψυ-
χῶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐ τοῖς μέν, τοῖς δ' οὔ· πλὴν
E (ὅ, τι περ εἶπον νῦν δὴ) κακοῖς. ὥστε εἴ τις ἀπο-
βλέψειε πρὸς σώματα, ὡς πᾶσι μὲν σιτίοις,
πᾶσι δ' αὖ ποτοῖς καὶ πόνοις ξυνήθη γιγνόμενα,
καὶ τὸ πρῶτον ταραχθέντα ὑπ' αὐτῶν, ἔπειτ' ἐξ αὐτῶν
τούτων ὑπὸ χρόνου σάρκας φύσαντα οἰκεί-
ας τούτοις, φίλα τε καὶ συνήθη καὶ γνώρι-

Scribi etiam fortaſſe poſſet αὐτῶν: quanuis ita ſcriptum, magis aptum locum haberet poſt σωμάτων.

A ATH. Audite igitur me ea quæ hac de re dici poſſunt diſſerentem, qui me hactenus audiiſtis. quanuis autem illud etiam atque etiam cauendum ſit, ne quid inſolẽs & importunum afferatur, quod & dicentis linguam contaminare, & audientis aures offendere poſſit: nihilominus tamen quædam mihi nunc ſunt dicenda, quæ abhorrent ab opinione populari & communi vſu vitæ: ac proinde vt illa explicẽ mihi animus eſt præſentia & fiducia muniẽdus. CLI. Ecquídnam illud eſt? hoſpes. ATH. Aio, in omnibus ciuitatibus igno-
B rari quanti ſit momẽti quantáſque habeat vires ludus: maximam videlicet vim obtinere ad legum conſtitutionẽ, ſiue illæ ſtabiles firmǽque permaneant, ſiue contrà. Nempe ſi hoc ita ratum fixúmque fuerit, vt iiſdem ludis ſecundum eadem eodémq; modo iidem homines ſemper vtantur atque iiſdem delectentur: omnino illorum certam firmámque autoritatem permittit quæ ſeriò fuerint legibus conſtituta. Si verò idem ludorum genus mutetur nouíque quotidie inducantur, hominéſque nouis
C delectentur commentis, nouáſque mutationes ſubinde ſuſcipiant, tum nouas figuras, nouos corporis geſtus, nouas denique veſtium, ſupellectilis, omníſque reliqui apparatus formas arceſſant, neque vna quadam ſemper delectentur, neque idem decorum & indecorum eſſe arbitrentur: ſed eum qui nouum aliquid ſemper molitur, inſuetas quaſdam figuras, inſuetos colores & alia generis eiuſdem inſinuet, colãt mirũ in modũ & in maximo habeant pretio: peſtẽ hac maiorẽ ciuitati nullam fore rectiſſimè arbitramur. Illa enim temeritas
D iuuenum mores clàm & ſenſim commutat, atque efficit vt res veteres contemnãt, nouas habeant in pretio. qua ſententia & oratione aio nihil poſſe rebuſpubl. perniciofius excogitari. Quantum verò id malum eſſe exiſtimem, quæſo attendite. CL. Ain' pernicioſum eſſe reipubl. res veteres & antiquas vituperari? ATH. Idipſum affirmo. CLI. Non ſupinos aut inertes habebis nos auditores, ſed paratiſſimis animis attentos. ATH. Conſentaneũ eſt. CL. Dic modò. ATH. Hæc igitur, ama-
E bò, quàm diligentiſſimè audiamus, & inter nos ipſos ita dicamus: Mutationẽ aio omnibus in rebus, præterquam malis, eſſe periculoſiſſimam: in temporibus omnibus, in ventis, in corporum victu, in moribus animorum. nec ſimpliciter in aliis quidem, in aliis non item, ſed in omnibus (vt ſummatim dicam) præterquam (vt modò dixi) in malis: quod quidẽ ex corporum nutritione perſpicuum eſt; quippe illa quum quolibet cibo, quolibet & potu & labore aſſueuerint, primùm quidẽ dum illã victus formã capeſſunt, turbantur: deinde ex diuturno harum rerum vſu concreſcunt, & pinguia

Politicum θεώρημα. Ludorum mutationem eſſe periculoſam in republica, & cæterarum quoque rerum, vt veſtium, ſupellectilis, & ſimilium rerũ: ex quibus in animos hominum corruptelæ immanant.

redduntur, & huiuſmodi victu vt conſueto, familiari & amico admodũ delectãtur, & optimè valent. quòd ſi ex his viuendi rationibus ſibi probatis aliquam mutare cogantur, tunc initio turbãtur, & in magnas morbi difficultates incidunt: neque priùs ab illis ſe expedire poſſũt quàm ad priſtinã viuendi rationem ſeſe receperint. Idem quoque in humanis mentibus & naturis vſuuenire conſtituendum eſt. in quibus enim inſtitutis & legibus homines educati fuerint, & longi cuiuſdam temporis interuallo diuina felicitate immobiles ſteterĩt, vt neque memoria neque auditione norint vllo alio ipſos fuiſſe quàm tũc ſint ſtatu: omnino fieri non poteſt quin omnes ſumma reuerẽtia ſummóque ſtudio huiuſmodi leges colãt atque reuereantur, eáſque longa iam autoritate conſtitutas atque firmatas mutare reformident. Itaq; omni ſtudio & diligẽtia rationem alicunde inire debet legiſlator quo pacto id ciuitati contingat. ego autem huiuſmodi quẽdam modum comperio: Omnes quidem arbitrantur eos iuuenum ludos qui quotidie commutãtur, reuera eſſe ludos, quemadmodum diximus ſuprà: neque adeo magnopere idcirco referre ſiue ad cõmodum ſiue ad incommodum reipublicæ, neque ad vitæ officia quicquam habere momenti. quocirca facilè cedunt huiuſmodi mutationibus ludorũ, neque quominus fiant intercedunt: neque profectò intelligunt quàm ſit neceſſe, pueros qui iſtis ludorum nouitatibus aſſueuerint, alios à prioribus euaſuros quum in virilem ætatem peruenerint, ac proinde nouum viuendi genus inueſtigaturos: ex qua cupiditate nouam quoque oboriturã audaciam, vt alia inſtituta & alias leges concupiſcant. hinc tamẽ nemo reformidat peſtem quam dixi maximam reipubl. obuenturam. Cæterę verò res ſi commutentur, minus afferent incommodi, quæ in variam viuẽdi formam cadunt: quantum verò ad mores ſpectat, ſiue ad laudem ſiue ad vituperationẽ, mutationes quanto frequentius eueniunt, tanto diligentius ſunt cauendæ. CL. Quídni? ATH. *Quin igitur ſuperiori illi orationi fidem adhibemus, quum dicebamus, omnem muſicæ rationem quæ in numeris & modulis ſita eſt, eſſe morum imitationẽ tum peiorum tum meliorum hominum? vel quid dicemus? CL. Nequaquam aliter noſtra hac de re ſententia ſe habuerit. ATH. Nónne omnem viam omnémque rationem excogitandam eſſe affirmamus, ne pueri noſtri alia quæpiam vel in ſaltationibus vel in cantibus cupiant imitari? neque quiſquã hoc eis perſuadeat, multiplices variáſque voluptates inducens? CLIN. Rectiſſimè dicis. ATH. Habétne quiſ-

Aliud θεώρημα, Cantus, ſaltationis & cæterarum eiuſmodi rerum periculoſã quoque eſſe mutationem: ac proinde planè eſſe neceſſe certas quaſdã hiſce de rebus leges conſtitui. quem locũ diligenter tractat, illiúſque vſum oſtendit luculenter: vt ſit generalis locus DE MVSICAE ET POETICAE RATIONE ET VSV. quibus definiendis certas leges ponit: quas ex ipſo contextu petat lector. Teſtatur autem Plato ſe ita de his rebus egiſſe accuratè vt nõ omnia tamen tractauerit, ſed diuinæ inſpirationi cætera relinquat, à qua plena veráque rerum petitur cognitio.

A μα γιγνόμενα ἁπάσῃ ταύτῃ τῇ διαίτῃ, πρὸς ἡδονήν τε καὶ ὑγίειαν ἄριστα διάγει. καὶ ἄν ποτ' ἄρα ἀναγκασθῇ μεταβάλλειν αὖθις ἥντινουν τῶν εὐδοκίμων διαιτῶν, τότε κατ' ἀρχὰς συνταραχθεὶς ὑπὸ νόσων, μόγις ποτὲ κατέστη, τὴν συνήθειαν τῇ τροφῇ πάλιν ἀπολαβών. ταὐτὸν δὴ δεῖ νομίζειν τοῦτο γίγνεσθαι καὶ περὶ τὰς τῶν ἀνθρώπων διανοίας τε ἅμα καὶ τὰς τῶν ψυχῶν φύσεις. οἷς γὰρ ἂν ἐντραφῶσι νόμοις, καὶ κατά τινα θείαν εὐτυχίαν ἀ-

B κίνητοι γίγνωνται μακρῶν καὶ πολλῶν χρόνων, ὡς μηδένα ἔχειν μνείαν μηδὲ ἀκοὴν τοῦ ποτὲ ἄλλως αὐτὰ σχεῖν ἢ καθάπερ νῦν ἔχει, σέβεται, καὶ φοβεῖται πᾶσα ἡ ψυχὴ τό τι κινεῖν τῶν τότε καθεστώτων. μηχανὴν δὴ δεῖ τὸν νομοθέτην ἐννοεῖν ἁμόθεν γέ ποθεν, ὅντινα τρόπον τοῦτ' ἔσται τῇ πόλει. τῇδ' οὖν ἔγωγε εὑρίσκω· τὰς παιδιὰς πάντες διανοοῦνται κινουμένας τῶν νέων, ὅπερ ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, παιδιὰς ὄντως εἶναι, καὶ οὐ τὴν μεγίστην ἐξ αὐ-

C τῶν σπουδὴν καὶ βλάβην συμβαίνειν. ὥστε οὐκ ἀποτρέπουσιν, ἀλλὰ ξυνέπονται ὑπείκοντες· καὶ οὐ λογίζονται τόδε, ὅτι τούτους ἀνάγκη τοὺς παῖδας τοὺς ἐν ταῖς παιδιαῖς νεωτερίζοντας, ἑτέρους ἄνδρας τῶν ἔμπροσθεν γίγνεσθαι παίδων· γενομένους δὲ ἄλλους, ἄλλον βίον ζητεῖν· ζητήσαντας δὲ, ἑτέρων ἐπιτηδευμάτων καὶ νόμων ἐπιθυμῆσαι. καὶ μετὰ τοῦτο ὡς ἥξοντος τοῦ νῦν δὴ λεγομένου μεγίστου κακοῦ πόλεσιν, οὐδεὶς αὐτῶν φοβεῖται.

D τὰ μὲν οὖν ἄλλα ἐλάττω μεταβαλλόμενα κακὰ διεξεργάζοιτ' ἄν, ὅσα περὶ σχήματα πάσχει τὸ τοιοῦτον· ὅσα δὲ περὶ τὰ τῶν ἠθῶν ἐπαίνου τε καὶ ψόγου πέρι πυκνὰ μεταπίπτει, πάντων, οἶμαι, μέγιστά τε καὶ πλείστης εὐλαβείας δεόμενα ἂν εἴη. ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗ. Τί οὖν; τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις πιστεύομεν, ἐν οἷς ἐλέγομεν ὡς τὰ περὶ τοὺς ῥυθμοὺς καὶ πᾶσαν μουσικήν ἐστι τρόπων μιμήματα βελτιόνων καὶ χειρόνων ἀνθρώπων; ἢ

E πῶς; ΚΛ. Οὐδαμῶς ἄλλως πως τό γε παρ' ἡμῖν δόγμα ἔχον ἂν εἴη. ΑΘ. Οὐκοῦν, φαμὲν, ἅπασαν μηχανητέον μηχανὴν ὅπως ἂν ἡμῖν οἱ παῖδες μήτε ἐπιθυμῶσιν ἄλλων μιμημάτων ἅπτεσθαι κατ' ὀρχήσεις ἢ κατὰ μελῳδίας, μήτε τις αὐτοὺς πείσῃ προσάγων παντοίας ἡδονάς. ΚΛΕΙΝ. Ὀρθότατα λέγεις. ΑΘΗΝ. Ἔχει τις οὖν ἡμῶν ἐπὶ τὰ

τοιαῦτα βελτίω τινὰ τέχνην τῆς τῶν Αἰγυπτίων; ΚΛ. Ποίας δὴ λέγεις; ΑΘ. Τὸ καθιερῶσαι πᾶσαν μὲν ὄρχησιν, πάντα δὲ μέλη τάξαντας πρῶτον μὲν τὰς ἑορτάς, συλλογισαμένους εἰς τὸν ἐνιαυτὸν ἅστινας ἐν οἷς χρόνοις καὶ οἷς τισιν ἑκάστοις τῶν θεῶν καὶ παισὶ τούτων καὶ δαίμοσι γίγνεσθαι χρεών· μετὰ δὲ τοῦτο, ἐπὶ τοῖς τῶν θεῶν θύμασιν ἑκάστοις ἣν ᾠδὴν δεῖ ἐφυμνεῖσθαι, καὶ χορείαις ποίαισι γεραίρειν τὴν τότε θυσίαν, τάξαι μὲν πρῶτον "τινάς· ἃ δ' ἂν ταχθῇ, Μοίραις καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι θεοῖς θύσαντας, κοινῇ πάντας τοὺς πολίτας ἀπένδοντας καθιεροῦν ἑκάστας τὰς ᾠδὰς ἑκάστοις τῶν θεῶν, καὶ τῶν ἄλλων. ἂν δὲ παρ' αὐτά τις " τῶν θεῶν ἄλλοις ὕμνους ἢ χορείας προσάγῃ, τοὺς ἱερέας τε καὶ τὰς ἱερείας μετὰ νομοφυλάκων ἐξείργοντας, ὁσίως ἐξείργειν καὶ κατὰ νόμον· τὸν δὲ ἐξειργόμενον, ἂν μὴ ἑκὼν ἐξείργηται, δίκας ἀσεβείας διὰ βίου παντὸς τῷ ἐθελήσαντι παρέχειν. ΚΛ. Ὀρθῶς. ΑΘ. Περὶ "τοῦτο δὴ νῦν γενόμενοι τῷ λόγῳ, πάθωμεν τὸ πρέπον ἡμῖν αὐτοῖς. ΚΛ. Τοῦ πέρι λέγεις; ΑΘ. Πᾶς που νέος, μὴ ὅτι πρεσβύτης, ἰδὼν ἂν ἢ καὶ ἀκούσας ὁτιοῦν τῶν ἐκτόπων, καὶ μηδαμῇ πως συνήθων, οὐκ ἄν ποτέ που τὸ ἀπορηθὲν περὶ αὐτῶν συγχωρήσειεν, ἐπιδραμὼν οὕτως εὐθύς· στὰς δ' ἄν, καθάπερ ἐν τριόδῳ γενόμενος, καὶ μὴ σφόδρα κατειδὼς ὁδόν, εἴτε μόνος, εἴτε μετ' ἄλλων τύχοι πορευόμενος, ἀνέροιτ' ἂν" αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους τὸ ἀπορούμενον· καὶ οὐκ ἂν πρότερον ὁρμήσειε, πρίν πη βεβαιώσαιτο τὴν σκέψιν τῆς πορείας, ὅπῃ ποτὲ φέρει. καὶ δὴ καὶ τὸ παρὸν ἡμῖν ὡσαύτως ποιητέον. ἀτόπου γὰρ τὰ νῦν ἐμπεπτωκότος λόγου περὶ νόμων, ἀνάγκη που σκέψιν πᾶσαν ποιήσασθαι, καὶ μὴ ῥᾳδίως οὕτω περὶ τοσούτων τηλικούτους ὄντας φάναι, διισχυριζομένους ἐν τῷ παραχρῆμα τι σαφὲς ἂν εἰπεῖν ἔχειν. ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΑΘΗ. Οὐκοῦν τούτῳ μὲν χρόνον δώσομεν, βεβαιώσομεν δὲ τότε αὐτὸ ὁπόταν σκεψώμεθα ἱκανῶς. ἵνα δὲ μὴ τὴν ἑπομένην τάξιν τοῖς νόμοις τοῖς νῦν ἡμῖν παροῦσι διαπεραίνεσθαι κωλυθῶμεν μάτην, ἴωμεν πρὸς τὸ τέλος αὐτῶν. τάχα γὰρ ἴσως, εἰ θεὸς ἐθέλοι, κἂν ἡ διέξοδος αὕτη ὅλη σχοῦσα τέλος, ἱκανῶς ἂν μηνύσειε καὶ τὸ νῦν διαπορούμενον. ΚΛ. Ἄριστ', ὦ ξένε λέγεις· καὶ ποιῶμεν οὕτως ὡς εἴρηκας. ΑΘΗ. Δεδόχθω μὲν δὴ (φαμὲν) τὸ ἄτοπον τοῦτο, νόμους τὰς ᾠδὰς ἡμῖν γεγονέναι, καὶ καθάπερ οἱ παλαιοὶ τότε περὶ κιθαρῳδίαν οὕτω πως, ὡς ἔοικεν, ὠνόμασαν. ὥστε τάχ' ἂν οὐδ' ἐκεῖνοι πάμ-

[...]idendum annō [...]rius ſcribi de [...]αι τινάς.

[...]ο τῶν affertur [...]is lectio τῷ: [...]e ſi mendoſa [...]n eſt, erit τῷ [...]ο τινί: quam ſi[...]if. habet paſ[...]n τῷ encliticè [...]ſitum: ſicut του [...]clit. ſonat τινός.

[...]uenitur ſcriptũ [...]am τούτῳ: ſed [...]inendo τοῦτο, [...]le erit loquendi [...]nus quale & [...]bi.

[...]l αὑτὸν cũ ſpi[...]u aſpero, uel [...]τὸ ſcribendum [...]letur, ut cum ἀπορούμενον [...]igatur.

A quam noſtrûm arte Aegyptia meliorem? CL. Ecquam illam ais? ATH. Vt tripudii cantúſque omnia genera diis conſecrẽtur: & primùm quidem feſti dies ſinguli ſtatis anni temporibus diis deorúmque filiis & dæmonibus indicantur: deinde, quæ ſacrificia quibus diis offerenda ſint, certis ritibus caueatur: qui cantus quǽve choreæ quibus conueniant ſacrificiis, deſignetur. Quibus ita diſertè conſtitutis, omnes ciues communi quodam ritu & Parcis & omnibus diis libẽt, & ſingulis diis ſingulas odas ſingulasq; choreas attribuãt, eáſ- B que in deorũ ſacris adhibeant: ſacerdotes tam viri quàm fœminæ vnà cum legũ cuſtodibus quum aliquem à ſacris arceant, id piè & ſanctè ex cõcepta legis formula peragant: is verò cui ſacris interdictum ſit, niſi lubens morem geſſerit, impietatis pœnas per totam vitam cuilibet perſoluat. CL. Rectè. ATH. Verùm quoniam huc oratione deuenimus, ita ſanè animati ſimus vt nos decet. CL. Qua de re loqueris? ATH. Quilibet nimirum, non ſenex modò, ſed etiam iuuenis, quoties inſolens C quidpiam vel inſuetum ſeu viderit ſeu audierit, non cõtinuò dubiæ illi incertǽque rei aſſenſerit: ſed perinde fecerit ac ille qui ad triuiũ quoddã ſiue ſolus ſiue cũ aliis venerit, viámque ignoret, diligenter de via percunctetur, nec priùs det ſe itineri quàm planè fuerit perſuaſus quónam via ducat. Nobis verò nunc ita faciendum arbitror. quum enim inſolens quidam & inſuetus ſcrupulus de legibus inciderit, omnis animi contentio ad conſiderandum neceſſariò eſt adhibenda: neque conſentane- D um eſt nos hac ætate tam prouecta de tantis rebus ſubitò ferre iudicium, & confeſtim certò confirmare rem ita ſe habere. CL. Veriſſimè loqueris. ATH. Tempus igitur ad hoc explorãdum ſumamus: tum demum verò affirmabimus, quum abundè illud expenderimus. At ne fruſtra inſtitutum legum ordinem interrumpere cogamur, ad ipſarum finem accedamus. fortaſſe enim, ſi Deus voluerit, hæc tractatio finem ſuum conſequuta, id quod dubium eſt atque controuerſum indicabit. CL. Optimè, hoſpes, ais: atque ita ſanè E agamus. ATH. Hoc nimirum quod modò affirmabamus, nouum quidem atque inſolens, certo decreto ſanciatur, Cantilenas certis legibus conſtare apud nos debere, ſicuti priſci de citharæ cantu affirmabãt: vt illi quidem non longè abſint à noſtra

hac ſententia: ſed tamen vel tanquam per inſomnium aut reuera vigilans aliquis de hoc ipſo ſit vaticinatus. Hac de re igitur feratur huiuſmodi decretum. Præter publicos ſacróſque cantus nemo quidpiam canere audeto: neque contra ſtatas iuuenibus choreas eodem iure quo contra cæteras leges obloquitor: in tripudii cæteræque ſaltationis ritibus nihil moueto: qui his legibus obtemperauerit, indemnis: qui non obtemperauerit, damnas eſto, & violatæ legis pœnas luito: legum cuſtodes & ſacerdotes pœnas ſanciunto. Hæc igitur hac verborũ formula conſtituantur. CL. Eſto. ATH. Quomodo igitur hæc legibus quiſpiã ita ſanciet vt ridiculus non videatur? atqui ita cõſideremus: Tutiſſimus mihi ad hæc modus videtur, vt imagines quaſdam oratione repræſentemus: quarũ hæc vna fuerit, Sacris peractis, victimíſque pro more peruſtis, ſiquis priuatim ad aras & ſacra accederet, filius vel frater, & omni dirarum genere execraretur: nónne infame infauſtúmq; omẽ cognatis ſuis hoc eſſe arbitraremur? CLIN. Quídni? ATH. In noſtris locis, id eſt ciuitatibus noſtris propemodum omnibus, hoc tamen vſu uenire videmus. quum enim magiſtratus publicè ſacra fecerit, non vnus, ſed multi chori conuenire, & quum non longè ab aris, imò etiam proximè ſteterint, execrandas voces in ipſa ſacra ſolent effundere, eáque contaminant: quandoquidem verbis, numeris, terrenis & craſſis modulis, vt pote funeſtis, audientium animos inficiunt: & qui populi multitudinem ad lacrymas vehementius conciet, is victoriæ palmam reportat. Hánccine legem non abrogabimus? & ſi querulam orationem audiri à ciuibus aliquando oporteat, non feſtis quidem ſolennitatibus, ſed nefaſtis quibuſdã diebus id audiri magis eſt cõſentaneũ. tũc nimirũ eãt, ſi placet, mercenarii chori, & peregrini cantores, quemadmodum ſunt ii qui conducti plorant in funere, & Carica quadam & barbarica voce mortuum ad funus comitantur, & flebiliter deplorant. hoc certè cantibus magis videtur quadrare: eóſq; etiam pulla funeſtáque veſtis magis decet, vt ſummatim dicam, quàm coronæ & ornaméta aurea: id eſt planè contrarius habitus. A vobis igitur id poſtulo, vtrũ primã hanc imaginẽ placeat cantibus adhiberi. CL. Ecquam? ATH. Bonum, inquam, omen, ipſúmque cantuum genus in fauſtis apprecationibus

A πάμπασί γ' ἂν ἀφεστῶτες εἶεν τῆς νῦν λεγομένου. καθ' ὕπνον δὲ οἷον πού τις ἢ καὶ ὕπαρ ἐγρηγορὼς ὀνείρωξε μαντευόμενος αὐτό. ὃ δ' οὖν δόγμα περὶ αὐτὸ τοῦτ' ἔστω. παρὰ τὰ δημόσια μέλη τε καὶ ἱερὰ, καὶ τὴν τῶν νέων ξύμπασαν χορείαν, μηδεὶς μᾶλλον ἢ παρ' ὁντινοῦν ἄλλον τῶν νόμων φθεγγέσθω, μηδ' ἐν ὀρχήσει κινείσθω. καὶ ὁ μὲν τοιοῦτος, ἀζήμιος ἀπαλλαττέσθω· τὸν δὲ μὴ πειθόμενον, καθάπερ ἐρρήθη νῦν δὴ, νομοφύλακές τε καὶ B ἱέρειαι καὶ ἱερεῖς κολαζόντων. κείσθω δὲ νῦν ἡμῖν ταῦτα τῷ λόγῳ. ΚΛ. Κείσθω. ΑΘ. Τίνα δὴ τρόπον αὐτὰ νομοθετῶν τις, μὴ παντάπασι καταγέλαστος γίγνοιτ' ἄν; ἴδωμεν δὴ ὅ τι τοιόνδε τι περὶ αὐτὰ ἀσφαλέστατον, καθάπερ ἐκμαγεῖ' ἄττ' αὐτοῖσι πρῶτον πλάσασθαι τῷ λόγῳ. λέγω δὲ ἓν μὲν τῶν ἐκμαγείων εἶναι τοιόνδε τι, θυσίας γενομένης καὶ ἱερῶν καυθέντων κατὰ νόμον, εἴ τῳ τις, φαμὲν, ἰδίᾳ παραστὰς τοῖς βωμοῖς τε καὶ ἱεροῖς, υἱὸς C ἢ καὶ ἀδελφὸς, βλασφημοῖ πᾶσαν βλασφημίαν, ἆρ' οὐκ ἂν (φαῖμεν) ἀθυμίαν καὶ κακὴν ὄτταν καὶ μαντείαν πατρί τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἂν οἰκείοις φθέγγοιτο ἐνθείς; ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗ. Ἐν τοίνυν τοῖς παρ' ἡμῖν τόποις τοῦτ' ἐστὶ ταῖς πόλεσι γιγνόμενον, ὡς ἔπος εἰπεῖν, σχεδὸν ὀλίγου πάσαις. δημοσίᾳ γάρ τινα θυσίαν ὅταν ἀρχή τις θύσῃ, μετὰ ταῦτα χορὸς οὐχ εἷς, ἀλλὰ πλῆθος χορῶν ἥκει καὶ στάντες οὐ πόρρω τῶν βωμῶν, ἀλλὰ D παρ' αὐτοὺς ἐνίοτε, πᾶσαν βλασφημίαν τῶν ἱερῶν καταχέουσι, ῥήμασί τε καὶ ῥυθμοῖς καὶ γοωδεστάταις ἁρμονίαις συντείνοντες τὰς τῶν ἀκροωμένων ψυχάς· καὶ ὃς ἂν δακρῦσαι μάλιστα τὴν θύσασαν παραχρῆμα ποιήσῃ πόλιν, οὗτος τὰ νικητήρια φέρει. τοῦτον δὴ τὸν νόμον ἆρ' οὐκ ἀποψηφιζόμεθα; καὶ εἴ ποτ' ἄρα δεῖ τοιούτων οἴκτων γίγνεσθαι τοὺς πολίτας ἐπηκόους, ὁπόταν ἡμέραι μὴ καθαραὶ τινὲς ἀλλ' ἀποφράδες ὦσι, τότ' ἥκειν δέον ἂν εἴη E μᾶλλον χορούς τινας ἔξωθεν μεμισθωμένους ᾠδούς, οἷοι οἱ περὶ τοὺς τελευτήσαντας μισθούμενοι, Καρικῇ τινὶ μούσῃ προπέμπουσι τούς τε λευτήσαντας, τοιοῦτόν τι πρέπον ἂν εἴη καὶ περὶ τὰς τοιαύτας ᾠδὰς γιγνόμενον. καὶ δὴ καὶ στολή γέ που ταῖς ἐπικηδείοις ᾠδαῖς, οὐ στέφανοι πρέποιεν ἂν, οὐδ' ἐπίχρυσοι κόσμοι, πᾶν δὲ τοὐναντίον, ἵν' ὅτι τάχιστα περὶ αὐτῶν λέγων ἀπαλλάττωμαι. τὸ δὲ τοσοῦτον ὑμᾶς αὐτοὺς ἐπανερωτῶ πάλιν, τῶν ἐκμαγείων τῶν ᾠδῶν εἰ πρῶτον ἓν τοῦθ' ἡμῖν ἀρέσκον κείσθω. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘ. Εὐφημία. καὶ δὴ καὶ τὸ τῆς ᾠδῆς γένος εὔφημον

Hæc verba, ἴδωμεν δὴ &c. quæ que ſeparat à ſequentibus.

A ἡμῖν πρώτη πάντως ὑπαρχέτω. ἢ μηδὲν ἐπανερωτῶ, τιθῶ δὲ τοῦτον οὕτω; ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν τίθει. νικᾷ γὰρ πάσαισι ταῖς ψήφοις οὗτος ὁ νόμος. ΑΘ. Τίς δὴ μετ' εὐφημίαν δεύτερος ἂν εἴη νόμος μουσικῆς; ἆρ' οὐκ εὐχὰς εἶναι τοῖς θεοῖς οἷς θύομεν ἑκάστοτε; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Τρίτος δ', οἶμαι, νόμος, ὅτι γνόντας δεῖ τοὺς ποιητὰς ὡς εὐχαὶ παρὰ θεῶν αἰτήσεις εἰσί, δεῖ δὴ τὸν νοῦν αὐτοὺς σφόδρα προσέχειν μή ποτε λάθωσι κακὸν ὡς ἀγαθὸν αἰτούμενοι. γελοῖον γὰρ δὴ τὸ B πάθος, οἶμαι, τοῦτ' ἂν γίγνοιτο, εὐχῆς τοιαύτης γενομένης. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗ. Οὐκοῦν ἡμεῖς ἔμπροσθεν μικρὸν τῷ λόγῳ ἐπείσθημεν ὡς οὔτε ἀργυροῦν δεῖ πλοῦτον οὔτε χρυσοῦν ἐν πόλει ἱδρυμένον ἐνοικεῖν; ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Τίνος οὖν ποτε παράδειγμα εἰρῆσθαι φῶμεν τοῦτον τὸν λόγον; ἆρ' οὐ τοῦδε, ὅτι τὸ τῶν ποιητῶν γένος οὐ πᾶν ἱκανόν ἐστι γιγνώσκειν σφόδρα τά γε ἀγαθὰ καὶ μή; ποιήσας οὖν δή που τὶς ποιητὴς ῥήμασιν, C ἢ καὶ κατὰ μέλος, τοῦτο ἡμαρτημένον, εὐχὰς οὐκ ὀρθὰς ἡμῖν τοὺς πολίτας περὶ τῶν μεγίστων εὔχεσθαι τἀναντία ποιήσει. καίτοι τούτου (καθάπερ ἐλέγομεν) οὐ πολλὰ ἁμαρτήματα ἀνευρήσομεν μείζω. θῶμεν δὴ καὶ τοῦτον τῶν περὶ Μουσῶν νόμων καὶ τύπων ἕνα. ΚΛ. Τίνα; σαφέστερον εἰπὲ ἡμῖν. ΑΘ. Τὸν ποιητὴν παρὰ τὰ τῆς πόλεως νόμιμα καὶ δίκαια, ἢ καλὰ ἢ ἀγαθὰ, μηδὲν ποιεῖν ἄλλο. τὰ δὲ ποιηθέντα μὴ ἐξεῖναι τῶν ἰδιωτῶν μηδενὶ προ- D τέρον δεικνύναι, πρὶν ἂν αὐτοῖς τοῖς περὶ ταῦτα ἀποδεδειγμένοις κριταῖς καὶ τοῖς νομοφύλαξι δειχθῇ καὶ ἀρέσῃ. σχεδὸν δὲ ἀποδεδειγμένοι εἰσὶν ἡμῖν οὓς εἱλόμεθα νομοθέτας περὶ τὰ μουσικὰ, καὶ τὸν τῆς παιδείας ἐπιμελητήν. τί οὖν; ὃ πολλάκις ἐρωτῶ, κείσθω νόμος ἡμῖν καὶ τύπος, ἐκμαγεῖόν τε τρίτον τοῦτο; ἢ πῶς δοκεῖ; ΚΛΕΙ. Κείσθω. τί μήν; ΑΘΗ. Μετά γε μὴν ταῦτα ὕμνοι θεῶν καὶ ἐγκώμια κεκοινωνημένα εὐχαῖς ᾄδοιτ' ἂν ὀρ- E θότατα· καὶ μετὰ θεοὺς ὡσαύτως περὶ δαίμονάς τε καὶ ἥρωας μετ' ἐγκωμίων εὐχαὶ γίγνοιντ' ἂν, τούτοις πᾶσι πρέπουσαι. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗ. Μετά γε μὴν ταῦτ' ἤδη νόμος ἀφθόνων εὐθὺς γίγνοιτ' ἂν ὅδε. τῶν πολιτῶν ὁπόσοι τέλος ἔχοιεν τοῦ βίου, κατὰ σώματα ἢ κατὰ ψυχὰς ἔργα ἐξειργασμένοι καλὰ καὶ ἐπίπονα, καὶ τοῖς νόμοις εὐπειθεῖς γεγονότες, ἐγκωμίων αὐτοὺς τυγχάνειν πρέπον ἂν εἴη. ΚΛ. Πῶς δ' οὔ; ΑΘ. Τούς γε μὴν ἔτι ζῶντας ἐγκωμίοις τε

[...]n uidetur hic [...]ore librarij po[...]ι δεῖ, quamuis [...]uatur statim: [...] δεῖ δὴ sonare, [...]orter, inquã. [...]cessariũ certè [...] non erat, sic[...]ter pronomen [...]τούς.

& felici omine verſetur. an id minimè rogem, ſed quaſi ratũ ponam? CL. Omnino ſimpliciter ponendum eſt. hæc enim lex digna eſt quæ omnium ſuffragiis ſanciatur. ATH. Quænam verò poſt fauſtũ omen SECVNDA ERIT LEX Muſices? nónne VT PRECES illis fiant diis quibus quotidie ſacrificamus? CL. Certè illis ipſis. ATH. TERTIA verò, vt arbitror, LEX erit, VT QVVM poetæ intelligant, preces ipſas eſſe hominum petitiones quibus à diis aliquid poſtulent, videant diligenter ne mala pro bonis à diis imprudenter precentur. ridiculus enim eſſet huius precationis exitus. CLI. Eſſet profectò. ATHEN. Nónne paulo antea certa ratione induximus, non oportere in ciuitate aureas ineſſe diuitias? CLI. Omnino. ATH. Ad quam igitur rem ſignificandam appoſitum hoc exemplum eſſe dicamus? nónne videlicet quòd omne poetarum genus non ſatis poteſt cognoſcere quæ bona ſint & quæ mala, atque vtraque certis diſcriminibus diſtinguere? Itaque ſi poetarum quiſquam verbis aut cantu præter ipſam rationem preces non rectas nobis tradiderit, is nimirum efficiet vt in rebus maximi momenti poetæ petãt contraria. quo quidem peccato nullum maius reperiri poſſe affirmamus. Vnam igitur hanc legis formulam cõſtituamus. CLIN. Ecquam verò? velim enim eam dilucidius à te exponi. ATH. PRAETER CIVITATIS leges ne iuſta, honeſta, bona, poeta quiſquam proponere audeto: nec verò ea quæ ſcripſerit cuiquam priuato oſtendere liceto, antequam conſtituti hac de re iudices & legumlatores ea viderint approbarintque. Qui verò muſicæ & cæteræ diſciplinæ præeſſe debeant, ferè eſt à nobis explicatum. Iſtáne igitur lex, formula, imago tertio loco conſtituetur, quẽadmodum iam ſæpenumero quæro? an aliter? CLI. Sanciatur omnino. ATH. Poſt hæc verò maximè fuerit conſentaneum, vt hymni laudéſque deorum precibus mixtæ canantur: deinde, dæmonum heroúmque ſimiliter, quum preces poſt laudationes maximè fuerint aptæ atque conſentaneæ. CL. Quídni? ATH. Deinceps hæc ſequitur LEX omnis inuidiæ neſcia: CONSENTANEVM EST eos ciues laudibus exornare qui ceſſerunt è vita, ſi corporis vel animi viribus res præclaras geſſerint, legibúſque lubẽter paruerint. CLI. Quídni? ATH. Superſtites autem laudibus hymníſque celebrare non

ſatis tutum eſt, priuſquam videlicet præclarus exitus vitam felici fine coronauerit. Hæc omnia viris mulieribúſque virtute præſtantibus ſunto communia. Cantus autem & tripudia ita conſtituantur. Multa priſcorum extant de Muſica antiqua poemata,& ſaltationis genera: ex quibus ea ſeligere minimè diſſentaneum eſt, quæ iam cõſtitutæ ciuitati accommodari poſſint. ii verò penes quos futura eſt poteſtas ea ſeligẽdi, nõ minus quàm quinquaginta annos ſint nati. ita autem agant vt ea quæ commodè dicta videbuntur, ſeligant adhibito iudicio: quæ perperam, planè repudient. quæ minus rectè dicta comperientur,poetis muſicíſque adhibitis emendent atque perficiant: ipſorũ verò poetica virtute, non voluptatibus neque cupiditatibus, niſi in pauciſſimis rebus, vtantur: ita vt explicato legiſlatoris cõſilio,ſaltationis, cantus, choreæ omnia genera prudẽter ad illud referant. Omnis profectò Muſa certo quodam ordine conformata, licet ſuauis minimè adiungatur, longè melior eſt ea quæ caret ordine. ſuauitas autem & iucũditas Muſis omnibus communis eſt. in qua enim à teneris annis ad conſtãtem vſque ætatem educatus aliquis fuerit, temperatæ quidem certóque ordine conſtitutæ Muſæ forma, quum audit contrariam, & odio proſequitur & illiberalẽ appellitat: ſin vulgarem dulcémque audire conſueuerit, huius contrariam, frigidam atque inſuauem eſſe arbitratur. Quocirca (vt modò dicebam) iucunditatis quidem & moleſtiæ in vtraque pro noſtra conſuetudine par ratio eſt: emolumenti verò & detrimenti non item: quum altera meliores, altera deteriores reddat vtentes. CLI. Præclarè. ATH. Præterea, cantus qui viris conueniat & qui fœminis, forma quadam diſtinguere debemus, & concentibus numeríſque accommodare. eſt enim abſurdum à concentu vniuerſo diſcrepare, & ſingulis rythmis minimè tribuere conſentanea. Horum igitur concentuum formæ certis legibus neceſſariò ſunt definiẽdæ, & vtriſque congruenter attribuẽdæ. quid autem viris quid mulieribus propriè conueniat, ex ipſo vtriuſque naturæ & ſexus diſcrimine explicandum eſt. Ita quod ad magnificam quandam animi celſitatem & fortitudinem ſpectat, virile dicendum eſt. venuſtum autem & modeſtũ, fœminis accommodatius eſſe & diſputatione affirmãdum fuerit, & legibus diſertè ſanciendum. Atq;

A καὶ ὕμνοις τιμᾶν οὐκ ἀσφαλές, πρὶν ἂν ἅπαντά τις τὸν βίον διαδραμὼν, τέλος ἐπιστήσεται καλόν. ταῦτα δὲ πάντα ἡμῖν ἔστω κοινὰ ἀνδράσι καὶ γυναιξὶν, ἀγαθοῖς καὶ ἀγαθαῖς διαφανῶς γενομένοις. τὰς δὲ ᾠδάς τε καὶ ὀρχήσεις οὑτωσὶ χρὴ καθίστασθαι· πολλά ἐστι παλαιῶν παλαιὰ περὶ μουσικὴν καὶ καλὰ ποιήματα· καὶ δὴ καὶ τοῖς σώμασιν ὀρχήσεις ὡσαύτως. ὧν οὐδεὶς φθόνος ἐκλέξασθαι τῇ καθισταμένῃ πολιτείᾳ τὸ πρέπον καὶ ἁρμόττον. δοκιμαστὰς δὲ τούτων ἑλομένους, τὴν
B ἐκλογὴν ποιεῖσθαι, μὴ νεωτέρους πεντήκοντα ἐτῶν. καὶ ὅ,τι μὲν ἂν ἱκανὸν εἶναι δόξῃ τῶν παλαιῶν ποιημάτων ἐγκρίνειν· ὅ,τι δ᾽ ἂν ἐνδεὲς, ἢ τὸ παράπαν ἀνεπιτήδειον, τὸ μὲν ἀποβάλλεσθαι παντάπασι· τὸ δ᾽ ἐπανερχομένους, ἐπιρρυθμίζειν, ποιητικοὺς ἅμα καὶ μουσικοὺς ἄνδρας παραλαβόντας, χρωμένους αὐτῶν ταῖς δυνάμεσι τῆς ποιήσεως. ταῖς δὲ ἡδοναῖς καὶ ἐπιθυμίαις μὴ ἐπιτρέποντας, ἀλλ᾽
C ἤ τισιν ὀλίγοις. ἐξηγουμένους δὲ τὰ τοῦ νομοθέτου βουλήματα ὅτι μάλιστα, ὄρχησίν τε καὶ ᾠδὴν καὶ πᾶσαν χορείαν συστήσασθαι κατὰ τὸν αὐτῶν νοῦν. πᾶσα δ᾽ ἄτακτος γε τάξιν λαβοῦσα περὶ μοῦσαν διατριβὴ, καὶ μὴ παραβληθείσης τῆς γλυκείας μούσης, ἀμείνων μυρίῳ· τὸ δ᾽ ἡδὺ, κοινὸν πάσαις. ἐν ᾗ γὰρ ἂν ἐκ παίδων τις μέχρι τῆς ἑστηκυίας τε καὶ ἔμφρονος ἡλικίας διαβιῷ, σώφρονι μὲν μούσῃ καὶ ″διατεταγμένῃ, ἀκούων δὲ τῆς ἐναντίας, Legitur etiam τεταγμένῃ.
D μισεῖ καὶ ἀνελεύθερον αὐτὴν προσαγορεύει· τραφεὶς δ᾽ ἐν τῇ κοινῇ καὶ γλυκείᾳ, ψυχρὰν καὶ ἀηδῆ τὴν ταύτῃ ἐναντίαν εἶναί φησιν. ὥστε (ὅπερ ἐρρήθη νῦν δὴ) τό γε τῆς ἡδονῆς ἢ ἀηδίας περὶ ἑκατέρας οὐδὲν πεπλεονέκτηκεν· ἐκ περιττοῦ δὲ, ἡ μὲν βελτίους, ἡ δὲ χείρους τοὺς ἐν αὐτῇ τραφέντας ἑκάστοτε παρέχεται. ΚΛΕΙΝ. Καλῶς εἴρηκας. ΑΘΗ. Ἔτι δὲ θηλείαις τε πρεπούσας ᾠδὰς ἄρρεσί τε χωρίσαι που δέον ἂν εἴη, τύπῳ τινὶ διορισάμενον· καὶ ἁρμονίαισι δὴ καὶ ῥυθμοῖς προσ-
E αρμόττειν ἀναγκαῖον. δεινὸν γὰρ ὅλῃ γε τῇ ἁρμονίᾳ ἀπᾴδειν, ἢ ῥυθμῷ ἀρρυθμεῖν, μηδὲν προσήκοντα τούτων ἑκάστοις ἀποδιδόντα τοῖς μέλεσιν. ἀναγκαῖον δὴ καὶ τούτων τὰ σχήματά γε νομοθετεῖν. ἔστι δὲ ἀμφοτέροις μὲν ἀμφότερα ἀνάγκῃ κατεχόμενα ἀποδιδόναι. ″τὰ δὲ τῶν θηλειῶν, αὐτῷ τῷ τῆς φύσεως ἑκατέρου διαφέροντι, τούτῳ δεῖ καὶ διασαφεῖν. τὸ δὴ μεγαλοπρεπὲς ″οὖν καὶ τὸ πρὸς τὴν ἀνδρείαν ῥέπον, ἀρρενωπὸν φατέον εἶναι· τὸ δὲ πρὸς τὸ κόσμιον καὶ σῶφρον μᾶλλον ἀποκλῖνον, θηλυγενέστερον ὡς ὂν, παραδοτέον ἔν τε τῷ νόμῳ καὶ λόγῳ. τάξις

Vel, τὸ δὲ τ' θηλ. αι in uet.
Malo ὄν, ut ſ- pium eſt in u-

A μὲν δή τις αὕτη. τούτων δὲ αὐτῶν διδασκαλία καὶ παράδοσις λεγέσθω ὃ μετὰ τοῦτο, τίνα τρόπον χρὴ καὶ οἷστισι καὶ πότε πράττειν ἕκαστα αὐτῶν. οἷον δή τις ναυπηγὸς, τὴν τῆς ναυπηγίας ἀρχὴν καταβαλλόμενος, τὰ τροπίδια ὑπογράφεται τῶν πλοίων σχήματα, ταὐτὸν δή μοι κἀγὼ φαίνομαι ἐμαυτῷ δρᾶν, τὰ τῶν βίων πειρώμενος σχήματα διαστήσασθαι κατὰ τρόπους τοὺς τῶν ψυχῶν, ὄντως αὐτῶν τὰ τροπίδια καταβάλλεσθαι, ποίᾳ μηχανῇ καὶ τίσι ποτὲ τρόποις συνόντες, τὸν βίον ἄριστα B διὰ τὸν πλοῦν τοῦτον τῆς ζωῆς διακομισθησόμεθα, τοῦτο σκοπεῖν ὀρθῶς. ἔστι δὴ τοίνυν τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα μεγάλης μὲν σπουδῆς οὐκ ἄξια, ἀναγκαῖόν γε μὴν σπουδάζειν· τοῦτο δὲ οὐκ εὐτυχές. ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθά ἐσμεν, εἴ πως διὰ προσήκοντός τινος αὐτὸ πράττοιμεν, ἴσως ἂν ἡμῖν σύμμετρον ἂν εἴη. λέγω δὲ δὴ τί ποτε; ἴσως μέντ' ἄν τίς μοι τοῦτ' αὐτὸ ὑπολαβὼν, ὀρθῶς ὑπολάβοι. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗ. Φημὶ C χρῆναι τὸ μὲν σπουδαῖον σπουδάζειν, τὸ δὲ μὴ σπουδαῖον, μή. φύσει δὲ εἶναι θεὸν μὲν, πάσης μακαρίου σπουδῆς ἄξιον· ἄνθρωπον δὲ (ὅπερ εἴπομεν ἔμπροσθεν) θεοῦ τι παίγνιον εἶναι μεμηχανημένον. καὶ ὄντως τοῦτο αὐτοῦ τὸ βέλτιστον γεγονέναι. τούτῳ δὴ δεῖν τῷ τρόπῳ συνεπόμενον, καὶ παίζοντα ὅτι καλλίστας παιδιὰς πάντ' ἄνδρα καὶ γυναῖκα οὕτω διαβιῶναι, τοὐναντίον ἢ νῦν διανοηθέντας. ΚΛ. Πῶς; ΑΘΗ. Νῦν μέν που τὰς σπουδὰς D οἴονται δεῖν ἕνεκα τῶν παιδιῶν γίγνεσθαι. τὰ γὰρ περὶ τὸν πόλεμον ἡγοῦνται, σπουδαῖα ὄντα, τῆς εἰρήνης ἕνεκα δεῖν εὖ τίθεσθαι. τὸ δ' ἦν ἐν πολέμῳ μὲν ἄρα οὔτ' οὖν παιδιὰ πεφυκυῖα, οὔτ' αὖ παιδεία ποτὲ ἡμῖν ἀξιόλογος, οὔτε οὖσα οὔτε ἐσομένη. τὸ δή φαμεν ἡμῖν γε εἶναι σπουδαιότατον, δεῖ δὴ τὸν κατ' εἰρήνην βίον ἕκαστον πλεῖστόν τε καὶ ἄριστον διεξελθεῖν. τίς οὖν ὀρθότης παίζοντα ἐστὶ δια- E βιωτέον, τινὰς δὴ παιδιὰς θύοντα καὶ ᾄδοντα καὶ ὀρχούμενον, ὥστε τοὺς μὲν θεοὺς ἵλεως αὑτῷ παρασκευάζειν δυνατὸν εἶναι, τοὺς δ' ἐχθροὺς ἀμύνεσθαι, καὶ νικᾶν μαχόμενον· ὁποῖα δὲ ᾄδων ἄν τις καὶ ὀρχούμενος, ἀμφότερα ταῦτα πράττοι, ὁ μὲν τῶν τύπων εἴρηται, καὶ καθάπερ ὁδοὶ τέτμηνται, καθ' ἃς ἰτέον· προσδοκῶντα καὶ τὸν ποιητὴν εὖ λέγειν τό,

...ſt εἶσιν uideri ...ſsit deſiderari ...rticula δὴ: ut ...atur, οἷον δή τις &c. Non ...ſunt tamen a... ...d hunc ipſum ...iptorem loci ...ic ſimiles: id ..., quibus nulla ...adhibita par...ula, quamuis ea ...s eſſe uidea...

...tenſi τὸ δ' ἦν ...retur, locum ...ndo carere nō ...arem: aptè au... fortaſſe ἐν αὐ... illi τὸ iunge... ...ur: hoc modo, ...δ' ἐναντίον ἦν ...κλ. ut dicere ...duerbialiter, Contra autē ...ūm & paulo ... τὸ δὲ φαμὲν ...im ſcribere. ...ſpectus eſt & ...locus, aliquā... ...ſt, τίς οὖν ...ότης παίζον... &c.

hic quidē ordo ponatur. quo notato, proximum eſt vt quomodo, quibus præcipiēda, quando denique agenda, exponamus. Quemadmodum autem nauium faber, vt futuri operis fundamentum tutius ponat, carinulas primùm ad nauis formā repræſētat, idem mihi quidem facere videor. nam dum varia viuendi genera certis quibuſdā figuris expreſſa conor diſtinguere, ex animorum naturalibus quibuſdam formulis quaſdam quaſi carinulas iacio, vt qua via & ratione huius vitæ nauem per hæc procelloſa maria traducturi ſimus, rectè perſpiciatur. Humanæ quidem res non ſunt huiuſmodi vt in illis diſpiciendis ſeria & magna opera ſit adhibenda: aliquid tamen operæ in hac officiorum deſcriptione impendendum eſt: quanuis id non ſatis commodè præſtari poteſt, quum tamē in hoc verſemur, dummodo conuenienti quadam ratione id fecerimus, ſatis fortaſſe quod inſtituimus conſequemur. ſed quænam ſit horum meorum verborum ſententia, rectè aliquis forſan à me quæret. CL. Rectè admodum. ATH. Illud igitur iudiciū adhibendum eſſe aio, vt in rebus ſeriis magnam & ſolicitam, in contrariis, nullam prorſus operam adhibeamus. Illud verò naturæ quadam vi nemini poteſt eſſe dubium, Deum omni beato ſtudio eſſe dignum: hominem verò, quemadmodum ſuprà diximus, ludicrum quoddam Dei eſſe, ab eo exquiſitum atque effictum, & reuera illud eſſe Dei optimum & præſtantiſſimum opificium. Hanc itaque rationem quemlibet virum & quālibet fœminam ſequi oportere, vt in pulcherrimis ludis verſentur, atque adeo vitam inſtituant alio quodam modo quàm nunc inſtituēdam arbitrentur. CL. Quomodo? ATH. Nunc certè quidem ſtudia ludorum gratia perſequenda eſſe cenſent. rem enim bellicam ſtudio apprimè dignam pacis cauſa bene conſtituendā eſſe arbitrantur, quum in bello neque ludus ineſſe ſoleat, neque diſciplina ratione digna extiterit vnquam, neque ſit modò, neque futura ſit in poſterum. Nos autem eam diſciplinam ſtudio dignam eſſe exiſtimamus, cuius beneficio homines optima & profūdiſſima pace perfruantur. Quæ igitur recta ratio exiſtat, vt quis ludendo vitam tranſigat, & qui ludi in ſacrificando, cantando, ſaltando ſint adhibendi, vt quis deos ſibi fauentes propitióſque facere poſſit, & hoſtes arcere, eóſque in pugna vincere: & cuius cantus & ſaltationis adiumētis hæc quiſpiam ambo efficere poſſit, formulis quibuſdam à nobis hactenus expoſitum eſt, & viæ per quas eundum ſit, à nobis ſunt conſtratæ. qua profectò in re rectè dicere poetam exiſtimandum eſt,

Per te alia ipſe tibi prudenti mente reuoluens

Expedies, alia at Deus ingeret. haud etenim te

Natum nutritúmve reor ſine numine diuûm.

Idem igitur & alumnos noſtros cogitare oportet, vt quidem ea quæ ſunt à nobis explicata, ſatis dicta eſſe arbitrẽtur: alia verò quæ ad plenam cumulatámque huius rei cognitionem deſiderari queant, ſperent futurum vt à Dæmone & Deo ſibi ſuggerãtur, quantum attinet ad ipſam ſacrificiorũ & chorearum rationem, quibus videlicet ſacrificiis, choreis, ludis deos placare poſſint, & ex moderato Naturæ inſtituto vitã placidam tranſigant: quippe qui ipſi plerunque ſint ludicra quædã miracula, & tenuiſſimum habeant cum veritate cõmercium. MEG. Genus humanũ, hoſpes, mirum in modum eleuas ac pro nihilo ducis. ATH. Ne hoc tibi ſit mirum, Megille, ſed da mihi veniam. nam quum ad deum reſpexerim, ita ſum animatus atque affectus vt hæc ipſa de homine protulerim. Sit igitur genus noſtrum (ſi placet) non vile, ſed ſtudio aliquo dignum. Poſt hæc autem cõmemoratæ ſunt Gymnaſiorum eorúmque locorum quæ diſciplinis in commune docendis deſtinata ſunt, extructiones: eæq; trifariam in ciuitate diſtributę. Equorum quoque circi extra vrbem trifariam deſignandi ſunt, capacibus & amplis locis, vbi quoque ad ſagittarum omniúmque telorũ miſſilium exercitationes opportunus pateat locus iuuenibus qui eas artes & diſcere & commodè excolere poſſint. Quòd ſi hactenus de his non ſatis eſt explicatum à nobis, nunc & oratione dictum ſit & certa etiã lege definitũ. Ad illa miniſteria magiſtri ſingulis artibus ſunt præficiendi, peregrini quidem & mercede conducti, qui tamen illis in locis habitent, & quæcũque ad rem militarem & muſicam pertinent, eos omnes qui ipſorum ſcholas frequentabunt, doceant. Nec verò illos tãtùm quos parentes voluerint, eas diſciplinas oportet diſcere: quos verò noluerint parentes, eos pro arbitratu prætermittere: ſed, vt dicitur, viri omnes, quãtum fieri poterit, & pueri, quippe qui ciuitatis potius quàm parẽtum ſint liberi, neceſſariò eas artes tenẽtur perdiſcere. Eadem quoque de fœminis quæ de maſculis lex mea ſanciet. eadem enim ab vtriſque volumus exerceri. neque verebor dicere, equeſtrem diſciplinam atq; gymnaſticam non ita viros decere, vt mulieres dedeceat. veteribus enim fabulis fidem adhibeo. Noſtris etiam temporibus, (vt rem ſummatim cõplectar) nõ me latet innumera eſſe circa Pontũ mulierũ millia, quas Sauromatidas vocãt: quib⁹ nõ equorũ modò,

De cæterarum exercitationum formis, militarium nimirũ (quas mulieribus æquè ac viris communes eſſe vult) de laborum, ſomni, vigiliæ modis: quatenus œconomum & politicum deceãt, &c.

A Τηλέμαχ', ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νοήσεις,

Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. οὐ γὰρ ὀΐω

Οὔ σε θεῶν ἀέκητι γενέσθαι τε τραφέμεν τε.

Ταυτὸν δὴ καὶ τοὺς ἡμετέρους τροφίμους δεῖ διανοηθέντας, τὰ μὲν εἰρημένα ἀποχρώντως νομίζειν εἰρῆσθαι· τὰ δὲ καὶ τὸν δαίμονά τε καὶ θεὸν αὐτοῖσιν ὑποθήσεσθαι θυσιῶν τε πέρι
B καὶ χορειῶν· οἷς τισί τε καὶ ὁπότε ἕκαστα ἑκάστοις προσπαίζοντές τε καὶ ἱλεούμενοι κατὰ τὸν τρόπον τῆς φύσεως διαβιώσονται, θαύματα ὄντες τὸ πολὺ, σμικρὰ δὲ ἀληθείας ἄττα μετέχοντες. ΜΕΓ. Παντάπασι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ἡμῖν, ὦ ξένε, διαφαυλίζεις. ΑΘ. Μὴ θαυμάσῃς, ὦ Μέγιλλε, ἀλλὰ ξύγγνωθί μοι. πρὸς γὰρ τὸν θεὸν ἀπιδὼν, καὶ παθὼν, εἶπον ὅπερ εἴρηκα νῦν. ἔστω δ' οὖν τὸ γένος ἡμῶν, μὴ φαῦλον (εἴ σοι φίλον) σπου-
C δῆς δέ τινος ἄξιον. τὸ δ' ἑξῆς τούτοις, οἰκοδομίαι μὲν εἴρηνται γυμνασίων ἅμα καὶ διδασκαλείων κοινῶν τριχῇ κατὰ μέσην τὴν πόλιν· ἔξωθεν δὲ ἵππων αὖ τριχῇ περὶ τὸ ἄστυ, γυμνάσιά τε καὶ εὐρυχώρεια, τοξικῆς τε καὶ τῶν ἄλλων ἀκροβολισμῶν ἕνεκα διακεκοσμημένα, μαθήσεώς τε ἅμα καὶ μελέτης τῶν νέων. εἰ δ' ἄρα μὴ τότε ἱκανῶς ἐρρήθησαν, νῦν εἰρήσθω τῷ λόγῳ μετὰ νόμων. ἐν δὲ τούτοις πᾶσι, διδασκάλους ἑκάστων πεπεισμένους μι-
D σθοῖς, "οἰκοῦντας ξένους, διδάσκειν τε πάντα ὅσα πρὸς τὸν πόλεμόν ἐστι μαθήματα τοὺς φοιτῶντας, ὅσα τε πρὸς μουσικήν. οὐχ ὃν μὲν ἂν ὁ πατὴρ βούληται, φοιτῶντα· ὃν δ' ἂν μὴ, ἐῶντα τὰς παιδείας· ἀλλὰ, τὸ λεγόμενον, πάντ' ἄνδρα καὶ παῖδα, κατὰ τὸ δυνατὸν, ὡς τῆς πόλεως μᾶλλον ἢ τῶν γεννητόρων ὄντας, παιδευτέον ἐξ ἀνάγκης. τὰ αὐτὰ δὲ καὶ περὶ θηλειῶν ὁ μὲν ἐμὸς νόμος ἂν εἴποι πάντα ὅσαπερ καὶ περὶ τῶν ἀρρένων, ἴσα καὶ τὰς θη-
E λείας ἀσκεῖν δεῖν. καὶ οὐδὲν φοβηθεὶς εἴποιμ' ἂν τοῦτον τὸν λόγον, οὔτε ἱππικῆς, οὔτε γυμναστικῆς, ὡς ἀνδράσι μὲν πρέπον ἂν εἴη, γυναιξὶ δὲ οὐκ ἂν πρέπον. ἀκούων μὲν γὰρ δὴ μύθους παλαιοὺς πέπεισμαι. τὰ δὲ νῦν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οἶδα ὅτι μυριάδες ἀναρίθμητοι γυναικῶν εἰσὶ τῶν περὶ τὸν Πόντον, ἃς Σαυρομάτιδας καλοῦσιν, αἷς οὐχ ἵππων μόνον,

ἀλλὰ καὶ

Sic & Fic. le[gi] videtur, non ρυχωεία.

Pro οἰκοῦντα: alias affert, οὐκ ὄντας.

A ἀλλὰ καὶ τόξων καὶ τῶν ἄλλων ὅπλων κοινωνία καὶ τοῖς ἀνδράσιν ἴση προστεταγμένη, ἴσως ἀσκεῖται. λογισμὸν δὲ πρὸς τούτοις περὶ τούτων τοιόνδε τινὰ ἔχω· φημί, εἴπερ ταῦτα οὕτω ξυμβαίνειν ἐστὶ δυνατά, πάντων ἀνοητότατα τὰ νῦν ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν τόποις γίγνεσθαι, τὸ μὴ πάσῃ ῥώμῃ πάντας ὁμοθυμαδὸν ἐπιτηδεύειν ἄνδρας γυναιξὶ ταὐτά. σχεδὸν γὰρ ὀλίγου πᾶσα ἡμίσεια πόλις ἀντὶ διπλασίας οὕτως ἐστί τε καὶ γίνεται ἐκ τῶν αὐτῶν τελῶν καὶ πόνων. καίτοι θαυμαστὸν ἂν ἁμάρτημα νομοθέτῃ τοῦτ' αὐτὸ γίγνοιτο. ΚΛΕΙΝ. Ἔοικε γε. ἔστι μέντοι πάμπολλα ἡμῖν, ὦ ξένε, παρὰ τὰς εἰωθυίας πολιτείας τῶν νῦν λεγομένων. ΑΘΗΝ. Ἀλλὰ γὰρ (εἶπον) τὸν μὲν λόγον ἐᾶσαι διεξελθεῖν εὖ, διελθόντος δέ, οὕτω τὸ δοκοῦν αἱρεῖσθαι δεῖ. ΚΛΕΙΝ. Μάλα εἶπές τε ἐμμελῶς, πεποίηκάς τε με τὰ νῦν αὐτὸν ἐμαυτῷ ἐπιπλήττειν ὅτι ταῦτα εἴρηκα. λέγε οὖν τὸ μετὰ ταῦτα ὅ, τι σοὶ κεχαρισμένον ἐστίν.

In præced. edit. hæc ἔστι μέντοι &c. ab Athen. dicuntur: ſicut & illa, ἀλλὰ γὰρ &c. εἰπών, ac δεῖν, in iiſdem perperā legitur.

ΑΘΗΝ. Τὸ δὲ ἔμοιγε, ὦ Κλεινία, ὃ καὶ πρόσθεν εἶπον· ὡς, εἰ μὲν ταῦτα ἦν μὴ ἱκανῶς ἔργοις ἐληλεγμένα ὅτι δυνατά ἐστι γίγνεσθαι, τάχα ἦν ἄν τι καὶ ἀντειπεῖν τῷ λόγῳ· νῦν δὲ ἄλλο τί που ζητητέον ἐκείνῳ τῷ τοῦτον τὸν νόμον μηδαμῇ δεχομένῳ. τὸ δ' ἡμέτερον διακέλευσμα ἐν τούτοις οὐκ ἀποσβήσεται, τὸ μὴ οὐ λέγειν ὡς δεῖ παιδείας τε καὶ τῶν ἄλλων ὅτι μάλιστα κοινωνεῖν τὸ θῆλυ γένος ἡμῖν τῷ τῶν ἀρρένων γένει. καὶ γὰρ οὖν οὑτωσί πως δεῖ περὶ αὐτοῦ διανοηθῆναι. φέρε, μὴ μετεχουσῶν ἀνδράσι γυναικῶν κοινῇ τῆς ζωῆς πάσης, μῶν οὐκ ἀνάγκη γενέσθαι γέ τινα τάξιν ἑτέραν αὐταῖς; ΚΛΕΙΝ. Ἀνάγκη μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Τίνα οὖν ἐμπροσθεν τῶν νῦν ἀποδεδειγμένων θεῖμεν ἂν τῆς κοινωνίας ταύτης, ἣν νῦν αὐταῖς ἡμεῖς προστάττομεν; πότερον ἣν Θρᾶκες ταῖς γυναιξὶ χρῶνται, καὶ πολλὰ ἕτερα γένη, γεωργεῖν τε καὶ βουκολεῖν καὶ ποιμαίνειν, καὶ διακονεῖν μηδὲν διαφερόντως τῶν δούλων; ἤ, καθάπερ ἡμεῖς, ἅπαντές τε οἱ περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον. νῦν γὰρ δὴ τόγε παρ' ἡμῖν ὧδέ ἐστι περὶ τούτων γιγνόμενον· εἴς τινα μίαν οἴκησιν ξυμφορήσαντες (τὸ λεγόμενον) πάντα χρήματα, παρέδομεν ταῖς γυναιξὶ διαταμιεύειν τε καὶ κερκίδων ἄρχειν καὶ πάσης ταλασίας. ἢ τὸ τούτων δὴ διὰ μέσου φῶμεν, ὦ Μέγιλλε, τὸ Λακωνικόν;

ſcribendum cen-ſeo τόδε, & repetendum ex præced. κεχαρισμένον ἐστί.

...uenitur & ἀποσβήσεται hoc in lo-co.

verùm etiam arcuum aliorúmque armorum æqualis cura & exercitatio cum viris ſit publico imperio demandata, & ab illis æqualiter exerceatur. Ad hæc verò huiuſmodi quandam ineo rationem. Aio equidem, ſi hæc ita vſuuenire poſſunt, hoc in noſtris hiſce regionibus ſtultiſſimum exiſtere, quòd non omni virium contentione mulieres cum viris in iiſdem ſtudiis & rebus verſentur. ferè enim vniuerſa ciuitas hoc modo, pro eo quòd dupla eſt, dimidia redditur, ex iiſdem tributis & laboribus.
B qua in re maximè inſigne eſt legiſlatoris peccatum. CL. Apparet certè. ATH. A nobis tamen, hoſpes, præter morem & conſuetudinem noſtrarum rerumpublicarum fuerunt annotata. ATH. Dixi nimirum ſermoni huic noſtro diſputationis gratia hæc eſſe condonanda, vt variis ſententiis ita variè explicatis, eas prudenter ſeligamus quæ ad rem ipſam maximè videbuntur pertinere. CLI. Opportunè tu quidem & ſcitè admodum ais: ac proinde effeciſti vt meipſum increpem quòd illa tibi obiecerim. deinceps igitur quic-
C quid placuerit, pro arbitrio explicato. ATH. Hoc ipſū mihi placet, Clinia, quod modò dicebam. nam ſi reipſa non ſatis conſtaret, hæc ipſa quæ diximus fieri non poſſe, aduerſus illa nonnulla dici poſſent. nunc verò ſiquis hanc legem aſpernetur, aliud quidpiam ei eſt inueſtigandum. at noſtri præcepti non extinguetur vel cōcidet autoritas: conſentaneum videlicet eſſe, mulieres peræquè ac viros doctrinæ rerúmque cæterarum participes eſſe. ſic enim his de rebus conſiderandum eſt. Age verò, ſi mulieres cum viris earum rerum
D communiter non ſint ſociæ & participes quæ ad omnes vitæ partes pertinent, nunquid neceſſe erit alium quēdam ordinem ipſis aſſignari? CLIN. Erit certè neceſſe. ATH. Ecquem verò alium eorū qui hoc noſtro tempore obſeruātur, potius quàm hunc communionis à nobis inſtitutæ ordinem aſſignabimus? vtrum, ſicuti Thraces compluréſque aliæ nationes, agrorum colendorum, boum pecudúmque paſcēdarum curam & miniſteria noſtris mulieribus demandabimus, vt ea peræquè ac
E ſerui obeant? an quemadmodū & omnes vicini noſtri, rebus, vt dicitur, omnibus noſtris in vnam domum comportatis, illarum cuſtodiam, tum radios, lanificium, & cætera generis eiuſdem in vita ſedentaria cōmittemus? vel Laconicum morem potius, Megille, quaſi medium eligemus?

A vt virgines quidem gymnaſiis & muſicæ dent operam, ſed mulieres in otio & vmbra lanificium curent: non ita tamen vt humilem quandam & obſcuram vitam agant, ſed huiuſmodi vt conſentanea quadam exercitatione ignauam deſidiam euitare poſſint? quinetiam cultus domeſtici, cuſtodiendi penu, educandorúmque liberorum mediam quandam curam amplectantur? nec verò bellis interſint: nihilominus tamen, ſi ea ingruat neceſſitas vt patriam liberóſque tueri ſit neceſſe, minimè diſſentaneum videatur, vel ad exemplū B Amazonū ſagittas emittere, & cū cæteris ciuibus iacula & ſagittas peritè tractare, vel ſcuto haſtáque aſſumptis imitari deam, ac pro patria obſeſſa viriliter reſiſtere: vt, ſi nihil maius quidpiam, hoſtibus ſaltem terrorem incutere poſſint, ſi in acie collocatæ conſpiciantur? Nimirum, ſi ita vixerint, Sauromatas imitari nunquam audebunt, ſed mulierum ipſarum comparatione mulieres illorum videbuntur viri. Ex his igitur inſtitutis veſtri legiſlatores quod magis placuerit approbent: equidem non C aliter dicam. perfectum enim non dimidium quendam legiſlatorem deſidero, ne, dum muliebre genus deliciis diffluere & inordinato quodam victus genere vagari patitur, & virilis tantùm curam gerit perfectè, felicis vitæ fermè dimidium pro duplo ciuitati relinquat. MEG. Quid hîc agemus, Clinia? patiemúrne hunc hoſpitē ita Spartam inuadere? CLIN. Id per nos ei liceat. quum enim dicēdi libertas ei fuerit conceſſa, minimè eſt interpellandus, donec omnem hanc de legibus tractationē cumulatè fuerimus perſequuti. MEG. D Rectè ais. ATH. Meum eſt igitur quæ ſequuntur explanare. CL. Quidni? ATH. Ecquis igitur vitæ modus hominibus cōſtituendus fuerit? Vti illis ad vitam commodè traducendam rerum neceſſariarum moderata quædam ratio cōſtet: ea quæ ad artium apparatum miniſteriáque pertinent, certorum hominum curæ committantur: agrorum colendorum labor ſeruis relinquatur, qui fructus ex agris reddant qui ſatis eſſe queant hominibus moderatè viuentibus. Illis præterea ſint conE uiuia inſtituta, ſeorſum quidem virorum, & proximè etiam agnatorum, filiarúmque vnà & matrum. his conuiuiis principes quidā viri, & mulieres quoque principes eadem poteſtate & autoritate præditæ præſint, vt & quid in illis fiat, animaduertant, & vt expedire cognorint, cœtus dimittant: ſacris autem ritè litatis, deóſ-

A κόρας μὲν γυμνασίων μετόχους οὔσας ἅμα καὶ μουσικῆς δεῖν ζῆν; γυναῖκας δέ, ἀργοὺς μὲν ταλασίας, ἀσκητικὸν δέ τινα βίον καὶ οὐδαμῶς φαῦλον οὐδ' εὐτελῆ διαπλέκειν; θεραπείας δὲ καὶ ταμιείας αὖ καὶ παιδοτροφίας εἴς τι μέσον ἀφικνεῖσθαι; τῶν δὲ εἰς τὸν πόλεμον μὴ κοινωνούσας, ὥστ' οὐδ' εἴ τις ποτὲ διαμάχεσθαι περὶ πόλεώς τε καὶ παίδων ἀναγκαία τύχη γίγνοιτο, οὔτ' ἂν τόξων, ὥς τινες Ἀμαζόνες, οὔτ' ἄλλης κοινωνῆσαί ποτε βολῆς μετὰ τέχνης δυνάμεναι, B οὐδὲ, ἀσπίδα καὶ δόρυ λαβούσας, μιμήσασθαι τὴν θεόν, ὡς πορθουμένης αὐταῖς τῆς πατρίδος, γενναίως ἀντιστάσας, φόβον γε, εἰ μηδὲν μεῖζον, πολεμίοισι δύνασθαι παρασχεῖν ἐν τάξει τινὶ κατοφθείσας; Σαυρομάτιδας δὲ οὐδ' ἂν τοπαράπαν τολμήσειαν μιμήσασθαι, τοῦτον τὸν τρόπον διαβιοῦσαι· παρὰ γυναῖκας δὲ αὐτὰς ἄνδρες ἂν αἱ ἐκείνων γυναῖκες φανεῖεν. ταῦτ' οὖν ὑC μῶν τοὺς νομοθέτας ὁ μὲν βουλόμενος ἐπαινεῖν, ἐπαινείτω· τὸ δ' ἐμὸν οὐκ ἄλλως ἂν λεχθείη. τέλεον γὰρ καὶ οὐχ ἥμισυν δεῖν τὸν νομοθέτην εἶναι, τὸ θῆλυ μὲν ἀφιέντα τρυφᾶν καὶ ἀναλίσκειν, διαίταις ἀτάκτως χρώμενον, τοῦ δὲ ἄρρενος ἐπιμεληθέντα τελέως, σχεδὸν εὐδαίμονος ἥμισυ βίου καταλείπειν ἀντὶ διπλασίου τῇ πόλει. ΜΕΓΙΛ. Τί δράσομεν, ὦ Κλεινία; τὸν ξένον ἐάσομεν τὴν Σπάρτην οὕτω καταδραμεῖν; ΚΛ. D Ναί. δεδομένης γὰρ αὐτῷ παρρησίας, ἐατέον, ἕως ἂν διεξέλθωμεν πάντῃ ἱκανῶς τοὺς νόμους. ΜΕΓΙΛ. Ὀρθῶς λέγεις. ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν τὰ μετὰ ταῦτα ἤδη σχεδὸν ἐμὸν πειρᾶσθαι φράζειν. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗΝ. Τίς δὴ τρόπος ἂν ἀνθρώποις γίγνοιτ' ἂν τοῦ βίου, οἷσι τὰ μὲν ἀναγκαῖα εἴη κατεσκευασμένα μέτρια, τὰ δὲ τῶν τεχνῶν, ἄλλοις παραδεδομένα; γεωργίαι δὲ ἐκδεδομέναι δούλοις, ἀπαρχὴν τῶν E ἐκ τῆς γῆς ἀποτελοῦσιν ἱκανὴν ἀνθρώποις ζῶσι κοσμίως· ξυσσίτια δὲ κατεσκευασμένα εἴη, χωρὶς μέν, τὰ τῶν ἀνδρῶν, ἐγγὺς δ' ἐχόμενα τὰ τῶν αὐτοῖς οἰκείων, παίδων τε ἅμα θηλειῶν καὶ τῶν μητέρων αὐταῖς· ἄρχουσί τε καὶ ἀρχούσαις εἴη προστεταγμένα λύειν ταῦτα ἑκάστοις τὰ ξυσσίτια, πάντα καθ' ἑκάστην ἡμέραν, θεασαμένους καὶ ἰδόντας τὴν διαγωγὴν τὴν τῶν ξυσσιτίων. μετὰ δὲ ταῦτα, σπείσαντας τόν τε ἄρχοντα καὶ

Scribendum pu[to] δυνάσθαι, ut iu[n]gatur cum ὥστ[ε].

In præced. e[d.] ἀτάκταις, quo ἀτάκτ[ως] ſcribendum u[ideba]tur. uel ἀτ[ά]κτοις.

τοῖς ἄλλοις, οἷς ἂν τυγχάνῃ θεοῖς ἥ τε νὺξ τε καὶ ἡμέρα καθιερωμένη, κατὰ ταῦτα οὕτως οἴκαδε πορεύεσθαι. τοῖς δὴ ταύτῃ κεκοσμημένοις ἆρα οὐδὲν λειπόμενόν ἐστιν ἀναγκαῖόν τε ἔργον καὶ παντάπασι προσῆκον; ἀλλ' ἐν τρόπῳ βοσκήματος ἕκαστον πιαινόμενον αὐτῶν δεῖ ζῆν; οὔκουν τό γε δίκαιον φαμέν, οὐδὲ καλόν· οὐδ' οἷόν τε ἐστὶ ζῶντα οὕτως ἀτυχῆσαι τοῦ προσήκοντος· προσήκει δὲ ἀργῷ καὶ ῥαθύμως "καταπεπεσμένῳ ζώῳ, σχεδὸν ὑπ' ἄλλου διαρπασθῆναι ζώου τῶν σφόδρα "τετρυμένων μετὰ ἀνδρείας τε ἅμα καὶ τῶν πόνων. ταῦτα οὖν δὴ δι' ἀκριβείας ἱκανῆς, ὡς καὶ νῦν, εἰ ζητοῖμεν ἄν, ἴσως οὐκ ἄν ποτε γένοιτο, μέχρι περ ἂν γυναῖκές τε καὶ παῖδες οἰκήσεις τε ἴδιαι καὶ ἰδίως ἅπαντ' ἢ τὰ τοιαῦτα ἑκάστοις ἡμῶν κατεσκευασμένα. τὰ δὲ μετ' ἐκεῖν' αὖ δεύτερα τὰ νῦν λεγόμενα εἰ γίγνοιτο ἡμῖν, γίγνοιτο ἂν καὶ μάλα μετρίως. ἔργον δὲ δὴ τοῖς οὕτω ζῶσι φαμὲν οὐ τὸ σμικρότατον οὐδὲ τὸ φαυλότατον λείπεσθαι· μέγιστον δὲ πάντων εἶναι προστεταγμένον ὑπὸ δικαίου νόμου. τοῦ γὰρ πᾶσαν τὴν ἄλλων πάντων ἔργων οὐκ ἀσχολίαν παρασκευάζοντος τοῦ Πυθιάδος τε καὶ Ὀλυμπιάδος νίκης ὀρεγομένου, διπλασίας τε καὶ ἔτι πολλῷ πλέονος ἀσχολίας ἐστὶ γέμων ὁ περὶ τὴν τοῦ σώματος πάντως καὶ ψυχῆς εἰς ἀρετῆς ἐπιμέλειαν βίος εἰρημένος ὀρθότατα. πάρεργον γὰρ οὐδὲν δεῖ τῶν ἄλλων ἔργων διακώλυμα γίγνεσθαι τῶν τῷ σώματι προσηκόντων εἰς ἀπόδοσιν πόνων καὶ τροφῆς, οὐδ' αὖ ψυχῇ μαθημάτων τε καὶ ἐθῶν. πᾶσα δὲ νὺξ τε καὶ ἡμέρα σχεδὸν οὐκ ἔστιν ἱκανὴ τοῦτ' αὐτὸ πράττοντι, τὸ τέλεόν τε καὶ ἱκανὸν αὐτῶν ἐκλαμβάνειν. οὕτω δὴ τούτων πεφυκότων, τάξιν δεῖ γίγνεσθαι πᾶσι τοῖς ἐλευθέροις τῆς διατριβῆς περὶ τὸν χρόνον ἅπαντα, σχεδὸν ἀρξάμενον ἐξ ἕω, μέχρι τῆς ἑτέρας ἀεὶ ξυνεχῶς ἕω τε καὶ ἡλίου ἀνατολῆς. πολλὰ μὲν οὖν καὶ πυκνὰ καὶ σμικρὰ λέγων ἂν τις νομοθέτης, ἀσχήμων φαίνοιτο, περὶ τῶν κατ' οἰκίαν διοικήσεων, τά τε ἄλλα, καὶ ὅσα νύκτωρ ἀγρυπνίας πέρι πρέπει τοῖς μέλλουσι διὰ τέλους φυλάξειν πᾶσαν πόλιν ἀκριβῶς. τὸ γὰρ ὅλην διατελεῖν ἡντινοῦν νύκτα εὕδοντα καὶ ὁντινοῦν τῶν πολιτῶν, καὶ μὴ φανερὸν εἶναι πᾶσι τοῖς οἰκέταις

Ita in uet. (quum in praeced. edit. ſit καταπεπισμένῳ) ſed καταπεπιασμένῳ genuina lectio eſſe uidetur.

In praec. edit. ſcriptum eſt τετρυφωμένων: pro quo eſt τετρυμένων in quodam uet. Affertur tamen & alia lectio, τετρυχωμένων.

A que apprecati illos quibus hæc nox conſecrata fuerit, ita cum Magiſtratibus ſuis domum proficiſcantur. His igitur hominibus qui hunc in modũ vitam inſtituent, num aliquid deeſt neceſſarii operis & ſibi conſentanei, ſed pecorum in morem quiſque abdomini deditus vitam viuet? Non ſanè hoc iuſtum honeſtúmq; eſſe affirmamus, neque fieri vllo modo poſſe vt qui ita vixerit, non id quod ſe decet, planè conſequatur. decet autem otioſum & inertia obſtipum animal, vt ab alio laboribus exercitato & quaſi expolito fortiter abripiatur. B Hæc nimirum ſi exacta diligentia, ſicuti etiam nunc, inueſtigaremus, fortaſſe nunquam fierent, donec & mulieres & liberi & certæ ſedes ac domicilia, & omnia huiuſmodi nobis ſingulatim eſſent apparata. quæ verò poſt illa rurſus ſecunda ſunt, de quibus nunc ſermo eſt à nobis inſtitutus, ſi nobis euenirent, peropportunè profectò euenirẽt. Opus igitur non minimum vitam ita inſtituentibus neque vile reſtare dicimus, ſed omnium maximum & præſtantiſſimum eorum quæ à iuſta lege ſoleant demandari. C quum enim ſingula viuendi genera ſint huiuſmodi vt hominis animum planè occupent & ab aliis ſtudiis abſtrahant, vt ſiquis Pythia vel Olympia vincere inſtituat, is aliis in rebus verſari nequeat: duplici, imò longè multiplici cura vita illius implicata eſt, qui in animi corporíſque virtute rectè occupatur. nihil enim alieni & ſucciſiui operis impedimento eſſe oportet his quæ corpori conueniũt, vt & labores & alimenta ei attribuantur: neque etiã his quæ animo conueniunt diſciplinis & moribus. D neque verò ei qui hoc ſeriò agit, noctes atque dies ſatis eſſe poſſũt vt perfectum cumulatúmque earũ rerum fructum conſequatur. Quum igitur hæc ita ſe habeant, omnino neceſſe eſt liberis & nobilibus ingeniis certum quẽdam ordinẽ eſſe, quo tempus exercitationum illis definiatur, capto primordio ab ipſa aurora vel ſolis ortu, ad aliam auroram & ſolis ortum. Ridiculus fortaſſe legiſlator habebitur, ſi & multa & minima quæque quæ in vitæ vſum & rem familiarem ſubinde cadunt, inculcet, & ea quæ cùm in aliis tũ E etiam in nocturnis vigiliis eos decent qui omnem ciuitatem accuratè cuſtodire volunt. Etenim ſiue legis nomine ſiue officii id ſit appellandum quod modò præcepimus, certè omnibus turpe illud & illiberale videri debet, vt ciuium aliquis per totam noctem dormiat, neque primus

excitetur & ſurgat, idque toti familiæ ſit manifeſtum. Quinetiam vt domina ab ancillis, non ancillæ ab ipſa primùm excitentur, turpe dicendum apud ſeruos, ancillas, pueros, familiam denique, ſi fieri poteſt, vniuerſam. Itaque conſentaneum eſt illos excitari noctu qui aliquam habẽt autoritatem ſiue rei familiaris ſiue publicę: vt Magiſtratus quidem, rem publicam, patres verò ſiue matresfamiliâs, familiarem diligẽter curent. Somnus enim multus neque corporibus neque animis neque rebus gerendis ex natura aptus eſt. nemo profectò, dum dormit vllius eſt pretii, nihilo magis quàm qui non viuit. qui igitur vitæ & ſapientiæ curam gerit, plurimo tempore vigilat, id tantùm prouidens atque obſeruans, vt ſomni tantum capiat quantum ad ſanitatem poteſt pertinere. ad cuius quidem conſeruationem non multo ſomno opus eſt, dummodo rectè ſit cõſtitutus ſomni capiendi modus. Magiſtratus porro in ciuitatibus noctu vigilantes terrori ſunt improbis, tum hoſtibus tum ciuibus, in admiratione autem & pretio apud iuſtos & temperantes: vtiles autem ſibiipſis & vniuerſæ ciuitati. Nox igitur ſi ita traducatur, ad ea quæ diximus collata omnino fortitudinem quandam ciuium animis ingenerabit. Prima luce pueri in ludum literarium proficiſcantur. [a] Quoniam verò nec pecudes neque vllum aliud animal ſine cuſtode viuere debet, neque pueri etiam ſine pædagogis, neque ſine dominis ſerui. puer autem omnibus beſtiis intractabilior eſt. quum enim ſapientiæ fontem nondum abſolutè compoſitum habeat, inſidioſiſſimum eſt, acerrimum, petulantiſſimum omnium brutorum animalium. idcirco multis quaſi frænis conſtringendus eſt puer: & quum primùm à matribus nutricibúſque ſeiungitur, pædagogis continuò tradendus eſt, qui eius laſciuiam regant atque doment: deinde præceptoribus commendandus eſt, ad eas diſciplinas diſcendas quæ liberum hominem decent. Vt autem liber homo quilibet ſeruum caſtiget, quem fortè peccantem deprehenderit, ſeu puerum ipſum & pædagogum & præceptorem, ſiquis horum quid deliquerit, liceto. ſi verò quis in ſeruos incidat, nec iuſtè caſtiget, primùm quidẽ maximo opprobrio ſit obnoxius: deinde legum cuſtos, cui illa puerilis pro-

De puerili CASTIGATIONE, quæ & qualis eſſe debet: & de illius vſu & neceſſitate.

A ἐγειρομένην τε καὶ ἐξανισταμένην ἀεὶ πρῶτον, τοῦτο αἰσχρὸν δεῖ δεδόχθαι πᾶσι, καὶ οὐκ ἐλεύθερον· εἴτ' οὖν νόμον, εἴτ' ἐπιτήδευμα τὸ τοιοῦτον καλεῖν ἐστὶ χρεών. καὶ δὴ καὶ δέσποιναν ἐν οἰκίᾳ ὑπὸ θεραπαινίδων ἐγείρεσθαι τινῶν, καὶ μὴ πρώτην αὐτὴν ἐγείρειν τὰς ἄλλας, αἰσχρὸν λέγειν χρὴ πρὸς αὑτούς, δοῦλόν τε καὶ δούλην καὶ παῖδα, καί, εἴπως ἦν οἷόν τε, ὅλην καὶ πᾶσαν τὴν οἰκίαν. ἐγειρομένους δὲ νύκτωρ δεῖ πάντας πράττειν τῶν

B τε πολιτικῶν μέρη πολλὰ καὶ τῶν οἰκονομικῶν· ἄρχοντας μὲν, κατὰ πόλιν, δεσποίνας δὲ καὶ δεσπότας, ἐν ἰδίαις οἰκίαις. ὕπνος γὰρ δὴ πολὺς οὔτε τοῖς σώμασιν, οὔτε ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν οὐδ' αὖ ταῖς πράξεσι ταῖς περὶ ταῦτα πάντα ἁρμόττων ἐστὶ κατὰ φύσιν. καθεύδων γὰρ οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος, οὐδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος· ἀλλ' ὅστις τοῦ ζῆν ἡμῶν καὶ τοῦ φρονεῖν μάλιστα ἐστὶ κηδεμὼν, ἐγρήγορε χρόνον ὡς πλεῖστον, τὸ πρὸς ὑγί-

C ειαν αὐτοῦ μόνον φυλάττων χρήσιμον. ἔστι δ' οὐ πολὺ, καλῶς εἰς ἔθος ἰόν. ἐγρηγορότες δὲ ἄρχοντες ἐν πόλεσι νύκτωρ, φοβεροὶ μὲν κακοῖς πολεμίοις τε ἅμα καὶ πολίταις, ἀγαστοὶ δὲ καὶ τίμιοι τοῖς δικαίοις τε καὶ σώφροσιν· ὠφέλιμοι δὲ αὑτοῖς τε καὶ ξυμπάσῃ τῇ πόλει. νὺξ μὲν δὴ διαγομένη τοιαύτη τις, πρὸς πᾶσι τοῖς εἰρημένοις, ἀνδρείαν ἄν τινα προσπαρέχοιτο ταῖς ψυχαῖς ἑκάστων τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν. ἡμέρας δὲ ὄρθρου τε

D ἐπανιόντων, παῖδας μὲν πρὸς διδασκάλους που τρέπεσθαι χρεών. ἄνευ ποιμένος δὲ οὔτε πρόβατα οὔτε ἄλλο οὐδὲν πω βιωτέον, οὐδὲ δὴ παῖδας ἄνευ τινῶν παιδαγωγῶν, οὐδὲ δούλους ἄνευ δεσποτῶν. ὁ δὲ παῖς, πάντων θηρίων ἐστὶ δυσμεταχειριστότατον. ὅσῳ γὰρ μάλιστα ἔχει πηγὴν τοῦ φρονεῖν μήπω "κατηρτυμένην, ἐπίβουλον καὶ δριμὺ καὶ ὑβριστότατον θηρίων γίγνεται. διὸ δὴ πολλοῖς αὐτὸ οἷον χαλινοῖς τισὶ δεῖ δε-

E σμεύειν· πρῶτον μὲν, τροφῶν καὶ μητέρων ὅταν ἀπαλλάττηται, παιδαγωγοῖς, "παιδίας καὶ νηπιότητος χάριν· ἔτι δ' αὖ, τοῖς διδάσκουσι καὶ ὁτιοῦν καὶ μαθήμασιν, ὡς ἐλεύθερον. ὡς δ' αὖ δοῦλον, πᾶς ὁ προστυγχάνων τῶν ἐλευθέρων ἀνδρῶν, κολαζέτω τόν τε παῖδα αὐτὸν καὶ τὸν παιδαγωγὸν καὶ τὸν διδάσκαλον, ἐὰν ἐξαμαρτάνῃ τίς τι τούτων. ἂν δ' αὖ προστυγχάνων τις μὴ κολάζῃ τῇ δίκῃ, ὀνείδει μὲν ἐνεχέσθω πρῶτον τῷ μεγίστῳ· ὁ δὲ τῶν νομοφυλάκων ἐπὶ τὴν τῶν παίδων

Lectio alia aff[…]tur κατηρπσμ[…]νω.

Scriptum eſt π[…]διᾶς in præc. e[…] ſed hanc ſcriptu[…]ram, non illa[…] habet quidã ue[…] ὦ παιδίας p[…] infantia dicit […] alibi Plato.

A ἀρχῇ ᾑρημένος ἐπισκοπείτω τοῦτον τὸν ἐντυγχάνοντα οἷς λέγομεν, καὶ μὴ κολάζοντα, δέον κολάζειν· ἢ κολάζοντα μὴ κατὰ τρόπον.

Βλέπων δὲ ἡμῖν ὀξὺ, καὶ διαφερόντως ἐπιμελούμενος τῆς τῶν παίδων τροφῆς, κατευθυνέτω τὰς φύσεις αὐτῶν, ἀεὶ τρέπων πρὸς τἀγαθὸν κατὰ νόμους. τοῦτον δὲ αὐτὸν αὖ πῶς ἂν ἡμῖν ὁ νόμος αὐτὸς παιδεύσειεν ἱκανῶς; νῦν μὲν γὰρ δὴ εἴρηκεν οὐδέν πω σαφὲς οὐδὲ ἱκανόν, ἀλλὰ τὰ μὲν, τὰ δ' οὔ. δεῖ δὲ, εἰς B δύναμιν μηδὲν παραλείπειν αὐτῷ, πάντα δὲ λόγον ἀφερμηνεύειν· ἵνα τοῖς ἄλλοις μηνυτής τε ἅμα καὶ τροφεὺς γίγνηται. τὰ μὲν οὖν δὴ χορείας πέρι μελῶν τε καὶ ὀρχήσεως ἐρρήθη τίνα τύπον ἔχοντα, ἐκλεκτέα τέ ἐστι καὶ ἐπανορθωτέα καὶ καθιερωτέα· τὰ δὲ ἐν γράμμασι μὲν ὄντα, ἄνευ δὲ μέτρων, ποῖα καὶ τίνα μεταχειρίζεσθαι χρή σοι τρόπον, ὦ ἄριστε τῶν παίδων ἐπιμελητὰ, τοῖς ὑπὸ σοῦ τρεφομένοις, οὐκ εἰρήκαμεν. καίτοι τὰ μὲν περὶ C τὸν πόλεμον ἃ δεῖ μανθάνειν τε αὐτοὺς καὶ μελετᾶν, ἔχεις τῷ λόγῳ· τὰ δὲ περὶ τὰ γράμματα πρῶτον καὶ δεύτερον λύρας πέρι καὶ λογισμῶν, ὧν ἔφαμεν δεῖν, ὅσα τε πρὸς πόλεμον καὶ οἰκονομίαν καὶ τὴν κατὰ πόλιν διοίκησιν χρῆναι ἑκάστους λαβεῖν· καὶ πρὸς τὰ αὐτὰ ταῦτα ἔτι τὰ χρήσιμα τῶν ἐν ταῖς περιόδοις τῶν θείων, ἄστρων τε πέρι καὶ ἡλίου καὶ σελήνης, ὅσα διοικεῖν ἀναγκαῖόν ἐστι περὶ ταῦτα πάσῃ πόλει. τίνων δὴ πέρι λέγομεν; D ἡμερῶν τάξεως εἰς μηνῶν περιόδους, καὶ μηνῶν εἰς ἕκαστον τὸν ἐνιαυτόν· ἵνα ὧραι καὶ θυσίαι καὶ ἑορταὶ, τὰ προσήκοντα ἀπολαμβάνουσαι ἑαυταῖς ἕκασται, τῷ κατὰ φύσιν ἄγεσθαι, ζῶσαν τὴν πόλιν καὶ ἐγρηγορυῖαν παρεχόμεναι· θεοῖς μὲν τὰς τιμὰς ἀποδιδῶσι, τοὺς δὲ ἀνθρώπους περὶ αὐτὰ μᾶλλον ἔμφρονας ἀπεργάζωνται. ταῦτα οὕτω σοὶ πάντα ἱκανῶς, ὦ φίλε, παρὰ τοῦ νομοθέτου διήρηται. E πρόσεχε δὴ τὸν νοῦν τοῖς μετὰ ταῦτα μέλλουσι ῥηθήσεσθαι. γραμμάτων εἴπομεν ὡς οὐχ ἱκανῶς ἔχεις πέρι, τὸ πρότερον ἐπικαλοῦντες τί τῇ λέξει τόδε, ὡς οὔπω διείρηκέ σοι πότερον εἰς ἀκρίβειαν τοῦ μαθήματος ἰτέον τὸν μέλλοντα πολίτην ἔσεσθαι μέτριον, ἢ τὸ παράπαν οὐδ'· προσοιστέον. ὡς δ' αὔτως καὶ περὶ λύραν. προσοιστέον μὲν τοίνυν φαμὲν εἰς μὲν γράμματα, παισὶ δεκέτεσι, σχεδὸν ἐνιαυτοὺς τρεῖς· λύρας δὲ ἅψασθαι, τρία μὲν ἔτη καὶ δέκα

Legitur & διείρηκε. Sic autē & pag. 813 utraque lectio eſt annotata. Pro προσοιστέον utrobique habent vet. προσιστέον.

uincia eſt demãdata, in hũc animaduertat qui in illos, vt diximus, incidens non caſtigarit, quum deberet caſtigare: aut, ſi caſtigarit, non legitimam rationem eſt ſequutus.

In hanc rem magna perſpicacia intendat oculos, & de puerorũ educatione maximam curam gerat, vt eorum naturas atque indoles ad honeſti quandam formulam inſtituat atque dirigat, ex legum præſcripto. Quomodo autem hunc ipſum lex commodè erudiet? non enim ſatis nec copioſè nec luculenter illud fuit explicatũ: ſed quædam partim obiter notata, partim omnino prætermiſſa. nihil autem, quantum viribus contendere poterimus, erit prætermittendum: ſed omnis ratio exponenda eſt, vt & interpres & nutritor ſimul eſſe poſſit. De choreæ quidem, cantus, ſaltationis forma à nobis eſt dictum hactenus: quæ eligenda, emendanda, conſecranda. [a] De eo autem ſcriptorum genere quæ ſoluta fiunt oratione, ecquænam illa eſſe debeat, & quomodo ad eam informãdi ſint alumni tui, optime puerorum curator, nondum diximus: & quidem quum ea quæ ad bellum pertinent, quæ ipſos diſcere & meditari oportet, id iam habeas in procinctu. quæ nimirũ ad literas primùm, deinde quæ ad lyram, & ad numerorum computationes quibus opus eſſe diximus: & quæ ad bellum & ad rei familiaris publicǽque adminiſtrationem ſingulos tenere decet. Item quæ ad diuinorum, id eſt, aſtrorum, ſolis & lunæ maximè, curſus & motus peruestigandos ſpectant: vt vniuerſa ciuitas minimè ignoret ordinem dierum in menſium curricula, menſium, in anni curſum: atque ita tempora, ſolennitates, ſacrificia, ſicuti conſentaneum eſt, certis definitiſque terminis circumſcribãtur, naturalis cuiuſdam ordinis ductu & auſpiciis: atque ita rata earum rerum conſtitutio viuam vigilémque ciuitatem reddat, & diis debitum honorem tribuat, hominéſque adeo hiſce in rebus prudentiores efficiat. Hæc nimirum ita abundè ſunt explicata à legiſlatore: ſed iis quæ poſtmodum dicturus ſum velim aduertas animũ. nondum enim de literis ſatis dictum eſſe monuimus: quoniã minimè explicatum eſt quatenus in his opera ſit adhibenda, Vtrum qui commodi ciues futuri ſunt, ſummam illarum cognitionem ſibi debeant comparare, an nullo modo literæ attingendæ. ſimilis quoque de lyra dubitatio eſt. Ad literarũ igitur ſtudia decẽnes pueri proficiſcãtur, & in illis diſcẽdis trieniũ impẽdãt. lyram verò diſcat puer tredecim annos na-

De LITERARVM diſciplina, quæ, quatenus, quando, quomodo ſint diſcendæ ab ingenuis pueris.

tus, tempú ſque illud huic rei diſcendę legitimum cenſetor: huícque ſtudio tres quoque anni impendantur, neque plures neque pauciores. nec patri liceat huius ſtudii amore vel odio plus vel minus liberos detinere præter legis mandatum. Qui non paruerit, has pœnas luito, vt iis honoribus priuetur qui diſciplina excultis tribuuntur, qui poſtea ſunt à nobis commemorandi. Quid verò ſub hoc tempus & docere magiſtri & diſcere diſcipuli debeāt, hoc primùm eſt intelligendum. In literis, donec legere & ſcribere penitus nouerint, operam nauent: velocitérne an eleganter id faciant, niſi naturæ bonitas & dexteritas in his temporibus aſpirauerit, ſecurè prætermittẽdum eſt. Poetarum verò monumenta, in quibus nullus eſt lyræ vſus, partim carmine ſcripta, partim ſoluta oratione, quæ quidem rythmi harmoniǽque modulis deſtituta, dubiæ videlicet fidei ſcripta, à nõnullis huiuſmodi hominibus ſunt nobis relicta, quónam pacto ad vſum reuocabitis, ô vos optimi legum cuſtodes? legum quoque latorem, qualem vobis vſum iſtorum tradat, dubitaturum puto. CLI. Cur, hoſpes, ita tecum dubitaſti? ATH. Rectè quidem excepiſti, Clinia: ſed vobis qui communiter nobiſcum de legibus conſideratis, neceſſe eſt vt & quæ certa & quæ dubia mihi videntur exponam. CL. Qua de cauſa verò & quo animo & conſilio iſta affers? ATH. Dicam equidem. innumerabiliũ enim hominũ ſententiis & vocibus difficile eſt contradicere. CL. Nunquid parua & pauca de legibus iam commemorata exiſtimas multis contraria? ATH. Et hæc quidem veriſſimè dicis. videris enim iubere. quanuis hæc via ſenticoſa in primis & odioſa ſit, quum tamen illa non paucioribus, &, ſi paucioribus, non certè deterioribus placeat, nihilominus tamen ſubibo præſens periculum, & alacri animo legum tramitẽ huius diſputationis auſpiciis ſtratũ perluſtrabo, neque quicquam remittam aut decidam ex iis quæ ad rem ipſam faciunt. CLIN. Tu quidem optimè. ATH. Nihil igitur remittam. Dico equidem poetas multos hexametro, multos trimetro carmine ſcripſiſſe: alios verò ſeriis, alios iocoſis rebus appuliſſe animum. quæ omnia infiniti quidã illius artis magiſtri, iuuenibus perdiſcenda arbitrantur, & ita in omni poetarum genere illos inſtitui oportere vt quaſi

A γεγονόσιν ἄρχεσθαι, μέτριος ὁ χρόνος· ἐμμεῖναι δέ, ἕτερα τρία. καὶ μήτε πλείω τούτων μήτ᾽ ἐλάττω πατρί, μήτ᾽ αὐτῷ φιλομαθοῦντι, μηδὲ μισοῦντι, περὶ ταῦτα ἐξέστω μείζω ἢ καὶ ἐλάττω διατριβὴν ποιεῖσθαι παρὰ νόμον. ὁ δὲ μὴ πειθόμενος, ἄτιμος τῶν "παιδίων ἔστω τιμῶν, ἃς ὀλίγον ὕστερον ῥητέον. μανθάνειν δὲ ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις δὴ τί ποτε δεῖ τοὺς νέους καὶ διδάσκειν αὖ τοὺς διδασκάλους, τοῦτο αὐτὸ πρῶτον μάνθανε. γράμ-

Παιδείων legit & Fic. & quidẽ tanquam à παιδεία: alioqui παιδίον & pro puerili apud hũc ſcript. habemus.

B ματα μὲν τοίνυν χρὴ τὸ μέχρι τοῦ γράψαι τε καὶ ἀναγνῶναι δυνατὸν εἶναι διαπονεῖν. πρὸς τάχος δὲ ἢ κάλλος ἀπηκριβῶσθαι τισὶν οἷς μὴ φύσις ἐπέσπευσεν ἐν τοῖς τεταγμένοις ἔτεσι, χαίρειν ἐᾶν. πρὸς δὲ δή, μαθήματα ἄλυρα ποιητῶν κείμενα ἐν γράμμασι, τοῖς μέν, μετὰ μέτρων, "τοῖς δ᾽ ἄνευ ῥυθμῶν τμημάτων· ἃ δὴ συγγράμματα κατὰ λόγον εἰρημένα μόνον, τητώμενα ῥυθμοῦ τε καὶ ἁρμονίας, σφαλερὰ γράμματ᾽ ἡμῖν ἐστί, πα-

Lectio alia affertur, τοῖς δ᾽ ἄνευ τούτων. ἃ δὴ συγγράμ. &c.

C ρά τινων τῶν πολλῶν τοιούτων ἀνθρώπων καταλελειμμένα· οἷς, ὦ πάντων βέλτιστοι νομοφύλακες, τί χρήσεσθε; ἢ τί ποθ᾽ ὑμῖν ὁ νομοθέτης χρῆσθαι προστάξας, ὀρθῶς ἂν τάξειε; καὶ μάλα ἀπορήσειν αὐτὸν προσδοκῶ. ΚΛ. Τί ποτε τοῦτο, ὦ ξένε, φαίνῃ πρὸς σαυτὸν ὄντως ἠπορηκὼς λέγειν; ΑΘΗ. Ὀρθῶς ὑπέλαβες, ὦ Κλεινία. πρὸς δὲ δὴ κοινωνοὺς ὑμᾶς ὄντας περὶ νόμων, ἀνάγκη τό, τε φαινόμενον εὔπορον καὶ τὸ μή, φράζειν. ΚΛ. Τί

D οὖν; τί περὶ τούτων νῦν καὶ ποῖόν τι πεπονθὼς λέγεις; ΑΘΗΝ. Ἐρῶ δή. στόμασι γὰρ πολλάκις μυρίοις λέγειν ἐναντία οὐδαμῶς εὔπορον. ΚΛ. Τί δέ; σμικρὰ καὶ ὀλίγα δοκεῖ σοι τὰ ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένα περὶ νόμων, κεῖσθαι τοῖς πολλοῖς ὑπεναντία; ΑΘ. Καὶ μάλα ἀληθὲς τοῦτό γε λέγεις. κελεύεις γὰρ δή με (ὡς ἐμοὶ φαίνεται) "τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἐχθοδοποῦ γεγονυίας πολλοῖς, ἴσως δ᾽ οὐκ ἐλάττοσιν ἑτέροις προσφιλοῦς· εἰ δὲ ἐλάττο-

Deeſſe videtur verbum infin. ad quod huic genitiuo iungatur.

E σιν, οὔκουν χείροσί γε· μεθ᾽ ὧν διακελεύῃ με παρακινδυνεύοντά τε καὶ θαρροῦντα τὴν νῦν ἐκ τῶν παρόντων λόγων τετμημένην ὁδὸν τῆς νομοθεσίας πορεύεσθαι, μηδὲν ἀνιέντα. ΚΛΕΙΝ. Τί μήν; ΑΘΗΝ. Οὐ τοίνυν ἀνίημι. λέγω μὲν ὅτι ποιηταί τε ἡμῖν εἰσί τινες ἐπῶν ἑξαμέτρων πάμπολλοι καὶ τριμέτρων· οἱ μέν, ἐπὶ σπουδήν, οἱ δ᾽ ἐπὶ γέλωτα ὡρμηκότες· ἐν οἷς φασὶ δεινοὶ πολλάκις μυρίοι τοὺς ὀρθῶς παιδευομένους τῶν νέων τρέφειν καὶ διακορεῖς ποιεῖν, πολυηκόους τ᾽ ἐν ταῖς ἀναγνώσεσι ποιοῦντας καὶ πο-

λυμαθεῖς, ὅλους ποιητὰς ἐκμανθάνοντας. A οἱ δέ, ἐκ πάντων κεφάλαια ἐκλέξαντες, καί τινας ὅλας ῥήσεις εἰς ταὐτὸ συναγαγόντες, ἐκμανθάνειν φασὶ δεῖν, εἰς μνήμην τιθεμένους, εἰ μέλλει τις ἀγαθὸς ἡμῖν καὶ σοφὸς ἐκ πολυπειρίας καὶ πολυμαθίας γενέσθαι. τούτοις δὴ σὺ κελεύεις ἐμὲ τὰ νῦν παρρησιαζόμενον ἀποφαίνεσθαι τί τε καλῶς λέγουσι καὶ τί μή; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗ. Τί δή ποτ' ἂν οὖν περὶ ἁπάντων τούτων ἑνὶ λόγῳ φράζων, εἴποιμ' ἂν ἱκανόν; οἶμαι μὲν ὅ B τοιόνδε σχεδόν, ὃ καὶ πᾶς ἄν μοι συγχωρήσειε· πολλὰ μὲν ἕκαστον τούτων εἰρηκέναι καλῶς, πολλὰ δὲ καὶ τοὐναντίον. εἰ δ' οὕτω τοῦτ' ἔχει, κίνδυνόν φημι εἶναι φέρουσαν τοῖς παισὶ τὴν πολυμαθίαν. ΚΛ. Πῶς οὖν καὶ τί παραινοίης ἂν τῷ νομοφύλακι; ΑΘ. Τοῦ πέρι λέγεις; ΚΛ. Τοῦ πρὸς τί ποτε παράδειγμα ποτὲ ἀποβλέψας ἄν, τὸ μὲν ἐῷ πάντας μανθάνειν τοὺς νέους, τὸ δ' ἀποκωλύοι. λέγε, καὶ μηδὲν ἀπόκνει λέγων. ΑΘ. Ὦ 'γαθὲ Κλεινία, κινδυνεύω κατά γε τινὰ τρόπον C εὐτυχηκέναι. ΚΛ. Τοῦ δὴ πέρι; ΑΘΗ. Τοῦ μὴ παντάπασι παραδείγματος ἀπορεῖν. νῦν γὰρ ἀποβλέψας πρὸς τοὺς λόγους οὓς ἐξ ἕω μέχρι δεῦρο δὴ διεληλύθαμεν ἡμεῖς, ὡς μὲν ἐμοὶ φαινόμεθα, οὐκ ἄνευ τινὸς ἐπιπνοίας θεῶν· ἔδοξαν δ' οὖν μοι παντάπασι ποιήσει τινὶ προσομοίως εἰρῆσθαι. καί μοι ἴσως οὐδὲν θαυμαστὸν "πάθος, λόγους οἰκείους οἷ ἀθρόους ἐπιβλέψαντι, μάλα ἡσθῆναι. D τῶν γὰρ πλείστων λόγων, οὓς ἐν ποιήμασιν ἢ χύδην οὕτως εἰρημένους μεμάθηκα καὶ ἀκήκοα, πάντων μοι μετριώτατοί γε εἶναι κατεφάνησαν, καὶ προσήκοντες τὰ μάλιστα ἀκούειν νέοις. τῷ δὴ νομοφύλακί τε καὶ παιδευτῇ παράδειγμα οὐκ ἂν ἔχοιμι, ὡς οἶμαι, τούτου βέλτιον φράζειν, ἢ ταῦτά τε διδάσκειν παρακελεύεσθαι τοῖσι διδασκάλοις τοὺς παῖδας, τά τε τούτων ἐχόμενα καὶ ὅμοια, ἂν ἄρα που περιτυγχάνῃ ποιητῶν τε ποιή- E ματα διεξιών, καὶ γεγραμμένα καταλογάδην, ἢ καὶ ψιλῶς οὕτως ἄνευ τοῦ γεγράφθαι λεγόμενα, ἀδελφά που τούτων τῶν "νόμων, μὴ μεθιέναι τρόπῳ μηδενί, γράφεσθαι δέ. καὶ πρῶτον μὲν τοὺς διδασκάλους αὐτοὺς ἀναγκάζειν μανθάνειν καὶ ἐπαινεῖν. οὓς δ' ἂν μὴ ἀρέσκῃ τῶν διδασκάλων, μὴ χρῆσθαι τούτοις συνεργοῖς· οὓς δ' ἂν τῷ ἐπαίνῳ συμψήφους ἔχῃ, τούτοις χρώμενον, τοὺς νέους αὐτοῖς παραδιδόναι διδάσκειν τε καὶ παιδεύειν.

[margin:] oculum τὸ ἀ ſe- uenibus ſepa- idam, & notam nterrogationis ei dſcribendam pu :tut ponatur pro ivcs, & ſit ſen- is, Itáne inter- ogas qua de re quar?

[margin:] oſt πάθος in et. eſt uerbum πάθε, huic loco otum: in quo ibaudiendum a- oqui eſſet ὅτι.

[margin:] igitur etiam λόγων.

ad ſatietatem omnia complectantur, & totos poetas perdiſcant, vt ita omni eruditionis & facundiæ ſupellectile inſtruantur. alii verò in ea ſunt ſententia vt ſelecta ex omnibus capita quædã, & in vnum quaſi obtutum ſcita quædam dicta collata proponi oportere exiſtiment, quæ iuuenes memoriæ mandēt: ſi modò quis ex multiplici variorum autorum peritia atque notitia probus vir atque ſapiens ſit euaſurus. Tu verò, quídnã rectè ab his dicatur, quid contrà, liberè à me nunc explicari iubes? CLI. Quídni? ATH. Ego verò quid potiſſimum de hac tanta re pronũtiabo? hoc equidem arbitror quod omnes mihi ſanè ſunt conceſſuri, Multa à poetis præclarè, multa perperam eſſe dicta. quòd ſi ita res ſe habet, multiplicem illarum variarum rerum perceptionem iuuenibus inutilem futuram exiſtimo. CLI. Quomodo ergo & quídnam legũ cuſtodi præcipis? ATH. Qua de re loqueris? CLI. Quódnam exēplar ſibi proponat, vt alia quidem diſcēda præſcribat, aliorum lectione interdicat. quod velim quidem ingenuè & liberè à te explicari. ATH. O bone Clinia, videor mihi quodammodo fortunatus. CLIN. Qua in re verò? ATH. Quòd exemplo non penitus caream. quum enim ad ea reſpicio quæ ab aurora ad hãc vſque horam à nobis ſunt cõmemorata, non ſine quodam deorum numine id factum eſſe animaduerto. poeſi enim cuidam perſimilia mihi videntur. nec verò mirum eſt me, dum omnes ſermones à nobis variè notatos in vnum locum cõfero, & ex his mihi quandam formulam repræſento, mirifica quadã voluptate perfundi. omnia enim ea quæ aut carmine aut ſoluta oratione ſcripta audiui vnquam, aut alio quopiã modo didici, opportuniſſima ſunt viſa quæ iuuenibus diſcēda præcipiantur. Itaque cõmodius vllum meliúſve exemplum quod legum cuſtodi atque doctori proponam non ſanè habeo, quàm vt magiſtros cogat pueris hæc exponere, & quæcunque ſunt generis eiuſdem, ſiue carmine ſiue oratione perſcripta ſunt, ſiue ſimpliciter quidē dicta, & huic diſputationi germana & conſentanea: quæ nullo modo ſunt ab eo prętermittenda, ſed accuratè ſunt perſcribenda. & quidē ita vt magiſtros cogat vt primùm hæc ipſi diſcant & laudent: eorum verò qui ſecus fecerint, his in rebus miniſteria repudiet: eos quos ſuæ ſententiæ ſocios & participes habet, eiuſdémque doctrinæ comprobatores, illorum fidei erudiendos inſtituendóſque pueros cõmittat.

Sed de literis earúmque magiſtris ſatis hactenus. CLIN. A propoſito (vt mihi quidem videtur) hoſpes, minimè aberrauimus: an verò rem ipſam totam ſatis rectè peragamus, difficile eſt affirmare. ATH. Tunc demum, Clinia, illud magis perſpicuè conſtabit, quũ (ſicuti ſæpius diximus) hãc de legibus tractationem ad finem perduxerimus. CLI. Rectè. ATH. * Cæterùm, poſt literarum magiſtrum, nónne de Cithariſta dicendum eſt? CL. Cur verò? ATH. Certum quoque locum in hac puerili inſtitutione Cithariſtæ tribuendũ exiſtimo, ſi bene quidem meminimus ſuperiorum ſermonum, vt ſuam quoque in docendis pueris noſtris operam conferat. CL. Quibus de rebus dicis? ATH. Oportere diximus, Dionyſiacos cantores ſexaginta annos natos, rythmorum aptos naturaléſque modulos harmoniarúmq; cõſtitutiones perſpicaciter perſentire: vt bonas & vitioſas cantuum imitationes, quatenus illæ animorum noſtrorum motus exprimunt, repræſentent, & quæ contrà: vt inter commodas & incommodas ſtatuat diſcrimen, ac proinde nonnullas repudiet, nonnullas in vſum & in conſuetudinem introductas adoleſcentum auribus inculcet, eóſque ad virtutẽ comparandam ſequendámque impellat, his imitationum imaginibus ob oculos propoſitis. CLIN. Veriſſimè loqueris. ATH. Idcirco conſentaneum eſt, Cithariſtam & eum qui ab eo inſtituitur, lyræ ſonis vti ad eas res imitatione perſpicua effingẽdas, vt fidium cõcẽtus vocum ipſarum naturæ accommodet. diuerſitatẽ verò multiplicitatémque ſonorum qui ſunt in lyra, quum fides alios ſonos reddãt, alios poeta, cantus ipſius autor: vt denſitatem raritati, celeritatem tarditati, acumen grauitati, denique conſonum & diſſonum præſtent, rythmorúmq; eodem modo varietas lyræ ſonis accommodetur, afferre illis non licet qui muſicæ vtilitatem triennio ſunt percepturi. contraria enim quum ſeſe mutuò cõfundant, difficulter diſcũtur. Oportet autem iuuenes facilè diſcere. nam nec parua nec pauca ſunt quæ illis neceſſariò diſcenda perſcribimus. hæc autem quanti ſint momẽti, ratio vnà cum ipſo tempore commonſtrabit. Hæc igitur ſunt quæ de Muſica procurare debet iuuentutis inſtitutor. quę verò verba quóſve cantus diſcere debeant chorearum magiſtri, ea ſunt à nobis ha-

De CITHARISTICES diſciplina, cuius nomine non muſicam illam vniuerſam, de qua hactenus egit, ſignificat ſimpliciter, ſed eam illius partem quæ in vulgari ἐναρμονίαν cõcentus voluptate verſatur. Inde tamẽ ſermonem amplificat & de illa Muſica agit, & de variis Saltationum modis: quæ quidem ſunt res ὁμογενεῖς. Tractat autem pulcherrimã quæſtionẽ, An illa quoque cognitio mulieribus quadret: & quatenus etiã rei bellicæ diſciplina debent inſtitui mulieres. Leges autem certas tradit, quæ ex ipſo contextu petantur.

A τοῦτος μοι μῦθος ἐνταῦθα καὶ οὕτω τελευτάτω, περὶ γραμματιστῶν τε εἰρημένος ἅμα καὶ γραμμάτων. ΚΛΕΙΝ. Κατὰ μὲν τὴν ὑπόθεσιν, ὦ ξένε, ἔμοιγε οὐ φαινόμεθα ἐκτὸς πορεύεσθαι τῶν ὑποτεθέντων λόγων· εἰ δὲ τὸ ὅλον κατορθοῦμεν, ἢ μή, χαλεπὸν ἴσως διισχυρίζεσθαι. ΑΘΗ. Τότε γὰρ, ὦ Κλεινία, τοῦτό γ᾽ αὐτὸ ἔσται καταφανέστερον (ὡς εἰκὸς) ὅταν, ὃ πολλάκις εἰρήκαμεν, ἐπὶ τέλος ἀφικώμεθα πάσης τῆς διεξόδου περὶ νόμων.

B ΚΛ. Ὀρθῶς. ΑΘΗ. Ἆρ᾽ οὖν οὐ μετὰ τὴν γραμματικὴν ὁ κιθαριστὴς ἡμῖν προσρητέος; ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗΝ. Τοῖς κιθαρισταῖς μὲν τοίνυν ἡμᾶς δοκῶ, τῶν ἔμπροσθεν λόγων ἀναμνησθέντας, ὃ προσῆκον νεῖμαι τῆς τε διδασκαλίας ἅμα καὶ πάσης τῆς περὶ τὰ τοιαῦτα παιδεύσεως. ΚΛ. Ποίων δὴ πέρι λέγεις; ΑΘ. Ἔφαμεν (οἶμαι) τοὺς τοῦ Διονύσου τοὺς ἑξηκοντούτεις ᾠδοὺς, διαφερόντως εὐαισθήτους δεῖν γεγονέναι περί τε

C τοὺς ῥυθμοὺς καὶ τὰς τῶν ἁρμονιῶν συστάσεις: ἵνα τὴν τῶν μελῶν κίνησιν τὴν εὖ καὶ τὴν κακῶς μεμιμημένην, ἐν τοῖς παθήμασιν ὅταν ψυχὴ γίγνηται, τά τε τῆς ἀγαθῆς ὁμοιώματα καὶ τὰ τῆς ἐναντίας ἐκλέξασθαι δυνατὸς ὤν τις, τὰ μὲν ἀποβάλλῃ, τὰ δὲ προφέρων εἰς μέσον, ὑμνῇ καὶ ἐπᾴδῃ ταῖς τῶν νέων ψυχαῖς, προκαλούμενος ἑκάστους εἰς ἀρετῆς ἕπεσθαι κτῆσιν, συνακολουθοῦντας διὰ τῶν μιμήσεων. ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις.

D ΑΘ. Τούτων τοίνυν δεῖ χάριν τοῖς φθόγγοις τῆς λύρας προσχρῆσθαι, σαφηνείας ἕνεκα τῶν χορδῶν, τόν τε κιθαριστὴν καὶ τὸν παιδευόμενον, ἀποδιδόντας πρόσχορδα τὰ φθέγματα τοῖς φθέγμασι· τὴν δ᾽ ἑτεροφωνίαν καὶ ποικιλίαν τῆς λύρας, ἄλλα μὲν μέλη τῶν χορδῶν ἱεισῶν, ἄλλα δὲ τοῦ τὴν μελῳδίαν ξυνθέντος ποιητοῦ· καὶ δὴ καὶ πυκνότητα μανότητι, καὶ τάχος βραδυτῆτι, καὶ ὀξύτητα βαρύτητι, σύμφωνον καὶ ἀντίφωνον παρεχομένους,

E καὶ τῶν ῥυθμῶν ὡσαύτως παντοδαπὰ ποικίλματα προσαρμόττοντας τοῖσι φθόγγοις τῆς λύρας· πάντα οὖν τὰ τοιαῦτα μὴ προσφέρειν τοῖς μέλλουσιν ἐν τρισὶν ἔτεσι τὸ τῆς μουσικῆς χρήσιμον ἐκλήψεσθαι διὰ τάχους. τὰ γὰρ ἐναντία ἄλληλα ταράττοντα δυσμαθίαν παρέχει. δεῖ δὲ ὅτι μάλιστα εὐμαθεῖς εἶναι τοὺς νέους. τὰ γὰρ ἀναγκαῖα, οὐ σμικρὰ οὐδ᾽ ὀλίγα αὐτοῖς ἐστὶ προστεταγμένα μαθήματα. δείξει δὲ αὐτὰ προϊὼν ὁ λόγος ἅμα τῷ χρόνῳ. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω περὶ τῆς μουσικῆς ἡμῖν ὁ παιδευτὴς ἐπιμελείσθω. τὰ δὲ μελῶν αὐτῶν αὖ καὶ ῥημάτων, οἷα τοὺς χοροδιδασκάλους καὶ ἃ δεῖ διδά-

Altera lectio quæ eſt in vet. μετὰ τὴν γραμματιστήν, ſequenda eſt potius: quum proximè ſequatur mentio κιθαριστοῦ itidem, non κιθαριστικῆς: & modò dixerit, περὶ γραμματιστῶν.

Legitur etiam μίμησιν.

σκειν, καὶ ταῦτα ἡμῖν ἐν τοῖς πρόσθεν διείρηται πάντα. ἃ δὴ καθιερωθέντα ἔφαμεν δεῖν ταῖς ἑορταῖς ἕκαστα ἁρμόττοντα, ἡδονὴν εὐτυχῆ ταῖς πόλεσι παραδιδόντα ὠφελεῖν. ΚΛ. Ἀληθῆ καὶ ταῦτα διείρηκας. ΑΘΗ. Ἀληθέστατα τοίνυν καὶ ταῦθ' ἡμῖν παραλαβὼν ὁ περὶ τὴν μοῦσαν ἄρχων αἱρεθεὶς, ἐπιμελείσθω μετὰ τύχης εὐμενοῦς. ἡμεῖς δὲ ὀρχήσεώς τε πέρι καὶ ὅλης τῆς περὶ τὸ σῶμα γυμναστικῆς, πρὸς τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις, ἀποδῶμεν· καθάπερ μουσικῆς τὸ διδασκαλικὸν ὑπόλοιπον ὂν ἀπέδομεν, ὡσαύτως ποιῶμεν καὶ γυμναστικῆς. τοὺς γὰρ παῖδάς τε καὶ τὰς παῖδας ὀρχεῖσθαι δὴ δεῖ καὶ γυμνάζεσθαι μανθάνειν. ἢ γάρ; ΚΛ. Ναί. ΑΘ. Τοῖς μὲν τοίνυν παισὶν, ὀρχησταὶ, ταῖς δὲ ὀρχηστρίδες ἂν εἶεν, πρὸς τὸ διαπονεῖν οὐκ ἀνεπιτηδειότεραι. ΚΛΕΙΝ. Ἔστω δὴ ταύτῃ. ΑΘΗ. Πάλιν δὴ τὸν τὰ πλεῖστα ἔχοντα πράγματα καλῶμεν τὸν τῶν παίδων ἐπιμελητὴν, ὃς τῆς τε περὶ μουσικὴν τῆς τε περὶ γυμναστικὴν ἐπιμελούμενος οὐ πολλὴν ἕξει σχολήν. ΚΛ. Πῶς οὖν δυνατὸς ἔσται, πρεσβύτερος ὢν, τοσούτων ἐπιμελεῖσθαι; ΑΘ. Ῥᾳδίως, ὦ φίλε. ὁ νόμος γὰρ αὐτῷ δέδωκε καὶ δώσει προσλαμβάνειν εἰς ταύτην τὴν ἐπιμέλειαν τῶν πολιτῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν οὓς ἂν ἐθέλῃ. γνώσεται δὲ οὓς δεῖ, καὶ βουλήσεται μὴ πλημμελεῖν εἰς ταῦτα, αἰδούμενος ἐμφρόνως καὶ γιγνώσκων τῆς ἀρχῆς τὸ μέγεθος· λογισμῷ τε ξυνὼν, ὡς εὖ μὲν τραφέντων καὶ τρεφομένων τῶν νέων, πάντα ἡμῖν κατ' ὀρθὸν πλεῖ, μὴ δὲ, οὔτ' εἰπεῖν ἄξιον, οὔθ' ἡμεῖς λέγομεν, ἐπὶ καινῇ πόλει τοὺς σφόδρα φιλομαντευτὰς σεβόμενοι. πολλὰ μὲν οὖν ἡμῖν καὶ περὶ τούτων εἴρηται τῶν περὶ τὰς ὀρχήσεις καὶ περὶ πᾶσαν τὴν τῶν γυμνασίων κίνησιν. γυμνάσια γὰρ τίθεμεν καὶ τὰ περὶ τὸν πόλεμον ἅπαντα τοῖς σώμασι διαπονήματα, τοξικῆς τε καὶ πάσης ῥίψεως, καὶ πελταστικῆς καὶ πάσης ὁπλομαχίας, καὶ διεξόδων τακτικῶν, καὶ ἁπάσης πορείας στρατοπέδων καὶ στρατοπεδεύσεων, καὶ ὅσα εἰς ἱππικὴν μαθήματα ἐπιτείνει. πάντων γὰρ τούτων διδασκάλους τε εἶναι δεῖ κοινοὺς, ἀρνυμένους μισθὸν παρὰ τῆς πόλεως· καὶ τούτων μαθητὰς, τοὺς ἐν τῇ πόλει παῖδάς τε καὶ ἄνδρας· καὶ κόρας καὶ γυναῖκας, πάντων τούτων ἐπιστήμονας. κόρας μὲν οὔσας ἔτι, πᾶσαν τὴν ἐν ὅπλοις ὄρχησιν καὶ μάχην μεμελετηκυίας· γυναῖκας δὲ, διεξόδων καὶ τάξεων καὶ θέσεως

legitur etiā διείρηται. it. deinde paulo post διείρηκας pro διείρηκας.

lect. συντείνει: sed hanc scripturam alteri praefero.

A ctenus diſtinctè explicata, quæ ſolennibus feſtiuitatibus opportunè dedicāda eſſe monuimus: vt vnà cum felici quadam voluptate vtilitatem afferant reipubl. CL. Verè hæc etiam diſtinxiſti. ATH. Quod igitur felix fauſtúmque ſit, Magiſtratus is qui muſæ regendæ præfectus eſt, hæc veriſſima diligenter procuret. Nos verò ſicut Muſicæ docendi modum qui reſtabat adiecimus: ita nūc ſaltationi & vniuerſæ corporis gymnaſticæ, quum idem reliquum ſit, idem quoque adiiciamus. pueros enim & puellas conſentaneum eſt tripudium gy-
B mnaſticámque diſcere. nónne? CL. Certé. ATH. Pueris igitur, ſaltādi magiſtri, ac puellis, eiuſdem artis magiſtræ tribuantur, vt in illis exercitationibus aptam quandam corporis conformationem conſequantur. CL. Omnino ita fieri conſentaneum eſt. ATH. Rurſus virum illum plurima negotia ſubiturum, vocemus pueritiæ curatorem: qui quū & muſicæ & gymnaſticæ curam habiturus ſit, nunquam otio abundabit. Quomodo verò, quum ætate procecta futurus ſit, par eſſe poterit tantis re-
C bus curandis? ATH. Facilè, mi Clinia. lex enim ei conceſſit & concedet vt ad illorum munerum procurationem, quos velit è ciuibus ſiue viros ſiue mulieres aſſumat ſocios. ille autem cognoſcet quinam ſint deligendi, omnémque operam dabit ne hac in re à ſe quicquam agatur perperā: quum imperii illius magnitudinem & norit & reuereatur, & certa ratione intelligat, ſi iuuenes bene & commodè ſint inſtituti & inſtituātur, felicem omnino nauigationem nobis obuenturam: ſin contrà, quæ ſint effecta conſequutura, neque nos dici-
D mus neque tam infauſta nouæ noſtræ ciuitati volumus ominari. Hactenus igitur & de ſaltatione & de cæterarum exercitationum motibus eſt à nobis explicatum. *Exercitationum* enim appellatione bellicas etiam complectimur, vt ſagittandi, iaculandi: peltaſticen quoque & omnes armatorum dimicationes, aciei inſtruendæ rationes, regendi exercitus modos, caſtrametandi ritus, & quæcunque ad equeſtrem diſciplinam pertinent. quorum omnium oportet eſſe publicos magiſtros à
E ciuitate conductos, qui pueros & puellas, viros & mulieres doceant, vt omnes qui in ciuitate ſunt, hæc omnia intelligant. & puellæ quidem pugnare & ſaltare in armis conſueſcant: mulieres autem varias eruptionum formas, aciei inſtruendæ ratio-

nem, armorum ſumendorum & deponẽdorum modos perdiſcant: ſi non aliam ob cauſam, ſaltem in eum finem vt ſi res cogat viros omnes in militiam proficiſci, poſſint ipſæ interea, ſiquid aduerſi contigerit, liberos reliquámque omnẽ ciuitatem cuſtodire, vel, ſi tanta hoſtium, ſiue Græcorum ſiue barbarorum (vt nullus eſt euentus quem à nobis alienum eſſe putare debeamus) multitudo in regionem irruperit, vt neceſſe ſit omnes pro ciuitate depugnare: magno certè reipubl. & vitio & incommodo contingeret, adeo turpiter educatas eſſe mulieres, vt velut aues pro liberis non audeant pugnare, quum vel aduerſus robuſtiſſimam & ferociſſimam beluam velle debeant vltrò mortem omniáque extrema ſubire potius quàm hoſtili terrore conſternatę ad omnes deorũ aras cõfugere, & fana magnis cateruis replere, eámque ignominiæ notam inurere humano generi, vt omnium animantium ignauiſſimus homo cenſeatur. CLIN. Per Ioue, hoſpes, illud minimè fuerit decorum, præter incommodum quod haud dubiè obuẽturum eſt ciuitati. ATH. LEGEM igitur hanc ſanciamus, VT NE rem bellicam mulieres negligant: ſed omnes maximè ciues tam mulieres quàm viri huic vni rei diligenter inuigilent. CLI. Id per mè ſanè licet. ATH. De luċta verò partim diximus. quod autem hac in re maximum eſt, neque diximus neque facile diċtu eſſe arbitramur, niſi verba ad rem reuocet, id eſt, geſtum ipſum corporis ad orationem adiungat. hoc verò tum indicabimus, quũ verba rebus coniunċta luculentius quidpiam de cæteris quoque commonſtrabũt, & hoc genus luċtæ ex omnibus motibus maximè, bellicæ pugnæ cognatum eſſe & affine: ac proinde oportere non pugnandi quidem rationi propter luċtam dare operam: ſed contrà, luċtæ propter pugnam. CLI. Hoc etiam præclarè ais. ATH. De luċtandi igitur facultate diċtum ſit haċtenus. cæteros verò corporis vniuerſi motus, quorum plurimi ſaltationis nomine deſignari poſſunt, in duas ſpecies diſtribuimus. nam alius quidem motus decẽtioribus partibus corporis honeſtũ dignúmq; aliquid imitatur: alius contrà, indecentioribus, ad vile quidpiam imitandum deducit. Et vtriuſque rurſus duæ ſunt ſpecies. honeſtus enim digniórq; motus alius eſt, quum in bello violentíſque laboribus implicamur: alius, dum rebus ſecundis animus moderatam honeſtámque voluptatẽ capit. Quòd ſiquis hanc ſaltationis ſpeciem, Pacificam nuncuparit, ſecundum naturam vocabulum tribuere videbitur.

A καὶ ἀναιρέσεως ὅπλων ἡμμένας· εἰ μηδενὸς ἕνεκα, ἀλλ' εἴ ποτε δεήσειε πανδημεὶ πάσῃ τῇ δυνάμει καταλείποντας τὴν πόλιν ἔξω στρατεύεσθαι, τοὺς φυλάξοντας παῖδάς τε καὶ τὴν ἄλλην πόλιν ἱκανοὺς εἶναι τό γε τοσοῦτον. ἢ καὶ τοὐναντίον (ὧν οὐδὲν ἀπώμοτον) ἔξωθεν πολεμίους εἰσπεσόντας ῥώμῃ τινὶ μεγάλῃ καὶ βίᾳ, βαρβάρους εἴτε Ἕλληνας, ἀνάγκην παρασχεῖν περὶ αὐτῆς τῆς πόλεως τὴν διαμάχην γίγνεσθαι, πολλή που κακία

Pro ὧν rectius fortaſſe legeretur ὄν.

B πολιτείας, οὕτως αἰσχρῶς τὰς γυναῖκας εἶναι τεθραμμένας, ὡς μηδ' ὥσπερ ὄρνιθας περὶ τέκνων μαχομένας πρὸς ὁτιοῦν τῶν ἰσχυροτάτων θηρίων, θέλειν ἀποθνήσκειν τε καὶ πάντας κινδύνους κινδυνεύειν· ἀλλ' εὐθὺς πρὸς ἱερὰ φερομένας, πάντας βωμούς τε καὶ ναοὺς ἐμπιπλάναι· καὶ δόξαν τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους καταχεῖν, ὡς πάντων δειλότατον φύσει θηρίων ἐστί. ΚΛΕΙΝ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ ξένε, οὐδαμῶς εὔσχημον γίγνοιτ' ἄν, τοῦ κα-

C κοῦ χωρίς, τοῦτο ἐν πόλει ὅπου γίγνοιτο. ΑΘ. Οὐκοῦν τιθῶμεν τὸν νόμον τοῦτον μέχρι γε τοσούτου, μὴ ἀμελεῖσθαι τὰ περὶ τὸν πόλεμον γυναιξὶ δεῖν, ἐπιμελεῖσθαι δὲ πάντας τοὺς πολίτας καὶ τὰς πολίτιδας. ΚΛ. Ἔγωγ' οὖν συγχωρῶ. ΑΘΗΝ. Πάλης τοίνυν τὰ μὲν εἴπομεν· ὃ δ' ἐστὶ μέγιστον (ὡς ἐγὼ φαίην ἄν) οὐκ εἰρήκαμεν· οὐδ' ἔστι ῥᾴδιον, ἄνευ τοῦ τῷ σώματι δεικνύντα ἅμα καὶ τῷ λόγῳ φράζειν. τοῦτ' οὖν τότε κρινοῦμεν ὅταν ἔργῳ

D λόγος ἀκολουθήσας, μηνύσει τι σαφὲς τῶν τε ἄλλων ὧν εἴρηκε πέρι, καὶ ὅτι τῇ πολεμικῇ μάχῃ πασῶν κινήσεων ὄντως ἐστὶ ξυγγενὴς πολὺ μάλιστα ἡμῖν ἡ τοιαύτη πάλη· καὶ δὴ καὶ ὅτι δεῖ ταύτην ἐκείνης χάριν ἐπιτηδεύειν, ἀλλ' οὐκ ἐκείνην ταύτης ἕνεκα μανθάνειν. ΚΛ. Καλῶς τοῦτό γε λέγεις. ΑΘ. Νῦν δὴ τῆς μὲν περὶ παλαίστραν δυνάμεως τὸ μέχρι δεῦρ' ἡμῖν εἰρήσθω. περὶ δὲ τῆς ἄλλης κινήσεως παντὸς τοῦ σώματος, ἧς τὸ πλεῖστον

E μέρος ὄρχησιν τινά τις ἂν προσαγορεύων, ὀρθῶς ἂν φθέγγοιτο, δύο μὲν αὐτῆς εἴδη χρὴ νομίζειν εἶναι· τὴν μέν, τῶν καλλιόνων σωμάτων, ἐπὶ τὸ σεμνὸν μιμουμένην· τὴν δέ, τῶν αἰσχιόνων, ἐπὶ τὸ φαῦλον. καὶ πάλιν τοῦ φαύλου τε δύο, καὶ τοῦ σπουδαίου δύο ἕτερα. τοῦ δὴ σπουδαίου, τὴν μὲν κατὰ πόλεμον καὶ ἐν βιαίοις ἐμπλακέντων πόνοις, σωμάτων μὲν καλῶν, ψυχῆς δ' ἀνδρικῆς· τὴν δ' ἐν εὐπραγίαις τε οὔσης ψυχῆς σώφρονος, ἐν ἡδοναῖς τε ἐμμέτροις, εἰρηνικὴν ἄν τις, λέγων κατὰ φύσιν, τὴν τοιαύτην ὄρχησιν λέγοι· τὴν πολεμικὴν δὴ

A τούτων, ἄλλην οὖσαν τῆς εἰρηνικῆς, πυρρίχην αὖ τις ὀρθῶς προσαγορεύοι. τάς τε εὐλαβείας πασῶν πληγῶν καὶ βολῶν ἐκνεύσεσι καὶ ὑπείξει πάσῃ καὶ ἐκπηδήσεσιν ἐν ὕψει καὶ ξὺν ταπεινώσει μιμουμένην, καὶ τὰς ταύταις ἐναντίας, τὰς ἐπὶ τὰ δραστικὰ φερομένας αὖ σχήματα, ἔν τε ταῖς τῶν τόξων βολαῖς καὶ ἀκοντίων καὶ πασῶν πληγῶν μιμήματα ἐπιχειρούσας μιμεῖσθαι. τό, τε ὀρθὸν ἐν τούτοις καὶ τὸ εὔτονον τῶν ἀγαθῶν σωμάτων καὶ ψυχῶν, ὁπόταν γίγνηται μίμημα εὐθυφερές, B ὡς τὸ πολὺ τῶν τοῦ σώματος μελῶν γιγνόμενον, ὀρθὸν μὲν τὸ τοιοῦτον, τὸ δὲ τούτοις ἐναντίον, οὐκ ὀρθόν, ἀποδεχόμενον. τὴν δὲ εἰρηνικὴν ὄρχησιν τῇδ' αὖ θεωρητέον ἑκάστων, εἴτε ὀρθῶς εἴτε μὴ κατὰ φύσιν τις τῆς καλῆς ὀρχήσεως ἀντιλαμβανόμενος, ἐν χορείαις πρεπόντως εὐνόμων ἀνδρῶν διατελεῖ. τὴν τοίνυν ἀμφισβητουμένην ὄρχησιν δεῖ πρῶτον χωρὶς τῆς ἀναμφισβητήτου διατεμεῖν. τίς οὖν αὕτη, καὶ πῇ δεῖ χωρὶς τέμνειν C ἑκατέραν; ὅση μὲν βακχεία τ' ἐστὶ καὶ τῶν ταύταις ἑπομένων, ἃς νύμφας τε καὶ πᾶνας καὶ σειληνοὺς καὶ σατύρους ἐπονομάζοντες, ὥς φασι, μιμοῦνται κατῳνωμένους, περὶ καθαρμούς τε καὶ τελετάς τινας ἀποτελούντων, ξύμπαν τοῦτο τῆς ὀρχήσεως τὸ γένος, οὔθ' ὡς εἰρηνικόν, οὔθ' ὡς πολεμικόν, οὔθ' ὅ,τι ποτὲ βούλεται, ῥᾴδιον ἀφορίσασθαι. διορίσασθαι μὴν μοι ταύτῃ δοκεῖ σχεδὸν ὀρθότατον αὐτὸ εἶναι· χωρὶς μὲν πολεμικοῦ, χωρὶς δὲ εἰ- D ρηνικοῦ θέντας, εἰπεῖν ὡς οὐκ ἔστι πολιτικὸν τοῦτο τῆς ὀρχήσεως τὸ γένος. ἐνταῦθα δὲ κείμενον ἐάσαντας κεῖσθαι, νῦν ἐπὶ τὸ πολεμικὸν ἅμα καὶ εἰρηνικόν, ὡς ἀναμφισβητήτως ἡμέτερον ὄν, ἐπανιέναι. τὸ δὲ δὴ τῆς ἀπολέμου μούσης, ἐν ὀρχήσεσι δὲ τοὺς τε θεοὺς καὶ τοὺς τῶν θεῶν παῖδας τιμώντων, ἓν μὲν ξύμπαν γίγνοιτ' ἂν γένος ἐν δόξῃ τοῦ πράττειν εὖ γιγνόμενον. τοῦτο δὲ διχῇ διαιρεθὲν ἄν· ὃ E μέν, ἐκ πόνων τινῶν αὐτοῦ καὶ κινδύνων διαπεφευγότων εἰς ἀγαθά, μείζους ἡδονὰς ἔχον· τὸ δέ, τῶν ἔμπροσθεν ἀγαθῶν σωτηρίας οὔσης καὶ ἐπαύξης, πρᾳοτέρας τὰς ἡδονὰς κεκτημένον ἐκείνων. ἐν δὲ δὴ τοῖς τοιούτοις που πᾶς ἄνθρωπος τὰς κινήσεις τοῦ σώματος, μειζόνων μὲν τῶν ἡδονῶν οὐσῶν, μείζους, ἐλαττόνων δέ, ἐλάττους κινεῖται. καὶ κοσμιώτερος μὲν ὢν πρός τε ἀνδρείαν μᾶλλον γεγυμνασμένος, ἐλά-

[...]gitur & κα-[τῳ]νωμένους. eademque eſt in ea-[de]m uoce ſcriptu-[rae] diuerſitas & alio huius ſcri-ptoris loco. Non [du]bito autē quin καθαρμοὺς [e]a uoce ſcribere [op]orteat.

[V]ideri poſſit ſcri-[be]ndū potius αὐ-[τ]ῶν, niſi αὐτοῦ ad [...]ū pertinere di-[ca]mus: unde tamē [...]tulo quàm pro-[...]ore eſt remo-[tu]s.

Bellicam verò illam, huic pacificæ contrariam, Pyrrichē rectè quis appellauerit, quæ imitatur corporum flexus, quibus tela plagǽque euitantur, declinando, cedendo, in altum exiliendo, humi ſe demittendo: cōtrarios item geſtus, quibus videlicet aduerſus alios aliquid infertur, ſagittando, iaculando, ictus deferendo, & cæteros huiuſmodi motus rectè effingendo. Illud verò rectum exiſtimandum eſt, quando valentium corporum & vehementium animorum contentio repræſentatur, ac proinde infractus conſtánſque habitus vtrinque adhibetur: quum verò contrà, non rectum. Sed & paci conuenientem ſaltationem hoc pacto in ſingulis cōſideremus, vtrum rectè nécne pro natura honeſtę ſaltationis congruenter aliquis in choreis verſetur, modeſtorum & compoſitorum virorum veſtigiis inſiſtens. Cæterùm ambiguum illud & controuerſum ſaltationis genus à non ambiguo diſtinguendum eſt. Quǽnam igitur illa eſt, & quomodo diſtinguenda? ambiguam quidem ſaltationem illam eſſe arbitramur quam Bacchæ factitant, & quæ illarum ſunt ſociæ: quas, Nymphas, Panas, Silenos, Satyros nominant: qui quidem (vt aiunt) vinolētos imitantur, dum expiationes quaſdam ſiue luſtrationes, & huiuſmodi ſacra operantur. Totum hoc ſaltationis genus, neque quid in pace, neque in bello conducat, neque quid alterutri conueniat, neque denique quid ſibi velit, definiri facilè poteſt. Rectiſſimum igitur videtur, id ita diſtinguere vt ſeorſum à belli, ſeorſum à pacis ſaltatione id conſtituamus, & negemus ciuile eſſe. Quo ita conſtituto, ad illud quod ſine vlla controuerſia ab bellum pacémque pertinet, atque adeo noſtrum eſt haud dubiè, redeamus. Genus autē illud Muſæ, non bellicoſæ quidem, ſed eius qua in ſaltationibus vtimur, dum deos deorúmque liberos honoramus, vnum quidem eſt vniuerſè, quatenus in proſperarum rerum opinione adhibetur: illud tamen bifariam diſtinxerimus. Alterum enim, quum pericula & labores euaſimus, & bona quædam ſumus conſequuti, vſurpatur, quòd maiores habeat voluptates: alterum prioribus bonis conſeruatis & amplificatis celebrari ſolet, in quo remiſſior eſt voluptas. In huiuſmodi verò rebus, ex maiori voluptate vehementius, ex minori remiſſius mouetur quiſque. modeſtior etiā quilibet & ad fortitudinem exercitatior, pacatius mouetur: ignauus contrà, & ad temperantiam minimè exercitatus, ma-

iores vehementioréſque mouendi mutationes ſuppeditat. In ſumma verò, quilibet ſiue cãtilenis ſiue ſermonibus ſonum edens, corpore non admodum quietus eſſe poteſt. Imitatio igitur eorum quæ dicuntur, geſtibus repræſentata, omnem illam ſaltationis artem peperit: qua concinnè alii, alii inconcinnè mouentur. Quum verò multis aliis de cauſis laudanda ſit antiquitas, inſtitutis ex naturæ ratione conformatis, in hoc certè commendanda eſt, quòd ſaltationes omnes moderatorũ hominum in rebus ſecundis tẽperanter gaudentium, rectè profectò & muſicè & ex rectæ rationis formula (quicunque tandem illius nominis fuerit autor) ἐμμελείας [.i. concinnitates] appellauit: duáſque honeſtæ ſaltationis cõſtituit ſpecies: & belli quidem, Pyrrichen: pacis autẽ, ἐμμέλειαν [.i. concinnitatẽ] vocauit. vtrique cõueniens atque cõgruens nomẽ ſtatuẽs. Hæc debet legiſlator figuris quibuſdã exponere: Cuſtos verò quærere, & inuẽta cum alia muſica coniungere, atque in ſolennibus ſacrificiis diſtributa, ſingula ſingulis dedicare, & ita conſtituta ordine firmare, vt nihil eorum poſtea neque in ſaltu neque in cantu fiat, ſed in iiſdem voluptatibus Ciuitas eodem modo perſeuerans, ciuéſque in iiſdem, quantum fieri poterit, permanentes, bene beatéque viuant. Sed iam de honeſtis pulchrorũ corporum generoſorúmque animorum choreis diximus. deformium autem corporum cogitationúmq; motus, & in dicendo aſſa nimirum voce, & in cantilenis & in ſaltatione & in omnium harum rerum imitationibus ſcurriles motus conſiderare & cognoſcere neceſſe eſt. nam ſeria ſine iocis, & omnino ſine contrariis contraria intelligi quidem non poſſunt, ſiquis prudens eſt euaſurus: ambo verò facere non poteſt ſiquis vel parum virtutis penes ſe habere velit. ſed hæc huius gratia cognoſcenda ſunt, ne propter ignorantiam ridiculum quidpiam aut agatur aut dicatur, quum minimè omnium oporteat. Seruis igitur & peregrinis mercede conductis talia ad imitandum indicantur: ſtudium autem nullum his ipſis rebus adhibeatur. Is verò qui ea diſcit, minimè ſit liber, ſiue vir ſiue mulier, ſed noua ſubinde imitatio in his perſpiciatur. Quæ igitur ad riſum concitandum comparata ſunt ludicra, quæ COMOEDIAE

a DE COMOEDIA, & DE TRAGOEDIA, quæ totæ ſunt in imitatione: quatenus pertinent ad hominẽ ingenuum, & quomodo diſcendæ.

A ἥττους αὖ· δειλὸς δὲ καὶ ἀγύμναστος γιγνόμενος πρὸς τὸ σωφρονεῖν, μείζους καὶ σφοδροτέρας παρέχεται μεταβολὰς τῆς κινήσεως. ὅλως δὲ φθεγγόμενος, εἴτ' ἐν ᾠδαῖς εἴτ' ἐν λόγοις, ἡσυχίαν οὐ πάνυ δυνατὸς τῷ σώματι παρέχεσθαι πᾶς. διὸ μίμησις τῶν λεγομένων σχήμασι γενομένη τὴν ὀρχηστικὴν ἐξειργάσατο τέχνην ἅπασαν. ὁ μὲν οὖν ἐμμελῶς ἡμῶν, ὁ δὲ πλημμελῶς ἐν τούτοις πᾶσι κινεῖται. πολλὰ μὲν δὴ τοίνυν ἄλλα ἡμῖν τῶν B παλαιῶν ὀνομάτων ὡς εὖ καὶ κατὰ φύσιν κείμενα, δεῖ διανοούμενον ἐπαινεῖν. τούτων δὲ ἓν καὶ τὸ περὶ τὰς ὀρχήσεις τὰς τῶν εὖ πραττόντων, ὄντων δὲ μετρίων αὐτῶν πρὸς τὰς ἡδονάς, ὡς ὀρθῶς ἅμα καὶ μουσικῶς ὠνόμασεν ὅστις ποτ' ἦν, καὶ κατὰ λόγον αὐταῖς θέμενος ὄνομα ξυμπάσαις, ἐμμελείας ἐπωνόμασε. καὶ δύο δὴ τῶν ὀρχήσεων τῶν καλῶν εἴδη κατεστήσατο· τὸ μὲν πολεμικόν, πυρρίχην· τὸ δὲ εἰρηνικόν, ἐμμέλειαν· ἑκατέρῳ τὸ πρέπον τε καὶ ἁρμόττον ἐπιθεὶς ὄνομα. C ἃ δὴ δεῖ τὸν μὲν νομοθέτην ἐξηγεῖσθαι τύποις· τὸν δὲ νομοφύλακα, ζητεῖν τε, καὶ ἀνερευνησάμενον, μετὰ τῆς ἄλλης μουσικῆς τὴν ὄρχησιν συνθέντα, καὶ νείμαντα ἐπὶ πάσας ἑορτὰς τῶν θυσιῶν ἑκάστῃ τὸ προσφορον, οὕτω καθιερώσαντα αὐτὰ πάντα ἐν τάξει, τοῦ λοιποῦ μὴ κινεῖν μηδὲν μήτε ὀρχήσεως ἐχόμενον μήτε ᾠδῆς· ἐν ταῖς δ' αὐταῖς ἡδοναῖς ὡσαύτως τήν τ' αὐτὴν πόλιν καὶ πολίτας διάγοντας, ὁμοίους D εἰς δύναμιν ὄντας, ζῆν εὖ τε καὶ εὐδαιμόνως. τὰ μὲν οὖν τῶν καλῶν σωμάτων καὶ γενναίων ψυχῶν εἰς τὰς χορείας, οἵας εἴρηται δεῖν αὐτὰς εἶναι, διαπεπέρανται· τὰ δὲ τῶν αἰσχρῶν σωμάτων καὶ διανοημάτων, καὶ τῶν ἐπὶ τὰ τοῦ γέλωτος κωμῳδήματα τετραμμένων, κατὰ λέξιν τε καὶ ᾠδὴν καὶ κατὰ ὄρχησιν, καὶ κατὰ τὰ τούτων πάντων μιμήματα κεκωμῳδημένα, ἀνάγκη μὲν θεάσασθαι καὶ γνωρίζειν· ἄνευ γὰρ γελοίων τὰ σπουδαῖα, καὶ πάντων τῶν E ἐναντίων τὰ ἐναντία, μαθεῖν μὲν οὐ δυνατόν, εἰ μέλλει τις φρόνιμος ἔσεσθαι· ποιεῖν δὲ οὐκ αὖ δυνατὸν ἀμφότερα, εἴ τις αὖ μέλλει καὶ σμικρὸν ἀρετῆς μεθέξειν. ἀλλ' αὐτῶν ἕνεκα τούτων καὶ μανθάνειν αὐτὰ δεῖ, τοῦ μή ποτε δι' ἄγνοιαν δρᾶν ἢ λέγειν ὅσα γελοῖα, μηδὲν δέον· δούλοις δὲ τὰ τοιαῦτα καὶ ξένοις ἐμμίσθοις προστάττειν μιμεῖσθαι. σπουδὴν δὲ περὶ αὐτὰ εἶναι μηδέποτε μηδ' ἡντινοῦν, μηδέ τινα μανθάνοντα αὐτὰ γίγνεσθαι φανερὸν τῶν ἐλευθέρων, μήτε γυναῖκα, μήτε ἄνδρα· καινὸν δὲ ἀεί τι περὶ αὐτὰ φαίνεσθαι τῶν μιμημάτων. ὅσα μὲν οὖν περὶ γέλωτά ἐστι παίγνια, ἃ δὴ κωμῳδίαν

πάντες

A πάντες λεγόμενοι, οὕτω τῷ λόγῳ καὶ νόμῳ κείσθω. τῶν δὲ σπουδαίων, ὥς φασι, τῶν περὶ τραγῳδίαν ἡμῖν ποιητῶν, ἐάν ποτε τινὲς αὐτῶν ἡμᾶς ἐλθόντες ἐπερωτήσωσιν οὑτωσί πως, Ὦ ξένοι, πότερον φοιτῶμεν ὑμῖν εἰς τὴν πόλιν τε καὶ χώραν, ἢ μή; καὶ τὴν ποίησιν φέρωμέν τε καὶ ἄγωμεν; ἢ πῶς ὑμῖν δέδοκται περὶ τὰ τοιαῦτα δρᾶν; Τί οὖν ἂν πρὸς ταῦτα ὀρθῶς ἀποκριναίμεθα τοῖς θείοις ἀνδράσιν; ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ τάδε, Ὦ ἄριστοι (φάναι) τῶν ξένων, ἡμεῖς ἐσμὲν τραγῳδίας B αὐτοὶ ποιηταὶ κατὰ δύναμιν καλλίστης ἅμα καὶ ἀρίστης. πᾶσα οὖν ἡμῖν ἡ πολιτεία ξυνέστηκε μίμησις τοῦ καλλίστου καὶ ἀρίστου βίου. ὃ δή φαμεν ἡμεῖς γε ὄντως εἶναι τραγῳδίαν τὴν ἀληθεστάτην. ποιηταὶ μὲν οὖν ὑμεῖς, ποιηταὶ δὲ καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν τῶν αὐτῶν, ὑμῖν ἀντίτεχνοί τε καὶ ἀνταγωνισταὶ τοῦ καλλίστου δράματος. ὃ δὴ νόμος ἀληθὴς μόνος ἀποτελεῖν πέφυκεν, ὡς παρ' ἡμῶν ἐστὶν ἐλπίς. μὴ δὴ δόξητε ἡμᾶς ῥᾳδίως γε οὕτως C ὑμᾶς ποτε παρ' ἡμῖν ἐάσειν σκηνάς τε πήξαντας κατ' ἀγορὰν, καὶ καλλιφώνους ὑποκριτὰς εἰσαγομένους, μεῖζον φθεγγομένους ἡμῶν, ἐπιτρέψειν ὑμῖν δημηγορεῖν πρὸς παῖδάς τε καὶ γυναῖκας, καὶ τὸν πάντα ὄχλον, τῶν αὐτῶν λέγοντας ἐπιτηδευμάτων πέρι μὴ τὰ αὐτὰ ἅπερ ἡμεῖς, ἀλλ' ὡς τὸ πολὺ καὶ ἐναντία τὰ πλεῖστα. σχεδὸν γάρ τοι κἂν μαινοίμεθα τελέως ἡμεῖς τε καὶ ἅπασα ἡ πόλις, ἥτις οὖν ὑμῖν D ἐπιτρέποι δρᾶν τὰ νῦν λεγόμενα, πρὶν κρῖναι τὰς ἀρχὰς εἴτε ῥητὰ καὶ ἐπιτήδεια πεποιήκατε λέγειν εἰς τὸ μέσον, εἴτε μή. νῦν οὖν, ὦ παῖδες μαλακῶν μουσῶν ἔκγονοι, ἐπιδείξαντες τοῖς ἄρχουσι πρῶτον τὰς ὑμετέρας παρὰ τὰς ἡμετέρας ᾠδάς, ἂν μὲν τὰ αὐτά γε ἢ καὶ βελτίω τὰ παρ' ὑμῶν φαίνηται λεγόμενα, δώσομεν ὑμῖν χορόν· εἰ δὲ μή, ὦ φίλοι, οὐκ ἄν ποτε δυναίμεθα. ταῦτ' οὖν ἔστω περὶ πᾶσαν χο- E ρείαν καὶ μάθησιν τούτων πέρι συντεταγμένα νόμοις ἔθη· χωρὶς μὲν, τὰ τῶν δούλων· χωρὶς δὲ, τὰ τῶν δεσποτῶν, εἰ ξυνδοκεῖ. ΚΛΕΙΝ. Πῶς δ' οὐ ξυνδοκεῖ νῦν γε οὕτως;

ΑΘΗΝ. Ἔτι δὴ τοίνυν τοῖς ἐλευθέροις ἐστὶ τρία μαθήματα. λογισμοὶ μὲν καὶ τὰ περὶ ἀριθμούς, ἓν μάθημα· μετρικὴ δὲ μήκους καὶ ἐπιπέδου καὶ βάθους, ὡς ἓν αὖ δεύτερον· τρίτον δὲ, τῆς τῶν ἄστρων περιόδου πρὸς ἄλληλα ὡς πέφυκε πορεύεσθαι.

A nomine ab omnibus deſignantur, ſic & ratione & lege definiuntor. TRAGOEDIARVM verò poetæ, qui res (vt aiũt) ſerias narrant, ſi nos ita rogent, Licétne, amici, nobis in regionem ciuitatémque veſtram venire, & poemata noſtra ad vos perferre? an quid de hoc literarum genere ſentitis? Ita interrogati, écquid diuinis illis viris reſpondebimus? Mihi quidem hæc videntur reſpondenda, Optimi hoſpites, nos profectò Tragœdiæ, quantũ fieri poteſt, & pulcherrimæ & optimæ, B ſumus poetæ. nimirũ vniuerſa noſtra reſpubl. pulcherrimæ optimǽque vitæ imitatio eſt. quam rem nos certè veriſſimam tragœdiam eſſe arbitramur. poetæ ergo vos eſtis, & nos quoque eiuſdem poematis ſumus poetæ, & quaſi æmuli ad pulcherrimum tragœdiæ opus contendimus: quod quidem ſola lex (vt ſperamus) poteſt perficere. nec verò exiſtimetis nos facilè permiſſuros eſſe vt ſcenas in foro collocetis, inductis in theatrum hiſtrionibus qui elegantiori voce altius quàm nos exclament, atque ita ad liberos noſtros, ad vxores, ad C turbam vrbis omnem de iiſdem rebus non eadem quæ nos ſolemus concionemini. inſaniremus enim & nos omnino & omnis ciuitas, ſi antequam Magiſtratus re explorata iudicauerit, illáne quæ compoſuiſtis admittenda ſint, nécne illa fieri permittamus. Nunc igitur, ô mollium Muſarum fœtus & alumni, vbi veſtras cantilenas apud magiſtratus depoſueritis, eáſque cum noſtris illi comparauerint, ſi veſtræ noſtris meliores fuerint iudicatæ, tum demum chorum vobis dabimus: ſinminus, D mihi credite, haudquaquam poterimus dare. Hæc igitur ſunto de omni chorea & conſimili diſciplina legibus conſtituta: ea quidem ſeorſum quæ ad ſeruos, ſeorſum item quæ ad dominos pertinent, ſi vobis quidem videtur ita. CLIN. Quidni ita videretur?

ATH. Verùm liberis hominibus tres adhuc reſtãt diſciplinæ. vna, numerorum cõputatio, & tota illa numerandi ratio: altera, metiendi facultas, longitudinis nimirum, latitudinis, profunditatíſque menſura: tertia, aſtrorũ cognitio, quibus videli- E cet motibus inter ſe natura circumferatur.

a De MATHEMATICIS DISCIPLINIS, quarum cognitionẽ libero homine planè dignam docet, de illarum vſu, & diſcendi modo .i. quatenus & in quem vſum diſcendæ. Neceſſariam autem illarũ eſſe cognitionem affirmat, non omnibus quidẽ perfectam, ſed omnibus tamen quãtum eſt ſatis. Illarum autem vſum latè manare docet per omnes vitæ partes: finẽ autem eſſe, vt Deum agnoſcamus in tantis miraculis, & agnitum colamus, ſicuti dicebat ſuprà quũ de literarum diſciplina ageret. Vide quæ hac de re annot. in noſtris De doctr. Plat. com. loco peculiari *De Mathematicis diſciplinis.* Quòd autem negat

Planetas errare & vagari, ex vulgaris opinionis hypotheſi intelligendum eſt, quaſi non haberent certos & conſtantes curſus. Quod vt falſum negat Plato. habent enim planetæ certos ratoſque curſus: ſed *Errantes* dicuntur, quòd præter vniformem illum primi mobilis motum peculiares ipſi habeant motus, & quidem variũ inter ſe & multiplicẽ motuum obnixũ: quãuis vnuſquiſque planeta certũ definitũmque verè curſum habeat, non vagum & incertum: ſicuti videtur exiſtimaſſe priſcæ antiquitatis ſimplicitas, quæ Πλανητῶν nomen huiuſmodi ſtellis accommodauit.

Hæc verò minimè ſunt à vulgo perdiſcenda ſumma quadam & exquiſita cura: ſed pauci cumulatam illarum rerum cognitionem ſibi vendicare debent, quos ad tractationis iſtius finem ſignificabimus. illic enim erit opportunus dicẽdi locus. Multitudini verò quæ neceſſaria ſunt & quæ rectiſſimè dicuntur, turpe eſt ignorare. ſed exquiſitè omnia perquirere nec facile eſt, nec planè fieri poteſt. quod tamen neceſſarium eſt, reiici haudquaquam poteſt. imò verò ad iſtud reſpexiſſe videtur qui prouerbio primùm ita de Deo loquutus eſt, Ne deum quidem ipſum vnquam neceſſitati repugnaturum. Quod quidem de diuinis neceſſitatibus intelligendũ puto. nam ſi hoc de neceſſitatibus humanis diceretur, quas vulgus ferè reſpicit, ſtultiſſimè omnino diceretur. CL. Quænam igitur, hoſpes, non quidem humanæ, ſed diuinæ ſunt doctrinarũ neceſſitates? ATH. Illas, opinor, quas qui minimè didicit, vt eas vita & moribus exprimat, nunquam fuerit apud homines deus, neque dæmon, neque heros, vt hominum curam ſtudioſe gerere poſſit. longè etiam aberit vt homo diuinus fiat, ſi neque vnum, neque duo, neque tria, nec paria omnino nec imparia poteſt cognoſcere, ſi nec numerare nouit, nec dierum & noctium viciſſitudines percenſere, & Solis & Lunæ cæterorúmque aſtrorum curſus ignorat. quarũ rerum cognitionem qui negat homini neceſſariã eſſe, ille pulcherrima cognitione hominẽ ſpoliat, vt ſe vecordem & ſtultum eo nomine perhibeat. Sed qualia horum ſingula ſint, & quot & quando diſcenda, & quid cum alio, & quid ſine aliis ſolum, & quæ ſit iſtarum diſciplinarum vniuerſa contẽperatio, rectè ante omnia diſcendum eſt. deinde, harum doctrinarum ductu & auſpiciis, ad alias erit progrediendum. ſic enim ipſius naturæ vi neceſſitas ipſa obtinuit, cui deorũ nullũ vel repugnare nunc vel repugnaturum vnquam affirmamus. CL. Rectè, hoſpes, ac ſecundum naturam, quæ dicis, omnino dici videntur. ATH. Sic ſe res habet, Clinia: ſed difficile eſt de his hoc ordine leges ferre. quare in aliud tempus, ſi videtur, hæc differamus, vt de his agamus accuratius, certíſque legibus ſanciamus. CL. Videris, hoſpes, noſtram his in rebus percipiendis imperitiam pertimeſcere. neque id quidẽ iniuria. illud tamẽ conator explicare: neque hac quidẽ de cauſa quicquã celaueris. A. Id ſanè quod

A ταῦτα δὲ ξύμπαντα, οὐχ ὡς ἀκριβείας ἐχόμενα δεῖ διαπονεῖν τοὺς πολλούς, ἀλλά τινας ὀλίγους. οὓς δέ, προϊόντες ἐπὶ τῷ τέλει φρασόμεν. οὕτω γὰρ πρέπον ἂν εἴη. τῷ πλήθει δὲ ὅσα αὐτῶν ἀναγκαῖα, καὶ πως ὀρθότατα λέγεται, μὴ ἐπίστασθαι μὲν τοῖς πολλοῖς αἰσχρόν, δι' ἀκριβείας δὲ ζητεῖν πάντα, οὔτε ῥᾴδιον, οὔτε τὸ παράπαν δυνατόν. τὸ δὲ ἀναγκαῖον αὐτῶν οὐχ οἷόν τε ἀποβάλλειν. ἀλλ' ἔοικεν ὁ τὸν θεὸν πρῶτον παροιμιασάμενος, εἰς ταῦτα B ἀποβλέψας εἰπεῖν ὡς οὐδὲ θεὸς ἀνάγκῃ μήποτε φανῇ μαχόμενος, ὅσαι θεῖαί γε, οἶμαι, τῶν τε ἀναγκαίων εἰσίν. ἐπεὶ τῶν γε ἀνθρωπίνων, εἰς ἃς οἱ πολλοὶ βλέποντες λέγουσι τὸ τοιοῦτον, ὡς πάντων τῶν λόγων εὐηθέστατος ἐστὶ μακρῷ. ΚΛΕΙΝ. Τίνες οὖν, ὦ ξένε, αἱ μὴ τοιαῦται ἀνάγκαι τῶν μαθημάτων, θεῖαι δέ; ΑΘΗΝ. Δοκοῦμεν, ἃς μή τις πράξας μηδὲ αὖ μαθὼν τὸ παράπαν, C οὐκ ἄν ποτε γένοιτο ἀνθρώποις θεός, οὐδὲ δαίμων, οὐδὲ ἥρως, οἷος δυνατὸς ἀνθρώπων ἐπιμέλειαν σὺν σπουδῇ ποιεῖσθαι. πολλοῦ δ' ἂν δεήσειεν ἄνθρωπός γε θεῖος γενέσθαι, μήτε ἕν, μήτε δύο, μήτε τρία, μήθ' ὅλως ἄρτια καὶ περιττὰ δυνάμενος γιγνώσκειν, μηδὲ ἀριθμεῖν τὸ παράπαν εἰδώς, μηδὲ νύκτα καὶ ἡμέραν διαριθμεῖσθαι δυνατὸς ὤν· σελήνης δὲ καὶ ἡλίου καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων περιφορᾶς ἀπείρως ἔχων. D ταῦτ' οὖν δὴ πάντα, ὡς μὲν οὐκ ἀναγκαῖα ἐστὶ μαθήματα τῷ μέλλοντι σχεδὸν ὁτιοῦν τῶν καλλίστων μαθημάτων εἴσεσθαι, πολλὴ ἡ μωρία τοῦ διανοήματος· ποῖα δὲ ἕκαστα τούτων, καὶ πόσα καὶ πότε μαθητέον, καὶ τί μετὰ τίνος, καὶ τί χωρὶς τῶν ἄλλων, καὶ πᾶσαν τὴν τούτων κρᾶσιν, ταῦτά ἐστιν ἃ δεῖ λαβόντα ὀρθῶς πρῶτα, ἐπὶ τἆλλα ἰόντα τούτων ἡγουμένων τῶν μαθημάτων, μανθάνειν. οὕτω γὰρ ἀνάγκη φύσει κατείληφεν, ᾗ φαμὲν E οὐδένα θεῶν οὔτε μάχεσθαι τανῦν, οὔτε μαχεῖσθαί ποτε. ΚΛΕΙΝ. Ἔοικέ γε, ὦ ξένε, νῦν οὕτω πως ῥηθέντα, ὀρθῶς εἰρῆσθαι κατὰ φύσιν ἃ λέγεις. ΑΘΗΝ. Ἔχει μὲν γὰρ οὕτως, ὦ Κλεινία. χαλεπὸν δέ, αὐτὰ προταξάμενον τούτῳ τῷ τρόπῳ νομοθετεῖν· ἀλλ' εἰς ἄλλον, εἰ δοκεῖ, χρόνον ἀκριβέστερον ἂν νομοθετησαίμεθα. ΚΛ. Δοκεῖς ἡμῖν ὦ ξένε φοβεῖσθαι τὸ τῆς ἡμετέρας περὶ τῶν τοιούτων ἀπειρίας ἔθος. οὐκοῦν ὀρθῶς φοβῇ· πειρῶ δὲ λέγειν, μηδὲν ἀποκρυπτόμενος ἕνεκα τούτων. ΑΘΗΝ. Φοβοῦμαι μὲν καὶ ταῦτα

Legitur etiam ὁ ναγκαίων. quam lectionem ſequor: ſed τε quod præcedit, expungendum puto.

Pro ἡ ante μωρία inuenitur etiam καί.

Pro μετὰ τ... legitur μετὰ ...νος. quam ſcripturam malo.

ἃ σὺ νῦν λέγεις· μᾶλλον δ' ἔτι δέδοικα τοὺς ἡμμένους μὲν αὐτῶν τούτων τῶν μαθημάτων, κακῶς δ' ἡμμένους. οὐδαμοῦ γὰρ δεινὸν οὐδὲ σφοδρὸν ἀπειρία τῶν πάντων, οὐδὲ μέγιστον κακὸν, ἀλλ' ἡ πολυπειρία καὶ πολυμαθία μετὰ κακῆς ἀγωγῆς γίγνεται πολὺ τούτων μείζων ζημία. ΚΛΕΙΝ. Ἀληθῆ λέγεις. ΑΘΗΝ. Τοσάδε τοίνυν ἕκαστα χρὴ φάναι μανθάνειν δεῖν τοὺς ἐλευθέρους, ὅσα καὶ πάμπολυς ἐν Αἰγύπτῳ παίδων ὄχλος ἅμα γράμμασι μανθάνει. πρῶτον μὲν γὰρ περὶ λογισμοὺς ἀτεχνῶς παισὶν ἐξευρημένα μαθήματα, μετὰ παιδιᾶς τε καὶ ἡδονῆς μανθάνειν· μήλων τέ τινων διανομαὶ καὶ στεφάνων πλείοσιν ἅμα καὶ ἐλάττοσιν, ἁρμοττόντων ἀριθμῶν τῶν αὐτῶν, καὶ πυκτῶν καὶ παλαιστῶν ἐφεδρείας τε καὶ συλλήξεως ἐν μέρει, καὶ ἐφεξῆς καὶ ὡς πεφύκασι γίγνεσθαι. καὶ δὴ καὶ παίζοντες, φιάλας ἅμα χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ καὶ ἀργύρου καὶ τοιούτων τινῶν ἄλλων κεραννύντες· οἱ δὲ καὶ ὅλας πως διαδιδόντες, ὅπερ εἶπον, εἰς παιδιὰν ἐναρμόττοντες τὰς τῶν ἀναγκαίων ἀριθμῶν χρήσεις, ὠφελοῦσι τοὺς μανθάνοντας εἴς τε τὰς τῶν στρατοπέδων τάξεις καὶ ἀγωγὰς καὶ στρατείας, καὶ εἰς οἰκονομίας αὖ· καὶ πάντως χρησιμωτέρους αὐτοὺς αὐτοῖς καὶ ἐγρηγορότας μᾶλλον τοὺς ἀνθρώπους ἀπεργάζονται. μετὰ δὲ ταῦτα ἐν ταῖς μετρήσεσιν ὅσα ἔχει μήκη καὶ πλάτη καὶ βάθη, περὶ ἅπαντα ταῦτα ἐνοῦσάν τινα φύσει γελοίαν τε καὶ αἰσχρὰν ἄγνοιαν ἐν τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι, ταύτης ἀπαλλάττουσι. ΚΛΕΙ. Ποίαν δὴ καὶ τίνα λέγεις ταύτην; ΑΘΗ. Ὦ φίλε Κλεινία, παντάπασί γε μὴν καὶ αὐτὸς ἀκούσας ὀψέ ποτε τὸ περὶ ταῦτα ἡμῶν πάθος ἐθαύμασα· καὶ ἔδοξέ μοι τοῦτο οὐκ ἀνθρώπινον, ἀλλὰ ὑώδων τινῶν εἶναι μᾶλλον θρεμμάτων. ἠσχύνθην τε οὐχ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων. ΚΛΕΙΝ. Τοῦ πέρι; λέγ' ὅ,τι καὶ φῂς, ὦ ξένε. ΑΘΗΝ. Λέγω δή. μᾶλλον δ' ἐρωτῶν σοὶ δείξω. καί μοι σμικρὸν ἀπόκριναι. γιγνώσκεις που μῆκος; ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗΝ. Τί δὲ πλάτος; ΚΛ. Πάντως. ΑΘΗ. Ἦ καὶ ταῦτα ὅτι δύ' ἐστὸν, καὶ τρίτον τούτων βάθος; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗ. Ἆρ' οὖν οὐ δοκεῖ σοι ταῦτα εἶναι πάντα μετρητὰ πρὸς ἄλληλα; ΚΛΕΙΝ. Ναί. ΑΘΗΝ. Μῆκός τε, οἶμαι, πρὸς μῆκος, καὶ πλάτος πρὸς πλάτος, καὶ βάθος ὡσαύτως δυνατὸν εἶναι μετρεῖν

Inuenitur ſcriptum ἑκάστων.

Alia etiam eſt ſcriptura ὑηνῶν.

Malim Τί δέ; πλάτος. nam poſt τί δέ neceſſe ut detur ſubaudire ex præced. repetitum uerbū γιγνώσκεις.

A modò notaſti, reformido, ſed multo magis eos pertimeſco qui has quidem diſciplinas attigerunt, ſed perperam & infeliciter. nequaquam enim graue admodum quiddam eſt & maximum malum, omniū rerum imperitia: ſed multo grauius eſt & periculoſius detrimentum, malè affecta & comparata multarum rerum peritia atque notitia. CL. Vera loqueris. ATH. Oportet igitur liberos homines ea diſcere quæ etiam magna puerorum turba in AEgypto vnà cum literis diſcit. primùm enim B tota illa computandi ratio ſic eſt ad ingenii pueriles captum exquiſita atque accōmodata, vt cum ludo & voluptate percipiatur. Pomorum coronarúmque pluribus paucioribúſve fit diſtributio, eadem conuenientium numerorum proportione. pugilum quoque & luctatorum conſeſſus, & conſortii alternus & conſequens ordo, vt fieri ſolet, digeritur. phialas autem aureas, æneas, argenteas, ſimiléſque alias ludendo immiſcētes, vel totas mutuo tradentes, neceſſarios, vt dixi, numeros ludis C accommodant: atque ita vtilitatem præbent diſcentibus ad exercitus ducendos, caſtrorum ordines ad rem familiarem & publicam prudenter diſponendam, & ad reliqua omnia, ipſóſque adeo ad vigilantiam exacuunt. deinde, quum in dimenſionibus quæ longitudines, latitudines & profunditates habēt, ridicula quædā & turpis ſit in omnibus hominibus ignoratio, eos ab illa liberant. CL. Ecquam ergo & qualem ignorantiam dicis? ATH. Equidem, mi Clinia, quum hoc aliquando audiuiſſem, ſerò tādem hanc noſtram igno- D rantiam miratus ſum, neque hominum eſſe, ſed ad ſues & cætera pecora potius, rem mihi quidem attentius conſideranti, viſa eſt pertinere. idcirco non mea tantùm, ſed Græcorum omnium cauſa, vehementer erubui. CL. Dic planius, hoſpes, ecquídnam hoc ſit rei. ATH. Dicā equidem, vel potius ex teipſo interrogando tibi cōmonſtrabo. Dic ſodes. noſtin' quid ſit longitudo? CL. Quidni? ATH. Quid? latitudinémne tenes? CLI. Certé. ATHEN. Illúdne etiam, hæc duo eſſe, & profunditatem, tertium? CL. Hoc quoque. ATH. E Iſtáne videntur tibi poſſe commenſurari? CLIN. Sané. ATHEN. Longitudinem, inquam, ad longitudinem, latitudinem ad latitudinem, & profunditatem quoque eadē naturæ vi & ratione, eodem

modo. CL. Prorſus. ATH. Quòd ſi neque vehementer neque remiſſe id nonnulla poſſunt, ſed alia quidem poſſunt, alia non item, tu autem arbitraris omnia poſſe: quomodo ad hæc te affici exiſtimas? CL. Malè omnino. ATH. Quid rurſus? longitudinem, latitudinem, & profunditatem, vel latitudinem longitudinémque inuicem, nónne Græci omnes opinantur quodammodo commenſurari poſſe? CL. Omnino. ATHE. Quòd ſi nullo pacto poſſunt, omnes autem Græci (vt modò dicebam) contrà fieri poſſe exiſtimant: nónne conſentaneum eſt nos omnium nomine ſuffuſos pudore illis dicere, Hoc vnum de illis eſt, Græcorum optimi, quæ ignorare quidē turpe eſſe dicebamus: noſſe autem neceſſaria, non admodum præclarum atque illuſtre. CL. Quídni? ATH. Præterea alia quædam ſunt his affinia, in quibus peræquè peccamus. CL. Quænā? ATH. Qua natura factum ſit vt alia inuicem commenſurari quidem poſſint, alia verò non item. hæc ſanè cognoſcere neceſſarium eſt, vel omnino inutilem eum eſſe qui ignorat. in his autem animi cauſa iuuat otioſius verſari. ſenilis enim hic ludus multo iucundior erit quàm talorum & teſſerarum, liberóque homine dignior. CL. Quídni? multum enim teſſeræ & harum rerum doctrinæ inter ſe diſtare vidētur. ATH. Hæc ipſe, Clinia, iunioribus diſcenda cenſeo. nam neque incommoda neque difficilia ſunt: & ludendo percepta emolumētum afferent ciuitati, detrimentum nunquam. Audiendum eſt autem an aliquis aduerſus hæc opponat aliquid. CL. Idipſum ſanè. ATH. Si hæc ita ſe habere perſpicientur, omnino probabimus: ſin aliter, improbabimus. CLIN. Ita certè. nónne igitur, hoſpes, hæ tanquam neceſſariæ doctrinæ, modò ſanciendæ ſunt, ne infructuoſa ſit nobis legū tractatio? ATH. Sanciantur quidem, veluti pignora, ſed ea conditione vt ſolui à reliquo diſciplinæ ciuilis ordine poſſint: ſi quidem vel nobis qui eas poſuimus, vel vobis quibus ſunt poſitæ, probabuntur. CL. Iuſtam ſanè conſtitutionem notas. ATH. Cæterùm videamus modò an doctrinam de aſtris placeat nobis à iuuenibus diſci, vel contrà. CLI. Dic ſodes. ATH. Mirum quid hac in re vſu ueniat, nullo modo toleran-

A φύσει. ΚΛΕΙΝ. Σφόδρα γε. ΑΘΗΝ. Εἰ δή ἐστι μήτε σφόδρα μήτε ἠρέμα δυνατὰ ἔνια, ἀλλὰ τὰ μὲν, τὰ δὲ μή· σὺ δὲ πάντα ἡγῇ· πῶς οἴει πρὸς ταῦτα διακεῖσθαι; ΚΛ. Δῆλον ὅτι φαύλως. ΑΘΗΝ. Τί δ' αὖ; μῆκός τε καὶ πλάτος πρὸς βάθος, ἢ πλάτος τε καὶ μῆκος πρὸς ἄλληλα, ἆρ' οὐ διανοούμεθα περὶ ταῦτα οὕτως Ἕλληνες πάντες, ὡς δυνατά ἐστι μετρεῖσθαι πρὸς ἄλληλα ἁμωσγέπως; ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. **B** ΑΘ. Εἰ δ' ἐστὶν αὖ μηδαμῇ μηδαμῶς δυνατὰ, πάντες δ', ὅπερ εἶπον, Ἕλληνες διανοούμεθα ὡς δυνατά· μῶν οὐκ ἄξιον ὑπὲρ πάντων αἰσχυνθέντα εἰπεῖν πρὸς αὐτοὺς, Ὦ βέλτιστοι τῶν Ἑλλήνων, ἓν ἐκείνων τοῦτ' ἐστὶν ὧν ἔφαμεν, αἰσχρὸν μὲν γεγονέναι τὸ μὴ ἐπίστασθαι· τὸ δ' ἐπίστασθαι τἀναγκαῖα, οὐδὲν πάνυ καλόν. ΚΛ. Πῶς δ' οὔ; ΑΘΗ. Καὶ πρὸς τούτοις γε ἄλλα ἐστὶ τούτων ξυγγενῆ, ἐν οἷς αὖ πολλὰ ἁμαρτήματα **C** ἐκείνων ἀδελφὰ ἡμῖν ἐγγίγνεται τῶν ἁμαρτημάτων. ΚΛΕΙΝ. Ποῖα δή; ΑΘΗΝ. Τὰ τῶν μετρητῶν τε καὶ ἀμέτρων πρὸς ἄλληλα, ἥτινι φύσει γέγονε. ταῦτα γὰρ δὴ σκοποῦντα διαγιγνώσκειν ἀναγκαῖον, ἢ παντάπασιν εἶναι φαῦλον· προβάλλοντά τε ἀλλήλοις ἀεὶ, διατριβὴν τῆς πεττείας πολὺ χαριεστέραν πρεσβυτῶν διατρίβοντα, φιλονεικεῖν ἐν ταῖς τούτων ἀξίαισι σχολαῖς. ΚΛΕΙΝ. Ἴσως. ἔοικε γοῦν ἥτε πεττεία **D** καὶ ταῦτα ἀλλήλων τὰ μαθήματα οὐ πάμπολυ κεχωρίσθαι. ΑΘΗΝ. Ταῦτα τοίνυν ἐγὼ μὲν, ὦ Κλεινία, φημὶ τοὺς νέους δεῖν μανθάνειν. καὶ γὰρ οὔτε βλαβερὰ, οὔτε χαλεπά ἐστι· μετὰ δὲ παιδιᾶς ἅμα μανθανόμενα, ὠφελήσει μὲν, βλάψει δὲ ἡμῖν τὴν πόλιν οὐδέν. εἰ δέ τις ἄλλως λέγει, ἀκουστέον. ΚΛ. Πῶς δ' οὔ; ΑΘΗΝ. Ἀλλὰ μὴν ἂν οὕτω ταῦτα ἔχοντα φανῆται, δῆλον ὡς ἐγκρινοῦμεν αὐτά· μὴ ταύτῃ δὲ φαινόμενα ἔχειν, ἀπο**E**κριθήσεται. ΚΛ. Δῆλον. τί μήν; οὐκοῦν νῦν, ὦ ξένε, κείσθω ταῦτα ὡς ὄντα τῶν δεόντων μαθημάτων, ἵνα μὴ διάκενα ἡμῖν ᾖ τὰ τῶν νόμων. ΑΘ. Κείσθω μέντοι καθάπερ ἐνέχυρα λύσιμα ἐκ τῆς ἄλλης πολιτείας, ἐὰν ἢ τοὺς θέντας ἡμᾶς ἢ καὶ τοὺς τεθέντας ὑμᾶς μηδαμῶς φιλοφρονῆται. ΚΛΕΙΝ. Δικαίαν λέγεις τὴν θέσιν. ΑΘΗΝ. Ἄστρων δὴ τὸ μετὰ ταῦτα ὅρα τὴν μάθησιν τοῖς νέοις, ἂν ἡμᾶς ἀρέσκῃ λεχθεῖσα, ἢ καὶ τοὐναντίον. ΚΛ. Λέγε μόνον. ΑΘΗ. Καὶ μὴν θαῦμά γε περὶ ταῦτα ἐστὶ μέγα, καὶ οὐδαμῶς οὐδαμῇ αἰε-

Lectionem ſequ[i]tur Fic. quæ ſe[n]ſum contrari[um] efficit. legit en[im] καὶ πάμπολυ non οὐ πάμπ.

In quibuſdā e[xemplaribus] præced. hæc a[b] Athen. dicuntu[r] & quæ ſequūt[ur] uſque ad Clin[iæ] uerba.

κτόν. ΚΛ. Τὸ ποῖον δή; ΑΘΗΝ. Τὸν A μέγιστον θεὸν καὶ ὅλον τὸν κόσμον φαμὲν οὔτε ζητεῖν δεῖν, οὔτε πολυπραγμονεῖν, τὰς αἰτίας ἐρευνῶντας. οὐ γὰρ οὐδ' ὅσιον εἶναι. τὸ δὲ ἔοικε πᾶν τοῦτο τοὐναντίον γιγνόμενον, ὀρθῶς ἂν γίγνεσθαι. ΚΛΕΙΝ. Πῶς εἴπες; ΑΘΗΝ. Παράδοξον μὲν ὁ λεγόμενον, καὶ οὐκ ἂν πρεσβύταις τις οἰηθείη πρέπειν τόδε, ἐπειδὰν δέ τις τι καλόν τε οἰηθῇ καὶ ἀληθὲς μάθημα εἶναι καὶ πόλει ξυμφέρον, καὶ τῷ θεῷ παντάπασι φίλον, οὐδενὶ δὴ τρόπῳ δυνα- B τόν ἐστιν ἔτι μὴ φράζειν. ΚΛΕΙΝ. Εἰκότα λέγεις. ἀλλ' ἄστρων πέρι μάθημά τι τοιοῦτον ἀνευρήσομεν; ΑΘΗΝ. Ὦ ἀγαθοί, καταψευδόμεθα νῦν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, Ἕλληνες πάντες μεγάλων θεῶν, Ἡλίου τε ἅμα καὶ Σελήνης. ΚΛ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις ψεῦδος; ΑΘ. Φαμὲν αὐτὰ οὐδέποτε τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἰέναι, καὶ ἄλλ' ἄττα ἄστρα μετὰ τούτων, ἐπονομάζοντες πλανητὰ αὐτά.

ΚΛ. Νὴ τὸν Δία, ὦ ξένε, ἀληθὲς τοῦτο λέ- C γεις. ἐν γὰρ δὴ τῷ βίῳ πολλάκις ἑώρακα καὶ αὐτὸς τόν τε ἑωσφόρον καὶ τὸν ἕσπερον καὶ ἄλλους τινὰς οὐδέποτε ἰόντας εἰς τὸν αὐτὸν δρόμον, ἀλλὰ πάντη πλανωμένους· τὸν δὲ Ἥλιόν που καὶ Σελήνην δρῶντας ταῦθ' ἃ ἀεὶ πάντες ξυνεπιστάμεθα. ΑΘ. Ταῦτ' ἐστὶ τοίνυν, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία, νῦν, ἃ δή φημι δεῖν περὶ θεῶν τῶν κατ' οὐρανὸν τούς γε ἡμετέρους πολίτας τε καὶ τοὺς νέους ὁ μέχρι τοσούτου μαθεῖν περὶ ἁπάντων τούτων, μέχρι D τοῦ μὴ βλασφημεῖν περὶ αὐτά· εὐφημεῖν δὲ ἀεὶ θύοντάς τε καὶ ἐν εὐχαῖς εὐχομένους εὐσεβῶς. ΚΛ. Τοῦτο μὲν ὀρθόν, εἴγε πρῶτον μὲν δυνατόν ἐστιν ὃ λέγεις μαθεῖν· εἶτα, εἰ μὴ λέγομέν τι περὶ αὐτῶν ὀρθῶς νῦν, μαθόντες δὲ λέξομεν, συγχωρῶ κἀγὼ τόγε τοσοῦτον καὶ τοιοῦτον ὂν μαθητέον εἶναι. ταῦτ' οὖν ὡς ἔχοντα ἔσθ' οὕτω, πειρῶ σὺ μὲν ἐξηγεῖσθαι πάντως· ἡμεῖς δὲ ξυνέπεσθαί σοι μανθάνοντες. ΑΘΗΝ. Ἀλλ' ἔστι μὲν οὐ ῥᾴ- E διον ὃ λέγω μαθεῖν, οὐδ' αὖ πάλιν παντάπασι χαλεπόν· οὐδέ γε υἱός χρόνου παμπόλλου. τεκμήριον δέ· ἐγὼ τούτων οὔτε νέος οὔτε πάλαι ἀκήκοα σφῶν, ἃ νῦν οὐκ ἐν πολλῷ χρόνῳ δηλῶσαι δυναίμην. καίτοι χαλεπά γε ὄντα οὐκ ἄν ποτε οἷός τ' ἦν δηλοῦν τηλικούτοις οὖσι τηλικοῦτος. ΚΛ. Ἀληθῆ λέγεις. ἀλλὰ τί καὶ φῂς τοῦτο ὁ μάθημα, ὃ θαυμαστὸν μὲν λέγεις, προσῆκον δ' αὖ μαθεῖν

Non dubito quin ſcribendũ ſit νέον, quod poſitum ſit pro νεωστί.

dum. CL. Quídnam illud eſt? ATHEN. Maximum deum & totum mundum negamus inquirendum eſſe, nec rerum cauſas multo ſtudio indagandas: neque pium id ducimus, quum tamen contrà, rectè fieri poſſe videatur. CLIN. Quomodo ais? ATH. Hæc quidem doctrina à fide & opinione videbitur abhorrere, & ſenes etiã dedecere maximè: at quum probam, veram, reipubl. vtilem, denique deo etiam omnino amicam & gratã eſſe exiſtimem, eam profectò non poſſum ſilentio prætermittere. CLI. Conſentanea dicis. ſed circa ſtellas talémne doctrinam comperiemus? ATH. Omnes videlicet, (vt vno verbo dicam) Græci, mihi credite, mentimur de magnis diis loquentes, Sole videlicet & Luna. CL. Quódnã mendacium ſignificas? ATH. Solem ac Lunam nunquam idem iter facere opinamur, & alias quaſdam cum his ſtellas errare dicimus, quas planetas appellamus [.i. inerrantes] CL. Per Iouem, hoſpes, verum eſt quod dicis. ſæpe enim ipſis oculis vidi, Luciferũ & Heſperum & alias quaſdam ſtellas nunquam eundem curſum conficere, ſed planè errare: Solem autem & Lunam errare ſemper, omnes intelligimus. ATH. Hæc, Megille & Clinia, ſunt illa quæ de diis cœleſtibus diſcenda cenſeo ciuibus noſtris, & præcipuè iuuenibus: hactenus tamen vt nihil impium aut profanum in eis loquantur: ſed illa rerum cognitione piè vtentes, Deum fauſtis votis colant & ſacrificando & preces concipiendo. CLIN. Rectum quidem illud eſt & conſentaneum, ſi modò fieri poteſt in primis, vt quod dicis intelligas: deinde etiamſi minus rectè de his nunc loquamur, ſed poſtquam illa perdidicerimus, ea commodius verbis enuntiemus, hactenus equidẽ concedam, has diſciplinas eſſe perdiſcendas. Hæc igitur ita ſe habere, da operam vt diligenter exponas: nos verò audiemus atque diſcemus. ATH. Atqui non eſt ſanè facile quod aio percipere, neque rurſus omnino difficile: neque verò indiget lõgo tempore vt examinetur. cuius hoc profero argumentum, quandoquidẽ ego nec nuper nec iam olim iſta audiui, núc tamen breui tẽpore hæc vobis ſignificare poſſum. quæ tamen ſi penitus eſſent difficilia, neque ego dicendo perſequi, neque vos hac ætate percipere poſſetis. CLI. Vera commemoras. ſed quǽnam hæc eſt doctrina quam mirabilem eſſe dicis, & iunioribus neceſſariam,

nobíſque incognitam? illud velim quamdilucidè à te explicari. ATH. Conádum eſt. non enim profectò vera eſt (mihi credite) illa de ſole & luna cæteríſq; ſtellis vulgaris opinio, quòd vnà pererrent, ſed contrà ſe res habet. Eandem enim viam ipſarum vnaquæque, non verò multas, ſed vnam ſemper viam in orbem permeat atque perluſtrat: quanuis per varias multiplicéſque vias circumferri videantur. Id autem quod in ipſis velociſſimum eſt, non rectè tardiſſimũ exiſtimatur, & quod contrà, contrá. Hæc igitur ſi natura ita ſe habent, nos verò contrà opinamur, non poteſt obſcurũ eſſe quin grauiter peccemus, & ridiculo errore à recta via aberremus, quũ ita de diis ſentimus: non aliter quàm ſi in ludis Olympicis curſu certantes ſpectaremus, & velociſſimum tardiſſimè, tardiſſimum velociſſimè currere prædicaremus, & victum viciſſe lætis vocibus caneremus, eóque nomine illum commendaremus. non placerent, opinor, huiuſmodi laudes curſoribus. ſic neque diis cœleſtibus commẽdationes, quum illis aliena & inepta affingimus. CL. Ridiculum id quidem. ATH. Imò neque gratũ quidem diis munus, dum falſas ipſorum laudes celebramus. CL. Si hæc ita ſe habent, veriſſima dicis. ATH. Atqui ſi hæc ita ſe habere docuerimus, hactenus nimirum & intra hos cancellos atque terminos hæc fuerint diſcenda: ſinminus, prætermittẽda. atque hæc quidẽ inter nos ita rata ſũto. CL. Omnino. ATH. Verùm leges DE DOCTRINARVM DISCIPLINA & RATIONE inſtitutæ, ita concludantur.

De venationis variis formis, quæ probandæ, quæ contrà.

[a] De venatione autem eodẽ modo ſtatuendum, & de cæteris omnibus eiuſdem generis. Legiſlatoris enim officium non ſolùm his terminis circumſcribi vt leges ponat, ſed maius quidpiam efflagitare, certum eſt: Vt nimirum medium quoddam adhibeat quod inter admonitiones & leges intercedit, quo & nos ſæpius vſi ſumus, præſertim quum de infantium educatione verba faceremus. nam hac in re multa ineſſe diximus quæ non ita dici poſſint: quẽadmodum leges quædam reuera perlatæ: quod qui conaretur, dementẽ ſe & inſanũ perhiberet. Ita verò conſcriptis legibus & repub. conſtituta, non perfecta ſanè neque præſtantis ciuis laus eſt, quòd legibus morẽ geſſerit, & gerat diligenter: ſed perfectior eius profectò laus eſt, qui quãdiu vixit, ita ſe compoſuit vt legiſlatoris ſiue laudantis

A τοῖς νέοις; οὐ γιγνώσκειν δὲ ἡμᾶς; πειρῶ περὶ αὐτοῦ τό γε τοσοῦτον φράζειν ὡς σαφέστατα. ΑΘ. Πειρατέον. οὐ γάρ ἐστι τοῦτο, ὦ ἄριστοι, τὸ δόγμα ὀρθὸν περὶ σελήνης τε καὶ ἡλίου καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων, ὡς ἄρα πλανᾶταί ποτε, πᾶν δὲ τοὐναντίον ἔχει τούτου. τὴν αὐτὴν γὰρ αὐτῶν ὁδὸν ἕκαστον καὶ οὐ πολλὰς ἀλλὰ μίαν ἀεὶ κύκλῳ διεξέρχεται, φαίνεται δὲ πολλὰς φερόμενον. τὸ δὲ τάχιστον αὐτῶν ὂν, βραδύτατον οὐκ ὀρθῶς αὖ δοξάζεται, τὸ δ' ἐναντίον, ἐναντίως. B ταῦτ' οὖν εἰ πέφυκε μὲν οὕτως, ἡμεῖς δὲ μὴ ταύτῃ δοξάζομεν, εἰ μὲν ἐν Ὀλυμπίᾳ θεόντων οὕτως ἵππων ἢ δολιχοδρόμων ἀνδρῶν διενοούμεθα πέρι, καὶ προσηγορεύομεν τὸν τάχιστον μὲν ὡς βραδύτατον, τὸν δὲ βραδύτατον, ὡς τάχιστον, ἐγκώμιά τε ποιοῦντες, ἠδόμεν τὸν ἡττώμενον νενικηκότα, οὔτε ὀρθῶς ἂν οὔτ' οἶμαι προσφιλῶς τοῖς δρομεῦσιν ἡμᾶς ἂν τὰ ἐγκώμια προσάπτειν ἀνθρώποις οὖσι. νῦν δὲ δὴ περὶ θεοὺς τὰ αὐ- C τὰ ταῦτα ἐξαμαρτανόντων ἡμῶν, ἆρ' οὐκ οἰόμεθα γελοῖόν τε καὶ οὐκ ὀρθὸν, ἐκεῖ γιγνόμενον ἦν ἂν τότε, νῦν ἐνταυθοῖ καὶ ἐν τούτοις γίγνεσθαι; ΚΛ. Γελοῖον μὲν οὐδαμῶς. ΑΘ. Οὐ μὴν οὐδὲ θεοφιλές γε, ψευδῆ φήμην ἡμῶν κατὰ θεῶν ὑμνούντων. ΚΛ. Ἀληθέστατα, εἴπερ γε οὕτω ταῦτ' ἐστίν. ΑΘ. Οὐκοῦν ἂν μὲν δείξωμεν οὕτω ταῦτ' ἔχοντα, μαθητέα μέχρι γε τούτου τὰ τοιαῦτα πάντα· μὴ δειχθέντων δὲ, ἐατέον. καὶ ταῦτα ἡμῖν οὕτω συγκείσθω. D ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Ἤδη τοίνυν χρὴ φάναι τέλος ἔχειν τά γε παιδείας μαθημάτων πέρι νόμιμα.

Περὶ δὲ θήρας ὡσαύτως διανοηθῆναι χρὴ, καὶ περὶ ἁπάντων ὁπόσα τοιαῦτα. κινδυνεύει γὰρ δὴ νομοθέτῃ τὸ προσταττόμενον ἐπὶ μεῖζον εἶναι, τοὺς νόμους θέντα ἀπηλλάχθαι. ἕτερον δέ τι πρὸς τοῖς νόμοις εἶναι μεταξύ τι νουθετήσεώς τε πεφυκὸς ἅμα καὶ νόμων· ὃ δὴ πολλάκις ἡμῶν ἐμπέπτωκε τοῖς E λόγοις, οἷον περὶ τὴν τῶν σφόδρα νέων παίδων τροφήν. οὐ γὰρ ῥητά φαμεν εἶναι, λέγοντές τε αὐτὰ, ὡς νόμους οἴεσθαι τεθειμένους εἶναι. πολλῆς ἀνοίας γεμεῖν· γεγραμμένων δὴ ταύτῃ τῶν νόμων τε καὶ ὅλης τῆς πολιτείας, οὐ τέλεος ὁ τοῦ διαφέροντος πολίτου πρὸς ἀρετὴν γίγνεται ἔπαινος, ὅταν αὐτόν τις φῇ τὸν ὑπηρετήσαντα τοῖς νόμοις ἄριστα, καὶ πειθόμενον μάλιστα, τοῦτον εἶναι τὸν ἀγαθόν· τελεώτερον δὲ ὧδε εἰρημένον, ὡς ἄρα ὃς ἂν τοῖς τοῦ νομοθετοῦντός τε καὶ ἐπαινοῦντος καὶ ψέ-

Legitur etiam αὖ ποτε. Videtur autem deesse ante γελοῖον: paulo poſt οὐδαμῶς dici ab [illegible] then. poſt οὐ μὴ

Pro γεμεῖν a fertur alia lec. γέμειν: ſed γέμει potius ſcri dũ fuerit, & p hoc uerbum, n poſt εἶναι coll canda ſtigme τ λεία. ut alius p riodi ſit initiu γεγραμμένων &c. Malè au in præced. edit. ſtigme poſt πο τελεί etiam: & pro ὁ poſteri[illegible]

ζῶντος πειθόμενος γράμμασι, διεξέλθῃ τὸν A
βίον ἄκρατον. ἔστι ὅ,τε λόγος ὀρθότατος εἰς ἔπαινον πολίτου· τόν τε νομοθέτην ὄντως δεῖ μὴ μόνον γράφειν τοὺς νόμους, πρὸς δὲ τοῖς νόμοις ὅσα καλὰ αὐτῷ δοκεῖ καὶ μὴ καλὰ εἶναι, νόμοις ἐμπεπλεγμένα γράφειν. τὸν δὲ ἄκρον πολίτην μηδὲν ἧττον ταῦτα ἐμπεδοῦν ἢ τὰ ταῖς ζημίαις ὑπὸ νόμων κατειλημμένα. ὃ δὲ δὴ παρὸν ἡμῖν τὸ νῦν οἷον μάρτυρα ἐπαγόμεθα· δηλοῖ μὲν αὖ ὃ βουλόμεθα μᾶλλον. θήρα γὰρ πάμπολύ τι πρᾶ- B
γμά ἐστι, περιειλημμένον ὀνόματι νῦν σχεδὸν ἑνί. πολλὴ μὲν γὰρ ἡ τῶν ἐνύδρων, πολλὴ δὲ ἡ τῶν πτηνῶν· πάμπολυ δὲ καὶ τὸ περὶ τὰ πεζὰ θηρεύματα οὐ μόνον θηρίων ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων ἄξιον ἐννοεῖν θήραν, τήν τε κατὰ πόλεμον· πολλὴ δὲ καὶ ἡ κατὰ φιλίαν θηρεύουσα" ἡ μὲν ἔπαινον, ἡ δὲ ψόγον ἔχει. καὶ κλωπεῖαι καὶ λῃστῶν καὶ στρατοπέδων στρατοπέδοις θῆραι. θήρας δὲ πέρι τιθέντι τῷ νομοθέτῃ τοὺς νόμους, οὔτε μὴ δηλοῦν ταῦθ' C
οἷόν τε, οὔτ' ἐπὶ πᾶσι τάξεις καὶ ζημίας ἐπιτιθέντα, ἀπειλητικὰ νόμιμα τιθέναι. τί δὴ δραστέον περὶ τὰ τοιαῦτα; τὸν μὲν νομοθέτην ἐπαινέσαι καὶ ψέξαι χρεὼν τὰ περὶ θήρας, πρὸς τοὺς τῶν νέων πόνους τε καὶ ἐπιτηδεύματα. τὸν δ' αὖ νέον ἀκούσαντα, πείθεσθαι· καὶ μήθ' ἡδονὴν μήτε πόνον ἐξείργειν αὐτόν. τῶν δὲ περὶ ἕκαστα ἀπειληθέντων μετὰ ζημίας καὶ νομοθετηθέντων, τὰ μετ' ἐπαίνου ῥηθέντα μᾶλλον τιμᾶν, καὶ προσταχθέντα ἀ- D
ποτελεῖν. τούτων δὴ προρρηθέντων, ἑξῆς ἂν γίγνοιτο ἔμμετρος ἔπαινος θήρας καὶ ψόγος· ἥτις μὲν βελτίους ἀποτελεῖ τὰς ψυχὰς τῶν νέων, ἐπαινοῦντος· ψέγοντος δὲ ἣ τἀναντία. λέγωμεν τοίνυν τὸ μετὰ τοῦτο ἑξῆς προσαγορεύοντες δι' εὐχῆς τοὺς νέους, Ὦ φίλοι, εἴθ' ὑμᾶς μήτε τις ἐπιθυμία μήτ' ἔρως τῆς περὶ θάλατταν θήρας ποτὲ λάβοι, μηδὲ ἀγκιστρείας· μηδ' ὅλως τῆς τῶν ἐνύδρων ζώων, μήτε ἐγρηγορόσι μήτε εὕδουσι κύρτοις E
ἀργὸν θήραν διαπονουμένοις. μηδ' αὖ ἄγρας ἀνθρώπων κατὰ θάλατταν, λῃστείας τε ἵμερος ἐπελθὼν ὑμῖν, θηρευτὰς ὠμοὺς καὶ ἀνόμους ἀποτελοῖ. κλωπείας δ' ἐν χώρᾳ καὶ πόλει μηδὲ εἰς τὸν ἔσχατον ἐπέλθοι νοῦν ἅψασθαι. μηδ' αὖ πτηνῶν θήρας αἱμύλος ἔρως οὐ σφόδρα ἐλευθέριος ἐπέλθοι τινά

Videtur deeſſe uocula ὧν uel καὶ ante ἡ.

ſiue increpantis vocibus obtemperando, vitam ipſe puram innocentémque traduceret: eámque viuendi rationem conſtanter retinuit. Hæc nimirum boni ciuis potiſſima eſt laus. Legiſlatorem verò decet non ſolùm leges conſcribere, verùm ad leges adiuncta quædam atque connexa adiungere quaſi appendices: quibus quæ honeſta, quæ turpia exiſtimet, diſertè doceat. Summum quoque ciuem decet non minus hæc præcepta firmare, vſu ipſo vitæ, quàm eas leges quæ mulctis impoſitis ſunt perlatæ. Cuius dicti hæc ipſa res, in qua explicanda oratio noſtra verſatur, argumẽto nobis eſto. illud enim explicat quod volumus. Venatio res eſt quædam multiplex, vno tamen quodam nomine nunc ferè comprehenſa. multa enim eſt aquatilium, multa volatiliũ, multa pedeſtrium: quam quidem non vno modo conſiderare debemus, non beluarum modò, ſed etiam hominum venationem. Eam verò quæ eſt hominum, non in bello tantùm, verùm etiam in amicitia: quæ quidem vel laudem vel vituperationem coniunctam habet. rapinæ quoque & prædonũ & exercituum ſunt venationes. Itaque qui de venatione leges eſt conditurus, neque iſta præterire poteſt, neque de ſingulis tamen adhibitis minis & mulctis cauere. Quidnã ergo his de rebus conſtituendum eſt? Legiſlator venationum ſtudia & laudare & vituperare debet, vt quidem ea iuuenum inſtitutis & exercitationibus accommodet. quæ quum iuuenes audiuerint, ita parere debent vt nec labore deterreantur neque voluptate reuocentur vt aliter agant quàm legiſlator præceperit: imò verò maiori ſolicitudine ea colant quæ cum laude & hortatione ſunt propoſita, quàm ea quę cũ minis & ſuppliciis certa lege ſunt ſãcita. His ita conſtitutis congrua deinceps venationis laus & vituperatio conſcribẽda eſt: vt illud quidem venationis genus, qua ad virtutem & honeſtatem iuuenum animi informentur, commendetur: quæ contrà, vituperetur. Sic igitur eos alloquamur, adhibitis etiam votis, Vtinam, ô chariſſimi, ne marinæ venationis cupiditas ſiue amor animos veſtros vnquam occupet, neque illius quæ per hamũ inſidias ſtruit, neque vllius aquatilium animantium, neque vigilantes neque dormientes: ita vt neque ſagena, piſces, neque piraticis inſidiis homines peſſimis artibus capere conemini: quo genere animi veſtri feritate & exlegi audacia repleantur. Nec verò animos veſtros inceſſat furti latrociniiue cupiditas vel in agris vel in vrbe: neque mentes quidem veſtras vllo modo attingat. neque verò lepida illa volatiliũ venatio animos veſtros titillet vnquã, ſeruilis ſanè magis

quàm libera. Pedeſtrium ergo venatio vobis ſola relinquitur, athletis noſtris. cuius terreſtris venationis ea quæ ex parte quodammodo ad dormientes ſpectat, Nocturna vocata eſt, otioſorum quidem hominum, neque laude ſanè digna: neque laudem quoque meretur illa quæ laborum intermiſſiones habet, & ad eos pertinet qui retibus & laqueis, non verò induſtrii animi victoria feras atrocéſque beluarum vires perdomare ſolet. Sola igitur & quidem optima venatio eſt quadrupedũ, quæ equis & canibus, & corporis viribus peragitur. quibus enim eſt diuina fortitudo curæ, ii quadrupedes omnes curſu, vulneribus, telíſque propria manu venando, ſuperare debent. Laus igitur & vituperatio ita diſtinguatur. Lex autem ita ſtatuitor, SACROS HOS VENATORES, vbicunque & quãdo venari voluerint, nemo prohibeto. Nocturnum venatorem canibus & retibus confidentem, nemo vſquam venari ſinito. Aucupem in deſertis agris & montibus nemo, in cultis & ſacris lucis lociſque quilibet inhibeto. Piſcatori in portubus, ſacris fluminibus, paludibus & ſtagnis ne piſcari fas eſto, in cæteris omnibus locis liceto: dũmodo ne venenatos liquores in aquam infundat. Atque hic quidem DE PVERILIS DISCIPLINAE LEGIBVS concluſus ſit locus. CLIN. Præclarè tu quidem.

νέων. πεζῶν δὴ μόνον θήρευσίς τε καὶ ἄγρα λοιπὴ τοῖς παρ' ἡμῖν ἀθληταῖς. ὧν ἡ μὲν τῶν εὑδόντων αὖ κατὰ μέρη, νυκτερεία κληθεῖσα, ἀργῶν ἀνδρῶν, οὐκ ἀξία ἐπαίνου· οὐδ' ἡ τῶν διαπαυμάτα πόνων ἔχουσα, ἄρκυσί τε καὶ πάγαις ἀλλ' οὐ φιλοπόνου ψυχῆς νίκῃ χειρουμένων τὴν ἄγριον τῶν θηρίων ῥώμην. μόνη δὴ πᾶσι λοιπὴ καὶ ἀρίστη ἡ τῶν τετραπόδων ἵπποις καὶ κυσὶ καὶ τοῖς ἑαυτῶν θηρῶσα σώμασιν, ὧν ἁπάντων κρατοῦσι δρόμοις καὶ πληγαῖς καὶ βολαῖς, αὐτόχειρες θηρεύοντες, ὅσοις ἀνδρείας τῆς θείας ἐπιμελές. τούτων δὴ πάντων "ἔπαινος μὲν πέρι καὶ ψόγος, ὁ διῃρημένος ἂν εἴη λόγος· νόμος δὲ ὅδε· τούτους μηδεὶς ἱερούς ὄντως θηρευτὰς κωλυέτω, ὅπου καὶ ὅπηπερ ἂν ἐθέλωσι κυνηγετεῖν. νυκτερευτὴν δὲ κυσὶ καὶ πλέκταις πιστὸν μηδεὶς μηδέποτε ἐάσῃ μηδαμοῦ θηρεῦσαι. τὸν ὀρνιθευτὴν δὲ ἐν "ἀγροῖς μὲν καὶ ὄρεσι μὴ κωλυέτω, ἐν ἐργασίμοις δὲ καὶ ἱεροῖς "ἁγίοις, ἐξειργέτω ὁ προστυγχάνων. ἐνυγροθηρευτὴν δέ, πλὴν ἐν λιμέσι καὶ ἱεροῖς ποταμοῖς τε καὶ ἕλεσι καὶ λίμναις, ἐν τοῖς ἄλλοις δέ, ἐξέστω θηρεύειν, μὴ χρώμενον ὀπῶν ἀναθολώσει μόνον. νῦν οὖν ἤδη πάντα χρὴ φάναι τέλος ἔχειν τά γε παιδείας πέρι νόμιμα. ΚΛ. Καλῶς ἂν λέγοις.

Vel ἐπαίνου μὲν πέρι καὶ ψόγου ſcribendum uidetur, uel, retinendo ἔπαινος & ψόγος expungenda eſſe præpoſitio περί.

In uet. ἀργοῖς, quod agnoſcit & Fic. Paulo poſt autem pro ἁγίοις legit quidem eodẽ modo ἀργοῖς: ſed alia etiam extat lectio, ἀγροῖς.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟ´ΜΩΝ, Η῍, ΠΕΡΙ` ΝΟΜΟΘΕΣΙ´ΑΣ, ΔΙΑ´ΛΟΓΟΣ Ο῞ΓΔΟΟΣ.

PLATONIS DE LEGIBVS, Siue, DE LEGVM INSTITVTIONE, DIALOGVS OCTAVVS.

De sacris et relig. illivsqve vi et efficacia.

Argvmentvm.

Agit hoc libro de religione, cuius primo loco ſolennes quoſdam feſtorum ludorúmque ritus commemorat, ex ſui nimirum temporis ſuperſtitioſo mendacio: quod tamen veræ religionis nomine indignum variis in locis docuerat hactenus: ſed Socratis aconitum reformidans, maluit cùm delirante patria, inſanorum deorum turbam agnoſcere, & à veris illis & ἀνυποθέτοις principiis reſilire, quorum vi ait in Timæo ἄνευ τε ἀποδείξεων καὶ εἰκότων plures deos ſtatui. Sed certè non ſi falſam religionem potuit conuincere, veram æquè potuit agnoſcere: vt nos ex tanti viri pudendis erroribus norimus quantum Deo noſtro debeamus, qui ex illorum hominum reuera ἀθέων (quum verum videlicet Deum ignoraret) numero voluit nos eximere. De ludis igitur agit Plato, qui quidem erant ſuperſtitioſorum rituum μυστηριώδεστερα πάθη, imò illorum, vt ita dicam, ἐντελέχεια. iſtis enim illecebris ſuperſtitioſorum hominum mentes infaſcinabat & ſibi retinebat Satan. quo in genere & choreæ erant, ſacrarũ dapum ἀναθήματα: de quibus idcirco hactenus tam copioſè egit, vt tēpori ſuo indulgeret. Ludos autem illos ad religionem pertinuiſſe, vt ex Græca & Romana hiſtoria, ex hoc etiam ſacræ hiſtoriæ loco, Vituli aurei ad AEgyptiarum ſuperſtitionum exemplar conflati inſaniam commemorantis, patet, *Et populus ſedit ut manducaret & biberet, & ſurrexerunt ad ludendum.* Ludorum tamen iſtorũ ad bellicas exercitationes vſum, quatenus & pueri & puellæ in his debeant inſtitui, prolixè docet. Et quoniam durum & inſolens videbatur quòd mulieres ad bellicæ rei exercitationem aſciſceret, explicat quorſum & quatenus id mādet: vt videlicet ad omnes neceſſitates, & in extremis reipublicæ temporibus, quum pro aris & focis, pro patria & liberis dimicandum eſt, ita ſint inſtitutæ mulieres, ne vecordi conſternatione viros ab officio reuocent, ſed potius ipſis in chariſſimarum communiúmque rerum defenſione communem operam conferant. At certè ipſa neceſſitas huiuſmodi animi intrepidam præſentiam mulieribus ſumminiſtrat, ad hoſtium impetus ſuſtinendos, & tumultus bellicos minimè reformidandos: quarum rerum exempla (vt antiquam hiſtoriam prætermittam) miſeræ patriæ ſtatus hodie docet. Rupellenſis verò & Liberonenſis obſidio, muliebris fortitudinis incredibilia exempla poſteritati ſuppeditabit. Iam verò Plato ludis explicatis accedit ad potiſſimam vim Religionis, quæ nimirum eſt auguſtiſſima illa potentiſſimáque Conſcientiæ lex: quam quidem ait eſſe ἄγραφον, ſed tamen eſſe καθιερωθὲν in omnium hominum animis τὸ νόμιμον, cuius vis & efficacia omnem animum domet, & cum metu omnino cogat parere poſitis legibus. Illam & nobiſcum naſci docet, & in omni vitæ curriculo verſari, & per omnes omnium hominum ordines illius autoritatem peruadere: vt ne vitalis quidem vita cenſeatur, contra legem aliquid facere, id eſt, (vt aurea verba ipſa commemorem) τὸ τῆς φήμης θαυμαστήν τινα δύναμιν εἴληχεν, ὅταν μηδεὶς μηδαμῶς ἄλλως ἀναπνεῖν ἐπιχειρήσῃ ποτὲ παρὰ τὸν νόμον. Igitur appellat τὸ τῆς φήμης auguſtam illam Conſcientiæ vim, omnibus hominibus cognitam: Deum eſſe timendum, illius mandatis obtemperandum: qui ſecus fecerit, grauiſſimas laturum pœnas. vt ex ſempiternæ quidem illius legis vi omnibus animis & auribus hæc vox circũſonet, *Diſcite iuſtitiam moniti, & non temnere diuos.* Illius vim luculenter deſcribit Apoſtolus, Ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου. (Gentes videlicet quæ ſcriptam Moſis miniſterio legem ignorarunt) ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως, καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων ἢ καὶ ἀπολογουμένων. Vnde etiam colligit, illas gentes naturæ etiam vi facere ea quæ ſunt legis, ac proinde ſibiipſis eſſe legem. Ex hac legis autoritate & diſciplina docet philoſophus, omnes homines intelligere diſcrimen boni & mali: quo famæ illius vno quaſi verbo futurum ſit vt omnium cupiditatum æſtus deferueat: niſi quis planè præfracta audacia volens & ſciens in infinitam peſſimarum libidinum abyſſum ſe det præcipitem. Ita ad bellum cupiditatibus indicendum homines hortatur, & præclaram victoriam inde futuram ait. Ex illius quoque decreti vi & autoritate omnes inceſtas libidines damnat, venerem maſculam, vt horribile monſtrum & præter naturam, Adulteria, Scortationes: omnem denique veneream conſuetudinem quæ non ſit ex legitimis nuptiis: vt profectò ex ſempiterna illa & incommutabili Naturæ lege non poſſit commodior interpretatio adhiberi legis ſcriptę inter-

dicto, *Ne mœchator.* Hinc quoque alias leges dictat, ex illius interdicti autoritate, Ne furtum facito: & varias furti damníque ſpecies perſtringit, iiſque ponit leges: ex eo quidem legis fundamento, *Quod tibi fieri non uis, alteri ne feceris.* Et ex hoc quoque loco emendandus eſt periculoſus ille næuus ἀκοινωνήτου κοινωνίας, qua conſpurcauit doctrinam de republica, quum ſublato Mei & Tui diſcrimine facultatum confuſionem in rempublicam importabat. Capitalis enim eſt, & fundamenta reipubl. labefactans, ea oratio qua cuique ſuum habere non licet: & fines æquitatis tranſilit, vt cuique in alienum inuadere impune ſit. Qua peſte quæ poteſt eſſe maior? tollit enim omnem ſocietatē generis humani, quæ idcirco conſtituta eſt, duce & auſpice natura, vt ſua quiſque tueretur. Ita hic næuus ex hac naturalis legis æquitate emendandus eſt. Hæc vera eſſe legum ſcriptarum fulcra docet: ac proinde illam Religionis conſcientiam per omnes humanæ vitæ partes longè latéque permanare: ſicuti ex ipſius diſputationis lectione animaduertet ſtudioſus lector, pulcherrimarum rerum luculentam copiam in homine ethnico haud dubiè admiraturus. Et ſic quidem Θέσις & Οἰκονομία iſtius diſputationis notetur. Iam verò quòd inceſtum concubitum eſſe docet fratrum cum ſorore mixtionem, emēdat alium næuum ἀκοινωνήτου κοινωνίας, quo contaminarat diſputationem De republ. lib. v. quod quidem ἀσύστατον rectè animaduertit Ariſtoteles: ſed non rectè notat illius cauſam, quaſi videlicet Plato idcirco huiuſmodi concubitus interdixiſſet, quòd nimia voluptas inde oriatur: quum tamen nihil intereſſe putarit, vtrum mater ſit & filius, an frater & ſoror, qui cōmiſceantur. At illius horribilis ἀσυστάτου conciliandi hæc eſt vera ratio quam notat Franciſcus Hotomanus, iuriſconſultus celeberrimus: Platonem hoc loco verè loqui ex lege naturali: in quinto De republica perperam. Id eſt, vt ego magis clarè loquar, In priore loco inſanit horribiliter Plato, & præſtantiſſima reipub. iura confundit, omnémque ἐν τῇ πόλει φιλίαν facit ὑδαρῆ, omniúmque graduum diſtinctiones tollit, ſi hæc portentoſa inſania obtineret. Sed quum hîc ex vera & ſana Naturæ lege emendet errorem, ab ipſo inſano ad ipſum ſanum prouocandum eſt, & ex hoc loco alter emendandus. Quæ autem aduerſus Venerem maſculam hîc dicit, conferenda ſunt cum iis quæ in primo De legib. & in Phædro verè & luculenter docuit: vt ex ethnici etiam hominis ore horribile illud monſtrum damnari norimus: & fieri Platoni iniuriam à maleuolis, qui impudenti calumnia Græcanici ſceleris inuidiam audent ei opponere. Aduerſus illam ἀκολασίας fœdiſſimæ ὑπερβολὴν nullæ erāt conſcriptæ leges tempore Platonis: imò à Lacedæmoniis legibus permittebatur: ſcortatio non habebatur flagitium, vt inquit Comicus: tanta erat Græcæ leuitatis intemperantia & inſolentia. Plato igitur tantis ſui temporis corruptelis maioris legis autoritatem oppoſuit.

QVAEDAM EX HAC DISPVTATIONE POLITICA:

ex quibus tamen permulta ſunt ethica.

1 *Caput legum bene inſtituendarum eſt, Vt legiſlator ciuium animis quaſi incantet legis ſiue æquitatis naturalis ſenſum atque autoritatem: cuius nimirum fundamentum eſt Dei metus: ut hoc à principio perſuaſum ſit ciuibus, Dominum eſſe omnium rerum ac moderatorem Deum, eáque quæ geruntur, ipſius geri iudicio & numine: & qualis quiſque ſit, quid agat, quid in ſe admittat, quâ mente, qua pietate religionem colat, intueri, piorúmque & impiorum habere rationem.*

2 *Sēpiternæ illius legis hæc eſt ὑποτύπωσις: eſſe in omniū hominū animis ubi primùm naſcuntur, καθιερωθὲν quoddam τὸ νόμιμον. Et quidem in omnibus omniū ordinum omniúmque nationum hominibus, per omnia ſeculorum ſpatia peruadere Religionis & æquitatis ſenſum, ut omnes homines Deum reuereantur, à rebus nefariȷs abhorreant, quiduis potius patiendum ſtatuāt quàm ut aduerſus legem peccent.*

3 *Qui hanc legem in animo ſuo ueluti ſacrū quoddam dedicat, præſentiſſimo remedio munitus eſt aduerſus inſolentiam & impotentiam humanarum cupiditatum: ut illæ in ordinem legúmque obſequium redigantur. Illius decreta etiam profligatiſſimorum hominum audaciæ ſunt fortiter opponenda, ut iuſtitiam diſcant ſaltem tandem aliquando ſuo exitio:* ſicuti de maximo illo tyrannno dictum fuit, εἷς ἐμὲ εἰπορῶν, διδάσκησ ἔσω.

4 *Tanta eſt illius legis autoritas ut nullis humanis præſidiȷs opus habeat: imò ſola ſolam rationis ſuæ autoritatem opponens aduerſus omnia humana commēta, quantumuis ſibi aduerſantia, ea haud dubiè peruincat.*

5 *Quanto quis uoluptatibus plus indulſerit, tanto magis illæ inſoleſcunt: qui contrà uoluptatibus ſerium indixerit bellum, illas ſe iam uiciſſe exiſtimet.*

6 *Præclarum eſt uictoriæ genus, Seipſum uincere.*

7 *Pudendum eſt homines alioqui ἀπαιδεύτους, in rebus uel ludicris uel exigui momenti, tantam adhibere ἀδηφαγίαν, tantam laboris patientiam, tantam omnium uoluptatum temperantiam: homines uerò bene & præclarè educatos atque inſtitutos, in bene moratæ reipubl. ſinu, de bene beatéque inſtituendæ uitæ ratione tam ſupinè cogitare.*

8 *Hoc naturali legi obſequiū præſtare facillimū eſt iȷs qui naturā ſequūtur ducem, & ſe à ratione regi patiuntur: contrà, difficillimum iȷs & planè ἀδύνατον qui à ſuis cupiditatibus ſe tranſuerſos agi patiuntur, & ſeſe illis, uelut mancipia, ſubmittunt.*

9 *Corruptis tamen hominum & ſententiis & moribus illius autoritas opponenda eſt, & diligenter prouidendum ut humanarum cupiditatum intemperies coerceatur.*

10 *In ferendis legibus etiam atque etiam cauendū eſt ne labes pateat ad aliquod facinus: ſicuti in rebus humanis in ipſis etiā remediis ſolent eſſe contrariorum malorum ὑπερβολαί.*

11 *Potiſſima magiſtratus cura uerſari debet in cuſtodia iuuentutis, quæ ad libidinē cerea eſt & prona.*

12 *Docet illa lex naturalis,* Honeſtè viuere: *ac proinde, Omnem uenerea(m) συνουσίαν quæ fit extra legitimas nuptias, damnandas eſſe & profanas .i. ἄθυτα καὶ ἀθέμιστα σπέρματα proȷci.*

13 *Ita non omnes nobis uxores ducere licet, ſed à quarundam nuptiis abſtinendum eſt. inter eas enim perſonas quæ parentum liberorúmue locum inter ſe obtinent, contrahi nuptiæ non poſſunt: ueluti inter patrem & filiam, auum & neptem, matrem & filiū, uel auiam & nepotem, uſque ad infinitum: nec inter fra-*

trem & ſororem.

14 *Ex eadem regula Adulteria & Scortationes damnantur: quandoquidem fiunt extra legitimum matrimonium.*

15 *Iſtæ libidinum ἀκρασίαι, brutorum etiam animantium exemplis conuinci poſſunt: quæ ſuo quodam modo caſtitatem quandam ſeruant, nec genera commiſcent.*

16 *Amorum ſunt uariæ formæ: una, laudabilis: aliæ damnandæ: quæ ut peſtes reipubl. ſunt exterminandæ.*

17 *Docet quoque illa lex naturalis, Ius ſuum cuique tribuendum, alterum minimè lædendum .i. iubet ut quiſque ſuo contentus alieno abſtineat.*

18 *Ex ea regula damnandi & puniendi ſunt ij, qui alienis bonis uel damnum inferunt, uel ea interuertũt atque inuadunt.*

19 *Pernecеſſarium eſt militaris diſciplinæ cognitionem uigere in republ. propter hominum improbitatem, quæ odia, pugnas, maleficia frequenter parit.*

20 *Ludorum qui ad militarem diſciplinam conducunt, uſus eſt in republ. neceſſarius, iique pacis tempore diſci debent, ut proſint belli tempore.*

21 *Nec, ſi quædam incommoda ex illis naſcantur, idcirco uetari debent à legislatore.*

22 *Mulieres quoque ita ſunt inſtituendæ, ut ſi communis patria communeſque liberi aduerſus hoſtem ſint defendendi, ne ignaua conſternatione noceant uiris, ſed potius communem operam conferant ad communem rerum chariſſimarum defenſionem.*

23 *Rei faciendæ nimium ſtudium homines ab huiuſmodi exercitationibus reuocare ſolet: & tyrannorũ artes, metuentium ne ſubiecti rei militaris periti pati nõ poſſint intemperatum & iniquum imperium. In bene morata republ. duobus illis incommodis opportuna remedia ſunt adhibenda.*

24 *In diſputatione νομοθεσίας, ſatis eſt præcipua capita notari, ne omnia transfundantur & actum agatur.* quod παροχετεύειν τοὺς λόγους vocat Plato: ſicuti ſæpe faciunt ſcripturientes.

LEGVM EX HAC DISPVTATIONE DESCRIPTIO.

I. SEMPITERNAE NATVRAE LEGIS CVM NOBIS NASCENTIS, ET IN OMNES VITAE NOSTRAE PARTES LONGE LATEQ. PERMANANTIS, SEMPITERNA ESTO AVTORITAS: ILLA OMNIVM LEGVM FVNDAMENTVM ESTO. HANC QVI CONTEMPSERIT, VINDICEM DEVM OPT. MAX. VINDICES ET LEGES EXPERIETVR.

II. ILLIVS LEGIS SANCTA HAEC PRAECEPTA SVNTO, HONESTE VIVERE: IVS SVVM CVIQ. TRIBVERE: ALTERVM NON LAEDERE.

III. OMNIS CVM ALIENA MVLIERE EXTRA LEGITIMAS NVPTIAS CONSVETVDO, ILLEGITIMA CENSETOR, ET SVPPLICIIS CONSTITVTIS COERCETOR.

IIII. ADVLTERIA, SCORTATIONES IN EO GENERE HABENTOR, INCESTI CONCVBITVS MAXIME.

V. PARENTEM CVM FILIA, AVVM CVM NEPTE, AVIAM CVM NEPOTE, ET ITA IN INFINITVM: FRATREM CVM SORORE MISCERI, INCESTI CONCVBITVS CENSENTOR, ET GRAVISSIME PVNIVNTOR.

VI. VENVS MASCVLA, VT HORRIBILE CONTRA NATVRAM SCELVS, BRVTIS ETIAM ANIMANTIBVS ADVERSVS TANTAM TVRPITVDINEM TESTIBVS, SEVERISSIME COERCETOR.

VII. VTI CVIQVE BONORVM SVORVM POSSESSIO LIBERA ET INTEGRA ESTO: QVI ALII CIVIVE PEREGRINOVE DAMNVM INTVLERIT, DAMNAS ESTO, ET POENAS A LEGE CONSTITVTAS LVITO.

VIII. TERMINOS MOVERE NEFAS ESTO.

IX. DE ANNONAE RATIONE ET MODO, LEGES, VTI OPPORTVNVM AEQVVMQ. FVERIT, DESCRIBVNTOR.

X. DE INQVILINORVM IVRE DILIGENTER CAVETOR, NE PEREGRINA FIAT CIVITAS.

XI. CIVIS IVS SVVM AVTORITATEMQ. SVAM SANCTE TVETOR: HVMILIA OPIFICIA EXERCERE EI NEFAS ESTO: CIVITATIS RITE ADMINISTRANDAE RATIONEM DILIGENTER DISCITO.

XII. NE VNI PLVRA OPIFICIA EXERCERE FAS ESTO, SED QVAM QVISQVE NORIT ARTEM, PRVDENTER ET ACCVRATE EXERCETO.

XIII. LVDOS QVI AD DISCIPLINAM MILITAREM CONDVCVNT, IVVENTVS MATVRE DISCITO.

XIIII. POETICES IVS ET LIBERTAS VIRIS PROBITATE ET PRVDENTIA EXPLORATIS TANTVM ESTO.

DE LEGIBVS DIALOGVS octauus.

ᵃ Hic agit DE SACRIS & RELIGIONE, cuius, ex ſuperſtitionis quidem iudicio, potiſſimam partẽ notat, *Feſta & ludos.* in patriis enim mendaciis Plato euaneſcit: à principiis quæ poſuit in lib. De repub. turpiter deſciſcens. Docet tamẽ Religionis ſenſum tantã vim autoritatémque habere in hominum conſciẽtiis, vt per omnes vitæ partes & officia permáneat. Deorum autem illas maiorum & minorum gentium diſtinctiones (quas hîc obiter Plato tangit, Ficinus importunè ἀλληγορεῖ) omnino prætermitto, vt importunas.

HIS ITA conſtitutis, proximum eſt vt de FERIIS, nimirum DE SACRIS & RELIGIONE per Delphica oracula leges ſanciamus: quænam ſacrificia quibúſque diis reddere Ciuitas debeat, quando, quot numero. ad noſtrum officium enim pertinere videtur quibuſdam legibus hac de re cauere. CL. Fortaſſe numerum deſignare. ATH. De numero igitur primùm dicamus. Sunto igitur non minus quàm CCCLXV ſacrificia in ciuitate: vt vnus aliquis ſemper ex Magiſtratibus deorum dæmonúmve cuipiam, pro ciuitate, pro ſeipſis, pro rebus ſuis ſacrificet. Religionum verò interpretes, & vtriuſque ſexus ſacerdotes & vates vnà cum legum cuſtodibus congregati, ea ordinent atque conſtituant quæ vſus oſtẽderit à legiſlatore fuiſſe prætermiſſa. rerum enim prętermiſſarũ cognitores & arbitros iſtos eſſe oportet. Lex igitur ait, DVODECIM FESTA duodecim diis ſunto, ex quib⁹ vnaquæq; tribus cognominatur: ita vt ſingulis his mẽſtrua ſacra fiãt, choriq; & certamina muſica & gymnica inſtituantur, prout diis ſingulis temporúmque ſingulis opportunitatibus quadrat. Muliebria quoque ſacra, quæ ſine viris & quæ minimè celebrari debeant, diſtinguantur. Præterea verò terreſtrium cœleſtiúmque deorum cæterorúmque qui hos ſequuntur, ſacra minimè ſunt permiſcenda, ſed ſeparanda in duodecimo menſe qui Plutoni ſacer eſt, vt ex lege attribuantur. Nec indignatione repellendus eſt hic deus ab hominibus militaribus, ſed potius colendus, tanquam generi humano ſemper optimus atque æquiſſimus. corporis enim & animæ coniunctio nequaquã eſt diſſolutione potior: vt ego ſeriò loquens affirmare audeo. ᵃ Iam verò, ii qui his de reb⁹ cõmodè & diſtinctè ſunt acturi, hoc cogitare omnino debent, Noſtram hanc ciuitatem huiuſmodi eſſe, qualem nemo repererit hac noſtra tempeſtate: quantum quidẽ attinet ad temporis otium & rerum neceſſariarum vbertatem. ipſam verò ciuitatem omnem, veluti vnum hominem,

ᵇ *De ludis & exercitationibus publicis* prolixè agit. Quæ quidem erant ſuperſtitioſæ illius θεραπείας pars non vltima. Ludorum tamen & exercitationum illarum vſum docet: Quum videlicet ita ſint cõparatæ res humanæ, vt odia & bella inde inter homines frequenter vagentur: dandam eſſe operam vt omnes ciues bene conſtitutæ reipubl. di-

ΝΟ΄ΜΩΝ ΔΙΑ΄ΛΟΓΟΣ ὄγδοος.

A ΤΟΥΤΩΝ μὲν ἐχόμενα ἐστί, τάξασθαι μὲν καὶ νομοθετῆσαι ἑορτὰς μετὰ τῶν ἐκ Δελφῶν μαντειῶν· αἵτινες θυσίαι καὶ θεοῖς οἷστισιν ἄμεινον καὶ λῷον θυούσῃ τῇ πόλει γίγνοιντ' ἄν. πότε δὲ καὶ πόσαι τὸν ἀριθμόν, σχεδὸν ἴσως ἡμέτερον ἂν νομοθετεῖν ἔνιά γ' αὐτῶν εἴη. ΚΛ. Τάχ' ἂν τὸν ἀριθμόν. ΑΘ. Τὸν ἀριθμὸν δὴ λέγωμεν πρῶτον. ἔστωσαν γὰρ τῶν

B μὲν πέντε καὶ ἑξήκοντα καὶ τριακοσίων μηδὲν ἀπολείπουσαι· ὅπως ἂν μία γέ τις ἀρχὴ θύῃ θεῶν ἢ δαιμόνων τινὶ ἀεί, ὑπὲρ πόλεώς τε καὶ αὐτῶν καὶ κτημάτων. ταῦτα δὲ ξυνελθόντες ἐξηγηταὶ καὶ ἱερεῖς, ἱέρειαί τε καὶ μάντεις μετὰ νομοφυλάκων, ταξάντων ἃ παραλείπειν ἀνάγκη τῷ νομοθέτῃ. καὶ δὴ καὶ αὐτοῦ τούτου χρὴ γίγνεσθαι ἐπιγνώμονας τοῦ παραλειπομένου τούτους τοὺς αὐτούς. ὁ μὲν γὰρ δὴ νόμος ἐρεῖ δώδεκα μὲν ἑορτὰς εἶναι τοῖς δώδε-

C κα θεοῖς, ὧν ἂν ἡ φυλὴ ἑκάστη ἐπώνυμος ᾖ, θύοντας τούτων ἑκάστοις ἔμμηνα ἱερά, χορούς τε καὶ ἀγῶνας μουσικούς. τοὺς δὲ γυμνικοὺς κατὰ τὸ πρέπον προσνέμοντας τοῖς θεοῖς τε αὐτοῖς ἅμα καὶ ταῖς ὥραις ἑκάσταις· γυναικείας τε ἑορτάς, ὅσαις χωρὶς ἀνδρῶν προσήκει καὶ ὅσαις μή, διανέμοντας. ἔτι δὲ καὶ τὸ τῶν χθονίων, καὶ ὅσους αὖ θεοὺς οὐρανίους ἐπονομαστέον, καὶ τὸ τῶν τούτοις ἑπομένων, οὐ ξυμμικτέον· ἀλλὰ χωριστέον ἐν τῷ τοῦ Πλούτω-

D νος μηνὶ τῷ δωδεκάτῳ, κατὰ τὸν νόμον ἀποδιδόντας. καὶ οὐ δυσχεραντέον πολεμικοῖς ἀνθρώποις τὸν τοιοῦτον θεόν, ἀλλὰ τιμητέον, ὡς ὄντα ἀεὶ τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει ἄριστον. κοινωνία γὰρ ψυχῇ καὶ σώματι, διαλύσεως οὐκ ἔστιν ἢ κρεῖττον, ὡς ἐγὼ φαίην ἄν, σπουδῇ λέγων. πρὸς τούτοις δέ, διάνοιαν χρὴ σχεῖν τοὺς διαιρήσοντας ἱκανῶς ταῦτα τοιάνδε, ὡς ἔστιν ἡμῖν ἡ πόλις οἵαν οὐκ ἄν τις ἑτέραν εὕροι τῶν νῦν, περὶ χρόνου σχολῆς καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐξουσίας. δεῖ δὲ αὐτήν, καθάπερ ἕνα ἄνθρω-

πον

A τὸν, ζῆν εὖ. τοῖς δὲ εὐδαιμόνως ζῶσιν ὑπάρχειν ἀνάγκη πρῶτον, τὸ μήτε αὐτοὺς ἀδικεῖν ἄλλους, μήτε ὑφ᾽ ἑτέρων αὐτοὺς ἀδικεῖσθαι. τούτοιν δὲ τὸ μὲν, οὐ πάνυ χαλεπόν· τοῦ δὲ μὴ ἀδικεῖσθαι κτήσασθαι δύναμιν, παγχάλεπον. καὶ οὐκ ἔστιν αὐτὸ τελέως σχεῖν ἄλλως, ἢ τελέως γενόμενον ἀγαθόν. ταὐτὸν δὴ τοῦτο ἔξεστι καὶ πόλει ὑπάρχειν. γενομένῃ μὲν ἀγαθῇ, βίος εἰρηνικός· πολεμικὸς δὲ ἔξωθέν τε καὶ ἔνδοθεν, ἂν ᾖ κακή. τούτων δὲ ταύτῃ σχεδὸν ἐχόντων, οὐκ ἐν πολέμῳ τὸν πόλεμον ἑκάστοις γυμναστέον, ἀλλ᾽ ἐν τῷ τῆς εἰρήνης βίῳ. δεῖ B τοίνυν πόλιν ἑκάστου μηνὸς οὖν κεκτημένην στρατεύεσθαι μὴ ἔλαττον μιᾶς ἡμέρας, πλείους δὲ, ὡς ἂν τοῖς ἄρχουσι ξυνδοκῇ, μηδὲν χειμῶνας ἢ καύματα διευλαβουμένους· αὐτούς τε ἅμα καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας, ὅταν ὡς πανδημίαν ἐξάγειν δόξῃ τοῖς ἄρχουσιν, ὅτε δὲ καὶ κατὰ μέρη· καί τινας ἀεὶ παιδιὰς μηχανᾶσθαι καλὰς ἅμα θυσίαις, ὅπως ἂν γίγνωνται μάχαι τινὲς ἑορταστικαὶ, μιμούμεναι τὰς πολεμικὰς ὅτι μάλιστα ἐναργῶς μάχας. νικητήρια δὲ καὶ C ἀριστεῖα ἑκάστοισι τούτων δεῖ διανέμειν· ἐγκώμιά τε καὶ ψόγους ποιεῖν ἀλλήλοις, ὁποῖός τις ἂν ἕκαστος γίγνηται κατά τε τοὺς ἀγῶνας, ἐν παντί τε αὖ τῷ βίῳ· τόν τε ἄριστον δοκοῦντα εἶναι κοσμοῦντας, καὶ τὸν μὴ, ψέγοντας. ποιητὴς δὲ ἔστω τῶν τοιούτων μὴ ἅπας· ἀλλὰ γεγονὼς πρῶτον μὲν μὴ ἔλαττον πεντήκοντα ἐτῶν, μηδ᾽ αὐτῶν ὁπόσοι ποίησιν μὲν καὶ μοῦσαν ἱκανῶς κεκτημένοι ἐν αὑτοῖς εἰσι, καλὸν δὲ ἔργον καὶ ἐπιφανὲς μηδὲν δράσαντες πώποτε· ὅσοι δὲ ἀγαθοί τε αὐ- D τοὶ καὶ τίμιοι ἐν τῇ πόλει, ἔργων ὄντες δημιουργοὶ καλῶν, τὰ τῶν τοιούτων ᾀδέσθω ποιήματα, ἐὰν καὶ μὴ μουσικὰ πεφύκῃ. κρίσις δὲ αὐτῶν ἔστω παρά τε τῷ παιδευτῇ καὶ τοῖς ἄλλοις νομοφύλαξι, τοῦτο ἀποδιδόντων αὐτοῖς γέρας, παρρησίαν ἐν μούσαις εἶναι μόνοις, τοῖς δὲ ἄλλοις μηδεμίαν ἐξουσίαν γίγνεσθαι· μηδέ τινα τολμᾶν ᾄδειν ἀδόκιμον μοῦσαν, μὴ κρινάντων τῶν νομοφυλάκων, μηδ᾽ ἂν ἡδίων ᾖ τῶν Θαμύρου τε καὶ Ὀρφείων ὕμνων· ἀλλ᾽ ὅσα τε ἱε- E ρὰ κριθέντα ποιήματα ἐδόθη τοῖς θεοῖς, καὶ ὅσα ἀγαθῶν ὄντα ἀνδρῶν ψέγοντα ἢ ἐπαινοῦντά τινας, ἐκρίθη μετρίως δρᾶν τὸ τοιοῦτον. τὰ αὐτὰ δὲ λέγω στρατείας τε πέρι καὶ τῆς ἐν ποιήσεσι παρρησίας, γυναιξί τε καὶ ἀνδράσιν ὁμοίως γίγνεσθαι δεῖν. χρὴ δὲ ἀναφέρειν παραδεικνύντα ἑαυτῷ τὸν νομοθέτην τῷ λόγῳ· Φέρε, τίνα ποτὲ τρέφω τὴν πόλιν ὅλην παρασκευάσας;

bene viuere oportet. Feliciter autem victuris hoc neceſſariò ineſſe cumprimis oportet, Vt neque iniuriam faciant ipſi, neque patiãtur. quorum quidem alterum, vt nimirum abſtineas à facienda iniuria, non eſt valdè difficile: alterum verò, vt his præſidiis munitus ſis quibus ad repellendam iniuriam ſatis valeas, pérdifficile eſt: neque profectò quiſquam id perfectè poteſt aliter habere quàm quum perfectè bonus euaſit. Idem & in ciuitate vſuuenit. nam ſi bona erit, in pace vitam aget: ſin praua, externis inteſtiniſque bellis diuexabitur. Quum hæc in hunc ferè modum ſe habeãt, haudquaquam belli tempus expectandum eſt, ſed pacato tempore ciues ad rem bellicam ſunt exercendi. Itaque ciuitas quæ prudentia fuerit prædita, ſingulis menſibus bellicas exercitationes inſtituet, quaſi iuſtæ expeditionis ſimulacrum: nec minus quidem vno die, & pluribus etiam, viri ſimul & mulieres, nihil hyemis æſtatiſve iniuriam intemperiémque reformidãtes, quando videbitur Magiſtratibus vniuerſum populum ad illa ſpectacula educere. tunc verò & cõuenientes ludi excogitandi, & adhibenda cum ludis ſacrificia, vt pugnæ quædam ludicræ inſtituantur, quæ iuſtam belli faciem luculenter repræſentent. Victoriæ quoque inſignia ſingulis ſunt attribuenda, & ſolennes ſeu laudationes ſeu vituperationes, pro vniuſcuiuſque merito, & in ipſo certamine & in reliquo vitæ curriculo, prout ſe quiſque ſolet gerere: & vituperationes quoque malè ſe gerẽtibus inurendæ. At harum rerum ne cuilibet pro arbitratu fas eſto poetam eſſe: ſed primùm is qui poeta eſſe voluerit, non pauciores quàm quinquaginta natus ſit ãnos: nec verò ex eorum ſit grege qui quidem poeticæ non ſunt imperiti, nihil tamẽ egregii aut præclari geſſerunt vnquam: ſed ex illorum hominum ſint genere, qui & boni ſunt, & dignitate præſtantes in republica, rerum etiam præclarè geſtarũ gloria inſignes. illorum videlicet hominum poemata, etiamſi minus ſint elegantia, tamen decantentur. Huius rei arbitrium penes inſtitutorẽ cæteróſque legũlatores eſto, Vt hũc eis honorẽ tribuãt, quò ſolis in re muſica ſit libertas, cæteros verò ab illa arceãt libertate. neque cuiquã fas eſto muſam exhibere legũlatorũ iudicio nõ cõprobatã, etiãſi Thamyræ Orpheiq; hymnis ſit ſuauior. Ita canãtur ſacra poemata diis cõſecrata, virorũ quoque bonorũ carmina, in laudẽ virtutis, & vitii vituperationẽ cõſcripta, eadẽ illa cẽſura cõmoda iudicata, in republ. obtinẽto. Hęc eadem de militia & poematũ libertate viris & mulieribus peræquè facienda arbitror. Iuuat autem legiſlatorẽ apud ſe ita ſubducere rationem, & ſe quodãmodo affari, Agedũ verò, in ciuitate inſtruẽda ecquales ciues educare inſtituo?

[Marginal note, beside "ὅτε δὲ καὶ κατὰ μέρη":] ...ribendum potius puto, ποτὲ δ', etiamſi non præcedat ποτὲ μὲν.

[Marginal note, beside "μηδ᾽ αὐτῶν":] ...ribendum potius ſuſpicor αὖ τῶν.

[Marginal note, beside the Latin:] Diſciplinam militarem maturè diſcant: nec expectent belli neceſſitatem, ſed in pace ea diſcant quæ belli tẽpore ſint præſto. Pueris & puellis eandem diſciplinam indicit: paucis tãtũm additis exceptionib', vt omnes & viri & mulieres vt communem patriam communibus animis ſtudiſque tueantur amare: ita & communibus viribus armiſque tueãtur. Cauſas autem explicat cur exercitationum illarum quæ ad bellicam diſciplinam ſpectant, vſus infrequentior ſit: nimirum, quòd homines diuitiis nimium dediti illa negligant: & tyrannorum etiã fraude & verſutia, qui nolunt ſuos ſubditos bellica diſciplina informari, quò ſeruitutis iugum patientius & abiectius ferant.

nónne huiuſmodi qui maxima obeāt certamina, quibus etiam innumerabiles aduerſarii opponantur? Prorſus: ita quilibet rectè reſponderit. Si ergo pugiles vel pancratiaſtas alióſve ſimiles educaremus, in cúmne finē vt ad illa certamina eos obiiceremus? an ad alia quæpiam quæ nunquam antea eſſemus experti? Vel, ſi pugiles eſſemus, nónne complures ante dies pugnare didiciſſemus, nihil reliqui facientes ad ea omnia imitanda quorum vſus eſſe poſſit, quum ad iuſtam pugnam fuerit deueniendum? Hanc in his ludicris ſpectaculis quamproximè fieri poterit repræſentabimus, & pro loris ceſtuum orbibus quibuſdā ferreis nos muniemus, vt vulnera & inferre & cauere compoſitò poſſimus? Quòd ſi eorum qui ſe nobiſcū exerceant penuria laboraremus, num ſtolidorum hominum ineptos riſus ita reuereremur vt non auderemus ſimulacrū quoddam ſiue oſcillum effingere, vt & illud ſuſpenderemus, & cum inanimato ſpectro nos exerceremus? ac, ſi nec animati nec inanimati aduerſarii copia nobis eſſet, nónne ipſi ſoli aduerſus nos ipſos vmbratilem quandam pugnam reuera inſtitueremus? Ad quem verò alium finem, inſtitutū fuiſſe affirmarit quiſpiam illum manuū certa cum lege motum, ſiue geſtus legem, quam *χειρονομίαν* appellant? CL. Ad nullum alium ferè, hoſpes, præter eum quem tu modò protuliſti. ATH. Quid igitur faciet ciuium noſtrorū genus bello deſtinatum? nū peius quàm iſti ludicri certatores præparatus atque inſtructus audebit in maximum certamen prodire, in quo de capite & liberis & fortunis & vniuerſa republ. pugna ſit futura? Num igitur reformidabit legiſlator ne hæ mutuæ inter ſe exercitationes ridiculæ nonnullis videantur? nec lege cauebit vt ad iuſtam expeditionē ſe accingant? quin potius edicet vt quotidie fiant exiguæ illæ ſine armis exercitationes, & choros ad has omnémque gymnaſtices apparatum excitabit? eas verò quæ velut maiores & rariores ſunt exercitationes, non infrequentius quàm ſingulis mēſibus imperabit? ita vt ex omni regione confluant ad illa ſolenniora certamina, de ludicris nonnullis propugnaculis expugnandis depugnantes, & inſidias ſibi inuicem ſtruentes, omnémque adeo legitimæ pugnæ formam reuera imitantes, inſtitutis per pila & iacula pugnis, vt quamproximè periculoſas pugnas exprimant: quò nimirum ludus non ſit planè à terrore immunis, ſed & pauores quoſdam inducat, & magnū & excelſū animū atque ignauū quodāmodo declaret. ita & honori & infamiæ, ex recta diſtributione bene vel malè geſtæ rei, loc⁹ tribuetur: vt hoc pacto

A ἆρ' οὐκ ἀθλητὰς τῶν μεγίστων ἀγώνων, οἷς ἀνταγωνισταὶ μυρίοι ὑπάρχουσι; Καὶ πάνυ γε, φαίη τις ἂν, ὀρθῶς λέγων. Τί δῆτα; εἰ πύκτας ἢ παγκρατιαστὰς ἐτρεφόμεθ', ἤ τι τῶν τοιούτων ἕτερον ἀγωνισμάτων ἀθλοῦντας, ἆρα εἰς αὐτὸν ἂν ἀπηντῶμεν τὸν ἀγῶνα, ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ οὐδενὶ καθ' ἡμέραν προσμαχόμενοι; ἢ πύκται γε ὄντες, παμπόλλας ἂν ἡμέρας ἔμπροσθεν τοῦ ἀγῶνος ἐμανθάνομέν τε ἂν μάχεσθαι καὶ διεπονούμεθα, μιμούμενοι πάντα
B ἐκεῖνα ὁπόσοις ἐμέλλομεν εἰς τότε χρήσεσθαι περὶ τῆς νίκης διαμαχόμενοι; καὶ ὡς ἐγγύτατα τοῦ ὁμοίου ἰόντες, ἀντὶ ἱμάντων σφαίρας ἂν περιεδούμεθα, ὅπως αἵ πληγαί τε καὶ αἱ τῶν πληγῶν εὐλάβειαι διεμελετῶντο εἰς τὸ δυνατὸν ἱκανῶς; εἴ τέ τις ἡμῖν συνέβαινε συγγυμναστῶν ἀπορία πλείων, ἆρ' ἂν δείσαντες τὸν τῶν ἀνοήτων γέλωτα, οὐκ ἂν ἐτολμῶμεν κρεμαννύντες εἴδωλον ἄψυχον γυμνάζεσθαι πρὸς αὐτό; καὶ ἐπὶ πάντων τῶν τε ἐμψύχων καὶ τῶν ἀψύχων
C ἀπορήσαντές ποτε, ἐρημίᾳ συγγυμναστῶν ἆρά γε οὐκ ἐτολμήσαμεν ἂν αὐτοὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς σκιαμαχεῖν ὄντως; ἢ τί ποτε ἄλλο τὸ τοῦ χειρονομεῖν μελέτην ἄν τις φαίη γεγονέναι; ΚΛ. Σχεδόν, ὦ ξένε, οὐδὲν ἄλλο γε πλὴν τοῦτο αὐτὸ ὃ σὺ νῦν ἔφθεγξαι. ΑΘ. Τί οὖν; τὸ τῆς πόλεως ἡμῖν μάχιμον ἧ χεῖρόν τι παρασκευασάμενον τῶν τοιούτων ἀγωνιστῶν, εἰς τὸν μέγιστον τῶν ἀγώνων ἑκάστοτε τολμήσει παριέναι, διαμαχόμενον περὶ ψυχῆς τε καὶ παίδων καὶ χρημάτων
D καὶ ὅλης τῆς πόλεως; καὶ ταῦτα δὴ φοβηθεὶς αὐτῶν ὁ νομοθέτης τὰ πρὸς ἀλλήλους γυμνάσια μὴ φαίνηται τισὶ γελοῖα, οὐκ ἄρα νομοθετήσει στρατεύεσθαι, προστάττων μάλιστα μὲν ἑκάστης ἡμέρας τά γε σμικρὰ χωρὶς τῶν ὅπλων, χορούς τε εἰς ταῦτα ἅμα καὶ γυμναστικὴν πᾶσαν ξυντείνων; τὰς δὲ οἷον τινὰς μείζους τε καὶ ἐλάττους γυμνασίας μὴ ἔλαττον ἢ κατὰ μῆνα ἕκαστον ποιεῖσθαι προστάξει, ἁμίλλας τε πρὸς ἀλλήλους ποιουμένους κα-
E τὰ πᾶσαν τὴν χώραν, ἐπὶ κατάληψιν χωρίων ἁμιλλωμένους καὶ ἐνέδρας· καὶ πᾶσαν μιμουμένους τὴν πολεμικὴν ὄντως, σφαιρομαχεῖν τε καὶ βολαῖς, ὡς ἐγγύτατα τῶν ἀληθῶν χρωμένους ὑποκινδύνοις βέλεσιν; ὅπως μὴ παντάπασιν ἄφοβος ἡ πρὸς ἀλλήλους γίγνηται παιδιά, δείματα δὲ παρέχῃ καί τινα τρόπον δηλοῖ τόν τε εὔψυχον καὶ τὸν μή· καὶ τοῖς μὲν τιμάς, τοῖς δὲ καὶ ἀτιμίας διανέμων

Alia etiam eſt lectio, ἀληθῶς: ſed retinendam illā cenſeo.

ὀρθῶς, τὴν πόλιν ὅλην εἰς τὸν ἀληθινὸν ἀγῶνα διὰ βίου παρασκευάζῃ γενναίως· καὶ δὴ καί τινος ἀποθανόντος, οὕτως ὡς ἀκουσίου τοῦ φόνου γενομένου, τιθῇ τὸν ἀποκτείναντα, κατὰ νόμον καθαρθέντα, καθαρὸν εἶναι χεῖρας ἡγούμενος· ἀνθρώπων μὲν τελευτησάντων μὴ πολλῶν, ἑτέρους πάλιν οὐ χείρους φύσεσθαι· φόβου δὲ οἷον τελευτήσαντος ἐν πᾶσι τοῖς τοιούτοις, βάσανον οὐχ εὑρήσειν τῶν τε ἀμεινόνων καὶ χειρόνων οὐ σμικρῷ πόλει μεῖζον κακὸν ἐκείνου. ΚΛΕΙΝ. Ξυμφαῖμεν ἂν ἡμεῖς γε, ὦ ξένε, τὰ τοιαῦτα δεῖν καὶ νομοθετεῖν καὶ ἐπιτηδεύειν πόλιν ἅπασαν. ΑΘΗ. Ἆρ᾽ οὖν γιγνώσκομεν ἅπαντες τὴν αἰτίαν διότι ποτὲ νῦν ἐν ταῖς πόλεσιν ἡ τοιαύτη χορεία καὶ ἀγωνία σχεδὸν οὐδαμῇ οὐδαμῶς ἐστιν, εἰ μὴ πάνυ τι σμικρά; ἢ φῶμεν δι᾽ ἀμαθίαν τῶν πολλῶν καὶ τῶν τιθέντων αὐτοῖς τοὺς νόμους; ΚΛ. Τάχ᾽ ἄν. ΑΘΗΝ. Οὐδαμῶς, ὦ μακάριε Κλεινία. δύο δὲ χρὴ φάναι τούτων αἰτίας εἶναι, καὶ μάλα ἱκανάς. ΚΛ. Ποίας; ΑΘΗ. Τὴν μὲν, ὑπ᾽ ἔρωτος πλούτου, πάντα χρόνον ἄσχολον ποιοῦντες τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖσθαι, πλὴν τῶν ἰδίων κτημάτων, ἐξ ὧν κρεμαμένη πᾶσα ψυχὴ πολίτου παντὸς οὐκ ἄν ποτε δύναιτο τῶν ἄλλων ἐπιμέλειαν ἴσχειν, πλὴν τοῦ καθ᾽ ἡμέραν κέρδους· καὶ ὅ, τι μὲν πρὸς τοῦτο φέρει μάθημα ἢ καὶ ἐπιτήδευμα, ἰδίᾳ πᾶς μανθάνειν τε καὶ ἀσκεῖν ἑτοιμότατός ἐστι· τῶν δὲ ἄλλων καταγελᾷ. τοῦτο μὲν ἓν, καὶ ταύτην μίαν αἰτίαν χρὴ φάναι τοῦ μήτε τοῦτο μήτ᾽ ἄλλο μηδὲν καλὸν κἀγαθὸν ἐθέλειν ἐπιτήδευμα πόλιν σπουδάζειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου ἀπληστίαν, πᾶσαν μὲν τέχνην καὶ μηχανὴν, καλλίω τε καὶ ἀσχημονεστέραν ἐθέλειν ὑπομένειν πάντα ἄνδρα, εἰ μέλλει πλούσιος ἔσεσθαι, καὶ πράξιν πράττειν ὅσιόν τε καὶ ἀνόσιον, καὶ πάντως αἰσχρὰν, μηδὲν δυσχεραίνοντα, ἐὰν μόνον ἔχῃ δύναμιν καθάπερ θηρίῳ τοῦ φαγεῖν παντοδαπὰ καὶ πιεῖν ὡσαύτως, καὶ ἀφροδισίων πᾶσαν πάντως παρασχεῖν πλησμονήν. ΚΛ. Ὀρθῶς. ΑΘΗ. Αὕτη μὲν τοίνυν, ἣν λέγω, μία κείσθω διακωλύουσα αἰτία, τοῦ μήτε ἄλλο καλὸν, μήτε τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἱκανῶς ἐῶσα ἀσκεῖν τὰς πόλεις, ἀλλ᾽ ἐμπόρους τε καὶ ναυκλήρους καὶ διακόνους πάντως τοὺς φύσει κοσμίους τῶν ἀνθρώπων ἀπεργαζομένη, τοὺς δ᾽ ἀνδρείους, λῃστὰς καὶ τοιχωρύχους καὶ ἱεροσύλους καὶ πολεμικοὺς

...ποιοῦν- in ποιοῦντες ... ποιοῦντας ...andum esse ...ro.

...endum ui- ...tur θηρίον, aut ...εία.

A vniuerſam ciuitatem ad verum certamen vtiliter informet. Siquis autem inter hæc certamina necetur, & quidem ita vt cædes inconſultò & incogitanter ſit perpetrata, is qui interfecit, lege expietur, & mundus ab hac cæde habeatur in poſterum. exiſtimare enim debet legiſlator, paucis ita mortuis hominibus cæteros haudquaquam deteriores naſcituros: at timore in his omnibus mortuo atque extincto, nihil ſe deinceps comperturum quo inter meliores & deteriores aliquod ſtatuat diſcrimē: cui rei niſi prouideatur, multo maius malum B ciuitati futurum eſt quàm ob ciuium penuriam. CL. Concedimus, hoſpes, ita hæc eſſe lege ſancieda, & vniuerſæ reipubl. hāc rem curæ eſſe debere arbitror. ATH. Nūquid cauſam nūc omnes cognoſcimus cur modò in ciuitatibus huiuſmodi choreæ & certaminis vſus vix ac ne vix quidē vllus extet, niſi perexiguus? Cauſámne eſſe dicemus, tum populi, tum eorum qui ei leges ſcripſerunt ignorantiam? CLIN. Fortaſſe. ATH. Nequaquam, mihi crede, Clinia. ſed duas huius rei cauſas, & maxime quidem idoneas, exiſtere dicemus. C CL. Quales? ATH. Vna quidē eſt, quòd propter diuitiarum cupiditatem, cæteris rebus prætermiſſis, rem ſuam homines tantùm curent. quo qui animo fuerit, & huic ſe rei dediderit, haud ſanè fieri poterit vt cæterarū rerum vllam gerat curam: ſed in hoc vnum incumbet quotidie vt lucrum vndiquaque corradat. Ita enim eſt comparata hominum natura, vt artes & ſtudia quæ ad lucrum conducunt, paratiſſimo animo cōplectantur, & ea diſcāt & in his ſe exerceant, cæteras verò res omnes D aſpernētur. Hæc igitur vna cauſa ſtatuēda eſt cur neque in hac neq; vlla aliqua honeſta re ciuitas velit certo quodam inſtituto verſari: ſed propter inexplebilem illam auri & argēti cupiditatē nemo non omnē & artem & rationem, & honeſtiorem & inhoneſtiorem, alacriter ſubeat: quidlibet denique, quo iure quàve iniuria, nulla honeſtatis ſiue turpitudinis habita ratione, agat, quò diuitias vt inſtituit conſequatur, quæ duntaxat poſſint veluti beluæ ſuppeditare copiam ad edendi & bibendi appetitus, & ad veneris inſaniam. CL. Rectè. E ATH. Hæc igitur quam ſignifico, vna ſit cauſa quæ impedit reſpublicas vt neque aliud quicquam præclarè gerant, neque in re bellica ſatis ſeriò verſentur: ſed efficit vt homines, ex ſua alioqui natura modeſti, euadant mercatores, naucleri, inſtitores, rerúmque vilium miniſtri: fortes verò, vt in latrones, fures, ſacrilegos, militari immanitate feros & barbaros, de-

niqué tyrannicos & ſummè ſceleratos degenerent: licet alioqui non abſurda ſint natura, qui tamen malum infelicémque exitum ita conſequãtur. CL. Quomodo ais? ATH. Quomodo autem non ipſos infeliciſſimos eſſe dicerem, quibus neceſſe eſt famelico animo vniuerſam vitã traducere? CL. Hæc omnino vna eſt cauſa. alterã verò cauſam, hoſpes, écquã eſſe ais? ATH. Rectè in memoriam reuocaſti. CL. Prima igitur illa eſt, Inexplebilis quædam diuitiarum inueſtigatio, quæ vnumquenque hominem ita occupat, vt rei bellicæ ſolidam conuenientémque exercitationẽ impediat. Sed alterã iam expone. ATH. Num idcirco cunctor hanc proferre, quoniam illius mihi deſit facultas? CL. Nequaquam: ſed odio percitus, videris hos hominum mores, magis quàm deceat, & quidem præter primarium ſermonem, inſectari. ATH. Optimo me iure, hoſpites, increpatis. quod igitur proximum eſt, ſicuti legitimus ordo poſtulat, conſequenter audite. CL. Dic modó. ATH. Cauſam nimirum eſſe aſſero, Formas illas gubernationũ, de quibus ſæpe iam diximus, Popularem videlicet paucorúmque dominationem & Tyrannidem. nulla enim harum dominationum reuera eſt reſpubl. ſed ſeditioſæ vſurpationes accõmodatiſſimo vocabulo appellari debent. nulla enim volentibus volẽs, ſed volẽs nolẽtibus ſemper per vim dominatur. In quibus quum Magiſtratus ſubditos reformidet, nec bonos nec diuites nec robuſtos nec fortes nec omnino bellicoſos ſponte vnquam fieri patietur. Hæ igitur duæ inter cæteras omnes potiſſimæ & potentiſſimæ ſunt harũ perturbationum cauſæ. At hæc reſpublica quã modò legibus ornamus, vtraque hæc incommoda effugiſſe videtur. nam & in otio maximo verſatur, & verè ingenua libertate perfruitur. neque verò ex his legibus, ciues pecuniarum ſtudioſi euaſerint. Itaque rationi conſentaneum eſt, futurum vt hic reipubl. ſtatus, inter eas omnes quæ hodie extant maximè, iam à nobis inſtitutam & oratione conformatam concluſámque diſciplinam militarémque ludum commodè capeſſat. CL. Præclaré. ATH. [a] Nónne deinceps dicere poſſumus de omnibus gymnicis certaminibus, vt iis quę ad bellicam exercitationem conferant, victoriæ præmia cõſtituamus? ſin minus, ſecurè prætermittamus? Quę̃nam verò ſint illa, principio recenſenda ſunt, & legibus munienda: & primùm ea quæ ad curſum velocitatémque pertinẽt, nónne primo loco ſunt conſtituenda? CL. Profectó. ATH. Omnium igitur maximè ad bellum confert corporis celeritas ſiue agilitas, partim quidem pedum, partim manuum: ad fugiendum quidem & inſequendum,

[a] Explicat ſingulatim formas certaminum illorum quæ ad rem bellicam conducunt, & ea exercendi rationem docet.

A καὶ τυραννικοὺς ποιοῦσα καὶ μάλ' ἐνίοτε οὐκ ἀφυεῖς ὄντας, δυστυχεῖς δέ γε μήν. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Πῶς μὴν οὖν αὐτοὺς οὐ λέγοιμ' ἂν παντάπασι δυστυχεῖς, οἷς γε ἀνάγκη διὰ βίου πεινῶσαν τὴν ψυχὴν ἀεὶ τὴν αὐτῶν διεξελθεῖν; ΚΛ. Αὕτη μὲν τοίνυν μία· τὴν δὲ δὴ δευτέραν αἰτίαν τινὰ λέγεις, ὦ ξένε; ΑΘΗ. Καλῶς ὑπέμνησας. ΚΛ. Αὕτη μὲν δὴ (φῂς σύ) μία διὰ βίου ἄπληστος ζήτησις, παρέχουσα ἄσχολον ἕκαστον, ἐμπόδι-
B ος γίγνεται τοῦ μὴ καλῶς ἀσκεῖν τὰ περὶ τὸν πόλεμον ἑκάστοις. ἔστω· τὴν δὲ δὴ δευτέραν λέγε. ΑΘ. Μῶν οὐ λέγειν ἀλλὰ διατρίβειν δοκῶ δι' ἀπορίαν; ΚΛ. Οὔκ· ἀλλ' οἷον μισῶν δοκεῖς ἡμῖν κολάζειν τὸ τοιοῦτον ἦθος μᾶλλον τοῦ δέοντος, τῷ παραπεπτωκότι λόγῳ. ΑΘ. Κάλλιστα, ὦ ξένοι, ἐπεπλήξατε· καὶ τὸ μετὰ τοῦτο ἀκούοιτ' ἄν, ὡς ἔοικε. ΚΛ. Λέγε μόνον. ΑΘΗ. Τὰς οὐ πολιτείας ἔγωγε αἰτίας εἶναι φημὶ ἃς πολλάκις εἴρηκα ἐν τοῖς πρόσθεν λόγοις, δη-
C μοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν καὶ τυραννίδα. τούτων γὰρ δὴ πολιτεία μὲν οὐδεμία, στασιωτεῖαι δὲ πᾶσαι λέγοιντ' ἂν ὀρθότατα. ἑκόντων γὰρ ἑκοῦσα οὐδεμία, ἀλλ' ἀκόντων ἑκοῦσα ἄρχει σύν ἀεί τινι βίᾳ. φοβούμενος δὲ ἄρχων ἀρχόμενον, οὔτε καλὸν οὔτε πλούσιον, οὔτε ἰσχυρὸν οὔτ' ἀνδρεῖον, οὔτε τὸ παράπαν πολεμικὸν ἑκὼν ἐάσει γίγνεσθαί ποτε. ταῦτ' οὖν ἐστὶ τὰ δύο, πάντων μὲν σμικροῦ διαφερόντως αἴτια, τούτων δ' οὖν ὄντως διαφερῆ. τὸ δὲ τῆς νῦν πολιτείας ἣν νομοθετού-
D μενοι λέγομεν, ἐκπέφευγεν ἀμφότερα. σχολήν τε γὰρ ἄγει που μεγίστην, ἐλεύθεροί τε ἀπ' ἀλλήλων εἰσί. φιλοχρήματοι δὲ ἥκιστ' ἄν, οἶμαι, γίγνοιντ' ἂν ἐκ τούτων τῶν νόμων. ὥστ' εἰκότως ἅμα καὶ κατὰ λόγον ἡ τοιαύτη κατάστασις πολιτείας μόνη δέξαιτ' ἂν τῶν νῦν τὴν διαπεπερανθεῖσαν παιδείαν τε ἅμα καὶ παιδιὰν πολεμικὴν ἀποτελεσθεῖσαν ὀρθῶς τῷ λόγῳ. ΚΛ. Καλῶς. ΑΘ. Ἆρ' οὖν οὐ τούτοις ἐφεξῆς ἐστι, μνησθῆναι ποτὲ περὶ ἀπάντων τῶν ἀγώνων
E τῶν γυμνικῶν, ὡς ὅσα μὲν αὐτῶν πρὸς πόλεμον ἐστὶν ἀγωνίσματα ἐπιτηδευτέον, καὶ θετέον ἆθλα νικητήρια· ὅσα δὲ μή, χαίρειν ἐατέον; ἃ δ' ἐστὶν ἐξ ἀρχῆς, ἄμεινον ῥηθῆναί τε καὶ νομοθετηθῆναι. καὶ πρῶτον μὲν τὰ περὶ δρόμον καὶ τάχος ὅλως ἆρ' οὐ θετέον; ΚΛ. Θετέον. ΑΘΗΝ. Ἔστι γοῦν πάντων πολεμικώτατον ἡ σώματος ὀξύτης πάντως· ἡ μὲν, ἀπὸ τῶν ποδῶν, ἡ δὲ καὶ ἀπὸ τῶν χειρῶν. φυγεῖν μὲν καὶ ἑλεῖν,

ἢ τῶν ποδῶν· ἡ δ' ἐν ταῖς συμπλοκαῖς μάχη καὶ σύστασις, ἰσχύος καὶ ῥώμης δεομένη. ΚΛΕΙΝ. Τί μήν; ΑΘΗΝ. Οὐ μὴν χωρίς γε ὅπλων οὐδετέρα τὴν μεγίστην ἔχει χρείαν. ΚΛ. Πῶς γὰρ ἄν; ΑΘΗ. Σταδιοδρόμον δὴ πρῶτον ὁ κῆρυξ ἡμῖν, καθάπερ νῦν, ἐν τοῖς ἀγῶσι παρακαλεῖ· ὁ δὲ εἴσεισιν ὅπλα ἔχων. ψιλῷ δὲ ἆθλα οὐ θήσομεν ἀγωνιστῇ. πρῶτος δὲ εἴσεισιν ὁ τὸ στάδιον ἁμιλλησόμενος σὺν τοῖς ὅπλοις· δεύτερος δέ, ὁ τὸν δίαυλον· καὶ τρίτος, ὁ τὸν ἐφίπιον· καὶ δὴ καὶ τέταρτος, ὁ τὸν δόλιχον· καὶ πέμπτος δέ, ὃν ἀφήσομεν πρῶτον ὡπλισμένον, ἑξήκοντα μὲν σταδίων μῆκος, πρὸς ἱερὸν Ἄρεώς τι καὶ πάλιν βαρύτερον ὁπλίτην ἐπονομάζοντες, λειοτέρας δι' ὁδοῦ διαμιλλώμενον· τὸν δ' ἄλλον τοξότην πᾶσαν τοξικὴν ἔχοντα στολήν, σταδίων δὲ ἑκατὸν πρὸς Ἀπόλλωνός τε καὶ Ἀρτέμιδος ἱερόν, τὴν δι' ὀρῶν τε καὶ παντοίας χώρας ἁμιλλώμενον. καὶ θέντες τὸν ἀγῶνα, μενοῦμεν τούτοις, ἕως ἂν ἔλθωσιν· καὶ τῷ νικῶντι τὰ νικητήρια δώσομεν ἑκάστων. ΚΛΕΙΝ. Ὀρθῶς. ΑΘΗ. Τριττὰ δὴ ταῦτα ἀθλήματα διανοηθῶμεν· ἓν μέν, παιδικῶν· ἓν δέ, ἀγενείων· ἓν δέ, ἀνδρῶν. καὶ τοῖς μὲν τῶν ἀγενείων τὰ δύο τῶν τριῶν τοῦ μήκους τοῦ δρόμου θήσομεν· τοῖς δὲ παισὶ τὰ τούτων ἡμίσεα, τοξόταις τε καὶ ὁπλίταις ἁμιλλωμένοις. γυναιξὶ δέ, κόραις μὲν ἀνήβοις γυμναῖς, στάδιον καὶ δίαυλον, καὶ ἐφίππιον καὶ δόλιχον, ἐν αὐτῷ τῷ δρόμῳ ἁμιλλωμέναις· ταῖς δὲ τρειςκαιδεκέτεσι, μέχρι γάμου μὲν οὔσαις κοινωνίας, μὴ μακρότερον εἴκοσιν ἐτῶν, μηδ' ἔλαττον ὀκτωκαίδεκα· πρεπούσῃ δὲ στολῇ ταύτας ἐσταλμένας καταβατέον ἐπὶ τὴν ἅμιλλαν τούτων τῶν δρόμων. καὶ τὰ μὲν περὶ δρόμους ἀνδράσι τε καὶ γυναιξὶ ταῦτα ἔστω. Τὰ δὲ κατ' ἰσχύν, ἀντὶ μὲν πάλης καὶ τῶν τοιούτων τῶν νῦν ὅσα βαρέα, τὴν ἐν τοῖς ὅπλοις μάχην, ἕνα τε πρὸς ἕνα διαμαχομένοις, καὶ δύο πρὸς δύο, καὶ μέχρι δέκα πρὸς δέκα διαμιλλωμένοις ἀλλήλοις. ἃ δὲ τὸν μὴ παθόντα ἢ μὴ ποιήσαντα δεῖ νικᾶν, καθάπερ νῦν ἐν τῇ πάλῃ διενομοθετήσαντο οἱ περὶ τὴν πάλην αὐτήν, τί τοῦ καλῶς παλαίοντος ἔργον καὶ μὴ καλῶς, ταὐτὸν δὴ καὶ τοὺς περὶ ὁπλομαχίαν ἄκρους παρακαλοῦντας χρὴ τούτοις συννομοθετεῖν κελεύειν, τίς νικᾶν ἄρα δίκαιος περὶ ταύτας αὖ τὰς μάχας, ὅ,τι μὴ παθὼν ἢ δράσας·

Legitur etiam ἐφίππιον. ſic & paulo póſt.

Quidam vet. non habet voculā μὴ ante ποιήσαντα: neque verò eam ἀπὸ κοινοῦ debere ſubaudiri exiſtimo, quum paulo póſt non ponatur ante δράσας.

A pedum: ſed pugna & conflictus, in quibus conſeruntur manus, viribus & robore opus habent. CL. Quidni? ATH. Et tamen neutra ſine armis maximam vtilitatem habet. CLIN. Ita eſt. ATH. Primùm itaque ſtadii curſorem præco vocet, quemadmodum nunc fieri ſolet: ille verò cum armis ſtadium ingrediatur. nam inermi luctatori præmia minimè ponimus. Primus itaque armatus curſor ingrediatur: deinde, is qui ſtadiū curſu iterat, quē διαυλοδρόμον vocant: tertius, qui equeſtrē curſum conficit: quartus longius curri-

B culum decurrit, quem δολιχοδρόμον vocant: & quintus, quem primò quidem armatum dimittemus, in ſexaginta ſtadiorum longitudinem, ad aliquod Martis fanum. & rurſus militē grauioris armaturę, id eſt ὁπλίτην, cognominantes, qui planiore via decertet: alium verò ſagittarium, omni ſagittarū arcuúmque ornatu habitúque munitum, qui centum ſtadia ad Apollinis & Dianæ templum per montoſam regionem decertans contendat: & conſtituto certamine, eos expectabimus donec

C venerint, & victori præmia tribuemus. CL. Rectè. ATH. Trifariam hæc certamina diſtribuamus: vnum, puerorum: alterum, imberbium: tertium, virorum. Et imberbibus quidē duas de tribus longitudinis partes conſtituemus: pueris autem dimidium harum: ſagittariis item & grauioris armaturæ certatoribus. At fœminis, puellis quidem nondum pubeſcentibus, ſtadium aſſignabimus, & δίαυλον, & equeſtre, & δόλιχον, quæ in ipſo circo decertent: & illæ quidem quæ tredecim an-

D norum ſunt donec nupſerint, nō longius vigeſimo, nec breuius decimooctauo, ad curſus certamen deſcendant: verùm decenti habitu ornatæ ad horum curſuum certamen deueniant. Hæc verò de virorū & mulierum curſu dicta ſunto. Quæ verò ad robur augendum pertinent, pro lucta quidem & ſimilibus nunc ea quæ grauia ſunt cōſtituemus: vt ad eam quæ in armis fit pugnam, vnus aduerſus vnum, & duo aduerſus duos, & ad decem vſque aduerſus decem pugna inſtituatur. Quæ verò aut non facere aut pati victorem oporteat,

E quemadmodum nunc in lucta conſtituerunt luctæ præfecti, quod ſit legitimum luctantis opus, aut contrà: eodem quoque modo & in his armorum certaminibus periti inducendi ſunt, vt lege ſanciant eccuínam in hoc pugnarum genere victoria debeatur, pro varia nimirum earum rerum quas vel paſſus eſt vel geſſit natura:

eodem modo de victo conſtituendum eſt. Hæc verò de fœminis ad nuptiarum vſque tempus lege ſanciantur. Peltaſtica verò vniuerſa huic pugnæ generi, quod *παγκράτιον* vocant, opponatur: atque arcu, pelta, lanceis, lapidúmque tum manu tum funda emiſſionibus certetur: & qui ſe in his ſtrenuiſſimè geſſerit, huic ex lege victoriæ præmia tribuantur. Nunc de equeſtribus certaminibus videamus. Equorum vſus in Creta nequaquam eſt frequens. idcirco neceſſe eſt nutriendorum equorum & equeſtriū certaminū minora eſſe ſtudia hiſce in locis. Currum quidē nemo veſtrûm habet, neque hac in re præclarè occupari labor exiſtimatur. Quū igitur id minimè ſit illi regioni conſuetum, omnino ſit vt leges hac de re his in locis ſtatuere, hominis delirantis eſſe videatur. At ſi illi certaminis generi quod ſolo equo fit præmia conſtituimus, eos ſeligemus qui pullinos dentes nondum eiecerint, & pullis, veredis, & qui media ſunt inter hos ætate rem gerentes, ac proinde hunc in modum pro regionis natura, equeſtrem diſciplinam attribuemus. Huiuſmodi igitur certamen ex lege conſtituitor, & Magiſtris equitum & Tribunis rei illius iudicium, tam de omni equorū curſu quàm de his qui armati in arenam deſcendent, communiter attribuitor. Inermibus verò neque in gymnaſticis ludis neque hîc certamē præmiúmque imponimus. Verùm ſagittarius ex equo dimicans, minimè eſt Cretæ inutilis. quare & horum, animi gratia, contentio & certamen inſtituatur. Ad hæc autem fœminæ legibus minimè ſunt cogendæ, neque maioribus aliis imperiis ad hæc adigendæ: ſi verò ex ſuperiorum diſciplinarum vi, quæ in conſuetudinem habitúmque inoleuerint, puellæ ad hæc natura impellantur, & ab huiuſmodi exercitationibus minimè abhorreant, admittendæ nimirum ſunt, neque, ſi in hoc genere ſe exerceant, illis probro vertendum eſt. Hactenus igitur de certaminum omnium diſciplina & inſtitutione, quæ vel nos ipſi per nos vel magiſtrorum opera & præſcripto exequi ſolemus, ſatis eſt explicatum: & de Muſica quoque ſatis ſupérque. [a] At de eo poetices genere quod Rhapſodorum fit miniſterio, & in certaminibus etiam verſatur, & de cæteris generis eiuſdem, veluti quæ in feſtis fiunt chororum neceſſaria certamina, conſtitutis diis & his qui cum diis ſint menſibus & diebus & annis: de his, inquam, quomodo nimirum illa diſponenda ſint, ſiue per triennium ſiue per quinquennium, ſiue quatenus & quomodo, [nondum eſt explicatum] quæ quidē

[a] De certaminum muſicorum ea ſpecie quæ in carminibus commemorandis erat. de qua aliâs quoque, in lib. De republ. & in Ione.

A καὶ τὸν ἡττώμενον ὡσαύτως ἥτις διακρίνει τάξις. ταῦτα δὲ καὶ περὶ τῶν θηλειῶν ἔστω νομοθετούμενα τῶν μέχρι γάμου. πελταστικὴν δὲ ὅλην ἀντιστήσασθαι δεῖ τῇ τοῦ παγκρατίου μάχῃ, τόξοις καὶ πέλταις καὶ ἀκοντίοις, καὶ λίθων βολῇ, ἐκ χειρός τε καὶ σφενδόναις ἁμιλλωμένων· διαθεμένους αὖ περὶ τούτων νόμους, τῷ κάλλιστα ἀποδιδόντι τὰ περὶ ταῦτα νόμιμα τὰ γέρα καὶ τὰς νίκας διανέμειν. τὸ δὲ μετὰ ταῦτα, ἵππων δὴ περὶ ἀγῶνος γίγνοιτο ἑξῆς ἂν νομοθετούμενα. ἵππων δὲ ἡμῖν χρεία μὲν οὔτε τις πολλῶν, οὔτε πολλή, κατά γε δὴ Κρήτην. ὥστε ἀναγκαῖον καὶ τὰς σπουδὰς ἐλάττους γίγνεσθαι, τάς τε ἐν τῇ τροφῇ καὶ τὰς περὶ ἀγωνίαν αὐτῶν. ἅρματος μὲν οὖν καὶ τοπαράπαν οὔτε τις τροφὸς ἡμῖν ἐστιν, οὔτε τις φιλοτιμία πρὸς ταῦτα οὐδενὶ γίγνοιτ' ἄν, λόγον ἔχουσα. ὥστε τούτου μὲν ἀγωνιστὰς οὐκ ἐπιχώριον ἔσται τιθέντας, νοῦν μήτε ἔχειν μήτε δοκεῖν κεκτῆσθαι. μονίπποις C δὲ ἆθλα τιθέντες, πώλοις τε ἀβόλοις καὶ τελείων τε καὶ ἀβόλων τοῖς μέσοις, καὶ αὐτοῖς δὴ τοῖς τέλος ἔχουσι, κατὰ φύσιν τῆς χώρας ἂν τὴν ἱππικὴν παιδείαν ἀποδιδοῖμεν. ἔστω δὴ τούτων τε αὐτῶν κατὰ νόμον ἅμιλλά τε καὶ φιλονεικία, φυλάρχοις τε καὶ ἱππάρχοις δεδομένη κοινὴ κρίσις ἁπάντων τῶν τε δρόμων αὐτῶν, καὶ τῶν καταβαινόντων μεθ' ὅπλων. ψιλοῖς δὲ ὅπλων, οὔτ' ἐν τοῖς γυμνικοῖς, οὔτ' ἐνταῦθα τιθέντες ἀγωνίας, ὀρθῶς ἂν νομοθετοῖμεν. D τοξότης δὲ ἀφ' ἵππων Κρὴς οὐκ ἄχρηστος, οὐδ' ἀκοντιστής. ὥστε ἔστω καὶ τούτων παιδιᾶς χάριν ἔρις τε καὶ ἀγωνία. θηλείας δὲ περὶ τούτων νόμοις μὲν καὶ ἐπιτάξεσιν οὐκ ἄξια βιάζεσθαι τῆς κοινωνίας· ἐὰν δὲ ἐκ τῶν ἔμπροσθεν παιδευμάτων εἰς ἔθος ἰόντων ἡ φύσις ἐνδέχηται καὶ μὴ δυσχεραίνῃ παῖδας ἢ παρθένους κοινωνεῖν, ἐᾶν, καὶ μὴ ψέγειν. ἀγωνία δὴ νῦν ἤδη καὶ μάθησις γυμναστικῆς, ὅσα τε ἐν ἀγῶσι καὶ ὅσα καθ' ἡμέραν διδα- E σκάλων ἐκπονούμεθα, πάντως ἤδη πέρας ἔχει· καὶ δὴ καὶ μουσικῆς τὰ μὲν πλεῖστα ὡσαύτως διαπεπέρανται. τὰ δὲ ῥαψῳδῶν καὶ τῶν τούτοις ἑπομένων, καὶ ὅσαι ἐν ἑορταῖς ἅμιλλαι χορῶν ἀναγκαῖαι γίγνεσθαι, ταχθέντων τοῖς θεοῖς τε καὶ τοῖς μετὰ θεῶν μηνῶν καὶ ἡμερῶν καὶ ἐνιαυτῶν, κοσμηθήσονται τότε, εἴτε τριετηρίδες, εἴτε αὖ καὶ διὰ πέμπτων ἐτῶν· εἴθ' ὅπῃ καὶ ὅπως ἔννοιαν διδόντων τῶν

Non dubito quin ſcribendum ſit οὔτε π. Vacabit autem π, ſicut alibi.

Poteſt etiam interpūgi poſt παρθένους, ut κοινωνεῖν iungatur cū ἐᾶν.

θεῶν τάξεως πέρι, διανεμηθῶσι. τότε καὶ A
τοὺς μουσικῆς ἀγῶνας χρὴ προσδοκᾶν κα-
τὰ μέρος ἀγωνιεῖσθαι, ταχθέντας ὑπό τε
ἀθλοθετῶν καὶ τοῦ παιδευτοῦ τῶν νέων, καὶ τῶν
νομοφυλάκων, εἰς κοινὸν περὶ αὐτῶν τούτων
συνελθόντων· καὶ γιγνομένων νομοθετῶν αὐ-
τῶν, τοῦ τε πότε καὶ τίνες καὶ μετὰ τίνων τοὺς
ἀγῶνας ποιήσονται περὶ ἁπάντων χορῶν καὶ
χορείας. οἷα δὲ ἕκαστα αὐτῶν εἶναι δεῖ κατὰ λό-
γον καὶ κατ' ᾠδὰς καὶ καθ' ἁρμονίας ῥυθμοῖς
κραθείσας καὶ ὀρχήσεσι, πολλάκις εἴρηται τῷ B
πρώτῳ νομοθέτῃ· καθ' ἃ τοὺς δευτέρους δεῖ
μεταδιώκοντας νομοθετεῖν, καὶ τοὺς ἀγῶνας
πρεπόντως ἑκάστοις θύμασιν ἐν χρόνοις
προσήκουσι νείμαντας, ἑορτὰς ἀποδοῦναι
τῇ πόλει ἑορτάζειν. Ταῦτα μὲν οὖν καὶ ἄλ-
λα τοιαῦτα οὔτε χαλεπὸν γνῶναι τίνα τρό-
πον χρὴ τάξεως ἐννόμου λαγχάνειν, οὐδ' αὖ
μετατιθέμενα ἔνθα ἢ ἔνθα, μέγα τῇ πόλει
κέρδος ἢ ζημίαν ἂν φέροι. ἃ δὲ μὴ σμικρὸν
διαφέρει, πείθειν τε χαλεπόν, θεοῦ μὲν μά- C
λιστα ἔργον, εἴ πως οἷόν τε ἦν ἐπιτάξεις αὐτὰς
παρ' ἐκείνου γίγνεσθαι· νῦν δὲ ἀνθρώπου τολ-
μηροῦ κινδυνεύει δεῖσθαι τινός, ὃς παρρησίαν
διαφερόντως τιμῶν, ἐρεῖ τὰ δοκοῦντα ἄριστ'
εἶναι πόλει καὶ πολίταις, ἐν ψυχαῖς διεφθαρ-
μέναις τὸ πρέπον καὶ ἑπόμενον πάσῃ τῇ πο-
λιτείᾳ τάττων, ἐναντία λέγων ταῖς μεγίσταισιν
ἐπιθυμίαις· καὶ οὐκ ἔχων βοηθὸν ἀνθρώ-
πων οὐδένα, λόγῳ ἑπόμενος μόνος μόνῳ.

ΚΛ. Τίν' αὖ νῦν, ὦ ξένε, λόγον λέγομεν; οὐ D
γάρ που μανθάνομεν. ΑΘΗ. Εἰκότως γε.
ἀλλὰ δὴ πειράσομαι ἐγὼ φράζειν ὑμῖν ἔτι
σαφέστερον. ὡς γὰρ εἰς παιδείαν ἦλθον τῷ
λόγῳ, εἶδον νέους τε καὶ νέας ὁμιλοῦντας φι-
λοφρόνως ἀλλήλοις. εἰσῆλθε δέ με, οἷον εἰ-
κός, φοβηθῆναι, ξυννοοῦντά τι, τίς χρήσε-
ται τῇ τοιαύτῃ πόλει, ἐν ᾗ δὴ νέοι μὲν νέαι τε
εὐτραφεῖς εἰσι, πόνων τε σφοδρῶν καὶ ἀνελευ-
θέρων, οἳ μάλιστα ὕβριν σβεννύασιν, ἀργοί·
θυσίαι δὲ καὶ ἑορταὶ καὶ χοροὶ πᾶσι μέλουσι E
διὰ βίου. τίνα δή ποτε τρόπον ἐν ταύτῃ τῇ
πόλει ἀφέξονται τῶν πολλοῖς δὴ καὶ πολλὰς ἐπι-
θυμιῶν εἰς ἔσχατα βαλλουσῶν, ὧν ἂν ὁ λόγος
προστάττῃ ἀπέχεσθαι, νόμος ἐπιχειρῶν γί-
γνεσθαι. καὶ τῶν μὲν πολλῶν οὐ θαυμαστὸν
ἐπιθυμιῶν εἰ κρατοῖ τὰ πρόσθεν νόμιμα

Legendum puto, ξυννοήσαντα, τίς χρήσεται &c.

deorum conſilio & intelligentur & conſtituentur. Tunc verò certamina Muſicæ viciſſim fient, prout athletæ ipſi & iuuenum Inſtitutor & legum cuſtodes, re communi conſilio deliberata, conſtituerint. nanque hi quando, quínam, cum quibus ſingula certamina in omnibus choris & choreis exercere debeant, conſtituēt. qualia verò ſingula hæc eſſe oporteat, quātum attinet & ad ipſam orationem, & cantum & harmoniam numeris ſaltationibúſque mixtam, à primo legiſlatore ſæpe dictum eſt: ex cuius præſcripto & quaſi veſtigio, cōſentaneū eſt illum poſteriores leges ſuas conformare, atque, vti ſingulis ſacris temporibúſque conueniet, ita certamina quæque feſtóſque ſolennitatum dies ciuitati conſtituere.

[a] HAEC QVIDEM, & cætera huiuſmodi, neque ad intelligendum ſunt difficilia, quo ordine ſint legibus definienda, neque, ſi hoc vel illo modo commutentur, multum ciuitati proſunt vel obſunt. Quæ verò non parum ad rem pertinent, & difficulter perſuaderi poſſunt, Dei opus eſſet maximè, ſi fieri quidē poſſet vt ille noſtrorum legiſlatorum in morem leges cōſcriberet. Nunc autem audacis cuiuſdam hominis opera indigent, qui inſigni dicendi libertate fretus, quæ ciuitati ciuibúſque omnibus optima fore cenſet, ita ſtatuat vt corruptos ciuium animos ad conſentaneū congruentémque legum ordinē certúmque illarum obſequium reuocet: & dum impotentiſſimis illorum cupiditatibus aduerſatur, neque cuiuſquam hominis auxilium aſciſcit, ſolus ſolam rationē ſequatur, illiúſque autoritatem omnibus impedimētis conſtanter opponat. CL. Ecquænam illa eſt oratio quā ſumus adhibituri? non enim intelligimus. ATH. Et meritò quidem iſta excipitis. ego verò conabor rē totam vobis dilucidius explicare. quum enim ipſius ludi naturam ratione quadam perſpicerem, viderémque pueros & puellas peramanter ſecum verſari: metus, vt par erat, ſubiit animum meum, dum conſiderarem qua in re quiſpiam ea ciuitate vtatur, in qua adoleſcentes & adoleſcentulæ delicatè nutriantur, & qui ab his laboribus, vehementibus quidem illis & illiberalibus, qui procacitatis libidinem maximè extinguant, ſint alieni, ſed hoc vnum per vniuerſam vitam agant, vt feſtis dapibus, ſaltationibus, & huiuſmodi voluptatibus indulgeant. quomodo igitur ab illis cupiditatibus abſtinebunt, quæ multos ad infinita mala dant præcipites, ita vt ratio quæ ab illis abſtinere imperet, legis autoritatem obtineat? Neque verò ſi ſuperiores leges multas à noſtris animis cupiditates exterminant, mirum quicquam eſſe

[a] Præclariſſimus locus, DE VI RELIGIONIS, in hominū animis regendis: quæ *Conſcientiæ* videlicet eſt *lex* potentiſſima atque efficaciſſima, quam hîc graphicè depingit, vſumque illius luculenter docet, in maximis impotentiſſimíſque cupiditatibus frænādis: aduerſus quas præſentiſſimum hoc eſſe remedium docet, vt Dei maieſtas, omnis iniquitatis & turpitudinis hoſtis & vindicis, illarum audaciæ opponatur. vnde ait futurum vt ipſarum furor deferueat, niſi quis volens, ſciens, ſeſe in præſentē perniciem præcipitare vellet. Inde igitur perſpicitur quorſum Plato de religione agat, Vt videlicet illius vim in vitæ noſtræ officiis conſtituēdis norimus: ſicuti & in libris De republ. negauit eſſe inertem & otioſam θεωρίαν, ſed ſobriam prudentémque officii conſcientiam, quæ omnes vitæ noſtræ partes regat. Hanc legem *Facilem* & *Difficilem* vocat, vario reſpectu: facilem quidem, quòd huiuſmodi lex, vtpote in hominum animis inſcripta & perſpicua ratione innixa, facilis ſit & ad intelligendū & ad efficiendum: difficilem verò, quòd præfracta hominum libido hanc diſciplinam ferre nullo modo poſſit. Illius autē decretū opponit prauis hominum conſuetudinibus, quæ deprauato illo ſeculo impunè vagabantur.

debet. inſtitutio enim illa qua nimiæ diuitiæ prohibentur, non parum ad temperantiam conducit: omníſque illa hactenus à nobis explicata diſciplinæ ratio leges ad hæc opportunas habet. Præterea, Magiſtratuum oculi in hoc vnum ex officio tenentur reſpicere, neque à iuuenum cuſtodia deflecti debét. ex quarum rerum regula ad cæteras quoq; cupiditates, quatenus patitur humana infirmitas, perdomádas, modum rationémque habet. [a] Sed puerorum maſculorum, & fœminarum contra naturam amores, quibus & mulieres in virorum quaſi operam irruunt, & viri muliebria patiuntur, (vnde & priuatim & publicè inundant in genus humanum infinita mala, ex quibus hominum neces, familiarum & vniuerſarum rerumpubl. exiſtũt euerſiones) quomodo aliquis euitabit, quódve tam periculoſo morbo remedium inueniet, non eſt facile, mi Clinia, explicare. In cæteris quidem multis, vniuerſa Creta & Lacedæmon non paruũ adiumentum nobis afferunt, dum leges à multitudinis moribus alienas ponunt: at in hoc de amoribus morbo (id certè nouimus) omnino remediis noſtris aduerſãtur. Quòd ſiquis naturã ducem ſequens, illam quæ fuit ante Laii tempora legem poſuerit, Ne maſculo fœminæve venerem cõmiſcere fas eſſet .i. ne maſculus maſculo, fœmina item fœmina abuteretur: teſtémque tam nefariæ libidinis brutorum animantium naturam laudaret, in quorũ generibus mares inter ſe minimè commiſcentur, quia id non ſit ſecũdum naturam: probabili fortaſſe ratione niteretur, & à veſtris ciuitatibus nequaquam diſſentiret. Accedit ad hæc, quòd minimè id aſſequetur quod à legiſlatore ſemper eſt obſeruãdum. illud enim conſtanter obſeruari debet, vt id quod lege ſancitur, ad virtutem conducat: illúmque vnum legum propoſitum eſſe finem intelligendum eſt. Age verò, ſi id honeſtum aut non turpe, nunc lege ſtabiliri aſſentimus, quídnam ad virtutem proderit? in eiúſne qui vt admitteret perſuaſus eſt animo fortitudinis affectum inſeret? an in eius qui perſuaſit, temperantiæ ſpeciem ingenerabit? vel hæc quidem nullus vnquam, ſed potius horum contrarium credet? quandoquidem nemo eſt qui nõ grauiter vituperet eius mollitiem qui ſe ſubmittit voluptatibus, nec poteſt eſſe par illis cohibendis. In eo verò qui mulieres imitatur, nónne muliebris imaginis ſimilitudinem quilibet meritò culpabit? Ecquis igitur hominum hoc non lege ſanciet, quum tale ſit? Nullus ſanè, qui veræ quidem legis ſemina in mente habet. Quomodo igitur hoc verum eſſe affirmamus? Amicitiæ nimirum, cupiditatis, co-

[a] Sempiternæ illius legis ſanctum interdictum aduerſus horribilem inſaniam παιδεραστίας, quæ nõnullarum tamen legum prætextu obuelabatur. Amicitiam autem à ſpurcorum amorum furoribus diſcriminat, quos vno verbo, quaſi fulmine, deturbat atque profligat, *Nefas eſſe & Deo inuiſum illud facinus, ſcelerúmque omnium turpiſſimũ*: quippe quod planè ſit contra naturam, vt vel brutorum animantium teſtimonio coargui poſſit. Aduerſus INCESTVS, ADVLTERIA, Scortationes omnes, ingluuiem denique omnem interdicta pronuntiat ex eiuſdem legis autoritate.

A ταχθέντα. τὸ γὰρ μὴ πλουτεῖν τε ἐξεῖναι ὑπερβαλλόντως, ἀγαθὸν πρὸς τὸ σωφρονεῖν οὐ σμικρόν· καὶ πᾶσα ἡ παιδεία μετρίους πρὸς τὰ τοιαῦτ' εἴληφε νόμους. καὶ πρὸς τούτοις, ἡ τῶν ἀρχόντων ὄψις, διηναγκασμένη μὴ βλέπειν ἄλλοσε, τηρεῖν δ' ἀεὶ τοὺς νέους. ταῦτ' οὖν πρὸς μὲν τὰς ἄλλας ἐπιθυμίας, ὅσα γε ἀνθρώπινα, μέτρον ἔχει· τὰ δὲ δὴ τῶν ἐρώτων παίδων τε ἀρρένων καὶ θηλειῶν, καὶ γυναικῶν ἀνδρῶν, καὶ ἀνδρῶν γυναικῶν (ὅθεν
B δὴ μυρία γέγονεν ἀνθρώποις ἰδίᾳ καὶ ὅλαις πόλεσι κακὰ) πῶς τις τοῦτο διευλαβοῖτ' ἄν; καὶ τί τεμὼν φάρμακον τούτοις ἑκάστοις, τοῦ τοιούτου κινδύνου διαφυγὴν εὑρήσει; πάντως οὐ ῥᾴδιον, ὦ Κλεινία. καὶ γὰρ οὖν πρὸς μὲν ἄλλα οὐκ ὀλίγα ἡ Κρήτη τε ἡμῖν ὅλη καὶ ἡ Λακεδαίμων βοήθειαν ἐπιεικῶς οὐ σμικρὰν ξυμβάλλονται, τιθεῖσι νόμους ἀλλοίους τῶν πολλῶν τρόπων· περὶ δὲ τῶν ἐρώτων (αὐτοὶ γὰρ ἐσμὲν) ἐναντιοῦνται παντάπασιν. εἰ γάρ τις
C ἀκολουθῶν τῇ φύσει θήσει τὸν πρὸ Λαΐου νόμον, λέγων ὡς ὀρθῶς εἶχε τὸ τῶν ἀρρένων καὶ νέων μὴ κοινωνεῖν, καθάπερ θηλειῶν, πρὸς μῖξιν ἀφροδισίων, μάρτυρα παραγόμενος τὴν τῶν θηρίων φύσιν, καὶ δεικνὺς πρὸς τὰ τοιαῦτα οὐχ ἁπτόμενον ἄρρενα ἄρρενος, διὰ τὸ μὴ φύσει τοῦτο εἶναι, τάχ' ἂν χρῷτο πιθανῷ λόγῳ, καὶ ταῖς ὑμετέραις πόλεσιν οὐδαμῶς ξυμφωνοῖ. πρὸς δὲ τούτοις, ὃ διὰ παντὸς φαμὲν δεῖν τὸν νομοθέτην διατηρεῖν, τοῦτο ἐν
D τούτοις οὐχ ὁμολογεῖ. ζητοῦμεν γὰρ ἀεὶ τί δὴ τῶν τιθεμένων πρὸς ἀρετὴν φέρει, καὶ τί μή. φέρε δή, τοῦτο ἐὰν συγχωρῶμεν καλὸν ἢ μηδαμῶς αἰσχρὸν νομοθετεῖσθαι τὰ νῦν, τί μέρος ξυμβάλλοιτ' ἂν πρὸς ἀρετήν; πότερον ἐν τῇ τοῦ πεισθέντος ψυχῇ γιγνόμενον ἐμφύσεται τὸ τῆς ἀνδρείας ἦθος, ἢ ἐν τῇ τοῦ πείσαντος, τὸ τῆς σώφρονος ἰδέας γένος; ἢ ταῦτα μὲν οὐδεὶς ἂν πεισθείη ποτέ, μᾶλλον δ' ἅπαν τοὐναντίον, τοῦ μὲν ταῖς ἡδοναῖς ὑπείκοντος
E καὶ καρτερεῖν οὐ δυναμένου ψέξει πᾶς τὴν μαλακίαν, τοῦ δ' εἰς μίμησιν τοῦ θήλεος ἰόντος τὴν τῆς εἰκόνος ὁμοιότητα ἆρ' οὐ μέμψεται; τίς οὖν ἀνθρώπων τοῦτο ὂν τοιοῦτον νομοθετήσει; σχεδὸν οὐδείς, ἔχων γε ἐν τῷ νῷ νόμον ἀληθῆ. πῶς οὖν φαμὲν ἀληθὲς τοῦτο εἶναι, τὴν τῆς φιλίας τε καὶ ἐπιθυμίας ἅμα

Retinendo hanc lectionem, intell. Nos enim ſumus Cretenſes, ideóque id ſcire poſſumus: ſed crediderim potius mutandũ eſſe ἐσμὲν in ἴσμεν: ut dicat, Ipſi enim id nouimus. At Fic. hæc quæ poſita ſunt per parẽtheſin non uertit.

A καὶ τῶν λεγομένων ἐρώτων φύσιν ἰδεῖν ἀναγκαῖον, εἰ μέλλει τις ταῦτα ὀρθῶς διανοηθήσεσθαι· δύο γὰρ ὄντα αὐτά, καὶ ἐξ ἀμφοῖν τρίτον ἄλλο εἶδος ἓν ὄνομα περιλαβόν, πᾶσαν ἀπορίαν καὶ σκότον ἀπεργάζεται. ΚΛ. Πῶς; ΑΘΗΝ. Φίλον μέν που καλοῦμεν ὅμοιον ὁμοίῳ κατ' ἀρετήν, καὶ ἴσον ἴσῳ· φίλον δ' αὖ καὶ τὸ δεόμενον, τοῦ πεπλουτηκότος, ἐναντίον ὂν τῷ φύσει. ὅταν δὲ ἑκάτερον γίγνηται σφοδρόν, ἔρωτα ἐπονομάζομεν. ΚΛ. Ὀρθῶς. ΑΘ. Φιλία τοίνυν, ἡ μὲν ἀπὸ ἐναντίων, δεινὴ καὶ ἀγρία, καὶ τὸ κοινὸν οὐ πολλάκις B ἔχουσα ἐν ἡμῖν· ἡ δ' ἐκ τῶν ὁμοίων, ἥμερός τε καὶ κοινὴ διὰ βίου. μικτὴ δὲ ἐκ τούτων γενομένη, πρῶτον μὲν καταμαθεῖν οὐ ῥᾳδία τί ποτε βούλοιτ' ἂν αὐτῷ γενέσθαι τὸν τρίτον ἔρωτα τις ἔχων τούτων· ἔπειτα εἰς τοὐναντίον ὑπ' ἀμφοῖν ἑλκόμενος ἀπορεῖ, τοῦ μέν, κελεύοντος τῆς ὥρας ἅπτεσθαι, τοῦ δέ, ἀπαγορεύοντος. ὁ μὲν γὰρ τοῦ σώματος ἐρῶν, καὶ τῆς ὥρας, καθάπερ ὀπώρας, πεινῶν, ἐμπλησθῆναι C παρακελεύεται ἑαυτῷ, τιμὴν οὐδεμίαν ἀπονέμων τῷ τῆς ψυχῆς ἤθει τοῦ ἐρωμένου· ὁ δὲ πάρεργον μὲν τὴν τοῦ σώματος ἐπιθυμίαν ἔχων, ὁρῶν δὲ μᾶλλον ἢ ἐρῶν τῇ ψυχῇ, δεόντως τῆς ψυχῆς ἐπιτεθυμηκώς, ὕβριν ἥγηται τὴν περὶ τὸ σῶμα τοῦ σώματος πλησμονήν· τὸ σῶφρον δὲ καὶ ἀνδρεῖον καὶ μεγαλοπρεπὲς καὶ τὸ φρόνιμον αἰδούμενος ἅμα καὶ σεβόμενος, ἁγνεύειν ἀεὶ μεθ' ἁγνεύοντος τοῦ ἐρωμένου βούλοιτ' ἄν. ὁ δὲ μιχθεὶς ἐξ ἀμφοῖν τρί- D τος ἔρως, οὗτός ἐσθ' ὃν νῦν διεληλύθαμεν ὡς τρίτον. ὄντων δὲ τούτων τοσούτων, πότερον ἅπαντας δεῖ κωλύειν τὸν νόμον, ἀπείργοντα μὴ γίγνεσθαι ἐν ἡμῖν; ἢ δῆλον ὅτι τὸν μὲν ἀρετῆς τε ὄντα καὶ τὸν νέον ἐπιθυμοῦντα ὡς ἄριστον γίγνεσθαι, βουλοίμεθ' ἂν ἡμῖν ἐν τῇ πόλει εἶναι, τοὺς δὲ δύο, εἰ δυνατὸν εἴη, κωλύοιμεν ἄν; ἢ πῶς λέγωμεν, ὦ φίλε Μέγιλλε; ΜΕ. Πάντῃ τοι καλῶς, ὦ ξένε, περὶ αὐτῶν τούτων εἴρηκας τανῦν. ΑΘΗΝ. Ἔοικά γε ὅπερ καὶ E ἐτόπαζον τυχεῖν τῆς σῆς ὦ φίλε ξυνῳδίας. τὸν δὲ νόμον ὑμῶν, ὅ,τι νοεῖ περὶ τὰ τοιαῦτα, οὐδέν με ἐξετάζειν δεῖ, δέχεσθαι δὲ τὴν τῷ λόγῳ συγχώρησιν. Κλεινίαν δὲ μετὰ ταῦτα καὶ εἰσαῦθις περὶ αὐτῶν τούτων πειράσομαι ἐπᾴδων πείθειν. τὸ δέ μοι δεδομένον ὑπὸ σφῷν, ἴτω· καὶ διεξέλθωμεν πάντως τοὺς νόμους. ΜΕΓ. Ὀρθότατα λέγεις. ΑΘΗΝ. Τέχνην δὴ τὴν αὖ τούτου τοῦ νόμου τῆς θέσεως ἐν

Alia eſt lectio, τῶν.

In præced. edit. non extant hæc verba τὸ σῶμα, quæ tamē neceſſaria eſſe uidentur, & in uet. leguntur.

Legitur etiam ἐνεῖναι.

rúmque qui vulgò vocantur amorum naturam conſiderare neceſſe eſt, ſiquis hæc rectè ſit conſideraturus. quum enim ipſa ſint duo, & tertia ex ambobus ſpecies, vno comprehenſa nomine, dubitationū tenebras offundunt. CLI. Quomodo? ATH. Amicum enim vocamus ſimile ſimili ſecundum virtutem, & æquale æquali: amicum item id quod indiget, opulento, quanuis ſit genere contrarium. quum vtrunque autem vehemens fuerit, Amorem appellamus. CL. Rectè. ATHEN. Amicitia igitur quę à contrariis eſt, grauis eſt & aſpera, neque ſocietatem communitatémque aliquam in nobis habet: quæ verò à ſimilibus ortum habet, placida eſt, & ipſo vitæ vſu communis. Vbi verò ex vtriſque coaleſcit beneuolétia, primò non facilè intelligi poteſt quídnam ſibi velit qui tertio hoc amoris genere concitatur. deinde, ab ambobus in contrarium trahitur, incertus quid ſtatuat: dum quidem alter amor imperat vt ætatis & pulchritudinis florem decerpat, alter abnuit. qui enim corpus & pulchritudinem amat, quaſi pomorum fructibus expleri cupiens, ſibiipſi illa expetit, nullúmque animi eius qui ab ipſo amatur moribus honoré tribuit: qui verò corpus non ſeriò quidem ſed obiter tantùm amat, animo potius videns quàm reuera amans, quum ipſum, vt conſentaneum eſt, animum diligat, corporis vſum, petulantiam contumeliámque eſſe arbitratur: & quum temperantiam, fortitudinem, liberalitatem, & prudentiā reuereatur ac colat, cum caſto amico caſtus ſolet viuere. amor autem ex vtriſque compoſitus, ipſe eſt qué tertio loco ponebamus. Quum igitur tria ſint amorum genera, vtrum omnes amores indifferéter lege ſunt pellédi, & à noſtra ſocietate penitus exterminandi? An videlicet eum iuuené qui virtutis ſtudio teneatur, & quamoptimus cupiat euadere, in noſtra republ. eſſe cupiemus? reliquos autem duos qui ſpurcis amoribus ſe dedent, ſi fieri poſſit, ab ea arcebimus? aliterne ſtatuemus, Megille? MEG. De his ipſis optimè nunc dixiſti, hoſpes. ATH. Non temerè ſanè, (vt video) coniectabam te mihi aſſenſurū. nihil autem eſt quòd explorem quǽnam ſit veſtræ legis hiſce de rebus ſententia: ſed hác diſertam aſſenſionem oportet me cōplecti. Cliniæ verò poſtea id conabor perſuadere, illius animum rationibus quibuſdam incantans. verùm quod à vobis nunc mihi datum eſt, eat ſanè, & hoc adiumento ita leges accuratè perluſtremus. MEGIL. Rectiſſimè loqueris. ATHEN. Artem nimirum quandā nunc habeo ad hanc fe-

rendam legem, partim quidem facilem, partim quodãmodo difficillimam. MEG. Quomodo hoc ais? ATH. Nempe nouimus etiamnum complures homines, licet exleges & profligatos, à bonorum tamen virorum conſuetudine bene & diligẽter arceri, illóſque non quidem inuitos, ſed paratiſſimis etiã animis cedere. MEG. Ecquando hoc fieri dicis? ATH. Quando frater aut fratres formoſi alicui extiterint. à filio quoque aut filia eadem lex nec ſcripta quidem diſertiſſimè remouet, ne vel palàm vel clàm cum ea concumbat, aut alio etiam modo complectatur: imò etiam efficit vt ne vlla quidem huiuſce rei cupiditas vulgi animos titillet. MEGIL. Verum ais. ATH. Nónne exiguũ quoddam verbum omnes huiuſmodi cupiditates extinguit? MEG. Quódnam iſtud eſt? ATH. Quod nihil horum fas eſſe ait, ſed ea Deo inuiſa eſſe, & turpium omnium rerum turpiſſima. Cauſa autem nónne hæc eſt? quia nemo aliter hæc ipſa dicit, ſed ſimul vbi nati ſumus, ſeu ioco ſeu ſeriò, hæc & dicũtur & audiũtur vbique ab omnibus: tùm & in theatrum, veluti omnibus nota & peruulgata, inducuntur, quãdo vel Thyeſtæ vel OEdipodes repræſentantur, vel Macarei quidam, qui cum ſororibus clàm mixti fuerint, publicas tamen tantorum ſcelerum pœnas dederint, quas ipſi ſibi illata morte infami ſpectaculo inflixerint. MEG. Rectiſſimè ais, hactenus quidem, quia mirificam quandã famæ vim eſſe nouimus, quando nemo aliter quàm iubeat Lex, ne reſpirare quidem audeat. ATHE. Nónne igitur rectè à nobis dictũ eſt modò, Facilem conſtiturum modum Legiſlatori, qui in ſignem aliquam voluptatem, cui homines ſe dedãt, eíque ſe quaſi ſeruos ſubmittant, velit non modò ex illorum animis profligare, ſed & obtemperantem efficere rationi? Nempe, ſi famam huiuſmodi apud omnes omnium ordinum homines & ſeruos & liberos, maſculos & fœminas, vniuerſámque adeo ciuitatẽ, quaſi ſacrum quoddam, dedicauerit, firmiſſimã huic legi autoritatem comparabit. MEG. Omnino. qua verò ratione id aſſequi poterit vt omnes id volentes deprædicent? ATH. Rectè excepiſti. idipſum enim eſt à me hactenus notatum, me ad hãc legem habere artem, cuius vi impellantur homines ad legitimum naturalémque veneris vſum, proli nimirum ſuſcipiendæ: ac proinde futurum vt à maſculis abſtineant. Omnino, qui has veſanas libidines audent perpetrare, quaſi compoſitò genus humanum perimunt, in lapidem ſemen iniiciẽtes, vbi quod ſeritur radices nũquam aget.

A τὸν νῦν παρόντι, τὴν μὲν, ῥᾳδίαν ἔχω, τὴν δ' αὖ, τινὰ τρόπον πάντάπασιν ὡς οἷόν τε χαλεπωτάτην. ΜΕΓ. Πῶς δὴ λέγεις; ΑΘ. Ἴσμεν που καὶ τανῦν τοὺς πλείστους τῶν ἀνθρώπων, καίπερ παρανόμους ὄντας, ὡς εὖ τε καὶ ἀκριβῶς εἴργονται τῆς τῶν καλῶν συνουσίας, οὐκ ἄκοντες, ὡς οἷόν τε δὲ μάλιστα ἑκόντες. ΜΕΓ. Πότε λέγεις; ΑΘ. Ὅταν ἀδελφὸς ἢ ἀδελφοί τῳ γίγνωνται καλοί. καὶ περὶ υἱέος ἢ θυγατρὸς ὁ αὐτὸς νόμος ἄγραφος B ὢν ὡς οἷόν τε ἱκανώτατα φυλάττει, μήτε φανερῶς μήτε λάθρᾳ συγκαθεύδειν, ἢ πως ἄλλως ἀσπαζόμενον ἅπτεσθαι τούτων· ἀλλ' οὐδ' ἐπιθυμία ταύτης τῆς συνουσίας τοπαράπαν εἰσέρχεται τοῖς πολλοῖς. ΜΕΓ. Ἀληθῆ λέγεις. ΑΘΗ. Οὐκοῦν σμικρὸν ῥῆμα κατασβέννυσι πάσας τὰς τοιαύτας ἡδονάς. ΜΕΓ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις; ΑΘΗ. Τὸ ταῦτα εἶναι φάναι μηδαμῶς ὅσια, θεομισῆ δὲ, καὶ αἰσχρῶν αἴσχιστα. τὸ δ' αἴτιον ἆρ' οὐ C τοῦτ' ἐστὶ, τὸ μηδένα ἄλλως λέγειν αὐτὰ, ἀλλ' εὐθὺς γιγνόμενον ἡμῶν ἕκαστον, ἀκούειν τε λεγόντων ἀεὶ καὶ πανταχοῦ ταῦτα, ἔν γελοίοις τε ἅμα, ἔν πάσῃ τε σπουδῇ τραγικῇ λεγομένῃ πολλάκις, ὅταν ἢ Θυέστας, ἤ τινας Οἰδίποδας εἰσάγωσιν, ἢ Μακαρέας τινὰς ἀδελφαῖς μιχθέντας λαθραίως, ὀφθέντας δὲ, ἑτοίμως θάνατον ἑαυτοῖς ἐπιτιθέντας δίκην τῆς ἁμαρτίας. ΜΕΓ. Ὀρθότατα λέγεις τό γε τοσοῦτον, ὅτι γε τῆς φήμης θαυμαστήν τινα δύ- D ναμιν εἴληχεν, ὅταν μηδεὶς μηδαμῶς ἄλλως ἀναπνεῖν ἐπιχειρήσῃ ποτὲ παρὰ τὸν νόμον. ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ὀρθὸν τὸ νῦν δὴ ῥηθέν, ὅτι νομοθέτῃ βουλομένῳ τινὰ ἐπιθυμίαν δουλώσασθαι τῶν διαφερόντως τοὺς ἀνθρώπους δουλουμένων, ῥᾴδιον γνῶναί γε ὅντινα τρόπον χειρώσαιτ' ἄν· ὅτι καθιερώσας ταύτην τὴν φήμην παρὰ πᾶσι δούλοις τε καὶ ἐλευθέροις, καὶ παισὶ καὶ γυναιξὶ, καὶ ὅλῃ τῇ πόλει κατὰ τὰ αὐτά, οὕτω τὸ βεβαιότατον ἀπειρ- E γασμένος ἔσται περὶ τοῦτον τὸν νόμον. ΜΕΓ. Πάνυ μὲν οὖν. ὅπως γε μὴν αὖ τὸ τοιοῦτον ἐθέλοντας λέγειν πάντας δυνατὸν ἔσται ποτὲ παρασχεῖν. ΑΘΗ. Καλῶς ὑπέλαβες. αὐτὸ γὰρ τοῦτο ἦν τὸ παρ' ἐμοῦ λεχθέν, ὅτι τέχνην ἐγὼ πρὸς τοῦτον τὸν νόμον ἔχοιμι, τοῦ κατὰ φύσιν χρῆσθαι τῇ τῆς παιδογονίας συνουσίᾳ· τοῦ μὲν ἄρρενος ἀπεχομένους, μὴ κτείνοντάς τε ἐκ προνοίας τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, μηδ' εἰς πέτρας τε καὶ λίθους σπείροντας, οὗ μή ποτε

Alia etiam eſt lectio, τῇ μὲν, itidémque τῇ δ' αὖ. atque ita utrobique malim legere.

φύσιν τὴν αὐτοῦ ῥιζωθὲν λήψεται γόνιμον· ἀπεχομένοις δὲ ἀρούρας θηλείας πάσης, ἐν ᾗ μὴ βούλοιτο ἄν σοι φύεσθαι τὸ σπαρέν. ὁ δὴ νόμος οὗτος, διηνεκὴς μὲν γενόμενος ἅμα καὶ κρατήσας, καθάπερ νῦν περὶ τὰς τῶν γονέων συμμίξεις κρατεῖ, ἐὰν καὶ περὶ τὰς ἄλλας νικήσῃ δικαίως, μυρία ἀγαθὰ ἔχει. κατὰ φύσιν μὲν γὰρ πρῶτον κεῖται, λύττης δὲ ἐρωτικῆς καὶ μανίας καὶ μοιχειῶν πασῶν καὶ πομάτων καὶ σιτίων εἴργεσθαι ποιεῖ τῶν ἀμέτρων πάντων· γυναιξί τε αὐτῶν οἰκείους εἶναι καὶ φίλους. ἄλλα τε πάμπολλα ἀγαθὰ γίγνοιτ' ἄν, εἰ τοῦ νόμου τις τούτου δύναιτο ἐγκρατὴς εἶναι. τάχα δ' ἂν ἡμῖν τις παραστὰς ἀνὴρ σφοδρὸς καὶ νέος, πολλοῦ σπέρματος μεστός, ἀκούων τιθεμένου τοῦ νόμου, λοιδορήσειεν ἄν, ὡς ἀνόητα καὶ ἀδύνατα τιθέντων νόμιμα, καὶ βοῆς πάντα ἐμπλήσειε. πρὸς ἃ δὴ καὶ βλέψας ἐγὼ τοῦτο εἶπον τὸ ῥῆμα, ὡς τινα τέχνην κεκτήμην, τῇ μὲν ῥᾴστην ἁπασῶν, τῇ δέ, χαλεπωτάτην, πρὸς τὸ τοῦτον τεθέντα ἐμμεῖναι τὸν νόμον. νοῆσαι μὲν γὰρ δὴ ῥᾷστον ὡς δυνατόν τέ ἐστι καὶ ὅπῃ. φαμὲν γὰρ δὴ καθιερωθὲν τοῦτο ἱκανῶς τὸ νόμιμον πᾶσαν ψυχὴν δουλώσεσθαι, καὶ παντάπασι μετὰ φόβου ποιήσειν πείθεσθαι τοῖς τεθεῖσι νόμοις. ἀλλὰ γὰρ εἰς τοῦτο προβέβηκε νῦν ὥστ' οὐδ' ἄν ποτε γενέσθαι δοκῇ καθάπερ τὸ τῶν ξυσσιτίων ἐπιτήδευμα ἀπιστεῖται, μὴ δυνατὸν εἶναι δύνασθαι διὰ βίου πόλιν ὅλην ζῆν πράττουσαν τοῦτο· ἐλεγχθὲν δ' ἔργῳ καὶ γενόμενον παρ' ὑμῖν, ὅμως ἔτι τό γε γυναικῶν οὐδὲ ἐν ταῖς ὑμετέραις πόλεσι δοκεῖ φύσιν ἔχειν γίγνεσθαι. ταύτῃ δ' αὖ διὰ τὴν τῆς ἀπιστίας ῥώμην εἴρηκα ἀμφότερα εἶναι ταῦτα παγχάλεπα μεῖναι κατὰ νόμον. ΜΕ. Ὀρθῶς γε σὺ λέγων. ΑΘΗ. Ὡς δ' οὖν οὐκ ἔστιν ὑπὲρ ἄνθρωπον, οἷόν τε δὲ γενέσθαι, βούλεσθε ὑμῖν πειραθῶ τινὰ λόγον ἐχόμενον πιθανότητος εἰπεῖν τινός; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗ. Πότερον οὖν τις ἀφροδισίων ῥᾷον ἂν ἀπέχοιτο, καὶ τὸ περὶ ταῦτα ἐθέλοι περὶ αὐτὰ μετρίως ποιεῖν, εὖ τὸ σῶμα ἔχων, καὶ μὴ ἰδιωτικῶς ἢ φαύλως; ΚΛΕΙ. Πολύ που μᾶλλον μὴ ἰδιωτικῶς. ΑΘΗ. Ἆρ' οὖν οὐκ ἴσμεν τὸν Ταραντῖνον Ἴκκον ἀκοῇ, διὰ τὸν

A Abſtinendum quoque ab omni agro fœminino, vbi quod ſeritur naſci & in lucem venire nolit. Si hæc lex, ſicuti in hac quæ ad parẽtes ſpectat conſuetudine, in cæteris quoque perpetua ſit autoritatémque obtineat, quam iure etiam debet, omnino innumerabilium bonorum erit cauſa. Primùm enim eſt ſecundum naturam: deinde, ab omni intemperantium illegitimorúmque amorum inſania & furore, adulteriorum nimirum, ingluuiei & cæterarũ immoderatarum cupiditatum vecordia homines liberat. Viros item cum vxori-
B bus amicitia & familiaritate arctiſſima copulat ac vincit: alia denique quamplurima (ſi obtineat) bona exiſtent. [a] Sed forſan, ſi vehemens aliquis iuuenis, multo ſpermate refertus, hanc legem ferri audierit, continuò improbabit, & alta voce exclamabit, Huiuſmodi leges à nobis ferri quæ nunquã fieri poſſint, ac proinde ſumma cum dementia proponi. Has quidẽ voces, quas huiuſmodi homines aduerſus nos immiſſuri ſunt, & clamoribus omnia oppleturi, quum mihi proponerẽ, præfatus ſum me
C artem habere partim quidem facillimam, partim verò omnium difficillimam, quò lex ſuam autoritatem cõſeruare poſſit. Facilè enim poteſt intelligi, hanc lgem huiuſmodi eſſe natura vt & fieri poſſit, & qua etiã ratione poſſit. quũ enim hæc lex in omnium mortalium animis ſatis fuerit cõſecrata, quippe quæ in imis quaſi illorũ penetralibus inſculpta fuerit, minimè dubiũ eſt quin omnium animos ſibi ſit ſubmiſſura, & adhibitis etiã timoris aculeis effectura vt illi latis legibus morem gerant. Sed
D eò hominũ audacia & ſcelus prorupit, vt hæc præſtari poſſe minimè videatur: ſicuti nec credebatur olim vnquam fieri poſſe vt lex de conuiuiis obtineret vnquam, id eſt, vt tota ciuitas per omnem vitam in hoc viuendi genere vnà conſueſceret: & tamen apud vos reipſa compertum eſt fieri poſſe: licet quoque etiamnum exiſtimetis, illud idem cõmunium cõuiuiorum inſtitutũ, quod inter viros in veſtris ciuitatibus inualuit, inter mulieres obtinere nũquam poſſe, illarúmque naturam ei rei maximè repugnare. Hactenus quoque dixi, hæc i-
E pſa, quòd longiſſimè abſint à multorum fide & opinione, difficillimũ eſſe vt ex lege firma maneant & reuera obſeruentur. MEG. Et tu quidem rectè. ATH. Quòd tamen humanas vires non excedant, ſed fieri poſſint, vultíſne vt veriſimili quodam ſermone illuſtrem? CL. Quidni? ATH. Vtrum à re venerea quiſpiã facilius abſtinuerit, & de ipſa certum compoſitúmque ordinem moderatè ſeruare voluerit, qui non vulgari aliqua ſed exquiſita ratione corpus bene affectum reddiderit? an qui malè? CL. Is ſanè multo magis qui nõ vulgariter fuerit affectus. ATH. Ignoramúſne ea quæ de Icco Taren-

[a] Aduerſus humanarum cupiditatum impotentem audaciam, hanc legem quaſi ἀδύνατον detrectantium, opponit grauiſſimam reſponſionem: omnino tantam eſſe vim & efficaciam illius legis, vt domare poſſit audaciã omniũ cupiditatum, dummodo ne homines vltrò velint illas ſummum imperium obtinere: ſi illis reſiſtant, victas tandem cum opprobrio ceſſuras. Exemplo rem illuſtrat cuiuſdam athletæ, qui vt aptior eſſet ad certandum, in tantam ſe tẽperantiam conformarat, vt à mulieribus penitus abſtinuerit. Inde colligit, turpiſſimum eſſe homines tam rectè inſtitutos, in re etiam feria ſuperari temperantia ab hominibus non ita bene diſciplina excultis. maximum verò eſſe victoriæ genus, ſeipſum vincere. Idem quoque, auium & cæterorum animãtium caſtè ſuo modo viuentiũ, certè à promiſcuis libidinibus abhorrentium, exemplo amplificat: vt pudeat homines in bene morata republ. ipſis brutis animãtibus deteriores eſſe.

tino perhibentur? qui vt in ludis Olympicis cæteriſque idoneum ſe redderet, eam animi contentionem artémque adhibuit, & in tantam temperantiã ſe conformauit, vt neque mulierem neque puerũ attigerit vnquam, quandiu quidem in huiuſmodi exercitationibus eſt verſatus? Idem quoque de Criſſone & Aſtyllo & Diopompo, & cæteris compluribus, memoratur. quanquam, mihi crede, Clinia, multo peius animos bonis artibus excoluerant quàm tui meíque ciues, corporibus quidem longè alioqui valentiores. CL. Vera hæc dicis, quæ his athletis accidiſſe priſci memoriæ prodiderunt. ATH. Quid igitur? Illi, vt luctando & currendo cæteriſque huiuſmodi corporeis facultatibus vincerent alios, ab ea re, quæ à vulgo beata prædicatur, vltrò abſtinere voluerunt: noſtri adoleſcentes ad rei longè præſtantioris victoriam conſequendam non poterunt? quod victoriæ genus pulcherrimum ab ineunte ætate illis & in quotidianis colloquiis & in publicis concionibus & in ſolẽnibus carminibus deprædicabimus. CL. Eccuiúſnam? ATH. Vt voluptatibus ipſis ſuperiores ſint, & de illis reportent victoriam, atque ita felicem vitam viuant: ſin ab illis ſuperentur, planè infelicẽ. Iam verò & metus ille, ne quod minimè fas eſt ab illis committatur, nónne tantam apud eos vim autoritatémque obtinebit, vt ea non poſſint ſuperare quæ alii ipſis inferiores ſuperarint? CL. Conſentaneum eſt profectó. ATH. Quandoquidem igitur in hac lege conſtituenda verſamur, & ob multorum improbitatem in hanc dubitationem incidimus, affirmo noſtram his de rebus legem omnino perferendam, & palàm edicimus, Ciues noſtros auibus & cæteris animantibus ratione deſtitutis inferiores minimè eſſe oportere. magnos enim ipſorum greges videmus integrè & caſtè, antequam ſuſcipiẽdæ prolis tempus veniat, viuere: ſed quum eam ætatem attigerint, maſculus cum fœmina & fœmina cum maſculo, gratiæ cuiuſdã vi & efficacia, copulãtur, reliquúmque vitæ tẽpus iuſtè & piè (ſuo quidem modo) viuunt, & in prioris amicitiæ pactis conſtanter perſeuerant. Atqui illos quibuſlibet brutis animãtibus meliores eſſe cõſentaneum eſt. quòd ſi à cæteris Græcis & plurimis barbaris corrumpantur, dum longè latéque graſſãtem diſſolutæ & intemperãtis veneris illius inſaniã vident & audiunt, atque ita non poſſint ſe continere: oportet eos qui legiſlatores extiterint, ſecundam legem illis moliri. CL. Ecquam verò amplius ferendam

A Ὀλυμπιάσι τε ἀγῶνα καὶ τοὺς τε ἄλλους, ὧν διὰ φιλονεικίαν καὶ τέχνην, καὶ τὸ μετὰ τοῦ σωφρονεῖν ἀνδρεῖον ἐν τῇ ψυχῇ κεκτημένος, ὡς λόγος, οὔτε τινὸς πώποτε γυναικὸς ἥψατο, οὐδ' αὖ παιδὸς, ἐν ὅλῃ τῇ τῆς ἀσκήσεως ἀκμῇ; καὶ δὴ καὶ Κρίσωνα καὶ Ἄστυλλον καὶ Διόπομπον, καὶ ἄλλους παμπόλλους, ὁ αὐτός που λόγος ἔχει. καίτοι τῶν γ' ἐμῶν καὶ σῶν πολιτῶν, ὦ Κλεινία, πολὺ κάκιον ἦσαν πεπαιδευμένοι τὰς ψυχὰς, τὰ δὲ σώματα πολὺ B μᾶλλον σφριγῶντες. ΚΛ. Ἀληθῆ ταῦτα λέγεις, ἃ σφόδρα ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἐστὶν εἰρημένα περὶ τούτων τῶν ἀθλητῶν, ὡς ὄντως ποτὲ γενόμενα. ΑΘΗ. Τί οὖν; οἱ μὲν ἄρα νίκης ἕνεκα πάλης καὶ δρόμων καὶ τῶν τοιούτων, ἐτόλμησαν ἀπέχεσθαι λεγομένου πράγματος ὑπὸ τῶν πολλῶν εὐδαίμονος· οἱ δὲ ἡμέτεροι παῖδες ἀδυνατήσουσι καρτερεῖν, πολὺ καλλίονος ἕνεκα νίκης, ἣν ἡμεῖς καλλίστην ἐκ παίδων πρὸς αὐτοὺς λέγοντες, ἐν C μύθοις τε καὶ ἐν ῥήμασι καὶ ἐν μέλεσιν ᾄδοντες, ὡς εἰκὸς, κηλήσομεν; ΚΛ. Ποίας; ΑΘΗΝ. Τῆς τῶν ἡδονῶν νίκης ἐγκρατεῖς ὄντας ἂν ζῆν εὐδαιμόνως· ἡττωμένους δὲ, τοὐναντίον ἅπαν. πρὸς δὲ τούτοις, ἔτι φόβος ὁ τοῦ μηδαμῇ μηδαμῶς ὅσιον αὐτὸ εἶναι, δύναμιν ἡμῖν οὐκ ἄρα ἕξει κρατεῖν ὧν ἄλλοι κεκρατήκασι, τούτων ὄντες χείρονες; ΚΛ. Εἰκός γ' οὖν. ΑΘΗ. Ἐπειδὴ τοίνυν ἐνταῦθα ἐσμὲν τούτου τοῦ νόμου πέρι, διὰ κάκην δὲ τὴν τῶν D πολλῶν εἰς ἀπορίαν ἐπέσομεν, φημὶ δὴ μὲν ἡμέτερον νόμιμον ἀτεχνῶς δεῖν περὶ αὐτῶν τούτων πορεύεσθαι, λέγων ὡς οὐ δεῖ χείρους ἡμῖν εἶναι τοὺς πολίτας ὀρνίθων καὶ θηρίων ἄλλων πολλῶν· οἳ κατὰ μεγάλας ἀγέλας "γενηθέντες, μέχρι μὲν παιδογονίας ἤθεοι καὶ ἀκήρατοι γάμων τε ἁγνοὶ ζῶσιν· ὅταν δ' εἰς τοῦτο ἡλικίας ἔλθωσιν, συνδυασθέντες ἄρρην θηλείᾳ κατὰ χάριν καὶ θήλεια ἄρρενι, τὸν λοιπὸν χρόνον ὁσίως καὶ δικαίως ζῶσιν, ἐμμέ- E νοντες βεβαίως ταῖς πρώταις τῆς φιλίας ὁμολογίαις. δεῖν δὴ θηρίων γε αὐτοὺς ἀμείνους εἶναι. ἐὰν δ' οὖν ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων τῶν πλείστων διαφθείρωνται, τὴν λεγομένην ἄτακτον ἀφροδίτην ἐν αὐτοῖς ὁρῶντές τε καὶ ἀκούοντες μέγιστον δυναμένην, καὶ οὕτω δὴ μὴ δυνατοὶ γίγνωνται καταχρατεῖν, δεύτερον νόμον ἐπ' αὐτοῖς μηχανᾶσθαι χρὴ τοὺς νομοφύλακας νομοθέτας γενομένους. ΚΛ. Τίνα δὴ συμβουλεύεις αὐτοῖς

Legitur etiã γεννηθέντες.

τίθεσθαι

A τίθεσθαι νόμον, ἐὰν ὁ νῦν τιθέμενος αὐτοὺς ἐκφύγῃ; ΑΘΗΝΑΙΟΣ. Δῆλον ὅτι τὸν ἐχόμενον τούτου δεύτερον, ὦ Κλεινία. ΚΛΕΙΝ. Τίνα λέγεις; ΑΘΗΝ. Ἀγύμναστον ὅτι μάλιστα ποιεῖν τὴν τῶν ἡδονῶν ῥώμην, τὴν ἐπίχυσιν καὶ τροφὴν αὐτῆς διὰ πόνων ἄλλοσε τρέποντα τοῦ σώματος. εἴη δ' ἂν τοῦτο, εἰ ἀναίδεια μὴ ἐνείη τῇ τῶν ἀφροδισίων χρήσει. σπανίως γὰρ αὖ τῷ τοιούτῳ δι' αἰσχύνην χρώμενοι, ἀσθενεστέραν ἂν αὐτὴν δέσποιναν κτῷντο, B ὀλιγάκις χρώμενοι. τὸ δὴ λανθάνειν τούτων δρῶντά τι, καλὸν παρ' αὐτοῖς ἔστω νόμιμον, ἔθει καὶ ἀγράφῳ νομισθὲν νόμῳ· τὸ δὲ μὴ λανθάνειν, αἰσχρόν. ἀλλ' οὐ τὸ μὴ πάντως δρᾶν. οὕτω τοῦτο αἰσχρὸν αὖ. καὶ καλὸν δευτέρως ἂν ἡμῖν ἐν νόμῳ γιγνόμενον κέοιτο, ὀρθότητα ἔχον δευτέραν· καὶ τοὺς τὰς φύσεις διεφθαρμένους, οὓς ἥττους αὐτῶν προσαγορεύοιμεν, ἓν γένος ὄν, περιλαβόντα τρία γένη, C βιάζοιτ' ἂν μὴ παρανομεῖν. ΚΛΕΙΝ. Ποῖα δή; ΑΘΗΝ. Τό,τε θεοσεβὲς ἅμα καὶ φιλότιμον, καὶ τὸ μὴ τῶν σωμάτων ἀλλὰ τῶν τρόπων τῆς ψυχῆς ὄντων καλῶν γεγονὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ. ταῦτα δὴ καθάπερ ἴσως ἐν μύθῳ τὰ νῦν λεγόμενα ἐστὶν εὐχαί· πολύ γε μὴν ἄριστα, εἴπερ γίγνοιτο ἐν πάσαις πόλεσι, γίγνοιτ' ἄν. τάχα δ' ἄν, εἰ θεὸς ἐθέλοι, κἂν D δυοῖν θάτερα βιασαίμεθα περὶ ἐρωτικῶν· ἢ μηδένα τολμᾶν μηδενὸς ἅπτεσθαι τῶν γενναίων ἅμα καὶ ἐλευθέρων, πλὴν γαμετῆς ἑαυτοῦ γυναικός, ἄθυτα δὲ παλλακῶν σπέρματα καὶ νόθα μὴ σπείρειν, μηδὲ ἄγονα ἀρρένων παρὰ φύσιν· ἢ τὸ μὲν τῶν ἀρρένων πάμπαν ἀφελοίμεθ' ἄν· τὸ δὲ γυναικῶν, εἴ τις συγγίγνοιτό τινι, πλὴν ταῖς μετὰ θεῶν καὶ ἱερῶν γάμων ἐλθούσαις εἰς τὴν οἰκίαν, ὠνηταῖς, εἴτε ἄλλῳ ὁτῳοῦν E τρόπῳ κτηταῖς, μὴ λανθάνων ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας πάσας, τάχ' ἂν ἄτιμον αὐτὸν τῶν ἐν τῇ πόλει ἐπαίνων νομοθετοῦντες, ὀρθῶς ἂν δόξαιμεν νομοθετεῖν, ὡς ὄντως ὄντα ξενικόν. οὗτος δὴ νόμος, εἴτε εἷς, εἴτε δύο αὐτοὺς χρὴ προσαγορεύειν, κείσθω περὶ ἀφροδισίων καὶ ἁπάντων τῶν ἐρωτικῶν, ὅσα πρὸς ἀλλήλους

idem dum annon ſcribi debeat, ἀλλ' οὕτω τὸ μὴ π.

cenſes, ſi hæc quæ nunc lata eſt, ipſos irritis effectis effugerit? ATHEN. Nimirum eam quæ ab hac deinceps ſecunda eſt, Clinia. CLINIAS. Ecquam ais? ATHEN. Vt voluptatum robur in ſitu & ſqualore iacere ſinant, & vitioſitatis radices & quaſi elementa decidant, animúmque laborum contétione aliò conuertant. Quod certè eueniet, niſi proiecta audacia ad impudentiam & improbitatem ſe obfirment, impotentis veneris aculeis concitati. ſi enim aliqua adſit verecundia, quæ frequentiorem veneris vſum impediat, debiliorem profectò ipſam habebunt ex raro vſu dominam. Clàm igitur conſuetudo & lex non ſcripta hæc fieri iubeat: palàm autem turpe habeatur: honeſtum verò ſit, planè abſtinere. Ita illud turpis & honeſti diſcrimen, ſecundæ legis vim autoritatémque obtinebit, eiuſdem quoque rectitudinis æquitate innixam: eorúmque hominum (quos ſibiipſis inferiores appellauerimus, & è tribus hominum generibus vnum) naturas alioqui corruptas atque deprauatas ita conſtringet, vt quominus legem violent impediat. CLIN. Quænam ſunt hominum illa genera? ATHEN. Pium, laudis & honoris amans, & non corporum, ſed animi bonorum morum ſtudioſum. & hæc quidem ſanè veluti in fabula dicuntur, non vt res quæ reuera extent, ſed quæ voto tantùm expetantur: multum tamen, ſi obſeruari poſſent, rebuſpublicis collatura. Fortaſſe autem, ſi fieri poterit, ex duobus alterum in rebus amatoriis euicerimus: [a] Vt vel nemo vllius generoſi & liberi hominis vxorem præter ſuam attingat, & iuſtis nuptiis non conſecrata & ſpuria ſemina in pellices non inſeminet, neque infœcunda in maſculos ſemina contra naturam iaciat: aut maſculorum amorem omnino tollemus, & nefarium ſtatuemus, cum maſculo rē habere. Quòd ſi quis cum muliere quadam congrediatur, hactenus tantùm faciet, ſi illam ſacro matrimonio, præeuntibus deorum auſpiciis, domum adduxerit, ſiue emptā, ſiue iuſto alio modo comparatam, non id quidem clàm & furtiuo conuentu, ſed ita vt omnibus & viris & mulieribus illud ſit manifeſtum. Qui ſecus fecerit, infamis habetor: lex eum à ciuitatis honoribus arceat, vt reuera peregrinum: eámque legem iuſtam eſſe iudicauerimus. Et hæc quidem lex, ſiue vna & ſimplex eſt, ſiue duplicem illam ſtatuamus, de re venerea & huiuſmodi amatoriis rebus perfertor, prout benè vel

Lex aduerſus omnes illas illicitæ veneris intemperies, Adulteria, Scortationes, παιδεραστίαι: *Qui aliam vxorem præter ſuam, qui aliam mulierem quam legitimè nuptam attigerit, qui cum maſculo impuram venerem miſcuerit: damnas eſto; & infamia ei irrogator, capite diminutus à republ. arcetor.* Adulteris mulieribus leges XII tabul. capitalem pœnam indicunt. Adulterii conuictam vir & cognati, vti volent, necanto.

A male inter homines hæ cupiditates locum habent. MEGILL. Equidem, hoſpes, hanc legem vehementer probo atque amplector: hic verò Clinias dicat quidnã de his ipſis ſentiat. CL. Fiet hoc, Megille, vbi huius rei opportunitas nobis videbitur obtigiſſe: nunc verò ſinamus hoſpitẽ in legibus ferẽdis vlterius progredi. MEG. Rectè. ATH. Atqui eouſq; progreſſi ſumus vt ad conuiuia iam peruenerimus. cuius quidem rei tractationem difficilẽ eſſe alibi diximus: in Creta autem nemo cenſet aliter fieri oportere. Quomodo verò? vtrum
B vt hîc, an vt Lacedæmone, an tertia quæpiam ſit conuiuiorum forma ambabus his melior atque commodior? quod quidem inuentu difficile nequaquam videtur, ſed magnam vtilitatẽ allaturum minimè exiſtimo. nam hodiernus conuiuiorum ſtatus opportunus videtur.

[a] SEQVITVR vt de annonę comparandæ ratione nõnihil dicamus: quæ quidem in variis ciuitatibus varia eſt atque multiplex, & ex multis locis conflari conſtituíque poteſt; maximè verò ex duplici
C loco in cæteris comparatur. nam ex mari & terra plurimis Græcorũ ciuitatibus importatur, quum iſtis terra ſolummodo aduehatur. hoc verò legiſlatori facilius fuerit. multo enim minor quàm dimidia legum pars ſatis erit. præterea conuenientiores liberis hominibus leges ponentur. naualium enim & mercatorũ, cauponum, diuerſorii, publicanorum, fodinarum metallicarum, mutui fœnoris, & multas alias leges penè innumerabiles ferre non admodum cogitur. Itaque in hac noſtra ciuitate legiſlator, his prætermiſſis, leges po-
D net agricolis, paſtoribus, apum curatoribus, & iis qui inſtrumenta illis miniſteriis parant, iiſque præſunt: quum de nuptiis, liberorum procreatione & educatione & inſtitutione, Magiſtratuum creatione, maxima ex parte egerit. Nunc igitur ad leges de victu, & qui in hoc comportando elaborant, veniendum eſt. Primæ igitur ſunto Agriculturæ leges. ac Iouis quidem Terminalis prima hæc lex ſanciatur, Nemo limites terminóſve agri mouento cuiuſuis domini, ſiue ciuis, ſiue pere-
E grini finitimi, ſi in extrema regionis parte habeat agros. ratus nefas eſſe hæc mouere,

a Vt primum æquitatis illius naturalis caput eſt, honeſtè viuere: ita & alterum, *Neminem lædere*. Docet igitur, in cæteris vitæ noſtræ partibus quantam habeat vim Religio, nimirum ad propulſãdas iniurias, quæ vel furto, vel per vim manifeſtam, ſiue aliquo alio modo fiunt. Primùm ſtatuit legem DE TERMINO MOTO. hoc modo, *Qui cuiuſuis agri terminum mouerit, duplices pœnas, Deo & lege vindice, luito.* Hic quoque locus de proximi facultatibus minimè lædendis, emendat alterum locũ *ἀκοινωνήτου κοινωνίας*, De fortunarum ſiue bonorum confuſione: quæ eſt etiam maxima pernicies reipubl.

A διὰ τὰς τοιαύτας ἐπιθυμίας ὁμιλοῦντες, ὀρθῶς τε καὶ οὐκ ὀρθῶς πράττομεν. ΜΕΓ. Καὶ τοίνυν, ὦ ξένε, ἐγὼ μέν σοι σφόδρα δεχοίμην ἂν τοῦτον τὸν νόμον· ὅδε δὲ Κλεινίας, αὐτὸς φραζέτω τί ποτε περὶ αὐτῶν διανοεῖται. ΚΛΕΙΝ. Ἔσται ταῦτα, ὦ Μέγιλλε, ὁπόταν γε δή μοι δόξῃ τις παραπεπτωκέναι καιρός· νῦν μὴν ἐῶμεν τὸν ξένον ἔτι εἰς τὸ πρόσθεν προϊέναι τῶν νόμων. ΜΕ. Ὀρθῶς. ΑΘΗΝ. Ἀλλὰ μὴν νῦν
B γε προϊόντες ἤδη, σχεδὸν ἐσμὲν ἐν τῷ κατεσκευάσθαι μὲν ξυσσίτια. ὅ φαμεν ἄλλοθι μὲν ἂν χαλεπὸν εἶναι, ἐν Κρήτῃ δὲ οὐδεὶς ἄλλως ἂν ὑπολάβοι δεῖν γίγνεσθαι. τὸ δὲ τίνα τρόπον, πότερον ὡς ἐνθάδε, ἢ καθάπερ ἐν Λακεδαίμονι, ἢ παρὰ ταῦτα ἐστί τι τρίτον εἶδος ξυσσιτίων ἀμφοῖν τούτοιν ἄμεινον ἂν ἔχον, τοῦτο οὔτ᾽ ἐξευρεῖν μοι χαλεπὸν εἶναι δοκεῖ, μέγα τε ἀγαθὸν εὑρεθὲν οὐδὲν ἀπεργάσεσθαι. καὶ γὰρ νῦν ἐμμελῶς ἔχει κατε-
C σκευασμένα.

ΤΟΥΤΟΙΣ δ᾽ ἐστὶν ἀκόλουθον, ἡ τοῦ βίου κατασκευὴ τίν᾽ αὐτοῖς ἂν τρόπον ἕποιτο. βίος δὴ ἄλλαις μὲν πόλεσι παντοδαπὸς ἂν καὶ πολλαχόθεν εἴη· μάλιστα δὲ ἐκ διπλασίων ἢ τούτοις. ἐκ γῆς γὰρ καὶ ἐκ θαλάττης τοῖς πλείστοις τῶν Ἑλλήνων ἐστὶ κατεσκευασμένα τὰ περὶ τὴν τροφήν· τούτοις δὲ, μόνον ἐκ γῆς. τῷ μὲν οὖν νομοθέτῃ τοῦτο ῥᾷον. οὐ γὰρ μόνον ἡμίσεις αὖ γίγνονται νόμοι μέ-
D τριοι, πολὺ δ᾽ ἐλάττους, ἔτι δ᾽ ἐλευθέροις ἀνθρώποις μᾶλλον πρέποντες. ναυκληρικῶν μὲν γὰρ καὶ ἐμπορικῶν, καὶ καπηλευτικῶν καὶ πανδοκεύσεων καὶ τελωνικῶν καὶ μεταλλειῶν, καὶ δανεισμῶν καὶ ἐπιτόκων τόκων, καὶ ἄλλων μυρίων τοιούτων τὰ πολλὰ ἀπήλλακται, χαίρειν αὐτοῖς εἰπὼν, ὁ περὶ ταύτην τὴν πόλιν νομοθέτης· γεωργοῖς δὲ καὶ νομεῦσι καὶ μελιττουργοῖς καὶ τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα φυλακτηρίοις τε καὶ ἐπιστάταις ὀργάνων νομο-
E θετήσει, τὰ μέγιστα ἤδη νενομοθετηκὼς περὶ γάμους ἅμα καὶ γενέσεις παίδων καὶ τροφὰς, ἔτι δὲ καὶ παιδείας, ἀρχῶν τε καταστάσεις ἐν τῇ πόλει. νῦν δ᾽ ἐπὶ τοὺς τὴν τροφὴν καὶ ὅσοι περὶ αὐτὴν ταύτην συνδιαπονοῦσιν, ἀναγκαῖον νομοθετοῦντα ἐστὶ τρέπεσθαι. Πρῶτον δὴ νόμοι ἔστωσαν λεγόμενοι τοὔνομα γεωργικοί· Διὸς ὁρίου μὲν πρῶτος ὅδε νόμος εἰρήσθω· μὴ κινείτω γῆς ὅρια μηδεὶς, μήτε οἰκείου πολίτου γείτονος, μήτε ὁμοτέρμονος, ἐπ᾽ ἐσχατιαῖς κεκτημένος ἄλλῳ ξένῳ γειτονῶν· νομίσας τὸ

Legitur etiam ὁ δὲ δὴ Κλ. item: ὁ δὲ Κλ.

Non μὲν sed ἡμῖν suſpicor ſcriptũ fuiſſe: & κατασκευάσασθαι, non κατεσκευάσθαι.

Poſt τροφὴν dee... uidetur partici... niſi dicamus e... ſeq. cõpoſito σ... διαπονοῦσιν r... linqui ſubaudi... dũ διαπονοῦντ...

A τὰ ἀκίνητα κινεῖν ἀληθῶς τοῦτο εἴη. βουλέσθω δὲ πᾶς πέτρον ἐπιχειρῆσαι κινεῖν τὸν μέγιστον ἄλλον, πλὴν ὅρον μᾶλλον ἢ σμικρὸν λίθον, ὁρίζοντα φιλίαν καὶ ἔχθραν ἔνορκον παρὰ θεῶν. τοῦ μὲν γὰρ, ὁμόφυλος Ζεὺς μάρτυς· τοῦ δὲ, ξένιος· οἳ μετὰ πολέμων τῶν ἐχθίστων ἐγείρονται. καὶ ὁ μὲν πεισθεὶς τῷ νόμῳ, ἀναίσθητος τῶν ἀπ᾽ αὐτοῦ κακῶν γίγνοιτ᾽ ἄν· καταφρονήσας δὲ, διτταῖς δίκαις ἔνοχος ἔστω· μιᾷ μὲν, παρὰ θεῶν, καὶ πρώτῃ· δευτέρᾳ δὲ, ὑπὸ B νόμου. μηδεὶς γὰρ ἑκὼν κινείτω γῆς ὅρια γειτόνων· ὃς δ᾽ ἂν κινήσῃ, μηνυέτω μὲν ὁ βουλόμενος τοῖς γεωμόροις, οἱ δὲ εἰς τὸ δικαστήριον ἀγόντων. ἐὰν δέ τις ὄφλῃ τὴν τοιαύτην δίκην, ὡς ἀνάδαστον γῆν λάθρα καὶ βίᾳ ποιοῦντος τοῦ ὄφλοντος, τιμάτω τὸ δικαστήριον ὅ,τι ἂν δέῃ παθεῖν ἢ ἀποτίνειν τὸν ἡττηθέντα. τὸ δὲ μετὰ τοῦτο, βλάβαι πολλαὶ καὶ σμικραὶ γειτόνων γιγνόμεναι, διὰ τὸ θαμίζειν, ἔχθρας ὄγκον μέγαν ἐντίκτουσαι, χαλεπὴν καὶ σφό- C δρα πικρὰν γειτονίαν ἀπεργάζονται. διὸ χρὴ πάντως εὐλαβεῖσθαι, γείτονα γείτονι μηδὲν ποιεῖν διάφορον, τῶν τε ἄλλων πέρι, καὶ δὴ καὶ ἐπεργασίας ξυμπάσης, σφόδρα ἀεὶ διευλαβούμενον. τὸ μὲν γὰρ βλάπτειν, οὐδὲν χαλεπὸν, ἀλλ᾽ ἀνθρώπου παντός· τὸ δ᾽ ἐπωφελεῖν, οὐδαμῇ ἅπαντος. ὃς δ᾽ ἂν ἐπεργάζηται τὰ τοῦ γείτονος, ὑπερβαίνων τοὺς ὅρους, τὸ μὲν βλάβος ἀποτινέτω· τῆς δὲ ἀναιδείας ἅμα καὶ ἀνελευθερίας ἕνεκα ἰατρευόμενος, δι- D πλάσιον τοῦ βλάβους ἄλλο ἐκτισάτω τῷ βλαφθέντι. τούτων δὲ καὶ ἁπάντων τῶν τοιούτων ἐπιγνώμονές τε καὶ δικασταὶ καὶ τιμηταὶ γιγνέσθων ἀγρονόμοι· τῶν μὲν μειζόνων, καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν εἴρηται, πᾶσα ἡ τοῦ δωδεκατημορίου τάξις· τῶν ἐλαττόνων δὲ, οἱ φρούραρχοι τούτων. καὶ ἐάν τις βοσκήματα ἐπινέμῃ, τὰς βλάβας ὁρῶντες, κρινόντων, καὶ τιμώντων. καὶ ἐὰν ἑσμοὺς ἀλλοτρίους σφετερίζῃ τις, τῇ τῶν μελιττῶν ἡδονῇ ξυνεπόμενος, E καὶ κατακρούων οὕτως οἰκειῶται, τινέτω τὴν βλάβην. καὶ ἐὰν πυρπολῶν τὴν ὕλην μὴ διευλαβηθῇ" τῶν τοῦ γείτονος, τὴν δόξασαν ζημίαν τοῖς ἄρχουσι ζημιούσθω. καὶ ἐὰν φυτεύων μὴ ἀπολείπῃ τὸ μέτρον τῶν τοῦ γείτονος χωρίων, καθάπερ εἴρηται καὶ πολλοῖς νομοθέταις ἱκανῶς. ὧν τοῖς νόμοις χρὴ προσχρῆσθαι, καὶ μὴ πάντα ἀξιοῦν πολλὰ καὶ σμικρὰ, καὶ τοῦ ἐπιτυχόντος νομοθέτου γιγνόμενα, τὸν μείζω πόλεως κοσμητὴν

Rectius fortaſſe legeretur, τὴν τοῦ γείτονος.

& in quæ quadret illud dictum, Immobilia mouere: malítque quilibet ingens ſaxum mouere quàm paruum lapidem iureiurando à diis firmatum, quo amicitiæ & inimicitiæ, interpoſita deorum autoritate, terminentur. alterius enim, Iuppiter cõtribulis: alterius, hoſpitalis, eſt teſtis: qui cum infeſtiſſimis bellis excitantur. Qui legi obtemperauerit, ex his incommodis quæ legis violatæ reos conſequi ſolẽt, nullum ſentito: qui contempſerit, duplices pœnas luito: primùm quidem & maximè, Deo vindice: ſecundùm, lege vltrice, quæ vetat ne quis volens & ſciẽs vicini agri terminos moueat: eũ eámve qui quǽve mouerit, reum quilibet deferat ad agrorum præfectos, qui reum in iudicium pertrahant. Siquis verò eo crimine conuictus & damnatus fuerit, veluti qui agrum clàm & per vim diuiſerit occupарítque, damnas eſto, & à iudicibus conſtitutas pœnas pendito. Multa verò & exigua quidẽ damna, quòd frequenter fiant, magnam inter vicinos pariunt ſimultatum quaſi molem ac turbam: ac proinde difficilem amarámque viciniã reddũt. Itaque vicinus etiam atque etiã cauere debet ne controuerſiæ rixæq; occaſionẽ ferat, & cùm in aliis omnibus rebus, tum verò maximè in vniuerſa agrorum cultura id vehementiſſimè auerſetur. nocere enim haud difficile eſt, ſed cuiuſlibet hominis: at vtilitatem afferre, & bene de aliis mereri, non eſt ſanè cuiuſlibet. [a] Quicũque verò terminos tranſgreſſus, vicini agros coluerit, damni quidem infecti tenetor & iacturam reſarcito: tantúmq; æs dare domino damnas eſto, quãti fuerit æſtimata: ſed vt impudentiæ ſimúlque illiberalitatis pœnas luat, aliud duplum damni, mulctã ei cuius intererit, rependito. quarum rerum iudicium arbitriúmque penes agrorum præfectos eſto. In cauſis verò maioribus (queádmodum ſuprà dictum eſt) res ad duodecimæ partis collegiũ ordinémque defertor: in minoribus autẽ, abs cuſtodiarũ præfectis iudicantor. Quòd ſi quadrupes in alieno agro pauperiem fecerit, inſpecto damno ii iudicanto, & pœnas ſanciũto. Si aliena apum examina interuerterit quis, vendicarítque ſibi, & æra pulſando delectatione apes ad ſe traxerit, damni infecti iacturam reſarcito. Siquis ignem in materiã ſic immiſerit vt vicino non cauerit, ex Magiſtratuum arbitratu damnator. Siquis item plantando vicini agri partẽ non reliquerit, eas pœnas luat quæ iampridẽ à plurimis legiſlatoribus idoneæ ſunt cõſtitutæ. quorũ quidem legibus vti debemus, nec putare multa & minima quæ cuiuſlibet ſunt legiſlatoris, à maiore ciuitatis magiſtratu, qui cõſtituẽdę ordinãdæq; reip. ius habeat, eſſe ſingulatim

[a] Lex DAMNI INFECTI, & in variis quidem formis. His legibus reſpondent illæ duodecim tabularum, ſed ſeuerior prima, *Frugẽ aratro quæſitam furtim noctu ſi pauerit ſecueritve pubes, ſuſpenſus Cereri necator. impubes verberator, noxiámque duplionémve præſtato.* & ſecunda, *Si quadrupes pauperiem fecerit, ei cuius intererit, aduerſus eum qui dominus erit quadrupedis, actio noxalis eſto.* & illa quoque reſpõdet, *Qui ſepem in confinio ponet, terminum ne excedito,* &c.

ſancienda. nam & de aquis priſcæ extant & opportunæ leges, quæ noua quadam ſermonis immutatione huc minimè ſunt deriuandæ atque transfundendæ. [a] Verùm qui in ſuum locum aquam volet deducere, à publicis fontibus ita deducat vti ne cuiquam ſit fraudi: & quà volet ducat, præterquam per domos vel fana vel ſepulcra: neque aliud damni ſolo inferat, præterquam id quod ab ipſo riuulo efficitur. Quòd ſi aquæ penuria quibuſdam locis ex terra ſit inſita, vt quidem innata ſiccitas pluuias aquas abſorbeat, & neceſſariò ad potũ aquæ penuria quis laboret, is in ſuo ſolo defodiat, ad cretam vſque ſiue figulinam terram. &, ſi in hac profũditate aquã minimè inuenerit, à vicinis aquam petat, quantum neceſſe eſt ſingulis domeſticis ad bibendum. Si verò vicini quoque laborẽt aquæ penuria, aquandi modus quo vtantur quotidie ab Agri præfectis definiatur: & ſic eſto aquæ cum vicinis communitas. Si verò pluuiarum aquarum adſit copia, & qui inferiores partes colunt, aut intergerino pariete iniecto in iiſdem ædibus habitant, aquarum defluxum ita prohibeant vt ſuperiorem locum incolẽtibus officiãt: aut contrà, ſi ſuperiorem locum incolens, aquam temerè manare ſinat, & inferiori noceat, conuenire verò inter ſe nequaquã poſſint: in vrbe quidem AEdilis, in agris verò, Agri præfectus quid vtrique faciendum ſit, indicito. qui non paruerit, inuidi & maligni animi pœnas luito: & reus dãni, duplum violato rependito, quòd Magiſtratuum mandatis minimè obtemperauerit. [b] AVTVMNI autẽ fructibus colligendis modus aliquis definitor, & hiſce legibus ſancitor, vt communi quadam ratione fructus colligantur, nullius incommodo. Bina nobis munera hæc ipſa dea beneficè largitur: vnum quidem, quo omnes indigent, Dionyſiadem, quæ recondi vel aſſeruari non poteſt: alterum, quod ex natura aptè recondi & reſeruari poteſt. Hæc igitur lex de fructibus ſanciatur: Qui vuas aut ficus de ruſticis fructibus ante vindemiæ tempus, quod in arcturi ortum concurrit, guſtauerit, quinquaginta drachmas, ſi de ſuo agro collegerit, Libero patri dedicandas perſoluat: ſin à vicinis fundis acceperit, minam: ſin ab aliis, duas minæ partes. quicunq; verò vuã quæ nũc *Generoſa* appellatur, aut generoſas ficus quæ nũcupãtur, colligere voluerit, ſi quidẽ ipſi⁹ ſint, quãdo & quomodo voluerit colligat: ſin verò ex aliis, domini iniuſſu, atque ea lege quæ vetat ne quis ea quæ minimè depoſuit, moueat, damnas eſto, & mulctam

[a] Lex DE AQVA QVOTIDIANA ET AESTIVA. eam autem variis exceptionibus diſterminat.

[b] Alia lex DE FRVCTIBVS COLLIGENDIS. Adhibet autem varias exceptiones, locis quidem ipſis proprias. Eſt autem vniuerſa lex, *Fructus ordine colligitor: ne maleficiis iniuriè agere impunè eſto: peregrinorum ratio habetor.*

A νομοθετεῖν. ἐπεὶ καὶ τῶν ὑδάτων πέρι γεωργοῖσι παλαιοὶ καὶ καλοὶ νόμοι κείμενοι, οὐκ ἄξιοι παροχετεύειν λόγοις. ἀλλ' ὁ βουληθεὶς ἐπὶ τὸν αὑτοῦ τόπον ἄγειν ὕδωρ, ἀγέτω μὲν ἀρχόμενος ἐκ τῶν κοινῶν ναμάτων, μὴ ὑποτέμνων πηγὰς φανερὰς ἰδιώτου μηδενός. ᾗ δ' ἂν βούληται ἄγειν, πλὴν δι' οἰκίας ἢ ἱερῶν τινῶν ἢ καὶ μνημάτων, ἀγέτω, μὴ βλάπτων, πλὴν αὐτῆς τῆς ὀχεταγωγίας. ἀϋδρία δὲ εἴ τισι τόποις ξύμφυτος ἐκ γῆς τὰ ἐκ Διὸς
B ἰόντα ἀποστέγει νάματα, καὶ ἐλλείπει τῶν ἀναγκαίων πομάτων, ὀρυττέτω μὲν ἐν τῷ αὑτοῦ χωρίῳ, μέχρι τῆς "κεραμίτιδος γῆς· ἐὰν δ' ἐν τούτῳ τῷ βάθει μηδαμῶς ὕδατι προστυγχάνῃ, παρὰ τῶν γειτόνων ὑδρευέσθω, μέχρι τοῦ ἀναγκαίου πόματος ἑκάστοις τῶν οἰκετῶν. ἐὰν δὲ δι' ἀκριβείας ᾖ καὶ τοῖς γείτοσι, τάξιν τῆς ὑδρείας ταξάμενος παρὰ τοῖς ἀγρονόμοις, ταύτην ἡμέρας ἑκάστης κομιζόμενος, οὕτω κοινωνείτω τοῖς γείτοσιν ὕδατος.
C ἐὰν δὲ ἐκ Διὸς ὕδατα γιγνόμενα, τῶν ἐπάνω γεωργούντων ἢ καὶ ὁμοτοίχων οἰκούντων τὸν ὑποκάτω βλάπτῃ τις, μὴ διδοὺς ἐκροήν, ἢ τοὐναντίον ὁ ἐπάνω, μεθεὶς εἰκῇ τὰ ῥεύματα, βλάπτῃ τὸν κάτω, καὶ περὶ ταῦτα μὴ ἐθέλωσι διὰ ταῦτα κοινωνεῖν ἀλλήλοις, ἐν ἄστει μὲν, ἀστυνόμον, ἐν ἀγρῷ δὲ ἀγρονόμον ἐπάγων ὁ βουλόμενος, ταξάσθω τί χρὴ ποιεῖν ἑκάτερον. ὁ δὲ μὴ ἐμμένων ἐν τῇ τάξει, φθόνου θ' ἅμα καὶ δυσκόλου ψυχῆς ὑπεχέτω
D δίκην· καὶ ὀφλών, διπλάσιον τὸ βλάβος ἀποτινέτω τῷ βλαφθέντι, μὴ ἐθελήσας τοῖς ἄρχουσι πείθεσθαι. Ὀπώρας δὲ χρὴ κοινωνίας ποιεῖσθαι πάντας τοιάνδε τινά. διττὰς ἡμῖν δωρεὰς ἡ θεὸς ἔχει χάριτος αὕτη· τὴν μὲν, παιδείαν Διονυσιάδα ἀθησαύριστον· τὴν δ', εἰς ἀπόθεσιν γενομένην κατὰ φύσιν. ἔστω δὴ περὶ ὀπώρας ὅδε νόμος ταχθείς. ὃς ἂν ἀγροίκου ὀπώρας γεύσηται βοτρύων, εἴτε καὶ σύκων, πρὶν ἐλθεῖν τὴν ὥραν τὴν τοῦ τρυ-
E γᾶν ἀρκτούρῳ ξυνδρομον, εἴτ' ἐν τοῖς αὑτοῦ χωρίοις, εἴτε καὶ ἐν ἄλλων, ἱερὰς μὲν πεντήκοντα ὀφειλέτω τῷ Διονύσῳ δραχμάς, ἐὰν ἐκ τῶν ἑαυτοῦ δρέπῃ· ἐὰν δ' "ἐκ τῶν γειτόνων, μνᾶν· ἐὰν δ' ἐξ ἄλλων, δύο μέρη τῆς μνᾶς. ὃς δ' ἂν τὴν γενναίαν νῦν λεγομένην σταφυλὴν ἢ τὰ γενναῖα σῦκα ἐπονομαζόμενα ὀπωρίζειν βούληται, ἐὰν μὲν "τῶν οἰκείων λαμβάνῃ, ὅπως ἂν ἐθέλῃ καὶ ὁπόταν βούληται "δρεπέσθω· ἐὰν δ' ἐξ ἄλλων, μὴ πείσας, "ἑπόμενος τῷ νόμῳ τῷ μὴ κινεῖν ὅ,τι μὴ κατέθετο, ἐκείνως ἀεὶ

Legitur etiam κεραμίδος.

Vel, ἐκ τῶν οἰκείων, ut in uet.

In quodam uet. καρπούσθω.

Hoc particip. ἑπόμενος mutandum cenſuerim in aduerb. ἑπομένως.

ζημιούσθω· ἐὰν δὲ δὴ δοῦλος μὴ πείσας τὸν δεσπότην τῶν χωρίων ἅπτηταί του τῶν τοιούτων, κατὰ ῥᾶγα βοτρύων καὶ σύκων συκῆς ἰσαρίθμοις πληγαῖς τούτοις μαστιγούσθω. μέτοικος δὲ, ὠνούμενος τὴν γενναίαν ὀπώραν, ὀπωριζέτω, ἐὰν βούληται· ἐὰν δὲ ξένος ἐπιδημήσας, ὀπώρας ἐπιθυμῇ φαγεῖν, διαπορευόμενος τὰς ὁδούς, τῆς μὲν γενναίας ἁπτέσθω, ἐὰν βούληται, μεθ' ἑνὸς ἀκολούθου, χωρὶς τιμῆς, ξένια δεχόμενος· τῆς δὲ ἀγροίκου λεγομένης καὶ τῶν τοιούτων ὁ νόμος εἰργέτω μὴ κοινωνεῖν ἡμῖν τοὺς ξένους. ἐὰν δέ τις αἴστωρ ὢν, αὐτὸς ἢ δοῦλος ἅπτηται, τὸν μὲν δοῦλον πληγαῖς κολάζειν, τὸν δὲ ἐλεύθερον ἀποπέμπειν, νουθετήσαντα, καὶ διδάξαντα τῆς ἄλλης ὀπώρας ἅπτεσθαι, τῆς εἰς ἀπόθεσιν ἀσταφίδος οἴνου τε καὶ ξηρῶν σύκων ἀνεπιτηδείου κεκτῆσθαι. ἀπίων δὲ πέρι, καὶ μήλων καὶ ῥοῶν, καὶ πάντων τῶν τοιούτων, αἰσχρὸν μὲν μηδὲν ἔστω λάθρα λαμβάνειν· ὁ δὲ ληφθεὶς, ἐντὸς τριάκοντα ἐτῶν γεγονὼς, τυπτέσθω καὶ ἀμυνέσθω, ἄνευ τραυμάτων· δίκην δ' εἶναι ἐλευθέρῳ τῶν τοιούτων πληγῶν μηδεμίαν. ξένῳ δὲ, καθάπερ ὀπώρας, ἐξέστω καὶ τῶν τοιούτων μέτοχον εἶναι. ἐὰν δὲ πρεσβύτερος ὢν ἅπτηται τούτων, φαγὼν αὐτοῦ, καὶ μηδὲν ἀποφέρων, καθάπερ ὁ ξένος, ταύτῃ κοινωνείτω τῶν τοιούτων ἁπάντων· μὴ πειθόμενος δὲ τῷ νόμῳ, κινδυνευέτω ἀναγώνιστος γίγνεσθαι περὶ ἀρετῆς, ἐὰν εἰς τότε τὰ τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ τοὺς τότε κριτάς τις ἀναμιμνήσκῃ. ὕδωρ δὲ πάντων μὲν τὸ περὶ τὰς κηπείας διαφερόντως τρόφιμον, εὐδιάφθαρτον δέ. οὔτε γὰρ γῆν, οὔτε ἥλιον, οὔτε πνεύματα, τοῖς ὕδασι σύντροφα τῶν ἐκ γῆς ἀναβλαστανόντων, ῥᾴδιον φθείρειν φαρμακεύσεσιν, ἢ ἀποτροπαῖς, ἢ καὶ κλοπαῖς· περὶ δὲ τὴν ὕδατος φύσιν ἔστι τὰ τοιαῦτα σύμπαντα δυνατὰ γίγνεσθαι. διὸ δὴ βοηθοῦ δεῖται νόμου. ἔστω τοίνυν ὅδε περὶ αὐτοῦ· ἄν τις διαφθείρῃ ἑκὼν ὕδωρ ἀλλότριον, εἴτε καὶ πηγαῖον εἴτε καὶ συναγυρτὸν, φαρμακείαις, ἢ σκάμμασιν, ἢ κλοπαῖς, ὁ βλαπτόμενος δικαζέσθω πρὸς τοὺς ἀστυνόμους, τὴν ἀξίαν τῆς βλάβης ἀπογραφόμενος. ἂν δέ τις ὄφλῃ φαρμακείαις τισὶ βλάπτων, πρὸς τῷ τιμήματι καθηράτω τὰς πηγὰς, ἢ τἀγγεῖον τοῦ ὕδατος, ὅπῃπερ ἂν οἱ τῶν ἐξηγητῶν νόμοι ἀφηγῶνται δεῖν γίγνεσθαι τὴν κάθαρσιν ἑκάστοτε καὶ ἑκάστοις. περὶ δὲ ξυγκομιδῆς τῶν ὡραίων ἁπάντων, ἐξέστω τῷ βουλομένῳ τὸ ἑαυτοῦ διὰ παντὸς τόπου

Pro σύκων inuenitur etiam ſcriptum σῦκον: quã lectionem eſſe genuinam arbitror.

Legitur etiam ἀποφέρων: ſed alterum quoque compoſitũ ab hoc loco non eſt alienum: quamuis in ea ſignificatione quæ ei conuenit, ſit rarius quàm in altera.

A perſoluito. Si ſeruus quiſpiam, domini iniuſſu, ex agris aliquid huiuſmodi decerpat, pro ſingulis ficubus vuarúmque acinis, æquales numero plagas accipito. Inquilinus autem, ſi generoſum illum fructum emit, colligat ſi voluerit: peregrinus verò in ipſo itinere ſi tranſeat ſolus, aut cum vno tantummodo, generoſum fructum guſtet, nullo perſoluto pretio, hoſpitale munus accipiens: de his autem fructibus quos *Ruſticos* appellamus, peregrinos quoque guſtare lex prohibeto. Sin verò legum patriarum ignoratione vel liber ipſe vel ſeruus B attigerit, ſeruus quidem plectatur, liber autem dimittatur, admonitus, ficus vuáſque tantùm eas guſtari fas eſſe quæ condi non poſſunt: eas verò ex quib9 paſſæ vuæ, vinũ & caricæ fiunt, non itẽ. Pyra verò & mala tũ alia tum punica, cæteráq; huiuſmodi, & clàm quidem auferre, turpe minimè ſit. ſiquis verò deprehenſus fuerit, pauciores annos quàm triginta natus, ſine plagis vapulet, neque pœnas alias ferat præter verbera, ſi liber ſit: peregrino autem de his fructibus perinde ac de iis quos ſuperi- C us diximus, decerpere liceto. Si ſenior quiſpiã comederit, neque aſportauerit, vt peregrino licet, & ipſe quoque huiuſmodi omnium fructuum ſit particeps. quòd ſi legi non obtemperauerit, virtutis curam neglexiſſe, publico iudicum decreto, ad quos id fuerit delatum, cẽſetor. Aqua nutriendis hortis maximè omnium confert, ſed facilè omnium corrumpitur. nam neque terram neque ſolem neque vẽtos, quæ vnà cum aquis nutriũt ea quæ ex terra germinant, facile eſt venenis corrumpere, vel auertendo vel ſuffurando. & in aquæ qui- D dem naturam hæc omnia cadere poſſunt. ita legis auxilio opus habet: quæ eſto huiuſmodi: Siquis ſciens volens aquam alienam, ſiue fontanam ſiue ex pluuiis collectã, venenis corruperit, aut foueis aut furto interuerterit: is cui damnum illatum eſt, rem ad ædiles deferat, & damni æſtimationẽ edat. ſi accuſatus, facinoris conuictus fuerit, præter mulctã teneatur quoque fõtes expurgare, aut vas in quod aqua immanet, prout interpretes faciendũ mãdarint, ex legum conſilio & mente, pro re- E rum & perſonarũ circũſtantiis. Iam verò in cæteris frugibus colligẽdis atque cõportandis, vnicuique fas eſto res ſuas quà velit

aduehere, modò ne cuiquam ſit fraudi damnóve, aut triplum ſibi lucrum eius damni quod vicino fiat, creet. Harum rerum, & cæterarum omnium quæ ſunt damni infecti, ſiue vel per vim vel clàm iniuria facta fuiſſe dicatur, ſiue ſibi ſiue familiæ rebúſve ſuis, ſiue per ſe famíliámve ſuã, harum rerum omnium iudicium arbitriúmve penes huic rei agrariæ deſtinatos Magiſtratus eſto. Si damnum tres minas non exceſſerit, ad inferiores magiſtratus: ſin damnum maius ſit, ad maiora iudicia iniuriæ expoſtulatio defertor, & qui iniuriam intulit, punitor. Quòd ſi magiſtratus aliquis de damno alicuius iniuſtam ſentẽtiam tulerit, duplum ei qui paſſus eſt iniuriam, debeto: & omnino ſiquid per iniuriam Magiſtratus fecerint, cuilibet liberum & fas eſto publicam querelam hac de re facere, & publicum crimen publico iudicio agitare. Quum autem innumerabiles penè ſint rerum illarum exiguarum, quæ in vitæ communem vſum cadunt, leges: ex quibus actionum diiudicatio definienda eſt, veluti, De actionum terminis, De prouocationibus, de quibus, à quibus, ad quos, ſiue ad duos, ſiue ad quot prouocandum ſit, & omnia generis eiuſdẽ, quæ neque à legibus præteriri poſſunt, neque tamen ſenioris legiſlatoris grauitate digna videntur: ea nimirum ſingula iuniores ad priſcarum legum exempla, & parua ex magnis intelligentes, vſúmque neceſſarium experientia cognoſcentes, legibus muniant, donec omnibus cumulatè videbitur ſatiſfactum. quibus ita perlatis & conſtitutis cõſtanter vtantur. [a] Cæterùm de aliis opificibus hæ leges ita ponantur. Primùm, vti ne ciuium quiſpiam opificio vllo operam nauet, imò neque indigenæ alicuius ſeruus. artem enim profectò abunde magnam, & in qua multis & diſciplinis multa & exercitatione opus ſit, penes ſe habet ciuis in qua verſetur: quippe cui hoc tributum eſt à Natura muneris, vt publicam ciuitatis ſalutem & publicum ornamentum tueatur: atque adeo non perfunctoria opera ſatis ei ſit ad tanti muneris procurationem. Duas autem artes aut duo inſtituta commodè tractare haudquaquam poteſt vlla humana natura: nemo etiam vel vni arti ſatis vacare poteſt, & ſimul aliam artem exercenti præeſſe. Hoc igitur in noſtra republ. firmum ratúmque ſit, itáque velut primordium ponatur, Vti ne quis duabus rebus vnà vacet: veluti, ne quis faber ærarius lignariam artem vel exerceat ipſe, vel lignariæ arti operam dantibus præſit, magis quàm opificio ſuo: occaſionem hinc fortaſſe nactus, quòd dum multorum miniſtrorum, qui ſibi mereant, curam gerit, maius inde

Lex de opificio. Vetat ciues opificiorum miniſteriis operam nauare, quũ reipubl. adminiſtrandæ occupati eſſe debeãt. Vetat ne cui præter vnam artem exercere fas ſit in republ. ne ſit homo διπλοῦς in republ. ſicuti antea monuerat.

A κομίζεσθαι, ὅπῃ περ ἂν ἢ μηδὲν μηδένα ζημιοῖ, ἢ τριπλάσιον αὐτὸς κέρδος τῆς τοῦ γείτονος ζημίας κερδαίνῃ. τούτων δὲ ἐπιγνώμονας τοὺς ἄρχοντας γίγνεσθαι, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὅσα τις ἂν ἑκὼν ἄκοντα βλάπτῃ βίᾳ ἢ λάθρᾳ, αὐτὸν ἢ τῶν αὐτοῦ τι, διὰ τῶν αὐτοῦ κτημάτων. πάντα τὰ τοιαῦτα τοῖς ἄρχουσιν ἐπιδεικνὺς, τιμωρείσθω μέχρι τριῶν μνῶν ὄντος τοῦ βλάβους· ἐὰν δὲ ἔγκλημά τῳ μεῖζον ἄλλῳ πρὸς ἄλλον γίγνηται, πρὸς τὰ

B κοινὰ δικαστήρια φέρων τὴν δίκην, τιμωρείσθω τὸν ἀδικοῦντα. ἐὰν δέ τις τῶν ἀρχόντων δοκῇ μετ' ἀδίκου γνώμης κρίνειν τὰς ζημίας, τῶν διπλασίων ὑπόδικος ἔστω τῷ βλαφθέντι. τὰ δὲ αὖ τῶν ἀρχόντων ἀδικήματα εἰς τὰ κοινὰ δικαστήρια ἐπανάγειν τὸν βουλόμενον ἑκάστων τῶν ἐγκλημάτων. μυρία δὲ ταῦτα ὄντα καὶ σμικρὰ νόμιμα, καθ' ἃ δεῖ τὰς τιμωρίας γίγνεσθαι, λήξεών τε πέρι δικῶν καὶ προσκλήσεων καὶ κλητήρων, εἴτ' ἐπὶ

C δυοῖν εἴτ' ἐφ' ὁπόσων δεῖ καλεῖσθαι, καὶ πάντα ὁπόσα τοιαῦτά ἐστιν, οὔτ' ἀνομοθέτητα οἷόν τ' εἶναι, γέροντός τε οὐκ ἄξια νομοθέτου· νομοθετούντων δὲ αὐτὰ οἱ νέοι, πρὸς τὰ τῶν πρόσθεν νομοθετήματα ἀπομιμούμενοι, σμικρὰ πρὸς μεγάλα, καὶ τῆς ἀναγκαίας αὐτῶν χρείας ἐμπείρως ἴσχοντες, μέχρι περ ἂν πάντα ἱκανῶς δόξῃ κεῖσθαι. τότε δὲ ἀκίνητα ποιησάμενοι, ζώντων τούτοις ἤδη χρώμενοι μέτρον ἔχουσι. τὸ δὲ τῶν ἄλλων δημιουρ-

D γῶν ποιεῖν χρὴ κατὰ τάδε. πρῶτον μὲν ἐπιχώριος μηδεὶς ἔστω τῶν περὶ τὰ δημιουργικὰ τεχνήματα διαπονούντων, μηδὲ οἰκέτης ἀνδρὸς ἐπιχωρίου. τέχνην γὰρ ἱκανὴν πολλῆς ἀσκήσεως ἅμα καὶ μαθημάτων πολλῶν δεομένην κέκτηται πολίτης ἀνὴρ, τὸν κοινὸν τῆς πόλεως κόσμον σῴζων καὶ κτώμενος οὐκ ἐν παρέργῳ δεόμενον ἐπιτηδεύειν. δύο δὲ ἐπιτηδεύματα ἢ δύο τέχνας ἀκριβῶς διαπονεῖσθαι, σχεδὸν οὐδεμία φύσις ἱκανὴ τῶν ἀνθρωπί-

E νων· οὐδ' αὖ τὴν μὲν αὐτὸς ἱκανῶς ἀσκεῖν, τὴν δὲ ἄλλον ἀσκοῦντα ἐπιτροπεύειν. τοῦτ' οὖν ἐν πόλει ὑπάρχειν δεῖ πρῶτον γίγνεσθαι· μηδεὶς χαλκεύων ἅμα τεκταινέσθω, μηδ' αὖ τεκταινόμενος χαλκευόντων ἄλλων ἐπιμελείσθω μᾶλλον ἢ τῆς αὐτοῦ τέχνης, πρόφασιν ἔχων ὡς πολλῶν οἰκετῶν ἐπιμελούμενος ἑαυτῷ δημιουργούντων, εἰκότως μᾶλλον ἐπιμελεῖται ἐκείνων, διὰ τὸ τὴν πρόσοδον ἐκεῖθεν αὐτῷ πλείω

A γίγνεσθαι τῆς αὐτοῦ τέχνης· ἀλλὰ μίαν ἕκαστος τέχνην ἐν πόλει κεκτημένος, ἀπὸ ταύτης ἅμα καὶ τὸ ζῆν κτάσθω. τοῦτον δὴ τὸν νόμον ἀστυνόμοι διαπονούμενοι σωζόντων. καὶ τὸν μὲν ἐπιχώριον, ἐάν εἴς τινα τέχνην ἀποκλίνῃ μᾶλλον ἢ τὴν τῆς ἀρετῆς ἐπιμέλειαν, κολαζόντων ὀνείδεσί τε καὶ ἀτιμίαις, μέχριπερ ἂν κατευθύνωσιν εἰς τὸν αὐτοῦ δρόμον· ξένων δὲ ἄν τις ἐπιτηδεύῃ δύο τέχνας, δεσμοῖς τε καὶ χρημάτων ζημίαις καὶ ἐκβολαῖς ἐκ τῆς πόλεως κολάζοντες, ἀναγκαζόντων
B ἕνα μόνον ἀλλὰ μὴ πολλοὺς εἶναι. μισθῶν δὲ αὐτοῖς πέρι καὶ τῶν ἀναιρέσεων τῶν ἔργων, καὶ ἐάν τις αὐτοὺς ἕτερος ἢ 'κεῖνοι τινὰ ἄλλον ἀδικῶσι, μέχρι δραχμῶν πεντήκοντα ἀστυνόμοι διαδικαζόντων· τὸ δὲ πλέον τούτου τὰ κοινὰ δικαστήρια διακρινόντων κατὰ νόμον. Τέλος δὲ ἐν τῇ πόλει μηδένα μηδὲν τελεῖν μήτε ἐξαγομένων χρημάτων μήτε εἰσαγομένων· λιβανωτὸν δέ, καὶ ὅσα περὶ θεοὺς τὰ τοιαῦτά ἐστι ξενικὰ θυμιάματα, καὶ πορφύραν,
C καὶ ὅσα βαπτὰ χρώματα μὴ φερούσης τῆς χώρας, ἢ περί τινα ἄλλην τέχνην δεομένην ξενικῶν τινῶν εἰσαγωγίμων, μηδενὸς ἀναγκαίου χάριν μήτε τις ἀγέτω, μήτε αὖ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἀναγκαίων ἐμμένειν, ἐξαγέτω. τούτων δ' αὖ πάντων ἐπιγνώμονας εἶναι καὶ ἐπιμελητάς, τῶν νομοφυλάκων πέντε, ἀφαιρεθέντων τῶν πρεσβυτέρων, τοὺς ἑξῆς δώδεκα. Περὶ δὲ ὅπλων, καὶ ὅσα περὶ τὸν πόλεμον ἅπαντα ὄργανα, ἐάν τινος ἢ τέχνης εἰσαγωγί-
D μου δέῃ γίγνεσθαι, ἢ φυτοῦ, ἢ μεταλλευτικοῦ κτήματος, ἢ δεσμευτικοῦ, ἢ ζώων τινῶν ἕνεκα τῆς τοιαύτης χρείας, ἵππαρχοι καὶ στρατηγοὶ τούτων ἔστωσαν κύριοι εἰσαγωγῆς τε καὶ ἐξαγωγῆς, διδούσης τε ἅμα καὶ δεχομένης τῆς πόλεως. νόμους δὲ περὶ τούτων νομοφύλακες τοὺς πρέποντάς τε καὶ ἱκανοὺς θήσουσι. καπηλείαν δὲ ἕνεκα χρηματισμῶν, μήτε οὖν τούτου μήτε ἄλλου μηδενὸς ἐν τῇ χώρᾳ ὅλῃ καὶ
E πόλει ἡμῖν γίγνεσθαι. Τροφῆς δὲ καὶ διανομῆς τῶν ἐκ τῆς χώρας, ἐγγύς τῆς τοῦ Κρητικοῦ νόμου ἔοικεν ὀρθότης ἄν τις γιγνομένη, κατὰ τρόπον γίγνεσθαι. δώδεκα μὲν γὰρ δὴ μέρη τὰ πάντα ἐκ τῆς χώρας γιγνόμενα νέμειν χρεὼν πάντας, ᾗπερ καὶ ἀναλωτέα. τὸ δὲ δωδέκατον μέρος ἕκαστον οἷον πυρῶν καὶ κριθῶν, οἷσι δὴ καὶ τὰ ἅπαντα ἀκολουθείτω τἆλλα ὡραῖα νεμόμενα, καὶ ὅσα ζῷα ξύμπαντα πράσιμα

A ad ſuam artem redeat emolumentũ, quàm ex arte ſingulatim ſua. Atqui & in vna quiſque arte elaboret, & ex ea victum ſibi comparet. Hanc legem ſanctè obſeruari procuráto, vt ſiquis ciuis ad artem aliquam magis quàm ad virtutis curam animum appulerit, eum infamiæ & opprobrii inuſtis notis puniant, donec eum in bonam frugem viámque reuocarint. Si verò peregrinus aliquis duas artes tractet, vinculis, mulctis pecuniariis, exilio plectitor: vt his pœnis coercitus diſcat ſe vnum eſſe, non autẽ multos vnà homines.
B De mercede autem Opificum, de operis ipſorum approbatione aut improbatione, de iniuria etiam quam vel patiũtur vel inferunt, AEdiles ad drachmarum quinquaginta ſummam iudicanto: maiorum ſummarum iudicia ad maxima iudiciorum collegia deferunto, eáque ex legum præſcripto ab illis diiudicantor. [a] Rerum verò quæ vel ex vrbe exportantur, vel in vrbem importãtur, nemo vllum vectigal pẽdito. Thus verò, & cætera huiuſmodi quæ diis incenduntur, & ex peregrinis regionibus importantur, purpuram ſimiliter &
C colores alios qui in ipſa regione minimè proueniunt, aut ab alia quapiam arte expetuntur, omnia denique peregrina, neceſſitatis vllius ſpecie & obtentu, nemo importet in ciuitatem: neque rurſus quidquã quod regioni neceſſariũ ſit exportet. Harum verò rerum arbitrium & procuratio, penes legum cuſtodes, qui, quinque ſenioribus exceptis, ſunt duodecim, eſto. Quod ad arma verò attinet & cætera bellica inſtrumẽta, ſi ad hæc paranda aduectitia quapiam peregrináque arte ſit opus, ſi
D ſtirps vel metallica quædam materia, vel ad colligandum apta, vel iumẽta quædam ad bellicas adminiſtrationes deſiderentur: Magiſtri equitum & cæteri militares duces, cum publica poteſtate huius rei curam gerant: vt Ciuitas importandi exportandíque, quum opus fuerit, facultate minimè deſtituatur. quibus de rebus commodas & cõſentaneas leges tulerint legiſlatores. Cauponariæ in vniuerſa vrbe & regione, quæſtúſve cuiuſlibétve alteri' rei gratia, nullus locus tribuitor. Annonæ autẽ, quæ
E ex agris percipitur, diſtributio, iuxta Cretenſium legem & morem rectè fieri videtur. [b] nam quæ à terra producũtur, in duodecim partes ſunt diſtribuenda, & eodem modo inſumenda. duodecima verò pars quæque, vt hordei, tritici, cæterarúmque frugum & fructuum qui ſolent produci & ad communẽ vitæ vſum neceſſarii ſunt, vænalium quoque animalium, in tres par-

a Lex de mercib. aliunde importandis, & aliò exportandis.

b Lex de annonae diſtributione: quomodo fieri debeat.

tes commodè diſtribuatur: pars verò vna ingenuis, altera ſeruis, tertia opificibus, & omnino peregrinis, tribuatur: ſiue aliūde venerint ad aliquod tempus vrbem habitaturi, & rebus neceſſariis indigeāt, ſiue propter publicā ſiue propter priuatā nonnullorū ciuiū vtilitatē ad vrbē acceſſerint. hæc tertia omniū neceſſariorū pars venalis neceſſariò ſit duntaxat: de duabus verò partibus nihil neceſſariò vendatur. Quomodo igitur hæc rectè diſtribuentur? Omnino perſpicuum eſt id fieri poſſe, ſi partim æqualiter partim inæqualiter diſtributio fiat. CL. Quónam pacto? ATH. Deteriora ſanè & meliora his ſingula neceſſe eſt & producere & educare terrā. CL. Quidni? ATHE. Quum igitur hactenus tres hæ partes exiſtant, nihil amplius habeat ea quæ dominis aut ſeruis diſtribuitur, neque ea quæ peregrinorum eſt: ſed ipſa diſtributio omnibus eandem ſimilitudinis æqualitatē attribuat. Vnuſquiſq; verò, acceptis duabus partibus, ſeruis & liberis quot & qualia velit, ſuo arbitratu diſtribuat. quod verò ex his ſupereſt, mēſura & numero ita eſt diſtribuendū, vt cùm omnium animaliū quibus à terra victus ſumminiſtratur, numerus teneatur, ita demū fiat diſtributio. Habitationes poſtea ſeorſim ordinandæ ſunt. hic verò ordo maximè conſentaneus eſt. Duodecim vicos eſſe oportet, vnū ſemper in medio vniuſcuiuſque duodecimæ partis. In vnoquoque autem vico extruenda ſunt templa & quaſi concilium deorum, & qui ad deos proximè accedunt dæmonū: ſiue aliqui indigetes Magnetū, ſiue priſcorū ſtatuę ſint, quorū memoria fuerit cōſeruata: quibus priſcorum hominum honores tribuamus. Veſtæ itē & Iouis & Mineruæ, & aliorū ſingulorum qui ſingulis partibus præſunt, templa vbique conſtruenda ſunt. Circa hæc templa locis editiſſimis conſtruendæ ſunt Cuſtodibus ædes, eæque munitiſſimæ. reliqua deinde regio opificibus in tredecim partes diſtribuenda eſt. Pars verò vna vrbem incolat, per duodecim vrbis partes diuiſa: aliæ exteriorem vndique teneant locum, atque in ſingulis vicis Opifices ad agriculturæ opportunitatem, propter ipſos agricolas, idoneis in locis habitēt. Horum verò omnium cura penes agrûm præfectos eſto, qui prouideāt quot ſingula loca opificibus indigeāt, & quæ ad habitandū loca agricolis minus ſint futura incommoda, imò & opportuniſſima & vtiliſſima. Eorū

A ἐν ἑκάστοις ᾖ, τριχῇ διαιρείσθω κατὰ λόγον· ἓν μὲν μέρος, τοῖς ἐλευθέροις· ἓν δὲ, τοῖς τούτων οἰκέταις· τὸ δὲ τρίτον, δημιουργοῖς τε καὶ πάντως τοῖς ξένοις· οἵ τέ τινες ἂν τῶν μετοικούντων ὦσι ξυνοικοῦντες, τροφῆς ἀναγκαίου δεόμενοι, καὶ ὅσοι χρείᾳ τινὶ πόλεως ἢ τινος ἰδιωτῶν εἰσαφικνοῦνται ἑκάστοτε· πάντων τῶν ἀναγκαίων ἀπονεμηθὲν τρίτον μέρος, ὤνιον ἐξ ἀνάγκης ἔστω τοῦτο μόνον· τῶν δὲ δύο μερῶν μηδὲν ἐπάναγκες ἔστω πωλεῖν. πῶς οὖν δὴ ταῦ-
B τα ὀρθότατα νέμοιτ' ἄν; πρῶτον μὲν δῆλον ὅτι τῇ μὲν ἴσα, τῇ δ' οὐκ ἴσα νεμόμενα. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘΗ. Χείρω που καὶ βελτίω τούτων ἕκαστα ἀνάγκη φύειν καὶ ἐκτρέφειν τὴν γῆν. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Τῶν μὲν τοίνυν τοιούτων τῶν μερῶν τριῶν ὄντων, μηδὲν πλέον ἐχέτω ἢ τοῖς δεσπόταις ἢ δούλοις νεμόμενον, μήτε αὖ τὸ τῶν ξένων· ἀλλὰ τὴν τῆς ὁμοιότητος ἰσότητα ἡ νομὴ πᾶσιν ἀποδιδότω τὴν αὐτήν. λαβὼν δ' ἕκαστος τῶν
C πολιτῶν τὰ δύο μέρη, κύριος ἔστω τῆς νομῆς δούλοις τε καὶ ἐλευθέροις, ὁπόσ' ἂν καὶ ὁποῖα βούληται διανέμειν. τὸ δὲ πλέον τούτων μέτροις καὶ ἀριθμῷ τῇδε χρὴ διανέμεσθαι· λαβόντα τὸν ἀριθμὸν πάντων τῶν ζώων οἷς ἐκ τῆς γῆς τὴν τροφὴν δεῖ γίγνεσθαι, διανέμειν. τὸ δὲ μετὰ τοῦτο αὖθις οἰκήσεις δεῖ χωρὶς διατεταγμένας εἶναι. τάξις δὲ ἥδε πρέπει τοῖς τοιούτοις· δώδεκα κώμας εἶναι χρὴ, κατὰ μέσον τὸ δωδεκατημόριον ἕκαστον, μίαν.
D ἐν τῇ κώμῃ δὲ ἑκάστῃ πρῶτον μὲν ἱερὰ καὶ ἀγορὰν ἐξῃρῆσθαι θεῶν τε καὶ τῶν ἑπομένων θεοῖς δαιμόνων· εἴτε τινὲς ἔντοποι Μαγνήτων, εἴτ' ἄλλων ἱδρύματα παλαιῶν, μνήμῃ διασεσωσμένων, εἰσὶ, τούτοις ἀποδιδόντας τὰς τῶν πάλαι τιμὰς ἀνθρώπων, Ἑστίας τε καὶ Διὸς, Ἀθηνᾶς τε, καὶ ὃς ἂν ἀρχηγὸς ᾖ τῶν ἄλλων τοῦ δωδεκάτου ἑκάστου μέρους, ἱερὰ πανταχοῦ ἱδρύσασθαι. πρῶτον δὲ οἰκοδομίας εἶναι περὶ τὰ ἱερὰ ταῦτα, ὅπῃ ἂν ὁ τόπος ὑψηλό-
E τατος ᾖ, τοῖς φρουροῖς ὑποδοχὴν ὅτι μάλιστα εὐερκῆ· τὴν δὲ ἄλλην χώραν κατασκευάζειν πᾶσαν, δημιουργῶν τρεισκαίδεκα μέρη διελομένους· καὶ τὸ μὲν ἐν ἄστει κατοικίζειν, διελομένους αὖ καὶ τοῦτο εἰς τὰ δώδεκα μέρη τῆς πόλεως ἁπάσης, ἔξω τε καὶ ἐν κύκλῳ κατανεμηθέντας· ἐν τῇ κώμῃ δὲ ἑκάστῃ τὰ πρόσφορα γεωργοῖς γένη τῶν δημιουργῶν συνοικίζειν. τοὺς δ' ἐπιμελητὰς εἶναι τούτων πάντων, τοὺς τῶν ἀγρονόμων ἄρχοντας, ὅσων τε καὶ ὧντινων ὁ τόπος ἕκαστος δεῖται· καὶ ὅπου κατοικοῦντες, ἀλυπότατοί τε καὶ ὠφελιμώτατοι ἔσονται τοῖσι γεωργοῦσι. τῶν

A δὲ ἐν ἄστει κατὰ τὰ αὐτὰ ἐπιμεληθῶσαι καὶ ἐπιμελείσθωσαν τὴν τῶν ἀστυνόμων ἀρχήν. τοῖς δὲ δὴ ἀγορανόμοις τὰ περὶ ἀγορὰν που δεῖ ἕκαστα μέλειν. ἡ δ' ἐπιμέλεια, μετὰ τὴν τῶν ἱερῶν ἐπίσκεψιν, τῶν κατ' ἀγορὰν μή τις ἀδικῇ τι τῆς τῶν ἀνθρώπων χρείας· τὸ δὲ δεύτερον ἂν εἴη, σωφροσύνης τε καὶ ὕβρεως ἐπισκόπους ὄντας, κολάζειν τὸν δεόμενον κολάσεως. τῶν δὲ ὠνίων, πρῶτον μὲν τὰ περὶ ξένοις ταχθέντα πωλεῖν τοῖς ἀστοῖς, σκοπεῖν εἰ γίγνεται κατὰ τὸν νόμον ἕκαστα. B νόμος δὲ ἔστω, μηνὸς τῇ νέᾳ, ὧν δεῖ πραθῆναι, τὸ μέρος τοῖς ξένοις ἐξάγειν τοὺς ἐπιτρόπους, ὅσοι τοῖς ἀστοῖς ξένοι ἢ καὶ δοῦλοι ἐπιτροπεύουσι, δωδεκατημόριον πρῶτον τοῦ σίτου· τὸν δὲ ξένον εἰς πάντα τὸν μῆνα ὠνεῖσθαι σῖτον μὲν καὶ ὅσα περὶ σῖτον, ἀγορᾷ τῇ πρώτῃ. δωδεκάτῃ δὲ τοῦ μηνὸς, τῶν ὑγρῶν οἱ μὲν πρᾶσιν, οἱ δὲ ὠνὴν ποιείσθωσαν δι' ὅλου τοῦ μηνὸς ἱκανήν. τρίτῃ δὲ καὶ εἰκάδι, τῶν ζώων ἔστω πρᾶσις, ὅσα πρατέα ἑκάστοις ἢ ὠνητέα αὐτοῖς C δεομένοις· καὶ ὁπόσων σκευῶν ἢ χρημάτων γεωργοῖς μὲν πράσεις, οἷον δερμάτων, ἢ καὶ πάσης ἐσθῆτος, ἢ πλοκῆς ἢ πιλήσεως, ἢ τινῶν ἄλλων τοιούτων· ξένοις δὲ ἀναγκαῖον ὠνεῖσθαι παρ' ἄλλων κεκτημένοις. καπηλείας δὲ τούτων, ἢ πυρῶν ἢ κριθῶν εἰς ἄλφιτα νεμηθέντων, ἢ καὶ τὴν ἄλλην ξύμπασαν τροφὴν, ἀστοῖς μὲν καὶ τούτων δούλοις μήτε τις πωλείτω, μήτε ὠνείσθω παρὰ τοιούτου μηδεὶς μηδενός· ἐν δὲ D ταῖς τῶν ξένων ξένος ἀγοραῖς πωλείτω τοῖς δημιουργοῖς τε καὶ τούτων δούλοις, οἴνου μεταβαλλόμενος καὶ σίτου πρᾶσιν· ὃ δὴ καπηλείαν ἐπονομάζουσιν οἱ πλεῖστοι. καὶ ζώων διαμερισθέντων, μαγείροις διατιθέσθων ξένοις τε καὶ δημιουργοῖς, καὶ τούτων οἰκέταις. πᾶσαν δὲ ὕλην καύσιμον ὁσημέραι ξένος ὁ βουληθεὶς ὠνείσθω μὲν ἀθρόαν παρὰ τῶν ἐν τοῖς χωρίοις ἐπιτρόπων, πωλείτω δὲ αὐτὸς τοῖς ξένοις, καθ' ὅσον ἂν βούληται, καὶ ὁπόταν βούληται. E τῶν δὲ ἄλλων χρημάτων πάντων καὶ σκευῶν ὁπόσων ἑκάστοισι χρεία, πωλεῖν, εἰς τὴν κοινὴν ἀγορὰν φέροντας εἰς τὸν τόπον ἕκαστον, ἐν οἷς ἂν νομοφύλακές τε καὶ ἀγορανόμοι μετ' ἀστυνόμων τεκμηράμενοι ἕδρας πρεπούσας, ὅρους θῶνται τῶν ὠνίων ἐν τούτοις ἀλλάττεσθαι, νόμισμά τε χρημάτων, καὶ χρήματα νομίσματος, μὴ προϊέμενον ἄλλον ἑτέρῳ τὴν ἀλλαγήν. ὁ δὲ προϊέμενος ὡς πιστεύων, ἐάν τε κομίσηται καὶ ἂν μὴ, στεργέτω, ὡς οὐκέτι δίκης οὔσης τῶν τοιούτων πε-

verò qui in vrbe habitant opificum eandem curam AEdiles gerunto. Rerum autem venalium procuratio magiſtratibus iis quibus fori cura demandata eſt, & idcirco Ἀγορανόμοι vocãtur, eſto. Illis primùm rei ſacræ cura eſto: deinde, ne quis in foro, emendo vendẽdóve iniuriã faciat, diligenter prouidento: in mores quoque omniũ accuratè animaduertunto: procaciter & diſſolutè ſe gerentes, prout quenque caſtigatione opus habere cognorint, caſtiganto. Inſpiciant, ciuéſne peregrinis res ſingulas ex legis formula congruenter vendant. Lex verò huiuſmodi eſto, vti negotiorum geſtores, ſiue peregrini ſiue ſerui ciuium negotia adminiſtrant, primo cuiuſque menſis die, eorum quæ venalia ſunt duodecimam partem exhibeant, & primùm tritici: peregrini verò ſingulis menſibus emant frumentum, & quæ eius ſunt generis in primo foro exhibita. duodecimo autẽ menſis die res liquidæ vænũ exhibeantur, quantum in totum menſem ſatis erit. at tertio & vigeſimo die animalium venditio fiat, quæ ſingulis vendenda ſunt aut emenda ab his qui opus habent: vaſorum item & inſtrumẽtorum, earúmque rerum quas agricolæ vendunt, veluti ſunt pelles, & omne veſtium genus, aut plicata, aut coactilia, aut alia generis eiuſdẽ. peregrinis autem ab iis penes quos eſt hæc emere, ne cauponationi locus tribuatur. At ne ciuibus eorúmve ſeruis cauponari omnino liceto ſiue triticũ ſiue hordeum in polentam comminutum, aut aliud etiam omne alimentum: neque verò quiſquam ab iis emat. In peregrinorum tamẽ foro liceat peregrino, opificibus, eorúmq; ſeruis, vinum cibúmque commutare & vendere, carnéſque coctas ſimiliter: quæ res à pleriſque Cauponatio appellatur. Omnem verò materiam ad comburendum idoneam peregrinus quilibet ab iis qui id in agris curant emat pro arbitratu: ipſe verò peregrinis quantum & quando voluerit vendat. Aliæ autem omnes res & ſupellectilia quibus vtimur, in commune forum deportentur, & ibi locis deſtinatis vendantur: in quibus legum cuſtodes & Fori præfecti vnà cum AEdilibus locum deſignarint, & pretia rerum addixerint. hîc nũmi rebus cõmutentur, ac res nummis: neque hæc permutatio cuiquam ſit fraudi, ſed res vtrinque ex bono & æquo æſtimentur. Siquis autem ſtipulatu interpoſito res ſuas diſtraxerit, & rei venditæ mutuus contractus fuerit cõſequutus, non licebit ab eo reſilire, & cõmodóve incom-

Legitur etiam, νόμος δ' ἑκάστῳ μηνὸς &c. Paulo antè autem pro ἀστοῖς habent αὐτοῖς priores edit. Eidémque paulo poſt, ὅσοι τοῖς αὐτοῖς ξένοι. Quinetiam aliquanto poſt, αὐτοῖς μὲν καὶ τούτων δούλοις.

Pro δωδεκάτῃ in uet. eſt δεκάτῃ.

modóve ſuo ille fuerit, ratus eſto. nulla enim aduerſus huiuſmodi contractus vtilis actio competere iure poteſt. Siquid verò venditum emptúmque pluris minoríſve eſt quàm lex iuſſerit, quæ rerum venalium modum & pretia indicit, apud legum cuſtodem iudicium eſto, & ille ex lege emendato. ª Eadem quoque de inquilinis ſtatuantur, in rerum & bonorum deſcriptione & annotatione. liceat cuilibet certa diſertáque conditionum formula ad vrbem migrare, quippe quæ peregrinis aditum minimè præcludat, dummodo certas ſedes habere quis & velit & poſſit, & artem exerceat, nec plures quàm annos viginti in vrbe habitet, ab eo die quo nomen profeſſus eſt, facultatúmque commentarium edidit. quo in tempore nullum aliud pretium ſiue vectigal pendere cogatur, niſi temperantię & frugalitatis exemplum: nec venditionis emptioníſque alicuius gratia ærario quicquam debeat. quum igitur viginti anni elapſi fuerint, rem ſuam integrã ſaluámque accipito, & aliò commigrato. Quòd ſi magnum aliquod beneficium intra illud tempus reipubl. contulerit, velítque diutius manere, aut ibi etiam perpetuum domicilium ſtatuere fortunarum ſuarum, ſed id ſenatui populóque placuerit, ita ratum eſto, ſiue diutiorẽ moram ſiue perpetuam in vrbe habitationem permiſerit. At inquilinorum liberis, ſi opifices ſint, & quindecim annos nati, ita ex eo habitationis tempus numeretur, vt viginti poſtea maneant annos: quibus exactis, quò velint proficiſcantur, &, ſi manere voluerint, maneãt, ea quam modò diximus impetrata ab ſenatu populóque venia. qui verò diſcedit, tabulas deſcriptionis, quas à Magiſtratu impetrauerit, veluti iam irritas, deleto.

Lex de inquilinis, quomodo in ciuitate recipiendi, & quatenus.

A εἰς τὴν ἀλλάξεων. τὸ δὲ ὠνηθὲν ἢ πραθὲν, ὅσῳ πλέον ἂν ᾖ, καὶ πλέονος ἢ κατὰ τὸν νόμον, ὃς εἴρηκε πόσου προσγιγνομένου καὶ ἀπογιγνομένου δεῖ μηδέτερα τούτων ποιεῖν, "ἀναγραφέτω τότ᾽ ἤδη παρὰ τοῖς νομοφύλαξι τὸ πλέον, ἐξαλειφέσθω δὲ τὸ ἐναντίον. τὰ αὐτὰ δὲ καὶ περὶ μετοίκων ἔστω τῆς ἀναγραφῆς πέρι τῆς οὐσίας. ἰέναι δὲ τὸν βουλόμενον εἰς τὴν μετοίκησιν, ἐπὶ ῥητοῖς, ὡς οἰκήσεως οὔσης τῶν ξένων τῷ βουλομένῳ καὶ δυναμένῳ μετοικεῖν, B τέχνην κεκτημένῳ καὶ ἐπιδημοῦντι, μὴ πλέον ἐτῶν εἴκοσιν, ἀφ᾽ ἧς ἂν "γράψηται, μετοίκιον μηδὲ σμικρὸν τελοῦντι, πλὴν τοῦ σωφρονεῖν, μηδὲ ἄλλο αὖ τέλος ἕνεκα τινὸς ὠνῆς ἢ καὶ πράσεως. ὅταν δ᾽ ἐξήκωσιν οἱ χρόνοι, τὴν αὐτοῦ λαβόντα οὐσίαν ἀπιέναι. ἂν δ᾽ ἐν τοῖς ἔτεσι τούτοις αὐτῷ συμβῇ λόγου ἀξίῳ πρὸς εὐεργεσίαν τῆς πόλεως γεγονέναι τινὰ ἱκανήν, καὶ πιστεύῃ πείσειν βουλὴν καὶ ἐκκλησίαν, ἤ τινα ἀναβολὴν τῆς ἐξοι- C κήσεως ἀξιῶν αὐτῷ γίγνεσθαι κυρίως, ἢ καὶ τὸ παράπαν διὰ βίου τινὰ μονήν, ἐπελθὼν καὶ πείσας τὴν πόλιν, ἅπερ ἂν πείσῃ, ταῦτα αὐτῷ τέλεα γιγνέσθω. παισὶ δὲ μετοίκων, δημιουργοῖς οὖσι καὶ γιγνομένοις ἐτῶν πεντεκαίδεκα, τῆς μὲν μετοικίας ἀρχέτω χρόνος, ὁ μετὰ τὸ πέμπτον καὶ δέκατον ἔτος· ἐπὶ τούτοις δὲ εἴκοσιν ἔτη "μενάτω ὅπη αὐτῷ φίλον· μένειν δὲ ἂν βούληται, κατὰ ταὐτὰ μενέτω πείσας. ὁ δὲ ἀπιὼν, ἐξαλειψάμενος ἴτω τὰς ἀπογραφὰς αἵτινες ἂν αὐτῷ παρὰ τοῖς ἄρχουσι γεγραμμέναι πρότερον ὦσιν.

Legendum puto ἀναγραφήτω, ut in uet.

Legitur etiam ἀναγράφηται.

Lege potius ut in uet. μείνας, ἴτω. Sed & ὅπη mutandum fuerit in ὅποι.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟΜΩΝ, Η΄, ΠΕΡΙ΄ ΝΟΜΟΘΕΣΙ΄ΑΣ,

ΔΙΑ΄ΛΟΓΟΣ Ε΄ΝΝΑΤΟΣ.

PLATONIS DE LEGIBVS, Siue, DE LEGVM INSTITVTIONE,

DIALOGVS NONVS.

De ivdiciis aduerſus Sacrilegium, Maieſtatis crimen, cædes, verbera. &c.

Argvmentvm.

Dvorvm horum librorum, noni & decimi, communis eſt θέσις, De ivdiciis, & quidem proprio & conſentaneo loco. Poſitis enim fundamentis reipublicæ, religione nimirum, matrimonio, liberorũ inſtitutione, hominúmque animis ad honeſtatem præparatis atque informatis, & fœda venere è ſanctæ ciuitatis communitate exterminata: antequam contractuum qui in hominum vitam variè cadunt, ratio explicaretur, poſtulabat recta docendi via & methodus vt purgandæ ciuitatis modus demonſtraretur. quia enim ἀλόγων cupiditatum in hominũ animis tanta eſt vis & poteſtas, vt obſtruant luminibus rationis, illiúſque imperium ſæpe deturbent, ac proinde infinitam quandam peſtem calamitatémque importent in reſpublicas: neceſſe eſt omnino rationẽ purgandæ reipublicæ, vt ſuprà dixit noſter Philoſophus (.i. ſcelerum eorum quibus contaminatur ciuitas expellendorum, rationem) præſcribi. nam purgatur Ciuitas, quum à delictorum ſordibus liberatur. Idcirco nunc agit de Iudiciis. Et hæc quidem de θέσει ſiue ſubiecto diſputationis duobus his dialogis comprehenſæ.

Οἰκονομία autem est hvivsmodi.

Generalia quædam præcepta tradit primùm de ratione iudiciorum bene conſtituendorũ: non quidem vt de ſingulis criminibus agat, ſed de maximis, Sacrilegiis nimirum, Maieſtatis ſiue perduellionis, cædium, vulnerum. Quódnam Iudicis, quódnam & legiſlatoris ſit officium, docet: videlicet vt hic leges, quantum fieri poterit, accuratè tradat, ex honeſti æquíque formula, criminúmque diſcriminibus expenſis, ſupplicia quoque varia conſtituat pro criminis merito: ille leges ad facta applicet atque accommodet, factorum circumſtantias prudenter & ſobriè notet, & ex illa factorum ἰδιοσυγκρισία, ex legum præſcripto & mandato deſcribat ſententias. ita quædam à legiſlatoris munere efflagitari, quædam Iudicis arbitrio relinqui. Porro, conſtituendorum iudiciorum regulas tradit generales, quas ex ipſius contextus lectione commodè perſpiciet lector. Et ne, dum tam horrendis ſceleribus pręſcribit leges, naſcenti ciuitati infauſta videretur ominari, cauſam reddit, & humanam corruptionem, cuius triſtia effecta in ſanctiſſimis alioqui cœtibus ſæpenumero apparent: & variorum hominum in ciuitatem confluentium colluuiem hoc neceſſariò poſtulare ait. Præfationes ſubindè inculcat, vt non tam ſuppliciorum terrore, quàm firmis rationibus ciues à ſceleribus reuocet. quorum ſingulorum capitum tractationem ex ipſo contextu, notarum noſtrarum indicatione, luculentius & fructuoſius depromet lector.

QVAEDAM EX HAC DISPVTATIONE.

1 *Neceſſe eſt hominibus leges ponere, ut ſecundum leges uiuant: alioqui homines ab immaniſſimis beluis minimè diſcreparent.*

2 *Et quandoquidem hominibus, non heroibus ponuntur leges, in bene etiam inſtituta ciuitate: ita ponendæ ſunt ut grauiſſimorum etiam ſcelerũ ratio habeatur, illíſque præſcribantur pœnæ: quum uix ac ne uix quidem fieri poſſit quin humani ingenij intemperies luctuoſa effecta edat, quibus remedia præſtò eſſe debent.*

3 *Publicæ utilitatis reſpectus, & reipubl. & familiarum priuatarúmque perſonarum certum eſt fundamentum: contrà neglectus, peſtis & calamitas. ita & publicæ & priuatæ rei intereſt de publica utilitate diligenter prouidere.*

4 *Si integra mentis uis & efficacia in animis noſtris uigeret, minimè opus eſſet leges inſtitui: ſed quum ita inualeſcat cupiditatum humanarum rabies ut ad priuatas utilitates rapiant homines, mentíſque luminibus obſtruant: neceſſe eſt adhiberi legum fræna ad illas coercendas. alioqui ex infinito illo cupiditatum imperio infinita manarent in homines mala.*

5 *Non ſuppliciorum tantùm terrore, ſed rationum etiam ualore, prudens legislator debet animos hominũ retinere.*

6 *Illorum coercendorum hæc eſt præſentiſſima ἐπῳδὴ, efficáxque amuletum: Vti Deum precentur, quò prauas cupiditates è ſuis animis deturbet atque expellat: honeſti & æqui ſanctis cogitationibus animum muniant: iuſtitiæ & iniuſtitiæ uarios exitus ſibi repræſentent: bonorum ament, improborum fugiant conſortia. Ni hæ uoces expellant prauas cupiditates, præſta-*

bilior eſſet huiuſmodi hominibus mors quàm uita.

7 *In bene morata republ. iudiciorum ratio & forma rectè conſtitui debet, nec quicquam in illis perturbatè geri, ſed ex æquo & bono conſtitui.*

8 *Iuſti & honeſti formula, ut bonarum legum, ita & iudiciorum rectè moderatorum uerum eſt fundamentum. hunc igitur typum ſibi conſtanter proponat Iudex.*

9 *Leges principio conſtituendæ, ut uerorum iudiciorum fundamentum: tum facta diligenter & ſine ullo præiudicio exploranda atque examinanda à Iudice.*

10 *Quippe legislator generales legũ regulas perſcribere debet: neque ulterius tenetur, quum ſingula facta in νομοθεσίας ſcientiam cadere non poſſint. Iudicis partes ſunt, exploratis diligenter factorum circunſtantiis, ex legis formula ſententias deſcribere.*

11 *Iudiciorum conſtituendorum hæc eſt ratio, Accuſationis & defenſionis libertas uti ſit certo ordine conſtituta: ut utrinque argumenta & teſtimonia liberè proferantur: illa à iudice & toto collegio prudenter & integrè examinẽtur: abſint feſtinatio & mora, bonorum iudiciorum nouercæ. ita ex legis boni & æqui iudicio expenſæ formula, à iuratis iudicibus ſententiæ tandem decernantur.*

12 *Nullum crimen debet impunitum eſſe in bene morata republica. alioqui criminis inuidia in iudicis ſiue præuaricantis ſiue negligentis caput deriuatur.*

13 *Sed ut delictorum non unum eſt genus, nec paria ſunt peccata, ita neque unum omnibus ſupplicium conſtituendum eſt.*

14 *Triplex eſt criminum diſtinctio. alia enim ſunt uoluntaria .i. ἑκούσια: quæ certa & deſtinata uoluntate fiunt, ac proinde ex maleficio penitus dicuntur proficiſci: alia, Inuoluntaria .i. ἀκούσια, quæ ſunt in duplici differentia. uel enim planè ἀπροβουλεύτως fiunt, nullo antegreſſo odio, uel ulla nocendi uoluntate, ſed temerè tãtùm & fortuitò: uel per iram, quam pœnitentia continuò conſequitur.*

15 *Ex hac uaria diſtinctione ſupplicia quoque uariè conſtitui debent. In prius* ἑκουσίου *&* ἐκ προβουλῆς *maleficiorum genus nulla cadit excuſatio, ſed in illa ſummo iure agendum eſt. Secundum genus quibuſdam exceptionibus emollit Plato:* ſed quidnam ſit illis delictis condonandum, dicemus ſuo loco. *Vltimum, quod eſt inuoluntariorum, ex æquo & bono debet Iudex conſiderare & moderari. alioqui ualet in eo regula hæc,* Ius ſummum ſumma iniuria eſt.

16 *Varij caſus explicantur, in quibus cædes & inuoluntariæ & uoluntariæ non imputantur.*

17 *Perſonarum, id eſt, liberi ſerui, patris filij, uiri uxoris, fratris ſororis, &c. magna debet adhiberi cautio in iudiciis & ſuppliciis conſtituendis.*

18 *Supplicia quidem ſeuerè deſignari à legibus debent: futurorum tamen ſuppliciorum, quæ profligatos homines in altera uita manent, cogitatio efficacior eſt ad hominum animos à ſceleribus reuocandos. mors enim corporis non eſt ultimum in improbos ſupplicium, neque ultima linea rerum: ſed ad immortalia & grauiora ſupplicia ingreſſus.*

19 *Legiſlator erga eos quibus leges præſcribit, ita animatus eſſe debet, ut pater in liberos: &, ſi uelit ſuas leges efficaces eſſe, prouidere debet ut ita à ciuibus habeatur: deinde, ut prudentia quoque ualere cenſeatur, qua poſſit commoda præſcribere, ſicuti beneuolentia illa & charitate uelit.*

20 *Sacrilegij & parricidij crimina capitalia ſunt, & qui illorum reus eſt, ſi ſæpius mori poſſet, deberet, uariiſque mortis generibus enecari. neque ita etiã ſatis tanta ſcelera punirentur.*

21 *Bonorum publicationes .i. confiſcationes, non debent eſſe in uſu in republica, niſi maximæ cauſæ intercæſſerint. non enim æquum eſt liberos parentum culpam luere.*

22 *Senili ætati prouidere lex debet, ut ſit extra omne iniuriæ noxæque periculum: imò ut in magno ſit pretio, & maximè à iuuenibus reuerenter colatur.*

LEGVM EX HAC DISPVTATIONE DESCRIPTIO.

I. IVDICIORVM CERTA ET DEFINITA RATIO ESTO: VT NE QVIS INDICTA CAVSA CONDEMNETVR: AST ACCVSATIONIS DEFENSIONISQ. QVAESTIONIS HABENDAE, SENTENTIAE DECERNENDAE, INTEGRI ORDINIS RATIO SANCITOR.

II. NE IMPVNE QVICQVAM CVIQVAM ESTO: EXILIO, CARCERE, VERBERIBVS, INFAMIA, AERE, CAPITE, SONTES PVNIVNTOR.

III. DELICTA NEC PARIA CENSENTOR, NEC AEQVALIA OMNIBVS EADEMQ. SVPPLICIA CONSTITVVNTOR.

IIII. PERSONARVM IN AESTIMANDIS CRIMINIBVS, SVPPLICIISQ. SANCIENDIS, RATIO HABETOR.

V. AETERNORVM SVPPLICIORVM, QVAE PROFLIGATOS AD ORCVM MANENT, HORROREM HOMINVM ANIMIS LEGISLATOR INCANTATO, MORTEMQ. NON VLTIMVM ESSE SVPPLICIVM DOCETO.

VI. SACRILEGI ET PARRICIDAE OMNES CAPITE PVNIVNTOR.

ΝΟΜΩΝ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ἔννατος.

DE LEGIBVS DIALOGVS nonus.

ΔΙΚΑΙ ΔΗ' τὰ μετὰ ταῦτα, ἀκόλουθοι ταῖς ἔμπροσθεν πράξεσιν ἁπάσαις ὅσαι, κατὰ φύσιν γίγνοιντο ἂν τὴν τῆς διακοσμήσεως τῶν νόμων. ὧντινων οὖν δὴ πέρι δεῖ γίγνεσθαι δίκας, τὰ μὲν εἴρηται, τὰ κατὰ γεωργίας τε καὶ ὅσα τούτοις ἕπετο· τὰ δὲ μέγιστα οὔτε εἴρηταί πω, οὔτε καθ' ἓν ἕκαστόν τε λεγόμενον ῥηθὲν, ἣν δεῖ λαμβάνειν αὐτὸ τιμωρίαν, καὶ τίνων ποτὲ δικαστῶν τυγχάνειν. μετ' ἐκεῖνα οὖν A B ἑξῆς ταῦτα ῥητέον. ΚΛ. Ὀρθῶς. ΑΘΗ. Αἰσχρὸν μὲν δή τινα τρόπον, καὶ νομοθετεῖν πάντα ὁπόσα νῦν μέλλομεν τοῦτο δρᾶν ἐν τοιαύτῃ πόλει, ἣν φαμὲν οἰκήσεσθαί τε εὖ καὶ τεύξεσθαι πάσης ὀρθότητος, πρὸς ἐπιτήδευσιν ἀρετῆς. ἐν δὲ τῇ τοιαύτῃ ὃ καὶ ἀξιοῦν τῆς τῶν ἄλλων μοχθηρίας τῶν μεγίστων ἐμφύεσθαί τινα μεθέξοντα, ὥστε δεῖν νομοθετεῖν, προκαταλαμβάνοντα, καὶ ἀπειλοῦντα ἐάν τις τοιοῦτος γίγνηται, καὶ τούτων ἀποτροπῆς τε ἕνεκα, καὶ γενομένων κολάσεως, τιθέναι ἐπ' αὐτοῖς νόμους, ὡς ἐσομένοις, ὅπερ εἶπον, αἰσχρὸν μέν τινα τρόπον. ἐπειδὴ δὲ οὐ, καθάπερ οἱ παλαιοὶ νομοθέται, θεῶν παισὶ νομοθετούμενοι τοῖς ἥρωσιν, ὡς ὁ νῦν λόγος, αὐτοί τ' ἐκ θεῶν ὄντες, ἄλλοις τε ἐκ τοιούτων C γεγονόσιν ἐνομοθέτουν, ἀλλ' ἄνθρωποί τε καὶ ἀνθρώπων σπέρμασι νομοθετοῦμεν τανῦν· ἀνεμέσητον δὴ φοβεῖσθαι μή τις ἐγγίγνηται τῶν πολιτῶν ἡμῖν οἷον κερασβόλος· ὃς ἀτεράμων εἰς τοσοῦτον φύσει γίγνοιτ' ἂν, ὥστε μὴ τήκεσθαι καθάπερ ἐκεῖνα τὰ σπέρματα πυρί. νόμοις οὗτοι καίπερ οὕτως ἰσχυροῖς οὖσιν, ἄτηκτοι γίγνονται. ὧν δὴ χάριν, οὐκ ἐπίχαριν λέγοιμ' ἂν πρῶτον νόμον, ἱερῶν D πέρι συλήσεως, ἄν τις τοῦτο δρᾶν τολμᾷ. καὶ πολίτην μὲν τῶν τεθραμμένων ὀρθῶς, οὔτ' ἂν βουλοίμεθα, οὔτε ἐλπιστὸν πάνυ τι νοσῆσαί ποτε ἂν ταύτην τὴν νόσον· οἰκέται δὲ ἂν τούτων καὶ ξένοι καὶ ξένων δοῦλοι πολλὰ ἂν ἐπιχειρήσειαν τοιαῦτα. ὧν ἕνεκα μὲν μάλιστα, ὅμως δὲ καὶ ξύμπασαν τὴν τῆς

...on dubito quin ...riptū fuerit ἐσομένοις, referen... ad αὐτοῖς: sed ...siquis ma'e ad ...μους referens, ...utauerit in ἐσομένους.

...xulam καὶ de... ...e puto ante καθάπερ: ut ignis ...n tribuatur le... ...bus, sed sit sen... ...s, Et nihilo ma... ...s hi legibus, ...tanquam adeo ue... ...mētibus, quàm ...a semina igni, ...quefieri possint. ...el, macerari.] ...mul autem posi... ...vel ponenda ...ntūm fuerit hy... ...stigme.

HIS HVNC in modum expoſitis, poſtulat naturalis & cōſentanea legum tractatio, vt poſt ſuperiores actiones, DE IVDICIIS conſequēter agamus. Sed de iudiciis quidem, quantum ad agriculturam ſpectant & ſimilia, dictum eſt ſuprà: de maximis autem & iudiciis & iudicibus nondum eſt à nobis ſingulatim explicatum, quomodo videlicet & à quibus rerum & actionum diiudicatio conſtituenda ſit. De quibus deinceps à nobis dicendum eſt. CLI. Rectè. ATH. Turpe quodammodo videri poſſit, leges de huiuſmodi rebus de quibus acturi ſumus, huic ciuitati ponere, cuius præclarū ſtatum futurum, & recta ratione informādum ad certum virtutis honeſtatiſque ſtudiū affirmamus, quaſi iſthæc vitia in eam cadere nullo modo poſſint, quibus hæc tamen ſint remedia opponenda. Eccuínam enim non abſurdum videatur, ſiquis in ciuitate ita morata quemadmodum deſcripſimus, exiſtimet profligatiſſimum quendam improbiſſimúmque hominem ſicuti in cæteris ciuitatibus naſciturum, cui neceſſe ſit, ne talis euadat, leges minis & ſuppliciis armatas expedire, vt obex ſceleribus opponatur: quæ ſi impediri non poſſunt, ſaltem ex legum ſeueritate puniātur, in eúmque finem leges ponantur? Quandoquidē verò non vt priſci legumlatores agimus, qui quum deorum filii eſſent, heroibus, qui & ipſi è diis nati dicuntur, leges ferebant, ſed homines hominibus iſta ſancimus: minimè indignandum eſt ſi vereamur ne quis ciuium ita proiecta audacia nobis naſcatur veluti cornu minabundus, atrox nimirum & ferus, vt quaſi legumina coctu prædura, ita illi adeo indomito ſint & refractario ingenio, vt vehementiſſimarum robuſtiſſimarúmque legum igne liquefieri nec perdomari poſſint. Harum rerum gratia, licet non gratum ſit nobis tam infauſtarum rerum omen naſcenti reipublicæ, primam tamen legem feremus DE SACRILEGIIS, ſiquis tanto ſcelere ſe audeat contaminare. Omnino nec volumus nec valdè reformidamus, ciuem rectè educatum tam graui morbo laboraturū: at & ipſorū ſerui, & vel peregrini vel peregrinorū ſerui, multa huiuſmodi aggredietur: propter quos maximè, & quia vni-

In his quæ ſuperiori libro tractata ſunt nonnulla inſunt quæ ad iudicia pertinent: vt quæ de illegitima venere, damno, vi, annona, & quibuſdam aliis, ibi ſunt explicata: hic tamen peculiariter agit DE IVDICIIS: non omnia quidē ſingulatim tradens, quæ faciunt ad iudicia (quod etiam minimè ſui vel inſtituti vel officii eſſe ait) ſed fontes aperit iudiciorum conſtituēdorum, & generales illas regulas applicat in maximis iudiciis quæ in ſocietate generis humani ſunt & inſigniora & maioris momenti: vt *De ſacrilegiis*, *De vi publica*, ſiue, *De maieſtatis* ſiue *perduellionis crimine*: *De vi priuata*, id eſt, de cædibus, de vulneribus, de furto. quæ primò & per ſe (vt ita loquar) ſubuertunt fundamenta generis humani. quia enim firmum inter homines poſſit conſiſtere, violato Religionis & publicæ autoritatis iure? & ſi cædes & cōtumelioſa verbera impunè graſſentur? Regulæ generales ſunt hæ: *Nemini vnquam ſcelus impunè cedito: Carcer, exilium, infamia, pecuniaria mulcta, verbera, pœnæ delictis ſunto: Iurati iudices, ex legitima cognitione facti, & ex ipſarum legum mandatis iudicia moderantor: Pro ſceleris merito pœnas ſanciunto*, &c. Primo loco ſubſternit præfationes pro more: quòd has leges in atrocia crimina perſcribat, non quidē ſe malè ominari ciuitati: ſed quòd homo hominibus leges ferre inſtituat, humanarum corruptelarū incommodis ſe remedia opponere debere: quòd & in ciuitatem peregrinorum hominum turba influat, qui & peregrinis moribus contaminent ciuitatē. Denique ἐπῳδὰς cuiuſdam, qua quiſque animum ſuum informare debet, & à ſceleribus reuocare, rationem præſcribit.

uerſa hominũ natura imbecillis eſt, tam de ſacrilegio quàm de aliis quæ aut vix aut nullo modo ſanari poſſunt, leges conſcribam. Verùm præfationes primo loco, ex ordine à nobis hactenus inſtituto, quambreuiſſimè tamẽ fieri poterit, ſubſternam. Eum igitur quem improbæ cupiditatis faces dies & noctes inflammant atque excitant, & ad templa expilanda præcipitant, hoc modo aliquis affabitur: Non te, mihi crede, humanũ aut diuinum quoddã malum, nunc ad nefariã hanc ſacrilegiorũ libidinẽ cõcitat atque impellit: ſed piacularis quidam aſilus à priſcis & inexpiatis flagitiis innatus hominibus, huc illuc ſe circumuerſans, quem omni contentione euitare debes. quænam autem ſit illius veſanæ cupiditatis euitandæ ratio, ſic habeto. Quum in animum tuum huiuſmodi cadit cogitatio, confuge ad expiationes, confuge ad deorum auerruncatorum liberatorúmque ſacra ſupplex, confuge ad bonorum virorum conſuetudines: vbi partim audias, partim tu quoque dicas, iuſta honeſtáque ab omnibus colenda eſſe: improborum autem hominum commercia ita diligenter effugias, vt nullum ad eos te recipiendi relinquas locum. Quæ ſi remedia adhibenti morbus quodãmodo quietem præſtiterit, bene tecum agetur: ſin minus, mortẽ tibi inhoneſta vita meliorem & præſtantiorem ratus, hac te vita libera. Quum has illorum auribus præfationes cecinerimus, quorum animos iam ſubiit rerum tam nefariarum & ciuitati exitioſarum cogitatio, quicunque ex his obtemperauerint, eos pacatè dimittemus: qui verò non paruerit, poſt præfationem huic hanc legem alta voce intonabimus: QVI DEPREHENSVS in ſacrilegio fuerit, ſi ſeruus peregrinúſve erit, in facie & manibus infauſtæ calamitatis monumẽtis inuſtis, verberatus prout iudicibus videbitur, nudus extra fines pellatur. illo enim ſupplicio fortaſſe coercitus, in bonam mentem deducetur, & melior euadet. Nullum enim ſuppliciũ legitimè inſtitutum proponit ſibi malum finem: ſed è duobus alterum ſolet efficere vel meliorẽ vel minus prauum, eum qui pœnas dedit. Si verò ciuis quiſpiam tale aliquid in deos aut in parentes aut in patriam perpetrare, & ad ingens illud execrabiléque facinus induxiſſe animum deprehendatur: hunc iudex incurabilem eſſe ſtatuat, eo nimirum nomine quòd tam preclarã inſtitutionem educationémque à teneris annis cõſequutus, à maximis malis minimè abſtinuerit. Huic igitur pœna ſit mors, minimũ malũ. ipſe verò, & dum tanta notabitur infamia,

a Lex de sacrilegiis, quinã hoc nomine cenſendi, & quibus pœnis afficiendi.

A ἀνθρωπίνης φύσεως ἀσθένειαν εὐλαβούμενος, ἐρῶ τὸν τῶν ἱεροσύλων πέρι νόμον, καὶ τῶν ἄλλων πάντων τῶν τοιούτων ὅσα δυσίατα καὶ ἀνίατα. προοίμια δὲ τούτοισι, κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ὁμολογηθέντα, προρρητέον ἅπασιν ὡς βραχύτατα. λέγοι δή τις ἄν, ἐκείνῳ διαλεγόμενος ἅμα καὶ παραμυθούμενος ὃν ἐπιθυμία κακὴ παρακαλοῦσα μεθ' ἡμέραν τε, καὶ ἐπεγείρουσα νύκτωρ, ἐπί τι τῶν ἱερῶν ἄγει συλήσοντα, τάδε, Ὦ θαυμάσιε, οὐκ ἀνθρώπινόν σε κακὸν οὐδὲ θεῖον κινεῖ τὸ νῦν ἐ-

B πὶ τὴν ἱεροσυλίαν προτρέπον ἰέναι· οἶστρος δέ τίς σε ἐμφυόμενος ἐκ παλαιῶν καὶ ἀκαθάρτων τοῖς ἀνθρώποις ἀδικημάτων, περιφερόμενος ἀλιτηριώδης· ὃν εὐλαβεῖσθαι χρεὼν παντὶ σθένει. τίς δ' ἐστὶν εὐλάβεια μάθε· ὅταν σοι προσπίπτῃ τι τῶν τοιούτων δογμάτων, ἴθι ἐπὶ τὰς ἀποδιοπομπήσεις, ἴθι ἐπὶ θεῶν ἀποτροπαίων ἱερὰ ἱκέτης, ἴθι ἐπὶ τῶν λεγομένων ἀνδρῶν ὑμῖν ἀγαθῶν συνου-

C σίας· καὶ τὰ μὲν ἄκουε, τὰ δὲ πειρῶ λέγειν αὐτός, ὡς δεῖ τὰ καλὰ καὶ τὰ δίκαια πάντα ἄνδρα τιμᾶν. τὰς δὲ τῶν κακῶν συνουσίας φεῦγε ἀμεταστρεπτί. καὶ ἐὰν μέν σοι δρῶντι ταῦτα λωφᾷ τι τὸ νόσημα· εἰ δὲ μή, καλλίω θάνατον σκεψάμενος, ἀπαλλάττου τοῦ βίου. Ταῦτα ἡμῶν ᾀδόντων προοίμια τοῖς πάντα ταῦτα ἐπινοοῦσιν ὅσα ἀνόσια ἔργα καὶ πολιτοφθόρα, τῷ μὲν πειθομένῳ τὸν νόμον ἐᾶν σιγῇ δεῖ· τῷ δὲ ἀπειθοῦντι, μετὰ τὸ προοί-

D μιον ᾄδειν μέγα· ὃς δ' ἂν ἱεροσυλῶν ληφθῇ, ἐὰν μὲν ᾖ δοῦλος ἢ ξένος, ἐν τῷ προσώπῳ καὶ ταῖς χερσὶ γραφεὶς τὴν συμφορὰν, καὶ μαστιγωθεὶς ὁπόσας ἂν δόξῃ τοῖς δικασταῖς, ἐκτὸς τῶν ὅρων τῆς χώρας γυμνὸς ἐκβληθήτω. τάχα γὰρ ἂν δοὺς ταύτην τὴν δίκην, γένοιτ' ἂν βελτίων, σωφρονισθείς. οὐ γὰρ ἐπὶ κακῷ δίκη γίγνεται οὐδεμία, γιγνομένη κατὰ νόμον. δυοῖν δὲ θάτερον ἀπεργάζεται σχεδόν· ἢ γὰρ βελτίονα ἢ μοχθηρότερον ἧττον ἐξ-

E ειργάσατο τὸν τὴν δίκην παθόντα. πολίτης δὲ ἄν τις ποτέ τι τοιοῦτον δρῶν ἀναφανῇ, περὶ θεοὺς ἢ περὶ γονέας ἢ περὶ πόλιν ἠδικηκὼς τῶν μεγάλων τινὰ καὶ ἀπορρήτων ἀδικιῶν, ὡς ἀνίατον ἤδη τοῦτον ὄντα ὁ δικαστὴς διανοείσθω, λογιζόμενος οἵας παιδείας τε καὶ τροφῆς ἐκ παιδὸς τυγχάνων, οὐκ ἀπέσχετο τῶν μεγίστων κακῶν. δίκη δὴ τούτῳ θάνατος ἐλάχιστον τῶν κακῶν· τοῖς δὲ ἄλλοις παράδειγμα ὀνήσει, γενόμενος ἀκλεὴς καὶ ὑπὲρ

Legitur etiã τὸ νῦν: (in præced. autem edit. perperã κινεῖτο νῦν) & τι poſt σε, hoc modo, οὐκ ἀνθρώπινον σέ τι κακὸν &c.

Nihil deeſſe putandum eſt poſt νόσημα, ſed eſſe ellipſin, quæ & alibi reperitur. nam & Fic. non ex uet. exempl. ſed de ſuo expleuiſſe crediderim, addentem uerba iſta, Bene tecum actum erit.

A τοῖς τῆς χώρας ὅροις ἀφανισθείς. παισὶ δὲ καὶ γένει, ἐὰν φύγωσι τὰ πατρῷα ἤθη, κλέος ἔστω, καὶ λόγος ἔντιμος λεγόμενος, ὡς εὖ τε καὶ ἀνδρείως εἰς ἀγαθὸν ἐκ κακοῦ διαπεφευγότων. δημόσια δὲ χρήματα οὐδενὸς τῶν τοιούτων τῇ πολιτείᾳ πρέπον ἂν εἴη γίγνεσθαι, ἐν ᾗ δεῖ τοὺς αὐτοὺς ἀεὶ καὶ ἴσους ὄντας διατελεῖν κλήρους. ζημίας δὲ ἐκτίσεις ὅταν ἀδικεῖν ἄξια δοκῇ τις χρημάτων, ἐκτίνειν ἂν ᾖ τι τῶν τοῦ κλήρου κατεσκευασμένου περιττεῦον, μέ-

B χρι τοσούτου ζημιωθέντα· τὸ δὲ πλέον, μή. τὰς δ' εἰς ταῦτα ἀκριβείας ἐκ τῶν ἀπογραφῶν νομοφύλακες σκοποῦντες, τὸ σαφὲς ἐξαγγελλόντων ἀεὶ τοῖς δικασταῖς· ὅπως ἂν τῶν κλήρων ἀργὸς μηδεὶς μηδέποτε γίγνηται δι' ἀπορίαν χρημάτων. ζημίας δὲ ἄν τις πλέονος ἄξιος εἶναι δοκῇ, ἐὰν ἄρα μή τινες ἐθέλωσιν αὐτὸν τῶν φίλων ἐγγυᾶσθαί τε καὶ συνεκτίνοντες ἀπελευθεροῦν, δεσμοῖς τε χρονίοις καὶ ἐμφανέσι καί τισι προπηλακισμοῖς κολά-

C ζειν· ἄτιμον δὲ παντάπασι μηδένα εἶναι μηδέποτε μηδ' ἐφ' ἑνὶ τῶν ἁμαρτημάτων, μηδ' ὑπερόριον φυγάδα· θάνατον δέ, ἢ δεσμούς, ἢ πληγάς, ἤ τινας ἀμόρφους ἕδρας, ἢ στάσεις, ἢ παραστάσεις εἰς ἱερὰ ἐπὶ τὰ τῆς χώρας ἔσχατα, ἢ χρημάτων καθάπερ ἔμπροσθεν εἴπομεν ἐκτίσεις γίγνεσθαι δεῖν, τὴν δίκην ταύτην γιγνέσθω. δικασταὶ δὲ ἔστωσαν θανάτου πέρι νομοφύλακές τε, καὶ τὸ τῶν περυσινῶν ἀρχόντων ἀριστίνδην ἀπομερισθὲν δικαστή-

D ριον. εἰσαγωγὰς δὲ τούτων, καὶ προσκλήσεις, καὶ ὅσα τοιαῦτα, καὶ ὡς δεῖ γίγνεσθαι, τοῖς νεωτέροις νομοθέταις χρὴ μέλειν. τὴν διαψήφισιν δὲ ἡμέτερον ἔργον νομοθετεῖν. ἔστω δὴ φανερὰ μὲν ἡ ψῆφος τιθεμένη· πρὸ τούτου δέ, κατὰ τὸ στόμα τοῦ διώκοντός τε καὶ φεύγοντος, ὁ δικαστὴς ἑξῆς ἡμῖν ἐγγύτατα κατὰ πρέσβιν ἱζέσθω. πάντες δ' οἱ πολῖται ὅσοιπερ ἂν ἄγωσι σχολήν, ἐπήκοοι ἔστωσαν σπουδῇ τῶν τοιούτων δικῶν. λέγειν δὲ ἕνα λόγον, πρῶτον μὲν, τὸν διώ-

E κοντα· τὸν δὲ φεύγοντα, δεύτερον. μετὰ δὲ τοὺς λόγους τούτους, ἄρχεσθαι μὲν τὸν γεραίτατον ἀνακρίνοντα, ἰόντα εἰς τὴν τῶν λεχθέντων σκέψιν ἱκανήν· μετὰ δὲ τὸν πρεσβύτατον, ἑξῆς ἅπαντας δεῖ διεξελθεῖν, ὅ τι ἂν παρ' ἑκατέρου τις τῶν ἀντιδίκων ῥηθὲν ἢ μὴ ῥηθὲν ἐπιποθῇ, ἵνα ταῦτ' εἴπον. ὁ δὲ μηδὲν ποθῶν, ἄλλῳ τὴν ἀνάκρισιν ἀποδιδότω. τῶν δὲ ῥηθέντων ἐπισφραγισαμένους ὅσα ἂν εἶναι καίρια δοκῇ, γράμμασι

& extra regionis terminos diſparuerit, aliis proderit exẽplo. liberis verò eius & generi vniuerſo, ſi mores paternos fugerint, quia nati ex improbo virtutem fortiter ſequuti ſunt, honor tribuatur & laus: & præconium de ipſis hoc celebretur, quòd præclarè & fortiter è malo in bonum ſe receperint. Nullius autem iſtorum facultates fiſco addici conſentaneum eſſet, in ea republica in qua eaſdem & æquales ſortes redituſque conſtare oportet. ſed quando quis huiuſmodi commiſit quæ pecuniarum mulcta luenda ſunt, ita fiant vt ſi aliquid vltra ſortem comparatũ ſit, eouſque mulctetur, ſors integra incolumíſque permaneat. Cuius rei exactam rationem ex cenſus tabulis legum cuſtodes inſpiciũto, & ad Iudices deferunto, vt ne quis pecuniarum inopia vnquam ſua ſorte deſtituatur. quòd ſiquis ampliore mulcta & damno dignus eſſe videatur, niſi amicorum quidam pro eo velint ſatiſdare, & perſoluta pecunia eum liberare, diuturnis & publicis vinculis cæteríſque opprobriorum generibus coerceatur. Nemini vnquã ſcelus impunè cedito: ſed vel exilio, vel morte, vel vinculis, vel verberibus, vel infamis quidam ſeſſionis habitus ei indicatur, vt vel ſtet vel conſiſtat in templis ad vltimos quaſi regionis terminos, tãquam nefandus & execrabilis homo, aut ære, eo quem diximus luat modo. legumcuſtodes autem capitalis criminis iudices ſunt, delecto aſcitóque optimo quóque ex eorum numero qui anno proximè præterito Magiſtratũ geſſerint. Quo autem modo poſtulationes, prouocationes, & cætera eiuſdem generis fieri debeant, poſteriores legiſlatores determinent. Noſtrum autem munus eſt vt de ſuffragiis ferẽdis leges feramus. Suffragium manifeſtè feratur. ſed antequam dicantur ſententiæ, Iudex ante accuſatoris & rei os & faciẽ quamproximè fieri poterit, ſeruata muneris & ætatis dignitate, ſedeto. Omnes autem ciues quibus otium eſt, hæc iudicia ſtudioſè auſcultanto. Accuſator & reus cauſas ordine dicunto: ille, primò accuſationem proponendo: hic, ſecundò, defenſionem opponendo. His ita explicatis, incipiat ſenior ea quæ vtrinque allata ſunt examinare atque diſquirere, argumẽtorum momentis prudenter & idoneè expenſis. pòſt ſeniores deinceps omnes explorando recenſeant quicquid ab vtraque parte commodè aut incommodè dictum videatur: & quid in ſingulis deſiderẽt, diſertè notent: qui nihil tale habuerit, in aliorum ſententiam pedes eat. in ſingulorum ſententiis quæ videbũtur opportuna & ad rem facere, diligenter exſcribantur:

CCccc. ii.

earum commentarius ab omnibus Iudicibus obſignatus, ad Veſtæ deponatur. poſtridie rurſus eodem in loco congregati, eodem modo examinanto atque quæſtionem habento, obſignatis iterum ſententiis. quum hoc tertiùm fecerint, & iudicia, argumenta, teſtimonia idonea cura & diligentia explorauerint, tum demum iurati, in ipſo Veſtæ conſpectu affirment ſe iuſta & vera, quantum in ipſis ſitum ſit, iudicare: & ita ſacrum calculum ferant, & huic iudicio finem imponāt. [a] Poſt illa verò facinora quæ aduerſus deos committuntur, ſequuntur ea quæ ADVERSVS REIPVBL. MAIESTATEM peccantur, & ad illius perniciem ſpectant. quo in genere is peccat qui hominem ad ſummum imperium euehit, eique leges ſubmittere conatur. nimirum ille ciuitatem factionibus obnoxiam reddit, viſque aduerſus leges adhibita, eam ſeditionibus replet. hic videlicet perduellionis læſæque maieſtatis reus, ac proinde omnium maximus reipub. hoſtis iudicādus eſt. Secundus verò hoſtis cēſendus erit, qui, quamuis cum hoc ſcelere nihil habet cōmune, tamē quū ampliſſimis fūgatur in ea republ. muneribus, has coniurationes vel non animaduertit, vel, ſi eas animaduertat, ignauia quadam & timiditate laboranti patriæ auxilium defenſionémque minimè expedit. Quilibet ergo ciuis qui vel exiguo eſt futurus in patria pretio & loco, Magiſtratibus eum indicato, & in iudicium pertrahito, qui patriæ inſidias ſtruit, & violentam iniquámque ſimul reipubl. mutationem molitur. Iudices autem iidem illis qui ſacrilegis, attribuuntor, & iudicium eodem quo aduerſus illos modo peragitor: & ſuffragia quæ numero vicerint, mortis ſupplicium irroganto. In ſumma, vt in ſuperiore crimine quoque diximus, parentū opprobria & pœnas ne luant liberi: niſi pater, auus & proauus eadem maleficii infelicitate capitalibus criminibus obnoxii capitalia ſupplicia expenderint. Hos verò cum ſuis opibus, ſorte tamen penitus excepta, in veterem patriam & ciuitatem reſpubl. amandato, & extra fines ſuæ reipubl. exterminato. Quibus autem ciuibus filii plures fuerint vno, non pauciores quàm decem annos nati, ex his decem ſortiantur, quos pater aut auus paternus aut maternus ediderit, ipſorúmq; nomina Delphos mittātur: & quē Deus approbauerit, is feliciori fortuna paternæ hęreditatis reliquias adito cernitóque. CL. Commodé. ATH. Cōmunis autem ſit tertia lex, DE IVDICIB. IVDICIIQ. MODO, aduerſus eos qui proditionis accuſantur: & quatenus etiā ipſorū filii & nepotes vel manere debeāt in patria, vel de patria diſcede-

[a] Lex DE MAIESTATE. Cuius formas explicat, in vi publica & proditione: quas ſpecies luculentius docet in x libri initio. Lex eſt huiuſmodi, *Perduellionis crimen iudex capite punito.*

A σημεῖα ἐπιβάλλοντας πάντων τῶν δικαστῶν, θεῖναι ἐπὶ τὴν Ἑστίαν· καὶ πάλιν αὔριον εἰς ταὐτὸν συνελθόντας, ὡσαύτως τε ἀνακρίνοντας, διεξελθεῖν τὴν δίκην, καὶ σημεῖα ἐπιβάλλοντας αὐτοῖς λεχθεῖσι· καὶ τρεῖς δράσαντας τοῦτο, τεκμήριά τε καὶ μάρτυρας ἱκανῶς παραλαβόντας, ψῆφον ἱερὰν ἕκαστον φέροντα, καὶ ὑποσχόμενον περὶ τῆς Ἑστίας εἰς δύναμιν τὰ δίκαια καὶ ἀληθῆ κρίνειν, οὕτω τέλος ἐπιθεῖναι τῇ τοιαύτῃ δίκῃ. μετὰ δὲ τὰ περὶ θεούς, τὰ περὶ κατάλυσιν τῆς πολιτείας· B ὃς ἂν ἄγων εἰς ἀρχὴν ἄνθρωπον, δουλῶται μὲν τοὺς νόμους, ἑταιρείαις δὲ τὴν πόλιν ὑπήκοον ποιῇ, καὶ βιαίως δὴ πάντα ταῦτα πράττων, καὶ στάσιν ἐγείρων παρανομῇ, τοῦτον δὴ διανοεῖσθαι δεῖ πάντων πολεμιώτατον ὅλῃ τῇ πόλει. τὸν δὲ κοινωνοῦντα μὲν τῶν τοιούτων μηδενί, τῶν μεγίστων δὲ μετέχοντα ἀρχῶν ἐν τῇ πόλει, λεληθότα τε ταῦτα αὐτὸν ἢ μὴ λεληθότα, δειλίᾳ δ' ὑπὲρ πατρίδος αὐτοῦ μὴ C τιμωρούμενον, δεῖ δεύτερον ἡγεῖσθαι τὸν τοιοῦτον πολίτην κάκῃ. πᾶς δὲ ἀνὴρ οὗ καὶ σμικρὸν ὄφελος, ἐνδεικνύτω ταῖς ἀρχαῖς, εἰς κρίσιν ἄγων τὸν ἐπιβουλεύοντα βιαίου πολιτείας μεταστάσεως ἅμα καὶ παρανόμου. δικασταὶ δὲ ἔστωσαν τούτοις οἵπερ τοῖς ἱεροσύλοις· καὶ πᾶσαν τὴν κρίσιν ὡσαύτως αὐτοῖς γίγνεσθαι καθάπερ ἐκείνοις· τὴν ψῆφον δὲ θάνατον φέρειν τὴν πλήθει νικῶσαν. ἑνὶ δὲ λόγῳ, πατρὸς ὀνείδη καὶ τιμωρίας παίδων μηδενὶ συνέπεσθαι, πλὴν D ἐάν τινι πατὴρ καὶ πάππος καὶ πάππου πατὴρ ἐφεξῆς ὄφλωσι θανάτου δίκην. τούτους δὲ ἡ πόλις ἔχοντας τὴν αὐτῶν οὐσίαν, πλὴν ὅσον κατεσκευασμένου τοῦ κλήρου παντελῶς, εἰς τὴν αὐτῶν ἀρχαίαν ἐκπεμπέτω πατρίδα καὶ πόλιν. οἷς δ' ἂν τῶν πολιτῶν υἱεῖς ὄντες τυγχάνωσι πλείους ἑνός, μὴ ἔλαττον δέκα ἔτη γεγονότες, κληρῶσαι μὲν τούτων δέκα οὓς ἂν ἀποφήνῃ πατήρ, ἢ πάππος ὁ πρὸς πατρὸς ἢ μητρός· τῶν δὲ λαχόντων τὰ ὀνόματα E εἰς Δελφοὺς πεμφθέντων, ὃν δ' ἂν ὁ θεὸς ἀνέλῃ, κληρονόμον εἰς τὸν οἶκον καταστῆσαι τῶν ἐκλιπόντων, τύχῃ ἀμείνονι. ΚΛΕΙΝ. Καλῶς. ΑΘΗΝ. Κοινὸς δ' ἔτι τρίτος εἷς ἔστω νόμος, περὶ δικαστῶν τε οὓς δεῖ δικάζειν αὐτοῖς, καὶ ὁ τρόπος τῶν δικῶν, οἷς ἂν περὶ προδόσεως αἰτίαν ἐπιφέρων τις εἰς δικαστήριον ἄγῃ. καὶ περὶ μονῆς ὡσαύτως τοῖς ἐκγόνοις καὶ ἐξόδου τῆς πατρίδος εἷς ἔστω περὶ

Rectius fortaſſe ſcriberetur πρὸς: *(ut legiſſe uidetur Fic. qui uertit, Iureiurando per Veſtam)* & κρίνειν.

A ταῦτα νόμος ἔστω τρισί, προδότῃ, καὶ ἱεροσύλῳ, καὶ τῷ τοὺς τῆς πόλεως νόμους βίᾳ ἀπολλύντι. κλέπτῃ δέ, ἐάν τε μέγα ἐάν τε σμικρὸν κλέπτῃ τις, εἷς αὖ νόμος κείσθω καὶ μία δίκης τιμωρία ξύμπασι. τὸ μὲν γὰρ κλαπὲν δή, χρεὼν διπλάσιον πρῶτον ἐκτίνειν, ἐὰν ὄφλῃ τις τὴν τοιαύτην δίκην, καὶ ἱκανὴν ἔχῃ τὴν ἄλλην οὐσίαν ἀποτίνειν ὑπὲρ τοῦ κλήρου· ἐὰν δὲ μή, δεδέσθαι, ἕως ἂν ἐκτίσῃ, ἢ πείσῃ τὸν καταδικασάμενον. ἐὰν δέ τις ὄφλῃ κλοπῆς δημοσίᾳ δίκην, πείσας τὴν πόλιν, ἢ τὸ κλέμμα ἐκτίσας διπλοῦν, ἀπαλλαττέσθω τῶν δεσμῶν. B ΚΛ. Πῶς δὴ λέγομεν, ὦ ξένε, μηδὲν διαφέρειν τῷ κλέπτοντι, μέγα ἢ σμικρὸν ὑφελομένῳ, καὶ ἐξ ἱερῶν ἢ ὁσίων, καὶ ὅσα ἄλλα ἐστὶ περὶ κλοπὴν πᾶσαν ἀνομοιότητα ἔχοντα; οἷς δεῖ ποικίλοις οὖσιν ἕπεσθαι τὸν νομοθέτην, μηδὲν ὁμοίαις ζημίαις ζημιοῦντα; ΑΘ. Ἄριστ', ὦ Κλεινία, σχεδόν τί με ὥσπερ φερόμενον ἀντικρούσας ἀνήγειρας· ἐννενοηκότα δὲ καὶ ἕτερον ὑπέμνησας, C ὅτι τὰ περὶ τὴν τῶν νόμων θέσιν οὐδενὶ τρόπῳ πώποτε γέγονεν ὀρθῶς διαπεπονημένα, ὥς γε ἐν τῷ νῦν παραπεπτωκότι λέγειν. πῶς δ' αὖ καὶ τοῦτο λέγομεν; οὐ κακῶς ἀπεικασάμεθα, ὅτε δούλοις, ὡς ἰατρευομένοις ὑπὸ δούλων, ἀπεικάζομεν πάντας τοὺς νῦν νομοθετουμένους. εὖ γὰρ ἐπίστασθαι δὴ τὸ τοιόνδε, ὡς εἰ καταλάβοι ποτέ τις ἰατρὸς τῶν ταῖς ἐμπειρίαις ἄνευ λόγου τὴν ἰατρικὴν μεταχειριζομένων, ἐλεύθερον ἐλευθέρῳ νοσοῦντι D διαλεγόμενον ἰατρόν, καὶ τοῦ φιλοσοφεῖν ἐγγύς, χρώμενον μὲν τοῖς λόγοις, ἐξ ἀρχῆς τε ἁπτόμενον τοῦ νοσήματος, περὶ φύσεως πάσης ἐπανιόντα τῆς τῶν σωμάτων, ταχὺ καὶ σφόδρα γελάσειεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν ἄλλους εἴποι λόγους ἢ τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτ' ἀεὶ προχείρους ὄντας τοῖς πλείστοις λεγομένοις ἰατροῖς. φαίη γὰρ ἄν, ὦ μῶρε, οὐκ ἰατρεύεις τὸν νοσοῦντα, ἀλλὰ σχεδὸν παιδεύεις, ὡς ἰατρὸν ἀλλ' οὐχ ὑγιῆ δεόμενον γίγνεσθαι. ΚΛΕΙΝ. E Οὐκοῦν λέγων τὰ τοιαῦτα, ὀρθῶς ἂν λέγοι; ΑΘΗΝ. Τάχ' ἂν εἰ προσδιανοοῖτό γε ὡς ὅστις περὶ νόμων οὕτω διεξέρχεται, καθάπερ ἡμεῖς τὰ νῦν, παιδεύει τοὺς πολίτας, ἀλλ' οὐ νομοθετεῖ, ἆρ' οὖν οὐ καὶ τοῦτ' ἂν πρὸς τρόπου λέγειν φαίνοιτο; ΚΛΕΙΝ. Ἴσως. ΑΘΗΝ. Εὐτυχὲς δὲ ἡμῶν τὸ παρὸν γέγονε. ΚΛ. Τὸ ποῖον δή; ΑΘ. Τὸ μηδεμίαν ἀνάγκην εἶναι νομοθετεῖν, ἀλλ' αὐτοὺς ἐν σκέψει

Pro ἕτερον inuenitur etiam ſcriptum πρότερον.

Legitur etiam εὖ γὰρ ἐπίστασθαι δεῖ. & in uno, εὖ γὰρ πάντως ἐπίστασθαι δεῖ.

A re, vna lex his tribus ſit peræquè communis, proditori, ſacrilego, & perduellionis reo. DE FVRTO autē, ſiue in magna ſiue in parua re, vna ſit lex poſita, vnáq; omnibus pœna infligatur. quod enim furto ablatum eſt, duplum repēdendum eſt, ſiquis furti damnatus fuerit, & vltra ſortem facultates ei cōſtiterint: ſinminus, quod nō poteſt ære, luat corpore, & in vincula coniiciatur: in quibus tamdiu ſit donec ei cui intereſt vel ſatiſfecerit reuera, vel noxalis culpæ liberationem ab eo impetrauerit. Quòd ſi publicum furtum extiterit, B tum demum quoque liberetur, dum vel culpæ liberationem à ciuitate impetrauerit, vel duplo perſoluto, reuera ei ſatiſfecerit. CL. Quónam modo dicimus, hoſpes, nihil referre, magnúmve ſiue paruum ſit furtum? ſiue à ſacro loco ſeu non ſacro ſublatum ſit? & quæcunque aliæ ſunt furtorū ſpecies planè diſſimiles? quæ quum variæ ſint atque multiplices, ſequi ipſas legiſlatorem oportet, & non ſimili pœna eas punire. [a] ATH. Commodùm profectò, mi Clinia, impetu currentem me reuocaſti, & ad C aliam cogitationem excitaſti, vt nimirum meminiſſem, Nullam legem ad hanc quidem vſque diem vſquequaque perfectè eſſe conſtitutam: quatenus quidē ex præſenti oratione nobis videtur cōſtare. CL. Quomodo verò rurſus hoc dicimus? ATHEN. Non incommodum exemplum ſuprà adhibuimus, quādo eos quibus hoc noſtro tempore conduntur leges, aſſimilauimus ſeruis qui ab aliis ſeruis curantur. hoc enim probè noſti, ſiquis medicus, ex eorum grege, qui nulla adhibita artis inſtitutive ratione, vſu quodam medicinam D faciunt, liberum medicum & philoſophicę doctrinæ veſtigiis inſiſtentē cum ægrotāte libero colloquentem audiat, dum morbi primordia & cauſas ratione inueſtigat, & de vniuerſa corporum natura, re ex ſuis principiis repetita, diſſerit: quin & vehementer riſerit, & aduerſus illum non alia continuò obiecerit quæ hac in re eorum plurimis qui medicorum nomen affectāt, in promptu ſemper eſſe ſolent: nimirum hæc verba, Non mederis ægroto, fatue, ſed quaſi doctrina non remediis indigeret, ita E illum lōgis ſermonum ambagibus reples. CL. Nūquid rectè ſic loqui videatur? A. Et meritò nobis obiiciet, eū qui ita vt nos modò de legibus aget, non leges ferre, ſed ciues erudire? illúdne opportunè obiicere videbitur? CLIN. Fortaſſe. ATH. Hoc igitur in præſentia nobis feliciter contigit. CLIN. Quid ita? ATHEN. Quòd nulla nos vrget neceſſitas ad leges ferendas, ſed ipſi vltrò hac conſideratione

a Lex DE FVRTO. aduerſus quod generales pœnas infligit. Lex eſt initio noni, Nequis inuito domino alienam rem rapiat, eáve vtatur. qui ſecus faxit, ne ei impunè eſto.

a Acturus de criminum ipſorum diſcriminib[9], quia videlicet illa ex maleficio, & quaſi maleficio, naſcūtur, opportunè præfatur, Peccare vulgus legiſlatorum qui ipſorum inter ſe criminū differentes multipliceſque modos minimè diſtinguāt, qui tamē ſunt maximè neceſſarii & ad munus legiſlatoris planè ſpectāt: qui ex honeſti & iuſti videlicet formula, actionū naturas prudēter explorare & definire debet. Ne autē hæc prolixitas odioſa ſit, teſtatur hanc quidem accuratam rationum notationē neceſſariam eſſe legiſlatori: ſe tamen non tā legiſlatoris quàm iuriſprudentis perſonā ſuſtinere, cui liceat in diligentiore illa explicatione liberius immorari.

ſuſcepta, de omni reipubl. diſciplina, id quod optimũ & maximè neceſſarium eſt, & quomodo ad vſum accommodari poterit conamur diſpicere. quum igitur nunc liceat, ſi volumus, id quod optimum aut quod maximè neceſſarium ſit in legibus conſiderare, eligamus vtrumlibet maluerimus. CL. Ridiculam, mihi crede, hoſpes, optionem proponimus: & reuera illis legiſlatoribus nos ſimiles reddimus, qui ingenti quadam neceſſitate leges ferre ita compelluntur illo ipſo die, vt in craſtinum licere minimè videatur. Nobis autem licet, Deo bene fauente, quemadmodum illis qui lapides colligunt, aut aliud quidpiam componere moliuntur, fuſim comportare ea ex quibus commoda ad conſtructionem ſeligamus: & id quidem cum otio, ſine vlla præcipiti feſtinatione, efficere. Ponamus igitur modò, nos illos eſſe non qui ex neceſſitate ædificent, ſed qui per otium alia quidem apponant, alia verò componant. Itaque conſentaneum eſt vt in hac diſputatione quam de legibus inſtituimus, quædam ita à nobis proferantur, tanquam leges quæ reuera ponantur: alia verò, vt ea quæ legibus apponantur, ad maiorem videlicet luculentiorémque earum explicationem. ATH. Sic nimirum, Clinia, ex naturæ maximè legibus ſummam quandam legum tractationem, veluti ſub vnum obtutum, opportunius repræſentabimus. Videamus igitur, obſecro per deos, hoc de Legiſlatoribus. CL. Quale veró? ATHE. Extant in ciuitatibus pleraque ſcripta & dicta literarum monumentis mandata, cùm aliorum compluriũ, tum etiam legiſlatorum. CL. Quidni? ATH. Vtrum igitur poetarum, cæterorúmque proſę orationis ſcriptorum operibus de ratione viuendi compoſitis animum applicabimus? legumlatorum nequaquam? an his maximè omnium? CL. Iſtis omnino. ATH. Vnum igitur legiſlatorem ex cætera ſcribẽtium turba conſulere debemus de rebus honeſtis, bonis, pulchris, iuſtis: vt doceat & quænam ſint, & quomodo ab iis effectioni mandandæ qui felices eſſe volunt. CL. Quis id non animaduertat? ATH. Turpe igitur eſt, quũ Homerus, Tyrtæus, cæteríque poetæ de vitæ rectè inſtituendæ ratione præclarè ſcripſerint, Lycurgum & Solonem, cæteróſque legiſlatores qui res ſuas ſcriptis commẽdarunt, minus id pſtare. Certè conſentaneum eſt, ex omni ſcriptorum quæ in rebuſpublicis in vſu ſunt, numero, ea quæ de legibus ſunt inſtituta, hoc maximè præter cætera omnia præ ſe ferre, vt longè pulcherrimè & optimè expreſſa videantur: cæterorum verò

A γενομένοις, περὶ πάσης πολιτείας πειρᾶσθαι κατιδεῖν τό, τε ἄριστον καὶ τὸ ἀναγκαιότατον, τίνα τρόπον ἂν γιγνόμενον γίγνοιτο. καὶ δὴ καὶ τὸ νῦν ἔξεστιν ἡμῖν, ὡς ἔοικεν, εἰ μὲν βουλόμεθα, τὸ βέλτιστον σκοπεῖν· εἰ δὲ βουλόμεθα, τὸ ἀναγκαιότατον, περὶ νόμων. αἱρώμεθα οὖν ὁπότερον δοκεῖ. ΚΛ. Γελοίαν, ὦ ξένε, προτιθέμεθα τὴν αἵρεσιν· καὶ ἀτεχνῶς ὥσπερ κατεχομένοις νομοθέταις ὅμοιοι γιγνοίμεθ' ἂν ὑπὸ μεγάλης τινὸς ἀνάγκης ἤδη νομοθετεῖν, ὡς

B οὐκέτ' ἐξὸν εἰς αὔριον. ἡμῖν δ' εἰπεῖν σὺν θεῷ ἔξεστι, καθάπερ ἢ λιθολόγοις, ἢ καί τινος ἑτέρας ἀρχομένοις συστάσεως, παραφορήσασθαι χύδην, ἐξ ὧν ἐκλεξόμεθα τὰ πρόσφορα τῇ μελλούσῃ γενήσεσθαι συστάσει, καὶ δὴ καὶ κατὰ σχολὴν ἐκλέξασθαι. θῶμεν οὖν, ἡμᾶς νῦν εἶναι μὴ τοὺς ἐξ ἀνάγκης οἰκοδομοῦντας, ἀλλὰ τοὺς ἐπὶ σχολῆς ἔτι τὰ μὲν παρατιθεμένους, τὰ δὲ ξυνιστάντας. ὥστε ὀρθῶς ἔχει τὰ μὲν ἤδη τῶν νόμων λέγειν ὡς τι-

C θέμενα, τὰ δ' ὡς παρατιθέμενα. ΑΘΗΝ. Γένοιτο γοῦν ἂν ἡμῖν, ὦ Κλεινία, κατὰ φύσιν μᾶλλον ἡ σύνοψις τῶν νόμων. ἴδωμεν γὰρ οὖν, ὦ πρὸς θεῶν, τὸ τοιόνδε περὶ νομοθετῶν. ΚΛ. Τὸ ποῖον δή; ΑΘ. Γράμματα μέν που καὶ ἐν γράμμασι λόγοι καὶ ἄλλων εἰσὶ πολλῶν ἐν ταῖς πόλεσι γεγραμμένοι· γράμματα δὲ καὶ τὰ τοῦ νομοθέτου, καὶ λόγοι. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΗΑΘ. Πότερον οὖν τοῖς μὲν τῶν ἄλλων συγγράμμασι, ποιητῶν, καὶ ὅσοι ἄνευ μέ-

D τρων καὶ μετὰ μέτρων τὴν αὑτῶν εἰς μνήμην ξυμβουλὴν περὶ βίου κατέθεντο συγγράψαντες, προσέχωμεν τὸν νοῦν, τοῖς δὲ τῶν νομοθετῶν μὴ προσέχωμεν; ἢ πάντων μάλιστα; ΚΛ. Πολύ γε. ΑΘΗ. Ἀλλὰ δῆτα οὐ χρὴ τὸν νομοθέτην μόνον τῶν γραφέντων περὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ δικαίων ξυμβουλεύειν, διδάσκοντα οἷά τέ ἐστι καὶ ὡς ἐπιτηδευτέον αὐτὰ τοῖς μέλλουσιν εὐδαίμοσιν ἔσεσθαι; ΚΛ. Καὶ πῶς οὔ; ΑΘΗ. Ἀλλὰ

E αἰσχρὸν δὴ μᾶλλον Ὁμήρῳ τε καὶ Τυρταίῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις ποιηταῖς περὶ βίου τε καὶ ἐπιτηδευμάτων κακῶς θέσθαι γράψαντας, Λυκούργῳ δὲ ἧττον καὶ Σόλωνι, καὶ ὅσοι δὴ νομοθέται γενόμενοι, γράμματα ἔγραψαν; ἢ τό γε ὀρθόν, πάντων δεῖ γραμμάτων τῶν ἐν ταῖς πόλεσι τὰ περὶ τοὺς νόμους γεγραμμένα φαίνεσθαι διατυπούμενα μακρῷ κάλλιστά τε καὶ ἄριστα· τὰ δὲ τῶν ἄλλων, ἢ κατ' ἐκεῖνα;

Poſt εἰς αὔριον uidetur deeſſe aut relinqui ſubaudiendum uerbum aliquod, cuiuſmodi fuerit ἀναβάλλεσθαι. Paulo poſt autem pro λιθολόγοις legitur etiam οἰκοδόμοις.

In uet. non eſt γράμματα: & rectius abfuturũ eſſe uidetur, ut ſubaudiatur γράμματα. Pro διατυπούμενα autẽ malè legitur & διαπτυσσόμενα & διαπτυόμενα.

ξυνεπόμενα, ἢ διαφωνοῦντα αὐτοῖς, εἶναι καταγέλαστα; οὕτω διανοούμεθα περὶ νόμων δεῖν γραφῆς γίγνεσθαι ταῖς πόλεσιν, ἐν πατρός τε καὶ μητρὸς σχήμασι φιλούντων τε καὶ νοῦν ἐχόντων φαίνεσθαι τὰ γεγραμμένα· ἢ κατὰ τύραννον καὶ δεσπότην, τάξαντα καὶ ἀπειλήσαντα, γράψαντα ἐν τοίχοις, ἀπηλλάχθαι. σκοπῶμεν οὖν δὴ καὶ τὴν νῦν ἡμεῖς πότερα ταύτῃ πειρώμεθα λέγειν διανοηθέντες περὶ νόμων, εἴτ' οὖν δυνάμεθα εἴτε μή, ἀλλ' οὖν τό γε πρόθυμον παρεχόμενοι καὶ κατὰ ταύτην τὴν ὁδὸν ἰόντες, ἂν ἄρα τι καὶ δέῃ πάσχειν, πάσχωμεν. ἀγαθὸν δ' εἴη τε, καὶ ἂν θεὸς ἐθέλῃ, γίγνοιτ' ἂν ταύτῃ. ΚΛ. Καλῶς εἴρηκας· ποιῶμέν τε ὡς λέγεις. ΑΘΗΝ. Διασκεπτέον ἄρα πρῶτον, ὥσπερ ἐπεχειρήσαμεν, ἀκριβῶς περί τε ἱεροσυλούντων, καὶ κλοπῆς πάσης πέρι καὶ ἀδικημάτων ξυμπάντων. καὶ οὐ δυσχεραντέον εἰ μεταξὺ νομοθετοῦντες, τὰ μὲν ἔθεμεν, τὰ δ' ἔτι διασκοπούμεθα πέρι. νομοθέται γὰρ γιγνόμεθα, ἀλλ' οὐκ ἐσμέν πω· τάχα δὲ ἴσως ἂν γενοίμεθα. εἰ δ' οὖν δοκεῖ περὶ ὧν εἴρηκα, ὡς εἴρηκα, σκοπεῖσθαι, σκοπώμεθα. ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘ. Περὶ δὴ καλῶν καὶ δικαίων ξυμπάντων πειρώμεθα κατιδεῖν τὸ τοιόνδε, ὅπῃ ποτὲ ὁμολογοῦμεν νῦν καὶ ὅπῃ διαφερόμεθα ἡμεῖς τε ἡμῖν αὐτοῖς (οἳ δὴ φαῖμεν ἂν προθυμεῖσθαί γε, εἰ μηδὲν ἄλλο, διαφέρειν τῶν πλείστων) οἱ πολλοί τε, αὐτοὶ πρὸς αὐτοὺς αὖ. ΚΛ. Τὰς ποίας δὲ δὴ διαφορὰς ἡμῶν ἐννοηθεὶς λέγεις; ΑΘ. Ἐγὼ πειράσομαι φράζειν. περὶ δικαιοσύνης ὅλως καὶ τῶν δικαίων ἀνθρώπων τε καὶ πραγμάτων καὶ πράξεων πάντες πως ξυνομολογοῦμεν πάντα εἶναι ταῦτα καλά. ὥστε οὐδ' εἴ τις διισχυρίζοιτο εἶναι τοὺς δικαίους ἀνθρώπους, ἂν καὶ τυγχάνωσιν ὄντες αἰσχροὶ τὰ σώματα, κατ' αὐτό γε τὸ δικαιότατον ἦθος ταύτῃ παγκάλους εἶναι, σχεδὸν οὐδεὶς ἂν λέγων οὕτω, πλημμελῶς δόξειε λέγειν. Οὐκοῦν ὀρθῶς; ΚΛ. Ἴσως. ΑΘΗ. Ἴδωμεν δὲ ὡς εἰ πάντ' ἐστὶ καλά, ὅσα δικαιοσύνης ἔχεται, τῶν πάντων τοι καὶ τὰ παθήματα ἡμῖν ἐστι σχεδὸν τοῖς ποιήμασιν ἴσα. ΚΛΕΙΝ. Τί οὖν δή; ΑΘ. Ποίημα μὲν, ὅσπερ ἂν ᾖ δίκαιον, σχεδὸν ὅσονπερ ἂν τοῦ δικαίου κοινωνῇ, κατὰ τοσοῦτον καὶ τοῦ καλοῦ μετέχον ἐστί. ΚΛΕΙ. Τί μήν; ΑΘ. Οὐκοῦν καὶ πάθος ὅσπερ ἂν δικαίου κοινωνῇ, κατὰ

A hominum ſcripta, ſi legibus conſentanea ſint, probari: ſin diſſentanea, derideri atque explodi. Hanc igitur ineamus rationem de legibus iis conſcribendis quæ ciuitatibus ponantur, vt legiſlator patris & matris perſonam penitus gerat: vt quidem ſcripta illa imaginem repræſentent hominum ſolicita quadã charitate præditorum, qua de illorum quibus leges dictant, ſalute curam gerant, & qui ſagaci valent prudẽtia, qua bona & commoda norint illis cõſulere: non verò tyranni & impotentis cuiuſdam domini, qui infinito quodam im-
B perio quod lubet mandat, & additis minis ſuam voluntatem pro ratione vult valere, oblata imagine odium inuidiámque ingeneret. Conſideremus igitur & nos an hac via progredi debeamus: & ſiue id poſitum ſit in noſtra poteſtate, néctne, id iam omni alacritate aggrediamur, &, ſi magis etiam moleſtiæ & laboris ita perferendum ſit, ſanè feramus. ex quo ordine magna, ſi Deus voluerit, nobis eſt conſtatura vtilitas. CL. Præclarè dixiſti: atque ita ſanè agamus. ATH. Conſiderandum eſt igitur diligen-
C ter, quemadmodum aggreſſi ſumus, & de ſacrilegiis, & de omnibus furti cæterorúmque maleficiorum formis. neque indignãdum erit ſi in ea ipſa legum deſcriptione aliam iam poſuimus, de aliis adhuc etiam diſquiramus. non enim iam legumlatores ſumus, ſed iuriſperiti: quanuis & primum illud legum ferendarum munus mox aſſumemus. Verùm ſi hic legum tractãdarum opportunus ordo videatur, illum ſanè ſequamur. CL. Omnino. ATH. De honeſtis igitur iuſtíſque rebus omnibus id conemur inſpicere, quatenus nos (qui ſi
D non aliis antecellere reuera poſſumus, ſaltẽ optamus) nobis & conſentiamus & à nobis diſſentiamus: & quatenus plerique inter ſeipſos. CLI. Ecquáſnam verò controuerſias inter nos ſignificas? ATH. Ego conabor explicare. De iuſtitia omnino & de iuſtis hominib⁹, & rebus & actionibus, omnes ferè conſentimus, omnia hæc eſſe honeſta & pulchra. quare ſiquis affirmet, iuſtos homines, etiamſi corporibus turpes ſint, ſecundum tamen iuſtiſſimum habitum, pulcherrimos eſſe, nemo
E importunè eum loqui arbitrabitur. nónne rectè? CLI. Fortaſſe. ATH. Verùm age, hæc conſideremus: Si omnia quæ iuſtè fiunt, honeſta pulchráque ſunt, omnes propemodum affectiones quæ in nos cadunt, actionibus erunt æquales. CLIN. Quídni veró? ATH. Actio quidem quæ iuſta fuerit, quatenus iuſtitiæ, eatenus & honeſti eſt particeps. CL. Cur non? ATH. Quamobrem iuſta quoque paſſio, ſi æquè honeſti & iuſtitiæ particeps eſſe dicatur,

haud diſſentanea nobis erit oratio. CLI. Vera loqueris. ATH. Si autẽ paſſionem aliquam iuſtam quidẽ eſſe affirmabimus, honeſtam verò negabimus, iuſtum & honeſtum inter ſe diſcrepabunt. iuſta enim turpiſſima eſſe dicentur. CL. Quomodo id dixiſti? ATH. Nihil difficile eſt cognitu. leges enim quæ priùs à nobis ſunt poſitæ, his quæ modò à nobis dicuntur penitus contraria præcipere videbuntur. CL. Quǽnam illa ſunt? ATH. Sacrilegum & perduellionis reum capitali ſupplicio dignos ſtatuebamus. & quum huiuſmodi complures leges ferre vellemus, continebamus nos, huiuſmodi caſuum infinitã & multitudinẽ & magnitudinẽ reformidantes: iuſtiſſimos quidẽ eſſe caſus, ſed omniũ turpiſſimos. Nónne ſic honeſta iuſtáque, modò quaſi eadẽ, modò quaſi planè contraria videbãtur? CL. Certé. ATH. Vulgus quidem res ita inconcinnè & incongruè diſſitas, honeſtas & iuſtas vocat. CL. Videtur quidem, hoſpes. ATH. Illud verò rurſus videamus, Clinia, quomodo hiſce in rebus conſentiamus. CL. Quibus in rebus, & quomodo ais? ATH. Id quidem à me hactenus diſertè explicatum arbitror. CL. Quomodo? ATH. Si id non hactenus explicaui, me nũc dicere exiſtimato te. CL. Quidnã? A. [a]Malos omnes omnino non ſponte malos eſſe. quod ſi ita eſt, illud quoque conſequi neceſſe eſt. CL. Quidnam? ATH. Iniuſtum quidem, eſſe malum, at malum non ſponte huiuſmodi eſſe. non ſponte verò fieri, quod voluntarium eſt, nulla vnquam ratione poteſt. qui igitur iniuſtitiam inuolũtariam exiſtimat, iniuſtè agentem hominem iniuſtè agere non ſpõte putabit. Nunc quoque mecum conueniendũ eſt, quum omnes non ſponte iniuriam facere affirmem: licet poſſit quiſpiam ambitionis cõtentioníſve cauſa illud aduerſus me opponere, Multos quidem non ſponte iniuſtos eſſe, at & multos ſponte iniuriam facere. mea quippe ſententia non hæc ſed illa eſt. Quomodo verò ipſe mihiipſi quadrem atque conſentiam perſpicuum erit, ſi me ita, Megille & Clinia, interrogabitis: Si hæc ita ſe habẽt, hoſpes, écquid de Magnetum ciuitate cenſes, quod attinet ad legum inſtitutionem? illíſne ponendas leges, néne? Ego verò vobis reſpondero, me non poſſe in alia eſſe ſententia, quàm vt leges illis ferendas eſſe cenſeam. Tum vos ita, Diſcrimen igitur ſtatues inter voluntarias & inuoluntarias iniurias, vt ſit merum & ſimplex maleficium & quaſi maleficium, & pro vtrarumque natura illis maiores his minores mulctas ſtatues: vel certè omnibus peræquè

A τοσοῦτον γίγνεσθαι καλὸν ὁμολογούμενον, οὐκ ἂν διαφωνοῦντα παρέχοι τὸν λόγον. ΚΛ. Ἀληθῆ. ΑΘΗ. Ἐὰν δέ γε δίκαιον μὲν ὁμολογῶμεν, αἰσχρὸν δὲ εἶναι πάθος, διαφωνήσει τό, τε δίκαιον καὶ τὸ καλόν, λεχθέντων τῶν δικαίων αἰσχίστων εἶναι. ΚΛ. Πῶς τοῦτο εἴρηκας; ΑΘΗΝ. Οὐδὲν χαλεπὸν ἐννοεῖν. οἱ γὰρ ὀλίγῳ πρόσθεν τεθέντες ἡμῖν νόμοι, πάντων ἐναντιώτατα παραγγέλλειν δόξαιεν ἂν τοῖς νῦν λεγομένοις. ΚΛΕΙΝ. Ποίοις; ΑΘ.
B Τὸν ἱερόσυλόν που ἐτίθεμεν, δικαίως ἂν ἀποθνήσκειν, καὶ τὸν τῶν εὖ κειμένων νόμων πολέμιον· καὶ μέλλοντες δὴ νόμιμα τοιαῦτα τιθέναι πάμπολλα, ἐπέσχομεν, ἰδόντες ὡς ταῦτα ἐστὶ μὲν ἄπειρα παθήματα πλήθει τε καὶ μεγέθει· δικαιότατα δὲ πάντων παθημάτων, καὶ ξυμπάντων αἴσχιστα. μῶν οὐχ οὕτως ἡμῖν τά τε δίκαια καὶ τὰ καλά, τοτὲ μέν, ὡς ταυτὰ ξύμπαντα, τοτὲ δέ, ὡς ἐναντιώτατα, φανεῖται; ΚΛ. Κινδυνεύει. ΑΘΗ. Τοῖς μὲν
C τοίνυν πολλοῖς οὕτω περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσυμφώνως τὰ καλὰ καὶ τὰ δίκαια διερριμμένα προσαγορεύεται. ΚΛ. Φαίνεται γοῦν, ὦ ξένε. ΑΘ. Τὸ τοίνυν ἡμέτερον, ὦ Κλεινία, πάλιν ἴδωμεν, πῶς αὖ περὶ αὐτὰ ταῦτα ἔχει τῆς συμφωνίας. ΚΛ. Ποίας δὴ πρὸς ποίαν; ΑΘΗ. Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις οἶμαι διαρρήδην ἐμὲ εἰρηκέναι. ΚΛ. Πῶς; ΑΘΗ. Εἰ δ' οὖν μὴ πρότερον, ἀλλὰ νῦν ὡς λέγοντα μὲ τίθετε. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘΗΝ.
D Ὡς οἱ κακοὶ πάντες, εἰς πάντα εἰσὶν ἄκοντες κακοί· τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, ἀνάγκη που τούτῳ ξυνέπεσθαι τὸν ἑξῆς λόγον. ΚΛ. Τίνα λέγεις; ΑΘΗΝ. Ὡς ὁ μὲν ἄδικός που, κακός· ὁ δὲ κακός, ἄκων τοιοῦτος. ἀκουσίως δὲ ἑκούσιον οὐκ ἔχει πράττεσθαι ποτὲ λόγον. ἄκων οὖν ἐκείνῳ φαίνοιτ' ἂν ἀδικεῖν ὁ ἀδικῶν τῷ τὴν ἀδικίαν ἀκούσιον τιθεμένῳ. καὶ δὴ καὶ νῦν ὁμολογητέον ἐμοί. ξύμφημι γὰρ ἄκοντας ἀδικεῖν πάντας, εἰ καί τις, φιλονει-
E κίας ἢ φιλοτιμίας ἕνεκα, ἄκοντας μὲν ἀδίκους εἶναί φησιν, ἀδικεῖν μὴν ἑκόντας πολλούς. ὅ γ' ἐμὸς λόγος ἐκεῖνος, ἀλλ' οὐχ οὗτος. τίνα οὖν αὖ τρόπον ἔγωγε ξυμφωνοίην ἂν τοῖς ἐμαυτοῦ λόγοις, εἴ με, ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, ἐρωτῷτε, Εἰ δὴ ταῦτα οὕτως ἔχοντα ἐστίν, ὦ ξένε, τί συμβουλεύεις ἡμῖν περὶ τῆς νομοθεσίας τῇ τῶν Μαγνητῶν πόλει; πότερον νομοθετεῖν, ἢ μή; Πῶς γὰρ οὔ; φήσω. Διορεῖς οὖν αὖθις ἀκούσιά τε καὶ ἑκούσια ἀδικήματα; καὶ τῶν μὲν ἑκουσίων ἁμαρτημάτων τε καὶ ἀδικημάτων μείζους τὰς ζημίας θήσομεν, τῶν δ'

[a] Ex honeſti & iuſti formula, in qua legiſlatoris curam verſari debere ſuperius dixit: nouam diſtinctionem elicit. *Voluntarii & inuoluntarii*. i. criminum quæ præter voluntatem & certa deſtinatáque voluntate committuntur. quam diſtinctionem copioſè accommodat inſtitutæ de criminibus & criminum iudiciis tractationi: vt tres ſtatuat Criminum formas, ex quarum natura conſtituendæ ſint pœnæ: eorum videlicet quæ præter voluntatem & conſilium .i. ἀκουσίως & ἀπροβουλεύτως fiunt, & eorum quæ compoſitò & deſtinatò: denique quæ media ſunt inter voluntarium & inuoluntarium, nimirum quæ per iram fiunt. Primùm probat, neceſſariam eſſe illam ἀκουσίου & ἑκουσίου diſtinctionem, & eius quod per irã fit: quæ nõ eo loco poni debet quo odium, per compoſitas inſidias agẽs.

In præc. edit. malè ponitur perſona Clin. ante Πῶς γὰρ οὔ; & perſ. Athen. ante Διορεῖς. nã φήσω reſpondet illis uerbis εἴ με ἐρωτῷτε. Sed & οἶμαι pro εἴ με prauè in iiſdem edit.

A ἐλάττους; ἢ πάντων ἐξ ἴσης; ὡς οὐκ ὄντων ἀδικημάτων τὸ παράπαν ἑκουσίων; ΚΛ. Ὀρθῶς μέντοι λέγεις, ὦ ξένε. καὶ τούτοις δὴ τί χρησόμεθα τοῖς νῦν λεγομένοις; ΑΘΗ. Καλῶς ἤρου. πρῶτον μὲν τοίνυν αὐτοῖς τόδε χρησόμεθα. ΚΛΕΙΝ. Τὸ ποῖον; ΑΘ. Ἀναμνησθῶμεν ὡς ἔμπροσθεν νῦν δὴ καλῶς ἐλέγομεν ὅτι περὶ τὰ δίκαια εἴη παμπόλλη τις ἡμῶν ταραχή τε καὶ ἀσυμφωνία. τοῦτο δὲ λαβόντες, πάλιν ἐρωτῶμεν ἡμᾶς αὐτούς, ἆρ' οὖν περὶ τὴν τούτων ἀπορίαν οὔτ' ἐξευπορήσαντες, B οὔτε διορισάμενοι τί ποτ' ἐστὶ ταῦτα ἀλλήλων διαφέροντα, ἃ δὴ κατὰ πάσας τὰς πόλεις ὑπὸ νομοθετῶν πάντων τῶν πώποτε γενομένων ὡς δύο εἴδη τῶν ἀδικημάτων ὄντα, τὰ μὲν, ἑκούσια, τὰ δὲ, ἀκούσια, ταύτῃ καὶ νομοθετεῖται· ὁ δὲ παρ' ἡμῶν νῦν δὴ ῥηθεὶς λόγος, ὥσπερ παρὰ θεοῦ λεχθεὶς, τοσοῦτον μόνον εἰπὼν ἀπαλλάξεται; δοὺς δὲ οὐδένα λόγον ὡς ὀρθῶς εἴρηκε, κατανομοθετήσει τινὰ τρόπον; οὐκ ἔστιν· ἀλλ' ἀνάγκη πως ταῦτα C ἔμπροσθεν τοῦ νομοθετεῖν δηλῶσαι δύο τε ὄντα, καὶ τὴν διαφορὰν ἄλλην. ἵνα, ὅταν ἑκατέρῳ τις τὴν δίκην ἐπιτιθῇ, πᾶς ἐπακολουθῇ τοῖς λεγομένοις, καὶ δυνατὸς ᾖ τό, τε πρεπόντως τεθὲν ἁμηγέπῃ κρίναι καὶ τὸ μή. ΚΛΕΙΝ. Καλῶς ἡμῖν φαίνῃ λέγειν, ὦ ξένε. δυοῖν γὰρ θάτερον ἡμᾶς χρεών, ἢ μὴ λέγειν ὡς πάντα ἀκούσια τὰ ἀδικήματα, ἢ τοῦτο ὡς ὀρθῶς εἴρηται, πρῶτον διορισαμένους δηλῶσαι. τούτοιν τοίνυν τοῖν δυοῖν τὸ μὲν D οὐκ ἀνεκτὸν ἐμοὶ πάντως που γίγνεται, τό γε δὴ μὴ λέγειν, οὕτως οἰόμενον ἔχειν τἀληθές· (οὐ γὰρ ἂν νόμιμον οὐδ' ὅσιον ἂν εἴη) κατὰ τίνα δὲ τρόπον ἐστὸν δύο, εἰ μὴ τῷ τε ἀκουσίῳ καὶ τῷ ἑκουσίῳ διαφέρετον ἑκάτερον, ἀλλὰ ἄλλῳ τινὶ δή ποτε, πειρατέον ἀμωσγέπως δηλοῦν. ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν, ὦ ξένε, τοῦτό γε οὐχ οἷόν τε ἄλλως πως ἡμᾶς διανοηθῆναι. ΑΘΗΝ. Ταῦτα ἔσται. φέρε δὴ, βλάβαι μὲν, E ὡς ἔοικεν, ἀλλήλων τῶν πολιτῶν ἐν ταῖς κοινωνίαις τε καὶ ὁμιλίαις πολλαὶ γίγνονται· καὶ τό γε ἑκούσιόν τε καὶ ἀκούσιον ἐν αὐταῖς ἄφθονόν ἐστι. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗ. Μὴ τοίνυν τις τὰς βλάβας πάσας, ἀδικίας θεὶς, οὕτως οἰέσθω καὶ τὰ ἄδικα ἐν αὐταῖς ταύτῃ γίγνεσθαι διπλᾶ· τὰ μὲν, ἑκούσια δὴ, τὰ δ', ἀκούσια. βλάβαι γὰρ ἀκούσιοι τῶν πάντων οὔτ' ἀριθμοῖς οὔτε μεγέθεσιν ἐλάττους εἰσὶ τῶν ἑκουσίων. σκοπεῖσθε δὲ εἴ τι λέγω, λέγων ἃ

Pro νόμιμον legitur item ἐμόν. quam lectionem ſequitur etiam Fic. ac uertit & ipſe, Officij mei non eſſet. Poſsit tamen etiam intelligi, Non eſſet mei moris: ſive, Eſſet præter morem meum.

eaſdem,quaſi nullæ ſint omnino inuoluntariæ iniuriæ. CLIN. Tu quidem rectè, hoſpes. horum verò quæ modò ſunt à te commemorata, quiſnam eſt vſus? ATH. Rectè interrogaſti. primus igitur his in rebus erit vſus. CLIN. Quinam? ATH. In memoriam reuocemus, nos ſuperius rectè dixiſſe, In rerum iuſtarum diſcrimine cōſtituendo multam perturbatámque controuerſiam verſari: & hoc aſſumpto rurſus à nobis ipſis quæramus, Conſentaneúmne ſit,quum ipſorum diſcrimen minimè explicuerimus,neque diſtinxerimus quæ vt in qualibet republica ab omnibus qui olim vnquam extiterunt legiſlatoribus, quaſi duæ iniuriarum ſpecies poſitæ ſint,altera voluntaria, altera inuoluntaria, hactenus etiam legibus ſanciuntur:ac proinde hāc à nobis modò diſputationē, velut diuino quodā numine habitam, exitum ſuum conſequi, & quum nullam rationem reddiderit, recténe nécne dixerit, ita pro arbitratu leges ferre. Nequaquam ita conſentaneum eſt: ſed neceſſe eſt videlicet,antequam leges ponamus, quemadmodum hæc duo ſint, & quod diſcrimen habeant, ſignificare: vt,quando ſuppliciū vtrique imponimus, quiſq; intelligat quid in eo genere ſit cōſtituendū, & cōuenienter nécne impoſitæ ſint pœnæ, quodammodo poſſit diiudicare. CL. Rectè nobis hoſpes, dicere videris. A nobis enim alterum de duobus faciēdū eſt: vt vel minimè ſtatuamus, Omnes peræquè iniurias eſſe inuoluntarias:vel certè diſertè explicemus quàm rectè illud dicatur. Horum mihi quidem alterum minimè ferendum videtur, vt videlicet id negem quod verum eſſe exiſtimem (neque enim mei id eſſet officii, neq; ſanè pium) quomodo verò hæ duæ iniuriarum formæ exiſtant, ſi in eo quod eſt voluntarium & inuoluntarium minimè differant, & alia quapiam in re diſcrimen verſetur, id verò conabor pro viribus quodammodo explicare. CLI. Omnino, hoſpes. neque enim aliter hoc à nobis intelligi poteſt. ATH. Ita nimirū. dic igitur ſodes: Nunquid in mutuam vitæ conſuetudinem & mutua ciuium commercia cadunt plurima,in quibus tam luculenter cernitur volūtarii & inuolūtarii diſcrimē vt negari nullo modo poſſit? CL. Quidni? ATH. Nemo igitur quum omnia damna pro iniuriis habeat,duplicem quoque in ipſis eſſe iniuriam arbitretur: inuoluntariam alteram,alteram voluntariam. damna enim quæ præter voluntatē illata ſunt, nec numero nec magnitudine per ſe minora illis ſunt quæ certa voluntate fiunt. Cōſiderate verò, obſecro, aliquid

an nihil dicturus ſim. non enim, Clinia & Megille, hoc dico, vt ſiquis alium nõ lædit volens, ſed nolens, illum quidẽ iniuria afficere, ſed inuitum: & hac quidem ratione legem feram, quaſi iniuria ſit præter volũtatem facta: quin potius hoc damnum, ſiue maius ſiue minus exiſtat, iniuriam omnino nõ cenſebo. Sæpe etiam, ſi beneficium ſiue emolumentum minus commodè & opportunè collatum fuerit aut ſucceſſerit, beneficii illius emolumentíve autorem, iniuriam intuliſſe dicemus: ſi mea quidem obtinet ſententia. Omnino enim, mihi credite, neque ſiquis aliquid cõfert rerum, neque contrà, ſi aufert, iuſtum hoc modo ſimpliciter vel iniuſtum dicendum eſt: ſed tum demum ſi & ſtudio & moribus iuſtis atque probis alicui vel vtilitatem afferat, vel damnum, hoc legiſlatori conſiderandum eſt: & ad hæc duo reſpiciendum, ad iniuriam videlicet & ad damnum. & quod quidẽ damni illatum eſt legibus quoad fieri poteſt, ad priſtinæ incolumitatis illæſum indẽnémque ſtatum reuocandum eſt, ac proinde prouidẽdum vt amiſſum reſtituatur: quod collapſum eſt, erigatur: quod occiſum vel vulneratũ eſt, partim ſanetur, partim redemptionis pretio perſoluto placetur: aſſiduóque elaborandum vt damnis vtrobique reſtitutis, partium animi è diſcordia in concordiam & amicitiam legum beneficio redigantur. CL. Hæc quidẽ præclarè. ATH. Iniuſta igitur dãna & emolumenta, ſiquid fortè ex iniuria ſequatur lucri, quaſi morbos animi, ſi ſanari poſſint, in his ſanãdis opera eſt ſeriò impendẽda. Curationis verò operam eò inclinare debere conſtituendum eſt. CL. Quónam? ATH. Vt quiſquis magnam aut paruam iniuriam intulit, eum lex doceat & omnino cogat vt nunquam iterum quidpiam ſimile volens audeat facere, vel multo ſanè rarius, pœnæ expendendæ metu deterritus. Legum certè optimarũ opus eſſe affirmamus, ſiue re ipſa ſiue verborum denuntiatione, ſiue voluptatis doloríſve, honoris ſiue ignominiæ, prçmiorum mulctarúmve appoſitione: denique quouis modo ad hominum animos permouẽdos accommodato, eò illi impellantur vt iniuſtitiam odio proſequantur, iuſtitiæ verò naturam vel amẽt vel ſaltẽ minimè oderint. Quem verò ita affectum cõparatúmve agnouerit legiſlator vt curari non poſſit, huic pœnã & legem quandam conſtituet, & omnibus huiuſmodi decernet, melius ipſis futurum ne amplius viuãt. nam aliis etiam duplex inde vtilitas continget. illorum enim exẽplo cæteri à ſceleribus reuocabuntur, & ciuitas profligatis hominibus purgabitur.

A μέλλω λέγειν, εἴτε καὶ μηδὲν τὸ παράπαν. οὐ γάρ φημι ἔγωγε, ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, εἴ τις τινά τι πημαίνει μὴ βουλόμενος, ἀλλ' ἄκων, ἀδικεῖν μὲν, ἄκοντα μήν· καὶ ταύτῃ μὲν δὴ νομοθετήσω τοῦτο, ὡς ἀκούσιον ἀδίκημα νομοθετῶν; ἀλλ' οὐδὲ ἀδικίαν τοπαράπαν θήσω τὴν τοιαύτην βλάβην, οὔτε ἂν μείζων οὔτε ἂν ἐλάττων ἥ τι γίγνηται. πολλάκις δ' ὠφέλειαν οὐκ ὀρθὴν γιγνομένην, τὸν τῆς ὠφελείας αἴτιον ἀδικεῖν φήσομεν, ἐὰν ἥ γε μὴ B νικᾷ. σχεδὸν γάρ, ὦ φίλοι, οὔτ' εἴ τις τῳ δίδωσί τι τῶν ὄντων, οὔτ' εἰ τοὐναντίον ἀφαιρεῖται, δίκαιον ἁπλῶς ἢ ἄδικον χρὴ τὸ τοιοῦτον οὕτω λέγειν· ἀλλ' ἐὰν ἤθει καὶ δικαίῳ τρόπῳ χρώμενός τις ὠφελῇ τινά τι καὶ βλάπτῃ, τοῦτό ἐστι τῷ νομοθέτῃ θεατέον· καὶ πρὸς δύο ταῦτα δὴ βλεπτέον, πρός τε ἀδικίαν καὶ βλάβην. καὶ τὸ μὲν βλαβὲν, ὑγιὲς τοῖς νόμοις εἰς τὸ δυνατὸν ποιητέον, τό, τε ἀπολόμενον σώζοντα, καὶ τὸ πεσὸν ὑπό του πάλιν C ἐξορθοῦντα, καὶ τὸ θανατωθὲν ἢ τρωθὲν, ὑγιές· τὸ δὲ ἀποίνοις ἐξιλασθὲν τοῖς δρῶσι καὶ πάσχουσιν ἑκάσταις τῶν βλαψέων, ἐκ διαφορᾶς εἰς φιλίαν πειρατέον ἀεὶ καθιστάναι τοῖς νόμοις. ΚΛΕΙΝ. Καλῶς ταῦτά γε. τὰς τοίνυν ἀδίκους αὖ βλάβας καὶ κέρδη δέ, ἐάν τις ἀδικῶν τινὰ κερδαίνειν ποιῇ, τούτων ὁπόσα μὲν ἰατά, ὡς οὐσῶν ἐν ψυχῇ νόσων, ἰᾶσθαι· τὸ δὲ τῆς ἰάσεως ἡμῖν τῆς ἀδικίας τῇδε ῥέπειν χρὴ φάναι. ΚΛ. Πῇ; ΑΘΗΝ. Ὅπως D ὅ,τι τὶς ἂν ἀδικήσῃ μέγα ἢ σμικρὸν, ὁ νόμος αὐτὸν διδάξῃ, καὶ ἀναγκάσῃ τοπαράπαν εἰς αὖθις τὸ τοιοῦτον ἢ μηδέποτε ἑκόντα τολμῆσαι ποιεῖν, ἢ διαφερόντως ἧττον πολὺ, πρὸς τῇ τῆς βλάβης ἐκτίσει. ταῦτα εἴτε ἔργοις ἢ λόγοις, ἢ μεθ' ἡδονῶν ἢ λυπῶν, ἢ τιμῶν ἢ ἀτιμιῶν, καὶ χρημάτων ζημίαις ἢ καὶ δώρων, ἢ καὶ τοπαράπαν ᾧτινι τρόπῳ ποιήσῃ τὶς, μισῆσαι μὲν τὴν ἀδικίαν, στέρξαι δὲ ἢ μὴ μισεῖν τὴν τοῦ δικαίου φύσιν, αὐτό ἐστι τοῦτο ἔργον E τῶν καλλίστων νόμων. ὃν δ' ἂν ἀνιάτως εἰς ταῦτα ἔχοντα αἴσθηται νομοθέτης, δίκην τούτοισι καὶ νόμον θήσει τινά· γιγνώσκων που τοῖς τοιούτοις πᾶσιν, ὡς οὔτε αὐτοῖς ἔτι ζῆν ἄμεινον, τούς τε ἄλλους ἂν διπλῇ ὠφελοῖεν, ἀπαλλαττόμενοι τοῦ βίου· παράδειγμα μὲν τοῦ μὴ ἀδικεῖν τοῖς ἄλλοις γιγνόμενοι, ποιοῦντες δὲ ἀνδρῶν κακῶν ἔρημον τὴν πόλιν. οὕτω μὲν

Potius τίς ſcribendum uidetur.

In præc. edit. ἐὰν ἥ γ' ἐὰν νικᾷ. quæ lectio uidendum eſt an ferri poſſit, ut ſubaudiatur δόξα.

A δὴ τῶν τοιούτων πέρι νομοθέτῃ κολαστὴν τῶν ἁμαρτημάτων θάνατον ἀνάγκη νέμειν· ἄλλως δὲ, οὐδαμῶς. ΚΛΕΙΝ. Ἔοικε μὲν πως λέγεσθαι τὰ παρὰ σοῦ καὶ μάλα μετρίως· ἥδιον δ' ἂν ἔτι σαφέστερον ἀκουσαίμεθα ταῦτα ῥηθέντα, ὅ τε τῆς ἀδικίας τε καὶ βλάβης διάφορον, καὶ ὃ τῶν ἑκουσίων καὶ ἀκουσίων ὡς ἐν τούτοις διαπεποίκιλται. ΑΘΗΝ. Πειρατέον τοίνυν ὡς κελεύετε δρᾶν καὶ λέγειν. δῆλον γὰρ ὅτι τοσόνδε γε περὶ ψυχῆς καὶ λέγετε πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀκούετε, ὡς ἓν B μὲν ἐν αὐτῇ τῆς φύσεως εἴτε τι πάθος εἴτε τι μέρος ὢν ὁ θυμὸς, δύσερι καὶ δύσμαχον κτῆμα ἐμπεφυκὸς, ἀλογίστῳ βίᾳ πολλὰ ἀνατρέπει. ΚΛΕΙΝ. Πῶς δ' οὔ; ΑΘ. Καὶ μὴν ἡδονήν γε οὐ ταὐτὸν τῷ θυμῷ προσαγορεύομεν· ἐξ ἐναντίας δὲ αὐτοῦ φαμὲν, ῥώμης δυναστεύουσαν, πειθοῖ μετ' ἀπάτης βιαίου, πράττειν ὅ,τι περ ἂν αὐτῆς ἡ βούλησις ἐθελήσῃ. ΚΛ. Καὶ μάλα. ΑΘ. Τρίτον μὴν ἄγνοιαν λέγων ἄν τις τῶν ἁμαρτημά- C των αἰτίαν, οὐκ ἂν ψεύδοιτο. διχῇ μὴν διελόμενος αὐτὸ ὁ νομοθέτης ἂν βελτίων εἴη· ὃ μὲν ἁπλοῦν αὐτῆς, κούφων ἁμαρτημάτων αἴτιον ἡγούμενος· τὸ δὲ διπλοῦν, ὅταν ἀμαθαίνῃ τις μὴ μόνον ἀγνοίᾳ ξυνεχόμενος, ἀλλὰ καὶ δόξῃ σοφίας, ὡς εἰδὼς παντελῶς περὶ ἃ μηδαμῶς οἶδε· μετὰ μὲν ἰσχύος καὶ ῥώμης ἑπομένης, μεγάλων καὶ ἀμούσων ἁμαρτημάτων τιθεὶς αἴτια τὰ τοιαῦτα· ἀσθενείας D δὲ ἑπομένης,* παίδων τε ἁμαρτήματα καὶ πρεσβυτέρων γιγνόμενα, θήσει μὲν ἁμαρτήματα, καὶ ὡς ἁμαρτάνουσι νόμους τάξει, πρᾳοτάτους γε μὴν πάντων, καὶ συγγνώμης πλείστης ἐχομένους. ΚΛ. Εἰκότα λέγεις. ΑΘΗ. Ἡδονῆς μὲν τοίνυν καὶ θυμοῦ λέγομεν σχεδὸν ἅπαντες ὡς ὁ μὲν κρείττων ἡμῶν, ὁ δὲ, ἥττων ἐστί· καὶ ἔχει ταύτῃ. ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Ἀγνοίας δέ γε ὡς ὁ μὲν ἡμῶν, κρείττων, ὁ δὲ, ἥττων, οὐδ' ἠκούσαμεν πώποτε. ΚΛ. Ἀληθέστατα. ΑΘ. Πάντα δέ γε E προτρέπειν ταῦτα φαμὲν εἰς τὴν αὐτοῦ βούλησιν ἐπισπώμενον ἕκαστον εἰς τἀναντία πολλάκις ἅμα. ΚΛ. Πλειστάκις μὲν οὖν. ΑΘ. Νῦν δή σοι τό,τε δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον ὅ γε ἐγὼ λέγω, σαφῶς ἂν διορισαίμην, οὐδὲν ποικίλλων. τὴν γὰρ τοῦ θυμοῦ καὶ φόβου καὶ ἡδονῆς καὶ λύπης καὶ φθόνων καὶ ἐπιθυμιῶν ἐν ψυχῇ τυραννίδα, ἐάν τέ τι βλάπτῃ καὶ ἐὰν μὴ, πάντως ἀδικίαν προσαγορεύω· τὴν δὲ

Legitur etiã παιδιά τι ἁμαρτήματα. Vtitur autem & alibi Plato illo adiectiuo.

In huiuſmodi igitur caſibus Legiſlator vindicem mortis pœnam cõſtituet: aliter verò, nequaquam. CLI. Hæc quidem, hoſpes, mihi à te peropportunè dici videntur. lubenter autem te iterum audiremus eadem de re, de iniuriæ videlicet & damni diſcrimine diſſerētem, & quàm multiplex his in rebus ſit voluntariorum & inuolũtariorum caſuum varietas. ATH. Conãdum igitur mihi & facere & diſcere vt iubetis. Minimè enim obſcurum eſt vos de animo hæc inter vos & audire & dicere: vnam in eo naturæ ſiue affectionem ſiue partem ineſſe, quam Iracundiam appellamus: contentioſam quidem illam atque pugnacem in hominis animo ingenitam, ac proinde eam rationis experte veſanóq; impetu multa peruertere. CLI. Quídni? ATH. Atqui voluptatem non eandem cum ira eſſe dicimus, ſed ex aduerſa contrariáque potentia dominantem: quæ perſuaſione ſimul & violento quodam dolo compellit vt quicquid ipſi libuerit illud agas. CL. Certé. ATH. Tertiam delinquendi cauſam quiſquis Ignorantiam poſuerit, non allucinabitur. Si tamen ipſam in duas partes diſtinguat, Legiſlator melior erit: ita vt Simplicem vnam ponat, alteram, Duplicem. & Simplicẽ quidem, leuium peccatorum cauſam eſſe cenſebit: Duplicem verò vocabit quando non ignorantia tantùm aliquis laborat, ſed etiam ſapientiæ opinione inflatus, quæ omnino ignoret, ea ſe noſſe prorſus arbitretur. Hanc, ſi vires robúrque fuerit nacta, ingentium importunorúmque malorum cauſam eſſe exiſtimabit: ſin autem imbecillitate vrgeatur, peccata & puerorum & ætate prouectiorum inde orta, peccata quidem eſſe ſtatuet, & illis tanquam peccantibus leges perſcribet, molliſſimas tamen atque mitiſſimas, & cum plurima venia indulgentiáque coniunctas. CLI. Conſentanea loqueris. ATH. De voluptate igitur & ira omnes penè cõſentimus, alios homines illis ſuperiores eſſe, alios cõtrà illis ſubmitti. atque ita ſe res habet. CL. Omnino. ATH. Ignorantia verò alios ſuperiores, alios inferiores nunquam audiuimus. CL. Veriſſimé. ATH. Omnia verò hæc ad ſuam voluptatem homines impellere dicimus, vt ſæpe ſimul ad contrarias cupiditates diſtrahatur. CLI. Sæpiſſime certé. ATH. Nunc igitur quid Iuſtum quid Iniuſtum ſignificem, perſpicuè tibi atque diſtinctè explicabo, nullam verborum multiplicitatem adhibens. Iræ enim & timoris & voluptatis, & doloris & inuidiæ & cupiditatis in anima tyrannidẽ, ſiue noceat ſiue nõ, omnino Iniuſtitiã ap-

pello. At optimi opinionem, quatenus hoc vel reſpublicæ vel priuati homines fore exiſtimauerint, ſi ipſam vim autoritatémque in animo obtinés quemlibet hominé exornet atque componat, etiamſi quid minus illi ſucceſſerit, Iuſtitiam, & quicquid ex ea regula geſtum fuerit, Iuſtum appello: atque eos qui huiuſmodi principatui lubenter obtemperant, optimè viuere affirmo: quum cótrà vulgus exiſtimet, huiuſmodi damnum, inuitam quandam iniuſtitiá eſſe. Nobis autem de vocabulis minimè eſt inſtituta ſpinoſa quædam contétio. verùm quoniam tres peccatorú ſpecies à nobis ſunt notatæ, memoria hæ ſunt à nobis priùs repetendæ. Doloris quidem, quem iram timorémque vocamus, vnam ſpeciem arbitramur. CL. Prorſus. ATH. Voluptatis rurſus cupiditatúmque, alterá: ſpei autem déque optimo veræ opinionis appetitionem & deſideriú, ſpeciem tertiá. Quibus iterum bifariam diſtributis, quinque peccatorum formæ exiſtunt: quibus nimirum leges pro quinque illarum formarum varia natura, variæ in duobus generibus ſunt conſtituendæ. CLI. Ecquænam ſunt duo iſta genera? ATH. Alterum eſt quod vi & palàm committitur: alterum, quod clàm furtiuis & quaſi tenebricoſis actionibus, ac nónunquá vtroque modo agitur. quòd ſi iure res peragetur, aſperrimis ſanè legibus erit coercendum. CL. Conſentaneum eſt. ATH. [a] Vnde igitur digreſſa eſt, eò redeat oratio noſtra, vt legibus quas inſtituimus, legitimú quédam finem tandé imponamus. Erat nobis, opinor, propoſitum, ponere leges de ſacrilegis, de proditoribus, de perduellionibus, & maieſtatis reis, qui præſentem reipubl. ſtatum peruertere conantur. Horum ſcelerum quopiam aliquis fortaſſe ſe commacularit, vel furore quodam percitus, vel morbi vel ſenii incommodo ſupra modum preſſus, vel à puero malignas has artes edoctus, vt quidé nihil à talibus differat. Quocirca ſi ad delectos iudices quidpiam ſimile denuntietur, eo qui vel rem perpetrauit, vel qui reum defendit, referéte, & is qui ita affectus eſt, contra leges deliquiſſe iudicatus fuerit, damnum quodcunque intulit, omnino ſimplex rependito: à cæteris immunis eſto. Hoc quidem caſu excepto, ſiquis cæde commiſſa, non puras cædis habeat manus. quod ſi ita eſt, in aliam regionem & locum profectus, annum illic peregrinus habitato. ſin verò ante definitum tempus redierit, aut etiam intra fines deprehendatur, in publico carcere biennio à legumcuſtodibus detinetor: quo elapſo, liber à vinculis eſto. Verùm,

[a] Superioris doctrinæ applicatio, in criminibus his quæ hactenus notarat: de quibus quidem generatim agit: peculiarem DE CAEDIBVS tractationé ex illius diſtinctionis veſtigiis inſtituens, & varios caſus notans.

A τοῦ ἀρίστου δόξαν, ὅπῃπερ ἂν ἔσεσθαι τούτων ἡγήσωνται πόλεις, εἴτε ἰδιῶταί τινες, ἐὰν αὕτη κρατοῦσα ἐν ψυχῇ διακοσμῇ πάντα ἄνδρα, κἂν σφάλληταί τι, δίκαιον μὲν πᾶν εἶναι φατέον τὸ ταύτῃ πραχθὲν, καὶ τὸ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς γιγνόμενον ὑπήκοον ἑκάστων, καὶ ἐπὶ τὸν ἅπαντα ἀνθρώπων βίον, ἄριστον· δοξάζεσθαι δὲ ὑπὸ πολλῶν, ἀκούσιον ἀδικίαν εἶναι τὴν τοιαύτην βλάβην. ἡμῖν δὲ οὐκ ἔστι τανῦν ὀνομάτων πέρι δυσέρεις λόγος· ἀλλ'

B ἐπειδὴ τῶν ἁμαρτανομένων τρία εἴδη δεδήλωται γιγνόμενα, ταῦτα εἰς μνήμην πρότερον ἔτι μᾶλλον ἀναληπτέον. λύπης μὲν οὖν, ἣν θυμὸν καὶ φόβον ἐπονομάζομεν, ἓν εἶδος ἡμῖν ἐστί. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗ. Ἡδονῆς δ' αὖ καὶ ἐπιθυμιῶν, δεύτερον· ἐλπίδων δὲ καὶ δόξης τῆς ἀληθοῦς περὶ τὸ ἄριστον ἔφεσις, τρίτον ἕτερον. τούτου δὲ αὖ τοῦ τρίτου διχῇ τμηθέντος, πέντε εἴδη γέγονεν, ὡς νῦν φαμέν· οἷς νόμους διαφέροντας ἀλλήλων

C πέντε εἴδεσι θετέον, ἐν δυοῖν γένεσι. ΚΛΕΙ. Τίσι τούτοις; ΑΘ. Τὸ μὲν, διὰ βιαίων καὶ ξυμφώνων πράξεων πραττόμενον ἑκάστοτε· τὸ δὲ, μετὰ σκότους καὶ ἀπάτης λαθραίως γιγνόμενον· ἔστι δ' ὅτε καὶ δι' ἀμφοῖν τούτοιν πραχθέν. ὧν δὴ καὶ νόμοι τραχύτατοι γίγνοιντο ἂν, εἰ τὸ προσῆκον μέρος ἔχοιεν. ΚΛ. Εἰκὸς γοῦν. ΑΘΗ. Ἴωμεν δὴ τὰ μετὰ ταῦτα ἐκεῖσε ὁπόθεν ἐξέβημεν δεῦρο, περαίνοντες τὴν θέσιν τῶν νόμων. ἣν δὲ ἡμῖν κείμενα πέρι τε τῶν συλώντων (οἶμαι) τοὺς θεοὺς καὶ τὰ

D περὶ τῶν προδοτῶν· ἔτι δὲ τῶν τοὺς νόμους διαφθειρόντων ἐπὶ καταλύσει τῆς παρούσης πολιτείας. τούτων δή τις ἂν ἴσως πράξειέ τι μανεὶς, ἢ νόσοις ἢ γήρᾳ ὑπερμέτρῳ ξυνεχόμενος, ἢ παιδίᾳ χρώμενος· οὐδέν πω τῶν τοιούτων διαφέρων· ὧν ἂν γίγνηταί τι φανερὸν τοῖς ἐκλεχθεῖσιν ἑκάστοτε δικασταῖς, ἀναφέροντος τοῦ δράσαντος, ἢ τοῦ σκηπτομένου ὑπὲρ τοῦ ποιήσαντος, κριθῇ δὲ οὕτω διατεθεὶς

E παρανομῆσαι· τὴν μὲν βλάβην ἣν ἄν τινα καταβλάψῃ, πάντως ἁπλῆν ἀποτινέτω, τῶν δὲ ἄλλων δικαιωμάτων ἀφείσθω. πλὴν ἂν ἄρα τινὰ ἀποκτείνας, μὴ καθαρὸς ᾖ τὰς χεῖρας φόνου. οὕτω δ' εἰς ἄλλην χώραν καὶ τόπον ἀπελθὼν, οἰκείτω τὸν ἐνιαυτὸν ἐκδημῶν. πρότερον δὲ ἐλθὼν τοῦ χρόνου ὃν ὁ νόμος ὥρισεν, ἢ καὶ πάσης ἐπιβὰς τῆς οἰκείας χώρας, ἐν δημοσίῳ δεσμῷ δεθεὶς ὑπὸ τῶν νομοφυλάκων δύο ἐνιαυτοὺς, οὕτως ἀπαλλαττέσθω τῶν δεσμῶν.

A σμεν. φόνου δὴ καθάπερ ἠρξάμεθα, πειρώμεθα διὰ τέλεος πάντος εἴδους περὶ φόνου θεῖναι τοὺς νόμους. καὶ πρῶτον μὲν τὰ βίαια καὶ ἀκούσια λέγωμεν. εἴ τις ἐν ἀγῶνι καὶ ἄθλοις δημοσίοις ἄκων, εἴτε παραχρῆμα, εἴτε καὶ ἐν ὑστέροις χρόνοις, ἐκ τῶν πληγῶν ἀπέκτεινε τινὰ φίλον, ἢ κατὰ πόλεμον ὡσαύτως, ἢ κατὰ μελέτην τὴν πρὸς πόλεμον, ποιουμένων ἄσκησιν τῶν ἀρχόντων, ψιλοῖς σώμασιν ἢ μετά τινων ὅπλων ἀπομιμουμένων τὴν πολεμικὴν πρᾶξιν, B καθαρθεὶς κατὰ τὸν ἐκ Δελφῶν κομισθέντα περὶ τούτων νόμον, ἔστω καθαρός. ἰατρῶν δὲ πέρι πάντων, ἂν ὁ θεραπευόμενος ὑπ᾽ αὐτῶν ἀκόντων τελευτᾷ, καθαρὸς ἔστω κατὰ νόμον. ἐὰν δὲ αὐτόχειρ μὲν, ἄκων δὲ ἀποκτείνῃ τις ἕτερος ἕτερον, εἴτε τῷ ἑαυτοῦ σώματι ψιλῷ, εἴτε ὀργάνῳ, ἢ βέλει, ἢ πόματος ἢ σίτου δόσει, ἢ πυρὸς ἢ χειμῶνος προσβολῇ, ἢ στερήσει πνεύματος, αὐτὸς τῷ ἑαυτοῦ σώματι, ἢ δι᾽ ἑτέρων σωμάτων· C πάντως ἔστω μὲν ὡς αὐτόχειρ, δίκας δὲ τινέτω τὰς τοιάσδε· ἐὰν μὲν δοῦλον κτείνῃ, νομίζων τὸν ἑαυτοῦ διειργάσθαι, τὸν τοῦ τελευτήσαντος δεσπότην ἀβλαβῆ παρεχέτω καὶ ἀζήμιον· ἢ δίκην εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ τελευτήσαντος ὑπεχέτω διπλῆν. τῆς δὲ ἀξίας τοὺς δικαστὰς διάγνωσιν ποιεῖσθαι. καθαρμοῖς δὲ χρησάσθω μείζοσί τε καὶ πλείοσι τῶν περὶ τὰ ἆθλα ἀποκτεινάντων. τούτων δ᾽ ἐξηγητὰς εἶναι κυρίους οὓς ἂν ὁ θεὸς ἀνέλῃ. D ἐὰν δὲ αὑτοῦ δοῦλον, καθηράμενος ἀπαλλαττέσθω τοῦ φόνου κατὰ νόμον. ἐὰν δέ τις ἐλεύθερον ἄκων ἀποκτείνῃ, τοὺς μὲν καθαρμοὺς τοὺς αὐτοὺς καθαρθήτω τῷ τὸν δοῦλον ἀποκτείναντι· παλαιὸν δέ τινα τῶν ἀρχαίων μύθων λεγόμενον μὴ ἀτιμαζέτω. λέγεται δὲ ὡς ὁ θανατωθεὶς ἄρα βιαίως, ἐν ἐλευθέρῳ φρονήματι βεβιωκὼς, θυμοῦταί τε τῷ δράσαντι νεοθνὴς ὢν, καὶ φόβου καὶ E δείματος ἅμα διὰ τὴν βίαιον πάθην αὐτὸς πεπληρωμένος, ὁρῶν τε τὸν ἑαυτοῦ φονέα ἐν τοῖς ἤθεσι τοῖς τῆς ἑαυτοῦ συνηθείας ἀναστρεφόμενον, δειμαίνει, καὶ ταραττόμενος αὐτὸς ταράττει κατὰ δύναμιν πᾶσαν τὸν δράσαντα, μνήμην ξύμμαχον ἔχων αὐτόν τε καὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ. διὸ δὴ χρεὼν ἐστὶν ἄρα ὑπεξελθεῖν τῷ παθόντι τὸν δράσαντα τὰς ὥρας πάσας τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ ἐρημῶσαι πάντας τοὺς οἰκείους τόπους ξυμπάσης τῆς πατρίδος. ἐὰν δὲ ξένος ὁ τελευτήσας ᾖ, καὶ τῆς τοῦ ξένου χώ-

quemadmodum incepimus, de vnaquaque ſpecie cędis leges perfectius ſcribere conemur. Et primùm quidem de his dicamus quæ per vim & præter voluntatem fiunt. [a] Siquis in pugna & certaminibus publicis nolẽs, ſiue eueſtigio, ſiue poſtea morte conſequuta, amicum interfecerit, vel in bello ſimiliter, vel in exercitatione bellica, quum de Magiſtratuum mandato, ſiue inermes ſiue cum armis ſeſe exercerent, ad iuſti belli imitationem: is ex eius legis quæ oraculo Apollinis edita eſt, mundus cenſetor. Omnes quoque medici, qui dum ægrotos curant, eos non ſponte interficiũt, mundi ſunto ex lege. Siquis autem inuitus ſua manu aliũ occiderit, ſiue nudo corpore, ſiue inſtrumento, ſiue telo, cibíve vel potus exhibitione, aut ignis frigoríſve vehementiori admotione, aut ſpiritus interceptione, ſiue ipſe ſuo ipſius corpore aut per alia corpora: omnino ſit veluti ſua manu perpetraſſet. Huiuſmodi autem pœnas pendito: Si quidem ſeruum interfecerit quem ſuum eſſe putauit, damnum domino reſtituito, aut duplum perſoluito: pretii æſtimationem Iudices ſanciũto. Piaculis verò maioribus pluribúſque vtatur, quàm is qui certãdo aliquem interfecerit. quos verò oraculum edixerit, ii harum rerum idonei interpretes ſunto. Sin ſeruum ſuum occiderit, ex lege purgatus à cædis noxa indemnis eſto. Siquis verò liberum hominem inuitus, purgationibus iiſdem purgator quibus is qui ſeruum occidit: at ne priſcum hoc myſteriũ cõtemnito. perhibetur enim is homo qui in liberæ conditionis ſtatu vixerit, & interfectus per vim fuerit, proximo poſt mortem tempore aduerſus interfectorẽ iraſci: & dolore & conſternatione ob violentam necem ipſe repletus, dum interfectorem ſuum conſueto more viuere & cũ cæteris hominibus verſari videt, ei terrorem incutere, vt quum ipſe perturbetur, omnibus quoque viribus ſuæ illius perturbationis autorem omnéſque ipſius actiones, vim ad hoc auxiliúmque ſumminiſtrãte iniuriæ memoria perturbet atque percellat. Itaque neceſſe eſt autorem cædis per omnia anni tempora illi quem interfecerit dare locũ, totiúſque patriæ omnes familiares locos relinquere. Sin verò peregrinus ſit ille qui fuerit interfectus, à patria quoq; peregrini

a De cædibus præter voluntatem & conſilium factis, ex variis perſonarum diſcriminibus: vnde quoque variæ pœnæ conſtitui debent.

toto annuo tẽpore homicida arcetor. Huic legi ſi volens obtemperauerit, is qui occiſum genere proximè attingit, horum omnium inſpector veniam illi tribuito, & cum animi æquitate pacem cum illo colito. quòd ſi non paruerit, & primùm quidẽ, dum impurus eſt, templa adire & ſacrificare audeat, vel certè exul tempus à lege conſtitutum implere noluerit: is qui occiſum genere proximè attingit, cędis illum reum peragito. duplæ verò pœnæ ab eo exiguntor. Sin verò genere proximus cædis illum neglectarúmque ab lege ſtatutarum pœnarum minimè accuſarit, (quum videlicet ſceleris impuritas in ipſum illum generis ſui neglectorem redundarit, interfecto calamitatis ſuæ ſenſum in illius caput conuertente) cuilibet fas eſto hunc accuſare, & quinque annos à patria exulare cogitor. Si peregrinus peregrinũ in vrbe degentem inuitus occiderit, accuſet eum quicunque velit iiſdem legibus. ſi interfector inquilinus eſt, per annum exulato: ſin planè peregrinus, præter etiam purgationem, ſiue inquilinũ ſiue ciuem interfecerit, hoc etiam ſupplicium ferat vt ab vniuerſæ regionis in qua hæ leges vim autoritatémque obtinebũt, finibus per omnem vitam arceatur. Si præter legis interdictum redierit, legum cuſtodes ipſum capitali ſupplicio puniunto: & illius bona, ſiquæ habeat, interfecti genere proximo attribuũto. Sin verò inuitus redeat, vt ſi tempeſtate delatus ad eam oram appulerit, tentorio poſito in mari pedes tingens, enauigandi opportunitatem expectato: ſin per terram à quibuſdam vi fuerit perductus, à Magiſtratu, cui res primùm oblata fuit, ſoluitor, & extra ciuitatis limites illæſus incolumíſque dimittitor. [a] Quòd ſi quis liberã perſonam manu ſua interfecerit, ſed impotẽtis iræ impetu res fuerit commiſſa, crimen duplici diſtinctione diſcriminandũ eſt. Nã per iram cædes peragitur ab iis qui derepente, nullo occidendi conſilio prius inito atque compoſito, verberibus vel quouis alio modo necem intulerit, æſtu quodam concitatus, ita vt continuò pœnitentia cõſequatur. Illi quoque per iram dicuntur cædem perpetraſſe qui contumelia iniuriáve vel rei verborũ infamia laceſſiti vindictã perſequẽtes, aliũ poſtea interfecerint cõſultò & ſpõte: nec vlla facti pœnitentia tangũtur. Duplex igitur cædiũ forma cõſtituẽda eſt, quæ ambæ ex ira proficiſcantur,

De cædibus per iram factis, ex perſonarum diſcriminibus.

A ὥρας εἰργέσθω τοὺς αὐτοὺς χρόνους. τούτῳ δὴ τῷ νόμῳ ἐὰν μὲν ἑκὼν πείθηταί τις, ὁ τοῦ τελευτήσαντος γένει ἐγγυτάτω, ἐπίσκοπος ὢν τούτων πάντων γιγνομένων, ἐχέτω συγγνώμην τε, καὶ ἄγαν πρὸς αὐτὸν εἰρήνην, μέτριος ἂν εἴη πάντως· ἐὰν δέ τις ἀπειθῇ, καὶ πρῶτον μὲν, ἀκάθαρτος ὢν εἰς τὰ ἱερὰ τολμᾷ πορεύεσθαι καὶ θύειν, ἔτι δὲ τοὺς χρόνους μὴ ἐθέλῃ πληρῶσαι ἀποξενούμενος τοὺς εἰρημένους, ὁ τοῦ τελευτήσαντος B γένει ἐγγύτατα, ἐπεξίτω μὲν φόνου τῷ κτείναντι· διπλᾶ δὲ πάντα ἔστω τὰ τιμωρήματα τῷ ὀφλόντι. ἐὰν δὴ ὁ προσήκων ἐγγύτατα, μὴ ἐπεξίῃ τῷ παθήματι, τὸ μίασμα ὡς εἰς αὐτὸν περιεληλυθὸς, τοῦ παθόντος προστρεπομένου τὴν πάθην, ὁ βουλόμενος ἐπεξελθὼν τούτῳ δίκην, πέντε ἔτη ἀπογενέσθαι τῆς αὑτοῦ πατρίδος ἀναγκαζέτω κατὰ νόμον. ἐὰν δὲ ξένος ἄκων ξένον κτείνῃ τῶν ἐν τῇ πόλει, ἐπεξίτω μὲν ὁ βουλόμενος ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις· μέτοικος δὲ C ὢν, ἀπενιαυτησάτω. ξένος δὲ ἂν ᾖ παντάπασι, πρὸς τῷ καθαρμῷ, ἐάν τε ξένον, ἐάν τε μέτοικον, ἐάν τε ἀστὸν κτείνῃ, τὸν βίον ἅπαντα τῆς χώρας εἰργέσθω τῆς τῶν νόμων τῶνδε κυρίας. ἐὰν δὴ ἔλθῃ παρανόμως, οἱ νομοφύλακες θανάτῳ ζημιούντων αὐτόν· καὶ ἐὰν ἔχῃ οὐσίαν τινά, τῷ τοῦ παθόντος ἐγγύτατα γένει παραδιδόντων. εἰ δὲ ἄκων ἔλθοι, ἂν μὲν κατὰ θάλατταν ἐκπίπτῃ πρὸς τὴν χώραν, σκηνησάμενος ἐν D θαλάττῃ τέγγων τοὺς πόδας, πλοῦν ἐπιφυλαττέτω· κατὰ γῆν δὲ ἂν βίᾳ ὑπό τινων ἀχθῇ, ἡ πρώτη προστυχοῦσα ἀρχὴ τῶν ἐν τῇ πόλει, λύσασα, εἰς τὴν ὑπερορίαν ἐκπεμπέτω ἄσυλον. ἐὰν δ' ἄρα τις αὐτόχειρ μὲν κτείνῃ ἐλεύθερον, θυμῷ δὲ ᾖ τὸ πεπραγμένον ἐκπραχθὲν, διχῇ δεῖ πρῶτον τὸ τοιοῦτο διαλαβεῖν. θυμῷ γὰρ δὴ πέπρακται καὶ τοῖς ὅσοι ἂν ἐξαίφνης μὲν καὶ E ἀπροβουλεύτως τοῦ ἀποκτεῖναι, πληγαῖς ἤ τινι τοιούτῳ διαφθείρωσί τινα, παραχρῆμα τῆς ὁρμῆς γενομένης, μεταμέλειά τε εὐθὺς τοῦ πεπραγμένου γίγνηται· θυμῷ δὲ, καὶ ὅσοι προπηλακισθέντες λόγοις ἢ καὶ ἀτίμοις ἔργοις, μεταδιώκοντες τὴν τιμωρίαν, ὕστερον ἀποκτείνωσί τινα, βουληθέντες κτεῖναι, καὶ τὸ πεπραγμένον αὐτοῖς ἀμεταμέλητον γίγνηται. διττοὺς μὲν δὴ τοὺς φόνους, ὡς ἔοικε, θετέον, καὶ σχεδὸν ἀμφοτέρους θυμῷ γεγονότας·

In uet. ἐγγύτατα, ut hic quoque bis legitur in ſequenti.

μεταξύ δή που τοῦ τε ἑκουσίου καὶ ἀκουσίου δικαιότατ' ἂν λεγόμενοι. οὐ μὴν ἀλλ' εἰκὼν ἐστὸν ἑκάτερος. ὁ μὲν γὰρ τὸν θυμὸν φυλάττων, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἐξαίφνης, ἀλλὰ μετὰ ἐπιβουλῆς ὕστερον χρόνῳ τιμωρούμενος, ἑκουσίῳ ἔοικεν· ὁ δὲ ἀταμιεύτως ταῖς ὀργαῖς καὶ ἐκ τοῦ παραχρῆμα εὐθὺς χρώμενος ἀπροβουλεύτως, ὅμοιος μὲν ἀκουσίῳ, ἔστι δὲ οὐδ' οὗτ' αὖ παντάπασιν ἀκούσιος, ἀλλ' εἰκὼν ἀκουσίου. διὸ "χαλεπὸν διορίζειν οἱ τῷ θυμῷ πραχθέντες φόνοι, πότερον ἑκουσίους αὐτοὺς ἤ τινας ὡς ἀκουσίους νομοθετητέον. βέλτιστον μὴν καὶ ἀληθέστατον" εἰς εἰκόνα μὲν ἄμφω θεῖναι, τεμεῖν δὲ αὐτὼ χωρὶς, τῇ ἐπιβουλῇ καὶ ἀπροβουλίᾳ. καὶ τοῖς μετ' ἐπιβουλῆς τε καὶ ὀργῆς κτείνασι τὰς τιμωρίας χαλεπωτέρας, τοῖς δὲ ἀπροβουλεύτως τε καὶ ἐξαίφνης, πρᾳοτέρας νομοθετεῖν. τὸ γὰρ ἐοικὸς μείζονι κακῷ, μειζόνως· τὸ δ' ἐλάττονι, τιμωρητέον ἐλαττόνως. ποιητέον δὴ καὶ τοῖς ἡμετέροις νόμοις οὕτω. ΚΛΕΙΝ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Πάλιν ἐπανελθόντες τοίνυν "λέγομεν, ἂν ἄρα τις αὐτόχειρ μὲν κτείνῃ ἐλεύθερον, τὸ δὲ πεπραγμένον ἀπροβουλεύτως ὀργῇ τινι γένηται πραχθὲν, τὰ μὲν ἄλλα, καθάπερ ἄνευ θυμοῦ κτείναντι προσῆκε τῷ πάσχειν, πασχέτω· δύο δ' ἐξ ἀνάγκης ἔτη φευγέτω, κολάζων τὸν αὑτοῦ θυμόν. ὁ δὲ θυμῷ μὲν, μετ' ἐπιβουλῆς δὲ, κτείνας, τὰ μὲν ἄλλα κατὰ τὸν πρόσθεν αὖ· τρία δὲ ἔτη, καθάπερ ἕτερος ἔφευγε τὰ δύο, φευγέτω, μεγέθει θυμοῦ πλείω τιμωρηθεὶς χρόνον. καθόλου δὲ περὶ τούτων ὧδ' ἔστω. χαλεπὸν μὲν ἀκριβῶς νομοθετεῖν. ἔστι γὰρ ὅτε τούτοιν ὁ τῷ νόμῳ ταχθεὶς χαλεπώτερος, ἡμερώτερος ἂν, ὁ δὲ ἡμερώτερος, χαλεπώτερος ἂν εἴη. καὶ τὰ περὶ τὸν φόνον, ἀγριωτέρως ἂν πράξειεν· ὁ δὲ ἡμερωτέρως. ὡς δὲ τὸ πολὺ, κατὰ τὰ νῦν εἰρημένα ξυμβαίνει γιγνόμενα. τούτων οὖν πάντων ἐπιγνώμονας εἶναι χρὴ νομοφύλακας.

Legitur etiā χαλεποὶ, & melius.

In uet. ὡς εἰκόνα.

Rectius λέγομεν, ut in uet.

Ἐπειδὰν δὲ ὁ χρόνος ἔλθῃ τῆς φυγῆς ἑκατέρῳ, πέμπειν αὐτῶν δικαστὰς δώδεκα ἐπὶ τοὺς ὅρους τῆς χώρας, ἐσκεμμένους ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ τὰς τῶν φευγόντων πράξεις ἔτι σαφέστερον· καὶ τῆς αἰδοῦς τε πέρι καὶ καταδοχῆς τούτων δικαστὰς γίνεσθαι. τοὺς δὲ αὖ τοῖς δικασθεῖσιν ὑπὸ τῶν τοιούτων ἀρχόντων ἐμμένειν.

A medium quodammodo inter volūtariam & inuoluntariam locum obtinentes, iuſtiſſima quidem de cauſa. neutra enim reuera voluntaria merè vel inuoluntaria eſt, ſed altera alterius eſt imago. nam ille quidem qui iram recondit, neque confeſtim ipſo quaſi flagrante crimine in iram prorumpit, ſed ex inſidiis poſtea vlciſcitur, voluntario homicidæ perſimilis eſt: qui verò iram rancidam non reponit, ſed in ipſo iniuriæ æſtu in iram confeſtim inconſultò fertur, inuoluntario affinis eſt. Itaque difficile eſt cædes diſtinguere ex ira perpetratas, vtrum voluntarias ipſas, an aliquas velut inuoluntarias legibus ſancire oporteat. Optimum tamen veriſſimúmque eſt vt imagines vtraſque cenſeamus, eáſque ſeorſim ita diſtinguamus, vt altera conſultò, altera inconſultò perpetrari dicatur. Maiora verò ſupplicia illis ſunt ſtatuenda qui conſultò per iram interfecerunt: illis contrà qui temerè & inconſultò, leuiora. nam quod grauiori malo ſimile eſt, aſperius: quod verò leuiori, mitius puniendū. Ita & noſtris legibus prudēter prouidendū eſt. CLIN. Sic prorſus. ATH. Verùm, vt ad ſermonem redeamus, illud quoque hac de re conſtituendum eſt. Siquis ſua manu liberam perſonam interemerit, res autem inconſultò per iram exciderit, reliqua quidem ſubeat ſupplicia quæ ſubire eum æquum eſt qui abſque ira cædem perpetrauit: ſed duorum annorum neceſſarium exilium indicitor, vt iram ſuam caſtiget. Qui verò per iram ſed ex inſidiis liberam perſonam interfecerit, reliqua quidem velut prior ſubeat ſupplicia, ſed tribus annis exulato, veluti alter duobus: vt diuturnior eius ira diuturniori mora cōcocta puniatur. In ſumma igitur ita de hiſce rebus conſtituatur. Difficile quidem eſt exactè leges ferre. aliquando enim fit vt illa cædes quam atrociorem lex deſignat, leuior videatur: & contrà, quæ leuior, atrocior, prout videlicet vel atrocius vel mitius res geſta eſt. vt plurimùm autem, quemadmodū diximus, iſta contingunt: quæ quoniā ex ſuis circumſtantiis ſunt definiēda atque diiudicāda, idcirco horū factorū iudiciū penes legum cuſtodū arbitriū poteſtatémque eſto.

De iure autē postliminii hæc obſeruantor. Quum reditus tempus vtrique aduenerit, iudices ex ſuo collegio duodecim ad fines regionis mittant, qui exulum exilii ſui tēpore actionibus diligētius exploratis atque expēſis, iudicēt quid de illorū pudore ſtatuendū ſit: futurúmne ſit operæpretiū illos in patriā poſtliminio reſtitui. illi verò iudicū illorū ſtēt decretis.

Quòd ſi poſt reditum, horũ aliquis ira cõmotus ſimili ſcelere ſe obſtrinxerit, perpetuò exulato: & , ſi in patriam redierit, aduerſus eum perinde ac aduerſus peregrinum ſuprà diximus,agatur. Siquis ita ſeruum ſuum interfecerit,purgator: ſin alienum,duplo luat. Siquis homicida legibus minimè paruerit, ſed nondum purgatus, forum, certaminum loca, templa & cætera loca publica polluerit, cuilibet fas eſto, & eum cuius fidei interfecti familia commiſſa eſt, & interfectorẽ ad iudicium pertrahere,& duplum pecuniarũ aliarúmque debitarum rerum ab ipſis exigere,&ad ſolutionem cogere: ſolutum ipſe ex lege accipito. Si ſeruus per iram dominum ſuum interfecerit, occiſi hominis cognati prout velint ipſum interficiunto: itáque hoc officio perfuncti, modò ne eum ſuperſtitem ſinant, mundi à cædis crimine ſunto. ſin verò ſeruus non dominum ſuum,ſed liberam aliam perſonã per iram necauit,à domino ſuo interfecti cognatis tradatur: qui vti voluerint eum interimant. Si pater aut mater (quod tamen perraro accidit) per irã verberibus ſiue alio quouis modo filium vel filiam interficiat, perinde ac cæteri homicidæ purgetur, & triẽnium exulet. & reditus tempore elapſo maritus & vxor diuertant, neque illis amplius liberis operam dare fas eſto,neutérque horum ſimul cum eo cuius filium vel fratrem interfecit habitato,neque vnà cum eo ſacris cõmunicato. Qui impio profanóque animo his legibus non paruerit, impietatis eum accuſare cuilibet fas eſto. Si vir vxorem, aut vxor virum per iram necauerit, ſimiliter purgator, & triẽnium integrum exulato: neque poſt reditum ſacris nec menſa cum liberis ſuis communicato. Quod interdictum ſi vel pater vel filius non obſeruet, impietatis eum quilibet, prout voluerit,accuſato. Frater ſi fratrem vel ſororem, vel ſoror fratrem vel ſororem per iram interfecerit, non aliter quàm parentes qui liberos interfecerunt, & purgato & exilii pœnas luito: nec poſt reditum ſacris & menſa cum iis communicato quos fratribus aut ſororibus ac liberis orbarit. ſiquis verò huic legi minimè obtemperauerit,

A ἐὰν δ᾽ αὖθις ποτὲ κατελθὼν ὁπότερος αὐτοῖν, ἡττηθεὶς ὀργῇ, πράξῃ ταυτὸ τοῦτο, φυγὼν, μηκέτι κατέλθῃ· κατελθὼν δὲ, κατὰ τὴν τοῦ ξένου ἄφιξιν, ταύτῃ πασχέτω. δοῦλον δὲ ὁ κτείνας, ἑαυτοῦ μὲν, καθηράσθω· ἐὰν δὲ ἀλλότριον θυμῷ, διπλῇ τὸ βλάβος ἐκτισάτω τῷ κεκτημένῳ. ὅστις δ᾽ ἂν τῶν ἀποκτεινάντων πάντων μὴ πείθηται τῷ νόμῳ, ἀλλ᾽ ἀκάθαρτος ὢν ἀγοράν τε καὶ ἆθλα καὶ τὰ ἄλλα ἱερὰ μιαίνῃ, ὁ βουλό-
B μενος, τόν τε ἐπιτρέποντα τῶν προσηκόντων τῷ τελευτήσαντι καὶ τὸν ἀποκτείναντα εἰς δίκην καταστήσας, τὴν διπλασίαν χρημάτων τε καὶ τῶν ἄλλων πράξεων ἀναγκαζέτω πράττειν τε καὶ ἐκτίνειν· τὸ δὲ ἔκτισμα αὐτὸς αὑτῷ κομιζέσθω κατὰ νόμον. ἐὰν δέ τις θυμῷ δοῦλος δεσπότην αὐτοῦ ἀποκτείνῃ, τοὺς προσήκοντας τοῦ τελευτήσαντος, χρωμένους τῷ κτείναντι χρείαν ἣν ἀνέλωσι, πλὴν μηδαμῇ μηδαμῶς ζω-
C γροῦντας, καθαροὺς εἶναι. ἐὰν δὲ ἄλλος τις δοῦλος ἐλεύθερον ἀποκτείνῃ θυμῷ, παραδιδόντων οἱ δεσπόται τὸν δοῦλον τοῖς προσήκουσι τοῦ τελευτήσαντος· οἱ δὲ ἐξ ἀνάγκης μὲν θανατούντων τὸν δράσαντα, τρόπῳ δὲ ᾧ ἂν ἐθέλωσιν. ἂν δὲ γίγνεται μὲν, ὀλιγάκις δὲ, ἂν διὰ θυμὸν πατὴρ ἢ μήτηρ υἱὸν ἢ θυγατέρα πληγαῖς ἤ τινι τρόπῳ βιαίῳ κτείνῃ, καθάρσεις μὲν τὰς αὐτὰς τοῖς ἄλλοις καθαιρέσθω, καὶ ἐνιαυτοὺς τρεῖς ἀπε-
D νιαυτείτω· κατελθόντων δὲ τῶν ἀποκτεινάντων, ἀπαλλάττεσθαι γυναῖκά τε ἀπὸ ἀνδρὸς, καὶ τὸν ἄνδρα ἀπὸ γυναικὸς· καὶ μήποτέ τι κοινῇ παιδοποιήσασθαι, μηδὲ ξυνέστιον ὧν ἔκγονον ἢ ἀδελφὸν ἀπεστέρηκε γίγνεσθαι ποτὲ μηδὲ κοινωνεῖν ἱερῶν. ἀσεβῶν τε περὶ ταῦτα καὶ ἀπειθῶν, ὑπόδικος ἀσεβείας γιγνέσθω τῷ ἐθέλοντι. γυναῖκα δὲ γαμετὴν ἐὰν ἀνὴρ δι᾽ ὀργὴν κτείνῃ τινά τις, ἢ γυνὴ ἑαυτῆς ἄνδρα ταυτὸν τοῦτο ὡσαύ-
E τως ἐργάσηται, καθαίρεσθαι μὲν τοὺς αὐτοὺς καθαρμοὺς, τελετεῖς δὲ ἀπενιαυτήσεις διατελεῖν. κατελθὼν δὲ ὁ τι τοιοῦτον δράσας, τοῖς αὐτοῦ παισὶν ἱερῶν μὴ κοινωνείτω, μηδὲ ὁμοτράπεζος γιγνέσθω ποτέ. ἀπειθῶν δὲ ὁ γεννήτωρ, ἢ ὁ γεννηθεὶς, ἀσεβείας αὖ ὑπόδικος γιγνέσθω τῷ ἐθέλοντι. καὶ ἂν ἀδελφὸς ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν, ἢ ἀδελφὴ ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν θυμῷ κτείνῃ, τὰ μὲν τῶν καθαρμῶν καὶ ἀπενιαυτήσεων ὡσαύτως καθάπερ εἴρηται τοῖς γονεῦσι καὶ τοῖς ἐκγόνοις, εἰρήσθω δεῖν γίγνεσθαι καὶ τούτοις ὧν ἀδελφούς τε ἀδελφῶν καὶ γονέας ἐστέρηκε παίδων· τούτοις δὲ ξυνέστιος αὖθις μηδέποτε γιγνέσθω, μηδὲ κοινωνὸς ἱερῶν. ἐὰν δέ τις ἀπειθῇ,

Legitur etiam παντη πασχέτω.

Non uidetur poſſe retineri ἀνέλωσι: nec ſatis commodè mutatum iri in ἂν ἕλωσι (potius enim dicẽdum eſſet ἂν ἕλωνται, ideo malim ἂν ἐθέλωσι. Sic autẽ dicta hæc fuerint: χρείαν ἣν ἂν ἐθέλωσι, ut paulò poſt, τρόπῳ ᾧ ἂν ἐθέλωσι.

Rectius lectũ iri uidetur, μήποτ᾽ ἔτι κοινῇ.

A τῷ τῆς περὶ ταῦτα ἀσεβείας" νόμῳ ὑπόδικος ὀρθῶς ἂν γίγνοιτο μετὰ δίκης. εἰ δ' ἄρα τις εἰς τοσοῦτον ἀκρατὴς θυμοῦ γίγνοιτο πρὸς τοὺς γεννήσαντας, ὥστε μανίαις ὀργῆς τῶν γεννητόρων τολμῆσαι κτεῖναί τινα, ἐὰν μὲν ὁ τελευτήσας, πρὶν τελευτῆσαι, τὸν δράσαντα φόνου ἀφίῃ ἑκών, καθάπερ οἱ τὸν "ἑκούσιον ἐξεργασάμενοι φόνον καθαρθεὶς, καὶ τἆλλα ὅσαπερ ἐκεῖνοι πράξας, καθαρὸς ἔστω· ἐὰν δὲ μὴ ἀφῇ, πολλοῖς ἔνοχος ἔστω νόμοις ὁ τοῦτο δράσας. B καὶ γὰρ αἰκίας δίκαις ταῖς ἐσχάταις ἔνοχος ἂν γίγνοιτο, καὶ ἀσεβείας ὡσαύτως καὶ ἱεροσυλίας, τὴν τοῦ γεννήτου ψυχὴν συλήσας. ὥστ' εἴπερ οἷόν τ' ἦν τὸν πολλάκις ἀποθνήσκειν τὸν αὐτὸν, καὶ τὸν πατροφόνον ἢ μητροκτόνον, ἐξεργασάμενον θυμῷ τοῦτο, δικαιότατον θανάτων πολλῶν ἦν τυγχάνειν. ᾧ γὰρ μόνῳ οὐδ' ἀμυνομένῳ θάνατον, μέλλοντι ὑπὸ τῶν γονέων τελευτήσεσθαι, παρέξει νόμος οὐδεὶς κτεῖναι τὸν πατέρα ἢ μητέρα, τοὺς εἰς φῶς C τὴν ἐκείνου φύσιν ἀγαγόντας, ἀλλ' ὑπομείναντα τὰ πάντα πάσχειν πρὶν δρᾶν τοιοῦτον, νομοθετήσει, πῶς τούτῳ δίκης γε ἄλλως προσῆκον ἂν τυγχάνειν γίγνοιτο ἐννόμως; κείσθω δὴ τῷ πατέρα ἢ μητέρα ἀποκτείναντι θυμῷ, θάνατος ἡ ζημία. ἀδελφὸς δὲ ἂν ἀδελφὸν κτείνῃ, ἐν στάσεσι μάχης γενομένης, ἤ τινι τρόπῳ τοιούτῳ, ἀμυνόμενος ἄρξαντα χειρῶν πρότερον, καθάπερ πολέμιον ἀποκτείνας, ἔστω καθα- D ρός· καὶ ἐὰν πολίτης πολίτην, ὡσαύτως, ἢ ξένος ξένον. ἐὰν δὲ ἀστὸς ξένον ἢ ξένος ἀστὸν ἀμυνόμενος κτείνῃ, κατὰ ταὐτὰ ἔστω, τοῦ καθαρὸς εἶναι· καὶ ἐὰν δοῦλος δοῦλον, ὡσαύτως. ἐὰν δὲ αὖ δοῦλος ἐλεύθερον ἀμυνόμενος ἀποκτείνῃ, καθάπερ ὁ κτείνας πατέρα, τοῖς αὐτοῖς ἔνοχος ἔστω νόμοις. ὁ δὲ περὶ τῆς ἀφέσεως εἴρηται φόνου πατρὶ, ταὐτὸν τοῦτο ἔστω περὶ ἁπάσης τῆς τοιούτων ἀφέσεως, ἐὰν ὁστισοῦν ὁτῳοῦν ἀφίῃ τοῦ- E το ἑκὼν, ὡς ἀκουσίου γενομένου τοῦ φόνου, τὸ καθαρμοὶ γιγνέσθωσαν τῷ δράσαντι. καὶ ἐνιαυτὸς εἷς ἔστω τῆς ἐκδημίας ἐν νόμῳ. καὶ τὰ μὲν δὴ βίαιά τε καὶ ἀκούσια καὶ κατὰ τὸν θυμὸν γιγνόμενα περὶ φόνους, μετρίως εἰρήσθω. τὰ δὲ περὶ τὰ ἑκούσια καὶ κατ' ἀδικίαν πᾶσαν γιγνόμενα, τούτων πέρι, καὶ ἐπιβουλῆς "δι' ἥττης ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ φθόνων, ταῦτα μετ' ἐκεῖνα ἡμῖν λεκτέον. ΚΛΕΙΝΙΑΣ. Ὀρθῶς λέγεις. ΑΘΗΝ. Πάλιν δὴ πρῶτον περὶ τῶν τοιούτων εἰς δύναμιν εἴπωμεν ὁπό-

quòd animo impio hæc agere ſe prodit, impietatis eum quilibet accuſato, & infauſti ſceleris pœnas luito. Quòd ſiquis in tantam inſanæ iræ intemperiē prolapſus fuerit vt parentis ſui ſanguine impias manus commaculare audeat: ſi parens, antequam moriatur, ſponte interfectorē ſuum à cæde liberauit, is ad exemplū eorum qui cædem ſpōte perpetrarūt, purgatus, cæteriſque ritè obitis, mundus eſto: ſin verò non liberauit, multis legibus obnoxius ſit is qui hoc facinus perpetrauit. nam & extremis ſuppliciis nefandæ cædis, impietatis, ſacrilegii, ſubiectus erit, quia per ſacrilegium genitoris animā abſtulit. Itaque ſi fieri poſſet vt ſæpius idem moreretur, iuſtiſſimum eſſet parricidam mori & multis mortis generibus enecari. nam cui ne pro defenſione quidem ſua, etiamſi à parentibus interficeretur, vlla lege fas eſt vt parentes, à quibus in lucem editus eſt, interimat: ſed imperat vt omnia potius patiatur quàm quidpiam agat huiuſmodi, ecquánam alia legitima ratione hunc punire oportuerit? Ei igitur qui patrem vel matrem interfecerit, mors ſuppliciū eſto. Si coorta ſeditione aut temerario quopiam huiuſmodi caſu frater fratrem interfecerit, qui manus iniurias aduerſus ſe intulerit, ipſe verò ſe defenderit, quemadmodum aduerſus hoſtem, mundus eſto. Quinetiam ſi ciuis ciuem, aut peregrinus peregrinum, vel peregrinum ciuis, vel contrà, defendendo ſe interfecerit, ſimiliter mūdus eſto. Eodem modo ſi ſeruus ſeruum. ſin verò ſeruus ſe defendens, liberam perſonam interimat, iiſdem legibus quibus & parricida, ſit obnoxius. Quod verò de eo caſu dicimus qui in parricidio pœnā leuat ac diminuit, idem quoque de omnium huiuſmodi ſcelerum liberatione dictum eſto. Siquis ergo aliorum omnium alicui ſponte dimiſerit, quaſi non ſponte ſit cædes perpetrata, purgetur cædis autor, & annum vnum exulet. Verùm de his cædibus quæ violēter præter deſtinatam voluntatem ex ira fiūt, ſatis dictum eſto. [b] at de iis quæ & certa voluntate & omnino iniuſtè atque nefariè ex inſidiis, impotenti quadam voluptatis, cupiditatis, inuidiæ & odii intemperie perpetrantur, deinceps nobis dicendum eſt. CLINIAS. Rectè loqueris. ATHEN. Primùm igitur de hoc genere cædium, quæ & quot ſint, pro

Inuenitur etiam εἰλημμένῳ inter ἀσεβείας & νόμῳ.

Non dubito quin ſcribendum ſit ἀκούσιον: licet Fic. quoque illam alteram lectionem agnoſcat.

In uet. δι' ἥττας ἡδονῶν.

a Lex de Parricidio: *Parricidæ omnes capite puniunto.*

b De cædibus deſtinata & certa voluntate factis.

viribus exponamus: illarúmque cauſam aſſignemus. Maxima verò huius cauſa eſt dominans quædam animæ cupiditas, libidinum aculeis efferatæ. hæc verò in eo maximè verſatur, quòd multorũ animos plurimę & vehemẽtiſſimę libidinis ardore inflammet, víſque illa, propter naturæ intemperiẽ & vitioſam imperitiã, infinitam quandam & inexplebilem pecuniarum auiditatem innumerabileſque amores ingeneret. Ignorantiæ autem cauſa eſt, quòd communi quadam & inter Græcos & barbaros peruulgata opinione diuitiæ perperam laudantur. quum enim corruptum multorum hominum iudicium, primum diuitiis tribuat locum, quum tertium tantùm obtineāt: omnino fit vt & ſibi & poſteris maximam detrimenti occaſionem illæ importent. Optimus ſanè pulcherrimúſque eſſet diuitiarum vſus, ſi verè & integrè in rebuſpublicis definiretur, Eas nimirum propter corpus eſſe, vt corpus eſt propter animum. quandoquidem igitur maiora ſunt quædam bona, propter quæ diuitiæ à natura nobis tribuuntur, tertium gradum poſt animi corporíſque virtutem obtinebunt. Hæc igitur ratio nos tanquã magiſtra docebit, minimè oportere eum qui felix ſit futurus, diuitias ſimpliciter & quouis modo quærere, ſed iuſtè & temperanter. quod ſi fieret, non cædes ita in ciuitatibus contingerent, quæ cædibus quoque ſint nouis expiandæ. Nunc verò, quẽadmodum in huius diſputationis initio diximus, vnum hoc eſt & maximum, quod voluntariæ cædis maxima crimina efficit. alterum eſt ambitioſi animi habitus: qui inuidiarum infelicem partum edit, vicinas, inuido maximè ipſi qui in ſuo ſinu eas locauit, graues atque exitioſas, tum totius ciuitatis etiam optimis pernicioſas.

Tertium miſeræ & iniuſtæ formidines locum occupant, quæ multarum cædium cauſas præbent: quum aliquis ea vel gerit vel geſſit quorum neminem conſcium eſſe velit. eos autem à quibus hæc indicari & prodi exiſtimat, quibus poteſt mortis generibus de medio tollit, ſi quo alio modo eos impedire nequit. De his igitur omnibus huiuſmodi præfationes à nobis commemorentur: & præter illas, etiam is ſermo quem multi qui in ſacris ceremoniis verſantur, & audiunt & credunt, minimè prætereundus eſt: Homicidas nimirum apud inferos puniri: & rurſus huc reuerſos pœnas pro facinorum meritis, ciúſque qui interfectus eſt natura, expendere: vt quod aliis fecerit, idem quoque patiatur, eundémque vitæ exitum ſortiatur. Ei igitur qui huic orationi fidem adhibuerit, & ex illius præfationis denuntiatione tales pœnas reformidat, non eſt præterea lex quædam reci-

A σα ἂν εἴη. ὃ μὲν δὴ μέγιστον, ἐπιθυμία, κρατοῦσα ψυχῆς ἐξηγριωμένης ὑπὸ πόθων. τοῦτο δ' ἐστὶ μάλιστα ἐνταῦθα οὗ πλεῖστός τε καὶ ἰσχυρότατος ἵμερος ὢν τυγχάνει τοῖς πολλοῖς τῶν χρημάτων, τῆς ἀπλήστου καὶ ἀπείρου κτήσεως ἔρωτας μυρίους ἐντίκτουσα δύναμις, διὰ φύσιν τε καὶ ἀπαιδευσίαν τὴν κακήν. τῆς δὲ ἀπαιδευσίας ἡ τοῦ κακῶς ἐπαινεῖσθαι πλοῦτον αἰτία φήμη πρὸς τῶν Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων. πρῶτον γὰρ τῶν ἀ-

B γαθῶν αὐτὸ προκρίνοντες, τρίτον ὄν, τούς τ' ἐπιγιγνομένους λωβῶνται καὶ ἑαυτούς. τὸ γὰρ ἀληθὲς λέγεσθαι περὶ τοῦ πλούτου κατὰ πόλεις πάσας, πάντων κάλλιστον καὶ ἄριστον, ὡς ἕνεκα σώματός ἐστι, καὶ σῶμα ψυχῆς ἕνεκα. ἀγαθῶν μὲν οὖν ὄντων ὧν ἕνεκα ὁ πλοῦτος εἶναι πέφυκε, τρίτον ἂν εἴη μετὰ σώματος ἀρετὴν καὶ ψυχῆς. διδάσκαλος οὖν ἂν ὁ λόγος οὗτος γίγνοιτο ὡς οὐ χρὴ πλουτεῖν ζητεῖν τὸν εὐδαίμονα ἐσόμενον, ἀλλὰ δικαίως πλουτεῖν

C καὶ σωφρόνως. καὶ φόνοι οὕτως οὐκ ἂν γίγνοιντο ἐν πόλεσι, φόνοις δεόμενοι καθαίρεσθαι. νῦν δέ (ὅπερ ἀρχόμενοι τούτων εἴπομεν) ἓν μὲν τοῦτ' ἐστὶ καὶ μέγιστον, ὃ ποιεῖ φόνου ἑκουσίου τὰς μεγίστας δίκας· δεύτερον δέ, φιλοτίμου ψυχῆς ἕξις, φθόνους ἐντίκτουσα, χαλεποὺς ξυνοίκους, μάλιστα μὲν αὐτῷ τῷ κεκτημένῳ τὸν φθόνον, δευτέροις δέ, τοῖς ἀρίστοις τῶν ἐν τῇ πόλει. τρίτον δέ, οἱ δειλοὶ καὶ ἄδικοι φόβοι πολλοὺς δὴ φόνους εἰσὶν ἐξειργασμένοι

D ὅταν ἤ τῳ πραττόμενα ἢ πεπραγμένα ἃ μηδένα βούλονται σφίσι ξυνειδέναι γιγνόμενα ἢ γεγονότα. τοὺς οὖν τούτων μηνυτάς ἀναιροῦσι θανάτοις, ὅταν ἄλλῳ μηδενὶ δύνωνται τρόπῳ. τούτων δὴ πάντων πέρι προοίμια μὲν εἰρημένα ταῦτ' ἔστω· καὶ πρὸς τούτοις, ὃν καὶ πολλοὶ λόγον τῶν ἐν ταῖς τελεταῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐσπουδακότων ἀκούοντες, σφόδρα πείθονται, τὸ τῶν τοιούτων τίσιν ἐν ᾅδου γίγνεσθαι· καὶ πάλιν ἀφικομένοις δεῦ-

E ρο ἀναγκαῖον εἶναι τὴν κατὰ φύσιν δίκην ἐκτῖσαι, τὴν τοῦ παθόντος ἅπερ αὐτὸς ἔδρασεν, ὑπ' ἄλλου τοιαύτῃ μοίρᾳ τελευτῆσαι τὸν τότε βίον. πειθομένῳ μὲν δή, καὶ πάντως φοβουμένῳ ἐξ αὐτοῦ τοῦ προοιμίου τὴν τοιαύτην δίκην, οὐδὲν δεῖ τὸν ἐπὶ τούτῳ νόμον ὑ-

Videri poſſit deeſſe uocula καὶ ante ὑπ' ἄλλου τοιαύτῃ &c.

A μένειν· ἀπειθοῦντι δὲ νόμος ὅδε εἰρήσθω τῆς γραφῆς· ὃς ἂν ἐκ προνοίας τε καὶ ἀδίκως ὁντιναοῦν τῶν ἐμφυλίων αὐτόχειρ κτείνῃ, πρῶτον μὲν τῶν νομίμων εἰργέσθω, μήτε ἱερά, μήτε ἀγοράν, μήτε λιμένας, μήτε ἄλλον κοινὸν ξύλλογον μηδένα μιαίνων· ἐάν τε τις ἀπαγορεύῃ τῷ δράσαντι ταῦτα ἀνθρώπων, καὶ ἐὰν μή. ὁ γὰρ νόμος ἀπαγορεύει, καὶ ἀπαγορεύων ὑπὲρ πάσης τῆς πόλεως ἀεὶ φαίνεταί τε καὶ φανεῖται. ὁ δὲ μὴ ἐπεξιών, δέον, ἢ μὴ προαγορεύων εἴργεσθαι, τῶν ἐντὸς ἀνεψιότητος, πρὸς ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν προσήκων τῷ τελευτήσαντι, πρῶτον μὲν τὸ μίασμα εἰς αὑτὸν καὶ τὴν τῶν θεῶν ἔχθραν δέχεσθαι, ὡς ἡ τοῦ νόμου ἀρὰ τὴν φήμην προτρέπεται· δεύτερον δὲ ὑπόδικος τῷ ἐθέλοντι τιμωρεῖν ὑπὲρ τοῦ τελευτήσαντος γιγνέσθω. ὁ δὲ ἐθέλων τιμωρεῖν, τῶν τε ἐπὶ τούτοις λουτρῶν φυλακῆς πέρι, καὶ ὅσων ἂν ἑτέρων ὁ θεὸς περὶ ταῦτα νόμιμα παραδῷ, πάντα ἀποτελῶν, καὶ τὴν πρόρρησιν προαγορεύων, ἴτω ἀναγκάζων τὸν δράσαντα ὑπέχειν τὴν τῆς δίκης πρᾶξιν κατὰ νόμον. ταῦτα δὲ ὅτι μὲν γίγνεσθαι χρεὼν ἐστὶ διά τινων ἐπευχῶν καὶ θυσιῶν θεοῖς τισίν, οἷς τῶν τοιούτων μέλει, φόνους μὴ γίγνεσθαι κατὰ πόλεις, ῥᾴδιον ἀποφαίνεσθαι νομοθέτῃ· τίνες δ' εἰσὶν οἱ θεοί, καὶ τίς ὁ τρόπος τῶν τοιούτων δικῶν τῆς εἰσαγωγῆς ὀρθότατα πρὸς τὸ θεῖον ἂν γιγνόμενος εἴη, νομοφύλακες μετ' ἐξηγητῶν καὶ μάντεων καὶ τοῦ θεοῦ νομοθετησάμενοι, τὰς δίκας εἰσαγόντων ταύτας. δικαστὰς δὲ αὐτῶν εἶναι τοὺς αὐτοὺς οὕσπερ τοῖς τὰ ἱερὰ συλῶσι διαδικάζειν ἐρρήθη κυρίους. ὁ δὲ ὄφλων, θανάτῳ ζημιούσθω, καὶ μὴ ἐν τῇ τοῦ παθόντος χώρᾳ θαπτέσθω, ἀναιδείας ἕνεκα πρὸς τῷ ἀσεβεῖν. φυγὼν δέ, καὶ μὴ θελήσας κρίσιν ὑπέχειν, φευγέτω ἀειφυγίαν. ἐὰν δέ τις ἐπιβῇ τούτων τῆς τοῦ φονευθέντος χώρας, ὁ προστυχὼν πρῶτος τῶν οἰκείων τοῦ ἀποθανόντος ἢ καὶ τῶν πολιτῶν, ἀνατεὶ κτεινέτω· ἢ δήσας, τοῖς ἄρχουσι τῶν τὴν δίκην κρινάντων, κτεῖναι παραδότω. ὁ δὲ ἐπισκηπτόμενος, ἅμα καὶ κατεγγυάτω τὸν ᾧ ἂν ἐπισκήπτηται· ὁ δὲ παρεχέτω τοὺς ἐγγυητὰς ἀξιόχρεως, οὓς ἂν ἡ τῶν περὶ ταῦτα δικαστῶν ἀρχὴ κρίνῃ, τρεῖς ἐγγυητὰς ἀξιόχρεως παρέξειν, ἐγγυωμένους εἰς δίκην. ἐὰν δὲ ἢ μὴ ἐθέλῃ ἢ ἀδυνατῇ τις καθιστάναι, τὴν ἀρχὴν παραλαβοῦσαν, δήσασαν φυλάττειν καὶ παρέχειν εἰς τὴν στάσιν τῆς δίκης. ἐὰν δὲ αὐτόχειρ μὲν μή, βουλεύ-

A tanda: at verò ei qui hanc orationem non credit, lex iſta de ſcripto referatur, QVI CONSVLTO ciuem ſuum ſiue tribulem manu propria interfecerit, primùm quidẽ à communium rerum ſocietate, templi, fori, portus, & omnis publici cõuentus, ne ſua præſentia eos cœtus commaculet, arcetor: iíſque adeſſe nefas eſto, ſiue quis diſertè interdixerit, ſiue nemo. Lex enim ipſa interdicit, communi etiam ciuitatis nomine: ídque perpetuo interdicto vetare cenſenda eſt. deinde, is qui homi-B cidam non vt decet perſequitur, neque ab illis arcet, ex eorum videlicet numero qui interfectum cognationis ſiue agnationis iure attingunt, primùm omnium ſceleris indignitatẽ deûmque iram in ſuum caput deriuat, veluti legis diræ atque imprecationes infauſto illum omine inuoluunt: deinde, cuilibet de eo vindictam ſumere fas eſto, ad perſoluendas manibus interfecti inferias. Qui autem perſequi volet, quum omnia fecerit quæ vel de luẽdi criminis ritu vel de aliis quibuſcunque agenda Deus inſtituit, & quæ prædicenda ſunt C prædixerit, præſenti animo cogat cædis autorem vt pœnas ex legis præſcripto pẽdat. Hæc autem facienda eſſe precibus ſacrificiiſque deorum, quibus ne cędes in vrbibus fiant curæ eſt, legiſlator facilè poteſt ſuadere. ſed quínam ſint iſti dii, & quis modus poſtulandi in his iudiciis vſurpandus ſit, ex Dei mente & conſilio aptiſſimus, legumlatores cum interpretibus & vatibus conſulto deo declaranto, pœnáſque ſanciunto. Harum verò rerum iudices illi ſint quibus ſacrilegii puniendi ſumma tributa eſt autoritas. Damnatus verò D morte pœnas luito. & quoniam præterquam quòd non modò impiè ſe geſſit, ſed etiam impudẽter, in eo loco vbi cæſus ille ſepelitus eſt, ne ſepelitor. quòd ſi fugerit, neque iudicium ſubire voluerit, perpetuo exilio mulctator. at ſi fines tranſilierit, cognatorum quilibet interfecti, vel ex ciuibus qui cunque ei obuius fuerit, eum impunè interficito: aut vinctum Magiſtratibus tradat capitali ſupplicio mulctandum. Quòd ſiquis ad eum defendendum acce-E dat, pro eo fideiubeat quem defendendum ſuſcepit: ille verò aſſiduos vades tres exhibeto, quos prætor idoneos iudicauerit, qui pro iudicii æſtimatione ſatiſdent, ipſúmque adeo reum iudicio ſe ſiſtere polliceantur. Id ſiquis facere vel noluerit vel nequiuerit, vinctus à Magiſtratibus iudicio reſeruetur. Verùm ſiquis non propria manu, ſed conſultò deſtinatáque voluntate

Legitur etiam τῆ γραφῆ.

In uno uet. ἀνατεὶ, in altero ἀνατὶ legitur: quæ ſcriptura agnoſcitur à quibuſdam lexicogr. Inuenitur alioqui illud ἀνατὶ & alibi apud hunc ſcriptorem.

In uet. κρίσιν: quod malo.

per inſidias alium interfecerit, & quum cędis ſit autor, impuróque proinde animo, ciuitatem incolat: damnatus eodem modo puniatur, præterquam quòd vades dare minimè cogetur, & ſua ſepultura minimè priuabitur. In hoc porro plectẽdo eadem quam ſuperius notauimus ratio ineatur. Hæc eadẽ peregrinis aduerſus peregrinos, ciuibúſque ac peregrinis viciſſim, & ſeruis aduerſus ſeruos, tam de ea cęde quam quis ſua manu fecerit, quàm de ea quæ ſtructis inſidiis commiſſa eſt, ſtatuantur: niſi quòd fideiubere eos, quemadmodũ eos qui ſua manu interfecère, æquum eſſe cenſemus. Si ſeruus liberum hominẽ volens, ſiue ipſe propria manu, ſiue per alium ſtructis inſidiis interemit, eiúſque criminis damnatus fuit, à publico carnifice ad mortui ſepulcrum pertrahatur, vel ad eum locum vnde monumentum poſſit cernere: & tot plagis cedatur quot indixerit is qui eum iudicio conuicerit: & ita verberibus enecator. Quòd ſi quis innocentem ſeruum interfecerit, metuens ne quid turpiter & ſceleratè à ſe perpetratum prodat, vel alia quapiam de cauſa: peræquè acſi ciuẽ interfeciſſet, ita punitor. Incidunt ſæpenumero cauſæ de quibus leges ponere graue eſt & iniucundum, quæ tamen ſilentio minimè poſſunt planè prætermitti. Huiuſmodi ſũt cognatorũ voluntariæ & iniuſtæ cædes, ſiue propria manu ſiue per alium compoſitis inſidiis illatæ: quæ tamen in vitioſis rebuſpublicis ſæpe ſolent euenire, imò in iis ſæpe locis in quibus vix credibile eſt vnquam potuiſſe contingere. Quibus ſceleribus ex ſuperiori oratione hæc remedia opponantur, an fortaſſe aliquis his vocibus ſponte à ſceleratiſſimis cædibus abſtineat. Hæc enim ſeu fabula, ſeu oratio, ſeu quouis alio appellanda eſt nomine, à priſcis ſacerdotibus manifeſtè dicta eſt: Iuſtitiam Dei, quæ in omnia ſcelera animaduertit, eorúmque eſt vindex, ad cognati ſanguinis vindictam, lege quam modò diximus abuti. Vti nimirum is qui quidpiam tale commiſerit, talionis lege idem ipſe neceſſariò patiatur, vt ſiquis patrem interfecerit, ipſe poſtea à liberis violenter interficiatur. ſin verò matrem peremerit, ipſe poſtea vbi in muliebrẽ naturam tranſmigrauerit, tandem aliquando à propriis liberis vita orbetur. communi enim ſanguine contaminato, non eſſe aliam purgationem, neque aliter poſſe abſtergi maculã, niſi cæde

A ση δὲ θάνατόν τις ἄλλος ἑτέρῳ, καὶ τῇ βουλήσει τε καὶ ἐπιβουλεύσει ἀποκτείνας, αἴτιος ὢν καὶ μὴ καθαρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ φόνου ἐν πόλει ἐνοικῇ, γιγνέσθων καὶ τούτῳ κατὰ ταὐτὰ αἱ κρίσεις τούτων πέρι, πλὴν τῆς ἐγγύης· τῷ δ' ὄφλοντι, ταφῆς τῆς οἰκείας ἐξέστω τυχεῖν. τὰ δὲ ἄλλα κατὰ ταὐτά, ὡσαύτως τῷ πρόσθεν ῥηθέντι, περὶ αὐτὸν γιγνέσθω. τὰ αὐτὰ δὲ ἔστω ταῦτα ξένοισί τε πρὸς ξένους, καὶ ἀστοῖσι καὶ ξένοις πρὸς ἀλλήλους· δούλοις τε αὖ B πρὸς δούλους, τῆς τε αὐτοχειρίας πέρι καὶ ἐπιβουλεύσεως, πλὴν τῆς ἐγγύης. ταύτην δ', καθάπερ εἴρηται, τοὺς αὐτόχειρας κατεγγυᾶσθαι. τὸν δὲ προαγορεύοντα τὸν φόνον, ἅμα κατεγγυᾶν καὶ τούτους. ἐὰν δὲ δοῦλος ἐλεύθερον ἑκὼν, εἴτε αὐτόχειρ, εἴτε βουλεύσας, ἀποκτείνῃ, καὶ ὄφλῃ τὴν δίκην, ὁ τῆς πόλεως κοινὸς δήμιος ἄγων πρὸς τὸ μνῆμα τοῦ ἀποθανόντος, ὅθεν ἂν ὁρᾷ τὸν τύμβον, μαστιγώσας ὁπόσας ἂν ὁ ἑλὼν προστάττῃ, ἐὰν περ βιῷ C παιόμενος ὁ φονεὺς, θανατωσάτω. ἐὰν δέ τις δοῦλον κτείνῃ μηδὲν ἀδικοῦντα, φόβῳ δὲ μὴ μηνυτὴς αἰσχρῶν ἔργων καὶ κακῶν αὐτοῦ γίγνηται, ἤ τινος ἕνεκα ἄλλου τοιούτου, καθάπερ ἂν εἰ πολίτην κτείνας ὑπεῖχε φόνου δίκας, ὡσαύτως καὶ τοῦ τοιούτου δούλου κατὰ τὰ αὐτὰ ἀποθανόντος, οὕτως ὑπεχέτω. ἐὰν δὲ δὴ γίγνηται ἐφ' οἷσι καὶ νομοθετεῖν δεινὸν, καὶ οὐδαμῶς προσφιλὲς, μὴ νομοθετεῖν δὲ ἀδύνατον, ξυγγενῶν αὐτόχειρας φόνους, ἢ δι' D ἐπιβουλεύσεως γιγνομένους, ἑκουσίους τε καὶ ἀδίκους πάντως (οἳ τὰ μὲν πολλὰ ἐν κακῶς οἰκούσαις καὶ τρεφομέναις γίγνονται πόλεσι· γένοιτο δ' ἄν που τι καὶ ἐν ᾗ μήποτε τις ἂν προσδοκήσειε χώρᾳ) λέγειν μὲν δὴ χρεὼν αὖ πάλιν τὸν ἔμπροσθεν σμικρῷ ῥηθέντα λόγον· ἂν ἄρα τις ἀκούων ἡμῶν, οἷος ἀπέχεσθαι γίγνηται μᾶλλον ἑκὼν διὰ τὰ τοιαῦτα φόνων τῶν πάντων ἀνοσιωτάτων. ὁ γὰρ δὴ μῦθος, ἢ λόγος, ἢ ὅ,τι χρὴ προσαγορεύειν αὐτὸν, ἐκ E παλαιῶν ἱερέων εἴρηται σαφῶς, ὡς ἡ τῶν ξυγγενῶν αἱμάτων τιμωρὸς δίκη ἐπίσκοπος νόμῳ χρῆται τῷ νῦν δὴ λεχθέντι· καὶ ἔταξεν ἄρα δράσαντι τι τοιοῦτον, παθεῖν ταὐτὰ ἀναγκαίως ἅπερ ἔδρασεν. εἰ πατέρα ἀπέκτεινέ τις ποτὲ, αὐτὸν τοῦτο ὑπὸ τέκνων τολμῆσαι βίᾳ πάσχοντα ἔν τισι χρόνοις· κἂν εἰ μητέρα, γίγνεσθαί τε αὐτὸν, θηλείας μεταχόντα φύσεως, ἀναγκαῖον, γενόμενόν τε ὑπὸ τῶν γεννηθέντων λιπεῖν τὸν βίον ἐν χρόνοις ὑστέροις. τοῦ γὰρ κοινοῦ μιανθέντος αἵματος οὐκ εἶναι κάθαρσιν ἄλλην, οὐδὲ ἔκπλυτον ἐθέλειν γίγνεσθαι τὸ

Si mendo caret hoc partic. ab eadem origine erit à qua ἐξιλασαμένη, & idem ſignificabit.

Videri poſsit deeſſe copulatiua particula καὶ inter περιωδύνῳ & ἀφύκτῳ.

A μιανθὲν τὸ πρὶν φόνον φόνῳ, ὁμοίῳ ὅμοιον, ἡ δράσασα ψυχὴ τίσῃ, καὶ πάσης τῆς συγγενείας τὸν θυμὸν ἀφιλασαμένη κοιμήσῃ. ταῦτα δὴ παρὰ θεῶν μὲν τινὰ φοβούμενον τὰς τιμωρίας εἴργεσθαι χρὴ τὰς τοιαύτας· εἰ δέ τινας οὕτως ἀθλία ξυμφορὰ καταλάβοι, ὥστε πατρὸς ἢ μητρὸς, ἢ ἀδελφῶν ἢ τέκνων, ἐκ προνοίας ἑκουσίως ψυχὴν τολμῆσαι ἀποστερεῖν σώματος, ὁ παρὰ τοῦ θνητοῦ νομοθέτου νόμος ὧδε περὶ τῶν τοιούτων νομοθετεῖ· προρρήσεις μὲν τὰς περὶ τῶν νομίμων εἴργεσθαι, καὶ ἐγγύας B τὰς αὐτὰς εἶναι καθάπερ ἐρρήθη τοῖς ἔμπροσθεν. ἐὰν δέ τις ὄφλῃ φόνου τοιούτου, τούτων κτείνας τινὰ, οἱ μὲν τῶν δικαστῶν ὑπηρέται καὶ ἄρχοντες ἀποκτείναντες, εἰς τεταγμένην τρίοδον ἔξω τῆς πόλεως ἐκβαλλόντων γυμνόν· αἱ δὲ ἀρχαὶ πᾶσαι ὑπὲρ ὅλης τῆς πόλεως, λίθον ἕκαστος φέρων, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ νεκροῦ βάλλων, ἀφοσιούτω τὴν πόλιν ὅλην· μετὰ δὲ τοῦτο εἰς τὰ τῆς χώρας ὅρια φέροντες ἐκβαλλόντων τῷ νόμῳ ἄταφον. ὃν C δὲ δὴ πάντων οἰκειότατον καὶ λεγόμενον φίλτατον ὃς ἂν ἀποκτείνῃ, τί χρὴ πάσχειν; λέγω δὲ ὃς ἂν ἑαυτὸν κτείνῃ, τὴν τῆς εἱμαρμένης βίᾳ ἀποστερῶν μοῖραν, μήτε πόλεως ταξάσης δίκην, μήτε περιωδύνῳ ἀφύκτῳ προσπεσούσῃ τύχῃ ἀναγκασθεὶς, μηδὲ αἰσχύνης τινὸς ἀπόρου καὶ ἀβίου μεταλαχὼν, ἀργίᾳ δὲ καὶ ἀνανδρίας δειλίᾳ ἑαυτῷ δίκην ἄδικον ἐπιθῇ· τούτῳ δὴ τὰ μὲν ἄλλα θεὸς οἶδεν ἃ D χρὴ νόμιμα γίγνεσθαι περὶ καθαρμούς τε καὶ ταφάς· ὧν ἐξηγητάς τε ἅμα καὶ τοὺς περὶ ταῦτα νόμους ἐπανερομένους χρὴ τοὺς ἐγγύτατα γένει ποιεῖν αὐτοῖσι κατὰ τὰ προσταττόμενα. τάφοις δ' εἶναι τοῖς οὕτω φθαρεῖσι, πρῶτον μὲν κατὰ μόνας, μηδὲ μεθ' ἑνὸς ξυντάφου· εἶτα ἐν τοῖς τῶν δώδεκα ὁρίοισι μερῶν τῶν ὅσα ἀργὰ καὶ ἀνώνυμα, θάπτειν ἀκλεεῖς αὐτοὺς, μήτε στήλαις μήτε ὀνόμασι δηλοῦντας τοὺς τάφους. ἐὰν δ' ἄρα ὑποζύγιον ἢ ζῷον E ἄλλο τι φονεύσῃ τινὰ, πλὴν τῶν ὅσα ἐν ἀγῶνι τῶν δημοσίᾳ τιθεμένων ἀθλεύοντα τι τοιοῦτον δράσῃ, ἐπεξίτωσαν μὲν οἱ προσήκοντες τοῦ φόνου τῷ κτείναντι· διαδικαζόντων δὲ τῶν ἀγρονόμων οἷσιν ἂν καὶ ὁπόσοις προστάξῃ ὁ προσήκων· τὸ δ' ὄφλον, ἔξω τῶν ὅρων τῆς χώρας ἀποκτείναντας διορίσαι. ἐὰν δὲ ἄψυχόν τι ψυχῆς ἄνθρωπον στερήσῃ, πλὴν ὅσα κεραυνὸς, ἢ τι παρὰ θεοῦ τοιοῦτον βέλος ἰὸν, τῶν δὲ ἄλλων ὅσα τινὸς προσπεσόντος ἢ αὐτὸ ἐμπεσὸν κτείνῃ τινὰ, δικαστὴν μὲν αὐτῷ καθιζέτω τῶν

cædem ſimili ſimilē ſceleratus animus expenderit, atque adeo totius cognationis iram ſedauerit. Ab his ergo ſceleribus auocādi ſunt hominum animi, iniecto deorū vindicū metu. Siquē verò tam infelix calamitas occuparit, vt patrem vel matrem, fratrem vel filium volēs & compoſitò vita ſpoliare audeat: lex à mortali legiſlatore perlata de huiuſmodi ſceleribus ita ſanciet, Vti & à publicis ſacriſque locis arceantur (quemadmodum ſuprà dictum eſt) & iiſdem vadibus ſatiſdēt. Qui verò huiuſce cædis damnatus fuerit, eum vel iudicum miniſtri vel ipſi iudices occidunto, & in certum quoddam triuium ad infelicia illa cadauera excipienda deſtinatū, extra vrbem nudum cadauer raptator. Magiſtratus verò, vniuerſæ ciuitatis nomine, lapidem in demortui caput iniiciunto, & ita ciuitatē à cædis impuritate luſtranto expurgantóque. denique, extra regionis fines exportatum, inſepultum ex lege proiiciunto. Verùm ecquídnam de eo conſtituendum eſt qui proximum & cum quo arctiſſima neceſſitudine coniunctus exiſtimabatur, interfecerit? id eſt (vt perſpicuè loquar) qui ſibi manus violentas vitámque fatorum decreto deſtinatam interruperit? quum neque ciuitas decreuerit, neque funeſto & ineuitabili fortunę caſu coactus, neque ignominiæ cuiuſdā, è qua ſe expedire non poſſet, vt vitam minimè vitalem putaret, ægritudine compulſus, ſed ignauia & formidoloſi animi imbecillitate, mortem ſibi iniuſtè conſciuerit? Quæ purgationes & quæ ſepultura huic lege quadret, Deus ipſe nouit: debent tamen ii qui ipſos genere proximè attingunt interpretes hac de re cōſulere, legúmque hac de re latarū explorare ſententiam, vt quæ ab his mandata fuerint, ita agāt. Sepultura verò primùm illis ſolitaria fiat, in qua nemo alius condatur: deinde, illis in locis ſepeliantur quæ de duodecim regionis partibus vltima, vaſta, illaudabilis ſit, vt & ſine nomine, ſine cippo, ſine inſignibus condātur. Si iumētum aut aliud animal hominem interfecerit, niſi in publico certamine id fecerit, interfecti hominis propinqui ad iudices deferant. Agrorum verò præfecti, quibus & quot cognatus mandarit, iudicanto: animal verò damnatum necanto, & extra fines expellunto. Si verò inanimum quidpiam vita hominem ſpoliauerit, excepto fulmine, aliôve telo diuinitus immiſſo, vt quidem in quampiam rem ita inciderit, vt ex eius illiſione homo ſit interfectus, vel ipſum etiam in hominem delapſum fuerit: is qui interfectum genere proximè attin-

git, vicinum iudicem ad huius rei cognitionem conſtituat, cæteráque omnia quæ ad iuſtorum parentationem pertinent, ſuo vniuerſǽque cognationis nomine obeat adminiſtrétque. quod damnatum fuerit, vti de animalibus dictum eſt, extra fines regionis expellitor. Si quidam mortuus reperiatur, interfectus verò ſit incognitus, neque quantumuis accuratè inueſtigantibus inueniatur, idem denũtiationis ritus, qualem ſuprà diximus, adhibeatur: & in foro publicè per præconis vocem prædicetur, vt qui hunc vel hunc necauit, quia cædis reus ſit, ſacra loca minimè ingrediatur, & vniuerſæ regionis fines excedat. alioqui, ſi deprehenſus fuerit, futurum vt interficiatur, atque extra regionis fines inſepultus eiiciatur. Vna igitur hæc lex de cæde præcipuè feratur. & de his quidem rebus hactenus. [a] Nunc verò eos caſus oſtendamus in quibus minimè imputatur cædes. Qui noctu furem ædes ſuas ingreſſum interemerit, mundus eſto. Qui latronem, dum ſeſe ab eo defendit, interfecerit, mundus quoque eſto. Qui mulierem liberam puerúmve ad rem veneream vi ſubegit, non ab eo ſolùm cui vis illata eſt, verùm à patre, fratribus, filiis impunè occiditor. Maritus ſi vim vxori inferẽtem occiderit, mundus quoque eſto. Siquis etiam patri haudquaquam per ſcelus & nefas cædem patranti, aut matri aut filiis fratribúſve aut coniugi opem ferens, quempiam interfecerit, mundus eſto. Quæ itaque ad viuẽtis animæ educationem inſtitutionémque attinent, qua videlicet ſi prædita eſt, viuendum illi ſit: ſin contrà, minimè ſit vitalis ducenda vita: præterea de violentis cædibus, quomodo puniendæ ſint, déque corporum educatione & diſciplina, abundè dictũ eſt à nobis. Deinceps verò & quæ violentæ ſint actiones, & voluntariæ & inuoluntariæ, quǽnam & quot ſint, & quibus ſuppliciis opportunè coercendæ, pro viribus definiendum atque diſtinguẽdum erat. commodus enim eſt harum rerum poſt illas tractandi locus. [b] Legiſlator vel tenuiſſimæ eruditionis intelligat & vulnera & membrorum per vulnera mutilationes poſt tractationem de cædibus proximum locũ obtinere. Hæc verò ſicuti cædes diſtingũtur. alia enim nõ ſponte & cõpoſitò, alia per irã, alia metu, alia ſpõte & conſultò fiunt. Quorũ omniũ hoc ſit primordiũ: Neceſſe eſt leges hominibus ponere, vt ſecũdũ leges viuãt. nã ſi abſque his viuerẽt, nihilo ab immaniſſimis beluis diſcre-

a Caſus in quibus cædes commiſſa minimè imputatur.

b Acturus de VVLNERIBVS, adhibet ſuo more præfationẽ de legum autoritate, neceſſitate, vſu, vi & efficacia. Non omnia autem legibus cõprehendi poſſe ait, ſed multa iudicis ſiue prætoris arbitrio relinquenda: vt eſt omnis de facto tractatio, quæ tota ἐν ἰδιοσυγκρισίᾳ iudicis verſatur.

A γειτόνων τὸν ἐγγύτατα ὁ προσήκων κρινεῖ, ἀφοσιούμενος ὑπὲρ αὑτοῦ τε καὶ ὑπὲρ τῆς συγγενείας ὅλης· τὸ δὲ ὄφλον ἐξορίζειν (καθάπερ ἐρρήθη) τὸ τῶν ζώων γένος. ἐὰν δὲ τεθνεὼς μὲν αὖ τις φανῇ, ἄδηλος δὲ ὁ κτείνας ᾖ, καὶ μὴ ἀμελῶς ζητοῦσιν ἀνεύρετος γίγνηται, τὰς μὲν προρρήσεις, τὰς αὐτὰς γίγνεσθαι καθάπερ τοῖς ἄλλοις· προαγορεύειν δὲ τὸν φόνον τῷ δράσαντι· καὶ ἐπιδικασάμενον ἐν ἀγορᾷ, κηρύξαι τῷ κτείναντι τὸν καὶ τόν, καὶ B ὠφληκότι φόνου, μὴ ἐπιβαίνειν ἱερῶν μηδὲ ὅλης χώρας τῆς τοῦ παθόντος· ″ ὡς, ἂν φανῇ καὶ γνωσθῇ, ἀποθανούμενον, καὶ ἔξω τῆς τοῦ παθόντος χώρας ἐκβληθησόμενον ἄταφον. οὗτος δὴ νόμος εἷς ἔστω κύριος, περὶ φόνου κείμενος. καὶ τὰ μὲν περὶ τὰ τοιαῦτα μέχρι τούτων, οὕτως. ὧν δ' ὁ κτείνας ἐφ' οἷς τε ὀρθῶς ἂν καθαρὸς εἴη, τάδ' ἔστω. νύκτωρ φῶρα εἰς οἰκίαν εἰσιόντα ἐπὶ κλοπῇ χρημάτων ἐὰν ἑλὼν κτείνῃ τις, καθαρὸς ἔστω· καὶ ἐὰν λωποδύτην C ἀμυνόμενος ἀποκτείνῃ, καθαρὸς ἔστω· καὶ ἐὰν ἐλευθέραν γυναῖκα βιάζηταί τις ἢ παῖδα περὶ τὰ ἀφροδίσια, νηποινεὶ τεθνάτω ὑπό τε τοῦ ὑβρισθέντος βίᾳ, καὶ ὑπὸ πατρὸς, ἢ ἀδελφῶν, ἢ υἱέων. ἐάν τε ἀνὴρ ἐπιτύχῃ γαμετῇ γυναικὶ βιαζομένῃ, κτείνας τὸν βιαζόμενον, ἔστω καθαρὸς ἐν τῷ νόμῳ. καὶ ἐάν τις πατρὶ βοηθῶν θάνατον, μηδὲν ἀνόσιον δρῶντι, κτείνῃ τινὰ, ἢ μητρὶ, ἢ τέκνοις, ἢ ἀδελφοῖς, ἢ ξυγγεννήτορι τέκνων, πάν- D τως καθαρὸς ἔστω. τὰ μὲν τοίνυν περὶ τροφήν τε ζώσης ψυχῆς καὶ παιδείαν, ὧν αὐτῇ τυχούσῃ μὲν βιωτὸν, ἀτυχησάσῃ δὲ, τοὐναντίον, καὶ περὶ θανάτων τῶν βιαίων ἃς δεῖ τιμωρίας γίγνεσθαι, νενομοθετήσθω. τὰ δὲ περὶ τὴν τῶν σωμάτων τροφὴν μὲν καὶ παιδείαν, εἴρηται. τὸ δ' ἐχόμενον τούτων, αἱ βίαιοι πράξεις ὑπ' ἀλλήλων ἀκούσιοί τε καὶ ἑκούσιοι γιγνόμεναι, διοριστέον εἰς δύναμιν αἵ τε εἰσὶ καὶ ὅσαι, καὶ ὧν ἂν τυγχάνουσαι τιμωρήσεων, E τὸ πρόσφορον ἔχοιεν ἂν ἑκάσται. ταῦτα μετ' ἐκεῖνα, ὡς ἔοικεν, ὀρθῶς ἂν νομοθετοῖτο. τραύματα δὴ καὶ πηρώσεις ἐκ τραυμάτων, τά γε δεύτερα μετὰ θανάτους, καὶ ὁ φαυλότατος ἂν τάξειε τῶν ἐπὶ νόμον τετραμμένων. τὰ δὴ τραύματα, καθάπερ οἱ φόνοι διῄρηντο, διαιρετέον· τὰ μὲν, ἑκούσια· τὰ δὲ, θυμῷ· τὰ δὲ, φόβῳ· τὰ δὲ, ὁπόσα ἐκ προνοίας ἑκούσια συμβαίνει γιγνόμενα. προρρητέον δή τι περὶ πάντων τῶν τοιούτων τοιόνδε· ὡς ἄρα νόμους ἀνθρώποις ἀναγκαῖον τίθεσθαι, καὶ ζῆν κατὰ νόμους, ἢ μηδὲν διαφέρειν τῶν πάντῃ ἀγριω-

In Ald. edit. ὤν, errore non ualde occulto: quum ὤν nihil ſignificare poſsit: at in Germ. ὧν, errore aucto ſimul & magis occultato. Affertur uerò & ὃς ex quodã uet. exempl. ſed ὡς genuina eſt lectio, quod intelligendum eſt tendere ad ἀποθανούμενον.

Pro καθαρὸς εἴη legitur etiam καθαρθεῖν. Paulo antè autem in praeced edit. malè ὂν pro ὧν.

A τὰ τῶν θηρίων. ἡ δὲ αἰτία τούτων ἥδε, ὅτι φύσις ἀνθρώπων οὐδενὸς ἱκανὴ φύεται ὥστε γνῶναί τε τὰ συμφέροντα ἀνθρώποις εἰς πολιτείαν, καὶ, γνοῦσα τὸ βέλτιστον, ἀεὶ δύνασθαί τε καὶ ἐθέλειν πράττειν. γνῶναι μὲν γὰρ πρῶτον χαλεπὸν ὅτι πολιτικῇ καὶ ἀληθεῖ τέχνῃ οὐ τὸ ἴδιον ἀλλὰ τὸ κοινὸν ἀνάγκη μέλειν (τὸ μὲν γὰρ κοινὸν ξυνδεῖ, τὸ δὲ ἴδιον διασπᾷ τὰς πόλεις) καὶ ὅτι ξυμφέρει τῷ κοινῷ τε καὶ ἰδίῳ τοῖν ἀμφοῖν, ἢν τὸ κοινὸν τιθῆται καλῶς μᾶλλον ἢ τὸ ἴδιον. B δεύτερον δέ, ἐὰν ἄρα καὶ τὸ γνῶναί τις ὅτι ταῦτα οὕτω πέφυκε, λάβῃ ἱκανῶς ἐν τέχνῃ, μετὰ δὲ τοῦτο ἀνυπεύθυνός τε καὶ αὐτοκράτωρ ἄρξῃ πόλεως, οὐκ ἄν ποτε δύναιτο ἐμμεῖναι τούτῳ τῷ δόγματι, καὶ διαβιῶναι τὸ μὲν κοινὸν ἡγούμενον τρέφων ἐν τῇ πόλει, τὸ δὲ ἴδιον, ἑπόμενον τῷ κοινῷ· ἀλλ᾽ ἐπὶ πλεονεξίαν καὶ ἰδιοπραγίαν ἡ θνητὴ φύσις αὐτὸν ὁρμήσει ἀεί, φεύγουσα μὲν ἀλόγως τὴν λύπην, διώκουσα δὲ τὴν ἡδονήν· τοῦ δὲ δικαιοτέρου τε καὶ ἀμείνονος ἐπίπροσθεν ἄμ- C φω τούτω "συστήσεται· καὶ σκότος ἀπεργαζομένη ἐν αὐτῇ, πάντων κακῶν ἐμπλήσει πρὸς τὸ τέλος αὐτήν τε καὶ πόλιν ὅλην. ἐπεὶ ταῦτα εἴποτέ τις ἀνθρώπων φύσει ἱκανός, θείᾳ μοίρᾳ γεννηθείς, παραλαβεῖν δυνατὸς εἴη, νόμων οὐδὲν ἂν δέοιτο τῶν ἀρξόντων ἑαυτοῦ. ἐπιστήμης γὰρ οὔτε νόμος οὔτε τάξις οὐδεμία κρείττων· οὐδὲ θέμις ἐστὶ νοῦν οὐδενὸς ὑπήκοον οὐδὲ δοῦλον ἀλλὰ πάντων ἄρχοντα εἶναι, ἐάνπερ ἀληθινὸς ἐλεύθερός τε D ὄντως ᾖ κατὰ φύσιν. νῦν δὲ οὐ γάρ ἐστιν οὐδαμοῦ οὐδαμῶς, ἀλλ᾽ ἢ κατὰ βραχύ. διὸ δὴ τὸ δεύτερον αἱρετέον, τάξιν τε καὶ νόμον· ἃ δὴ τὸ μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὁρᾷ καὶ βλέπει, τὸ δ᾽ ἐπὶ πᾶν ἀδυνατεῖ. ταῦτα δὴ τῶνδε εἵνεκα εἴρηται. "νῦν ἡμεῖς ταξόμεθα τί χρὴ τὸν τρώσαντα ἤ τι βλάψαντα ἕτερον ἄλλον, παθεῖν ἢ ἀποτίνειν. πρόχειρον δὴ παντὶ περὶ παντὸς ὑπολαβεῖν ὀρθῶς, τὸ, τί τρώσαντα, ἢ τί- E να, ἢ πῶς, ἢ "πότερα λέγεις; μυρία γὰρ ἕκαστά ἐστι τούτων, καὶ πάμπολυ διαφέροντα ἀλλήλων. ταῦτ᾽ οὖν δὴ δικαστηρίοις ἐπιτρέπειν κρίνειν πάντα, ἢ μηδένα, "ἀδύνατον. ἓν μὲν γὰρ κατὰ πάντων ἀναγκαῖον ἐπιτρέπειν κρῖναι, τὸ, πότερον ἐγένετο ἢ οὐκ ἐγένετο ἕκαστον τούτων· τὸ δὲ μηδὲν ἐπιτρέπειν αὖ περὶ οὗ τι δεῖ

Legitur etiam προστήσεται.

Videtur deeſſe uocula δὴ post νῦν.

Malim πότε, ut in quodam uet.

Contrariũ δυνατὸν in uet. libris: ſed ἀδύνατον retineo: quod & Fic. agnoſcit.

parent. cuius rei cauſa eſt, quia nullius hominis ingeniũ à natura ita cõparatum eſt vt quæ ad cõmunẽ vitæ humanæ vtilitatẽ cõducunt, ſatis nouerit, vel certè, vt quod optimũ eſſe cognouerit, ſẽper agere & poſſit & velit. nam primùm difficile eſt noſſe quidnam ciuili veræque arti, non propriũ ſed publicum neceſſariò eſt curandũ. Publici enim ratio reſpublicas firmo quodã vinculo cõnectit atque continet, priuatæ vtilitatis reſpectus eaſdem peſſumdat atque peruertit: quòd rei & publicæ & priuatæ intereſt vti de publica vtilitate diligenter caueatur. præterea, licet quiſpiam fortaſſe hæc ita ſe habere artis beneficio abũdè intelligat, nihilominus tamen ſi ita rerum ſummam penes ſe habeat, vt merum imperium teneat, reddundarúmque rationum nemini ſit obnoxius, haudquaquam poterit per totam vitam in ea ſentẽtia permanere, vt publicum emolumẽtum, tanquam præſtãtiſſimum bonum, augeat atque amplificet, priuatum verò publicæ vtilitati poſtponat: ſed ad vtilitatem propriam priuatámq; opportunitatem mortalis natura ipſum ſemper impellet, quæ abſque ratione tam dolorem fugit quàm voluptatem perſequitur: atque hæc vtraque iuſtiori melioríque proponet, & tenebras offundens, omni malorum genere & ſe & ciuitatem omnino replebit. Nempe ſi mortalium quiſpiam huiuſmodi natura præditus eſſet, vt publicum bonum intelligeret, vt ad id diuino quodam numine ſuſcipiendum aptus eſſet atque idoneus, omnino nullis legibus legúmve imperiis indigeret. quandoquidem nulla eſt lex, nullus ordo ſcientia præſtantior: neque fas eſt mentem hominis alicui rei tanquam famulam ſubiici, quum ipſa omnibus dominetur: ſi vera quidem & planè libera fuerit vt ex ſua natura eſſe debet. nunc verò hæc nuſquam, vel perrarò quidem & perexigua reperitur. Itaque id quod ſecundo loco eſt, eligere oportet, Ordinẽ videlicet & legem: quæ quidem id ſpectant & ſibi proponũt quod in oculis poſitum eſt, & in communi vſu vitæ verſatur. His igitur horum gratia explicatis, nunc demũ ſtatuamus écquid pati aut perſoluere is debeat qui alium vulnerauit, aut alio quopiam modo læſit. nemini enim facile eſſe poteſt, ſingula huiuſmodi rectè deſignare, vtrum videlicet quis vulnerauerit nécne, quem, qua in parte, quo pacto. hæc enim ſingula innumerabilia penè ſunt, & inter ſe longiſſimo diſtant interuallo. Vt igitur hæc in foro iudicanda permittantur, aut omnia aut nihil ex ipſis, fieri nullo modo poteſt. Vnum quidem ex omnibus iudicio permittẽdum eſt neceſſariò, nimirum, Vtrum factum vnumquodque horum ſit nécne: vt ex facto modus ſtatuendi ſupplicii aduerſus eum qui intulerit iniuriam intelligatur: ſed

de ſingulis & magnis & exiguis rebus fieri nequaquam poteſt vt lege caueatur. CLI. Quidnam igitur poſt hæc ſequitur? ATH. Hoc nimirum: legiſlatorem quædam arbitrario Prætoris iudicio committere, quædam minimè: ſed illa diſertè definire. Cæterùm, vt intelligatur quænam illa ſint quæ Iudicum arbitrio prudentiǽque relinquenda quǽve ab ipſo legiſlatore concepta verborum formula diſtinguenda ſunt atque diſterminanda, age, hunc in modum diſſeramus. Grauis profectò toti ciuitati labes importatur, quum iudicia ignaua mutáque ſunt: iudicum ſententiæ occultantur, & dum dicuntur & dum perferuntur. at illud tum grauius peccatur, quum res in iudiciis non agitur ſilétio, ſed tanquam theatra perſonant, & oratores quidem tum laudant tum vituperāt, quaſi ipſi ad definiendas vltimo iudicio ſententias aliquid dicant de ſuo. Talibus nimirū iudiciis ſiquis neceſſitate coactus leges præſcribat, infelicē eum eſſe cenſemus: quòd ſi in eas anguſtias redigatur vt neceſſariò leges ab eo perſcribendæ ſint, ita aget vt minimarum tantùm rerum mulctas committat: ipſe verò plurimarum & maximi momenti rerum rationem diſertis legibus circumſcribat. Vbi verò iudicia rectè pro viribus conſtituta ſunt, iudicéſque bene morati, & omni accuratione comprobati, tum nimirum res optimè ſe habet, vt multa talium iudicum ſentētiis permittantur, vt de reorum fortunis & capite pro arbitrio conſtituāt, vt quod æquum videbitur patiantur aut expēdant. Nemo igitur nunc meritò ſuccēſebit ſi ipſis leges de maximis & plurimis rebus nō feramus, quas etiam minus eruditi & perſpicaces iudices videre poſſent, & ſingulis delictis conſentaneas pœnas, prout & euenerunt & geſta ſunt, accommodare. Quum verò eos quibus nos leges deſcribimus, non ineptos harum rerum iudices futuros ſperamus, multa eis committenda arbitramur. Verùm quod ſæpe hactenus & diximus & fecim' in hoc ſermone de legū inſtitutione, deſcriptione & quaſi conformatione pœnarum notata, nos luculentam exemplorum copiam iudicibus præbere, vt ab ea iudicandi regula nunquam abſcedant: id tunc & rectiſſimum eſſe videbatur, & nunc quoque id faciendum eſt, vt ita iam ad leges redeamus. Actio igitur DE VVLNERE ita definiatur: Siquis eum interficiendi conſilio quicum familiariter verſatur, (iis exceptis quos occidere lex permittit) vulnerauerit quidem, ſed non potuerit interficere: is qui ita & cogitauit & vulnerauit, miſericordia indignus eſt: neque

A ζημιοῦσθαι, καὶ πάσχειν τί χρεὼν τὸν ἀδικήσαντα τούτων τι, ἀλλ' αὐτὸν περὶ πάντων νομοθετῆσαι σμικρῶν καὶ μεγάλων, σχεδὸν ἀδύνατον. ΚΛ. Τίς οὖν ὁ μετὰ τοῦτον λόγος; ΑΘΗΝ. Ὅδε· ὅτι τὰ μὲν ἐπιτρεπτέον δικαστηρίοις, τὰ δ' οὐκ ἐπιτρεπτέον, ἀλλ' αὐτῷ νομοθετητέον. ΚΛ. Ποῖα δὴ νομοθετητέον τε, καὶ ποῖα ἀποδοτέον κρίνειν τοῖς δικαστηρίοις; ΑΘ. Τάδε δὴ μετὰ ταῦτα ὀρθότατ' ἂν εἰπεῖν εἴη· ὡς, ἐν πόλει ἐν ᾗ δικαστήρια φαῦλα καὶ
B ἄφωνα κλέπτοντα τὰς " αὐτῶν δόξας κρύβδην τὰς κρίσεις διαδικάζει, καὶ ὅ, τι τούτου δεινότερον, ὅταν μηδὲ σιγῶντα, ἀλλὰ θορύβου μεστά, καθάπερ θέατρα, ἐπαινοῦντά τε βοῇ καὶ ψέγοντα τῶν ῥητόρων ἑκάτερον ἐν μέρει, κρίνῃ, χαλεπὸν τότε πάθος ὅλῃ τῇ πόλει γίγνεσθαι φιλεῖ. τοῖς οὖν δὴ τοιούτοις δικαστηρίοις νομοθετεῖν ὑπό τινος ἀνάγκης ληφθέντα, οὐκ εὐτυχὲς μὲν, ὅμως δὲ ἐξ ἀνάγκης εἰλημμένον, " ὅτι περὶ σμικρότατα ἐπιτρε-
C πτέον αὐτοῖς τάττειν τὰς ζημίας, τὰ δὲ πλεῖστα αὐτὸν νομοθετεῖν διαῤῥήδην, ἄν τις ἄρα τοιαύτῃ πολιτείᾳ νομοθετῇ ποτέ. ἐν ᾗ δ' ἂν πόλει δικαστήρια εἰς δύναμιν ὀρθῶς καθεστῶτα ᾖ, τραφέντων τε εὖ τῶν μελλόντων δικάζειν, δοκιμασθέντων τε διὰ πάσης ἀκριβείας, ἐνταῦθα ὀρθὸν, καὶ ἔχον εὖ καὶ καλῶς, τὰ πολλὰ ἐπιτρέπειν κρίνειν τοῖς τοιούτοις δικασταῖς, τῶν ὀφλόντων πέρι, τί χρὴ πάσχειν αὐτοὺς ἢ ἀποτίνειν. ἡμῖν δὲ τανῦν ἀνεμέσητον
D τὸ μὴ νομοθετεῖν αὐτοῖς τὰ μέγιστα καὶ πλεῖστα· ἃ καὶ φαυλότερως ἂν πεπαιδευμένοι δικασταὶ δύναιντο κατιδεῖν, καὶ προστάττειν ἑκάστῳ τῶν ἁμαρτημάτων τὴν ἀξίαν τοῦ πάθους τε καὶ πράξεως. ἐπειδὴ δὲ οἷς ἡμεῖς νομοθετοῦμεν, οὐχ ἥκιστα ἐμμελεῖς αὐτοὺς οἰόμεθ' ἂν τῶν τοιούτων γίγνεσθαι κριτὰς, ἐπιτρεπτέον δὴ τὰ πλεῖστα. οὐ μὴν ἀλλ', ὅπερ πολλάκις εἴπομέν τε καὶ ἐδράσαμεν ἐν τῇ τῶν ἔμπροσθεν νομοθετήσει νόμων, τὸ περιγρα-
E φήν τε καὶ τοὺς τύπους τῶν τιμωριῶν εἰπόντας, δοῦναι τὰ παραδείγματα τοῖσι δικασταῖς, τοῦ μήποτε βαίνειν ἔξω τῆς δίκης, καὶ τότε ἦν ὀρθότατα ἔχον, καὶ δὴ καὶ νῦν τοῦτ' αὐτὸ ποιητέον, ἐπανελθόντας ἤδη πάλιν ἐπὶ τοὺς νόμους. ἡ δὲ γραφὴ περὶ τραύματος ὧδε ἡμῖν κείσθω· ἐάν τις διανοηθεὶς τῇ βουλήσει κτεῖναι τινὰ φίλιον, πλὴν ὧν ὁ νόμος ἐφίησι, τρώσῃ μὲν, ἀποκτεῖναι δὲ ἀδυνατήσῃ, τὸν διανοηθέντα τε καὶ τρώσαντα οὕτως οὐκ ἄξιον ἐλεεῖν,

οὐδὲ

In quibuſdam exempl. hæc, ποῖα δὴ νομοθετητέον &c. continuātur cum præcedentibus ſub eadē perſona: necnon illa τάδε δὴ &c. in non ponenda ſit interrog. nota poſt δικαστηρίοις: ſed tantùm hypoſtigme. Hæc autem exempl. ſequutus eſt Ficinus.

Cum αὐτῶν non τῶν δικαστηρίων ſed δικαστῶν ſubaudiendū eſſe uidetur, tanquam διὰ δὶς μέσου in illa inclusum.

Videri poſſit mēdoſus hic locus, niſi intelligatur permutatas eſſe ſedes uocularum ὅτι & περὶ: (traiectionem uulgo uocant) & dicti eſſe ὅτι περὶ σμικρότατα pro περὶ ὅτι σμικρότατα. Poſſet uerò & ὁ σμικρότατα coniunctè ſcribi, ſicut Latinè quāminima. Sed in præc. edit. malè σμικρότητα.

A τοῦδε αἰδούμενον ἄλλως ἢ καθάπερ ἀποκτείναντα, ὑπέχειν τὴν δίκην φόνου ἀναγκάζειν. τὴν δὲ οὐ παντάπασι κακὴν τύχην αὐτοῦ σεβόμενον, καὶ τὸν δαίμονα, ὃς αὐτὸν καὶ τὸν τρωθέντα ἐλεήσας ἀποτρόπος αὐτοῖς ἐγένετο, μὴ τῷ μὲν ἀνίατον ἕλκος γενέσθαι, τῷ δὲ ἐπάρατον τύχην καὶ ξυμφοράν, τούτῳ δὴ χάριν τῷ δαίμονι διδόντα, καὶ μὴ ἐναντιούμενον, τὸν μὲν θάνατον ἀφελεῖν τοῦ τρώσαντος, μετάστασιν δὲ εἰς τὴν γείτονα πόλιν αὐτῷ γίγνεσθαι, διὰ βίου "καρπούμενον ἅπασαν τὴν αὐτοῦ κτῆσιν. B βλάβος δέ, εἰ κατέβλαψε τὸν τρωθέντα, ἐκτίνειν τῷ βλαφθέντι· τιμᾶν δὲ δικαστήριον ὅπερ ἂν τὴν δίκην κρίνῃ· κρίνειν δὲ οἵπερ ἂν τοῦ φόνου ἐδίκασαν, εἰ ἐτελεύτησεν ἐκ τῆς πληγῆς τῶν τραυμάτων. γονέας δ' ἂν παῖς ἢ δοῦλος δεσπότην ὡσαύτως ἐκ προνοίας τρώσῃ, θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν. καὶ ἐὰν ἀδελφὸς ἀδελφὸν ἢ ἀδελφήν, ἢ ἀδελφὴ ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν τρώσῃ, καὶ ὄφλῃ τραύματος ἐκ προνοίας, θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν. C γυνὴ δὲ ἄνδρα ἑαυτῆς ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ ἀποκτεῖναι τρώσασα, ἢ ἀνὴρ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, φευγέτω ἀειφυγίαν. τὴν δὲ κτῆσιν, ἐὰν μὲν υἱεῖς ἢ θυγατέρες αὐτοῖς ὦσι παῖδες ἔτι, τοὺς ἐπιτρόπους ἐπιτροπεύειν, "καὶ ὀρφανῶν τῶν παίδων ἐπιμελεῖσθαι. ἐὰν δὲ ἄνδρες, μὴ ἐπάναγκες ἔστω τρέφεσθαι τὸν φεύγοντα ὑπὸ τῶν ἐκγόνων, τὴν δ' οὐσίαν ἐὰν αὐτοὺς κεκτῆσθαι. ἄπαις δὲ ὅστις ἂν τοιαύταις συμφοραῖς περιπέσῃ, τοὺς συγγενεῖς συνελθόντας, μέχρις ἀνεψιῶν παίδων τοῦ D πεφευγότος, ἀμφοτέρωθεν πρός τε ἀνδρῶν καὶ πρὸς γυναικῶν, κληρονόμον εἰς τὸν οἶκον τοῦτον τῇ πόλει τετταρακονταικαιπεντακισχιλιοστὸν καταστῆσαι βουλευομένους, μετὰ νομοφυλάκων καὶ ἱερέων, διανοηθέντας τῇδέ πῃ καὶ λέγω τοιάδε, ὡς οὐδεὶς οἶκος τῶν τετταράκοντα καὶ πεντακισχιλίων τοῦ ἐνοικοῦντός ἐστιν, οὐδὲ ξύμπαντος τοῦ γένους, ὅπως ὡς τῆς πόλεως δημόσιός τε καὶ ἴδιος. δεῖ δὴ τήν γε πόλιν τοὺς αὐτῆς οἴκους ὡς ὁσιωτάτους τε καὶ εὐτυχεστάτους κεκτῆσθαι κατὰ δύναμιν. E ὅταν οὖν τις ἅμα δυστυχηθῇ καὶ ἀσεβηθῇ τῶν οἴκων, ὥστε τὸν κεκτημένον ἐν αὐτῷ παῖδας μὲν μὴ καταλιπεῖν, ἤθεον δέ, ἢ καὶ γεγαμηκότα ἄπαιδα τελευτῆσαι, φόνου ὄφλοντα ἑκουσίου, ἤ τινος ἁμαρτήματος ἄλλου τῶν περὶ θεοὺς ἢ πολίτας, ὧν ἂν θάνατος ἐν τῷ νόμῳ ζημία διαρρήδην ᾖ κειμένη, ἢ καὶ ἐν ἀειφυγίᾳ τις φύγῃ τῶν ἀνδρῶν ἄπαις· τοῦτον πρῶτον μὲν καθήρασθαι καὶ ἀποδιοπομπήσασθαι τὸν οἶκον χρεὼν ἔστω κατὰ νόμον· ἔπειτα συνελθόντας (καθάπερ εἴπομεν νῦν δὴ)

Aut ſcripſit καρπούμενον, aut, perinde ac ſi dixiſſet μεθισταμένου αὐτοῦ, ſubnexit καρπούμενον.

Rectè in vet. καὶ ὀρφανῶν. neque enim tenera ſunt orphani.

aliter aduerſus illum eſt ſtatuendum quàm ſi eum vita priuaſſet: ac proinde æquum eſt vt eum cædis pœnam ſubire cogamus. niſi ſanè fortunam eius non omnino malam & dæmonem coleremus: qui & ipſius & vulnerati miſertus, vtriuſque infelicitatem amolitus ſit, effecitque vt neque huic vulnus lethiferum, cui nullum remedium adhiberi poſſet, illi verò fortuna calamitáſq; execranda infligeretur. Huic ergo dæmoni habebimus gratiam, eiúſque beneficio minimè aduerſantes, ab eo qui vulnerauit, ſupplicium mortis declinabimus, & in vicinã ciuitatem amãdabimus, vt ibi perpetuum agat exiliũ: ſuis tamen rebus vtẽtẽ fruentem: verùm damno priùs reſtituto (ſiquid obfuit vulnerato) quod à rei huius iudicio fuerit conſtitutum. Iudices autẽ iidem ſunto, qui cædis eſſent, ſi vulneratus obiiſſet. Si vel filius parentes, vel ſeruus dominum peræquè conſultò vulnerauerit, capitale eſto. Si frater fratrem ſororémve, vel ſoror fratrem ſororémve vulnerauerit, & criminis conuictus conuictáve fuerit, capitale item eſto. Vxor ſi virum interficiendi conſilio vulneret, aut vir vxorem, perpetuum exilium pœna eſto. His ſi filii filiǽve pueri adhuc ſunt, rem familiarem exulantis tutores adminiſtranto, eóſque veluti pupillos regunto. ſin adulti ſint, res quidem ipſas habere ſinantur, alere tamen exulem minimè cogantur. Siquis verò liberis orbus in eiuſmodi calamitates inciderit, cognati eius atque agnati ad cõſobrinorum vſque pueros conueniant, ex vtraque parte, viri videlicet & vxoris: & vnà cum legum cuſtodibus & ſacerdotibus re deliberata, in exulis familiam, quæ in ciuitate quinquies milleſima & quadrageſima eſt, hæredẽ conſtituant, hanc rationẽ & hunc modum adhibentes: Nullam domum de quadraginta & quinquies mille eſſe tã eius qui in ea habitat, neque etiam vniuerſi generis, quàm totius ciuitatis quæ è familiis priuatis componitur. Oportere igitur ciuitatem ſuas familias, quantùm fieri poteſt, & ſanctiſſimas & feliciſſimas habere. quum ergo aliqua familia ſimul & infortunio & impietate contaminata fuerit, vt qui ipſam poſſedit, filios minimè relinquat, ſed cœlebs vel etiam maritus ſine liberis moriatur, cædis voluntariæ damnatus, aut alterius cuiuſpiã delicti in deos vel in ciues, cuius vel mors vel perpetuum exilium pœna eſt: primò domus ipſa ſecundũ legem expietur: deinde cognati (quemadmodum iam diximus)

cum legum cuſtodibus vnà conueniant, vt conſiderent quódnam genus hominum in ciuitate & ad virtutem præſtantiſſimum & feliciſſimũ exiſtat, in quo ſint plures liberi: vnde vnũ patricius qui mortuus eſt ipſiúſque maioribus veluti filium adoptẽt: vt famæ gratia nomen in ciuitate familiæ conſtet, & felicioribꝰ quàm pater auſpiciis prodeat familiæ inſtaurator, ſucceſſor domus, ſacrorum reliquiq; ſanctioris iuris cuſtos atque curator. Hoc ritu deos precati, ipſum hæredem ex lege in familiæ poſſeſſionem Iudices immittunto: eum verò qui peccauit, ſine nomine, ſine liberis, ſine ſorte vlla iacere ſinunto, quandoquidem huiuſmodi caſibus adeo infauſtis inuolutus eſt. Non eſt autem, vt apparet, in omnibus rebus terminus termino coniunctus: ſed vbi cõfinium aliquod commune eſt, ibi media quædam ratio inter vtrunque intercedit. Atqui inter ea peccata quæ ſpõte & ea quæ non ſponte cõmittuntur, quod per irã fit, tale quidpiã eſſe diximus. Vulneris igitur per iram inflicti ſiquis fuerit damnatus, primùm quidem damni duplũ perſoluat, ſi ſanabile eſſe vulnus exitu ipſo conſtiterit: ſin inſanabile, quadruplum. Quòd ſi ſanabile quidem ſit, notã tamen turpitudine quadã inſignẽ inuſſerit, quadruplum quoq; perſoluat. Quòd ſiquis non modò vulneratũ violauit, ſed & patriæ fecit iniuriam, quum illũ ita læſerit vt patriæ ſuæ operam, propulſandis hoſtibus cæteriſq; muneribus obeũdis, nauare nõ poſſit, hic præter alias mulctas damnum quoq; ciuitati rependito: & vltra eam quã debet militiam, pro eo qui ob vulnus militiæ minimè capax eſt, militato: & quicquid illi obeundum erat in bello, ipſe obito. quod ni fecerit, à quolibet deſertionis actione poſtuletur ex lege. Damni verò æſtimationem, ſiue duplã ſiue triplam ſiue etiam quadruplã, Iudices pro arbitrio ſanciunto. Si verò germanus frater fratrẽ germanum eodẽ modo vulnerarit, cognati & agnati ad patrueles vſque & cõſobrinos, ex vtraq; parte, viri videlicet & vxoris, conueniũto: genitoribúſque ipſum tradãt, vt ipſi ſecundum naturã eum plectãt. ſin verò de animaduerſionis modo controuerſia oboriatur, ea ſententia rata eſto quam mariti cognati pronũtiarint. qui ſi ipſi nõ poſſint, continuò rẽ ad legumlatores deferunto. Si nati nepotéſve huiuſmodi quidpiã parentibus vel auis intulerint, ſolùm hi iudicanto qui ſexageſimũ annũ exceſſerunt, & ii quidẽ quibus nati ſunt liberi, non adoptiui. dãnatus, vel capite, vel maiori etiã aliquo vel minori, ex Iudicũ prudentia, luito. rei autẽ cognatorũ nemini fas eſto iudicio intereſſe

A τοὺς οἰκείους ἅμα νομοφύλαξι, σκέψασθαι γένος ὅ, τι περ ἂν ᾖ τῶν ἐν τῇ πόλει εὐδοκιμώτατον πρὸς ἀρετήν, καὶ ἅμα εὐτυχές, ἐν ᾧ ἂν παῖδες γεγονότες ὦσι πλείους. ὅθεν ἕνα δεῖ τῷ τελευτήσαντος πατρί, καὶ τοῖς ἄνω τοῦ γένους, υἱὸν ὡς ἐκείνων εἰσποιοῦντας, φήμης ἕνεκα ἐπονομάζοντας, γεννήτορά τε αὐτοῖς καὶ ἑστιοῦχον καὶ θεραπευτὴν ὁσίων τε καὶ ἱερῶν ἐπ' ἀμείνοσι τύχαις γίγνεσθαι τοῦ πατρός· τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐπευξαμένους, αὐτὸν κληρονόμον καταστῆσαι κατὰ νόμον. τὸν δὲ ἐξαμαρτόντα, ἀνώνυμον

B ἐᾶν καὶ ἄπαιδα καὶ ἄμοιρον κεῖσθαι, ὁπόταν αὐτὸν καταλάβωσιν αἱ τοιαῦται ξυμφοραί. ἔστι δὲ οὐ πάντων, ὡς ἔοικε, τῶν ὄντων ὅρος ὅρῳ προσμιγής, ἀλλ' οἷς ἐστι μεθόριον, τοῦτο ἐν μέσῳ ὅρων πρότερον ἑκατέρῳ προσβάλλον γίγνοιτ' ἂν ἀμφοῖν μεταξύ. ὃ δὴ καὶ τῶν ἑκουσίων τε καὶ ἀκουσίων τὸ θυμῷ γιγνόμενον ἔφαμεν τοιοῦτον εἶναι. τραυμάτων οὖν ἐνεστώτων ὀργῇ γενομένων, ἐὰν ὄφλῃ τις, πρῶτον

C μὲν τίνειν τοῦ βλάβους τὴν διπλασίαν, ἂν ὃ τραῦμα ἰάσιμον ἀποβῇ· τοῦ δὲ ἀνιάτου, τὴν τετραπλασίαν. ἐὰν δὲ ἰάσιμον μὲν, αἰσχύνην δὲ μεγάλην τινὰ προσβάλλῃ τῷ τρωθέντι καὶ ἐπονείδιστον, τὴν τετραπλασίαν ἐκτίνειν. ὅσα δέ τις τρώσας τινά, μὴ μόνον βλάψῃ τὸν παθόντα, ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν ποιήσας ἀδύνατον τῇ πατρίδι πρὸς πολεμίους βοηθεῖν, τοῦτον δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ζημιῶν ἐκτίνειν καὶ τῇ πόλει τὴν βλάβην. πρὸς γὰρ ταῖς αὐτοῦ στρατείαις, καὶ ὑπὲρ

D τοῦ ἀδυνατοῦντος στρατευέσθω, καὶ τὰς ὑπὲρ ἐκείνου πολεμικὰς ταττέσθω τάξεις. ἢ, μὴ δρῶν ταῦτα, ὑπόδικος τῷ ἐθέλοντι τῆς ἀστρατείας γιγνέσθω κατὰ νόμον. τὴν δὲ δὴ τῆς βλάβης ἀξίαν, εἴτε διπλῆν, εἴτε τριπλῆν, εἴτε καὶ τετραπλασίαν, οἱ καταψηφισάμενοι δικασταὶ ταττόντων. ἐὰν δὲ ὁμόγονος ὁμόγονον τὸν αὐτὸν τρόπον τούτῳ τρώσῃ, τοὺς γεννήτας καὶ τοὺς συγγενεῖς, μέχρις ἀνεψιαδῶν παίδων πρὸς γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν, γυναῖκάς τε καὶ ἄνδρας συνελθόντας

E κελεύω ταῦτα παραδιδόναι τιμᾶν τοῖς γεννήσασι κατὰ φύσιν. ἐὰν δὲ ἀμφισβητήσιμος ἡ τίμησις γίγνηται, τοὺς πρὸς ἀνδρῶν εἶναι τιμῶντας κυρίους. ἐὰν δὲ ἀδυνατῶσιν αὐτοί, τοῖς νομοφύλαξι τελευτῶντας ἐπιτρέπειν. ἐκγόνοις δὲ πρὸς γονέας εἶναι τῶν τοιούτων τραυμάτων δικαστὰς μὲν, τοὺς ὑπὲρ ἑξήκοντα ἔτη γεγονότας ἐπάναγκες, οἷς ἂν παῖδες μὴ ποιητοὶ ἀληθινοὶ δὲ ὦσιν· ἂν δέ τις ὄφλῃ, τιμᾶν εἰ τεθνάναι χρὴ τὸν τοιοῦτον, εἴτε τι μεῖζον ἕτερον τούτου πάσχειν, ἢ καὶ μὴ πολλῷ σμικρότερον. καὶ τῶν ξυγγενῶν τοῦ δράσαντος μηδένα δικάζειν,

Pro ἐνεστώτων legitur in uno uet. cod. ἐνέστω τῶν, in altero ἴστω τῶν: cui aſſentiri malim, ſi ab ea qua hic eſt lectione diſcedendum ſit.

Malim εἴτε πάσχειν.

μὴ δ' ἐὰν γεγονὼς ᾖ τὸν χρόνον ὅσον ὁ νόμος εἴρηκε. δοῦλος δ' ἄν τις ἐλεύθερον ὀργῇ τρώσῃ, παραδότω τὸν δοῦλον ὁ κεκτημένος τῷ τρωθέντι χρῆσθαι ὅ,τι ἂν ἐθέλῃ· ἐὰν δὲ μὴ παραδιδῷ, αὐτὸς τὴν βλάβην ἐξιάσθω. ἐὰν δὲ ἐκ συνθήκης αἰτιᾶται τοῦ δούλου καὶ τοῦ τρωθέντος μηχανὴν εἶναί τις τὸ γεγονὸς, ἀμφισβητησάτω· ἐὰν δὲ μὴ ἕλῃ, τριπλασίαν ἐκτισάτω τὴν βλάβην· ἑλὼν δὲ, ἀνδραποδισμοῦ ὑπόδικον ἐχέτω τὸν τεχνάζοντα μετὰ τοῦ δούλου. ὃς δ' ἂν ἄκων ἄλλος ἄλλον τρώσῃ, τὸ βλάβος ἁπλοῦν ἀποτινέτω. τύχης γὰρ νομοθέτης οὐδεὶς ἱκανὸς ἄρχειν. δικασταὶ δὲ ὄντων οἷάπερ τοῖς ἐκγόνοις πρὸς τοὺς γεννήτορας ἐρρήθησαν, καὶ τιμώντων τὴν ἀξίαν τῆς βλάβης. βίαια μὲν δὴ πάνθ' ἡμῖν τὰ προειρημένα πάθη, βίαιον δὲ καὶ τὸ τῆς αἰκίας πᾶν γένος. ὧδε οὖν χρὴ περὶ τῶν τοιούτων πάντα ἄνδρα τε παῖδα καὶ γυναῖκα ἀεὶ διανοεῖσθαι, τὸ πρεσβύτερον ὡς οὐ σμικρῷ τοῦ νεωτέρου ἐστὶ πρεσβευόμενον, ἔν τε θεοῖσι καὶ ἐν ἀνθρώποις τοῖς μέλλουσι σώζεσθαι καὶ εὐδαιμονεῖν. αἰκίαν οὖν περὶ πρεσβύτερον ἐν πόλει γιγνομένην ὑπὸ νεωτέρου ἰδεῖν, αἰσχρὸν τε θεομισές. ἔοικε δὲ νέῳ παντὶ ὑπὸ γέροντος πληγέντι, ῥᾳθύμως ὀργὴν ὑποφέρειν, αὑτῷ τιθεμένῳ τιμὴν ταύτην εἰς γῆρας. ὧδε οὖν ἔστω· πᾶς ἡμῖν αἰδείσθω τὸν ἑαυτοῦ πρεσβύτερον ἔργῳ τε καὶ ἔπει· τὸν δὲ προέχοντα εἴκοσιν ἡλικίας ἔτεσιν, ἄρρενα ἢ θήλειαν, νομίζων ὡς πατέρα ἢ μητέρα, διευλαβείσθω· καὶ πάσης τῆς δυνατῆς ἡλικίας αὐτὸν φιτῦσαι καὶ τεκεῖν ἀπέχοιτο ἀεὶ, θεῶν γενεθλίων χάριν. ὡς δ' αὔτως καὶ ξένου ἀπείργοιτο, εἴτε πάλαι ἐνοικοῦντος, εἴτε νεήλυδος ἀφιγμένου. μήτε γὰρ ὑπάρχων μήτε ἀμυνόμενος τὸ παράπαν τολμάτω πληγαῖς τὸν τοιοῦτον νουθετεῖν. ξένον δὲ ἂν ἀσελγαίνοντα καὶ θρασυνόμενον, ἑαυτὸν τύπτοντα, οἴηται δεῖν κολασθῆναι, λαβὼν πρὸς τὴν ἀρχὴν τῶν ἀστυνόμων ἀπαγέτω, τοῦ τύπτειν δὲ εἰργέσθω ἵνα πόρρω γίγνηται τοῦ τὸν ἐπιχώριον ἂν τολμῆσαί ποτε πατάξαι. οἱ δ' ἀστυνόμοι παραλαβόντες τε καὶ ἀνακρίναντες, τὸν ξενικὸν αὖ θεὸν εὐλαβούμενοι, ἐὰν ἄρα ἀδίκως δοκῇ ὁ ξένος τὸν ἐπιχώριον τύπτειν τῇ μάστιγι, τὸν ξένον, ὅσας ἂν πατάξῃ τοσαύτας δόντες, τῆς θρασυξενίας παυόντων· ἐὰν δὲ μὴ ἀδικῇ, ἀπειλήσαντές τε καὶ ὀνειδίσαντες τῷ ἀπαγαγόντι, μεθιέντων ἄμφω. ἧλιξ δὲ ἥλικα καὶ τὸν ἄπαιδα προέχοντα ἡλικίᾳ ἑαυτοῦ ἂν

Quum τις ad αἰτιᾶται pertineat, dubitari poteſt an ipſe autor iam longè remouerit. In Ald. eſt τεχάζοντα, quod ambiguum eſſe poteſt an pro τεχνάζοντα an pro τεχνάσαντα irrepſerit. magis verè hoc conueniret, ſed illud ſi vicimus.

In præc. edit. νοθετεῖν pro νουθετεῖν. Affertur tamen & alia lectio ἀθετεῖν. ſed verbo ἀθετεῖν minimè eſt aptus hic locus: contrà verò νουθετεῖν aptiſſimus: eſt enim πληγαῖς νουθετεῖν, quod dicitur Latinè Verberibus caſtigare.

A etiamſi ætatem à lege præſcriptam impleuerit. Si verò ſeruus liberam perſonam per iram vulnerauit, à domino in vulnerati manus tradatur, vt pro arbitratu iniuriam vlciſcatur: ni velit ipſe dominus damnum reſtituere. Si verò compoſito ſerui & vulnerati fraude factum hoc eſſe cauſetur, litem hac de re apud iudicem conteſtator: quòd ſi non euicerit, triplum damni reſtituito: ſin euicerit, ſeruitutis reum habeto eum qui cum ſeruo fraudulenter pepigerit. Qui verò non ſponte alterum vulnerauerit, damnum ſimpliciter B reſtituito. nullus enim legiſlator imperare fortunæ poteſt. Iudices autem ſunto iis qui & natis nepotibúſque ad parentes ſunt dicti, & damni æſtimationem faciant. Quicquid igitur per verbera agitur, ſicuti dictum eſt, violentum eſt, & cum contumelia atque indignitate coniunctum. Sic igitur omnem & virum & mulierem & puerũ hiſce de rebus exiſtimare æquum eſt: Seniorem non paulo anteponendum eſſe iuniori, inter deos & homines, qui feliciter ſunt victuri. cædi ergo ſenem à iuniore, & turpe C eſt & diis perinuiſum: iuuenem autem à ſeniore verberatum, decet id ob ſenectutis reuerentiam patienter ferre. Sic igitur ſtatuamus: SENIOREM & re & verbis quilibet colito. At ſi viginti annis maior eſt, quaſi patrem, ſi vir fuerit: aut matrem, ſi mulier, reueretor: atque ita ab omnibus iis perſonis manus abſtineto quæ in ea ſunt ætate qua & gignere & parere ipſum potuerint, Natales deos reueritus. nec ſolùm à ciue ſene ita abſtineto, ſed à peregrino quoque, ſiue dudum habitet, ſiue recens in ciui D tatem aduenerit, vt neque prior manus iniurias arceſſendo, neq; per ſpeciem propulſandæ iniuriæ audeat ipſum verberibus cædere. Si verò peregrinum intemperanter ſe gerentem & audacter etiam inferentem alicui verbera, animaduerſione dignum arbitratur, ad AEdiles eos pertrahito, nec ipſe aduerſus peregrinum verbera opponat: vt eo magis ab inferenda ciuibus iniuria abſtineat, quando à peregrinis ſe continere didicerit. AEdiles verò hoſpitalem deum reueriti, rem diligenter exploranto, &, ſi peregrinus iniuſtè ciuem percuſſerit, totidem E verbera publico flagello ei reddunto: vt in poſterum deſinat peregrina proteruia impudenter laſciuire. Sin verò innocens peregrinus videbitur, minis & probroſis verbis eo caſtigato qui innocentem ad publicum ius perduxerit, ita ambos dimittunto. AEqualis autẽ ſi æqualem, paulo etiam ætate maiorem, liberis tamen carentem,

ſiue ſenex ſenē, ſiue iuuenis iuuenem verberibus cædat, iniuriam propulſato, non adhibitis quidem armis, ſed iis inſtrumentis quæ Natura ſumminiſtrarit, manibus videlicet nudis. Qui verò quadrageſimum annū egreſſus, ſiue dū alium aggreditur, ſiue ſe defendit, cædere quenquam audeat, is ſi ſeruilis ruſticúſque dicatur, & ſeruili ſordidóq; ingenio, opprobriū īfamiámq; reportans, cōſentaneas ſuo ſceleri pœnas habeto. At qui his præceptis obtēperauerit, docilis & modeſtus habeatur: qui contrà has præfationes cōtempſerit, hac lege coerceatur: QVI ALIQVEM viginti annos aut plures prouectiorē pulſauerit, primùm quidē is cui interfuerit, ſi nec iunior nec æqualis ſit, prohibeto: &, ni prohibuerit, ex lege improbus habetor. ſin verberato æqualis iuniórve ſit, quaſi fratri aut patri, aut quodam modo ſuperiori, opē auxiliúmq; ferto. Tū iniuriarū vtilis actio aduerſus eum cōpetat qui ſe ſeniorē (vti diximus) cædere ſit auſus. dānatus verò, non minus quàm annuo ſpatio in vinculis detineatur, imò etiā maiore, ſi ita iudicib⁹ videbitur. Si peregrinus vel incola, viginti annis vel pluribus ſeniorē pulſet, ii qui adſunt, ea qua diximus lege, opē auxiliúmq; ferant. at dānatus, ſi peregrinus eſt, ſed nō inquilinus, biennium in vinculis eſto: ſin inquilinus, quòd legibus, quibus ſe ſubiecit, minimè pareat, trienniū: niſi Iudices decreuerint diutius detinendū. Qui verò interfuerit, neq; ſicuti lex iubet, opē tulerit, ſi de maximo ſit cēſu, mina dānator: ſi de ſecundo, drachmis quinquaginta: ſi de tertio, triginta: quarto, viginti. His cauſis iudices ſunto Imperatores, Tribuni militares, Centuriones, Magiſtri equitum. [a] Legum verò, vt videtur, aliæ bonorū virorū cauſa ponūtur, vt norint quomodo mutuā amicitiam humanitatémq; colere debeant: aliæ, ad eorum improbitatē peruicaciámque domandā, qui præfracta quadā & īdomita natura, omni diſciplina neglecta, nulla ratione moueri poſſunt, quum ad omnē nequitiā præcipites ferantur. Hi proximæ orationi cauſam præbuerunt, ex peſſimis ſuis moribus bonarum legum occaſionem præbentes, quas videlicet cogitur ferre legiſlator ad illorū improbitatē coercēdam, quum alioqui vellet nullum illarū vſum extare vnquam. Quicunq; igitur parētibus vel auis inferre manus fuerit auſus, neque ſuperiorum deorū indignationem, neque infernorum pœnas ſit reueritus:

[a] Præclarū θεώρημα de ſupplicijs conſtituendis. *Ex malis quidem moribus bonas leges oriri*: & illarum præſcripto ſupplicia conſtitui debere: *ſed non maxima ſupplicia in hac vita manere ſceleratos: ne mortem quidem ipſam ſummum ſupplicium eſſe cenſendum* ſi cum illis ſupplicijs quæ in altera vita profligatis ſunt à ſummo iudice deſtinata, conferantur.

A τύπτῃ, γέρων τε γέροντα, καὶ ἐὰν νέος νέον, ἀμυνέσθω κατὰ φύσιν, ἄνευ βελῶν, ψιλαῖς ταῖς χερσίν. ὁ δὲ ὑπὲρ τετταράκοντα γεγονὼς ἔτη, ἐὰν τολμᾷ τῳ μάχεσθαι εἴτε ἄρχων εἴτε ἀμυνόμενος, ἄγροικος καὶ ἀνελεύθερος ἂν λεγόμενος, ἀνδραποδώδης τε, "δίκης ἂν ἐπονειδίστου τυγχάνων τὸ πρέπον ἔχοι. καὶ ἐὰν μέν τις τοιούτοις παραμυθίοις εὐπειθὴς γίγνηται, εὐήνιος ἂν εἴη· ὁ δὲ δυσπειθής, καὶ μηδὲν προοιμίου φροντίζων, δέχοιτ' ἂν τὸν τοιόνδε ἑτοίμως νόμον· B Ἐάν τις τύπτῃ τὸν πρεσβύτερον εἴκοσιν ἔτεσιν ἢ πλείοσιν ἑαυτοῦ, πρῶτον μὲν ὁ προστυγχάνων, ἐὰν μὴ ἧλιξ μηδὲ νεώτερος ᾖ τῶν μαχομένων, διειργέτω, ἢ κακὸς ἔστω κατὰ νόμον. ἐὰν δ' ἐν τῇ τοῦ πληγέντος ἡλικίᾳ, ἢ ἔτι νεώτερος, ἀμυνέτω ὡς ἀδελφῷ ἢ πατρί, ἢ ἔτι ἀνωτέρω, τῷ ἀδικουμένῳ. πρὸς δ' ἔτι δίκην ὑπεχέτω τῆς αἰκίας ὁ τὸν πρεσβύτερον, ὡς εἴρηται, τολμήσας τύπτειν. καὶ ἐὰν ὄφλῃ τὴν δίκην, δεδέσθω μηδὲν ἐνιαυτοῦ σμικρότερον· C ἐὰν δὲ οἱ δικασταὶ τιμήσωσι πλείονος, ἔστω κύριος ὁ τιμηθεὶς αὐτῷ χρόνος. ἐὰν δὲ ξένος ἢ τῶν μετοίκων τις τύπτῃ τὸν πρεσβύτερον "εἴκοσιν ἔτεσιν ἑαυτοῦ, περὶ μὲν τῆς τῶν παραγενομένων τῆς βοηθείας ὁ αὐτὸς νόμος ἐχέτω τὴν αὐτὴν δύναμιν· ὁ δὲ τὴν τοιαύτην δίκην ἡττηθείς, ξένος μὲν ὢν καὶ μὴ ξύνοικος, δύο ἔτη δεδεμένος ἐκτινέτω ταύτην αὐτὴν τὴν δίκην. ὁ δὲ μέτοικός τε ὢν καὶ ἀπειθῶν τοῖς νόμοις, τρία ἔτη δεδέσθω, ἐὰν μὴ τὸ δικαστήριον D πλείονος αὐτῷ χρόνου τιμήσῃ τὴν δίκην. ζημιούσθω δὲ καὶ ὁ παραγενόμενος ὁπωσοῦν τούτων, καὶ μὴ βοηθήσας κατὰ νόμον, ὁ μὲν μεγίστου τιμήματος ὤν, μνᾷ· δευτέρου δὲ ὤν, πεντήκοντα δραχμαῖς· τρίτου δέ, τριάκοντα· εἴκοσι δέ, τοῦ τετάρτου. δικαστήριον δὲ γιγνέσθω τοῖς τοιούτοισι, στρατηγοὶ καὶ ταξίαρχοι καὶ φύλαρχοί τε καὶ ἵππαρχοι. νόμοι δέ, ὡς ἔοικεν, οἱ μέν, τῶν χρηστῶν ἀνθρώπων ἕνεκα γίγνονται, διδαχῆς χάριν τοῦ τίνα τρόπον ὁμιλοῦν- E τες ἀλλήλοις ἂν φιλοφρόνως οἰκοῖεν· οἱ δέ, τῶν τὴν παιδείαν διαφυγόντων, ἀτεράμονι χρωμένων τινὶ φύσει, καὶ μηδὲν τεγχθέντων, ὥστε μὴ οὐκ ἐπὶ πᾶσαν ἰέναι κάκην. οὗτοι τοὺς μέλλοντας λόγους ῥηθήσεσθαι πεποιηκότες ἂν εἶεν· οὓς δὴ τοὺς νόμους ἐξ ἀνάγκης ὁ νομοθέτης ἂν νομοθετοῖ, βουλόμενος αὐτῶν μηδέποτε χρείαν γίγνεσθαι. πατρὸς γὰρ ἢ μητρὸς ἢ τούτων ἔτι προγόνων ὅστις τολμήσει ἅψασθαί ποτε βιαζόμενος αἰκίᾳ τινί, μήτε τῶν ἄνω δείσας θεῶν μῆνιν, μήτε τῶν ὑπὸ γῆς τιμωριῶν λεγομένων,

In uno uet. δίκης αἰεπονειδίστου τυγχάνων, perperam.

In uet. εἴκοσιν ἢ πλείοσιν ἔτεσιν, ſicut paulo antè legitur.

ἀλλ' ὡς εἰδὼς ἃ μηδαμῶς οἶδε, καταφρονῶν τῶν παλαιῶν καὶ ὑπὸ πάντων εἰρημένων παρανομεῖ, τούτῳ δεῖ τινὸς ἀποτροπῆς ἐσχάτης. θάνατος μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ἔσχατον· οἱ δ' ἐν ᾅδου τούτοισι λεγόμενοι πόνοι, ἔτι τε τούτων εἰσὶ μᾶλλον ἐν ἐσχάτοις, καὶ ἀληθέστατα λέγοντες, οὐδὲν ἀνύουσι ταῖς τοιαύταις ψυχαῖς ἀποτροπῆς. οὐ γὰρ ἂν ἐγίγνοντό ποτε μητραλοῖαί τε καὶ τῶν ἄλλων γεννητόρων ἀνόσιοι πληγῶν τόλμαι. δεῖ δὴ τὰς ἐνθάδε κολάσεις περὶ τὰ τοιαῦτα τούτοισι τὰς ἐν τῷ ζῆν, μηδὲν τῶν ἐν ᾅδου λείπεσθαι κατὰ δύναμιν. ἔστω δὴ λεγόμενον τὸ μετὰ τοῦτο τῇδε· ὃς ἂν τολμήσῃ πατέρα ἢ μητέρα ἢ τούτων πατέρας ἢ μητέρας τύπτειν, μὴ μανίαις ἐχόμενος, πρῶτον μὲν ὁ προστυγχάνων (καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν) βοηθείτω· καὶ ὁ μὲν μέτοικος ἢ ξένος εἰς προεδρίαν τῶν ἀγώνων καλείσθω, βοηθῶν· μὴ βοηθήσας δὲ, ἀειφυγίαν ἐκ τῆς χώρας φευγέτω. ὁ δὲ μὴ μέτοικος, βοηθῶν μὲν, ἔπαινον ἐχέτω· μὴ βοηθῶν δὲ, ψόγον. δοῦλος δὲ, βοηθήσας μὲν, ἐλεύθερος γιγνέσθω· μὴ βοηθήσας δὲ, πληγὰς ἑκατὸν τῇ μάστιγι τυπτέσθω· ἐν ἀγορᾷ μὲν ἂν γίγνηται τὸ γιγνόμενον, ὑπ' ἀγορανόμων· ἐὰν δ' ἐκτὸς ἀγορᾶς ἐν ἄστει, τῶν ἀστυνόμων κολάζειν τὸν ἐπιδημοῦντα· ἐὰν δὲ κατ' ἀγρούς τῆς χώρας που, τοὺς τῶν ἀγρονόμων ἄρχοντας. ἐὰν δ' ἐπιχώριος ὁ παρατυγχάνων ᾖ τις, ἐάν τε παῖς ἐάν τε ἀνὴρ, ἐάν τ' οὖν γυνὴ, ἀμυνέτω πᾶς, τὸν ἀνόσιον ἐπονομάζων. ὁ δὲ μὴ ἀμύνων, ἀρᾷ ἐνεχέσθω Διὸς ὁμογνίου καὶ πατρῴου κατὰ νόμον. ἐὰν δέ τις ὄφλῃ δίκην αἰκίας γονέων, πρῶτον μὲν φευγέτω ἀειφυγίαν ἐξ ἄστεος εἰς τὴν ἄλλην χώραν, καὶ πάντων ἱερῶν εἰργέσθω· μὴ δ' εἰργόμενον κολαζόντων αὐτὸν ἀγρονόμοι πληγαῖς, καὶ πάντως ὡς ἂν ἐθέλωσι. κατελθὼν δὲ, θανάτῳ ζημιούσθω. ἐὰν δέ τις τῷ τοιούτῳ ὅσοι ἐλεύθεροι συμφάγῃ ἢ συμπίῃ, ἤ τινα τοιαύτην ἄλλην κοινωνίαν κοινωνήσῃ, ἢ καὶ μόνον ἐντυγχάνων που προσάπτηται ἑκὼν, μήτε εἰς ἱερὸν ἔλθῃ μηδὲν, μήτ' εἰς ἀγορὰν, μήτ' εἰς πόλιν ὅλως, πρότερον ἢ καθήρῃ, νομίζων κεκοινωνηκέναι ἀλιτηριώδους τύχης. ἐὰν δὲ ἀπειθῶν νόμῳ, ἱερὰ καὶ πόλιν μιαίνῃ παρανόμως, ὃς ἂν τῶν ἀρχόντων αἰσθόμενος μὴ ἐπάγῃ δίκην τῷ τοιούτῳ, ἐν εὐθύναις ἔστω τῶν κατηγορημάτων τῶν μεγίστων ἐν τούτῳ αὐτῷ.

A ſed tanquã ſciat ea quæ nullo modo nouit, vetera, & quæ ab omnibus dicuntur, negligit, & ita fręna ſceleribus ſuis laxat: huic vltimo quodam piaculo opus eſt, quo ab inſanis illis cupiditatibus auertatur. MORS autem NON EST SANE VLTIMVM: ſed extremum magis obtinent locum ſupplicia illa quæ profligatis hominibus deſtinata dicuntur: & tamẽ licet veriſſimè narrentur, deſperatorũ tamen hominum animos nequeũt à ſceleribus reuocare. alioqui enim indigna in parentes verbera & inſana parricidia, taliúmque ſcelerũ audacię mini-

B mè vagarentur in genere humano. Itaque oportet horũ flagitiorum ſupplicia quę legiſlator ſtatuit, iis quæ apud inferos ſceleratos homines manẽt, atrocitate quadã, quãtum fieri poteſt, reſpõdere. Hoc igitur ratũ fixúmq; eſto: SI QVIS NON FVRIOSVS, patrem vel matrẽ, auum auiámve, & omnes generis eiuſdẽ ſuperiores pulſare audebit, qui tã horrendo ſpectaculo interfuerint (ſicuti in ſuperioribus dictũ eſt) opẽ auxiliúmq; ferant. & inquilinus peregrinúſve, ſi opẽ tulerit, in publicis certaminibus

C ad primorũ ordinũ in conſeſſum honoréſque vocator: ſin auxiliũ ferre neglexerit, extra regionis fines expellitor: ita vt perpetuũ exiliũ ei indicatur. Qui verò inquilinus nõ eſt, & auxiliũ tulerit, laudẽ reportato: ſi nõ tulerit, opprobrium. Si verò ſeruus auxilium tulerit, eo nomine liber eſto: ni tulerit, centum plagis flagro mulctator. & ſi in foro id contigerit, ibidem à Præfecto fori punitor: ſi in vrbis alio quopiam loco, AEdilis: ſin in agro, Præfectus agrûm, pœnas ſanciunto. Quòd ſiquis indigenarũ horribili illi ſpectaculo interfuerit, ſiue puer, ſiue

D vir, ſiue mulier, opem continuò ferat, Scelus conclamans. qui auxiliũ ferre recuſarit, eum Iuppiter generis conſeruator & patrius malo letho duat, vindex legis autoritas ſontem vrgeto. Deniq;, quicunq; pulſati parẽtis reus fuerit peractus, primùm quidẽ perpetuo exilio extra imperii fines deportator, & ſacris arcetor: quibus ſi minimè abſtineat, Agrûm pręfecti eum verberibus, prout voluerint, mulctãto. ſin in patriã redire auſus ſit, capitale eſto. Liber verò qui cũ huiuſmodi nefario homine cibũ ceperit

E biberítve, rerúmq; aliud huiuſmodi geſſerit, aut in eum etiã forte fortuna obuius eũ ſponte tetigerit: ei neque templum neq; forũ neque omnino ciuitatẽ, priuſquam purgatus fuerit, adire fas eſto, rato videlicet ſe execrabilis cõmunionis lue contaminatũ fuiſſe. quòd ſiquis legi minimè obtẽperans, templa & vrbẽ ingreſſus fuerit, & ita vrbẽ tẽpláq; polluerit: quicunq; Magiſtratus fieri hoc ſenſerit, niſi cõtinuò eũ in iudiciũ rapuerit, pœnas daturũ, maximarũ ipſe noxarũ, propter latã illam negligentiã reus eſto.

A ſi ſeruus liberum ſeu peregrinum ſeu ciuem pulſet, quilibet opem violato ferat: ſin minus, ex conſtitutæ pœnæ formula indictam mulctam expendito. cum igitur nebulonem ſeruum illi qui intererunt comprehendant, & vinculis conſtringant, eique cui fecit iniuriam vinctum tradant: qui illigato in compedibus tot plagas imponat quot voluerit, dummodo ne domi-

B no ſerui ſit fraudi, cui tradat ex lege ſeruũ ſuum. Lex autem hæc ſit: Quiſquis ſeruus liberum verberauerit, Magiſtratuum iniuſſu, dominus tunc demum ab eo cuius intererit, ſeruum ſuũ recipiat, quum ſeruus veniam ab eo impetrauerit cui ipſe fecerit iniuriam. Eædem verò leges quas hactenus conſcripſimus, mulieribus inter ſe,

C & virorum quoque, & viris mulierum reſpectu communes ſunto.

A ἐὰν δ' αὖ δοῦλος τύπτῃ τὸν ἐλεύθερον, εἴτε
ξένον, εἴτε ἀστὸν, βοηθείτω μὲν ὁ προσ-
τυγχάνων, ἢ κατὰ τὸ τίμημα τὴν εἰρημένην
ζημίαν ἀποτινέτω. συνδήσαντες δὲ οἱ
προστυγχάνοντες μετὰ τοῦ πληγέντος, παρα-
δόντων τῷ ἀδικουμένῳ· ὁ δὲ, παραλαβὼν,
B δήσας ἐν πέδαις, καὶ μαστιγώσας ὁπόσας
ἂν ἐθέλῃ, μηδὲν βλάπτων τὸν δεσπότην,
παραδότω ἐκείνῳ κεκτῆσθαι κατὰ νόμον. ὁ δὲ νό-
μος ἔστω· Ὃς ἂν ἐλεύθερον δοῦλος ὢν τύπτῃ,
μὴ τῶν ἀρχόντων κελευόντων, παραλαβὼν
ὁ κεκτημένος παρὰ τοῦ πληγέντος δεδεμένον
αὐτὸν, μὴ λύσῃ πρὶν ἂν ὁ δοῦλος πείσῃ τὸν
C πληγέντα, ἄξιος εἶναι τοῦ λελυμένος ζῆν.
τὰ αὐτὰ δὲ γυναιξί τε ἔστω πρὸς ἀλλή-
λας περὶ πάντων τῶν τοιούτων νόμιμα, καὶ
πρὸς ἄνδρας γυναιξὶ, καὶ ἄνδρασι πρὸς γυναῖκας.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟΜΩΝ, Ἢ, ΠΕΡῚ ΝΟΜΟΘΕΣΊΑΣ, ΔΙΆΛΟΓΟΣ ΔΈΚΑΤΟΣ.

PLATONIS DE LEGIBVS, Siue, DE LEGVM INSTITVTIONE, DIALOGVS DECIMVS,

Διδασκαλικὸς, Aduerſus impietatem.

ARGVMENTVM.

HVIVS diſputationis σκοπὸν notauimus in nono: hîc verò διδακτικῶς potius quàm νομοθετικῶς tractat pulcherrimum locum ADVERSVS IMPIETATEM, quam & Sacrilegij nomine deſignat. Vt autem illam ab ipſis radicibus conuellat atque extirpet, impiorum hominum de Deo profanè loquentium, & tamen infelicis cuiuſdam eruditionis ſpecie atque obtentu inſtituentium cum ratione inſanire, (.i. furioſa illa cõmenta quibuſdã rationum εἰδώλοις munire) αἰτίας affert & refutat. Tria autem impietatis capita examinat, & ea ſolidis rationibus refellit: vt euincat & Deum eſſe, (deos enim dixit, contra vera naturæ principia, quibus ipſe ait alibi πολυθεΐαν nec veris nec veriſimilibus rationibus probari poſſe, quum vnum Deum, omnipotentem & infinitum eſſe, neceſſe ſit) &, Illum rerum à ſe creatarum curam gerere: &, Muneribus precibúſque minimè flecti vt ſceleribus hominum indulgeat. Et quoniam infauſtus ille impiæ eruditionis cothurnus Naturam in theatrum deducit, quam Deo naturæ opifici opponat, & vniuerſam Religionem exiſtimat eſſe hominum commenta, vt iſtis metus quaſi vinculis cõſtringatur humani generis ſocietas: idcirco maiorem adhibet contentionem & vehementiam ad inſanias illas refellendas, quibus quamplurimorum hominum animi inuoluuntur: quaſi id demum ſit philoſophari, animum exſoluere religionis metu, ſicuti impurus Lucretius profanis verſibus inſtituit docere. & tamen ex ſordidis illis cloacis complures hodie volunt haurire puritatem & elegantiam Latinæ antiquitatis, magno quidem certè bonorum morum diſpendio. In Politicis Ariſtoteleis deſidero auguſtam & honorificam mentionem Religionis, cuius tamen eſt in copioſa illa diſputatione merum ſilentium. Non loquor de vera religione, quam Platonem quoque ignoraſſe ſcio, ſed de religionis ſenſu: quem qui remouet ex hominum animis, ille ἀφιλόσοφον & deteſtandum furorem inducit, & peruertit fundamenta reipublicæ. Philoſophiæ enim vel maximus fructus eſt, reuerentius de Deo ſentire & loqui, & impietatis mendacia ſolidius refutare: denique, quum tot tantáque adiumenta extent in præclara illa cognitione, ad veram ſapientiam comparandam, illius caput ſtatuendum eſt Pietas. Noſter igitur philoſophus (vt vnde deflexit, eò redeat oratio) omni animi contentione aduerſus impietatem inuehitur, vt non modò ſuppliciorum ſeueritate, è Republica, ſed ex animis hominum, ſolidis rationibus eam exterminet. Et ne hæc orationis copia prolixitatis damnetur, cauſam cur in eo ſermone diutius immoretur docet: & prolixitatis τῆς παρὰ τὸ προσῆκον inuidiam amolitur. His ita conſtitutis, ſupplicia aduerſus impietatem legibus latis conſtituit, & diſtinctis impietatis quibuſdam diſcriminibus, varias quoque pœnas illi indicit: meræ Impietati, vt capitali ſceleri, capitales quoque pœnas ſancit. Reliqua ex ipſa diſputatione petantur.

AXIOMATA ET THEOREMATA QVAEDAM EX hac diſputatione, inter quæ multa ſunt μεταφυσικά.

1 *Reipublicæ & omnis ſocietatis humanæ fundamenta conuellit qui religionem conuellit.*

2 *Vt enim bene uiuendi caput eſt, Deum noſſe: ita & Dei ignoratio, eſt ſumma omnium & hominum & rerũpublicarum & familiarũ peſtis & calamitas.*

3 *Non ſuppliciorum terrore tantùm oppugnanda eſt impietas, ſed ſolidarum rationum machinis, quibus uaniſſimi mendacij inanitas facilè diſturbatur.*

4 *In hac rationum luculenta explicatione immorari legislatorẽ non eſt diſſentaneum à ratione: neq; ea reprehendenda eſt prolixitas.*

5 *Deum eſſe, tam αὐτόπιστον eſſe debet, ut argumentis minimè ſit opus ad illud probandum: quod omnes natura norunt, & quod uel profligatiſſimi quique ex animis ſuis eluere nequaquam poſſunt.*

6 *Et cœli, terræ, omniúmq; rerum quæ in hac naturæ uniuerſitate inſunt, contemplatio, omniúmque nationum conſtans conſenſus, interna denique animorum noſtrorum cõſcientia, opponenda eſt furioſorũ hominum latratibus, licet infelicis cuiuſdam eruditionis perſonam & nomen ementiantur.*

7 *Aduerſus illorum hominum blaſphemias, quippe qui αὐτοκατάκριτοι ſunt hoſtes generis humani, ſuppliciis quidem potius agendum eſſet quàm rationibus (non enim hac de re diſputatio ineũda eſt quod omnibus exploratum eſſe debet, iis qui ſunt homines) certis tamen rationibus blaſphemiæ illæ poſſunt refutari.*

8 *Vt animus corporis eſt πρωτουργὸς & primarius uitæ motus, ita Deus naturæ: cuius nimirum eſt opifex.*

9 *Vt animus non poteſt ſine ſuis facultatibus intelligi, intelligentiæ, memoriæ, prudentiæ &c. ita non poteſt animus ille uniuerſi ſine ſumma quadam ſapientia comprehendi.*

10 Deus igitur qui mundum creauit, eundem ſua prouidentia ſapienter gubernat.

11 Idem ille cauſarum naturalium δύναμιν creauit, quas ueluti animas mundi ſuo quodam modo conſtituit: quum uidelicet illarum miniſterio ipſe in animalium & generatione & nutritione efficaciter utatur.

12 Caret ergo omni ratione, dicere, Religionem omnémque Dei ſenſum eſſe hominum commentum, arte inſtitutum, ut maioris cuiuſdam & auguſtæ poteſtatis metu homines in officio contineantur. qua uoce nulla poteſt capitalior excogitari.

13 Non debent tolerari huiuſmodi de Deo diſputationes in bene morata republica. mala enim conſuetudo eſt contra Deum diſputandi, ſiue ex animo id fit, ſiue ſimulaté.

14 Nec uerendũ eſt maximam & animi & uocis contentionem in illis blaſphemijs refutandis adhibere.

15 Qui rationibus aſſentiri non poteſt ut deſinat inſanire, ſupplicio eſt coërcẽdus: & quanto magis uaria eſt & multiplex illius impietas, tanto maioribus & uariis pœnis coërcendus: capitale deniq; ſcelus capitalibus ſupplicijs puniendum eſt.

16 Deus Vniuerſi opifex, omnium quoque rerum à ſe creatarum curam gerit: & præcipuè generis humani, quod ſibi peculiariter creauit, à quo nimirum coleretur.

17 Et ut omnium generatim, ita & ſingularum ſingulatim, ſapientiſſimè, efficaciſſimè: ita ut ne minimæ quidem res ab ipſius prouidentia excipiantur.

18 Si negatur illa Dei prouidentia, negatur Deus eſſe. qui enim nihil agit, eſſe omnino nõ uidetur. qui Deum ergo à mundi procuratione atque actione priuat, ſpoliat eum diuinitate.

19 Blaſphemum quoque eſt, & eodem errore peccans, dicere, Deum precibus & muneribus placatum, indulgere hominum ſceleribus. Si enim non eſt perfectè iuſtus, non eſt Deus.

20 Ἐθελοθρησκεία, cui maximè deditum eſt humanum ingenium, eſt origo ſuperſtitionum.

21 Religio igitur certis terminis & cancellis definienda eſt, ne cuilibet liceat pro libidine & arbitrio religiones comminiſci.

LEGVM EX HAC DISPVTATIONE DESCRIPTIO.

I. Alienam vim invito domino capere, eaq. vti nefas esto: qvi secvs fecerit, coercetor.

II. Qvi pacem ordinemqve reipvbl. pertvrbarit, capite lvito.

III. Religionem qvoqvo modo pertvrbare, capitale esto.

IIII. Is religionem pertvrbare censetor qvi de dei natvra impie loqvitvr.

V. Impie de dei natvra loqvi censendvs est, qvi vel illvm esse, vel rervm hvmanarvm cvram gerere negat: vel mvneribvs precibvsve placatvm, sceleribvs indvlgere dicit.

VI. Separatim nemo religionem habessit in repvblica, sed legibvs constitvtam colito.

DE LEGIBVS — ΝΟ΄ΜΩΝ

DIALOGVS decimus. — ΔΙΑ΄ΛΟΓΟΣ δέκατος.

a Superioris de Iudicus tractationis Appendix, & ἐπεξεργασία. Primum generatim docet, quam in re vis publica verſetur, reliquũ ſermonem impẽdit pulcherrimi loci illuſtrationi De sacrilegio. quo nomine non tantùm ſignificat ſacrarum rerum in locis ſacris furtum: ſed omnem quoque blaſphemiam aduerſus Deum. Triplicẽ autem ſtatuit: quum vel quis deos non eſſe arbitratur, vel deos minime curam gerere rerum humanarũ: vel illos præter æquum & bonum muneribus & precibus conciliari. illa enim abſurda deo attribuere, eſt

EXplicatis iis actionibus quæ ex iniuriis & maleficiis naſcuntur, iam communis illa lex de omni vi ſanciatur, Vti ne quiſquã rem alienã inuito domino capiat rapiátve, neq; proximi bonis ipſi⁹ iniuſſu vtatur vllo modo. hinc enim eorũ malorũ & quæ hacten⁹ recẽſuimus, & quæ etiamnũ exiſtunt, & quæ inpoſterũ exiſtẽt, manat origo. Reliquorũ verò maxima ſũt, iuuenũ procacitates atq; cõtumelię, & quidẽ tunc indigniſſimæ quũ in religionẽ vel in rẽpublicã & ſacroſancta publicæ ſocietatis iura, vel ſingulatim in aliquã gẽtis, trib⁹ ſiue familiæ cõmunitatẽ:

ΜΕτὰ δὲ τὰς αἰκίας, περὶ πάντος ἓν εἰρήσθω τοιόνδε τι νόμιμον βιαίων πέρι· τῶν ἀλλοτρίων μηδένα μηδὲν φέρειν μηδὲ ἄγειν· μηδ᾽ αὖ χρῆσθαι μηδενὶ τῶν τοῦ πέλας, ἐὰν μὴ πείσῃ τὸν κεκτημένον. ἐκ γὰρ δὴ τοῦ τοιούτου πάντα ἠρτημένα τά τε εἰρημένα κακὰ γέγονε, καὶ ἔστι καὶ ἔσται. μέγιστα δὲ δὴ τῶν λοιπῶν αἱ τῶν νέων ἀκολασίαι τε καὶ ὕβρεις· εἰς μέγιστα δὲ, ὅταν εἰς ἱερὰ γίγνωνται. καὶ διαφερόντως αὖ μεγάλα, ὅταν εἰς δημόσια καὶ ἅγια ἢ κατὰ μέρη κοινὰ φυλετῶν ἤ τινων ἄλλων τοιούτων κεκοινωνηκότων·

A εἰς ἱερὰ δὲ ἴδια καὶ τάφους, δεύτερα καὶ δευτέρως. εἰς δὲ γονέας, τρίτα, χωρὶς τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, ὅταν ὑβρίζῃ τις. τέταρτον δὲ γένος ὕβρεως, ὅταν ἀφροντιστῶν τις τῶν ἀρχόντων ἄγῃ ἢ φέρῃ ἢ χρῆταί τινι τῶν ἐκείνων, μὴ πείσας αὐτούς. πέμπτον δέ, τὸ πολιτικὸν ἂν εἴη ἑκάστου τῶν πολιτῶν ὑβρισθέν, δίκην ἐπικαλούμενον. οἷς δὴ δοτέον εἰς κοινὸν νόμον ἑκάστοις. ἱεροσυλία μὲν γὰρ εἴρηται ξυλλήβδην, βίαιός τε καὶ λάθρᾳ ἐὰν γίγνηται, τί χρὴ πάσχειν. ὅσα δὲ λόγῳ καὶ ὅσα ἔργῳ περὶ B θεοὺς ὑβρίζῃ τις λέγων ἢ πράττων, ὁ παραμύθιον ὑποθεμένῳ ῥητέον ἃ δεῖ πάσχειν. ἔστω δὴ τόδε· θεοὺς ἡγούμενος εἶναι κατὰ νόμους οὐδεὶς πώποτε οὔτε ἔργον ἀσεβὲς εἰργάσατο ἑκών, οὔτε λόγον ἀφῆκεν ἄνομον. ἀλλὰ ἕν δή τι τῶν τριῶν πάσχων, ἢ τοῦτο ὅπερ εἶπον οὐχ ἡγούμενος, ἢ τὸ δεύτερον, ὄντας, οὐ φροντίζειν ἀνθρώπων, ἢ τρίτον, εὐπαραμυθήτους εἶναι, θυσίαις τε καὶ εὐχαῖς παραγομένους. ΚΛ. Τί οὖν δὴ δρῷμεν ἂν ἢ καὶ λέγοιμεν πρὸς αὐτούς; ΑΘ. Ὦ C 'γαθέ, ἐπακούσωμεν αὐτῶν πρῶτον ἃ διὰ τὸ καταφρονεῖν ἡμῶν προσπαίζοντας αὐτοὺς λέγειν μαντεύομαι. ΚΛ. Ποῖα δή; ΑΘ. Ταῦτα τάχ' ἂν ἐρεσχηλοῦντες εἴποιεν, ὦ ξένε Ἀθηναῖε καὶ Λακεδαιμόνιε καὶ Κνώσιε, ἀληθῆ λέγετε. ἡμῶν γὰρ οἱ μὲν τοπαράπαν θεοὺς οὐδαμῶς νομίζουσιν· οἱ δέ, μηδὲν ἡμῶν φροντίζειν· οἱ δέ, εὐχαῖς παράγεσθαι οἵους ὑμεῖς λέγετε. ἀξιοῦμεν δή, καθάπερ ὑμεῖς ἠξιώκατε περὶ νόμων, πρὶν ἀπειλεῖν ἡμῖν σκληρῶς, ἡμᾶς πρό- D τερον ἐπιχειρεῖν πείθειν καὶ διδάσκειν ὡς εἰσὶ θεοί, τεκμήρια λέγοντες ἱκανά· καὶ ὅτι βελτίους ἢ παρὰ τὸ δίκαιον ὑπὸ τινῶν δώρων παρατρέπεσθαι κηλούμενοι. νῦν μὲν γὰρ ταῦτα ἀκούοντές τε καὶ τοιαῦθ' ἕτερα τῶν λεγομένων ἀρίστων εἶναι ποιητῶν τε καὶ ῥητόρων καὶ μάντεων καὶ ἱερέων, καὶ ἄλλων πολλάκις μυρίων, οὐκ ἐπὶ τὸ μὴ δρᾶν τὰ ἄδικα τρεπόμενοι οἱ πλεῖστοι, δράσαντες δ' ἐξακεῖσθαι πειρώμεθα. παρὰ δὴ νομοθετῶν φασκόντων εἶναι μὴ ἀγρίων, ἀλλ' E ἡμέρων, ἀξιοῦμεν πειθοῖ πρῶτον χρῆσθαι πρὸς ἡμᾶς, εἰ μὴ πολλῷ βελτίω τῶν ἄλλων λέγοντας περὶ θεῶν ὡς εἰσίν, ἀλλ' οὖν βελτίω γε πρὸς ἀλήθειαν. καὶ τάχα πειθοίμεθ' ἂν ἴσως ὑμῖν. ἀλλ' ἐπιχειρεῖτε, εἴ τι μέτριον λέγομεν, εἰπεῖν ἃ προκαλούμεθα. Κ. Οὐκοῦν ὦ ξένε δοκεῖ ῥᾴδιον εἶναι ἀληθεύοντας λέγειν ὡς εἰσὶ θεοί.

...ia etiam eſt le... o, παραμύθιον ο παραμύ... ον.

...vulg. edit. no... ...r ſunt quæ ha... ...hic inter δὲ & ...ις.

...gitur etiam μυ... ...άκις.

...quodam ἐξακεῖσθαι pro ἐξάκεσθαι...

denique in alias eiuſdē generis res quæ ad quandam ſocietatem ſpectant, impotenter erumpunt. ſecundo autem loco habenda ſunt ea quæ in ſacra priuata atque ſepulcra: tertio, quæ aduerſus parentes peccantur: præter illa etiam quæ ſuprà narrauimus. Quartū verò contumeliæ genus eſt, quādo quis contēptis Magiſtratibus, ipſorū iniuſſu in ipſorū munera inuadit, illorúmq; rebus pro libidine & arbitratu abutitur, præter ipſorū voluntatē. Quintū, ciuile fuerit, quū ciuis alicuius dignitas læditur iuris legúmq; præſidiū inuocantis. His itaq; ſingulis cōmuniter prouidere lex debet, & aduerſus has intēperies opportuna remedia expedire. De Sacrilegio quidem ſummatim dictū eſt quidnā fieri oporteat, ſi vi aut clàm peragatur. quæ verò pœnæ ei ſint infligēdæ qui verbo vel re aduerſus deos peccat, deinceps liberiori quadā præfatione, quæ poſitarū legum rationē luculentius reddat, explicandū videtur. Ponatur autē huiuſmodi, QVI DEOS eſſe, ſicuti mandant leges, arbitratur, is neque facit vnquā ſponte impiū quicquā, nec loquitur. In deos autē ſcelerate facit & loquitur qui è tribus his vna laborat inſania: quarum prima eſt, vt quis deos; (ſicuti dixi) eſſe neget: ſecūda, ſi illos eſſe arbitretur, minimè tamē curā gerere rerū humanarū: tertia, eos facilè placari, & ſacrificiis precibúſq; cōciliari. CL. Quid igitur de illis ſtatuemus, quídve illorū inſaniis reſpōdebimus? ATH. Primū omniū, obſecro, audiamus ea quæ vt nos irrideāt, noſtrámq; doctrinā ludificētur, eos allaturos cōiicio. CL. Quænā verò ſunt illa? ATH. Ita iocabundi aduerſus nos cauillabūtur: Vera dicitis hoſpites, Athenienſis, Lacedæmonie, Gnoſſie: noſtrûm enim alii omnino deos nō eſſe arbitrātur: alii, nullā de nobis curā gerere: deniq;, huiuſmodi eſſe quales vos dicitis. Itaq; quod vos in omnib⁹ legibus inſtituēdis efficiendū eſſe cēſuiſtis, idē quoq; à vobis faciendū eſſe arbitramur: vt priuſquā nobis grauiter īterminemini, idoneis argumētis deos eſſe cōprobetis: & meliores eſſe quàm vt præter fas & æquū muneribus placētur atq; concilientur. Nūc enim, dū hæc & alia huiuſmodi audim⁹, quæ autoribus præſtātiſſimis poetis, oratoribus, vatibus, ſacerdotib⁹, & aliis penè īnumerabilibus, laudātur, à faciēda quidē iniuria minimè auertimur: ſed vbi ſcel⁹ aliquod perpetrauerim⁹, remediū adhibere conamur. A vobis autem, qui nō ferorū ſed māſuetorū legiſlatorū appellationē affectatis, petim⁹ vt primùm fidē apud nos faciatis deos eſſe, & ita nobis ī animos inducatis, vt etiāſi nō multo ſublimiora & auguſtiora de deorū natura dicatis, veriora tamē loquamini: & fortaſſe etiā nos vobis fidē adhibebimus. Quocirca ſi æquum à vobis poſtulare videamur, id quod à vobis ſane impetremus. CL. [a] Nonne, hoſpes, facile eſt veris argumentis probare deos eſſe?

negare eſſe deū. Copioſè autem & luculenter hunc locū tractat, non tam νομοθετικῶς, quàm διδακτικῶς, vt philoſophū decebat de legibus diſſerentem. idcirco accuratè reddit ratiōnē illius διεξόδου, & quidem tam copioſè explicatæ. Summa eſt; Non tantùm ſuppliciorum minis, ſed rationum etiam momētis hominum animos eſſe retinendos. nec ſū peruacaneæ prolixitati tribuendum, res neceſſarias & vtiles copioſè proponi, & ab iis quidē quibus hoc vnum eſt penſi, vt rerū inueſtigationi impenſius ſe dedāt. Profanas autem illas & ſacrilegas hominum impiorum aduerſus Deum blaſphemias refutaturus, illas ordine commemorat, vt eodem illas refutet. Huius diſputationis neceſſitatē docet primo loco.

[a] PRIMA BLASPHEMIA, *Deos non eſſe.* Aduerſus quā

ſta diſputat, vt primũ leniores, tum verò, vt vrgeatur aduerſariorum audacia cum ratione inſtituẽtium inſanire, ſtatarias ſolidioréſq; rationes opponit. *Prima ratio*, Ex cœli vniuerſæque naturæ contẽplatione conſtare, Deos eſſe. *Secunda*, Omnium nationum, etiã maximè barbararum, & ipſorũ quoque ſingulorũ hominum conſenſu, id quoque perſpicuum eſſe. His ſubſtratis, quæ certè & veræ ſũt atq; validæ, ita ſe ad alias accingit.

ATH. Quomodo? CL. Primùm quidem Terra & Sol, & aſtra vniuerſa, & temporum varietas quadripertitis interuallis præclarè exornata, & menſiũ annorúmq; ſpatiis diſtincta, id verũ eſſe, abũdè demonſtrant: deniq;, omnium hominũ & Græcorũ & barbarorum conſenſus id verum eſſe teſtatur. ATH. Improborum hominũ, mihi crede, reſpõſationes pertimeſco. nõ tamen auſim dicere futurũ vt vos contemnãt. vos enim ignoratis cauſam cur illi ita contendant, & voluptatũ cupiditatúmque intemperie tantùm contingere arbitramini, quòd ad impiã nefariámque opinionem ipſorũ animi impetu quodã ferantur. CL. Ecquænã verò alia, hoſpes, præter hanc, tanti ſceleris cauſa eſt? ATH. Ea videlicet à qua vos planè immunes eã ignoratis: ſed vos penitus fugit. CL. [a] Quorſum verò hoc nũc dicis? ATH. Ignorantia quædam cerè grauiſſima, quæ maximæ tamen prudẽtiæ ſpecie & nomine prædicatur. CL. Quomodo id dicis? ATH. Extant apud nos ſermones quidam literarum monumentis cõmendati, partim verſu, partim ſoluta oratione conſcripti, qui apud vos propter ciuilis diſciplinæ excellentiam (vt ego intelligo,) minimè reperiũtur. quorum quidẽ antiquiſſimi qui de diis circũferuntur, primã cœli aliorúmque deorum naturã memorant: neq; multum vlterius progreſſi, deorum proſapias, & quo modo inter ſe conſuetudinem habuerint recenſent. quæ quoniam priſca ſunt, haudquaquã facile eſt certis argumentis vel laudare vel vituperare: hoc tamen conſtanter affirmarim, huiuſmodi orationẽ ad opportunũ parentum cultum honorémq; nullo modo pertinere, neque rectã quadã ratione innixã videri. Priſca igitur illa ſecurè prætermittamus, & vt deorũ voluntati conſentaneum eſt dicantur. hominum verò recẽtiorum qui ſapientiæ nomen affectãt, dicta accuſentur, ſi quorundã malorum cauſam præbuerint. Omnino illorũ verbis id efficitur, vt quũ ego & tu argumẽta adducimus deos eſſe, hæc eadem proponẽtes ſolem & lunam & aſtra & terrã, deos & diuina hæc eſſe, tunc iuuenes ab iſtis ſapientibus aliter perſuaſi, terrã & lapides hæc eſſe dicãt, nullámq; humanarũ rerum curam gerere poſſe, ſed ſpecioſis tãtùm ſermonibus hæc eſſe condita atque exquiſita. CL. Grauem aſperúmq; ſermonem, hoſpes, commemoras, etiãſi vel vnus eum pronuntiaſſet: nũc verò multo grauior, quòd plures ad huiuſmodi vecordiã præcipites ferãtur. ATH. Quidnã igitur dicemus? quídve ecquémve reuera iſtis incõmodis obicẽ opponemus? Vtrũ, veluti apud ĩpios homines accuſati eſſem[9], quaſi ſcelus aliquod cõmiſerimus, quũ affir

[a] Blaſphemias illorũ hominũ primùm commemorat, & eas quidem ſapientiæ cuiuſdã & eruditionis ſpecie apparentes: cuiuſmodi ſunt hominum infeliciter eruditorũ, qui ĩerudita eruditione ad *ἀθεότητος* inſaniam profanè abutuntur. Deinde ait furores iſtos profanarum opinionum apud pleroſque homines longè latéque vagari: quibus proinde opponendum ſit mature remediũ. & quia his de rebus magis philoſophicè quam politicè acturus erat, excuſat illam prolixitatẽ.

A ΑΘ. Πῶς; ΚΛ. Πρῶτον μὲν γῆ καὶ ἥλιος, ἄστρα τε τὰ ξύμπαντα, καὶ τὰ τῶν ὡρῶν διακεκοσμημένα καλῶς οὕτως, ἐνιαυτοῖς τε καὶ μησὶ διειλημμένα· καὶ ὅτι πάντες Ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι νομίζουσιν εἶναι θεούς. ΑΘ. Φοβοῦμαί γε ὦ μακάριε τοὺς μοχθηρούς (οὐ γὰρ δή ποτε εἴποιμ' ἂν ὥς γε αἰδοῦμαι) μήπως ὑμῶν καταφρονήσωσιν. ὑμεῖς μὲν γὰρ οὐκ ἴστε αὐτῶν πέρι τῆς διαφορᾶς αἰτίαν, ἀλλ' ἡγεῖσθε ἀκρατείᾳ μόνον ἡδονῶν τε
6
B καὶ ἐπιθυμιῶν ἐπὶ τὸν ἀσεβῆ βίον ὁρμᾶσθαι τὰς ψυχὰς αὐτῶν. ΚΛ. Τὸ δὲ τί πρὸς τούτοις αἴτιον ἂν ὦ ξένε εἴη; ΑΘ. Σχεδὸν ὃ παντάπασιν ὑμεῖς ἔξω ζῶντες οὐκ ἂν εἰδείητε, ἀλλ' ὑμᾶς ἂν λανθάνοι. ΚΛ. Τί δὴ τοῦτο φράζεις τανῦν; ΑΘ. Ἀμαθία τις μάλα χαλεπή, δοκοῦσα εἶναι μεγίστη φρόνησις. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Εἰσὶν ἡμῖν ἐν γράμμασι λόγοι κείμενοι, οἳ παρ' ὑμῖν οὐκ εἰσί, δι' ἀρετὴν πολιτείας, ὡς ἐγὼ μανθάνω· οἱ μὲν,
C ἔν τισι μέτροις, οἱ δὲ, καὶ ἄνευ μέτρων· λέγοντες περὶ θεῶν, οἱ μὲν παλαιότατοι, ὡς γέγονεν ἡ πρώτη φύσις οὐρανοῦ, τῶν τε ἄλλων· προϊόντες δὲ τῆς ἀρχῆς οὐ πολὺ θεογονίαν διεξέρχονται, γενόμενοί τε ὡς πρὸς ἀλλήλους ὡμίλησαν. ἃ τοῖς ἀκούουσιν εἰ μὲν εἰς ἄλλο τι καλῶς ἢ μὴ καλῶς ἔχοι, οὐ ῥᾴδιον ἐπιτιμᾶν παλαιοῖς οὖσιν. εἰς μέντοι γονέων τε θεραπείας καὶ τιμὰς οὐκ ἂν ἔγωγε ποτὲ ἐπαινῶν εἴποιμι, οὔτε ὡς ὠφέλιμα, οὔτε ὡς τὸ παράπαν ὀρθῶς εἴρηται. τὰ
D μὲν οὖν δὴ τῶν ἀρχαίων πέρι μεθείσθω καὶ χαιρέτω, καὶ ὅπῃ θεοῖσι φίλον λεγέσθω ταύτῃ· τὰ δὲ τῶν νέων ἡμῖν καὶ σοφῶν αἰτιαθήτων ὅπῃ κακῶν αἴτια. τὸ δ' οὖν τῶν τοιούτων ἐξεργάζονται λόγοι. ἐμοῦ γὰρ καὶ σοῦ, ὅταν τεκμήρια λέγωμεν ὡς εἰσὶ θεοί, ταῦτα αὐτὰ προσφέροντες, ἥλιόν τε καὶ σελήνην καὶ ἄστρα καὶ γῆν, ὡς θεοὺς καὶ θεῖα ὄντα, ὑπὸ τῶν σοφῶν τούτων ἀναπεπεισμένοι ἂν λέγοιεν ὡς γῆν τε καὶ λίθους ὄντα αὐτά, καὶ οὐδὲν τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων
E φροντίζειν δυνάμενα, λόγοισι δὲ ταῦτα εὖ πως εἰς τὸ πιθανὸν περιπεπεμμένα. ΚΛ. Χαλεπόν γε λόγον ὦ ξένε εἰρηκὼς τυγχάνεις, εἰ γε εἷς ἦν μόνον· νῦν δὲ ὅτε πάμπολλοι τυγχάνουσιν, ἔτι χαλεπώτερον ἂν εἴη. ΑΘ. Τί οὖν δὴ τί λέγωμεν; τί χρὴ δρᾶν ἡμᾶς; πότερον ἀπολογησώμεθα οἷον κατηγορήσαντος τινὸς ἐν ἀσεβέσιν ἀνθρώποις ἡμῶν, φεύγουσι περὶ τῆς νομοθεσίας, λέγουσιν ὡς δεινὰ ἐρ-

Eſt & alia lectio, καὶ τὰ ξύμπαντα.

Affertur & alia lectio διαφθορᾶς.

In uno uet. δι' ἀκρασίαν μόνον

Legitur etiã οὕτως *pro* ὀρθῶς.

Genitiuo hic opus eſſe uidetur qui cum ἐμοῦ καὶ σοῦ *iungatur. uerũ in uet. nõ* προσφέροντες *ſed* προσφέροντος *legitur*

γαζόμεθα, νομοθετοῦντες ὡς ὄντων θεῶν; ἢ χαίρειν ἐάσαντες, ἐπὶ τοὺς νόμους τρεπώμεθα πάλιν, μὴ καὶ τὸ προοίμιον ἡμῖν μακρότερον γίγνηται τῶν νόμων; οὐ γὰρ βραχὺς ὁ λόγος ἐκταθεὶς ἂν γίγνοιτο, εἰ τοῖσιν ἐπιθυμοῦσιν ἀσεβεῖν, τὰ μὲν ἀποδειξαίμεθα μετρίως τοῖς λόγοις, ὧν ἔφραζον δεῖν πέρι λέγειν· τὰ δέ, εἰς φόβον τρεψαίμεθα· τὰ δέ, δυσχεραίνειν ποιήσαντες ὅσα πρέπει, μετὰ ταῦτα ἤδη νομοθετοῖμεν. ΚΛ. Ἀλλ' ὦ ξένε, πολλάκις μὲν ὥς γε ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τοῦτ' αὐτὸ εἰρήκαμεν, ὡς οὐδὲν ἐν τῷ παρόντι δεῖ προτιμᾶν βραχυλογίαν μᾶλλον ἢ μῆκος. οὐδεὶς γὰρ ἡμᾶς (τὸ λεγόμενον) ἐπείγων διώκει. γελοῖον δὴ καὶ φαῦλον τὸ πρὸ τῶν βελτίστων τὰ βραχύτερα αἱρουμένους φαίνεσθαι. διαφέρει δ' οὐ σμικρὸν ἁμωσγέπως πιθανότητά τινα τοὺς λόγους ἡμῶν ἔχειν, ὡς θεοί τ' εἰσὶ καὶ ἀγαθοί, δίκην τιμῶντες διαφερόντως ἀνθρώπων. σχεδὸν γὰρ τοῦτο ἡμῖν ὑπὲρ ἁπάντων τῶν νόμων κάλλιστόν τε καὶ ἄριστον προοίμιον ἂν εἴη. μηδὲν οὖν δυσχεράναντες μηδὲ ἐπειχθέντες ἥντινά ποτε ἔχομεν δύναμιν εἰς πειθὼ τῶν τοιούτων λόγων, μηδὲν ἀποθέμενοι, διεξέλθωμεν εἰς τὸ δυνατὸν ἱκανῶς. ΑΘ. Εὐχήν μοι δοκεῖ παρακαλεῖν ὁ λεγόμενος ὑπὸ σοῦ νῦν λόγος, ἐπειδὴ προθύμως συντείνεις· μέλλειν δ' οὐκέτι ἐγχωρεῖ λέγειν. φέρε δή, πῶς ἄν τις μὴ θυμῷ λέγοι περὶ θεῶν, ὡς εἰσίν; ἀνάγκη γὰρ δὴ χαλεπῶς φέρειν καὶ μισεῖν ἐκείνους οἳ τούτων ἡμῖν αἴτιοι τῶν λόγων γεγένηνται καὶ γίγνονται. νῦν οὐ πειθόμενοι τοῖς μύθοις, οὓς ἐκ νέων παίδων ἔτι ἐν γάλαξι τρεφόμενοι, τροφῶν τε ἤκουον καὶ μητέρων, οἷον ἐν ἐπῳδαῖς μετά τε παιδιᾶς καὶ μετὰ σπουδῆς λεγομένους, καὶ μετὰ θυσιῶν, ἐν εὐχαῖς αὐτοὺς ἀκούοντές τε, καὶ ὄψεις ὁρῶντες ἑπομένας αὐτοῖς, ἃς ἥδιστα ὅ γε νέος ὁρᾷ τε καὶ ἀκούει πραττομένας, θυόντων ἐν σπουδῇ τῇ μεγίστῃ τῶν αὐτῶν γονέων, ὑπὲρ αὐτῶν τε καὶ ἐκείνων ἐσπουδακότων, ὡς ὅτι μάλιστα οὖσι θεοῖς εὐχαῖς προσδιαλεγομένων καὶ ἱκετείαις· ἀνατέλλοντός τε ἡλίου καὶ σελήνης καὶ πρὸς δυσμὰς ἰόντων, προκυλίσεις ἅμα καὶ προσκυνήσεις ἀκούοντές τε καὶ ὁρῶντες Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων πάντων ἐν συμφοραῖς παντοίαις ἐχομένων καὶ ἐν εὐπραγίαις, οὐχ ὡς οὐκ ὄντων, ἀλλ' ὡς ὅτι μάλιστα ὄντων, καὶ οὐδαμῇ ὑποψίαν ἐνδιδόντων ὡς οὐκ εἰσὶ θεοί. τούτων δὴ πάντων ὅσοι καταφρονήσαντες οὐδὲ ἐξ ἑνὸς ἱκανοῦ λόγου, ὡς φαῖεν ἂν ὅσοι καὶ σμικρὸν νοῦ κέκτηνται, νῦν ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς λέγειν ἃ λέγομεν,

Hæc uerba ὅσα πρέπει *uidentur potius cum ſequẽtibus eſſe iungenda.*

Fertur & contraria lectio, poſita uocula εὖ *an* πειθόμενοι.

mamus deos eſſe: an illis neglectis, ad leges ferendas rurſus nos conuertemus, ne longior quæpiam legum præfatio excreſcat? non enim breuis oratio ita diffundi poſſit, ſi pronis ad impietatem hominibus ea quæ poſtulant, abundè voluerimus demonſtrare, atque etiam iniecto minarum terrore illos à ſceleribus reuocare: denique, ſicuti cõſentaneum eſt, illis leges feramus. CL. At ſæpe, hoſpes, vt in breui temporis interuallo potuit, dictum eſt à nobis, Breuitatem minimè eſſe prolixitati anteponendam. nihil enim, vt dicitur, nos vrget. ridiculum videlicet & vitioſum eſt, cenſere breuiora optimis eſſe anteponenda. Non parum verò refert videlicet orationem noſtram ſaltem veriſimilitudine quadam illuſtrari, quæ euincat deos eſſe, eóſque bonos, & quibus præter omnes homines iuſtitia ſit curæ. Hæc enim in omnes leges pulcherrimè & opportunè præfatio ſubſterni poteſt. Quapropter abſque vlla animi moleſtia & feſtinatione, quantum ad huiuſmodi ſermonem perſuadendum argumentorũ habemus, nihil ſanè reliqui faciamus. ATH. Hæc tua oratio ita te paratum alacrémque eſſe oſtendit, vt me etiam precibus impellat, atque adeo nihil amplius cunctandum eſſe videatur. [a] Agedum ergo, expone mihi quomodo aliquis non infenſo animo deos eſſe affirmarit. præſertim quum illi neceſſariò odio ſunt ii proſequendi qui huiuſmodi ſermonum autores & olim extiterunt atque etiamnum exiſtunt. Nunc igitur his ſermonibus fidem maximè adhibentes, quos ipſi cum lacte ſuxerunt, & quos à matribus & nutricibus audierunt, quaſi illæ hoc vnum haberẽt penſi vt cum iocis & rebus ſeriis, id eſt, ſacrificiis & precibus, huiuſmodi ſententiam ipſorum animis incantarent atque insererent: & res huic affines ipſorum & viſui & auribus obiicerent, quas pueri iucundiſſimè & vident & audiunt, dum parentes ſuos pro ſe & liberis ſummo ſtudio ſacrificare, deóſque impenſiſſimis precibus ipſorum nomine adire conſpicerent: tum & oriente & occidente ſole & luna, omnes homines & Græcos & barbaros & audirent & viderent ſuppliciter in terram, adorandi cauſa, dum & rebus aduerſis premerentur, & ſecundis fruerentur, procidere. Vnde tamen nulla oboriretur ſuſpicio, deos minimè exiſtere: quum potius certo ſint argumento deos eſſe. Quicunque igitur hæc omnia, vt dicent qui vel ſcintillam mentis habent, nulla iuſta ratione neglexerint, cogunt nos ea quæ nunc dicimus proferre,

[a] *Prima ratio.* Eos qui deum eſſe negant, pugnare aduerſus perſpicuam & αὐτόπτον veritatem, quæ & cũ ipſis nata ſit, & certo vitæ vſu, omnium hominum conſenſu confirmata, & quæ, velint nolint, in ipſorum animis inſideat, & acriores aculeos indat, quã vt eos poſſint ex ſe depellere: ac proinde non hæc veritas rationibus probari, quaſi illatum adiumẽtis indigeret (eſt enim primum & ἀναπόδεικτον axioma, Deus eſt) ſed illius ſenſus bonorum virorum vocibus & conſuetudine magis ac magis debent confirmari: nec temeritati & curioſitati hominum condonandum eſt vt de tam certis principijs diſputet. mala enim & impia conſuetudo eſt contra deos diſputandi, ſiue ex animo id fit, ſiue ſimulatè.

A vt rationes quaſdam ineamus, & quidem
manſuetas & pacatas, quibus ipſorum ani-
mis hanc ſententiam informare poſſimus,
deos eſſe. Audeamus tamen. neque enim
decet nos, quum illi ingluuie in ſuam per-
niciem ruant, nos quoque concitatiori per
æquè iracundia tranſuerſos rapi. Itaque
extincta compreſsáque iracundia, ita eos,
quaſi vnum quempiam, hunc in modum
alloqueremur: Mi fili, iuuenis adhuc es:
neque dubito quin temporis progreſſus ef-
fecturus ſit vt & commutes & contrariam
ſuſcipias ſententiam. expecta igitur, obſe-
cro, vt nunc de rebus maximis iudi-
cium feras. Maxima autē illa res eſt quam
tu modò nullam eſſe cenſes, videlicet vt
quis de diis rectè ſentiens, bene vel malè
vitam inſtituat. Primùm verò hac de re, ſi
vnum quiddam magnum tibi ſignificaue-
ro, haudquaquam hac in re mendax tibi
potero videri. illud autem huiuſmodi eſt:
Non tu ſolus neque amici tui primi hanc
de diis opinionem habetis: ſed ab omni e-
tiam memoria complures vel pauciores
hoc morbo laborant. quid verò eorum
plurimis contingat, tibi commemorabo.
Quippe vllus eorum qui illam de diis opi-
nionem à teneris annis ſuſceperunt, quaſi
dii non eſſent, ab ea ætate ad ſenectutem
vſque minimè perſeuerauit. Reliqui autem
duo de diis morbi, licet non multis, non-
nullis tamen inhæſerunt, deos videlicet eſſe
quidem, ſed de rebus humanis minimè cu-
ram gerere: vel eos quidem curare, ſed ita
vt precibus & ſacrificiis facilè concilientur.
Tu igitur, ſi me audis, expectabis donec
perſpicua, quantum fieri poterit, tibi con-
ſtet hac de re ſententia, & rem perpenden-
do diligenter, itáne ſe habeat nécne: & cùm
ab aliis omnibus hominibus, tum verò à
legiſlatore, cuius maior eſt hiſce in rebus
autoritas, percunctando. Interea noli com
mittere vt præcoci temerariáque feſtina-
tione impiam de diis ſententiam aliquam
amplectaris. ei enim cui inſtitutū eſt leges
tibi ponere, elaborandum erit vt te doceat
quid de hoc genere toto ſit cōſtituendum.
CL. Hactenus, hoſpes, noſtra quidē ſentētia,
egregiè ſunt hæc à nobis explicata. ATH.
[a] Prorſus ita eſt, Megille & Clinia: nō tamē
animaduertim⁹ nos in mirabilem quendā
ſermonē fuiſſe delapſos. CL. Ecquem illum
ais? ATH. Eum ipſum qui compluriū ho-
minū vocibus omnium ſermonum ſapiē-
tiſſimus iudicatur. CL. Rem dilucidius ex-
pone. ATH. Res omnes nōnulli aiunt, quæ
vel fiunt vel futurę ſunt, vel hactenus factæ
ſunt, vel Natura vel Fortuna vel Arte fieri.
CL. Et rectè quidem. ATH. Certè nihil eſt
diſſentaneum, ſapientes homines probè
dixiſſe. propius igitur veſtigia ſequentes,

a Illorum infeliciter & nefariè eruditorū ἄγνοιαν aduerſus genuinum pietatis ſenſum commemorat. quam obiectionē poſtea refutat. illa eſt huiuſmodi: Omnes res vel natura vel fortuna vel arte conſtant, Ciuilis diſciplina arte, non natura, cōſtat: inſtitutis nimirum legibus vt infirmiores minimè cōdonarētur potētiorum arbitrio. Religionem ex eo genere eſſe, quod arte confictū ſit, non quod reuera exiſtat, ad ho-

πῶς τοίνυν ἄν τις ἐν πραέσι λόγοις δύναιτο
νουθετῶν ἅμα διδάσκειν περὶ θεῶν πρῶτον
ὡς εἰσί; τολμητέον δέ. οὐ γὰρ ἅμα γε δεῖ μα-
νῆναι, τοὺς μὲν, ὑπὸ λαιμαργίας ἡδονῆς,
ἡμᾶς, τοὺς δ' ὑπὸ τοῦ θυμοῦσθαι τοῖς τοιού-
τοις. ἴτω δὴ πρόρρησις τοιάδε τις ἄθυμος τοῖς
οὕτω τὴν διάνοιαν διεφθαρμένοις· καὶ λέ-
γωμεν πρᾴως, σβέσαντες τὸν θυμόν, ὡς ἑνὶ
διαλεγόμενοι τῶν τοιούτων, Ὦ παῖ, νέος εἶ·
προϊὼν δέ σε ὁ χρόνος ποιήσει πολλὰ ὧν νῦν
B δοξάζεις μεταβαλόντα, ἐπὶ τἀναντία τίθε-
2 σθαι. περίμεινον οὖν εἰς τότε κριτὴς περὶ τῶν
μεγίστων γίγνεσθαι. μέγιστον δέ, ὃ νῦν οὐδὲν ἡγῇ
σύ, τὸ, περὶ τοὺς θεοὺς ὀρθῶς διανοηθέντα, ζῆν
καλῶς ἢ μή. πρῶτον δὲ περὶ αὐτῶν ἕν τι μέ-
γα σοὶ μηνύων οὐκ ἄν ποτε φανείην ψευδής,
τὸ τοιόνδε· οὐ σὺ μόνος οὐδὲ οἱ σοὶ φίλοι πρῶ-
τοι καὶ πρῶτον ταύτην δόξαν περὶ θεῶν ἔσχε-
τε· γίγνονται δὲ ἀεὶ πλείους ἢ ἐλάττους ταύτην
τὴν νόσον ἔχοντες. τὸ δὲ τοίνυν σοὶ παραγεγονὸς
αὐτῶν πολλοῖς φράζοιμ' ἄν, τὸ μηδένα πώ-
C ποτε λαβόντα ἐκ νέου ταύτην τὴν δόξαν περὶ
θεῶν ὡς οὐκ εἰσί, διατελέσαι πρὸς γῆρας
μείναντα ἐν ταύτῃ τῇ διανοήσει. τὰ δύο μέντοι
πάθη περὶ θεοὺς μεῖναι, πολλοῖσι μὲν οὔ, μεῖναι
δ' οὖν τισί, τὸ τοὺς θεοὺς εἶναι μέν, φροντίζειν δ' οὐ-
δὲν τῶν ἀνθρωπίνων· καὶ τὸ μετὰ τοῦτο, ὡς φροντί-
ζουσι μέν, εὐπαραμύθητοι δ' εἰσὶ θύμασι καὶ εὐ-
χαῖς. τὸ δὴ σαφὲς ἂν γιγνόμενόν σοι περὶ αὐτῶν
κατὰ δύναμιν δόγμα, ἂν ἐμοὶ πείθῃ, περιμενεῖς
ἀνασκοπῶν εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἔχει· πυν-
D θανόμενος παρά τε τῶν ἄλλων, καὶ δὴ καὶ μάλι-
στα καὶ παρὰ τοῦ νομοθέτου. ἐν δὲ δὴ τούτῳ τῷ
χρόνῳ μὴ τολμήσῃς περὶ θεοὺς μηδὲν ἀσε-
βῆσαι. πειρατέον γὰρ τῷ τοὺς νόμους σοι τι-
θέντι νῦν, καὶ εἰσαῦθις διδάσκειν περὶ αὐτῶν
τούτων ὡς ἔχει. ΚΛ. Κάλλιστ' ἡμῖν ὦ ξένε
μέχρι γε τοῦ νῦν εἴρηται. ΑΘ. Παντάπασι
μὲν οὖν, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία· λελήθα-
μεν δ' ἡμᾶς αὐτοὺς εἰς θαυμαστὸν λόγον ἐμ-
πεπτωκότες. ΚΛ. Τὸν ποῖον δὴ λέγεις; ΑΘ.
E Τὸν παρὰ πολλοῖς δοξαζόμενον εἶναι σοφώ-
τατον ἁπάντων λόγων. ΚΛ. Φράζ' ἔτι
σαφέστερον. ΑΘ. Λέγουσί που τινὲς ὡς
πάντα ἐστὶ τὰ πράγματα γιγνόμενα, καὶ
γενόμενα, καὶ γενησόμενα, τὰ μέν, φύσει, τὰ
δέ, τέχνῃ, τὰ δὲ διὰ τύχην. ΚΛ. Οὐκοῦν κα-
λῶς. ΑΘΗΝ. Εἰκός γέ τοι που σοφοὺς ἄν-
δρας ὀρθῶς λέγειν. ἑπόμενοί γε μὴν αὐτοῖς,
σκεψώ-

Sequendam puto lectionem quæ nō habet pronomen ἡμῶν. nullam enim uſum habere hic uidetur.

A σκεψώμεθα τοὺς ἐκεῖθεν, τί ποτε καὶ τυγχάνουσι διανοούμενοι. ΚΛΕΙΝ. Πάντως. ΑΘΗΝ. Ἔοικε (φασὶ) τὰ μὲν μέγιστα αὐτῶν καὶ κάλλιστα ἀπεργάζεσθαι φύσιν καὶ τύχην, τὰ δὲ σμικρότερα, τέχνην. ἣν δὴ παρὰ φύσεως λαμβάνουσαν τὴν τῶν μεγάλων καὶ πρώτων γένεσιν ἔργων, πλάττειν καὶ τεκταίνεσθαι πάντα τὰ σμικρότερα, ἃ δὴ τεχνικὰ πάντες προσαγορεύομεν. ΚΛΕΙΝ. Πῶς λέγεις; ΑΘΗΝ. Ὧδ' ἔτι σαφέστερον ἐρῶ. πῦρ καὶ

In praec. edit. ὡδὶ ἔτι pro ὧδ' ἔτι, ut in vet. Apud Euseb tamen, ὧδέ τι.

B ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἀέρα, φύσει πάντα εἶναι καὶ τύχῃ φασί· τέχνῃ δὲ οὐδὲν τούτων. καὶ τὰ μετὰ ταῦτα αὖ σώματα, γῆς τε καὶ ἡλίου καὶ σελήνης, ἄστρων τε πέρι, διὰ τούτων γεγονέναι, παντελῶς ὄντων ἀψύχων. τύχῃ δὲ φερόμενα τῇ τῆς δυνάμεως ἕκαστα ἑκάστων, ᾗ ξυμπέπτωκεν ἁρμόττοντα οἰκείως πως, θερμὰ ψυχροῖς, ἢ ξηρὰ πρὸς ὑγρά, καὶ μαλακὰ πρὸς σκληρά· καὶ πάντα ὁπόσα τῇ τῶν ἐναντίων κράσει κατὰ τύχην

C ἐξ ἀνάγκης συνεκεράσθη, ταύτῃ καὶ κατὰ ταῦτα οὕτω γεγεννηκέναι τόν τε οὐρανὸν ὅλον καὶ πάντα ὁπόσα κατ' οὐρανόν· καὶ ζῷα αὖ καὶ φυτὰ ξύμπαντα, ὡρῶν πασῶν ἐκ τούτων γενομένων· οὐ διὰ νοῦν (φασὶν) οὐδὲ διά τινα θεόν, οὐδὲ διὰ τέχνην· ἀλλά, ὃ λέγομεν, φύσει καὶ τύχῃ. τέχνην δὲ ὕστερον ἐκ τούτων ὑστέραν γενομένην, αὐτὴν θνητὴν ἐκ θνητῶν, ὕστερα γεγεννηκέναι παιδείας τι-

D νάς, ἀληθείας οὐ σφόδρα μετεχούσας, ἀλλὰ εἴδωλ' ἄττα ξυγγενῆ ἑαυτῶν, οἷ' ἡ γραφὴ γεννᾷ καὶ μουσική, καὶ ὅσαι ταύταις εἰσὶ συνέριθοι τέχναι. αἳ δή τι καὶ σπουδαῖον ἄρα γεννῶσι τῶν τεχνῶν, εἶναι ταύτας ὁπόσαι τῇ φύσει ἐκοίνωσαν τὴν αὑτῶν δύναμιν· οἷον αὖ ἰατρικὴ καὶ γεωργικὴ καὶ γυμναστική. καὶ δὴ καὶ τὴν πολιτικὴν σμικρόν τι μέρος εἶναι φασὶ κοινωνοῦν φύσει, τέχνῃ δέ,

Legitur etiam, παιδιὰς τινὰς, ἀληθ.

Malim γραφική, ut apud Euſebiū, quàm γραφή. Sed & οἷα, non οἷ' ἡ, apud eundē legatur.

E τὸ πολύ. οὕτω δὲ καὶ τὴν νομοθεσίαν πᾶσαν, οὐ φύσει, τέχνῃ δέ· ἧς οὐκ ἀληθεῖς εἶναι τὰς θέσεις. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Θεούς, ὦ μακάριε, εἶναι πρῶτόν φασιν οὗτοι τέχνῃ, οὐ φύσει, ἀλλά τισι νόμοις· καὶ τούτους ἄλλοις ἄλλοις, ὅπῃ ἕκαστοι ἑαυτοῖσι συνωμολόγησαν νομοθετούμενοι. καὶ δὴ καὶ τὰ καλά, φύσει μὲν ἄλλα εἶναι, νόμῳ δὲ ἕτερα. τὰ δὲ δὴ δίκαια οὐδ' εἶναι τὸ παράπαν φύσει, ἀλλ' ἀμφισβητοῦντας διατελεῖν ἀλλήλοις καὶ μετατιθεμένους ἀεὶ ταῦτα. ἃ δ' ἂν μετάθωνται καὶ ὅταν, τότε κύρια ἕκαστα εἶναι,

Legitur etiam ἄλλῃ.

illorum ſententiam attentius conſideremus. CLI. Omnino. ATH. Videntur affirmare, res maximas & pulcherrimas natura fortunáque fieri: minores verò, arte: quæ quidem ars magnorū primorúmque operum generationem à Natura accipiens, ex his iam genitis minora præterea omnia fingat atque fabricet, quæ communi nomine Artificioſa appellamus. CL. Quomodo ais? ATH. Id quidē hoc modo dilucidius explicabo. Ignem, aquam, terram, aerem, omnia hæc non arte ſed natura & fortuna eſſe dicunt: & poſt hæc rurſus corpora & terræ & ſolis & lunæ & aſtrorum, ex iſtis anima prorſus carētibus, facta eſſe dicunt: & quidem ita vt fortunæ impetu, quomodo vniuſcuiuſque facultas tulerit, deferātur: ſingula nimirum ſingulis accommodata, quadam ipſorum naturæ ratione, frigida calidis, ſicca humidis, mollia duris, & omnino contraria cōtrariis fortunæ quaſi auſpiciis conueniſſe, & neceſſario quodam temperamento fuiſſe contemperata. Hac omnino ratione & vniuerſum cœlū, & quæ in eo ſunt omnia, animalia quoque & plantas, & quadripartita anni tempora nata fuiſſe: non per mētem quidem neque per deum aliquem, ſed Natura, vti diximus, atque fortuna. Ex quibus artem poſtea mortalem à mortalibus factam, poſteriores quaſdam res genuiſſe, non penitus veritatis participes, ſed ſimulacra quædam ſibiipſis cognata: qualia ſunt, Pictura, Muſica, & cætera generis eiuſdem, quæ ſua ad has artes conferunt miniſteria. Quòd ſi etiam quædam artes exiſtunt quæ inſigne quidpiam producāt, eas eſſe quæ cum Natura communem habent ſuam vim atque facultatem. veluti eſt Medicina, Agricultura, Gymnaſtica. Ciuilem præterea diſciplinam aiunt exigua quadā parte cum Natura, magna verò cum Arte cōcurrere, atque adeo omnē legum inſtituēdarum rationem, non cum Natura, ſed cum arte, à qua id quod ponitur non eſt verum, conuenire. CLIN. Quónam pacto? ATHEN. Deos, vir obſeruande, illi non natura, ſed arte & legibus quibuſdam conſtare volunt, eóſque alii alios, prout ſinguli ſecum conſentientes lege ſanxerunt. Itaque alia eſſe Natura præclara, alia lege atque inſtituto: ſed iuſta minimè eſſe natura, imò verò homines de illis inter ſe ſemper diſceptare, & de his ſubinde alternare ſententiam, & noua in dies conſtituere: quæ quum perlata fuerint, tunc demum rata firmáque

mines diuinitatis metu retinendos. Quod quidem humilium & meticuloſorum ſit ingeniorum: ad nobilia autem & verè magna ingenia pertinere, naturam ducem ſequi, quæ id rectū iuſtúmque eſſe docet, vt homines ita viuant, ne aliis ſeruiant, ſed ipſi cæteros vincāt & certa libertate fruantur. Quod vt cōparetur, caput eſſe omnem religionis ſenſum excutere, quo non poſſunt hominum animi obſcura ſeruitute premi. Has blaſphemias mox ſolidè refutat.

eſſe arte & legibus, non aliqua ſui natura. Hæc ſunt, amici, ea quæ ſapientes illi viri, tum priuati, tum publicam poetarum perſonam in republ. gerentes, iunioribus tradiderunt, Illud videlicet eſſe iuſtiſſimum, quicquid aliquis per vim obtinet, vnde impietatis cupiditates iuuenum animis ingenerantur, quaſi non eſſent dii quales credere leges iubent. Hinc etiam ſeditiones oriũtur, quæ hominum animos ita informent atque inſtituant vt ad illud vitæ genus ferãtur, quaſi natura rectũ atque bonum, qua ita viuant vt cæteros vincant, nec ſecundũ leges aliis ſeruiant. CLI. Qualem, hoſpes, rem narraſti, & qualem peſtem quæ iuuenum animis inſideat, ad reipublicæ & priuatarum familiarum calamitatem & euerſionem! ATH. Vera ais, mi Clinia. ſed quũ res ita ſe habeat, ecquidnam lgiſlatori faciendum cenſes, quum iampridem huiuſmodi ſit humanorum ingeniorum ſtatus? Solúmne eum in republ. ſtantem, minas omnibus iis hominibus opponere debere qui negabunt deos eſſe, neque tales eſſe exiſtimẽt quales lex ſtatuit, eóque nomine illos pœnas daturos declarent? vt de rebus honeſtis, iuſtis, maximis deniq; quibúſq;, ac de virtute & vitio ita ſtatuant, & ex illa ſententia vitam componant, quemadmodum legiſlator perſcripſerit. quòd ni paruerint, alios capite, alios flagris & vinculis, alios infamia, alios exilio & miſera paupertate puniendos. Itáne minabitur tantùm legiſlator? vt autem minis adiũgat rationes ad fidem faciendam, minimè curabit? neque dum leges ponit, eadem quoque opera homines rationũ momentis ad obſequium componet, &, quantum fieri poterit, manſuefaciet? CL. Nequaquam, hoſpes: ſed ſiqua in huiuſcemodi rebus vel exigua fides inueniri poteſt, nõ debet legiſlator qui aliqua prudentia valet, & aliquo in pretio habendus eſt, labore ab illo inſtituto deterreri: ſed quanta poteſt, vt aiunt, & ingenii & corporis contẽtione eniti, priſcæ legi opem auxiliúmque ferre, & rationibus euincere, deos eſſe, & quæcunque ipſe paulo antè dicebas: atque ipſi legi & arti ita ſuffragari vt vel natura vel nõ minus quàm natura cõſtare affirmet, quũ mẽtis ſuæ ſint proles, queádmodũ recta ratio demõſtrat: quã tu modò mihi notare videris, & ego ſanè fidẽ habeo. ATH. O mi Clinia, tuã equidẽ prõptã expeditámq; animi alacritatẽ probo: at nónne difficile eſt ea verbis aſſequi quæ à vulgo dicuntur & infinita quadã rerũ vbertate cumulãtur? CL. Quid hoſpes? quũ tã multa de Ebrietate & Muſica dicerẽtur, eã prolixitatẽ æquo animo tulimus, de diis verò talibúſque rebus plura dicẽtem non auſcultabimus?

1 *Prima ἀντιθέσεως* ratio, aduerſus monſtroſam illam inſaniã, Peſtem illam eſſe & calamitatem generis humani, ad reipublicæ & familiarum & hominum ſingulorũ perniciem, ac proinde non tam rationibus quàm ſuppliciis coercendam. Sed ne deſint rationes aduerſus illam impietatis audaciam, diluit illã ἔνστασιν, quæ Naturã opificium Deo opifici opponit, & æternum Deum mortaliũ hominum commẽtis confingit. Ad legiſlatorẽ videlicet pertinere, non modò ſuppliciis ſed rationibus quoque ciues ad pietatem & honeſtatem informare, ait.

A γιγνόμενα τέχνῃ καὶ τοῖς νόμοις, ἀλλ' οὐ δή τινι φύσει. ταῦτ' ἐστὶν, ὦ φίλοι, ἅπαντα ἀνδρῶν σοφῶν παρὰ νέοις ἀνθρώποις, ἰδιωτῶν τε καὶ ποιητῶν, φασκόντων εἶναι τὸ δικαιότατον ὅ, τι τις ἂν νικᾷ βιαζόμενος. ὅθεν ἀσέβειαί τε ἀνθρώποις ἐμπίπτουσι νέοις, ὡς οὐκ ὄντων θεῶν οἵους ὁ νόμος προστάττει διανοεῖσθαι δεῖν, στάσεις τε διὰ ταῦτα, ἑλκόντων πρὸς τὸν κατὰ φύσιν ὀρθὸν βίον, ὅς ἐστι τῇ ἀληθείᾳ κρατοῦντα ζῆν τῶν ἄλλων, καὶ μὴ δουλεύοντα ἑτέροισι κατὰ νόμον. ΚΛ. Οἷον

B διελήλυθας, ὦ ξένε, λόγον, καὶ ὅσην λώβην ἀν-

2 θρώπων νέων δημοσίᾳ πόλεσί τε καὶ ἰδίοις οἴκοις. ΑΘ. Ἀληθῆ μέντοι λέγεις, ὦ Κλεινία. τί οὖν οἴει χρῆναι δρᾶν τὸν νομοθέτην, οὕτω τούτων πάλαι παρεσκευασμένων; ἢ μόνον ἀπειλεῖν στάντα ἐν τῇ πόλει ξύμπασι τοῖς ἀνθρώποις, ὡς, εἰ μὴ φήσουσιν εἶναι θεοὺς καὶ διανοηθῶσιν, δοξάζοντες τοιούτους οἵους φησὶν ὁ νόμος· καὶ περὶ καλῶν καὶ δικαίων, καὶ περὶ ἁπάντων τῶν μεγίστων, ὁ αὐτὸς λόγος, ὅσα τε

C πρὸς ἀρετὴν τείνει καὶ κακίαν· ὡς δεῖ ταῦτα οὕτω πράττειν, διανοουμένους ὅπῃπερ ἂν ὁ νομοθέτης ὑφηγήσηται γράφων. ὃς δ' ἂν μὴ παρέχηται ἑαυτὸν τοῖς νόμοις εὐπειθῆ, τὸν μὲν δεῖν τεθνάναι, τὸν δέ τινα πληγαῖς καὶ δεσμοῖς, τὸν δὲ ἀτιμίαις, ἄλλους δὲ πενίαις κολάζεσθαι καὶ

3 φυγαῖς. πειθὼ δὲ τοῖς ἀνθρώποις, ἅμα τιθέντα αὐτοῖς τοὺς νόμους, μηδεμίαν ἔχειν τοῖς λόγοις προσάπτοντα εἰς δύναμιν ἡμεροῦν; ΚΛ. Μηδαμῶς, ὦ ξένε· ἀλλ' εἴπερ τυγχάνει

D γε οὖσα καὶ σμικρά πειθώ τις περὶ τὰ τοιαῦτα, δεῖ μηδαμῇ κάμνειν τόν γε ἄξιον καὶ σμικροῦ νομοθέτην· ἀλλὰ πᾶσαν (τὸ λεγόμενον) φωνὴν ἱέντα, τῷ παλαιῷ νόμῳ ἐπίκουρον γίγνεσθαι λόγῳ ὡς εἰσὶ θεοί, καὶ ὅσα νῦν δὴ διῆλθες σύ, καὶ δὴ καὶ νόμῳ αὐτῷ βοηθῆσαι καὶ τέχνῃ. ὡς ἐστὸν φύσει ἢ φύσεως οὐχ ἧττον, εἴπερ νοῦ γέ ἐστι γεννήματα, κατὰ λόγον ὀρθὸν ὃν σύ τε λέγειν μοι φαίνῃ καὶ ἐγώ σοι πιστεύω τὰ νῦν. ΑΘΗΝ. Ὦ προθυμότατε Κλεινία, τί δ'; οὐ χαλε-

E πά τέ ἐστι ξυνακολουθεῖν λόγοις εἰς πλήθη λεγόμενα, μήκη τε αὖ κέκτηται διωλύγια; ΚΛΕΙΝ. Τί δέ, ὦ ξένε; περὶ μέθης μὲν καὶ μουσικῆς οὕτω μακρὰ λέγοντας ἡμᾶς αὐτοὺς περιεμείναμεν, περὶ θεῶν δὲ καὶ τῶν τοιούτων οὐχ ὑπομενοῦμεν; καὶ μὴν καὶ νομοθεσίᾳ γέ ἐστί που τῇ μετὰ φρονήσεως μεγίστη βοήθεια, διότι τὰ περὶ νόμους

Nihil deeſſe puto, ſed Plat. conſultò poſt ὡς reliquiſſe ſubaudienda quæ, utpote uerbo ἀπειλεῖν cõſentanea, in mẽtem uenire poſſunt. cuiuſmodi ſunt hæc, δώσουσι δίκην.

Hæc quoque cum interr. legẽda, & ex præced. ſubaudiendum, οἴει χρῆναι.

Enimuero rectè cõparatæ legũ inſtitutioni magnũ hoc eſt patrociniũ futurum, quũ legum

A προστάγματα ἐν γράμμασι τεθέντα, ὡς δώσοντα εἰς πάντα χρόνον ἔλεγχον, πάντως ἠρεμεῖ. ὥστε οὔτ' εἰ χαλεπὰ κατ' ἀρχὰς ἀκούειν ἐστί, φοβητέον ἅ γ' ἔσται καὶ τῷ δυσμαθεῖ πολλάκις ἐπανιόντι σκοπεῖν· οὔτε εἰ μακρά, ὠφέλιμα δέ, διὰ ταῦτα λόγον οὐδαμῇ ἔχει, οὐδὲ ὅσιον ἔμοιγε εἶναι φαίνεται τὸ μὴ οὐ βοηθεῖν τούτοις τοῖς λόγοις πάντα ἄνδρα κατὰ δύναμιν. ΜΕΓ. Ἄριστα, ὦ ξένε, δοκεῖ λέγειν Κλεινίας. ΑΘΗ. Καὶ μάλα γε, ὦ Μέγιλλε· ποιητέον τε ὡς λέγει. καὶ
B γὰρ εἰ μὴ κατεσπαρμένοι ἦσαν οἱ τοιοῦτοι λόγοι ἐν τοῖς πᾶσιν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀνθρώποις, οὐδὲν ἂν ἔδει τῶν ἐπαμυνούντων λόγων ὡς εἰσὶ θεοί· νῦν δὲ ἀνάγκη. νόμοις οὖν διαφθειρομένοις τοῖς μεγίστοις ὑπὸ κακῶν ἀνθρώπων τίνα καὶ μᾶλλον προσήκει βοηθεῖν ἢ νομοθέτην; ΚΛ. Οὐκ ἔστιν. ΑΘ. Ἀλλὰ δή μοι λέγε πάλιν Κλεινία καὶ σύ. κοινωνὸν γὰρ δεῖ σε εἶναι τῶν λόγων. κινδυνεύει γὰρ ὁ λέγων ταῦτα, πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἀέ-
C ρα, πρῶτα ἡγεῖσθαι τῶν πάντων εἶναι, καὶ τὴν φύσιν ὀνομάζειν ταῦτα αὐτά, ψυχὴν δὲ ἐκ τούτων ὕστερον. ἔοικε δὲ οὐ κινδυνεύειν ἀλλὰ ὄντως σημαίνειν ταῦτα ἡμῖν τῷ λόγῳ. ΚΛΕΙΝ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν, πρὸς Διός, οἷον πηγήν τινα ἀνοήτου δόξης ἀνευρήκαμεν ἀνθρώπων ὁπόσοι πώποτε τῶν περὶ φύσεως ἐφήψαντο ζητημάτων; σκόπει, πάντα λόγον ἐξετάζων. οὐ
D γὰρ δὴ σμικρόν γε τὸ διαφέρειν, εἰ φανεῖεν λόγων ἁπτόμενοι ἀσεβῶν, ἄλλοις τε ἐξάρχοντες, μηδὲ εὖ τοῖς λόγοις ἀλλ' ἐξημαρτημένως χρώμενοι. δοκεῖ τοίνυν μοι ταῦτα οὕτως ἔχειν. ΚΛ. Εὖ λέγεις· ἀλλ' ὅπῃ, πειρῶ φράζειν. ΑΘΗ. Ἔοικε τοίνυν ἀηθεστέρων ἁπτέον εἶναι λόγων. ΚΛ. Οὐκ ὀκνητέον, ὦ ξένε. μανθάνω γὰρ ὡς νομοθεσίας ἐκτὸς οἴῃ βαίνειν, ἐὰν τῶν τοιούτων ἁπτώμεθα λόγων. εἰ δὲ ἔστι μηδαμῇ ἑτέρως συμφωνῆσαι
E τοῖς νῦν κατὰ νόμον λεγομένοις θεοῖς ὡς ὀρθῶς ἔχουσιν, ἢ ταύτῃ, λεκτέον, ὦ θαυμάσιε, καὶ ταύτῃ. ΑΘΗΝ. Λέγοιμ' ἄν, ὡς ἔοικεν, ἤδη σχεδὸν οὐκ εἰωθότα λόγον τινὰ τόνδε· ὃ πρῶτον γενέσεως καὶ φθορᾶς αἴτιον ἁπάντων, τοῦτο οὐ πρῶτον ἀλλὰ ὕστερον ἀπεφήναντο εἶναι γεγονὸς οἱ τὴν τῶν ἀσεβῶν ψυχὴν ἀπεργασάμενοι λόγοι, ὃ δ' ὕστερον, πρότερον. ὅθεν ἡμαρτήκασι περὶ θεῶν τῆς ὄντως οὐσίας.

mandata literis prodita, quæ in varias hominum reprehenſiones in omne tempus cadere ſolent, penitus conquieſcent. Quapropter neque ſi grauia auditu ſunt initio, verendum eſt ne percipiantur, quum ea vel tardi ingenii homines ſæpius repetendo animaduertere poſſint. Hæc ergo, licet prolixa, ſi modò vtilia ſint, minimè videtur repudianda: & iniquum eſſet hos ſermones, quemlibet hominem non defendere, quantum viribus poſſit contendere. MEG. Optimè mihi quidem, hoſpes, dicere Clinias videtur. ATH. Et rectè quidem: & ſic vt ait faciendum eſt. Profectò niſi ſermones iſti inter omnes, vt ita dixerim, homines diſſeminati vulgatique eſſent, nihil opus eſſet rationibus docere, deos eſſe: nunc verò id neceſſe eſt.
4 Quum igitur leges ab improbis hominibus maximè corrumpãtur, ad quémnam potius hominem quàm ad legiſlatorem pertinet, auxilium legibus violatis ferre? MEG. Ad nullum alium ſané. ATHEN. [a] Verùm dic mihi, Clinia (participẽ enim huius rationis te eſſe oportet) nónne qui hoc dicit, Ignem, terram, aquam & aerem, prima omnium exiſtimare videtur? atque hæc eadem Naturam appellare, ex his verò Animam poſterius? Imò non videtur ſolùm, ſed hæc ipſa etiam diſerta & perſpicua oratione declarat. CLI. Omnino. ATH. Nunquid igitur, per Iouem, quaſi fontem quendam aperuimus vecordis & inſanæ opinionis; eorum omnium qui in Naturæ quæſtionibus verſati ſunt vnquam? Te in omnem partem verte, obſecro, & hæc diligenter expẽde. non enim parum refert ſi docuerimus, eos qui impiis rationibus innituntur, cæteróſque ad ean-
3 dem impietatis inſaniam pertrahere conãtur, non rectè ſed peruerſè diſſerere. Mea igitur hæc eſt his de rebus ſententia. CL. Rectè dicis, ſed quatenus & quomodo id rectè dicatur, vellem adhibitis rationibus explicares. ATH. At inſolẽtibus quidem & à conſuetudine abhorrentibus rationibus vti videbor. CLIN. Nihil tamen cunctandum eſt, hoſpes. video enim quid dicas, te videlicet exiſtimare futurum vt, ſi hos ſermones attingamus, proprios legum inſtituendarum cancellos & limites tranſiliamus. ſi tamen nullo alio modo fieri poteſt vt non euincere poſſimus, re-
8 ctè ſe habere ea quæ de diis ſecundum legẽ dicũtur modò, hac ſanè aggrediamur via. ATH. [b] Dicam igitur, & primùm quidem hãc inſolentẽ & planè inſuetã rationem in mediũ proferã: Quod ortus & corruptionis prima cauſa eſt in omnib⁹ rebus, nó primũ ſed poſteri⁹ factũ illi ſermones affirmarũt, qui animos hominũ impietate infecerunt, nó recte ſed perperã diſſerẽtes: quippe qui ĩ demõſtrãda deorũ natura grauiſſimè peccãt.

a *Secunda ratio*, Illos qui naturam Deo opponunt, perperam & peruerſè diſputare, falſis & ruinoſis principiis innixos: ex quibus nõ poſſit nõ ἀσυλλόγιστος & falſa concluſio conſequi.

b Aſſumptionẽ probat, *Illos videlicet vera principia conuellere*; quum Naturã .i. hæc conſpicabilia corpora, ignem, terrã &c. Deo priora affirmant. Præpoſterè enim eos agere, quum Natura ſit poſterior: veluti corpus eſt anima poſteri⁹. Deos autem eſſe animã mundi. Eſt igitur ſequẽtis συλλογισμοῦ hæc generalis deſcriptio, Animus eſt prior corpore: Deus eſt naturæ animus: igitur eſt natura prior. Adiungit & aliam θέσιν, Si animus prior eſt corpore, animi quoque πάθη neceſſe eſt corpore eſſe priora. Omnes illas argumentationis partes accuratè examinat & probat. Antequam autẽ ad iuſtã illarum probationem accedat, ſubſternit προπαρασκευήν quandam, nõnullis ſuo more poſitis, vt id quod inſtituit, concludat. Deũ verò cùm in omnibus rebus, tum verò maximè quando de ipſius natura agitur, aduerſus impietatis furores aſſerenda, in primis inuocandum eſſe monet.

CLI. Nondum intelligo. ATH. Qualis animus ſit & quam habeat vim, omnes propemodum ignoraſſe videtur, tum cæterarum rerum ratione, tum quòd in primis ante omnia corpora ſit natus, & mutationis transformationiſque omnis ipſe ſit omnium maximè princeps atque primarius. Si hæc ita ſint, nónne quæ ipſi animo propria ſunt, neceſſariò priora his erunt quæ ad corpus pertinent, quum ipſe corpore ſit antiquior? CL. Neceſſe eſt. ATH. Igitur opinio, cura, intellectus, ars & lex, duris & mollibus, grauibus & leuibus priora ſunt. Si hęc ita ſint, nónne quę ipſi animo propria ſunt, neceſſariò priora his erunt quæ ad corpus pertinent, quũ ipſe corpore ſit antiquior? CLIN. Neceſſe eſt. ATH. Opinio igitur, cura, mens, ars & lex, duris & mollibus, grauibus & leuibus priora ſunt. quare magna & prima opera ipſæque artis operationes in primis erunt: quæ verò natura ſunt, & Natura ipſa (quam non rectè eo nomine deſignant) poſterius ſunt, & artè intellectúmque ſequuntur. CLI. Quomodo? ATH. Non rectè quidem dicere volũt, Naturam, eſſe primam vim qua res omnes generentur atque exiſtant, primáque adeo ponunt corpora. Si autem nec ignis nec aer, ſed animus primò eſſe videbitur, animus ipſe corpore antiquior rectiſſimè affirmabitur: & hæc ipſa ita natura conſtare, ſi animum corporibus antiquiorem eſſe conſtiterit: aliter verò nequaquã. CL. Vera loqueris. ATH. Nunquid deinceps ad hæc ipſa explicanda nos accingemus? CLIN. Ita prorſus. ATH. Fallacem illam omnino orationem diligenter caueamus, ne fortè nos ſenes iuuenilis ipſa ſeducat, ac proinde ridiculos reddat: quippe qui magna profeſſi, à rebus etiam exiguis excidamus. Ita igitur habetote: Si nos tres qui hîc ſumus, oporteret rapidum quẽdam fluuium trãſmittere, & ego inter vos minimus eſſem natu, & experientia didiciſſem quomodo ſuperandi eſſent fluuii, dicerem vadum à me priùs eſſe tentandum, vobis in tuto relictis, vt priùs periculum facerem an vobis ſenioribus fluuius peruius eſſe poſſet, nécne: tum re ita explorata, ſi quidem id fieri poſſe mihi conſtitiſſet, tunc ego vos accerſerem, quòd vobis facilem tranſitum futurum experientia exiſtimarem: ſin imperuius eſſet, factũ in me eſſe periculũ, opportunè loqui viderer. Et certè quandoquidẽ vehemẽtior quædã oratio adeunda eſt & fortaſſe imperuia, vt eam quidem per vos expedire minimè poſſitis, ne vertiginẽ tenebráſque animis veſtris illa offũdat,

A ΚΛΕΙΝ. Οὔπω μανθάνω. ΑΘΗΝ. Ψυχήν, ὦ ἑταῖρε, ἠγνοηκέναι κινδυνεύουσι μὲν ὀλίγου ξύμπαντες οἷόν τε ὂν τυγχάνει καὶ δύναμιν ἣν ἔχει, τῶν τε ἄλλων αὐτῆς πέρι, καὶ δὴ καὶ γενέσεως, ὡς ἐν πρώτοις ἐστί, σωμάτων ἔμπροσθεν πάντων γενομένη, καὶ μεταβολῆς τε αὐτῶν καὶ μετακοσμήσεως ἁπάσης ἄρχει, παντὸς μᾶλλον. εἰ δὲ ἐστὶ ταῦτα οὕτως, ἆρ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης τὰ ψυχῆς συγγενῆ, πρότερα ἂν εἴη γεγονότα τῶν σώματι προσηκόντων, οὔσης ταύτης πρεσβυτέρας ἢ σώματος; ΚΛΕΙΝ. Ἀνάγκη.

B ΑΘΗΝ. Δόξα δὴ καὶ ἐπιμέλεια καὶ νοῦς καὶ τέχνη καὶ νόμος, σκληρῶν καὶ μαλακῶν καὶ βαρέων καὶ κούφων πρότερα ἂν εἴη· καὶ δὴ καὶ τὰ μεγάλα καὶ πρῶτα ἔργα καὶ πράξεις, τέχνης ἂν γίγνοιτο, ὄντα ἐν πρώτοις· τὰ δὲ φύσει, καὶ φύσις (ἣν οὐκ ὀρθῶς ἐπονομάζουσιν αὐτὸ τοῦτο) ὕστερα καὶ ἀρχόμενα ἂν ἐκ τέχνης εἴη καὶ νοῦ. ΚΛΕΙΝ. Πῶς;

Legitur & ita, Πῶς οὐκ ὀρθῶς; Αθ. Φύσιν βούλονται &c. Quin etiã poſt τὰ πρῶτα inueniuntur iſta verba, τὰ δὲ σώματα πάντα τὰ πρῶτα. quæ agnoſcuntur & à Ficino.

C ΑΘΗΝ. Οὐκ ὀρθῶς φύσιν βούλονται λέγειν γένεσιν τὴν περὶ τὰ πρῶτα. εἰ δὲ φανήσεται ψυχὴ πρῶτον, οὐ πῦρ οὐδὲ ἀήρ, ψυχὴ δ' ἐν πρώτοις γεγενημένη, σχεδὸν ὀρθότατα λέγοιτ' ἂν εἶναι διαφερόντως, ὅτι φύσει ταῦτ' ἔσθ' οὕτως ἔχοντα ἂν ψυχήν τις ἐπιδείξῃ πρεσβυτέραν οὖσαν σώματος, ἄλλως δὲ οὐδαμῶς. ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν τὰ μετὰ ταῦτα ἐπ' αὐτὸ δὴ τοῦτο στελλώμεθα. ΚΛ. Τί

D μήν; ΑΘΗΝ. Φυλαττώμεθα δὴ παντάπασιν ἀπατηλὸν λόγον, μή πη πρεσβύτας ἡμᾶς ὄντας νεοπρεπὴς ὢν παραπείσῃ, καὶ διαφυγὼν καταγελάστους ποιήσῃ· καὶ δόξωμεν, μείζονα ἐπιβαλλόμενοι, καὶ τῶν σμικρῶν ἀποτυχεῖν. σκοπεῖτε οὖν, εἰ καθάπερ ποταμὸν ἡμᾶς ἔδει τρεῖς ὄντας διαβαίνειν ῥέοντα σφόδρα, νεώτατος ἐγὼ τυγχάνων ὑμῶν καὶ πολλῶν ἔμπειρος ῥευμάτων, εἶπον ὅτι πρῶτον ἐμὲ χρῆναι πειραθῆναι κατ' ἐμαυτόν, κα-

Particula εἰ uideri potius queat poſtponenda aduerbio καθάπερ.

Legitur etiam ἡμῶν. quæ lectio magis apta eſſe uidetur cum νεώτατος: at cũ νεώτερος aptius lectũ iri ὑμῶν. Paulo pòſt autem uidetur redundare ὅτι niſi ſcribatur χρῆν.

E ταλιπόντα ὑμᾶς ἐν ἀσφαλεῖ, σκέψασθαι εἰ διαβατός ἐστι πρεσβυτέροις οὖσι καὶ ὑμῖν, ἢ πῶς ἔχει· καὶ φανέντος μὲν ταύτῃ, καλεῖν ὑμᾶς τότε, καὶ συνδιαβιβάζειν ἐμπειρίᾳ· εἰ δὲ ἄβατος ἦν, ὡς ὑμῖν, ἐν ἐμοὶ τὸν κίνδυνον γεγονέναι· μετρίως ἂν ἐδόκουν λέγειν. καὶ δὴ καὶ νῦν ὁ μέλλων ἐστὶ λόγος σφοδρότερος, καὶ σχεδὸν ἴσως ἄβατος, ὡς τῇ σφῶν ῥώμῃ· μὴ δὴ σκοτοδινίαν ἴλιγγόν τε ὑμῖν ἐμποιήσῃ,

παραφερόμενός τε καὶ ἐρωτῶν ἀήθεις ὄντας ἀποκρίσεων· εἶτ' ἀσχημοσύνην ἀπρεπείᾳ τε ἐντέκῃ ἀνδράσι. δοκεῖ δή μοι χρῆναι ποιεῖν οὑτωσὶ τὸ νῦν· ἐμὲ ἀνερωτᾶν πρῶτον ἐμαυτόν, ἀκουόντων ὑμῶν ἐν ἀσφαλεῖ, καὶ μετὰ ταῦτα ἀποκρίνασθαι πάλιν ἐμέ· καὶ τὸν λόγον ἅπαντα οὕτω διεξελθεῖν, ἄχριπερ ἂν ψυχῆς πέρι διαπεραίνηται, καὶ δείξῃ πρότερον ὂν ψυχὴν σώματος. ΚΛ. Ἄριστ', ὦ ξένε, δοκεῖς ἡμῖν εἰρηκέναι· ποίει τε ὡς λέγεις. ΑΘ. Ἄγε δή, θεὸν εἴποτε παρακλητέον ἡμῖν, νῦν ἔστω τοῦτο οὕτω γιγνόμενον· ἐπί γε ἀπόδειξιν ὡς εἰσὶ τῶν αὐτῶν, σπουδῇ πάσῃ παρακεκλήσθων. ἐχόμενοι δὲ ὥς τινος ἀσφαλοῦς πείσματος, ἐπιβαίνωμεν εἰς τὸν νῦν λόγον· καί μοι ἐλεγχομένῳ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐρωτήσεσι τοιαῖσδε, ἀσφαλέστατα ἀποκρίνεσθαι φαίνεται κατὰ τάδε. ὦ ξένε, ὁπόταν φῇ τις, ἆρα ἕστηκε μὲν πάντα, κινεῖται δὲ οὐδέν; ἢ τοῦτο πᾶν τοὐναντίον; ἢ τὰ μὲν αὐτῶν κινεῖται, τὰ δὲ μένει; Τὰ μὲν κινεῖταί που, φήσω, τὰ δὲ μένει. Μῶν οὖν οὐκ ἐν χώρᾳ τινὶ τά τε ἑστῶτα ἕστηκε, καὶ τὰ κινούμενα κινεῖται; Πῶς γὰρ οὔ; Καὶ τὰ μέν γε ἐν μιᾷ ἕδρᾳ που ἂν τοῦτο δρῴη, τὰ δὲ ἐν πλείοσι. Τὰ τὴν τῶν ἑστώτων ἐν μέσῳ λαμβάνοντα δύναμιν, λέγεις (φήσομεν) ἐν ἑνὶ κινεῖσθαι, καθάπερ ἡ τῶν ἑστάναι λεγομένων κύκλων στρέφεται περιφορά; Ναί. Μανθάνομεν δέ γε ὡς ἐν ταύτῃ τῇ περιφορᾷ τὸν μέγιστον καὶ τὸν σμικρότατον κύκλον ἅμα περιάγουσα ἡ τοιαύτη κίνησις, ἀνάλογον ἑαυτὴν διανέμει σμικροῖς τε καὶ μείζοσιν, ἐλάττων τε οὖσα καὶ πλείων κατὰ λόγον. διὸ δὴ τῶν θαυμαστῶν ἁπάντων πηγὴ γέγονεν, ἅμα μεγάλοις καὶ σμικροῖς κύκλοις βραδυτῆτάς τε καὶ τάχη ὁμολογούμενα πορεύουσα, ἀδύνατον ὥς ἄν τις ἐλπίσειε γίγνεσθαι πάθος. Ἀληθέστατα λέγεις. Τὰ δέ γε κινούμενα ἐν πολλοῖς φαίνῃ μοι λέγειν, ὅσα φορᾷ κινεῖται μεταβαίνοντα εἰς ἕτερον ἀεὶ τόπον· καὶ τοτὲ μέν, ἔστιν ὅτε βάσιν ἑνὸς κεκτημένα τινὸς κέντρου, τοτὲ δὲ πλείονα, τῷ περικυλινδεῖσθαι. προστυγχάνοντα δ' ἑκάστοτε ἑκάστοις, τοῖς ἑστῶσι μὲν διασχίζεται, τοῖς δ' ἀλλήλοις ἐξ ἐναντίας ἀπαντῶσι καὶ φερομένοις εἰς ἓν γιγνόμενα μέσα τε καὶ μεταξὺ τῶν τοιούτων, συγκρίνεται. λέγω γὰρ οὖν ταῦτα οὕτως ἔχοντα ὡς σὺ λέγεις. καὶ μὴν καὶ συγκρινόμενα μὲν αὐξάνεται, διακρινόμενα δὲ φθίνει τότε, ὁπόταν ἡ καθεστηκυῖα ἑκάστων ἕξις διαμένῃ· μὴ μενούσης δὲ αὐτῆς, δι' ἀμφότερα ἀπόλλυται.

Legitur & ἐπισβαίνωμεν.

A dum vltro citróque circumfertur & inſolentes quaſdã inſuetáſque quæſtiones excitat, ac proinde indecorum quendam importunúmque habitum cum moleſtia & ægritudine animis ingeneret: periculum in me idcirco faciendum eſſe arbitror: id eſt, vt & meipſum interrogem & mihi ipſi quoque reſpondeam: vt hoc pacto vobis in tuto audiẽtibus extra omne periculum erroris, vniuerſum ſermonẽ ita perſequar, donec totam hanc de anima diſputationẽ abſoluero, quam videlicet corpore priorẽ eſſe demonſtraro. CL. Optimè nobis, hoſpes, dicere videris: & ita vt dicis ſanè agas.

B ATH. Age verò, illud noſtrę orationi ſubſternamus primordium, quandoquidem nobis eſt inſtitutum docere deos eſſe, maiori ſtudio & diligẽtia nunc Deus à nobis eſt quàm vnquam antea inuocãdus. [a] His quaſi vinculis & retinaculis firmati, hanc orationem ingrediamur: & dum ego hiſce de rebus examinor, huiuſmodi interrogationibus mihi videor maximè ſecurè reſpondere poſſe. Itaque ſiquis à me quæſierit, Omniáne, hoſpes, ſtare cenſes, &

C nihil moueri? an contrà, vel omnia moueri, vel quædam quidem moueri, nulla verò ſtare & manere? huic nimirũ reſpõdebo, Manere alia, alia moueri. Nónne in aliquo loco ſtant & mouentur? Quidni? Nonnulla in vna quadam ſede id faciunt, nonnulla in pluribus. Hæccine ſignificas quę in medio conſiſtentium vires capiunt? Illa enim dicemus in vno moueri: quemadmodum circuli dicuntur ſtare, licet eorum circumferentia vertatur. Ita prorſus. Intelligimus autem in orbiculari

D illo motu, quum maximum ſimul minimúmque circulum ambiat, ſeipſum maioribus minoribúſque conſentanea quadã ratione diſtribuere: & ipſũ quoq; ſeruata proportione maiorẽ eſſe & minorẽ. Itaq; omniũ rerũ mirabiliũ fons extitit: vt dum magnis & paruis circulis velocitates & tarditates cõſentaneas ita trãſigit, incredibile quidpiã trãſigere videatur. Vera cõmemoras. In multis verò moueri, dicere mihi videris, quæcũque ex alio in aliũ locũ ſẽper cõmigrãt: & modò quidem alicuius vnius cẽtri obtinẽt baſim, modò verò plura, eo quòd circũuoluãtur.

E At dũ ſingula ſingulis ſubinde occurrũt, à ſtãtibus quidẽ findũtur: cũ his verò quæ inter ſe ex cõtrario occurrũt, & in vnũ ferũtur, & cũ his quæ intermediũ quodãmodo tenẽt locũ cõponũtur atque coagmentantur. Dico equidem hæc ita ſe habere quemadmodum tu dicis. Sed & quę coagmentantur, augẽtur: quæ verò dirimuntur, tunc minuuntur quando prior ſingulorum habitus permanet: quando verò non permanet atque cõſiſtit, propter vtraque corruptio ſequitur.

a Hypotheſis ad primam ſyllogiſmi partem neceſſaria: *Illum eſſe δημιουργὸν principiúmque motuum, qui & ſeipſum & alia omnia per ſe mouet.* hanc eſſe ait primam originem & cauſam eorum omnium quæ ſunt & fuerunt & eruntin hac naturæ vniuerſitate. Illũ proinde motũ reb⁹ oĩbus quas mouet, priorem eſſe, neceſſariò conſequi. Vt de illo agat, varias recenſet motus ſpecies. Hanc hypotheſin vocat πείσματα, & quaſi vincula quibus diſputationis ratio ſuſtentetur.

Fit igitur omnium generatio, quando paſſio quædam exiſtit: quum videlicet principium accepto incremento ad ſecundam tralationem peruenerit, & ab hac in proximam: & quum ad tres vſque peruenerit, ſentientibus ſenſum exhibuerit. Dum igitur ſic transmutatur & transmouetur, quidlibet gigni ſolet. Verè autē eſt, quando permanet. quòd ſi in alium quendam habitum ſit transmutatum, iam penitus eſt corruptum. Nónne motus, quantum in ſpeciebus cum numero comprehendi poſſunt, omnes, duobus exceptis, ita notauimus? CLIN. Quinā illi ſunt quos excipis? ATH. Illi planè, mihi crede, nondum ſunt à nobis explicati, quorum cauſa tota hæc à nobis oratio inſtituta eſt. CLI. Dic planius. ATHEN. Nónne propter animam hanc diſputationem aggreſſi ſumus? CL. Maximè. ATH. Sit ergo alter motus, qui alia quidem mouere poteſt, ſeipſum autem mouere nō poteſt, vniformis videlicet ſemper: alter verò, qui & ſeipſum ſemper & alia mouere poteſt, coniungendo, diſiungendo, augendo, & contrà, generando & corrumpēdo. qui motus à cæteris omnibus diſtinctus eſt. CL. Ita ſanè eſto. ATH. Nónne eum motum qui ſemper aliquid mouet, & ab alio transmutatur, nono loco conſtituemus? eum verò qui & ſeipſum & alia mouet, decimum collocabimus: qui certè omnibus & actionibus & paſſionibus ſe accommodat, rerúmque omnium quæcunque ſunt, reuera motus & mutatio nuncupatur? CLI. Ita prorſus. ATH. Ecquem verò potiſſimum è decem motibus, tanquam validiſſimum & efficaciſſimum, cęteris omnibus anteponemus? CL. Neceſſe eſt eum qui & ſe & alia mouere poteſt, longiſſimo interuallo antecedere: cæteros verò omnes longè eſſe poſteriores. ATH. Rectè ais. ſed vnum vel duo non rectè locata, aliter conſtituenda ſunt. CL. Quænam? ATH. Quod de motu decimo diximus, non rectè eſt dictum. CL. Quare? ATH. Quia qui decimo loco à nobis enumeratus eſt, tam generatione quàm robore ſecundum rationem primus eſt: ſecundus verò deinceps, is quem nono loco recenſuimus. CL. Quomodo hęc dicis? ATH. Sic videlicet: quando aliud ab alio mouetur, ídque rurſus ſemper ab alio, erítne in talibus quidpiam quod primò moueatur? & quomodo quum ab alio moueatur, eorum quæ mouentur hoc ipſum primum erit? Fieri certè non poteſt. Sed quum id quod ſeipſum per ſeipſum mouet, aliud quoq; mouebit, & hoc aliud mouebit quoque aliud quidpiam: illúdque rurſus aliud, & ſic deinceps plurima penè infinita mouebũtur:

A γίγνεται δὴ πάντων γένεσις, ἡνίκ' ἂν τί πάθος ᾖ; δῆλον ὡς ὁπόταν ἀρχὴ λαβοῦσα αὔξην, εἰς τὴν δευτέραν ἔλθῃ μετάβασιν· καὶ ἀπὸ ταύτης, εἰς τὴν πλησίον· καὶ μέχρι τριῶν ἐλθοῦσα, αἴσθησιν σχῇ τοῖς αἰσθανομένοις. μεταβάλλον μὲν οὖν οὕτω καὶ μετακινούμενον γίγνεται πᾶν. ἔστι δὲ ὄντως ὄν, ὁπόταν μένῃ· μεταβαλὸν δὲ εἰς ἄλλην ἕξιν, διέφθαρται παντελῶς. ἆρ' οὖν κινήσεις πάσας εἰρήκαμεν ὡς ἐν εἴδεσι λαβεῖν μετ' ἀριθμοῦ, πλήν

B γε, ὦ φίλοι, δυοῖν; ΚΛ. Ποίαιν δή; ΑΘ. Σχεδόν, ὠγαθέ, ἐκείναιν, ὧν ἕνεκα πᾶσα ἡμῖν ἐστιν ἡ σκέψις τὰ νῦν. ΚΛ. Λέγε σαφέστερον. ΑΘΗΝ. Ψυχῆς ἦν ἕνεκά που; ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Ἔστω τοίνυν ἡ μὲν ἕτερα δυναμένη κινεῖν κίνησις, ἑαυτὴν δὲ ἀδυνατοῦσα ἀεί, μία τις· ἡ δ' ἑαυτήν τ' ἀεὶ καὶ ἕτερα δυναμένη κατά τε συγκρίσεις ἔν τε διακρίσεσιν, αὔξαις τε καὶ τῷ ἐναντίῳ, καὶ γενέσεσι καὶ φθοραῖς, ἄλλη μία τις αὖ τῶν

C πασῶν κινήσεων. ΚΛ. Ἔστω γὰρ οὖν. ΑΘΗ. Οὐκοῦν τὴν μὲν ἕτερον ἀεὶ κινοῦσαν, καὶ μεταβαλλομένην ὑφ' ἑτέρου, θήσομεν ἐνάτην αὖ, τήν τε ἑαυτὴν κινοῦσαν καὶ ἕτερα, συναρμόττουσαν πᾶσι μὲν ποιήμασι, πᾶσι δὲ παθήμασι, καλουμένην δὲ ὄντως τῶν ὄντων πάντων μεταβολὴν καὶ κίνησιν· ταύτην δέ, δεκάτην σχεδὸν ἐροῦμεν. ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘ. Τῶν δὴ δέκα μάλιστα ἡμῖν κινήσεων τίνα προκρίναιμεν ὀρθότατα πασῶν ἐρρωμενεστάτην τε εἶναι καὶ πρακτικὴν διαφερόντως; ΚΛ. Μυρίῳ ἀνάγκη που φάναι

D 8 διαφέρειν τὴν αὐτὴν δυναμένην κινεῖν, τὰς δὲ ἄλλας πάσας, ὑστέρας. ΑΘ. Εὖ λέγεις. ἆρ' οὖν ἡμῖν τῶν νῦν οὐκ ὀρθῶς ῥηθέντων μεταθετέον ἓν ἢ καὶ δύο; ΚΛΕΙΝ. Ποῖα φῄς; ΑΘΗ. Τὸ τῆς δεκάτης ῥηθέν, σχεδὸν οὐκ ὀρθῶς εἴρηται. ΚΛ. Πῇ; ΑΘ. Πρῶτον γενέσει τέ ἐστι καὶ ῥώμῃ, κατὰ λόγον· τὸ δὲ μετὰ τοῦτο ἔχομεν τούτου δεύτερον, ἄρτι ῥηθὲν

E ἀτόπως ἔνατον. ΚΛΕΙΝ. Πῶς λέγεις; ΑΘΗΝ. Ὧδε. ὅταν ἕτερον ἄλλο ἡμῖν μεταβάλῃ, καὶ τοῦτο, ἄλλο ἕτερον ἀεί, τῶν τοιούτων ἆρα ἔσται ποτέ τι πρῶτον μεταβάλλον; καὶ πῶς, ὅταν ὑπ' ἄλλου κινῆται, τοῦτ' ἔσται ποτὲ τῶν ἀλλοιούντων πρῶτον; ἀδύνατον γάρ. ἀλλ' ὅταν ἄρα αὐτὸ αὑτὸ κινῆσαν ἕτερον ἀλλοιώσῃ, τὸ δ' ἕτερον ἄλλο, καὶ οὕτω δὴ χίλια ἐπὶ μυρίοις γίγνηται τὰ κινηθέντα·

Non dubito quin ſcripſerit Plato, τὴν δὲ ἑαυτὴν &c. poſita hypoſtigme nota poſt αὖ.

In uet. τὴν αὐτὴν δυναμένην κινεῖν. Sic autē in princ. pag. ſeq. legitur, τῆς αὐτῆς αὐτὴν κινούσης.

A μὲν ἀρχή τις αὐτῶν ἔσται τῆς κινήσεως ἁπάσης ἄλλη, πλὴν ἡ τῆς αὐτῆς αὐτὴν κινησάσης μεταβολή; ΚΛΕΙΝ. Κάλλιστα εἶπες· "συγχωρητέα τούτοις. ΑΘΗ. Ἔτι δὴ καὶ "τόδε εἴπωμεν, καὶ ἀποκρινώμεθα πάλιν ἡμῖν αὐτοῖσιν. εἰ σταίη πως τὰ πάντα ὁμοῦ γενόμενα, καθάπερ οἱ πλεῖστοι τῶν τοιούτων τολμῶσι λέγειν, τίν' ἄρα ἐν αὐτοῖς ἀνάγκη πρώτην κίνησιν γίγνεσθαι τῶν εἰρημένων; ΚΛΕΙΝ. Τὴν αὐτὴν δή που κινοῦσαν. ὑπ' ἄλλου B γὰρ οὐ μήποτε ἔμπροσθεν μεταπέσῃ, μηδεμιᾶς γε ἐν αὐτοῖς οὔσης ἔμπροσθεν μεταπτώσεως. ΑΘΗΝ. Ἀρχὴν ἄρα κινήσεων πασῶν καὶ πρώτην ἔν τε ἑστῶσι γιγνομένην καὶ ἐν κινουμένοις οὖσαν τὴν αὐτὴν κινοῦσαν, φήσομεν ἀναγκαίως εἶναι πρεσβυτάτην καὶ κρατίστην μεταβολὴν πασῶν· τὴν δὲ ἀλλοιουμένην ὑφ' ἑτέρου, κινοῦσαν δὲ ἕτερα, δευτέραν. ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΑΘ. Ὁπότε δὴ κεῖνω ἐνταῦθα ἐσμὲν τοῦ λόγου, τόδε ἀποκρινώμεθα. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘ. C Ἐὰν ἴδωμέν που ταύτην γιγνομένην ἐν τῷ γηίνῳ, ἢ ἐνύδρῳ, ἢ πυροειδεῖ, κεχωρισμένῳ ἢ καὶ ξυμμιγεῖ, τί ποτε φήσομεν ἐν τῷ τοιούτῳ πάθος εἶναι; ΚΛ. Μῶν ἄρα με ἐρωτᾷς εἰ ζῆν αὐτὸ προσεροῦμεν ὅταν αὐτὸ αὑτὸ κινῇ; ΑΘΗΝ. "Ναὶ ζῆν. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Τί δέ; ὁπόταν ψυχὴν ἔν τισιν ὁρῶμεν, "μῶν ἄλλο ἢ ταὐτὸν τούτῳ ζῆν ὁμολογητέον; ΚΛΕΙΝ. Οὐκ ἄλλο. ΑΘΗΝ. Ἔχε δὴ D πρὸς Διός· ἆρ' οὐκ ἂν ἐθέλοις περὶ ἕκαστον τρία νοεῖν; ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘΗ. Ἓν μὲν, τὴν οὐσίαν· ἓν δὲ, τῆς οὐσίας τὸν λόγον· ἓν δὲ, ὄνομα. καὶ δὴ καὶ ἐρωτήσεις εἶναι περὶ τὸ ὂν ἅπαν δύο. ΚΛ. Πῶς δύο; ΑΘΗ. Τοτὲ μὲν ἡμῶν ἕκαστον τοὔνομα προτεινόμενον αὐτὸ, τὸν λόγον ἀπαιτεῖν· τοτὲ δὲ τὸν λόγον αὐτὸν προτεινόμενον, ἐρωτᾶν αὖ τοὔνομα. ἆρά γε τὸ τοιόνδε αὖ βουλόμεθα νῦν λέγειν; ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘΗΝ. Ἔστι που δίχα διαιρούμενον ἐν ἄλλοις τε καὶ ἐν ἀριθμῷ. τού- E τῳ δὴ τῷ κατ' ἀριθμὸν, ὄνομα μὲν, ἄρτιον· λόγος δὲ, ἀριθμὸς διαιρούμενος εἰς ἴσα δύο μέρη. ΚΛ. Ναί. ΑΘ. Τὸ τοιοῦτον φράζω. μῶν οὖν οὐ ταὐτὸν ἑκατέρως προσαγορεύομεν, ἄν τε τὸν λόγον ἐρωτώμενοι, τοὔνομα ἀποδιδῶμεν, ἄν τε τοὔνομα, τὸν λόγον; ἄρτιον ὀνόματι καὶ λόγῳ, δίχα διαιρούμενον ἀριθμὸν προσαγορεύοντες ταὐτὸν ὄν; ΚΛΕΙΝ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘ. Ὧ δὴ ψυχὴ τοὔνομα, τίς τούτου λόγος; ἔχομεν ἄλλον πλὴν τὸ

A an aliud totius motus principiũ erit, quàm mutatio eius quod ſeipſum mouit? CLI. Optimè dixiſti: & hæc ſunt ſanè concedẽda. ATH. Præterea, ſic nos ipſos interrogemus, & nobis ipſi reſpõdeamus: Si quouis modo vniuerſa ſimul ſteterint, quemadmodum plerique talium dicere audent, ecquémnam ex his maximè motũ primũ in his fieri aſſeremus? CL. Eum profectò qui ſeipſum mouet. ab alio enim nunquã antea mutabitur, quum nulla ſit ante ipſũ mutatio. ATH. Principium igitur mo- B tuum omnium, primúmque motum, qui & in iis quæ ſtãt factus fuerit, & in his quæ mouentur modò inſit, illum fateri neceſſe eſt qui ſeipſum mouet, ac proinde & antiquiſſimam præſtantiſſimámque omnium mutationum eſſe: eum verò qui & ab alio ipſe alteretur, & alia ipſe moueat, ſecundum. CL. Veriſſimè dicis. ATH. Quandoquidẽ igitur in hoc ſermone verſamur, hoc ſanè reſpondeamus. CLIN. Quídnam? ATH. Si hunc modum vel in terreno vel aquatico vel igneo vel ſimplici vel mixto corpore fieri viderimus, ec- C quámnam ineſſe ipſi paſſionem dicemus? CLIN. Nunquid rogas an viuere ipſum ſit conſtituendum, quod à ſeipſo mouetur? ATH. Idipſum. CL. Viuere certè. ATH. Quid verò? quum animam in aliquo ineſſe viderimus, nunquid ob aliud quidpiam viuere ipſum quàm ob hoc arbitrabimur? CL. Ob hoc ipſum. ATH. [a] Attende per Iouem, obſecro, nũquid velis tria in re qualibet intelligere. CLIN. Quomodo ais? ATH. Vnum, *ſubſtantiã ipſam*: alterum, *ſubſtantiæ rationem* ſiue *definitionem*: alterum verò, ***nomen***: atque D adeo interrogationes de omni re duas eſſe. CL. Quomodo duas? ATH. Quòd videlicet nonnunquam nomine nobis propoſito definitionẽ ipſam quæramus: nonnunquam definitionem aſſequuti, nomen iam inueſtigemus. ſed volumúſne hoc iterum dicere? CL. Quídnam? ATH. Eſt ſanè bipertita diuiſio, tum in aliis tum in hoc numero. & numeri quidem nomen eſt, par: definitio verò, numerus qui in duas partes æquales diuiditur. CL. Certè. ATH. Hoc ipſum dico. nónne idem in v- E troque ſignificamus, ſiue nomen interrogati, definitionem, ſiue definitionem interrogati, nomen reddamus? quandoquidem vnam eandémque rem nomine quidem parem, definitione verò numerum in duo æqualia diuiſibilem appellamus. CL. Idem omnino. ATH. Rei verò illius cui nomen eſt *Animus*, ecquænam eſt definitio? aliámne habemus quampiam quàm

Legendum ut in uet. συγχωρητέα τὰ τούτοις. *uel,* καὶ συγχ. τούτοις.

Legitur etiã τῇδε, *quod malo, ut paulo antè,* Πῶς λέγεις; τῇδε.

In quodam uet. ab eadem perſona dicuntur hæc, Ναὶ ζῆν. πῶς γὰρ οὔ; Τί δαί; ὁπόταν &c. *nã* δαὶ, *non* δὲ, *in eodem ſcriptum eſt.*

Scribendum puto, μῶν ἄλλῳ ἢ αὐτῷ τούτῳ ζῆν. *(uel* μῶν ἄλλῳ αὐτὸ ἢ τούτῳ) *itidémque ſtatim poſt,* οὐκ ἄλλῳ.

a Hanc hypotheſin inſtitutæ quæſtioni (.i. animo) accommodaturus, quædam præfatur, *In omni re tria eſſe intelligenda, ad verã commodámque methodum,* Οὐσίαν .i. ipſam rem ſiue rei ſubſtantiam: λόγον οὐσίας .i. definitionem: & Ὄνομα .i. nomen ipſum, ſiue definitum. Huius præclaræ & verè ἐπιστημονικῆς methodi regulam luculenter explicat epiſtola VII. ad Dion. familiares. Deinde inſtituto ſermoni accommodat in hunc modum: Subſtantiæ illius quam animum vocamus, nomen eſt, *Animus.* Λόγος οὐσίας ſiue definitio, *Seipſum mouere.* Ita animum ait eſſe Principem illum primariúmque motum quo res mouentur: ac proinde, *Animum eſſe corpore priorem, quod videlicet ipſe moueat & ſuſtentet. quod erat illi probandum.*

illam quam modò diximus? id quod ipſum poſſit ſeipſum mouere? CL. *Seipſum mouere*, affirmas definitionem eſſe illius ſubſtantiæ, quam communi nomine omnes ANIMAM appellamus? ATH. Aio. quod ſi ita eſt, aliúdne quidpiam deſideramus, quaſi non rectè ſit demonſtratum, Idem eſſe & animam, & primam originem motúmque eorũ quæ ſunt, fuerũt, & erunt, omniúmque rurſus his contrariorũ? quandoquidem & mutationis & vniuerſi motus omnibus cauſã eſſe conſtitit? CL. Nequaquam. ſed cumulatè demõſtratum eſt, Animam omnibus antiquiorem eſſe, quũ motus principium ſit. ATH. Nonne igitur motus qui ab alio in alio fit, & cuius vi in ſeipſo nihil vnquam mouetur, ſecundus eſt, & quoto quis velit numerorum interuallo ſuperiori motui poſtponendus? ſiquidé corporis verè inanimati mutatio eſt. CL. Rectè. ATH. Rectè ergo & propria primariáq; ratione notata, & veriſſimè & perfectiſſimè diximus, Animam ante corpus factam fuiſſe: Corpus autem ſecundũ & poſt animam natum, & quidem cõſentanea ratione: quandoquidem ſubiectum imperãte poſteriori tempore creari oportebat. CLI. Veriſſimè nimirum. ATH. [a] Meminimus nos hactenus conceſſiſſe, Si animũ corpore antiquiorẽ eſſe conſtaret, illa etiã quæ animo quadrant, iis quæ corpori accõmodata ſunt priora eſſe eodem modo conſtare. CLI. Omnino. ATH. Mores igitur, affectus, voluntates, cogitationes, veræ opiniones, cura, memoria, omnia hæc longitudine corporum, latitudine, profunditate, robore priùs ſunt facta: ſicuti & animus corpore. CL. Neceſſe eſt. ATH. Nũquid etiam illud neceſſariò cõcedendum eſt, Bonorum & malorum, honeſtorum & turpium, iuſtorum & iniuſtorum, cæterorúmque contrariorũ cauſam eſſe? ſi quidem ipſum omnium rerum cauſam eſſe aſſerimus? CLI. Quidni? ATH. [b] Animam igitur latè imperantem & in omnibus quæ mouentur habitantem, nunquid & cœlũ neceſſariò gubernare agnoſcemus? CLI. Certé. ATH. Vnúmne an plures? MEG. Plures, vt pro vobis reſpondeam. ATH. Nec ſanè pauciores quàm duos ponere debemus: Vnum, beneficum, alterum, contrarium, & qui cõtraria effecta producat. CL. Optimè dixiſti. ATH. Omnia igitur quæ vniuerſæ naturæ, Cœli videlicet, Terræ, Maris ambitu continentur, ſuis motibus animus ducit atque impellit: quorum motuum hæc ſũt nomina, Velle, cõſiderare, curare,

a Secundæ θέσεως probatio, *Si animus corpore prior eſt, ea quæ animo quadrant,* (τὰ τῆς ψυχῆς vocat, .i. πάθη, vt ſæpius loquitur) *iis quoque quæ corpori conueniunt ſunt priora.* Animi πάθη ſunt, Affectus, voluntates, cogitationes, veræ opiniones, cura, memoria &c. ac proinde, bonorum & malorum, honeſtorũ & turpium, iuſtorum & iniuſtorum cæterorúmque cõtrariorum diſcrimina. Corporis πάθη ſunt, longitudo, latitudo, profunditas, robur. Conſequitur ergo illa his eſſe priora.

b Aſſumptionis probatio; *Deum eſſe animum Vniuerſi*, quod ex animi ſimilitudine ἐπαγωγικῶς probat, Si corpus ſine animo minimè poteſt conſiſtere, & animi vis ex ſuis facultatibus apparet, quas vt animi ſubſtantiam corpore priores eſſe conſtituendum eſt: minimè profectò eſt exiſtimãdum hoc Vniuerſi corpus animo carere. Eiuſdémque conſequutionis neceſſitate ſicuti ex vita, memoria, inuentione, & celeritate motus & pulchritudine virtutis, animi vis colligitur, ita & in illo Vniuerſi animo vim mirabilẽ quandam auguſtámque ſempiternæ vitæ, mentis & intelligentiæ, ſapientiæ deni-

A νῦν δὴ ῥηθέντα; τὴν δυναμένην αὐτὴν αὑτὴν κινεῖν κίνησιν; ΚΛ. Τὸ ἑαυτὸ κινεῖν φῂς λόγον ἔχειν τὴν αὐτὴν οὐσίαν, ἥνπερ τοὔνομα ὃ δὴ πάντες ψυχὴν προσαγορεύομεν; 8 ΑΘΗΝ. Φημί γε. εἰ δ' ἐστὶ τοῦτο οὕτως ἔχον, ἆρα ἔτι ποθοῦμεν μὴ ἱκανῶς δεδεῖχθαι ψυχὴν ταὐτὸν ὂν καὶ τὴν πρώτην γένεσιν καὶ κίνησιν τῶν τε ὄντων καὶ γεγονότων καὶ ἐσομένων, καὶ πάντων αὖ τῶν ἐναντίων τούτοις; ἐπειδή γε ἀνεφάνη μεταβολῆς τε καὶ κινήσεως B ἁπάσης αἰτία ἅπασι; ΚΛ. Οὔκ· ἀλλὰ ἱκανώτατα δέδεικται ψυχὴ τῶν πάντων πρεσβυτάτη, γενομένη τε ἀρχὴ κινήσεως. ΑΘ. Ἆρ' οὖν οὐχ ἡ δι' ἕτερον ἐν ἄλλῳ γιγνομένη κίνησις, αὐτὸ δὲ ἐν αὑτῷ μηδέποτε παρέχουσα κινεῖσθαι μηδέν, δευτέρα τε καὶ ὁπόσων ἀριθμῶν βούλοιτο ἄν τις ἀριθμεῖν αὐτὴν πολλοστήν, τοσούτων, σώματος οὖσα ὄντως ἀψύχου μεταβολή; ΚΛ. Ὀρθῶς. ΑΘ. Ὀρθῶς ἄρα καὶ κυρίως ἀληθέστατά τε καὶ τελεώτατα εἰρηκότες ἂν ἦμεν ψυχὴν μὲν προ- C τέραν γεγονέναι σώματος ἡμῖν, σῶμα δὲ, δεύτερόν τε καὶ ὕστερον ψυχῆς ἀρχούσης, ἀρχόμενον κατὰ φύσιν. ΚΛ. Ἀληθέστατα μὲν οὖν. ΑΘ. Μεμνήμεθά γε μὴν ὁμολογήσαντες ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὡς εἰ ἡ ψυχὴ φανείη πρεσβυτέρα σώματος οὖσα, καὶ τὰ ψυχῆς τῶν τοῦ σώματος ἔσοιτο πρεσβύτερα. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗ. Τρόποι δὲ καὶ ἤθη καὶ βουλήσεις καὶ λογισμοὶ καὶ δόξαι ἀληθεῖς, ἐπι- D μέλειαί τε καὶ μνῆμαι, πρότερα μήκους σωμάτων καὶ πλάτους καὶ βάθους καὶ ῥώμης εἴη γεγονότα ἄν, εἴπερ καὶ ψυχὴ σώματος. ΚΛ. Ἀνάγκη. ΑΘΗ. Ἆρ' οὖν τὸ μετὰ τοῦτο ὁμολογεῖν ἀναγκαῖον, τῶν τε ἀγαθῶν αἰτίαν εἶναι ψυχὴν καὶ τῶν καλῶν καὶ κακῶν καὶ αἰσχρῶν, δικαίων τε καὶ ἀδίκων, καὶ πάντων τῶν ἐναντίων; εἴπερ τῶν πάντων γε αὐτὴν θήσομεν αἰτίαν; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Ψυχὴν δὴ διοικοῦσαν καὶ ἐνοικοῦσαν ἐν ἅπασι τοῖς E πάντη κινουμένοις μῶν οὐ καὶ τὸν οὐρανὸν ἀνάγκη διοικεῖν φάναι; ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗΝ. Μίαν, ἢ πλείους; ΜΕ. Πλείους· ἐγὼ ὑπὲρ σφῷν ἀποκρινοῦμαι. ΑΘΗΝ. Δυοῖν μέν γέ που ἔλαττον μηδὲν τιθῶμεν, τῆς τε εὐεργέτιδος, καὶ τῆς τἀναντία δυναμένης ἐξεργάζεσθαι. ΚΛΕΙΝ. Σφόδρα ὀρθῶς εἴρηκας. ΑΘΗΝ. Εἶεν. ἄγει μὲν δὴ ψυχὴ πάντα τὰ κατ' οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ θάλατταν, ταῖς αὑτῆς κινήσεσιν, αἷς ὀνόματά ἐστι, βούλεσθαι, σκοπεῖσθαι, ἐπιμελεῖσθαι,

Pro ἥνπερ *ſcribẽdum puto uel* ἧπερ, *ut ſubaud.* ἔχει· *uel* ἥπερ, *ſubaudiendo* ἐστί. *Alioqui* ἥνπερ *retinendo, repetendum* φῂς *cum* ἔχειν.

Inuenitur hic locus & alter ſcriptus, ſine perſonæ interruptione, Μίαν ἢ πλείους· πλείους, ἐγὼ ὑπὲρ σφῷν ἀποκρινοῦμαι. δυοῖν μέν γέ που *&c. Sed & pro* σφῷν *legitur* ὑμῶν.

Malim κινήσεις, ut in uet.

Legitur etiam προσλαβοῦσα ἀεὶ θεῖον ὀρθῶς, θεοῖς ὀρθὰ &c. In alio exempl. προσλαβοῦσα ἀεὶ θεὸν ὀρθῶς, θεοῖς ὀρθὰ &c.

βουλεύεσθαι, δοξάζειν ὀρθῶς, ἐψευσμένως· χαίρουσαν, λυπουμένην· θαρροῦσαν, φοβουμένην, μισοῦσαν, στέργουσαν· καὶ πάσαις ὅσαι τούτων ξυγγενεῖς ἢ πρωτουργοὶ κινήσεις, τὰς δευτερουργοὺς αὖ παραλαμβάνουσαι κινήσεις σωμάτων, ἄγουσι πάντα εἰς αὔξησιν καὶ φθίσιν, καὶ διάκρισιν καὶ σύγκρισιν· καὶ τούτοις ἑπομένας, θερμότητας, ψύξεις· βαρύτητας, κουφότητας· σκληρὸν καὶ μαλακόν· λευκὸν, καὶ μέλαν· αὐστηρὸν, καὶ γλυκὺ, καὶ πικρόν· καὶ πᾶσιν οἷς ψυχὴ χρωμένη, νοῦν μὲν προσ-
B
λαμβάνουσα ἀεὶ θεὸν, θεὸς οὖσα, ὀρθὰ καὶ εὐδαίμονα παιδαγωγεῖ πάντα· ἀνοίᾳ δὲ ξυγγενομένη, πάντα αὖ τἀναντία τούτοις ἀπεργάζεται. Τιθῶμεν ταῦτα οὕτως ἔχειν; ἢ ἔτι διστάζομεν εἰ ἑτέρως πως ἔχει; ΚΛ. Οὐδαμῶς. ΑΘΗ. Πότερον οὖν δὴ ψυχῆς γένος ἐγκρατὲς οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ πάσης τῆς περιόδου γεγονέναι φῶμεν; τὸ φρόνιμον, καὶ ἀρετῆς πλῆρες; ἢ τὸ μηδέτερα κεκτημένον; βούλεσθε οὖν πρὸς ταῦτα ὧδε ἀποκρινώ-
C
μεθα; ΚΛΕΙΝ. Πῶς; ΑΘΗΝ. Εἰ μὲν, ὦ θαυμάσιε, φῶμεν, ἡ ξύμπασα οὐρανοῦ ὁδὸς ἅμα καὶ φορὰ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ὄντων ἁπάντων, νοῦ κινήσει καὶ περιφορᾷ καὶ λογισμοῖς ὁμοίαν φύσιν ἔχει, καὶ ξυγγενῶς ἔρχεται, δῆλον ὡς τὴν ἀρίστην ψυχὴν φατέον ἐπιμελεῖσθαι τοῦ κόσμου παντὸς, καὶ ἄγειν αὐτὸν τὴν τοιαύτην ὁδὸν ἐκείνην. ΚΛΕΙΝ. Ὀρθῶς. ΑΘΗ. Εἰ δὲ μανικῶς τε καὶ ἀτάκτως ἔρχεται, τὴν κακήν. ΚΛ. Καὶ ταῦτα
D
ὀρθῶς. ΑΘΗ. Τίνα οὖν δὴ νοῦ κίνησις φύσιν ἔχει; τοῦτο ἤδη χαλεπὸν, ὦ φίλοι, ἐρώτημα ἀποκρινόμενον εἰπεῖν ἐμφρόνως. διὸ δὴ καὶ ἐμὲ τῆς ἀποκρίσεως ὑμῖν δίκαιον τανῦν προσλαμβάνειν. ΚΛ. Εὖ λέγεις. ΑΘΗ. Μὴ τοίνυν ἐξ ἐναντίας οἷον εἰς ἥλιον ἀποβλέποντες, νύκτα ἐν μεσημβρίᾳ ἐπαγόμενοι, ποιησώμεθα τὴν ἀπόκρισιν, ὡς νοῦν ποτε θνη-
9
τοῖς ὄμμασιν ὀψόμενοί τε καὶ γνωσόμενοι ἱκανῶς· πρὸς δὲ εἰκόνα τοῦ ἐρωτωμένου βλέποντας ἀσφαλέστερον ὁρᾷν. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘΗ. Ἣ προσέοικε κινήσει νοῦς, τῶν δέκα ἐκείνων κινήσεων τὴν εἰκόνα λάβωμεν· ἣν συναναμνησθεὶς ὑμῖν ἐγὼ, κοινῇ τὴν ἀπόκρισιν ποιήσομαι. ΚΛ. Κάλλιστ' ἂν λέγοις. ΑΘ. Μεμνήμεθα τοίνυν τοσοῦτον τῶν τότε ἔτι, ὅτι τῶν ἁπάντων τὰ μὲν κινεῖσθαι, τὰ δὲ μένειν ἔθεμεν. ΚΛ. Ναί. ΑΘΗ. Τῶν δ' αὖ κινουμένων τὰ μὲν ἐν ἑνὶ τόπῳ κινεῖσθαι,

Legitur etiam in uno exempl. τοίνυν γε τοσοῦτον τῶν τότε, ἔτι τοσοῦτό γε, ὅτι τῶν πάντων &c. In altero ut hic: & neuter habet post ἁπάντων, siue πάντων, iſta uerba, τούτοιν δὴ τοῖν κινήσεοιν, quæ ſunt in præced. edit.

deliberare, rectè & falſò opinari, lætari, dolere, audere, metuere, odiſſe, diligere: & cæteris præterea motibus omnibus qui horũ affines & principes ſunt & primùm agentes, tum verò ſecundò efficaces corporum motus ſuſcipiunt, omnia in incremẽtum decrementúmque perducunt: concretionem vel condenſationem, & diſcretionem vel rarefactionẽ: & in ea quæ iſta ſequũtur, caliditates, frigiditates, grauitates, leuitates, durum, molle: albũ, nigrũ: auſterum, dulce, amarum: & denique omnibus quibus anima vſa, ſi mentem deam dea ipſa ſemper aſſumat, recta feliciáque conſtanter omnia dirigit atque perducit: at ſi cum dementia coniuncta fuerit, omnia his contraria præſtat. Damúſne iſta ſic ſe habere? an adhuc ambigimus iſtáne hoc modo ſe habeant? CL. Nequaquam. ATH. Vtrum igitur animi genus, cœlum, terram, totúmque orbẽ regere arbitramur, & quidem ita vt vniuerſa ipſius vis prudentia quadam & virtute ſit referta? an neutrum penes ſe habere? Vultíſne igitur ad hæc ſic reſpondeamus? CL. Quomodo? ATH. Si igitur, mi obſeruande Clinia, dicamus vniuerſum cœli circuitum, omniúmque quæ in eo ſunt, progreſſionem, mẽtis & intelligẽtiæ motui ac circumuolutioni ſimilem naturam habere, & cognata quadam ſimilíque ratione progredi: omnino conſtat id aſſerendum eſſe, Optimum anitnũ vniuerſi mundi curam gerere, eadémque illa via mũdũ gubernare. CL. Rectè. ATH. Si furioſo autem & inordinato fertur modo, mala vitioſaque via progredi. CL. Et id quidem rectè. ATH. Ecquam igitur naturam mentis motus habet? hæc nimirum quæſtio, mihi credite, difficilis eſt, vt quidem prudenter expediatur. Itaque iuſtum quoque eſt me nunc vobiſcum reſponſionem aſſumere. CL. Rectè dicis. ATH. Prouidere igitur debemus, ne quaſi eregione in ſolem conuerſi, & media meridie noctem inducentes, perinde reſpondeamus acſi mortalium oculorum acie mens abũdè aſpici cognoſcíq; poſſit. tutius enim videbimus, ſi ad imaginẽ eius rei de qua quæſtio inſtituta eſt, reſpiciamus. CL. Quomodo id dicis? ATH. Eccuinã è decẽ illis motibus ſimilis ſit Mens, age, videamus: vt hac tanquam imagine vtamur: qua vobis in memoriam reuocata, communem veſtro omniũ nomine reſponſionem dabo. CL. Optimé. ATH. Meminiſſe oportet & illud à nobis hactenus dictũ fuiſſe: Omnium quæ ſunt, alia ſtare, alia verò moueri. CL. Sic dictũ fuit. ATH. Quin etiam eorum quæ mouentur, nonnulla

que & omnis virtutis, ineſſe: cámque optimam prouidentiam vniuerſum regere cõcludendum eſt, cui videlicet non modò prior ſit, ſed quòd videlicet ipſe crearit atque condiderit. Animũ igitur vniuerſi vocat Deum, alio modo quàm in Timæo, licet & hic de illo quoque creato animo mox etiam loquatur. Deum igitur vniuerſi animũ vocat, quòd πρωτουργὸς ſit mundi cauſa, quẽ & creauerit & gubernet. Animam vocat, δευτερουργοὺς κινήσεις cauſarum ſecundarum, quas à Deo creatas eſſe docet ante hoc conſpicabile mundi corpus, cuius nimirum illæ ſint veluti animus. Hæc igitur ex circunſtantiis expendenda ſunt. Inde conficitur, Quandoquidem Deus ſit mundi animus, non modò illum Natura priorem, ſed & illius ἐντελέχειαν eſſe, & verum fundamentum: ac proinde illos horribiliter inſanire, qui Naturam Deo opponunt, Deúmque eſſe negant; & pietatem, ſine qua humanum genus non poteſt cõſiſtere, humanum cõmentum eſſe arbitrãtur. Ita plenum eſt argumentum: quod leuiſſimæ impietatis inſaniæ opponendum eſt. Addit denique, Deum nõ oculis corporis ſed animi comprehendi: ſicuti purum illud naturæ axioma in Timæo Locro, θεὸν τὸν μὲν ἀΐδιον νόος ὁρῇ μόνος τῶν ἁπάντων ἀρχαγὸν καὶ γενέτορα τουτέων: ne corpori Dei Chimæra cum Epicuro ſtatuatur.

vno in loco, nonnulla in pluribus agitari. CL. Hoc quoque. ATH. Motus autem qui ſemper in vno fit, neceſſariò circa medium aliquod agitur, & circuli qui torno circumſcriptus eſt effigiem repræſentat: atque idcirco mentis circuitum, quantum fieri poteſt, imitatur. CLI. Quomodo id dicis? ATH. Per eadē certè, eodē modo, in eodem, circa eadem, ad eadem, vna ratione & ordine vno ferri vtraque affirmamus: & dum imaginē illam orbis torno circumſcripti motus varios modò aſſimilo, haud ineptam quidem & vulgarem imaginem aſſumo, ad rem verè & luculenter repræſentandam. CL. Rectiſſimè ais. ATH. Nunquid verò motus ille qui nūquam eodem modo, neque ſecundum eadem, neque in eodem, neque circa eadem, neque ad eadem, neque modo neque ordine, neque aliqua ratione fertur: is ad demētiam cognatione quadam propius acceſſerit? CLIN. Veriſſimum id quidem fuerit. ATH. Iam ergo nihil impedit quominus perſpicuè dicamus, Quandoquidem animus nobis omnia circumducit, conſtituēdum eſſe, cœli circumuolutionē ab eo animo qui & illius curā gerit & eā diſponit & ornat, neceſſariò circūduci: ſiue ille quidē animus ſit optimus, ſiue peſſimus. CL. At certè ex his quæ dicta ſunt nō eſt piū aliter dicere, quàm ab animo omni virtute cumulato, ſiue vnus ſit, ſiue plures, hæc omnia circūagi. ATH. Optimè, Clinia, meā ſētētiam percepiſti: hoc inſuper etiam intellige. CL. Quídnam illud eſt? ATH. Si ſolem, lunam, cæteráque aſtra omnia ducit animus, nónne & ſingula quoq; ipſa? CL. Quídni? A. De vno igitur verba faciam, quę aſtris omnibus poſſunt accommodari. CL. De quónam. ATH. Solis quidem corpus omnes homines cernunt, animam nemo: neque etiam alterius animalium corporis nec viui nec mortui. Itaque nobis magna ſpes eſt, quum totum hoc genus nullo corporis ſenſu percipi queat, ſola intelligentia comprehendi poſſe. Ipſum igitur ſola mēte & cogitatione hunc in modum cōplectamur. CL. Quídnā? ATH. Quum ſolem animus moueat, ſi è tribus his vno quodam modo illum hoc agere dixerimus, haudquaquam aberrabimus. CL. Quínam illi ſunt? ATH. Quòd animus ille vniuerſi qui in orbiculari illo & dilucido ſolis corpore ineſt, vndiquaque ipſum peruehat: quemadmodum animus qui eſt in noſtro corpore nos circumducit vndiquaque: aut alicunde extrinſecus ipſe corpus adeptus ignis aut aeris alicuius,

A τὰ δ' ἐν πλείοσι φερόμενα. ΚΛ. Ἔστι ταῦτα. ΑΘ. Τούτοιν δὴ τοῖν κινήσεοιν τοῖν ἐν ἑνὶ φερομένοιν ἀεὶ, περί γέ τι μέσον ἀνάγκη κινεῖσθαι τῶν ἐντόρνων οὐσῶν μίμημά τι κύκλων, εἶναί τε αὐτὴν τῇ τοῦ νοῦ περιόδῳ πάντως ὡς δυνατὸν οἰκειοτάτην τε καὶ ὁμοίαν. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘΗ. Τὸ κατὰ ταὐτὰ δήπου καὶ ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ αὐτῷ, καὶ περὶ τὰ αὐτὰ, καὶ πρὸς τὰ αὐτὰ καὶ ἕνα λόγον καὶ τάξιν μίαν ἄμφω κινεῖσθαι λέγοντες, B νοῦν, τήν τε ἐν ἑνὶ φερομένην κίνησιν σφαίρας ἐντόρνου ἀπεικασμένα φοραῖς, οὐκ ἄν ποτε φανεῖμεν φαῦλοι δημιουργοὶ λόγῳ καλῶν εἰκόνων. ΚΛΕΙΝ. Ὀρθότατα λέγεις. ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν αὖ ἥ γε μηδέποτε ὡσαύτως, μηδὲ κατὰ τὰ αὐτὰ, μηδὲ ἐν ταὐτῷ, μηδὲ περὶ ταὐτὰ, μηδὲ πρὸς ταὐτὰ φερομένη, μηδ' ἐν κόσμῳ, μηδ' ἐν τάξει, μηδὲ ἔν τινι λόγῳ, κίνησις, ἀνοίας ἂν ἁπάσης εἴη ξυγγενής. ΚΛ. Εἴη γὰρ ἂν ἀληθέστατα. ΑΘΗ. C Νῦν δὴ χαλεπὸν οὐδὲν ἔτι διαρρήδην εἰπεῖν, ὡς, ἐπειδὴ ψυχὴ μέν ἐστιν ἡ περιάγουσα ἡμῖν πάντα, τὴν δὲ οὐρανοῦ περιφορὰν ἐξ ἀνάγκης περιάγειν φατέον ἐπιμελουμένην καὶ κοσμοῦσαν ἤτοι τὴν ἀρίστην ψυχὴν, ἢ τὴν ἐναντίαν. ΚΛ. Ὦ ξένε, ἀλλ' ἔκ γε τῶν νῦν εἰρημένων, οὐδ' ὅσιον ἄλλως λέγειν ἢ πᾶσαν ἀρετὴν ἔχουσαν ψυχὴν μίαν ἢ πλείους περιάγειν αὐτά. ΑΘΗΝ. Κάλλιστα, ὦ Κλεινία, ὑπήκουσας τοῖς λόγοις· τόδε δὲ D προσυπάκουσον ἔτι. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘ. Ἥλιον καὶ σελήνην, καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα, εἴπερ ψυχὴ περιάγει πάντα, ἆρ' οὐ καὶ ἓν ἕκαστον; ΚΛΕΙΝ. Τί μήν; ΑΘ. Περὶ ἑνὸς δὴ ποιησοίμεθα λόγους, οἳ καὶ ἐπὶ πάντα ἡμῖν ἄστρα ἁρμόττοντες φανοῦνται. ΚΛ. Τίνος; ΑΘ. Ἡλίου πᾶς ἄνθρωπος σῶμα μὲν ὁρᾷ, ψυχὴν δὲ οὐδείς· οὐδὲ γὰρ ἄλλου σώματος οὐδενὸς οὔτε ζῶντος οὔτε ἀποθνῄσκοντος τῶν ζῴων. ἀλλὰ ἐλπὶς πολλὴ τὸ παράπαν E τὸ γένος ἡμῖν τοῦτο ἀναίσθητον πάσαις ταῖς τοῦ σώματος αἰσθήσεσι περιπεφυκέναι, νοητὸν δ' εἶναι. νῷ μόνῳ δὴ καὶ διανοήματι λάβωμεν αὐτοῦ πέρι τὸ τοιόνδε. ΚΛ. Ποῖον; ΑΘ. Ἥλιον εἴπερ ἄγει ψυχή, τριῶν αὐτὴν ἓν λέγοντες δρᾶν, σχεδὸν οὐκ ἀποτευξόμεθα. ΚΛ. Τίνων; ΑΘ. Ὡς ἢ ἐνοῦσα ἐντὸς τῷ περιφερεῖ τούτῳ φαινομένῳ σώματι, πάντῃ διακομίζει τὸ τοιοῦτον, καθάπερ ἡμᾶς ἡ παρ' ἡμῖν ψυχὴ πάντῃ περιφέρει· ἢ ποθὲν ἔξωθεν σῶμα αὐτῇ πορισαμένη πυρὸς, ἤ τινος ἀέρος, ὡς

In uet. τὴν ἐν ἑνὶ φερομένην: & paulo pòſt οὖσαν, non οὐσῶν. Cui exemplari utrobique aſſentiri malo.

In uet. ποιησώμεθα, & ita potius legendum.

A λόγος ἐστί τινα, ᾗ ἥ τι βίᾳ σώματι σῶμα· ἢ τρίτον, αὐτὴ ψιλὴ σώματος οὖσα, ἔχουσα δὲ δυνάμεις ἄλλας τινὰς ὑπερβαλλούσας θαύματι, ποδηγεῖ. ΚΛ. Ναί. ΑΘΗΝ. Τοῦτο μὲν ἀνάγκη, τούτων ἕν γέ τι δρῶσαν ψυχὴν πάντα διάγειν. αὐτὴν δὴ ἄμεινον ταύτην τὴν ψυχὴν, εἴτε ἐν ἅρμασιν ἔχουσα ἡμῖν ἥλιον ἄγει φῶς τοῖς ἅπασιν, εἴτ' ἔξωθεν, εἴθ' ὅπως, εἴθ' ὅπῃ, θεὸν ἡγεῖσθαι χρεὼν πάντα ἄνδρα. ἢ πῶς; ΚΛ. Ναί, τόν γέ που μὴ ἐπὶ τὸ ἔσχατον ἀφιγμένον ἀνοίας. ΑΘΗ. Ἄστρων δὲ δὴ B πέρι πάντων καὶ σελήνης, ἐνιαυτῶν τε καὶ μηνῶν, καὶ πασῶν ὡρῶν πέρι, τίνα ἄλλον λόγον ἐροῦμεν ἢ τὸν αὐτὸν τοῦτον, ὡς ἐπειδὴ ψυχὴ μὲν ἢ ψυχαὶ πάντων τούτων αἴτιαι ἐφάνησαν, ἀγαθαὶ δὲ πᾶσαν ἀρετὴν, θεοὺς αὐτὰς εἶναι φήσομεν; εἴτε ἐν σώμασιν ἐνοῦσαι, ζῷα ὄντα, κοσμοῦσι πάντα οὐρανόν, εἴτε ὅπῃ τε καὶ ὅπως. εἴθ' ὅστις ταῦτα ὁμολογεῖ, ὑπομένει μὴ θεῶν εἶναι πλήρη πάντα; ΚΛ. Οὐκ ἔστιν οὕτως, ὦ ξένε, παραφρονῶν οὐδείς. ΑΘ. C Τῷ μὲν τοίνυν μὴ νομίζοντι θεοὺς ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία, εἰπόντες ὅρους ἀπαλλαττώμεθα. ΚΛ. Τίνας; ΑΘΗΝ. Ἢ διδάσκειν ἡμᾶς ὡς οὐκ ὀρθῶς λέγομεν, τιθέμενοι ψυχὴν γένεσιν ἁπάντων εἶναι πρώτην, καὶ τἄλλα ὁπόσα τούτων ξυνεπόμενα εἴπομεν· ἢ μὴ δυνάμενον βέλτιον λέγειν ἡμῶν, ἡμῖν πείθεσθαι, καὶ ζῆν θεοὺς ἡγούμενον εἰς τὸν ἐπίλοιπον βίον. ὁρῶμεν οὖν εἴτε ἱκανῶς ἤδη τοῖς οὐχ ἡγουμένοις D θεοὺς εἰρήκαμεν ὡς εἰσὶ θεοί, εἴτε ἐπιδέον. ΚΛ. Ἥκιστά γε, ὦ ξένε, πάντων ἐπιδέον.

ΑΘ. Τούτοις μὲν τοίνυν ἡμῖν τὸ λόγων τέλος ἐχέτω. τὸν δὲ ἡγούμενον θεοὺς εἶναι, μὴ φροντίζειν δὲ αὐτοὺς ἀνθρωπίνων πραγμάτων, παραμυθητέον. Ὦ ἄριστε δὴ (φῶμεν) ὅτι μὲν ἡγῇ θεούς, συγγένειά τις ἴσως σε θεία πρὸς τὸ ξύμφυτον ἄγει τιμᾶν καὶ νομίζειν εἶναι· κακῶν δὲ ἀνθρώπων καὶ ἀδίκων τύχαι E ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, ἀληθείᾳ μὲν οὐκ εὐδαίμονες, δόξαις δὲ εὐδαιμονιζόμεναι σφόδρα ἀλλ' οὐκ ἐμμελῶς, ἄγουσί σε πρὸς ἀσέβειαν, ἔν τε μούσαις οὐκ ὀρθῶς ὑμνούμεναι ἅμα καὶ ἐν παντοίοις λόγοις. ἢ καὶ πρὸς τέλος ἴσως ἀνοσίους ἀνθρώπους ὁρῶν ἐλθόντας γηραιούς, παῖδας παίδων καταλιπόντας ἐν

(quemadmodum nonnulli arbitrantur) corpore corpus per vim impellit: vel tertiò, quamuis ipſe ſit nudus corpore, quia tamẽ alias vires ſupra modũ mirabiles habet, ipſam quaſi per veſtigia deducit. CL. Certè. ATH. Trium igitur iſtorum modorum vno quopiam cuncta ab animo agitari neceſſe eſt. Hunc verò animum, ſiue curribus quibuſdã ſolem teneat, ſiue extrinſecus, ſiue quopiam alio modo, lumen ſuum ſole præſtantius ſoli præbeat, quo animantes omnes illuſtrentur, hunc (inquam) animum, nónne omnes deum eſſe arbitrari debemus? an aliter? CLIN. Ita certè, niſi quis ad extremam quandam amentiam deuenerit. ATH. De vniuerſis præterea ſtellis & luna, annis, menſibus, cunctíſque temporibus, ecquídnam aliud quàm hoc ipſum dicemus? quãdoquidẽ vel anima vel animæ, harũ omniũ rerũ quæ in hoc vniuerſitatis theatro inſunt, cauſæ eſſe conſtiterunt, deos illas eſſe affirmabimus: ſiue in corporibus ſint, & quum animalia ſint, totum cœlum gubernant atque diſponunt, quocunque modo tandẽ id fiat. Deinde quiſquis hæc confitetur, animum inducere poteſt, non omnia diis plena eſſe? CL. Nemo ita demens eſt, hoſpes. ATH. Eum ergo qui ſuperiori tempore deos eſſe negabat, terminis, Megille & Clinia, præſcriptis, faceſſere iubeamus. CL. Quóſnam terminos ais? ATH. Vt vel doceat nos nõ rectè dicere, quum animã, primã omniũ generationem ponimus, & cætera his conſentanea vera non eſſe: vel, ſi nihil melius afferre poteſt, nobis fidẽ adhibeat, & ita in poſterum vitam inſtituat vt de diis minimè dubitet. Verùm conſideremus modò vtrum iis qui deos eſſe minimè arbitrantur, abundè iam oſtenderimus deos eſſe, an aliquid deſit ad hanc explicationem. CL. Nequaquam, hoſpes, deeſt quicquam.

ATH. Diſputationi igitur aduerſus hos inſtitutæ iam finis imponatur. Ad illum igitur accedendum eſt qui fatetur quidem deos eſſe, curam tamen rerum humanarũ habere negat: &, ſi fieri poſſit, rationibus eſt inducendus in contrariam ſententiam. Ita igitur illum cõpellemus, Quòd deos eſſe fateris, vir eximie, in cauſa eſt cognata quædam cum Deo natura, & ad rem tibi inſitam ingenitámque colendam impellit, & ſanè efficit vt illam eſſe arbitreris. Profligatorum verò iniuſtorúmque hominum publicè priuatímque fortunæ, qui quidem reuera minimè ſint felices, dum tamẽ importunis vulgi iudiciis beati cenſentur, poetarum quoque carminibus variiſque ſcriptorum generibus celebrantur, te ad impietatẽ præcipitem agunt: aut etiã quum ſceleſtos homines ad extremã ſenectutẽ perueniſſe videas, & filios & nepotes in ſum-

SECVNDA BLASPHEMIA, aduerſus eos qui negant, *Deum curam gerere rerum humanarum*, quam opinionẽ ita refutat, vt doceat Deum vniuerſi opificem, non tantùm curam gerere in vniuerſum omnium quæ cõdiderit, ſed & ſingulis rebus efficaciter inuigilare: & de humano genere maximè prouidere, quem ſibi ſuóque obſequio potiſſimum addixerit, ac proinde de illo peculiarem curam gerat. quæ ſunt diligenter conferenda cum Politico, vbi de cauſa mundi eum ποδηγοῦσι diligenter docet.

mis honoribus relinquere, inde maximæ perturbationis occaſionem capis. Audiſti fortaſſe, aut etiam ipſe vidiſti, nonnullos, quanuis iniuſtè & impiè multa geſſerint, nihilominus tamen ex re parua in magnam & ſumma dignitatum tyrannidúmque faſtigia conſcendiſſe. His omnibus de cauſis, deos veluti illorũ ſcelerum cauſas, propter illam quæ tecum cum illis intercedit cognationem accuſas: quanuis id quidem te nolle præ te feras. ſed tamen reuera cæca quadam & temeraria dementia abreptus, quum aduerſus deos ipſos tuam illam indignationem euomere non poſſis, atque indignabundi animi tui virus eos attingere nequeat, in hanc tandẽ affectionem delapſus es, vt licet deos eſſe arbitreris, eos tamen rerum humanarum curam minimè gerere exiſtimes. Ne igitur hæc animi affectio ad inſaniã impietatis planè erumpat, imò vt vocibus quibuſdam hũc expiare atque expellere morbũ poſſimus, conemur remedia adhibere, ſermone nimirum ſequẽte cum ſuperiore coniuncto, quem aduerſus eos qui deos prorſus negãt, perſequuti ſumus. Tu verò, Clinia & Megille, pro iuuene, illius vicem excipientes, reſpondete. atque ego, ſiquid arduum inciderit, vos (vt ſuperiorem illam imaginem continuem) per fluuium traducam. CL. Rectè loqueris: & tu id ita facito, nos quoque pro viribus faciemus quæ iubes. ATH. Non erit fortaſſe minus difficile demonſtrare, deorum curam in rebus minimis verſari, quàm in maximis & præſtantiſſimis. audiebam enim & aderam quum modò diceretur, Eos omni virtute cumulatos, omnium rerum maximè ſingularem peculiarémque prouidentiam ſibi vendicare. CLIN. Id quidem maximè attendebam. ATH. Quod ſequitur ergo, communiter inueſtigemus, quænam ſit illorum virtus cuius ratione bonos eſſe illos concedamus. Dic igitur, ſodes, Sapere, & intelligentiæ participem eſſe, nónne virtuti tribuuntur, & contraria ſunt vitio? CL. Affirmamus. A. Quid veró? nónne fortitudo virtuti etiam datur, timiditas vitio? CL. Valde. ATH. Horum verò alia, turpia, alia, honeſta dicuntur. CL. Neceſſe eſt. ATH. Et quæ in his inſunt vitia, in nos quidem cadere, nóſque illis videlicet obnoxios eſſe: in diis autem vel magni vel exigui quicquã huiuſmodi ne cogitabimus quidem, quaſi cum his quidpiam ſit commune. CL. Et hæc quidem quilibet conceſſerit. ATH. Nunquid negligentiam, ſupinitatẽ, otium, delicias ad animi virtutẽ referemus? vel quomodo dicis? CL. Quomodo veró? ATH. Imò nónne in contrariũ? CL. Certé. ATH. Horũ er-

A τιμαῖς ταῖς μεγίσταις, ταῦτ' ἐστὶ τὸ νῦν ἐν ἅπασι τούτοις. ἰδὼν, ἢ δι' ἀκοῆς αἰσθόμενος, ἢ καὶ παντάπασιν αὐτὸς αὐτόπτης προστυχὼν πολλῶν ἀσεβημάτων καὶ δεινῶν γενομένων τισὶ, δι' αὐτὰ ταῦτα ὁρᾷς ἐκ σμικρῶν εἰς τυραννίδας τε καὶ τὰ μέγιστα ἀφικομένους· τότε διὰ πάντα τὰ τοιαῦτα δῆλος εἶ μέμφεσθαι μὲν θεοὺς, ὡς αἰτίους ὄντας τῶν τοιούτων, διὰ ξυγγένειαν οὐκ ἂν ἐθέλων· ἀγόμενος δὲ ὑπό τινος ἀλογίας ἅμα, καὶ οὐ δυνάμενος δυσχεραίνειν θεοὺς, εἰς τοῦτο νῦν τὸ πάθος ἐλήλυθας, ὥστ' B εἶναι μὲν δοκεῖν αὐτοὺς, τῶν δ' ἀνθρωπίνων καταφρονεῖν καὶ ἀμελεῖν πραγμάτων. ἵνα οὖν μὴ ἐπὶ μεῖζον ἔλθῃ σοὶ πάθος πρὸς ἀσέβειαν τὸ νῦν παρὸν δόγμα, ἀλλ' ἐάν πως οἷον ἀποδιοπομπήσασθαι λόγοις αὐτὸ προσιὸν γενώμεθα δυνατοὶ, πειρώμεθα, συνάψαντες τὸν ἑξῆς λόγον, ᾧ πρὸς τὸν τὸ παράπαν οὐχ ἡγούμενον θεοὺς ἐξ ἀρχῆς διεπερανάμεθα, τούτῳ τὸν νῦν προσχρήσασθαι. σὺ δὲ, ὦ Κλεινία τε C καὶ Μέγιλλε, ὑπὲρ τοῦ νέου καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀποκρινόμενοι διαδέχεσθε· ἂν δέ τι δύσκολον ἐμπίπτῃ τοῖς λόγοις, ἐγὼ σφῶν ὥσπερ νῦν δὴ δεξάμενος διαβιβῶ τὸν ποταμόν. ΚΛ. Ὀρθῶς λέγεις· καὶ σὺ οὕτω ταῦτα δρᾷ· ποιήσομέν τε ἡμεῖς εἰς τὸ δυνατὸν ἃ
16 λέγεις. ΑΘΗ. Ἀλλ' οὐδὲν τάχ' ἂν ἴσως εἴη χαλεπὸν ἐνδείξασθαι τοῦτό γε, ὡς ἐπιμελεῖς σμικρῶν εἰσὶ θεοὶ οὐχ ἧττον ἢ τῶν μεγέθει διαφερόντων. ἤκουον γάρ που καὶ παρῆν τοῖς νῦν δὴ λεγομένοις, ὡς ἀγαθοί γε ὄντες πᾶσαν D ἀρετὴν, τὴν τῶν πάντων ἐπιμέλειαν οἰκειοτάτην αὐτῶν οὖσαν κέκτηνται. ΚΛ. Καὶ σφόδρα γε ἐπήκουον. ΑΘ. Τὸ μετὰ τοῦτο τοίνυν κοινῇ " συνεξεταζόντων, τίνα λέγοντες ἀρετὴν αὐτῶν, ὁμολογοῦμεν αὐτοὺς ἀγαθοὺς εἶναι. φέρε, τὸ σωφρονεῖν, νοῦν τε κεκτῆσθαι, φαμὲν ἀρετῆς, τὰ δ' ἐναντία, κακίας; ΚΛ. Φαμέν. ΑΘΗ. Τί δέ; ἀρετῆς μὲν ἀνδρείαν εἶναι, δειλίαν δὲ, κακίας; ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗ. Καὶ τὰ μὲν, αἰσχρὰ, τούτων, τὰ δὲ, καλὰ φήσομεν; ΚΛ. Ἀνάγκη. ΑΘ. Καὶ τῶν μὲν προσήκειν ἡμῖν (εἴπερ ὁπόσα φλαῦρα) θεοῖς δὲ οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν τῶν τοιούτων μετὸν ἐροῦμεν; ΚΛ. Καὶ ταῦθ' οὕτως ὁμολογοῖ πᾶς ἄν. ΑΘΗ. Τί δέ; ἀμέλειάν τε καὶ ἀργίαν καὶ τρυφὴν εἰς ἀρετὴν ψυχῆς θήσομεν; ἢ πῶς λέγεις; ΚΛ. Καὶ πῶς; Α. Ἀλλ' εἰς τοὐναντίον; ΚΛ. Ναί. Α. Τἀναντία

Pro σφῶν ſcribendum puto σφώ.

Scribẽdum uidetur συνεξετάζωμεν: & Fic. quaſi ita legerit uertit & ipſe, Communiter inueſtigemus.

ναντία ἄρα τούτοις εἰς τοὐναντίον. ΚΛΕΙΝ. Τοὐναντίον. ΑΘΗΝ. Τί οὖν; τρυφῶν, καὶ ἀμελὴς ἀργός τε (ὃν ὁ ποιητὴς κηφῆσι κοθούροισι μάλιστα εἴκελον ἔφασκεν εἶναι) γίγνοιτ' ἂν ὁ τοιοῦτος πᾶσιν ἡμῖν; ΚΛΕΙΝ. Ὀρθότατά γε εἰπών. ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν τόν γε θεὸν οὐ ῥητέον ἔχειν ἦθος τοιοῦτον "ὅ γέ τι αὐτὸς μισεῖ· τῷ τε τι τοιοῦτον φθέγγεσθαι πειρωμένῳ οὐκ ἐπιτρεπτέον. ΚΛΕΙΝ. Οὐ μὲν δή. πῶς γὰρ ἄν; ΑΘΗΝ. Ὧι δὴ προσήκει μὲν πράττειν καὶ ἐπιμελεῖσθαι διαφερόντως τινός, ὁ δὲ τούτου γε νοῦς τῶν μὲν μεγάλων ἐπιμελεῖται, τῶν σμικρῶν δὲ ἀμελεῖ, κατὰ τίνα ἐπαινοῦντες τὸν τοιοῦτον λόγον, οὐκ ἂν πάντα πάσι πλημμελοῖμεν; σκοπῶμεν δὲ ὧδε· ἆρ' οὐ κατὰ δύο εἴδη ὁ τοιοῦτον πράττει πράττων εἴτε θεὸς, εἴτ' ἄνθρωπος; ΚΛΕΙΝ. Ποίω δή; ΑΘ. Λέγομεν· ἢ διαφέρον οὐδὲν οἰόμενος εἶναι τῷ ὅλῳ ἀμελουμένων τῶν σμικρῶν· ἢ ῥαθυμίᾳ καὶ τρυφῇ, εἰ διαφέρει, "ὁ δὲ ἀμελεῖ. ἢ ἔστιν ἄλλως πως γιγνομένη ἀμέλεια; οὐ γάρ που ὅταν γε ἀδύνατον ᾖ τῶν ἁπάντων ἐπιμελεῖσθαι, τότε ἀμέλεια ἔσται τῶν σμικρῶν ἢ μεγάλων μὴ ἐπιμελουμένῳ, ὧν ἂν δυνάμει θεὸς ἢ φαῦλός τις ὢν ἐλλιπὴς ᾖ καὶ μὴ δυνατὸς ἐπιμελεῖσθαι γίγνηται. ΚΛ. Πῶς γὰρ ἄν; ΑΘΗΝ. Νῦν δὴ δύ' ὄντες τρισὶν ἡμῖν οὖσιν ἀποκρινάσθωσαν περὶ θεοὺς μὲν ἀμφότεροι ὁμολογοῦντες εἶναι· παραιτητοὺς δὲ ἅτερος, ὁ δὲ, ἀμελεῖν τῶν σμικρῶν. πρῶτον μὲν, θεοὺς ἀμφότεροι φατὲ γιγνώσκειν καὶ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν πάντα, λαθεῖν δὲ αὐτοὺς οὐδὲν δυνατὸν εἶναι τῶν ὁπόσων εἰσὶν αἱ αἰσθήσεις τε καὶ ἐπιστῆμαι. ταύτῃ λέγετε ἔχειν ταῦτα; ἢ πῶς; ΚΛ. Οὕτως. ΑΘΗ. Τί δαί; δύνασθαι πάντα ὁπόσων αὖ δύναμις ἐστὶν θνητοῖς τε καὶ ἀθανάτοις; ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὐ συγχωρήσονται καὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν; ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν ἀγαθούς τε καὶ ἀρίστους ὡμολογήκαμεν αὐτοὺς εἶναι πέντε ὄντες. ΚΛΕΙΝ. Σφόδρα γε. ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν οὐ ῥαθυμίᾳ μὲν καὶ τρυφῇ ἀδύνατον αὐτοὺς ὁμολογεῖν πράττειν ὁτιοῦν τοπαράπαν, ὄντας γε οἵους ὁμολογοῦμεν; δειλίας γὰρ ἔκγονος ἔν γε ἡμῖν ἀργία· ῥαθυμία δὲ, ἀργίας καὶ τρυφῆς. ΚΛΕΙΝ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΑΘΗΝ. Ἀργίᾳ μὲν δὴ καὶ ῥαθυμίᾳ οὐδεὶς ἀμελεῖ θεῶν. οὐ γὰρ μέτεστιν αὐτῷ που δειλίας. ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις. ΑΘ. Οὐκοῦν τὸ λοιπὸν, εἴπερ ἀμελοῦσι τῶν

Scribendum puto ὅγε τοι.

Legitur etiam λέγομεν.

Malim ὅδε ſcribere. alioqui dicendũ fuerit vacare particulam δέ. Intell. autẽ, Vel ille eius paruarum rerum neglectus ab inertia mollitiéque proficiſcitur.

A go contraria in contrarium. CL. Omnino. ATH. Qui deliciis indulget, diſſolutus & otioſus (quem poeta *Ignauum fucos pecus* maximè repræſentare atque ſimilitudine effingere ait) nónne ſummo erit ille apud nos odio? CL. Rectiſſimè profectò ille. ATH. Non ergo dicendum eſt, deos huiuſmodi mores habere, quos ipſe oderit: nec cuiquam permittendum eſt ita loqui. CLI. Nequaquam. quî enim? ATH. An ille ad quem operis alicuius effectio & cura maximè ſpectat, ita erit comparatus, vt de magnis magnam, de paruis nullam curam gerat? ſi hoc dictum commendemus, quomodo non aberrabimus? ſic autem perſpiciamus: Nónne, ſiue deus ſit, ſiue homo, duabus de cauſis negligit? CLI. Quomodo veró? ATH. Vel quoniã nihil ad vniuerſum referre exiſtimat, ſi parua negligantur: aut, ſi referre putat, præ ſupinitate tamen & ignauia deliciis occupato animo negligit. an alio quopiam modo fit negligentia? non enim tunc eſt negligentia, quum fieri non poteſt vt quis omnia & parua & magna cura ſua complectatur, atque idcirco imbecillitate præpeditus, minimè curat: ſiue vilis quidam & tenuis homo deficiat, ſiue Deus aliquis illa infirmitate quoque fingatur laborare. CLI. Quidni? ATH. Sed nunc illi duo tribus nobis reſpondeant, qui licet deos eſſe vtrique fateãtur, alter tamẽ, facilè placabiles, alter in rebꝰ paruis negligẽtes putat. primùm verò ſic interrogentur: Vtrique affirmatis, deos & cognoſcere & videre & audire omnia, nihilque proinde illos effugere poſſe eorum quæ vel in ſenſum vel in intelligentiam cadunt. hæccine ita habere videntur, an aliter? CLIN. Hoc modo. ATH. Quid veró? nónne poſſe omnia, quorum & mortalibus & immortalibus facultas eſt? CLI. Quomodo enim non concedent hæc ita ſe habere? ATH. Sed & præſtãtes & optimos ipſos eſſe nos quinque conceſſimus. CLI. Prorſus. ATH. Nunquid igitur illi ignauia & mollitie animi impediuntur polliceri vt quicquam agant, quum tales nimirum ſunt, quales confitemur? Ignauiæ enim proles ſiue propago eſt nobis otium: otii verò & deliciarum, ignauia. CLIN. Veriſſimè loqueris. ATHEN. Nullus ergo deorum otio pigritiáque corruptus, negligens eſt. neque enim timiditas in deum vllo modo cadit. CLIN. Rectiſſimè dicis. ATH. Relinquitur igitur, ſi paruas paucáſ-

que res in Vniuerſo negligunt, vt norint illarum rerum curam ad ſe nihil pertinere. quidnã enim aliud reliquum eſt, quàm vt contrarium cognoſcant? CL I. Nihil. ATH. Vtrum verò, vir optime & præſtãtiſſime, dicere te cenſebimus? an quòd propter ignorantiã, quum prouidere debeãt, minimè prouideant? an, ſicut improbos homines dicimus meliora quidem videre, ſed voluptatis aut doloris impotentia occupatos, deteriora ſequi: ſic deos nimirum, quum prouidendum eſſe ſciant, minimè prouidere? CL I. Quomodo id fieri poteſt? ATHEN. Præterea, res humanæ animatæ viuentiſque naturæ ſunt participes, & ſimul homo inter cætera animalia auguſtiſſimum & religioni maximè deditum eſt. CL. Apparet ſanè. ATH. Iam verò & deorum poſſeſſiones omnia mortalia animalia eſſe affirmamus: è quorum etiam numero eſt vniuerſum cœlum. CL. Quidni? ATH. Iam verò ſiue parua ſiue magna hæc aliquis dixerit ad deos pertinere, neutro modo conſentaneum fuerit vt nos homines quos peculiari iure vendicatos ſingulari quoque amore complectuntur, ab illis qui & maximè prouidẽtes ſunt atque optimi, negligamur. Sed illud prætereà cõſideremus. CL. Quidnã? ATH. An ſenſus videlicet & facultas cõtrario inter ſe modo natura comparata ſint ad facilitatem & difficultatem. difficilius enim eſt audire & videre parua quàm magna. facilius enim & feruntur & tenentur & curãtur parua & pauca à quolibet, quàm contraria. CL I. Multo ſanè facilius. ATH. Quid verò? quum medicus totum corpus curare velit & poſſit, ſi magnis prouiderit, exigua neglexerit, felixne erit illius curationis ſucceſſus? CL. Nequaquã. ATH. Ita neque gubernatoribus nauium, neque imperatoribus, neq; patribus familiâs, nequeiis denique qui in rep. verſantur, neque vlli homini huius generis res vnquam bene geretur, niſi paruis quoq; rebus & paucis fuerit prouiſum, neque ſine illis magnarum rerum rectè conſtabit ratio. nam ſine paruis magnos lapides bene componi atque coagmentari negant architecti. CL. Certè. ATH. Ne autem committamus vt Deum mortalibus opificibus viliorem cenſeamus: qui quidem quanto peritiores ſunt, tanto artis vnius beneficio atque adiumento, in his quidem operibus quæ ad ſuam artem ſpectant, & parua ſimul & magna exquiſitius abſolutiúſque edũt. Deum autem, qui & ſapientiſſimus eſt & de rebus ſuis curam gerere & vult & poteſt, exiſtimare de magnis tantùm rebus prouidere,

A σμικρῶν καὶ ὀλίγων τῶν περὶ τὸ πᾶν, ἢ γιγνώσκοντες ὡς τὸ παράπαν οὐδενὸς τῶν τοιούτων ἐπιμελεῖσθαι δεῖ, δρῷεν ἂν τοῦτο· ἢ τί τὸ λοιπὸν πλὴν τοῦ γιγνώσκειν τοὐναντίον; ΚΛ. Οὐδέν. ΑΘ. Πότερον οὖν, ὦ ἄριστε καὶ βέλτιστε, θῶμέν σε λέγοντα, ὡς ἀγνοοῦντάς τε καὶ δέον ἐπιμελεῖσθαι, δι᾽ ἄγνοιαν ἀμελοῦντας, ἢ γιγνώσκοντας ὅτι δεῖ, καθάπερ οἱ φαυλότατοι τῶν ἀνθρώπων λέγονται ποιεῖν, εἰδότες ἄλλα εἶναι βελτίω πράττειν ὧν δὴ πράττουσι,
B διά τινας ἥττας ἡδονῶν ἢ λυπῶν, οὐ ποιεῖν; ΚΛ. Πῶς γὰρ ἄν; ΑΘ. Οὐκοῦν δὴ τά γε ἀνθρώπινα πράγματα τῆς τε ἐμψύχου μετέχει φύσεως ἅμα, καὶ θεοσεβέστατον αὐτὸ ἐστὶ πάντων ζώων ἄνθρωπος. ΚΛ. Ἔοικε γοῦν. ΑΘΗ. Θεῶν γε μὴν κτήματα φαμὲν εἶναι πάντα ὁπόσα θνητὰ ζῶα, ὧνπερ καὶ τὸν οὐρανὸν ὅλον. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ.
17 Ἤδη τοίνυν σμικρὰ ἢ μεγάλα τις φάτω ταῦτα εἶναι τοῖς θεοῖς. οὐδετέρως γὰρ τοῖς κε-
C κτημένοις ἡμᾶς ἀμελεῖν ἂν εἴη προσῆκον,
16 ἐπιμελεστάτοις γε οὖσι καὶ ἀρίστοις. σκοπῶμεν γὰρ δὴ καὶ τόδε ἔτι πρὸς τούτοις. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘ. Τὸ περί τε αἰσθήσεως καὶ δυνάμεως, ἆρ᾽ οὐκ ἐναντίως ἀλλήλοιν πρὸς ῥᾳστώνην καὶ χαλεπότητα ἐστὸν πεφυκότε. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘΗ. Ὁρᾶν μέν που καὶ ἀκούειν τὰ σμικρὰ χαλεπώτερον ἢ τὰ μεγάλα· φέρειν δὲ αὖ καὶ κρατεῖν καὶ ἐπιμελεῖσθαι τῶν σμικρῶν καὶ ὀλίγων πᾶν τι ῥᾷον ἢ τῶν ἐναντίων.
D ΚΛΕΙΝ. Καὶ πολύ γε. ΑΘΗΝ. Ἰατρῷ δὲ προστεταγμένον ὅλον τι θεραπεύειν, βουλομένῳ καὶ δυναμένῳ, τῶν μὲν μεγάλων ἐπιμελουμένῳ, τῶν μορίων δὲ καὶ σμικρῶν ἀμελοῦντι, ἕξει ποτὲ καλῶς αὐτῷ τὸ πᾶν; ΚΛΕΙΝ. Οὐδαμῶς. ΑΘΗΝ. Οὐ μὴν οὐδὲ κυβερνήταις, οὐδὲ στρατηγοῖς, οὐδ᾽ οἰκονόμοις, οὐδ᾽ αὖ τισὶ πολιτικοῖς, οὐδ᾽ ἄλλῳ τῶν τοιούτων οὐδενὶ, χωρὶς τῶν ὀλίγων καὶ σμικρῶν, πολλὰ ἢ μεγάλα. οὐδὲ γὰρ ἄνευ σμι-
E κρῶν τοὺς μεγάλους φασὶν οἱ λιθολόγοι λίθους εὖ κεῖσθαι. ΚΛ. Πῶς γὰρ ἄν; ΑΘΗ. Μὴ τοίνυν τόν γε θεὸν ἀξιώσωμέν ποτε θνητῶν δημιουργῶν φαυλότερον· οἳ τὰ προσήκοντα αὐτοῖς ἔργα, ὅσῳπερ ἂν ἀμείνους ὦσι, τόσῳ ἀκριβέστερα καὶ τελεώτερα μιᾷ τέχνῃ σμικρὰ καὶ μεγάλα ἀπεργάζονται· τὸν δὲ θεὸν ὄντα τε σοφώτατον, βουλόμενόν τ᾽ ἐπιμελεῖσθαι καὶ δυνάμενον, ὧν μὲν ῥᾷον

Legitur etiam τὸ γιγνώσκειν.

Puto intelligendum αὐτὸ τὸ ζῶον ἄνθρωπος: alioqui uideri poſſit ſcribendũ fuiſſe αὐτός.

Hæc uerba Clin. πῶς λέγεις; non ſunt inſerta in præced. edit.

In uet. Οὐ μὴν legitur. Antea tamen, pag. 901, circa finem, Καὶ μὴν ἀγαθούς τε &c. ubi μὴν nihilo magis quàm hic locum habere uidetur.

A ἣν ἐπιμεληθῆναι σμικρῶν ὄντων, μηδαμῇ ἐπιμελεῖσθαι, καθάπερ ἀργὸν ἢ δειλόν τινα διὰ πόνους ῥαθυμοῦντα· τῶν δὲ μεγάλων. ΚΛ. Μηδαμῶς δόξαν τοιαύτην περὶ θεῶν, ὦ ξένε, ἀποδεχώμεθα. οὐδαμῇ γὰρ οὔτε ὅσιον οὔτ' ἀληθὲς διανόημα διανοοίμεθ' ἄν. ΑΘ. Δοκοῦμεν δέ μοι νῦν ἤδη μάλιστα μετρίως διειλέχθαι τῷ φιλαιτίῳ τῆς ἀμελείας πέρι θεῶν. ΚΛ. Ναί. ΑΘ. Τῷ γε βιάζεσθαι τοῖς λόγοις ὁμολογεῖν αὐτὸν μὴ λέγειν. ΚΛ. Ὀρθῶς.
B ΑΘ. Ἐπῳδῶν γε μὴν προσδεῖσθαι μοι δοκεῖ μύθων ἔτι τινῶν. Κ. Ποίων, ὦ 'γαθέ; ΑΘ. Πείθωμεν τὸν νεανίαν τοῖς λόγοις, ὡς τῷ τοῦ παντὸς ἐπιμελουμένῳ πρὸς τὴν σωτηρίαν καὶ ἀρετὴν τοῦ ὅλου πάντ' ἐστὶ συντεταγμένα, ὧν καὶ τὸ μέρος εἰς δύναμιν ἕκαστον τὸ προσῆκον πάσχει καὶ ποιεῖ. τούτοις δ' εἰσὶν ἄρχοντες προστεταγμένοι ἑκάστοις ἐπὶ τὸ σμικρότατον ἀεὶ πάθης καὶ πράξεως, εἰς μερισμὸν τὸν ἔσχατον τέλος ἀπειργασμένοι· ὧν
C ἓν καὶ τὸ σόν, ὦ σχέτλιε, μόριον εἰς τὸ πᾶν ξυντείνει βλέπον ἀεί, καίπερ πάνσμικρον ὄν. σὲ δὲ λέληθε περὶ τοῦτο αὐτὸ ὡς γένεσις ἕνεκα ἐκείνου γίγνεται πᾶσα· ὅπως ᾖ τῷ τοῦ παντὸς βίῳ ὑπάρχουσα εὐδαίμων οὐσία, οὐχ ἕνεκα σοῦ γιγνομένη· σὺ δὲ ἕνεκα ἐκείνου. πᾶς γὰρ ἰατρὸς, καὶ πᾶς ἔντεχνος δημιουργὸς, παντὸς μὲν ἕνεκα πάντα ἐργάζεται, πρὸς τὸ κοινῇ ξυντεῖνον βέλτιστον· μέρος μὲν ἕνεκα ὅλου καὶ οὐχ ὅλον μέρους ἕνεκα ἀπεργάζεται. σὺ δ'
D ἀγανακτεῖς, ἀγνοῶν ὅπῃ τὸ περὶ σὲ ἄριστον τῷ παντὶ ξυμβαίνει καὶ σοὶ κατὰ δύναμιν τὴν τῆς κοινῆς γενέσεως. ἐπεὶ δὲ ἀεὶ ψυχὴ ἐπιτεταγμένη σώματι τοτὲ μὲν ἄλλῳ, τοτὲ δὲ ἄλλῳ, μεταβάλλει παντοίας μεταβολὰς, δι' ἑαυτὴν ἢ δι' ἑτέραν ψυχήν, οὐδὲν ἄλλο ἔργον τῷ πεττευτῇ λείπεται, πλὴν μετατιθέναι τὸ μὲν ἄμεινον γιγνόμενον ἦθος, εἰς βελτίω τόπον, χεῖρον δέ, εἰς τὸν χείρονα, κατὰ τὸ πρέπον αὐτῶν ἕκαστον, ἵνα τῆς προσηκούσης μοίρας
E λαγχάνῃ. ΚΛ. Πῇ λέγεις; ΑΘΗΝ. Ἧπερ ἂν ἔχοι λόγον ῥᾳστώνη ἐπιμελείας θεοῖς τῶν πάντων, ταύτῃ μοι δοκῶ φράζειν. εἰ μὲν γὰρ πρὸς τὸ ὅλον ἀεὶ βλέπων πλάττοι τις, μετασχηματίζων τὰ πάντα, οἷον ἐκ πυρὸς ὕδωρ ἔμψυχον, καὶ μὴ ξύμπολλα ἐξ ἑνός, ἢ ἐκ πολλῶν ἕν, πρώτης ἢ δευτέρας

Legitur & ξυντείνων, quæ lectio magis placet.

Affertur alia lectio, ἐμψύχων, particip. item ἢ pro μὴ, ante ξύμπολλα.

rerum autẽ exiguarũ quarũ facilior eſt cura, curã abiicere, veluti ſupinum quendam & ignauum hominem, rerum ipſarum adminiſtrationem detrectantem, [quàm abeſt à ratione!] CL. Ne ſanè talem de diis opinionem, hoſpes, admittamus. nefaria enim hæc eſt nec vera cogitatio. ATH. Atqui iam aduerſus eos qui deos negligentiæ accuſant, abundè diſputatum eſſe arbitror. CLIN. Certè. ATH. Verùm hactenus quodammodo ratione euicimus, atque in eas anguſtias illum coegimus, vt falſa ſe opinari confiteretur. CL. Rectè. ATH. Illum quoque perſuaſione indigere, qua, veluti cantu quodam, capiatur, exiſtimo. CLI. Quænam hæc eſt perſuaſio? ATH. Huic adoleſcenti perſuadeamus, eum qui de vniuerſo prouidẽtia ſua curam gerit, vt ipſum & cõſeruet & neceſſaria virtute exornet, ad hunc finẽ omnia ſapiẽter diſponere atque conſtituere: cuius quidem prouidentiæ vis & efficacia in ſingulas vniuerſi partes, pro ipſarum natura, permanat. Atque his ſingulis partibus præfecti ſũt Principes quidem & moderatores, qui omnia quæ in minimas etiã partes cadunt & quæcunque ab illis aguntur, conſtanter gubernant: vt quidem his in rebus ad vltimas vſque particulas diſtributis efficaciter inuigilent, earúmque effecta finéſque moderentur. Quarum etiam vna, ô infelix qui tam nefarię doctrinę veneno animum inficis, tua pars eſt, quæ licet ſit minima, ad vniuerſum tamẽ aſpirat atque reſpicit. Tu verò ignoras omnem ſingulorũ generationem illius gratia fieri, vt ipſius Vniuerſi beata vita ſit? eius eſſentia non tui eſt gratia, ſed illius gratia tu factus es. medicus enim, & artis rationem ſequẽs quilibet opifex, totius gratia omnia facit, ad communem vtilitatem aſpirans: ac proinde non totum partis gratia, ſed partem totius gratia efficit atque componit. Tu verò indignaris, quia ignoras qua ratione id quod optimum eſt, vniuerſo ſimul & tibi pro communis generationis viribus quadret. Quoniam verò anima cum corpore ſemper, modò cum alio, deinde cum alio coniuncta, variis commutationibus aut propter ſeipſam aut propter aliam animam commeat atque transmutatur, nihil ſanè aliud rerum moderatori, veluti talos iaciẽti, reſtat, quàm vt mores opportunius emẽdatos in meliorem quẽdam locum traducat: deteriores verò in deteriorẽ, prout ſingulos decet, vt cõuenientẽ ſortẽ cõſequãtur. CLIN. Quomodo id ais? ATHEN. Ea ratione mihi dicere videor, qua dii facillimè & opportuniſſimè omnibus prouideant. nam ſiquis ad vniuerſum ſemper reſpiciens, fingit omnia, atque ſibi quaſi figuris quibuſdam repræſentat, vt ex igne aquam animatam, nec multa ſimul ex vno vel ex multis vnum, quæ primæ aut ſecundæ aut

tertiæ generationis naturam participant, infinita erunt multitudine, in hac rerum diſpoſitione, quæ multipliciter commutatur. nunc autem admiranda eſt facilitas ei qui vniuerſi curam gerit. CL. Quo pacto id rurſus ais? ATH. Hoc videlicet: quoniam Rex ille noſter actiones hominum omnes animatas eſſe perſpexit, multámq; in ſe virtutem, multam etiam prauitatem complecti: animum verò cum corpore coniunctum, interitus quidem expertem eſſe, ſed non immortalem planè, quemadmodum illi ſecundum legem dii. nam ſi horum alterutrum periret, haudquaquam animalium generatio contingeret: quandoquidem ipſius animæ bonum eſt prodeſſe, vt contrà malũ, obeſſe. hæc inquam omnia quoniam proſpexit, idcirco excogitauit vbi pars quæque maximè collocata, optimè facillìméque virtuti victoriam, vitio verò, vt vincatur atque dometur, rationem certam facilémque exhiberet. Ad hæc igitur omnia præſtanda rationes optimè ſubornauit, vt quale quid ſemper fieret, talem ſedem & talia loca ſortiri & tenere oporteret. Cauſas autem multiplicium generationum voluntatibus noſtris permiſit. quomodo enim cũque quis cupiat, & quali anima præditus ſit, hactenus ferè & huiuſmodi quilibet noſtrûm eſt vtplurimum. CL. Conſentaneum eſt ſané. ATH. Quæcunque igitur animam habent, commutãtur, quum in ſeipſis habeant mutationis cauſam. commutari autem videntur iuxta fati ordinem & legem. & eæ quidem animę quæ minus prauos habent mores, minus mutãtur, & in regionis quaſi plano æquóque vagantur: quæ verò plures deterioréſque habent mores, in profunda loca delapſæ, quæ Orci ſimilibúſque vocabulis deſignantur, valde exterrentur, & ſomniis diuexantur, vtroque tempore, & quum corpore copulantur, & quum è corporis vinculis ſolutę ſunt. Anima verò quę vel maiore virtute ornata eſt, vel maiore vitio cõtaminata, quoniam propria voluntate aſſiduáque conſuetudine vehementius permutata, diuinæ virtuti adhæſit fortius, ex qua arctiori conſuetudine ſingularem quendã habitũ induxit, & ſimilis ei cui adhærebat facta eſt: in locum & ſanctiorẽ & meliorem commigrat: quum autem cõtrario modo affecta eſt, in contrarium locum proficiſcitur, & contrariam ibi vitam viuit. *Hoc nimirum eſt iudicium deorum qui cœleſti ſolio reſident* (ô puer & adoleſcens, qui à diis negligi te exiſtimas) vt qui deteriores ſunt, ad deteriores animas, qui meliores, ad meliores concedant in vitæ & mortis genere quolibet: ac proinde ea & agat & patiatur quæ ſimilibus facere conuenit. Neque

A ἢ καὶ τρίτης γενέσεως μετειληφότα, πλήθεσιν ἄπειρ' ἂν εἴη τῆς μετατιθεμένης κοσμήσεως· νῦν δ' ἔστι θαυμαστὴ ῥᾳστώνη τῷ τοῦ παντὸς ἐπιμελουμένῳ. ΚΛ. Πῶς αὖ λέγεις; ΑΘ. Ὧδε· ἐπειδὴ κατεῖδεν ἡμῶν ὁ βασιλεὺς ἐμψύχους οὔσας τὰς πράξεις ἁπάσας, καὶ πολλὴν μὲν ἀρετὴν ἐν αὐταῖς οὖσαν, πολλὴν δὲ κακίαν· ἀνώλεθρον δὲ ὂν γενόμενον, ἀλλ' οὐκ αἰώνιον, ψυχὴν καὶ σῶμα, καθάπερ οἱ κατὰ νόμον ὄντες θεοί· (γένεσις γὰρ οὐκ ἄν ποτε ἦν ζῴων, ἀπολομένου τούτοιν θατέρου) B καὶ τὸ μὲν ὠφελεῖν ἀγαθὸν ἀεὶ πεφυκὸς, ὅσον ἀγαθὸν ψυχῆς, διενοήθη, τὸ δὲ κακὸν, βλάπτειν· ταῦτα πάντα συνιδὼν, ἐμηχανήσατο ποῦ κείμενον ἕκαστον τῶν μερῶν, νικῶσαν ἀρετὴν, ἡττωμένην δὲ κακίαν ἐν τῷ παντὶ παρέχοι μάλιστ' ἂν καὶ ῥᾶστα καὶ ἄριστα. μεμηχάνηται δὴ πρὸς πᾶν τοῦτο, τὸ, ποῖόν τι γιγνόμενον ἀεὶ, ποίαν ἕδραν δεῖ μεταλαμβάνον οἰκίζεσθαι, καὶ τίνας ποτὲ τόπους. τῆς δὲ γενέσεως τοῦ ποίου τινὸς ἀφῆκε ταῖς βουλήσεσιν ἑκάστων ἡμῶν τὰς αἰτίας. C ὅπῃ γὰρ ἂν ἐπιθυμῇ, καὶ ὁποῖός τις ὢν τὴν ψυχὴν, ταύτῃ σχεδὸν ἑκάστοτε καὶ τοιοῦτος γίγνεται ἅπας ἡμῶν ὡς τὸ πολύ. ΚΛ. Τὸ γοῦν εἰκός. ΑΘ. Μεταβάλλει μὲν τοίνυν πάνθ' ὅσα μέτοχά ἐστι ψυχῆς, ἐν ἑαυτοῖς κεκτημένα τὴν τῆς μεταβολῆς αἰτίαν. μεταβάλλοντα δὲ φαίνεται κατὰ τὴν τῆς εἱμαρμένης τάξιν καὶ νόμον. σμικρότερα μὲν τῶν ἠθῶν μεταβάλλοντα, ἐλάττω κατὰ τὸ τῆς χώρας ἐπίπεδον μεταπορεύεται· πλείω δὲ καὶ ἀδικώτερα, μεταπεσόντα εἰς βάθος, D τά τε κάτω λεγόμενα τῶν τόπων ὅσα ἅδην τε καὶ τὰ τούτων ἐχόμενα τῶν ὀνομάτων ἐπονομάζοντες, σφόδρα φοβοῦνται καὶ ὀνειροπολοῦσι ζῶντες, διαλυθέντες τε τῶν σωμάτων. μείζω δὲ δὴ ψυχὴ κακίας ἢ ἀρετῆς ὁπόταν μεταλάβῃ, διὰ τὴν αὐτῆς βούλησίν τε καὶ ὁμιλίαν γενομένην ἰσχυρὰν, ὁπόταν μὲν ἀρετῇ θείᾳ προσμίξασα γίγνηται διαφερόντως τοιαύτη διαφέροντα, καὶ μετέβαλε τόπον ἅγιον ὅλον, μετακομισθεῖσα E εἰς ἀμείνω τινὰ τόπον ἕτερον· ὅταν δὲ τἀναντία, ἐπὶ τἀναντία μεθιδρύσασα τὸν αὐτῆς βίον.

Αὕτη τοι δίκη ἐστὶ θεῶν οἳ ὄλυμπον ἔχουσιν, ὦ παῖ καὶ νεανίσκε, ἀμελεῖσθαι δοκῶν ὑπὸ θεῶν· κακίω μὲν γιγνόμενον, πρὸς τὰς κακίους ψυχάς· ἀμείνω δὲ, πρὸς τὰς ἀμείνους πορευόμενον, ἔν τε ζωῇ καὶ ἐν πᾶσι θανάτοις, πάσχειν τε καὶ ποιεῖν ἃ προσῆκον δρᾶν ἐστὶ τοῖς προσφερέσι τοὺς προσφερεῖς. ταύτης

Inuenitur & ποίου, non præcedente τό: ſed malim ποιοῦ.

Pro ἑκάστοτε alia & quidem ualde diuerſa lectio affertur, οἰκίζεται.

Inuenitur & φέρεται.

Lectio etiam alia affertur, διαφέρεται, pro διαφέροντα: quod nõ uidetur poſſe ferri.

A τῆς δίκης οὔτε σὺ μήποτε οὔτε εἰ ἄλλος ἀτυχὴς γενόμενος ἐπεύξηται περιγενέσθαι θεῶν. ἣν πασῶν δικῶν διαφερόντως ἔταξάν τε οἱ τάξαντες, χρεών τε ἐξευλαβεῖσθαι τὸ παράπαν. οὐ γὰρ ἀμεληθήσῃ ποτὲ ὑπ' αὐτῆς. οὐχ οὕτω σμικρὸς ὢν δύσῃ κατὰ τὸ τῆς γῆς βάθος· οὐδ' ὑψηλὸς γενόμενος, εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναπτήσῃ. τίσεις δὲ αὐτῶν τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν, εἴτ' ἐνθάδε μένων, εἴτε καὶ ἐν ᾅδου διαπορευθεὶς,

B εἴτε καὶ τούτων εἰς ἀγειώτερον ἔτι διακομισθεὶς τόπον. ὁ αὐτὸς δὲ λόγος σοὶ καὶ περὶ ἐκείνων ἂν εἴη, τῶν, οὓς σὺ κατιδὼν ἐκ σμικρῶν μεγάλους γενομένους, ἀνοσιουργήσαντας, ἤ τι τοιοῦτον πράξαντας, ᾠήθης ἐξ ἀθλίων εὐδαίμονας γεγονέναι, κἆτα, ὡς ἐν κατόπτροις, αὐτῶν ταῖς πράξεσιν, ἡγήσω καθεωρακέναι τὴν πάντων ἀμέλειαν θεῶν· οὐκ εἰδὼς αὐτῶν τὴν συντέλειαν, ὅπῃ ποτὲ τῷ παντὶ ξυμβάλλεται.

C Γιγνώσκειν δὲ αὐτὴν, ὦ πάντων ἀνδρειότατε, πῶς οὐ δεῖν δοκεῖς; ἥν τις μὴ γιγνώσκων οὐδ' ἂν τύπον ἴδοι ποτὲ, οὐδὲ λόγον ξυμβάλλεσθαι περὶ βίου δυνατὸς ἂν γένοιτο εἰς εὐδαιμονίαν τε καὶ δυσδαίμονα τύχην. ταῦτα εἰ μέν σε πείθει Κλεινίας ὅδε καὶ ξύμπασα ἡμῶν ἥδε ἡ γερουσία, περὶ θεῶν ὡς οὐκ οἶσθα ὅ,τι λέγεις, καλῶς ἄν σοι ὁ θεὸς αὐτὸς ξυλλαμβάνοι· εἰ δ' ἐπιδεὴς λόγου τινὸς 19

D ἔτι ἂν εἴης, λεγόντων ἡμῶν πρὸς τὸν τρίτον ἐπάκουε, εἰ νοῦν καὶ ὁπωσοῦν ἔχεις. ὅτι μὲν γὰρ θεοί τε εἰσὶ καὶ ἀνθρώπων ἐπιμέλονται, ἔγωγε οὐ παντάπασι φαύλως ἂν φαίην ἡμῖν ἀποδεδεῖχθαι· τὸ δὲ παραιτητοὺς αὖ τοὺς θεοὺς εἶναι τοῖσιν ἀδικοῦσι, δεχομένους δῶρα, οὔτε τινὶ συγχωρητέον, παντί τ' αὖ κατὰ δύναμιν τρόπῳ ἐλεγκτέον. ΚΛΕΙ. Κάλλιστ' εἶπες· ποιῶμέν τε ὡς λέγεις. ΑΘΗΝ. Φέρε δὴ πρὸς θεῶν αὐτῶν, τίνα τρόπον παραιτητοὶ γίγνοιντ' ἂν ἡμῖν, εἰ γίγνοιντο αὖ; καὶ τίνες ἢ

E ποῖοί τινες ὄντες; ἄρχοντας μὲν ἀναγκαῖόν που γίγνεσθαι τούς γε διοικήσοντας τὸν ἅπαντα ἐντελεχῶς οὐρανόν. ΚΛΕΙΝ. Οὕτως. ΑΘΗΝ. Ἀλλ' ἆρα τισὶ προσφερεῖς τῶν ἀρχόντων; ἢ τινὲς τούτοις; ὧν δυνατὸν ἡμῖν ἀπεικάζουσι τυγχάνειν μείζοσιν ἐλάττονας; πότερον ἡνίοχοι τινὲς ἂν εἶεν τοιοῦτοι ζευγῶν ἁμιλλωμένων, ἢ πλοίων κυβερνῆται; τάχα δὲ κἂν ἀπεικασθεῖεν στρατοπέδων ἄρχουσι τισίν. εἴη δ' ἂν καὶ νόσων πόλεμον εὐλαβουμένοις ἰατροῖς ἐοικέναι περὶ σώματα, ἢ γεωργοῖς περὶ φυτῶν γένεσιν,

verò tu vnquam neque quiſquã alius adeo precibus valere apud deos arbitretur, vt ſe ab hoc iudicio eximat, hócque deorum tribunal declinet. qui enim ſanxerunt, ſumma hoc firmitate edixerunt, ne quiſquam mortalium elabi poſſit. nunquam enim ab ipſo iudicio negligeris: non ſi ita paruus ſis vt in terræ profunditatem irrepere poſſis: nec ſi tam ſublimis fias, vt pennis eleuatus in cœlum voles. ſed conuenientes meritáſque pœnas expendes, ſiue hîc maneas ſiue ad Orcum proficiſcaris, ſiue ad auguſtiorem his quoque locum deferaris. Eadem etiam tibi de illis ratio ſit quos per nefaria ſcelera aut his affinia quædam ex humilibus in magnos & inſignes viros euaſiſſe conſpicatus, eos è miſeria in magnã felicitatem conſcendiſſe putas. deinde in ipſorũ actionibus, veluti in ſpeculo, vidiſſe te exiſtimaſti omnium deorum negligentiam: quum videlicet ignorares ecquẽ finem exitúmque eſſent cõſequuturi, quatenus tandem vniuerſo conducat.

Harum autẽ cognitionẽ, vir fortiſſime, quomodo tibi minimè neceſſariã eſſe exiſtimas? qua qui deſtitut⁹ eſt, nec viuẽdi formã cõſpiciet vnquã, neque de vitæ aut felicitate aut infelicitate vel verbum vnquã ſolidè facere poterit? Quapropter ſi & hic Clinias & vniuerſus ſeniorum conſeſſus hoc tibi perſuaſit, quòd de diis ignores quid dicas, ipſe tibi Deus opportunum auxilium tulerit: ſin autem rationẽ aliquam deſideras, audi quídnam ad tertiam tuam exceptionem reſpondeamus, ſi vel ſcintillam mentis habes. Profectò & deos eſſe & hominũ curam gerere, non omnino perperam à nobis demõſtratum eſſe arbitror. Sed profligatorũ hominũ muneribus corruptos cõciliari ſedaríque poſſe, neque cuiquam ſanè concedendum eſt: quin omnibus rationibus eſt refutãdũ. CL. Optimè profectò: atque ita vt dicis agamus. ATH. Agedũ verò per ipſos deos, ecquónam modo à nobis placari poſſint, ſi tamẽ quoquo modo poſſint: & qui qualéſve ſunt? Principes nimirum eſſe oportet eos qui vniuerſum cœlum perfectè ſunt perpetuóque gubernaturi. CL. Ita. ATH. Sed quibúſnam principibus ſimiles ſunt? vel quínam principes illis? vt maioribus minores comparare poſſimus? Vtrum aurigæ quidã tales ſunt decertantium bigarum, aut nauium gubernatores? fortaſſe etiam exercituum ducibus conferri poſſunt, vel medicis, qui morborũ bellum à corporibus arcent: vel agricolis, qui in ſtirpium ortu

Vide an non mutandum in ἀτυχὴς, & εἰ expũgendum ante ἄλλος.

Pro ἀγριώτερον (cuius loco eſt ἀγιώτερον in præc. editionibus) legitur etiam ἀπώτερον: quã lectionem ſequitur Ficinus, qui uertit, Remotiorem inacceſſibilémque locum. At uerò ἀγειώτερος τόπος legitur & pag. 908, circa princip.

In uno uet. οὐδ' ἂν λόγους συμβάλλεσθαι &c.

a TERTIA BLASPHEMIA, Deũ muneribus & precibus conciliari præter æquum & bonum. cui blaſphemiæ ſolidas & veras opponit rationes. Hæc ſunt conferenda cum II & III De repub. & Euthyphrone.

cõſuetas anni tempeſtates noxias quidem & difficiles ob metum expectant: aut etiam gregum ſiue armẽtorum cuſtodibus. nam quum inter nos cõuenerit, multorum bonorum multorúmque malorum & quidẽ complurium plenum eſſe cœlum, pugna ſanè immortalis ea eſt, & mirabili quadam cautione opus habet: ſed dii ſimul & dæmones nobis auxilium ferunt. at nos deorum & dæmonum ſumus poſſeſſio. Sed iniuſtitia & intemperantia vnà cum imprudentia nos corrumpunt: iuſtitia verò & temperantia cum prudentia, quæ in deorũ animatis potentiis habitant, nobis afferũt ſalutem. In hac etiam vita exiguum quiddam harum virtutum habitare nobiſcum, perſpicuum eſſe poteſt. Animæ igitur quædam in terra habitantes, iniuſtámque ſortem nactæ, ferarum animantium inſtar immanes aduerſus cuſtodũ, canum ſcilicet & paſtorum, vel etiam præcipuorũ dominorum animas, irruunt, verborúmque lenociniis iucundíſque quibuſdam incantationibus perſuadent, (quemadmodum malorum omina percrebeſcunt) licere malè agendo inter homines ſibi plurima vſurpare, neque vllum inde incommodum homines manere. Illud autem quod nunc Peccatum vocatur, intemperatum videlicet vitioſúmque exceſſũ, eſſe in corporibus quidem carneis, Morbũ: in anni tẽporibus, Peſtem: in ciuitatibus earúmque regundarum formis, propria quadam figura conformato vocabulo, Iniuſtitiam. CL. Omnino. A. Hæc igitur oratio ab illo vſurpanda eſt, qui ait deos veniã facilè indulgere iniuſtis hominibus, tum etiam quum malè agunt, ſi quis ad ſcelerum prædam ipſos aſciuerit: nimirum peræquè eſſe acſi lupi rapinarum exiguam quandam partem canibus tribuerent: illi verò muneribus placarentur, & ouilia diripienda lupis condonarent. nónne hæc eſt illorum oratio qui placabiles eſſe deos affirmant? CLI. Hæc ipſa nimirum. ATH. Ecquibúſnam eorum cuſtodum qui ſuprà ſunt à nobis commemorati, deos aliquis quaſi imagine repræſentare inſtituens, non maximè ridiculum ſe exhibebit, quicũque ille mortalium ſit? Num gubernatoribus, qui vini ciborúmque nidore dementatus, naues & nautas ſubuertat? CL. Nequaquam. ATH. Sed neque aurigis, qui, dum in certamine conſtituti ſint, muneribus ita corrumpantur vt aliis bigis victoriam prodant. CLIN. Abſurdam ſanè horrẽdámque de diis imaginem commemoras. ATH. Sed neque exercitus ducibus, neq; medicis, neque agricolis, neque paſtoribus, neque canibus quibuſdam à lupis delinitis.

A εἰωθυίας ὥρας χαλεπὰς διὰ φόβον προσ-
δεχομένοις· ἢ καὶ ποιμνίων ἐπιστάταις. ἐπει-
δὴ γὰρ συγκεχωρήκαμεν ἡμῖν αὐτοῖς εἶναι μὲν
τὸν οὐρανὸν πολλῶν μεστὸν ἀγαθῶν, εἶναι δὲ καὶ
τῶν ἐναντίων, πλειόνων δὲ τῶν μή, μάχη δή,
φαμέν, ἀθάνατός ἐστιν ἡ τοιαύτη, καὶ φυλα-
κῆς θαυμαστῆς δεομένη. ξύμμαχοι δὲ ἡμῖν
θεοί τε ἅμα καὶ δαίμονες· ἡμεῖς δ᾽ αὖ κτή-
ματα θεῶν καὶ δαιμόνων· φθείρει δὲ ἡμᾶς ἀ-
δικία καὶ ὕβρις μετὰ ἀφροσύνης· σώζει δὲ δι-
B καιοσύνη καὶ σωφροσύνη μετὰ φρονήσεως, ἐν
ταῖς τῶν θεῶν ἐμψύχοις οἰκοῦσαι δυνάμεσι.
βραχὺ δέ τι καὶ τῇδε ἄν τις τῶν τοιούτων ἐνοι-
κοῦν ἡμῖν σαφὲς ἴδοι. ψυχαὶ δή τινες ἐπὶ γῆς
οἰκοῦσαι, καὶ ἄδικον λῆμμα κεκτημέναι, δῆ-
λον ὅτι θηριώδεις πρὸς τὰς τῶν φυλάκων ψυ-
χὰς ἄρα κυνῶν, ἢ τὰς τῶν νομέων, ἢ πρὸς τὰς
τῶν παντάπασιν ἀκροτάτων δεσποτῶν προσ-
πίπτουσαι, πείθουσι θωπείαις λόγων, καὶ ἐν
εὐκταίαις τισὶν ἐπῳδαῖς (ὡς αἱ φῆμαι φασὶν
C αἱ τῶν κακῶν) ἐξεῖναι πλεονεκτοῦσι σφίσιν ἐν
ἀνθρώποις πάσχειν μηδὲν χαλεπόν. φαμὲν
δ᾽ εἶναί που τὸ νῦν ὀνομαζόμενον ἁμάρτη-
μα τὴν πλεονεξίαν ἐν μὲν σαρκίνοις σώμα-
σι νόσημα καλούμενον· ἐν δὲ ὥραις ἐτῶν καὶ
ἐνιαυτῶν, λοιμόν· ἐν δὲ πόλεσι καὶ πολιτεί-
αις, τοῦτο αὖ τὸ ῥῆμα μετεσχηματισμένον, ἀ-
δικίαν. ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘΗ.
Τοῦτον δὴ τὸν λόγον ἀναγκαῖον λέγειν, τὸν λέ-
γοντα ὡς εἰσὶ συγγνώμονες ἀεὶ θεοὶ τοῖς τῶν ἀν-
D θρώπων ἀδίκοις καὶ ἀδικοῦσιν, ἂν αὐτοῖς τῶν
ἀδικημάτων τὶς ἀπονέμῃ· καθάπερ κυσὶ
λύκοι τῶν ἁρπασμάτων σμικρὰ ἀπονέμοιεν·
οἱ δέ, ἡμερούμενοι τοῖς δώροις, συγχωροῖεν τὰ
ποίμνια διαρπάζειν. ἆρ᾽ οὐχ οὗτος ὁ λόγος ὁ τῶν
φασκόντων παραιτητοὺς εἶναι θεούς; ΚΛ. Οὗ-
τος μὲν οὖν. ΑΘ. Τίσιν οὖν δὴ τῶν προρρη-
θέντων ἀπεικάζων ὁμοίους φύλακας εἶναι θε-
ούς, οὐκ ἂν καταγέλαστος γίγνοιτο ἀνθρώ-
πων ὁστισοῦν; πότερον κυβερνήταις, λοιβῇ γε
E οἴνου κνίσῃ τε παρατρεπομένοις αὐτοῖς, ἀ-
νατρέπουσι δὲ ναῦς τε καὶ ναύτας; ΚΛ. Μη-
δαμῶς. ΑΘ. Ἀλλ᾽ οὔτι μὴν ἡνιόχοισί γε ἐν
ἁμίλλῃ συντεταγμένοις, πεισθεῖσιν ὑπὸ
δωρεᾶς ἑτέροισι τὴν νίκην ζεύγεσι προδοῦ-
ναι. ΚΛ. Δεινὴν γὰρ εἰκόνα λέγοις ἄν, λέγων
τὸν λόγον τοῦτον. ΑΘ. Οὐ μὴν οὐδὲ στρατη-
γοῖς γε, οὐδ᾽ ἰατροῖς, οὐδὲ γεωργοῖς· οὐδὲ νομεῦσι
μήν, οὐδὲ τισὶ κυσὶ κεκηλημένοις ὑπὸ λύκων.

Legitur etiã διὰ φόβων: quam lectionem malim.

Legitur etiã ἁρπαγμάτων.

Legẽdum potius ut in uet. οὐδὲ νομεῦσιν· οὐ μὴν οὐδὲ &c.

ΚΛΕΙΝ. Εὐφήμει. πῶς γὰρ ἄν; ΑΘΗΝ. Ἀλλ' οὐ πάντων φυλάκων εἰσὶ μέγιστοι καὶ περὶ τὰ μέγιστα ἡμῖν οἱ πάντες θεοί; ΚΛ. Πολύ γε. ΑΘΗΝ. Τοὺς δὴ κάλλιστά τε πράγματα φυλάττοντας, διαφέροντάς τε αὐτοὺς φυλακῇ πρὸς ἀρετήν, κυνῶν χείρους καὶ ἀνθρώπων μέσων εἶναι φήσομεν, οἳ τὸ δίκαιον οὐκ ἄν ποτε προδοῖεν ἕνεκα δώρων παρὰ ἀδίκων ἀνδρῶν ἀνοσίως "δεδομένων; ΚΛ. Οὐδαμῶς· οὔτε ἀνεκτὸς ὁ λόγος. τῶν τε περὶ πᾶσαν ἀσέβειαν ὄντων κινδυνεύει B "πως ὁ ταύτης τῆς δόξης ἀντεχόμενος πάντων ἂν τῶν ἀσεβῶν κεκρίσθαι δικαιότατα κάκιστός τε εἶναι καὶ ἀσεβέστατος. ΑΘΗ. Τὰ μὲν δὴ προτεθέντα τρία, θεοί τε ὡς εἰσὶ καὶ ὡς ἐπιμελεῖς, καὶ παρὰ τὸ δίκαιον ὡς πάντάπασιν ἀπαραίτητοι, φαῖμεν ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαί που. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; καὶ σύμψηφοί γε τούτοις τοῖς λόγοις ἐσμέν. ΑΘ. Καὶ μὴν εἴρηταί γέ πως σφοδρότερον, διὰ φιλονεικίαν τῶν κακῶν ἀνθρώπων. τούτου γε C μὴν ἕνεκα, ὦ φίλε Κλεινία, "πεφιλονείκηνται, μή ποτε λόγοις ἡγῶνται κρατοῦντες ἐξουσίαν εἶναι σφίσιν ἃ βούλονται πράττειν οἱ κακοί, ἃ δὴ καὶ ὅσα καὶ οἷα περὶ θεοὺς διανοοῦνται. προθυμία μὲν δὴ διὰ ταῦτα νεωτέρως εἰπεῖν ἡμῖν γέγονεν. εἰ δέ τι καὶ βραχὺ προὔργου πεποιήκαμεν εἰς τὸ πείθειν πῃ τοὺς ἄνδρας, ἑαυτοὺς μὲν μισῆσαι, τὰ δ' ἐναντία πως ἤθη στέρξαι, καλῶς ἡμῖν εἰρημένον ἂν εἴη τὸ προοίμιον ἀσεβείας πέρι νόμων. ΚΛΕΙΝ. D Ἀλλ' ἐλπίς· εἰ δὲ μή, τό γε τοῦ λόγου γένος οὐκ αἰτιάσεται τὸν νομοθέτην.

ΑΘ. Μετὰ τὸ προοίμιον τοίνυν λόγος, οἷος ἂν τῶν νόμων ἑρμηνεὺς, ὀρθῶς γίγνοιτο ἡμῖν, προαγορεύων ἐξίστασθαι πᾶσι τοῖς ἀσεβέσι τρόπων τῶν αὐτῶν εἰς τοὺς εὐσεβεῖς. τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις, ἀσεβείας ὅδε ἔστω πέρι νόμος· Ἐάν τις ἀσεβῇ λόγοις εἴτ' ἔργοις, ὁ παρατυγχάνων ἀμυνέτω, σημαίνων πρὸς ἄρχοντας. τῶν δὲ ἀρχόντων οἱ πρῶτοι E πυθόμενοι, πρὸς τὸ περὶ τούτων ἀποδεδειγμένον κρίνειν δικαστήριον εἰσαγαγόντων κατὰ τοὺς νόμους. ἐὰν δέ τις ἀκούσασα ἀρχὴ μὴ δρᾷ ταῦτα, αὐτὴ ἀσεβείας ὑπόδικος γιγνέσθω τῷ ἐθέλοντι τιμωρεῖν ὑπὲρ τῶν νόμων. ἐὰν δέ τις ὄφλῃ, τιμάτω τὸ δικαστήριον ἓν ἑκάστῳ τῶν καθ' ἓν ἀσεβούντων τιμη-

Vel διδομένων.

Legitur etiam πᾶς: ſed malim πως retinere. Videtur uero de ijſdem dici eodemque pertinere hi genitiui, τῶν περὶ πᾶσαν ἀσέβειαν ὄντων, & iſti, πάντων τῶν ἀσεβῶν.

Scribendum uidetur πεφιλονείκηνται, licet πεφιλονείκηνται in uet. etiam legatur.

A CL. Bona verba quæſo. apage enim verborum iſtorum portenta. ATH. Nónne & omnium cuſtodum maximi ſunt & in rebus maximis verſátur dii? CL. Omnino. ATH. Eos itaque qui optimas res cuſtodiunt, & ipſi cuſtodiẽdi peritia & facultate ſupramodũ præſtant, canibus & mediocribus hominibus deteriores eſſe dicemus, qui tamen muneribus à profligatis hominibus in nefarium finem datis, minimè iuſtitiã proderent? CL. Nequaquam. neque hæc ſanè oratio ferenda eſt: & qui hac opinione laborat, impiorũ omnium maximè impius, iniuſtorũ & ſceleratorum iniuſtiſſimus ſceleratiſſimúſq; optimo iure fuerit iudicandus. ATH. Tria igitur illa quæ propoſuimus, &, Deos eſſe: &, Rerũ omnium curam gerere: &, Præter iuſtum & æquum muneribus minimè flecti: hæc inquam, omnia, abundè à nobis demonſtrata eſſe affirmemus. CLI. Quídni? & his quidem rationibus aſſentimus. ATH. Atqui propter improborũ hominũ contẽtiones hac de re quoque vehemẽtius diximus. hac nimirum de cauſa, Clinia, maiorem contentionem adhibuimus, ne fortè profligati homines diſputationibus ſuperiores eſſe, & omnia ſibi pro arbitratu & libidine agere licere, & nefarias de diis opiniones effutire arbitrentur. idcirco ad illorum veſaniam compeſcendam alacrior quædam animum noſtrum inceſſit vehementia. Quòd ſiquid vel exiguum operæpretii fecimus ad iſtorum hominũ genus in meliorem ſententiam inducendum, vt iam incipiant & ſe & mores ſuos odiſſe & contrarios amare, opportunam ſanè legi aduerſus Impietatem inſtitutæ præfationẽ ſubſtrauerimus. CL. At ita ſanè magna mihi ſpes eſt: ſin minus, hoc ſanè dicendi genus legiſlatori minimè conflabit reprehenſionem.

ATH. [a]POST PRAEFATIONEM igitur ſermo veluti legum interpres rectè à nobis adhibebitur, qui omnibus impiis maturè edicat vti è moribus ſuis ad meliores commodioréſque ſe conuertãt. Aduerſus eos autẽ qui non obtẽperauerint, hæc lex DE IMPIETATE ponatur: SI QVIS impiè quicquam vel dicit vel facit, qui fortè præſens fuerit, illorum inſolẽtiæ diis defenſionẽ opponat: & nefarium ſcelus ad Magiſtratus deferat. quorum qui primi audierint, ad iudicium horum ſcelerum cognitioni & animaduerſioni deſtinatum, ſontem ex legibus rapiunto. quòd ſiquis Magiſtratus hæc audierit neque detulerit, ipſe impietatis reus fiat, & quicũque velit, ad legum autoritatem conſeruãdam vindictámque de ea violata ſumendam, ad iudicium eum rapito. ſiquis hoc iudicio ſuccubuerit, Iudices aduerſus eum pro ſingulis

a His erroribus aduerſus Dei maieſtatẽ inſoleſcentibus refutatis, ad ipſas contra Impietatẽ leges accedit. Sũma eſt, *Qui vel Deum eſſe, vel rerũ humanarũ curam gerere negarit, vel eum muneribus corrumpi dixerit, damnas eſto, & tam horrẽdum ſcelus capite luito.* Sex autem Impietatis gradus ſtatuit, quibus totidem opponit propria & accommodata ſupplicia: & ad quos iudices pertineat horum ſcelerũ animaduerſio, docet: & magiſtratuum hac in re negligentiæ graues pœnas conſtituit.

vel dictis vel factis impiè perpetratis, totidem pœnas ſanciûto. Carceribus quidem omnes coerceantur. Quum autem tres ſint in ciuitate carceres: vnus quidem, plurimis communis, in rerum venalium foro, vbi permulti aſſeruantur, ne fugiant: alter, iis qui nocturnos cœtus habere ſolẽt, vagantes multáſque intemperies committentes: cui quidẽ loco eorum qui in vinculis ſunt admonendorũ cauſa, nomen eſt inditum *σωφρονιστήριον* [quaſi ſit tẽperantiæ ſiue bonæ frugis locus.] Tertius autem carcer eſt in media regione, vbi deſertus & quam maximè agreſtis eſt loc⁹, *τιμωρίας* [.i. ſupplicii] nomine infamis. Tres quoque impietatis, (quemadmodũ ſuprà cõmemorauimus) cauſæ exiſtunt, & quum ex ſingulis huiuſmodi cauſis duo quædam genera oriri ſoleant, eorum qui aduerſus deos peccarunt, & qui diſtingui alii ab aliis debent, neque æquali paríque ſupplicio puniri, ſex erunt genera. nã alii, licet deos minimè eſſe arbitrentur, tamen propter iuſtum quendam naturæ affectum, improbos oderunt, illóque aduerſus iniuſtitiam odio commoti, ab iniuſtitia abſtinent, profligatos homines auerſantur, & bonos amant. Quibuſdã verò, ad eam opinionem quòd deorum prouidentia deſerta ſint omnia, voluptatum dolorúmque intemperies accedit, & memoriæ efficacitas, & in diſciplinis acumen viget. Vtriſque illud eſt cõmune, vt eſſe deos negent: in hoc autem differunt, quòd cæteris hominibus ille minus, hic plus noceat. Ille enim aduerſus deos, ſacrificia, iuſiurandũ, copioſius & liberius debacchabitur: & certè, aliorum hominũ fidem deridendo, multos fortaſſe ſimiles ſibi efficiet, niſi maturè coerceatur. Hic verò eãdẽ quidẽ habet opinionẽ, ſed acriori ingenio præditus vulgò exiſtimatur, dolóque & inſidiis plenus. ex quibus etiam multi vates fiunt, & in omni præſtigiarum maleficarúmque artiũ generibus verſantur. Fiunt etiam ex ipſis aliquando tyranni, & oratores populares, & duces militares, & ii qui priuatis quibuſdam ſacrorũ myſteriis opportunas ad fallendum inſidias ſtruunt Sophiſtæ. Horum igitur hominũ multæ ſpecies erunt: è quibus duæ potiſſimum legum coercitione erunt dignæ. quarum quæ in contemptum ludibriúmque deorum erumpit, ſcelera cõmittit non vno mortis genere ſed pluribus coercenda: altera verò verborum & vinculorum caſtigatione opus habet. Eodem verò modo, opinio ea quæ rerũ curã diis eripit, duo gignit hominũ genera: & ea quoq; quæ deũ placabilẽ facit, alia duo. Quum hæc autẽ ita diſtincta ſint, eos quidẽ qui nõ malis morib⁹ & improba quadã & maligna iracũdia, ſed demẽtia quadã tales euaſerũt, in *σωφρονιστήριον* carcerẽ ex lege cõiiciat,

A μα. δεσμὸς μὲν οὖν ὑπαρχέτω πᾶσι. δεσμωτηρίων δὲ ὄντων ἐν τῇ πόλει τριῶν, ἑνὸς μὲν, κοινοῦ τοῖς πλείστοις, περὶ ἀγορὰν, σωτηρίας ἕνεκα τοῖς πολλοῖς τῶν σωμάτων· ἑνὸς δὲ, περὶ τὸν τῶν νύκτωρ συλλεγομένων ξύλλογον, σωφρονιστήριον ἐπονομαζόμενον· ἑνὸς δ' αὖ κατὰ μέσην τὴν χώραν, ὅπηπερ ἂν ἐρημός τε καὶ ὡς ὅτι μάλιστα ἀγριώτατος ᾖ τόπος, τιμωρίας ἔχων ἐπωνυμίαν φήμην τινά. περὶ ἀσέβειαν δὲ ὄντων, αἰτίαις μὲν τρισὶν, αἷσπερ καὶ διήλθομεν·
B δύο δ' ἐξ ἑκάστης τῆς τοιαύτης αἰτίας γενομένων, ἕξ ἂν γίγνοιτο ἃ καὶ διακρίσεως ἄξια γένη τῶν περὶ τὰ θεῖα ἁμαρτανόντων, οὐκ ἴσης οὐδ' ὁμοίας δίκης δεόμενα. οἷς γὰρ ἂν, μὴ νομίζουσι θεοὺς εἶναι τὸ παράπαν, ἦθος φύσει προσγένηται δίκαιον, μισοῦντές τε γίγνονται τοὺς κακοὺς, καὶ τῷ δυσχεραίνειν τὴν ἀδικίαν, οὔτε τὰς τοιαύτας πράξεις προσίενται πράττειν, τούς τε μὴ δικαίους τῶν ἀνθρώπων φεύγουσι, καὶ τοὺς δικαίους στέργουσιν.
C οἷς δ' ἂν πρὸς τῇ δόξῃ τῇ θεῶν ἔρημα εἶναι πάντα, ἀκράτειαί τε ἡδονῶν καὶ λυπῶν προσπέσωσι, μνῆμαί τε ἰσχυραὶ καὶ μαθήσεις ὀξεῖαι παρῶσι, τὸ μὲν μὴ νομίζειν θεοὺς, ἀμφοῖν ἂν ἐνυπάρχοι κοινὸν πάθος· τῇ δὲ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων λώβῃ, ὁ μὲν ἔλαττον, ὁ δὲ πλείω κακὰ ἐργάζοιτ' ἄν. ὁ μὲν γὰρ λόγῳ τε ἂν περὶ θεοὺς παρρησίας εἴη μεστὸς, καὶ περὶ θυσίας τε καὶ ὅρκους· καὶ ὡς τῶν ἄλλων καταγελῶν, τάχ' ἂν ἑτέρους τοιούτους
D ἀπεργάζοιτο, δίκης μὴ τυγχάνων. ὁ δὲ δὴ δοξάζων μὲν καθάπερ ἅτερος, εὐφυὴς δὲ ἐπικαλούμενος, δόλου δὲ καὶ ἐνέδρας πλήρης, ἐξ ὧν μάντεις τε κατασκευάζονται πολλοὶ καὶ περὶ πᾶσαν τὴν μαγγανείαν κεκινημένοι. γίγνονται δὲ ἐξ αὐτῶν ἔστιν ὅτε καὶ τύραννοι καὶ δημηγόροι καὶ στρατηγοὶ καὶ τελεταῖς δὲ ἰδίαις ἐπιβεβουλευκότες, σοφιστῶν τε ἐπικαλουμένων μηχαναί. τούτων δὴ πολλὰ μὲν εἴδη γένοιτ' ἂν, τὰ δὲ νόμων ἄξια θέσεως,
E δύο· ὧν τὸ μὲν εἰρωνικὸν, τὸ οὐχ ἑνὸς οὐδὲ δυοῖν ἄξια θανάτοιν ἁμαρτάνον· τὸ δὲ, νουθετήσεως ἅμα καὶ δεσμῶν δεόμενον. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ θεοὺς νομίζειν ἀμελεῖν, δύ' ἕτερα γεννᾷ· καὶ τὸ παραιτητοὺς, ἄλλα δύο. τούτων δὴ ταύτῃ διεστηκότων, τοὺς μὲν ὑπ' ἀνοίας, ἄνευ κακίας ὀργῆς τε καὶ ἤθους γεγενημένους, εἰς τὸ σωφρονιστήριον ὁ δικαστὴς τιθέμενος νόμῳ,

τιθέσθω μηδὲν ἔλαττον ἐτῶν πέντε. ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ μηδεὶς τῶν πολιτῶν αὐτοῖς ἄλλος συγγιγνέσθω, πλὴν οἱ τοῦ νυκτερινοῦ ξυλλόγου κοινωνοῦντες, ἐπὶ νουθετήσει τε καὶ τῇ τῆς ψυχῆς σωτηρίᾳ ὁμιλοῦντες. ὅταν δ᾽ ὁ χρόνος αὐτοῖς ἐξέλθῃ τῶν δεσμῶν, ἐὰν μὲν δοκῇ τις σωφρονεῖν αὐτῶν, οἰκείτω μετὰ τῶν σωφρόνων· ἐὰν δὲ μὴ, ὀφείλη δ᾽ αὖθις τὴν τοιαύτην δίκην, θανάτῳ ζημιούσθω. ὅσοι δ᾽ ἂν θηριώδεις γένωνται, πρὸς τῷ θεοὺς μὴ νομίζειν, ἢ ἀμελεῖς ἢ παραιτητοὺς εἶναι, καταφρονοῦντες δὲ τῶν ἀνθρώπων, ψυχαγωγῶσι μὲν πολλοὺς τῶν ζώντων, τοὺς δὲ τεθνεῶτας φάσκοντες ψυχαγωγεῖν, καὶ θεοὺς ὑπισχνούμενοι πείθειν ὡς θυσίαις τε καὶ εὐχαῖς καὶ ἐπῳδαῖς γοητεύοντες, ἰδιώτας τε καὶ ὅλας οἰκίας καὶ πόλεις χρημάτων χάριν ἐπιχειρᾶσι κατ᾽ ἄκρας ἐξαιρεῖν· τούτων δὲ ὃς ἂν ὄφλων εἶναι δόξῃ, τιμάτω τὸ δικαστήριον αὐτῷ κατὰ νόμον, δεδέσθαι μὲν ἐν τῷ τῶν μεσογείων δεσμωτηρίῳ· προσιέναι δὲ αὐτῷ μηδένα ἐλεύθερον μηδέποτε· τακτὴν δὲ ὑπὸ τῶν νομοφυλάκων αὐτοὺς τροφὴν παρὰ τῶν οἰκετῶν λαμβάνειν. ἀποθανόντα δὲ, ἔξω τῶν ὁρίων ἐκβάλλειν ἄταφον. ἐὰν δέ τις ἐλεύθερος συνθάπτῃ, δίκας ἀσεβείας τῷ ἐθέλοντι λαγχάνειν ὑπεχέτω. παῖδας δὲ ἂν μὲν καταλίπῃ τῇ πόλει ἱκανοὺς, οἱ τῶν ὀρφανῶν ἐπιμελούμενοι, καὶ τούτων, ὡς ὄντων ὀρφανῶν, ἐπιμελείσθων μηδὲν χεῖρον τῶν ἄλλων, ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἂν ὁ πατὴρ αὐτῶν ὄφλῃ τὴν δίκην. κοινὸν δ᾽ ἐπὶ τούτοις πᾶσι νόμον κεῖσθαι χρεών· ὃς ἐλάττω τε εἰς θεοὺς αὐτῶν τοὺς πολλοὺς ἔργῳ καὶ λόγῳ πλημμελεῖν ἂν ποιοῖ, καὶ δὴ καὶ ἀνοήτους γίγνεσθαι ἧττον, διὰ τὸ μὴ ἐξεῖναι θεοπολεῖν παρὰ νόμον. ἔστω γὰρ νόμος ὅδε τοῖς ξύμπασι κείμενος ἁπλῶς· Ἱερὰ μηδὲ εἷς ἐν ἰδίαις οἰκίαις ἐκτήσθω. θύειν δ᾽ ὅταν ἐπὶ νοῦν ἴῃ τινὶ, πρὸς τὰ δημόσια ἴτω θύσων. καὶ τοῖς ἱερεῦσί τε καὶ ἱερείαις ἐγχειριζέτω τὰ θύματα, οἷς ἁγνεία τούτων ἐπιμελής· συνευξάσθω δὲ αὐτός τε καὶ ὃς ἂν ἐθέλῃ μετ᾽ αὐτοῦ συνεύχεσθαι. ταῦτα δὲ γιγνόμενα τῶνδε χάριν ἔστω. ἱερὰ καὶ θεοὺς οὐ ῥᾴδιον ἱδρύεσθαι· μεγάλης δὲ διανοίας τινὸς ὀρθῶς δρᾶν τὸ τοιοῦτον· ἔθος τε γυναιξί τε δὴ διαφερόντως πάσαις καὶ τοῖς ἀσθενοῦσι πάντῃ καὶ κινδυνεύουσι καὶ ἀπορῦσιν, ὅπῃ τις ἂν ἀπορῇ, καὶ τοὐναντίον, ὅταν εὐπορίας τινὸς λάβωνται, καθιεροῦν τε τὸ παρὸν ἀεὶ, καὶ θυσίας εὔχεσθαι, καὶ ἱδρύσεις ὑπισχνεῖσθαι

A nec minus quinquennium ad emendationem maneto. Interea nemo ciuium cum ipſis conſuetudinem habeto, præterquam nocturni collegii ſodales, qui admonitionis gratia ad animæ ſalutem cum illis colloquantur. Poſtquam verò vinculorum tempus exactum fuerit, ſiquis modeſtior factus videbitur, cum modeſtis habitato: ſin minus, & rurſus illius ſceleris condénetur, morte plectatur. Quicunque verò huiuſmodi fuerint, vt præterquam quod vel deos non eſſe, vel negligentes vel muneribus placabiles arbitrentur, feritaté etiam morũ ad impietaté adiunxerint, & homi-
B nes deſpiciant, vt quidẽ multorũ & viuentium animos verborum illecebris illaqueent, & polliceantur ſe ſacrificiis & precationibus & incantationum præſtigiis & mortuorum manes tenere & cóſolari, deóſque conciliare atque demereri: & hoc modo priuatas perſonas vniuerſáſque & familias & ciuitates datis pecuniis à diris & execrationibus eximere aggrediuntur: quicũque horum criminum damnatus fuerit, Iudicum collegium eum vinculis addicat, &
C quidem in mediterraneo carcere: & nemo liber ad eum accedito, ſed depenſum à legum cuſtodibus alimentum à ſeruis accipiat, qui etiam mortuum extra imperii fines eiiciant. Si verò liber aliquis eum ſepeliat, cuilibet fas eſto eum impietatis accuſare. Quòd ſi liberos reliquerit, qui ex vſu ſint reipublicæ, orphanorum tutores horum non minus quàm reliquorum, ab eo die quo damnatus fuit pater, curãm gerunto. Sed communis de his omnibus lex huiuſmodi ponatur: quę nimirũ efficiat ne
D multi vel re vel verbo aduerſus deos peccét, & vt à ſtultitia reuocentur: quia nó licebit deos ſibi, ſacráq; quędã præter ea quæ legibus ſunt cõſtituta, cõminiſci. Sit autem huiuſmodi lex omnibus ſimpliciter poſita: SACELLA nemo in priuatis ædibus habeto. Quum alicuius animum ſacrificãdi ſtudium inceſſerit, ad publica ſacrificaturus accedito, & ſacerdotibus hoſtias quibus ſancta harum rerum cura demandata eſt, præbeto. Simul autem ipſe preces fũdito, & quicunque cum ipſo precari voluerit, ei ſimul apprecãdi facultas eſto. Hæc
E verò idcirco fiant, quia ſacella & deos inſtituere non eſt facile. eſt enim maximi ingenii hæc rectè conſtituere. [a] Mos eſt autẽ mulieribus potiſſimũ, & qui inſigni aliqua imbecillitate tenentur, vel in aliquo periculo verſantur, vel graui aliqua penuria laborant, vel contrà, quando rei alicuius vbertas affluit, quod adeſſe videtur ſemper conſecrare, hoſtiáſque vouere, & ſtatuas

a Superſtitionum, ex hominis ethnici etiã ore, vera origo, ex ἐθελοθρησκείᾳ videlicet, quam ſibi vnuſquiſque pro libidine confingit.

diis atque dæmonibus deorúmque filiis polliceri. tum vbi ſpectra vigilantibus apparent propter pauores, tum etiam in ipſis inſomniis ſe vidiſſe multa recordati, vbi remedia ſingulis afferre conantur, aris & ſacellis omnes domos, omnes vicos repleuerunt, & his ritibus loca quaſi pura dedicarunt. Quorum omnium gratia lex iſta ponenda eſt, ne quis pro libidine religioſos ritus confingat: & ad impiorum quoque hominum nefariam audaciã coercẽdam, vt ne iſta clandeſtinis artibus facientes, & ſacella aráſque in priuatis ædibus collocãtes, putẽt clàm votis & ſacrificiis deos placare: ac proinde iniuſtitiam in infinitum adaugeant, & in ſua ipſorum capita iuſtam deorum iram deriuent, qui ipſos ſinũt eſſe meliores: atque ita profligatorum hominum ſupplicia in vniuerſam ciuitatẽ quodammodo iuſtè redundẽt. Legumlatori quidem Deus ob hanc legem minimè iraſcetur. Lex enim huiuſmodi eſto: Separatim nemo habeſſit in priuatis ædibus delubra, néve deos, niſi publicè aſcitos. qui verò aliter feciſſe deprehendatur, ſeu vir ſeu mulier, qui id ſenſit, ad legum cuſtodes deferto. illi verò eos priuata ſua ſacra in publicum proferre iubento: qui non continuò paruerit, mulctator, donec detulerit. Siquis verò nõ puerilem ſed nefariam impietatem commiſerit, ſiue priuatim ſiue publicè aliquid contra religionem admiſiſſe compertus fuerit, vt ſacrorum contaminator capite plectitor. De delicti ipſius natura Sacerdotes iudicanto, & ſontibus pro merito ſupplicia legitimo iudiciorum more ſanciunto.

θεοῖς καὶ δαίμοσι, καὶ παισὶ θεῶν· ἔν τε φά-
20 σμασιν ἐγρηγορότας διὰ φόβους" καὶ ἐν ὀνείροις, ὡς δ᾽ αὔτως ὄψεις πολλὰς ἀπομνημονεύοντας, ἑκάσταισί τε αὐτῶν ἄκη ποιουμένους βωμοὺς καὶ ἱερά, πάσας μὲν οἰκίας, πάσας δὲ κώμας, ἔν τε καθαροῖς ἱδρυομένους ἐμπιπλάναι, καὶ ὅπῃ τις ἔτυχε τῶν τοιούτων. ὧν ἕνεκα χρὴ πάντων ποιεῖν κατὰ τὸν νῦν λεγόμενον νόμον· πρὸς τούτοις δέ, ἕνεκα τῶν ἀσεβούντων· ἵνα μὴ καὶ ταῦτα κλέπτοντες πράξεσιν, ἱερά τε καὶ βωμοὺς ἐν ἰδίαις οἰκίαις ἱδρυόμενοι, λάθρα τοὺς θεοὺς ἵλεως οἰόμενοι ποιεῖν θυσίαις τε καὶ εὐχαῖς, εἰς ἄπειρον τὴν ἀδικίαν αὐξάνοντες, αὑτοῖς τε ἐγκλήματα πρὸς θεῶν ποιῶνται, καὶ τοῖς ἐπιτρέπουσιν, οὖσιν αὐτῶν βελτίοσι· καὶ πᾶσα οὕτως ἡ πόλις ἀπολαύῃ τῶν ἀσεβῶν τρόπον τινὰ δικαίως. τὸν
21 μὲν δὴ νομοθέτην ὁ θεὸς οὐ μέμψεται. κείσθω γὰρ ὁ νόμος οὗτος, μὴ κεκτῆσθαι θεῶν ἐν ἰδίαις οἰκίαις ἱερά. τὸν δὲ φανέντα κεκτημένον ἕτερα καὶ ὀργιάζοντα πλὴν τὰ δημόσια, ἐὰν μὲν ἄδικον μηδὲν τῶν μεγάλων καὶ ἀνοσίων εἰργασμένος ἀνὴρ ἢ καὶ γυνὴ κέκτηταί τις, ὁ μὲν αἰσθόμενος καὶ εἰσαγγελλέτω τοῖς νομοφύλαξιν· οἱ δὲ προστattόντων εἰς τὰ δημόσια ἀποφέρειν ἱερὰ τὰ ἴδια· μὴ πείθοντες δέ, ζημιούντων, ἕως ἂν ἀπενεχθῇ. ἐὰν δέ τις ἀσεβήσας μὴ παιδίων ἀλλ᾽ ἀνδρῶν ἀσέβημα ἀνοσίων γένηται φανερός, εἴτε ἐν ἰδίοις ἱδρυσάμενος, εἴτ᾽ ἐν δημοσίοις θύσας ἱερὰ θεοῖς οἱστισινοῦν, ὡς οὐ καθαρὸς ὢν θύων, θανάτῳ ζημιούσθω. τὸ δέ, " παιδίων ἢ μή, κρίναντες νομοφύλακες, εἰς τὸ δικαστήριον οὕτως εἰσαγαγόντες, τὴν τῆς ἀσεβείας δίκην τούτοις ἐπιτελούντων.

Hæc verba καὶ ἐν ὀνείροις Fic. iungit cum ſequẽtibus, fortaſſe quod legerit aut legendum putauerit, καὶ ἐν ὀνείροις ὡσαύτως. &c.

Pro παιδίων (cuius loco in præc. edit. perperam legitur παιδίον) in uno uet. eſt παιδίοις.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟ'ΜΩΝ, Ἢ, ΠΕΡΙ' ΝΟΜΟΘΕΣΙ'ΑΣ,

ΔΙΑ'ΛΟΓΟΣ ἘΝΔΕ'ΚΑΤΟΣ.

PLATONIS DE LEGIBVS, Siue, DE LEGVM INSTITVTIONE,

DIALOGVS VNDECIMVS.

DE PACTIS SIVE CONTRACTIBVS PRIVATIS.

ARGVMENTVM.

COMMVNIS quoque eſt duorum iſtorum librorum, vndecimi videlicet & duodecimi, θέσις: DE PACTIS ſiue CONTRACTIBVS .i. περὶ τῶν ξυμβολαίων: quo generali vocabulo ea omnia intelligit quæ ad communē vitæ vſum ſpectant, mutuo videlicet cōſenſu inter aliquos conuenientia: ſiue nuda illa ſint cōuenta, quæ neque nomen certū, neque præſentē & ſubiectam negotii gerendi cauſam habent, ſiue nomine certo & proprio deſignentur, & ſtipulatione concipiantur: veluti teſtamentū, tutela &c. venditio, emptio, &c. Primùm autem agit hoc vndecimo de priuatis contractibus: de publicis, duodecimo: quanquam alia cum aliis permiſceat, ſicuti ex ipſa lectione conſtat. Nos autem ſermonis ſeriem Titulis diſtinximus, vt de ipſa re tota iudicare commodius lector poſsit. Ita autem his de rebus tradit, vt (quemadmodum Philoſophi poſtulabat perſona) fontes naturalis æquitatis, quæ verarum legum eſt firmamentum, aperiat: ac proinde non tantùm legibus cogat, ſed rationibus ſuadeat, & animos hominum informet ad virtutis & honeſtatis obſequium. quæ quidem eſt vera verarum legum (ſicuti alibi diximus) ἐντελέχεια: qua leges orbatæ, veri iuris germanæque iuſtitiæ ſolidam & expreſſam effigiem nullam tenent, vmbris & imaginibus oſtentantur, & ex optimis naturæ principiis deſciſcunt: atque adeo ſunt ἄνομοι νόμοι, θεσμὰ ἄθεσμα. Porro, de præcipuis quidem contractibus, qui in ſocietate vitæ humanæ verſantur, agit Plato: ita tamen vt non tam leges quàm legum fontes notet. Atqui legalis iſtius θεωρίας illuſtrē πρᾶξιν, & multiplici exemplorum ſiue caſuum appoſitione luculentam, leges ciuiles Rom. magnificè docent: quæ tamen ipſæ hoc παιδείας τύπῳ qualem noſter Philoſophus exquiſitè tradit, profectò indigent, & his adiumentis & præſidiis doctrinæ mirum in modum illuſtrantur atque amplificantur. Quod quidem idcirco obiter dixi, vt norit iuuentus legum ciuilium candidata, hoc ἕρμαιον doctrinæ ad præclariſsimam ſcientiam adiungere: non verò hiſpidis vulgarium interpretum commentariis, quibus potius Rabularia obtruditur, quàm vera Iuriſprudentia docetur, contēta: in ea ſcientia quæ omnium maximè rationis cognitionem & vſum præ ſe fert, ſine ratione leges & diſcere & adhibere aſſueſcat. quod eſt tam ἀσύστατον & importunum, quàm in legibus exlegem eſſe, ἐν λόγῳ ἄλογον. Cæterùm, quídnam de ipſis cōtractibus Plato peculiariter tradat, ex noſtris notis perſpiciatur: ne prolixius οἰκονομίαν notem.

QVAEDAM EX HAC DISPVTATIONE.

1 *Mei & Tui diſcrimen ſanciendum eſt in republ. & opponendum eſt* ἀκοινωνήτῳ κοινωνίᾳ, *quæ rerum dominia & poſſeſſiones confundit.*

2 *Ille & ſibi & ſuis peſſimè conſulit, qui malis artibus aliquid habet.*

3 *Quum ſanctum eſſe debeat perſonarū diſcrimen in ſocietate generis humani, ſeruorum & libertorum conſtare debet erga dominos obſequium.*

4 *Expellendæ ſunt auaritiæ ſordes, & in conuiuijs maximè, quæ debent eſſe familiaritatis uincula.*

5 *Vt fides ſocietatis humanæ uinculum eſt, ita malus dolus eſt eiuſdem peſtis & pernicies.*

6 *Res multæ per ſe bonæ, abuſu ipſo peſſimæ euadunt.*

7 *Ex illarum genere eſt Cauponaria: quam certis legibus definire debet legiſlator.*

8 *Ex humanis contractibus unus eſt maximi momenti, Supremæ uoluntatis declaratio, id eſt Teſtamentum.*

9 *Hoc ut ex uoluntate & arbitrio teſtatoris totum eſt aptum, illa tamen uoluntas, legis conſilio & autoritate circumſcribi debet.*

10 *Quandoquidē expedit reipubl. ne quis re ſua malè utatur, neceſſe eſt extare opportunas & æquas leges de teſtamentorum factionibus: ne moribundorum deliria aut improborum ſubornationes cuiquam ſint fraudi.*

11 *Hæredis unius & legatariorum diſtinctio antiquiſſima eſt, non modò ex iure gentium & ciuili, ſed ex naturali. debet enim conſeruari familiæ caput, dum per cæteros liberos nouæ ſuboleſcunt familiæ atque propagantur.*

12 *De tutelis ſumma prouidentia cauere leges debent: & magiſtratus qui communis patriæ parens eſt, ſingularem de pupillis curam gerere.*

13 *Quòd à Deo peculiari illorum uindicæ com-*

mendentur.

14 *Quòd auguſta debeat eſſe mortuorum autoritas, qui ſuorum haud dubiè memoriam curámque conſeruant.*

15 *Quod communem hominum ſortem debeat unuſquiſque reputare, ut ſuis ita futurum ſtatuat, ſicut alienis pupillus fecerit.*

16 *Tutoris officium eſt ut non minus pupillorum ſuæ fidei commiſſorum, quàm liberorum ſuorũ, habeat rationem: apud quos uidelicet patrum autoritatem habet.*

17 *De matrimoniis prouidere debent leges ne uel turbis diuexentur, quum ſint uinculum auguſtiſſimum ſocietatis humanæ: quibus turbis remedium eſt Diuortium: & ne proles deſit, mortua alterutra parte: & ne proles careat educatione & inſtitutione.*

18 *Diuina planè res eſt, obſequium quod parẽtibus debemus: quippe qui nimirum ſint uiua Dei ſimulacra. auguſtiſſimus ſunt igitur theſaurus, pater & mater ſenes.*

19 *Parẽtum contemptus, ut maximum eſt ſcelus, ita maximis ſuppliciis coerceri debet in bene morata republ.*

20 *Conuitia & inſanos clamores, famoſos libellos, detrectationes, Magiſtratus minimè debet pati.*

21 *Quum unuſquiſque honeſtis artibus uitam debeat quærere, non eſt ferenda mendicitas in republ.*

22 *Rabularia eſt peſtis Reipublicæ, ac proinde ſeuerè compeſcenda eſt.*

LEGVM EX HAC DISPVTATIONE DESCRIPTIO.

I. QVOD TIBI FIERI NON VIS, ALTERI NE FECERIS.

II. VTI NEC TV MEVM MEO INIVSSV CAPERE DEBES: ITA NEQVE EGO TVVM, TVO.

III. INTER BONOS BENE AGIER, ET SINE FRAVDATIONE.

IIII. RERVM FORTVITV INVENTARVM, PERAEQVE AC DEPOSITI, IVS ESTO.

V. IN CONTRACTIBVS EA PRAESTANTOR QVAE LINGVA NVNCVPATA SVNT.

VI. VTI QVIS HAEREDEM DIXERIT, LEGASSITVE, SVPER PECVNIA TVTELAVE SVAE REI, ITA QVIDEM IVS ESTO: AST LEGIS AVTORITAS, IN SVPREMAE VOLVNTATIS DECRETIS, BONO CIVI SEMPITERNA ESTO.

VII. MAGISTRATVS, COMMVNIS PARENS, PVPILLORVM MAXIMAM RATIONEM HABETO.

VIII. TVTOR PVPILLOS, AEQVE AC SVOS LIBEROS, AMARE, TVERI, REGERE TENETOR.

IX. SVSPECTI TVTORIS IVDICIVM ESTO.

X. SI PVPILLVS INIVRIAM SENSERIT, DEVS IPSE VINDEX ERIT.

XI. SI QVADRVPES PAVPERIEM FECERIT, SERVVSVE NOXAM INTVLERIT, EI CVIVS INTERERIT, ADVERSVS DOMINVM SERVI QVADRVPEDISVE, ACTIO NOXALIS ESTO.

XII. LIBERTORVM IN PATRONOS OBSEQVIVM CONSTANS RATVMQVE ESTO.

XIII. QVI VENEFICIA AVSVS FVERIT ADHIBERE, COERCETOR.

XIIII. CAVPONARIAE MODVS DEFINITOR, QVI EX VSV REIPVBL. SIET.

XV. RABVLARIA SEVERIS SVPPLICIIS PVNITOR.

ΝΟ΄ΜΩΝ

ΝΟΜΩΝ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ἑνδέκατος.

DE LEGIBVS DIALOGVS vndecimus.

A Τὸ δὴ μετὰ τοῦτ' εἴη ξυμβόλαια ἂν πρὸς ἀλλήλους ἡμῖν δεόμενα προσηκούσης τάξεως. ἁπλοῦν δέ γ' ἐστί πού τι τὸ τοιοῦτον· μήτε ὅσων τις τῶν ἐμῶν χρημάτων ἅπτοιτο εἰς δύναμιν, μηδ' αὖ κινήσειε μηδὲ τὸ βραχύτατον, ἐμὲ μηδαμῇ μηδαμῶς πείθων. κατὰ ταὐτὰ δὲ ταῦτα καὶ περὶ τὰ τῶν ἄλλων ἐγὼ δρῴην, νοῦν ἔχων ἔμφρονα. θησαυρὸν δὴ λέγωμεν πρῶτον τῶν τοιούτων, ὅν τις αὑτῷ καὶ τοῖς αὑτοῦ κειμήλιον ἔθετο, μὴ τῶν ἐμῶν ὂν πατρῴων, μήθ' εὑρεῖν ποτε B θεοῖς εὐξαίμην, μήθ' εὑρὼν κινήσαιμι· μηδ' αὖ τοῖς λεγομένοις μάντεσιν ἀνακοινωσαίμι τοῖς ἁμῃγέπῃ μοι ξυμβουλεύουσιν ἀνελεῖν τὴν γε παρακαταθήκην. οὐ γάρ ποτε τοσοῦτον εἰς χρημάτων ὠφεληθείην ἂν κτῆσιν, ἀνελών, ὅσον εἰς ὄγκον πρὸς ἀρετὴν ψυχῆς καὶ τὸ δίκαιον ἐπιδιδοίην ἄν, μὴ ἀνελόμενος· κτῆμα ἀντὶ κτήματος ἄμεινον ἐν ἀμείνονι κτησάμενος, δίκην ἐν τῇ ψυχῇ πλούτου προτιμήσας ἐν οὐσίᾳ κεκτῆσθαι πρότερον. ἐπὶ πολλοῖς γὰρ δὴ λεγόμενον εὖ τὸ μὴ κινεῖν τὰ ἀκίνητα, καὶ περὶ τούτου λεχθείη ἄν, ὡς ἑνὸς ἐκείνων ὄντος. C πείθεσθαι δὲ χρὴ καὶ τοῖς περὶ ταῦτα λεγομένοις μύθοις, ὡς εἰς παίδων γενεὰν οὐ ξύμφορα τὰ τοιαῦτα. ὃς δ' ἂν παίδων τε ἀκηδὴς γένηται, καὶ τοῦ θέντος τὸν νόμον ἀμελήσας, ἃ μήτε αὐτὸς κατέθετο μήτε αὖ πατέρων τις πατήρ, μὴ πείσας τὸν θέμενον, ἀνέληται, κάλλιστον νόμων διαφθείρων καὶ ἁπλούστατον, καὶ οὐδαμῇ ἀγεννοῦς ἀνδρὸς νομοθέτημα, ὃς εἶπεν, ἃ μὴ κατέθου, μὴ ἀνέλῃ· τούτοιν τοῖν δυοῖν νομοθέταιν καταφρονήσαντα, καὶ ἀνελόμενον, οὔ τι σμι- D κρόν, ὃ μὴ κατέθετο αὐτός, πλῆθος δ' ἔστιν ὅτε θησαυροῦ παμμέγεθες, τί χρὴ πάσχειν; ὑπὸ μὲν δὴ θεῶν, ὁ θεὸς οἶδεν· ὁ δὲ κατιδὼν πρῶτος, ἀγγελέτω· ἐὰν μὲν ἐν ἄστει γίγνηται τὸ τοιοῦτον, τοῖς ἀστυνόμοις· ἐὰν δὲ τῆς πόλεως ἐν ἀγορᾷ που, τοῖσιν ἀγορανόμοις. ἐὰν δὲ τῆς ἄλλης χώρας

In uet. μὴ τῶν ἐμῶν ὢν πατέρων: Fic. tamen uidetur legiſſe, μὴ τῶν ἐμῶν οἷα πατέρων.

CONSEQVENS eſt vt DE CONTRACTIBVS qui in cõmuni vitæ vſu verſantur, conſentaneo ordine deinceps agamus. Simplex autẽ præceptũ illud primùm cõſtituatur, VT NEQVIS res meas quocunq; modo, neq; de meis reb⁹ ſtatuat quicquã vnquã, meo iniuſſu prærtérq; meã voluntatẽ: & ego itidẽ, quãdiu in me recta mens & ratio cõſtabit, hoc eodẽ pacto memet in rebus alienis gerã. Principio igitur huiuſmodi rerũ prim⁹ hic eſto caſus: Theſaurũ quem ſibi quiſq; ſuíſq; depoſuit, qui ex meis rebus paternis nõ eſt, nec reperire vnquã optarim, nec, ſi repererim, moueã: neq; eorũ qui arioli vocãtur, cõſilium ſequar, qui quidẽ mihi ſint autores vt depoſitũ tollam. nunquã enim mihi tantum proderit pecuniæ poſſeſſio, ſi eam accepero, quãtum animi magnitudine iuſtitiáq; pręſtabo, ſi eas recuſaro. Pro illa igitur pecunię poſſeſſione melior mihi poſſeſſio Iuſtitia erit in animo, rémque meam luculentius amplificatura, ſi virtutẽ diuitiis antepoſuero. de multis enĩ rebus bene dicitur, Immobilia minimè mouenda: & huic vni rei de qua loquimur, id bene quadrat: ſed communibus qui hac de re circũferũtur ſermonibus, fides eſt adhibẽda, neq; ad liberorũ generationem ſucceſſionémve hæc cõducere. Quòd ſi quis nec liberorũ habeat rationẽ, neq; de legiſlatore quicquam laboret, ac proinde quæ nec ipſe nec ſuorũ aliquis depoſuit, eius iniuſſu qui depoſuit, auferat: is legẽ illam optimã ſimpliciſſimãq; aſpernatur, quã vir nõ ignobilis pertulit, qui dixit, [b] Ea quæ minimè depoſuiſti, ne tollito. Eccquõnã ſupplicio eũ dignum eſſe exiſtimemus, qui & hos duos lẽgiſlatores deſpexerit, & quod ipſe nõ depoſuit (nec exiguum quidem quidpiam, ſed aliquando ingẽtem quẽdam theſaurũ abſtulerit) Deus ipſe nouit. quid verò in eo puniendo ſit conſtituendum, exponamus. Qui hoc primus conſpexerit, Magiſtratui denuntiato. &, ſi quidem id delictũ in vrbe cõmiſſum fuerit, AEdilibus: ſi autẽ in foro rerum venaliũ, earũ curatoribus: at ſi in

[a] Acturus DE CONTRACTIBVS, in quibus magna pars humanæ ſocietatis verſatur, rem à ſuo principio arceſſit, Iniquum eſſe rem alienam præter voluntatem ſuam iniuſſúq; ſuo capere. Eſt enim ὀρθὸς λόγος legis naturalis, Ius ſuum cuique tribuere, Neminem lædere: quæ duæ ſunt partes iſtarum περὶ ξυμβολαίων legum, Vt ab iniuria abſtineamus: &, Vnicuique quod ſuum eſt, reddamus. De quibus capitibus diſtinctè agit Plato. ita tamen vt de PRIVATIS contractibus primùm hoc vndecimo libro: DE PVBLICIS, duodecimo: quãquã & multipliciter in eadẽ diſputatione de vtriſque agat. Porro, *Mei* & *Tui* appellatione, ſignificat rerum dominia & poſſeſſiones. Primùm autem ſuo more ſuadet vel inducit legem, tũ adhibitis interdictis & ſupplicijs, cogit.

[b] DE DEPOSITIS, quæ licet pertinent propriè ad iudicium bonæ fidei, ſiunt tamen ſtricti iuris. Agit autem de ea ſpecie, quum quis vel theſaurum vel aliud quidpiam aliquo in loco aſſeruãdi cauſa depoſuerit: quid aduerſus illũ conſtituendum ſit, qui illud abſtulerit, docet.

agro, Agrûm præfecto & cæteris magiſtratibus indicato. Re declarata, Ciuitas oraculum conſulito: & quicquid de pecunia & eo qui pecuniam mouit reſponſum fuerit, id ipſa, oraculis Dei obtemperans, facito. Si liber is fuerit qui eã rẽ indicauit, probitatis nomen & opinionem ſibi cõparato: qui rẽ celarit, improbitatis & ignauiæ famã inito. Si verò ſeruus fuerit qui rem detulerit, publico ciuitatis decreto liber eſto: libertatis pretium domino ciuitas rependito: ni detulerit, capite punitor. Hanc legem ſimilis alia ſequitur De paruis & magnis. Siquis rem ſuam alicubi volens vel inuitus reliquerit: eam ne tangito qui fortè repererit, ſed exiſtimet deam Itinerariam à lege hæc ſibi dedicata ſeruare. at qui hac lege neglecta, domum hæc ſuam aſportauerit: ſi ſeruus ſit & res parui ipſa ſit pretii, cuicũque obuio fas eſto, dummodo non minus triginta annos ſit natus, cum multis verberibus caſtigare: ſin liber erit, illiberalis primò & exlex habetor: deinde etiã duplum pretii rei illius quã mouit, ei cui intereſt rependito atque reſtituito. Siquis magnũve exiguúmve quidpiã de ſuis rebus occupari ab aliquo cõqueratur, at ille ſe quidem habere fateatur, ſed ad eum qui petit, id neget pertinere: ſi apud magiſtratum ex lege res conſignata eſt, is qui rem tenet, coram magiſtratu vocator, ille ſe præſentẽ ſiſtat. re patefacta, is ad quẽ eam è litigãtibus pertinere ex publicis cõmentariis conſtiterit, eam habeto: ſin verò neutrius, ſed abſentis cuiuſdam eſſe comperiatur, is qui nõ idoneè ſatiſdederit ſe rẽ abſenti traditurũ atq; reſtituturũ, pro rei ablatæ æſtimatione tãtundem ab eo auferatur. Si verò res de qua cõtrouerſia eſt, apud magiſtratus cõſignata nõ fuerit, tũc è magiſtratuũ collegio ſenioribus tribus ad vltimã vſque ſẽtẽtiæ diiudicationẽ res deponitor. Si depoſitũ animal fuerit, is qui iudicio ſuccubuerit, alimẽtorũ impẽſas magiſtratibus reſtituito. intra tres dies magiſtratus de re tota vltimã ſẽtẽtiã ſtatuunto. Seruũ ſuũ qui volet ducat, ſi ſapiens fuerit, vt eius miniſterio, prout voluerit, vtatur ad res licitas & honeſtas. ducat etiã pro cognatorũ aut amicorũ aliquo eum qui aufugit, vt ipſum ſeruet. Si quis, dũ tanquam ſeruus abducitur, liberali aſſeratur manu, is qui illũ abducit, eũ dimittere tenetor, dũmodo tres idonei viri pro eo fidẽ ſuã interponant, & rectè pro eo caueãt: aliàs verò, nequaquã. Sin ille per vim abducere pergat, de vi tenetor: & dãnatus

Lex *de cõdictione rei controuerſæ*, ſiue, *De rebus dubiis*. Caſum autem notat peculiarem, ex quo cæteri ὁμογενεῖς intelligi poſſunt.

a Lex *de Manumiſſione* in variis caſibus. De liberali manu aſſerendis ſiue reſtituendis, De eo officio quo tenetur manumiſſus vel ſtatu liber erga patronum ſuum. De iure habitandi quod liberto competit. Leg. xii. tab. *Vindiciæ ſecundũ libertatem dantor.*

A ἀγρονόμοις τε καὶ τοῖς τούτων ἄρχουσι δηλωσάτω. δηλωθέντων δὲ, ἡ πόλις εἰς Δελφοὺς πεμπέτω· ὅ, τι δ' ἂν ὁ θεὸς ἀναιρῇ περί τε τῶν χρημάτων καὶ τοῦ κινήσαντος, τοῦτο ἡ πόλις ὑπηρετοῦσα ταῖς μαντείαις δράτω τοῦ θεοῦ· καὶ ἐὰν μὲν ἐλεύθερος ὁ μηνύσας ᾖ, δόξαν ἀρετῆς κεκτήσθω· μὴ μηνύσας δὲ, κακίας. δοῦλος δ' ἂν ᾖ, μηνύσας μὲν, ἐλεύθερος ὑπὸ τῆς πόλεως ὀρθῶς γίγνοιτ' ἂν, ἀποδιδούσης τῷ δεσπότῃ τὴν τιμήν· μὴ μηνύων δὲ, θανάτῳ ζημιούσθω. τούτῳ δ' B ἑπόμενον ἑξῆς ἂν γίγνοιτο τὸ περὶ σμικρὰ καὶ μεγάλα ταὐτὸ τοῦτο νόμιμον ξυνακολουθεῖν. ἄν τις τῶν αὐτοῦ τι καταλίπῃ που ἑκὼν ἢ ἄκων, ὁ προστυγχάνων ἐάτω κεῖσθαι· νομίζων φυλάττειν ἐνοδίαν δαίμονα τὰ τοιαῦτα, ὑπὸ τοῦ νόμου τῇ θεῷ καθιερωμένα. ἂν δὲ παρὰ ταῦτα τὶς ἀπειθῶν, ἀναιρούμενος οἴκαδε φέρῃ, ἂν μὲν σμικρᾶς τιμῆς ἄξιον, ὢν δοῦλος, ὑπὸ τοῦ προστυγχάνοντος μὴ ἔλαττον τριακονταετοῦς πολλὰς πληγὰς μαστιγούσθω· ἐὰν δέ τις ἐλεύ- C θερος, πρὸς τῷ ἀνελεύθερος εἶναι δοκεῖν καὶ ἀκοινώνητος νόμων, δεκαπλάσιον τῆς τιμῆς τοῦ κινηθέντος ἀποτινέτω τῷ καταλιπόντι. ἐὰν δέ τις ἐπαιτιᾶται τῶν αὐτοῦ χρημάτων ἔχειν τινὰ πλέον ἢ καὶ σμικρότερον· ὁ δὲ ὁμολογῇ μὲν ἔχειν, μὴ τὸ ἐκείνου δὲ, ἂν μὲν ἀπογεγραμμένον ἢ παρὰ τοῖς ἄρχουσι τὸ κτῆμα κατὰ νόμον, τὸν ἔχοντα καλείσθω πρὸς τὴν ἀρχήν· ὁ δὲ καθιστάτω. γενομένου δ' ἐμφανοῦς, ἐὰν ἐν τοῖς γράμμασιν ἀπογεγραμμένον φαίνηται ποτέρου τῶν ἀμφισβη- D τούντων, ἔχων οὗτος ἀπίτω. ἐὰν δέ τινος ἄλλου τῶν μὴ παρόντων, ὁπότερος ἂν μὴ παράσχῃ τὸν ἐγγυητὴν ἀξιόχρεων ὑπὲρ τοῦ ἀπόντος, ὡς παραδώσων ἐκείνῳ, κατὰ τὴν ἐκείνου ἀφαίρεσιν ἀφαιρείσθω. ἐὰν δὲ παρὰ τοῖς ἄρχουσι τὸ ἀμφισβητούμενον μὴ ἀπογεγραμμένον ᾖ, κείσθω μὲν μέχρι δίκης παρὰ τρισὶ τῶν ἀρχόντων τοῖς πρεσβυτάτοις· ἐὰν δὲ τὸ μεσεγγυηθὲν θρέμμα ᾖ, τὸν νικηθέντα περὶ αὐτοῦ δίκῃ, τὴν τροφὴν ἐκτίνειν τοῖς ἄρχουσι· τὴν δὲ κρίσιν E διαδικάζειν ἐν τρισὶν ἡμέραις τοὺς ἄρχοντας. Ἀγέτω τὸν ἑαυτοῦ δοῦλον ὁ βουλόμενος, ἐὰν ἔμφρων ᾖ, χρησόμενος ὅ, τι ἂν ἐθέλῃ τῶν ὁπόσα ὅσια· ἀγέτω δὲ καὶ ὑπὲρ ἄλλου τῶν οἰκείων ἢ φίλων τὸν ἀφεστῶτα ἐπὶ σωτηρίᾳ. ἐὰν δέ τις ἀφαιρῆται τινὰ εἰς ἐλευθερίαν ὡς δοῦλον ἀγόμενον, μεθιέτω μὲν ὁ ἄγων· ὁ δὲ ἀφαιρούμενος, ἐγγυητὰς τρεῖς ἀξιόχρεως καταστήσας, οὕτως ἀφαιρείσθω κατὰ ταῦτα· ἄλλως δὲ, μή. ἐὰν δὲ παρὰ ταῦτα τις ἀφαιρῆται, τῶν βιαίων ἔνοχος ἔστω· καὶ ἁλοὺς,

τὴν διπλασίαν τοῦ ἐπιγραφέντος βλάβους τῷ ἀφαιρεθέντι τινέτω. ἀγέτω δὲ καὶ τὸν ἀπελεύθερον, ἐάν τις μὴ θεραπεύῃ τοὺς ἀπελευθερώσαντας, ἢ μὴ ἱκανῶς. θεραπεία δέ, φοιτᾶν τρὶς τοῦ μηνὸς τὸν ἀπελευθερωθέντα πρὸς τὴν τοῦ ἀπελευθερώσαντος ἑστίαν, ἐπαγγελλόμενον ὅ,τι χρὴ δρᾶν τῶν δικαίων καὶ ἅμα δυνατῶν. καὶ περὶ γάμου ποιεῖν ὅ,τι περ ἂν ξυνδοκῇ τῷ γενομένῳ δεσπότῃ. πλουτεῖν δὲ τοῦ ἀπελευθερώσαντος μὴ ἐξεῖναι μᾶλλον· τὸ δὲ πλέον γιγνέσθω τοῦ δεσπότου. μὴ πλείω δὲ εἴκοσιν ἐτῶν μένειν τὸν ἀφεθέντα· ἀλλά, καθάπερ τοῖς ἄλλοις ξένοις, ἀπιέναι λαβόντα τὴν αὑτοῦ πᾶσαν οὐσίαν, ἐὰν μὴ πείσῃ τούς τε ἄρχοντας καὶ τὸν ἀπελευθερώσαντα. ἐὰν δὲ καὶ τῷ ἀπελευθερωθέντι ἢ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ξένων οὐσία πλείω γίγνηται τοῦ τρίτου μεγέθει τιμήματος, ᾗ ἂν τοῦτο ἡμέρᾳ γένηται, τριάκοντα ἡμερῶν ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας λαβὼν ἀπίτω τὰ ἑαυτοῦ· καὶ μηδεμία τῆς μονῆς παραίτησις ἔτι τούτῳ παρὰ τῶν ἀρχόντων γιγνέσθω. ἐὰν δέ τις ἀπειθῶν τούτοις, εἰσαχθεὶς εἰς δικαστήριον ὄφλῃ, θανάτῳ τε ζημιούσθω, καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ γιγνέσθω δημόσια. δίκαι δ' ἔστωσαν τούτων ἐν ταῖς φυλετικαῖσι δίκαις· ἐὰν μὴ πρότερον ἐν γείτοσιν ἢ ἐν αἱρετοῖσι δικασταῖς ἀπαλλάττωνται πρὸς ἀλλήλους τῶν ἐγκλημάτων. ἐὰν δὲ ὡς αὐτοῦ ἐφάπτηται ζώου καὶ ὁτουοῦν, ἤ τινος ἑτέρου τῶν αὐτοῦ χρημάτων, ἀναγέτω μὲν ὁ ἔχων εἰς πρατῆρα, ἢ τὸν δόντα, ἀξιόχρεών τε καὶ ἔνδικον, ἤ τινι τρόπῳ παραδόντα ἄλλῳ κυρίως· εἰς μὲν πολίτην ἢ καὶ μέτοικον τῶν ἐν τῇ πόλει, ἡμερῶν τριάκοντα· εἰς δὲ ξενικὴν παράδοσιν, πέντε μηνῶν, ὧν μέσος ὁ μὴν ἐν ᾧ τρέπεται θερινὸς ἥλιος εἰς τὰ χειμερινά. ὅσα δὲ διά τινος ὠνῆς ἢ καὶ πράσεως ἀλλάττεταί τις ἕτερος ἄλλῳ, διδόντα ἐν χώρᾳ τῇ τεταγμένῃ ἑκάστοις κατ' ἀγοράν, καὶ δεχόμενον ἐν τῷ παραχρῆμα τιμήν, οὕτως ἀλλάττεσθαι, ἄλλοθι δὲ μηδαμοῦ· μηδ' ἐπὶ ἀναβολῇ πρᾶσιν μηδὲ ὠνὴν ποιεῖσθαι μηδενός. ἐὰν δὲ ἄλλως ἢ ἐν ἄλλοις τόποις ὁτιοῦν ἀνθ' ὁτουοῦν διαμείβηται ἕτερος ἄλλῳ, πιστεύων πρὸς ὃν ἂν ἀλλάττηται, ποιείτω ταῦτα, ὡς οὐκ οὐσῶν δικῶν κατὰ νόμον περὶ τῶν μὴ πραθέντων κατὰ τὰ νῦν λεγόμενα. ἐράνων δὲ πέρι, τὸν βουλόμενον ἐρανίζειν φίλον παρὰ φίλοις· ἐὰν δέ τις διαφορὰ γίγνηται περὶ τῆς ἐρανίσεως, οὕτω πράττειν ὡς δικῶν μηδενὶ περὶ τούτων μηδαμῶς ἐσομένων. ὃς δ' ἂν ἀποδόμενος τιμὴν του λάβῃ μὴ ἔλαττω δραχμῶν πεντήκοντα, ἀναμενέτω κατὰ πόλιν ἐξ ἀνάγκης δέκα ἡμέρας· ὁ δὲ πριάμενος

Vel deeſt uel ſubaudienda relicta eſt uex περὶ cum his genitiuis.

A duplum damni ei cui intereſt rependito. Patronus libertum ſuum, vtut manumiſſum, ſi ab eo non omnino vel non rectè colatur, domino fas eſto abducere. Hactenus autem dominum legitimè coluiſſe ſeruus cenſetor, ſi ter ſingulis menſibus patroni domũ adeat, & ſe ad eius obſequia peratũ teſtetur, quantũ & æquitas & ipſius vires tulerint: neq; aliter quàm de domini ſentẽtia & autoritate nuptias cõtrahat: nec ei fas eſto maiores quàm manumiſſori diuitias ſibi cõparare: ſed quod amplius extiterit, patrono cedat. Liberto autem, eo iure B quo peregrino (ſicuti notauimus ſuprà) vltra viginti ãnos in ciuitate manere haud quaquã fas eſto: ſed acceptis fortunis ſuis cogatur aliò commigrare, niſi habitandi veniam à Magiſtratu & patrono ſuo impetrarit. Si autem liberti & peregrini alicuius bona tertium cenſum exceſſerint, trigeſimo die poſtquam hoc deprehenſum fuerit, ſuis rebus acceptis abito, & nulla in vrbe manendi facultas huic homini à Magiſtratibus vnquam conceditor. Huic legi ſiquis non obtemperaſſe damnatus C fuerit, capite luito, & bona ipſius publicantor. Harum rerum iudicia Tribuum iudices moderantor, niſi priùs per vicinos & arbitros partes ipſæ inter ſe reconciliatæ fuerint. [a] Siquis animal rem ve aliam quampiam ſuam eſſe affirmarit: qui eam habet, ad eum qui vendidit referat, vel ei qui legitimè & bona fide donauit, vel alio quopiam modo qui ex lege valeat, tradidit: ſi quidem ciuis eſt aut inquilinus in ciuitate, ad dies triginta: ſin à peregrino acceperit, ad menſes quinq;: quorum medius ſit ille menſis in quo æſtiuus ſol ad hyberna D ſe conuertit. Quæcunq; emendo vendendóve commutantur, ſtato fori loco, non alibi, diſtrahantur: neque vllius rei venditio ſiue emptio ad moram, ſed pecunia præſente fiat. Quòd ſi alibi aliòve modo permutatio fiat, nullum ſit ſecundum legem de ipſa iudicium. [b] In eo conuiuii genere quod ex ſymbolis fit, & ἔρανος vocatur, & inter amicos celebratur, ſiquis ſe violatũ conqueratur, aut alio quouis modo ſit ea de re cõtrouerſia: ita inter ſe partes agant tanquam nulla hac de re vtilis actio cuiquã ſit cõpetitura, vt ſordidis huiuſmodi litibus omnis anſa præcidatur. [c] Qui re E aliqua vendita pretiũ acceperit non infra quinquagĩta drachmas, is in ciuitate ad decẽ dies neceſſariò expectet: qui verò emit

a Alius caſus, *Condictionis rei controuerſæ.*

b Lex *Aduerſus ſordidam auaritiam, ob leues cauſas.* Notatur autem caſus in conuiuiorum more.

c Lex, *de rebus venditis*, aduerſus doli mali verſutias. cuius quidẽ exceptio pertinet ad iudiciũ bonæ

fidei, quæ in omnes partes ſocietatis latiſſimè manat: legibus tamen dolus malus vindicari debet. & vt in omnibus rebus ius ciuile ductum à natura, malitiam fraudémque exterminat: ſic in mancipiorum venditione fraus omnis excluditur: ſicuti hîc disertè cauetur.

norit vbinam ille diuertat, idque propter eas controuerſias quæ de huiuſmodi rebus ſæpenumero oboriri ſolent, & propter reſtitutiones quæ ex legum præſcripto competunt. Reſtitutio autem legitima à non legitima ita diſtinguitur. Siquis ſeruum tabe, vel calculo, vel ſtrāguria, vel eo morbo quem ſacrum ſiue comitialem vocant, aut alio quopiam multis ignoto, longo & ægrè ſanabili corporis aut mentis morbo laborantem, medico vel gymnaſtæ vendiderit, vtilis reſtitutionis actio minimè ei competat: neque ei etiam cui hi næui bona fide fuerint declarati. Si verò artifex cuidam harum rerum imperito vendiderit, ei qui emit liceto ſeruum vitioſum venditori reſtituere, citra quidem ſex menſes in aliis: in morbo autem comitiali, ad annum integrum. Harum verò iudiciū apud medicos agatur, quos communi cōſenſu partes elegerint. damnatus, duplum pretii eius quo vēdidit, perſoluito. ſin verò vterque, & is qui vendidit & qui emit, harum rerū ſunt ignari, & huiuſmodi næuos de quibus ſuprà diximus, minimè intellexerint, eadē tamē iiſdē iudicibus fiat quæſtio: ſed damnatus ſimplex pretiū reſtituito. Quòd ſi homicidā aliquis vēdiderit ſciēti ſciēs, nulla in hoc caſu vtilis cōpetat reſtitutionis actio. quòd ſi inſcio vendiderit, tunc fiat reſtitutio, quum emptor rem intellexerit. Harum autem rerum iudicium coram quinque legum cuſtodibus iunioribus eſto. quòd ſi ille rem nouiſſe compertus fuerit, tum ædes emptoris purgato ex Interpretū lege, & pretii triplū empori reſtituito. Qui nummum nummo commutat, aut animal quoddam aut nō animal, quod non adulteratum integrúmque eſt & det & accipiat ex lege. Atqui vt omnibus aliis, ita & huic quoque vitio emendando præfationem adhibeamus. Rerum videlicet adulterationem atque corruptelam, mendacium, impoſturam quaſi genus vnum putare oportet. de quo videlicet multorū ſentētia tāquā peruulgata quæ dā fama percrebeſcit, & meritò quidē cōdēnanda: veluti huiuſmodi quidpiā ſi opportunè fiat, ſæpenumero rectè ſe habeat: ſed quum homines minimè definiāt vbi, quādo illa opportunitas verſetur, & nudū tantùm opponāt vocabulū, multū detrimenti & ſibi & aliis importāt. legiſlatorē autē minimè par eſt, hoc ita prætermittere indefinitū atq; indeterminatū: ſed vel pluribus vel paucioribus terminis id ſēper debet clarius explicare. Illud igitur ita definiatur: NEMO quiſquā inuocatis diis falſum, doloſum, deprauatúmq; quidpiam vel verbis vel reipſa admittat, ni diis infēſiſſimus eſſe velit.

LEX, *de omni dolo malo, ſiue adulteratione.* omnes enim aſtutias tollunt ciuiles leges. iuris enim naturalis fons eſt, hoc ſecundum naturam eſſe, *Inter bonos bene agier & ſine fraudatione*, ac proinde cōtra naturam eſſe, Ex alterius inſcitia prædari: vt nulla pernicies vitæ maior inueniri poſſit, quàm in malitia ſimulatio probitatis & bonæ fidei. Notat autem varios caſus ad hanc legem pertinentes: & pœnas ſtatuit, iudiciorúmque morem docet aduerſus has fraudes. ad quas pertinet crimen ſtellionatus, qui hic intelligitur & omnes cæteræ dolorum formæ.

A ἴστω τὴν οἰκίαν τὴν τοῦ ἀποδομένου, τὸ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐγκλημάτων εἰωθότων γίγνεσθαι χάριν, καὶ τῶν ἀναγωγῶν τῶν κατὰ νόμους εἵνεκα. ἡ δὲ κατὰ νόμους ἀναγωγὴ, καὶ μὴ, τῇδε ἔστω. ἐάν τις ἀνδράποδον ἀποδῶται κάμνον φθόῃ, ἢ λιθιῶν, ἢ στραγγουριῶν, ἢ τῇ καλουμένῃ ἱερᾷ νόσῳ, ἢ καὶ ἑτέρῳ τινὶ ἀδήλῳ τοῖς πολλοῖς νοσήματι μακρῷ καὶ δυσιάτῳ κατὰ τὸ σῶμα, ἢ κατὰ τὴν διάνοιαν, ἐὰν μὲν ἰατρῷ τις ἢ γυμναστῇ, μὴ ἀναγωγῆς ἔστω τούτῳ πρὸς τὸν τοιοῦτον τυγχάνειν,
B μηδ' ἐὰν τἀληθές τις προειπὼν, ἀποδῶταί τῳ. ἐὰν δέ τις ἰδιώτῃ τι τῶν τοιούτων ἀποδῶται δημιουργὸς, ὁ πριάμενος ἐντὸς ἑξαμήνου ἀναγέτω, πλὴν τῆς ἱερᾶς. ταύτης δ' ἐντὸς ἐνιαυτοῦ τὴν ἀναγωγὴν ἐξέστω ποιεῖσθαι τῆς νόσου. διαδικαζέσθω δὲ ἔν τισι τῶν ἰατρῶν, οὓς ἂν κοινῇ προβαλλόμενοι ἕλωνται. τὸν δὲ ὀφλόντα τὴν δίκην, διπλάσιον ἀποτίνειν τῆς τιμῆς ἧς ἂν ἀποδῶται. ἐὰν δὲ ἰδιώτῃ τις ἰδιώτης, ἀναγωγὴν μὲν εἶναι, καθάπερ
C καὶ τοῖς πρόσθεν ἐρρήθη, καὶ τὴν διαδικασίαν· ὁ δὲ ὀφλὼν, τὴν τιμὴν ἁπλῆν ἀποτινέτω. ἐὰν δὲ ἀνδροφόνον ἀποδῶταί τις τινὶ, εἰδότι μὲν εἰδὼς, μὴ τυγχανέτω ἀναγωγῆς τοῦ τοιούτου τῆς πράσεως· μὴ εἰδότι δὲ τὴν μὲν ἀναγωγὴν εἶναι τότε ὅταν τις αἴσθηται τῶν πριαμένων. ἐν πέντε δὲ τῶν νομοφυλάκων τοῖς νεωτάτοις εἶναι τὴν κρίσιν. εἰδὼς δὲ ἂν κριθῇ, τάς τε οἰκίας τοῦ πριαμένου καθηράτω, κατὰ τὸν τῶν ἐξηγητῶν νόμον, τῆς τιμῆς τε ἀποδότω τῷ πρια-
D μένῳ τριπλάσιον. ὁ δὲ ἀλλαττόμενος ἢ νόμισμα ἀντὶ νομίσματος, ἢ καὶ τῶν ἄλλων ζώων ὁτιοῦν, ἢ καὶ μὴ ζώων, ἀκίβδηλον πᾶν διδότω καὶ δεχέσθω, τῷ νόμῳ ξυνεπόμενος. προοίμιον δὲ, καθάπερ ἄλλων νόμων, δεξώμεθα καὶ περὶ ὅλης ταύτης τῆς κάκης. κιβδηλείαν δὲ χρὴ πάντα ἄνδρα διανοηθῆναι καὶ ψεῦδος καὶ ἀπάτην, ὡς ἕν τι γένος ὂν τοῦτο ᾧ τὴν φήμην ἐπιφέρειν εἰώθασιν οἱ πολλοὶ, κακῶς λέγοντες, ὡς ἐν καιρῷ γιγνόμενον ἑκάστοτε τὸ τοιοῦτον, πολλάκις ἂν ὀρθῶς ἔχοι. τὸν καιρὸν δὲ, καὶ ὅπου, καὶ ὁπότε, ἀτάκτως καὶ ἀορίστως ἐῶντες, τῇ λέξει ταύτῃ πολλὰ ζημιοῦνταί τε καὶ ζημιοῦσιν ἑτέρους. νομοθέτῃ δὲ οὐκ ἐγχωρεῖ τοῦτο ἀόριστον ἐᾶν, ἀλλ' ἢ μείζους ἢ ἐλάττους ὅρους ἀεὶ δεῖ διασαφεῖν. καὶ δὴ καὶ νῦν ὡρίσθω. ψεῦδος μηδεὶς μηδὲν, μηδ' ἀπάτην, μηδέ τι κίβδηλον, γένος ἐπικαλούμενος θεῶν, μήτε λόγῳ, μήτε ἔργῳ πράξειν, ὁ μὴ θεομισέστατος ἔσεσθαι μέλλων.

οὗτος δ᾽ ἐστὶν ὃς ἂν ὅρκους ὀμνὺς ψευδεῖς μηδὲν φροντίζῃ θεῶν· δεύτερος δέ, ὃς ἂν ἐναντίον τῶν κρειττόνων αὑτοῦ ψεύδηται. κρείττους δὲ οἱ ἀμείνους τῶν χειρόνων, πρεσβῦταί τε, ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν εἰπεῖν, τῶν νέων. διὸ καὶ γονεῖς κρείττους ἐκγόνων, καὶ ἄνδρες δή, γυναικῶν καὶ παίδων· ἄρχοντές τε, ἀρχομένων. οὓς αἰδεῖσθαι πάντας πρέπον ἂν εἴη ἐν ἄλλῃ τε ἀρχῇ πάσῃ καὶ ἐν ταῖς πολιτικαῖς μάλιστα ἀρχαῖς· ὅθεν ὁ νῦν παρὼν ἡμῖν λόγος ἐλήλυθε. πᾶς γὰρ ὁ κατ᾽ ἀγορὰν ὁ κιβδηλεύων τι, ψεύδεται καὶ ἀπατᾷ· καὶ τοὺς θεοὺς παρακαλῶν, ἐπόμνυσιν ἐν τοῖς τῶν ἀγορανόμων νόμοισί τε καὶ φυλακτηρίοις, οὔτε ἀνθρώπους αἰδούμενος, οὔτε θεοὺς σεβόμενος. πάντως μὲν δὴ καλὸν ἐπιτήδευμα, θεῶν ὀνόματα μὴ χραίνειν ῥᾳδίως, ἔχοντα ὡς ἔχουσιν ἡμῶν ἑκάστοτε τὰ πολλὰ οἱ πλεῖστοι καθαρότητός τε καὶ ἁγνείας τὰ περὶ τοὺς θεούς. εἰ δ᾽ οὖν μὴ πείθοιτο, ὅδε νόμος. Ὁ πωλῶν ἐν ἀγορᾷ ὁτιοῦν, μηδέποτε εἴπῃ δύο τιμὰς ὧν ἂν πωλῇ. ἁπλῆν δ᾽ εἰπών, ἂν μὴ τυγχάνῃ ταύτης, ἀποφέρων, ὀρθῶς ἂν ἀποφέροι πάλιν· καὶ ταύτης τῆς ἡμέρας μὴ τιμήσῃ πλέονος μηδὲ ἐλάττονος. ἔπαινος δὲ ὅρκος τε περὶ παντὸς τοῦ πωλουμένου ἀπέστω. ἐὰν δέ τις ἀπειθῇ τούτοις, ὁ παρατυγχάνων τῶν ἀστῶν, μὴ ἔλαττον ἢ τριάκοντα γεγονὼς ἔτη, κολάζων μὲν τὸν ὀμνύντα, ἀνατεὶ τυπτέτω· ἀφροντιστῶν δὲ καὶ ἀπειθῶν, ἔνοχος ἔστω ψόγῳ προδοσίας τῶν νόμων. τὸν δὲ δὴ κίβδηλόν τι πωλοῦντα, καὶ μὴ δυνάμενον τοῖς νῦν πείθεσθαι λόγοις, ὁ προστυγχάνων τῶν γιγνωσκόντων, δυνατὸς ὢν ἐξελέγχειν, ἐναντίον ἐλέγξας τῶν ἀρχόντων, ὁ μὲν δοῦλος φερέσθω τὸ κιβδηλευθὲν καὶ ὁ μέτοικος· ὁ δὲ πολίτης, μὴ ἐλέγχων μέν, ὡς ἀποστερῶν τοὺς θεούς, κακὸς ἀγορευέσθω· ἐλέγξας δέ, ἀναθέτω τοῖς τὴν ἀγορὰν ἔχουσι θεοῖς. ὁ δὲ δὴ φανερὸς γενόμενος τι πωλῶν τοιοῦτον, πρὸς τῷ στερηθῆναι τοῦ κιβδηλευθέντος, ὁπόσης ἂν τιμῆς ἀξιώσῃ τὸ πωλούμενον, κατὰ δραχμὴν ἑκάστην τυπτέσθω πληγὰς ὑπὸ κήρυκος ἐν τῇ ἀγορᾷ, κηρύξαντος ὧν ἕνεκα μέλλει τύπτεσθαι. τὰ δὲ κιβδηλεύματά τε καὶ κακουργίας τῶν πωλούντων εἴτε ἀγορανόμοι καὶ οἱ νομοφύλακες πυθόμενοι τῶν ἐμπείρων περὶ ἕκαστα, ἀναγραψάντων ἅ τε χρὴ ποιεῖν τὸν πωλοῦντα, καὶ ἃ μὴ καὶ περὶ τοῦ ἀγορανόμου θέντες ἐν στήλῃ, γράψαντες νόμους εἶναι τοῖς περὶ τὴν τῆς ἀγορᾶς χρείαν μηνυτὰς σαφεῖς.

Ante τυπτέσθω inuenitur datiuus μάστιγι. videtur autem Fic. ὑπὸ κήρυκος non aliter accepiſſe quàm ſi dictum eſſet ὑπὸ κήρυκι. Videri poſſit ſcribendum ἀγορανομίου, ut intelligatur de loco ubi iudicium exercet ἀγορανόμος. Sic initio pag. ſeq. dicit ἀστυνόμιον.

A Deus nimirum illum odio proſequitur, qui ſacroſancta diuini numinis autoritate neglecta falſum iuramentum dicit: & eum ſecundo loco qui coram ſe præſtantioribus mentitur. præſtantiores autē ſunt meliores peioribus, & ſenes, vt ita dicam, iuuenibus. Itaq; parentes liberis ſuis ſunt præſtātiores, & viri mulieribus ac pueris: & omnes qui imperandi habēt poteſtatem, iis qui parere debēt: quos omnes reuereri oportet in omni quidē imperio, ſed maximè in ciuili: cuius gratia in hunc ſermonem incidimus. Quicunq; enim aliquid in foro adulterat, is
B mentitur & decipit: & deos inuocās, aduerſus Fori præfecti legem & iura peierat, nullo deorum hominúmve metu perterritus. Omnino præclarū eſt inſtitutum, à deorū nominibus cōtaminādis abſtinere. polluitur enim dei nomē, facilè & leuiter iurādo, & variis in rebus ipſum vſurpando, quēadmodū plærīq; noſtrū quotidie faciunt: quū tamen dei maieſtas nonniſi cum ſancta auguſtáq; puritate debeat adhiberi. Qui non paruerit, huic ſe legi obnoxium eſſe norit:
C Qui in foro aliquid vendit, ne rerum quas vendit duo pretia addicito, ſed ipſo pretio ſimpliciter indicato: &, ſi non vendiderit, referto. eo verò die ſi rem ſuam in forum retulerit, minimè pretium augeto. Nec verò qui vendit, merces ſuas laudato, nec tanti ſibi eas conſtitiſſe iureiurando cōfirmet. Qui his mandatis non paruerit, ciuiū cuilibet fas eſto, prout fortè interuenerit, dum modo non minus quàm triginta annos ſit natus, impunè iurantem cedere, pœnáſque de temerario iuramento ſumere. Si neglexerit, quòd legi minimè obtemperauerit,
D proditarum legum crimine tenetor, & infamis eſto. Eum verò qui contra diſertū legis interdictum rem adulteratā vendiderit, quicunque aduertit, & ſontē poteſt delicti conuincere, corā magiſtratu rem deferto. quòd ſi certis argumētis id euicerit, ſeruus quidē & inquilinus rē adulteratam auferto. Ciuis verò, ſi accuſare neglexerit, quaſi deos defraudauerit, improbus habetor: ſin accuſauerit euicerítque, diis qui foro præſunt eam rem dedicato. is autē qui huiuſmodi mercē vendere deprehenſus fuerit, non modò re ipſa priuetur, verùm etiā tot verberibus pu-
E blicè cedatur, quot drachmis rē illam vēdebat: & præco diſertè ſignificet qua de cauſa vapulet. Vendentium autē adulterationes & maleficia tum Fori præfecti tum legū cuſtodes ex harū rerum peritis ſingulatim intelligunto, & palàm merciū naturā & conditionem, rerúmq; pretia per libellū deſignāto, & illa ante Fori præfecti tribunal in columna perſcribuntor: vt perſpicuum ſit omnibus, quaſi latis legibus, quódnam ſit officium vendentium, & qua in re peccent.

De AEdilium autem legibus ſatis dictũ eſt ſuprà: & ſiquid deſiderari AEdilitiis legibus videatur, AEdiles ipſi cum legũ cuſtodibus re deliberata defectum illũ ſupplento: deinde in columna primas ſecundáſque conſtitutiones inſcribunto. His explicatis, proximum eſt vt de Cauponatione dicamus: de qua primo loco conſilium & rationem dabimus: deinde certas de ea leges perſcribemus. Cauponatio omnis in ciuitate non nocendi gratia, quantum quidem ad eius naturam ſpectat, inſtituta eſt: ſed contrà, iuuandi. quomodo enim non ille iuuet rempublicam qui opũ copiam, quæ nec certo quodam definitóque modo, nec in re quadam tantùm quodammodo circumſcribi poteſt, certam finitámque & certò reddit? hoc tamen præſtare numorum vſum & vires dicendum eſt, & mercatorem, mercenarium, ſtabularium, & cætera id genus inſtituta (quarum alia honeſtiora ſunt, alia viliora) hũc ſibi finem proponere, vt omnibus vitæ neceſſitatibus auxilium ſumminiſtrent, & opibus æqualitatem. Sed videamus ecquidnam ſit cauſæ cur totum illud viuendi genus nõ ſatis honeſtum videatur, & quæ huius traducendi infamandíque occaſionem præbuerit: vt ſi non totum, ſaltẽ partem aliquam lege ſanemus. CL. Rem nimirũ nec exiguã nec quæ paruis viribus præſtari poſſit cõmemoras. ATH. Quomodo ais, mi Clinia? pauci admodũ natura homines, & ii quidẽ optima ratione inſtituti, quũ & rerum quarundã penuria laborãt, ac proinde illarum conſequendarum eos cupiditas inceſſerit, ita ſibi poſſunt temperare vt moderatè ſe gerãt: & quum per facultatẽ licet magnam pecuniã cõparare, ſobriè & modeſtè ea in re verſantur, mediocritatẽmq; exceſſui anteponũt: At vulgus hominũ profectò facit cõtrariũ. immoderata enim cupit, & quũ mediocria lucrari licet, inexplebili quadã lucrandi cupiditate tenetur. Itaq; omnia hominũ genera quæ in cauponatione, mercatura diuerſorióq; verſantur, obnoxii ſunt opprobrio, & in reprehenſionẽ quandã illorũ procurationes cadunt. nã ſiquis (quod abſit, neque fiat vnquã) cogeret (dicã quidem rẽ ridiculã, nihilominus tamen rei illuſtrãdæ cauſa dicam) optimos vbiq; viros diuerſoriũ habere ad aliquod tẽpus, vel cauponariã exercere, aut quidpiã huiuſmodi facere: mulieres quoq; ſanctiſſimas fatali quadã neceſſitate ad has operas adigeret: omnino cognoſceremus experiẽtia, quàm ſingulę illæ res iucundæ & amplectendæ ſint: &, ſi certa ratione incorruptè adminiſtrarẽtur huiuſmodi omnia, matris & nutricis modo colerẽtur. Nunc verò, quandoquidẽ cauponãdi

Lex de re cauponaria, quatenus permittatur, vel non, quibus perſonis, & quomodo.

A τὰ δὲ περὶ τὴν ἀστυνομίαν ἐν τοῖς πρόσθεν ἱκανῶς εἴρηται. ἐὰν δέ τι προσδεῖν δοκῇ, νομοφύλαξιν ἐπανακοινωσάμενοι, καὶ γράψαντες ὃ δοκεῖ ἐκλιπεῖν εἰς ἀστυνόμιον, θέντων ἐν στήλῃ τά τε πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα τεθέντα αὐτοῖσι τῆς ἀρχῆς νόμιμα. κιβδήλοις δ' ἐπιτηδεύμασιν ἕπεται κατὰ πόδας καπηλείας ἐπιτηδεύματα. ταύτης δὲ πέρι ξυμπάσης συμβουλὴν πρῶτον δόντες, καὶ λόγον ἐπ' αὐτῇ, νόμον ὕστερον ἐπιθησόμεθα. καπηλεία γὰρ κατὰ πόλιν πᾶσα γέγονεν οὐ βλάβης
B ἕνεκα, τό γε κατὰ φύσιν, πᾶν δὲ τοὐναντίον. πῶς γὰρ οὐκ εὐεργέτης πᾶς ὃς ἂν οὐσίαν χρημάτων ὡντινωνοῦν ἀσύμμετρον οὖσαν καὶ ἀνώμαλον, ὁμαλήν τε καὶ σύμμετρον ἀπεργάζηται; τοῦτο ἡμῖν χρὴ φάναι καὶ τὴν τοῦ νομίσματος ἀπεργάζεσθαι δύναμιν, καὶ τὸν ἔμπορον ἐπὶ τούτῳ τετάχθαι δεῖ λέγειν. καὶ μισθωτὸς καὶ πανδοκεὺς, καὶ ἄλλα, τὰ μὲν εὐσχημονέστερα, τὰ δὲ, ἀσχημονέστερα γιγνόμενα, τοῦτό γε
C πάντα δύναται, πᾶσιν ἐπικουρίαν ταῖς χρείαις ἐξυπηρετεῖν καὶ ὁμαλότητα ταῖς οὐσίαις. τί ποτε δὴ τὸ μὴ καλὸν αὐτὸ μηδ' εὔσχημον δοκεῖ εἶναι, καὶ τί τὸ διαβεβληκὸς τυγχάνει, ἴδωμεν· ἵν' εἰ μὴ καὶ τὸ ὅλον, ἀλλ' οὖν μέρη γε ἐξιασώμεθα νόμῳ. ΚΛ. Πρᾶγμ' ἔστ', ὡς ἔοικεν, οὐ φαῦλον, οὐδὲ σμικρᾶς δεόμενον ἀρετῆς. ΑΘ. Πῶς λέγεις, ὦ φίλε Κλεινία; σμικρὸν γένος ἀνθρώπων καὶ φύσει ὀλίγον, καὶ ἄκρᾳ τροφῇ τεθραμμένον, ὅταν εἰς χρείας τε καὶ ἐπι-
D θυμίας τινὰς ἐμπίπτῃ, καρτερεῖν πρὸς τὸ μέτριον δυνατόν ἐστι· καὶ ὅταν ἐξῇ χρήματα λαβεῖν πολλά, νήφει, καὶ πρότερον αἱρεῖται τοῦ πολλοῦ τὸ τοῦ μέτρου ἐχόμενον· τὰ δὲ τῶν ἀνθρώπων πλήθη πᾶν τοὐναντίον ἔχει τούτοις. δεόμενά τε ἀμέτρως δεῖται, καὶ ἐξὸν κερδαίνειν τὰ μέτρια, ἀπλήστως αἱρεῖται κερδαίνειν. διὸ πάντα τὰ περὶ τὴν καπηλείαν καὶ ἐμπορίαν καὶ πανδοκίαν γένη διαβέβληταί τε καὶ ἐν αἰσχροῖς γέγονεν ὀνείδεσιν· ἐπεὶ εἴ τις (ὃ μή ποτε γένοιτο οὐδ' ἔσται) προσαναγκάσειε (γελοῖον μὲν εἰπεῖν,
E ὅμως δὲ εἰρήσεται) πανδοκεῦσαι τοὺς πανταχῇ ἀρίστους ἄνδρας ἐπί τινα χρόνον, ἢ καπηλεύειν, ἤ τι τῶν τοιούτων πράττειν· ἢ καὶ γυναῖκας ἔκ τινος ἀνάγκης εἱμαρμένης τοῦ τοιούτου μεταλαβεῖν τρόπου· γνοίημεν ἂν ὡς φίλον καὶ ἀγαπητόν ἐστιν ἕκαστον τούτων, καὶ εἰ κατὰ λόγον ἀδιάφθορον γίγνοιτο, ἐν μητρὸς ἂν καὶ τροφοῦ σχήματι τιμῷτο τὰ τοιαῦτα πάντα. νῦν δὲ ὁπόταν εἰς ἐρήμους τὶς καπηλείας ἕνεκα

Hæc uerba εἰς ἀστυνόμιον iungenda potius uidentur cũ θέντων.

τόποις καὶ πάντοσε μήκη ἔχοντας ὁδῶν, ἱδρυσάμενος οἰκήσεις, ἐν ἀπορίᾳ γιγνομένοις καταλύσεσιν ἀγαπητῶς δεχόμενος, ἢ ὑπὸ χειμώνων ἀγρίων βίᾳ ἐλαυνομένοις εὐδίαν γαλήνην προσάγων, ἢ πνίγεσιν ἀναψυχήν· τὰ μετὰ ταῦτα οὐχ ὡς ἑταίρους δεξάμενος φιλικὰ παράσχῃ ξένια, ἑπόμενα ταῖς ὑποδοχαῖς, ὡς δ᾽ ἐχθροὺς αἰχμαλώτους κεχειρωμένοις ἀπολυτρώσῃ τῶν μακροτάτων καὶ ἀδίκων καὶ ἀκαθάρτων λύτρων· ταῦτά ἐστι καὶ τὰ τοιαῦτα ἐν ξύμπασι τοῖς τοιούτοις ὀρθῶς ἁμαρτανόμενα, τὰς διαβολὰς τῇ τῆς ἀπορίας ἐπικουρήσει παρεσκευακότα. τούτων οὖν χρὴ φάρμακον ἀεὶ τέμνειν τὸν νομοθέτην. ὀρθὸν μὲν δή, πάλαι τε εἰρημένον, ὡς πρὸς δύο μάχεσθαι καὶ ἐναντία, χαλεπόν, καθάπερ ἐν ταῖς νόσοις, πολλοῖς τε ἄλλοισι· καὶ δὴ καὶ νῦν ἡ τούτων καὶ περὶ ταῦτά ἐστι πρὸς δύο μάχη, πενίαν καὶ πλοῦτον· τὸν μὲν, ψυχὴν διεφθαρκότα τρυφῇ τῶν ἀνθρώπων· τὴν δέ, λύπαις, προστετραμμένην εἰς ἀναισχυντίαν αὐτήν. τίς οὖν δὴ τῆς νόσου ταύτης ἀρωγὴ γίγνοιτ᾽ ἂν ἐν νοῦν ἐχούσῃ πόλει; πρῶτον μέν, ὅτι σμικροτάτῳ χρῆσθαι κατὰ δύναμιν τῷ τῶν καπήλων γένει· ἔπειτα τούτοις τῶν ἀνθρώπων προστάττειν ὧν διαφθειρομένων οὐκ ἂν γίγνοιτο μεγάλη λύμη τῇ πόλει· τρίτον δέ, αὐτοῖς τοῖς μετέχουσι τούτων τῶν ἐπιτηδευμάτων εὑρεῖν μηχανὴν ὅπως ἤθη μὴ αἰδῶ ἀναισχυντίας τε καὶ ἀνελευθέρου ψυχῆς μέτοχα συμβήσεται γίγνεσθαι ῥᾳδίως. μετὰ δὴ τὰ νῦν εἰρημένα, περὶ ταῦτα νόμος ἀγαθῇ τύχῃ τοιόσδε ἡμῖν γιγνέσθω. Μαγνήτων οὓς ἂν ὁ θεὸς ἀνορθῶν, πάλιν κατοικίζῃ, γεωμόροι ὅσοι τῶν τετταράκοντα καὶ πεντακισχιλίων ἑστιῶν εἰσί, μήτε κάπηλος ἑκὼν μηδ᾽ ἄκων μηδεὶς γιγνέσθω, μηδ᾽ ἔμπορος, μήτε διακονίαν μηδ᾽ ἥντινα κεκτημένος ἰδιώταις τοῖς μὴ ἐξ ἴσου ἑαυτῷ, πλὴν πατρὶ καὶ μητρὶ, καὶ τοῖς ἔτι τούτων εἰς τὸ ἄνω γένεσι, καὶ πᾶσι τοῖς αὐτοῦ πρεσβυτέροις, ὅσοι ἐλεύθεροι ἐλευθέρως. τὸ δ᾽ ἐλευθερικὸν καὶ ἀνελεύθερον, ἀκριβῶς μὲν οὐ ῥᾴδιον νομοθετεῖν· κρινέσθω γε μὴν ὑπὸ τῶν τὰ ἀριστεῖα εἰληφότων, τῷ ἐκείνων μίσει τε καὶ ἀσπασμῷ. ὃς δ᾽ ἂν καπηλείας τῆς ἀνελευθέρου τέχνῃ τινὶ μετάσχῃ, γραφέσθω μὲν αὐτὸν γένους αἰσχύνης ὁ βουλόμενος πρὸς τοὺς ἀρετῇ πρώτους κεκριμένους· ἐὰν δὲ δόξῃ ἀναξίῳ ἐπιτηδεύματι καταρρυπαίνειν τὴν αὐτοῦ πατρῴαν ἑστίαν, δεθεὶς ἐνιαυτὸν, ἀποσχέσθω τοῦ τοιούτου.

Legitur etiam ἀγαπητῶς: quod malo ut intelligamus de diuerſoriis quibus illi contenti ſunt: ſiue quæ boni conſulunt.

Nō dubito quin ſcribendum ſit ἐλαυνομένοις, quū accuſ. ille iungi nō poſſit cū προσάγων.

Ad particip. παρεσκευακότα uidetur pertinere aduerb. ὀρθῶς: (ut ſignificet Merito) ideóque uidendum an hic collocatum fuiſſe credibile ſit.

In quibuſdam ἀρχὴ: ſed ἀρωγὴ aptius eſt.

A gratia in deſertis locis variè à viis ipſis quoquouerſus diſſitis, domos plerique ædificant, vt eos excipiant benignè qui rerum penuria laborant, & iis quietam tranquillámque ſedem præbeant qui ſæuarum tempeſtatum violentia vrgentur, aut vigente æſtu refrigerium exhibeant: deinde, non tanquam amicos hoſpitalibus muneribus donatos remittunt, ſed veluti hoſtes & captiuos ingentibus, iniuſtis, impuris redemptionibus eos ad ſe redimendum adigunt. Hæc autē & huiuſmodi quæ in illo viuendi B genere peccantur, quod indigentibus alioqui conducit, ei odium inuidiámque conflat: aduerſus quæ incommoda à legiſlatore expedienda ſunt remedia. Rectè igitur iam olim vulgato prouerbio circumfertur, Aduerſus duo cáque contraria pugnare difficile eſſe: ſicuti in multis aliis morbis, ita & in iſto ſolet contingere. pugna enim aduerſus duo modò inſtituta eſt, paupertatem videlicet & diuitias: quorum hæ animum hominis deliciis corrumpūt: illa, angoribus ad impudentiam agit præcipitem. Ecquódnam remedium prudens ciui- C tas aduerſus hæc mala adhibebit? Primùm, vt quamminimùm fieri poterit cauponū genere vtatur: deinde, his hominibus cauponandi operæ committendæ ſunt, quibus deprauatis, non magnum incommodum ciuitatem conſequatur. tertiò, via & ratio ineunda eſt, ne impudentia & illiberalitate illorum animi facilè inficiantur. His ita commemoratis, quod felix fauſtúmq; ſit, Magnetibus hęc lex conſtituatur, quorum vrbem Deus inſtaurat & commodis ſedibus accōmodat: Nemo ex his qui de quin- D que & quadraginta M. familiarum ſunt, volens noléńſve caupo fiat neque mercator, neque vllum miniſteriū priuato cuiquam qui pari ſecum conditione minimè ſit, exhibeto, niſi patri & matri, aliiſque genere maioribus, cæteriſque ſenioribus qui liberi ſunt & liberè viuunt. Liberum verò & non liberum haud facilè poteſt legibus accuratè definiri. illius tamen ingenuæ conditionis iudicium penes eos eſto qui rerum præclarè ab ſe geſtarum præmia reportarunt, & maximis in republ. muneribus ſunt functi, prout ex ſingulari perſo- E narum & operarum adminiſtratione hunc odio, illum amore proſequatur. Eum verò qui illiberali cauponationi in aliqua arte operā dederit, cuilibet fas eſto apud optimates & virtute primos accuſare, quaſi ignominiā generi ſuo inurat. &, ſi paternā familiā inhoneſto aliquo inſtituto commaculaſſe videatur, vt à ſordidę illius artis miniſterio abſtineat, per annū in vinculis detinetor.

quòd ſi iterum id fecerit, per biennium: ac deinceps, quoties eodem modo deliquiſſe deprehendetur, duplo tempore ſemper detineatur. Altera lex iubet vt inquilini duntaxat & peregrini cauponariam exerceant. Tertia lex prouidendum monet vt peregrinus ille vel incola, aut quamoptimus aut quamminimè ſit malus. Nec ignorare legum cuſtodes debent, non ſolùm ſuam autoritatem in hoc ſitam eſſe vt in eos inuigilẽt qui facilè obſeruari poſſunt ne exleges & improbi euadant, quicũque nimirum & genere & educatione bene ſunt conformati ad bonos mores ſuſcipiendos: verùm etiam illorum multo magis qui tales non ſunt, & in his artibus verſantur, quibus ad improbitatem facilius impelluntur. Quum verò cauponatio multiplex variáque exiſtat, & multa huiuſmodi ſtudia cõplectatur: legum cuſtodes, aduocatis iis qui in ſingulis artium generibus ſint periti, decernant quænam potiſſimum ex illis omnibus in ciuitatẽ ſint admittenda, quippe quorum neceſſarius ſit vſus: quemadmodum ſuprà de adulteratione huic affini cauebamus. deinde explorent diligẽter vtrobique & lucrum & impenſam: vt quod lucrum cauponi mediocre ſit intelligant, & de vtroque diſertè caueãt ſcripto: harũ nq; rerum procuratio partim penes Fori præfectos, partim AEdiles, partim Agrũ n præfectos eſto. Atque in hũc ferè modum definita cauponaria, pro eo quod ſæpius ſolet obeſſe, afferet emolumentum: ſaltem minimè oberit iis qui ea coguntur vti. a Quicunque ea quæ pactis conuentis pollicitus fuerit, non videbitur ex pacto obſeruare, iis exceptis quæ leges aut plebiſcita vel Prætoris decreta prohibent, vel quæ per vim promiſerit, vel ſiquis inopinati cuiuſdam caſus neceſſitate pacta ſeruare non potuerit, iis inquam exceptis caſibus, in cæteris de cauſa pacti minimè præſtiti, Tribulium iudicia cognoſcant: niſi vicinorum arbitriis dirimi poſſit controuerſia. Vulcano & Mineruæ ſacrum eſt opificum genus qui noſtram vitam artibus ſuis inſtruxerunt: Marti verò & Mineruæ, qui opificum miniſteria aliarum artium quaſi ſubſidiariarum adiumentis tuentur atque conſeruant. Nec immeritò illorum opificum genus his diis eſt conſecratum. hi enim omnes regionẽ populúmq; curant. alii quippe bellicis certaminibus præſunt: alii inſtrumentorum & operum, quibus mercenarii vitam tolerant, conficiendorum rationem tradunt. Hi proinde opifices, deorum illorum reuerentia, quos ſuorum opificiorum autores agnoſcunt, ab omni mendacio & dolo abhorrere debent.

a Lex de opificiis & operum conductione: quatenus operum redemptores operas ſtatis diebus præſtare debeant, & quomodo illorum ſolutionibus caueri oporteat, aduerſus tardorum nominũ tergiuerſationes.

A καὶ ἐὰν αὖθις, ἔτη δύο· καὶ ἐφ' ἑκάστης ἁλώσεως τοὺς δεσμοὺς μὴ παυέσθω διπλασιάζων τὸν ἔμπροσθεν χρόνον. δεύτερος μὴν νόμος, μέτοικον εἶναι χρεὼν ἢ ξένον, ὃς ἂν μέλλῃ καπηλεύσειν. τὸ δὲ τρίτον καὶ τρίτος, ὅπως ὡς ἄριστος ἢ καὶ κακὸς ὡς ἥκιστα ὁ τοιοῦτος ἡμῖν ᾖ ξυνοικος ἐν τῇ πόλει. τοὺς νομοφύλακας χρὴ νοῆσαι φύλακας εἶναι μὴ μόνον ἐκείνων οὓς φυλάττειν ῥᾴδιον μὴ παρανόμοις καὶ κακοῖς γίγνεσθαι, ὅσοι γενέσει καὶ τροφαῖς εὖ πεπαίδευνται· τοὺς δὲ μὴ τοιούτοις, ἐπιτηδεύματά τε
B ἐπιτηδεύοντας ἃ προτροπὴν ἔχει τινὰ ἰσχυρὰν πρὸς τὸ προτρέπειν κακοὺς γίγνεσθαι, φυλακτέον μᾶλλον. ταύτῃ δὲ τὰ περὶ τὴν καπηλείαν πολλὴν οὖσαν καὶ πολλὰ ἐπιτηδεύματα τοιαῦτα κεκτημένην, ὅσαπερ ἂν αὐτῶν λειφθῇ, δόξαντα ἐκ πολλῆς ἀνάγκης ἐν τῇ πόλει δεῖν εἶναι, συνελθεῖν αὖ χρεὼν περὶ ταῦτα τοὺς νομοφύλακας, μετὰ τῶν ἐμπείρων ἑκάστης καπηλείας (καθάπερ
C ἔμπροσθεν ἐπετάξαμεν τῆς κιβδηλίας πέρι, ξυγγενοῦς τούτῳ πράγματος) συνελθόντας δὲ ἰδεῖν λῆμμά τε καὶ ἀνάλωμα τί ποτε τῷ καπήλῳ κέρδος ποιεῖ τὸ μέτριον· γράψαντας δέ, θεῖναι τὸ γιγνόμενον ἀνάλωμα καὶ λῆμμα· καὶ φυλάττειν, τὰ μέν, ἀγορανόμοις, τὰ δέ, ἀστυνόμοις, τὰ δέ, ἀγρονόμοις. καὶ σχεδὸν οὕτως ἂν καπηλεία τὰ μέν, ὠφελοῖ ἑκάστους, σμικρότατα δὲ ἂν βλάπτοι τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι χρωμένους.
D ὅσα τις ἂν ὁμολογῶν ξυνθέσθαι, μὴ ποιῇ κατὰ τὰς ὁμολογίας, πλὴν ὧν ἂν νόμοι ἀπείργωσιν, ἢ ψήφισμα, ἤ τινος ὑπὸ ἀδίκου βιασθεὶς ἀνάγκης ὁμολογήσῃ. καὶ ἐὰν ἀπὸ τύχης ἀπροσδοκήτου τις ἄκων κωλυθῇ, δίκας εἶναι τῶν ἄλλων ἀτελοῦς ὁμολογίας ἐν ταῖς φυλετικαῖσι δίκαις· ἐὰν ἐν διαιτηταῖς ἢ γείτοσιν ἔμπροσθε μὴ δύνωνται διαλλάττεσθαι. Ἡφαίστου καὶ Ἀθηνᾶς ἱερὸν τὸ τῶν δημιουργῶν γένος· οἳ τὸν βίον ἡμῖν ξυγκατεσκευάκασι τέ-
E χναις. Ἄρεως δ' αὖ καὶ Ἀθηνᾶς οἱ τὰ τῶν δημιουργῶν σῴζοντες τέχναισιν ἑτέραις ἀμυντηρίοις ἔργα. δικαίως δὲ καὶ τὸ τούτων γένος ἱερόν ἐστι τούτων τῶν θεῶν. οὗτοι δὴ πάντες χώραν καὶ δῆμον θεραπεύοντες διατελοῦσιν· οἱ μέν, ἄρχοντες τῶν κατὰ πόλεμον ἀγώνων· οἱ δέ, ὀργάνων τε καὶ ἔργων ἀποτελοῦντες γένεσιν ἔμμισθον· οἷς δὴ περὶ τὰ τοιαῦτα οὐ πρέπον ἂν εἴη ψεύδεσθαι, θεοὺς προγόνους αὐτῶν αἰδουμένους.

Scribendum uidetur τοῦ ἔμπροσθεν χρόνου, qui genitiuus iungitur cum accuſ. δεσμούς. Alioqui retinendo accuſatiuos, ſcribendum τοῦ δεσμοῦ. quo ſingul. numero ſic utitur & princip. pag. 908.

A ἂν δή τις δημιουργῶν εἰς χρόνον εἰρημένον ἔργον μὴ ἀποτελέσῃ, διὰ κάκην, μηδὲν τὸν βιοδότην θεὸν ἐπαιδεσθεὶς, ἡγούμενος ὡς οἰκεῖον συγγνώμονα εἶναι θεὸν, οὐδὲν τῷ νῷ βλέπων, πρῶτον μὲν δίκην τῷ θεῷ ὑφέξει· δεύτερον δὲ, ἑπόμενος αὐτῷ νόμος κείσθω, τὴν τιμὴν τῶν ἔργων ὀφειλέτω ὧν ἂν τὸν ἐκδόντα ψεύσηται· καὶ πάλιν ἐξ ἀρχῆς ἐν τῷ ῥηθέντι χρόνῳ προῖκα ἐξεργαζέσθω. καὶ ἀναιρουμένῳ δ' ἔργον ξυμβουλευτὴς νόμος, ἅπερ τῷ πωλοῦντι ξυνεβούλευε, μὴ πλέονος τιμᾶν B διαπειρώμενον, ἀλλ' ὡς ἁπλούστατα τῆς ἀξίας· ταὐτὸν δὴ προστάττει καὶ τῷ ἀναιρουμένῳ. γιγνώσκει γὰρ ὅ γε δημιουργὸς τὴν ἀξίαν. ἐν ἐλευθέραις οὖν πόλεσιν οὐδήποτε χρὴ τέχνῃ, σαφεῖ τε καὶ ἀψευδεῖ φύσει πράγματι, διαπειρᾶσθαι τὸν ἰδιωτῶν τεχνάζοντα αὐτὴν τὸν δημιουργόν· δίκας δὲ εἶναι τούτων τῷ ἀδικουμένῳ πρὸς τὸν ἀδικοῦντα. ἐὰν δέ τις ἐκδοὺς αὖ δημιουργῷ μὴ ἀποδῷ τοὺς μισθοὺς ὀρθῶς κατὰ τὴν ἔννομον ὁμολογίαν γε- C νομένην, Δία δὲ πολιοῦχον καὶ Ἀθηνᾶν κοινωνοὺς πολιτείας ἀτιμάζων, βραχὺ κέρδος ἀγαπῶν, λύῃ μεγάλας κοινωνίας· νόμος ὁ βοηθῶν ἔστω τῷ τῆς πόλεως ξυνδέσμῳ μετὰ θεῶν. ὃς γὰρ ἂν προσαμειψάμενος ἔργον, μισθοὺς μὴ ἀποδιδῷ ἐν χρόνοις τοῖς ὁμολογηθεῖσι, διπλοῦν πραττέσθω. ἐὰν δὲ ἐνιαυτὸς ἐξέλθῃ, τῶν ἄλλων ἀτόκων ὄντων χρημάτων, ὁπόσα δανεισμῷ ξυμβάλλει τις, οὗτος τῇ δραχμῇ ἑκάστου μηνὸς, ἐπωβελίαν D κατατιθέτω. δίκας δὲ εἶναι τούτων ἐν τοῖς κατὰ φυλὰς δικαστηρίοις. ὡς δὲ ἐν παρέργῳ, περὶ τῶν κατὰ πόλεμον δημιουργῶν ὄντων σωτηρίας, στρατηγῶν τε, καὶ ὅσοι περὶ ταῦτα τεχνικοὶ, δίκαιον εἰπεῖν ὅτι τοῦ παραπλησίως ἐμνήσθημεν δημιουργῶν, ὡς τούτοις αὖ, καθάπερ ἐκείνοις, οἳ ἑτέροις οὖσι δημιουργοῖς. ἐὰν τις ἄρα καὶ τούτων ἀνελόμενος δημόσιον ἔργον, εἴθ' ἑκὼν, εἴτε προσταχθὲν, καλῶς ἐξεργάσηται, E τὰς τιμὰς (αἳ δὴ μισθοὶ πολεμικοῖς ἀνδράσιν εἰσὶν) ἀποδιδῷ δικαίως ὁ νόμος, αὐτὸν ἐπαινῶν οὔποτε καμεῖται. ἐὰν δὲ προσαμειψάμενος ἔργον τι τῶν κατὰ πόλεμον καλῶν ἔργων μὴ ἀποδιδῷ, μέμψεται. νόμος οὖν οὗτος ἐπαίνῳ περὶ τούτων ἡμῖν μεμιγμένος κείσθω, ξυμβουλευτικὸς, οὐ βιαστικὸς, τῷ πλήθει τῶν πολιτῶν·

Videtur deeſſe uocula καὶ ante τὰς τιμὰς: ut dicat, Si ille hoc fecerit, & lex cum meritis honoribus proſequi uelit, nullũ eum laudandi finem faciet. Alioqui ſcribendum eſſet ἀποδίδοις.

A Si verò aliquis opifex ſtato tempore condictum opus non abſoluerit, & id quidem ignauia aut mala fide, deum vitæ largitorem minimè reueritus, ſed veluti familiarem ſociúmque fraudis, veniam ſceleri facilè eum indulgere, animo videlicet obcæcatus, opinatur: primùm quidem deo ipſi pœnas dabit, deinde aduerſus ipſius improbitatem hæc lex conſtituatur: Eorum operum in quibus abſoluendis ei cui operam ſuam redemerat aliquis, mẽtitus eſt, is pretium perſoluito: & rurſus velut ab initio, eodem temporis ſpatio opus gratis B efficito. Atqui & illud quod venditori de rerum vænalium pretio lex ſuadet, idipſum quoque opifici ſuadet. caueat ergo ne pluris quàm æquum eſt ſuum ipſe opus liceat: ſed quamſimpliciſſimè & vt æquum & iuſtum eſt, licitatio fiat. non enim ignorat opifex quo pretio dignũ ſit opus ſuũ. nec debet in libera ciuitate opifex imperitis dolos ſtruere, artis ipſius ſpecie, quæ & aperta res eſt & à mendacio per ſe & ex ſua natura maximè abhorrens. Aduerſus igitur huiuſmodi impoſtores ei cui intererit actio vti- C lis competito. Quòd ſiquis opifici opus aliquod faciendum locauit, nec mercedem ex pacto rectè perſoluit, ſed Iouem ciuitatis præſidem, & Mineruam eiuſdem tutelæ ſociam neglexit, & exigui lucelli amore, magnam hominum ſocietatem, quantum in ſe eſt, diſſoluit: Lex vindex, operam ſuam diis vindicibus ſumminiſtrans, ordini publico continendo atque conſeruando ſeriò inuigilet. Qui enim accepto primùm opere, mercedem eo quo pactus eſt tempore, minimè perſoluerit, duplum reddat: ac, ſi annus præterierit, quamuis aliæ pecuniæ D mutuò datæ, ab omni vſura immunes eſſe debent, in hoc tamen caſu, pro ſingulis drachmis ſingulas ſextas drachmæ partes in ſingulos menſes dato. Harum rerum iudicium penes Tribules iudices eſto. Quandoquidem autem in opificum mentionem incidimus, & Imperatores cæteríque bellorum artifices qui operam ſuam in procuranda ciuitatis defenſione & ſalute, ſuo quodam modo opifices ſunt, minimè diſſentaneum eſt ab inſtituto noſtro vt de illis quoque nonnihil dicamus. Si horum ergo quiſpiam publicum aliquod opus ſiue E vltrò ſiue ciuitatis mandato ſuſceperit, & rectè quod inſtituit abſoluerit: honores, (qui quidẽ militarium virorum ſunt merces) lex meritò ipſi tribuet, cúmque perpetuis quibuſdam laudibus commendabit: ſinminus à lege id fuerit præſtitum, ille qui rem aliquam in bello præclarè geſſerit, conquerendi occaſionem habet. Itaque lex quædam cum laude mixta feratur, quæ non cogat quidem multitudinẽ,

Peculiaris caſus, de caſtrenſibus præmiis: quid duci militari, qui munere functus ſit ſuo, debeatur: & quid viciſſim ille debeat reipubl.

ſed ei ſuadeat vt bene meritis de republ. viris præmia rependat. Qui fortitudine peritiáve bellica rem bene geſſerit ad totius ciuitatis incolumitatem atque dignitatem, colitor: & pro vniuſcuiuſq; merito honores ei decernuntor. iis verò, vt primo & auguſtiſſ. hominum de republica bene meritorum generi, maximi honores attribuantur, qui bonorum Legiſlatorum monumenta vehementiſſimo ſtudio colere potuerunt. De his igitur pactis ſiue contractibus qui in hominum ſocietate maximi ſunt, exceptis iis qui ad REM PVPILLAREM ET TVTELAS ſpectāt, hactenus à nobis certa ratio conſtituta eſt. de his porro à nobis eſt neceſſariò explicandum. Horum autem cōtractuum primordia ſunt, tum eorum qui ad mortem ſe parant, ſupremæ voluntates, de bonorum ſuorum diſpoſitionibus certis literarum notis & monumentis conſignatæ: & fortuna eorũ qui de ſuis rebus nullo modo diſpoſuerunt. idcirco dixi, his de rebus neceſſariò eſſe conſtituendum, propter ſummam ipſarum difficultatem variè inuolutam. neque enim fieri poteſt vt hanc rem ſine certo quodam ordine intractatā relinquamus. ſinguli enim multa & inter ſe diuerſa & legibus & viuētium moribus & ſuis ipſorum maioribus contraria conſtituerent, priuſquam teſtamentum conderent ſiquis teſtandi facultatem ita ſimpliciter relinqueret, Vti quicquid quouis animo in vltimo vitæ fine diſpoſuerit, ita ratum firmúmque eſſet. deliramus enim omnino & fracto quodammodo animo iacemus plærique quum iamiam nos morituros arbitramur. CL. Quomodo id ais, hoſpes? ATH. Difficilis planè & moroſa res eſt, Clinia, homo moriturus, & illo ſermone quo Legiſlatores vti ſolent, formidoloſo quidem illo & moleſto, referta. CL. Quomodo? ATH. Nempe quum velit ſuarum rerũ eſſe dominus, hæc ſolet, & quidem cũ ira, dicere. CL. Quænā? ATH. Acerba nimirum & iniqua, dii immortales, cōditio fuerit (ait) ſi de meis rebus pro meo arbitrio ſtatuere mihi nō liceat, eáſq; cui voluero dare, aliis plures, aliis ampliores: prout vnuſquiſque bene vel malè eſt de me meritus, ſuæque erga me voluntatis & in morbis & in ſenectute, & aliis vitæ caſibus, experimentum dederit. CL. Nunquid, hoſpes, tibi rectè illi dicere videntur? ATH. Molles mihi quidem videntur, Clinia, veteres legiſlatores extitiſſe, & rem exigui momenti quæ in vitæ noſtræ ratione cadat, ſibi propoſuiſſe IN RE TESTAMENTARIA cōſtituenda. CL. Quomodo dicis? ATH. Peruulgatum hunc hominum ſermonem verentes illi, legem hanc tulerunt, VTI QVIS LEGASSIT SVAE REI, ITA IVS ESTO. id eſt, de ſuis rebus quiſque prout voluerit ſtatuito. Ego verò &

Agit de maximis cōtractuum generibus, nimirum de Teſtamētis & Tutelis. intereſt enim vnicuique vt non tantùm familiæ ſuæ ſuperſtes prouideat, ſed etiam mortuus: quandoquidem ad mortuos quoque ſuperſtitum liberorũ cura pertinet, quippe qui ipſa morte nequaquam abſorbentur. DE TESTAMENTIS primo loco. Copioſius ſanè & luculentius Romanæ leges: hîc tamen æquitatis naturalis fontes aperiuntur.

A τιμᾶν τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, ὅσοι σωτῆρες τῆς πόλεως εἰσὶ ξυμπάσης, εἴτε ἀνδρείαις εἴτε πολιτικαῖς μηχαναῖς δευτέρους. πρώτοις γὰρ τὸ μέγιστον γέρας δεδόσθω τοῖς τὰ τῶν ἀγαθῶν νομοθετῶν γράμματα τιμᾶν διαφερόντως δυνηθεῖσι. Τὰ μὲν δὴ μέγιστα τῶν ξυμβολαίων, ὅσα πρὸς ἀλλήλους ἄνθρωποι ξυμβάλλουσι, πλήν γε ὀρφανικῶν, καὶ τῆς τῶν ἐπιτρόπων ἐπιμελείας τῶν ὀρφανῶν, σχεδὸν ἡμῖν διατέτακται. ταῦτα δὲ δὴ μετὰ τὰ νῦν
B εἰρημένα ἀναγκαῖον ἁμωσγέπως τάξασθαι.
2 τούτων δὲ ἀρχαὶ πάντων, αἵ τε τῶν τελευτᾶν μελλόντων ἐπιθυμίαι τῆς διαθέσεως, αἵ τε τῶν μηδὲν τοπαράπαν διαθεμένων τύχαι. ἀναγκαῖον δ' εἶπον, ὦ Κλεινία, βλέψας αὐτῶν πέρι πρός τε τὸ δύσκολον καὶ χαλεπόν. οὐδὲ γὰρ ἄτακτον δυνατὸν ἔστ' αὐτὸ ἐᾶν. πολλὰ γὰρ ἕκαστοι καὶ διάφορα ἀλλήλων καὶ ἐναντία τιθεῖντ' ἂν τοῖς τε νόμοις καὶ τοῖς τῶν ζώντων ἤθεσι, καὶ τοῖς αὐτῶν τοῖς ἔμπροσθεν, πρὶν διατίθεσθαι μέλλειν, εἴ τις ἐξουσίαν
C δώσει ἁπλῶς οὕτω κυρίαν εἶναι διαθήκην, ἣν ἄν τις διάθηται ὁπωσοῦν ἔχων πρὸς τῷ τοῦ βίου τέλει. ἀνοήτως γὰρ δὴ καὶ διατεθρυμμένως τινὰ τρόπον ἔχομεν οἱ πλεῖστοι, ὅταν ἤδη μέλλειν ἡγώμεθα τελευτᾶν. ΚΛ. Πῶς τοῦτο, ὦ ξένε, λέγεις; ΑΘ. Χαλεπόν ἐστ', ὦ Κλεινία, μέλλων ἄνθρωπος τελευτήσειν, καὶ μεστὸν λόγου τοῖς νομοθέταις εὖ μάλα φοβεροῦ καὶ δυσχεροῦς. ΚΛ. Πῇ; ΑΘ. Ζητῶν εἶναι κύριος ἁπάντων, εἴωθε μετ' ὀργῆς
D λέγειν. ΚΛ. Ποῖα δή; ΑΘ. Δεινόν γε, ὦ θεοί, (φησίν) εἰ τὰ ἐμὰ ἐμοὶ μηδαμῶς ἐξέσται δοῦναί τε ὅτῳ ἂν ἐθέλω καὶ μὴ καὶ τῷ μὲν πλείω, τῷ δ' ἐλάττονα, τῶν ὁπόσοι περὶ ἐμὲ φαῦλοι καὶ ὅσοι ἀγαθοὶ γεγόνασι φανερὰς, βασανισθέντες ἱκανῶς ἐν νόσοις· οἱ δ' ἐν γήρᾳ, καὶ ἄλλαις παντοίαισι τύχαις. ΚΛ. Οὐκοῦν, ὦ ξένε, καλῶς δοκοῦσί σοι λέγειν;
E ΑΘ. Μαλθακοί ἔμοιγ', ὦ Κλεινία, δοκοῦσιν οἱ πάλαι νομοθετοῦντες γεγονέναι, καὶ ἐπὶ σμικρὸν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων βλέποντές τε καὶ διανοούμενοι νομοθετεῖν. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Τὸν λόγον τοῦτον, ὦ 'γαθέ, φοβούμενοι, τὸν νόμον ἐτίθεσαν τόνδε· ἐξεῖναι τὰ ἑαυτοῦ διατίθεσθαι ἁπλῶς ὅπως ἄν τις ἐθέλῃ τοπαράπαν. ἐγὼ δὲ καὶ

Pro πολιτικαῖς affertur alia lectio πολεμικαῖς. Paulo autem antè pro πολιτῶν in præced. editionibus eſt πολιτικῶν.

A σοὶ τοῖς ἐν τῇ σῇ πόλει μέλλουσι τελευτᾶν ἀποκρινούμεθα ἐμμελέστερον. Κ. Πῶς; Α. Ὦ φίλοι (φήσομεν) καὶ ἀτεχνῶς ἐφήμεροι, χαλεπὸν ὑμῖν ἐστὶ γιγνώσκειν τὰ ὑμέτερ' αὐτῶν χρήματα, καὶ πρός γε, ὑμᾶς αὐτούς· ὥσπερ καὶ τὸ τῆς Πυθίας γράμμα φράζει τανῦν. ἔγωγ' οὖν, νομοθέτης ὤν, οὔθ' ὑμᾶς ὑμῶν αὐτῶν εἶναι τίθημι, οὔτε τὴν οὐσίαν ταύτην· ξύμπαντος δὲ τοῦ γένους ὑμῶν τοῦ τε ἔμπροσθεν καὶ τοῦ ἔπειτα ἐσομένου· καὶ ἔτι μᾶλλον τῆς πόλεως εἶναι τό, τε γένος πᾶν καὶ τὴν οὐσίαν. B καὶ οὕτω τούτων ἐχόντων, οὐκ, ἐάν τις ὑμᾶς θωπείαις ὑποδραμὼν ἐν νόσοις ἢ γήρᾳ σαλεύοντας, παρὰ τὸ βέλτιστον διατίθεσθαι πείθῃ, ξυγχωρήσομαι ἑκών. ὅ, τι δὲ τῇ πόλει τε ἄριστον πάσῃ καὶ γένει, πρὸς πᾶν τοῦτο βλέπων νομοθετήσω, τὸ ἑνὸς ἑκάστου κατατιθεὶς ἐν μοίραις ἐλάττοσι δικαίως. ὑμεῖς δ' ἡμῖν ἵλεῴ τε καὶ εὐμενεῖς ὄντες πορεύοισθε ᾗπερ κατὰ φύσιν νῦν πορεύεσθε τὴν ἀνθρωπίνην· ἡμῖν δὲ περὶ τῶν ἄλλων τῶν ὑμετέρων μελήσει, κηδομένοις ὅτι μάλιστα εἰς δύναμιν, C οὐ τῶν μέν, τῶν δέ, οὔ. ταῦτα μὲν οὖν παραμύθιά τε καὶ προοίμια τῶν τε ζώντων, ὦ Κλεινία, καὶ τῶν τελευτώντων ἔστω. νόμος δέ, ὅδε. Ὃς ἂν διαθήκην γράφῃ, τὰ αὑτοῦ διατιθέμενος, παίδων ὢν πατήρ, πρῶτον μὲν τῶν υἱέων κληρονόμον ὃν ἂν ἀξιώσῃ γίγνεσθαι, γραφέτω· τῶν δὲ ἄλλων παίδων ὃν ἂν μὲν ἑτέρῳ ποιεῖσθαι διδῷ δεξαμένῳ, γραφέσθω τοῦτο αὐτό. D ἐὰν δὲ περιγίγνηταί τις τῶν υἱέων αὐτῷ, μὴ ἐπί τινι κλήρῳ πεποιημένος, ὃν κατὰ νόμον ἐλπὶς εἰς ἀποικίαν ἐκπεμφθήσεσθαι, τούτῳ τῶν ἄλλων χρημάτων ἐξέστω τῷ πατρὶ διδόναι ὅσα ἂν ἐθέλῃ, πλὴν τοῦ πατρῴου κλήρου, καὶ τῆς περὶ τὸν κλῆρον κατασκευῆς πάσης· καὶ ἐὰν πλείους ὦσι, πρὸς μέρος ὁ πατὴρ ὅπῃ ἂν ἐθέλῃ νεμέτω τὰ περιόντα τοῦ κλήρου. ὅτῳ δ' ἂν τῶν υἱέων ὑπάρχων οἶκος ᾖ, μὴ νέμειν τούτῳ τῶν χρημάτων. θυγατρί τε ὡσαύτως ᾗ μὲν ἂν ἐγγεγυημένος ὡς ἀνὴρ ἐσόμενος ᾖ, μὴ νέμειν· ᾗ δ' ἂν μή, νέμειν. E ἐὰν δέ τῳ τῶν υἱέων ἢ καὶ τῶν θυγατέρων φανῇ κλῆρος ἐπιχώριος τῆς διαθήκης γενόμενος ὕστερον, τῷ κληρονόμῳ τοῦ τὴν διαθήκην διαθεμένου καταλειπέτω. ἐὰν δὲ ἄρρενας μὲν μὴ λείπῃ, θηλείας δὲ ὁ διατιθέμενος, ἄνδρα μὲν τῶν θυγατέρων ᾗτινι ἂν ἐθέλῃ, υἱὸν δὲ αὑτῷ καταλειπέτω γράψας κληρονομεῖν. ἐὰν δὲ υἱός τῳ τελευτήσῃ παῖς ὤν, πρὶν εἰς ἄνδρας δυνατὸς εἶναι τελεῖν, εἴτε γνήσιος ὢν εἴτε ποιητός, γραφέτω καὶ περὶ τῆς τοιαύτης τύχης, ὁ τὴν διαθήκην γράφων, τίνα

Pertinet potius τανῦν ad uerbum γιγνώσκειν, ut parentheſi includãtur hæc, ὥσπερ καὶ τὸ τῆς Πυθίας γράμμα φράζει.

Legitur etiã κληρονομεῖν.

tu in noſtra ciuitate morituris hominibus ita concinnius reſpondebimus. CLIN. Quomodo ais? ATH. Omnino, mihi credite (dicemus) nos mortales homines, quibus ne vnius quidem diei vſura certò conſtat, vix ac ne vix quidem cognoſcere poſſumus rerum noſtrarum ſtatum, quum ne nos ipſos quidem (quemadmodũ fert Delphicum oraculum) cognoſcamus. Equidẽ qui leges condo, neque vos veſtri eſſe arbitrii cenſeo, neque has res in veſtra eſſe poteſtate, ſed & vniuerſi generis veſtri & ſuperioris & in poſterũ futuri: multo verò magis totum & genus veſtrum & omnes veſtras opes ad ipſam ciuitatẽ pertinere. Rebus ita conſtitutis, ſiquis aſſentationibus dũ vel morbo vel ſenio vrgemini vos adoriatur, animo quidem variè huc atque illuc fluctuantes, & præter æquum & honeſtum ſubornare vos velit ad teſtamentum faciẽdum, ego ſanè mea ſponte non permittam: ſed quod & vniuerſæ reipubl. & vniuerſo generi expediat conſiderans, ita leges conſcribã vt ſingulorum commoda publicæ vtilitati haudquaquã anteponam. Vos autem nobis propitii fauentéſque pergite eò quò nunc ſecundum naturam humanam aſpiratis. Nobis autem reliqua veſtra curæ erunt, qui, quantum in nobis eſt ſitum, omnium peræquè quammaximam curam communiter gerimus. Hæ igitur conſolationes ſint & præfationes & viuentium & morientium. Lex autem hæc eſto: QVI LIBEROS habet & teſtamẽtum facit, primò hæredem de filiis vnum, quem dignum cenſuerit, ſcribat: deinde, eum quem ex aliis filiis alii adoptandum dederit, itidem conſcribat. &, ſi filiorum aliquis ſupereſt ad aliquam hæreditatem minimè vocatus, quem ex lege in coloniam emittendum ſperat, liceto patri de cæteris fortunis quæcunque voluerit ei legare, hęreditate auita & iis quæ ad illam pertinent exceptis. Quòd ſi plures ſuperſint, pater quæcunque vltra ſortem ſunt vti velit diſtribuito. Quòd ſi liberorum illorũ aliquis iam poſſideat domum, nihil ei pater legato de bonis ſuis: neque filiæ ſimiliter quæ viro ſit deſponſata: ſi deſponſata non fuerit, legato. Si filiorũ filiarúmve alicui ſors obuenerit intra regionis fines, idque poſt factum teſtamentum, teſtatoris ipſius hęredi relinquitor. Si autem non filios ſed filias tantùm habet, teſtator cuius filiæ velit virum, hæredem illum & filium ſcribito. Et, ſi alicuius filius ſiue naturalis ſiue adoptiuus, antequã ad virilem ætatẽ peruenerit, deceſſerit, de illo quoque diſertè caueto qui teſtamentum condit, & quem velit ei ſub-

ſtituere, vt fauſtis auſpiciis ſuccedat, expreſſe declarato. Siquis omnino liberis careat, & teſtamentum facere velit, decimam rerum acquiſitarum partem eximat, cámque pro arbitrio cui voluerit, legato: reliquas partes adoptiuo filio relinquito, vt iis inculpatè pacatus vtatur fruatur ex lege. [a]Cuius verò liberi tutoribus indigebunt, & idem moriens de tutoribus disertè cauerit, ex teſtaméto ita omnino fiat, dúmodo ſcripti tutores aſſenſerint teſtatoris voluntati: atque ita ratum eſto. quòd ſi quis inteſtatus deceſſerit, vel de teſtatoribus ipſe vel minimè cauerit: eo caſu, ii qui genere proximi ſint, ex parte cognatorum & agnatorum, vtrinque duo, & vnus ex neceſſariis defuncti, tutelam ſuſcipiunto: ídque de legum cuſtodis ſententia & autoritate, ad cuius munus pertinet tutelis prouidere. Illi igitur pupillis tutore indigétibus danto tutores: cuius rei quindecim è legum cuſtodum collegio ex omnibus natu maximi pro ætatis dignitate ſemper curã gerunto: & quidem ita vt terni ſingulis annis huic rei inuigilent, exactóque quinquennio ſimiliter quindecim alii ſufficiantur, vt huic procurationi nulla vnquam, quãtum fieri poterit, mora interponatur. Ita, qui inteſtatus deceſſerit, eo ordine ipſius liberis prouideatur. Qui verò inopinato caſu filiabus relictis deceſſerit, veniam à legiſlatore impetrato, an de tribus hæreditati cõſtituendæ cõditionibus in vna acquieſcat, id eſt, quo pacto filias ſuas collocet. Propinquitas nimirũ generis vna eſt: hæreditatis conſeruatio, altera: tertia autẽ, quę ad officium paternum pertinet, vt moribus ciuium diligenter exploratis, idoneum & ſibi filium & filiæ ſponſum deligat: hoc ſanè relinquet quod huiuſmodi ſit vt in aliquã conſiderationem paternam vix ac ne vix quidem cadere non poſſit. [b] Lex igitur, quãtum fieri poterit, huiuſmodi ponatur. Siquis ex inteſtato mortuus, filias reliquerit, frater eius eodem patre, & qui ſine ſorte eſt ex eadem matre, habeto filiam & hæreditatem defuncti. ſi verò frater non extiterit, ſed fratris filius, eodẽ modo: ſi ætas reſponderit. ſi verò nullus horum, ſed ſororis filius extiterit, eodẽ modo. quartus autem, patris frater: quintus, huius filius: ſextus, ſororis patris filius: & ſimiliter per fratres & conſobrinos, ſeruata ſemper generis propinquitate, ſi filias tantùm abſque maſculis reliquerit, ita procedatur, vt in eodẽ

[a] DE TVTELIS, quæ, quales, quaten'. & varios notat caſus, Si pater disertè cauerit teſtamento de tutelis, Si inteſtatus deceſſerit, quomodo pupillis ſit prouidendũ &c. Extat in leg. XII. tab. *Parentibus tutorum liberis in poteſtate dandorum teſtamẽto ius eſto.* &, *Quibus teſtamẽto tutor datus non eſt, agnati tutores legitimi ſunto.*

[b] LEX, *De connubio propinquorũ*. i. ſiquis ſine liberis maſculis deceſſerit, quomodo filiæ ſiue filiabus prouidendum, ne defuncti nomen & hæreditas pereat. Vult ex *ἀγχιστείας* iure proximum filium defuncti ducere vxorem. Hanc verò legem variè examinat, & incidentibus difficultatibus opponit remedia &c. Conferenda eſt cum lege Moſaica, *De exſuſcitando fratri ſemine*, quæ eſt Deut. 25. 5. cum qua aliquid cognatũ habere hæc videtur.

A χρὴ παῖδα αὐτῷ δεύτερον ἐπὶ τύχαις ἀμείνοσι γίγνεσθαι. ἐὰν δέ τις ἄπαις ὢν τὸ παράπαν διαθήκην γράφῃ, τὸ τῆς ἐπικτήτου δεκατημόριον ἐξελόμενος, ἐὰν ἐθέλῃ τῳ δωρεῖσθαι, δωρείσθω· τὰ δὲ ἄλλα παραδιδοὺς πάντα τῷ ποιηθέντι, ἀμέμπτως ἵλεων υἱὸν αὐτὸν ποιείσθω ξὺν νόμῳ. ᾧ δ᾽ ἂν ἐπιτρόπων οἱ παῖδες δέωνται, ἐὰν μὲν διαθέμενος τελευτᾷ, καὶ γράψας ἐπιτρόπους τοῖς παισὶν ἑκόντας τε καὶ ὁμολογοῦντας ἐπιτροπεύσειν οὕστινας
B οὖν καὶ ὁπόσους ἂν ἐθέλῃ, κατὰ ταῦτα τὰ γραφέντα ἡ τῶν ἐπιτρόπων αἵρεσις γιγνέσθω κυρία· ἐὰν δὲ ἢ τὸ παράπαν μὴ διαθέμενος τελευτήσῃ τις, ἢ τῆς τῶν ἐπιτρόπων αἱρέσεως ἐλλιπής, ἐπιτρόπους εἶναι τοὺς ἐγγύτατα γένει πρὸς πατρὸς καὶ μητρὸς κυρίους· δύο μὲν, πρὸς πατρός, δύο δέ, πρὸς μητρός· ἕνα δὲ ἐκ τῶν τοῦ τελευτήσαντος φίλων. τούτους δ᾽ οἱ νομοφύλακες καθισάντων τῷ δεομένῳ τῶν ὀρφανῶν. καὶ πάσης τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ τῶν ὀρφα-
C νῶν, πεντεκαίδεκα τῶν νομοφυλάκων οἱ πρεσβύτατοι πάντων ἐπιμελείσθων ἀεὶ κατὰ πρέσβιν. καὶ κατὰ τρεῖς διελόμενοι σφᾶς αὐτούς, κατ᾽ ἐνιαυτὸν τρεῖς, καὶ κατ᾽ ἐνιαυτὸν ἄλλον ἕτεροι τρεῖς· ἕως ἂν αἱ πέντε περίοδοι γίγνωνται κύκλῳ. καὶ τοῦτο ἐκλιπέτω μηδέποτε κατὰ δύναμιν. ὃς δ᾽ ἂν μηδὲν τὸ παράπαν διαθέμενος ἀποθάνῃ, παῖδας μὲν καταλιπὼν δεομένους ἐπιτροπῆς, τῶν αὐτῶν νόμων τούτων ἡ χρεία τῶν παίδων αὐτοῦ μετε-
D χέτω. θηλείας δὲ ἂν καταλίπῃ τις, ἀπροσδοκήτῳ τύχῃ χρησάμενος, συγγνώμην τῷ τιθέντι τὸν νόμον ἐχέτω, ἐὰν τῶν τριῶν αὐτοῦ πρὸς τὰ δύο ἐπισκοπῶν, τὴν ἔκδοσιν τῶν θυγατέρων ποιῆται πρός τε τὴν τοῦ γένους ἀγχιστείαν, καὶ τὴν τοῦ κλήρου σωτηρίαν. ὃ δὲ τρίτον, ὅπερ ἂν πατὴρ διασκέψαιτο, ἐξ ἁπάντων τῶν πολιτῶν βλέπων εἰς ἤθη τε καὶ τρόπους, τὸν ἐπιτήδειον αὐτῷ μὲν υἱόν, νυμφίον δ᾽ εἶναι τῇ θυγατρί· τοῦτο δὲ παραλεί-
E πῃ διὰ τὴν ἀδύνατον σκέψιν. νόμος τοίνυν εἰς δύναμιν ὅδε περὶ τῶν τοιούτων κείσθω· Ἐὰν ὁ μὴ διαθέμενος θυγατέρας λίπῃ, τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφὸς ὁμοπάτωρ, ἢ ἄκληρος ὁμομήτριος ἐχέτω τὴν θυγατέρα καὶ τὸν κλῆρον τοῦ τελευτήσαντος. ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀδελφός, ἀδελφοῦ δὲ παῖς, ὡσαύτως, ἐὰν ἐν ἡλικίᾳ πρὸς ἀλλήλους ὦσιν. ἐὰν δὲ μηδὲ εἷς τούτων, ἀδελφῆς δὲ παῖς ᾖ, κατὰ ταὐτά· τέταρτος δέ, πατρὸς ἀδελφός· πέμπτος δέ, τούτου παῖς· ἕκτος δέ, ἀδελφῆς πατρὸς ἔκγονος. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ γένος ἀεὶ πορευέσθω κατ᾽ ἀγχιστείαν, ἐάν τις παῖδας θηλείας καταλίπῃ, δι᾽ ἀδελφῶν

τε καὶ

A τε καὶ ἀδελφιδῶν ἐπιδημιον, ἔμπροσθεν μὲν
τῶν ἀρρένων, ὕστερον δὲ θηλειῶν ἐν ἑνὶ γένει. τὴν
δὲ τοῦ τῶν γάμων χρόνου συμμετρίαν τε καὶ
ἀμετρίαν ὁ δικαστὴς σκοπῶν, κρινέτω, γυμνοὺς
μὲν τοὺς ἄρρενας, γυμνὰς δὲ ὀμφαλοῦ μέ-
χρι θεώμενος τὰς θηλείας. ἐὰν δὲ τοῖς οἰκεί-
οις ἀπορία ξυγγενῶν ᾖ, μέχρι μὲν ἀδελφοῦ
υἱιδῶν, μέχρι* δὲ πάππου παίδων ὡσαύτως,
τῶν ἄλλων ὅντιν' ἂν ἡ παῖς μετ' ἐπιτρόπων
αἱρῆται τῶν πολιτῶν ἑκοῦσιν ἑκουσία, κλη-
B ρονόμος γιγνέσθω τοῦ τελευτήσαντος καὶ τῆς
θυγατρὸς νυμφίος. ἔτι δὲ πολλὰ πολλῶν καὶ
ἀπορία τῶν τοιούτων πλείων γίγνοιτ' ἂν ἐστὶν
ὅτε ἐν αὐτῇ τῇ πόλει. ἂν οὖν δή τις ἀπορου-
μένη τῶν αὐτόθεν ὁρᾷ τινὰ εἰς ἀποικίαν ἀπε-
σταλμένον, ἡ δὲ κατὰ νοῦν αὐτῇ κληρονόμον
ἐκεῖνον γίγνεσθαι τῶν τοῦ πατρός, ἐὰν μὲν ξυγ-
γενὴς ᾖ, κατὰ τὴν τάξιν τοῦ νόμου ἐπὶ τὸν
κλῆρον πορευέσθω· ἐὰν δὲ ἐκτὸς γένους, τῶν
ἐν τῇ πόλει ὄντων ἔξω τῆς συγγενείας, κύ-
C ριος ἔστω κατὰ τὴν τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῆς
παιδὸς τοῦ τελευτήσαντος αἵρεσιν γῆμαι, καὶ
τὸν κλῆρον ἐπανελθὼν οἴκαδε λαβεῖν τοῦ μὴ
διαθεμένου. ἄπαις δὲ ἀρρένων τε καὶ θη-
λειῶν τὸ παράπαν, ὃς ἂν μὴ διαθέμενος τε-
λευτᾷ, τὰ μὲν ἄλλα περὶ τοῦ τοιούτου κατὰ
τὸν ἔμπροσθεν ἐχέτω νόμον· θήλεια δὲ καὶ
ἄρρην, οἷον ξύννομοι, ἴτωσαν ἐκ τοῦ γένους
εἰς τὸν ἐξηρημωμένον ἑκάστοτε οἶκον, ὧν ὁ κλῆ-
ρος γιγνέσθω κυρίως· ἀδελφὴ μὲν, πρῶτον·
D ἀδελφοῦ δὲ θυγάτηρ, δευτέρα· τρίτη δέ,
ἔκγονος ἀδελφῆς· τετάρτη δὲ, πατρὸς ἀδελ-
φὴ· καὶ πέμπτη, πατρὸς ἀδελφοῦ παῖς· ἕκ-
τη δέ, πατρὸς ἀδελφῆς ἂν εἴη παῖς. συνοικί-
ζειν δὲ ταύτας ἐκείνοις κατ' ἀγχιστείαν καὶ
θέμιν, ὡς ἔμπροσθεν ἐνομοθετήσαμεν. μὴ
δὴ λανθανέτω τὸ τῶν τοιούτων νόμων ἡμᾶς
βάρος, ὡς χαλεπῶς ἐστιν ὅτε προστάττει τῷ
τοῦ τελευτήσαντος κατὰ γένος οἰκείῳ γαμεῖν τὴν
ξυγγενῆ· μὴ δοκεῖ δὲ σκοπεῖν ἃ μυρία ἐν ἀν-
E θρώποις ἐμπόδια γίγνεται τοῖς τοιούτοις ἐπι-
τάγμασι, τοῦ μὴ τινὰ ἐθέλειν πείθεσθαι· πρό-
τερον δὲ οἱστινας ὁτιοῦν ἂν βουληθῆναι πα-
θεῖν, ὁπόταν σωμάτων νοσήματα καὶ πηρώ-
σεις ἢ διανοίας ἔν τισι τῶν ἐπιταττομένων γα-
μεῖν ἢ γαμεῖσθαι γίγνηται. τούτων δὴ μηδὲν φροντίζειν τάχ' ἂν ὁ νομοθέτης δόξειεν τισὶν, οὐκ ὀρ-
θῶς δοκοῦν. ἔστω τοίνυν εἰρημένον ὑπέρ τε νομοθέτου καὶ ὑπὲρ νομοθετουμένου σχεδὸν, οἷον κοινὸν
προοίμιον, συγγνώμην μὲν τῷ νομοθέτῃ τοὺς ἐπιταττομένους δεόμενον ἔχειν, ὅτι τῶν κοινῶν ἐπι-
μελούμενος, οὐκ ἄν ποτε δύναιτο διοικεῖν ἅμα καὶ τὰς ἰδίας ἑκάστῳ γιγνομένας συμφοράς·

*In præced. edit. legitur πάππου ἢ παίδων: ſed copulam καὶ non habent uet. & Fic. non agnoſcit.

genere mares fœminis anteponantur. Nu-
bilis autem ætatis conſentaneum aptúm-
que tempus Iudex explorabit, maſculis &
fœminis nudatis, ſed fœminis tantùm vſ-
que ad vmbilicum. Quòd ſi cognatorum
penuria fuerit, ad fratrem vſque patris &
eius filios, & vſque ad aui fratrem & filios
eius, ex aliis ciuibus quemcunque puella
cum tutoribus volens volentem elegerit,
defuncti hæres, & filiæ ſponſus fiat. Atqui
in huiuſmodi cauſis incidūt ſæpenumero
non paucæ difficultates. ſiqua igitur puel-
la non reperiat aliquem ciuium, & videat
quendam in coloniam miſſum, quem pa-
ternorum bonorum hęredem facere velit:
ſi quidem cognatus fuerit, ex legis præſcri-
pto ad hæreditatis ſortem adito: ſin verò
ciuis quidem, ſed non ex genere ſit, ducat
eam ſi voluerit, de tutorum & puellæ con-
ſēſu, & hæreditatē rurſus adito. Siquis autē
ab ſque liberis omnino maſculis fœminíſ-
que deceſſerit, cætera quidem ex ſuperiore
lege aguntor. mas verò & fœmina ex eo-
dem genere tanquam conſortes eiuſdem
legis beneficio deſertam familiam ingre-
diuntor: quibus ſors quidem propriè cō-
petat. Prima nimirum, ſoror: deinde fra-
tris filia: ſororis filia, tertia: quarta, patris
ſoror: quinta, patrui filia: ſexta, amitæ filia.
Hæ verò perſonæ matrimonium contra-
hant ex iuris & honeſti formula, & pro-
pinquitatis iure: quemadmodum lege ha-
ctenus conſtituimus. At ne nos ſanè lateat
quantum ſit harum legum pondus & im-
perium, quibus genere propinquam duce-
re vxorem iubemus. is enim minimè vi-
detur animaduertere, quamplurima impe-
dimenta his mandatis interuenire poſſe,
quæ efficiant nequis huiuſmodi mandatis
obtemperare velit. multi etiam quiduis
potius perpeti mallēt quàm talia inire ma
trimonia: quum illæ perſonæ quæ hac le-
ge notantur, inſigni aliquo corporis vel a-
nimi morbo laborant. Quarum quidem
rerum nullam habuiſſe rationem videtur
legiſlator: nec tamen, vt compluribus vi-
debitur, rectè. Itaque tam legiſlatoris i-
pſius gratia, quàm ipſarum perſonarum
quibus ponuntur leges, communis hæc
veluti præfatio eſto: Veniam videlicet le-
gumlatori tribuendam eſſe ab iis quorum
cauſa leges ille inſtituit: quoniā dum de pu-
blica vtilitate vnicè curā gerit, nunquā po
terit omnibus incōmodis quæ in priuatas
perſonas cadere poſſūt, omnino prouidere:

veniam quoque iis quibus leges feruntur, tribuendam eſſe, ſi legiſlatoris præceptis, dum hæc incommoda non aduertit, non plenè ſatisfaciant. CL. Ecquidnam igitur, hoſpes, hac in re agere decet? ATH. Eligendi ſunt, hoſpes, arbitri, qui leges perſonis ipſis prudenter accommodent. CL. Quomodo ais? ATH. Nonnunquam diues aliquis iuuenis, deliciis deditus, & ad maiores aliquas nuptias aſpirans, patrui auunculive filiam aſpernatur: nonnunquã ob turpem aliquem corporis ſiue animi næuum cogitur mandata legis detrectare, qua ad inſana connubia inuitus trahitur, cum quibus vitã minimè ſibi vitalem arbitraretur. De his ergo lex huiuſmodi ſanciatur: Siquis teſtaměti aut nuptiarũ aliarúmve quarundam rerum legibus imperatarum gratia, de legibus conqueratur, ſibíque illud fraudi ac proinde præter legiſlatoris conſilium id futurum ait: vt ſi ipſe legiſlator ſuperſtes eſſet, & rem ipſam ſingulatim exploraret, id minimè ſit permiſſurus, neque vi adacturus vel hanc ducere, vel huic nubere: contrà, aliquis ex cognatis aut tutoribus excipiat, legiſlatorem pupillis cuſtodes reliquiſſe tanquam arbitros & patres, quindecimuiros nimirum è legiſlatorum collegio, qui pupillarem rem tueãtur ac defendant: in hoc caſu ad illos perfugiant, qui de re tota cognoſcãt & ſtatuãt: ipſorúmque decreta, rata ſunto. Si verò cui maior vis inferri videatur à legum cuſtodibus, is ad ſanctius iudicum collegium rem deferat, & legiſlatores ipſos eò pertrahat: ibíque de tota controuerſia diſceptandi facultas eſto. damnato legiſlator infamiam & opprobrium irrogato, quod quidem mulctæ genus longè grauius eſt pecuniaria. Nunc igitur his explicatis, ſequitur quaſi ſecunda quædam orphanorum procreatio. primum enim ortum educatio & diſciplina proximè ſequitur, de qua iam dictum eſt à nobis: poſt ſecundum autem, prouidendum omni ratione & diligentia, vt parentibus orbati, quantum fieri poteſt, minima calamitate premantur. Legum ergo cuſtodes, tanquã alteros pupillorum parentes, ipſis quoque parentibus haud deteriores conſtituimus: & ſinguli annis non aliter quàm ſuorum curã gerere iubemus: atq; adeo tũ ipſis tum tutoribus de pupillorum educatione hãc præfationẽ damus. Hactenus videlicet oppor-

De tutelis docet primùm quanti ſit momenti tutelarum adminiſtratio, & quãta cum reuerentia geri procurarive debeat: & magiſtratus etiam prouidentia cõponi, qui pupillorum omnium communis pater eſſe debet.

A συγγνώμην δ' αὖ καὶ τοῖς νομοθετουμένοις ὡς τὰ τοῦ νομοθετοῦντος εἰκότως ἐνίοτε οὐ δύνανται προστάγματα τελεῖν, ἃ μὴ γιγνώσκων προστάττει. ΚΛΕΙΝ. Τί δὴ τις οὖν, ὦ ξένε, δρῶν, πρὸς τὰ τοιαῦτα ἐμμετρότατος ἂν εἴη; ΑΘΗΝ. Διαιτητὰς, ὦ Κλεινία, τοῖς τοιούτοις νόμοις καὶ νομοθετουμένοις ἀναγκαῖον αἱρεῖσθαι. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘΗΝ. Ἔστιν ὅτε πλουσίου πατρὸς ἀδελφιδοῦς τὴν τοῦ θείου θυγατέρα ἑκὼν οὐκ ἂν ἐθέλοι λαμβάνειν, τρυφῶν B καὶ ἐπὶ μείζοσι γάμοις τὴν διάνοιαν ἐπέχων· ἔστι δ' ὅτε καὶ ξυμφορὰν τὴν μεγίστην τοῦ νομοθέτου προστάττοντος, ἀπειθεῖν ἀναγκάζοιτ' ἂν τῷ νόμῳ, μαινόμενα κηδεύματα ἀναγκάζοντος λαμβάνειν, ἢ δεινὰς ἄλλας σωμάτων ἢ ψυχῶν ξυμφοράς, ἃς ἀβίωτον ζῆν κεκτημένῳ. ὁ δὴ νῦν λόγος ἡμῖν περὶ τούτων, ὅδε νόμος κείσθω· Ἐὰν τινὲς ἄρα περὶ διαθήκης ἐγκαλῶσι τοῖς κειμένοις νόμοις, C περί τε ἄλλων ὡντινωνοῦν καὶ δὴ καὶ περὶ γάμων, ἦ μὴν παρόντα καὶ ζῶντα αὐτὸν νομοθέτην μήποτ' ἂν ἀναγκάσαι πράττειν οὕτω, μηδὲ γῆμαι μηδὲ γήμασθαι τοὺς νῦν ἀναγκαζομένους ἑκάτερα δρᾶν· ὁ δέ τις τῶν οἰκείων ἤ τις ἐπίτροπος φῇ διαιτητὰς φάναι καὶ πατέρας τοὺς πεντεκαίδεκα τῶν νομοφυλάκων καταλιπεῖν τοῖς ὀρφανοῖς καὶ ὀρφαναῖς τὸν νομοθέτην· πρὸς οὓς ἐπανιόντες διαδικαζέσθων οἱ περί τινος τῶν τοιούτων D ἀμφισβητοῦντες, κύρια τελοῦντες τὰ τούτων δόγματα. ἂν δέ τῳ μείζων δύναμις ἐπανατίθεσθαι δοκῇ τοῖς νομοφύλαξιν, εἰς τὸ τῶν ἐκκρίτων δικαστῶν δικαστήριον εἰσάγων αὐτοὺς, διαδικαζέσθω περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων· τῷ δὲ ἡττηθέντι παρὰ τοῦ νομοθέτου ψόγος καὶ ὄνειδος κείσθω, πολλῶν χρημάτων νοῦν κεκτημένῳ ζημία βαρυτέρα. Νῦν δὴ τοῖς ὀρφανοῖς παισὶ γένεσις οἷον δευτέρα τις γίγνοιτ' ἄν. μετὰ E μὲν οὖν τὴν πρώτην ἑκάστοις εἴρηνται τροφαὶ καὶ παιδεύσεις· μετὰ δὲ τὴν δευτέραν, ἔρημον πατέρων γενομένην, μηχανᾶσθαι δεῖ τινα τρόπον ἡ τῆς ὀρφανίας τύχη τοῖς γενομένοις ὀρφανοῖς ὡς ἥκιστα ἔλεον ἕξει τῆς συμφορᾶς. πρῶτον μὲν δή φαμεν νομοθετεῖν αὐτοῖς τοὺς νομοφύλακας ἀντὶ γεννητόρων πατέρας οὐ χείρους· καὶ δὴ καὶ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὡς οἰκείων ἐπιμελεῖσθαι προστέττομεν ἐν μελέτῃ, τούτοις τε αὐτοῖς περὶ τροφῆς ὀρφανῶν προοιμιασάμενοι, καὶ τοῖς ἐπιτρόποις. εἰς καιρὸν γὰρ οὖν μοι καιρὸν φαινόμεθα τοὺς ἔμπροσθεν λόγους διεξελθεῖν, ὡς ἄρα

Ita legendum ex vet. nõ προστάττει, ut in præc. edit.

Scribendum puto ἀναγκάζοιτ.

ὡς αἱ τῶν τελευτησάντων ψυχαὶ δύναμιν ἔχουσί τινα τελευτήσασαι, ᾗ τῶν κατ' ἀνθρώπους πραγμάτων ἐπιμελοῦνται. ταῦτα δὲ ἀληθεῖς μὲν, μακροὶ δ' εἰσὶ περιέχοντες λόγοι. πιστεύειν τε ταῖς ἄλλαις φήμαις χρεὼν περὶ τὰ τοιαῦτα, οὕτω πολλαῖσι καὶ σφόδρα παλαιαῖς οὔσαις· πιστεύειν δ' αὖ καὶ τοῖς νομοθετοῦσι ταῦθ' οὕτως ἔχειν, ἄν περ μὴ παντάπασιν ἄφρονες φαίνωνται. ταύτῃ δ' εἰ ταῦτ' ἐστὶ κατὰ φύσιν, πρῶτον μὲν τοὺς ἄνω θεοὺς φοβείσθων, οἳ τῶν ὀρφανῶν τῆς ἐρημίας αἰσθήσεις ἔχουσιν, εἶτα τὰς τῶν κεκμηκότων ψυχὰς, αἷς ἐστιν ἐν τῇ φύσει τῶν αὑτῶν ἐκγόνων κήδεσθαι διαφερόντως, καὶ τιμῶσί τε αὐτοὺς εὐμενεῖς εἶναι, καὶ ἀτιμάζουσι δυσμενεῖς· ἔτι δὲ τὰς τῶν ζώντων μὲν, ἐν γήρᾳ δὲ ὄντων καὶ ἐν μεγίσταις τιμαῖς, ὅπου περ πόλις εὐνομοῦσα εὐδαιμονεῖ, τούτοις οἱ παῖδες παίδων φιλοστοργοῦντες ζῶσι μεθ' ἡδονῆς· καὶ τὰ περὶ ταῦτα ὀξὺ μὲν ἀκούουσι, βλέπουσί τε ὀξὺ, τοῖς τε περὶ αὐτὰ δικαίοις εὐμενεῖς εἰσι, νεμεσῶσί τε μάλιστα αὖ τοῖς εἰς ὀρφανὰ καὶ ἔρημα ὑβρίζουσι, παρακαταθήκην εἶναι μεγίστην ἡγούμενοι καὶ ἱερωτάτην· οἷς ἐπίτροπον καὶ ἄρχοντα πᾶσι δεῖ τὸν νοῦν, ᾧ καὶ βραχὺς ἐνείη, προσέχοντα, καὶ εὐλαβούμενον περὶ τροφήν τε καὶ παιδείαν ὀρφανῶν, ὡς ἔρανον εἰσφέροντα ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς αὑτοῦ, κατὰ δύναμιν πάντως πᾶσαν εὐεργετεῖν. ὁ μὲν δὴ πεισθεὶς τῷ πρὸ τοῦ νόμου μύθῳ, καὶ μηδὲν εἰς ὀρφανὸν ὑβρίσας, οὐκ εἴσεται ἐναργῶς τὴν περὶ τὰ τοιαῦτα ὀργὴν νομοθέτου· ὁ δὲ ἀπειθὴς καί τινα πατρὸς ἢ μητρὸς ἔρημον ἀδικῶν, διπλῆν τινέτω πᾶσαν τὴν βλάβην ἢ περὶ τὸν ἀμφιθαλῆ γενόμενος κακός. τὴν δὲ ἄλλην νομοθεσίαν, ἐπιτρόποισί τε περὶ ὀρφανοὺς, ἄρχουσί τε περὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἐπιτρόπων. εἰ μὲν δὴ παράδειγμά τε τροφῆς παίδων ἐλευθέρων ἐκέκτηντο αὐτοὶ, τρέφοντες τοὺς αὑτῶν καὶ τῶν οἰκείων χρημάτων ἐπιμελούμενοι, ἔτι δὲ νόμους περὶ αὐτῶν τούτων μετρίως διῃρημένους εἶχον, εἶχε τινὰ λόγον ἂν, ἐπιτροπικούς τινας νόμους, ὡς ὄντας ἰδίᾳ διαφέροντας πολὺ, τιθέναι, ποικίλλοντας ἐπιτηδεύμασιν ἰδίοις τὸν τῶν ὀρφανῶν βίον παρὰ τὸν τῶν μή· νῦν δὲ εἰς μὲν τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα οὐ πολὺ διαφέρον ἡ παρ' ἡμῖν ὀρφανία κέκτηται τῆς πατρονομικῆς· τιμαῖς δὲ καὶ ἀτιμίαις ἅμα καὶ ἐπιμελείαισιν οὐδαμῶς ἐξισοῦσθαι φιλ-

A tunè commemoraſſe videmur, demortuorum animos vim quandam retinere, qua rerum humanarum curam gerant. quod veris quidem ſed prolixis ſermonibus cõfirmatur: credendũ tamẽ illis eſt, & vulgatis etiã hac de re vocibus, quæ iam olim apud multos & magnæ autoritatis viros perhibentur: credendum eſt & legiſlatoribus rem ita ſe habere affirmantibus, ni penitus delirare videantur. Si verò hæc ſecundum naturam hoc modo ſe habeant, primùm quidem ſuperos deos vereantur, qui orbitatem pupillorum perſentiunt, mortuorum etiam manes, quorum natura eſt vt
B ſobolis ſuæ curam gerant, eóſque adeo qui eam beneuolè tractabunt, honore: qui maleuolè, opprobrio proſequantur. Præterea, ſeniorum viuentium animos, quibus in bene morata & felici repub. maximi honores tribui ſolẽt: quos profectò filii & nepotes dum colunt, iucundiſſimè viuunt. Hi verò dii & mortuorum manes hæc acutè & audiunt & vident: illis autem maximè indignantur qui pupillos & orbos contumelia afficiunt: quos nimirum &
C maximum & auguſtiſſimum depoſitum eſſe arbitrantur. His omnibus & tutor & Magiſtratus commonefactus, omni ſtudio & diligentia de pupillorum educatione atque inſtitutione prouidebit, & quidem ita vt de ſe & ſuis bene mereri habeat perſuaſum. Qui huic ſermoni fidem adhibebit, quaſi præfatione quadam informatus, nihil contumelioſè aduerſus orphanos geret, & legiſlatoris iram & indignationem effugiet. qui non obtemperauerit, & pupillum aliquem vel aliquam pupillam in-
D iuria affecerit, duplum damni illati reſtituere tenetor, peræquè acſi in vtrũque parentem ſuperſtitem & incolumem peccaſſet. Proximas porro leges tutoribus, prout erga orphanos ſe gerere debent, magiſtratibus, prout in tutorum fide & diligentia exploranda verſari debeant, perſcribimus. Si ergo educationis liberorũ propria ipſi diſtinctáque nõnulla haberent exempla, &, dum ipſos educare inſtituunt, de ipſorum rebus vnicè elaborarent, legéſque illis commodas vtiléſque perferrent: conſentaneum quoque eſſet vt & nos peculia-
E res quaſdã De tvtelis earvmqve legitima administratione leges, quoniam multum ab illis diſcreparent, profectò poneremus: vt quid proprium & accommodatum illis eſſet, ab illis diſtinctum & ſeparatum qui minimè ſunt pupilli, doceremus. Nunc verò ad hæc vniuerſa, orbitas eiúſque cura non multum differt, quantum ad leges attinet, à patria gubernatione: verùm honore, contemptu, cura exæquari minimè ſolet.

Itaque in ferendis de pupillorum cura legibus & adhortationes & minas adhibet legiſlator. minæ autem huiuſmodi opportunæ fuerint. Qui fœminæ aut maſculi tutelam gerit, & qui è legum cuſtodũ collegio tutorũ adminiſtrationi inſpiciendæ præfectus eſt, non minus pupillos quàm ſuos liberos diligat, neque minori ſtudio pupilli res quàm ſuas tueatur: imò etiã ipſo animi affectu ſtudioſius atque vehemẽtius. [a]Quandiu autẽ in tutelæ adminiſtratione verſatur, hæc lex ipſius animo ſemper obuerſetur: cui quicunque non obtemperauerit, tutor quidem à Magiſtratu punitor: Magiſtratus autẽ, ſi officium non fecerit, ad ſanctius Iudicum conſiliũ pertrahitor, & duplo damno mulctator: quod penes Iudicum arbitrium eſto. Quòd ſi tutor vel ſupinè & negligenter ſe in pupilli rebus gerere, aut præuaricari, pupilli propinquis vel ciuium aliorum cuipiam videatur, ad idem iudicium pertrahitor: ſi iudicio ſuccubuerit, quadruplum pendito, & dimidia pars pupillo cui intereſt: altera, ei qui litem conteſtatus & perſequutus eſt, adiudicator. Poſtquam ad pubertatem pupillus peruenerit, ſi mala fide res ſuas geſſiſſe tutorem exiſtimauerit, vtilis aduerſus tutorẽ expoſtulãdi actio detur, ad quinquennium, ex eo tempore quo exacta eſt tutela. Sin damnabitur tutor, pœnæ mulctæve æſtimatio penes iudicum arbitrium eſto. Sin Magiſtratus aliquis per negligentiam obfuiſſe pupillo videatur, quid ipſi puero reſtituendum ſit, Iudicũ collegium decernito: quòd ſi mala fides & iniuſtitia interceſſiſſe, præter mulctam etiam magiſtratu abdicator à legum cuſtode: ciuitas autem magnis comitiis alium in illius locum ſufficito, qui & in vrbe & in agris munus obeat. [b]Oriũtur diſſenſiones & patrum aduerſus filios, & filiorum aduerſus patres, & maiores quidẽ quàm decet: quarum cauſa patres fortaſſe exiſtimarent à legiſlatore ſcribi oportere, licere ſibi, ſi velint, publico præconio filium abdicare, ne amplius ſecundum legem filius ſit: & filiis, parentes morbo vel ſenio turpiter affectos licere amentiæ ſiue delirii accuſare. quæ intemperies ex peſſimis hominum moribus ſolent contingere. nam ſi dimidium tantùm eſſet malum, vt ſi parentes mali ſolùm vel filii eſſent, tam atrocium inimicitiarum calamitates minimè naſcerẽtur. Itaque in alia quadã rep. filius à patre abdicatus non idcirco ciuitate neceſſariò priuatur: in hac verò quæ noſtris legibus regetur, iubebimus eũ qui à patre abdicatus fuerit, aliò faceſſere.

[a] Lex *de ſuſpectis tutoribus*. Lex XII tab. *Suſpecti tutoris iudicium eſto.*

[b] Lex *de exhæredationibus liberorum*, quas non niſi magna cum neceſſitate admittendas eſſe, & qui ordo in illis obſeruãdus ſit, docet: ne ſeipſos parentes ſuis armis confodiant, intemperãti iracundiæ laxatis frænis.

A διὸ δὴ περὶ τοῦτο αὐτὸ τὴν ὀρφανῶν πέρι νομοθεσίαν παραμυθούμενός τε καὶ ἀπειλῶν ὁ νόμος ἐσπούδακεν. ἔτι δὲ ἀπειλή τις ἂν τοιάδε εἴη μάλα ἔγκαιρος· Ὃς ἂν θήλεως εἴτε ἄρρενα ἐπιτροπεύῃ, καὶ ὃς ἂν ἐπιτρόπου φύλαξ τῶν νομοφυλάκων καταστὰς ἐπιμελῆται, μὴ χεῖρον ἀγαπάτω τῶν αὑτοῦ τέκνων τὸν τῆς ὀρφανικῆς μετειληφότα τύχης· μηδὲ τῶν οἰκείων τῶν τοῦ τρεφομένου χεῖρον χρημάτων ἐπιμελείσθω, βέλτιον δὲ ἢ τῶν αὑτοῦ, κατὰ προ-

B θυμίαν. ἕνα δὲ τοῦτον νόμον ἔχων ὀρφανῶν πέρι πᾶς ἐπιτροπευέτω· ἐὰν δ' ἄλλως τις περὶ τὰ τοιαῦτα πράττῃ παρὰ τὸν νόμον τόνδε, ὁ μὲν ἄρχων ζημιούτω τὸν ἐπίτροπον· ὁ δὲ ἐπίτροπος, τὸν ἄρχοντα εἰς τὸ τῶν ἐκκρίτων δικαστήριον εἰσάγων, ζημιούτω τῷ δόξαντι τιμήματι τῷ δικαστηρίῳ διπλῇ. ἐὰν δὴ ἐπίτροπος ἀμελεῖν ἢ κακουργεῖν δοκῇ τοῖς οἰκείοις ἢ καὶ τῶν ἄλλων τινὶ πολιτῶν, εἰς ταὐτὸν ἀγέτω δικαστήριον· ὅ,τι δ' ἂν ὄφλῃ, τετρα-

C πλασίαν μὲν τούτου τίνειν· γιγνέσθω δὲ τὸ μὲν ἥμισυ, τοῦ παιδός· τὸ δὲ ἥμισυ, τοῦ καταδικασαμένου τὴν δίκην. ἅμα δ' ἂν ἡβήσῃ τις τῶν ὀρφανῶν, ἐὰν ἡγῆται κακῶς ἐπιτροπευθῆναι, μέχρι πέντε ἐτῶν ἐξηκούσης τῆς ἐπιτροπῆς, ἔστω δίκην λαχεῖν ἐπιτροπίας. ἐὰν δέ τις ὄφλῃ τῶν ἐπιτρόπων, τιμᾶν τὸ δικαστήριον ὅ,τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτίνειν. ἐὰν δὲ δὴ τῶν ἀρχόντων, ἀμελείᾳ μὲν δόξας κακῶσαι τὸν ὀρφανόν, ὅ,τι χρὴ τίνειν αὐτὸν τῷ παιδί, τιμά-

D τω τὸ δικαστήριον· ἐὰν δὲ ἀδικίᾳ, πρὸς τῷ τιμήματι, τῆς ἀρχῆς τῶν νομοφυλάκων ἀφιστάσθω· τὸ δὲ κοινὸν τῆς πόλεως ἕτερον νομοφύλακα ἀντὶ τούτου καθιστάτω τῇ χώρᾳ καὶ τῇ πόλει. Διαφοραὶ πατέρων τε πρὸς αὑτῶν παῖδας γίγνονται. καὶ παίδων πρὸς γεννήτας, μείζους ἢ χρεών· ἐν αἷς οἵ τε πατέρες ἡγοῖντ' ἂν δεῖν τὸν νομοθέτην νομοθετεῖν ἐξεῖναι σφίσιν ἐὰν βούλωνται τὸν υἱὸν ὑπὸ κήρυκος ἐναντίον ἁπάντων ἀπειπεῖν υἱὸν κατὰ

E νόμον μηκέτ' εἶναι· υἱεῖς τ' αὖ σφίσι πατέρας ὑπὸ νόσων ἢ γήρως διατιθεμένους αἰσχρῶς, ἐξεῖναι παρανοίας γράφεσθαι. ταῦτα δὲ ὄντως ἐν παγκάκων ἤθεσιν ἀνθρώπων γίγνεσθαι φιλεῖ. ἐπεὶ ἡμισέων γε ὄντων τῶν κακῶν, οἷον, μὴ κακοῦ μὲν πατρός, υἱέος δέ, ἢ τοὐναντίον, οὐ γίγνονται ξυμφοραὶ τηλικαύτης ἔχθρας ἔκγονοι. ἐν μὲν οὖν ἄλλῃ πολιτείᾳ παῖς ἀποκεκηρυγμένος οὐκ ἂν ἐξ ἀνάγκης ἄπολις εἴη. ταύτης δὲ ἧς οἵδε οἱ νόμοι ἔσονται, ἀναγκαίως ἔχει εἰς ἄλλην χώραν ἐξοικίζεσθαι τὸν ἀπάτορα.

A τοῖς γὰρ τοῖς πεντακισχιλίοις καὶ τετταράκοντα οἴκοις οὐκ ἔστιν ἕνα προσγενέσθαι. διὸ δεῖ δὴ τὸν ταῦτα πεισόμενον ἐν δίκῃ, μὴ ὑπὸ ἑνὸς πατρός, ὑπὸ δὲ τοῦ γένους ἀπορρηθῆναι παντός. ποιεῖν δὲ χρὴ τῶν τοιούτων πέρι κατὰ νόμον τοιόνδε τινά. Ὃν ἂν θυμὸς ἐπίῃ μηδαμῶς εὐτυχής, εἴτ᾽ οὖν ἐν δίκῃ, εἴτε καὶ μή, ὃν ἔτεκέ τε καὶ ἐξεθρέψατο, τοῦτον ἐπιθυμεῖν ἀπαλλάξαι τῆς αὑτοῦ ξυγγενείας, μὴ φαύλως οὕτως ἐξέστω μηδ᾽ εὐθὺς τοῦτο δρᾶν· πρῶτον δὲ συλλεξάτω τοὺς αὑτοῦ ξυγγενεῖς, B μέχρις ἀνεψιῶν, καὶ τοὺς τοῦ υἱέος ὡσαύτως τοὺς πρὸς μητρός· κατηγορείτω δὲ ἐν τούτοις, διδάσκων ὡς ἄξιος ἅπασιν ἐκ τοῦ γένους ἐκκεκηρῦχθαι. δότω δὲ καὶ τῷ υἱεῖ λόγους τοὺς ἴσους, ὡς οὐκ ἄξιός ἐστι τούτων οὐδὲν πάσχειν. καὶ ἐὰν μὲν πείθῃ ὁ πατήρ, καὶ συμψήφους λάβῃ πάντων τῶν συγγενῶν ὑπὲρ ἥμισυ, πλὴν πατρὸς διαψηφιζομένου καὶ μητρὸς καὶ τοῦ φεύγοντος, τῶν τε ἄλλων C ὁπόσοιπερ ἂν ὦσι γυναικῶν εἴτε ἀνδρῶν τέλειοι, ταύτῃ μὲν καὶ κατὰ ταῦτα ἐξέστω τῷ πατρὶ τὸν υἱὸν ἀποκηρύττειν· ἄλλως δέ, μηδαμῶς. τὸν δ᾽ ἀποκηρυχθέντα ἐάν τις τῶν πολιτῶν υἱὸν βούληται θέσθαι, μηδεὶς νόμος ἀπειργέτω ποιεῖσθαι. τὰ γὰρ τῶν νέων ἤθη πολλὰς μεταβολὰς ἐν τῷ βίῳ μεταβάλλειν ἑκάστοτε πέφυκεν. ἀποκηρυχθέντα δὲ ἄν τις δέκα ἐτῶν μὴ ἐπιθυμήσῃ θετὸν υἱὸν ποιήσασθαι, τοὺς τῶν ἐπιγόνων ἐπιμελητὰς τῶν εἰς τὴν ἀποικίαν, ἐπιμελεῖσθαι D καὶ τούτων, ὅπως ἂν μετάσχωσι τῆς αὐτῆς ἀποικίας ἐμμελῶς. ἐὰν δέ τις τινὰ νόσος, ἢ γῆρας, ἢ καὶ τρόπων χαλεπότης, ἢ καὶ ξύμπαντα ταῦτα ἔκφρονα ἀπεργάζηται διαφερόντως τῶν πολλῶν, καὶ λανθάνῃ τοὺς ἄλλους πλὴν τῶν συνδιαιτωμένων, οἰκοφθορῇ δέ, ὡς ὢν τῶν αὑτοῦ κύριος· ὁ δὲ υἱὸς ἀπορῇ, καὶ ὀκνῇ τὴν τῆς παρανοίας γράφεσθαι δίκην· νόμος αὐτῷ κείσθω· πρῶτον μὲν E πρὸς τοὺς πρεσβυτάτους τῶν νομοφυλάκων ἐλθόντα διηγήσασθαι τὴν τοῦ πατρὸς ξυμφοράν· οἱ δέ, κατιδόντες ἱκανῶς, ξυμβουλευόντων ἐάν τε δέῃ γράφεσθαι καὶ ἐὰν μὴ τὴν γραφήν. ἐὰν δὲ ξυμβουλεύσωσι, γιγνέσθωσαν τῷ γραφομένῳ μάρτυρες ἅμα καὶ ξύνδικοι. ὁ δὲ ὄφλων, τοῦ λοιποῦ χρόνου ἄκυρος ἔστω τῶν αὑτοῦ καὶ τὸ σμικρότατον διατίθεσθαι· καθάπερ παῖς δὲ οἰκείτω τὸν ἐπίλοιπον βίον. ἐὰν δὲ ἀνὴρ καὶ γυνὴ μηδαμῇ ξυμφέρωνται, τρόπων δυστυχίᾳ χρώμενοι, δέκα μὲν ἄνδρας τῶν νομοφυλάκων ἐπιμελεῖσθαι τῶν τοιούτων ἀεὶ χρεὼν τοὺς μέσους,

nam ad quadraginta & quinquies mille familias ne vna quidem accedere poteſt: ac proinde cōſentaneum eſt, cum qui iure ſit hoc paſſurus, non ab vno patre ſed ab vniuerſo genere abdicari. Hac de re igitur certa lege cauendum eſt: Quęcunque infelix iracundia inceſſerit, ſeu iure ſeu iniuria, vt eum quem genuit & educauit, à cognatione ſua velit expellere, ne liceat leuiter ſubitóque id facere: verùm cognatos ſuos primùm conuocato, ad conſobrinos vſque: & ſimiliter filii cognatos, ex parte matris: apud quos filium accuſato, docetóque dignum eſſe qui ab vniuerſo genere exturbetur. deinde filio quoque cauſæ ſuæ dicēdæ poteſtatem facito, quaſi non ſit ipſe dignus qui talia patiatur. poſtremò ſuffragia præter parentes & filium ipſum propinqui omnes tam viri quàm mulieres conferunto, niſi ætas impediat. &, ſi patri plura quàm dimidiæ partis ſuffragia fauerint, abdicandi filii ei ius eſto: aliter verò, nequaquam. Siquis autem ciuium illum à patre abdicatum voluerit adoptare, nulla id lege vetator. iuuenum enim mores in dies facilè cōmutantur. quòd ſi illum nemo intra decēniū copulare ſibi adoptione voluerit, proletariorum curatores, qui ex illo hominū genere delectum habent quem in coloniā mittant, illius abdicati rationem habento, vt ad eiuſdem coloniæ ſocietatē congruenter aſciſcatur. [a] At verò ſiquem morbus aliquis aut ſenectus aut morum acerbitas & huiuſmodi in dementiam dederint præcipitē, & id cæteros omnes lateat, præter domeſticos & familiares: ille verò, quippe qui rerum ſummam penes ſe habeat, omnes fortunas ſuas dilapidet atque profliget, & filius patrem dementiæ accuſare reformidet, lex his incōmodis ita prouideto. Primò quidem filius ad ſeniores legum cuſtodes profectus calamitatem patris commemoret, qui re ſtudioſe explorata iudicent accuſandus néc ne ſit pater. deinde, ſi accuſandum decreuerint, teſtes exhibeātur opportunè, qui filii querimoniis opem auxiliúmque ferant. quòd ſi pater damnabitur, ne minimum quidem de rebus ſuis poſſit diſponere: ſed veluti filius familiâs domi reliquā vitæ ſuæ partem habitato. [b] Si vir & vxor, animis infelici acerbitate diſſipatis atque diſtractis, minimè inter ſe conueniant, Decem viri ex legum cuſtodum collegio qui horum diſſidiorum medii & interpretes ſunt ex lege conſtituti, & de-

a Lex de dando curatore patri, qui mentis non ſit compos, & rem ſuam dilapidet. Leg. xii tab. *Si furioſus eſt, agnatorum gentiliumque in eũ pecuniámve eius poteſtas eſto. & Prodigo bonis interdictum eſto, iſque in curatione agnatorũ eſto.*

b Leges de variis caſibus in matrimonia incidẽtibus, quorum paci & ordine prouidere lex debet.

cem mulieres, matrimoniis quoque præfectæ, his diſtractionibus prouidento. Quòd ſi illorum intermedio reconciliari poterunt, hæc rata ſunto: ſin verò ipſorum animi maioribus odiis & offenſionibus æſtuarint, nouas vtrique quærunto ſedes, alióque cõmigranto. apparet enim in huiuſmodi ingeniis acerbiores natura mores ineſſe. Itaque maturiora quædam & mitiora ingenia illis accommodanda ſunt, vt legitimo quodam modo contemperentur. Et ex his quidẽ ii qui liberis carent, vel pauciores liberos habent, liberorum ſuſcipiendorum gratia, rurſum matrimonio coniungantur: quibus verò ſatis liberorum eſt, & inter ſe diſſentiunt, vt ſenectutis paci & tranquillitati conſulant, & alii aliorum habeant rationem, diuertunto, nouíque matrimonii vinculis copulantor. Si mulier liberis maribus fœminiſque relictis mortua eſt, lex virum non cogat quidem, ſed conſulat ei vt adducta nouerca liberos ſuperſtites educet. at ſi defuncta vxor liberos minimè reliquerit, lex ei imperet vt aliam ducat, ex qua tum familiæ ſuæ tum ciuitati, quantũ ſatis ſit, prolem relinquat. At ſi vir, iuſto liberorum numero relicto deceſſerit, mater ſuperſtes illos educato. ſi autem iunior præter rationem eſſe videatur quàm vt ſana ſine marito viuere poſſit, cognati eius cũ mulieribus matrimonio præfectis, re deliberata, quod ex vſu ipſius magis videbitur ſtatuunto. Si verò liberis careant, liberorum quoque gratia nubant. Iuſtus autem liberorum numerus, mas & fœmina, ex lege cenſetor. Quũ autem conſtat quidem natam prolem eorum eſſe qui ſibi illam vendicant, ſed res iudicio eget, écquem parentum illa ſequi debeat, controuerſiæ componendæ hæc ratio ineatur. Serua ſi ſeruo aut libero aut liberto coniuncta peperit, ſeruæ domino fœtus tribuitor: ſin ex ſeruo libera peperit, domino ſerui attribuitor, æquè ac pater. Quòd ſiquis ex ſerua ſua natum ſuſceperit, aut quæpiam ex ſeruo ſuo pepererit, & ea de re conſtet, natum quidem ex ſerua & libero mulieres præfectæ cum patre ſimul in aliam regionem amandanto: natum verò ex libera & ſeruo, legum cuſtodes vnà cum matre exterminanto. Parentes negligere neque Deus, neque homo ſanæ mentis compos cuiquam vnquam erit autor. quod verò de deorum cultu ſentiendũ eſt, illud ad legitimum parẽtum obſequiũ, veluti procœmium quoddã, ſubſternendũ erit: Priſcæ de diis leges apud omnes homines bifariam ſunt poſitæ. nam deorum quidem alios videmus, eóſque ita conſpicabiles colimus: aliis quidẽ, quos videlicet

a LEGIS illius de parentum curatione, ἀντιγηροτροφία .i. quanta ſolicitudine liberi erga parentes ſe gerere debent. Ita illuſtriſſimus eſt locus, De debito parẽtibus obſequio.

A δέκα δὲ τῶν περὶ γάμους γυναικῶν, ὡσαύτως. καὶ ἐὰν μὲν δὴ ξυναλλάττειν δύνωνται, ταῦτ᾽ ἔστω κύρια· ἐὰν δ᾽ αἱ ψυχαὶ κυμαίνωσι μειζόνως αὐτῶν, ζητεῖν κατὰ δύναμιν οἵτινες ἑκατέρῳ ξυνοικήσουσιν. εἰκὸς δὲ εἶναι τοὺς τοιούτους μὴ πραέσιν ἤθεσι " κεκραμένους· βαθύτερα δὴ τούτοις καὶ πραότερα τρόπων ἤθη ξύννομα πειρᾶσθαι προσαρμόττειν. καὶ ὅσοι μὲν ἂν ἄπαιδες αὐτῶν ἢ ὀλιγόπαιδες ὄντες διαφέρωνται, καὶ παίδων ἕνεκα τὴν συνοίκησιν ποιεῖσθαι· ὅσοι δ᾽ ἂν ἱκανῶν ὄντων
B παίδων, τῆς συγκαταγηράσεως ἕνεκα καὶ ἐπιμελείας ἀλλήλων, τὴν διάζευξίν τε καὶ σύζευξιν ποιεῖσθαι χρεών. ἐὰν δὲ τελευτᾷ γυνὴ καταλιποῦσα παῖδας θηλείας τε καὶ ἄρρενας, συμβουλευτικὸς ἂν εἴη νόμος ὁ τιθέμενος, οὐκ ἀναγκαστικός· τρέφειν τοὺς ὄντας παῖδας μὴ μητρυιὰν ἐπαγόμενον· μὴ δὲ ὄντων, ἐξ ἀνάγκης γαμεῖν, μέχριπερ ἂν ἱκανοὺς γεννήσῃ παῖδας τῷ τε οἴκῳ καὶ τῇ
C πόλει. ἐὰν δὲ ὁ ἀνὴρ ἀποθάνῃ παῖδας ἱκανοὺς λιπών, ἡ μήτηρ τῶν παίδων αὐτοῦ μένουσα τρεφέτω. νεωτέρα δ᾽ ἂν δοκῇ τοῦ δέοντος εἶναι πρὸς τὸ ζῆν ἂν ὑγιαίνουσα ἄνανδρος, (a) προσήκοντες, πρὸς τὰς τῶν γάμων ἐπιμελουμένας γυναῖκας κοινούμενοι, τὸ δοκοῦν αὐτοῖς τε καὶ ἐκείναις περὶ τῶν τοιούτων ποιούντων· ἐὰν δὲ ἐνδεεῖς τέκνων ὦσι, καὶ παίδων ἕνεκα. παίδων δὲ ἱκανότης ἀκριβής, ἄρρην καὶ θήλεια ἔστω τῷ νόμῳ. Ὅταν δὲ ὁ-
D μολογῆται μὲν τὸ γιγνόμενον εἶναι τῶν ποιουμένων ἔκγονον, δέηται δὲ κρίσεως τίνι τὸ γεννηθὲν ἕπεσθαι χρεών· δούλη μὲν ἐὰν συμμίξῃ δούλῳ, ἢ ἐλευθέρῳ, ἢ ἀπελευθέρῳ, πάντως τοῦ δεσπότου ἔστω τῆς δούλης τὸ γιγνόμενον· ἐὰν δέ τις ἐλευθέρα δούλῳ συγγίγνηται, τοῦ δεσπότου ἔστω τὸ γιγνόμενον τοῦ δούλου. ἐὰν δ᾽ ἐξ αὐτοῦ δούλης ἢ ἐκ δούλου ἑαυτῆς, καὶ περιφανὲς τοῦτ᾽ ᾖ, τὸ μὲν τῆς γυναικὸς αἱ γυναῖκες εἰς ἄλλην χώραν ἐκπεμπόντων,
E σὺν τῷ πατρί· τὸ δὲ τοῦ ἀνδρὸς οἱ νομοφύλακες, σὺν τῇ γεννησάσῃ. γονέων δὲ ἀμελεῖν, οὔτε θεὸς οὔτε ἄνθρωπος νοῦν ἔχων ξύμβουλος ποτὲ γένοιτ᾽ ἂν οὐδεὶς οὐδενί. φρονῆσαι δὲ χρὴ περὶ θεῶν θεραπείας τοιόνδε προοίμιον ἂν γιγνόμενον, εἰς τὰς τῶν γεννησάντων τιμάς τε καὶ ἀτιμίας ὀρθῶς συντεταγμένον· Νόμοι περὶ θεοὺς ἀρχαῖοι κεῖνται παρὰ πᾶσι διχῇ. τοὺς μὲν γὰρ τῶν θεῶν ὁρῶντες σαφῶς, τι-

Legitur & κεχηνμένους.

Videri poſſit aliquid deeſſe poſt ἕνεκα: Fic. autem ita uertit quaſi poſt hæc uerba, καὶ παίδων ἕνεκα, ſubaudiendũ ſit γαμείσθωσαν, uel γημάσθωσαν.

μῶμεν· τῶν δ' εἰκόνας, ἀγάλματα ἱδρυσάμενοι, οὓς ἡμῖν ἀγάλλουσι καίπερ ἀψύχους ὄντας, ἐκείνους ἡγούμεθα τοὺς ἐμψύχους θεοὺς πολλὴν διὰ ταῦτ' εὔνοιαν καὶ χάριν ἔχειν. πατὴρ οὖν ὅτῳ καὶ μήτηρ ἢ τούτων πατέρες ἢ μητέρες ἐν οἰκίᾳ κεῖνται κειμήλιοι ἀπειρηκότες γήρᾳ, μηδεὶς διανοηθήτω ποτέ, ἄγαλμα "αὐτῶν τοιοῦτον ἐφέστιον" οἴκημα ἐν οἰκίᾳ ἔχων, μᾶλλον κύριον ἔσεσθαι, ἐὰν δὴ κατὰ τρόπον γε ὀρθῶς αὐτὸ θεραπεύῃ ὁ κεκτημένος. ΚΛΕΙΝ. Τίνα δὴ τὴν ὀρθότητα εἶναι φράζεις; ΑΘΗΝ. Ἐγὼ ἐρῶ. καὶ γὰρ οὖν ἄξιον, ὦ φίλοι, ἀκούειν τά γε δὴ τοιαῦτα. ΚΛ. Λέγε μόνον. ΑΘ. Οἰδίπους (φαμὲν) ἀτιμασθεὶς, ἐπηύξατο τοῖς αὑτοῦ τέκνοις ἃ δὴ καὶ πᾶς ὑμνεῖ τέλεα καὶ ἐπήκοα γενέσθαι παρὰ θεῶν· Ἀμύντορά τε Φοίνικι τῷ ἑαυτοῦ ἐπαράσασθαι παιδὶ θυμωθέντα, καὶ Ἱππολύτῳ Θησέα· καὶ ἑτέρους ἄλλοις μυρίους μυρίοις, ὧν γέγονε σαφὲς, ἐπηκόους εἶναι γονεῦσι πρὸς τέκνα θεούς. "βλαβερὸς γὰρ γονεὺς ἐκγόνοις, ὡς οὐδεὶς ἕτερος ἄλλοις, δικαιότατα. μὴ δή τις ἀτιμαζομένῳ μὲν διαφερόντως πατρὶ πρὸς παίδων καὶ μητρὶ θεὸν ἐπήκοον ἐν εὐχαῖς ἡγείσθω γίγνεσθαι κατὰ φύσιν· τιμωμένῳ δὲ ἄρα καὶ περιχαρεῖ σφόδρα γενομένῳ, καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα ἐν εὐχαῖς λιπαρῶς εἰς ἀγαθὰ τοῖς παισὶ παρακαλοῦντος θεούς, οὐκ ἄρα τὰ τοιαῦτα ἀκούειν ἐξ ἴσου καὶ νέμειν ἡμῖν αὐτοὺς ἡγησόμεθα; ἀλλ' οὐκ ἄν ποτε δίκαιοι νομεῖς εἶεν ἀγαθῶν· ὃ δή φαμεν ἥκιστα θεοῖς εἶναι πρέπον. ΚΛ. Πολύ γε. ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν διανοηθῶμεν ὃ σμικρῷ πρότερον εἴπομεν, ὡς οὐδὲν πρὸς θεῶν τιμιώτερον ἄγαλμα ἂν κτησαίμεθα πατρὸς καὶ προπάτορος παρειμένων γήρᾳ, καὶ μητέρων τὴν αὐτὴν δύναμιν ἐχουσῶν· οὓς ὅταν ἀγάλλῃ τις τιμαῖς, γέγηθεν ὁ θεός. οὐ γὰρ ἂν ἐπήκοος ἦν αὐτῶν. θαυμαστὸν γὰρ δήπου τὸ προγόνων ἵδρυμα ἡμῖν ἐστι, διαφερόντως τῶν ἀψύχων. τὰ μὲν γὰρ θεραπευόμενα ὑφ' ἡμῶν ὅσα ἔμψυχα, ξυνεύχεται ἑκάστοτε, καὶ ἀτιμαζόμενα, τἀναντία· τὰ δ', οὐδέτερα. ὥστε ἂν ὀρθῶς τις χρῆται πατρὶ καὶ προπάτορι καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις, πάντων πρὸς θεοφιλῆ μοῖραν κυριώτατα ἀγαλμάτων ἂν κέκτητο. ΚΛΕΙΝ. Κάλλιστ' εἶπες. ΑΘΗΝ. Πᾶς δὴ νοῦν ἔχων φοβεῖται καὶ τιμᾷ γονέων εὐχὰς, εἰδὼς πολλοῖς καὶ πολλάκις ἐπιτελεῖς γενομένας. τούτων οὖν οὕτω φύσει διατεταγμένων, τοῖς

Legitur etiã αὐτῶ. Pro ἵδρυμα autem malè in præced. edit. οἴκημα.

In uet. non βλαβερὸς, ſed ἀγαθός.

A videre non poſſumus, imagines & ſtatuas collocamus: eáſque etiãſi inanimatæ ſint, animatos tamẽ illos eſſe deos arbitramur, & ipſos nobis ſe colentibus multam idcirco beneuolentiam & gratiam erga nos habere, ac proinde fauentes propitióſque futuros exiſtimamus. Cuius ergo pater aut mater horúmve parentes ſenio confecti quaſi theſaurus quidam domi iacent: is putet nũquam aliud tale ſimulacrum magíſque efficax ſibi affuturum domui ſuæ, ſi is qui tanto bono præditus eſt, illud pro merito coluerit. CLIN. Quémnam rectum
B colendi modum eſſe ais? ATH. Dicam. hæc enim, mihi credite, digna ſunt auditu. CLIN. Dic ſodes. ATH. OEdipus à liberis ſuis contemptus, ea illis eſt imprecatus, quæ & à diis exaudita & effectui mandata, omnium ſermonibus celebrantur. Amyntora quoque Phœnici filio iratum, ei maledixiſſe ferunt, & Hippolyto Theſeũ, alióſque complures. vnde luculenter conſtitit parentum aduerſus liberos preces à diis exaudiri. parẽtis enim imprecatione, & quidem iuſtiſſima de cauſa, nihil pernici-
C ciosius excogitari poteſt. Ne igitur aliquis exiſtimet, dũ parentes à liberis contẽnuntur, deum illorum preces ſecundum naturam exaudire: dum verò coluntur, & inde vehementer gaudent, & propterea aſſiduis precibus felicia omnia liberis optant, tales preces non peræquè illos exaudire, & felicem quoque exitum inde contingere. alioqui in iuſtis diſtribuẽdis iuſti nõ eſſent. quod quidẽ in deorũ naturã cadere nullo modo poteſt. CL. Planè. ATH. Itaque exiſtimãdum eſt, quemadmodũ paulo antè diximus, nullũ apud deos pretioſius ſimu-
D lacrũ habere nos poſſe, quàm patres & auos ſenio confectos, & matres eadem planè ratione. quos vbi quis colit, Deus gaudet: alioqui ipſos minimè audiret. longè enim mirabilius nobis parentum ſimulacrum, quàm rerum omnium inanimatarum imagines, videri debet. nam quæ animam habent, quando coluntur à nobis, pro nobis quotidie precantur: quũ deſpiciuntur, contrà. quæ verò anima carẽt, neutrũ horum faciunt. Quocirca qui erga parẽtes & auos cæteróſque huiuſmodi rectè ſe gerit,
E is ad deos ſibi conciliandos ſimulacrorum omnium optima habet. CL. Præclarè dixiſti. ATH. Omnes igitur homines ſana mente præditi verentur colúntque parentum preces, non ignorantes eas exitum finémque apud complures ſæpenumero fuiſſe conſequutas. Quum igitur hæc à natura ſint ita conſtituta, bonis quidem viris

luculétiſſimo emolumento cedunt ſeniores parẽtes, ſi ad extremum vſque ſenectutis limen peruenerint: &, ſi iuuenes deceſſerint, valde deſiderantur: improbis contrà vehementer formidoloſi ſunt & moleſti. His igitur rationibus inductus quilibet, omnium honorum qui à legè notantur generibus genitores ſuos colat. ſiquis verò ad has voces obſurduerit, & obturatis auribus has præfationes contempſerit, hęc lex aduerſus præfractam illius impudentiã ſanciatur: [a]Siquis in hac ciuitate minus quàm decet parentes colat, neque magis eos quàm filios nepotéſve & ſeipſum etiam diligat, vt omnibus obſequiorum officiorúmq; generibus illis obtemperet, illorúmque voluntatibus & mandatis obſecundet: pater qui negligitur, vel ipſe vel per alium ad tres de legum cuſtodum collegio ſeniores rem deferat, & ad tres quoque de matrimoniorum curatoribus eximios. Illis verò hoc ſcelus eſto curæ, & re diligenter explorata, in liberos iniuſtè agentes animaduertunto. Si iuuenes adhuc fuerint, plagis & vinculis, ad trigeſimum vſque annum, ſi maſculi fuerint: ſin fœminæ, ad quadrageſimum vſque annum, iiſdem ſuppliciis coercentor. Si autem eam ætatem exceſſerint, neque deſinant parentes negligere, imò etiam cum illis acerbè & duriter agãt, tum ad magna ciuium omnium comitia pertrahuntor, & ex omni cœtu ſeniores de re quæſtionem habento. damnatum Senatus huiuſmodi pœnis plectito, quantas poteſt maximas & acerbiſſimas mortaliũ aliquis perferre atque expendere. Quòd ſi ſenex pater filiorum acerbitate impeditus, rem deferre non poſſit, quilibet ingenuus ſi rem audierit, eam ipſe ad Magiſtratus deferre tenetor: ni faxit, improbus habetor, & cuilibet fas eſto eum ignominiæ accuſare. Si ſeruus rẽ indicarit, liber eſto: &, ſi vel in vtriuſlibet fuerit poteſtate, parentum illorum vel filiorum .i. eorum qui vel malè habent vel malè habentur, à Magiſtratu, nullo perſoluto pretio, liberator: ſi cuiuſquam alterius ciuis, Ciuitas ſerui pretium domino reſtituito, & ſeruum iubeto liberum eſſe. Curæ verò magiſtratui eſto, ne ei qui rem detulerit, indicatio fraudi ſiet. [b]De pharmacorum illorum, & quidem lethalium, genere, quibus alius alii nocere inſtituit, ſuperiores leges definierunt: cætera verò genera quæ per potus, cibos, vnguenta, compoſitò, & nocendi cõſilio inferuntur, nondum eſt à nobis explicatum. Venena enim bifariam nocent generi humano: quæ etiam diſertè explicãtur. Illud videlicet vnum eſt genus, de quo modò diximus, quod corporibus per cor-

[a] Lex *aduerſus eos qui parentes ſuos malè habent, vel illis debitum honorẽ non reddunt.* Pœnæ aduerſus illos conſtituuntur à lege.

[b] Lex *de veneficiis,* quam variè explicat, & pro variis veneſiciorũ generibus pœnas quoque accommodandas ſancit. Leg. x i i tab. *Qui malum carmen incantarit, frugéſve excantarit, coercetor.* Hîc verò latius loquitur de veneficiis, quorũ non modò in Theſſalia, ſed in vniuerſa quoque Græcia abuſus graſſabatur.

A μὲν ἀγαθοῖς ἕρμαιον, πρόγονοι γηραιοί,
ζῶντες μέχρι τῶν ἐσχάτων τοῦ βίου· καὶ ἀπιόν-
τες νέοι, σφόδρα ποθεινοί· τοῖς δὲ κακοῖς αὖ
μάλα φοβεροί. πᾶς δὴ τιμάτω πάσαις τι-
μαῖς ταῖς ἐννόμοις τοὺς αὑτοῦ γεννήτορας, τοῖς
νῦν πεισθεὶς λόγοις. εἰ δ' οὖν τινὰ κατέχοι
φήμη κωφὴ τῶν τοιούτων προοιμίων, νόμος
ὅδε ἐπὶ τούτοις ὀρθῶς κείμενος ἂν εἴη· Ἐάν τις
ἐν τῇδε τῇ πόλει γονέων ἀμελέστερον ἔχῃ τοῦ
δέοντος, καὶ μὴ τῶν υἱῶν καὶ πάντων τῶν ἐκ-
B γόνων αὑτοῦ καὶ ἑαυτοῦ μειζόνως εἰς ἅπαντα
ἐπιτρέπων καὶ ἀποπληρῶν ᾖ τὰς βουλήσεις,
ἐξαγγελλέτω μὲν ὁ πάσχων τι τοιοῦτον, εἴτε αὐ-
τὸς, εἴτε τινὰ πέμπων, πρὸς τρεῖς μὲν τῶν νο-
μοφυλάκων τοὺς πρεσβυτάτους, τρεῖς δ' αὖ
τῶν περὶ γάμους γυναικῶν ἐπιμελουμένων.
οἱ δ' ἐπιμελείσθωσαν, κολάζοντες τοὺς ἀ-
δικοῦντας· νέους μὲν ὄντας ἔτι, πληγαῖς καὶ
δεσμοῖς, μέχριπερ ἂν ἐτῶν ἄνδρες μὲν τυγ-
χάνωσιν ὄντες τριάκοντα· γυναῖκες δὲ δέ-
C κα πλείοσιν ἔτεσιν, κολαζέσθωσαν ταῖς αὐ-
ταῖς κολάσεσι. ἐὰν δὲ πορρωτέρω τούτων τῶν
ἐτῶν ὄντες, τῆς αὐτῆς ἀμελείας περὶ γονέας
μὴ ἀφιστῶνται, κακῶσι δέ τινας τινές, εἰς δι-
καστήριον εἰσαγόντων αὐτοὺς εἰς ἕνα καὶ ἑκατὸν
τῶν πολιτῶν, οἵτινες ἂν ὦσι πρεσβύτατοι ἁ-
πάντων. ἂν δέ τις ὄφλῃ, τιμάτω τὸ δικαστή-
ριον ὅ,τι χρὴ τίνειν ἢ πάσχειν· ἀπόρρητον μη-
δὲν ποιούμενοι ὅσον δυνατὸς ἄνθρωπος πά-
σχειν ἢ τίνειν. ἐὰν δέ τις ἀδυνατῇ κακούμενος
D φράζειν, ὁ πυθόμενος τῶν ἐλευθέρων ἐξαγ-
γελλέτω τοῖς ἄρχουσιν· ἢ κακὸς ἔστω καὶ ὑπό-
δικος τῷ ἐθέλοντι βλάβης. ἐὰν δὲ δοῦλος
μηνύσῃ, ἐλεύθερος ἔστω. καὶ ἐὰν μὲν τῶν κα-
κούντων ἢ κακουμένων δοῦλος, ὑπὸ τῆς ἀρ-
χῆς ἀφείσθω· ἐὰν δέ τινος ἄλλου τῶν πολι-
τῶν, τὸ δημόσιον ὑπὲρ αὐτοῦ τιμὴν τῷ κε-
κτημένῳ καταβαλλέτω. τοῖς ἄρχουσι δὲ ἐ-
πιμελὲς ἔστω, μή τις ἀδικῇ τὸν τοιοῦτον, τι-
μωρούμενος τῆς μηνύσεως ἕνεκα. Ὅσα τις
E ἄλλος ἄλλον πημαίνει φαρμάκοις, τὰ μὲν
θανάσιμα αὐτῶν διείρηται· τῶν δ' ἄλλων
πέρι βλάψεων, εἴτε τις ἄρα πώμασιν ἢ καὶ
βρώμασιν, ἢ ἀλείμμασιν ἑκὼν ἐκ προνοίας
πημαίνει, τούτων οὐδέν πω διερρήθη. διτταὶ
γὰρ δὴ φαρμακεῖαι κατὰ τὸ τῶν ἀνθρώπων
οὖσαι γένος, ἐπίσχουσι τὴν διάρρησιν. ἣν
μὲν γὰρ τὰ νῦν διαρρήδην εἴπομεν, σώματι σώ-

Expungendũ puto particip. ἐπιμελουμένων: ut dicatur τῶν περὶ γάμους sine adiectione, ſicut in princ. pag. 930.

A ματα κακουργοῦσα ἐστὶ κατὰ φύσιν. ἄλλη δὲ ἡ μαγγανείαις τε τισὶ καὶ ἐπῳδαῖς καὶ καταδέσεσι λεγομέναις πείθει, τοὺς μὲν τολμῶντας βλάπτειν αὐτούς, ὡς δύνανται τὸ τοιοῦτον· τοὺς δ' ὡς παντὸς μᾶλλον ὑπὸ τούτων δυναμένων γοητεύειν βλάπτονται. ταῦτ' οὖν καὶ περὶ τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα οὔτε ῥᾴδιον ὅπως ποτὲ πέφυκε γιγνώσκειν, οὔτ' εἴ τις γνοίη, πείθειν εὐπετὲς ἑτέρους. ταῖς δὲ ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων δυσωπουμένοις πρὸς ἀλλήλους περὶ τὰ τοιαῦτα, οὐκ ἄξιον ἐπιχει- B ρεῖν πείθειν, ἄν ποτε ἄρα ἴδωσί που κήρινα μιμήματα πεπλασμένα, εἴτ' ἐπὶ θύραις, εἴτ' ἐπὶ τριόδοις, εἴτ' ἐπὶ μνήμασι γονέων αὐτῶν τινές, ὀλιγωρεῖν πάντων τῶν τοιούτων διακελεύεσθαι, μὴ σαφὲς ἔχουσι δόγμα περὶ αὐτῶν. διαλαβόντας δὲ διχῇ τὸν τῆς φαρμακείας πέρι νόμον, ὁποτέρως ἄν τις ἐπιχειρῇ φαρμάττειν, πρῶτον μὲν δεῖσθαι καὶ παραινεῖν καὶ συμβουλεύειν μὴ δεῖν ἐπι- C χειρεῖν τοιοῦτο δρᾶν· μηδέ, καθάπερ παῖδας, τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων δειμαίνοντας φοβεῖν· μηδ' αὖ τὸν νομοθέτην τε καὶ τὸν δικαστὴν ἀναγκάζειν ἐξιᾶσθαι τῶν ἀνθρώπων τοὺς τοιούτους φόβους· ὡς πρῶτον μὲν τὸν ἐπιχειροῦντα φαρμάττειν, οὐκ εἰδότα τί δρᾷ, τά τε κατὰ σώματα, ἐὰν μὴ τυγχάνῃ ἐπιστήμων ὢν ἰατρικῆς· τά τε αὖ περὶ τὰ μαγγανεύματα, ἐὰν μὴ μάντις ἢ τερατοσκόπος ὢν τυγχάνῃ. λεγέσθω δὴ λόγος ὅδε, νόμος περὶ φαρμακείας· Ὃς ἂν φαρμακεύῃ D τινὰ ἐπὶ βλάβῃ μὴ θανασίμῳ, μήτε αὐτοῦ, μήτε ἀνθρώπων τῶν ἐκείνου, βοσκημάτων δὲ ἢ σμηνῶν, εἴτ' ἄλλῃ βλάβῃ, εἴτ' οὖν θανασίμῳ· ἐὰν μὲν ἰατρὸς ὢν τυγχάνῃ, καὶ ὄφλῃ δίκην φαρμάκων, θανάτῳ ζημιούσθω· ἐὰν δὲ ἰδιώτης, ὅ,τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτίσαι, τιμάτω περὶ αὐτοῦ τὸ δικαστήριον. ἐὰν δὲ καταδέσεσιν ἢ ἐπαγωγαῖς, ἤ τισιν ἐπῳδαῖς, ἢ τῶν τοιούτων φαρμακειῶν ὡντινωνοῦν δόξῃ E ὅμοιος εἶναι βλάπτοντι· ἐὰν μὲν μάντις ὤν, ἢ τερατοσκόπος, τεθνάτω· ἐὰν δ' ἄνευ μαντικῆς ὤν τις φαρμακείας ὄφλῃ, ταὐτὸν καὶ τούτῳ γιγνέσθω. περὶ γὰρ αὖ καὶ τούτου τιμάτω τὸ δικαστήριον ὅ,τι ἂν αὐτοῖς δεῖν αὐτὸν δόξῃ πάσχειν ἢ ἀποτίνειν. Ὅσα τις ἂν ἕτερος ἄλλον πημήνῃ κλέπτων ἢ βιαζόμενος, ἂν μὲν μείζω, μείζονα τὴν ἔκτισιν τῷ πημανθέντι τινέτω· ἐλάττω δὲ ζημιώσας, σμικροτέραν· παρὰ πάντα δέ, τοσαύτην ἡλίκα ἂν ἑκάστοτε ζημιώσῃ τίς τινα, μέχριπερ ἂν ἰάσηται τὸ βλαβέν. δίκην δὲ ἕκαστος ἑκάστῳ τῷ κακουργήματι σωφρονισμοῦ ἕνεκα ξυνεπομένην προσεκ-

In uno ex uet. ſcriptū eſt δυσωπουμέναις. quam lect. Fic agnoſcit.

Affertur etiam alia lectio, quæ habet datiuum φαρμακείαις poſt ὡντινωνοῦν. Alioqui certè dicendū fuerit deeſſe datiuum quempiā, aut ſubaudiendū eſſe τινι ante τῶν τοιούτων, ex proximè præcedentibus repetitum.

pora ſecundū naturā noxiū eſt & maleficū: alterum verò, quod præſtigiis quibuſdam & incantationibus, & nexibus qui dicũtur, hominum animos illaqueat, & illis qui ipſi audent detrimentum afferre, perſuadet tãtam in ſe ineſſe efficaciam: aliis verò, ſe his veneficiis facilè lædi poſſe. Hæc verò cateráque huiuſmodi quo pacto natura ſe habeant, nec facilè intelligi, nec, ſiquis ſciat, aliis perſuadere poteſt. At animis hominum qui iſtis ſuſpicionibus inter ſe diuexantur, non eſt cõſentaneum conari illis hoc perſuadere: vt ſi cerea ſimulacra ad alicuius effigiem efficta viderint ſiue pro foribus, ſiue in triuiis, ſiue in monumentis parentum, hæc omnia deſpiciant, quum nihil ipſi hac de re certi & explorati habeant. verùm lege De veneficiis bifariam diſtincta, quocunque modo quis conetur veneficia exercere, primùm quidem rogamus & hortamur & monemus ne id facere aggrediatur, ne populi multitudinẽ, quaſi pueros, terreat & percellat, neque legumlatorem & iudicem cogat huic hominum conſternationi medicinam adhibere. is enim qui veneno nocere conatur, quid faciat ignorat, tum circa corpora, ſi artis medicæ fuerit imperitus, tum circa præſtigias, ſi non vates aut prodigiorum interpres fuerit. Deinde, hæc lex de Veneficiis ſanciatur: Qvicvnqve ad alterius incommodũ veneficiis abutitur, non quidem ad hominum perniciem, ſed pecorum, aut examinũ aliorúmve huiuſcemodi calamitatem: ſiue illa ſit lethalis, ſiue non: ſiquidem ille medicus fuerit, & veneficii dãnatus, capite punitor: ſin vulgaris homo & imperitus, quid de ipſius capite ſtatuendum ſit, penes iudicum arbitrium eſto. quòd ſi nexibus, aut illecebris, aut quibuſdam incantationibus, aut alio quopiã veneficio, lædendi conſilio, illa adhibere videatur: ſi quidẽ vates eſt aut prodigiorũ interpres, capite luito; ſin artium illarum expers, & tamen veneficii damnetur & maleficorum carminum, iiſdem pœnis coercetor: ita tamen vt ſupplicii ratio iudicum arbitrio relinquatur. Qui clàm aut per vim nocuit, ſi in magna re detrimentum intulit, magnam quoque mulctam pendito: ſin minus, minorem: denique, in omnibus rebus tantam quanta damni reſtitutioni poſſit eſſe ſatis. Singulis autẽ maleficiis ſingulæ applicentur pœnæ, vt emendationis cauſa inſtitutas eſſe intelligat is qui deliquerit, ſi ille quidem

per ætatis imprudentiam ab alio impulſus deliquerit: quo quidem caſu, leuiores pœnas adhiberi conſentaneum eſt. at is qui propria amentia obcæcatus, impotenti quadam voluptatis ſiue doloris intemperie, vel cæca quadam & improuida ignauia, vel inuidię iracūdiæ've veſanis quibuſdã & inſanabilibus furoribus agi ſe præcipitem paſſus eſt, grauiores pœnas luito: non quòd ob perpetratum duntaxat facinus det pœnas (quod enim factum eſt, infectum eſſe non poteſt) ſed & vt poſthac illi ipſi qui deliquerunt, & cæteri qui ſupplicia hæc conſpexerunt, illius exemplo diſcant iniuſtitiam odio proſequi: aut certè ſi non omnino vitii radices poſſit euellere, illius tamen æſtum & impetum retundat. His nimirum de cauſis operæpretium eſt leges ita eſſe comparatas, vt ad eum finem maximè colliment, inſtar periti ſagittarii, vt & delictum & delicti pœna prudẽter æſtimetur, & pro merito pœna peccato infligatur. Hæc ſuppliciorum accommodatio pertinet ad officium Iudicis, qui eſt legiſlatoris miniſter: cui in ſingulari factorum æſtimatione operam ſuam & miniſterium præbere debet: & hactenus ſuiipſius æſtimationem atque arbitrium lex permittit: nimirum vt, veluti pictor, picturæ exemplar ſibi proponens, opera ipſa modo quodam conſentaneo atque accommodato repræſentare debet, ita quoque, Megille & Clinia, nobis eſſe faciendum ſtatuamus: & eorum delictorum quæ vel clàm vel manifeſta vi gerũtur, ſupplicia qualia eſſe oporteat, dicendum eſſe, prout dii deorúmque filii leges ponere permittunt. NEMO furioſus palàm in vrbe cernatur: ſed furioſum propinqui, quomodocunque poſſint, domi cuſtodiant: ni faxint, mulctam perſoluunto. qui maximi ſunt cenſus, centum drachmas, ſiue ſeruum ſiue liberum neglexerint: qui ſecundi cenſus, quatuor de quinque minæ partibus: qui tertii, tres: qui quarti, duas. Multa etiam ſunt furoris genera. alii morbo laborãt, vt ii de quibus modò diximus: alii, praua iracundi ingenii natura, & vitioſa educatione: qui ob leues offenſiones contenta voce exclamant, & mutuis ſeſe alii alios cõuitiis proſcindũt. quod quidẽ in bene morata ciuitate nullo modo tolerari debet. DE CONVITIO igitur hæc vna omnibus lex ponatur: NEMO cuiquam conuitiator: qui verò cum aliquo aliqua de re diſceptat, diſcito ipſe & doceto eum quîcum illi controuerſia eſt, & præſentes, & à maledictis prorſus abſtineto. nam ex mutuis imprecationibus, dum per fœdas appellationes alter in alterum muliebres

a LEX *de conuitio*, cuius nomine non tãtùm iurgia & contentiones intelligit, ſed famoſos etiam libellos. de quibus lex XII tab. *Si quis actitauerit, ſiue carmẽ condiderit, quod infamiã flagitiúmve alteri precetar, capite punitor.* Suo autem more, non tãtùm legibus cogit, ſed rationibus ſuadet: vt perſpicuũ ſit quàm turpes ſint, honeſtis præſertim perſonis, inſanæ illæ κραυγαί, Cerbero trifauci potius conuenientes quàm homini, qui ſit homo.

A τισάτω· ὁ μὲν ἀνοίᾳ κακουργήσας, ἀλλοτρίᾳ πειθοῖ διὰ νεότητα ἤ τι τοιοῦτον γενόμενος, ἐλαφροτέραν· ὁ δέ, δι' οἰκείαν ἄνοιαν, ἢ δι' ἀκράτειαν ἡδονῶν ἢ λυπῶν, " ἐν φόβοις δειλίας, ἢ τισὶν ἐπιθυμίαις, ἢ φθόνοις, ἢ θυμοῖς δυσιάτοις γιγνομένοις, βαρυτέραν· οὐχ ἕνεκα τοῦ κακουργῆσαι διδοὺς τὴν δίκην· (οὐ γὰρ τὸ γεγονὸς ἀγένητον ἔσται ποτέ) τοῦ δ' εἰς τὸν αὖθις ἕνεκα χρόνον ἢ τὸ παράπαν μισῆσαι τὴν ἀδικίαν B αὐτόν τε καὶ τοὺς ἰδόντας αὐτὸν δικαιούμενον, ἢ λωφῆσαι μέρη πολλὰ τῆς τοιαύτης ξυμφορᾶς. ὧν δὴ πάντων ἕνεκα χρὴ καὶ πρὸς πάντα τὰ τοιαῦτα βλέποντας τοὺς νόμους, τοξότου μὴ κακοῦ στοχάζεσθαι δίκην, τοῦ τε μεγέθους τῆς κολάσεως ἑκάστων ἕνεκα καὶ πάντελῶς τῆς ἀξίας. ταὐτὸν δ' ἔργον δρῶντα ξυνυπηρετεῖν δεῖ τῷ νομοθέτῃ τὸν δικαστήν, ὅταν αὐτῷ τις νόμος ἐπιτρέπῃ τιμᾶν ὅ,τι χρὴ πάσχειν τὸν κρινόμενον ἢ ἀποτίνειν· τὸν δ', C καθάπερ ζωγράφον, ὑπογράφειν ἔργα ἑπόμενα τῇ γραφῇ. ὃ δὴ καὶ νῦν, ὦ Μέγιλλε καὶ Κλεινία, ποιητέον ἡμῖν ὅτι κάλλιστα καὶ ἄριστα· τῶν κλοπαίων τε καὶ βιαίων πάντων τὰς ζημίας λεγομένας οἵας δεῖ γίγνεσθαι, λεκτέον, ὅπως ἂν ἡμῖν παρείκωσι θεοὶ καὶ θεῶν παῖδες νομοθετεῖν. Μαινόμενος δὲ ἂν τις ᾖ, μὴ φανερὸς ἔστω κατὰ πόλιν· οἱ προσήκοντες δ' ἑκάστων κατὰ τὰς οἰκίας φυλαττόντων αὐτούς, ὅτῳ ἂν ἐπίστωνται τρόπῳ. ἢ ζη- D μίαν ἐκτινόντων· ὁ μὲν τοῦ μεγίστου τιμήματος, ἑκατὸν δραχμάς· ἐάν τ' οὖν δοῦλον, ἐάν τ' οὖν καὶ ἐλεύθερον περιορᾷ· δευτέρου δὲ τιμήματος, τέτταρα μέρη τῆς μνᾶς, τῶν πέντε· τρία δ' ὁ τρίτος, καὶ δύο ὁ τέταρτος. μαίνονται μὲν οὖν πολλοὶ πολλοῖς τρόποις· οὓς μὲν νῦν εἴπομεν, ὑπὸ νόσων· εἰσὶ δὲ οἳ διὰ θυμοῦ κακὴν φύσιν ἅμα καὶ τροφὴν γενομένην· οἳ δὴ σμικρᾶς ἔχθρας γενομένης, πολλὴν φωνὴν ἱέντες, κακῶς ἀλλήλους βλασφημοῦντες λέγουσιν· οὐ πρέπον ἐν εὐνόμων E πόλει γίγνεσθαι τοιοῦτον οὐδὲν οὐδαμῇ οὐδαμῶς. εἷς δὴ περὶ κακηγορίας ἔστω νόμος περὶ πάντας ὅδε, Μηδένα κακηγορείτω μηδείς. ὁ δὲ ἀμφισβητῶν ἔν τισι λόγοις ἄλλος ἄλλῳ, διδασκέτω καὶ μανθανέτω τόν τε ἀμφισβητοῦντα καὶ τοὺς παρόντας, ἀπεχόμενος πάντως τοῦ κακηγορεῖν. ἐκ γὰρ τοῦ κατεύχεσθαί τε ἀλλήλοις ἐπαρωμένους, καὶ δι' αἰσχρῶν ὀνομάτων ἐπιφέρειν γυναικείους ἑαυ-

" *ſequẽda eſſe uidetur lectio quæ eſt in uno uet.* ἐν φόβοις ἢ δειλίᾳ.

τοῖς φήμαις, πρῶτον μὲν ἐκ λόγων, κούφου πράγματος, ἔργῳ μίσητέ τε καὶ ἔχθραι βαρύταται γίγνονται. πράγματι γὰρ ἀχαρίστῳ, θυμῷ, χαριζόμενος ὁ λέγων, ἐμπιπλὰς ὀργὴν κακῶν ἑστιαμάτων, ὅσον ὑπὸ παιδείας ἡμερώθη ποτέ, πάλιν ἐξαγριῶν τῆς ψυχῆς τὸ τοιοῦτον, θηριούμενος, ἐν δυσκολίᾳ ζῶν γίγνεται, πικρὰν τοῦ θυμοῦ χάριν ἀποδεχόμενος. μεταβαίνειν δὲ αὖ πως εἰώθασι πάντες θαμὰ ἐν τοῖς τοιούτοις εἰς τὸ τι γελοῖον περὶ τοῦ ἐναντίου φθέγγεσθαι· ὃ τις ἐθιζόμενος, οὐδεὶς πώποτε ὃς οὐ τοῦ σπουδαίου τρόπου ἤτοι τὸ παράπαν διήμαρτεν, ἢ μεγαλονοίας ἀπώλεσε μέρη πολλά. ὧν δὴ χάριν, ἐν μὲν ἱερῷ τὸ παράπαν οὐδεὶς τοιοῦτον φθέγξηται μηδέποτε μηδέν, μηδ' ἐν τισὶ δημοτελέσι θυσίαις· μηδ' αὖ ἐν ἄθλοις, μηδ' ἐν ἀγορᾷ, μηδ' ἐν δικαστηρίῳ, μηδ' ἐν ξυλλόγῳ κοινῷ μηδενί. κολαζέτω δὲ ὁ τούτων ἄρχων ἕκαστον ἀνατεί, ἢ μηδέποτ' ἀριστείων πέρι φιλονεικήσῃ, νόμων ὡς οὐ κηδόμενος, οὐδὲ ποιῶν τὰ προσταχθέντα ὑπὸ τοῦ νομοθέτου. ἐὰν δέ τις ἐν ἄλλοις τόποις λοιδορίας ἄρχων ἢ ἀμυνόμενος ὁστισοῦν μὴ ἀπέχηται τῶν τοιούτων λόγων, ὁ προστυγχάνων πρεσβύτερος ὤν, τῷ νόμῳ ἀμυνέτω, πληγαῖς ἐξείργων τοὺς θυμῷ ἑτέρῳ κακῷ φιλοφρονουμένους· ἢ ἐνεχέσθω τῇ τεταγμένῃ ζημίᾳ. λέγομεν δὴ τανῦν ὡς ὁ λοιδορίαις συμπλεκόμενος, ἄνευ τοῦ γελοῖα ζητεῖν λέγειν, οὐ δυνατός ἐστι χρῆσθαι. καὶ τοῦτο λοιδορούμεν, ὁπόταν θυμῷ γιγνόμενον ᾖ. τί δὲ δή; τὴν τῶν κωμῳδῶν προθυμίαν τοῦ γελοῖα εἰς τοὺς ἀνθρώπους λέγειν ἢ παραδεχόμεθα, ἐὰν ἄνευ θυμοῦ τὸ τοιοῦτον ἡμῖν τοὺς πολίτας ἐπιχειρῶσι κωμῳδοῦντες λέγειν; ἢ διαλάβωμεν δίχα, τῷ παίζειν καὶ μή; καὶ παίζοντι μὲν ἐξέστω τινὶ "πέρι τοῦ λέγειν γελοῖον ἄνευ θυμοῦ· συντεταγμένῳ δέ, καὶ μετὰ θυμοῦ (καθάπερ εἴπομεν) μὴ ἐξέστω μηδενί; τοῦτο μὲν οὖν οὐδαμῶς ἀναθετέον. ᾧ δ' ἐξέστω καὶ μή, τοῦτο νομοθετησώμεθα. ποιητῇ δὲ κωμῳδίας ἤ τινος ἰάμβων ἢ μουσῶν μελῳδίας, μὴ ἐξέστω μήτε λόγῳ, μήτε εἰκόνι, μήτε θυμῷ, μήτε ἄνευ θυμοῦ, μηδαμῶς μηδένα τῶν πολιτῶν κωμῳδεῖν. ἐὰν δέ τις ἀπειθῇ, τοὺς ἀθλοθέτας ἐξείργειν ἐκ τῆς χώρας τὸ παράπαν αὐθημερόν

Sic & paulo poſt πέρι τοῦ, ſicut hic: uidetur tamen utrobique ſcribendum eſſe περὶ του. id eſt, περί τινος.

A voces iactat, primùm ſæpenumero ex leui admodum re odia & inimicitiæ reuera grauiſſimæ oboriuntur. dum enim is qui loquitur ingratæ iracundiæ indulget, ipſámque noxiis alimentis replet, quantum aliquando à diſciplina cicuratus erat & māſuefactus, tantum rurſus animo efferatur, & ipſe in feram quandam beluam abit: & dum iniucundam illam iracundiæ gratiam amplectitur, mœrore ipſe & anxia ægritudine animum rodit ac depaſcit. Ex hac impotentis animi perturbatione frequenter euenire ſolet vt inter illos æſtus, B animo è ſua ſede videlicet deturbato & intemperantius extra limites egreſſo, ridicula verba de aduerſario erumpant. Cui intemperiei qui fræna laxat, & prauam illam conſuetudinem in animum ſuum inducit, fieri non poteſt quin vel bonos mores, vel animi magnitudinem maxima ex parte amittat. Itaque, ne quis omnino vel in templo vel in ſolennibus ſacrificiis has vnquam voces effutito, neque in certaminibus, neque in foro vel venali vel iudiciali, neque in vllo denique publico conuentu. C Eum verò qui hac in re deliquerit, nulla venia aut indulgentia adhibita, Magiſtratus ſeuerè caſtigato. quod ni fecerit, quaſi legum proditor, & legum contemptor, eorúmque mandatorum quibus parere æquum eſt, violator habeatur: ac proinde de iis præmiis quæ officium rectè facienti attribui ſolent, minimè illi fas eſto contendere. Siquis autem aliis in locis maledicto indulgeat, ſiue ipſe prouocet ſiue prouocanti reſpondeat, quicunque ſenior acceſſerit, legis interdictum opponito, & conuitium dirimito, & verberibus etiam D adhibitis, temerè tumultuantes & iracundiæ nimium condonantes cohibeto. quod ni fecerit, ipſe mulctæ obnoxius eſto. Hoc quoque affirmemus, neminem in his conuitiis inuolui, quin ridicula plæraque effutiat, quum ſibi videlicet non poteſt temperare. Atque hoc ipſum grauiter damnamus, quando cum ira contingit. Quid porro? Comœdorúmne & Satyrorum ſales & ridicularia cōuitia non admittemus, ſi abſque felle & ira ciues dicteriis laceſſent? An duo ſtatuemus dicteriorum genera, vt vnum ſit iocoſum, alterum, ſerium? & E ioco quidē ſic vti liceat, vt ridiculum abſque ira dicatur? Concitato autem per iram animo, nemini (vt antè diximus) tale quidpiam dicere liceto. hoc igitur nullo modo admittendum. Cui verò liceat, & cuinam nō liceat, lege definiendū eſt. Poetæ comico vel iambicæ muſicæ've melodiæ autori, nec verbo nec imagine nec perſona, ciuiū cuiuſquam famæ detrahere fas eſto: ſiue id per iram ſiue abſque ira faciat. eum qui aliter fecerit, Athlothetæ eodē ipſo die è theatro, ex-

terminanto, aut tribus minis mulctantor: quæ illi deo cui certamen ſacrum eſt, dedicentur. Cæteris verò quibus fas eſſe diximus ſuprà, vt ſine felle iocari in carminibus liceat, non verò ſeriò & cum animi acerbitate, haudquaquam prohibemus. Huius rei cognitio & diſcrimen, cõmunis iuuenum diſciplinæ curatori committitor. & quod ille probauerit, proferre in mediũ fas eſto: quod repudiauerit, neque ipſe vlli oſtendat, neque alium ſeruum aut liberum vnquam doceat: aut improbus & legibus non obſequens habeatur. Miſerabilis porro non eſt vel is qui eſurit, vel qui aliud eiuſmodi patitur: ſed is qui, quum ſit temperans & virtute aut ipſius parte quadam ſit præditus, in his tamen calamitatis occaſionem aliquã habet. idcirco mirũ fuerit profectò ſi vir huiuſmodi planè fuerit deſpectui, ita vt ad extremæ paupertatis anguſtias deueniat, ſiue ſeruus ſit ſiue liber, in bene morata ſaltem ciuitate. Quocirca tutũ fuerit legiſlatorẽ hac diſerta lege hac de re cauere: NEMO in noſtra ciuitate mendicus eſto. quicunque id tẽtauerit, & miſerabilibus precibus ſtipem victúmque collegerit, eum Fori præfecti, è foro: AEdiles, tota vrbe: Agrûm præfecti, toto agro extra imperii fines exterminanto, vt ab huiuſmodi animali vniuerſa regio ſit immunis. [a] Si ſeruus vel ſerua rem alienã læſerit, & is cui intereſt damni occaſionem minimè præbuerit, ídque vel imperitia vel alia aliqua nõ honeſta & laudabili neceſſitate: eius qui damnum intulit dominus aut damnũ planè reſtituito, aut eum qui damnum intulit, ad pœnam condonato. quòd ſi malo dolo eius qui dãnum fecit & eius qui paſſus eſt, factum eſſe conſtiterit, in eum finem vt domino ſeruus auferretur, domino aduerſus eum qui de facta ſibi à ſeruo iniuria cõqueritur, doli mali actio vtilis eſto. ſin iudicio ille ceciderit, duplex pretium ſerui ferat, quod Iudices nimirum æſtimarint atque indixerint: ſin conuictus fuerit ipſe, & damnum rependito, & ei qui ſe læſum conqueritur, ſeruum condonato. Si iumentum, aut equus, aut canis, aut domeſticum aliud quadrupes pauperiem fecerit, dominus eodem modo damnum reſarcito. Siquis teſtimonium ſpõte ferre noluerit, is qui eo opus habet, ipſum legitimè accerſito. ille vocatus, iudicio ſe ſiſtito: & quod norit & velit, in teſtimonium perhibeto. ſin ſe rem ſcire neget, & trium deorum, Iouis, Apollinis, Themidis nominibus interpoſitis, iuret ſe neſcire, immunis

Lex de noxalibus actionibus: id eſt, quæ non ex contractu, ſed ex noxa atque maleficio ſeruorum, quadrupedúmve, aduerſus nos inſtituuntur. quarum actionũ vim & poteſtatem docet.

A ἢ ζημιούσθω μναῖς τρισὶν, ἱεραῖς τοῦ θεοῦ οὗ ἂν ὁ ἀγὼν ᾖ. οἷς δ' εἴρηται πρότερον ἐξουσίαν εἶναι περὶ τοῦ ποιεῖν εἰς ἀλλήλους, τούτοις ἄνευ θυμοῦ μὲν μετὰ παιδιᾶς ἐξέστω· σπουδῇ δὲ ἅμα καὶ θυμουμένοισι, μὴ ἐξέστω. τούτου δὴ διάγνωσις ἐπιτετράφθω τῷ τῆς παιδεύσεως ὅλης ἐπιμελητῇ τῶν νέων. καὶ ὃ μὲν ἂν οὗτος ἐγκρίνῃ, προσφέρειν εἰς τὸ μέσον ἐξέστω τῷ ποιήσαντι· ὃ δ' ἂν ἀποκρίνῃ, μήτε αὐτὸς ἐπιδεικνύσθω μηδενὶ, μήτε ἄλλον δοῦ-
B λον μήτε ἐλεύθερον ποτὲ φανῇ διδάξας· ἢ κακὸς εἶναι δοξαζέσθω καὶ ἀπειθὴς τοῖς νόμοις. Οἰκτρὸς δ' οὐχ ὁ πεινῶν ἤ τι τοιοῦτον πάσχων, ἀλλ' ὁ σωφρονῶν, ἤ τινα ἀρετὴν ἢ μέρος ἔχων ταύτης, ἄν τινα ξυμφορὰν πρὸς τούτοις κέκτηται. διὸ θαυμαστὸν ἂν γένοιτο εἴ τις ὢν τοιοῦτος ἀμεληθείη τοπαράπαν, ὥστ' εἰς πτωχείαν τὴν ἐσχάτην ἐλθεῖν, δοῦλος ἢ καὶ ἐλεύθερος, ἐν οἰκουμένῃ καὶ μετρίως πολιτείᾳ τε καὶ πόλει. διὸ τῷ νομοθέτῃ θεῖναι
C νόμον ἀσφαλὲς τοιούτοις τοιόνδε τινά· Πτωχὸς μηδεὶς ἡμῖν ἐν τῇ πόλει γιγνέσθω. τοιοῦτον δ' ἄν τις ἐπιχειρῇ δρᾶν, εὐχαῖς βίον ἀνηνύτοις ξυλλεγόμενος, ἐκ μὲν ἀγορᾶς ἀγορανόμοι ἐξειργόντων αὐτόν· ἐκ δὲ τοῦ ἄστεως, ἡ τῶν ἀστυνόμων ἀρχή· ἀγρονόμοι δὲ ἐκ τῆς ἄλλης χώρας εἰς τὴν ὑπερορίαν ἐκπεμπόντων, ὅπως ἡ χώρα τοῦ τοιούτου ζώου καθαρὰ γίγνηται τοπαράπαν. δοῦλος δ' ἂν ἢ δούλη βλάψῃ τῶν ἀλλοτρίων καὶ ὁτιοῦν, μὴ
D ξυναιτίου τοῦ βλαβέντος αὐτοῦ γιγνομένου, κατ' ἀπειρίαν ἤ τιν' ἑτέραν χρείαν μὴ σώφρονα, ὁ τοῦ βλάψαντος δεσπότης ἢ τὴν βλάβην ἐξιάσθω μὴ ἐνδεῶς, ἢ τὸν βλάψαντ' αὐτὸν παραδότω. ἐὰν δ' ἐπαιτιώμενος ὁ δεσπότης, κοινῇ τοῦ βλάψαντος τέχνῃ καὶ τοῦ βλαβέντος, ἐπ' ἀποστερήσει φῇ τοῦ δούλου γεγονέναι τὴν αἰτίαν, διαδικαζέσθω μὲν κακοτεχνιῶν τῷ φάσκοντι βλαβῆναι· καὶ ἐὰν ἕλῃ, διπλασίαν τῆς ἀξίας τοῦ δούλου κο-
E μιζέσθω ἧς ἂν τιμήσῃ τὸ δικαστήριον· ἐὰν δὲ ἡττηθῇ, τήν τε βλάβην ἐξιάσθω, καὶ τὸν δοῦλον παραδότω. καὶ ἐὰν ὑποζύγιον, ἢ ἵππος, ἢ κύων, ἤ τι τῶν ἄλλων θρεμμάτων σίνηταί τι τῶν πέλας, κατὰ ταὐτὰ ἐκτίνειν τὴν βλάβην. ἐάν τις ἑκὼν μὴ θέλῃ μαρτυρεῖν, προσκαλεῖσθαι τὸν δεόμενον. ὁ δὲ προσκληθεὶς ἀπαντάτω πρὸς τὴν δίκην. καὶ ἐὰν μὲν εἰδῇ καὶ θέλῃ μαρτυρεῖν, μαρτυρείτω· ἐὰν δὲ εἰδέναι μὴ φῇ, τοὺς τρεῖς θεοὺς, Δία καὶ Ἀπόλλωνα καὶ Θέμιν ἀπομόσας ἦ μὴν μὴ εἰδέναι, ἀπαλλαττέσθω

Vel potius, περὶ τοῦ. vide annot. proximè præced.

λαττέσθω τῆς δίκης. ὁ δ' εἰς μαρτυρίαν κληθεὶς, μὴ ἀπαντῶν δὲ τῷ καλεσαμένῳ, τῆς βλάβης ὑπόδικος ἔστω κατὰ νόμον. ἐὰν δέ τις τινὰ δικάζοντα ἀναστήσηται μάρτυρα, μαρτυρήσας μὴ διαψηφιζέσθω περὶ ταύτης τῆς δίκης. γυναικὶ δ' ἐξέστω ἐλευθέρᾳ μαρτυρεῖν καὶ συνηγορεῖν, ἐὰν ὑπὲρ τετταράκοντα ἔτη γεγονυῖα, καὶ δίκην λαγχάνειν, ἐὰν ἄνανδρος ᾖ· ζῶντος δὲ ἀνδρὸς ἐξέστω μαρτυρῆσαι μόνον. δούλῃ δὲ καὶ δούλῳ καὶ παιδὶ φόνου μόνον ἐξέστω μαρτυρεῖν καὶ συνηγορεῖν, ἐὰν ἐγγυητὴν ἀξιόχρεων ἢ μὴν μένειν καταστήσῃ μέχρι δίκης, ἐὰν ἐπισκηφθῇ τὰ ψευδῆ μαρτυρῆσαι. ἐπισκήπτεσθαι δὲ τῶν ἀντιδίκων ἑκάτερον ὅλῃ τῇ μαρτυρίᾳ καὶ μέρει, ἐὰν τὰ ψευδῆ τινὰ φῇ μεμαρτυρηκέναι, πρὶν τὴν δίκην διακεκρίσθαι. τὰς δ' ἐπισκήψεις τὰς ἀρχὰς φυλάττειν κατασεσημασμένας ὑπ' ἀμφοῖν, καὶ παρέχειν εἰς τὴν τῶν ψευδομαρτυριῶν διάκρισιν. ἐὰν δέ τις ἁλῷ δὶς ψευδομαρτυριῶν, τοῦτον μηκέτι νόμος ἀναγκαζέτω μηδεὶς μαρτυρεῖν· ἐὰν δὲ τρὶς, μηκέτ' ἐξέστω τούτῳ μαρτυρεῖν. ἐὰν δὲ τολμήσῃ μαρτυρῆσαι, τρὶς ἑαλωκὼς, ἐνδεικνύτω μὲν πρὸς τὴν ἀρχὴν ὁ βουλόμενος αὐτὸν, ἡ δ' ἀρχὴ δικαστηρίῳ παραδότω· ἐὰν δὲ ὄφλῃ, θανάτῳ ζημιούσθω. ὁπόσων δ' ἂν μαρτυρίαι ἁλῶσι δίκῃ ψευδῆ δοξάντων μαρτυρεῖν, καὶ τὴν νίκην τῷ ἑλόντι πεποιηκέναι, ἐὰν τῶν τοιούτων ὑπὲρ ἥμισυ μαρτυριῶν καταδικασθῶσί τινες, τὴν κατὰ ταύτας ἁλοῦσαν δίκην ἀνάδικον γίγνεσθαι. ἀμφισβήτησιν δ' εἶναι καὶ διαδικασίαν εἴτε κατὰ ταύτας εἴτε μὴ ἡ δίκη ἐκρίθη· ὁπότερος δ' ἂν κριθῇ, ταύτῃ γιγνέσθω τὸ τέλος τῶν ἔμπροσθεν δικῶν. Πολλῶν δὲ ὄντων καὶ καλῶν ἐν τῷ τῶν ἀνθρώπων βίῳ, τοῖς πλείστοις αὐτῶν οἷον κῆρες ἐπιπεφύκασιν αἳ καταμιαίνουσί τε καὶ καταρρυπαίνουσιν αὐτά. καὶ δὴ καὶ δίκη ἐν ἀνθρώποις πῶς οὐ καλὸν, ὃ πάντα ἡμέρωκε τὰ ἀνθρώπινα; καλοῦ δὲ ὄντος τούτου πῶς οὐ καὶ τὸ ξυνδικεῖν ἡμῖν γίγνοιτ' ἂν καλόν; ταῦτα οὖν τοιαῦτα ὄντα διαβολή τις κακὴ, καλὸν ὄνομα προστησαμένη τέχνην, ἣν πρῶτον μὲν δή φησιν εἶναί τινα δικῶν μηχανὴν, εἶναι δ' αὐτὴν τοῦ τε δικάσασθαι καὶ συνδικεῖν ἄλλῳ νικᾶν δυναμένην, ἄντ' οὖν δίκαια, ἄν τε μὴ, τὰ περὶ τὴν δίκην ἑκάστην ᾖ πεπραγμένα. δωρεὰν δ' αὖ τὴν

Ex præſenti faciendum puto futurum μενεῖν.

Subſtituedū uidetur aduerbium ὁποτέρως in locū huius nominis.

Non ξυνδοκεῖν (ut eſt in præced. edit.) ſed ξυνδικεῖν legit & Fic.

Pro κακὴ (cuius loco malè in præced. edit. ſcriptū eſt καλὴ) affertur etiam κακοῖς: quod aptius eſſe uidetur. Sunt uerò & alia hic mendoſè ſcripta in ſuperioribus edit.

A abito. Qui ad ferendum teſtimonium citatus, non comparuerit, damnas eſto, & ei qui eum vocauit, tenetor. Quòd ſi quis Iudicum aliquem excitet teſtem, is, dato teſtimonio, illa de re ſententiam nõ ferat. Mulieri liberæ quadrageſimum ætatis annum tranſgreſſæ, & teſtimonium ferre & patrocinari litémque conteſtari, dummodo maritum non habuerit: ſuperſtite marito, teſtimonium dare duntaxat liceto. Seruæ verò & ſeruo & puero, in cædis tantùm crimine, teſtimonium dare & patrocinari fas eſto: dummodo B idoneo fideiuſſore cauerint, ſe ad iudicatam vſque cauſam permanſuros, ſi falſi fortaſſe fuerint accuſati. Siquis verò falſi actionem intendere voluerit, ita aget vt & totum teſtimonium & partem falſi accuſet, ſi aliquem falſi reum afferat, priuſquam cauſa fuerit diiudicata. quod vtrique aduerſario commune eſto. Accuſationes autem ab vtraque parte obſignatas cuſtodiunto Magiſtratus, & in falſorum teſtimoniorum diiudicationem exhibento. Quòd ſi quis falſi bis conuictus fuerit, C ad dandum teſtimonium Lex eum in poſterum minimè cogito: ſi ter, ne ei quidem vllo modo fas eſto teſtimonium perhibere. quòd ſi teſtimonium dare auſus ſit qui ter fuerit deprehenſus, cuilibet fas eſto illum ad Magiſtratum deferre: Magiſtratus autem, Iudicum collegio eum tradito: damnatus, capite luito. Quum in lite falſa teſtimonia interceſſerint, & cõſtiterit victoriam ei tribuiſſe qui iudicio vicerit: ſi in talibus teſtimoniis maior quàm dimidia teſtium pars damnata fuerit, iudicium quod ex illis teſtimoniis con- D ſtitutum eſt, irritū eſto. Illud verò cõtrouertatur atque diſceptetur, ex iiſne an ex aliis iudicium ſit conſtitutum. vter verò iudicatus fuerit, hoc modo ſuperiori liti modus imponatur. [a] Quum verò multa & præclara in hominum vitam cadant, plurimis ipſorum, veluti peſtes quædam, innaſcuntur, quæ illas contaminant atq; perfœdant. Iam verò quî tandem iudicium inter homines non ſit præclarum atque eximium, quod res omnes vi quadã ſua manſuefaciat atque cicuret? quum au- E tem hoc bonum & opportunum exiſtat, quomodo etiam patrocinari & in iudicio defendere bonum non fuerit? Hæc quum ita ſint, peruerſa quædam calumnia præclarũ artis nomẽ prætexit, & primùm qui dẽ rationẽ quãdã iudiciorũ cõſtituendorũ eſſe affirmat: eſſe verò ipſã quæ cauſas agẽdo, & aliis patrocinãdo, poteſt victoriã reportare, ſiue iuſta ſiue iniuſta ſint quæcũq; in aliquam cauſam ceciderint: artis verò

a Lex aduerſus rabulas, & temerè litigantes, quadruplatores, fumorum venditores. quos capitali ſupplicio addicit, vt publicæ peſtis radices conuellantur in bene mòrata ciuitate. At iſtarum Harpyarũ quantæ turmæ hodie obuerſantur, dormiente lege!

& orationis arte exquiſitæ mercedē eſſe,pecuniam,quā aliquis artis ſubſidio repēdat. Hęc igitur in noſtra ciuitate,ſiue ars ſit ſiue artis expers experiētia quædam & exercitatio, elaborandum eſt ne in noſtra ciuitate innaſcatur: ſed precibus Legiſlatoris paratum habeat obſequium: neque quicquam iuſtitiæ contrarium atque repugnās afferat, ſed in aliam regionem proficiſcatur vires ſuas explicatura. Iis qui obtemperauerint, ſilentium eſto: qui contrà, hæc lex aduerſus illos ſancitor: SI QVIS videatur conari rerum iuſtarum vim atque naturam in iudicum animis in contrariā partem conuertere, & illius iudicii luminibus obſtruere, multáſque litium decipulas importunè cumulare: vel ſiquis huiuſmodi rabulis & impoſtoribus patrocinetur: cuilibet fas eſto eum præuaricationis & temerè litigantium iniuſtíque patrocinii actione perſequi: res in ſanctiori Iudicum collegio agatur. quòd ſi damnatus fuerit, penes Iudicum arbitrium fuerit, illéne auaritia an ambitioſa contentione id fecerit. ſi contentione id factum conſtiterit, certum ipſi Iudices tempus præſcribūto, in quo neque pro ſe neque pro alio iudicium ſubire aut poſtulare vel patrocinari queat. ſin auaritia, peregrinus quidem extra imperii fines nulla poſtliminii ſpe faceſſito: &, ſi præter interdictum redierit, capite luito: ciui autem turpis illa lucri cupiditas, quam profligatè tanti fecerit, capitalis eſto. Quòd ſi etiam contentionis ſtudio bis hoc feciſſe iudicatus fuerit, capite plectitor.

A εἶναι τῆς τέχνης καὶ τῶν λόγων τῶν ἐκ τῆς τέχνης, ἂν ἀντιδωρῆταί τις χρήματα· ταύτην οὖν ἐν τῇ παρ' ἡμῖν πόλει, εἴτ' οὖν τέχνη, εἴτε ἄτεχνός ἐστί τις ἐμπειρία καὶ τριβή, μάλιστα μὲν δὴ χρεὼν ἐστὶ μὴ φῦναι· δεομένου δὲ τοῦ νομοθέτου, πείθεσθαι καὶ μὴ ἐναντία δίκῃ φθέγγεσθαι, πρὸς ἄλλην δὲ ἀπαλλάττεσθαι χώραν. πειθομένοις μὲν, σιγή, ἀπειθοῦσι δὲ, φωνὴ νόμου ἥδε· Ἄν τις δοκῇ πειρᾶσθαι τὴν τῶν δικαίων δύναμιν ἐν ταῖς τῶν
B δικαστῶν ψυχαῖς ἐπὶ τἀναντία τρέπειν, καὶ παρὰ καιρὸν πολυδικεῖν τῶν τοιούτων, ἢ καὶ ξυνδικεῖν· γραφέσθω μὲν ὁ βουλόμενος αὐτὸν κακοδικίας, ἢ καὶ ξυνδικίας κακῆς· κρινέσθω δὲ ἐν τῷ τῶν ἐκλεκτῶν δικαστηρίῳ. ὀφλόντος δὲ, τιμάτω τὸ δικαστήριον εἴτε φιλοχρηματίᾳ δοκεῖ δρᾶν τὸ τοιοῦτον, εἴτε φιλονεικίᾳ. καὶ ἐὰν μὲν φιλονεικίᾳ, τιμᾶν αὐτῷ τὸ δικαστήριον ὅσου χρὴ χρόνου τὸν τοιοῦτον μηδενὶ λαχεῖν δίκην, μηδὲ ξυνδικῆσαι· ἐὰν δὲ φιλοχρηματίᾳ, τὸν μὲν ξένον, ἀπιόντα ἐκ
C τῆς χώρας, μήποτε πάλιν ἐλθεῖν, ἢ θανάτῳ ζημιοῦσθαι· τὸν ἀστὸν δὲ τεθνάναι, φιλοχρημοσύνης ἕνεκα τῆς ἐκ παντὸς τρόπου παρ' αὐτῷ τιμωμένης. καὶ ἐάν τις φιλονεικίᾳ κριθῇ δὶς τὸ τοιοῦτον δρᾶν, τεθνάτω.

Crediderim deeſſe καὶ ante πειθομένοις.

Hæc uerba τῶν τοιούτων non uidetur Fic. agnoſcere: ac certè non uideo quem uſum habeant.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟΜΩΝ, Ἢ, ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΔΩΔΕΚΑΤΟΣ.

PLATONIS DE LEGIBVS, Siue, DE LEGVM INSTITVTIONE, DIALOGVS DVODECIMVS,

DE PVBLICIS CONTRACTIBVS: DE SACRO COLLEGIO.

ARGVMENTVM.

HVIVS diſputationis θέσιν notauimus in Vndecimo. Prima igitur dialogi parte agit de variis contractibus qui in publicorum negotiorum rationem quandam cadunt, uidelicet De legationibus, De militari diſciplina, De Magiſtratuum cenſura, De Iureiurando, De publicis peregrinationibus, De tribus Iudiciorum ſubſelliis ſiue gradibus, De iure ſepulcrorum & ſepulturæ modo: & nonnullis aliis, ſicuti ex ipſa lectione perſpicuum erit. Illud verò illuſtriſſimum, quod de Sacro quodam collegio, cuius fidei & curæ legum vniuerſæque Reipubl. cuſtodiam demãdat, copioſe exponit. Illius autem muneris inſtitutionẽ hac origine deducit. Abſolutis iis ferè omnibus quæ ad prudentem accuratámq; νομοθεσίαν videbantur pertinere (qui vniuerſæ diſputationi finis eſt propoſitus) conſequens erat vt poſitæ leges ad effectum reuocarentur, & à commentorum humanorum corruptelis ſartæ tectæque conſeruarentur. inanes enim eſſent, ſine effectione: & facilis eſt optimarum etiam legum corruptio. Vtrique incommodo remedium eſt, prudens & accurata cuſtodia, in qua certa verſatur reipublicæ ſalus. Illius cuſtodiæ curam demandat cœtui cuidam è probatiſſimis & optimis viris conſtituto: cuius formam, autoritatem, vtilitatem luculẽter deſcribit: & ita viam ſibi ſternit ad Epinomidem, quæ eſt vniuerſæ diſputationis pulcherrima clauſula. Οἰκονομία igitur huius dialogi ita notetur: cætera ex notis noſtris petantur.

QVAEDAM EX HAC DISPVTATIONE.

ETHICA ET POLITICA, ſiue potius ἠθικῶς πολιτικά.

1 *Variis caſibus qui in hanc uitam uariè incidunt, opportuna remedia expedire debent ſanæ leges: ut ex æquo & bono ius ſuum cuique tribuatur, ſocietas cum pace colatur.*

2 *Omnis ordo publicus facilè collabitur, iis etiam qui imperii autoritatem habent ad malas artes cum certa reipublicæ pernicie ruentibus ni ſi adſit Cenſuræ frænum: quo & in officio contineantur, &, ſi ab officio diſceſſerint, ad officium reuocentur.*

3 *Qui publicum munus rectè obiit, dignus eſt honore: qui malè, dedecore.*

4 *Qui priuata autoritate publicum negotium geſſerit, dignus eſt grauiſſimo ſupplicio.*

5 *Ex circumſtantiis, facta ſunt expendenda. ut, is qui in publico negotio furtum fecerit uel mendacium dixerit, dignus eſt grauiori ſupplicio quàm is qui in re priuata deliquerit. quo in genere peccat τῆς παραπρεσβείας (.i. malè obitæ legationis) audacia uel perfidia.*

6 *Impudentiſſimum eſt prætexere ſceleribus excuſationem, deorum uel illuſtrium hominum ſpecie.*

7 *Vt in uniuerſa republ. nihil ſine imperio & ordine fieri debet, ita neque in militari adminiſtratione: in qua ἀναρχία periculoſiſſima eſt, ac proinde digna coërcitione.*

8 *In tanta impietatis & iniquitatis ueſania, qua cõpluriũ hominũ animi occupãtur, uidẽdũ eſt etiã atq; etiã ne iuriſiurãdi licẽtia facilè quibuſuis cõdonetur. alioqui maximũ eſt periculũ ne Dei nomẽ uioletur. Quibus autẽ iuriſiurãdi copiã fieri uelit Plato, uide in ipſo loco.*

9 *Non modò utilis ſed neceſſaria quoq; eſt ad rẽpubl. bene conſtituendã, peregrinorũ morum inſpectio.*

10 *Nec poteſt etiã, ſine barbara immanitate, peregrinorũ in ciuitatẽ commerciũ impediri: & ἀκοινωνήτος etiã ſolitudo damnoſa eſt humanæ ſocietati: ſed uidendum eſt etiam atq; etiam quomodo & quatenus utrunque fiat in bene morata republ.*

11 *Non eſt negligendũ quidnam de nobis homines ſentiant: ac proinde ut bene uiuendi caput eſt, talem eſſe reuera qualis uideri uelis, ita ciuilis eſt prudentiæ & probitatis, bonam tueri apud omnes omnium ordinum homines exiſtimationem.*

12 *Reipubl. onera à bono ciue ferenda ſunt: & qui id facere detrectauerit, puniendus eſt.*

13 *Quũ mors miſeriæ & infirmitatis humanæ ſit triſtiſſimum monumentum, inaniſſimæ eſt ambitionis in funeribus magnificarũ pomparũ triũphos inſtituere.*

14 *Quia tamẽ nec homo in morte perit, immortali animo, qui uerè homo cenſendus eſt, poſt corporis mortem conſtanter ſuperſtite: & honeſtas poſtulat animi domicilium, corpus, in honore aliquo eſſe: idcirco ſepulturæ ratio habenda eſt.*

15 *Igitur certus quidã ſepulturæ modus definiendus eſt: ut & ſacroſanctum ſit ſepulcrorum ius, & parentationes fiant honeſtè, non inſanis tamen ſumptibus indulgeatur.*

16 *Quia in morte potius quàm in hac uita conſtat hominibus felicitas, uecordis eſt indulgentiæ, luctui & eiulatui indulgere.*

17 *Quoniam & feſtinatio & mora ſunt iudiciorum peſtes, ea moderandorũ iudiciorum forma conſtituenda eſt quæ utrumq; illud extremũ impediat. id eſt, neq; præcipitentur iudicia, quæ ita non poſſunt non eſſe iniqua: neq; longis procraſtinationibus litigantium & animi & crumenæ exhauriantur.*

18 *Ita tres ſtatuit Iudiciorum gradus: Arbitrorum, quos partes communi conſenſu elegerint: Iudicũ primorum, ſi arbitri rem non poſſint componere: Senatus, à cuius ſententia nulla eſt prouocatio.*

19 *De poſtulandi ritu & formula leges cauere debent.*

20 *Debent eſſe finita rerum dominia atq; certa: ac proinde uſucapionum & præſcriptionum ius & neceſſarium eſt & æquiſſimum.*

21 *Finis legum eſt, conſentanea & honeſta* πρᾶξις *i. obſequium & effectio:* πράξεως, *ſalus reipublicæ.*

22 *Leges ſine diligenti cuſtodia facilè degenerant atq; deprauantur ab inſanis hominum cupiditatibus.*

23 *Itaq; opus eſt uinculo quopiam ad retinendã legum autoritatem, & coërcendã hominum intemperiẽ.*

24 *Ad ſalutem ergo Reipublicæ procurandã, inſtituit ſacrum quoddã collegium, quod* ξύλλογον νυκτερινὸν *uocat. cuius deſcriptionem uide in ipſis locis.*

25 *Vt legum finis eſt* πρᾶξις, *ita* πράξεως *fundamentum eſt* θεωρία: *quæ & ipſa non poteſt eſſe* ἄπρακτος *& iners.*

26 *Eſt ergo neceſſe, ciuium animos ad legum obſequium ita inſtitui, ut* θεωρίᾳ *legitimi obſequij regula priùs imbuantur.*

27 *Illa* θεωρία, *eſt vera ſapientia:* de qua in Epinomide: ne hîc exſcribamus ea quæ ibi opportunius dicentur: licet in hac quoq; diſputatione doctrinæ illius ſũmã Plato repræſentauit.

LEGVM EX HAC DISPVTATIONE DESCRIPTIO.

I. AD DEOS ADEVNTO CASTE, PIETATEM ADHIBENTO, OPES AMOVENTO.

II. HOMINEM PERIRE, DVM CORPVS AB ANIMO PER MORTEM DISSOLVITVR, NEFAS ESTO IN REPVBL. EXISTIMARI. QVOCIRCA MANIVM QVIDEM IVRA SACRA SVNTO: SVMPTVM TAMEN IN OLLOS LVCTVMQVE MINVVNTO.

III. IVDICIORVM RATIO SANCTIS LEGIBVS DEFINITOR, ET RATA ESTO.

IIII. IN OMNES REIPVBL. NOSTRAE MAGISTRATVS SVMMAE CENSVRAE AVTORITAS, INCVLPATA FIDE INVIGILATO.

V. QVI IN MVNERE PVBLICO PRAEVARICARI COMPERTVS FVERIT, DAMNAS ESTO: AST QVI PVBLICVM MVNVS BENE OBIERIT, ET SVPERSTES ET MORTVVS PRAEMIVM EX LEGE REPORTATO.

VI. QVI PVBLICAM PECVNIAM INTERVERTERIT, PECVLATVS POENAS LVITO.

VII. PRIVATA AVTORITATE PVBLICVM NEGOTIVM GESSISSE, PACEM BELLVMVE INIVSSV REIPVBL. FECISSE, CAPITALE ESTO.

VIII. LEGATIONI MALE OBITAE, QVIPPE DEI AVTORITATE LEGATORVM VINDICIS VIOLATA, IVDICES EX RE IPSA POENAS SANCIVNTO.

IX. IN PVBLICI MVNERIS ADMINISTRATIONE PECVNIAM ACCEPISSE, NE CVIQVAM IMPVNE ESTO.

X. IVRISIVRANDI SACROSANCTA AVTORITAS ESTO, NEC NISI PAVCISSIMIS IVRARE LICETO.

XI. RERVM DOMINIA VSVCAPIONIS PRAESCRIPTIONISQ. IVRE DEFINITOR.

XII. FIDEIVSSIONIS AVTORITAS SEMPITERNA ESTO.

XIII. EX PEREGRINORVM MORVM EXPLORATIONE SAPIENTIOR EVADAT CIVITAS: COMITATEM ERGA PEREGRINOS EXERCETO; COMMERCIA CVM PEREGRINIS PRVDENTER ET VTILITER HABETO.

XIIII. IN RE MILITARI ALIQVID SINE CERTO IMPERIO EGISSE, CAPITALE ESTO.

XV. SACRI COLLEGII, IN CVIVS PROVIDENTIA LEGVM CVSTODIA, SALVSQ. ADEO REIPVBL. SIET, SEMPITERNA AVTORITAS ESTO: AVGVSTVM MVNVS OPTIMI ET PROBATISSIMI VIRI ACCVRATE GERVNTO: AD ILLAM DISCIPLINAM BONI IVVENES, OPTIMI CIVES EVASVRI, RECIPIVNTOR.

ΝΟΜΩΝ ΔΙΑΛΟΓΟΣ δωδέκατος.

A Ἐάν ὡς πρεσβευτής τις ἢ κῆρυξ καταψευδόμενος τῆς πόλεως, παραπρεσβεύηται πρός τινα πόλιν· ἢ πεμπόμενος, μὴ τὰς οὔσας πρεσβείας ἐφ' αἷς πέμπεται ἀπαγγέλλῃ· ἢ πάλιν αὖ παρὰ τῶν πολεμίων ἢ καὶ φίλων, μὴ τὰ παρ' ἐκείνων ὀρθῶς ἀποπρεσβεύσας φαίνηται φανερὸς ἢ κηρυκεύσας· γραφαὶ κατὰ τούτων ἔστων, ὡς Ἑρμοῦ καὶ Διὸς ἀγγελίας καὶ ἐπιτάξεις παρὰ νόμον ἀσεβησάντων· τίμημα δὲ ὅ,τι χρὴ πάσχειν ἢ ἀποτίνειν, ἐὰν ὄφλῃ. B κλοπὴ μὲν χρημάτων, ἀνελεύθερον, ἁρπαγὴ δὲ, ἀναίσχυντον· τῶν Διὸς δὲ υἱέων οὐδεὶς οὔτε δόλοις οὔτε βίᾳ χαίρων ἐπιτετήδευκε τούτοιν οὐδέτερον. μηδεὶς οὖν ὑπὸ ποιητῶν, μηδ' ἄλλως ὑπό τινων μυθολόγων, πλημμελῶν περὶ τὰ τοιαῦτα, ἐξαπατώμενος ἀναπειθέσθω· καὶ κλέπτων ἢ βιαζόμενος, οἰέσθω μηδὲν αἰσχρὸν ποιεῖν, ἀλλ' ἅπερ αὐτοὶ θεοὶ δρῶσιν. οὔτε γὰρ ἀληθὲς, οὔτ' εἰκός· ἀλλ' ὅστις δρᾷ τοιοῦτον παρανόμως, οὔτε θεὸς, οὔτε παῖς ἐστὶ ποτὲ θεῶν. ταῦτα δὲ νομοθέτην μᾶλλον προσήκει γιγνώσκειν ἢ C ποιητὰς ξύμπαντας. ὁ μὲν οὖν πεισθεὶς ἡμῶν τῷ λόγῳ, εὐτυχεῖ τε, καὶ εἰς χρόνον ἅπαντα εὐτυχοῖ· ὁ δὲ ἀπιστήσας, τῷ μετὰ ταῦτα τοιῷδέ τινι μαχέσθω νόμῳ· Ἐάν τις τι κλέπτῃ δημόσιον, μέγα ἢ καὶ σμικρὸν, τῆς αὐτῆς δίκης δεῖ. σμικρόν τι γὰρ ὁ κλέπτων, ἔρωτι μὲν ταὐτῷ, δυνάμει δὲ ἐλάττονι κέκλοφεν· ὅ,τε τὸ μεῖζον κινῶν, οὐ καταθέμενος, ὅλον ἀδικεῖ. δίκης οὖν οὐδέ- D τερον οὐδετέρου ἐλάττονος, ἕνεκα μεγέθους τοῦ κλέμματος, ὁ νόμος ἀξιοῖ ζημιοῦν· ἀλλὰ τῷ τὸν μὲν ἴσως ἂν ἰάσιμον ἔτ' εἶ(ναι), τὸν δὲ ἀνίατον. ξένον μὲν δὴ τῶν δημοσίων ἢ δοῦλον ἄν τις τι κλέπτοντα ἐν δικαστηρίῳ ἕλῃ, ὡς ἰασίμῳ ἐκ τῶν εἰκότων, ὅ,τι χρὴ παθεῖν, ἢ τίνα ζημίαν ἀποτίνειν αὐτὸν, ἡ κρίσις γιγνέσθω.

Legitur etiã κα- ταχέσθαι

Poſt εἰκότων in uno exempl. eſt ὄντι, deinde τί χρή, &c.

DE LEGIBVS DIALOGVS duodecimus.

SI LEGATVS aut præco ea, quæ publicè fuerint ſibi demandata, falſò nuntiauerit, vel falſam legationẽ alio quouis modo obierit, ea tacendo quæ dicenda illi fuerant, vel aliquid à ſe fictum retulerit, quod minimè extiterit, ſiue aliter in legatione præuaricari compertus fuerit, ſiue apud hoſtes ſiue apud amicos res acta fuerit: aduerſus hunc agatur, æquè ac eum qui Mercurii Iouíſque legationes & mandata impiè & nefariè fuerit tranſgreſſus. cui ſi iudicio ſuccubuerit, penes Iudicum arbitrium eſto, ecquónam ſupplicio plectendus ſit, pro delicti merito. Pecuniæ quidem furtum illiberale eſt: rapina verò, turpiſſimũ. in nullum autem Iouis filium aut vis aut doli oblectatio & tam fœdæ rei cupiditas vnquam cecidit. Nemo igitur à poëtarum & aliorum ſceleratorum fabulatorũ quopiam ita circumueniatur, vt credat, ſi vim dolúmve in rebus alienis interuertẽdis adhibuerit, nihil ſe turpe admiſiſſe: ſed ſe tantùm deorum exempla ſequutum. nam neque verum id, neque veriſimile eſt. & qui aduerſus ſanctum legis interdictum horum alterum perpetrat, is neque deus eſt, neq; deorum filius. Hæc autẽ legiſlatorẽ potius quàm cunctos poëtas intelligere rationi conſentaneum eſt. Quicunque igitur huic noſtro ſermoni paruerit, ille & felix eſt, & in poſterum ſemper erit: qui contrà faxit, hac lege coërcetor, à qua ſibi bellum indictum norit: Siquis aliquid publicum furatus fuerit, ſiue paruum ſiue magnum, eodem ſupplicio plectitor. nam qui rem exiguam interuertit, etſi minorem vim quàm qui magnam adhibuit, æqua tamen cupiditate furatus eſt: & qui magnum quidpiam ſuſtulit, vbi non ipſe depoſuerat, is planè eſt iniquus. Lex igitur non furti paruitate alterum minus quàm alterum puniendum cenſet: ſed eo fortaſſe intereſſe putat, quòd alter ſanabilis ſit, inſanabilis, alter. Si ſeruus aut peregrinus furti publici accuſatus & damnatus ſit, tanquam ſanari quodammodo poſſe videatur, quibus pœnis plectẽdus ſit, penes Iudicis arbitrium eſto.

De pvblicis ſiue contractibus ſiue criminibus, ferè agit prima libri parte: tũ de nonnullis aliis rebus quæ ad reipubl. adminiſtrationem planè pertinent. Primo autem loco De *malè obitæ ſiue geſtæ, ſiue ementitæ legationis crimine*: Tum, De *publicis furtis & rapinis*. Hactenus enim de priuatis egerat copioſè. Publici autem furti circunſtantias ex factorum & perſonarum multiplici ratione conſiderat, & cur varium his in rebus iudicium in eodẽ furti crimine, conſtituendum ſit, docet.

Ciuem autem ita educatum vt ipſi inſtituimus, ſi publicum quidpiam furatum eſſe, vel patriam alio quopiam modo læſiſſe conſtiterit, ſiue in ipſo crimine fuerit deprehenſus, ſiue alio quopiam modo criminis reus fuerit peractus: tanquam inſanabilem, capitali ſupplicio addicimus. [a] Expeditionum & adminiſtrationum bellicarum gratia, magnæ & multæ exiſtunt deliberationes, ac proinde multæ his de rebus leges inſtituuntur. ſed illud omnium maximum eſt, NEQVIS mas ſiue fœmina ſine imperio & diſciplina quicquam agat, neque mortalis cuiuſquã animus ſiue ſeriò ſiue ioco aſſueſcat quicquam ſuo arbitratu & ſuopte tantùm marte agere ſeorſim, ſiue in bello ſit ſiue pace: ſed quocunque tempore ex Imperantis autoritate & mandato pendeat, & ad eum oculos ſuos conuertat, & ex illius auſpiciis & præceptis vitam ſuam inſtituat, & in minimis etiam rebus ab ipſo regi patiatur. nimirum vt & ſtet quum ille iubet, & progrediatur, exerceatur, lauetur, comedat, ſurgat nocte, cuſtodiam agat: det ſigna, & viciſſim accipiat: & in ipſo prælio nec inſequatur quenquam, nec cedat, niſi diſerto Imperatoris ſiue ducis mandato: & (vt rem ſummatim complectar) nemo penitus cognoſcat quidnam ſit ſeorſim ab aliis agere, ſed ſimul ſemper communiſque omnibus ſit vita. nihil enim hac re melius, nihil præſtantius, nihil efficacius, éq; artis inſtituto exquiſitius vnquã erit ad ſalutẽ victoriámque bello comparandam. Hoc etiam in pace ſtatim à pueris meditandum eſt, & illis inſtitutis informandus & in illis exercendus eſt animus, vt & aliis imperemus & aliis pareamus. omni autem imperio ſoluta licentia è vita penitus exterminanda eſt, non hominum ſolùm, ſed ipſarum etiam quæ hominum imperio ſubſunt beluarũ. Omnis quoque chorearum exercitatio ita componenda eſt, vt ad res rectè in bello gerendas referatur: omniſq; corporis dexteritas, facilitas, alacritas ad eas operas cõparanda eſt. Ob eandem quoque cauſam conſueſcere debemus, in cibis & potibus abſtinentiores eſſe, frigus, æſtum, cubilis duritiam pati: ne capitis pedúmque virtutẽ alieni veſtitus integumẽtis corrumpamus, neque propriam naturalémque pileorum & calceamentorum vſum, qui cum ipſis corporis noſtri partibus eſt natus, amittamus. hæ enim extremæ corporis ſunt partes, quæ ſi conſeruentur, maximam vniuerſo corpori vim exhibent atq; ſumminiſtrant: & contrà, cõtrariã. & vna quidẽ pars vniuerſo corpori omniũ maximè obſequẽs eſt, miniſteriúmq; obit frequẽtius: altera verò ſummi imperii autoritatem in vniuerſũ corpus obtinet: quippe quæ videlicet principales ſenſus naturæ beneficio ſecũ habeat.

[a] *De militari ſiue caſtrenſi diſciplina*: quæ nimirum ipſa eſt maximè publica. *Generales illas regulas primùm tradit*, Nequid ſine ordine & diſciplina fiat, ac proinde nemo *ἄναρχος* ſit, & quicquam agat arbitrio ſuo. ſine imperantis autoritate & mandato: & militaris diſciplinæ rationem & vim deſcribit. Quibus informandorum ſuo more animorum gratia primùm explicatis, tũ leges hac de re ponit: deſignata præmiorum & ſuppliciorum ratione, quibus res militaris contineri debet.

A τὸν δὲ ἀστὸν καὶ τεθραμμένον ὡς ἔσται τεθραμμένος, ἂν πατρίδα συλῶν ἢ βιαζόμενος ἁλίσκηται, ἐάν τ' ἐπ' αὐτοφώρῳ, ἐάν τε μή, σχεδὸν ὡς ἀνίατον ὄντα, θανάτῳ ζημιοῦν. Στρατειῶν δὲ ἕνεκα πολλὴ μὲν ξυμβουλή, πολλοὶ δὲ νόμοι γίγνονται κατὰ τρόπον. μέγιστον δέ, τὸ μηδέποτε ἄναρχον μηδένα εἶναι, μήτ' ἄρρενα, μήτε θήλειαν· μηδέ τινος ἔθει ψυχὴν εἰθίσθαι, μήτε σπουδάζοντος, μήτ' ἐν παιδιαῖς, αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ τι κατὰ μόνας δρᾶν· B ἀλλ' ἔν τε πολέμῳ παντὶ καὶ ἐν εἰρήνῃ πάσῃ πρὸς τὸν ἄρχοντα ἀεὶ βλέποντα καὶ ξυνεπόμενον ζῆν, καὶ τὰ βραχύταθ' ὑπ' ἐκείνου κυβερνώμενον· οἷον ἑστάναι θ' ὅταν ἐπιτάττῃ τις, καὶ πορεύεσθαι, καὶ γυμνάζεσθαι, καὶ λοῦσθαι, καὶ σιτεῖσθαι, καὶ ἐγείρεσθαι νύκτωρ εἴς τε φυλακὰς καὶ παραγγέλσεις· καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς κινδύνοις μήτε τινὰ διώκειν, μήθ' ὑποχωρεῖν ἄλλῳ, ἄνευ τῆς τῶν ἀρχόντων δηλώσεως· ἑνί τε λόγῳ, τὸ χωρίς τι C τῶν ἄλλων πράττειν διδάξαι τὴν ψυχὴν ἔθεσι, μήτε γιγνώσκειν μήτ' ἐπίστασθαι τὸ παράπαν, ἀλλ' ἀθρόον ἀεὶ καὶ ἅμα καὶ κοινὸν τὸν βίον ὅτι μάλιστα πᾶσι πάντων γίγνεσθαι. τούτου γὰρ οὔτ' ἔστιν οὔτε ποτὲ μὴ γένηται κρεῖττον οὔτε ἄμεινον, οὔτε τεχνικώτερον εἰς σωτηρίαν τὴν κατὰ πόλεμον καὶ νίκην. τοῦτο καὶ ἐν εἰρήνῃ μελετητέον εὐθὺς ἐκ τῶν παίδων, ἄρχειν τε ἄλλων, ἄρχεσθαί θ' ὑφ' ἑτέρων· τὴν δ' ἀναρχίαν ἐξαιρετέον ἐκ D παντὸς τοῦ βίου ἁπάντων τῶν ἀνθρώπων τε καὶ τῶν ὑπ' ἀνθρώποις θηρίων. καὶ δὴ καὶ χορείας πάσας, εἰς τὰς ἀριστείας τὰς κατὰ πόλεμον βλεπούσας, χορεύειν, καὶ ὅλην εὐκολίαν τε καὶ εὐχέρειαν ἐπιτηδεύειν τῶν αὐτῶν ἕνεκα· καρτερήσεις τε αὖ σιτῶν τε καὶ ποτῶν, καὶ χειμώνων καὶ τῶν ἐναντίων, καὶ κοίτης σκληρᾶς. καί, τό γε μέγιστον, τὴν τῆς κεφαλῆς καὶ ποδῶν δύναμιν μὴ διαφθείρειν τῇ τῶν ἀλλοτρίων σκεπασμάτων περικαλύψει, τὴν τῶν οἰκείων ἀπολλύντας πίλων τε καὶ E ὑποδημάτων γένεσιν καὶ φύσιν. ταῦτα γὰρ ἀκρωτήρια ὄντα, σωζόμενά τε ἔχει μεγίστην δύναμιν παντὸς τοῦ σώματος, καὶ τοὐναντίον, ἐναντίως· καὶ τὸ μέν, ὑπηρετικώτατον ἅπαντι τῷ σώματι· τὸ δέ, ἀρχικώτατον, ἔχον τὰς κυρίας ἁπάσας αἰσθήσεις αὐτοῦ φύσει.

Legitur etiam σιτίων: *in uno autē exempl.* σίτων, *non* σιτῶν.

ἔπαινον μὲν δὴ τοῦτον τὸν νέον ἀκούειν χρεὼν δοκεῖν πολεμικοῦ περὶ βίου. νόμος δ' αὖ τούσδε στρατεύεσθαι, τὸν καταλεγέντα, ἢ τὸν ἐν μέρει τινὶ τεταγμένον. ἐὰν δέ τις ἐκλείπῃ τινὶ κάκῃ, μὴ στρατηγῶν ἀφέντων, γραφὰς ἀστρατείας εἶναι πρὸς τοὺς πολεμικοὺς ἄρχοντας, ὅταν ἔλθωσιν ἀπὸ στρατοπέδου. δικάζειν δὲ τοὺς στρατευσαμένους ἑκάστους, χωρὶς ὁπλίτας τε καὶ ἱππέας, καὶ τἆλλα ἐν πολεμίᾳ ἕκαστα ὡσαύτως· καὶ εἰσάγειν ὁπλίτας μὲν εἰς τοὺς ὁπλίτας, ἱππέας δὲ εἰς τοὺς ἱππεῖς, καὶ τοὺς ἄλλους δὲ κατὰ ταυτὰ εἰς τοὺς αὐτῶν ξυννόμους. ἐὰν δέ τις ὄφλῃ, ὑπάρχειν μὲν αὐτῷ μήποτε τῆς ὅλης ἀριστείας ἀγωνιστῇ γενέσθαι, μηδὲ ἀστρατείας ἄλλον γράψασθαί ποτε, μηδὲ κατηγόρῳ τούτων πέρι γενέσθαι. πρὸς τούτοις δ' ἔτι προστιμᾶν αὐτῷ τὸ δικαστήριον ὅ,τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτίνειν. μετὰ δὲ ταῦτα ἐκδικασθεισῶν τῶν τῆς ἀστρατείας δικῶν, πάλιν ἑκάστων τούτων ἄρχοντας ποιῆσαι ξύλλογον. ἀριστείων δὲ πέρι κρίνεσθαι τὸν βουλόμενον ἐν τοῖς αὐτῶν ἔθνεσι, μὴ περὶ προτέρου πολέμου μηδὲν παρεχόμενον, μήτε τεκμήριον, μήτε μαρτύρων πιστώσεις λόγων, αὐτῆς δὲ περὶ τῆς στρατείας τῆς τότε γενομένης αὐτοῖς. στέφανον δὲ τὸ νικητήριον ἑκάστοις εἶναι θαλλοῦ. τοῦτον δὲ, εἰς τὰ τῶν πολεμικῶν θεῶν ἱερὰ ὧν ἄν τις βούληται γράψαντα, ἀναθεῖναι μαρτύριον εἰς τὴν τῶν ἀριστείων κρίσιν, παντὸς τοῦ βίου, καὶ τὴν τῶν δευτέρων καὶ τρίτων. ἐὰν δὲ στρατεύσῃ μέν τις, μὴ ἀπαγόντων δὲ τῶν ἀρχόντων, οἴκαδε προαπέλθῃ τοῦ χρόνου, λειποταξίου τούτων εἶναι γραφὰς ἐν τοῖς αὐτοῖς οἷς περὶ τῆς ἀστρατείας. ὀφλοῦσί τε τιμωρίαι ἐπέστωσαν αἵπερ καὶ πρόσθεν ἐτέθησαν. χρὴ μὲν δὴ πᾶσαν ἐπιφέροντα δίκην ἀνδρὶ πάντ' ἄνδρα, φοβεῖσθαι τὸ μήτε ἐπενεγκεῖν ψευδῆ τιμωρίαν, μήτ' οὖν ἑκόντα μήτ' ἄκοντα, κατὰ δύναμιν: παρθένος γὰρ αἰδοῦς δίκη λέγεταί τε καὶ ὄντως εἴρηται. ψεῦδος δὲ αἰδοῖ καὶ δίκῃ νεμεσητὸν κατὰ φύσιν. τῶν τε οὖν ἄλλων εὐλαβεῖσθαι δεῖ πέρι πλημμελεῖν εἰς δίκην, διαφερόντως δὲ καὶ τῆς τῶν κατὰ πόλεμον ὅπλων ἀποβολῆς· μὴ διαμαρτών τις ἄρα τῶν ἀναγκαίων ἀποβολῶν, ὡς αἰσχρὰς αὐτὰς εἰς ὄνειδος τιθεὶς, ἀναξίῳ ἀναξίας ἐπάγῃ δίκας. ῥᾴδιον μὲν οὖν οὐδαμῶς διορίσαι τούτων θάτερον· ὅμως δὲ χρὴ τὸν νόμον ἀμῶς γέπως

In uet. ἱππέας, ſicut proximè præcedit.

Videndum annon, mutata cum accentu ſignificatione, ſcribendũ ſit ἀριστείων, ut dixit modò ἀριστείων δὲ πέρι κρίνεσθαι.

In uet. στρατεύσηται, quod malo.

A Sed has quidem militaris vitæ laudes iuuenes audire oportet: leges verò has: QVI AD MILITIAM CONSCRIPTVS eſt, aut in parte aliqua conſtitutus, militiã obito. Siquis verò, iniuſſu Imperatoris, ignauia militiam detrectet, deſertæ militię apud militares magiſtratus, vbi è caſtris redierint, accuſetur. ad iudicium autem cõueniunto & ſentẽtias dicunto omnes ii qui militarunt, ſeorſim quidem pedites, & equites ſeorſim, & cæteri eodem modo, ſeruato ordine, ita vt contuberniorum ratio B teneatur: pedites nimirum ad pedites, & equites ad equites, cæteríque ſinguli ad eiuſdem ſortis ſocios componendi ſunt. qui damnatus fuerit, in certamen ex quo præmium virtutis expectetur, amplius deſcendere, aliúmque deſertæ militiæ accuſare prohibetor. præterea, quas pœnas commeritus ſit, Iudices ſtatuunto. Deſertæ porro militiæ iudicio peracto, peditum rurſus equitúmque & aliorum cœtus à Magiſtratibus habeantur, vt iis qui ſe ſtrenuè geſſerint, virtutis præmia attribuantur. de quibus ita ineatur deliberatio, vt cuilibet fas ſit de victoria cum iis contendere qui eoſ- C dem ſecũ ordines ſeruant: ſed tamen eorũ quæ ſuperioribus bellis geſta fuerint, minimè afferat vel argumenta, vel teſtes: verùm ea tãtùm quę recenti expeditione fuerint geſta. Sit autem victoriæ præmium ſingulis corona, ex fronde virenti. hanc verò coronam in militarium deorum tẽplis, prout vnicuique collibuerit, ad rei fortiter geſtæ ſempiternum teſtimonium victor cum inſcriptione dedicato. ita & qui ſecunda & tertia præmia reportarunt, ordine annotantor. Siquis autem militauerit quidem, ſed ducum militarium iniuſſu D diſceſſerit, apud eoſdem iudices deſerti ordinis accuſator, apud quos ſuperior ille neglectæ militiæ accuſatus eſt: damnatus, iiſdem quoque pœnis coërcetor. Cauere autem pro viribus debet quiſquis cum aliquo expoſtulaturus eſt iudicio, ne volens noléntve, falſam aduerſus illũ accuſationẽ intendat. Iudicium enim, virgo quædam pudica verè dicitur. pudori autem atque iudicio ſecundum naturam odio menda- E cium eſt. Itaque cùm in aliis omnibus rebus, tum maximè quando arma abiiciuntur in pugna, cauendum eſt ne deam iudicii præſidem offendamus: nimirum ne quis illius abiectionis cauſas perperam notet, & pro eo quòd neceſſariò abiicienda tunc erant arma, turpem ignauiam ad opprobrium prætexat, & indignis pœnis indignum mulctet. Non eſt quidem facile id diſtinguere, & tamen lex elaborare debet vt hæc quàm diſtinctè fieri poterit, ſingu-

latim definiatur. Ad hoc igitur illuſtrãdũ, hanc fabulam adhibeamus. Si Patroclus ſemimortuus animam agens in tentoriũ abſque armis comportatus fuiſſet, quod quamplurimis euenit: eáque arma quæ à diis (vt ait poëta) in dotem Thetidi data fuerant, ab Hectore rapta fuiſſent: vtrum Menœtiades, tanquam arma abieciſſet, à malignis accuſari potuiſſet? Sunt & alii qui ex prærupt is locis deturbati, arma abiecerunt, vel tempeſtatis vi in mari aut aliis in locis aquarum illuuione obruti fuerunt: vel aliis variis caſibus arma amiſerunt: qui tamen ita excuſari poſſent, vt non modò dilui calumnia, ſed & caſus laudi tribui quodammodo poſſit. Hæc igitur ſunt à nobis bifariã diſtinguenda, vt maius grauiúſque malum pro viribus à contrario ſecernamus. In ipſa nimirum vituperatione, pronuntiationis ipſius habitus & conformatio momentum maximum habet, & diſcrimen haud dubiè ſtatuit. ſicuti enim armorum abiector non quilibet meritò nominari poteſt, ſed armorum amiſſor potius: nec ſimiliter qui vi amiſit, & qui ſponte abiecit, eodem modo iudicandus eſt. eſt enim latũ diſcrimen. Sic igitur lege ſanciamus: Siquis ab hoſtibus circũuẽtus, quũ armatus eſſet, nõ faciem aduerſus eos cõuerterit & repugnauerit: ſed vltrò arma dimiſerit aut proiecerit, turpémq; vitã fuga potius redimẽs, quàm pulchram & honeſtã mortẽ cum fortitudine occumbens: iuſta quidem ignauiæ & abiectorum armorum actio aduerſus illum cõpetito: & rerum quas ſuprà notauimus, ad leuandã culpam, nullam rationem Iudex habeto. timidus enim & ignauus ſemper puniendus eſt, quò melior fortiórque euadat: infortunatus, non item. nullus enim fructus inde redit. Quæ igitur pœna ei debeatur, qui huiuſmodi armorum ad defenſionẽ paratorum vim in cõtrarium abiecit atq; prodidit? non enim fieri poteſt vt homo in contrarium commutetur: veluti Cæneum Theſſalum aiunt diuina quadam vi in naturam viri ex fœmina commutatũ. illi enim armorum proiectori contrarium maximè quadraret, vt ex viro in mulierẽ cõmutatus ignauiæ pœnas ſubiret. Nunc verò quoniam id fieri non poteſt, proximum aliquid excogitemus, vt poſtquam ille adeo viuendi cupidus eſt, nullum deinceps ſubeat periculum, ſed reliquam vitam, & quidem quamdiuturnã, improbus & cũ ignominia traducat. Hæc igitur lex eſto: EO QVI ARMA turpiter proieciſſe damnatus fuerit, nec Imperator, neque quiſquam alius militarium Magiſtratuum, milite vnquam vtatur: neque illum

A ὁρίζειν περὶ ταῦτα κατὰ μέρη. μύθῳ δὴ προσχρώμενοι ἂμ εἴπωμεν, εἰ κομισθεὶς ἐπὶ σκηνὴν ἄνευ ὅπλων Πάτροκλος, ἔμπνους ἐγένεθ', οἷα δὴ μυρίοις συνέπεσε, τὰ δὲ πρότερα ἐκεῖνα ὅπλα Πηλείδου ἅ φησιν ὁ ποιητὴς παρὰ θεῶν προῖκα ἐν τοῖς γάμοις ἐπιδοθῆναι Θέτιδι, ταῦτα δὲ Ἕκτωρ εἶχεν, ἐξῆν ἂν τῶν τότε ὅσοι κακοὶ ὀνειδίζειν ὅπλων ἀποβολὴν τῷ τοῦ Μενοιτίου. ἔτι δὲ ὁπόσοι κατὰ κρημνῶν ῥιφέντες ἀπώλεσαν ὅπλα, ἢ κατὰ B θάλατταν, ἢ χειμώνων ἐν τόποις ὑποδεξαμένης αὐτοὺς ἐξαίφνης πολλῆς ῥύσεως ὕδατος. ἢ μυρί' ἂν ἔχοι τις τοιαῦτα παραμυθούμενος ἐπᾴδειν, εὐδιάβολον κακὸν καλλωπίζων. τέμνειν δὴ χρεὼν κατὰ δύναμιν τὸ μεῖζον καὶ τὸ δυσχερέστατον κακὸν ἀπὸ τοῦ ἐναντίου. σχεδὸν οὖν ἐν τοῖς ὀνείδεσιν ἔχει τινὰ τομὴν ἡ τούτων τῶν ὀνομάτων ἐπιφορά. ῥίψασπις μὲν γὰρ οὐκ ἐν πᾶσιν ὀνομάζοιτ' ἂν δικαίως, ἀποβολεὺς δὲ ὅπλων. οὐχ ὁ- C μοίως γὰρ ὅ,τε ἀφαιρεθεὶς μετ' εἰκυίας βίας γίγνοιτ' ἂν ῥίψασπις, ὅ,τε ἀφεὶς ἑκών. διαφέρει δὲ ὅλον που καὶ τὸ πᾶν. ὧδ' οὖν δὴ λεγέσθω νόμῳ· ἐὰν καταλαμβανόμενός τις ὑπὸ πολεμίων, καὶ ἔχων ὅπλα, μὴ ἀναστρέφῃ καὶ ἀμύνηται, ἀφῇ δὲ ἑκὼν, ἢ ῥίψῃ, ζωὴν αἰσχρὰν ἀρνύμενος μετὰ τάχους, μᾶλλον ἢ μετ' ἀνδρείας καλὸν καὶ εὐδαίμονα θάνατον· τοιαύτης μὲν ὅπλων ἀποβολῆς ἔστω δίκη ῥιφθέντων· τῆς δὲ εἰρημένης ἔμπρο- D σθεν ὁ δικάζων ἀμελείτω σκοπεῖν. τὸν γὰρ κακὸν ἀεὶ δεῖ κολάζειν, ἵν' ἀμείνων ᾖ, οὐ τὸν δυστυχῆ· οὐδὲν γὰρ πλέον. ζημία δὴ τῷ τὴν τοιαύτην ἀμυντηρίων ὅπλων εἰς τοὐναντίον ἀφέντι δύναμιν τίς ἄρα γίγνοιτ' ἂν πρόσφορος; οὐ δυνατὸν γὰρ ἀνθρώπῳ δρᾶν τοὐναντίον, ὥς ποτε θεὸν φασὶ δρᾶσαι, Καινέα τὸν Θετταλὸν ἐκ γυναικὸς μεταβαλόντα εἰς ἀνδρὸς φύσιν. ἦν γὰρ ἀνδρὶ ῥιψάσπιδι τρόπον τινὰ πρέπουσα πασῶν μάλιστα ἡ κεί- E νῃ τῇ γενέσει ἐναντία γένεσις, εἰς γυναῖκα ἐξ ἀνδρὸς μεταβαλοῦσα, τιμωρία τούτῳ γιγνομένη. νῦν δ' ὅτι τούτων ἐγγύτατα φιλοψυχίας ἕνεκα, ἵνα τὸν ἐπίλοιπον βίον μὴ κινδυνεύσῃ, ζῇ δ' ὡς πλεῖστον χρόνον ὢν κακὸς ὀνείδει ξυνεχόμενος. ἔστω νόμος ὅδε ἐπὶ τούτοις· Ἀνὴρ ὃς ἂν ὄφλῃ δίκην ὡς αἰσχρῶς ἀποβαλὼν ὅπλα πολεμικὰ, τούτῳ μήτ' οὖν τις στρατηγὸς, μήτ' ἄλλος ποτὲ τῶν κατὰ πόλεμον ἀρχόντων, ὡς ἀνδρὶ στρατιώτῃ χρήσηται· μηδ'

Scribendum puto, τοιαύτην ὧν ποτὲ θεὸν &c. ut dicat, Facere contrarium ei quod deus olim fecit.

A εἰς τάξιν καταταξῇ μηδ' ἡντινοῦν. εἰ δὲ μή, κατευθυνέτω αὐτὸν ὁ εὔθυνος· ἂν μὲν ᾖ τοῦ μεγίστου τιμήματος ὁ τάξας τὸν κακόν, χιλίας· ἂν δὲ τοῦ δευτέρου, πέντε μνᾶς· ἂν δὲ τοῦ τρίτου, τρεῖς μνᾶς· ἂν δὲ τοῦ τετάρτου, μνᾶν. ὁ δὲ ὄφλων τὴν δίκην, πρὸς τῷ ἀφεῖσθαι τῶν ἀνδρείων κινδύνων κατὰ φύσιν τὴν αὐτοῦ, προσαποτισάτω μισθόν· χιλίας μέν, ἂν τοῦ μεγίστου τιμήματος ᾖ· πέντε δέ, τοῦ δευτέρου· τρεῖς δέ, ἂν τοῦ τρίτου· μνᾶν δὲ ὡσαύτως καθάπερ τὰ πρόσθεν, τοῦ τετάρτου B μέρους. Εὐθυνῶν δὴ πέρι τίς ἡμῖν λόγος ἂν εἴη πρέπων, ἀρχόντων γενομένων, τῶν μὲν κατὰ τύχην κλήρου καὶ ἐπ' ἐνιαυτόν, τῶν δὲ εἰς πλείονα ἔτη καὶ ἐκ προκρίτων; τῶν δὴ τοιούτων εὐθυντὴς τίς ἱκανός; ἂν γάρ πῄ τις τι εἴπῃ σκολιὸν αὐτῶν ἢ πράξῃ, καμφθεὶς ὑπὸ βάρους μὲν τῆς ἀρχῆς, τῆς δὲ αὐτοῦ δυνάμεως ἐνδείᾳ πρὸς τὴν τῆς ἀρχῆς ἀξίαν, ῥᾴδιον μὲν οὐδαμῶς εὑρεῖν τὸν ἀρξάντων ἄρχοντα ὑπερβάλλοντα C πρὸς ἀρετήν· ὅμως δὲ πειρατέον εὐθυντάς τινας ἀνευρίσκειν θείους. ἔχει γὰρ οὖν οὕτω· πολλοὶ καιροὶ πολιτείας λύσεως εἰσί, καθάπερ νεώς, ἢ ζῴου τινός, οὓς τόνους τε καὶ ὑποζώματα καὶ νεύρων ἐπιτόνους, μίαν οὖσαν φύσιν διεσπαρμένην, πολλαχοῦ πολλοῖς ὀνόμασι προσαγορεύομεν. εἷς δὲ οὗτος οὐ σμικρότατος καιρὸς τοῦ σῴζεσθαί τε καὶ διαλυθεῖσαν οἴχεσθαι πολιτείαν. ἂν μὲν γὰρ οἱ τοὺς ἄρχοντας ἐξευθύνοντες βελ- D τίους ὦσιν ἐκείνων, καὶ τοῦτ' ἐν δίκῃ ἀμέμπτῳ τε καὶ ἀμέμπτως, ἡ πᾶσα οὕτω θάλλει τε καὶ εὐδαιμονεῖ χώρα καὶ πόλις· ἐὰν δὲ ἄλλως τὰ περὶ τὰς εὐθύνας τῶν ἀρχόντων γίγνηται, τότε λυθείσης τῆς τὰ πάντα πολιτεύματα ξυνεχούσης εἰς ἓν δίκης, ταύτῃ πᾶσα ἀρχὴ διεσπάσθη χωρὶς ἑτέρα ἀπ' ἄλλης, καὶ οὐκ εἰς ταὐτὸν ἔτι νεύουσαι, πολλὰς ἐκ μιᾶς τὴν πόλιν ποιοῦσαι, στάσεων ἐμπλήσασαι, ταχὺ διώλεσαν. διὸ δὴ δεῖ πάντως τοὺς εὐθύνους θαυμαστοὺς πᾶσαν ἀρετὴν εἶναι. τεκταινώμεθα δή τινα τρόπον αὐτῶν γένεσιν τοιάνδε. κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον, μετὰ τροπὰς ἡλίου τὰς ἐκ θέρους εἰς χειμῶνα, ξυνιέναι χρεὼν πᾶσαν τὴν πόλιν εἰς Ἡλίου κοινὸν καὶ Ἀπόλλωνος τέμενος, τῷ θεῷ ἀποφανουμένους ἄνδρας αὐτῶν τρεῖς·

Non εὐθυνῶν, ab εὔθυνοι, ſed εὐθυνῶν, ab εὐθύνω, Fic. legit.

Aliæ lectiones afferuntur, καὶ νεῦρα καὶ ἐπιτόνους: item διεσπαρμένην.

Pro νεύουσαι (cuius loco ſcriptum eſt perperam in præced. editionibus νέα οὖσαι) annotatur etiam alia lectio, ὁμονοοῦσαι.

A in vllum vnquam ordiné admittito. Si interdicto huic minimè obtemperauerit, maxima mulcta in eum irrogator, in eámq; ré mulctarum Quæſtores animaduertunto. ſi maximi céſus eſt, decé mulctator minis: ſin ſecũdi, quinq;: ſi tertii, tribus: ſi quarti, vna illi irrogator. Ignauiæ autem damnatus, non ſolùm ob proiectã illã animi ſupinitaté à virilibus periculis remoueatur, ſed ære quoq; luat: mille quidé drachmis, ſi maximi cenſus fuerit: ſi ſecũdi, quinque: tribus, ſi tertii: vna verò, ſi quarti. [a] DE CENSVRIS, ſiue repetendis publicorum B munerũ rationibus, quas vel annui Magiſtratus, vel in plures annos è ſanctiori ſenatu ſorte creati, referre debent, ecquidnam ſatis accommodatè ſtatuemus? Ecquis enim ad exigendas rationes idoneus eligi poſſit? nam periculũ eſt ne, qui tam grauia obit munera, illorũ grauitate preſſus, aliquid ſuo magiſtratu indignũ dixerit feceritve. nullus eorũ qui imperia adminiſtrãt, inueniri poſſit tãta virtute præditus, qui aliquo næuo laborare nó poſſit: & tamen omnis adhibéda eſt opera vt diuinos quoſdam viros, qui his muneribus præſint, in- C ueniamus. ſic enim res ſe habet: Multæ exiſtunt occaſiones reipubl. diſſoluendæ, quémadmodũ nauis aut animãtis: quarũ rerũ licet vna ſit natura vbiq; diffuſa, variis tamé vinculis cóncti & cóponi debet, vt funibus, cingulis, neruis, muſculis, & cæteris nexibus qui variis nominibus deſignantur. Atq; vt illis vinculis ſubſiſtit Reſpublica, ita & ab illis diſſoluta perit: eæq; efficaciſſimæ exiſtunt & ſalutis & exitii occaſiones. Si enim hi qui in publicis muneribus cóſtituti clauũ tenent reipublicæ, rationes ſe- D uerè exigant, futurum omnino ſit vt illis euadãt meliores, & ita quidem vt nemo iure conqueri poſſit, ac proinde felix rerũ ſtatus vniuerſam regionem ſit cóſequuturus. Quòd ſi indulgentius ſe gerant Magiſtratus, tunc ſoluto eo iudicio quo in vnũ ciuilia omnia vinciuntur atque copulantur, omnis ordo publicus diſſoluitur, imperiíque ratio & autoritas diſiuncta atque diſſipata diſtrahitur: neque fieri aliter poteſt quin ipſi Magiſtratus, varii & multiplices facti, Ciuitatem quoque ex vna variam multiplicémq; efficiant, atque adeo & ſeditionibus repleãt & in certam perniciẽ coniiciant. Itaq; omnino conſentaneũ eſt, Cenſores omni virtute auguſtos mirabiléſque exiſtere. Rationẽ igitur quandã ad illos conſtituédos, age, moliamur. Singulis annis poſt æſtiuũ ſolſtitium, Ciuitas in cũ locum cóuenire debet Soli & Apollini cómuniter ſacrũ: in eum finem vt vnicuique deo & in ipſius conſpectu tres viros eligat:

[a] DE CENSVRA agit. εὐθυνῶν enim vocabulo hoc notari indicat res ipſa. Eſt & maxima & vtiliſſima publicæ adminiſtrationis pars, Cenſura. improuida enĩ incuria hominum animi franguntur, vt huiuſmodi. examine planè illis ſit opus. *Cenſuræ* igitur cauſã eámque neceſſitaté, vſum in omnes partes ad ſalutem reipubl. luculentiſſimũ, formam bene conſtituendæ cenſuræ copioſè docet: id eſt, & qui tanto muneri præficiendi, & cum qua poteſtate, quomodo & in quos illi debeant animaduertere, & iudicia moderari: quænam præmia munere illo bene functis ſint attribuẽda, & qui contrà ſupliciis puniendi, ſi præuaricari comperti fuerint, &c.

prout quiſque optimum arbitrabitur, ſe quidem excepto, non minus quàm quinquaginta annos natum. Ex illo deſignatorum numero, ii qui pluribus ſuffragiis electi fuerint, dimidia pars, ſi pares ſint, ſeligatur: ſi verò impares, vnus ſemoueatur, cui pauciſſima ſuffragia obtigerint: dimidia autē pars relinquatur, à ſuffragiorum multitudine ſecreta. Quòd ſi quibuſdam paria ſuffragia obuenerint, dimidiúmque numerum exceſſerint, quod excedit iis ſemotis qui iuniores extiterint: tum aliis aſſumptis, iterum ferantur ſuffragia, donec tres impares obtineant. Si verò omnibus aut duobus paria ſuffragia cōtingant, exitu bonæ fortunæ commiſſo, res ſorte diiudicetur, victórque declaretur: qui viridi frōde coronator, & cum eo ſecundus & tertius eadem corona inſignitor. Tum virtutis præmiis palàm exhibitis, præco clara voce pronuntiato, Magnetum ciuitatem, dei auſpiciis ſalutem iterum cōſequutam, ciues illos tres omnium optimos, Soli & Apollini cōmunes primitias ex priſcæ legis inſtituto cōſecrare; quandiu nimirum iudicium ſint conſequuturi. Hos nimirum primo anno duodecim Cenſores & rationum exploratores creanto, donec vnuſquiſque quintum & ſeptuageſimum annum attigerit: deinde ſingulis annis tres ſemper accedunto. Illorum verò hoc eſto munus, vt omnes magiſtratus in duodecim partes diſtributos, omni ratione & diligentia explorent, & omni libero examine in eos animaduertant. Ipſi verò, quo tempore illud examen habent, in Apollinis & Solis fano, in quo & creati fuerint, habitanto. & vbi vel per ſe quilibet, vel cōmunibus operis omnes publicos magiſtratus diligenter explorauerint, de ſingulis magiſtratibus ad populum referunto, depoſitis Cēſuræ palàm in foro libellis, quibus ſuam de magiſtratibus ſententiam declarent, quibus pœnis eos dignos eſſe arbitrentur. Quòd ſi quis magiſtratuum iniuriam ſibi fieri conqueratur, ad ſanctius iudicum collegium cenſores perducito: &, ſi crimen euaſerit, ipſos quoque, ſi velit, cēſores accuſato. quòd ſi iudicio ſuccubuerit, & à cenſoribus capitali ſupplicio antea damnatus fuerit, eaſdem pœnas ſubito: neque vllus relinquitor prouocationi aut tergiuerſationi locus: neque vllam tamen aliam pœnam vlterius expendito. Quòd ſi ea mulcta à cenſoribus fuerit damnatus quæ dupla perſolui poſſit, duplam perſoluito. Iam verò, quænam Cēſorum fuerint in explorandis magiſtratibus ſententiæ, & quónam pacto inſtitui debeant, deinceps audiendum eſt. His igitur qui totius ciuitatis conſenſu optimi fuerint iudicati,

A ὃν ἂν ἕκαστος αὐτῶν ἡγῆται πάντῃ ἄριστον εἶναι, πλὴν αὐτοῦ, μὴ ἔλαττον πεντήκοντα γεγονότα ἐτῶν. τῶν δὲ προκριθέντων οἷς ἂν πλεῖστοι ἐνέγκωσι, τούτους ἐκλέξαι, μέχρι τῶν ἡμίσεων, ἐὰν ἄρτιοι γίγνωνται· περιττοὶ δὲ ἐὰν ὦσιν, ἕνα ἀφελεῖν, ᾧ ἂν ἐλάχισται γίγνωνται· καταλιπεῖν δὲ τοὺς ἡμίσεις αὐτῶν, πλήθει τῶν ψήφων ἀποκρίναντας. ἐὰν δέ τισιν ἴσαι γίγνωνται, καὶ τὸ ἥμισυν ἀριθμὸν πλείω ποιῶσιν, ἀφελεῖν τὸ πλέον, ἀποκρίναντας νεότη-
B τι· τοὺς δ᾽ ἄλλους ἐκκρίναντας, φέρειν αὖθις, μέχριπερ ἂν τρεῖς λειφθῶσιν ἄνισοι. ἐὰν δὲ ἢ πᾶσιν ἢ τοῖν δυοῖν ἴσαι γίγνωνται, τῇ ἀγαθῇ μοίρᾳ καὶ τύχῃ ἐπιτρέψαντας, κλήρῳ διελόντας, τὸν νικῶντα, καὶ δεύτερον καὶ τρίτον, στεφανῶσαι θαλλῷ· καὶ τὰ ἀριστεῖα ἀποδόντας, πᾶσιν ἀνειπεῖν ὅτι Μαγνήτων ἡ κατὰ θεὸν πάλιν τυχοῦσα σωτηρίας πόλις, ἀποφήνασα αὐτῆς Ἡλίῳ ἄνδρας τοὺς ἀρίστους τρεῖς, ἀκροθίνιον Ἀπόλλωνι, κατὰ τὸν πα-
C λαιὸν νόμον, ἀνατίθησι κοινὸν καὶ Ἡλίῳ, ὅσονπερ ἂν ἕπωνται χρόνον τῇ κρίσει. τούτους δὲ πρώτῳ μὲν ἐνιαυτῷ δώδεκα εὐθύνους ἀποδεῖξαι, μέχριπερ ἂν ἑκάστῳ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη ξυμβῇ γενόμενα· τὸ λοιπὸν δὲ τρεῖς ἀεὶ προσγιγνέσθων κατ᾽ ἐνιαυτόν. οὗτοι δὲ τὰς ἀρχὰς πάσας κατὰ δώδεκα μέρη διελόμενοι, πάσαις βασάνοις χρώμενοι ἐλευθέραις ἐλεγχόντων. οἰκούντων δέ, ὅσον ἂν εὐθύνωσι χρόνον, ἐν τῷ τοῦ Ἀπόλ-
D λωνός τε καὶ Ἡλίου τεμένει, ἐν ᾧπερ ἐκρίθησαν. καὶ τὰ μὲν ἴδια ἕκαστος, τὰ δὲ καὶ κοινῇ μετ᾽ ἀλλήλων κρίναντες, τοὺς ἄρξαντας τῇ πόλει ἀποφηνάντων, εἰς τὴν ἀγορὰν γράμματα καταθέντες περὶ ἑκάστης ἀρχῆς, ὅ,τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτίνειν κατὰ τὴν τῶν εὐθύνων γνώμην. ἥτις δ᾽ ἂν τῶν ἀρχῶν μὴ ὁμολογῇ κεκρίσθαι δικαίως, εἰς τοὺς ἐκλεκτοὺς δικαστὰς εἰσαγέτω τοὺς εὐθύνους· καί, ἐὰν μὲν ἀποφύγῃ τις τὰς εὐθύνας, αὐτῶν τῶν εὐθύνων κατηγορείτω, ἐὰν θέλῃ· ἐὰν δὲ ἁ-
E λῷ, ἐὰν μὲν ᾖ τῳ θανάτου τετιμημένον ὑπὸ τῶν εὐθύνων, ὥσπερ ἀνάγκη ἁπλῶς θνησκέτω· τῶν δ᾽ ἄλλων τιμημάτων ὧν ἂν δυνατὸν ᾖ διπλῆν τῖσαι, διπλασίαν τινέτω. τὰς δ᾽ εὐθύνας αὐτῶν τούτων ἀκούειν χρὴ τίνες ἔσονται, καὶ τίνα τρόπον. ζῶσι μὲν οὖν τούτοις τοῖς παρὰ πάσης τῆς πόλεως ἀριστείων ἠξιωμένοις

Vide annon potius legendum ſit ληφθῶσιν.

Scribendum puto ἀνάγκη (ut ſubaudiatur ἐστὶ) ſub iuncta hypoſtigme. Dicit autem ἁπλῶς, reſpiciēdo ad alia pœnarum genera, in quibus duplam perſoluitur.

προεδρίαν τ' ἐν ταῖς πανηγύρεσι πάσαις ἔχωσιν· ἔτι δὲ τῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας κοινῇ θυσιῶν καὶ θεωριῶν καὶ ὅσων ἂν ἑτέρων κοινωνῶσιν ἱερῶν, ἐκ τούτων τοὺς ἄρχοντας τῆς θεωρίας ἑκάστης ἐκπέμπειν· καὶ τούτους μόνους δάφνης στεφάνῳ τῶν ἐν τῇ πόλει κεκοσμημένους εἶναι. καὶ ἱερέας μὲν, πάντας, τοῦ Ἀπόλλωνός τε καὶ Ἡλίου· ἀρχιερέα δὲ, ἕνα κατ' ἐνιαυτὸν, τὸν πρῶτον κριθέντα τῶν γινομένων ἐκείνῳ τῷ ἐνιαυτῷ τῶν ἱερέων· καὶ τοὔνομα ἀναγράφειν τούτου κατ' ἐνιαυτὸν, ὅπως ἂν γίγνηται μέτρον ἀριθμοῦ τοῦ χρόνου, ἕως ἂν ἡ πόλις οἰκῆται. τελευτήσασι δὲ προθέσεις τε καὶ ἐκφορὰς καὶ θήκας διαφόρους εἶναι τῶν ἄλλων πολιτῶν. λευκὴν μὲν τὴν στολὴν ἔχειν πᾶσαν, θρήνων τε καὶ ὀδυρμῶν χωρὶς γίγνεσθαι. κορῶν δὲ χορὸν πεντεκαίδεκα, καὶ ἀρρένων ἕτερον, περιισταμένους τῇ κλίνῃ ἑκατέρους· οἷον ὕμνον πεποιημένον ἔπαινον εἰς τοὺς ἱερέας, ἐν μέρει ἑκατέρους ᾄδειν, εὐδαιμονίζοντας ᾠδῇ διὰ πάσης τῆς ἡμέρας. ἕωθεν δ' εἰς τὴν θήκην φέρειν αὐτὴν μὲν τὴν κλίνην ἑκατὸν τῶν νέων τῶν ἐν τοῖς γυμνασίοις, οὓς ἂν οἱ προσήκοντες τοῦ τελευτήσαντος ἐπίψονται· προτέρους δὲ προϊέναι τοὺς ἠιθέους, τὴν πολεμικὴν σκευὴν ἐνδεδυκότας ἑκάστους· σὺν τοῖς ἵπποισι μὲν ἱππέας, σὺν δὲ ὅπλοις ὁπλίτας· καὶ τοὺς ἄλλους ὡσαύτως. παῖδας δὲ περὶ αὐτὴν τὴν κλίνην ἔμπροσθεν τὸ πάτριον μέλος ἐφυμνεῖν· καὶ κόρας ἑπομένας ἐξόπισθεν, ὅσαι τ' ἂν γυναῖκες τῆς παιδοποιήσεως ἀπηλλαγμέναι τυγχάνωσι. μετὰ δὲ ταῦτα, ἱερέας τε καὶ ἱερείας ὡς καθαρεύοντι τῷ τάφῳ ἕπεσθαι, ἐὰν ἄρα καὶ τῶν ἄλλων εἴργωνται τάφων· ἐὰν καὶ τὸ τῆς Πυθίας οὕτω τε καὶ ταύτῃ σύμψηφον ᾖ. θήκην δὲ ὑπὸ γῆς αὐτοῖς εἰργασμένην εἶναι, ἁψῖδα προμήκη, λίθων προτίμων καὶ ἀγήρων εἰς δύναμιν ἔχουσαν κλίνας παρ' ἀλλήλας λιθίνας κειμένας· οὗ τὸν μακάριον γεγονότα θέντες, κύκλῳ χώσαντες, πέριξ δένδρων ἄλσος περιφυτεύσουσι, πλὴν κώλου ἑνός· ὅπως ἂν αὔξην ὁ τάφος ἔχῃ ταύτην τὴν εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον ἀνεπιδεῆ χώματος τοῖς τιθεμένοις. κατ' ἐνιαυτὸν δὲ, ἀγῶνα μουσικῆς αὐτοῖς, καὶ γυμνικὸν ἱππικόν τε θήσουσι. τὰ μὲν δὴ γέρα τοιαῦτα τοῖς τὰς εὐθύνας διαφυγοῦσιν. ἂν δέ τις τούτων, πιστεύων τῷ κεκρίσθαι, τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἐπιδείξῃ, κακὸς γενόμενος ὕστερον τῆς κρίσεως· γράφεσθαι μὲν τὸν βουλόμενον αὐτὸν ὁ νόμος προσταττέτω· ὁ δ' ἀγὼν ἐν δικαστηρίῳ γιγνέσθω τοιῷδέ τινι

Deeſt fortaſſe copula καὶ *ante* ἔπαινον.

In Ald. edit. & in Louanienſi pro θήκην *eſt* δήκην, *ex quo in Germ. factum eſt* δίκην, *errore occultiore & periculoſiore.*

Rectius ἐπόψωνται *ſcriptum iri uidetur.*

A quandiu vixerint, primi conſeſſus in publicis omnibus conuentibus dignitas tribuatur. præterea, ſiquando ad communia Græcorum ſacrificia & ſpectacula, & alia communia ſacra aliqui mittendi ſint iudices & præſides ſacrorũ ſpectaculorum, ex horum numero mittantur: & his ſolis laurea corona inſignitis eſſe liceto. & hi Solis & Apollinis ſacerdotes ſunto: Max. etiã Pontifex ex his vnus quotannis eſto, qui ſuperiori anno cæteris antecelluiſſe ſacerdotib⁹ fuerit iudicatus. horũ nominibus, quandiu ſtabit ciuitas, faſti notantor, tem- B pora deſignantor. Vita verò functis funebris pompa & totus ſepulturæ ritus magnificentius quàm cæteris ciuibus inſtruitor. albatis veſtibus induuntor: luctus ploratúſque abeſto. Chori quoque duo: vnus, puellarum quindecim, alter, totidem puerorum, feretro vndiquaque circumdato, ſacerdotem carminibus viciſſim laudanto, eiúſque felicitatẽ tota die prædicanto. Matutino verò tempore, iuuenes qui in gymnaſiis verſantur, feretrũ ad monumentum comportanto, quos defuncti homi- C nis propinquiores delegerint: primíque iuuenes militari habitu inſtructi: equis quidem inuecti equites, pedites armis ſuis inſtructi, alíique eodem modo, incedunto. Pueri verò circa feretrum priores patrium carmen canant, & puellæ ponè ſequentes, & mulieres quæ non amplius liberos pariunt. deinceps vtriuſque ſexus ſacerdotes, etiamſi ab aliorum hominum funeribus arceantur, veluti puram hanc ſepulturam ſequãtur. id tamen ita fiat ſi Pythius Apollo aſſenſerit. Sepulcrum autem illis ſit, ſub D terram fornix exquiſito opere, longior, ex duriſſimis pulchríſque lapidibus, & firma conſtantíque duritie. componantur vtrinque lapidei toruli: vbi beati illius viri cadauer imponatur, aggere vtrinque circumfuſo: arbores circumquaque plantẽt, vna tãtùm excepta parte, vt ſepulcrũ augeri poſſit, neque huius rei efficiendæ vnquã deſiderari facultas queat. Quotãnis autem muſico, gymnico equeſtríque certamine hos viros Ciuitas colito. Hæc præmia illis tribuuntor qui in auguſto illo Cẽſuræ munere inculpatè ſe geſſerunt. Siquis autem illorum idcirco elatior quòd ad hoc mu- E nus fuerit euectus iudicio ciuitatis, naturæ humanæ corruptelam oſtenderit, vtpote poſt illud iudiciũ deprauatus, cuilibet legis mãdato fas ſit illum accuſare. Poſtulatio autẽ aduerſus illum in foro fiat hũc in

modum. Primùm, huic iudicio legiſlatores interſint, deinde, accuſati etiam collegæ: & præter hos, ſanctius Iudicum collegium. Ita autem accuſatio inſtituatur, vt Cenſor & magiſtratu & magiſtratus præmiis indignus eſſe dicatur. ſi accuſatus iudicio ſuccubuerit, & magiſtratu & ſepultura & cæteris honoribus quos ſuprà deſcripſimus, priuetur: ſin verò accuſator quintam ſuffragiorum partem minimè fuerit conſequutus, qui primi cenſus eſt, duodecim: qui ſecundi, octo: qui tertii, ſex: qui quarti, duas minas perſoluito.[a] Rhadamãthum autem, priſcum veſtræ gentis legiſlatorem, Clinia, magna admiratione dignum eſſe exiſtimo in memorabili illa iudicii conſtituendi ratione, quam ab eo vſurpatam eſſe memorant: quòd primùm perſpexit, illius etiã temporis homines in ea eſſe ſententia vt deos eſſe conſtanter exiſtimarent, & luculenter vno quaſi ore confiterentur. neque id quidem abs re. complures enim illis tẽporibus erant è diis progeniti, è quorum numero illum quoque fama referebat. Itaque videtur ſenſiſſe non hominum vlli, ſed diis ipſis iudicia eſſe committenda. idcirco ſimpliciter & magna celeritate iudicia peragebat. præſtito enim de ſingulis cõtrouerſiæ capitibus iureiurando litigantibus, breuiter & certò liti finem imponebat. Nũc verò hominum alii vel deos eſſe, vel curam gerere rerum humanarum negant: quamplurimi verò, iique improbiſſimi, leuibus quibuſdam ſacrificiis tributis & longis aſſentationibus, ita deorum bonam gratiam iniiſſe arbitrantur, vt interea ſibi liceat magnam pecuniæ vim extorquere, neque tamen vllas à diis pœnas reformidare. Noſtris igitur hiſce temporibus illa Rhadamãthi in iudiciis conſtituẽdis via & ratio nequaquã conueniret. quũ enim hominum de diis opiniones ſint cõmutatæ, leges quoque ſunt commutandæ. Quocirca prudẽtes leges in ipſis litium diiudicationibus iuſiurandum vtrarumque partium litigãtium vetabunt, efficiéntque vt tam accuſatio quàm defenſio abſque iureiurãdo Magiſtratibus exhibeatur: vt quidem vnus ſimpliciter affirmet accuſando, alter neget defendendo, allatis vtrinque argumẽtis quæ ad rem ipſam facere poſſunt. pertimeſcendum eſt enim ne, quoniã multi litium fluctus in ciuitatem quotidie inundant, iuriſiurandi licentia cuique cõceſſa, plus quàm dimidia iurantium pars peieret, eorum potiſſimũ qui frequentibus cõuiuiis mutuáque vitæ conſuetudine ac familiari neceſſitudine mutuò copulantur. Lex ergo huiuſmodi conſtituatur: IVDICEM NON NISI iuratũ, ad iudicãdũ accedere debere: cúmq; etiã cui hoc muneris tributũ eſt, vt magiſtratus interpoſito iureiurando per ſuffragia electos è ſacris tẽplorũ locis educat,

[a] De iureiurando: cuius vſum vt priſcis temporibus viguiſſe ait in omnibus rebus, etiam priuatis, ad res controuerſas componendas: ita minimè vult illũ tam latè patere, neque ab eo in ſumma præſtari, cuius agatur vtilitas vel detrimentum: ſed ab iis tantùm qui de re aliena, quæ ad ipſos nullo modo pertineat, dicturi ſunt teſtimoniũ. Cauſam interdicti illius reddit: Tantam graſſari illis temporibus impietatẽ, vt maximum ſit periculũ ne iurandi tributa licentia, & Dei nomen violetur, & multa iniquè & perperam agãtur. At noſtro preſligatiſſimo ſeculo, in tam præfracta hominum ad omnẽ impietatẽ ἀπηλγηκότων audacia, quàm graue hoc eſt periculum: & quàm perperam multæ lites hoc infauſto gladio deciduntur! Denique, ea omnia vetat Plato quæ ſanctam & incorruptam iudiciorum autoritatem cõtaminare poſſent, commotis in alterutram partem Iudicum animis. De periurii pœna dixit ſuprà.

A τρόπῳ. πρῶτον μὲν, νομοφύλακες ἔστωσαν τούτου τοῦ δικαστηρίου· ἔπειτα, αὐτῶν τούτων οἱ ζῶντες· πρὸς δὲ τούτοις, τὸ τῶν ἐκλεκτῶν δικαστήριον. γραφέσθω δὲ ὁ γραφόμενος ὃν ἂν γράφηται, λέγουσαν τὴν γραφὴν, ἀνάξιον εἶναι τὸν καὶ τὸν τῶν ἀριστείων καὶ τῆς ἀρχῆς. καὶ ἐὰν μὲν ὁ φεύγων ἁλῷ, στερέσθω τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τάφου, καὶ τῶν ἄλλων τῶν δοθεισῶν αὐτῷ τιμῶν· ἐὰν δὲ ὁ διώκων μὴ μεταλάβῃ τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, τινέτω, ὁ μὲν τοῦ μεγίστου τιμήματος, δώδεκα μνᾶς· ὀκτὼ δὲ, ὁ τοῦ δευτέρου· τρίτου δὲ, ἕξ· B τετάρτου δὲ, δύο. Ῥαδαμάνθυος δὲ περὶ τὴν λεγομένην κρίσιν τῶν δικῶν ἄξιον ἀγασθαι, διότι κατεῖδε τοὺς τότε ἀνθρώπους ἡγουμένους ἐναργῶς εἶναι θεοὺς εἰκότως, ἅτε κατὰ τὸν τότε χρόνον τῶν πολλῶν ἐκ θεῶν ὄντων· ὧν εἷς ἦν αὐτὸς, ὥς γε λόγος. ἔοικε δὴ δικαστῇ μὲν ἀνθρώπων οὐδενὶ διανοούμενος δεῖν ἐπιτρέπειν, θεοῖς δὲ, ὅθεν ἁπλαῖ καὶ ταχεῖαι δίκαι ἐκρίνοντ' αὐτῷ. διδοὺς γὰρ περὶ ἑκάστων τῶν ἀμφισβητουμένων C ὅρκον τοῖς ἀμφισβητοῦσιν, ἀπηλλάττετο ταχὺ καὶ ἀσφαλῶς. νῦν δὲ δὴ ὅτε μέρος τι φαμὲν ἀνθρώπων οἱ τὸ παράπαν οὐχ ἡγοῦνται θεοὺς, οἱ δὲ οὐ φροντίζειν ἡμῶν αὐτοὺς διανοοῦνται· τῶν δὲ πλείστων ἐστὶ καὶ κακίστων ἡ δόξα, ὡς σμικρὰ δεχόμενοι θύματα καὶ θωπείας πολλὰς, πολλὰ συναποστεροῦσι χρήματα, καὶ μεγάλων σφᾶς ἐκλύοντα κατὰ πολλὰ ζημιῶν. οὐκέτι δὴ τοῖς νῦν ἀνθρώποις ἡ Ῥαδαμάνθυος ἂν εἴη πρέπουσα τέχνη ἐν δίκαις. μεταβεβλη- D κυιῶν οὖν τῶν περὶ θεοὺς δοξῶν ἐν τοῖς ἀνθρώποις, μεταβάλλειν δεῖ καὶ τοὺς νόμους. ἐν γὰρ λήξεσι δικῶν τοὺς μετὰ νοῦ τιθεμένους νόμους ἐξαιρεῖν δεῖ τοὺς ὅρκους τῶν ἀντιδικούντων ἑκατέρων· καὶ τὸν λαγχάνοντά τῳ τινὰ δίκην, τὰ μὲν ἐγκλήματα γράφειν, ὅρκον δὲ μὴ ἐπομνύναι· καὶ τὸν φεύγοντα, κατὰ ταὐτὰ τὴν ἄρνησιν γράψαντα, παραδοῦναι τοῖς ἄρχουσιν ἀνώμοτον. δεινὸν γάρ που, δικῶν γ' ἐν πόλει πολλῶν γενομένων, εὖ εἰδέναι σμικροῦ δεῖν τοὺς ἡμίσεις E αὐτῶν ἐπιωρκηκότας, ἐν ξυσσιτίοις τε ἀλλήλοις εὐχερῶς συγγιγνομένους, καὶ ἐν ἄλλαις συνουσίαις τε καὶ ἰδιωτικαῖς συγγεννήσεσιν ἑκάστων. νόμος δὴ κείσθω, δικαστὴν μὲν ὀμνύναι δικάζειν μέλλοντα, καὶ τὸν τὰς ἀρχὰς τοῖς κοινοῖς καθιστάντα δι' ὅρκων, ἢ διὰ φορᾶς ψήφων

Mutandum puto nominatiuũ διανοούμενος in datiuum διανοουμένῳ.

ἀφ

ἀφ' ἱερῶν φέροντα, δρᾶν ἀεί. δεῖ δὲ τοιοῦτον καὶ κριτὴν αὖ χορῶν καὶ πάσης μουσικῆς, καὶ γυμνικῶν τε καὶ ἱππικῶν ἄθλων ἐπιστάτας καὶ βραβέας, καὶ ἁπάντων ὁπόσα μὴ φέρῃ κέρδος κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν τῷ ἐπιορκοῦντι. τῶν δὲ ὁπόσα ἐξαρνηθέντι καὶ ἐξομοσαμένῳ κέρδος μέγα φανερὸν εἶναι δοκεῖ, ταῦτα δὲ διὰ δικῶν ὅρκων χωρὶς κρίνεσθαι ξύμπαντας τοὺς ἐπικαλοῦντας ἀλλήλοις. καὶ τὸ παράπαν ἐν δίκῃ τοὺς προέδρους μὴ ἐπιτρέπειν μήτε ὀμνύντι λέγειν πιθανότητος χάριν, μήτε ἐπαρώμενον ἑαυτῷ καὶ γένει μήτε ἱκετείαις χρώμενον ἀσχήμοσι, μήτε οἴκτοις γυναικείοις· ἀλλὰ τὸ δίκαιον μετ' εὐφημίας διδάσκοντα καὶ μανθάνοντα ἀεὶ διατελεῖν· εἰ δὲ μή, καθάπερ ἔξω τοῦ λόγου λέγοντος, τοὺς ἄρχοντας πάλιν ἐπανάγειν εἰς τὸν περὶ τοῦ πράγματος ἀεὶ λόγον. ξένῳ δ' εἶναι πρὸς ξένους, καθάπερ τὰ νῦν, δέχεσθαί τε ὅρκους παρ' ἀλλήλων, ἂν ἐθέλωσι, καὶ διδόναι κυρίως. οὐ γὰρ καταγηράσουσιν, οὐδ' ἐννεοττεύοντες ἐν τῇ πόλει ὡς τὸ πολύ, τοιούτους ἄλλους κυρίους τῆς χώρας παρέξονται ξυντρόφους. δικῶν τε πέρι λήξεως ὁ αὐτὸς τρόπος ἔστω πρὸς ἀλλήλους πᾶσι τὴν κρίσιν, ὅσα τις ἐλεύθερος ἀπειθεῖ τῇ πόλει, μήτ' οὖν πληγῶν ἄξια, μηδ' αὖ δεσμῶν, μηδὲ θανάτου. περὶ δὲ χρείας τινῶν φοιτήσεων, ἢ πομπεύσεων, ἢ τοιούτων τινῶν ἄλλων κοινῶν κοσμήσεων, ἢ λειτουργιῶν, ὁπόσα περὶ θυσίας εἰρηνικῆς ἢ πολεμικῶν εἰσφορῶν εἵνεκα· πάντων τῶν τοιούτων ἰατὴν εἶναι τὴν πρώτην ἀνάγκην τῆς ζημίας. τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις, ἐνεχυρασίαν τούτοις οἷς ἂν πόλις ἅμα καὶ νόμος εἰσπράττειν προστάττῃ. τῶν δὲ ἀπειθούντων ταῖς ἐνεχυρασίαις πρᾶσιν τῶν ἐνεχύρων εἶναι· τὸ δὲ νόμισμα γίγνεσθαι τῇ πόλει. ἐὰν δὲ ζημίας δέωνται πλείονος, τὰς ἀρχὰς ἑκάστας τοῖς ἀπειθοῦσι τὰς πρεπούσας ζημίας ἐπιβαλλούσας, εἰσάγειν εἰς τὸ δικαστήριον, ἕως ἂν ἐθέλωσι δρᾶν τὸ προσταχθέν. πόλει δὲ ἥτις ἂν μήτε χρηματίζηται, πλὴν τὸν ἐκ γῆς χρηματισμόν, μήτ' ἐμπορεύηται, περὶ ἀποδημίας ἑαυτῶν ἔξω τῆς χώρας, καὶ ξένων ὑποδοχῆς ἄλλοθεν, ἀνάγκη βεβουλεῦσθαι τί χρὴ δρᾶν. συμβουλεύειν οὖν τὸν νομοθέτην δεῖ τούτων πέρι, πρῶτον πείθοντα εἰς δύναμιν. πέφυκε δὲ ἡ πόλεων ἐπιμιξία πόλεσιν ἤθη κεραννύναι παντοδαπά, καινοτομίας

In præced. editionibus ſcriptū eſt πράσειν: quod nullum habere hîc locum poteſt.

A vt populo exhibeat legitima ratione creatos. Idē quoq; exigimus à choreæ & omnis muſicæ iudice, & gymnicorum omnium equeſtriúmque munerū in certaminibus arbitris & præſidibus: deniq;, in iis omnibus rebus in quibus ex hominum opinione nullum poteſt ad peierantem emolumētum redire. in quibus autem vtilitatem ex periurio aliquis ſibi comparat, ea non interpoſito iureiurādo iudicētur. & qui iudicaturi ſunt, nullo modo patiantur litigantes iurare, fidei faciendæ gratia, vel ſibi ſuóque generi imprecari, vel turpiter ſup- B plicare, vel humili quadā commiſeratione muliebriter abuti. ſed quod ad cauſæ ſuæ defenſionem pertinere exiſtimant, partes manſuetè doceant, & viciſſim docentem audiant: nec quicquam extra rem dicant. ſi fines rei propoſitæ tranſiliant, Magiſtratus autoritate ad primarii ſermonis fines reuocentur, & intra illos cancellos manere cogantur. Peregrinis autem inter ſe litigātibus, quemadmodum noſtri temporis fert conſuetudo, iurare fas eſto. quum enim in ciuitate non debeant conſeneſcere, C neque fortunarum ſuarum perpetuū domiciliū, quaſi nidum, ibi collocarint, non eſt periculum ne indigenas moribus ſuis inficiant. Eodem modo inter liberos homines cauſæ diiudicentur, ſiquis liber ciuitati non obtemperat in iis quæ nec verberibus nec morte puniuntur. [a] Quòd ſi quis ad choream vel ad pompam celebrādam non venit, vel aliam communem ſolennitatem ex officio nō adit, vel ad miniſteriū ſacrificii pacíſque ſacra vel belli tributum non pendit: in his omnibus primo D quôque die damnum reſtituatur. qui non paruerit, pignoribus acceptis cogatur, primúmque ſit illud ſanandæ peruicaciæ remedium: in eámque rem diligenter ii inuigilent quibus hoc munus Ciuitas demādauit. ſi pergāt refractarii eſſe, pignora diſtrahantur, & venditionis pecunia publica eſto. ſin maiore coercitione ad illos domandos ſit opus, Magiſtratus ſinguli peruicaces illos homines in iudicium vocanto, & legitimas mulctas irroganto, donec publicis mandatis parere didicerint. [b] Iam ei ciuitati quæ nullum, præterquam E ex agricultura, quæſtū facit, vt neque mercaturam exerceat, neque peregrinationes negotiorum gerēdorum gratia obeat, capiendum eſt conſilium quidnā eam facere ſit operæpretiū. His de rebus igitur legiſlator cōſiliū dare debet: & primùm omnem adhibere operam vt eas adducat rationes quæ fidē facere poſſint. Dū autē ciuitates cum ciuitatibus vltrò citróque cōmercia actitāt, & peregrini ad peregrinos frequēter commeant, ſolēt ex hac cōſuetudine varii multiplicéſq; mores in rēpub. importari, &

a LEX *aduerſus publica onera detrectātes.* Variam autem illorum coercendorū rationem docet.

b DE PEREGRINATIONIBVS & publicis commerciis quæ Ciuitates aliæ cum aliis mutuò exercent. Quatenus autē in alienas regiones peregrinationes ſint admittendæ, & quatenus etiam peregrini in ciuitatem recipiendi, quomodo, à quibus peregrinationes illæ ſuſcipi debeant, quæ vtilitas denique conſtare ex his poſſit, diſtinctis peregrinorum variis generibus. Denique, qua humanitate & comitate tractandi ſint peregrini, luculenter exponit.

quaſi infundi, in hominũ animos nouitate ſeſe inſinuante. Quod quidẽ bene moratis rectarum legum præſidio ciuitatibus permultũ affert detrimenti: in ciuitatibus autẽ malè inſtitutis nihil refert ſi tam ſenes quàm iuuenes pro arbitrio & aliò peregrinentur, in ipſiſque etiam peregrinis regionibus petulantius ſe gerant, & peregrinos viciſſim ipſi recipiãt, ſiquando peregrinãdi cupiditas inceſſerit. Rurſus autẽ, neque vt peregrini nullo modo admittãtur, neque vt ipſi peregrè proficiſcantur, fieri vllo modo poteſt: tũ verò agreſte & immane cæteris hominib⁹ videretur: qui & mores illos probroſis appellationib⁹ notabũt, & huiuſmodi homines inhoſpitales & feros atque immanes nominabũt: & quidẽ, vt apparet, nõ iniuria. Quid autẽ de nobis alii ſentiant, non eſt ſanè contẽnendũ, bonine an improbi ab illis habeamur. non enim quãtum cõplures à virtute aberrant, tantum iudicio deſtituuntur vt de aliis opportunè iudicare poſſint, & de proborũ etiam hominũ moribus, quãuis ipſi ſint nequã & profligati: ſed diuinũ quiddã & ſolers iudicii ſagacitas in improborũ ingeniis relicta eſt à natura: qua quidẽ efficiatur vt peſſimi etiã alioqui homines, & opinione & verbis, deteriores à melioribus diſcriminẽt. Itaque ciuitatibus illud opportunè & vtiliter præcipitur, vt bonã apud vulgus exiſtimationẽ minimè negligãt. maximũ enim & rectiſſimũ eſt, vt quũ ſis probus reuera, ita velis videri, laudẽmque honeſtæ vitæ venêris: aliter minimè, ſi modò cumulatæ virtutis rationẽ penes te habere volueris. Hãc igitur nouã ciuitatẽ in Cretenſi agro inſtauratam, conſentaneũ fuerit operam dare vt quamoptimam virtutis exiſtimationẽ apud cæteros homines conſequatur. Maxima autẽ ſpes eſt, ipſum ratione vtentem & conſentaneis vitæ inſtitutis, & Solẽ & cæteros deos qui in bene moratis ciuitatibus verſantur, paulo pòſt conſpecturã. Sic igitur de ratione in alias regiones peregrinandi, & de recipiendis in ciuitatẽ peregrinis cõſtituẽdũ eſt. Ei primùm qui pauciores annos quàm quadraginta natus eſt, nullo modo peregrinari liceto: priuato quoq; nemini fas eſto. publicè autẽ præconib⁹, legatis atq; exploratoribus liceto. Expeditiones verò in alienas regiones belli gerẽdi cauſa, ciuilis peregrinatio putãda nõ eſt. Ad Pythium verò Apollinẽ, ad Iouẽ Olympicũ, Nemeã quoq; & Iſthmũ mittẽdi ſũt nõnulli, per quos ſacrificia ludóſque his diis ciuitas noſtra cõmuniter cõferat. Mittãtur autẽ, quãtũ fieri poterit, plurimi & præſtãtiſſimi & optimi, quod ad reip. reſpectũ maximè pertinebit, ſi in publicis illis & ſolẽnib⁹ cõuentib⁹ viri dignitate excellẽtes cõpareãt: vnde & pacis

A ἀλλήλοις ἐμποιοῦσιν ξένων ξένοις. ὃ δὴ τοῖς μὲν εὖ πολιτευομένοις διὰ νόμων ὀρθῶν, βλάβην ἂν φέροι μεγίστην πασῶν· τῶν δὲ πλείσταις πόλεσιν, ἅτε οὐδαμῶς εὐνομουμέναις, οὐδὲν διαφέρει φύρεσθαι δεχομένοις τε αὐτοῖς ξένους, καὶ αὐτοὺς εἰς τὰς ἄλλας ἐπικωμάζοντας πόλεις, ὅταν ἐπιθυμήσῃ τις ἀποδημίας ὅπῃ οὖν καὶ ὁπότε, εἴτε νέος εἴτε καὶ πρεσβύτερος ὤν. τὸ δ' αὖ μήτε ἄλλους δέχεσθαι, μήτε αὐτοὺς ἄλλοσε ἀποδημεῖν, ἅμα μὲν οὐκ ἐγχωρεῖ τό γε παράπαν·

B ἔτι δὲ ἄγριον καὶ ἀπηνὲς φαίνοιτ' ἂν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ὀνόμασί τε χαλεποῖς ταῖσι λεγομέναις ξενηλασίαις χρωμένοις, καὶ τρόποις αὐθάδεσι καὶ χαλεποῖς, ὡς δοκοῖεν ἄν. χρὴ δὲ οὔποτε περὶ σμικροῦ ποιεῖσθαι τὸ δοκεῖν ἀγαθοὺς εἶναι τοῖς ἄλλοις, ἢ μὴ δοκεῖν. οὐ γὰρ ὅσον οὐσίας ἀρετῆς ἀπεσφαλμένοι τυγχάνουσιν οἱ πολλοί, τοσοῦτον καὶ τοῦ κρίνειν τοὺς ἄλλους οἱ πονηροὶ καὶ ἄχρηστοι· θεῖον δέ τι καὶ εὔστοχον ἔστι καὶ τοῖσι κακοῖς. ὥστε πάμπολλοι καὶ τῶν σφόδρα

C κακῶν εὖ τοῖς λόγοις καὶ ταῖς δόξαις διαιροῦνται τοὺς ἀμείνους τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς χείρους. διὸ καλὸν ταῖς πολλαῖς πόλεσι τὸ παρακέλευσμά ἐστι, προτιμᾶν τὴν εὐδοξίαν πρὸς τῶν πολλῶν. τὸ μὲν γὰρ ὀρθότατον καὶ μέγιστον, ὄντα ἀγαθὸν ἀληθῶς, οὕτω τὸν εὔδοξον βίον θηρεύειν· χωρὶς δὲ, μηδαμῶς, τόν γε τέλειον ἄνδρα ἐσόμενον. καὶ δὴ καὶ τῇ κατὰ Κρήτην οἰκιζομένῃ πόλει πρέπον ἂν εἴη δόξαν πρὸς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ὅτι καλλίστην τε καὶ ἀρίστην παρασκευάζεσθαι πρὸς

Non dubito quin ſcribendam ſit ἀδοξίαν περὶ τῶν πολλῶν. Sic paulo pòſt, δόξαν πρὸς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

D ἀρετήν. πᾶσα δ' ἐλπὶς αὐτὴν ἐκ τῶν εἰκότων, ἄνπερ κατὰ λόγον γίγνηται, μετ' ὀλίγων ἥλιον ὄψεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς ἐν ταῖς εὐνόμοις πόλεσι καὶ χώραις. ὧδε οὖν χρὴ ποιεῖν περὶ ἀποδημίας εἰς ἄλλας χώρας καὶ τόπους, καὶ περὶ ὑποδοχῆς ξένων. Πρῶτον μὲν, νεωτέρῳ ἐτῶν τετταράκοντα μὴ ἐξέστω ἀποδημεῖν μηδαμῇ μηδαμῶς· ἔτι τε ἰδίᾳ μηδενί, δημοσίᾳ δ' ἔστω κήρυξιν ἢ πρεσβείαις ἢ καί τισι θεωροῖς. τὰς δὲ κατὰ πόλεμον καὶ στρα-

E τείας ἀποδημίας οὐκ ἐν ἐκδημίαις πολιτικαῖς ἄξιον ἀγορεύειν, ὡς τούτων οὔσας. Πυθῶδε τῷ Ἀπόλλωνι, καὶ εἰς Ὀλυμπίαν Διΐ, καὶ εἰς Νεμέαν καὶ εἰς Ἰσθμὸν χρὴ πέμπειν, κοινωνοῦντας θυσιῶν τε καὶ ἀγώνων τούτοις τοῖς θεοῖς. πέμπειν δὲ εἰς δύναμιν ὅτι πλείστους ἅμα καὶ καλλίστους τε καὶ ἀρίστους, οἵτινες εὐδόκιμον τὴν πόλιν ἐν ἱεραῖς τε καὶ εἰρηνικαῖς συνουσίαις ποιήσουσι δοκεῖν, τοῖς

A περὶ τὸν πόλεμον ἀντίστροφον ἀποδιδόντες δόξης παρασκευήν. ἐλθόντες δὲ οἴκαδε, διδάξουσι τοὺς νέους ὅτι δεύτερα τὰ τῶν ἄλλων ἐστὶ νόμιμα τὰ περὶ τὰς πολιτείας. θεωροὺς δὲ ἄλλους ἐκπέμπειν χρεὼν τοιούσδε τινὰς τοὺς νομοφύλακας παρεμένους. ἄν τινες ἐπιθυμῶσι τῶν πολιτῶν τὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων πράγματα θεωρῆσαι κατά τινα πλείω σχολήν, ἀπειργέτω μηδεὶς τούτους νόμος. οὔτε γὰρ ἄπειρος οὖσα πόλις ἀνθρώπων κακῶν καὶ ἀγαθῶν, δύναιτ' ἄν ποτε, ἀνομίλητος οὖσα, ἥμερος ἱκανῶς εἶναι B καὶ τέλεος· οὐδ' αὖ τοὺς νόμους διαφυλάττειν ἄνευ τοῦ γνώμη λαβεῖν αὐτούς, ἀλλὰ μὴ μόνον ἤθεσιν. εἰσὶ γὰρ ἐν τοῖς πολλοῖς ἄνθρωποι ἀεὶ θεῖοί τινες, οὐ πολλοί, παντὸς δ' ἄξιοι συγγίγνεσθαι, φυόμενοι οὐδὲν μᾶλλον ἐν εὐνομουμέναις πόλεσιν ἢ καὶ μή· ὧν κατ' ἴχνος ἀεὶ χρὴ τὸν ἐν ταῖς εὐνομουμέναις πόλεσιν οἰκοῦντα, ἐξιόντα κατὰ θάλατταν καὶ γῆν, ζητεῖν ὃς ἂν C ἀδιάφθαρτος ᾖ· τὰ μὲν βεβαιούμενον τῶν νομίμων, ὅσα καλῶς αὐτοῖς κεῖται· τὰ δ' ἐπανορθούμενον, εἴ τι παραλείπεται. ἄνευ γὰρ ταύτης τῆς θεωρίας καὶ ζητήσεως οὐ μένει ποτὲ τελέως πόλις, οὐδ' ἂν κακῶς αὐτὴν θεωρῶσι. Κ. Πῶς οὖν γίγνοιτ' ἀμφότερα; Α. Τῇδε; πρῶτον μὲν ὁ θεωρὸς ὁ τοιοῦτος ἡμῖν γεγονὼς, ἔστω πλειόνων ἐτῶν ἢ πεντήκοντα· ἔτι δὲ τῶν εὐδοκίμων τά τε ἄλλα καὶ εἰς τὸν πόλεμον ἔστω γεγυμνασμένος, εἰ μέλλει τὸ τῶν νομο- D φυλάκων δεῖγμα εἰς τὰς ἄλλας μεθήσειν πόλεις. πλέον δὲ ἑξήκοντα γεγονὼς ἐτῶν, μηκέτι θεωρείτω. θεωρήσας δὲ ὁπόσ' ἂν ἔτη βουληθῇ τῶν δέκα, καὶ ἀφικόμενος οἴκαδε, εἰς τὸν σύλλογον ἴτω τὸν τῶν περὶ νόμους ἐποπτευόντων. οὗτος δ' ἔστω νέων καὶ πρεσβυτέρων μεμιγμένος· ἑκάστης μὲν ἡμέρας συλλεγόμενος ἐξ ἀνάγκης ἀπ' ὄρθρου μέχριπερ ἂν ἥλιος ἀνίσχῃ· πρῶτον μὲν τῶν ἱερέων τῶν τὰ ἀριστεῖα εἰληφότων, ἔπειτα τῶν νομοφυλάκων E τοὺς ἀεὶ πρεσβεύοντας δέκα· ἔτι δὲ ὁ περὶ τῆς παιδείας πάσης ἐπιμελητὴς ὅ, τε νέος, οἵ τε ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἀπηλλαγμένοι. ἕκαστος δὲ τούτων, μὴ μόνος, ἀλλ' ἴτω μετὰ νέου ἀπὸ τριάκοντα ἐτῶν μέχρι τετταράκοντα, τὸν ἀρέσκοντα αὐτῷ προσλαμβάνων. τὴν δὲ συνουσίαν εἶναι τούτοις καὶ τοῖς λόγοις περὶ νόμων ἀεὶ τῆς τε οἰκείας πόλεως πέρι,

Sub παρεμένοις non immerito ſuſpicetur quis latere errorem: poſt quod participium ponenda tãtùm fuerit hypoſtigme, χρεὼν accipiendo, pro Si oporteat.

A & belli artibus inſtructa ciuitas eſſe videatur. at domum reuerſi, iuuenes docento, aliarum ciuitatum inſtitutiones longè inferiores eſſe ſuis. Exploratores quoque alii, legiſlatorum mandato, emittendi ſunt: ſiqui è ciuibus optarint aliorũ hominum res maiori cum otio & maturius peruidere: neque eos vlla lex prohibeat. ea enim ciuitas quæ morum & bonorum & malorum imperita eſt, vt illa eſt quæ cum aliis hominibus minimè conſueſcit, nunquam ſatis manſueta & perfecta eſſe poteſt: neque verò leges ſanctè obſeruare, ſolo tantùm vel legum imperio vel vſu & cõſuetu- B dine, niſi cognitio & prudentia acceſſerit. ſunt enim in ipſa populi turba, licet pauci, homines quidam diuini, quorum conſuetudo magni facienda eſt: qui tamen in bene inſtitutis ciuitatibus, non magis quàm in aliis, naſcuntur. Horum virorum veſtigia & mari & terra ſunt inueſtiganda ab eo qui à bene inſtituta ciuitate egreſſus peregrè proficiſcitur: vt eum omni ſtudio & diligentia perquirat, qui in iis ciuitatibus ad quas accedit, incorruptæ fidei nomine C celebratur. vt ex peregrinorum morum exploratione, & optimorum virorum ſermonibus & moribꝰ, factus eruditior & melior, vbi in patriã redierit, ea declaret quæ in aliis ciuitatibus commodius animaduerterit. vt ſi in patriis legibus id deſideretur, ita emendet. nam ſine hac inſpectione & inueſtigatione, haudquaquã perfectè ſtat ciuitas: neque etiã, ſi malè huiuſmodi inſpectiones fuerint inſtitutæ. CLI. Quomodo hæc vtraq; fient? ATH. Primùm quidem inſpector ille cui peregrinorum D morum explorãdorum munus tribuitur, plures quàm quinquaginta annos ſit natus: deinde, cùm in cæteris, tum maximè in bello verſatus, ſi modò legumlatorum exemplũ in aliis ciuitatibus ſit relicturus. Is vltra ſexageſimũ annũ minimè peregrinetur, ſed intra decimum annum quando voluerit domũ reuerſus, ad eorũ accedat collegium qui inſpiciendis legibus ſunt conſtituti. [a] Hoc collegiũ è iunioribus atque ſenioribus conſtet: & ſingulis diebus ſummo diluculo ante lucẽ ad ſolis vſque ortũ teneãtur conuenire. Primùm quidẽ E adſint è ſacerdotibus ii qui virtutis officiíque præclarè pręſtiti præmia reportarunt: deinde è legum cuſtodibus ii qui & virtute & ætate antecellunt, decẽ: poſtremò, vniuerſæ diſciplinæ curator, & quidẽ is qui illum Magiſtratum eo tẽpore gerit, vel qui iam geſſit. Neque verò horum vllus accedito ſolus, ſed cum iuniore aliquo quẽ delegerit à trigeſimo ad quadrageſimũ vſque annũ, pro arbitrio. hi de legibus ſẽper & de rep. diſſerãt, tum de ſuæ ciuitatis inſtitutis,

De hoc ſanctiori Collegio hîc obiter agit, quatenus videlicet ad illud cooptari debeãt feliciter peregrinati. Sed de illo aget poſtea ſuo loco accuratè.

tum ſiquid alibi his de rebus præclarum atque ſingulare perceperint. Eas quoque diſciplinas quæ ad luculentiorem ciuilis diſciplinæ ſcientiam conducunt, vt quidem illarum ignoratio, legum tractationi tenebras offundat: eas, inquam, diſciplinas quas ſeniores in hunc finem profuturas exiſtimarint, iuuenes omni cura & diligentia perdiſcunto. Quòd ſiquis ex illo iuuenum ad hunc cœtum intromiſſorum numero, indignus illo honore eſſe videbitur, totum collegium ei ſuccenſeat qui eũ introduxerit. qui verò iuuenes ſe in illo præclarè geſſerunt, apud totam ciuitatem in pretio habeantur, & omnium oculi in eos ſint conuerſi. quòd ſi inſolentiores fiãt, & ex bonis illis moribus degenerent, maiori quàm cæteri dedecore afficiantur. Ad hunc cœtum qui aliorum mores & leges inſpexit, continuò proficiſcatur: & ſiquam aliorum de legum inſtituendarum ratione ſententiam vel de diſciplina & educatione puerorum acceperit, aut ipſe ex ingenio aliquid didicerit, ea toti collegio communicet. Quòd ſi nec melior nec peior rediiſſe videatur, nihilominus tamẽ quia quod potuit lubenter præſtitit, commendetur. quòd ſi multo melior, tum verò quandiu ſuperſtes erit magnis afficiatur honoribus, & mortuus ab vniuerſo collegio congruẽter colatur. Quòd ſi deprauatus rediiſſe videbitur, licet ſe ſapientem eſſe exiſtimet, ei nefas eſto cum quoquam ſiue iuuene ſiue ſeniore verſari. & ſi huic Magiſtratuum mãdato obtemperauerit, priuatus viuito: ſinminus, capite mulctator. quòd ſi contra diſertum Magiſtratuum interdictum de diſciplina legibúſque diſputare compertus fuerit, & quum in iudicium rapi iure debuiſſet, à nullo magiſtratu adductus fuerit, opprobrio hoc tribuatur Magiſtratibus, & quidem eo tẽpore quo de aſſignandis rectè obiti muneris præmiis Ciuitas deliberabit. Atque hactenus quidẽ à nobis expoſitũ eſt quidnam ab illo exigatur qui peregrè inſtituit proficiſci. Sed & is qui è peregrina regione venit, humaniter eſt excipiẽdus. Quatuor autẽ peregrinorũ ſunt genera, de quibus modò agendũ eſt. Primũ eorũ qui ſemper (vt ita dixerim) AEſtiui ſunt, id eſt, qui frequẽter huc atque illuc circũcurſando, veluti aues ad mare circũuolitantes, rei faciẽdæ cauſa peregrinãtes, ſubĩde per varias ciuitates vltrò citróq; cõmeant, ſtatis anni tẽporibus. hos foro, portubus, publicíſque ædibus extra vrbẽ in ipſis ſuburbiis, ii qui cum poteſtate publica illis in locis præfecti ſunt, ſuſcipiant: in eam rem tamen diligenter inuigilent, nequis peregrinus noui aliquid moliatur.

A καὶ ἐὰν ἄλλοθι πυνθάνωνται τι περὶ τῶν τοιούτων διαφέρον· καὶ δὴ καὶ περὶ μαθημάτων, ὁπόσ' ἂν ἐν ταύτῃ τῇ σκέψει δοκῇ συμφέρειν, ἃ μαθοῦσι μὲν εὐαγέστερον γίγνεσθαι, μὴ μαθοῦσι δὲ σκοτωδέστερα τὰ περὶ νόμους αὐτοῖς φαίνεσθαι καὶ ἀσαφῆ. ἃ δ' ἂν τούτων ἐγκρίνωσιν οἱ γεραίτεροι, τοὺς νεωτέρους πάσῃ σπουδῇ μανθάνειν. ἐὰν δέ τις ἀνάξιος δοκῇ τῶν παρακεκλημένων εἶναι, τῷ παρακαλοῦντι μέμφεσθαι τὸν σύλλογον ὅλον· τοὺς δ' εὐδο-
B κιμοῦντας τούτων τῶν νέων φυλάττειν τὴν ἄλλην πόλιν, ἀποβλέποντας εἰς αὐτούς. "ἀτιμάζειν δὲ μᾶλλον τῶν ἄλλων, ἐὰν ἀποβαίνωσι χείρους τῶν πολλῶν. εἰς δὴ τοῦτον τὸν σύλλογον ὁ θεωρήσας τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις" ἀνθρωπίνοις νόμιμα ἀφικόμενος, εὐθὺς πορευέσθω· καὶ εἴ τινα φήμην τινῶν περὶ θέσεως νόμων, ἢ παιδείας, ἢ τροφῆς, εὗρέ τινας ἔχοντας, φράζειν, εἴτε καὶ αὐτὸς νενοηκὼς ἄττα, ἢ κοινούτω τῷ συλλόγῳ ἅπαντι. καὶ ἐάν τε μηδὲν χεί-
C ρων μηδέ τι βελτίων ἥκειν δόξῃ, χάριν γοῦν τῆς σφόδρα προθυμίας αἰνείσθω· ἐὰν δὲ πολὺ βελτίων, πολύ τ' ἐπαινείσθω μᾶλλον ζῶν, τελευτήσαντά τε τιμαῖς αὐτὸν προσηκούσαις ἡ τῶν συλλεγομένων τιμάτω δύναμις. ἐὰν δὲ διεφθαρμένος ἀφικέσθαι δόξῃ, μηδενὶ ξυγγιγνέσθω μήτε νέῳ μήτε πρεσβυτέρῳ, προσποιούμενος εἶναι σοφός. καὶ ἐὰν μὲν πείθηται τοῖς ἄρχουσιν, ἰδιώτης ζήτω· ἐὰν δὲ μή, τεθνάτω· "ἐάν τ' ἐν δικαστηρίῳ ἁ-
D λῷ πολυπραγμονῶν τι περὶ τὴν παιδείαν καὶ τοὺς νόμους. ἐὰν δὲ ἄξιον ὄντα εἰς δικαστήριον εἰσάγειν, τῶν ἀρχόντων μηδεὶς εἰσάγῃ, ὄνειδος ἀποκείσθω τοῖς ἄρχουσιν εἰς τὴν τῶν ἀριστείων διαδικασίαν. ὁ μὲν οὖν ἐκδημῶν, οὕτω καὶ τοιοῦτος ὢν ἐκδημείτω. τὸν δ' εἰσεπιδημήσαντα μετὰ τοῦτον χρὴ φιλοφρονεῖσθαι. τέτταρες δ' εἰσὶ ξένοι ὧν δεῖ πέρι λόγον τινὰ ποιεῖσθαι. ὁ μὲν δὴ πρῶτος, καὶ διὰ τέλους ἀεὶ θερινὸς ὡς τὰ πολλὰ διατελῶν
E ταῖς φοιτήσεσι, καθάπερ οἱ τῶν ὀρνίθων διαπορευόμενοι, καὶ τούτων οἱ πολλοὶ κατὰ θάλατταν ἀτεχνῶς οἷον πετόμενοι, χρηματισμοῦ χάριν ἐμπορευόμενοι, ἔτους ὥρᾳ πέτονται πρὸς τὰς ἄλλας πόλεις· ὃν ἀγοραῖς καὶ λιμέσι καὶ δημοσίοις οἰκοδομήσασιν ἔξω τῆς πόλεως πρὸς τῇ πόλει ὑποδέχεσθαι χρὴ τοὺς ἐπὶ τούτοις ἄρχοντας τεταγμένους· φυλάττοντας μὴ νεωτερίζῃ τίς τι τῶν τοιούτων ξένων·

Inter αὐτοὺς & ἀτιμάζειν leguntur quædam in uno uet. exempl. ubi poſt εἰς αὐτοὺς ſcriptum eſt, διαφερόντως τε τηροῦντας· καὶ τιμᾶν μὲν κατορθοῦντας, ἀτιμάζειν δὲ &c. Paulo pòſt autem pro ἀνθρωπίνοις ſcribendum puto ἀνθρώποις.

Non dubito quin ſcribendum ſit, ἐάν γ' ἐν δικαστηρίῳ.

καὶ δίκας αὐτοῖς ὀρθῶς διανέμοντας, ἀναγκαῖα μὲν, ὡς ὀλίγιστα δ' ἐπιχρωμένους. ὁ δὲ δεύτερος, ὄμμασιν ὄντως θεωρὸς, ὅσα τε Μουσῶν ὠσὶ δέχεται θεωρήματα, τῷ δὴ τοιούτῳ πάντῃ χρὴ καταλύσεις πρὸς ἱεροῖς εἶναι φιλοξενίαις ἀνθρώπων παρεσκευασμένας. χρὴ δὲ καὶ τῶν τοιούτων ἱερέας τε καὶ νεωκόρους ἐπιμελεῖσθαι καὶ τημελεῖν, ὅπως ἂν τὸν μέτριον ἐπιμείναντες χρόνον, ἰδόντες τε καὶ ἀκούσαντες ὧν χάριν ἀφίκοντο, ἀβλαβεῖς τοῦ δρᾶσαί τε καὶ παθεῖν ἀπαλλάττωνται. δικαστὰς δ' αὐτοῖς εἶναι τοὺς ἱερέας· ἐὰν ἀδικῇ τις αὐτῶν τινὰ ἢ τὶν ἄλλον ἀδικῇ τις τούτων ὅσα ἐντὸς δραχμῶν πεντήκοντα· ἐὰν δέ τι μεῖζον ἔγκλημα αὐτοῖς γίγνηται, πρὸς τοῖς ἀγορανόμοις εἶναι δεῖ δίκας τοῖς τοιούτοις. τρίτον δὲ ξένον ὑποδέχεσθαι χρὴ δημοσίᾳ τὸν κατά τι δημόσιον ἐξ ἄλλης χώρας ἀφιγμένον· ὃν στρατηγοῖς τε καὶ ἱππάρχοις καὶ ταξιάρχοις ὑποδεκτέον ἐπὶ μόνοις· τὴν τ' ἐπιμέλειαν τῶν τοιούτων μετὰ τῶν πρυτανέων ποιητέον ἐκείνῳ παρ' ὅτῳ τις ἂν αὐτῶν τὴν κατάλυσιν ξενωθεὶς ποιήσηται μόνῳ. τέταρτος δὲ ἄν ποτε τις ἀφίκηται, σπάνιος μὲν, ἂν δ' οὖν ποτέ τις ἔλθῃ τῶν παρ' ἡμῖν θεωρῶν ἀντίστροφος ἐξ ἄλλης χώρας, πρῶτον μὲν ἔλαττον ἐτῶν μηδὲν πεντήκοντα γεγονὼς ἔστω· πρὸς τούτῳ δὲ, ἀξιῶν τι καλὸν ἰδεῖν τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι διαφέρον ἐν καλλοναῖς, ἢ καὶ δεῖξαί τι κατὰ ταῦτα ἄλλῃ πόλει, ἴτω μὲν νῦν πᾶς ἀκέλευστος ὁ τοιοῦτος ἐπὶ τὰς τῶν πλουσίων καὶ σοφῶν θύρας, τοιοῦτος ἕτερος αὐτὸς ὤν. ἐπὶ γὰρ τὴν τοῦ τῆς παιδείας ἐπιμελουμένου πάσης οἴκησιν ἴτω, "πιστεύων ἱκανῶς εἶ) ξένος τῷ τοιούτῳ ξενῶνι, τὴν τῶν νικηφόρων τινὸς ἐπ' ἀρετῇ. ξυνὼν τούτων τισὶ, τὸ μὲν διδάξας, τὸ δὲ μαθὼν, ἀπαλλαττέσθω, φίλος παρὰ φίλων δώροις καὶ τιμαῖς πρεπούσαις τιμηθείς. τούτοις δὴ τοῖς νόμοις ὑποδέχεσθαί τε χρὴ πάντας ξένους τε καὶ ξένας ἐξ ἄλλης χώρας, καὶ τοὺς αὐτῶν ἐκπέμπειν, τιμῶντας ξένιον Δία, μὴ βρώμασι καὶ θύμασι τὰς ξενηλασίας ποιουμένους (καθάπερ ποιοῦσι νῦν θρέμματα Νείλου) μηδὲ κηρύγμασιν ἀγρίοις. Ἐγγύην ἣν ἂν ἐγγυᾶταί τις, διαρρήδην ἐγγυάσθω, τὴν πρᾶξιν πᾶσαν διομολογούμενος ἐν συγγραφῇ, καὶ ἐναντίον μαρτύρων μὴ ἔλαττον ἢ τριῶν, ὅσα ἐντὸς χιλίων· τὰ δ' ὑπὲρ χιλίας, μὴ ἔλαττον ἢ πέντε.

Hæc uerba, πιστεύων ἱκανῶς εἶ) ξένος τῷ τοιούτῳ ξενῶνι, legenda eſſe uidentur ut per parentheſin poſita. Poſt ξυνὼν autem particula δὲ uel καὶ uidetur deſiderari.

A Ius verò illis ex bono & æquo reddatur: & quum neceſſitas poſtulabit, parciſſimè tamen & magna cum cautione, illorum cōſuetudine vtatur. Secundum autem genus peregrinorum eorum eſt qui ſpectaturi veniūt, & ciuitatis Muſas illic auribus percepturi. his apud ſacerdotes diuerſoria ſunto, hoſpitiis nimirum ad homines excipiendos accommodatè inſtructis. Sacerdotibus verò & AEdituis horū hominum genus curæ eſto, quanto ſtudio fieri poteſt: vt commodo idoneóque tempore poſſint manere, quandiu illa quorum gratia in B ciuitatem venerint, & videre & audire, & ſine vlla noxa ſalui & incolumes redire poſſint. Ipſorum verò iudices, ſunto ſacerdotes: vt ſiquis eorum vel faciat vel patiatur iniuriam, ad drachmas quinquaginta vſque cognoſcant: crimina verò maiora ad Fori præfectum deferantur. Tertium peregrinorum genus publicè ſuſcipiendum eſt, quum ex alia regione quiſpiam cum publicis mandatis publici negotii gratia legatus aduenerit. hunc Imperatores, magiſtri equitum, tribuni militū ſoli ſuſcipiant. is verò apud quem diuertit, C cum Prytanibus tantùm huius rei curam habeto. Quartum genus accedere quidem poteſt, ſed infrequentius, ſiquis aliquando ex aliis regionibus ad nos acceſſerit, morum explorandorum cauſa, ad noſtræ iſtius reipubl. quam modò inſtituimus, exemplum. primùm, ſi quinquaginta annos ſit natus: deinde, ſi ea mente venerit vt vel conſideret quæ apud alios præclara habentur, vel ſua doceat. Hic ſanè locupletū ſapiētúmque ædes iniuſſus adito, quandoquidē ipſe eſt huiuſmodi, & ad publicū D quaſi diſciplinæ mercatū publicis mādatis inſtructus accedat: hac ſpe fretus, ſibi tali hoſpiti ad commune hoſpitum domiciliū patere facilem aditum, quum eius ſit viri qui virtutis quoque victoriam reportarit: felicémque adeo conſuetudinem cum tanto viro ſibi futuram. Quum autem ea didicerit & docuerit quæ diſcenda docendáque exiſtimabit, amicus ab amicis dimittitor, muneribus & honoribus congruentibus cumulatus. His legibus peregrinos & peregrinas ex aliis regionibus ſuſcipiamus, & noſtros emittamus, Iouis hoſpitalis reuerētia permoti. non enim eſu & hoſtiis (quemadmodum apud Nilum fit) peregrini pellēdi ſunt, neque immanibus edictis à finibus noſtris arcēdi, ſed hoc modo quem hactenus dicendo perſequuti ſumus, perhumaniter excipiēdi. Fideiuſſor E cui rei fidē ſuā interpoſuerit, diſertè teſtator, vniuerſā rē certis cōditionibus ſcripto conſignās, & corā teſtibus nō minus trib⁹, ſi intra mille drachmas res æſtimetur: ſi verò vltra mille, nō paucioribus quàm quin-

a LEGES *de fideiuſſionibus, quomodo & à quibus præſtandæ: notatis quibuſdam caſibus è quibus cæteri intelligi poſſunt. De rerum amiſſarum in aliena domo perquirendi ratione: &, De vſu-*

capionibus, & præſcriptionibus. nulli enim rerum dominiis & poſſeſſionibus certus quidam terminus conſtitueretur, maxima confuſio oboriretur in rebus humanis. Idcirco neceſſe eſt his de rebus diſertè caueri in bene morata republ.

que. Fideiuſſor etiã ſit ei qui quãlibet rem vẽdit, ſi quidem illa huiuſmodi ſit vt an eã vendere poſſit dubitetur: vel, ſi vẽditor, de ea re quam vendit, ſatis idoneè cauere poſſit. eadem verò lege tam is qui alieno nomine quàm is qui ſuo vendit, teneatur. Siquis in aliena domo velit quidpiam tanquam ſuum inueſtigare, is primùm iureiurando affirmet, ſperare, quod quærit, ibi ſe inuenturum: deinde nudus, vel interula tantùm indutus ingrediatur, diſcinctus: & ita rei inueſtigandæ facultas illi eſto. Domus verò dominus & ædes ſuas illi patefacito, & ſignata & non ſignata vaſa illi explicato. quòd ſiquis ſcrutari volentem minimè permiſerit, is qui prohibetur, æſtimatione rei quam quærit facta, cum illo experiatur. ſi verò damnatus ille fuerit, duplum rei æſtimatæ rependito. Si verò domus dominus peregrè profectus fuerit, quæ quidem obſignata non ſunt, domeſtici exhibẽto: ſignata verò, rurſum quoque vel ipſe cuius intereſt, obſignato, vel quem voluerit cuſtodẽ ad dies quinque adhibeto. ſi verò longiore tempore abſuerit dominus, qui rem ſuam inueſtigat, aſſumptis AEdilibus, ita inueſtigato vt & reſignet obſignata, & re inueſtigata, AEdilibus coram & domeſticis, rem quam reſignauerit, rurſum eodem modo obſignet. In rebus controuerſis, certus temporis terminus dicendus eſt, extra quem nullus controuerſiæ poſtulationive relinquatur locus. In fundis autem ſiue vrbanis ſiue ruſticis hæc ratio ineunda eſt, vt exacto tempore petitionis, nulla ad poſtulandum vtilis actio competat. De mobilibus autem rebus aliter conſtituendum eſt: vt ſiquis rem alienam poſſederit, & in vrbe, foro, templis, locíſque aliis publicis illa vti videatur, & nemo tamen ab illa cum poſſeſſione interturbet, atque hunc non occuluiſſe conſtet, ídque per annum integrum: neque quiſquam interea rem exegerit, licet eam inueſtigaret: nemini in poſterum liceto illam rem repetere, ſiue euendicare. Verùm ſi non in ipſa vrbe, ſed in agris vtatur palàm, & intra quinque annos compertus ſit dominus, eo quinquennio exacto ad repetẽdum nulla vtilis actio tribuitor. Quòd ſi in vrbe domi vtatur, intra tres annos ab eo qui eam amiſit condici res poſſit. In agris autem, ſi eam occultè habet, intra decennium: ſin extra regionem, nullus cõdictioni certus dies aſſignator, ſed quocunque tempore aduerſus vſurpatorem vtilis actio competito. Siquis aliquem ad iudiciũ accedere per vim prohibuerit, ſiue ipſum, ſiue teſtes, ſiue ſeruus ille ſit, ſiue ſuus, ſiue alterius, nullum irritúmque eſto iudicium. ſi verò liber, & ſententia ſit irrita: & is qui depulit, per annum in

a LEGES de variis rebus quæ in vitam cadunt ſiue priuatim ſiue publicè. & primùm, *De eo qui teſtem à iudicio per vim ſummouerit.*

A ἐγγυητὴς μὲν δὴ καὶ ὁ προπωλῶν ὁμοίως, τοῦ μὴ ἐνδίκως πωλοῦντος, ἢ καὶ μηδαμῶς ἀξιόχρεω. ὑπόδικος δ' ἔστω καὶ ὁ προπωλῶν, καθάπερ ὁ ἀποδόμενος. φωρᾶν δὲ ἂν ἐθέλῃ τις τι παρ' ὁτῳοῦν γυμνὸς, ἢ χιτωνίσκον ἔχων, ἄζωστος, προομόσας τοὺς νομίμους θεοὺς, ἦ μὴν ἐλπίζων εὑρήσειν, οὕτω φωρᾶν· ὁ δὲ παρεχέτω τὴν οἰκίαν, τά τε σεσημασμένα καὶ τὰ ἀσήμαντα, φωρᾶν. ἐὰν δέ τις ἐρευνᾶν βουλομένῳ, φωρᾶν μὴ διδῷ, δικάζεσθαι μὲν τὸν ἀπειργόμενον, τιμησάμενον
B τὸ ἐρευνώμενον· ἂν δέ τις ὄφλῃ, τὴν διπλασίαν τοῦ τιμηθέντος βλάβην ἐκτίνειν. ἐὰν δὲ ἀποδημῶν οἰκίας δεσπότης τυγχάνῃ, τὰ μὲν ἀσήμαντα παρεχόντων οἱ ἐνοικοῦντες ἐρευνᾶν, τὰ δὲ σεσημασμένα παρασημηνάσθω, καὶ ὃν ἂν ἐθέλῃ φύλακα καταστησάτω πέντε ἡμέρας ὁ φωρῶν. ἐὰν δὲ πλείονα χρόνον ἀπῇ, τοὺς ἀστυνόμους παραλαβὼν, οὕτω φωράτω, λύων καὶ τὰ σεσημασμένα. πάλιν δὲ
C μετὰ τῶν οἰκείων καὶ τῶν ἀστυνόμων κατὰ ταὐτὰ σημηνάσθω. Τῶν ἀμφισβητησίμων χρόνου ὅρος ὃν ἐὰν τις ᾖ κεκτημένος, μηκέτ' ἀμφισβητεῖν ἐξεῖναι. χωρίων μὲν οἰκήσεών τε τῇδε οὐκ ἔστ' ἀμφισβήτησις· τῶν δὲ ἄλλων, ὅ, τι ἄν τις κεκτημένος ᾖ, ἐὰν μὲν κατ' ἄστυ τε κατ' ἀγορὰν καὶ ἱερὰ χρώμενος φαίνηται, καὶ μηδεὶς ἐπιλάβηται, φῇ δὲ ζητεῖν τοῦτον τὸν χρόνον, ὁ δὲ μὴ ἀποκρυπτόμενος φανερὸς ᾖ· ἐὰν οὕτω τις ἐνιαυτὸν ὁποιοῦν ἐκτημένος, ὁ δὲ ζη-
D τῶν, διαγένωνται, μὴ ἐξέστω τοιούτου κτήματος ἐπιλαβέσθαι μηδὲν ἀπελθόντος ἐνιαυτοῦ. ἐὰν δὲ κατ' ἄστυ μὲν μὴ μηδὲ κατ' ἀγορὰν χρῆται, κατ' ἀγροὺς δὲ φανερῶς, μὴ προστυχὴς δὲ ἐν πέντε ἔτεσι γίγνηταί τις· τῶν πέντε ἐξελθόντων ἐτῶν μηκέτι τοῦ λοιποῦ χρόνου ἐξέστω τούτῳ τοῦ τοιούτου ἐπιλαβέσθαι. ἐὰν δὲ κατ' οἰκίας ἐν ἄστει τέ τις χρῆται, τελετῆ τὴν προθεσμίαν εἶναι· ἐὰν δὲ κατ' ἀγροὺς ἐν ἀφανεῖ κέκτηται, δέκα ἐ-
E τῶν· ἐὰν δ' ἐν ἀλλοδημίᾳ, τοῦ παντὸς χρόνου ὅταν ἀνεύρῃ που, μηδεμίαν εἶναι προθεσμίαν τῆς ἐπιλήψεως. Ἐάν τις τινὰ δίκῃ παραγίγνεσθαι κωλύσῃ βίᾳ, εἴτε αὐτὸν εἴτε μάρτυρας· ἐὰν μὲν δοῦλον, εἴτε αὑτοῦ εἴτε ἀλλότριον, ἀτελῆ καὶ ἄκυρον γίγνεσθαι τὴν δίκην· ἐὰν δ' ἐλεύθερον, πρὸς τῷ ἀτελῆ, δε-

Poſt ὅρος deeſſe uidetur ἔςαι: ut ſit ſenſus, Spatiũ temporis ſit præſcriptũ [uel præfixum] per quod ſiquis aliquid poſſederit, nõ amplius de eo actionem intẽdere aduerſus illum liceat.

δεῖν μὲν ἐνιαυτόν, ὑπόδικον δὲ ἀνδραποδισμοῦ τῷ ἐθέλοντι γίγνεσθαι. ἐὰν δὲ ἀνταγωνιστὴν "γυμνικῆς, ἢ μουσικῆς, ἢ τινὸς ἀγῶνος ἑτέρου διακωλύῃ τις βίᾳ μὴ παραγίγνεσθαι, φραζέτω μὲν ὁ ἐθέλων τοῖς ἀθλοθέταις· οἱ δὲ εἰς τὸν ἀγῶνα ἐλεύθερον ἀφιέντων, τὸν ἐθέλοντα ἀγωνίζεσθαι. ἐὰν δὲ ἀδυνατήσωσιν, ἐὰν μὲν ὁ κωλύων ἀγωνίζεσθαι νικήσῃ, τά τε νικητήρια τῷ διακωλυθέντι διδόναι, καὶ νικήσαντα γράφειν, ἐν ἱεροῖς οἷς ἂν ἐθέλῃ· τῷ δὲ διακωλύσαντι μὴ ἐξέστω μηδὲν ἀνάθημα μηδὲ ἐπιγραφὴν τοῦ τοιούτου ἀγῶνος ποτὲ γενέσθαι. βλάβης δὲ ὑπόδικος γιγνέσθω, ἐάν τε ἥττηται ἀγωνιζόμενος, ἐάν τε καὶ νικᾷ. "Ἐάν τε τις κλεμμάδιον ὁτιοῦν ὑποδέχηται γιγνώσκων, τὴν αὐτὴν ὑπεχέτω δίκην τῷ κλέψαντι. φυγάδος δὲ ὑποδοχῆς θάνατος ἔστω ζημία. "Τὸν αὐτὸν φίλον τε καὶ ἐχθρὸν νομιζέτω πᾶς τῇ πόλει· ἐὰν δέ τις ἰδίᾳ ποιῆται πρός τινας εἰρήνην ἢ πόλεμον, ἄνευ τοῦ κοινοῦ, θάνατος ἔστω καὶ τούτῳ ζημία. ἐὰν δέ τι μέρος τῆς πόλεως εἰρήνην ἢ πόλεμον πρός τινας ἑαυτῷ ποιῆται, τοὺς αἰτίους οἱ στρατηγοὶ ταύτης τῆς πράξεως εἰσαγόντων εἰς δικαστήριον· ὄφλοντι δὲ θάνατος ἔστω δίκη. Τοὺς τῇ πατρίδι διακονοῦντάς τι, δώρων χωρὶς χρὴ διακονεῖν. πρόφασιν δὲ εἶναι μηδεμίαν, μηδὲ λόγον ἐπαινούμενον, ὡς ἐπ᾽ ἀγαθοῖς μὲν δεῖ δέχεσθαι δῶρα, ἐπὶ δὲ φλαύροις οὔ. τὸ γὰρ γνῶναι καὶ γνόντα καρτερεῖν, οὐκ εὐπετές. ἀκούοντα δὲ ἀσφαλέστατον πείθεσθαι τῷ νόμῳ, μηδὲν ἐπὶ δώροισι διακονεῖν. ὁ δὲ μὴ πειθόμενος ἁπλῶς, τεθνάτω ἁλοὺς τῇ δίκῃ. Χρημάτων εἰσφορᾶς πέρι τοῦ κοινοῦ τετιμῆσθαι μὲν ἕκαστον τὴν οὐσίαν, ἕνεκα πολλῶν χρεῶν· καὶ τὴν ἐπέτειον ἐπικαρπίαν ἐν γράμμασιν ἀποφέρειν ἀγρονόμοις φυλέτας· ὅπως ἂν δυοῖν οὔσαιν ταῖν εἰσφοραῖν, ὁποτέρᾳ τὸ δημόσιον ἂν χρῆσθαι βούληται, χρῆται κατ᾽ ἐνιαυτὸν ἕκαστον βουλευομένων, ἐάν τε τῷ τοῦ τιμήματος ὅλου μέρει, ἐάν τε τῆς γιγνομένης ἐπ᾽ ἐνιαυτὸν ἑκάστοτε προσόδου, χωρὶς τῶν εἰς τὰ ξυσσίτια τελουμένων. Θεοῖσι δὲ ἀναθήματα χρεὼν ἔμμετρα τὸν μέτριον ἄνδρα ἀνατιθέντα δωρεῖσθαι. γῆ μὲν οὖν ἑστία τε οἰκήσεως, ἱερὰ πᾶσι πάντων θεῶν· μηδεὶς οὖν δευτέρως ἱερὰ καθιερούτω θεοῖς. χρυσὸς δὲ καὶ ἄργυρος ἐν ἄλλαις πόλεσιν ἰδίᾳ τε καὶ ἐν

Legitur etiā γυμναστικῆς.

Ἐάν τις ſcribendum eſſe uidetur: & τε ex præced. irrepſiſſe.

Fic. quoque ita hæc uertit quaſi ad præcedentia pertineant.

A vinculis eſto, & cuilibet liceto eum plagii accuſare. [a] Siquis aduerſarium in gymnico, muſico aliôve certamine ſibi futurum, per vim prohibuerit ne accedat: is cuius intereſt, de facta ſibi iniuria apud certaminum præſides conqueratur. illi verò decertare volenti certamen adeundi facultatem præbento. Id ſi facere minimè potuerint, victorię præmia ei qui prohibitus eſt, tribuāt, ſi is quidem qui prohibuit, victoriā reportauit. ei verò fas eſto ſuū tanquam victoris nomē in quibuſcūque velit B tēplis inſcribere. at illi qui ipſum è theatro prohibuit, nec nomē nec victorię inſignia vſurpare liceto: ac ſeu vincat ſeu vincatur in eo certamine, illati damni crimine reus eſto. [b] Siquis rē furto ſublatā volens ſciens receperit, eandē culpā quā ille ipſe qui furatus eſt ſubito. Qui exulē extorrémve volens ſciénſve ſuſceperit, capite luito. cum enim quē amicū ſeu hoſtem Ciuitas decreuerit, eundem ſibi quiſque exiſtimare debet. [c] Siquis priuata autoritate abſque publico conſenſu iuſſúque pacem ſeu bellum fecerit, capitali ſupplicio coercetor. Si ve- C rò pars aliqua ciuitatis pacem fecerit aut bellum ſuſceperit, vniuerſæ reipubl. iniuſſu, Imperator & cæteri rei militaris duces, huius rei autores ad iudicium pertrahunto: damnato ea temeritas atque audacia capitalis eſto. [d] Qui patriæ aliqua in re inſeruiunt, nulla donorum munerúmve ſpe id miniſterium obire conſentaneum eſt. nulla verò occaſio obtingere, neque huiuſmodi ratio exiſtere poteſt, quæ in animos noſtros inducere poſſit, quouis modo probari poſſe, Propter res bonas capienda eſſe munera: non verò propter malas. D nam neque cognoſcere, neque, vbi cognoueris, te temperare facile eſt. tutiſſimū autem eſt & legis vocem audire, & illi obtemperare, neque munerum ſpe facere quicquam quod ad publicam vtilitatem poſſit pertinere. cui mandato qui non obtemperauerit, infauſtas ſordes capitali ſupplicio planè luito. [e] De publicis autem tributis hunc in modum cauetor: Multis de cauſis vniuſcuiuſque ciuis cenſus habetor. deinde Tribules ad Agrûm præfectos è publicis commentariis annuos reditus deferunto: vt, quum duo ſint tributa, poſſit reſpubl. alterutro, vt videbitur, quotannis vti: E nimirum vel vniuerſi cenſus vel annui fructus parte: iis exceptis quæ ad conuiuiorū publicorum ſumptus conferuntur. [f] Caſtos & moderatos viros caſta & moderata dona diis dare conſentaneum eſt. Terra quidem & Veſta, omnibus diis ſacra ſedes eſt. nemo igitur ſecundo quodam modo templa diis dedicato: opes amouento. aurum enim & argentū in cæteris ciuitatibus

a *De eo qui in certamine theatrico ſocium depulerit è theatro.* In tanto enim rei theatricæ vſu his de reb' cauere debuit Plato.

b *De eo qui furtum celauerit.* Condictionis furtiuæ actionem vtilem aduerſus eum dat, peræquè ac furē.

c *Aduerſus eum qui priuata autoritate publicum negotium geſſerit.*

d *Aduerſus δωροδοκίαν*: quæ in publico munere peſſima eſt. Leges XII tab. fortiter, *Iudex qui ob rē dicendam, pecuniam accepiſſe conuictus eſt, capite punitor.*

e *De publicis reditibus*, à quibus & quomodo pendendi.

f *De ſacrorum ſumptuum modo.* caſtum autem & moderatum vult eſſe. Sic leges Romanæ, *Ad diuos adeunto caſtē: pietatē adhibento: opes amouento. Qui ſecus faxit, Deus ipſe vindex erit.*

inuidioſa res eſt, at in ſacris maximè. ebur autem, quum olim ab animo deſtitutum fuerit corpus, ad deorum donaria minimè eſt accommodatum. æs atque ferrum, bellica ſunt inſtrumenta. ex ligno igitur vno vel vno quouis lapide, integræ deorum imagines in templis communibus ſtatuātur. Texturæ quoque opus offeratur non maius quàm quod ab vna muliere intra vnius menſis ſpatium confici poſſit. colores albi tam in aliis quàm in textili artificio diis ſunt accommodati. tincturæ verò non ad alios vſus quàm ad bellica ornamenta adhibeātur. Diuiniſſima autem ſunt dona, Volucres & Effigies picturatæ, quas ſingulas vno die pictor vnus poteſt depingere. cætera quoque omnia his ſimilia ſunto.

s De variis ivdiciorvm gradibvs, & illorum autoritate. Egerat quidem hac de re hactenus, hic tamē opportuno loco repetit, ſicuti ex rerum ad hūc vſque locum explicatarum nexu & ſerie explicat. De officio quoque Iudicis accuratè agit, de iudicialis ſententiæ autoritate, &c.

[a] Quandoquidem verò vniuerſæ ciuitatis partes diſtinctæ ſunt, & quot numero eſſe debeant, & quomodo inſtruendæ, explicatum à nobis eſt hactenus: & leges de earum rerum commerciis ſiue contractibus, quæ in vita maximæ verſantur: reliquum eſt vt de illis iudicia conſtituantur. Prima illa iudiciorū ratio, vt ſint Iudices cōmuni partiū cōſenſu electi: qui quidem iudices commodiori vocabulo Arbitri appellentur. Secundum Iudicum genus eſt vicinorum & tribuliū, qui ex duodecimæ partis ratione ſunt diſtributi: apud quos maiori cum damno partes experiuntor, ſi à primis iudicibus lis nō fuerit compoſita. Reus autem, ſi iterum iudicio ſuccubuerit, quintam controuerſæ rei partem perſoluito. quòd ſi quis de iudicibus conqueratur, & tertiùm litigare voluerit, cauſam ad ſanctius Iudicum collegium deferto: &, ſi rurſus damnatus fuerit, ſeſquiplum æſtimatæ litis perſoluito. Quòd ſi actor à primis iudicibus damnatus, minimè quieuerit, ſed ad ſecundos iudices proceſſerit, ſi quidem euicerit, quintam partem accipito: ſi iudicio ſuccubuerit, eandem partem perſoluito. Quòd ſi ad tertium iudicium deuenerint, ſuperioribus iudiciis reprobatis, reus quidem (ſicuti dictum eſt) ſeſquiplum, actor verò dimidium perſoluito. Verùm de creandis exhibendiſque iudicibus, de ſingulorum magiſtratuum miniſteriis, eorúmque conſtituendorum ratione, de temporibus in quibus ſingula ſunt opportunè facienda, de ſuffragiorum ferendorum modo, de mora & dilatione, de omnibus denique iis quæ ad conſtituēdorum iudiciorum rationem ſpectant, vt de variis poſtulandi terminis, de reſpondendi & detrectandi neceſſitate, & cæteris huiuſmodi, licet hactenus copioſè egerimus, nihil tamen obſtat quominus hîc à nobis breuiter notentur. præclara enim (vt fert prouerbium) bis vel ter non incō-

A ἱεροῖς ἐστὶν ἐπίφθονον κτῆμα. ἐλέφας δὲ ἀπολελοιπότος ψυχὴν σώματος, οὐκ εὐχερὲς ἀνάθημα. σίδηρος δὲ καὶ χαλκὸς, πολέμων ὄργανα. ξύλου δὲ, μονόξυλον ὅ,τι ἂν ἐθέλῃ τις ἀνατιθέτω, καὶ λίθου ὡσαύτως, πρὸς τὰ κοινὰ ἱερά. ὑφὴν δὲ μὴ πλέον ἔργον γυναικὸς μιᾶς ἔμμηνον. χρώματα δὲ λευκὰ, πρέποντ᾽ ἂν θεοῖς εἴη καὶ ἄλλοθι καὶ ἐν ὑφῇ. βάμματα δὲ μὴ προσφέρειν, ἀλλ᾽ ἢ πρὸς τὰ πολέμου κοσμήματα. θειότατα δὲ δῶρα, ὄρ-

B νιθές τε καὶ ἀγάλματα, ὅσαπερ ἂν ἐν μιᾷ ζωγράφος ἡμέρᾳ εἷς ἀποτελῇ. καὶ τἆλλα ἔστω κατὰ τὰ τοιαῦτα ἀναθήματα μεμιμημένα.

Ὅτε δὲ μέρη διήρηται τῆς πόλεως ξυμπάσης, ὅσα τε καὶ ἃ δεῖ γίγνεσθαι, καὶ νόμοι περὶ τῶν ξυμβολαίων εἰς δύναμιν τῶν μεγίστων πέρι πάντων εἴρηνται, τὸ λοιπὸν δὴ δίκας ἂν εἴη χρεὼν γίγνεσθαι. Δικαστηρίων δὲ τὸ μὲν πρῶτον αἱρετοὶ δικασταὶ γίγνοιντ᾽ ἂν, οὓς ἂν ὁ φεύγων τε καὶ ὁ διώκων ἕλωνται κοινῇ, διαι-

C τηταὶ δικαστῶν τοὔνομα μᾶλλον πρέπον ἔχοντες· δεύτεροι δὲ, κωμῆταί τε καὶ φυλέται, κατὰ τὸ δωδέκατον μέρος διῃρημένοι. ἐν οἷς, ἂν μὴ διακριθῶσιν ἐν τοῖς πρώτοις, περὶ ζημίας μείζονος ἰόντων ἀγωνιούμενοι· ὁ δὲ φεύγων, ἂν ἡττηθῇ τὸ δεύτερον, τὸ πεμπτημόριον ἀποτινέτω τοῦ τιμήματος τῆς γραφείσης δίκης. ἐὰν δ᾽ ἐγκαλῶν τις τοῖς δικασταῖς, τὸ τρίτον ἀγωνίζεσθαι βούληται, ἀγέτω μὲν ἐπὶ τοὺς δικαστὰς τοὺς ἐκλεκτοὺς τὴν δί-

D κην· ἐὰν δὲ πάλιν ἡττηθῇ, τὴν ἡμιολίαν τοῦ τιμήματος ἀποτινέτω. ἐὰν δὲ ὁ διώκων, ἡττηθεὶς ἐν πρώτοις, μὴ ἠρεμῇ, εἰς δὲ τοὺς δευτέρους ἴῃ, νικήσας μὲν δὴ, τὸ πέμπτον μέρος ἀπολαμβανέτω· νικηθεὶς δὲ, ἀποτινέτω ταὐτὸν μέρος τῆς δίκης. ἐὰν δ᾽ εἰς τὸ τρίτον ἔλθωσι δικαστήριον, ἀπειθήσαντες ταῖς ἔμπροσθεν δίκαις, ὁ μὲν φεύγων, ἡττηθεὶς (ὥσπερ εἴρηται) τὴν ἡμιολίαν, ὁ δὲ διώκων, τὴν ἡμίσειαν τοῦ τιμήματος ἀποτινέτω. κληρώσεις

E δὲ δικαστηρίων, καὶ πληρώσεις καὶ ὑπηρεσιῶν ἑκάσταις τῶν ἀρχῶν καταστάσεις, καὶ χρόνοι ἐν οἷς ἕκαστα γίγνεσθαι χρεὼν, καὶ διαψηφίσεων πέρι καὶ ἀναβολῶν, καὶ πάνθ᾽ ὁπόσα τοιαῦτα ἀναγκαῖα περὶ δίκας γίγνεσθαι, προτέρων τε καὶ ὑστέρων λήξεις, ἀποκρίσεών τε ἀνάγκας καὶ παρακαταβάσεων, καὶ ὅσα τούτων ἀδελφὰ ξύμπαντα, εἴπομεν μὲν καὶ πρόσθεν· καλὸν δέ τοί γε ὀρθὸν, καὶ δὶς καὶ τρίς.

A πάντα δὴ οὖν ὁπόσα σμικρὰ καὶ ῥᾴδια νόμιμα εὑρίσκειν, πρεσβύτου νομοθέτου παραλιπόντος, τὸν νέον ἀναπληροῦν χρὴ νομοθέτην. τὰ μὲν ἴδια δικαστήρια, ταύτῃ πῃ γιγνόμενα, μέτρον ἂν ἔχοι· τὰ δὲ δημόσια καὶ κοινά, καὶ ὅσοις ἀρχὰς δεῖ χρωμένας τὰ προσήκοντα ἑκάστῃ τῶν ἀρχῶν διοικεῖν, ἔστ' ἐν πολλαῖς πόλεσιν οὐκ ἀσχήμονα ἐπιεικῶν ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγα νομοθετήματα. ὅθεν νομοφύλακας χρὴ τὰ πρέποντα τῇ νῦν γεννωμένῃ πολιτείᾳ κατασκευάζειν, συλλογισαμένους καὶ ἐπανορθουμένους, ταῖς ἐμπειρίαις B διαβασανίζοντας, ἕως ἂν ἱκανῶς αὐτῶν ἕκαστα δόξῃ κεῖσθαι· τότε δὲ τέλος ἐπιθέντας, ἀκίνητα οὕτως ἐπισφραγισαμένους, χρῆσθαι τὸν ἅπαντα βίον. ὅσα δὲ περί τε σιγῆς δικαστῶν καὶ εὐφημίας καὶ τοὐναντίου, καὶ ὅσα παραλλάττει τῶν πολλῶν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι δικαίων καὶ ἀγαθῶν καὶ καλῶν, τὰ μὲν εἴρηται, τὰ δ' ἔτι πρὸς τῷ τέλει ῥηθήσεται. C πρὸς ἃ πάντα χρὴ τὸν μέλλοντα δικαστὴν ἴσον ἔσεσθαι κατὰ δίκην, βλέπειν τε, καὶ κεκτημένον γράμματα, "αὐτῶν πέρι μανθάνειν. πάντων γὰρ μαθημάτων κυριώτατα, τοῦ τὸν μανθάνοντα βελτίω γίγνεσθαι, τὰ περὶ τοὺς νόμους κείμενα, εἴπερ ὀρθῶς εἴη τεθέντα, γίγνοιτ' ἄν. ἢ μάτην τοὔνομα νῷ προσῆκον κέκτητ' ἂν ὁ θεῖος ἡμῖν καὶ θαυμαστὸς νόμος. καὶ δὴ καὶ τῶν ἄλλων λόγων ὅσοι τε ἐν ποιήμασιν ἔπαινοι καὶ ψόγοι περί τινων λέγονται, D καὶ ὅσοι καταλογάδην, εἴτ' ἐν γράμμασιν, εἴτε καθ' ἡμέραν ἐν ταῖς ἄλλαις πάσαις συνουσίαις, διὰ φιλονεικίας τε ἀμφισβητοῦνται καὶ διὰ ξυγχωρήσεων ἔστιν ὅτε καὶ μάλα ματαίων· τούτων πάντων ἂν βάσανος εἴη σαφής, τὰ τοῦ νομοθέτου γράμματα. ἃ δεῖ κεκτημένον ἐν αὐτῷ, καθάπερ ἀλεξιφάρμακα τῶν ἄλλων λόγων, τὸν ἀγαθὸν δικαστήν, αὑτόν τε ὀρθοῦν καὶ τὴν πόλιν· τοῖς μὲν ἀγαθοῖς μονὰς τῶν δικαίων καὶ ἐπαύξησιν E παρασκευάζοντα, τοῖς δὲ κακοῖς, ἐξ ἀμαθίας καὶ ἀκολασίας καὶ δειλίας, καὶ ξυλλήβδην πάσης ἀδικίας, εἰς ὅ δυνατὸν μεταβολήν, ὅσοις ἰάσιμοι δόξαι τῶν κακῶν· οἷσι δ' ὄντως ἐπικεκλωσμέναι, θάνατον ἴαμα ταῖς

Melius fortaſſe ſcriberetur αὐτῶν πάρα μανθάνειν.

modè dicuntur. Exigua verò quæque & inuentu facilia, quæ vetus legiſlator prætermiſerit, æquum eſt à recentiore legiſlatore expleri. Et de priuatis quidem iudiciis ſatis dictum eſto. quem modum à nobis deſcriptum qui tenuerit, commodam rationem fuerit ſanè conſequutus. Publica verò & cõmunia iudicia, ex quorum formula conſentaneum eſt vnumquemque magiſtratum ea quæ ad munus ſuum ſpectant, adminiſtrare, in multis ciuitatibus à prudẽtibus viris non incõmodè cõſtituta reperiuntur. ex quibus debẽt legum cuſtodes, ea quę naſcẽti huic ciuitati accommodata erunt, aſſumere: & ita quidem vt ſubductis quaſi rationibus ſingula examinent, & adhibita ratione & experientia, ea quæ emendatione opus habent, emendent atque corrigant, donec ſingula rectè conſtituta eſſe videãtur. tunc verò finem modúmque imponant, cámque legibus ſuis illo examine exploratis autoritatem tribuant, vt illas vltimo quaſi ſigillo obſignent, ratáſque & immobiles eſſe iubeant, & ita illis per omnem vitam vtantur. De ſilentio autem Iudicum, & laudatione & vituperatione, de iuſtis, bonis, honeſtis, quæ in aliis ciuitatib⁹ variè multiplicitérque expenduntur, & dictum eſt hactenus, & de his quoque ad diſputationis clauſulã dicetur. Ad quæ omnia is Iudex qui ex æquo & bono munere ſuo functurus eſt, debet reſpicere, omnémque operam dare vt has legum conſtitutiones cumprimis diſcat, & animo accuratè inſculpat ſuo. omnium enim ſcriptorũ ea ſunt efficaciſſima atque præſtãtiſſima ad hominẽ meliorem efficiẽdum, quæ in legibus verſantur: dummodo eæ leges rectè fuerint conſtitutæ, alioqui diuina & miranda LEX, [id eſt ὁ Νόμος] menti & intelligentiæ cognatum nomen fruſtra haberet: [vt quidem νόμος quaſi νόος .i. mens appelletur]. Et certè, quum multi ſermones de laude & vituperatione nonnullorum, partim carminibus partim ſoluta oratione, tũ ſcripti circũferãtur, tũ in quotidianis colloquiis habeãtur: in quibus res in vtrâque partẽ cõtentionis gratia diſceptantur, ita tamen vt inaniſſimis aſſenſionibus res terminetur: horum omnium luculentum examen ſunt legiſlatoris ſcripta: quorum præſidio, veluti amuletorum quorundam adiumentis, bonus Iudex inſtructus eſſe, éque illorũ ductu atque auſpiciis & ſe & ciuitatem dirigere atque emendare debet: atque adeo bonis viris firmum conſtantémque ſtatum & felices progreſſus in rerum iuſtarum ſtudio apparabit, ex illis quoque improbos ab ignorantia, intemperantia, procacitate, ignauia, denique (vt ſummatim comprehendam) ex vniuerſa iniuſtitia (quantum illorum animi medelæ capaces erunt) ad meliorem frugem reuocabit: quorum verò animi improbitate ita fuerint obuoluti atque intricati, vt

meliores euadere non poſſint, illis medicinam mortem irrogabit. quod quidem à nobis non immeritò inculcatur. tales enim Iudices & Iudicum duces in omni ciuitate digni ſunt commendatione. Poſtquam autem annua iudicia exactè fuerint pertractata, neceſſe eſt has leges adhiberi: PRIMVM IS magiſtratus qui iudicia moderatur, omnes dãnati facultates quæ in litigium venerant, victori tradito, exceptis tantùm rebus neceſſariis: idque ſtatim poſtquam dictæ fuerint ſententiæ, à præcone, præſentibus iudicibus, pronũtietur. poſtquam verò ſecundus acceſſerit à lata ſententia menſis, ni victus victori volens volenti ceſſerit, Magiſtratus, cuius autoritate lata eſt ſententia, omnes damnati fortunas in victoris manus tradito. ſi verò nó fuerit vnde fiat ſolutio, ſed deſit non minus quàm drachma, non liceat deinde debitori priùs alium quenquã in iudicium trahere, quàm debitum creditori totum reſtituerit: aliis tamé aduerſus hunc actiones ſint ratæ. Siquis iudicio dãnatus, magiſtratum quodammodo defraudauerit, iidem ipſi iudices ad legum cuſtodes deferũto. & qui huius criminis damnatus fuerit, veluti qui totam ciuitatem legéſque corruperit, morte plectatur. Qui ſub his legibus genitus atque educatus liberos ſimiliter genuit atque educauit, & commodè ex illarum legum inſtitutis contractus iniit, & pœnas dedit ſi læſit, & exegit ab alio violatus iiſdem legibus: denique, ſub illarum legum tutela ad extremam vſque ſenectutem vixit, finis ei ſecundum naturam obtigerit. Quid de illo igitur mortuo ſtatuendũ ſit, porro eſt explicatum. Mortuis videlicet tam viris quàm mulieribus, parentationes ex legibus, quæ erga deos & inferos & terreſtres fieri debent, reddendæ ſunt: quatenus religionum interpretes, penes quos eſt harum omnium rerum ſumma, præſcripſerint. Sepulcra verò ſint in locis nullo modo excultis, neque ad culturam aptis, eáque nec magna nec magno opere exquiſita: ſed is locus defunctorum corpora maximè recipiat, qui ad cætera inutilis, nullo ſuperſtitum incõmodo aut dolore, mortuorum corpora excipiat. neque enim à viuis neq; mortuis telluris fœcunditas impedienda eſt. nemo ergo aut viuus aut mortuus viuum aliquem è nobis priuato. Agger non altior ſit eo tumulo quem viri quinque diebus quinque extruere poſſint. Lapidea quoque monumẽta ſuperſtruãtur, non maiora quàm vt demortui laudes capere poſſint: quæ quatuor heroicis verſibus cõprehendantur. elogia

DE IVRE & MODO SEPVLCRORVM. Quædã prius ſuo more ſubſternit ad animos doctrina informandos, tum leges tradit de Sepulturæ modo, quem caſtum & moderatum vult eſſe. Eundẽ ſanciebãt leges XII tab. *Hoc plus ne facito, rogũ aſcia ne polito*, &c. & aliæ Romanæ leges, *Deorum manium iura ſancta ſunto. ſumptum in ollos luctúmque minuunto.*

A οὕτω διατεθείσαις ψυχαῖς διανέμοντες (ὃ δικαίως εἴη πολλάκις ἂν εἰρημένον) ἄξιοι ἐπαίνου γίγνοιντ' ἂν τῇ πάσῃ πόλει τοιοῦτοι δικασταὶ καὶ δικαστῶν ἡγεμόνες. ἐπειδὰν δ' αἱ κατ' ἐνιαυτὸν δίκαι τέλος ἐκδικασθεῖσαι λάβωσι ταῖς πράξεσι, νόμους αὐτῶν χρεὼν γίγνεσθαι τούσδε· πρῶτον μὲν ἡ δικάζουσα ἀρχὴ τὰ τοῦ ὄφλοντος χρήματα τῷ νικήσαντι πάντα ἀποδιδότω, χωρὶς τῶν ἀναγκαίων κεκτῆσθαι· μετὰ δὲ τὴν διαψήφισιν B ἑκάστην, εὐθὺς ὑπὸ κήρυκος, ἀκουόντων τῶν δικαστῶν. ἐπειδὰν δὲ ὁ τῶν δικασίμων μηνῶν ἐχόμενος γένηται μὴν, ἐὰν τις μὴ ἀπαλλάττῃ τὸν νικήσαντα ἑκόντα ἑκὼν, ἡ δικάσασα ἀρχὴ συνεπομένη τῷ νικῶντι, τὰ τοῦ ὄφλοντος παραδιδότω χρήματα. ἐὰν δὲ μὴ ἔχωσιν ὁπόθεν, ἐλλείπῃ δὲ μὴ ἔλαττον δραχμῆς, μὴ πρότερον εἶναι τούτῳ δίκας πρὸς ἄλλον μηδένα, πρὶν ἂν ἐκπληρώσῃ τὸ χρέος ἅπαν τῷ νικήσαντι. ἄλλοις δὲ πρὸς τοῦτον ἔ- C στωσαν δίκαι κύριαι. ἐὰν δέ τις ἀφαιρῆται τὴν ἀρχὴν τὴν καταδικάσασαν καταδικασθεὶς, εἰσαγόντων μὲν αὐτὸν εἰς τὸ τῶν νομοφυλάκων δικαστήριον οἱ ἀφαιρεθέντες ἀδίκως· ἐὰν δέ τις ὄφλῃ τὴν τοιαύτην δίκην, ὡς ὅλην τὴν πόλιν καὶ νόμους φθείρων, θανάτῳ ζημιούσθω. ἀνδρὶ δὴ τῷ μετὰ τοῦτο γεννηθέντι, καὶ ἐκτραφέντι, καὶ γεννήσαντι καὶ ἐκθρέψαντι τέκνα, καὶ ξυμμίξαντι συμβόλαια μετρίως, διδόντι τε δίκας εἴτινα ἠδι- D κήκει, καὶ παρ' ἑτέρου ἐκλαβόντι, σὺν τοῖς νόμοις ἐν μοίρᾳ γηράσαντι, τελευτὴ γίγνοιτ' ἂν κατὰ φύσιν. Περὶ τελευτησάντας δὴ, εἴτε τις ἄῤῥην, εἴτε τις θῆλυς ἦ, τὰ μὲν περὶ τὰ θεῖα νόμιμα τῶν τε ὑπὸ γῆς θεῶν καὶ τῶν τῇδε, ὅσα προσήκει τελεῖσθαι, τοὺς ἐξηγητὰς γίγνεσθαι κυρίους φράζοντας. θήκας δ' εἶναι, τῶν χωρίων ὁπόσα μὲν ἐργάσιμα μηδαμοῦ, μήτε τι μέγα μήτε τι σμικρὸν μνῆμα· ἃ δὲ ἡ χώρα πρὸς τοῦτ' αὐτὸ E μόνον φύσιν ἔχει, τὰ τῶν τετελευτηκότων σώματα μάλιστα ἀλυπήτως τοῖς ζῶσι δεχομένη κρύπτειν, ταῦτα ἐκπληροῦν. τοῖς δὲ ἀνθρώποις ὅσα τροφὴν μήτηρ οὖσα ἡ γῆ πρὸς ταῦτα πέφυκε βούλεσθαι φέρειν, μήτε ζῶν μήτε τις ἀποθανὼν στερείτω τὸν ζῶνθ' ἡμῶν. χῶμα δὲ μὴ χωννύναι ὑψηλότερον πέντε ἀνδρῶν ἔργον, ἐν πένθ' ἡμέραις ἀποτελούμενον. λίθινα δὲ ἐπιστήματα μὴ μείζω ποιεῖν ἢ ὅσα δέχεσθαι τὰ τοῦ τετελευτηκότος ἐγκώμια βίου, μὴ πλείω τεττάρων ἡρωικῶν στίχων. τὰς δὲ προ-

Vocula ἢ desiderari uidetur poſt ὑψηλότερον.

A θέσεις πρότερον μὲν μὴ μακρότερον χρόνον ἔνδον γίγνεσθαι τοῦ δηλοῦντος τόν τε ἐκτεθνεῶτα καὶ τὸν ὄντως τεθνηκότα. εἴη δ᾽ ἂν σχεδὸν ὡς τὴν ἀνθρώπινα μέτρον ἔχουσα, τριταία πρὸς τὸ μνῆμα ἐκφορά. πείθεσθαι δὲ δεῖ τῷ νομοθέτῃ χρεὼν τά τε ἄλλα, καὶ λέγοντι ψυχὴν σώματος εἶναι τὸ πᾶν διαφέρουσαν· ἐν αὐτῷ τε τῷ βίῳ, τὸ παρεχόμενον ἡμῶν ἕκαστον τοῦτ᾽ εἶναι μηδὲν ἀλλ᾽ ἢ τὴν ψυχήν. τὸ δὲ σῶμα ἰνδαλλόμενον ἡμῶν ἑκάστοις ἕπεσθαι· καὶ τελευτησάντων λέγεσθαι

B καλῶς εἴδωλα εἶναι τὰ τῶν νεκρῶν σώματα. τὸν δὲ ὄντα ἡμῶν ἕκαστον ὄντως ἀθάνατον εἶναι, ψυχὴν ἐπονομαζόμενον, παρὰ θεοὺς ἄλλους ἀπιέναι, δώσοντα λόγον, καθάπερ ὁ νόμος ὁ πάτριος λέγει, τῷ μὲν ἀγαθῷ θαρραλέον, τῷ δὲ κακῷ μάλα φοβερόν· βοήθειάν τε αὐτῷ μή τινα μεγάλην εἶναι τετελευτηκότι. ζῶντι γὰρ ἔδει βοηθεῖν πάντας τοὺς προσήκοντας, ὅπως ὅτι δικαιότατος ὢν καὶ ὁσιώτατος

C ἔζη τε ζῶν, καὶ τελευτήσας, ἀτιμώρητος ἂν κακῶν ἁμαρτημάτων ἐγίγνετο " τῶν μετὰ τὸν ἐνθάδε βίον. ἐκ δὲ τούτων οὕτως ἐχόντων, οὐδέποτε οἰκοφθορεῖν χρή, διαφέροντα νομίζοντα τὸν αὑτοῦ τοῦτον εἶναι τὸν τῶν σαρκῶν ὄγκον θαπτόμενον· ἀλλ᾽ ἐκεῖνον τὸν ὑόν, ἢ ἀδελφόν, ἢ ὅντινά τις μάλιστα ἡγεῖται ποθῶν θάπτειν, οἴχεσθαι περαίνοντα καὶ ἐμπιπλάντα τὴν αὑτοῦ μοῖραν· τὸ δὲ παρὸν δεῖν εὖ ποιεῖν, τὰ μέτρια ἀναλίσκοντα ὡς εἰς ἄψυχον χθο-

D νίων βωμόν. τὸ δὲ μέτριον νομοθέτης ἂν μαντεύσαιτο οὐκ ἀσχημονέστατα. ἔστω δὴ νόμος οὗτος· τῷ μὲν δὴ τοῦ μεγίστου τιμήματος, εἰς τὴν πᾶσαν ταφὴν ἀναλισκόμενα μὴ πλέον πέντε μνῶν· τῷ δὲ τοῦ δευτέρου, τρεῖς μναῖ· καὶ δύο τῷ τοῦ τρίτου. μνᾶ δὲ τῷ τοῦ τετάρτου, μέτρον ἂν ἔχοι τῶν ἀναλωμάτων. νομοφύλαξι δὲ πολλά τε ἄλλα ἀνάγκη πράττειν, καὶ πολλῶν ἐπιμελεῖσθαι· τούτων δ᾽ οὐχ ἥκιστα, ὅπως ἂν παίδων τε καὶ ἀνδρῶν καὶ πάσης ἡλικίας ἐπιμελούμενοι ζῶσι. καὶ δὴ καὶ

E πρὸς τὸ τέλος ἁπάντων νομοφύλαξ εἷς τις ἐπιστατεῖ, ὃν ἂν οἱ τοῦ τετελευτηκότος ἐπίσκοπον οἰκεῖοι παραλάβωσιν· ᾧ καλόν τ᾽ ἔστω καλῶς καὶ μετρίως τὰ περὶ τὸν τετελευτηκότα γιγνόμενα, καὶ μὴ καλῶς, αἰσχρόν. πρόθεσις δὲ καὶ τἆλλα ἔστω μὲν κατὰ τὸν περὶ τὰ τοιαῦτα νόμον γιγνόμενα· τῷ δὲ πολιτικῷ νομοθετοῦντι παραχωρεῖν χρὴ τὰ τοιάδε· δακρύειν μὲν τὸν τετελευτηκότα,

Vide annon ſcribendũ ſit τὸν μετὰ &c. quam lectionem ſequitur & Fic.

In Ald. exempl. & aliis ipſum ſequutis ſcriptum eſt διαφέροντα: quod ambiguum eſt inter διαφέροντα & διαφέροντας: ſed διαφέροντα locũ hic nullum habere uidetur: at διαφερόντως poſſe admitti.

A autẽ non ſint longiora quàm vt reuera mortuũ eſſe ſignificent, neque aliud quoduis tempus declarent. & , vt humanæ ſortis conditio ferre poteſt, funebris elatio non diuturnior eſto quàm triduana. Credendum porro eſt legiſlatori cùm in aliis rebus, tum verò maximè quum ait, Animũ à corpore omnino differre: neque alterius cuiuſquam vi & beneficio cõtingere quòd ſumus, quàm animi efficacia: corpus verò tãquam imaginarium quiddam nos ſequi: vt quidem mortuorum cadauera, corporis ſimulacra rectè appellentur. ac reuera,

B Vnumquemque noſtrûm, animum immortalem eſſe, cúmque ad deos alios proficiſci, rationem vitæ redditurum: quemadmodum lex patria docet, Mortem viro bono, præſenti animo adeundã: improbo cõtrà, trepido & anxio. ipſi nimirũ mortuo non maxima auxilia adiumentáque relinqui: pro eo quòd, dum eſſet ſuperſtes, cõſentaneum erat, & ita vſus poſtulabat, vt omnes cognati atque conſanguinei auxilium conferrent, vt quamiuſtiſſimè & religioſiſſimè viueret, & mortuus eas pœnas

C effugeret quæ ſceleratos manét. Quæ quũ ita ſe habeant, non ſanè eam rem negligere debemus quæ nobis peculiaris & propria eſt: quaſi arbitremur, hãc carnis molem quæ ſepelitur, noſtrum illum eſſe: quũ ille filius aut frater, aut quiuis alius quem dum ſepelimus deſideramus, hinc aliò, fato ſuo impleto, commigrarit. Opportunè autẽ rebus noſtris fuerit prouiſum, ſi moderatos ſumptus ſepulturis faciam⁹, veluti ad terreſtriũ truncorum aram animo carẽtem. modum autem illum ſepulturæ, quãtum ratio decori poſtularit, legiſlator cõ-

D iectura aſſequetur. Hæc lex igitur ponatur: QVI maximi eſt cẽſus, ad funus & ſepulturam non plus quàm quinque minas impendito: qui ſecũdi, tres: tertii, duas: quarti, vnam: atque vnicuique pro cenſus ratione & modo. Cæterùm legum cuſtodes cùm alia multa tum hoc maximè prouidere debent, vt pueri & viri, & (vt ſummatim complectar) cuiuſcunque ſexus vel ætatis perſonæ, ipſorũ cura & diligẽtia vitã ex virtute inſtituãt: quũ verò ciuiũ aliquis deceſſerit, ornatiſſimi cuiuſdam viri pro-

E uidentia, quem videlicet demortui cognati elegerint, ſepeliatur: ac proinde det ille omnem operam vt omnia bene & moderatè in funeris procuratione fiãt, & omnis abſit perturbatio & intemperies: & illud, honori: hoc, dedecori tribuatur. Omnis autẽ funebris pompa ex lege his de rebus inſtituta peragatur. Ciuili autem legiſlatori hæc concedãtur: Lacrymis mortuus ſit decorãdus nécne, certas léges perſcribe-

re indecorum eſſet. lamentatio quidem & planctus interdicendus eſt.& quidē in via, dū effertur cadauer, voces illas eiulabūdas prohibere fas eſt,& ante lucem extra vrbē egredi quenquā hac de cauſa, non eſt permittendum. His de rebus igitur hæc ſanciuntor. quibus qui obtēperat, indemnis eſto: qui verò vni legum cuſtodi non paret, ab omnibus, vt cōmuniter videbitur, puniatur. Cætera quæ vel ad mortuorum monumenta, vel ad eos qui vel propter ſacrilegium vel parricidium ſepultura indigni ſint, pertinent, certis legibus hactenus complexi ſumus. Itaque legum inſtitutioni iam à nobis finis imponatur. [a] Omniū verò finis ferè non eſt, facere aliquid vel acquirere, vel ſtabilire: ſed in eo potius, vt quum certam ſalutem ei qui illa fecerit cōpararint, intelligamus quænam ipſarum ſit vis & efficacia, ipſis nimirum effectis illuſtris. alioqui infructuoſam inutilémque futuram vniuerſam legum cognitionem conſtituamus. CL. Præclarè, hoſpes, ais. quorſum verò hæc à te ſint dicta, velim dilucidius exponas. ATH. Multa priſcorum, Clinia, præclarè dicta laudantur: nec minus Parcarum nomina. CL. Quænā? ATH. Lacheſis prima ſit, Clotho altera, Atropos altera, quæ iis quæ à nobis modò ſunt commemorata, ſalutem affert. ſunt enim hæc aſſimilata nomina ad naturam eorum quæ torquēdo inuoluta ſūt, & vim immutabilem efficiūt. quæ ſanè non modò ciuitati & ciuili adminiſtrationi ſalutē, & corporibus ſanitatem affert, ſed animis quoque moderatam quandam ad legum obſequia alacritatem atque conſtantiam, imò potius ſolidam legum ſalutem ingenerat. Mihi verò hoc adhuc legibus noſtris deeſſe videtur, vt diſſeratur ecquánā ratione immutabilis vis & efficacia ſecundum naturam ipſis ineſſe poſſit. CL. Non exiguum eſt quod dicis: ſi quidem etiam fieri poteſt vt inueniamus quomodo hoc cuiuis rei poſſit contingere. ATH. Imò fieri id poteſt, vt mihi quidem nūc quammaximè videtur. CL. Ne vllo igitur modo ab hac diſquiſitione abſcedamus, donec illud ad primariam legum diſputationem adiungamus. ridiculum enim eſt, in quacunque re laborem fruſtrà impendiſſe, & nihil firmi cōſtituiſſe. MEG. Rectè mones. me quoque huiuſmodi planè comperies. CLI. Probè dicis. ecquænam igitur ſalus iſta eſt? & qua ratione reip. noſtræ & legibus aderit? ATH. Nónne diximus,

A ἐπιτάττειν ἢ μή, ἄμορφον. θρηνεῖν δὲ καὶ ἔξω τῆς οἰκίας φωνὴν ἐξαγγέλλειν, ἀπαγορεύειν· καὶ τὸν νεκρὸν εἰς τὸ φανερὸν "προσάγειν" τῶν ὁδῶν κωλύειν, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς πορευόμενον φθέγγεσθαι, καὶ πρὸ ἡμέρας ἔξω τῆς πόλεως εἶναι. ταῦτα δὴ κείσθω τε οὕτω περὶ τὰ τοιαῦτα νόμιμα· καὶ ὁ μὲν πειθόμενος, ἔστω ζημίας ἐκτός· ὁ δὲ ἀπειθῶν ἑνὶ τῶν νομοφυλάκων, ὑπὸ πάντων ζημιούσθω τῇ δοξάσῃ πᾶσι κοινῇ ζημίᾳ. ὅσαι δ'
B ἄλλαι γίγνονται περὶ τελευτήσαντας ταφαί, εἴτε καὶ ἄταφοι πράξεις, περὶ πατροφόνων καὶ ἱεροσύλων καὶ τῶν τοιούτων πάντων, εἰρημέναι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν κεῖνται διὰ νόμων. ὥστε σχεδὸν ἡ νομοθεσία τέλος ἂν ἡμῖν ἔχοι. τῶν πάντων δ' ἑκάστοτε τέλος, οὐ τὸ δρᾶσαί τι σχεδόν, οὐδὲ τὸ κτήσασθαι "κατοικῆσαί τ'" ἐστίν· ἀλλὰ τῷ "γεννηθέντι" σωτηρίαν ἐξευρόντα τελέως ἀεί, τότ' ἤδη νομίζειν πᾶν ὅσον ἔδει πραχθῆναι πεπρᾶχθαι· πρότερον
C δ' ἀτελὲς εἶναι τὸ ὅλον. ΚΛΕΙ. Καλῶς ὦ ξένε λέγεις. πρὸς ὅ,τι δὲ τὸ νῦν αὖ ῥηθὲν εἴρηται, φράζ' ἔτι σαφέστερον. ΑΘΗΝ. Ὦ Κλεινία, πολλὰ τῶν ἔμπροσθεν καλῶς εἴρηται· σχεδὸν δὲ οὐχ ἥκιστα τὰ τῶν μοιρῶν προσρήματα. ΚΛ. Ποῖα δή; ΑΘ. Τὸ Λάχεσιν μὲν, τὴν πρώτην εἶναι· Κλωθὼ δὲ, τὴν δευτέραν· τὴν Ἄτροπον δὲ τρίτην, σώτειραν τῶν λεχθέντων· ἀπεικασμένα τῇ τῶν κλωσθέντων τῷ πυρὶ, τὴν ἀμετάστροφον ἀ-
D περγαζομένων δύναμιν. ἃ δὴ καὶ πόλει καὶ πολιτείᾳ δεῖ μὴ μόνον ὑγίειαν καὶ σωτηρίαν τοῖς σώμασι παρασκευάζειν, ἀλλὰ καὶ εὐνομίαν ἐν ταῖς ψυχαῖς, μᾶλλον δὲ σωτηρίαν τῶν νόμων. ἡμῖν δ' ἔτι μοι φαίνεσθαι δοκεῖ τοῦτ' ἐλλεῖπον τοῖς νόμοις εἶναι, πῶς χρὴ τὴν ἀμετάστροφον αὐτοῖς ἐγγίνεσθαι κατὰ φύσιν δύναμιν. ΚΛ. Οὐ σμικρὸν λέγεις, εἴπερ ἐστὶ καὶ δυνατὸν εὑρεῖν ὅπῃ γίγνοιτ' ἂν παντὶ κτήματι τὸ τοιοῦτον. ΑΘΗΝ. Ἀλλ' ἐστὶ μὴν
E δυνατὸν, ὥσγέ μοι τανῦν παντάπασι καταφαίνεται. ΚΛ. Μὴ τοίνυν ἀφιστώμεθα μηδενὶ τρόπῳ, πρὶν ἂν τοῦτ' αὐτὸ ἐκπορισώμεθα τοῖς εἰρημένοις νόμοις. γελοῖον γὰρ τό γε μάτην πονήσαντα ὁτιοῦν, εἰς μηδὲν βέβαιον καταβαλεῖν. ΜΕΓ. Ὀρθῶς παρακελεύῃ· καὶ ἐμὲ τοιοῦτον εὑρήσεις ἄλλον. ΚΛΕΙΝ. Καλῶς δὴ λέγεις. τίς οὖν δὴ, φῄς, σωτηρία γίγνοιτ' ἂν καὶ τίνα τρόπον πολιτείᾳ τε καὶ τοῖς νόμοις ἡμῖν; ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὐκ εἴπομεν ὅτι δεῖ

a Vltimus locus nobiliſſimæ illius de legibus diſputationis, præclariſſimā doctrinam complectens De vera felicitate: quæ omnium non modò legum, ſed actionum etiam princeps prima riuſque finis cenſeri debet. Ad illam via certiſſima eſt, Virtus: quæ in cognitione & effectione verſatur. id eſt, ἐν θεωρίᾳ & πράξει. Ita gemina eſt felicitatis illius ratio. nam & legum bonarum ſolida & ſeria obſeruatione hominū animi informantur ad ſuſcipiendum virtutis cultum, & ad illam felicitatis viam ineundam, quæ iuſtæ & tēperatæ vitæ certiſſima eſt merces. At omnis legitimæ πράξεως caput & fundamentum eſt, prudens & vera rerum cognitio .i. Sapientia. idcirco illa cumprimis eſt cognoſcenda: de qua accuratiſſimè aget in Epinomide. Hìc verò non modò vniuerſæ illius doctrinæ ὑποτύπωσιν notat, ſed vſum quoque illius docet. Fruſtrà enim leges inſtituerētur, niſi illarum effecta haberemus, quæ in reipubl. ſalute maximè conſiſtunt. Ad legum igitur conſtantem fructuoſámque cuſtodiam ſanctius quoddam auguſtiúſq; collegium conſtituēdum docet, quod NOCTVRNVM CONVENTVM vocat: cuius munus in eo eſt vt & diſcatur Sapiētia, & ſeriò obſeruentur leges. Illam θεωρίας καὶ πράξεως neceſſariam coniunctionē primùm explicat, in qua verſatur ſalus reipubl. & variis exemplis illuſtrat: illámque generalē doctrinam inſtituto ſuo accommodat, DE NOCTVRNO videlicet COETV, quem legum, ſapientiæ, ſalutis denique reipubl. cuſtodem faciat.

Scribendū potius προάγειν.

Non κατοικῆσαι ſed κατοικίσαι locum habere hic uidetur: ſtatim pòſt autē aptius eſſe γεννηθέντι.

A ὅτι δεῖ σύλλογον ἡμῖν ἐν τῇ πόλει γίγνεσθαι τοιόνδε τινά· δέκα μὲν τῶν νομοφυλάκων τοὺς πρεσβυτάτους ἀεί, τοὺς δὲ τἀριστεῖα εἰληφότας ἅπαντας δεῖν εἰς ταὐτὸ συλλέγεσθαι τούτοις· ἔτι δὲ τοὺς ἐκδημήσαντας ἐπὶ ζήτησιν εἴ τί που πρὸς τὴν νομοφυλακίαν γίγνοιτο ἐν καίριον ἀκοῦσαι, καὶ σωθέντας οἴκαδε, δόξαι τούτοις αὐτοῖς διαβασανισθέντας, τοῦ συλλόγου ἀξιοκοινωνήτους εἶναι. πρὸς τούτοις δὲ, ἕνα ἕκαστον δεῖν προσλαμβάνειν τῶν νέων, μὴ ἔλαττον ἢ τριακονταετῆ γεγονότα. πρῶτον δὲ αὐτὸν κρίναντα ἐπάξιον εἶναι φύσει καὶ τροφῇ τὸν

B νέον, οὕτως εἰς τοὺς ἄλλους εἰσφέρειν· καὶ ἐὰν μὲν δόξῃ καὶ τοῖς ἄλλοις, προσλαμβάνειν· εἰ δὲ μή, ἀπόρρητον εἶναι τὴν γεγονυῖαν κρίσιν, τοῖς τε ἄλλοις δὴ καὶ μάλιστ' αὐτῷ τῷ ἀποκριθέντι. δεῖν δὲ ὄρθριον εἶναι τὸν σύλλογον, ἡνίκ' ἂν τῶν ἄλλων πράξεων ἰδίων τε καὶ κοινῶν καὶ μάλιστ' ἤ τις σχολὴ παντί. τοιοῦτόν τί που λεχθὲν ἡμῖν ἦν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις. ΚΛΙ. Ἦν γὰρ οὖν. ΑΘΗ. Τούτου

C δὴ πέρι τοῦ συλλόγου πάλιν ἀναλαβὼν λέγοιμ' ἂν τὸ τοιόνδε. φημὶ, εἴ τις τοῦτον βάλοιτο οἷον ἄγκυραν πάσης τῆς πόλεως, πάντα ἔχουσαν τὰ προσφορα ἑαυτῇ, σώζειν ἂν ξύμπαντα ἃ βουλόμεθα. ΚΛ. Πῶς δή; ΑΘ. Τὸ μετὰ τοῦτο, ἡμέτερος ἂν καιρὸς γίγνοιτο, ὀρθῶς φράζοντας, μηδὲν ἀπολείπειν προθυμίας. ΚΛ. Καὶ μάλα καλῶς εἶπες· ποίει δ' ὥσπερ καὶ διανοῇ. ΑΘ. Χρὴ τοίνυν, ὦ Κλεινία,

D πάντων πέρι νοῆσαι σωτῆρα τὸν εἰκότα ἐν ἑκάστοις τῶν ἔργων, ὡς ἐν ζώῳ ψυχὴ καὶ κεφαλὴ τό γε μέγιστον πεφύκατον. ΚΛ. Πῶς αὖ φῄς; ΑΘ. Ἡ τούτοιν ἀρετὴ δή που παντὶ παρέχει ζώῳ σωτηρίαν. ΚΛ. Πῶς; ΑΘΗ. Ψυχῇ μὲν, πρὸς τοῖς ἄλλοις, νοῦς ἐγγιγνόμενος· κεφαλῇ δ' αὖ, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὄψις καὶ ἀκοή. ξυλλήβδην δὲ, νοῦς μετὰ τῶν καλλίστων αἰσθήσεων κραθεὶς, γενόμενός τε εἰς ἕν, σωτηρία ἑκάστων δικαιότατ' ἂν εἴη καλουμένη. ΚΛ. Ἔοικε γοῦν. ΑΘ. Ἔοικε γάρ.

E ἀλλ' ὁ περὶ τί νοῦς μετ' αἰσθήσεων κραθεὶς, σωτηρία πλοίων ἔν τε χειμῶσι καὶ ἐν εὐδίαις γίγνοιτ' ἄν; ἆρ' οὐκ ἐν νηὶ κυβερνήτης ἅμα καὶ ναῦται, τὰς αἰσθήσεις τῷ κυβερνητικῷ νῷ συγκερασάμενοι, σώζουσιν αὐτούς τε καὶ τὰ περὶ τὴν ναῦν; ΚΛ. Τί μήν; ΑΘ. Οὐδὲν δὴ πολλῶν δεῖ τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα παραδειγμάτων· ἀλλ' οἷον περὶ στρατοπέδων καὶ ἰατρικῆς νοήσωμεν, τίνα θέμενοι στρατηγοὶ σκοπὸν καὶ ἰατρικὴ ὑπηρεσία πᾶσα στοχάζοιτ' ἂν τῆς σωτηρίας. ΚΛΙ. Ὀρθῶς.

In præced. edit. deſunt hæc uerba καὶ ἰατρικῆς: quæ tamen neceſſaria eſſe, oſtendũt quæ ſequuntur.

Vel θέμενοι στρατηγικὴ pro θέμενοι στρατηγοί, uel στοχάζοιντ' ἂν legendum eſſe puto.

cœtum in ciuitate huiuſmodi conſtituendũ, quò decẽ è legũ cuſtodibus, & ætate & morum probitate præſtantiſſimi quotidie conueniant: & ii quoque qui in peregrinis regionibus hominũ mores explorarunt: vt quid ad conſeruandas leges opportunũ audiſſet, domũ reduces, re explorata, de cõmuni ſententia in illud collegiũ cooptarẽtur. Atque horũ ſinguli ſingulos ſecum iuuenes aſſumant, qui non pauciores quàm triginta annos ſint nati: qui quidem & naturæ indole & ipſa inſtitutione, eius primùm qui eos aſſumpſit, deinde vniuerſi collegii iudicio, dignus honore illo eſſe videatur. quòd ſiquis indignus aſciſcatur, irrita ſit ſentẽtia. Hunc cœtum diximus ante lucẽ conuenire debere, quando à cæteris tam priuatis quàm publicis negotiis vacatio eſt. nónne illud ipſum diximus hactenus? CL. Certé. ATH. De hoc cœtu repetita opera aliquid inſuper exponã. Aio nimirũ, ſiquis illũ, veluti toti⁹ ciuitatis ancorã, qua videlicet omnia ea innitantur quæ ad ipſius ſalutẽ incolumitatémq; ſpectant, ſubſtrauerit, illum omnem hanc noſtram doctrinam, & quæ illius opera & beneficio inſtituimus, conſeruaturũ. CL. Quomodo veró? ATH. Opportunum deinceps fuerit hac de re agere, vt ad eam explicandã nihil reliqui faciamus. CLI. Optimè profectó. tu verò, ſicuti inſtituiſti, ita agito. ATH. Oportet igitur, Clinia, de omni re ita intelligere vt ſingulorũ operũ cõuenientẽ ſeruatorem eſſe ſtatuamus: qualem maximè & vim & autoritatẽ in animalibus animus & corpus habere videntur. CL. Qua ratione rurſus id ais? ATH. Horum nempe virtus omni animali ſalutem præbet. CL. Quomodo? ATH. In animo quidẽ, ad alia, mens ineſt & quaſi infunditur: in capite verò ad alia, viſus & auditus. In ſumma verò, mens cum pulcherrimis ſenſibus coniuncta & in vnũ redacta, ſalus ſingulorũ efficitur, & eo nomine iuſtiſſima de cauſa deſignari debet. CLI. Ita videtur. ATH. Omnino. nam & mens cum ſenſibus coniuncta, nauibus in tempeſtate & tranquillitate ſalutem afferre ſolet. nónne in naue gubernator, ſimúlque nautæ, ſenſibus cũ gubernatoria illa mente coniunctis, & ſeipſos & eos qui in naue ſunt, cõſeruãt? CL. Quídni? ATH. Neq; verò multis exẽplis ad hãc rẽ probandã opus eſt. ſed in re militari & medica id perſpiciamus, ecquídnam & duces militares & medici in miniſteriis ſuis obeũdis, veluti metã ad quã collimẽt, ſibi proponãt, vt rerum ſibi cõmiſſarũ ſalutẽ procurẽt. CL. Rectè,

A T H. Nónne illi quidem victoriam, vt videlicet hoſtibus ſuperiores euadant: hi verò, medici nimirũ ipſorúmque miniſtri, corporis ſanitatem ſibi tanquam finẽ proponũt? C L. Quidni? A T H. Medicus igitur, ſi id quod modò Sanitatem appellauimus, ignoret, vel victoriã dux militaris, aut alius quiuis artifex in ſuo genere, quemadmodũ recẽſuimus, potéſtne videri mentẽ & intelligentiã in huiuſmodi rebus habere? C L I. Quomodo? A T H. Quid verò in ciuitate? ſiquis eum finem ad quẽ vir ciuilis reſpicere debet, ignorare videatur: an primùm Magiſtratus iure poterit appellari? deinde, ídne poterit ſeruare cuius finẽ penitus ignorat? C L. Non poſſe perſpicuũ eſt. A T H. Oportet igitur, ſicuti modò conſtat, ſi nouæ huius ciuitatis conſtructio, & vniuerſæ regionis inſtauratio fœlicẽ exitum cõſequutura eſt, aliquid in ea ineſſe quod cognoſcat primùm quíſnam ſit ciuilis finis: deinde illius aſſequendi rationẽ: deniq; quænam lex primùm rectè vel malè ſuadeat, & quíſnã hominum commodum vel incommodũ ex illa legis interpretatione afferat cõſilium. Nempe ea ciuitas quæ hac legum luce deſtituetur, non erit mirum, quũ & mente & ſenſu ſit orbata, ſi quicquid agat, temerè & fortuitu agat. C L. Vera ais. A T H. Nunquid dicere poſſumus in quánam maximè ciuitatis noſtræ parte, vel quo inſtituto, quodcunq; huiuſmodi præſidiũ atq; adiumentum ſatis ſit cõſtitutũ? C L. Id equidẽ nõ ſatis luculenter: ſed ſiquis coniecturæ relinquitur locus, mihi hæc oratio referri videtur ad conuentũ illum nocturnũ, de quo paulo antè agebas. A T H. [a] Optimè coniecisti, Clinia. conſentaneũ eſt videlicet hũc, ſicuti hæc noſtra oratio planè ſignificat, omni virtute ornatum eſſe: in qua illud caput eſt, Ne variis coniecturis anxius, dum res multas ſibi proponit, longius euagetur: ſed vnũ quiddam ſibi proponat, ad quod vnicè collimet, eóque omnia ſua tela dirigat. C L. Ita prorſus. A T H. Nunc ergo intelligimus nihil mirũ eſſe ſi ciuitatũ leges longè aberrẽt: quoniã ita ſunt vulgò cõparatę, vt multiplices varióſq; fines nulla certa ratione ſibi proponãt: & nonnullis quidẽ iuſtorum ſit finis, vt aliqui, ſiue meliores ſiue peiores, ſũmã obtineãt in republ. autoritatẽ atque poteſtatẽ: aliis, ſiue ſerui ſint ſiue liberi, vt magnas diuitias ſibi cõparẽt: aliorũ verò totũ ſtudiũ ad libertatem aſpiret. Alii verò duos fines in legibus inſtituendis ſibi proponũt, vt & ipſi ſint liberi, & aliis quoq; ciuitatibus dominentur. Qui ſe autem ſapientiſſimos arbitrantur, ad hæc omnia vniuerſè reſpiciunt: vnum tamẽ quoddã primarium atque præcipuum deſignare non poſſunt, ad quod cætera omnia referantur. C L. Illud ergo, hoſpes, à nobis iampridem

[a] Explicato generatim ſanctioris illius collegii munere, illã ipſam doctrinam expendit accuratius, vt magis perſpicuum ſit qua in re illud verſetur. Primùm illud ponit, quum ad veram ſapientiam (quam legum obſeruationis, ac proinde ſalutis publicæ fundamentum eſſe dixerat) viam debeat ille cõmõſtrare, cõſentaneum eſſe, ne variis coniecturis & opinionibus vltrò citróque oberret: ſed certum quendam ſibi finẽ cõſtituat, ad quẽ collimet. Ignorato illo primario legum fine, nihil eſſe mirum ſi perturbatè & infeliciter regatur reſpubl. vero ſuo fundamento deſtituta.

A ΑΘ. Ἆρ' οὐχ ἡ μὲν νίκην καὶ κράτος πολεμίων· ἡ δέ, ἰατρῶν τε καὶ ὑπηρετῶν ὑγιείας σώμασι παρασκευήν; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Ἰατρὸς δὴ τὸ περὶ σῶμα ἀγνοῶν, ὃ προσείπομεν ὑγίειαν νῦν, ἢ νίκην στρατηγός, ἢ τῶν ἄλλων ὅσα δὴ διήλθομεν, ἔσθ' ὅπως ἂν νοῦν περί τι τούτων ἂν ἔχων φαίνοιτο; ΚΛ. Καὶ πῶς; ΑΘ. Τί δὲ δὴ περὶ πόλιν; εἴ τις τὸν σκοπὸν οἷ βλέπειν δεῖ τὸν πολιτικὸν φαίνοιτο ἀγνοῶν, ἆρα ἄρχων μὲν πρῶτον δικαίως ἂν προσαγορεύοιτο; B εἶτα σῴζειν ἂν δυνατὸς εἴη τοῦτο οὗ τὸν σκοπὸν τὸ παράπαν μηδ' εἰδείη; ΚΛ. Καὶ πῶς; ΑΘ. Δεῖ δὴ καὶ τὰ νῦν, ὡς ἔοικεν, εἴπερ μέλλει τέλος ὁ κατοικισμὸς τῆς χώρας ἡμῖν ἕξειν, εἶναί τι τὸ γιγνῶσκον ἐν αὐτῷ πρῶτον μὲν τοῦτο ὃ λέγομεν τὸν σκοπόν, ὅστις ποτὲ ὁ πολιτικὸς ὢν ἡμῖν τυγχάνει· ἔπειτα, ὅντινα τρόπον δεῖ μετασχεῖν τούτου· καὶ τίς αὐτῷ καλῶς ἢ μὴ συμβουλεύει τῶν νόμων αὐτῶν, πρῶτον, ἔπειτα ἀνθρώπων. εἰ δ' ἔσται τοῦ τοιούτου κενή τις πόλις, οὐδὲν θαυ- C μαστόν, ἄνους οὖσα καὶ ἀναίσθητος εἰ πράξει τὸ προστυχὸν ἑκάστοτε ἐν ἑκάσταις τῶν πράξεων. ΚΛ. Ἀληθῆ λέγεις. ΑΘ. Νῦν οὖν ἡμῖν ἐν τίνι ποτὲ τῶν τῆς πόλεως μερῶν ἢ ἐπιτηδευμάτων ἐστὶν ἱκανὸν κατεσκευασμένον ὁποιονοῦν τοιοῦτον φυλακτήριον, ἔχομεν φράζειν; ΚΛ. Οὐ δῆτα, ὦ ξένε, σαφῶς γε. εἰ δ' οὖν τοπάζειν δεῖ, δοκεῖ μοι τείνειν ὁ λόγος οὗτος εἰς τὸν σύλλογον, ὃν εἶπες νῦν δὴ νύκτωρ δεῖν ξυνιέναι. ΑΘ. Κάλλιστ' ὑπέλαβες, ὦ Κλεινία· τὸν D δεῖ δὴ τοῦτον, ὡς ὁ νῦν παρεστηκὼς ἡμῖν λόγος μηνύει, πᾶσαν ἀρετὴν ἔχειν· ἧς ἀρχὴ τὸ μὴ πλανᾶσθαι, πρὸς πολλὰ στοχαζόμενον· ἀλλ' εἰς ἓν βλέποντα, πρὸς τοῦτο ἀεὶ τὰ πάντα οἷον βέλη ἀφιέναι. ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘ. Νῦν δὴ μαθησόμεθα ὅτι θαυμαστὸν οὐδέν, πλανᾶσθαι τὰ τῶν πόλεων νόμιμα, ὅτι πρὸς ἄλλο ἄλλη βλέπει τῶν νομοθεσιῶν ἐν τῇ πόλει ἑκάστη. καὶ τὰ μὲν πολλὰ οὐδὲν θαυμαστὸν "τὸ τοῖς μὲν τὸν ὅρον εἶναι τῶν δικαίων, ὅπως ἄρξουσί τινες E ἐν τῇ πόλει, εἴτ' οὖν βελτίους εἴτε χείρους τυγχάνουσιν ὄντες· τοῖς δ', ὅπως πλουτήσουσιν, εἴτ' οὖν δοῦλοί τινων ὄντες, εἴτε καὶ μή· τῶν δ' ἡ προθυμία πρὸς τὸν ἐλεύθερον δὴ βίον ὡρμημένη. οἱ δὲ τὸ ξύνδυο νομοθετοῦνται, πρὸς ἄμφω βλέποντες, ἐλεύθεροί τε ὅπως, ἄλλων τε πόλεων ἔσονται δεσπόται· οἱ δὲ σοφώτατοι, ὡς οἴονται, πρὸς ταῦτά γε καὶ τὰ τοιαῦτα "ξύμπαντα· εἰς ἓν δὲ οὐδὲν διαφερόντως τετιμημένον ἔχοντες φράζειν, εἰς ὃ τἆλλ' αὐτοῖς δεῖ βλέπειν. ΚΛ. Οὐκοῦν τό γ' ἡμέτερον, ὦ ξένε, ὀρθῶς

Vide annõ aptius futurum ſit aduerbium ἱκανῶς.

Rectius fortaſſe ſcriberetur τῷ τοῖς μὲν &c.

Poſt ξύμπαντα videri poſſit deeſſe οὕτω ut legatur, εἰς ἓν δὲ οὐδὲν διαφερόντως &c. Malè autem pro διαφερόντως, quod in Ald. edit. legitur, (rectè quidem collocato accentu ſed malè poſito ε pro ο) ſubſtitutum fuit διαφέροντες.

αἱ εἴη πάλαι τιθέμενον. πρὸς γὰρ ἓν ἔφαμεν δεῖν ἀεὶ πάνθ' ἡμῖν τὰ τῶν νόμων βλέποντ' εἶναι. τοῦτο δ' ἀρετήν που ξυνεχωροῦμεν πάνυ ὀρθῶς λέγεσθαι. Α Θ. Ναί. Κ Λ. Τὴν δέ γε ἀρετήν, τέτταρα ἔθεμέν που. Α Θ. Πάνυ μὲν οὖν. Κ Λ. Νοῦν δέ γε, πάντων τούτων ἡγεμόνα· πρὸς ὃν δὴ τά τε ἄλλα πάντα καὶ τούτων τὰ τρία δεῖ βλέπειν. Α Θ. Κάλλιστ' ἐπακολουθεῖς, ὦ Κλεινία. καὶ τὰ λοιπὰ δὲ ξυνακολούθει. νοῦν γὰρ δὴ κυβερνητικὸν μὲν καὶ ἰατρικὸν καὶ στρατηγικὸν εἴπομεν εἰς τὸ ἓν ἐκεῖνο οἷ δὴ βλέπειν· τὸν δὲ πολιτικὸν ἐλέγχοντες ἐνταῦθ' ἐσμὲν νῦν. καὶ καθάπερ ἄνθρωπον ἐπανερωτῶντες, εἴποιμεν ἄν, ὦ θαυμάσιε, σὺ δὲ δὴ ποῖ σκοπεῖς; τί ποτ' ἐκεῖνό ἐστι τὸ ἕν; ὃ δὴ σαφῶς ὁ μὲν ἰατρικὸς νοῦς ἔχει φράζειν· σὺ δ' ὢν δὴ διαφέρων, ὡς φαίης ἄν, πάντων τῶν ἐμφρόνων, οὐχ ἕξεις εἰπεῖν; ἢ σύ γε Μέγιλλε καὶ Κλεινία, ἔχετον διαρθροῦντες ὑπὲρ αὐτοῦ φράζειν πρὸς ἐμέ τί ποτε φατὲ εἶναι τοῦτο; καθάπερ ὑπ' ἄλλων ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς συχνῶν διωριζόμην; Κ Λ. Οὐδαμῶς, ὦ ξένε. Α Θ. Τί δ' ὅτι δεῖ προθυμεῖσθαί τε ξυνιδεῖν αὐτὸ καὶ ἐν οἷς; Κ Λ. Οἷον ἐν τίσι λέγεις; Α Θ Η. Οἷον, ὅτι τέτταρα ἔφαμεν ἀρετῆς εἴδη γεγονέναι, δῆλον ὡς ἓν ἕκαστον ἀνάγκη φάναι, τεττάρων γε ὄντων. Κ Λ. Τί μήν; Α Θ Η Ν. Καὶ μὴν ἕν γε ἅπαντα ταῦτα προσαγορεύομεν. ἀνδρείαν γὰρ φαμὲν ἀρετὴν εἶναι, καὶ τὴν φρόνησιν, ἀρετήν· καὶ τὰ δύο τἄλλα, ὡς ὄντως ὄντα οὐ πολλά, ἀλλ' ἓν τοῦτο μόνον ἀρετήν. Κ Λ Ε Ι Ν. Πάνυ μὲν οὖν. Α Θ Η. Ἧι μὲν τοίνυν διαφέρετον αὐτοῖν τούτω τὼ δύο, καὶ δύ' ὀνόματα ἐλαβέτην καὶ τἄλλα, οὐδὲν χαλεπὸν εἰπεῖν· ᾗ δὲ ἓν ἀμφοῖν ἐπωνομάσαμεν ἀρετὴν καὶ τοῖς ἄλλοις, οὐκ εὐπετὲς ἔτι. Κ Λ. Πῶς λέγεις; Α Θ. Οὐδὲν χαλεπὸν ὅ γε λέγω δηλῶσαι. διανειμώμεθα γὰρ ἀλλήλοις τὴν ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν. Κ Λ. Πῶς αὖ φράζεις; Α Θ. Ἐρώτησόν με τί ποτε ἓν προσαγορεύοντες ἀρετήν, ἀμφότερα δύο πάλιν αὐτὰ προσείπομεν· τὸ μέν, ἀνδρείαν, τὸ δέ, φρόνησιν. λέγω γάρ σοι τὴν αἰτίαν· ὅτι τὸ μέν ἐστι περὶ φόβον, οὗ καὶ τὰ θηρία μετέχει τῆς ἀνδρείας, καὶ τά γε τῶν παίδων ἤθη τῶν πάνυ νέων. ἄνευ γὰρ λόγου καὶ φύσει γίγνεται ἀνδρεία ψυχή· ἄνευ δὲ αὖ λόγου ψυχὴ φρόνιμός τε καὶ νοῦν ἔχουσα οὔτ' ἐγένετο πώποτε, οὔτ' ἔστιν, οὐδ' αὖθίς ποτε γενήσεται· ὡς ὄντος ἑτέρου. Κ Λ. Ἀληθῆ λέγεις. Α Θ. Ἧι μὲν

Fortaſſe ἀεὶ δὴ ſcribēdum fuerit, ex ſecundo uerſu huius ipſius paginæ.

In præced. edit. φοράζειν: (quod uocabulum minimè Græcum eſt) non aliud autem quàm φράζειν Fic. quoque legiſſe uidetur.

Pro ὑπ' ἄλλων, uel ὑπὲρ ἄλλων uel ἐπ' ἄλλων ſcribendum puto. Hunc autem locum, qui paulo pòſt ſequitur, Τί δ' ὅτι &c. uideri queat Fic. aliter legiſſe.

A rectè ponebatur. ad vnũ enim diximus omnes leges ſemper reſpicere debere: idque Virtutem appellari concedebamus. A T H. Ita eſt. C L. Virtutem verò quatuor quædã eſſe ſtatuebamus. A T H. Omnino. C L I. Mentem verò, horũ omnium ducem, ad quam & cætera omnia, & tria illorũ referri oporteret. A T H.[a] Præclarè ſententiam noſtram aſſequeris, Clinia. reliqua verò eadẽ animi acie aſſequere. Mentem quidem gubernatoris, medici, ducis militaris, ad vnũ quiddam & certum reſpicere dicebamus: nunc verò in eo verſamur, vt quidnam agat mens ciuilis videamus: & perinde ac B nobis res eſſet cum vno quopiam homine, ſic eam interrogemus: Dic, ſodes, vir clariſſime, quò tendis? ecquidnam tandem illud vnum eſt, quod in arte ſua medicus dilucidè aſſignare poteſt? tu verò qui cæteris prudentibus præſtare te dicis, in tua facultate non poteris? An vos, Clinia & Megille, pro ipſo poteſtis reſpondere quidnam hoc ipſum ſit, quemadmodum ego vobis aliorum nomine cumulatè explicaui? C L. Nequaquam, hoſpes. A T H. Nunquid elaborandum C putatis, vt peruideamus quidnam illud ſit, & in quibus verſetur? C L I. In quibúſnam ais? A T H. Quandoquidem quatuor Virtutis ſpecies eſſe diximus, neceſſe eſt videlicet, vnamquamque ſpeciem vnam eſſe, quum ſint quatuor. C L. Quidni? A T H. Et certè Vnã has omnes appellamus. Fortitudinem enim virtutẽ eſſe dicimus: Prudentiam, virtutem: & reliquas duas ſpecies, eodẽ modo: perinde acſi nõ multæ eſſent, ſed Vnum quidpiam, Virtus videlicet. C L. Omnino. A T H. Quatenus igitur hæ inter ſe differant ſpecies, duóq; nomina acceperint, itémque duæ aliæ, difficile dictu non D eſt: quatenus autem vnum nomen in ambabus poſuerimus, & Virtutem vocauerimus, & de aliis duabus ſimiliter, illud verò non amplius facile eſt. C L. Quomodo dicis? A T H. Non illud quidẽ quod dico verſatur in magna difficultate. interrogandi enim reſpondendíque operas & vices inter nos partiamur. C L I. Ecquãnam ratione? A T H. A me tu ipſe quære quidnam vnum appellantes virtutem, ambas ipſas rurſus duas appellauimus: alteram, fortitudinẽ, alteram, prudentiam. Cauſam quidẽ tibi af- E fero, quòd altera verſatur circa timorẽ. vnde fortitudo quoque in beluas ſuo quodã modo cadit, & in ipſorũ infantiũ animos. naturæ enim impetu, ſine rationis vllis auſpiciis animus quodammodo fortis efficitur: ſed abſque ratione prudens animus & mentis compos neque fuit vnquam, nec eſt, nec erit. aliud ergo hæc eſt quàm illa. C L I N. Vera loqueris. A T H. Quatenus

[a] Quínam ſit ille finis quem Mens ciuilis debeat ſibi proponere, diligẽter docet. Vnum autẽ illum finẽ eſſe ait, Virtutẽ: quæ licet multas ſub ſe ſpecies complectatur, vniformis tamen ipſa eſt & verè προσωπικὴ, καὶ ἀμιγὴς omniũ reru pulchrarum forma. Hunc ergo vult eſſe vnum legiſlatoris finem, ad quem cætera omnia conſtanter referat & ipſe conſilio præſit: iuniores autem habeat legitimorũ imperiorum miniſtros.

ergo duæ ſunt, & ab aliis diſtinctæ atq; diuerſæ, à me ratione explicatum accepiſti: quatenus verò vna & eadem, tu rurſus mihi expone. cogita verò te dicturum qua ratione, quũ ſint quatuor, vna ſunt: & poſtquam tu docueris vnam eſſe, poſtulaturũ te rurſus ex me, qua ratione ſint quatuor. Illud igitur ſanè deinceps cõſideremus, An de quibuſcunque rebus, quibus & nomen & rurſus definitio eſt, ſatis ſit ſolum nomẽ tenere, & nullo incommodo ignorari definitio poſſit. an potius in rebus quæ ſint alicuius momẽti, & inter res ipſas illuſtrem aliquem locum obtinent, turpe ſit & nomen & definitionẽ ignorari. CL. Apparet quidem. ATH. Eſtne igitur legiſlatori, eíq; qui cæteris virtute ſe præſtare opinatur, & victoriæ inſignia his nominibus affectat, maius & auguſtius quidpiã quàm hæc ipſa de quibus noſter hic ſermo inſtitutus eſt, nimirum fortitudo, temperantia, iuſtitia atq; prudentia? CL. Quomodo verò aliud? ATH. De iis igitur nónne oportet interpretes, doctores, iuriſperitos, legiſlatores, legum cuſtodes, eum qui cognitione & ſciẽtia, vel caſtigatione vel increpatione tantũ opus habet, docere quáſnam vires Virtus, quas Vitium habeat? atque ita vt perſpicua iſtarum rerum demonſtratione fidem faciant ſe cæteris hominibus antecellere? An verò poeta quiſpiam, vel qui ſe iuuentutis erudiendæ magiſtrum profitetur, vrbem nuper ingreſſus, præſtantior iudicabitur eo qui omni ſe virtute antecellere profitetur? Præterea mirúmne videatur ſi ea ciuitas in qua cuſtodes tum ratione tum reipſa ſolidam virtutis cognitionem non habent (quum vera cuſtodia reſpublica conſeruetur) iis difficultatibus laboret quibus cõplures ciuitates noſtris hiſce tẽporibus conflictantur? CL. Nihil certè mirum, vt ipſa ratio euincit. ATH. Quídnam igitur illud eſt quod nobis faciendum eſſe dicimus? niſi vt legiſlatores virtute inſtruamus, quam & verbo & actionibus exprimãt, vt hactenus vulgo antecellãt? vel quónam alio pacto prudentum capiti atq; ſenſibus noſtra ciuitas ſimilis euadet, propter huiuſmodi cuſtodiæ accuratam exquiſitámque conſtitutionem? CL. Quomodo verò, hoſpes, ciuitatem illam illius exempli cõmonſtratione aſſimilamus? ATH. Quoniã videlicet ipſa ciuitas veluti magnũ eſt corpus: iuniores verò cuſtodes veluti in ſũmo faſtigio collocabuntur, præſtanti ingenio & ſingulari perſpicacitate præditi: vt ſubiectam præſidio ſuo ciuitatem animi & induſtriæ acie circumſpicere, & dum cuſtodię inuigilant, quicquid ſenſibus percipiũt, memoria cõplecti, deniq; omnia quæ in ciuitate gerũtur, ad ſeniores referre poſſint.

A τοίνυν ἐστὸν διαφόρω καὶ δύο, σὺ παρ' ἐμοῦ ἀπείληφας τῷ λόγῳ· ᾗ δὲ ἓν καὶ ταὐτόν, σὺ πάλιν ἀπόδος ἐμοί. διανοοῦ δὲ ὡς ἐρῶν καὶ ὅπῃ τέτταρα ὄντα ἕν ἐστι· καὶ ἐμὲ δὴ ἀξίου, σοῦ δείξαντος ὡς ἕν, πάλιν ὅπῃ τέτταρα. καὶ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο σκοπῶμεν, πότερον ἰδόντα ἱκανῶς περὶ ὡντινωνοῦν, οἷς ἔστι μὲν ὄνομα, ἔστι δὲ αὖ καὶ λόγος, πότερον μόνον ἐπίστασθαι τοὔνομα χρεών, τὸν δὲ λόγον ἀγνοεῖν· ἢ τὸν γνόντα τι καὶ περὶ τῶν διαφερόντων μεγέθει τε καὶ κάλλει, πάντα τὰ τοιαῦτα ἀγνοεῖν αἰσχρόν.

B ΚΛ. Ἔοικε γοῦν. ΑΘ. Μεῖζον δή τι νομοθέτῃ τε καὶ νομοφύλακι, καὶ ὃς ἀρετῇ πάντων διαφέρειν οἴεται, καὶ νικητήρια τούτων αὐτῶν εἴληφεν, ἢ ταῦτα αὐτὰ περὶ ὧν νῦν λέγομεν, ἀνδρεία, σωφροσύνη, φρόνησις, δικαιοσύνη; ΚΛ. Καὶ πῶς; ΑΘ. Τούτων δὴ πέρι, τοὺς ἐξηγητάς, τοὺς διδασκάλους, τοὺς νομοθέτας, τῶν ἄλλων τοὺς φύλακας, τῷ δεομένῳ γνῶναί τε καὶ εἰδέναι, ἢ τῷ δεομένῳ κολάζεσθαί

C τε καὶ ἐπιπλῆξαι ἁμαρτάνοντι, πότερον οὐ δεῖ "διδάσκοντα ἣν δύναμιν ἔχει κακία τε καὶ ἀρετή, καὶ πάντως δηλοῦντα διαφέρειν τῶν ἄλλων; ἀλλ' ἤ ποιητήν τινα ἐλθόντα εἰς τὴν πόλιν, ἢ παιδευτὴν νέων φάσκοντ' εἶναι, βελτίω φαίνεσθαι τοῦ πάσῃ ἀρετῇ νενικηκότος; εἶτα ἐν τῇ τοιαύτῃ πόλει ὅπου μὴ λόγῳ ἔργῳ τε ἱκανοὶ φύλακες εἶεν, ἀρετῆς πέρι γιγνώσκοντες ἱκανῶς, θαυμαστόν τι ταύτην τὴν πόλιν, ἀφύλακτον οὖσαν, πάσχειν ἃ πολλαὶ πάσχουσι

Hic διδάσκοντας, iidémque δηλοῦντας paulo pòſt non dubito quin Plato ſcripſerit.

D τῶν νῦν πόλεων; ΚΛ. Οὐδέν γε, ὡς εἰκός. ΑΘΗ. Τί οὖν; ὃ λέγομεν νῦν ποιητέον ἡμῖν; ἢ πῶς τοὺς φύλακας ἀκριβεστέρους τῶν πολλῶν περὶ ἀρετῆς ἔργῳ καὶ λόγῳ κατασκευαστέον; ἢ τίνα τρόπον τῇ τῶν ἐμφρόνων κεφαλῇ τε καὶ αἰσθήσεσιν ὁμοιωθήσεται ἡμῖν ἡ πόλις, ὡς τοιαύτην τινὰ φυλακὴν κεκτημένη ἐν αὑτῇ; ΚΛΕΙ. Πῶς οὖν δὴ καὶ τίνα τρόπον, ὦ ξένε, ἀπεικάζοντες αὐτὸ τοιούτῳ τινὶ λέγομεν; ΑΘΗΝ.

E Δῆλον ὡς αὐτῆς μὲν τῆς πόλεως οὔσης τοῦ κύτους· τῶν δὲ φυλάκων τοὺς μὲν νέους, οἷον ἐν ἄκρᾳ κορυφῇ ἀπειλημμένους τοὺς εὐφυεστάτους ὀξύτητας ἐν πάσῃ τῇ ψυχῇ ἔχοντας περὶ ὅλην κύκλῳ τὴν πόλιν ὁρᾶν· φρουροῦντας δέ, παραδιδόναι μὲν τὰς αἰσθήσεις ταῖς μνήμαις, τοῖς πρεσβυτέροις δὲ ἐξαγγέλους γίγνεσθαι πάντων τῶν κατὰ πόλιν.

A τῶν δὲ νῷ ἀπεικασμένους, τοὺς πολλὰ καὶ ἄξια λόγου διαφερόντως φρονοῦντας, τοὺς γέροντας βουλεύεσθαι· καὶ ὑπηρέταις χρωμένους μετὰ συμβουλίας τοῖς νέοις, οὕτω δὴ κοινῇ σώζειν ἀμφοτέρους ὄντως τὴν πόλιν ὅλην. πότερον οὕτω λέγωμεν, ἢ πῶς ἄλλως δεῖν κατασκευάζεσθαι; μῶν ὁμοίους πάντας κεκτημένους, καὶ μὴ διηκριβωμένους ἔστιν οὓς τραφέντας τε καὶ πεπαιδευμένους; ΚΛ. Ἀλλ᾽ ὦ θαυμάσιε, ἀδύνατον. ΑΘ. Ἰτέον ἄρα ἐπί τινα ἀκριβεστέραν παιδείαν τῆς ἔμπροσθεν. B ΚΛ. Ἴσως. ΑΘ. Ἆρ᾽ οὖν ἧς δὴ νῦν σχεδὸν ἐφηψάμεθα, τυγχάνοι ἂν οὖσα ἧς χρείαν ἔχομεν αὕτη; ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘ. Οὐκοῦν ἐλέγομεν τὸν πρὸς ἕκαστα ἄκρον δημιουργόν τε καὶ φύλακα, μὴ μόνον δεῖν πρὸς τὰ πολλὰ βλέπειν δυνατὸν εἶναι, πρὸς δὲ τὸ ἓν ἐπείγεσθαι, γνῶναί τε, καὶ γνόντα, πρὸς ἐκεῖνο συντάξασθαι πάντα ξυνορῶντα. ΚΛ. Ὀρθῶς. ΑΘΗ. Ἆρ᾽ οὖν ἀκριβεστέραν σκέψιν θετέον, C περὶ ὁτουοῦν γίγνεσθαι, ἢ δὲ πρὸς μίαν ἰδέαν ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ἀνομοίων δυνατὸν εἶναι βλέπειν; ΚΛ. Ἴσως. ΑΘΗΝ. Οὐκ ἴσως, ἀλλ᾽ ὄντως, ὦ δαιμόνιε, ταύτης οὐκ ἔστι σαφεστέρα μέθοδος ἀνθρώπων οὐδενί. ΚΛ. Σοὶ πιστεύων, ὦ ξένε, συγχωρῶ δή· καὶ ταύτῃ πορευώμεθα λέγοντες.

ΑΘ. Ἀναγκαστέον ἄρ᾽, ὡς ἔοικε, καὶ τοὺς τῆς θείας πολιτείας ἡμῖν φύλακας ἀκριβῶς ἰδεῖν, πρῶτον, ὅ,τι ποτὲ διὰ πάντων τῶν τεττάρων ταὐτὸν τυγχάνει· ὃ δή φαμεν D ἔν τε ἀνδρείᾳ καὶ σωφροσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἐν φρονήσει ἓν ὄν, ἀρετὴν ἑνὶ δικαίως ἂν ὀνόματι προσαγορεύεσθαι. τοῦτο, ὦ φίλοι, εἰ μὲν βουλόμεθα, ταννῦν οἷον περ σφόδρα πιέσαντες μὴ ἀνῶμεν, πρὶν ἂν ἱκανῶς εἴπωμεν τί ποτέ ἐστιν, εἰς ὃ βλεπτέον, εἴτε ὡς ἕν, εἴτε ὡς ὅλον, εἴτε ὡς ἀμφότερα, εἴτε ὅπως ποτὲ πέφυκεν. ἢ, τούτου διαφυγόντος ἡμᾶς, οἰόμεθα ποτὲ ἡμῖν ἱκανῶς ἕξειν τὰ πρὸς ἀρετήν, περὶ ἧς οὔτε εἰ πολλά ἐστιν, οὔτ᾽ εἰ τέτταρα, οὔθ᾽ ὡς ἕν, δυνατοὶ E φράζειν ἐσόμεθα; οὐκοῦν ἐάν γε ἡμῖν ξυμβούλοις πειθώμεθα, ἀμωσγέπως μηχανησόμεθα ἐν τῇ πόλει ἐγγεγονέναι τοῦθ᾽ ἡμῖν· εἰ δ᾽ ἄρα τοπαράπαν δοκεῖ, ἐᾶν χρεών. ΚΛΕΙΝ. Ἥκιστα, νὴ τὸν ξένιον, ὦ ξένε, θεόν, ἐατέον που τὸ τοιοῦτον· ἐπεὶ δοκεῖς ἡμῖν ὀρθότατα λέγειν. ἀλλὰ δὴ πῶς τίς τοῦτ᾽ ἂν μηχανῷτο;

Aptius lectum iri uidetur, ἢ πῶς ἄλλως: ſicut & Fic. legit. Alioqui bis intelligendum fuerit λέγωμεν.

Seniores autem, menti ſimiles, quòd multa illuſtríque prudentia excellant, dent quidẽ cõſilium, & reipubl. præſint autoritate ſua: iuuenum verò, tanquam miniſtrorum, viribus & robore vtantur: atque ita vtrique communibus & animis & operis vniuerſam rem publ. conſeruent. Hóccine an alio modo ipſos inſtruendos eſſe exiſtimamus? num vno numero omnes peræquè habendos, nec exquiſitiori ratione educari erudiríque nonnullos volumus, vt hactenus cæteris ciuibus antecellant? CL. Hoc verò, mihi crede, fieri nullo modo poteſt. ATH. Ad exquiſitiorem ergo diſciplinam quàm ſuperior illa ſit, veniendum eſt. CLIN. Fortaſſe. ATH. Nunquid illa quam modò attigimus, hæc ipſa eſt qua opus habemus? CLIN. Omnino. ATH. Dicebamus igitur præcipuum in ſingulis opificem atque cuſtodem non ſolùm oportere magna perſpicacitate valere ad multas res cognoſcẽdas, ſed etiam ad vnum quidpiam deſtinatò aſpirare: quod videlicet cognoſcat, & vbi cognouerit, omnia quæ viderit ita cõponat, vt ea ad eum finem compoſitò dirigat. CL. Rectè. ATH. Eſtne igitur exquiſitior conſideratio alia rerum ſingularum, quàm vt ex multis iíſque inter ſe differentibus ad vnam quãdam formam poſſit reſpicere? CLI. Fortaſſe. ATH. Ne fortaſſe dicas: ſed reuera, vir ornatiſſime, nullus mortalium hac certiorem luculentiorémque viam conſequetur vnquam. CL. Tuis rationibus, hoſpes, fidem habeo, atque planè aſſentior: & ex hoc primordio vlterius ſanè progrediamur.

ATH. COMPELLENDI igitur diuinæ reipubl. cuſtodes, vt accuratè perſpiciãt primùm quidnã in omnibus illis quatuor vnum ſit atque idem, quod quidẽ & in fortitudine & temperantia & iuſtitia & in prudentia vnum eſſe dicimus, & vno nomine Virtutẽ meritò appellari. Hoc nimirum, optimi viri, ſi ita inſtituimus, mordicus apprehendamus, neque priùs dimittamus quàm id cumulatè enucleauerimus, quidnam videlicet ipſum ſit ad quod conuertẽdi ſint oculi, ſiue vt vniuerſum, ſiue vt vnũ, ſiue vt vtrunque, ſiue quacunque tandem ſit natura, reſpiciendum ſit. An, ſi hoc nos effugerit, arbitramur ea quæ ad virtutem ſpectant, nobis cumulatè conſtatura? de qua neque an multa, neque an quatuor, neque an vnum ſit, ſatis opportunè explicare poſſumus. Nónne verò, ſi noſtro conſilio fidem adhibetis, rationem quodammodo inueniemus vt hoc in noſtra ciuitate exiſtat? ſin aliter videbitur, dimittamus ſanè. CL. Nequaquam per hoſpitalẽ deũ, mihi crede hoſpes, hoc dimittendum eſt. id enim rectiſſimè dicere videris: ſed ecquónam pacto aliquis hanc rationem inueniet?

a Προπαρασκευὴ illuſtriſsimæ doctrinæ quæ in Epinomide copioſe & luculẽter explicatur. Docet primum quàm opportunè iſtius doctrinæ tractatio ex ſuperiore naſcatur, & quàm neceſſe ſit eam diligentius expendi: vt non tantùm quid ſit illud vnum, intelligat legiſlator: ſed ipſum etiã poſsit oratione verè & perſpicuè explicare. Ita iacit ſemina futuro ſermoni. aget enim non modò de vera ſapientia, ſed de illius quoque comparandæ ratione.

A ATH. Nondum quomodo rei illius inueniendæ rationẽ inire poſſimus, modò dicamus: ſed an oporteat nécne, id primùm mutuo aſſenſu cõueniat inter nos. CL. Oportet quidem, ſi quoquo modo id poteſt. ATH. Quid veró? de pulchro & bono idem hoc ſtatuamus, quòd vnumquodque horũ multa ſint, id ſoli Cuſtodes noſtri intelligant? an etiam quomodo & quatenus vnũ? CL. Id planè neceſſariũ videtur, vt etiá quomodo vnũ ſint, intelligant. ATH. Quid verò, vt intelligãt quidem, oratione verò explicare non poſſint? CL. Quomodo verò B iſtud? mancipii enim habitum quendã ſignificas. ATH. Nunquid etiã de omnibus ſeriis rebus eadem eſt ratio, vt eos qui veri cuſtodes futuri ſint, oporteat veritatẽ legũ optimè intelligere, & oratione commodè & luculenter explicare, & ipſa vita exprimere? vt quæ rectè fiant & quæ perperam, ex rerum ipſarũ natura diiudicemus? CL. Quidni? ATH. [a]Nónne vna de rebus optimis ea eſt de qua hactenus longã & ſeriam diſputationẽ abſoluimus? De diis nimirũ, &, Illos eſſe, & quantas habeãt quámq; auguſtas vires? qua quidẽ de re ſtudioſè diximus, quantum illa cognitio in hominis ca C dere poteſt cognitionem: ita vt quamplurimis veniam demus, ſi legũ duntaxat ſententiam ſequantur, & communi illi peruulgatæque aſſenſioni quæ ait eſſe deos, fidem adhibeãt. Nec verò iis ad quos publicæ cuſtodiæ cura pertinere poteſt, permittendũ erit vt cuſtodiendæ reipublicæ curam capeſſant, quin multo labore & firma fide piam de diis ſententiam amplectantur. Illud itaque firmũ ratúmque, quaſi conuentu ſancitum, teneatur, vt neminẽ vnquam D cuſtodem legum eligamus, aut cæteris virtute anteponamus, niſi diuinus ſit diuiniſque ſtudiis operã dederit. CL. Æquũ igitur eſt, vt ais, ſi quis in rebus diuinis iners vel planè ineptus ſit, vt à rerũ honeſtarũ adminiſtratione procul arceatur. ATH. [b]Nónne ſcimus duo eſſe quæ faciunt vt quæ de diis ſuprà expoſita ſunt, credantur? CLIN. Quænam? ATH. Vnum quidẽ illud quod de animo ſuprà commemorabatur, Omnium rerum creatarum antiquiſſimam diuiniſſimámque illum eſſe: rerum, inquã, E illarum quarum motus generationem habuerit, ſed ita vt ſempiternam quãdam eſſentiam ſibi compararet. Alterum verò, Vniuerſi iſtius ordo mirabilis: motus nimirum ille quo aſtra cæteráq; cœleſtia feruntur, quæ intellectus complectens, certa ratione conſtituit atq; ornauit. qui enim hęc non ſupinè & vulgariter inſpexit, ſed attento prudentiq; animo, nemo vnquã mortaliũ ita impius fuit, deorúmq; ſenſu animũ exoluit, vt hac cognitione imbutus, nõ aliter ſit affectus quàm à multis vulgò exiſtimatur.

A ΑΘ. Μήπω τοίνυν πῶς ἂν μηχανησαίμεθα λέγωμεν· εἰ δεῖ δὲ, ἢ μὴ, πρῶτον βεβαιωσώμεθα τῇ ξυνομολογίᾳ πρὸς ἡμᾶς αὐτούς. ΚΛ. Ἀλλὰ μὴν δεῖ γε, εἴπερ δυνατόν. ΑΘ. Τί δὲ δή; περὶ καλοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ ταυτὸν τούτῳ διανοώμεθα; ὡς πόλλ' ἐστὶ μόνον ἕκαστον τούτων, τοὺς φύλακας ἡμῖν γνωστέον; ἢ καὶ ὅπως ἕν τε καὶ ὅπῃ; ΚΛ. Σχεδὸν ἔοικ' ἐξ ἀνάγκης δεῖν καὶ ὅπως ἓν διανοεῖσθαι. ΑΘΗΝ. Τί δαὶ ἐννοεῖν μὲν, τὴν δὲ B ἔνδειξιν τῷ λόγῳ ἀδυνατεῖν ἐνδείκνυσθαι; ΚΛΕΙΝ. Καὶ πῶς; ἀνδραπόδου γάρ τινα σὺ λέγεις ἕξιν. ΑΘ. Τί δὲ περὶ πάντων τῶν σπουδαίων, ἆρ' ἡμῖν ὁ αὐτὸς λόγος, ὅτι δεῖ τοὺς ὄντως φύλακας ἐσομένους τῶν νόμων, ὄντως εἰδέναι τὰ περὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν, καὶ λόγῳ τε ἱκανοὺς ἑρμηνεύειν εἶναι, καὶ τοῖς ἔργοις συνακολουθεῖν, κρίνοντας τά τε καλῶς γιγνόμενα καὶ τὰ μὴ κατὰ φύσιν; ΚΛΕΙΝ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Μῶν οὖν οὐχ ἓν τῶν καλ- C λίστων ἐστὶ τὸ περὶ τοὺς θεοὺς, ὃ δὴ σπουδῇ διεπερανάμεθα; ὡς εἰσί τε, καὶ ὅσης φαίνονται κύριοι δυνάμεως, εἰδέναι τε εἰς ὅσον δυνατόν ἐστι ταῦτ' ἄνθρωπον γιγνώσκειν; καὶ τοῖς μὲν πλείστοις τῶν κατὰ πόλιν ξυγγιγνώσκειν, τῇ φήμῃ μόνον τῶν νόμων συνακολουθοῦσι, τοῖς δὲ φυλακῆς μεθέξουσι μηδὲ ἐπιτρέπειν, ὃς ἂν μὴ διαπονήσηται τὸ πᾶσαν πίστιν λαβεῖν τῶν οὐσῶν περὶ θεῶν; τὴν δὲ μὴν ἐπιτρέπειν εἶναι, τὸ μηδέποτε τῶν νομο- D φυλάκων αἱρεῖσθαι τὸν μὴ θεῖον, καὶ διαπεπονηκότα πρὸς αὐτὰ, μηδ' αὖ τῶν πρὸς ἀρετὴν ἔγκριτον γίγνεσθαι. ΚΛΕΙΝ. Δίκαιον γοῦν, ὡς λέγεις, τὸν περὶ τὰ τοιαῦτα ἀργὸν ἢ ἀδύνατον ἀποκρίνασθαι πόρρω τῶν καλῶν. ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν ἴσμεν ὅτι δύ' ἐστὸν τὼ περὶ θεῶν ἄγοντε εἰς πίστιν ὅσα διήλθομεν ἐν τοῖς πρόσθεν; ΚΛ. Ποῖα; ΑΘΗΝ. Ἓν μὲν ὃ περὶ τὴν ψυχὴν ἐλέγομεν, ὡς πρεσβύτατόν τε καὶ θειότατόν ἐστι E πάντων ὧν κίνησις γένεσιν παραλαβοῦσα, ἀέναον οὐσίαν ἐπόρισεν· ἓν δὲ, τὸ περὶ τὴν φορὰν, ὡς ἔχει τάξεως, ἄστρων τε καὶ ὅσων ἄλλων ἐγκρατὴς νοῦς ἐστι, τὸ πᾶν διακεκοσμημένος. ὁ γὰρ ἰδὼν ταῦτα μὴ φαύλως μηδ' ἰδιωτικῶς, οὐδεὶς οὕτως ἄθεος ἀνθρώπων ποτὲ πέφυκεν, ὃς οὐ τοὐναντίον ἔπαθεν ἢ τὸ προσδοκώμενον ὑπὸ τῶν πολλῶν.

Scribendum uidetur Τί δέ; ἐννοεῖν μὲν &c. Sic & Ficinum poſt malim, Τί δέ; περὶ πάντων τῶν σπουδαίων ἆρ' ἡμῖν &c.

Mutandum puto in διακεκοσμηκώς. Sic enim & paulo poſt legimus, ὡς νοῦς εἴη διακεκοσμηκὼς πᾶν θ' ὅσα κατ' οὐρανόν.

a Vnius illius, id eſt, Virtutis, ἐντελέχειαν notat, DEI COGNITIONEM, quæ videlicet vera ſapiẽtia eſt ſicuti poſtmodùm docebit. vnde colligit, nihil tam eſſe ἀπολίτευτον, quàm ignorationem Dei & neglectum religionis. quum enim ſine legibus non poſſit eſſe felix reſpublica, nec leges ſine ſapienti cognitione eſſe poſſint: ſapientis autem illius cognitionis caput ſit, Dei cognitio: res eò redit, ut ad felicem reipubl. ſtatũ, Dei cognitionem planè neceſſariam eſſe. ex qua etiam ſumpſerat initium diſputationis primis ipſis verbis. Egit de Virtute (quam ſecundam nobíſque proximam cauſam ſtatuerat verè felicis πολιτείας) primo loco copioſius, quia in ciuili diſciplina πρᾶξις nobis eſt notior: nunc tandẽ ad plenã cumulatámque νομοθεσίας tractationem, de vero Virtutis ac proinde πολιτείας fundamento agit: vt intelligamus, ſicuti ſine Virtute conſtare non poteſt reſpublica, ita ſine ſapiẽtia illa, id eſt, vera Dei cognitione, Virtutẽ nuſquam extare. Inde igitur animaduertat lector pulcherrimam συναρμολογίαν vniuerſæ iſtius diſputationis.

b Poſita religione, rei publ. fundamento, docet quibus rationibus illa innitatur: ne inanis quædam & commentitia credulitas, (ſicuti profligati quidam aiũt) illa eſſe videatur. Deum ergo eſſe, duobus argumẽtis maximè conſtare: Ex animo videlicet noſtro & ex vniuerſæ naturæ ordine. Aduerſus autẽ profanos

οἱ μὲν γὰρ διανοοῦνται, τοὺς τὰ τοιαῦτα μεταχειρισαμένους ἀστρονομίᾳ τε καὶ ταῖς μετὰ ταύτης ἀναγκαίαις ἄλλαις τέχναις, ἀθέους γίγνεσθαι, καθεωρακότας ὡς οἷόν τε γιγνόμενα ἀνάγκαις πράγματ', ἀλλ' οὐ διανοίαις βουλήσεως ἀγαθῶν πέρι τελουμένων. ΚΛ. Τὸ δὲ δὴ πῶς ἔχον ἂν εἴη; ΑΘ. Πᾶν (ὅπερ εἶπον) τοὐναντίον ἔχει νῦν τε, καὶ ὅτε ἄψυχα αὐτὰ οἱ διανοούμενοι διενοοῦντο. θαύματα μὲν οὖν καὶ τότε ὑπεδύετο περὶ αὐτά· καὶ ὑπωπτεύετο τὸ νῦν ὄντως δεδογμένον, ὅσοι τῆς ἀκριβείας αὐτῶν ἥπτοντο, ὅπως μήποτ' ἂν ἄψυχα ὄντα, οὕτως εἰς ἀκρίβειαν θαυμαστοῖς λογισμοῖς ἂν ἐχρῆτο, νοῦν μὴ κεκτημένα. καί τινες ἐτόλμων τοῦτό γε αὐτὸ παρακινδυνεύειν καὶ τότε, λέγοντες ὡς νοῦς εἴη ὁ διακεκοσμηκὼς πάνθ' ὅσα κατ' οὐρανόν· οἱ δὲ αὐτοὶ πάλιν ἁμαρτάνοντες ψυχῆς φύσεως, ὅτι πρεσβύτερον εἴη σωμάτων, διανοηθέντες δὲ ὡς νεώτερον, ἅπανθ', ὡς εἰπεῖν ἔπος, ἀνέτρεψαν πάλιν, ἑαυτοὺς δὲ πολὺ μᾶλλον. τὰ γὰρ δὴ πρὸ τῶν ὀμμάτων πάντα αὐτοῖς ἐφάνη τὰ κατ' οὐρανὸν φερόμενα, μεστὰ εἶναι λίθων καὶ γῆς, καὶ πολλῶν ἄλλων ἀψύχων σωμάτων διανεμόντων τὰς αἰτίας παντὸς τοῦ κόσμου. ταῦτ' ἦν τὰ τότε ἐξεργασάμενα πολλὰς ἀθεότητας καὶ δυσχερείας τῶν τοιούτων ἅπτεσθαι. καὶ δὴ καὶ λοιδορήσεις γε ἐπῆλθον ποιηταῖς, τοὺς φιλοσοφοῦντας κυσὶ ματαίαις ἀπεικάζοντες χρωμέναισιν ὑλακαῖς. ἀλλὰ ταῦτ' ἀνόητ' εἰπεῖν. νῦν δὲ (ὅπερ εἴρηται) πᾶν τοὐναντίον ἔχει. ΚΛ. Πῶς; ΑΘ. Οὐκ ἔστι ποτὲ γενέσθαι βεβαίως θεοσεβῆ θνητῶν ἀνθρώπων οὐδένα, ὃς ἂν μὴ τὰ λεγόμενα ταῦτα νῦν δύο λάβῃ· ψυχήν τε, ὡς ἔστι πρεσβύτατον ἁπάντων ὅσα γονῆς μετείληφεν, ἀθάνατόν τε· ἄρχει τε δὴ σωμάτων πάντων. ἐπὶ δὲ τούτοισι δή, τὸ νῦν εἰρημένον πολλάκις, τόν τε εἰρημένον ἐν τοῖς ἄστροις νοῦν τῶν ὄντων, τά τε πρὸ τούτων ἀναγκαῖα μαθήματα λάβῃ, τά τε κατὰ τὴν μοῦσαν τούτοις τῆς κοινωνίας συνθεασάμενος, χρήσηται πρὸς τὰ τῶν ἠθῶν ἐπιτηδεύματα καὶ νόμιμα συναρμοττόντως· ὅσα τε λόγον ἔχει, τούτων δυνατὸς ᾖ δοῦναι

Particip. ἀπεικάζοντες mutandum puto in infinitiuum ἀπεικάζειν: & poſt ὑλακαῖς ſcribendum, ἄλλα τ' αὖ ἀνόητ' εἰπεῖν. ut intell. ὥστε ἀπεικάζειν. & ὥστε εἰπεῖν. Sed legi etiã poſſet, ταῦτ' ἄλλα τ' ἀνόητ' εἰπεῖν.

A Sunt enim qui putãt, eos qui in huiuſmodi artium & ſcientiarum, Aſtronomiæ videlicet & cognatarum neceſſariarúmque cognitionum inſtitutis verſantur, religionis omnem ſenſum exuere & impios euadere: vt qui, quantum fieri poteſt, ex cauſarum quarundam neceſſitatibus, non verò ex diuinæ voluntatis vi & prouidentia, res & fieri & gubernari animaduerterint. CL. Quomodo igitur id ſe habet? ATH. Omnino (quemadmodum dixi) contrà nũc ſe habet quàm quum inanimata hæc ipſa eſſe illi cenſebãt. obuerſabantur enim B tunc quoque miracula, & in ipſos & oculos & animos ſeſe ingerebant: & id quod nunc firmis certarum ſententiarum decretis conſtitutum eſt, exiſtimabatur ab his qui accuratam de his rationem inibãt: quòd videlicet nunquam fieri poſſet, ſi animo carerent, vt tã exacta mirabiliq; ratiocinatione vterentur, mentis luce deſtituta. & nonnulli etiam rebus nondum bene exploratis, tumultuariè auſi ſunt affirmare; Mentem eſſe quæ omnia cœleſtia condiderit, eáque gubernet. At iidem rurſus C ab animi natura aberrantes, quòd neſcirent ipſum corporibus antiquiorem eſſe, omnia rurſus (vt ita dixerim) imò verò ſeipſos euerterunt, corpore iuniorem eſſe animum rati. nam & quæ ante oculos ſunt, hæc & in cœlo eſſe crediderunt. terra igitur, lapidibus, aliiſq; inanimatis corporibus referta eſſe cœleſtia credentes, has Vniuerſi cauſas attribuerunt. Hinc igitur factum eſt vt impiæ & importunę opiniones inde naſcerentur, & qui hæc philoſophica tractarent, eo nomine quoque ma- D lè audirent vulgò: & poëtarum quoque carminibus perſtringerentur philoſophi, qui ab iis compararentur canibus fruſtrà latrantibus: & alia huiuſmodi in eos conuitia dicerentur. quæ tamen omnino carent ratione. res enim longè aliter ſe habet. CL. Quomodo? ATH. Fieri non poteſt vt mortalium vllus firmam conſtantémque de Deo ſententiam ſuſcipiat, & ex ea ſeriò pius euadat, qui non hæc duo de quibus modò agebamus, fuerit amplexus: videlicet, &, Animum omnium rerũ quæ generationis ſunt participes, antiquiſſimũ, E atque etiam immortalem: ac proinde in omnia corpora autoritatem poteſtatémq; obtinere: & illud quod iam ſæpius inculcauimus non firmiter retineat, Veram mẽtem in aſtris ineſſe. Iam & neceſſe quoque eſt vt miniſtrarum diſciplinarum, quæ hanc principem ſcientiam antecedunt, adiumentis ſit inſtructus: & ad harum diſciplinarum illuſtrationem, Muſarum quoq; ſocietatem operáſque accerſat, vt elegantis illius luculentæ que cognitionis præſidio paratior accedat ad morum inſtituta legitimè & congruenter capeſſenda, legúmque adeo naturam adhibita rationis luce exploret: atque adeo ea quæ ratione certa innitũtur, ab iis quæ nullã

illos & ἀφιλοσόφους philoſophos inuehitur, qui Naturã deo opponentes, religionis fundamenta ſubuertebant. Quòd autem propter illorum infeliciter philoſophantium impietatẽ malè audit philoſophia apud vulgus, & eo nomine traducitur, quaſi in hominũ animos religionis neglectum inducat: idcirco ait perperam hoc colligi, & in nihil tale merentẽ philoſophiam, odium quod nebulonum inſaniæ tribuendũ eſt, deriuari: quum vel maximum & auguſtiſſimũ philoſophiæ ſit munus, Pietatem in hominum animis infigere. Denique, rationem & viam religionis diſcendæ notat: & argumẽti quoque iſtius difficultatem. quæ omnia ſunt argumẽti iſtius προοίμια. Ita abſoluitur vniuerſa hæc DE LEGIBVS diſputatio: & via ſternitur ad luculentam illius clauſulam.

rationem habent, diſcriminare poſſit. Qui verò hæc adiumenta ad publicas virtutes ſibi comparare nequit, haudquaquā fieri poterit vt vniuerſæ ciuitatis idoneus Magiſtratus queat exiſtere: ſed potius cæteris magiſtratibus tanquam miniſter efficietur. Nunc igitur, Clinia & Megille, etiā atque etiam videndum eſt nunquid legibus à nobis hactenus commemoratis hūc vt apicem cuſtodémque illarum apponere debeamus, vt ſalutis gratia nocturnus Magiſtratuum conuentus adſit, ea diſciplina quam ſuprà expoſuimus, ornatus. itáne agendum cenſetis? CL. Atqui, hoſpes, quomodo non admittemus, ſiqua vel minima admittendi facultas adſit? ATH. Atqui in hoc omnes certatim incumbamus. equidem operam induſtriámq; meā vltrò vobis offero atque polliceor: & propter harum quoque rerum præſtantiam atque dignitatem alios quoque multos adiutores inueniam. CL. Hac via, hoſpes, maximè progrediamur, qua Deus ipſe ducere videtur. at opportuniorem rei huiuſce præſtandæ rationem ineamus. ATH. His de rebus, Megille & Clinia, leges ſanciri priùs non poſſunt, quàm vniuerſa ciuitas fuerit conſtituta. tunc enim cum ſumma quadam autoritate videntur ſtabiliendæ. ſed eæ quidem non aliter quàm & multa doctrina & longo diſputationis examine fuerint exploratæ atque probatæ. CL. Quidnam hoc iterum ſignificat? ATH. Primùm quidem eorum hominū cœtus qui ætate, doctrina, moribus, conſuetudine, ad cuſtodiam idonei ſunt, conſtituatur: deinde, quæ diſcenda ſunt, ea neq; inuenire facile, neque alterius qui inuenit, diſcipulum fieri. præterea verò, tēpora ſingulis diſcendis accommodata, literarum monumentis fruſtrà deſignabuntur. neq; enim poſſunt ipſi qui diſcunt intelligere quando quid opportunè diſcatur, antequam in eorum animis rei ipſius informata ſit ſcientia. Quæ igitur in his palàm dici non poſſunt, nullo modo rectè efferuntur in vulgus: quum nihilominus in eiuſdem obſcuritatis tenebris verſentur acſi non dicerentur, propterea quòd eorū quæ in medium afferuntur, nihil ſatis rectè declarant. CL. Quum hæc ita ſe habeant, hoſpes, écquid nobis agendū cenſes? ATH. Id quod prouerbio circumfertur, In commune ſiue medium res eſt deponenda: & quandoquidem ad iuſtā de Republica tractationem periculum ſubire volumus, omnia ſunt tentanda, ita vt ter ſex vel tres talos iaciamus, quò videlicet ad exactiſſimū examē nihil reliqui faciamus. Equidē

A τὸν λόγον, ὅσα τε μή. ὁ δὲ μὴ ταῦθ' οἷός τ' ὢν πρὸς ταῖς δημοσίαις ἀρεταῖς κεκτῆσθαι, σχεδὸν ἄρχων μὲν οὐκ ἄν ποτε γένοιτο ἱκανὸς ὅλης πόλεως, ὑπηρέτης δ' ἂν ἄλλοις ἄρχουσιν. ὁρᾶν δὴ χρεὼν νῦν, ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, ἤδη πρὸς τοῖς εἰρημένοις νόμοις ἅπασιν ὅσους διεληλύθαμεν, εἰ καὶ τοῦτον προσοίσομεν, ὡς φυλακὴν ἐσόμενον κατὰ νόμον σωτηρίας χάριν, τὸν τῶν ἀρχόντων νυκτερινὸν σύλλογον, παιδείας ὁπόσης διεληλύθαμεν κοι-
B νωνὸν γενόμενον· ἢ πῶς ποιῶμεν; ΚΛ. Ἀλλ' ὦ λῷστε, πῶς οὐ προσοίσομεν, ἄν πῃ καὶ κατὰ βραχὺ δυνώμεθα; ΑΘ. Καὶ μὴν πρός γε τὸ τοιοῦτον ἁμιλληθῶμεν πάντες. ξυλλήπτωρ γὰρ τούτου γε ὑμῖν καὶ ἐγὼ γιγνοίμην ἂν προθύμως. πρὸς δ' ἐμοὶ καὶ ἑτέρους ἴσως εὑρήσω, διὰ τὴν περὶ τὰ τοιαῦτ' ἐμπειρίαν τε καὶ σκέψιν, γεγονυῖάν μοι καὶ μάλα συχνήν. ΚΛ. Ἀλλ' ὦ ξένε, πάντως μὲν μᾶλλον ταύτῃ πορευτέον ᾗπερ καὶ ὁ θεὸς ἡμᾶς σχεδὸν ἄγει· τίς δ' ὁ τρόπος ἡμῖν γιγνό-
C μενος, ὀρθῶς γίγνοιτ' ἄν, τοῦτο δὴ τανῦν λέγωμέν τε καὶ ἐρευνῶμεν. ΑΘ. Οὐκέτι νόμοις, ὦ Μέγιλλε καὶ Κλεινία, περὶ τῶν τοιούτων δυνατόν ἐστι νομοθετεῖν, πρὶν ἂν κοσμηθῇ. τότε δὲ κυρίους ὧν αὐτοὺς δεῖ γίγνεσθαι, νομοθετεῖν. ἀλλ' ἤδη τὸ τὰ τοιαῦτα κατασκευάζον, διδαχὴ μετὰ ξυνουσίας πολλῆς γίγνοιτ' ἄν, εἰ γίγνοιτο ὀρθῶς. ΚΛ. Πῶς; τί τοῦτο εἰρῆσθαι φῶμεν αὖ; ΑΘ. Πρῶτον μὲν δήπου καταλεκτέος ἂν ἡ κατάλογος
D τῶν ὅσοι ἐπιτήδειοι πρὸς τὴν τῆς φυλακῆς φύσιν ἂν εἶεν, ἡλικίαις τε καὶ μαθημάτων δυνάμεσι καὶ τρόπων ἤθεσι καὶ ἔθεσι. μετὰ δὲ τοῦτο, ἃ δεῖ μανθάνειν, οὔτε εὑρεῖν ῥᾴδιον, οὔτε εὑρηκότος ἄλλου μαθητὴν γενέσθαι. πρὸς τούτοις δέ, χρόνους οὕς τε καὶ ἐν οἷς δεῖ παραλαμβάνειν ἕκαστα, μάταιον ταῦτ' ἐν γράμμασι λέγειν. οὐδὲ γὰρ αὐτοῖς τοῖς μαν-
E θάνουσι δῆλα γίγνοιτ' ἂν ὅτι πρὸς καιρὸν μανθάνεται, πρὶν ἐντὸς τῆς ψυχῆς ἑκάστῳ που μαθήματος ἐπιστήμην γεγονέναι. οὕτω δὴ πάντα ταῦτα, ἀπόρρητα μὲν λεχθέντα, οὐκ ἂν ὀρθῶς λέγοιτο· ἀπόρρητα δέ, διὰ τὸ μηδὲν προρρηθέντα δηλοῦν τῶν λεγομένων. ΚΛ. Τί οὖν δὴ ποιητέον, ἐχόντων τούτων οὕτως, ὦ ξένε; ΑΘ. Τὸ λεγόμενον, ὦ φίλοι, ἐν κοινῷ καὶ μέσῳ ἔοικεν ἡμῖν κεῖσθαι· καὶ εἴπερ κινδυνεύειν περὶ τῆς πολιτείας ἐθέλομεν ξυμπάσης, ἢ τρὶς ἕξ, φασίν, ἢ τρεῖς κύβοις βάλλοντας, πάντα ποιητέον. ἐγὼ

Non dubito quin ſcribendum ſit νόμος.

Legitur etiā τρόπων ἔθεσι καὶ ἤθεσι In Ald. autem edit. vtrobique ἤθεσι.

δ' ὑμῖν συγκινδυνεύσω, τῷ φράζειν τε καὶ ἐξηγεῖσθαι τά γε δεδογμένα ἐμοὶ περὶ τῆς παιδείας τε καὶ τροφῆς τῆς νῦν αὖ κεκινημένης τοῖς λόγοις. ὁ μέντοι κινδύνευμα οὐ σμικρὸν οὐδ' ἑτέροις τισὶ προσφερὲς ἂν εἴη. σοὶ δὴ τοῦτό γε ὦ Κλεινία μέλειν παρακελεύομαι. σὺ γὰρ τὴν Μαγνήτων πόλιν, ἢ ᾧ ἂν θεὸς ἐπώνυμον αὐτὴν ποιήσῃ, κλέος ἀρῇ μέγιστον κατασκευάσας αὐτὴν ὀρθῶς· ἤ τόγε ἀνδρειότατος εἶναι δοκεῖν τῶν ὕστερον ἐπιγιγνομένων οὐκ ἐκφεύξῃ ποτέ. ἐάν γε μὴν οὗτος ἡμῖν ὁ θεῖος γένηται ξύλλογος, ὦ φίλοι ἑταῖροι, παραδοτέον τούτῳ τὴν πόλιν. ἀμφισβήτησίς τ' οὐκ ἔστ' οὐδεμία οὐδενὶ τῶν νῦν παρὰ ταῦθ', ὡς ἔπος εἰπεῖν, νομοθετῶν. ὄντως δ' ἔσται σχεδὸν ὕπαρ ἀποτετελεσμένον, οὗ σμικρῷ πρόσθεν ὀνείρατος ὡς τῷ λόγῳ ἐφηψάμεθα, κεφαλῆς νοῦ τε κοινωνίας εἰκόνα τινά πως ξυμμίξαντες· ἐὰν ἄρα ἡμῖν οἵ τε ἄνδρες ἀκριβῶς ξυμμιχθῶσι, παιδευθῶσί τε προσηκόντως· παιδευθέντες τε, ἐν ἀκροπόλει τῆς χώρας κατοικισθέντες, φύλακες ἀποτελεσθῶσιν οἵους ἡμεῖς οὐκ εἴδομεν ἐν τῷ πρόσθεν βίῳ πρὸς ἀρετὴν σωτηρίας γενομένους. ΜΕ. Ὦ φίλε Κλεινία, ἐκ τῶν νῦν ἡμῖν εἰρημένων ἁπάντων, ἢ τὴν πόλιν ἐατέον τῆς κατοικήσεως, ἢ τὸν ξένον τόνδε οὐκ ἀφετέον· ἀλλὰ δεήσεσι καὶ μηχαναῖς πάσαις κοινωνὸν ποιητέον ἐπὶ τὴν τῆς πόλεως κατοίκησιν. ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις, ὦ Μέγιλλε· καὶ ἐγώ τε ποιήσω ταῦθ' οὕτω, καὶ ξυλλάμβανε. ΜΕ. Ξυλλήψομαι.

Scribendum arbitror ὀνείρατος ὥς, interpungendo ante & poſt hac uerba. Vidē dum autem an poſſit etiā ſcribi ὣ, ut apud poetas, quū hac particula poſtponitur.

Scribendū puto κατοικίσεως: ut demque κατοίκισιν paulo póſt.

A eiuſdem periculi ſocium memet offero, ea explicando atque edifferendo quæ mihi de hac diſciplina & educatione quæ noſtris his ſermonibus exagitata eſt, comprobata ſunt. non eſt autē exiguum periculum, nec aliis ſimile. Quod vti curæ ſit tibi, Clinia, etiam atque etiam hortor. tu enim in Magnetum vrbe, vel cuius cognomen Deus ipſe imponet, maximam laudē gloriámque reportabis ſi ipſam rectè conſtruxeris: aut certè nunquā effugies quin poſteriorum omnium fortiſſimus eſſe videaris. Si itaque diuinus hic cœtus nobis B extiterit, ei, mihi credite, iſthæc ciuitas fuerit committēda. neque verò hac de re vlla apud vllum legiſlatorem qui hoc noſtro tempore ab his diſſentiat (vt vno verbo dicam) futura eſt controuerſia. Omnino autē, quod paulo antè quaſi verbis ſomniātes attigimus, quando capitis mentíſque communitatem imagine quadam repræſentauimus, reuera à nobis perficietur: ſi nobis cum his viris conſentanea diſciplina inſtitutis accurata quædam cōſuetudo interceſſerit. quibus artibus inſtructi prodeāt C Ciuitatis cuſtodes, & vniuerſæ regionis arcem teneant: quales tamen ad publicæ ſalutis cuſtodiam procurandam aptos nulla vnquam ad hūc quidem vſque diem vidit ætas. MEG. Ex omnibus quæ diximus, mi Clinia, perſpicuum eſt, vel huius vrbis inſtaurationem planè prętermittendā eſſe, vel hunc hoſpitem minimè eſſe dimittendum: ſed omnibus & precibus & rationibus exorandum vt ad huius operis molitionē ſocium ſe nobis adiūgat. CL. Veriſ- D ſima dicis, Megille: & ego ita faciam: tu verò opem feras. MEG. Non per me quidem ſtabit.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΝΟΜΩΝ,
Η,
ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ,

ΔΙΑΛ. ΤΡΙΣΚΑΙΔΕΚΑΤΟΣ.

Λέγεται δὲ καὶ

ΕΠΙΝΟΜΙΣ,
Η
ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ.

PLATONIS
DE LEGIBVS,
Siue,
DE LEGVM INSTITVTIONE,

DIAL. DECIMVSTERTIVS.

Vocatur autem &

EPINOMIS,
Siue
PHILOSOPHVS.

DE VERA SAPIENTIA, ET ILLIVS CONSEQVENDAE RATIONE.

ARGVMENTVM.

EXPLICATIS iis quæ ad abſolutã quãdã Νομοθεσίας tractationẽ pertinere videbãtur, illuſtriſſimæ diſputationi illuſtriſſimã quoq; clauſulã impoſiturus Plato, eam doctrinã adhibuit, qua nulla poterat illuſtrior ab homine ethnico inueniri: vt quũ primis huius diſputationis verbis Deũ feciſſet primariã legũ cauſam, ita modò oſtẽdat omnem illarũ vim & efficaciam, ac proinde Reipubl. vtilitatẽ, cuius cauſa illæ inſtituũtur, à Deo, tum rerũ omniũ tũ humanæ ſocietatis autore & cõſeruatore, planè pendere. Superiorẽ autẽ diſputationẽ cum hac in hunc modũ connectit. Conſtitutis legibus, quibus Rẽpubl. circumſepiendã exiſtimabat, dixerat, nihil prorſus illas profuturas, niſi & ipſæ à cõmẽtorũ humanorũ corruptelis ſartæ tectæq; eſſent, & in hominũ animis ſanctè inſculptæ, ab illis quoq; ſãctè & incorruptè obſeruarẽtur. Ad hãc rẽ omnino neceſſariũ eſſe aiebat, ex optimis & ſapiẽtiſſimis ciuibus, quorũ explorata eſſet & prudẽtia & probitas, inſtitui Collegiũ, cuius prouidẽtia & fide tantæ res adminiſtrarẽtur. Quũ autẽ, vt legũ finis eſt illa πρᾶξις quã notauimus, ita legitimę πράξεως fundamẽtũ ſit, θεωρία: quæ nihil aliud eſt quàm vera & germana ſapientia: idcirco ad finem proximæ diſputationis, incipiebat quærere quænam ſit illa Sapiẽtia: cuius & vtilitate & difficultate demõſtrata, ita viã ſtrauit ad hanc pulcherrimã diſputationẽ: in qua & quænam vera illa ſit Sapiẽtia, certum & legũ & reipubl. atque adeo humanæ felicitatis fundamentũ, & quænam ſit illius comparãdæ ratio & via, luculenter docet. quæ eſt huius diſputationis σκοπὸς, diſertis verbis in ipſo primordio indicata, DE SAPIENTIA, & ILLIVS CONSEQVENDAE RATIONE.

Illius autem οἰκονομίαν ſic iuuabit breuiter notare.

Antequam doceat quid ſit illa Sapiẽtia cuius definitionẽ inueſtigat, quærit quid ipſa nõ ſit. quæ docẽdi ratio illi familiaris eſt, & quædã præfatus illius definitionis neceſſaria πάθη, docet ἐπαγωγικῶς, auguſtũ illud Sapientiæ nomẽ humanarum ſcientiarum nulli propriè & verè conuenire, quantumuis illæ ſint præclaræ & vtiles ad humani generis ſocietatem. Ita Politicen, Agriculturam, Architecturã, Venatricẽ, Muſicã, Militarẽ artẽ, Rhetoricã, Medicinã, omnes deniq; ſcientias & artes humanas ſummouet à Sapientiæ & nomine & præſtantia. Exturbatis à Sapientiæ dignitate humanis ſcientiis & artibus, demõſtraturus quænam ſit vera illa Sapiẽtia, quædã ſuo more ponit. Dixerat in duodecimo (quod in hac diſputatione ſubinde inculcat) duo eſſe τεκμήρια, ex quibus dilucidè conſtet, Deũ eſſe: videlicet Animum noſtrũ, cuius immortalitas planè appareat, & Vniuerſum. quæ duo ſint præſtantiſſima effecta & monumenta omnipotentis opificis. Vt illud igitur inſtituto ſuo accõmodet, ponit, Eam eſſe ſapientiã quæ ſit præſtantiſſima. Præſtantiſſimã autẽ eſſe ait, numerãdi ſciẽtiã: & ex ipſius dignitate & vtilitate id docet copioſè. Aſſumit autẽ, illã numeri ἀναλογίαν in hominis animo, & mirabili Vniuerſi ordine, luculenter apparere. Illã verò eſſe ſapientiæ certiſſimum argumentũ, ordinis videlicet ſapienti conſtitutione: vt vecordiæ & inſipientiæ non dubiũ ſignum eſt perturbatio & cõfuſio. Iam & illud neceſſariò aſſumit, Fieri nullo modo poſſe vt vel noſter animus vel hęc Vniuerſitas à ſeipſis extiterint: ſed neceſſe eſſe à prima aliqua cauſa vtrũq; extitiſſe. illã autẽ maximã & auguſtiſſimã eſſe cõſtituendũ eſt. Ecquænã verò alia fuerit, præter Deũ, cuius cognitio cũ omnibus hominibus naſcitur? cuius quoq; & animus noſter & hæc vniuerſitas pręclara ſunt ſimulacra? Itaq; colligit, VERAM SAPIENTIAM nihil aliud eſſe quàm Dei cognitionẽ: & illud demũ eſſe ſapere, Deũ cognoſcere, & cognitũ colere. Illius enim cognitionis ſiue ſapiẽtię hęc πάθη docet: Vt vbi primùm deũ agnouerimus, cõtinuò de illo colẽdo adorãdóq; cogitemus: &, vt

impellamur ad virtutē amandā, ac proinde ad ſobriam tēperantémq; vitā inſtituendā: quū Deus iuſtus ſit,neq; ſceleribus hominū vllo modo indulgeat: vt credendū ſit, nullā cū Deo conſuetudinē illi homini intercedere qui turpiter & vitioſè viuat. Illius igitur ſapientiæ effectū eſſe vt homines reddat bonos virtutiſq; ſtudioſos, ac proinde bonos ciues. & cōtrà cōſtituēdū eſſe, Nullā eſſe rempublicā, nullum bonum ciuē ſine hac ſapientia quæ eſt omnium bonarū actionū certiſſimum fundamentū. Porro, illius quidē efficaciā per vniuerſam vitā noſtrā manare docet, & quātum felix poteſt eſſe homo, felicē reddere, eaſdémq; vires in republ. exercere: nihilominus tamē plenū illius effectū, id eſt, plenā cumulatámq; felicitatē, in hac vita nemini cōſtare: ſed bonos viros qui vitam piè & honeſtè traduxerint, in altera vita manere. Quo loco illa ſit futura, ignorari quidē, illud tamē certiſſimū eſſe, felicitatē omnibus numeris perfectā atq; abſolutā à ſapiētiſſimo feliciſſimóq; Deo reſeruari bonis & piis viris, à vitæ iſtius calamitatibus planè liberatis. Virtutē igitur eſſe viā ad ſummā illā felicitatē, ac proinde ſummo ſtudio perſequendā. Atq; hæc quidē diuinæ illius cognitionis πάθη Plato docet: quorū luculentior explicatio ex ipſo cōtextu petatur. ILLIVS autē DISCENDAE MODVM ET RATIONEM ait eſſe Diſciplinas, quæ ſummæ illius ἀρχιτεκτονικῆς q; ſcientiæ ſūt miniſtræ & famulæ. Primā autē docet eſſe viā, Vti nobis perſuadeamus pietate nihil eſſe maius, nihil præſtantius: atq; ita ſeriò in Dei cultū & obſequiū incūbamus: tū adhibeamus artiū ſciētiarúmque humanarum præſidia atq; adiumēta: quarū præcipuas & nobiliſſimas numerat, Mathematicas diſciplinas. Illarum ductu & auſpiciis vult nos ſeriò contemplari & noſmet ipſos & vniuerſam naturā, vt in illis quaſi imaginibus opificem cognoſcamus, vt inde illius cognitio magis ac magis in nobis prouehatur. Accedere quoque debere prudentem diſſerendi rationem, quæ peritis quibuſdam interrogationum reſponſionúmque veſtigiis viam ad veritatem commonſtet. Caput tamen eſſe ad illam ſapientiam comparandam, Illum ipſum qui verum eſt illius ſubiectum, id eſt Deum, inuocare: vt ipſe dux auſpéxque præeat ad ſui cognitionem.

HAEC IN SVMMA eſt pulcherrimæ iſtius diſputationis οἰκονομία: in qua quidē multa alia interſeruntur: ſed nos primariū ipſum illius finē, περιπηγνές q; (vt ita dicā) εἶδος conati ſumus repræſentare, rerúmq; tantùm capita notare: quæ ſiquis vellet pro merito exponere, lōgis cōmētariis opus eſſet: tot tantæq; emicāt felicioris cuiuſdam cognitionis ſcintillæ, quam vulgus ethnicorum ſanè ignorabat. His de rebus opportunius agemus in noſtris De doctrina cōmēt. ſelectis iis omnibus & ſub vnū obtutū cōportatis, quæ ad hoc argumentū pertinent, ad miraculū ſanè auguſta & diuina, vt oculis meis equidē aliquando non adhibeā penè fidē. Quanquā & multæ ſunt in hac luce tenebræ: ſicuti ea quæ de diis illis genitis ſiue viſibilibus dicit. Non tam loquor de ipſius vocabuli ἀκυρολογία, (quū Dei vnius nomen attribuat opificiis: quod in Philebo ſcelus vocauit, vt certè eſt ſceleratiſſimum:) quàm quòd diuinos honores illis attribuendos arbitretur, ex oraculi Delphici furoribus. Quod etiā de dæmonibus ait, eadē laborat inſania: quū ipſe diſertè dixerit in Timæo, hæc omnia quæ de dæmonibus circumferebātur, ἄνευ τε ἀποδείξεων καὶ εἰκότων dici: vt ſanè abhorret hoc cōmentum ab omni ratione. Quòd autē hîc De media illa & interprete dæmonū natura ait, cōferenda ſunt cum iis quæ dixit in Sympoſio, & quæ nos ibi annotauimus, ne illa hîc annotemus. Generalis quoq; de cauſis naturalibus (quas θεοὺς γεννητοὺς καὶ ὁρατούς, & Dei opificis εἴδωλα καὶ εἰκόνας vocat) doctrina plenius ſumenda eſt ex Timæo, qui etiam ex huius loci comparatione mirum in modum eluceſcit, quæcunq; enim de illorū deorū ἀταξία dicit, cōmodè & verè intelligi poſſunt de Naturæ ordine: ſicuti plenius ſuo loco annotauimus. Melius nimirū & verius illas prudentis naturæ cauſas, Dei imagines & ſimulacra vocauerat, quàm vt portentoſi vocabuli vſum inueheret in ſacra philoſophiæ, & Dei auguſtum nomen cōmacularet. Sed hæc fuit ethnici hominis cæcitas, ἀσύστατα enuntiantis, vel certè, quod bene dicebat, non bene intelligentis. Idem quoq; ſtatuēdum de eō quod περὶ τοῦ λόγου θειοτάτου dicit: quod nonnulli Chriſtiani de Filio Dei intelligunt: nec certè ſine blaſphemia: quaſi verò ethnicus in Delphici dęmonis oracula ſubinde offenſans, & patriis ſuperſtitionibus ſe inuoluens, ea myſteria clarius intellexiſſet quàm Eccleſia Dei, quæ finibus Iudææ, vt ita dicam, tunc circumſcribebatur. Illum igitur Λόγον intelligo ex mente & doctrina Platonis, ἰδέαν .i. cōſiliū & decretū Dei de mūdo creando: quod etiā λόγον vocat .i. Rationē. ſunt enim in hoc genere dicendi illa συνώνυμα. Significat igitur, Mundū non temerè extitiſſe, ſed ex certo Dei decreto & cōſtāti mentis ratione ſiue ratiocinatione. ſic enim de Deo opifice loquitur αἰθεωποτὰ θεῶς. quēadmodum ſuis locis notauimus, ad quæ cogimur ſubinde reuocare lectorem, & his cancellis nos circumcludere, ne tam præclararū rerū quaſi impetu abripiamur. Quod de animi noſtri & de Vniuerſi quoq; ἀναλογία dicit, ex eadem Timæi doctrina intelligendum eſt. Deniq;, norit lector excellētiū diuitiarum theſaurum hîc latere, qui nobiliſſimæ diſputationi hactenus explicatæ ſanè debebatur.

Ita abſoluta eſt πολιτείας doctrina, in qua quantas veritatis ſuæ reliquias Deus extare voluerit, ex ipſa lectione perſpicuū eſſe poteſt. Qui verò modus in his legendis tenendus ſit, qui fructus colligendus, tam ſæpe explicauimus, vt ſuperuacaneum prorſus videatur hîc eadem inculcare. Tantùm dicam, Næuos quidem aliquos eſſe in ſuperioribus De republ. libris, ſed tam commodè in hac de legibus doctrina emendari, vt in illis non tam quid ſentiret ipſe, quàm quod ab aliis accepiſſet: in his verò ſuā ſententiā explicare videatur: ſicuti non obſcurè ipſe innuit Athenienſis hoſpitis appellatione, cui primas docendi partes autoritatémq; tribuit in hac diſputatione. hoc autē nomine, notata videlicet patria, non poterat nō perſpicuè ipſe deſignari, vt ab omnibus intelligeretur.

QVAEDAM EX HAC DISPVTATIONE, METAPHYSICA quidem illa, ſed tamen huiuſmodi quæ verum Politices fundamentum demonſtrent.

1 *Cuſtodes felicis Reipubl. in hoc maximè inuigilare debent, Vt uirtutem ex ſuis principiis doceant, id eſt ex uera Sapientia, unico nimirū Virtutis, ac proinde omnis politiæs fundamento.*

2 *Sine illa cognitione nullus poteſt eſſe bonus ciuis, nec ulla adeo Reſpubl. quæ ſine religione ullo modo poſſit ſubſiſtere.*

3 *Ita quoque conſtituendum eſt, Omnem νομοθεσίαν eſſe mancam atq; imperfectam ſine illa ſapiētia.*

4 *Non ſatis eſt illam noſſe, ſed eadem quoque*

commodè & luculenter uerbis enuntianda eſt.

5 In ſingulis quidem hominibus natura ineſt ſtudium & impetus ad illam diſcendam, ſed nemo homo illam per ſe comparare poteſt.

6 Vera & unica illius comparandæ ratio hominibus tunc demum utiliter conſtat, ſi Deus illis dux auſpexque ad ſui cognitionem præierit.

7 Illius Sapientiæ finis eſt ut felices reddat ſingulos homines, felicemque adeo Rempubl. quæ ipſius ductu & auſpiciis gubernatur.

8 Magna quidem & utiliſſima illius felicitatis pignora dat in hac uita, quæ nimirum illius beneficio inſtituta, bene beatéque traducitur, quantum id quidem in hominem cadere poteſt: ſed plena cumulatáq; felicitas, nonniſi poſt hanc uitam, in altera nimirum uerè immortali, conſtare poteſt.

9 Omnes ſcientiæ & artes humanæ, quantumuis præclaræ, utiles, neceſſariæ generis humani ſocietati, ut non ſunt illa Sapientia, ita nec illius nomen dignitatémque ſibi uendicare poſſunt. Ita omnes, quæcunque tandem ſint, ab hoc auguſto gradu ſummouentur.

10 SAPIENTIA illa nihil aliud eſt quàm uera ueri Dei cognitio.

11 Illius naturæ hæc eſt ὑποτύπωσις, Rerū omniū & minimarum & maiorum ipſum curam gerere: ſceleribus minimè indulgere, neque precibus muneribúſue ullo modo expugnari.

12 Certa ad illam Dei cognitionem τεκμήρια ſunt, Animus hominis, & Vniuerſitatis theatrum.

13 Ex mirabili enim & animi noſtri & Vniuerſi ordine & ἀναλογίᾳ, ſapientia quædam colligitur, quæ à tanto ordine abeſſe nullo modo poteſt.

14 Illa, id eſt, animus atque Vniuerſum, uel per ſe uel fortuitò exiſtere nequaquam potuerunt: ſed neceſſe eſt extitiſſe opificem cauſam.

15 Opifex cauſa non poteſt alia eſſe quàm Deus: cuius cognitio in omnibus hominibus naſcatur.

16 Dei ergo opificis imagines & ſimulacra ſunt eximia illa opera: ex quorum ſanè contemplatione opificis maieſtas luculenter perſpicitur.

17 Ex ſapienti quidem ordine, quo illa ſunt conſtituta, apparet in illis diuinitas quædam: ſed huiuſmodi tamen quæ γενέσεως initium habuerit, ac proinde Opificis beneficio tota conſiſtat.

18 Itaque, licet illa ſuo quodam modo ſint πρῶτα, inferiorum ratione, quibus regendis ſunt conſtituta ab Opifice, nihilominus tamen & ſuo ipſa conſtant principio: ac proinde illis generandis principium quoddam extitiſſe tenendum eſt. & ita, πρὶν πρῶτον ἐν τοῦ πρώτου τῆς γενέσεως ὑπηργμένον, & ἀρχὴν τῆς ἀρχῆς θετέον: ut recta docendi ratio euincit.

19 Animo hominis & Vniuerſo diuinitatē quandam tribuit Plato, ſed uario modo.

20 Animum enim, quippe incorporeum & ſimpliciſſimum, ex omnibus rebus creatis diuiniſſimum, & planè immortalē eſſe ait, licet principio ſuo conſtiterit à Deo creatus. πρεσβύτατον καὶ θειότατον ὅτι πάντων ὧν γένεσις παρείληφε, ἀέναον οὐσίαν ἐπιθέασιν. ſunt enim ipſa uerba. Ita immortalem naturam animo ἁπλῶς attribuit: ut ſimpliciſſimo, omniſque compoſitionis experti.

21 Vniuerſi animum & corpus agnoſcit Plato. Animum uocat ἀταξίαν naturæ mirabilémq; illum cauſarum naturalium ordinem, quo hoc uniuerſum conſiſtit: Corpus autem, elementorum rerúmque elementarium ipſiúſque Cœli molem.

22 Illius igitur immortalitatem non ſimpliciter agnoſcit, quaſi futurum ſit ut nunquam diſſoluatur: ex mirabili quidem quo conſtat ordine, minimè dubitari poſſe quin diuina quædam & immortalis uis in ipſo inſit: uel certe longæuam uitam agere, quantum quidem ſit ſatis, ut diuturniore quidem uita non opus habeat. ſunt enim diſerta uerba, ἡ γὰρ ἄλυτον καὶ ἀθάνατον ἑκάστου αὐτῶν, καὶ θεῖον παρέχεται, οὐδ' ἀπαιτεῖς ἀνάγκης, ἤ τινα μακραίωνα βίον ἔχειν ἱκανὸν ἑκάστῳ ζωῆς, ἧς οὐδὲν τι πλείονος αἰ προσδεῖσθαι ποτέ. Sic in Timæo negat eſſe ἄλυτον, niſi ex opificis uoluntate, qui ut illud ligauit, ita quoq; poſſit idipſum diſſoluere: & in Philebo attribuit illi ἐπιτηδείας ὡς ἀθανασίαν.

23 Ratio ſapientiæ illius conſequendæ, eſt Firma perſuaſio religionis, qua apud nos ſtatuamus nihil auguſtius eſſe, nihil pretioſius: ut illa impreſſione animi noſtri inflammentur ad ueritatem inueſtigandam: Adiumenta diſciplinarū, ut & animū noſtrū & uniuerſi naturam firmius feliciúſque contemplemur: Prudens diſſerendi ratio, ut illius commonſtratione, rerum naturam rationúmque momenta utilius expendamus: Dei denique auxilium, quod precibus ab eo impetremus, ut ad ſe cognoſcendum ipſe uiam commonſtret atque ſternat.

24 Philoſophiæ igitur & mathematicarum diſciplinarum cognitio magnum adiumentum affert ad illam cognitionem: quamuis nonnulli illis diſciplinis abutantur ad impietatem, dum nimirum cauſis naturalibus defixi, Deum cauſarum naturalium neceſſitatibus inuoluunt.

25 Hac inanitate nihil poteſt eſſe ἀφιλοσοφώτερον, nihil amentius: quū nihil magis ſit philoſophicū quàm uera illa ſapientia: Deum, naturæ & opificem & conſeruatorem & dominum, noſſe.

26 Ita propter illorum infeliciter philoſophantiū inſaniam, ἀθεότητος inuidia in piam philoſophiam perperam à uulgo deriuatur.

27 Non poteſt Deus ab hominibus agnoſci, quin diuini obſequij honores ei attribuantur.

28 Cognitionis illius de Deo maximus hic eſt uſus, Vt pietatem ſanctius colamus, qua nihil exiſtimemus melius excellentiúſq; eſſe in hac uita: Ad uirtutis ſtudium legúmque obſequium incendamur, ſine quibus uitam noſtram ἀβίωτον ſtatuamus: denique, ut bene uiuamus, quò felici ſpe ſuffulti, bene moriamur.

29 Ἀναλογίας quæ eſt in numero, & illius in Cœlo uis auguſtæ ὑποτύπωσις.

30 Naturalium cauſarum, & elementorum, quæ deorum genitorum & uiſibilium appellatione intelliguntur, deſcriptio.

31 Aſtronomiæ origo & progreſſus.

32 Mathematicarum diſciplinarum & Dialecticæ utilitas & neceſſitas.

NAEVI IN HAC DISPVTATIONE.

1 Verum quidem eſt, Diuinā quandam ſapientiā in auguſto Vniuerſitatis theatro apparere: at falſum eſt, Cauſas naturales, Cœlum, aſtra, elementa, &c. eſſe deos: quum ſint Dei unius .i. πρώτου ἑνός, opificia. Ita melius Simulacra Dei uocantur, in quibus uidelicet Dei maieſtas appareat.

2 Eodem caſu corruit commentum De uiſibilibus diis adorandis, quum nimirum non ſint dij. quamuis uerum ſit illud ἀξίωμα, Non poſſe Deum cognoſci, niſi honor ei attribuatur.

3 Quod de Dæmonibus ait, fundamentum eſt iniquitatis & ἐθελοθρησκείας: ut dum in Delphico oraculo patriiſque ſuperſtitionibus euaneſcit, ab iis principiis quæ de Deo poſuerat, miſerè deſciſcens.

DIAGRAMMA in vniuerſa politica, conſultò diſtulimus in Cōment. De doctr. loco peculiari.

ΝΟΜΩΝ
διάλογος τρεισκαιδέκατος.
Λέγεται δὲ καὶ
ἘΠΙΝΟΜΙΣ,
ἢ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ.

DE LEGIBVS
dialogus decimustertius.
Vocatur autem &
EPINOMIS,
ſiue PHILOSOPHVS.

A Πρὸς μὲν τὸ τῆς ὁμολογίας ἥκομεν ἅπαντες ὀρθῶς, ὦ ξένε, τρεῖς ὄντες, ἐγὼ, καὶ σὺ, καὶ Μέγιλλος ὅδε· τὸ τῆς Φρονήσεως ἐπισκεψόμενοι τίνι χρή ποτε λόγῳ διεξελθεῖν, ὃ τὴν ἀνθρωπίνην ἕξιν φαμὲν, ὅταν διανοηθῇ, κάλλιστ᾽ ἔχειν ποιεῖν πρὸς φρόνησιν, ὅσην δυνατὸν ἀνθρώπῳ σχεῖν. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα, ὥς φαμεν, ἅπαντα διεξεληλύθαμεν ὅσα ἦν περὶ νόμων θέσιν· ὃ δὲ μέγιστον εὑρεῖν τε καὶ εἰπεῖν, B τί ποτε μαθὼν θνητὸς ἄνθρωπος σοφὸς ἂν εἴη, τοῦτο οὔτε εἴπομεν, οὔτε εὕρομεν. νῦν τε πειρώμεθα τοῦτο μὴ καταλιπεῖν. σχεδὸν γὰρ ἀτελὲς ἂν πράξαιμεν οὗ χάριν ἅπαντες ὡρμήσαμεν, ὡς φανερὰ ποιήσοντες ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους. ΑΘ. Ὦ φίλε Κλεινία, καλῶς μὲν λέγεις· ἄτοπον μὴν ἀκούσεσθαί σε λόγον οἶμαι, καὶ τινὰ τρόπον, οὐκ ἄτοπον αὖ. πολλοὶ γὰρ δὴ προστυχεῖς τῷ βίῳ γιγνόμενοι, τὸν αὐτὸν λόγον φέρουσιν, ὡς οὐκ ἔσται μακάριον τὸ τῶν C ἀνθρώπων γένος οὐδὲ εὔδαιμον. ἕπου δὴ καὶ ξύνιδε ἄν σοι δοκῶ κἀγὼ μετ᾽ αὐτῶν καλῶς τοῦ τοιούτου πέρι λέγειν. οὔ φημι εἶναι δυνατὸν ἀνθρώποις μακαρίοις τε καὶ εὐδαίμοσι γενέσθαι, πλὴν ὀλίγων. μέχριπερ ἂν ζῶμεν τοῦτο διορίζομαι· καλὴ δὲ ἐλπὶς τελευτήσαντι τυχεῖν ἁπάντων, ὧν ἕνεκα τις προθυμοῖτ᾽ ἂν, ζῶν τε, ὡς κάλλιστ᾽ ἂν ζῆν κατὰ δύναμιν, καὶ τελευτήσας, τελευτῆς τοιαύτης τυχεῖν. λέγω δ᾽ οὐδὲν σοφὸν, ἀλλ᾽ ὅπερ ἅπαντες Ἕλληνές τε καὶ D βάρβαροι γιγνώσκομεν τινὰ τρόπον, ὡς ἐξ ἀρχῆς τὸ γενέσθαι χαλεπὸν ἅπαντι ζῴῳ. πρῶτον μὲν, τὸ μετασχεῖν τῆς τῶν κυουμένων ἕξεως, ἔπειτ᾽ αὖ τὸ γίγνεσθαι, καὶ ἔτι τὸ τρέφεσθαι καὶ παιδεύεσθαι· καὶ διὰ πόνων μυρίων ταῦτα γίγνεσθαι ξύμπαντα, ὥς φαμεν ἅπαντες.

PACTIS nimirũ côuentis nos tres omnes rectè ſtetimus, &, vt inter nos conuenerat, ego & tu & Megillus hic, ſtato & tẽpore & loco adſumus: eo cõſilio & fine vt DE SAPIENTIA diſquireremus. qua ratione videlicet illud explicare poſſimus, quo intellecto atque percepto, humanũ habitũ ad ſapientiam rectè cõparatũ, quantũ quidẽ in hominẽ illa cadere poteſt, cõſtituamus. cætera enim quæ ad legũ inſtitutionẽ pertinebant, omnia iã ſumus dicendo perſequuti. Quod verò & inuẽtu & dictu maximũ eſt, quidnã videlicet illud ſit cuius beneficio mortalis homo ſapiẽs euadat, illud neque diximus adhuc, neque inuenimus. Nunc verò omnis danda eſt à nobis opera, vt nihil reliqui faciamus ad eam inueniendã. alioqui mãcũ imperfectũmque illud ſanè eſſet, cuius cauſa ſuſcepta à nobis à primordio ipſo ad finẽ omnis oratio eſt. ATH. Præclarè tu quidẽ, mi Clinia: te verò rẽ mox auditurũ arbitror, quæ partim mira atque inſolens, partim minimè, tibi ſit futura. plærique enim lõgo rerũ vſu in huius vitæ tẽpeſtatibus verſati, eundẽ illũ ſermonẽ referunt: [b]Humanũ genus felix beatũmque eſſe nullo modo poſſe. Tu verò mecũ, quæſo, perſpice, egóne etiã cũ his aliquid hac de re tibi dicere videar. Hoc equidẽ diſertè & definitè nego, Fieri poſſe vt noſtrûm quiſquã pauciſſimis quibuſdã exceptis, felix beatúſque exiſtat, quandiu quidẽ in hac mortali vita verſamur. præclara tamẽ ſpes eſt, futurũ vt, poſtquã ex hac vita deceſſerimus, ea omnia abundè conſequamur, quorũ gratia, dum viueremus, vitã optimè inſtituere ſũmo ſtudio cupiebamus, in eámque rẽ omni cõtẽtione incũbebamus, vt vita functi felicẽ huiuſmodi finem adipiſceremur. Nec exquiſitũ quicquã abſtruſúmq; dico, ſed quod omnes Græci & barbari modo quodã cognoſcim⁹. quis enim ignorat quãta in ipſo vitę primordio omnibus animãtibus ingruat difficultas? primùm quidem vt fœtus cõmodè cõcipiatur: deinde, vt opportunè naſcatur: præterea, vt infans educetur & inſtituatur. Illa verò infinito cũ labore fieri omnes & nouimus & freqũter habem⁹ in ore.

VERE AVREVS liber, & ditiſſimi theſauri cõmentarius. Iſta abſolutæ De legib⁹ diſputationi, illuſtriſſimæ quidem illi, illuſtriſſimã planè clauſulam apponit, quam ideo Ἐπινομίδα appellat. Idcirco eos qui ſuperiori diſputationi interfuerant, inducit redeuntes, vt noua diſputatio eſſe intelligatur, veluti ſuperioris appendix. Summam diſputationis initio notat diſertis verbis, DE SAPIENTIA, ET ILLIVS DISCENDAE RATIONE. Sapientiam autem illam, eſſe Dei cognitionẽ, & diximus ſuprà, & ex hac doctrina conſtabit: quæ nihil aliud eſt quàm ſuperioris luculentiſſima ἐπεξεργασία. Ita autẽ agit, vt primum quid non ſit illa Sapientia quam inueſtigat: deinde, quid ſit ipſa, demonſtret.

b Præfatio, Illam ſapientiam in hac vita nemini mortalium cõſtare: ſed viros bonos poſt alteram vitã manere. cur autẽ id hominibus in hac vita minimè poſſit contingere, docet.

Breue autem fuerit tẽpus illud, non quod quidem occupatur computãdis recenſendiſque malis quibus hæc noſtra vita variè percellitur (qua in re commemoranda vix vllum tempus ſufficeret) ſed quod iis rebus expendendis impenditur, quæ moderatius commodiúſque in hãc noſtram vitam cadere videri poſſint. hæ enim omnes ferè ſunt huiuſmodi, vt in mediam vitam humanam intercurrere, & quotidianis malis reſpirationem relaxationémque quandam tãtùm tribuere videantur. Atqui ſenectus continuò ſubit, & nihil tale cogitantes occupat: quæ ſanè efficit vt nemo optet nouam vitam ingredi, ſi præteritæ ſtatum reputauerit, niſi puerili prorſus opinione præceps abripiatur. [a] Quæ quum ita ſe habeant, mihi illud ſanè argumento eſt, illius rei qualem modò notabamus, huiuſmodi eſſe naturam: in qua quidem inueſtiganda oratio noſtra modò verſatur. Hoc enim quærimus, quo pacto ſapientes fieri poſſimus, quaſi rei illius adipiſcẽdæ facultas & ratio in ſingulis hominibus inſit: quę tamen euolet atque aufugiat, quum aliquis ad earum facultatum quæ artis ſiue ſapientiæ nominibus inſigniuntur, vel aliarum quarundam cognitionum, quas Scientias eſſe arbitramur, acceſſerit: quaſi nulla humana cognitio tam auguſta appellatione ſit digna. Animus tamen ſuis viribus maximopere confiſus multa diuinat, & in varias partes inueſtigabundus ſe conuertit, tanquam illius ſciẽtiæ ſemina, naturæ ſuæ vi & beneficio, habeat in ſe incluſa: ſed ecquænam ſit illa, & quando & quomodo accedat, non admodum inuenire poteſt. Nónne igitur hoc maximè fundamento conſtare videtur hæc noſtra de Sapientia dubitatio & inquiſitio, & ad hunc finem maximè referri? quæ quidem amplior efficitur hac ſpe quæ in ſingulis ineſt: in iis verò maximè qui & ſeipſos & alios omni orationis (eruditæ nimirum, & eius quę in communi vitæ vſu verſatur & quotidianis hominum colloquiis vſurpatur) genere, prudenter & congruẽter explorare poſſunt. Hæccine ita an aliter ſe habere dicẽmus? CL. Nos quidẽ, hoſpes, his aſſentiemur, hac nimirum ſpe freti, vt rebus tecũ accuratius perpẽſis, veriſſima tandẽ hac de re nobis conſtet ſententia. ATH. [b] Aliæ igitur facultates, quæ licet vulgò Scientiæ dicãtur, cum tamẽ qui ipſarũ eſt cõpos, minimè ſapientẽ efficiũt, primùm ſunt à nobis percurrẽdæ: vt iis à tanto gradu deturbatis, illas quibus indigemus, apponere poſſimus, & appoſitas perdiſcere, ex hac nimirum cõparatione illuſtriores. Atque eas in primis videamus quæ humano generi maximè ſunt neceſſariæ, & reuera primæ. quarũ artifices etiãſi ab initio ſapiẽtes ſint habiti, nunc tamen non modò ſapientes hoc nomine nõ exiſtimantur, ſed propter illam peritiã potius ignomi-

a Alterum præfationis caput: licet illa ſapientia in hac mortali vita mortalium cuiquam contingere non poſſit, nihilominus tamẽ illius ſemina in hominum animis ineſſe, quæ eos ad illam inueſtigandam impellant: atque adeo non modò debere ſed etiam opportunè poſſe illã ab homine eius capaci inueſtigari.

b Hæc præfatus, ad ipſam rem accedit: &, vt iam monui, ſemouet atque deturbat è Sapientiæ nomine atque dignitate cæteras omnes artes & ſcientias, quãtumuis vtiles & neceſſarias generi humano: quæ tamen auguſtum illud ſapiẽtiæ nomen ſibi vendicare nullo modo poſſũt: Politicen, Agriculturam, Architecturam, Venatricem, Muſicã, Militarem diſciplinam, Medicinam, Nauium regendarum induſtriam, Rhetoricã, omnes denique artes & ſcientias humanas, & ipſam quoque ingenii bonitatem, qua res apprehenduntur & conſeruantur. Hæc eſt igitur prima demonſtrationis pars, QVID NON ſit illa Sapientia quã quæ-

A καὶ χρόνος βραχὺς ἂν τις εἴη πρὸς λογισμὸν μήτοι τῶν μοχθηρῶν, ἀλλ' ὧν πᾶς ἂν ἀπολάβοι μέτριον. τοῦτο δὲ σχεδὸν ἀναπνοὴν δοκεῖ ποιεῖν τινὰ κατὰ μέσον πη βίον τὸν ἀνθρώπινον. ταχύ γε μὴν ἐπιλαβὸν γῆρας ὁντινοῦν, ποιήσαι ἂν μήποτ' ἐθελῆσαι πάλιν ἀναβιῶναι, λογισάμενον τὸν βεβιωμένον ἑαυτῷ βίον, ὅστις μὴ τυγχάνει παιδικῆς δόξης μεστὸς ὤν. τούτων δή τι ποτέ μοι τεκμήριον ὅτι πέφυκε ταύτῃ τὸ νῦν ζητού-

B μενον τῷ λόγῳ; ζητοῦμεν δὲ δή τινα τρόπον σοφοὶ γενησόμεθα, ὡς οὔσης τινὸς ἑκάστοις ταύτης τῆς δυνάμεως. ἡ δὲ φυγῇ φεύγει τότε ὅταν τις πρός τινα φρόνησιν ἴῃ τῶν λεγομένων τεχνῶν ἢ φρονήσεων, ἤ τινων ἄλλων τοιούτων ὡς οἰόμεθα ἐπιστημῶν· ὡς ἀξίας τούτων οὐδεμιᾶς οὔσης ἐπίκλησιν ῥηθῆναι τῆς περὶ ταῦτα σοφίας τὰν θρώπινα· τῆς δὲ ψυχῆς σφόδρα πεποιθυίας καὶ μαντευομένης, ὡς οὔσης αὐτῇ κατά τινα φύσιν ταύτης·

C τίς δ' ἐστὶ, καὶ πότε, καὶ πῶς, οὐ πάνυ δυναμένης ἐξευρίσκειν. ἆρ' οὐ τούτῳ σφόδρα προσέοιχ' ἡμῶν ἡ περὶ σοφίαν ἀπορία καὶ ζήτησις, πλείων τῆς ἐλπίδος ἑκάστῳ γιγνομένη τῶν ὅσοι ἐν ἡμῖν δυνατοὶ γίγνονται φρονίμως αὐτούς τε ἄλλους τε ἐξετάσαι συμφώνως διὰ λόγων πάντων καὶ πάντῃ λεγομένων; Ταῦτ' οὐχ οὕτως, ἢ ταύτῃ ξυμφήσομεν ἔχειν; ΚΛΕΙΝ. Ξυμφήσομεν ἐπ' ἐλπίδι ἴσως ταῦτ' ὦ ξένε τῇ μετὰ σοῦ κατὰ

D χρόνον ἂν γενομένῃ, δοξάσαι περὶ αὐτῶν εἰσαῦθις τὸ ἀληθέστατον. ΑΘΗΝ. Τὰς ἄλλας τοίνυν ὅσαι ἐπιστῆμαι μέν εἰσι λεγόμεναι, σοφὸν δὲ οὐκ ἀποτελοῦσι τὸν λαμβάνοντά τε αὐτὰς καὶ ἔχοντα, πρῶτον διεξιτέον· ὅπως ταύτας ἐκποδὼν θέμενοι, πειρώμεθα ἐκείνας ὧν δεόμεθα παραθέσθαι τε καὶ παραθέμενοι μανθάνειν. Πρῶτον μὲν τοίνυν ὧν πρῶτον δεῖ θνητῷ γένει, ἴδωμεν ὡς εἰσὶ μὲν ἀναγκαιόταται σχεδὸν ἀληθῶς τε

E πρῶται. ὁ δὲ ἐπιστήμων αὐτῶν γιγνόμενος, εἰ καὶ κατ' ἀρχὰς ἔδοξέ τις εἶναί ποτε σοφός, νῦν γε οὔτε σοφὸς εἶναι δοξάζεται, ὀνείδη τε ἴσχει μᾶλλον ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἐπι-

A ςήμης. εὑρίσκομεν δὴ αἵ τ' εἰσί, καὶ ὅτι πᾶς ἀνὴρ αὐτάς, σχεδὸν ὅσοις ἂν παράκειται τὸ δοκεῖν ὡς ἄριστον ἄνδρα ξυμβῆναι γιγνόμενον ἄν, φεύγει, διὰ τὰς κτήσεις τῆς φρονήσεώς τε καὶ ἐπιτηδεύσεως. ἔστω δὴ πρῶτον μέν, ἡ τῆς ἀλληλοφαγίας τῶν ζώων, ἡμᾶς τὴν μέν, ὡς ὁ μῦθός ἐστι, τὰ παντάπασιν ἀποστήσασα, τῆς δὲ εἰς τὴν νόμιμον ἐδωδὴν καταστήσασα. ἵλεῳ δ' ἡμῖν οἱ πρόσθεν εἴησάν τε καὶ εἰσίν. οἵτινες μὲν γὰρ οὖν ἐλέγομεν, πρῶτοι χαιρέτωσαν. ἡ δ' οὖν

B ἀλφίτων τε καὶ ἀλεύρων ποίησις ἅμα καὶ τροφή, καλὴ μὲν καὶ ἀγαθή, σοφὸν δὲ ἄνδρα τελέως οὐκ ἐθελήσει ποτὲ ἀπεργάσασθαι. τοῦτο γὰρ αὐτό, ἡ τῆς ποιήσεως ἐπίκλησις, τὴν ποιουμένων αὐτῶν δυσχέρειαν ἀπεργάζοιτ' ἄν. σχεδὸν δ' οὐδὲ ἡ χώρας ξυμπάσης γεωργία. οὐ γὰρ τέχνῃ ἀλλὰ φύσει κατὰ θεὸν πάντες φαινόμεθα γῆν μεταχειρίσασθαι. καὶ μὴν οὐδὲ ἡ τῶν οἰκήσεών γε ξυνυφὴ καὶ ξύμπασα οἰκοδομία, καὶ σκευῶν πάντων ἀπεργαστική, χαλκεία τε καὶ ἡ τῶν τεκτονικῶν καὶ πλαστικῶν καὶ πλεκτικῶν, καὶ ἔτι ξυμ-

C πάντων ὀργάνων παρασκευή, δήμῳ τὸ πρόσφορον ἔχουσα, ἀλλ' οὐκ ἐπ' ἀρετῇ λεγομένη. καὶ μὴν οὐδ' ἡ ξύμπασα θηρευτική, πολλή περ τεχνικὴ γεγονυῖα, τό γε μεγαλοπρεπὲς σὺν τῷ σοφῷ οὐκ ἀποδίδωσιν. οὐ μὴν οὐδὲ μαντική γε οὐδ' ἑρμηνευτικὴ ἰσοπαράπαν. τὸ λεγόμενον γὰρ οἶδε μόνον· εἰ δ' ἀληθές, οὐκ ἔμαθεν. ὅτε δὴ τὴν τῶν ἀναγκαίων ὁρῶμεν κτῆσιν, διὰ τέχνης μὲν ἀπεργαζομένην, τούτων δὲ οὐδεμίαν οὐδένα σοφὸν ποιοῦσαν. τὸ γε μετὰ τοῦτο παιδεία τις

D ἂν λείποιτο, μιμητικὴ μὲν τὸ πλεῖστον, ἀλλ' οὐδαμῇ σπουδαία. πολλοῖς μὲν γὰρ ὀργάνοις μιμοῦνται, πολλοῖς δ' αὐτῶν τῶν σωμάτων οὐ πάντως εὐσχήμοσι μιμήμασι, τά τε κατὰ λόγους καὶ μοῦσαν πᾶσαν, καὶ ὅσων γραφικὴ μήτηρ, πολλῶν καὶ παντοίων ποικιλμάτων ἀποτελουμένων, ἐν πολλοῖς ὑγροῖς καὶ ξηροῖς γένεσιν. ὧν σοφὸν οὐδένα εἰς οὐδέν, σπουδῇ τῇ μεγίστῃ δημιουργοῦντα, ἡ μιμητικὴ παρέχεται. πάντων δ' ἐξειργασμένων, τὸ λοιπὸν βοήθεια γίγνοιτ' ἂν

E μυρία μυρίοις. ἡ μὲν μεγίστη τε καὶ εἰς πλεῖστα πολεμικὴ κληθεῖσα στρατηγικὴ τέχνη, εὐδοκιμωτάτη πρὸς χρείαν, εὐτυχίας πλείστης δεομένη, μᾶλλον δὲ ἀνδρείᾳ κατὰ φύσιν ἢ σοφίᾳ δεδομένη.

Lectio alia affertur, γιγνομένη. Fortaſſe autem nec iſta, nec illa, genuina eſt.

A niam reportant. Dicendum igitur quænā hæ ſint, & docendum omnes eos quibus propoſitum eſt in optimos viros euadere, ab illius ſapientiæ inſtituto longiſſimè abſcedere. Prima verò ſit ſcientia, quæ à mutuo carnium humanarū eſu, qui ferarum ritu quōdam inter homines (quemadmodum fabulæ memorant) inoleuerat, homines abſtinere iuſſit, & ad legitimam manſuetámque viuendi rationē reuocauit. quā in re profectò priſci illi homines, quanuis propitii fauētéſq; generi noſtro extiterint,

B & de eo optimè fuerint meriti: nihilominus tamen illi longùm valento, nec ſapiētiæ nomen ſibi vendicāto. Etenim cerealis quidem cibi (.i. farinæ & polentæ conficiendæ) & alimenti illius ratio, præclara eſt & vtilis: ſapientem tamen virum perfectè nunquam efficiet. nam tota illa confectionis molitio difficultatem potius moleſtiámque affert. Neque etiam vniuerſa ipſa agriculturæ ratio hoc nomen rectè ſibi aſſumet. non enim arte, ſed naturæ vi, Dei auſpiciis & ductu, tellurē videmur excoluiſſe. Sed neque domiciliorū conſtru-

C ctio, & reliqua ædificandi induſtria, & ea quæ omne ſupellectilis genus fabricatur, neque æraria, neque lignaria fabrilis, neque figulina, neque textura, neque inſtrumentorum omnium apparatus, hoc ſapientiæ nomē vſurpare poſſunt. licet enim ad communem populi vtilitatem conducant, non tamen ad virtutem planè pertinent. Quin & vniuerſa Venatrix, etiamſi copioſa & multiplici operis induſtria conſtet, non tamen magnificam illam auguſtámque ſapientiæ vim complectitur. Ne-

D que item diuinandi interpretandíve artes. nam ea tantùm norunt quæ in communē vulgarémque ſermonē cadunt, non ipſam rerum veritatem intelligunt. Quum verò videmus res neceſſarias comparari, & arte atque induſtria abſolui quidē, ſed harū tamen nullā quenquā facere ſapiētem: relinquitur in illis omnib⁹ diſciplina quædā rerū vtplurimū imitatrix, ſed quæ inter res honeſtas & cum virtute cōiunctas receſeri nullo modo poſſit. nam & multis inſtrumentorum adiumentis opus habent, & plæriſque non ſatis decoris & honeſtis cor-

E poris motibus abſoluuntur. Iam verò & illa quæ in oratione verſatur facultas, & ipſa vniuerſa Muſa quæ literarum cognitionem complectitur, & Pictura, variarum imaginum mater, quæ variè & multipliciter in multis & humidis & ſiccis generibus abſoluuntur, ſapientē minimè efficit: etiāſi imitatio maximo & ſtudio & labore magna opificia moliatur. His explicatis, reſtāt illæ artes quæ varia variis adiumēta hominibus ſumminiſtrant. Bellica diſciplina cūprimis omnes in partes latiſſimè manat, & maximam gloriam laudémque cōſequitur, felici tamē rerum ſucceſſu maximopere indiget, neque tota eſt ſita in prouidentia & viribus hominum. ita fortitudinis potius quàm ſapientiæ nomen meretur.

Quam verò Medicinam vocāt, & ipſa auxilium affert aduerſus ea incommoda quę temporis iniuria importuno nimióque vel frigore vel æſtu ſæuiens, aduerſus animaliū naturam quaſi prædando importat: nullū tamen præſidiorum iſtorum ad veriſſimā illam ſapientiam quicquam habet momēti. indefinitis enim incertíſq; opinionibus atque cóiecturis vniuerſa hæc induſtria vagatur. Nauium quoque & gubernatores & miniſtros adiumenta ad vitæ vſum afferre dicemus: nullis tamē ſermonū ambagibus quiſquam poſſit euincere, mortaliū quenquā ex huiuſmodi rerū peritiis ſapientē euaſiſſe vnquā. nullus enim illorū, vētorum diſcordiā amicitiámve nouit: quod vniuerſæ tamē gubernatoriæ arti cómodū eſt, & ab ea deſideratur. Iam neq; illis ſapiētū nomē tribuim⁹, qui in iudiciis dicēdi facultate opē auxiliúmque laborātibus pollicentur: qui videlicet memoria & frequēti exercitatione, hominū opinionibus, moribus atq; affectib⁹ totos ſe accómodāt: nihilominus tamē ab earū rerū quæ reuera exiſtūt veritate longè aberrāt. Reſtat adhuc ad ſapiētiæ opinionē admirāda quædam facultas, quā Naturā potius quàm Sapientiā pleriq; nominauerint. hæc in eo verſatur vt aliquis quidpiā facilè & expeditè diſcat, & quę didicerit fideli firmáq; memoriæ cómendet, & quod commodū opportunúmq; eſt, quū & decet & vtile eſt, felici celeritate in memoriam reuocet. hæc enim omnia alii Naturā, alii Sapiētiā, alii naturæ ſolertiā ſiue ſagacitatē appellabūt: ſapiētē autē ex his neminē vllus ſanæ mentis cópos appellabit. [a] Atqui omnino neceſſe eſt ſciētiā quādam in medium prodire, qua qui præditus ſit, nó modò videatur ſed reuera ſit ſapiēs. Hæc itaq; attētius expēdamus. Omnino rē arduā atque difficilē aggredimur, qui præter eas artes quas cómemorauimus, aliam quandā moliamur inuenire, quæ reuera & meritò Sapiētia appelletur: quā qui adeptus eſt, nó humilis quidā obſcurúſve homo & vecors haud dubiè erit: ſed illius vi & beneficio ſapiēs & bonus ciuis, qui in ciuitatis cómunitate, legitimè cógruētérq; imperādi & parendi officia nouerit. Hanc igitur primā inſpiciamus quæ ex omnibus ſcientiis & artibus ex humano ingenio proficiſcētibus ita cóparata ſit, vt niſi adfuerit, humanū genus amentiſſimum inſipientiſſimúmq; reliquerit. Illud verò non admodū difficile eſt perſpicere. ſi enim omnes ſingulatim ſciētiæ, aliæ cū aliis cópararentur, illa quæ numerum omni mortaliū generi tribuit, hoc ſanè præſtaret. Ipſum autem deum potius quàm fortunā aliquā ad generis noſtri cóſeruationē hoc munus arbitror tribuiſſe. Quem verò deum exiſtimē, dicēdum vobis eſt, quāuis id quod vobis dicturus ſum, nouū abſurdúmq; quodāmodo, partim minimè futurū vobis videatur. Ecquid enim cauſę eſt cur eū qui omniū nobis bonorū autor ſit, nó etiā rei

A ἣν δὲ καλοῦσι μὲν ἰατρικήν, βοήθεια δέ που καὶ αὕτη σχεδὸν ὅσον ὥραις ψύχει καὶ καύματι ἀκαίρῳ καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις ληΐζονται τὴν τῶν ζώων φύσιν. εὐδόκιμον δὲ οὐδὲν τούτων εἰς σοφίαν τὴν ἀληθεστάτην. ἀμέτροις γὰρ δόξαις φορεῖται τοπαζόμενα. βοηθοὺς δέ που καὶ τοὺς κυβερνήτας ἅμα καὶ τοὺς ναύτας ἐροῦμεν. καὶ τούτων ἄνδρα σοφὸν μηδένα τις, ἡμᾶς παραμυθούμενος, ἐξ ἁπάντων διαγγελλέτω. οὐδὲ γὰρ ἂν εἰδείη τις πνεύματος ὀργὴν οὐδὲ φι-
B λίαν, ὃ προσφιλὲς ἁπάσῃ κυβερνητικῇ. καὶ μὴν οὐδ' ὁπόσοι βοηθοὶ δίκαις ἐν τῇ τοῦ λέγειν ῥώμῃ φασὶ γίγνεσθαι, μνήμῃ καὶ τριβῇ, δόξης ἤθεσι προσέχοντες τὸν νοῦν, ἀληθείας δὲ τῶν ὄντως δικαίων ἐκτὸς παρεσφαλμένοι. λοιπὴ δ' ἔτι πρὸς δόξαν σοφίας ἐστί τις ἄτοπος δύναμις· ἣν φύσιν ἂν οἱ πολλοὶ μᾶλλον ἢ σοφίαν ὀνομάσειαν, τότε ὅταν τινά τις ξυννοῇ ῥᾳδίως μὲν, ὅ, τι περ ἂν μανθάνῃ μανθάνοντα, μάλα δὲ πολλὰ καὶ ἀσφαλῶς μνη-
C μονεύοντα· ὅταν τε ὃ πρόσφορον ἑκάστῳ διαμνημονεύῃ τις, ὅ, τι γιγνόμενον ἂν πρέποι, τοῦτο δὲ ταχὺ δρᾷ. ταῦτα γὰρ ἅπαντα οἱ μὲν φύσιν, οἱ δὲ, σοφίαν, οἱ δὲ, ἀγχίνοιαν φήσουσι φύσεως· σοφὸν δὲ ὄντως οὐδένα τούτων οὐδεὶς τῶν ἐμφρόνων ἐθελήσει ποτὲ καλεῖν. ἀλλὰ μὴν δεῖ φανῆναί γε τινὰ ἐπιστήμην, ἣν ἔχων σοφὸς γίγνοιτ' ἂν, ὁ σοφὸς ὄντως ὢν καὶ μὴ μόνον δοξαζόμενος. ἴδωμεν δή. χαλεπῷ μὲν γὰρ λόγῳ παντάπασιν ἐπιχειροῦμεν, ἑτέραν πάρεξ τῶν
D εἰρημένων εὑρεῖν· ἣ σοφία μὲν λέγοιτ' ἂν ὄντως τε καὶ εἰκότως· ὁ δὲ λαβὼν, οὔτε βάναυσος, οὔτ' ἠλίθιος ἔσται· σοφὸς δὲ καὶ ἀγαθὸς δι' αὐτὴν, πολίτης τε καὶ ἄρχων καὶ ἀρχόμενος ἐνδίκως ἔσται πόλεως ἅμα καὶ ἐμμελής. κατίδωμεν δὴ ταύτην πρώτην, τίς ποτ' ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐπιστήμη μία διεξελθοῦσα, ἢ μὴ παραγενομένη, τῶν νῦν παρουσῶν, ἀνοητότατον ἂν καὶ ἀφρονέστατον παράσχοι τὸ ζῷον τὸ τῶν ἀνθρώπων. οὐ δὴ τοῦτό γε πάνυ χαλεπὸν κατιδεῖν. μία γὰρ
E ὡς εἰπεῖν πρὸς μίαν, ἡ τὸν ἀριθμὸν δοῦσα παντὶ τῷ θνητῷ γένει, τοῦτ' ἂν δράσειε. θεὸν δ' αὐτὸν μᾶλλον ἤ τινα τύχην ἡγοῦμαι δόντα ἡμῖν σώζειν ἡμᾶς. ὃν δὲ θεὸν ἡγοῦμαι, φράζειν χρὴ, καίπερ ἄτοπον ὄντα. καὶ πῶς οὐκ ἄτοπον αὖ; πῶς γὰρ τὸν ἀγαθῶν αἴτιον ἡμῖν ξυμπάντων,

Suſpicor ſcribendum eſſe ὅσων: ut intellig. ἐκείνων ὅσα.

a Docuit quid nó ſit illa Sapientia: nunc docet QVID SIT: de cuius vſu, præſtantia, dignitate, magnificè loquutus, ad iuſtæ diſputationis explicationem quædam ponit: Omnium ſciētiarum & artium quæ humano generi ſunt tributæ, & præſtantiſſimam & ſapientiſſimā eſſe numerandi artē, quæ ex Cœli auguſta poteſtate contingat: in hominum etiam animo mirabilem ſuā rationem & *συμμετρίαν* exerat. Cœli autem appellatione (vt ex Timæi doctrina perſpicuum eſſe poteſt) vniuerſum ſiue mundum intelligit. In animo humano mirabilē illam ſapientis vniuerſi vim & *ἀναλογίαν* conſiderandā præbet. E duorum enim illorum miraculorum contemplatione, Opificis Dei naturam & poteſtatem vult animaduerti: & hoc eſſe firmiſſimum argumentum ad probandam diuinitatem, quæ in illis ſimulacris ſit perſpicua: ſicuti poſtea diligenter explicabit. Numeri autem mirabilem vim in omnibus rebus, & ipſis quoque artibus & ſcientiis (quod valet ad ſapientiā probandam) cœli auguſtam & planè diuinā virtutem. Animi denique noſtri vim ad

A οὗ τε πολὺ μεγίστου, τῆς φρονήσεως, αἴτιον ἡγεῖσθαι δεῖ γεγονέναι; τίνα δὴ καὶ σεμνύνων ποτὲ λέγω θεόν, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία; σχεδὸν οὐρανόν. ὃν καὶ δικαιότατον, ὡς ξύμπαντες ἄλλοι δαίμονες ἅμα καὶ θεοί, τιμᾶν τε καὶ εὔχεσθαι διαφερόντως αὐτῷ. τὸ δὲ καὶ τῶν ἄλλων αἴτιον ἀγαθῶν πάντων ἡμῖν αὐτὸν γεγονέναι, πάντες ἂν ὁμολογοῖμεν. δοῦναι δὲ ἅμα καὶ ἀριθμὸν ἡμεῖς γε ὄντως αὐτόν φαμεν· ἔτι δὲ καὶ δώσειν, ἐάν τις θέλῃ ξυνακολουθεῖν. ἐὰν γὰρ ἴῃ τις ἐπὶ θεωρίαν ὀρθὴν τὴν τοῦδε, εἴτε κόσμον, B εἴτε ὄλυμπον, εἴτε οὐρανὸν ἐν ἡδονῇ οἱ λέγειν, λεγέτω μέν, ἀκολουθείτω δὲ ὅπῃ ποικίλλων αὑτὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ στρέφων ἄστρα πάσας διεξόδους, ὥρας τε καὶ τροφὴν πᾶσι παρέχεται. καὶ τὴν ἄλλην δὲ οὖν φρόνησιν, ὡς φαῖμεν ἄν, σὺν ἀριθμῷ παντί, καὶ τἆλλ᾽ ἀγαθά. τοῦτο δὲ μέγιστον, ἐάν τις τὴν ἀριθμῶν αὐτοῦ δόσιν δεξάμενος, ἐπεξέλθῃ πᾶσαν τὴν περίοδον. ἔτι δὲ σμικρὸν ἐπανελθόντες πως τοῖς λόγοις, ἀναμνησθῶμεν ὅτι καὶ μάλ᾽ ὀρθῶς ἐνοήσαμεν C ὡς, εἴπερ ἀριθμὸν ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐξέλοιμεν, οὐκ ἄν ποτέ τι φρόνιμοι γενοίμεθα. οὐ γὰρ ἂν ἔτι ποτὲ ψυχὴ τούτου τοῦ ζῴου πᾶσαν ἀρετὴν λάβοι σχεδόν, ὅπου λόγος ἀπείη. ζῷον δὲ ὅ, τι μὴ γιγνώσκοι δύο καὶ τρία, μηδὲ περιττὸν μηδὲ ἄρτιον, ἀγνοοῖ δὲ τὸ παράπαν ἀριθμόν, οὐκ ἄν ποτε διδόναι λόγον ἔχοι περὶ ὧν αἰσθήσεις καὶ μνήμας μόνον εἴη κεκτημένον· τὴν δὲ ἄλλην ἀρετήν, ἀνδρείαν καὶ σωφροσύνην, οὐδὲν ἀποκωλύει. στερόμενος δὲ ἀληθοῦς λόγου, σοφὸς οὐκ ἄν ποτε γένοιτο. ὅτῳ δὲ σοφία D μὴ προσείη, πάσης ἀρετῆς τὸ μέγιστον μέρος, οὐκ ἂν ἔτι τελέως ἀγαθὸς γενόμενος, εὐδαίμων ποτὲ γένοιτο. οὕτως ἀριθμὸν μὲν ἀνάγκη πᾶσα ὑποτίθεσθαι· διότι δὲ τοῦτο ἀνάγκη, λόγος ἔτι πλείων πάντων γίγνοιτ᾽ ἂν τῶν εἰρημένων. ἀλλὰ καὶ ὁ νῦν ὀρθῶς ῥηθήσεται, ὅτι καὶ τὰ τῶν ἄλλων τεχνῶν λεγόμενα ἃ νῦν δὴ διήλθομεν, ἐῶντες εἶναι πάσας τὰς τέχνας, οὐδὲ τούτων ἓν οὐδὲν μένει, πάντα δ᾽ ἀπόλλυται τὸ παράπαν, E ὅταν ἀριθμητικήν τις ἀνέλῃ. δόξειε δ᾽ ἂν ἱκανῶς εἶσι βραχέων ἕνεκα ἀριθμοῦ δεῖσθαι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, εἰς τὰς τέχνας ἀποβλέψασι. καίτοι μέγα μὲν καὶ τοῦτο. εἰ δέ τις ἴδοι τὸ θεῖον τῆς γενέσεως καὶ τὸ θνητόν, ἐν ᾧ καὶ τὸ θεοσεβὲς γνωρισθήσεται καὶ ἀριθμὸς ὄντως,

Scribendum potius μενεῖ, ut conueniat cum ἀπόλλυται.

Pro ἱκανῶς alia lectio affertur, ἴσως, quã & Fic. ſequitur.

longè maximæ & præſtantiſſimæ, Sapientiæ videlicet, cauſam eſſe arbitremur? Ecquem verò deum, Megille & Clinia, tibi ſignifico? Cœlum omnino. quod quidem æquum eſt, ſicuti omnes alii dæmones cæteríque dii faciunt, nos quoque honoribus proſequi, ipſúmque impenſius precari. Atqui cæterorum quoque omnium bonorũ cauſam nobis Cœlũ extitiſſe, omnes vno ore diſertè confitemur. dediſſe quoque reuera ipſum ſimul numerum, & ſiquis eius veſtigia ſequi voluerit, daturum in poſterum affirmamus. qui enim in rectam eius quod ſiue Mundum, ſiue Olympum, ſiue Cœlum, ſiue alio quouis vocabulo libeat appellare, contemplationem conſcẽderit, age, multiplicem illius varietatem eorúmque aſtrorum quæ in ipſo ſunt, motus curſúſque varios conſiderato: quibus diſtinguantur temporis curricula, ad animaliũ nutritionem: quorum ipſum Cœlum omnium potẽtiſſima cauſa eſt, ſapientiam verò vnà cum numero cæteríſque bonis largitur. Illud verò maximum eſt, ſiquis numerorum munere ab ipſo accepto, omnem circuitũ percurrat atque perluſtret. Sed memoria repetamus quæ paulo antè à nobis rectè dicebantur: Sublato ab hominum natura numero, nequaquam fieri poſſe vt quiſquam prudens euadat. nunquam enim animalis huius animus omnẽ virtutem complectetur, ſi ab eo ratio abfuerit. animal verò quod minimè illorum numerorum rationes tenet, id eſt, duo & tria, par & impar, omnino ignorat numerum: ac proinde nunquam rationem reddere poterit de his quæ in ſenſum & memoriam cadunt: reliquam verò virtutem, fortitudinem & temperantiam nimirum, quin habeat nihil ſanè prohibet. Qui autem rationis eſt expers, nunquam ſapiens euadet. cui verò ſapientia non affuerit, vniuerſæ virtutis maxima pars, is, quũ perfectè bonus eſſe non poſſit, felix eſſe poterit? Itaque neceſſe planè eſt numerũ huic cognitioni ſubſternere. cur verò ſit neceſſe pluribus etiã & luculẽtioribus rationibus, quàm quæ iam commemoratæ ſunt, explicari poteſt. Hac verò ratione rectè demonſtratur, nimirũ, vt ſiquis numerum numerandíque artem de vita ſuſtulerit, ille cæterarum artium omnium (veluti ſunt eę quas hactenus commemorauimus, & quas nos quidem ſinamus eſſe artes) fundamenta ſubuerterit, vt illæ penitus euaneſcant. At alicui fortaſſe videbitur, ad artes reſpicienti, in paucorum hominũ gratiam genus humanum numero indigere. quanquã & illud per ſe magnũ eſt. Verùm ſiquis ad generis noſtri partim diuinã partim mortalẽ naturã oculos animúmque conuerterit, in qua & pietas erga deos & numerus reuera intelligetur: is profectò comperiet, vix ac

virtutem capeſſendã, rerumque maximarũ contemplationem, luculenter deſcribit, vt inde colligat, Si tantæ ſapientiæ vires apparẽt in numero, cœlo, animo: quæ tamen generationis ſunt participes .i. res ſunt creatæ, quanuis Opificis beneficio, ſempiterna ſunt natura, écquid de ipſo Opifice ſtatuendum eſt? Quomodo autem Vniuerſum vocet Deum, ex Timæo perſpicuum eſt. non enim ſimpliciter Deus, ſed Deus γεννήτωρ, & θεῖον ἔργον vocatur. & cauſas quoque naturales ita deos vocat. qua de re diximus in Timæo. Numeri autem appellatione illam ἀναλογίαν intelligit, qua mundi animam, id eſt διαταξίαν, conſtare ibi docuit, pulcherrima quoque illius deſcriptione repræſentata.

ne vix quidē cōprehēdi à quoquā mortalium poſſe, quantā habeat in rebus noſtris numerus vim efficaciámque, & quantorū nobis bonorum cauſa exiſtat. nam &, ſi vniuerſæ Muſicæ rationem percenſeamus, perſpicuum erit illam motu numeróque vocum indigere. & (quod maximum eſt) bonorum quidē omnium, mali verò nullius cauſam eſſe numerum, hinc facilè intelligere poſſumus, quòd omnis motus, rationis, ordinis, decori, modi expers, omnis inconcinna agitatio, omnia denique quæ prauitate aliqua ſiue peruerſitate contaminantur, omni numero deſtituantur. Et ita quidem is ſtatuere debet qui felicem vitæ finem eſt conſequuturus. & qui iuſtum, bonum, honeſtum, cæteráque huiuſmodi ignorauerit, neque veram opinionem de his conceperit, ad ſibi ipſi cæteríſque rem aliquam perſuadendū omnino numerorum rationes adhibebit. Conſideremus iam vnde innata in nobis illa ſit numerorum doctrina. Age verò: vndénā vnum & duo percipimus? vt quidē intelligamus hanc naturam vímque numerandi, ex qua facultas ipſa manat, ab vniuerſo ab ipſo ortu veluti parēte nobis eſſe tributam. Omnino, quum multis animantibus id Natura negauerit, vt à parente ipſiſque natalibus hanc vim habeāt numerandi, nobis id primùm indidit Deus, vt in iis rebus quæ ſub oculos cadunt, id intelligere & deſignare poſſimus: deinde in dies magis ac magis prouehit in animis noſtris cognitionem illam. In qua rerum explicatione, ſi vnum vni ſingulatim conferatur, nihil pulchrius aſpicere poſſis quàm ipſum diem. inde & noctem eorundem oculorum miniſterio notans, quantum ſit diſcrimen animaduertas. nam ſi hæc quæ eadem ſunt, non deſinas reuoluere, multas noctes multóſque dies videbis, quibus COELVM NVNQVAM CESSAT HOMINES DOCERE vnū atque duo: vt etiam qui tardiſſimo ſit ingenio, ſatis numerare didicerit. ſic enim & tria & quatuor & multa quilibet cernendo, intelliget horum motuum rationem. Sed ex his vnam Deus lunā formauit, quæ modò minor, modò maior apparens, ita curſum ſuum peragit, variam multiplicémque faciem ſubinde oſtentans, vt quindecim dierum & noctium curricula ita perluſtret. hic nimirum eſt circulus, ſiquis totum circulum in vnum conferre voluerit. Idcirco vel tardiſſima (vt ita dicam) animalia, quibus tamen Deus aptam quandam tribuit ad diſcendum naturam, numerādi rationem aſſequuntur. & quidem idcirco in his rebus tantam numerorum rationem facultatémque adipiſcūtur, quòd ſingulatim ipſum per ſeipſum conſideret. At ve-

A οὐκ ἂν ἔτι πᾶς ″ μάντις γνοίη ξύμπαντα ἀριθμόν, ὅσης ἡμῖν δυνάμεως αἴτιος ἂν εἴη ξυγγιγνόμενος. ἐπεὶ καὶ τὰ κατὰ μουσικὴν πάντα διαριθμουμένων κινήσεώς τε καὶ φθόγγων δῆλον ὅτι δεῖ. καὶ (τὸ μέγιστον) ἀγαθῶν ὡς πάντων αἴτιον, ὅτι δὲ κακῶν οὐδενός, τοῦτο γνωστέον, ὅτι καὶ τάχα γένοιτ᾽ ἄν. ἀλλ᾽ ἡ σχεδὸν ἀλόγιστός τε καὶ ἄτακτος, ἀσχήμων τε καὶ ἄρρυθμος ἀνάρμοστός τε φορά, καὶ πάνθ᾽ ὁπόσα κακοῦ κεκοινώνηκε τινός, ἐπιλέλειπται
B παντὸς ἀριθμοῦ. καὶ δεῖ τοῦθ᾽ οὕτω διανοεῖσθαι τὸν μέλλοντα εὐδαίμονα τελευτήσειν. καὶ τό γε δὴ δίκαιόν τε καὶ ἀγαθὸν καὶ καλόν, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, οὐδεὶς ποτὲ μὴ γιγνώσκων, ἀληθοῦς δόξης ἐπιλαβόμενος, διαριθμήσεται πρὸς τὸ ἑαυτόν τε καὶ ἕτερον πεῖσαι τὸ παράπαν. ἴωμεν δὴ σκεψάμενοι πρὸς τοῦτ᾽ αὐτό, πῶς ἐμάθομεν ἀριθμεῖν. φέρε· τὸ γὰρ ἓν δὴ καὶ δύο γέγονε πόθεν ἡμῖν; ὥστ᾽ ἐννοῆσαι φύσιν ταύτην ἴσχουσιν ἐκ τοῦ ″ παντὸς
C πρὸς τὸ δυνατοὺς ἐννοεῖν εἶναι. πολλοῖς δὲ ἄλλοις αὖ τῶν ζώων οὐδ᾽ εἰς αὐτὸ τοῦθ᾽ ἡ φύσις παραγέγονεν, ὥστε μαθεῖν δυνατοῖς εἶναι παρὰ τοῦ πατρὸς ἀριθμεῖν. παρὰ δ᾽ ἡμῖν τοῦτ᾽ αὐτὸ πρῶτον ἐνῴκισεν ὁ θεός, ὥστε ἱκανοῖς εἶναι δεικνύμενον ξυννοεῖν· ἔπειτ᾽ ἔδειξε καὶ δείκνυσιν. ὧν τί κάλλιον ″ ἓν ἑνὸς ἄν τις θεάσαιτο, πλὴν τὸ τῆς ἡμέρας γένος; εἶτα εἰς τὸ τῆς νυκτὸς ἔλθοι μέρος, ἔχων ὄψιν, ὅθεν ἕτερον πάμπαν αὐτῷ φαίνοιτ᾽ ἂν καὶ ἑλίττων δὴ ταῦ-
D τα αὐτὰ ὄντα μὴ παύῃ) πολλὰς μὲν δὴ νύκτας, πολλὰς δὲ ἡμέρας, ἃς οὐρανὸς οὐδέποτε παύεται διδάσκων ἀνθρώπους ἕν τε καὶ δύο, πρὶν ἂν καὶ ὁ δυσμαθέστατος ἱκανῶς μάθῃ ἀριθμεῖν. ὡς γὰρ καὶ τρία καὶ τέτταρα καὶ πολλὰ ἕκαστος ἡμῶν ἐπινοήσειεν ἄν, ὁρῶν ταῦτα. καὶ ἐκ τούτων ἓν ἐποίησε τὴν σελήνην ὁ θεὸς ἀπεργασάμενος, ἣ τοτὲ μὲν μείζων φαινομένη, τοτὲ δ᾽ ἐλάττων, διεξῆλθεν ἄλλην ἀεὶ φαίνουσα ἡμέραν, μέχρι πεντεκαί-
E δεκα ἡμερῶν καὶ νυκτῶν. αὕτη δ᾽ ἐστὶ περίοδος, εἰ βούλεταί τις τὸν κύκλον ἕνα ὅλον εἰς ἓν τιθέναι. ὥστε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, καὶ τὸ δυσμαθέστατον ἂν μαθεῖν ζῷον, οἷς παρέδωκε φύσιν ὁ θεὸς τοῦ δυνατοῖς εἶναι μανθάνειν. καὶ μέχρι μὲν τούτων τε καὶ ἐν τούτοις ξύμπαν τὸ δυνατὸν τῶν ζώων, μάλα ἀριθμητικὸν γέγονε, τὸ καθ᾽ ἓν αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ σκοποῦν. τὸ δὲ πρὸς

Pro ἄν τις (ut eſt in præced. edit.) Fic. quoque legit μάντις.

Pro παντὸς affertur & πατρός: quòd ſequatur παρὰ τοῦ πατρός. Fic. tamē παντὸς agnoſcit, qui uertit, Ab uniuerſo.

Pro ἓν ἑνὸς ſuſpicor Fic. legiſſe, aut certè legendū putauiſſe, ἓν αἰθ᾽ ἑνός. nam uertit & ipſe, Si unum uni conferatur.

> Poſt μείζονος deſiderari quidpiã uidetur.

ἄλληλα πάντα ἀριθμὸν ἀεὶ λογίζεσθαι, δοκῶ μὲν μείζονος. ἕνεκα καὶ τούτου, σελήνην, καθάπερ εἴπομεν, αὐξανομένην τε καὶ φθίνουσαν ἐμποιήσας, μῆνας πρὸς τὸν ἐνιαυτὸν ξυνεστήσατο, καὶ πάντα ἀριθμὸν πρὸς ἀριθμὸν ἤρξατο συνορᾶν εὐδαίμονι τύχῃ. διὰ δὲ ταῦθ' ἡμῖν καρποί τε καὶ ἐκκύμων ἡ γῆ γέγονεν, ὥστ' εἶναι τροφὴν πᾶσι τοῖς ζώοις, ἀνέμων τε καὶ ὑετῶν γιγνομένων οὐκ ἐξαισίων, οὐδὲ ἀμέτρων. ἀλλ' εἴ τι παρὰ ταῦτα γίγνεται πρὸς τὸ φλαῦρον, οὐ τὴν θείαν ἀλλὰ τὴν ἀνθρωπίνην αἰτιᾶσθαι χρὴ φύσιν, οὐκ ἐν δίκῃ διανέμουσαν τὸν αὑτῶν βίον. ἡμῖν δ' οὖν ζητοῦσι περὶ νόμων, σχεδὸν ἔδοξε τὰ μὲν ἄλλα ῥᾴδιά τ' εἶναι, καὶ γνῶναι τὰ βέλτιστα ἀνθρώποις· καὶ πᾶς ἂν ἱκανὸς γίγνεσθαι καὶ ξυνεῖναι τὰ λεγόμενα καὶ ποιεῖν, εἰ γνοίη τί ποτ' ἐστὶν ὃ συμφέρειν εἰκὸς, καὶ τί ὃ μὴ συμφέρον. ἔδοξε δὴ, καὶ νῦν ἔτι δοκεῖ, τὰ μὲν ἄλλα ἐπιτηδεύματα πάντα, οὐ σφόδρα χαλεπὰ εἶναι· τὸ δὲ τίνα τρόπον χρὴ γίγνεσθαι χρηστοὺς ἀνθρώπους, παγχάλεπον. καὶ τὰ μὲν ἄλλα αὖ πάντα κτᾶσθαι χρηστὰ, ὃ λεγόμενόν τε καὶ δυνατὸν καὶ οὐ χαλεπὸν, οὐσίαν τε ὅσην δεῖ καὶ μὴ δεῖ, καὶ σῶμα οἷόν τε δεῖ καὶ μὴ δεῖ· καὶ ψυχὴν ὅτι μὲν ἀγαθὴν δεῖ, ξυγχωρεῖ πᾶς πάντῃ· τὸ δὲ ὅντινα τρόπον ἀγαθὴν, ὅτι μὲν αὖ δικαίαν καὶ σώφρονα καὶ ἀνδρείαν, καὶ ταῦτα· ὅτι δὲ σοφὴν, φησὶ μὲν πᾶς δεῖν· ἥντινα δὲ σοφίαν, ὡς ἄρτι διεληλύθαμεν, οὐδεὶς οὐδενὶ τοπαράπαν ἔτι ξυνομολογεῖ τῶν πολλῶν. νῦν οὖν δὴ παρὰ πάσας τὰς πρόσθεν σοφίας οὐ φαύλην τινὰ ἀνευρίσκομεν εἰς αὐτά γε ταῦτα, ὃ δοκεῖν σοφὸν εἶναι τόν γε μεμαθηκότα ἅπερ καὶ διεληλύθαμεν. εἰ δ' ἐστὶ σοφὸς ὁ ταῦτ' ἐπιστήμων καὶ ἀγαθὸς, τούτου δὴ πέρι λόγον δεῖ λαβεῖν.

ΚΛ. Ὦ ξένε, ὡς εἰκότως εἶπες ὅτι περὶ μεγάλων μεγάλα ἐπιχειρεῖς φράζειν.

ΑΘ. Οὐ γὰρ σμικρά, ὦ Κλινία· ὃ δὲ χαλεπώτερον, ὅτι παντάπασι καὶ πάντως ἀληθῆ. ΚΛ. Σφόδρα γε, ὦ ξένε. ἀλλ' ὅμως μὴ ἀποκάμῃς λέγων ὃ φῄς. ΑΘΗΝ. Ναί. μηδὲ σφὼ τοίνυν ἀκούοντε. ΚΛΕΙ. Ταῦτ' ἔσται καὶ ὑπὲρ ἀμφοῖν ἐγὼ σοὶ φράζω. ΑΘΗΝ. Καλῶς. ἐξ ἀρχῆς δὴ ῥητέον

rò omnem numerum inter ſe ſemper cõputare atque conferre, maius quoddam eſt opus: atque hac de cauſa, Lunam (vt diximus) modò creſcentem, decreſcentem modò fecit. Hinc annum menſium interuallis diſtinxit: omnémque numerum felici quadam fortuna ſub vnum quaſi obtutum componi docuit. Hinc tellus fœcundior reddita fructuum copiam vbertatémque nobis ſuppeditauit, ad omnium animantium alimenta: dum venti tempeſtiuè & moderatè ſpirant, & imbres in terræ gremium opportunè immanant. Quòd ſiquid in his mali incõmodíve accidat, non diuina quidẽ ſed humana culpanda eſt natura, quæ iniuſtè & intemperanter eandem vitã diſtribuit. Nobis igitur de legibus modò inueſtigãtibus, cætera quæ hominibus optima ſint, facilia cognitu eſſe videntur, & quemlibet abundè poſſe ea quæ de illis dicuntur, mente complecti: atque vbi ea quæ vel conducũt vel nocent intellexerit, ea quoque ad effectum reuocare & vita cognitionem illam poſſit exprimere: cætera, inquam, omnia inſtituta & viſa ſunt hactenus atque etiamnum videntur non verſari in maxima obſcuritate: qua verò ratione homines efficiantur boni, illud verò perdifficillimum videtur. Iam verò & alia quæ vocantur bona, & explicari & comparari nec magno quidem negotio poſſunt, nimirum & opes facultatéſque, quantis opus eſt & quantis non opus: & corpus quale oportet, & non oportet. Animum quoque bonum eſſe cõparandum vnuſquiſque fatetur: at illud, quomodo bonus ſit futurus animus, ſi aliquis rogetur, haud dubiè reſpondebit, animum & iuſtum & temperantẽ & fortem, & quidem maximè ſapiẽtem. Et hoc quidem in omnium hominum ore verſatur: ecquænam verò Sapientia ſit cõparanda (vt modò diſſerebamus) magnæ ſunt hominum diſſenſiones, vt vix ac ne vix quidẽ è vulgo quiſquam reperiatur qui hac in re cum alio quopiam conſentiat. Nunc ergo præter omnes ſapientias quas ſuperius commemorauimus, non obſcuram quandam aut humilem ad hoc ipſum inuenimus, vt qui ea quæ recenſuimus didicerit, ſapiens eſſe videatur. Vtrum verò ſit ſapiens ille qui hæc nouit & illa poteſt excolere, hoc verò ratione inueſtigandum eſt. CL. Scitè nimirum, hoſpes, & opportunè iſta præfatus es, quum de magnis rebus magna dicere inſtituas.

ATH. [a] Non hæc certè exigua ſunt, Clinia: &, quod grauius & excelſius eſt, omnino & penitus vera. CL. Ita ſanè, hoſpes. at ne rerum difficultas efficiat vt animum deſpondeas, ad hæc in quibus modò verſaris, explicanda. ATHEN. Omnem equidem animi contentionem adhibeto: vos etiam audiendo eandem diligẽtiam præſtatote. CL. Non per nos ſtabit: vt ego pro vtriſque reſpondeã. ATHEN. Præclarè. Res igitur paulo altius

> a Leui opera hunc in modum velitatus, ad veræ illius SAPIENTIAE (cuius tantùm ſunt effigies & imagines, Numerus, Vniuerſum, Animus) originẽ inueſtigandã accedit .i. Deum, qui veræ illius ſapien

-tiæ verum eſt & vnũ ſubiectum. Ita inuẽta eſt illa SAPIENTIA: quæ nihil aliud eſt quàm vera veri & vnius Dei cognitio, rerum omnium opificis ſummè potẽtis ſummè prouidentis, ſummè iuſti: qui res omnes quas ipſe condiderit, paruas, minores, maximas ſingulari prouidentia conſeruet atque tueatur: ſceleribus hominum minimè indulgeat, nullíſque precibus & muneribus, præter æquũ iuſtúmque flectatur. Hæc eſt SVMMI DEI deſcriptio ab homine ethnico: qui & ſuam hac in re ignorãtiam agnoſcit, & veteres maiorum ſuperſtitiones falſas eſſe fatetur: ipſe tamẽ conſpectis per malignam quandam lucẽ primæuæ veritatis radiis, in ſuas tenebras reuoluitur: & huc illuc ancipiti ſententia fluctuans, modò Deum, modò deos appellitans, fatetur ſe non verum Deũ, ſed illius tantum vmbrã apprehendiſſe. Iam verò *Deum eſſe*, demõſtraturus, à rerum creatarum opificio incipit: ſicuti ex ſequenti nota perſpicuum erit. *Deorũ* igitur *animantiúmque progeniem*, vocat Vniuerſi & eorum quæ ipſius ambitu continentur, creationem. Deos enim (vt antea notauimus) vocat Cauſas naturæ.

à nobis eſt repetenda: & primùm quidem elaborãdum eſt vt, ſiquo modo poſſumus, vno nomine comprehendamus quænam illa facultas ſit, quam SAPIENTIAM eſſe arbitramur. ſin minus id aſſequi poſſimus, illud ſaltem declarandum eſt, quænã & quot ſint artes, quas qui fuerit cõſequutus, ex hac noſtra oratione ſapiens exiſtat. CLI. Hoc optamus à te explicari. ATH. Nihil erit cauſæ cur legiſlator reprehendatur, ſi melius de diis quàm priſci ſentiat: & commodiore vſus diſciplina res quoque ipſas opportunius doceat atque repræſentet: & ita deos hymnis colat, vt illorum felicitatem prædicãdo adorandóque, vitam ſuam tranſigat. CL. Optimè tu quidem, hoſpes. quandoquidem in hac legum explicatione hic finis tibi propoſitus eſt, vt inita cum diis arctiore neceſſitudine, ita & puriorem vitam viuat, & vnà optimum pulcherrimúmq; finẽ conſequatur. ATH. Quomodo id, Clinia, dicimus? deóſne hymnis maximopere celebrabimus, & ab ipſis precibus contendemus vt in mentem ea nobis ſuppeditẽt, orationémque animorum noſtrorum ſenſis explicandis eam tribuant, quæ optimè & pulcherrimè ipſorũ naturæ conueniat? itáne ais, nécne? CL. Mirum in modum ita. verùm, mihi crede, deorum benignitati cõfiſus, illóſque priùs apprecatus, quod deorũ dearúmque naturæ conſentaneũ in animũ tuũ veniet, hoc nobis dicito. ATH. Ita hæc fient, ſi ipſe Deus dux & auſpex viam nobis commonſtrarit. tu tantùm tuas meis preces precibus coniungito. CL. Ad ipſam igitur rem aggredere. ATH. Principio, deorum animantiúmque progenies, quoniam maiores noſtri perperã nobis illam literis tradiderunt, nunc (vt apparet) melius à nobis explicanda eſt, ex illius ſermonis veſtigiis, quo hactenus aduerſus impios inuecti ſumus: illúdque orationi primordium ſubſternendum eſt, DEOS ESSE, eoſdémque dominos omnium rerum ac moderatores, QVI ET EXIGVARVM ET MAIORVM SINGVLAREM CVRAM GERANT: nec muneribus precibúſque conciliari expugnaríve poſſe, vt præter iuſtum ſceleribus humanis indulgeant, & de ſuo iure decedant. ſi horum quidẽ meminiſtis, Clinia. vos autem meminiſſe exiſtimo. cur enim meminiſſe poſſetis, accepiſtis monumenta. illa enim quæ tunc à nobis dicebantur, veriſſima eſſe conſtitit. [a]Ex his verò maximum illud erat & auguſtiſſimum, Omnem animum omni corpore antiquiorem eſſe. nunquid meminiſtis? & id quidem omnino. nam quod melius, id & antiquius & diuinius eſt: ac proinde credendum magis eſt, Id & deteriore & iuniore & ignobiliore prius eſſe: & omnino eadem ratione, Id quod imperandi autoritatẽ poteſtatémque habet, eo quod paret: & id quod ducit, eo quod ducitur, antiquius eſſe omnino. Illud ergo aſſumamus, Animum corpore antiquiorẽ eſſe. quòd ſi id ita ſe habet, conſentaneum fidei magis eſt, Id quod primum eſt, nobis quoque

a Repetit igitur duo illa *τεκμήρια*, ex quibus Deum eſſe probauerat hactenus: Ex animo videlicet noſtro, & ex Vniuerſi creatione. De animo agit primùm: quum hominis cauſa ſit creatum Vniuerſum: homo verò, auguſtum

A ἀνάγκη πρῶτον, ὡς φαίνεται. μάλιστα μὲν ἄν, εἰ δυνάμεθα ἑνὶ λαβεῖν ὀνόματι τίς ἐστιν ἣν οἰόμεθα σοφίαν εἶναι. τοῦτο δ' εἰ σφόδρα ἀδυνατοῦμεν, τὸ δεύτερον, τίνες εἰσί ποτε καὶ ὁπόσαι τινές, ἅς τις λαβών, σοφὸς ἂν εἴη, κατὰ τὸν ἡμέτερον μῦθον. ΚΛ. Λέγοις ἄν. ΑΘ. Τὸ δὴ μετὰ τοῦτο, ἀνεμέσητον τῷ νομοθέτῃ τὸ κάλλιον τῶν πρότερον εἰρημένων περὶ θεῶν, καὶ ἄμεινον ἀπεικάζοντι λέγειν, οἷον παιδιᾷ καλῇ χρωμένῳ καὶ τιμῶντι θεούς, ὕμνοις τε καὶ

Legitur etiam εἰρηκότων, quod nõ minus placet.

B εὐδαιμονίᾳ γεραίροντι διάγειν τὸν αὐτοῦ βίον. ΚΛ. Ἦ καλῶς ὦ ξένε λέγεις. εἰ γάρ σοι τοῦτο τέλος εἴη τῶν νόμων, θεοὺς προσπαίσαντι, καθαρώτερόν τε διαγαγόντι τὸν βίον, τῆς ἅμα τελευτῆς ἀρίστης τε καὶ καλλίστης τυχεῖν. ΑΘ. Πῶς οὖν, ὦ Κλεινία λέγομεν; ἢ δοκεῖ, τοὺς θεοὺς ὑμνοῦντες σφόδρα τιμῶμεν, εὐχόμενοι τὰ κάλλιστα καὶ ἄριστα περὶ αὐτῶν ἐπιέναι λέγειν ἡμῖν; οὕτως, ἢ πῶς λέγεις; ΚΛ. Θαυμαστῶς μὲν οὖν οὕτως. ἀλλ'

C ὦ δαιμόνιε, πιστεύσας τοῖς θεοῖς, εὔχου τε καὶ λέγε τὸν ἐπιόντα σοι λόγον τῶν καλῶν περὶ τοὺς θεούς τε καὶ τὰς θεάς. ΑΘ. Ἔσται ταῦτα, ἂν αὐτὸς ὁ θεὸς ἡμῖν ὑφηγῆται. ξυνεύχου μόνον. ΚΛ. Λέγοις ἂν τὸ μετὰ τοῦτο. ΑΘ. Θεογονίαν τοίνυν καὶ ζῳογονίαν ἀναγκαῖον, ὡς ἔοικε, πρῶτόν μοι, κακῶς ἀπεικασάντων τῶν ἔμπροσθεν, βέλτιον ἀπεικάσαι κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον, ἀναλαβόντα ὃν πρὸς τοὺς ἀσεβεῖς ἐπικεχείρηκα λόγον· φράζων ὡς

D εἰσὶ θεοὶ ἐπιμελούμενοι πάντων, σμικρῶν καὶ μειζόνων, καὶ σχεδὸν ἀπαραμύθητοι τῶν περὶ τὰ δίκαια εἰσὶ πραγμάτων· εἰ δὴ μέμνησθέ γε, ὦ Κλεινία. ἐλάβετε μὲν γὰρ δὴ καὶ ὑπομνήματα. καὶ γὰρ ἦν τὰ ῥηθέντα τότε καὶ μάλα ἀληθῆ. τόδε δὲ αὐτῶν ἦν τὸ μέγιστον, ὅτι πρεσβύτερον εἴη ψυχὴ σώματος ἅπασα παντός. ἆρα μέμνησθε; ἢ πάντως που τοῦτό γε; τὸ γὰρ ἄμεινον καὶ παλαιότερον καὶ θεοειδέστερον, πιθανὸν ὅτι τοῦ χείρονος καὶ νεωτέρου καὶ ἀτι-

E μοτέρου, πανταχῇ τε ἄρχον τοῦ ἀρχομένου πρεσβύτερον, καὶ ἄγον ἀγομένου παντί. λάβωμεν δὴ τοῦτό γε, ὡς ψυχὴ πρεσβύτερόν ἐστι σώματος. εἰ δ' ἔχει τοῦτο οὕτω, τό γε πρῶτον ἡ-

μῖν τοῦ πρώτου τῆς γενέσεως πιθανώτερον ἂν εἴη σχεδὸν ἀπῃρημένον. καὶ θῶμεν δὴ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀρχῆς εὐσχημονέστερον ἔχειν, καὶ τῶν μεγίστων σοφίας περὶ θεῶν γενέσεως ὀρθότατα ἐπιβαίνειν ἡμᾶς. ΚΛ. Ἔστω ταῦτα εἰς δύναμιν λεγόμενα. ΑΘ. Φέρε δή, ζῶόν γε ἀληθέστατα λέγεσθαι κατὰ φύσιν φῶμεν "τοῦτό γε, ὅταν μία ξυνελθοῦσα σύστασις ψυχῆς καὶ σώματος ἀποτέκῃ μίαν μορφήν. ΚΛΕΙΝ. Ὀρθῶς. ΑΘΗΝ. Ζῶον μὲν δὴ τὸ τοιοῦτον καλεῖται δικαιότατα. ΚΛΕΙΝ. Ναί. ΑΘΗΝ. Στερεὰ δὲ σώματα λέγεσθαι χρὴ κατὰ τὸν εἰκότα λόγον, πέντε, ἐξ ὧν κάλλιστα καὶ ἄριστα τὶς ἂν πλάττοι. τὸ δὲ ἄλλο γένος ἅπαν ἔχει μορφὴν μίαν. οὐ γάρ ἐστιν ἀσώματον ὅ, τι ποτ᾽ ἄλλο γίγνοιτ᾽ ἄν, καὶ χρῶμα οὐδὲν οὐδαμῶς οὐδέποτ᾽ ἔχον, πλὴν τὸ θειότατον ὄντως ψυχῆς γένος. τοῦτο δ᾽ ἐστὶ σχεδὸν ᾧ μόνῳ πλάττειν καὶ δημιουργεῖν προσήκει· σώματι δέ, ὃ λέγομεν πλάττεσθαι καὶ γίγνεσθαι καὶ ὁρᾶσθαι. "τὸ δὲ λέγομεν πάλιν (οὐ γὰρ ἅπαξ ῥητέον) ἀοράτῳ τε εἶναι καὶ γιγνώσκοντι, νοητῷ τε, μνήμης μεταλαβόντι λογισμοῦ τε ἐν περιτταῖς τε καὶ ἀρτίαις ἅμα μεταβολαῖς. πέντε οὖν ὄντων τῶν σωμάτων, πῦρ χρὴ φάναι καὶ ὕδωρ εἶναι· καὶ τρίτον, ἀέρα· τέταρτον δέ, γῆν· πέμπτον δέ, αἰθέρα· τούτων δ᾽ ἐν ἡγεμονίαις ἑκάστων, ζῶον πολὺ καὶ παντοδαπὸν ἀποτελεῖσθαι. μαθεῖν δὲ καθ᾽ ἓν ὧδ᾽ ἐστὶ χρεών· γήινον μὲν ὑποθῶμεν τὸ πρῶτον ἡμῖν ἕν· πάντας μὲν ἀνθρώπους, πάντα δὲ ὅσα πολύποδα καὶ ἄποδα, καὶ ὅσα πορεύσιμα, καὶ ὅσα μόνιμα, ἐκ διειλημμένα ῥίζαις. τὸ δὲ ἓν αὐτοῦ, τόδε νομίζειν δεῖ, ὡς πάντα μὲν ἐξ ἁπάντων ταῦτα ἐστὶ τῶν γενῶν· τὸ δὲ πολὺ τούτου, γῆς ἐστὶ καὶ τῆς στερεμνίας φύσεως. ἄλλο δὲ χρὴ ζώου γένος θεῖναι δεύτερον, γιγνόμενον ἅμα καὶ δυνατὸν ὁρᾶσθαι. τὸ γὰρ πλεῖστον, πυρὸς ἔχει· ἔχει μὴν γῆς τε καὶ ἀέρος, ἔχει δὲ καὶ ἁπάντων τῶν ἄλλων βραχέα μέρη. διὸ δὴ ζῶά τε ἐξ αὐτῶν παντοδαπὰ γίγνεσθαι χρὴ φάναι καὶ ὁρώμενα. νομίσαι δὲ δὴ δεῖ "πάντα τὰ κατ᾽ οὐρανὸν ταῦτα εἶναι ζώων γένη. ὃ δὴ πᾶν χρὴ φάναι θεῖον γένος ἄστρων γεγονέναι, σώματος μὲν τυχὸν καλλίστου, ψυχῆς δ᾽ εὐδαιμονεστάτης τε καὶ ἀρίστης. δυοῖν δὲ αὖθις μοιρῶν τὴν ἑτέραν χρὴ δόξῃ μεταδιδόναι σχεδόν. ἢ γὰρ ἀνώλεθρόν τε καὶ ἀθάνατον ἑκα-

Pro τοῦτό γε legitur etiam τότε: quæ lectio aptior eſſe uidetur.

Huc locum ita legendum puto, τῷ δὲ, (λέγωμεν πάλιν. οὐ γὰρ ἅπαξ ῥητέον) ἀοράτῳ τε εἶναι &c. Subaudiendum autẽ iterum ex præcedentibus uerbum προσήκει.

Pro πάντα inuenitur etiã πάλιν.

A primo generando certam cauſam extitiſſe. Itaque ponamus principium principii conuenientius ita ſe habere, & accommodatius notari atque deſignari hoc modo poſſe: ac proinde nos de maximis Sapientiæ rebus, deorum videlicet generatione, acturos, rectiſſimũ primordiũ ſubſternere, vt inde nobilem diſputationem adeamus. CL. Sint hæc commodè dicta, quantum harum rerum cognitionem humanæ vires complecti poſſunt. ATH. Age igitur, hóccine animal veriſſimè dici ſecundum naturam affirmamus, quum vna animi & corporis conſtitutio ita in vnum B conuenit atque coaleſcit, vt vnam pariat formam? CL. Rectè. ATH. Huiuſmodi ergo quidpiam optimè appellatur *Animal.* CL. Certè. ATH. Solida verò corpora congruenter dicenda ſunt quinque, ex quibus pulcherrima & optima formari poſſunt. alterum verò genus totum vnam formam habet. nõ enim aliud quicquam eſt quod incorporeum eſſe queat, & omnino coloris expers, pręter diuiniſſimum illud reuera Animi genus. Hoc verò ferè eſt C cui ſoli formandi efficiendíque ratio conſtare poteſt. corpori enim proprium & peculiare illud eſt, quod & formetur & fiat, & ſub oculos cadat. Animi verò generi (nullum enim incommodum eſt, bis idem dici) proprium & peculiare eſt, vt ſub aſpectum minimè cadat, intelligentia percipiatur: & ipſe vim habeat cognoſcendi atque percipiendi res ipſas, memoriæ & ratiocinationis in ipſis imparibus paribúſve mutationibus particeps. Sed quum quinque ſint corpora, Ignis, & Aqua: tertium, Aer: quartum, Terra: quintum, AEther: D è ſingulis illorum corporũ primariis virtutibus multa & varia animalia efficiũtur. Hæc autem ſingulatim intelligenda ſunt. Ponamus terrenũ primum nobis vnum, Omnes homines, animalia multipeda & contrà pedibus carẽtia, & greſſibilia, & ea quæ ſtant, & radicibus firmantur. Vnum autem id in ipſo cenſendum eſt: vt quanuis omnia ex his quatuor generibus conſtent, plurimum tamen in hoc terræ ſoli- dæque naturæ inſit. Alterum animalium genus ponendum, quod etiam gignitur & E cerni poteſt, & igneæ naturæ plurimum habet, quanuis & terræ & aeris & cæterorum elemẽtorum particulas habeat. idcirco multiplicia ex ipſis animalia & conſpicabilia naſci conſtituẽdum eſt: ex quibus eſſe ea omnia exiſtimãdum quæ cœlo cõtinentur, Diuinum quidem aſtrorum genus, corpore pulcherrimo, animóque beatiſſimo & optimo conſtitutum. His nimirum animantibus è duabus ſortibus alteram tribuẽdam arbitramur. aut enim interitus expertia & immortalia planè ſunt

& religioſum animal, propter Deum. Quoniam autem animum (vt reuera eſt) immortalem & omnis exitii expertem eſſe dixerat: & cauſis quoque naturalibus eandem immortalitem attribuat, & de vtrorunque tamen origine agat: opportune ait, *Se principium principii quærere.* licet enim animus ſui motus principium ſibi ſit, & naturalis illa εὐταξία, rerum & principia & cauſas complectatur: Deus tamen illarum omnium eſt principium. nõ enim per ſe extiterunt: ac proinde principium principii quærendum eſt. Animi igitur & Vniuerſi omniúmque cauſarum naturalium quæ illius ambitu cõtinentur, diuinitatem quandã agnoſcit, ſed quæ à principio auguſtiore pendeat, nimirum à Deo. nã duo illa ponit ἀξιώματα: *Primo generando certã cauſam extitiſſe, quæ primo illi ſit prior:* &, *Primam illam & antiquiſſimam cauſam, eſſe Deum, ac proinde vnum Deum opificem eſſe,* inconſpicabilem quidem illum & verè ſempiternum. Res autem illas creatas, quæ auguſta quadam natura ſunt præditæ, Diuinitatis nomine inſignit: ſed tamen factos & viſibiles deos vocat: quippe qui & corporei ſint & ſub oculos cadãt, vt ſunt quinque elemẽta. Ita *deorum ſimulacra* vocat, deorum opificio fabricata. Animum verò ipſis illis creatis & viſibilibus diis diuiniorem & auguſtiorem eſſe ait: quippe qui incorporeus ſit, nec ſub oculos cadat, ac proinde ſimpliciſſimus, & ad πρώτου illius & verè ſempiterni Dei naturã propius accedẽs. In ſumma, diuinas quidem illas res eſſe ait, ſed quum non potuerint per ſe extitiſſe, nequo ſine ſumma quadam vi perdurare poſſent, Deum illarum cauſã eſſe colligit .i. & Opificem & conſeruatorem. à Deo enim tantùm fieri potuerunt, & ab illo tãtùm opifice conſeruari poſſunt.

ſingula, atque neceſſariò diuina, AVT LONGAEVAM VITAM AGVNT, quę vnicuique ſit ſatis, vt nulla diuturniore vita opus habeant. Hæc nimirum duo eſſe animaliũ genera conſideremus. iterũ enim affirmamus, vtraque eſſe conſpicabilia: quorum alterum ex igne totum, ex terra alterum videatur. Sed terrenum quidem abſque vllo ordine, igneum verò certa ordinis ratione moueri. Quod igitur confuſè & perturbatè mouetur, amens omnino & vecors exiſtimandũ eſt: cuius generis ſunt plæraque in his terrenis locis animalia. Quod autem in cœlo eſt & ordine progreditur, magnum argumẽtum ſapientiæ idcirco præbet, quòd per eadẽ ſemper peræquè & progrediatur, & faciat & patiatur. quod quidem (vt dixi) amplum eſt ſapientiæ illi ingenitæ argumẽtum. Animi verò mẽte præditi neceſſitas, omnium neceſſitatum longè maxima eſt. ea enim quæ imperandi poteſtatem habet, non verò quæ alieno imperio ſubiicitur, leges cõdit. Quum autem animus, omnium videlicet rerum optima, ex optimę mentis cõſilio ſe geſſerit, tunc impermutabile perfectúmque reuera ex illo mentis propoſito exiſtit: vt neque adamas ſolidius conſtantiúſque vnquã eſſe videatur. Sed tres profectò Parcæ, quod optimo conſilio ſinguli dii conſtituerũt, illud continent atque cõſeruant. Hominibus autem illud argumẽto eſſe debebat, & aſtra & vniuerſum illum cœli progreſſum mentem habere, quòd eadem ſemper agant. ingenti enim quodam & mirabili temporis ſpatio, iam antè quid ſibi agendum eſſet deliberarunt. nec verò variis vltrò citróque conſiliis alternãt ſententiam, vt modò alia, aliàs rurſus alia faciant, & vagentur & circũuerſentur. Plæriſque autem noſtrûm contrà viſum eſt: hæc nimirum, quia eadẽ & ſimiliter ſemper agũt, animo carere. Hanc veſanam opinionem ſequutum vulgus, contrà ex falſo illo principio, humanum genus, quòd moueatur, vitam mentémque habere putauit: &, quòd in iiſdem motionibus permaneret, licet deſipiens ſit, tamẽ diuinum eſſe exiſtimauit. Licebat autem homini & pulchriora & meliora & diis gratiora ſentire: idcirco videlicet ipſum hominis animũ ſapiẽtem exiſtimare oportebat, quòd ſecundum eadem, eodem modo & per eadem ſemper agat. Hanc autem eſſe aſtrorum naturam, aſpectu pulcherrimam, quę progreſſu & quaſi chorea vtens, omnium chorearum & pulcherrima & magnificentiſſima, cunctis animantibus maximas opportunitates vtilitatéſque ſuppeditet. Atqui & cur meritò animata ipſa dicamus, magnitudo quoque ipſorum abundè teſta-

A σον αὐτῶν εἶναι καὶ θεῖον τὸ παράπαν ἐξ ἁπάσης ἀνάγκης, ἢ τινὰ μακραίωνα βίον ἔχειν ἱκανὸν ἑκάστῳ ζωῆς· ἧς οὐδέν τι πλείονος ἂν προσδεῖσθαί ποτε. νοήσωμεν οὖν πρῶτον ὃ λέγομεν, δύο τὰ τοιαῦτα εἶναι ζῷα. πάλιν γὰρ λέγομεν, ὁρατὰ μὲν ἀμφότερα· τὸ μὲν, ἐκ πυρὸς, ὡς δόξειεν ἄν, ὅλον· τὸ δ' ἐκ γῆς. καὶ τὸ μὲν γήϊνον, ἐν ἀταξίᾳ· τὸ δ' ἐκ πυρὸς, ἐν τάξει πάσῃ κινούμενον. τὸ μὲν οὖν ἐν ἀταξίᾳ κινούμενον, ἄφρον χρὴ νομίζειν, ὅπερ ὡς B τὸ πολὺ δρᾷ τὸ περὶ ἡμᾶς ζῷον· τὸ δὲ ἐν τάξει τε καὶ οὐρανῷ πόρον ἔχον, μέγα τεκμήριον χρὴ ποιεῖσθαι τοῦ φρόνιμον εἶναι. κατὰ ταυτὰ γὰρ ἂν καὶ ὡσαύτως πορευόμενον ἀεὶ, καὶ ποιοῦν καὶ πάσχον, τεκμήριον ἱκανὸν τοῦ φρονίμως ζῆν εἴη παρεχόμενον. ἡ ψυχῆς δὲ ἀνάγκη νοῦν κεκτημένης, ἁπασῶν ἀναγκῶν πολὺ μεγίστη γίγνοιτ' ἄν. ἄρχουσα γὰρ ἀλλ' οὐκ ἀρχομένη νομοθετεῖ. τὸ δὲ ἀμετάστροφον, ὅταν ψυχὴ τὸ ἄριστον κατὰ τὸν ἄριστον βου- C λεύσηται νοῦν, τὸ τέλεον ἐκβαίνει τῷ ὄντι κατὰ νοῦν· καὶ οὐδὲ ἀδάμας ἂν αὐτοῦ κρεῖττον οὐδὲ ἀμεταστροφώτερον ἄν ποτε γένοιτο. ἀλλ' ὄντως τρεῖς μοῖραι κατέχουσαι φυλάττουσι τέλεον εἶναι τὸ βελτίστῃ βουλῇ βεβουλευμένον ἑκάστοις θεῶν. τοῖς δὲ ἀνθρώποις ἐχρῆν τεκμήριον εἶναι τοῦ νοῦν ἔχειν ἄστρα τε καὶ ξύμπασαν ταύτην τὴν διαπορείαν, ὅτι τὰ αὐτὰ ἀεὶ πράττει, διὰ τὸ βεβουλευμένα πάλαι πράττειν, θαυμαστόν τινα χρόνον ὅσον, D ἀλλ' οὐ μεταβουλευόμενον ἄνω καὶ κάτω, τοτὲ μὲν ἕτερα, ἄλλοτε δὲ ἄλλα πράττον, πλανᾶσθαί τε καὶ μετακυκλεῖσθαι. τοῦθ' ἡμῶν τοῖς πολλοῖς αὐτὸ τοὐναντίον ἔδοξεν, ὅτι τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως "πράττειν, ψυχὴν οὐκ ἔχειν. οὕτω τοῖς ἄφροσι ξυνεφέσπετο τὸ πλῆθος, ὡς τὸ μὲν ἀνθρώπινον, ἔμφρον καὶ ζῶν, ὡς κινούμενον ὑπολαβεῖν· τὸ δὲ θεῖον, ἄφρον, ὡς μένον ἐν ταῖς αὐταῖς φοραῖς. ἐξῆν δὲ ἀνθρώπῳ γε, ἐπὶ τὰ καλλίω καὶ βελτίω καὶ φίλα τιθεμένῳ, λαμβάνειν, ὡς διὰ τοῦτο αὐ- E τὸ ἔμφρον δεῖ νομίζειν, τὸ κατὰ ταυτὰ καὶ ὡσαύτως καὶ τὰ αὐτὰ "πράττον ἀεί. τοῦτο δ' εἶναι τὴν τῶν ἄστρων φύσιν· ἰδεῖν μὲν καλλίστην, πορείαν δὲ καὶ χορείαν πάντων χορῶν καλλίστην καὶ μεγαλοπρεπεστάτην "χορεύοντα, πᾶσι τοῖς ζῶσι τὸ δέον ἀποτελεῖν. καὶ μὴν ὅτι γε δικαίως ἔμψυχα αὐτὰ λέγομεν, πρῶτον τὸ

Mutandum eſſe in πράττει.

Scribendum puto πράττειν: ut intell. διὰ τοῦτο αὐτὸ, διὰ τὸ πράττειν.

Puto χορεύοντα ſubiungi quaſi præcederet ἄστρα: non ἄστρων φύσιν.

A μεγέθους αὐτῶν διανοηθῶμεν. οὐ γάρ, ὡς σμικρὰ φαντάζεται, τηλικαῦτα ὄντως ἐστίν· ἀλλ' ἀμήχανον ἕκαστον αὐτῶν τὸ ὄγκον, πιστεῦσαι δ' ἄξιον. ἀποδείξεσι γὰρ ἱκαναῖς λαμβάνεται. τὸν γὰρ ἥλιον ὅλον τῆς γῆς ὅλης μείζω διανοηθῆναι δυνατὸν ὀρθῶς. καὶ πάντα δὴ τὰ φερόμενα ἄστρα, θαυμαστόν τι μέγεθος ἔχει. λάβωμεν δή, τίς τρόπος ἂν εἴη, τοσοῦτον περιφέρειν ὄγκον τινὰ φύσιν, τὸν αὐτὸν ἀεὶ χρόνον ὅσον καὶ νῦν περιφέρεται. θεὸν δή φημι τὸν αἴτιον ἔσεσθαι, καὶ οὔποθ' ἑτέρως B εἶναι δυνατόν. ἔμψυχον μὲν γὰρ οὔποτε γένοιτ' ἂν ἑτέρως πλὴν διὰ θεόν, ὡς ἡμεῖς ἀπεφηνάμεθα. ὅτε δὲ τοῦτο οἷός τέ ἐστι θεός, ἅπασα αὐτῷ ῥᾳστώνη γέγονε τοῦ πρῶτον μὲν ζῷον γεγονέναι πᾶν σῶμα καὶ ὄγκον σύμπαντα· ἔπειτα, ᾗπερ ἂν διανοηθῇ βέλτιστα, ταύτῃ φέρειν. νῦν δὴ περὶ ἁπάντων τούτων ἕνα λόγον λεγοίμεθ' ἀληθῆ. οὐκ ἔστι γῆν τε καὶ οὐρανόν, ἅπαντάς τε ἀστέρας, ὄγκους τε ἐκ τούτων ξύμπαντας, μὴ ψυχῆς περὶ ἑ- C κάστῳ γενομένης, ἢ καὶ ἐν ἑκάστοις, εἰς ἀκρίβειαν κατ' ἐνιαυτὸν οὕτω πορεύεσθαι, κατὰ μῆνάς τε καὶ ἡμέρας, καὶ ξύμπαντα τὰ γιγνόμενα ξύμπασιν ἡμῖν ἀγαθὰ γίγνεσθαι. δεῖ δέ, ὅσῳ φαυλότερόν ἐστ' ἄνθρωπος, μήτι ληρῳδοῦντά γε, σαφῶς δέ τι λέγοντα φαίνεσθαι. ῥύμας μὲν οὖν εἴ τις αἰτίας τινὰς ἐρεῖ σωμάτων, ἢ φύσεις, ἤ τι τοιοῦτον, οὐδὲν σαφὲς ἐρεῖ. ὃ δὲ παρ' ἡμῶν εἰρημένον σφόδρ' ἀναλαβεῖν χρή, πότερον ἔχει λόγον D ὁ λόγος, ἢ πάντως ὑστερεῖ, ὃ, πρῶτον μὲν τὰ ὄντα εἶναι δύο, ὃ μέν, ψυχήν, ὃ δέ, σῶμα· καὶ πολλὰ ἑκατέρου· πάντα δὲ ἀλλήλων ἄλλα, καὶ ἑκάτερα ἑκατέρων· καὶ τρίτον ἄλλο οὐδὲν κοινὸν οὐδενί. διαφέρειν δὲ ψυχὴν σώματος· ἔμφρον μέν που, ὃ δέ, ἄφρεν θήσομεν· ἄρχον δέ, ὃ δὲ ἀρχόμενον· καὶ τὸ μέν, αἴτιον ἁπάντων, ὃ δέ, ἀναίτιον πάσης πάθης. ὥστε τά γε δὴ κατ' οὐρανὸν ὑπ' ἄλλου του φάναι γεγονέναι, καὶ μὴ ψυ- E χῆς τε καὶ σώματος οὕτως εἶναι γεννήματα, πολλὴ μωρία τε καὶ ἀλογία. εἰ δ' οὖν δεῖ νικᾶν τοὺς περὶ ἁπάντων τῶν τοιούτων λόγους, καὶ πιστῶς θεῖα φαίνεσθαι γεγονέναι τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα, δυοῖν τοι θάτερα θετέον αὐτά. ἢ γὰρ θεοὺς αὐτοὺς ταῦτα ὑμνητέον ὀρθότατα, ἢ θεῶν εἰκόνας, ὡς ἀγάλματα, ὑπο-

Vide annon ſcribendum ſit, ἔμφρον τὸ μέν που: & paulo poſt, ἄρχον τὸ μέν, τὸ δὲ ἀρχ.

tur. non enim tanta ſunt duntaxat quanta cernuntur. : ſed incredibili magnitudine ſingula exiſtunt. quod ideo credendum eſt, quia idoneis demonſtrationibus id percipitur: quibus totum Solem tota terra eſſe maiorem, & cætera aſtra per cœlũ meãtia mirabilem quandam magnitudinem habere intelligemus. Cogitemus igitur quomodo fieri poſſit vt tanta magnitudo ab aliqua natura poſſit tam lõgi temporis ſpatio circumferri. ILLIVS autem MOTVS CAVSAM, DEVM ESSE AIO: neque aliter fieri vllo modo poſſet. animatum enim aliter quàm per Deum fieri nequiret, quemadmodum declarauimus. Quoniam autẽ id facere Deus poteſt, nullo negotio aut labore potuit, primùm omni corpori ac magnitudini vitã tribuere: deinde, qua ratione optimè fieri cogitauerit, hac ducere. denique de his omnibus veram hanc ſentẽtiam ferri volumus, Fieri nullo modo poſſe, Cœlum, terram, ſtellâſque omnes, moléſque quæ ex his cõſtant vniuerſas, tam exquiſita conſtãtique ratione annis, menſibus, diebus circumuolui, nobíſque tot tantáque ſumminiſtrare, niſi vel aliquis vnus in illorum omniũ ſingula diffunderetur animus, vel in ſingulis ſuus & proprius ineſſet. Hominem verò decet, quanto vilius quiddam eſt, tãto minus nugari, ſed omnem dare operam vt accuratè & prudẽter loqui videatur. Quocirca ſiquis impetus naturáſve corporum, aut tale quidpiam, ordinis huius agitationíſve cauſam aſſignet, nihil ſolidi ſanè attulerit. Verùm quod diximus, diligenter repetendũ eſt, vt perſpicuum ſit an oratio illa firma ratione innitatur, an penitus illa ſit deſtituta: quum videlicet primùm dicitur, Duo quædam eſſe, vnum quidem, animum, alterum verò, corpus, & in vtrunque multa accidere: eáque ab aliis genere quodam ſuo differre, & vtraque genera à ſe inuicem eſſe diuerſa: adeo vt nihil tertiũ ſit vtriſque commune. Animum verò ita differre à corpore, quòd ille mente ſit præditus, hoc verò careat: ille dominetur, hoc ſubiiciatur: hoc nullam vllius affectionis cauſam præbeat, ille omnium ſit cauſa. Quare ea quæ in cœlo ſunt, AB ALIO QVOPIAM FACTA ESSE, non verò animi & corporis progeniem eſſe & ex illis reuera conſtare, à ratione prorſus abhorreret, imò vecordis & inſani eſſet ingenii hoc affirmare. Si omnes igitur huiuſmodi rationes vllius ſunt momenti, atque hæc omnia diuina prorſus iudicanda ſunt, è duobus alterum ſanè conſtituẽdum eſt. aut enim hæc deos eſſe, rectiſſimè prædicandum erit: aut deorum IMAGINES,

QVASI STATVAS DEORVM IPSORVM OPIFICIO FABRICATAS eſſe affirmabimus. non enim dementium neque vilium hæc ſunt opificum. Itaque, ſicuti diximus, ex his alterũ ſtatuamus, & quæ ſtatuerimus, rata firmáque nobis ſunto: eáque maiore honore quàm omnia ſimulacra veneremur. nunquam enim pulchriora, & quorum vſus omnibus hominibus communior ſit, vſpiam apparere poſſunt: neque in præſtantioribus locis collocata, puritate, maieſtate, & vniuerſa quadam conſtantíque vita excellentiora, quàm hæc quæ in omnibus vniuerſitatis iſtius partibus obuerſantur. [a] Nunc verò etiam hoc de diis dicere aggrediamur: vt quum duo animalia, quæ ſub oculos noſtros cadunt, conſpexerimus, quorum immortale vnum, alterum verò, quod totum eſt terrenum, ac proinde mortale: iam tria de quinque medium ſortita locum, commodiori quadam ratione conemur explicare. AEtherem quidem poſt ignem ponamus, ex quo animum animalia formare cenſeamus: quæ ſimiliter vt cæteris generibus fit, vim poteſtatémque retineant genuinam ex ipſius natura: minimas autem partes, vt tanquam intermedia quædam vincula intercedãt, ex aliis generibus aſſumant. Poſt æthera verò ponamus animum aliud quoque genus formare ex aere, & tertium ex aqua. At poſtquam animus hæc omnia creauit, veriſimile eſt totum Cœlum animalibus repleuiſſe, omnibus quantum fieri potuit ad opificii vſum generibus adhibitis, quæ omnia penes ſe vitam complecterentur. Secunda verò & tertia & quarta & quinta à conſpicabilium deorum, quæ oculis noſtris perſpicuè notari poſſunt, origine, initium habuit, & in nos homines deſiit. Deos igitur, Iouem & Iunonem, cæteróſque omnes prout libuerit, collocato: modò eandem legem ſeruet, háncque ſtabilem rationem teneat. Viſibiles itaque deos, maximos, & ſolicito honore colendos, réſque omnes perſpicaciſſimè notare, æquè ac primos ſublimem illam aſtrorum naturam, affirmãdum eſt, illáq; omnia quæ etiã cũ his facta ſenſibus percipimus. Poſt autem hos, & inferiori quidem gradu, Dæmonas, aereũ genus, quod tertiam & mediam regionem obtinet: cuius quidem munus eſt, vt mediũ inter deos & homines interpretis fungatur officio. Idcirco ob felicem fauſtámque illam interpretationis operam, precationibus omníque honoris genere eos colere debemus. Horum quidem duorum animalium alterum ex æthere, alterum deinceps ex aere eſt. ac neutrũ conſpici totũ poteſt: ſed quanuis hi dæmones propè ſint, non tamẽ manifeſtè nobis apparẽt. Prudentiæ

a Noua illorum deorũ, quos ſummi Dei ſimulacra appellarat, explicatio. quæ omnia ſunt conferẽda cum doctrina Timæi: cuius ſumma eſt, Deũ opificem, animi humani creandi autoritatem ſibi reſeruaſſe: corporum creandorum poteſtatem dediſſe diis illis genitis ſ. cauſis ſecundis. Poſt illos inicit mentionem Dæmonum (ſicuti & in Timæo & in Conuiuio) quos Dei & hominum interpretes vocat. Vnde nati infiniti ἐθελοθρησκείας errores: in quos non potuit homo ethnicus non ſe inuoluere, ignorata vera luce. Ponit ergo illud *ἀξίωμα*, *Rem diuinam tanti eſſe momenti, vt vbi primùm cognita ſit, coli pro merito & dignitate debeat.* At quum res illas maximas & auguſtiſſimas diuina quadam natura creatas eſſe conſtituerit, diuinos quoque honores illis tribuendos. Sed quam malè aſſumit, ex bono principio, vt peſſimè concludat!

A λαβεῖν γεγονέναι, θεῶν αὐτῶν, ἢ αὐτῶν ἐρ-
γασαμένων. οὐ γὰρ ἀνοήτων γε, οὐδὲ
βραχέος ἀξίων, ἀλλ᾽ ὅπερ εἰρήκαμεν, τού-
των ἡμῖν θάτερα θετέα· τὰ δὲ τεθέντα τι-
μητέον πάντων ἀγαλμάτων διαφερόν-
τως. οὐ γὰρ μή ποτε φανῇ καλλίω καὶ
κοινότερα ξυμπάντων ἀνθρώπων ἀγάλ-
ματα, οὐδ᾽ ἐν διαφέρουσι τόποις ἱδρυ-
μένα, καθαρειότητι καὶ σεμνότητι καὶ ξυμ-
πάσῃ ζωῇ διαφέροντα, ἢ ταῦτα, ὡς πάν-
B τῃ ταύτῃ γεγόνηται. νῦν οὖν δὴ περὶ θεῶν
ἐγχειρῶμεν τόγε τοσοῦτον· τὰ δύο κατιδόν-
τες ζῶα ὁρατὰ ἡμῖν, ἃ φαμὲν, ὃ μὲν, ἀ-
θάνατον, ὃ δὲ, γήϊνον, ἅπαν θνητὸν γεγονέ-
ναι· τὰ τρία τὰ μέσα τῶν πέντε τὰ μεταξὺ
τούτων, σαφέστατα κατὰ δόξαν τὴν ἐπιει-
κῆ γεγονότα πειραθῶμεν λέγειν. αἰθέρα
μὲν γὰρ μετὰ τὸ πῦρ θῶμεν, ψυχὴν δ᾽ ἐξ
αὐτοῦ τιθῶμεν πλάττειν ζῶα δύναμιν ἔχον-
τα, ὥσπερ τῶν ἄλλων γενῶν, τὸ πολὺ μὲν, τῆς
C αὐτοῦ φύσεως· τὰ δὲ σμικρότερα, ξυνδέσμου
χάριν, ἐκ τῶν ἄλλων γενῶν. μετὰ δὲ τὸν αἰθέ-
ρα, ἐξ ἀέρος πλάττειν τὴν ψυχὴν γένος ἕτερον
ζώων· καὶ τὸ τρίτον, ἐξ ὕδατος. πάντα δὲ
δημιουργήσασαν ταῦτα ψυχὴν, ζώων εἰ-
κὸς ὅλον οὐρανὸν ἐμπλῆσαι, χρησαμένην
πᾶσι τοῖς γένεσι κατὰ δύναμιν, πάντων
μὲν μετόχων τοῦ ζῆν γεγονότων· δεύτερα δὲ
καὶ τρίτα καὶ τέταρτα καὶ πέμπτα, ἀπὸ
θεῶν τῶν φανερῶν ἀρξάμενα γενέσεως, εἰς
D ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἀποτελευτᾶν. πε-
ρὶ θεοὺς μὲν δὴ, Δία τε καὶ Ἥραν καὶ τοὺς
ἄλλους πάντας, ὅπῃ τις ἐθέλει, ταύτῃ κα-
τὰ τὸν αὐτὸν τιθέσθω νόμον, καὶ πάγιον ἐχέ-
τω τοῦτον τὸν λόγον. θεοὺς γὰρ δὴ τοὺς ὁ-
ρατοὺς, μεγίστους καὶ τιμιωτάτους, καὶ ὀξύ-
τατον ὁρῶντας πάντῃ, τοὺς πρώτους, τὴν
τῶν ἄστρων φύσιν λεκτέον, καὶ ὅσα μετὰ τού-
των αἰσθανόμεθα γεγονότα. μετὰ δὲ τού-
τους, καὶ ὑπὸ τούτοις ἑξῆς, δαίμονας· ἀέ-
E ριον δὲ γένος, ἔχον ἕδραν τρίτην καὶ μέσην,
τῆς ἑρμηνείας αἴτιον, εὐχαῖς τιμᾶν μά-
λα χρεὼν, χάριν τῆς εὐφήμου διαπορεί-
ας. τῶν δὲ δύο τούτων ζώων, τοῦ τ᾽ ἐξ αἰθέ-
ρος, ἐφεξῆς τε ἀέρος, οὐ διορώμενον ὅλον,
αὐτῶν ἑκάτερον εἶναι· παρὸν δὴ πλησίον, οὐ
κατάδηλον ἡμῖν γίγνεσθαι. μετέχοντα δὲ

Sic in Ald. editione αὐτῶν *repetitum legitur: at in Germ. & in Louanienſi omiſſum eſt, tanquã redundans. Ego autem intell.* ἀγάλματα θεῶν αὐτῶν, *& quidẽ* αὐτῶν ἐργασαμένων.

φρονήσεως

φρονήσεως θαυμαστῆς, ἅτε γένος ὄντα εὐμαθοῦς τε καὶ μνήμονος, γιγνώσκειν μὲν ξύμπασαν τὴν ἡμετέραν αὐτὰ διάνοιαν λέγωμεν· καὶ τόν τε καλὸν ἡμῶν καὶ ἀγαθὸν ἅμα θαυμαστῶς ἀσπάζεσθαι, καὶ τὸν σφόδρα κακὸν μισεῖν, ἅτε λύπης μετέχοντα ἤδη. θεὸν μὲν γὰρ δὴ τὸν τέλος ἔχοντα τῆς θείας μοίρας, ἔξω τούτων εἶναι, λύπης τε καὶ ἡδονῆς· τοῦ δὲ φρονεῖν καὶ τοῦ γιγνώσκειν κατὰ πάντα μετειληφέναι. καὶ ξυμπλήρους δὲ ζῴων οὐρανοῦ γεγονότος, ἑρμηνεύεσθαι πρὸς ἀλλήλους τε καὶ τοὺς ἀκροτάτους θεοὺς πάντας τε καὶ πάντα, διὰ δὲ φέρεσθαι τὰ μέσα τῶν ζῴων ἐπί τε γῆν καὶ ἐπὶ τὸν ὅλον οὐρανόν, ἐλαφρᾷ φερόμενα ῥύμῃ. τὸ δὲ ὕδατος πέμπτον, ὃν ἡμίθεον ἀπεικάσειεν ἄν τις, ὀρθῶς ἀπεικάζων, ἐξ αὐτοῦ γεγονέναι. καὶ τοῦτ' εἶναι, ποτὲ μὲν ὁρώμενον, ἄλλοτε δὲ καὶ ἀποκρυφθὲν, ἄδηλον γιγνόμενον, θαῦμα κατ' ἀμυδρὰν ὄψιν παρεχόμενον. τούτων δὴ τῶν πέντε ὄντως ὄντων ζῴων, ὅπῃ τινὲς ἐνέτυχον ἡμῶν, ἢ καθ' ὕπνον ἐν ὀνειροπολίᾳ προστυχόντες, ἢ κατὰ φήμας τε καὶ μαντείας λεχθεῖσιν ἐν ἀκοαῖς ὑγιαίνουσιν ἢ καὶ κάμνουσιν, ἢ καὶ τελευτῇ βίου προστυχέσι γενομένοις, ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ δόξαις προσγενομέναις· ὅθεν ἱερὰ πολλὰ πολλῶν γέγονε, τὰ δὲ γενήσεται· τούτων πάντων νομοθέτης, ὅστις νοῦν κέκτηται καὶ τὸν βραχύτατον, οὔποτε μὴ τολμήσῃ καινοτομῶν, ἐπὶ θεοσέβειαν, ἥτις μὴ σαφές ἔχει τι, τρέψαι πόλιν ἑαυτοῦ. καὶ μὴν οὐδ' ὧν ὁ πάτριος νόμος εἴρηκε περὶ θυσιῶν ἀποκωλύσει, μηδὲν τὸ παράπαν εἰδὼς ὥσπερ οὐδ' ὃν δυνατὸν εἰδέναι τῇ θνητῇ φύσει τῶν τοιούτων πέρι. τοὺς δὲ ὄντως ἡμῖν φανεροὺς ὄντας θεούς, ἆρ' οὐχ ὁ αὐτὸς λόγος ἔχει κακίστους εἶναι τοὺς μὴ τολμῶντας λέγειν ἡμῖν καὶ φανεροὺς ποιεῖν, ἀοργιάστους τε ὄντας ἑτέρους θεούς, καὶ τιμὰς μὴ δεχομένους τὰς προσηκούσας αὐτοῖς; νῦν δὲ δὴ ξυμβαίνει γιγνόμενον ἅμα τὸ τοιοῦτον, οἷον ἂν εἴποτέ τις ἡμῶν ἥλιον ἢ σελήνην ἑωρακὼς ἦν γιγνομένους ἐφορῶντάς τε ἡμᾶς πάντας, καὶ μὴ ἔφραζεν, ἀδύνατος ὢν πῃ φράζειν, τιμῆς τε ἀμοίρους ὄντας ἅμα, καὶ μὴ προθυμοῖτο τό γε αὑτοῦ μέρος εἰς ἔντιμον χώραν καταφανεῖς ἄγων αὐτούς, ἑορτάς τε αὐτοῖς γίγνεσθαι ποιεῖν καὶ θυσίας· ἀπολαμβανόμενόν τε χρόνον ἑκάστοις μειζόνων τε καὶ ἐλαττόνων πολλάκις ἐνιαυτῶν ὥρας διανέμειν·

Lectio alia affertur, ἀποκωλύσει μηδὲν τὸ παράπαν· εἰδὼς ὡς οὐδὲν δυνατὸν, &c. Pro θυσιῶν verò (quod eſt ante ἀποκωλύσει) legitur etiam θεῶν. Fic. tamen non hunc ſed illũ genitiuum agnoſcit.

A mirabilis participes ſunt: quippe qui & docili ſint ingenio & memoria valeant, vt omnes quidem noſtras cogitationes facilè poſſint cognoſcere: & honeſtos quidẽ bonóſq; homines mirifico amore cõplectãtur, improbos vehementi odio proſequãtur. in eos enim dæmones noſtrarũ affectionum, id eſt voluptatis & doloris, motus cadunt. Sed Deus qui diuinæ ſortis perfectã cumulatámq; rationẽ penes ſe habet, à doloribus voluptatibúſq; immunis, ſapiẽtia & cognitione omnino perfruitur. Quũ
B autẽ refertũ animalibus ſit Cœlum, inter ſummos omnes deos & res illas omnes, Dæmonũ veluti interpretũ munus variè verſatur: quòd ea ſint natura præditi vt medii inter deos & res creatas ferãtur, & in terram & in vniuerſum Cœlum: ita tamen vt mediocri impetu deferantur. Quintũ verò genus, quod ex aqua conſtat, Semideum rectè appellabimus. Id nonnunquam cernitur, nonnunquã è noſtro aſpectu ſe ſubtrahit: quum autem in oculos noſtros incurrit, tenui quodã aſpectu noſtros animos in admirationem rapit. Quũ igitur quinq;
C hæc ſint animaliũ genera, quæ aut inſomniis aut vaticinio aut diuinis quibuſdã reſpõſis & oraculis, ſanorũ ægrotantiúmve auribus percipiuntur, aut etiã in ipſo è vita exceſſu nobis ſe ingerũt, noſtróſq; animos mouent: vnde multa multis ſacra priuatim & publicè ex his opinionibus fuerũt inſtituta, inſtituẽtúrq; in poſterũ: horũ omniũ legiſlator, qui vel minimum mentis habeat, nunquam quicquam in religione audebit innouare, ne ad quoſdam videlicet minus certos commodóſq; religionis ritus
D ciuitatem ſuam conuertat. Nec verò quæ patria lege vel conſuetudine de ſacrificiorum ritibus fundata ſunt, mouebit aut impediet, ſuæ imperitiæ conſcius: quum videlicet intelligat rerum tãtarum myſteria in naturam mortalem cadere nõ poſſe. Atqui nónne eadẽ ratio euincit, profligatiſſimos illos eſſe atq; improbiſſimos qui deos verè oculis manifeſtos non audeant nobis affirmare, alióſq; deos ſacrificiis honoribúſque priuant, quaſi illis nullo modo debeantur? perinde enim faciunt acſi Solem Lunámque omnia quidẽ luſtrare & generi
E noſtro potiſſimũ lumine ſuo prodeſſe faterẽtur, ſed negarent poſitũ eſſe in ſua poteſtate, vulgare cæteris hominibus, illa aſtra præmiis & honoribus eſſe digna, ac proinde iniquũ eſſe honorem illis denegari: & rebus his ita vtcunque perſpectis atque cognitis, nollẽt tamẽ pro virili hæc palàm teſtari, & dare operã vt ſolennes illis dies ſacrificiáque celebrarentur, ac tempora, maioribus minoribúſque anni interuallis, ex ipſorum motu & curriculo definirẽtur.

Nónne huiuſmodi hominem, malum & ſibi & cæteris infeliciter peritum meritò appellandum exiſtimares? CL I. Quídni, hoſpes? imò peſſimum & inutiliſſimũ. ATHEN. Idipſum tamen, mi Clinia, certò noris mihi accidiſſe. CL. Quónam pacto? ATH. Scitote octo in cœlo eſſe poteſtates atque virtutes inter ſe germanas cognatáſque, quas ego conſpexi, & nihil tamen inde magni peregi. cuiuis enim alii hoc facile eſt. Harũ tres hæ ipſæ ſunt: Solis vna, Lunæ vna: ſtellarúmque omnium, de quibus antè diximus vna: atque aliæ quinque. Has omnes & eos qui in his ſunt, ſiue ipſi progrediantur, ſiue in vehiculis ferantur, nullus ita ſe habere arbitretur, vt alii eorum dii ſunt, alii minimè: alii legitimi, alii tales quales nefas eſt dicere. ſed omnes fratres & eiuſdem hæreditatis quaſi fraternis ſortibus participes conſtituamus, meritóſque honores illis attribuamus. non alii annum, alii menſem, alii nullam ſortem, nullúmve tempus, in quo circulum ſuum percurrit, Mundum vnà perficiens, quẽ RATIO OMNIVM DIVINISS. conſpicabilem conſtituit. [a] HVNC VIR felix primùm maximo pere admiratur: deinde, cupiditate ardet ea diſcendi quæcunque à natura mortali percipi poſſunt: ſic optimè & feliciſſimè ſe victurum ratus: & vbi ex hac mortali vita deceſſerit, ad locum virtuti conueniẽtem ſe peruenturum. Atque ita verè initiatus, & ipſe vnus vnam reuera ſapientiam conſequutus, reliquum vniuerſæ ſuæ vitæ tempus in rerum omnium pulcherrimarũ contẽplatione traducit. His explicatis, proximũ eſt vt quænam & quot ſint exponamus. Equidẽ affirmare audeo, nunquã nos hac in re mẽdaces fore. Iterũ videlicet aio, Octo in cœlo eſſe poteſtates ſiue virtutes: è quibus octo tres à nobis iam explicatæ ſunt, quinque reſtant adhuc exponendæ. Quartus igitur motus ac decurſus, & ſimul quintus, æquali fermè velocitate cum Sole comparantur. ita neque velociores ſunt neque tardiores. Atque quum hi vniuerſè tres aſſiduò ſint, eum in quo Mentis efficacia magis viget, his quaſi ducem & præſidem eſſe dicimus: & hos Solis eſſe & Luciferi, & tertii illius, quod quum ignoretur, certo quoque nomine deſignari non poteſt. Quod idcirco factum eſt, quoniam primus harũ rerũ inſpector fuit barbarus. antiqua enim regio illos aluit qui, propter æſtiui temporis ſerenitatẽ,

a Altera pars huius diſputationis, DE SAPIENTIAE DISCENDAE RATIONE. Sapiẽtiã in Dei per opera ſua conſpicui cognitione collocarat: ipſa quoque illa maxima opificia deos vocarat, & diuinos honores illis attribuendos eſſe dixerat: nunc docet quomodo ad illã ſapientiam perueniamus, & quænam ex ea ad nos redeat vtilitas. in quibus duobus capitibus explicandis reliquam ſermonis partem impẽdit. Vtrunque caput primùm diſertè notat, quod ſingulatim poſtea explicet. Aſtrologiæ incunabula atque originem deducit ab AEgyptiis, nõ obſcurè ſignificãs vnde hauſerit vniuerſã hanc doctrinam. *Syrorum* autem appellatione Iudæos quoque comprehendi, nemo neſcit: ex quibus cer tè maximam partem felicioris ſuæ ſapiẽtiæ habuit, ſed AEgyptiorum commentis contaminatã. Græcis ſpem facit futurũ vt harum rerum cognitio ad ipſos propagetur: & illos ab eo metu liberat, quaſi periculum ſit, mortalem in rerum diuinarum cognitionem verſari. Sed cæcus ethnicus in Delphicorum oraculorum inanitate inueſtigari vult veritatem.

A ἆρ' οὐκ ἂν κακὸς ἑαυτῷ τε καὶ ἄλλῳ τῳ γιγνώσκοντι λεγόμενος, ἐν δίκῃ ξυνεδόκει λέγεσθαί ποτ' ἄν; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔκ, ὦ ξένε; κάκιστος μὲν οὖν. ΑΘ. Τοῦτο τοίνυν, ὦ Κλεινία φίλε, περὶ ἐμὲ νῦν γιγνόμενον ἴσθι φανερῶς. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Ἴστε ὀκτὼ δυνάμεις τὰς περὶ ὅλον οὐρανὸν γεγονυίας ἀδελφὰς ἀλλήλων, ὧν καθεώρακα ἐγώ. καὶ οὐδὲν μέγα διαπέπραγμαι. ῥᾴδιον γὰρ καὶ ἑτέρῳ. τούτων δ' εἰσὶ τρεῖς B αὗται· μία μὲν, ἡλίου· μία δὲ, σελήνης· μία δὲ, τῶν πάντων ἄστρων ὧν ἐμνήσθημεν ὀλίγον ἔμπροσθεν· πέντε δὲ, ἕτεραι. ταύτας δὴ πάσας καὶ τούτους τοὺς ἐν ταύταις, εἴτε αὐτοὺς ἰόντας, εἴτε φερομένους, ἐν ὀχήμασι πορεύεσθαι· ταύτῃ μηδεὶς ἄλλως ποτὲ νομίσῃ πάντων ἡμῶν ὡς οἱ μὲν θεοί εἰσιν αὐτῶν, οἱ δ' οὔ· μηδ' ὡς οἱ μὲν, γνήσιοι, οἱ δὲ, τοιοῦτοί τινες οἵους οὐδὲ θέμις εἰπεῖν ἡμῶν οὐδενί. πάντες δὲ δὴ πάντας λέγωμέν τε καὶ φῶμεν ἀδελφούς τ' C εἶναι καὶ ἐν ἀδελφαῖς μοίραις· καὶ τιμὰς ἀποδιδῶμεν, μὴ τῷ μὲν, ἐνιαυτόν, τῷ δὲ, μῆνα· τοῖς δὲ μήτε τινὰ μοῖραν τάττωμεν, μήτε τινὰ χρόνον, ἐν ᾧ διεξέρχεται τὸν αὑτοῦ πόλον, ξυναποτελῶν κόσμον ὃν ἔταξε λόγος ὁ πάντων θειότατος ὁρατόν· ὃν ὁ μὲν εὐδαίμων πρῶτον μὲν ἐθαύμασεν, ἔπειτα δὲ ἔρωτα ἔσχεν τοῦ καταμαθεῖν ὁπόσα θνητῇ φύσει δυνατά· ἡγούμενος ἄριστα οὕτως εὐτυχέστατά τε διά- D ξειν τὸν βίον, τελευτήσας τε εἰς τόπους ἥξειν προσήκοντας ἀρετῇ· καὶ μεμυημένος ἀληθῶς τε καὶ ὄντως, μεταλαβὼν φρονήσεως εἷς ὢν μιᾶς, τὸν ἐπίλοιπον χρόνον θεωρὸς τῶν καλλίστων γενόμενος, ὅσα κατ' ὄψιν διατελεῖ. νῦν δὴ τὸ μετὰ τοῦθ' ἡμῖν λοιπὸν λέγειν, ὅσοι τ' εἰσὶ, καὶ τίνες. οὐ γὰρ μήποτε φανῶμεν ψευδεῖς. βε- E βαίως δὴ διισχυρίζομαι τό γε τοσοῦτον. λέγω γὰρ πάλιν, ὀκτὼ μὲν εἶναι· τῶν δὲ ὀκτὼ, τρεῖς μὲν εἰρῆσθαι, πέντε δ' ἔτι λοιπάς. ἡ τετάρτη δὲ φορὰ καὶ διέξοδος ἅμα καὶ πέμπτη, τάχει μὲν ἡλίῳ σχεδὸν ἴση, καὶ οὔτε βραδυτέρα οὔτε θάττων. τὸν ἐπίπαν ἀεὶ τούτων τριῶν ὄντων, τὸν νοῦν ἱκανὸν ἔχοντα ἡγεῖσθαι. λέγωμεν δὴ ταύτας ἡλίου τ' εἶναι καὶ ἑωσφόρου· καὶ τρίτον ὡς μὲν ὀνόματι φράζειν οὐκ ἔστι, διὰ τὸ μὴ γιγνώσκεσθαι. τούτου δ' αἴτιος ὁ πρῶτος ταῦτα κατιδών, βάρβαρος ὤν. παλαιὸς γὰρ δὴ ὁ τόπος ἔθρεψε τοὺς πρώτους ταῦτα ἐννοήσαντας,

Pro πάντων legitur etiam πλανητῶν.

Legitur etiã τόπος: quod non placet.

διὰ τὸ κάλλος τῆς θερινῆς ὥρας, ἣν Αἴγυπτός τε καὶ Συρία ἱκανῶς κέκτηται· φανερούς μὲν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀστέρας ἀεὶ ξύμπαντας καθορῶντας, ἅτε νεφῶν καὶ ὑδάτων ἀπόπροσθεν ἀεὶ τοῦ κόσμου κατῳκισμένους. ὅθεν καὶ πανταχόσε καὶ δεῦρ᾽ ἐξήκει, βεβασανισμένα χρόνῳ μυριετεῖ τε καὶ ἀπείρῳ. διὸ θαρροῦντας χρὴ ταῦτα εἰς νόμους θέσθαι. τὸ γὰρ μὴ τίμια τὰ θεῖα εἶναι, ἢ τάδε μὴ θεῖα, σαφῶς οὐκ ἐμφρόνων. ὅτι δὲ οὐκ ὀνόματα ἔσχηκε, τήν γε αἰτίαν χρὴ λέγεσθαι ταύτην. ἀλλὰ γὰρ καὶ ὀνόματα εἰλήφασι παρ᾽ ἐνίων. ὁ μὲν γὰρ Ἑωσφόρος, Ἕσπερός τε, ὁ αὐτὸς εἶναι, ἔχει δὴ λόγον· ὁ δ᾽ ὁμόδρομος Ἡλίῳ τε ἅμα καὶ τούτῳ, Στίλβων. τρεῖς δ᾽ ἔτι φορὰς λέγομεν ἐπὶ δεξιὰ πορευομένων μετὰ Σελήνης τε καὶ Ἡλίου. ἕνα δὲ τὸν ὄγδοον χρὴ λέγειν, ὃν μάλιστ᾽ ἄν τις ἄνω κόσμον προσαγορεύοι, ὥς γε ἀνθρώποις φαίνοιτ᾽ ἂν ὀλίγα τούτων εἰδόσιν. ὅσα δὲ ἱκανῶς ἴσμεν ἀνάγκη λέγειν, καὶ λέγομεν. ἡ γὰρ ὄντως οὖσα σοφία ταύτῃ πῃ φαίνεται τῷ καὶ σμικρὰ ξυννοίας ὀρθῆς θείας τε μετειληφότι. λοιπὸν δὴ τρεῖς ἀστέρες, ὧν εἷς μὲν βραδυτῆτι διαφέρων αὐτῶν ἐστι· Φαίνωνα δ᾽ αὐτὸν τινὲς ὄνομα φθέγγονται. τὸν δὲ μετὰ τοῦτον βραδυτῆτι, Φαέθοντα· Πυρόεις δὲ ὁ μετὰ τοῦτον· πάντων δὲ οὗτος ἐρυθρότατον ἔχει χρῶμα. χαλεπὸν δὲ οὐδὲν τούτων κατανοῆσαι τινὰ, φράζοντός τινος· ἀλλὰ μαθόντα, ὡς λέγομεν, ἡγεῖσθαι δεῖ. τόδε γε μὴν διανοηθῆναι χρὴ πάντ᾽ ἄνδρα Ἕλληνα, ὡς τόπον ἔχομεν τὸν τῶν Ἑλλήνων πρὸς ἀρετὴν ἐν τοῖς σχεδὸν ἄριστον. τὸ δ᾽ ἐπαινετὸν αὐτοῦ χρὴ λέγειν, ὅτι μέσος ἂν εἴη χειμερίων τε καὶ τῆς θερινῆς φύσεως. ἡ δ᾽ ὑστεροῦσα ἡμῖν εἰς τὸ θερινὸν φύσις τοῦ περὶ τὸν ἐκεῖ τόπον, ὅπερ εἴπομεν, ὕστερον αὐτοῖς παραδέδωκε τὸ τούτων τῶν θεῶν τοῦ κόσμου κατανόημα· λάβωμεν δὲ, ὡς ὅ,τι περ ἂν Ἕλληνες βαρβάρων παραλάβωμεν, κάλλιον τοῦτο εἰς τέλος ἀπεργάζονται. καὶ δὴ καὶ περὶ τὰ νῦν λεγόμενα ταυτὸν δεῖ διανοηθῆναι τοῦτο, ὡς χαλεπὸν μὲν πάντα τὰ τοιαῦτα ἀναμφισβητήτως ἐξευρίσκειν· πολλὴ δ᾽ ἐλπὶς ἅμα καὶ καλὴ, κάλλιον καὶ

In uet. plura, & quædam diuerſa, ἀλλὰ γὰρ ἐπωνυμίας εἰλήφασι θεῶν. ὁ μὲν γὰρ ἑωσφόρος ἕσπερός τε, ὢν ὁ αὐτὸς, Ἀφροδίτης εἶναι σχεδὸν ἔχει λόγον, καὶ μάλα Συρίῳ νομοθέτῃ πρέπον. ὁ δ᾽ ὁμόδρομος ἡλίῳ τε ἅμα καὶ τούτῳ σχεδὸν, Ἑρμοῦ. Hæc autē agnoſcit Fic.

Poſt προσαγορεύοι, in uet. legitur, ὃς ἐναντίως ἐκείνοις ξύμπασι πορεύεται, ἄγων τοὺς ἄλλους, ὥς γε ἀνθρώποις, &c. agnoſcit autē hæc quoque Fic. Itē, poſt βραδ. διαφ. αὐτῶν ἐστι, hanc ſequitur lectionem, Κρόνου δ᾽ αὐτὸν τινὲς ἐπωνυμίας φθέγγονται. τὸν δὲ μετὰ τοῦτον, λέγειν χρὴ Διός. Ἄρεος δὲ ὁ μετὰ τοῦτον. πάντων δ᾽ οὗτος ἐρυθρότατον ἔχει χρῶμα, &c.

Non poteſt ferri αὐτοῖς: nec Fic. αὐτοῖς legit ſed ἡμῖν: aut ſaltem ſic uertit quaſi ita legerit. Paulo pòſt autē aut παραλάβωμεν in παραλάβωσι, aut ἀπεργάζονται in ἀπεργαζόμεθα mutare neceſſe eſt.

A primi hoc animis peruiderunt. Talis Aegyptus & Syria fuit, vbi ſtellæ ſemper omnes (vt penè dixerim) perſpicuè cernuntur: quia cœli aſpectum nubes & pluuiæ minimè impediunt, ac proinde ſtellarum luminibus minimè obſtruunt. Ex quarum regionum hominibus, iſta diuturni & infiniti penè temporis vſu & experientia comprobata, non modò ad nos peruenerunt, ſed per vniuerſum etiam terrarum orbem ad cæteros mortales manarunt. Itaque magna cum fiducia & animi præſentia, vt cumulatè confirmata, B à nobis hæc legibus ſanciantur. exiſtimare enim res diuinas non eſſe venerandas, aut has res minimè eſſe diuinas, non obſcurum eſſe poteſt quin extremæ eſſet deſipientiæ. Quòd verò hæc nominibus careant, cauſa eſt à nobis notata. quanquam nec nominibus caret omnino. Luciferum enim & Veſperum, eundem eſſe ratio ipſa euincit. Qui verò æqualiter ſimúlque cum Sole currit, Stilbon à ſplendore appellatur. Tres porro adhuc motus dicimus eorum qui cum Sole & Luna ad dextram progrediuntur. Vnus verò C octauus motus dicendus eſt, quem maximè quidem ſupernum mundum aliquis appellauerit: quemadmodum hominibus in hac rerum contemplatione non ſatis verſatis videtur. At ea quæ perſpecta & explorata ſunt nobis, ea profectò dicimus, & neceſſariò quoque dicenda ſunt. quæ enim reuera Sapientia eſt, hoc ferè modo apparet ei qui vel parum rectæ & diuinæ intelligentiæ particeps eſt. Reſtant itaque tres ſtellæ, quarum vna tarditate cæteris antecellit: Phænonem D autem illam à luculento illo & ſplendido aſpectu nonnulli appellant. Proximam verò poſt hanc tarditate, Phaethontem: Pyrois autem poſt hāc appellatur quę præ omnibus maximè eſt rubicūdo colore. Nec verò quicquam in his eſt intellectu difficile, ſiquis exponat. at vbi hæc rectè didiceris, firmiter retinēda eſt ea quam hactenus demonſtrauimus de diis ſententia. Illud verò ab hominib⁹ Græcis intelligēdū eſt, Nos regionem incolere ad virtutē ferè omnium præſtātiſſimam. in hoc verò regionis illius laus maximè verſatur, quia E mediam quandam habet inter hyemalem & æſtiuam naturam. Quoniā verò magis quàm barbari (quemadmodū diximus) ab æſtiua ſerenitate diſtamus: horū idcirco de deorum ordine cogitationes ſerius percepimus. Ita verò habendū, noſtros homines quæcunque à barbaris accipiunt, ea facere meliora. idem quoque hac de re de qua agimus cogitandū eſt: quanuis hæc haud dubiè in magna obſcuritate verſentur, magnam tamen præclarámque ſpem eſſe, futurū vt noſtrorum hominum induſtria & labore,

hæc à barbaris accepta, melioribꝰ & æquioribus legibus firmentur, & ad illuſtriorem certioremque vſum referantur: ac proinde vniuerſa hæc religionum ratio & omne deorum obſequiũ noſtris Græcis maiori curæ ſit. conſtaturam enim illarum rerum diſciplinam vſúmque ex Delphicis oraculis, & omni legum obſeruatione. a Nec verò Græcorum quiſquam vereatur, Periculoſum eſſe mortales homines de diuinis rebus agere: ſed contrà omnino arbitretur, neque Deum mente & intelligentia carere, neque humanam naturam ignorare: ſed potius ſtatuat, diuini numinis auſpiciis & mentem hominibus tribui ad diſcendum, & reuera, quæcunque diſcantur, eorum virtute & efficacia diſci. Quod autem nos docet Deus, id quoque nos homines intelligimus, videlicet numerorum rationem & numerandi induſtriam. illud verò ipſe minimè nouerit? hoc ſanè ab illo ignorari, dementiſſimum eſſet. nam reuera, vt ita dicam, ipſe ſeipſum ignoraret, ſi ei cui intelligendi facultatem tribuit ipſe, ſuccenſeret eo nomine quòd res illas diſcat: imò niſi abſque vlla inuidia gratularetur ei cui ſuo beneficio licet bonum euadere. Luculenta ſanè & magna ratione innititur, quando primùm homines de diis cogitare cœperunt, & quòd eſſent & quomodo, & quibus in rebus verſarentur: illas opiniones non ex ſapientum quidem mente & ſententia primùm ortas: neque verò vt ſecundi cenſuerunt, qui antiquiſſima eſſe putauerunt Ignem & aquam, & cætera corpora, poſteriorem verò extitiſſe mirabilem animum. vnde & corporis motum potentiorem efficaciorémque, ac proinde præſtátiorem eſſe arbitrabantur. Nempe ſeipſum calore & frigore cæteríſque huiuſmodi affectionibus agitare: animum verò neque corpus neque ſeipſum mouere. Nunc verò quum dicimus, ſi animus in corpore inſit, nihil mirum eſſe, eum & ſe & corpus mouere atque circumferre: nihil cauſæ eſt cur de animo id minus credamus, quaſi tantum pondus circumferre non poſſit. Quum autem animus ſit Vniuerſi cauſa, & rerum aliæ bonæ ſint, alię malæ, omnis motus decurſúſque cauſam eſſe, nihil nobis mirum videri debet: at motum decurſúmque qui ad bonum fertur, ab optimo animo proficiſci, motum verò ad contraria à contrario. Mala autẽ à bonis & victa eſſe & vinci oportet. Hæc omnia à nobis ſunt dicta aduerſus impietatem, ſiquo modo coërceri emendaríve poſſit. Quantum verò ad illud attinet quod perſpicuæ veritatis vi à nobis probatur, minimè dubium eſſe debet quin bonus vir, Sapiens ſit appellandus.

a Περὶ πάντα ad illũ Sapiẽtiæ modum explicandum: Deum ad hãc cognitionem ſuſcipiendam efficaciter affuturum diſcere volẽtibus: Id pertinere ad humanam naturam, vt in tantarum rerum myſteriis verſentur. Non poſſe animum noſtrum ſine harum rerum cogitationibus ſubſiſtere, atque adeo in illis occupari ſolicitè debere: vt cum ſapientia virtutem quoque complectatur.

A δικαιότερον ὄντως τῆς ἐκ τῶν βαρβάρων ἐλθούσης φήμης τε ἅμα καὶ θεραπείας, πάντων τούτων τῶν θεῶν ἐπιμελήσεσθαι τοὺς Ἕλληνας, παιδείαις τε καὶ ἐκ Δελφῶν μαντείαις χρωμένους, καὶ πάσῃ τῇ κατὰ νόμους θεραπείᾳ. τόδε δὲ μηδεὶς ποτὲ φοβηθῇ τῶν Ἑλλήνων, ὡς οὐ χρὴ περὶ τὰ θεῖα ποτὲ πραγματεύεσθαι θνητοὺς ὄντας. πᾶν δὲ τούτου διανοηθῆναι τοὐναντίον, ὡς οὔτε ἄφρον ἐστί ποτὲ τὸ θεῖον, οὔτε ἀγνοεῖ που τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν· B ἀλλ' οἶδεν ὅτι διδάσκοντος αὐτοῦ ξυνακολουθήσει καὶ μαθήσεται τὰ διδασκόμενα· ὅτι δὲ διδάσκει τοῦτο αὐτὸ ἡμᾶς, μανθάνομεν δὲ ἡμεῖς, ἀριθμόν τε καὶ ἀριθμεῖν, οἶδε δήπου. πάντων γὰρ ἀφρονέστατον ἂν εἴη τοῦτο ἀγνοοῖ. τὸ λεγόμενον γὰρ ἂν ὄντως αὐτὸ αὑτὸ ἀγνοοῖ, χαλεπαῖνον τῷ δυναμένῳ μανθάνειν, ἀλλ' οὐ συγχαίρειν ἄνευ φθόνου διὰ θεὸν ἀγαθῷ γιγνομένῳ. λόγον δὴ καὶ πολλὴν καὶ καλὸν ἔχει, τότε μὲν ὅτε περὶ θεῶν ἡ ἀνθρώποις C διανοήματα πρῶτα, ὥστ' ἐγένοντο, οἷοί τ' ἐγίγνοντο, καὶ οἵας μετεχειρίζοντο πράξεις, μὴ κατὰ νοῦν τοῖς σώφροσι λέγεσθαι, μηδὲ φίλας· μηδ' ὡς αἱ δεύτεροι· ἐν οἷς πρεσβύτατα μὲν τὰ πυρὸς ἐλέγετο καὶ ὕδατος, καὶ τῶν ἄλλων σωμάτων· ὕστερα δὲ τὰ τῆς θαυμαστῆς ψυχῆς. καὶ φορὰ κρείττων καὶ τιμιωτέρα τὸ σῶμα εἴληχε φέρειν, αὐτό τε ἑαυτό, θερμότητι καὶ ψύξεσι, καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις· ἀλλ' οὐ ψυχὴ σῶμά τε καὶ ἑαυτήν. D νῦν δ' ὅτε λέγομεν ψυχὴν μὲν, αἴπερ ἐν σώματι γίγνηται, θαῦμα οὐδὲν κινεῖν τε καὶ περιφέρειν τοῦτο καὶ ἑαυτήν, οὐδ' ἡμῖν ἀπιστεῖ ψυχὴ κατὰ λόγον οὐδένα, ὡς βάρος οὐδὲν περιφέρειν δυναμένη. διὸ καὶ νῦν ἡμῶν ἀξιούντων, ψυχῆς οὔσης αἰτίας τοῦ ὅλου, καὶ πάντων μὲν τῶν ἀγαθῶν, ὄντων τοιούτων· τῶν δὲ αὖ φλαύρων, τοιούτων ἄλλων· τῆς μὲν φορᾶς πάσης καὶ κινήσεως ψυχὴν αἰτίαν εἶναι θαῦμα E οὐδέν· τὴν δ' ἐπὶ τἀγαθὸν φορὰν καὶ κίνησιν, τῆς ἀρίστης ψυχῆς εἶναι· τὴν δ' ἐπὶ τοὐναντίον, ἐναντίαν. νενικηκέναι δεῖ καὶ νικᾶν τὰ ἀγαθὰ, τὰ μὴ τοιαῦτα. ταῦτα ἡμῖν εἴρηται πάντα κατὰ τὴν τῶν ἀσεβῶν τιμωρὸν δίκην. περὶ δὲ δὴ τὸ δοκιμαζόμενον οὐχ οἷόν τε ἡμῖν ἀπιστεῖν, ὡς οὐ δεῖ τόνγε ἀγαθὸν, σοφὸν ἡμᾶς ἡγεῖσθαι.

Quamuis ſtigme τελεία *poſita ſit ante* νῦν δ' ὅτε, *intelligendum eſt tamen hæc pendere ex ſuperioribus illis,* τότε μὲν ὅτε περὶ θεῶν, *&c.*

[A] τὴν δὲ σοφίαν ταύτην ἣν ζητοῦμεν πάλαι, ἴδωμεν ἄν ποτ' ἄρα ἐπινοήσωμεν ἢ κατὰ παιδείαν, ἢ κατὰ τέχνην ἥντινα τοῦ γιγνώσκειν ἐνδεεῖς ὄντες, τῶν δικαίων ἀγνώμονες ἂν εἴημεν, ὄντες τοιοῦτοι. δοκεῖ μὲν δή μοι· καὶ λεκτέον. ἄνω γὰρ καὶ κάτω ζητῶν, ἥ μοι καταφανὴς γέγονε, πειράσομαι δήλην αὐτὴν ὑμῖν ἀποτελεῖν. τὸ δὴ μέγιστον ἀρετῆς, οὐ καλῶς πραττόμενον, ἡμῖν γέγονεν αἴτιον, ὡς ἄρτι σημαίνειν ἐκ τῶν εἰρημένων μοι σφόδρα δοκεῖ. μεῖζον μὲν γὰρ ἀρετῆς μηδεὶς ἡμᾶς ποτε πείθῃ τῆς [B] εὐσεβείας εἶναι τῷ θνητῷ γένει. τοῦτο δ' ὅτι δι' ἀμαθίαν τὴν μεγίστην ἐν ταῖς ἀρίσταις φύσεσιν οὐ γέγονε, λεκτέον. ἄρισται δ' εἰσίν, αἳ χαλεπώτατα μὲν ἂν γιγνόμεναι, μέγιστον δὲ ὄφελος, ἂν γίγνωνται. τό τε γὰρ τῆς βραδείας τε καὶ τῆς ἐναντίας φύσεως μετρίως ἀποδεχομένη ψυχὴ καὶ πρᾴως, εὔκολος ἂν εἴη· τήν τε ἀνδρείαν ἀγαμένη, καὶ πρὸς τὸ σωφρονεῖν εὐπειθής· καὶ τό γε μέγιστον, ἐν ταύταις ταῖς [C] φύσεσι δυναμένη μανθάνειν, καὶ μνήμων οὖσα, εὖ μάλα χαίρειν τούτοις αὐτοῖς δύναιτ' ἂν φιλομαθὴς ὥστ' εἶναι. ταῦτα γάρ, οὔτε ῥᾴδια φύεσθαι, γιγνόμενά τε καὶ τροφῆς τε παιδείας τυχόντα ἧς δεῖ, τοὺς πλείστους αὐτῶν καὶ χείρους κατέχειν ὀρθότατα δύναιτ' ἂν τῷ φρονεῖν καὶ πράττειν καὶ λέγειν περὶ θεοὺς ἕκαστα ὡς δεῖ τε καὶ ὅτε δεῖ περὶ θυσίας τε καὶ καθαρμοὺς τῶν περὶ θεούς τε καὶ ἀνθρώπους, οὐ σχήμασι τεχνάζοντας, ἀλλὰ ἀληθείᾳ τι[D]μῶντας ἀρετήν. ὃ δὴ καὶ μέγιστόν ἐστι ξυμπάντων πάσῃ τῇ πόλει. τοῦτο δὴ οὖν τὸ μέρος φαμὲν φύσει κυριώτατον καὶ δυνατὸν ὡς οἷόν τε μάλιστα καὶ ἄριστα μαθεῖν, εἰ διδάσκοι τις. ἀλλ' οὐδ' ἂν διδάξειεν, εἰ μὴ θεὸς ὑφηγοῖτο. εἰ οὖν τις διδάσκοι, κατὰ τρόπον δὲ μὴ δρῷ τὸ τοιοῦτον, κρεῖττον μὴ μανθάνειν. ὅμως δ' ἐκ τῶν νῦν λεγομένων ἀνάγκη μαθεῖν ταῦτα, καὶ ἐμὲ λέγειν τὴν τοιαύτην τε καὶ ἀρίστην φύσιν. πειρώμεθα δὴ τῷ τε λόγῳ διεξελθεῖν ἅττ' ἐστὶ καὶ οἷα, καὶ ὡς δεῖ μανθάνειν, [E] κατὰ δύναμιν τήν τ' ἐμὴν τοῦ λέγοντος, καὶ τὴν τῶν δυναμένων εἰσακοῦσαι θεοσεβείας,

Legitur etiã καλλίστα, quã lectionem malim.

ᵃSed videamus nunquid hæc ſapientia in qua inueſtiganda iampridem verſamur, per diſciplinam artémve quampiam comparari poſſit. quandiu enim cognitione illa deſtituemur, tandiu cæca rerum bonarũ & honeſtarum ignoratione inuoluemur. In ea equidem ſum ſententia, atque adeo id mihi videtur explicandum. quod igitur ſurſum ac deorſum inueſtigando cognoui, id vobis conabor perſpicuè demonſtrare. Maxima verò virtus, dum illam nõ rectè vſurpamus, nobis ignorantiæ illius fuit cauſa: quemadmodum ex iis quæ à nobis [B] ſunt commemorata, mihi videtur indicari. Perſuaſum enim nobis eſt, vt nulla amplius ad hoc credẽdum oratione ſit opus: PIETATE, GENERI HVMANO NIHIL ESSE MAIVS, NIHILQVE AVGVSTIVS. Illa autem cur in optimis & præſtantiſſimis naturis non inſit, maximam ignorantiam in cauſa eſſe cõſtituendum eſt. Optimas autem naturas appello, quæ ſingularibus quibuſdam dotibus ſunt ornatæ, raræ nimirum ipſæ, vt difficulter [C] reperiri poſſint: & quò ſint rariſſimæ, ſiquando reperiantur, maximam afferũt vtilitatem. Animus autem ille facilis & commodus eſt, qui tardam contrariámve naturam manſuetè & mediocriter admittit, fortitudinem admiratur, ad temperantiã prona eſt & facilè obtemperãs: & (quod in his naturis maximũ eſt) diſcendi facultate valet & memoria: illóque vehementi diſcendi ſtudio, huiuſmodi rebus maximopere delectatur. Hæ enim animi dotes haud facilè quibuſlibet ingeniis innaſcuntur: & quum alicui naturæ beneficio tributæ fuerint, [D] ſi educationem diſciplinámque idoneam conſequantur, eas habent vires vt ipſorum pleriſque, quorum durior tamen & incommodior ad compeſcẽdum fuerit natura, ita cõſtringat vt de diis & bene ſentire, & loqui, & vitam ex illo deorum obſequio congruenter componere, & quomodo decet, & quando, omnino cogat. illos quoque non ſimulato quodam ſtudio, ſed vero & genuino cultu, ad ſacrificiorum purificationúmque ritus obeundos, & colendam ex animo virtutem mutuámque generis humani ſocietatem adigat. quod omnium maximè valet ad ſalutem reipubl. [E] Hanc igitur naturæ partem, verè principẽ primariámq; eſſe affirmamus: & eam quidem huiuſmodi eſſe, vt ſiquis eã opportunè docuerit, poſſit quoque optimè & feliciſſimè ab hominibus perdiſci. At profectò nemo illã rectè docuerit, niſi Deus viam cõmonſtrarit, & quaſi dux ad diſciplinã præierit. Siquis igitur eã docere inſtituerit, niſi verũ germanúmq; docendi ordinẽ obſeruet, præſtaret nõ diſcere. Hæc tamen (vt ex hoc quidẽ noſtro ſermone euincitur) neceſſariò ſunt diſcenda: cõſtituẽdúmq; eſt, illorũ cognitionẽ ad optimam præſtãtiſſimámq; naturam pertinere. Conemur itaq; oratione explicare ecquænã illa & qualia ſunt, & quomodo diſcenda: idque ita elaborandũ eſt quãtum & meæ vires qui dico patientur eorúmq; quibus hæc dicẽtur, facultas,

a MODVS comparandæ ſapientiæ definitur, Commoda & felix diſciplinarũ earum cognitio, quarũ adiumentis ad Deum & res omnes diuinas perueniamus: quarũ ignoratio, peſtis eſt omnium officiorũ & in priuatis perſonis & in republica. Diſciplinas autẽ illas explicat: Mathematicas videlicet diſciplinas, Arithmeticam, Geometriam, Aſtronomiam &c. Prudentẽ accuratámque diſſerendi rationem, ne ſit infans & perturbata tantarum rerum cognitio: Naturæ diligentem contemplationem: Principiorũ firmam perceptionẽ, Deum eſſe opificem & moderatorẽ omniũ rerum: Animum noſtrũ eſſe immortalẽ, &c. Denique, conſciẽtiam veritatis, vt ſtatuamus hæc eſſe vera: &, ſi ea ignoremus, à Deo petamus: & Religionem, vitæ noſtræ firmamentum eſſe cõſtituamus.

tantis de religione myſteriis excipiẽdis capax eſſe poterit. Inſolens fortaſſe quidpiam nouúmque audietis: ipſum tamen illius nomẽ minimè eſt cunctandũ profiteri, quod tamen vulgus propter imperitiam vix ac ne vix quidem intellexerit. Ignoratíſne Aſtronomiam? eum videlicet qui ſit verè Aſtronomus, planè neceſſariò ſapientiſſimũ eſſe: non eum quidem qualem & Heſiodus & ſimiles ſcriptores eo nomine notant, vt ortus & occaſus conſideret: ſed eum qui octonos illos circuitus, & quomodo ſeptem ſub primo verſentur, quóve ordine circulos ſuos ſinguli peragant, contẽpletur. quarum quidẽ rerũ cognitionem nemo mortalium conſequetur, niſi mirabili illa & planè auguſta natura ſit præditus, qualẽ hactenus deſcripſimus: & qualem quoque poſtmodum repræſentabimus, quum commodam diſcendi viã rationémq; exponemus. Primùm igitur id à nobis dicatur. Luna quidem circuitum ſuum quamcelerrimè perluſtrat, atque ita menſem primúmque plenilunium peragit. Sol deinde inſpiciendus eſt, qui ſolſtitia temporúmq; conuerſiones per vniuerſum ambitum ſuum perducit, eóſque etiã quos eiuſdem curſus ſocios habet. Deniq;, ne eadem de iiſdem ſæpius inculcemus, reliquæ horum aſtrorum viæ, de quibus paulo antè diximus, haud facilè intelligi poſſunt. Adhibendus tamen omnis à nobis ad tantam rem conatus eſt, & ita à nobis informanda inſtruendáque eſt natura, vt adiumenta ad eas res percipiendas apta maturè comparentur, & pueritia, adoleſcentia, omnis denique ætas illis rebus aſſueſcat: ac proinde nihil conſuetudine, labore, induſtria reliqui à nobis fiat, ad tantas res accuratè intelligendas. Itaque diſciplinis opus fuerit, & illis diſertè nobilibus inſtitutis, quæ peculiari vocabulo, quòd diſci debeant, *Μαθηματικαὶ* appellantur. imprimis verò & maximè numerorũ cognitione, non eorũ quidem qui corpus habeant, ſed qui omnem paris imparíſve originem & poteſtatem, quantam in rerũ ipſarũ quæ verè exiſtunt natura exerunt, complectantur. His cognitis atque perſpectis, proxima eſt illa quam ridiculo admodum nomine Geometriam nuncupãt. In ea videlicet eorũ numerorum qui natura inter ſe ſunt diſſimiles, ſimilitudo ad planorum rationem partémq; collata eluceſcit. quod nõ humanum quidem ſed diuinum planè miraculum, ſiquis hæc animo complecti poterit, omnino perſpicietur. Poſt Geometriæ cognitionem, ii numeri qui in tres vſque dimenſiones adaucti ſunt, naturæ ſolidæ ſimiles: & rurſus qui diſſimiles ſunt, alterius cuiuſdam huic cognatæ artis beneficio [στερεομετρίας videlicet] conſiderandi ſunt. Sed hanc quoque qui in hac verſati ſunt, Geometriam appellauerunt. Illud verò diuinũ & admirabile iis eſt qui mẽte hæc perſpicere poſſunt, quũ circa duplũ facultas & quæ ei cõtraria eſt, ſemper verſetur, hoc modo ſecundũ vnamquamq; proportionem & ſpeciem & genus vni-

A ὅτῳ τινὶ τρόπῳ τις ἱκανὰ μαθήσεται. σχεδὸν μὲν οὖν ἐστιν ἄτοπον ἀκούσαντι· τὸ δ' ὄνομα αὐτοῦ λέγομεν ἡμεῖς γε, ὅ τις οὐκ ἄν ποτε δόξειε, δι' ἀπειρίαν τοῦ πράγματος. ἀστρονομίαν ἀγνοεῖτε; ὅτι σοφώτατον ἀνάγκη τὸν ἀληθῶς ἀστρονόμον εἶναι, μὴ τὸν καθ' Ἡσίοδον ἀστρονομοῦντα, καὶ πάντας τοὺς τοιούτους, οἷον δυσμάς τε καὶ ἀνατολὰς ἐπεσκεμμένον· ἀλλὰ τὸν τῶν ὀκτὼ περιόδων τὰς ἑπτὰ περιόδους, διεξιούσης τὸν αὐτὸν κύκλον ἑκάστης οὕτως ὡς οὐκ ἂν ῥᾳδίως ποτὲ πᾶσα φύσις ἱκανὴ γένοιτο θεωρῆ-
B σαι, μὴ θαυμαστῆς μετέχουσα φύσεως. ὃ νῦν εἰρήκαμεν ἐροῦμέν τε, ὥς φαμεν ὅπῃ δεῖ τε καὶ ὅπως χρεὼν μανθάνειν. πρῶτον δ' ἡμῖν τόδε λεγέσθω. σελήνη μὲν περίοδον τὴν αὑτῆς τάχιστα διέξεισιν, ἄγουσα μῆνα καὶ πανσέληνον πρώτην· δεύτερον δὲ, κατανοεῖν δεῖ τὸν ἥλιον, τροπὰς ἄγοντα διὰ πάσης τῆς αὑτοῦ περιόδου· καὶ τούτῳ τοὺς ξυνδρόμους. ἵνα δὲ μὴ πολλάκις ταὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν διαλε-
C γώμεθα, τὰς ἄλλας ὅσας ἐν τοῖς πρόσθεν διεξήλθομεν ὁδοὺς τούτων οὐ ῥᾴδιον ξυννοεῖν. ἐπὶ δὲ ταῦτα παρασκευάζοντας "φύσεις, δι' ἃς δυνατὸν εἶναι χρεὼν πολλὰ προδιδάσκοντα καὶ ἐθίζοντα δεῖ διαπονεῖσθαι παῖδα ὄντα καὶ νεανίσκον. διὸ μαθημάτων δέον ἂν εἴη· τὸ δὲ μέγιστόν τε καὶ πρῶτον, "ἀριθμὸν αὐτῶν, ἀλλ' οὐ σώματος ἐχόντων· ἀλλὰ ὅλης τῆς τοῦ περιττοῦ τε καὶ ἀρτίου γενέσεώς τε καὶ δυνάμεως, ὅσην παρέχεται πρὸς τὴν τῶν ὄντων φύσιν. ταῦτα δὲ
D μαθόντι, τούτοις ἐφεξῆς ἐστιν ὃ καλοῦσι μὲν σφόδρα γελοῖον ὄνομα γεωμετρίαν, τῶν οὐκ ὄντων δὲ ἀλλήλοις ὁμοίων φύσει ἀριθμῶν ὁμοίωσις, πρὸς τὴν τῶν ἐπιπέδων μοῖραν γεγονυῖα ἐστὶ διαφανής. ὃ δὴ θαῦμα οὐκ ἂν θρώπινον ἀλλὰ γεγονὸς θεῖον, φανερὸν ἂν γίγνοιτο τῷ δυναμένῳ ξυννοεῖν. μετὰ δὲ ταύτην τοὺς τρὶς ηὐξημένους καὶ τῇ στερεᾷ φύσει ὁμοίους· τοὺς δὲ ἀνομοίους αὖ γεγονότας ἑτέρᾳ τέχνῃ "ὁμοία ταύτῃ, ἣν δὴ γεωμετρίαν ἐκάλεσαν οἱ προστυ-
E χεῖς αὐτῇ γεγονότες. ὃ δὲ θεῖόν τ' ἐστὶ καὶ θαυμαστὸν τοῖς ἐγκαθορῶσί τε καὶ διανοουμένοις, ὡς περὶ τὸ διπλάσιον ἀεὶ στρεφομένης τῆς δυνάμεως, καὶ τῆς ἐξ ἐναντίας ταύτῃ καθ' ἑκάστην ἀναλογίαν, εἶδος καὶ γένος ἀποτυποῦται πᾶ-

Legitur etiã, φύσεις, οἷς δυνατὸν, &c.

In uet. ἀριθμῶν αὐτῶν, ἀλλ' οὐ σώματα ἐχόντων.

In uet. ὁμοιοῖ.

A σα ἡ φύσις. ἡ μὲν δὴ πρώτη, τοῦ διπλασίου κατ' ἀριθμὸν ἓν πρὸς δύο κατὰ λόγον φερομένη. διπλάσιον δ', ἡ κατὰ δύναμιν οὖσα. ἡ δ' εἰς τὸ στερεόν τε καὶ ἁπτὸν, πάλιν αὖ διπλάσιον, ἀφ' ἑνὸς εἰς ὀκτὼ διαπορευθεῖσα. ἡ δὲ διπλασίου μὲν εἰς μέσον, ἴσως δὲ τοῦ ἐλάττονος πλέον, ἔλαττόν τε τοῦ μείζονος, τὸ δ' ἕτερον τῷ αὐτῷ μέρει τῶν ἄκρων αὐτῶν ὑπερέχον τε καὶ ὑπερεχόμενον. ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἓξ πρὸς τὰ δώδεκα ξυνέβη τό, τε ἡμιόλιον καὶ ἐπίτριτον. τούτων αὐτῶν ἐν τῷ μέσῳ ἐπ' B ἀμφότερα στρεφομένη, τοῖς ἀνθρώποις σύμφωνον χρείαν καὶ σύμμετρον ἀπενείματο, παιδιᾶς ῥυθμοῦ τε καὶ ἁρμονίας χάριν, εὐδαίμονι χορείᾳ μουσῶν δεδομένη. ταῦτα μὲν οὖν δὴ ταύτῃ γιγνέσθω τε καὶ ἐχέτω ξύμπαντα. τὸ δ' ἐπὶ τούτοις τέλος, εἰς θείαν γένεσιν ἅμα καὶ τὴν τῶν ὁρατῶν καλλίστην τε καὶ θειοτάτην φύσιν ἰτέον, ὅσην ἀνθρώποις θεὸς ἔδωκε κατιδεῖν· ἣν οὔποτε ἄνευ τῶν νῦν διειρημένων μὴ κατιδὼν ἐπεύξεταί τις ῥᾳστώνῃ παρα- C λαβεῖν. πρὸς τούτοις δὲ τὸ καθ' ἓν τῷ κατ' εἴδη προσακτέον ἐν ἑκάσταις ταῖς συνουσίαις, ἐρωτῶντά τε καὶ ἐλέγχοντα τὰ μὴ καλῶς ῥηθέντα. πάντων γὰρ καλλίστη καὶ πρώτη "βάσανος ἀνθρώποις ὀρθῶς γίγνεται. ὅσαι δὲ οὐκ οὖσαι προσποιοῦνται, ματαιότατος πόνος ἁπάντων. ἔτι δὲ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ χρόνου ἡμῖν ληπτέον, ὡς ἀκριβῶς ἀποτελεῖ πάντα τὰ κατ' οὐρανὸν γιγνόμενα· ἵν' ὁ πιστεύσας ὡς ὁ λόγος ἀληθὴς γέγονεν, ὅτι πρε- D σβύτερόν τ' ἐστὶν ἅμα καὶ θειότερον ψυχὴ σώματος, ἡγήσαιτ' ἂν παγκάλως τε καὶ ἱκανῶς εἰρῆσθαι τὸ θεῶν εἶναι πάντα πλέα· καὶ μηδέποτε λήθῃ μηδὲ ἀμελείᾳ τῶν κρειττόνων ἡμᾶς παρωλιγωρῆσθαι. νοητέον δ' ἐστὶ περὶ πάντα τὰ τοιαῦτα τόδε· ὡς ἐὰν μέν τις ἕκαστα τούτων ὀρθῶς λαμβάνῃ, μέγ' ὄφελος γίγνεται τῷ παραλαμβάνοντι κατὰ τρόπον· εἰ δὲ μὴ, θεὸν ἄμεινον ἀεὶ καλεῖν. ὁ δὲ τρόπος ὅδε. ἀνάγκη γὰρ τό γε τοσοῦτον φράζειν, πᾶν E διάγραμμα, ἀριθμοῦ τε σύστημα, καὶ ἁρμονίας σύστασιν ἅπασαν, τῆς τε τῶν ἄστρων περιφορᾶς τὴν ὁμολογίαν, οὖσαν μίαν ἁπάντων ἀναφανῆναι δεῖ τῷ κατὰ τρόπον μανθάνοντι. ἀναφανήσεται δὲ ἄν, ὃ λέγομεν, ὀρθῶς τις εἰς ἓν βλέπων μανθάνῃ. δεσμὸς γὰρ

Legitur etiã βάσανος ἂν ὀρθῶς γίγνηται.

uerſa natura efformatur. Prima igitur dupli virtus eſt, quæ ſecundum numerum vnũ ad duo ratione quadã fertur, quum ipſa ſit duplum vi & poteſtate. Alia verò, ad ſolidum & id quod ſub tactũ cadit, rurſus duplũ, ab vno ad octo permeat. alia verò in medium quidem dupli, ſed fortaſſe plus minoris, & minus maioris, vt alterum eadẽ ipſarum extremitatum parte & excedat & excedatur. In medio autẽ ſunt ſex ad duodecim: & efficitur tunc ſeſquialtera & ſeſquitertia proportio. Dum igitur in horum ipſorũ medio ad vtraque conuertitur, concinnum congruentémque hominibus vſum attribuit, ad ludum & harmoniam auribus iucundam, quæ felici muſarum chorea in animos influit. Atque de harum quidem rerum & genere & modo hæc dicta ſunto. Horum verò finis eſt vt ad diuinam generationem, eorúmque etiam quæ ſub oculos cadunt, pulcherrimam diuiniſſimámque naturam contendamus, quãtum quidem diuino numine tributum eſt humanæ naturę vt eam poſſit perſpicere: quã nimirum ſine illarum artium quas hactenus cõmemorauimus, adiumentis, nemo mortaliũ aſſequi vllo modo poteſt, neq; ſe aſſequuturũ ſperat. Ad hæc ſingula quæq; ad ſuas ſpecies, omnia denique ad vnum in diſputationibus referenda, perita interrogandi & reſpondendi ratione adhibita, vt eius rei quæ malè & perperam dicitur inanitas perſpiciatur. Hæc enim eſt pulcherrimi & verè primarii examinis ratio, qua rerum naturæ penitus introſpiciuntur atque explorantur. vbi verò ſimulata eſt non vera diſquiſitio, inaniſſimus ſanè in his verſatur labor. Temporis quoq; opportunitatẽ & ordinẽ diligenter conſiderare debemus, quàm exquiſita ratione illius vi & efficacia omnia quæ in cælo ſunt, perficiãtur; vt qui ſermonem illum credidit eſſe verum, Animum corpore & antiquiorem & præſtantiorem eſſe: exiſtimet quoq; inde illud præclarè confici, deorum plena eſſe omnia: vt quidem dii neque obliuione neque incuria res noſtras prætermittant atque negligant, quanuis nobis ſint longè præſtantiores. Atqui & hoc in his omnibus animaduertendum eſt, Harum rerum cognitionẽ illũ qui eam amplexus fuerit, longè maximis opportunitatibus ornaturam: ſin minus rectè illa ſuccedit, melius & conſultius eſſe, deum inuocare. Modus autem hic eſt (illud enim neceſſariò obiter ſaltem explicandum) omnem linearum deſcriptionẽ, numeríque conſtitutionem & concentus rationem, & circuitus aſtrorum congruẽtiam atq; cõſenſionẽ & quaſi cõſpirationẽ, ab illo intelligendã qui rectũ illum diſcendi modum tenet. Intelligetur autẽ ſiquis, quod dicimus, ad vnũ rectè reſpiciens diſcat. vnũ

enim horum omnium intelligenti vinculum apparebit. Quòd ſi hæc alio quopiam modo tractare inſtituet, bonæ fortunæ auxilium (vt diximus) ſibi inuocandum norit. nunquam enim abſque harum rerum præſidiis in republ. vllus felix euadet. Sed HIC SANE MODVS EST, HAEC EDVCATIO, HAE DISCIPLINAE. Per hos tramites, ſiue faciles ſiue difficiles, progrediendum.[a] Nefas nimirum eſt deos negligere, quum felix illa earum omnium rerum quæ hactenus ſunt à nobis explicatæ, doctrina, opportunis & ſolidis rationibus conſtiterit. Eum ſanè qui hæc omnia hunc in modum ſuſceperit, verè ſapientiſſimum appello. quem ego ioco & ſeriò, omnibus denique modis affirmo, quum fato concedens ex hac vita deceſſerit, curſúmque ſibi deſtinatum abſoluerit: tunc nimirum, corpore ſolutum, multorũ ſenſuũ (vt nũc eſt) minimè participem futurum, ſed vnius ſortis felicitatẽ conſequuturũ: ac proinde pro eo quòd dũ in hac vita manebat, variarum cupiditatum impetu diſtractus, multiplex erat, in ea demũ vita vnus, felix, ſapientiſſimus, omni beatitate cumulatus erit: quicunque tandem ſit ille locus beatę vitæ deſtinatus, ſiue quis in continẽti, ſiue in inſula beatus viuat, ſempiternam ſemper conſtaturam illi felicitatem. & ſiue quis in reipubl. adminiſtratione, ſiue in priuata tantùm & familiari cura in his inſtitutis vitam traduxerit, firmiter tenendum eſt, eandem felicitatem omnibus bonis viris conſtanti deorum prouidentia & liberalitate patere communem. Quod verò initio dicebamus, nunc quoque nobis verũ conſtat, Pauciſſimis hominibus tribui vt perfectam hanc felicitatem adipiſcatur. quod quidem rectè dictum eſt à nobis. nã qui diuini, temperantes, modeſti, cæteriſq; virtutibus naturæ quadã bonitate fuerint inſtructi, felicium quoque illarum diſciplinarum, de quibus diximus, adiumenta feliciter conſequuti, iis ſolis ad cumulatam felicitatem lata omnino ſtrata eſt via. [b] His igitur qui & priuatim & publicè in componenda vita in his rebus elaborarunt, lege lata iubemus, vbi ad ſenectutem peruenerint, maxima reipubl. munera trãſmitti: vt omnes alii ciues, illorum exemplis & auſpiciis, deos deáſque omnes celebrent: & ad illum nocturnum cœtum, huius auguſtæ ſapientiæ diſcẽdæ cauſa, vbi nos diligẽter explorauerint, noſtrámque naturam ſolidis argumentis examinatam comprobauerint, omnes impellant atque adhortentur.

[a] VSVS præſtantiſſimæ iſtius doctrinæ: Eam eſſe verã ſapientiã, animum pietate informare, & ex ſancto Dei metu virtutem amplecti, bonarúmque legum obſequio ſeſe ſubiicere: quibus nemo vnquã rectè ſe ſubmittet, ac proinde nunquam erit bonus ciuis, niſi huius ſapientiæ cognitione imbutus. Ex hac religioſa ſapientia, vel ſapienti religione, conſtare certã cumulatámque felicitatem in altera vita, ei qui illius ſapiẽtiæ auſpiciis vitã ſuã ex virtute inſtituerit. Qui vt eſt princeps primariúſq; vitæ noſtræ finis, ſummum videlicet bonum, ad quod omnes natura aſpiramus: ita & illuſtriſsimæ diſputationis illuſtriſsima eſt CLAVSVLA: qualem quoque libris De republ. præfixit, quorum eſt cum his De legibus commũnis & idem finis.

[b] Notat in quem finem & qua occaſione hunc ſermonẽ de Sapientia deduxerit: vt nimirum nocturnus ille conuentus, ciuiũ animos ſancta hac doctrina informet, in qua ſalus reipubl. profectò verſatur.

A πεφυκὼς πάντων τούτων εἷς ἀναφανήσεται
διανοουμένοις. εἰ δ' ἄλλως πως ταῦτα με-
ταχειριεῖταί τις, τύχην δεῖ καλεῖν, ὥσπερ καὶ
λέγομεν. οὐ γὰρ ἄνευ γε τούτων μήποτέ τις ἐν
πόλεσιν εὐδαίμων γένηται φύσις. ἀλλ' ἐστὶν ὁ
τρόπος, αὕτη τροφή, ταῦτα μαθήματα· εἴτε
χαλεπὰ, εἴτε ῥᾴδια, ταύτῃ πορευτέον. ἀμε-
λῆσαι δὲ οὐ θεμιτόν ἐστι θεῶν, καταφανοῦς γε-
νομένης τῆς πάντων αὐτῶν κατὰ τρόπον λεγο-
μένης φήμης εὐτυχοῦς. τὸν δὲ ξύμπαντα ταῦ-
B τα οὕτως εἰληφότα, τοῦτον λέγω τὸν ἀληθέ-
στατα σοφώτατον· ὃν καὶ διϊσχυρίζομαι παί-
ζων καὶ σπουδάζων ἅμα, ὅτε θανάτῳ τις τῶν
τοιούτων τὴν αὐτοῦ μοῖραν ἀναπλήσει, σχε-
δὸν ἐάνπερ ἀποθανὼν ᾖ, μήτε μεθέξειν ἔτι
πολλῶν τότε καθάπερ νῦν αἰσθήσεων, μιᾶς τε
μοίρας μετειληφότα μόνον, καὶ ἐκ πολλῶν
ἕνα γεγονότα, εὐδαίμονά τε ἔσεσθαι καὶ σοφώτα-
τον ἅμα καὶ μακάριον· εἴτε τις ἐν ἠπείροις εἴτ'
ἐν νήσοις μακάριος ὢν ζῇ, κἀκεῖνον μεθέξειν
C τῆς τοιαύτης ἀεὶ τύχης· καὶ εἴτε δημοσίᾳ τις ἐπι-
τηδεύσας ταῦτα εἴτε ἰδίᾳ διαβιῷ, τὰ αὐτὰ
ὡσαύτως αὐτὸν πράξειν παρὰ θεῶν. ὃ δὲ
κατ' ἀρχάς τε ἐλέγομεν, καὶ νῦν αὐτὸς πάρε-
στι λόγος ἀληθὴς ὄντως, ὡς οὐ δυνατὸν ἀν-
θρώποις τελέως μακαρίοις τε καὶ εὐδαί-
μοσι γενέσθαι, πλὴν ὀλίγων. ἔστι ταῦτα ὀρ-
θῶς εἰρημένα. ὁπόσοι γὰρ θεῖοι καὶ σώφρονες
ἅμα, τῆς τε ἄλλης μετέχοντες ἀρετῆς φύ-
σει, πρὸς δὲ τούτοις ὅσα μαθήματος ἔχεται
D μακαρίου πάντα εἰληφότες (ἃ δ' ἔστιν εἰρή-
καμεν) τούτοισι μόνοις τὰ τοῦ δαιμονίου ξύμ-
παντα ἱκανῶς εἴληχέ τε καὶ ἔχει. τοῖς μὲν οὖν
ταῦτα οὕτω διαπονήσασιν, ἰδίᾳ λέγομεν καὶ
δημοσίᾳ, κατὰ νόμον τίθεμεν, εἰς πρεσβύτου τέ-
λος ἀφικομένοις τὰς μεγίστας ἀρχὰς παρα-
δίδοσθαι δεῖν· τοὺς δ' ἄλλους τούτοις ξυνε-
πομένους εὐφημεῖν πάντας θεοὺς ἅμα καὶ
πάσας θεάς καὶ τὸν νυκτερινὸν ξύλλογον ἐπὶ
ταύτην τὴν σοφίαν, ἱκανῶς γνόντας τε καὶ
δοκιμάσαντας ἡμᾶς, ὀρθότατα πάντας πα-
E ρακαλεῖν.

Aduerbia ἰδίᾳ & δημοσίᾳ Ficin. quoque ad particip. διαπονήσασι pertinere cenſet: ſed verb. λέγομεν ne eò referantur permittere nõ uidetur.